FRANCISCI ARETINI DE ACCOLTIS

COMMENTARIA

in Primam & Secundam Infortiati [illegible]

cum

[illegible] D. Nicolai Superantii, & [illegible] de Vadis Forosempro-[illegible] & Summariis D. Lucii Pauli R[illegible]

[illegible]

FRANCISCI ARETINI DE ACCOLTIS

COMMENTARIA

in Primam & Secundam Infortiati partem,

cum

Additionibus D. Nicolai Superantii, & Benedicti de Vadis Foroſempronienſis, ac Summariis D. Lucii Pauli Rhoſelli, denuo ſummo ſtudio caſtigata.

LVGDVNI

1553

Excellentissimi Iurisconsultorum principis, D. Francisci de Accoltis Aretini aurea ac pene diuina commentaria in Primam & Secundam Infortiati partem: cũ nonnullis frugiferis apostillis iuris utriusque doctoris D. Nicolai Superantij, equitis Hierosolymi. ac patritij Veneti: & D. Benedicti de Vadis Forosemproni. Iur. Vtriusq. doct. nuper in lucem edita: & per D. Lucium Paulum Rhosellum Pontificij & Cæsarei iuris candidatum, summo studio, non minori diligentia expolita & emendata.

Soluto matrimonio. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ¶Dotis nomen etiam soluto matrimonio videtur durare.
2 Qualitas adiuncta verbo, determinatur secundũ tẽpus verbi.
3 Nomina propria non habent etymologiam.
4 Nominatio sola an probet aliquem esse ciuem alicuius loci.
5 In beneficijs vel priuilegijs quæ conceduntur ciuitatibus vel ciuibus, an veniant homines de villa vel de castro subditi ciuitati. & vide in nu. 6. 7. & 11.
8 Ciuis verè an sit qui est de comitatu.
9 In actione personali ad repetendũ veniũt fructus ante lit. cõtest. quod non est in actione personali ad petendum.
10 Oratio indefinita de sui natura non æquipollet vniuersali.
12 Ex vico qui est, dicitur esse de patria cui subest vicus.
13 Dos quid sit.
14 Sententia incerta non valet in actione de peculio.
15 Actio de dote est magis similis iudicio generali q̃ vniuersali.

IN glo. rubricæ. Dicit̃ in text. & in gl. ꝙ iste titulus tractat, quõ & qualiter dos petatur: & sic videt̃ præsupponere, 1 †ꝙ etiã soluto matrimonio duret nomẽ dotis: licet enim vbi nullum est matrimoniũ, non posſit cõsiderari nomen dotis. l. ij. de iure do. l. fi. C. de donatio. ante nup. videtur tñ cõſiderari dos, ſi ſemel matrimoniũ præceſsit, licet ſit extinctũ. Et hoc eſt indubitãter verũ, q̃n dos adhuc non ſuit exacta à viro: & ſatis probat̃ in l. etiã. & in l. j. in fi. de fun. do. Sed remanet dubiũ, qd ſi dos ſit reſtituta vxori, vtrũ cõſideretur amplius vt dos: & maxime in materia ſtatuti, vbi ſit ſtricta interpretatio. Et hãc qõnẽ refert hic Paul. de Ca. ſe vidiſſe de facto in ciuitate Senarũ, vbi eſt ſtatutũ, ꝙ mulier nõ poſsit relinquere extraneo ſtãtibus filijs vltra quartã dotis partẽ. Et etiã ſtatutũ Mutinæ: ꝙ mulier nõ poſsit relinquere vel donare de dote ſua plus filijs ſecũdi matrimonij, q̃ primi. ¶Quærit̃ ergo in terminis ſtatutorũ prædictorũ, nũqd ſi dos eſt exacta à muliere, vel ſibi reſtituta, illa ſtatuta verificẽtur, & habeãt locũ: & determinat hic d. Paul. ꝙ ſic, allegat Bal. hoc determinãtem de ſtatuto Mutinẽſi in l. j. in vlt. q. C. vnde vir, & vxor. mouetur Bal. duobus modis. Primus eſt: qa etiã illa mulier, ad quã dos eſt reuerſa, dicit̃ eſſe dotata. l. fi. C. cõia vtriuſq; iudi. & l. filiæ. C. de colla. Sed hæc rõ parũ releuat: qa hoc participiũ, dotata, ſatis bene verificat̃, ſi ſemel habuit dotẽ. Sed ſi dos amiſit nomẽ dotis, remanet vnita cũ reliquo patrimonio vxoris, & nõ põt amplius dici dos. Vñ qa ſtatutũ vetat relinq vel donari dotẽ, oportet ꝙ tpe quo relinquit̃, illa ſit dos, ꝑ regulã l. in delictis. §. ſi extraneus. de noxa. & in l. Titius. vbi ꝑ Bar. de teſt. mili. & pleni⁹ in l. ex facto. in prin. de vul. & pup. 2 †ꝙ qualitas adiũcta verbo, determinat̃, ſecũdũ tps verbi: quæ opi. vr̃ verior, quã tenuit Nicol. de Mate. in d. l. j. vt ibi refert Bal. pro qua adducit gl. no. vbi Bal. in l. ij. ff. de fideic. hær. pet. vbi gl. dicit, ꝙ poſtq̃ res hæreditaria fuit appreheſa per hærede, extinguit̃ illa qualitas: & ꝑ cõſequẽs hæres nõ põt ampli⁹ agere petitiõe hæreditatis: & ſic ceſſat priuilegiũ extincta qualitate. Et iõ dicebat no. Bal. in l. j. C. ſi ſine cẽ. vel reliq. ꝙ poſt quàm res dotalis eſt reſtituta vxori, nõ habet locũ priuilegiũ ¶l. Iuliç. de fun. do. qa deſijt eſſe dos. †Nã ꝙ cõis vſus loquẽdi a interpretet̃ nomẽ dotis durare, poſtq̃ dos eſt reſtituta, hoc eſt facti, & eſſet probãdũ. Credo tñ ex mẽte ſtatuti Senẽſis fuiſſe id qd dicit d. Pau. de Ca. qa videt̃ inducta illa prohibitio propter fragilitatẽ ſexus mulieris. Et iõ forte ſi rõ eſſet ſcripta in ſtatuto, quia largo mõ iſta põt dici adhuc dos, forte eſſet vera opi. d. Pau. ꝑ ea q̃ ſcribũt Mod. in l. ſi verò. §. de viro. j. eo. In ſtatuto aũt Mutinẽſi, qd̃ videt̃ factũ, ne vxor ſeducat̃ à viro, nec à filijs ſecũdi matrimonij, non credere idẽ, ſi mulier habitaret ſeorſum à filijs, & eſſet ſibi dos reſtituta. ¶Et eſt iſte elegãs, & quaſi nouus articulus: & qa vt hic do. meus in iij. opin. 3 ſua, †ꝙ noĩa propria nõ habent etymologiã & c. q̃n imponũtur ad placitũ mutatis & c. Iõ arguit Bar. ꝙ ſi ſunt inductæ repreſaliç cõtra Peruſinos, ꝑ hoc nõ põt capi aliqs, q vocat̃ Peruſinus, q nõ eſt proprie de Peruſio. Secus ſi eſſet nomẽ appellatiuũ: verbi grã, ſi qs vocat̃ Frãciſc. de Peruſio, vel Peruſin⁹: nã iſta duo idẽ ſignificãt: vt in c. j. extrà, de ſpõſa. & l. licet reprobari. §. amplius. de excu. tu. & idẽ dicit Bar. in l. j. ff. ad munici. Sed in l. prouinciales. in fi. de ver. ſig. vr̃ ponere inter hæc duo hãc differẽtiã: qa cũ dicit̃, Frãc. de Peruſio: iſta noĩa ſignificãt q̃ eſt inde origine. Si aũt dicatis, Frãc. Peruſinũ, ſignificat etiã illũ q ibi habet incolatũ: ſed relinquit̃ dubiũ. Ponat̃ ergo, ꝙ hęc noĩa appellatiua ſignificẽt originẽ, & incolatũ: ſup quo vide ¶bonũ tex. in l. j. de tuto. & cur. da. †nũ qd iſtæ repreſaliæ poſſint exerceri cõtra eũ, q actualiter nõ habitat in ciuitate, ſed alibi: quã qõnẽ mouet Bart. in d. l. prouinciales. & plenius in trac. repreſaliũ. q. vij. in ij. & iij. col. illius qõnis principalis. Vñ dic, vt ibi per eũ, ſicut etiã remittũt hic Mod. Et de hac qõne, nunqd talis poſsit capi pro repreſalijs, licet ſit ciuis origine. & qd̃ ſi ille de quo agit̃ ſit ciuis: verbi grã, cõitas Florẽtina indicat repreſalias cõtra Peruſinos, vtrũ Peruſinus habitãs Florẽtię poſsit capi: vid̃ vltra Bar. in dicto loco Bal. in auẗ. & oĩno. C. ne vxor pro mar. & in c. j. de forma fide. & qd̃ ego dixi ſuper his poſt do. meũ. in l. ij. in prin. de ver. oblig. & qd̃ no. ponit Io. An. ſup rub. de iniur. in addi. Spe. & Cy. & Bal. poſt eũ in l. ſi eadẽ. de offic. aſſeſ. Super qõne aũt principali, quã tãgit Bar. hic, & in l. ad munici. attẽde: qa & in loco allegato nõ facit dr̃iam, vtrũ aliqs noĩetur ciuis Peruſinus, vel de Peruſio: qa ſemp dicit cõtineri ciuẽ Peruſinũ: & in l. prouinciales. de verb. ſig. dicit ꝙ eſt differẽtia: qa iſta appellatio, Peruſinus, vr̃ ciuis Peruſinus, cõplectit̃ ciuẽ ex origine, vel ex accidẽti: ſed iſta appellatio, de Peruſio, vel de Florẽtia, videt̃ ſignificare ciuẽ originariũ duntaxat. Et ad hoc adducit Bal. quę no. Bar. in l. j. ff. de tut. & cura. da. ab his. prout ipſe ponit in auẗ. & oĩno. C. ne vxor. pro mari. & idẽ dicit in l. j. §. ius naturale. de iuſti. & iur. Sed ego nõ video l. probãtẽ hanc differẽtiã: qa tex. in l. j. præalle. iõ per illa verba ſignificat ciuẽ originariũ dũtaxat: qa in ſequẽti facit mentionẽ de eo q eſt ciuis incolatu, vel do4 micilio: vt dixi plenius in d. l. ij. in prin. †Sed quærit̃, nũquid ſola nominatio probet aliquẽ eſſe ciuẽ alicuius loci. Nã certũ eſt, ꝙ iſta verba importãt ciuẽ alicuius loci, q̃n proferũtur à lege diſpoſitiua: vt in iurib⁹ ſuprà allegatis. Remanet tñ dubiũ, nũqd per iſta verba, quæ aliqs profert de ſe: verbi grã, vocat ſe Frãciſ. Are. ipſe probet eſſe ciuis Aret. quo ad ſui præiudiciũ: nã quo ad ſui fauorẽ, nõ eſt dubiũ ꝙ nõ probat: vt l. rõnes. & l. inſtrumẽta. C. de prob. Super quo Bar. dicit notabiliter in l. aſſumptio multis verbis. ff. ad muni. ꝙ hæc cõfeſſio ꝓbat, ſicut cõfeſſio præſumptiua probat aliqd eſſe, etiã ſi ſit ex his q̃ nõ pendẽt à noſtra nuda volũtate: vt l. cũ falſa. cũ ibi no. C. de iur. & fac. igno. In cõtrariũ facit: qa ſicut eſt dare, quaſi poſſeſſionẽ filiationis: ita eſt dare, quaſi poſſeſſionẽ ciuitatis: qa iſta qualitas indicat ciuẽ eſſe ſubiectũ huic ciuitati: vñ ciuitas põt vẽdicare ciuẽ ſuũ. l. de iure: & ibi Bar. ad muni. Sed ſola noĩatio facta ab aliquo ſine tractatu nõ probat in præiudiciũ nominãtis aliquẽ eſſe filiũ, ſcd̃m Bar. in l. qd̃ ſenatũ. in princ. de li. agno. ergo ſimiliter videt̃, ꝙ ſola profeſsio. dicẽtis ſe eſſe ciuẽ non probat cõtra eũ, ꝙ ſit ciuis. Et forte poſſet dici tenẽdo doctrinã Bar. ꝙ qa in iudicio cõiter ſi vere putat̃ filius, ſoleãt interuenire tractatus filiatiõis, noĩatio ſola nõ inducat hũc effectũ. In ciue aũt ſeruet̃ regula: vt dicit Bar. i d. l. aſſumptio. Cõ5 ſequẽter tradit etiã hic Ioã. de Imo. †nunqd in beneficijs vel priuilegijs, quæ cõcedũtur ciuitatibus, vel ciuibus, veniãt homines de villa vel de caſtro ſubditi ciuitati. Et breuiter diſtinguit ſcd̃m Iac. de Bel. in auẗ. quib. mo. nat. effi. ſui. ꝙ aut illud qd̃ cõceditur eſt beneficiũ, quod præiudicat ſoli cõcedẽti: aut eſt priuilegium, vel alius actus, qui ſtrictè debeat interpretari. 6 ¶†Primo caſu ſiue cõcedatur beneficiũ loco, ſiue perſonis, in loco ſemper cõprehẽditur territoriũ, vel diſtrictus loci, & qcqd in eo cõtinetur. l. j. §. cũm vrbe. de offi. pręfe. vrb. vbi hoc tra-

¶Cõis vſus loquẽdi. A dd quõ cognoſcit̃ cõis vſus loquẽdi: vid̃ ꝑ Abb. in c. ex pte. de cẽſib⁹. ꝓpter glo. ibi: itẽ dic ꝙ q allegat cõem vſum loquẽdi, habet ipm ꝓbare, & difficile eſt. ſecũdũ Io. de Ana. in c. j. i v. col. de ſagi. & per Pau. de Ca. cõſ. cc. lxxxiiij. inci. pſuppoſito quodã ſtatuto. & an attendit in diuinis ſcripturis, vide in c. mulieres. de baptiſmo. & qd in priuilegijs, vide gl. no. in c. qa circa. de priuil. & qd in reſcri. vide gl. in c. nõnulli. de reſcrip. & gl. in c. cupiẽtes. in verbo, cõmode. & ibi doc. de ele. li. vj. & an cõis vſ⁹ loquẽdi attẽdi debet in teſtis, vide in l. librorũ. in §. qd tñ Caſsius. cũ gl. ff. de le. iij. & in l. ſi ſeru? pluriũ. in §. fi. ff. de le. iij. & an cõis vſ⁹ loquẽdi ꝓualet pro prio ſignificatui, vide ꝑ Ant. de Bu. & Abb. i c. tua nos. de cõſan. & affi. Bal. i l. vxor. C. q accu. nõ poſ. Io. de Imo. i l. ſi dotali. ff. ſol. ma. Et an cõis vſus loquẽdi cõſiderãdus eſt, vide ꝑ Car. Za. in c. monaſterio. ad fi. de vit. & honeſt. de. Nico. Su.

dit Bal.& eſt opi.Bar.in l.ij.de verb.ſig. quæ probatur in l.ſi
q̃n.vbi Bar.C.de bo.va.li.x.& in hoc oẽs cõcordãt.Hoc tñ ca
ſu dixit Bal.in ſing.in c.j.§.in generali.ſi de feu.fue.contro.in
ter do.& agna.ꝙ ſi ſuperior cõcedit alicui oẽs vaſallos talis lo
ci,nõ videtur cõcedere proprietatẽ locorũ,quã habet in dicto
loco,nec fortiliciũ ſiue arcem,ſcilicet quã ibi habet:ſuper quo
vide quod dixi poſt Bar.in l.iij.in prin.de acquir.poſſeſ.& qđ
plenè notat Bal.in c.j.de capita.qui curiã vẽdi.quærit, ſi ciui-
tas ſubmittit ſe alicui domino,vtrum molẽdina pertinẽtia ad
7 proprietatẽ ciuitatis pertineãt ad eũ cui fit ſubmiſsio.¶†Secũ
do caſu principali Iac.de Bel.cõcludit,ꝙ cõceſsio priuilegij ex
tenditur ad ſuburbia,non aũt ad caſtra, & villas,quæ ſunt in
territorio ciuitatis.Et ſi priuilegiũ fuit cõceſſum loco,optimè
dicit quo ad caſtra & villas:per l.ij.cum no.de ver.ſig. & hoc
tenet ibi Bar.ſed ſi priuilegiũ fuiſſet cõceſſum ciuibus talis ci-
uitatis,tenet Iac.de Bel.idẽ,quod tenuit in caſtris & in villis:
ſed in ſuburbijs tenuit,ꝙ extendatur priuilegiũ.Bart. autẽ in
l.ſi finita.§.deinde.ff.de dãno infect.& in d.l.ij. voluit ꝙ etiã
ad caſtra & villas territorij extẽdatur hoc priuilegiũ,per l.qui
ex vico.ff.ad muni.D.Io.hic,& etiã in d.§.deinde.dicit , ꝙ cũ
priuilegia ſint ſtricte intelligẽda,vt in c.cũ olim.de ver.ſig.&
per Bar.in l.fi.de conſti.prin. ff. iſtud priuilegium non trahet
ad comitatenſes:& hãc opi.ſequitur Bal.in l.j.§.cùm vrbem.
præallegata.& Io.An.in nouella.in c.ſi ciuitas.de ſent. excõ.
lib.vj.& illã doctrinã Io.An.refert,& ſequit Bal.in c.j.de ca
8 pita.q.ſ.alle.vbi eſt videndũ.† Difficultas ſtat in hoc, vtrum
ille qui eſt de comitatu ſit verè ciuis:[a] nã ſi eſt verè ciuis,vt vi
detur probari in d.l.qui ex vico.opi.Bart.videtur verior, quã
ſequitur Bal.in l.fi.de ſacroſan.eccl.ſuper quo erit addendum
aliquid,maximè ex dictis Pe.de Anch. quæ referentur in le-
ctura ſequẽti.Imo.aũt hic in fin.videtur velle,ꝙ in priuilegio
& diſpoſitione ſtricti iuris non cõprehẽdantur etiã ſuburbia:
inducit tex.per locũ à ſpeciali in c.cũ ciuitas.pręalleg. vbi ſub
urbia cõprehendũtur,ne alioquin cẽſura eccleſiaſtica ſit elu-
ſoria.Sed ipſe non reſpexit bene ad tex.† nam q̃n ciuitas in-
terdicitur,videtur interdici locus principaliter.Vnde tex.di-
cit ibi,ꝙ licet ciuitas muro tenus diffiniatur ex ꝓprietate ſer
monis:vt l.ij.de verb.ſig.& l.nã ꝙ liquide.§. pe. de penu leg.
extẽditur tñ illo caſu ad ſuburbia , rõne prædicta: quæ verba
extendũt,ꝙ illa decretalis loquitur,quãdo diſpoſitio refertur
ad locũ,nõ ad perſonam in loco:& hoc dicit Bart. expreſſe in
d.l.ij.præallegata.Et eſt tenẽda opi.Io.An. q̃n priuilegiũ con
ceditur ciuibus in loco,& nõ loco.¶ In gl.ſuper verbo,petat.
i.repetat.hãc gl.defende & declara,vt hic dicit Bar.Et in pri-
mis inquãtum dicit,ꝙ verbũ,reddere,[b] dare,& petere, poteſt
capi generaliter,vt comprehendat vnumquodq; iſtorũ ver-
borũ,quicqd petitur vel datur ex quacũq; cauſa,ex qua aliqd
põt peti,dari,& transferri dominiũ,ꝙ iſta ſua cõſideratio non
videtur probari iure:quinimo cũ text.in l.verbũ reddendi.de
verb.ſig.dicat, ꝙ de ſuo ſignificatu iſta verba non important
dationẽ:intelligit de verbo,reddere.Vnde tenet Bar.ꝙ capiẽ
do ea loco generis,ſignificent proprie ea quæ ſ.dixi, nõ videt
bene probari in aliquo loco:impropriant tñ verba libelli , &
aliarũ diſpoſitionũ ſine dubio,vt ſaluetur intentio,vt capiatur
vnũ pro alio:ſicut &,dare , aliq̃n exponitur non pro tranſa-
ctiõe dominij,ſed pro nuda cuſtodia,& detẽtatiõe.l.j. in prin.
cum gloſſ.ff.depo.quam adducit Barto.& ideo dicit alibi ſin-
gulariter,quòd ſi aliquis agens poſſeſſorio petit poſſeſsionem
ſibi reſtitui,procedit libellus,etiam interdicto adipiſcen. quia
exponitur verbum, reſtituo,pro trado, ſecundùm Bartol. in
l.j.in fin.ff.quo.bo.quinimo etiam in contractibus dicit Bar.
quòd ſi vnus ex fratribus diuidentibus paciſcitur dotem filiæ
ſuę reddi,quòd per hęc verba inducitur conſtitutio dotis no-
ua: quia hoc verbum , reddi , exponitur pro dari, vt ipſe po-
nit conſilio ſuo cxxiij. Ex dictis autem Barto. infert hic An-
gel. quòd ſi ex forma ſtatuti pro qualibet petitione , ſeu pro
eo quod petitur debeat ſolui decima vel gabella : vel quòd
inter certas perſonas debeat fieri compromiſſum de omni eo,
quod peteretur inter ipſos : quia iſtud nomen poteſt ſignifi-
care nomen generis , etiam ad quod repeteretur , compre-
hendentur ſub verbis ſtatuti . Sed Ioannes de Imola dubi-
tat de hoc dicto : quia hæc indefinita locutio non debet re-
ferri ad ea in quibus non eſt eadem ratio , iuxta regulam l. ſi
pluribus . de legatis ſecundo . Sed cauſa repetitionis vide-
tur fauorabilior cauſa petitionis : ergo non debebit graua-
ri actor in expenſis ſuprà poſitis , vel ſimilibus , ſicut gra-
uaretur petendo . Confirmatur iſta ſua ratio per ea quæ tra-
didit not . gloſſ. quam ibi approbat Bartol . in lege, cùm is.
§.fideiuſſor. de condit. inde. vbi concluditur, ꝙ quia repetẽs
largo quodã modo,dicitur ſpoliatus exceptione cõpẽſationis,
quæ poteſt opponi petenti de obligatione naturali, quã pe-
tens eſt obligatus debitori,non põt opponi repetẽti. Ad idem
faciunt hic alleg.per eum,videlicet l.videamus.§.ij.de vſu. &
9 quod not.in l.ſi filius.§.j.de verbo.oblig.in quibus patet,†ꝙ
in actione perſonali ad repetẽdũ veniunt fructus ante litem
conteſt.quod non eſt in actione perſonali ad petendum . Sed
hæc conſideratio poteſt facile euitari:quia ſi verbum,peto,de
natura ſua ſignificat genus, quicquid continetur ſub genere,
de natura generis comprehẽditur ex propria ſignificatione.l.
ſemper.de reg.iur.& not.declarat Bal.in l.ij.C.de iur. aureo.
10 anulorum.†Vnde nos non ſumus in oratione indefinita,quæ
de ſui natura[c],& ex propria ſignificatione nõ æquipollet vni-
uerſali,in l.ſi ſeruitus.in prin.de ſerui.vrba.præd.ſed ex inter
pretatione,vt ibi probatur,& declarat Bar.in l.omnes popu-
li.de iuſti.& iur.ſecus in verbo generali,quod competit om-
nibus ſub ſe contentis.Aduerte tñ, q̃a etiã attendendo verba
Bar.verbum,peto,non capitur vt genus & ſpecies circa idem:
nam ipſe dicit,ꝙ verbum,petere,generaliter ſignificat iudi-
cium inchoare:vt l.amplius.rem rat.hab.vnde ſiue aliquis pe
tat,ſiue repetat,ſemper dicitur inchoare iudicium,quia petere
eſt lit.conteſt.vt in l.præall.Sed reſpectu iuris,quod deduci-
tur in iudicio,ſiue rei ad videndum cuius qualitatis ſit: verbũ,
peto,non eſt genus,ſed ſpecies diſtincta à verbo,repeto:vt ꝓ
bant iura ſ.alleg.& in ſi.ibi,l.verbũ reddendi.& in l.cũ pater.
§.fidei.ſ.alle.Statutum ergo,qđ loquitur de ſoluendo deci-
mam ,vel gabellã, vel de faciendo fieri compromiſſum,nõ re
ſpicit ĩchoationẽ iudicij:ſed ipſum ius quod deducitur in iudi
11 cio quale ſit.vnde opin.do.Io.videtur verior.†Et in quæſtio.
antecedẽti,vbi tractauimus vtrum priuilegium cõceſſum ho
minibus ciuitatis,ſeu ciuibus extendatur ad comitatenſes: ad-
de primò ꝙ Bar.cõſ.ſuo cxcv.idẽ tenuit prolixius hoc declarã
do,qđ poſuit in locis ſ.alleg.& in conſi.ſuo clxxij.addit vnũ,
quod eſt valde nouũ:videlicet ꝙ ſi ciuis ſimplex differt ex for
ma ſtatuti à comitatenſi,ſi in aliquo iſtud ſtatutum habet lo-
cum,etiam in filio comitatenſis,qui eſt natus in ciuitate:alle-
gat l.diffiniuimus.C.de agri.& cenſi.& quod habetur in l. cũ
ſimus.& l.cum ſatis.eod.titul.licet enim ſcđm eum ibi,ꝙ ad
ciuilitatem inſpiciatur origo propria.l.ciues.C. de incol . & l.
aſſumptio.ad municip.quia tamen hæc qualitas comitatenſis
nõ reſpicit ciuilitatem, ſed potius quãdã qualitatẽ ciuilitatis,
in ea inſpicit origo paterna,ſcđm iura per eũ alleg.Pe.de An
cha.in c.j. de cõſti.char.xxxvij.refert opi. Ia.de Bel.& Bar.&
nõ eligit:& eandẽ q̃õnẽ ponit prolixius in reg.acceſſoriũ. de
re.iu.char.xxxix.Cõtra Bar.videtur gl.ordi.& no. in l.ſi fini
ta.§.ſi de vectigalibus.de dam.infect.& in l.reſpublica. C. de
quib.cau.ma.Sed illa glo.dãnat per Bal.in l.fi.C.de ſac.ſanct.
eccle.& per Iac.de Are.& Bal.in d.l. reſpublica.licet Bar. ap-
probet gl.in d.§.ſi de vectigalibus.in d. loco.Sed contra eum
facit fortius ratio,q̃a tex.in l.qui ex vico.quã ipſe alleg. ꝓ ſe,
12 dicit †ꝙ ꝗ eſt ex vico[d],dicit eſſe ex patria,cui ſubeſt vicus: qđ
verbũ ſolet ſignificare fictionẽ in l.ſi quis cũ nullũ.in vlti. rñ-
ſo.de iure codicill.ff.per Bar.in l.cm̃.ff.de his qui not.infa.&
in l.furti.in prin.ff.eo.tit.Ergo ſi ficte eſt ciuis,& nõ vere, ru-
ſticus vel comitatenſis videt ꝙ in priuilegio ſtricti iuris nõ cõ
prehendatur:vt in c.ſuſceptum.de reſcrip.lib.vj.& per regulã
quæ ponitur in l.iij.§.hæc verba.de neg.geſt. Multum tamẽ
facit pro Bar.tex.in l.fi.ff.de nundi.quẽ ipſe alleg.vbi recte in
tuenti ex autoritate Platonis ibi adducta per iuriſconſultum
plebs ruſtica eſt pars ciuitatis.Et ad verbum,intelligitur, põt
dici,quòd interdum poteſt ſignificare veritatem : vt dicã j.&
probatur in lege,ſi tibi homo.§.cùm ſeruus.iuncta gloſſ.de le
gat.primo.& in lege,rem quæ nobis.in princi.de acquirẽ.poſ.
Et quia hic fuit tractatũ,quid ſignificet Peruſinus, vel de Pe
ruſio:adde quod ponit Bald.in l.ſi non in ſpeciali.C. de teſta.
vbi declarat,quis dicatur de terra,vel de patria.Adde etiã gl.
not.c.ſtatutum.§.cũ verò.de reſcript.lib.vj.quæ vult quòd il
li qui habent domicilium in duabus ciuitatibus, veniant ſub
appellatione vtriuſq; ciuitatis.Item aduerte,quia id quod di-
cit Barto.in locis ſuprà allegatis,videtur intelligẽdum de his
qui ſunt de comitatu ciuitatis:nam ſi non eſſet de comitatu,
ſed de diſtrictu,ſicut ſunt ciuitates quæ ſunt ſub alicuius im-
perio,& tamen reguntur legibus ſuis,nec cõuocantur in ho-
noribus vrbis principalis:ipſos ego nõ crederem comprehen
di ſub tali priuilegio,quia non ſunt aliquo modo ciues.Et ſi-
militer eſſet dicendũ de his qui ſunt ſubditi non ſimpliciter,
ſed ſecundùm quid,videlicet recõmẽdati:de quibus per Bar.
in l.non dubito.ff.de cap.iſti enim non dicũtur propriè de ter
ra, cui ſunt recõmendati. Glo.eſt not.quã ibi ponderat domi-
nus Abb.ad hoc in c.j.de poſtul.ꝓlat.Ad materiã vide ſingula
rem doctrinam domini Bald. in l.non tantum. §. Iliẽſibus.j.

de ex

a ¶Ille ꝗ eſt de cõita
tu,ſit vere ciuis. Ad
de an appꝉone co-
mitatiuorũ veniãt
ciues: vide in l.j.&
ibi doct.C.ne ruſti.
Bar.in l.j.ff.ad mu.
Bar.cõſi.cxcvj.inc.
ciuitati Camerini.

b ¶Verbũ reddere.
Adde doct. in l. cũ
qdã.ff.de le.ij. doc.
in c.j.de reſt.in int.

c ¶ Indefinita , q̃ de
ſui natura. Adde l.
ſi pluribus.in prin.
ff.de leg.j.l. ſi ſerui
tus.de ſer.vr. ꝑ. gl.
in c.q̃a circa . de pri
ui.gl.in c.vt circa.đ
elect.li.vj.Bar.in l.
is ꝗ ducẽta.in §. ve
rũ.ff.de re. dub.itẽ
dic ꝙ indefinita ꝓ
lata à teſte nõ æq-
pollet vniuerſali,ſe
cũdũ Pet . de Anc.
& Io.de Imol.in c.
quanto.de his quæ
fi.à præl.Old.con-
ſilio c.inci . in exe-
cutiõe. Alexan. de
Imo.cõſ. cx. incip.
viſis acutiſsimis du
bitationibꝰ.ĩ j.col.ĩ
j.vol.idẽ Alex.cõſ.
cviij.incip.ĩ cã & li
te vertẽte inter do
minos.in ij.vo.Idẽ
Alex.cõſ.cxij.ĩcip.
viſo ſupiori thema
te.idẽ Alex.cõſi.x.
incip . viſo ꝓceſſu
cauſæ vertẽtis in-
ter d.Fran.ĩ iiij.vo.
idẽ Alex.cõſ. lxv-
iij.inci.viſo & du-
dũ diſcuſſo.in ij.vo
lu.idem Ale. cõſil.
vij.ĩci.ſuper hac du
bitatione.in fi.j. co
lum.duplicato ĩ co
ſil.cxcviij.inci.in ij.
volum.idẽ Alexã.
cõſ.lxj.inci.viſo te
ſtõ d.Bonicaſſæ. in
ij.vol.

d ¶Qui eſt ex vico.
Addẽ an ille ꝗ naſci
tur ex vico, vel vil
la,ſortit originẽ ex
illa ciuitate: vide p
Bar.in l.ſi qs. C.de
nat.lib.& per Bal.
in l.j.C.quæ ſit lõ-
ga conſue.

de excusa.tut.extra gl.quęrit hic Bar. qd sit dos: & ponit diffi
13 nitionem Azo.in summa.C.de iure do.† & dicit,quòd dos est
quoddã ius,in se continens quoddam vniuersale,vel sua parte
marito vel eius patri tradit̃, vel qđ tradit̃ habet̃ ꝓpter onera
matrimonij sustinẽda.Cõtra quã diffinitionẽ arguit Ang. hic
plenius & subtilius in consi.suo clxxxj.in ordine meorum.&
mouetur duabus rationib⁹.Prima,qa ista diffinitio cõplectit̃
dotẽ traditã,& nõ promissam:& tñ dos promissa & nõ tradi
ta proprie dos est:vt patet in rubrica,de dotis promis.& in l.
si pro dote.& l.exactione.e.ti.ad idẽ allegat text.in l.j.§.j.ff.
de colla.bo.in l.ij.& l.filiæ.C.e.vbi lex q̃ loquit̃ de cõferenda
dote,habet locũ in dote promissa,& nõdũ tradita.Secũdò ibi:
& hic arguit cõtra illud,qđ dicit̃,diffinitio Bart. ꝙ dos dat̃ ad
matrimonij onera sustẽtanda:nã reperit̃ casus,in quo dos cõ-
stituitur in matrimonio,& tñ maritus nõ sustinet onera ma-
trimonij:exẽplũ,si mulier det dotẽ,& faciat pactũ,ꝙ ipsa su-
stineat onera matrimonij,& fructus augeãt dotẽ:vt l.iiij.in fi.
de pact.dot.Similis tex.est in l.si quis pro vxore.in fi.de don.
inter vir.& vxo.& in l.fi.in prin.de do.exce.ergo ista diffini-
tio Bar.non videtur vera.D.Io.huic secũdæ rõni rñdet dicẽs,
ꝙ diffinitio Bar.respicit nomẽ dotis,& cõiter accidẽtia:qa dos
dat̃ cõiter,vt maritus sustineat onera.l.pro oneribus.C.de iu.
do.& l.dotis fructus.ff.e.& ista est satis bona rñsio.Si tñ sub
tilius velles rñdere, dicas ꝙ qñ mulier ipsa ex pacto sustinet
onera matrimonij, tunc ipse maritus videt̃ sustinere, ex quo
ipsa lucret̃ fructus,q augẽt dotẽ,quos lucraret̃ maritus, si ipse
☞subiret onera.Vñ dicit iuriscõsult⁹ in l.si qs ꝓ vxore.in fi.† ꝙ
expẽsæ quas facit mulier,cõpẽsent̃ pro vsuris,q̃ debebant̃ ma
rito,quasi emolumentũ, qđ pertinebat ad maritũ,det̃ vxori
propter onera q̃ subijt. Et qa hoc emolumẽtum ptinebat ad
maritũ,vt dixi:manifeste patet,ꝙ ipse maritus in effectu vide
tur soluere has impẽsas vxori:qa q cõpẽsat cõdi.tollit.§.Iul.
de cõdi.& demõ.& l.amplius.vbi Bar.rẽ ra.ha. Sed primæ rõ
ni nõ rñdet Imo.qa nõ tetigit eã hic Ang.sed in cõs.allegato.
Sed posset rñderi ll.quas allegat,ꝙ dos ꝓmissa in illis iuribus
improprie vocat̃ dos ad diffinitionem dotis cõstituẽdæ : sicut
dos,q̃ relinquit̃ in testõ:vt l.si qs prioris.C.de nup.& Bar. in
l.Titio centũ.§.Titio genero.de cõd.& dem.Sed ꝓ Ang.mul
tũ facit,licet non adducat:qa etiã in stipulatione interposita à
marito de lucrãdo dotẽ,cõprehẽdit̃ dos promissa,& nõ tradi-
ta:casus est singula.in l.ex morte.in fi.C.de pact.cõuen. & tñ
verba stipulationis debẽt strictè intelligi,& ꝓpriè.l. qcquid.
cũ materia,de verb.obli.& l.si ita.§.Chrysogonus.e.ti. Vnde
not.ꝙ diffinitio Bart.cõprehẽdit promissionẽ: qa dare & pro
mittere sunt paria.l.fi.C.ad leg.Fal.diffinitio sua redditur du
bia.In dispositione tñ statuti, si statutũ loqueret̃ de dote da-
ta,nõ haberet locũ in dote promissa,secũdũ Bar.in l. iubem⁹.
§.sane.C.de sac.san.eccl.Hæc tñ respõsio non est omnino va
lida:qa in diffinitione exprimit̃ res,prout proprie est.l.j.§. do
lũ.ff.de dolo.Sed dare & promittere nõ sunt proprie idẽ : vñ
tutius est addere vnũ verbũ Ang.in cõsilio præallegato,dum
dicit ꝙ dos est ius quoddã,cõtinens in se datũ traditũ, vel pro
missum:& adiecto verbo,ꝓmissum,in diffinitione Bar.bene
procederet hæc diffinitio.Et aduerte,qa Ang.in reprehẽden
do dicta Bar.inuoluit seipsum.Primò eñ concedit, ꝙ de iure
dos est quoddã ius vniuersale,licet de cõi vsu loquẽdi appelle
tur dos res,quæ traditur in dotẽ:vt l. dedit. de col. bono.cum
multis alijs.¶ Et tñ inferius dicit,ꝙ fructus nõ augent dotem,
& quòd pretiũ in dote succedit loco rei fauore dotis: & sic est
spãle in dote.l.res in dote.cũ cõcor.de iur.do.Sed si dos est ius
vniuersale de iure,vt ipse fatet̃,cũ de iure ex natura iuris vni-
uersalis ꝑtiũ succedat loco rei:qd est opus inducere aliqd spã
le fauore dotis? Itẽ dicere ꝙ fructus cõuertunt̃ in dotẽ,& non
augẽt dotẽ,est nihil dicere:vt dicit Imo.& bene: qa si cõuer-
tũt̃,ergo augẽt.ꝑterea tex.vtit̃ verbo,augmẽti,vt l.si marito.
§.fi.j.e.Vñ de dictis suis nõ est multũ curãdũ, sed tenenda est
opinio Bar.qui probat eam optimis rõnibus.Bal.aũt dicit in
l.sed & si possessor.§.fi.de iureiu.ꝙ nõ est proprie ius vniuer
sale,sed habet instar iuris vniuersalis.& in l.fi.C.de sent.quæ
sine cer.quã.dicit ꝙ est ius vniuersale,qñ dant̃ oĩa bona in do
tem:secus si detur res particularis.sed qa nihil allegat boni,nõ
est recedẽdũ ab opi.Barto.Quòd tñ dos nõ sit ius vniuersale,
facit:qa si dos esset ius vniuersale,tũc de iure cõi, & non de iu
re spãli,fauore dotis valeret promissio dotis incertę,sicut va-
let promissio gregis,vel peculij,vel hæreditatis: vt l.si grege.
cũ materia.de lega.j.bene facit l.j.in fi.cũ seq.de rei vend. Sed
hoc est falsum cõtra l.j.C.de do.promis.secũdũ cõem intelle-
ctũ,de quo videbis per Bar.& alios in l.j.j.e. ergo vr̃ ꝙ nõ sit
ius vniuersale:super quo est cogitandum. Item adde ad dicta
sua in ista q.inquãtum vult,ꝙ procedit libellus,& sñia incer-
ta sup dote:nã nõ videt̃ bñ rñdere ad l.fi.C.de sen.q̃ sine cert.
quã.vbi fit mentio ad ostendendã nullitatẽ sñiæ, qa quãtitas
erat incerta:quinimo interlocutoria ibi lata per iudicẽ, decla-
rat ꝙ nõ erat dubiũ,an dos esset data,sed quãta. Vnde d.Pau.
reprehẽdens hæc dicta dicit,ꝙ gl.in l.j.in prin.ff.de edẽ.& iu-
ra quæ allegant̃, loquunt̃ in vniuersitate, quæ cõstituit̃ absq;
aliqua rei traditione,vel quasi,sicut est hæreditas : sed in dote
nõ est sic,qa dos cõstituitur per mediũ traditionis rei , vel qua
si:vt l.j.de dote cau.non nume.C.Sed ista rõ differẽtiæ cõclu-
14 dit,† ꝙ in actione de peculio nõ valet sñia incerta:qa ista vni-
uersitas nõ põt cõstitui sine traditione rei,vel quasi.l. nõ sta-
tim.de peculio.ff.& tñ secũdũ gl.& Bar.valet sñia incerta: vt
no.in l.j.in prin.ff.de eden.& probat̃ in l.quæsitũ.ff. de pecu-
lio.in prin.vbi dicit̃,ꝙ res quæ veniũt pendẽte iudicio ad reũ
cõuentũ,pñt venire in cõdẽnatiõe:& sic patet, ꝙ nõ est opus
specificare rẽ in libello:& ꝙ à cõdẽnato ad peculiũ restituen-
dũ executionẽ poterit qs cõseq illas res . Tu ergo aliter dicas,
& melius,ꝙ in iudicio vniuersali petunt̃ res,q̃ cõtinent̃ in il-
lo iure actionis,sed veniũt restituendæ officio iudicis in exe-
cutione sentẽtiæ,secũdũ Bar.in l.j.in prin.præalleg. Vnde in
petitione hæreditatis satis est declarari aliquẽ esse hæredem,si
militer in actione de peculio satis erit declarari peculiũ ad agẽ
tem pertinere,qđ est penes reũ cõuentũ. Sed in actione de do
te ipsa dos & res in dotem datæ petunt̃ iure actionis:vt patet
in l.j.§.exactio.& ꝑ totã l.C.de rei vxo.act . Vñ si species est
in cõdẽnatione,dos restituat̃ statim,si est in quãtitate post an
15 nũ:vt in d.§.exactio.† & iõ actio de dote est magis similis iu-
dicio gñali,q̃ʒ vniuersali,in quo procedit quidã libellus gña-
lis:sed sentẽtia debet esse certa,qa id qđ petit̃ in genere, petit̃
iure actionis,secũdũ Bar.in loco allegato.Simile videmus in
petitione interesse,in quo debet ferri certa sententia,licet ad- a
mittatur libellus incertus.§.curare.Instit.de actioni.& plene
Bar.in l.stipulationes nõ diui.de ver.ob.Vnde in casu l.fi.prę
dictæ ego admitterem,ꝙ procedit libellus incertus:& hoc in-
nuit ibi tex.dũ dicit,ꝙ sñia annullat̃:sñia aũt deberet esse cer
ta,vt s̃.dixi.Et qa articulus est dubius,cogitandũ est etiã ad ea
quæ dixi in vlti.q.ꝓxi.ad argumentũ qđ feci d.l.j. de do. ꝓ
mis.est rñdendũ,ꝙ actio de dote nõ est respectu mariti añ do
tẽ traditã.Sed põt dici,est ius vniuersale ex redditu dotis,post
quàm fuit tradita marito in fauorem mulieris , vt sic respiciat
diminutionẽ & augmentũ ad intellectũ.l.fi.de sen.q̃ sine cer.
quã.Satis placet solutio quã s̃.dedi,videlicet ꝙ libellus possit
esse incertus,sed sñia debeat esse certa.Bal.tñ in l.j.in prin. de
eden.vult etiã ꝙ libellus debeat esse certus, & possit dici ad-
dendo ad id,qđ dixi,ꝙ hoc facit natura redditus,seu restitutio
nis,vt sicut dos debet dari certa in quãtitate & qualitate,licet
possit promitti incerta:vt patet in l.cũ post.§.genero. de iure
dot.ita cùm petitur restitui, debeat designari certa quantitas,
vel res:arg.l.iij.§.si reddita.cum ibi no.ff.commoda.

a ¶Dictio,sẽp.Adde Car.Za.in c.j.ĩ iij.no.de cõmo.& no.in cle.j.đ ꝑb.Abb.in c.ex tuę.de cler.nõ resi.Ab.in c.cũ sit Ro.de app.Cal.cõs.iiij.in ti.de ꝑb.

SVMMARIVM.

1 ☞Dictio,semper,q̃ʒuis de sui natura significet continuatio-
nem quãdã non intermissam,recipit tamen restrictionem,vt
aliquando id quod dicitur semper tale esse, vel fieri deberet,
non sit tale,nec taliter fit.
2 Possessio probatur etiam per culturam agri.
3 Ex fructuum perceptione probatur possessio totius anni.
4 Causa vna quãdo deducitur incidenter ad aliã,sortitur priui-
legium causæ principalis quo ad forum.
5 Dos coram ecclesiastico iudice peti potest.
6 Pater legitimus an semper teneatur filiã dotare:& quid de pa
tre naturali,vel habẽte filiam spuriam,an similiter teneatur
dotare.& nu 7.
8 Res aliqua mariti si obligatur specialiter pro dote,an videa-
tur inductum vt reliqua eius bona non sint obligata.

DOtis causa. Et priuilegiata fauore pu-
blico,quod consistit in pro
creatione prolis,per quã repletur ciuitas. Et sunt
1 tria dicta,vt in glo.¶ †Not.primò ibi:semper &c.
iuncta gloss.posita super illo verbo , quòd quàmuis dictio,
a semper,[a] de sui natura significet continuationem quandam
non intermissam : vt l. Caio. §.Imperator.ff.de ali.& cib.le.
& lege prima.§. item flumi.ff.de flumi. recipit tamen restri-
ctionem , vt aliquando id quod dicitur semper tale esse, vel
fieri debere, non sit tale , nec sit taliter . Et ex hoc arguit hic
Bartol . post Dyn . ad not. quæstio . cuius dicta referam tibi
in voce . Si testis dixit , vidisse Titium possedisse per decem
vel viginti annos semper , vel continue : vtrum iste testis sit

falsus. Nam videtur quòd sic, quia impossibile est, ꝙ semper sine intermissiōe alicuius momēti aliqs insistat in re: casus est notabilis in l. seruitutē. la ij. de serui. Cuius dictis adde, & primò inquātū dicit teste saluari hoc mō, qa videt̃ deponere, ꝙ ille de quo loquit̃, illo tēpore, fuit in loco ex quo poterat recedere à possessione qñcūq; volebat: nā p hoc ille videt̃ vsus, & sic semper possedisse rē. l. j. §. j. de aqua quo. Quod dictū est de clarādū: nam si intellexerit possessorē fuisse in loco ita ꝓpinquo, vt nō pderet̃ possessio naturalis, vt dicit gl. ordi. in l. j. in pri. de acq. pos. hoc dictū posset sustineri, qa per hoc ꝓbaret̃, ꝙ post ingressū rei semp illā naturalē possessionē retinuit. Si aūt intellexit, ꝙ fuerit in loco, ex quo facile posset accedere ad possessionē, nō tñ retinuit naturalē possessionē, istud dictū testis nihil importaret in effectu: nā etiā si deposuisset semel fuisse acceptā, ꝓsumitur cōtinuatio possessionis ciuilis vsq; ad decenniū: iuxta gl. in l. j. C. de serui. fugi. & Bar. in l. si de ea. in prin. de acqui. poss. Vbi autē trāsisset decenniū, p hoc dictū testis non minus ꝓsumeret̃ obliuio, licet possessor fuerit in loco vnde potuit ire ad possessionē: vt patet ex not. in locis allega. & parcat mihi reuerētia sua. tex. in l. j. de aqua quoti. & æstiua. loquit̃ per verba q̃ pñt significare actū & potētiā: sed verba testis nō, dū dicit ꝙ vidit possidere, non possunt significare nisi actū. Possumus ergo dicere vltra ipsum, quo ad hunc primū modū, ꝙ ista verba pñt significare, ꝙ vidit p decem annos semper Titium sistere possessioni. i. tēporibꝰ cōgruis & cōsuetis. ita enim interpretatur verbū, semper, & cōtinue. Glo. est not. & ord. xxij. di. c. sacrosancta. & ibi Archid. j. dis. c. si voluntate. & in c. fi. in verbo, continue. de verb. sig. libr. vj. bene facit tex. in l. sistit cōstituta. in prin. ff. quēad. ser. amit. Significant ergo testis verba, ꝙ vidit illū singulis annis esse in agro: intellige per se, vel procuratorē suū tēporibꝰ, quibꝰ solet coli ager, 2 & istud sufficeret: †qa etiā per culturā agri possessio probat̃. l. arboribꝰ. §. ij. vbi Bal. ff. de vsufru. & per eundē in l. ij. vel iij. C. fin. regun. Et hoc plus placet, ꝗ id quod dicit Bald. tangēs hunc articulū in c. j. §. si qs per xxx. fi. de feud. fue. cōtro. inter do. & agna. & in l. foramē. ff. de ser. vrb. pdi. vbi etiā tāgit qōnem, & videt̃ dicere sicut j. d. Dy. ꝙ dicti testes saluātur respectu possessionis ciuilis: qđ nō est verū, vt hic dicit Bar. & bene. Sed tertio modo potest saluari hoc dictū testis, vt tāgit hic 3 notāter Bar. †qa itelligit, quòd testis dicit vidisse singulis annis ipsum pcipere fructus, ex quorū pceptione ꝓbat̃ possessio totius anni, alleg. tex. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj. & est bonus tex. quē not. ipse in l. Titio. ff. de sol. tu vide bonum tex. no. ibi Ange. & Imol. in l. filius. §. diuus. & l. j. de le. j. vbi docet̃ practica per Ang. probādi, qualiter quis rem possederit ꝓ dño, & tanq; suā. Sed hæc non fuit doctrina Bar. originalis in materia ista, sed Speculatoris in ti. de prob. §. fi. ver. sed qrit̃. & hanc approbat Io. Andr. in tit. de teste. §. nunc tractandū. in addi. q̃ inci. Rofred. vbi refert ꝓfatum doctorē multum dubitasse sup hac qōne, qūo testis possit probare semper, vel cōtinue vidisse per x. annos Titiū possidere. & relatis dictis suis remittit se ad cautio. s. alleg. Sed quia cōiter maxime per nobiles viros coluntur agri, & solicitant̃ cultores, & capiunt fructus mediantibus procuratoribus ipsorū, esset dubitandū, qđ si appareret fructꝰ esse traditos alicui noīe meo, sed nō cōstaret, ꝙ esset nūcius, vel ꝓcurator meꝰ: aliter esset dubitabile. Sed tñ rō dictat, sicut ego scripsi, in memoriali meo, cū accidisset ī facto, ꝙ ꝓbet̃ possessio: qa si ꝓbat̃ ꝙ ille recipit nomine meo, hoc factū possū qñcūq; ratū habere: & dicēdo me possedisse illo tpe, satis dicor ratificasse fructū gestoris, maxime si dixi me pcepisse fructus. Pro qua cōclusiōe videt̃ casus notabilis in c. ad audiētiā. de pscri. †vbi dicit̃, ꝙ sufficienter probat̃ possessio p testes, si dicūt se vidisse xl. ann. solui pēsionem nūcijs Romanę eccl'ię. Sed hoc nō esset verū, si oporteret ostēdere cōmissionē factā nūcio aliter, ꝗ per dicta testiū: aliter aūt nō ꝓbaret̃ possessio. p sola dicta testiū. Qualiter autem probetur acquisitio possessionis per solutionem pensionis factam colono, si erat pensio forte constituta in pecunia: vide quod dixi in l. qui vniuersas. §. qui per colonum. de acquirend. possessio. & quod ponit Angel. in l. quædam mulier. de rei. vend. Et ad materiam de his dictionibus vide text. quē adducit do. me. hic xxxj. dist. c. sacerdotij. & de conse. distin. ij. c. reuersa. & alia quæ ipse hic adducit, cū vide per te. ¶ †Scđo not. ibi: & rei publicæ interest &c. ꝙ cū ista dictio, etiā, sit implicatiua, ꝙ priuilegia cōcessa doti, videtur cōcessa etiā fauore mulieris priuato, nō solū in fauorē publicū, quinimo pricipaliter videtur cōcessa in fauorē priuatū: vt dicet̃ in fin. l. post Bar. ¶ Vlti. no. ꝙ in dubio mulier quæ nō habet dotem, præsumetur inuentura virum. Et ostendit tex. in versi. necessarium. & dicemus plenius in priuilegijs dotium &c. ¶ In gloss. super verbo, causam. ibi: videndum. seu instantia. ista glo. cōiter per oēs reprehenditur, inquātum dicit, ꝙ iudiciū in causa dotis habet instantiā minorē: nam secūdū Dy. hoc nō reperit̃ iure cautum. Præterea abbreuiare instantiā esset potius in odiū mulieris. l. ij. C. vt j. certū tempus. Prima ratio cōfirmat̃ ex l. iij. C. de do. promis. vbi dicit̃, ꝙ ꝓ dote debet agi iure iudiciorū: & sic iura ordinaria q̃ agūt alia iudicia. & hāc l. adducit Io. de Imo. hic. Dicit ergo Bar. hic plenius in l. fi. cōstāte. in prin. in iij. q. princi. j. e. ꝙ sicut in alimentis pōt procedi summariè, & abbreuiātur dilationes: vt l. si qs à liberis. §. si qs ex his. de lib. agno. & l. ij. de re iudi. ita poterūt abbreuiari dilatiōes in causa dotis. Similiter etiā secundū Ang. sicut in alimētis procedit̃ diebus feriatis, ob necessitatē hoīm: vt l. ij. ff. de fer. & ita procedit̃ in cā dotis. & ita tenet Spe. in ti. de ferijs. §. seq. in j. col. debebit tñ libellus offerri, & lis cōtestari, & fieri plena probatio, & poterit etiā appellari. Et de lit. cōte. est casus ī l. si cū dotis. §. eo aūt. j. e. ti. De prob. in l. doce ancillā. C. de rei vend. de appe. in l. si. de sen. q̃ sine cer. quāti. Amplius dicit Ang. hic, †ꝙ si petatur matrimoniū dissolui corā iudice ecclesiastico, & incidenter petat̃ dos restitui, poterit iudex ecclesiasticus super dotē adiri, & procedet̃ tūc super dotē sine strepitu & figura iudicij, sicut super matrimonio: ad primum allegat tex. in c. de prudentia. de dona. inter virū & vxorē. adde similē tex. in cle. dispēdiosam. de iud. Pro hac cōclusione facit optime qđ ponit Bal. post gl. in l. cū vendēte. C. vbi causæ fiscales. & in l. cū eorum. de sen. vbi dicit, ꝙ qñ fideiussor soluit fisco principali debitori incidēter corā eodē iudice, pōt petere sibi refundi pecuniā, quā sol4 uit, licet procurator Cæsaris nō esset iudex ordinariꝰ rei. †Et sic vides, ꝙ qñ vna causa deducit̃ incidēter ad aliā, sortit̃ priuilegiū causæ principalis, quo ad forū: idem probat tex. secūdū Ang. in l. ij. C. de vsuris rei iudi. facit qđ hr̃ in l. interdū. §. qui fures. đ fur. Vbi aūt dos petere pricipaliter, tūc secūdū Ang. neq; pōt peti corā iudice ecclesiastico, neq; procedit̃ in ea sine strepitu, & figura iudicij: & ita intelligit dicta Bar. hic, & in d. l. si constante. Sed Imo. hic dicit ad vtrūq;: nam Inn. & Host. 5 secundū eū in c. ex tenore. de foro cōpetēti. tenēt, †ꝙ etiā principaliter dos possit peti[a] corā iudice ecclesiastico, tū qa est causa pia. l. cùm is. §. mulier. de cōdi. inde. quæ regulariter potest tractari corā iudice ecclesiastico: vt plene tractatur in c. cùm sit. de fo. cōpe. tū qa mulier est vidua, & sic miserabilis persona,[b] quæ potest agere corā iudice ecclesiastico: vt in c. ex trāsmissa. cū no. de fo. cōpe. licet ipsi non dicant, in quo loco hoc dicat. & scias ꝙ tenet d. Ant. & sequitur Imol. in c. ex literis. de pig. Ille tñ tex. loquit̃ in territorio ecclesiæ, & forte Roma. terra illa habeat regem, potest probabiliter teneri ista conclusio ex eo, qa vidua est persona miserabilis: vt dictū est. Sed posito ꝙ posset peti corā iudice ecclesiastico, remanet dubiū, vtrū possit procedere sine strepitu & figura iudicij, dicta causa. Dicit Card. Floren. ꝙ sic in d. cle. dispendiosam. D. Imo. distinguit, ꝙ aut dos petit̃ coram iudice seculari: & tunc sit vera opi. Bar. & Ang. quia in his quę nō respiciūt pc̄m, lex canonica non seruatur in foro ciuili, si l. ciuilis cōtrariū disponit: sed vnaquæq; seruat̃ in foro suo, secundū gl. in c. ij. de arbitris. in vj. & est casus in c. si duobus. de app. & Bart. in l. priuilegia. de sac. san. eccl. Si verò dos petatur in foro ecclesiastico: tūc vera sit opi. do. Card. quę videtur probari à simili per id quod dicit gl. in d. cle. dispendiosam. vbi vult, ꝙ dispositio illius decretalis habeat locū, etiā in sponsalibus de futuro, licet agatur principaliter de ipsis sponsalibus. Pro qua cōclusione, quā credo verā, facit optime: quia priuilegiū datur causæ matrimoniali: q. đ verbum, late, cōplectitur de sui natura qcquid aliquo modo ptinet ad illā cām. l. cū hi. in prin. vbi Bart. de trans. Vnde dicit alibi notanter Bar. ꝙ etiam in materia statuti, in quo procedit̃ strictè, si priuilegiū cōcedit̃ circa modū probandi in causa dāni dati, habet locum in omni, quod pertinet ad illam causam aliquo modo. Bar. in l. solent. de ali. & cib. Dicit etiā no. Bart. in l. j. C. cōmunia de le. ꝙ priuilegiū cōcessum actioni personali in procedendo, extenditur etiam ad iudicium hypothecæ, tanquàm accessorium. Sed ad hæc omnia posset dici, quòd loquuntur in pertinentibus ad causam, de qua fit mentio, quia tendunt ad eius expeditionem. Sed casus noster non videtur talis: quia aliud est matrimonium, aliud dos: nec iudicium dotis pertinet ad causam matrimonij, licet habeat dependentiam à matrimonio, & sic connexum cum eo. Vnde videtur, quòd in hoc casu dispositio exorbitās, & cōtra ius, de qua in d. cle. non debet extendi ad hunc casum, in quo nō tractatur aliqd, quod pertineat ad expeditionem causæ matrimonij. Pro qua conclu. facit gloss. bene in c. literas. de iura. calum. quæ dicit, ꝙ priuilegium quod datur causis spiritualibus, cùm non iuretur de calum. in ipsis, sed ad veritatem, non extenditur ob causam possessio

a ¶Dos possit peti. Adde Spe. ti. de dona. inter virū & vxo. ī §. format. ver. verū cā dotis. Bald. in c. j. vt lit. nō cōt. in ij. col. ver. itē no. Bal. in l. j. C. de do. promis.

b ¶Vidua, & sic miserabilis psona. Adde Card. Zab. in c. significantibꝰ. ī j. no. de offi. dele. & Abbas in c. licet. đ fo. compe.

possessionis, quę vertitur super beneficio. pro qua cõclusione facit quod scribit Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogo. de verb. obl. vbi dicit, ꝙ qua litas adducta in casu principali videtur repetita in accessorio, quando illud capitulũ tendit ad diversũ officiũ: secus si ad eũdẽ: & stat regula, quã ponit Bal. post Cy. in l. ij. ff. de iurisd. ꝙ vbicũq; sumus in iure speciali, cui cõceditur principale, non videtur cõcedi consequens, vel pertinens ad illud. Vnde articulus redditur satis dubius. Ego tñ inclino in partem dñi. Florentini, vt verba posita, scilicet in d. cle. dispendiosam. aliquid operentur, & in deponẽtibus & cõnexis &c. & maxime, quia ibi est distinctio quoquo modo, quæ est vniversalis geminata. facit tex. in l. j. §. vnde quęritur. si quis omis. cã testa. & in l. balista. ad Treb. ad cõprehendendũ enim pertinẽtia ad expeditionẽ causæ matrimonij sufficiebat verbũ, causa. Vnde vt clementina ista aliquid operetur, dicamus ꝙ cõprehendit etiã accessoria causæ matrimonialis, licet non pertinẽtia ad expeditionẽ causę matrimonialis. Pro hac cõclusione facit l. si serua. & quod ibi Bar. de iure do. vbi probatur, ꝙ notificatio facta de matrimonio nullo cõsequenter & tacite trahitur etiam ad cõfirmationem dotis. Vnde dicebat Bal. per illum tex. & notanter in auc. ex cõplexu. C. de incest. nup. ꝙ si superior dispensat ĩ matrimonio nulliter cõtracto, videt̃ etiã dispensare cũ dote data ꝑtextu talis matrimonij. Et ad materiã vide quod ponit Bal. in rubr. C. de priuil. do. vbi tenet opi. Ang. & Bar. ꝙ in dote instãtia non sit abbreuiata. Et per ea quæ s. dixi. in vlt. q. rubr. & ꝙ in dote pretium succedit loco rei, dixit Bar. cõsi. suo cxxiij. ꝙ si res dotalis est vẽdita, & pretium est conuersum in dotẽ, dicit ipse ꝙ etiã per restõnem pretij bona erunt tacitè obligata. Etiã credo, ꝙ optime dicat, licet alibi contrariũ teneat, dicens ꝙ etiã in actis de dote respectu hypothecariæ pretiũ nõ succedit loco rei, nisi in subsidiũ: videlicet qñ res esset perempta, vel præscripta, vt ipse dicit in l. j. in vltimis verbis. de distra. pig. ¶ In glo. semper. ibi: itẽ de bonis paternis promissa credit̃ &c. Doctores cõiter hic approbãt istam gl. & intelligũt eã, etiã si pater esset administrator bonorũ filiæ: & credo ꝙ bene, vt ibi dicã. Bar. tñ oppositũ tenet expresse in l. Nesennius. de neg. ge. vbi dicit, ꝙ qñ pater administrat bona filiæ viduæ, videtur eã dotare de bonis proprijs. Sed opi. quã ponunt hic Mod. verior est: nam text. in l. fi. C. de dot. promis. loquitur in filia in potestate hñte bona aduentitia, in quibus pater habet vsumf. quæ bona sine dubio pater administrat, vt legitimus administrator: vt l. j. C. de bo. ma. Vnde nescio quõ Bar. hoc dicat in d. l. Nesennius. Secũdò aduerte, qa doct. & hic, & in l. fi. C. de do. ꝓmi. expresse dicunt, ꝙ pater in dubio videtur dotare de bonis suis, si non aliter protestetur: & sic videtur sentire clare, ꝙ si pater expresse protestaret̃, ꝙ dotabat de bonis filiæ, tunc nõ tenetur dare de bonis proprijs. Qđ dictũ simpliciter intellectũ non est verũ, sed est intelligendum, ꝙ pater hoc faceret, filia cõsentiẽte: nã si filia non cõsentiret, cũ tex. dicit ꝙ etiã qñ filia habet bona, pater tenet̃ eã dotare: vt d. l. fi. non posset pater auferre hoc ius, quod cõpetit filiæ cõtra eũ, filia nõ cõsentiente: nullus enim debitor potest liberari non cõsentiẽte creditore. l. cõtra iuris. §. si filius. ff. de pact. non ergo posset se pater liberare à debito suo, dãdo in dotẽ bona filię: & hoc tenet Bal. in l. fi. §. ipsum aũt. C. de bo. quæ lib. nõ inueniẽte hũc pũctũ declaratũ ꝑ aliũ. & ad materiã vide oĩno quod ponit elegãter Ange. cõs. suo ccx. vbi dicit, ꝙ suprà promisit dotẽ simpliciter pro filia: deinde in solutione dotis protestat̃, ꝙ declarat se promisisse de bonis filiæ: & qđ de bonis filiæ solui nõ potest, præiudicaret filiæ cur per promissionẽ factã simpliciter à principio iure fuit quæsitũ. Vnde secundũ eũ est opus protestari tempore promissionis: quod intellige filia consentiente, vt s. dixi. ¶ In ea. gl. ibi: de tacita stipulatione. Adde primò huic gl. ꝙ sicut tacita stipulatio vel ficta inducitur fauore dotis: ita inducitur fauore donationis propter nuptias. Gl. est sing. quã ibi approbat Bal. in l. ij. C. de bo. quæ lib. quã ego adduxi post do. meũ in l. j. in prin. de ver. ob. Sed aliud secundùm Imo. hic, ꝙ si ex forma statuti promissio, quæ cõtinet̃ in instrumẽtis, habeat executionẽ paratã: dispositio huius statuti non habet locũ in ista stipulatione ficta: allegat Bart. in l. j. in fi. de his quæ in testa. delẽ. super quo vide Bald. in l. ad probationẽ. C. de proba. & in l. vbi adhuc. vbi ponit exemplum de tacita hypotheca. C. de iure dot. super quo vide quod dixi in fi. q. in l. q. liber. §. hæc verba. de vulg. & pu. & est quæstio elegans. ¶ In ea. gl. ibi: qa nõ potest alienari &c. Super ista vide hic plene Bar. qui cõcludit in effectu, & sequũtur omnes, ꝙ etiã res mobilis, quæ seruãdo seruari potest, hodie de iure nouissimo non põt alienari, per auc. siue à me. C. ad Velle. Cõtrarium intellige in his, q̃ cõsistunt in pondere, numero, vel mensura: qa in his maritus põt vti ad libitũ, quia tenetur ad tãtũdẽ in genere: vt probatur in l. res in dote. j. de iure do. quod nõ 6 credo de nouissimo iure correctũ, licet Bar. nõ declaret. ¶ †In eadem gl. ibi: & de ritu nup. qui liberis. doct. dicunt post Bar. hic, ꝙ hoc habet locũ in filia legitima, & naturali: secus in naturali tñ, vt l. vxorem. §. pater naturalis. ibi: de leg. iij. & pro declaratiõe istorũ duo sunt vidẽda hic. Pri a mò, vtrũ pater legitimus semper teneatur dotare filiam.[a] Secũdò, vtrum b pater naturalis vel habẽs filiam spuriã[b] similiter teneatur dotare. Super primo dicit Bar. ĩ l. obligamur. §. lege. de act. & ob. ꝙ si filia nupsit, & nõ promisit dotẽ, non potest postea petere se dotari: quia cum dos detur ꝑpter matrimoniũ, & virũ inueniendũ, ex quo matrimoniũ est secutũ sine dote, causa propter quã pater tenetur officio iudicis dotare cessat. Et hoc dictũ secutus est Abb. Mod. consulendo, vt ponit in c. j. de despõsa. impub. in antiquis. Sed Bal. in auc. res quę. C. cõia de leg. tenet opinionẽ, quã opinionẽ hic sequũtur Imo. & do. meus. mouentur multũ æqua ratione: quia dos datur non solum vt inueniãtur viri, sed etiam vt cõmodius portarẽtur onera matrimonij. Vnde etiã matrimonio secuto nõ cessat oĩno rõ, cur non debeat dari dos: sicut dicit Bart. met, in fi. qõne. in l. nupta. in prin. j. eo. Quid enim si marit⁹ esset inops, ita ꝙ nõ posset omnino vel cõmode alere vxorẽ? certe nõ videt̃ cessare ratio dotis constituendæ. Præterea si mulier nullã haberet dotẽ, etiam si maritus cõmodè posset eã alere, nõ tñ pręsumit̃ ꝙ ęquè bene eã tractaret: vñ hęc opi. est humanior, & sequẽda. Sed quæritur, nũquid si puella promisit dotem, & nupsit sine cõsensu patris, possit petere dotẽ solui à patre. Et allegantur duę gl. ꝙ potest: vna est xxxij. q. ij. c. hoc sanctum. & hãc adducit Io. de Imo. adducit do. me. xxxvj. q. j. c. delatoribus. vtrãq; adducit do. Abb. & optime declarat in c. j. de despõ. impu. mouet̃ bona rõne: quia in istis spũalibus nõ attendit̃ paterna ptãs: vt in c. si annũ. de iud. lib. vj. Cũ ergo matrimonium sit res spũalis, nihil refert ad petendũ dotẽ, ꝙ nupserit sine cõsensu patris: super quo vide bonum tex. in auc. vt cũ de ap. cog. §. si alicui. & quia l. qui a liberos. loquitur in patre, idẽ dicas ĩ auo paterno, ꝙ tenet̃ dotare neptẽ. l. dedit dotẽ. & ibi Bart. ff. de col. bon. & l. & iõ. §. fi. ff. de in rẽ verso. hoc tñ limitat Bal. no. ĩ auc. res q. C. cõia de leg. quã etiã adducit hic d. m. nisi filius ipse sit diues, & possit filiã dotare de suo: & in hãc partẽ inclinat Sal. in l. fi. C. de do. ꝓmis. licet dicat cãm pẽdere: & ꝓpter ea nõ determinat. Bar. aũt multũ solẽniter & fin. dixit in cõsi. suo cxxxj. ꝙ si auus reliquit dotẽ nepti in mortẽ patris, & pater postea viuens de suo soluit dotẽ, mortuo patre neptis nõ põt petere dotẽ ex testõ aui: qa cũ illa dos videatur relicta contẽplatione patris, perinde est, ac si esset relicta patri. l. fideicommissa. §. interdũ. ff. de le. iij. l. sine legato. §. si testator. ff. de leg. j. vnde si patri esset relicta, vt dotaret neptẽ, non teneretur nisi semel dotare: ita etiã nõ tenetur pro nepte. Vtrũ hanc dotẽ traditã nepti pater imputet sibi in legitimã, vide tex. no. in l. pater. ff. de euict. quẽ adducit Bal. 7 in l. fi. C. de do. ꝓmis. †Super secũdo pũcto Bar. hic sentit, & etiã in l. vxorẽ. §. pater naturalis. de leg. iij. ꝙ licet pater naturalis teneat̃ alere filiã, nihilominus non tenetur eã dotare. & hanc opi. sequuntur Mod. tali rõne: qa videmus ꝙ filius tenetur alere matrẽ: vt l. si qs liberis. §. j. de lib. agno. & tñ nõ tenet̃ eã dotare, secundùm Ang. q alle. tex. in l. tutor secundũ dignitatẽ. §. fi. j. de admi. tut. in ver. munus nuptiale. & quia anima filiorũ contristat̃, cũ mater transit ad secunda vota: vt in auc. de nõ eligen. secundo nub. §. Grego. & hoc pacto aliquis alere filiã vel aliũ tenet̃, sed non eam dotare: vt frater tenetur alere sororem, sicut fratrem non b vtrinque coniunctum: & tamen non tenetur dotare sororẽ, nisi vtrinq; coniunctam: vt l. cùm plures. §. fi. de admi. tut. Et licet Bart. secundùm eum in l. fin. de his qui. vt indi. videatur probare hãc consequẽtiam, teneris alere, ergo teneris dotare: contrarium tamen videtur ex s. dictis. Sed illa iura forte possent euitari: ꝙ quia filijs debentur fortius alimenta, quàm alijs; vt consequentia sit bona in ipsis, & non solum in filia naturali, sed etiam in spuria, quando aliter non haberet se vnde dotaret: & hoc tenet Bald. in l. sed mater. C. de iu. do. in filia naturali, & in spuria: tenet Bar. in l. Meui⁹. §. duobus. ff. de leg. ij. & etiam sentit, licet non ita clare in l. fi. §. si à socero. ff. quæ in frau. cred. sicut ego retuli in l. pen. j. de acquirend. hære. Aliquid tetigi in illo articulo, & vera est ista opin. licet teneatur in practica propter autoritatem Bartol. & propter multam æquitatem quam habet: in puncto tamen iuris fatendum est, quòd non probatur. ¶ In eadem gloss. ibi &c. quærit hic Angel. & Moder. nunquid istud priuilegium donationis habeat locum in dote, cuius solutio appareret per confessionem mariti duntaxat. & referunt Bart.

[a] ¶ Teneat̃ dotare filiã. Adde qđ si filia habet vñ se dotet, an tenet̃ eã dotare. Primò dic ꝙ nõ: vt in l. si qs à liberis. ĩ §. sed & si filius. de libe. agno. In cõtrariũ est text. ĩ l. fi. C. de dot. ꝓmis. & ibi gl. Bal. & Ang. Cy. & Bald. in l. mater. C. de iure do. Bald. & Ang. in l. j. ff. so. ma. & an teneat̃ dotare, si cõtrahit mrĩmoniũ sine eius volũtate, vide gl. in c. fi. xxxij. q. ij. gl. & Bar. in l. Paul. ff. de statu. ho. do. in c. cũ cãm. de rap. Card. Zab. in c. accedẽs. j. q. de ꝑcu. idẽ Car. in c. j. l. iiij. de desp. impub. Abb. in c. j. de adul. Bal. in l. fi. C. đ sen. q̃ sine cer. quãt. Alex. đ Imo. cõs. cxxxix. inci. viso themate. ĩ iij. co. in ij. vo.

[b] ¶ Hñs filiã spuriã. Adde Bar. in l. fi. in §. si à socero. ff. q̃ in fraudẽ credi. Abb. in c. cũ hret. đ eo q cogno. consan. vx. suæ. & ibi diffuse ꝑ Car. Alc. in pe. no. & ꝑ Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti.

in l.asiduis.qui po.in pig.ha.tenentem cōtra gl.ibi positam, videlicet ꝙ si sit renunciatum exceptioni non nume. do. vel sit transactum tempus, mulier præfertur alijs creditoribus,& habet priuilegium illius l.Mouetur primò ex his quæ not.gloss.in l.j.C.de do. cau. & in l.fin.C. eodem titul.Secundò,quia cùm creditor possit opponere exceptionem,nō nume. pe.etiam non opponente marito,vel hęrede eius:vt l.si cui.C.de nō nu.pec.si creditor permisit labi tempus, non poterit amplius opponere: & ita intelligit l.asiduis.alle.gloss.pro se in l.si quis post hac. C.de bon. damna. Ange.hic dicit,quòd aut creditores anteriores, qui concurrunt cum muliere,non probant debitum suum,nisi ex confessione debitoris: & tunc mulier fit potior,quia ipsa & creditor sunt in pari causa. aut approbat sibi deberi aliter, quàm per confessionem creditoris: & tunc sit vera gloss.in l. Asiduis,scilicet quòd mulier nō præferatur creditoribus, quia videtur requirere dotem esse datam re ipsa:quam sententiam sequitur hic Imol.& Paul.de Castr.si confessio fuit facta constante matrimonio,non præcedente aliqua promissione.Si autem fuit facta ante matrimonium contractum, vel præcedente promissione constante matrimonio:tunc indistinctè tenet opin.Bart.per ea quæ habētur per Cy. in auт. sed iam necesse.C.de do.ante nup.& per text.in l.in contractibus.§.sed quoniam.C.de non nu.pe.Bart.in rubr.C.de priuil.do.tenet gl.regulariter in d.l.asiduis.limitat tamē eam in tribus casibus, de quibus ibi per eum.Quorum primus est, quando promissio præcedit cōfessionem dotis:de quo dicetur postea.Secundus est, quando ex aliqua coniectura probabili possit confirmari confessio facta de dote : vnde adde quod nota. ponit Ioan.Andr.in rub.de deposi.in addi.Specul.& dicit idem Bald. in rub.de fide instru.vbi concludunt melius in ista quæstione,quòd ad hoc vt valeat confessio facta sine causa contra l.cùm de indebi.§.fin.de prob. sufficit quòd causa possit apparere coniecturaliter.Tertium casum ponit, quando ex forma statuti instrumentum confessionis dotis haberet executionem paratam,sicut sententia:tunc enim dicit non posse allegari aliquid,sicut non posset contra sententiam,quæ habetur pro veritate.l.ingenuum.de sta.ho.Cui adde, quòd statutum faciens mentionem de instrumento dotali,quod habet executionem &c.verificatur etiam in instrumento confessionis dotis.gl.est notabilis quam ibi ponderat ad hoc Ang.in l.exigere.ff.de iudi.Fundamentum tamen, quod ipse capit pro gloss.not. video procedere: dicit enim quòd plura specialia non debent concurrere circa idem.Cui potest responderi, quòd nō concurrunt circa idem:nam confessio cui non opponitur exceptio non nu.pec.respicit dotis constitutionē.Sed quòd mulier non præferatur alijs in exactione dotis,hoc respicit executionem.Hæc specialia circa diuersa pn̄t concurrere. l.singularia.si cer.pe.& Bar.in l.sub cōditiōe. de solu. Quærenda est ergo alia via ad veritatem qōnis:& sic confessio de recepto in mutuo probat veram numerationem post lapsum temporis, vel si est renunciatum exceptioni non nu.pecu.vt tenet Bar.in l.j.§.si quis.de verb.ob.& sentit etiam in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus.eo.ti. Eadē ratione multo fortius confessio post lapsum tēporis est facta super dote, probabit verā numerationem,quoniam causa dotis fauorabilior est. Sed quia ego non sum secutus hæc dicta Bar.in d.§.Chrysogonus.sed dicta Spec.& Bald. qui tenent oppositū,videndum est nunc,quid sit dicendum in confessione dotis.Super quo Bar.dicit no.in l.cum aliquis.C.de iu. deliber.quòd quia confessio dotis non probat verā numerationem,sed fictam,ex eo ꝙ competit condictio ex l.de qua Insti.de literarum obli.§.j.ideo non orit̄ ex ista confessione tacita hypo.& multum innuit beneficiū prelationis, quia priuilegium tacitæ hypothecæ,datur actione ex stipulatu,non cōd. ex l.Sed ista ratio non videtur sufficiens:quia ista cōdictio ex l.subrogatur loco actionis ex stipulatu,non est coueniēs,si est eadē rō,ꝙ dispositio exorbitans facta in vna actione trahatur ad aliam,secundùm gl.in c.dispēdia.§.reus quod.de rescr.in vj.facit quod ponit Bart.post gl.in l.fi. de rei vend.Pro opi.Bald.quòd ex ista confessione nō præsumitur vera numeratio,est casus valde not. in auт.de tempo.sol.pe.in ver.vbi enim.vbi tex.punctualiter ita dicit,quòd si maritus non opposuit exceptionē præfatam,præsumitur voluisse,quòd etiam si dos non fuisset data & numerata,tn̄ debeat reddi.s.vxori.& sic patet manifeste,ꝙ lapsus tēporis nō inducit præsumptionē veræ numerationis,sed ꝙ etiā si dos nō sit numerata,tn̄ debeat solui.Et sic opi.glo. prima facie videret̄ probabilior.Primò quidem,quia tex.in d.l.asiduis.dicendo,quòd mulier habet priuilegium prælationis,postea in ver.nō tamen.videtur hoc limitare, & restringere ad casum,qn̄ dos est data re ipsa.Et sic vbi non cēseretur data, nō habet locū illud priuilegiū:maxime qa in dote cōfessata si nō præsumit̄ intercessisse vera numeratio,non est eadē rō cōcedendi priuilegiū:qa qn̄ dos fuit data realiter,mulier tractat de dāno vitādo:sed si nō fuit data realiter,tractat de lucro captando,in quo non est eadem ratio: in l.cū not.C. de codi.Nec ob.id quod dicit Ang.ꝙ quando creditor nō probat sibi deberi aliter ꝙ̄ per confessionē,est in pari causa cum muliere:& sic mulier debet esse potior:quia in alio cōtractu,ꝙ̄ in cōtractu mutui,cōfessio probat veritatē:tradit̄ in l.Publia.§.fi.depo.& tradit Bar.in l.Titia.in prin. in fi.q.de ver.obl.Vbi aūt creditor ageret ex cōfessione mutui,adhuc est dicēdū idē, qa creditor fundat se in iure cōi,si est anterior.Sed mulier fundat se in priuilegio & iure speciali,qd̄ nō extēdit̄ regulariter vltra casum expressum.l.ius singulare.cum materia.ff.de legib.facit optime pro hac

rñsione,quod dicit Bald.in l.eius qui delatorē.in prin.in vltimis verbis. de iur.fisci.vbi vult,ꝙ licet confessio vera facit idem in alia instantia inter easdem personas:vt not.Inn.in c.cū dilectus.de ord.cog.confessio tamen ficta non habet idem priuilegium:alleg.tex.in l.ij.§. diuus.ff. eod. & hoc tenet Bal.generalius in quacūq; specie probationis: vt ipse ponit eleganter in l.ij.in pe.col.de edē.Et per hoc vides,ꝙ opi.gl. videtur probabilior:communiter tamen statuta prouident,& disponunt ꝙ idem priuilegium habeat instrumentum cōfessionis dotis,& vera numeratio. Et circa istud priuilegium prælationis adde primò,ꝙ sicut mulier non præfertur prætextu dotis confessatę:ita non habet priuilegium diminuendi fideicōmissum:iuxta formam authen.res quæ.C.cōia de leg.pro dote,de qua apparet confessio,nō realis traditio:ita decidit singulariter Ange.per quandam glossā ibi positam in authen.de restit. & ea quæ §.j. colum. v. Scdò aduerte,quia licet non probetur vera numeratio,vt dixi, per confessionem dotis:si tamē est lapsum tempus exceptionem opponendi,mulier ad præiudicium sui potest confiteri dotem non esse solutam,etiam si hoc faciat cū iuramēto:& ita singulariter cōsuluit Bar.qd̄ refert Salyc. in authen.quod locū.de do.cau.non num.qd̄ tamen est dubiū, per ea q̄ ponit ibi Saly.Vnde dic vt ibi.Item debes scire, & tene menti, ꝙ ꝙ̄uis sit expressum in glo.l.asiduis.p̄alleg.ꝙ hæc mulier habens tacitā hypothe.non præfertur creditori anteriori habenti expressam & tn̄ est dubium,ꝙ si habeat mulier expressam posteriorē hypo.vtrū p̄feratur creditori habēti expressam anteriorē:qd̄ solū declarat Ang.in auт. de ęqua li.do.§.his consequēter.ꝙ sicut tacita hypo.mulieris p̄fertur tacitę anteriori,ita expressa posterior etiam præfertur anteriori creditori expresse, vt sic cæteris paribus ex mente l.ibi mulier habeat aliquod priuilegium. Et est vtilissimū dictū,quia cōiter hodie credita quę fiunt per instrumenta publica,habent hypothecā expressam.Sed quæritur in contra.per Angel.& Moder.si priuilegiū prælationis,qd̄ cōpetit mulieri in actione personali,vel hypothecę,an pōt cedi ita vt ex persona mulieris cedens possit vti priuilegio potioritatis.Et concludit Ang.ꝙ non:vnde infert,ꝙ si creditores offerentes dotē suam mulieri petunt sibi cedi iura cū priuilegio, & prærogatiua p̄lationis:hoc non pōt facere,quia istud priuilegiū nō potest cedi,cū sit personale:alleg.Cyn.hoc tenentem in l.cū pro patre.C.q po.in pig.Imo.dicit,ꝙ hoc ibi nō dicit Cyn.Sed tamen conclusio est vera,ꝓ not.in l.j.C.de priui.dot.& in l.pluribus.ff.de admi.tut.dicit ꝙ̄ in l.j.ꝙ priuilegiū dotis non transmittitur ad hæredes: & in l.ex pluribus. dicit ꝙ priuilegiū non transmissibile ad hæredem non potest cedi.Bal.autem in l.j.C.de priuil.do.subtiliter disputās istū articulū, videtur distinguere,ꝙ aut cessionarius agit vtili actione ex persona propria:& tūc nō possit sibi cōicari hoc priuilegiū:ita intelligatur tex.in §.fuerat.Instit.de act.& in authen.vi exact.instante dotis.§.j.aut intentat directā nomine cedentis,& tunc habeat priuilegium p̄lationis,intellige viuēte muliere, non ipsa mortua,extinguent̄ priuilegia:bene facit qd̄ habet̄ in l.quod si minor.in prin.& in gl.ff.de mino.D.m.simpliciter tenet cū Ang.& Moder.sed nihil addit,quia allegat eadem iura,quæ superius fuerūt adducta. Similis distinctio ei quā facit Bald.ponitur in l.apud Celsum.§.si cū legitima.de doli excep.& in l.qui stipēdia.C.de procu.in q.vtrū exceptio, q̄ obstat cedēti obsit cessionario.Alibi Bald.in l.per diuersas.in pen.chart. C.manda.in q.vtrum actio iniuriarum possit cedi sequendo gl.in l.si nomen.de hæred.vel act.vē.dicit vnū notabile verbū ad propositū,ꝙ actio iniuriarū pōt cedi,qa aliquo casu est transmissibile ad hæredem:videlicet post lit.cōtest.l.si eū.§.qui iniuriarū.si qs cau.cū si. & hanc conclusionē confirmat ipse idē Bal.in l.fi.C. de hæred.vel actio.vendi.& Io. Andr.in addi.Spe.de ces.act.§.j.in ver.vtrū agēs.etiā voluit vnū qdē fortius,ꝙ ius accusandi in accusatiōe priuata posset cedi.qd̄ nūc nō ꝓsequor,vide Bal. in d.l.per diuersas.Ad propositū ergo videt̄ posse distingui, ꝙ aut loquimur in actiōe psonali,q̄ cōpetit ꝓ dote:& tunc qa nullo casu trāsmittit̄ ad aliquē hęredē,nō posset cedi:ita ꝓcedit regula l.ex pluribus.de admi. tut. Aut loquimur in priuilegio hypo.& tūc videbit̄ dicēdū,ꝙ possit cedi,qa istud priuilegiū aliquo casu transit ad heredes.i.ad hæredē sanguinis.Vnde sicut actio iniuriarū pōt cedi,qa aliqn̄ trāsmittit̄:ita & ista hypotheca cū priuilegio suo.Multū tn̄ obstat tex.huic determinatiōi in corpore in loco alleg.vbi simpliciter dicit̄,ꝙ hoc priuilegiū nō cōpetit creditoribus mulieris:& forte hoc verius,vt à materia propria nō recedamus, alle.iu.de materia loquētia,in qbus hoc statuit spāliter propter multa priuilegia,q̄ cōcludūt in exactiōe dotis:& sic pōt rñderi ad cōtraria.Bart.tn̄ in l.si stip.fue.de ver.obli.vbi se remittit in l.ex pluribus.de admi.tut. videtur velle,ꝙ iura quæ nō sunt cōmunicabilia alteri, possint trāsferri p viā cessiōis ex cā necessaria:videlicet p primū & scd̄m decretū. Pro cuiꝰ snīa optime facit gl.no.cū dictis Bar.ibi in l.ꝓ hærede.§.fi.de acq. hære. s.& proprie loquit̄ illa gl.in iure cohærēte,qd̄ nō trāsmittit̄, nisi ad heredes sanguinis:& scd̄m hoc,qn̄ creditor offert dotē suā vxori, q̄ possidet bona mariti,& petit sibi actiones cū priuilegio:videt̄ ꝙ hoc fieri posset, & debet:qa cessionē iuriū suorū creditor tenet̄ facere soluēti sibi, quod suū est,iuxta regu.l.Modestinꝰ.de sol.& sic nō videt̄ vera opi. Ange.Sed qa tex.in corpore loco alle.multū obstat,vbi ꝓprie loquit̄ de creditore mulieris,nō determino istā adhuc qōnē,sed volo cogitare bn̄. ¶ †In gl. ĩ ver.vbiq;.ibi:omni loco.ista est expositio vera ad tex.qa dictio,vbi,& vbiq;,significat p̄dicamentum loci:vt plene Bal.in l.ex psona.C.de ꝓb.

Sed

Sed tunc obstat l.j.§.& cū lex.C.de rei vxo.actio.vbi priuilegiū l.Iuliæ. de fundo do.ex l.Iulia nō cōpetit,nisi in prædijs Italicis.& hoc clare dicit tex.Inst.q alie.li.§.j.Et cū illa iura dicāt,ꝙ lex Iul.hoc introduxit:nō potest dici,vt dicit Bar.ꝙ ibi referat̃ opi.quorundam,quę reprobat̃:quia illa fuit dispositio l.Iulię,quę erat autētica,& probata.Nec similiter pōt dici,vt Io.de Imo.ꝙ ibi referat̃ quædam media iuris prudētia, quæ erat ante ius Digestorū,sed de iure Digestorū vbiq; habet locū l.Iulia, quia Imperator in locis prædictis dicit,ꝙ hāc extentionē ipse fecit ex l.suaꝗ.j. ex §.& cū lex cō.Ergo pōt dici,ius Digestorū,q̃d præcessit nouas cōst. Iusti.Dicamus ergo,& clarius,ꝙ istæ dictiones,semꝑ,& vbiq;,seu,& in omni loco,nō sunt ita pręcisę,vt nō dicant̃ tenere significationē suā,si in aliquo casu nō habēt locū.De dictiōe,semper,vidisti in gl.p̄cedēti.de dictione,in omni loco,vel vbiq; habemus, in l.qui certo loco.de cōdi.inde. & in l.j.de eo q̃d certo lo.& ēt patet ex p̄dictis:qa si dictio significās numerū tp̄is & casum manet in suo significatu,licet aliquo casu nō habeat locū:ita poterit dici de numerali dictione loci,qa eadē rō.Et adde ad ea q̃ dixi in qōne de cessione priuilegij,ꝙ tutius est tenere,ꝙ ēt in casu,q̃n cessio est necessaria,nō trāsferat̃ hoc priuilegiū prioritatis.Nec obst.q̃d habet̃ in l.si stip.fue.& l.pro hærede.in cle.in fin.qa hic istud priuilegiū est cū iniuria alterius:& ideo magis stricte debet interpretari p̄dicta in l.cū filius.de test.mi.& in l.ij.§.marito.ne quid in loc.publi.& hoc mō ꝓcedit s̄.tex.in loco sæpe alle.vide in aut̃.vt exact.instāte do.in princ.Et ad materiā adde secūdū Bal.hic,qui alle.Iac.de Bel.ꝙ mulier pro dote pōt se obligare insolidū vnà cū patre filiæ cōis ad soluendā dotē:licet regulariter hoc fieri nō possit pro alia cā:vt in aut̃.si qua mulier.C.ad Velleia. & secūdū hoc ampliatur dispositio.l.fi.C.eo.videlicet ꝙ nō solū mulier pōt promittere dotē pro alia,sed ēt pro marito obligādo, sed vnà cū eo. Pro ista cōclusione facit tex.sing.quē ibi no.Bar.in l.si vxor.de do.inter vi.& vx.vbi ꝓbat̃,ꝙ vxor pōt donare marito rē suā,vt locet filiā cōem: ergo similiter videtur posse promittere dotē pro filia cōi vnà cū marito. Sed hoc dictū ego nō reputo verū:quia l.fi.& lex si dotale.C.ad Vell.loquūtur q̃n mulier promittēdo pro alio obligaretur ipso iure,sed obstaret exceptio:sed quādo mulier prohibetur obligari ipso iure specialiter, sicut est quādo obligat se pro viro,vel vnà cū viro,non loquūtur illa iura.Modo stat regula, quòd dispensatio facta in vno casu non trahatur ad aliam inhabilitatē.l.cū propter.vbi Bar.de leg.præstand.Vn̄ licet sit dispēsatū cōtra exceptionē Velleiani,nō tn̄ videt̃ dispensatū cōtra aut̃.si qua mulier.quę annullat obligationē ipso iure:& qa nō est eadē ratio dispensandi propter suspitionē personæ mariti,à qua faciliter potest seduci.Nō ob.tex.in l.si vxor.quia ad illū r̄ndeo per l.si ego.ff.ad Velleia.sicut enim ibi mulier,quę prohibet̃ obligari,nō videt̃ prohibita donare re ipsa,quia facilius adducitur mulier ad promittendū,ꝙ̄ ad donandum:ita econtra non valet consequentia,permittitur mulieri donare,ergo poterit promittere:quia facilius præsumitur mulier esse promissura,ꝙ̄ donatura.Scias etiā,ꝙ licet aliā rem suā possit donare marito pro cōstituenda dote filiæ:non tamē potest etiā consentiente marito tradere rē dotalem pro dote filiæ:ita tenet sing.Spe.in tit.de emp.& vēd.§.tertio loco.ver. q̃d ergo si iur.& sequitur Imo.in c.cū contingat.in vij.charta. extrà, de iureiu.Nūquid aūt à princip.mulier possit pacisci,ne bona mariti sint tacitè obligata:vide q̃d singula.ponit Bald.referēdo dicta Nico.de Mata. in l.etiam.C.ad Velle.qui tenet ꝙ nō valeat renunciatio,vel pactū:quia hoc priuilegiū est inductum ex l.dispositione,fauore dotis:ergo nō videtur posse renūciari.l.de die.& l.sequen.ff.de pac.do.pro cuius opin.licet Bald.non adducat,vide q̃d scribit Cyn.in l.ij.C. vt in pos.leg.vbi dicit, ꝙ testator non pōt inducere,ꝙ pro legato non cōpetat tacita hypotheca. Sed cōtra tenet glo.ibi,quā approbat Bal.ibi,& in l.j.C.de his quæ pœ. no.Sed pōt dici,ꝙ nō det̃ tātus fauor legato,vt doti:vt ibi videbis.†Tā- 8 git etiā d.m.hic,nūquid si aliqua res mariti obligat̃ specialiter pro dote, videatur inductū,vt reliqua eius bona non sint obligata:allegat gloss.in l.fin.C.de pact.conuen.quæ dicit secundū eū,ꝙ per hoc non impediatur hypotheca generalis bonorū.Sed cū reuerentia illa gl.hoc nō dicit:loquitur em̄ in bonis paraphernalibus,nō in dote:& vult,ꝙ si vna res à prin. fuit obligata,cesset hypotheca in cęteris:vt dicit̃ ibi in tex.Sed si ex post facto,tunc ex quo hypotheca generalis semel fuit orta, non extinguitur postea per specialē obligationē de nouo inductā.Et hoc nō habet aliq̃d speciale priuilegiū:sed est,quia ius semel causatū,vt dicit gl.nō videt̃ extingui,quia regula est in opp.ꝙ per secūdā obligationē quę cōtinet minus,ꝙ̄ prima,nō tollit̃ prima.l.si pupillus.§.si actor.ff.de no.plene Bar. in l.ꝙ vsumfructū.de ver.obl.Bal.tn̄ in l.j.C.cōia.de leg.tenet ꝙ nō videat̃ recessū à generali hypotheca per spālem hypothecā, quā inducit testator in aliqua re:vt in ll.allega.Et forte de iure est cōtrariū : qa cū tacita hypotheca & in dote & in legato sit inducta de iure spāli,prouisio hominis vr̃ tollere prouisionē legis:vt in l.fi.præal.Extra gl.tāgit hic Bar. quotuplex sit bonū publicū,vel fauor publicus:cuius dictis adde, inquātū vult,ꝙ fauor dotis cōtineat principaliter fauorē priuatū, & secūdariò publicū:ꝙ aliter ipse loquitur in hac materia in l.ambitiosa.ff.de decre. ab or.fa.& in §.quibus.in prima cōsti.C.vult em̄ ibi,ꝙ q̃n aliq̃d statuit̃, vel inducit̃,q̃d ꝑtinet ad interesse priuatū,vel ad fauorē publicū,in dubio ille qui statuit videt̃ fecisse statutū æquè principaliter ad vtrūq; fauorē,videlicet ad fauorē publicū,& ad fauorē priuatū : q̃d probat duobus similibus:nā videmus,ꝙ si duo rei ꝓmittūt alicui idem æquè principaliter obligātur:& sic cōtrahēs videt̃ cōtraxisse æquè prīcipaliter respectu vtriusq;.l.j.& ij.ff.de duo.reis.Similiter dicit ipse in §.quib⁹.q̃n qs cōtrahit,cōtēplatur ꝓcuratores & dn̄os habere dn̄ium obligandi,vtrūq; ęquè prīcipaliter.l.si pup.in prin.cū gl.de ne.gest.tu vide meliorē tex.in l.iij.§. apud Marcellū.ff.eo.tit.Similiter ergo dicem⁹ in casu nr̄o,ꝙ qa vertit̃ fauor vtriusq;,dispō æquè principaliter ꝓ vtroq; videat̃ facta.Tu aūt aduerte:qa q̃n aliqs accipit duos reos debēdi,vel intendit obligare ꝓcuratorem & dn̄m,hic non sunt duo fines ęquè principaliter intenti,sed vn⁹ solus.l.cautus.& cōseruato interesse vnius,& eiusdem personę:interest em̄ nostri habere plures reos ꝓ eadē obligatione.l.iij.§.nūc.de lib.le. Ecōtra autē q̃n vnus ꝓmisit plurib⁹ insolidū,tanq; reis credendi,nō intendit̃,nisi vnus finis:qa illi reputant̃ loco vnius,& eorū obligatio cēset̃ vna:vt l.ij.in §.j.cū gl.de duo.reis.Fatendū est tamē id q̃d dicit Bar.ꝙ vna dispō pōt,si disponēs vult respicere æquè principaliter duas ꝑsonas oīno diuersas.Sed ī dubio illi personæ videt̃ fieri ꝓuisio principaliter,quę habet principalius interesse:ita ꝓbat l.fideicōmissa.in §.interdum.de leg. iij.& in l.seruo leg.§.si testator.de lega.j.Vnde do.me.in alia materia dicit,ꝙ q̃n ad illū qui fideiubet pertinet principaliter interesse, ipse censet̃ principalis,licet intercedat sub noīe fideiussoris:vt l.fideiussores.in fi.cū sequen.de pact.& ibi per Bald.& Ang.& per Bartol.in rubr.ff.iudi.sol. Si tamē in statuto vel priuilegio exprimeret̃ sola causa respiciens fauorē publicū.fatēdum esset,quòd dispositio principaliter fauore publico esset introducta,licet principale interesse pertineat ad priuatū:ita dicit Bart. not.in l.ius publicū.in vltimo responso.de pact.Dt hoc esset valde vtile: quia cū iur̃m nō firmet cōtractum:vt in c.si diligenti.in fin.de for.cōpe. & in c.ad nr̄am.de iureiur.vbi etiā videt̃ sentire,respōdendo ad l.de die. de pact.dot.ꝙ priuilegia concessa doti videantur cōcessa principaliter in fauorē publicū.Q̃d nō videtur verū,& cōtrariū ip̄e hic tenet & videt̃ ꝓbari rōne: qa si sic esset, iuramentum non firmaret contractū in alienatione rei dotalis: quinimo nec obligaret iuramentū:vt in iuribus alle.cōtra text.in c.cùm cōtingat.& c.licet mulieres.de iureiur.vnde teneamus distinctio.Barto.hic,vt dixi.

SVMMARIVM.

1 In damnum sui ne quis teneatur aliquid facere, satis est eum probabiliter suspicari de damno.
2 Pactum de lucrando dotem non potest apponi super feuda data in dotē sine consensu domini.
3 Nomine vnius personæ quādoq; determinātur oēs qui sunt à parte sua.
4 Bannitus æquiparatur deportato.
5 Actio ex stipulatu quæ cōpetit extraneo ꝓ dote videt̃ esse stricti iuris.
6 Cautio interponi debet etiam in contractibus stricti iuris.
7 Iudex debet inuestigare personæ qualitatē,anteq; cōcedat eius capturā.
8 Aequitas scripta est præferenda rigori scripto.
9 Rex Francorum non potest vnam ciuitatem sine ciuium consensu in alium transferre.
10 Papa ciuitatem non debet alienare absq; Cardinalium consensu.
11 Cùm mādatur alicui vt faciat aliquid per seipsum, intelligitur hoc non faciat per alium.
12 Factum filiæ in dotis actione,quæ est etiam cōis patri,non nocet patri.
13 Cautio de non offendendo,peti non potest, nisi coram iudice ordinario ipsius rei.
14 Beneficium q̃d conceditur alicui ratione inimicitiæ cōtractæ,locū nō habet quādo inimicitia fuit cōtracta culpa sua.
15 Pręsens nec contradicēs videtur tacitè consentire.
16 Dictio,quasi,de sui natura videtur significare improprietatem.
17 Absens à loco,in dubio non præsumitur scire ea quæ sunt in loco.
18 Actore inuito nullus potest prosequi,in iudicium pro eo.

Soluto matrimonio. Dos debet restitui matrimonio soluto:nec cogitur maritus sibi traditā ab vxore, quæ est sui iuris alij permittere, si suspicatur se exinde posse lędi.Secunda ibi: nec cogitur.Tertia ibi:nisi.¶†No.casum in ver.nisi &c.in quo delegatio debitoris fit:ipsi marito:nā maritus qui est debitor vxoris,quādo nihil timet dāni,vel offendi,si cogitur permittere dotē alteri,regulariter autē de- 1 legatio nō fit.nisi volēte & permittente debitore.l.iij.C.de noua.¶†Secūdò no.ꝙ ad hoc vt aliquis nō teneatur facere aliquid in dannū sui,satis est quòd ꝓbabiliter suspicetur de dāno,licet nō sit certū de damno futuro:sicut dicimus de eo qui timet probabiliter propter minas illatas:qa si sunt verisimiles,est iustus timor.l.metū con.no.q̃d met.cau.Et per Barto.in l.de pup.§.si quis ipsi.de oper.no.nun.¶Vltimò not.secundū Dy. & Bar.casum in quo aliquis cogitur cōtrahere & promittere contra regulam.l.nec emere.C.de iure delib.& in l.dudum.vbi Bal.C.de cōtrahē. emptio.Hoc autem facit hæc receptio dotis voluntaria marito, ex qua videtur se obligasse ad promittendum &c. argu.legis,si quis seruum.de actio.empt.¶In glo.in ver.debet,ibi:item fallit si pactum est &c.¶Ista glo.secundū Barto.intelligitur,& bene,q̃n mulier prædecedit marito in matrimonio:nā q̃n maritus p̄decederet,nō valeret pactū,ꝙ hæredes mariti lucrarentur dotem.l.j.in prin.ff.de dot.præleg. & in l.ij.de pact.dota

quod est in notabili:etiã si dos detur à patre, vel
extraneo:ꝗuis enim illi possent pacisci dotem si-
bi reddi,& non vxori:vt videbis in l.quoties.j.c.
non tamen possunt ipsi pacisci,ꝙ præmortuo vi-
ro hæredes eius lucrentur dotẽ.Casus est not. in
l.ꝗuis.C.de pact.conuen.quem tex.licet loqua-
tur in patre Bar.extendit etiam ad extraneũ do
tantem,& ipse ponit notabilem conclusionem cõ
sil.suo cxxvj. Licet autem nõ valeat pactum hoc
super dote more p̃dicto:valet tamen econtra su-
per dona.propter nuptias:videlicet ꝙ præceden
te vxore eius heredes lucrentur dona,propter nu
ptias.Casus est,vbi Bal.not.in l.quod scitis.C. de
2 bonis quæ lib.†Debes etiam scire, ꝙ pactum de
lucrando dotẽ nõ põt opponi super feuda data in
dotem sine consensu dñi.Casus est in c.j.§.fin.de
inuestitura.de re aliena facta.per quem ita deci-
dit Bal.in authen.res quæ.C.communia de le. Et
habet locum istud pactũ,etiam si matrimoniũ nõ
durasset,nisi paucis horis,& momento temporis,
scd̃m Bal.in l.non tantum.C. de leg. Et similiter
siue dos sit tradita,siue ꝓmissa:vt est casus in cor
pore,de nup.in §.dona.j.& in l.ex morte. in fin.
3 de pact.cõuen. ¶ †In ea.gl.ibi:patrẽ mulieris &c.
hanc glo.valde not.Bar.hic,& Moder.ꝙ aliquan
do sub nomine vnius personæ determinãtur om
nes qui sunt à parte sua:hoc tñ non haberet locũ
in dispositione stricti iuris. Vnde si aliquis facit
pacem[a] pro se,& promittitur sibi sub pœna,ꝙ nõ
offendetur,nõ cõprehẽdeť frater eius in ꝓmissiõe
pœnali. Vñ si frater nõ offendiť, nõ cõmitteť poe
na:super quo vide singulariter Ioan.And. in re-
gula,frustra.de reg.iur.in mercu.& Bar.post Dy.
in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.de verbo.ob
liga.vbi dixi. ¶ In ead.gl.ibi:de iure do.quemad
modum docto.dicunt,ꝙ ista non meruit poni ꝓ
fallentia,qa ibi non agitur actione de dote ad re
petendum dotem,sed condi.ob causam, quia ma
ritus noluit ratificare traditionem dotis factã fi-
lio vel seruo.Et quia gl.inferius ponit duas alias
fallentias,in quibus dos repetiť constante matri-
monio;dic scd̃m Bar.& Mod.ꝙ istę fallentiæ pos
sunt coniungi cum prima, quia satis dicitur male
vti substantia sua deportatus,cui adimuntur bo-
4 na.†De bannito autem dicit Spe.in tit.de dona.
inter virum & vxor.§.fi.ꝙ idem est quod in de-
portato,cui æquiparať[b],scd̃m gl.Insti.de capi. di
mi.§.j.Sed hanc rõnem nõ admittit hic Bar.quia
non est verum,ꝙ bãnitus nostri tẽporis non ęqui
paretur deportato:vt plene ipse declarat in dispu
tatiõe sua,statuto Lucanæ ciuitatis, & Perusinę.
& aliàs in l.j.C.de hæred.insti.Fateť ergo conclu
sionẽ esse verã ex eo;qa q cogiť stare extra patriã
suam,p̃sumitur male vti substantia sua, & depau
perari:in auť.vt oẽs obe.iudi.§.hæc considerãtes.
col.v.& in authen.de exhiben.reis.eadẽ col.quæ
iura satisfaciũt à remotis:non em̃ diciť ibi, ꝙ qui
sunt extra domicilũ suũ,male vtãť substãtia sua,
sed solũ ꝙ grauãnť maioribus expensis:& si sunt
pauperes,grauius tolerãt paupertatẽ in alieno so
lo,ꝗ in suo.Sed ꝙ propter hoc p̃sumanť depau-
perari,licet subeãt grauiores expẽsas: hoc no, col
ligiť ex illis iuribus,& qd̃ ipse dicit:tñ pẽt addu-
ci rõ bona,quia ille qui cogitur stare extra locum
ꝓpriũ,in dubio non p̃sumiť inuenire aliquẽ ido-
neũ,q velit administrare bona sua. Casus est no.
quem ibi exclamat do.m.ad hoc in l.idemꝗ.ff.ꝓ
socio.& tangit ipse idem in l.de pup.§. si qs ipsi.
in vlti,lect.de no.ope.Et per consequẽs sequiť, ꝙ
p̃sumunť eius negocia male tractari: & sic incipit
male vti substãtia sua.De hac q.tãgit Bart.pleni⁹
in l.si constãte.in prin,in vlt.q.& forte aliqd dice
mus in lect.seq. ¶ In ea.glo.in fi.nõ liberať &c.
doc.cõiter approbãt istã gl.cõtra Ia.de Arc. q di-
cit ꝙ dos poterat restitui à viro durãte matrimo-
nio:& ꝙ valebat restitutio ad p̃iudiciũ vxoris, ꝑ
l.vir vxori.§.j.ad Velleia.nã ista glo.expresse te
net,ꝙ quatenus mulier non est facta locupletior,
posit agere pro dote cõtra maritũ, vel eius hære
des.Sed hoc nõ dicũt iura p̃dicta,qa si bene respi-

a ¶ Si aliqs facit pacẽ. Adde Pe.de Anc. ĩ c.sciãt cũcti.d̃ electio.li.vj.Anto.de Bu.& Io.de Imo. in c.ĳ.de renũ.Ias. in l.de pupil.in §.si qs ipsi p̃tori. ff. de no.ope.nun.idẽ Iaso.in l.j.ff. de ĩ ius vocan.

b ¶ Idem est qd̃ in deportato cui ęquiparať. Adde Bart.ĩ extraua. q sint rebelles.Bar.& Ioã. de Imol.in l.ex facto.ĩ §.ex facto. ff. ad Treb.Bald. in l. Gall⁹.in §. & qd si tm̃.ff.de li.& posthu.Bald.in l. seruũ quoque. in §.pub. ff.de ꝓcu.Alb.Rosa.in tractatu statutorum.in iiĳ.parte. q.xĳ.ici.itẽ quero. de qõne antiqua.

cias tex.in l.vnica.& in §.donationes.in auť.de nup.illa annullatio fit in
fauorem mariti,& eius hæredũ,q debebant lucrari dotem.Et hoc suadet
ratio assignata in tex.clare enim patet,ꝙ nõ valet restitutio,qa habet in
star dona.qa attenta ista ratione restitutio dotis irritatur in fauorem do-
nantis.i.mariti,& eius hæredum:ergo nullitas ista nõ põt allegari à do-
natario ad suum fauorẽ.s.ipsius donatarĳ:iuxta l. Iulianus.§.si à pupil-
lo.de act.empt.& l.eleganter.in prin.ff.de dolo.& in c.j.ne se.vacan.vid̃,
ꝙ quãdo cõtractus annullatur in fauorẽ vnius, nullitas cõtractus nõ põt
allegari ab alio,in cuius fauorẽ nõ annullať:bene facit tex.in l.non eo mi
nus.C.de procur.Præterea si mulier est facta locupletior in aliquo, nõ vi
detur posse impugnare turpitudinẽ,de qua lucrũ sentit.l.cũ in fundo.§.
si fundum.ver.ꝙ si mulier.ff.de iure do. l.si seruus plu. §.j.de leg.j.vnde
articulus remanet dubius satis.Et not.illa duo iura suprà alleg.dum di-
cunt,ꝙ solutio dotis facta cõstante matrimonio,habet instar donatiõis:
nam per illa iura ꝓbatur notabiliter,ꝙ qui restituit vel soluit creditori
ante tempus,nõ dicitur proprie donare:super quo vide not.Bal.ad intel
lectum l.quem si ante.ad Trebel.in l.post mortẽ.C.de fideicom . Et ad
dicta sua adde istas differentias ll.quæ sunt ll.notabiles ad idem propo-
situm.Pro cõi tamẽ sententia adducitur hic per Bar.q d̃ no.in l.fi.ff.de iu
re do.tex.colligiť à cõtrario sensu,ꝙ solutio dotis facta constante matri-
monio non valet:sed ibi loquitur,quando p̃diũ dotale erat alienatũ ĩ cre
ditores paternos:vnde certũ est,ꝙ nõ valet alienatio, nisi sit facta ex cau
sa legitima:ad idem adducit tex.vbi Pau.in l.si cũ dotem.§.quinimo.j.c.
vbi dicit, proditurae &c.quę lex facit,quia matrimoniũ erat solutum:&
rõ cur dos nõ potuit solui mulieri solum erat,qa dos erat ꝓfectitia,& fuit
soluta sine volũtate patris. Vnde per ista nõ tollitur obiectio, quam ibi
ibi feci. Addunt hic Mod.aliũ casum,in quo dos nõ restituitur: videlicet
qñ mulier q̃ erat mortua,reliquit virũ inopẽ:videtur enim sentire gl.quã
ibi approbat Cy.& Bal.in l.licet.C.de iur.do.ꝙ tunc maritus in dote suc
cedat,vt referunt hic Pau.& do.me.Bal.in authen.præterea.vnde vir&
vxor.C.videtur velle,ꝙ maritus succedat in quarta, sicut succedit in par
te hæreditatis,qñ matrimoniũ est sine dote:& hoc videť probabilius, qa
est maior identitas rõnis,ꝙ maritus succedat tunc in quarta,ꝗ ꝙ succe-
dat in tota dote.Reperitur alius casus,quẽ ponit Bal.in l.fi.C.de sen.quę
sine cert.quã.videlicet qñ maritus expellit vxorẽ sine cã de facto:nam tẽ
netur ei restituere dotẽ. Alium casum ponit hic Pau.de Cast.qui est in l.
si cõstante.ver.econtrario.C.de dona.ante nup.vbi ex cõuentione mari-
ti & vxoris põt induci,ꝙ diminuať dos & donatio propter nup . Tangit
etiã hic do.Pau.no.nunquid mulier posit repellere creditores in bonis
mariti,dicendo ꝙ vult illa retinere pro dote:& alleg.Bar.in quodã cõsil.
quod & ego iam viderã,& incipit,quæritur vtrum &c.vbi dicit, ꝙ mu-
lier hoc non põt facere,nisi primũ faciat pronunciari dotẽ esse in causa re
stit.iuxta no.in l.si cõstãte.j.c.& facta ista pronũciatiõe poterit retinere
bona mariti:& pro dote,etiam si creditores offerãt vxori dotẽ suã, quia
hoc casu non habet locũ obligatio,ꝙ mulier posit dicere,ꝙ ex bonis ma
riti vult alere seruos:secus si matrimoniũ esset solutũ,quia tenẽtur reci
pere oblationẽ.l.ĳ.vel iĳ.C.de distract.pigno.Et hæc fuit singul. doctri-
5 na Cyn.in l.cùm tibi.C.qui pot.in pigno.habeantur. ¶ †In glo.in versi.
nec cogitur si non.debet enim satisdari à viro &c.hanc glo.not.Barto.&
Moder.valde eleganter ad tria.Et primò,ꝙ actio ex stipulatu,quæ com
petet extraneo pro dote,videtur esse stricti iuris,verũ est:de quo dicim⁹
post Bar.in l.de diuisione.j.eo.tit.Secundò,ꝙ etiã extraneo stipulãte do
tem sibi reddi,hæredes mariti vel maritus p̃mortua vxore habent spaciũ
anni:iuxta l.vnicam.§.exactio.C.de rei vxo.actio.Sed dom. Pau.hic re-
fert Iac.de Are.& etiã Bartol.tenere in l.si diuortio.ff.de verbor. oblig.
ꝙ etiam si mulier expresse ipsa stipuletur dotem sibi reddi,in ista actione
ex stipulatu expressa potest conueniri,vt dos sibi incontinenti restituať,
nec tenetur expectare annum ad hoc,vt secunda stipulatio aliquid opere
tur:sicut dicimus in dote p̃legata.Et ex hoc sequeretur magnum incõue
niens,scd̃m Pau.qa cùm hodie communiter in instrumẽtis dotalibus po
natur stipulatio expresse,& sic cessat tacita stipulatio,quę est prouisio spe
cialis legis:vt tenet Cyn.in l.j.C.de rei vxor.actio.& ꝓbatur in l.fi.C.d̃
pact.conuen.in fin.nunquid cõpeteret hæredibus mariti annus ad soluẽ
dam dotem?Cui cõtrarium vbiq; practicatur:& ad l.j.& ĳ.de dote præl.
ipse rñdit,ꝙ est speciale fauore vltimæ voluntatis,vt legatum nõ sit in-
utile:sed ipse nõ respondet ad l.si diuortio.Tu ergo responde,vt ibi dixi
post eum,ꝙ cũ iure antiquo non esset introducta stip̃lo ficta:& hoc te-
net Bar.reprehendendo gl.in l.plus eã.ideo stipulatio q̃ cõtinebat tm̃dẽ,
ꝙ prima obligatio valet,& tenet,qa debebatur prius donatio ex contra
ctu bonę fidei. Vnde non est inconueniens,ꝙ stipulatio posit cõcurrere
cum contractu bonæ fidei:nec est propterea superflua, vt plene declarat
in l.qui bis.e.tit.Restat ergo ista opi.remanet modo dubiũ, quid in ex-
traneo,qui est stipulatus dotẽ:nam si mulier stipulatur,nõ competeret
terminus hæredibus viri:multofortius idem esset dicendum in extraneo
petente dotem:& sic actio extranei est stricti iuris, vt fatetur gloss. ergo
dies & terminus,qui datur miserationis gratia,non videtur subintelligi,
aut subaudiri,quia in stipulationibus quæ sunt stricti iuris,omissum ha-
betur pro omisso,& maxime tempus.Casus est not.vbi etiã Bar.in l. ita
stipulatus.in prin.de verb.obli.& sup hoc cogitabo.Et inq̃tum glos. ter
tio loco distinguit inter contractũ bonæ fidei,& stricti iuris, quo ad exi
gendum

gendum cautionē, licet Bar. hic hanc glo. videať simpľr sequi: vt dicūt Mod. tñ tenent cōiter aliter: qm̄ in cōtractib⁹ stricti iuris, & bonæ fidei, nō debet interponi cautio, nisi cā cognita: est aūt cā legitima, si post cōtractū factū in diē, vel sub coditio ne superueniat noua suspicio: quo casu tam in cōtractib⁹ stri cti iuris, ꝗ̄ bonæ fidei debet satisdari: ita tenet glo. & Bart. & ibi plenius Ang. in l. oībus. ff. de iudic. per dic. l. & per l. si cre ditores. & hic per Bart. ff. de priuile. credi. Hoc tamē fallit, vbicunq; dilatio cōcediť miserationis cā, sicut marito, vel hære dibus eius in restōne dotis. Item qñ datur tp̄s quadrimestre iudicatis ad soluendū: tūc etiā si nulla superuēerit cā, semp de bet caueri, siue satisdari: ita loquiť tex. in l. si cōstante. §. quoties. j. eo. & glo. in l. si debitor. ff. de iudi. scd̄m Iaco. hic. Super quo vide plene Bal. in l. vniuersa. C. de preci. imper. offe. † Et ꝙ in cōtractib⁹ stricti iuris [a] etiā debet īterponi cautio dot. ibi tex. sing. quē ibi not. Ang. & Bar. ad hoc in l. qd̄ si in diem. in prin. de peti. hęred. & tex. vbi Bar. in l. inter oēs. qui satisda. co gā. in cuius l. princi. ampliať mirabiliter titu. vt legat. seu fidei cō. no. cauc. ꝓbatur em̄ ibi, ꝙ nō solū legatarijs & fideicōmissa rijs simpliciter est cauendū fauore vltimæ volūtatis, etiāsi nul la cā suspitionis de nouo interueniat, vt hic d. Bar. Nā illa lex extendit illum titulū ad substitutū sub cōditione prima insti tutū: est tñ bene tex. notabilis, qui videť velle approbare conclusionē gl. hic, videlicet ꝙ in actione stricti iuris ille excuseť, qui de facili nō pōt inuenire fideiussorē: ita videť ꝓbari in l. sinaūt. in prin. de neg. gest. nō tamē loquiť ille tex. de cautione p̄standa creditori, sed de cautione rati, quā debet offerre coniuncta p̄sona, quę teneať actione neg. ge. Bal. tamē in l. ij. C. d̄ hære. vel act. vendi. videť aliter distinguere in ista materia. Et idem sentit, licet nō ita clare in l. vniuersa. C. de preci. impera. offe. dicit em̄, ꝙ in cōtractibus bonæ fidei etiā ante suspicionē superuenientē aliquis teneť cauere, & nō satisdare: supuenien tem aūt suspicionē in omni cōtractu teneť qs satisdare, est em̄ differentia scd̄m eū: qa in cōtractibus stricti iuris requiriť ꝙ euidētius appareat de suspicione, ꝗ̄ in cōtractibus bonæ fidei. Sed cū tex. dicat in l. omnib⁹. in fi. & in l. inter oēs. in fin. p̄al. ꝙ causa cognita prætor iubet caueri: quæ verba videntur im portare, ꝙ regulariter non sit cauendū, nisi ꝓbetur iusta causa: vt l. si quis ex argē. §. ꝓhibet. iūcto §. fi. de edē. Intentio istorum iuriū videť esse, ꝙ etiā simpliciter cautio non dicať interponi, nisi pendente termino superueniat suspitio de nouo: sup de quo vide tex. cum gl. ī l. quęsitū. ff. de pi. et qd̄ no. Bal. ī c. j. §. iniuria. d̄ pace iura. firmā. Sed tangit hic d. m. elegāter, ꝙ si dubitať circa hoc, videlicet nunqd ille qui cōtrahit cū aduena & forēsi, possit petere anteꝗ̄ ille recedat, satisdet de soluendo sibi pecuniam. Et est vtilissima qō, sup qua ipse refert Barto. tenentē ꝙ nō, in l. ait p̄tor. §. si debitorē. ff. quę in frau. cre. per l. si creditores. p̄allegatam. Et ita dicunt hic in casu nostro Moder. & plenius Ang. in l. si ab arbitrio. in fin. qui satisda. cogā. ipse tñ refert Bal. tenentē oppo. in rub. C. quæ in frau. cre. Et mouetur ipse tali rōne: quia qui cōtraxit cū forensi, cū hac cōditione videtur cōtraxisse, vel vt solueret sibi antequā recede ret, vel faceret eū securū dādo fideiussorē: quia si alterū istorū nō faceret, videtur delinquere. Et attende, quia Bal. nō loquiť in debitore cōditionali, vel in diē, sicut loquitur domin⁹ m. ⁹: & longe minor est dubitatio, quando quis cōtraxit cū aliquo in diē, vel sub cōditione: quia tunc videtur ipso iure habuisse fidē de debitore, & sic approbasse personā: vt traditur in l. inci uile. C. de rei ven. & per Bar. in l. à diuo Pio. §. sed si emptor. de re iud. Alibi Bal. mouēs qōnē determinat totū opp. videlicet in l. hęres absens. in §. proinde. de iudi. Et hæc opinio vide tur verior: quia lex quæ dicit ꝙ satisdatio nō potest peti, nisi ex causa superuenienti satisdare: ostendit, ꝙ quādo causa vel conditio personæ erat eadē tēpore cōtractus, persona videtur approbata: vt l. fi. C. de spon. Si enim nō sequeretur fidē aduenæ, ille qui cōtraxit cū eo petijsset securitatem à principio. Et ideo Bar. in l. si fideiussor. ff. qui satisda. cog. † vult, ꝙ qñ debitor est suspectus ad arbitriū iudicis, fit sequestratio, ꝙ arbitri um respicit hoc, scd̄m eū ibi, ꝙ sequestratio nō debet fieri, qñ ille qui cōtraxit, videť approbasse personā suspecti. Et attēde: qa vbicunꝗ̄ aliqs debet satisdare ad arbitrium iudicis, semper iudex pōt releuare eū à satisdādo, vbicūꝗ̄ ei videť æquū: verbi gratia, si forensis in ꝓuincia de lōginquo, vbi verisimiliter nō reperiret fideiussorē, habeat satisdare. Ita declarat Bar. fin. in l. seruū quoꝗ̄. §. ait p̄tor. de ꝓcura. Sed quæriť cōsequēter, quid si ille qui teneť satisdare, nō iueniat fideiussorē: sup quo dn̄s me. hic dicit per glo. in l. iiij. C. de vsufru. & per l. ij. de tut. & cur. qui non satisda. ꝙ regulariter nō statur iuratoriæ cautioni. Vnde casus qui dicūt stari iuratoriæ cautioni: vt in auť. gn̄aliter. C. de epis. & cle. & in c. per tuas. de sent. exc. sunt speciales scd̄m eū. Tu autē in isto articulo considera, ꝙ qñ satisdatio deberet p̄stari creditori ꝓpter suspicionē superuenientē, vľ qñ p̄stareť pendente dilatione, quæ datur miserationis cā, remediū est expressum: qa aut sequestrať res, aut interdiciť alienatio bonorū. l. si fideiussor. §. fi. qui satisd. cog. & in d. l. si creditor. & l. imperator. cū not. ad Treb. aut capitur remediū. l. si cōstante. §. quoties. j. eo. titu. In alijs aūt casibus videť distinguendū, ꝙ aut aliqs debet satisdare ex cōuentione: & tunc nō pōt satisdare, imputet sibi. Nā non pōt dare fideiussorē isto ca su extra locū. l. fideiussor. §. si necessario. qui satisd. cogā. ergo multominus cōmitteť iuratorię cautioni. Et idē est, qñ cautio est de substantia, sicut cautio vsusfr. & ita loqť gl. in l. iiij. al's aūt videreť, ꝙ esset standū iuratoriæ cautioni: vt dicūt iura p̄ dicta. Et ad hāc distinctionē facit tex. optīe ī auť. cui relictum. C. de indic. vidui. & in corpore vn̄ sumiť. Bal. tñ dicit in l. ij. C. de vsufru. leg. ꝙ qñ qs per satisda. vult cōsequi aliqd̄ emolumentū, seu beneficiū, nunꝗ̄ sufficit iuratoria cautio: qd̄ vr̄ cōtra tex. in d. auť. cui relictū. Intellige tñ, ꝙ qñ qs non pōt satisdare, debeat obligare solēniter cū hypotheca bonorū. Casus est notabilis, quē ibi pōderat Bal. ad hoc in l. oēs. §. j. C. d̄ epis. & cler. nō tñ cogiť realiter dare pignus, scd̄m Bar. ī l. ij. ī prin. qui satisd. cog. & Bal. in l. ij. de hær. vel act. ven. Et adde secūdū d. m. ꝙ etiā qñ aliàs qs admittereť cū cautiōe iuratoria, nec nō posset p̄stare fideiussorē, nō tñ debebit admitti, si semel iurauit, & nō seruauit iurm̄: alleg. tex. fin. & Bald. ibi in auť. ei q iurat. de bo. auto. iudic. pos. Sed cū reuerētia Bal. non loquiť in istis terminis: sed qñ qs nō teneret satisdare, qa possidet īmobilia, quo casu perdit hoc beneficiū, si tenuta est data cōtra eū, maxīe si sit piurus. & hęc fuit doctrina Bar. per prius in l. ij. §. recte defendi. ff. ex qui. cau. ī pos. eatur. nō aūt loquimur ī eo, qui vult admitti cū iuratoria: qa nō pōt p̄stare fideiussorē. Bn̄ a tñ facit à simili illa doctrina, vt sicut ibi ꝓpter cōtumaciā pdi tur priuilegiū nō satisdādi: ita & pdať hic. Et tñ ꝓ cōclusione ista est gl. no. ī c. significauit. in vlt. gl. extrà, d̄ of. or. vbi patet ꝙ q vult absolui ab excōicatiōe, vt ꝓsequereť cām suā, nō ad mittať iuxta regulas iuris, qñ prius fuerat absolut⁹ cū iuro, nō neglexerat ꝓsequi cām. Ad materiā vide no. p Io. An. in c. j. de dolo & contu. lib. vj. Nūc addendū est aliqd ad dicta ī gl. p̄ce. ad intellectū dictorū Cy. in l. cū tibi. C. q po. in pig. ha. Nā Io. An. in addi. Spec. ī tit. de dona. inter vi. & vxo. §. formata. ver. sed qd̄ mulier. referēs d. Ia. d̄ Are. ī d. l. cū tibi. sequiť hāc eandē opi. Sed Bal. in auť. ꝙ locū. C. de colla. in ver. v. q̄ro. referens hæc d. Cy. tenet opp. p̄terꝗ̄ ī duob⁹ casib⁹, videlicet si res esset dotalis, & vēdicaretur: vel si ageretur hypotheca, ꝙ res æstimať ī dote data: illa em̄ videť esse forti⁹ obligata ꝓ dote, & destinata ad onera m̄rimonij, ꝗ̄ aliæ res hypothecatę: vt di cimus in donatiōe ꝓpter nupt. in auť. siue à me. C. ad Vellei. al's aūt ipse dicit, ꝙ nō debet auferri bn̄ficiū offerēdi possessorē, qd̄ sibi cōpetit: vt l. Paulus. §. qui pig. ff. qui. mo. pig. vel hy pot. sol. Moueť principaliter: qa si maritus vergēs ad inopiam posset auferre ipse dotē mulieri, qui ꝓmisit eā reddere, & obligauit se & sua: multofortius hoc vr̄ posse quilibet terti⁹. Et ista opi. videť esse magis iuridica. Alia tñ ēet æquior, & sequēda: videlicet qñ oblata dote mulieri in pecunia nō inueniretur ęque bene cōmoditas, ꝙ posset se alere, & suos, sicut possidēdo res immmobiles. Et adde ad ea quæ diximus s. in illa q. vtrū aduena possit cogi ad satisdandū, ꝙ si aliqs cōtrahit cū aliquo, quē non credebat esse recessurum, qa forte ibi habet domiciliū tenere in recessu: gl. est no. in l. pen. C. de oper. lib. quā adducit Bald. ad hoc in titu. j. §. si qs verò. de pac. iur. fir. Adde etiā ad illū articulū, in quo fuit quæsitū, qñ sufficiat cautio iu ratoria, ꝙ vbicūꝗ̄ pōt aliqd inuenire, qd̄ succedat loco satisda tionis, ita ꝙ habeat similē effectū, non est locus iuratoriæ cau tioni. Casus est notabilis, quē ibi ponderat Imo. in l. filiusfa. §. diuus. el j. de leg. j. Et satis ꝓbatur in l. si cōstante. §. quoties. j. eo. Adde quod Bald. in l. j. in fin. C. de asser. tol. videtur dicere in hac materia, ꝙ speciale est circa præparatoria iudiciorum, ꝙ qui non potest præstare fideiussorē, relinquitur iuratorię cau tioni: aliàs nō admittitur iuratoriæ cautioni, etiā si sit satisda tio necessaria, secundū eum. Sed hæc sua opin. cū reuerentia non est vera: & contrarium tenet gloss. expresse in capit. quā quàm. de vsuris. libr. vj. in versicul. idoneo. & in cap. felicis. in eo. versicu. de pœnis. eo. lib. Et satis probatur in auten. cui relictum. præallega. & in capitul. quòd nostris. de donatio. inter virum & vxorem. Adde etiam text. nota. & ibi Bald. in l. si res mobilis. cum sequenti. ff. de rei vendit. vbi probatur, quòd etiam in in termino dato à iudice in executione sententiæ debet reus condemnatus pendente termino satisdare. & idem probatur in lege ij. §. j. ff. si ex noxal. causa agatur. Et aduerte: quia in dicta lege, si res mobilis. est vnum valde no-

[Margin note 6 a:] ¶ In cōtractib⁹ stricti iuris. Adde an veniat interesse, vide per Bald. in c. cū venerab. de excep. ver. quæro verum in cōtractibus.

tum in ista materia:videlicet ꝙ debet præstari satisdatio,ꝗuis terminus ibi esset adiectus fauore actionis.quod videtur mirũ.In ea.gl.ibi:sed in quo pôt nocere &c.ibi:si est rixosus vel potentior.Adde ad hanc gl.tex.cũ glo.in l.iij.in fin.ff. qui satisdare cog.& in l.si stipulatus.§.possum.ff.de verbo.obliga.& bonum tex.qui proprie loquitur de potẽtiori,& ei qui est alterius fori,in l.ij.§.j.ff.si ex noxa.caus.agatur.¶ In ea.gl.ibi: sed quomodo creditur pauper.hanc gl.no. hic eleganter do. me.ꝙ regula illa,de qua in l.inter stipulã.§.sacram.de verbo. oblig.videlicet ꝙ casum,aduersamꝗ fortunam hominis non est fas considerare,nisi status præsens verisimiliter cogat suspicari de euentu futuro:& circa hoc vide quod scripsi in l. stipulator.de verbo.obli.& tex.& quod ibi not.in l.si quis posthumos.§.fin.j.de libe.& posthu.quibus debes addere istam glo. 7 ex qua etiam colligit hic Bal.& Moder.†ꝙ qñ creditor vult facere capi debitorem,tanquàm suspectum,iudex non debet incontinenti committere capturam,sed debet examinare vtrũ suspitio sit verisimilis,vel non:& si videt debitum esse modicæ quantitatis,& personam honestam, non debet concedere capturam,scdm Cyn.not.& Bal.ibi in authen.sed iam necesse.C.de do.ante nup.Debet etiam probari scdm Bart.in l. ait prętor.§.si debitorẽ.quę in frau.cre.quòd suspitio superuenit post cõtractum,per l.si creditores.palleg.Et hanc practicã tangit Angel.in l.nemo carcerem.§.fin.de exact.tribu.in sua repeti.& in l.si ab arbitrio.in fi.qui satisdare cogan.quia si tempore cõtractus erat suspectus,sed causa suspicionis ignorabatur ab eo qui secum cõtraxit,vtrũ poterit iurari suspecta. Hãc quæstionem decidit Bart.in duobus verbis in l.quæsitum.ff. de pig.& ibi patet,ꝙ poterit,per l.fi.C.de spon.vbi probatur, ꝙ sicut persona mariti non videtur approbata respectu causę superuenientis de nouo,ita non videtur approbata respectu causæ,quæ ignorabitur a contrahente,& suberat tempore cõtractus.facit optime tex.in l.in confirmando:& l. vtilitatem. ff.de confirmatione tut.qđ potest concedi,si causa erat ita occulta,ꝙ etiam à diligenter inquirente potuisset probabiliter ignorari:sicut dicitur in simili in l.de ætate.§.ex causa.de inter.act.Aliàs non videtur,ꝙ illa doctrina sit tuta: quia qui cõtrahit cum aliquo,est in culpa, si non explorat conditionem ipsius.l.ꝙ cũ alio. in princi.de reg.iur.& plene declarat Bart. in q.de occidente bannitum ignoranter.in l.fin.ff.de adul.Et inde est,ꝙ in dubio ille qui gerit aliquid cũ alio, præsumitur scire qualitatem eius:vt l.si patronus.& ibi per Bar.ff.de confirma.tut.Et bene facit tex.& glo.in c.innotuit.extrà,de ele. ¶In ea.glo.ibi:C.de noua.l.j.glo.ibi dicit,ꝙ hoc est spãle in dote,vt debitor cogat̃ promittere inuitus alteri,si sibi non nocet:& sic regulariter tenendũ est,quod dicitur in d.l.j.& in l. nec creditoris.C.eo.Pet.autem dicebat hic,ꝙ attenta æquitate idem est dicendum in quolibet alio debitore.sed hoc nihil 8 aliud est dicere,ꝗ ꝙ leges cõtrariæ sint correctæ,† ꝙ æquitas scripta[a] præfertur rigori scripto:vt l.placet.C.de iudic. vnde Bar.hic & communiter Moder.præter d.m.sequuntur scdm glo.præalle.Sed do.me.sequitur opi.Pet.Mouetur,qa sicut si ex iusta causa aliquando fit,ꝙ debitor qui est obligatus soluere in vno loco potest soluere in alio:vt l.vsuras.C.de so. Ita videtur posse alterari obligatio de vna persona ad aliam, puta sicut fauore debitoris inducitur,ꝙ possit soluere; si non habet pecuniã aliud pro alio:vt in aut.hoc nisi.C.de solut.cõtrà. l.ij.§.appellata.ff.si certum petatur.ita contrà debet concedi creditori,ꝙ faciat ꝓmittere,quòd sibi debetur ex iusta causa. Sed illa non sunt similia cũ reuerentia,quia in illis casibus nõ potest aliter subueniri,vel dari remedium illi,cui prouidetur: quod secus est in casu nostro:vt tangit ibi Ioan. de Imol. & bene,quando creditor per viam cessionis inuito debitore potuit transferre in alterum ius suum:vt dicitur in dicta l.j.pręalleg.Et ex his reprehendunt Moder.doctrinam Barto.quam ponit in l.si non sortem.§.libertus.ff.de condict. indebit. vbi dixit,quòd quãdo obligatio non cohæret personæ stipulatoris,potest cogi debitor ad promittendum alteri,volente creditore.qđ ex præmissis patet esse verũ.¶ In ead. gloss.in fin. ibi:rñdeo vt habeatur instrumentum &c.Hæc glo.est notab. ad plura.& primo habes quod not.vltra doc.ꝙ ille qui est obligatus ex iurisdict.potest cauere:intelligitur ꝙ caueat per instrumentum:& est cautio vtilis propter faciliorem probationem,& propter interesse expensarum.Et hoc dixit glo.nota. quam ibi approbant Bald.& Ange.in l.si quid possessore. ff. de petit.hæred.& in l.penul.eodem titul.Secundò habes no. ex illa gloss.quòd creditor potest agere contra debitorem, vt faciat sibi instrumentum de debito : super quo dic vt plene scribit Bartol.in l.si finita. §.eleganter. ff. de damno infecto. Quam sequuntur hic Moder.quibus adde tex.notabi. quem ibi not.Bar.ad hoc in lege,ex ea parte.in principio. secundũ vnam lecturam.ff.de verbor.obliga.Adde etiam Bal.in lege, instrumenta.C.de fideicomis.& quod ponit Barto.eleganter in l.iij.in prin. ff.de condition. ob causam.& quod not. Ang. in l.omnibus.in fin.ff.de iudi.vbi dixit , ꝙ quando ex forma statuti instrumentum haberet executionem paratã,sicut sententiam: tunc non posset cogere creditor debitorem ad faciendum instrumentum,quia per hoc efficeretur melior conditio sua,& grauaretur conditio rei in obligatione . Nihil allegat, sed tu vide tex.& ibi Bar.in l.iij.in principio.ff.de condic.ob causam.vbi dicit,quòd licet debitor teneatur facere instrumẽtum creditori de debito,non tamen tenetur de nouo promittere,quia sic creditor peteret plus,quàm esset in prima obligatione:quod non potest.Eodem ergo modo hic si instrumentum haberet executionem paratam, acquireretur nouum ius creditori in præiudicium debitoris:quod fieri non debet. Alibi autem dixit Bal.in lege,sicut datam. C. de libera. causa. ꝙ creditor potest petere fieri sibi instrumentum,si debitor confitet̃: alias non.Sed certè melius est tenere simpliciter opin. Bartol.ne qua ratione posset perpetuare probationem testiũ, faciendo eos examinare ad æternam rei memoriam,licet debitor non fatetur debitum:eodem modo videtur posse concedi æquipollens remedium,vt cogatur facere instrumentum, maxime quia sunt iura quæ videntur probare hoc præalleg. Et ad materiam vide text.in c.cum dilecta.de confirma .vtil. vel inuti.& in authen.de colla.§.profiscalibus.& ibi per Ange.Arguit etiam hic Barto.nunquid dominus possit transferre vasallos in alium,ipsis non consentientibus. Et remittit se ad notata per Cyn.in l.j.C.de noua.& per glo.in l. omnes. §. fina.ff.vsufruct. quemadmo.ca.Dominus Ioan.hic referendo dicta Iacob.de Are.& Dy.in effectu concludit,quòd suadente causa necessitatis vasallos potest trãsferre inuitos in alium: aliàs autem si transferretur cum vniuersitate:verbi gratia, cũ dominus vendidit curiam,vel castrum:tunc potest transferri. si verò transferetur particulariter,non potest , nisi transferatur in parem,vel minorem dominum:& est distinctio,quę ponitur in c.j.§.ordi.de leg.Corra.Et secundùm hanc distinctionem debes intelligere dicta Bald.qui refert Iaco.de Aret.in l. j.C.communia de lega.vbi dixit,ꝙ dominus potest transferre vasallum inuitum accessorie alienando directum dominium feudi,quod habet vasallus:nam hoc est intelligẽdũ,si sit alienatio cũ vniuersitate:vt probatur dict.§.& in parem vel maiorem,vt dictum est:vel si sit alienatio cũ vniuersitate:vt probatur d.§.& d.l.qcquid dicat Bald.qui tenet op, in l. testamento.C.ad leg.Fal.nam iura quæ ipse allegat,non dicunt ꝙ dominus non possit transferre ius, quod habet vasallus modis prædictis,etiam inuito vasallo:sed dicunt,quòd in venditione curiæ non venit possessio respectu vtilis dominij, quæ prius erat in feudo data alteri:& sic intelligitur text.in c.j.de capi. qui cu.vendi.Dixit tamẽ punctualiter Hostiẽ. in c.cũ dilecti. de maior.& obed.quem refert & sequitur Bald.in c.j.§.gene 9 rali.si de feu.contro.inter do.& agnatos.†ponens exemplum in rege Frãcorũ[b],ꝙ vnam ciuitatem non potest sine consensu ciuium rex in alterum transferre,vt faciat ciues subditos alterius:& hoc videtur esse propter magnitudinem præiudicij, tum respectu vnius ciuitatis,tum respectu regni & alienantis 10 Vnde alibi dicit Bald. †quòd Papa ciuitatem[c] non alienat sine consensu Cardinaliũ:quia est res grauis præiudicij, vt ipse not.in l.cum multa.in fi.C.de bo.quæ lib.super quo vide no. Archid.xij.q.ij.c.ne liceat Papæ.& tu tamen dic vt hic per doctor.hic non sunt alia.

Quod si. Actio dotis profectitiæ est cõmunis patri & filiæ.Et ex hoc sequitur , ꝙ solus pater non pôt eam repetere,neq; facere maritum dotem alteri cõmunicare,sine consensu filiæ:& econtra ipsa mulier non pôt iubere marito, vt dotem alteri promittat, patre non consentiẽte.Secũda ibi:deniq;.Tertia ibi:certũ. Quarta ibi:item quę 11 ritur.¶†Not.primò ibi:per se,nec per procuratorẽ &c. ꝙ ista verba,per se,significãt psonaliter: vnde qñ mãdatur alicui, ꝙ per seipsum faciat aliquid,intelligitur ꝙ hoc nõ faciat per aliũ: et hoc dicit gloss.not.in c. ij.de præd.libr.vj. De verbo.autẽ, proprie facto de iuramẽto,vtrum significet personaliter, vel 12 non:vide glo.& Ioan.And.in c.vt circa.de elect.li.vj.¶†Secundò not .ꝙ factum filiæ in actione dotis, quæ est communis etiã patri , non nocet patri:& sic non nocet pactum,quod non sonat in delictũ:vt hic in l.si cũ dotẽ.§.j.j.e. multominus debet nocere delictũ.Et ideo licet mulier pdit dotẽ[d], qñ cõmittit adulteriũ:vt l.cõsensu.C.de repu . nõ tñ ĩ pedieť pr̃ agere ꝓ dote ex delicto filiæ, scdm Cyn.in auť.econtra si filij.C.de repu.& Bar.hic,& Mod. licet gl.dixerit cõtrariũ &nõ bñ,in l.si

a ¶ Aeqtas scripta. Adde Ange.ĩ l.idẽ iuris.ĩ pri.ff.de verbo.obl.itẽ eqtas nõ scripta non habet vim legis,vbi rigor scriptus est in cõtrarium,scdm Bal.ĩ c.j.ĩ ver.item nec ęquũ.de cõst.Nic. S.

b ¶ In rege Frãcorũ. Adde Fel.in c. dilecti.in §.hominib9. in princ.de maiori.& obed.

c ¶ Papa ciuitatẽ.Adde Io.de Ligna. in c.si qs psbyterorũ. de rebus ecclesi.nõ alie.Lauren. de Rodu.in repe. ca. fine exceptione.xij.qõ.ij.Abb.ĩ c. cõstitutus.de reli.do.Abbas in c.dudũ.el ij. de elect.Abb.consil.xlij.incip. vidẽdũ est in effectu.j. volum.

d ¶ Mulier pdit dotẽ. Adde ꝙ etiã pdit bona paphernalia, vt est gl.fin. ĩ vers. dotalitiũ.ĩ c. plerũque.de do.inter vi.&vxo.&eã ad hoc alle.Lud. Ro. ĩ suis singu.in lrã a. inci. adulteriũ.Iason.in rub.C.de iud.idem Ias.ĩ l.nõ hoc.ĩ iiij. col.C. vnde legi.

l.ſi dotẽ.C.de iure do.Et vtrũ mortua vxore poſsit moueri hæredib⁹ q. de adulterio,vide per Cy.in l.fin.C.de adulte.qđ tangit hic etiã d. Paul. Ex hoc etiã tex.arguũt hic Moder.ꝙ ſi mulier renunciauit iuri hypothecarũ,iuxta formã l.iubem⁹.C.ad Velleia.illa renunciatio nõ nocet patri, cui actio eſt cõmunis.¶ Tertiò no.in fi.ꝙ ſi filia fuiſſet ſui iuris,pacto de non petendo dotem,quã fecit alteri ꝓmitti, præiudicaret ſibi, ꝓut patet:quia hoc pactũ,qđ fecit exiſtens in poteſtate,ꝑiudicat ei,ſi eſt effecta ſui iuris:quod eſt intelligendũ ſecundũ Barto.& Moder.hic,quãdo hoc pactũ fuit factum poſt ſolutũ mrĩmoniũ:nam ſi fuiſſet factum cõſtante matri.vel ante matrimoniũ cõtractũ, nõ valeret:quia eſſet donatio facta inter virum & vxo.Et hanc diſtinctionẽ facit glo.in l.cùm dos.ff.de pa. do.licet alibi aliter ſentiat:videlicet in l.& hæredi.§.filiæ. ff.de pact.de quo dicem⁹ aliqd in glo.Et attende diligẽter:qa in caſu iſtius §.nõ eſſet donatio facta marito,ſed illi cui facta fuit delegatio:vnde iſte caſus non eſt ſimilis pacto de nõ petendo:de quo dicit̃ in d.l.cũ dos.Ex hoc etiã textu arguũt alibi doc.ꝙ ſicut hic pactum factũ à filia exiſtente in ptãte nocet ei,poſtq̃ eſſet facta ſui iuris.Ita ſi filiusf.liberet debitorem patris, & poſtea pater moritur,& filius eſt eius hæres,& cõfirmat̃ liberatio facta ĩ ꝑiudicium ipſius.Sed Bar.tenet oppo.in l.filius.ff.de ſolut.& l.cũ dñs.§. filius.de pecu.le.quas quotas adducit etiã d.Pau.hic,qm̃ caſus iſti nõ ſunt ſimi.hic em̃ valuit pactũ factum in filia in ſui ꝑiudiciũ,ſed liberatio facta à filio debitore paterno fuit nulla ipſo iure:vt l.filius.C.de pact.& l.cõtra iuris.§.ſi filius.ff.eo.¶ In glo.ſuper verbo,dos eſt ſæpius &c. ibi gl. videt̃ tacite ſentire,ꝙ ſi dos perderet̃ ex culpa mulieris,pater cogeret̃ iterum eã dotare.Sed hoc nõ eſt verũ,& cõtrariũ tenet Bar.& cõiter doc.in l.ſi cũ dotẽ.§.j.j.eo.& tãgit d.Pau.hic:vñ ipſe dicit rõnem verã eſſe illã,q̃ ponit̃ in l.iure ſuccurſum. in prin.s.de iu.do.Sed ille tex.nõ loquit̃ de actione,quæ ſit cõis patri & filiæ:ſed quare eſt introductũ,ꝙ mortua filia in mrĩmonio dos reuertatur ad pr̃em:iuxta l.dos à patre. C.ſol.mat. Dicamus tertiò,declarando glo.ꝙ dos poſſet perdi ſine culpa mulieris: quo caſu pater ſine dubio tenetur eam dotare. Et quia ſexus mulieris fragilis eſt,ꝑſupponunt iura,ꝙ facilius diuerſis modis põt amitti dos de exactione ipſius ſi purè ꝓmittitur ſolùm mulieri,q̃ ſi promittatur patri & mulieri.De artibus tñ dicemus in d.l.ſi cũ dotẽ.§.j.¶ In glo.ſuperius,ſui iuris.ibi:ſed pone ꝙ pater egit ſine filia &c.Iſta qõ glo.refert̃ ad primã monitionẽ poſitã in tex.videlicet ꝙ pater nõ põt agere ſine filia:& vult glo. ꝙ qñ pater egiſſet ꝓ dote,& eſſet factus ita pauper,ꝙ ſi dos pderetur,ipſe nõ poſſet filiam de nouo dotare,ſcđm glo.poterit agere ipſa ſola: alleg. l.fi.§.primo.de eo per quẽ fac.erit.& tex.in l.imperator.ff.ad Treb.Prima iura,vt dicit hic Pau.de Ca.parũ faciunt,quia loquunt̃ qñ agit̃ in ſubſidiũ:& cõtra eũ tractabat đ lucro captãdo,ſicut in l.plane.la ſcđa.§.j.ff. de leg.j.Sed maritus tractat de dãno vitando,ſcđm eũ, vñ melius facit l. imperator.ꝑallegata.& qđ habetur in l.ſi cũ dotẽ.§.eo aũt tẽpore.j.eod. & in aut̃.ꝙ locũ.C.de colla.Sed qũo maritus tractat de dãno vitãdo,ſi dos nõ fuit exacta à patre:hoc forte nõ poſſet dici, quia habet reſtituere mulieri qđ accepit.Vnde licet durante matrimonio marit⁹ habeat in dote titulũ oneroſum:vt l.fin.§.ſi à ſocero. et ibi per Bar.quæ in frau.cred. & per Bald.in l.ij.C.eo.Soluto tñ matrimo.nõ dicetur amplius in reſtituendo dotẽ tractare de dã.vitãdo : vñ illa poſſunt adaptari in hoc caſu. Ampli⁹ dicit hic Bar.ꝙ ſi dos exacta per patrẽ mortua filia cõſumeretur ab ipſo,vel eſſet ſuſpitio dilapidationis etiã filij,filiæ prẹmortuæ poſſent facile in ſe trãsferre dotẽ,per ea quæ habentur in l.fi.in prin.vt le.no.ca. & in l.pen.C.de ſen.paſ.ſed melius facit in d.l.imperator.pro vtraq; cõcluſione.¶ In glo.ſuper verſ.amiſſam.ibi:cõtra.s.de pac.do.l.cũ dos.§. ſi verò &c.Bart. reiectis ſolutionib⁹ poſitis in glo.dicit ſoluẽdo cõtrariũ, ꝙ pater ageret cõſentiẽte filia,põt intelligi dupliciter.Vno mõ,id eſt, ad vtilitatẽ filiæ,& ſine:& illo modo ſi pater agat noĩe ſuo,& filiæ,nõ poterit agere qñ pactum de nõ petendo fuit factũ à filia.Scđo modo põt accipi ille modus loquẽdo,ꝙ pater agat ad vtilitatẽ ſuam,filia tñ ipſa conſentiente:& illo modo põt intelligi tex.noſter,ꝙ pater poterit agere nõ obſtante pacto filiæ.Sed illa ſolutio videt̃ cõtra tex.noſtrũ in fi.niſi dicatur ꝙ hoc pactũ nocebit filiẹ,cũ eſt effecta ſui iuris:ex quo datur intelligi,ꝙ nõ nocet ſibi ea exiſtente in poteſtate:qđ non poteſt eſſe, niſi qa pater poteſt agere etiã pro vtilitate filiæ.Præterea tex.iſte in princ.manifeſtè oſtendit,ꝙ voluntas filiæ,quæ requirit̃ in agendo,eſt neceſſaria propter ſuum intereſſe:dicit em̃ in principio,quòd dos eſt communis patri & filiæ:& ex hoc infert,quòd pater non poteſt agere ſine conſenſu filiæ : & ita videbis declaratum per Barto.in §.voluntate.j.eo.Vbi ergo non agitur de intereſſe filiæ,ſed ſolius patris:conſenſus filiæ non debet adhiberi,& eſt ſuperuacuus.Vnde illa ſolu.non placet, nec etiam placet domi. Pau.de Caſt.hic,licet non alleget iſtas rões.Dicamus ergo,& melius, ꝙ ille tex.vt dicit glo.in ij.ſolut.loquitur in allegatione.Sed tex.in l.contraria loquitur in pacto de non petendo:& licet delegatio facilius poſsit præiudicare vni ex reis credendi,quàm pactum: vt l.ſi rem.§.ſi duo.ff.de noua.iuncta l.ſi vnus.in prin.ff.de pact.In caſu tamẽ noſtro ſecus eſt:qa pater & filia non ſunt duo rei credendi,vt dicunt ibi doc.Vnde conſidera ſubtiliter, quòd ideo mulieri paciſcendo facilius ꝑiudicatur, quàm delegãti viro:quia pactum habet ꝑiudiciũ ſeparabile,& poteſt conſiderari ꝑſonaliter tam ex parte facientis pactũ,q̃ ex parte eius cui fit:vt l.qui in futurum.§.j.& l.idem in duobus.ff.de pact.Vnde non eſt mirum,ſi mulier paciſcendo ſine conſenſu patris poteſt præiudicare ſibi: quia ille act⁹ habet ꝑiudiciũ ſeparabile ex ſui natura : vñ dicim⁹, ꝙ pactũ factũ cũ vna perſona nõ extenditur ad aliam:vt l.ſi vnus.§.ante oĩa.ff.de pact.Sed ꝓmiſsio quæ fit à marito p delegationẽ,non eſt iſtius naturæ:qa cũ acquiratur actio tertio,cui ꝓmittit̃,nõ eſt cõſiderabile ꝙ acquirat̃ ſibi actio efficax,quo ad vnã perſonã,reſpectu vnius actiõis,& quo ad aliam nõ. Et ideo in caſu l.noſtræ durante prima ptãte delegatio erit nulla totaliter, & ideo pater poterit agere:cõfirmabit̃ tamẽ poſtea filia effecta ſui iuris. Et hoc eſt regulare:quia quãdo duobus cõpetit idẽ ius inſolidũ, ſi vnus ex eis remittit illud ius ſine altero,non valet interim remiſsio,licet ille q̃ remittit nõ poſsit venire cõtra factum ſuum:vt l.fina.& ibi not.ff.cõia p̃ dio.& l.per fundum.ff.de ſerui.ruſtic.præd.nõ tñ dicitur omnino actus nullus,ſed inefficax,reſpectu eius qui fecit actum.Et illo mõ habes ſolutũ cõtrariũ,qđ eſt valde difficile.Sed aduerte,quia d.m.hic declarãdo gl. ſuper verbo,pfecta.dicit,ꝙ qñ filia pro dote aduentitia ageret conſtante matrimonio,verũ eſt qđ dicit glo.& doc.ꝙ non requiritur conſenſus patris:& ita loquitur ꝓprie tex.in aut̃.qđ locũ.C.de loc.& rõ eſt ſcđm eũ,qa pater cõſtante mrĩmonio nõ habet vſumfru.in dote,qm̃ fructus capit vir,qui ſuſtinet onera mrĩmonij:vt l.ſi is qui Stichũ.ff.de iu.do.Sed ſi mrĩmoniũ eſſet ſolutũ,tunc ipſe nõ credit,ꝙ filia poſsit agere ſine conſenſu patris:qa cũ pater habeat vſumfr.in bonis aduentitijs,eſt legitimus adminiſtrator: et per cõſequens ad ipſum ptinet intẽtare actiones:vt l.j. C.de bo.ma.& l.fin.§.vbi autẽ in vnũ.C.de bon.quæ lib.Et ꝙ illa concluſio ſit vera,habes glo.ordi.in l.cũ dos.ff.de pac.do.quã approbãt doc. hic in glo.ſuper verbo,ſui iuris.dum dicũt ſup illa glo.ꝙ licet pater, qui pactus eſt nõ petere dotẽ,nõ poſsit agere ex perſona ꝓpria,poterit tñ agere noĩe filiæ,tanq̃ legitimus adminiſtrator.& ſic vult,ꝙ ſoluto mrĩmonio pater ſit legitim⁹ adminiſtrator filiæ in dote.Sed hoc nõ eſſet, niſi haberet vſumfru.in dote,vt declarat Bar.in l.fi.§.pupillus.de ver.ob. & eſt gl.in l.iij.§.ſi filius.ff.cõm. & eſt,nouũ dictũ,quod nõ vidi alibi declaratum,cõtra qđ potiſsime facit,quãdo dos eſſet cõſtituta in ſpecie, nõ in quãtitate:qa de iure Digeſtorũ & ante iura nouiſsima Codicis dos nõ ſolum aduentitia,ſed etiã profectitia data filiæ erat ſibi propria pleno iure,ita quòd non cõputabat̃ in peculio profectitio:vt l.ſi cũ dos.§.fi.j.eo. & l.iij.§.ſed vtrũ.ff.de mino.& l.Põpo.Philadelphus.ff.fa.erc. Vnde ſi diceremus,ꝙ hodie in dote aduentitia vſusfr.acquireret̃ patri per iura nouiſsima,ſequeret̃ ꝙ illa iura quæ fuerunt inducta principaliter in fauorẽ filij,& ꝓprietas acquireret̃ ſibi in aduentitijs,cõtra iura vetera,conuerterent̃ in odium filij:qđ eſt abſurdũ. Hac rõne vtitur Barto.in ſimili q. in l.contrarium.j.re.amo.dum dicit,ꝙ in dote data filiofa.non acquiritur vſusf.patri rõne pdicta,quãdo eſt data in ſpẽ.Et ita loquit̃ tex.ĩ l.cũ dos. §.fin.prȩalleg.& in l.depoſui.ff.de pecu.In caſu aũt noſtro,in dote quẹ datur filiæ,ſiue ſit data in quãtitate,ſiue in ſpecie,dos acquirit̃ filiæ de iure Digeſtorũ,qñ ad ipſam ſolam pertinet exactio:vel qa eſt ꝓfectitia,vt̃ aduẽtitia,& pater eſt ſtipulatus dotẽ reddi mulieri ſoli,videt̃ dicendũ rõne præmiſſa,ꝙ patri nõ acquirit̃ vſuſf.In practica tamẽ ſeruat̃ opi.d.m. quæ vt vides fuit opin.glo. Bar.& aliorũ. Adde etiã vnũ verbũ ad id qđ dicit d.m.in quo fuit deceptus.dicit em̃,ꝙ qñ pater vel extraneus dat dotẽ vxori,poſſet apponere pactum,ꝙ marito prẹdecedẽte nihilomin⁹ hẹredes mariti lucrent̃ dotẽ,licet mulier non poſsit apponere hoc in ſui ꝑiudicium,quãdo ipſa dedit dotẽ.l.ij.de dote præleg.& l.ſi fundũ.ff. de pactis dota.allegat glo.in l.q̃uis.C.de pact.do.Sed ego ſuprà in principio dixi cõtrarium,& melius,& allegaui Barto.qui hoc declarat in conſi.ſuo cxxj.& contra illã gl.tenet gl.in l.cũ dos.in iij.colũ.ſuper ver.l.ff.de pactis dota.& ita pleniſsime declarat Saly.ſequendo Cyn.qui tenet contra gloſ.in dicta l.quàmuis.prȩalleg. Amplius dico tibi, & eſt nouum dictum in illa materia econtra, licet mulier poſsit paciſci,quòd dos reddatur incontinenti non expectato anno:vt lege,de die. cum lege ſequẽ.de pac. dot.hoc tamen non poteſt paciſci extraneus, qui dat dotem, & ſtipulatur eam ſibi reddi in præiudicium mariti:ſingul.doctr. Iac.de Are.eſt, quam approbat ibi Angel.per illum textum legis,iuriſgen.§.qui anno. ff.de pact.Quod dictũ vtrũ ſit verũ,nõ determino nunc.Tangit etiã hic do.me.nunquid valeat pactum factum cum viro,vt ipo præcedente mulier lucretur dotẽ propter nuptias:quod ego tetigi in glo.magna in prin. iſtius l.& allegaui gloſſ.ſingul.& Barto.quẽ etiã do.me.allegat hic in l. ꝙ ſcitis.C.de bon.quæ lib.Et licet ipſe dubitet de hoc dicto ꝓpter ẹqualitatem,quæ debet ſeruari inter dotẽ & donationem ꝓpter nupt.vt l. ex morte.& in authẽ.æqualiter.C.de pac.conuen.glo.tamen videtur eſſe vera:quia ibi æqualitas cõſideratur in cõſtitutione dotis,& donationis,& in lucro ipſorũ. In alijs autem non eſt inconueniens dicere,quòd ſit aliqua æqualitas: vt patet in authẽ.ſiue à me.C.ad Velleia.vbi geminato conſenſu ex interuallo permittitur alienatio donatiõis propter nuptias: & tamen hoc non eſt in dote: vt lege prima.§.& quod lex. de rei vxo.action.Et quia Ioan.de Imol.tangit hic, nunquid cautio de non offendendo poſsit peti ab eo, qui timet ſe offendi: de qua Barto.hic ſe remittit ad id quod ſcribit in l.illicitas.§.ne potentiores.ſuprà,de offi.præſid.non ſunt omnia tangenda hic,ſed addenda,quæ ibi non ponunt̃, nec hic per Io.de Imo.Et primò vide tex.qui ꝓbat cõcluſionẽ ſcđm Bar.ibi ĩ l.j.C.in quib.cau.co.cen.do.accu.poſ.li.xj.quẽ no.ibi Bar.ad hoc. Scđò vide eundẽ Bar.in l.ſanctũ.in prin.ff.de re.diui. Tertiò vide tex.ſing.&

a ¶ Cautio de nō offendēdo. Addē Bar. in l. qui bona. in §. si quis vxori. ff. de dā. infect. Bar. in l. denunciamus. C. dē his qui ad eccle. cō fu. & ibi Cyn.

b ¶ Genere Assassinorū. Adde Bal. in l. si quis nō dicā rapere. C. de episc. & cler. Alex. de Imo. cōsi. clxxij. incip. visis, & opportune discussis. in ij. co. in ij. vol. idē Alex. cōsil. cciiij. inc. viso ꝓcessu inqsitiōis formate. in eo. vol. idē Alex. consil. inci. viso ꝓcessu inqsitionis. in ij. vol. idem Alex. cōs. lxxxij. incip. viso processu causæ vertētis īter vniuersitatē. in eo. volu.

c ¶ In illo cōsil. qđ feci pro magnificis dñis Florē. Adde quod est cōs. c. lxv. inci. in Christi nomine amen, & eius matris gloriosissime. sicut Io.

d ¶ In statutis nō habet locū fictio. Adde Bal. in c. fi. de eo q mit. ī pos. versic. in cōtrariū videtur. Bal. cōs. xxx. īci. pūctº sup quo. ī ij. vo. & qñ fictio habet locū ī statutis, dic ꝙ qñ est eadē rō cū veritate, scđm Bal. ī l. Gallº. ī §. & qd si tm. ff. dē li. & post. & p Ang. & Mo. ī l. alia. ff. e. titu.

e ¶ Significat īproprietatē. Adde l. iij. in §. si qs. ff. dē cōdi. ob causā. l. fin. ff. de acq. hære. itē de sui natura īportat diminutionē, vt ē textº ī facto. ff. de cōdi. & dēmō. gl. ī c. parochianos. de deci. gl. ī c. ꝓput. dē do. & cōt. Abb. ī c. ad nostrā. el ij. dē iureiu. ī v. col. Abb. ī c. cū inter canonicos. de ele. ī pe. co. & p Oldra. cō. clv. incip. qa b de forma electiōis. aliqñ ista dictio po c nit ꝓ tanqꝫ. vide p Dom. dē sancto Gemi. in c. qa te. in j. colum.

Barto. in l. sed & si susceperit. §. final. ff. de iudi. 13 vbi probat† illa cautio, de nō offendēdo^a, nō pōt peti, nisi corā iudice ordinario ipsius rei, nisi qs rōne cōuersatiōis possit cōueniri in loco, vbi petiř: & vide Bar. in l. iiij. §. Cato. ī vlt. char. de ver. obl. vbi dicit, ꝙ illa cautio de non offendēdo est realis ex parte ꝓmittētis, sed psonalis ex pte eiº, cui fit ꝓmissio: vñ virtute talis promissiōis nō cōprehēditur offensio facta fictè ex parte ꝓmissoris. Vñ si promitto te nō offendere sub pœna, & offendo vxorē tuā, licet possis agere actiōe iniuriarū, non tñ potes agere ex stipulatiōe, qa ficte videris offensus, & non vere: ita determinat Io. Andr. in regula, frustra. de reg. iu. in mercu. Adde etiā, ꝙ timens sibi vim inferri, pōt impetrare officium iudicis, vt eum defendat. Casus est, & ibi hoc ponit Bar. in l. fi. in prin. ff. qđ me. cau. Pōt etiā impetrari hoc officiū iudicis, qñ qs timet ne inferař vis à psona sui rei, scđm Bart. in d. §. ne potētiores. pro cuius cōclusiōe vide text. meliorē in l. si seruus. C. ꝙ cū eo. quē ibi not. Bal. ad hoc. Sed relinquitur duplex qō, in qua erit aliquid dicēdū. †Prima est, nunqd ille qui timet offendi ex culpa sua, qa priº offenderat illū à quo timet offēdi, possit petere sibi caueri: & est not. quæstio, quā Bar. ponit in l. si finita. §. si quis iuxta. ff. de dā. infe. vbi videř text. ꝙ non debeat audiri taliter petens. Sed Bar. ibi tenet opp. dicens ꝙ ille tex. loquitur in periculo rerum: quod non est tm̄ periculū, ꝗtum est periculum personæ: vt l. in seruorū. ff. de pe. Vnde ipse tenet, ꝙ pōt peti cautio, per ea quæ habentur in l. denunciamus. in fin. de his qui ad eccle. confu. & in auten. de man. prin. §. si tibi curæ. Sed Ang. in l. qui bona. §. q dāni. ff. eo. tit. solēniter agens arg. dicit esse distinguendum. ꝙ aut persona quæ petit sibi caueri, debet venire in potestatem eius, à quo petiř cautio: & tūc vera sit opi. Bar. & ita loquuntur iura alleg. per eum. bene facit tex. in c. literas. de restitu. spo. Aut non debet venire in ptātem illius, & tunc ipse non credit, ꝙ debeat pręstari cautio, per d. §. si quis iuxta. quia imputet sibi, q incidit in periculo culpa sua: vt l. ij. §. si qs in iudicio. si quis cautio. & in regula, damnum. de reg. iuris. Io. de Imo. hic inclinat in sñiam Bar. in d. §. si quis iuxta dicens, ꝙ opi. eius est ęquior. Et ꝙ tex. in §. si qs iuxta. loquitur in alio casu: pro illa conclusione facit, qa licet aliquis prius offenderit aliquem, offensus tñ nō potest ipsum offendere ex interuallo. l. j. & qđ ibi plene C. vnde vi. & in l. scientiam. §. qui cùm ait. ff. ad leg. Aquil. & in l. iij. §. cū igitur. ff. de vi & vi ar. Vñ si ille qui offendit, timet offendi ex interuallo, videtur ꝙ iste timet, qa ille iniuste offenderet: & sic videř posse 14 peti cautio.† Sed contra hanc opin. facit, quia beneficium quod conceditur alicui ratione inimicitiæ contractę, non habet locum, quādo inimicitia fuit contracta culpa sua. Casus est singularis secūdùm Barto. ibi in l. cū in tabulis. §. final. ff. de his qui. vt indi. Pro hoc videtur glo. ordi. in c. vlterius. extrà. de appel. secundū Ioan. Andre. q vult quòd pars non possit allegare iudicem suspectū, quando inimicitia fuit contracta culpa partis: & si videtur, beneficium cautionis nō debet præstari: & hoc ego crederem, & sequerer, si essem iudex, quando maleficium esset contractum deliberate, & maxime ille qui offendit, esset Assassinº, qui ꝓpter pecuniam offendisset aliquem: posito quod c. j. de homi. lib. sexto. non habeat locum, nisi in illo genere Assassinorū^b: de quo dicitur ibi, quod ego tenui consulendo in illo consilio, quod feci pro magnificis dominis Flor.^c de interdictis & excommunic. Vbi autem maleficium & offensa fuisset commissa in rixa, & indeliberate, sequerer opin. Bar. q̄ est æquior. Finaliter credo, ꝙ hoc sit arbitrariū consideratis prædictis, & aliis circūstantiis, quæ possent considerari: quid enim si percussio esset facta in ecclesia, vel dum celebrantur diuina, vel in hominem coniunctum sanguine. in quo haberet locum lex Pompeia. de parricidiis. durior debet esse iudex ad concedendam cautio-

nem. Vtrum autē ex hoc solo aliquis probabiliter suspicetur se offendi, & possit petere sibi caueri, quia semel fuit offensus: vide singulariter Io. Andre. in c. prolatis. de homi. lib. vj. in nouella. qui tenet ꝙ sic. Vtrum autem ille qui cauet de non offendendo coram vno iudice, si offendit in alio territorio, committatur pœna: vbi per Barto. in dicto §. ne potentiores. qui tenet quòd sic, quod indubitanter procedit in pœna conuentionali posita in promissione: sed in pœna quæ esset imponenda criminaliter pro delicto, si iterum offendat, est maior dubitatio: sicut ego tetigi in quadam apostilla posita in dicto §. ne potentiores. nam in pœna criminali nemo potest obligari ad illam pœnam virtute promissionis, quia nemo est dominus membrorum suorum: vt l. liber homo. in prin. ff. ad legem Aquil. super quo vide Bar. in lege, interdum. §. qui furem. ff. de fur. & gl. xxiij. q. iiij. vel v. c. cū homo. & dicemus in l. auia. §. eleganter. j. eo. nec potest dici, quòd iurisdictio videatur prorogata in iudicem, coram quo fit promissio, quia in prorogatione habet locum pnīa: vt lege, si conuenerit. cū materia. de iurisdict. om. iudi. nisi fuerit facta coram iudice. Baldus tñ in l. nō aliter. in ij. lect. ff. de adopt. in simili q. de eo qui ꝓmisit non facere robariā &c. tenet opp. & vt verius dicat, dicā tibi ī lectiōe seq.

Voluntate. Filia videtur consentire patri agenti, si non contradicit: & similiter filia furiosa. Si verò filia sit absens, non censetur consentire, nisi probetur eius scientia. & sunt tres 15 partes. Secunda ibi: & Iulianus. Tertia ibi: sed si absens. ¶ †Not. in primo ibi: videri consentire &c. ꝙ ille qui est præsens, & non contradicit, videtur tacite consentire: & est materia longa, quam prosequemur post Bar. in l. quæ dotis. j. e. Et ex hoc infert hic Bal. posse dici, quòd sicut forma statuti minor non potest cōtrahere, vel mulier sine consensu, vel voluntate duorū consanguineorū: satis est, quòd consanguinei sint præsentes, & non contradicant. Ipse tamen contrarium teneo, & communiter Moder. post eū, quia verbum, videri, positū hic in tex. importat improprietatem, & fictionē: vt lege prima. §. deiecisse. ff. de vi & vi ar. In statutis autem non habet locum fictio^d: vt leg. final. de his qui ve. æta. impe. & lege tertia. §. hæc verba. cum materia. ff. de nego. gestis. nam proprie non contradicere, tenet medium inter consentire, & contradicere: vt lege prima. §. scientiam. ff. de tributo. super quo vide Bartol. in lege, quæ dotis. j. eodem. Ego super illa quæstione scripsi plene in l. si quis mihi bona. §. iussum. de acqui. hæred. Et allegaui Bar. pro illa parte in l. si vxorē. C. de condi. inser. & quod ipse not. in l. j. in fin. C. qui admitti. Et probatur vna ratione, quia sicut declarat d. Anto. in c. cū consuetudinis. de consuetu. quando consensus vel voluntas requiritur ab eo, cuius nihil interest actum geri, ille consensus est similis autoritati: & ita dicit Bal. in d. l. si vxorem. & ideo sicut in autoritate requiritur consensus expressus super verba: vt lege prima. in fine. cum lege sequenti. de autorita. tutor. ita videtur requiri in hoc consensu ibi: etiam quæsiui. quid si aliquid debet fieri de licentia alicuius, de quo tangit hic d. m. vnum verbum: qd si aliquo præsente idem de eius cōscientia, vtrum debeat requiri consensus, vel saltem consiliū: super quo variatum est, & allegaui Bal. in diuersis locis, vt ibi poteris videre: & adde ad ea quæ ibi dixi, ꝙ vbicunq; requiritur consensus, vel autoritas iudicis in aliquo casu, vbi agitur de præiudicio tertij, non potest præstari iste consensus, nisi cum causæ cognitione. ¶ Casus est not. quem ibi ponderat Barto. in l. sed si hac. §. ait prætor. ff. de in ius voca. Et aduerte ad text. nostrum in prin. quia videř innuere satisdare, ꝙ licet verbum, voluntas, aliqñ importet tacitā vel fictā volun- 16 tatē: verbū tñ, consensus, videř importare consensum expressum. ¶ †Secundò not. ibi: quasi ex voluntate filiæ &c. ꝙ illa dictio, quasi, de sui natura significat improprietatem^e, & fictionem: de qua dic, vt in l. si qs nō 17 quasi. habes j. de acqui. hære. ¶ †Tertiò not. in ver. sed si absens. iūcto versicu. nisi enim. qui sequitur, ꝙ ille q est absens à loco, in dubio non psumiť scire ea q̄ fiunt in loco, etiā si fiant à psona cōiunctissima, q̄ in dubio psumiř scire facta consanguinei & coniuncti: vt l. de tute. C. de in inte. restitu. mil. & l. octaui. ff. vnde vi. Et per hunc tex. approbatur regula Bar. in l. is potest. ff. de acquiren. hæred. qui dicit, ꝙ absens à loco non præsumitur scire ea quæ cōtingunt vel fiūt in loco: vt in c. cū in tua. extrà, quima. accus. poss. ¶ Vltimò colligunt hic Mod. post Bar. arg. ꝙ verbum, voluntatis, potest importare arbitrium boni viri: vides enim hic, ꝙ si filia non habet iustam causam contradicendi, non potest agere sine voluntate filiæ: & ex hoc arguit hic Bald. quòd si committitur in aliqua causa, tanquàm in arbitrium comprehendat in libero arbitri, vel quòd diffiniat, & determinet, vt voluerit: virtute istorum verborum non potest lędere partem enormiter: quia verbum, volo, vbi agitur de damno vitando, & piudicio tertij, intelligiť de volūtate regulata: sicut hic bene vř probari. Secus si ageretur de lucro captando: qa tunc verbum, volo, seu voluntas, acciperet absolute, vt qs posset pferre iniquū ęquo: vt l. fideicō. §. ꝗꝗ. ff. dē leg. iij. & l. si sic. in princ. ff. de leg. j. Eandem distinctionem posuit clarius in l. j. ff. de testa. mil. in fi. commē. & alleg. Cy. hoc tenentem in l. si cū eo. C. de do. promis. Sed Io. de Imo. hic refert Bar. tenere oppositum in d. l. si sic. in prin. & in extrauaganti ad repri. in glo. super verbo, videbitur. Sed illa dicta possunt intelligi, & restringi, qñ ageretur de lucro captando, nō qñ ageret de dāno in piudiciū tertij. Ipse tñ p illā doctrinā & hic, & in l. j. in vlt. col. ff. de leg. ij. tenet, ꝙ illa verba nō importēt arbitriū boni viri: & qñ arbiter possit lędere, & præferre iniquū ęquū, dūmō nō sit in do-

in dolo,iuxta l.creditor.§.Lucius.ff.mā.Hāc sentētiā videꝛ tenere Bar. quā ipse nō adducit in l.filius.in prin.ff.de don.vbi dicit, ꝙ si est datū liberū arbitrium potestati,pōt decidere,& procedere,vt vult,dū tamē nō sit in dolo:per l.creditor.§.Lucius.præalleg.Et tñ ibi loquiꝛ,cùm agiꝛ de præiudicio tertij,& de dāno vitādo:ad idē vide tex.Bar.in l.Luciꝰ.ff.de fideicō.lib.Pro illa cōclusiōe adduco tibi gl.fin.in auꝫ.iusiurādū qđ p̄sta. à iudi.sup verbo,visum fuerit.vbi gl.vr̄ sentire duo valde no.Primū, ꝙ verbū,videꝛ,importat liberū arbitriū,nō arbi.boni viri.Secūdū,ꝙ iudex qui habet liberū arbitrium,pōt iudicare etiam,non secundū leges,nisi in l.vel in aliqua parte ipsius declaretur, ꝙ alia fuit intentio statuentis. vñ miror,ꝙ Ang.ibi adducit illā gl.pro cōtraria parte. Primum tñ dictū est falsum,qa verbū,videꝛ,importat arbitrium boni viri : vt plene declarat Bar.in verbo, videbiꝛ.suprà alleg.Cōtra opi.Bar.& do.Io. est gl.or.in l. pe.ff.de ar.quā alleg.Cy.& Bal.suprà alleg. & fundat se illa glo.in rōne decidendi,q̄ colligiꝛ in l.si libertus.ff.de ope.libe.Et alibi Bald.sequitur hanc sententiam,videlicet in l.& si post tres.in iiij.chart.ff.si quis cautio. & in l.si quis maior.C.de pe.iu.qui ma.iud.Vnde dixit alibi, ꝙ per liberum arbitrium,quod cōceditur prioribus ciuitatis,non videtur data potestas,ꝙ præferant iniquum æquo &c.ita dicit eleganter in l.milites . in fi.C.de testamen.mil.Pro cōcordia istarū opinionum possumus cōsiderare duos casus principales.Nam aliquādo ex lege,vel statuto,vel rescripto superioris cōtinentis datur potestas alicui procedēdi prout vult , vel plenū & liberū arbitrium,quod idem significat,secundū Bar.aliquando cōceditur potestas diffiniendi & statuendi alicui,prout voluerit à partibus,siue ille sit arbiter,siue arbitrator.¶Primo casu vera videtur sententia Bal.quam posuit in diuersis locis suprà alle.ꝙ per illa verba non videtur concessa potestas enormiter lædendi partē,vbicunqꝫ agitur de dāno vitando:quia intentio l.in dubio nō videtur etiā p̄iudicare alicui partiū cōtra ius,imo vnicuiqꝫ saluare ius suum:vt l.j.ff. de his q̄ sunt sui vel alie.iur.& Insti.eo.§.j.Et illo modo procedit illa elegās doctri.Bal. in l. milites.in fi.s̄.alleg.facit pro illa cōclusione tex.in c.cām.extrà,de rescr. & quod hꝛ in c.j.eo.ti.¶Secundo casu est maior dubitatio,& videꝛ similiter,ꝙ nō intelligatur data potestas,non lædendi tertiū enormiter: per tex.in l.j.de testa.mil.iuncta l.in fraudem.in prin.eod.tit. quē tex.adducit Bal.ad hoc in d.l.j.Sed modicū facit: quia cur eam miles nō potest disponere ad præiudicium tertij est, quoniam liberum arbitrium nō cōceditur sibi,nisi in rebus suis,nō in iure alterius:vt dicit tex.in l.cum filius. ff.eo.ti.¶Sed in casu nostro cōceditur postea arbitro præiudicādi tertio: vt l.si de meis.§.recepisse.ff.de arbit. quæ loquitur in arbitratore: vnde ibi non sunt similia.Primò illa iura loquuntur, q̄n l. dat liberū arbitriū, inter quos casus potest esse differentia,vt s̄.dixi:nam quando partes cōpromittunt cū illa potestate imputent sibi,quæ nimis largo sermone vsi sunt:vt l.cum Aquiliana.s̄.de trās. Multum tamen vrget pro opi. Cy.l. si libertus.de oper.liber.si inspicias rationem decidendi,quæ videꝛ ita cōuenire,si partes sunt vsæ ver.voluntatis, sicuti si sunt vsæ arbitrio boni viri:dicitur enim ibi,ꝙ illa verba videntur proferri à partibus, non quia velint lędi,sed quia sperant arbitrium non esse læsurum.Possumus dicere,cōcordādo opinionem,ꝙ per illa verba videtur data potestas arbitro pronunciandi contra ius positiuū,sed non contra ius gentiū, vel æquitatē naturalē:probatur ex d.l.j.de testa.mili.iuncta l.diuus.e. ti. in quibus in effectu dicitur,ꝙ per illa verba,quomodo voluerit &c.videtur remissa solēnitas iuris ciuilis,non tamen iurisgētiū,si non videtur remissa solēnitas iurisgentiū,eadem ratione nō vr̄ data potestas nocēdi partibus,cōtra æquitatē naturalē,vel iurisgentiū.Et hāc extēsionē facit Bar.in d.l.j. C.de sac.san.eccl.vbi sic limitat l.fideicōmis.§.q̄cq̄.de leg.iij. Vtrum autem per liberū arbitrium,vel similia verba videatur data potestas omittendi solennitatē iuris in procedēdo:vide per Cy.& Bal.in d.l.j.de test. mili.qui tenent ꝙ sic.& per Bar.in l.filius.in prin.de dona.& vide Bald. qui contradicit sibiipsi in c.j.in fi.extrà,de allodijs.in vsi.feu.& Ant. de But.qui sequitur illā opi.per illum tex.in c.irrefragabilis.in prin.de off. or.Sed illa decre.parum facit:quia verbum,libere, quod ponitur in text. satis declaratur ex sequentibus ver.ꝙ intentio concedentis non fuit remouere ordinem iuris,sed tollere consuetudines & appellationes frustratorias.Et ad articulū suprà eo.vide gloss.in clemen.sæpe.in verbo,defensiones.de verborum significatio.& aliam glos.notabi.& quod ibi tetigit domi.Ant.in c.ij.de corpore vitia. Arguit etiam hic Bald . ex isto textu ad illam quæstio.nota.quam ponit Imo.in c.ex parte decani.de rescrip. nunquid quando aliquis agit meo nomine actum me sciente & patiente in duplo,in illa patientia videatur cōcedi tacitum mandatum.Et ar.huius literæ dicit ꝙ sic:vides enim hic,ꝙ ex sola p̄ntia & patientia colligitur præsumptiuè voluntas filię.Sed ad hunc tex.potest respōderi,vt j.videbis,eandem opinio.Inno.sequitur Bal.in l.j.§.si ꝓcu.si quis ius dicen. non obtempe.& in l.Iulianus.ff.qui satisda.cog.alibi distinguit aliter,videlicet in l.in causæ.§.j.ff.de procu.& in l.licet.in fi.C.eo. & hoc vltimū dictū adducit etiā d. Pau.hic:dicit enim,ꝙ mandatū præsumitur ex pa-

18 tiētia ex parte actoris:†quia nullus pōt prosequi in iudiciū ꝓ actore ipo inuito.Vñ patiētia habet tacitū consensum in se:sed ex parte rei, qa reꝰ pōt defendi inuitus:vt l.solutionē vel iudiciū.cū materia.ff.de solu.& l. libertus.§.fin. & ibi not.de nego.gest.ex patientia non resultat tacitum mandatum:quia tunc si vellet,non potest prohibere defendentē. Et illa ratio sumitur,licet ipse non alleget in l.sæpe.versi.cū aut.ff.de re iudi. dicit tamē,ꝙ inducitur quasi mandatum.Vnde defensore existente non soluēdo,fiet executio in subsidio cōtra ipsum dñm.Et eādē distinctionē posuit in auꝫ.qua in ꝓuincia.in vlt.col.C.vbi de cri.agi oportet.per quē tex.ita distinguit.Sed ille tex.non loquiꝛ,q̄n ille qui primò erat citatus conueniebaꝛ tanqꝫ defensus,quia sic non fuisset citatus ipse,sed principaliter qui erat defensurus.Vnde nō videꝛ facere ad casum nostrum . Prima habet multos intellectus:illa autē,scđm quos.nō ꝓbaret istā conclusionem:sed in l.j.in prin.ff.de neg.gest.addit vnum ad p̄dicta:videlicet ꝙ illa distinctio sit vera,q̄n dñs sciebat litē agi suo nomine se absente:nam si fuisset præsens,intellige in iudicio,vel ciuitate,semper dicit ꝙ præsumeretur mandatū.Sed illa sua distinctio non probaꝛ iure:vnde dicendū est ꝓ veritate quicquid ipse senserit in locis p̄alle.& Ang.in l.si procurator.ff.de procur.ꝙ ex scientia & patientia,neqꝫ ex pte rei,neqꝫ actoris induciꝛ mādatum,vel quasi regulariter.Moueor primū per tex.valde not. in l.mutus.§.is qui curatorē.ff.de ꝓcu.vbi tex.dicit,ꝙ ille qui vult petere curatorē inuito,nō potest hoc facere,si adultus est præsens,nisi de consensu adulti:ergo sequitur,ꝙ sola præsentia & scientia nō inducit tacitū consensum,qa sic videꝛ etiā fieri de cōsensu adulti.Et si dicaꝛ,ꝙ ille text. pōt intelligi de eo q est p̄sens in ciuitate,non in iudicio,& qui non sciat peti curatorē nomine suo:dico ꝙ illa est diuinatio ad illū text. Vñ dico ꝙ ille tex.probat cōclusionem. Pro illa conclusione est tex.de iure cano. in c.cū ab vno.in versi. præsentibꝰ & mandantibus.de reg.iur.lib.vj.Et ꝓ illa cōclusione stat regula quæ poniꝛ in l.q̄ dotis.j.eo.per Bar.videlicet ꝙ tacens in his quæ p̄tinent ad sui p̄iudiciū,reguꝛ nō videꝛ consentire. Et ita rñdeꝛ ad l.q pariter.ff.mā. qa ibi tacitū mādatū afferebat solū cōmodū mādati,sed nisi posset afferre cōmodū & īcōmodū rōne p̄iudicij,nō p̄sumitur cōsensus.l.filius.§.inuitꝰ.ff.de proc. Et hāc sñiam sentit Bar.expresse,quā etiā adducit hic Pau.in l.sæpe.ff.de re iud.Ille tñ tex.in ver. cū autē.fortiter facit in oppositum,qa ratio decidendi est generalior dicto:diciꝛ eñ ibi,qa ideo sententia lata cōtra vēditorē nocet emptori sciēti & patienti,qa cū potuisset eū ꝓhibere,& non prohibuerit,ex voluntate sui videtur agitari iudicium cū venditore. Sed possumus respondere, ꝙ illa p̄sumptio,de qua dictum est,oriꝛ in illo casu propter cōnexionem & cōionē iuris,seu interesse,quā hēbat ille , q patiꝛ ab agēte vel defendēte:propter quā etiā in casu §.facilius p̄sumitur cōsensus filiæ patre agente.Fallentiæ tñ datæ hic per Io.de Imo.qui etiā seqtur hāc partē,videnꝛ bonæ p̄ter vnā,inquātū dixi,ꝙ si ꝓcurator fuit reuocatus, & postea agit nomine meo,me sciēte & patiēte,p̄sumiꝛ hoc casu tacitū mandatū: p ea q̄ habenꝛ in l.semp.§.q nō prohibet.ff.de reg.iu.nā tex.loqtur in alio casu:vult eñ ꝙ si procurator semel repudiauit mandatū:& postea ductꝰ p̄nia mandatū exequaꝛ,mādatū videꝛ durare.Et hoc est hodie expresse declaratū in c.licet.de procu.lib.vj.vbi est casus cōtra istā fallētiā do. Io. diciꝛ eñ ibi,ꝙ ꝓcurator post p̄niam pōt exeq mādatū,si dñs nō reuocauit volūtatē suā.Et sic patet ,ꝙ si mandatū fuisset à dño reuocatū,nō p̄sumeꝛ nouū mādatū.& est ratio naturalis,qa mutatio volūtatis reguꝛ nō p̄sumiꝛ.l.cū hic status.in prin.cū multis alijs.de don.inter vi.& vxo.Ad scđam fallētiā addꝰ,ꝙ q̄n ꝓcurator excedēdo mādatū facit aliq̄d nomine dñi in iudicio,sciā,& patiētia,inducit mādatū vel ratificationē, nō solū ī alijs actibus:vt in c̄ū olim.de of.dele.sed etiā in actibus,p quos nō videꝛ ratificari,dñs incidit in pœnā,vel in crimine.Casus est not.in c.fi. de iure iurā.li.vj.quē ego reputo sin.ī hoc arti.& ita disputauit Frāc. Accur. quē refert Bal.in l.ij.ff.de noxa.cætera dic vt hic per eū.Adde tñ vnū verbū ad tertiā fallentiā,q̄n facilius p̄sumiꝛ mādatū in cōiuncta p̄sona,q̄ ī alia, scđm gl.in l.fi.C.de pact.cōuē.quā etiā ita intelligit Bald.in l.videamus. in prin.ff.de in lit.iurā.¶In gl.sup verbo,sed si absens.ibi:ꝙ corpꝰ præsens est hic &c.Ex illa gl.arguit Bal.hic,ꝙ si testis interrogatus in cā sciētiæ dicat,scio qa fui p̄sens:illa rō causæ nō est sufficiēs,qa pōt intelligi de p̄sentia corporis,& nō animi.Sed Io.de Imol.dicit,& melius,ꝙ imo intelligiꝛ de p̄sentia corporis & animi,& valet testimoniū: vt l.testiū. C. de testi.p quā l.ita decidit Ang.in l.fi.de aut.tut.& per rationē manifestam,qa si intelligeremus de p̄sentia corporis sola,impossibile esset testē scire,ꝙ fuisset p̄sens.Et ideo verba testis debēt referri ad possibile, nō ad id quod impossibile est ad apprehensionē.gl.est ordi.in l. stipulatio ista. §.hoc quoqꝫ.de verb.obl.Vnde Bal.met in multis locis tenet cū cōi sententia,videlicet in l.testium.C.de testi.& in l.ii.C.de bon.pos.secundum tabu.hic addit vnū verbum not.qđ ibi poteris videre.& vide eundem in l.hęredes palam.ff.de test.& ibi multa iura & rōnes doctorum: adducam tibi duo iura quæ probant conclusionem in terminis . Primū est in authen.de instr.cau.& fid.§.si quis igitur.colla.vj.quam not.ibi Ange. ad hoc,nisi expresse dicat,quòd suscipitur testimonium eorum,qui dicūt se fuisse præsentes scripturæ,dū scribebatur.Secundum est in authē.de tabel.de eo q deposuit corā iudice se fuisse p̄sentem,cū publicaretur instrumentum:vt exponit ibi glo.dum dicit factum mandatū ad illud scribendū.Et dicitur quòd de illo mādato iudex fuit electꝰ per deponētē:& hāc cōclusionē puto verissimā.sequūtur Io.de Imo.& do. Abb.in c. perue-

¶nit.extrà,de test.cog.vnde ibi est videndum.¶†In glo.super verbo,scire.gl.ibi relata ad l.quam allegat,videꝛ velle satis clarè,quòd quando debitor aliàs vēditor scit sibi litē esse motā aliunde,emptor nō teneaꝛ ei denunciare litem.Sed Bar.hic,& in l.denunciasse.§.quid ergo.j.de adul.&

in l.nō solū.§.morte.de oper.no.nun.& in l.qui absentem.de procu.tenet oppositum:quæ iura videntꝛ velle, ꝙ denunciatio quæ fit venditori, nō fit simpliciter cōfiscatoria,sed incitatoria,vt venditor veniat ad defendendū:vt l.si parētes.in fin.C.de euic.& l.j.C.de peri.& cō.rei ven.& l.q absentē.ꝑalleg.& in c.fi.de empt.& vend.Vnde infert ipse,ꝙ qa sola certificatio vel scientia nō operatꝛ hoc,ideo opus est adijcere in denūciatione ꝙ veniat ad defendendū:vel similia verba.Et ex hoc sequitur,quòd si nō sufficit denūciatio confiscatoria facta ab emptore, multominus sufficit scientia venditoris habita aliunde.Et ibi fuit originaliter opi.Ioā.And. quā forte Barto.nō velit in titu.de emptio.& vendit.§.fin.ver.sed nunquid per easdem fere leges,vel similes.Sed Io.de Imo.hic,& in §.morte. ꝑalleg.dicit,ꝙ cōtra istam opin.multū facit text.in l.si cū qō.C.de euict. vbi videtꝛ ꝓbari,quòd sufficit denunciare venditori,litē esse motā: dicit tñ tutius esse,qñ qs denūciat interpellādo vēditorē, vt veniat ad defendendū, ꝓpter vitādas opi.Sed pōt rñderi ad alias ll.nisi aliud oñdatur,ꝙ illa supplētꝛ p alias, ī quib⁹ dicitꝛ expssē,ꝙ debet denūciari vēditori,vt veniat ad defendendū,vt iura iuribus cōcordemus:vt l.j.C.de inoffic.dona. Bald in l.j.C.de pericu.& cōmo.rei vendi.& in c.j.si de feu.fue.cōtro. vr̄ solus attigisse veritatē in illo artic.vnde ipse cōsiderat tres casus. Primus est,qñ est facta denunciatio in forma debita,vt vēditor veniat ad defendendū,vt ille casus nō habeat dubitationē,secundū omnes.Secundus est, quādo venditor scit litē esse motā aliunde,ꝗ̄ per denunciationē venditoris:& tunc ipse tenet cum cōi snīa,ꝙ nō sufficiat illa sciētia:quia neqꝫ explicite,neqꝫ implicite videtꝛ facta denunciatio, vel incitatoria, vt venditor defendat cām.Tertius casus est magis dubitabilis, & tenet Bald. in hoc iiij.casu,cōtra cōem snīam,ꝙ denunciatio certificatoria sufficiat facta à vēditore:qa in denūciatione nō reqritꝛ hoc, sicut videm⁹ in l.j.ff.de lib. agn.ꝙ sufficit mulieri dicere se esse prægnantem:sed hoc ideo ī illo exemplo,qa mulier non tenetꝛ ad aliud:sed officium iudicis est, si vult mittere custodes,vel illos qui inuestigent,vtrum sit prægnans. Vnde conclusio est vera,sed nō probat eam:ego aūt probo vltra ipsum satis clare p ea quæ habentur per Barto.in l.si quis mihi bona.§.sed si mandauit.j.de acq.her.& in l.j.in prin.ver.tertiò quæro.ff.de oper.no.nun.Et pro euidentia præmitto,ꝙ sicut emptor debet petere à venditore,vt eum defendat:ita & creditor debet petere à debitore,vt soluat:aliàs nō cōstituitur in mora.l.si ex legati cā.de ver.ob.& l.ꝙ te.si cer.peta.cū simi.Modo hoc ꝑmisso, ego habeo ꝙ verba enūciatiua prolata à debitore creditori,quæ non importāt,ꝙ debitor soluat,qa nō videtur potuisse proferri ad alium finem,nisi vt debitor solueret,non capiuntur pro verbis enunciatiuis, sed ꝓ verbis dispositiuis,vt subaudiatur verbum dispositiuum tacite: vt declarat Barto.& probatur in iuribus ibi allegatis per eū.Ergo similiter in casu nostro,quia non potest intelligi,quòd denunciatio fiat ab emptore de lite mota,nisi vt conseruet ius suū,si venditor eū non defendit,satis implicite,illa verba enunciatiua certificatoria habēt protestationem incitatoriam. Pro illo §.facit optime,quia verbum declaratiuum positum in sententia iudicis,vbi debet condemnare debitorē,vel absoluere,æquipollet cōdemnationi, vel absolutioni:vt l.si prætor.in prin.ff.de iudi.& ibi per Barto.& per Bald.in l.j.ff.de cura.fur.& hoc nō est alia ratione, nisi quia non pōt intelligi,cur iudex declarat aliquem esse debitorē,nisi quia vult eū esse cōdemnatum.Illa autē distinctio,quā posuit Bal.in c.j. §.ille.videlicet ꝙ denūciatio certificatoria sufficit ad habendum regressum de euictione,sed nō ad incitādum venditorē ad defensionē,id est,ad faciendū,ꝙ expensas litis venditor teneatꝛ subire:iuxta not.in l.vēditores.de ver.obli.nō placet,ex quo illa denūciatio implicite cōtinet totū, vt dixi.Cætera dic vt per Bald.& do.me.in d.§.morte.¶ In glo.sup ver. nō cōtradicere.Pro declaratione huius §.anteꝗ̄ veniam ad oppositiones factas in glo.quæro,quid si filia est pꝛ̄sens & tacens,& tñ habet iustā cām cōtradicendi,si vellet cōtradicere,vtrū pater possit agere,quasi filia tacitè videatꝛ cōsentire,habet locū,etiā si filia ex iusta cā posset cōtradicere. Dic ꝙ sic.moueor,quia tex.& glo.hic voluerūt facere differentiā inter istos duos casus:videlicet qñ filia expresse cōtradicit,& qñ tacet:vñ si diceremus,ꝙ filia quæ habet cām cōtradicēdi tacendo nō videtꝛ cōsentire,nulla esset differētia inter istos casus,quia vtroqꝫ casu pater non pōt agere.Sed illa opin.est valde dubia.& ꝓ eius intellectu cōsidera duos casus. Vnus est,qñ nulla subest cā cōtradicendi:& in primo casu nulla fit differentia inter tacentē,& expresse cōtradicētē:qa vtroqꝫ casu pater admittitꝛ eodē mō,vt hic,& ī l.dotē.j.e.Alius est,qñ subest cā cōtradictiōis,& in illo casu nulla reperitꝛ facta differentia inter tacentē,& expresse contradicentē: nec reperitꝛ ille casus decisus,& videtꝛ ꝙ filia tacendo,si p hoc fieret sibi ꝑiudicium,nō videatur consentire:quia si mutatio conditionis ꝓcuratoris facit mādatum expressum,videtꝛ tacite reuocatum:vt l.si cùm Corneli⁹. & ibi per Barto.j.de solu.& per glo.in l.si nō sortem.§.si filia.de cōdi.in de.& p Bal.in l.pe.j.de te.tu.Hoc nō pōt esse alia rōne,nisi qa nō est verisimile,ꝙ si pater à prin.habuisset istos mores,aliqs voluisset cōstituere eū ꝓcuratorē:ergo est verisimile,ꝙ si filia ꝓbabiliter suspicetꝛ de psona patris,tacite videatꝛ cōsentire ei agēti.Cōfirmatur illa cōclusio,qa ꝓpter metū reuocationē,quā habet filia,ad quē difficilius ex taciturnitate psumitur cōsensus,ꝗ̄ in alijs cōiunctis:ita declarat not.Bar.in l.quæ dotis.j. eo.per l.fi.ff.de fur.& per l.j.§.quæ onerandæ.ff.qua.re.act.non da.non obst.tex.ille in principio:quia qñ nō subest causa contradicendi,mulier non verè consentit,sed fingitur consentire:nec potest dici, quòd videatꝛ tacite cōsentire,hoc est quia præsumitꝛ agi de suo cōmodo,cū persona patris semper præsumitꝛ capere bonū consiliū pro filio:vt l.amicissimos.in prin.ff.de excu.tu.Sed contra tex.nostrū,vt heri dicebā,pōt opponi multū coloratè:diciťꝛ enim hic,si filia est absens,pater non admittitur,nisi caueat de rato:vt in l.no solū.§.sed prolatæ.ff.de procu.Sed hoc videtꝛ falsum in vno casu, videlicet qñ fit absens,& si esset præsens nō admitteretꝛ ad cōtradicēdū,qa nō habet cām contradictionis,vt s.est dictū:nā regula est,quicqd possum facere te inuito,possum facere te ignorāte:vt l.q pōt. §.qđ qs.de reg.iur.& l.j.§.itē acquiritꝛ.ff.de acq.pos.sed pater filia pñte posset agere ipsa inuita,si nō habet cām cotradicēdi:ex eadē rōne pōt agere ea absente & ignorāte.Sed pōt rñderi,& erit notabilis limitatio,ꝙ illa regula est vera,qñ absolute aliquid pōt fieri me inuito:sed vbi nō pōt fieri aliqd me inuito, nisi cā cognita,& iudice permittēte,sicut est in casu nostro:vt probatꝛ in l.si cū dotē.§.eo aūt.in ver.ideoꝗ̄ officiū.j.e. tūc illa regula nō est vera:quia qđ nō pōt fieri cā cognita me inuito, nō pōt fieri me ignorāte.¶ In ea glo.ibi:vel dic ꝙ si esset nomē filij.illa glos.in so.cōtrarij de l.nō solū.ff.de procu.videtꝛ facere vnā singularē differentiā:vult eñ,ꝙ qñ pater agit actione iniuriarū nomine filij, & sic intētat actionē cōpetentē filio,nō teneatꝛ cauere de rato:sed si cōstituat procuratorē ad hoc,priuilegiū qđ cōceditꝛ patri,nō cōceditꝛ ꝓcuratori: all.tex.in l.fi.in prin.ff.rē rat.ha.Sed cōtra illā gl.tenet hic And.de Pisis,& Ang. & Io.de Imo.& allegāt cōtra eā tex.in alia.in prin.j.eo.& in l.si quis cū procuratore.ff.de re iudi.in quibus probatꝛ,ꝙ si maritus cōstituat procuratorē in iudicio dotis,procurator nō condemnatur,nisi quatenus facere pōt:& sic priuilegiū personale qđ cōpetit marito,cōpetit etiā procuratori suo. Sed illa iura possunt facile euitari: quia si priuilegiū nō cōcederetꝛ procuratori,redūdaret in damnū ipsius mariti:nā ex sentētia lata contra procuratorē fieret executio insolidū in ipsum,vel saltē procurator,si solueret,haberet regressum insolidū cōtra maritū.Sed in casu nostro nō est sic:quia licet procurator nō cauēs de rato repelleretur,nullū detrimentū parabatꝛ patri constituēti:nā vel poterit agere per seipsum,vel cauere de ☞ rato,si vult agere per ꝓcuratorē.†Ego tamē credo glo.esse falsam, quia priuilegiū quātuncūqꝫ personalissimū cōpetēs alicui,cōpetit etiā procuratori agēti nomine suo.glo.est ordi.in l.sed si lite.§.fi.ff.de in ius vo.& est casus in l.honori.ff.de obsequijs.Nō ob.tex.in fi.l.præal.quia ibi loquitur prout intelligit Bar.ibi,qñ procurator qui agebat nō habebat certū mandatū,sed dubitabatꝛ de eius mādato:quo casu propter rationē ibi positā in tex.tenetꝛ cauere tā respectu patris,ꝗ̄ respectu filij.Et ita etiā intelligit Ang.hic & Mod.& ex hac glo.sic declarata pōt inferri ad decisionē illius no.q.quā posuit Bal.in l.vt vim.ff.de iusti.& iu.& in l.accu.C. qđ met.cau.vtrū ille, qui ex priuilegio l.vel statuti, pōt se vindicare propria autoritate,possit hoc facere per procuratorē:de qua dic vt in locis ꝑalle.illa eñ glo.facit ꝙ nō.Sed doc.Mod.allegati per me faciunt in oppositū.& quia Bar.posuit hæc tria mēbra post Dy:qñ pater teneatꝛ cauere de rato agēdo nomine filij.Adde quartū mēbrū,qđ colligitꝛ ex illa gl.videlicet qñ filius habet actionē,& pater habet exercitiū liberæ ipsius actionis:tūc agēdo nō cauet de rato:vt probatꝛ in d.§.si pater.secūdū secūdā solutionē gl. Licet enim actio iniuriarū cōpetat filio ex persona sua: vt l.filiusfa.& l.in factum.de actio.& obli.exercitium tñ absoluēdi cōpetit patri,secūdū glo.ordinariā in l.si longius.§.si filius.ff.de iu.Et hoc quartū mēbrū addit Io.And.notabiliter examinans art.in tit.de syndico.§.j.in vlti.addi.vbi est omnino videndū. Fran.Are.

SVMMARIVM.

1 ☞ Differentia inter soluere,& exigere.
2 Hæredes plures stipulatoris possunt liberè agere,& eorum quilibet de per se.
3 Dictio,quodammodo,quid significet.
4 Dos promissa licet non tradita, habet locum in statuto loquente de lucro dotis.
5 Fundus non dicitur dotalis,nisi post eius traditionem.
6 Contrariorum est eadem regula.
7 Matrimonium potest esse absqꝫ dote.
8 Onus matrimonij debet esse commensuratum doti.

Non solum. Dotis solutio non potest fieri patri sine filia:liberatur tamē maritus soluēs, si pecunia peruenit ad filiam,vel si dos soluta patri fuit promissa secundo marito.hoc dicit cū l.seq.Secūda est ibi:sed si pecunia.Tertia ibi:sed pater.quę est l.sequens.¶ † Not.primò ibi:sed est 1 in soluenda &c.ꝙ differētia est inter soluere & exigere:quia exigere est ab inuito extorquere:vt l.fideicōmissa.§.si res.ff.de le.iij.sed soluere est accipere,quod per voluntatē datur à debitore:& ex hoc arguit hic glos. j.ꝙ si procurator est constitutus ad exigendū,non potest ei solui voluntariè:vt l.hoc iure.ff.de sol.Et hāc glo.sequitꝛ Spec.in tit.de procu.§.nūc aūt.in quodā ver.quē allegant hic Mod.Sed doc.cōiter Iac.de Are.tenet oppositū,videlicet Cy.& Bal.in l.falsus.C.de fur.& Bal.hic in l.hoc iure.j.de so.mouentꝛ p tex.in l.nō abstulit.C.de noua.& in l.inductum. C.de solu.quæ iura bene faciunt:& hanc eandē opi.secutus est Bal.in l. nā & nocere.ff.de pact.& in l.j.C.qui.res iudi.non nocet.& in l.ꝙ quis. C.de

C.de procu.quas quotas vltimas adducit hic do.meus,ipse au tem tenet oppositum:vt j.videbis. Sed Ang.in l.si procurato.ff.de ꝓcu.tenet dictũ Spe.& glo.hic mouentur illa ratione:quia aliđ est exigere,aliud soluere spõte,nisi illa ptãs esset cõcessa psonæ,q̃ nõ posset eẽ in iudicio:verbi grã, seruo:vt l. si quis seruo.ff.de sol.qđ etiã Bar.hic affirmat.& opi.Ang.sequitur hic M.& non bene adducit vltra iura adducta s.tex.in l.ij.C.sol.mat.vbi tex.dicit,ꝙ pater nõ põt exigere dotẽ, nec accipere:etiã tex.dicit cũ gl.in l.sed & si lege.§.procurator.ff. de peti.hære.Non obstant iura dicta,& etiam tex.in l.exactionis verbo.de verbo.signi.ꝙ procuratori constituto ad exigendũ põt solui:nõ tñ dicunt,ꝙ posit solui sponte.Vnde intelligat illa iura,ꝙ verbũ,exactio,cõprehendit solutionẽ quæ fit ab inuito:sed nõ eã,quæ fit,à spõte soluẽte,quã verbũ,exactio,non vr̃ cõprehendere:vt in casu nostro,& sine dubio de stricta significatione hoc est verũ,ꝙ aliud est exigere,& aliud recipere sol.voluntariè,sicut probant iura alleg.reperit̃ tamẽ ꝙ verbũ,exigere,ponitur pro voluntaria solutione in d.§.qđ ait.& in l.si pupilli.§.fi.ff.de neg.gest.cũ dr̃ s.d.ll.ꝙ imputat̃ negociorũ gestori,si nõ exegit à seipso:in quo loco necessario verbũ,exegit,ponitur ꝓ voluntaria solutione,nã contra seipsum nemo põt agere.l.licet.§.fi.ff.de procu.& tñ licet propriè sit differentia inter illa duo,vt clarè dicitur in illa l. non sequitur id quod dicit Angel.ꝙ opinio contraria non sit vera,quia ego habeo regulã,quæ ponitur in l.fin.§.j.ff.mand.ꝙ mandatum concessum in vno casu trahitur ad aliud simile, in quo est eadem ratio. & idẽ probat̃ in l.iam tñ.j.iudi.sol.Vnde dixit gl.no.in c.si cõpromissarius.de elect.lib.vj.ꝙ mandatũ datũ ad eligendũ extenditur etiam ad postulandũ. & probat̃ in c.in causæ.extrà,de elec.Vnde ĩ casu nostro non solũ est eadem ratio,sed maior: si enim voluit dominus mihi solui ab inuito,nõ est cã cur videat̃ nolle mihi solui à spõte soluẽte. & illo modo saluatur opi.cõis,q̃ est verissima.Ecõtra autem si daret̃ mandatũ ad sol.sponte recipiendã,nõ videretur datum mãdatũ ad exigendũ:vt l.eũ qui ita.§.qui sibi aut̃ filio.de ver. ob.& l.qđ stipulatus.in d.sol.q̃ alleg.hic in gl.& cã est, quia nõ est eadẽ rõ:forte em̃ cõmisit dñs receptionẽ solutiõis spõte factæ alicui,cui nõ cõmisisset exactionẽ,in qua est opus maiori diligẽtia.vt l.à ꝓcuratore.cũ ibi not.C.mã.quinimo vr̃ vel le ille tex. ꝙ si cõmittit̃ alicui,ꝙ recipiat solutionẽ,itelligitur in dubio de solutione spõte facta:quia est magis propria solutio,vt s.est dictũ.Præterea potest esse,ꝙ qui mandauit pecuniam recipi,noluit procuratorem eã exigere ab inuito, vel ꝓpter gratiã personæ & debitoris,vel quia execrabatur lites:sicut dicit tex.in l.iij.§.j.de alie.iu.mu.cã fac.& hoc tenuit Bal. expresse in l.ij.ff.de iuris.om.iudi.Et inde est:ꝙ licet procurator q cõtraxit nomine dñi,videat̃ habere mandatũ ad recipiẽ dũ solutionẽ ex illo cõtractu:vt l.ꝙ seruus.& ibi per Bart.ff. depo.& l.si vn⁹.in prin.ff.de pact.non tñ põt agere cõtra debitorẽ,nisi caueat de rato.Casus est nota.qui hoc probat etiam scd̃m intellectũ gl.in l.non solũ.in §.sed interdũ.ff.de procu. quinimo illi qui contraxit procuratorio nomine,si actio directa est sibi q̃sita ex contractu potest solui,etiã si dñs prohibeat ei solui, sicut põt solui adiecto aliq̃n dño ꝓhibẽte:iuxta no.in l.vero procuratori.ff.de sol.casus est not.scd̃m Iaco.de Are.in l.fi.in prin.ff.de solu.quem ibi declarat & sequit̃ Io. de Imo.Et ex hoc sequeretur ad intellectũ l.si filiç.de iu.dot. quæ hic allegat̃ per Bar.ꝙ posit solui dos filiæ quæ habebat peculiũ,& ex peculio dedit dotẽ etiã inuito patre, ex quo de iure Digest.actio & obligatio ex causa dotis põt acquiri filiç familias.qđ tñ credo nõ esse verũ,quia illa l.fi.loquitur quãdo actio est ita q̃sita ꝓcuratori,ꝙ nõ cõpetit domino, qđ non est in casu nostro,quia actio est cõis patri & filiæ,vt s.dixi.Et consequenter super illa gl.tractat hic do.me.multum diffuse, nunquid sicut coniuncta persona potest agere ꝓ coniuncta: vt l.sed hæc.ff.de procu.& l.exigendi.C.eo.ita posit recipere solutionẽ? Et argitur per istũ tex.ꝙ nõ,à fortiori:quia si pater non potest recipere sol.quando habet actionẽ cõmunẽ cũ filia,multominus alia coniuncta persona non potest recipere pro obligatione,quæ nihil ad se pertinet.Et in hoc sunt multa iura quæ probant,videlicet tex.in l.j.§.q̃q̃.de nego.gest. in l.iij.§.si forte.ff.iudi.sol.super quo vide tex.& ibi Bar.in l. filiusfa.ff.de sol.Et est communis opi.quã do.me.impugnat hic per duo iura,quæ modicũ faciũt:videlicet per tex.in l.pupilli.§.fi.de nego.gest.iuncta l.si autẽ.in prin.eo.tit. Sed ad illa iura ipsemet respondet,ꝙ in eis imputatur coniunctæ personæ,q̃ potuit agere:sed forte quia non egit, fuit præscriptũ actioni,non quod pecunia non fuerit exacta. ¶ Secundò adducit l.tutor.C.de nego.gest.cui dicit non videre responsum: dicitur enim ibi,ꝙ si debitores non sunt exacti,quia neg.gest. ergo à contrario sensu si erat persona,quæ posset agere,videt̃ innuere tex.ꝙ ibi imputet̃,cur non exigit:& sic videtur ꝙ potuerit exigere.Sed illa non est intentio illius literæ: sed vult hoc ꝙ ĩputet̃ personæ q̃ potuit agere,& facere debitores cõdemnari,qui postea per ipsum dominum ex virtute executionis sententiæ essent exacti:sicut dicimus in l.procurator me⁹. de procurato.Et ideo tex.singulariter loquitur personaliter: ideo enim dicit,si debitores per eum non fuerunt exacti : sed dicit,si debitores non sunt exacti:qđ imputatur ei qui potuit agere. ¶ In gl.super verbo,q̃ fit.ibi:vel vtriusq.illa similitudo reorũ credẽdi,q̃ hic allegatur in glo.nõ vr̃ bona,scd̃m doct. quia filia & pater habẽt vnã actionẽ.sed duo rei credẽdi,licet quo ad q̃dã,fingant̃ habere vnã actionẽ:tñ verè habent duas actiones,& duas obligationes : vt l.eandẽ.ff.de duobus reis. & no.in glo.in l.ij.ff.eo.Vñ ipsi videlicet Dy.& Bar.ponunt aliã similitudinẽ meliorẽ,videlicet in pluribus hr̃dibus eius q erat stipulat⁹ seruitutẽ,quibus cõpetit vna actio insolidum ad eandẽ rem:vt l.ij.§.ex his.& ibi plene,de ver.ob.illarũ similitudo,sicut d.Bar.nõ est omnino æqualis:† quia plures hæredes stipulatoris pñt agere libere,& q̃libet eorũ insolidũ:sed pater nõ põt agere sine filia,neq; filia sine patre regulariter. Vnde Io.de Imo.hic adducit illã similitudinẽ meliorẽ, videlicet de pluribus iudicibus delegatis simpl̃r,quib⁹ cõpetit iurisdictio insolidũ,nec vn⁹ põt expedire causam sine altero:vt in c.cũm q̃.de off.deleg.Sed d.m.dicit,ꝙ imo hodie de iure nouissimo pñt ad similitudinẽ pluriũ arbitratorũ:vt in c.ij.de accu.lib.vj.in quo est error manifestissim⁹:quia tex.ille expresse vult,& disponit,ꝙ illa dispositio,q̃ ĩducit̃ in arbitris,nõ trahat̃ ad iudices:est tñ etiã hic vt dicit d.Io.& bene,aliqua disproportio, a quia pr̃ põt solus agere,si filia non habet causam cõtradicendi.Et tñ vn⁹ ex iudicibus nõ potest procedere sine alio aliquo casu:vnde nõ inuenit̃ similitudo oĩno adæquata: sed incõtinẽti insurget subtilior dubitatio:nã cũ hodie de iure C.de nouo si dos cõsistit in spẽ retrãsferat̃ dñiũ ipso iure so.ma.difficile est videre,q̃uo rei vẽdicatio isto casu cõpeteret pr̃i & filiæ:nã ꝓ pte nõ cõpetit,vt s.est dictũ ĩ pr̃i.hui⁹ scdæ ptis.Si aũt dicas, ꝙ cõpetit ĩsolidũ,tũc seq̃t̃ ꝙ sunt duo dñi ĩsolidũ:qa rei vẽdi. non cõpetit nisi dño:vt l.j.C.de alie.iu.mu.cã fac.nisi sit cessa, iuxta no.ĩ l.fi.C.de hære.vel actio.ven.Bal.hic dixit mouens hanc difficultatem,ꝙ ꝓpter connexitatẽ iuris cõem, quã habet pater in dote cũ filia,inducitur hoc ꝙ ambo pñt esse domini insolidũ:qđ esset mirabile,si esset verũ:adducit sic d.l.ĩ suis.cũ materia.ff.de lib.& postu.vbi propter cõnexitatẽ psonarũ pr̃is & filij ĩ hæreditate pr̃na ambo cẽsent̃ dñi insolidũ. Sed illa similitudo parũ valet:vt dicit d.me.& bene, qa ĩpropriè & largo modo,etiã respectu legitimæ filius dr̃ dñs viuẽte pater:† vt patet ex dictiõe,quodãmodo,[a] posita in illo tex.q̃ improprietatẽ significat:vt l.si me in vacuã.§.j.de acq.pos.super quo vide Bar.in l.fi.de lib.agno.& in l.si cui legatũ.ff.de fal. & qđ no.gl.& doct.in l.ij.C.de iu.& fac.igno. Vnde reiecta illa similitudine vides,ꝙ opinio Bar.nõ probat̃ iure:& est cõtra regulas cões positas in §.si duobus vehiculũ.Vnde d. Io. coact⁹ difficultate contrarij,dicit ꝙ l.in rebus.C.de iu.dot.nõ loquit̃ in dote ꝓfectitia,q̃ fuit data filiæ in ptãte, & si non reperit ꝙ dñium trãslatũ sit verè duob⁹ insolidũ. Sed tunc quare si dos restituatur actualiter patri & filię, cui acquirit̃ dñiũ? nã ambobus insolidũ nõ põt acquiri. Ipse respondet ꝙ acquireret̃ patri,qui tñ tenebit̃ conseruare dotẽ ꝓ filia maritanda. Ad hoc adducit tex.in l.fi.C.cõia vtri.iudi.vbi patet,ꝙ dos restituta incorporat̃ substantiæ ipsius patris.D.me. ꝓ prima dicit,ꝙ nõ retrãsferat̃ dñium in dote ꝓfectitia ipso iure.ponderat tex.in.d.l.in rebus.vbi dr̃,ꝙ dos data in vita ante dationẽ erat in dño vxoris.Ex quo patet,ꝙ non loquitur in dote ꝓfectitia:quia illa ante dotẽ datã erat in patrimonio patris.Sed illa inductio facile põt euitari:quia vel potest intelligi, ꝙ dos fuerit data filiæ à patre,& ipsa dederit marito : & sic dos fuit effecta filiæ,quia speciale est in dote,ꝙ filia potest habere ꝓprium,vt l.iij.§.ij.de mino.& l.Põpo.ff.fami.er.Vel dic generaliter,ꝙ etiã si pater vel alius tradidisset dotẽ marito immediatè,ipsi tñ mulieri prius vr̃ facta traditio:vt l.j.§.accedit.C. de rei vxo.actio. & l.licet.§.j.ff.de iure dot.Vnde semper vr̃ quæsitum dominiũ filiæ dotis datæ per filiã marito.Non ob. tex.in l.fi.C.cõia vtri.iudi.quia fateor de plano,ꝙ quãuis actio sit cõmunis patri & filiæ,ipsa tamen solutio dotis debet fieri patri,& in eũ solũ dominium transferri:vt probat text. in d.l.fi.in ver.stipulatione vel lege.secundũ verã expressionẽ,quã ibi sequitur Bal.Sed anteq̃ dos sit soluta patri, quòd non competat vtilis in rẽ,quæ sit communis patri & filiæ, & hoc dicitur ibi.Et si dicatur à princi.ante restitutionem dotis competit vtilis actio vtrisq;.s.rei vendi.ergo vterq; eorum est

[Marginal note a:] ¶ Ex dictione, quodãmodo. Adde l.si pater impubes.ff. de vulga.& pup.l. ad tempus.in §.fi. ff.de vsuca.l.ĩ suis. ff.de lib.& post.l.j. ff.de re iud.l.verũ. ff.pro socio.& in l. j.ff.rerum amo.

domin⁹: & sic quando dos erit soluta patri, nõ poterit acquiri nouum dominium soli patri: nam ad hoc respondetur, ꝙ vtile dñiū quod transfertur ipso iure, vt ĩ. dicã, nõ improbet, quin facta postea traditione acquiratur directũ, & extinguaṫ illud qđ est improprie dñiũ. Casus est valde no. in l. j. C. de do. q̃ sub modo. vbi tex. dicit, ꝙ illa quæ ad reuocandã donationem habet vtilem actionem in rẽ, & sic vtile dñium, põt vẽdicare rẽ, vt consequatur dñiũ, qđ primo habuerat: & sic patet, ꝙ secuta traditione acquiriṫ nouũ dñium directũ: qđ est singu. menti tenendũ: & si non fallor, hoc tenet gl. fin. in l. is qui. ff. ex qui. cau. ma. quinimo etiã si trãsferatur dñiũ directũ ipso iure: verbi gratia, ex causa legati: adhuc põt dici ꝙ secuta traditione reali, per quã via ordinaria de iure cõmuni trãsfertur dñiũ, cessat illud quod erat quæsitũ prius de iure spãli. Casus est sing. secundùm intellectũ quẽ ibi posui in l. qui absenti. §. fi. ff. de acqui. pos. Sed quia hoc est magis dubiũ, non affirmo hoc, sicut primum: relinquiṫ ergo qõ dubia. Et ꝙ actio in rẽ cõpetat ipso iure so. ma. vel eo cõstante. ver. si vir vergit ad inopiã. est casus in corpore, de æquali. do. §. illud. versi. finautẽ. vbi tex. disponens super dote profectitia, quæ debebit exigi à filijs de consensu patris, dicit ꝙ pro donatiõe propter nuptias cõpetit in ista dote mulieri vendicatio: quæ dictio implicatiua hoc significat, ꝙ nõ solũ in dote, sed donatione propter nuptias cõpetit vendicatio ipso iure, per translationem ipso iure vtilis dñij: neque põt intelligi ille text. de vendicatione. i. de hypotheca: quia alibi Imperator expresse declarat, ꝙ pro donatione propter nuptias competit rei vendicatio. Ita dicitur in authen. vt immobilia ante nupt. §. j. ver. nec eñ vendicatio &c. Et ita intelligit tex. nostrũ gl. & oẽs docto. in authen. donationẽ. C. de iur. dot. vnde ibi est casus, ꝙ pro dote profectitia cõpetit vẽdicatio, & habet locum l. in rebus. C. de iur. dot. vnde ibi est casus, ꝙ pro dote cõpetit rei vend. Reiecta ergo opi. d. Ioan. qui hoc negat, & d. m. videndũ est mõ si vna actio põt esse apud duos insolidũ cõtra regulas iuris: & põt dici, ꝙ qñ dñium de iure speciali transfertur ipso iure, potest esse penes duos insolidum. Casus est in l. si pluribus. in fi. ff. de leg. j. intelligendo ibi tex. ꝙ sit locus pᴐccupatiõi, vt ibi dicitur, quacũq; actione qs agat pro legato: nam si ageret rei vend. & ambo, nisi essent domini insolidũ: tũc si dominium nõ esset apud aliquẽ eorũ, anteq̃ cõtestaretur lis ista, reperiretur agere sine actione, qa non cõpeteret rei vendi. Cuius cõtrariũ ibi vult tex. qui promittit vnũ eorũ ꝑuenire aliũ agendo per lit contest. Et licet Bal. ibi dicat, ꝙ hoc est, qa dñiũ erat apud duos reuocabiliter, non apparet rõ, quare magis dominium reuocabile possit esse apud duos, q̃ dominiũ irreuocabile. Melius est ergo dicere, ꝙ quando dñiũ acquiritur per mediũ traditionis, q̃ est act. facti, sicut ipsa traditio nõ põt fieri duob⁹ ĩsolidũ: vt l. ij. §. ex cõtrario. ff. de acqui. poss. ita eñ dñiũ acquiratur ꝑ mediũ traditio. vt l. traditio. in fi. ff. de acqui. re. do. & l. traditionibus. C. de pac. cũ deficiat mediũ, nõ põt duobus acqri insolidũ: quæ ratio cessat, quando sine ministerio facti ipso iure acquiritur dominiũ, & vocatur illa actio dñij ciuilis, secundũ Bar. in l. ĩ rẽ actio. ff. de rei vend. Et licet illa positio possit etiã sustentari in dñio directo, qđ trãsfertur ipso iure, sicut est in legato multo facili⁹ potest sustentari in casu nostro, qa cũ hic trãslatio dñij fiat per cõtractũ, nunq̃ transferẽ directum, sed vtile: ita dicit glos. not. in auṫ. donationẽ. quã not. ibi Cy. & Saly. & ad hoc est similis gl. in l. fi. C. de sac. san. eccle. quã adducit Salyce. in auṫ. pdicta. pro qua cõclusione do. me. dicit esse casum, & verũ est in l. j. C. de dona. quæ sub modo. Dominiũ autẽ vtile qđ acquiriṫ alicui ipso iure, non est proprie dominiũ, sed improprie. Tex. est no. cũ gl. & tñ hoc firmat Bar. in l. interdum. ff. qui po. in pig. habea. vnde nõ est ita absurdũ, ꝙ possit esse penes duos ĩsolidũ. Et tñ quia illa exorbitant à re. iu. & tex. in l. si plurib⁹. in fi. potest intelligi, ꝙ ageret actione psonali, dico tollẽdo oẽs difficultates, ꝙ prima opi. gl. hic posita põt esse vera: videlicet ꝙ actio est cõmunis patri & filiæ, vnicuique pro parte pro indiuiso: & sic poterit cõpetere filiæ & patri. Et cũ diciṫ, si est cõis ꝑ pte, quare pater nõ põt agere sine cõsensu filiæ, vel ecõtra? Rñd. ꝙ hoc est, qa licet actio ptineat ad vnũquẽq; ꝑ pte, vtrique tñ ĩterest, vt vnus nõ agat sine alio, etiã ꝑ pte sua, ne forte si pr̃ agat pjudiceṫ filiæ ĩ dote: vel ecõtra, si filia agat, pjudiceṫ pr̃i, q cõsumpta priore dote: vel ꝑdita sine culpa mulieris, teneret eã iterũ dotare: vt videbis in si cũ dotẽ. §. j. j. e. Vñ propter cõe ĩteresse, qđ est inseparabile, vn⁹ nõ agit sine cõsensu alteri⁹: & tñ actio est cõis ꝑ diuiso. & ita rñ. ad l. sepe. §. cũ aut. ff. de re. iu. Quòd aũt hoc sit magis ex mẽte l. ꝓbaṫ: qa qñ istđ verbũ, cõiṫ, vł cõe, poniṫ sup iure sui natura ĩdiuisibili, ĩportat hoc, ꝙ obſo a⁹s ĩdiuidua efficiaṫ diuidua, ĩtellige eo mõ, quo fieri põt. Gl. ẽ fin. quã approbat ibi Bar. ĩ l. si vt certo. §. fi. ff. cõm.

multo ergo forti⁹, qñ illa verba ponunṫ sup iure sui natura diuisibili, licet ĩteresse sit ĩseparabile vni⁹ ab alio, dicem⁹ ꝙ vr̃ induci, vt vnicuiq; cõpetat ius vel actio ꝑ parte. Et ita sentio in isto difficili articulo. ¶ In gl. sup ver. reperiṫ. nõ bñ declarat gl. vtrũ hr̃des primi mariti sint liberati ipso iure. Dy. dixit, sicut vr̃ sonare in illa l. si pr̃. ꝙ nõ sunt liberati ipso iure, sed ope exce. Sed Bar. nõ placet illa opi. imo dicit, ꝙ etiã in casu huius l. cõtingit liberatio ipso iure. & h. d. esse de mẽte gl. sup verbo, etiã. gl. no. in c. quã sit[a]. de ele. lib. vj. q̃ docet cõputare numerũ dierũ, & mẽses: verbi grã, si de mense Februa. incepit mẽsis cõtingẽs, tot habet dies, quot habet mẽsis, in quo initiũ sumit, in quo habet initiũ qualiter capiaṫ mẽsis de iure: vide in l. fi. §. sinaũt. C. de iu. del. & ĩ auṫ. iubem⁹. C. de iud. & qđ ponit Bal. quã etiã d. m. adducit hic in l. eos. §. finaũt. C. de ap. & in c. j. in prin. quo tpe milites inuesti. pe. in vsib. feu. De anno aũt quot dierũ sit, vide in l. cũ hr̃es. §. Stich⁹. ff. de statuli. & in l. ita vulnerat⁹. ff. ad l. A ql. ¶ 4 † Scđò no. in verb. cõstitutę dotis. iũcta gl. sua, ꝙ dos dr̃ esse cõstituta ex sola ꝓmissiõe: & iõ hic vr̃ ꝓbari, ꝙ statutũ qđ loquiṫ de lucro dotis, habet locũ in dote ꝓmissa, licet non tradita, de quo dicã in l. si cũ dotẽ. §. finautẽ. j. eo. super quo vide bo. gl. quã ibi no. Saly. ad hoc in l. j. §. accedit. C. de rei vxo. ac. & posuit Bar. ĩ l. iubem⁹. §. sanc. C. de sac. san. eccl. ¶ 5 † Tertiò no. ꝙ fund⁹ non dicitur dotalis, nisi postq̃ est traditus pfecto matrimonio prius, qa ꝑ traditionẽ trãslatũ est dñium: vt l. dotale. §. dotale. ff. de fun. do. Et hoc ꝓbaṫ secũdũ Mod. ꝙ etiã ti. do. dñium nõ trãsferatur in maritũ sine traditione, licet ecõtra trãsferaṫ in vxorẽ ipso iure: vt l. in rebus. C. de iure do. & ita tradit Bal. in l. ij. C. de iu. dot. Et est hoc verũ scđm Moder. etiã si mulier traderet in dotem omnia bona sua: quia etiã in vł'ibus non trãsfertur dñium sine traditione: singulariter est not. quæ à quibusdam allegatur in oppositũ: quia vacillat in l. j. §. si vniuersæ. ff. de vsuca. tu vide Bald. ĩ l. nuda. C. de iure dot. vbi alle. istã gl. hoc modo, & Ang. consi. suo clxxx. & eundẽ Bal. in l. fi. §. ꝑterea. C. de iur. dot. pro qua conclusione est casus no. quẽ ibi ad hoc no. Bald. in l. q tibi. C. de his q à nõ dño manu. hoc tñ fallit in quibusdã vniuersitatibus, sicut in ciuitate oĩm bonorũ, & in hr̃ditate acquirẽda per aditionẽ: vt l. ij. & iij. ff. pro so. & l. cũ hęredes. in pri. ff. de acq. pos. dicit aũt glo. singulariter in illa materia, quã sic intelligit Bar. & est nouũ dictũ, ꝙ in dictis iurib⁹ vniuersalibus, in q̃bus dñium acquiriṫ ex cõtractu sine traditiõe, etiã trãsfert dominiũ ipso iure, vñ dissoluto cõtractu, valet, hoc ipso, ꝙ est dissoluta societas oĩm bonorũ, trãferṫ dñium rerũ, quæ erant in cõmunione: ita declarat Bal. no. ĩ l. & iõ. in prin. ff. de cõd. fur. ¶ 6 † Vltimò no. scđm Bart. ar. ad q. quã format hic Dyn. ꝙ est data pecunia oratoribus[b] ꝓ singulis diebus tm̃, & qñ redeunt vna die ĩ terris, nõ debẽt habere stipẽdiũ illi⁹ diei ꝓ tota die, sed pro rata tpis. Cõtrariũ determinat ipse ꝑ text. in l. iij. ff. de ver. sig. q dicit ꝙ qñ assignaṫ terminus dietarũ iuxta formã l. j. ff. si quis cau. si aliquis distat vna dieta, & vno miliari amplius, pro illo miliari habet cõmodum diationis illius diei. Et valde bñ facit, parcat mihi do. me. qui dicit, ꝙ parũ aut nihil facit: sicut eñ dies cepta hr̃ ꝓ cõpleta, vt ille q teneṫ cõparere habeat maiorẽ dilationẽ: & ita vr̃, ꝙ in casu nostro habeaṫ ꝓ cõpleta ad cõsequẽdũ cõmodũ totius diei. Ipse tñ d. m. hic ꝓ opi. Bar. adducit gl. quã dicit esse sing. in l. eos. §. fi. ff. de fal. quę vult ꝙ si ille q habeat salariũ ꝓ singulis diebus, in vna die adęquauit duas dietas. i. tm̃ iuit vna die, quãtum cõiter debeat ire in duabus, debet habere salariũ duorũ dierũ. Ipse tñ hic tenet oppositũ, siue quis citius veniat ex industria sua, siue quis citius negociũ fuit expeditus: adducit tex. in l. cõtinu⁹. §. cùm ita. ff. de ver. ob. arguendo de tpe ad diẽ: qđ licet, vt l. eius militis. §. militia. ff. de test. mi. & vt intelligas allegationẽ suã, sensus est ꝙ sicut ille q habet terminũ deferendi pecuniã ad certũ locũ, nõ cogiṫ vti diplomate. i. duplicare tps in eũdo, qđ esset si ambularet de die & de nocte: ita orator, q redĳt ĩ prin. diei, non duplicauit stipẽdiũ suũ, vt habeat stipendiũ pro tota die. Sed illa l. facit valde à remotis: nec est casus similis, qa in §. cũ ita. illa duplicatio tpis esset cõtra æqtatẽ, & arbitriũ boni viri, vt ibi dicit tex. nõ eñ cõiter ambulam⁹ de nocte, sed ꝙ dies cepta[c] haberet pro cõpleta, in fauorẽ ei⁹, qui suscepit mun⁹ publicũ, hoc nõ est cõtra æquitatẽ, quia in multis casibus reperitur, ꝙ dies cept⁹ hr̃ ꝓ cõpleto: vt l. qua ætate. ff. de testa. & in l. iij. alleg. per Bar. ipsa tñ alle. antiquũ doct. Guli. de Suza. qui hoc tenuit, & verũ est, quia hoc dictũ alleg. Ang. & sequitur in d. §. cũ ita. Sed Io. de Imo. ibi aliter distinguit, & melius, & variat aliqualiter ab his q̃ dixit in illa q. post Bar. in l. Luci⁹. §. à te peto. de leg. ij. nã in §. cũ ita. ipse dicit, ꝙ aut pecunia datur oratoribus ꝓ expensa facienda, ita ꝙ ipsi sunt nudi ministri, & dispensatores, & tunc quicquid superest restituendũ. Casus est no.

a ¶ Gl. in c. q̃ sit. Adde l. cũ bissext⁹. ff. de ver. si. & gl. in d. c. q̃ sit. alle. per do. Frã. hoc est sing. q̃ alle. Ange. de Are. in §. rursus. Instit. de act. & eã alle. singul. Alex. de Imo. cõsil. xlij. inci. in cã & lite vertẽte inter Christophorũ. ĩ iij. volumi.

b ¶ Data pecunia oratoribus. Adde qđ de donato ambãsia toribus, an sint sua, vel mittẽtiũ. gl. ĩ l. q proprio. ff. ꝓ so. gl. in l. si pater filio. ĩ §. ad substitutos. ff. de vulg. & pupi. doc. ĩ c. postulastis. de cõces. pb. & ibi Abb. Inn. ĩ c. sicut. de iureiu. Do. ĩ. c. à collatiõe. de ap. li. vj. Bald. cõ. lvij. incip. ꝓmissis verbis.

c ¶ Dies cepta. Adde l. j. ĩ §. minorem. & ibi gl. ff. de min. & ĩ l. more Romano. ff. de fer.

est no. in d.l.Luci⁹.§.à te peto. Aut pecunia datur oratori ꝓpter expensam, ita tñ ꝙ ipse ꝓpter pecuniã datam obligat se ad faciendũ sibi expensas de suo in legatione: & tunc quicqd superest, nõ est restituẽdũ. Casus est singu.q ponit istã distinctionẽ in l.creditor.§.si inter.ff.mand. quã legẽ allegaui post Old. in simili q.& refert Bar. in l.Lucius. la picola.ff.de leg.ij. in hoc secũdo casu, & intellige gl. in l.eos.§.fi.ꝑalle. quã adducit tenẽdã: quia optime probaṭ p prædicta iura. cõtra illã tamẽ multũ facit tex. quẽ ibi no. Bar. ad hoc in l.j.C.de leg.lib.x. p quẽ dicit, ꝙ si ex duobus oratoribus vnus est negligens, licet alter suppleat cũ industria sua negligentiæ alterius, nõ tñ debet habere, nisi salariũ suũ: nã diligentia sua nõ prodest sibi, vt plus habeat, ꝙ̃ aliàs esset habiturus: qa sicut negligentia in officiali publico, quo ad ꝑditionẽ salarij, nõ puniṭ nisi pro rata tpis regulariter: vt l.iudices.& ibi p Bar.C.de anno.& trib. li.x.ita vř, ꝙ ecõtra diligẽtia sua nõ prosit sibi, nisi vt cõsequaṭ salariũ ꝓ rata tpis, †qa cõtrariorum eadẽ est regula:[a] vt l.ij.de his q sunt sui vel alie.iu.ad quã rñdebimus in lect.seq. Ad materiã vide Bar. in l.diuus.de va.& extraor.cog. vbi dicit, ꝙ pecunia q̃ daṭ dictis oratoribus, vř dari ꝓ expensis: ibi etiã in prima col.all.l.legatis.§.fi. quã habet pro sing.d.m. ¶ In gl. sup verbo, adest. ibi: cũ actio sit bonæ fidei. hanc gl. approbãt cõiter omnes ꝑter Ia.de Are. qñ actio ex stipulatu cõpetit marito contra vxorẽ.& cõfirmat hoc Bart. rõne: quia cũ istæ duæ actiones, in duab⁹ personis oriãtur ex eodẽ cõtractu, nõ reperiṭ iure cautũ, ꝙ iuramẽtũ sit bonæ fidei, & alia sine iu. arguẽdo actione connexũ, in quibus est regula, ꝙ id qđ dř de vno, habeat locũ in alio: vt l.fi.C.de indic.vidu. & in l.ex plurib⁹. cũ materia.ff.de accep. sicut tangit hic do.m. Et attenta illa ratiõe infert hic Bal. eleganter, ꝙ quia actio q̃ cõpetit extraneo, qui stipulatus est dotem sibi reddi, est sine vi, secundũ gl. in l. ij.in prin.š.eo. ita econtra actio quæ cõpetit marito contra extraneũ, erit similiter sine vi per regulã hĩc traditã per Bar. Pro illa cõclusione adducit do.Pau. hic subtilẽ rationẽ: dicit enim, ꝙ tex. in d.l.ij.§.præterea. C.de iure dot.pe.rñso. vult ꝙ si res mobiles promissę in dotẽ non soluunṭ infra bienniũ, perinde cõstituaṭ extraneus promittens in mora, ac si lis fuisset contestata. Ex quib⁹ verbis secũdũ eũ daṭ intelligi, ꝙ antequã induceretur ex illa l. terminus biennij ad constituendum extraneum promissorẽ ĩ mora requirebat lit.cõtest.& hoc est propriũ actionis stricti iuris, vt l.videamus.ff.de vsu. & l.ij.C. de iudi. & sic vř ibi ꝓbari cõclusio Bal. ꝙ actio q̃ cõpetit cõtra extraneũ marito, sit stricti iuris: & est subtilis inductio & colorata, & hãc opinionẽ approbat hic do.me. Sed Ioã.de Imo. hic tenet oppositũ. Et intelligit gl. nostrã simpliciter: siue actio cõpetat contra vxorẽ, siue contra extraneũ. Mouetur: quia tex. in l.j.§.& vt plenius.& §.se. simpliciter dicunt, ꝙ actio ex stipulatu pro exigenda dote est bonæ fi.& ita dicit tex. in §.fuerat. Instit.de act. Cũ ergo tex. in §.& vt pleni⁹. finxerit tã ꝓ marito ꝙ̃ ꝓ vxore: & postea in §.nõ ignoram⁹. dicat ꝙ pro dotis exactione ex stipulatu actio est bonę fi. referẽs se ad §.& vt plenius. necesse est dicere, ꝙ exactio q̃ competit marito cõtra vxorẽ, & illa q̃ cõpetit marito cõtra extraneũ, q promisit dotem, de quo fit mentio in §.& vt plenius. est bo.fid. Sed ipse non respondet ad rationẽ Ange. quomodo potest esse, ꝙ ex duabus actionibus q̃ oriunṭ ab eodem contractu à diuersis personis vna sit bo.fid.& alia stricti iu. nec etiam ad l.fi. inductã per do.Pau. est difficultas. Tamen pro cõi possum⁹ respondere dupliciter. & primò negando, ꝙ ex vno contractu oriuntur illæ duæ actiones: vñ dico, qñ dos est promissa, ille contractus promissionis est vnus inductus in fauorẽ mariti: qñ autẽ dos soluitur, induciṭ nouus cõtractus in fauorẽ vxoris: nec est incõueniẽs, ꝙ vna & eadẽ solutio respectu diuersarũ ꝑsonarũ inducat liberationẽ, & obligationem, sicut videmus in pacto de vendendo. Nam ille qui vendit virtute pacti, liberatur ab obligatione prima: & tñ virtute contractus obligat sibi alium ad tradendum: vt l.j.de pact. inter emptorem. vel potest dici concedendo, quòd si inter contractus, quòd si natura actionis ex parte vnius personæ esset bonę fidei, secũdũ regulas iuris, tũc concedendũ esset, ꝙ & actio cõpetẽs alij esset bonæ fid. Et si esset stricti iuris, ꝙ & alia similiter stricti iuris esset per rationẽ connexorũ. Sed ꝙ actio quæ competit vxori sit bo.fi. hoc ẽ ĩductũ ex priuilegio speciali, vt dř ĩ §.sed nõ ignoramus. Et iõ nõ vř, ꝙ similiter in altera persona fiat extẽsio, vt actio mutet naturã suã, per ea quę dicit do. in simili in l.furti. §.fi.de his q no.infa. q̃ vult, ꝙ dispositio pœnalis facta ĩ actione directa non habeat locũ in actione contraria. Et illa respõsio valet ad defendẽdam opi. Ia.de Are. ꝙ actio cõpetens marito semper sit stricti iuris, vt etiã si dirigaṭ contra vxorẽ. Sed illa rñsio nõ placet, quia contra illã glo. facit tex. in d.§.fi. dum dicit, ꝙ in actione contraria cõdẽnat⁹ non efficiṭ infamis, quia illa non agit de ꝑfidia: secus in actione directa. Et sic à contrario sensu daṭ intelligi, ꝙ si ageretur de perfidia, & esset eadem ratio, fieret extensio: & hoc tenet ibi Angel. & gloss. not. quæ contradicit ibi in l.si pignori.§.fina.ff.de pignora.actio. Vel potest dici, quòd iura suprà allegata & verba illarum ita complectuntur dotem, quæ exigitur à marito, sicut ille qui exigit ab vxore: sed relinquitur maior dubitatio, quando actio competit marito contra extraneum: quia tunc videṭ dicẽdum idẽ in vtroq;: & sic, ꝙ actio sibi cõpetẽs sit stricti iuris p supradicta. Mihi tñ vř, ꝙ de mente iuris verior sit opi. d.Ioã. tñ quia in §.& vt plenius. fit mẽtio tã de dote promissa ab vxore, ꝙ̃ promissa ab extraneo: & cõcediṭ priuilegiũ tã in fingenda stipulatione, ꝙ̃ in hypotheca. Si ergo ex his duobus ꝓficiscaṭ ꝓmissio facta ab extraneo, & ab vxore, quæ tñ cõcedunṭ de iure spãli, & ex priuilegio, quare non dicamus idẽ in priuilegio ad fi. ex quo nõ restringunṭ ad vnã ꝑsonã, nõ intelligo. Diciṭ eñi ĩ §.sed nõ ignoram⁹. ꝙ bñficiũ bo.fi. cõcediṭ actioni ex stipulatu ꝓ exactiõe dotis: q̃ verba ita pñt cõprehẽdere exactionẽ, q̃ fit ã marito, sicut q̃ fit ab vxore. Et qñ verba sunt ambigua in vno c. declaranṭ p aliđ c. sequẽs, vř ꝑcedẽs, in quo l. loqṭ clarius: vt l.vtrũ. đ pet.her. vbi optim⁹ tex. Et bñ facit tex. in l.q filiab⁹. in prin.& in l.si seruus pluriũ. de le.j. Cũ ergo in §.& vt pleni⁹. ꝓuideaṭ marito & vxori etiã cõtra extraneũ, verba in §.se. q̃ possunt diuersimodẽ interpretari, declarabunṭ ex c. Pro illa cõclusione addiṭ tibi tex. quẽ ĩduco aliter ꝙ̃ doc. in §.fuerat. Insti.de act. dicitur enim ibi, ꝙ actio pro dote exigẽda est facta bo.fi. deinde refert sed & hypothecã ei dedimus &c. Modo arguimus sic: qñ dictio aduersatiua coniũgiṭ cũ copula, significat diuersitatem in facto, & identitatẽ in iure, vt l.sed & si.ĩ prin.ff.de pet.hæ.& l.patris & filij.& ibi p Bar.de vul.& pu. cũ simi. Sed cũ sit idẽtitas in iure, in his duobus casib⁹ oportet dicere ꝙ sint marito & vxori, etiã cũ extraneo prouideṭ vt dictũ est: ita etiã actio ex stipulatu ĩ omni casu sit bonę fidei, siue agaṭ contra vxorẽ, siue contra extraneũ. Nõ ob.arg. Bar. quia põt rñderi vt primò dixi, ꝙ non est verũ ꝙ sit vn⁹ cõtract⁹: vel põt dici, ꝙ sit vn⁹ cõtract⁹, nõ tñ in vtraq; ꝑsona, nã mai⁹ priuilegiũ debeṭ marito fauore dotis, & matrimonij, ꝙ̃ extraneo stipulãti dotẽ sibi reddi. Et inde est, ꝙ licet in fauorem mariti fingaṭ stipulatio contra extraneum: non tamen fingitur stipulatio in fauorem extranei dantis dotem: & regula est quòd in connexis non fit extẽsio, & correlatiuis, qñ nõ est eadẽ ratio in vtraq; ꝑsona. Bar. in l.multũ interest. ff.de ver.ob. tex. in l.si.inductus p do.Pau. nõ possum⁹ dicere, ꝙ sensus literæ nõ est idẽ, ꝙ ipse dicit: imo vult, ꝙ elapso biẽnio fortius induciṭ mora, ꝙ̃ si induceret p simplicẽ ĩterpellationẽ: & est ac si fuisset lis cõte.& tñ nõ negat, qn simplex interpellatio morã induceret, ita ꝙ illa opi. do. Io. vř posse à ꝓmissis defensari. Vel potes dicere, & illa solutio est melior, ꝙ tẽpore illi⁹ l. actio ex stipulatu q̃ cõpetebat ꝓ dote, nõ habebat naturã bo.fi. Nã hoc bñficiũ fuit cõcessum p l.se. ĩ ti.de rei vx. act. cũ iste titul⁹ sit posterior ĩ ordine ti.de iure do.& posteri⁹ ꝑsumitur fuisse illa l. cõdita, q̃ est ĩ ti.de rei vxo.act. sic eñi determinat Cy. quando reperiuntur duo statuta cõtraria[b] in eodem volumine, ꝙ vltro loco situatũ, præsumitur fuisse vltro conditũ: vt ipse not. in l.j.C.de test.tut.& per Bar. in l.omnes populi. in fi.iij.q.prin.ff.de iusti.& iu. inducitur ergo in d.l.fi. hoc nouissimũ in cõtractib⁹ stricti iuris, ꝙ biẽniũ elapsum habet vim lit.cõt. Et si bene inspicies ad gl.& Bar. tñ simpliciter dicat, ꝙ actio quæ competit marito ꝓ dote, est bo.fi. satis videtur sentire, ꝙ etiam si competat contra extraneũ, sit bo.fid. Et attende diligenter, quia licet text. in l.j.§.& vbi plenius. in prin. sui. non loquatur de ficta stipulatione, sed de tacita hypotheca, tamen in ver. sic est enim. ibi: quasi omnibus dotalibus instrumentis &c.& in prin. l. in ver. omnes dotes. satis clarè ostendit, ꝙ etiam quando dos promittiṭ, ꝙ fingitur stipulatio in fauorem mariti. Sed quærit pro declaratione vltimæ partis glo. nunquid marito sustinente onera matrimonij mulier constituatur in mora re ipsa, sine aliqua interpellatione: & vt vides gloss. tenet ꝙ sic, arg. l.curabit.C.de act.emp.& hanc sequitur Bart. hic, & etiã Bal.& ad l.fi.§.præterea. C.de iure do. respondet, quòd ibi loquitur in tertio promittente dotem, cui nihil est implendum: & ideo est necesse, ꝙ constituaṭ in mora per interpellationem: vt hic plenius per Bar. Sed Bal. in d.§.præterea. tribus rationibus nititur ostendere, quòd nõ committatur mora re ipsa, & primam rationem attribuit hic sibi d.Io.de Imo. quæ est talis: †quia matrimonium & datio dotis non sunt necessariò correlatiua, cùm matrimonium pos

---

[a] ¶ Cõtrariorũ eadẽ est rõa. Adde Bar. ĩ l.inter stipulantẽ. ĩ §.sacrã.ff.de verb. ob. Cy. in l.vnica. ĩ §.ꝓ scđo. ĩ vij.op. C.de caduc. tol.& ibi per Baldũ post eũ ĩtellige, si est eadẽ rõ: secus si diuersa: vt est glo.cle. fi. de ap.& p Bal. in l. si ꝑses desertam.C. quo & qñ iud.& p Car.Zab. ĩ c.j.đ eo qui mit. in poss.

[b] ¶ Quando reperiuntur duo statuta contraria. Ad de qd sit faciendũ, dic ꝙ seruandũ est illud, qđ est iustius & æquius, secundũ Bal. in c.cũ olim. de cõsuet.& eũ sequiṭ Alex.de Imo.con. lviij.inci.in pręsenti cã.in iiij.vo.& dicit Bal. in l.hac consultissima. in j.col. C.qui test.fa.po. ꝙ vbi reperiunṭ duo iura adinuicem cõtraria, vel duo statuta adinuicẽ repugnantia, ꝙ illud ꝑfertur qđ est magis speciale: & illud cuius rõ est magis fauorabilis, cẽseṭ esse magis speciale ꝗ. & alle. Io.An. ĩ c.j.de iureiu.lib. vj.ĩ nouella.

a sit esse sine dote,[a] vt sæpius dictum est: vnde non sumus in casu l.curabit.C de actio.emp. Secundò, quia præstatio quæ debet fieri ex parte viri, non est commensurata præstationi dotis æqualiter: quia sicut dicit tex. quem ipse non alle. in c.saluberiter. in fin. de vsur. frequenter onera matrimonij excedunt redditꝰ dotis. Tertiò, qa vẽditor qñ tradit rẽ non vr̃ tradere, nisi vt consequaẽ pretiũ: & ecõtra, emptor qñ tradit ꝑtiũ, hoc facit vt cõsequaẽ rẽ: sed maritꝰ qñ facit expẽsas vxori nõ vr̃ soluere expẽsas cõtẽplatione dotis, & suorũ redditũ: sed magis ꝓpter affectũ mr̃imonij: ar.l.tutor petitꝰ.§.q̃ tutoribꝰ.ff. de excu.tu. Sed istis rõnibꝰ elegãter & optime rñdet hic d.m. ¶ Ad primã dicit, ꝙ cõtractus matrimonij nõ habet correlationẽ ad dotẽ: sed ipsa dos postq̃ est ꝓmissa seu cõstituta, habet correlationẽ ad onera sustinẽda: & sic est cõtractus vltro citroq; obligatorius: vt l. ꝓ oneribꝰ.C. de iu.do.& l.dotis fructꝰ.ff.eo.& iõ si vna ex partibus impleuit ꝓ parte sua, altera vr̃ cõstitui in mora: nõ esset eñ cõsiderare dotẽ, nisi onera nõ posset subire. Casus est no. quẽ ipse allegat in l.si pater mulie.

8 in fi.ff.de iure do. Et ita diffiniẽ dos, vt s̃. vidisti in rub. ¶ † Ad secũdã rõnẽ respõdet ipse, ꝙ imo onus matrimonij est cõmensuratũ doti: vnde maritꝰ nõ teneẽ sustinere onera, nisi pro qualitate redditũ dotis: vt l.si cũ dotẽ.§.cũ autẽ in sæuissimo. j. eo. Et probaẽ ex tex.no. quẽ ipse adducit in l.cũ annua. ĩ prin. ff.de do.inter vir.& vxo. vbi dr̃, ꝙ si maritus ꝓmittit aliquid annuũ vxori, vt se alat, nõ valet promissio, quatenus illa qualitas excedat facultates dotis. ¶ Ad tertiã rõnẽ rñdet, ꝙ imo quando fuit cõstituta dos ꝓpter ipsum, vr̃ maritus soluisse onera matrimonij, ne alioqn ꝑsumaẽ donatio, & iactatio sui. cõtra l.si cũ aurũ.ff.de so.& l.cũ de ĩdebito.in prin.C.de ꝓb. Et inde est, ꝙ maritꝰ dr̃ in dote habere titulũ onerosum: quia ꝓpter dotẽ ꝑsumiẽ sustinere onera: vt l.ex promissione.ff.de act.& oblig.& per Bar.in l.fi.§.si à socero.ff.q̃ in frau.cre. & l.Meuius.§.duobꝰ.de leg.ij. Et illa dicta placent. Nõ ob. ratio d.Io.de Imo. qui dicit impugnando rñsionẽ Bar.in l.fi.§.præterea.C.de iure dot. ꝙ satis dicitur maritus implere extraneo, qui promisit dotem, quia implet mulieri, cui extraneus voluit impleri: vt l.si rẽ.§.satisfactũ.de pig.act. Nam hoc posset esse, si extraneo maritus esset obligatus ad aliquid: tunc enim paria essent soluere sibi, vel alteri de voluntate sua: vt l. solutũ. §.solutã.& ibi per Bart.ff.de pig.act. quod non est in casu nostro: quia extraneus promittẽdo dotẽ videtur donare eã vxori: vt l.j.§.accedit.C.de rei vxo.act. Vnde maritus ad nihilum est sibi obligatus, sed mulieri, cui videtur dare dotem. Pro illa cõclusiõe est tex.ĩ c.salubriter, ĩ fi.de vsu.iũcto c. cõquestꝰ. eo.ti. diciẽ eñ ĩ c.cõquestꝰ. ꝙ creditor fructus ꝑceptos ex re pignorata cõputat sibi in sortẽ: vt l. j. C.de pi.ac. Sed in c.salubriter. dr̃ ꝙ maritꝰ qui habet rẽ pignori, pro dote dãda lucraẽ eos ꝓpter onera mr̃imonij. Sed hoc nõ eẽt verũ, si maritꝰ implendo ex parte sua, nõ induceret in mulierẽ, vel in parte ipsiꝰ morã re ipsa: quia interesse in contractibus bo.fi. non põt peti nisi post morã: vt l.ij.§.fi.ff.de eo qđ cer.lo.& tenet Io. An. & cõmuniter omnes in c.nauiganti.de vsu.& Imo.in c.sacro. de sen.excõ. Vt ergo procedat illa litera, oportet intelligere, vel ꝙ ꝑcesit interpellatio vera, & hoc est diuinare ad tex. vel ꝙ inducit morã re ipsa: & ita videẽ intelligere illũ tex.d.Ant. licet Ab.& Mod.aliter sentiant, & non bene, iudicio meo. Sed relinquitur vna dubitatio in ista q. quia si maritꝰ perfectẽ nõ implet ex parte sua, vnde est ꝙ possit petere dotẽ, vel fructus fundi dotalis, cũ regulariter ille qui implet ex parte, non constituat aduersarium in mora: secũdũ ea q̃ habentur in l. Iulianus.§.offerri.de act.emp. Et potest responderi, ꝙ licet contractus sit vltro citroq; obligatorius, non tamen obligat vtranq; partẽ eodẽ tempore: nã maritus ante dotem receptã non obligatur ad onera matrimonij, vñ potest expellere vxorẽ, si non soluitur sibi dos: vt declarat Inn.in c. ꝑ vestras de do.inter vi. & vxo.& ꝓbaẽ in l.fi.& ibi per Bart.C.ad Vel. vnde maritus hic ante dotẽ traditã ad nihilũ erat obligatus. Et iõ simplr̃ sustinuit onera matrimonij ꝓ parte tpis: æquũ est ꝙ lucreẽ pro illa rata fructus, sicut lucraẽ in matrimonio putatiuo: vt l.in sulã.§.j.j.eo.& videbis in l.si ante.j.eo.arg.l.tuto.C.de ne. gest. Iura aũt alle.ĩ oppositũ loquũtur, qñ ille q implebat, debebat implere, vt cõsequereẽ emolumẽtũ ab altero: qđ nõ est ĩ casu nostro: qa etiã anteq̃ subeat onera matrimonij, maritꝰ põt petere dotẽ: nã illa responsio Bar. quam facit ꝑ l.si seruus.§.j. ff. de stip.ser. ꝙ sicut ille, q locat fundũ pro pluribꝰ annis, cũ vna sit locatio pro oĩbꝰ, licet nõ impleat ꝓ primo anno totaliter ex parte sua, qa primũ põt petere partẽ pensionis primi anni, nõ est sĩlis ad casum nostrũ, qa diuisio ꝑstationũ fc̃tã ꝑ annos in illo casu nõ põt aliđ ĩportare, nisi ꝓ singulis annis fiat solutio. Vnde hoc ꝓcedit ex cõuẽtiõe partiũ: sed nõ est ita in casu nostro. vñ dic, vt dixi superiꝰ. Et qa gl. tua nõ sentit hic, ꝙ mulier cõstituta in mora ꝑ iplementũ viri non teneẽ de fructibꝰ quos ꝑcipere potuit. aduerte, qa hãc gl. ꝑõderat hic sing. Pau. de Cas. dicens, ꝙ hoc est, quia illa mora est irregularis: vnde nõ operaẽ tantum effectum, sicut mora q̃ fieret ꝑ interpellationem: alleg.glo. in simili l.sed si reipublicę.in fin.ff.de vsu. Sed do.me. tenet hic oppositũ: & quia eius ll. satis fuit responsum in voce, omissis dictis suis, dico esse distinguendũ: & pone in illa materia tres notabiles cõclusiones. Prima cõclusio est ista, qñ mora irregularis cõtrahitur propter minorẽ ætatem; tũc verũ est, ꝙ debitor teneẽ de ꝑceptis & percipiẽdis, quos tñ ipse percipere potuit. Casus est notab. cũ gl. sua in l.patri pro filio. §.item ex diuerso.ff.de mino.& ꝓbaẽ illa cõclusio in l.minorum.C.in quib.cau.in integ.rest.non est neces. vbi diciẽ scđm intellectũ Butri.& Bald. ꝙ si minor tradidit fundũ emptori, & non accepit ꝑtium, debentur vsuræ pretij venditori, qui est minor, etiã si emptor nullos perceperit fructus. Sicut ergo vẽditori debentur vsuræ, si emptor potuit percipere, & non percepit, ita econtra emptori debebunẽ fructus, licet non fuerint percepti à venditore, fauore minoris ætatis: & ita põt procedere glo.in l.Iul.la ij.in prin.ff.de vsu. Scđa conclusio est ista, si mora irregularis contrahiẽ propter implementũ factum ab vna parte, ab eo ꝙ non est minor: nõ teneẽ alter de fructibus percipiendis, sed solũ de ꝑceptis. Casus est not.in l.in minori. scđm Bal.& But.ibi: & bene facit tex.in l.venditor ex hæreditate.§.quemadmodũ.ff.de hære.vel act.vend. Non eñ tñ operatur mora irregularis, quantũ regularis: & ita procedit illa glo.& est vera, licet Bal. teneat oppositũ, & non bene in l.si traditio.ver.nono q̃ro.de act.empt. mouetur ꝑ l.venditor. de act.emp. quæ nil facit, quia nõ loquitur de diligentia culturæ, sed cõseruatiõis rei, ad quã tenetur venditor, etiã anteq̃ recipiat ꝑtium: vt Insti.de emp.& ven.§.cũ autẽ.& in l. custodiã. C.de act.emp. Pro illa cõclusione facit tex.in l.ij.C.de fruct. & lit expẽ. quẽ ibi Bart.no.ad hoc. vbi ꝓbaẽ, ꝙ licet malę fid. possessor verus teneatur de ꝑceptis & ꝑcipiẽdis, tñ malę fidei poss. fictꝰ nõ teneẽ, nisi de ꝑceptis. Sed cõtra ista dicta facit tex. not.in l.si ea res.ff.de acti.emp. vbi videẽ ꝓbari, ꝙ vẽditor qui est in mora, teneẽ nõ solũ de eo qđ acquisiuit seruus venditus apud emptorẽ: sed etiã de eo qđ potuisset acquirere, si fuisset apud emptorẽ. Sed possumus dicere, concordãdo iura iuribꝰ, ꝙ ibi interuenerat mora regularis.i.interpellatio: vel ꝙ ibi loqtur in accessiõibus quę poterant ꝑuenire ex persona serui, sine aliqua ĩdustria & cultura dñi. Vltima cõclusio est ista: si vxor nõ ꝑcepit fructꝰ, nec potuit ꝑcipere, videẽ ꝙ difficultas excusat eam, qcquid dixerit Bal.in simili in oppositũ, in l.ij. C.de vsu. nã etiã ille qui est debitor q̃titatis, excusatur propter difficultatẽ à mora irregulari. Glo. est not.in l.diuortio.in vlt. solut.ff.de ne.gest.& est tex.in l.tuis.§.j.ff.de fideicom.lib. secũdũm intellectum Io.de Imo. quẽ ibi ego sum secutus in l. cõtinuꝰ.§.illud.de ver.ob. Multo ergo fortius excusabatur illa, quæ debet fructus: considerantur enim hæc vt species, & nõ vt quãtitas. Sequitur l.si ante.

a ¶ Matrimoniũ possit esse sine dote. Adde Bal.ĩ c.iurauit. de prob.& per Io. An.ĩ reg. accessoriũ. de reg.iu.lib. vj.in mercurialibꝰ.

SVMMARIVM.

1 ☞ Tempus traditionis non attenditur secundũ tẽpus nuptiarum, quando traditio præcessit nuptias.
2 Fructus ante matrimonium contractum à viro percepti augẽt dotem.
3 Dictio, quasi, non significat semper improprietatẽ, vt hic: sed est veritatis expressiua.
4 Minor & ecclesia, equiparantur.
5 Prelatus dicitur esse vsufructuarius in vita: & æquiparatur potius patri, q̃ tutori.
6 Maritus non lucratur dotem, antequàm vxor sit domum traducta.

SI ante. Si traditio ꝑcesit nuptias, annus cõputatꝰ, siue ãni pricipiũ à tpe nuptiarũ, & fructus ꝑcepti ante nuptias augent dotẽ, nec lucraẽ eos maritꝰ. Scđa ibi: idẽ. Tertia ibi: nam añ.

1 ¶ † Not. primò, ꝙ tps traditiõis nõ attẽdiẽ scđm tps nuptiarũ, qñ traditio ꝑcesit nuptias. Et aduerte ad duo. Et primò, ꝙ hoc verbũ, ante nuptias, exponiẽ.s.nuptias ĩchoatas: qa sic dictat rõ & subiecta materia. aliqñ tñ exponiẽ.s.finitas & ĩchoatas. Tñ vide qđ scribit Bart.& Mod.in l.ij.in prin.ff.si cer.pet. & ibi scripsi. Scđò aduerte scđm Mod.& bene, quia nõ dicit, annus incipiat ex die matrimonij, sed ex die nuptiarũ, quo tpe maritus incipit sustinere onera matrimonij: vt l.sancimꝰ.C.de nuptijs.& ideo posset inferri ad quæstionẽ, quã tangit hic Paul. de Ca. ꝙ si statutũ dicit, ꝙ filia nupta excludaẽ à filio masculo, hoc

lo, hoc statutū nō solū excludit filiā desponsatā de futuro, secūdū Cy. in l. nā siue. C. de bo. q̄ li. quē etiā adducit: sed nō cōprehendit desponsatā p verba de pn̄ti: qđ est fortius: qa verbū, nupta, & nuptiæ, vr̄ significare diē nuptiarū, cùm vxor traducitr̄ ad domū: vt d. l. sancim⁹. super quo vide qđ scribit Bar. in fi. q. ī l. Titio cetū. §. Titio genero. de cōdit. & demō. & ille act⁹ determinabitr̄ in lectiōe se. ¶ † Scđò no. ꝙ fructus pcepti ante matrimoniū cōtractū à viro, debent restitui vt pars dotis, & augent dotē: & idē probatur in l. si filius. §. j. eo. & est verum respectu actionis de dote, q̄ competit vxori ad dotē restituendā: quia hoc ipso ꝙ est tradita, efficitr̄ quoddā ius vniuersale: respectu aūt mariti, cui promittitr̄ dos, vtrū pro actione quæ sibi cōpetit ad dotē exigēdā, dos dicatr̄ ius vniuersale, est maior difficultas, quā ego declaraui in rub. s. eo. in vl. q. ¶ † Vltimò no. ꝙ dictio, quasi,[a] nō significat hic improprietatē, sed est veritas expressiua: super quo vide Bar. hic qui alle. multa iura, de quo no. in l. si quis nō quasi hæres. de acqui. hæ. & ibi dixi: de proprietate tn̄ significat nō idem, sed quasi idē. Vnde in libello, q̄ deducit dn̄ium, vel quasi, per illa verba vr̄ deducere Publicianā, q̄ est aliquid simile dn̄io: vt not. Insti. de acti. §. alie. & in l. & an eandē. §. actiones. ff. de excep. rei iud. & ī c. abbate sane. de reg. iur. li. vj. ¶ In gl. vl. ibi: hæc æquitas seruatr̄ Bononiæ. Gl. hic in prin. vr̄ clarè sentire, ꝙ illa opi. Azo. de rigore non sit vera: sed in l. dotis fructus. in prin. ff. de iu. dot. gl. cōfirmat eā. Bar. hic declarando dicta Dy. & Cy. in l. si pro ea. C. de do. promis. in effectu concludit, ꝙ in themate ꝓposito pro opi. Azo. videlicet, in puella q̄ ꝓpter ętatē nō poterat contrahere matrimoniū, nullo mō pōt dici, ꝙ valeat pactū expressum de lucrādo fruct⁹: & multo min⁹, ꝙ tacite videatr̄ facta donatio fructuū: sicut dicit Cy. qa minor neq; rē imobilē neq; mobilē pōt donare, etiā cū decreto iudicis, nisi in donatione propter nuptias permissa à iure. alle. duas ll. sed est tex. melior, quē adducūt Moder. in l. si. C. si maior factus fu. quā l. alleg. & extendit hic Bar. qđ est dictū valde nouū, videlicet ꝙ non solū res immobiles cū decreto iudicis nō pn̄t donare, sed etiā mobiles quæ seruando seruari non possent, sicut fructus: iuxta l. j. C. si aduer. trāſ. Et scribit Barto. in l. j. ff. ad Treb. Sed do. meus hīc hanc sing. doct. impugnat duobus modis. Primò qdem, quia speciale est in sponsa, vel sponso, ꝙ possit donare res mobiles ex sponsalitia largitate tutore autore: vt l. j. C. si aduer. donat. ergo illa sponsa poterit donare fructus ante matrimoniū consummatū. Scđò, quia ex quo illa donatio est remuneratoria, vr̄ posse fieri de quibuscūq; reb⁹, cū autoritate tuto. & decreto iudicis, nā hoc permittitur prælato in pׄiudiciū ecclesiæ. xij. q. ij. c. quicunq; suffragio. Et no. in c. ad hæc. de testa. & in c. cęterū. de don. † Cū ergo minor & ecclesia[b] æquiparantur: vt in c. j. de in integ. restitu. lib. vj. Sicut hoc permittitur in præiudiciū ecclesiæ, ita permittatur in præiudicium pupilli. Præterea dicit ipse, ego video, quòd libertus qui non potest alienari in fraudem patroni, tamen non potest donare remunerationis causa: vt l. diuus. ff. si quid in frau. patr. ergo similiter poterit pupillus. Io. de Imo. hic vr̄ approbare opi. do. mei, sed loquitr̄ obscurè: vult tn̄, ꝙ istđ pactū de lucrando fruct⁹ marito sustinēte onera matrimonij valeat: quia videtr̄ subesse iusta cā, qua si sentiat, ꝙ non sit propriè donatio, licet nihil alleget. Pōt tn̄ allegari pro illa opi. tex. in l. fi. cū l. se. ff. de pac. do. & l. si ex annua. vel in l. si stipulatus. ff. de do. inter virū. In quibus ꝓbatr̄, ꝙ pactū de pstando certū quid mulieri, vel ꝙ maritus non lucretr̄ fruct⁹ dotis, si mulier ipsa sustinet onera matrimonij, nō dr̄ donatio: & ideo valet inter vi. & vxo. & sic videtr̄ valere, si sit interpositū super fructibus cū autoritate tutoris, vt in casu nostro. Sed contra hoc facit tex. in l. insulā. §. j. scđo rn̄so. j. eo. vbi illa recōpēsatio inducit lucrū fructuū, solū in eo ꝙ fuit in bona fide: ergo datr̄ intelligi, ꝙ in eo qui fuit in mala fide, illa recōpensatio non faceret, ꝙ maritus lucraretr̄ fructus. Sed pōt responderi, ꝙ est verū, si pactū non fuit factū expresse de lucrando fructus: secus si expresse fuisset interpositū: nam quod dicit Cy. in l. si procura. ꝙ tacite videtur facta donatio remuneratoria: videtur contra illū tex. qui loquitur in casu dubio, qn̄ dos fuit data simpliciter: & etiā subest alia ratio, secūdùm do. me. hic. quia in themate ꝓposito, qn̄ puella minor, etiam si tutor expresse consentiendo posset pׄiudicare pupillo, non tamē potuit præiudicare in tanta dona. quia autoritas tutoris, q̄ debet interponi, requirit verba: vt l. fi. s. de tute. & per Bart. in l. j. in fi. ff. de auto. tuto. Et anteq; veniam ad perfectam declarationem quæstionis: respondendū est prius, ad quædam dicta do. mei. Et primò dum alleg. l. j. C. si aduer. dona. dicendū est ꝙ illa lex loquitr̄ de mulieribus consuetis communiter dari à quolibet spōso sponsæ: & econtra, in qbus minor donās, si nō lucretur, læditur, secundùm Bal. ibi: quia vtitur iure communi. Pro illa responsione est casus not. cum gl. in l. cùm plures. §. ij. ff. de admi. tu. vbi dicitur in tex. cū gloss. ꝙ licet solus tutor non possit facere dona solennia, nisi quando expedit pupillo: hoc tn̄ potest facere ipse pupillus autore tutore: & ad materiam vide gl. in l. tutor. ad vtilitatem. ff. eo. Sed donatio de qua agitr̄ in casu nostro, non est talis: quia non consueuit communiter maritus lucrari fructus, nec apponi hoc pactum à sponsa in fauorem sponsi. Nec obst. quod dicitur de ecclesia & liberto, vt s. retuli: quia fortius prohibetur alienatio pupillo rerū suarū, q̄ ecclesiæ, vel liberto. Vn̄ cū alienatiōne rerū suarum isti non sunt ī oīb⁹ similes, quia ecclesię res mobiles, vel quæ seruando seruari possunt ex causa vtilitatis possunt alienari: vt in c. j. extrà, ne se. vacan. & in c. j. de eccl. no alie. li. vj. Ideo non potest argui ab istis tanq; æquiparatis, scđm gl. j. c. sicut vrgeri. & in l. sin autē. §. possidere. ff. de rei ven. † cōtrà, plus iuris habet plat⁹ in bonis ecclesiæ, q̄ tutor in bonis pupilli, cū sit vsufructuarius in vita,[c] & æquiparetur magis patri, q̄ tutori: iuxta no. in c. præsenti. de of. or. lib. vj. Tex. aūt, qui loquitur de liberto, minus facit, quia non prohibetr̄ liberto alienatio simpliciter, sed si alienat in fraudem patroni: non pōt autē dici fraus donatio quę fit ob merita, & cā remunerationis, q̄ obligat nos in genere ad antidora. i. ad idem: vt l. sed si l. ff. de pe. hęre. & l. si testamento. in prin. ff. de fideiuſ. Vnde reiectis rōnibus suis possumus distinguēdo dicta Io. de Imo. ita cōcludere, videlicet ꝙ aut appositum est pactū expressum de lucrando fructus, & econtra, ꝙ maritus sustineat onera matrimonij: & tūc etiam in pupillis idē pactū pōt tolerari: qa nō est donatio: vt l. ex annuo. in prin. ff. de do. inter vi. & l. si mouerit. in fi. s. alle. intellige vsq; ad competentem quantitatem fructuū & onerū: & ab inde s. esset donatio: vt ꝓbatr̄ d. l. ex annuo. bene facit tex. in l. si sponsus. §. circa. ff. eod. tit. Aut appositū pactū simplr̄ de lucro fructuū, nec econtra maritus obligatr̄ ad onera: & tunc credo opi. Bar. esse verissimam, qa nō reperitur iure cautū, ꝙ cā remunerationis pupillus possit donare: qa etiā si cā donādi sit honesta, debet tn̄ seruari in tēpus pubertatis: vt dicit tex. secūdū vnā expositionē in l. cū proles. §. ij. ꝓal. bene facit tex. & qđ ibi no. in l. §. sed nōnullos. ff. de tu. & ra. dist. & sic in matrimonio putatiuo marit⁹ nō lucratr̄ fruct⁹: ita etiā pactū de dote lucranda non habet locū in matrimonio putatiuo: vt l. an in patre. ff. ꝙ fal. tu auto. quā l. adducit hic Bar. Sed dubitatr̄ secundū intellectū istius, nūquid in lucro dotis proueniente ex pacto sit facienda distinctio, quæ fit in loco fructuū in l. insulā. §. j. j. eo. vtrū si maritus sit in bona fide, vel nō: super quo dixit Ang. sing. in l. nec vllā. §. omnib⁹. ff. de pe. hæ. qđ debet distingui eodē modo: sed in auť. de. nu. §. ascriptitias. colla. iiij. simpliciter tenet, ꝙ in matrimonio putatiuo lucrū nō habeat locū: & hoc est verius, quia cùm istud lucrū sit quædā donatio facta à muliere marito post mortem suam, donatio illa facta tāq; marito, non valet ipso iure, quia deficit causa finalis, propter quā fuit facta. Casus est sin. & clarus in l. cū hic status. §. pen. ff. de do. inter vir. quā l. tanq; sing. alle. Bald. ad hoc in l. eā. in sua repe. C. de fideicō. Et hoc satis colligitur ex mente d. l. an in patre. vbi dicitur, ꝙ tunc marit⁹ lucratur ex pacto, quando fuit deceptus per dolum, ab aduersario: ergo cessante dolo videtur innuere, ꝙ pactum nunq; habeat locū. Sed quærit hic Pau. de Cast. post quæstionem præmissam, nunquid si ex forma statuti lucrū dotis defertur in totū, vel in parte in marito, ꝓdecedente vxore ī matrimonio maritus admittatur ad lucrū ex forma statuti, si vxor decessisset anteq; veniret ad domū viri, & consummaretr̄ matrimoniū: super qua quæstiōe dixit Bal. in l. Deo nobis. C. de epis. & cle. quam etiā adducit hic d. Pau. ꝙ sine dubio habet locum lucrū statuti. mouetur per tex. in l. deo nobis. §. j. vbi dicitur, ꝙ si alter ex coniugibus ingreditur religionem, remanens in seculo lucratur dotē, ac si ingrediens esset naturaliter mortu⁹. Modo dicit ipse, ꝙ quando matrimonium est consummatum copula carnali, vnus coniugum non potest ingredi religionem inuito altero: vt c. ex publico. de cōuersione cōiuga. Intelligitr̄ ergo ille tex. quando matrimonium non erat consummatum copula carnali. & eādē tenet opinionē in l. non sine. circa prin. C. de bonis quæ liber. addit tamē vnum, qđ in statuto addere tur, muliere decedente in matrimonio, & copulata viro, vir lucretur dotem: tunc vt illa verba aliquid operentur, debent intelligi de traducta ad domū, cum qua est consummatum matrimonium. Sed Salyce. in l. cum te. C. de donatio. ante nupti. diffusissimè tractans illum articulum, tenet oppositum. Et ita dicit se consuluisse cum multis alijs in ciuitate Florent. rationibus infrà dicendis. & ad legem, deo nobis. quæ allegabatr̄ pro casu in contrarium, responde dupliciter. Et primò, quòd illa l. loquitur, quando erat consummatum matrimonium:

[a] ¶ Dictio, quasi. Adde gl. in l. si mulier. ff. ad Trebel. gl. ī c. parrochianos. de deci. & in c. ab exordio. xxxv. dist.

[b] ¶ Minor & eccl̄ia ęquiparātur. Adde gl. & doc. in l. imperatores. ff. de re iu. gl. in c. ex literis. de iureiu. doc. in c. causam. de iu. Ioan. de Imo. in l. quæsitū. sup gl. j. ff. de re iu.

[c] ¶ Cū sit vsufructuarius in vita. Adde gl. fin. in c. cū olim. de rerū pmu. & ibi Abb. gl. ij. in c. fi. & ibi Abbas, de pec. cle. gl. j. & ibi Abb. in c. ex literis. de ꝓba. gl. fi. ī c. quā sit. de ele. lib. vj. Host. in c. requisisti. de testa. Io. de Lig. Car. Zab. & Io. de Imo. in cle. gręc. de rescr. Raph. Ful. in l. ij. C. de epi. & cle. Bal. in l. cū oportet. in §. non autem. C. bo. quæ lib. Salyc. in l. cùm plures. C. de sa. san. eccle.

a ¶Q̄d marit⁹ nō lucrat dotē. Adde qd de statuto cauēte, ꝙ vxore prædecedente vir lucretur dotem, & contractū est m̄r̄moniū ꝑverba d̄ p̄nti, & ꝑ morit̄ vxor, q̄ non dū erat traducta ad domū, an habet locū dictū statutū, vide p Car. Zab. in c. ex tenore. de testi. idē Car. ī c. cū dilect⁹. de cōsu. Mathesilan⁹ in c. si verò. d̄ sen. ex. Pe. de Anc. in c. quēadmodū. d̄ iureiu. idē in repet. c. j. de const. Ab. in rub. de spō. Ab. ī c. si inter virū. eo. tit. Ab. ī c. tertio loco. de p̄sump. Abb. in c. ex publico. de cōsue. cō. Ab. cōsi. j. incipi. qdā A. ij. vol. Abb. cō. lxxix. īci. stāte statuto. in ij. vol. Signorolus de Homodeis de Mediolano cōsi. cxlvj. inci. ī q. vertēte inter dominiū Vianium &c.

b ¶Dictio, mox. Adde ꝙ aliqñ sit infra biduū vl̄ triduū. gl. est ī verbo, mox. in l. post rē. ff. de trāsac. aliqñ īportat spatiū x. die. vt in l. ad pemptoriū edictū. ad fi. ff. d̄ iu. & Spe. in ti. de appel. ī §. j. post prin. aliqñ importat spatiū duorū mensiū: vt in l. à diuo Pio. ī §. j. ff. d̄ iud. aliqñ importat post annū. tex. ē in c. si in qualibet. & ibi gl. ij. q. ij. & ī c. lōginquitate. ī xxij. dist. aliqñ itelligitur. s. āno seq. l. sed & si qs. ī §. operas. cū §. seq. & ibi gl. ī ver. mox. ff. d̄ vsuf. Aliqñ capit̄ ꝓ triēnio: vt est tex. in l. sed si in cōciōe. ī §. si seru⁹ alien⁹. ff. d̄ hæ. isti. Aliqñ īportat tps incertū arbitrio iudicis statuēdū: vt ī l. si is àquo. ff. vt in poss. leg. tu dic ꝙ licet ista dictio, mox, varijs modis capiatur, vt hic vidimus: tamē ꝓprie sumpta stat pro confestim, & sic sine vllo interuallo.

quo casu de iure ciuili permittebatur separari matrimoniū cā religionis, sicut & in multis alijs causis: quod est hodie correctum de iure cano. Sed qa ll. correctio debet vitari, quantum potest: vt ī l. ꝑcipimus. in fin. C. de app. & l. sancimus. C. de testa. mihi videtur esse secunda responsio: videlicet, ꝙ ibi non deciditur, vtrum, si mulier premoritur naturaliter, anteꝙ̄ ducat̄ ad domum, maritus lucretur: sed solum hoc dicitur ibi, ꝙ eo casu quo lucraretur vxore moriente naturaliter, eo modo lucrabitur vxore moriente ciuiliter. Tex. tamē innuit, ꝙ pactū dotale haberet locū: vnde melius & subtilius respōdendo Abba. Sicu. in c. ex publico. de conuer. cōiuga. vbi inclinat in sententiā Saly. dicit em̄, ꝙ in l. deo nobis. pactum lucrādi, vel erat aliqualiter appositum vtriq;. i. tam viro q̄ vxori: vnde non potest dici, ꝙ quando pacta sunt interposita hincinde æqualiter, maritus lucretur dotem in recōpensationem onerum matrimonij: quia econtra vxor, q̄ non sustinet aliqua onera, nil debet lucrari. Et ideo infert hic, ꝙ statutum æqualiter deferret lucrū vtrunq;: tunc haberet locum etiam antē q̄ vxor ducerec̄ ad domum. Sed in c. iij. loco. de præsum. referens latè consiliū, quod fecit in vna causa, videtur sentire oppositum: dicit enim versus finem, ꝙ in materia indifferenti quæ non est odiosa, neque fauorabilis, appellatione viri & vxoris venit desponsata per verba de præsenti: & hoc posset dici, quando mens statuti non repugnaret. Sed in casu nostro præcipue est videndū pro intellectu quæstionis, quare deferatur lucrum marito à statuto: nā si causa videtur esse recompensatio onerū matrimonij, tunc videtur ꝙ maritus non cepit sustinere onera matrimonij, statutum deberet restringi, vt non loquatur in hoc casu, quia regula est, quòd semper l. dispositio restringitur, ne qs indebite lucretur: vt l. vt gradatim. §. primo. ff. de munc. & honor. 6 Et per Bart. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. † Et per hanc a rationem Saly. concludit, ꝙ maritus non lucratur dotem[a], anteꝙ̄ vxor sit traducta ad domum, in d. l. cū te. Pro illa conclusione videtur casus fin. quē not. ibi Ang. ad hoc in l. j. §. lucratiuus. C. de impo. lucra. descrip. hoc etiam dixit gl. in l. si donaturus. ff. de condi. ob causam, quam adducit Ange. in authen. de nup. §. quia verò. In contrarium videtur casus not. in l. cū quis. circa medium. ff. de do. præle. vbi videtur probari, ꝙ lucrum dotis quod facit maritus ex pacto, dicitur fieri causa matrimonij: verbum autē, causa, in dubio respicit causam immediatam: vt l. in l. censoria. ff. de verbor. signi. & l. socium qui in eo. cum l. seq. ff. pro socio. & plene in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vul. & pup. Vnde illa verba videntur significare, ꝙ propter ipsum matrimonium, & coniunctionem quæ fit extraneo, pactum videatur appositum. Pro illa conclusione allego casum not. in l. dotem. ff. de castren. pecu. vbi dicitur, quòd quicquid filiusfam. lucratur ex pacto interposito super dote, dicitur esse aduentitiū, licet pater sustineat onera matrimonij. Sed hoc esset falsum, si lucrum istud fieret in recompensatione onerum matrimonij: ergo sentit quòd non videatur datū propter hoc: vnde quæstio redditur satis dubia. Et ad materiam vide tex. not. quem ibi ponderat Rapha. in l. si cū dotem. §. finau tem. infrà eod. de cuius intellectu dicam tibi in lectione seq. nō potui videre eam. Communior opi. est, quòd istud lucrum deferatur à statuto in recompensationem onerum matrimonij: & ita tenet Bart. in tract. suo, de duobus fratribus. in illa q. vtrum istud lucrum sit profectitium, vel aduentitium, quem sequitur Bal. in l. ij. C. famil. ercis. Idem tenuit in authen. præterea. C. vnde ista opin. tanq̄ communior est sequenda, maxime per text. in lege prima. §. lucratiuas. non obst. text. in l. cū quis. quia ibi verbum, causa, potest exponi non pro causa immediata, sed pro causa mediata non multum remota, quæ accipitur tanquàm causa immediata: vt lege, qui vxor. ff. de aur. & argent. leg. quam adducit Barto. ad hoc in lege, ambitiosa. ff. de decret. ab ordi. fac. De intellectu autem doctor. Barto. in tractatu, de duob. fratrib. dicemus plenius in lege, si cum dotē. §. transgrediamur. infrà eodem. Et adde ad materiam, quod eleganter posuit Bald. in lege, non tantum. C. de le. vbi dixit, quòd etiā si modico tempore maritus cepit sustinere onera matrimonij, adhuc locum habet dispositio statuti: & attende diligenter, quia ista procedunt in dote tradita: nam si dos esset promissa, & non tradita, licet mulier fuisset traducta, est alia pulchra dubitatio, quam posuit not. Barto. in l. iubemus. §. sane. C. de sacrosanct. eccle. & tangit Saly. in dicta lege, cū te. & est optimus tex. in materia in lege, ex morte. in fi. C. de pactis conuen. & in au. de nup. §. dotes. in fi. de quo dicam aliàs, vbi melius cadet. Tāgit etiā Pau. de Cas. hic illā no. q. nūqd si filia dotata excludit̄ à statuto stāte masculo, sufficiat quòd sit dotata in testamento, licet adhuc matrimonium non sit cōtractum: sup quo vide quod scribit Bar. in l. no. quā etiā ipse adducit ī l. Titio. §. Titio genero. j. de cōd. & demō. & vltra eū vide qd ponit Bal. ī l. si plures. C. de cōd. inser. vbi etiā declarat, quid si fratres post matrimonium cōtractū velint eā dotare. & plura alia pertinentia ad hoc. Eandē etiā quæstionē ponit solenniter ī l. nō fine. C. de bo. q̄ li. Et super materia vide Pe. de Anc. qui refert dicta Bal. ī varijs locis, in c. j. de cōsti. charta xxxv. Et quid si pater est paratus dare dotem, sed mulier nō vult nubere, vide Bald. in l. pactum. C. de colla.

SVMMARIVM.

1 ☞Fructuū mentio cùm fit à l. intelligitur sumptibus deductis. & vide in nu. 4. & 5.
2 Dictio, mox, quid significet. & vide in nume. 6.
3 Fructus vltimi anni in causa dotis succedūt loco fructuum primi anni.
7 Dictio, postea, quid significet.

FRuctus. Fructus appellatione veniunt fructus, deducta impensa tam ex parte vxoris, q̄ mariti. Et diuidit̄ in duas partes. Prima declarat, quid iuris, qñ matrimoniū fuit solutū primo anno nō cōpleto. In secūda ibi: ita est etiā. q. ponit̄, qñ in matrimonio fuerūt trāsacti plures anni, & obligatur de diuisione fructuū vl. anno cōpleto. Prima subdiuidit̄, quia in prima ponit̄ dictū. In secūda ponitur declaratio Scæuolæ ꝓcedētis dicti. In tertia ibi: sed si mulier. exēplificatur id qd̄ Scęuo-1 la dixit. ¶†No. primò, ꝙ qñ ipsa mentio fructuū fit à l. intelligunt̄ deductis sumptib⁹, secūdū Iaco. d̄ Are. & Barto. fallit in decimis in quibus soluit̄ decima pars fructuū, non deductis sumptibus, vt in c. pastoralis. & ī c. tua nos. extrà. de decimis. intellige in decimis prædialibus: vt ibi not. super quo vide gl. in l. si dn̄o. §. si. ff. de pe. hæ. Et hunc articulū tam in dispositione l. q̄ hominis late prosequitur hic Barto. & Moder. de quo plene dicemus in gloss. Debes tamen scire, ꝙ qñ fundus datur in dotem æstimatus, ita ꝙ æstimatio facit emptionem: iuxta not. in l. quoties. & l. si inter. C. de iure do. tūc non habent locū istæ ll. de diuisione fructuum, quia oēs pertinēt ad maritū, tanq̄ emptorē: vt d. l. j. §. cūq; l. C. de rei vxo. acti. Vnde potest dici, declarando dicta Bar. ꝙ post factā æstimationē fundi contracto matrimonio fructus pertinebūt ad maritū, etiā si sint percepti ante traditū fundū: vt l. Iulia. §. si fun-2 dus. ff. de act. emp. & plene ꝑ Bal. in l. fructus. C. eod. ¶†Secū-b dò no. iuncta gl. sua, prout dictio, mox,[b] respicit verbū, diuertit, ꝙ licet illa dictio ex proprietate sermonis significet ex incōtinēti: vt in au. de nup. §. j. & in l. j. in prin. de verb. obl. pōt tamen ex largo significatu etiam intelligi in eo, qd̄ fit ex interuallo. & idem d. Bar. post Dy. in dictione, postea. vt plene ☞dicemus in quæstione hic posita per eum. ¶†Tertiò not. in ver. cōcurrāt. iuncta gl. q̄ exponit, ꝙ vterq; inducit suas expēsas: arg. ꝙ quando in vna cā actor & reus succubuerunt in diuersis articulis, vterq; sit cōdēnād⁹ in expensis formaliter, quę p̄nt liquidari in executiōe: iuxta no. in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. & in c. fina. quod met. cau. Glos. tamen in l. generaliter. §. j. C. de reb. credi. inducit pulchram practicam, vt iudex compenset inuicem expensas, quando vterq; est victor, & victus. Et hic communiter seruatur: intellige vsq; ad con-3 currentem quantitatem, vel si expensæ sunt æquales. ¶†Vltimò not. ꝙ in causa dotis fructus vltimi anni succedunt loco fructuum primi anni. Et hoc est rationabile, cùm dos sit ius vniuersale, ꝓpter quod vna res potest succedere loco alteri⁹: vt l. imperator. & quod ibi not. ff. de leg. ij. ¶In gl. super verbo, impensas. & hoc inspecto not. hanc glo. perpetuo, q̄ vult ꝙ illa interpretatio, quę fit in tex. habeat locum ex improprietate sermonis magis, q̄ ex veritate. Et ideo in quibusdam casibus veniunt fructus, etiam non deductis impensis. Et si quæris, quare tex. restringit tex. ad impensas factas gratia quærendorum fructuum? Est respondendū, ꝙ si expēsæ essent factæ ad perpetuam vtilitatem rei, nihi repeteretur à marito, quia vtilitas pertineret ad vxorē. Si autem essent factæ à marito, ideo non fit deductio de fructibus incontinenti, donec cōes sunt, interest mariti, qui fecit expēsas ad ꝑpetuā rei vtilitatē, vt prius fiat diuisio fructuū, ne expēsæ deducātur de cōi, & deducerentur ex parte vxoris: iuxta not. in l. iij. §. non dicitur. j. 4 de impensis. secundùm Paul. de Castro. ¶†In eadem glo. ibi: tamen vere est fructus. Bart. hic diffuse tractat materiam, qualiter computatur appellatio fructuum, vtrum deductis impensis: cuius dicta retuli in voce, & personæ suæ, quatenus dicitur quòd quando mentio fructuum fit à l. intellige regulariter, deductis

deductis sumptibus: unde etiã malæ fidei possessor istos sumptus detrahit: vt l.j.de fru.& lit.expen.& l.fundus qui.ff.fa.er.cui adde tex.in l.fructus.& in l.fin.ff.de ope.seruo.& text. singu.quem ponderat Ang.in l.in fundo.ff.de rei vendi. in l.si seruus seruũ.§.si oliuã.ad l.Aquil.vbi videtur probari, ꝙ quando ille qui non possidet clam,& vi separat fructus ab agro nomine suo,tunc non potest deducere sumptus de fructibus qui sunt penes possessorẽ rei,dum dicit ibi:& dominium. licet ipse eos retineat. Et vere intellect⁹ su⁹ multũ applaudit literæ,glo.tamen videtur intelligere,ꝙ si fructus essent penes eum,posset deducere:sed quia essent penes dominum,nõ potest agere pro sumptibus. Secundũ hũc intellectũ habes vnũ not.ad intellectum illarum legum, ꝙ non solum malæ fi.possessor detrahit fructuũ gratia quærendorũ fructuũ: sed etiam ille qui colligit fructus,nec tamen possidebat rem. Secundò dubitatur circa illã regulã,quid si l.iubeat restitui fructus integros à malæ fi.possessore,vtrum propter istud verbum,integros.intelligatur ꝙ restituat nõ deductis expensis? Super quo dixit Bal.in l.j.C.de fru.& lit expen.ꝙ deducuntur sumptus: alleg.tex.in l.de his quib.vt indi.vbi imperator mandat restitui integros fructus ab hæredibus,quia mala fide possident: & tamen certum est,ꝙ debent deduci expensæ:iuxta l.fund⁹ qui.prealle.vbi dicitur,ꝙ nullus casus euitet hic deductionẽ impensarum. Et hoc dictum adducit etiã hic d.me. Quid sit si verba ponantur à dispositione hominis,dicemus in sequentibus conclusionibus. Et quia ista regula fallit in decimis prædialibus,vt in c.j.de deci.arguit hic Bar. ꝙ si ex forma statuti de fructibus natis in agro debet solui certa pars fisco, quia fiscus & ecclesiæ æquiparantur:vt l.fi.C.de sacrosan.eccle.idẽ erit in fisco,quod ĩ decima soluẽda ecclesiæ. Sed illa opi. sua, quam ponit hic,reprehenditur per ipsummet in l.si à domino.§.fi.de pet.hære. Et plenius in l.j.C.de fru.& lit.expẽ.vbi refert Bart.contrarium consuluisse, quia non est eadem ratio in vtroq; casu,quia præstatio decimarum est fauorabilis, est enim tributũ egentiũ animarũ:vt dicitur in d.c.j. sed solutio facienda fisco est quædam gabella, q̃ soluitur de fructibus,q̃ est odiosa: & tangit Bar.in l.si pupillus.in fi.ad l.Fal.vnde nõ potest argui ad similitudinem rationis,& maxime quia æquiparatio de fisco ad ecclesiam habet multas differentias. Vnde non potest argui ab æquiparatis,vt dixi in l.si quando.s.eod. Et hanc opi.sequitur hic Ioan.de Imo.& do.me. Sed Pau. de Castro tenet opi.Bal.& ponit nouam regulam ĩ illa materia, dicens, ꝙ quando verbum,fructus,profertur à l.nõ distinguẽdo sicut facit Bal.vtrum debeat solui certa quantitas,vel omnes fructus ĩ genere,vel aliqua pars fructuum. Dicendum est ꝙ debet attendi causa l.condendæ.nam in casu l. vtrum ideo nomine fructuum veniunt deductis impensis: quia maritus lucratur fructus propter onera matrimonij,vt notum est: vnde si diceremus fructus intelligi non deductis impensis,posset contingere,ꝙ quando fructus non excedent quantitatem expensarum,maritus nihil lucraretur,& tamen supportaret onera m̃rimonij:& vt seruet̃ æqualitas inter maritũ & vxorẽ,etiã mulier deducit sumptus de fructibus. Sed qñ statutum vult dari certam partẽ fructuum fisco vel reipu.intẽtio statuti est, non afferre lucrũ possessori,sed eum grauare: & ideo fructus intelligent̃ non deductis sumptibus. Quæ opi.est falsa, quia etiam qñ l.dicit,ꝙ malæ fidei possessor debet dare fructus,nõ intendit auferre sibi lucrũ,sed dãnũ,& tñ deducit sumptus,vt in iuribus ꝑal. Vnde tenenda est sententia Bal.& Mod.in locis ꝑall. †Sed quæro pro declaratione,nunqd expensæ factæ in custodiendo agrũ vel fortilicium,qđ est in agro, dicantur factæ gratia quærendorũ fructuũ, ita ꝙ possint deduci de fructibus. Quã qõnẽ tãgit hic Pau.de Ca. & refert Bar.tenere in l.cũ q̃reret̃.ff.de le.iij.ꝙ nõ possunt retineri de fructibus,quia nõ videntur factæ gratia culturæ,& sic gratia q̃rendorũ fructuũ:vt dr̃ in d.§.ꝑdijs.& ꝑ hoc infert,ꝙ malæ fidei possessor nõ posset deducere istos sumpt⁹. Sed in cõtrariũ vr̃ tex.secdm intellectũ Bart.in l.fi.j.de impẽ.ꝑ quẽ tex.Bart.dicit,ꝙ impẽsæ factæ causa custodiæ,sunt similes impensis factis gratia q̃rendorum fructuum. Et ideo in vtrisq; fit deductio. Spe.in ti. cõmo.§.fi.quem adducit Bald.in l.j.C.de fruct.& lit.expẽ.vr̃ tenere,ꝙ illæ expensæ possunt repeti,non tamen dici,ꝙ possint deduci de fructibus. Ange.autem in l.si sumptus.ff.de le.j.dicit,ꝙ si vxor dedit marito castellum seu fortilicium in dotem,ꝙ quia maritus ex natura contractus dotis tenetur ad custodiam,non potest repetere expensas factas in custodiendo per illum tex.secundùm vnam lect. Possumus cõcordare opi. isto modo,sicut tangit hic do.Paul.ꝙ aut sine custodia loci:& illa expensa fructus nõ poterant colligi,vel conseruari,& tũc possunt deduci expensæ factæ in custodia. Ita intellige text. in l.fi.ꝑall.non obst.text.in §.ꝑdijs.quia vel potest dici,quia sine custodia non poterãt colligi,vel conseruari,vel ꝙ licet custodia nõ pertineat ad culturam agri, si tñ pertinet ad fructus colligendos,vel cõseruandos,satis est. Scđo casu non poterũt diuidi fruct⁹,quinimo nec repeti illa expensa,per ea quę scribit Ang.in d.l.sumptus.& etiam,qa si marit⁹ q custodit forticiliũ,habitauit in eo ipse,& familia sua:illa habitatio est loco cuiusdam fructus, q compensat̃ cũ expensa: vt tangit hic do. Pau.& adde ad prædicta,ꝙ de decima papali detrahant̃ expẽsæ,q̃ fiunt gratia quærendorũ fructuũ,sicut declarat quædam extrauagans Io.Papæ.idem q facit mentionem glo.no.in clemen.j.de deci.sup verbo,testatoris. Et vtrũ in illa decima fiat diuisio oneris ꝓ rata anni,sicut fit diuisio fructuũ hic,& expẽsarũ,quando vno & eodẽ anno inueniunt̃ duo prælati in ecclesia,vide quæstionẽ disputatã,quã refert Io.And.in regula, non est in mora.de re.iu.in mercu.†Et sicut quando verbum, fructus[a], profertur à l.intelligitur deductis expensis: ita quãdo fit mẽtio pretij,patrimonij, vel alicuius loci, iure fit deductio expensarum diminuentiũ:vt l.quantitas.ad l.Falci.& ibi Bar.& per eundẽ in l.vbi plures.§.fi.vbi est casus.ff.ad Treb. super quo vide qđ distinguit ipse idem Bart.in l.si vir.§.j.de condi.& demõ.& glo.no.quã ibi ponderat Bal.& Ang.in l.ꝑ diuersas.C.mand. Et attende,quia Bar.hic in fi. distinguendo videtur modificare hanc primã conclusionẽ, vt habeat locum qñ fit mentio de fructib⁹,nõ expressa certa quãtitate, nã si exprimeret̃ certa quãtitas:verbigratia,dicit statutum ꝙ pro qualibet corbe frumẽti collecti in agro soluatur tantũ:tunc enim non deducuntur expensæ de illa quantitate.alle.l.si debitor. §.verisimile.cum materia.ff.de contrahen.emp.& qđ ipse ponit in l.inter stipulantẽ.§.sacrã.de ver.obl. Et cõmuniter hoc dictum approbant omnes:cõtra quod facit tex.& qđ ipse ibi dicit,ꝙ donatio non dicitur excedere quingẽtos aureos, licet donetur maior quantitas,quando de illa quantitate diminuit̃ tantum pro solutione gabellæ,ꝙ considerata illa diminutiõe donatio summam quingentorum non excedit: & sic vide ꝙ etiã qñ in dispositione est quantitas,illa intelligitur deducto onere. Sed potest dici,ꝙ & d.l.quot.& do.Bal. loquitur vt re lictum vel dispositio saluetur, & valeat,quæ aliàs non valeret. In alijs autem casibus fit vera opi.sua. Hic secundò principaliter adde,inquantum ipse vult hic, ꝙ quando fit mentio fructuũ futurorum,in dubio intelligat̃ fieri mentio deductis sumptibus:nam Bal.hic,quem sequitur do.me.videtur dicere hoc esse verũ,vbicunq; dispositio continet causam lucratiuam,& verè iura allegata per Bart.loquũtur in hoc casu. Sed vbi causa esset onerosa,siue dispositio,tũc ipse tenet ꝙ ꝑmissio fructuum intelligatur nõ deductis sumptibus:& dicit d.m. hic,ꝙ de illa quæstio. est casus in c.tua. de deci.quem alleg. Bal.in l.j.C.de fru.& lit.expen.& hoc est quod dicit Iaco. de Aret.quem sequitur hic Bald.ꝙ si dominus locat fundum ad partem fructuum,ex illa parte præstanda domino non deducuntur expensæ factæ à colono pro rata fructuũ: argu.l.si in cõeunda.ff.pro socio.vt etiam refert Cy.ĩ l.j.C.pro socio.quẽ adducit etiam do.Pau.hic. Sed ipsi non perpendunt, quomodo Bar.respondit huic obiectioni:dicit enĩ, ꝙ conclusio prędicta est vera,nisi tacitè vel expressè aliud paciscat̃, sicut est ĩ casu Iaco.de Aret.sed non bene declarat:vnde oritur istud tacitũ pactum, vel ex qua coniectura: nam si dicis, ꝙ oriatur ex consuetudine,iuxta not.in l.finali.C.de fideiusso.& in l.quòd si notabilis.§.si assidua.ff.de ædil.edict.illa consuetudo esset probanda. Vnde videndum semota consuetudine,ꝙ istud tacitum pactum adijcitur,& potest dici defendendo d.Barto.ꝙ hoc est propter naturam operæ,quã tenetur præstare colon⁹ pro mercede partis fructuũ,quos lucratur,seu pro recompensatione. Est enim regula, quòd ille qui præstat operam non gratuitam: tenetur enim præstare suis sumptibus: quinimo etiam si præstat operam gratuitam remuneratoriam,sicut eleganter declarat Barto.in l.si non sortem.§.libertus.de condictio.indebi.& Bald. in l.liberti libertæq;. C.de ope. libert. Vnde possumus tenere conclusionem Bar.ne multiplicemus opiniones. Inductio tamen quam facit hic domi.Ioan.pro opinione Barto.non multum stringit:dicit enim,ꝙ maritus habet dotem ex causa onerosa:vt l.ex promissione.ff.de acti.& obli.& l.fina.§.si à socero.ff.quæ in frau.credi.& tamen non lucratur fructus non deductis sumptibus: sed non perpendit, qđ Ia.de Are.hic & Bar.dicunt,ꝙ illa l. loquitur, qñ fit mentio à l.nõ ab homine. Est etiam l.illa, quæ disponit, ꝙ marit⁹ lucrat̃ fructus pro rata anni:& dato etiam, ꝙ hoc deduceret̃ in conuentionem expressam,non esset mirandum,si illa cõuẽtio interpretaretur secdm naturã cõtract⁹,& l.dispositionẽ: vt l.si stipulatus.ff.de vsucapi.& l.emptorem. in prin.ff.de act.

[a] ¶Qñ verbum,fruct⁹. Adde c.tua nobis.& c. pastoralis. de deci.glo.in l.si à patre.in §.fi.de pe. hære. & per Sal. in l.j.C.de fruct.& li. expen.

6 emp.cũ simi.¶ †In glo.super verbo,diuertit.gl.exponit tex. a duplicciter,vt vides:& scđm ꝙ dictio, maxime, [a] refertur ad verbũ, diuertit,apparet & colligit̃ ex isto tex.ꝙ dictio, mox, significat aliquãdo ex interuallo,nõ incontinẽti:& idẽ vr̃ di cẽdũ ĩ dictiõe,postea,vt possit significare vtrũq;,secũdũ Bar. hic.Pro quo vide tex.not.& ibi Bart.&Moder.in l.quo .§.si quis ita.ff.de hæ. inst.quã adducit hic do.meus.& ex hoc inferunt Dy.& Bar.ꝙ si testes producti ad probandum testamẽtũ dicunt, ꝙ Titius instituit Sẽproniũ,& postea Caiũ: isti testes nõ probant vnũ testm̃,in quo sunt instituti duo hæredes. Sed d.m.cõsiderat istã qõnẽ diligentius:dicit em̃,ꝙ si testis deponit per verbũ,mox,vel statim,illa doctrina doc.esset vera: qa licet illę dictiones aliqñ improprient̃,vt significent actum factum ex interuallo:ex proprietate tamẽ vocabuli significat actũ factum incontinenti:vt probatur in l.j.in princ.de verb. ob.Vnde dictũ testis non diceret̃ ambiguũ, ex quo attenta proprietate sermonis non significat nisi vnum :licet ex largo vocabulo possit significare aliud. & hoc sin.no.ad limitatio-nẽ c.in pñtia.extrà,de pręb.†Sed dictio,postea,[b]secũdũ eum vr̃ posse significare incontinẽti post, & ex interuallo post.Et ideo dictũ testis videtur obscurũ,& interpretandũ cõtra producentẽ:vt d.c.in pñtia.& ita dicit Bald.in d.§.si quis ita.vbi vult,ꝙ si testis dicit, ꝙ Petr⁹ insultauit Io.postea vulnerauit, accusatus nõ punit̃ de insultu,qa potuit esse,ꝙ vulnerauit postea incõtinẽti,& postea ex interuallo.Vñ dctm̃ testis reddit̃ ambiguũ,&interpretat̃ cõtra pdictã inst.quia vr̃,ꝙ illa actio postea ex proprietate sermonis significet ex interuallo , non incõtinenti:qa qñ ponit̃ absolute,semp significat̃ aliquid esse factũ ex interuallo .Casus est no.in l.iurisg.§.ita rñsum.ff.de pact.& melius in l.illud.§.fi.ad l. Aquil.& l.in duobus.ff.de duo.re.& ĩ l.pacta cõuẽta.in prin.ff.de cõ.emp.Si aũt illa verba ꝓponerentur cũ adiuncto:verbigratia,post diem termini: tunc possent intelligi post lapsum diei incontinenti, vel post diẽ de l.cõmisso.& l.si cũ dies.§.si ĩter.ff.de arbit. Vnde si ex ꝓprietate sermonis illa dictio significet ex interuallo,necessario infertur, ꝙ testes ꝓbant scđm testm̃,per qđ reuocat̃ primũ.qđ tñ nõ determino:nã ꝓpter autoritatẽ cõis snĩæ posset tñ dici, ꝙ si verbũ,postea,licet significet vtrũq; tps ex proprietate sermonis,vera est opinio d.m.ꝙ fit interpretatio cõtra producẽtẽ.Scias tñ ꝙ dictio,postea, licet ex ꝓprietate verbi significet interuallũ, aliqñ tñ ponit̃ pro modico ĩteruallo. i.paucorũ dierũ,secũdũ materiã subiectã: vt l. ab hostibus.§. sed cũ simpliciter.& ibi per Bart.ff.ex quib.cau.ma. Et ad ea q̃ diximus suprà,de expensa deducẽda de fructibus, vel non, addo duas no.limitationes.Prima est,ꝙ in dispositione hominis non deducentur expensæ de fructibus: quoniã si deducerẽtur,legatũ esset pene inutile.Casus est no.in gl.sua.l.cõcubina.§.qui hortos.ff.de le.iij.& dicit Bar.in l.his verbis.§.testastor.ff.eod.titu.vñ aliqs dr̃ in simi. ꝙ si legãt alicui c.cũ onere ꝙ ædificet hẽredi domũ, intelligit̃ ꝙ ædificet eã sumptibus hæredis,qñquidẽ si esset ædificata sumptibus legatarij, legatũ nullã sibi affert vtilitatẽ.Casus est not.in l.Titius.ff.de le. iij.quã adducit Bald.ad hoc in l.j.§.ne autẽ.C.de cad.tol.Scđò debes limitare secũdũ do.m.ꝓut tetigi in voce, nisi in dispositione hoĩs ponat̃ verbũ, integros: cũ em̃ illa dictio significet sine diminutione : vt l.fi.C.ad l.Fal.videtur actũ,ꝙ nulli sumptus deducantur:alleg.bo.tex.in l.Meuio.§.à me.ff.de leg iij. cui adde primò tex.in l.diuortio.in prin.j.e.vbi verbum,integros fructus, importat sine aliqua diminutiõe.Scđò adde,qđ ponit Bal.in l.ꝙ nomine.ff.de cõdi.in.vbi dicit,ꝙ si hæres mariti primi promittit scđo viro integrã dotẽ,non potest vti beneficio.l.marito.j.eo.vide etiã bo.tex.in l.si quãdo.C. de bo. vacã.lib.x.vbi probatur,ꝙ illa verba,do tibi fundum integro statu:importãt,ꝙ nõ solũm fundus,sed alia instrumenta fundi videantur legata, & quicquid ad fundum pertinet &c.

a ¶Dictio, maxime. Adde Bar.ĩ extraua.ad repri.ĩ verb. maxime.Raph.Cuma.cõ.lxxxvij. incip.Frã.de la Cani. in vlti.colũ. Phil. Cor.cõs.lxix.ĩci.visis.in j.vo.tu dic, ꝙ ista dictio qñ iũgit̃ cũ verbis ĩportãtibus causam finalẽ, tũc abũdat,nec stat implicatiue : vt est tex.iũcta gl.in verbo,maxime.in c.si qs ep̃s dãnat̃.xj.q. iij.& ĩ c.cũ olim.in verbo,maxime senex.iuncta gl.fina. de testi. & in c. cũ cõtingat.iuncta gl. j.de for.cõpet. & p Io.And.Anto. de But.Ioan.de Imo. &alios ĩ c.ad abolẽdã.de fil. p̃sby.& p Alex.de Imo.cõsi, lxxvij.inci. visis dubitationibus elegãter formatis.in vlt. col.in iij.vol.

b ¶Dictio , postea, Adde quòd si ista dictio est bis posita in textu , denotat ĩteruallum: vt in l. nõ erit.ĩ §. fi.ff.de iureiu. doc. in l. quoties.in §.si quis ita scripserit. ff.de hære.ĩsti.& p Barba.in c. potuit. de loca.

SVMMARIVM.

1 ☞Fructuũ appellatione,veniunt etiam obuentiones ciuiles.
2 Factũ esse aliquid certo tẽpore dicitur, qđ est factum parum ante illud tempus.
3 Id statim fieri dici potest,qđ post interuallũ temporis fit.
4 Mulier nõ habens dotẽ,nec vnde se alere possit,an debet do nec est vidua , ali ab hæredibus viri.
5 Iudex vel arbiter potest ferre sententiam in tertia persona.
6 Inquilinus cùm deserit habitationem,potest peti pẽsio incontinenti præterita & futura.
7 Vsufructus potest constitui ad tempus, ita ꝙ post tempus desinit ipso iure.
8 Electio collata marito ex facto,intelligi debet secundùm naturam contractus.
9 Annus artificialis à quo computetur.

Diuortio. Si fundus datur plenus fructib⁹, computatur annus à die locationis secuto post fruct⁹ exemptos, vt sciam⁹ quãta pensio debeatur,vel videatur percepta:sed vt sciamus quãtã partẽ pensiõis maritus lucretur,cõputatur annus à die matrimonij contracti,& traditi fundi.h.d.vsque ad versi. 1 econtrario.¶ †Not.primò,ꝙ sicut in fructibus naturalibus diuisio fructuum fit inter virum & vxorem pro rata temporis, quo durauit annus:ita etiam in fructibus ciuilibus,sicut sunt pẽsiones,debet similiter fieri diuisio. Et ex gl.sequit̃,ꝙ appellatione fructuũ veniunt etiam obuentiones ciuiles,& hoc sequuntur hic quædã glo.super quo vide quod traditur in c. generaliter.de elect.lib.vj.& l.fructus.C.de act.emp. Hæc autẽ diuisio fit inter virum & vxor.modo prædicto, non tamen ꝙ sit seruandus in vsufructuario,& vasallo, vt videbis in gloss. Quid autem fit in beneficiali,vtrum ille qui colligit fructus, licet moriatur modo imperfecto,vel successerit alteri,nõ pro toto anno,sed tempore messiũ,lucretur ipse fructus,vel in primo casu teneatur eos seruare successori,tetigit Bart.hic, & in l. j.C.de anno.& trib.lib.x.vt referunt Moder.hic,& referunt se ad not.per cano.in c.in præsentia.de offi.ordi.lib.vj.& per Archid.in c.statutũ.§.assessorem.de rescrip.eo.lib.Et per Ho 2 stien.in c.fi.de pecu.cleri.¶ †Secundò not.ibi:tempore vindemiæ &c.prout exponitur ille tex.i.parum ante vindemiã, ꝙ aliquid dicitur factũ certo tempore,qđ est factũ parũ ante illud tempus:verbi gratia,preparabatur vindemia.Et ex hoc arguit Bar.ꝙ si testes dicunt aliquid esse factũ tempore guerræ, non est dictũ eorũ falsum,sed potest saluari,si fuit factũ post causam,ex qua statim secuta est guerra,vel non multo post. Sed Io.de Imol.dicit,ꝙ ibi tex. potest intelligi propriè: vide licet ꝙ vindemia esset cepta,& tamen mulier adhuc in illo agro non fecisset vindemiam:ad questionem vide optimũ tex. & melius,quẽ ibi ponit Bar.in l.ab hostibus.§. sed quod simpliciter.ff.ex quib.cau.maio.per quem tex.Bart.ibi dicit, ꝙ si statutum dicit,ꝙ à die absentiæ vel alicuius actus cepti aliqd fiat,siue fit,intelligitur etiam de tẽpore antecedẽti,initiũ illi⁹ anni,in quo fiebant pparatoria ad initium act.Ad idem facit tex.in l.si pecuniã.ff.de condi.ob caus.quã ibi ipse adducit, & qđ habet̃ in l.j.§.cepisse.ff.de pollici.Alibi tamen Bart. sentit oppositũ,videlicet in l.quod pariter.ff.de re. dub.ibi dicit, ꝙ tempore mortis dicit̃ esse factũ id,quod est factũ post mortem perfectã,nõ id qđ est factum cùm aliquis moritur . Sic ergo videtur dicendũ in actu non momẽtaneo,sicut est guerra, vt deberet saltem ille actus esse productus in esse,cuius obie-3 ctioni respondebitur in lect.seq.¶ †Tertiò no. in ver.statim. secundũ vnã expositionẽ,ꝙ & illud dicitur statim fieri , quod fit post interuallũ tẽporis. Et ex hoc arguit Bal.ꝙ si testes dicunt,ꝙ Titius insultauit Sempronium,& statim percussit, nõ potest accusatus puniri de insultu,quia in illo ver.ambiguo accipimus id quod minus est:vt l.si præses.& ibi per Bart.ff. de pet.vnde interpretabitur dicta testiũ,ꝙ percussio & vulnus fuerit secutũ incontinenti,quo casu insultus cõsumitur cũ vulnere:vt l.qui de crimine.C.de act.& per Bart.in l.nunꝙ plura.ff.de priua.delic.Tu potes dicere, vt tetigi in l. præcedẽti. in fin.q.ꝙ quia dictio,statim,ex proprio significatu significat incontinenti,licet ex largo significatu possit denotare aliud dictum testiũ,non dicetur ambiguum: vt ibi plenius scripsi. ¶Vltimò not.in versi.integros fructus.ꝙ illa verba significãt fructus restitui sine diminutiõe:& ad hoc adduxi tibi in l.proxime præcedenti.¶ In glo.super verbo, factũ.ibi: & mulier ab hæredibus &c.Ex hac glo.eliciuntur duæ conclusiones exp̃sse, & tertia elicitur per Moder.à contrario sensu. Prima conclusio est,ꝙ mulier infra annum resti.dotis debet ali,si aliunde ali non possit ab hæredibus viri.Secunda conclusio est, ꝙ quãdo alitur ab hæredibus viri, hæredes lucrãtur fruct⁹ dotis.Tertia elicitur tacite,& est cæteris notabilior, qa sentit, ꝙ elapso anno mulier non possit petere alimẽta . Circa primũ adde, ꝙ quia mulieri debentur alimenta ex dispositione legis, vel conuenientius est,ꝙ si potest seipsam alere aliunde,non percipiat alimenta,sicut dicimus in filia, cui alimenta debentur : super quo vide tex.in l.si quis à liberis .§.sed si filius. ff. de lib.agn. Et quod not. Barto.in l.libertis quos.§.j.de alimẽ. & ciba. le. quã etiã adducit hic do. Pau.super quo vide quod nota. Bart. in l.j.C.de condi.indeb. Illa tamen ratio,qñ alimenta debentur ex l.disposi.qa percipiunt̃ fructus ex re dotali,nõ est gñalis:nã maritus tenet̃ alere vxorẽ ex fructibus dotis l.sic dispo nẽte,etiã si mulier aliunde posset se alere. Vnde restringenda est ad duos casus,vel qñ alimẽta deberentur ex dispõne l. iure sanguinis,vel affinitatis:vel ab eo qui tenetur ad alimenta virtute

tute recōpensationis ex ęquitate potius, ꝙ ex stricto rigore iuris, sicut in hæredibus viri. Secūdò adde, ꝙ mulier quæ debet ali ab hæredibus viri, secundū Barto. hic, non tenetur stare in domo hæredū. † Si tamen stando in domo hæredum opera eius essent alicuius pretij, debet diminui præstatio alimentorū pro rata æstimationis illius operæ, secundū eū. Et hoc sequunt hic cōiter Moder. in illa materia. Ang. tamē in cōsi. cxliij. videtur sequi opin. Spec. quā refert hic Barto. videlicet, ꝙ si potest honestè morari vel stare in domo hæredis alicuius, nō tenet̄ stare. Pro opin. Barto. videtur casus vltra l. allegatā per eum, in l. cū hi. §. vult igitur. ff. de transac. quā ibi not. Ang. ad hoc, & per illam l. tenet Bald. expressè in l. in annalibus. in vlti. col. C. de leg. quinimo etiam si legarentur alimenta expressè in domo testatoris, non tenetur ibi habitare mulier, si nō potest honestè morari: vt l. Caio. §. imperator. & ibi per Barto. ff. de alimen. & ci. leg. ita tenet Bald. latius hoc declarans, in l. j. C. de leg. quam etiam adducunt hic Moder. licet & ita determinet Barto. hoc declarans in cons. suo ccxj. vt ibi per eum. Licet autem ille cui legantur alimenta, non teneatur stare in domo, nisi aliud sit expressum, nō tamen tenetur hæres, si est aliqua domus in patrimonio testatoris cōducere domū recipienti alimenta: sed sufficit, ꝙ in domibus testatoris assignet cōuenientē habitationem, secundū Bald. in d. l. in annalibus. in fin. Illud etiam debes tenere menti, ꝙ si ille cui deferuntur alimenta ex dispōne l. verbi gratia, filius vult alimenta in domo, pater non potest eum expellere de domo, secūdū Ang. & Ioā. de Imo. per illum tex. in l. quidam cū filium. ff. de hær. inst. Qualiter autē mulier debeat operari hæredibus viri, à quibus pcepit alimenta, Barto. hic sequendo glo. in l. si quis. de oper. li. videtur velle, ꝙ quo ad oīa debeat operari ipsis hæredibus ibi ad eorum vtilitatē. & illa est communis opin. quā etiā sequitur Ang. in cōsi. alleg. & clarius Bart. in l. illa. l. Caio. §. imperator. Sed Bald. referendo dicta Petr. & Cyn. in l. vxorem. C. de condi. inser. & idem dicit, licet nō ita diffuse in lege prima. C. de bo. mat. intellige, ꝙ vxor teneatur marito, non ad operas artificiales, vel ad alia, sed ad obsequiales duntaxat, & ad ea quæ non cadunt sub aliquo artificio. Vnde dicit do. Pet. quòd si mulier ex industria sua lucratur aliquid ex aliquo artificio, acquirit sibi, & non viro. Et si hoc est in marito, multofortius in hæredibus: quia tamen nihil allegat, quod stringat, ideo sequamur cōmunem sn̄iam. † Sed relinquitur adhuc vna dubitatio circa primam conclusionem: videlicet quid si mulier non habet dotem, nec habet vnde se alat, vtrū donec est vidua, debeat ali ab hæredibus viri: super quo referunt Cyn. & Bald. in l. fina. C. de bo. ma. Richar. Malū. dixisse, ꝙ tenent̄, & nihil allegant in specie. Mouet̄ ꝑ illam l. in qua dicitur, ꝙ mulier vidua dicit̄ durare in matrimonio viri. Et inde est, ꝙ habet priuilegia priora viri, si viuat honestè, & non luxuriosè: vt l. filij. §. viduæ sunt. ad munici. & ponit Bald. in l. cum test. C. de nupt. & Ang. in l. cùm quædā puella. ff. de iurisdict. om. iudi. Sed illa allegatio parum stringit: quia concedo, quòd quo ad priuilegia, videtur esse in domo viri: sed quo ad hæredes in præstatione alimentorum, ex quo non habet dotem, hoc est maioris præiudicij. Pro conclusione Richar. videtur text. in lege, curator. ff. de vent. in pos. mitten. vbi dicitur, quòd quando mulier est in possessione ventris nomine, non distinguitur vtrum mulier aliunde possit se alere, vel non: quia illa alimenta præstantur filio, non matri: ex qua ratione manifestè colligitur, ꝙ quādo essent præstanda matri, possent peti cū distinctione prædicta. In contrarium facit tex. fortiter in l. pe. j. vt in possessio. leg. vbi speciale est in vxore missa in possessionem bonorum mariti pro legato sibi facto, quòd possit percipere fructus bonorum mariti, si aliter non potest se alere, nec habet dotem. Et ad tex. in l. curator. pōt rn̄deri, ꝙ restringitur ad casum, quādo mulier haberet dotem, & nō posset ali aliunde. Sed quia etiam istud diuinat ad illū tex. & opi. Richar. est fauorabilis, sequamur eam: & ad tex. in lege penul. dicamus, quòd ideo ibi vxor pōt diminuere de fructib⁹, quia & si legatū non esset factū, adhuc posset petere se ali. Addit tamē do. me. vnum, qđ credo esse verissimum: videlicet, ꝙ hodie de iure nouissimo, in quo moriente marito locuplete vxor quæ non habet dotem, nec aliter pōt sustentari, debet habere quartam, siue ex testamēto, siue ab intestato: vt in auē. præterea. C. vn̄ vir & vxor. & quod ibi no. quia illa quarta assignatur pro alimentis, nō possit aliter petere alimenta ab hæredibus viri. Circa primam conclusionē quærit hic Barto. pro declaratione, nunquid si hęredes mariti percipiunt ampliores fructus, quàm sint onera, siue alimenta vxoris, debeant illos restituere: super quo Bartolus dixit, quòd non tenentur illos restituere, quia illa vidua alimentatur tanquàm vxor olim mariti sui, vt dictum est. Sicut ergo maritus lucraretur fructus superfluos, ita & isti hęredes. & hoc tenent hic Ioan. de Imol. & do. me. Ang. hic, & Bald. statuit oppositum, videlicet quòd lucretur fructus vsq; ad concurrentem quantitatem onerum: & ita tenet Ang. in consil. alleg. pro quibus est bonus textus in l. insulam. §. j. j. eo. quam ipsi allegant. Do. Pau. multum se inuoluit hic, & pro declaratione dictorum suorum videnda sunt duo. Primò, nunquid hęredes lucrentur fructus vsq; ad concurrendum quantitatem: vt dicit glo. Secundò, nunquid vltra concurrentem quantitatem: vt dicit Barto. Contra dictum primum. glo. arguit fortiter de illa l. §. non solum. vbi dicitur, ꝙ fructus rerum mobilium hæredes restituunt post lapsum termini, sicut & fructus rerum immobilium. Secundò adducit textū in l. j. §. exactio. C. de rei vxo. actio. vbi videtur probari: & ibi respōdendo dicit, ꝙ super istis contrarijs multū se inuoluunt Cyn. & Bartol. in §. exactio. & l. si cōstante. j. eo. Sed salua sua reuerentia Barto. & Cyn. nō tangūt ibi hoc contrariū, sed soluūt contrariū d. §. quoties. ad §. exactio. qa in §. quoties. videt̄ dici, ꝙ hæredes mariti lucrant̄ fructus in annum, et contrariū. §. exactio. & postea ꝙ non lucrarent̄ fructus, sicut fatetur Bar. in §. quoties. adhuc remaneret quæstio nostra, nūquid qn̄ sustinet onera, fructus essent compensandi cū oneribus: nam & bonæ fidei possessor in matrimonio putatiuo non lucrat̄ fructus, & tamē propter onera vsq; ad concurrentē quantitatē potest eos retinere: vt in l. insulā. §. j. Fortiter tamē obstant prædicta iura, maxime §. non solū. quib⁹ ipse respondet in qō. nostra, sicut quòd §. non solū debet intelligi, quādo hæredes non habent onus alimentandi. Text. autem in §. exactio. loquitur in rebus immobilibus: vnde nihil ad propositum, secundū eum. Et responsio, quam facit text. in §. non solum. videtur diuinare ad illam literam. Rn̄sio verò ad §. exactio. est vera: quia text. in fi. loquitur ibi de fructibus seruorum, & alijs fructibus rerum mobilium. Tu potes dicere, quòd verbum, fructus, positum in dictis iuribus, sicut intelligitur deductis sumptibus factis in colendis fructibus: ita debet intelligi, deductis sumptibus respicientibus causam alimentandi, similiter deducuntur de fructibus: vt lege, insulam. §. primo. j. eo. Super tertium & vltimum articulum, in quo quæritur, vtrum elapso anno mulier possit petere ab hæredibus viri alimenta dotis, valde variatum est: nam Bartolus in consulendo, & hic, & in lege, insulam. §. j. j. eod. & in l. at qui natura. §. si tantum. ff. de nego. gest. tenet, ꝙ non possunt peti. & hoc videtur sentire Imol. & Io. And. in ca. salubriter. extrà, de vsu. nō tamen loquunt̄ proprie in qōne nostra, quia mulier quæ receperat pignus ab hæredibus viri, hoc ipso quòd tale pignus receptat, videtur fuisse contenta, vt dos sibi non reddetur, quo usq; aliter eam peteret: & ideo non lucratur fructus fundi pignorati. Ratio tamen quam ipsi assignant, videtur concordare cum opin. Bartol. in l. cum suo. dicunt enim, ꝙ mulier non lucratur fructus, quia nō sustinet onera matrimonij. ratio videtur militare, siue mulier videatur velle non petere dotem, siue præsumatur velle habere dotem suam. Et hanc opin. secutus est Ang. in l. Titia. ff. de solutio. & tetigit eam in consilio præallegat. & quia nimis longū esset omnia referre à gemino duo capiemus dicta magis probabilia, quæ posuit hic Ang. & Ioan. de Imol, etiam in lege, insulam. §. vsuras. j. eo. Dicunt enim distingendo, quòd aut mulier habet aliàs vnde se alat, & non potest petere alimenta: probatur illa cōclusio à fortiori, quia non potest petere hoc casu alimenta, pendente termino: multominus post lapsum termini. Debes tamē intelligere quòd mulier videtur habere vnde se alat, quando potest se alere ex industria sua, vel bonis suis. Sed quando posset se alere, quia habet patrem, vel fratrem vtrinque coniunctos, qui tenentur eam alere: iuxta nota. in lege, si quis à liberis. §. si filius. de liber. agnoscen. tunc per hoc non diceret posse aliter ali, qa pater & fratres possent dicere, petant̄ alimenta ab hæredib⁹, qui debent præstare, qa percipiunt fructus dotis: ita no. Butri. Ana. & Salyc. in l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. act. Fallit illa prima cōclusio, nisi mulier esset cōsueta locare pecunias suas ad lucrū honestū, sicut videt̄ in c. per nostras. de do. inter vi. & vxo. tūc enim quia hæredes sunt cōstituti in mora ꝑ lapsum diei, sicut olim elapso anno poterāt peti ex mora, vt in dicto §. exactio. & per glo. in l. insulam. §. vsuras. j. eo. ita hodie videtur de iure cano. post moram posse peti lucrum, verisimiliter mulier fuisset facta, si fuisset sibi dos soluta. Debebit tamen libellus hoc casu concludere, non ad alimenta, sed ad interesse lucri cessantis, sicut hic dicit Ioan. de Imola. Nam si esset pecunia mutuata post moram, potest peti interesse lucri cessantis de iure canon. & lege secunda. §. fin. de eo quod certo loco. & lege, socium qui in eo. ff. pro socio. ita tenet Innocen. in capit. sacro. de sentent. excommu. ita nota. Anton. de Butri. & Moder. post Ioannem Cald. in capitulo nauiganti. de vsu. & dom. Abb. Modern. post Petr. de Ancha. in cap. consequens. eodem titul. Aut mulier non habet aliunde vnde se alat, & tunc subdistingue, secundùm Ioannem de Imo. hic, quòd aut mulier fecit diligentiam suam in petendo dotem, tamen non potest eam consequi litigando, ita quòd de facili nō potest recuperari: & tunc potest petere alimenta: quia sicut quando impediatur impedimento iuris infra annum petere dotem, potest petere alimenta ab hæredibus viri: ita quando impeditur impedimento facti, maxime propter contumaciam hæredum: arg. eorum quæ habentur in l. senatus. de offic. præsi. per Bartolū & alios: & hoc placet absolutè. Aut mulier fuit negligens ad petendū dotē: qa de facili si petijsset eā, potuisset consequi: & tūc non potest petere alimenta, quia imputet sibi quæ distulit eam petere: quia magis volebat ali ab hæredibus viri, quàm se alere ex sua dote exacta. & hoc colligitur ex dictis Ioan. Andr. & Innocen. in capit. salubriter. dum dicunt, quòd quando mulier recipit pign⁹ ab hæredibus viri, debet esse cauta, vt faciat vendi pignus, & recipere dotem, vel adiudicare sibi insolutum: iuxta nota. in lege, à diuo Pio. ff. de re iudic. & in l. ordo. C. de executio. rei iudica. & hanc conclusionem sequitur Petr. de Ancha. consilio suo cxliiij. vbi simpliciter concludit alimenta dot. non solutę, non deberi: vt refert Ioan. de Ana. in dicto capitulo, salubriter. Sed contra istud vltimum membrum arguo, primò sic: si mulier non habet vnde se alat, nec potest facere sumptus in victu, multominus poterit facere sumptus in expensis litis: ergo vi-

detur, ꝙ non imputetur sibi, si non exegit dotem suam in iudicio: quinimo nec videtur sibi imputandum, cur hæredes extra iudicium non interpellauit, quia ex quo hæredes non soluerunt in termino, præsumitur ꝙ nolunt soluere, nisi ex actu. cùm etiam lapsus termini constituat in mora: in l. magnam. de contrahen. & commit. stipul. mora debitoris nil aliud dicit nisi contumaciam: vt l. moræ. ff. de vsur. Præterea si mulier non habet vnde se alat, non dicitur tractare de amissione lucri, sed de cõseruatione dotis, ne incurrant damna, si non poterit se ex suis bonis alere, cogetur accipere pecuniam mutuo, quæ detrahetur de capitali dotis. Et hãc rationem assignant quidam, quã refert Lau. de Rodul. in tractatu suo, de vsu. q. lxv. & hoc maxime videtur dicendum, quia hæres qui conuenitur ad alimenta, non videtur posse allegare negligentiam mulieris, qa lucrum sentit, quia forte interea lucratur cum pecunia dotis: vt l. si seruus plurium. §. primo. de lega. primo. Vnde dominus Card. Flo. in c. salubriter. refert se consuluisse, ꝙ valet statutum, vt mulier post lapsum anni recipiat certam quantitatem pro alimentis: alleg. not. in reg. damnum. de reg. iur. & in c. ij. de fideius. quæ iura loquuntur de interesse & damno vitando: & sic mens sua est manifesta, quòd in illo interesse alimentorum mulier vitat dãnum, vt dixi. Et ideo ad ista aduerte. Prima cõclusio Moder. videtur minus rigorosa, & contra æquitatem, videlicet ꝙ mulier nõ possit petere illo casu alimenta, & posset defendi: quod suprà dixi, maxime per primam regulam suprà positã. Nam opin. Bar. quam posuit in authen. ei qui. C. de bon. auto. iud. poss. dum voluit absolutè, ꝙ mulier possit petere interesse dotis, quę non soluitur in tempore indistinctè, non videtur fundari bona ratione: dicit enim primò, ꝙ si marito debetur interesse intrinsecum, quia mulier est domina dotis, quod videtur somnium: quia quando dos est in quantitate, non potest considerari dominiũ, qđ non debeatur idem in specie, sed in genere: vt l. incendiũ. C. si cert. petat. ¶ Secũda ratio est peior: dicit enim ꝙ etiã quando dos est penes vxorẽ, dicitur seruire oneribus matrimonij: vt l. vbi adhuc. C. de iure dot. Sed illa ibi loquitur, quando matrimonium adhuc durat, & viro vergente ad inopiam dos restituitur vxori, quo casu debet alere & maritum, si nõ habet vnde se alat: vnde bene dicitur seruire oneribus matrimonij, quia matrimonium adhuc durat; sed sol. ma. post mortẽ viri non potest dici, ꝙ mulier quæ se habet alere cũ dote, sustineat vel deseruiat oneribꝰ matrimonij, vt dicunt: vnde tene quod suprà dixi. ¶ Limita tamen ea quæ dixi in vltimo, nisi appareat de voluntate vxoris, quòd non vult, vel non curat exigere dotẽ ab hæredibus viri: verbi gratia, in casu posito per Innoc. & Ioan. And. in d. c. salubriter. quando mulier solu. mat. recipit ab hæredibus viri fundum pignori, vt inde perciperet fructus: nã per hoc quòd accipit pignus, probabiliter posset dici illo casu, quòd tacite videatur declarare, donec retinet pignus, quòd non vult exigere dotem aliter ab hæredibus. Et ex præmissis pôt decidi alia quæstio, quæ tangitur per Ioan. de Imo. in cle. j. de vsur. nunquid valeat statutum, ꝙ donec mulier non soluitur, dos debeat habere tantum pro centenario pro alimentis: nã in casibꝰ in quibus mulier ex dispositione iuris possit percipere interesse, vel alimenta, hoc stare videtur, aliàs non valeret, quia super vsurariam prauitatem; vt in cle. j. preallег. & ita in paucis verbis conclu. do. Abb. Sicu. in d. c. salubriter. Operatur autẽ hoc statutũ vltra ibi hoc solũ, quia taxat certam quantitatẽ alimẽtorũ, vel interesse, quod videtur satis rationabile, cã minuendarum litiũ: & hoc tenet Bald. in l. fina. §. præterea. C. de iure do. ¶ Vltimò attende, quia dominus meus hic inducit pro distin. communi, quam s. retuli. tex. est in l. Titia. in primo & secundo responso. de solu. dicitur enim in prin. ꝙ fructus percepti ab vxore computantur in sortem dotis: dictum in secundo responso additur, quod est verum, nisi iudex haberet etiam rationem vsurarũ dotis: vnde ipse videtur intelligere princi. quando mulier habebat aliàs, vnde se alat, quo casu potest petere. Secundum responsum, qñ non habebat vnde se aleret, intelligeretur esse absurdissimum ad illam literam, quia secundùm hoc deterioris esset conditionis mulier in actione bonæ fidei, quæ sibi competit ꝓ dote, quàm alij agentes extra actionem bon. fid. in qua post moram veniunt vsuræ indistinctæ: vt l. mora. §. in bonæ fidei. ff. de vsur. quod est absurdum dicere, quia actio de dote habet multa priuilegia, & est longe fauorabilior, ꝙ alia actio bon. fid. vt patet ex his quæ diximus in l. j. s. eod. Præterea text. dicit clare in l. j. §. exactio. & sine distin. de rei vxor. act. quòd vsuræ debẽtur mulieri solu. mat. post lapsum anni. Intellige ergo prin. vel quãdo nõ erat adhibita mora, vel quia fundus peruenit ad mulierem sine vitio infra annum, quo habebat bona mariti obligata: vnde potuit retinere fundum loco pignoris, secundũ Bal. in l. pen. C. de pig. actio. & percipiendo fructus computat eos in sortem: vt l. j. C. de pig. act. vel intellige, ꝙ hæredes dederunt ei fundum pignori ex voluntate sua infra annũ, ita ꝙ nulla erat adhuc mora, ex qua possent currere vsuræ. posset etiã intelligi princip. quando hæreditas esset iacens, ita quòd non posset constitui in mora: quod tamen non affirmo ibi pro nunc. ¶ † In glo. super verbo, ali, ibi: Papi. & c. hanc glo. not. ibi Io. de Imo. ꝙ arbiter vel iudex potest ferre sententiã in tertia persona, sicut & notarius potest concipere verba contrahentiũ in tertia persona: vt in d. cap. durum. extrà. de conuersio. coniuga. vnde poterit pronũciare, talis arbiter & c. decernit & declarat Titium debere decem Sempronio. ¶ In glo. super verbo, quarta portio. ibi: vel diç secundũ eos & c. illa solutio recidit, quasi cum prima, & ambæ sunt falsæ, secundùm Bar. & doct. quia si pensio non deberet contribui, quia nõ debetur, nisi in fin. anni: ergo nec quarta portio pensionis debet contribui cũ fructibus primi mensis: quia licet illo tempore dies effluxerit, quia colonus passus est vti & frui, non tamen potest peti pro illo tẽpore elapso pensio, nisi in fine anni cuiuslibet: vt l. causæ. C. loca. & per Bar. in l. si seruus. de stipu. seruo. Vnde alibi dicit Bar. not. ꝙ si legatur alicui pẽsio pro domo, ꝙ istud legatum non debetur, nisi in fine anni, vt ipse ponit in l. habitationis. in prin. de vsufruct. leg. quoniam illo tempore debetur legatũ pensionis, quo ipsa pensio debet solui: vt l. nec semel. §. habitationis. ff. qñ dies le. ce. Vnde Bart. hic transiuit ad secundam sol. dicens ꝙ quãdo matrimonium est finitum anno non completo, maritus tamen pôt percipere fructus seu pensiones, quatenus durauit matrimonium, quia pro illo tẽpore præstitit ipse patientiam colono vtendi & fruendi, sed sol. ma. ꝓ reliquo tpe, quia mulier tenet stare colono, non maritus: sed mulier præstat patientiam suprà dictam, ergo ipsa videt percipere fructus: vnde maritus cedit sibi actionẽ, vt dicit in fi. gl. Et ideo quia iuris intellectu pẽsiones non dicunt perceptæ à marito, non veniunt in contributionẽ: vt patet in hac l. in ver. apparet. Sed illa ratio nõ placet do. Io. de Imo. quia videt esse contra tex. in ver. ecõtrario. nam ibi etiã matrimoniũ fuit solutũ ante annum perfectũ, & pluribus mensibus locationis factę mulier pstitit patientiã, & nõ vir: & tamẽ ibi fit contributio pro mẽsibus currentibꝰ solu. mat. q̃ non deberet fieri attenta ista rõne. Sed parcat mihi reuerentia sua, non credo ꝙ illa fuerit mens Bart. sicut ipse refert: in casu eñ primo istius l. qñ maritus lucratus est fructus primi mẽsis pro rata, intellige qua durauit matrimoniũ, nõ est ęquum vt fructus quos ipse non videtur aliquo modo percepisse, veniant in cõtributionem, quia satis est sibi, ꝙ vltra pensionem, quæ effluxit, ipse lucretur aliquid pro tẽpore, quo durauit matrimonium. Sed in versi. econtrario. tamen ibi maritus perceperat de alijs fructibus. cessat illa ratio ęquitatis, vnde concurrant duę qualitates contrariæ: vna per quam fructus & pensiones videntur non debere contribui. s. qa fructus nõ videtur percepti à marito: alia, per quam videntur debere contribui, quia sustinuit onera matrimonij pro rata illius anni: & illa ratio est potior, tũ quia est æquũ vt qui sustinet onera, habeat aliquã recompensationẽ, etiã si fructus non sint sui: vt l. insulam. §. j. j. co. tum quia non pôt negari, ꝙ aliquo respectu fructus videntur percepti à marito iuris intellectu, inquantũ ipse habet actionẽ ad exigendas pensiones, licet teneatur eam cedere vxori pro tempore currẽti post sol. matri. Ipse tñ ponit aliam suã fantasiã, dicens ꝙ vera ratio differentiæ est illa, videlicet quare in primo casu non contribuũtur pensionis fructus, & in secundo casu cõtribuuntur. Nam si bene respicis ad primũ casum, maritus primo mense matrimonij percepit fructus culturæ, & totius anni præcedentis: si ergo diceres contribui etiã pensiones futuras pro toto anno, maritus haberet fructus duorum annorum: quod vix est tolerabile, etiã respectu pensionis quæ fluxit pro mensibus præteritis in matrimonio: & ideo ne sequatur tanta absurditas, fit contributio pro mensibus præteritis de pensione, non pro futuris. & hanc rationem approbat etiã hic do. Pau. de Cast. In casu autem versi. econtrario. si contribuuntur pensiones futuræ, maritus non percipit, nisi fructus vnius anni, & vnius culturæ: & ideo non est inconueniens, ꝙ pensiones futuræ contribuãtur. Et per hoc patet, secundũ eũ, ꝙ differentia quæ ponitur inter primum casum, & secundum, in illo prin. per glo. positã super verbo, econtrario. quam approbant Bart. & doct. non est bona: quia licet maritus percipit aliquos fructus de anno matrimonij, dũ tñ percipiat eos, non ex duabus culturis, sed ex vna, nã per hoc induceretur, ꝙ contributio futuræ pensionis non deberet fieri, quia cessat ratio per quam decidatur oppositum in primo rñso. s. ꝙ nõ debet exactio futurarum pensionum, quia primi fructus fuerunt percepti ex cultura primi anni, quę est diuersa à cultura huius anni, cuius cã pstat pensio. Quòd autẽ illa ratio non sit vera, probat per tex. in §. itẽ si messes. j. e. vbi maritus percepit pensionẽ messium, & tñ pensione messium percepta cõtribuuntur pensiones futuræ, quæ debentur cũ vindemia; & hoc est, quia ex eadem cultura fructus percipiuntur. Et illa dicta dicit esse de mente Dyn. & Bal. hic, quæ sunt valde dubia: quia annus matrimonialis determinatur à die traditionis dotis, & susceptionem onerum matrimonij: vt l. si ante. & l. pręced. suprà eod. Et hoc est qđ dicit gloss. sua in fin. & est rationabile, quia cùm fructus debeantur marito pro oneribus, quatenus sustinet onera, & pro rata debet lucrari, nec est vis quòd lucretur ex duabus culturis, quia causa lucra. sustentatio onerum pro rata anno influit in vtranque culturam: vnde illa subtilitas videtur nimis perniciosa. Et ideo pôt dici, ꝙ mens Barto. fuit bona, sequẽdo lecturam Azonis, non obstat text. in §. item si messes. per quem dominus Ioan. dixit, quòd ratio assignata in gloss. est falsa, nisi declaretur, vbi suprà dixit, quia possumus intelligere illum text. quando pro fructibus messium & vindemiarum debebatur vna pensio, vnde erat soluenda in fin. anni. & consequenter maritus pró mẽsibus nihil realiter receperat. Sed in casu nostro receperat fructus primi mensis realiter, & verè, vnde non est mirum, si maior est æquitas, quòd pro mensibus futuris pẽsio non contribuatur. Et licet gloss. in prima lectu. in §. item si messes. videatur sentire oppositum, dum vult quòd pro messibus & vindemijs fuerunt statutæ duæ pensiones, ad hoc non vrgemur, quia text. hoc nõ dicit, & ibi modo bene defenditur so. dom. Barto. Si quis tamẽ vult non destruen

struendo literam tenere opin. Ioā. potest faciliter responderi ad text. in princ. dum dicitur, vt ex ea pecunia tertia portio relinquitur: nam potest subaudiri tertia portio, scilicet respectu totius pensionis, & futurorum mensium, & est minor impropriatio illa, quàm dicere quòd in versi. e contrario. dum dicit, idem obseruandum est, destruamus textū dicendo idem, sed nō per omnia, maxime ꝗ iuriscōsultus in prin. nō quęrit prin. vtrū fructus sint diuidendi inter maritū & vxorem pro rata, qua matrimoniū durauit: quæ q. fuit decisa in l. fructus. s̄. eo. Sed quæritur locato agro post fructus perceptos, vel vbi nulli sunt percepti fructus, vt in vers. ecōtrario. qualiter fructus sint diuidendi, vtrum inspecto tempore pensionis, vel inspecto anno, quo maritus cepit sustinere onera. Vnde magis videt̃ de mente text. lec. Ioā. alia tamē tenetur cōiter. & illa esset seruanda in practica: & quia glo. hic tetigit, vtrum pensio sit soluēda in prī. vel fi. anni, qđ hic late ꝓsequitur Bald. & Moder. post eum. dic vt per eū, & in l. eden. C. loc. & per Barto. in l. si seru⁹. §. fin. de stip. ser. Et adde inquantū dicunt, ꝙ si non est aliud expressum, vel non est cōsuetudo quæ det formā solutioni, pensio debet solui in fin. anni: ꝙ Ioā. de Imo. hic ponit nouā limitationē ad dicta eorum dicens, ꝙ in prædio rustico in quo fructus nō percipiunt̃ quotidie, sed aliquib⁹ tēporib⁹ anni, vera est opin. cōmunis, ꝙ pensio non debet solui, nisi in fine anni: quia portio anni nō affert tantā vtilitatē in parte, quo ad partem, quantā afferret totus ann⁹, in cuius sunt percepti fructus: facit, quod ponit Bald. in l. filiusfam. §. apud Marcellum. de leg. primo. vbi dicit, ꝙ pēsio ꝓ fructibus in dubio nō debetur nisi post fructus collectos. in prædio autem vrbano, vbi ille qui habitat domum quotidie percipit fructus, & vsus partis anni affert tantam vtilitatem in parte, quo ad partem, quantam affert vsus totius locationis quo ad totū: videt̃ secundū eum posse dici, ꝙ in dubio si aliud non est actum, debeatur pēsio, & posit peti ꝓ rata tēporis, quo quis est vsus. Et dicit hanc esse nouā consideratione, & pulchrā, cōtra quam insurgit d. in p̄sumendo, ꝙ pensio q̄ debetur pro vno anno, est vna obligatio, & vna conductio, siue vnus cōtractus locationis. Sicut ergo emptor qui soluit partem pretij statuti ꝓ vna re in vno cōtractu, nō videt̃ implere, etiā vt posit cōsequi partē rei pro rata p̄tij soluti: vt l. Iulia. §. offerri. de acti. empt. ita locator nō implendo totaliter ex parte sua, non pōt petere, etiā partē pensionis. Pro illa cōclusione in pēsione domus est casus, secđm Cy. & Bald. in l. sed addes. §. si annū. ff. loca. quē tex. not. ibi Bart. vbi vr̃ ꝓbare, ꝙ ille qui soluit pensionē ante finē anni, videtur soluere plus quàm debeat. Sed ad illum tex. pōt faciliter rñderi: quia vt ibi declaratur nō soluisset plus ꝓ tēpore futuro, q̄ꝫ ꝓ eo quod effluxit. Cōtra illā opin. d. Io. adducit etiā tex. d. m. in simili in l. si necessarias. §. si vnus. de pig. ꝓ illa cōclusione addo rōnem nouam, nam p̄supposito quòd ꝓ vno anno sit vna pensio, quæ obligat inquilinum ad decem, si diceremus quòd posset exigi pensio ꝓ rata temporis, quo quis est vsus, sequeretur quòd debitor cogeretur soluere creditori partem ꝓ tota summa, ꝓ qua est obligatus: qđ est absurdisimū: quia sicut creditor ibi in casu non teneretur recipere particularem solu. si debitor vellet partem soluere: vt in l. tutor. §. Luci⁹. ff. de vsu. ita econtra nō potest cogere debitorem, vt soluat partem de toto, secundùm Barto. in l. quidam æsti. ff. si cer. peta. & scripsi in l. ij. de acquir. hære. & in l. si mihi & tibi. de leg. j. vbi etiam Bald. 6 † Præterea speciale est, qñ inquilinus deserit habitationē, ꝙ potest peti pensio incontinenti p̄terita & futura: vt l. si in l. §. si fundus. & ibi per glo. ff. locat. ergo regulariter est oppositū. Pro illa cōclusione vide bo. tex. in l. fi. ff. de fun. dot. & quod ponit Bal. in l. si traditio. C. de act. empt. & Bart. in d. §. offerri. vbi dicūt, ꝙ per illam l. ꝙ si emptor soluit partē p̄tij vēditori, anteq̄ꝫ soluat reliquū totū, nō pōt petere fructus sibi tradi ꝓ rata p̄tij soluti. Nūquid aūt dñs posit expellere colonum ante fin. anni, si transacta parte anni nō vult soluere pensionem, vide gloss. & docto. plene in d. l. eden. & sequeret̃ opi. Saly. quæ fuit originaliter But. & Petr. ꝙ non posit expellere: & quia rōnes Saly. optime cōcludunt, dic vt ibi per eum. Et quia glo. magna super verbo, quarta portio. dixit, quòd mulier tanq̄ꝫ successor necessarius tenet̃ stare colono: quærit hic Dy. & Bald. nūquid si mulier expellit colonū de facto, colonus habeat remediū pro illa sua expulsione. & tenuit Dy. ꝙ habet remediū, vt agat ad interesse cōtra locatorē, vt ipse locator agit ad interesse cōtra mulierē: iuxta ea quæ habent̃ in l. si filio. §. fi. j. eo. & in l. emptorē. C. loca. Sed Bald. dixit, ꝙ competit remediū directū cōtra ipsam mulierē, videlicet offm̄ iud. per qđ restituet̃ ī sua detentatione: vt l. Aquil. Regulus. & qđ ibi not. ff. de dona. & qđ ponit Bar. in l. rem quæ nobis. de acquir. pos. Sed hoc nō placet Io. de Imo. ꝗ illa iura loquunt̃, qñ aliquis est expulsus à nō dño: qđ nō est in casu nr̃o, ꝗ mulier sol. ma. est dña rei dotalis: vt l. in reb⁹. C. de iure do. Sed illa differētia nō est bona, & cōtra tex. in l. Aquil. p̄all. vbi secundū primā expositionē excusio vel molestia inferebat̃ à dño. s. ab hęrede, qui cōcesserat. Et cōtrariū tenet Bal. in l. ædem. C. loca. qđ habet rōnem: ꝗ si colonus pōt de facto resistere dño volenti eū expellere, & eius singulari successori, secundū glo. in d. l. ædem. Et est casus in l. colonus. in fin. de vi & vi arma. multofortius videt̃, ꝙ si iniuste expellit̃, cōpetat sibi officium iudicis, cui faciliter pōt sistere suæ detētioni, vt dixi. Secūdò tangit hic Bal. not. ꝙ de eo qui vendit fructus iurisdictionis alicuius loci pro sex mensibus, vtrum si in illo termino cōmittat maleficium, pro quo debet imponi certa pœna, & tū nō sit facta cōdēnatio in illo termino, sed in alijs sex mensibus, in quibus fructus erant venditi alij emptori; cuius debēt esse in pœna primi vel secundi. & determinat quòd pertinent ad primum. Pro qua conclusione do. me. adducit præcipue tria iura: videlicet tex. in l. omnes. de actio. & oblig. & in l. fin. arbo. furt. cę. & in l. si quis in patrum. §. postea. ff. qđ vi aut clam. vbi probatur, quòd si committatur delictum in re vendita ante venditionem, pœna pertinet ad venditorem, licet ante vēditionem condemnatio sit facta: adducit etiā rōnem, quia tempore cōmissi delicti est orta obligatio ad pœnā: vt l. fi. C. de sen. pas. Vnde sñia & cōdēnatio quæ sequit̃, cōtinet potius declarationē, q̄ꝫ aliqđ nouū: ꝗ hoc ipso ꝙ iudex ꝓnūnciat maleficiū esse commissum, succedit pœna iuris ipso iure: vt l. j. §. calūnia. ff. ad Turp. vnde illa sentētia cùm sit declaratoria, trahet̃ retro ad tēpus delicti: vt l. hæredes palā. §. sed si notā. ff. de test. ¶ Sed tu aduerte primò, quòd ista iura allegat Cynus & Bald. in l. fina. in vlti. qō. ff. de iurisdic. om. iudi. Nam l. quacunq̄ꝫ. allegat Cyn. de actio. & obliga. l. si quis in puteum. §. si postea. adducit Bald. licet hic non alleget istas ll. quia breuius trāsit. Cōtrarium tamē tenet Bald. expresse in l. fin. C. de fru. & li. expen. Mouet̃ duplici rōne. Prima est, ꝗ qñ venditur fructus iurisdictionis, videtur quodammodo causari vsusfructus illo tempore: modo si pœna est commissa tēpore primi vsufructuarij, nondum tamē est secuta cōdēnatio, videtur ꝙ cū pœna sit fructus iurisdictionis, ex quo isti fructus non sunt adhuc intellecti, nec separati à solo, non pertineant ad vsufructuarium: vt lege, si fur. ff. de vsufruct. & l. si vsufructuarius messem. ff. quib. mod. vsusfruct. amit. Secunda ratio est, quia pœna nō debetur, anteq̄ꝫ veniat in cōdemnationē: vt l. aliud. §. inter multa. & l. si qua pœna. ff. de ver. sign. nunq̄ꝫ fuit debita priori emptori. Pro declaratione qō. quæ est satis subtilis, p̄mitte primò, quòd vsufructuarius non facit fructus suos, nisi sint separati à solo à se, vel alio suo nomine. Secundò, quòd ille à quo præsupponit in fructu iurisdictionis, tunc pœna sit quæ exigitur pro delictis: quod est valde dubium, & variatum est super hoc. Bart. tamē hic tenet in l. fin. in prin. j. eo. super quo vide Ioan. And. in titu. de loca. §. nunc aliqua. versi. xciij. & quod ponit Ang. contra Bar. in l. si quis id quod. ff. de iurisdic. om. iudi. & l. ac vbi. ff. de peti. hære. Supposito ergo pro vero, quòd pœna sit fructus iurisdictionis, procedit qō nostra. 7 † Tertiò præmitte, quòd vsusfructus pōt constitui ad tempus, ita quòd post tempus desinit ipso iure: & in hoc differt à seruitute reali: vt plene declarat Barto. in l. si seruitute. la ij. de vsufruct. lega. Barto. tamen in l. cotē. §. qui maximos. ff. de publi. videtur velle, quòd proprie nō possit constitui vsusfructus iurisdictionis. Et ponit exemplum in iure colligendi pedagium, quod est spēs iurisdictionis: vt in ca. j. quæ sint rega. in vsi. feu. potest tamen dici vsusfructus largo modo, vt ip̄e dicit. His præmissis potest dici, quòd doctrina Bald. videtur esse verior, quàm doctri. Cy. in ca. fin. præalleg. & Bald. hic: quia ex quo pœna imposita à l. nondū est exacta, vel venit in condemnationem, nō potest dici, ꝙ illa pœna quæ cōputatur loco fructus, separatur à solo per vsufr. vel alium eius nomine: quia emptor sequentis temporis si facit reum cōdemnari, & exigi, facit nomine proprio, & ad vtilitatem suam. Vnde alibi dicit Bald. in simili in lege, certum. de rei vend. quòd vacante ecclesia facultas & potestas eligendi consideratur vt fructus pendens: ipsa vero electio, quæ fit in actu, vt fructus iuris eligendi separatus: confirmatio verò consideratur, vt fructus reconditus. & ita possumus dicere hic, quòd post delictum commissum pœna consideratur vt fructus pendens: post condemnationem factam, vt fructus separatus: post exactionem, vt fructus reconditus. & quia fructus pendentes non pertinent ad vsufructuariū, ideo videtur quòd pertineant ad secundum emptorem. Non obstāt iura in contrarium allegat. quia in illis venditur pretium pœna sub ratione fructuum, quia est dominus rei: quo casu semper fructus pertinent ad eum, siue ab alio suo nomine, siue non, nisi sint fructus industriales bona fide percepti: vt nota. declarat Baldus in dicta lege, certum. et declarat Bartol. in l. si apo. §. primo. ff. de furtis. Vnde non est mirandum, si in iuribus prædictis fructus ille qui percipitur ratione dominij, quocunque licet tempore percipiatur, & à quocunque, pertinent ad dominum. Et si dicatur, si fructus isti computantur vt pendentes, ergo in casu illorum deberent pertinere ad emptorem, quia sunt partes agri: vt l. fina. §. vt fructus. ff. quæ in fraud. cred. Ad hoc rñdeo, quòd isti fructus pœnales non cohærent ita rei, sicut cohærent fructus naturales, qui sunt in fundo: vnde magis proprie dicuntur obuentiones, quàm fructus: & ideo isti casus non sunt similes: & patet, quòd iura eos diuersificant, vt cōstat ex l. s̄. alleg. Secūda autē ratio, quā tangit Bald. videlicet ꝙ pœna nō debet̃, nisi post cōdēnationē, nō est bona. Et in hoc melius dicit do. me. ꝗ post delictū incontinēti oritur obligatio naturalis ad pœnam, secundùm glo. in l. j. §. bestiam. ff. de postu. sup quo vide quod scribit ibi Bald. et plenius in l. seruus. ff. de his qui not. infam. & quod not. Barto. in l. ex hoc iure gentium. ff. de iustit. & iure. ¶ In gloss. super verbo, debebatur. docto. soluunt contraria hic posita in gloss. vt hic per eos: aduerte tamen, quia non est verum simpliciter, quòd pensio pertineat ad singularem successorem voluntarium: sicut hic videtur tenere gloss. sed distinguitur secundùm Barto. in dicta l. fin. quòd aut successor singula. tenetur stare colono, & tunc vera est conclusio prædicta: aut non tenetur stare colono, & tunc non debetur sibi tota pensio, sed pro rata temporis futuri ꝓ præterito debetur venditori: vt l. Iulianus post fructus. de actio. empt. Et

hoc sequitur Bald. licet Dyn. dixerit aliter in l. ij. C. de vsu. & fruct. leg. in c. j. circa fin. de pact. te. in vsib. feu. super quo vide, quod ipse ponit in l. fructus. C. de act. emp. & Pet. de Anch. in sua repe. in c. si propter tua debita. de rescrip. lib. vj. Et vtrum pro tempore futuro, quo debetur pensio successori singulari, ad hoc vt possit agere, debet sibi cedi actio. gloss. tua super verbo, contracta. tenet, quòd debet sibi cedi: & eam sequuntur doctor. & etiam Bald. in dicta l. ij. præalleg. Sed in c. j. in fin. col. an agna. vel filius. in vsi. feud. videtur dicere, quòd cōpetit actio ipso iure, quia quando l. facit diuisionem commodi obst. constituit quodammodo in pensionibus futuris, quoddam pignus prætorium, ex quo datur vtilis actio: vt l. ij. C. de præto. stipu. Sed quia istud non probatur iure, tene gloss. nostrā: & est communis sententia &c.

Item si messes. Ad illam quæstionem quā suprà diximus de interesse, & alimentis petendis ab vxore; adde primò, quòd de iure canonico in actionibus arbitrarijs habetur ratio lucri cessantis ratione loci. Casus est notabi. in c. j. de plus peti. ergo similiter & ratione temporis potest haberi: vt l. vnum. si cert. petat. Item adde, quòd lucrum cessans, etiā si non sit probatum specifice, potest taxari per iudicem ex officio. Casus est fin. scd̄m Bar. in l. j. C. de colo. illi. lib. xj. Item adde tex. in l. fi. C. de ordi. cogni. vbi probatur, ꝙ si ille qui litigat, non habet vnde se alat, debet ali de bonis sequestratis, quæ p̄tendit esse sua: bene facit tex. Insti. §. j. de inoffi. testa. licet maritus percipiat aliquos fructus actualiter constante matrimonio, fit tamen contributio futurarum pensionū, qn̄ ex vna cultura vtrunq; fructū percipit. Scd̄a est ibi: apparet igitur &c. ¶ In glo. j. ibi: vel dic. scd̄m Azo. illa glo. est valde not. secundū Bart. & reputo eam sin. dum vult, ꝙ quādo mulier percipit fructus siue pēsiones pro anno matrimonij, anteq̄ nuberet, maritꝰ lucratur fructus anni sequentis post matrimoniū dissolutum. Sed Bal. hic tenet oppositū, dicens ꝙ aliter pōt succurri marito: nam poterit repetere pensiones ab vxore, vel hæredibus eius pro anno matrimonij, & sic satisfiet sibi: nihil alleg. sed do. me. probat conclusionem duabus rōnibus. Prima est, qa pensiones æquiparātur fructibus naturaliter nascentibus in agro: vt l. mercedem. de peti. hære. & j. e. ibi in l. iij. si colonus percepit fructus immaturos, tenetur dn̄o ad interesse, si erant à domino colligendi, cùm essent maturi: vt l. pe. in tex. & gl. de vsufru. lega. & l. distinctio. §. cū fundum Floria. ergo idem dicendū erit, si mulier percipit pensiones ante tēpus. Sed illa similitudo non videtur bona. Primò, qa plus tenet dominus in fundo suo, q̄ colonus in fundo alieno. Scd̄ò quia percipere fructꝰ immaturos nō pōt fieri, nisi dolose: sed quòd mulier percipiat de fundo suo pensionem initio locationis volente conductore, hoc non habet aliqs illicitum; vt l. sed addes. §. sed si in annū. ff. de leg. Secundò arguit ipse ex his, quæ ponit Archi. xij. q. ij. c. alienationes. ex dictis Inno. in c. fi. ne p̄la. vices suas. vbi concludit, ꝙ si prælatus locat rem ecclesiæ pro pluribus annis, deinde moritur, ante tempus finitū, pro rata temporis successoris possunt repeti pensiones perceptæ: & vbi successor vel non haberet hæredem, vt est religiosus, & consumpsisset pecunias, vel nihil haberet in bonis, propter quod non inueniret hæredem, possunt petere istas pensiones iterum à colono, quia imputat sibi ꝙ non cogitauit hoc posse euenire: vt l. si quis domum. §. j. vers. idē iudicio. ff. loca. Eodem ergo modo poterit maritus repetere ab vxore, vel hæredibus suis. Sed illa similitudo est dubia, quia illa doctrina loquitur, quando fructus & pensiones acquiruntur alicui propter onera ecclesiæ sustentata: vt in c. præsenti. de offi. ord. lib. vj. vel non est mirum, ꝙ præcessor non lucrauit fructus, nisi quatenus sustinuit onera ecclesiæ: sicut dicimus in marito in prin. istius l. Sed quando mulier locat fundum in prin. matrimonij percipit fructus, quia est litera non propter aliquid onus. Do. Io. qui satis inconcinne attingit istam q. dicit posse distingui, ꝙ aut minor sciebat fundum esse locatum, & pēsionē esse solutam ante matrimoniū: & tunc potest dici, ꝙ vera est opin. glo. ex quo enim sciebat pēsionem esse solutam, imputet sibi qui accepit fundū sterilem: arg. l. si qs fundum. §. demū. p̄alle. Aut maritus hoc ignorabat, & tunc sit vera opi. Bal. ꝙ reputantur pensiones à muliere, vel eiꝰ hæredibꝰ. Nos possumus distinguere melius, ꝙ aut mulier p̄cipit istas pēsiones in fraudem matrimonij futuri: quia cū cogitaret nubere, anticipauit capere pensionē, & tūc cōpetit actio contra ipsum ad interesse, ad minus quando maritus hoc cognouit. Casus est no. cū gl. probans cōclusionem in l. vsusfructus. in princi. ff. de vsufruct. Et bene facit tex. in l. si pendentes. in princi. cod. titu. vbi concluditur, ꝙ si proprietarius colligit fructus immaturos, vel aliquid dolose facit, quòd fructus non perueniāt ad vsufructuarium, potest agere contra eum actione de dolo ad interesse, nec concedit vsufructuario, ꝙ habeat fructus anni sequentis, post vsumfructum finitum: vt dicit Ang. Aut nullus tam fuit in dolo, quia cū perciperet pensiones, non cogitabat velle nubere. Et tn̄c videtur, quòd verior sit opi. glo. nostræ, & minus debeat agi cum vxore vel eius heredibus, in dicto §. si in annū. potest dici tamen, quòd illa distinctio procedit, quando maritus ignorabat: sed si maritus sciebat, scienti non infertur dolus: vt l. j. in fin. de contrahen. emp. & in regula, scienti. de reg. iur. ꝙ simpliciter sit vera opi. glo. erit ergo vera glo. in duobus casibus, quando maritus sciebat vel ignorabat, & mulier non fuit in dolo. De quæstione autem not. quam ponunt doctores in c. fin. ne præla. vices suas. vnde Bal. in l. iubemus. in princi. de sacro san. eccle. & quod ipse not. in c. j. qui succes. teneā-

9

tur in vsi. feu. & consilium solenne, quod fecit super hoc collegium Patauinum, quod habeo in volumine consiliorum Angel. consi. ccxliij. super vj. dubio. vbi sequuntur distin. Ros. in c. fi. præalleg. quòd si præcessor habet hęredem, contra ipsum debeat agi, aliàs agetur contra colonū. & multa addunt not. ex alijs locis. Et de eo quod tetigit hic do. me. nunquid colonus possit decerpere fructus immaturos, vide quod scribit Angel. in d. l. si vsusfru. & in l. qui absentē. ff. eod. Extra glo. tetigit hic Angel. vtilē q. ad intellectum istorum iurium, quid si fundus fuit datus in dotem ęstimatus, cū pacto tamen ꝙ deberet restituere fundum, non obstante æstima. vtrum redderetur fundus sol. mat. & debeat fieri diuisio fructuum, vt hic dicitur: in qua quæstione ipse distinguit, quòd aut electio pertinebat ad mulierem, aut ad virum. ¶ Primo casu fundus censetur esse dotalis, & fiet diuisio fructuum, vt in istis iuribus, quia maritus restituit fundum ex necessitate. ¶ Secundo casu, si maritus eligit fundum potius restituere, q̄ æstimationem, non fiet diuisio fructuum: quia illa restitutio fundi est voluntaria: vt l. Iul. §. fructus. ff. de act. empt. & vidisti declaratum in versi. econtrario. In glo. super ver. debebatur. Io. de Imo. videtur reprehendere hoc vltimum dictum: † qa electio collata marito ex facto, debet intelligi secundū naturam cōtractus, super quo interponitur: vt l. si stipulatus. in prin. ff. de vsufru. & l. si vno. ff. de loc. quia natura contractus dotis est, ꝙ quando fundus datur in dotem, fiat diuisio fructuū, hoc ipso ꝙ maritꝰ elegit reddere fundū, succedit natura contractus, vt reddat fundum, ita ꝙ fiat diuisio fructuū. Sed dom. me. hic tenet totum oppositum, sequendo dicta Angel. alleg. tex. in l. quod si fundum. ff. de fund. do. vbi videtur, ꝙ si electio fundi ęstimati pertinet ad maritum, etiam si maritus alienat fundum dotalem, debetur alienatio, sicut si simpliciter fuisset datus in dotem æstimatus: ergo sequitur, quòd non censetur esse fundus dot. Sed ad illū text. potest rn̄deri, quòd maritus alienādo fundum dotalem ęstimatum, hoc ipso quòd alienat, videtur intelligere, quòd non vult soluere rē, sed æstimationem, aliàs quare alienaret: facit tex. in l. Marcel. §. his quę. ff. ad Trebel. & quòd plene scribunt doct. in l. filium quem habentem. C. famil. ercis. In dictis locis concluditur, ꝙ qn̄ filius rogatur restituere hæreditatem sub cōditione, & alienat aliquā rē ex hæreditate, in dubio videt̄ ipsum eligere pro sua legitima, vt sic alienatio valeat: facit tex. in l. cū debitori. ff. rem ra. habe. nisi probetur, ꝙ in alternatiua rerum, quando electio est creditoris, valet solutio facta pro parte: quia hoc ipso quòd creditor recipit partem, videtur eligere illam rem. & sic electio declaratur, nō solum ex verbis, sed etiam ex facto, quod non potest aliter valere, nisi videatur facta electio. Et ideo not. singu. illum tex. in l. quod si fundus. ad ea quæ habentur in d. §. res quæ. Pro opi. do. Io. multum facit: quia quando vna ex rebus alternatiuis eligitur, illa sola remanet in obligatiōe, & perinde est, ac si sola promissa fuisset: vt l. si stipulatus sim illud aut illud. de verbo. obli. & no. in l. si duo. ff. eo. titu. l. si duo. de consti. pec. Sed si solus fundus fuisset datus in dotem, sine dubio fieret diuisio fructuum. idem videtur dicendum facta electione. Præterea non est verum, quòd licet trāslatio sit voluntaria, non debeat fieri diuisio pro portione fructuum: sicut sentit glo. in versi. debebitur. in versi. econtrario. s̄. eo. vel secundùm hoc. econtra si translatio esset necessaria, semper deberent diuidi fructus pro rata anni. contra l. defuncta. ff. de iusti. & iu. Vera ergo ratio videtur esse, quia fructus dantur marito non simpliciter, sed pro oneribus matrimonij. Vnde quatenus non sustinet onera, non debet lucrari fructus, & quatenus ea sustinet pro tēpore, quo sustinuit, debet lucrari etiā fructus qui percipuntur sol. mat. Verum quia cōior opi. videtur esse cum glo. in vers. debebitur. ibi ratio non videtur esse ita bona, sicut prior. Tetigit ēt hic Ange. quid si solu. matri. non apparet, quando ceperit necessarium à princi. & sic non potest cōstare pro quota parte anni maritus debeat lucrari fructus, & pro quota vxor. Et respondet ꝙ tunc matrimoniū cēsebitur esse initiatum in anno artificiali. i. à tēpore natiuitatis dn̄i, vel incarnationis, scd̄m qd̄ locus ille, in quo habitat, computat annū ex sua consuetudine, nihil allegat: & tn̄ cōiter. Mod trāseunt cū eo. Sed attenta subtilitate iuris, non videtur dicendum hoc modo, sed distinguendum, prout distinguitur per Bar. in l. j. §. non autē. ff. depo. scd̄m ea, vbi vult ꝙ qn̄ eadē die appareāt facta duo testamēta, nec scitur qd̄ sit prius vel posteriꝰ, ille qui agit, debet succumbere, & possessor debet vincere, per regulā positam in l. nō solū. §. sed vt probari. ff. de no. oper. nunc. & in l. mater. C. de proba. facit optime quod ponit glo. not. xij. q. iiij. c. vnico. quam declarat domin. Abb. in c. iij. in fin. commē. de pecu. cleri. & qa Bart. hic in nota. sequitur illā q. de eo qui fuit vulneratus de mense Nouembris, & accusat postea de mense Augusti, dicens ꝙ de anno præsenti de mense Nouembris fuit vulneratus, ille libellus potest sustentari, capiendo annū naturaliter, nō artificialiter à natiuitate, vel incarnatiōe: & ita dicit tenere Iaco. de But. Insti. de act. in prin. quæ sunt dicta Bar. qui etiā refert Iac. Bu. in loco prædicto in l. libellorum. in vlt. co. ff. de accu. & in l. cū hæres. §. Stichus. ff. de statuli. & in l. ita vulneratus. vbi est tex. ad l. Aquil. Tetigit etiā q. in l. j. §. annus. ff. de iti. actuq̄ priua. & non supposita alia consuetudine, illa doctrina esset vera, qa sicut probatur in dictis rebus, anni mentio in dubio capitur naturaliter. Si autem esset consuetudo, ꝙ in prī. quinterni, vbi continentur accusationes, ponerentur anni domini, tùnc de illo anno videretur esse intellectum: vt ibi ipse declarat. † Et ad materiam vide quod not. Arch. & Ioan. And. in c. j. de reli. lib. vj. vbi dicūt, ꝙ

annu

a Ann⁹ artificialis[a] ꝓpriè remota cõsuetudine incipit ab incarnatione. Et ad ea quę s. diximus, quãdo mulier percipit pensiones, antequã nuberet: adde ꝙ illa differentia, quam ego feci inter dominũ decerpentẽ fructus immaturos, & colonũ, non est bona: quia sicut patet ex iuribus suprà alleg. maximè ex glos. l. vsusfructus. & ex dictis Ang. in l. qui absentem. in colligendo fructus immaturos, plus permittitur colono, quàm dño.

Ob donationes. Et adde ad ea quæ s. dixi in .qõ. & not. per Ang. ex quo videntur veriora, attento ꝙ quãdo marit⁹ habet electionem, restitutio fundi dotalis est voluntaria, nec repugnat subiecta materia: vt dicit Ioã. de Imo. qa secundùm cõmunem sñiam gl. in princ. hui⁹ l. in verbo, debebatur. in causa dotis fundatur, quare fructus diuiduntur, non est, nisi qa translatio de viro ad mulierem non esset voluntaria, sed necessaria: vnde quãdo reperitur voluntaria, sicut in casu Ang. idem videtur dicendum in fundo dotali, quod in alĳs cõtractib⁹. Nec obstat, ꝙ facta electione solus fund⁹ remanet in dote. l. si stipulatus fuerim. de verb. obliga. quia cõcedo, sed tamẽ ꝙ solus fundus remanet in dotem, habet originem à causa volũtaria, & sic videtur trãslatio necessaria. l. si fideiussor. §. necessaria. ff. qui satisd. cog. Mulieri agenti ad fructus dotis opponit̃ cõpensatio ex parte mariti cõuenti. hoc dicit, vsq; ad §. qđ in anno. ¶ In glo. j. ibi: cũ hoc statu. §. si diuortio. hãc glo. limitat Dy. in l. iĳ. j. de auro & arg. leg. qñ cõiuges fecissent diuortiũ bona gratia, etiã dicit ꝙ cõfirmatur donatio. & ita Cy. hic, & Pau. de Ca. Sed istud dictum facit, qa tex. in dicto §. diuortio. requirit seu dicit, quòd cõfirmatur donatio, si talis sit volũtas viri: & sic videt̃, ꝙ requiratur post diuortium noua declaratio volũtatis, sicut dicimus in simili, in l. j. §. si filius. ff. de leg. iĳ. & in l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bon. pos. secundũ tabul. in quibus patet, ꝙ qñ actio à princ. fuit inualida ex inhabilitate psonæ, superueniente habilitate nõ sufficit prior volũtas, sed requiritur noua voluntas. Credo tamẽ dictũ Dy. posse sustineri, & satis est de mẽte tex. in §. diuortio. postq; eñ dixit, ꝙ volũtas requiritur, subĳcit ꝙ quidam diuertũt bona gratia, & quidã mala gratia: ex quo datur intelligi, ꝙ causa est illa, quæ facit pſumi cõsensum & dissensum: & sic nõ requirit̃ noua voluntas expressa. Quid autẽ si nõ apparet ex qua causa sit factũ diuortiũ, vtrum pſumetur factũ bõa gratia, vel mala? Videt̃ posse dici, ꝙ in dubio videt̃ factũ mala gratia, cũ eñ alioqn pſumat̃ culpa vnius ex coniugibus, vel forte amborũ: arg. l. creditor. ff. pro socio. & quod not. in c. estote. de reg. iur. & in l. si præses. ff. de pe. ¶ In glo. super verbo, cõpensatione. ibi Ioã. ibi: nõ est dos. ista glos. vt hic Pau. de Cas. põt dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ velit dicere fructus & res datas in dotem nõ esse ipsam dotem, licet

10 sint res dotales, † quia dos est quoddã ius vniuersale, cõtinẽs in se res dotales: vt l. qđ dicit̃. j. de impẽ. vnde licet res dotales nõ possunt retineri ꝓpter res amotas, vel donatas: vt in §. taceat. præalleg. ipsa tamẽ dos potest diminui per exceptionẽ cõpensationis, quã potest opponere maritus, licet res dotalis non possit retineri. & hanc solu. approbat Bar. in l. rẽ iudi. §. j. s. eo. Secundo modo põt intelligi glo. illa secundũ Bald. hic, ꝙ fructus percepti à marito sol. ma. nõ dicũtur esse dotis: qa ex quo mrimoniũ est solutũ, non põt intelligi amplius dos, quæ non põt esse sine matrimonio: vt l. fi. C. de dona. ante nupt. Sed hoc dictũ est falsum: vt dicunt Moder. & bene, & contra text. in l. si marito. §. fi. j. eo. in vltimo rñso. nec eñ dos perdit naturam dotis, postq; semel est constituta, nisi post restitutionẽ: vñ fructus augẽt dotẽ, sicut quoddã ius vniuersale. Et ex hoc sequit̃, ꝙ etiã si mulier peteret dotem simpr̃, nõ faciendo mẽtionẽ, de fructibus, ꝙ iudex posset condẽnare in fructibus, qui augent dotẽ, sicut dicimus in peti. hære. vt l. item veniũt. §. item nõ solũ. de peti. hæred. vbi hoc tenet Ang. & clarius in §. fructus. qui sequtur. Ex hac tñ expositione Bald. not. ꝙ priuilegiũ cõcessum doti in §. taceat nõ verificat̃ in his quę veniũt accessoriè ad dotẽ, sicut in fructib⁹. Sed cõtra hoc facit tex. not. quẽ ibi põderat Bal. in l. iĳ. §. sed & si qs. ff. de neg. ge. p quẽ ipẽ tenet ibi, ꝙ dispõ exorbitans à iure cõi, habet locũ nõ solum in principali, sed etiã in accessorio. Præterea tex. dicit in l. j. s. eo. ꝙ dotis cã est priuilegiata: ergo istud priuilegiũ cõpetit in dependẽtibus à dote antecedẽte, vel cõsequẽte: vt l. cũ hi. in pri. ff. de trãsac. & ibi per Ang. & declarat Bar. & no. in l. solet. vltima q. ff. de ali. & cib. leg. Io. tñ de Imo. videt̃ sequi hic hanc doctrinã Bald. intelligendo glos. magis gñalem, & tertio mõ, ꝙ neq; fructus percepti ante matrimoniũ, neq; post ma. solut. augent dotem, per priuilegiũ positum in §. taceat. qa veniunt accessoriè ad ipsam dotem: quod nõ videtur bene dictũ, qm̃ cũ augeant dotẽ formaliter, sicut vniuersale, qđ augetur à fructibus, non potest dici ꝙ sit accessorium dotis, sed pars dotis.

Tene ergo primum intellectum glos. qui est de mente Barto. & solue contrariũ formaliter: vt ponit Bar. in l. rei iudicatæ. §. j. j. eo. ¶ In ea. glo. ibi: solu. hic res amotæ &c. Ex hac glo. colligunt̃ duo no. secundũ Barto. & alios. Primũ est, ꝙ quãdo fructus nõ sunt cõsumpti, non põt obĳci cõpensatio à marito de q̃titate rerũ amo. Secundum est, ꝙ fructibus cõsumptis succedit obligatio ad q̃titatem pecunię. Et ex hoc sequit̃ magna vtilitas, secundũ Bar. qa si postea augeatur valor & pretiũ fructuũ, ille qui cõsumpsit fructus, nõ tenebitur ad valorem maiorem, q̃ superuenit, sed ad q̃titatẽ simpliciter. ¶ Circa primũ articulũ adde doctri. doct. inquantũ volunt, ꝙ non possit obĳci cõpensatio de fructibus ad q̃titatem, qñ fructus extant, ex eo, quia qui cõpensat soluit: vt l. si debitor. ff. qui po. in pi. ha. & l. amplius non peti. ff. rem ra. hab. & aliud pro alio inuito creditore solui non põt: vt l. ĳ. §. mutui. ff. si cer. pet. Nam contra istam doc. videt̃ esse casus not. quẽ ibi ponderat Ange. in auт. de alie. & empt. §. hoc etiam. vbi probat, ꝙ creditor qui accepit pignus ab ecclesia, fructus perceptos debet computare in sortem: per quem tex. reprẽhendit doc. glo. & Bar. hic, nec obstat glo. videlicet ꝙ sit quæsitum dñium creditori, cũ ipsi fructus sint sibi obligati, vt hic per eum. & hac rõne vtitur Bald. in l. j. C. de pign. actio. nam potest responderi, concedẽdo hoc, & cũ hoc stat, ꝙ debitor inuito creditore possit sibi dicere, do tibi istos fruct⁹, & transfero in te dominium, vt cõputes ipsos in sortem: hoc enim videtur tacitè actum ex natura contract⁹ pignoris. Et ad hoc bene facit text. in ca. j. de vsu. vbi dicitur, ꝙ absolute fructus rei pignoratę debẽt computari in sortem: nam illa dictio significat idem, qđ indistinctè, & ipso iure l. ĳ. §. quod pater si conditionẽ. de inoffi. test. & sic siue fruct⁹ sint cõsumpti, siue non, possunt cõputari volente debitore, etiam inuito creditore. ¶ Scđò arguo sic: qñ aliquis debet fruct⁹ speciales, qđ pro fructibus potest solui expartimur: secũdũ glos. in l. fundi Treba. ff. de vsufru. leg. ergo licet non possit obĳci compensatio de fructibus, obĳcietur tamẽ de æstimatiõe, quę est ꝓ impotentia soluendi. Sed ad illa possumus respondere, tenẽdo communẽ opi. & primò ad §. hoc etiã. qđ est speciale in ecclesia, ꝙ illa l. intelligit̃ scđm alia iura. s. qñ fruct⁹ sunt cõsumpti, indistinctè debẽt cõputari in sortẽ, siue absolutè: nec etiã tollit illa dictio præcisa, quin possit restringi per alias leges, qđ patet in multis casibus, qui enumerant̃ in c. cõquestus. eo. tit. fructus pignoris nõ cõputant̃ in sortẽ. Et hãc opin. Bar. tenet Anto. de But. in c. ad nostram. de iureiu. pro qua videtur casus in l. in summa. §. in frumẽto. de condi. indeb. vbi dicitur, ꝙ si frumẽtum est solutũ indebi. quòd si fructus extant, ipsi cõducũtur: aliàs cõdicitur æstimatio. Et quia vt vides, quãdo fructus nõ possent restitui, succedit obligatio ad q̃titatem: adde quòd idem possit dici, si non possent pſtari, sine magna difficultate. glo. est no. secũdùm Bart. & Moder. in l. eum qui certarum. §. fina. de verb. obli. Debes autẽ pro cõplemento scire, ꝙ qñ fundus est cõsuetus locari ad pecuniã dicto nõie fruct⁹, intelligit̃ ipsa pensio, secundũ Bar. in d. l. fundi Treba. sup quo vide tex. in l. dñi prædiorũ. C. de agri. & censi. li. xj. Sed adhuc deducit̃ in hoc artic. duplex dubitatio. ¶ †Prima est, nunquid fructibus cõsumptis fiat cõpensatio ipso iure: an verò ita demũ si opponat̃ exceptio cõpensationis: qđ tangit hic do. m. & d. Bald. tenere, ꝙ sit ipso iure. Sed hoc vbi dicat Bal. nõ alleg. tñ tex. pro hac opin. in l. j. C. de distra. pig. in ver. ipo iure. pal. leg. text. põt intelligi, sicut alia iura quæ dicunt, ꝙ cõpensatio sit ipso iure supplendo. s. hoĩe opponẽte, sicut supplet Io. & cõmunis opi. in l. ĳ. ff. de cõpen. & in l. si cõstat. vult; ꝙ fiat cõpensatio ipo iure ad tollendũ pign⁹: & hoc sequit̃ ibi Saly. p l. sĩal le. p d. m. nõ ergo tollet̃ taliter ipo iu. sed oblo pign. vt pign⁹ nõ possit vendi. Et sic intellige dic. do. m. ¶ Scđò dubitat̃, nunqđ si aliqs possidet mala fide, habeat locũ, qđ dr̃ ĩ gl. ꝙ cõsumptis fructib⁹ succedit oblo ad q̃titatẽ. Vr̃ Bar. sentire ꝙ nõ, dũ dicit ꝙ in his qui illicitè percipiunt fruct⁹, hoc est, & sic aliter sentit, q̃ ĩ his q pcipiũt mala fide. Pro ista cõclus. allle. d. Paul. tex. in l. mala fi. C. đ cõdi. ex le. vbi dr̃, ꝙ fructib⁹ cõsumptis à malę fi. possessore põt agi cõdict. ex l. ad fruct⁹. Io. de Imo. distinguit aliter: videlicet ꝙ aut loqmur ĩ act. reali, & tũc nõ possemus quærere in bõæ fi. possessorẽ, tum qa lucrat̃ fructus, qa nõ põt cõueniri in fructibus quos nõ lucrat̃, nisi quaten⁹ est factus locupletior: vt no. in l. fruct⁹. ff. de rei ven. siue loqmur in possessore malæ fi. & tunc ipse dicit, ꝙ si cõsumpsit fructus, ꝙ cõuenitur perinde, ac si fructus extarent: qa dolo desĳt possidere: vt l. sin aũt. §. si hęres. ff. de rei ven. Et sic tenebit̃ ad fruct⁹, sicut ꝓbatur in d. l. mala fi. C. de cõdi. ex l. Io. de Imo. nõ distinguit inter existentẽ in bona fi. & in mala fi. sed inter eũ qui cõuenit̃ actiõe personali, & actione reali, vt primo casu petatur exceptio, scđo petant̃ ipsi fructus. Sed cõtra illa dicta est casus

a ¶ Annus artificialis. Add̃ ꝙ quidam cõputãt à natiuitate, qdã ab ĩcarnatione: vt est gl. ĩ cle. j. de sum. tri. glo. in rub. C. de indicti. li. x. Bar. ĩ l. libellorũ. in §. si accusator. ff. de accu. diffuse per Card. Alex. in c. in noĩe dñi. in j. no. xxiiĳ. distinc.

in l.eum qui.in prin.ff.de his qui,vt indig.ibi enim hæres qui non vẽdicauerat mortẽ defuncti,erat in mala fi.vt ibi dicitur. Itẽ ibi agebaꝛ peti.hæred.q̃ eſt actio realis, habens perſonales pſtationes:vt l.hæreditatis petitio.C.de peti.hæred.& ſic ille tex.confundit vtrãq; opi.Et ideo Bar.ibi ſimpliciter tenet,ꝙ conſumptis fructibus ſuccedit obligatio ad q̃titatẽ. Præterea in l.ſumma.§.in frumento.ff.de condi.inde.ſi poneremus, ꝙ ille qui recepit indebitum,recepiſſet ſcienter,eſſet certe in mala fid.& tñ conſumptis fructibus ſuccedit obligatio ad q̃titatem. Et oportet intelligere,ꝙ illi fructus deberenꝛ in ſpecie: nam ſi debenꝛ in genere:verbi gratia, decẽ corbes frumenti: tunc qa idẽ debetur in genere, nõ ſuccederet obligatio ad q̃titatem pecuniæ:vt declarat Bart.in d.l.cũ ita fuerint decepti.in illo tex.ꝙ forte tunc non videꝛ tenere.Non ob.tex.in l. mala fi,& etiam iura quæ dicũt ꝙ malæ fid.poſſ.teneꝛ reſtituere fructus conſumptos,qa ſub nomine fructus intelligunt intereſſe.i.æſtimationẽ fructuũ:nã qñq; appellatione fructus venit intereſſe:vt l.loci corpus.§.in confeſſoria.ff.ſi ſer.vend. & ibi hoc not.Bal.& Ange.ſicut econtra aliqñ fruct⁹ petunꝛ ſub forma intereſſe,ſecundũ Bar.in l.ſi filius.§.cũ fundus. de verbo.oblig.Et ex hoc ſequiꝛ no.illatio,quã facit Bar.hic,videlicet ꝙ qa ſuccedit obligatio ad q̃titatẽ,nõ põt creſcere æſtimationẽ reſpectu fructuũ conſumptorũ,ſi tẽpore petitiõis valerent plus:iuxta not.in l.vinũ.ſi cer.pet.Et hanc ſñiam approbat Bal.in l.ij.in fi.C.de fruct.& liti.expen. allegat text. in l.arbitrio.§.j.ff.de dona. Et adducit not.rõnẽ,quia ſi diceremus,ꝙ haberetur ratio eius,& valent.plus reperieꝛ officiũ iudicis,q̃d deſeruiret alteri officio iudicis.ſ.officio,per quoꝺ fructus reſtituunꝛ.Cuius cõtrariũ tenet gl.fin.in l.hæres.§.fructuum.ff.de peti.hære. Aduerte tñ,quia hoc non haberet locum,ſiue illa ratio, qñ fructus peterenꝛ iure actiõis,vt eſt ĩ caſu noſtro idẽ:cũ eſſet dicendũ per primã rationẽ ſuã & per ea quæ hic not.Bar.qa obligatio ad fructus eſt penitus extracta. Si tñ velles tenere opi.Moder.ad tex.in §.in frumento.poſſet rñderi,ꝙ ibi loquitur in condictiõe inde.in qua non teneꝛ reus,niſi quatenus eſt factus locupletior.l.indebiti.§.ſi vnus. ff.de cõdi.inde.Vnde poſſet dici,ꝙ hactenus videꝛ factus locupletior,quatenus valebat æſtimatio fructuũ,cũ fuerint conſumpti.Sed ad tex.in l.cũ qui.eſt difficilior rñſio:& vltra prædicta do.me,hic enumerat multos caſus,in quib⁹ creditor nõ tenetur cõputare fructus in ſortem,quos enumerant canoni. in c.conqueſtus.& in c.j.de vſur.vnde dic vt ibi per eos.Et aduerte, quia remanet nouus caſus,quid ſi creditor accepit domum in pignus,nũquid habitante domũ cũ familia teneaꝛ ad penſionẽ,ſaltẽ quã ipſe ſoluiſſet de dicta domo,ſi habuiſſet eã cõducere:ſup quo Spe.dicit in tit.de pig.§.j.ver.q̃d ſi.quã ſequitur do.Abb.ĩ c.cũ cõtra.extrã.de pig.ꝙ cõputabit ſibi fruct⁹, id eſt,pẽſionem,quã eſſet percepturus ipſe. Et in hoc reſidet do.Abb.licet Spec.aliter ſentiat.Sed Bal.quẽ ipſi non viderunt in authen.ei qui iurat.in vlti.char.C.de bo.aut.iudi.poſ. tenet oppoſitũ, & loquiꝛ in pignore ꝑtorio, qñ creditor fuit miſſus in tenutam. Moueꝛ hac rõne,qa ipſum detinere pign⁹ & fructus,q percipiunꝛ ex domo.i.habitatio,videꝛ eſſe idẽ:ſicut ergo ꝓpter ius detinẽdi,q̃d habet in pignore ꝑtorio inſiſtere rei,nõ ex eo ꝙ ꝑ hoc teneaꝛ aliqd ſoluere debitori:ita vꝛ ꝙ propter habitare,q̃d eſt idẽ,nil teneaꝛ ſoluere. Nos poſſumus diſtinguere,concordãdo pro opi.ꝙ aut creditor hactenus habitauit domũ per ſe,vel per alium,quatenus erat neceſſe ad cuſtodiam rei:& tunc nulla debeaꝛ penſio,qa hoc fecit,vt conſerueꝛ pignus,& ad vtilitatẽ debitoris: aut habitauit cũ tota familia vltra q̃ eſſet neceſſe ad cuſtodiã,ꝙ pro illã habitatione debeaꝛ penſio:facit optime pro primo membro q̃d ponit Bar.& Moder.in l.duo fratres.ff.de acq.hære. vbi dicũt,ꝙ ſi vnus ex ſocijs pro indiuiſo habitat rem cõem altero abſente, non teneꝛ ad penſionẽ pro parte ſocij,qa non poterat vti parte ſua,quin etiam vteretur parte ſocij:ita etiam eſt dicendum in primo caſu,qa actione cuſtodiæ non poterat ſeparari ab habitatione,quæ ibi fiebat cuſtodię cauſa:illa non dicitur habitatio,de qua debeat ſolui penſio.

Quod in anno. Diuiſio fructuum debet fieri de ſemeſtri in ſemeſtrem,quando idem fructus vel ſimilis bis colligiꝛ in anno:& ſimiliter ſi primo per plures annos colligunꝛ fructus,debet fieri diuiſio pro rata pluriũ annorũ,& non ſolũ de immobilibus,ſed etiam de mobilibus operis ſeruorũ,& penſionibus fit ꝑdicta diuiſio.h. d.vſq; ad §.ſi fundus.¶ No.primò,in pluribus annis,ſcd̃m expoſitionẽ gl.& etiã ſcd̃m aliã expoſitionẽ,quã dabo,ꝙ illa dictio,pluribus annis.ſ.iiij.vel v.Et ex hoc videtur poſſe intelligi,ꝙ ſi aliqs in accuſatiõe deducit ſe fuiſſe vulneratũ pluribus vulneribus,ille libellus eſt obſcurus;& multofortius teſtes eodẽ modo dicãt,videꝛ ꝙ non ſit probata certa intẽtio accuſatoris.Contrariũ tenet Bart.in l.ſi gemma arbor.in fi.ff.arg. fur. 11 cę.vbi dicit,ꝙ†qa in pœnis debet fieri[a] minor interpretatio:vt l.ſi præſes.ff.de pe.& l.iij.§.fi.& ibi per Bar.ff.de ſuſpe.tu.intelligeꝛ de minori numero.i.de duobus vulneribus:& ſi dicatur in libello,vel in dicto teſtis,ꝙ vulnerauit pluribus,& plu 12 ribus vulneribus,intelligetur de quatuor vulneribus.¶†Secundò not.in verſ.itẽ ſi locatio.ibi:ſuper annũ mercedẽ &c. ꝙ illa dictio,ſup[b],non ſolũ eſt implicatiua,ſed etiã repetitiua, ac ſi diceret,ꝑſtabiꝛ merces annua,& aliqd vltra.Vnde ſi teſtator ita dicit,relinquo Titio cẽtũ ſuper dotẽ ſuã.videꝛ eſſe ꝑlegata dos.Ita not.determinat Iac.de Are.ꝑ iſtũ tex.in l.q vltima.ff.de do.ꝑle.& ibi hoc tenet Bar.cõtrariũ tenet Ang.& dicit fuiſſe cõſultum Florẽtiæ in l.ſi ſeruus legatus.§.ſi ita ſcriptũ.de leg.j.Sed pro opi.Ia.vltra iſtũ tex.eſt caſus not. cũ gl. in l.Seiæ.in prin.ff.de fund.inſtru.& loquitur ibi de dictione, inſup,pro qua etiã vide bonũ tex.in c. ſignificauit.extrã, de appe. ¶Tertiò not.in §.nõ ſolũ tẽpus ꝑceptiõis,ſed etiã tẽpus culturæ ꝑcedẽtis.vt ille debeat participare fruct⁹,q coluit fructus,licet nõ ꝑceperit.Et hoc facit ad intellectũ Mod.quẽ poſuit in prin.dicunt em̃,ꝙ ideo pẽſiones futuræ nõ cõtribuunꝛ cũ penſionib⁹ ꝑteritis,& fructib⁹ ꝑceptis,qa nõ videꝛ conueniens,ꝙ qs habeat fructũ duarũ culturarũ:q̃ rõ videtur cõfundi in illo tex.qa in acqſitiõe fructuũ faciẽda à marito, ſicut inſpiciꝛ cultura ꝑcedẽs,ita inſpiciꝛ ipſa ꝑceptio fructuum, vt ex ipſa ꝑceptiõe maritus partẽ fructuum poſſit lucrari:& ſic non videꝛ reſultare abſurdũ,ex quo nõ ſolũ culturæ,ſed etiã ꝑceptiõi fructuũ aſſignatur acqſitio ipſorũ fructuũ: facit etiã ille verſ.ad id q̃d diximus poſt Bal.in prin.l.videlicet ꝙ id dr̃ eſſe factũ tpe guerræ,q̃d eſt factũ poſt cauſam guerræ ortã, & qñ ꝑparabaꝛ:vides em̃,ꝙ in acqſitione fructuũ conſideramus nõ ſolũ ipſam perceptionẽ,ſed ꝑparamẽta,etiã q̃ fiunt ad acqren 13 dos fructus.¶†Quartò no.in verſi,de pẽſionib⁹.in fi.ꝙ appellatiõe fructuũ[c] cõtinenꝛ nõ ſolũ pẽſiões,q̃ ſoluunꝛ,ꝓ habitatione domus,& vocanꝛ ibi fructus ciuiles per glo.& Bar.in l.fructus.ff.de rei ven.Et ille tex.videꝛ ꝓbare in fi.ꝙ proprie ſunt fructus:ſed in l.ancillarũ.in fi.& in l.mercedes.ff.de pet.hære. videnꝛ illa ſeparari à fructib⁹:vnde dr̃ in l.mercedes.q̃ ſunt loco fructuũ:cõiter tñ qñ fit mẽtio de fructibus,ibi fruct⁹ q non capiunꝛ immediatẽ ex re,ſed propter rẽ cõprehẽdunꝛ:vt hic, iuncta l.fruct⁹.ſ.e.& l.Iul.§.à fructib⁹.de act.emp. cõprehendunꝛ etiã ĩ diſpõne teſtatoris,ſcd̃m Bar.in l.fundi Treb.ff.de vſufru.leg.Et ſimiliter ſi aliqs petit fructus in libello,iſtæ pẽſiones cõprehẽdunꝛ ſcd̃m Bal. q hoc declarat in l. ſi traditio. in vlt.q.C.de acti.emp.Et qd veniat nomine reddituũ, & obuẽtionũ,vide per gl.& Mod.in c.gn̄ali.de elec.li.vj.Et ſcias,ꝙ appellatiõe fructuũ non veniũt fruct⁹ fructuũ,ſed appellatione oĩs cauſæ bñ veniũt.Gl.eſt no.in l.ſed & partus.ĩ prĩ.ff.q̃d met.cau.& qd ĩportet hoc verbũ,oĩs cã,vide ꝑ Ang.in l. Iul. §.ij.ff.de rei vend.& in l.præterea.ff.eod.tit.¶ In gloſ.j.ibi: & hoc idẽ dico &c.ex illa glo.poſita ſup verbo,cędua.manifeſte apparet,qa vnus caſus poniꝛ in ver.& in plurib⁹ annis, & ĩ verſ.vt in ſylua cędua.q intellect⁹ ẽ manifeſtẽ falſus,ſi in tex. dictio vt eſt in meo,qa illa eſt exemplificatiua dicti præcedentis,& ponit eundẽ caſum.Præterea etiã ſi ſit dictio, &, adhuc nõ põt bñ ſeq ad caſus ꝑcedẽtes:illic em̃ dr̃,ꝙ ſi ager coliꝛ bis in anno,& bis colligunꝛ fruct⁹,non ſit diuiſio fructuũ ꝓ toto ãno, ſed ꝓ ſemeſtri:qũo ergo idẽ dicim⁹ eſſe in ſylua cędua, in qua nec bis coliꝛ ſylua in anno,& fruct⁹ ꝑcipiũtur poſt plures annos,nõ bis in eodẽ anno?vt glo.exẽplificat ſup ver.cædua. Verus ergo intellect⁹ lr̃æ eſt iſte,qa ſicut fruct⁹, qñ colligunꝛ bis in anno, & ſequũtur & diuidũtur ꝓ vna cultura, & pro rata tpis vni⁹ culturæ:ita qñ ꝑcipiunꝛ poſt plures annos, ſicut eſt ĩ ſylua cędua,fiet diuiſio,habito reſpectu ad oẽs ãnos, qa ꝓ oĩbus annis eſt vna cultura.¶ In eadẽ glo.ibi:ſed vꝛ.ex. gl.ponit ad cõtrariũ quatuor ſolutiones.Et prima & ſcd̃a approbanꝛ ꝓ veris,quas iũge ſimul,& dicas ꝙ qñ ager bis coliꝛ in eodẽ loco,& ex eodẽ loco ꝑcipiũꝛ fructus ſimiles,ꝙ diuidiꝛ annus ꝓ ſemeſtri,vt dr̃ ĩ text.ſecus ſi ꝑcipiunꝛ in alio loco,& ſint diſſimiles.Sed tertia ſolutio ẽ multũ obſcura:dicit em̃, ꝙ hic directio attẽdiꝛ ibi ꝑ obliquũ. Quæ verba nõ declarãtur per aliquẽ.Sed do.Io.de Imo.dicit,ꝙ illa ſolutio põt eſſe vera,& habere bonũ intellectũ:ſed qũo hoc ſit, nõ declarat.Intẽtio tñ gl.vꝛ fuiſſe ibi,ꝙ hic fruct⁹ acqrũtur ꝑ ꝑceptionẽ, & ſeparationẽ ipſorũ à terra,q̃ eſt directa ꝑceptio , et ĩmediata: ſed ĩ l.ſi fund⁹:§.fi.nõ agiꝛ de ꝑceptiõe directa fructuũ, ſed idirecta & obliqua,q̃ dr̃ obliqua dupl'r. Vno mõ, inq̃tũ deductio expẽſarũ fit,niſi d̃ fructib⁹,ĩ qb⁹ fuit facta expẽſa, nõ de alijs loco ipſorũ. Scd̃a,qa nõ acqrunꝛ fruct⁹ ex ipſa ſeparatiõe facta à terra,q̃ eſt directa ꝑceptio: ſed ꝓpꝛ expẽſas deducuntur ad

a ¶In pœnis debet fieri. Adde in regula,in pœnis,de re. iur.lib.vj.

b ¶Dictio,ſup. Adde ꝙ multis modis ſumitur,de quo ꝑ Io. Cald.in rñ.de reſt. ſpol.in conſ.

c ¶Appellatione fructuũ. Adde an cõtinenꝛ decimę & oblatiões,vide ꝑ doc. in c.paſtora.de do. Inno.in c.cũ inter. de verb.ſig.& per Cy.in l.certũ.C.de rei ven.doct.in clemen.j.de reb.ec.nõ alienand.

tur,admissaq; sol.expensarũ,pro quib⁹ detinenť:quæ solutio iudicio meo nõ habet saporẽ iuris:qa siue cõsideras fruct⁹ vt p cipiunť directo,siue vt pcipiunť per obliquũ,nõ assignata alia cã & rõne differẽtiæ,nõ videť esse differẽtia inter hos casus: regulariter eñ,qđ nõ licet directo,nõ licet p indirectum:vt l. pupil. §.j. & §.fi.ff.de auť.tu.& l.j.C.de natu.li. Quarta ergo solutio videť melior,quæ dicit ꝙ quo ad expensas dũtaxat,il la duo semestria cõputanť pro vno anno,quo ad hũc effectũ, vt si sumpt⁹ nõ possunt adduci,ex quo semestri deducanť ex secũdo,ne maritus remaneat in dãno.qđ habet multã æquita tẽ:nã in bonæfidei possessore videmus,ꝙ si nullos fructus pci pit, & faceret expensas, damnũ sibi cõputatur:vt l.si à dño.§. fina.de peti.hære.in hoc tñ quãdo nulli fructus essent perce- pti,differt maritus à bonę fidei possessore,vt vidisti declaratũ in l.fructus.s.eo.¶ In glo.super verbo,amplius.ibi:puta plau strũ lignorũ &c.hoc melius declarať in fi.glo.quæ dicit,ꝙ ver bũ,amplius,positũ in pen.ver.põt esse aduerbiũ tẽporis,& ad uerbiũ quãtitatis.Si est aduerbiũ q̃titatis,hoc significat ꝙ lo- catio fuit facta ꝑ qnquẽnio,vt sing.annis soluať pensio,& vl tra illam pensionẽ annuã in fin. quinquẽnij solueret certũ qd: vt dicit gl.plaustrum lignorũ.Si verò est aduerbiũ tẽporis, in ver.pe.sicut in ver.& tunc sensus literæ est ille,scđm gl.ꝙ si fi nito qnquẽnio locationis est finitũ matrimoniũ,qđ intellige ĩ cepto scđo quinquẽnio,ꝑ aliqua parte tẽporis,tũc pro illo tẽ pore,qđ effluxit de secũdo quinquẽnio,fiet diuisio fructuũ.i. illius pstationis,de qua debebat fieri in fi.quinquẽnij sequen tis,habito respectu ad totũ quinquẽniũ:vt verbi gratia,si sex menses fluxerunt de scđo quinquẽnio in mrĩmonio, ꝑ ea ra ta lucreť maritus id qđ erat soluendũ in fi.quinquẽnij,quę e- rat decima,scđm gl. Si autẽ intelligas,ꝙ verbum,amplius,in ver.pen.ponatur pro aduerbio q̃titatis,idem sensus est,scđm glo.qđ est exponendũ,vt dicamus ꝙ si ex forma locationis vl tra annuas pensiones in fi.quinq; annorum debet pręstari ali- quid,& post finitũ prędictũ quinquenium in secũdo quinquẽ nio matrimoniũ durauit aliqua parte tẽporis,pro rata totius quinquẽnij incepti,qua durauit matrimoniũ, marit⁹ lucretur id qđ erat soluendũ in fi.quinquẽnij.Et licet intellectus posśit tolerari,clarior tamẽ intellectus & verior,qui cõtinuať ꝑprie ad casum p̃cedentem est iste,ꝙ sicut quãdo naturaliter fruct⁹ nõ possunt pcipi,nisi post quinq; annos,vt est in sylua cędua, si ab aliquo tẽpore illorũ quinq; annorũ mrĩmonium dura- uit, ꝑ illa rata tẽporis marit⁹ lucrať fruct⁹,habito respectu ad totos quinq; annos.Ita si ex cõuentione partium aliqđ fit præ standum pro re,de qua naturaliter singulis annis percipiunť fructus in fi.quinquẽnij:id faciat cõuẽtio partium, qđ natura rei:vt de hoc ꝙ pro quinquẽnio pstat,fiat diuisio ad ratam qn quẽnij,vt pro qua rata istius quĩquẽnij durauit mrĩmonium, per eã maritus lucretur hoc,qđ est soluendũ in fi.quinquẽnij: et sic nõ erit opponere secũdũ quinquẽnium: vt ponit gl. Sed in primo põt hoc verificari.Et secundũ hoc vlti.ver.in verbo, amplius tẽpus.debes intelligere nõ pro ampliori tẽpore primi quinquẽnij:sed ꝑ ampliori tẽpore pensionis cõmunis,quę sin gulis annis pstatur.Aduerte tñ,qa si in tex.esset dictio,&,non sic posset saluari intellectus glo.de quo diximus in j.gloss.ad ver.vt est pluribus.vt ibi poneręť vnus casus,& alter in vers. & in sylua cędua.& tunc nõ esset similitudo inter versic.& in pluribus.& ver.sequenti.in q̃titate tẽporis,sed in vnitate cul- turæ:& erit sensus,sicut in casibus p̃cedentibus,an vno seme- stri fit vna cultura,illa cultura consideratur,& nõ alia cultura alterius semestris:ita qñ pro pluribus annis est vna cultura,re spectu pluriũ annorũ fiet diuisio fructuũ:qa tñ in tex. est di- 14 ctio,vt lećt.gl.ñ põt stare:vt dixi ĩ j. gl.† Extra gl.arguit hic Bal.ad q.sup qua cõsuluit Oldr.nunqđ si archi.vendit fruct⁹ a beneficij[a] sui,sub noĩe fructus veniat id qđ est solitũ præstari ipsi Arch.in aduentu suo ad locũ bñficij.Et cõsuluit ꝙ nõ.Pri mò,qa hoc pstatur potius dignitati & personæ,q̃ bñficio. Er go non cõputatur in fructu:vt l.si verò.§.itẽ qcquid.j.eo.Sed hoc nõ videť verũ:qa hoc qđ pstat,videtur solui rõne digni- tatis quę est in beneficio:vñ sicut id qđ præstať viro tanq̃ pa trono,est restituẽdũ vxori:vt in d.§.item quicquid.ita qđ p̃- stať archi. nõ priuato noĩe, sed rõne dignitatis. Scđo moueť per tex.in l.Seię.§.medico.de an.leg.Sed ad illũ tex.põt dici, ꝙ ibi pstatio vniformis nõ debebatur ex necessitate:sed in ca su nr̃o, licet pstatio nõ sit vniformis,si tñ esset debita ex con- suetudine,videť ꝙ deberet cõputari in fructu,sicut videm⁹ ꝙ qñ relinquiť vsusfructus iurisdictionis,pœnæ,quæ debenť ex delictis, pertinẽt ad vsufructuariũ:vt l.vsufructu. la grãde. & ibi p Bald.& Ang.ff.de vsufru.le.Bar.in l.fin.j.eo.tit.& teti- git in princ.j.eo.l.& tñ.pœnæ exigendæ nõ habẽt vniformẽ pstationẽ,si sunt maiores,vel minores scđm delicta.Tertiò ad ducit tex.in l.his verbis.§.aliũ not.ff.de leg.iij. vbi expensas quæ fiunt ꝑ introitu militiæ,teneť facere hæres,nõ legatari⁹. Sed illa l.loquiť in alio casu:est eñ hoc ex natura rei legatę,vt expensa quæ antecedat traditionẽ legati,ptineat ad hæredẽ: vt ibi p Bar.Põt tñ sustineri illa opi.qa cũ istud emolumentũ tribuat rõne honoris.i.ad honorandũ dignitatẽ:põt dici,ꝙ qa datur ꝑpter honorẽ,sicut nõ cõputareť in q̃stu,nec posset ęsti mari vt merces.l.j.§.fi.ff.si mensor fal.mo.dixe.& p eundẽ in l.fi.§.diuus.de var.& extraordi.cog.ita nõ cõputabiť ĩ fructu, qa fructus ptinẽt ad lucrum.Et licet illa rõ posset euitari,qa tñ nõ occurrit melior,sequamur cõem sniam,& tene menti istũ tex.in prin.qui ꝑbat,ꝙ dispõ facta de vno tempore, trahiť ad istud tẽpus:& est eadẽ rõ,vides eñ ꝙ hic qđ diciť de anno ad sex menses,qñ in sex mensès est vna cultura,sicut cõtingit,qñ est vna cultura vnius anni.Et inde est,ꝙ dispõ facta sup præ- scriptiõe legali trahiť ad p̃scriptionem statuariã, secundũ Bar. in l.ij.§.fi.ff.pro emptore.Pro hac cõclusione vide tex.in c.sę pe.extrà,de appel.glo.tñ valde not.in cle.q̃diu.de appel.ĩ ver bo,ab hoĩe.dicit ꝙ licet terminus hoĩs subrogeť loco termini iuris,pœna tñ quæ imponiť pro termino iuris elapso,nõ vide biť imposita pro termino hoĩs. Vñ doc.huius no.literæ forte nõ haberet locũ in pœnalibus.Extra glo.hic tetigit Bar.& ꝑ lixius modo illã oppositionẽ difficilẽ,quã Barto.declarat ple ne in l.si cõstante.§.quoties.j.eo.Nam in ipso tex.& in l.vni ca.§.exactio.C.de rei vxo.actio.videť ꝑbari clare, ꝙ fructus rerum mobiliũ maritus restituit,licet eos pceperit intra annũ dotis.Sed hoc videť cõtra tex.in d.§.quoties.cui Bar.rñdit, ꝙ qñ fructus pcipiunť ex re,vel ꝑpter rem,debẽt restitui:& cõ modũ de quo loquitur text.in §.quoties.est retentio illorum fructuũ,vsq; ad fi.dilationis.Sed cõtra hanc sol.insunt hmõi, vt j.videbis,& anteq̃ rñdeãt ad tex.in §.exactio.vel priò ad iura,quæ adducunť cõtra illũ §.item.faciliter posset rñderi:qa scđm ista iura,& ante §.exactio.dicunt,ꝙ dos non debet re- stitui post terminũ.Vnde in restitutione rerũ mobiliũ debeat fieri restitutio incõtinenti,& omnes fructus debeant restitui: alleg.tex.qui bene facit in l.j.§.nõ aũt.C.de rei vxo.actio.vbi hoc videť ꝑbari.Sed ille tex. nõ facit meliorẽ cõditionẽ iuris. ff.de media iuris prudentia,sicut sępe fit.Quãdo aũt hoc sit ve rũ,ꝑbatur p duas leges,ꝑbatur p tex.in l.si cõstante.ver.siue autẽ.j.eo.vbi dicit tex.ꝙ siue res restituendæ sint piculo mu- lieris,siue viri,tamẽ marit⁹ ad id habet tẽpus legitimũ ad resti tuendũ.Sed hoc non põt esse,ꝙ aliquo casu res essent pericu- lo mulieris:secundũ iura Digestorũ,dilatio bene dareť ꝑ his quę debenť in gñe,qa grauius periculo nõ põt.l.incẽdiũ.cũ si. s.si cer.pet.ergo necessario debet intelligi,ꝙ etiã ꝑ rebus mo bilibus,quæ sunt in spẽ de iure ff.cõpetebat ista dilatio.Et ex ponit gl.dũ dicit,ꝙ periculũ põt pertinere ad vxorẽ, qñ est da ta spẽs dotalis inæstimata.Secũdò adduco tex.in l.j.§.habeo.ĩ secũdo rñ.de dote p̃leg.vbi diciť,ꝙ si mulier nõ habet in dote nisi seruũ inæstimatũ,& p̃legetur dos vxori,mortuo seruo le- gatũ extinguitur,viuẽte scilicet testatore.Et sic oñdit, ꝙ à prĩ cipio legatum valuit,ita ꝙ esset impossibile,si restõ speciei es set facienda incõtinenti,quia haberet legatũ dotis commodũ repręsentationis:vt plene dicit Bar.post glo.in l.ij.§.fi.eo.tit. Et ideo Bar.qui meli⁹ intellexit in §.quoties. noluit ꝙ etiam in isto §.dos deberet restitui post certum tẽpus:quærẽnda est ergo illa solu.Et contra solu.Barto.quã ipse ponit in d.§. quo ties. ꝑ euidentia arguo vero sic:maritus durante anno est de- bitor in diẽ,vel hęreditatis eius:sed ille qui debitor est in diẽ, nõ videtur teneri ad fructus perceptos in medio tẽpore : vt l. mulier.§.alia.ad Treb.& not.in l.in fideicõ.eo.titu.per gloss. ergo videť,ꝙ similiter marit⁹ pendẽte dilatione,vel hæredes 15 eius restituat fructus.¶ †Confirmať hæc cõclusio,qa actio do tis ẽ actio psonalis bonę fidei:vt l.j.§.sed ignoras. Sed ĩ actio ne bonæ fidei fruct⁹ nõ vendũtur,nisi post moram.l.videam⁹. §.si actor.de vsu.& plene per,glo.in l.mora.eo.tit.ergo videť ꝙ pendẽte dilatione,in qua non põt esse,nisi aliqua mora : vt l.si pius.de verb.obli.no. posśit dici, ꝙ fructus sint restituen- di.Sed ad ista respõdẽt hic Imo.& Pau.de Cast.dicẽtes quòd iura cõtraria loquũtur in dilatione data ex alia causa, q̃ ex cã miserationis.Nam dilatio,quæ datur ex causa miserationis: si cuti ea quæ datur marito , vel eius hæredibus:fructus inte- rim percepti veniunt restituendi: & ita intelligunt §.exa- ctio. Et quòd dilatio concessa marito, dicatur concessa exe- cutionis & miserationis causa,probatur in lege,si donatari⁹.de condit.ob causam.vbi probatur, quòd quando maritus agit contra vxorem, potest opponi exceptio compensationis ex dote soluenda, licet simus infra terminum restituendi dotem: & ita tenet Barto.per illam singul. legẽ,in l.iurisgen.§.quin imo.ver.vt puta.ff.de pact.Hoc autem non posset habere lo

[a] ¶ Nunqđ si archi. vendit fructus bñ- ficij. Adde Oldr. cõ sil.cxxix.incipi. in q̃õne qua quæriť.

cum, nisi quando dilatio cõceditur miserationis causa.l.si non militi.§.fi.de cõpen.& plene per Bar.ff.de verbor.obli.in l.ita stipulatus.Pro hac conclusione facit,qa quando dilatio datur miserationis causa,sicut est tempus quadrimestre,quòd datur iudicatis hoc tẽpus nõ liberare debitorem à periculo interit⁹. glo.est sing.quã ibi not.Bart.in l.si cũ except.§.quatenus.ver sic.ꝙ si homo.ff.quod met.cau.Si ergo debitor non liberatur ab interitu,ex quo sequitur quòd incurrit damnum , multo-fortius debebit restitui , & amitti lucrum . Sed illa gloss. licet sit notabilis est falsa . Et contrarium tenet ibi Bartol. prę ter ꝙ in vno casu:videlicet si mora præcessisset sententiam,vt ibi declarat Bart.& contra hanc opi.Moder.est casus clarus, quẽ repeto singularẽ in l.si longis.C.de execu.rei iudi. vbi ad hoc vt post condẽnationẽ factã de spẽ reus teneatur de fructibus, requiritur ꝙ sit in mora manifesta:& similiter vt teneatur de interitu.sed pendente dilatiõe miserationis causa,nõ põt dici in mora,ergo impossibile est ꝙ restituãtur fructus. Et hoc est secundũ verã opi.quã suprà dixi,ꝙ in actionibus bonæ fid.nõ veniunt fructus,nisi post morã.Posset tñ saluari opi. Mod.vt tangit hic do.me.ꝙ esset trãslatũ dominiũ ipso iure in vxorẽ rerum dotalium,iuxta l.in rebus dot.C.de iure dot.Nam si ageretur rei vendi.post lapsum anni,facilius posset admitti,vt essent restituendi fructus:tex.tamẽ in l.in rebus.si bene memini,non loquitur,nisi immobilium:de quo dicam vnum ver bum in l.sequen.Tangit hic etiam do.Paul . nunquid dilatio annalis habet locũ,quãdo maritus vel eius hæredes haberẽt in promptu,& faciliter possent restituere dotẽ quã debẽt . & refert Cyn.tenuisse,ꝙ tunc non habet locum,vt ipse notat in d.§.exactio.Et hanc opi.tenet ipse cũ modificatione,videlicet nisi restitutio rerũ facien. infra annũ posset auferre commodum aliquid ipsi marito.Tunc enim vt gaudeat cõmodo medij temporis,etiã si habet paratam restitutionem poterit retinere vsq; ad terminũ , ne auferatur sibi commodum medij tẽ poris,de quo in d.l.§.quoties.Sed contra istam limitationem facit glo.not.quã ibi approbat Bal.in l.si debitori. super verbo, dãdũ.ff.de iudi. quæ vult,ꝙ tẽpus qđ datur iudicatis, vel confessis,non habeat locũ,quando verisimiliter debitor habeat pecuniam paratã,quã possit soluere. Sed potest soluere, ꝙ fauorabilior est dilatio causa iudicij,ꝙ̃ illa quæ datur miserationis causa condemnatis. Nam in §. quoties . satis videtur esse,ꝙ cõmodo medij temporis maritus nõ debeat fraudari. Pro opi.tñ Cyn.facit secunda,qa cessante causa dilationis cessat dilatio.l.à filia.in prin.& ibi per Bart.ff.ad Trebel.& in l. si quis non quasi .& l.seq.vbi plene dixi,de acqui.hæred. Vnde si dilatio ista videtur concessa miserationis causa, id est, vt debitor possit cõmode soluere:videtur ꝙ cessat causa , quãdo solutio facienda incontinenti est prompta , & facilis : ego tñ non discederem ab ista limitatiõe,quia est de mẽte tex. §. quoties.Ponit etiã ibi Cyn.alium casum,in quo mulier non tenetur expectare annũ:videlicet quando aliunde non põt ali: & secundũ hoc habebit mulier duo remedia:nam vel potuit petere se ali ab hæredibus viri,vt dixit glo.in prin. huius l.vel potuit petere dotẽ sibi restitui.Et hanc opi.sequitur Io.And.eã residens in fi.tit.qui fil.sint legi.§.j.ver.s.fi.cõmenti. Ego aũt pro nunc non recederem à regula,ꝙ mulieri potest aliter succurri,videlicet petere se ali ab hæredibus,sicut dixit in tex.in fin.in l.fi.C.de ordi.cognitio.Alium casum, in quo non expectatur annus,posuit Barto.in l.si diuortio.de verb.obli.quã retulit Paul.in l.ij.s.eod.& male.dic vt ibi dixi.Et quia vt vides,istæ solutiones non bene satisfaciunt iuribus & rationib⁹ s.alleg.ad istũ tex.& ad §.exactio.possumus dicere respondendo dupliciter,vel ꝙ speciale est in dote fauore mulieris,in qua multa specialia inducuntur: vel quando text . in dicta § . exactio.dicit,ꝙ ex die soluti matrimonij debent restitui fructu fundis,& similiter pensiones,intellige domorum, vel vecturæ nauium,& operæ seruorum:possumus dicere, ꝙ etiam si reputanť in fructibus rerũ mobiliũ,illud verbũ ex die soluti matrimonij debet subaudiri supplẽdo , & termini elapsi sunt: supplemus in l.tali.in prin.de iure dot.& in l.iij.§.si seruus.de statulib.quæ iura in fi.q.adducit Bart.ita supplendo in l.si cui legetur.in princi.de leg.primo.Vel potes dicere,quòd respectu rerum mobilium illa similitudo non fit per omnia adęqua ta,ita quòd respondeatur differentia in tẽpore : sicut diximus s.post doct.in ver.econtrario.

> a ¶Emphyteuta non põt incidere arbores. Adde Bart.in l. fraudẽ.ff. de iur.fis. Bar.in auť.q rẽ. C. de sacrosan.ec. Ange.in l.si colon⁹.ff. arborũ fur.cæsarũ. & per Bal.in addi. Spe.ti.de loc.co.ij.

Si fundum. Arbores cęduas maritus constante matrimonio potest incidere,& tanꝗ fructus veniunt diuidendæ inter virum & vxor.& inest in germinalibus . Arbores autem fructificantes non potest cędere, nec iacta vi tẽpestatis computať in fructibus,sicut nec thesaurum inuentum in agro. Secunda ibi:puto autẽ.Tertia ibi : sed & si tempestatis. Quarta ibi: non magis. ¶†Not. ibi:arbores cęduę &c.ꝙ arbor cuius fructus principaliter est in vsu lignorum,pro fructu suo habet lignum destinatum ad vsum hominum.Et ideo vsufructuarius siluæ cędua potest ipsum credere,& non dicit ligna tanꝗ fructus agri.l. ex sylua.allegata in glo.de vsufruct.Hoc tamen debes intelligere,prout tangit do minus meus hic,quando tota sylua est cędua.i.matura ad cędendũ &c.Nã si aliquæ arbores essent maturæ, aliquæ nõ, nõ posset fieri incisio non secuta maturitate omnium . Casus est in dicta l.ex sylua.Et aduerte,ne erretur in intellectu l. sylua cędua.de verb.sig.dum enim dicit ibi iurisconsultus, ꝙ sylua cędua est illa, quæ excisa renascitur,non tamẽ hoc significat, ꝙ absolutè &quocunq; tempore posset incidi. Sed hoc vult, ꝙ illa nõ posset dici sylua cędua, quæ semel ex vsu excisa,non renascatur,sicut est in expressis quæ non nascũtur,vt dicit historia naturalis:vnde seruandum est, qđ dicit in d.l. ex sylua. 16 in tex.& gl.& in l.seq.¶†Secũdò no.ꝙ arbores fructiferas nõ potest incidere:& si facit,tenetur mulieri ad interesse: ex quo arguunt Dyn.& Barto.quòd vasallus vel emphyteuta nõ pos a sunt incidere arbores[a] in fundo dato in feudum,vel emphyteusim:pro quo Dyn.allegat duas bonas leges:videlicet l.in fraudem.§.pe.de iure fisci.& l.forma.versic.vites.de censi.Intellige tamen,nisi arbores fructiferæ deficiant,quia tũc debent de medio tolli per fructuarium, vel emphyteutam, & nouę subrogari.Casus est in l.agri.de vsufruct.& bene probatur in d. l. in fraudem.circa fin.Sed q̃ritur pro declaratiõe huius not.nunquid si emphyteuta vel vasallus incidit arbores domini illicitè , possit propter hoc ab ipso domino proprieta. expelli: tenet Bal.ꝙ sic,allegat tex.not.in authen.q rem.C.de sacrosan. eccle.& ita ibidem tenet ipse Bal.Sed Imo.hic dicit posse rñderi,quòd ibi est speciale in ecclesia:vnde non est trahendum ad consequentiam in alijs vasallis,vel emphyteutis.Do.m.hic dicit,imo in quolibet vasallo istud est.similiter alleg. tex.quẽ not.Bal.ad hoc in c.j.§.quicunq; aduocatum.de pac.tenen.tamen non dicitur,quòd vasallus possit expelli.Sed qsi monit⁹ adhuc male tractat feudum suum,poterit priuari feudo p sententiam.quod est menti tenendum . ¶ Tertiò nota.ibi:sed vi tempestatis non computantur in fructu, sed totaliter debent restitui vxori.Dicit tamen hic Bal.eleganter,ꝙ istud est verũ, nisi maritus velit,vt illa materia sit ad refectionem fundi dotalis:quo casu non potest vti arboribus cõpulsis à tempestate, sed nouas etiã,& fructiferas potest incidere:alleg.text.in l.arboribus.in princ.de vsufruct.Et licet glo.ibi in secundo tamẽ videatur restringere illum tex.ad casum,quando sunt eiectæ à tempestate,illa tamen restrictio est falsa:quod patet,quia in princi.dicit,ꝙ arboribus deiectis ex violentia tẽpestatis vsufructuarius potest vti pro materia,& in subsidium pro vsu lignorum ardendorum in vsum suum.Sed in secundo respon. vbi propriè loquitur de arboribus inciduis,dicit ꝙ de istis põt vti pro materia , quantum pertinet ad vsum fundi:& sic nõ cõ cedit,ꝙ absolute vtatur pro materia,quòd in subsidium conuertat in vsum ligna.& sic melior patet,ꝙ ille versi.loquitur in alio casu.Et adde tex.in l.arborem.de vsufruct.

Si vir in fundo. Quicquid renascitur, computatur in fructu: & quicquid non renascitur , non computatur in fructu . Et ex hoc arguit hic 17 ad duas quæstiones.¶†No.primò,ꝙ id quod non renascit , nõ computatur in fructu, ex quo hic arguitur ad duas quæstiones.Primã ponit Bart.ad dictam re.ꝙ si vir legat vxori vsum fructum bonorum suorum,mulier ipsa non poterit percipere ipsam pecuniam vel lucrum,quod redigitur ex protocollis,qa cũ semel dũtaxat soluatur pecunia pro exemplo regulariter, ista pecunia non potest computari in fructu, quia non renascitur.Et hãc cõclusionẽ & multo plenius posuit idem Bar . in l. qdã.§.nihil interest.ff.de eden.Do.Io.trãsit cũ dictis Bar. sed Pau.dicit,ꝙ hæc opi.est cõtra tex.in l.vsufruc.leg.ff.de vsufr. vbi dicit,quòd ad vsumfructum fundi pertinent omnes fructus,& ꝓuentus,qui capiunť ex fundo,sed nomine prouentuũ venit omne lucrũ,vt ibi dicitur:ergo etiã hoc lucrum pro tocollorũ veniet:& p illũ tex.etiã d.m.impugnat Barto.Præ terea dicit,ꝙ ista opi.est cõtra casũ in l.vxori. la quarta. de vsufr.le.vbi si testator legat vxori vsumfructũ bonorũ suorũ, videť lęgare vsumfructũ calendarij.i.vsumfru.nomine debitorũ,qui sunt descripti in calẽdario.Sed ista pecunia nõ renascit scđm eũ,qa qđ semel est exactũ,nõ põt ampli⁹ exigi ĩ regula, bona fides .de regu.iur.ergo non venit appellatione fructuũ. & secundùm hoc valde fuit missus ingenio Barto.in eo quod statim alleg.lege,vxori.& postea in eodem consilio concludit idem quod hic.¶Tu ergo aduerte, & vide Barto. in consil.l.iuxta fi.quẽ ipsi non viderũt; & si vis tenere sñiam suam,

potes

potes rñdere ad l.vxori.finaliter,ꝙ qñ legaṫ vsusfr.nominũdebitorũ, videṫ legare vsumf.pecuniæ exactæ à debitoribus,pôt cõstitui vsusfr.irregularis in l.j.& ij.de vsuf.ea.re.q̃ vsu cõsu.& iste vsusfruct⁹ pôt renasci, qa vsuræ per diuersa tẽpora desertæ pñt deberi.Pręterea vltra vsuras pecunię possunt parere fructus,si collocẽtur ad quęstũ honestũ,in c.p tuas. de do.post diuor.Ad tex.in l.si vsufr.lega.pôt respõderi,quo ad fructuariũ, pertinet etiã lucrũ qđ renascitur,qđ tamen pertinet occasione fructuũ,qui percipi debẽt ab vsufructuario: verbi gratia, vt dicitur scilicet in text.vere,vt lucrũ,qđ percipit vsufructuarius ex causa dã.infe.& tñ lucrũ illud nõ renasciṫ,debet tamẽ percipi ab vsufructuario,quia percipitur occasione fructuum eiusdẽ habitationis,quam debet habere vsufructuarius in domo,quæ in prædi.propter periculũ vicinæ domus.Sed vbi lucrũ,qđ esset percipiendũ,nõ renasciṫ, nõ perciperẽṫ occasione fructuũ à me.non loquitur illa l.& decisio Bar. videṫ verissima:quia tale lucrum nõ cõputaṫ in fructu,quo ad maritũ,qui percipit fructus ex causa onerosa.l.pro oneribus.C.de iure do.ꝗ̃tominus cõputabitur in fructu legato, qui habet cãm lucratiuã. Ang.tñ in l.quædã.§.nihil aliàs nec interest.videṫ limitare hãc sententiã Bart.qñ specialiter relinqueretur vsusfructus protocollorũ:tunc enim verba impropriãda erũt,& capietur vsusfructus pro quadã cõmoditate largo modo,ꝙ non potest capi proprie: pro quo adduco tibi tex.no.cũ glos.& ibi Ang.in l.veluti.in princ.de ser.rustic.prędi.vbi verbũ,fructus,etiã in seruitute capitur pro quadã cõmoditate,quã aliquis percipit ex seruitute,vel obligatione personali,est satis æqua decisio.¶ 6 †Secundò inducitur hic tex.ad quæstionẽ per Imol. & post Bal.nunquid si cõceditur marito castrũ in dotẽ,pœnæ & confiscationes exactę pertineãt ad maritũ tanꝗ̃ fructus:super quo vide qđ dixi in prin.huius l.& qđ plene scribũt Bar.& Mod.in l.fi.j.eo.Bal.& Ang. in d.l.vsuf.leg.q̃ fuit s̃.alle.tex.cõtra Bart.de verbo,prouẽtuũ. Vidẽdũ est secũdũ do.m.hic,q̃ melius cæteris loquiṫ,qd veniat appellatione fructuũ,qd appellatiõe redditũ,qd ꝓuẽtuũ.Cui⁹ dictis adde, ꝙ de ꝓprio vocabulo fructus proprie loquẽdo dicũtur illi,q̃ naturaliter percipiũtur ex re:vnde pensio nõ dicitur proprie fructus ciuilis cũ adiectione secundũ glo.& Bart.in l.fructus.de rei ven.super quo vide qđ scripsi in §.nõ solũ.s̃.ea.l.vbi multa allegaui nõ tacta hic à d.me.& vltra illa vide optimum tex.in l.arbor.§.j.de vsufr.nisi probetur,quòd ille qui emit vsum fruct.fundi,non potest petere pensiones,pro quibus locatus est fundus, nisi specialiter sit expressum.Hoc tamẽ potest intelligi,nisi fundus fuerit consuetus locari ad pensionẽ, quia tũc nomine fructuũ venit pensio. Casus est notabi.in l.fundi Trebatij.de vsufru.leg.bene facit text.& qđ ibi Barto.in l.domini prædiorum.de agrico.& censi.lib.xj.Secundò adde,inquantum dicit,ꝙ nomen,redditus,significat plus,inquãtum distinguitur à fructu:quia complectitur etiam partum ancillæ, qui non venit in fructu:vt l.in pecudũ.ff.de vsur.alleg.glos.in c.generali.de electio.in vj.quæ allegat optimum tex.in l.Pau.§.j.de vsur.Et hanc glo.adduxi tibi bis super ius,cui adde quòd quando verbum,redditus,distinguitur à pensione,significat redditum vel fructum,qui debetur in specie,non in quantitate.Glo.est not.Insti.loca.§.adeo.quam adducit Bald.in §. exercitorẽ.de exercitoria.Et aduerte:quia glo.in d.§.exercitorẽ.videtur sentire,ꝙ nomine obuentionũ veniant parui & magni redditus:& videtur ꝙ nomine redditus non veniant nisi parui:vel qđ ego non credo, tertiò adde,ꝙ quando de nomine prouentuum vel obuentionũ fit mentio,secundũ do.me.in d.§.exercitorẽ.& in l.magis puto.de rebus eorum.non tamen secundũ eũ illa iura declarant,quid veniat appellatione prouentuũ: vnde ipse allegat ad hoc Inn. in c.past.de donation.qui vult,ꝙ sub hac appellatione veniat differẽter omne lucrũ,siue sit fruct⁹,siue nõ. Tu vide gl.no.ꝙ lucrũ qđ nõ venit appellatione fructuũ, venit appellatiõe obuẽtionũ. Hoc dicit gl.in l.si vrbana.circa mediũ glo.magnę.quæ est gl.penul.de condi.inde.per quam alibi quàm hic nota,quòd prouentum est generalissimum.Hoc tamen limita,nisi hoc veniat ex iniuria illata ei qui vendidit fructus & prouentus iurisdi.quia quod consequimur ex iniuria,non dicitur esse in bonis nostris,in l.cum emancipa.§. emancipatus.ff.de colla.bonorum.& ideo non venit in venditione prouentuum: ita refert consuluisse Oldr.& ita tenet in c.j.de cap.qui cur.vendi.in vsi. feudo.Sed contra hanc decisionẽ facit mirabiliter gl.quam ibi no. Ang. ad hoc in l.non solũ.§.si pater.de procu.vbi dicitur,ꝙ si filius exigat pecuniam,propter iniuriam sibi illatam,huius pecuniæ pater habet vsumfruct.& sic patet,ꝙ etiam pecunia exacta propter iniuriam computatur in bonis aduentitijs filij,in quibus pater habet vsumfru.Vnde cogitandum est vsq; ad lect.sequẽ.Quantum autem ad articulum nostrum,videtur mihi,quòd hanc conclusionem,quã ponit do.me.& glo.& Imol. in his alleg.clare probatur in text.in l.vsufru.leg.s̃.inducta.nam postꝗ̃ iurisconf.dixit,ꝙ ad fructuarium pertinerent omnes prouentus, statim infert per dictionem,vnde,ꝙ lucrum quod consequitur vsufruct.ex causa dam.infect.est suum,nec tenetur illud restituere:& sic patet,ꝙ nomẽ ꝓuentuum significat lucrum,quod nullo modo potest considerari in fructu,vel in redditu.¶ In glos.in verbo,mariti.ista gloss.vult,& approbãt cõmuniter doct.ꝙ in verbo,& impensa,mutatur casus,sicut dixi in summario,& in casus positione.Sed hoc est manifeste falsum,nec potest stare quo ad fructum literalem:quia si ante versicu.& impensam,subaudi-tur,non imponatur implicatiuè,& erit sensus dictio.alioquin,quę est aduersatiua:tunc dictio,etiam,quæ est in princip.versic.non potest ibi esse, nisi alioquin si lapis non renascitur,& impensa non præstabitur marito: vt si diceret,nõ solum maritus non lucrabitur lapides,& tenebitur ad interesse mulieri,quia fecit fundum deteriorem:sed etiam non poterit repetere impensam.Sed hoc contra intentionem literæ,quæ ponit dictionem,& copulatiuè.Præterea in princip.text.nulla fit mentio de lapide, qui renascitur,sed bene in versic.nisi.& in intellectu gloss. iurisconsultus respondet ad quæsitum imperfectè in princ.determinat enim solũ, quòd maritus lucratur lapides,sed non determinat, vtrum repetet expẽsam:quod postea determinat in versic.nisi.Vnde Paul.intelligens hunc intellectum esse falsum,dicit,& bene,quòd totus iste §.vsq; ad versicul. nisi.debet intelligi,quando lapis non renascitur:in versic.autem,nisi.vsꝗ̃ ad fi.debet intelligi,quando lapis vel alia materia renascitur.Et in primo casu dicitur secundũ eum,quòd lapides efficiuntur viri,sed non retinet expensam:sed cùm non retineatur,& cùm efficiantur mariti, modo dicit,ꝙ est potissimũ. Vt ergo ista obscuritas inuolueretur, liqueat, nec destruas tex.vt facit glo.opponemus tripliciter contra text. ex ordine,& ad fi.glos.dabitur breuis solutio,sequẽdo intellectum do.Pau.qui est verissimus.Videtur ergo,quòd in princip.tex. non possit stare,dum dicit,quòd si lapis non renascitur,fundus sit fructuosus:nam contrarium videtur dici in l.fin.in princi.in vltimo responso.de fundo do. Secundò tamen dicitur,quòd maritus efficitur dominus lapidis, qui non renascitur:hoc videtur falsum, quia ex quo iste lapis non est in fructu, vt dicit text.ergo videtur quòd maritus non lucretur,quia lucratur tantum fructus rei dotalis:vt probatur in pluribus legibus.Et ideo glo.est mota ad dicendum,quòd lapides non efficiuntur mariti:quod est falsum,vt dicã. Tertiò videtur,quòd maritus potest repetere expẽsam:quia ex quo reddidit fundum fructiosiorem,meliorauit rem ad perpetuam vtilitatẽ: ergo potest repetere expensam.l.j.§.sed nec ob impensas.C. de rei vxoræ actio.Ad primum tradunt hic Mod.& bene,quòd licet in dubio per effusionem lapidis,qui non renascitur,fundus videatur fieri deterior:vt videtur sonare:vt in dicta l.fina.potest tamen fieri,quòd hoc casu fundus efficiatur melior: verbi gratia,si locus ille antea vel primò erat sterilis propter lapidicinam, ita quòd ex eo parum percipiebatur: sed facta effusione,& repleta fouea,terra imposititia poterit germinare & facere.Et hoc modo litera nostra intelligitur.Ad secundum dico,concedẽdo , non lucratur hos lapides,quia non sunt in fructu.Et per hoc non sequitur,ꝙ si sunt exempti durante matrimonio,non efficiũtur sui:quia cùm sit dominus dotis, quicquid auget dotem,licet non sit in fructu,transit in dominio mariti:est tamen postea restituendum vxori,tanquàm pars dotis. Primum probatur expresse in l.fina.in prin.præalle.vbi Labeo dicit, ꝙ etiam si per suffossionem fundus sit factus deterior,tamen lapides efficiũtur viri:& sic patet,quòd non solùm quando fundus est melioratus, sed etiam quando est deterioratus,lapides exempti efficiuntur viri : & tamẽ non est dubium,quòd quando fundum deteriorauit , tenetur restituere lapides vxori,sicut quando excidit arbores fructuosas,quæ non renascũtur:vt probatur in §.si fundum.s̃.eo.Secundum probatur in l.si ex lapidicinis.de iure dotium.vbi patet,quòd potest mulier agere ad æstimationem,si lapides excisi fuerunt vẽditi:ergo si extarent,potest agi ad ipsos lapides actione de dote.Ad tertium,quod est difficilius,& propter quod gloss.distinxit text.dic quòd quando ager fuit melioratus per effosionem,vt dicitur in text.sumptus non possunt retineri tanquàm deducendo de fructibus:quia cùm lapis iste non renascitur, non computatur in fructu.& hanc rationem tangit gloss.super ver.quia ibi est & alia ratio. Et si dicatur,saltem poterunt repeti expensæ,tanquàm factæ perpetuæ vtilitatis causa,& sic in effectu expensam repetet. in tex nostro respondere potest.quòd multum differt,vtrum expensa veniat detrahenda tã quam de fructibus,an verò repetenda vt facta ad solutionem rei vtiliter. Nam primo casu competet marito facultas retinendi ipsos lapides,& sic habebit commodum retentionis,quod non haberet in secundo casu:qđ expresse dicit in §.sed nec obstat.Item si expensa detrahetur de lapidibus,tanquàm de fructibus,maritus lucrabitur plus primo: nam retinebit expensas factas in inueniendo lapidatiuam,quæ pertinent ad perpetuam rei vtilitatem,& expensas factas in lapide cędendo,quæ pertineret ad perceptionem fructus:vt tangit Barto.hic,& Imo.Sed si expensa nõ possit deduci de lapidibus,tanquàm de fructibus,tunc non repetetur expensa,nisi ea quæ respicit perpetuam rei vtilitatem.Et licet valet,& impensam intelligat de facta ad perpetuam rei vtilitatem , quam dicit non repeti per text.in §.interdum.j.eod.dico,quòd lectura non est vera:tota enim hæc lex loquitur de impensa facta gratia quærẽdorum fructuũ. Nõ obstat §.interdum.nam ibi loquitur,quãdo matrimonium durauit toto anno perfecto:quo casu sicut maritus nil restituit vxori, sed lucratur totus fructus,ita non repetit impẽsam.Text.autem noster loquitur, quando matrimonium erat solutum, & annus non erat perfectus : quo casu sicut restituuntur fructus pro rata mulieris,ita mulier agnoscit onus impensarum.Et hoc casu non loquitur §.impẽdi.suprà alle.pluries. Et pro ista habes intellectum huius difficilis §.in gloss.in verbo,vel em alterius.ibi;vel salinarum.Per hanc glo.refert do.m.hic se consuluisse,

quòd ſi aqua ſalſa ſit in loco priuato,ex qua poſsint fieri ſalinæ,iſtę pertinerēt ad dominium fundi,& ad ipſum pertinet perceptio ſalinarum.alleg.text.cum gloſſ.in l.iij.§.fina.cum ſequē.ff.de rebus eorum. Sed do.Paul.inducit hæc iura ad meliorē quæſtionē,videlicet nunquid lapidicinas,aurifodinas,& ſimilia,poſsit aliquis exercere in agro alieno, inuito domino : & refert ſe hanc quæſtionem habuiſſe de facto in caſu,qui euenit in territorio Vergoni,pro effuſione cotium,quæ fiebant de montibus pertinentibus ad priuatos.Et primò videtur,quòd hoc non poſsit fieri ſecundùm eum,& per hunc text.& per alia iura,quæ dicunt quòd iſtæ materiæ vel marmora pertinent ad dominos fundi . Et potiſsime, quia vrget text.in l.venditor.§.ſi conſtat.ff.communia prædiorum.vbi probatur,quòd non licet effodere de agro alieno inuito domino, nomine publico,vel priuato:& ſic etiam propter vtilitatem publicam non licet.Et hoc fatetur dominus Pau.quando quis fodiendo vult ſcandere ſuper finem ſoli.Sed quando quis vult ſedere ſub fundo alterius, non lædendo ſuperfi.videtur quòd hoc poſsit fieri,ſecundùm gloſſ.& ibi Bar. in l.quoſdam.C.de metallis.& metal.libr.xj.debet tamē dominus habere viij.partem.l.cùm cuncti.C eodē titulo.& ita dicit ſe conſuluiſſe de facto.Sed in hoc multum repugnat text.in dicto §.ſi conſtat.qui non reſtringit ad hunc modum.& eſt ratio,quia propter publicam vtilitatem licet permittatur auferri ius alterius.l.Lucius.de euicti.& l.ſi fundus.ff. loca.non tamen permittitur cum iniuria priuati.Vnde debet ſolui pretium rei ſuæ:vt plene declarat Ang.in l.item ſi verberatum.de rei vendica.poſt gloſſ.Sed poſſet dici,quòd quando imminet vtilitas publica,ſatis eſt quod dominus aliquid percipiat , ſicut dominus hic percipit octauam partem:vt melius dicetur in lectura ſequēti.Et ad ea quæ dixi, nunquid pœna quæ applicatur domino caſtri,veniat reſtituenda illi,cui dominus donauit fructus,& prouentus iuriſdic.caſtri.adde,quòd ſi tenemus opi.Barto.in l.is qui hæres.§.fina.de acquirē.hæredi.qui voluit,ꝙ etiam quando teſtamentum expugnatur à filio,per querelam hæreditatis acquiratur patri:& ſic illud quod eſt acquiſitum propter iniuriam filio illatam,computetur in bonis.Opi.glo.in §.ſi pater.videtur verior. Si autem tenemus,quòd tunc hæreditas non acquiratur patri,ſicut ego tenui in l.filius.ff.de inoffi.teſtamē.tunc verior eſt opin.contraria & Bal. Nos autem poſſumus diſtinguere,ſicut diſtinxi in fi.quęſtionis.in §.qđ anno.quòd aut iniuria fuit illata dignitati:verbi gratia,ſi dominus fuit offenſus a ſubdito:& tunc pœna acquiratur illi cui fuit facta offenſio . aut iniuria fuit illata perſonæ,non dignitati,quia vaſallus tractauit aliquid contra ſtatutum domini:& tunc vera ſit opin.Oldr.per ſuprà dicta. Itē adde circa illam vtilem quæſtionē,quam ponit hic Paul.de Caſt.de qua ſ.dixi,quòd illa gloſſ.in l.quo ſolam.non videtur vera,nec valet limitatio,quàm dedi per tex.cum glo.in l.item ſi verberatum.§.j.de rei vend. quam approbat Barto.in prima conſtitu.Digeſtorum.quia in caſu prædicto ſi princeps non poſſet præiudicare iuri priuato,pro modico pretio oneraretur fiſcus ad ſoluendum de ſuo, non quidem ex debito iuris, ſed ne milites,qui habent arma,facerent ſcandalū.Et ideo toleratur hoc prę iudicium modo prædicto:ſuper quo vide text.in l.pendentes.§.ſicut.de vſufruct.Vtrum autem propter bonum publicum hoc ſemper permittatur,dic vt dixi in voce,quia non eſt proprie pertinens. Sed in propoſito noſtro,ſi bene cōſideras,agitur de publica vtilitate,vt fiſcus lucretur, an debeatur octaua offenſionis:vt dicunt iura alleg.ꝙ lucrū nō videtur conſiderandum cū præiudicio tertij.l.ſi quis vxori.§.ſi ſeruus.& ibi Bar. de fur.& l.ſi is cui.§.j.eod.titu.

Interdum. Si fructus pendent,ergo reſtituuntur mulieri vnà cum agro,præſtita cautione de reddenda portione delata marito.Si verò maritus percipit fructus ante fundum reſtitutum, completo anno nihil reſtituit:vbi autē annus non ſit completus , reſtituat pro rata tēporis,quia non durauit matrimonium.hoc dicit vſq; ad §.impēdia.Secūda eſt ibi:interdum.Tertia ibi:interdū verò.Quarta ibi: eadē.¶No.primò ſecundū intellectū cōmunē,ꝙ quando maritus percipit fructus,& matrimonium fuit ſolutū,anno perfecto maritus lucretur

19 totos fructus:de quo dicemus in l.ſi fun.j.co.¶†Not.ſecūdò,ꝙ maritus non vtitur retētione,quando fructus adhuc ſunt pendētes in agro,ſed interponitur cautio,intellige ſecundū glo.no.hic,& bene,niſi fructus ſint maturi,& de proximo percipiendi:quia tūc poteſt retineri fundus:& addit do.me.ꝙ ſi maritus non cōfidit de vxore,poterit apponere cuſtodē, vt vxor non poſsit eum fraudare in fructibus colligendis:alleg.Specu.in

20 tit.de deci.in quodam ver.in fi.q.¶†Vltimò no.in verſi.ea.conditio.ꝙ diſpoſitio facta in vna perſona,habet locum in alia,in qua eſt eadem ratio,quādo non ſumus in materia correctiua:aliàs videꝛ ſecus.l.ſi verò.§. de viro.j.eod.de quo dic,vt ibi:& probatur etiam hic,ꝙ diſpoſitio facta de principali perſona,habet locū in hærede.cōcordat tex.& qđ ibi Bar. in l.ſi poſtulante.in prin.ad Treb.¶In glo.in ver.caueтur.ibi:ſi conſtante.§.quoties.doct.tripliciter ſoluūt hoc contrariū.Et primò ſoluit Dyn. quē hic refert Paul.ꝙ ideo in l.quoties.requiritur ſatiſdatio,quia maritus prius erat obligatus ad dotē reſtituendā poſt terminum. Vnde quia iterum permittitur ſimpliciter ex nuda cautione,eſſet ſuperfluū, quaſi ideo verbum,cautio,ibi capitur pro ſatiſdatione.Sed in caſu noſtro mulier quæ percipiebat fundum plenū fructibus,nō erat obligata prius hos reſtituere,nec etiam tenetur,niſi caueret:& ideo ſufficiat nuda cautio.& hoc ſequitur Pau.hic.Et ita intelligit in l.omnibus.de iudi.& l.ſi creditores.cū ſimi.de pri.cre.& qđ habetur in l.inter omnes.qui ſat.cogan.vbi agitur de ſatiſdatione legali,vel fideicom.Sed hæc dicta non ſunt communia,nec placēt.Et primò non eſt verum,quòd ille qui eſt obligatus ex l.diſpoſitione,vt electa vna ſpecie contractus cauendo nuda cautione dicatur ſuperflua cauere,quia in diuerſis ſpeciebus obligationū.¶Secunda obligatio continēs idem qđ prima,non dicitur ſuperflua: vt plene declarat Bart.in l.qui bis idem.de verb.obli.bene facit l.ſi mulier.§.ſi rem. de leg.iij.Præterea ſecundū hoc ſi cautio nuda eſſet ſuperflua,ſocius obligaretur ſatiſdare cōſocio,cōtra tex.in l.verum.§.itē ſciendum.ſ.pro ſocio. Vnde videmus,ꝙ interponitur cautio nuda à legatario de reſpōdēdo coram iudice ſuo,in l.ij.§.legatur.de iudi.Et tamē prius erat obligatus promittens reſpondere coram iudice ſuo.Bart.dicit hic,ꝙ in §. quoties.lex vltra procedit,dum requirit ſatiſda.Et hanc ſolutio.poſuit prius Bal. in l.vniuerſa.C.de preci.impe.offe.hic autem dicit Bald.melius,ſcilicet ꝙ §.quoties.loquitur in dilatio.quæ datur miſerationis cauſa, vt diximus ſ.in §.non ſolum.aliàs l.non ſolum. in qua eſt ſpeciale, ꝙ qui releuatur in vno,grauetur in alio,ſicut etiam grauatur in reſtitu.fructuū , ſecundū Mod.in §.non ſolum.Pro hac ſolu.facit text.in l.ſi debitori.de iud.& in c.ꝙ ad conſultationem.& ibi per Mod.de re iudi.& iſta communiter tenentur.Sed quia gloſſ.hic dicit,ꝙ quando verbum,cautio, profertur à l. intelligitur de nuda inde ſumpta occaſione: tractant hic Barto.& Mod. diffuſe,quando verbum,cautio,profertur à l.vel à prætore,quid importet.Et communiter diſtinguitur, ꝙ aut fit mentio à l.ciuili de cautione, & tūc intelligat de nuda:aut fit mentio à prætore,& intelligatur de idonea:ſic diſtinguit Batto.in l.ſancimus.C.de verbo.ſignifica.Et ſequitur hic Imo.& communiter ſcribentes, quibus adde ſecundùm do. meum, quòd prętérquàm in ſocio,& in viro,& vxore,qui dicuntur habere quādam ſocietatem,& fraternitatem regulariter,& cautio intelligitur cum fideiuſſore,vel pignore:alleg.l.habere.§.cautum.de verbo.ſignifi.vbi dicitur,ꝙ cautū intelligitur,ſiue perſonis,ſiue rebus caueat:qđ exponit gl. ibi:vel pignoribus,vel fideiuſſoribus.& ſic ſequitur opin.ſicꝫ etiam videꝛ ſequi Barto.hic,licet in l.ſancimus.diſtinguatur vt dixi.Sed intentio huius l.non videtur fuiſſe iſta:non enim vult ibi declarare iuriſcōſultus, quid veniat nomine cautiōis.Sed poſito,ꝙ ſit pręſtāda idonea cautio,nūquid ſufficiat cauere pignoribus, vel fideiuſſoribus , plene declaratur in l.Paulus.aliàs,prætore.de præto.ſtipu.Et pro contraria vltra adducta ſ. allego tibi text.in l.diuus.in princ.de peti.hære.vbi dicitur,ꝙ aliquando cauſa cognita præſtatur ſolita cautio,& oſtendit manifeſte,ꝙ quādo lex ſimpliciter iubet caueri,ſolet p̄ſtari cautio nuda:& ita eſt regulare.Bart. tamen in l.illicitas.§.ne potentiores.de offi.præſi.videtur dicere,ꝙ verbum,cautio,ab arbitrio iudicis importet nudam cautionem:ſed in eo qui non eſt ſuſpectus,quia poſsidet immobilia,& in eo qui eſt ſuſpectus,idoneam cautionem:arg.l.ſciendū.in prin.qui ſatiſ.cog.ꝙ dictum poſsit tolerari,& eſſe actio,quando ſuſpitio ſuperueniret ex poſtfacto poſt obligationē contractam:quo caſu loquitur l.ſi creditores.de priui.cred.& in l.omnibus.ff.de iudi.ſecundū communē intellectum,ita intelligit nota. Bal.in l.ij.C.de hæred.vel actio.vendi.& in l.executorē.C.de execu. rei iudic.tangit etiam in l.vniuerſa.prætalega.Nam ſi lex iubet aliquem cauere à principio,non eſſe non omittendum hoc dictū,& non eſſe diſcedendum à regula.§.ſancimus.& tamē hoc tenet in l.ij.§.ſi dubitetur.de iudi.Confirmatio d.Bar.vbi voluit,ꝙ verbū,cautio, de quo intelligitur ibi,intelligaꝛ de nuda cautione,niſi perſona ſit ſuſpecta.Sed Bald.ibi, & cōmuniter doc.reprehēdūt glo.& pro hac concluſione vide qđ dicit Archi.xxvij.diſt.c.de Syracuſanæ. vbi dicit,ꝙ etiā ſi adminiſtrator eccleſiæ ſit ſuſpectus à principio, non teneꝛ cauere, niſi nuda cautione. Secundò adde dictis doctorū,inquātū volūt,ꝙ vbi requiriꝛ idonea cautio,debet p̄ſtari cū fideiuſſore.Nā Bal.in l.vniuerſa allegata.refert ſe cōſuluiſſe Piſtorij,ꝙ per iſta verba videꝛ cōmiſſum arbitrio iudicis,ꝙ videat qualiter debeat cauere:& ſic ſentit,ꝙ ſi iudici videbiꝛ perſona idonea, nō tenebiꝛ dare fideiuſſorē,vel pignus:qđ nō eſt verū,& cōtra l.ſi mādato Titij.§.ſi. ff.mā.& cōtra l.j.§.addici ita demū bona.de fidei. lib.& gl.ī c.quā.in verbo,idonea.de vſur.in vj.Tertiò,ꝙ qn̄ quis teneꝛ cauere cōpetēter vel ſufficiēter,intelligiꝛ cū fideiuſſore,vel pignore.De primo allegāt tex.in l.ſi debitori.de iudi.allegāt pro ſecūdo ſecūdū do.m.gl.in c.qm̄ frequenter. §.in agris.vt lit.nō cōt.& in c.j.& fi.de ſeque.poſ.& fruc.& in c.ex parte.de ver.ſi.Sed tu aduerte,quia Inn.in c.j.de do.& cōt.li.vj.vt refert ibi gl.tenet ꝙ tūc ſufficiat nuda cautio.Gl.ibi tenet cōtra,ſed ꝓ Inn. videꝛ caſus in c.felicis.circa me.de pe.in vj.niſi pontifex mādat pręſtari ſufficiē-

21 tē,& idoneā cautionē:†ergo patet,ꝙ verbū,ſufficiēs,non importat idem omnino qđ idonea:aľs verbū,ſequēs,eſſet ſuperfluū.Vn̄ poſſumus dicere,cōcordādo opi.ꝙ tūc cau.ſit arbitraria:quia ſi iudex videat reū nō ſuſpectū,ſed idoneū,poterit credere ſimplici promiſsioni : aľs non. Quartò adde,ꝙ qn̄ fit mentio de cautione plena,tūc debet interueniſſe fideiuſſor,vel pignus:ita not.eleganter Spec.in tit.de emptio.& vendi.§.j. ver.quid ſi.vbi aūt ex forma l.deberet cautio ſolēnis præſtari,tūc ſufficit cautio facta per ſtipulationem,ſecundū Bal.in l.executorē.C.de execu.rei iudi.allegat l.huiuſmodi.in prin.de leg.j.Quid aūt ſi lex iubet aliquem

quę fieri securum, vtrũ debeat præstari pignus, vel fideiussor, vide text. & Bart. ibi. & Ang. in l. j. §. si. de præt. stip. text. optimum vide, hāc q. ponit do. me. in l. prætor. §. deinde. de no. ope. nunc. Et quũ instemus, debet dictari ad sensum sapientis: vtrum sapiens posśit addere fideiussorem: vide per Specu. in loco allegato. & per Bald. plene in lege, si fideiussor. & tetigit gloss. in d. l. si mandato Titij. §. si. Vltimò adde secundum d. m. quòd quando alternatiue lex iubet caueri vel satisdari, non est in electione debitoris, vtrum faciat: sed intelligitur, quòd si sit idoneus, caueat: si minus, satisdet: allega. gloss. quam dicit singularem in l. pen. de peti. hæredi. adde gloss. quæ idē dicit in l. is à quo. de rei vendica. & addo pro his gloss. casum nota. in l. fina. circa princ. de peti. hæred. Item adde inquantum Bart. & docto. vbi videlicet in l. si prius. de no. ope. nun. & in l. j. qui satisd. cogā. & in l. prætoriæ. de præto. stipu. volunt, ꝙ ille qui habet cauere nuda cautione, debeat obligare bona sua, per l. filio vel seruo. post princi. ff. vt le. no. ca. qđ probat conclusio. & est casus rotũdus, quem ibi Bald. not. ad hoc in l. omnes. §. in hac. C. de episc. & cleri. quem hic addit do. me. & alle. text. in auč. de sanct. episco. §. si quis autem. Vtrũ aũt, qui tenet cauere nuda cautione, teneatur promittere pœnā: doct. communiter hic concludunt ꝙ sic, per ea quæ habentur in l. ij. §. si dubitetur. s. allega. & in l. nisi. §. j. si cui plusꝗ. per l. Fal. & hanc opin. approbat Barto. in l. fi. de præto. stipu. Tamen glo. tenet oppo. & in l. ij. §. in fideiussore. qui satisda. cog. sed Bald. in locis s. alleg. videlicet in l. ij. de hæreditate vel actio. vendi. & in l. executori. tenet cum glo. non ꝙ consuetudo sit ꝙ pro mittatur pœna. Et hoc videtur verius: quia promittere pœnam esset obligari in plus, ꝗ in eo qđ venit in principali obligatione: vnde cùm cautio interponatur ad securitatem principalis obligationis, non debet cogi ad permittendum aliquid vltra: & hoc plus placet, maxime quia hoc nō reperitur cautum iure. ¶ † Vltimò addit hic Paul. vnum dictum singul. Barto. qui dicit, quòd quando aliquis tenetur satisdare ex forma statuti, vel si sit manifeste idoneus, nec sit verisimile, quòd desinat esse soluēdo, remittitur sibi satisdatio: tunc ita dicit singulariter Barto. per illum text. in l. quæcunq;. C. de fundis patrimo. lib. xj. Pro quo ipse adducit text. cũ gloss. in l. de creationibus. C. de episco. audi. Sed contra hanc doctr. videtur casus, vbi notat Bald. ad hoc in l. minor. §. fina. cum sequen. ff. de procura. in verbo, etiam si locupletissimus. per quem Bald. ibi refert, quòd si ex forma statuti inquisitus debet satisdare, priusquàm respondeat inquisitor tenebitur satisdare, etiā si sit euidenter soluendo. Si tamen ille qui debet præstare satisda. sit idoneus tempore executionis faciendæ: tunc si non præstitit à principio satisdatio. non incidit in pœnam. Casus est nota. quem ibi ponderat Bald. in l. j. §. si magistratus. de magistra. conue. & prima facie opinio Bald. videtur vera. Non obst. tex. in l. quicunq;. quia ibi lex vltra procedit, determinando quando debeat satisdari, & quando caueri: sicut facit in l. legitimos. §. primo. de legit. tuto. Sed nos loquimur, quando lex requirit simpliciter satisdari, vel idoneè cauere: quoniā text. in l. minor. in fin. videtur decidere hanc q. & habet rationē illa decisio: quia licet tēpore quo debet præstari satisdatio, ille qui est principalis sit euidēter soluēdo, tamē pōt & postea fieri non soluēdo. Et ista conside ratio habet in eo qui impetrat dilationē soluēdi à principe, vel saluũ conductũ, vt teneat satisdare, si vult vti beneficio: quia posset effici non soluēdo, secundũ Bal. in d. l. vniuersa. Vnde non est inconueniēs, ne aliquis posśit affici dāno, vt cōsideretur casus, & aduersa fortuna eius, qui potest effici non soluēdo: quæ cōsiderat, licet nō habeat locũ in dispōne hominis regulariter. l. inter stipulantē. §. sacrā. de verb. obli. tamē in dispōne legis, vt aliquis indebitè non lædatur, videt esse tolerabilis. ¶ In gl. in verbo, reddet. ibi: annua, bina, trina &c. hæc glo. cōiter ab omnibus reprehendit in primo dicto, dũ vult ꝙ de iure isto res immobiles nō restituentur incontinēti: & ideo se inuoluit in solutione cōtrarij. Nā dicit cōtra tex. in l. cũ in fundo. §. si fundus. ff. de iure do. & contrariũ tenet ipsamet glo. in l. ij. §. si. j. de do. præle. & probat clare in d. §. exactio. vt hic inducit Bart. No. tamē Mod. hanc glo. in prin. dicũt enim gl. sentire, ꝙ fructus nō possunt seruari, ꝙ non corrũpant post trienniũ: ad hoc etiā adducũt glo. quę loquitur clarius in l. j. C. si aduer. vsucap. tanꝗ sing. commendat Ang. in l. j. §. fuit quæsitũ. ff. ad Trebel. Tu autem aduerte, quia hæc glo. non loquitur de fructibus reconditis in horreo: sed de eis qui pendebant in agro: de quib⁹ regulariter non est dubiũ, ꝙ vltra annũ cito corrumpũtur. Glo. verò in l. j. C. si aduer. vsuc. non loquit magis de fructibus, ꝗ de alijs rebus, quæ seruando seruari non posśunt: & ponit talem regulam, ꝙ illa dicunt non posse seruari, quæ regulariter corrumpunt post triennium. Credo tamē ꝙ habuerit bonā mētē, quia cōmuniter hoc cōtingit in fructibus, qui percipiunt ex rebus immobilibus. Vñ secundũ Mod. qñ quis vult ꝓbare fructus esse consumptos, sufficit probare, ꝙ cōiter tale genus fructuũ nō durat, nisi tāto tēpore: & sic præsumptiuè probat, ꝙ sunt consumpti. Et est ista doct. sin. do. Bar. vbi ponit formaliter hāc practicā, quæ in rebus, quæ seruādo seruari non pñt, in l. qđ ad præsens. C. de mu rilegulis. lib. xj. Addit do. me. hic, ꝙ secus est in pecunia: quia si pecunia peruenerit ad aliquē, ille qui vult dicere eā esse consumptā, debet hoc ꝓbare, quia presumimus extare: alleg. gl. no. in l. creditor. §. si inter. ff. mā. quæ allegat benā legē, videlicet l. si quis pro redēptione. C. de dona. Sed contra hoc facit, quia pecunia dicit esse de rebus, quæ seruādo seruari nō pñt, qm̃ faciliter expendit, & mixta cũ alia pecunia cōsumitur. l. si alieni. ff. de solu. Et inde est, ꝙ adultus pōt eā soluere, & transferre dominium, si nō habet curatorē: qđ non esset, si esset de rebus, quæ seruando seruari posśunt. Primũ probat in text. & glo. & ibi Bart. in l. interdũ. de condi. inde. Secundũ in l. lex quæ tuto. C. de admi. tuto. Et ita sentit gloss. in d. §. fuit quæsitũ. ergo videtur, ꝙ post trienniũ præsumatur cōsumpta. Sed potest responderi, ꝙ propriè non dicitur de rebus, quæ seruando seruari nō posśunt, sed largo modo, secundũ Ang. in d. §. fuit quæsitũ. & tenet Bal. expresse in l. j. in princ. de reb. eo. Aduerte tamen, quia Bal. in illa l. j. si aduer. vsuc. dicit, ꝙ illa glo. non probatur iure, & verum est. Preterea contra illam arguo sic: si fructus cōmuniter præsumerentur esse cō sumpti post triennium, ergo frustra introduceretur vsucapio triennij in fauorē bonæ fidei posseśsoris, vt lucraretur fructus. Nam etiam si nō vsu caperet, lucraretur eos, ex quo præsumuntur consumpti, intellige in iudicio fin. vt plene declaratur in l. fructus. de rei vendi. Et tamē volũt doc to. ꝙ fructus vsucapiunt triennio, quia tantũ posśunt durare, & virtute vsucap. lucretur etiā posseśsor, secũdũ Cy. in l. ancillæ. C. de furt. & Bar. in l. sequitur. §. fructus. de vsuca. & plene Bald. in l. ij. C. de vsuc. & fruc. leg. Sed potest defendi gloss. quia licet ius ita præsumat, tamen pōt contrariũ euenire ex diligētia eius, qui percipit fructus ex bonitate fructuũ, vel locorũ. Et licet glo. non adducat legē probantē hoc, tamē potest sustineri arg. sumpto à cōmuniter accidētibus, qđ est validũ. l. certi conditio. §. quoniā. si cer. pet. &c. ¶ † In ea. glo. ibi: itē quid si facto diuortio. gloss. ista est valde no. & approbatur ab omnibus, per quā mirabiliter videtur posse limitare legem dicentē, ꝙ quia fructus pendentes sunt partes agri, ideo trāseunt ad eum, cui fuit res vendita vel donata. l. fi. §. fructus autē quæ in frau. credi. Et plene dictum est in l. fructus. s. eo. nam videt dicendum, ꝙ hoc est verũ, nisi fructus tēpore vēditiōis essent maturi, & de proximis percipiendi: qđ tamē in casibus illarũ legũ esset durũ dicere, maxime in vēditione, quia pretiũ videt constitutũ pro fructibus, tanꝗ pro parte rei: & dicere ꝙ emptor soluat pretiũ, & non cōsequatur fructus, est irrationabile. In casu aũt nostro nō fit tantũ in præiudicium vxoris: quia licet maritus ipse percipit fructus, debent tamen restitui vxori pro rata, quia matrimoniũ durauit: vnde nō infert sibi aliqua iniuria, nisi ꝙ pōt fructus per se percipere. ¶ In eadē ibi: vel de vtroq; &c. forma ergo cautiōis erit de restituēdo marito ratā fructuũ, & deinde de dilapidādis fructibus. addit do. me. ꝙ si maritus timet fraudari in fructibus, poterit mittere custodem specialem, qui videat ne mulier aliquid diminuat de quantitate fructuũ. Et ita decidit Specu. secundũ eũ in eo, qui debet percipere decimas ex agro. in tit. de deci. §. j. in vlt. ver. & allegat leges, quas hic adducit do. m. contra qđ facit, quia ex quo mulier est domina rei dotalis, facta restitutione non videt ꝙ maritus posśit mittere aliquem in agrũ alienum inuito domino: vt dicit l. diuus. de ser. rusti. prædi. Sed potest aliter aduersus fraudem sibi cōmissam probare, qđ videt posse fieri: nam si mulier dicit se collegisse: verbi gratia, centũ: maritus poterit probare, ꝙ collegit prius absq; eo, ꝙ mittat custodes, probando ꝙ loca vicina similis cō ditionis collegerunt tantũ plus, secundũ Bal. in l. j. in vlti. col. C. de fruc. & lit. expen. quinimo, ꝙ ipse anno proximo præcedēti tantũ collegisset, staretur huic probationi, ꝙ tantũ nũc præsumet collectum, saltē cũ iuramēto suo, secũdũ Bal. qui ita declarat dicta Iaco. de Aret. in l. fundum. in fin. C. de rei ven. Sed primus modus probandi est melior, & facilior: vñ non videt, ꝙ cōtra regulā ibi positā in d. l. diuus. posśit mittere custodē in agrũ alienũ inuito domino. Non obst. text. in l. si ita. §. j. de vsu & habi. quia ibi ille qui mittebat cudodē, erat dñs proprietatis. Vñ non est mirũ, si potest ingredi agrũ suũ per se, vel per aliũ. Tex. autē in l. Paulus. de procu. & in l. si suspecta. in prin. de inoff. test. quæ adducunt per Spec. in dicto loco nō faciũt: quia in illis iuribus cessat sibi illata ratio, scilicet ne quis ingrediatur in fundũ alienũ inuito domino. Propter autoritatē tñ seruaretur hæc opi. in practica. Sed de iure est dubia: & aliũ modũ probādi quātitatē fructuũ esse perceptā, vide per Barto. in consi. suo cl. in gl. in verbo, si nō plus. glo. & cōiter doc. intelligũt hoc verbũ, cōtrahēdo matrimoniũ, si durauit toto anno: quo casu maritus percepit omnes fruct⁹, & nihil restituit: vt in §. impedicēda. j. e. Sed hæc expositio mirabiliter repugnat tex. dũ dicit: & nō plus erit, ꝗ pro portione &c. Nā verbũ, portio, significat propriè animũ imperfectũ, & ratā tpis. Vñ posśum⁹ limitare l. fructũ. cũ materia. s. eod. hoc modo, ꝙ si vir percipit fructus, q cōiter ex agro cōsueuerũt percipi, tũc debet eos restituere pro rata, qua durauit: si aũt percipit lōgo minus, ꝗ cōsueuerit percipi, tũc nō restituet fructus, nisi quatenus excedũt expēsas matrimonij pro rata, qua matrimoniũ durauit. Sed iste intellectus multũ repugnat gñalitati legũ ꝓcedētiũ: a sisse est aptus sensus, ꝙ hic intelligat, qñ maritus nō percepit oēs fructus ante matrimoniũ solutũ, sed aliquā partē fructuũ, quæ non excedebat ratā sui temporis: reliquam verò soluto matrimonio percipiebat ipsa vxor, qđ pōt poni expedite in pēsionibus, quæ percipiunt ex agro: verbi gratia, si primis sex mēsibus soluit dimidiũ, & in fi. anni postea alia medietas. Et sic habes gl. optime declaratas &c. Extra glo. tangit hic Bart. no. q. nunquid si maritus habet paratā pecuniā, quā pōt restituere pro dote, habeat spatiũ anni, de quo dictũ fuit in princ. glo. & refert Cy. & quosdā alios tenere ꝙ non: quia cùm ista dilatio sit data marito miserationis cā, ex quo habeat pecuniā paratā, videt ꝙ esset cā dilationis: & ꝑ cōsequēs ipsa dilatio. l. fin. & ibi Bald. C. qui admit. in bono. poss. §. si quis ita. ver

ſus finem.& l.ſanci.§.ſi negauerit.de adulte.quæ
loquũtur propriè in dilatione legali.& facit opti
me text.in l.j.in fin.& ibi per Bald. in §.præter-
ea.de iure do.vbi probat, quando dies eſt ſtatuta
fauore creditoris,tunc poteſt creditor agere ante
diem ſi vult:quia ex quo renunciat fauori ſuo,ceſ
ſat cauſa dilationis.& ſuper hac concluſione vide
quod ſcripſi in l.ſi quis ita.de acqui.hære.& vltra
ibi alleg.vide gloſſ.in c.cùm in cunctis.§.j.de ele
cti.quæ eſt in verſi.ſpectat.ꝙ ceſſante cauſa dila
tionis ceſſat dilatio legalis.Adde & tex.not. qui
hoc probat in terminis in l.liberũ.de probat. ego
tetigi plene iſtam quæſtionem in §.non ſolum.
ſ̃.ea.l.allegaui gloſ.& dicta Bald.in l.à debitore.
ff.de iu.Stante ergo hac regula, videtur ꝙ opinio
gloſſ.ſit melior, quia res mobiles & ſe mouentes
in dubio poſſunt ita faciliter reſtitui,vt fundus,&
tamen in illis datur annus:vt in §.exactio.idẽ pro
reſtitutione iurium,id eſt nominũ debi.datur an-
nus,in d.§.exactio.& hanc rationem ponit Bart.
reprehendens Cyn.in loco præallega.Vnde hæc
opi.videtur contra illũ text.& tñ per iſtam nõ re
ſpondetur ad contrarium ſibi factum.Do.me.hic
approbat opin.Bar.tribus medijs,ſcilicet per tex.
in l.ſi debitori.vbi debitor habet tempus quadri-
21 meſtre,licet dicat ſe paratum ſoluere.† Sed cõtra
eum eſt ibi gloſſ.ordi.& Bald.dicentes ꝙ ſi filius
habet pecuniam ad manus,non deberet habere il
lam dilationem,nec ideo dicitur habere pecuniã
ad manus,licet dicat ſe paratũ:quia illa verba in-
telliguntur legaliter:ſuper quo vide qđ dixi de
dictione,ſtatim,[a] & de dictione,mox[b], in l.j. de
verbo.obliga.Secundò mouetur per regulam in-
dultam,de regu.iur.ſed ad hoc reſpondetur, ꝙ in
hoc caſu ceſſante cauſa beneficij ceſſat beneficiũ.
l.Titia.§.vſuras.vbi Barto.de lega.ij.Tertiò ad-
ducit,quòd propter lucrum medij tẽporis, quod
facit maritus,l.ſi conſtante.§.quoties.j.eo. habet
beneficium retinendi,etiam ſi res ſint paratæ re-
ſtitutioni vſuræ;ſed datur dilatio miſeratiõis cau
ſa,vt poſsit commode ſoluere: quare ſi ceſſat cau
ſa principalis dilationis,ipſa dilatio non ceſſat,vt
ibi:vnde iſtæ rationes non ſatisfaciunt.ego credo
tamen ſententiam Bartol.eſſe veram per text.in
d.§.exactio.¶ Et ad contrarium dico, ꝙ quando
ceſſat cauſa principalis dilationis,non tamen ceſ
ſat dilatio,vbi diſpoſitio aſsignans dilationem cõ
ſiderauit etiam in conſequentia commodum, qđ
poteſt capere debitor ex dilatione.Caſus eſt nota
bilißimus in l.ex his verbis.C.quando dies leg.
ce.vbi dies euenit appoſita cauſa fideicommiſſa-
rij.Et tamen ſi illa cauſa ceſſat,non ceſſat dilatio,
vt hæres poſsit fieri commodo medij temporis:
ita etiam intelligit Barto.illam l.in l.à filia.§.fin.
ad Trebel.Iura ergo contraria loquuntur,quan-
do intentio diſponentis,nec principaliter,nec cõ
ſequenter reſpexit ad commodum,quod ſequi-
tur ex dilatiõe.Et ſi dicatur,id quod principaliter
agit̃,debet attẽdi.l.j.§.ſi à te rogauero depoſiti.
Dico quòd regula fallit hoc caſu,propter naturã
dilationis,quę eſt,ꝙ interim afferat commodum
debenti reſtituere poſt tempus allegatum.Tamẽ
ob.huic reſponſioni text.l.fina.§.præterea.ſ̃.alle
ga.Sed poteſt dici,ꝙ hoc facit ibi æquitas,ne ma
ritus cogatur ſuſtinere onera matrimonij,& non
poſsit exigere dotẽ:& ad materiam vltra ea quæ
ſcripſi in d.l.ſi quis ita,adde glo,no.in c.vbi peri-
culum,in verſi.expe.lib,vj.¶ Sed quæritur in cõ
trariũ,cui lex noluit immobilia reſtitui ſtatim,&
mobilia,& ſe mouẽtia,& iura quæ æque faciliter
poſſunt reſtitui poſt annũ.Bart.dicit ꝙ hoc,quia
ſic placuit imperatori.Sed quia durũ eſt dicere,ꝙ
lex ſit ſine ratione,eſt enim contra naturã ipſius.
iiij.diſtin.c,erit autem.ideo quęrẽda eſt aliqua ſal
tem perſuaſiua ratio:& ſicut dixi in voce, poteſt
aſsignari talis ratio: quia lex habuit reſpectũ ad
contrarium accidenter in hac differentia:nam vt
plurimum datio aut datur in quantitate, quæ nõ
pręſumitur:ita de facili eſſe in promptu,aut datur
in rebus immobilibus in totũ,vel ſaltẽ ex maio-

a ¶ De dictione,ſta-
tim.Adde ꝙ iſta di
ctio aliqñ importat
valde lõgiꝰ ſpatiũ,
videlicet xx.ãnos:
tex.eſt in l.j.§.fi.et
ibi gl.in verbo,ſta-
tim.ff.de iu.fiſc,qñ
ꝙ maius, ſecũdùm
ſubiectũ;vt eſt gl.
in verbo,ſtatim.in
c.qcunq.lxxvij.di.
& gl.in c.j.de mut.
pet.Bar.& alij in l.
j.in §.q pñs.in fin.
ff.de ver.ſig.tñ pro
prie,& de ſui natu
ra iſta dictio, ſtatĩ,
intelligitur ſine ali
quo interuallo:vt ĩ
l.ædiles,in §.idem
ſciendũ.ff.de ędili.
edi.Itẽ iſta dictio,
ſtatim,ĩportat ipſo
iure,ſecũdũ Bart,in
l.impator.ff.de iur,
fiſ.Barto.in l.iube-
mus.in §.fine.C.de
ſacroſanc.eccle.

b ¶ Et de dictione,
mox.Addẽ gl.in c.
ꝓpter.de elec.Bar.
in l.j.in fi.ff.ſi certũ
peta,

ri parte.Vnde conſiderauit legiſlator,ꝙ ſi res immobilis non reſtituatur
inconti.quæ prompte põt reſtitui, magnũ præiudiciũ afferebat̃ vxori:
ſed nõ reſtituũtur res mobiles,quæ facilè poſſunt reſtitui,cũ nõ ſit tm̃ ꝑ-
iudiciũ dotis,quia nõ ita frequẽter dãtur iſtę res mobiles in dote:& ſi dã
tur cõiter,ſunt in minori portione dotis datæ,vt vidimus in noſtris ciui
tatibus:dat̃ cm̃ vel prædiũ,vel certa quãtitas in dotẽ:deinde adijcit̃ æſti-
matę modicę ſummæ rerũ mobiliũ:& licet poſsit continere,ꝙ tota dos
ſit in his mobilibus,vel ſe mouẽtibus,vel in nominibus debitorũ, bene
conſiderat cõiter contingentia.l.nam ad ea.ſ̃.de legibus & ſenatuſ.

Impendia autem. Impenſæ factæ gratia fructuũ,detra
huntur de fructibus, nec repetũtur,
cũ maritus fructus totius anni retinet:ſecus autẽ in impenſis factis ad rei
vtilitatem,quia tunc repetuntur,non obſt.ꝙ integros fructus percepe-
22 rit.Secũda principalis eſt ibi:plane ſi nouã. ¶ †Not.ibi: quoq; in tutela.
Nã hic videt̃ caſus ſecundũ d.m.ꝙ expẽſæ factæ in cuſtodia agri vel do-
mus,vident̃ factæ cauſa quærendorũ fructuũ: & per hoc reprehẽdit opi.
Bar.in l.cũ quæreret̃.§.fi.de leg.iij.vbi dicit per illũ tex.ꝙ expẽſæ factę
pro cuſtodia,nõ dicunt̃ factæ cauſa cõſeruãdorũ fructuũ,ideo nõ detra-
hunt̃ de fructibus.l.ſi à dño.§.fi.de pet.hæ.Sed per cuſtodiã agri fructus
agri cõſeruant̃:alle.optimũ tex.in l.ſi ita.§.fi.de fun.inſtr.Ad hunc tex.
põt rñderi,ꝙ nõ loquit̃ de expẽſa cuſtodię,ſed de modica expenſa, quæ
fit in adaptatione domus,vt cõmodius habitet̃.Et hæc rñſio eſt neceſſa-
ria:quia tex.in d.l.ſi ita.in fi.dicit ꝙ ager videt̃ cuſtodiri gratia fructus,&
gratia rei.Sed domꝰ videt̃ cuſtodiri gratia ipſius domus,& rerũ quæ ſunt
in domo.Do.Io.de Imo.hic mouet hanc quæſtionẽ, & alle.Bar.in con
trariũ in l.fin.j.de impen.quẽ ego allegaui tibi in l.fructus.ſ̃.eo.vbi poſt
Bar.diſcuſsi plene hũc articulũ.Adde tñ ad dicta do.Io.inquantũ dicit,
ꝙ ſi aliquis prælatus ad perpetuã cuſtodiã agri:iſta expẽſa videt̃ reſpice-
re perpetuã vtilitatẽ agri.Nã hæc differẽtia inter cuſtodẽ tẽporalẽ & ꝑ-
petuũ,quã etiã hic ſequit̃ dñs meus, videt̃ cõtra tex.in d.l.ſi ita.in fi. vbi
loquit̃ de ſeruo ſaltuario.& ſimiliter in l.inſtrumẽta.hic alle.in glo.& in
l.quæſitũ.§.ſaltuariũ.co.ti.& tñ declarat̃ in l.inſtrumẽta.ꝙ videt̃ poſita
cã q̃rẽdorũ fructuũ:& hoc dictat rõ:quia ſi cuſtodia agri nõ minus con-
ſeruat fructũ,ꝙ̃ rẽ,ergo videt̃ etiã fieri cauſa fructuũ quęrendorũ:vnde
de hac qõne dic vt dixi in d.l.fructꝰ.Secũdò no.ibi:agrũ vel ſeruũ.ꝙ mo
dica expẽſa facta in curãdo ſeruũ,videt̃ cã quærẽdorũ fructuũ:intellige,
vt dicit litera,ſi ex ſeruo perciperet̃ aliqs fructus,ſi nõ eſſet ęger,de quo
eſt dicẽdũ in opi.cũ Bar.¶ Tertiò not.ibi:ſcilicet &c.ꝙ hæc dictio,ſcili-
cet,ponit̃ hic limitatiuè,alibi ponit̃ declaratiuè,videlicet in l.ius pluri-
bꝰ.de iuſt.& iu.l.cõgruit.ſ̃.de offi.pręſi.ſuper quo vide Bar.in l.q̃ſitũ.§.
23 ſi quis fundũ.de fun.inſtru.¶ †Quartò no. ibi:nõ peteretur.&c.Nã hic
videtur caſus ſing.à contrario ſenſu,ꝙ expenſæ factę gratia quærendo-
rũ fructuũ,poſſunt repeti ab vxore,ſi annus vltimus nõ fuit completus,
ita ꝙ etiã ſi non ſit interpoſita cautio,de qua in §.interdum.tamen mari
tus has expẽſas repetet ſaltem officio iudic.etſi nõ iure actionis apte cõ
tractũ:tenet Dy.expreſſè & Pau.cum referẽs in §.interdum.ſ̃.eo.vbi di
cit,ꝙ verbũ,cautio,ibi ideo intelligit̃ de nuda,quia mulier non erat aliàs
obligata ſine cautione fructus de reſtituendo viro.Nam videtur per hũc
tex.ꝙ ſicut maritus põt repetere expẽſas,licet nõ ſit ſibi cautio præſtita:
ita poſsit etiã petere fructus,qui tangunt eum pro portione ſua ab iden-
titate rationis.qđ vtrum ſit verum,dicam in lect.ſeq.cùm maritus perci
piat fructus,non ex cauſa lucratiua,ſed propter onera matrimonij,vide-
tur ꝙ & expenſas & fructus ſi eas non retinuit poſsit petere,vel offici.
iudi.vel actio.de dote,de qua in l.& omnino.j.titu.prox.¶ Vltimò no-
ta,& tene ſemper menti,ſecundùm Bal.ꝙ ſumptus facti ad perpetuã rei
neceſsitatem vel vtilitatẽ non cõpenſantur cũ fructibus perceptis à ma
rito:vt hic ſecundũ eũ:quia maritus percepit fruc.tanꝙ̃ habẽs cauſam ab
ipſa muliere.Vñ licet expẽſas perceperit legitime ex volũtate mulierũ,
nõ cõputat fructus in ſumptus factos ad perpetuã rei vtilitatẽ.Secus eſ-
ſet,ſi lucraret̃ fructus bonæ fi.poſſeſſor propter bonã fidẽ,non tamẽ ha-
bẽs cauſam à dño, quia tũc non peteret fructus prædictos vſq; ad quã-
titatẽ fructuũ pręd ictorũ,in l.ſi ſumptus.de rei ven.per quæ dicit Ange.
ſe pluries idẽ practicaſſe de facto in l.fundo.ff.eod.Pro quo vide bonum
tex.& qđ ibi Bald.in l.ſuper emp.C.de euictio.Sed ad iſtum tex.poteſt
reſponderi,ꝙ ideo fructus non compenſentur cũ expenſis, quia maritus
percipit eos pro oneribus matrimonij:quia nõ eſt cõueniẽs,vt pro dictis
fructibus grauetur dupliciter,ſcilicet oneribus matrimonij,& ipſarũ ex-
penſarum:argu.l.Titia.§.qui in vita.de leg.ij.Sed hæc ratio nõ haberet
locũ in emphyteota & vaſallo,qui forte modicũ quid ſoluunt pro por-
tione ſibi cõceſſa:vt no.in l.j.de iur.emphy.&c.tñ in ipſis eſt idẽ,ſecũdũ
doctrinã Bal.quæ tñ nõ videtur probari in hoc tex.Ratio tñ dictat,ꝙ ſit
idẽ dicendũ:& attendę diligẽter,quia in duobus caſibus reperitur, quòd
ille qui habet cauſam ab alio,cõpenſat fructus cũ expenſis factis ad perpe
tuam rei vtilitatem.Primus eſt in prælato,quia alienauit res eccleſiæ, ſe
cundùm Bald.ſing,in aut.excipitur.C.de bo.ma.Alius eſt in marito in
expenſis quas facit in litigando pro re vxoris:illę enim,licet videant̃ fie
ri ad perpetuã rei vtilitatẽ,ſecundũ Bar.in l.j.j.ti.prox. tñ nõ repetũtur,
quatenus concurrũt cũ fructibus dotis,ſecundùm Bal.qui ita limitat di
cta Bartol.in l.per diuerſas.C.manda.pro cuius deciſione facit text.in l.
prima.C.de rebꝰ mater.vbi pater qui litigat pro rebus filij,tenet̃ facere
ſumptus

ſumptus de fructibus. Ego tñ ſimpliciter credo opin. Bartol. eſſe verã im merito, vt ſ. dicit: quia cũ fructus deſeruiant oneribus matrimonĳ, non eſt inconueniẽs ꝙ adhuc cõpenſetur tam magna expenſa, quæ fit in litigãdo. quæ ratio non habet locũ in l. j. prealle. quia pater lucref fructus in bonis aduẽtitĳs ex cã lucratiua, nõ onerosa. Adde etiã, ꝙ licet impẽſa facta ad perpetuã rei vtilitatẽ repetatur à marito, vel ab hæredibus eius, iſtud eſt verum, niſi dos ſit prælegata in teſtamẽto: tũc enim eſt diſtinguẽdum, vt notãter diſtinguit Bal. in l. ſi nõ deſignata. C. de fal. cauſa adiect. leg. ¶ † In gloſſ. in verbo, ſed hæc. ibi: quia nõ lucratur &c. Aduerte, quia expenſa facta à creditore repetitur, etiã ſiue ſit facta vtiliter, dũmodo creditor non ſit in dolo, quia putauit expẽſam fieri vtiliter, vt ibi exponit glo. Adde do. me. quòd licet hoc vltimum procedat de rigore iuris ciuilis: de æquitate tamen canonica creditor non repetet expenſam, niſi ſit facta vtiliter: allegat Inn. & Hoſti. in c. cùm veniſſent. de eo qui mit. in poſſeſ. cauſa rei ſer. quod dictum habet æquitatẽ, & põt eſſe verũ de iure ciuili, qñ hoc ita putaſſet ex lata culpa, & craſſa ignorãtia, quia lata culpa dolo æquiparatur in ciuilibus, vt plene tradif in l. in actionibus. §. j. de in lit. iu. Vbi autem creditor nõ fuiſſet in lata culpa, nõ videtur dictare æquitas, ꝙ ex quo gerit negociũ debitoris ex neceſsitate, tenetur de leui culpa. Vnde ſimpliciter poſſemus ſequi textũ in d. §. his verbis. ¶ In gloſſ. in ver. neceſſario. gloſſ. duo. modis reſpondet ad contrarium. Prima reſponſio deſtruit tex. Secunda reſponſio Io. nihil importat: quia ſi expẽſa nõ dicitur neceſſaria, niſi reſpectu fructuũ, ergo nõ poſſet repeti, ex quo matrimoniũ durauit toto anno: vt dicif in tex. Dic ergo ſecũdũ Bart. & Mod. ꝙ licet expenſa in faciendo regulariter dicatur vtilis, & nõ neceſſaria: tamẽ fallit, niſi nouũ ædificiũ nõ fieret, poſſeſsio nullo mõ poſſet ali: vel ex alia cauſa res periret, vel reciperet notabile detrimentum. Et ex hac ſo. no. ꝙ omiſsio culturæ agri in dubio præſumitur deteriorare rem. ¶ In gloſſ. in verbo, actionẽ. ſed eo conſtante nõ tenet. iſta eo. li. cõiter approbaf ab omnibus, & in effectu in d. l. inſulã. §. j. probaf idẽ qđ in l. qđ ſi poſſeſſore. de peti. hæred. de cuius intellectu dixi in dicto vltimo vocabulo. Et adde ſecundùm Imol. & alios Moder. ꝙ etiam aliud priuilegiũ, qđ cõpetit marito vero, nõ habet locũ in putatiuo: quia maritus putatiuus cõuenitur inſolidũ, nec habet locũ beneficiũ l. marit⁹. j. eo. Caſus eſt ſingularis, ſecundũ lec. Ioan. And. in c. j. de dona. inter virũ. vbi mandatur reſtitui tota dos, quando matrimoniũ putatiuum ſeparatur. Vnde glo. quæ ibi dicit, ꝙ verbum illud intelligitur, ſi marit⁹ põt ſoluere ſolidũ, nõ bene dicit, ſecundũ Io. And. verbũ eñ, tota, repugnat ꝙ ſignificatur integraliter. facit qđ habef in l. qđ nomine. de cond. inde. Pro intellectu aũt glo. facit qđ tradit Bal. in l. j. C. de fruct. & lit. expen. vbi dicit, ꝙ licet lex vel ſtatutũ iubeat integros fructus reſtitui, tamẽ fit deductio propter ſumptus factos in fructibus: allegat ibi l. j. in fin. C. de his quib. vt indig. iuncta l. fundus qui do. ff. fami. erc. & hanc doctrinam ego ſum ſecutus poſt dominũ me. in l. fructu. ſ. eo. Sed poteſt reſponderi tenendo opi. Io. And. ꝙ hoc verbum reſtringitur, ne quis indebite dãnũ incurrat, ſi non poteſt retinere expenſas: ſed non reſtringitur, vt maritus habeat hoc beneficium, qđ tendet ad lucrũ: vt patet ex his, quę habentur in l. is qui. de ceſsi. bono. facilius enim reſtringitur diſpoſitio l. materialis, ne quis damnũ indebite incurrat, quàm ne quis amittat lucrum. l. ĳ. cũ no. C. de nox. & plene Bar. in l. oẽs populi. de iuſtitia & iur. Et ita limita dicta per nos in l. fructus Arminium. & aduerte ad prædicta, ꝙ ille qui habet deducere expenſas de fructibus, poteſt deducere pretiũ operarum ſuarum, quas poſuit in quærendis fructibus: ita decidit not. Bald. in l. ſi quis ſciẽs. C. de rei vendi. quẽ adducit hic Paul. pro quo eſt gl. in l. per diuerſas. circa medium. C. manda. quam adducit Ang. in l. ſi à domino. §. ſi. ff. de peti. hære. Sequitur l. ſi fundum.

SVMMARIVM.

1 Res conceſſa ad vſum vnum an poſsit ad alium mutari.
2 Dominus concedens fundum poteſt ſibi reſeruare fructus alicuius arboris, vel alterius ſpeciei.
3 Res plures diuerſę contentæ ſub tit. dotis capiuntur pro vna re.

SI fundum. Lapidicinæ inuentæ in fundo à muliere, indiſtinctè acquirunt marito fructum earum. Et ſi expenſa facta in vno genere fructuum, ex illis non poteſt deduci, deducetur ex alĳs fructibus natis in 1 eodem loco. Diuiſio patet per ſe. ¶ † Nota primò ibi: quia palam ſit &c. ꝙ ille qui concedit rem ex aliquo titulo, vel contractu, videtur eam concedere eodẽ modo, & ad eũdem vſum, quo res erat penes ſe: intellige, nõ ſolum ſi vſus erat iam ceptus, ſed etiam ſi erat deſtinatus. Caſus eſt not. & ibi per Ang. in l. æquiſsimum. §. ſi forte. de vſufruct. Contra qđ tamẽ fortiter facit l. vſufru. eod. titul. Vtrum autem res conceſſa ad vſum, quo vtebaf dominus, poſsit mutari ad alium vſum: vide text. vbi plene Bar. in d. l. æquiſsimum. §. j. & in l. ſi pendentes. §. j. & ibi etiam per Angel. l. 2 de vſufruct. ¶ † Secundò not. & ſemper tene menti ibi: niſi cõtraria &c. ꝙ licet regula cõtractus cõceſſo fundo veniãt omnes fructus fundi ſpecialiter & c. tñ põt dñs concedẽs fundũ reſeruare ſibi fructus alicuius arboris, vel alicuius certę ſpẽi: licet eñ tráſferẽdo dñium fundi nõ poſsit facere, ꝙ etiã dñium arborũ, quę ſunt in fundo, non tráſferatur, ſecundùm quoſdam, de quibus refert gloſſ. in l. obliga. fere. §. placet. de act. & obl. põt tñ tráſlato dñio acqri & retineri iſta pceptio fructuũ arborũ: vñ infert Bal. ꝙ dñs cõcedẽs fructũ vaſallo vel emphy. põt retinere certã ſpẽm fructus. Sed hic eſt pulchra dubitatio, nũqd qñ conceditf alicui facultas percipiẽdi aliquã ſpẽm fructus ex omnibus quę naſcunf in agro, an iſta cõſtitutio cauſet ius vſusfruct⁹, vel qd ſit: ſuper quo gl. no. in l. veluti. §. j. de ſer. ruſtic. prædio. dicit ꝙ in vna ſpecie fructuũ nõ põt proprie cõſtitui vſuf. Sed tex. ſibi repugnãdo dicit, ꝙ erit vſuf. niſi verba improprienf: ſed nõ videnf eſſe impropriãda, qa nõ põt reddi rõ, quare in vna ſpẽ fructuũ, & etiã in vna arbore nõ poſsit habere qs vſumf. nõ eñ repugnat diffinitio vſuf. poſita in l. j. Vñ Bar. in l. vt pomũ. de ſer. ti. gñali. tenet contra illã glo. Nõ obſt. tex. & qđ ibi Bar. in l. Mela. §. j. de ſer. ti. gñali. qa licet aqua in aliqua prouincia ſit venalis, nõ tñ reperitur naturaliter, vel ciuiliter acceptatio vſufr. licet habeat ſimilitudinẽ fructuũ, quia renaſcif in puteo. ¶ In gl. in verbo, creditur. in fi. gl. inclinat in opi. cõtrariã Azo. quã etiã hic Dy. ſequif, quẽ refert Imo. Sed Bar. & cõiter alĳ cõtra tenẽt. Pro opi. cõtra Azo. multa faciũt vltra verbũ, fructus, qđ eſt in text. etiã rõ ſatis clara: qa mulier petẽdo fundũ videf voluiſſe, ꝙ maritus id lucref, qđ eſt ex natura cõtractus, qa naturalia cõtractus tacite inſunt. l. cũ qd. ſi cer. pe. & l. emptorẽ. §. j. cũ ſi. de act. empt. Sed ex natura cõtractus dotis nõ eſt, ꝙ maritus lucref, niſi qđ eſt in fructu fundi: vt in §. ſi vir in fundo. ſ. eo. Ergo licet mulier ipſa fecerit lapidicinas in fundo, & eis vtatur tãꝗ domina, nõ ſequif ꝙ voluerit maritũ eo modo illis vti, niſi forte vteref lapidibus tanꝗ fructibus fundi. Et hoc caſu poſsit eſſe vera opi. Azo. d. Io. cõcordat: vel dic melius, ꝙ intẽtio Io. eſt, ꝙ qñ alĳ fructus nõ percipiũtur ex fundo, vel dote, niſi lapides cęſi, tunc iſti lapides nõ acquirũtur marito, tanꝗ fructus fundi: nã ex hoc poſſet ſequi abſurdũ, ſecundũ eũ, ꝙ tẽpore durãtis matrimonĳ cęderenf tot lapides, ꝙ poſtea fundus ſolu. matri. non haberet aliquẽ fructũ, & ſic mulier reperiref indotata: & iſta interpretatio fieri debet fauore dotis. l. in ambiguis. de regu. iur. Si autẽ alĳ fructus percipiebantur ex rebus datis in dotem, adeo ꝙ non ſequeretur abſurditas prædicta: tunc vera ſit opin. Azo. ꝙ etiam ſi lapis non renaſcatur. quæ diſtinctio procedit magis ꝗ de ſubtilitate. ¶ In gloſſ. ſuper verbo, declarauerit. ibi: quia alia forte ſunt in dote. doct. intelligunt hanc l. quartã. de pac. do. quãdo propter hoc mulier retinebat fructus dotis, data eſt dos pinguior, & maior, ex qua marit⁹ poterit participare vſuras ampliores. Sed glo. nõ videf habuiſſe hunc intellectũ, imo videf potius ſingulariter limitare illam l. vt habeat locũ, qñ fit pactum generale, de retinendis fructibus dotis: ſecus ſi fiat pactũ de retinẽdis certis fructibus, cùm alias percipiatur ex fundo, vel ex alĳs rebus in dotẽ datis: quæ limitatio poſſet ſuſtineri, quãdo in alĳs fructibus remaneret tñ, qđ veriſimiliter ſufficeret oneribus mrĩmonĳ, vel ſaltẽ modicũ deeſſet: aꝭs 3 ſtaret dicta regula poſita in l. iiĳ. ¶ † In glo. in verbo, in ſementem. ibi: eodẽ locorum anno. hanc gloſſ. approbant communiter doct. Sed do. Pau. hic ſubtiliter arguit cõtra eã, & addidit obiectum, quem & ego prius cogitaueram: dicit enim, ꝙ plures res diuerſæ, quæ cõtinẽtur ſub titu. dotis, capiuntur pro vna re, ex eo quia dos eſt quædam vniuerſitas, quæ eſt vna, continẽs ſub ſe plures res: vt vidiſti declaratum in rubr. ſ. eo. Vnde quia plures rès conſiderantur ſub ratione vnius rei, omnes computãtur tanꝗ vna: ſicut dicimus in l. j. §. per hanc. & l. ſeq. de rei vendi. Pro hac concluſione videtur caſus in l. ꝙ dicitur. j. de impen. in rebus dota. vbi iuriſconſultus declarat, ꝙ impenſæ neceſſariæ vel vtiles vniuerſaliter minuũt dotẽ, quia vniuerſitas recipit diminutionẽ, vel aug. Sed hoc eſſet falſum, ſi res datæ in dotem conſiderantur vt res plures, & non vterina: tũc eñ diminuerenf res illa, in qua eſt facta expenſa. Et ſi dicatur hoc eſſe verum, reſpectu expenſarum, quæ fiunt ad perpetuam rei vtilitatẽ, non in his quæ fiunt in fructibus, dic ꝙ non poteſt aſsignari bona ratio differentiæ inter hos caſus: attẽto quòd omnes res propter vnam dotem vniuerſalẽ, vt ſuprà dixi: nã eodẽ modo videtur cõſiderãdũ in fructibus, ne alioquin maritus remaneat in damno, ſi ex alia re non poterit retinere fructus. Pro hac conclu. adducit do. Pau. text. in l. j. de petitio. hære. niſi ſecundũ eũ bonæ fidei poſſeſſor fructus ſumptus factos in vna re, detrahit de alia: cui ipſe reſpondet, ꝙ aliud eſt in bonæ fidei poſſeſſore, qui nõ debet decipi, & qui credebat non eſſe rem reſtitutã alteri, & aliud in marito, qui potuit cogitare hũc caſum poſſe euenire. Tu autem dic, illa l. nõ facit ad propoſitũ. vñ conſidero, ꝙ in l. qđ ſi. ſ. bonę fid. poſſeſſor repetit ſumptus à domino, etiam ſi nullos fructus poſtea collegerit in aliqua re poſſeſſa: nam ſi aliquis collegiſſet, multo fortius poſſet eos retinere: tenet conſequentia per l. plane. eo. tit. & p ea quæ habenf in l. in fundo. de rei vendicatio. in glo. in quibus patet, quòd facilius conceditur retẽtio, ꝗ detur repetitio propter fructus. Sed hic non eſt caſus noſter: quia vt vidiſti declaratum in glo. in §. impẽdi. maritus ſi nihil omnino perciperet toto anno matrimonĳ, nõ repeteret expẽſas ab vxore. Et aſsignatur ibi ratio differentiæ per Bar. inter maritũ & bo. fi. poſſeſ. Sequere ergo opi. do. Pau. non per hanc rationem, ſed per ſuprãdicta.

SVMMARIVM.

1 Dictio taxatiua non excludit latã culpã quæ æquiparatur dolo.
2 Mora creditoris ſicut non debet eſſe damnoſa debitori, ita ei lucrum auferre non debet.
3 Dies interpellat pro homine, etiam quando eſt aſsignata dilatio miſerationis cauſa.

4 Fideiussor cum est realiter præsentatus, dicitur esse datus.
5 Argumentum de vltimis voluntatibus ad cōtractus in dubio valet.
6 Mora an cōtrahaē per interpellationē iudicialem.
7 Contumacia tam in omittēdo φ in committendo dicitur esse delictum.

SI mora. Mora cōmissa per mulierē liberaē vir à culpa: & fructus percepti à marito debēt restitui mulieri, nō obstāte mora sua. Secūda ibi: fructus tñ. In prima duo facit: quia primò ponit dictum, deinde annectit rationē. ¶ No. primò ibi: dotē recipere &c. φ aliqñ res quæ sunt datæ in dotē, vocanē dos, licet proprie sumpto vocabulo dos sit quoddā ius, continēs in se res datas in dotē. simile in l. si sponsa. cū sequē. de iure do. de quo plene post Barto. in rubr. s. eo. ¶ †Secūdò no. multū elegāter mētē glo. positā super verbo, culpā. φ dictio taxatiua nō excludit latā culpam, quæ æquiparaē dolo. & ex hoc inferē, φ dictio taxatiua posita in l. nō excludit casum similem expresso: de quo per Bart. in l. si constante. in princ. j. eo. Cuius dictis addit d. Pau. hic, φ aliquādo casus similis est expressus in l. sicut in casu nostro. qa leges dicūt, φ lata culpa æquiparaē dolo: & tūc talis casus videē excludi: est enim ista extēsio passiua, quæ fit virtute æquiparationis factæ per modū regulariter, secūdū quā in quacūq; materia superfit extensio, secūdū gl. in l. si quis seruo. C. de furtis. & in l. qđ vero. de legi. & Bar. in l. Marcel. §. qđ aūt. ad Treb. Aliquādo apponiē dictio taxatiua in l. & queritur vtrum per hanc taxationem lex videaē extendi ad casum similē per idētitatē rationis: & tūc sequere doc. Bar. in l. si constante. φ aut sumus in odiosis, aut in fauorabilibus. Ego aliàs dixi, & verū est, φ Bart. enumerat tertiū mēbrum, & quid si sumus in materia differenti, scilicet nec multū odiosa, nec multum fauorabili. Est ergo dicendū, φ nec persona, nec casus similes videnē exclusi. De persona est casus no. in l. argētarius. in prin. ff. de eden. & xxiiij. dist. c. episcopus. cū gl. De casu est tex. no. cū glo. in l. cū qui. §. si pe tēti. de pub. & ponit Bal. ī l. j. C. de pos. cō. tab. & Io. And. elegāter in ti. de disp. & alle. §. post hęc. vbi declarat, quot modis ponatur dictio, tm̄[a]. Et ex hac doctrina videtur confundi singu. opi. Bar. quā posuit in l. seruū quoq;. §. ait prætor. de procu. vbi dicit, φ procu. constitutus ad agendū duntaxat, vel tantum: ista dictio taxatiua operatur, φ non tenetur defendere dominum, vel cauere de defendendo: & tamen defensio est de his quæ veniunt in cōsequētiā mādati, in quibus seu ad quæ regulariter fit extēsio. l. ad legatum. & l. ad rem. de procu. Sed potes saluare illam singularem doctrinam, dicendo, φ si illa dictio, tantū, non excluderet mandatum de defendēdo, nihil operaretur: vnde qđ dictū est s. debet intelligi, quando etiam si dictio taxatiua nō excludat casus similes, nihilominꝰ potest aliquid operari. ¶ Tertiò no. in ver si. agrum eius. secundū Ang. φ etiam de iure Digestorū dominium fundi dotalis solu. ma. retransfertur ipso iure in vxorē: iste em̄ genitiuus significat dominiū. l. ij. §. in loco. ff. de relig. & per Bar. in rub. de no. ope. nun. Sed Bar. hic tenet expressè contrariū, reprehēdēs Iac. de Are. qui hoc sentit. Et hanc opi. sensit hic Pau. & bene per l. quædam. de acqui. re. do. & per l. j. in fi. de fundo dota. in quibus dicię, φ dominium fundi dotalis transit in hæredē. Ad idē l. iij. C. de iure dotiū. vbi probatur, φ hæres mariti pōt manumittere seruos dotales, & sic patet, φ est ipsorum dominus. Sed illa lex nihil facit cū reuerentia, quia loquitur in rebus mobilibus, non in fundo do. Credo tamen, φ conclusio sit vera, quia hoc priuilegium videtur concessum de iure nouissi. C. per l. in rebus. C. de iure do. Non obstat text. hic, quia fundus dicitur esse mulieris, nō quidē proprie, sed destinatione, eo modo quo diciē esse cōstāte matrimonio. l. diuortio. §. fundū. s. eo. ¶ †Vltimò no. secūdū Pau. de Castr. quòd sicut mora creditoris nō debet esse damnosa debitori, ita non debet auferre ei lucrum: & ex hoc arguit do. Paul. idem dicendum esse econtra: videlicet quòd quando ipse debitor est in mora, videlicet φ sicut mora debitoris non debet afferre damnum creditori, ita nec lucrū. Ex quo infert, quòd si res erat eo modo peritura penes creditorē, si mora non fuisset commissa: ita erit post moram, vt debitor non teneatur de interitu illo casu, ne sic propter moram creditor aliquid lucretur: de quo dic vt per Bartolum & Moder. in l. quod te. si cer. petatur. ¶ In glos. super ver. si mora. ibi: obla. autem exigo. gloss. paucis verbis tria continet. Primò, quòd maritus hic erat in mora, quia tenebatur restituere dotem post annum: quod est falsum, secundùm omnes, quia iste text. loquitur de rebus immobilibus, quę debent restitui, & hodie: & secundùm hæc iura Digestorum incontinenti, vt dictum fuit, reprehendendo gloss. in l. diuortio. §. interdum. s. eod. Vnde Barto. hic dicit, & melius, quòd oblatio fuit hic necessaria, intellige declarando ipsum non præcise, sed causatiuè, scilicet si volebat liberari ab eo, ad quod tenebatur ante moram ex natura obligationis. Secundò dicit hæc gloss. notanter, quòd sicut dies expressa interpellat pro homine, ita & tacita: & in hoc bene. ¶ †Tertiò dicit, & notabilius, quòd dies interpellat pro homine[b], etiam quando assignata dilatio miserationis causa, secundùm quod dilatio quæ assignatur marito ad soluendum dotem, est talis, secundùm Bartolum in l. ita stipula. de verborum obligatio. & in §. quinimo. l. iurisgentium. de pactis. Et hanc gloss. multum no. ad hoc d. Pau. allegat aliam l. promissor. §. j. de consti. pecu. Ipse tamen tenet oppositū, dicens quòd cùm ista dilatio sit assignata debitori, non vt soluat, sed vt commodius possit solui id, quod est inductum fauore ipsius, non debet ad odium conuerti. Item quia ista dilatio non videtur data ad soluēdum, vt dixi: vnde non interpellat, quia leges contrariæ loquuntur, quando dilatio datur ad soluendum. Tu autem teneas gloss. indubitanter. Primò per text. not. qui probat conclusionem in fideicommis. in princip. ff. de vsucap. dicitur enim ibi in princip. quòd hæres qui non fuerat in mora ante sententiam, post sententiam commisit moram, & quòd post dictam moram tenetur restituere fructus. Et vt intelligas, qualiter inducatur mora, statim subijciet, quòd Imperator cōstituit fructus deberi post tempus quadrimestre. Ex quo patet, quòd ex lapsu temporis quadrimestris est inducta mora: nec est verum, quod dicit dominus Paul. quòd iste terminus non videatur assignari ad soluendum: quia imo est assignatus ad soluendum, sed cum commoditate sua: facit l. si cùm dies. §. fina. cum sequen. de arb. Pro hac conclusione est gl. quam ibi not. Barto. ad hoc in l. si duo. §. fina. de constitu. pecu. Et attende: quia non solùm, dies quæ tacite inest ex voluntate contrahentium operatur hunc effectum. l. ij. de iure emphyte. & tenet Barto. in l. ita stipu. in ij. quæstione. de verbo. obligatio. Sed etiam dies quæ mere apponitur à l. idem operatur: vt est casus in capitu. licet canon. de electio. in vj. Et de materia, quando lapsus diei constituat quē in mora, vide quod plene scripsi multis additis ad dicta doctorum in l. si ex legati causa. de verbo. obligatio. ¶ In eadem glo. in princip. ibi: vt equus &c. hanc glossam approbant communiter docto. sed dominus meus dicit, & bene iudicio meo, quòd licet equus & similia animalia non possit assignari, prout res includitur in aliquo sacculo, cui imponitur signum, sicut dicitur in l. j. §. si pecunia. ff. depo. potest imponi signum animali per debitorem offerentē, ne possit aliud animal loco illius subrogari, & semper possit constare, φ debitor soluit animal promissum, siue obtulit, & deposuit. Nam si signū ad hunc effectum potest apponi hominibus, multo fortius potest apponi animali: φ autē possit apponi hominibus, probatur in l. signata. C. de fabri. lib. xj. & l. decernimus. C. de aquæductu. sicut videmus, quòd apponitur vino, & oleo, & similibus, ad eundem effectum: vt l. j. §. si dolium. & de peri. & commo. & l. videamus. §. si vinum. ff. loca. Quæ iura hic adducit do. me. & bene. Sed posito φ sit aliqua res mobilis, quæ non possit consignari, relinquitur dubiū, vtrum sufficiat sola oblatio realis, an vero requiratur dispositio: intellige, nisi sola oblatio in pecunia non sufficeret. Glo. hic, & in l. acceptam. præallegata. videtur sentire, quòd sufficiat sola oblatio, & etiam Barto. qui sequitur eam. Sed Ange. dicit, quòd res quæ non potest consignari, debet saltem deponi. nihil allegat: sed & do. meus sequitur istam opin. quare res debeat deponi, ex quo deponi posse non videtur. Et hoc sequitur hic Paulus. Pro hac conclusione do tibi tex tum: nam in l. ait prætor. §. primo. de minori. dicitur enim ibi, quòd quādo personæ creditoris nō potest fieri oblatio, vt quia est pupillus, debet tamen fieri depositio, vt sic illud fiat, quod fieri potest: eodem ergo modo, si potestas consignandi deficit, nō propterea necessitas deponendi: & hoc videtur probari in simili in l. si residuum. C. de distra. pign. & l. statu liber rationem. & in l. si hære. de statu libe. quia si debitum est ex parte liquidum, ex parte non liquidum, debet offerri, licet totum non possit offerri: vt not. in l. obsignatione. C. de solu. vbi est gloss. Et quia glos. hic tractat de effectu oblationis, quæritur hic per docto. & plenius in l. si seruus. §. j. de vulgari & pupilla. vtrum sufficiat sola oblatio verbalis. Et est communis conclusio quòd non sufficit: vt in l. qui x. prima. de vulga. & pupil. Vtrum sufficiat sola oblatio, vide per docto. in dicta l. obsignatione. de solutio. & plene per Bartol. in l. prætor. §. si quis paratus. de noui ope. nunciati. hoc fallit tamen in certis casibus. Primus est, secundùm Angelum hic, quando detur res immobilis: nam cùm non possit transferri de

a ¶Dictio, tantū. Adde Ioann. de Imol. in l. si quę. C. đ trāsactio. idem in l. j. in prin. ff. si quis ius dicē. doc. in c. si. xcvj. dist. Car. Ale. in c. mos est. j. distin.

b ¶Dies interpellat pro homine. Adde gl. in l. iiij. in §. nūc de officio. ff. de eo qđ cer. loco. Cardi. Zaba. in c. pe. C. de offi. dele. idē Cardi. in c. potuit. de loca. Bal. cōsi. ccccxxxv. incip. factum super quo. in iij. vo. Phil. Cor. cōsi. xxvj. incipiēte, hac, in j. vol.

ferri de loco ad locũ, lex non obligat ad impossibile. l. impossibilis. de ver. oblig. secundũ Bald. ibi l. acceptam. C. de vsuris. & allegat text. in l. ij. C. quãdo & qui. quarta pars. libr. x. qui tex. nihil facit: dicitur enim ibi tantummodo, ꝙ si sunt res immobiles, vt l. hæredita. potest fieri eadẽ æstimatio sub oculis decurionum. Sed ꝙ oblatio verbalis sufficiat, nescio quomodo colligãt. Vnde dicũt, vt refert hic Pau. ꝙ res debet sequestrari. Tu dic, ꝙ est via expeditior & clarior, videlicet vt debitor cõstituat se credito. noĩe possidere: quo casu trãsferẽ ciuilis & naturalis pos. l. interdũ. in principi. cũ not. de acqui. pos. hoc enim modo dicitur debitor impleuisse, qđ debet. Et si dicatur, ad minus non transfert detentationem in creditorẽ. Respondetur, ꝙ sufficit fieri id qđ naturaliter vel ciuiliter impleri potest. Est etiam alius modus, si non sit res in remotis, vt creditor ducatur ad conspectum agri: iuxta l. j. §. si iussterim. & l. qđ meo. §. si venditorẽ. de acqui. possess. & multo fortius fiet oblatio realis, si actualiter inducatur creditor in pos. & vbi creditor nollet accedere ad rem, concedo ꝙ hæc oblatio haberetur pro reali: sicut dicitur in l. si eo. §. fin. ff. de euic. ꝙ quando ille cui debet fieri denunciatio, nõ permisit sibi denũciari, habetur pro facta. Secundò fallit secundùm Barto. in d. l. acceptam. in re mobili, quæ debet solui in alio loco, ꝙ̃ vbi petitur: tunc enim sufficit oblatio verbalis. l. prætor. §. fi. cum sequẽ. de eden. ff. super quo vide plenius in l. si res mobilis. de rei vend. Sed ista limitatio non habet saporẽ: vnde considera, ꝙ aut creditor petit sibi solui in loco, vbi non est facienda solutio, & tunc minus, quia petitio est nulla. l. si soluturus. in fi. de sol. ergo nõ contrahitur mora, & sic oblatio verbalis nõ requiritur, aut petitur solui in loco vbi res est. Et tunc mora cõtrahitur, nec purgabitur per debitorẽ, nisi realiter offerat in loco: intellige contrahitur mora post tãtũ tẽpus, infra qđ debitor potuit ire ad locũ, vbi erat solutio faciẽda: vt dicit ĩ l. ĩterdũ. in prin. l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de ver. ob. ¶ Tertiò limitat, qñ debitor defert verbaliter pecuniã, vt impediat vẽditionẽ pignoris: sufficit enĩ tũc oblatio verbalis, secũdũ Bar. in d. §. si quis paratus. & l. acceptã. C. de vsu. Sed Bald. ibi, & Nic. de Mate. reprehendunt hãc doc. vt dicit do. me. duabus rationibus. Et prima est domi. me. quĩ incidit l. priores qui. de rescin. vend. vbi dicitur, ꝙ debitor obtulit se paratum soluere: quæ verba significant, ꝙ obtulit pecuniã realiter, secundùm Barto. in l. si quis paratus prędicto. Sed licet hæc verba prolata à l. significent realem obla. l. seruũ. de statulibe. Si tamẽ proferũtur à parte, non significant hoc, sed intelliguntur ciuiliter ꝙ est paratus soluere infra terminum statutũ à iure. Casus est no. iuncta glo. & ibi Bal. in l. si debitor. ff. de iudi. la ij. & hæc est ratio, secundũ Bal. in l. acceptã. quia venditio pignoris nõ potest impediri, nisi fiat oblatio consignationis, & depositionis. l. ij. C. de euict. pig. &c. Ad hoc potest respõderi, quia ista requiruntur, vt venditio nõ valeat ipso iure, sed vt facultas cõpetat venditori rescindendi venditionẽ, sufficit verbalis oblatio: ipsi tamen intelligunt illã l. quando venditio fuit facta nõ seruatis solennitatibus. & est inter docto. gloss. in d. l. fundus qui. Vnde do. m. dat nouum intellectũ ad illã l. dicẽs, ꝙ ibi nõ apparet, ꝙ oblatio fuerit facta ante venditionem: vnde intelligit, ꝙ fuerit facta post venditionẽ. Vnde sicut res vẽdita à republica ad hastã potest retractari alio plus offerente: vt l. licitatio. in principi. & §. j. de public. ita videtur ipse debitor soluere debitũ, & sic offerre ipsi fisco, ꝙ̃ ipsa res fuerit vẽdita: & ita dicit ipse. Sed hunc intellectum non patitur illa lex: quia ista retractatio potest fieri duntaxat infra tempus statutum ad licitandum, non postea, secundùm glo. & Barto. in l. si tempora. C. de fi. instru. & iure has. fis. quod non apparet in l. fun. videlicet ꝙ licet infra tẽpus licitatiõis debitor obtulerit, quin imo nulla fit ibi mentio de hoc tẽpore. Tu ergo potes dicere, & est singularis intellectus ad illã l. ꝙ vẽditio rescinditur ibi: quia ex oblatione solidi, quẽ facit debitor, apparet manifestè rempublicã esse læsam. & ex eo põt cõcedi restitutio. l. res publ. quibus ex cau. ma. cum materia, quã potest iudex ex officio suo concedere, nullo petente. l. nec quicꝗ̃. §. obseruare. de offi. procon. & leg. vbi per Bart. & est regula quæ ponitur in l. iiij. §. hoc autẽ. de dã. infect. & tene mẽti illũ tex. & aduerte pro complemẽto huius cõclu. primæ, ꝙ ille qui tenetur dare fideiussorẽ, satis est ꝙ præsentet eũ parti: & si nõ vult recipere, non tenetur promittere publicæ personę recipiẽti, secũdũ Angel. qui ita not. l. de pupillo. §. si is cui. de noui ope. nunciatio. 4 † Secundò aduerte, ꝙ quando fideiussor realiter est præsentatus, dicitur esse datus. l. j. in ius vo. vt cant. & fit propter hoc, ꝙ nõ teneť vltra curare, vt fiat promissio, si creditor non acceptat oblationẽ. Glo. tñ exponit datũ, id est dandũ, sed impropriat literã. & ad materiã vide Bar. qui ponit practicã offerẽdi fideiussorẽ in l. fideiuss. in princ. qui satisd. cogã. vide etiã Bal. in auẽ. dos data. C. de do. ante nup. qui dicit, ꝙ potest pars facere citari creditorẽ, vt veniat ad vidẽdũ sibi offerri corã iudice. Est aũt ista oblatio magni effectus: qa vbi afs reqreref oblatio, cõsignatio, & depositio, tunc sufficit sola oblatio. l. si rẽ. §. fi. & ibi Bar. de pigno. act. & sunt duo dicta Barto. in l. creditor. de distra. pigno. quẽ refert & sequiť Imo. in d. l. si seruus. §. j. de vulg. & pupil. Hoc tamẽ limitat Bar. quãdo oblatio fit ante litẽ contestatã: nã si fiat post, requiritur consignatio. & dicit primò, secundũ glo. in l. interdũ. §. fi. de verbo. oblig. & ibi Bar. & idẽ in l. sed si alia. ff. de cõsti. pecu. quẽ refert do. me. & Ang. sequens hæc dicta in l. si post tres. ff. si quis cautio. super quo vide plene dicta per me in d. l. si seruus. præalleg. & vide d. m. qui dicit se tenuisse contrarium in l. insulã. de verb. obli. & Bal. in l. acceptã. quẽ & hic alleg. d. m. super secunda cõclusione principali, in qua Bar. concludit, ꝙ quãdo oblatio debet fieri ad consequendã aliquã actionẽ, vel aliquod ius de nouo, oportet ꝙ interueniat consignatio, & depositio. Adde quòd Bal. in d. l. acceptam. dicit hoc esse verũ, qñ oblatio nõ solùm acquirit ius de nouo, sed resoluit cõtractũ præcedentẽ: exemplum in l. si à te. C. de pact. inter emp. quã allegat Bart. pro casu in d. l. acceptam. secus si oblatio debet fieri ad purifica. contractus: alleg. l. ij. C. eo. Sed do. me. dicit, ꝙ l. ij. potest euitari, quia ibi erat expressum pactum, ꝙ oblata pecunia fieret reuẽditio: vnde sufficit sola oblatio virtute pacti, aliàs non sufficeret. Ipse tamen pro primo mẽbro Bar. qñ contractus resolui tur, alleg. tex. in l. nec creditor. de pign. acti. & loquitur ibi de cõtractu pigno. quã l. alleg. glo. in l. aliena res. §. j. de pign. act. ff. ¶ Sed dubiũ remanet in secundo casu, in quo ipse cõcludit opin. Bald. esse verã per text. in l. Iulia. §. j. de action. empti. vbi ad hoc vt nascatur acti. emptori sufficit sola oblatio. & est error manifestus: quia ibi actio erat orta ipso iure, sed obstabit exceptio. Vnde dicit Baldus in l. prima. C. de his quæ sub modo. & Ang. in l. postꝗ̃. de hære. per illum tex. quòd si emptor agat ad rem, non soluto pretio, valet iudicium, & sententia condemnatoria, si non proponitur exceptio pretij non soluti. Vnde hæc non sunt soluta. Pro conclusione Bald. quã ipse tenet in l. si seruus. §. j. præalleg. adducit ipse Bald. tex. in l. iij. §. penul. ff. de statu libe. & in l. statuliber ratione. eo. tit. & in l. seruus si hæredi. quæ videntur acquirere solam oblationẽ. Et si dicitur, illa loquuntur in vltimis voluntatibus, in quibus sola oblatio quandoꝗ sufficit, vt declarat Bal. in d. l. acceptam. & in l. cui fundus. de condi. & demonst. 5 † potest dici, ꝙ in dubio valet argu. de vltimis voluntatibus[a] ad contrac. l. seruũ filij. §. cũ q chirographũ. de leg. j. & hoc modo posset defendi opi. Bal. cũ limitatio. & tẽperamẽto, qđ posuit in d. l. si seruus. ad intellectũ istarũ legũ. Et adde, ꝙ talis oblatio cõstituit creditorẽ in mora, etiã si fiat ante terminũ solutiõis elapsum. Casus est not. & ibi Bart. in l. stip. ista. §. inter certã. in fi. ff. de verb. obli. intellige, qñ creditor tenetur recipere solutionẽ ante tempus: super quo vide Bart. in l. eũ qui. aliàs incipit, tabul. de annu. leg. Itẽ purgatur per oblationem, nõ solùm mora cõmissa in amittendo: sed etiã in committẽdo. l. in re futura. §. j. & l. parui. ff. de cond. furt. si tamen offeratur res realiter: secus si reus dicit se paratũ recipere iudicium, tex. est not. vbi Bart. in l. fin. ff. eo. de cond. fur. Et ad materiam huius oblã. vide notanter Bal. in c. j. de cõtentione inter do. & fideiussorem. vbi alleg. no. gloss. in l. apud Celsum. §. itẽ quæritur si vniones. j. de do. except. ꝙ creditor qui egit pro pecunia contra debitorem, non audiatur, nisi prius offerat pignus realiter. Item vide tex. not. in l. iij. §. si plus ꝗ̃. de statulibe. ꝙ videtur probare, ꝙ oblatio pecuniæ potest fieri in sacro: qđ tamen secundũ Moder. etiam Bar. in l. cùm seruus. de cõdi. & demõst. est determinandum, vt dicunt hic Mod. & Barto. in l. cum seruus. de conditio. & demonstra. Addo etiã, vtrum oblatio facta à tertio liberet debitorem: super quo scripsi in d. l. si seruus. & allegaui duas leges. dicit Bald. Do. meus autẽ his adducit Bald. in l. acceptam. C. de vsu. distinguentem, ꝙ aut non interest creditoris pecuniam magis solui à debitore, ꝗ̃ à tertio, & sufficit oblatio tertij: aut interest ipsius propter recognitionem debiti, quã debet facere debitor, vt in emphyteota non tenetur recipere. Ipse aũt tenet contrarium, per ea quę dicit Bal. post Guli. de Cug. in l. solennibus. C. de rei vendica. in l. arboribus. §. quicquid. de vsufruc. vbi concludit, ꝙ solutio canonis facta à tertio prodest emphyteotæ. Et hoc est fatẽdũ, si creditor vult recipere: & ita præsupponunt illi docto. dum dicunt, ꝙ pecunia fuit soluta. Sed nos loquimur, quãdo creditor non vult recipere. Vnde sequere dicta Bal. his additis quæ dixi in l. si seruus miles. allegata. Et qa in secũda parte gl. tactũ fuit, qualiter mora contrahatur per lapsum diei, vel interpellationem: ad-

[a] ¶ Valet argumentũ de vltimis volũtatibus. Adde l. si à substituto. in §. fin. cũ l. seq. & ibi doc. de leg. j. l. pactũ inter hæredem. C. de pac. & in l. iure ciuili. ff. de cond. & demonstra.

de ad quæ scripsi in l.si ex legati causa.de verb.obliga.Primò
tex.in l.cōtinuus.§.itē qui insulā.de verb.obli.vbi probatur,
6 ꝙ dies tacita interpellat,sicut expressa.†Secundò adde,ꝙ licet
regulariter per interpellationē extraiudicialē non contrahaẗ
a mora,[a] quādo aliquid debeẗ officio iud.hoc est intelligēdum,
quo ad periculū interitus:sed quo ad fructus,cōtrahatur mo-
ra,secundū Bal.qui ita no.dicit in l.soror.C.de colla.per tex.
in l.si filius.ff.de colla.dot.Tertiò adde,ꝙ quādo in contractu
exprimiẗ dies contractus,quia aliqs promittit dare hodie:ista
expresio operatur hoc,ꝙ vltima pars diei interpellat, & cō
stituit in mora,secundū Bal.in l.j.C.quādo dies leg.ce. Quar
tò adde,ꝙ licet aliquādo cōmittatur pœna ante lapsum diei,
quādo est certū intra diē impleri nō posse,qđ promissum est,
nunq̃ tamē cōmittitur mora,nisi termino elapso:ita dicit no.
Bar.in l.si decesserit.qui satisd.cogan.Vltimò adde,ꝙ etiam
si dies sit apposita in fauorem debitoris seu creditoris,semper
cōmittitur mora.l.si.§.præterea.C.de iure dot. Adde etiam,
qđ ponit Bar.in ij.lect.in l.centū Capuæ.in ij.colū.de eo qđ
certo loco.vbi dicit,ꝙ pendente termino cōtra reū principa-
lē non pōt fideiussor constitui in mora,etiam si oblatio sua sit
cū pœnis.qđ est mirabile.Et ad materiā obla.quā s.dixi,vide
Bar.in l.mora rei.de verb.obli.& Angel.in l.& si post tres.si
quis cautio.vbi volunt,ꝙ obgatio fideiussoris purget moram
principalis.¶ In glo.in verbo,dolū.ex hac glo.cū tex.nota.vt
dixi etiā in notabi.ꝙ quādo lex punit ciuiliter dolū dūtaxat,
nihilominus nō excluditur lata culpa:qđ plene dixi in no.&
ad ibi dicta adde tex.cum glos.sua in l.iij.§.interdū.ff.de ne-
go.gest.& in l.j.alleg.l.iij.§.ex hoc edicto.ff.nautæ,caup.&
sta.bu.& quia per morā vxor dicitur esse in culpa,ex hoc ar-
guit Bald.hic,ꝙ morosus nō dicitur esse in dolo,sed in culpa:
de quo dic vt hic plene Mod.Arguit etiā Bal.ex hoc text.ad
no.q.nunquid si ex forma statuti bānitus ex maleficio potest
impune offendi,an appellatione maleficij vel delicti cōprehē
datur bannitus ex causa ciuili in contumacia?Et super hoc cō
cludit ꝙ nō,& sequūtur Moder.& est doct.Barto.in l.omne
delictū.§.contumax.de re mili.Cy.in rub.C.de crimi.stellio.
7 Mouetur tali ratione Bal.†quia contumacia est proprie deli-
b ctū[b] in omittēdo q̃ in cōmittendo:& sic potius arguitur cul
pa,q̃ dolus,vel saltē sic arguitur dolus præsumptus.Sed hæc
verba nō videnẗ ꝓcedere de iure:quia esto ꝙ arguatur culpa,
& nō dolo,vel dolus præsumptus,nō videtur valere cōsequē
tia.c.nō est delictū vel maleficium.nam etiā culpa lata puniẗ
criminaliter,vt plene Bart.in l.respiciendū.§.delinquunt.de
pœnis.& per Bal.plenius in l.j.ff.de legi.Itē ex p̄sumptione
iuris punitur quis de furto ciuiliter.l.inter omnes recte.de fur
tis.vbi Bar.Vnde dicit tex.no.quē ibi not.Barto.ad hoc in l.
ratio qui.in prin.de admi.tuto.ꝙ ad præstandū iuramentum
in litē contra tutorē licet nō sufficiat lata culpa,sufficit tamē
dolus præsumptus.Præterea falsum est,ꝙ qui est contumax,
semper sit in dolo præsumpto:vt l.minorē.quia imo manife
ste contumax dicitur in dolo vero,secundū Bart.in l.minor
si quasi.ff.de mino.Vnde Bald.in l.j.§.fi.si quis ius dicen.vbi
glo.dicit,ꝙ contumacia nō est delictum:cui addo glo.vltra a-
lios,etiam quod ibi Bar.in l.si plures.ff.de admini.tut.vbi de
clarando dictam glo.dicit,ꝙ appellatione delicti vel maleficij
in materia statuti non veniet contumax ex causa ciuili:& vti
tur meliori ratione,quia dolus iste qui cōmittitur ex contu-
macia,non est punibilis criminaliter,quod esset,si esset pro-
prie delictum.l.fi.de priua.delict.& l.qui nomine.in text.gl.
de fal.Et hæc ratio est multum colorata,per quā potest respō
deri ad tex.adductū hic per do.meum in l.j.§.nunc tractem⁹.
de tute.& ratio.distra.vbi dolus appellatur delictū & malefi
ciū.& per illū tex.dicūt ibi Cy.& Bal.ꝙ in materia statuti ap
pellatione delicti venit dolus commissus etiā:& sic contra ea
quæ dicuntur hic.Pro qua conclusione adduco tex.not.in l.si
ex causa.§.nunc videndū.de minoribus.vbi probatur,ꝙ do-
lus non erat punibilis appellatione maleficij,vel delicti:& ta
men ille dolus non erat punibilis criminaliter,sed purgaba-
tur per actionē ex contractu,vt patet ibi.Sed sequēdo cōmu-
nē opi.possumus respondere ad ista iura,ꝙ aliquando agitur
de pœna imponēda pro delicto,& maleficio,sicut in exēplo
banniti,qui potest impune offendi:& tunc appella.delicti &
maleficij non venit simpliciter contumacia:intellige,quādo
agitur de pœna,quę imponitur ad vindictam publicam,id est
criminaliter.Aliquando non agitur de imponenda pœna cri
minaliter,sed de alio effectu inducēdo:& tunc verus dolus si-
ne dubio in effectu continetur appellatione debiti vel male
ficij:vt probatur in dicto §.nunc tractemus.& in dicta l.si ex
causa.§.nunc videndum.Pro ista diuersitate facit ratio:quia
ex quo statutum simpliciter facit mentionem de maleficio,vt

a ¶ Nō contrahiẗ mora. Adde an contrahiẗ inter maritū, & promittentē dotē, vide per doc.in fin. in §.præterea.C.de iur.do.

b ¶ Contumacia est ꝓprie delictū. Adde l.oē delictum.& ibi Bar.ff.de re mi. Bal.in l.legis virt⁹. ff.de legi.Bald.in l.j.C.de in lit.iur.Ludo.Roma.in l.lege Cornelia.ff.ad Syl. glo.Archid.& Do. iiij.q.j.in glo.summæ.Ioā.de Imo.in c.j.de maio.& obe. docto.in c.testimonium.de testa.

minus lædat ius commune,quàm fieri potest,intelligetur re-
ferri ad maleficiū,quod est punibile criminaliter de iure.per
notata in ca.cùm dilectus.de consuet.& in capit.j.cum mate-
ria.de rescript.& maxime,quia sic intelligendo intelligitur in
suo potiori significatu:vt l.j.§.in perpetuum.ff.si ager vecti.
Vbi aūt dolus esset præsumptus,qñ indicia probātia dolū nō
sunt vrgentia,tunc Barto.clarè sentit in l.quod Nerua.depo
si.nisi quòd non potest puniri criminaliter,intellige ꝙ in cri-
mine requiretur dolus:& est solennis decisio,quam etiam se-
quitur Ange.post But.in l.si quis id quod.de iurisd.om.iudi.
Non obst.tex.in §.recte.quia loquitur de iudicio seu proba-
tione maiori,quæ probat dolum manifestum,nō pręsumptū:
vt tradit Bart.in l.quod Nerua.vnde dicit Bal.in l.si tutor.de
interdi.matri.quòd pręterq̃ in casu l.tutor qui repertorium.
s.allega.ex dolo præsumpto nec aliquis infamatur,nec puni-
tur ciuiliter,nisi res requirat dolū.¶ In glo.vlti.gloss.ista ad
intellectum l.venditor ex hæreditate.ff.de hæredi.vel actio.
vē.videẗ nō bene sentire:quia in d.l.nō tenetur restituere fru
ctus percipiendos,si negligat eos percipere.Sed in casu nostrę
l.teneret maritus,nisi præcessisset mora mulieris.Potest ta-
mē habere bonū intellectum,quòd nō sit differētia inter ma
ritū & venditorem,quādo maritus constituit mulierē in mo
ra:aliàs esset differentia,secundū Barto.hic,& clarè,in l.si ser
uum.in princ.de verb.oblig.fit enim distinctio,vtrū quis de
beat tradere rem,quæ aliàs fuit creditoris,vel quæ nunq̃ fuit
ipsius.Sed do.Pau.hic credit hanc differentiam non esse bo-
nam,qui vtroq; casu credit fructus percipiendos debere resti
tui:ita intelligit d.l.notabiliter.mouetur per tex.in d.l.si ser-
uum.præalle.de quo valde miror,quia ille text.non loquitur
de culpa respectu perceptionis fructuū,sed de culpa respectu
periculi interitus:vt patet in princ.l.Est autem hoc satis con
ueniens,ꝙ maior diligentia requiratur circa id quod principa
liter venit in obligatione,quàm circa accessoria:sicut elegāter
declarat Bal.in l.Lucius.§.Paulus.ad muni.& in l.j.C.de his
qui ex offi.pub.lib.x.Et ad intellectum eius l.quid operetur
mora creditoris ad commodum debitoris,vide Bartol.in l.iij.
§.in hac.Et notabis inter alias gloss.positam super verbo,ne
facto.de qua multū miratur hic Paul.de Cast.vult enim ista
glo.in vers.leuissima.quòd quando quis ex dispositione l.nō
tenetur de culpa leui in omittendo:quinimo ille,qui ex natu
ra contractus non tenetur,nisi de culpa leui,tenetur tamen de
leuissima in faciendo:& sic mirabiliter limitantur iura dicen
tia,ꝙ in contractibus,qui celebrātur gratia vtriusq;.nō venit
nisi leuis:leuissima autem nō.Nam hoc est intelligendum de
leuissima in omittendo:secus si sit in faciendo:qđ dicit Bald.
& Paul.de Castr.valde no.Et attende,quia hoc casu ex culpa
leuissima in faciendo,non agetur actione ex contractu,sed ex
l.Aquilia.vt dicit glos.Sed contra hanc glo.adduco tibi text.
not.in l.si seruus seruū.§.si calicē.ad l.Aquil.vbi probatur,ꝙ
quando locator operis,qui naturaliter de leui culpa tenetur,
facit pactum,ꝙ non vult teneri de pign.rei,virtute huius pre
tij non solum liberatur ab actione l.Aquiliæ.Eodē ergo mo-
do videtur dicendum,quòd si lex liberat aliquem à culpa le-
uissima,vt non teneatur ad illam actionem ex contractu:ea-
dem ratione videtur liberari,vt non teneatur l.Aquilia,quia
facilius extenditur dispositio l.quàm hominis:vt plene decla
rat Bartol.in l.Gallus.§.quid si tantum.vnde isto casu forte
non diceret verum.Et quia s.tractauimus in j.gloss.qualiter
contrahatur mora,ad id vide omnino quod posui in l.ita sti-
pul.in prima glo.de verbo.obli.vbi tractauimus,†Nunquid
in contractibus innominatis,vel in legato relicto sub modo,
ille cui est impletum,constituatur in mora re ipsa,vel sit ne-
cessaria interpellatio:super quo etiam vide Bald.in l.si post
tres.in repetitio.si quis cautio.Extra glossam tanguntur hic
quatuor quæstiones per docto.Prima fuit Dyn.qui inducit
hunc textū,inquantum mora creditoris prodest debitori,ad
not.quæstionem,de eo qui habebat castrum in custodia pro
certo tempore,& in fine temporis prodest domino,quòd re-
ciperet castrum suum:deinde cùm dominus noluisset recipe-
re,& ille remansisset in castro,locus fuit occupatus per alios:
vtrum iste teneatur de culpa leui,quæ venit in actione loca-
ti?vt l.si quis domum.§.Celsus.ff.locati.Nam præsumitur in
dubio culpa,alio non probato,quando res est perdita.lege,si
quis.§.final.vbi per Bartolum.ff.de edend.& plene in l.quæ
fortius.C.de pignora.action.Et determinant quòd non tene
tur,quia protestando eo modo quo fecit,videtur non velle
amplius locare suas operas.Ange.tamen dicit,quòd requiri-
tur,quòd in protestatione dicat,quòd si vlterius stabit in ca
stro,non intendit illud reconducere.Sed opinio Dyn.videtur
vera,quia non præsumitur regulariter mutatio voluntatis.l.

cum

eum qui.de proba.& l.cùm hic ſtat.in princip.de do.inter vi-
rum.Barto.autem addit,ꝙ etiam ſi non præceſsiſſet iſta pro-
teſtatio,tamen ille qui in arce ſtat,nō videtur reconductus à
domino arcis ad cuſtodiendum:& ita clarius determinat in l.
item quæritur.§.qui impleto.ff.locati.& eius dicta ſequitur
d.Io.hic,de quibus dicam vnum verbum in lectu.ſeq. Adde
do.me.ſequendo Bar.ꝙ ſi nihil eſſet proteſtatus,& tamen cu
ſtodiſſet arcem,deberet æſtimari,vt nego.geſt.& ideo tene-
retur de leui culpa:de leuiſsima culpa non,vt plene tradit in
l.tutori.C.de nego.geſt.& in l.ſi pupilli.in princip.eo.Et hic
ſumpta occaſione ipſe idem tractat,nūquid qui recipit cuſto-
diā arcis,teneatur de culpa leuiſsima,vel etiā de caſu fortuito,
ſi conduxit arcē tempore belli.& inſerit hic in quodā cōſilio,
quod fecit in ciuitate Mātuæ:ſuper quo vide quod plene ſcri
bit Io.And.in addi.Specu.ſuper rub.de loca.& forte ego di
cam alibi,vt melius cadet,in quo etiam concluſio plene de-
claratur,per quos actus videatur commiſſa culpa leuis.Secū-
dò tangit hic Bal.nunquid in delictis commiſsis in omittēdo
debeatur inſeri locus in accuſatione:ſuper quo vide Io.And.
quem ipſe adducit in tit.de accu.in iij.parte.in addi.Specul.&
plene Bartol.in l.libel.in principio.de accuſatio.& vltra eos
Bald.in ij.colum.in l.presbyteri.C.de epiſco.& cler. Tertiò
tangit nota.quæſtio.nunquid quando imponitur pœna pro
delictis in omittendo,nunquid ad hoc vt negligens incurrat
pœnā,requiratur monitio vel interpellatio. Super quo vide
Innocen.& Moder.in capitul.extirpandæ.de præben.& per
me in l.ita ſtipulatus.in prima gloſſ.de verborum obligatio-
ni.†Quartò tangit hic Ange.no.quæſtionem,nunquid ſi ex
forma capitulorum poteſtas vel ſimilis non poſsit condēna
ri,niſi de furto,& barataria,nunquid poterit condemnari ex
delicto in omittendo?Concludit quòd ſic,aliàs enim daretur
materia delinquendi,quod non poteſt fieri, etiam per pactū
l.conuenire.de pactis.& l.ſumus.§.illud nulla.neque etiam
per ſtatutum:vt tradit Barto.& Moder.in l.iij.de teſtamen.
Domi.Ioannes de Imol.hic impugnat hoc dictum,quia non
poteſt negari an exceptio confirmat regulam in non except.
vt l.quæſitum.§.ſi quis fundum.& §.idem reſpondit.de fun.
inſtruct.& nota.in l.prima.de regulis iuris.& verba genera-
lia videntur continere omne genus delicti,præter illa duo ex
cept.Non obſtat ratio Angel.videlicet quòd daretur mate-
ria delinquendi,ex quo iſte omittēs eſt in culpa,& non in do
lo,ceſſat hæc ratio.Sed hæc dicta non ſunt expedita:vnde cō
ſidera,quòd aliquādo dicitur,poteſtas omiſit facere quod de
bebat per gratiam,& doloſè,non ex negligentia,& probatur
per indicia vrgentia:& tunc quia habet puniri de mero do-
lo,qui poteſt committi in omittendo,ſicut in committendo,
ſecundùm Bartolum in l.minorum quaſi contumax.ff.de mi
no.tunc vera videtur opin.Ang.ꝙ ſi ſtatutū expreſsè remiſiſ
ſet hunc dolum,non valeret ſtatutum:vt ſuprà dixi. Et ideo
talis caſus non cōprehenditur ſub verbis generalibus ſtatuti,
de quo poterit in ſpē diſponi.l.ij.de pactis do.q̄ eſt bona lex.
& Bartolus in lege,filius.§.diui.in ſimi.quęſtio.de legatis pri
mo.Si verò officialis deliquit per negligentiam,& culpam,vi
detur vera opinio domi.Ioa.quia culpa futura poteſt expreſ-
ſe remitti.l.ſi vt certo.§.interdum.commoda.& per gloſſam
in lege prima.§.ſi conueniat.ff.depoſi.Relinquitur tamē hæc
dubitatio,quia lata culpa æquiparatur dolo,vtrum illa poſsit
remitti ex pacto,ſicut & leuis.Et videtur quòd ſic, per textū
not.in l.ſi ſeruus ſeruum.§.ſi calicem.ad l.Aquil.vbi dicitur,
ꝙ artifex qui fregit calicem per imperitiam,tenetur l. Aqui.
niſi fecerit pactum,ꝙ non volebat periculum fracturæ ſpecta
re ad eum:& tamen imperitia interdum adſcribitur latæ cul-
pæ:vt l.j.in fin.cum ſeq.quod quiſq; iuris &c.

SVMMARIVM.

1 Mortes ciuiles æquiparantur morti naturali.
2 Lucrum ſpectare nemo debet ex delicto ſuo.
3 Modum qui exceſsit ſe defendendo,nunquid puniri debeat totaliter vt homicida.

SI ab hoſtibus. Vt dos reuertatur ad
patrem, ſatis eſt quòd
filia fictè videatur deceſsiſſe in poteſtate. ¶Nota
primò ex text.iuncta gloſſ.quòd de iure iſto per
captiuitatem ſoluebatur matrimo.hodie ſecus in authenti.de
nupt.§.ſed & captiui.& ideo licet filij concepti in capti.non
eſſent legitimi:iuxta not.in l.Seius.ff.de capti.hodie tñ erūt
1 legitimi,ſecūdū eū.¶†Secūdò no.ꝙ ſicut aliæ mortes ciuiles
a ęquiparātur[a] morti naturali,qñ inducitur idē effect⁹ ex mor
te ciuili,ſicut ex naturali:vt l.ex ea parte.§.inſulā.de ver.ob
li.& in l.deo nobis.vbi plene.C.de epiſ.& cle.idem etiam in
morte ciuili,per quā quis retro fingitur fuiſſe mortuus per fi
ctionē tranſlatiuam.q đ eſt menti tenēdū.¶Tertiò not.quòd
quādo filia quæ moritur,non eſt in poteſtate,licet dos fuerit
profectitia,non tamē reuertit̃ ad patrē:quia actio illo caſu nō
eſt cōmunis:& ſi fuiſſet cōmunis à princ.quia filia poſtea emā
cipata,conſolidaretur actio in ipſam.l.ſi cū dotē.§.& autē.j.
eo.& l.ſi ſocer.in prin.& expreſsè hodie in l.j.§.videmus. C.
de rei vxo.actio.¶ In gloſſ.vltima ibi:vel dic hic iūre ſucceſ-
ſionis.Barto.& Mod.notant hanc glo.quaſi ſentiat,ꝙ filiafa-
mi.iure iſto habeat hæredē:de quo plene dicitur in l.poſt do
tē.j.eo.poſt Barto.Sed ſalua reuerentia iſte non fuit intelle-
ctus glo.nam retulit ſe ad intellectum,qui ponitur in vltima
ſolu.quòd filia fuerit emancipata:id patet ex prima ſolutione
quæ dicit,ꝙ dos applicatur patri per pactū,q đ proprie cadit,
qñ datur dos filiæ emancipatæ:tūc enim eſt neceſſariū pactū,
alſ non:ex quo filia moriēte in poteſtate de iure actio cōſoli-
datur patri:vt in tex.noſtro.Hæc tamen ſolutio reſtringit ni
mis tex.quoniā nō ſemper ſuccedit pater filiæ,& non tenet.
Sed ponitur tertia ſolutio,quę eſt vera,ꝙ hic filia attēta fictio
ne erat in poteſtate,licet attenta veritate eſſet ſui iuris. Refert
enim Paul.de Ca.hic per hanc l.& per tex.in l.pater vel quar
ta.C.de euict.quoſdam Papienſes tenuiſſe, quòd de iure iſta
dos ꝓfectitia reuertitur ad patrem,etiam ſi ſit data filiæ emā
cipatæ,vel filia ſit ex poſtfacto emancipata.Sed hic tex.ſecun
dùm verum intellectum,de directo facit contra eos:ipſi autē a
intelligunt ipſum primo modo,quòd filia erit ſui iuris. Vnde
text.in l.pater.ſecundùm Pau.etiam cōtra eos, quia cùm dici
tur expreſſe,quòd quādo filia eſt emancipata,ſoli filiæ com-
petit actio de dote,ſi matrimonium ſoluatur nō patri: & ideo
miratur de iſtis Papienſibus,& tenet oppo.per iſtas ll. ſuprà
alleg.Tu autem aduerte,quia lex,pater. videtur pro illis mul
tum vrgere:dicitur enim ibi,quòd ſi fundus datus in dote fi-
liæ emancipatæ euincitur viuente filia,quòd vix pōt admitti;
vt pater agat de euict.qa ſi matrimonium ſolueretur,& fund⁹
eſſet euictus,actio non tibi,ſed filiæ emancipatæ competeret:
ſed poſt mortem filiæ bene admitteretur pater ad agēdum de
euictione: intellige,ſi filia fuit mortua in matrimonio. Cùm
ergo iuriſconſultus admittat patrē indiſtinctè, ꝙ dos redeat
ad eum,eſſet falſum,ſi in omnem caſum non reuerteretur ad
patrē,ſed ſolū qñ pater ſuccederet filio,qm̄ nō haberet aliū ꝓ
ximiorē,q patrē excluderet.Nos poſſumus dicere,qa tex.forti
ter vrget,ſecundū verum intellectum,quòd communis opin.
eſt vera,quicquid dicunt iſti Mod.& quidam antiqui, de qui
bus non meminit gloſſ.in lege ij.§.j.ſ.eo.Non obſtat l.ſi pa-
ter.quia debet diſtingui,vel reſtringi ad eū caſum,in quo pa-
ter poſsit ſuccedere tanq̃ hęres,vt iura iuribus concordentur.
Fatentur tamen dicti Modern.ꝙ hodie de iure C. ſit plena
conſolidatio in filia emancipata:vt in §.videamus.C.de rei v-
xori.actio.in verſi.omnimodo.dos non reuerteret ad patrem.
Sed hic non admittitur,quia poſt mortem filiæ non determi
natur ibi quid iur.ſit.Et licet illa dictio,omnimodo,ſignificet
vel quòd totaliter & omni caſu,non tamen per hunc tacitū
intellectum ego inducerem iurium correctionē,cōtra c.cupi-
entes.§.quod ſi per xx.de elect.lib.vj.

a ¶Mortes ciuiles ęq parantur. Adde gl. in c.placuit.xvj.q.j.Bar.& Bald.in l.Gallus.in §.& qd ſi tm̄.ff.de liber.& poſth.Bald.in aut.ſi qua mulier.C.de epiſco.& cler.doct.in c.cum ſis.de conuerſi.cōm.

SI VIR VXOREM. Pactum de dote lucranda non
habet effectum,ſi maritus occi-
dat vxorem, & adde econtra in muliere.Secunda ibi : non e-
nim.Tertia ibi:idemque.¶Nota primò,quòd verbum, occi-
derit,ſignificat mortem violentam contra naturalem:ad idem
2 text.in l.j.§.occiſorum.j.ad Syl.¶†Secundò not.in verſic.nō
enim rationem decidendi.ex qua habes no. duo.Primum, ꝙ
ex delicto ſuo aliquis non debet ſperare lucrū:cōcordat text.
alleg.in gloſſ.in l.ſiue hæreditaria.ff.de negot. geſt. Secundò
habes colligere per iſtum verſic.confundi opin. Bartol. quam
poſuit in l.fina.j.de his quib.vt indign.dum voluit, quòd qñ
lucrū nō defertur alieno à l.tunc ſi cōmittitur,illud lucrum au
fertur ab indigno, & applicatur fiſco,ſed ſimpliciter applica-
tur ad hæredes illius, in qua committitur ſcelus.Et intelligūt
iſtum text.vides enim,quòd ratio decidendi pariformiter re-
ſpicit diſpoſitionem hominis,& diſpoſitionem iuris.¶In gl.
ſuper verbo,ibi:dic ex pacto &c.iſtud primum exemplum vi
detur eſſe melius,licet etiam ſecundum quod ponitur in ſecū
da lect. poſsit ſuſtineri: & aduerte diligenter, quia docto. hic
communiter dicunt idem,ſi deferatur lucrum ex forma ſta-
tuti:& hoc tenet Bal.in l.j.C.vnde vir & vxor.& idem ſentit
Barto.hic,de quo dicem⁹ in ſecunda parte glo.& not.glo.in-
quantum vult, quòd maritus non lucretur dotem,ſi negligit
vxorē in infirmitate,ex qua moritur,qa nō adhibet medicos,

vel non peritos:nam & ibi glo.arguit,& docto.ad duas quæ
stiones. Prima est Bal.qui dixit ar.huius glo.ꝙ si aliquis fuit
vulneratus,& negligenter curatur de vulnere,præsumitur de
cessisse potius ex negligentia,q̄ ex vulnere,licet vulnus fue-
rit mortale,nisi ex iudicio medicorū fuisset iudicatū mortale:
facit text.in l.qui occidit.§.fin.ad l.Aquil.& est bonus text.
in l.si seruū.in princ.quā ipsi nō allegant.ff.de verb.obliga.Et
ex hoc dicto datur singu.limitatio,& pulchra,ad ea quæ di-
cuntur per glo.in l.j.C.de emā.seruo.& per Bar. in l.si in ri-
xa.ff.ad l.Corn.de sicca.vbi cōcluditur,ꝙ vulnus præsumitur
mortale,si defunctus decessit intra certos dies:secus si postea,
nam hoc est limitandū,secundū istā glos.nisi vulneratus sit cu
ratus negligenter.qđ est valde pulchrū,multū tamē facit tex.
cōtra istā glo.in l.iij.j.de his qui.vt indi.vbi dicit,ꝙ probatur
indicijs manifestus,ꝙ ex negligētia hæredis nō curantis testa
tor sit mortuus:ergo præsumitur mors ex sola negligētia.su-
per quo cogitabis,& declarabitur in lect.seq.Secūdo per istā
glo.dicit se Pau.de Castr.determinasse Florentiæ,ꝙ si mari-
tus nō sustinuit onera matrimonij,non debet lucrari dotē ex
pacto,vel forma statuti. Vltra istā glo.tex.in l.necare.ff.de li
be.agno.vbi dicit̄,ꝙ nō pręstans alimēta ad quę tenet̄,dicitur
occidere.Postea dicit se inuenisse Bald.ita determinantē,quē
& ego prius videram in aut̄.dos data.C.de do.ante nupt. Itē
determinat Bald.in l.si donaturus.in fin.ff.de cōd.ob causam.
& habet rationē ibi decisio,quia lucrū dotis defertur marito
propter onera matrimonij sustinētis:vt l.iij.ibi no.ff.de pac.
do.Hæc tamen sunt limitanda singulariter,nisi maritus qui à
princ.nō curat ęgrā,vel nō præstat alimēta,postea coactus &
nō voluntariè faciat debitū suū:tūc enim non perdit lucrū ex
pacto.Casus est not.in l.si cū dotē.§.sin autē in successū.in fi.
j.eo. quā tenebis mēti.& ad materiā quam s̄.tetigi,vtrū vul
nus pręsumat̄ esse mortale,adde qđ plene scripsi in l.si seruū.
in prin.præalle.& qđ not.ponit Bal.vbi limitat proprie, quę
dicūtur hic in l.j.in prin.quib.mod.feu.amit.vbi videas omni
no,& tex.& qđ ibi notatur in l.ait.ff.ad l.Aquil.& in j.con-
sti.ff.post Cy.Et quia Bar.hic fortiter opponit cōtra glos.de
l.qđ ratio.de bo.dā.& sua so.quā hic ponit,dū dicit,ꝙ est spā
le in istis lucris nuptialib9,nō habet aliquā rationē spālitatis:
ideo ipse idē in l.fi.de his qui.vt indig.ponit aliā sol.quā refe
rūt etiā hic Mod.dicēs,ꝙ qn̄ lucrū defertur alicui ex dispōne
l.sicut erat in l.ꝙ rō.præalle.tūc nō aufert̄ sibi ipso iure,q̄a nō
habet immediatè lucrū ab eo in quē deliquit:& ita legit̄ in d.
l.qđ rō.Sed qn̄ aliquis habet cōsequi lucrū ex dispōne hoīs,
in quē deliquit, tūc procedit l.nostra. Pro ista cōclusione ad-
duco tibi gl.no.in si.q.in l.si vnus.§.nulla.s̄.de pac.quę dicit,
ꝙ qn̄ relinquit̄ liberatio alicui de administratione,propterea
nō videt̄ remitti dolus,q̄a præsumit̄,ꝙ si remittēs cogitasset
se esse deceptū,noluisset beneficiū cōferre in malū maritū.l.
Lu.§.Luci. Ti.ff.de le.ij.Pro ista decisiōe facit optime qđ scri
bit Bal.in l.fi.C.de bo.ma.vbi dixit,ꝙ mari9 q̄ trāsit ad secū
da vota,licet offendat primū matrimoniū,nō pdit lucrū dotis
delatū sibi à statuto,q̄a nō habet hoc lucrū īmediate ab vxo-
re,sed ex dispōne l.Sed cōtra istā doctri.sunt multa iura,vt di
cit hic d.m.etiā Io.de Imo.videlicet text.in d. l.ꝙ rō.in vlti.
rñso.de bo.dān.vbi ille q̄ interfecit testatorē,à quo erat hæres
inst.nō priuat̄ ipso iure,sed aufert̄ hæreditas,vt ab indign.Et
hoc ꝓbat tex.cū glos.in l.his cōsequēter.§.j.fa.ercis.& l.Lu-
cius.ff.de iure fisc.etiā in l.iij.j.de his q̄b.vt indi.Vn̄ Ioan.de
Imo.vidēs hāc sol.esse falsam,dicit ꝙ rō differētiæ est,q̄a dif-
ficilius adimit̄ hæreditas ex inimicitia superueniēti,q̄ legatū,
vel aliud lucrū:vt l.ex parte.iūcta l.iij.§.fi.ff.de adi.leg.& q̄a
hic illę cōtrarię loquunt̄ oēs in hæreditate,ideo nō aufert̄ eis
ius q̄sitū ipso iure.Sed illa differētia,cū sua reuerētia nō videt̄
bona:q̄a in l.ex parte.& iuribus pręal.bn̄ dicit̄ agi de magno
præiudicio:q̄m si hæreditas nō videt̄ adēpta cū effectu, rema
net penes hęredē.Sed in iuribus p̄al.qn̄ q̄s occidit testatorem,
hęreditas aufert̄ ab indigno,& applicat̄ fisco: vn̄ nihil rema-
net cū effectu penes hæredē:& ideo ꝙ acquirat̄ sibi ipso iure,
nō pōt dici magnū pręiudiciū,& lōge maius est pręiudiciū re
uocatio legati. Vn̄ Pau.de Cast.ponit aliā sol.dicēs ꝙ ideo lu
crū hæredi applicat̄,& nō fisco,ne hęredes fraudentur spe ꝓ
babiliter sibi quęsita:nā licet regulariter mulier pręsumat̄ ci-
tius mori,q̄ vir:iuxta no.in l.si inter.& seq.in §.si maritus.ff.
de reb.dub.& probat̄ proprie in loco dicto in tex.& gl.in l.
iij.§.fi.de rel. & sum.fu.in odiū tn̄ mariti occidētis tm̄ p̄suma
tur,ꝙ si mulier nō fuisset occisa,superuixisset, & sic nō potuis
set habere locū pactū de luc.do.vt l.j.ff.de dote p̄le.& qđ ibi
nor.Sed certe ibi consideratio potest etiā habere locum in ca
sibus legū:contrà,quia etiā in odiū interficiētis coniūctū vel
testatore pōt præsumi,ꝙ si nō interfecisset,prius fuisset mor
tuus interfector,q̄ interfectus:& sic hæreditas deuolueret̄ ad
proximū veniētē ab inte.vel ex testō ad eū, q̄ p̄cederet alios
tpe mortis. Vn̄ illæ rōnes sunt poti9 psuasiuæ,q̄ verę,ꝓpter
qđ d.m.hic dicit,ꝙ de istis casibus nō potest dari certa doctr.
Bald.autē in l.j.C.vnde vir & vxor.dicit,ꝙ hoc est ideo,quia
matrimoniū illo casu videtur finiri, & dissolui culpa mariti:
vn̄ sicut quādo matrimoniū soluitur per diuortiū,ex culpa al
terius coniugū,omnia lucra offeruntur illi,cuius culpa diuor-
tiū est solutū,quinimo mulier incurrit dāna,quia perdit do-
tē:vt l.consensu.C.de repu. Ita videtur à paritate rationis,ꝙ
maritus cuius culpa soluit̄ matrimonium morte, amittat lu-
crū ipso iure.& hoc videtur sentire Bart.dū dicit hic,ꝙ specia
le est in istis lucris nuptialibus.Et licet text.in l.consensu.nō
possit intelligi,de pacto lucrādæ dotis ex parte mariti,ꝙ non
valet,quādo soluitur matrimoniū,& mulier superuiuit,vt di
xi satis:tamē potest argui ex mente illius l.à fortiori.quia si in
curritur damnum amissionis dotis,multofortius debet amit-
ti lucrū.Si tamen velles defendere sol.do.Paul.posses dicere,
ꝙ spes in pluribus hæredib9,quæ erat de hæreditate viuentis,
nō erat cōsiderabilis:iuxta ea quæ habent̄ in l.is pōt.ff.de acq.
hære.sed in casu nr̄o spes hæredū causabat̄ ex natura cōtract9
dotis,& pręsumit̄ etiā,de qua dixi.Sed hoc posset tolerari ī i-
psa vxore,in hæredib9 aūt non,q̄a illorū spes erat similiter de
hæreditate mulieris viuētis.Nos possum9 dicere,& forte illa
solutio est vera,ꝙ in legib9 cōtrarijs ex dispōne hoīs tpe quo
testator fuit interfectus,nullū ius erat quæsitū ipsis,& à qui-
bus hæreditas aufert̄,nec alio,q̄ post eos esset successurus.Sed
in casu nr̄o erat quæsitū mulieri,& hæredibus eius ex cōtra-
ctu dotis,ex quo cōpetebat actio ipso iure ad dotē repetendā
solu. mat.licet obstaret exceptio virtute pacti. Vn̄ nō est mi-
rū,si facilius remouet̄ exceptio ꝓpter delictū,& difficilius au
fert̄ ius,qđ erat quæsitū ex cōtractu dotis mulieri,& hæredi-
bus eius.Pro illa decisione do tibi gl.singularē,quā approbat
ibi Bal.in c.j.§.similiter.quibus mod.feud.amit.vbi dicit̄, ꝙ si
frater interfecit fratrem suum,priuat̄ feudo,& defert̄ agnatis
sequētib9,si est paternū,quia etiā nō applicatur fisco,vel dn̄o,
quia iam erat eis ius quæsitū ex inuestitura. Et licet ibi aliud
ius esset sine exceptione,hic aūt obstaret exceptio pacti:dico
ꝙ in hoc nō est ius,quia pactū nō censetur interpositū in hūc
casum,vt suprà dixi:vel saltē remouetur exceptio ꝓpter tur
pitudinē paciscentis.Et ad materiā istam vide Bald.qui elegā-
ter loquitur in l.hæreditas.in fi.C.de his quibus vt indignis.
vbi ꝙ illa l.& præalleg.non habent locū in vulnerante, quia
loquunt̄ in occidente.Item non habēt locum in occidente de
functū,quo ad ea quæ deferuntur de iure cōmuni: habent tn̄
locum illæ leges in eo qui occidit vxorem,seu filium testato-
ris defuncti.¶ Casus est singularis in l.is qui consequenter.§.
j.ff.familiæ ercisc.& ibi etiam tangit Barto.vide etiam eun-
dē in l.eam quā.C.de fideic.vbi dicit,ꝙ ll.p̄dictæ habent locū
etiā in filio occidente patrē,& multofortius:licet cm̄ filio hæ-
reditas sit quasi debita,tn̄ quia cōmittit longe maius delictū,
q̄ alij occidentes,sine dubio esset idem tenēdū.Et quia Bar.in
illa prima parte tangit modū probandi negligentiā mariti in
nō adhibendo medicos.adde quod ipse idem ponit in l.si ser-
uum.præalleg.& in l.in bon.poss.& in l.Pub.§.si quis ipsi.ff.
de no.oper.nun.¶ In ea.glo.ibi:vel dic secundo casu.hāc gl.
singul.not.ad limitationem l.cōsensu.C.de repu.vult enim,ꝙ
ꝓpter adulteriū mulier non perdat dotem,si maritus eam oc
cidit inuentam in adulterio,quia delinquit:licet enim puniat̄
3 minima pœna propter istum dolorem,vt hic in glo. †& ad-
ducuntur hæc iura allegata in glo.ad decisionem no.q̄ō.de eo
a qui defendendo[a] se excessit modū,vtrum debeat puniri tota
liter vt homicida, vel potius puniat̄ non de toto:de qua vide
per Bald.in l.vt vim.de iustit.& iur.& per Io.And.in rub.de
homi.in addit.Specul.& per Anto.de Butr.in c.olim.iuxta fi.
de restitu.spol. Aduerte tamē pro declaratione glo.quia si cō
cederemus maritum lucrari dotem,non posset dici, quòd lu-
craretur ex maleficio ꝓprio,quia imo lucraret̄ eam ex adulte
rio vxo.Doct.tn̄ cōiter approbant istam gloss.ex qua arguit
Bal.ꝙ si ex forma statuti occidēti bānitum debetur pręmiū,
nō debebitur occidenti aliquē bānitum, pro cuius occisione
nō tollitur pœna statuti,sed diminuitur.& hoc optime colli-
gitur ex illa glo.Sed relinquitur pulchra dubitatio, quā tan-
git hic Bar.post Iac.de Aret.quid si ex cōsuetudine vel statu
to maritus īpune poterit occidere vxorē,vtrū adhuc lucrabit̄
dotē,ex quo licite īterfecit?Et cōcludo ꝙ sic:& hoc colligitur
ex mēte gl.dū vult ꝙ marit9 iō nō lucret̄ de iu.cōi, q̄a deliq̄t,
& meret̄ pœnā:ergo vbi nō d̄liq̄t,seq̄t̄ ꝙ poterit lucrari. Bal.
dicit,&

a ¶ De eo qui se defendēdo. Adde docto.inc.significasti.de homi.& p doct.in clem. si furiosus. eo.titu.

dicit,& sing.ꝙ maritus eligēdo viā vindictæ propria autoritate,& pœnam arctiorem,videtur renunciasse pœnæ ordinariæ ciuili,quę imponit pro adulterio cōmisso:allega.tex.quē dicit esse singu.in l.interdū.§.qui furem.ff.de fur.Ange.verò sequitur opi.Bar.dicens ꝙ hæc iniuria illata marito est res inæstimabilis.ibi:res quæ fuerat ablata erat inęstimabilis.Doct.Moder.communiter nō admittunt istā responsionē: dicit enim Ioan.de Imo.ibi:aliquo casu res poterat esse irreparabilis.si ille qui fuit furatus erat in fuga,cū fuit deprehēsus,& si non fuisset facta executio ꝓpria autoritate,res erat irreparabilis.Sed ego non credo hanc fuisse mentem Angel.considerare &c.vtrum res esset irreparabilis,vel nō:sed mēs sua videtur fuisse,ꝙ quia marito fuit illata iniuria æstimabilis ꝓpter honorem non sufficiat illa vindicta,sed etiam mulier debet mulctari alia pœna:quia tamen illa differentia non probatur,& ideo potest sequi opinio Bald.quicquid dicit hic domi.meus,qui arguit contra Bald . de l. qui vas.in princip.ff.de furt.& tandem sequitur opin.Bald.respondēs il li l.Vnde dic vt hic per eū.Pro conclu.Bald.facit optime gloss.not.in l. iiij.§.nouissime.ff.nau.cau.sta.quæ cōcludit,ꝙ quādo maleficium cōpetit de iure speciali,eligēs viā beneficij videt̃ renūciare iuri cōmuni,& econtra.Attēde etiā,quia posito ꝙ opin.Bar.esset vera,qñ statutū permitteret marito licitè & impunè occidere vxorē,esset magis dubitabile,si statutum permitteret occidere vxorem impune: nam illo casu maritus nō diceretur minus homicida ,nec minus deliquisse.Et ideo beneficia quæ negantur homicidæ,sibi non competerēt,secundū Bald.in l.decurionū. C.de his qui no.infam.& sequitur Pet.de Anch.in c.j.de constitu.xxx. char.super quo vide qđ plenius scribit Bal.in l.j.§.Offilius.ff.ne quis eū qui in ius voca.Hoc tamē nō determino nūc,sed satis est mouisse dubitationem.¶ In glo.vlti.quidam Moder.vt refert Pau.de Cast.reprehēdunt exemplū istius glo.quia donatio propter nuptias non erat cognita de iure Digestorum : vnde debes intelligere hoc,secundū eū,ꝙ idem est in vxore,scilicet vt puniatur,non tamen est omnino idem,quia mulier perdit dotē,& sic incurrit damnum,maritus autē amittit lucrum. simile vidisti in l.diuortiū.ver.econtrario.s.eo.Tu autem potes dicere,ꝙ quamuis de iure sibi nō esset dona.propter nup.potuit tamen mulier pacisci,ꝙ prędecedēte viro lucraretur tantundē de bonis viri,quantū vir esset lucratus ex dote,si vxor prædecessisset. Vel pōt intelligi,ꝙ mulier perdat lucrum rerū sibi donatarū,quia donatio non confirmatur morte mariti propter pactum mulieris,si de ipso posset cōstare:& est idē,quia pactum de lucrando post mortem viri similiter est donatio.In hoc tamen differunt illa duo:quia in primo casu donatio fuit collata per mortem,& sic videtur valuisse:in secundo potes intelligere,ꝙ fuerit collata simpliciter,& non confirmetur morte,ratione prædicta.

SVMMARIVM.

1 ☞Exceptio dominij an obijci possit contra spoliatum.
2 Maritus negando vxorem dominam,videtur eam sua spoliare possessione.

SI alienam. Mulieri agenti actione de dote , non potest referri quæstio dominij.Nō diuiditur propter breuitatem.¶ In gloss.super verbo, reddendum.Bartolus hic solenniter explicat materiam istam, sicut retuli nuper in voce:cuius dictis adde,& primò,inquantum vult ꝙ quādo spoliatus agit contra spoliatorem,non possit excipi de dominio tertij cōtra eum.per l.si quis emptionis.§.sed hoc super illis.C.de præsc.xxx. ann.ꝙ illa lex Bal.restringit ad casum suū,videlicet quādo spoliatus possedisset per xxx.annos:aliàs credit,ꝙ posset referri quæstio dñij:vt not. ipse in l.ij.versic.xij.quæro.in ij.charta.C.de seruituti. & aqua. & hoc adducit hic do.m.Tu aūt vide qđ plene scripsi super primo arti.in l. iun cto.§.inhibitione.de acq.pos.vbi Bar.idē tenuit,qđ hic.& etiā hoc tenuit in l.iiij.§.Catò.versi.iij.oppo.ff.de verb.oblig.super quo etiā vide Bal.in l.ius vo.C.de probat.& Angel.omnino in l.metū.§ . volenti.ff. qđ me.causa.¶ †Secundò princi. adde ad istud membrum,ꝙ dispositio §.sed hic super his.quæ vult,ꝙ cōtra spoliatū nō possit obijci exceptio dominij,habet locū in eo qui est spoliatus:secus si fictè videretur spoliatus:verbi gratia,per negationem pensionis, vel similis actus:ita limitat singulariter Bald.illam l.in c.j.§.sacramentū.versus fin.com.de consuetu.recti feud.Et debes scire,ꝙ domi.Paul.hic tenet,sequendo opini.quorundam,quæ recitatur in glo.ꝙ si mulier in casu l.nostræ ageret rei vēdi.probaret se dominā præsumptiuè producēdo instrumētū dotale, per qđ apparebit ꝙ recipit fundum in dotem à muliere,tanꝗ domina fundi dotalis:& sic ex confessione mariti probaretur præsumptiuè dñium:iuxta l.cum falsa.C.de iur.& fact.igno.& maximè si in libello fieret mentio instrumenti dotalis,secundùm eum:& ita potest intelligi opi.quę recitatur in glossa.Vbi autem non produceretur instrumentum , vel fieret probatio,ꝙ ille contra quem agitur,haberet causam ab agente: tunc incumberet onus probandi actori,ꝙ esset dominus:iuxta l.fina.C.de rei vē.Confirmatur primū mēbrum tali ratione,secundū eum:†quia maritus negando vxorē esse dominā,videtur eā spoliare possessione sua,sicut dicimus in colono in l.si colonus.ff.de vi & vi armat.Sed spoliatus non potest obijcere exceptio.dominij contra spoliatum,vt s.fuit dictum:ergo remanet primum dictum verū.Bal.autē in l.qđ res.C.de probation, quem adducit hic domi.Paul.pro quo membro tenet cum Nic.de Mat. ꝙ semper probatur dominium præsumptiuè ab agente,si probatur traditio.& possessio.Sed illa opi.cōmuniter nō tenet̃,nec est vera. Nam tex.in l.cū res.non loquitur,quādo ille qui habet causam ab alio, obijcit exceptionem dominij:sed ecōtra,quando ille qui dedit titulū,& causam cōuenitur rei vē.ab eo cui dedit titu.& causam:nō enim potes dicere, tu nō es dñs,quia nec ego qui tradidi tibi erā dominus:allegaret enim turpitudinē suā,secūdū glo.& Bar.ibi. In q.autem do.Paul.qñ agitur cōtra eū,qui habet cām à me,est dicendū,vt ego scripsi multis annis in l. si rē aliquā.de acqui.pos.super qua q.vide qđ singulariter ponit Bal.in d.c.j. §.sacramentum.de consue.recti feu.& Barto.post Dyn.in l.legata inutiliter.ff.de ali.& ciba.lega.& quod ponit Specu.disputans istam q.in ti.de loca.§.nunc aliqua.ver.& l.iij.& loquitur de emphyteota,qui negat dominū agentē rei vē.esse dominum:& ad materiā vide quæ no.in c.inter dilectos.de fi.instrumē.Et adde vnū verbum ad hoc,quod tangit hic do. Pau.dū dicit,ꝙ maritus videtur spoliare vxorem cum tempore,quo mulier agit,& possessio rei dotalis sit penes maritum, quæ non transit ipso iure in mulierē,sicut dominium:vt l.dotis.& ibi per Barto.C. solut.matri.Quinimo etiā si dominus ageret rei ven.possideret,quia agit contra simplicē detentorē:nihilominus falsum est,ꝙ depositarius vel commodatarius vt colonus negando agentem rei ven.esse dominum,videantur interuertere possess.suam:nō enim auferunt sibi cōmodum possessionis, licet dicant eum nō esse dominū:& inde est,ꝙ si agitur cōtra eos actione reali,& ipsi negant agentem esse dominū,agens tenet̃ probare de dñio: in l.ad probatio.C.loca.& in c.inter dilectos.in fin.extrà,de fide instru. quod nō esset,si videret̃ spoliatus.Vel potest dici,ꝙ qa non expresse sed tacitè & fictè videtur spoliatus,nō haberet locū text.in §.sed hic.super prima tamen responsione est verior.¶ Tertiò principaliter adde, inquātum Bart.hic,& in l.nam & si fur.si cer.pet.dicit,ꝙ in contractu mutui, de cuius substantia est dñium ex parte mutuātis,ille qui negat mutuantem fuisse dominū,habet hoc probare:quia ex quo nō apparet hanc pecuniam fuisse in bonis alterius,anteꝗ perueniret ad mutuantem,præsumitur ꝙ sit sua,tanꝗ facta ab eo,vel occupata:nam si attendis istam rationem,sequeretur ꝙ ad probandum dñium rei immobilis sufficeret ꝓbare, ꝙ agens aliquando possedit illam rem:nam per hoc præsumeretur eam occupasse,cùm esset in nullius bonis, & consequenter probaret dominium directū.Cuius contrarium s.fuit dictum in eo,qui agit rei vē. & cōtrarium tenetur cōmuniter in l.cū res.C.de proba.& scias ꝙ isto modo loquēdi Barto.vtitur in alijs locis:videlicet in l.rem alienam.ff.de pigno.actio.& in l.si duo in fi.ff.vti possi. Sed illa dicta nō sunt simpliciter intelligēda,sed est distinguēdum:vt no.distinguit Barto.in l.quæ nobis.ff.de acquiren.poss.vbi sequēdo eius dicta plene scripsi super articu. declarando cōtrarium,quod aliàs feci in illa materia.Et pro perfecto intellectu eorum quæ ibi scripsi post Paul.de Cast.in l.prima.in princ.ff. eo.titu.Itē adde inquantum cōiter doc.hic cōcludunt,ꝙ qñ agitur actio. ex contractu,qui nō requirit ad suam essentiam dñium,nō pōt obijci exceptio dñij alterius:nam hoc est verum,nisi obijciatur de iure alterius,qui si ageret cōtra agentē,esset potior eo i illo iure:intellige, si ille tertius excipiat,non reus conuen.vt hic tangitur in ij.gloss. Adde etiam secundū Ioā.de Imo.quòd quādo agitur actio.ex quasi cōtractu,quæ oritur præter partium voluntatem extra id quod agitur,licet nō possit opponi exceptio de dominio tertij:vt l.indebiti.§.fin.de condit.inde.forte tamē secundùm eum potest opponi exceptio de dominio ipsius conuenti:argu. l.bona fides.ff.deposit.Quod dictum reprehēdit hic dom.meus, & bene, quia est contra tex.i l.si quis conductionis.C.loca.quam induco vltra ipsum hoc modo:dicitur ibi, quòd agenti condictio. ex l.ad rem locatam non potest opponi exceptio dominij,sed prius debet fieri restitu.& postea quæri de proprietate.Sed ille tex.loquitur de dominio tertij,non dicit ibi l.si quis conductionis.ꝙ post rem restitutam posset agi de proprietate in restituente:nam si dominium non pertinet ad eum, qūo posset agere de proprietate?Cætera dic vt hic per doct.

SVMMARIVM.

1 ☞Maritus dicitur habere priuilegium,etiam si agatur solu.matr.pro cōtractu facto matrimonio durante.
2 Bñficium quot modis capiatur,habes hic remissiones.
3 Ecclesia seu vniuersitas destructa nunquid priuilegium amittat.
4 Priuilegium alicui in perpetuum concessum,qūo intelligatur.
5 Pacta contra bonos mores inita dicuntur ipso iure nulla.
6 Mulier debet virum reuereri tanꝗ caput suum.
7 Pactum,quòd possit creditor autoritate propria capere debitorem nun quid valeat. & in nu.8.

MAritum. Bñficium quod competit marito, ne in dote conueniatur vltra quàm facere possit,non transit ad hæredem extraneum:sed defensori mariti bñ competit.hoc dicit.¶ †In glos.j.ibi : constante matrimonio.&c.gloss.illa cōmuniter non tenetur:vnde doct.concludunt,sequēdo glo.in l.diuortio.ff.de neg.gest.ꝙ etiam si agatur solu.mat.pro cōtractu facto matrimonio durante,maritus habebit priuilegium.Et quia hic dicit,quòd regulariter maritus non conuenitur,nisi quatenus facere potest:quęrit hic Barto.quid si mulier quæ agit actio.de dote,sit ipsa inops,

sicut maritus, vtrum in illo casu competet beneficium marito. Et cõiter
Bar. & Mod. tenẽt, ꝙ illo casu nõ habebit priuilegium: tũ quia qñ con-
currũt duę personę priuilegiatæ, ille præfert̃, qui tractat de dãno vitan-
do: vt l. verũ. §. fi. cũ l. se. ff. de mi. tũ quia fauendũ est magis illi qui tra-
ctat de dãno vitãdo. l. nõ debet. §. iure obscura. ff. de re. iu. bene facit tex.
in l. si quis à liberis. §. de alimẽtis. j. de lib. agno. & hoc sequit̃ hic do. me.
qui alleg. per Bald. idem tenentem, quẽ ego prius viderã in l. ij. C. qđ cũ
eo. Tu aũt vide Bal. post Gul. de Cu. qui tenet hãc sentẽtiã in l. si quis cre
diderit. ff. de pac. Sed in l. qđ nomine, circa prin. ff. de cõdi. inde. inclinat
in partẽ oppositam: dicit enim, ꝙ maritus nõ habet istud beneficium ex
causa lucratiua, sed propter onera matrimonij, quæ sustinuit: & sic videt̃
ꝙ pariter certet de dãno, sicut vxor. Sed salua reuerentia beneficiũ istud
concedit̃ nõ illa de cã, sed propter reuerentiã maritalẽ: vt dicit text. in §.
elegãter. j. eo. & in l. j. §. cũ aũt. C. de rei vxo. act. Vñ in casu nostro opin.
doc. videt̃ vera, qñ mulier ipsa dedisset dotẽ de suo matrimonio: sed quã-
do fuisset data ab illo, tunc mulier in dote dicit̃ habere cãm lucratiuã: vt
l. ex promissione. ff. de acti. & obl. & l. j. §. si à socero. j. quæ in frau. cred.
& qđ ibi no. Vnde si ageret cõtra maritũ pro ipsa dote, vterq; tractaret
de lucro captãdo, & sic videtur ꝙ reus deberet præferri: posset bene dici,
ꝙ mulier deberet esse potior: quia principaliter hoc lucrũ dotis fuit in-
uentũ & datũ gratia mulieris, & sic principali⁹ debet sibi applicari: vt l.
fideicõ. §. interdũ. de leg. iij. & l. seruo legato. §. si testator. de lega. j. Licet
aũt, qñ quis habet hoc beneficiũ miserationis causa procedat prædicta:
secus tñ esset, si hoc beneficium cõcederet̃ ex eo, quia debitor obligatus
mutasset statum: tũc etiã creditor, si esset pauper, nõ conueniret debito-
rẽ vltra quàm facere posset, secundũ Bald. in d. l. ij. C. quod cum eo. Ad-
dit etiã hic domi. me. duas alias limitationes. Prima est, si maritus qui cõ
uenitur actio. de dote, negat se maritum esse: tunc enim propter menda-
cium perdit hoc beneficium, sicut videmus in socio in l. si vnus. §. finali.
ff. pro socio. & in l. sed hoc ita. in fi. ff. de regulis iuris. Secunda est, si mu
lier concessit viro permittente l. consuetudine dilationẽ ad soluendã do
tem, vltra quàm sit statutum à lege, quod de iure fieri non potest: vt l.
de die. & l. Attilicinus. ff. de pact. dota. nam ne gaudeat maritus duobus
beneficijs, conuenietur tunc insolidum: allega. tex. cum gloss. secundùm
secundam lectu. in l. pacta. §. penult. ff. quod cum eo. Tu autem aduerte,
quia socio & filio emancipato, de quibus loquuntur iura prædicta, non
competit hoc beneficium simpliciter, sed causa cognita ad arbitrium iu-
dicis. Vnde non est mirum, si in primo & secundo casu denegatur bene
ficium, quia iudex potest iustè arbitrari istas esse causas sufficientes, cur
non concedat: sed marito conceditur beneficium simpliciter, & sine ali-
qua causæ cognitione. Et ideo non ita limitatur beneficium, quia non cõ
mittitur arbitrio iudicis, nisi quatenus lex ista limitat: in l. etiã. j. eo. facit
optime pro illa differentia quod habetur in l. pater. §. ex conuentione.
de re iudicata. & in l. secunda. codẽ titul. per Bartolum. vbi dicit, ꝙ quan
do dilatio assignatur ipso iure à lege, non potest diminui aliquo modo à
iudice: secus si sit assignata à iudice ex mandato l. quia tunc videtur da-
ri sibi arbitrium. Et scias pro complemento materiæ, quòd etiamsi iu-
dex condemnauerit maritum, si sententia expressè quatenus facere po-
test, non propterea istud beneficium transit ad hæredem mariti, secun-
dùm Bal. nã in dicta l. ij. C. quod cum eo. vbi ponit aliquas alias quęstio
nes vtiles ad materiam nostram. Et aduerte ad dominum meum, in vlti
ma limitatione posita per eum: quia text. in l. iiij. §. penulti. prælleg. nõ
loquitur magis de dilatione concessa à creditore debitori, quàm de alia
temporis intercapedine: quia forte creditor stetit per plures annos, quòd
non petijt: vnde quælibet dictio vel intercapedo tẽporis tollit ibi istud
priuilegium, quæ dispositio si traheretur ad maritum, sequeretur quòd
quando dos est in pecunia, quo casu de iure illo debet restitui post trien
niũ, maritus qui stetit per plures annos qđ non soluit, non haberet hoc
beneficium, qđ est absurdum: vnde illa lex non est trahenda ad casum
nostrũm. Tangit etiam hic Paul. de Castro, quòd si maritus dicit se non
esse soluendo, & mulier vel hæres mulieris affirmat ipsum esse soluen-
do, cui incumbat probatio. Et allega. Dyn. in consi. xj. in ordine tenentẽ,
ꝙ incumbit probatio marito, qui dicit se non esse soluẽdo. Sed ipse tenet
cõtrariũ eo, quia illa assertio mariti est negatiua, quæ regulariter nõ de-
bet probari in l. actor. C. de proba. & in c. j. de cõfessis. lib. vj. Præterea di
cit ipse, ꝙ si maritus dicat, ego non habeo nisi tot bona: non volenti di-
cere, ꝙ habet plura, incumbit probatio, iuxta gloss. not. in l. cùm de. ff. de
proba. Primũ dictũ est omnino falsum, & cõtra glos. ordi. & Bart. & oẽs
in l. si verò. §. qui cũ rei. ff. qui satisd. cog. vbi datur talis regula, ꝙ quãdo
alleg. paupertatẽ, est fundamentũ alicuius, ab illo debet probari, siue sit
reus, siue actor. & idem adde Bart. punctualiter in eo, qui dicit se esse nõ
soluendo, in l. in duobus. §. vbi duo. versicul. sextò quæro. de duob. reis.
& in l. si dubitet̃. in princ. ff. de fideius. secundũ dictũ, licet fuerit Bart. in
diuersis locis, maxime in l. si constãte. in princ. j. eo. & in l. x. in princi. de
verbo. obli. vbi plene scripsi, habet plures dubitationes: dic vt dicetur in
l. si constante. pro illa tamẽ glos. no. Bart. & tex. alibi in l. fin. §. licẽtia. C.
2 de iure deliberan. ¶ † In gloss. super verbo, beneficium. multa ponit hic
Paulus de Castr. declarando quot modis accipiatur beneficium: de quo
vide quod ponit Bart. in l. beneficia. j. ad legẽ Falc. & qđ habetur in vsi.
feud. in c. j. qui. mod. feu. amit. & in c. j. de feudo agn. Glo. autẽ tua leuiter
transit in materia multiplici, & valde diffusa: sed plenius tetigit in l. sor-
didorum. C. de excu. mu. lib. x. & in l. forma. §. quanq̃. j. de censi. pleni⁹
per Dyn. & Ioan. And. in regula, priuilegium personæ. de regu. iuris. vbi
Dy. & Ioan. And. videntur distinguere, ꝙ si causa priuilegij concessi re-
spicit personã, idẽ cohæret personæ, tunc priuilegium intelligat̃ persona
le. Et ita intelligatur text. in l. j. in fi. ff. de iure immu. & in l. j. in fin. ff. de
constit. prin. in ver. ob merita. & in l. j. §. permittitur. vbi bona l. de aqua
quo. & æsti. Si verò causa priuilegij respicit ipsam rem, vel actũ, de quo
agitur, & tunc priuilegiũ sit reale. ita intelligunt text. in l. non solũ. ff. de
in integ. restit. titu. generali. & in l. etiã. C. ad Velle. Bar. autẽ videtur hic
aliter sentire, vt vltimo loco dicam in voce: sed isti non determinãt, quid
in dubio, si non apparet de causa priuilegij, vtrum pręsumatur reale, vel
personale. Bar. hic in fin. dicit se dixisse in l. penul. de ser. lega. & ibi se re
mittit ad hic not. & tamen nullibi hoc expresse determinat. Vnde Mo-
der. & Pau. de Cast. & Ioan. de Imo. in effectu concludunt, ꝙ si priuile-
giũ cõcedit̃ ciuitati, seu vniuersitati, vel loco rei, vel dignitatis, semper est
reale, & transit ad successores. De prima est casus in l. forma. §. quanq̃.
ff. de censi. de priuilegio concesso rei in l. ætatem. in fin. ff. eo. titul. & in
l. j. §. permittitur. prælle. De loco vel dignitate probatur in c. cũ venis-
sent. extrà, de instit. & ibi plene. Si vero priuilegium cõcedit̃ certę perso
ne, tunc variatum est: nam glos. in d. §. quãq̃. & xxv. q. ij. in summa, te-
nuit ꝙ in dubio priuilegium censeatur esse personale: & hoc videntur in
nuere cõmuniter iura, quæ dicunt ꝙ priuilegium concessum personis, cũ
ipsis extinguitur, vt patet in d. §. permittitur. & in l. j. in fi. de iur. immu.
& in l. dabimus. §. j. de priui. credi. & in illa l. sordidorũ. s. alle. Doc. Mo-
der. maxime Ioan. de Imo. qui melius loquit̃ in effectu, distinguunt in-
ter beneficium & priuilegium: nam beneficium in dubio pręsumitur rea
le secundũ eos, quia est latissime interpretandum: vt l. beneficium. sæpe
alleg. & l. si quãdo. C. de bon. vac. lib. x. Si autem nõ sumus in beneficio,
sed in priuilegio, quod est contra ius cõmune: tunc in dubio p̄sumitur p
sonale, qa talia priuilegia sunt restringẽda: vt l. ius sing. ff. de le. Bal. autẽ
hic nõ videt̃ facere differẽtiam inter priuilegiũ, vel bñficiũ cõcernentẽ p̄
iudiciũ iuris alterius, vel non: de quo dicam in lec. sequẽ. quid sit tenen-
dum. & de iure videtur verior opinio. Modern. quòd distinguamus
inter bñficium, & priuilegium: & hanc opi. ego sum secutus, scribẽdo su
per illo ar. in l. apud Iulian. §. si quis alicui videatur. seq. opi. Barto. in l. pe
nul. de ser. leg. dicentis, ꝙ in dubio concessio præsumitur esse realis: hoc
dictum est æquiuocũ in exemplo posito per Barto. in d. l. penul. videlicet
in successione castri facta à superiore: nam potest quæri, vtrum cõcessio
censeatur realis, id est, facta territorio & castro potius, q̃ personę. & hoc
est quod sentit Barto. in loco pręalleg. ꝙ iurisdictio videatur concessa ca
stro, & nõ personæ in castro. Sed hoc dictum nõ placet Bald. in l. liberti
libertæq̃. C. de oper. lib. & in l. j. in pen. colũ. C. de constit. princip. quia
ex quo non fit mentio de castro, vt de psona, sed vt de re, in quo concedi
tur iurisdictio: illi autẽ cui fit concessio ex præsente, vt persona, eius con
tẽplatione videtur concessa iurisdictio. Casus est not. in l. fina. C. de vsu-
fruct. & ibi ideo concessio videtur facta personæ, & non territorio: vt p
baui in dicto §. si quis alicui. & est magni effectus, vtrum videantur con-
cessa personæ vel territorio, per ea quę scribit Bartolus in l. sequetur. §. si
viam. in vlti. q. de vsuca. & Petr. de Anch. in regula, sine possessione. de
reg. iu. Aut iurisdictio videatur cõcessa psonæ: per hoc tamen nõ sequit̃,
ꝙ alio modo cõcessio nõ sit realis, videlicet inquantũ transit ad hęredem
& successorẽ. Et ad rõnem Bald. quam ponit in l. liberti libertãq̃. respõ
di vt dixi in d. §. si quis alicui. sequit̃ etiam Pet. de Anch. in repe. sua in re
gula, priuilegium. in vlti. char. de regu. iur. nec placet mihi hæc limitatio,
quam posuit hic Paul. de Cast. dicens ꝙ in his quæ sunt veræ facultatis,
sicut fodere lapidem in tuo, etiam beneficio, non censetur esse realiter, p
tex. in l. j. §. permittitur. de aqua quoti. & æstiua. Nam ille text. loquitur
in bñficio simplici, sed in priuilegio: quia regulariter de flumine publico
non potest extrahi aqua, nisi princeps concedat: in priuilegio aliter est
fatendum, quia fit stricta interpretatio in dubio, non trãsit ad hæredem:
vt in ca. cùm venissent. & probatur in l. j. in fi. in vlt. respõso. ff. de cõstit.
princ. dicit̃ eñ ibi, ꝙ bñficium est personale, vel qñ cõcedit̃ propter quali
tatẽ cohærentẽ psonæ, vel qñ princeps sine exemplo alicui de iure spãli
subuenit: quę verba importãt, ꝙ priuilegiũ in dubio est strictè interpre-
tandũ, & nõ egredit̃ personã. Et ad materiã vide quod ponit sing. Bal. in
c. imperialẽ. §. fi. in vlti. char. de phi. feu. alic. p Fed. vbi dicit, quòd quàm
uis pmissio quæ cõtinet̃ in priuilegio, exprimat psonam pprĩã priuile-
giatam, si tñ cã priuilegij cõcernit dignitatẽ, trãsit etiã ad successorẽ. Idẽ
dicit p illũ tex. qđ not. ad hoc in l. omnia. in princ. C. de episco. & cle. vbi
vult, ꝙ priuilegiũ censeat̃ cõcessum loco, & transeat ad successores, qñ cã
respicit ipsum locũ. Et idẽ est, si priuilegium cõcedat̃ sub rõne dignitatis
vel officij, qa similiter trãsit ad successores: vt in dicto c. cùm venissent. &
tenẽt hic cõiter Mod. pro qua vide tex. quod not. ibi Bal. in l. nõ plures.
C. de sacr. san. eccles. Facit optime quod habetur in l. decernimus. C. de
aquæ du. libr. x. & ibi Bartol. vbi dicit, quòd si subrogatur in officio ali-
cuius, habet eadem priuilegia, quæ habebat ille cuius loco subrogatur: fa
cit text. optimè scđm vnũ intellectũ in l. j. §. si filius. ff. de cõmu. cũ emã.
lib. qđ tangit ibi Bar. & Bal. in l. si emãcipati. C. de colla. vbi pbatur, ꝙ
qñ aliquis subrogat̃ in locum alterius psonæ, cui ex qualitate inhæren-
ti sibi

ti sibi cõpetebat priuilegiũ, & subrogatus participabat de eodẽ priuilegio. Et quia do.me. hic tangit ad intellectum l. maritum. vnum nouum casum, videndum est vtrũ bene dicat: vides enim, ꝙ pro contractibus factis constante matrimonio maritus nõ possit cõueniri, etiã sol. matri. nisi inquantum facere põt: sed quæritur, quid de cõtractibus factis ante matrimoniũ cõtractũ, vtrũ si mulier saltem agat constante matrimonio, nõ possit conueniri, nisi inquantũ facere potest: super quo ipse dicit, ꝙ non põt: alleg. tex. quẽ reputat singularẽ in l. & ideo. §. j. ff. rerũ amo. vbi dicitur, ꝙ etiam pro rebus furatis marito ante matrimoniũ non põt agi actione furti contra vxorẽ, propter reuerentiã matrimonij: ergo idẽ dicẽdũ in illo casu. Sed tu aduerte: quia ille text. videtur probare oppo. dicit em̃, ꝙ licet actio pœnalis nõ possit intẽtari pro rebus furatis ante matrimoniũ: potest tñ intẽtari cõdictio furtiua, quæ est actio continẽs rei persecutionẽ. & sic videt̃, ꝙ cũ actio de dote ex cõtractu sit rei persecutoria, in ea nõ habeat locũ priuilegiũ, si cõtractus præcesit matrimoniũ. Pro illa cõclusione vide glo. sing. in l. miles. in princ. ff. de regu. iur. vbi gloss. æquiparat priuilegiũ, ne miles cõueniatur vltra quàm facere põt priuilegio testandi: vt patet per l. alleg. j. eo. sed priuilegium qđ cõceditur militi, nõ habet locũ in testamẽto facto ante militiã: vt l. tribunus. §. fin. & ibi no. de test. mili. §. nisi. similiter habebit locũ in cõtractu facto ante militiã, licet tẽpore militiæ agat̃. Contrariũ facit fortiter pro opi. do. me. qa in l. nõ tm̃. ff. de reg. iur. dicit̃ simpliciter, ꝙ maritus pro alijs contractib⁹ non potest conueniri vltra ꝙ̃ facere possit: vñ cũ illa verba nõ requirãt hãc qualitatẽ mariti adesse tẽpore cõtractus facti, videt̃ ꝙ etiã ꝑ actu precedẽte ipsam qualitatẽ cõpetebat priuilegium. Casus est in l. Titius. ver. quia. ff. de test. mili. Sed possumus respõdere, ꝙ ex mente l. tm̃. & intellige de cõtractibus factis tẽpore matrimonij, qđ patet ex dictione, quoq;, quæ est dictio implicatiua, vt sic implicat idẽ esse in alijs cõtractibus, qđ in actione de dote: sed actio de dote nõ põt cõpetere, nisi contracto matrimonio: vt l. fi. C. de do. ante nup. ergo etiã in alijs cõtractibus hoc tps matrimonij videtur subintellectũ. Et quia do. me. hic multũ diffusè tractat tres articulos. Primus est, vtrũ rescriptũ de iustitia transeat ad hæredẽ actiuè & passiuè: super quo vide Ioan. And. cuius dicta ipse refert in regula, is qui in ius. de reg. iur. in mercu. & Mod. in c. significauit. extrà, de rescr. & vide Ang. in l. si decesserit. in prin. ff. qui satisda. cogan. Secũdus est articulus, quẽ suprà tractauimus, nunquid priuilegiũ vel beneficium transeat ad hæredem: vbi in effectu sequitur dicta Moder. quæ

3 referuntur hic, & in c. cũ venissent. extrà, de insti. †Addit tamen mul-

a ta, qualiter ecclesia vel vniuersitas destructa[a] perdat priuilegium: & quid si de nouo construatur. & vtrũ ecclesia desinat esse nota, si occupatur ab hostibus. quæ non est nostra materia: sed vide plene Innocẽ. & Moder. post eum in c. ij. de ope. no. nun. & per Bal. in l. fin. in vlti. q. de colle. illi. per Bald. no. in c. j. §. nos Romanorum. de pace Constant. quem adducit hic do. me. & etiam ego videram. Tertius articulus est, quẽ tangit Paul. & Io. de Imo. post eum, nũquid officium concessum alicui transeat ad hæredẽ. Et concludũt regulariter ꝙ nõ: vt l. tutela. s. de tute. & l. cuius bonis. j. de cura. fu. & ita no. in c. fi. de test. lib. vj. de officio executoris, qđ regulariter nõ trãsit ad heredẽ, vel successorẽ: qđ videt̃ limitandũ, secundũ Io. de Imo. nisi cõmissio officij sit facta sub nomine dignitatis: per tex. in c. qm̃ abbas. de offi. dele. Sed illa decretalis loquitur in officio, qđ habet coniunctã iurisdictionẽ: in officio aũt qđ habet nudum ministeriũ, Innoc. ponit regulã in contrariũ in c. fi. extrà, de offi. deleg. quẽ sequitur Bar. in l. quæ liberis. §. hæc verba. de vulg. & pupil. super qua quæstione do. me. remittit se ad no. per Bald. in l. sed & si quis. C. communia de legati. & in ca. j. de inuestitu. in mari. fact. quas quotas & ego videram, &

4 similiter Ang. quem ipse allegat in l. pactum. §. fina. præallega. † Cætera dic vt ibi plene fuit dictũ. Et adde ad materiam glo. no. in c. fundamenta. §. vt autem. de electio. lib. vj. in versi. in perpetuum. vbi dicitur, quòd

b si conceditur alicui à principe officiũ aliqđ in perpetuum[b] vsq; : exponitur, vsq; ad vitam, intellige in concessione, quæ sui natura erat personalis, vt s. dixi. Tangit etiam hic Paul. de Castr. nunquid priuilegium concessum alicui cõpetat filijs in vita ipsius, cui est facta cõcessio: nã vtrũ cõpetat post mortẽ, satis declarat̃ hic per Mod. dum declarãt intellectũ l. assiduis. §. excep. qui po. in pig. ha. Sed vtrũ hoc priuilegio paterno filij possint vti in vita ipsius, est dubium. & allegat̃ ꝙ possint. tex. in l. fin. C. de iniu. & ibi hoc ponit Cy. in l. ij. C. de epi. & cle. Sed illa iura loquũtur in casu, quãdo expressè conceditur priuilegiũ patri & filijs: nos aũt loquimur, qñ simpliciter conceditur alicui, nõ facta mẽtione filiorũ: super quo Ioã. And. singulariter tenet in c. ne aliquid. de priui. libr. vj. ꝙ priuilegiũ patris nõ possit sibi vendicare filius. Et arguit ex illo tex. vbi conceditur priuilegium regibus, & filijs regum: ex quo datur intelligi, quòd si hoc secundũ non esset expressum priuilegium, non traheretur ad filios. Vnde dicit Bald. not. in l. j. co. titu. quòd si ex forma statuti offendens potestatẽ punitur aliqua speciali pœna, hoc modo habet locum in offendente filium potestatis. Contrarium inde determinat Bald. post Iacobum Butri. in l. non plures. C. de sacrosanct. eccle. & allegatur gl. in l. j. C. qui ætat. libr. x. Possumus concordare opi. fere, sicut s. diximus, quòd in materia fauorabili, quæ continet beneficium, & non priuilegium, sit vera prædicta opin. sed in materia odiosa vel exorbitanti à iure procedat opinio contraria: & vide Bal. pro intellectu q. in l. ij. in fi. C. de epis. & cleri.

& qđ scribit Barto. post Gul. de Cu. in l. sciẽdũ. in princ. ff. qui satisda. cog. vbi tenet, ꝙ licet pater possideat bona immobilia, filius tamẽ non releuatur à satisdatione: qđ vtrum sit verũ in casu illo, nõ determino nunc, quia tex. facit in contrarium in ea. l. §. si fundus. & ibi contrariũ sentit Bal. & ad alium articulum primũ, quẽ tetigit do. meus, qualiter rescriptum impetratum transeat ad hæredẽ, vel contra hæredem: multum facit considerare, vtrum obligatio quæ transit in hæredibus, sit vere vna, & eadem numero, cùm obijt defunctus, an non verè, sed fictè: nam si esset verè vna, & eadem, cùm rescriptum fuerit impetratum super iu-

a re, de quo nunc agitur cũ hærede. l. obstat. qđ rescriptum debeat transire ad eum, ex quo ius est vere idẽ, ex persona fingitur esse eadẽ, in aut̃. de iureiu. à mo. præ. §. j. & l. cũ à matre. C. de rei vend. Sed si obligatio hæredis non esset eadẽ vere quæ defuncti, tunc difficilius esset dicere, ꝙ rescriptũ concessum super vno iure trahetur ad aliud, quod nõ esset idem, secundũ veritatem. super quo, arg. vide Bald. in aut̃. defunctus. C. ad Tertul. & Cyn. in l. pacta nouissima. C. de pact. sequitur §. elegãter. l. alia causa.

Eleganter. Non valet pactũ, ꝙ maritus conueniat̃ vltra quàm facere possit. Secũda est ibi: quod quidem. Tertia

5 ibi: quippe cũ contra &c. ¶ †No. primò regulam, quæ ponitur in multis locis, ꝙ pacta quæ sunt in

c ita contra bonos mores, [c] sunt nulla ipso iure. Cõcor. sunt in glo. & ad intellectum illorum iurium vide Bald. in l. pactum qđ dota. C. de colla. ¶ Secũdò no. ꝙ priuilegio vel iuri ĩducto ob reuerẽtiã personæ non potest aliquis renũciare. concordat

b tex. in l. fin. C. de bon. quæ lib. vnde operę reuerẽtiales non possunt remitti; vt plene traditur in l. si non sor. §. libertus. de condic. inde. & ideo dicunt cano. ꝙ si episcopus eximat ecclesiam à sua pote-

c state, nihilomin⁹ potest petere cathedraticũ, qđ datur pro reuerentia dignitatis episcopalis. Casus est in c. pastoralis. de dona. & no. in c. cũ dilectus.

6 de reli. domi. ¶ †Tertiò not. ꝙ mulier debet reue-

d rentiam viro, tanꝙ̃ capiti suo.[d] idem probatur in l. prima. §. cùm autem. C. de rei vxo. actio. Ex hoc arguit hic domi. me. & bene, quòd vxor non po-

e test vocare virum [e] in ius, non petita venia: quia text. dicit in l. generaliter. ff. de in ius vocã. ꝙ omnes quib⁹ debetur reuerentia, habent hoc, ꝙ non possunt vocari in ius, venia non petita: & per hoc dixit hic Ioan. Andr. quem refert hic do. me. tenere in additio. Specul. in titul. de inquisi. §. final. ꝙ

f monachus non potest vocare abbatem [f] in iudicio, nisi venia petita. ¶ In gloss. vnica ibi: item qđ si solu. matr. opin. Roge. sequitur hic Dyn. in quã etiam inclinat glo. vt vides: & mouetur Dyn. duabus rationibus. Prima est, quia reuerentia quæ debetur ab vxore marito, durat etiam saltẽ quo ad reliquias post mortem mariti: vt l. quod si nulla. hic allegata in gloss. & ideo adhuc subest causa, quare pactũ non deberet valere. Secundò arguit ipse sic: si pactũ valeret solu. mat. oporteret dicere, ꝙ etiam constante matrimonio esset validum: quia paria sunt aliquid fieri tempore permisso, vel tempore prohibito, & conferri in tẽpus permissum: vt l. in tempus. de hæred. institu. sicut econtra: vt l. ꝙ sponsæ. C. de dona. ante nuptias. Sed pactũ quod fit constante matrimonio, confert̃ in tempus solut. matri. ergo si posset fieri solu. mat. similiter deberet valere constante matr. Sed illis rationibus respondet Bartolus, qui tenet contrarium per l. diuortio. ff. de nego. gestis. & ad primum dicit, quòd reliquiæ præteriti matrimonij attenduntur respectu eorum quæ gesta sunt tempore matrimonij: dixi in lege, maritum. s. c. Sed regula eorum quæ sequuntur in matrimonio dissoluto, illa reuerẽtia non attenditur, nihil allegat. Sed pro eius opin. videtur casus in l. & ideo. in princ. j. rerũ amo. dicitur enim in l. j. eo. tit. ꝙ ꝓpter reuerẽtiam mr̃imonij nõ datur actio furti cõtra vxorẽ, de his q̃ furata est ĩ mr̃imonio: sed

a ¶ An eccl'ia vel vniuersitas destructa. Adde diffuse ꝑ Alex. de Imo. in l. inter stipulantẽ. in §. sacramẽ. in fine. de ver. ob. & qđ si reintegrat̃ eccl'ia, an habere debet priora iura, quę oli habebat, vide ꝑ doc. ĩ c. hinc dicim⁹. xvj. q. vij. doc. in c. pastoralis. vj. q. j. doc. ĩ c. quæ semel. ix. q. j. Io. And. in regula, priuilegiũ. de re. iu. li. vj. in mercu. Dy. in l. pater filiũ. in §. Tusculanus. de leg. iij.

b ¶ Aliqđ in ꝑpetuũ. Addđ l. j. ff. ꝓ socio. & in l. & ĩ ꝑpetuũ. ff. de ꝓcura.

c ¶ Pacta quæ sunt cõtra bonos mores Addđ diffuse ꝑ Fel. in c. P. & G. đ offi. de leg. ver. ꝙ tñ valet tale pactum.

d ¶ Tanꝙ̃ capiti suo. Adde tex. in ca. cũ caput. xxxiij. q. v. c. si qs vxorẽ. xxxiij. q. j. c. nõ mœchaberis. xxxij. q. vj. & textũ in c. duo pueri. de despõ. impub.

e ¶ Vxor nõ põt vocare virũ. Addđ Io. An. ĩ addi. Spe. ĩ ti. de actio in §. j. vers. sed nunqđ edictũ.

f ¶ Monachus nõ potest vocare abbatẽ. Addđ Ang. de Are. in §. pœnales. Inst. de acti.

si mulier solu. matri. de nouo contrectat eandē rem, & si cōmittit nonnum furtū, pro furto matrimonio dissoluto nō attendit̄ reuerentia maritalis. Ad secundā rationē respondet, ꝙ illa regula, quā adducit Dyn. non habet locū, quando habilitas requirit̄ in faciente actū, tēpore quo actum facit: alle. tex. in l. si alienā. §. extraneis. ff. de hære. instit. & in l. si minor. ff. de ser. expor. quæ solu. est multū dubia, vt j. dicā. & Ioan. de Imo. hic, & do. me. tenēt oppo, sequēdo opi. Dy. Non obst. text. in l. diuortio. prę alleg. quia ibi maritus nō conuenitur insolidū ex pacto, per qđ renūciat priuilegio, sed ex negligētia & culpa sua, quia nō exegit à seipso: vt ibi dicit. Et ideo infert Io. de Imo. ꝙ si maritus teneret̄ vxori actione de dolo ob culpam cōmissam in re dotali, forte istud pactū valeret. Sed tu aduerte, quia in illa l. diuortio. concludit vnū aliud, videlicet ꝙ dos nō exigit̄ actione de dote; sed illa quæ dicit̄ actio nego. gest. Vñ casus nō est omnino similis: videt̄ tñ posse sustētari illa sua responsio, & distinctio, ex his quæ habent̄ in l. qđ si maritus. ff. de consti. pec. etiā qđ dixit Barto. in l. maritū. §. eo. vbi voluit, ꝙ beneficiū cōpetat marito in dote, etiā si agatur alia actione, quæ procedit ex negligētia mariti, prout intelligit text. in l. diuortio. Cū ergo in casu nostro nō solū agitur ex pacto, qđ conceditur ex conuētione partiū, sed etiā eadē actione ex cōtractu dotis, videt̄ quia lex. diuortio. nō habet locū, vt patet ex præmissis. Aduerte tamē ad secūdā responsionē Bar. quia videt̄ cōtra tex. in l. si eū. §. fi. ff. de do. inter virū & vxo. in ratiōe decidēdi, etiā cōtra regulā, quæ ponit̄ in l. pe. ff. de re. Cato. & per Bar. in l. ij. ff. eod. quæ est talis, ꝙ habilitas vel inhabilitas faciētis actū, quæ cōcernit ipsum, nō personā eius, in quo disponit, nō attēdit̄ act. fact. si superueniat postea habilitas, qñ dispositio est conditionalis: & ita ego tenui, allegādo illa dicta in l. ij. in princ. ff. de vul. & pu. vbi tracta ui istū articulū diffusè. Sed istud pactū de agēdo insolidum contra maritū sine dubio est cōditionale, sicut & ipsa dotis exactio: vt plene declaratur in l. si constante. §. j. j. eo. per Bar. ergo videtur, ꝙ habilitas superueniens debebat attēdi. Potest tamē dici, defendendo sol. Barto. quòd in casu nostro est incapacitas, non solū ex parte mariti promittētis, sed etiam & fortius ex parte mulieris recipiētis tempore quo fit actus, etiam si sit conditionalis, & non purus: vt probatur in d. §. extraneis. & ego declaraui reprehēdēdo quædam dicta Bal. quæ plene retuli in d. l. ij. in principi. de vulg. & pup. vbi est vidēdū. Et aduerte, quia lex licet de pact. dot. vt tangūt etiam Mod. & bene, potius facit pro opi. Dy. nam si ex parte mulieris adhuc consideratur fauor dotis, solu. mat. quia nō valet ibi pactum, nisi interponatur ex iusta causa; eadē ratione ecōtra debebit haberi respectus ad reuerentiā matrimonialē, licet matrimoniū sit solutū. Vñ opin. Dy. videtur esse verior, quā cōmuniter approbant Mod. Nō ob. tex. in l. & ideo. in princ. j. rerū amo. quia non fauemus vxori ita in delictis, sicut in contractibus, vt in l. si rerum. ff. de regu. iur. iuncta l. maritum. §. eo. tit. Extra glo. tangunt hic Dyn. & Bartol. duas qō. & tertiam tangunt Moder. ex dictis, quæ posuit Barto. in l. Titio centum. §. ij. ff. de conditio. & demon. Prima q. est, vtrum valeat pactum, ꝙ creditor possit capere debitorem propria autoritate. Secunda, vtrum valeat pactum, quòd debitore non soluente creditor possit facere eum capi per iudicem, & carcerari. Tertia qō est, nunquid per pactum debitor possit renunciare beneficio cessionis bonorum. Et de hoc dicam tibi in lect. seq. & antequàm veniā ad alias duas q. est præmittendū pro intellectu ll. nostrarū, ꝙ ille qui nō potest conueniri, nisi quantū facere potest, non potest capi personaliter aliquo modo. Glo. est no. quā ibi approbat Bald. in l. liber captus. in fin. C. de capti. & ita vidi aliàs practicari Ferrariæ: & tene menti, quia licet beneficiū istarum ll. non competat fideiusso. tamen si fideius. de re iudica. vbicūq; ex forma statuti debitor non posset capi, ibi non poterit etiā capi fideiussor: vt no. Ang. & refert ibi Io. de Imo. in l. Stichum. §. quod vulgo. de solu.

7 ¶ † His præmissis descendo ad primam q. in qua Moder. communiter sequuntur Dy. & Bar. & similiter idē sequitur Bal. in l. nemo potest. in princip. j. de lega. j. & Bald. & Ange. & post Guliel. de Cu. in l. si vir. §. pacta. §. ff. de pact. Sed ipse idē Bald. hic tenet opposi. & in j. & ij. qō. Et opin. eius, ꝙ valeat istud pactum, posuit Specu. prius in titul. de renuncia. & conclu. §. j. & Fede. consil. suo lx. & Anto. de Butr. in tertio membro princi. in c. cùm contingat. extrà. de iureiuran. & illam opi. sequitur ibi Ioan. de Imo. in char. xxxvij. vbi tenet, & in j. & ij. q. ꝙ valeat pactū simpliciter, & multo fortius si sit iuratū. Et de hoc vltimo videt̄ casus in c. ex rescripto. de iurei. Tu aūt aduerte, quia ille tex. & bene, est sin. de reg. iur. per quē fundat se Dyn. & Bart. videt̄ facile posse euitari, quia in l. nostra impedit̄ fieri pactū propter reuerentiā ibi, vt dicit̄ in tex. Sed in casu Dy. & Bar. in l. j. non est ratio reuerētię, vt dicit Paul. de Cast. & bene: quia potius debitor debet reuerētiā creditori, q̃ ecōtra. Casus dicit̄ esse clarus, vt habet̄ in l. fideic. §. si rō. de le. iij. & in l. ij. C. de noua. Tex. aūt in l. nō est scrupulus. pōt euitari: nā ego cōcedā, ꝙ debitore resistēte, nō habebit locū pactū, sicut nō habebit locū pactū de ingrediēdo rē propria autoritate; vt tāgit hic Bar. in l. creditores. C. de pig. in rep. sua. Vnde dixit Bal. no. in auť. & omnino. C. ne vxor pro marito. in pen. colum. quòd si creditor habet licentiam capiendi creditorem propria autoritate, quòd si debitor resistit, & est vulneratus, creditor debet excedere modum, & non valet captura. Et ideo Bart. respondendo ad l. Titius. de ser. expor. sentit aliā rationem meliorē, dicit enim, ꝙ illa & similis loquuntur in captura rerum, sub quibus debitor habet plenam potestatem, sed non sic habet potestatē in persona sua. & hāc rationē prosequit̄ hic Ioan. de Imo. & do. me. per ea quæ habetur in l. liber homo. in prin. ff. ad l. Aquil. & per Barto. plene in l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. & in l. penul. ff. de condictio. ob causam. & illa ratio similiter cōcludit ad quæstionem seq. quia si debitor non est dominus membrorū suorū. ergo videtur ꝙ non potuerit dare facultatem iudici se capiendi in casu nō præmisso à iure: sicut plene declarat Bal. in d. l. nemo potest. in princip. de legatis j. Est etiam alia ratio in hac ij. quæstione. quia cum stare in carcere est species seruitutis: vt l. ij. de lib. ho. exhi. & in d. l. Titio centum. §. ij. non potuit debitor hanc speciem seruitutis sibi cōstituere: vt l. nec si volens. & in l. interrogata. C. de libe. causa. Et pro intellectu huius q. tangit hic Pau. de Cast. quando captura sit permissa pro debito ciuili de iure communi. & dicit ꝙ non est permissa, nisi facta executione, quòd debitor non sit soluendo: allegatur glo. quam dicit esse not. in l. ij. §. tutores quibus. ff. de suspect. tut. quam sequitur ibi Barto. & in l. nemo carcerē. C. de exactio. trib. & ideo infert alibi Bald. per illam gloss. quòd quia requiritur excusio, non potest fieri captura parte non citata: vt ponit in l. j. in fin. C. de iur. & fact. ignoran. illam etiam gloss. allegat Bald. in l. fin. ff. de in ius vocan. & in l. j. in fina. C. si quid in fraud. pa. Contrarium tñ tenuit idem Bald. in l. final. §. in computa. C. de iure delib. Ioan. autem de Imo. in l. à diuo Pio. §. in vendi. ff. de re iudi. dicit illam glo. esse falsam de iure Digestorum, & C. sed de iure Autenticorum procedere, per ea quæ habentur in authē. de fideiuss. §. quod autem: quod qualiter procedat dicam in lec. seq. Et ad materiam adde vnum casum, in quo potest incipi à captura, quem ponit Bald. in l. liberti libertę. in ij. column. C. de oper. liber. Alius est, quādo maritus capit vxorem fugientem, quē ponit Bald. in l. raptores. in fin. C. de episc. & cle. Alium ponit in lege penulti. C. de obse. à lib. patro. præstan. de patre qui potest includere filium in carcere, quem habet in potestate. Et ꝓ cōmuni opinio. quòd captura sit remedium subsidiarium, bene facit text. in l. si fideiussor. in §. fina. qui satis. cogant. vbi probatur in simili, quòd captura quæ fit ex capite suspecto, nō debet fieri, nisi vbi aliud remedium nō datur: & aduerte, q͞a antequàm fiat captura de debitore, debet fieri excusio, nō solùm bonorum ipsius, sed etiam fideius. sui: quia ad cedendum beneficium, vel denegandū principi. dicit̄ esse soluendo ex persona fideius. Casus est sing. in l. plures. versic. j. el ij. ff. de fideius.

8 ¶ † Sed quantum ad articulos princi. quos suprà tetigi multum fortiter, cōtra secundam conclusionem facit text. valde nota. in l. prima. §. si inter. de magist. conue. Pro cuius declaratione aduerte: quia quando debitor paciscitur, quod possit capi, etiam in casu non permisso à iure: per hoc pactum non videtur se obligare ad capturam, vt dicunt docto. & similiter ad carcerem: sed solùm renunciare beneficio ordinis. Cùm enim debitor condemnatus de iure non possit capi prius facta excusione, videtur ꝙ sicut valet pactum factū cū fideiussore, ꝙ non posset conueniri, priusq̃ principalis, quia exceptio ordinis, cui potest renūciari: vt l. ij. C. cōi di. & l. si mancipiū. §. j. de euic. ita debitor paciscendo ꝙ possit capi, q̃tum est respectu excussionis quæ debet seruari, non obstat se. sed solùm dicitur renunciare ordini inducto à iure, vt quod debebat posterius possit fieri. Modo dicit tex. in dicto §. si inter. quòd licet pacto priuatorū non potest tolli ius publicū: potest tamen ex pacto induci aliquid contra dispositionem iuris. Eodem ergo modo dicimus, quòd licet non valeat pactum respectu beneficij cessionis bonorum, quòd si debitor possit capi pri⁹, quàm fiat excusio: & illa est distictio noua in illa materia, quæ bene potest sustētari ꝑ dictū §. si inter. Quia tamen sine causa nō est recedēdum ab opin. cōmuni, dicamus ꝙ licet in præiudicium iuris publici, ordo iuris publici possit permitti, & mutari, nō in ꝑiudicium libertatis. Pro illa opin. do tibi casum no. in l. non dist. §. vel liberari. ff. de actio. vbi probatur, ꝙ non solum ipa libertas non potest infringi per pactum, sed etiam modus cognoscendi super ipsa libertate. Idem ergo dicemus in modo exequēdi per eadem rōnem: & ad ea quæ scripsi adde quod ponitur xxiij. qō. viij. ca. idem. & Bald. in l. ij. C. de pat. qui fi. di. vbi declarat, nunquid debitor qui volūtarie se obtulit, vt includeret̄ in carcere, possit ibi postea detineri inuitus. Super quo vide text. & quod ibi per doct. in c. ex rescripto. extrà. de iureiur. de cuius intellectu tangit hic do. me. de q. autem scripsi post Innoc. in l. obsides. §. de test. Sed quia pro cōplemento materiæ hic per Barto. nunquid valeat pactum, ꝙ debitor non possit cedere bonis, in quo Bart. tenet, sequendo Richar. Malū. quod nō valet; quem seq. Ang. in d. l. nemo. Card. & Bald. cū quadam modificatione in l. qui bon. ce. pos. quibus adde ꝙ Specu. tenuit oppo. in titu. de renū. & cōclu. §. j. ad fi. ver. item est bene. qđ seq. Fede. de Se. in consilijs suis cōs. lx. in ordine, an variat. in ca. cùm contingat. de iurei. in primo mēbro prin. sequitur opin. Barto. in tertio membro princ. referendo d. Specu. & Fed. tenet ꝙ pactum valet, maxime si sit iuratum: & illa sequit̄ Io. de Imo. in repe. sua in x. char. & char. xxxvij. Sed ibi plene declarat artic. & longum esset referre omnia quæ dicit: substātia tamē est in hoc, quia istud pactū nō operatur, ꝙ debitor possit carcerari ꝑcise principaliter, sed in consequētiam: multa autem ꝑmittuntur in cōsequentiam, quæ nō permitterētur principaliter. l. j. §. fi. de auť. tut. melius facit l. si quis seruum. de actio. empt. per quam Barto. in l. stipul. hoc modo concepta. de verbo. oblig. dicit, ꝙ non valeat pactum de futura successione principaliter, quia est contra bonos mores: vt l. fina. C. de pac. valet tamē in consequentiam ad aliū

cōtractum:

contractū.Sed illa sua dicta non placēt aliquo modo,quę in l.j.C.qui bo. ce.poſ.& in l.cū & filij.circa mediū.eod.tit.dicit,ꝙ beneficium ceſsionis eſt inuentū tantū propter euitationē carceris:ac ſi diceret,licet ex benefi cio ceſsionis in conſequētiā aliquid lucrer̄ debitor:vt l.qui bonis. de ceſ ſio.bo.ff.principaliter tamē hoc beneficiū eſt inuentū ad effugiēdū carcerē.Ergo pactū per qđ tollitur hoc beneficiū neceſſario, principaliter reſpicit periculum carceris,quia cōtrariorū eadem eſt ratio:vt l.ij.de his qui ſunt ſui vel alien.iur.Ad alia arg.reſponde,vt dixi in voce, maxime quia ipſe fatetur,quòd captura & carcer non poſſunt deduci in pactum. Adde etiam vnum verbum ad ſecundam limitationem,quam poſuit hic Barto.dū dicit,quòd quando debitor contrahit cū creditore,ſciens ſe eſſe non ſoluendo,non habet beneficium ceſsionis bono.per l.penu.ff.de iur.dot.nam Bald.tenet oppo.in l.final.C.de non nu.pecu.nihil tamen allegat,nec etiam allego.Barto.omnino concludit,quia loquitur in bene ficio conceſſo de iure ſpeciali,quod facilius videtur tolli per ius commu ne:vt l.eius militis.§.ſi militia.de teſtamen.mili.ſed tamen melius fundat dicta ſua,quàm Bald.Ex aliqua ſimilitudine tene dicta eius,quę etiā ſequitur Ang.in l.nemo carcerem.præalleg.& vide Bald.in l.in hoc idē. ff.de do.vbi ponit regulā generalē,ꝙ vbicūq; agir̄ actione doli,nō habet locū beneficium ceſsionis:amplius dixit ipſe in l.j.qui bo.ce.poſſ.quòd beneficium nō habet locum,quando debitor conſumpſiſſet res ſuas per ditè:verbi gratia,in ludo,vel in meretricibus.Sed hoc dictum ego non admitterem:quia ex quo talis conſumens non fecit animo fraudandi cre ditores,non dicitur commiſiſſe dolum,niſi re ipſa,propter quæ non inue nitur quòd perdatur benefi.ceſsio.Et contrarium tenet Bald.in l.j.C.ſi quid in frau.pat.diſpoſitio enim facta de vero dolo,regulariter non trahitur ad dolū commiſſum re ipſa,vt colligitur ex his quæ tradit Bart.& alij in l.ſi quis cum aliter.ff.de verbo.obligat.Sed dubitatur ſi ſtatutum permittat debitorem capi ad petitionem creditoris, vtrum non obſtāte illo ſtatuto debitor poſsit vti beneficio ceſsionis.Super quo Bald.in l.j. ff.qui bo.ce.poſſ.dixit,quòd ſic,per ea quæ habentur in l.fina.§.in computa.de iure delibe.C.in gloſſ.vbi determinat per illam gloſſ.quòd ſi ex forma ſtatuti hæres poteſt capi pro debitis hæreditarijs,intelligitur niſi hæres fecerit inuentarium,non enim videtur ſublatum beneficiū iuris ſpecialiter conceſſum hæredi,vel volenti cedere bonis,maxime quia ſtatutum iſtud poteſt aliquid importare,ſeu operari:verbi gratia,vt non ſit neceſſaria excuſsio,quæ eſt de iure communi.facit optime quod ſcribit Bartol.in extrauagan.ad repri.in gloſſ.ſuper verbo,non obſtantibus. & quod not.gloſſ.& Barto.in l.ſciendū.in princip.qui ſatiſd.cogan.& tex. not.in l.j.§.ſi qua vo.in j.conſti.C.in quibus locis concluditur,quòd diſ poſitio ſequens,quantumcunq; vniuerſalis,& præciſa,non tollit priuilegiū alicui ſpecialiter conceſſum,& maxime incluſum in corpore iuris, qđ difficilius tollir̄:ſecundùm gloſ.in l.ij.§.legatis.ff.de iudi.& hanc cō cluſionē ſe.Petr.de Ancha.in capit.j.de conſtit.char.xxxiiij.Vnde miror, quare domi.Paul.hic dicat,ꝙ Florentiæ non ſeruarentur illa d. vbi eſt ſimile ſtatutum.Vbi verò ſtatutum diſponeret,ꝙ debitor carceratus non poſſet extrahi de carceribus,niſi ſolueret,vel niſi creditor conſenti ret:tunc per illa verba bene videtur induci,ꝙ debitor non poſsit euadere carcerem cedendo bonis,quia ceſsio non habet vim ſolutionis,neq; li berat debitorem,ſed parat ſibi exceptionē,vt non conueniatur,niſi adue nerit ad pinguiorem fortunam,ſecūdùm gloſſ.& Barto.in l.penul.& l. qui bo.ff.qui bo.ce.poſſ.Et ſi aliter interpretaretur hoc ſtatutum,verba illa nihil operarentur:quia etiam de iure communi ſi debitor non cedat bonis,nō pōt extrahi de carcere:vt l.j.& l.cùm filij.præalleg.Vnde etiam filiusfami.qui nihil poteſt acquirere de iure illo,poteſt carcerari, ſi non vtitur hoc beneficio:vt probatur in dicta l.cùm filij.& per Barto. in l.iij.§.ſed vtrum.de mino.& hanc concluſionem tenet Ang.licet nō ita latè declaret in l.nemo carcerem.in penulti.colū.C.de exactio.tri. & idem dicit ibi,ſi ſtatutum diſponeret,quòd contra inſtrumētum gua rentigiæ non poſsit opponi exceptio,niſi ſolu.quia cedere bonis, vt dixi,nō eſt ſoluere:vt ibi plenius per eum. Aduerte etiam ad vnum dictū Angel.quod allegaui tibi in princip.commen.iſtus §.dum dixi,quòd ſi ſtatutū prohibet reum carcerari,illa verba comprehendunt etiam fideiuſſorem:non enim debet intelligi illa doctri.vbi beneficium quod conceditur reo princi.quòd non poſsit carcerari,transeat ad fideiuſſorem: hoc enim eſſet contra gloſſ.no.quam ibi approbat Barto.in l.vbicunq;.ff.de fideiuſſo.vbi decidit,quòd beneficium ceſsionis bonorum factum princip.non prodeſt fideiuſſori:ſed debet intelligi hoc modo,quòd quando ſtatutum facit mentionem de reo ſimpliciter,ſub hoc nomine continea tur fideiuſſor largo modo,ſed ſtrictè non.Et ideo ſi ſtatutum eſſet exorbitans à iure communi,non comprehenderet fideiuſſorem,ſecundùm Ang.ibi,& Moder.& eſt ſingul.verbum ad ea quæ ſcribit Barto.in l.j.ſi cert.peta.vbi querit,vtrum appellatione debitoris veniat fideiuſſor. Itē adde ad ea quæ ſ.dixi,referendo hic do.Io.de Imo.in l.à diuo Pio.de re iudica.ad intellectum text.in authē.de fideiuſſo.§.quod autem.nam ille text.non probat,ꝙ de iure antiquo ante nouiſsimum debitor poſſet capi,nulla facta excuſsiōe:quia imo,vt patet ex eo,debebit fieri duplex diſcuſsio.Prima,vtrum res mobiles eſſent in patrimonio debitoris. Secunda, vtrum immobilia redirent ad emptorem. Hodie autem additur tertiū,videlicet vtrum aliqua bona,ſaltem immobilia,ſint in bonis: quia ſi ſunt,nullo modo poteſt conueniri ad capturam:ſi autem nō ſunt, tunc veniretur ad capturam.& ad illum ar. vide Bartol. in l. filium. in princip.j.eodem.

SVMMARIVM.

1. ☞Reū eſſe locupletem,eſt cauſa dandi actori actionem, quam aliàs nō haberet.
2. Exceptio compenſationis tollit ipſo iure obligationem.
3. Compēſatio objici poteſt in dote confeſſata,quæ nō probatur fuiſſe numerata,nec habet locum priuilegium.
4. Maritus lucratur dotem propter adulterium mulieris etiam mortuæ.
5. Loco alicuius qui eſt,non dicitur eſſe talis.
6. Exceptio venit appellatione defenſionis.
7. Maritus poteſt expellere vxorem non ſoluentem dotem.
8. Dictio,quaſi,dicitur eſſe nota improprietatis.
9. Hæres non obligatur vltra vires hæreditarias.

1 REi iudicatæ.†In glo.vnica ibi:ſubaudi etiam. illa ſubauditio reprehenditur per doctores quia non eſt neceſſaria,vt infrà videbis. Vñ tenenda eſt opinio Hugoñ. qui nihil ſubaudit, cum quadam modificatione:& eſt dicendum ſecundū Barto.quòd reum eſſe locupletem eſt cā dandi actionem actori,quam alias nō haberet, tunc quia iudicium incipit à lit.conteſt.inſpicitur tempus lit.cōte.Vnde ſi reus nō eſſet locuples tempore lit.conte.licet poſtea efficeretur locuples,non ſufficeret: & ecō tra ſi eſſet locuples,tēpore lit.cōteſt.licet poſtea deſineret eſſe,ſoluendo poſſet condēnari:ita intelliguntur iura contraria hic alleg.Si vero reū nō eſſe locupletē eſt cauſa concedendi ſibi exceptionem,& tunc inſpicitur tempus ſniæ: & ita proprie loquuntur iura illa,& tex.in l. verum.§. tēpus.ff.pro ſoc.¶Contra primū mēbrum arguit Io.de Imo.nam videtur, ꝙ licet non eſſet locuples,tēpore lit.conteſt.ſi tamen pendēte iudicio efficiatur locuples,ꝙ poſsit ſequi condemnatio,quibus incipit competere actio de nouo ex cauſa de præterito:ergo poteſt conſequi condemnatio: vt lege,ſi rem.§.fina.de pigno.act.& per gloſſ.& Barto.in lege,non poteſt videri.ff.de iudi.quaſi ſentiat do.Ioā.quòd tēpus lit.conteſ.in illis iuribus attendatur,quo ad hoc,ſi illo tempore eſt locuples,poſsit cōdemnari,licet fiat poſtea non ſoluendo:ſed non debet attendi tēpus lit.cōteſta.in caſu contrario, videlicet vt ſi tempore lit.conteſt.non eſt ſoluēdo,non poſsit poſtea condemnari, ſed efficitur ſoluendo, ratione præalleg.Et illa dicta ſequitur hic do.me.ſimpliciter: ſed quia ll.prædictæ ſane intelligendo multum videntur reſtringi, poteſt dici, & erit noua doctrina in illa materia, quòd hæc actio non cauſatur totaliter ex cauſa de præterito, nec totaliter ex cauſa de præſenti, & de nouo orta, ſed de vtroque ſimul : nam ſi non ſubeſſet cauſa de præterito, ſola locupletatio rei non poſſet eſſe cauſa actionis,& ſimiliter cauſa de præterito ſine noua locupletatione. Vnde concurrentibus his duabus qualitatibus, quarum vna videtur impedire ferre ſententiam, & altera videtur permittere, attendemus illam qualitatem: quæ nocet, iuxta regulam Barto. in lege,ſi vir.ff.pro donat.& maxime,quia agitur de fauore rei,qui debebit abſolui, cui magis fauetur in ſententia ferenda, quàm actori:vt lege,fauorabiliores.de re iudi.& lege, Arrianus.de action. & oblig. facit optime quod ponit Barto.in l.ſi pub.ad l. Falci.¶Secundo membro ad de,quia do.Paul.hic, eliciendo bene mentem iſtorum iurium dicit, ꝙ ſi maritus tēpore ſentētiæ erat locuples,licet efficiatur nō ſoluēdo, nihilo minus non habebit beneficium iſtarum ll. Sed do.me.cōtradicit huic cō cluſioni tribus modis: ſcilicet in effectu.Primò,qa res nō dicitur proprie iudicata,niſi poſtq̃ ſententia eſt exequibilis:vt in ca.quod ad cōſultationem.de re iudi.& l.eleganter.§.ſi poſt.de cōdit.inde.Secundò, quia illa exceptio de ſui natura licet non ſit oppoſita ante ſententiam,poteſt opponi in executione ſententiæ: vt videbis in l.etiam.§.j.eo. Tertiò per l.ſi filius.in princ.ff.quod cum eo.vbi probatur,ꝙ licet filius qui erat in poteſtate,ſit condēnatus inſolidū, vel ſimpliciter:poteſt tamē vti exceptione,ne cōueniar̄,ſi ante factam executionē ſit emācipatus: ergo idem dicem⁹ in caſu noſtro,videlicet ꝙ ſufficiat maritū deſinere eſſe ſoluendo tempore executionis faciendæ, licet tempore ſentētiæ fuerit locuples, Sed d.Bald.cū reuerentia,videntur meliora,non obſtante rōne do.mei, qa non eſt verū,ꝙ abſolute faciendo mentionem de re iudic.nō dicar̄ res ꝓprie iudicata:imo contrariū determināt Barto.ſi bene conſideres dicta ſua in l.j.ff.de re iudi.& contrarium tenet dom.Abba.in rubric. extrà, de re iudi.Vnde lata ſententia abſolutè res poteſt dici iudicata propriè: aliqñ tamē accipitur hoc verbū aliter propter ſubiectam materiā,de qua agitur:& ita intellige l.eleganter.§.ſi poſt.de conditione indeb.¶Secundus articulus nihil valet:quia concedo,quòd ibi exceptio poteſt opponi poſt ſententiam,ſed contrà requiritur,quòd vt competat illa exceptio in executione,maritus fuerit nō ſoluendo tēpore ſententiæ latæ. ¶Ad tertiū,videlicet l.ſilius.ff.qđ cum eo.eſt dicendū,ꝙ vt illa exceptio cōpetat filio emācipato,nō requirir̄ illa qualitas tēpore condēnationis,ꝙ ſit emācipatus:ſed in caſu noſtro bene requiritur,ꝙ tempore ſententiæ maritus non ſit ſoluendo.Sed quantum ad primum membrum,videtur poſſe dici,ꝙ ratio ſuprà aſsignata non ſit bona:quia licet aliquem fieri locupletē

non contingat ex præordinatione contrahentiū, videt̃ tamē contingere ex præordinatione l. quæ inducit, ꝙ si geruntur negocia publica ipso pupillo, quandocūqꝫ locupletat̃, posſit agi contra ipsum: & ipsa præordinatio l. sufficit ad includēdū, ꝙ ius superueniēs pendēte iudicio sufficiat, & posſit sequi condēnatio. Gl. est sing. quā ibi approbat Ang. & probat in secundo rñso, secundū intellectū gl. illius l. in l. qui repudiãtis. ver. vñ. ff. de inof. test. Vñ aut oportet fateri opi. d. Io. esse verā: aut dicere, sicut dicit Ang. elegāter in l. nō pōt. in vlt. col. ff. de iud. videlicet ꝙ qñ ius superueniēs de nouo trahit̃ retro, tūc nō pōt sequi cōdēnatio ex tali iure: quia super eo neq; verè neq; fictè videt̃ lis cont. & talis est casus noster. Aut ius superueniēs de nouo trahit̃ retro, sicut est in l. si rē. ff. de pig. actio. & tūc cōualidet̃ iudiciū. & hāc opi. dicit fuisse Ia. de Are. ꝑ quā cōfunditur exēplū positū ꝑ Bar. in d. l. si rē. §. fi. vbi ponit exēplū de legato facto sub cōditione: nā si in legatis nō trahit̃ retro cōditio, sicut ipse tenet in l. si stipulatorē. de vsuc. ergo nō posset cōualidari iudiciū. & hāc partē sequor pro nūc, quia ne destruamus ll. simpliciter dicentes, ꝙ esse locupletē inspicitur tempus litis contestatæ.

Hæredi mariti. Hæres mariti potest obijcere compensationem mulieri repetenti dotem ob res donatas, vel amotas, vel ob expensas. Sed non potest etiam obijci mulieri per hæredē viri adulteriū ab ea cōmissum. Vel sic, & sic breuius: Hęres mariti pōt obijcere cōpensationē in causa dotis, sed non mores mulieris, hoc dicit. Secūda est ibi: veluti. Tertia ibi: morū verò &c. ¶ †Not. primò ibi: vt in hoc minus sit obligatus. ꝙ exceptio compensationis tollit obligationē ipso iure, intellige postꝗ̃ est apposita: & hoc est regulariter, vt dicit glo. licet in quibusdam fiat compensatio ipso iure, etiam si nō sit opposita exceptio: de quibus in l. si ambo. & l. qđ Labeo. ff. de compen. Et inter alios casus enumeratur vnus, qui ponitur in l. cùm alter. ff. de cōpen. videlicet ad impediendum cursum vsurarum. Et idem dicit do. me. etiā tenendum, ad impediendū pœnam committi, per l. cū alter. ff. de cōpē. super quo vide qđ no. Spe. quē ipse non allegat in ti. de lo. §. nūc & aliqua. vbi arguit per illā l. ꝙ si dominus est debitor emphyteotę, emphyteota nō cadit à iure suo nō soluēdo canonē. Est etiam differentia inter hāc exceptionem compensationis, & alias exceptiones: quia aliæ non tollunt obligationem ipso iure, etiam si sint oppositæ, nisi postquàm est lata sentētia super eis, secundū Bar. qui ita declarat in l. si plures. in prin. ff. de fideiuss. ¶ †Secūdò no. in verbo, morā verò &c. ꝙ si maritus non allegauit vxorē esse adultricē, hoc non potest allegari ab hæredibus ipsius, secūdū vnū intellectum positū in gl. de quo in ea dicemus. Sed dubitat̃ de intellectu literæ, dū dicitur, ꝙ ob res donatas hæres pōt obijcere compensationē, quomodo hoc procedit, cùm per mortē mariti confirmetur donatio: vt l. cùm hic status. de dona. inter vi. oportet dicere, ꝙ nō cōfirmatur donatio, quia apparebat de contraria voluntate mariti. ¶ In glos. super verbo, pecuniaria. ibi: quia ibi erat species. ex illa solutione approbat̃ hoc ab omnibus cōmuniter, & in l. diuortio. §. ob donationis. s̃. eo. ꝑ qua d. Io. adducit tex. Insti. de actio. §. in bonæ fidei. & in l. fi. C. de compen. vbi dicit̃, ꝙ in sola causa depositi nō admittit̃ cōpensatio. Sed d. m. respondit hic, & bene, ꝙ illa dictio, sola, non excludit casus similes, maximè illos, de quibus est expressum à iure: vt in l. ob æs. C. de prædijs mi. & vt plene dixi in l. si mora. s̃. eo. ipse tñ dicit, ꝙ tutius est tenere opinionē Bar. & cōmunē. Sed do. m. tenet opi. Gul. quā tenuit glo. in d. l. mora. §. eo. & Bal. in l. diuor. ff. de donatio. & vtitur rōne, qua vtitur do. Ioan. quia si dicamus, ꝙ posſit hic obijci compēsatio, tunc ius erat in modo practicandi: nam si hæres excipiat, ꝙ vult retinere dotem, tunc non debet audiri: si verò obijciat exceptionē compēsationis, tūc audiet̃, quādo hinc inde, quāuis est in petitione. Et secundū hoc text. in l. vnica. §. taceat. imponet l. verb. & non rebus, quasi vtrinqꝫ esset quātitas, vt dictum cōtra l. ij. C. communia de leg. & per hāc rationē dubitauit hic d. Io. & etiā nō respondet, licet inclinet in cōtrariā opi. Tu aūt aduerte, ꝙ hic est æquiuocatio manifesta: nā doc. quādo dicūt, ꝙ nō competit retētio, manifeste loquūtur, vbi nō potest habere locū compensatio: sicut est, qñ ex vna parte est species, vel ex ambabus partibus: iuxta l. si constante. C. de compēsa. Sed quando ex vtraq; parte esset quantitas, & non potest obijci exceptio retētionis, quia retētio proprie est, quæ fit de aliquo corpore, seu specie: vt l. in fundo. & ibi no. ff. de rei vē. Habet igit̃ tūc locū cōpēsatio, quæ etiā si opponeret̃ per modū retentionis: quia hæres diceret, volo retinere dotē, quæ est in quātitate, pro pecunia quæ mihi debet̃: licet inepte excipiat, nō tñ propter hoc esset repellēdus: quia verbū, retētio, posset respicere impropriè sumptū effectū exceptiōis, ꝙ dos nō soluat̃: & vt saluetur intentio excipientis, verba debent impropriari: vt not. in l. j. ff. de exceptio. & videmus simile in verbis libelli. & in l. j. & ibi nota. C. de vsufruct. & in verbis iuramenti in l. & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiuran. & plene in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. Potest tamen communis opin. saluari, contra quam fortiter facit text. & in dicto, & in ratione dicendi, in d. §. taceat. dicitur enim ibi, ꝙ retentio non potest fieri ob res donatas, quia maritus potest agere hic, vel hæres eius actione reali, vel conditionis, ꝙ secundū contingit, qñ res est sumpta: vt ibi declarat glo. & bene: ergo ibi successerat obligatio ad quantitatem: sicut hic. Sed potes respondere, ꝙ ex parte mulieris species erat in obligatione: & hoc indicat verbū, retentio, quia quātitas debet̃ hincinde, nō cadit propriè retētio, sicut s̃. dixi. Sed fortius vrget verbū qđ dicit, ꝙ retentū nō pōt fieri ex eo: qa alia via succurrit̃ marito, & hęredi ei⁹: quæ rō ita videt̃ habere locū in cōpēsatione, sicut in retētiōe. Pro illa cōclusione facit optime tex. in l. cū his. §. pe. vel fi. ff. de cōd. ind. vbi dicit̃, ꝙ licet exceptio cōpēsatiōis posſit opponi petēti, nō tñ pot opponi repetēti. Sicut ergo qñ repetit̃ indebitū, nō habet locū cōpēsatio, quia largo mō repetēs dicit̃ spoliatus: ita in fauorē dotis nō videt̃ absurdū, quia res exigit celeritatē, vt mulier inde posſit aliqđ plus, nouum sit inductū hoc priuilegiū: super hoc tamen cogitabimuss vsq; ad lect. sequen. Cætera mēbra huius difficultatis prosequere, vt hic Ioan. de Imo. cui nil est addendum. † Et tene menti, quia ipse dicit, ꝙ in dote confessata, quæ non probatur fuisse numerata, potest obijci compensatio, nec habet locum priuilegium. §. si taceat. allegat text. cū glo. not. in l. neqꝫ. C. de compensa. quam semper tene mēti: ad quæ scripsi post Barto. & Mod. in l. j. s̃. eo. in illa quæstio. vtrum priuilegia, quæ competunt doti, habeant locum in dote confessata. Et rectè considerando verè potest dici, quòd opin. gloss. in l. j. s̃. eodē. est verior: qđ probatur vltra ea quæ dixi noua ratione. Pro cuius euidētia præmitto: ꝙ expensę necessarię non minuunt dotē dotis, quāuis dos sit in specie: sed quatenus est quātitate, quia tunc fit compensatio ipso iure, etiam si opponatur ab homine: vt solenniter dicit Barto. in l. quædā. de nupt. Hoc pręmisso arguo sic. text. in l. j. §. nec ob impensas. de vxo. actio. dicit quòd impensæ necessariæ minuunt dotem ipso iure: impensæ autem vtiles repetuntur: vt ibi dicitur. Modo si text. qui loquitur de impensis necessarijs, debet intelligi, quādo dos est in quantitate, & sic hincinde est quantitas, vt sit vera differentia inter expensas necessarias, vel vtiles, necesse est intelligere, quòd etiam vtilibus expensis non fiat retentio, quando hincinde est quantitas. Nam si text. in versic. impensas necessarias. loqueretur, quando dos est in quantitate: & versic. sequentes loquerentur, quando dos esset in specie: tunc nō esset differentia circa eundem casum. Vel breuius: si speciale est in expēsis necessarijs, quòd fiat compensatio ipso iure, quando dos est in quantitate: ergo contrariū est ius commune, videlicet quòd quando dos est in quantitate, & ex alia parte debetur quantitas, ibi: si mulier. non admittitur compensatio, nec potest dicere quòd speciale est in expensis necessarijs, quòd compēsatio fit ipso iure, non opposita except. vt dicit Barto. in dicta lege, quod dicitur. in fin. quia dico, quòd illa non est intentio illius §. infert enim statim post illum versic. quòd pro expensis vtilibus est agendum, nec facienda retentio. Vnde per illum textum potiſsime sequor opinionem Bald. & gloss. in locis suprà allegatis. ¶ In gloss. super ver. ædes. in fine. licet intellectus hic, qui ponitur in gloss. quòd hic text. loquitur de morib⁹ improbis in genere, posſit esse verus, secundùm illa iura. Doctores tamen communiter ponunt alium intellectum magis nota. videlicet quòd mulier hic cōmiserat adulterium: quo casu etiam de iure nouiſsimo maritus lucratur dotem: vt lege, consensu. C. de repu. in authē. vt li. ma. & auiæ. §. quoniam vero plurimis. collat. vij. licet enim vltra. C. de diuor. nō contingit iura vetera in moribus respiciendis pudorem matrimonij, vt hic dicunt omnes: & licet dotem posſit lucrari maritus, vt dictū est, hoc tamē non poterit facere hæres eius, per illum tex. not. Sed circa primum de marito videtur magna dubitatio, quā tetigit hic Pau. de Ca. videlicet qualiter debeat agere marit⁹, vt lucretur dotē: nam Bar. in l. miles socer. de adult. quā etiam adducit hic do. Pau. vult, ꝙ maritus debeat accusare vxorem solēniter, vt lucretur dotem: per tex. in §. quoniam verò plurimis: in verbo, inscriptionis. & ibi hoc tenet glos. Sed hoc videt̃ cōtra tex. in aut̃. vt nul. iud. §. adulteria. col. ix. vbi dicit̃, ꝙ si mulier est dānata adulterij, detruditur in monasterium cū omni substantia sua, & sic etiā cū dote: vt ostendit tex. in fi. §. ergo videtur, ꝙ dos nō applicet̃ viro. Vñ glo. in aut̃. sed hodie. C. de adulte. & in l. consensu. C. de repu. quā ibi approbāt Cyn. & Petr. dicunt, ꝙ maritus lucratur dotem, quando agit ciuiliter ad lucrum dotis. & est vna solu. de tribus, quæ approbatur cōiter, & eā sequit̃ ibi d. Pau. de Ca. Sed illa solutio manifestiſsime cōtradicit tex. in d. §. qm̃ verò plurimis. vbi dicit̃, ꝙ oportet maritū inscribere accusationē: & sic datur intelligi: ꝙ requirit̃ accusatio solēnis: aliàs nō fieret īscriptio: vt in c. super his. de accu. & in c. tuæ. de ꝓcu. Prætera ibi dicit̃: ꝙ adulter & adultera possunt simul accusari ad hunc effectū: sed hoc esset falsum, si intelligeremus, ꝙ cōtra mulierē intentaretur iudiciū ciuile: qa non posset fieri cumulatio iudicij ciuilis & criminalis: cū sñīa lata cōtra vnū in iudicio criminali præiudicaret in iudicio ciuili. l. ij. §. hoc edicto. & ibi Barto. ff. vi bon. rapt. Super hoc tñ secūdo volo videre diligētius: vnde quærenda est alia solutio, qa ibi secūda videtur cōtra tex. maxime quia in princ. dicitur, ꝙ oportet eū agere, vt lucret̃ dotē cōtra adulterā, vel cōtra adulterū: sed cōtra adulterū nō pōt agi, nisi criminaliter, qa ad ipm̃ nō pertinet pœna amiſsionis dotis: ergo intelligemus eodē modo agi cōtra adulterā, scilicet criminaliter, ꝑ illam l. nam hoc iure. §. pen. de vulg. & pup. Vnde gl. in aut̃. sed hodie. posuit tertiam solutionem, quam ego reputo veriſsimam: & ꝓ eius explanatione debes cōsiderare tres casus. † Nam aliquādo maritus accusat criminaliter: & tūc lucratur dotē, in d. §. quoniā vero. Aliquādo nō accusat maritus, sed extraneus: & tunc maritus nō lucratur dotē: ita intelligo tex. in d. §. adulterā. & potest esse rō differētiæ: quia si maritus nō agit ipse de adulterio cōtra vxorē, & patitur agere extraneū, imputetur sibi, quia neglexit honorē matrimonij sui: & dato quòd esset

casus

casus, ꝙ maritus ignoraret, licet extraneus sciret ꝙ q̃n in dubio non præsumitur, ad minus denegatur sibi hoc primũ, qa non liberauit in vlciscendo iniuriam publicam & priuatã aliquando, nec maritus nec extraneus accusant: & tunc non est necesse, ꝙ maritus agat criminaliter, sed poterit cõsequi dotẽ agendo ciuiliter, vel etiam per viam exceptionis: ita probat tex. in c. plerunq;. & ibi plene, de dona. inter virũ & vxor. & not. in c. tuæ. de procu. Quod ergo dicit tex. in §. quoniam verò. ꝙ oportet maritũ accusare: intelligo, si ipso non accusante alius accuset, & hoc casu iniungitur sibi necessitas: & ita cõcordant illa iura, quæ sunt valde contraria, & ad materiam vide quod ponit Abb. in c. discretionem. de eo qui cogno. consan. vxor. suæ. vbi declarat, nunquid maritus possit imputare adulterium vxori, quando præstat causam adulterij mediatã, quia non tangebat eam. ¶ Circa secundũ articulũ principale adde, inquantum Bal. hic, & do. Io. volunt, ꝙ etiam si maritus ignoret adulterium esse cõmissum, heres nõ poterit imputare vxori adulterium: quia cũ illa actio sit ad vindictam, non transit ad hæredem: vt l. iniuriarum actio. ff. de iniur. nam istud dictũ videt̃ falsum, & arguo sic: sicut actio ad vindictam non transit ad hęredẽ actiuè, ita nec passiuè: vt in d. l. iniuriarum. la prima. & l. si eum. §. qui iniuriarum. si quis cautio. † sed ego habeo, ꝙ maritus lucratur dotẽ[a] propter adulterium mulieris, muliere mortua in præiudicium hæredũ: vt l. fina. C. de adulter. quam adducit hic Barto. Hoc ergo datur intelligi, ꝙ actio illa nõ cõpetit ad vindictam. Vnde melius est tenere opi. Cyn. in l. j. C. de reuo. dona. vbi distinguit, vtrũ maritus sciuerit vel ignorauerit. & hoc secundo casu tenet quòd hæredes possint imputare vxori adulterium.

4 a

Socero. Socero tam ex parte vxoris, q̃ ex parte viri competit beneficium, ne conueniatur vltra q̃ facere possit, & similiter vxori. h. d. vsq; ad §. si ignora. Secunda ibi: qa parẽtis. Tertia ibi: ex diuerso. Quarta ibi: si mulier. Vltima ibi: sicuti consortio fuerit. ¶ † Not. primò, in versicul. si apparebit. iuncta glo. ꝙ ille quidem loco alicuius non dicitur proprie esse talis, sed ficte & improprie. cõcordat text. in l. merces. ff. de verbo. sig. & in l. j. in prin. ff. de suis & legi. super quo vide qđ ponit Bar. in l. si maritus. §. Iulia. ff. de adulter. & quod tangit Dy. & ibi plene scripsi in l. quidam cũ filium. de ver. ¶ † Secundò not. ibi: defendebã &c. ꝙ appellatione defensionis[b] venit etiã exceptio, quæ impugnat executionẽ sententiæ, licet nõ ĩpugnet obligationẽ principalẽ, & ipsam sententiã. Vtrũ autẽ appellatione defensionis veniat exceptio declinatoria, vel allegatio causarum defen. vide tex. cũ glo. in l. sed & si susceperit. in prin. ff. de iudi. & in l. seruũ quoq;. §. publicè. & ibi Bal. de procur. & qđ plenissime ponit Bald. in l. reos. C. de procur. & in l. j. C. qui accu. non possunt. Vtrũ veniat simplex allegatio rei, in qua reus nõ onerat̃ onere probandi: vide qđ not. ponit Bal. in l. si qd. C. de excep. ¶ Tertiò not. ibi: per exceptionẽ &c. ibi: sicut &c. ꝙ etiã melior põt contrahere societatẽ, & habet tanq̃ socia priuilegium, ne cõueniatur vltra q̃ facere possit. Et aduerte, quia hoc priuilegium extenditur ad tacitã societatẽ, quinimo & ad impropriam, quia inter virũ & vxorẽ nõ dicitur esse illa societas propriè, vt dicũt hic Mod. & bene, per quam lucrũ cõicatur factũ ab altero: nõ enim tenetur maritus cõicare id, qđ quæsiuit vxori, nisi consuetudo aliter dictet: vt in c. penul. extrà, de consuetudi. ¶ † Et ex hoc no. habes colligere tria: & primò scđm Bal. ꝙ si aliqui fratres rustici colentes prędia, habent sorores, quæ in multis locis ex consuetudine operantur opera rustici, sicut masculi, etiam cũ ipsis videtur contracta societas. Secũdò priuilegiũ cõcessum socio, ne cõueniatur, habet locũ etiã in tacita societate. & sic ampliatur tex. in l. verũ. §. tẽpus. ff. pro socio. Tertiò, ꝙ licet istud priuilegium siue sit ius speciale, extenditur tamen ad sociũ improprie, in quo est eadẽ vel maior ratio: qđ facit ad not. in l. si vero. j. eod. Vtrum autẽ econtra quicquid acquirit vxor ex operibus suis, acquirat viro, tangit hic do. me. super quo vide quod scripsi referendo dicta Bal. & aliorũ in l. diuortio. in princi. super eodem &c. ¶ Vltimò not. ibi: iure ciuili &c. ꝙ obligatio quæ oritur ex stipulatione, dicitur esse ciuilis, & hoc quia stipulatio est cõtractus iuris ciuilis, vnde fit denominatio à sua origine, & causa principali: non tamen per hoc sequitur, ꝙ ex stipulatione non oriatur obligatio naturalis, quia imo oritur, secundùm glo. hic in fin. etiam est tex. in l. fideiussor. ff. de condi. indeb. & not. in l. j. š. de pact. ¶ In glo. super verbo, socer. ibi: nota minus mutuum q̃ filio &c. hæc gloss. sentit, ꝙ ille qui debet alimenta filio ex dispositione iuris, teneatur etiã pręstare alimenta vxori. hoc non esset dubiũ, quia ad ipsum pertinent onera matrimonij: vt videbitis in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. j. eod. Sed vbi nulla esset dos, vel dos data marito, non sufficeret ad onera matrimonij: hoc esset pulchrius, quod sentit illa gl. ꝙ pater mariti tenere t̃ etiã vxori præstare alimenta. Pro quo vide quod simpliciter ponit Archid. xlv. distinct. c. sicut. ¶ In gloss. super verbo, iustũ. ibi: sed eo soluto subdistinguitur. illa glo. sentit veritatem, & vult ꝙ tex. l. sed hoc ita. ff. de re iudi. qui dicit, quòd si agitur soluto matrimonio contra patrem vxoris, ille non habet beneficium, de quo in illo tex. non intelligatur, q̃n pater vxoris fuit in dolo. aliàs habeat beneficiũ: vt dicitur in l. penul. ff. de iure dotium. & illa est verior, vt tenent hic Moder. communiter, præter dom. Paul. qui ponit ex dictis suis, & Iac. de Are. duas cõclusiones in illa materia. Prima est, quòd si pater mulieris conuenitur ex dolo, nunquã habet hoc beneficium, siue conueniatur constante matrimonio, siue soluto. Sed ista conclusio est manifeste contra tex. in d. l. penul. vbi distinguitur, vtrum negatur cõstante matrimonio, vel soluto, & ita intelligit glo. & bene. Secunda cõclusio est peior: vult em̃, ꝙ q̃n non agitur contra patrẽ vxoris ex dolo, debeat distingui, an agatur constante matrimonio, vel soluto: sicut distinguitur in l. sicut. & l. sed hoc ita. ff. de re iudi. Sed illa conclusio est erronea, & contra tex. in l. penul. ff. de iure dot. vbi dicitur, ꝙ hoc beneficium cõcedetur patri mulieris soluto matrimonio, si non sit in dolo: & ita limitatur l. sed hoc ita. Vnde tene gloss. tuã, quę sentit secundũ Io. de Imo. ꝙ pater vxoris, & pater viri procedant à pari beneficio. & hoc videtur probare tex. in dicta l. ex diuerso. Et ex hoc potest inferri vna conclusio, quam Moder. non tangunt: videlicet ꝙ si pater viri induxit mulierem ad cõtrahendum matrimonium cum filio, qui tamen sciebat, quòd non erat soluendo, vt posset restituere dotẽ, eodẽ mõ sibi denegetur beneficium huius l. facit optime quod tangit Bart. in l. alia. §. eleganter. š. eo. in fin. vbi extendit tex. in l. penul. ff. de iure dot. ad omnes alios debitores, qui promittunt, scientes se non esse soluendo: & quare agat vnus alius cũ patre mulieris, si agitur contra eum constante matrimonio, q̃ si agitur eo soluto: gl. not. assignat rationẽ in d. l. sed hoc ita. ff. sol. matri. cessat causa affinitatis, quæ durabat constante matrimonio. & ꝑ illam glo. arguit Bal. in l. fi. ff. de verb. sign. quã refert hic Paulus de Cast. ꝙ si ex forma statuti compromissum debet fieri inter affines, non habebit locum dissoluta affinitate. l. cui eorũ. §. affinitate. de postu. ff. & est secundũ regulam cõmunem, ꝙ priuilegium quod conceditur alicui respectu certę qualitatis, debet adesse tempore quo actus geritur. l. Titius. & ibi per Bar. de testa. mili. & per eundem in l. ex pacto. de vulg. & pupil. super quo vide quod scribit Bal. in l. affinitatis. C. cõia de successio. Et quod ipse ponit in simili in l. obseruatione. §. proficisci. in vij. q. de offi. procon. & leg. vbi dicitur, ꝙ priuilegiũ seu pœna quæ statuitur contra offendentem potestatem, non habet locum finito officio durante syndicatu, secus etiam, ꝙ si statutum loqueretur non de affinibus, sed consanguineis, in nulla materia, etiam fauorabili, comprehenderẽtur affines: ita decidit sin. Io. And. in c. sciant cũcti. de ele. li. vj. ¶ In ea. gl. ibi: agit autem vir. eo soluto &c. ex illo tex. valet ex lege, sed hoc ita. ff. de re iudi. Ex ista glo. quæ sic eum intelligit, probat̃ clare ꝙ pactum de lucrando dotẽ, habet locum in dote promissa, & non tradita, & non reperitur ita bene alibi de iure Digestorum. De iure C. est casus in l. ex morte. in fin. de pac. conuen. gl. in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. act. & melior tex. & clarior de iure nouissimo in auẽ. de nup. §. mortis. in fi. vbi est gl. fin. quã ibi not. Ang. quæ vult, q̃ quàmuis propter pactũ de lucrando appositum maritus possit agere ad dotem promissam, solu. matri. non tamen potest agere propter commodum interusurij medij tẽporis, qđ lucraretur maritus, si dos esset penes eum: iuxta not. in l. si constante. §. quoties. j. eo. & hãc q. tetigit etiam glo. not. licet eam ibi expresse non determinat in l. vna. C. si dos. constante matrimonio. & illa procedunt etiam in lucro, quod defertur ex forma statuti, vt clare sentit Barto. hic super illa glo. Sed relinquitur pulchra dubitatio, quòd si statutum defert marito lucrum dotis datæ vel acceptæ: an tũc in dote promissa, & non tradita verificetur statutum: super quo Barto. in l. iubemus. §. sane. C. de sacrosanct. ecclesi. dicit audiuisse decisum, ꝙ hoc statutũ non habet locũ, quia de proprietate sermonis aliud est dotem datam esse, & aliud promissam. lege fina. C. ad l. Falci. Sed in consil. suo cxxxvij. limitat hoc esse verum, nisi debitor fuerit in mora: nam tunc dos habetur pro tradita, quo ad lucrum pacti, vel statuti: allegat tex. in authen. vt exact. instan. do. §. fina. & alia iura similia. Et hãc cõclusionẽ secutus est Bald. consulẽdo, vt ipse dicit in l. fin. in prin. C. de do. promis. Vbi autẽ debitor nõ esset in mora, procedit doc. Bar. in §. sane. & imputet sibi maritus, qui nõ interpellauit debitorem ad soluendũ dotẽ. Et licet Bart. in d. cõsi.

5

6 b

[a] ¶ Quod marit⁹ lucratur dotem. Adde Bar. in l. miles. ĩ §. socer. ff. de adulter.

[b] ¶ Appellatione defẽsionis. Adde Do. de sancto Gem. ĩ c. j. in primo not. de lit. contest. lib. vj.

in fin. per rationem ibi positā sentiat, ꝙ etiam si debitor nō sit in mora, idem si sit, plus tamē placet dicta distinctio. Nō obstat ratio sua: qa licet quādo nomē debitoris assignatū in dotem ex ipsa assignatiōe videatur facta traditio, qa cessio est loco traditionis: iuxta d.l.j.C.de actio.& oblig. nō tamē sic pōt dici de promittēte dotē, ꝙ de hac obligatione sit facta traditio quædam, sed est sola obligatio personalis. Vnde parcat mihi reuerentia sua, nimis subtilizauit, nescio ex qua cā. Quid autē iuris sit, si statutū dicit ꝙ maritus lucretur dimidiam dotis, & dimidiā restituat, vel ꝙ veniente casu restitutionis dotis lucretur aliquam partē dotis: vide Ang. in cōsil. clxxj. vbi dicit, ꝙ etiam hoc casu maritus lucratur dotē promissam. & recte iudicio meo: quia maritus sustinuit onera matrimonij, licet debitor nō fuerit in mora, cū hoc lucrū deferatur ꝑpter onera matrimonij: vt plene declaraui in l. sed si ante. §. eo. ex quo est causa, qua defertur lucrū, verbum, restitutio, potest interpretari pro relaxatione obligatiōis. l. si quis accep. & quod ibi not. de condi. ob cām. ¶ Contrarium sensit idē Ang. cōsi. suo lxxxiij. quod dixi videt̃ verius. aduerte tamē, qa vnum casum posuit hic do. me. in quo non habet locū lucrū pacti, videlicet quādo res feudalis datur in dotē: allegat tex. in l. quāuis. j. eo. & text. qui proprie probat conclusionē in c. j. in fi. de inuestit. de re alie. fac. quē text. adducit Bald. licet ipse non alleget in aut. res quæ. C. cōmunia de leg. Extra glo. in versi. item si mulier. opponitur hic per Barto. & soluitur hic per eū. Cui adde, & primò inquātum dicit, ꝙ maritus agendo ad dotem cōstante matrimonio minabatur facere carcerari vxorem, vel expellere eā de domo, si non solueret integram dotem. Aduerte, quia primum exēplum non potest habere locum, quoniā mulier pro debito ciuili nō pōt capi. l. j. & autē. ibi posita. C. de offi. ciui. iudi. & præterquam in casu quē ponit Barto. in l. si sub conditione. j. de testa. tut. †Secundum exemplum est bonum, & no. ex quo colligitur, ꝙ sicut maritus potest expellere vxorem[a], si totaliter non soluit dotē. l. fin. & ibi Bald. C. ad Velleia. ita potest expellere, si non soluit integram dotē, dummodo possit soluere. ¶ Ad secundum mēbrum adde, inquantū dicit, quòd valet pactum de lucrando dotē in casu diuortij: ꝙ glos. in l. ij. de pac. dot. non admittit hoc, nisi quādo ex cōmuni matrimonio sunt filij: alleg. tex. in l. j. in fin. de do. præleg. Sed ille text. meo iudicio facit contrà: dicitur enim ibi, ꝙ valet pactum de lucro dotis, vxore ꝑdecedēte, vel facto duortio liberis extātib⁹. Si ergo colligis argumentū à contrario sensu in casu diuortij, ꝙ nō valet pactum non stantibus liberis: idem habes dicere in pacto facto vxore prædecedente: nā hæc clausula ponit̃ in fin. post istos duos casus. vnde pariformiter respicit vtrunque, iuxta regulam positam in l. talis scriptura. de leg. j. & tamē quādo vxor prædecedit in matrimonio, valet pactum, etiam non extantibus liberis: vt fatetur glo. in dicta l. ij. de pactis dotalibus. Sed saluando glo. potest dici, ꝙ quia magis ꝑiudicatur vxori ex hoc pacto in casu diuortij, quàm in casu mortis: illa clausula posita in fine, non refertur ad casum mortis, sed tantum ad casum diuortij, per ea quæ habentur in l. j. C. de lib. præte. Et ad materiam vide tex. in l. quāuis. C. de pact. dota. & Barto. in consi. cxxvj. vbi concludit per illum textum, ꝙ si dos etiam datur à patre vel extraneo, nō valet pactum appositū à donante, etiam cū iuramento, ꝙ prędecedente marito hæredes mariti lucrentur dotem. Sequitur §. si in iudicio. l. ex diuerso.

7 a — ¶ Maritus pōt expellere vxorē. Add Bald. in l. qui vxorem. ff. de neg. gest. Abb. ī c. p vestras. de dona. inter vi. & vxo. Abb. in c. j. de adulte. in ca. salubriter. de vsu.

b — ¶ Dictio, quasi. Adde l. iij. in §. fi. ff. de condict. ob cau. & in l. fi. ff. de acquir. hæredi.

Si in iudicio. Exceptio quæ non impugnat sententiam, potest opponi in executione sententiæ. ¶ In glos. ibi: non expresso errore in sententia. Pro declaratione glos. addunt Moder. & bene, ꝙ tunc diceretur error expressus in sententia, quando iudex condemnaret insolidum ex eo, quia maritus non debet condemnari, nisi quatenus facere potest. Vnde licet iudex condēnaret insolidum in sententia, si tamen nō apponeret illa verba quæ dixi, error non esset expressus: quia potest esse, ꝙ iudex non credit maritum esse soluendo: & potest esse, quòd habuit respectū ad obligationem, quia vere est obligatus insolidum, ciuiliter & naturaliter, & noluit auferre beneficium quod moderatur executionem: & hoc est præsumendum in dubio, secundùm Innoc. in ca. quoniā frequenter. §. ij. vt lit. non contest. & in l. ij. C. vbi in rem actio. in l. peregre. §. prius. ff. de acquiren. poss. Licet ergo quando mulier iurat sibi deberi centum pro dote, vel quando stipulatur centū, quę dedit in dotē sibi reddi, maritus non possit vti hoc beneficio: vt traditur in l. quod nomine. ff. de cōditio. indeb. & de iuramēto. l. si mulier. de iureiur. verba tamen iudicis aliàs interpretatur: qui enim videtur velle præiudicare iuri tertij: vt declarat dominus Paulus, tangit hic etiam Ioan. de Imola. nunquid sententia dicatur lata iuris errore expresso, quando iudex cōdemnat debitorem actori ex eo, quia debitum est ꝓbatū p tales testes: de qua quęstione vide quod scribunt Moder. post Innoc. in ca. quoniam cōtra falsam. de probat. de quo articulo vide quæ scripsi multa addens, & per Moder. in l. si is ad quem. de acquiren. hære. & Bart. Ang. & Bald. in l. prima. C. de errore calculi. ¶ In ca. glo. item not. &c. Bartol. hic dicit, quòd nulla hic est specialis, sequendo dicta Dyn. quia illa exceptio non impugnat sententiam, sed moderatur executionem sententiæ: & est casus in l. si filius. ff. quod cum eo. Et debet intelligi ille tex. secūdùm eū, quando exceptio non fuit opposita ante sententiam. Sed hoc videtur falsum, & impossibile, quia si nulla exceptio fuit opposita, non potest dici, ꝙ iudex tulerit sententiam latam ignorantia iuris: ex quo enim pars nihil opponebat, ex quo iudex non debeat supplere defectū partis, ex his quæ sunt facti, qñ non cōstat factum ex actione: vt in l. quarta. §. hoc autem. de dam. infect. si iudex condēnauit insolidū, nec videtur abstulisse exceptionē pacti, vt ipse dicit, non apparet quomodo male tulerit sñiam ex ignorantia iuris. Vnde Paul. de Castr. dicit hunc tex. debere intelligi, quādo exceptio fuit opposita ante sñiam, sed nō admissa: vel si fuit admissa, non fuit discussa: vel si fuit discussa, non fuit expresse reprobata per iudicem: his enim tribus casib⁹ illa exceptio nō pōt allegari post sñiam, ex quo non impugnat sñiam directæ: allegat tex. & ibi Barto. in l. sin autē. §. fina. de nego. gest. & l. quod inducitur. §. si actionem. & ibi per Barto. ff. de cōpensat. & illam doctrinam Bar. sequitur do. Anto. in ca. suborta. §. j. extrà. de re iud. Per quæ iura traditur talis regula, ꝙ vbicunq; exceptio opposita ante sñiam est compatibilis cum sententia lata super principaliter deducto, etiam si sit cognitum super exceptione, illa exceptio non videtur reprobata: licet Bartolus hic senserit oppositum in hoc vltimo casu. Pro quo multum facit tex. in l. sin autem. in fi. vbi dicitur, ꝙ si iudex reprobauit cōpensationem, obstat exceptio rei quasi iudicatę: quę verba videt̃ significare, ꝙ sententia fuit tacita, non expressa. † qa dictio, quasi,[b] est nota improprietatis. l. si quis non quasi hæres. j. de acquir. hæred. Glo. tamē dicit ibi, ꝙ illa dictio, quasi, est veritatis expressiua, sicut & alibi reperitur. Et adde ad istam materiam glos. quam not. ibi Bartolus eleganter in l. ab executione. C. quorum appellatio. non recip. quæ dicit, quòd exceptio, quæ nō impugnat sententiam, potest opponi post sententiam, & etiam post tēpus quadrimestre: vide etiam quod solenniter ponit Bartol. ad declarationem materię in l. Nesennius. §. fundum. de re iudicata. vbi quęrit, quando mulier agit rei vendicatio. pro fundo dotali, vel actione de dote, habeat locum beneficium istarum ll. Et concludit quòd sic, declarando dicta Dyn. in lege, si solum. la picola. j. eodem. Ex his etiam ll. argumentatur Bart. in l. si filium. ff. quod cum eo. ꝙ si statutum dicit, quòd contra instrumentum guarentigiæ non possit opponi aliqua exceptio, nihilominus poterit opponi exceptio, quæ non impugnat instrumentum, sed moderatur executionem: secus si statutum diceret, quòd in executione sententiæ vel instrumenti nulla posset opponi exceptio: quia tunc illæ exceptiones videntur remotæ: & vide quod ponit Bald. in l. si non sortem. §. indebitum. ff. de condi. indeb. vbi faciens differentiam inter istos modos loquendi dicit, ꝙ si contra formam statuti nulla potest opponi exceptio, non poterit opponi, etiam si instrumentum inducatur ad probandum. Sed si statutum dicit, ꝙ contra executionē instrumenti non possit opponi exceptio, tunc poterit opponi cōtra instrumētū, si nō petatur executio, si producatur instrumentum ad probandū: & ad declarationē huius dicti vide qđ ponit Bald. in l. plane. ff. qđ fal. tu. Io. aūt de Imo. posuit extraneum intellectū ad illa iura: vult eīm secundùm quod dicit glo. ꝙ illa exceptio sit peremptoria, & impugnet sñiam. Et ex hoc infert, ꝙ illa exceptio nō posset opponi post sñiam. Fallit in duobus casibus: videlicet in marito, ꝙ sicut non pōt expresse renūciare huic exceptiōi: vt l. alia. §. eleganter. §. eo. ita nec tacite omittēdo exceptionem perēptoriē. Fallit etiā in donatore, in quo est speciale fauore libertatis: vt l. Nesenni⁹. in fin. ff. de re iudi. Quòd aūt illa sit exceptio peremptoria, ꝓbatur per istum tex. quia si nō esset peremptoria, & impugnaret sñiam, iudex nō diceretur errasse in iure. Secūdò per tex. in l. maritum. §. eo. & in l. nō tantum. & l. sed hoc ita. ff. de re iudi. in quibus dicitur, ꝙ maritus nō debet condēnari, nisi quatenus facere pōt: ergo illa exceptio impugnat cōdēnationem. Et ex his infert falsum esse, qđ dicit Bart. hic, ꝙ ibi exceptio inuētarij confecti possit opponi in executione sententię: quia cùm impugnat sñiam, stat regula in oppositum, vt §. dixi. Sed illa sunt somnia vigilātium, nec bene intellexit leges, quas alle. quia iura quę dicūt, ꝙ nō debet cōdēnari, nisi &c. debent

bent intelligi, quãdo illa exceptio opponitur ante sententiã. Et ita intelligit do. Pau. in l. maritum. §. eod. Et quòd istud sit verum, apparet luce clarius per tex. in l. itẽ miles. ff. de re iud. vbi dicitur, ꝙ si miles fuit cõdemnatus ad totũ, potest vti hoc beneficio in executione. Et hoc est, quia originaliter lex non dicit, ꝙ tales personæ nõ debeant condemnari, nisi quatenus facere possunt: sed ꝙ non debent conueniri vltra ꝙ̃ facere possunt: vt l. sunt qui in id. & tribus ll. sequen. ff. de re iudi. Verbum autem, conuẽtio, non significat libelli porrectionem, vel iudicium, sed executionem: vt declarat tex. in l. itẽ miles. præalleg. Pro illa conclusione est casus in l. si filius. ff. quod cũ eo. vbi apparet, ꝙ illa exceptio põt opponi in executione sententiæ extra istos duos casus, quos cõsiderat do. Io. Vnde sequit̃ opinion. cõmunem esse verissimam. Et ad quæstionem inuentarij adde quod scribit Specu. & Ioan. And. quẽ etiã adducit hic do. Pau. in fin. de instrumen. edi. §. si. Sed contra Bar. opponit ipse dicens, †ꝙ cũ hæres non obligetur vltra vires hæreditarias,[a] videtur ꝙ illa exceptio peremptoria tollat obligationẽ in residuo, per l. fi. C. de iure delib. Sed ipse respondet, ꝙ iudex condemnando hæredẽ insolidũ, videt̃ habuisse respectũ ad voluntatem testatoris, qui voluit hæredem insolidum obligari, non ad dispositionem l. quæ cõcedat sibi beneficium, vt non cõueniatur vltra vires hæreditarias. Sed cũ volũtas testatoris hic nil possit operari, sed sola dispositio legis, mirũ esset quòd iudex videatur habuisse respectum ad id, quod nil poterat operari circa id quod fert sententiam: hoc enim esset errare in iure. Vnde tu dic, & melius, sequendo Baldum, qui subtiliter loquitur in lege, morę. in principio. ff. de acquirend. hæreditate. quòd exceptio inuentarij non tollit obligationẽ ipso iure, nec elidit, sed moderatur executionem: aliàs sequeret̃ absurdũ, ꝙ testator decederet ꝓ parte intestatus, & pro parte testatus, si obligatio hæredis ipso iure non extẽderetur ad solidum, vel saltem elideretur ope exceptionis. & hanc conclusionem tenuit idem Bal. in l. j. in ij. col. C. de iuris & fac. igno. vbi est videndũ. ¶ In glo. in verbo, doli. ista glos. reprehendit̃ hic per Bar. & Mod. in vtroq; membro: nam nõ est verũ, ꝙ exceptio doli sit odiosa hoc casu, sed est fauorabilis, quia concurrit cum exceptione prima, quæ non videtur esse reiecta, ex quo nõ fuit expresse reprobata, vt modo dixi. Pro cuius intellectu vide Bart. plene in l. ij. C. de rescin. ven. & Moder. vbi etiã ego scripsi in l. si quis cũ aliter. ff. de verb. obl. Præterea non est verum, secundũ Bart. hic, & in l. quod nomine. de condi. inde. C. & in l. cũ quis. C. de iur. & fact. igno. ꝙ hæc exceptio sit dubia, & sic debeat iudicari vt perpetua, iuxta l. sufficit. de condi. indeb. quia maritus qui modo est inops, præsumitur ꝙ in futurum fiet soluendo. l. si defunctus. C. arbitr. tuto. & l. cura. §. deficientium. de mune. & honor. Præterea hæc exceptio potest dici temporalis ad minus, quia extinguetur morte mariti. l. qa personalis. §. eo. Sed hæc dicta sunt dubia, tũ qa iura alleg. per Bart. nõ probant: in eis enim solum probatur, ꝙ nunc qui est pauper, potest in futurum fieri diues, sed non quòd præsumatur fieri diues. & contrà videtur tex. à fortiori in l. non testamento. §. j. de fideiussoribus. si enim qui est pauper, p̃sumeret̃ in futurum fieri diues, fortius qui nunc est diues præsumeret̃ in futurum durare diues. & sicut fideiussor, qui habet beneficium diuisionis, ex præsumptione iuris haberet exceptionem perpetuã, vel saltem dilatoriam: ergo soluens repetere potest: cuius contrarium dicitur ibi. Dic ergo melius, vt per Bar. ibi, & sequitur hic Bal. & Mode. licet non impugnent dicta Bar. quòd contrà loquuntur in exceptione quæ impugnat obligationem, non in exceptione quę moderatur executionem, qa tutus illa exceptione soluens non repetit: vt est casus in d. l. si testamento. & in l. nam & si maritus. ff. de condict. indeb.

De liberis & posthumis. *Rubrica.*

¶ Gloss. continuat istam rubricam ad præcedentem, vt in ea. Potest etiam aliter continuari, sicut continuat glos. Institu. de exhære. lib. in princi. dicendo hoc modo: Dictum est s. de testamen. in genere, & de eorum solẽnitate: sed quia inter alias solennitates testamenti est, quòd filius debet institui, vel exhæredari: vt l. inter cætera. infrà eodem. ideo annectitur iste titulus. Vel sic, & melius: Dictum est in titulo proximo de solennitate testamenti respiciente fauorem publicum: sequebatur modo videre de alia solennitate respiciente fauorem priuatorum, id est filiorum, & descendentium. Est enim ista solennitas inducta in fauorem priuatorum, vt colligitur ex l. filio præterito. infrà eod. & clare ponit Bart. in l. prima. §. si filius. ff. de lega. iij. & ideo cõuenienter post titulum pręcedentẽ ponitur iste titulus. Et not. ex fin. glo. ꝙ gerũdiũ[b] de sui natura significat necessitatem, sed participium præteriti temporis non: de quo plene in rubric. C. & ff. de eden. & de natura gerũdij vide per Bar. in l. si tu ex parte. j. de acqui. hæred. & aliquid in l. de condi. & demonstra. & per Bal. in l. falsus. C. de fur. quẽ hic allegant aliqui Mod.

SVMMARIVM.

1 ☞ Exhæredatio non redditur certa per expressionem solius nominis.

2 Statuto stante, quòd in libello vel instrumento exprimi debeat nomen, prænomen, & cognomen, an hoc dicatur inductum pro forma.

Quid si nominatim. Et hoc dicit l. j. Sufficit exprimere nomen, & prónomen, vel cognomẽ, si per vnum ex his persona exhæredata reddit̃ certa. Secũda est ibi: nomen &c. Tertia est ibi: & constat. ¶ †In glo. vltra. ibi: possumus esse certi &c. Gloss. ista tacitè sentit, ꝙ per expressionem solius nominis in dubio exhæredatio non redderet̃ certa: & hoc dicũt expressius hic doc. dum volunt, ꝙ tunc sufficeret expressio nominis solius, qñ esset nomen valde notum in loco, sicut nomẽ Gallipressi: de quo meminit gloss. in l. hac cõsultissima. in prin. C. qui testa. face. pos. & hoc tenet Bar. expressius in l. demonstratio. in fine cõmenti. ff. de condi. & demonstra. Cõtra quam facit tex. iste formaliter, qui simpliciter dicit, ꝙ expressio alterius istorum sufficit. Contra istam conclusionem videtur casus in l. si in rẽ agat. §. fi. ff. de rei ven. vbi text. dicit, ꝙ exprimens nomẽ hominis in libellis, satis dicitur exprimere in libello hominẽ certum. Vnde dicit ibi Barto. not. ꝙ si homo petitus per actorem vocatus Stichus, nisi reus probet, ꝙ plures erant eius nomine, fundata est intentio agentis, ꝙ seruus qui habet hoc nomen, sit ille, de quo testator sensit: & idem tenet Bar. expresse in l. si quis seruũ. §. si inter duos. in vltimis verbis. ff. de lega. ij. quã sequitur ibi Ioan. de Imol. referens Bal. ita cõsuluisse. Nõ ob. tex. in l. hac cõsultissima. in princ. C. qui testa. face. pos. vbi videtur ꝓbari, ꝙ vno communi nomine debeãt exprimi duę aliæ demonstrationes, quia illud est inductum specialiter in testamẽto cæci, in quo p̃sumitur, ꝙ falsitas facilius possit committi: & ideo cautius fuit agendũ, sicut videm⁹ ꝙ vbi est præsumptio, vel suspitio falsitatis maior, requiritur & specialior subscriptio, ꝙ̃ vbi nõ esset tãta suspitio falsitatis: vt l. diuus. §. item senatus. & l. j. §. inter filiũ. ff. ad leg. Cor. de fal. Quod tñ dixit gl. nostra, ꝙ sufficit aliquid exprimi per vnũ ex istis,[c] qñ illud est sufficiens demonstrare id, quod testator voluit: limitatur hoc not. per Bal. & Ange. nisi lex vel statutum requirat poni in instrumento pro forma omnia ista tria, de quibus hic in tex. nã tunc non sufficeret alterum exprimere: vt l ad testium. §. si quis ex testibus. s. tit. prox. & l. cũ hi. §. si prętor. de insti. act. hic alleg. in gl. Et istud dictum est in se verissimum, quare videmus in simili, ꝙ verba quæ debent exprimi per relationem ad aliud: vt c. clericus. & ibi p Ant. de But. extrà, de iureiurãdo. & tradit idẽ do. Anto. & Moder. in c. vt debitus. extrà, de appel. vbi voluit, ꝙ causæ grauaminis, quæ debent exprimi in appellatione ab interlocutoria pro forma, iuxta capitulum primum. de appellatio. lib. vj. non possunt exprimi per relationem ad acta: de quo etiã tetigit Bal. in l. minoribus. C. de his qui. vt indig. †Sed dubium remanet, vtrum hoc ipso, ꝙ statutum disponit, quòd in libello debeat exprimi[c], vel in instrumento nomen, prænomen, & cognomen &c. hoc ipso videatur induxisse istud pro forma. Pro quo Angel. hic sentit quòd sic: idem dicit in l. quoties. §. si quis nomen. infrà, de hæred. inst. Sed Bald. hic videtur tenere, quòd tunc videatur hoc induci pro forma, quãdo statutum vltra procederet, annullando actum, si secus fieret. Et hanc conclusionẽ sequitur hic Io. de Imo. & alij Moder. per text. cum glo. in lege, hac consultissima. in princi. prælle. vbi licet lex specialiter in testamento cæci dicat, quòd debent exprimi duæ aliæ qualitates vltra nomen, tamen secundùm glos. ibi positam sufficit exprimere nomen notorium, sine illis qualitatibus: quod non esset, si requireretur pro forma, quia etiã vbi cessat causa inducendi formã, forma tamen debet seruari: vt l. si fundus. ff. de re. cor. & not. in l. cũ hi. §. cùm autẽ. ff. de trãsa. Sed ad istam inductionẽ põt responderi, ꝙ in terminis illius l. glo. non est vera, & ꝙ statutum videat̃ inducere expressionũ istorũ verborũ pro forma. Probatur rõne, qa aliàs statutum nihil operaretur vltra ius cõe

[a] ¶ Hæres nõ obligetur vltra vires hæreditarias. Addẽ gl. ĩ c. i l r̃is. de rap. Io. Andr. in c. ꝙ̃ꝙ̃. de vsur. li. vj. ĩ nouel. Ant. de But. & Abba. ĩ c. fin. de sepul. Fed. de Senis cõsil. xxj. inci. cũ qdã hæres extraneus.

[b] ¶ Quod gerundiũ. Adde Bar. ĩ l. j. ĩ fi. ff. de condi. & demonst. Bal. in l. id qđ pauperib⁹. in j. col. C. de epi. & clericis. Bar. in trac. đ gerũdijs. Io. đ Imola post Io. Andr. in c. j. de postul. p̃la. libro vj. Io. Andr. in addi. Spec. tit. de libello cõceptio. ĩ §. nunc videdũ. ĩ princip. Bal. ĩ addit. Specul. tit. de confes. in iij. colum.

[c] ¶ Quòd in libello đbeat exprimi. Adde gl. & doc. c. in j. delib. obla. Spe. eo. tit. in §. qd sit libellus. in prin. Bart. in l. demonstratio. ff. de condi. & demõstrat.

si vnum ex istis sufficeret, quãdo demõstraret sufficienter: ergo debet ita interpretari, vt aliquid operetur, etiam si non corrigat ius cõmune: secũdum Barto. in l. iiij. §. ptor ait. ff. de dam. infect. & pbatur in c. si ppter. de priui. lib. vj. & in ca. j. de rescript. in antiquis. facit in l. si quãdo. cũ materia. ff. de lega. j. Et ista opin. videtur probabilior, licet alia sit cõior. & ad illam qõ. in qua tractatum fuit, vtrum sola nominis expresio sine alia demonstratione sufficiat: adde ꝙ opin. Barto. posita in l. demõstratio. præallegata. videtur esse tutior, ꝙ regulariter nõ sufficiat sola nominis expresio, quã etiã sequuntur Bartol. & Bald. in l. libellorum. in vlti. col. ff. de accu. Sed quia iste tex. fortiter facit in cõtrariũ, & tex. in l. j. §. qui neqꝫ. j. de hę. inst. ideo p declaratione istorum iuriũ, & l. si in rem agat. s. alleg. debes dicere, ꝙ ideo hic sufficiebat sola nominis expresio: quia cũ exhęredatio sit actus proportionatus soli filio, seu descendenti, qui teneat primum locũ in suitate, vel inter liberos: sicut plenè declarat Barto. in l. ij. ff. de lib. agnos. ideo testator exhęredando: verbi gratia, Titium, perinde ac si dixisset, Titium filiũ, vel descendẽtem: quia ergo nõ noĩatio est restricta ad vnam spẽm, facilius presumitur vnitas, & non pluralitas in illa spẽ, qꝫ in alio genere magis vniuersali. Et isto modo rñdet ad l. si in rem agat. pallegatam. quia ibi petebatur vnus homo possessus à certa persona, & ideo nõ est mirũ, si vna & eadem persona nõ psumitur habere plures eiusdem nominis in dubio. Text. autẽ in l. j. §. qui neqꝫ. põt restringi, quãdo vnà cũ expresione noĩs cõcurreret aliqua cõiectura, p quam declaratur de quo esset intellectũ: verbi gratia, quia erat vnus Titius cõsanguine9 testatoris, & nullus alius, vel erat cõiunct9 maxima amicitia: sicut dicitur in l. si fuerit. j. de reb. dub. ¶ Ad secundã q. debes scire, qđ Io. And. singulariter in c. ij. de rescript. lib. vj. in nouel. tenet, ꝙ vbicũqꝫ ex l. noua, specialiter disponẽte sup aliqua materia, ad tollendam obscuritatem requiritur expresio noĩs, ibi nõ sufficit exprimere nomen per alias demõstrationes, seu circũlocutiones: & hoc sentit ipse, etiam si in l. nõ apponatur, ꝙ actus factus aliter nõ valeat: sicut dixit hic Bald. Sed glo. not. quam ego reputo singularem in ista materia in c. constitutionem. in verbo, nominatĩ. an aliquis debeat moneri: & vbi hoc non fiat, actus irritatur ipso iure: nihilominus sufficit exprimere nomen per alias demonstrationes idem significantes. & istud sequitur ibi Ioan. And. & communiter Mod. Sed tamen distinctio Bald. videtur esse verior de iure. Et pro isto mẽbro facit tex. cum glo. in c. qui supra cert. in verbo, nominatim. de elec. in vj. Et ratio est optima, quia cùm expresio nominis sit inuẽta ad certificandum id quod exprimitur, quãdo lex vel statutum requirit exprimi nomẽ, & cognomẽ, non videtur hoc facere, vt inducat nouam formã, sed potius vt demõstret, & certificet, vt sic dispositio intelligatur secũdùm naturã rei dispositæ: vt l. si stipulatus. cũ materia. ff. de vsu. Sed quãdo lex ptestatur, ꝙ non vult aliter actum valere, tũc videtur ꝙ ista verba significant aliquam formã: quia de natura formæ est, ꝙ ei9 omissio reddat actum nullũ: vt in l. cũ hi. §. si pretor. ff. de trãsact. & in c. j. de reb. eccl. nõ alie. in vj. Pro ista conclusione facit optime tex. in ca. tua nos. extrà, de consan. & affinit. vbi dicit, ꝙ expresio nominis, quæ fit per alias circunstantias, dicitur fieri per æquipollens, & non propriè. Formæ aũt obseruatio non admittit æquipollens, vt suprà dixi. & tenet Bartol. expresse in l. qui bona. §. de illo. ff. de dã. infec. & est glo. notabilis in cle. j. de conces. preben. in verbo, quòd secundi. iuxta fi. & tradit Anto. de But. in c. cùm venerabilis. in fi. extrà, de exception.

1 ¶ Indefinita æquipollet vniuersali. Hic adde glo. in ca. vt circa. đ elec. lib. vj. l. si pluribus. in prin. ff. de leg. j. l. si seruitus. đ seru. vr. prædio. Spec. tit. de pcu. in §. rõne. Oldra. cõsil. c. incip. in concione.

SVMMARIVM.

1 ☞ Indefinita vniuersali æquipollet. an autẽ sit verũ in materia odiosa, habes in num. 3.

2 Interpretatio fauorabilis quæ dicatur.

1 a ☞ Nominatim. † Hoc dicit: Indefinita æquipollet vniuersali [a] exhæredatione, quãdo locutio non põt referri, nisi ad vnum: secus si ad plures. ¶ † No. primò, ꝙ expresio generis dicitur expresio specialis, & nominatim fctã, quando non põt ferri genus, nisi ad vnũ. Et ad hoc semp allegatur ista l. & Instit. de exhæred. lib. §. j. quẽ dicit hic Bartol. & in l. si quis testa. in princ. infrà, de leg. iij. ꝙ si testator facit primum testm̃ cum clausula gñali, sufficit, si testator non fecerat nisi vnum testm̃: secus si fecisset plura testamẽta, scđm gl. cle. & Barto. in loco præalleg. Sed contra istam doc. Bar. tenet hic And. & sequuntur Moder. quinimo cõtrarium dixit se de facto cõsuluisse Pau. de Cast. in ciuitate Senarũ. Mouetur duabus rationibus, quarũ prima est Ang. dicẽtis, quòd si ista rõ Barto. esset vera, sequeretur quòd semper ista clausula gñalis sufficeret, quia nunqꝫ pcedat, nisi vnum testamẽtum, videlicet proximũ ad vltimum, quoniã alia fuerunt sublata per illud proximum: vt Instit. qui. mod. testam. infir. §. posteriores. Sed hoc est cõtra tex. in dicta l. si quis. in prin. vbi dicitur, ꝙ de priori vltima voluntate debet fieri spãlis mẽtio. Ergo ista opin. non pcedit. Secunda ratio est d. Pau. qui dicit, ꝙ non solum debet fieri mentio de isto testamẽto, sed de clausula derogatoria in eo inserta. & sic de qualitate testamenti, secundùm glo. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. Sed per istam clausulam gñalẽ non fit mentio clausulæ derogatoriæ: ergo & c. Et qꝫuis ista ratio Ang. videatur multũ colorata, nihilominus ipse non rñdet ad istam l. quæ facit pro opin. Barto. Vnde Io. de Imo. hic nititur rñdere, dicens ꝙ in materia nostra non requiritur oratio vel clausula specialis: vt patet in l. Titius. in prin. j. eod. & ibi dicitur. Sed in casu l. si quis. in princ. palleg. requiritur mẽtio vel oratio spãlis: quę verba nullum habent saporẽ iuris: quod pbo, primò ex his quæ tradit Ang. & ipse idem Io. de Imo. in d. l. Titius. j. eo. vbi dicunt, ꝙ exhęredatio facta in gñe subalterno per orõnem indefinitam: verbi gratia, exhæredo filios meos: nõ valet, nisi qñ extant duo filij dũtaxat, quo casu pluralis numerus de necessitate refertur ad illos duos, sicut singularis numerus ad vnum: & istud forte est verius, vt ibi dicam. Sed dato ꝙ exhęredatio taliter facta valeret, etiam si plures essent filij, de quo ibi dicetur: nihilominus rõ est falsa: quia sicut in eo, qđ debet fieri nominatim, sufficit expresio facta in gñe subalterno, secundùm Barto. in locis alleg. ita in eo quod debet specialiter exprimi, sufficit expresio facta per genus subalternũ, licet nõ sit facta in indiuiduo: vt est casus in cap. ij. de offic. vic. lib. vj. & in c. qui ad agen. de procura. eo. lib. quæ iura ad hoc alleg. Barto. æquiparans ista duo in l. filius. §. j. ff. de dona. Facit optime quod ipse idẽ not. in l. j. §. inter filiam. vbi omnino vide. ff. ad l. Cor. de fal. Vnde reiecta ista differentia, & nõ vera, debes scire, ꝙ Bal. in aut. hoc inter liberos. C. de testamẽ. mouens istam q. Ang. supradictam, tenet ꝙ ista clausula gñalis sufficiat, ex quo alia testameta, quę præcesserunt, nõ sint amplius testa. & ista opin. forte de iuris subtilitate est verior. Et ad arg. d. Pau. est dicen. sicut dicit Barto. in d. l. si quis. in princ. pręalleg. ꝙ aliqua clausula derogatoria potest exprimi in testamẽto primo, de qua videtur fieri mẽtio in scđo, hoc ipso ꝙ testator dicit velle psens testamẽtũ valere. Si tamẽ esset talis clausula, de qua per ista verba nõ videretur fieri mentio: tũc dicẽdũ est, ꝙ debet fieri mẽtio clausularũ: sed sufficiet ꝙ fieret mẽtio in gñe dicendo, & omnes clausulas derogatorias cõtentas in eis: & in isto casu diceretur fieri mentio specialis prioris testamẽti, alia particulari rõne, de qua ponit Bar. in loco præalleg. Et si pertinaciter velles tenere, ꝙ mentio spãlis, de qua dicitur in d. l. si quis. in princ. palleg. intelligatur, id est, indiuidualis, adhuc posset rñderi, ꝙ ibi nõ loquitur de reuocatiõe testamẽti, sed de reuocatione legati faciendi in qualibet vltra voluntatẽ. Vnde licet nõ possint pcedere plura testamẽta in pagano, tñ possunt pcedere plures codicilli, ĩ quibus forte testator repeteret eandem ptectionẽ, & clausulã derogatoriã, & cõsequẽter relatio põt fieri ad plura, qꝫ ad vnũ. 2 ¶ † Scđò not. ibi: benigna interpretatione & c. ꝙ interpretatio dicitur fauorabilis, quæ excludit odium, etiã cũ annullatione actus: hic em̃ p istam interpretationẽ redditur exhęredatio nulla: & tñ ista dicitur benigna interpretatio, rõne maioris fauoris, qui debetur filio. 3 ¶ † Tertiò not. scđm Bart. ꝙ in materia odiosa indefinita nõ æquipollet vniuersali: & ita dicit Dy. & idẽ Bald. in l. pluribus. in fin. j. de leg. ij. Sed certe hoc nõ videtur pbari in isto tex. qa hic exhęredatio erat facta per numerũ singularẽ, qui de sui pprietate nõ cõprehendit nisi vnũ: vnde non põt æquipollere vniuersali de pprietate sermonis: vt in l. j. ver. ei vr̃is. j. ad Treb. & l. in vsu. & qđ ibi no. ff. de verb. sig. Et si dicas, in quo ergo stat ista benigna interpretatio, qa videtur impropriare habẽtia sermonẽ? Rñdeo, ꝙ stat in hoc, quia ex cõi vsu loquẽdi hoc nomẽ, filius, singulariter prolatũ, põt significare numerũ pluralẽ, & etiam regulariter hoc significat ex dispõne iuris in vltimis volũtatibus: vt l. si quis ita. §. j. ff. de testa. tute. & l. qui filiabus. & ibi not. §. j. ff. de legat. j. Quòd ergo hic nõ capiatur numerus singularis pro plurali, scđm cõmunẽ vsum loquẽdi, de quo ĩ d. l. in vsu. & prout accipitur in l. in vltimis volũtatib9. hoc facit benigna interpretatio, cõtra regulas iuris, ppter odiũ excludẽs. Extra glo. tangit hic Ang. illam qõ. not. seu practicam, quã posuit Bart. in l. demonstratio. in prin. j. de cõdit. & demõst. vbi dixit, ꝙ qñ est positus in bãno, & cõdẽnatus in cõtumaciã aliqs sub vno noĩe & cognomine, qđ ẽ cõe pluribus: cautela est, vt iudex si habet vnũ ex istis in ptãte sua, cogat eũ

confiteri

confiteri,ꝙ ipſe eſt ille,de quo loquitur bannum, & ſnīa:& tunc poterit
fieri executio ſententię contra ipſum,ſecūdū Bart.Sed Angel.hic dixit,
ꝙ iſta ſua practica nō procedit de iure,quia citatio facta de aliquo ſub no
mine cōi pluribus eſt incerta:ergo eſt nulla ipſo iure,ſecundū gloſſ.in l.
nunquàm temere.in prin.ff.de iudi.Cùm ergo citatio fuerit nulla,& cō-
ſequenter proceſſus & ſententia: impoſsibile eſt, ꝙ illa ſententia man-
detur executioni.Et hanc opin.ſequitur Bald.abſolute,quā iſti non alle
gant in l.hac conſultiſsima.in princi.C.qui teſta.facere poſſ.alleg. inter
cætera vnā optimam rationē,ꝙ reus cogatur reſpondere de animo iudi
cis.i.ꝙ iudex ſenſerit de ipſo in citatione,iſtud eſt iniquū & contra ius:
vt patet in l.Marcellus.§.iurare.ff.rerum amo.facit optime tex. in l. idē
Pomponius ſcribit.§.ſi.ff. de rei vendi. & quæ tradit Barto.in l.inter ſti
pulantem.§.ſi Stichū.de verbo.obli.& in l.ab executione.in princ. ff.de
appel.in quibus locis patet,ꝙ hæres & ſucceſſor non poteſt interpretari
voluntatem defuncti.Vnde ſi eſt coactus reſpondere ille,qui nō debuit
interrogari,reſponſio nō valet,quæ iudicat:vt l.j.§.ſi ſeruus.ff.de quæſt.
& eſt gl.in l.pe.ff.eo.& per Bal.in l.ſeruos.C.de teſt.Sed ipſe idem Bal.
in l.ſi quis ſeruū.§.ſi inter duos.j.de leg.ij.videtur limitare iſta dicta, qñ
conſtaret reū eſſe culpabilem:intellige per teſtes.Nam ſi confiteretur de
lictum ſponte,omnes concedunt,ꝙ pōt puniri:vt hic per Ang.& Mode.
Nam dicit ipſe,ꝙ ſi reus fatetur ſe eſſe illum,de quo cōtinetur in banno,
& cōſtat ꝙ ipſe eſt culpabilis,citatio non dicitur fuiſſe à principio incer
ta,ſed videtur iudex ſenſiſſe de iſto,qui vere erat culpabilis: qđ dictū eſt
concedendū,vt dicit Bar.& Io.de Imol.in loco allegato, quādo infamia
laborabat contra ipſum,vel erant aliæ coniecturæ contra eū de crimine
tempore proceſſus,& citationes,quæ erant nota iudici.Sed quando talia
non eſſent,tunc quia iudex non potuit diuinare quis eſſet culpabilis,non
videretur ex hoc ꝙ nunc detegatur culpabilis,& iudex ſenſiſſe de eo , ſe-
cundùm Ioan.de Imol. in loco præalleg.Ipſe autē Ioan.de Imo.hic là-
tius attingēs iſtū articulum in effectu,dicit ꝙ opi.Bart. poteſt ſuſtineri,
quia non eſt verum,ſecundùm eum,ꝙ citatio incerta fuerit nulla: & cō
trarium ſentit gloſſ. in dicta lege, eum quem temere. dum dicit, quòd
reus cōparuit,& oſtendit ꝙ ipſe nō erat ille,de quo erat cōmiſſa citatio,
quaſi ſentiat,quòd teneatur comparere:& hoc tenet Bart.expreſſe in di
cta l.demonſtratio.arg.l.ſi qs ex aliena.ff.de iudi.quæ parum facit.Vnde
pro iſta doctrina poteſt allegare,& melius,ꝙ ſicut incertitudo in legato
& hæredis inſtitutione non reddit diſpoſitionē nullā,qa non deficit ius,
ſed probatio:vt patet in d.§.ſi inter duos.ita debeamus dicere de citatio-
ne,ꝙ valeat in ſe,licet quouſq; non conſtet qs citatus,& quis condem-
natus ſit, ſentētia nō habeat executionē.Et hoc p̄ſuppoſito, ꝙ proceſſus
teneat,ſequit̄ ꝙ reus ſponte cōfitet̄ eſſe illum,qa ſententia valuit, pote-
rit fieri executio ſententię in ipſum,qm̄ & aliàs reperit̄,ꝙ ſentētia incer
ta,dūmodo valeat,pōt executione declarari:vt l.facultas defenſiōis.& ibi
per Bart.C.de iure fiſ.lib.x.& per glo.& doc.in d.l.j.in prin.ff. de eden.
Pro veritate iſtius qōnis videt̄ dicendū,ꝙ aut quærit vtrū reus poſsit co-
gi ad hoc confitendū:aut quæritur,vtrū ſi ſpōte hoc confitet̄,poſsit fie-
ri executio in ipſum.Primo caſu dicendū eſt,ꝙ nō pōt cogi, per rationē
Bal.ſ.alleg.ſi tn̄ conſtaret reū eſſe culpabilem per teſtes,vel eſſent fortia
indicia contra ipſum ſuper crimine,quo tēpore erat captus,opi.Bar.eſſet
multum æqua.In ſcđo artic.tota difficultas ſtat in hoc,vtrū citatio in-
certa ſit nulla ipſo iure:& videtur dicendū ꝙ ſic,per not.tex.& hoc pri-
mò ſentit gl.expreſſe in c.fi.§.vlti.extrà,de reſcript.vbi dicitur,ꝙ ſi reus
facit citari actorē ad aliquem locum,ꝙ habet nomē cauſæ pluribus locis:
iſta citatio facit,ꝙ citari faciens caret cōmodo literarū,& debeat cōdēna-
ri aduerſario in dānis & expen.Ex quibus verbis ſatis declarat̄,ꝙ proceſ
ſus eſt nullus ipſo iure,& citatio.Quod oſtendo euidēter:quia illa clauſu
la in fine poſita,careat cōmodo literarū,determinat ſimul plura determi
nabilia:ergo intelligitur ea pariter terminare,vt l.iā hoc iure.in princi.ff.
de vulg.& pupil.Sed in quibuſdā caſibus determinatis certū eſt,ꝙ proceſ
ſus eſt nullus ipſo iure,quia iudex virtute reſcripti nullā penitꝰ habebat
iuriſdictionē,ſicut eſt quando qs vtebat̄ reſcripto ad lites futuras,q̄ non
erat cōprehenſæ in commiſsione,vel qñ vnus impetrauerat,& alter eiuſ
dem nominis illius literis vtebatur:ergo etiā iſto caſu debemus intellige
re,ꝙ proceſſus ſit nullus.Et hoc tenet expreſſe Bar.in l.ſi vt proponis.in
vltimis verbis.C.qūo & qñ iud.vbi dicit,ꝙ citatio facta à delegato ſine
loci expreſsione,qa eſt obſcura,nō valet,per l.ita ſtipulatus.in princi. de
verbo.oblig.Pro iſta concluſione facit optime tex.in l.aut qui aliter. §.
primo.& ibi per Bar.ff.quod vi aut clā.vbi patet, ꝙ citatio vel denuncia
tio obſcura eſt nulla.Nec valet reſponſio Io.de Imol.hic,qui dicit, ꝙ in
certitudo ibi cauſabatur ex alio,q̄ ex pluralitate eiuſdē nominis in perſo
na rei citati,quia qualitercunq; citatio ſit incerta,eadē videtur eſſe ratio.
Nam iura quæ dicūt,ꝙ citatus in dubio dicitur comparere,non loquun-
tur qñ citatio eſt incerta,ſed qñ ſuppoſita certa citatione aliquis dubitat
de iuriſdictione iudicis:pro quo debet præſumere citatus,ꝙ ſine cauſa iu
dex eū vocet ad ſuum tribunal:quæ ratio non habet locum in caſu no-
ſtro,niſi qñ eſſet præſumptio contra aliquem,ꝙ iudex ſenſiſſet de eo:vt
di.Bart.in loco alleg.Vnde dicit alibi Bal.ſolenniter,quòd citatus à iudi
ce ordinario in genere,licet non dicatur in citatione,propter quā cauſam
citatus tenetur cōparere:ſecus in iudice delegato,qa nō p̄ſumatur pro eo,
ſicut pro ordinario.citatio eſt incerta,& non aſtringit,vt ipſe not.in l.cō
ſentaneū.in prima char.C.quomodo & qñ iudi.Vnde de iuris ſubtilita
te verior videtur opin.Ange.Et ideo cautela eſt,ſecundùm Bal.in d.§.ſi
inter duos.quòd facit iudex confiteri vſq; ꝙ ipſe eſt ille,de quo confitet̄
in ſententia: & quòd ipſe commiſit tale crimen. Sed primum eſſet ini-
quum,ꝙ cogetur ſe eſſe illum,vt ſ.dixi.

SVMMARIVM.

1 Demonſtratio perſonæ quandoq; fit à matre,velut à patre.
2 Conuitium qualiter inferatur.
3 Iniuriam committere dicitur is,qui obijcit alicui ꝙ eſt baſtardus.
4 Actus vnus & idem quo ad vnam perſonam,poteſt habere effectum quo ad vnum finem,non quo ad alium.
5 Medium qualiter,& quomodo dicatur.
6 Continuatio dominij reddit teſtamentum nullum, quæ non poteſt tolli tacita probatione in fauorem filij.

ET ſi pepercerit. Exhęredatio videtur fieri no
minatim, ſi filius demonſtra
tur per nomē matris:& valet exhęredatio,licet ſit facta cū vi
tio,vel cū verbis iniurioſis.Secunda eſt ibi:& cum vitio &c.
1 ¶ †Not primò,ꝙ demonſtratio perſonæ aliquando fit à matre,ſicut à pa
tre:fit etiam aliquando à filio,quando filius eſſet ita notabilis perſona,ꝙ
per eum facile demonſtraretur pater:vt eſt caſus notab.in l.j.§.caſum.ff.
de poſtul. quem tex.refert hic Pau.de Caſt. audiuiſſe induci ad hoc in
2 voce per Bal.dum legeret illum §.¶ †Secundò not.ibi:non nominamus
&c.ꝙ etiam per verba maledicti generalia, ſeu per verba contumelioſa
in genere dicitur inferri conuitium,& dici iniurioſum verbū:de quo ple-
nius ponit Bar.in l.item apud.§.conuitium.ff.de iniu.Poſſet tamen dici,
ꝙ ſicut dolus vel actus eſt minor,q̄ dolus expreſſus,quādo obijcitur ali
cui,& minor dicitur fieri iniuria:vt eſt caſus not.cū gloſſ.& ibi per Bart.
in l.non debet.in fin.ff.de dolo.ita maledictio in genere non ſit ita atrox
iniuria,ſicut maledictum in ſpecie.Pro quo facit optime quod tradit hic
glo.& in l.quoties.§.ſi quis nomen.j.de hæred.inſti.Vtrum autē excuſa
tio præmiſſa,vel ſequens ad verbum iniurioſum tollat iniuriam, quia cū
dico,ſalua reuerentia,tu mētiris:vide Dyn.& Bart.in l.ſi quis extraneus.
in prin.ff.de acquiren.hęred.& Abb.& Moder.in c.cū te.extrà, de iure
iurand.Vtrū autē verba iniurioſa prolata ab accuſatore,vel ad repellen-
dum teſtem,cauſent actionem iniuriarū:vide qđ ponūt Bal.& Ange.in
l.ſi ꝙ quis iuri.& Moder.referentes dicta Io.An.in c.cū te.extrà, de iure
iur.& in c.fi.de iniur.Et quid ſi accuſator vel obijciens cōtra teſtem dixe
rit,flumen.de verbo iniurioſo,quod obijcit,vide qđ ſingu.ponit Ioā.de
And.in tit.de accuſa.§.j.verſ.ſed pone,ego vocaui te &c.Ang.ꝰconſ.ſuo
lxxvj.& optimum text.& qđ ibi per Bar.in l.ſi verò.§.qui pro rei.ff.q
3 ſatiſda.cogun.¶ †Vltimò not.ibi:& ſi ex adulterio &c.ꝙ ille qui impro
perat alicui,ꝙ eſt baſtardus,dicitur cōmittere iniuriā in eo.Vtrū autē pu
niatur,ſi probat hoc eſſe verū,vide per eundē Bal.in l. eum qui nocentē.
in prin.ff.de iniur.& per cano.in locis p̄alleg.¶ In glo.poſita.in verbo,
ex adulterio.ibi:q̄tum ad Carbonianum &c.iſta ſolutio ſcđm Bal.videt̄
eſſe cōtra tex.in l.q de inoffi.ff.de ioffi.teſta.vbi tex.dicit,ꝙ qñ eſt qō de
filiatione exhæredati, interim non datur filio bonorū poſſeſsio Carbo-
niana:& licet ipſe non ſoluat hoc contrariū Ioan.de Imol.ſoluit Dyn.ꝙ
tex.in l.j.§.idem ait.ff.ad Carbo.in quo dicitur,ꝙ datur bo.poſſ.debet
intelligi,quando teſtator credebat exhæredatum non eſſe filiū ſuū , vel
quando de hoc dubitabat.Text.autem in l.qui de inofficio.teſtamen.in-
telligitur,quando ſciebat eum eſſe filium ſuum,licet negaret eum eſſe fi
lium ſuum:quo caſu exhæredatio non vitiatur:vt infrà videbis in gloſſ.
non poteſt competere bono.poſſeſſ.ex illo titulo,quę nō datur,niſi his,
qui ſi eſſent filij,poſſent ſuccedere ex teſtamēto,vel ab inteſtato, vel per
contratabul.vt l.j.§.generaliter.ff.ad Carbo.Tu dic,& verius,quòd tex.
in l.qui de inofficioſo.nihil obſt.ad dictum gloſſ.nam ibi filius erat exhę
redatus,tanq̄ filius à teſtatore,licet hæres teſtatoris moueret ſibi quęſtio
nem de filiatione.Vnde arguit ibi iuriſconſu.in fi.iſto modo non pōt da
ri bono.poſſeſſ.Carboniana,præcedente quæſt.ſtatus:quia etiam ſi hæ-
res fatetur eum eſſe filium,ipſe non poſſet ſuccedere,niſi expugnato teſta
mento propter querelam. Ergo pendente quæſtione ſtatus , non datur
bono.poſſeſsio prędicta,per regulam poſitam in dicto§.generaliter.Sed
iſta ratio non poteſt aſsignari,quādo teſtator exhæredat filium ſuum,
addita cauſa,quia non eſt filius:nam tunc vt expreſſe dicit iuriſconſul.
in d.§.idem ait.in fi.iſte filius ſi ſit filius,non videtur exhæredatus à teſta
tore,remanet ergo præteritus:& ideo quia ſi eſſet filius,poſſet ſuccedere
ab inteſtato,vel per contratabul.ſequitur,ꝙ interim donec dubitatur de
ſtatu,filius debet habere talem bon.poſſ.Et ex hoc infertur,ꝙ diſtinctio
quam facit glo.inferius eſt ſeruanda,etiam in bon. poſſ. Carboniana: vt
dicamus,ꝙ ſi teſtator exhæredat filium,tanquam non filium ſcienter,id
eſt,ſciens eum eſſe filium,non competat bono.poſſeſſ.Carboniana: quia
iſto caſu etiam ſi ſit filius,videtur exhæredatus:in alijs autem caſibus ꝙ
competat:vt dicit Ioan.de Imol.& bene. ¶ In ead. gloſſ.& hic ſtetit in
genere,& cętera.Iſta ſolutio reprehenditur communiter per omnes,ma
xime propter vltimum exemplum poſitum in iſto tex.in quo filius ex-
cluditur tanquàm natus ex adulterio:hoc enim continet conuitium , &
iniuriam indiuidualem.Præterea iſta diſtinctio non probata videtur : &

pōt assignari ratio diuersitatis, cur exhæredatio pōt fieri cum cōiūcto, & non instituto. qa cùm filius exhæredaꝛ ex odio, qđ parens præsumiꝛ habere cōtra ipsum: vt l. hoc colore. ff. de inoffi. test. cōueniens est, ꝙ in exclusiōe quę fit ꝓpter odiū, apponanꝛ causæ odij: imo hodie hoc est necessariū: vt patet in auꝛ. nō licet. C. de lib. ꝑte. Sed qñ fit legatio vel institutio cū maledicto, istud repugnat naturæ istarū dispositionū, ꝑ quas confertur beneficiū. Vnde videnꝛ ista disposita magis ad infamandū hæredē, vel legatarium, ꝙ ad conferendū beneficiū: vt expresse dicit text. in l. turpia. & ideo glo. ibi reiecta ista solutione dicit esse drīam inter exhæredationem, & instōnem, & legatū, vt modo dixi. Sed relinquiꝛ dubitatio satis pulchra, nūquid ĩ instōnibus & legatis debeat distingui, vt dixit gl. no. maledictū in gñe & ĩ spē: nā cōiꝛ doc. hic, & in d. l. turpia. sequūꝛ dstinctionē gl. Sed Rapha. Cu. hic, quē sequunꝛ aliqui Moder. hic, sequētes eū, dixit aliter esse distinguendū in ista materia: videlicet ꝙ aut ipsum legatū, qđ relinquiꝛ ex tēpore, id est, factū ex cā turpi, & tunc vitiatur dispositio, sicut & cōtractus: vt l. gñaliter. & l. si pla gij. ff. de verb. obl. & l. iurisgē. §. si ob maleficium. ff. de pact. & ita loquiꝛ tex. in l. turpia. Aut turpis demōstratio adijcitur legato non turpi, vel institutioni; & tūc valet legatum, & institutio, si pōt ĩtelligi persona instituti remota illa demōstratiōe. Quæ verba licet non exprimat, videntur sentire hoc formaliter: videlicet ꝙ aut legatū vel institutio est factum pſonæ, quæ demonstratur solū per demonstrationē iniuriosam: aut est factū ita, et taliter, ꝙ etiā illa demonstratione reiecta, nihilominus remaneret certa persona, cui reliquiꝛ. Primo casu dispositio est nulla, secūdū eum, qa redditur incerta, cū nō appareat cui sit relictum, ex quo demōstratio turpis reijcitur: & sic intelligitur tex. in §. si quis nomē, quæ vere loquitur in isto casu. Secūdo casu valeat dispō: & ita loquiꝛ tex. ĩ l. his verbis. §. j. Sed certè si ista distinctio esset vera, q̃ tñ pria facie est multū elegans, ratio quæ assignatur in tex. in l. turpia. in prin. non esset bona: qa tunc dispositio vitiaretur ratione incertitudinis, nō qa testator noluerit cōferre bñficium, sed potius reliquerit causā infamandi. Nec potest dicere, sicut dicit iste doc. ꝙ tex. in d. l. turpia. nō loquitur in isto casu, sed qñ dispositio fit ex causa turpi: nā vt ibi diciꝛ in tex. ista turpitudo videꝛ apposita cā infamandi legatariū: quę ratio nō esset vera in legato facto ex turpi cā, quia hic infamaretur, nō legatarius, qui ad turpe lucrum aliquē inuitauit. Vnde melior est sensus cōis in illa litera, ꝙ ibi loquiꝛ nō de cā turpi demonstratione. Præterea dato, ꝙ sola demōstratio turpis sit apposita in dispōne, cū demōstratio ista reijciatur ꝓpter odium testatoris, nō videtur ꝙ quo ad odium legatarij esset reijciēda, si legatū ꝺ se valeret: qa videmus ꝙ inductum ad odium vnius, nō debet trahi ad ꝑiudiciū & grauamē alterius: vt in regula, nō debet aliquis. de re gu. iur. & l. si quis in suo. §. legis. C. de inofficio. testamē. †Et non est absurdū, ꝙ vnus & idem actus, quo ad vnam personā, habeat effectū quo ad vnū finē, non quo ad alium: vt l. si quis solidum. & qđ ibi not. ff. de hæred. instit. Sed prima impugnatio est melior. Et quia vt ex prędictis patet, ista distinctio non procedit, & etiam distinctio glo. diuinat ad prædicta iura, qa in §. si quis nomē, non dicitur ꝙ maledictum fuerit prolatum in indiuiduo. Et quia ratio posita in l. turpia. habet locum in vtroꝗ casu: ideo videtur posse dici vltra doc. ꝙ tunc institutio vel legatum est nullum, quādo nulla potest subesse alia causa præsumptiua, ꝙ testator cū conuitio disposuerit, nisi quia magis voluerit inferre iniuriam, quàm beneficium. Sed vbi potest coniecturaliter aliud præsumi: sicut est cū filij vel liberi hoc modo instituuntur; tunc saluetur dispositio. Cā aūt q̃ pōt hic ꝑsumi, est charitas naturalis, quā habet pater ad filiū, & ius castigationis qđ habet in filiū. Vñ exponēꝛ ista verba hoc modo: licet tu sis indign⁹ institui, volo tñ ꝙ tu sis hęres, vt amor paternus vincat nequitiā tuam. Vel potest dici, quòd speciale sit in institutione filij, vel alterius personæ, quę deberet institui, vel exhæredari, vt talis institutio non vitietur propter duo. Primò, quia hæreditas talibus personis est magis debita, & similiter legatum. Secundò, vt non rumpatur testamentum, vel ipso iure, vel per querelam: & ista solutio magis placet. Vtrum autem sicut iniuria infertur per conuitium dictum in genere, ita possit repelli testis per crimen obiectum in genere: dicendum est vt habetur in capit. præsentium. de testib. libr. vj. vbi dicitur, quòd crimen debet obijci specifice. & ita solenniter declarat Barto. in l. prima. ff. de except. & l. prætor edixit. in princ. ff. de iniu. & in l. j. §. non videamus. ff. de suspec. tu. Et intantum est vera ista doctrina, quòd si obiectio fiat in genere, & probatio fiat postea specificè de crimine, ista probatio nihil releuet, secundùm Bald. qui ita singulariter determinat in authē. si dicatur. in fine. C. de testib. contra quem videtur esse casus in cle. cōstitutionē. in fi. extrà, de elec. iūcto c. vt circa. eo. ti. in vj. nisi dicas, ꝙ illud est spāle in fauorē eccl̄iæ, ne bñficium ecclasticū cōmittaꝛ indigno.

☞ **Purè autem.** Hoc dicit: Exhæredatio debet fieri purè. Non diuiditur. ¶ † In gloss. posita super verbo, purè. ibi: non sub conditione. dicunt hic aliqui Moderni, quòd sicut filius potest institui sub conditione potestatiua, ita videtur posse exhæredari sub conditione potestatiua, quia cōtrariorum eadem est regula: vt l. ij. ff. de his qui sunt &c. Sed ista cōcluderet similiter, quòd sicut filius emancipatus potest institui sub qualibet cōditione: ita possit exhæredari sub qualibet conditione: quod est manifeste contra tex. in l. sub conditione. j. de bon. possess. cōtra tabul. Præterea ille text. cùm ponit differentiam inter institutionem & exhæredationem, non magis loquitur de conditione casuali, quàm de potestatiua. Et vltra prædicta est ideo differentia manifesta: quia quòd filius possit institui tali modo, est, quoniam imputatur sibi, quòd non impleuit conditionem, quam facile poterat implere: vt colligitur ex l. suus quoꝗ. & ex l. iam dubitari. j. de hęred. institu. Sed in exhęredatione, si bene attēdes, non subest ipsa ratio. Aut enim dices, quòd imputetur filio, cur non impleuit conditionem, per quam excluditur ab hæreditate, & hoc non potest dici, quia non debuit ipse dare causam, cur amitteret hæreditatem ad incōmodum suum. Aut dices, quòd filius debuit non implere, & tunc exhæredatio redditur nulla: & sic filius reperiret se præteritum, & testamentum esset nullum: quod similiter est fugiēdum: vt l. Gallus. §. quidam rectè. & quod ibi not. j. eo. Vnde ista opinion videtur vera de iure.

Filius. Clausula posita intra vnum capitulum, non refertur ad sequentia capitula: sed posita in medio, vel in fin. vel in principio dispositionis, refertur ad omnia præcedentia & sequentia. Et quia text. est nullus, diligenter diuiditur per doct. &c. In prima enim ponitur de exhæredatione, quæ fit inter gradum. In secunda ibi: nisi. de ea quæ fit à certa persona. In tertia ibi: quemadmodum. agitur de exhæredatione facta sub conditione. In quarta ibi: ante hæredis. agitur de clausula posita inter capitula. In quinta ibi: sed & inter. de clausula posita inter capitula. In sexta, & vltima ibi: in eo &c. agitur de clausula posita in fin. & inter plura capitula. ¶ † Not. primò ibi: inter medias quoque &c. quòd illud dicitur medium[a] in his quæ non mensurantur tēpore, sed forma, & partibus, quod est positum inter duo extrema, etiam si magis distet ab vno extremo, quàm ab alio: nam pone quòd post ipsam hæredis institutionem filius est exhęredatus, deinde instituit duos vel tres hęredes, certe hoc magis distabit exhæredatus ab vltimo, quàm à primo: & tamē exhæredatio dicetur facta inter medias &c. & hoc est, quod dicit Bartol. solenniter, vbi vide in l. j. ff. de furt. & bene facit quod ipse no. in l. j. in princ. si quis ius dicen. non obtem. ¶ † Secundò not. ibi: à toto gradu &c. quòd clausula posita in vno capitulo, sicut non refertur ad omnia illius capit. ita non refertur ad præcedentia, vel sequētia capitula. astringitur enim suis extremitatibus, ex quo est posita in medio capit. id est, in princ. & fine capituli: secundùm Barto. in l. prima. C. de lib. præte. Et qa hic est melior text. qui sit in iure, de istis clausulis absolute positis: ideo dicemus aliquid de materia in glos. & ex isto textu colligitur, quòd qualitas adiecta in vno capitulo, non videtur repetita in alio sequente penitus separato: sicut nec ista clausula: de qua materia trademus tibi remissiones in gl. Sed quæritur pro declaratione huius literæ, & dicendorum, quomodo cognoscitur vnum capitulum, & quando dicuntur diuersa ca. Super quo dicit hic Bartol. quòd vnum capitulū hic vocatur plures dispositiones factæ circa idem, quæ sunt cōpatibiles, & possunt simul concurrere. diuersa autē capitula dicuntur dispositiones factæ circa idē, quæ simul non possunt cōcurrere, sicut institutio, substitutio, supple. & multo fortius dispositiones factæ circa diuersa: vt l. scire debemus. in princ. ff. de verbo. obliga. & ita transeunt communiter Modern. Tu autem dic, quòd quo ad effectum hic positum, bene dicit: sed quo ad videndum, vtrum vna dispositio potest pro parte acceptari, & pro parte non, vel pro parte valere, hic diuersæ hæredum institutiones dicerentur diuersa capitul. vt l. iubemus. circa medium. C. de testamen. Vnde dicit Barto. solenniter in l. Aurelius, in §. idem quæsitū. j. de lib. lega. ꝙ vnum capitulum dicitur illud, in quo continētur plura: quorum vnum venit ad qualificandum aliud, sicut est modus, & conditio, vel dies adiecta dispositione: alia autē dicuntur diuersa: vt l. erit. §. j. ff. de minor, & hoc sequitur Bald. in l. ij. C. de ra

[a] ¶ Illud diciꝛ mediū. Add Bar. in tractatu Tyberiadis. libr. de insoli.

de re iudi.super quo etiam vide qđ ipse ponit in l.vna.C. de constitutio.

7 ¶ †Tertiò no.ibi:nisi forte &c.ꝙ exhæredatio facta ab vna psona non valet:intellige scđm Modern.qñ plures psonæ sunt institutæ:& est rō secundũ Bar.quia respectu aliarũ personarum filius reperiť præteritus: testamẽtũ autẽ à princi.nō potest pro pte valere,& pro parte non:nã totũ redditur nullum.Et ex hoc hic inferunt aliqui Moder.ꝙ si vnus solus sit institutus,valebit exhæredatio facta ab illo proprio nomine expresso:al leg.tex.in l.si à primo.in prin.j.e.q tex.hoc non probat,quia non cõstat ibi,sub qua forma fuerit facta exhæredatio,vel saltem exhæredatio fuit facta sub nomine appellatiuo:& hoc cõcedit Bal.qñ vnus est solus hæres institutus,quia tũc reperitur exhæredatus à toto gradu.Sed quando exhæredatio fuisset facta sub nomine proprio expresso,tunc dixit Bald. ꝙ non valeret,licet vnus solus esset institutus:vt ipse ponit in l.j.C.de lib. pter.Sed pōt dici,ꝙ exhæredatio omnino valeat:quia licet ex proprietate verborũ filius non sit exhæredatus ab hæreditate,sed à psona instituti,qđ est ineptum:verba tñ debent impropriari,vt persona ꝓpria videatur expressa contemplatione instõis de se factæ:& sic perinde sit,ac si nomen appellatiuum esset expressum,per ea,q̃ habenť in sim.in l.q in alie na.in §.ꝗcq̃.ff.de neg.gest.& in c.qm̃ Abbas.de offi.deleg. nisi forte saluando dicas,ꝙ in exhæredatione quæ est odiosa,verba non debent impropriari:vt l. nominatim.s̃.e.¶ †Quartò not.ꝙ p ista verba, quisquis mihi hęres erit.inducitur cõditio,per quã suspẽdiť dispositio instituti,vel exhæredati:& cõsequenter,ꝙ sub tali conditiõe filius non pōt exhæredari.& q̃ sit ratio huius decisionis,declarabiť cũ glo.quæ verã rõnẽ tãgit. Et ad primũ dictum cõcordat tex.in l.qui liberis.§.hæc verba.j. de vulgar.& pupil.

8 ¶ Vltimò not.ibi:inter duos gradus &c.ꝙ dictio, intra,† significat aliquid positum inter duo extrema. Vnde non videť cõprehendere extrema de proprietate sermonis. Ex mẽte tñ l.si aliquis debet facere actum intra certũ terminum,vel habet iurisdictiones intra certos limites:dictio,intra,cõprehẽdit extrema:vt est casus in l.j.§.si intra.ff.de successi.edi.&.not.Bar.in l.j.in prin.ff. de offi.præfect.vrb.¶ In gl.posita in versi.ante heredis.ibi: item hodie causa est inferenda,de materia istius gl. plene fuit scriptum in l.j.s̃.de testa.per Bart.Sed gl.tua dicit, ꝙ si cã legitima non est inserta,exhæredatio est nulla ipso iure,& per consequẽs testamentũ. Quæritur,vtrum si cã legitima non inserta est probata, filius possit repelli à successione ab intestato,licet testamentum sit nullum ex nõ insertione causæ.quã qõnẽ sing.attingit Ange.pũctaliter in filio exhęredato:in auť.de nupt.§.hinc nobis.in ver.ingratitudinẽ.vbi dixit per il lum tex.scđm primã lect.ibi positã,quia videť verior,ꝙ aduocatus hæredis debet esse cautus,vt semper faciat probari causam legitimã,licet non insertam:qa ꝗuis testm̃ annulleť,filius tñ asſistẽs cum filio & hærede,vt ipse Ang.ibi not.repellať à successione intestati:vt inducit illũ tex. quẽ probat scđm istã lec. ꝙ frater excludiť à successiõe fratris ab intestato, ex tribus causis ingratitudinis ibi expressis.Et in versi.ꝓced. probatur,ꝙ etiam propter ingratitudinem repellitur à successione filij ex capite intestati,sed parentes & filij,sicut succedunt à pari:vt l.nam & si parentibus. ff.de inoffi.testa.ita pariformiter videnť excludi:ergo etiam filius excluditur ab intestato.Sed ista opi.non placet,duplici rõne,ꝗuis sit valde noua in ista materia.Prima est,quia in §.siue igitur.in authen.vt cũ de app. cog.text.dicit,ꝙ si præmissa obseruata non fuerunt,id est,si vel causa nõ sit inserta, vel si sit inserta, & non probata, hæreditas defertur filio ab intestato:ergo vt filius excludatur ,vtrunq; cõpulatiue debet concurrere,& ꝙ causa sit inserta,& ꝙ cã sit legitima,& ꝙ sit vera.& h.d.tex. expresse requirẽs ista copulatiue in §.aliud quoq; capitulũ.in prin. Nõ ob. tex.in §.ingratitudinẽ.quia dato ꝙ prima lect.sit vera,pōt dici ꝙ facilius excluditur super hæreditate fratris,ꝗ̃ filius ab hæreditate paterna , quæ est sibi magis debita:vt l.in suis.j.eod.Sed contra hoc fortiter facit, quia frater excluditur ibi propter tres casus tantũ , & filius excluditur ex xiiij.causis:ergo videtur ꝙ filius facilius excludatur,ꝗ̃ frater,& hoc propter maioritatem iniuriæ,quæ censetur atrocior, quia est fili⁹.Sed potest dici, ꝙ ista ratio militat,quando testator expresse voluit excludere filiũ à sua hereditate:& ita disposuit,ꝙ exhæredatio habet effectum:si tñ filius excluditur immediate,non à testatore,sed à lege,sicut cũ excluditur ab in-

9 a testato,agatur mitius cũ filio,ꝗ̃ cũ fratre.†Nec est mirandũ,ꝙ aliqñ mitius agatur in lege[a],ꝗ̃ cũ homine:vt patet ex no.per Bar.in l.si insulã. de verbo.obli.& est casus in l.si ita quis.§.si ca.l.ff.de ver.obl.iũcta l. traiectitiæ.§.de illo.de act.& oblig.Secunda rō quæ facit contra Ange.est, qa etiam frater propter ingratitudinem non repellitur à successione intestati:vt est casus not.in l.cognatis.ff.vnde cogna.& ita tradit Gui.de Cu. Barto.& Bal.post eũ in l.fratres.C.de inoffi.testa. & ad tex.in §. ingratitudinẽ.rñdet,ꝙ ibi loquiť de quolibet lucro extraordinario,nõ de hæreditate,quæ defertur fratri,secundũ regulas iuris.Vel potes dicere, scđm tertiam lec.quã ibi tangit glo.& etiam approbant docto.in d.l.fratres.ꝙ ibi loquitur,qñ frater fuit expresse in testõ exhæredatus à fratre:quæ lectura nõ cõuenit textui,qui loquitur in prin.illius tractatus,in versic.sin autem intestatus.de successione intestati.ad cuius declarationem & limitationem ponuntur sequentia.Vnde tu potes dicere,& melius , non diuinando,& ad tex.quòd tex.ille restringitur ad casum suum,videlicet qñ frater vocatur ad successionẽ vnã cũ matre,quę transiuit ad secundas nuptias:vt sicut vnũ statuiť ibi p fratrẽ,videlicet qa mater nõ succeditvnã cũ eo in bonis prouẽtis à pr̃e,quo ad proprietatẽ:ita aliud inducať contra ipsum,vt excludať propter causas ingratitudinis ibi expssas.Et aduerte: qa licet ex causis positis in corpore licet fiat exhæredatio:hoc tñ fallit ĩ causis inspiciẽtibus prĩcipaliter offensam ipsius filij,& non parẽtis:verbi gratia,si filius est effectus arenarius, vel filia duxit vitam luxuriosam: hic enim proprie principaliter filius deliquit in se magis,ꝗ̃ in patre:& illo casu,si fili⁹ ingrediať religionẽ,purgať cã ingratitudinis, nec potest amplius exhæredari:ita singula. distinguit Guil.de Cug.& sequitur Bald.in l.deo nobis. C. de epis.& cle.Sed remanet dubiũ,quid si filius nõ ingrediatur religionem,& tñ redit ad bonos mores,vtrũ ex pœnitẽtia tollať facultas exhęredãdi. Et istã qõnem nõ inueni tactã in terminis proprijs:sed tangit eã in simili Spec.in tit. qui fil.sint legiti.§.j.versi.quid si pœniteat.vbi dicit, ꝙ licet filius qui possit exhæredari, possit & etiã priuari alimẽtis à patre in vita ipsius patris,secũdũ gl.no. in l.si quis à lib.§.si qs.s̃.de lib.agno. & in l.fi. C. de alen.lib.vbi tñ filiũ pœniteat delicti, propter quod pōt exhæredari,pater nõ pōt sibi negare alimenta:& ista dicta sequitur Ioan.And.ibi:& do. Anto.in c.Quintauallis.extrà,de iureiu.& sic videtur,ꝙ cũ ista duo æquiparẽtur,similiter per pœnitentiã,tollitur ptãs exhæredãdi.qđ tñ non determino pro nunc,qa in maleficijs singulariter nõ pōt purgari mora:vt l.j.§.si rem.ff.deposi.& l.qui ea mente.cũ materia.ff.de fur.Et quia Bar. hic de clausula in fine vel in principio remittit se ad notata in l.talis scriptura.j.de leg.j.in qua l.punctualiter distinguit,vt iste tex.sed exemplificat regu-[a] las hic positas latius:& tripliciter limitat istã l.ex intentione.l.j.C.de liber.præte.Adde primò dictis suis,ꝙ tunc clausula posita in fine refertur ad [b] omnia,qñ ad omnia capitula ꝓcedẽtia cõtinuatiuè pōt referri.Sed si in medio dispositiõis sunt aliqua capitula,ad quæ clausula non pōt referri , qa sunt,verbi gratia,de alia materia:tũc clausula etiã non refertur ad primã,ad quæ posset referri, nisi esset interruptio facta de capitulis extraneis ĩ medio insertis.Casus est sing.& vnicus,quẽ ibi ponderat Bar.ad hoc in l.fi.ff.de reb.dub.Secundò adde,ꝙ ꝗuis clausula posita in vno capitulo,nõ referatur ad sequentia,vel præcedẽtia,vt est casus hic, & clare tradit Bart .in d.l.fi.tñ clausula posita in capitulo seq.declarat clausulã capituli præcedentis.Casus est not.& ibi per Bal.& Ang.in l.vtrũ.

10 ff.de peti.here.†Tertiò adde,ꝙ clausula in fin.posita,& si non potest referri ad omnia,& dubitatur ad quod capitulũ debeat fieri relatio,in dubio refertur ad vltimum:& scđm Bal.not.in l.j.in vltimis verbis.C.de legi.here. sed potius videretur dici,ꝙ referatur ad omnia,ad q̃ pōt referri,secundũ regulas iuris.Quartò adde,ꝙ clausula posita in fine.in dubio nõ refertur ad capitulũ,ad qđ si fieret relatio,corrigeretur ius cõe:ita dicit gl.no.quã ibi not.Bar.in l.talis scriptura.de leg.j.pro qua est casus no.de iure cano.in c.ecclesia vestra.el ij. de electio.iuncto c.quia propter.e.titul.quẽ tex.ibi singul.ponderat do.Abb.¶ Et est vera ista cõclusio,

b etiã si clausula in fine posita[b] expresse in genere referat se ad ꝓcedentia:nam non complectitur in dubio illa , ad quæ si fieret relatio , corrigeretur ius commune.Casus est not.cũ gl. sua in l.nautę. §.fi.ff.nautæ,caup.stabul.& in l.in rem.§.in omnibus.ff.de rei ven.& bene facit tex.in l. eleganter.§.si seruum.cũ gl.sua ff.de dolo.Si autẽ clausula posita in fin.in materia exorbitanti, & contra regulas iuris,modificaret dispositionem , quæ induciť cõtra ius , tũc semper ad oĩa, dũmodo ꝓprietas sermonis hoc patiať,casus est notab.quem ꝓbat vterq; in l.& qui data.§.j.ff.ex qui.cau.ma.

Si ita testatus.

Testamentum pōt incipere à substitutione vulgari , si primus gradus non valet. h.d. Vel sic:Exhæredatio facta solum à secundo gradu,facit ꝙ ab ipsa incipiat testm̃,qa primus grad⁹ est nullus ipso iure.h.d. ¶ †Not.primò ꝙ substi-

[a] ¶ Mitius agatur in lege.Adde gl. in l. Celsus.ff.de arbit.

[b] ¶ Clausula in fi.posita. Adde ꝙ talis clausula non referť ad aliam clausulã,q̃ habet ꝓpriã & spãlẽ determinationẽ scđm Bal.ĩ l.j.ĩ fi. C.de legi.hær.& đ hoc est tex.in c. cũ dilecti.de dona. & ibi ad hoc notant Card.Zaba.& Io. de Imol.

tutio vulgaris simpliciter facta, si primus hæres non erit, verificatur, etiã si primò institutus hæres esse nõ possit: quia institutio est nulla, propter vitium ipsius institutionis: idem si esset nulla propter incapacitatem instituti: vt l.ij.C.de hæredi.insti. Idem si annullaretur ex postfacto, vel quia hæres non nasceretur, vel quia natus moreretur ante aditã hæreditatem: vt l.qui venter.ff.de ven.inspi.& l.ab omnibus.§.cùm qdam.j. de leg.j.vt plene hic tradit Bar.& Moder. ¶ Secundò not.secundũ vnũ modum exponẽdi tex.ꝙ sicut clausula posita in capitulo præcedenti, in medio capituli nõ respicit capitula sequẽtia: ita ecõtra clausula posita in medio capituli sequẽtis nõ respicit ꝑcedens capl'm.& hoc probat iste tex. si ponat exemplũ, ꝙ exhæredatio fuit hic facta inter media nomina hæredũ substitutorũ. ¶ In glo.posita super verbo, filij. differentia quæ hic assignat per glo.inter ꝑteritionem posthumi, & iam natum, reprehendit ꝑ Bald.& Ang.et Mod.qa nõ est verũ, sc'dm Bald.ꝙ substitutio aliquo casu dependeat ab institutione, sicut accessoriũ à principali. Quia cũ ordinetur in casu, in quo non põt habere locũ institutio: vt l.cũ ꝓponas .C.de hæred.insti. potius est aliquid cõtrariũ institutioni, vel diuersum saltem,

11 ꝗ̃ sit accessorium ipsius institutionis. † Vnde videm', ꝙ valet substitutio facta alicui, etiam si ille nullo modo sit institut': vt l.ex facto.& ibi ꝑ gl. j.de hæred.instit.magis ergo põt dici substitutio aliquod ordinarium institutioni, id est, positũ post substitutionem: vt l.si Titio Iulianus.de leg. ij.ꝗ̃ accessoriũ ipsius institutionis. Vnde Bald.hic, & Ang.dicunt, quòd ratio differentiæ est, qa in pręteritione filij iam nati, lex ipo iure rumpit ipsum testamentũ, & annullat, sine aliquo medio filij: sed in pręteritione posthumi ipse posthumus nascendo rũpit: non debet autem rũpere, nisi cũ sibi prodest: vt l.si post mortem.§.liberi.ff. de cõtratabul.ergo vt sibi prosit testamentũ, totũ debet rũpi, aliàs prodest substituto, & nõ sibi. Sed ista rõ impugnat per Mod.qa etiam quãdo posthumus nascit, lex ipa, non posthumus rũpit testamentũ, licet natiuitas posthumi sit cã, cur lex rũpat: vt patet in §.posthumi. Insti.de hære.li.& in l.iij.j.de iniuſ.te. Sic ergo lex, quæ rũpit testamentũ propter filium iam natũ, nõ rũpit secundũ gradũ: ita videt, ꝙ nõ rũpit sc'dm gradũ, si tollit primũ gradũ, propter nascentiam posthu. Vnde ipsi ponũt tertiã ratione, dicentes, ꝙ qñ fili' iam natus est ꝑteritus, hæreditas nõ reperit in primo gradu, nec quo ad rem, nec quo ad speciem, cũ testamentũ incipit secũdo gradu: vt l.nõ putauit.§.si à primo.j.de cõtratab. & inde est, ꝙ si posthum' nascit mortuis hæredibus institutis, in primo gradu non rũpit testamentũ, si à sc'do gradu fuit exhæredatus: vt dicet in l.nam & si.in fin.& in l.j.§.si venter. ff.de ven.in pos.mit.quia mortuis hæredib' non põt dici amplius spes esse in primo gradu. Sed qa posthumus rũpit testamentũ, qa nascitur viuentibus hæredibus primi gradus: tũc reperit hæreditatem in prĩo gradu, saltẽ quo ad spẽ, omnino rupto primo gradu rumpit sequẽs: vt dicit ĩ simili in d.§.si à primo. Sed ista ratio Moder.nõ videt tuta, nec generalis. qa pone, ꝙ posthumus nascitur viuo testatore, certè nõ poterit dici tunc, ꝙ rumpendo test'm perueniat ad hæreditatem spe in primo gradu: qa viuente testatore spes hæreditatis est improba, & non consideratur quo ad aliquem iuris effectũ, secundũ Bart.in l.si.in vlt.q.C.de pac.& l.post emancipationem.§.j.ff.de lib.leg.vbi est casus. Vnde tu potes assignare rõnem meliorem, quæ surgit ex natura rei: nam quãdo filius natus est ꝑteritus, quia primus gradus nunꝗ̃ fuit in rerum natura, nõ põt dici, ꝙ tã

ꝗ̃ primus obest gradui sequenti: sed annullatio primi gradus præcesserit in fauorem filij: qa quod non est, non potuit procedere: & ideo semper substitutio habuit effectũ. Sed quãdo testamentũ rũpit agnatione posthumi, qa tẽpore quo rũpitur primus gradus erat in rerum natura, & volebat, tollebat effectũ sc'di grad'. Vnde poterat dici, ꝙ sc'ds gradus stante primo non erit in spe propinqua successionis, sed remota, nec erit gradus quo ad iuris effectũ. Et ideo posthumus rũpendo primũ gradũ, quo tpe sc'ds non erat in esse ex ruptura sua, non deduxit in esse quod nõ erat: qa cũ rũperet ad fauorẽ sui, debuit prodesse sibi soli, & non alteri: vt est casus, & ibi hoc declarat Bart.in l.penul.j.de iniuſ.tes.& in l.posthu. §.j.versi.fi.j.eo. Nec obs.si dicatur, quòd viuo etiam stante primo gradu, secũdus gradus cõsiderat propter spem succedẽdi, & dicit esse in rerum natura: qđ patet, qa filius est exheredat' à primo gradu, & præteritus à sc'do, secũdus gradus rũpitur. Et cũ dicit, ꝙ id qđ nõ est, non põt rũpi. Rñdet Bar.in l.si à primo.& in l.posthu.j.eo.ꝙ dicit esse in rerum natura ꝓpter spem. ¶ Nam ad hoc rñdeo, ꝙ spes istius cõsideratur, quando agitur de ipso gradu secũdo, considerando ipsum absolute, nõ respectiuè ad primum. Sed quãdo cõsiderat per cõparationem ad primũ, qa quærit in quo gradu magis videat esse hæreditas, vel quis gradus sit potior effectu, tũc spes huius secundi gradus habet ꝓ nihilo: vt est casus in l.nõ putauit.§. si à primo.j.de cõtra tab.vbi ꝓbatur, ꝙ si post mortẽ testatoris prim' hęres est institut' sub cõditione, licet nõ sit sibi delata hẽreditas re, sed spe, nihilominus quia spes primi hæredis præcedit spem substituti, hæreditas non dicitur esse aliquo modo in secundo gradu, quo ad effectum cõseruandi ipsum à pręteritione. Nam illud quod dicebam heri in voce, quòd posthumus ideo expugnat testamentũ, quia habetur pro nato, ex quodã priuilegio, non est verum absolutè, nam non habetur pro nato tẽpore testamenti: vt videbis ꝑ gloss.& Barto.declarantem in l.si à primo.j.e.sed bñ si nascatur post mortẽ, habebitur ꝓ nato tẽpore mortis, quia aliàs nõ posset expugnare testamentũ: vt dicitur plenius in dic.l.si à primo. Pone ergo, ꝙ posthum' nasceret viuo testatore post testamentum conditum: certè tunc non rumpet testamentũ ex priuilegio, quia haberet pro nato, sed ex dispõne iuris cõis. ¶ In glo.posita super ver.sola.ibi: sed certè hæc exhæredatio nulla est.doct.Mod.hic in §.filius.reprehẽdunt istã glos.& volunt, ꝙ exhæredatio facta à certa persona valeat, qa illa sola est posita in vno gradu, per l.si à primo.in princ.j.eo.de quo dic vt dixi in §.filius.ſ.eo.referens dicta Bal.in l.j.C.de lib.præter.

Placet. Fauore testamenti institutio facta de posthumo indefinite respicit posthumũ natum ex quibuscũꝗ; nuptijs.

Ideoque qui. Hoc dicit, cũ l.seq. Secũda ibi: nam & marit'. Tertia ibi: nam & cùm maritus. Quarta ibi:

12 ideoꝗ;. ¶ † Not.quòd oratio indefinita fauore testamenti conseruandi nõ restringit ad tempus testamenti, contra regulam positam in l.si ita.de auro & argen.leg. Vides enim hic, quòd qui instituit posthumum, non solum instituit illum, qui est in ventre tempore testamenti: sed etiam illũ ꝙ postea cõcipit. ¶ † Sc'dò not.ꝙ si mulier fauore testamẽti cõseruãdi, mẽtio facta de mrĩmonio, & nuptijs saltẽ implicitè, nõ restringit ad primas nuptias, cõtra l.hæc cõditio.j.de cõdi.& demõ.& cõtra l.bonæ.§. hoc sermone.de ver.sign. ¶ In glo.vlt.ibi: facta cõditio & c. ¶ Glo.ista vult expsse, ꝙ exhæredatio simpliciter facta de posthumo habeat locũ, ex quocũꝗ; mrĩmonio posthumus nascatur. Bal.aũt post Iac.de Ra.& Pet.videntur velle cõtrariũ, ꝙ intelligat de posthumo, qui primo nascet, ꝙ si ita nascãtur postea alij, illi nõ vident exhæredati. Ang.aũt hic sentit, ꝙ si plures nascãtur, exhæredatio sit nulla ipso iure, sicut dicimus cũ exhæredat filius iam natus in l.nõiatim.ſ.eo. Sed ipse idem Ang.in dicta l. tenet ꝙ in hoc sit differentia inter filium iam natum, & nasciturum: vt in iam nato exhæredatio sit nulla, nascituro valeat exhæredatio: & videantur exheredati sub nomine singulari omnes posthumi, qui postea nascentur. Mouetur adhoc dicendum: quia in posthumis non põt subesse causa, & magis voluit exhæredare vnum, ꝗ̃ alios: ergo ad omnes debet referri dispositio: vt l.iij.§.posthumos.in fin.j.tit. ꝓxi.in rõne sui.& sequitur Io. de Imo.cũ quadam modificatione, videlicet ꝙ omnes nati ex vxore, quã tunc habet ille qui exhæredat posthumum, esse videntur exhæredati rõne ꝑdicta: sed nasciturí ex alia vxore, nõ videntur exhæredati, qa põt esse ꝙ testator habuit odio filios nascituros ex mrĩmonio ꝑsenti, propter matrem quã odit, non respicit filios, qui nascentur ex alio matrimonio. & ex ista distinctione sequeretur, ꝙ si aliquis nõ habens vxorem tẽpore exhæredationis, simpl'r exhæredaret posthumũ, omnes natos ex quocũꝗ; matrimonio exhæredasse videt. Tu autem aduerte diligenter ad duo. Primò, ꝙ glo.nostra põt intelligi, ꝙ posthumus natus ex quocũꝗ; mrĩmonio censeat exhæredatus: ita demum nascatur vnus solus: & tunc gl. non diceret idem, quod dicit Ang.nec ad quod allegatur per Moder.& credo ꝙ in casu suo dicat verũ, fauore testamẽti cõseruandi: vt dicit Bart. Sc'do modo põt intelligi, etiã si sint nati plures posthumi ex diuersis matrimonijs: & secundũ hoc cõcordat dom.Ang.& Mod.Sed tex. quẽ ipsi allegant in l.iij.§.nõiatim.in verbo, sed si dixerim.j.titul.proxi.nõ probat istam cõclusionem, licet dicat, quòd exhæredatio facta per ista verba, posthumus exhæres esto, non dicatur facta nõiatim: nõ tamẽ dicit ꝙ hoc sit verũ, si plures nascantur. Vnde põt intelligi, secundũ l. nõiatim.ſ.eo. Mihi placet opin.Ang.hic, ꝙ in plurimis exhæredatio sit nulla ipo iure. Nec obstat argu.suum: quia dato quòd mens testatoris videatur esse illa quam ipse dicit, quia tamẽ verba hoc non importãt, cùm de sui ꝓprietate numerus singularis non cõtineat pluralem: vt dixi in dicta l.nõiatim. sola tacita mens nõ validat exhæredationem. quod probo, qa testator in dubio ꝓferenda verba videtur sentire id, quod habet cõis vsus loquẽdi: vt l.libellorũ.§.qđ tñ casus.j.de leg.iij.cũ alijs vulgaribus. ergo exhæredando filiũ videt sensisse etiã de pluribus filijs: quia hoc habet cõis vsus loquendi: vt in l.vsu.j.de verbo.sign.& l. quis ita.§.j.de te.tut.& pleni' dixi in d.l.nõiatim. Et tamẽ ista mens testatoris cõiecturata à cõi vsu loquendi nõ attenditur in d.l.nõiatim. Pro ista cõclusione facit optimè qđ singul.tradit Ioan.Andr.in titul. de te.§.primo.in addit.magna.in vers. iiij.fuit qõ.vbi dixi, quòd testator substituit amitã posthumis, si omnes decederent in pupillari ætate. Ista substitutio non habet locum, si vnus posthumus solus nascatur, & decedat in pupillari: quia licet mens testatoris videat esse, vt ista ꝓuideat vim filio morienti per pupillarem substitutionem, sicut prouidit pluribus: vt patet in l.si quis ita.§.primo. de testa.tut.& in l.qui filiabus.§.j.j.de leg.j.tñ ista mens testatoris nõ attendit, qa cõtinet odium ꝓpter matrẽ, cui affertur hereditas filij. Et licet istud dictum sit dubiũ in se, quia videtur cõtra tex.in l.Titius.in princi. j.eo.vbi patet, ꝙ exhæredatio q̃ est actus odiosus, facta de plurib', habet locum in vno solo filio. Quantum tamen ad casum nostrum, dictum est verũ in se: nã in illa opin.Ang.posita in d.l.ij.quæ dicit, ꝙ oẽs posthumi videntur exhæredati, quia non potest reddi ratio, cur magis voluerit exhæredari filios natos, qui essent infantes, sub illa forma valeret exhæredatio, quia ipsi non possunt committere causam odij erga patrem: cùm tamen text. in lege ij.simpliciter dicat, quòd exhæredatio facta de filio iã nato sub ꝑdicta forma non valeat, si testator habet plures filios. Vnde prima facie videtur illa opinio, quòd exhęredatio non valeat natis plurimis posthumis. In contrariũ tamen videtur casus singularis in lege j.§.toties, versicu.iiij.infrà, de ven.vbi tex, dicit, quòd si testator exhæredat vnum

dat vnum filium nasciturũ, neuter debet mitti in possessionem, & ali, qa pñt nasci plures qui nõ erãt exhæredati, cũ testator voluerit exhæredare vnum solum. Deinde sequitur in ver. sancimus. ratio decisionis, vbi dicitur, ꝙ sanctius est in hoc incerto, etiam exhæredatum filium ali, q̃ cũ qui non sit exhæredatus à me necari: quæ dictio, etiam, cũ sit implicatiua alterius personæ, q̃ exhæredati: vt l. etiam. C. si tutor vel curator interuene. significant, quòd si plures nascantur, vnus tamen erit exhæredatus: & sic valet exhæredatio, quo ad aliquid, nec est nulla ipso iure totaliter. Confirmatur istud dictum ex illo tex. alio modo: quia si nascentibus pluribus exhæredatio esset nulla ipso iure etiã, & in vno: tunc neuter esset alendus, non solùm respectu aliorũ nascentiũ, qui non sunt exhæredati, sed etiam respectu ipsius exhære. quia esset aliquis casus, in quo exhæredatio non haberet effectum. sicut dicit text. in d. §. quæritur. in vltimo respõso. vnde posthumus est exhæredatus sub conditione. Sed hoc non dicitur in dicto primo responso, sed solum propter quam neuter mittitur in poss. etiam quia alij possunt nasci, qui non sunt exhæredati. Et si quęris rationem differentię inter filium natum & nasciturum, dico ꝙ differentia surgit ex natura sermonis: quia quando exhæredatur posthumus nasciturus facto natiuitatis, de quo fit mẽtio, videt̃ referri ad primam natiuitatem. Vnde nascens videtur exhæredatus per iura hic al legata in glo. sed in filijs iam natis nõ est ista rõ. Et ex his relinquitur, ꝙ opi. Bal. hic est vera, videlicet ꝙ primus natus videt̃ esse exhæredat⁹, & non alij. & hunc sequitur Pau. de Cast. licet in l. nominatim. s. eo. teneat ꝙ exhæredatio sit totaliter nulla. ¶ † In glo. vnica posita in l. ideoq;. ibi: vel posthumũ meum. ista glo. sentit expresse: & q̃uis locutio indefinita non restringatur hic ad tempus testamenti, sed ad posthumum nasciturũ ex primis nuptijs, tñ locutio limitata per verbum, meum, tuum, & suũ, nõ refert̃ nisi ad posthumum, q erat in ventre tpe testamenti. Ex qua conclusione manifeste refert̃ cõtra decisionẽ Bar. quã ponit hic, dũ dicit per istũ tex. ꝙ si testator mandat in domibus suis constitui hospitale, qđ instituit hæredẽ, licet postea illas domos alienet, si tñ alias emat, quas possidet tempore mortis, ĩ illis debebit hospitale: quia propter instõnem cõseruandam, seu testm̃, verba testatorũ non restringunt̃ ad domos, quas habebat tpe testi: & ita dicit se rñdisse de facto, vel aliter restringerentur per l. si ita. de au. & ar. leg. Tu autem aduerte, quia aliqñ testator domum quã habebat tpe testi vẽdidit, & eandem postea redemit, & tunc sine dubio procederet decisio Bar. per. l. bonam. ff. de manumis. te. vbi probatur ꝙ si testõr relinquit libertatem seruo quẽ alienat, & postea eum redimit, cõualidat̃ legatũ cõtra regulas iuris, fauore libertatis: ergo idẽ est dicendũ in pia causa: & ita arguit Bald. determinans istam q. in l. iij. §. j. j. de hæ. inst. Facit qđ idẽ ipse ponit in l. iij. C. de leg. Bar. in l. à Titia. ff. de cõ. & demon. ad intellectum l. cũ seruus. de adi. le. Aliquando testator non redimit easdem domos, sed alias, & idem casus videtur, in quo est permittendũ, ꝙ licet ecclesiæ futuræ non possit donari inter viuos, potest tñ ecclesiæ futuræ relinqui, & ipsa ecclesia futura hæres institui. Primũ probatur in c. abbate sane. de re iudi. in vj. Secũdum autem. de edi. titu. §. si qs ædificationem. & in c. nos quidem. extrà, de test. Tertium tenet Bar. expresse, vbi omnino videre debes in l. seruos. in vlti. q. ff. de ali. & cib. le. & hoc etiam tenet hic. Hoc præmisso videtur dicẽdum in suis terminis, ꝙ sua opi. nõ sit vera, qa text. iste loquit̃ in locutione indefinita nõ limitata per verbum, manu. vt dictum est. & hanc sol. ipsemet approbat, dum opponit dẽ ista l. in l. si ita, prę allega. Vnde solũ in vno casu videretur posse sustineri ista opi. videlicet ꝙ qñ testator nouas domos, quas emit, voluit eẽ loco prioris, quo casu ꝑpter virtutẽ subrogationis illę venirẽt in legato, sicut illę dom⁹, si nõ fuissent alienatæ: ita determinat singulariter Bart. in simili qõne ĩ l. si seruos. §. qui areã. ff. de le. j. & bene facit tex. & qđ ibi p Bar. in l. filiæ. §. à Titia. s. alle. & licet testator hoc protestetur in instrumento emptionis, quia tamen ista est quædam declaratio volũtatis, per quam testator declarat ꝙ voluit inspici tempus testamẽti, sicut mortis, sufficiant duo testes, ad probandum istam declarationem: vt tradit Bar. in d. §. à Titia. & probatur in l. hæredes palam. sed si nõ s. ti. ꝓxi. cũ ibi no. Cõsequẽter etiam tangũt hic Moder. vnam quæstionẽ, quam posuit Io. An. in ti. de test. suprà rub. ĩ addi. magna. videlicet qñ testator instituit ventrem, vtrum intelligantur instituti omnes posthumi, qui ex quocũq; matrimonio, vel partu sunt nati? Et ibi concludit ꝙ sic, per text. not. nostrum, quem inducit isto modo: quia instituere ventrem est instituere posthumum: vt l. iij. §. nominatim. j. titu. proxi. Sed qui instituit posthumũ, videtur ĩstituere omnes posthumos, vt hic: ergo &c. D. Paul. hic referens ista dicta, tenet oppositum, & melius per gloss. hic positã, q vult ꝙ dispositio isti⁹ l. non habeat locũ, quando institutio fuit limitata ad certum posthumum: sed non probat, ꝙ in isto casu institutio sit limitata: quia hoc exemplum non ponitur in glo. Credo tamen indubitãter, ꝙ verum dicat: quia nomine ventris non venit nisi venter prægnãs iure: vt l. j. de suspiciendo. & l. qui venter. ff. de ven. inspici. Vnde perinde est, ac si testator dixisset, instituo posthumum meum, vel posthumũ quẽ habeo: vt glo. exemplificat.

SEd est quæsitum. Hoc dicit: Impeditus generare per accidens, potest instituere posthumũ: secus si sit ĩpeditus p naturam hermaphrodit⁹, instituit posthumũ, maxime si ĩcalescit ĩ sexu masculino.

¶ † No. primò ibi: spadonẽ quoq; & c. ꝙ ille qui nõ põt aliquo modo generare, põt ĩstituere posthumum: & intelligitur institutio ista de posthumo adoptiuo, scđm glo. Ex quo not. & semper tene menti, quòd licet appellatio filij non referatur in dubio ad filium ciuilem: vt l. si ita quis. §. si cui in tempus liberorum. j. de leg. ij. Istud est verũ, nisi fiat mentio de filio, & de persona quę non põt generare filium naturalẽ: quia tunc verba intelligũtur scđm qualitatẽ conferentis: vt l. hęredi. §. fin. & ibi per Bar. ff. ad Trebel. vbi probatur, ꝙ appellatione filiorũ veniunt naturales, nõ legitimi, qñ persona disponens nõ poterat habere filios legitimos. ¶ † Secũdò not. ibi: nec ætas, nec sterilitas. ꝙ specialitas & ætas decrepita nõ impedit instõnem posthumi. Ex hoc arguit Bald. ꝙ cõstitutus in mortis articulo [a] contrahere potest matrimonium, per quod legitimantur filij prius nati. & hanc opi. ipse sequitur, remittẽs se ad not. per Io. An. in c. tanta. qui filij sint legi. vbi hoc tenet Io. And. Tu vide Bal. in c. j. §. naturalis. si de feu. fue. controuer. in do. & agna. & Ioan. And. in sua disputa. vbi hic plene examinat in regula, sine culpa. de reg. iur. in vj. ¶ Vltimò not. in versi. maxime. ꝙ licet de iure isto posthumus alienus nõ possit institui, scđm opi. quorundam, quę ponit̃ in l. Gallus. §. ille casus. j. cod. tamen mater poterat instituere posthumũ, vt hic patet, & declaratur in vltima glo.

[a] ¶ Cõstitut⁹ in mortis articulo. Adde Bal. in l. eã quã. C. de fideicom. Cy. in l. nuper. de natu. li. Abb. in c. qm̃. in ij. not. de coniu. lepros.

SVMMARIVM.

1. Testamentum nullum ob præteritionem filij iam nati, non recõualescit, si testatore viuo moriatur filius.
2. Lex quandoq; approbatur consuetudine.
3. Institutio seu exhæredatio filij est introducta ꝓ formali solennitate: ideo voluntate filij tolli non potest.
4. Testamentũ non rumpitur ex sola posthumi præteritione.
5. Dictio, quoq;, est dictio implicatiua.

SI filius. Per scđm testamentũ, ex quo nõ põt adiri hæreditas de iure ciuili, nõ tollitur primũ legitime factum. Vel sic, & magis ad literã: Quia primũ summariũ reuocat̃ in dubiũ, scđm testamẽtũ in quo filius est ꝑteritus, est nullum ipso iure: & ideo nõ tollit illud legitime factum, nec cõualidat̃ mortuo filio, viuente testatore. Secunda est ibi: testm̃ &c. Tertia ibi: nec si quis. Quarta ibi: & eo iure. ¶ † No. primò, ꝙ testm̃ nullũ ex capite ꝑteritionis filij iam nati, nõ reconualescit, si filius moriat̃ viuo testõre. cõcordat text. Insti. de exhære. lib. §. j. Fallit, nisi in eo sint instituti veniẽtes ab intestato: vt l. posthumus. §. idẽ & circa. j. ti. prox. ¶ † Scđò not. ꝙ vbicũq; lex dicit, actum nõ valere ꝑpter formã nõ seruatã, act⁹ ille est nullus ipso iure, etiã si forma illa sit inducta, nõ in fauorẽ publicũ, sed in fauorẽ priuatũ: & ita debes ampliare, qđ no. Bart. in l. cũ lex. in vlti. col. ff. de fideicõ. & in l. j. s. de testa. & hic probat tex. iũcta l. j. in fi. ff. si tabu. testa. nul. exta. vbi probat̃, ꝙ testm̃ in quo filius est ꝑteritus, est nullum incõtinẽti vtroq; iure. ¶ † Tertiò not. ibi: & eo iure vtimur. ꝙ lex aliqñ approbatur cõsuetudine. Vnde si lex nõ recipiat̃ in obseruantia, non ligat, scđm gl. & doc. in c. j. extrà, de treuga & pa. facit tex. & ibi p Bal. in l. fi. C. q sit long. cõsue. Et vtrũ cõsuetudo cõfirmans l. inducat nouũ vinculũ, vide quod not. in simili, de statuto disponente id quod ius cõmune. in l. j. in prin. ff. ad leg. Fal. per Bar. & in c. j. de cõsti. lib. vj. per Ioan. And. & Moder. in c. primo. extrà, de rescrip. ¶ In gloss. vltima. ibi: hic ratione præteritionis. gl. ista singula. vult, ꝙ dispositio l. hac cõsultissima. §. fina. C. de testa. nõ habeat locum, quando testamentum deficit ratione præteritionis. Et videtur esse ista conclusio valde probabilis: quia cùm dispositio illius legis sit exorbitans, & contra regulas iuris communis, &

loquitur de effectu vnius solẽnitatis, cõtra q̃ dispẽsat, validatˀ testm̃, non debet extendi ad aliũ effectũ: de quo nõ fit mentio ĩ tex. Nã ille text. loquitur de defectu solẽnitatis inductæ in fauorẽ publicũ, & dr̃ solennitas extrinseca, non defectu p̃teritionis: & sic solennitas inducta in fauorẽ filij. Ista conclusio probatur in l. ij. in fi. cum l. se. ff. de leg. præstan. vbi dr̃, ꝙ legata q̃ non conseruantur, non obstante defectu p̃teritionis, non intelliguntur conseruari, si ex alio defectu testm̃ sit nullum: ad idẽ text. in l. si non lex. in princi. j. de hæ. inst. Et hoc maxime est dicendum, quia beneficium debet in dubio interpretari, siue in iure alterius: vt l. cũ filiˀ. ff. de test. mili. & l. si impuberi. ff. de admini. tuto. Sed pater prætereundo filium infert sibi iniuriam: vt in corpore, vt cùm de app. cog. in §. siue igitˀ. in ver. sola enim &c. ergo tex. in §. fi. nõ debet extẽdi ad hunc casum. Sed cõtra istã solutionẽ sic approbatã vr̃ casus in l. si duobus. in §. si prius. j. de cõtrata. vbi tex. vr̃ velle, ꝙ si in primo testamẽto filiˀ est exhæredatˀ, & in scđo præteritus, in quo sunt instituti venientes ab intestato, scđm testm̃ tollit primũ: & sic videtˀ, ꝙ text. in l. hac consultissima. in fi. habeat locũ scđm eũ, q̃n testm̃ deficit ex defectu præteritiõis. Timore huius contrarij variatũ est valde de isto pũcto. Nam Bar. hic rñdet, ꝙ ille tex. loquitur in filio emãcipato, cuius preteritio non red dit testm̃ nullũ, sed expugnandũ p contrata. & iõ nõ est mirũ, si scđm testamentũ validũ tollit primum, licet sit expugnabile: & ista lectura multum conuenit illi textui. Primò, quia remedium contrata. principale fuit inuentum propter filium emãcipatũ, licet postea fuerit extensum ad filiũ in potestate: vt Instit. de hæ. q̃ ab inte. defer. §. æquẽ autem. & l. fin. C. de libe. p̃ter. vñ tex. in l. is q in p̃tate. in prin. ff. de leg. præstan. sensit, ꝙ quando filius suˀ expugnat testm̃ per contrata. vtitur iure non suo, sed emancipato. i. principaliter ꝓpter emancipatũ inuento. Vnde intellige illum text. secundũ materiam, quæ in illo ti. principaliter tractatur, nec diuinatio esse videtˀ, per l. si vno. in prin. cũ ibi no. ff. loca. & per l. imperatores. ff. de in di. adie. Secunda ratio vltra doct. quæ est fortior, est ista: quia si tex. in §. si prius. loqueretur in filio in potestate: tunc ibi concurrerent duo specialia circa idem: videlicet ꝙ veniẽtes ab intestato, succederent ex testõ minus solẽni ex defectu testiũ, & etiã ex testõ minus solenni rõne p̃teritionis, quod est cõtra regulas iuris: vt l. j. & ibi not. C. de do. promis. & plene p Bar. in l. si in rem aliquã. ff. de acqui. pos. & probatˀ in l. seruũ filij. §. fi. cũ ibi not. ff. de le. j. nec potest dicere, ꝙ ibi testm̃ nõ esset minus solenne ex defectu solẽnitatis extrĩsecæ: qđ tñ tenuit hic Bar. & multi Mod. Primò, qa tex. in §. si prius. dixit ꝙ secundũ testm̃ erat imperfectũ. ꝙ propriè significat testamentũ, qđ nõ habet formã suã ex defectu solennitatis extrinsecæ, vrˀ intrinsecæ, qa est institutio hæredis: vt patet ĩ l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & in l. si is qui. s. tit proxi. Testamentũ aũt qđ habet solennitatem extrinsecã, & non intrinsecã, non dicitˀ imperfectum, sed iniustũ, vel non iure factum, si filius sit præteritus in eo: vt patet in l. si quis legatũ. in prin. ff. ad l. Cor. de fal. & in l. ij. in titu. proxi. Præterea hoc demonstro rõne inconuincibili, qđ vltra doct. dicit enim tex. in §. si prius. & contratabu. cõpetunt cõtra scđm testamentũ: quia remoto filio scriptˀ in testõ succederet, & remouet primum testamentũ: q̃ verba ex generalitate sui significãt, ꝙ siue filius non esset in rerũ natura, siue olim fuisset, non esset sublatus de medio, siue viueret post mortem testatoris, excluderetur à bo. pos. cõtrata. ille qui esset institutus in secũdo testamẽto, excluderet primũ testm̃. Sed si filiˀ nunq̃ fuisset in rerum natura, vel mortuus ante testm̃ paternũ, siue sit, testm̃ secũdũ esset aliàs actum legitimè, quilibet institutus in eo tolleret istud testm̃: ergo non esset adhibenda distinctio, quã facit ibi iurisconsultus quasi aliquis institutus in secũdo tolleret primum testm̃, si filius non esset, & aliquis non tolleret. Cùm ergo fiat ista distinctio, manifeste liquet, ꝙ ibi scđm testm̃ non erat solẽne ex defectu solẽnitatis, quæ respicit fauorem publicum. & ita scripsi aliàs in l. posthumo. C. de bo. pos. cõtrata. & per ista patet, ꝙ intellectus Bartol. hic est verissimus, ꝙ ibi fit distinctio inter venientes ab intestato, & extraneos: quia testamentum ex alio capite non erat tã solenne, quàm ex capite præteritionis. Vnde nõ est verum, ꝙ ibi diuinetur ad tex. sed p regulas iuris: vt s. dixi. ita debet intelligi: & per istã est satisfactũ rõni, propter quã Bar. mutauit propositũ ĩ dictis s. positis. & Bal. hic dixit opinio. Bar. positam in ista l. esse falsam. Ipse tñ Bar. in §. si prius. dedit nouũ intellectum ad illũ tex. dixit enim, ꝙ ibi testm̃ non erat nullum ipso iure, sed ita demũ, si filius declaret se velle istud esse nullum. Sed ista opi. vr̃ contra tex. in l. filio p̃terito. j. ti. proxi. vbi tex. dicit, ꝙ erant instituti venientes ab intestato, & nihilominus testamẽtũ à princi. esset nullum, sed postea p approbationem filij reconualescit de iure p̃to. dũtaxat. Et quia cõtrariũ est difficile, ipse respõdet, ꝙ de iure Dige. ꝓcedit. l. filio p̃terito. Sed qđ dr̃ in §. si prius. fuit additũ à cõpositoribˀ noui iuris, ꝙ est dicere l. filio præterito. esse correctam. ¶ Sed ista sua euasio non potest esse bona duplici ratione. Prima est, quia §. ille. & l. ij. j. de iniust. testa. ponunˀ: vt l. iurisconsulti q̃ multo t̃pe p̃cesserunt cõpositores noui iuris: vt patet in l. j. C. de vet. iu. enu. & in prima cõstitutiõe Digest. Dicere autẽ, ꝙ sub nomine iurisconsultorũ compositor noui iuris fecerit l. non est conueniẽs, nec subest cã, cur ita voluerit facere. Præterea text. in l. posthumus. §. idẽ & circa. j. de iniust. test. loquitur etiam, vt sermo dispositionis noui iuris, dum vult quòd testm̃, quo filius natus est p̃teritus, confirmatur mortuo filio viuo testatore, si sint scripti in eo veniẽtes ab intestato: nam de iure Digesto erat contrarium: vt patet Instit. de exhæreda. lib. §. j. & in l. nostra. & tñ in d. §. idẽ & circa. apparet, ꝙ testamẽtũ fuit nullum ipso iure à prin. & ꝙ conualidatˀ filio moriẽte de iure p̃torio dũtaxat, hoc patet dupl̃r: & quia ibi hæres scriptus non succedit, nisi ꝓpter bo. pos. scđm tabu. & qa iste casus ibi cõiungitˀ cũ testõ, quo fuit factũ irritũ per capitis diminutionẽ sequẽtẽ: & idẽ ius statuitur in vtroq;. Sed in illo secũdo casu sine dubio non põt adiri hæreditas de iure ciuili: vt l. qui ex liberis. §. testamento. & ibi not. ff. de bo. pos. scđm tab. ergo & idem erit in casu præcedẽti. & ex ista inductiõe patet, ꝙ testm̃ in quo filius viuẽs est præteritˀ est nullũ ipso iure, & anteq̃ filiˀ id declararet. Et licet Bar. tenuit cõtrarium in l. si duo. in prin. ff. de leg. præstan. per illũ tex. hæc tñ opi. confunditur per d. §. idem & circa. Et ad tex. in l. si duo. rñde, ꝓut vltimò respondi in l. posthumo. C. de contratab. ꝙ ibi filius emancipatus non succedat de iure ciuili, nec ẽt per bo. pos. scđm ta. vt intelligit ibi Bar. qa si posset peti bo. pos. scđm ta. tũc testamentum valeret de iure prætorio. Sed hoc est falsum, & contra tex. in d. §. idem & circa. vbi bo. pos. scđm tab. cõceditur demum filio mortuo viuente testatore. Præterea tex. in d. l. si duo. in verbo, tuendũ eũ, &c. declarat, ꝙ filio instituto conseruatur per executionem prætoris: de qua in l. filium. §. legata. ff. eod. titu. Sed tunc obstat fortiter: quia si filius habet partem ex illo edicto, non solueret legata omnibus, sed personis exceptis duntaxat: in fi. autem dicitur, ꝙ soluit legata omnibus. Nam ad istud dico, ꝙ hoc inducitur ibi, non quia aditio facta p filium institutum valuerit: sed quia ex quo de facto voluntariè acceptauit hæreditatem testatoris, ideo tacite videtur se adstrinxisse, vt legata omnibus præstet. & licet al's approbatio testamenti inutilis non cõualidet legatum: vt l. non dubium. C. de testa. ibi tamen operatur ista approbatio, †ꝙ æquitas prætoris conseruantis legata extenditur etiam ad legata facta personis nõ exceptis, ex interpretatione iurisconsulti. Et pro ista cõclusione adduxi tex. opti. in l. si ex duobus. ĩ fine prin. ff. de bo. po. contrata. Et quamuis ille tex. loquitur, quando aditio hereditatis tenuit, quia erat p̃teritˀ filius emãcipatˀ: illa tñ aditio pòst fuit rescissa per cõtra tabulationẽ filij præteriti. Et ideo tex. dicit, ꝙ p̃tor tuetur institutum in parte sua, ex beneficio speciali: & quia voluntarie adiuit, præstat legata omnibus. Et per illum tex. vr̃ confundi opi. Ange. quã ipse posuit not. ĩ l. filio §. contratab. ff. de inof. testa. vbi dixit, quando hæreditas est adita per hæredẽ, contratabulæ non expugnant testamentũ, nisi pro parte filij præteriti: sic dicimus in querela in l. mater decedens. ff. eo. nam tex. in d. l. si ex duobus. probat contrariũ, vt dixi. ¶ †Ex præmissis etiam infertˀ, ꝙ si vnus filius in p̃tate est præteritus, & alter institutus: institutus potest dicere testamentum nullum, licet præteritus taceat: quod non esset verũ, si testm̃ nõ esset nullũ, nisi si filius præteritˀ vellet. & hãc conclusionẽ tenuit sin. Ang. & bene ĩ l. Papi. in prin. ff. de inof. test. licet Bal. ibi tenet contrarium, & Spec. in titu. de testa. §. j. ver. pone verba. Et ad ea q̃ scribit Bart. hic in d. §. si prius. vide quod solẽniter ponit Ang. in l. j. in vlti. col. ff. de petitio. hædi. In duobus tamen casibus videtur posse dici, quòd testamentum est nullũ, si alius velit, & non prius. Primus est, quando testamentum est nullum, ex p̃teritione materna facta per falsam causam. de qua in l. cũ mater. ff. de inof. test. Tũc em̃ scđm Bar. in autˀ. ex causa. C. de lib. p̃te. est enim in electione filij, vtrũ velit dicere testamẽtũ nullum, vel rescindere per q̃relã. Sed ista electio non posset cõpetere filio, si testamentum esset statim nullũ: quia p approbationẽ filij testamẽtum non conualesceret de iure ciuili: q̃rela aũt expugnat testamẽtũ principaliter, respectu valoris, quẽ habet de iure ciuili: vt j. dicetur. Scđs casus est, q̃n filius ipse esset institutus nõ rite, & sic testm̃ esset nullum: exẽplum in l. filius. j. de condi. insti. Nam si ipse vult succedere ex testõ, põt esse hæres de iure ciuili: vt l. si quis ex testõ. j. de cond. insti. quẽ tex. ita intelligit ibi Bar. in l. j. in fi. ff. eo. ti. Et q̃uis per p̃dicta sufficienter sit defensata opi. Bart. hic posita, Bal. tamen hic ad tex. in §. si prius. posuit nouum intellectũ, dicens ꝙ gl. in l. cũ ĩ scđo. j. de iniust. test. quæ dixit, ꝙ quãdo secundum testamentum non poterit valere, nisi de iure prætorio: tunc per secũdũ nõ tollebatˀ primum: qđ est falsum, quia imo etiã tũc tollitˀ primũ: & ita intelligitˀ tex. in §. si prius. Mouetˀ subtili ratione: quia cũ regula iuris sit, ꝙ nemo potest decedere cũ duobus testamẽtis: vt l. posthumus. §. si paganˀ. j. ti. proxi. Et ꝙ vltima voluntas præualet priori: vt l. si mihi & tibi. §. in legatis. j. de leg. j. hoc ipso ꝙ scđm põt valere de iure prætorio, non p̃tor, sed l. ciuilis tollit primum, per regulas s. dictas. ¶ Confirmatur ista opi. quia licet prætor nõ possit facere aliquẽ hæredem: vt in §. quos aũt. Insti. de bo. pos. & l. si fine. §. sed ꝙ Papi. ff. de mino. potest tñ facere aliquẽ hæredem in effectu, etiam ad præiudicium eius qui est hæres de iure ciuili: vt patet in filio, qui cõtratabulatur testm̃ adita hæreditate: in l. filiũ. ĩ pri. & §. & cũ exhr̃dato. ff. de cõtrata. Leges ergo q̃ dicũt, q̃n põt adiri hr̃ditas aliquo casu ex scđo testõ, qđ tollit primũ: vt l. pr̃ filio. ff. de hæ. ĩst. & l. cũ ĩ scđo. sepe allegata. faciẽdo mẽtionẽ đ hr̃de, cõphẽdũt ẽt bo. po. vt est casus no. & ibi p Bar. ĩ l. j. §. bonorũ. ff. ad Tre. & l. ĩ cõditiõibˀ. §. j. ff. de cõdi. & demõ. Et p hãc rõnẽ, & p ea q̃ no. Bar. in ij. solutiõe. in l. nõ putauit. §. si à p̃rio. ff. de cõtrata. d. Car. sc̃ti Eustachij ĩ sua repe. secutˀ est hãc p̃te, vt refert hic Io. đ Imo. Pro ĩtellectu istarũ opinionũ est p̃mittẽdũ: & sic ẽt tãgit Io. de Imo. referẽdo opi. Car. ꝙ ista opi. põt ĩtelligi dupl̃r. Vno mõ, ꝙ tũc p scđm testm̃ tollitˀ primũ, q̃n possibilitas conualidãdi testm̃ de iure p̃to. esset deducta in actũ. i. quãdo testm̃, in quo filius est

lius est ꝑteritus, esset expresse à filio approbatum. Sed ista cōsideratio videtur impossibilis hoc modo intellecta, quo ad §. si prius. quia ibi filius, qui insuper iuxta post mortem patris impugnabat testamentū cōtratabulando, nisi forte dicas sc̄dm Moder. & bene, ꝙ filius contratabu. testamentū videtur illud approbare, vt postea reprobet: sicut tangit Bartol. in l. filio ꝑterito. j. titu. proxi. & in l. posthumo. C. de bo. poss. contrata. Sed dato, ꝙ illa opi. esset vera, de qua videmus in vlti. arti. istius l. potest dici multiplici rōne, ꝙ isto casu non tolleretur primum testamentum per secundū. Prima ratio est. qa non semper intentando cōtratab. filius videtur approbare testm̄, vt rescindat tunc demū, quādo esset adita hæreditas per hæredem institutū: quo casu contratabu. rescindunt testamentū de iure prætorio, & non reducunt rem ad causam intestati: vt l. filiæ. C. de colla. & est glo. not. in l. vt liberis. C. eo. Sed quando cōtratab. intentarentur, non adita hæreditate, ꝙ fieri potest: vt l. nō putauit. §. si alio. ff. de contratab. & l. illud. e. ti. tūc contratabulæ habent eundē effectum, quē habet ius dicendi nullū, quia iudex debet declarare testamētū non subsistere: ita dixit not. Ange. in l. filio. §. contratab. ff. de inoff. testa. Et probatur clare in l. filiū. in prin. ff. de contratab. vbi text. dicit, ꝙ qn̄ hæreditas non est adita, & filius in ptāte, qui est exhæredatus, possidet exhæredatus ab intestato pro parte sua, & emancipatus pōt intentare contrata. ex quo datur intelligi, ꝙ contratabulæ tunc non rescindunt testamentum: quia sic hæres non esset in causa intestati: cuius contrarium dicitur ibi in textu. restringere ergo tex. in §. si prius. ad causam quando adita esset hęreditas, hoc esset extraneū. Præterea ex ista rōne sentiunt Moderni, licet non bene forma inducta ad diminutionem, & impugnationem non debet operari contrarium effectum: vt l. falsa. §. fina. de condi. & demōstra. & l. si quis solidum. j. de hæred. insti. Sed approbatio quæ fit contratabulādo, fit ad finem impugnandi, & rescindendi testamentum: ergo non debet operari, ꝙ secundū testamentum tollat primū. †Præterea dicunt Moder. donec pendet bon. pos. contrata. non pōt peti bo. pos. secundùm tabul. & l. illud. §. fin. ff. de contratab. ergo interim non posset saltem ex capite iuris prætorij agnosci hæreditas ex secundo testamento: & sic non tolleretur primū. Sed ista ratio non videtur sufficiens, quia filius intentata bo. pos. posset eam repudiare, & sic testamentū remaneret confirmatum simpliciter post contrata. intentatas actu, & daretur possibilitas agnoscendi hæreditatem de iure prætorio: & istud sufficit, vt tollatur primum testamentum. Præterea dicunt hic Moder. ꝙ conualidatio testamenti de iure prætorio superueniens post mortem testatoris, non tollit primū testamentū validum: per notata per Bart. in l. cū in secundo. j. tit. proxi. Sed illa ratio aliter non declarata oñdit ignotū per ignotius, vel saltem explicat id, qđ Bal. expresse reprobat rōne ꝑdicta. Et ideo ꝓ approbatione huius rōnis debes dicere, ꝙ post mortē testatoris fuit quæsitum ius hæredibus institutis in primo testō, per qđ secundum testm̄ nō valebat. Filius ergo qui post mortē putat approbare testm̄, hoc non pōt ad ꝑiudicium iuris quæsiti: ergo vt l. si post mortē. §. fin. ff. de contrata. Facit optime qđ solēniter tradit Bart. in l. si indebitum. §. j. ff. rem rat. hab. & tex. in l. prætor. in princ. ff. qui po. in pign. habe. Secundo modo potest intelligi ista opi. ꝙ ad hoc vt secundum testamentū tollat primum, satis est, ꝙ sit possibile testamētum cōfirmari de iure prætorio qn̄cūq;. ¶ Contra quā opi. insurgunt hic Moder. dicentes ꝙ ista opinio concluderet, ꝙ semper secūdū testamentum, in quo filius est præteritus, etiā si non sint instituti in eo venientes ab intestato, tolleret primū cōtra legem nostrā. Nam semper quicunq; sit institutus filius pręteritus, potest approbare testamentū: vt cōiter d. Bar. & doct. in d. l. filio ꝑterito. & in l. j. §. si filius. ff. de leg. iij. Tu autē considera, ꝙ forte Bal. sensit testamentum non posse approbari per filium de iure prætorio, nisi fauore venientium ab intestato: sicut vidimus, ꝙ quando filius decedit viuo testatore, confirmat̄ testamētum de iure prętorio, nisi cùm sint instituti venientes ab intestato: vt l. posthumus. versicu. idem certa. infrà, titul. proximo. Pro ista opinio. facit fortiter id quod tradit Barto. ad propositum in l. si quando. §. generaliter. C. de inoffi. testamen. vbi dicit, † quòd quia exhæredatio vel institutio filij est introducta pro solennitate formali, ideo voluntate filij nō potest tolli. Vnde etiam si filius consentiat præteritioni, nihilominus ꝑteritio reddit testamentum nullum. Et ista opinio forte est verior de iure, quia solennitati formali inductę à lege nō videtur posse renunciari: vt lege, nemo potest. infrà, de legatis primo. quamuis sit inducta in fauorem filij: hoc probatur ex dicta l. filio præterito. vbi tex. dicit, quòd de iuris subtilitate testamentum est nullum: quod non posset, si filius posset renunciare fauori proprio: vt lege, si quis in conscribendo. C. de pact. Aequitas ergo ibi introducta contra regulas iuris non videtur extendi vltra casum ibi expressum, id est qn̄ non sunt instituti venientes ab intestato, quia non est eadem ratio in isto casu: vt lege, Iulia. §. hoc caput. ff. de ritu nuptiarum. licet in forma inducta ab homine in fauorem partium possit consensu partium tolli: vt est casus nota. c. finali. §. primo. de leg. & tenet Imol. in c. prudentia. eodem titulo. Et benefacit text. cum glos. in capi. statutum. §. in nullo. de rescrip. libro sexto. nihilominus cùm apponitur à lege, hoc non videtur permitti: quia quo ad annullandum actum, durius agimus cum lege, quàm cum ministro legis: vt lege, si libertus. ff. de iure patro. & plene declarat Bar. in l. si insulam. ff. de verbo. obl. Et ideo in rescriptis gratiosis seruatur, quòd pars non potest renunciare formæ adiectæ in fauorē sui: secūdū gl. no. in cle. j. de conces. præbē. in versi. igitur infra mēsem. & in c. ꝗuis. de præb. lib. vj. Et ista opi. ꝓcedit multū ꝓbabiliter de iure, & solueret hoc difficile ar. factū cōtra ipsam. Sed tamen ista opi. non placet ratione ꝓximè dicta, quia non est verū, ꝙ approbatio facta post mortem de iure prætorio possit inducere hunc effectum. Posset etiam contra istam opi. Bal. adduci ratio multum colorata: quia sicut successio contra voluntatē defuncti, quæ fit de iure ciuili, ꝑ querelam extinguit successionem, quæ fit de iure prætorio per contratab. vt l. filio. §. contrata. in tex. & in glo. & hoc ibi declarat Ange. ff. de contra. ita videbat̄ dicendū, ꝙ ex quo primum testamentū remanet validū de iure ciuili, esset potentius, q̄ secundum qđ remanet validum de iure prætorio. Sed potest responderi, ꝙ hoc facit voluntas testatoris, quę magis est pro secundo testamēto, q̄ pro primo, vt præualeat testamentū secundū, & non primum: quia in conseruatione vltimæ voluntatis volūtas testatoris debet potissime attēdi, si non repugnat omnino legi: vt l. in conditionibus primum locum. ff. de condi. & demon. Et quia ista lectura siue intellectus ad d. §. si prius. merito quocūq; modo etiā eam intelligas, est reprobata: & primus etiam intellectus ad hanc secūdā lecturam nō procedit: quia vt j. videbis, non est verum ꝙ filius contratabulādo testamētum videatur illud approbare. ideo Ange. hic posuit tertium intellectum ad d. §. si prius. dicens, ꝙ ibi secundum testamentum tollebat primū, non obstante præteritione, quia præteritio ibi nō considerabat̄, cū testamentū aliàs non esset solēne. Vnde perinde est, ac si simpliciter esset factū sc̄dm testm̄, in quo essent instituti veniētes ab intestato sine aliqua pręteritione. Sed istud est dicere de directo cōtra ꝑdictum casum: quia si præteritio ibi non curatur, ergo non daretur bo. pos. contrata. qđ est manifeste contra illum tex. ¶ Præterea tunc non dentur contratabulæ, quia testamētum est imperfectū ratione solennitatis: vt l. qđ vulgo. in fi. ff. e. in text. & gl. qn̄ testamentū imperfectū nullū habet effectū: sed qn̄ habet effectū saltē tanq; volūtas intestati, sicut in casu nr̄o: tunc expugnatur saltē, tanq; vltima voluntas, & consideratur in eo defectus præteritionis. sicut ipse Ange. met fatetur hic, & Bart. in d. §. si prius. & ista sufficiant vltra ea quæ dixi in voce. Ad materiam tn̄ istā vide quædam d. Io. de Imo. hic, & tex. in l. si quis legatum. in prin. ff. de fal. vbi probat̄ ꝙ qn̄ testm̄ est imperfectum ratione solēnitatis extrinsecæ, tunc non potest dici testamentū non iure factum. Et sic videtur, qa præteritio filij in annullatione testī nō cōcurrat cū nullitate, q̄ surgit, quia testm̄ est imperfectum. Nam ille alius intellectus ponit̄ hic pro quarto à Ioā. de Imo. ꝙ in §. si prion⁹. filius succedebat ꝑ vn̄ liberi, & nō per bono. pos. contrata. & manifeste contra illū tex. dū dr̄, ꝙ filius petebat bo. poss. cōtra aliquē institutū in secundo testō, ꝙ non esset verū, si succederet ab intestato per vnde liberi. ¶ Et præterea vt dicit Io. de Imo. & bn̄ secundùm hunc intellectum vocaretur filius præteritus ex testamento min⁹ solēni, vna cū institutis ex eo ꝙ testm̄ est quædā successio intestati: vt dixi, & est casus in §. si. sępe allegato. Sed hoc est expresse contra tex. ī d. §. si. q ex sua dispositione vocat eos, q. habēt voluntatē defuncti, & conseruat volūtatē defuncti: ergo filius si nō habet volūtatē defuncti, nō debebit, ex illa vocari. Cuius intellectus fuit expeditus cū secūdo, & cū opi. Bal. vnde non est aliud dicendū. ¶ Sextus intellectus, quē hic refert Ioan. de Imo. quosdam posuisse, vr̄ multum probabilis, & coloratus. dicūt enim isti, ꝙ ideo in §. si prius. sc̄dm testamentum tollit primum: quia cū essent instituti in eo veniētes ab intestato, poterat confirmari de iure ꝑtorio in vita testōris: vt l. posthumus. §. idem & circa. j. ti. ꝓxi. Sed testamentum qđ viuo testatore potest valere de iure ꝑtorio, tollit primū: sc̄dm Bar. in l. cū ī secūdo. j. tit. ꝓxi. ergo tale testm̄ potuit pri⁹ testamentum tollere. Sed ista opi. nō placet qbusdā Moder. quia tunc testm̄, qđ valeret de iure prætorio tollit primū, qn̄ semp valuit ab initio de iure ꝑtorio: & verè ita loquitur tex. in l. cū in scdo. in fi. j. ti. ꝓxi. Sed in casu nr̄o sc̄dm eos testm̄ fuit nullū ipso iure à principio: patet, qa confirmat̄ postea moriente filio de æquitate ꝑtoria: vt d. §. idē & circa. ergo prius non valuit de iure prætorio. †Pro ista conclusione adducitur simile per Ioan. de Imo. quia videmus, ꝙ quando posthumus est præteritus, licet sit possibile ipsum nasci, nō tn̄ ex hoc solo rūpitur testamētum: vt l. si aīo. §. j. j. eo. Eodē ergo modo dicam⁹, ꝙ ex quo testm̄ qđ à prin. est nullū, licet sit possibile, ꝙ tunc conualidetur, ista possibilitas debeat attendi. Sed ista similitudo cū reuerētia nō est bona: quia in posthumo non nato, si attenderet̄ possibilitas rumpendi, resultaret annullatio testamēti: sed in casu nostro resultaret conseruatio testī. q̄ est fauor: vt l. placet. §. eo. & maxime qn̄ conseruatur istđ testm̄, qđ est propriè voluntas testatoris vltima: nā primum testm̄ nō pōt dici eius voluntas post secūdū factum, quia per secundā vr̄ recessisse à prima: vt l. diui. §. licet. j. de iure cod. Et ꝓ sustentatione isti⁹ opinionis, q̄ est multum colorata, pōt dici, ꝙ licet vere testamentum sit nullum, in quo filius est præteritus, si sunt instituti in eo venientes ab intestato: tamen propter spem recoualescentiæ, q̄ pōt eueniri per mortē filij ī vita testōris, nō dicat̄ totalr̄ nullū, quo ad effectū iuris: sed potius esse in pendēti, sicut d. In. in simili in c. nisi cùm pridem. §. j. extrà, de renū. ꝙ collatio facta de beneficio nullitatis non dicitur oīno nulla, sed potius esse in pendenti, si nullitas surgit ex inhabilitate dispensabili per superiorem. Pro ista cōclusione facit optime tex. Inst. de hære. secundo li. §. j. vbi dicitur, ꝙ filio præterito testm̄ est nullum, intantum ꝙ licet fili⁹

moriatur viuo testatore, testamētū nō recoualescit: ex quibus verbis datꝛ intelligi, ꝙ si esset spes reconualescentiæ viuo testatore, testamentū non diceretur omnino nullum. Facit optime text. & qđ ibi p gl. in l. sed & si quis. §. j. ff. de vsufru. vbi probatur, ꝙ dispositio q̄ inspecto statu pn̄ti habet se ī mō, nihilominus dicitꝛ esse in pēdenti, si sit spes, ꝙ postea possit alterari & extingui. Vnde iste sextus intellect⁹ habet multū coloris, mihi tamen plus placet primus intellectus positus hic per Bartol. maxime ne duo specialia cōcurrāt in d. §. si prius. fauore veniētiū ab intest. videlicet ꝙ testamētum minus solēne valeat, & ꝙ defendatur à vitio p̄teritiōis, si filius moritur viuente testatore. Nam in §. idem & circa. nō erat defect⁹ in testamento, nisi præteritionis duntaxat. ¶ Ponitur ergo septimus intellectus, q fuit excellentissimi doc. dn̄i Odo. de Bar. de Perusi. in repe. l. hac consultissima. §. fina. de test. Dicit enim iste subtilis doct. ꝙ in §. si pri⁹. testamētū in quo filius fuit præteritus, non est nullū ipso iure, speciali rōne: qa cū in primo testō filius fuisset exhæredat⁹, si dicerem⁹ ꝙ scđm testamētum esset nullū ipso iure, sequeretur ꝙ id qđ est introductū in fauorē filij, conuerteret in eius odium: cōtra l. ꝙ fauore. cū materia. C. de legi. Quòd aūt istud sequatꝛ, pbat, qa si scđm testamentū fuit nullū ipso iure, ergo primū nō est sublatū, in quo fili⁹ fuit exhæredat⁹. Hoc aūt esset in odiū filij, qa sublato prīo testō fili⁹ manifeste pōt dicere nullū scđm testamētū si vult, nec grauatur ī aliquo onere pbandi, quinimo habebit remedium, qđ erit remedium diuturni⁹. s. ius dicendi nullū: sed si primū testamentū non sit sublatū, tunc filius saltem de iure Digesto. grauaretꝛ onere probandi, ꝙ non legitimè fuit exhæredatus: vt patet in l. liberi. & in l. oīmodo. C. de inof. test. Itē habet q̄relā, q̄ extinguitur quinquennio, & nō trāsmittitꝛ nō p̄parata: vt l. si quis filiū. §. fi. C. de inof. test. & sic annullatio testi inducta ad fauorē filij, cōuerteretꝛ ad odiū: quē intellectum subtiliter impugnat hic Io. de Imo. & verè est cōtra tex. in rōne sui, vel ex mente sua in l. iij. §. fi. s. eo. de cuius inductione dic, vt hic per Ioā. de Imo. Sed vltra dicta sua est respondendū ad fundamētū, qđ deduxit prę fatus doc. cui Io. de Imo. nō respondet. Dico ergo, ꝙ quando actus esset null⁹ alio respectu, q̄ꝫ ex defectu formæ, tunc procedit regula præall. Casus est in l. nō eo minus. C. de proc. & in l. si dolo. C. de rescin. ven. & tenet gl. & Bar. post eam in l. eleganter. in princ. ff. de do. Sed quando act⁹ est nullus ex defectu formæ, tūc etiam si non esset fauor illius, cuius fauore forma debet seruari, act⁹ tn̄ est nullus ipso iure. Casus est expressus in c. j. de reb. eccle. non alienā. in vj. in verbo, præsertim. & in l. si fundus. in prin. ff. de reb. eo. & tenet Bar. in l. cū hi. §. eam autem. ff. de transa. & est glos. ordinaria iuris canonici in c. j. extrà, ne sede vacan. Operatur tamen fauor illius, pro quo forma est inducta, ꝙ possit ratificare actum, si vult: & in l. filio præterito. s. alleg. & probatur. xij. q. ij. c. si qua de reb. Hoc tamen non est verū simpliciter, sed est speciale in ecclesia, vt dicit gl. pal. ꝙ qn̄ in testamento nullo sunt instituti venientes ab intestato: vt s. dixi in secūda oppo. ¶ Sequitur octauus & vltimus intellect⁹, quē hic Io. de Imo. qui dicit, ꝙ in §. si prius. scđm testamentū non tollet primum ipso iure, nec directo, siue immediate, sed tn̄ mediatè tolletur primū testm̄ p scđm hoc modo, quia filius poterat cōtratabulare scđm testm̄, qm̄ ius cōtratabulandi competit suo præterito, sicut emācipato: vt in l. s qui in ptāte. in prin. ff. de le. p̄stā. & l. fi. C. de lib. pręte. Expugnato autē secundo testamento per cōtrata. auferꝛ hæreditas heredibus primi testamēti: qa fili⁹ rumpendo debet rūpere sibi, & ad vtilitatē suā: vt l. pe. j. ti. pxi. & ibi p Bart. Quòd aūt hoc sit verū, probat: quia potestas contratabulandi cōpetit filio in ptāte, sicut emancipato: vt in §. eadē. Institu. de hære. quæ ab intesta. deferun. Sed emancipatus isto casu posset contratabulare, vt fatetur omnes: ergo similiter & suus. Sed ista ratio cum reuerentia nihil valet: qa priuilegiū conceditꝛ suis pręteritis, qđ emancipatis præteritis. Sed in casu nostro licet emancipatus reperiatꝛ præteritus, quia secundum testamentū tollit primū, cū valeat suis, tn̄ nō reperitꝛ præteritus, quia secundū testamētū tollit primum: & sic filius non reperitur p̄teritus, cùm sit exhæredatus in primo casu d. §. si prius. Præterea ista positio videtur esse expresse cōtra tex. in l. iij. in fi. s. eo. vbi tex. dicit, ꝙ si filius est præteritus à primo gradu, & exhæredatus à secundo, non attento primo gradu testamentum incipit à secundo. Sed hoc non esset verum, si filius per contratab. possit repugnare primū gradum, non aduocando hæreditatem ad se p contratab. in effectu, extingueretꝛ secundus gradus: qđ ibi negatur. sicut ergo ibi primus gradus nō tollit scđm, etiā per viam contratabularū: ita nec scđm testamentū, qđ fuit nullū ipso iure, poterit cōtratabulari in pręiudiciū primi testi, in quo filius fuit exhæredatus necessitate: pōt reddi ratio diuersitatis, si rectè inspicias. Vnde Raph. qui sequitꝛ hāc opin. Io. de Imo. in sua repetitiō, quā fecit de ista l. dicit, ꝙ in casu illi⁹ l. iij. ī fi. filius posset mutando contrata. destruere secundum gradum. qđ vtrum sit verum dicetur postea. Secundò contra istam opinio. arguo sic: Sicut se habet primus gradus ad secundum, quando primus gradus valuit, ita se habet primū testm̄ validū ad sequēs, inualidum ratione pręteritionis: nā vtroq; casu hæreditas ipso iure versatur tā in primo gradu, q̄ꝫ apud hæredes primi testamēti. Sed stāte primo gradu, à quo filius fuit exhæredat⁹, contrata, nō pn̄t intentari contra secūdū gradum: vt est gradus in l. non putauit. §. j. ff. de contrata. & in l. si posthumus. in princip. j. eod. ergo similiter stante primo statuto nō poterunt intentari cōtrata. cōtra secundum testamentum. Tertiò hoc deducitur manifeste ex textu in §. si pri⁹.

dr̄ ibi em̄, tunc cōtrata. pn̄t dari, qn̄ remoto filio instituti ī testō vocarentꝛ ad hæreditatem: qđ verbum pōt intelligi, vt s. dixi, siue filius moriatur ante testamentum, siue moriatur post quandocunq;, siue viuat, siue non velit cōtrata. testamentum: vel qđ est fortius, repudiet bo. poss. tacitè vel expresse. Ex quo tex. manifeste colligitur, ꝙ etiam si filius non intentet contratab. nihilominus hæres institutus in illo testamento poterat succedere. Sed hoc esset impossibile, si ista opinio esset vera in casu illius legis: ergo sequitur, ꝙ iste intellectus nō est bonus. qđ autem esset impossibile: quia si p secundū testamentū non esset sublatum primum, ergo ex primo succedebatur, & nō ex scđo: & cōsequēter instituti in scđo nō poterant succedere. Vnde q̄ꝫ q̄ꝫ iste doc. dicat, tenenda est opi. Bar. hic posita: contra quem tamen arguit hic Raph. in sua repeti. dicens, quòd licet filius emancipatus non vocetur ad successionem intestati, de iure ciuili: vocatur tamen de iure prætorio, ex tacita voluntate defuncti, vt l. si quis cùm nullum. & l. conficiuntur. §. j. j. de iure codicil. Vnde in d. §. si pri⁹. non erant instituti venientes ab intestato, qui tenerent primum locum, cùm filius præteritus præcederet eos: ergo impossibile est quòd priuilegium concedatur ibi, quia sint instituti veniētes ab intestato. vt enim declarat Bar. in §. si prius. & tenent cōiter do. in l. hac consultissima. in fin. prællegata. priuilegium qđ ibi conceditur, si sint instituti tenentes primum locum ab intestato. Sed ista ratio potest faciliter tolli dupliciter. Primò quidem, quia non est verum, ꝙ filius emācipatus teneat primum locum ab intestato ex tacita voluntate defuncti, imo est contra glo. quæ dicitur esse sing. & satis probatur ibi in tex. in l. j. §. vel maxime. in fi. gl. magnæ. ff. de colla. bono. quā allegat Bal. in l. si emancipati. C. de coll. & in l. si quis cùm nullum. in prin. j. de iure codi. & hanc responsionem approbat hic Pau. de Cast. in sua repe. Vel potest dici, & est melior responsio, quòd in §. si prius. erant instituti aliqui pares in gradu ipsi filio præterito. i. alij filij emancipati, vel sui, vel nepotes ex filijs, qui succedunt in gradu paterno mortuo patre: vt lege, Gallus. per totam l. j. eo. Sed ista responsio non videtur posse stare ex his quæ tangit Rapha. in repet. huius legis: dicit enim, ꝙ l. hac consultissima. §. fi. non habet locum, nisi quādo omnes qui vocantur ex primo gradu ab intestato, sunt instituti: quia cū tex. indefinite dicat, ꝙ primū testm̄ tunc demum tollitur, quando sunt instituti in eo veniētes ab intestato: ergo indefinita æquipollet vniuersali: vt l. si plurib⁹. j. de le. ij. facit vt omnes debeāt esse vocati. Sed hoc vr̄ cōtra tex. expresse in l. ij. in fi. j. de iniust. test. cū iurisconsult. ponēs eundem casum vtitur numero singulari, dicens ꝙ secundum testamentum tollit primū, quando in eo scriptus est, q ab intestato venire potest: & sic non requirit omnes esse scriptos, nisi restringas illum textū ad casum, quando vnus solus frater esset, qui posset succedere ab intestato: qđ est diuinare. Præterea text. in d. §. fin. dicit ꝙ voluntas testatoris in illa successione intestati debet seruari: ex quo datur intelligi, ꝙ electio testatoris est libera, dummodo eligat aliquē ex venientib⁹ ab intestato, qui sint in primo gradu: & hoc expresse est de mente d. §. si prius. Quinimo est casus pro ista opinione in l. posthum⁹. §. idē. & c. j. titu. proxi. qui text. etiā secundùm Rapha. intelligitur, quando sunt instituti venientes ab intestato, & tamen non est dubium, ꝙ non omnes ibi erant instituti, quia non fili⁹, q fuit præterit⁹. vnde ista sunt somnia cū reuerentia. Ipse aūt do. Raph. hic duo facit: Primo quidem impugnat dicta Bart. inquantum dixit in §. si prius. ꝙ scđm testamētum, in quo sunt instituti veniētes ab intestato de iure ciuili, nisi prius declaret, ꝙ nollet id valere. & vltra rationes, & ll. s. allegatas in hoc articulo adducit ipse vnam l. & vnam rationem: & primò dicit, ꝙ ista opinio per l. Gallus. §. idem credēdū. ver. nam & si filius. & per eandem l. in ver. & bene. & in §. in omnibus. ī quibus, & maxime in d. ver. nā & si filius. erat post nepotem præteritum institutus pronepos, qui tenebat primum gradum ab intestato post nepotem: & tamen ille tex. præsupponit, ꝙ si nepos est præteritus, rumpit testamentū: & hoc cōcedit etiam Baro. sed itā demū, si nepos velit: vnde patet, ꝙ ad illa iura est facilis rn̄sio. Scđò adducit ipse rationē: quia si testamentum valeret ante deductionē filij, tunc post mortē patris filio pręterito & instituto veniente ab intestato, res non esset in causa intestati: quia quandiu est locus successioni ex testō: nō succeditꝛ ab intestato: vt l. quādiu. ꝺ acqui. hęre. Sed constat, ꝙ incōtinenti res dicitur esse in causa intestati, secundùm eum: ergo sequitꝛ, ꝙ etiā in instituto testamentum erit nullum incontinēti. Sed cū reuerentia istud assumptum erat probādum: quia tex. in l. fi. j. eo. & in l. j. in fi. si tab. testa. nul. extat. & in l. is qui in ptāte. de leg. præst. qui dicunt, ꝙ filio præterito post mortem patris res est in causa intestati, non loquuntur qn̄ pari gradu fuit institutus. Text. autem in d. l. si duo. cū dicit rē esse in cā intestati, expresse loquitur post intentatas cōtratab. à filio: vn̄ ista ratio non habet propositū, nisi aliter probetꝛ. Mihi tn̄ placet conclusio p̄dicta, per ea q̄ s. dixi. & per tex. valde no. iuncta gloss. sua in l. ventre. in vlti. respōsō. j. de acquir. hæredit. vbi dicit, ꝙ si posthumus est præteritus, & filius emancipatus institutus, ꝙ etiam pleno ventre succurritur emancipato. s. vt ibi glo. exponit, vt possit petere ac. poss. contrata. & additꝛ ratio §. fi. qa oīno in illa parte, in qua est institutus alterutro, & nō vtroq;: qa ī casu, ꝙ posthum⁹ nascatꝛ & q ē p̄terit⁹ nō pōt eē hr̄s, nisi ab ītestato: & sic cōcluderetꝛ, ꝙ testm̄ est nullū, & añ declarationē filij, puta si valeret añ declarationē, possit dari casus, ī quo ī vtroq; casu seu euētu. i. siue posthum⁹ nascatꝛ, siue nō, filius institut⁹ esset hr̄s ex testō: verbi gra

bi gratia, si posthum⁹ moreret, anteq̃ declararet testm̃ esse nullũ. & illa opinio est magis iuri consona. Nam si opinio Barto. esset vera, mirabiliter haberem⁹ restringere l. penult. C. de posthu. hæred. C. insti. vbi tex. dicit, q̃ si posthum⁹ q est p̃teritus, post mortem pr̃is nascit, & incõtinenti morit, antequã nullã emittat vocem, testamentum remanet ruptum: & nisi esset institutus alius fili⁹, scd̃m opi. Barto. hoc non esset verum: quia ex quo posthumus non potuit declarare voluntatẽ suã, dicẽdũ erit testamentũ valere, quia est nimis restringere l. illam. ¶ Quintò principaliter ponit hic Rapha. opi. suam ad §. si prius. & in effectu concordat cum intellectu Io. de Imo. s. relato. & vult, q̃ in §. si prius. esset præteritus filius in potestate, & q̃ secundũ testamentũ non tollat primũ ipso iure, sed filius cõtratabulando scd̃m testamẽtũ aduocet hæreditatẽ à se, & in effectu tollat primũ. Quòd autẽ istud sit possibile, probat multis rõnibus, anteq̃ veniat ad exponẽdũ tex. in d. §. si prius. Prima ratio sua fundatur ex l. non putauit. §. à primo. j. de cõtratabul. quã Bar. intellexit in filio in potestate preterito à primo gradu, & exhæredato à secundo, licet hic intellexerit eã in filio emancipato. Sed ipse tenet intellectum priorem, ex quo arguit sic ad propositum nostrum, sicut in d. §. secundus gradus non tollitur per primum, in quo filius fuit præteritus: vt l. iij. §. fina. s. eod. ita in casu nostro secundum testamẽtum, in quo filius fuit præteritus, non tollit ipso iure primum: vt in l. nostra. & sic patet, q̃ isti duo casus sunt pares. Sicut ergo in d. §. à primo. contratabu. intẽtatas à filio põt tolli secund⁹ grad⁹ in effectu, ita hic poterit tolli primum testamentũ, si filius contratabularet scd̃m. Sed ad istam inductionem respondeo, q̃ si rectè inspicias tex. in d. §. si à primo. non potest intelligi à filio in potestate præterito. Dicit enim ibi text. q̃ contra illum gradum competũt contratabulæ, in quo hæreditas reperitur esse tempore mortis defuncti: id est, ex quo potuit adiri hæreditas, vel peti bo. pos. secundũ tabu. Sed filio p̃terito neutrũ istorũ potest fieri, vt probabo: ergo non possent competere cõtratab. Quòd aũt fieri nõ possit patet, quia secũdũ cõem & verã sñiam, de qua plene scripsi approbando plenè eas in l. posthumo. C. de cõtratab. testamentum in quo filius est præteritus, est nullum vtroq̃ iure. s. ciuili & prætorio: ergo nõ possunt dari scdæ tabulæ ex illo testamẽto. Primũ probat in l. posthumus. in prin. ver. & circa. j. titu. proxi. in quibus patet, q̃ filio mortuo in vita patris testamentum conualescit de iure prætorio, ergo prius erat nullum de iure illo, secundũ l. fina. ff. si tab. test. nul. exta. vbi dicit, q̃ filia præterita post mortem potest petere bo. pos. vnde liberi perinde ac si tabulæ testamenti factæ non fuissent. Sed hoc esset falsum, si testamentum valeret de iure prætorio ante expugnationem: quia durante causa testamenti non debet venire ad causam intestati: ergo &c. Vnde Bar. in d. l. non putauit. §. à primo. ideo tenuit, q̃ text. ille posset intelligi in filio in potestate præterito, quia poterat peti bo. pos. secundũ tab. sic sentit, q̃ testamẽtũ valeat de iure prætorio. cuius cõtrariũ ipse tenet in l. filio p̃terito. j. tit. proxi. Scd̃o arguit ipse Raph. qa filio emãcipato cõpetit bo. pos. cõtratab. quasi rescissa capitis diminutione. i. quia perinde habet ac si esset in potestate: vt l. sed cum patrono. §. fin. j. de bo. poss. Sicut ergo in casu nostro filio emancipato competeret bo. pos. cõtratab. vt oẽs fatentur: ita vr̃ competere filio in potestate: quia non plus debet operari fictio, q̃ veritas: vt not. in l. si quis in graui. § fi. ad Syll. Sed huic rationi fuit s. respõsum, respondendo dictis Io. de Imo. q̃ causa diuersitatis inter filium suum & emancipatum isto casu nascitur ex hoc, quia quo ad ius potestatis, fictio non operatur tm̃, q̃tũ operatur veritas. Non enim redditur testm̃ nullũ ex p̃teritione emancipati, sicut ex p̃teritiõe sui: ex qua diuersitate resultat ĩ casu nostro, q̃ ĩ filio ĩ potestate, si secundũ testamentũ non valet, filius non reperit p̃terit⁹, ex quo est exhæredatus in primo: qd̃ valet: ergo non habet cõtrabulas, q̃ dant soli p̃terito: q̃ rõ cessat in emancipato, quia testamentũ à quo est præteritus, nõ est nullũ ipso iure: & ideo tollit primũ, & sic filius non reperitur esse institutus. Cũ ergo dr̃, q̃ idem fauor, quo ad cõtratabulas, debet verè existenti in potestate, qui debet fictè existẽti: est concedendũ cæteris paribus. i. si vtercq̃ reperiat præteritus. Sed iste non est casus noster, vt s. declaraui: & per ista respondetur similiter tertio & quarto argumentis suis: qa cũ ipse dicit, q̃ ex quo testm̃ annullatur fauore filij, debet annullari ad eius vtilitatẽ: ar. l. si vero. §. itẽ q̃cq̃. so. ma. & l. qui proprio. §. pro. curator. j. de ꝑcu. ꝑ quo sunt tex. in materia in l. pe. & ibi per Bar. j. de in. testa. & in l. nam & si. in fi. co. ti. Et quia absurdum esset plus concedi filio emancipato, quàm suo, Nam ex suprà dictis patet responsio: non enim filius põt aduocare ad se hæreditatem, tanq̃ præterit⁹, si primũ testamentum valet, vt ipse fatetur: quia iam non est p̃teritus, vt dixi, nec sequit aliqua absurditas, q̃ filio in potestate instituto minus concedatur, q̃ filio emancipato præterito, cũ cõtratabulæ vt dixi non cõpetant nisi præterito. Quintò arguit ipse, qa scd̃m testm̃, in quo filius fuit præteritus, valet iure prætorio, possit peti bo. pos. secũdũ tab. ex eo ergo potest cõtrata. & p cõsequẽs tollit primũ testm̃. Sed istud argu. procederet retẽta sua opinione, & illorũ, qui tenent q̃ testamẽtũ in quo filius est præteritus, valet de iure p̃torio. cuius cõtrariũ suprà dixi. † Quinimo si testm̃ semp valeret de iure p̃torio, nõ esset opus cõtratabulare: qa p scd̃m ipso iure esset sublatũ primũ: vt l. cũ in secundo. in fi. j. de iniust. rup. & ibi per Bar. Reiectis etiam istis opinionibus, tenenda est opi. Bart. quam s. dixi, quòd ille tex. loquitur in filio emancipato: non tamẽ est necesse intelligere, vt intelligit Bar. illum §. si prius. q̃ ibi sunt instituti venientes ab intestato, quia sensus literæ põt stare sine hoc, intelligendo tex. hoc modo: quia tunc filio emancipato præterito competunt contratabulæ contra secundũ testamentũ, qñ remoto filio. i. exhæredato, vel mortuo, vel repudiante cõtratabulas tacite vel expresse testamẽtum scd̃m esset tale, qa ex eo hæres instrumenti posset succedere, & esset potior institutis in primo testamento: qd̃ eueniret, si scd̃m testamẽtũ esset factũ solẽniter, & hæres in eo esset capax: sicut dicit in l. qd̃ vulgo. j. de cõtratabul. Melior tñ videtur intellectus Bar. ex eo qa tex. dicit scd̃m testm̃ fuisse imp fectũ: qd̃ verbũ propriè testamẽtũ significat, deficiens propter solennitatem extrinsecã: vt patet in l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. & in authen. de test. imperfec. in prin. Testamẽtũ autẽ, in quo filius est p̃teritus, dicit quidẽ perfectũ, sed nõ iure factũ, vel iniustũ: vt est casus clarus in l. si quis legatũ. in ver. perfectũ. ff. de fal. & in l. ij. §. j. in vlti. ver. quemadmodum test. aper. vbi testamẽtũ imperfectũ ponit tanquam diuersa species à testamẽto, nõ iure facto, & ille ll. maxime d. l. si qs legatũ. confundunt expresse dicta Rapha. in sua repe. qui nitit probare, q̃ testamẽtũ in quo filius est p̃teritus, dicitur imperfectũ: licet exhæredare vel instituere sit de solennitate testamẽti: vnũ tamẽ est de solẽnitate inducta in fauorem publicũ, sicut numerus testiũ, & sigilla in testõ in scriptis. Leges aũt quę dicunt testamẽtũ esse imperfectũ rõne solennitatis, nõ loquũtur de omni solennitate, sed de illa de qua modo dixi. Itẽ licet tex. in §. p̃terito. Insti. qui. mod. testa. infir. dicat quòd primũ testamentũ tollitur per scd̃m iure perfectũ: per hoc tamẽ nõ concluditur, q̃ testamẽtũ in quo filius est præteritus, qa nõ primũ, vt hic dicat imperfectũ: nõ enim ideo nõ tollit, qa nõ sit ĩperfectũ, sed licet sit pfectũ, nõ est iure factũ. Quòd aũt intellect⁹ iste Raph. stare non possit, dupliciter deducit ex tex. in d. §. si pri⁹. † Et primo ex dictiõe, quoq̃, ibi posita ĩ tex. quę est dictio implicatiua in l. seruus quoq̃. in prin. j. de hęr. insti. dicit em̃ ibi, q̃ tũc filius põt cõtrabulare testamẽtũ scd̃m, quãdo remoto quoque filio potiores essent in scd̃o testamẽto scripti hæredes: ex qua dictione implicatiua datur intelligi, q̃ etiam filio nõ remoto ipso iure testamẽtũ valebat, & tollebat primũ, & implicauit ibi illa dictio ad casum, non ad personas. Sic intellexit Raph. & nõ bene, dicens q̃ ibi dictio, quoque, erat superflua, vel abũdabat, quod inde est admittendũ, maxime in textibus iurisconsultorũ. Secundò hoc deducit, & alia rõne: quia illa verba, remoto filio, non debent restringi, sicut restringit Rapha. ad filiũ, qui à princ. omnino nõ posset expugnare testm̃: verbi gratia, ad filiũ exhæredatum, vel qui fuisset mortuus ante testamentũ: cũ enim de proprietate verborum possit comprehendere, etiã quando filius esset remotus contratab. per repudiationem tacitam vel expressam, dicemus q̃ etiã istos casus cõprehendat. Sed si filius in potestate fuisset preteritus, & sicut testamentũ esset nullũ ipso iure, licet transmisisset tempus petendi bo. pos. contratabul. testamẽtum non remaneret nullum, & sic nõ possent hæredes scripti succedere ex secũdo testamento, imo succederent instituti in primo: quinimo etiã si filius expresse approbaret testamentum, non conualidaretur secundum testamentum in p̃iudicio institutorũ in primo: vt s. dixi, & ipse Rapha. fatetur. Et per hæc sit expedita ista difficilis lex: & ad illum articu. quẽ s. tetigi, nunquid quando filius in potestate est præteritus, & alter filius est institutus, iuncto filio p̃terito institut⁹ possit dicere testm̃ nullũ: vide omnino not. per Bart. in l. si post mortẽ. §. si. ff. de contratab. & Bal. in l. posthumo. C. eo. Et ad intellectũ illius §. si prius. omnino vide q̃ not. Ang. in l. j. ff. de peti. hære. & in §. ex imperfecto. sæpe alleg. & in l. ij. C. de posthu. hæred. institu. cuius dicta in his duobus vltimis locis refert hic Raph. in sua repeti.

SVMMARIVM.

1 ☞ Filius licet sit præteritus à primo gradu, sequens tamen gradus à quo est exhæredatus, valet.

2 Verbum, instituo, capitur quandoq̃ pro substituo.

3 Posthumus natus si testatore viuo moritur, cõfirmatur testamẽtũ de æquitate prætoria: secus autẽ, si moriatur post mortem testatoris.

SI à primo. Hoc dicit: Filius iam natus secundũ gradum à quo fuit preteritus, rũpit statim: posthumus autẽ cũ nascit, etiã si moriat post mortem testatoris. Scd̃a est ibi: quasi. Tertia ibi: sed & si ĩ posthumo. Quarta ibi: qm̃. ¶ † Not. primò, q̃ q̃uis filius est p̃teritus à primo gradu, sequẽs gradus à quo est exhæredat⁹ valet: vt l. iij. §. fi. s. c. ecõtra tñ, qa filius est exhæredatus à primo, & p̃teritus à scd̃o, gradus non vitiat: vt patet hic in vers. aditurus sit, ex quo datur intelligi, q̃ hæreditas poterat adiri ex primo gradu: & idem probat in l. posthumus. j. eo. Sed qrit de rõne diuersitatis, in qua assignat vna ratio, q̃ colligit ex dictis glo. in d. l. iij. in fi. qa secundus gradus depẽdet à primo. Vnde non est mirum, si rupto primo gradu per natiuitatem posthumi rũpatur scd̃s, tanq̃ depẽdens ab eo. Sed econtra primus gradus non depẽdet à secundo: & ideo rupto secũdo gradu nõ rũpitur primus, natiuitate posthumi: vt hic in fin. Sed quia illa ratio fuit ibi reprobata, quia non est verum, quòd secundus gradus dependeat à primo: ideo aliqui Moderni dicunt. s. Paul. de Cast. quòd ratio est, quia in l. nam & si. in fi. j. de iniust. testa. posthumus rumpẽdo primũ gradum inuenit hæreditatẽ in eo saltem in spe: & ideo ex cõsequẽti rumpat

seques gradus. Sed hic posthumus, rūpēdo scd̄m gradū à quo fuit ꝑterit⁹, nō pōt inueniri in secūdo gradu, cū sit in primo, q scd̄m gradū ꝑcedit. Sed certe vr̄ contra Bart. hic, & cōiter doct. qui dicūt, ꝙ ideo natiuitate posthumi secūdus grad⁹ pōt rūpi, quia in eo inuenitur hæreditas spe: & sic videt̄ ꝙ etiā ꝑcedens grad⁹ esset rūpēd⁹. Sed saluādo dicas, ꝙ reperit̄ hæreditas spe in secundo gradu, sed per prius in primo: & iō illa spes, q̄ est in primo gradu tanq̄ fortior attendit̄, vt dicat̄ esse hæreditas in primo magis, q̄ in secūdo. Ego autē in l. ij. in fi. s̄. eo. dixi, ꝙ qn̄ posthumus moriatur viuo testatore, hic nō posset dici, ꝙ hæreditas esset ī primo vel in secūdo gradu spe considerabili, quę posset rescindi: sicut dicit Bart. hic per l. Sempronius Attalus. j. de vsufru. lega. & per l. ij. §. j. s̄. vsufru. queadmo. caue. in quib⁹ iuribus probat̄, ꝙ ita tollitur vel extinguitur ius, quod est in spe, sicut ius qđ est in re: vnde nō bene vr̄ solui contrariū, qđ facit hic Bar. de l. nā & fi. §. rūpēdo. j. ti. pro. Dicēdū est ergo, & melius, ꝙ primus & secūdus grad⁹ pñt rūpi, licet hæreditas nō versetur in eis aliqua spe cōsiderabili, dūmodo sit possibile, ꝙ testamētum aliunde habeat effectum: ex quo enim testamentū valet, quo ad testatorē, & eius respectu dispositio fiat efficax, tali respectu cōsiderat̄ ruptura, & irritatio testamēti, nō respectu hæredis instituti in eo. ¶ † Scd̄ò no. ibi: ab initio &c. ꝙ testm̄ ī quo filius est præteritus, est nullū ab ipso primordio confectionis testamēti. & ex hoc infert̄, ꝙ non requiritur declaratio filij: dicit gl. ī l. filio ꝑterito. j. ti. ꝓxi. quā ibi rephendit Bart. & cōiter doc. Vn̄ dictio, quasi, hic nō significat improprietatem, sed expressionē veritatis. ¶ † Tertiò no. ibi: īstitu. &c. ꝙ verbum, instituo, aliquando capitur aliunde pro substituo. idē probatur secūdū vnam expositionē gl. in l. qui non militabat. §. fi. j. de hære. insti. ¶ † Quartò no. ꝙ q̄uis posthumus natus, si moritur viuo testatore, ex morte sua cōfirmet testamentū de æquitate prætoria: vt l. posthumus. in prin. j. ti. j. Sec⁹ tñ est, si moriat̄ post mortē testatoris. Et aduerte, qa gl. tua dicit hic fin. scd̄m Io. de Imo. ꝙ dispō l. posthum⁹. pall. q̄ concedit hoc priuilegiū scriptis in primo gradu, extēdit̄ etiā ad scriptos in secūdo gradu. Et hoc, qa licet dispositio illius l. sit exorbitans, & contra regulas iuris, est intolerabilis propter confirmationē testi. vt l. placet. s̄. eo. & ideo tolerat̄. Tu aūt dic, & melius, ꝙ hic nulla fit extensio, sed ꝓprietate verborū cōprehendit̄ quilibet gradus institutionis hæredū: dicit em̄ tex. ī l. posthum⁹. ꝙ script⁹ hæres pōt capere bo. pos. scd̄m tab. Sed ita pōt dici script⁹ hæres substitut⁹ sicut īstitut⁹: ergo de oīb⁹ pōt ītelligi. Nec habet locū hic tex. ī l. bonæ. §. hoc sermone. ff. de ver. sig. quia loquit̄ in actibus, qui fiunt vn⁹ post aliū ex interuallo, nō in his q simul fiūt & continent̄ vnica dispōne. ¶ In gl. vl. ibi: fauore testi. idē dicit gl. no. in l. ij. §. ex his. sup ver. posthumi. j. tit. ꝓxi. Et ista solutio vr̄ ꝓbabilior, secūdū Raph. & aliquos Moder. hic, q̄ solu. posita hic p Bar. q dixit, ꝙ ideo posthumus anteq̄ nasceret̄ nō rūpebat, qa non est in ptāte testatoris: vt l. fi. j. đ col. bo. Sed ista rō vel solutio nō vr̄ sufficiēs scd̄m istos: qa si posthumus haberet̄ ꝓ nato, cōsequēter etiā deberet hr̄i ꝓ eo, q esset in ptāte, saltem ficte, & sic esset su⁹. Nihil alle. ꝓ ista sua decisi. tu aūt vide text. qui hoc ꝓbat, Insti. de hære. q̄ ab intest, defer. §. interdū. vbi probat̄, ꝙ filius q redit ex captiuitate post mortē patris, q fingit̄ semper fuisse ī ciuitate, & sic tpe mortis pr̄is cōsequēter dr̄ esse suus, & ideo præteritus rūpit: vt l. Gallus. §. si eius. j. eo. dr̄ aūt su⁹ fictè, & non verè, secūdū glo. not. in l. lege Cornelia. s̄. ti. ꝓxi. Fictio em̄ fingēs super prin. incōtinēti, habet locū in eo, qđ ex actu principali sequit̄, tanq̄ accessoriū, & sibi cohærens: vt ꝓbat̄ in d. §. interdū. & in l. j. §. si ne pos. j. si quis à paren. fue. manu. vbi colligitur ꝙ fictio extendit̄ ad id qđ est accessorium antecedentis rei, sup qua principaliter fingit̄. Vel dic secundū Raph. hic & Moder. plenius declarantes, ꝙ iō posthumus non habet̄ ꝓ nato, qa sua interest: qnimo aliquo casu potest sua interesse, ꝙ nō habeat̄ ꝓ nato: verbigr̄a, si sit præteritus à primo gradu, & exhæredatus à sequēti: nā si haberet̄ pro nato, non rumperet gradū sequētē nascendo: vt l. ij. in fi. s̄. eo. Si aūt nō habet̄ ꝓ nato, rumpit: vt l. nā & fi. in fi. j. titu proxi. nā solutio gl. remanet aliqualiter dubia, qa reperitur ꝙ lex aliqñ fingit retro, quo ad rūpendū testamentū in fauorē filij: vt s̄. dixi, & est casus in l. si qs filio exhæredato. in fi. prin. j. tit. ꝓxi. & in l. proxi. in §. si filium.

> a ¶ Cōsuetudo generalis. Adde l. j. ff. ad Maced. l. naturale. in §. in his. ff. de acqui. re. do. & in §. pauonem. Insti. de rerum diuisio.

SVMMARIVM.

1. Testamentum secundum vt tollat primum, quid requiratur.
2. Consuetudo generalis est altera natura.
3. Fortunam seu casum tristem alterius expectare, turpe est.
4. Clericus in sacris constitutus an possit adoptare filium.
5. Relatiuum dicitur referre substantiuum, & præcedentis dispositionis qualitatem.
6. Nepos an succedet in suitate filij ab intestato.
7. Differentia inter successionem ab intestato, & successionem contra testamentum.
8. Filius ex filia, vel descendens conceptus viuēte auo, an possit ex persona sua rumpere testamentum.
9. Fictio vna cùm venit ad alterius consequētiā, duæ fictiones circa idem concurrere videntur.
10. Verbum præsentis temporis ponitur pro præterito.
11. Institutio simpliciter facta, si non potest valere purè, intelligitur facta sub conditione.

SI quis posthumos. Hoc dicit secundùm cōmunem intellectum: Impeditus generare per accidens, potest instituere posthumum. Impeditus autem generare propter turpitudinem à iure, non instituit posthumum illo modo generandum. Vel sic, secundùm alium intellectum: Qui nō pōt de facili generare, potest instituere posthumū: & qui propter turpitudinem prohibet̄ gn̄are posthumū, taliter generatū instituere non potest. Secūda est ibi: qđ natura. Tertia ibi: sed si ex ea.

¶ † No. primò ibi: superius testm̄ rūpit̄. ꝙ ad hoc vt secūdum testamentū tollat primū, satisest ꝙ ex secundo testamento aliquo casu possit adiri hęreditas, licet postea ille casus non eueniat, dummodo institutio sit valida à princi. concordat tex. in l. pater filio. j. de hæredibus insti. de quo dixi aliquid in l. si filius. s̄. eodem. ¶ Secundò not. secundùm vnum intellectum, quòd magis inspicitur ī homine qualitas naturalis, quàm qualitas accidentalis, de quo in l. qui habet. in princi. s̄. de tute. ¶ † Tertiò not. ibi: consuetudo &c. iuncta gloss. sua, quòd consuetudo generalis[a] est altera natura. Pōt autē intelligi iste tex. de duplici consuetudine, vel de consuetudine generali, qua vtit̄ spes hominū ad generandum, vel de consuetudine generali, quæ obseruat, vt impotēs ad generationem ex aliquo accidenti possit instituere posthumum, & ducere vxorē: vt dicitur in l. sed est quæsitum. s̄. e. Et quocūq̄ modo exponatur, colligitur ex ista gloss. ꝙ sicut naturalia contractus tacitè vidētur deduci in contractus: vt l. emptorē. §. j. ff. de acti. emp. & l. cū quid cū materia. ff. si cer. peta. ita & ea quæ sunt consueta venire in contractibus. concordat text. in l. finali. C. de fideius. & in l. qđ si nolit. §. qui assidua. ff. de ædi. edict. super quo vide multas concordantias allegatas per Barto. in l. si prius. §. j. ff. de aqua plu. arcē. ¶ † Vltimò not. in ver. sed si ex ea. quòd expectare tristem casum vel aduersam fortunā alterius, dicitur esse turpe: & ideo institutio taliter concepta est nulla: potuit enim iste, qui instituit posthumū nasciturum ex vxore alterius, considerare quòd mortuo marito ipse haberet filios ex ista tanq̄ vxore sua: & tamen ista consideratio non approbatur, sed dicitur institutio turpis. simile dicimus in cōtractu in l. inter stipulantē. §. sacram. ff. de verb. ob. Sed opponitur contra istum ver. quia cùm taliter instituens nō possit ex ista habere filium naturalē, cur non interpretamur, ꝙ videatur sensisse de posthumo ciuili. i. de filio nato ex vxore & marito illius, per se postea adoptando: sicut interpretamur, qñ ille q per accidens nullo modo potest generare, instituit posthumū nasciturū: vt videbis in gl. quā approbant cōiter oēs. Certe difficulter pōt reddi rō diuersitatis: & forte iste vltim⁹ ver. cōfundit intellectū cōem, de quo dicā in j. gl. Si tu velis illū seq, potes dicere, ꝙ hic testator instituit posthumum nasciturum ex tali, & ex seq. q̄ verba videntur significare filium naturalem, vt not. Ang. & Moder. in l. Lucius. j. de hære. instit. Sed istud est diuinare ad tex. in quo non dicitur, ꝙ instituerit posthumū nasciturū ex se. Vnde retento cōi intellectu, ista oppo. remanet multum dubia, nisi dicamus, ꝙ hic nō intelligitur de filio ciuili hoc: qa ex prima facie verborū institutio cōtinebat aliqđ turpe. i. ex ꝓprietate verborū, scd̄m quā appellatio filij intelligit̄ de naturali, nō de ciuili tm̄: vt l. si ita qs. §. fin. j. de le. ij. Et p hāc singularē rn̄sionē dr̄ ꝓbari opi. Bal. in l. gn̄aliter. in princi. C. de instit. & substi. vbi dicit, ꝙ si testator grauat filium cōstitutū ī sacris de restituendo hæreditatem, si decesserit sine liberis, ista conditio tanq̄ turpis reijcitur de medio, & sic non valebit fideicōmissum. Bart. autē dicit in l. hæredibus. in fi. j. ad Treb. ꝙ in isto casu intelligetur de ingressu monasterij, & de filio ciuili, de quo in c. in præsentia. extrà, de ꝓb. q̄ opinio videtur reprehendi per istum text. † Vtrum autē cleric⁹ constitutus in sacris

a in sacris[a] possit adoptare filium, & sic ista conditio possit verificari aliter, quàm per ingressum monasterij. Supposita opi. Barto. pro vera est cogitandum, & dubium facit, quia adoptio imitatur naturam: vt l. si pater. §. fin. ff. de adopt. cũ l. seq. Vnde si constitutus in sacris naturaliter dicitur non posse generare, videtur quòd non possit adoptare. ¶ † In cõtrarium facit, quia impeditus generare per accidens põt adoptare: vt Instit. de adopt. §. sed il lud. ergo poterit similiter clericus, qui per accidens est impeditus, in potẽtia iuris: & istud credo verius. ¶ In glo. j. posita super verbo, non põt. ibi: filios quos adoptauit. iste intellectus est valde not. vnà cũ solutione posita ad iura contraria hic alleg. in glo. ex qua eleganter habes notare duo. Primum est, quòd fauore testamenti conseruandi appellatione filij venit filius ciuilis, vbi aliàs non veniret. Secundum, quòd etiam quñ testator facit mẽtionẽ de filijs suismet, nomine filiorum nõ veniunt filij ciuiles, ex facto suo sibi quæsiti: & in hoc ista glo. est sing. & videtur approbare quãdam singularẽ doctrinã Io. And. in addi. Spe. in titu. de test. mona. §. j. versicu. xv. quẽ refert & sequit̃ do. Abb. Mod. in c. in pñtia. extrà, de prob. qui dixit, dum summaria fa. in legibus disputando tenuisse, quòd si aliquis donat alicui bona sua sub conditione, si ipse donans decesserit sine filijs, quòd solũ filij naturales, non autẽ ciuiles faciant deficere conditionem: nihil tamen boni alleg. vltra ll. cões hic alleg. in gl. Vnde Bart. valde solenniter in l. si cognatis. j. de reb. dub. dixit per illum tex. in pe. responso. secundũ tertiũ intellectum, qui videt̃ verius ibi expresse ꝓbari in litera, quòd quñ nomen filij profertur à testatore de suis filijsmet, sub nomine filiorũ veniũt etiam adoptiui. & ita limitant sing. ll. hic alleg. Sed tu sequendo cõem opi. glos. & doct. hic potes dicere, quòd aliud est, quñ legat̃ cognatis: & aliud quñ fit mẽtio de filijs, quia nomẽ cognationis est nomẽ ciuile: quod patet, quia non cadit in seruũ: vt l. j. §. j. ff. vnde cogna. sicut & nomẽ agnatiõis: vt dicit tex. & ibi per Barto. ĩ l. tutelas. in prin. ff. de cap. dim. Nomẽ autẽ filij, est nomẽ naturale: vt probat̃ in d. l. tutelas. in prin. ff. de ca. dim. & plenè declarat Bart. in l. pronunciatio. §. familię. ff. de verb. sig. & ideo nõ est mirũ, si verba ciuiliter significantia facilius complectuntur actum ciuilem, quàm verba significantia naturalem. Bart. tamen hic soluit aliter cõtrariũ hic positum per gl. dicens quòd ideo hic cõprehendit̃ filius ciuilis, quia ille qui faciebat testamentum, nullo modo poterat habere filios naturales. & est secũda notabilis limitatio ad iura prædicta, pro qua adducit̃ tex. in fi. in l. hæredibus. §. fin. ff. ad Treb. vbi patet, quòd propter cõditionẽ personę grauatę quæ non poterat cõtrahere matri. & sic non poterat habere filios legitimos, appellatione filiorũ veniũt naturales, sicut hic veniunt adoptiui, qui aliàs non cõprehẽderent̃: in materia tamen fauorabili, quando filij proferunt̃ à lege, bene veniunt filij ciuiles. Casus est, no. & ibi per Bal. in l. sed si hac. §. parentes. ff. de in ius voc. Ex solutione autẽ, quã dedit Bar. ad iura contraria, infert hic Ang. quòd si pater instituit filium suum hæredẽ constitutũ in sacris ordinibus, & grauat eum de restituendo hæreditatem, si decesserit sine filijs, vel sine liberis, quòd etiã spurij nati ex isto hærede instituto faciunt deficere conditionem: quia cùm non possit habere alios filios, nomen filiorum capitur secundùm qualitatem personæ: vt l. hæredibus. in prin. ff. ad Treb. Sed Mod. dicunt hic, & bene, quòd Bar. tenuit oppositũ: & ipse idem Ang. in d. §. fi. & pro veritate quæstionis habes considerare duos casus. Primus est, quando testator grauat institutũ simpliciter, si decesserit sine filijs: quo casu quid iuris sit, dixi tibi superius, referens opi. Bald. contra Bar. in locis alleg. Secundus casus est, quãdo testator grauat institutũ, si decesserit sine filijs ex suo corpore natis: & in hoc secundo casu Bart. dicit, quòd quia hæres institutus videtur inuitari ad delinquendũ, ista dispositio est turpis: & per consequens fideicommissum nõ valet, sicut fideicõmissum relictum ab vxore, si nupserit, tollitur de medio, quia per hoc videtur mulier inuitari ad non nubendum: in l. quoties. de condi. & demõ.

5 ¶ † In ea. glo. ibi: facit simplicem relationem. vult dicere glossator, quòd istud relatiuũ, quos, non refert se ad speciem specialissimam posthumorum, de quibus fit mentio in princ. text. nam si sic fieret relatio clam, ista sequens esset falsa, quia senex vel infirmus bene põt habere filios posthumos ciuiles. vt ergo procedat relatio, debet fieri ad genus, prout continet alias species, non ista, de qua fit mentio in principio text. Regulariter au

b tem relatiuũ[b] refert substantiuũ, & qualitatem dispositionis præcedentis, id est, refert primam dispositionem, prout est cum suis qualitatibus: vt leg. Iulianus. in princip. & ibi plene per Bal. & Angel. j. de hæred. instituend. & not. in l. iij. C. de nego. gest. ¶ In eadem gloss. ibi: nec secundum tenet &c. Ista glo. intelligit tex. quando ille qui erat impeditus ex vitio accidentali, non erat omnino impotens ad generandũ, sed difficile poterat generare. & hanc opi. sequitur Bald. hic, volens quòd si omnino nõ potest generare, institutio facta de posthumo non valet. Pro qua opi. adducitur tex. in l. sed est quæsitum. s. eod. in versi. facile non posse. & in versi. sed si castratus sit. nec valet responsio gloss. ibi posita, quòd versic. ille loquitur de castrato. i. caste nato, hoc est de eo qui natura erat impotens ad generationem: nam castrati dicuntur, qui facto hominis omnino impotentes redduntur: vt patet expresse in l. si seruus seruum. §. si puerum. ad leg. Aquil. & in l. ædiles aũt. §. etem. ff. de ędil. edic. Vnde expositio gl. probat̃ iure. Doct. tñ cõiter hic, & in d. l. sed est quæsitũ. tenet opi. cõtrariã, quòd ille quæ est redditus omnino impotẽs ex vitio accidentali, possit instituere posthumũ. Secũdm aũt opinionẽ huius glo. arguit hic Bal. & in l. sed est quæsitũ. palleg. quòd matrimonium nõ potest contrahi ab eo, qui est constitut⁹ in extremo mortis articulo ad finem, vt filij nati legitimentur, per c. tãta. qui fi. sint legi. Contrariũ tamen tenent cõiter doct. ad quos remisi te in d. l. sed est quæsitũ. & vide maxime Io. An. in mercuriali. ibi allegata.

Si filium. Nepos præteritus non rumpit testamentum, si filius exhrẽdatus præcedit eum tẽpore mortis testatoris, nisi filius fingatur mortuus dicto tempore: quàm is morte vel repudiatione filius sit exclusus à querela, potest tamen succedere vt suus ab intestato, si hæreditas repudiatur per instrumentum. h. d. Secunda est ibi: diuersum est. Tertia est ibi: quòd si moriente. Quarta ibi: sed si hæres. ¶ † Primò no. ibi: non tamen &c. quòd nepos non succedit in iure dicendi nullum ex edicto successorio, secũdũ Bal. succedit tamen in suitate in successione ab ĩtestato: vt patet in fi. tex. & clarius in l. si quis filio exhæredato. in prin. j. tit. proxi. Sed cõtra vtrũq; dictum insurgit hic Pau. de Ca. dicens quo ad primũ, quòd hic nõ põt cõsiderare edictũ successoriũ: quia illud habet locũ, quñ remediũ siue ius erat iam delatũ primo, cui sequẽs vult succedere p edictũ successoriũ: vt l. j. in prin. de succes. edict. Sed hic filio nõ erat delatũ ius dicẽdi nullũ, cũ esset exhæredatus: ergo nõ mirũ, si nepos nõ potuit succedere ex isto iure. Si au

a tẽ esset delatũ, tũc credit ipse, quòd sicut datur edictũ successoriũ in querela, vt tãgit hic Bart. & plenius ĩ l. in suis. j. co. itẽ & in cõtrata. vt l. j. j. de bo. liber. & in l. illud. §. j. ff. de cõtratab. per gl. ita cõpetet ĩ

6 iure dicendi nullũ. ¶ † Secũdò dicit, quòd in fi. tex. nepos nõ succedit in suitate filij ab intestato: quia cũ filius fuisset exhæredatus, non erat suus, aliàs rupisset testm̃ ipso iure, si esset suus, vñ ista suitas in

b casu l. nostræ nõ causat in nepote per edictũ successoriũ, sed per regulã positã Insti. de lib. agnos. succes. §. proximos. & hic & per gl. in l. fi. j. de cõ. insti. quàm habet, quòd satis est aliquẽ esse proximiorem tpe quo testm̃ deficit, vt succedat ab ĩtestato tãq; su⁹: nã quòd in suitate non habeat locũ successorium edictũ, est casus, secũdũ eũ in l. qui se patris. C. vñ li. de quo dicem⁹ plenius in l. in suis. j. eodem. Sed tu aduerte ad vtrũq; dictũ, quia nõ est verisimile quòd Bald. ignorauerit filio exhæredato non cõpetere ius dicẽdi nullũ: aut naturã successorij edicti, quæ est quòd habeat locũ ĩ iure delato. Voluit ergo forte sentire Bal. quòd filius exhrẽdat⁹ ante aditã hrẽditatẽ nõ desinat esse su⁹: vt vr̃ ꝓbare text. cũ glo. in l. queadmodũ. ff. de inoff. test. licet quo ad vnũ effectũ, suitas nõ operet̃. s. vt valeat ĩstitutio hæredis, & nõ annullet testamentũ, scd̃m Bar. in l. iij. j. de leg. j. ¶ Resoluẽdo ergo dicta sua, potest dici, quo ad primũ, quòd licet filio non esset delatũ ius dicendi nullũ, in actu, erat tñ apud eũ cã vnde orit̃ ius dicẽdi nullũ, saltẽ mediate: vt est casus ĩ l. in suis. j. e. Vnde quia in nepote si succederet in suitate, cõtra testm̃ non suberat impedimẽtũ impediẽs nullitatem testamenti, sicut in filio. i. quia nõ reperiebat̃ & exhæredat⁹, videbat̃ quòd causa posset producere suũ effectũ, & si sic, annullare testamentũ. Et propter hoc Bal, dicit, quòd quo ad ius dicẽdi nullũ, nõ succedit̃ in suitate. Sed posito quòd succederetur in suitate, & quòd filius exhæredatus remansisset suus, vt dixi, adhuc non valeret cõsequẽtia: ergo succedit in iure dicendi nullum, quia secundũ communem opinio. de qua dicetur in l. in suis. j. eod. post Bart. successorium edictum non habet locum in alia specie, siue iure, quàm in eo quod fuit delatum primo: sed filio non fuit delatum ius dicendi nullum, ergo nepos non potest succedere. Secundum autem dictum Baldi, habet plus caloris: quòd filius succedat in suitate in successione intestati. Sed potest dici per eandem rationem, quam modo tetigi, quòd non succedit, quia filio non erat delata successio ab intestato. Potest etiam generaliter reprehendi vtrumq; per not. in dicta lege, qui se patris. quia in suitate non datur successio: & quòd ius dicendi nullum procedat à suitate, vt l. in suis. j. cod. ideo filius non succedit iure dicendi nullum. Vnde primum dictum

¶ Vtrũ clericus cõstitut⁹ ĩ sacris. Adde gl. in c. j. de cog. le. Spe. eo. tit. in §. ij. Hosti. in sum. eo. ti. Ioa. And. in c. fi. eo. ti. Car. Zab. ĩ rubri. eo. tit.

¶ Relatiuũ. Adde de relatiuo, qs vel qui, iũcto verbo futuri tpis, an faciat cõditionẽ: vide p Bart. Bal. & oẽs in l. Stichũ quæ me⁹ erit. ff. de leg. j. Bar. in l. j. ff. de cõ. & demon. Alc. de Imo. cõsi. cxxvij. ĩ ci. stantibus visis quæ ĩ themate ꝓponuntur. in j. col. ĩ iij. vol. idẽ Alex. cõ. xxvij. incip. viso themate suprascripto. in vl. col. ĩ iij. vol. Ang. cõ. cliij. inci. ad primũ vr̃ de iure. in j. col. Ab. cõ. lxxxv. incip. Christi eiusque matris presidio humiliter inuocato. in j. vol.

Bal. est verum, sed non per rationẽ suam, quasi sit differentia inter successionem, quæ fit contra testamentum, & illam quæ fit ab intestato. Sed ratione supradicta, vel quia filius non erat suus, vt dicunt Moder. vel quia si est suus: non datur successio in suitate, maxime quando idem ius non erat delatum primo, quod defertur sequenti: vt s. dixi. ¶ † Secundò not. ibi: & superuixerit filius &c. quòd ille solus potest rumpere testamentum, qui tenet tempore mortis testatoris primum locum inter descendentes, & suos: & in hoc est differentia inter successionem ab intestato, & successionem contra testamentũ: quia in successione ab intestato attenditur tẽpus, quo testamentũ deficit, etiã post mortẽ testatoris: vt ille ꝙ tũc reperiꝛ tenere primũ locũ, succedat tanq̃ suus: vt est casus hic in vltimo responso. & in l. si quis filio. in prin. j. ti. proxi. Sed in successione cõtra testamẽtũ solus ille rumpit, & annullat testm̃, ꝙ tenet primũ locũ verè vel fictè tẽpore mortis testatoris: vt patet hic in text. & in d. l. si qs filio. Et p istũ text. cõsuluit Ray. de Forliuio, & collegiũ Senense olim in q. de facto, ꝙ si ex forma statuti filia fœmina non succedit, quandiu superest masculus, filia præterita in testamento paterno instituto filio masculo, sine filijs masculis non poterit dicere testamẽtum nullũ. Inducit etiã l. Gallus. per totã l. j. c. vbi ille agnoscendo rũpit, ꝙ reperitur verè vel fictè suus tpe mortis testatoris. Cõfirmaꝛ ista cõclusio: quia si testamentũ viuente filio valuit, ergo filius adeundo fuit hæres. Igitur postq̃ semel fuit hæres, non potest amplius desinere esse hæres. l. ei qui soluendo. j. de hæred. instit. & l. si sine. §. sed qđ Papi. ff. de minor. quæ opi. communiter reprobatur ab omnibus: vt plene declarat Barto. in l. fi. j. ad Tertu. & Bald. hic, & in locis j. allegandis. Et ratio potissima reprobantium est, quia statutũ excludendo filiã quãdiu mascul⁹ supuixerit, nõ vꝛ velle auferre sibi ius suũ ĩ perpetuũ, sed potius suspendere vsq; ad tps. & hoc importat natura istius dictionis, q̃diu: vt l. ij. §. expectãdi. ff. de bono. poss. scđm ta. & in l. j. §. fina. ff. de ven. in poss. mit. cũ multis alijs iuribus allegatis p Bar. in d. l. si mortuo filio. Ergò cũ filia reperiat se filiã pteritam, sequiꝛ ꝙ testm̃ erit nullũ. Non ob. ꝙ filius semel fuerit hæres: quia ex potestate l. bene potest induci, vt vnus vsq; ad tẽpus sit hæres, & postea alius, & primus desinat esse hæres: vt l. in fraudem. §. miles. & l. miles ita. §. j. ff. de testamen. milit. & in auc. hoc amplius. cum ibi not. C. de fideicõ. & tradit Ang. in l. ij. §. qui fideicõmis. j. de hæredi. instituen. Vnde secunda fuit opi. Bar. quã posuit in d. l. fi. & clarius in tribus suis consilijs, qui dixit, ꝙ sine dubio filio mortuo rumpetur testamẽtũ, & efficietur nullũ. Sed relinquitur dubium, vtrũ testamẽtũ interea sit in pẽdẽti viuente filio, ita ꝙ si mortuo filio rumpitur, retro videatur fuisse ruptum tempore mortis testatoris: an vero rumpatur vt exnunc, ita ꝙ non trahatur retro ruptura testamenti. Super quo articulo ipse subtiliter distinguit, ꝙ aut statutũ simpliciter disponit, ꝙ filia non succedat: aut disponit vlterius, ꝙ interim non rumpat testamentum. Primo casu dixit ipse: ꝙ viuente filio testamentum erit in pendenti, & mortuo filio retro annullabitur testamentum: hoc probat ipse in illo consilio subtilius, q̃ dicat in d. l. fi. in effectu tribus medijs vel quatuor. Et primò arguit sic: Ista filia põt dicere testamentũ nullũ, vt cõcessum est: ergo necessario sequitur, ꝙ testamentum retro sit nullum, & sic interea stet in pendenti. Consequẽtia probaꝛ, quia ille pteritus potest dicere nullum, qui verè vel fictè censetur fuisse suus tẽpore mortis testatoris, vt in tex. nostro. Si ergo filia dicit nullũ, ergo retro censebitur fuisse sua tẽpore mortis, & illo tpe rupisse, aliàs annullatio testamenti non posset fieri ab ea, quæ non poterat rumpere tempore mortis. Sed huic rationi rñdetur, ꝙ hoc procedit de iure cõi, secũdũ qđ regulariter non admittiꝛ, vt quis decedat pro parte tẽporis testatus, & pro parte intestatus: vt l. miles ita. §. j. s. allega. Sed ex forma statuti cùm statutum conseruet ius filiationis filiæ post mortem patris, licet tẽpore mortis patris non sit sua, vꝛ induci ꝙ testator ille p parte temporis decedat testatus, & pro parte intestatus. ¶ † Secunda ratio sua est fortior: quia quãdocunq; testamentum, qđ valet tempore mortis testatoris, speratur posse rumpi in futurũ ex capite præteritionis, interim testamentũ stat in suspenso, & nõ põt adiri hæreditas ex eo, nec peti bo. pos. scđm tab. vt l. ventre. ff. de acq. hære. & l. suus quoq;. §. j. j. de hære. instit. & l. illud. §. fi. ff. de bo. poss. cõtra tab. Sed testamẽtũ istud est tale, ꝙ filio decedente sine prole masculina, filia rũperet vigore præteritionis: ergo interim istud testm̃ venit ĩ pẽdente, & adueniente postea casu, censebitur retro nullũ, sicut videmus, quando testamẽtum rũpiꝛ natiuitate posthumi, qui nascitur post mortem testatoris, vel ex reuersione filij post mortem patris, qui erat captus apud hostes: vt patet in l. ij. §. ex his: & in l. si quis filio exhæredato. in prin. in vltimo respõso. j. titu. proxi. & inde est, ꝙ in vtroq; istorũ à princi. testamentũ valuit: vt in d. §. ex his. & in l. penul. j. eo. tit. Et huic rationi non respondet Bal. nec etiã Io. de Imo. in l. ei qui soluendo. j. de hæredi. instituẽ. vbi plene attingit istũ articulũ post Ange. Sed potest respondere, ꝙ aliqñ filia, vꝛ alius qui põt rũpere in futurũ, remouetur à rumpẽdo de præsenti in fauorem hæredis institui: & tunc hæres institutus non prohibetur adire, quia ista est regula, ꝙ quãdo quis remouetur ex cõmodo mei cõtẽplatione, vel à iure suo: illud cõmodũ debet applicari mihi: vt l. cũ emancipati. §. si duo. ff. de collat. bo. Et plene declarat Barto. in ista materia in l. ij. §. videndum. ff. ad Tertul. vbi allegat multa alia iura. Sed hoc non esset, si filius absolutè non posset esse hæres: sed solum eo casu, quo filia præmorietur: ergo filius interim habebit hæreditatem ex mente statuti, quod non excludit filiam, nisi quãdo filius est successurus à secũdo. l. si post mortẽ. §. liberi. in fi. ff. de contra tab. & qđ no. Bar. in l. j. in fi. ff. eo. Aliquando ius rũpendi negatur de præsenti, & differtur in futurũ in aliquẽ euẽtũ, nõ fauore instituti, sed propter qualitatem personæ rumpẽtis: sicut est in exẽplo de posthumo, de eo qui redijt ex captiuitate: & tunc pcedant iura s. alle. qa non cessat tunc, cõcedendo ꝙ testamẽtũ sit retro nullũ, & ꝙ interim stet in suspenso causa, propter quã l. voluit testm̃ valere: sicut cessaret in casu nro, si filius non posset succedere, in cuius fauore inductum est, vt filia excludatur à rumpendo. Tertiò adducit tex. in l. ij. §. j. ff. de bo. pos. secũdũ tab. vbi dicitur, ꝙ q̃diu præteriti pñt intẽtare contratabulas instituti, non petunt bo. pos. secũdũ tab. & tñ si postea petunt, retro erũt hæredes à tpe mortis. Similiter ergo dicamus in filia, quòd si non potest rumpere quãdiu filius superest, postea in rumpẽdo retro censebitur fuisse hæres. Sed huic rationi respondetur, ꝙ ibi institutio hæredis erat valida de iure ciuili, & prætorio ipso iure, licet testm̃ posset expugnare per contratab. vñ non est mirũ, si remoto obstaculo cõtratabularũ, qa semp cõpetit ius hrdibus ex testõ, saltem potentia, si nõ actu, retro fingantur esse hrdes. Sed filia viuẽte filio masculo, nullũ habuit ius ĩ hæreditate paterna. Sed pro tanto dicunt doct. ꝙ ius filiæ est magis suspensum, q̃ extinctũ: quia propter spem reuiuiscentiæ ius qđ nunc non est, dicitur esse in pendẽti: ita probat tex. expresse in simili Insti. quib. mo. ius pa. po. sol. §. si ab hostibus. in fi. & iõ non est mirũ, si ius qđ incipit cõpetere nũc filiæ, nõ trahaꝛ retro. † Præterea ĩ d. l. ij. ista retrotractio iõ fit, qa secũdũ regulas iuris nõ potest quis decedere pro parte testatus, & intestatus. Sed ista ratio cessat in casu nostro, vt s. dixi ex mẽte statuti: ergo & c. Bal. aũt in l. ij. C. de libe. pte. & in l. si quis filiũ. C. de inof. test. & hic, & in c. j. §. epm vel abbatẽ, ꝙ feu. da. pos. ĩ vsi. feu. dicit ꝙ filia efficitur hæres, & dicit testm̃ nullũ, vt exnũc: & iõ Frã. Tig. ꝙ tenuit hãc partẽ cõsulẽdo, & collegiũ Florẽtinum, dicunt ꝙ ista filia est hæres irregularis, & anomala. i. non habens certum modum, & certã speciẽ adeũdi de iure ciuili, sicut dicimus in simili Insti. de eo cui lib. cã bo. addi. §. fi. & in l. ex facto. in princi. j. de hæred. insti. Et ꝙ filia rumpat, vꝛ nunc, & non retro: & interim filius possit esse hæres, & adire de iure ciuili, probat ipse per deductionẽ ad absurdũ: quia si vera essẽt opi. Bar. ergo filius interim non esset hæres, nec posset intẽtare actionẽ hæreditariã: iuxta not. in l. fi. C. de pet. hæ. Sed hoc esset absurdũ: quia scđm hoc beneficiũ, p qđ filius præfertur filiæ in vita sua, reperieꝛ inane: qđ est cõtra mẽtẽ statuti. Et super hoc vide qđ ponit ipse idẽ Bal. in cõ. suo qđ incipit, antiquũ statutũ &c. & ĩ auꝛ. sed & si qs. C. de se. nup. & in l. si Poncionilla. C. qñ dies leg. ce. Sed tu posses dicere, defendendo sñiam Bar. ꝙ licet filius non posset adire hæreditatẽ, posset tñ petere bo. pos. scđm tab. quia instituti non expectãt pteritos, quo ad illã bo. pos. qñ sunt in pari gradu cũ pteritis, scđm Bart. in l. ij. in prin. de bo. pos. secũdũ tab. & in l. si duo. ff. de leg. pstan. Hæc tñ defensio non valet rectè inspicienti. & posito ꝙ ista oppo. sit vera, q̃ est multũ dubia: qa sicut in l. ventre. & in l. illud. in fi. ff. de contra tab. institutus, ꝙ est in pari gradu cũ pterito, expectat pteritio. qa considerare ꝙ posthumus posset non nasci, vꝛ esse consideratio tristis euentus: ita vꝛ ꝙ isto casu institut⁹ expectet pteritũ, quia considerare ꝙ filia posset pdecedere filio masculo, videtur esse consideratio tristis euẽtus. Hæc tñ defensio non satisfacit, qa põt forte filius considerare, ꝙ non morieꝛ sine ple masculina: & similiter filij nati ex eo, quousq; aliàs fœmina decedat. Præterea cũ vtrũq; possit cõtingere æqualiter, ꝙ & mascul⁹ pdecedat fœminæ, & fœmina masculo, ista consideratio non vꝛ rejcienda. Vnde si opi. Bar. esset vera in l. ij. pal. videreꝛ posse defendi opi. sua in l. fi. ad impugnationem Bal. in d. l. ij. de libe. pte. Sed quia illa opi. est dubia, & vꝛ cõtra tex. in l. illud. §. fin. ff. de cõtrata. & iura allegata p ipsum nõ bñ fundãt intẽtionẽ suã iudicio meo: & quia statutũ vꝛ deferre successionẽ filio de iure ciuili, pferendo masculũ fœminæ: plus placet opi. Bal. quã sequũtur Mod. hic, & ĩ d. l. ei qui soluendo. s. alle. Et ꝙ ista opi. sit verior, probaꝛ noua ratione, quia non est dubiũ, ꝙ illa verba, filia non succedat, stãte masculo, si pater non fecisset testm̃, filia nõ succederet vnã cũ filio ab intestato: sed regula est, ꝙ remotus à successione in testõ, videꝛ etiã remot⁹ à iure rũpendi testamẽtũ: vt l. posthumus. in prin. & ibi p Bald. ff. de inof. test. & l. j. §. vocantur. ff. de bo. pos. cõtra tab. Ergo perinde est, ac si expresse statutũ diceret, ꝙ testm̃ non rũpaꝛ: quo casu Bar. fateꝛ, ꝙ testm̃ esset validũ, nec esset in pẽdenti: vt in primo casu. Sed pro opi. Bart. multũ facit, qa cũ dispositio seu testm̃ hoc irriteꝛ ĩ fauorẽ filiæ superexistentis post mortem masculi, vꝛ ꝙ ista irritatio trahaꝛ retro, vt ab ipso princ. dispositio videaꝛ nulla, etiam si filius interim verè fuerit hęres: quia lex bene põt facere, ꝙ ille ꝙ verè fuit hrs, fingaꝛ retro nõ fuisse hæres. Ista cõclusio vꝛ pbari in auꝛ. de nupt. §. qm̃ infirmas. vbi alienatio facta p trãseuntẽ ad scđa vota, de lucro donationis propter nuptias, ita demũ irritaꝛ, si aliqui supersint filij tẽpore mortis alienationis. & dicit ibi text. ꝙ ista irritatio retrotrahitur, vt plenius cõsulatur filijs: ad idẽ facit optime tex. in fi. l. fi. §. sinautem sub conditione. s. cõia de le. vbi patet, ꝙ in fauorẽ fideicommissarij conditionalis, si extat conditio, irritaꝛ alienatio interim facta, & retrotrahiꝛ ista irritatio ad tps alienationis factæ. Sed potest rñderi, ꝙ ibi non erat cã media impediens retrotractionem, sicut hic, vbi impeditur, ꝙ nullitas non trahatur retro propter fauorẽ filij masculi, quẽ l. effectualiter voluit præferri fœmi

ri fœminæ.& hãc opi.sequeret in practica, tũ quia est cõmunis ratio, tũ quia manifeste habet mentem statuti pro se. Sed quærit immediate, vtrũ filia quæ præmoritur filio masculo, transmittat hoc ius dicendi nullũ ad hæredes suos: in qua quęstione Bar. dicit in d.l.fi. ꝙ aut q̃ris, vtrum hære des filiæ possint dicere testamentum nullum, & habere hæreditatẽ à iure transmissionis.& hoc non possunt, quia cũ viuente filio hæreditas nõ fuerit filiæ delata, ergo non potuit transmitti: vt l.j.§.sin autem sub conditione.C.de cadu.tollend.& no.in l.iam dubitari.j.de hære.insti. Aut q̃ris vtrum hæredes filiæ possint dicere testamentum nullum ex persona sua: & tunc poterũt, si sint descendentes ex filia cõcepti viuo auo: aliàs non, vt l.j.§.si quis proximior.ff. vnde cognati. Sed contra istud dictum arguit Bal.in d.l.ij.præalle.dicens ꝙ si testamentum est in pendẽti, vt dicit Bart.& retro censetur fuisse nullum, superexistente fœmina, & filio masculo: ergo filia transmittit hoc ius dicendi nullum ad suos hæredes: de quo dicit esse casum in l.si à primo.s.e. vbi patet, ꝙ licet filius præteritus moriat, anteq̃ scripti in primo gradu repudient hęreditatẽ: nihilominꝰ scriptis postea repudiãtibꝰ secundꝰ gradꝰ à quo filius erat pręteritus, erit nullꝰ. Sed ista cõsequentia cum reuerentia nõ est bona, gradus erit nullus, ergo filius transmittet hæreditatem suam ad hęredes: quia si filius præteritus moritur viuo testatore, testamentum remanet nullum: vt l.filius.s.eo.& tamen filius nihil trãsmittet. Et ꝙ in casu l.si à primo. filius non transmittat, videtur probari in l.j.§.proximo.ff.vnde cogna. vbi dicitur, ꝙ si proximꝰ ab intestato morit, dum hęredes scripti deliberãt, sequẽs in gradu succedit: ex quo dat intelligi, ꝙ primus nõ transmittit hæreditatem, quæ nondum erat delata ab intestato. & quia ille tex.loquitur simpliciter, potest intelligi etiam in filio, vel in alio, qui posset transmittere ius deliberandi, si hæreditas esset delata. Idem ergo dicemus in casu l. si à primo. quia cùm filio præterito descendente hęreditas adhuc non esset sibi delata ab intestato: propter nullitatem etiam gradus non potuerit trãsmittere hoc ius ad suos: & hoc tenuit text. satis clare in l.si posthumos in versi. ad hoc.& in ver.imo.j.eod. Dicitur enim in ver.ad hoc.ꝙ secundus gradus à quo filius est pręteritus, est nullus ipso iure, ad hoc vt primis repudiantibus posthumus possit esse hęres: in ver.autẽ sequenti dicitur, ꝙ posthumus sit mortuus, anteq̃ primi instituti repudient hẽreditatem, substituti non poterunt adire. ¶ Vnde pondero, ꝙ in primo casu vult testamentum esse nullum, ad hunc effectum, vt pteritus sit hęres. In scđo non repetit hunc effectũ, sed solũ dicit ꝙ pręteritio operatur effectum repellendi substitutũ: dicit autem idẽ in secundo casu, qđ in primo, si ius dicendi nullum sit transmissum ad hęredem: pręterea etiam concessio, ꝙ in casu l.si à primo. præteritus trãsmittat, illud est ideo, qa ius dicendi nullum iam erit deductũ in esse ad tollẽ dũ spẽ secundi gradus. Vnde vnum est inconueniens, ꝙ istud ius trãsmittatur, & in consequentiã hęreditas nondum delata, quæ venit accessoriè ad ius dicendi nullum, q̃ ꝙ in casu nostro ius dicendi nullum, qđ non erat deductũ in esse, tpe mortis filię transmittatur, nec possit considerari retrotractio, ex quo filia hic nõ extabat tẽpore mortis filij: deficeret ẽm extremũ habile à quo. ergo fictio nõ potest habere locum, vt traditur in l.eius.in prin.ff.de testa. Vnde opi. Bart. vr verissima, licet multi consuluerint contrarium, moti per l.scriptus.ff.ad Carb.& p ea q̃ habentur in l.ventre.per Bart.ff.de acqui.hære. In secundo casu, siue in scđa fallẽtia, quã ponit ad regulã, ꝙ hæreditas non adita non transmittitur. sed illa iura loquuntur in diuerso casu, videlicet q̃ñ quis impeditur adire ex facto hominis, non quãdo ideo nõ põt adire, quia secũdũ l.dispositionem hæreditas non est sibi delata. Vnde Bal.in d.l.ij. fatetur, ꝙ si filiꝰ est interim vere hæres, vt ipse, vult ꝙ hæreditas non delata filiæ non transmittitur. ꝓ qua conclusione bene facit tex.in l.ventre.in prin.ff.de acquir. hære. quẽ Bart.ibi ponderat ad hoc, vbi probat ꝙ si hæres legitimus institutꝰ moritur anteq̃ deferatur sibi hæreditas, quæ impeditur deferri propter posthumum nasciturũ, non transmittit hæreditatem non delatam, nisi in omnem euentũ sit successurus: vt ibi dicitur. ¶ †Sed relinquitur secundus casus magis dubitabilis, nunquid filius ex filia, seu descẽdens conceptus viuo auo possit ex persona sua rumpere testamẽtum: super quo vt dixi, Bar. dicit ꝙ sic: sed contrarium tenet Bal. expresse in l.si quis filium. in prin.C.de inof.te. mouetur, ꝙ statutum qđ dicit filiam non succedere q̃diu superest masculus, habet duo capita, vnum inclusiuum, quo masculi vocantur, & istud est absolutum, & simplex: aliud resolutiuum, ad qđ vocatur sola fœmina, quæ resoluit ius masculorum post ipsorum mortem: quia ergo in capite resoluto sola filia ponitur, sequitur ꝙ alij non resoluũt ius masculi, qui simpliciter est vocatus: alleg.no.per Bar.ad istam distinctionem in l.ij.§.videndum.ff.ad Tertul. Sed ista sua ratio non videtur sufficiens: quia sicut statutum, quod excludit filiam stante filio masculo, ex interpretatione iuris trahitur etiam ad nepotem, quia beneficium concessum filio extenditur ad nepotem, secundùm Bart.in liberorũ.ff.de verb.sig. vbi alleg. multas ll. ad hoc, vt plene per Bart.in l.maximũ vitiũ.C.de libe.pte. ita econtra beneficiũ istud resoluẽdi ius masculorũ, postq̃ masculi nõ extãt, attributũ filię trahet ad nepotẽ, & suos descẽdẽtes. Io.aũt de Imo.ĩ l.ei q soluẽdo.j.đ hę.inst.sit tenet opi.Bal.ĩ d.l.si qs filio. mouet, qa iste filiꝰ natꝰ ex filia tpe mortis testõris, nõ tenebat primũ locũ, cũ filia eum pdecederet: ergo nõ debet posse rũpere ex persona sua, p tex.no.& pl.si qs filio.j.ti.pxi. Sed ista rõ ita simpliciter intellecta, vr valde debilis, qa etiã filia exclusa à statuto stãte masculo nõ tenet primũ locũ tpe mortis ex forma statuti: & tñ postea rũpit testm̃, vt ex nunc vt suprà fuit dictũ. Est ergo aliter declaranda ista rõ: & ita credo fuisse de mẽte ipsius, vt dicamus ꝙ non est eadem ratio admittendi filiũ ex filia ad rũpẽdũ, & ipsum filiũ, qa filia repellitur à tenẽdo primũ locũ de iure spãli: filiꝰ aũt repellit de iure speciali & cõi, quia pcedebat eũ tpe mortis defuncti: faciliꝰ autẽ tollit ius speciale, q̃ ius commune. vt l.iij.§.j.ff.de te.& qui testa.facere.pos. Item facilius tollitur vnum obstaculum, duo: vt in §.affinitatis.Institu.de nup.& l.si ventre.in fi.de priuil.credi. ergo videtur, ꝙ ad filium ex filia non extendatur priuilegium rũpendi. Pro ista conclusione facit optime tex.in l.j.§.si sit nepos.& quod ibi per Bart.ff. de collat.do. vbi dicit, ꝙ licet nepos succedat in gradu paterno: non tamẽ succedit in hæreditate, ex persona patris, sed ex sua. Et ideo priuilegium concessum filio, ꝙ non conferat, non extenditur ad nepotem succedentem cum patruo. Idem ergo videtur dicendum in casu nostro, ꝙ priuilegium rumpendi contra regulas iuris concessum filiæ non trahatur ad nepotem, licet succedat in gradu filiæ. Sed ad illum textum potest responderi, ꝙ ibi loquitur de priuilegio, quod conceditur personę, & non gradui. †Priuilegium autem rumpendi, seu ius competit gradui, & non personæ: quod patet, quia ideo nepos rumpit, quia succedit in gradu filij: vt lege, Gallus.§.quid ergo.j.eod.& l.post humorum.j.titu. proxi. fortius ergo obstat ratio suprà adducta, cui difficile est respõdere. Sed tamẽ quia Bald. consulendo secutus est sententiam Barto.in dicta l.fi.& subscripsit Pe.de Ancha.Saly.& Anto.de But. huic consilio: ista opinio videtur cõmunior, & etiam magis secundùm mentem statuti, quia consideratio statuti fuit, velle quòd deficientibus masculis descendentes ex fœmina succederent in hęreditate potius, quàm extraneus. Vt ergo defendatur ista opinio dicamus, quòd cùm de iure communi sit regula, ꝙ nepos succedat loco filij in rumpendo, & etiam ab intestato: vt in §.cum filijs.Institu. de hęre.quæ ab intesta.defe. dispositio quę fit de filia in statuto, trahitur per interpretationem passiuam ad nepotem ex ea, vt declarat solenniter Bar.ĩ d.l.liberorũ.& sequit Bal.ĩ illa q̃ōe in l.maximũ vitium.C de liber.pręteri. Et si dicatur, non est eadem ratio, vt s. deduduxi. Respondeo, quamuis consilium sit difficile, quòd ex quo per statutum in persona filię fuit recessum à iure communi, ius commune non est amplius in consideratione. Vnde dicam, quòd nepos non excluditur à iure cõmuni, sed solùm à iure statuario, sicut filia. Et licet ista responsio non satisfaciat mihi omnino, tamen sequenda est opin.prædicta, quia magis videtur habere mentem statuti. Postremo debes scire, secundùm Bal.hic, quòd si statutum simpliciter excluderet fœminam extante masculo, & non per dictionem temporalem, quod, & quousq̃: tunc communis opin.habet, ꝙ si filius masculus extat tempore mortis, & adiuit hæreditatem paternam, filia & eius descendentes in perpetuum sunt exclusi: & si filius postea moriatur sine masculis: quia iam non tractatur de hæreditate primi morientis, sed de hæreditate filij, in cuius patrimonium transiuit hęreditas paterna: vt l.cùm hæredes.ff.de acquirenda possessione.& l.in fideicommiss.j.ad Trebell.& ista ratio est Barto.in lege, fina.j.ad Tertul. quam sequitur Bald.hic, & in l.posthumus.in princi. de inoffi.testamen.& in l.Gallus.§.quod si tamen.j.eod.& in aut.sed si qs.C. de se.nupt.& Angel.in l.Papi.§.si quis mortis.s.de inof. testa. licet Iac.de Are.dixerit cõtrariũ, & non bene in loco j. allegãdo: & est istud verum, etiamsi filius non vixerit post mortem patris, nisi per momentũ tẽporis. Casus est no.& ibi per Bal.in c.j.§.si episcopũ vel abbatẽ &c. in vsi.feu.& ita determinat Bal. clarius & melius in authen. in quibus.C. de secun.nupt. vbi omnino vide: ex qua doctrina satis clare sentit, quòd etiam si filius non adeat hæreditatem, multo minus filia excluditur: & sic psupponit, ꝙ filius transmittat hæreditatem ad hæredes, etiam respectu patris filiæ.& ista fuit opi.anti.doct. Vgolini de Fontana, quã refert & sequitur Cy.in l.j.C.de adult.& Ioan. And. solenniter in addit. Spec. in titul.de successi.ab intestato. super rubric. in addi. magna. in versi. similem quæstionem.& hoc etiam sentit Bald.hic. Sed Salyce.in d. l.j.C.de adul.tenet isto casu cũ Iac.de Aret. videlicet ꝙ si filius morit ante aditã hæreditatem, non transmittat ad suos hęredes portionem sororis, quę de fertur sibi ex dispositione statuti. Mouetur triplici ratione. Prima ratio sua est: quia quòd filius masculus excludat fœminam, hoc est quoddam beneficium delatum filio à statuto: sed successio cũ conceditur per modũ beneficij, nõ acquiritur nisi acceptet, nec transmittit ad hẽredes: vt patet in l.emãcipata.C.qui admitti.& in l.iij.§.acquirere.ff.de bo.po. in q̃bus dicit, ꝙ beneficiũ bo.pos.qđ concedit à ptore, nõ trãsmittit, nisi sit agnitũ: ergo idẽ dicendũ in casu nr̃o. Sed ad istud r̃ndet, ꝙ trãsmissio nõ ĩpedit ibi, qa ista concessio sit bñficiũ: sed qa reqrit factũ hoĩs, vt bñficiũ habeat locũ.s.aditione pretoris: vt declarat Bal.in d.l.emãcipata. Si autẽ beneficiũ conceditur sine facto hominis, cui beneficiũ cõfert, sicut in casu nostro, defertur successio à statuto de iure ciuili filio: tñ nõ reqreretur acceptatio beneficij, vt patet in l. cũ pater. §.surdo.ff. de legatis ij. & in l.finali.§.tali.C.de curatione furiosorum. Ista conclusio probatur in terminis nostris in l.apud hostes. C.de suis & legitimis. secundùm communem intellectum. vbi patet quòd quamuis hæreditas patris deferatur filio per fictionem l.Cornel.& sic de iure speciali, nihilominus filius trãsmittit ex capite suitatis. Secunda ratio sua est ista, quia filius transmit-

tit ad posteros hæreditatē, tanq̄ sibi debitam, siue ex capite l.j. de his qui ante aper. tabu. siue ex capite suitatis: quia transmissio fit propter dñi conti nuationem: vt videbis in l. si fili⁹ heres. j. eodem. Sed portio quæ defertur filio ex forma statuti, nō est sibi debita. Sed est quoddam lucrum proueniens filię ex forma statuti: ergo cessat ratio trāsmissionis. Sed ad ista respondetur, φ si præsupponis filium esse institutū à patre, hæreditas dicetur sibi debita: vt patet in d.l. vna. Si autē succederet ab intestato, adhuc hæreditas dicetur sibi debita: q͂a cū filia exclusa à statuto desinat esse sua, sc̄dm Bar. in l.j. §. sciendū. ff. de suis & legiti. & non faciat partem filio masculo, ex quo nō succedit, nec speratur succedere: vt l. Papi. §. q̄m autē. ff. de inoffi. testa. & l. qui repudiant. in prin. co. titu. & traditur cōiter per Bar. & alios in l. pater filio. e. titu. filius succedēs ex forma statuti est suus in solidū, ergo transmittit hæreditatē, non solum vt sibi debitam, sed vt suā. Et per hoc tollitur tertia rō Saly. qui dixit, quia filius transmittit hæreditatem vt adeundā, & non vt aditā: cōsiderabitur filia fœmina ex filio, vel alius q non sit descēdens masculus ex qualitate inhærente personæ suæ, non ex qualitate transmittentis: sicut do. Ia. de Are. ex capite suitatis transmittit hęreditatem, vt acquisitā, cū beneficio tñ abstinendi: & ita loquitur text. & ibi Bart. in l. si quis filiū. §. j. ff. de. acqui. hære. per quem patet, φ in ista hæreditate transmissa attenditur qualitas transmittentis, nō illius ad quē fit transmissio: aliàs beneficium abstinendi, q̄d dat̃ filio, & descendentibus, nō cōpeteret cuilibet hæredi filij. Pro ista conclusione est casus in l. si quis filiū. §. si. C. de ioff. test. vbi ꝓbat̃, φ q̄n q̄rela trāsmittit̃ à filio in nepotem, illa querela nō agitur de meritis nepotis, sed de meritis filij transmittētis: & sic inspicitur qualitas personæ transmittentis, & ad materiam vide q̄d plene not. in l. si. in fin. in vlti. q. C. de liber. p̄te. vbi plene discutit, vtrum filia quæ excluditur à successione intestati, possit testm̄ dicere nullū. & tenet in effectu φ non, sicut tenuit in l. posthumus. s. alleg. & Bar. in d.l. fina. & est cōis opi. ¶ 9 † Vltimò no. in vers. diuersū. quòd q̄n vna fictio[a] venit ad cōsequentiam alterius, duę fictiones ex eodē fonte & circa idē cōcurrūt: hoc enim, q͂a filius q morit̃ apud hostes, fingitur decessisse viuo testatore: consequenter inducitur alia fictio in persona nepotis, vt nepos videatur retro fuisse in potestate ipsius aui. & hanc regulā approbat Bar. in l. si is qui ꝓ emptore. in vlti. char. ff. de vsu. ¶ In gl. illa ibi: agere pōt hodie &c. Ista gl. dicit id, q̄d clari⁹ dixit gl. inferi⁹ super vers. fuerit, φ filio exhæredato nepos nō pōt intentare q̄relā ex p̄sona sua, sed ex p̄sona p̄ris dū extat: q̄d est dicere, successoriū edictū nō h̄re locum in q̄rela: de quo tāgit hic aliq̄d Bar. & plenissime scribit Io. de Imo. post eū, cui⁹ dicta referā in l. ī suis. j. e. Et q͂a gl. dicit, φ hodie q̄rela nō p̄parata transmittit̃ ad descendētes: debes scire, sc̄dm Ang. in l. nā is. ff. de inoff. test. φ licet fili⁹ ita trāsmittat, nō tñ ecōuerso pater transmittit q̄relā ad suos posteros si est exh̄redat⁹: & simil̄r q̄rela q̄ cōpetit contra testm̄ fratris turpi p̄sona īstituta, nō trāsmittit̃ ad posteros. Cy. & Bal. in l. scimus. in fine. C. de inoffi. test. licet gl. dixerit cōtrariū, & nō bñ in l. si pater tuus. C. e. ¶ 10 † In gl. posita sup verbo, moriēte. vides ex ista gl. iūcto tex, φ verbū p̄sentis tp̄is ponit̃ ꝓ tp̄e p̄terito. Vnde pōt induci ad q̄ōnē, quā ponit Ang. in l. iij. §. hæc verba. ff. d̄ neg. gest. hic alleg. in gl. φ si in articu. continetur aliquē fuisse mortuū, & testis īterrogat⁹ sup artic. dicat vera esse cōtēta in articulo: & īterrogat⁹ de cā sciētię, r̄ndeat φ vidit eū mori, ista censet̃ esse bōa redditio causæ, q͂a exponit̃ .i. mortuū esse. Sed Bal. ī l. arborib⁹. §. I ul. ff. de vsufr. dicit, φ si testis dicit se vidisse aliquem intrare palatiū, nō ꝓbat illum intrasse palatiū, ex quo deponit per verbū vel præsentis, vel præteriti imperfecti. Sed pōt dici pro concordia, quòd aut in articulo continetur actus perfect⁹: verbi gratia, φ aliquis fuit mortu⁹: & testis respondet cōtēta in articulo vera esse, & tunc vera sit opi. Ang. quia redditio causæ sequētis declaratur per dictum principale, q̄uo testis intellexerit: vt no. declarat Bar. in l. Labeo. in prin. ff. de supel. leg. Si vero testis non dixerit vera esse cōtenta in articulo, sed hoc tantū scire de cōtentis in eo, vel si non productus super articulis, sed super tota causa, & interrogatus de veritate, dixerit se tm̄ scire, valet sic. Et tunc posset ꝓcedere dictū Bald. quia verbū testis obscurū interpretatur cōtra ꝓducēte: vt in c. in præsentia. extrà. de proba. & per gl. & Bar. in l. si quis intētione ambigua. ff. de iud. Credo tñ etiā in isto casu dictū testis posse saluari in actibus, in q̄bus inter initiū & cōsummationē solet esse ita modica distantia, φ q videt principiū vel actū in fine, etiā cōiter solet videre finē, & p̄fectionē actus, in exemplo palatij ingressus: dictū eñ testis cōcludit p̄sumptiue in his, q̄ cōiter testis præsumitur cognoscere ex actu super quo deponit, vel per quē reddit cām: vt plene traditur per Bartol. & alios in l.j. ff. si cer. pe. Hunc etiam tex. cum gl. inducit hic Pau. de Ca. φ si Comiti Palatino conceditur priuilegium, φ possit legitimare filios spurios in vita patris, & in morte: ista verba, in morte, possunt interpretari .i. post mortem: & ita sunt interpretāda, vt priuilegium aliquid operetur, iuxta c. si papa. de priuil. lib. vj. & l. si quando. ff. de leg. ij. nihil autem operantur ista verba, si intelligerētur de morte imperfecta: quia tunc cùm pater adhuc viuat. l. qui duos. de manu. testa. ff. & l. si. j. de condi. insti. ex quo capite haberet p̄tātem legitimādi. Vtrū aūt ecōtra verbū q̄d significat actū perfectum, verificetur in actu nondum cōsummato: vide text. in l.j. in fi. ff. quod quisq; iuris. & per Bal. in l. si fugitiui. C. de ser. fugiti. vbi optime loquitur. & quod ibi not. in l. talis scriptura. j. de leg. j.

Sed si ex ea. Institutio cōtinens turpitudinē, est nulla ipso iure, nisi possit referri ad casum, quo nulla erit turpitudo, non expectatur aliquis euentus, q non debeat considerari. Secūda est ibi: sed si propter adoptionem. ¶ 11 † No. vnum verbū duntaxat, ibi: quia adoptionem solutam & c. quia institutio facta simpliciter, quæ non potest valere pure, intelligitur facta sub conditione, sub qua actus poterit valere: facit tex. in simili in l. fideicomissa. §. si quis seruū. ff. de le. iij. & in l. epistola. in prin. vel in §. j. ff. ad Treb. q tex. pōt facere ad multa.

SVMMARIVM.

1. ☞ Indefinita nedum æquipollet vniuersali, sed est eiusdem effectus.
2. Dictio, si, apposita ab homine, disiungit sensum & verba.
3. Dictio, quodāmodo, de sui natura significat fictionem.
4. Occidere aliquem cui p̄mittitur, potest multofortius eū bonis spoliare.
5. Merita & demerita patris considerari debent in cognitione querelæ inofficiosi.
6. Dominij continuatio reddit testamentum nullum, quæ non potest tolli tacita probatione in fauorem filij.

Commodissime. Hoc dicit: Prouisio facta ī vnū casum non trahit̃ ad alienū, etiā fauore testamenti. Prouisio aūt simplex vel indefinitè cōplectitur omnem casum. Secūda est ibi: si alteruter, Tertia ibi: q͂a hic. ¶ 1 † Primò not. ibi: cōmodissime &c. iuncto ver. aut etiā pure. quòd locutio indefinita[b] nō solū æquipollet vniuersali, sed etiam videtur oīno habere eundē effectū, quē vniuersalis: dicit eñ iurisconsultus. φ vtroq; modo fit cōmodissime institutio, siue oēs casus expresse cōprehendātur, siue sub locutione indefinita: q̄d facit ad no. per Inno. & Moder. in c. auditis. extrà. de p̄scri. & per Bart. in l. si pluribus. j. de lega. ij. In illa quæstione, vtrū indefinita significet vniuersaliter ex ꝓprietate sermonis, vel ex interpretatione. ¶ 2 † Secūdò no. φ dictio, si, apposita ab hoīe, disiūgit sensum, & verba: & intellige quòd verba posita in tex. sint verba testatoris .i. apponēda à testatore: aliq̄n tamen ponitur aliter, vt not. in l. si quis ita. j. de auro & arg. lega. not. ibi: nec sub cōditione quidē scriptus & c. secundū Bartol. quòd quādo cōditio in futurū adijcitur incertæ p̄sonæ, ista cōditio nō solū stat in vi cōditionis, sed in vi demōstrationis. Vnde illa persona censetur instituta, in qua verificata est cōditio. illa aūt in qua non est verificata, seu impleta, nunq̄ censebitur esse instituta: & ideo nō habebit locū in casu nostro. l. q̄m in prioribus, C. de inoffi. test. videlicet φ cōditio remoueat̃ de medio, & īstitutio remaneat pura vsq; ad legitimā: quia ille in quo diuisio nō verificatur, censet̃ non fuisse p̄teritus, & sic non poterit remoueri conditio ab eo, tanquam instituto cōditionaliter: q͂a in casu, quo deficiat conditio retro, nunquā videbit̃ fuisse institutus, imo vere nunquam fuit institutus, q̄m testator nō est locutus de ista p̄sona. & per hoc dicit se aliàs cōsuluisse de facto: quia si testator mille reliquit filiæ suæ nasciturę, q̄ cōtrahet matrimoniū, & ducēta illi, quæ ingrediat̃ monasterium, & nascat̃ filia, q̄ neutrū istorū facit, sed simpliciter seruat cōtinētiā in domo, sicut istæ sorores tertij ordinis: ista filia poterit dicere testm̄ nullū, quia ipsa nullo modo videt̃ instituta, p̄ istū tex. Paul. aūt de Cast. hic nititur impugnare ista dicta Bar. & considerat duos casus ad intellectū istius literæ. Dicit eñ, φ si testator nō habet vxorē, vel si est prægnans, ignorat eā esse talē, tunc ꝓcedit decisio iurisconsulti: & isto casu dicit esse intelligendū tex. q͂a testator nō retulit se ad certā personam, q̄ possit sub cōditione institui, Aut testator habebat vxorem prægnantem, & hoc

a ¶ Quādo vna fictio. Adde an duę fictiones possunt simul cōcurrere in eodē, sup eodē: vide in l. si is q pro ēpto. ff. d̄ vsuca. l. si sub cōditione. ff. de sol. gl. ī l. j. C. de dotis pro. a mis. Card. Zab. ī c. is q. de spon.

b ¶ Indefinita. Adde an æq̄pollet in testibus, Inn. & Abbas ī c. auditis. de p̄scrip. & an æq̄pollet in ꝓbationib⁹, vide per Bar. ī l. curiales. C. de p̄d. cur. lib. x. & p Alex. de Imo. in l. rescriptū. in prin. ff. de pact.

sciebat.& tunc secundũ eum quia testator retulit se ad certam personã, id est ad posthumum,qui erat in ventre,non erit verum:dicit in tex.ꝙ in casu omisso posthumus omnino sit præteritus:sed dicetur certa persona instituta sub certa cõditione,quæ non est in potestate eius, & ex hoc capite de iure isto testamentum est nullum:vt l.suus quoq;.§.j.j. de hæ. inst.& l.si pater.C.de insti.& substi.De iure autem nouissime tolleretur ista conditio de medio,& censeretur posthum⁹ simpliciter institutus vsq; ad legitimam:& sic valeret testamentũ scd̃m opi.Barto.& glo.de qua in iuribus præal.Et ex hoc infert ad qõnem Bart.ꝙ si testator qui taliter reliquit filiabus suis,habebat vxorem prægnantem,hodie testamentum non esset nullum,scd̃m opi.Bart.supra dictã,quia tolleret̃ cõditio de medio vsq; ad legitimam:in reliqua autem hæreditate expectaretur euent⁹ conditionis:& ita consuluisse Ray.de Forliuio,qui simpliciter & in omni casu dixit,ꝙ filia in casu Bar.videbatur instituta sub conditione ptãtiua,quæ hodie tollitur de medio,per l.quoniam in prioribus.s.allegat. quã opi.Ray.præfatus doctor dicit esse veram in suprà dicto casu,cum aliqua modificatione:de qua j.dicetur. Vbi autem essemus in casu l.nostræ,videlicet quia testator instituens filias sub prædictis conditionibus nõ sciret se habere ventrem prægnantem:tunc prima facie,dicit ipse,videretur procedere opi.Barto.tamen finaliter tenet oppositum,& ad legem nostram respondet,ꝙ hic erat apposita sola conditio natiuitatis, q̃ nato filio nõ tenebat testamẽtũ in suspenso,imo aut statim testamentũ erat nullum,aut statim valebat.Sed in casu Bar.etiam post natiuitatem posthumi volũtas testatoris stabat in suspenso,quia debebat spectari euentus,id est,quid faceret ista filia in futurum:vtrum rumperet, vel intraret monasterium,vel non,quod videtur esse inconueniens,& contra l.fin.ff.cõia prædio.Vnde potius debet interpretari scd̃m eũ,ꝙ filia non sit præterita in aliquo casu : sed instituta sub conditione,si matrimoniũ contrahat,vel si monasterium ingrediatur.Raph.aũt dicit,ꝙ etiam si filia isto voueat castitatem in domo,assumendo certum statum nouum religiosum,largo modo dicet̃ ingressa monasteriũ:& sic videbitur instituta. ꝑ ea q̃ habentur in simili in l.talem.§.fina.j.de hære.insti.vbi ex morte testatoris,vt valeat institutio,verbum meũ & suum verificatur ĩ liberto, in quo patronus licet non habeat dñium stricto mõ, largo tñ modo põt dici dñs propter ius,qđ habet in liberto.Et istud dictũ posset forte ꝓcedere,qñ esset relictũ filio si ingrederetur religionem.Sed si est relictum ꝓut ponit Bar. si ingrediat̃ monasteriũ:tunc ꝙ nomine monasterij largo modo posset cõphẽdi domus priuata,hoc non ꝓbatur iure. Redeũdo ad dictũ do.Pau.aduerte, quia inquantum limitat hanc l.in primo casu mõ suprà dicto,ista iã sua limitatio minus astringit tex.qui ita bene põt loqui de posthumo ꝑterito, qui erat in ventre,sicut de eo qui nondum erat conceptus.Et ꝙ ista sua positio sit falsa,probat̃ in l.Titi⁹.§.Lucius.j. eo.ibi:verba quidem &c.vbi patet,ꝙ ex proprietate verborũ testator q̃ instituit posthumũ,q̃ est in ventre ,& quem scit esse in vtero,non vr̃ instituere eundẽ,si tpe testamenti sit iam natus :& tñ certũ est, ꝙ de certo noĩe instituendo senserit testator,& de eodem,id est, de eo qui fuerat in vtero,& quem testator adhuc esse sciebat , licet tũc tpis idẽ homo natus esset.Vñ intelligendo tex.nr̃m simpl̃r,ꝓut iacet, dico ꝙ iõ posthumus quẽ testator sciebat esse in vẽtre,si instituitur cũ nascetur post mortem, vr̃ ꝑteritus,si nascitur ĩ vita testatoris:quia sub alia specie filiorũ seu posthumorũ est institutus,& sub alia nascitur:sunt em̃ duæ spẽs posthumorũ:vt l.iij.§.posthumos.ĩ tex.& gl.j.tit.proxi.Vñ ꝓ tãto dr̃ iste posthumus alia persona,ꝓ q̃to non cõtinet̃ sub specie posthumorũ,de qua est facta mentio in testõ.Nec est nouũ istud,ꝙ vna & eadem persona naturaliter,quo ad iuris intellectũ,capiatur pro duabus ꝑsonis,propter duas qualitates sibi diuerso tpe vel eodẽ inhærẽtes:vt patet in l.si consul. ff. de adop.& in l.si pater.§.qui duos.co.ti.& l.accipientis.ff.de aur. tuto. bene facit tex.& qđ ibi not.in l.fi.ff.de inof.test.Et ista opi . sine dubio est tenenda,quia absurdum esset,ꝙ iurisccõsultus,qui in ista l. ꝓcedit per modum doctrinæ,& vult docere qũo pfectè vel ĩperfectè ĩstituat̃ post humus,omisisset hũc casum,qui potest frequenter cõtingere . ¶ In scd̃o aũt mẽbro,vel casu,rõ do.Pau non concludit,ꝙ quia interpretatio Bart. suspendit volũtatẽ defuncti, ideo persona incerta instituti sub conditione non videat̃ ꝑterita,si in ea non verificatur cõditio,q̃ nõ solũ obtinet vim conditionis,sed vim demonstrationis, qa verba hoc non patiuntur, vt videatur instituta. Et vt tñ intelligas perfectè opi.Bar.ostendo ꝙ dispositio ista suspendatur ĩ terminis Bar.vsq; ad extremũ mortis articulũ: nam aut filia nata non nubet, nec ingrediẽt monasteriũ,nec eliget vitã, q̃ habeat votũ continentiæ:& tũc certũ est,ꝙ vtrũ sit præterita, vel nõ, poterit constare ĩ vita ipsius:qa & in extremo mortis articulo posset ingredi monasteriũ:vt in c.fi.de succes.ab intest.& possit cõtrahere matrimoniũ,vt dictũ fuit in l.sed est quęsitũ.s.e. Licet ergo miles protestaret̃ in vita,ꝙ non vellet nubere,nec ingredi religionẽ,quia tamẽ posset pœnitere,ista conditio negatiua non posset impleri nisi post mortẽ,vt l.Mutianæ.& qđ ibi no.j.de con.& demõ.& l.pater Seuerinã.in fi.j.eo.Si aũt in vita ista filia ꝓfitetur tertium ordinẽ scti Frãcisci,tũc fateor ꝙ nõ posset contrahere matrimoniũ,si ex priuilegijs suis ille ordo habet võtũ solenne,qđ solũ impedit matrimoniũ cõtrahi:vt in c.j.de voto.li.vj.sed ꝑ hoc non impediret̃ ingredi monasteriũ, & transire ad arctiorem vitam: vt in l.licet.C.de reg.in antiquis.& sic adhuc remanet incertũ in vita filiæ,vtrũ esset ꝑterita:ex hoc sequeret̃,ꝙ filia interim non posset dicere testm̃ nullũ,ex quo esset incertum,vtrũ esset præterita,vel nõ, qa vr̃ absurdũ,qa sic filia excluderet̃ ex voluntate testatoris à iure dicendi nullũ, etiã ꝑter regulas iuris,q̃ dicũt ꝙ ꝑterit⁹ nat⁹ statim rũpit:vt l.iij.§.ex his. j.ti.ꝓxi.Ne ergo inducat̃ hoc incõueniens,oportet dicere alterũ de duobus:vel ꝙ ista filia interpretatione iuris habeatur pro instituta sub conditione potestatiua,vel ꝙ filia nata incontinenti posset dicere testamentũ nullũ:si tamen vult,potest petere conditionẽ, & parendo videbitur hæres scripta,& cõfirmabitur testm̃.Primũ dictũ potest sustineri hoc modo: quia ex quo ista filia implendo cõditionẽ potestatiuã potest facere,vt videat̃ instituta intellectu iuris,non dicetur præterita,sed habebitur pro instituta,sicut contingit aliqñ in iure:vt videbis in l.Titius.§.Lucius.j.e.& cã est,qa sicut hæredi potest assignari terminus ad adeundũ,q̃uis sit institut⁹ sub conditione ptãtiua,& licẽ nõ sit sibi delata hr̃ditas,quia ipse põt facere,vt hr̃ditas sibi deferatur:vt in l.si quis hæres instituat̃.§.j.& ibi ꝑ Bar.j.de hę.inst.ita vr̃,ꝙ filius debeat haberi pro scripto,quia est in eius ptãte,vt intelligatur scriptus:& ista interpretatio esset æquior de iuris subtilitate ratione præmissa.Secũdũ dictũ vr̃ verius,& poterit filius parendo conditioni approbare testm̃,saltẽ de iure prætorio:vt dicit gl.ĩ fi. in l.suus quoq;.§.j.sup verbo,fecerit.j.de hæ.inst.Posset etiam forte attẽtari,ꝙ ex quo implendo cõditionẽ filia intelligitur instituta, ꝙ testm̃ posset approbari de iu.ciui.qa ĩpleta cõditiõe cessat intellect⁹ ꝑteritiõis, & filius , licet nulliter, reperitur tñ institutus in testõ:per ea q̃ habentur in l.si quis testõ.j.de cond.insti.de cuius l.intellectu dixi in l.si filius qui in potestate.s.eod.¶ In glo.posita super verbo,intellige.ibi:posuit ideo &c.Gl.ista sentit vnam solutionẽ,quã hic approbat Bar.videlicet ꝙ ideo in l.si posthumus nascitur in vita,censeat̃ insti.ibi:quia cũ esset in extremo mortis articulo constitut⁹,verisimiliter credebat se statim moriturũ. Vñ ꝑsumitur,ꝙ si credidisset se viuo posthumũ posse nasci,similiter fuisset illũ instituturus:& ideo ex verisimili coniectura mentis testatoris vr̃ institutus,sicut dr̃ in simili in l.Titius.§.Lucius.j.eo.& in l.iij.C.de ma.te. Sed ista solutio nimis restringit illũ tex.& est diuinatiua:vnde Bar.met in l.si cũ dotẽ.in prin.s.so.mat.& Bal.ĩ d.l.fi.& Io.de Imo.hic dicũt,ꝙ ĩ l.nostra verba erant clara,ita ꝙ ex figura verborũ non poterat comprehẽdi casus omissus:sed in l.fi.verba erãt ambigua,& ideo cũ possent reflecti ad vtrũq; sensum,verba testamẽti vtrũq; casum cõphẽderet.Sed istã solutionẽ impugnat hic Raph.& aliqui Mod.referentes,nõ quia ĩ primo exẽplo scd̃m eos verba non poterant esse ambigua,nec cõplecti vtrunq; casum:& ideo ipsi transeũt ad tertiam solõnẽ,q̃ ponitur in gl.in d.l.fin. de cuius intellectu videbimus postea.Sed tñ põt dici,ꝙ secunda solutio est vera,& ꝙ etiã in primo exẽplo verba possent habere duplicẽ intellectũ:dicit em̃ tex.in d.l.fi.in primo exẽplo.ꝙ si testator instituat filiũ,vel filiã:isto mõ,filius vel filia,q̃ intra x.menses post mortẽ meã editi erũt, hr̃des sunto.ꝑ ista verba intelligitur institut⁹ posthum⁹ natus viuo testõre:q̃ verba possunt dupliciter exponi.Vno mõ,vt verbũ illud,post mortẽ meã,determinat verbum seq̃ns,editi erunt.bene facit constructio,& sensus est,vt intelligatur institut⁹ posthumus,qui nascetur post mortem intra x.mẽsem.Scd̃o mõ potest intelligi,ꝙ verbum illud, post mortẽ,determinat vltimũ verbũ pośitũ in ratione dũtaxat.s.hæres sunto : & tũc transponenda est rõ,& soluenda hoc modo:filius vel filia, q̃ mihi intra x.menses editi erunt post mortẽ meã,hæredes sunto:& sic ex proprietate sermonis siue posthumus nascatur in vita,siue post mortem, dũmodo intra x.menses,videbitur institutus.Scd̃m aũt exemplũ illius l.satis clare potest cõtinere vtrũq; tp̃s:fuit enim institut⁹ filius,vel filia,qui x.mẽsib⁹ mortis suæ proximis natus esset in locutione:ita possunt intelligi x.mẽses ꝓximè antecedentes mortẽ,sicut & decẽ sequentes mortem. Rapha. autẽ hic, & Ful.in dicta l.de posthu.hær. instit.quos hic referunt cæteri Moder. & sequuntur,dicunt quòd intellectus positus in gloss.dictę l.fi. est verior,in quo gloss.dicit,ꝙ dictio ,intra , aliquando ponatur pro ante.ꝓbat tex.in l.j.in prin.ff.de vul.& pu.& l.si intra.ff.de pact.scd̃m eos. Est ergo sensus illius literæ talis,ꝙ si instituitur posthumus,q̃ ante x.mẽses,currentes post mortẽ testõris nascetur ,per ista verba videatur institut⁹ quilibet posthumus,qui nascetur vel post mortẽ,vel in vita:quia vnusquisq; istorũ dr̃ nasci ante x.menses completos: posuit enim testor istũ terminũ,secundũ doc.predictos: quia post x.menses cõputandos à morte defuncti non potest posthumus videri natus ex moriente:vt l.intestato.§.post x.ff.de suis & legit.Tu autem aduerte pro isto intellectu ad duo.primum est ꝙ iste non est intellectus gl.in d.l.fi.nec glo.dum dixit, ꝙ dictio,intra,ponitur pro citra,habuit hunc intellectum,vt exponeret̃. .i.ante.ꝙ autem ita,manifeste patet ex gl.& ex præcedentibus.Ponit em̃ gl.in secũdo intellectu,de quo agit̃ nunc,ꝙ testator instituit filium & filiã sic nascituros,vsq; ad x.menses.deinde in gl.seq.& sequenti dixit , ꝙ testator voluit illos x.menses currere ex tpe testi facti:ex quibus verbis apparet dictum secũdũ positionem gl.ꝙ siue posthumus nascatur in vita post mortem,debet tamen nasci intra x.menses incipiendos à tẽpore testamenti:& sic patet,ꝙ dictio,intra,stat proprie,& cõplectitur terminum medium intra primum mensem,& vltimũ ex x.sicut est de natura istius dictionis:vt l.j.§.fi.j.de succes.edic . Qđ autem dicit gl.quòd ibi dictio,intra, exponitur pro citra,non mutat naturã istius dictionis,sed hoc significat,quòd cùm testator senserit de posthumis nascituris intra

x.menses numerandos à tẽpore testamenti, pinde est, ac si dixisset, istituo posthumos, qui nascẽt intra x.menses citra: dictio ergo, citra, significat hic ꝙ terminus à quo debeant incipere isti menses, incipiunt exnunc: sicut cũ dicimus, ꝙ aliquis possedit à x.annis, & citra, significatur ꝙ vnus ex terminis x.annorũ finitur nunc. Secundò debes aduertere, ꝙ ista lectura nullo modo videtur posse stare per tex.d.l.fi.in fin.vbi dicit, ꝙ siue posthumus nascatur viuo testatore, siue eo mortuo, dũmodo intra x.menses à morte testatoris cõnumerãdos, satis est. Si ergo dictio, intra, exponitur per ante, vt isti volunt: sensus illius versi.erit iste, ꝙ siue posthumus nascatur viuo testatore ante x. menses completos, siue post mortem testatoris, rectè videatur institut⁹. Sed ista locutio non põt conuenire posthumo nascenti in vita testatoris, quia ille non potest nasci post x.menses, qui debeant currere post mortẽ testatoris. Quid ergo fuit opus dicere, si posthumus viuo testatore nascatur ante x.mẽses, cũ nũꝗ̃ posset nasci nisi ante? Certè fuisset abusiua locutio, & non conueniens. Præterea siue exponas, intra, propriè: siue, pro ante, vt isti volunt: per hoc non tollitur difficultas contrarij, si verbũ, post mortẽ, positũ etiam ĩ tex. determinat etiã verbum, editi erũt &c. Erat enim sensus literæ, ꝙ filius vel filia, qui nascitur post mortẽ.i.ante x.mẽses, censeant̃ instituti: ergo nõ filij, qui nascent̃ in vita testatoris. & sic adhuc remanebit contrariũ istius legis. Si autẽ verbũ, post mortẽ, non determinat verbũ, editi erũt, sed recipit subauditionẽ: vt dicit gl. sensus erit iste, ꝙ si filius vel filia nascantur intra x.menses post mortẽ testatoris cõputandos, vtrum in vita cõcurrerint, vel post mortẽ, & intra illos x.menses posthum⁹ sit natus, vel nõ: tunc etiã ponẽdo dictionẽ, intra, propriè, vt comprehendat mediũ, qđ est inter primũ, & x.mẽses. & etiã ipsa extrema: vt dicitur in d.§.si intra. adhuc posthumus natus viuo testatore videbitur institutus, dũmodo nascatur intra x. menses. & sic non erit opus pro fugiendo contrario l.nostræ exponere intra.i.ante. Fateor tamen ꝙ exponendo isto modo dispositio esset vniuersalior, & perfectior, quia cõprehenderet posthumũ natũ etiam vltra x.menses, quocunꝗ̃ tẽpore. Quia ergo ista lectura nec conuenit textui, nec dicta expositio intra.i.ante, plus saluat tex.ꝗ̃ si dictio, intra, ponatur proprie. & quia secundũ hanc lecturam impropriantur etiam verba testatoris, & saluantur per subauditionem faciendã ad verbũ, post mortẽ: sicut facit gl. in secũda lect.sua. ideo q̃rendum vr̃ pro alia solutione. Vera aũt solutio vr̃ esse ista, vt distinguamus ꝙ aut testator simpliciter instituit posthumũ nasciturũ post mortẽ, & tunc procedat l.nostra cũ limitatione hic posita per Bar.q̃ est vera in se, licet diuinet ad text. in dicta l.fi. Aut testator ĩstituit posthumũ nasciturũ post mortẽ intra x.menses: & sicut fecit in d.l.fi. & tunc dicamus, ꝙ vr̃ institut⁹ etiã posthumus, qui nascitur in vita. Ratio differentiæ est ista: quia sicut visum est in solutione hic posita in gl. & approbata per Barto. quando potest capi alia coniectura in dispositione testatoris instituẽtis posthumum in vno casu, ꝗ̃ hic, ꝙ ponendo vnum casum voluerit aliũ prætermittere, dummodo illa coniectura sit probabilis, non habet locũ dispositio l. nostræ, sed tacitè in vtroꝗ̃ casu videtur facta institutio. Est autẽ coniectura probabilis in casu d. l.fi. ꝙ idcirco fecerit mentionẽ spãlem de posthumo nascituro post mortẽ, non quia voluerit natũ in vita nõ esse institutũ, sed quia tẽpus x.mensiũ, quod volebat apponere, erat apponẽdũ solum ꝓ posthumo nato post mortẽ: & secundùm istam lecturam tex, in si. stat proprie, & loquitur de x.mẽsibus, qui numerantur. i. incipiunt currere à morte testatoris. ¶ Sed contra istam lecturam fortiter obst. quia si testator voluit apponere hoc tempus posthumo nascẽti post mortem duntaxat speciali ratione, vt dixi, quæ non conuenit, posthumo nato in vita: ergo si posthumus nascitur in

a ¶ Dictio, quodãmodo. Adde l.si cùm me vacuã. & in l.si pater.ff.de vulg. & pup.l.ad tp̃s. in §. fi.ff.de vsucap. l.in suis.ff.de li.& posth.& in l.j.ff. de re iudica.

b ¶ Statutũ permittit. Adde Nellum in tractatu de bannitis.

vita, non debet nasci infra x.menses à morte cõnumerandos retro. Vnde videtur, ꝙ etiam si vltra filios & menses nascatur, videatur institutus. Sed est respondendũ: quia institutio stante posthumo nascente viuo testatore, non comprehenditur ex verbis testatoris, sed inducitur per extẽsionem factam à lege, ex tacita mente defuncti: quicquid continetur in disputatione extensa, sc̃dm regulas iuris, videbitur repetitum in dispositione, ad quam fit extensio, dummodo illa repetitio nõ vitiet dispõnem, per regulam positã in aut.de filijs ante dicta instituta na. §.fi. & in l. nihil. & ibi per Bar.ff.de cõiun.cũ eman.lib. & per eundem in l.prætor.§. eritꝗ̃.ff.vi bon.rap. Licet ergo tempus x.mensiũ non esset necessariũ apponi posthumo nascenti in vita, rõne tñ p̃dicta videtur in eo respectu: sicut manifestè patet in secundo exemplo illius l.in simili. ibi enim videt̃ institutus vterꝗ̃ posthumus. Verba illa, instituo posthumũ qui nascitur proximis annis mortis meæ: sunt ambigua, & possunt referri ad vtrosꝗ̃ menses.s.ad proximè p̃cedentes mortem defuncti, vel ad proximè sequẽtes. & ꝗ̃uis in mensibus proximè præcedentibus ista adiectio decem mẽsium non esset necessaria, quia tñ verba ambigua cõplectuntur hunc casum, intelliguntur cõplecti cum qualitatibus expressis in testamento.i.in termino decem mensium.

In suis. Hoc dicit: Hæreditas patri non dicitur de nouo prouenire filio, quia filius censetur dñs in vita patris, sed potius continuari dñium in vita patris q̃situm. Sc̃da ibi: quasi olim. Tertia ibi: vnde etiã. Quarta ibi: itaꝗ̃. Quinta ibi: hac ex cã. Sexta & vltima ibi: nec obst.

3 ¶ † Primò not. ibi: quodãmodo &c. ꝙ ista dictio, quodammodo[a], de sui natura significat fictionem & impropriet atem. concordat tex.cũ gl. in l.j. in prin.ff.de rerũ diui. & in l.p̃tor.§.j.s.de eden. ¶ † Secũdò not. ibi: pcipere hæreditatem &c. ꝙ si statutũ dicat, ꝙ de qualibet hæreditate proueniẽte alicui debeat solui tm̃ pro libra nomine gabellæ, dispositio illius statuti non habebit locũ in hæreditate proueniẽte à patre, q̃a nõ de nouo prouenit, vt hic vides. & ita dicũt hic Moder. per istũ tex. secus esset, si statutũ imponeret gabellã pro quolibet lucro proueniente: quia tũc licet hæreditas patris dicat̃ quasi debita filio: vt l.si quis legatũ. in fin.ff.de fal. quãtũ tñ ad dispositionẽ iuris, cõputatur pro lucro. Glo. est no. quã ibi approbat Bar. & Bal. in l.si emancipata.C.de iur. & fact. ignor. Et ita tenet Barto. in terminis nostris in l.j.C.de impo. lucra. describ. lib.xj. per illũ tex. Ex hoc etiã tex. probat glo.no. in l.cùm hæreditas.C.depo. quæ dicit, ꝙ hæreditas patris, quæ defertur filio, nunꝗ̃ dicitur iacere. Vnde infert ibi Baldus, ꝙ isto casu etiã processus cõtra hæreditatẽ iacentem erit nullus ipso

4 iure. ¶ † Tertiò not. & semper tene menti in vltimo ver. ꝙ ille cui permittitur ex legis dispõne occidere aliquẽ, multosortius illũ quẽ põt occidere, põt spoliare bonis: & istud est verũ, etiã si statutũ permittat aliquẽ impunè occidi, sc̃dm Ang. & Moder. hic. extẽdit̃ eñ statutũ tunc virtute interpretationis positæ per regulã, cui licet. de reg.iur. & est optimus text. in l.nec in ea.§.j. & quod ibi per Bar.ff.de adult. de quo tetigit etiã Io. de Imol. plenius in l.si verò.§.de viro.s.sol.mat. In qua qõne possunt cõsiderari tres casus. Nã aliqñ statutũ p̃mittit[b] bãnitũ impune offendi: & tũc non est dubiũ, ꝙ põt offendi in psona, & in rebus, q̃a offensionis nomine venit omne id, ad qđ de sui natura merentur pœnã: sc̃dm Bar. q̃ ita declarat in l.cogitatio.§.qđ illicite.s.de public. & ita determinat Bald. expresse in l.fi.C.si cõtra ius, vel vti.pub. & Ioan. And. in addi. Spec. referẽs ita fuisse decisum per Iac.de Aret. disputãdo in titu.de accu.§.sequit̃. in addi.magna. in ver. habet̃ & alia quæstio. Sed tũc quæritur, nunquid si statutũ p̃mittit aliquem impune offendi, videat̃ permittere talẽ posse occidi, an verò solũ offendi in psona, & rebus, remota tñ occisione & morte. Hanc q. attigit hic Pau.de Cast. & arguit primò, ꝙ non videatur concessa ptãs occidendi: quia verbũ, offensio, significat omne id, per qđ aliqs ad iracundiã prouocatur: vt l.testõ cẽturio.s.de manu.testa. & l.fi.j. si qs aliquẽ prohi. Sed occisus nõ potest ad iracundiã prouocari: ergo ex nomine offensæ venit occisio. Sed certe cũ in iniuriã occisionis illatã defuncto possunt vlcisci hæredes, & debeant: vt l.j. & per totum.C.de his quib. vt indig. & in l.in cognitione.j.ad Sylle. isti sunt illi, qui per occisionẽ defuncti possunt offendi, maximè si sint hæredes sanguinis, etiam si nõ sint descendẽtes, sed collaterales: vt l.lex Cornelia. in princ. & ibi per Bar.ff. de iniur. & per glo. in l.iij.§.si inimicus.ff.de suspe.tut. Præterea nomine offensæ magis proprie capitur, vt dixi.s.pro casu eo.s.ꝙ pœnam meretur, secundũ Bar. in loco allegato. Vnde iste idẽ doct. dicit cõmuniter tenere contrariũ, & alleg. Io. And. in titu.de accu. in quarta parte. & Bar. in vno loco, quẽ non potuit videre, quia allegatio est corrupta. Bart. tamen hoc tenet expresse in amissione §.qui deficiunt.ff.de capi.dimi. vbi vult, ꝙ si ex forma statuti bannitus põt impune offendi, per ista verba videatur factus hostis ciuitatis, qui sine dubio impune potest occidi: vt l.iij.§.transfugas.s.ad legem Cor.de sica. Hanc autẽ quæstionem disputauit antiquus doct. Martinus de Fano. quem refert & sequitur Io. And. in addit. Spec. in tit.de cõstl.§.j. in fin. addi.ma. & concludit prædictus doct. quòd de æquitate, & etiam secundũ mentem iuris, bannitus qui põt impune offendi, non deberet, & posset offendi in plus, ꝗ̃ esset condemnãdus pro illo maleficio, si fuisset præsens, ne sequatur absurditas, quòd plus puniat̃ condemnatus ex contumacia, quàm condemnatus ex veris probationibus: contra titulum, de requi. reis. & contra ea quæ habentur in l.absentẽ. ff.de pœnis, dixit tantum, quòd quia communis vsus loquendi interpretatur

tatur ista verba sic posita in statutis, etiam pro occasione, de iuris rigore ¶ iste posset occidi, per l. minime. ff. de legi. † Ex quibus verbis patet, ꝙ remoto cōi vsu loquēdi, [a] seu īterpretādi de iure, prima oppositio esset verior, etiam si sententia banni condēnaret bannitum ad certam pœnā: qa illa clausula statuti, quòd bannitus posset offendi, restringitur ad offensam similiter pœnæ impositæ, vt sic resultet minor absurditas, & quanto minor pōt fieri offensa. Scd̄s casus potest considerari, quando statutum permittit bānnitū occidi. & in illo casu subdistingue: quia aut quæris vtrū bannitus possit offendi psonaliter: & dicendū est ꝙ sic, vt probaꝛ ī l. nec in ea. præalleg. quia in eodem genere ista regula semper est vera, cui licet qd̄ est plus &c. Aut quæris vtrum possit offendi in rebus: verbi gratia, spoliari, ad dānū pati: & tūc iste tex. no. videtur probari, quòd possit, dū arguit de potestate occidēdi ad adēptionē bonorū. & hoc tenuit glo. no. in c. in literis. de resti. spo. quā sequuntur ibi doc. & Io. An. in addi. Spe. in ti. de accu. §. sequiꝛ. ver. pręalle. & licet ibi in prin. questionis formatur qstio de statuto, qd̄ permittit impune offendi, in decisione tamen q. Iac. de Are. quem ibi refert, dicit ꝙ quando lex permittit inferre alicui iniuriam in personam, multo fortius videtur permittere, ꝙ inferatur in reb⁹ alle. l. fi. C. de epis. & cle. & quasdam alias ll. post glo. declaratas, tractauit Bar. illam q. difficilem, vtrum in querela sit locus successorio edicto. quę questio diuiditur in duas. Nam primò est videndum, vtrum successio sit in querela. Secundò: quę sit ratio, si est locus successorio edicto in querela, quare sequens ī gradu pręteritus non dicit testamentum nullū, vel expugnat per contratab. sed potius per querelam, cùm tamen regulariter pręteritus ex linea paterna aut dicat testamētū nullum, vel expugnat per contrata. vt l. is qui in potestate. in princi. & l. si duo. de leg. præstand. Super illa q. gloss. variant: nam in l. posthumorū. j. tit. proxi. gloss. distinxit, quòd aut ille qui vult intentare querelā, est in eodē gradu, sicut pater respectu filiorum testatoris: & ita pōt intelligi tex. in l. pater filiū. ff. de inoffi. test. aut non erat in eodem gradu: verbi gratia, nepos respectu filij: & non potest ita intelligatur tex. in l. si quis filiū. in prin. in ver. oē adiutoriū. C. de inof. test. Sed ista opi. gl. reprehēditur cōiter per doc. & hic & in l. pr̄ filiū. p̄ allegata. & maxime per Bal. in repe. sua, in d. l. pr̄ filiū. q. i vr̄ esse cōtra tex. ī l. ij. §. si emācipatus. j. de cōtrata. vel ꝓbari vr̄ in vl. rn̄so, ꝙ nepos q nō erat exhæredatus, pōt venire p querelā ad expugnādū testm̄, succedēdo in locū patris exhæredati. Quòd autem ibi non ageretur de exhæredatione nepotis, patet secundū eum: † quia in cognitione querelæ inofficiosi debent considerari merita, & demerita patris, & etiam ipsius nepotis: ergo sequitur, ꝙ tex. loquitur de exhæredatione filij: aliàs frustra fieret mentio de meritis patris. Et intelligas sanè secundū istum intellectū, ꝙ tunc considerantur merita, vel demerita patris, quando pater exhæredatus qrelaret testamentū, tunc merita vel demerita nepotis, quando ipse nepos ex successorio edicto vellet intentare querelam. Pręterea ista distinctio restringit text. in l. si is qui. in princi. ff. de inoffi. testamen. quæ simpliciter dicit, ꝙ remoto illo qui tenebat primum, sequens admittitur, nec distinguit vtrum sit sequens in eodem gradu, vel in diuerso. Præterea absurdum esset, secūdum Baldum, quòd melioris conditionis esset pater, quàm nepos, qui tamē in successiōe præferꝛ patri, sicut quilibet descendens: vt in auꝛ. de hæred. quæ ab intesta. defe. §. j. Vnde gl. in l. si quis posthumos. §. si filium. s. eod. simpliciter dixit, ꝙ edictum successorium non habet locum in querela: & idem in l. si quis filium. C. de inof. test. & hanc opi. secuti sunt Vltramontani, quos refert Cy. in d. l. si quis filium. Sed ista opi. videtur contra ll. præallegatas. licet enim sequēs in gradu qui non tenet primum dictum tempore mortis testatoris, non possit dicere testamentū nullū: vt in d. §. si filium. & l. si quis filio exhæredato. in prin. & l. posthumorū. j. de iniu. testa. potest tamē venire per querelam semel delatam filio ex beneficio edicti successorij: vt dicit text. in d. l. si is qui. propter quod Accursius in l. pater filium. ff. de inoff. test. simpliciter tenuit, ꝙ in querela sit locus edicto successorio, & de gradu in gradū, & de persona ad personam in eodem gradu. & ista cōmunis opi. scribentium: quā secuti sunt Bal. & Ang. hic, & in repe. d. l. pater filiū. & in l. si quis filium. præallegata. Hæc tamē opi. cōis ita habet duas dubitationes. Prima est, quia non bene respondetur in l. si quis filium. præallegata. dū dicūt communiter doct. ꝙ omne adiutorium deserebat nepotē. s. si volebat venire ex persona patris: secus si volebat venire ex sua. Nā hoc videtur expresse contra illum text. dum ibi dr̄, ꝙ nepos nō habebat remedium l. Velleia. quia vr̄, non erat mortuus viuo testatore, & tamen illud remedium cōpetit filio ex iure transmisso per patrem. Vnde Raph. Ful. q in l. pater filium. sæpe allegata. impugnat respōsionē cōem, sequēdo cōem sententiā, aliter respōdet, dicens ꝙ ideo in l. si quis filiū. nepos nō poterit venire per successorium edictū, qa filius exhęredatus decesserat ante aditam hæreditatem: vn̄ cū querela īofficiosi nō esset delata adhuc filio, qa illa non nascitur, nisi adita hereditate: vt l. Papi. §. si conditioni. ff. de inoffi. testa. & l. filium. §. sed cum exhæredatio. j. de contrata. non potest esse locus successorio edicto aliquo iure non delato, apud eum qui erat in primo gradu: quia successorium edictū cōpetit in iure delato: vt est casus in l. j. in prin. ff. de suc. edi. ī ver. delatā. Et scd̄m Bar. limitaꝛ doctrina cōis isto modo, ꝙ successoriū edictū regulariter habet locū in qrela. Fallit nisi primo exhr̄dat⁹ decedat hr̄ditate nō adita, qa si hr̄ditas nō fuit adita ante mortē filij, ergo filius remansit suus: vt l. quē admodū. ff. de inof. test. & patet ratione, qa exhæredatio q̄ tollit suitatē nō habet effectum nisi adita hr̄ditate: sed in suitate non erat locus successorio edicto de iure isto: vt l. j. §. sciendum. j. de suis & legi. de quo vr̄ facere mentionem in d. l. filio. ergo vr̄, ꝙ nepos nō pōt succedere loco filij. Scd̄a difficultas q̄ reddiꝛ siue assignaꝛ in ista cōi opi. tāgiꝛ per Bal. in l. pr̄ filiū. in sua repetit. p̄alle. dicit em̄ ipse, ꝙ si ponamus filiū exhæredatū acceptasse legatū sibi relictū in testō, & sic tacite renūciasse qrelæ, & nepotem postea ex edicto successorio velle ītentare qrelā, resultabit incōueniēs, ꝙ testō expugnādo à nepote p qrelā filius non solū pdit hr̄ditatē, q̄ applicaꝛ nepoti, sed etiam perdit legatū sibi relictū, qa repetetur à succedente ab intestato per cōdictionē indebiti: vt l. ij. ff. de conditio. inde. & sic in effectu sequēs in gradu habebit totā hæreditatē, & filius priuabitur, etiā sua legitima. Vnde vt tollaꝛ absurditas ipsa in loco p̄alle. dicit ꝙ ī primo casu. s. qn̄ fili⁹ approbat testm̄ tacite vel expsse, nō erit loc⁹ successorio edicto. Sed ista dicta impugnat hic excellēs doc. dn̄s Ang. particulariter in repe. sua, in qua multū diffusè scripsit sup isto articulo, adducēs tex. cōtra Bal. in d. l. si is qui. sæpe allegata. vbi tex. dicit, ꝙ tūc est locus successorio edicto in qrela, qn̄ ille q est primo loco, nō pōt vel nō vult impugnare testamentū: & sic patet, etiā si fili⁹ expresse repudiet qrelam, nihilominus deferꝛ sequēti in gradu: repudiare autē qrelā non est nisi approbare testm̄. Et ad absurdū, qd̄ adducit Bar. rn̄deo vltra ipsum, ꝙ hic nulla est absurditas, quia imputet sibi filius, qui approbādo testm̄ renunciauit iuri suo. Nō ob. scd̄m p̄dictū doct. l. filio p̄terito. j. de iniu. test. vbi filius nō possit approbare testm̄, etiam ad præiudicium aliorū, q poterant rūpere: quia hoc nō dr̄ ibi scd̄m eum, sed solū approbat ad præiudicium suum. Tu aūt dic, vt dixi in l. si filius. qui in potestate. s. e. tit. Breuiter potest rn̄deri duob⁹ modis: videlicet ꝙ in p̄iudiciū eorū qui sunt in pari gradu, fili⁹ ideo pōt approbare testamētū, quia alijs institutis non aperiꝛ via rūpendi, nisi cū fili⁹ dicit nullū, secundū opi. Bar. in l. si post mortē. §. fi. ff. de cōtrata. Respectu aūt sequētiū in gradu nō est tractandū de approbatione, quia in iure dicēdi nullū nō est locus successorio edicto: vt vidistis in §. si filius. s. e. Vel potes dicere, vt dixit doc. pręfatus, ꝙ approbatio filij in d. l. filio pręterito. nō nocet alijs, qui volūt dicere testamētū nullū: vt ibi dixit in l. si filius qui in potestate. & tenet Bal. ī l. posthumo. C. de cōtrata. & sic relinquiꝛ cōmunis opi simpliciter vera. Saly. aūt in l. si quis filiū. p̄allegata. posuit nouā opinionē in ista materia, qui bn̄ repręhenditur hic per Io. de Imo. & pręfatū d. Ange. in repe. sua. nūc no poniꝛ in scriptis, ne frustra occupemus mēbranas. Aduerte tn̄ ad aliā solutionē, quā dedit Raph. ad l. si quis filiū. pręallegatā. nam Pau. de Ca. in l. si quis posthumos. §. si filiū. s. e. dicit ꝙ illa solutio fuit Iaco. But. in d. l. si quis filiū. quā Rapha. appropriat sibi. Cōtra quam tn̄ ipse arguit fortiter, ꝙ secūdū hoc sequiꝛ, ꝙ si filius fuisset iuste exhęredatus, nepos per edictū successorium nō posset intētare querelā, quia qrela nō deferꝛ iuste exhęredato, sed iniuste. Hoc aūt videꝛ cōtra tex. secūdū eū in l. si is qui. in prin. ff. de inof. test. sed melior tex. in l. pater filiū. in fi. eo. ti. & in §. si emācipatus. secūdū intellectū cōem, in qbus patet ꝙ licet primi succubuerint in querela, tanq̄ iuste exhr̄dati, sequētes tn̄ admittunꝛ p successoriū edictū. Vn̄ ipse dicit, tenendā esse cōem solonē, q̄ est falsa, vt s. ostēdit, & optime reprobata à do. Rap. & iō defendēda ē solō p̄missa, & dicedū, ꝙ qn̄ fili⁹ exhr̄dat⁹ iuste, dūmō sit adita hr̄ditas, est qdā delata qrela īofficiosi habitu, sed nō actu: qa exhr̄edatio est valida, ex qua pōt nasci qrela iniuste exhr̄dato. Vn̄ casus dr̄ ius qrelę, saltē habitu delatū prīo: & p cōsequēs potuit trāsire p successoriū edictū. & hoc fateꝛ ipse do. Pau. in loco allegato. Sed qn̄ nō est adita hr̄ditas, exhr̄datio nullius est momēti, nō solū quo ad īpediēdā natiuitatē qrelę, sed

[a] ¶ Cōi vsu loquēdi. Adde an sit cōsiderādus, vide Car. Zaba. in c. monasteria. ad fin. de vi. & ho. cleri. & an attēdiꝛ in statutis, qd in diuinis scripturis, qd in priuilegijs, & qd in rescriptis: vide p Phili. de Frāchis in c. j. sup gl. ij. de iiu. li. vj. & q̄ sit dr̄ia inter vsum & cōsuetudinē, vide p Phil. Cor. consi. lxxxix. inci. ca. in j. volu.

etiã quo ad alios effect⁹: vt patet exp̃sse ĩ l.filiũ.ĩ §.sed cũ exhr̃dato.sæpe alle.& tradit per gl.ĩ l.iŋ.§.fili⁹.s̃.co.nisi quo ad vnũ effectũ tm̃,videlicet vt institutus posſit adire,quia filius non eſt p̃teritus,ſcd̃m Bar. qui ita declarat in l.ŋ.de leg.j. Vnde non põt dici,ſicut do.Pau.ꝙ ante aditã hæreditatẽ querela ſit delata habitu,licet non actu. Vel põt dici,& forte illud eſt verius,quòd poſt aditam hæreditatẽ querela ſit delata filio exhæredato ipſo iure:ſed ſi cauſa exheredationis fuit iuſta, cõpetit quidem ipſo iure querela:ſed quia nõ eſt iuſta,repellitur. Iſta cõcluſio videt̃ probari in l.Papi.§.ſi quis impubes.iuncto §.præcedẽti.ff.de inoffi.teſt. dicitur em̃ in §.ſi impubes.ꝙ ſi filius abrogatus,qui habet quartã ex cõſt.diui Pŋ,agat querela inoffi.teſta.non eſt tractandũ,ſi non obtineat in querela de amiſsione quartę:quia à principio non eſt admittendus ad querelam,ex quo habet quartam. Vnde datur intelligi, quòd cauſa ſufficiens ad eandem querelam eſt ſimplex exhæredatio , ſed non ad creandũ iſtã querelam. Vnde in §.præcedenti,vbi agitur de his qui non obtinuerunt in querela,& tamen erant exhæredati,non dicitur quòd ibi non ſint admittendi ad querelam,ſicut in §.ſi quis impubes.ſed ꝙ ſi non obtinent, amittunt legatum. pro qua concluſione bene facit tex.in l.j.ff.eo.Sed licet recte ſit reſponſum ad l.ſi quis filium.s̃.alleg.adhuc relinquitur dubitatio ſuper iſto articu.Et primò,quo ad intellectum dicti §.ſi emancipatus.quia duabus rationibus oſtendo,ꝙ ille tex.non probat rõnẽ doct. in iſta materia:nam certũ eſt,ꝙ principium tex.ſecundũ omnes loquit̃ in nepote,cuius pater fuit mortuus viuo auo,qui ſi ſit p̃teritus, põt contratabulare teſtamentum.Et quia iſte caſus durat vſq; ad verſi.debet cũ poſſit excluſiuè.vt manifeſte patet ex cõtinuatione literæ in verſi.nam & ſi. vbi iuriſconſultus dicit,ꝙ prædicta ſunt vera,videlicet quòd nepoti competit ius cõtratabul.etiã ſi nepos ſit natus ex vxore ignominioſa. Deinde in verſi.cũ poſsit.aſsignat̃ ratio huius vltimi dicti,q̃ eſt talis:quia ſi auus habet nepotẽ odio,tanq̃ natum ex vxore ignominioſa,& nõ vult eũ ſuccedere in ſua hæreditate,potuit prouidere exhæredãdo eum:quę verba ſi exponunt eum.i.nepotem,optime procedit ratio.Sed ſi exponuntur, vt exponunt doct.eum.i.filium,iſta ratio eſſet impertinens, quia iſta ſtant ſimul,ꝙ filius fuerit exhæredatus à patre,& tamen ꝙ nepos p̃teritus admittatur, puta ſi filius exhæredatus ſit mortuus viuo patre: vnde & ratio ſit ſufficiens de neceſsitate,intelligitur quòd nepos fuerit exhæredatus,& ſic datur ſibi querela ex perſona ſua,non ex ſucceſſorio edicto.Cõfirmatur iſte intellectus,quia tex.ibi idem in fin.dicit,quòd is qui inofficioſo cognitus eſt,non minus attendet merita nepotis,q̃ delicta patris:q̃ verba hoc ſignificant,ꝙ quàmuis ex delicto patris nepos poſsit exhæredari, ſi tamen merita ſua ſint ampliora delicto filŋ, non nocebit ſibi delictum paternum,ſed expugnabit teſtamentum per querelam : & optime pręcedit tex.Si autẽ intelligas,ꝙ patre agente attendet̃ meritũ,& demeritũ ipſius filŋ,tũc nõ ſolũ eſſent attẽdẽda merita ſua,ſed etiã demerita:qđ tex.non dicit,ſed ſolũ de meritis facit mentionẽ in perſonã nepotis per cõparationẽ ad delicta paterna. Iſte tñ intellect⁹, quẽ ego ſequor, q̃ eſt veriſsimus,nõ placuit Bar.in d.§.ſi emãcipatus. quia p̃ſupponit, ꝙ ex delicto filŋ nepos poſsit exhæredari:contra regulã poſitam in l. diuo Marco.C.de quæſt.& in l.emancipatum.ff.de ſena. in quibus probatur, ꝙ regulariter nepos non debet puniri ex delicto filŋ.Sed certe iſta non eſt bona impugnatio,qa in exhęredatiõe hoc eſt expreſſum in iure,ꝙ filius poſitus in quacũq; ætate poterat exhæredari propter odiũ paternũ, qđ eſt hodie correctũ:vt patet in l.ſi qs in ſuo.§.legis.C.de inoffic.teſta. & hoc eſt qđ dicitur in §.ſi emancipatus. Limitat̃ tñ ibi ſingl̃r iſta regula,ſi nepos ex perſona ſua ſit benemeritus,qđ eſt perpetuo menti tenendum.Et per hoc patet,ꝙ text. in §.ſi emancipatus.nihil facit pro cõi ſententia.Opi.tñ cõis eſt vera,qa non põt cauillari tex.in l.ſi is qui.ſæpe allegata.Sed cõtra iſtã cõem opi.fortiter obſtat,qa ille põt rũpere teſtm̃ per querelã,q poſſet ſuccedere ab inteſtato,ſi teſtamentũ non eſſet:vt l.poſthum⁹.§.ſi qs ex his.ff.de ĩoffi.teſt.Sed vt oñdã,nepos iſte nullo facto teſtamento nõ poſſet ſuccedere ab inteſtato,ergo nõ debet admitti ad q̃relam.Quòd autẽ nõ poſsit ſuccedere,oſtendo dupliciter:primò quidẽ, qa ſi pater fuiſſet mortuus ab inteſtato,filius tenuiſſet primũ locũ tempore mortis;ergo de iure Digeſtorũ,filio repudiante nepos non poſſet venire per ſucceſſoriũ edictũ,nec tanq̃ ſuus,nec tanq̃ agnatus:vt l.j.§.ſciendũ. ff.de ſuis & legi.& l.ŋ.ff.eo.probatur in §.placebat. Inſti.de legi.agn.ſucceſ.& hoc fatet̃ Bart.in l.q ſe patris.C.vnde lib.Scđò hoc deducit̃: qa ſi nepos reſcinderet teſtm̃ per q̃relã,reſciſſo teſtõ retro videret̃ eſſe facta reſciſsio vſq; ad tp̃s mortis:vt eſt caſus in l.dñs.in prin.cũ gloſſ.ſua.ff.de vſufruct.& in l.cũ q.§.fina.de inoffi.teſta.Si ergo teſtm̃ fingeret̃ nõ extitiſſe tẽpore mortis,ergo in cõſequentiã filius finget̃ retro fuiſſe ſuus, & non exhæredatus,& per cõſequẽs nepos non poterit ſuccedere reſciſſo teſtõ,qa ab inteſtato ſucceſſoriũ edictũ nõ habeat locũ,vt dixi.Cõfirmatur iſta ipugnatio,qa ille põt rumpere teſtm̃,cui quarta portio debet̃, q̃ non eſt ſibi relicta:vt l.Papi.§.qm̃ aũt.de inoffi.teſta.& hãc regul.ponit Bar.ſolẽniter in l.Gallus.§.qđ ſi tm̃.j.e.in illa q.vtrũ nepos ex filio emãcipato poſsit dicere teſtm̃ nullũ,ſi eſt p̃teritus inſtõ p̃re. Sed hic nepoti nulla debet̃ quarta,ex quo fili⁹ p̃cedit eũ tpe mortis:ergo vr̃ ꝙ nõ poſsit reſcĩdere teſtm̃.Suſtinẽdo cõem opi.dicas,ꝙ licet nepos nõ poſsit ſuccedere ab ĩteſtato p edictũ ſucceſſoriũ đ iure ciuili,poſſet tñ ſuccedere đ iure p̃torio p vñ liberi,vel p vñ cognati;vt patet in l.ŋ.ff.de bo.q̃ li, & ĩ d. §.placebat.& hoc ſufficit,vt exhr̃edat⁹ vel habit⁹ p̃ exhæredato poſsit expugnare teſtamẽtũ,dũ tñ ſit de deſcẽdẽtib⁹:vt eſt caſus ĩ l.poſthum⁹. in prin ſæpe.alle. ſed tũc ob.qa ille q nõ poſſet ſuccedere ab inteſtato de iure ciuili,nõ põt ĩtentare q̃relã ipſo iure, vt patet in filio emãcipato:vt l. Papi.§.ſi filius.de inof.te.Sed ad hoc reſpondetur,ꝙ illud habet locũ in filio emancipato,nõ in alŋs,quia alia ratione non poſſunt ſuccedere de iure ciuili,vt patet in d.l.ſi poſthum⁹.Et ad notata per Bar.in §.quid ſi tm̃. dicas,ꝙ illa doctrina procedit in eo,qui vult expugnare teſtamẽtũ ex iure,creando in ſe,non ex iure deferendo per ſucceſſorium edictum.Et inter iſta duo iura eſt differentia:quia videmus,ꝙ vt filius poſſet expugnare teſtamentũ per querelam,qui tenet primum locum,debet fieri exhæredatio de ipſo cũ cauſa :vt in aut.non licet.C.de lib.præte.qđ tamen nõ eſt neceſſe in eo qui intentat edictum ſucceſſorium: vt plene declarant hic aliqui Mod.Et ex iſtis infert Bar.ſing.in l.j.§.ſi pater.j.de coniungẽ. cum eman.libe.ꝙ ſi ſtante ſtatuto,ꝙ filia non ſuccedat exiſtente maſculo,filius eſt exhæredatus,& excluſo filio à querela filia poterit venire p edictum ſucceſſorium ad expugnandũ teſtamentũ.Sed quæritur incontinenti,qualiter nepos,qui reperit ſe præteritum,non dicit teſtamẽtum nullum,ſed intentat querelã in iuribus s̃.alle.Bar.hic dicit,ꝙ ratio eſt,qa tunc ex præteritione deſcendentis redditur teſtamentum nullum,quando dñium continuat̃ in eũ,ex eo qa ſtante cõtinuatione dominŋ in perſona p̃teriti non potuit hæreditas deferri alteri:qm̃ duo non poſſunt eſſe hæredes, vel domini inſolidum,vt l.hæreditatem.§.fi.ff.de caſtren.pec. & l.ſi vt certo.§.ſi duobus.ff.cõmo. Ideo ergo in caſu noſtro nepos non dicit teſtamẽtũ nullũ,qa dñium in eo non continuatur, cũ alŋ p̃cederent eũ tpe mortis.Præteritio ergo iſtius habet̃ pro exhæredatione,ſicut præteritio facta à matre de filio per eandẽ rationẽ:vt in §.mr̃. Inſtit.de exhęre.lib.Sed iſta rõ reprehẽdit̃ p Bal.in l.ſi qs poſthumos.§.ſi filiũ.s̃.eo . & in l.pater filiũ. ſæpe allegata.ĩ repę.ſua.& p Ang.hic.& qa rõnib⁹ Ang. ſufficienter hic reſpondet Io.de Imo.ideo de ipſis nihil dicemus, ſed adducentur tres rationes Bart.quarum prima fuit Bald.ſecunda & ſequentes fuerunt Pau.de Caſt.hic.Prima ratio eſt,quia in filium emancipatũ non continuatur dominium,cũ deſinat eſſe ſuus:vt in §.emancipati.Inſtitut. de hæredi.quæ ab inteſta.deferunt.& tamen præteritio eius non habetur pro exhæredatione:vt patet in toto titulo de contratabu. Huic rationi nititur reſpondere Ioã.de Imo.per multa verba hic, ſed vera & clara reſponſio ſumatur ex tex. Inſti.de hęre.quæ ab inteſt.deferunt.in §.emancipati.vbi tex.dicit,ꝙ emancipati vocantur à prætore perinde ac ſi remanſiſſent in poteſtate.Et ſi quæris,quæ ſint cauſæ huius vocationis.hoc dicitur in tex.ibi:quia prætor conſiderauit naturam, ſecundùm quã ita eſt filius emancipatus,ſicut exiſtens in poteſtate:vnde ſi vocãtur ad ſucceſsionem,perinde eſt ac ſi eſſent ſui:ergo omnia priuilegia conceſſa ſuis intelliguntur competere iſtis,aliàs fictio non operaretur id quod intendit.vnde illa ratio parum ob.Secunda ratio,quæ inducitur,eſt iſta: quia ſi pater impeditur inſtituere alterum ex hoc,quia filius ſit dominus, & quia duo non poſſunt eſſe domini inſolidũ,iſtud obſtaculum videretur tolli ex ſola inſtitutione alterius,per quam teſtator conferendo dominium vni videretur auferre alteri:vt l.propter.§.ſed & his.ff.de procu.& l.fideicommiſ.§.ſi rẽ.j.de le.iŋ.Sed iſta ratio cũ reuerentia nõ impugnat dicta Bar.quia fauore filiorum inductum eſt,vt tacita priuatio non ſufficiat, quinimo nec generalis:vt patet in l.nominatim.s̃.cod.præterq̃ in certis caſibus,quos hic proſequitur Ioan.de Imo.reſpondendo dictis

6 Ang.Poteſt ergo dici declarando dicta Bar.† ꝙ continuatio dominŋ reddit teſtamentum nullum,quæ non poteſt tolli tacita probatione in fauorem filŋ:& hoc clarius ſenſit hic Io.de Imo.Tertia ratio,quæ adducitur eſt:quia quando filius eſt inſtitutus in legitima duntaxat,non poteſt dicere teſtamentum nullum:vt l.Papi.§.quoniam autem.ff.de inoff.teſta. Sed ſi ratio Bar.eſſet vera,teſtamentum eſſet nullum in reliquo,ex quo filius non fuit ex parte exhæredatus.continuatur enim dominium in filium in tota hæreditate:ergo filio non priuato alius non poſſet inſtitui. Et iſta fuit ratio Angeli originaliter,cui bene reſpondet hic Io.de Imo. ꝙ ibi tacita priuatio facta reliqua hæreditate approbatur à lege ex eo,qa ceſſat cauſa,propter quã aliàs ademptio tacita non ſufficit,videlicet iniuria,quæ fit filio per præteritionẽ. Vnde Ioã.de Imo.hic dicit rationem Barto.poſſe ſuſtineri,pro qua facit ſecundùm Bar.quia iſta lex aliàs impertinenter eſſet poſita in iſto tit. Sed contra iſtam rationẽ arguo fortiſsime vltra doc.ſi continuatio dominŋ ideo reddit teſtamentũ nullũ, qa tacita priuatio huius dominŋ ſufficit:ergo ſequeretur,ꝙ ſi filius eſſet inſtitutus in minus q̃ legitima:vel eſſet ĩſtitutus vr̃, & grauat⁹ legatis, & fideicõmiſsis,legitima,teſtamentũ eſſet nullum ipſo iure,quia in vtroq; caſu tacitè priuatur filius dominio continuato,& iniuſtè,qa nõ habet totam legitimã,cũ non exhæredatur expreſsè,ſed non vocatur ad totam legitimã,vel priuetur legitima tacitè ex honore legatorũ:& tñ iſtis rationibus de iure Digeſt.teſtm̃ non erat nullũ,ſed debebatur querela.Caſus eſt nota.ſcđm intellectũ Bar.& verũ in l.Papi.§.meminiſſe.ff.de inoff.teſt.& gl.ea.l.§.ſi quis ĩpubes.& tenet Bart.in ea.l.§.quarta autem.in fi. Vnde magis placet ratio quorũdam Modernorũ hic, qui dicunt ꝙ cauſa immediate, p̃pter quã teſtm̃ in ſuis redditur nullũ ex p̃teritiõe,eſt,qa p̃termittit̃ ſolẽnitas ſtatuta à iure:de qua in l.inter cætera.j.e.& hãc ſo rõnẽ ſentit Bar.exp̃ſſe ĩ l.j.§.ſi fili⁹.de lę.iŋ.Et ſi q̃ris,q̃ ſit cã hui⁹ ſolẽnitatis ĩtro

ductæ

ductæ magis ĩ suis ꝙ̃ ĩ aliȷ̃s.Rñdeo,ꝙ cã est continuatio dominȷ̃,non illo respectu quo dicit Bar.sed quia ex ista cõtinuatione dñȷ̃ apparet,ꝙ hæreditas est magis debita suis,ꝙ̃ aliȷ̃s:vt l. scripto.j.vñ liberi.& l.nã & si parentibus.in prin.ff.de inof. test.Facit optime tex.in rõne sui in l.j.§.largius.j.de succ.edi. vbi patet,ꝙ qa parẽtibus & filiȷ̃s magis debeẽ hr̃ditas, ꝙ̃ aliȷ̃s, iõ cõceditur eis fauorabili⁹ ius.Redeũdo ergo ad propositum, possumus dicere,ꝙ iõ nepos ex successorio edicto non intentat cõtratabulas,vel non dicit nullũ, tanꝙ̃ pteritus, quia ista solẽnitas nõ debet obseruari,nisi respectu eius,qui tenet primũ locũ tpe mortis testõris:vt l.Gallus.§.in omnibus.j.eo.& in §.si quis duo.s̃.allegato.Vel potest dici,& hoc est de mente Io.de Imo.in d.§.si quis filiũ.ꝙ illud ꝓcedit ex natura edicti successorȷ̃,qđ non trãsfert ĩ sequẽti,nisi ius delatũ primo: vt l.j.& ȷ̃.C.de suc.edict. sed primò delata erat q̃rela,& non ius decidendi nullũ,vel cõtrata.Sed q̃rit̃ ꝓ cõplemẽto materiæ,nũquid edictũ successoriũ habet locũ in iure dicendi nullũ,vel in iure contrata.in quo articu.possunt considerari duo casus.Nã aliq̃n præcedẽs in gradu fuit exhæredatus, ita quòd eius respectu testm̃ non erat nullum:& tũc indubitatũ est,ꝙ sequẽs in gradu nõ põt dicere testm̃ nullũ:vt patet in l.si qs filio exhæredato.sæpe alle.& in d.§.si filiũ.& assignat rationẽ Bar.in l.j.§.si pater.j.de cõiung.cũ emã.lib.quia cũ exhæredatio primi nõ sortiat̃ effectũ ante aditã hæreditatẽ,nisi quo ad hoc,vt fili⁹ nõ dicat̃ pterit⁹,vt s̃.declaratũ est:seq̃t ꝙ tpe mortis testatoris,quo orit̃ ius dicẽdi nullũ,& ius cõtratab.sequẽs in gradu reperit alium ante se:ergo ipse non poterit facere testamentum nullum,vt plenius prosequitur Bald. in l.si quis filium.C.de inofficio.testamen.& tenet Angel. in repeti.sua in l. pater filium.in iiȷ̃. q̃o.sæpe alle. licet in fin.iȷ̃. q̃o . aliter senserit,& non bene.Nõ eñ põt ex capite successorio in isto casu sequẽs in gradu dicere testm̃ nullũ, vel contratabulare, quia cõtra istud ius non reperit̃ delatũ existenti in primo gradu,quoniã non erat pterit⁹,licet ante aditam hæreditatẽ non esset exhęredat⁹.Sed s casus põt cõsiderari,q̃n ille q erat in primo gradu,fuit pteritus,& approbauit testm̃,vel ex ꝓsẽ,vt ĩ l. filio pterito.j.ti.ꝓxi.vel tacitè acceptãdo legatũ. scd̃m Bar.ĩ l.post legatũ.ĩ prin.j.de his q.vt idi.Et iste ar.nõ tãgit̃ p Bar.ĩ ista materia:sed Bal.ponit eũ hic ĩ sua repe.& in §.si filiũ.s̃.e. & finaliter concludit,ꝙ in iure dicendi nullum isto casu non sit locus edicto successorio,nec etiã in contrata.Primũ ꝓbat ex l.posthumorum.j.ti.ꝓxi.& ex l.si quis filium. C.de inof. testa.& per alias ll.dicentes in effectu,quo ad hoc,vt testm̃ sit nullũ,requirit̃ ꝙ q vult dicere nullũ,teneat primũ locũ tẽpore mortis defuncti.Secũdũ probat,qa contrata. dant̃ ad instar iuris dicendi nullũ:vt l.j.§.vocantur.ff.de contrata.sed illud nõ cõpetit,ergo nec cõtrata.Et ista opinio sine dubio est vera, si illi qui sunt in eodem gradu,cũ filio pterito non possunt dicere testm̃ nullũ,nisi filio ipso dicente,nec contrata.vt tenuit Bar.in l.si post mortẽ.§.fi.j.de contrata.arguẽdo sic à fortiori:si pares in gradu non possunt vti bñficio præteriti filȷ̃ ipso volẽte,multominus sequẽtes in gradu.Sed si alia opi.ibi posita esset verior,quæstio relinqueretur magis dubia.Mihi tamẽ placet ista conclusio Bal.quã etiã sequũtur hic quidã Moder. repetentes,licet Paul.de Cast.teneat cõtrà duplici ratione.Prima est,quia leges simpliciter non deferũt istud ius dicẽdi nullum,nisi præteritis tenentibus istũ locũ,vt dixi:& quia text. in l.filio pterito.simpl̃r dicit,ꝙ testm̃ confirmatur,non distinguẽdo magis respectu filȷ̃,ꝙ̃ sequẽtium:vnde simpliciter stabo determinatiõi illius legis.Cõfirmat̃ istud dictũ: qa si testm̃ est nullũ ex eo qa est omissa solẽnitas inducta in fauorem filȷ̃, qui tenet primũ locũ:ergo filius poterit huic fauori renunciare:vt dicit Bar.in d.l.j.§.si filius.de lega.iȷ̃.& tamẽ vltima rõ est aliqualiter dubia,per ea q̃ dixi ĩ l.si filius qui in potestate. s̃.eod.Et de iure agendi ad supplemẽtũ,vtrũ in eo sit locus successorio edicto,vide Bar.& Bal.in l.pater filiũ.in fi.ff.de inof. test.De cõtratabulis autem fuit maior dubitatio: quia gl.in l. illud.in fi.j.de contrata.dicit ꝙ edictũ successoriũ habet locũ in contratabulis,& illã sequitur Ang.in §.si filiũ.s̃.eod.& Io. de Imo.ibi,pro quibus vr̃ esse casus exp̃ssus in l.ȷ̃.ff.de bo.li. & ĩ l.j.§.fi.j.de suc.edict.iuncto prin.illius l.dr̃ enim in d.l.ȷ̃. ꝙ si patronus repudiat contrata. sequens in gradu admittitur per successoriũ edictum.ĩ §.fi.dicitur,ꝙ pater excluditur à bonorum possess.cõtrata.per lapsum anni ex edicto successorio. sed ex illa parte edicti vno excluso datur successio alteri : vt dicitur in princi.ergo &c.Pro opi.Bald. multũ facit tex.in §. vocantur.alleg.per eum.& forte ista opin.est verior de iure, duæ tamen est indubitata,quando filius præcedens in gradu fuisset exhæredatus per rationem quam dixi in princ. articuli de nullitate.& ad leges contrarias potest dici,ꝙ l.ȷ̃.non loquitur de contratabu.quæ deferuntur filio,quæ limitantur à iure dicendi nullum,vt dixi,sed de contratabu.patroni. Tex. verò in §.j.potest intelligi,ꝙ ibi fiat successio de capite in caput, id est,de contratabul.ad bonorum possess.quæ defertur ab intestato.

QVod dicitur. Hoc dicit: Partus natus ex secto ventre,rũpit testamentum,etiam si non ędatur integer, sed ex aliquo diminutus.Secunda est ibi:quem tamẽ. ¶ Not.ibi:natum accipere &c.ꝙ hoc verbum, nasci, est commune non solũm natiuitate naturali,sed etiam natiuitate violẽta,q̃ fit per curã ventris.& ideo in qualibet parte iuris iste qui taliter nascitur,hr̃ pro nato,imo est bene natus:vt l.posthumus.in prin.ff.de inof.test.& aliȷ̃s legibus hic alleg.in glo. Mulier tamen in isto casu non dicitur peperisse,vel parere:vt l.anniculus.§.j.ff.de verbo.si.dicitur tamen decedere cũ liberis:vt l.etiam ea.ff.eo.secũdũ Moder.hic.¶ Secundò not.ibi: si non in integrũ &c.ꝙ homo natus non integer, ex hoc solũ non declinat ad monstrum,& propriè dr̃ homo:& similiter diceretur homo,qui haberet plures digitos in vna manu , ꝙ̃ natura ordinauit : vt l.idẽ filius.ff.de ædi.edic.de quo vide in l.non sunt liberi.ff.de stat.ho.& in l.pe.C.e.& per hunc text. dixit Bald.ꝙ qui occideret talem hominem, puniretur pœna statuti loquẽtis de occidẽte hominem.Qui aũt occideret posthumũ existentẽ in ventre,nõ diceretur propriè hominẽ occidere:vt l.cũ apud veteres.C.de fideicõ.liber.quia partus dicitur esse pars viscerum:vt l.j.§.ex hoc rescripto.s̃.de vẽ. inspi. secundũ Bar.hic.Et probatur ista conclusio,quia interficiens partum anteꝙ̃ edatur,etiã si partus sit animatus,non punitur proprie pœna.l.Cor.sed leuiori pœna:vt l.si mulier.ff.de sic. & de materia vide text.& qđ ibi ponit Bart.in l.diuus.ff.de extraor.crimi.& in l.si quis aliquid.§.qui abortionis.ff.de pœnis.& ĩ c.si aliquis.& in c.sicut.el.ȷ̃.extrà,de homi.Et ad materiam vide tex.in l. sed adest.§.si mulier.ff.loca.

SVMMARIVM.

1. Sub dispositione simplici ex proprietate verborum non continetur mixta.
2. Dictio,vero,est aduersatiua dictio.
3. Testamentum in quo filius est præteritus,tã de iure ciuili, ꝙ̃ prætorie est nullum.
4. Testm̃ efficitur nullũ,cũ testator non instituit filiũ,sed alium
5. Ius patronatus libertorũ ad filios præteritos,vel etiam nulliter exhæredatos transit.

SI ita scriptum. Hoc dicit : Dispositio testatoris facta in alterũ casum fauore testi verificatur, etiam si vterque casus concurrat.Vel sic,& breuius:Ex mente testamenti , & propter conseruationem testamẽti dispositiua de simplici trahit̃ ad mixtũ.Secũda est ibi:licet enim.¶ †Not. primò ibi:licet enim.ꝙ ex proprietate verborũ sub dispositione simplici non cõtinetur eadẽ mixta,sed ex humanitate, & tacita voluntate testatoris.Et per hunc tex.decidit Bart. hic, & in l.j.in prin.ff.de ver.obli.ꝙ si conceditur potestas[a] comiti Palatino legitimandi natos ex adulterio,& incestuosos: quia ista potestas cõtinet beneficium principis,qđ est latissime interpretandum:vt l.fi.ff.de consti.princ.iste comes poterit legitimare eũ,qui simul sit natus ab incestu,& adulterio:& hãc sententiam sequitur Ang.hic,& in l.clemens.in prin.j.de hę. instit.in l.s̃.alle.Contrarium tenuit Io.Cal.disputando,cuius dicta refert & sequitur Io.And.in ti.qui fi.sint legiti.in addi. Spec.& idem tenet in c.at si clerici.§.j.extrà,de iudi.vbi plene per Moder.opi.Ioan.And.sequitur hic Imo.& refert Pe. de Anch.idem tenuisse in d.l.ȷ̃.& ita etiam tenuit ipse in l.ȷ̃. præalleg.quorum manibus optime respondet do.Abb.in d. c.at si clerici.& do.me.in l.ȷ̃.præalle.Et pro veritate q.debes scire,quòd aliquando mixtum constat ex duabus qualitatib⁹ contrariȷ̃s,quarum vna prodest,& altera nocet:& tunc quid iuris sit,non est nostra materia.Sed vide quod tradit Barto.in l.si vir.ff.pro dona.& Bald.singulariter in l.si quis decurio.in fi.C.de fal.& Io. And.in regula,indultum . de regul.iuris.Et iste non est casus noster.Aliquando concurrunt qualitates,q̃ sunt simul compatibiles ad inducendum dispositionẽ iuris:& tunc etiã in materia pœnali dispositiuum de simplicibus verificatur in mixto , non ex verbis l.sed ex sententia l.vbicunq; est eadem vel maior ratio.Casus est notabilissim⁹ in l. interdum.§.quod ait.ff.de infa.iuncta l.j.in fi.eo.tit. Facit optime tex.in l. pater furioso.in fi.ff.de his qui sunt sui vel alieni iur. & in l.sed si per prætorem.§.ait prætor.ff.ex quib.cau.maio. Idem probatur & optime in l.si quis in puteum.§.illud.ff.qđ

[a] ¶ Si conceditur potestas.Adde Io. de Zochis de Ferraria, & Car.Ale.ĩ repe. c.per venerabilem. qui filȷ̃ sint leg. & per do.Ant. de Rosel.& Lud.de Sardis ĩ suis tractatib⁹ de legitimatione.

vi aut clam. & in l. fi. §. hac actione. ff. nau. cau. sta. In proposito ergo casu tota difficultas iuris staret in hoc: Vtrum sit eadē ratio, ꝙ videatur concessa potestas comiti, concurrentibus duabus qualitatibus, sicut quando vna duntaxat cōcurrit. Et prima facie ratio dictat ꝙ non, quia nō est dubium, ꝙ ille qui natus est ex adulterio, & incestu, est odiosior, q̄ natꝰ ex adulterio tantum: & ideo non videtur ꝙ concessio extendatur ad casum maiorem, in quo non est eadē ratio cōcedendi: sicut videmus, ꝙ potestas legitimandi inducta à iure filijs naturalibꝰ, non trahitur ad filios spurios. & in auꝭ. qui. mo. natu. effi. sui. Est enim regula, quæ ponitur in l. Iulia. §. hoc caput. ff. de rit. nup. & probatur optime in ratione sui in c. fi. de transf. præla. ꝙ etiam in his in quibus aliàs fit extensio, non tamen extenditur dispositio, vbi non est eadē ratio ad casum, ad quē fit extēsio. Vnde dicit Bald. no. ad propositum in c. j. §. naturales. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. ꝙ habēs potestatem legitimandi natos ex adulterio, non potest legitimare natos ex incestu, quia illa qualitas est odiosior: secus si haberet potestatem legitimādi spurios simpliciter: super quo vide quod ipse idem not. in l. tanq̄. C. de fideicommiss. & istam partem ego sum secutus ratione prædicta, cùm scriberem in c. at si clerici. s. alleg. Et ad materiam istam vide quod singulariter ponit Ange. consi. suo ij. & iiij. vbi dicit, quòd quando ius attribuit propriam naturam casui mixto, nunq̄ in dispositione statuti sub simplici continetur mixtum. Vnde infert ibi, quòd si statutum præfigit certum tempus instātiæ causæ ciuilis, & aliud tempus in causa criminali, ista statuta non habebunt locum in causa mixta, de qua in c. super his. de accu. & in c. tuę. extrà, de procu. quod vtrum sit verum, non discutio nunc, sed est recurrendum ad notata in d. l. ij. ¶ † Secundò no. ex eodem verbo, quòd dictio, vero, [a] est dictio aduersatiua, quæ aduersatur ad ius & factum. Vnde hic quoniam testator dixit, si verò filia &c. per ista verba significat, quòd in institutione præcedēti facta de filio non comprehendatur nisi filius masculus, & in sequenti non nisi fœmina: secus est, si ista dictio iungatur cū copula: vt d. l. sed & si lege. in princi. ff. de peti. hære. significat enim idem iuris in casu sequenti, quod in pręcedenti: de quo dic vt traditur in glo. ibi per Bar. in l. hoc amplius. §. finali. ff. de dā. infect. & aliud in l. quæ vsumfructum. ff. de verbo obl. posuit etiam in l. in repetendis. iuxta fin. j. de lega. iij. vbi se ad hoc remittit, & cuius dicta tibi declarabuntur in voce. ¶ In glo. vlti. ibi: sed argu. contra. vera & communis solu. quæ expresse in tex. probatur, est ꝙ in l. contraria verba non poterāt aliquo modo adaptari ad casum omissum, sed in l. nostra poterant: ex quo sequitur, ꝙ fit extensio ad casum, qui aliquo modo sub verbis poterit comprehendi: sicut dicitur in simili in l. talē. §. fi. j. de hæ. insti. Aliqui Mod. ponunt aliam solutionē, dicētes ꝙ institutio facta de filio & filia, qui nascentur, non est conditionalis: iuxta ea quę dicta sunt in l. commodissime. s. e. vnde filius & filia simpliciter videnꝭ instituti, licet in diuersis partibꝰ, ꝓpter quas posita est dictio aduersatiua, q̄n velit, ꝙ institutio filij & filiæ cōsiderata sine partibus intelligatur facta simpl̄r, etiā vtroq; nascente: & si cōprehēdit casum positū in lr̄a, partes non videnꝭ datæ in alterum casum tm̄. s. si filius masculꝰ tm̄ nascaꝭ, vel si tm̄ fœmina: sed ꝙ institutio qualificata cū certa portiōe, habeat duplicē intellectū ex mēte testoris, istud vr̄ extraneū, qa institutio nō fuit facta simpl̄r, sed cū hac qualitate: vñ nō pōt dici hic, qđ dr̄ in l. ij. ff. de hæ. insti. ꝙ duplex videaꝭ facta institutio: qa illa loquiꝭ, q̄n qualitas erat exprimenda in futurū: vñ poterat dispositio anteq̄ exprimereꝭ qualitas cōsiderari de per se: secus q̄n fuit expressa: qa tunc cū tota sit vna dispositio, nō pōt separari adinuicē, & cōsiderari vt duplex: iuxta ea q̄ habenꝭ in l. Aurelius. §. idē q̄sijt. ff. de libe. le. & vr̄ casus, & ibi gl. in l. si cū dies. §. fi. cū l. se. ff. de arbit. Vñ quicqđ isti dicāt, sequēda est cōis solu. q̄ ꝓbaꝭ. in text. vt dixi.

Regula. Hoc dicit; Q̄n duo ita esse non possunt sine altero, adēptio vnius non valet, & remanet tota dispositio valida. Secunda ibi: si q̄uis. ¶ † Not. primò ar. ex hoc tex. secundū Bal. ꝙ si aliquis habet canonicatū, & p̄bendam sibi annexam, & sit priuatus canonicatu tātum, quòd non valet priuatio, ex quo non est priuatus p̄benda connexa ad canonicatum: sicut hic adēptio vnius connexorum non valet, altero nō adēpto. qualiter aūt p̄bēda depēdeatā canonica, tu vide qđ no. in c. cū M. Ferrariēsis. extrà, de cōst. ¶ In gl. posita sup verbo, eodē. ibi: imo eodē quoq; dedit hr̄ditatē. Quærit hic Bar. ꝓ ītellectu literæ, & est q. summe necessaria: Nūquid dispositio istius §. habeat locū, si seruus institutus cum libertate haberet cohæredē. Et respōdet ꝙ nō. qa isto casu cū per aditionem cohęredis possit confirmari testm̄, libertas potuit relinqui sine hæreditate, & hæreditas sine libertate: & iō cessat rō istius §. & idem dicit in l. sed si in conditione. §. fina. j. de hære. insti. Sed scđm, videlicet ꝙ hæreditas potuerit relinqui sine libertate, est falsum: quia etiam q̄n seruus erat institutus pro parte, non valebat institutio de iure isto sine libertate: vt est causa expressa in l. quidem. §. j. C. de necess. ser. hered. institu. vbi videtur, ꝙ si seruus erat pro parte institutus sine libertate, cōfirmabaꝭ institutio, si libertas esset data in codicillis: ergo sequitur, ꝙ aliàs institutio erat nulla. & idē ꝓbaꝭ in princip. illius legis. Vnde Ange. hic, quē sequuntur Mode. dicit in isto casu distinguēdum: videlicet ꝙ aut admittiꝭ hæreditas, & tunc valeat ademptio in hęreditate, & debeaꝭ libertas: quia in casu illo libertas pōt deberi sine hæreditate, & cōfirmaꝭ p aditionem cohæredis. Aut adimitur libertas, & tunc ꝓcedat dispositio istius §. quia id qđ non est ademptū. i. hæreditas, nō potest stare sine eo, qđ adimiꝭ, per ea quæ dicta sunt, ꝙ etiā pro parte de iure isto seruus sine libertate nō potest esse hæres. Io. autē de Imo. hic dicit, ꝙ etiā q̄n adimitur hæreditas, expresse pōt dici, ꝙ ademptio non valeat in vtroq;. i. etiā in libertate. Mouetur primò per istū tex. qui simpliciter dicit, ꝙ in neutro valet ademptio, non distinguēdo vtrum sit datus cohæres vel non. Secundò & subtilius, qa ratio propter quā non pōt adimi alterū istorū sine altero, & hæreditas non pōt auferri sine libertate, est, quia libertas debetur seruo sibipsi à seipso: vt dicit tex. in l. sed si in conditione. §. fi. j. de hære. insti. capit enim libertatē seruus institutus non ab alio, sed à seipso. Sed ista ratio impediens ademptionem habet locū etiā in seruo instituto cum libertate pro parte: ergo idem est dicendum in isto casu. Quòd autē habeat locū probatur per tex. in l. ex parte. j. de acqui. hęre. vbi dicit, ꝙ etiā q̄n seruus est totaliter institu. capit libertatē à seipso, nō à cohærede. Confirmatur ista ratio, quia testator instituēdo seruū pro parte, voluit ꝙ caperet hęreditatem certo modo. i. à seipso: sed in casu nostro si competeret libertas sine hæreditate, non caperet libertatem à seipso, sed à cohærede: & sic præter volūtatem testatorum: ergo non est dicendum, vt l. in conditionibus primū locū. s. de condi. & demonst. Sed ad istas rōnes pōt de facili r̄nderi, dicendo ꝙ quādo testator dato cohærede ademit hæreditatē, tunc non videꝭ voluisse, ꝙ seruus caperet libertatem à seipso, quia sciebat hoc esse impossibile. Vnde ista ademptio facit, quòd prima volūtas testatoris in mō capiēdi vr̄ mutata: qa qui vult vnū, videꝭ velle aliud, qđ sine illo esse non pōt: vt l. illud. in fi. j. de acqui. hæred. & l. fina. ff. de accep. & l. cū emptor. ff. de rescin. vendi. & hoc satis videtur esse de mente testatoris, qui non videtur in dubio eligere viam, per quā impugnetur sua dispositio, ex quo aliter pōt saluari: vt l. iij. j. de testa. mili. qđ tamē fallit in casu §. vnde fauor testamenti seruandi & libertatis, quæ ratio cessat in casu proposito, quia in ipso cōseruatur testamentum per aditionem cohæredis, & etiam libertas. ¶ Est autē magis dubitabilis casus cōuersus, videlicet quando dato cohærede est adēpta libertas expressè, & non hęreditas: qa ex quo illud quod expresse adimitur, poterat ipsum valere cōsideratū de p se, quia ademptio libertatis potest confirmari per aditionem cohæredis, videꝭ ꝙ in vtroq; valeat ademptio. s. in libertate expresse adempta, & in hæreditate quę non potest sine libertate competere. Casus est sing. quem ibi not. Bar. ad hoc in l. si seruo. j. de adi. & transfe. leg. vbi tex. p̄supponit, ꝙ q̄n est factum legatū seruo cū libertate, adempta libertate videꝭ etiā legatū ademptū. Et cā est, quia sine libertate legatum factū seruo nō debeꝭ: vt l. seruus. C. de lega. & l. qui filio. §. si quis seruū. in vlti. r̄nso. j. de hæred. insti. Ratio aūt, qualiter valet ademptio in vtroq;, & non est nulla in vtroq;, sicut in casu nostro, est scđm Bart. ibi: quia ibi ademptio expresse facta pōt cōfirmari per aditionem, q̄m seruus erat legatarius, non hęres: hic aūt ademptio expresse facta nō pōt cōfirmari per aditionem hæreditatis. Vnde in ista materia videtur ita distinguendū ex præmissis, ꝙ aut est adempta libertas expresse, & tunc qa libertas potest stare sine hæreditate, videtur dicendum, vt dixit Ange. ꝙ valeat ademptio in hæreditate, & libertas debeatur, quæ non videtur adempta, cū possit stare per se. Sed tn̄ subtiliter cōsideranti istum tex. & id qđ inferius dicā, verior opi. ꝙ etiā isto casu vtrunq; videtur adēptū, licet hæreditas possit stare p se. Dicit em̄ ille tex. ꝙ seruus institutus cōi libertate, vr̄ habere libertatē à testatore, ꝓpter hæreditatē: quasi dicat, ꝙ testator instituēdo seruū, ꝓpriū cū libertate nō vr̄ fuisse daturus libertatē, nisi vt esset sibi hęres necessariꝰ. Vñ lucrū libertatis hic habet hęreditatē, q̄ necessario acquiriꝭ seruo, saltē si cohæres repudiaret, sicut onus adiectū ad emolumētū, & ad legatū libertatis. Sed q̄n aliquid relinquiꝭ cū grauamine expresso p modū modi, vel fideicōmissi, si tollitur grauamen de medio, videtur etiā tolli legatū relictum; vt est casus not. in l. alūnæ. §. scire. & ibi

[a] ¶ Dictio, vero. Ad de gl. in auꝭ. de hæ. & fal. in verbo, itē. ista dictio, nūq̄, est signum vniuersale negatiuum: vt in l. nunq̄ plura. ff. de priua. deli. l. j. ff. de eo quod certo loc. & p Saly. in l. j. in j. not. C. q̄ñ & quādo iud.

ibi per Barto.ff.de adimen.leg.& in l.filię.§.matri.eo.ti.ergo
legatũ etiã libertatis videbiť sublatũ.Quærunt etiã hic aliqui
Moder.cùm hodie ſit ſeruus inſtitut⁹ hæres,tacite videať ſibi
relicta libertas:vt l.qdam.in prin.C.de neceſ.ſeruis hære.inſt.
vtrũ ſimiliter cũ adimiť hæreditas,videť adempta & libertas,
& ſi non habeat locũ l.noſtra.& concludũt ꝙ non,qa facilius
extenditur datio hæreditatis,quæ eſt habitus quidã,q̃ꝫ adem
ptio,quæ ademptio eſt priuatio:vt probať ex duabus ll. ſimul
iunctis:videlicet ex l.j.§.ſi ex fundo.j.de hære.inſti.& ex l.cũ
quidã.j.eo.¶ Sed cõtra iſtam cõcluſionẽ facit, qa repudiauit,
& poteſtas adimendi cauſatur à poteſtate relinquẽdi:vt l.lega
ta inutiliter.in fin.ff.de adimen.leg.& l.ſi ſeruus.in prin.ff.e.
ergo ſicut videť dari libertas hæredi inſtituto,ita videt adimi.
Facit optime regula quæ ponitur in lege,ſi vt proponis.C.de
nupt.ꝙ eadem ſolennitas requiriť in diſſoluẽdo actu, quæ in
cõficiendo.Sed ad iſta põt rñderi dupliciter.Et primò,ꝙ q̃uis
relictũ & ademptio in ptãte vtrũqꝫ facienti æquiparanť, non
æque faciliter ex p̃ſumpta mẽte defuncti extendiť ademptio
ſicut relictũ.Vel põt dici,& ſubtilius,ꝙ illa regula procedit in
ptãte relinquẽdi,quæ induciť etiã ſecundũ regulas iuris: ſecus
ſi inducať aliquo fauore ſpãli,qa tunc qđ dicitur de ptãte re-
linquẽdi,non habet locũ in adẽptione.Caſus eſt no.in l.ſi ſer
uo.in fi.§.alleg.iuncta l.gñaliter.§.libero hoĩe.ff.đ fideicõm.
lib.& glo.tua dicit hic,ꝙ ademptio vnius iſtorũ ſine altero nõ
valet,etiã in alia volũtate:nec doc.aliter declarant,de qua alia
volũtate intelligiť gl.Ideo Paul.de Caſt.hic dicit,ꝙ intelligiť
de alia volũtate.l.codicill.ſicut dř in l.ſed ſi in cõditiõe. in §.fi.
ſæpe alleg.Vnde ſcđm eũ ſi teſtm̃ in quo eſſet adẽpta hæredi
tas,vel libertas ſola,ſine dubio vtroqꝫ tolleretť:allegat rõnem,
qa etiam ſine aliqua expreſſa adẽptione ſecundũ teſtm̃ tolle-
ret primũ,& omnia cõtenta in eo:vt l.ij.j.ti. ꝓxi.& in §. p̃to
riæ.Inſtit.qui.mod.teſta.infir.Sed iſta ratio videť poſſe tolli:
qa ex quo aliter exprimiť reuocatio primę diſpõnis,q̃ꝫ tacitè ĩ
eſſe,in ſcđa diſpoſitione videť,ꝙ ſit imputandũ teſtatori, cur
reuocauit primã voluntatẽ eo modo,quo nõ potuit:& ſic eli-
gendo viam cõpetentem videť omiſiſſe caput cõpetens,& per
cõſequens reuocatio primę inſtitutionis ſit nulla,& ſic regula
nõ poſsit habere locũ,qa paganus non põt decedere cũ duob⁹
teſtamentis:vt l.poſthumus.§.ſi paganus.j.tit.proxi.Facit qđ
habeť in ca.cùm ſuper.extrà,de offic.deleg.& in c.cùm ex of
ficij.de præſcript.& per Bald.in l.j.C.de fur.& in l. falſus.eo.
tit.Credo tamẽ opi.iſtius doctoris eſſe veram:qa vt patet ex
ſupradictis,qñ illud quod expreſſe adimitur, ſolum poteſt a-
dimi:licet id quod non adimiť expreſſe per ſe, nõ poſsit ſtare,
nõ vitiareť ademptio in vtroq;: imo vtrunq; videť ademptũ,
per l.ſi ſeruo.præalleg.Vnde ſi teſtator ademit in ſecundo te-
ſtamẽto libertatẽ,valet ademptio,qa potuit confirmari per ad
itionẽ hæredis inſtituti in ſecundo teſtamẽto:& ſimiliter ſi a-
demit hęreditatẽ.Vnde ĩ effectu hic eſt dicendũ idem per om
nia,quòd quãdo ademptio eſt facta in eodem teſtamẽto , dato
☞cohærede.¶ †In glo.poſita ſuper verbo,habebit.ibi:niſi eui-
dens &c.exponiť iſta glo.per doct.cõmuniter, ꝙ ſi euidenter
apparet,quòd teſtator voluerit adimere vtrunq;,tunc valebit
ademptio,licet vnum tantum ſit expreſſum. Sed contra hoc
facit,quia qđ apparet ex cõiectura l.manifeſtè diciť apparere:
vt lege,imperator.j.de legatis j.& lege,ſi quis locuples.in fin.
ff.de manumiſsis teſta.ſed l.præſumit & facit coniecturam,ꝙ
qui vult vnũ,videatur etiam velle aliud,ſine quo illud quod
vult eſſe nõ põt:vt l.illud.& l.ne quis.§.hæres.j.de acqui.hæ
redi.& in l.ij.cũ concordan.ibi poſitis.ff.de iuriſdict.om.iudi.
ergo dicitur ſatis manifeſte conſtare de mente teſtatoris.Ioã.
de Imol.hic reſpondendo dicit,quòd iſta coniectura non de-
bet ſumi in caſu noſtro fauore libertatis:pro quo multa ſtatu
untur cõtra regulas iuris,Inſtit.de dona.§.fi.Vel dic,ſecundũ
eum,quòd iſta gl.eſt falſa,quia imputet ſibi teſtator,cùm poſ
ſit vtrunq; exprimere , ſi alterum tantum expreſsit. Sed pri-
ma ſolu.videtur verior,pro qua facit optime tex.in l.in ven-
dendo.ff.de cõtrahen.emptio.& no.Bart.in l.j.in fi.ff.de ſuis
& legi.Ex cuius dictis patet,ꝙ in materia nõ ita fauorabili,ſi-
cut eſt vltima voluntas,aliquãdo non ſubintelligiť id,quo nõ
cõceſſo diſpoſitio expreſſa remanet inutilis.Et vlterius debes
ſcire,quòd Ioan.de Imo. hic tetigit illum articulum extra gl.
quem poſuit Barto.in l.ſi iure.infrà, de legat.ij.& de quo ſcri
pſi plene in l.hæredes palam.§.ſi quid poſt.ſ.titul.proxi. nun
quid ſi teſtator adhibitis vij.teſtib⁹ dixit nolle valere primũ
teſtamentũ,ex iſta ſola volũtate reuocatoria primũ teſtm̃ tol
lať.& in effectu nõ placet ſibi diſtictio Bar.in d.l.ſi iure.quæ
diſtinguit,vtrũ teſtõr proteſtať,ꝙ vult hrđitatẽ venire ad ſuc
dentes ab inteſtato:vel ſimpliciter reuocet primũ,nihil aliud
dicendo,vt primo caſu,ſecundũ Barto.reuocetur teſtm̃ prius:
ſecundo caſu nõ reuocetur:nã dicit ipſe,ꝙ etiã iſto ſecundo ca
ſu ſecundũ teſtm̃ reuocabitur:quia reuocando teſtm̃ iam fa-
ctum ſatis videť tacitè inuitare venientẽ ab inteſtato:vt l.con
ficiuntur.& l.ſi quis cũ nullũ.j.de iure codi.Nec obſt.tex.ſe-
cundũ eũ in l.multis.§.veteranus.j.de teſta.mil.& in l.ſanci-
mus.C.de teſta.quia illa iura loquuntur,qñ in volũtate reuo
catoria nõ erat legitimus numerus teſtiũ:quæ reſpõſio primò
nõ tollit tex.Inſtit.quib.mod.teſta.infir.§.ex eo.qui ſimpli-
citer dicit,ꝙ nuda voluntas reuocatoria non põt tollere pri-
mũ teſtm̃,non diſtinguens vtrũ ſit ſolennis,vel non.Præter-
ea recte intuenti eſt contra text.in d.l.ſancimus.vbi tex.dicit,
ꝙ nuda voluntas reuocatoria , quæ conuerſio decennij tollit
primum teſtm̃,nõ debet probari minori numero,q̃ꝫ trium te-
ſtium:ergo datur ĩtelligi,ꝙ etiam ſi ſit maior,nuda reuocatio,
non habet effectum,niſi cũ tranſcurſu decẽnij. Barto. autẽ iõ
diſtinxit,vt ſ.ꝙ in primo caſu credit venientes ab inteſtato eſ
ſe inſtituos:& ſic ſecundũ teſtamentũ tolleret primũ.ſed in ſe
cundo caſu,licet ſublato teſtamento primo ex tacita volunta-
te,voceneť venientes ab inteſtato:nõ tñ ex voluntate reuoca-
toria reſultat ſcđm teſtm̃,& iõ non potuit tollere primũ.Vñ
reiecta ſua opi.dic de iſto arti.vt plene ſcripſi in d.§.ſi qd poſt.

Teſtamentum. Hoc dicit:Exhæredatio quæ nõ põt cõfirmari per aditionẽ
in vita exhæredati,eſt nulla ipſo iure.Secũda eſt ibi: quia ſi fi
3 lius. Tertia ibi:quare.¶ †Not.primò ibi:nullius momenti.qa
teſtm̃,in quo filius eſt præteritus,eſt nullũ tam de iure ciuili,
q̃ꝫ de iure prætorio:nam ſi valeret de iure prætorio,eſſet alicu
ius momenti,quod hic negať.Et ex hoc tex.patet glo. hic po
ſitam eſſe falſam,quæ dicit ꝙ teſtamentũ valet de iure præto
☞rio: de quo in l.filio præterito.j.tit.ꝓxi.¶ †Secũdò no.ꝙ ex-
hæredatio non rite facta in effectu eſt ſimplex præteritio filij.
cõcor.text. cũ glo.in l.ſi poſthumus.j.eo.& in l.non putauit.
4 §.non quæuis.j.de contratabu.¶ †Tertiò no.ſecundũ Bal.ꝙ
ſi teſtator non inſtituit filiũ expreſſe, inſtituendo alium poſt
mortẽ filij,teſtm̃ eſt nullũ,nec ſaluať ex eo,qa iſta inſtitutio
nõ faciat iniuriã filio in hæreditate paterna:& ideo ſecundùm
ea glo.melius dixit in l.Gallus.in princ.j.eo.quã Barto. ibi re
prehendit:quẽ articulum attingunt hic aliqui Mod. de quo
diceť in loco ſuo,videlicet in d.l.Gallus.Et ad iſtum text.pro
nunc põt rñderi,ſecundũ Moder.ꝙ hic ideo teſtamentum eſt
nullũ,qa exhæredatio habeť pro non facta:teſtator tamẽ in-
tulit iniuriã filio,quantũ in eo fuit,ipſum exhæredando:vnde
filius hic habet tacitam voluntatem defuncti:ſicut in exem-
5 plo poſito per Barto.¶ †Vltimò no.ꝙ ius patronatus liberto
rum tranſit ad filios præteritos,vel nulliter exhæredatos: qn
imo cõpetit.ipſis ante aditam hæreditatem,etiã ſi exhæreda-
tio ſit rite facta:vt l.filium.§.ſed cũ exhæredatio.j.de cõtrata a
bu.Vtrum autem iſtud ius patronat⁹,& res quæ teneť ad li-
bellum,quæ nõ trãſit de ſui natura,niſi ad filios;verbi gratia,
res eccleſiaſtica an tranſeat in fiſcum:tetigit hic Bald.de quo,
a & iure patronatus eccleſię[a],vide quod plene ponunt docto.in
l.j.C.de bon.liber.& Bartol.in l.ſi filia.§.ſi de vectigalibus.
ff.de dãn.infe.& quod ſcripſi in cap.ſignificauit.extrà,de teſt.

a ¶ Et de iure patronatus eccleſiæ. Ad de gl.in cle.ij.de iu.pat.Anto.de Butr.& doct.in c.cũ ſecundũ.de iure pat.

SVMMARIVM.

1 ☞Hæreditas delata hæredi ex hoc ad eum pertinere nõ diciť.
2 Poſthumus natus rumpit teſtamentũ ad fauorem ſui.
3 Gradus in quo non verſatur hæreditas verè, ſed ſolũ quo ad ſpem ex poſthumi natiuitate,rumpitur.
4 Dictio,vſquequaqꝫ, quid ſignificet.
5 Cohrđis vł ſubſtituti vulgaris datio nõ infert grauamẽ filio.
6 Scire quãdoqꝫ dicitur id,quod quis vehementer opinatur.
7 Probatio ſumitur nonnunq̃ꝫ pro præſumptiua & coniecturali probatione.

SI poſthumus. Hoc dicit vſq; ad §.qđ vulgo.Poſthumus pręteritus à ſecundo gradu,rumpit gradũ in quo nõ-
dum eſt delata hæreditas,nec confirmatur teſta-
mentũ,ſi poſthumus decedat,anteq̃ꝫ hæreditas verſeť in ſcđo
gradu:& teſtm̃ qđ rumpiť natiuitate poſthumi,nõ põt ꝓ par
te valere,ſed rũpiť in totũ.Scđa ibi:eſt itaq;.Tertia ibi: nã &
1 cũ duob⁹.¶ †No.primò ibi:ptinet hrđitas.iuncta glo.ſup illo
verbo,poſita.ꝙ hæreditas delata hrđi ex hoc ſolo nõ diciť pti
nere ad eũ,ſed poſſe ptinere.Vñ licet verbũ,ptinere,ſit latiſsi
mũ:vt l.verbũ.ff.de ver.ſig. & no.ĩ c.cũ ad ſedẽ.de reſ.ſpo.nõ
tñ cõprehẽdit ius đlatũ nõdũ quęſitũ,ſaltẽ quo ad actionẽ pſo
2 nalẽ.¶ † Scđò no.ibi:ad hoc.ꝙ poſthum⁹ nat⁹ rũpit teſtm̃ ad
fauorẽ ſui.& iſta eſt cã,ꝓpter quã in l.pe.j.de iniu.teſt.nõ ha
bet locũ ius accreſ.ſcđm Bal.& An.ibi,& pleni⁹ diceť ĩ vl.gl.
¶ Tertiò no.ꝙ licet poſthum⁹ mortuus viuo teſtõre cõfirmet
teſtm̃,ſaltẽ de æqtate p̃toria:vt l.poſthumus.in prin.j.ti.ꝓxi.

secus tñ est, si moriẽ post mortẽ, etiam anteꝗ̃ hæreditas sit in gradu quẽ rũpit. cõcor. tex. in l. si à primo. ṡ. e. in fi. ¶ †Quartò not. ꝙ gradus in quo nõ versaẽ hæreditas verè, sed solũ quo ad spem, rũpiẽ ex natiuitate posthumi: & ista ratio, propter quã posthumus patris à primo gradu rũpit sequẽtes, à quibus est exhæred. vt patet j. in vers. itaq;. & in l. nã & si. §. fin. j. tit. prox. vt dicunt hic Moder. sequentes rõnẽ suã, quã ponũt in l. iij. §. fi. ṡ. e. de qua dic vt ibi fuit dictũ. ¶ Quintò not. ibi: ad legitimos. iuncta glo. ibi posita, q̃ exponit, id est, testatoris. nã hic est casus in terminis cõtra Bal. in l. ij. C. de libe. præte. vbi dixit, ꝙ in casu l. si à primo. ṡ. eod. vbi filius pteritus decessit deliberãte primo hærede instituto, à quo ipse fuerat exhæredatus, filius transmittit ius dicẽdi nullũ ad suos heredes: quod est manifeste cõtra istũ tex. cũ gl. & pbaẽ aperti' in verbo, nã cũ duob'. in verbo, excludaẽ. per qđ patet, ꝙ si filius moriaẽ, anteꝗ̃ hæreditas sit in scđo gradu, à quo fuit pteritus, fili' remanẽt exclusus: qđ esset falsum, si transmitteret ius suũ ad hęredẽ suũ, nõ eñ diceref exclusus: qđ esset falsum, si alius ex psona sui posset dicere nullũ, & esset heres ab intestato. ¶ †Sextò no. singu. in versi. nã & cũ duobus. ꝙ qñ vnus ex institutis in primo gradu, à quo filius fuit exhæredat', repudiat hæreditatem, testamentum redditur nullum, nec potest substitutus succedere, si à secundo gradu filius fuit præteritus, licet posthumus sit mortuus, anteꝗ̃ hereditas differaẽ à secundo gradu. Et aduerte, quia nec etiam cohæres in isto casu poterit adire: & sic ampliatur l. penul. j. de iniust. testam. secundùm glo. & doc. hic, licet tex. hoc nõ dicat in gl. posita sup verbo, ex institutis. ibi: quinimo & suã pd. ¶ No. istã gl. ppetuo, q̃ vult, ꝙ dispositio l. pe. j. de iniust. test. habeat locũ, etiã si tpe quo alter ex cohæredibus repudiat, filius nõ sit viuus, ita ꝙ nõ agaẽ de fauore suo, sed de fauore veniẽtiũ ab ĩtestatõ. Dubitaẽ aũt & hic & in l. pe. quæ sit rõ istius decisionis. Barto. in primo dicit, ꝙ ratio est, qa testator ibi dãdo substitutũ videẽ tacite habuisse ius accresẽdi. Vnde illa substitutio nõ habeat locum, tñ ex substitutione inutili apparet de voluntate testatoris, ꝙ voluit cohæredẽ venire per ius accrescendi: vt l. ij. §. si duo. ff. de bon. poss. scđm tab. & l. si ex pluribus. j. de suis & legi. Confirmatur ista rõ vltra eũ, qa inutilis trãslatio põt in se continere validã ademptionẽ, & cõtinet, dũmodo ademptio fieri posit: vt l. plane. in princ. j. de leg. j. & l. si trãsferã. & ibi per Bar. j. de adi. leg. Licet igitur trãslatio hæreditatis facta à substituto sit inutilis, prohibitio tñ & ademptio iuris accrescendi durat: qđ testator põt expresse prohibere, scđm Bar. ibi. Sed ista ratio impugnaẽ ibi per Bal. & Mod. Primò, qa nõ est verum, ꝙ ius accrescendi in hæreditatibus posit prohiberi: vt l. si seruus cõis ab extero. cũ glo. sua j. de acq. hæred. & plenius scribiẽ in quoties. §. si duo. j. de hære. insti. Scđò, qa si ista esset rõ illius q. sequereẽ similiter, ꝙ si ex aliqua alia causa substitutus nõ posset succedere repudianti, ꝙ nõ habet locũ ius accrescendi, contra l. quidã testõ. j. de vulg. & pup. & ideo Bart. met, qui facit istã obiectionẽ in d. l. pe. sentit aliam rõnẽ veriorẽ, quã sequiẽ ibi Bal. & Ang. & cõiter Mod. videlicet ꝙ ideo impeditur ibi ius accresẽdi, qa posthumus q rũpit gradũ substitutionis, rũpit sibi. i. ad vtilitatem suã: & ideo vt cũ effectu ad sui fauorẽ rũpat, nõ solũ nõ habet locũ ius accrescendi, sed etiã in cõsequẽtiã rũpitur totũ testamẽtũ rõne hic assignata, in glo. pro ista rõne est casus hic in ver. & ad hoc, & in l. nã & si. in fin. j. de iniust. test. Et si q̃ras, qualiter cũ rupto testõ per q̃relã testm̃ possit rumpi pro parte, & pro parte non: vt l. circa. de inoffic. tes. & tamen hoc modo tolleretur in casũ nostro. rñdeẽ, ꝙ testm̃ hoc rũpitur ex defectu formę, quæ pariformiter respicit totã dispõnẽ, & quę de sui natura est indiuidua. Vnde nõ põt pro parte seruari, & p pte non: vt l. iij. §. filius. ṡ. e. quę ratio cessat in querela: quia potest esse, ꝙ testm̃ pro parte est contra pietatẽ, & iustitiã, & pro parte non: secundũ doctor. in loco allega.

Quod vulgo.

Filius institutus in primo gradu in totum vel in partem, non põt dicere testamentum nullum, sed à secũdo gradu sit præterit'. 4 hoc dicit. Secunda ibi: ideoꝗ̃ &c. ¶ †Not. primò, ꝙ ista dictio, vsquequaq;, significat idem quod semper, vel vniuersaliter, non solùm respectu loci, sed etiam respectu cuiuscunq; dispositionis. ¶ †Secundò not. regulã hic positam, quòd quando filius est institutus in primo gradu, non est opus ꝙ exhæredeẽ à sequentibus, quia per præteritionem nõ fit sibi iniuria, cùm sibi velit habere hæreditatem. Et ex ista ratione inducitur, ꝙ filius potest institui sub conditione potestatiua, nec tamen ei' defectus reddit testamentum nullum: vt l. suus quoq;. §. j. & l. iam dubitari. infrà, de heredi. instituen. & ista sunt vera, quando filius est institutus saltem in legitima. Si verò sit institutus, sed non in tota legitima, dubium est vtrũ posit dicere testamẽtum nullum, vel potius debet intentare querelam. Super qua glo. quam hic allegant, & sequuntur aliqui Moder. & fuit opinio Azo. in l. Papi. §. quarta autem. ff. de inoffic. testamẽ. dixit quòd poterat contratabulare testamentum, tanquam præteritus: & per cõsequens si est in potestate, potest dicere nullum de iure Digestorum. Nam de iure codicillorum esset agendũ ad supplementum: vt l. omnimodo. C. de inofficio. testamen. & hanc sententiam secutus est Bald. in dicta l. omnimodo. circa princi. Sed contra istã sententiam tenet Bart. vbique, videlicet in l. Papi. §. meminisse. ṡ. all. & in ea l. §. quarta autem. in fine commenti. in quibus locis expresse dicit, ꝙ institutus in minori, preterꝗ̃ legitima, vel institutus in plus, ꝗ̃ sit legitima, grauatus tamen aliter, ꝙ non remaneat sibi tota legitima in effectu, videtur esse exhæredatus, & ideo competit sibi querela: quæ cõclusio videtur probari in dictis iuribus, & clarius in §. si conditio. in ea. l. in vers. vnde si quis. & ibi hoc firmat gl. & idem tenet ea l. si quis impuberes. quę conclusio optime pbatur in l. cũ q̃ritur. C. de inoffi. test. Non obst. tex. in l. omnimodo. in pñtum dicit, ꝙ aliqñ ille cui erat minus relictum, euertebat testm̃ aliter, ꝗ̃ per querelam: quia põt intelligi, quando non erat relictum iure institutionis, qđ requirebatur de iure antiquo Digestorum: vt dicam post Moder. in l. inter certa. j. eod. nec obst. præmissę conclusioni, si dicatur quòd si filius est institutus in minori parte, ꝗ̃ legitima exheredatio, in reliqua hæreditate non videtur facta expresse, & nominatim, & sic non valere: vt l. nominatim. ṡ. co. nam est rñdendũ, ꝙ tunc ex hæredatio fieri debet prædicto modo, quando filius nullo modo fuit institutus, aliàs non seruareẽ forma data à iure: & ideo testamentum esset nullum. Sed quãdo filius fuit institutus, satisfactum est formę, licet non iustitię, quæ debetur filio. Forma enim est, ꝙ filius debet institui, vel exhæredari: & ideo cũ instituẽdo forma sit seruata, quia in alternatiua sufficit alterũ impleri, quęcunq; exhæredatio tunc toleratur, & pro ea non 5 petit querelam. ¶ †Tertiò not. in ver. ideoꝗ̃. ꝙ datio cohæredis vel substituti vulgaris non infert grauamen filio, & idem in substitutione pupillari, secus in fideicõmissaria. Primũ probatur in l. pa. §. si qs impubes. ff. de inoffi. testa. Secundum in l. cohæredi. §. cum filia. j. de vulg. & pupil. & no. in l. ex tribus. C. de inoffi. test.

Si quis ita.

Exhæredatio quę fit ex falsa causa respiciẽte filiationẽ, est nulla ipso iure. h. d. Secunda est ibi: non enim. Tertia ibi: idẽ est. ¶ †No. sing. ibi: quẽ scio ex me &c. iuncto versi. si probetur. & vers. fin. eiusdem §. ꝙ licet aliquis affirmet se aliquid scire[a], vel dicat se aliquid asserere ex certa scientia, si tamen probatur postea cõtrariũ, hoc ipso ꝙ aliud probatur, præsumatur error, quia videtur expresse contra ea, quæ determinat Ang. in l. sed & si quis. §. fin. ff. si quis cautio. vbi dicit ꝙ quando partes fatentur aliquid ex certa scientia, tunc non probatur error, probando solũ rem aliter se habere: sed est opus probare alias cõiecturas, de quibus in l. de æta. §. fi. ff. de interro. act. Nam istud est limitandũ singu. per illũ tex. nisi error allegeẽ ad vtilitatem tertij, non ipsius cõfitẽtis, cui tñ certa scientia confitentis poterat pĩudicare: nã hic si testator sciuisset verè istum esse filiũ suum, ꝗ̃uis eũ exhęredasset tanꝗ̃ filiũ, exhæredatio valeret: vt l. iij. in prin. ṡ. eod. Et per hoc posset inferri, ꝙ si confessio defuncti allegeẽ cõtra hæredem, vel contra alium, qui habet causam ab eo, & cui confessio noceret, hoc ipso ꝙ probatur rem aliter se habere, pręsumetur error: & esset notabile dictum, si esset verũ: qđ tamen non affirmo pro nunc, quàmuis optime videatur probari in 6 isto text. ¶ Secundò not. quòd illud dicimus aliquando scire, quod vehemẽter opinamur. concordat text. cũ gloss. in l. cum quidem. §. quod dicitur. infrà, de acqui. hære. & in l. si quis cũ ignorat. ff. de test. tu. per quem tex. dicit ibi Bar. quòd si testis in redditione causæ dicat, scio, quia sum certus: ista non est sufficiens causa, quia potest intelligere de conditione causata ex vehementi opin. Sed ille text. facit in oppositum: quia est ibi dictio, quasi[b], quæ est nota improprietatis, & significat quòd ex vehementi opinione quis non diciẽ proprie certus: vnde videtur, quòd dictũ posit saluari, sicut quando dixit, scio, quia tetigi manibus: vt tradit Bar. notanter in l. fi. C. de pericu. not. lib. x. Et ad materiã vide qđ singulariter ponit Bal. in l. j. C. de his q latro. occulta. & in c. j. §. vasallus. si de feu. fue. cõtroue. inter dom. & agna. ¶ † Vltimò not. ibi: si probetur &c. quòd verbum, probatio, sumitur aliquando pro probatione pręsumptiua, & coniecturali, & hoc quando materia, in qua ponitur regulariter, non est probabilis voce, & propriè: super quo vide qđ tradit Bal. in l. filiũ diffinimus. de his q sunt sui vel alie. iu. & qđ no. gl. & doc. in l. Lucius. j. de cõd. & demõ. ¶ In glo. posita sup ver. pbeẽ. ibi: qa verbũ patris est cõtra eũ. doct. Moder.

a ¶ Se aliqd scire. Ad de qs dicaẽ scire, vide in c. hoc videtur. xxij. q. v. Card. Zaba. in c. cũ nobis. in xiij. not. de elec. idẽ Card. in c. te nobis. in j. no. de cle. pere. Bal. in c. j. in §. vasallus. si de feu. fue. contro. in vsib. feu.

b ¶ Dictio, quasi. Adde l. iij. in §. si qs. ff. de condi. ob cau. & in l. fi. ff. de acquir. hæred.

derni melius exponit glo. ꝗ intellexerit Dyn. & Bar. non em̄ vult gl. ꝙ sola negatio pr̄is, si filius esset in quasi possessionē filiationis, induceret vt filio incūberet onus probādi: sed dicit, ꝙ si filius nō est in quasi possessio-ne, propter patris negationē, adhuc fortius oriatur onus probandi: nā illa prædicta expositio Dyni nō esset vera, vt ipsemet dicit per l. j. §. filiabus. ff. de lib. agnosc. & per tex. in cap. per tuas. extrà, de prob. †Et de ista materia qualiter constituatur, & probetur[a] quasi possessio filiatiōis, dic vt tradit Bar. in l. ij. in prin. ff. de lib. agnosc. & in l. filiū diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & Bald. in l. neq; natales. C. de ꝓba. & l. non ignorat. versi. omnino vide. C. qui accu. non pos. vbi quærit, vtrū cū filiatio deducitur principaliter, sufficiat ꝓbatio quasi possessionis. ¶ Circa quam qō. gl. tua sentit hic, ꝙ sic, & etiā doc. cuius contrariū ipse videt̄ tenere in d. l. nō ignorat, de quo scripsi plene in c. per tuas. extrà, de proba. & ad materiam vide quod ponunt doct. in c. transmissę. & in c. per tuas. qui filij sint legiti. ¶ In glo. vlt. ibi: de cōdit. & demōst. l. demōstratio illa. in §. qđ aūt. alleg. hic melius pro cōtrario à doctoribus: dicit̄ em̄ ibi, ꝙ falsa causa, quā testator putauit esse verā in dubio, nō vitiat dispōnem, nisi probet̄ ꝙ aliàs testator nō erat legaturus: quia tunc vitiatur dispositio ope exceptionis. vt l. cū tale. §. falsam. eo. titu. quæ ll. obstant in duobus huic §. Primò, inquantū falsa causa hic expressa in duo in dubio inualidat dispositionem. Scdò, inquantū reddit eam nullā ipso iure: sicut in l. si pater. & l. nec apud. C. de hæred. instit. annullat̄ institutio. Ad primū rn̄dent doct. ꝙ speciale est in causa falsa cōsanguinitatis, vt in dubio cēseat̄ causa finalis, & vitiet dispositionē: in alijs autem casis seruat̄ dispositio dictarū legū. Sed cōtra istam solutionē facit l. fin. j. de hæred. instit. vbi falsitas causæ nō respiciēs cōsanguinitatē, reddit institutionē nullam. Scdò facit tex. secundū intellectū Barto. in l. cūm mater. ff. de inoffi. testa. vbi probat̄, ꝙ si mater p̄terit filiū, & aliū instituat, quia credebat filiū esse mortuū, institutio hæredis est nulla ipso iure. Barto. in aut̄. ex cā. C. de lib. p̄ręte. ¶ Ad primū respōdet Bart. in d. §. ꝙ aūt. & in l. j. prealleg. ꝙ vbi cā p̄sumat̄ finalis, & sic vitiat dispositionem, qa fuit expressa in p̄tione ante institutionē: quæ solutio nō placet aliquo modo: qa scđm hoc sequeret̄, ꝙ in §. qđ autē. si testator dixisset isto modo, qa bene gessisti negocia mea, lego tibi centū. ista falsa cā vitiaret dispositionē, qa p̄cederet per modū p̄fationis ad legatum: quod est ridiculū, & maxime in quacunq; parte dispositionis apponatur clausula, solet habere eundem effectum respectu dispositionis, quā determinat in l. iij. §. filius. ff. e. & talis scriptura cum materia. j. de legat. ¶ Præterea cùm causa ex sui ordine præcedat effectum, licet postponatur legato, censebitur tamen præposita, ex quo præcedere debet: vt l. ij. §. prius. & ibi per Bartolum. ff. de vulga. & pupil. & per eundem in l. quidam consulebat. ff. de re iudic. Facit optime tex. & quod ibi not. Bar. in l. iusiur. in prin. ff. de oper. liber. Dicendum est ergo aliter, videlicet ꝙ ibi causa finalis sumitur ratione testamenti quod præcesserat, quod testator non præsumitur sine magna causa velle mutare, cùm testamenta cōmuniter fiant solenniter, & cum deliberatione. Vnde si hæredes instituti in primo viuebant, p̄sumitur testator voluisse secūdo testari, ex quo causam istam expressit, non faciendo differentiam, in quo loco eum exprimat. Ad l. cū mater. pōt responderi, tenendo lectu. Bart. ꝙ stante sua posteritate testator non præsumitur velle præferre extraneum: vt l. cùm auus. de condit. & demonstra. & ideo si filius viuebat, præsumitur ꝙ testator nō fuerit instituturus nouū hæredē. Illud aūt qđ dicit Bar. in d. §. quod aūt. ꝙ causa nō debet cohærere legato, nisi quādo testator confitet̄ sibi esse solutū à debitore: nō videtur esse de mente iurisconsulti in d. §. qđ autem. sed est exponendum, ꝙ tūc causa nō dicitur cohærere legato, qn̄ est causa impulsiua, sine qua testator nō erat legaturus. Dicit̄ aūt cohærere legato, qn̄ aliàs non esset relicturus, licet legatū nō fiat ex causa debiti. Nec obst. ratio Barto. inquantū ipse dicit, ꝙ istę causæ nō dicuntur cohærere legato: quia immediate causa legati est liberalitas. l. legatum. ff. de lega. j. Nam est respondendū, ꝙ causa, & essentia effectus non sunt idem: vnde ista stant simul, ꝙ legatum sit liberalitas quædam, & tamen ꝙ habeat causam immediatam de præterito benemerita legatarij: vt l. nec adiecit. ff. pro socio. Ex quo enim testator aliter non fuisset legaturus, appareret quòd ista causa immediatè parit hunc effectū, licet sit alia ab effectu: vt lege, socium qui in eo. ff. pro socio. & l. sed si plures. §. in arrogato. & quod ibi per Bartol. j. de vulga. & pupilla. sicut optime declarat Bartol. in lege, ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. ¶ Ad secundam obiectionem respondetur, ꝙ in l. nostra. & in l. si pater. speciale sit in causa consanguinitatis, quòd dispositio reddatur nulla ipso iure: & similiter in l. cùm mater. præallega. propter charitatem, quam quis præsumitur habere magis ad suos, quàm ad extraneos. Potest autem fundari ista ratio specialitatis, quia dispositio quæ fit prætextu sanguinis, nō præsumitur fieri ex alio respectu, ꝗ propter illam qualitatem, quæ est potissima qualitas ad conferendum beneficium: in alijs aūt qualitatibus pōt etiam & facilius cōsiderari, ꝙ vnà cum causa expressa etiam aliæ causæ non expressæ moueant disponentem. In glo. autem fi. de hæred. instit. ideo secunda dispositio est nulla ipso iure, quia nemo potest decedere cū duob⁹ testamētis. Vnde si primū testamentum stat firmum, sequitur ꝙ scđm fuit nullum ipso iure. Potest etiam dici, & melius ad intellectū l. cū tale. §. falsam. dū dicit, ꝙ ratio legandi non cohæret legato, ꝙ ista verba significent, ꝙ quādo causa exprimitur per modum causę, & non per modum conditionis, tunc qa legatū est purū, videtur subsistere de se: & ideo licet causa sit falsa, nō irritabit̄ ipso iure: & ꝓpter hoc causa nō dicitur cohærere legato, qa attē ta forma legati legatū est perfectū đ se sine causa. sed quādo causa exprimitur conditionaliter, tunc quia dispositio non censet̄ aliàs producta in esse, nisi quatenus cōcurrit cum veritate cōditiōis appositæ in præteritū: vt l. cùm in secundo. j. de inst. testa. ideo causa dicit̄ cohærere legato, quia essentia legati dependet ab ea, nec potest sine veritate cōditionis intelligi. Et ad l. j. C. de fal. causa adiect. leg. possumus respōdere aliter, ꝗ dicat Barto. vel dicendo, vt ibi sentit Bal. ꝙ ibi non sufficit ꝓbare errorem testatoris, nisi etiā probet̄, ꝙ aliàs non erat legaturus: & hoc videtur velle text. in j. responso. Sed quia in vltimo respōso tex. videtur dicere, ꝙ hoc probatur errore testatoris, & sic videtur velle, ꝙ in dubio falsa causa præsumat̄ finalis, & vitiet relictum: ideo potes respondere aliter, ꝙ ibi nō erat factum legatum expresse cum insertione falsæ causæ, sed testator simpliciter erat confessus sibi esse solutum. Vnde nō est mirum, si tacitum legatum, quod resultat ex ista confessione, excluditur per errorem testatoris, sicut & ipsa cōfessio: ex quo probatur, ꝙ debitum nō erat solutum, & sic confessionem fuisse falsam. Sed quādo est factum secundū legatū expresse cū insertione causæ falsæ, magis apparet de consensu testatoris in legato, cuius essentia formalis pēdet à causa, vt dixi. Pro ista differentia facit optime qđ traditur per Barto. in l. post legatum. in prin. j. de his qui. vt indign. & per Anto. de But. in c. fin. extrà, de confes. in illa qō. quomodo tacita confessio resultat ex productione instrumenti.

[a] ¶ Qualiter cōstituatur & ꝓbetur. Ad de glo. & Innoc. in c. Michaël. de filijs presbyt. Inno. in c. qm̄ cōtra. de ꝓbat. Host. in summa ti. qui filij sint le. i §. qualiter ꝓbet̄. Ioā. And. in c. afferte. de proba. Ant. de Bu. in c. transmissę, qui filij sint legi.

SVMMARIVM.

1. ☞ Datio substituti vulgaris cur tollat suitatem in filio.
2. Cōditio potestatiua dū pendet, impedit suitatem.
3. Argumentum à cōmuniter accidentibus, est validum de iure.
4. Quinimo, an sit dictio implicatiua.
5. Substitutio reciproca an tollat suitatem.
6. Filius per potestatiuam conditionem, sub qua est institutus, an desinat esse suus.

SI filius hæres. Hoc dicit, scđm communē intellectū: Si suo datus est substitutus vulgaris, existentia sui hæredis nō operatur transmissionē. Vel sic, & clarius, cōplectendo etiam scđm respōsum: Datio substituti vulgaris impedit transmissionē, & sequens in gradu succedit vt suus, & institutio facta sub conditione potestatiua, quæ impleri non pōt, vt vltimo vitæ spiritu, & in eodē momēto testatorem reddit intestatum, & eidem ab intestato succedit filius sub dicta conditione institutus. Secūnda est ibi: qđ si necessario. & illa subdiuiditur: quia primò ponitur dictum. secunda ibi: sicut. exemplificatur illud dictum. ¶ †1 No. primò, scđm cōmunem sn̄iam, ꝙ datio substituti vulgaris ex hoc tollit suitatem in filio, quia testator ei substituendo videtur fecisse de necessario voluntarium, vt ita demū esset heres, si vellet adire, & non prius: vt l. j. §. si proponatur. j. si quis omis. causa testa. & l. Iulianus. eo. tit. & quia iste articulus est subtilissimus, examinabitur post glo. expeditas. ¶ Secundo not. ex secundo responso retento eodem intellectu, quando filius institutus sub conditione potestatiua, quæ nō potest impleri vltimo vitæ spiritu, est solus institutus, & non habet substitutum moriendo, non impleta conditione, reducit testamentum ad causam intestati, & est hæres ipso iure, ex capite suitatis. Concordat tex. in l. suus quoq;. §. fi. j. de hæred. insti. & in l. fi. j. de cōd. insti. ¶ †2 Tertio no. scđm alium intellectum, ꝙ filius institut⁹ sub conditione potestatiua, quæ potest impleri vltimo vitę spiritu, non moritur suus, ex quo sequitur, quòd conditio potestatiua, dū pendet, impedit suitatē: de quo in l. iam dubitari. j. de hęred.

Inſti.& p Bar.in l.ſi filius qui patri.j.de vul.& pupi.¶Quartò not.ſcđm
alium intellectum,quòd donec poſthumus ſperatur naſci,ſi verè poſthu
mus eſt in ventre,impeditur ſuitas filij iam nati inſtituti,qa interim non
defertur ſibi hæreditas,vt poſsit adire:vt l.ventre.& ibi plenius.j.de ac-
qui.hæredi.¶In glo.j.ibi:poſita in ver.inſtitutus.ibi:dic purè.iſta lectu.
videtur magis probabilis,& amica literæ,quàm lecturæ ſequentes: quia
vere in primo rñſo iſtius l.non fit mentio de aliqua conditione:ſed tamē
videt̃ prima facie,quòd non procedat.quia ſi filius fuit pure inſtitutus,
ergo poſt mortem patris erat ſuus:ergo poterit tranſmittere moriendo
hæreditatem ad nepotem ſuum ex primo gradu,& ſic non videtur eſſe
locus ſubſtitutioni,quæ iuxta l.ex militare.§.fin.j.de ſuis & legiti.cum
alijs ſimilibus.nam q̃diu poteſt ſuccedi ex inſtitutione,non eſt locus ſub
ſtitutioni:vt l.q̃diu.j.de acqui.hæred.¶Pro ſolutio.contrarij dixit Bar.
& ſequitur hic Bal.& Angel.quòd hic filius non erat ſuus,quia per da-
tionem ſubſtituti vulgaris factus eſt filius de neceſſario voluntarius:ſe-
cundùm gl.in l.Papi.§.quoniam autem quarta.ff.de inoffi.teſta.& vide
tur probari in l.j.§.ſi proponatur.& in l.Iulianus.j.ſi omiſ.cauſa teſtam.
& ſic acquiritur hæreditas,ſi vult,& non prius: ergo eſt ſublata ſuitas,
quæ facit eum heredem ipſo iure:de quo articulo non dicam plene nunc:
ſed in iſta ea.l.poſt expeditionem gloſſ.Pro præſenti autem eſt diſcutien
da ratio ſ.aſsignata,quæ non videtur vera:quia poſito ſine præiudicio ve
ritatis, quòd à principio non cauſetur ſuitas ſine neceſsitate vera vel fi-
cta,ex poſtfacto tamen non eſt inconueniens, quòd ſublata neceſsitate
adhuc remaneat ſuitas vſque ad repudiationem expreſſam.Iſta conclu-
ſio probatur expreſſe & ſingulariter in l.iij.§.qui fideicommiſſa. infrà,
de hæred.inſtituen.vbi videtur,quòd ſi ille qui quæſiuit hæreditatem tã
quàm neceſſarius,expreſſe efficitur voluntarius,non deſinit eſſe hæres
ipſo iure,niſi forte poſt repudiationem:vt infrà dicam.Pro iſta concluſio
ne facit optime text.in l. verba.infrà,de condi.inſtituen. vbi tex. dicit,
quòd ſi filius inſtituit ſub conditione,ſi vellet,faciunt in eum iſtam con-
ditionē,vt ſi nolit,hæres non exiſtat:ergo interim eſt hæres, antequàm
repudiet.Sed quia ille tex.poteſt habere alium intellectum,de quo dice
tur,cùm declarabimus l.iam dubitari.j.de hære.inſtituen.ideo prima lex
fortius vrget.Vnde ex ratione prędicta,& quia nullę ll.videntur dicere,
quòd datio ſubſtituti vulgaris non tollat ſuitatem,de quibus dicetur po-
ſtea:ideo iſta lect.non eſt tuta ad iſtum tex.Si tamen velles ſaluare do-
ctrinam Bart.& rationem ſuam,poſſes dicere,ꝙ ille qui efficitur de ne-
ceſſario voluntarius,hęreditatem prouenientem ſibi poſt iſtã qualitatem
mutatam nõ acquirit ipſo iure,ſed ita demum,ſi velit:vt eſt caſus in l. pa
ter filio.in fi.j.de hære.inſtituen.Sed filius hæreditatem patris videtur ac
quirere,poſtquàm eſt factus voluntarius,vt oſtendã:ergo non eſt mirũ,
ſi non eſt hęres ipſo iure.Quòd autem requirat de nouo,patet,quia in vi
ta patris filius non eſt dominus rerum patris dominio proprio: vt lege,
in ſuis.in verſicu.quodam modo.ſuprà eodem.quòd dominium propriũ
acquiritur poſt mortem patris. Vnde illa continuatio dominij non
dicitur propria continuatio,ſed magis proprie videtur veri dominij no-
ua acquiſitio: & ideo dixit gloſſ. not. quam ibi approbant doctor.in
lege ſecunda.C.de iuris & facti ignoran. quòd legitima filij computa
tur potius pro lucro, q̃ pro debito.vnde dicitur quaſi indebita in l. ſi qs
legatũ.§.fi.ff.de fal.Quia tamen ex opi.varietate iſta lectura relinquitur
dubia,& etiam quia infrà dicetur,verè in caſu noſtro iſte filius non erat
ſuus,ideo Bal.& Ange.tranſeunt ad ſecũdum intellectum, & dicunt ꝙ
quàmuis hic per dationem ſubſtituti nõ eſſet ſublata ſuitas,adhuc tamē
poſsit habere locũ tex.noſter,quia per ſubſtitutionem vulgarē filius &
nepos,ex qua filij videntur habere licentiam à iure ciuili abſtinendi ſe
ab hæreditate paterna,cũ habeat licentiã à teſtatore,cuius teſtamentum
eſt de iure ciuili:vt l.iij.ſ.de teſta.& quia habēt licentiam à iure ciuili,ſe-
quitur ꝙ filius vel nepos abſtinendi à primo gradu deſinunt eſſe hære-
des ipſo iure:quia licet homo vel prætor non poſsint facere,ꝙ ille qui ſe
mel fuit hæres,ſit hæres:vt l.ei qui ſoluendo.j.de hæred.inſti.& in l.ſi ſi
ne.§.ſed ꝙ Papi.ff.de mino.l.tñ ciuilis põt hoc facere:vt in aut.amplius.
C.de fideicõ.& in cor.vnde ſumitur.& l. miles ita hęredē.in princ.j. de
teſta.& traditur in l.hæreditas ex die.j.de hære.inſtit.¶Sed cõtra iſtam
opi.facit tex.iuncta glo.ſecundũ vnũ intellectũ in l.iij.§. qui fideicõmiſ.
j.de hære.inſti.vbi videt̃ probari,ꝙ ille qui eſt effectus de neceſſa.volun
tarius,etiã ſi repudiet hæreditatem,nihilominus retinet nomen hęredis,
ita ꝙ nõ deſinit eſſe hæres ipſo iure:& hanc concluſionem tenuit gloſſ.
expreſsius in l.fi.§.vlti.j.de vulg.& pup.& illam opin.ſequitur ibi Ioã.
de Imol.& in d.§.qui fideicommiſ.licet Ange.variauerit: quia in §. qui
fideicommiſ.ſequitur hanc partem.ſed in d.§.vlt.& in l.pater filio.de hę
red.inſti.tenet cõtrarium,& hoc credo eſſe verius:quia tex.in loco præ-
allegato non dicit,poſt repudiationē remaneat nomen hæredis: ſed poſt
mutationem qualitatis de neceſſario in voluntarium ante repudiationē.
Vnde cùm l.ciuilis,vt probatum eſt,poſsit facere aliquem deſinere eſſe
hæredem ipſo iure,ſaltem probabiliter:poteſt dici,ꝙ ex quo dat licentiã
repudiandi hæreditatē quæſitam,extinguatur nomen hæredis ipſo iure.
☞Vnde ab hac impugnatiõe iſta dicta Bal.& Ang.poſſunt ſaluari.¶†Sed
contra iſtam lecturam,& præcedentē arguitur fortiter,quia ad eſſe ſui-
tatis inter alia videtur requiri,quòd ille cui defertur hæreditas, tempore
quo ſibi defertur,ita teneat primum locum in hæreditate,quòd illa hære
ditas alteri prius nõ fuerit delata:ita videtur probari in l.ſi quis filio ex-
hæredato.in verſ.ab inteſtato vero.infrà,de iniuſt.teſtamen.Sed hæc hæ
reditas fuerat delata prius filio,& ſic tempore quo hęreditas fuit delata
ſimpliciter,alius præcedebat nepotem in gradu:ergo videtur, quòd iſte
non poſsit ex ſubſtitutione ſuccedere tanquàm ſuus:& hoc declarat ra-
tio ſuitatis,quia nihil aliud eſt,quàm continuatio dominij de patre in fi-
liũ:vt l.in ſuis.ſuprà eo.Ad eſſe autem huius continuationis ſatis eſt, ꝙ
inter patrem & filium hæreditas patris non fuerit delata alteri. Non em
ſemper ſuus ſuccedit incontinēti,& immediate poſt mortem patris, ſicut
declarat Barto.in l.finali.j.de conditio.inſti.Sed in caſu noſtro,quia ne-
pos ſuccedat ex ſubſtitutione,cũ prius hæreditas fuerit delata filio,nõ po
teſt dici vere continuatum dominium in nepote:vnde nõ videtur,ꝙ ne-
pos potuerit ſuccedere tanquàm ſuus.Cõfirmatur iſta concluſio, qa ego
video,ꝙ ſi filius eſt exhæredatus, quàmuis moriatur, & ſubtrahatur de
medio poſt mortem patris,pręcedebat nepotem,& impedit nepotem eſ-
ſe ſuum:quod patet,quia non poteſt dicere teſtamentum nullum,vt pro
batur in iuribus p̃allegatis:& tamē poſt mortem patris ſemper filius ex
hęredatus deſinit eſſe ſuus:vt l.j.§.ſciendum.& §.fin.j.de ſuis & legiti.&
quod ibi Bar.Ecce ergo,quòd perſona quæ præcedit nepotem in gradu,
licet non ſit ſua,impedit ſuitatem nepotis.Non ob. tex.in l.qui in aliena,
§.interdum.infrà,de acquiren.hæred.& quod ibi not.Bal.quia concedo
quòd ille qui tenet primum gradum tempore mortis defuncti,ſi vocatur
immediate ad hæreditatem ex voluntate defuncti, poteſt eſſe ſuus:quia
hoc non tantum repugnat rationi ſuitatis, cùm per diſpoſitionem te-
ſtatoris ille qui erat in ſecundo gradu reducitur ad primum:poteſt enim
dici tenere primum locum,& ſi non ex diſpoſitione l. tamen ex volunta
te defuncti.Sed in caſu noſtro nec ex l.diſpoſitione,neç ex voluntate de
functi iſte nepos tenet primum locum tempore delatæ hæreditatis;ergo
non videtur ſibi conuenire qualitas,quæ requirit̃ ad ſuitatem. Saluando
ſñiam patrũ noſtrorũ,dicas quòd poſtquàm filius repudiat hæreditatē,
vel moritur,& eam non tranſmittit eo caſu quo non eſt ſuus, vt in caſu
noſtro,retro nunquàm videtur ſibi delata hæreditas:vt l.hæres quando
que.& quod ibi not.infrà, de acquirend.hæredita.ergo retro nepos ſem
per fingitur fuiſſe primus poſt delatam hæreditatem.Sed iſta ſolutio re
manet dubia ſolum propter hoc: quia hic concurrunt duo ſpecialia circa
idem,videlicet ꝙ fingatur retro tenuiſſe primum locum,& quòd ex pri-
uilegio ſuitatis continuetur in eo dominium contra regulam poſitam in
l.cùm hæredes.ff.de acquirenda poſſeſsione.& in l.gerit.infrà,de acqui
rend.hæred.Tertius intellectus ponitur in iſta l.per doct.Papiēſes, quos
referunt hic Ioan.de Imol.& alij Moder.dicunt enim,quòd ideo nepos
poteſt auo ſuccedere ex teſtamento tanquàm ſuus, quia filius mortuus
eſt pendente dubio ſuper natiuitate poſthumi præteriti,qui tamen verè
erat in ventre:ſicut videtur præſupponere tex.tunc enim filius decedēs
non potuit tranſmittere hæreditatem ex teſtamento adeundam ex pri-
mo gradu,quia non erat ſuus illo tempore,cũ non eſſet ſibi delata hære
ditas,& non poſſet adire:vt l.ventre.in ſecundo reſponſo.j.de acquiren
da hæredit.Et licet gloſ.dixerit contrarium in l.cùm quidam.§.& ſuum.
infrà eod.eſt tamen falſa,& reprehenditur ibi per Bal.Cùm ergo nepos
moriente filio tempore quo defertur ſucceſsio, reperiatur tenere primũ
locum,ita quòd nullus eum anteceſſerit,non eſt mirandùm,ſi poteſt ſuc
cedere tanquàm ſuus:vt l.j.§.ſciendum.ſæpe allegata.Et ſecundùm iſtũ
intellectum,qui eſt veriſsimus,extendatur diſpoſitio illius §.ſciendum.
vt habeat locum non ſolùm quando fit tranſitus de cauſa teſtati ad cau-
ſam inteſtati,ſed etiam quando ſimul in eadē ſpecie ſuccedendi, ſcilicet
in cauſa teſtati.Sed contra iſtam poſitionem inſurgunt hic aliqui Mod.
& maxime contra ſecundum reſponſum,in quo dicitur ſecundũ iſtam le
cturam,quòd ſi filius non habet ſubſtitutum teſtamentum irritatur an-
te extremum mortis articulum,ex eo,quia certum eſt hæreditatem non
poſſe adiri ex teſtamento ab ipſo filio in extremo mortis articulo, quia
hoc fieri non poteſt:vt l.fi.quando dies leg.cedi.& optime declarat Bar.
in l.miles.§.pro parte.j.de leg.ij.& tãgit in l.ab omnibus.§.cùm quidã.
j.de lega.j.non ab hærede ipſius filij:quia cùm filius moriatur non ſuus,
propter pendentiam natiuitatis poſthumi, non poteſt tranſmittere ex
capite ſuitatis.Nam dicunt iſti,quòd imo videtur, ꝙ & in primo & in ſe
cundo caſu poſsit ſuccedi ab inteſtato,& ex primo gradu:quia licet filius
non ſit ſuus,cũ tñ impeditur adire propter pendentiã natiuitatis poſthu-
mi,tranſmittit hæreditatem ex teſtamento ex beneficio ſpeciali.l. ven-
tre.infrà,de acquirenda hæreditate.& l.illud.§.fin.infrà,de contratabul.
Sed quo ad primum caſum huius legis reſpondet Paul.de Caſtr.iuridicè,
quòd illud beneficium,quod conceditur ex cauſa prædicta de iure ſpecia
li,non habet locum in caſu iſto,ex eo quia nepos ad quem eſſet facienda
iſta tranſmiſsio,poteſt conſequi hæreditatem via ordinaria. i. ex capite
ſubſtitutionis.Sed difficultas remanet in ſecundo reſponſo, vbi irrita-
tur teſtamentum,ſi non fit tranſmiſsio, & filius ipſe ſuccedat patri ab
inteſtato:nepos autem non admittitur,niſi per mediam perſonam pa-
tris. Doctores Moderni diuerſimode reſpondent. Nam Paulus de Ca-
ſtro dicit,quòd ll.præallegatæ non habent locum,niſi quando filius qui
præmoritur,haberet ſubſtitutũ,vel cohęredem,quaſi tunc præiudicare-
tur filio,ſi non poſſet tranſmittere, quando portio ſua applicaretur co-
hæredi,vel ſubſtituto, & non hæredibus ſuis.Sed hoc non dicũt illa iu-
ra,&

ra,& maxime tex.in l.ventre.in quo nõ fit mentio de substituto, vel co-
hærede: & præterea adhuc videtur durare ratio, & causa priuilegij: quia
si posthum⁹ nasceretur,& filius non transmisisset ad hæredẽ extraneum
suum,portio nõ transmittentis applicaretur posthumo.Si autẽ posthum⁹
moriaꝛ,adhuc subest causa priuilegij,& interesse: quid eñ si moriens fe-
cisset testm̃,& instituisset heredem extraneum?Certe si nõ trãsmittit,ir-
ritatur testm̃ patris,& succedat alius ab intestato:& sic hæredes morien
tis non habebũt hære.Vnde reiecta ista solutione,tanq̃ falsa, Ioan.de I-
mo.dicit hic posse dici, ꝙ in legibus alleg.non fit trãsmissio ipso iure,sed
bñficio resti.in integ.sicut tenuit Ang.in dicta l.ventre.vnde ipso iure
res remaneret in causa intestati.Sed ista sol.nõ est cõis,secundùm qđ ipse
dicit,& habet multa iura cõtra se,& maxime in l.scriptus.j.ad Treb. Vñ
potest dici secũdo loco,secũdùm eũ,ꝙ tẽpore istius l. nõ emanauerat ꝓ-
uisio posita in l.vẽtre.& secũdũ hoc ista l.esset correcta in secũdo respõso:
qđ nõ est dicendũ.Vnde transit ad aliã solutionẽ,dicẽs, ꝙ si filius mori-
tur pendẽte natiuitate posthumi,idcirco nõ posset cõfirmari causa testa-
ti per trãsmissionẽ,quia posthumo postea nõ nato nõ posset videri, ꝙ
iste filius prius mortuus fuisset retro hęres,& per cõsequẽs trãsmisisse hę
reditatẽ: quoniã istę cõditiones negatiuę, sicut est ꝙ posthumus non na
scatur post implementũ suum,nõ trahuntur retro,secũdùm Bart. in l. cũ
sine pręfinitione.j.quando dies leg.ce.& tamẽ nõ persistit in ista solutio
ne,per l.Neratius.s̃.de ma.testa.quę videtur velle,ꝙ posthumo nõ na-
to retro videatur nõ fuisse in vẽtre:& dispositio quę pẽdebat ꝓpter dubi
um natiuitatis posthumi,declaratur retro fuisse valida.Tu aũt dic,& bre
uiter,& est verissima respõsio,ꝙ idem hic nõ fit trãsmissio ex beneficio
illarũ legũ:quia si transmissio fieret,ille ad quẽ fit transmissio, propter
hoc nihil magis lucraretur,imo fortiter oneraretur magis, si virtute trãs
missionis succederet ex testamẽto,quia teneretur ad legata in eo relicta:
nã siue fiat trãsmissiò,siue nõ,omnino eadẽ persona est habitura heredi
tatẽ.i.nepos ex filio:ergo nihil interest sua trãsmissionẽ fieri: & sic cessat
causa priuilegij cõcessi.Ista cõclusio probatur expresse in l.j.§.fi.& pe.j.
si mulier vẽ.no.per quã l.Bar.elegãter dicit in d.l.vẽtre.ꝙ qñ aliquis im
peditur adire propter factũ alterius,nõ habet beneficiũ illius l.vbi aliter
potest cõsuli sibi agẽdi cõtra tertiũ:quia tunc desinit interesse, ꝓpter qđ
priuilegiũ cõcedatur:ergo ex eadẽ ratione,si ex alio capite cesset interes
se,respicit priuilegiũ illius l.Et intellige, ꝙ nepos iste,cui acquiritur ea
ab intestato,mediãte patre suo acquiratur:quia pater est ille , qui imme
diate succedit ab intestato.Et pro perfectiori declaratione earũ quę pro-
xime dicta sunt,aduerte:quia illę rationes quas s̃.assignaui ad reproban
dum opi.Pau.de Ca.dũ dixit, ꝙ l.ventre.loquitur, quando est datus co-
hęres vel substitutus filio,procederet,si intelligeremus secũdam partem
huius legis,ꝙ hæreditas nõ videretur delata filio in extremo mortis ar-
ticulo:sed intelligẽdo ꝙ hęreditas videatur ei delata,illę rationes nõ pro
cederẽt:qm̃ ex quo filius facit patrẽ ĩtestatũ,& succedit ab ĩtestato patri,
nõ videtur interesse sua vti beneficio transmissionis:quia etiã sine illo i-
pse acquirit hæreditatẽ ab intestato , & trãsmittit eã ad suos hęredes ex
capite suitatis,qđ nõ esset,si haberet substitutũ, vel cohęredẽ: quia tunc
licet ipse nõ posset adire,portio sua pertineret ad alterũ illorũ,& ipse nõ
succederet patri ab intestato.Et sequẽdo hunc intellectũ, qui est cõis,&
verior, adhuc dictũ suũ non procedit simpliciter: quia si poneremus, ꝙ
iste filius,qui est solus institut⁹,nõ dato substituto vel cohęrede haberet
plures fratres iuste exhęredatos ,vel institutos in minori portione, q̃
sit sua,puta in sua legitima:tũc interesset magis filij & hęredũ suorũ,vti
bñficio trãsmissionis, q̃ facere patrẽ intestatũ : quia ab intestato fratres
succederẽt ęqualiter secũ,etiã illi qui fuissent exhęredati , nisi ex testa-
mento haberet totã hęreditatẽ,vł maiorẽ portionẽ:& ideo est melior so
lutio,quã dedit,vt dicimus quòd ideo hic nihil interest filij trãsmittere:
quia cũ esset solus,ita cõsequitur totã hęreditatẽ ab intestato,sicut ex te
stamẽto ipse & hęredes sui,& aliqñ pinguius:vt s̃. dixi. Aduerte etiam
ad dicta Ioã.de Imo.s̃.recitata:quia videtur quòd illa inuestigatio, vtrũ
posthumus nõ natus fingeretur etiã nõ fuisse, vel nõ fingatur, quãtũ ad
propositũ nullius sit vtilitatis.Qm̃ dato, ꝙ filius qui iã decesserat, nõ fin
geretur retro fuisse suus,& sic testamẽtũ videretur confirmatũ à suitate:
per hoc tñ si esset facta trãsmissio per filiũ ex bñficio l.pręalleg.impedi
retur cõfirmatio testamẽti.Quia licet hęreditas deferatur posthumo non
nato,vt exnũc:ex quo tamẽ defertur ex testõ qs,nõ videť ꝙ p aditionem
hæredis possit cõfirmari testm̃:sicut videm⁹ in alijs casib⁹,in quibus ex
bñficio aliarũ legũ hæres extraneus trãsmittit hr̃ditatẽ nõ agnitã ad su-
os hæredes,q enumeranť in l.j.§.in nouissimo.C.de cad.tol.& in d.l.vẽ
tre.Tertiò aduerte diligenter,quia dom.Paul.de Cas.in isto tertio intel-
lectu,quo ad primum responsum istius legis,tenet quòd si iste filius qui
cessit habuisset alios filios p̃teritos sibi substitutos , non haberet locum
principium istius legis,sed omnes succederent ex primo gradu,per secũ
dùm tabu.per l.illud.§.fin.s̃.all.Qđ dictum cum reuerẽtia nõ est verũ:
& pro eius declaratione fatẽdũ est,ꝙ respectu partis,quæ pertinet ad a-
lios filios non substitutos, vera esset opin.sua,respectu partis quæ tan-
geret ipsum substitutum, non esset vera: quia substitutus vulgaris, qui
substituiť hæredi vniuersaliter instituto,si ille nõ erit,intelligiť substitu
tus,id est,quatenus ille hæres nõ erit.Vñ ex primo gradu adiť hæreditas
ꝓ parte,& nõ in totũ: ꝓ illa pte,pro qua nõ est adita,succedit substitu-
tus.Casus est notabilissimus,quẽ ibi põderãt Bal.
& Ang.ad hoc in l.fi.in prin.j.de vul.& pup. Cũ
ergo filio substituto ꝓ parte sua possit cõpetere
via ordinaria successiõis, æquitas transmissionis.
¶ Vltimò ponit hic Paul.de Ca.fortiter cõtra istã
lecturam,quo ad primum respõsum istius legis:si
enim filius moriens pẽdente natiuitate posthumi
incipit esse certus in extremo articulo, quòd non
põt adire hæreditatẽ ex testamẽto:ergo in extre-
mo mortis articulo reperit se præteritũ:ergo te-
stamentũ est nullũ ipso iure:vt l.filio p̃terito.j.ti
tul.ꝓxi.& sic rũpetur gradus substitutionis se-
quens:vt l.iij.§.fi.s̃.eo.tit.& nepos nõ possit suc
cedere ex substitutione.cuius cõtrariũ hic dicitur.
Sol.secundũ eũ dicendum est,ꝙ in primo casu hu
ius l.filius.nõ incipit esse certũ ĩ extremo mortis
arti.seu non est certũ,ꝙ filius nõ possit adire hæ-
reditatẽ ex testõ,sed demũ post mortẽ eius ꝓfe-
cto erit certũ: & sic nullo tẽpore filiũ posthumũ
nasci, vel nõ nasci,non pendeat à facto filij insti-
tuti,sed à casu & fortuna:istud videť posse cõtin-
gere,vsq; ad extremum mortis articulũ ĩclusiuè,
sicut conditio , quæ potest impleri per alium:vt
patet in l.fin.sæpe alleg.Sed tunc ego quæro vl-
tra ip̃m,si ex natura rei hoc est,vt ipse dicit, qua-
re in casu sequenti,quãdo filius nõ habet substi-
tutum,obseruatur contrariũ,secundũ cõem intel
lectum,ꝙ iste casus nõ dicať posse contingere in
extremo mortis articulo?Potest dici vltra eum sal
uando suam opin.ꝙ ibi hoc inducit fauor filij,ne
priueť hæreditate paterna,sine sua culpa, cũ non
possit sibi imputari,cur nõ adiuit hęreditatẽ pri-
us, quã non potuit adire,propter pẽdentiã natiui-
tatis posthumi.Sed ista saluatio rectè intuenti nõ
ꝓcedit:quia etiã si non induceręť ista dispositio,
consultũ esset filio, ꝙ transmitteret hæreditatẽ
ex bñficio l.ventre.sæpe allegatæ.& ideo ad con
trariũ dicendũ est aliter.†Pro cuius solutione p̃-
mitto,ꝙ q̃uis possibile sit,secundũ naturã,abor-
tũ fieri[a] in extremo mortis articulo:qa tñ ex qua
litate sui,& partus abortio habet communiter ali
quã moram tẽporis,quæ est lõgior,q̃ emissio ex
tremi flatus:cõsiderauit iurisconsultus id qđ ac-
cidit,vt in pluribus,& frequẽtibus, ꝙ si ante ex-
tremũ mortis articulũ nondũ erat fact⁹ abortus,
nõ possit fieri in illo extremo mortis articulo: in
tellige pfectè,& cõpletè.& ideo iudicauit, ꝙ iste
casus non posset cõcurrere cũ extremo mortis ar
ticulo,†per argumentũ à cõmuniter accidẽtib⁹,[b]
quod est validũ de iure:vt l.certi cõdictio. §.qm̃.
ff.si cert.pet.& plene per Bald.in l.cõuenticulam.
C.de episc.& cler.Hoc pręmisso rñdeo ad cõtra-
rium,& dico ꝙ etiã in primo casu l. nostræ certũ
fuit in extremo mortis articulo,ꝙ filius nõ pote
rat adire hęreditatem ex primo gradu.Ex hoc in
fero:substitutus successit viuente filio,id est,dum
filius moriť,nec hoc repugnat textui,qui nõ dicit
ꝙ nepos succedat post mortẽ filij,sed si filius mo-
ritur.Et inter ista est differẽtia:quia alterũ signifi
cat mortẽ pfectam,alterũ non:vt subtiliter decla
rat Barto.post Iaco.de Are.in l.fi.j.de cõdi. insti.
Et cũ diciť,ergo filius reperiť p̃teritus,& sic testm̃
est nullũ:cũ reuerentia hoc est negandũ,qa tũc fi
lius dicitur pręterit⁹,quia potest succedere ex eo,
quia in casu in quo vult succedere,nõ reperitur in
stitutus à testatore.Exemplum in filio instituto
sub cõditiõe causali,vel mixta:quia deficiente cõ
ditione in illo casu,nõ est vocat⁹ à testatore:vt l.
si pater.de insti.& substi.& c.Sed in casu nr̃o fili⁹
à testatore fuit in oĩ casu institutus:ꝙ aũt non pos
sit adire nũc,hoc est nõ ex defectu testõris,sed ex
ꝓuidẽtia l.& ꝓpter hoc ab ip̃a eadẽ l.cõseruatur
indẽnis,qa datur sibi ius trãsmittendi de iure spe-
ciali,vbi aliàs amitteret sibi datũ in testõ:qđ bñfi
ciũ nõ esset necessariũ filio,si tanq̃ p̃teritus possit
dicere testm̃ nullũ.Et per hæc sit expeditus iste
tertius intellectus pfectè:alias lecturas,& alios in
tellectus prosequere,vt hic per doct.Extra glo.tã
gunt hic docto.nunquid datio substituti vulga-
ris tollit existentiam sui hæredis.In qua quęstio.

[a] ¶ Abortũ fieri. Ad
de qualiter abortũ
faciens:vide in l. di
uus.& ibi Barto.de
extraord.cri.glo.in
l.necare.ff. li.agno.
c.si aliquis. de ho-
mi.gl.in c. cõsului-
sti.ij. qõ.iiij . & de
procurante facere
abortũ,vide in c.a-
liqñ.& ca.seq.xxx
ij.q.ij.

[b] ¶ Argumentũ à cõ
muniter accidenti
bus.Adde gloss. &
Bal.in l.cũ dotè.C.
de iure do.Bal.in l.
neq; natales. C.de
ꝓba.Bal.in l.data
opera.C.qui accus.
nõ pos.Phil.Corn.
cõsi.clxxj.incip.vi-
detur,in j.vel.

Bart. vbiq; dicit ꝙ sic, sicut ipse posuit hic, & in l. si filius qui patri. de vulga. & pupilla. Mouetur principaliter per istam l. quæ nihil facit, quia habet alium intellectū, vt vidisti. Bald. autem & Ang. hic tenent oppositū: & quia eorum rationes saltem sunt resolutæ in voce, partim ex dictis Modernorum, partim ex his quæ ego addidi, non sunt recitandæ formaliter, sed quantum est opus ad earum declarationem. Cùm ergo dicit Baldus primo loco, quòd si erit hæres, transmittit ius deliberandi ad suos hæredes, non obstante substitutione vulgari, secundùm Bart. in l. j. j. de vulga. & pupil. ita videtur posse transmittere ex capite suitatis. Dicendum est, quòd ista similitudo non est bona, quia ius delibe. videtur cōpatibile cum datione substituti, quoniam transmissio talis iuris non fundatur in transmissione dominij, nec in necessitate, sicut suitas, sed in beneficio concesso à lege cuicunq; hæredi. Vnde non est mirum, si non tollat substitutionem, sed videtur compatibilis cum datione substituti: qa suitas causatur ex cōtinuatione dominij, quæ fit in hæredem necessariū, etiam inuitum: vt l. j. §. qui sunt in potestate. j. si quis omis. cau. testa. & in §. sui. Institu. de heredum qua. & diffe. Vnde hoc ipso ꝙ aliquis efficitur de necessario voluntarius, resultat, ꝙ si tempore acquisitionis hæreditatis iam aderat ista qualitas in hærede, ꝙ esset voluntarius, nō posset dici hæreditas sibi acquisita ipso iure, quia tunc non acquireret si vellet, sed plus quā vellet: sicut dixi suprà tangendo de ista opinio. Barto. vbi allegaui optimum tex. in l. pater filio. in fin. infrà, de hæred. insti. Secundò adde, inquātum Bal. pro sua conclusione adducit tex. in l. si quis filium. §. j. infrà, de acquirend. hæredita. quòd inductio per eum facta de illa l. nullo modo est conueniens: nam in illo §. j. non fit mentio de sustituto ad §. seque. qa in principio non sequitur de filio testatoris, sed de filio cuiusdam tertij, q est hæres extraneus testatori. vnde qualiter, & ex qua coniectura fiat ista continuatio, non intelligo. Item inquantum ipse Bald. arguit à simili, de datione cohæredis extranei, non videtur ista sufficiens & bona æquiparatio: quia ius accrescendi in hæreditate licet deuiat ex tacita voluntate defuncti, inest tamen ex necessitate, & dispositione l. vt l. si in testamento. infrà, de vulg. & pupil. & l. interdum. §. j. j. de hæred. insti. Testator enim videtur velle cohæredem succedere per ius accrescendi, vt obtemperet legi, quæ nō patitur aliquem decedere pro parte testatū, & pro parte intestatum: & ideo miles qui possit decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, non videtur inter hæredes ex tacita voluntate inducere ius accrescēdi: vt est casus not. & ibi glo. ordi. in l. si duobus. j. de test. mili. Vbicunque aut aliquid inest tacite ex necessitate l. licet cum illa de necessitate concurrat etiam voluntas testatoris, nō idem operatur tacita dispositio, sicut expressa, nec tantum valet: secundū Bar. in l. si legatum. j. de adimen. leg. & plene in l. iij. de leg. j. Præterea si tacita substitutio, quæ inducitur per ius accrescendi, haberet eundē effectum quem expressa: ergo coniunctus concurreret cū substituta, contra l. ij. §. si duo. j. de bo. pos. secundùm tabul. Ad hoc tñ posset responderi, ꝙ quando est datus substitutus expresse cohæres, non vocatur ex substitutione: vnde primū dictū est verius. Nam solutio d. Io. de Imol. non videt̃ vsquequaq; bona, dū dicit, ꝙ tota substitutio cohæredis & expressa non sunt omnino similes: & respondet, per hanc differentiam cohæredis sui non tollitur suitas: alleg. glo. in l. quidam Eulogio. de iure delibe r. Tu vide text. clarum in l. Cor. in secunda respon. j. de hære. insti. vbi probatur, ꝙ datio talis cohæredis non nollit necessitatem in filio, ergo non tollit suitatem. Et cū ipse infert, ꝙ datio substituti sui tollit substantiam: vt l. nostra hic: non videt̃ bene dictum, qa hic nepos, qui substituebatur, non erat suus, sed fit suus propter substitutionem, per quam remouetur suitas in filio. Vnde hic non reperiūtur simul duo sui, quorum vnus sit institutus, & alter substitutus. Quartò inquantum Ange. hic sequendo dicta Bald. arguit à fortiori modo infrà dicendo, aduerte diligenter: qa si antecedens ꝓcedit, consequentia esset necessaria. Dicit enim ipse, ꝙ cū filius institutus sub conditione, si volet, expresse non desinit esse suus per tex. in l. iam dubitari. in verbo, abstinere. j. de here. insti. vbi dicitur, ꝙ si filius non vult esse hæres, pōt abstinere ab hereditate paterna, quia fuit institutus sub conditione prædicta. Abstinere autem est suorum: vt lege, necessarijs. infrà, de acqui. hæred. & l. si cū bonis. e. ti. Ergo datur intelligi, ꝙ filius est suus, & pendēte conditione, & ea defecta: multo ergo fortius videtur esse suus dato substituto vulgari: quo casu videtur tacitè institutus sub ista conditione, si volet. Sed Io. de Imol. hic respōdet, ꝙ ibi verbū, abstinere, ponatur impropriè, & forte fuit dictum propter reliquias præcedētis suitatis. Vnde ipse idem Ioā. de Imo. hic prolixius respondendo dictis Bal. & Ang. conuertit istud argumentum in oppositum, sequendo opi. Bart. & idem facit in l. paterfamilias. j. de hæred. insti. dicit enim, ꝙ quando filius est institutus, & facta sit substitutio, per ista verba, si hæres esse voluerit: vel, si hæres non erit: vel quando testator dixit, instituo Titium, & Sepronium vulgariter substituo: filius videtur inuitari ad hæreditatem sub cōtraria conditione, hoc modo: ergo si hæres esse voluerit, sit hæres: per l. aliqñ. in fi. j. de cōd. & demō. & qđ habet̃ in l. qbus diebus. §. qđā Titio. ff. co. ti. in quibus probat̃, ꝙ ademptio legati facta sub cōditiōe, videt̃ dare legatū sub cōtraria cōditione. Sed si filius esset institutus sub conditione, si volet, non esset suus hæres ante impletā cōditionē: qa ista verba faciunt verā cōditionem: vt l. Cor. in fi. pallег. qua pēdente hæreditas non potest videri delata filio: ergo etiam isto casu filius non erit suus. Tu aūt aduerte: qa vtrū ista cōditio, si volet, impediat suitatē, si est apposita expsse filio, declarabitur in vltimo arti. huius cōmenti. Sed posito nūc sine ꝑiudicio veritatis, ꝙ tolleret suitatem, adhuc pōt solui, argu. d. Io. quia cōditio in isto casu apposita filio non videtur apposita expresse, sed tacite: vt probat tex. in d. l. si legatū. in verbo, ꝓinde. j. de adimen. leg. & hoc tenet ibi expresse Bar. & ꝓbatur rōne, quia ista conditio elicitur hic à contrario sensu orationis: ergo est dispositio tacita in testamento. Tenet cōsequentia per tex. & quod ibi ponit Bart. in l. fin. §. j. j. de leg. ij. & per ea quæ habent̃ per eundē in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. in q. de ar. à cōtrario sensu. Sed tacita dispō non idē operat̃ quod expressa, ad tollēdā suitatē: vt patet in tacita vulgari: vt l. Iulia. & l. filius qui se paterna. j. de acqui. hær. ergo non eodē modo tollet̃ suitas, maxime qa argumentū à cōtrario sensu ꝓcedit ex interpretatiōe: vt l. apud antiquos. C. de fur. Sed substitutio vulgaris, quæ procedit ex interpretatione de casu ipotētię ad casum voluntatis, nō tollit suitatem: vt fatetur ipse Io. de Imo. hic, & colligitur ex mente Bar. in l. Gallus. §. quid si tm̄. j. e. ergo à simili idem possumus dicere in casu isto. Sed p̄missa rñsio, vel differentia, nō placuit ałs mihi, cū scriberē in ista materia in l. si fratris. C. de iure deli. qa qñ fili⁹ instituitur sub cōditione potestatiua, si ascēderet Capitoliū, tunc dicit̃ apposita illa conditio, si voluerit, tacita non expressa: vt l. si quis Sēproniū. j. de hære. insti. & tñ ista cōditio potestatiua facit locū substituto, & impedit transmissionē: vt in l. fin. sæpe alleg. ergo ita videt̃ dicendū in proposito, ꝙ quāuis ista cōditio, si voluerit, in casu nostro non sit expressa, sed tacita, nihilominus impedit suitatē, sicut si esset expressa. Non ob. arg. & similitudo de tacita vulgari, quia in tacita substitutione vulgari ad excludendum suitatem fieret duplex subauditio tacita. Vna est ipsa vulgaris substitutio, alia subauditio cōditionis: & sic cōcurret duplex specialitas circa idem, ideo non ita de facili tollitur suitas: argu. eorū quæ habentur in l. j. C. de promi. Et licet ista solutio, quo ad dicta similia, sit bona, qđ tñ prius dixi videtur verius: quia cōditio potestatiua tacita pēdente quidē cōditione tollit suitatē, quoniam hereditas non est delata, & quęlibet cōditio faceret hoc. Sed si haberet eandē vim, quā habet institutio facta de filio si voluerit, tunc etiā impleta conditione filius remaneret hæres voluntari⁹. Sed hoc est falsum, quia imo efficitur necessarius ipso iure: vt l. cōditionibus pupillus. j. de condi. & demonstr. & tenet Bart. in l. si filius qui patri. j. de vulga. & pup. ergo datur intelligi, ꝙ ad tollendam suitatē & necessitatem nō tantum operat̃ ista conditio tacita, si voluerit, sicut si esset expressa: & hoc est de mente glo. hic, & Barto. & aliorum docto. dum dicunt, ꝙ in primo responso, vbi filius habebat substitutum, censetur purè institutus. Reiecta igitur ista ratione, videndū est, attingendo magis vrgētia de veritate articuli, quæ pars sit verior. & certe verior videtur esse opinio, quam tetigit hic Paul. de Cast. ꝙ per dationē substituti vulgaris non tollatur suitas, neque necessitas. Et licet ipse non probet aliter ista sua dicta, nihilominus possunt ꝓbari lege & ratiōe. Lege quidē, quia hoc videtur probari non cauillando literā in l. ꝓ hærede. §. j. j. de acquir. hæredit. vbi tex. in princi. loquens de filio necessario, continuat exemplū in eodē filio, vsque ad §. interdū. & tñ de vno in illis versiculis dicitur, ꝙ iste fili⁹ potest facere aliqñ aliquē actum, non vt adeat hereditatē, sed vt cōseruet bona substituto sibi in testamento: & tñ in prin. tex. appellat hunc filium necessarium: ergo sequitur, ꝙ datio substituti nō tollit necessitatē. Scđo, ꝙ non tollatur suitas, videtur probari expsse in l. fi. §. j. C. de cur. fu. dicit enim ibi tex. ꝙ in hr̄ditate paterna nulla erat qō de iure antiquo in modo acquisitionis hæreditatis faciendæ furioso, sed solum in hæreditate extranei. Et causa quare nō erat q. est, qa ipso iure filius erat suus patri: sed si aliquo casu filius simpl̃r institut⁹, & purè, nō esset suus, tūc potuisset, esse qō etiā in hr̄ditate paterna. Ergo dat̃ intelligi, ꝙ datio substituti nō tollit suitatē: nec potes dicere, ꝙ imperator cōsiderauerit ibi casū substitutionis: qa si illū cōsiderauerit in hereditate extranei, quę defert̃ furioso: vt patet in ea l. in §. tali. ergo sic necessariū fuisset cōsiderasse etiā in hęreditate paterna. Tertiò fortificat̃ ista cōclusio p l. cū quedā. §. j. de acq. hęred. iūcta gl. super verbo, testator. vbi probat̃ expresse, ꝙ si aliqs est substitutus ventri instituto, hoc nō obstāte posthumus dicit̃ suus: ergo substitutio nō tollit suitatē. Et si dicas, ꝙ ille tex. ītelligit̃, qñ substitutio fuit facta in casu impotētiæ, & nō simpliciter. rñdeo & dico, ꝙ istud est restrīgere tex. & diuinare. Si aūt dicas, ꝙ ille tex. loquit̃ in posthumo p̄terito, hoc posset dici, & forte est de mēte illius legis. sed tñ gl. & doct. cōiter sequunt̃ primū intellectum. Pro ista cōclusione videt̃ casus in l. j. §. toties. de ven. in posses. mit. iuncta l. j. §. cōpetit. ff. si muli. ven. nomi. Sed Bart. respondet in d. §. toties. ꝙ ibi verbū, su⁹, capitur impropriè, & largo modo: probat̃ per tex. in eadē l. in ver. si ex emancipato. vbi patet, ꝙ etiā vēter q est suus mittit̃ in pos. Confirmat̃ ista opi. rōne manifesta: qa licet ī necessario volūtario: vt est casus no. scđm Bal. ibi ī l. cū seru⁹. ī prin. j. de cō. insti. in suo tñ & necessario nō idē operatur, manifesta rōne diuersitatis. quoniā necessarius ideo fit voluntarius ex istis verbis, quia non poterat aliter abstinere. Vnde testator proferendo ista non potuit habere aliam intentionem, q̄ vt absolueret hæredem institutum à necessitate. Sed in casu nostro potuit proferre ista verba, non quia vellet facere filium magis voluntarium, quàm esset: sed quia sciebat filium posse abstinere de iure prætorio: & sic faceret locum substituto vulgari: vt l. ij. §. interdū. infrà, de vulga. & pupilla. & tenet Bartol. reprehendendo gl. ibi positā in l.

in l.mater.§.j.vbi omnino videas.eo.titu. Et ideo ꝓuidendo de substituto,non per hoc videtur tollere necessitatē. Ista cō clusio confirmatur eleganter ex his quæ tradit Bartol.in l.si quādo.in princ.ÿ.de lega.j.vbi concludit,quòd si ille qui dona uit rem vxori suæ,postea eandem rem relinquat sibi in testa mento,tunc donatio transit in legatum,quando verba expres sa important nouam dispositionem:aliàs in dubio non vide- tur velle nouum ius inducere,sed confirmare iam inductum. Ita ergo dicemus in proposito,quòd testator dicendo, si hæ- res non erit, vel si hæres esse noluerit:ex quo etiam sine noua licentia abstinendi,hoc erat prius aliquo modo inductum per beneficium prætoris:non videtur voluisse inducere,quòd dis positio testatoris in dubio,quando aliàs non esset superflua, debeat interpretari secundū dispositionē l.vt c.j.§.filiæ verò. de success.feu.& eleganter declarat Barto.in l. hæredes mei. §.cùm ita.ÿ.ad Treb.Facit optime qđ ipse idem ponit in l.vt iurisiurādi.§.si liberi.ÿ.de ope.lib.Pro ista conclusione bñ fa- cit text.in l.si dies. in fin.ÿ.quando dies leg.ce.& in l.aliquan do.in princi.ÿ.de condit.& demonstrat. in quibus probatur, quòd si testator legat Titio,si hæreditas fuerit adita per hæ- redem,potius interpretatur ista conditio superuacua,& posita causa demonstrationis,quàm vt inducat,quòd legatum non acquiratur aliquo modo ante aditam hæreditatem.Non obs. iura,quæ adducuntur in cōtrarium.& primò non ob.text.in l.si fine.§.sed quod Papi.ff.de mi.per quam aliàs ego sum se- cutus sentētiam Barto.qui dicit,quòd tex.ille mouet duas qō nes:& primæ respōdet vltimo loco,& secundæ rñdet primo. Vnde in secūda qōne,cui primò rñdetur,fatendum est,ꝙ ille loquiꝛ tam de extraneo,ꝗ̄ de suo:& ostenditur ex illa dictio ne,equidē,implicatiua:& hoc sentit ibi glos.clarè super ver- bo,extraneo.dum dicit,in quo erat maior dubitatio,& sic cla rè vult,ꝙ idem sit ĩ filio.& hoc bñ adaptatur ad rñsionem iu- riscōsulti,vt intelligamus eū dixisse hoc modo,videlicet si ex traneo adeunte ex volūtate propria,& postea restituto in in- tegrum,potest succedere sibi substitutus,fortius poterit sub- stitutus succedere,quando filius abstinet ex bñficio prætoris mortui ab hæreditate paterna,qui prius se volūtarie nō obli- gauerat hæreditati,vel volūtarie nō adiuerat:fortius enim vi- debaꝛ infixa hæreditas extraneo ex ꝓpria voluntate,ꝗ̄ filio ex dispositione l.†Sed in rñsione ad primā qōnem nō est ista dictio implicatiua,quinimo[a],cùm text.dicat,ꝙ institutus re- pudiauerat hæreditatē,per hoc datur intelligi,ꝙ loquiꝛ in ex traneo:vt l.cum bonis.sæpe alleg.Non obst.secundò text.in l.qui fundum.§.qui filium.ÿ.ad leg.Falc.quia ibi nō est possi- bile,ꝙ ex datione substituti vulgaris sit sublata suitas,qm̄ illa est tacita vulgaris,quæ erat comprehensa sub pupillari:vt pa tet ex fin.tex.quę sine dubio non tollit suitatē:vt l.Iulia.ÿ.de acquir.hære.oportet ergo ibi intelligere,dum tex.dicit,ante- ꝗ̄ hæres patri existeret,id est postꝗ̄ ab hæreditate patris ab- stinuit.& hoc potest colligi ex eo.§.iuxta finē. vbi ponendo simile exemplum in priori hærede extraneo vtitur verbo re pudiationis,dum dicit,eo omittendo hæreditatem.Nam non pōt dici ad illum tex.ꝙ ibi datio cohr̄dis extranei tollat suita tem,quo ad effectum transmisionis:quia hoc esset contra l.si fratres.C.de iure delib.Potest etiam intelligi illa lex in sub- stitutione vulgari expressa: & ita videtur intelligere ibi pri- ma gl.dū exponit verbū, substituit.s.vulgariter & pupillari ter,sequēdo istam expositionem,licet solum præcedens suf- ficiat,intelligēdo vt dixi,ꝙ ibi filius abstinuerit ab hæredita- te. Quia tamē ista solutio aliqualiter diuinat ad tex.iō cogita ui,ꝙ possit dari noua solutio,nihil diuinans ad illū text.Dico ergo,ꝙ ideo ibi nō fit transmisio ad eundem,qui succedit ex expressa vulgari, quoniā substitutus vulgariter erat etiā pu- pillariter pupillo substitutꝰ, & erat cōfirmata substitutio pu pillaris per aditionē factā à cohærede. Vñ nihil videꝛ interes se filij morientis,nec hæredis sui,ꝙ trāsmittat ex bñficio suita tis,ex quo eandē hęreditatē pōt habere ex exꝑssa substitutio ne vulgari:sicut diximꝰ s.in intellectu istius legis,ꝙ quia ne- pos poterat succedere ex iure ordinario i.substitutione, ideo non fit trāsmisio de iure speciali,per l.vētre.ÿ.de acqui.hær. Sed cōtra hoc facit,qa imo videꝛ interesse pupilli trāsmittētis & hæredis sui:qm̄ si habebit hæreditatē pupilli ex iure trans misionis detrahit Falcidiā:si aūt vt substitutꝰ vulgariter,nō detrahet.Sed ad hoc rñdetur,ꝙ licet istud sit interesse hære- dis cōsiderabile respectu pupilli transmittentis, cuius fauore pricipaliꝛ fit trāsmisio,qa Falcidia detrahiꝛ cōtra tacitā volū- tatē defuncti:vt l.Tit.§.si.ÿ.ad l.Fal.& iō cū detractio quartę fiat ꝑter tacitā volūtatē primi testōris verè,& ꝑter voluntatē pupilli fictè.inq̄tum testamentū patris censetur testm̄ filij: vt l.Pap.§.sed nec impuberis.s.de inoff.test.hoc interesse nō cōsiderabitur respectu transmittētis.Pro ista cōclusione facit optime quod tradit Barto.in l.j.ÿ.de vulg. & pupil.& probaꝛ in l.facta.§.Iulius.ÿ.ad Trebel.vbi concludit,ꝙ per substitu- tionem vulgarem factam hæredi non videtur data licētia pri- mo hæredi,vt non teneatur adire, si fideicōmissārius vult eū cogere: & tamen potest interesse vulgariter substituti: quia si primus hæres non posset cogi, ipse adeundo voluntariè pos- set detrahere quartam:vt declarat Barto.in l.non iustam.C. ad Trebel.Et tamen propter hoc interesse substituti nō effi- citur primus hæres de necessario voluntarius,ex quo fideicō- missum videtur repetitum à substituto. Vbi aūt interesse sub stituti causaretur ex tacita voluntate defuncti:verbi gratia,qa fideicommissum relictum ab instituto noluit repetere à sub- stituto:tunc nō cogereꝛ primus hæres,sed videretur sibi data licentia abstinēdi:in fauorem substituti.vt l.si patroni.§.final. secundū primā lecturam.ÿ.ad Treb.ꝓut distinguit Bartol.in dicta l.j.Non obst.tex.in l.qui plures.in fin.ÿ.de vulg.& pup. quia vel potes dicere,vt dicit ibi Barto.ꝙ ibi erat datus cohæ res extraneus:& ideo suitas nō operatur in dependentibus in testamento,vt ÿ.videbis in sequē.arti.Vel diuinādo magis ad tex.dicas,ꝙ ibi fuit facta substitutio vulgaris & pupil.expres sa.Et cùm dicitur,ergo videtur ꝙ datio substituti tollat suita tem.Respōdeo,& cōcedo ꝙ in his quæ pendent ex testamen- to,sicut datio cohęredis extranei,tollit suitatem:vt l.apud Iu lianū.§.idem Iulia.ÿ.ad Treb.ita & multofortiꝰ datio expres sa substituti vulgaris:& hoc casu potest esse vera opin.Barto. in l.noxa.Sed quo ad effectum transmisionis,quę nō depen dat immediate ex testamēto,nō tolliꝛ suitas:nam dicetur ibi, substitutio vulgaris tollit suitatem propter fideicommissum vniuersale datum à primo hærede,quasi non sit opus suitate ad cōfirmandum testamentū, ex quo hæres substitutus pōt cogi adire,non videꝛ bñ dictum,triplici ratione. Prima , quia fauor fideicōmissi vniuersalis videtur potius inducere opposi- tum,ꝙ necessitas non tollatur propter cōseruationem fideicō missi, vt l.non iustam.& quod ibi per Bald.C.ad Trebel.per quē text.dicit ibi Bald.totum oppositū ad solutionem istorū, videlicet ꝙ vbi aliàs datio substituti vulgaris tolleret existen tiam sui hæredis,nunc non tollat in fauorem fideicōmissi. Se cunda,quia ꝙ hæres cogatur adire,est inductum ad maiorem cōseruationē fideicommissi:vnde non debet operari effectum cōtrarium,vt l.legata inutiliter.ÿ.de adimen.leg.quid enim si primus hæres meretur,anteꝗ̄ posset cogi:certè tunc periret si deicom.nisi confirmaretur ex capite suitatis.Tertia,quia li- cet sit prouisum cōseruationi test.per dationem fideicōmissi, non tamen est ꝓuisum ipsi filio,quo ad effectum transmisio nis:& ideo attenta ista ratione,haberemus dicere,vt s.ꝙ tolli- tur suitas in dependentibus ex testamēto,sed non quo ad effe ctum transmisionis:vnde prima solutio est melior.Pro con- clusione autem quam secutus sum, nunc adducit Paulus de Cast.doctor subtilis & elegans textum in lege final. versicu. altera verò spēs.ÿ.de condit.institu.vbi dicitur, quòd si filius est institutus sub conditione potestatiua,quæ potest impleri vltimo vitæ spiritu, substitutus tali filio non succedit ex sub stitutione, nisi post mortem filij: sed si esset sublata suitas,de beret succedere in vita filij, id est,in ipso extremo mortis ar ticulo,vt ostendam:ergo sequitur,quòd per dationem substi- tuti non tollitur suitas. Consequentia patet. Assumptum i- pse probat: quia licet vsque ad extremum mortis articulum inclusiue conditio illa possit impleri, & sic non sit certum eā defecisse,nisi post mortem filij: si tamen filius non esset suus, quando conditio impleretur in extremo mortis articulo, cer- tum esset quòd hæreditas per filium non posset adiri, quia in extremo mortis articu.hæreditas non potest adiri,neç repu- diari:vt l.final.ÿ.quando dięs legat.ced.& suprà plenius dixi. Cùm igitur aliquis substituitur filio, si filius hæres non erit, satis est,etiā si in vita filij nō sit defecta conditio:qđ ante mor tem filij incipit esse certum ex alio capite,quòd filius hæres es se non potest : quia etiam si in extremo mortis articulo puri- ficareꝛ conditio,si filius nō posset adire,& sic substitutus succe deret in illo mortis articu.extremo.quia est verum,quòd pri- mus non potest esse hæres. Ioan.autem de Imol.in l.fina.ꝑ allegata.nititur respondere huic inductioni, dicens quòd ista impotentia adeundi in extremo mortis articulo nondum im pleta conditione non debet attendi: quia acquisitio hæredita tis & repudiatio procedunt à pari : vt l.is potest.de acquiren. hæredit.Vnde sicut si iste filius vellet adire pendente condi tione, non posset, & pro nihilo reputaretur eius aditio, quā do hæreditas non est delata : & ita pro nihilo debet atten- di,& reputari,ne possit adire,ex quo etiā si haberet voluntatē aptā adeūdi,nihilominus ex alio capite nō posset.Sed ista rñ-

[a] ¶Dictio implicatiua,quinimo.Adde ꝙ ista dictio aliqñ poniꝛ aduersatiuè, vel affirmatiuè: vt in l.iurisgē.in §.qn imo.& ibi doct.ff. de pac.qñqꝫ poniꝛ correctiue : vt in l. & qđ ibi not.C.de sepul.vio.& de ista dictione vide p Archid.in c.ibi qui. in §.qnimo.de rescri. lib.vj.idē Archi.in capit. pręuaricator. ÿ.qō.iij.

sio non videtur esse sufficiens: quia fatendum est, ꝙ actus repudiãdi voluntarius parificatur actui cõditionis: patet in l. si ita scriptum. §. si sub cõditione. j. de leg. ij. sed impotentia adeundi, quo ad actum aditionis, non parificatur: vnde ista stant simul, ꝙ ex voluntate adeundi non possit induci aditio, quia hęreditas non est delata: & tamen ꝙ impotentia adeundi statim faciat locum substituto, non expectato defectu conditionis, cuius contrarium expresse tenet do. Io. de Imol. Quòd autē ista stent simul, probatur per regulam positam in l. j. §. finaũt sub conditione. C. de cadu. tollen. vbi tex. dicit, ꝙ quãdo hæreditas relinquitur sub conditione, & datur substitutus, habet locũ substitutio alternatiuè, siue conditio deficiat viuo hærede, siue hæres moriatur pēdente conditione, ergo impotentia adeundi superueniēs hęredi pēdente cõdõne admittit substitutum, non expectato defectu conditionis. Vnde reiecta ista solutione, potest dici, ꝙ ista inductio est optima, & de mente iuris. Si tamen velles tenere oppositum, potest dari colorata responsio, vt dicamus, ꝙ in extremo mortis articulo sublata suitate per dationem substituti defertur quidem hæreditas substituto in rei veritate, & quo ad dispositionem iuris: sed tñ hæreditatē tunc sibi esse delatam non põt scire pro certo ipse substitutus, licet in rerũ natura certum sit hunc mortis articulũ, hoc tamen homini nõ põt esse omnino certũ: vnde impeditur aditio substituti, quia dubitatur vtrum hæreditas sit delata: vt l. is qui hæres. §. fina. j. de acqui. hæred. vel saltem nescit. Facit tex. & quod ibi habetur in l. hæres institutus. & l. seq. eo. titu. Quod ergo dicimus, si substitutus putat hunc esse extremum mortis articulum, & eius opinio concordat cũ veritate: certe tunc non posset sustineri ista responsio per l. cũ quidã. §. quod dicitur. ff. e. tit. Ista tñ dubitatio in dubio præsumit: & in hoc casu dubio p̃sumit, qa ex natura rei videtur induci, & in isto casu dubio potest intelligi d. l. fi. & tñ vt dixi magis placet inductio domi. Paul. & credo eã esse de mente iuris. Angel. in l. hęres furiosi. in prin. s̄. de pet. hær. tãgens articulũ nostrũ, dicit ibi videri casum, ꝙ opi. Bar. quē etiã ipse Ange. sequit in l. Cor. j. de hæred. insti. † & in consil. suo clj. vbi dixit, ꝙ etiã substitutio reciproca[a] tollit suitatem. Sed ad illum tex. põt rñderi, quòd ibi loquitur in hærede extraneo: ita videtur declarari satis clare in l. fi. §. tali. C. de cur. furio. dixit etiam Barto. in ista materia tria verba multũ singularia. Primum fuit Butr. quod ipse refert in l. si arrogator. s̄. de adopt. qui voluit, quòd auferre suitatem sit grauamen filio: istud grauamen tollitur hodie de medio per l. quoniã. in prioribus. C. de inoffi. testa. quæ dicta merito reprehēdit ibi Bal. & vltra ipsum addo duas rões. Prima est, qa dato, ꝙ ista opi. esset vera, esset restringenda ad legitimã duntaxat, vnde reliqua hæreditas non transmitteretur, sed sola legitima. Secunda, quia ille tex. circa mediũ videt tollere onus, propter quod olim dabatur querela: sed propter substitutum vulgarē datũ filio nõ dabat olim q̃rela: vt l. Papinia. §. quarta. de inoffi. testa. ergo illa l. non loquit in casu nostro. Secundũ fuit eiusdē Bald. in d. l. si arrogator. vbi dixit, ꝙ licet ex capite suitatis transmittatur hæreditas per filium, sola tamen legitima, si filius est in ea institutus, non transmittitur ex dicto capite. Pro qua opinione facit optime tex. in l. fi. in l. si quis filiũ. §. fi. C. de inoffi. testa. vbi probat, ꝙ ius petēdi supplementum in legitima transmittit ex beneficio speciali illi⁹ legis, ergo non ex capite suitatis: & sic illud ius q̃d sumet ipso iure per l. non transmittitur eadem ratione, nec aliud in quo filius expresse est institutus. Tertium dictũ posuit Bal. in l. j. C. si quis omissa cau. test. vbi dixit per illũ tex. ꝙ datio substituti vulgaris non tollit existentiã sui hæredis, q̃n filius repudiaret hæreditatem in fraudem relictorũ in testamento: quia ad impugnandũ iudiciũ defuncti dolosè per dationem substituti, non dicitur data licentia abstinendi. De materia ista vide omnino quod ponit Bal. in l. cùm proponas. C. de hæred. instit. ex cuius dictis Io. de Imo. hic formauit distinctionem suam, & q̃d ipse idem not. in l. apud hostes. C. de suis & legiti. & quod not. Ange in l. Cor. j. de hære. insti. Ex præmissis sequitur decisio ex parte alterius articuli, qui nõ sequitur, videlicet quod datio cohæredis extranei non tollit suitatem, quo ad effectũ transmissionis; & hoc tenuit Bar. & est cõis opi. in l. si filius q patri. infrà, de vulg. & pup. Et quia articulus iste est solennis, exordiend⁹ est paulo altius: & sciendum est vt refert diffusè Ioan. de Imo. in l. si filius qui patri. p̃allega. super ipso fuisse tres opiniones principales. Vna fuit Iaco. de Are. qui dixit simpliciter, ꝙ datio cohæredis tollit suitatē in dependētibus ex testamento. Secunda opin. fuit Bar. distinguentis, quòd datur cohæres suus, aut extraneus. Primo casu non tollitur suitas in aliquo: vt est casus in l. si filius qui patri. præallega. nec etiam necessitas; vt l. Cor. j. de hæredi. instit. Secundo casu tollitur suitas in dependentibus ex testamento per leg. apud Iulianum. §. idem Iulianus. infrà, ad Trebe. & per l. sed si plures. §. filio. j. de vulg. & pupil. Sed in his quæ sunt extra testamentum .i. quę nõ causantur ex dispositiõe defuncti, sed l. nõ tollitur suitas. vnde non tollitur facultas transmittendi ex datione cohæredis extranei: vt patet in l. fratris. C. de iure deli. Rõ differentiæ est secundũ eos, qa q̃n testator dedit cohæredē extraneum filio suo, videtur satis prouidisse testamento pupillari per aditionē, quæ erat facienda per cohæredem datum in testamento: vt l. ita tñ. §. à patre. j. ad Trebel. facit optime text. in l. quæsitum. in fin. j. de acqui. hæred. vbi dicitur, ꝙ licet extraneus institutus solus non possit repudiare ex paterno, & acceptare ex pupillari, ex l. prouisione. tamen quando habet cohæredē, põt, quia ipse testator prouidit sibi de altero in casu, quo vn⁹ omitteret. Ex ista rõne suitas nõ cõfirmat tabulas pupillares, quia testator ipse prouidit sibi, dando cohæredem extraneum: sed in dependentibus extra testamentũ .i. in iure trãsmittendi prouisio testatoris non est sufficiens: quia q̃uis det cohæredē, non tamē per aditionem factã à cohærede plus vel minus saluabitur ius transmissionis. Quia ergo prouisio testatoris, quo ad hoc, non prouidet sufficienter, ideo non tollitur suitas: & ista ratio est multum colorata. Tertia fuit opi. Bal. in ista l. qui voluit, ꝙ per dationem cohæredis extranei nullo respectu, & nullo modo tollatur suitas: dicit tñ, ꝙ tollitur necessitas, qa cohæres videt tacite substitutus à filio: vt l. si Titio. §. Iulianus. j. de leg. ij. Sed datio substituti tollit necessitatem, vt s̄. dictum fuit: ergo & datio cohæredis. & ꝙ non tollat suitas, etiam in non dependentibus à testamento, probat ipse, qa etiã ius transmissionis pendet ex testamento. Sed ad hanc rationem fuit s̄. responsum, dum dixit ꝙ per dationem cohęredis non prouidetur aliquo modo iuri transmittēdi, sicut prouidetur his quæ immediate dependent: & illa ratio est verissima. Alio modo respondent Moder. ꝙ licet ius transmissionis pendeat ex testamento, non tamen est immediatè ex testamēto, sed ex dispositione l. mediãte testamento. Sed cõtra p̃dictã rõnē suprà assignatã arguitur, addendo ad ea quæ dixi in l. si fratris. C. de iure deli. Et videt ꝙ licet testator sibi prouiderit dando cohęredē, non tamen tollat prouisionē legalem: quia ꝙ suitas cõfirmet tabulas pupillares, nõ videtur esse inductũ de iure cõi: quia cùm filius sit hæres ipso iure, reperitur adita hæreditas ex paterno: & consequenter videtur, ꝙ scd̃m regulas iuris tabulę pupillares sint cõfirmatę. nec potes dicere, ꝙ ipsa suitas sit introducta de iure speciali: quia hoc videtur falsum, quoniam suitas nihil aliud est, q̃ dñij cõtinuatio in filiũ: vt l. in suis. §. eo. Quòd autē ius cõtinuatum à vita patris post mortem ipsi⁹ non dicatur noua acquisitio, & per consequens nõ sit opus noua acquisitiõe, hoc videtur esse cõtra regulas iuris: quia q̃d meũ est, non est opus acquisitione de nouo: vt l. sequitur. §. lana. ff. de vsuca. tunc succedit regula, ꝙ prouisio hominis non tollit prouisionē iuris, quæ nõ inducitur de iure speciali, sed de iure cõmuni, scd̃m Cyn. in l. ij. C. de iure emphyt. ☞ quē refert Bar. & sequitur in l. j. §. dixerit aliquis. j. de pu. † Saluando dicta doctorũ dicas, ꝙ vere suitas introducitur de iure spãli duabus rationibus. Prima est, quia veritate inspecta, vt s̄. dixi, nõ continuatur idē dñiũ in filium, quod habebat in vita patris: nã continuatio veri dominij & proprij est potius ficta, q̃ vera: ergo est de iure spãli. Secunda, quia filius anteq̃ se actualiter imisceat, non dicitur esse simpliciter hæres, & absolutè, sed solum quo ad ea, quæ sunt in fauorem sui. Nam quo ad alia, virtus suitatis est elisa, & filius suus comparatur emancipato: vt l. nam nec emancipatus. in prin. & ibi per Bart. j. de leg. j. & declarat idē Bar. in l. si filius qui patri. sæpe alleg. Hic autem videt inductũ spãli rõne, ꝙ quo ad quædã, suitas facit aliquē hæredē totaliter: & quo ad q̃dam, nõ: vt p̃bat in simi. in l. cũ ex oratione. s̄. de excusa. tut. Facit optime q̃d subtiliter no. Bar. in l. si maritus. §. legis Iulię. j. de adul. ergo non põt negari, ꝙ suitas est quoddã ius, & quædã p̃uisio inducta de iure spãli, q̃ quidē p̃uisio tollit per prouisionē hominis: vt l. maritus. C. de procur. & l. fi. C. de pac. cõuen. & hoc plus placet, q̃ id quod aliàs scripsi super isto articu. in l. si fratris. præallegat. Aduerte, quia Bald. in l. si filius hæres. dum vult, quòd datio cohæredis extranei non tollet suitatem, etiã quo ad confirmãdas tabulas pupillares, declarat rõnem p̃missam, hoc modo: qa si non tollit suitas, quo ad transmissionē. ergo hæreditas paterna transmissa poterit adiri, & sic cõfirmabitur testm̃ paternum per aditionē, & consequēter tabulæ pupillares. Sed ista rõ dicit vnũ impossibile, vt etiã ondit Io. de Imo. in l. nostra. qa si pupillus trãsmittet, aut dices ꝙ transmittat ad succedentem ab intestato, & tunc frustra tractat de pupillari substitutione. Aut dicis, ꝙ transmittat ad pupillariter substitutũ: & hæc

a ¶ Substõ reciproca. Adde an continuatoẽm substõnē, vide p Ang. consi. cccvj. inci. testator. de Verona. ĩ j. col.

hæc nō possunt esse,quia oportet ꝙ pupillariter substitutus prius adeat
ex pupillari substitutione,q̄ per virtutē trāsmissionis posset adire ex pa
terno. Nā ius trāsmittēdi est ī hęreditate pupilli ius adeūdi trāsmissum:
vt l.si quis filium.§.j.ĵ.de acqui.hære.Vnde priusquā tractetur de ad-
eundo ex capite trāsmissionis,oportet ꝙ tabulæ pupillares prius sint cō
firmatæ,& adita hæreditas ex secundis tabulis.Præterea inquantū Bal.
dicit,ꝙ per dationē cohæredis tollitur necessitas,hoc videt̃ falsum,& cō
tra tex. in l.cùm hæreditatē.& in l.ex parte.in prin.ĵ.de acq.hære.Vn-
de quarta fuit opinio Benedic.de Plum.in repeti.sua,qui dicit,ꝙ quo ad
omnē effectū durat suitas,& necessitas,etiā quo ad ea quæ dependent
ex testō.& hāc opi.sequit̃ d.m.in l.apud Iulianū.§.idē Iulianꝰ.ĵ.ad Tre
bel.Rationibus eorum magis coloratæ sunt istæ:quia ꝙ tollatur suitas
per dationē cohęredis, quo ad alios effectꝰ,videt̃ probari multis iuribꝰ,
videlicet in l.ij.§.si filium pro hære.& in l.cū hæreditatē.præallegata.&
in l.Papinia.in ver.abstinuit.eo.ti.Et vltra ipsorū allegationes vide tex.
not.in l.j.§.ibidē.ĵ.de colla.bo.vbi patet,ꝙ licet filius institutus pro par
te habuerit cohæredē extraneū tm̃,transmittit hæreditatē de iure ciuili.
Nec potes dicere,ꝙ ibi hæreditas fuit adita,quia tunc frustra dubitaret̃,
vtrum filius moriens trāsmisisset cōtra tab.ad hæredē suū.Quia si fuisset
adita hæreditas per filium,non posset intentare amplius contra tabu.vt
l.si post mortē.§.si in adoptione.ver.illud.& l.si ex duobus.in fi.princi-
pij.ĵ.de cōtra tab.Secūdò vide tex.no.in l.nihil.§.si patronus.in scd̃o rñ
so.ĵ.de bon.lib. vbi tex.dicit,ꝙ quāuis filius arrogatus fuerit institutus
hr̃s ex parte,remāsit tñ hæres suus ip̄o iure:& oportet de necessitate in-
telligere,ꝙ ibi habeat cohæredē extraneū:quia si filius liberti fuisset co-
hæres,tunc nō posset repudiādo ex institutione venire p cōtra tabulas,
quę nō cōpetent patrono,vel filio patroni:qa aliquis ex descendentibus
liberti est hæres ex aliqua parte:vt l.& si ex modica.in princ.ff.eo.titul.
Nam tex.in l.si ex duobus.§.j.in vltimo rñso.filius haberet cohęredem
extraneum.Itē tex.in l.nō putauit.§.non est nouū.eo.tit.non facit,quia
ibi non dicit̃, ꝙ filius remaneat suus. Et ad tex.in l.ij.§.si filium.ff. pro
hære.quē adducit dominus meus,potest faciliter respōderi,ꝙ titulus ꝓ-
ueniens ex acquisitione inducta ex testamento, per quem datur pote-
stas præscribendi, quo ad illum effectum, scilicet vt filius possit præ-
scribere, vel non præscribere, est potius ex prouisione legali,quamuis
immediatè dependeat ex testamento.Pręterea natura tituli dicit nouam
acquisitionem, quæ non est in suo. Vnde quòd suus haberet titulum,
repugnaret naturæ suitatis.Sed hoc non repugnat suitati, quòd ali-
quis sit suus, & tamen non habeat omnes effectus suitatis, propter
prouisionem hominis expresse factam, vt suprà dixi.Secundò arguo
sic contra Bartolum: dicere quòd non confirmentur tabulæ pupilla-
res, est ponere filium esse pro parte suum, & pro parte non. Sed hoc
videtur inconueniens, sicut dicitur de legitimato : vt capit.per venera-
bilem. qui fil.sint legitimi.bene facit textus in si.lege,si patronus.infrà,
de bon.lib.ergo debemus dicere, quo ad omnia suitatem operari. Sed
ad hoc est dicendum, quòd filius est in totum suus: suitas tamen nō di
uiditur, sed bene diuiduntur effectus suitatis:vt patet ex l.si filius qui
patri. præallegata.ibi per Barto.dum declarat,ꝙ suitas operatur quo ad
quædam,& quo ad quædam non.facit optime tex.in l.Paulus.§.fi.ĵ. de
bo.lib.nec etiam est incōueniens hoc,ꝙ ex causa aliquis censeat̃ esse hæ-
res,scd̃m quid,etiā non simplr̃:vt patet ī instituto in re certa,de quo in l.
quoties.C.de hære.instit.Tertiò arguunt ipsi de l.in his.ĵ.de condi.& de
mōst.vbi dicitur,ꝙ in his quæ dependent ex testamento, agitur scd̃m ri
gorē iuris:sed in his quæ dependēt extra testm̃,agitur ex æquitate:ergo
videt̃,ꝙ si suitas nō tollit̃ in dependētibꝰ extra testm̃,vbi plus deberet at
tendi æquitas,& non rigor,multofortius in dependentibus ex testamē-
to.Sed ad hoc rñdetur,scd̃m quosdā Mod.& bene,quòd ista sunt vera,
nisi interpretatio proueniat ex præsumpta mente defuncti: quia tunc p̄
cipue in his quæ dependent ex testamento attenditur voluntas te-
statoris:vt l.in cōditionibus pupillus.ĵ.de condi.& demon.Non obst.di-
cunt ipsi,tex.in §.idem Iulianus.quia ibi cohæredes dato filio & substi
tuti pupillariter,ideo debeat adiri saltem vnus ex eis: quia si ambo re-
pudiarent ex paterno,repellerentur à substitutione pupillari:vt lege,sed
si plures.§.filio.ĵ.de vulga.& pupilla.& l.quæsitum.ĵ.de acquirē.hære.
Vnde si in casu §.idem Iulianus.tertius fuisset pupillariter substitutus,
tunc non requireretur aditio ex paterno.Vel dic, dicit dominus meus,
quòd ibi fuit aditio facta ad cautelam. Sed prima responsio est falsa, li-
cet videatur colorata:quia tex.in §.idem Iulia.dicit,ꝙ ideo requiritur adi
tio ex paterno,vt confirmatis tabulis pupillaribus possit habere locum
substitutio.& sic manifestè datur intelligi,quòd sine aditione tabulæ nō
essent confirmatę:& per illud verbum tollitur etiam sequens respōsio,
quòd ibi aditio sit facta ad cautelam.Vnde tenenda est opi.Dy.& Barto.
quæ est communior,pro qua videtur casus,non cauillando literam in l.ij.
§.interdum.ĵ.de vulga.& pup. nisi restringas illum tex.qñ pater fecit te
stamentū filio exhęredato:quod tex.tñ non dicit.Si tñ velles tenere opi.
istorū Moder.posses dicere,& est noua solutio,ꝙ suitas cōfirmat tabulas
pupillares in his quæ sunt in fauorem filij.Vnde quòd substitutus pupil
li possit succedere,si vult,hoc est fauor filij,& quantum ad hoc suitas cō
firmaret pupillares: sed quòd si substitutus si non vult,cogatur adire in
fauorem fideicommissi, iste non est fauor pupilli, imo est onus hæ-
redis pupilli:ergo quo ad hunc effectum,vt substitutus cogatur adire ad
petitionē fideicom.tabulæ pupillares non confirmabuntur.Pro ista so-
lutio.facit optime tex.in l.ita tamē.§.à patre.ĵ.ad Treb.si intelligas illū
text.in filio instituto,qui est substitutus exhæredato,sicut videntur so-
nare verba literæ in princ.& in versi.hæreditatē paternā.licet glo.ibi in
telligat illū tex.in extraneo.Quia tamē tex.in §.idem Iulianus.videtur
innuere, quòd tabulæ pupillares simpliciter essent inualidæ sine aditio-
ne,ideo sequenda est opi.cōmunis,cōtra quā fortiter facit tex.in l.filiū.
in fi.princi.ĵ.de lega.præstan.vbi dicitur, ꝙ si pupillus sit institutus pro
parte,& accipit contratabu.& sic repudiat hæreditatē,tamen substitutio
pupi.remanet valida,& debētur legata omnibus.Nisi ergo tu respōdeas,
ꝙ ille tex.intelligit̃,quādo cōtratab.intētatur adita hæreditate per cohæ
redem,ibi esset casus istius qōnis:quia oportet dicere,ꝙ suitas pupilli,qui
habuit cohæredem,cōfirmaret tabulas pupillares:vel pōt dicere,ꝙ licet
ibi hæreditas nō esset adita per aliquē,nihilominus ideo suitas cōfirmat
tabulas pupillares,nō obstante datione cohæredis:quia datio cohęredis
erat extincta,& sublata de medio,per mortē filij per cōtratab. intētatas
ante aditā hæreditatē.Et hoc est qd̃ dixit sing.Bal.& Ang.post eū in l.
☞ex duobus.§.fi.ĵ.de vul.& pu.†Sed quærit̃,qd si datio cohæredis esset ex
tincta ex voluntate hæredis,quia repudiasset hæreditatē ante mortē pu
pilli:& sic tēpore,quo poterat adire suitas,vtrū suitas cōfirmet tūc tabu-
las pupillares.Super quo dixit elegāter Bal.in l.si fratris. in vlti. col.C.
de iure deliberand.ꝙ suitas adiret,& ita dixit debere intelligi tex.in l.si
fratris.& hoc dixit glo.singu.quam ibi ponderat Ang.ad hoc in l. Papi.
§.quarta aūt.s̄.de inof.test.& licet illa glo.loquatur in substituto vulga-
ri repudiāte,eadē rō est & maior in cohęrede,quia fortius fuit sublata sui
tas per dationē cohæredis.Ang.aūt ibi reprehēdit illā glo.quia licet co-
hæres repudiet,vel substitutus ante mortē filij,vel adhuc:tñ videtur du
rare ratio,propter quā tollitur suitas in depēdētibus ex testamēto: quia
testator prouidet sibi ip̄si,& testamēto suo specialiter,dādo cohęredē,vel
substitutū:ergo videt̃ recessum à ꝓuisione l.& imputet sibi testator, qui
elegit hęredē,qui noluit adire.Et ista opi.placet,quia tex.in §.idē Iulia
nus.& in §.interdū.præallegatis.nō distinguit,quo tēpore cohæres re-
pudiet hæreditatē:vtrum.s.mortuo pupillo,vel ipso viuo.Et ideo opinio
Ang.videtur magis de mente iuris.Posset tamē limitari ista opinio,quā
do filius institutus haberet cohæredē institutum in re certa:nam si tali-
ter institutus moreretur ante filium,vel repudiaret institutionē de se fa
ctam,anteq̄ filius ipse repudiaret hęreditatem,isto casu filius nunquàm
videtur habuisse cohæredem verum in hæreditate, & ideo remanebat
suus,& dicit quòd non meminit se vidisse tactum istum articulum ab ali
quo.Et licet Ioannes de Imol.ibi nitatur impugnare istam distinctionē
per l.cùm in secundo.ĵ.de iniusto rupto & irri.test.mihi tamen placet
ista opi.quia facilius tollitur nuda volūtas testatoris præcedēs per sequē
tē,quàm tollatur suitas in præiudiciū filij.Et contra primum membrum
cōmunis opi.scilicet ꝙ datio cohęredis nō impediat trāsmissionē,tenuit
Saly.in repe.sua.in l.apud hostes.C.de suis & le.pro quo videt̃ casus sin
gu.in l.fin.C.de instit.& substi.secundū intellectū Bar.nā ibi erat substi
tutus vulgaris in casu impotētiæ:vnde nō potest dicere,ꝙ suitas tolleret̃
per dationem substituti:vt s̄.est dictum:& tamen ibi si mater non est in
medio,vel nisi esset fauor matris,si filius moritur,non adita hæreditate,
succedit substitutus vulgaris:ergo patet,ꝙ propter matrē quæ erat cohę
res,fuit sublata suitas,& filius non potuit trāsmittere:quia ibi tempore
quo decessit filius,mater erat mortua:& si intelligis,quòd esset mortua,
non adita hæreditate,ibi esset casus pro opinione mea in articulo proxi
mo pręcedēti.vnde aut tene alias lecturas ad illam l.aut dic,quòd com
munis opi.est vera regulariter.Fallit tamen vbicunq;,si impedit̃ trāsmis-
sio,succedat vocatus ex testamēto ex voluntate defuncti,saltē tacita,si-
cut institutus.Et quia s̄.multa diximus de intellectu l.fi.de condi.insti.
adde ad illa,quòd idem Ioā.de Imo.in l.iam dubitari.ĵ.de hęre.institu.
dat ad illam l.aliam solutionem.dicit enim,ꝙ fuit ibi facta institutio filio
substituto sub conditione,si conditio non esset impleta: & ista fuit sub-
stitutio expressa secundū eū.Vñ in alijs casibus,id est qñ filius nō posset
esse hęres,quia esset cōstitutus in articulo mortis,substitutus videt̃ voca
ri ex tacita substitutiōe,quæ nō tollit suitatē:vt suprà diximus.Sed ista
solutio non placet aliquo modo:quia aut dicis,ꝙ substitutio fuit expres
se facta in casum deficientis cōditionis,& hoc est diuinare ad illum tex.
aut dicis,ꝙ substitutio simpliciter facta: verbi gratia, si filius hęres non
erit Sempronium substituo,videatur expresse facta solum in casum de
ficientis conditionis:& hoc non est verum,quia non est ratio,cur magis
expressius referat̃ ad hūc casum,q̄ ad aliū:ex quo filius non pōt esse hę
res,vel nō vult.Nec etiā placet solutio,quā dedi in lectione pręcedēti,qa
sequeret̃ ex ea,ꝙ qñ filius est substitutus sub conditione,quę nō pōt im
pleri vltimo vitę spū:similiter substitutus non potest admitti in vita fi-
lij,quia adhuc in illo casu substitutꝰ erit incertus,quis sit extremi spūs,
in quo conditio deficit:& sic erit incertus,vtrum conditio sit defecta,vel
non:& sic an sibi sit delata hęreditas:& ideo tene intellectum do. Paul.
☞non insistēdo vlterius.¶†Sequitur tertius articulus,in quo quęritur,v-
trum filius desinit esse suus per conditionem potestatiuam,sub qua est
institutus:in quo dicendum est,secundū Bartolum in l.si filius qui patri.
sępe allegata.ꝙ aut filius instituitur sub expressa conditione,si voluerit:

& tūc deſinit eſſe ſu⁹, per tex. in l. iam dubitari. & l. Cornelius. j. de hære. inſt. & per l. verba. j. de cō di. inſti. quæ ll. inducūtur ſic. Dicitur in l. iam dubitari. ꝙ per iſtā conditionē filius deſinit eſſe neceſſarius: itē non pōt abſtinere, ſi impleuit conditionē, quia voluntate ſua factus eſt hæres: & ſic ex hoc cōcluditur, ꝙ erat ſublata ſuitas, quia ſuitas facit aliquē hęredē ipſo iure, & anteq̄ velit: vt l. in teſtamēto. §. pe. j. de ſuis & legi. & in §. ſui. Inſti. de hær. quali. & diffe. & ī l. fi. §. j. C. de cu. fur. Tex. autē in l. Cornelius. inducitur ſic: quia ibi dicit̃ in ſecūdo reſponſo, ꝙ iſta conditio in neceſſarijs nō ſolū habet figurā, ſed materiā conditionis: natura autē conditionis eſt, vt impediat hæreditatē deferri: vt l. j. §. ſin autē ſub cōditione. C. de cadu. tollen. ergo filius interim nō potuit eſſe hæres ipſo iure, hæreditate nō delata. ¶ Cōtrarium tamē tenuerūt Saly. Bal. Ang. in l. Cornelius. j. de hære. inſti. & in d. l. iam dubitari. dicētes ꝙ iſta cōditio nō impedit hæreditatē deferri filio, nec filiū eſſe ſuum, ſed ſolū mutat qualitatem ſuccedēdi, quia efficitur de neceſſario voluntarius: & ita dicunt tenere gl. vltimā in l. iā dubitari. p̄alleg. Sed glo. poteſt aliter exponi: vt in dictis iuribus plenius do. Io. de Imo. Ange. autē pro opinione ſua arguit iſto mō: qa licet per iſtā cōditionē tollatur neceſsitas, quæ eſt inducta in fauorē teſtatoris: nō tñ tollitur ſuitas, q̄ eſt inducta in fauorē filij: vt l. in ſuis. ſ̃. e. & l. cū ratio. in prin. ſ̃. de bo. dā. Vnde ſecundū eū teſtator nō poteſt tollere ſuitatē in filio acquiſitā ſibi ex prouiſione l. ſine legitima cauſa: & ideo nō poteſt filiū exhæredare ſine cauſa iuſta. Facit tex. in l. in arrogato. ſ̃. de adop. & in l. j. §. ſi impuberi. j. de coll. bo. Sed huic rōni nititur rn̄dere Io. de Imo. q tenet oppoſitū in locis p̄allegatis. dicens, ꝙ licet teſtator non poſsit penitus tollere ſuitatē, pōt tñ eā ſuſpendere: vt patet in filio inſtituto ſub alia ſpecie conditionis poteſtatiuæ, de qua j. dicet̃, qui interim pēdente cōditione nō eſt ſuus: vt eſt caſus in iſta l. ſcd̄m vnū intellectum, & plenius dicā ibi. Sed iſta reſponſio p̄ſupponit, ꝙ impleta iſta cōditione filius efficeret̃ ſu⁹: qđ nō eſt verū, vt j. videbis. Et ideo tu dic pfecti⁹, quāuis reſpōſio pręcedēs ſufficiat ad tollēdā rationē Ang. quòd ſuitas poteſt tolli à teſtatore, quādo eſt quid quod imputetur filio, cur nō paruit voluntati teſtatoris. Vnde videmus, quòd ſi filius ſit inſtitutus ſub cōditione poteſtatiua velata, & nō paret cōditioni, ſine dubio deſinit eſſe ſuus: vt p̄batur in l. fi. j. de cōdi. inſti. vbi deficiēte cōditiōe in vita filij remouetur filius, & ſuccedit ſubſtitutus, & melius in l. ſuus quoq;. §. j. j. de hęredi. inſtitu. vbi patet, ꝙ ſi filius nō implet cōditionē poteſtatiuā, nō pōt tāquā pręteritus dicere teſtamētum nullū, quia nō remanet ſuus. Et ſi dicatur, qñ filius inſtitutus impleuit cōditionē, tūc nō debet priuari ſuitate, qa hic nulla eſt culpa ſua. Reſpōdetur, ꝙ hoc venit in cōſequētia ad ipſam cōditionē volūtariā. Vñ filius nō priuat̃ ſuitate immediatè à teſtatore, ſed à lege, quę inducit diſpoſitionē ſuam ex facto teſtatoris pręcedēte. Vnde dicemus, ꝙ teſtator inſtituēdo filiū ſi volet, licet immediatè, & principaliter, nō poſſet ſine cauſa priuare filium ſuitate: in conſequentiā tñ poterit: arg. l. ſi is qui duos. §. fi. & qđ ibi per Barto. j. de lib. leg. & l. ſi quis ſeruū. ſ̃. de act. emp. & qđ no. Barto. in l. fina. C. de pact. Cauſa autē cur filius tunc non eſt ſuus: quia vt dicit tex. in l. iam dubitari. implendo conditionē acquirit ſibi hæreditatē ex ſua voluntate, anteq̄ adſit ſuitas: vnde ſi ſuitas ſuperueniret, poſtea nihil operaret̃: quia cū ſit inuenta ad acquiſitionē faciendā ipſo iure, vel ad dn̄ium quæſitum continuandū, neutrū iſtorum pōt facere nūc, cùm iam inueniat dn̄ium quæſitū ex aditione voluntaria, qđ retro videt̃ quæſitū à tempore mortis: vt l. hæres quandoq;. j. de acquir. hære. Quod enim quæſitum eſt ex vna cauſa irręuocabili, nō poteſt quæri amplius ex alia: vt l. iij. §. ex plurib⁹. & ibi nota. infrà, de acquirē. poſſeſ. & hoc fuit expreſſe de mente Barto. in loco præallegato. licet Ioan. de Imol. aliter ibi ſentit, & in dicta lege, iam dubitari. Vel poteſt dici, & breuius, ꝙ per modos inuētos & approbatos à iure pōt tolli ſuitas à teſtatore, etiā ſine culpa filij: vnus aūt ex modis inuētis eſt, qñ filius inſtituitur ſub cōditione, ſi volet: & probatur in l. iam dubitari. Sicut dicimus in ſimili, ꝙ licet teſtator nō poſsit facere regulariter, ꝙ qui ſemel fuit hæres, deſinat eſſe hæres: vt l. qui ſoluēdo. j. de hære. inſti. hoc tñ pōt facere de licētia legis: vt l. miles ita hæredē. in princ. j. de teſt. mi. Aliquādo filius inſtituitur ſub conditione poteſtatiua velata: verbi gratia, ſi aſcēderit Capitoliū, vel ſi decem dederit. & tunc dixit Barto. ꝙ filius per hanc conditionē nō dèſinat eſſe ſuus, intellige poſt impletā conditionē: vt l. conditionibus pupillus. j. de condi. & demon. Et eſt ratio differentiæ inter hunc caſum, & primū: quia in primo caſu implemētū cōditionis eſt ipſa aditio, vt dixi, nō pōt ſubintrare ſuitas ante aditionē volūtariā, quia non impleta conditione perfectè filius nō pōt eſſe ſuus. Impleta autem cōditiōe aditio reperit̃ iam facta, & ſic filius ex ſuitate nō pōt de nouo acquirere. Sed ex ſecundo caſu impletio conditionis in dubio non inducit aditionem: vt l. j. §. ſi hæredi. ſ̃. de condi. ob cauſam. vt not. in l. Antiſtius. j. de acqui. hære. & ideo impleta conditione, quia nōdum adita eſt hæreditas, ſuitas facit filium hæredem ipſo iure. Sed contra iſtam differentiā facit, quia ſequeretur ſecundū hoc, ꝙ inſtitutus ſub conditione velata, pareret conditioni animo adeundi per implementū conditionis, quod poteſt fieri, vt probatur in dictis iuribus: tunc ſimiliter impleta conditione filius nō eſſet ſuus, & neceſſarius, qđ poſſet concedi: & ſic deberemus reſtringere l. conditionibus pupillus. præallegatā. Vel potes dicere, & ſubtilius, quòd licet implens conditionem vellet adire, nec ſit inter implementū cōditionis, & aditionem, prius vel poſterius tēpore, eſt tamē prioritas ordinis, & intellectus, quia prius videtur impleta cōditio infra quā pendentē hæreditas non potuit deferri, & ſucceſsiue fieri aditio hæreditatis. Quinimo poteſt dici, & probabiliter, quòd etiam inter iſta ſit ordo tēporis, vt demum impleta conditione inducatur aditio. Vnde quia eſt etiā ordo temporis, anteq̄ ex actu hominis inducatur aditio, ſubintrat diſpoſitio iuris, quæ eſt clarior quàm voluntas hominis, & efficitur hæres ſuus ipſo iure. Sed in primo caſu poſito, quòd interim impleret conditionem, & adiret, eſſet ordo rationis, non tamen eſt prioritas temporis: & ideo ſuitas non poteſt ſubintrare. Si autem quærimus, vtrum pendente conditione velata ſit extincta ſuitas, dicendum eſt, quòd non eſt extincta ſuitas, ſed ſuſpenſa. Sed deficiente conditione eſt penitus extincta, quia hæreditas non poteſt vlterius deferri, & nunquàm fuit delata. Iſta concluſio probatur expreſſe in l. j. §. ſciendum. j. de ſuis & legiti. vbi taliter inſtituti æquiparantur exhæredatis. Sed exhæredatus ſi repellatur à cohærede, totaliter deſinit eſſe ſuus: vt in d. §. ſciendum. ergo ſimiliter in caſu noſtro extinguetur ſuitas. facit optime text. in l. fina. j. de cōditio. inſti. & in l. iam dubitari. in fi. præallegata. Vbi dicitur, quòd ſicut filius qui inſtituitur ſub conditione, ſi volet, videtur eſſe hæres ex volūtate, & non ex ſuitate: ita & filius inſtitutus ſub aliqua conditione poteſtatiua. Ergo patet, ꝙ anteq̄ impleat, nunquàm fuit delata hæreditas, ſicut in primo caſu, & ſic nunq̄ fuit ſuus. Hoc confirmatur, quia ſi per talem conditionem filius interim non deſineret eſſe ſuus, tunc ſequeretur quòd pendente tali conditione ipſe tranſmitteret hęreditatem ex capite ſuitatis: per conſequēs ius implendi conditionem ad hæredem: ſicut dicimus in l. ſi decem cùm petiero. j. de ver. obliga. Sed hoc eſt falſum, & contra text. in l. fin. de condi. inſtitu. & l. ſuus quoq;. §. ſed ſi filio. j. de hęre. inſti. ergo patet, ꝙ interim ſuitas fuit ſuſpenſa, deficiente conditione extincta. Pro qua concluſione eſt caſus in princi. l. noſtræ. quem no. hic Ioan. de Imol. ſecundùm vnam lecturam, & tenet Bald. in l. fina. de cōditio. inſtitu.

SVMMARIVM.

1 ☞ Diſpoſitio facta per verbum futuri temporis, quando valeat.

2 Exhæredatio facta de impubere filio, cui poſt completam pubertatē mādet teſtator reſtitui hæreditatem, dicitur in dubio fieri in fauorē filij.

FIlii etiam. Hoc dicunt iſtę duę ll. Exhęredatio poteſt fieri per verbum futuri temporis, & præſentis: & qñ fit in fauorem filij, non nocet filio. ¶ † 1 Nota ex l. filij. quòd in vltimis voluntatibus, quæ de ſui natura reſpiciunt tēpus futurū, ita valet diſpoſitio facta per verbum futuri temporis, ſicut per verbū præſentis, vel præteriti. Valet enim etiā per verbum præteriti tēporis facta exhæredatio: vt l. qui volebat. & ibi not. j. de hæ. inſti. Vtrū autē in contractibus verba reſpicientia futurū tēpus inducāt contractū de præſenti, vide qđ traditur in l. j. §. ſtipulatio. ſ̃. de verb. ob. & in l. emētis. C. de cōtrah. em. Vide etiā ad materiā qđ traditur in tex. & glo. in l. tale pactū. in princ. ff. de pac. ¶ † 2 Secundò no. in l. ſeq. quòd exhæredatio facta[a] de filio impubere, cui teſtator mandat reſtitui hæreditatem poſt pubertatē cōpletā, dicit̃ fieri in dubio in fauorē filij: & ideo filius non poterit querelare teſtamentum, ſecundū doc. Sed quærit̃ hic pro declaratione tex. & gloſſ. nūquid hodie iſta exhæredatio valeret, ex quo eſt facta ſine expreſsione cauſæ: & poſito ꝙ filius non fuiſſet hic expreſſe exhæredatus, vtrū teſtm̄ eſſet nullū, vel de iure iſto, vel de iure nouiſsimo. Et oībus iſtis q̄ōnibus rn̄detur ſimul per Mod. hic, & per Bal. in l. cū ex filio. j. de vulga. & pu. cuius dicta hic & ibi ſequitur Angel. ꝙ nec

de iure

[a] ¶ Exhr̄datio facta. Adde doct. in capi, Quintauallis, de iureiurand,

de iure isto testamentū esset nullū, nec de iure nouissimo, etiā si filius esset exhæredatus non inserta causa: quia quādo filius est præteritus in fauorē sui, sicut nō pōt contratabulare testamentū: vt l. si emācipatus. ff. de contratab. & in d. l. cū ex filia. secūdū intellectū cōem. ita non poterat dicere testamentū nullū ex mēte l. & ex eadē ratione, secundū Moder. hic, & bene. De iure autē nouissimo tūc præteritio reddit testamentū nullū, & requirit titulus institutionis in filio. Et similiter in exhęredatione requirit expressio causæ, qn̄ exhæredatio vel præteritio fit in iniuriā filij, nō qn̄ in fauorē. qđ probat vltra doc. ratione manifesta: quia tex. in auт. vt cū de app. cog. ver. cæterū. & clarius in ver. seq. dicit, ꝙ sola intētio illius l. est remouere à filijs iniuriā præteritionis, vel exhæredationis. Sed præteritio vel exhęredatio non est iniuriosa, vt dictū est: ergo nō comprehēditur sub dispositione illius l. Confirmatur ista conclusio, secundū Mod. ī d. l. cū ex filio. qa etiā de iure Digestorū filius debebat habere legitimam iure institutionis: vt l. ita tñ. §. qui rogatus. j. ad Treb. & dicetur plene in l. inter cætera. j. eo. & tamē in fauorē suū poterit præteriri: ergo eodē modo pōt restringi l. nouissima, quæ pōt recipere interpretationē à legibus prioib9: vt l. sed & posteriores. cum materia. ff. de le. Et ad materiā istam adde quod eleganter not. Bald. in l. post mortē. C. de fideic. vbi dixit, ꝙ qn̄ fideicōmissum relinquitur agnato, cui hæreditas fuit reddita in fauorem fideicōmissarij, sicut in casu l. cum ex filio. nunc̄ grauatus deducit quartā Trebellia. allegat tex. à simili in l. talis conditio. cum similib9. j. de hæred. institu. Quod dictum an sit verum, non determino pro nunc.

Cum quidam. Exhæredatio facta de re certa, vel certa portione, nō valet. Vel sic: Dispositio odiosa non extēditur, sicut fauorabilis. Secūda est ibi: Sceuola. No. primo ibi: legasset &c. extincto ver. se. ꝙ filio, cui erat relictū aliquid iure legati, si non erat exhæredatus legitimè, videbat cōpetere ius dicendi nullum, tanq̄ præterito: & ex hoc infert, ꝙ de iure isto filius debebat habere legitimā iure institutiōis: de quo vide per Barto. in l. cū ex filio. j. de vulg. & pup. & per Bal. in l. omnimodo. in princ. C. de inoffic. te. ¶ † Secūdo not. ibi: qm̄ nec fundi & c. ꝙ ius accrescendi pariformiter videtur cōpetere instituto in re certa, sicut instituto in parte hæreditatis, non dato cohærede, vel ipso repudiante: qđ facit ad nota. in l. ex facto. in princ. j. de hæred. institu. ¶ Tertiò no. secundū Bald. & Ang. ꝙ habitui & dispositioni existenti pōt accrescere aliud ius: sed priuatiōi nihil accrescit. Vnde dicit Bal. ꝙ etiā si exhæredatio esset fauorabilis: sicut in casu legis ꝓxime p̄cedentis, haberet locum dispositio istius legis. Sed ista cōclusio manifeste videt contra tex. qui fundat se in odio, nō in natura priuationis. Vnde etiam reperimus aliquando, ꝙ priuatio quę fit in vno casu, trahitur ad alium ex mente testatoris: vt patet in l. si ita. in tex. & glo. j. de iniust. testa. Præterea & ademptio nem oneris sequitur ademptio lucri & commodi, tanq̄ res cōnexa: vt l. alumnę. §. Seia. & l. à filijs. §. j. ff. de adi. le. Cùm igit exhæredatio, licet sit priuatio quædam, nihilominus aliquod ens, inquantū est dispositio, & vltima voluntas testatoris, non esset inconueniens, ꝙ dispositio facta in vnum casum trahere tur in alium: vt l. Gallus. §. quid si tantū. j. e. nisi esset ratio odij: Et si bene aduertas, ista ratio Bald. in effectu impugnat rationē iurisc̄osulti, qui fundat se super odio, vt exhæredatio nō extendatur, vel ad minus facit eā superfluam, si esset cessante odio, non fieret extensio. ¶ In glo. vlti. super verbo, rectè. vides satis clare probari ex isto text. ꝙ exhæredatio facta de re certa, vel portione, non valet. Hanc tamen l. sic simpliciter loquentem Barto. hic videtur limitare, nisi filius esset exhæredatus in portione, quæ sibi perueniret ab intestato: verbi gratia, in dimidia hæreditatis, eo casu quo testator haberet duos filios, sicut hic erat. Sed ista opin. cum reuerentia non videtur vera: quia cùm simus nunc in causa testati, non in causa intestati, satis esset exhæredare filium in eo qđ sibi debetur, stante testamēto: sicut satis est in eo illum instituere: vt l. cū quęritur. C. de inoffic. testa. & l. Papin. §. quoniam autem. ff. eo. & per consequens satis esset filium exhęredare de iure isto à quarta portione eius, quod sibi deberetur ab intestato: quod est manifestè contra istum textum, vbi & à tertia parte hæreditatis non valet facta exhæredatio. Nec obstat, si dicat, quòd ex quo exhæredatur à portione sibi debita, videtur esse satisfactum iuri: quia ab eo quod non defertur, non potest excludi. nam respondetur, & hanc responsionem tangit hic Pau. de Cast. licet non ita perfectè, vt j. dicam, ꝙ ad hoc vt exhæredatio dicat ritè facta: necesse est nō exhr̄dare à iure, qđ cōtingeret filio, si tūc moreret testator: sed etiā à iure qđ posset peruenire filio saltē vsq; ad mortē testatoris. Sed alijs filijs morientibus viuo testatore tota hæreditas deuolueretur ad istā: ergo à tota hæreditate est exhæredādus. sicut dicimus in simili, ꝙ ideo testamētū in quo filius est institutus sub conditione casuali, vel mixta, nō valet statim ipso iure, nō expectato euentu, vtrū conditio impleat vel deficiat: vt videbis in l. sub conditione. j. eo. quādo filius in defectu conditionis non fuit exhæredatus: quia nō dicit filius institutus, qui aliquo casu pōt esse præteritus, licet inspecto præsenti statu nō sit, antec̄ deficiat conditio. Et hoc videt esse magis de mente istius legis, quæ simpliciter dicit, ꝙ exhæredatus à certa portione, nō rite exhæredatur. Et q̄uis iste tex. posit probabiliter restringi ad casum Bart. quoniam hic erant duo filij duntaxat, & filius erat exhæredatus ex tertia, & sic ex minori portione, q̄ sibi contingeret ab intestato: alia tamen opi. videtur verior.

Sub conditione. Vt quis sit suus, & necessarius patri tēpore cōditionis existētis, nō debet esse in potestate alterius. hoc dicit. & est subtilis, & notabilis lex. ¶ In glo. ij. posita super verbo, dederit. ibi: scilicet cōditione existente. ista solu. est not. & vera. & approbatur cōiter ab omnibus. Ratio autē sequēs, quæ assignat in glo. nō est vera: & est cōtra tex. in l. qui in aliena. §. interdū. j. de acq. hære. vbi est casus, ꝙ licet ille cui defertur hæreditas, sit in potestate alterius: nihilominus per hoc nō sequit, ꝙ nō possit esse suus, & necessarius. & hoc dictat ratio esse possibile: quia posito ꝙ etiā nomē hæredis incontinēti transfunderet in patrem post acquisitā hæreditatē, per filiū, sicut sentit hic gloss. licet[a] Bald. & aliqui alij eam reprehendant: nihilominus prioritate ordinis, & sic nō tēporis, pōt considerari, vt præsens hæreditas iure suitatis pertinuerit ad filiū, licet incontinēti transiuerit ad patrē: & de ista prioritate ordinis fit mentio in simili in l. quoties. §. si quis ita. j. de hære. institu. per Bar. & alios. Verbū autē istud sit verū in se, ꝙ nudū nomē hæredis non remaneat penes filiū, est dicendū, vt plenè scribitur per Bart. & alios in l. cū filio. ff. de lega. j. Sed præcipue debes notare secūdū Io. de Imo. hic text. in d. §. interdū. vbi videtur probari, ꝙ ille qui nō tenet priuilegij locum tēpore mortis testatoris, si succedit ex voluntate expressa testātis, sit suus, & necessarius, cōtra regulam positā in l. si quis posthumus. §. filiū. s. eo. & in l. quis filio exhæredato. in princ. j. titu. proxi. & hoc concedit Bar. in d. §. interdū. & Bal. in l. pater filium. in sua repeti. ff. de inof test. Sed regulariter non possunt esse domini insolidum: vt l. si vt certo. §. si duobus. ff. commo. & vidisti plene declaratū per Bar. in materia suitatis. in l. in suis. s. eo. Declarando ergo vltra doct. pōt dici, ꝙ filius & nepos non sunt in casu §. interdū. eadem specie suitatis, sed filius est suus, id est dn̄s directo: quia licet exhæredatus, non tamē perdit ius suitatis ante aditam hæreditatē: vt declarat Bar. in dicto §. interdū. & est casus in l. ij. queadmodū. ff. de inof. test. Nepos aūt erit suus. i. dn̄s vtiliter, & ista sunt cōpatibilia adinuicē: vt patet in l. ij. §. si quis adita. ff. ad Tert. & in l. si fine. §. sed qđ Papi. ff. de mino. & istud dictū valde placet. Posset etiā forte attētari, ꝙ etiā ante aditā hæreditatē filius exhæredatus dicitur esse suus, quā do esset institutus immediate sequens in gradu, qui erat in potestate testatoris, vt operaret tunc exhæredatio nouū effectū ante aditā hæreditatē vltra illū, quē ponit Bar. in l. iij. ff. de lega. j. † Et per istū tex. secūdū tertiā solutionē arguit hic Bald. quòd si aliquis est effectus monachus,[a] & postea sibi defertur hæreditas paterna, nō possit dici suus & necessarius hæres patri, ex quo est in potestate abbatis, secūdū glo. in l. si ex causa. §. Papi. ff. de mino. & hanc opi. secutus est Bal. in l. j. C. qui admit. licet hic non bene se firmet. Contrariū tenuit in l. deo nobis. C. de episc. & cleri. sequēs Bart. in dicto §. Papi. & in l. hostes. C. de suis & legiti. Et hanc opinionē sum secutus multis additis ad dicta doctorū in c. in præsentia. in fi. commenti. extrà, de probationib. & est cōmunior opinio, & verior. Et quia aliqui doctores Moder. hic adducunt tex. contra l. nostram in l. qui in aliena. §. interdū. præallegata. nec bene satisfaciunt respondendo oppositioni, quia hic non consideratur quis sit ille, qui est in potestate: sed solùm vtrum filius sit in potestate alterius, vel non: ideo dic & melius, quòd in §. interdum. hæreditas censetur quæsita nepoti ordine iuris, & intellectus, priusq̄ nepos reincidat in potestate patris: licet mortuo auo ordine temporis ista simul contingāt, videlicet quòd & deferatur hæreditas aui, & nepos incidet in potestatem patris. Vnde si in §. interdum. nepos fuisset institutus sub conditione, sicut hic concedendū esset, quòd non esset suus, & necessarius auo, per istum text.

[a] ¶ Si aliquis est effectus monach9. Ad de docto. in auт. ingressi. C. de sacros. ecc. & per doc. in c. in p̄ntia. de proba.

SI filium. Nouissima scriptura ꝓualet maxime si est fauorabilis. ¶ In glos. posita super ver. erit. Pro intellectu istius legis videndum est, quid esset in casu conuerso ad istam l. j. prius praecessisset institutio, & secuta esset exhaeredatio. Aliqui doct. Moder. hic remittūt ad not. per Bar. in l. paterfamilias. j. de haere. insti. & in l. si certarum. §. si codē. j. de testamē. mil. Sed Bartol. in dictis locis non loquitur de exhaeredatione filij, sed qualiter extraneus primò institutus possit postea exhaeredari. Vnde in filio videretur dicendum, quòd praeualeret institutio praecedens: sicut diximus in l. si te solum. in prin. j. de haer. ins. vbi probatur, ꝙ quādo prima institutio est plenior, quàm secunda, attendatur prima scriptura. & no. nouissime. Contrarium determinat glo. singul. quā semper tenebis menti. l. cùm in testamēto. §. fina. ff. eo. tit. allegat l. si quis eum. in princ. ff. de vulga. & pupil. quę nō multum facit, quia non loquitur in casu nostro, sed ponitur ibi regula in legatis & in vltimis voluntatibus, ꝙ nouissima voluntas praeualet, ꝙ tamen non habet locum in institutione haeredis: vt patet in dicta l. si te solum. Credo tamen glo. esse veram, quia lex prędicta loquitur, quādo prima & secunda dispositio tendunt ad eundem effectum, licet diuerso modo. Sed in casu nostro secūda est cōtraria primae: vnde non videtur fuisse de mente testatoris, ꝙ prima aliquo modo praeualeat.

CVm posthumus. Hoc d. Si posthumus instituitur sub cōditione casuali, quę extat priusꝗ̃ nascatur, non rūpitur ex simplici & absoluta praeteritione posthumi ante natiuitatem: vt l. j. §. ex his. j. tit. proxi. ergo multominus ex cōditionali institutione, quę non est totalis praeteritio, licet habeat effectum praeteritionis, quo ad annullandū testm̄ incontinenti: vt l. suus quoqꝫ. §. j. j. de haered. instit. ¶ In glo. j. posita super ver. cōditionem. licet glo. ista dicat tex. posse intelligi tam in conditione ꝑtātiua, vel mixta, ꝗ̃ in causali: doc. cōmuniter reprehendūt glo. & bene, quia cōditio potestatiua vel mixta nō potuisset impleri à posthumo ante natiuitatem, non est necesse intelligere tex. in cōditione causali: & per istam literam dicit hic Barto. ꝙ l. qm̄ prioribus. de inoffic. testa. quae tollit de medio omnem cōditionē adiectam filio vsqꝫ ad legitimā, non habet locū in posthumo ante natiuitatem, quia in illo tempore nō cōsideratur qualiter fuerit institutus posthumus, dūmodo tēpore natiuitatis reperiatur pure institutus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Veritas quando magis attendi debeat quàm fictio.
2 Bannitus an impune offendi possit.
3 Ad ius pristinum qui reducitur, non dicitur de nouo aliquid acquirere.
4 Natura verbi, videtur, est significare fictionem.

FIlio quem pater. Quando veritas & fictio respiciunt eundem effectum, attenditur potius veritas, ꝗ̃ fictio. Secūda est ibi: nā in omni. Tertia ibi: ne imaginatione. Quarta ibi: nec nullum. ¶ † No. primò ibi: ne imaginatione &c. ꝙ, qn̄ fictio [a] & veritas principaliter tendūt ad eundem effectum, licet in cōsequētiam ex his duabus qualitatibus possint resultare effectus cōtrarij, sicut resultabant hic: quia secundū vnā qualitatē filius erat praeteritus, secundū aliā remanebat exheredatus, attēditur semper veritas potius, ꝗ̃ fictio: & de ista materia vide qđ solenniter prosequit̃ Bar. in l. j. §. hoc autē senatus. j. ad Sylleia. ¶ Secundò not. singulariter secundū Bal. hic, ꝙ ꝗ̃uis pater, qui exhaeredauit filiū, recōcilietur filio, sicut hic videtur fecisse arrogando eum de nouo, & per hoc non videtur tacitè reuocasse exhaeredationē. Cuius decisionis triplex ratio assignatur hic per Mod. Prima est, secundū Ioan. de Imol, quia exhaeredatio est actus solennis, qui non potest fieri, nisi in testamento: vt Institu. de exhaere. libe. in principio, & in l. quidam in suo. j. de conditio. institutē. ergo non potuit per arrogationē, qui est actus minus solēnis, licet esset tacita ademptio, & non expressa: per ea quae tradit Dy. & Barto. post eum in l. haeredes palam. §. si quis post. s. ti. proxi. Sed ista ratio nō procedit duplici respectu. Primò, quia si arrogatio fuisset facta coram septem testibus, & rogatis, sequeretur ꝙ tolleret exhaeredationem: cùm tamen hic simpliciter dicatur cōtrarium. Secundò, quia illam doctrinam Dy. in d. §. si qd post. reprobaui multis rationibus, sequēdo Bald. in l. errore. C. de testa. Vnde redditur secunda ratio per Paul. de Castr. quia si exhaeredatio fuisset facta propter emancipationem praecedentem, & quia filius exiuerat de potestate: tūc pater reassumēdo filium in potestate tacitè videretur reuocare exhaeredationem. Sed exhaeredatio fuit facta propter demerita filij, vnde reductio filij in potestate non possit cassare causam exhaeredationis. quod est fatendum per directum, sed per indirectum est negandum: quia cùm per istud in actum arrogationis, qui est actus charitatis & beneuolentiae, praesumatur recōciliatus animus testatoris ab offensa, propter quā exhaeredauerat: ergo videtur remissa poena exhaeredationis apposita in testō: vt dicit tex. in l. in ipsius. C. fam. ercis. quā al leg. hic Bald. Vnde additur quinta ratio, quae est melior caeteris, per Mod. ꝙ hoc ideo inducitur in ista l. ne sic exhaeredatio per sequentem reconciliationem videatur sublata, & testm̄ remaneat nullum filio praeterito. Nemo em̄ videtur in dubio eligere viam ad impugnandū iudicia sua: vt l. iij. j. de testa. mi. Et ista est optima ratio, & decidit̃ per istū tex. dubitatio, quā ponit Barto. in l. iij. §. fin. cum l. seq. ff. de adi. leg. Et hunc tex. inducit Bar. ad qōnem de ciuitate, quae fuit bānita à dño suo: dicit enim, ꝙ licet postea ciuitas recipiatur ad gratiam dn̄i sui, & recōcilietur dño: per hoc tamē non tollitur bānum semel datum. Ang. autē hic tenet oppositū: quia ista duo cōtinent repugnantiā, scd̄m eū, ꝙ ciuitas sit bānita, & quòd redit ad gratiam dn̄i: quod dictum posset esse verum, quādo bānitus posset impune offendi, ita ꝙ etiā hostis ad protectionem dn̄i fuit quādo bānitus nō posset impune offendi, tūc ista nō repugnarent, ꝙ duraret poena illa per bānum, & tamen quis reciperetur ad gratiam domini sui. Pro qua distinctione vide qđ not. Bar. in l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. di. Paul. de Cas. hic simpliciter tenet, ꝙ bānum videat̃ reuocatū per l. in ipius. praeallegatā. & per l. iij. §. fin. cum l. seq. ff. de adi. leg. vbi recōciliatio secuta tollit tacitā ad petitionem praecedentem: & in l. in ipsius. tollit expressam poenam in testamento appositam. Ioan. de Imo. cōcordando dicit, quòd aut iste dominus habet supremā ꝑtātem in terris suis, ita quòd non tenet̃ seruare aliquā solennitatem: & tunc recōciliatio inducat resolutionē bāni. Aut non habet hanc, sed oportet quòd tollat bānum seruata certa solennitate: & tūc bānum nō videbitur sublatū. † Tu verò dic, & verius, distinguendum esse, vt s. dixi, videlicet vtrum bānitus possit impune offendi[b], vel nō, vt primo casu videatur bānum sublatū per rationem Ang. secundo casu nō videatur sublatum: vt est casus notabilis in cle. si summus pontifex. de senten. excōm. vbi probatur, [c] licet pontifex recipiat aliquē ad osculum, vel ad participādum secum, nō tamen videt̃ ipsum absoluere ab excōicatione, licet sciat eum excōicatum. Et ad materiā vide quod not. in l. j. §. & post operis. ff. de nou. oper. nunci. & in c. praeterea. extrà. de appel. ¶ † Tertiò nota. ibi: trāslatus sed redditus. quòd ille qui reducitur ad ius pristinum nō dicitur de nouo aliquid acquirere. Et istum tex. inducit hic Bald. ꝙ si scholaris ex forma statuti debet aliquid soluere pro matricula, & postꝗ̃ semel soluit, recedit de studio eūdo per officia, si reuertitur iste ad studium, nū teneatur iterum soluere aliquid pro noua matricula, quia magis videt̃ cōsequi ius pristinum, ꝗ̃ nouum acquirere. Moder. hic dicunt, ꝙ istam qōnem determinat Barto. in quodam suo cōsilio, quod fecit ad requisitionem vniuersitatis Perusinae: vbi dixit, quòd aut quaeritur vtrū posset consequi priuilegia scholaris, sine noua matricula: & dicendum est, quòd non, si exiens de studio stetit per quinquennium, antequàm reuerteretur, vel transiuit incontinenti ad exercēdum officium: nam per absentiam qnquennij perditur virtus matriculae: vt l. iij. C. de domesti. & protec. libr. xij. & similiter per hoc, ꝙ aliquis trāsiuit ad aliud nouum officium. Aut quęris, vtrum teneat̃ iterum soluere: & dicendum est, quòd non, ratione hic assignata per Baldum: videtur enim potius restitui in pristino iure, quàm nouum ius acquirere: & pro eodem iure satis est semel esse solutum: vt l. sancimus. in fin. & ibi per Barto. C. de consu. lib. xij. quam doctrinam semper tenebis menti ad ea quae tradit Bartol. in l. final. §. licet. ff. de public. & Bald. in l. cùm dotem. in fine. C. de iure dot. Pro qua conclusione vide tex. not. cū glo. in ca. primo. de vasallo decrepi. aeta. & gl. ordinariam in capitul. imperialem. §. insuper. de prohi. feud. aliena. per Feder. & quod not. Bar. eleganter post glo. in l. qđ dicitur. in fi. suprà, de impen. in quibus locis concluditur, quòd si vasallus amisit feudum ipso iure, & dominus iterum concedit eidem illud idem feudum, dicitur illud feudum antiquum, & non nouum: & ideo habebit locum in eo ius accrescendi, quod non esset in feudo nouo: vt in cap. j. de duob. fratr. & c. & per Bar. in l. si mihi & Titio. de verb. obli. Et qualiter perdatur priuilegiū matriculae per scholarem, qui se absentat, vide per Barto. eleganter in l. aut facta. §. tempus. ff. de pet. & in l. fina. in vltima qō. ff. de te.

a ¶ Quādo fictio. Ad de quotuplex sit fictio: adde Bar. in l. si quis ꝓ emptore. ff. đ vsucapio. Car. Zaba. in c. is qui. in iij. qō. de spon. idē Car. in cle. vt circa. in xv. q. de elect. & an fundat̃ in aequitate, vide per Phil. Cor. cōs. lxxxj. ī j. volum.

b ¶ Vtrum bannitus possit impune offēdi. Adde an valet statutū, ꝙ bannitus possit impune offēdi: vide per Bart. in l. vt idē. & in l. oēs populi. in iij. q. principali. ff. de iusti. & iu. Bar. in l. amissione. §. j. ff. de capi. dimi. Bald. in l. Gracchus. C. đ adul. Baldus in l. vnica. C. de cōfes. Ang. in l. j. ff. de cōstitu. prin. Io. And. in addi. Spec. tit. de cōsti. sup ru. Ant. de But. in c. si vero. el j. de sen. excōm. Abb. in c. fi. đ cōsue. Alb. de Rosa. in vlti. parte statutorū. q. xvij. & p Nellum in tractatu đ bānitis. q. j. primae partis. secundi tēporis. Alex. đ Imol. cōs. ciiij. incip. ponderatis his. in j. volu. idē Alex. cōs. lxv. inci. attēta dispositiōe statuti. in iij. volu.

c ¶ Licet ponti. Addē Card. Zaba. ī ꝓoe. Gregoriano, in vj. colū. ver. iij. quaero an per istam. Abb. in ca. proposuit. super gloss. final. de cle. ex. mi.

ff. de testa. mili. †Ex hoc etiā versi. arguit hic Bald. ꝙ donatio facta per Cōstantinū[a] ecclesię valuerit: quia potius dicit̃ trāslatū ius qđ olim habebat in ecclesiam, ꝗ̃ quęsitū ius de nouo. & hac ratione vtitur Bald. in j. constitutione C. de quo etiam vide p Bar. in j. constitutione Digestorū, & per gl. in auť. q̃uo oportet episcopos. in princ. & in cle. j. de iureiu. ¶ Quartò no. ibi: valet &c. ꝙ ista dictio, aliquando, ponitur declaratiuè, nō limitatiuè: aliquādo ponitur limitatiuè: de quo vide per Bar. in l. quæsitum. §. idem respondit. ff. de fun. instru.

Si Titius. Institutio facta de aliquo tāꝗ̃ de extraneo, sufficit, vt postea efficiatur filius, & nō dicatur præteritus. h. d. ¶ †No. ibi: pater videbatur &c. iūcto princi. illius legis. verbū, videtur, de sui natura significare fictionē: ad idē text. in l. j. §. deiecisse. ff. de vi & vi arma. & in regula, qui per aliū. de regu. iur. ¶ Secūdò no. ex eo. ver. ꝙ duę fictiones possunt cōcurrere circa idē, qñ vna venit ad cōsequentiā alterius. Vides enim hic, ꝙ ille qui adoptatur tāꝗ̃ nepos, in consequentiā videtur adoptari à filio talis adoptantis, tanꝗ̃ filius: idē probatur, & ibi dixi in l. si posthumos. §. j. s. eo. & plene declarat Bart. in l. si is qui pro emptore. in vlti. chart. ff. de vsuca. ¶ †Tertiò no. quòd adiectio qualitatis, seu mutatio, per quā non mutatur substātia, seu essentia actus, non facit vt illa videatur noua dispositio, seu nouus actus, non comprehēsus in priore: quod facit ad illam solennē qō. de qua per Bart. in l. senatus. ff. de accus. videlicet vtrū ratione nouæ qualitatis adiectæ in libello reus possit accusari de crimine, de quo pri⁹ fuerat absolutus: facit etiam ad no. per Bart. in l. denunciasse. §. quid ergo. ff. de adulte. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. de his qui not. infam.

Posthuma sub. Si posthumus nascitur pendente conditione casuali, vel mixta, testamentum rumpitur. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Verbum, rite, quid propriè significet.
2 Noīatim aliquid fieri, quando dicatur.
3 Erroris p̄sumptio nō colligitur ex facto notorio, nisi allegeť.
4 Dispositio gñalis non trahitur ad personam incognitam.
5 Locutio indefinita æquipollet vniuersali, etiam in interpretatione gratiæ, quæ est maxime restringenda.
6 Filiorum appellatione ex sermonis proprietate non veniunt nisi constituti in primo gradu.
7 Institutio in re vna facta trahitur ad aliam, de qua si testator cogitasset, idem verisimiliter fecisset.
8 Consanguineus quando præsumatur scire facta cōsanguinei, & quando non.
9 Verba respicientia futurum tempus, nonnunꝗ̃ verificantur in tēpore præterito.
10 Aurora dicitur esse diei pars.

Titius testa. Exhæredatio facta de omnibus filijs & filiabus, videtur facta legitimè: non tamen sub ista exhæredatione cōprehenditur filius, quem testator putabat esse defunctū. h. d. Secūda est ibi: Pau. respondit. Tertia ibi: post etiam &c. Quarta ibi: de errore. ¶ †No. primò ibi: rectè &c. iūcto ver. seq. ꝙ verbū, rectè, aliqñ pro rite, & pro solēnitate, licet propriè significet iustitiam causæ, nō solennitatē: de quo dixi in l. ij. in princ. s. eo. vbi est similis text. ¶ †Secundò not. ibi: noīatim exhæredatos. ꝙ illud dicit̃ fieri noīatim, quod fit expressa specie aliqua, licet nō exprimat̃ indiuiduum spēi. Et per hoc arguit hic Barto, ad duas qōnes. Prima est, ꝙ ille dicat̃ habere spāle mandatū, qui habet mandatū specificū ad vnam spēm causarū, licet non ad vnam cām particulariū: verbi gratia, ad petendū restitutionē in integrum: de qua qō. dic vt plene tradit̃ in l. si quis in prin. testamenti. j. de le. iij. vbi oīno vide, & in l. j. §. inter filiū. ff. ad l. Cor. de fal. & in l. gñali. in prin. s. de ritu nupt. & in l. si quis mihi bona. §. iussum. j. de acq. hæ. Scđò arguit Barto. ex isto tex. ꝙ ille qui renūciat casib⁹ fortuitis, vel suscipit in se piculū casus fortuiti, satis dicat̃ spāliter renūciare: sicut reqrit̃ ī l. sed et si qs. §. q̄sitū. ff. si qs cautio. qđ Io. de Imo. dicit esse verū, qñ qs reciperet piculū casus fortuiti in aliquā spēm: verbi gratia, periculū icendij: secus si simpl̃r reciperet, vt dicit Barto. tūc non videt̃ specialiter exprimi spēs, sed vnū genus, qđ continet multas spēs: alle. tex. in c. qui ad agendū. de procu. lib. vj. de quo est dicendū, vt in d. §. quæsitū. & in l. j. C. cōmo. per Bald. & in c. vnico. eo. ti. ¶ †Tertiò no. ibi: de errore &c. ꝙ ille qui dicit aliquē errasse, debet hoc alle. in iudicio: vnī etiā ex facto notorio nō colligit̃ p̄sumptio erroris, nisi allegeť: vt est tex. no. & ibi p Bar. ī l. si adulteriū. §. idē Pollioī. ff. de adulterijs. & per eundem Bar. in l. cū quid. ff. si cert. peta. & in l. non fatetur. ff. de confes. ¶ †Vltimò not. ꝙ generalis dispositio nō trahitur ad personā incognitā, sicut nec trahitur ad ius, vel rem incognitam: vt l. cū Aqui. ff. de trāsact. & l. tres fratres. ff. de pact. & plene in l. sub prætextu. & l. de certa. C. de trāsact. & in l. Aurelius. §. Caius. j. de libe. lega. ¶ In glo. j. ibi: etiā posthumi filij &c. hanc glo. reprehendūt cōmuniter docto. quia si in legato facto filijs non comprehendūtur posthumi, nisi sit facta mētio de ipsis, in aliqua parte testamēti: vt l. filiabus. in prin. j. de lega. j. multominus in exhæredatione, quæ est actus odiosus. †Sed quæritur de ratione differētiæ, qualiter in datione tutoris appellatione filij continentur posthumi: vt ll. hic allegatis in glo. & in concessione legati non continentur. Doct. Moder. hic dicūt, ꝙ ratio differentiæ est, quia tutela est prouisio, quæ vniformiter respicit oēs filios: sed legatū cōmuniter non fit, nisi ratione particularis cuiusdā affectionis: vt l. nec adiecit. ff. pro socio. quā affectionē testator non præsumitur habere ad filium, nondū natum. Sed istā rationē reprehēdit Bald. in d. l. si quis filiabus. quia legatū qđ fit de filio, præsumitur fieri ex eo ꝙ est filius: vt l. tutor petitus. §. quæ tutoribus. s. de excus. tu. Sed ista qualitas ita conuenit posthumo, sicut iam nato: ergo similiter deberet comprehendi. Vnde ipse dicit, ꝙ ratio est, quia datio tutelæ procedit à iure potestatis: vt l. j. in principio. s. de tute. Vnde verificatur in quolibet, quia futurus esset in potestate testatoris, si viuo testatore nasceretur. Sed ista ratio nō videtur sufficiēs, quia ista ratio infert ad potestatem dādi tutorē, quæ causatur ex iure patriæ potestatis: sed nō infert, ꝙ testator exprimēdo filios videatur sensisse de posthumis. Vnde dicendum est, & melius, ꝙ iura allega. in glo. loquuntur in actu magis necessario filijs testatoris, ꝗ̃ sit legatum, qđ fit filijs, id est in datione tutelæ: & ideo nō est mirū, & propter maiorē necessitatē sit longior interpretatio, quando actus de sui natura est fauorabilis, & non odiosus: vt patet in l. placet. s. eo. & in l. cùm quidam. ¶ In glo. ij. posito verbo, rectè. ibi: si dicat omnes liberi. hæc solutio approbatur communiter ab omnibus doctorib⁹, licet aliam solutionem dederit gloss. in §. j. Institu. de exhæred. lib. in verbo, nominatim. Relinquitur tamen dubium in ista solutione, quid si testator non concepisset hic exhæredationem per verbum vniuersale, sed per verbum indefinitum pluralis numeri, dicendo, filios meos & filias exhæredo. vtrū exhæredatio valeret? Barto. non declarat hoc bene in aliquo loco, nec etiam tangit q. expresse, sed tamen ex his quæ ipse ponit in l. si pluribus. in vlti. col. j. de leg. ij. satis colligitur decisio istius puncti. dicit enim, quòd nō est differētia in oratione indefinita, vtrū proferatur per verba numeri pluralis, vel singularis: vt l. si cui lana. j. de lega. iij. Deinde infert, ꝙ indefinita nō ęquipollet vniuersali in materia odiosa, quo ad personas: per l. ij. eo. Si ergo non debet fieri differentia, vtrum indefinita proferatur pluraliter, vel singulariter. Ergo sicut exhæredatio facta per numerū singularē est nulla ipso iure, quando plures sunt filij: ita & facta per numerū pluralē. & hoc tenet hic Ang. & Ioā. de Imo. qđ tamen limitant, nisi testator habeat duos filios duntaxat: quia tunc cū pluralis locutio necessario referatur ad duos, ambo videbuntur nominatim exhæredati, sicut quando singularis locutio refertur ad vnum, videtur nominatim exhæredatus: vt in d. l. ij. Sed contra istam opi. facit: quia etiam in materia stricti iuris, in qua omissum debet haberi pro omisso, oratio indefinita æquipollet vniuersali. Casus est not. in l. si cùm dies. §. plenā. ff. de arbi. vbi tex. dicit, ꝙ si sit simpliciter compromissum de controuersijs, intelligitur factum de omnibus controuersijs, & tamen cōpromissum aliquādo fit per stipulationē: vt l. diem proferre. §. fin. eo. ti. quę est stricti iuris, & strictè interpretanda. †Pro ista conclusione videtur esse glo. not. in cle. j. de præben. imo est ibi casus iuncto c. cū in illis. de præb. lib. vj. in quibus probatur, ꝙ etiam in interpretatione gratiæ, quæ est maxime restringenda, locutio indefinita æquipollet[b] vniuersali. & de materia vide per glo. in c. vt circa. in ver. aliorū. de elect. libr. vj. & sic videtur dicendum in casu nostro, quòd exhæredatio facta per verba indefinita hic non valeret. Nec est verum, quòd sit facienda differētia inter nomen singulare, & plurale: quia hoc procedit in nominibus, in quibus vel ex proprietate verbi, singulare significat plurale: vt cùm dico, lanam, vinum, & similia. vel consuetudine loquendi: aliàs non potest negari, quòd numerus singularis non comprehendit plures, sicut pluralis: vt l. fin. ff. ad Trebel. & ideo non potest ęquipollere orationi vniuersali, vt contineat plures simul: sicut secundò dixi in l. ij. s. eod. Vnde cū dico, filius, ex proprietate verbi singulariter quilibet vnus ex filijs, sed non plures filij. Et ista pars forte esset verior de

f iij

a ¶ Donatio facta per Constantinū. Adđ tex. in c. fundamenta. de ele. lib. vj. Archi. in capi. placuit. xvj. q. iij. in extrauaganti Bonifacij. viij. inc. vnā sanctā. doc. in c. causam. & in c. per venerabilē. qui filij sint legiti. Car. Zaba. in repet. c. ppendim⁹. đ sen. excō. in vij. qō.

b ¶ Indefinita æquipollet. Adđ glo. in c. qa circa. de priui. Bar. in l. si is qui ducenta. in §. verū. ff. de reb. dub.

iure:& tamẽ quia communis opinio sentit oppositũ, defendẽ
do eam dicamus,ꝙ text.in §.plenũ.nõ loquitur in actu ita o-
dioso,sicut est exhæredatio.Glo.autẽ præallegata hoc vult,ꝙ
id qđ nõ comprehẽditur in oratione vniuersali,qñ hoc esset,
quia nõ est eadẽ ratio omniũ in indefinita oratione cõprehen
sorum.Sed quãdo hoc procederet ex natura sermonis indefi-
nitę,quæ ex proprietate sui non cõprehendat omnia,tunc est
differẽtia inter indefinitã & vniuersalẽ.Et talis est casus no-
ster:quia testator exhæredando indefinitè filios nõ compre-
hẽdit omnes:quia locutio indefinita de sui natura nõ compre
hẽdit vniuersalẽ,sed potius ex interpretatione benigna:dicit
tex.in l.si seruus.in prin.ff.de ser.vrb.prędio.& declarat Bar.
in l.omnes populi.ff.de iusti.& iure.Ex principio tamẽ istius
literæ,in quo videť præsupponi,ꝙ nõ esset nisi vnus filius,ꝓ
batur notabiliter,ꝙ sicut exhęredatio facta per nomẽ singula
re,videtur facta nominatim,si non põt referri nisi ad vnũ:ita
videť,si est facta per nomẽ plurale:quia in pluribus etiã vnus
inest:vt l.j.§.si stipulãti.ff.de ver.obli.qđ facit contra singula
rẽ decisionẽ Io.And.de qua dixi in l.ij.s̃.eo.Non tamẽ debes
restringere ad hunc casum duntaxat,ꝙ inferius in ver.respon
di:satis videť declarari,quòd ista exhæredatio esset sufficiens,
6 etiam si testator haberet plures filios.†Et ex solutione hic po
sita in gloss.apparet,ꝙ in isto tex.est casus not.probans quòd
a appellatione filiorũ[a] non veniunt nisi constituti in primo gra-

a ¶ Appellatione filiorũ. Adde Bar. in l. alimẽta. ff. de alimẽ. leg. Io. And. & Ant. de But. in c. ad extirpandas. de fil. presbytero.

du,ex proprietate sermonis,cõtra Iac.But.cuius dicta refert
Barto.& impugnat in l.liberorũ.ff.de verb.sign.Vnde infert
hic Bal.ꝙ si ex forma statuti rebelles cũ filijs suis nõ possunt
stare sub appellatione filiorũ,non veniunt nepotes:de quo vi
de per eum in l.maximũ vitium.C.de lib.præte.& vide text.
in c.vbicũqꝫ.de pe.lib.vj.¶In glo.vlti.ibi: an in institutione
&c.Ista glo.reprehẽdiť per Moder.hic,dicentes ꝙ iste tex. lo
quitur in exhæredatione,quæ cũ sit odiosa,nõ extendiť sicut
institutio:vt l.cùm quidam.s̃.eo.Et quia si testator cogitasset
filiũ se habere,verisimile est ꝙ instituisset:vt l.qui filiabus.§.
j.j.de leg.j.Sed nõ ecõtra,si testator cogitasset filiũ se habere,
quem credebat nõ habere,est verisimile,ꝙ eum voluerit exhę
redare,sicut alios quos sciebat se habere.Et ad tex.in l.si quis
ita.§.fin.ff.de testa.tute.qui videť probare,ꝙ etiã in dispositio
ne fauorabili ꝓuisio facta filijs nõ cõplectiť eum,quẽ testator
ignorat se habere. rñdet Pau.de Ca.ꝙ licet datio tutoris sit fa
uorabilis, non tamẽ est æquè fauorabilis, sicut institutio,cùm
cõtineat onus ex parte tutoris:alleg.nota.per Barto.in l.qui-
dam legatus.ff.de re.dub.Tu dic,& melius,ꝙ maioritas fauo
ris colligitur ex eo, quia in datione tutelę versať solus fauor
filij:sed in institutione filij versatur fauor filij testatoris sine te
stamento,qui est maior.Vnde videmus,ꝙ tutor non põt dari
rei certæ:vt l.certarum.ff.de testa.tut.& tamẽ institutio facta
in re certa saluatur:vt l.j.§.si ex feudo.j.de hæred.instit.Et i-
stum tex.hic cum gloss.inducit Bald.ad illam qõnem diffici-
lẽ,vtrũ quando est præteritus posthumus ignorãter,legata cõ
seruenť,per auť.ex causa.de lib.præte.Et vt non æquiuoces in
ista materia,debes scire,ꝙ duplex est qõ.Vna est,vtrũ autem
ex causa habet locum in pręteritione posthumi scienter facta.
Et similiter,vtrũ habeat locũ clausula codicillaris. de quo nõ
dicam hic,sed dic vt traditur in l.filio ꝑterito.s̃. allegata. de
☞ clausula codicillari dixi in l.ex ea.s̃.de testa.post Moder.†Re-
stat igitur nunc videre,nunquid si pręteritio est facta ignoran
ter,conseruenť legata,per auť.ex causa,vel per clausulam codi
cillarẽ,si illa clausula est apposita in testõ,posito ꝙ nòn conser
uarenť ex dispositione l.per d.auť.s̃.alleg.Sed primò dixit hic
Bald.& in effectu sequiť Ang.ꝙ aut pater cùm reliquit legata
habebat alios filios,quos grauauit legatis:& tunc legata con-
seruabunť,per authẽ. ex causa.qa qua ratione grauauit filios
natos,eadẽ ratione ꝑsumitur voluisse grauare nascituros. Et
pro ista cõclusione licet ipse non adducat,facit optime tex.per
locũ à speciali in l.pen.in l.qui graui.j.de iure codi.in quibus
probatur,ꝙ si legatũ nõ esset relictũ nominatim à filio nato,
etiam posthumus,qui nascitur præter opinionem codicillan-
tis,teneatur ad legata.Et licet ista iura loquũtur in codicillis,
eadẽ tamen ratio videtur esse in cõseruatione,quæ fit per auť.
ex causa.quæ videtur inducta ad tuendam volũtatem testato
ris,quæ non ꝑsumitur cessare in isto casu,vt dixi. Hoc tamen
videtur limitandum,nisi testator fecisset tot legata, quòd nõ
esset verisimile ea fuisse facturum,si plures filios habuisset:
tunc enim eadem videtur esse ratio, quæ esset, quando
nulli filij nati superessent. & hoc sentit Bartolus,si rectè
inspicias in lege, filio præterito. præallegata. dum probat
opinionem suam procedere de æquitate.Facit optime quod
ipse idem ponit in lege,demonstratio.§.quod autẽ. de con-
dition.& demonstratio.& tex. quẽ ibi ponderat Barto.ad hoc
in d.l.pe.in fi.j.de iure codi.Vbi probať,ꝙ etiã filius natus nõ
debet præstare legatũ à se relictũ nominatim,qñ præsumitur
ꝙ testator nõ fuisset illud legatũ relicturus alio filio postea
nato.In secundo casu,qñ testator nullos instituit filios, quia
eos nõ habebat,nec sperabat se habiturũ:fuere diuersæ quæ-
stiones,quas & respectu d.auť.& respectu clausulæ codicilla-
ris prolixè refert Io.de Imo.& alij Moderni in l.filio præte
rito.j.ti.proxi.Nã Bal.& Ang.hic,& ibi sequunť opinionem
Bar.qui tenuit,ꝙ legata nõ conseruenť:nec per auť.ex causa.
nec per clausulã codicillarẽ.De quo vltimo posuit Bart.in l.j.
j.de iure codi.Bal.in l.sicut certi.C.de test.mili.simpliciter te
net,ꝙ quia etiã isto casu legata conseruẽtur per auť.ex causa.
& per clausulã codici.multofortius sicut ipse tenet in auť.ex
causa.& in l.fi.C.de codi.vbi omnino est videndum.& istas
opi.sequiť Io.de Imo.in loco præallegato.Et quia lõgũ esset
omnia referre,& superfluũ,tangemus ea quæ magis stringũt
pro opini.Bar.vel cõtra ipsum.Et primò nõ videtur Bal. nec
Io.de Imo.bene rñdere ad l.si vnqꝫ.C.de reuo.dona.quã indu
cit Bar.pro se,qui cùm dicũt,ꝙ ibi est speciale in donatione fa
cta liberto,hoc nõ est verũ,& cõmuniter reprobať in l.Titia.
§.imperator.ff.de lega.ij.& in l.j.C.de inoffic.dona.per Bal.
Secũda responsio,quã tangit Bal.in auť.ex causa.& clarius in
d.l.sicut certi.ꝙ illa loquitur,qñ donatur quota bonorum:&
sic per illũ magis infertur ad reuocationẽ institutionis, vel fi-
deicõmissi vniuersalis,qꝫ ad reuocandũ legata particularia:nã
ista respõsio dãnatur per Bar.in d.§.imperator.& Bal.in l.j.de
inoffi.dona.in pe.col.per l.nomẽ debitoris.§.si filio.& qđ ibi
per Bar.ff.de leg.iij.vbi probatur,ꝙ dispositio facta superquo
ta,trahitur ad rẽ certã,qñ est eadẽ ratio in vtroq;.Si ergo per
l.si vnqꝫ.reuocatur donatio facta de maiori parte bonorũ, vel
saltẽ de dimidia:eodẽ modo reuocabitur donatio facta de vna
re,quæ quo ad pretiũ,valeat dimidiã.Sin autẽ reuocatur quæ
libet particula,qꝫtũcunqꝫ minima,qđ tenuit Bar.in d.§.impe
rator.& videť verius,licet Bar.aliter sentiat in locis allegatis:
tũc etiã quodlibet particulare legatũ videť reuocandũ.Quòd
aũt opi.Bar.sit verior,videtur probari ex verbis tex.in d.l. si
vnqꝫ.dũ dicitur,ꝙ si aliquã partẽ donauit,reuocatur &c.Nam
hoc verbũ,partis,significat dimidiam:vt l.nomen filiorum.§.
portiones. de verbõ.signi.verbũ tamen,aliqua pars,significat
quãlibet minimã particulã.Glo.est notabilis,& menti tenen
da in cle.vnica.super versi.partiũ.de foro cõpe.& ita etiã in-
ducit Bal.in d.l.j.de inof.do.præallegata.Secũdò nõ videť be
ne respondere Io.de Imo.dum dicit,ꝙ illa l.loquitur in do-
natione,& ꝙ non est eadẽ ratio in reuocatione legati,quia do
natio ab ipso principio est irreuocabilis, sed legatũ põt reuo-
cari vsqꝫ ad mortẽ:nã ista differentia posset esse bona, si testa
tor nõ prętẽderet iustã causam ignorãtiæ vsq; ad mortem:sed
cũ possit prætẽdere iustã ignorantiã,semper in aliquibus casi
bus,puta si ignoraret probabiliter filium viuere,quẽ credebat
esse mortuũ,vel si posthumus nasceretur post mortẽ suã,vide
tur ꝙ nihil sit reputandũ testatori,si nõ reuocauit legata,licet
ea posset reuocare,ex quo nõ cogitauit,ꝙ filios haberet,vel es
set habiturus.Et licet illa l.si vnqꝫ.sit exorbitãs:per hoc tamẽ
nõ inducitur,ꝙ non possit extẽdi ad casum nostrũ , id est ad
legata:quia cũ illa dispositio sit fauorabilis, faciliter extendiť
de casu ad casum in eadẽ persona:vt plene declarat Bar.in l. si
constãte.in princ.s̃.so.matr.Pro opi.Bar.multũ facit tex. qui
est sing.in materia in l.generaliter.§.fin.C.de insti.& substi.
vbi probať,ꝙ sicut in fideicõmisso vniuersali excluditur sub-
stitutus per tacitã conditionẽ liberorum subintellectã:vt l.cũ
acutissimi.de fideicõmissis.ita etiã obseruať in legatis,& fidei
cõmissis particularibus.In contrariũ facit l.ab intestato.& l.
si quis cũ nullũ.in vlti.respõso.j.de iure codicil.quas inducit
Bal.& Io.de Imo.in locis allegatis,in quibus videť probari,
ꝙ si testator facit codicillos,videť grauare etiã posthumum,
quẽ ignorabat esse nasciturum.ergo saltẽ clausula codicillaris
operatur,vt debeantur legata,qñ filius est præteritus ignoran
ter,siue sit posthumus,siue iã natus.Nec potes restringere illa
iura ad posthumũ,de quo testatoř cogitauit:quia tex.in dicta
l.si quis cum nullũ.dicit,quòd siue nascatur posthumus suus,
siue nascatur agnatus,idem iuris sit,vt debeant præstari lega
ta:sed in posthumo agnato nullum esset dubium,quòd nõ di
stingueretur scientia ab ignorantia,quia non est ratio,cũ non
voluerit eum grauari,sicut alios venientes ab intestato : ergo
idem dicendum in suo,per regulam l.iam hoc iure.j.de vulga
ri & pupillari.Præterea tex.in l.ab intestato,dicit,quòd qui-
cunque nascatur,præstat legata ab intestato:& est ratio,vt di
cit ibi text.quia à quocunque præstentur legata,præstantur
ex vna dispositione,ex qua sunt grauati venientes ab intesta
to;quasi dicat,vna dispositio respectu diuersarum personarũ
succedẽ

succedentium ex vno & eodē capite, non debet diverso iure censeri: vt l.eum qui ędes.ff.de vsuc. vnde & ex ratione literę, & ex verbo vniuersali, quicunq; satis colligitur mens l. ꝙ etiam posthumus, de quo testator ignorauit, tenet ad pręstationē legatorū. †Ego aūs cōsulendo in ista materia in ciuitate Ferrarię multum diffusè & diligenter tractaui istum articulum, sicut poteris videre ex consilio: & pro nunc concordando opiniones dixi, & hoc etiam placet nunc. Quòd autem legata particularia sunt tot simul iuncta, ꝙ occupant dimidiam hęreditatis, vel maiorē partem patrimonij. Et tunc nec debentur virtute clausulæ codicillaris, nec conseruantur per auc. ex causa. quia non est verisimile, quòd testator voluerit disponere in tantum præiudiciū filij, per rationē positam in l.cùm acutissimi. præallegata. Vnde sicut isto casu reuocaretur donatio per l. si vnq̃. ita reuocabuntur legata per ea quæ s. dixi: sicut quando ex alia coniectura non est verisimile, quòd fuisset testator filius grauaturus legatum, non præstatur ex clausula codicillari: vt patet in d.l.penulti. in fin. & in l.generaliter. in fin. præallegata. Et idem esset dicendū, si legata nō ascenderent, etiam vsq; ad dimidiam, dummodo numerus filiorum, qui postea nati sunt, & quantitas patrimonij facerent verisimiliter presumi, ꝙ testator dicta legata non fuisset relicturus. Vbi autem verisimile esset omnibus consideratis, ꝙ omnimodo testator legata illa fuisset relictur⁹, licet cogitasset de filijs nascituris: tunc satis videtur æquum, quòd legata cōseruentur per auc. ex causa. vel saltē ex clausula codicillari. & istud fuit de mente Barto. in dicta l.filio præterito. quē ita intelligit Ang. in cōsil. suo l. & in cōsi. xix. vbi etiam dixit notabiliter vltra alios, ꝙ etiam si posthumus nascatur viuo testatore, & testator habuerit facultatem mutandi testamentum, nihilominus pro hoc clausula codicillaris habebit effectū, nisi apponeret per certa indicia, ꝙ testator voluit permanere in ista voluntate, non obstante superuenientia filij: alleg. tex. in l.tractabatur. cum gl. sua. ff. de test. mil. & est melior tex. in l.si filius. ff. eo. Et inter alia in d. consil. xix. pro distinctione suprà dicta ipse allegat casum in l.qui graui. & in l.penul. de iure codi. Et sic tacite sentit intellectum ad illa iura, quē ego heri declaraui in voce, cùm dixi, quòd in dictis legibus non erat verum dicere, quòd legata fuissent relicta nominatim à filio nato: sicut ītelligunt cōmuniter docto. in l.cùm pater. §.cùm existimaret. j. de leg. ij. qđ demonstrabant ratione: quia si legatum fuisset relictum à filio nato, tunc etiam si testator de posthumo cogitasset, ipse posthumus non teneretur ad præstationem legati, sed solus ille, à quo nominatim legatum fuit relictum, teneret̄ præstare legatū insolidū: vt l.post emancipationē. in prī. j. de lib. leg. quā ita intelligit Bar. in d. §. cū existimaret. Sed ratio iuriscōsulti, maxime in dicta l.pen. cur posthumus non teneatur, est: quia testator de posthumo non cogitauit: ergo vt illa ratio sit vera, necesse est dicere, quòd legata non fuerint nominatim relicta à filio nato: & secundū hoc. text. in l.si quis cum nullum. cùm loquitur de posthumo suo, esset restringendus ad posthumum, de quo testator cogitauit: & sic determinatio quæ fit ibi de posthumo agnato, & suo, non fiet pariformiter, quia est diuersa ratio inter ipsos: vt dicit gloss. in simili in l.ij. ff. de offic. procō. & legat. & Barto. in l.j. s. de testa. Si tamen velis tenere intellectum cōmunem, posses dicere, quòd illa ratio assignata in legibus prædictis non assignatur ad hoc, vt sit fundamentum, cur etiam posthumus debeat ꝓstare legata. Sed assignatur ꝓpter hoc: quia si testator cogitasset de posthumo, filius natus nominatim grauatus præstaret totum legatum, vbi nō præstat partem: verba tn̄ literæ repugnāt, maxime in d.l.pe. in quo ponitur rō ista cōditionaliter ad duo dicta sequētia: vn̄ restringere, ꝙ sit rō vnius dūtaxat, videt̄ violare literā. Et ad legē, si vnq̃. de reuoc. dona. q̄ simpliciter videt̄ velle, ꝙ etiā quęlibet modica pars donata reuocet̄: pōt īnde ri, inquātū dicimus, ꝙ legata debeant̄ virtute clausulæ codicillaris, ꝙ ibi donās nihil ꝓuiderat in casu nascentiū liberorū: sed per cl'am codicillarē testōr videt̄ rogādo quēlibet venientē ab intestato saltē in gn̄e cogitasse etiā de filijs nascituris: & hoc etiā indicant verba clausulæ, dum dicitur, si nō valet, vel nō valebit iure testamēti. Nā ꝓpter verbū, valebit, apparet ꝙ testator cogitauit in gn̄e testm̄ posse rūpi in futurū natiuitate posthumi. Et ista respōsio colligitur ex dictis Bald. partim in l.fina. C. de codicil. & partim in authē. ex causa. Inquantum verò dicimus, legata cōseruari per auc. ex causa. esset difficilior responsio, nisi restringas illam l. secundū Bal. ad quotam, id est, ad dimidiam bonorum ad minus. Sed qa istud videt̄ cōtra illam l. inductam, vt s. potest dici, & hic fauore vltimę voluntatis, & testamenti cōseruandi: ꝙ in hoc differētia inter donatiōes & legata probatur ex mente tex. in auc. vt cū de appella. cog. §. finautē hæc obseruat. vbi text. dicit, ꝙ testamentum irritatur ex præteritione, vel exhæredatione filij, ne filij falsis accusationibus condēnentur, aliquāve circūscriptionē patiant̄: quę verba significāt, ꝙ hactenus rūpitur testm̄, quatenus filius circumscriberet̄, intelligo vel dolo, vel re ipsa, scđm Modern. in d.l.filio præterito. per l.item si pretio. in fin. ff. loca. Sed quādo etiam filijs existentibus omnino idē fuisset legaturus institutis filijs, filij in nullo circūscribuntur: ergo legata remanebunt firma.

LUCIUS. Institutio facta de ventre, trahitur ad iam natum, de cuius natiuitate testator probabiliter ignorat. hoc dicit. Vel sic: 7 † Institutio facta in vno, trahitur ad alium: de quo si testator cogitasset, idem verisimiliter fecisset. Et per istum textum, & per legē iij. C. de inofficio. testamen. reprehendunt Moderni glo. vltimā positam in prin. huius legis, quæ dicit ꝙ institutio facta de filijs in genere non trahitur ad filiū, quē testator ignorabat se habere: de quo dic vt ibi dixi, & adde bonū tex. pro opi. Modernorū in l.clemens. in prin. j. de hære. insti. & bene facit tex. in l.tractabatur. j. de testa. mi. ¶ 8 †No. primò secundū Bald. hic: ꝙ etiā consanguineus non præsumitur scire facta cōsanguinei, quādo vnus est in ciuitate, & alter ruri: & si rus non esset vicinum, istud dictum procederet simpliciter, secundū Bart. in l.is pōt. j. de acqui. hære. vbi dicit limitando l.de tutela. C. de in integ. rest. mino. & l.Octauij. j. vnde cog. ꝙ consanguineus non præsumitur scire factū consanguinei, quando fuit absens à loco tēpore negocij gesti. Sed si ponamus villam fuisse vicinam ciuitati, tunc debemus dicere secundū Ang. quòd præsumeretur scientia, nisi breuitas temporis faceret aliud præsumi, vt in casu nostro. Pro primo dicto vide qđ habetur in c.quosdā. de præsumpt. xvij. distin. c. qđ dicitis. & in c.j. de postula. præla.

9 ¶ †Secundò no. ꝙ verba respicientia tēpus futurū, aliquādo verificantur in tēpore præterito: nā hic erat institutus ille qui nasceretur, & tamē cōprehēditur iam natus. Et per hoc argu. Bal. ꝙ si cōceditur alicui gratia ad beneficiū vacaturū, illa gratia haberet locū, etiā si beneficiū tēpore concessionis iam vacauerat. Hoc tn̄ est intelligendū, secūdū eū, qn̄ concedens ignorabat beneficium vacare: secus si sciuisset, tūc ex quo iste actus erat iterabilis, cū beneficiū posset vacare, pluries videret̄ concedēs sensisse de datione futura: per l.si iam facta. in princ. j. de cond. & demon. Io. de Imo. hic dicit glo. simpliciter tenere in cle. j. de concess. prębē. in ver. notitiā. ꝙ ista gratia cōprehendit etiam beneficiū, qđ iam vacauerat, quia verū est beneficiū qđ vacauit, etiā in futurū esse vacaturū, quousq; cōferatur. allegat l.verbum erit. ff. de verb. sig.

10 ¶ †Tertiò not. ibi: eodē die &c. prout habetur in tex. albescente cœlo. ꝙ aurora dicitur esse pars diei[a], & appellatur dies. & per hūc tex. videtur posse dici, secūdū Bar. ꝙ si pro maleficio cōmisso de die imponit̄ certa pœna, & alia pœna pro maleficio cōmisso de nocte, & maleficiū cōmittat̄ in aurora, puniet̄ tanq̃ cōmissum de die: de quo tn̄ remittit ad no. per se in l.aut facta. in §.tp̄s. j. de pœnis. vbi cōcludit, ꝙ proprie dicit̄, qn̄ sol est super terrā: vt l.hæc verba. ff. de verb. signi. & ideo infert, ꝙ maleficiū commissum ante ortū solis, vel post occasum, dicit̄ cōmissum de nocte, & non de die: intellige, nisi statutū aliter determinet noctē, & diē: verbi gratia, à sono cāpanę: vt declarat ibi Bar. in l.j. §. hoc aūt senatus. j. ad Syllenia. Et hāc opi. dixit hic Io. de Imo. esse tenēdā, & hāc opi. secutus est Ang. per illū tex. in l.j. C. de custo. reo. cōtra quā videt̄ esse casus in terminis, per quē ita ibi decidit Io. And. in nouel. & sequitur d. Abb. Mod. in c.si perfodiēs. extrà, de homi. vbi Hieronymus interpretatur diē intelligi omne tp̄s, quo per lumen solis discerni pōt quid agatur, licet sol actualiter non sit super terrā: satis est em̄, ꝙ splēdore solis fiet lux, quæ est effectus corporis solaris. Vn̄ concludit ibi, ꝙ si maleficiū fuit cōmissum in aurora, vel post occasum solis, tēpore quo clare discerni pōt, qd agat̄, videbitur cōmissum de die: aliàs diceret̄ cōmissum de nocte: & hoc multū videt̄ cōforme rationi statuti. Nō em̄ puniunt statuta delictum tēpore noctis cōmissum atrocius, nisi quia offensus min⁹ pōt cauere propter tenebras, & offendēs facilius potest latere: vnde vbi cessat ista ratio, videtur ꝙ maleficium dicatur commissum de die.

[a] ¶ Aurora dicit̄ esse pars diei. Addē Bal. in l.non solū. C. de test. Bald. in l.ij. C. quibus res iu. Saly. in l.nō minorē. C. de trāsac. Alb. in ij. parte statutorū. qō. vij. & viij. Fede. cō silio xliiij. inc. factū tale est, statuto cauetur.

FILIUS. H.d. cū l.seq. Miles pōt exhæredari sicut paganus, & posthumū nasciturū ex vidua pōt qs instituere. ¶ †No. ꝙ licet statutum vel lex, quę permittit delictū simpliciter fieri impunè nō valeret: vt patet ex no. in l.iij. s. de testib. & probat̄ iij. dist. c. erit aūt lex. Pro vtilitate tn̄ publica pōt tolli aliqua pœna, qua permittit̄ offensio ad satisfactionē suæ iniuriæ, nō ad vindictam

publicam: sicut hic per edictum Augusti tollebatur exhæredatio: nā ꝙ ex causa publica satisfactum iniuriæ preteritę tollit, & aboleri ab eo qui habet potestatem l. condendæ: est casus in c.j.§.dam.& ibi per Bal. de pace Constan.& no. in c. in nostra. extrà. de iniurijs.

SVMMARIVM.

1 Institutio facta de filio sub casuali conditione quando valeat.
2 Filius cū desinit per exhæredationem esse suus, si postmodum annullatur exhæredatio, iterum efficitur suus.
3 Testamentum cùm est nullum ex præteritione filij: filius ipso iure est hęres ab intestato.
4 Priuilegij causa cessante, cessat priuilegium.
5 Quot modis quis de nouo post testamentum agnascitur testatori, & dicitur posthumus. & vide in nu. 7.
6 Mutatio quæ fit ex naturali ordine inducto ex iuris dispositione, non facit videri aliquem nouum hominem.
8 Matrimonium contractum cum seruo vel serua de iure ciuili non valet.

Filius à patre. Si filius solus institutus sub conditione casuali non dato cohęrede, exhæredatur, testamētū est nullū ipso iure, quia exhæredatio nō videt rite facta: secus si habeat cohæredē, vel substitutū, secundū Pileū. h. d. secundū communē intellectū vsq; ad §. filius. Secunda pars est ibi: dixi. Tertia ibi: hærede autem scripto. ¶ † Not. primò ex isto tex. ꝙ tunc institutio facta de filio sub conditione casuali, videlicet cū filius est in defectū conditionis exhæredatus, quādo filius habet cohæredem, vel substitutū: sed quando solus est institutus, tunc exhæredatio facta in defectū cōditionis, qa non pōt cōfirmari per aditionem, nō cēsetur rite facta: & ideo testamentū est nullū, & limitat l. si pater. de insti. & subst. C. & l. suus quoq;. §. sed filio. j. de hære. inst. ¶ † Scdò no. secundum Ang. hic, ꝙ qn̄ filius per exhæredationē desinit esse suus, si postea annullatur exhæredatio, iterū efficitur suus: sicut etiā quādo annullatur exhæredatio, rescisso testamēto per qrelā, redit suitas, quæ erat extincta: vt l. Papi. §. si ex cā. s. de inoffi. test. & est optimus tex. in l. q vtiliter. §. fi. ff. de neg. gest. Io. autē de Imo. hic sentit, ꝙ suitas non sit sublata per exhæredationem, sed suspensa sic, vt qn̄ filius institutus sub cōditione potestatiua: vt l. cōditionibus pupillus. j. de condi. & demonst. & not. in l. iam dubitari. j. de hæred. insti. Sed istud dictū non pōt esse verū in exhęredatione: quia cùm hæres institutus filio exhæredato, efficiatur dn̄s hæreditatis, ergo filius non potest esse suus. i. dominus directo, quia dn̄iū nō potest esse apud duos insolidū: vt vidisti in l. in suis. s. e. nisi dicas ꝙ hæres q adit hæreditatē filio exhæredato, sit dominus vtiliter. quod nullus dicit. Et præterea iura dicunt, ꝙ per exhæredationem tollitur suitas adita hæreditate: vt patet in l. qui in aliena. §. interdū. j. de acquirend. hæreditate. & in l. filiū. §. sed cū exhęredatio. j. de contratab. & in l. j. §. sciēdum. j. de suis & legi. Vnde melius est dicere, vt dicit Ang. ꝙ suitas resuscitetur, q̄ erat extincta. Nam ex l. dispositione ille qui semel fuit hæres, bene pōt ipso iure desinere esse hęres, & alius in loco sui succedere: vt in authen. hoc amplius. & quod ibi not. C. de fideicom. & l. miles ita hęredē. in princip. & §. j. j. de test. mil. Sed inquantum Ang. p̄supponit, quòd hic exhæredatio fuit valida à principio, & consequenter testamentū: videtur secū dū doct. ꝙ non bene dicat: quia cū exhæredatio hic facta non possit confirmari aditione hæreditatis, sequitur ꝙ habetur pro non facta: & consequenter ꝙ testamentū est nullū ipso iure: vt l. si ita scriptum. §. fi. s. eo. Vnde perinde est, ac si filius fuisset institutus sub conditione casuali, & in defectum cōditionis simpliciter fuisset præteritus: quo casu testamentū statim est nullum ipso iure: vt in l. si pater. p̄alleg. & l. suus quoque. §. j. & ibi per gl. j. de hæred. insti. & tangit in l. sub conditione. s. eo. in j. glo. Vnde Bal. hic, & etiam Bar. expresse sentit in summario huius legis, & vult ꝙ testamētum statim fuerit nullū rōne præmissā. & hoc sequitur hic Io. de Imol. Sed iste tex. cōiter intellectus videtur manifeste contra tex. nostrum: nā si testamentum fuit nullum incontinenti, qūo pēdebat conditio tēpore mortis: qd̄ expresse præsupponit iurisc̄ō. in ver. pendente. Pręterea iurisconsul. in ver. qa dū venit. non fundat se. qa exhęredatio & institutio fuerit nulla: sed qa nōdū potuit esse hæres ex testō, nec sortita est effectū exhæredatio: aliàs quare pōderaret iurisconsultus, ꝙ filius pendēte conditiōe, cū sit testamētū nullū à principio, etiā si prius q̄ decederet esset impleta, vel defecta cōditio, nihilominus posset succedere ab intestato, quia testm̄ erat nullū: vt l. si posthum⁹. §. j. s. e. & ideo intellectus isti⁹ legis redditur valde dubius. Et forte posset dici, & non male, ꝙ qn̄ fili⁹ est institutus sub conditione casuali, vel mixta, etiā si non sit exhæredatus in defectū conditionis, testm̄ non sit nullū statim ipso iure. & hoc videt probare text. non cauillando literā in l. suus quoq;. §. j. in verbo, non parendo cōditioni. j. de hære. insti. vbi tex. videt dicere, ꝙ in casu isto res deducitur ad causam intestati per defectū cōditionis. Super hoc tamen volo cogitare, quia obstat vnū, qd̄ dicā tibi in voce statim. ¶ † Tertiò no. secūdū cōmunē intellectū, ꝙ qn̄ testamētū est nullū ex præteritione filij, fili⁹ ipso iure est heres ab intestato: ex hoc seqtur, ꝙ testamētū est nullū ipō iure, etiā anteq̄ filius declaret, ꝙ vult esse nullū: aliàs nō posset esse hęres ab intestato ipso iure, per regulam l. q̄diu. j. de acqui. hære. & sic facit ad not. per gl. & doct. in l. filio præterito. j. titu. proxi. Et quia s. in notabilibus fuit aliquid tactum de intellectu istius legis in scdo rn̄so, & ostensum ꝙ intellectus cōmunis manifeste videbatur repugnare literæ: videndū est modo, qs intellectus sit verior ad istā literā. Et ideo nō placet mihi intellectus, quē heri dabā ad istū tex. videlicet ꝙ q̄uis exhæredatio hic fuerit nulla, nihilominus testamētū est nullū incōtinenti, sed deficiente duntaxat cōditione. Nā ꝙ exhæredatio fuerit nulla in tex. nostro, nō videtur posse dici: quia tex. dicit, ꝙ pendebat conditio tā institutiōis, quàm exhæredationis: sed si exhæredatio fuisset nulla, non possit dici pendere conditio respectu exhæredationis: ergo datur intelligi, ꝙ exhæredatio valebat. Præterea tex. in l. Lucius. in fin. j. de cond. & demon. dicit, ꝙ quādo filius est institutus sub conditione, quæ non est in eius potestate, testamentum est nullius momēti: quæ verba propriè significant, ꝙ testamētū à principio sit nullū: nā si à principio valeret, & postea rūpetur, non diceret nullius momenti, sed rumpi ex postfacto: vt est casus in l. j. j. ti. prox. & ideo tex. in l. si pater. præalleg. dicit cū ministerio, ꝙ isto casu testamentum non dicitur iure factū, qd̄ proprie importat defectum solennitatis, ex quo à principio testm̄ est nullum: vt patet in l. j. p̄alleg. & in l. si quis legatum. ff. de fal. Vnde Paul. de Cast. hic posuit vnū intellectū ad istam l. videlicet ꝙ ideo testamētū interim valebat ante mortē filij, qa testamētum in quo filius est institutus sub conditione casuali, vel mixta, non est exhæredatus in cōtrarium euētum: ita demū est nullū, si filius hoc velit: scd̄m glo. in l. si pater. in vlti. gl. C. de insti. & c. Tu vide gl. in l. meliorem. quam ipse nō alleg. in l. suus quoq;. §. j. in ver. fecerit. j. de hære. insti. Vnde donec conditio prętendit, si filius nō declarauit testm̄ velle esse nullū, interim valuit testamētū: in extremo autē mortis articulo, qa iam deficit conditio, reperit p̄teritus simpliciter, non institutus sub cōditiōe: & ideo testamētū ipso iure efficit nullū: & ita dicit esse casum sing. hic. Tu autem aduerte, qa ista opi. pręsupponit, ꝙ exhæredatio hic fuerit nulla: qd̄ est manifeste cōtra tex. quē s. induxi. Scdò contra istā opi. arguo sic: Si text. iste intelligitur in conditione casuali, vel mixta, quæ possit impleri vltimo vitę spiritu: verbi gratia, si decē dederis Titio, cū forte Titius esset absens: tunc impossibile est dicere, qd̄ dicit iste doct. videlicet ꝙ ista conditio reperiatur defecta in extremo mortis articu. quia imo non reperit defecta, nisi post mortē: vt est casus in l. fi. de condi. insti. & in l. suus quoque. §. sed si filio. j. de hæred. insti. ergo filius viuens nunq̄ reperit se simpliciter p̄teritum: ergo non potuit succedere ab intestato. Nec potes dicere hic, vt dicit iste idē doctor in alio intellectu, de quo statim dicemus, ꝙ fauore filij, qui aliàs reperiret destitutus omni remedio, conditio ista habeatur p defecta ante mortē ipsius: licet de sui natura aliud esset, ex quo pōt impleri vltimo vitæ spiritu: nam ista cōsideratio haberet locū, qn̄ nō esset qd posset filio imputari. Sed in casu nostro posset imputari filio, cui nō declarauit saltē ante extremū mortis articulū, vel prius, velle ꝙ testamentū esset nullū, & sic succedere ab intestato: ergo non est inducenda ista specialitas, sicut videmus ꝙ ideo inducit ista specialitas, qn̄ filius est institutus sub conditione potestatiua, quę pōt impleri vltimo vitę spiritu: qa est quod sibi imputetur, cur cōditionē prius nō impleuit. Itē aduerte, qa si iste intellectus esset verus, non cōsideraret hic iurisconsultus, ꝙ filius decessisset cōditione pendente: quia etiā si cōditio iam esset defecta, adhuc ante filij declarationē testm̄ valeret: & si fili⁹ postea moreret, simil'r posset dici, ꝙ qa cōditio iā est defecta, succederet ab intestato: nisi forte dicas, ꝙ cōsideraret hic pēdētia cōditionis, nō quo ad validitatē testamēti, sed quo ad hoc, vt in extremo mortis articulo dispēsetur cū filio, vt cōditio habeat pro defecta: & per consequēs filius reperiatur simpliciter p̄teritus. Ista tamen opinio nō placet rōnibus præmissis, & etiā, quia reuera glo. s. allegatæ non dicūt, ꝙ testamentū non sit nullū ipso iure, nisi cū filius declarauit. Sed bene dicunt, ꝙ si filius vult implere aditionem, & succedere ex testamento, conualescit testamentū de iure ciuili ex æquitate: quia ex quo filius potest succedere ex testamento, si vult, non est ęquū ꝙ volente filio voluntas testatoris irritetur. Vnde videmus in simili, ꝙ si filius est institutus sub conditione turpi, est quidē testm̄ nullū ipso iure: vt l. filius. j. de condi. instit. & tn̄ si volūtariè vult succedere ex testamento, conualescit testamentū de iure ciuili: vt est casus not. in l. si quis testō. ff. eo. tit. & ibi per Bart. & per eundem in l. j. in vltimis verbis. ff. e. ti. Vnde gl. in l. sub conditione. s. eo. expresse determinat, ꝙ isto casu testamentum statim est nullum: & probat text. in l. Lucius. præallegatus. iuncta l. j. titu. proxi. Reiecta igitur ista opinione, fuit alia opinio, & alius intellectus ad tex. quem posuit Christophorus de Castelione, & sequebatur Rapha. vt refert hic Paul. de Cas. & iste intellectus est talis: Dicūt enim isti, quòd in princip. istius legis exhęredatio fuit valida, quia exhæredatus habuit cohæredem, vel substitutum. Et si quæris, quomodo testamentum destituitur in morte & filius succedat ab intestato? Respondent ipsi subtiliter: quia hoc testamentū, in quo filius est institutus sub conditione, & in defectum exhęredatus, valeat interim viuēte filio: nihilominus in extremo mortis articulo incipit esse certū, ꝙ filius nō poterat succedere ex institutione, ex quo nondum est impleta conditio, quando moritur, filio deficiet conditio omnino, quia hæreditas conditionalis non transmittit ad heredem: vt l. j. §. finautem sub conditione. C. de cad. tol. & l. si cū dies. j. quando dies leg. ce. Incipit etiā esse certum, ꝙ exhęredatio nō pōt cōualidare

lidare testm̄,quia eius effectus non poterit habere locum,nisi post mortem:ergo non valet,vel redditur nulla:vt l.fi.de condi.insti.Sed cur nō possit exhæredatio habere effectum isto casu,nisi post mortem,non declarant.Credo tamen eos intellexisse,vt patet ex dictis eorum præcedentibus,ꝙ viuente filio hæreditas nō poterit adiri per cohæredē:quia quousq; speratur testamentū rūpi,non potest adiri hereditas de iure ciuili,vt ipso iure expresse affirmant in isto casu:& est regula, quæ ponitur in l.ventre.j.de acqui.hæredi.& l.illud.j.de contrata.Sed ista consideratio,si sic intellexerunt,est falsa.Primò quidē,quia si ante emissionem vltimo vitæ spiritu deficit conditio, filius incontinenti reperitur exhæredatus:ergo cū illo tēpore non reperiatur præteritus,nec in ipso vltimo vitę spiritu,in eodem momēto potuit adiri hæreditas,& exhæredatio sumere effectum ante mortē filij.Præterea ad hoc vt exhæredatio valeat,satis est ꝙ hæreditas potuerit adiri in vita filij, licet non sit adita : vt dicit glo.tua vltima hic,& sequuntur cōiter docto.sed potuit adiri in vita filij,vt s.ostendi:ergo aditio secuta post mortem confirmauit eum. Præterea quòd ista opi.sit falsa,ostenditur manifesta ratione:quia aut filius fuit institutus sub conditione casuali,vel mixta,quæ poterat impleri vltimo vitę spiritu:aut sub ea, quæ nō poterat imperi vltimo vitæ spiritu. Si sub prima,tunc non potest esse certum,quòd filius non sit successur⁹ ex institutione,nisi post mortem:vt est casus in l.suus quoq;.§. sed si filio.& in l.fi.sæpe allegata .Si verò fuit institutus sub secūda,tunc cū ante mortē defecerit conditio,sequitur ꝙ filius reperitur exhæredatus multo ante mortem:ergo in illo spacio potuit adiri hæreditas,& testamentum conualidatur vnà cū ipsa exhæredatione.nec valet defensio,quam facit hic Pau.de Cast.ad istam opi.dum dicit,ꝙ speciale est fauore filij,qui reperitur omni remedio destitutus,sine culpa sua,ꝙ conditio quæ potest impleri vltimo vitæ spiritu,habeaṫ pro defecta ante mortem, & tamen habeatur pro defecta,quo ad hoc vt filius dicatur præteritus,non vt conualidetur exhæredatio.Quæ opi.non procedit,duplici ratione. Primò quidē,qa ꝙ conditio q̄ de sui natura non deficeret, habeaṫ hic ꝓ defecta in fauorē filij,& tamen quo ad exhæredationē non validādā,adhuc pēdeat: hoc non probatur aliquo iure,nec etiam ex isto text.qui non fundat se super fauore filiationis,nec sup aliquo iure speciali,sed super iure cōi,qa filius reperitur præteritus: & cū ratio text.possit stare , vt j.dicam: sine inductione alicuius specialitatis,q̄ sit contra regulas,non debet per subauditionem poni intellectus,qui inducat aliquid exorbitans à iure cōi:sicut dicimus,ꝙ repetitio qualitatis,per quā induceretur aliquid exorbitās à iure cōi,in dubio non videtur facta,vbi aliàs videretur, scd̄m gl.in l.talis scriptura.j.de leg.j.& est casus in l.vxori.§.vxor.j.de lega.iij.facit quod not.Bar.in l.prętor.§.eritq;.j.vi bono.rap.hic concurreret duplex spālitas circa idem , videlicet ꝙ cōditio q̄ nō deficit,habeatur ꝓ defecta, & ꝙ non habeaṫ pro defecta,ad hoc vt sit locus exhæredationi.cuius cōtrarium est de sui natura:quia deficiente conditione institutionis statim purificatur conditio exhæredationis facta in casu contrario : vt dicit tex.in simili in l.fi.in pe.respōsō.j.de condi.insti. & patet de se.Hoc aūt est cōtra regulas iuris:qa duplex specialitas æquè principalis non pōt concurrere circa idem:vt l.j.C.de do.promiss.Scd̄ò,quia isto casu filius non destituitur omni remedio:qm̄ si exhæredatio habuit effectum immediate ante mortē filij,& non prius,videṫ impeditus filius ꝑparare q̄relā trāsmittendam ad hæredes suos ex nimia breuitate tpis,quia mors fuit incontinenti secuta:ergo hæredi eius daretur institutio ad intentandam querelam ex clausula generali,si qua mihi iusta causa esse videbitur . Casus est no.qui probat cōclusionem in terminis secundū intellectum , quē ibi dat Bar.in l.qui duos.in prin.j.de reb.dub.Item aduerte quòd testamentum reddaṫ hic nullum,secundū istum intellectum,est:quia conditio reperitur defecta ante mortē filij,& sic filius reperitur præteritus.Sed hoc non est fundamentū iurisconsulti,qui dicit ꝙ filius ideo decedit præterit⁹,qa conditio pendebat,& non erat impleta,nec defecta:& ideo ponderat tex.ꝙ filius decessit pēdēte cōditione.Vnde ne aliquo mō destruaṫ lr̄a,nō placet ista opi.& maxime qa est cōtra ver.se.scd̄m cōem intellectū,in quo si filius est institutus ꝓ parte mō s.dicto,moriendo , pēdente conditione nō reddit testm̄ nullum,si succedit cohæres . Tu verò potes dicere,ꝙ tex.iurisconsulti stat ꝓprie:& tamē vera est decisio sua. Pro cuius declaratione est præmittendum,ꝙ filius institutus modo supradicto vere interim est p̄teritus,anteq; impleatur cōditio institutionis,vel exhæredationis:quia qd̄ est in cōditione,nō est in dispōne:vt l.si quis sub conditione.s.de testa.tut.vnde filius institutus vel exhæredatus cōditionaliter,non dicitur institutus propriè:lex tamen non curat de ista præteritione viuēte filio ꝑpter fauorē testamenti conseruandi:nā q̄diu pōt esse spes,ꝙ filius purificata cōditione possit succedere ex testamento,voluit lex deducere eam ad causam intestati,ex quo testator seruauit solēnitatem iuris,exhæredando filiū in contrarium euentum.Sed quando fili⁹ est constitutus in extremo mortis articulo,tpe illo quo immediate ꝓcedit extremū mortis, deficit spes, ꝙ tunc nō impleta conditione in extremo mortis arti.possit impleri:licet sit possibile conditionem in tali arti. impleri.Causa aūt cur deficit spes est,quia verisimiliter hoc non debet cōtingere,nec contingit vt in pluribus,†Spes autem,quæ est possibilis, & non verisimilis,non debet attendi:vt est casus not.& ibi per Barto. in l.qui habebat,j.de leg.iij.& in l.legata inutiliter.§.j.j.de sup.leg.& hoc dicit Io.de Imo.licet ista iura non alleget in l.si filius qui in potestate.s.e. Deficiente ergo spe,quia filius reperitur præteritus,non propter defectū sed quia conditio pendet, testamentum erit nullum ipso iure.Nec obstat si dicas,ex quo non est verisimile conditionē impleri,cōditio debet haberi ꝓ defecta,& sic debet confirmari exhæredatio,sicut in l.qui habebat. res habeṫ perinde,ac si esset testatoris:qa rn̄deo,ꝙ exhæredatio facta in vnum casum,videlicet cū cōditio verè defecerit,nō debet trahi ad casum fictū,cū sit odiosa,& regulariter nō debeat extendi:vt l.cōmodissime. & l.cū quidā s.eod.& bene facit tex.cum ibi not.in l.iij.§.hæc verba.ff. de nego.gest.Non obstat huic meo intellectui text.in l.istius.in vltimo responso.qa licet secūdū cōem intellectū obstaret,& tn̄ verè ꝓsequendo intellectū meū non obstat,qa tex.in vltimo responso nō dicit,ꝙ in sequēti casu testm̄ valeret dato cohærede:nec ad hoc vadit dictio aduersatiua, aut posita in tex.sed ad id qd̄ tacitè subintelligitur in primo responso,videlicet ꝙ sicut filius institutus sub cōditione casuali vel mixta insolidū, dummodo exhæredetur à substituto:vt tex.dicit in l.si libertus.§ .existimo.j.de bo.lib.& in l.suus quoq;.§.si filio.de hęred.insti.ita si instituatur in parte,& in alia media parte detur sibi cohæres.Et iste intellectus melior vr̄,videlicet ꝙ in primo casu habuerit substitutum.In secundo cohærede pōt etiā dici,ꝙ in primo casu habuerit cohæredē pure institutum duntaxat:in secundo aūt,vel cohęredem institutum non purè,post mortē duntaxat,scd̄m intellectum glo.quem defendit Bal.vel cohæredem institutum,vt post mortē,& etiam alium cohæredem pure institutū:vt intelligit Ia.de Arc.& Bar. ¶In gl.vlti.posita super verbo, hæredeibi:in puncto mortis filij &c.hæc gloss.relata ad text.vult,quòd conditio q̄ debebat impleri post mortem, censeatur impleta in vita filij,vt hęres institutus possit adire hæreditatē viuente filio,& ex aditione validare exhæredationē,& consequenter testm̄.Et licet ista glo.cōiter reprehēdaṫ à doc.Bal.tamen etiam cōsequens arguit ex ea ad nota.q.& in effectu vult, ꝙ si testator reliquit vxorē vsufructuariam oīum bonorum, & post mortē eius instituit aliquē hæredē,qa vsusfructus non possit deberi,nisi adita hæreditate:vt l.j.§.libertatibus.C.de cad.tol.& si ex proprietate verborū hęreditas non possit adiri in vita vsufructuarij in effectu remoueatur ista conditio de medio , vt valeat legatum vsusfructus , & hæres censeatur pure institutus.Et hanc eandem opinionem secutus est in l.hęreditas ex die.j.de heredi.insti.vbi dicit,ꝙ testator videtur distulisse hęredem post mortem solum respectu eius,quod cōtulit vxori.j. vsumfructū.sed respectu iuris hęreditarij non videtur distulisse.Sed in l.extraneū.de here.insti.dicit,ꝙ conditio nō remoueatur de medio, sed vxor admittetur ad legatū vsusfructus de facto, & poterit occupare propria autoritate,ex quo possessio vacat:iuxta not.in l.nō est dubium. C.de leg.vel poterit implorare officium iudicis,vt consequatur facultatem vtendi & fruendi:alle.tex.in l.mulier.§.si quis seruum.j.de condi.instit. in l.id quod pauperibus.in xiij.q.C.de episco.& cle.ipse considerat duos casus.Nam si vxor instituitur in vsufructu,tunc dicit ipse,quòd quia nullum habet,vel sperat habere cohæredem in vita,trahit ad se totū ex iure accrescendi:vt l.j.§.si ex fundo.j.de hære. insti.efficieṫ ergo hæres in totum,secundū eum,& post mortē suam institutio directa facta de alio conuertetur in cām fideicōmissi,ita ꝙ hæres vxoris restitueret ei hæreditatem retenta quarta:quia quando substō facta directo nūq; pōt habere locū,vt sit,cōuertiṫ in fideicōmissariā:vt l.ex facto.i.prin.j.ad Treb.& l.verbis ciuilibus.vbi per gl.& doct.j.de hære.insti.de quo dicetur plenius in vl.arti.qō.Si verò simplr̄ reliquit vsumfructū vxori, non titulo instōnis:& tunc dicit tenendū esse,qd̄ hic dixit,vel qd̄ dixit in l. extraneū.palle.Et ꝙ non remoueatur conditio de medio,sensit ipse idem Bal. in l.si quis hæres instituatur.in prin.j.de hære.insti.nō tn̄ ibi determinat vtrū legatū valeat.Ang.aūt in l.miles ita.in prin.j.de testa.mili.& refert do.me.in quodā suo cōsilio,dicit ꝙ licet hæreditas nō deferatur hæredi, nisi post mortē,pōt tn̄ hæres intentare bono.pos.scd̄m tab.iuxta not. in d.l.si qs hæres.& in l.ij.§.si sub cōditione.j.de bo.pos.scd̄m tab.ꝑ quā cōfirmabunṫ legata,sicut si esset adita hæreditas.Bal.aūt in l.si seru⁹. §.j.j. de vulg.& pup.vr̄ confirmare opinionē hic positam.Cui expresse cōtradicit Ioā.de Imo.hic,& in l.hr̄ditas ex die.palle.Pro declaratione huius vtilissimę q.īcipiēdo ab articulo magis dubio cōsiderādi sunt tres casus. Nā aliqn̄ testator reliqt vxori vsumfructū bonorū suorū . aliquando instituit vxorē in vsufru . aliqn̄ instituit vxorē in hr̄editate in vita,& post eius mortē instituit alium.Circa primum dicendū est,ꝙ illa via quam posuit Bal.in l.extraneum.præalle.satis posset defendi de iure,si non inueniretur alia via, quæ nimis exorbitaret à reg.iur.posset autem defendi isto modo:quia non videtur esse differentia,siue legatum vsusfructus non valeat ex incapacitate personæ cui fit:siue nō valeat,quia certo tempore non possit causari tale ius:sed quando relinquitur vsufruct⁹ penit⁹ incapaci talis iuris,vt saluet̄ dispō testatoris,capimus nomē vsufruct⁹ ꝓ vsufru.id est,pro facultate vtēdi de iure cōcessā:vt eleganter declarat Bal.in l.j.C.de his quæ pœ.no.in q.de vsufru.relicto monacho. & tenet Bar.no.in auṫ.excipiṫ.in fi.C.de bo.mater.facit optime quod ipse idem no .in auṫ.ingressi.C. de sac.san.ecc. Ergo vr̄ similiter in casu nostro, ꝙ mulier cui nō pōt aliquo casu cōpetere verus vsusfruct⁹ ,videaṫ cōsecuta à testatore quādā facultatē vtēdi ꝑ facto, ꝓ qua pōt sibi cōpetere officiū iudicis: vt dicit Bal.& est gl.no.i l.Aql.Regul⁹.ff.de dona.& ibi p Bar.

quę quidē mera vtēdi facultas non regulatur secū dū regulas iuris vsusfructus: vnde potuit cōpetere quocunq; tēpore ex volūtate testatoris, & ante aditam hæreditatē. Et ꝙ nō regulatur secundū materiā vsusfructus, tenet Bar. expresse in l. cotē. §. qui maximos. ff. de public. vbi dixit, ꝙ pro ista facultate vtendi nō tenetur quis cauere, sicut pro vsufructu. Sed contra istud dictū facit: quia simili ter percipit hanc facultatē iure legati, dato ꝙ ista facultas cōpeteret sibi ipso iure: nihilominus non deberet posse ea vti, nō adita hæreditate: quia ita est in alijs legatis, quæ acquiruntur à tēpore mortis: vt l. si tibi homo. §. cùm seruus. & ibi per doc. j. de lega. j. Vnde dicit Bal. in l. j. in fi. primæ colū. C. de vsuris & fructi. lega. ꝙ si legatarius percipit fructus rei legatæ ante aditam hereditatē, tenetur illos restituere hæredi: allegat glo. in l. nihil. §. fi. j. de legatis primo. super ver. post aditam. nisi hæres fecit morā in adeundo. Sed ad hoc respondetur, ꝙ testator sciendo non posse adiri hæreditatē videtur voluisse, ꝙ mulier posset vti re legata ante hæreditatē, aliàs dispensatio esset inutilis. Hoc autē videtur posse inducere testator, si vult, sicut econtra potest inducere, ꝙ nō acquiratur dominium, nisi ab adita hæreditate: vt l. in conditionibus. §. j. j. de cō. & demon. quē tex. adducit Bar. in l. iij. j. de lega. j. dum vult, ꝙ licet legatū factū per ista verba, si hæres adiuerit hæreditatē, sit purum, & transmittatur ante aditam hæreditatem: hoc est verum, nisi testator velit, ꝙ illa verba faciant conditionem. Vnde dicebat Bal. no. in l. fi. C. de vsu, & fru. lega. ꝙ quando testator dat licētiam legatario capiendi rem propria autoritate, tunc acquirit fructus rei non adita hæreditate. & ista licentia secundū Bal. videtur competere vxori in isto casu, vt ipse no. in l. id quod pauperibus. præallegata. Confirmatur ista conclusio per tex. quē ego reputo singularē in l. vsusfructus. §. pe. j. quando dies leg. ce. vbi probatur, nō destruendo literā, ꝙ valet legatū factum filiofami. cū hac qualitate, ꝙ sibi debeat solui: quo casu non acquiritur patri, vt ibi dicit tex. idē ius non pōt acquiri filio, secundū illa tēpora: vt declarat ibi Bar. est ergo necesse intelligere, vel ꝙ ibi legatum fuerit datum sub conditione, si filius efficeretur sui iuris. & hoc tenet ibi Bart. vel si non vis diuinare ad textum, quòd legatum in filio saluetur per merum vsum facti. Confirmatur ista conclusio, quia in contractibus videmus à simili, quòd si venditur vel donaṫ vsusfructus ab vsufructuario, quia ipsum ius vsusfructus non potest transferri, videbatur sub nomine vsufruct. donata vel vendita facultas facti, quæ dicitur facultas vtendi de iure, nō ipsum ius vsusfructus: ita probatur in l. necessario. §. fin. de peri, & commo. rei vendi. & in l. si vsusfructus. ff. de iur. dotiū. Et plene declarat Barto. in d. §. qui maximos. & in disputatione inci. publicanus quidam. Et licet ista via posset defendi de iure, est tamen alia melior, & magis iuridica: quia possumus dicere, ꝙ testator per ista verba, instituo Titium post mortē, non videatur induxisse conditionē, sed solū apposuisse dilationē heredi, id est distulisse hæredē à perceptione vsusfructus, quousq; vxor viueret. Quòd autē de iure hoc posset dici, probatur: quia ego video aliàs, ꝙ licet dispositio collata in certū tēpus coniunctum cū incerto euentu, faciat conditionē: verbi gratia, lego tibi decem, cū factus fueris pubes: vt probaṫ in l. si cui legetur. §. j. j. de leg. j. tamen aliquando ex coniecturata mente testatoris iste euentus incertus non facit conditionē, sed simplex tēpus: vt l. Seius Saturninus. & ibi probaṫ. j. ad Treb. Sicut ergo in illo casu dispositio quæ regulariter inducit conditionem ex præsumpta mēte testatoris restringitur: ita dicemus, ꝙ in isto casu testator instituendo hæredē post mortē videtur potius distulisse emolumentū acquisitionis vsusfructus, ꝗ̄ induxisse conditionē, ne aliàs videatur elegisse viā, per quā dispositio sua fit nulla: contra l. Gallus. §. quidam recte. j. eo. & l. iij. & qđ ibi not. j. de testa. mi. Et sine dubio, si testator ita dixisset, relinquo vxorem meā vsufructuariam, & cùm fuerit mortua, instituo Titium: istud dictū esset verum per iura prędicta. Nec obstat, ꝙ ll. illæ loquantur, qn̄ conditio inducitur per appositionem tēporis certi. Vnde aliud videtur, si inducatur per appositionē tēporis incerti, quæ facilius inducit conditionem, & fortius: vt patet ex notatis per Barto. in loco allega. & in l. j. in ij. char. j. de conditioni. & demonstra. quia ad hoc respondeo, ꝙ quāuis inducatur fortius conditio per tēpus incertū, non tamen pōt negari, ꝙ conditio incerta per illa verba significat principaliter tempus, & secundario conditionem: vt l. si Titio. j. quādo dies leg. ce. & dicit Barto. no. in l. j. præalleg. ꝙ conditio quæ importatur per eum, est tacita, & non expressa: quòd ergo tacitū tollatur ex tacita mente testatorum, hoc est satis conueniens, & regulare: vt l. precibus. & quod ibi not. C. de impub. & alijs substi. Vt ergo testator videatur voluisse dispositionem suā, quæ est fortis præsumptio in iure, dicemus ꝙ ista verba significabūt tēpus, & nō conditionē: & hoc est qđ dicit no. Bal. in l. si pater. C. de insti. & sub. vbi voluit, ꝙ qn̄ filius instituitur adiecto tēpore incerto, an & qn̄ de sui natura sine dubio faceret conditionē: nō tamē fit conditio, sed dilatio sola, vt saluet testamentum: loquiṫ tamē in casu nō omnino simili, quia ibi saluatur totū testamentū, hic solū legatū: qđ tamē dixi, puto esse verū, etiā in casu nostro. Sed tn̄ ☞ dubiū† relinquitur, quid si hæres instituitur per ista verba, & post mortē vxoris instituo Titiū. nā Bart. in loco s. alleg. videtur velle, ꝙ idē importet dictio, postea,[a] & dictio, si ita, ꝙ per eam significetur cōditio principaliter, & nō tēpus: quo casu nō reperitur ꝙ cōditio tollatur de medio, & facit simplicē dilationē, nisi fauore libertatis: vt l. fideicommissaria libertas. §. etiā. ff. de fideic. liber. Sed hoc dictū non placet ibi Io. de Imol. & merito, quia tex. quē alleg. Bart. pro differētia inter, cū, & postea, facit cōtra, maxime iūcta glo. dicit eīm text. in l. inter illā. ff. de ver. sig. ꝙ inter duas dictiones est differētia breuioris dilationis, seu tēporis: ergo sequiṫ ꝙ vterq; significat tēpus principaliter. quod Barto. negat. Et istud est verum, & probatur in l. quoties. §. si quis ita. j. de hære. insti. vbi tex. dicit, ꝙ si relinquitur seruo libertas: & postea hæreditas remoto verbo, postea, de medio, habet seruus simul libertatē & hæreditatē. Dictioni ergo, postea, quæ ibi præcedit, apponitur dictio significans tempus, non puritatem relicti: ex quo datur intelligi, ꝙ dictio, postea, tēpus significat: nam si principaliter conditionem non significaret, non diceret iurisconsultus, ꝙ hæreditas deberetur simul, sed quòd deberetur purè sicut libertas: & hoc est secundū regulā, quam ponit Barto. in l. j. de condi. & demon. vbi dicit, quòd conditiones importatæ per aduerbia tēporis significant principaliter tempus. & de ista dictione vide per Bartol. in l. quibus diebus. §. Termilius. de conditio. & demonst. Confirmatur ista conclusio: quia ex quo verba possunt aliquo modo significare tempus, & non conditionē, debent ita intelligi, vt valeat dispositio, sicut ecōtra quādo dispositio prima facie est pura, subintelligitur conditio, si verba possunt aliquo modo adaptari, etiam impropriè: vt l. vbi pure. in princip. j. ad Trebel. & l. fideicommissa. §. si filio. & ibi per Barto. j. de legatis iij. facit optime tex. singula. in suo dicto in l. epistola. §. fina. j. ad Trebellia. & quod ibi nota. Bart. & ista via videtur magis iuridica, ꝗ̄ precedens, & magis ꝗ̄ via do. Ang. quam posuit in l. miles ita. §. & quia diximus. s. alleg. dum voluit, ꝙ per acceptationē bo. poss. secundū tabul. confirmaretur legatum vsusfruct. Nam do. meus, & bene in consil. præalleg. illa bono. pos. nō tribuit ius pendente conditione, nisi quo ad hoc vt hæres fungatur officio cura. bono. vt plene declaratur in iuribus præallega. Ista conclusio satis clare videtur probari in l. sub conditione. in fi. j. de bono. poss. secundū ta. per quē tex. dicit ibi Bart. ꝙ pendēte conditione, licet sit data bono. poss. s. tn̄ res nō diciṫ adhuc esse in causa testati, imo cōfirmātur legata, vel infirmātur ex euentu. Tex. tamē innuit ibi satis clare, ꝙ ante impletā conditionē legata non præstantur, sed si cōfirmantur per bo. pos. dato ꝙ esset resoluēda in defectū conditionis, nihilominus possent interim peti, & deberent præstari præstita cautione de restituendo legatum in casu deficiētis conditionis: vt l. iij. §. si legatarius. j. si cui plus quàm per l. Fal. & l. fina. C. de petitio. heredi. Illud etiam non placet, qđ dicit do. me. in consi. suo, dum vult, ꝙ testator relinquēdo vsumfruct. modo prędicto videtur velle, ꝙ legatū debeaṫ nō adita hęreditate, ex quo cōfert in tempus, quo nō pōt adiri hæreditas: sicut diximus secundū eū, ꝙ quia testator prohibendo Falcidiā, scit hęreditatē nō esse verisimiliter adeundā, vel saltem pōt cogitare, ꝙ nō adibitur: ideo vellet, ꝙ legatum sine aditione pręstetur, secundū Bar. in l. nemo pōt. j. de leg. j. & in auṫ. sed cùm testator. C. ad l. Falci. & in l. eam quā. C. de fideicom. & in l. pactum in heredem. ff. de pactis. Nam prima intentio Barto. in locis prędictis non fuit ista, licet Bald. hic videatur eam referre in l. tanꝗ̄. pręallega. non enim quia testator voluerit, ideo prestatur legatum non adita hęreditate in illo casu, sed quia lex hoc concessit ex causa particulari, vt plenius impleret voluntas defuncti: vt dicit text. in l. si sponsus. §. si maritus. s. de donatio. inter virum & vxorem. Sed in casu nostro non adest illa ratio: quia est quid imputetur testatori, cur non instituit heredem, vt debuit: & pręter casus, in quibus hoc ex causa conceditur à lege, non est dicendum, ꝙ testator possit disponere contra dispōnē l. & maxime in isto casu: quia vsusfructus nō cedit nisi adita hæreditate particulari, ex ea ratione: quia vt cōstituatur vsusfructus, requiriṫ ꝙ constituēs, & ille cui constituitur possit frui vnus

a ¶ Dictio, postea. Ad de an sit differentia inter dictionē, postea, & pōt: vide per doc. l. fructus. in fi. ff. sol. ma. licet ista dictio bis posita in tex. denotat interuallū: vt l. non erit. in §. fi. ff. de iureiu. tex. in l. iusgentiū. in §. quinimo. in fi. de pac. l. quoties. in §. si quis ita scripserit. & ibi doct. ff. de hę. inst. Barba. in c. potuit. in v. col. de loca.

vnus, videlicet causaliter, & alius formaliter. Qđ ergo hæredi
tas iacẽs, quæ naturaliter nõ põt frui, fingaẽ frui, non põt indu
cere homo, qui non põt fingere. l. si forte. in princ. j. de castrẽ.
pecu. & per Bar. in l. si is qui pro empt. circa princi. j. de vsuca.
Vñ ista opi. non placet. Dicit tñ singulariter in consi. suo clj.
ꝙ si vxor in casu nostro est relicta dña, & vsufructuaria, tũc
ista verba nõ important simplicẽ vsumfructũ, sed habet vxor
electionẽ, ꝙ si velit succedere in proprietate, sit hæres, & resti
tuat post mortẽ hæreditatẽ instituto detracta Trebellianica.
per l. si Titio vsusfructus. j. de vsufr. leg. Quid ergo dicemus,
si vxor velit eligere ius vsusfruct⁹? Certè casus esset magis du
bius: ex quo tamẽ testator dedit ei facultatẽ eligendi, poterit
dici idẽ qđ suprà diximus. ¶ Circa secundũ articulũ cõcludiẽ
breuiter, ꝙ opi. Bal. & Ange. in locis præallegatis nõ videtur
probari iure: hic em̃ institutus in re certa, qui nullum habet,
nec sponte haberet hæredẽ, trahit ad se totũ. In casu tamen
nostro non sumus in illis terminis: quia & si nõ speret habe-
re in vita sua, satis est quòd speret habere hęredem tempo-
re hæredis sui. Vnde cùm ll. simpliciter dicant, quòd institu-
tus pro parte purè nullo modo occupat partẽ instituti sub cõ
ditione, cõditione pendẽte secũdũ gloss. quæ hic approbatur
cõiter in l. ij. §. si quis hæ. pe. de quo vide Bar. in l. plene. §. si cõ
iunctim. j. de leg. j. & Ang. & Moder. in l. si quis ita senserit.
j. de hære. insti. Multofortius videtur innuere, ꝙ institutus in
re certa, qui habet minus ius, quàm institutus in quota, inte-
rea nõ trahat ad se totũ. Vnde Io. de Imo. posuit aliã opinio-
nẽ, concludẽs ꝙ quia institutus in re certa põt occupare rẽ ꝓ
pria autoritate, & aditione eius cõfirmaẽ testm̃, secũdũ Bar.
in l. ex facto. la grande. de hære. insti. vxor adeũdo poterit vti
& frui. & mortua ipsa, si institutus repudiauit hæreditatẽ, re-
tro cẽsebitur vxor fuisse hæres. si verò adibit hæreditatẽ, re-
tro cẽsebitur vsusfructus perceptus adita hæreditate: quia adi
tio retro fingitur: secundũ l. hæres qñq;. j. de acqui. hære. Sed
istud dictũ videẽ aliqualiter dubiũ, qñ ista retrotractio respe
ctu vsusfructus iam extincti, iam videtur nõ posse fieri, qñ de
ficit extremũ habile à quo. Casus est not. quẽ ibi not. Bar. ad
hoc in l. cũ quis. §. si hominẽ. j. de sol. & no. idẽ Bart. in l. quo-
ties. in fi. j. de noua. Ad hanc rationẽ difficilẽ cõtra dictũ Ioã.
de Imo. §. in secundo articulo. saluãdo dictũ eius potes respon
dere, ꝙ reperitur extremũ habile, tã respectu personæ, q̃ re-
spectu rei, quæ principaliter venit in consideratione, & cuius
respectu inducitur fictio translatiua: nã reperitur persona ha-
bilis, id est hæres, qui põt adire, & etiã ipsa hæreditas, quę de
ferẽ, sup qua aditio principaliter retrotrahiẽ. Licet ergo vsus
fructus nũc nõ sit in rerũ natura, satis est ꝙ ipsa hæreditas sit
in rerũ natura: nã qđ principaliter intẽditur, debet attẽdi, nõ
qđ in consequẽtiam: vt l. j. §. si te rogauero. ff. dep. Et ad intel
lectũ istius vide omnino qđ sing. tradit Bal. in l. apud hostes.
in j. col. C. de suis & leg. ¶ Circa tertiũ articulũ dic vt hic p Io.
de Imo. cui adde qđ not. Ang. & Bal. in l. si ex pluribus. §. si
pars hære. peta. vbi referentes dicta Martini de Fano, conclu-
dunt idẽ qđ Bal. in l. hæreditas ex die. j. de hæredi. instituẽ. &
in l. miles ita. §. j. præallega. Et ista opi. est verissima, quia pro
ea est casus clarus cũ glo. in l. verbis ciuilibus. præallegata. &
Instit. de pupil. subst. §. fina. & not. præcipue tex. in d. l. ver-
bis. qui probat tertium membrũ hic positũ per d. Ioã. videli-
cet ꝙ in dubio secundus institutus post mortè alterius nõ vi-
detur vocatus vt cohæres, ne fiat contra voluntatẽ defuncti;
& hoc tene, qcquid dixerit Ang. in d. l. hæreditas ex die. Hoc
autẽ scias, ꝙ si diceretur, ꝙ secundus institutus post mortẽ pri
mi posset succedere mortuo primo directo, sicut dixit Ang.
iste nõ diceretur substitutus primo hæredi: & ideo legata reli
cta à primo hærede, non viderentur repetita ab isto, sicut vi-
dentur repetita à substituto. Casus est not. & ibi glo. ordi. in l.
quęrebatur. §. j. j. de testa. mi.

Filiusfamilias. Si mortuo auo filius recidit in potestatem patris, rumpit testa
mentum, cùm sit præteritus: secus si sit institutus, vel exhære
datus. hoc dicit. Primò ponitur thema, & quæstio. Secun-
dò ibi: non quidem. arguit pro parte negatiua. Tertiò ibi:
sed tamen. arguit pro affirmatiua, & decidit. Quartò ibi: sed
4 si habes. ponit nouum casum, quem bene declarat. ¶ † Primò
no. ibi: & cùm militare desijsset &c. quòd cessante causa priui
a legij[a] cessat priuilegium. Vides enim hic, secũdũ intellectum
Bart. & communẽ, quòd licet præteritio militis facta de filio
scienter habeatur pro exhæredatione: vt l. sicut certi. & l. si
cum vel in vtero. C. de testamen. milit. hoc priuilegium non
durat, nisi durante militia: supple, & anno post militiam com
pletam: vt l. quod dicitur in princ. j. de testamen. mili. Sed qui
dam Moder. hic videntur dare nouum intellectum ad istum
text. dicunt enim, quòd si iste filius decessisset tempore mili
tiæ, in casu nostro, præteritio militis non haberetur pro exhę
redatione: quia tempore quo miles fecit testamentum, filius
eius non erat in eius potestate, & sic non debebat ab eo insti-
tui, vel exhæredari, cùm non esset sibi suus heres: vt l. filius. j.
de testa. milit. Ex quo dicto limitaretur multum singulari. l. si
cut certi. præallegata. videlicet ꝙ non haberet locum in filio
præterito, qui tempore testamenti conditi non erat suus mi-
liti. Sed hoc videtur primò contra intentionem istius literæ,
quæ ponderat, ꝙ miles desierat militare: qđ non esset ponde
randum, si hoc esset verum. Præterea videtur contra text. in
l. qui iure militari. cũ l. seq. j. de testa. mili. vbi probatur, quòd
sicut animus militis in genere, qui voluit quẽcunq; nasciturũ
esse exhæredatum, facit vt posthumus, qui est in ventre, cẽsea
tur exhæredat⁹: ita etiam operetur, ꝙ ille qui agnascitur ciui
liter patri de nouo, vel per arrogationẽ, vel quia filius subtra-
hatur de medio cẽseatur esse exhæredatus. Sed cùm miles ha
beat tunc animum in genere, vel sciẽter pręte reat filiũ, ista pro
cedunt à pari: vt patet in d. l. sicut certi. & l. si cùm vel in vte-
ro. ergo verior videtur opinio Barto. qui dicit, ꝙ in milite etiã
in casu nostro præteritio facta scienter habeatur pro exhære
5 datione. ¶ † Secundò no. quatuor modos, ex quibus aliquis de
nouo post testamentũ agnascitur testatori, & dicitur posthu
mus: de quibus vide in l. posthumorum. j. tit. proxi. in rub. C.
de posthu. hære. insti. & tene mẽti vnã glo. sing. quæ ponit v-
num casum, in quo nepos, qui habet patrẽ & auum nulli co-
rum agnascitur, licet superueniat post mortẽ vtriusq;: & hoc
est, quando pater & auus simul moriantur, ita ꝙ non apparet
quis prius decesserit: ita dicit glo. no. in l. si filius. in fi. j. de te-
sta. mili. Vnde l. ꝙ de pariter. in princip. j. de reb. dub. quę di-
cit, ꝙ in dubio prius pręsumitur decessisse debilior, nõ habet [a]
6 locũ quo ad suitatẽ ĩ nepote. qđ est valde nouũ dictũ. ¶ † Ter
tiò no. ibi: ꝙ nullus &c. ꝙ mutatio quæ fit ex ordine natura
li, inducto ex dispositione iuris, non facit aliquem videri no-
uum hominẽ. Vnde dicit glo. quã adducit hic Bal. Instit. de
ca. dimi. circa prin. ꝙ ille qui liberatur de potestate naturali-
ter, nõ dicitur capite diminutus. Et per istũ tex. potest decidi
elegãs q. quã ponit Guil. de Cu. & Bal. post eum in l. memi-
nisse. ff. de offi. proc. & lega. vbi dicunt, ꝙ qñ prorogatio offi-
cij fiet à l. ipso iure, absq; noua electione, & nouo consensu,
semper dicitur vnũ officiũ, & non duo, quia mutatio fit ipso
iure ex iuris dispositione, sicut hic ex naturali ordine à iure ap
probato, sine facto hominis. Dicit tamen alibi Bal. singulari-
ter, ꝙ dicitur vnũ officiũ in materia fauorabili, nõ in materia
odiosa. Vnde si potestas non põt agnoscere de maleficio com
misso, durante officio suo post finẽ officij non poterit cogno
scere in officio prorogato per reformationem, vel statutũ po-
puli: ita not. ipse in l. si à te. C. de pact. inter empto. & vendi.
Contra quam differentiam facit iste tex. qui in mutatione sta
tus, quæ fit sine facto hominis, facit videri eandem esse perso
nam, etiam quo ad actum exhæredationis, quæ est odiosa: vt
7 l. cùm quidam. §. eod. ¶ † In gloss. super verbo, loco. ibi: qua-
tuor modis &c. Adde secundùm Ioan. de Imo. quintum mo
dum agnascendi, per quẽ rumperetur testamentum, nisi agna
cens rumperetur institutis: & iste est, quando quis prius fecit
testamentum. deinde est ingressus monasteriũ: de quo in auẽ.
si qua mulier. C. de sacro sanctis eccle. & plene dixit in l. j. §. de
test. Adde tamen secundũ eũ, quia si testator instituisset mo
nasterium ante ingressum, non cogitans de ingressu, testamẽ
tum non rumperetur postea per ingressum: vt videtur proba
ri in isto tex. secundũ eũ. Et certè satis bene probatur hic, qñ
monasteriũ esset institutũ, vel insolidum, vel in parte, in qua
verisimiliter fuisset instituẽdũ, si fuisset cogitatũ de ingressu:
sed vbi testator fuisset verisimiliter plus relictur⁹, tũc aliud vi
dereẽ dicendũ, nec probareẽ sua cõclusio hic: de quo tñ dic vt
in locis præal. ¶ In glo. posita super verbo, facto. ibi: maxime
subaudi. ista solutio reprehẽdiẽ per aliquẽ: quia vt credo non
viderũt doctores solutionẽ magis idoneã ad cõtrariũ. Sed qa
ista solutio est cõtra mentẽ tex. & destruxit tex. subaudiẽdo:
iõ tu dic subtilius, & melius, ꝙ si in l. filio quẽ pater. §. si hæ-
res extraneus. institut⁹ fuisset adoptatus in loco filij, institõ red
dereẽ nulla ipso iure: qa ex facto hoĩs videreẽ iste institutus fa
ctus nouus homo. & ita loquiẽ iste tex. à contrario sensu. Sed
qa ibi heres institutus fuit adoptatus loco nepotis, ideo nõ ir-
ritaẽ institutio: quia cum fuit adoptatus, adhuc viuebat filius,
vt dicit ibi tex. & postea mortuo filio successit in locum filij,
& factus est suus, Vñ patet, ꝙ immediate mutauit qualitatẽ
ex dispositiõe iuris. i. qa mortuo filio successit in locũ eius: im
mediate aũt ex facto hominis, qa fuit adoptatus in nepotẽ. Et
ideo in illo casu nõ dicitur hęres mutasse qualitatem ex facto

[a] ¶ Cessante cã priui legij. Adde text. in c. cum cessante. de appel.

hominis, sed ex ordine iuris, sicut in tex. nostro: nã dispositio quæ immediate inducitur à lege, dicitur ordinatio legalis, licet inducatur mediatè ex facto testatoris: vt est casus in l. interdũ. §. pater. in verbo, potestate iuris. j. de hæ. insti. & no. in l. si in testamẽto. j. de vulg. & pupil. & bene facit tex. & quod ibi no. in l. sed si plures. §. in arrogato. j. de vulg. & pupil. & in l. in lege cẽsoria. j. de ver. signi. in quibus probatur, ꝙ causa immediata debet attẽdi. Et ista solutio sic declarata facit contra ea quæ tradit Bart. & doct. in l. si constante. in prin. s. solu. matri. & in l. certi iuris. C. loca. in illa q̃o. vtrum minor obligetur obligatione legali, quę inducitur ex facto ipsius præcedente: de quo tamen dic vt ibi.

Si quis ex certa. Limitata dispositio limitatũ parit effectum. Vel sic, & magis ad textũ: Institutio facta de posthumo nascituro ex certa ☞ vxore non complectitur natum ex alia. ¶ † No. ꝙ licet institutio facta aliquando de vna persona trahatur ad aliam: vt l. Titius. §. Lucius. s. eo. q̃n tamẽ persona designatur per vnã demonstrationẽ, quæ nullo modo potest conuenire alteri personæ, tunc non extenditur ad aliam.

Si quis ex eo. Valet institutio facta de posthumo de quo potest esse honesta spes, ꝙ possit ex testatore nasci: & quando duo posthumi sunt instituti ex partibus, vnus solus nascens est hęres insolidum, si nõ habet cohęredẽ, vel substitutũ non nascenti. Secunda est ibi: veluti exẽplifica thema. Tertia est ibi: nemo. vbi decidit, ꝙ in vno ex exẽplis s. expressis. Quarta ibi: & generaliter. vbi infert ad decisionẽ vniuersalẽ dubij. Vltima ibi: q̃d autẽ. vbi ponit nouum casum, & bene respondet. ¶ † Primò not. ibi: quãdo Titia ancilla. ꝙ de iure ciuili[a] matrimoniũ cõtractũ cũ seruo vel serua, nõ valet. l. si serua. ff. de iure do. & l. cum ancillis. C. de incest. nup. De iure autẽ canonico valet matrimonium, si sciẽter contrahatur cum serua vel seruo: vt in c. j. & ij. de cõ ☞ iug. seruo. de quo dic vt ibi. ¶ † Secũdò no. ꝙ de iure ciuili matrimonium non poterat cõtrahi à tutore, vel filio eius cum pupilla, nisi excessisset xxv. annos, & etiã annum vtilẽ, & esset reddita ratio tutelæ: de quo in l. nõ solum. per totã l. ff. de ritu nup. & in l. j. & per totũ tit. C. de interdi. ma. Vtrũ aũt de iure canonico hoc procedat, dicit Ioan. de Imol. recurrẽdo ad summã Io. And. quã fecit de matrimonijs, & sponsalibus: & ad not. in c. j. de cogna. leg. Tu vide glo. xxx. q. iij. c. j. quæ decidit, ꝙ hodie valet matrimonium. & hanc allegat do. Abb. Moder. in rubri. de cogna. lega. & credo quòd sit verissima: & eam tenet Barto. in l. j. C. de interdi ct. ma. Et probatur ratione, quia interdictum de matrimonijs & sponsalibus est prohibitorium: vt in c. cũ apud. extrà, de spon. Vnde qui non reperitur prohibitus, censetur habilis. Nec attenditur dispositio iuris ciuilis in hoc, nisi quatenus est expresse approbata à canone, quia lex disponit super spiritualibus, in quibus nullam habet potestatem. xcvj. di. c. bene quidẽ. & in c. ecclesia. extrà, de const. & ita distinguitur per doct. in l. priuilegia. C. de sa☞crosan. eccle. & in c. j. de no. ope. nuncia. ¶ † Tertiò no. & tenementi, quòd prohibitio quæ fit durante minori ætate, habet locum etiam anno vtili, vel quadriennio constituto ad petendam restitutionem, vbi est eadẽ ratio in vtroq; tempore. Concordat text. in l. si patris. C. de interdict. ma. quem ibi no. Bal. ad hoc. in contrahendo tamen ista tempora non sunt paris potentiæ, quo ad obtinendam restitutionem in integrum: quia contrahens intra annũ vtilem non restituitur: vt l. doli. versicu. diuersum. & ibi per Barto. ff. de donatio. præterquàm in casu l. fina. C. de repu. hæredi. ¶ Quartò not. ibi: in qualicunq; statu &c. iuncta gloss. vltima, quòd dispositio vniuersalis inducatur per dictionem geminatam, qualiscunq;: nihilominus restringitur ad intellectum iuris, vt non comprehẽdatur. Pro quo vide tex. no. & q̃d ibi ponit Barto. in l. ij. §. q̃d ait prætor. s. qui satisd. cogan. & quod no. glo. no. quam ibi ponderat Barto. ad hoc in l. in verbo, quibuscunq;. C. de fide instru. & iure hast. fisca. libro x. & in l. j. de fide instrumentorum. & ibi per Bald. ¶ In glo. penul. ibi: iure naturali & diuino &c. licet doct. communiter transeunt cum ista gloss. quæ est singula. in dicto suo: hæc tamẽ solutio non bene adaptatur ad istas ll. non enim fit hic differentia inter prohibitum de iure ciuili, vel prohibitum de iure naturali: sed inter impedimentum perpetuum, vel temporale, quod debet haberi pro perpetuo: quia spes concessionis impedimẽti est reprobata à iure, & nõ debet attendi: & impedimentum temporale, cuius resolutio probabiliter potest sperari, sicut erat in casu nostro: & ad hoc vadunt verba istius literæ in princip. ibi: quo nondum &c. propterea restringuntur verba generalia sequẽtia in ver. quibuscũq;. vt intelligantur de impedimento tẽporali. Vñ si etiã requiratur impedimentũ de iure naturali, cuius resolutio posset honeste sperari: verbi gratia, si matrimonium non posset contrahi cum ancilla de iuregentium, eadem ratio esset, ☞ quæ in impedimento ciuili. ¶ † No. tamen istam glo. per quã decidit hic Bal. & Io. de Imo. quòd si datur potestas alicui dispensandi, cum quocunq; inhabili, vt ea non obstante posset conferre beneficia: intelligitur data potestas tollendi solũ inhabilitates quæ surgunt de iure positiuo, non de iure diuino, vel naturali. Ego autem distinguerem inter dispositionẽ, & potestatem dispensandi, vt primo casu vera sit opinio glos. per text. valde not. & quod ibi ponit Barto. in l. nec enim. §. deportati. versi. sed si seruum. j. de testa. mil. vbi probatur, q̃d plene declarat Barto. ibi in princip. commenti, quòd quamuis per illa verba, quòd milites possint testari, quoquo modo velint, videatur in genere inductum, vt aliàs inhabilis posit institui, non tamen videtur sublata inhabilitas surgens de iure gentium, sed solùm surgens de iure ciuili. Facit optime quod not. idem Barto. in l. prima. C. de sacrosanctis ecclesijs. in sua repetitio. Sed potestas dispensandi est fauorabilis, secundùm Barto. in l. ij. in princ. j. de verborum obligationibus. Pro ista differentia facit optime gloss. nota. in capitu. primo. in secunda glo. de fi. presbytero. libro vj. quæ vult, quòd potestas dispensandi concessa ibi episcopo super defectu natalium, quo ad obtinenda beneficia simpliciter, & indistinctè debet intelligi, quicunq; sit ille defectus: quamuis in dispensatione, vtrũ defectus enormior includat, sit magna dubitatio, per ea quæ scribit Ioannes Andr. singula. in additio. Specula. in rubr. qui filij sint legi. & Bal. in l. eam quam. C. de fideicommis. & ipse idem Ioan. And. in c. fin. de fil. presbytero. in nouella. & Bal. referens eius dicta l. Paulus. in prima lectu. s. de sta. ho. & in c. j. §. naturales. circa prin. si de feud. fuerit controuer. inter do. & vasal. Quid autem importat illa clausula, quando princeps supplet in aliqua dispositione omnem defectum ex plenitudine potestatis: & sic non conceditur expresse potestas habilitandi personam, vt est in casu nostro: dic vt eleganter no. Spec. cu. in titu. de legato. §. nunc ostendendum. q. xviij. & Ant. de Bu. & Moder. in c. extrà, de transact.

a ¶ De iure ciuili. Ad 8 de ꝙ tales cõtrahentes matrimonium cum serua efficiuntur irregulares: vt est tex. & glo. in c. omnibus. xxx. q. ij.

SVMMARIVM.

1 ☞ Verbum, potest, nõnunꝙ significat necessitatẽ causatiuã, sed non præcisam.
2 Dictio, tunc, significat extremitatem temporis.
3 Partus protelari potest in muliere vsq; ad x. mensem, postea verò non.
4 Termini dies in dubio computatur in termino.
5 Dispositio testatoris in dubio videtur se referre ad iuris dispositionem.
6 Dispositio simplex & generalis in dubio non refertur, nisi ad casum super quo disponens disponere potest.
7 Simpliciter aliquid proferri, quomodo dicatur.
8 Hęredis nomẽ q̃n apponit super re, quę de sui natura põt trãsire ad filiũ non hæredẽ, tũc non requiritur ꝙ filius sit hęres.
9 Appellatione nepotis, an veniat pronepos.
10 Dictio, & cætera, complectitur omnia quæ dici solent in casu de quo in illa oratione fit mentio.
11 Clausula in fin. posita refertur ad omnia pręcedentia capitula, in quibus est eadem ratio relationis.
12 Interesse nunquid declarari valeat testibus, cũ probatio debiti fieri non potest, nisi per scripturam.
13 Deportatio successit hodie loco interdictionis aquę & ignis.
14 Dispositio facta contra regulas antiqui iuris in vna persona ad aliam non trahitur, in qua est eadem ratio.
15 Dictio, sua, vel suus, in dubio propter eius ambiguitatẽ refert ad personam testatoris.
16 In dispositione iuris, vbi est eadem ratio, ibi est idem ius.
17 Appellatione mortis propriè non venit mors ciuilis.
18 Differentia inter contractus & vltimas voluntates.
19 Natura mandati odiosa est restringenda.
20 Appellatione filij qualiter & quo casu contineatur nepos. & vide in nume. 40. & 41.
21 Legitima quid sit.
22 Bannitus restitutus à principe an recuperet bona alienata in tertium.
23 Populi statutum an valeat auferre ius alteri quæsitum.
24 Filij nati ante matrimonium legitimantur per subsequẽs matrimonium.
25 Verbum, restituo, est plenum de sui natura, & significat restitutionem per omnia.
26 Pater si facit legitimare filium, cùm ipsi sint filij legitimi, an citandi sint filij, vel saltem de eis sit facienda mẽtio. & in nume. 27.

27 Filius qui apud hostes moritur, censetur mortuus fuisse retro ante horam captiuitatis.
29 Dispositio facta per verba pluralis numeri, verificatur in singulari.
30 Testamenta ne rumpantur, ad publicam vtilitatē pertinet.
31 Dispositio mortis verè trahitur ad fictam.
32 Dispositio stricti iuris quæ super contractu disponit, de vero, non autē ficto contractu intelligitur.
33 Dispositio ll. loquentium de filio non trahitur ad nepotem.
34 Dispositio facta super vna persona regulariter, non trahitur ad eandem personam fictam.
35 Dispositio facta in vno casu vero, trahitur ad alium casum fictum, respectu eiusdem personæ.
36 Dispositio quæ fit de nepote in casu, quo sit futurus suus, valet.
37 Electus nondum confirmatus non constituitur procurator vel œconomus rerum ecclesiæ.
38 Appellatione nurus, venit pronurus.
39 Appellatione patris continetur proauus.
42 Libellus incertus nō dicitur, si factum quod in eo ponitur est certū, sed dubitatur de iure quæ actio competet.
43 Sub appellatione legitimi non venit legitimatus.
44 Quis sit qui in potestate constitutus rūpat testamentū ob præteritionē.
45 Legitimatio nunquid per procuratorem fieri possit.
46 Manumissio fieri potest per literas.
47 Compaternitas an contrahi valeat per procuratorem.
48 Vniuersitas non potest contrahere compaternitatem.
49 Appellatione partis simpliciter venit dimidia.
50 Filius institutus in legitima est hæres.
51 Substitutio facta in vnum casum in substituti persona, ad alium non extenditur casum.
52 Verba l. taliter interpretari debent, vt lex videatur rationabilis.
53 Fœmina excluditur à feudo.
54 Interpretatio ponitur quandoq; pro congrua verbi expositione.
55 Testamentum annullatur ex præteritione eius qui agnascitur in vita testatoris.
56 Appellatione sui hæredis quis veniat.
57 Fictione & veritate concurrentibus ad eundem finem principalem, attēditur potius veritas q̃ fictio.
58 Dictio, in, quandoq; significat valde.
59 Dictio, mox, non semper significat tempus, sed quandoq; significat ordinem.
60 Filius inutiliter institutus pro præterito habetur.
61 Differentia inter vetare & permittere.
62 Probationes diuersæ simul connecti possunt ad vnum effectum inducendum.
63 Factum in vestibulo domus, an dicatur factum in domo.

Gallus. Consilium Galli est, vt nepotes nascituri ex filio viuente, tempore testamenti, qui aliàs non possent hæredes institui, tanquam posthumi alieni instituantur in casu, quo futuri sunt sui, ne præteriti rumpant testamentum. hoc dicit. Vel breuius: Nepos nasciturus post mortem aui, ex consilio Galli potest institui in casu, in quo filius moritur, viuo testatore. vndę testamentum ex præteritione non irritatur. Et sunt tres partes principales. In prima ponitur consilium Galli cum suppletionibus Sceuolæ. In secunda ibi: nunc de lege. ponitur prouisio l. Velleia. In tertia ibi: ille casus. ponitur prouisio quędam inducta à Iuliano iurisconsulto.

1 ¶ †Nota primò ibi: posse institui &c. iuncta gloss. sua, quòd verbum, potest, significat aliquando necessitatem, intellige causatiuam, secundùm docto. non præcisam: de quo in l. obseruare. §. fina. de offic. proconsulis & leg. & in l. sæpe. ff. de offic. præ. & in lege prima. C. quomodo & quando iudex. de quo dicam tibi aliqua pulchra in prima gloss. declarando dicta Bartoli hic posita. ¶ †Secundò nota. ibi: tunc si quis &c. quòd dictio, tunc[a], significat extremitatem temporis. Concordat text. in l. ij. §. final. de conditionibus & demonstrationibus. de quo tangit hic Ang. & Moder. qui allegant gloss. quæ de dictione, exnunc, & extunc, [b] in cle. vnica. de conces. præben. & in l. j. C. de codi. & Imo. & Ioan. And. in c. ptęrea. extrà, de appel. Tu vide text. de dictione, tunc, optimum in l. j. in princip. ff. si ex noxa. causa aga. Et de clausula ista, exnunc, vel extunc: & quid si ista verba ponantur simul, exnunc, prout extūc: & extunc, prout exnūc, quid importent, vide quod singulariter ponit Bald. in auć. contra rogatus. in princip. C. ad Trebel. & in c. j. circa mediū cōmenti. de mili. vasal. qui contu. est. Ponit etiam de ista dictione, exnunc, in l. Arethusa. de sta. ho. & operatur ista dictio inter alios effectus, q̃ conditio quæ als nō trahitur retro in contractibus, iuxta nota. in l. si filius. de verbo. oblig. nunc traheref secūdū Bal. in d. auć. cōtra rogatus. & est casus, & vide q̃d ponit ibi Bar. in l. hmōi. la secunda. j. de verbo. obli. Et de dictione, extūc, vide tex. cū glo. in c. cū ex eo. de elect. lib. vj. & in c. q̃uis. de offi. ordi. eo. libr. ¶ †Tertiò not. ibi: ex eo nepos &c. quòd in dispositione testatoris masculinū genus nō videf cōplecti fœmininū: de quo tāgetur aliquid in gl. post Bal. vbi traduntur plene remissiones. ¶ †Quartò not. quòd verbū, instituo, potest adaptari etiam ad substitutum: & est ratio, quia quilibet substitutus dicitur secundò institutus: vt l. in ratione. §. q̃ vulgo. j. ad l. Fal. Tu vide tex. qui hoc clare dicit: & ibi hoc ponit Barto. in l. mulier. §. fi. j. de condi. institu. ¶ †Quintò no. ibi: in x. mēsibus &c. q̃ secundū præsumptionē iuris partus pōt ptelari in muliere vsq; ad x. mensem, postea nō: vt l. intestata. §. post x. j. de suis & leg. Ego aūt pondero istum versic. iuncto d. §. post x. q̃ illud dicif fieri ī termino, q̃d fit in extremitate termini. Vnde si iudex assignat terminum parti, vel lex, q̃ debeat aliquid fecisse in certo termino, sufficit hoc facere in extrema parte termini: sicut dicit glo. de eo qui debet proponere intra terminū, in c. frequēs. in verbo, proponatur. de resti. spo. libr. vj. & est casus in l. j. §. si intra. j. de succes. edi. & tetigit Barto. in l. j. post princ. ff. de offic. præfe. vr. ¶ †In glo. posita super verbo, posse. docto. hic dicunt, q̃ verbū, posse, positū cū negatione præcisè significat necessitatē, quia negat potentiā conficiēdi actū: vt l. nemo pōt. j. de leg. j. & l. non poterit. j. de fur. & in regula, beneficium. de reg. iur. lib. vj. Ex qua doct. alibi infert Bart. quia lex dicit, q̃ secunda dilatio non pōt cōcedi sine causæ cognitione, ideo cōcessio est nulla ipso iure: ita not. ipse in l. fina. ff. de ferijs. & in l. j. C. de dila. q̃d dictū pōt esse verum, cū verba negatiua potētię conferuntur ad iudicem: si verò referātur ad partem, esset magis dubiū: quia tex. in l. scire oportet. §. cōsequēs. videf velle iuncto §. j. eiusdē l. q̃ processus sit nullus. In contrariū facit tex. in c. vt circa. in prin. de elect. lib. vj. iuncta cle. constitutionē. in fi. co. ti. & q̃d tradit Bart. in auć. at qui semel. C. de proba. & Moder. in c. in causis. extrà, de testi. & hanc partē[a] ego sum secutus ibi, pro qua facit ratio: quia videmus, q̃ etiā quādo actio nō cōpetit parti ipso iure, valet iudiciū, & sentētia, parte non opponēte: vt l. cùm putarē. ff. fami. ercis. & plene per Bar. & [b] alios in l. si Titius. j. de verb. obli. Et procedit ista distinctio in iudicialibus, nam in actibus extra iudicium standum est simpliciter doctrinæ Bar. Et quæ sit differētia inter verbum, pōt, negatiue prolatū, & verbū, possit: vide per Bart. in l. cū lex. de fideiusso. Et ad materiā inquantū Bar. dicit, q̃ verbū, pōt, nunq̃ significat necessitatē præcisam, sed solum causatā: adde q̃d singu. no. Archi. & Ioan. And. in nouella, in c. cùm ex eo. de elect. li. vj. vbi volunt, q̃ si datur potestas episcopo dispensandi contra ius per verbū, possit: intelligitur, si dispēsatio est necessaria ecclesiæ, iuxta ea quæ habētur j. q. vij. c. exibunt. tunc episcopus possit pręcise cogi per superiorē ad dispensandū: & sic videf velle, q̃ aliquādo istud verbū, possit, significet necessitatē præcisam, vt exponamus illud secundū subiectā materiā: vt l. si stipulatus. ff. de vsur. & l. si vno. ff. loca. sicut dicit text. in simili materia econtra, de verbis sui natura importantibus pręceptū, & necessitatem, in cle. exiui de paradiso. circa mediū. extrà, de verb. signi. & glo. xj. q. iij. c. ego. Et de virtute istius verbi vide q̃d tradit Io. And. in nouella in c. felicis. de pe. lib. vj. & Ang. consi. suo lx. circa fi. & Bal. in l. j. §. ius publicum. ff. de iusti. & iure. & in l. genero. de his qui not. infa. ¶ In ea dē glo. ibi: & dic &c. Bartol. hic impugnat istam gloss. & vult, quòd ex quo filius præfertur substituto ex tacita successione ab intestato, etiam si nō instituatur expressè, testamentum valeat. Et ad text. in §. in omnibus. r̄nde vt hic per eum, & alibi, videlicet in l. si quis eum. §. final. ff. de vulgari & pupillari. adducit text. pro se in l. cum testamento. in princip. de hæredi. insti. & in l. cohæredi. §. fina. j. de vulgari & pupilla. contra quem tenent hic Bald. & Angel. & Ioan. de Imol. quorum dicta non est opus referre, nisi quatenus est addendum. Adde ergo primò, inquantum Modern. allegant casum contra Barto. in §. idem credendum. j. eo. quòd ille tex. secundùm Barto. ibi loquitur, q̄n nepos tēpore testamenti nō tenebat primū locū in successione: vnde nō poterat videri esse inuitatus ad successionē intestati, sicut filius in casu nr̄o. Sed ista r̄nsio nō est sufficiēs, qa pote

[a] ¶ Dictio, tunc. Adde l. pe. ff. de testa. tu. & in l. si cū filiꝰ. ff. de fideicom. lib.
[b] ¶ Et extūc. Addē c. si soli. de cōces. prę bē. lib. vj. glo. in ca. q̃ sicut. de elec. Io. And. in c. dudū. de præbē. li. vj. in nouella. Spec. ti. de dila. in §. j. ver. quid si iudex.

rat videri inuitatus ad successionē intestati, in casu quo filius præmorietur sibi: & quòd possit succedere, sicut vidisti tex. in simili, secundùm intelle ctū Bart. & veriorē in l. filius à patre. §. j. s. eo. ꝙ miles prætereundo filiū, qui eo tēpore nō erat suus, videt̃ cū exhæredasse eo casu, quo suus efficeret̃, vt sic nō rūpat̃ testm̄. Similiter ergo in casu nostro videtur, ꝙ ex quo præmoriēte filio ipsi nepoti ad eum pertinet successio ab intestato, in isto casu videat̃ testator per ista verba voluisse, ꝙ cā intestati etiā in nepote præcederet cām testati, eo casu quo nepos ipse haberet succedere. Secūdò adde, ꝙ dum Bar. in l. j. si quis eum. in fi. præallegat. sequitur illum tex. in tellectum, & exponit, si, ꝓ quis: & vult, quòd illa verba sint iuris, & nō testatoris: ista videtur magna diuinatio ad illum tex. Nam licet dictio, etsi, ponatur pro quāuis: dictio tamē, si, simpliciter & impropriissimè ponitur pro, quāuis: vnde potest dari melior responsio ad illum text. ꝙ per verba, si filius meus &c. nō videtur tacite inuitari filius, qui in eodē testamēto prius erat exhæredatus, per l. si ita. §. fi. s. eo. Ad quem tex. ita respō det hic Bar. & bene: ita in casu d. l. fi. est aliqua coniectura, propter quam excludatur ista tacita inuitatio & prælatio ab intestato: cùm enim in primo testamento filius esset expresse institutus à patre: pater faciendo secundum testamētū videtur reuocare primū: vt Inst. quib. mo. testa. infir. §. posteriore. l. querebatur. j. de testa. mili. Cùm ergo reuocet institutionē expressam falsam de filio, nō est præsumptio, ꝙ per illa verba, si me viuo morietur &c. rursus voluerit eū inuitare ad hæreditatem: non dico, ꝙ nō sit possibile, sed non est verisimile. Tertiò adde vltra dicta Moder. respō sionem ad tres ll. quæ adducuntur per Bar. videlicet ad duo s. alleg. pro ob. ipsius. & ad l. etiam. §. libertus. j. de ope. lib. nam si bene respicias in illis iuribus, formam istam substitutionis ibi positam tradit ad determinationem alterius dubitationis, de qua ex forma verborum poterat dubitari. Vnde non intendit iurisconsultus declarare, vtrum per ista verba videatur filius sufficienter institutus, ita quòd testamentum non sit nullum, sed præsupponit, quòd institutio præcesserit legitimè: sicut in l. nostra præsupponit Gallus in consilio suo: quia informa istorum verborum volebat declarare aliam dubitationem: vt dicit tex. j. eodem. in §. in omnibus. cui male potest responderi. Et licet Paul. de Castr. nitatur respondere, sequendo hanc opin. Bart. quòd intentio illius text. est filium debere institui, ita quòd non exhæredetur. q. d. oportet saluare testamē tum in casu Galli, per tacitā vel expressam institutionē filij, non per exhæredationem: quia filius inutiliter exhæredaretur post mortem: nam si bene respicias text. in fi. tex. etiam hoc significat, quòd si filius esset præteritus, testamentum nō valeret: licet aliud sit in nepote, & sequētibus. Solutio etiam Bart. ad illum text. dicēs, quòd intelligitur de hærede instituto tacitè, non placet: quia veniens ab intestato non dicitur proprie hæres institutus, licet ex tacita voluntate veniat ad hæreditatē, vt dicūt iura allegata per eum: vnde verior videtur opin. Bald. & Mod. licet Bal. dubitet de isto articu. & inclinet in sententiam Barto. in l. anteq̄. C. com munia de succes. Pro cuius sententia bene facit text. in l. si pater impuberis. j. de vulg. & pupi. vbi probatur secundùm communem intellectum, quòd si pater duos filios inuicem substituit, videtur eos primò instituere: sed substitutio reciproca resoluitur in duas vulgares expressas, videlicet si alter eorum hæres non erit. Ergo sicut illa substitutio tacitè habet annexam institutionē, ita & substitutio vulgaris expressè facta, vel simpliciter, si aliquis hæres non erit, vel in vnum casum, si aliquis hæres esse non possit, sicut videtur facta in casu Barto. Non obst. tex. in l. ex facto. de hæredi. instituen. quia ibi testator non habebat necesse instituere eū, cui substituit, & maxime in illo casu, vbi licet ille non videretur institutus, tamen testamentum valebat propter alios cohæredes datos. Sed in casu nostro filius debebat de iure institui. vnde præsumitur testator secutus consilium l. & quòd noluerit inferre iniuriam filio ipsum prætereundo, quo viuente non volebat admitti substitutum. Secundò pro ista conclusione bene facit textus, secundùm intellectum, qui magis conuenit literæ in l. inter socerum. §. cum inter. s. de pact. dota. vbi sic est interpositum pactum de restituendo dotem socero, si vxor prædecedat in matrimonio sine liberis, à contrario sensu, extantibus liberis, quorum fauore deficit conditio, videtur appositum pactum, vt maritus lucretur do tem pro filijs: ergo similiter in casu nostro, cùm fauor filij videatur inducere defectum conditionis in substituto, si filius superuiuat, videtur tacitè pro usum filio in hoc casu contrario: & sic videtur, quòd filius censeatur esse institutus, non solùm vocatus ab intestato: vt dicit Bar. Non ob stat tex. in l. si quis hæres instituatur. allegat hic per Bart. quia ibi ad validitatem testamenti non erat necesse, quòd legitimus vocaretur titulo institutionis: & ideo succedit ab intestato. Sed hic est necesse, vt j. dicam: licet Barto. hoc neget, & non bene: vel dic, quòd ibi verba significabant proprie successionē intestati: quia ille vocabatur vt hæres legitimus: hic autem filius non vocatur sub ista qualitate, sed solùm sub nomine filij. Pro veritate istius articuli est considerandum, primò nunquid verba, de quibus hic in tex. inducant expressam institutionem, vel tacitam resultantem ex verbis expressis in testamento. Et certe videtur dicendum, ꝙ non, per iura superius inducta: & ad l. si pater. potest responderi, vel tenendo aliam lecturam, quòd ibi fuerit positum verbum, instituo, nō verbum, substituo. vel dicendo quòd ibi sit speciale, quando substitutus filio est filius testatoris: tunc enim ne pereat substitutio in fauorē filij sub stituti, quæ periret, si ille qui decedit non videretur institutus, dicemus ꝙ illa verba, & verba posita in text. nostro inducant tacitam institutionē. vel potes dicere, quòd ibi præsupponitur, quòd præcessit institutio, nō enim ponitur ibi ista forma, vt decidatur ista quęstio, sed alia, de quo ibi sequitur in textu. Ad text. in §. cùm inter. potest responderi, quòd filij ibi non lucrantur ex pacto tacitè subintellecto, ꝙ hæres matris, secūdū Bar. in l. si cū dotē. in prin. s. so. mat. Sed quia ista responsio nō est amica literæ: ideo dic ꝙ loquitur in contractibus, in quibus fit interpretatio cōtra proferentē: vt l. veteribus. s. de pact. Vnde imputet sibi stipulator in illo casu, qui nō expressit in casu deficientis conditionis, quē vellet fieri de dote. Secūdò est considerandū pro intellectu quæstionis, ꝙ sicut tacita exhæredatio, quæ oritur ex verbis expressis in testamēto, satisfacit formæ, de qua in l. inter cætera. j. eo. vt est casus no. secundū intellectum Bar. in l. Papi. §. meminisse. s. de inof. testa. & in alijs iuribus, quæ adduxi, & declaraui in l. in suis. s. eo. ita tacita institutio, quæ resultaret ex aliq̄bus verbis in testamento expressis. Sed si ista tacita institutio, q̄ resultaret ex aliq̄bus verbis in testamēto exp̄ssis, nō resultat, nisi ex iuris p̄suppositione, de qua in l. si quis cū nullū. & in l. conficiuntur. §. j. de iure codicil. tūc sine dubio ista tacita institutio nō satisfacit formæ: de qua in d. l. inter cętera. Hoc probat̃, quia sicut institutio requirit̃ pro forma, ita exhæredatio: sed tacita exhæredatio nō satisfacit formę: q̄d patet, quia præteritio facta scienter, nihil est aliud, q̄ tacita exhæredatio: vt in §. mater. Inst. de exhære. lib. & tamen illa non sufficit ad conseruandum testamē tū, vt oēs fatētur. nec potes respōdere, ꝙ tacita exhæredatio non sufficit particulari ratione, quā assignat Bar. in l. in suis. s. cod. quę nō habet locū in tacita institutione: quia vt ibi plenius dixi, illa nō est vera ratio, sed solū tacita exhæredatio nō est sufficiens, quia nō satisfacit formæ, vt ibi dixi. Pro ista differentia adduco tibi tex. no. & q̄d ibi ponit Bal. in l. is qui hæres. §. fin. j. de acqui. hære. & q̄d no. gloss. & Bar. & post eum in l. iij. s. de auto. tuto. Ex quibus iuribus simul iūctis patet, ꝙ actus qui debet interuenire pro forma, sicut autoritas, vel iussus, satis sufficienter videtur interuenire, si tacitè resultet ex verbis autorari debentis, vel iubere: secus ex sola iuris præsuppositione, puta ex præsentia & patientia tutoris, vel ex actibus non habentibus verba. Et aduerte, quia ad l. si pater impuberis. s. allegatam. non posset responderi, quòd verbum, substituo, significet institutionē: quia licet verbū, instituo, tanq̄ genus possit cōprehēdere suā speciē, id est substitutionē: vt §. eo. cōtra tamē nomē speciei nō pōt significare suū genus in diuersa specie, sicut homo non significat animal brutū. vnde respōdendū est, vt s. dixi. ¶ In glo. posita super verbo, posthumus. pro declaratione materiæ vltra gloss. oppo. primò cōtra istū tex. nā videtur, ꝙ dispositio & consilium Galli nō debeat restringi ad nepotem ex filio, qui nascitur post mortem, sed extēdi etiā ad nepotē, qui nasceretur viuo auo: quia cū hic agatur de fauore conseruandi testamēti, sicut materia sit fauorabilis: vt l. cū quidā. s. eo. videt̃ ꝙ fiat extēsio de casu ad casum, in quo est eadē ratio. Doc. cōiter soluunt, ꝙ hic non fit extēsio, quia sumus in materia correctiua iuris cōis. Vn̄ dicunt Ang. & Bal. esse notandū: quia licet lex antiqua esset iniqua in hoc casu, & daret materiā rūpēdis testamētis, nō tamē debebat corrigi per extēsionē, iuxta l. præcipimus. in fi. C. de appel. Sed ista rn̄sio nō videt̃ sufficiēs, quia nos nō sumus in materia correctiua, vt ipsi dicūt: sed in materia exorbitāti, id est limitatiua in aliqua iuris antiqui: nō enim induxit Gallus quēlibet posthumum alienū posse institui, sed solū illū, qui esset futurus suus, & in casu quo efficeretur suus. Cū ergo in materia exorbitāti, quæ est fauorabilis, regulariter fiat extensio de persona ad personam, vt patet in text. iuncta gloss. in l. fina. in versic. captiuorum. de sacrosanct. eccle. & in l. illud. cū glo. sua. eo. titu. & plene declarat Ioan. de Imol. vbi est videndū in l. si verò. §. de viro. s. so. ma. in tertio principali articu. quare non fit extensio in casu nostro. Io. de Imo. nititur respōdere melius, ꝙ ideo nō fit extēsio, quia nō est eadē ratio: q̄m si posthumus nascit̃ viuo testatore, testator poterit eum instituere, tunc faciendo nouū testamētū: vnde imputet sibi, si hoc non fecit: quę ratio nō habet locū in posthumo nascituro post mortē. Sed adhuc ista ratio nō videt̃ sufficere: primò, quia si nepos nascere t̃ viuēte auo, qui tn̄ ignoraret ipsum esse natū, nō esset quid imputaret̃ auo tūc: vt l. nec enim. §. fi. cū l. seq. j. de testa. mili. & tn̄ de iure isto iste nepos nō poterat institui. Sed pōt dici, saluādo istā rationē, ꝙ l. considerauit id, q̄d accidit frequentius. vnde licet aliquo casu esset eadē ratio, quæ in posthumo nascituro post mortē: satis est, ꝙ vt in pluribus est diuersa ratio, sed fortius obstat: quia si filius moriatur viuo patre, tunc cùm posthumus ex filio, qui nasceretur viuente auo, post mortem patris, esset futurus suus, etiam testator poterat ipsum de nouo instituere in vita sua post mortem filij: quia iura vetera non prohibebant institui posthumū, qui si nasceretur tēpore testamēti, esset suus. ergo est, quid imputatur testatori, si mortuo filio nō instituit posthumū nasciturum de nouo. Et sic in vtroq; casu videt̃ eadē ratio, nisi dicas, ꝙ non est omnino eadē ratio: qa si testator nō instituit nepotē iam natū, mortuo filio, nō pōt excusari à negligentia: sed si non instituit posthumum nasciturum, pōt excusari, quia forte nō sperabat ꝙ nasceret̃: vnde quia est in minori culpa, ideo facilius dispensatur secum, vt possit instituere posthumum, etiam eo tempore, quo si nasceret̃, nō esset suus. Illud aūt est certū, secundū Bar. hic, ꝙ instō vel substitutio facta de posthumo, qui nasceret̃ post mortē, non trahitur ad

ad posthumum, qui nasceretur in vita, etiam si vtrunq; posthumum testator potuisset instituere: allegat text. in l. commodissime. §. eodem. tu vide tex. qui propriè loquitur in substitutiõe in l. si pater filiū. & ibi per Moder. j. de vulgari & pupilla. Sed quæritur incontinenti, quæ sit ratio, qualiter posthumus alienus olim nõ poterat institui. & assignat hic Ioan. de Imol. duas rationes. Prima est secundùm quosdam, quòd posthumus nondum natus est aliquid in rerum natura: ergo non potest institui hæres, vel sibi legari: vt l. j. §. in primo. C. de cadu. tolle. & l. quo loco. §. si iam mortuo. j. de hære. institu. Sed ista ratio reprehenditur per eum triplici ratione. † Prima: quia sicut res quæ non est in rerum natura, sed esse speratur, potest legari: vt l. j. in fi. j. de cond. & demon. & no. in l. interdū. §. fi. de verb. obli. ita videtur, ꝙ propter spem nascendi de futuro possit relinqui posthumo: vt l. si duobus. in prin. j. de lega. j. Sed ab hac impugnatione potest defendi ista ratio: quia respectu rerū, quę sperantur esse, spes est considerabilis: & super ea põt disponi, sicut super iure, qđ speraṫ esse, licet non sit: vt l. spem. C. de dona. & plene declarat Barto. in l. is potest. j. de acqui. hære. Sed ꝙ persona censeatur esse apta acquisitioni, ex hoc solo, ꝙ speratur esse, hoc non admittitur ita de facili, quia contractus vel alia dispositio principaliter habet fundamentū in personis disponentibus, & erga quas disponitur: vt l. si quæramus. §. titu. prox. Et inde est, ꝙ hæreditas iacens non potest aliquid de nouo acquirere, licet speretur futurus hæres, cui poterit fieri acquisitio: vt l. fin. & ibi not. j. de vsucapi. Secundo dicit ipse, ꝙ si ista esset ratio, cur posthumus alienus non poterat institui, eadē ratione debebat dicere Gallus alterū de duobus: vel ꝙ nullus posthumus posset institui, etiam suus: vel ꝙ omnes possent institui, sicut de aliquibus erat permissum, id est de suis. Sed ad istud respondetur, ꝙ in suis inducitur, ꝙ possint institui vel in his, qui sunt futuri sui, quia hæreditas ascendentiū est eis quasi debita: vt l. si quis legatum. §. fi. j. de fal. & l. in suis. §. eo. Vnde non est mirum, si aliqua concedūtur ipsis, quæ prohibētur alijs: vt patet in l. fin. C. fami. ercis. & in l. j. & ibi not. C. de impo. lucra. descri. li. x. Sed fortius ob. huic rationi: quia cū iura dicāt, ꝙ cū ad commodū suū, qui est in ventre, regulariter habetur pro nato: vt l. qui in vtero. & l. pe. §. de sta. homi. & l. cū quidam. §. qđ dicitur. j. de acqui. hæ. mirū est, quomodo q̃tum ad hoc respiciat fauorē ipsius posthumi, posthumus alienus nõ habetur pro nato, vt possit institui, vel sibi legari posset: dic satis probabiliter, ꝙ posthumus in his quæ deferuntur si bi immediatè à lege, idcirco ad sui fauorem habetur pro nato, quia haberet minus rationē lucri, & magis necessario debeṫ, q̃ id qđ defertur ex sola voluntate testatoris: & ideo plus fauoris debetur sibi in illo casu, & similiter filijs, quibus hæreditas est quasi debita, vt dixi: sicut videmus, ꝙ facilius secundū testamentū tollit primum, in quo sunt instituti veniētes ab intestato, q̃ in quo sunt extranei: vt in l. iij. ti. proxi. & in l. hac cõsultissima. §. fi. C. de test. Hæc tñ ratio remanet dubia: quia tex. in §. posthumo. Inst. de leg. appellat posthumū alienū nepotē ex filio emancipato, qui tñ succederet ab intestato, si pater tolleretur de medio ante mortē aui. Sed põt dici, ꝙ succederet de iure prætorio, & non de iure ciuili: & ista ratio potest sustētari aliquo modo: nam illa quam assignat Ioan. de Imo. nullo modo placet. qui dicit, ꝙ hoc fuit inductū, vt tolleret sinistra suspitio, vt videreṫ institutus, qui verè esset filius legitimus testatoris, ex quo nõ potuit subesse alia causa, propter quā testator videreṫ motus sibi ad relinquendū: nā ista ratio cõcludit, ꝙ similiter infans natus nõ posset institui cõtra l. si infanti. & multas alias ll. C. de iu. delib. Præterea potest subesse causa honesta & sufficiēs, videlicet cõsanguinitas parētū, vel amicitia, quæ magis in dubio debet præsupponi, q̃ causa inhonesta: vt l. merito. §. pro socio. & in c. estote. de reg. iu. & præsertim, qñ instituitur posthumus personæ multum coniunctę, à qua pręsumitur abesse omnis sinistra suspitio: vt l. si qui adulterij. C. de adul. & l. si quis presbyter. de episco. & cleri. licet possibile sit, ꝙ ista suspitio aliquādo generetur, propter hoc tamē debuisset induci ista prohibitio: arg. l. nam ad ea. ff. de leg. ¶ In gloss. vltima ibi: per paucos dies. idem dicit gloss. in authen. de resti. & ea quę parit. §. fi. contrariū tenet in l. septimo mense. §. de fiat. ho. Doc. communiter sequūtur gl. cõtrariā, quia cū lex statuat post decē menses posthumum nõ esse admittendū, vt filium, videtur induci pręsumptio iuris, & de iure, ꝙ natus post decem menses, non sit filius: contra quā non admittitur probatio in contrariū. & causa ista statuenda fuit, secundū eum: quia cū de hoc essent varię opi. approbata fuit opi. Hippo. tanq̃ verior: vnde de alijs nõ est curandū. Nihil adducit pro ista opin. sed tu vide glo. no. in d. c. ferrum. quem ad hoc alleg. domi. Abbas Moder. in capi. is qui. extrà, de spõ. qui dicit, quòd quando lex pręsumit aliquid esse, & statuit ita esse tenendum, ex hoc inducitur pręsumptio iuris, & de iure, contra quā non admittitur probatio: vt in cle. literis. de proba. Sed huic rationi põt responderi, defendendo cõmunē opi. ꝙ cū verbū, post, positū in d. §. post x. sit verbum ambiguū, quia potest significare natum post ex interuallo, vel post natū incontinenti, iuxta ea quę tradit Bart. in l. fructus. in vlti. q. §. solu. ma. & Moder. in l. quoties. §. si quis ita. de hęredi. institu. debet interpretari tale verbū, secundū subiectā materiam, & secūdū rationē. & sic ex interuallo, & nõ incontinēti, cū constet, ꝙ incontinenti post x. mēses filius põt nasci; & ita videtur interpretari Imperator in auṫ. de resti. §. fi. pręalle. in duobus locis. Primò, inquantū dicit esse impossibile xj. mense cõpleto posthumū nasci; ex quo datur intelligi, ꝙ ante xj. mēsem completū in aliqua parte mēsis xj. est possibile ipsum nasci: ad idē facit tex. in ver. vnde sancimus. vbi tex. dicit, ꝙ vt mulier puniatur de stupro, duo debēt concurrere, & ꝙ peperit circa finē anni, & ꝙ indubitatum sit, ꝙ partus nõ potuit tandiu differri. Sed si ex iuris præsumptione, contra quā non admitteretur probatio post x. menses nõ possit nasci filius: tunc satis erat dicere, ꝙ si nasceretur circa finem anni, non esset admittendus: nam finis anni hic nõ potest intelligi, nisi xj. mensis, & xij. in x. enim sine vlla dubitatione secundū omnes põt nasci partus. Vnde cū tex. ostēdat se loqui de tēpore, in quo aut certū erat filiū oriri nõ posse, aut probabiliter poterit dubitari, apparet ꝙ nõ loquitur de x. mense. ¶ † In ea. glo. ibi: & dies mortis computatur in x. mēsibus. hāc glo. valde not. Ang. hic, per quā decidit, ꝙ in dubio dies termini[a] computatur in termino: & sic fit computatio de momēto ad momentū, nisi terminus sit assignatus per dictiones separatiuas à, vel ab: vt l. à caligato. C. de nup. & l. oratio. §. fin. §. de actio. empt. & hanc opi. secutus est Cyn. allegans dicta Spec. in l. his. præallega. ¶ Contrariū tenuit Bar. in d. l. ij. per illum tex. qui modicū facit: quia ibi lex declarat seipsam, tū quia nõ erat cõueniēs, vt quantū ad faciēdū xx. miliaria pro die, dies termini cõputaretur in termino, quoniā sic oportuisset cõputando tēpus de momēto ad momentum aliquando itinerari de nocte: qđ nõ est consuetū. lex autem in dubio adaptatur ad ea, quæ accidunt frequētius, & solent fieri, vt est notum. Ioan. aūt And. in nouella in c. super eo. el ij. extrà, de appe. dicit, ꝙ præterq̃ vbi aliud exprimitur, tēpus debet computari de momento ad momentū: & sic dies termini cõputabitur in termino. Pro hoc faciunt duo iura: videlicet tex. in c. pia. de excep. li. vj. & in c. frequēs. de rest. spo. e. tit. in quibus in assignatione termini excipitur expresse dies termini: vñ datur intelligi, ꝙ dies termini cõputaretur, nisi expresse fuisset excepta. & illā opi. sequūtur communiter Mod. in d. c. super eo. Bal. autē variauit in ista materia: nā in l. si quādo. in ver. vij. quęro. C. de testi. simpliciter dicit idē Ioan. And. Sed in l. eos. §. sin autem. C. de appellation. videtur distinguere, ꝙ aut loquitur in termino legali, & tūc dies termini non cõputabitur in termino: aut in termino hominis, & cõputabitur. Sed in l. j. pręal leg. distinguit totū ecõtra, qa in termino l. vult ꝙ dies termini cõputeṫ in termino: sed in termino hominis secus. & hāc sñiam loquiṫ Ang. in l. more Romano. §. de fer. vbi dicit, ꝙ in dispositiõe cõtrahētiū attēdiṫ dies naturalis: sed in terminis l. attēdiṫ dies legalis, q currit de momēto ad momētū. Sed opi. Io. And. q nõ distinguit inter terminos l. & hominis, videtur verior, quando terminus est assignatus præsenti per rationes inductas per eum in loco pręallegato. Quando autē terminus assignaretur absenti, tūc si assignatur simpliciter, manifestū est ꝙ nõ currit, nisi ad diē notificationis, secundū glo. nota. iiij. q. v. c. quisquis. quā alleg. Bal. ad hoc in l. si ea. in vlti. col. C. qui accu. non pos. Sed dubium remanet, quid si iudex assignat absenti terminū ad probādū hinc ad octo dies, vtrū tunc terminus currat à die notificationis, vel prius? Super quo dicit Bal. no. in l. j. pręal. ꝙ tūc tēpus currit à die assignationis: qđ videtur valde durū, ꝙ parti fiat praeiudiciū, dum ignorat, & sic nescit adhuc sibi esse probandū ius suū. Vnde videṫ posse melius dici, ꝙ in assignatione termini suppleaṫ à die assignationis, supple & notificationis: per tex. valde not. in l. iij. §. seruus. j. de sta. libe. & in l. tali. in princi. §. de iure do. & per ea quæ ponit Bar. in l. si in die. in principio. j. de conditio. & demonstra. & in l. si cui legeretur. in princip. j. de legatis j. bene facit tex. cum gloss. in auṫ. hodie. C. de appel. & alia glo. no. in l. si cui. §. tandiu. §. ex quib. cau. ma. in versic. statim. Et ad materiam vide quod not. Io. And. in addi. Spe. in ti. de dila. §. j. versi. sed pone iudex. glo. in c. statutū. de præb. lib. vj. & in cle. sicut appellationē. in ver.

[a] ¶ Dies termini. Ad de l. j. ff. si quis cau. l. j. in §. sed si maritus. ff. de lib. agno. vbi Barto. & Bald. docto. in l. eos. in §. fi. C. de appella.

à tali die. extrà, de appel. vbi glo. dixit singu. ꝙ dies termini qui nō com
putatur in termino, ille dies cedit lucro illi, cui assignatus est terminus,
id est vltra terminum assignatum poterit in illa die probare intentionē
suam. Cuius contrarium tenuit Paul. de Liaza. in c. frequens. de restitu.
spolia. lib. vj. de cuius dictis vide per Bald. in l. eos. §. finautē. ſ. allega. Et
adde ad materiam qđ singu. ponit Ioan. And. in c. felicis. §. quapropter.
de pe. lib. vj. Extra glo. tetigit hic Barto. illā q. quam posuit Iac. de Bel.
in l. j. C. quorū bo. & Dyn. in l. ij. §. si duobus. ȷ. de adi. lega. quid si vxor
mortuo viro post duos aut tres dies nubat alteri, & nascatur filius tali tē
pore, ꝙ potest esse primi mariti, & secundi, cuius præsumatur filius? Su
per quo Barto. hic recitat opin. quas, quia bene reprehendit, non est o
pus nunc referre: sed addendum est ad dicta eius, & primò inquantū di
cit, ꝙ vbi non potest apparere, quo tēpore mulier habuerit signa conce
ptionis, tunc recurrendum est ad iudicium medicorum, qui poterunt dis
cernere ex qualitate personarū, cuius sit fili⁹: ꝙ hoc videtur aliquo casu
probabiliter dici, sed aliquo non. Nā oportet filiū natum ex secundo ma
trimonio esse natum septimo mense: si autem esset natus ex primo, po
tuisset nasci in decimo mense: tunc ex iudicio pariter posset forte discer
ni, cuius esset filius: quia ex qualitate pueri nati posset præsumi vtrū es
set editus septimo mēse, vel nono. Sed si mulier nupsisset secundo viro
ita celeriter, ꝙ ex conceptione vtriusq; viri partus posset nasci eodē mē
se: tunc difficile esset istud iudicare. Secundò adde, inquantū dicit, ꝙ vbi
hoc non possit perpendi ex prius dictis, tunc debet attēdi id qđ frequen
tius contingit, ꝙ dictum istud potest exponi dupliciter. Vno modo, ꝙ si
oporteret natum ex secundo matrimonio nasci vij. mense, & natum ex
primo nasci ix. mense: tunc præsumeretur filius primi mariti: quia hoc cō
tingit frequentius, quòd partus editur x. vel ix. mense, secundùm Bald.
qui ita declarat in l. vij. mense. ſ. de sta. ho. Secūdo modo potest exponi,
dato quòd vno & eodem mense posset nasci ex primo & secundo matri
monio, ꝙ attendatur id qđ est frequentius, si ponas ꝙ ex secundo matri
monio filius nō posset nasci tēpore legitimo, nisi post traductionē ad do
mū esset cōceptus infra paucos dies: hoc enim licet aliquādo eueniat, nō
tamē frequēter. Sed potest esse, & contingere casus, in quo vtrūq; potest
accidere, & æquè frequenter: verbi gratia, ꝙ post mensem vel post men
sem cū dimidio mulier cōcepit ex secundo matrimonio, vel secundū v
trūq; conceptū, scilicet primi vel secundi matrimonij, mulier pariat eodē
mense: & tunc res remanet in ambiguo, & videtur dicendū, ꝙ in isto ca
su iste filius neutri succedat: quia incertū est, cuius sit filius: arg. l. si fue
rit. cū materia. ȷ. de reb. dub. Vnde etiā si filius sit in possessione hæredi
tatis vnius ex parētibus, nō obtinebit, si agatur contra eū per succedētē,
aliàs ab intestato: ita refert Angel. disputasse Bald. fratrem suū in l. libe
rorū. §. j. de his qui not. infa. Contrariū videt̃ sentire idē Ang. in l. si duo
socij. ȷ. de acqui hę. vbi dicit per illū tex. ꝙ poterat succedere vtriq; parē
ti, sicut ibi propter incertū seruus duorū dicitur necessarius vtriq;, quan
do vtriusq; hæreditas simul defertur. Pro determinatione qōnis recurrē
dū est ad ea quæ scribit Ioā. And. post glo. & alij Mod. scribentes in ca.
afferte. extrà, de præsum. Et coniungendo eorū dicta simul debemus di
stinguere, ꝙ aut filius est in possessione hæreditatis, quæ petitur ab alio,
qui aliàs esset successurus ab intestato: aut filius ipse ab alio petit hære
ditatem. Primo casu ille, qui dicit eum non esse filium, incūbit probatio
ꝙ nō sit filius: vnde filius nihil habet probare: vt l. eū qui. ſ. de proba. Et
patet etiā alia ratione: quia ex quo agēs contra filiū fundat se in tēpore,
quia dicit eū natū prius vel posterius, secundū hęreditatē, quæ petit̃, alle
gāti & fundāti se in tēpore incūbit probatio tēporis: vt l. ij. C. de pe. hæ.
& ibi per Bal. & per Bar. plene in l. nō solū. §. sed vt probari. ȷ. de no. ope.
nū. verbi gratia, vt intelligas primū dictū, si cōsanguineus secūdi mariti
vult repellere filiū, qui est in possessione hęreditatis secūdi mariti, habet
probare, ꝙ filius est natus ex primo matrimonio. Si autē consanguineus
primi mariti vēdicet hæreditatē à filio possidēte, tūc debebit probare, ꝙ
est generatus tēpore secūdi matrimonij, & non primi, quia reus pōt pro
ponere diuersis tēporibus duas exceptiones cōtrarias: vt l. nemo. ȷ. de ex
cep. & plene in c. imputari. de fid. instru. si filius possideret ambas hære
ditates dictorū parentū, posset excipere cōtra agētes in singulis hæredi
tatibus, proponēdi exceptiones cōtrarias, & modo dicere ꝙ erat filius v
nius, modo alterius, secundū Gof. & doct. in d. c. afferte. Secūdo casu fa
tendum est, quòd filius agendo contra diuersos pro diuersis hæreditati
bus duorum parentum, posset variare, & proponere in diuersis instan
tijs contra diuersos duo contraria. Vnde contra possidētes hęreditatem
secūdi viri posset agere tanq; filius illius viri, & cōtra possessores hære
ditatis primi viri posset agi, dicēdo se filiū primi viri: per l. Papi. §. sed nec
impuberis. ſ. de inof. testa. & per l. cōtra maiores. c. ti. In quibus probat̃,
ꝙ in diuersis instātijs, cōtra diuersos quis pōt proponere contraria reme
dia. Sed tamē concedēdū est, secundū Host. & quosdā alios, ꝙ quia filius
est actor, & fundat se ex tpe, vt dictum est, deberet probare se esse filiū:
& si non pōt, imputet sibi per iura superius alleg. Nec est verum qđ tan
git ibi d. Abb. Moder. qui vult, ꝙ hoc ipso ꝙ agit pro vna hæreditate, vi
deat̃ fateri se esse filiū illius, & consequēter nō alterius: & sic videt̃ velle,
ꝙ agēdo postea cōtra alterū nō audiretur: nam confessio facta inter alias
personas nō prodest alteri. Vnde si libertus iurat se nō esse libertū peten
tis, sed tertij, ista cōfessio, quo ad tertiū, sibi nō præiudicat, nisi quo ad ali
qualē præsumptionem: vt l. si duo patroni. in princ. ſ. de iureiu. Præter
ea filius dicendo nunc se esse filium alterius mariti, tacitè allegat, ꝙ non
potuit esse hæres primi. Confessio autē facta ab eo, qui nō poterat esse hę
res, ꝙ sit hæres alicuius, nō nocet confitēti, quo ad alios, qui nō fuerunt
tūc in iudicio: vt l. fi. ȷ. de interrog. actio. quā ita intelligit Bart. in l. is pa
ter. ȷ. de acqui. hære. Nec etiā multū placet in ista qōne, qđ tetigit hic Io.
de Imo. qui dixit, ꝙ iste filius præsumitur esse filius secundi mariti: tum
quia natus est in domo durante matrimonio secūdo, vel dato ꝙ esset so
lutū, quia adhuc videtur durare, donec vxor est vidua: per l. fin. C. de bo.
ma. tum etiā quia secundus maritus est in aliqua culpa, ducendo vxorē,
quæ habuit primū infra tam breue tēpus. Debuit enim cogitare, ꝙ iste
casus poterat euenire, ꝙ filius nasceretur in tēpore dubio: & ideo est quid
imputetur sibi, per l. si quis dominū. §. j. ſ. loca. Ex qua culpa ipse infert,
ꝙ quo ad secundū maritū, filius est in quasi possessione filiationis: ergo
debet obtinere in hæreditate sua: vt l. quidā. cū materia. ſ. de probatio. &
qđ traditur plene in l. ij. ſ. de lib. agno. Nam primæ rationi fuit ſ. respon
☞ sum in voce, dūmodo reprobatur prima oppositio. † Iura enim quæ di
cūt, ꝙ natus in domo durante matrimonio præsumitur esse filius mari
ti: vt l. si vicinis. C. de nup. & l. si filius. ſ. de hs qui sunt sui vel alie. iu. hoc
præsumunt, quia nō est aliqua præsumptio æquè fortis, quæ contradi
cat huic, & vt fugiatur sinistra suspitio stupri commissi per vxorem. Sed
in casu nostro est præsumptio æquè fortis, contraria huic, & eiusdē spe
ciei: quia similiter in domo primi mariti fuit vxor, tēpore quo filius po
tuit generari. Itē nō resultat aliqua sinistra suspitio, si dicamus filiū non
præsumi natum ex secundo matrimonio, quia potuit honeste generari
ex primo. Facit optime qđ habet̃ in simili in l. j. & in l. etiam Quintus.
C. & ff. de dona. inter vi. & vxo. nā dicitur, ꝙ quia secūdo viro pōt impu
tari culpa, ex hoc filius cōstituat̃ in quasi possessione, hoc nō reperit̃ iure
cautū. Et præterea videtur cōtra tex. in l. liberorū. §. j. ſ. de his qui no. in
fa. vbi tex. dicit, ꝙ secūdę nuptię infra tēpus luctus prohibentur propter
turbationē sanguinis, id est quia generat̃ incertitudo, ex quo sanguine sit
genitus: sed secundū hoc nō oriret̃ incertitudo, si propter culpā secundi
viri filius constitueret̃ in quasi possessione, quo ad eū. Preterea ista ratio
non est vniuersalis. cōcluderet enim solū, quando filius vellet esse hęres,
& filius secundi mariti, & non primi: sed si filius vellet esse hæres, & fi
lius primi mariti, hic culpa paterna, quæ pōt præiudicare patri, nō pos
set præiudicare filio, quia assertio tertij nō nocet, nec prodest tertio regu
lariter: vt l. qui seruum. ſ. de interroga. act. & l. sæpe. ȷ. de re iudi. Et quia
Ang. in d. l. duo socij. inducit illū tex. ad probandū, ꝙ admittatur ad hę
reditatē vtriusq;, propter incertitudinē ꝙ cōmuniter nō tenetur: ideo re
sponde ad illū tex. ꝙ ibi seruus nō est hæres necessarius duorum ꝓpter
incertitudinē: sed quia vtroq; dominorum moriēte simul, cū quilibet ha
beat eū in potestate pro parte, nō est incōueniēs, quòd ratione partus ser
uus vtriq; sit hæres necessarius: quia pars pro qua est hæres necessarius,
trahit ad se aliā partē in consequentiā: vt l. j. & ij. ȷ. de acq. hære. Et tamē
cum hoc stat, ꝙ iste seruus non sit libertus duorum: qđ esse non potest:
sicut duo non possunt esse insolidum domini eiusdem rei: vt in l. vt cer.
§. si duobus. ſ. commo.

Quidam recte. Nepos simpliciter institutus ab auo, vide
tur vocatus in casu, in quo potest institui,
5 licet non sit facta mentio mortis filij. h. d. ¶ † Not. primò, ꝙ dispositio te
statoris in dubio videtur se referre ad dispositionē iuris: concordat text.
in c. j. §. filia. ver. de succes. feu. & in l. generaliter. in princip. de institu. &
6 substitu. & bene facit tex. in l. si stipulatus. ſ. de vsu. ¶ † Secundò not. ꝙ
dispositio simplex & generalis nō refertur in dubio, nisi ad casum, super
quo disponens pōt disponere. Vnde arguunt hic doc. illa actio, vt inten
tata à libellante, quæ potest resultare ex narratis in libello. si autē plu
res possunt resultare, quæ videat̃ intētata: vide tex. & qđ ibi ponit Bar.
in l. si præses. ȷ. de pe. & qđ ibi not. Innoc. in c. cū dilectus. de ordi. cogn.
& Ang. in l. edita. C. de eden. & Moder. in c. examinata. de iudi. Facit etiā
optime ista litera ad illā decisionē, quam ponit Io. And. in c. fi. de immu.
eccle. li. vj. & refert d. Anto. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. ꝙ in
verbis generalibus statuti nō comprehēditur persona, contra quā specia
liter statutū non potuisset fieri. ¶ Tertiò not. secundū exemplū positum
in gl. ꝙ verbū, instituo, ponit̃ aliquando pro substitutione: de quo dixi
☞ in princ. istius legis. ¶ † Quartò no. secundū aliū modū legēdi, ꝙ substitu
tio vulgaris, si hæres non erit, aliquādo nō cōplectitur nisi casum impor
tantē, id est si primus hæres esse nō posset: & hoc est ideo, quia in alio ca
su non poterat vocari substitutus, aliàs aliud esset: vt l. cū proponas. &
qđ ibi no. C. de hære. instit. ¶ Quintò no. secundùm aliā expositionem,
ꝙ verbum, substituo, in dubio importat vulgarē & fideicommissariā sub
7 stitutionem: de quo dic vt traditur plene in l. j. ȷ. de vulg. & pup. ¶ † Sex
tò no. ꝙ illud dicitur simpliciter proferri, qđ profert̃ expressā cōditione,
quæ tacite inerat in sermone sine cōditione prolato: facit ad notata per
Bart. in l. j. §. si quis simpliciter, ȷ. de ver. obli. hoc not. colligunt hic qui
dā Moder. secundū illā lecturā, in qua ponitur, ꝙ nepos fuit substitutus,
si filius hæres non erit. ¶ In glo. posita super verbo, non exprimat. ibi: &
tūc videor &c. hanc gloss. approbant hic communiter docto. ex eo, quia
inter filium & nepotem non solum est ordo charitatis naturalis, sed etiā
est ordo successionis ab intestato: & cum hoc concurrit, quòd aliquo ca
su testator

su testator habebat necesse hūc nepotem instituere: videlicet si filius moreretur viuo patre, vt in §.nunc. de leg. j.e. Vnde vocādo nepotem simpliciter, videtur secutus consilium l. & restrinxisse se ad casum, qui secūdùm l. necesse erat eū institui. Contra quā opi. cōmunē tenuit primò Ia. de Are. quē postea sequitur hic Ioā. de Imo. Mouetur primò, qa iste tex. in quo gl. se fundat, videtur loq in alio casu, videlicet qn institutio in aliū casum nō poterat fieri, qm ex cōsilio Galli nō poterat institui nepos ex filio, nisi cùm erat futurus suus. Vn non est mirū, si videtur instō facta solū in eum casum, in quo poterat valere: vt l. quoties. j. de reb. dub. & l. quoties idē sermo. de reg. iur. Sed in casu nostro institutio facta de nepote viuēte tēpore testamēti, poterat valere, licet testator haberet necesse instituere nepotē viuo filio: ergo cessat causa ꝓpter quā hic inducitur ista interpretatio. Secūdò, quia de proprietate sermonis copula, &, posita inter psonas, vocat eas simul: vt l. j. §. his ita. de cadu. tol. & l. si Titio. s. de vsufru. accre. à proprietate sermonis nō est recedendum sine causa: vt l. non aliter. j. de leg. iij. Tertiò adducit Ioan. de Imol. text. in l. codicillis. §. instituto. de leg. ij. vbi patet, ꝙ si filius & nepos sunt emācipati à patre, eodēq auo, & instituūtur simul per orationē cōpulatiuam, vterq vocatur simul ad partē hæreditatis. & tn̄ ille nepos debebat institui, si filius emācipatus fuisset mortuus viuo patre, aliàs rupisset testamētum per cōtrata. succedens in loco patris. Sed ad illum tex. potest respōderi, quòd ibi per verba sequētia posita in testō in ver. si autem aliquis. manifeste declarat, ꝙ intentio testatoris erat vocare eos simul, & quòd vnusquisq haberet partem hereditatis. Pro opi. Bar. multum facit: quia si qn duo vocantur per alternatiuam, attenditur ordo successionis, & charitatis: vt l. cùm pater. §. pe. j. de leg. ij. & l. heredes mei. §. fi. j. ad Trebelli. Pari ratione videtur, ꝙ etiam in copulatiua attenditur ordo charitatis, & successionis: sed hanc rationē soluam in arti. se. Contra opi. cōmunē facit: quia licet aliquo casu testator haberet necesse instituere nepotem, iste tamē casus non erat certus, quia poterat non euenire, si filius viueret tempore mortis testatoris, vel si nepos premorietur filio, viuente testatore: ergo in dubio testator nō videtur habuisse respectum simpliciter disponendo ad hunc casum: ar. l. quod seruus. s. de condi. ob. causam. Vn̄ videmus, ꝙ si ille qui tenetur dotare filiam, legat in testamento certam quātitatē filię, nō videtur se restrinxisse dūtaxat ad casum dotis: & ideo licet postea dotet filiā, nihilominus nō reuocatur legatum, sed debetur: secundùm Bar. in l. huiusmodi. §. cū pater. in fi. j. de lega. j. qđ non esset, si legatū videretur factū ex causa dotis: vt l. Lucius. & ibi per Bar. j. de le. ij. & l. filia legatorū. C. de leg. secūdùm vnū intellectum. Preterea in illa materia, si pater prius promittit dotē in quātitate: & postea legat speciem, nō videtur legasse vt satisfaciat necessitati precedēti, quia disponit super alio, quàm sup eo qđ de necessitate debebatur: vt l. si filia. ff. de colla. do. Similiter ergo in proposito, filio de necessitate debetur legitima, non aliqua quota hæreditatis: vt declarat Bar. in l. ex facto. j. de hære. instit. & no. in l. quoties. C. eo. Cùm ergo vocatur ad hæreditatē, aliud relinquitur sibi, ꝙ id qđ formaliter debetur, licet virtualiter videatur relicta legitima: & ideo testator nō videtur habuisse respectū ad casum necessitatis dūtaxat: quia aliud relinquit formaliter, quàm id qđ de necessitate debetur: & similiter possumus dicere in d. l. si filia. quia si pretiū fundi æquaret doti ꝓmissæ, virtualiter relinquitur sibi dos, sed nō formaliter. Vnde de iuris subtilitate opi. Iac. de Are. videtur melior, maximè sequēdo doctrinam Bar. in d. §. cùm pater. Sed secūda ratio est magis expedita. Secūdò est videndū, quid si non subest necessitas, sed solus ordo naturalis charitatis & successionis, vtrum sequens in gradu videatur inuitatus ordine successiuo? Super quo Bar. dicit ꝙ sic, quando est inuitatus per copulatiuam, & videtur inuitatus ordine successiuo: probat tali ratione vltra tex. istum, qui parum facit, vt vidisti: quia ego video, quòd ad hoc vt extraneus nō præferatur posterioritati testatorum, oratio alternatiua resoluitur in coniunctam, in l. generaliter. in prin. C. de insti. & substi. & l. si is qui ducenta. §. itē si pater. j. de reb. du. & l. Lucius. & ibi no. j. de hære. insti. Ergo econtra ne aliquis adimatur cū eo, qui præcedit in gradu, coniūcta resolueretur in alternatiuā, & sic videbitur sequens in gradu inuitatus ordine successiuo, p l. cùm pater. §. pe. præalle. Bal. autē & Angel. hic, & etiā Io. de Imo. tenent cōtrarium: & idē sequitur Bal. in l. si mulieri & Titio. s. de vsufru. accre. & ad tex. respondent, vt s. in primo arti. Ad rationem Bar. respondet Io. de Imo. ꝙ illa iura loquuntur, qn̄ si alternatiua nō resolueretur in cōiunctam, ille qui esset successurus ab intestato, excluderetur in totum: quia licet hic filius non excludat in totum, succedit vnà cum nepote. Sed ista differentia nō videtur sufficiēs: qa secūdùm hoc sequeretur, ꝙ dispositio l. cū acutissimi. cum materia. nō haberet locum, qn̄ filius esset grauatus de restituendo partem hæreditatis, vel vnā rē de hæreditate: qđ est contra tex. no. in l. gnāliter. in §. fi. C. de insti. & substi. quē alleg. Bal. in hoc in l. cùm acutissimi. præallega. Vnde pōt dici, & melius, ꝙ ideo in casu nostro cōiuncta non resoluitur in alternatiuam, quia resultaret duplex specialitas circa idē, cōtra l. j. de do. promis. Vna esset, ꝙ copulatiua resolueretur in disiunctiuā: alia ꝙ disiūctiua quæ de proprietate sermonis dat electionem hæredi, intelligeretur signare ordinē, & non staret in via propria alternatiuę: vt patet ex not. in d. l. hæredes mei. §. fi. & in c. cùm plures. de offi. dele. lib. vj. Contra oppositionē Bar. adducūt hic Mod. tex. valde not. in c. Raynuntius. extrà, de testa. vbi patet, si testator substituit filiā suam, & nasciturā ex eo, ambo vocātur ad fideicōmissum simul: vt patet ex fi. illius tex. vbi reus cōuictus cōdemnatur occasione fideicōmissi prædicti filio & matri simul. Adde idē tex. in c. Ray. eo. tit. vbi similiter ꝓbatur, ꝙ si testator legat patruo suo, & filijs eius, vocantur æqualiter ad legatū. Pro ista conclusione do tibi casum in terminis, nō cauillādo literā. l. cùm ita legatur. §. fi. j. de le. ij. vbi tex. dicit, ꝙ si legatur noīatim aliqua res Titio & Sempronio, & alijs de familia, illi specialiter nominatim qui sunt de eadē familia vocātur ante oēs simul ad fideicōmissum, & nō fit distinctio, quis sit proximior inter noīatos istos: sicut fit in his, q nominātur sub noīe familiæ: vt ibi patet. Pro conclusione Barto. videtur esse casus in c. j. circa mediū. epm vel abbatem feu. da. non pos. & in c. j. §. filia verò. de suc. feu. in quibus ꝓbatur, ꝙ si pater recipit feudū pro se, & filio masculo, & fœmina: fœmina non vocatur, nisi deficiente masculo: & hoc est, quia ex natura feudi fœmina nō vocatur ad feudū. Et tn̄ si cōcedens feudū expsse dederit vtriq, posset vocare simul masculū & fœminā. Vn̄ si cōcedatur feudū sub hac forma, ꝙ vocetur masculus cū fœmina, vel simul cū fœmina, tūc vocabūtur pariter: vt est casus. in c. itē si qs. in ti. de qbusdā extraor. ca. feu. & ita distinguit no. Bal. vbi oīno vide in l. quoties. C. de suc. & le. hę. Scđo ꝓ conclusione ista facit, qđ ponit idē Bar. in l. hæredes mei. §. cùm ita. j. ad Tre. & in l. iurisiu. §. si liberi. j. de oper. lib. in qbus locis voluit, ꝙ & in vltima volūtate, & in cōtractu testator vł cōtrahēs videatur se referre ad ordinē iuris cōis, & improprietatē verborū dispositionis. Vn̄ dicit in d. §. si liberi. ꝙ si pater stipulatur emphyteosim ꝓ filijs & masculis, & fœminis, fœminæ non possunt succedere simul cū masculo, qa excluderentur à successione paterna extātib⁹ masculis: licet Bal. dicat cōtrarium in hoc. l. liberti libertæq. C. de oper. liber. & in aut. si quas ruinas. C. de sacrosan. ec. Mihi placet opi. cōmunis cōtra Bar. in isto articulo, maxime per tex. in d. c. Ray. vbi est casus in terminis, quem etiā alleg. hic Pau. de Ca. Non ob. tex. in vsibus feudo. palle. qa plus operatur natura feudi ad verba imꝓpriāda, quàm ordo succedēdi ab itestato, & charitas ordinata. Vn̄ licet ibi dictio, &, intelligatur successiuè, nō tn̄ in casu nr̄o: quia natura vltimæ volūtatis ita bene pōt recipere, ꝙ duo vocētur simul, inter quos est charitas ordinata, sicut ꝙ vocentur ordine successiuo. Aduerte tn̄, quia Pau. de Cast. hic vtitur in ista materia noua cōsideratione: dicit eī, ꝙ qn̄ est institutus alius, & nepos ex eo, vt in casu glos. ordo successiuus est, ꝙ nepos vocetur demū mortuo filio viuēte testatore: quia videtur in illum casum vocatus, in quo debebat institui, vt dictū est: & hoc tenet hic gl. exprese, dum dicit, ꝙ in isto casu est idē, qđ in casu §. nostri. Sed quādo vocaretur ille, qui aliquo casu non deberet institui: exemplū, si testator instituat hæredē fratrem suū, & filios eius: tunc dicit posse dubitari, quo casu vocetur filius fratris in subsidiū fratris. Et finaliter cōcludit, ꝙ in duob⁹ casibus vocabitur: videlicet si frater nolit esse hæres, vel si adeat hæreditatē, vocabuntur filij post mortē eius p fideicōmissum. Sed ī hoc scđo casu videtur errare dupliciter: tū quia omisit tertiū casum, videlicet si frater moreretur viuēte testatore, quo casu quare nō vocentur filij ex substitutione vulgari, quæ habet locū, siue quis nolit, siue nō possit esse hæres: vt l. iij. C. de hære. insti. nō video. Secūdò videtur errare, inquātum dicit, ꝙ frater instituto adeunte post mortem testatoris, filij eius vocabūtur ipso fratre mortuo per fideicōmissum. Nam hoc videtur impossibile, tū qa substitutio facta per verbū directū ciuile, sicut est verbū, instituo, ex quo à principio potuit valere iure directo, nō videtur posse obligari: vt l. verbis ciuilibus. & in l. in substitutiōe. j. de vulg. & pup. tum etiā quia verbū, substituo, nō cōprehendit fideicōmissariā substitutionē, sed solū vulg. & pup. vt est casus hic cū gl. sua, quā alleg. Bar. ad hoc ita tenentē in l. cētu rio. j. de vulg. & pup. Melius ergo potest dicere, ꝙ filij videtur inuitati p substitutionē vulgarē, & omni casu, in quo ipsa substitutio pōt habere locū. Et quia s. fecimus vnū argumētum pro opi. Bar. qđ nō est solutū: ideo respondendo nūc dico alternatiuam intelligi ordine successiuo, nō est ita remotum à natura eius, sicut quòd copulatiua non copulet duo simul, & æque simpliciter in eadem dispositione: nā cùm alternatiua interpretatur ordine successiuo, habet locū in vno casu dūtaxat, qđ est de natura alternatiuæ: sed hoc sibi deficit, quia nō datur electio debitori, vt det cui velit. Sed si copulatiua intelligatur ordine successiuo, hoc est penitus cōtra naturā suā, quę admittit duo copulata æquè principaliter: & ideo cùm oratio profertur per alternatiuā, attenditur ordo scripturæ: de quo in d. §. pe. licet inter personas expressas respectu disponētis nō sit ordinata charitas, vt declarant hic aliqui Mod. Consequenter tetigit hic Bar. & alij post eū, qn̄ pater recipit aliquid pro se, & filijs suis, vtrum filij vocētur incōtinēti, vel demum post mortem patris. Cōmunis conclusio est, de qua hic, & in l. quod dicitur. de ver. obli. quòd videtur vocati post mortē. Sed Ang. hic videtur distinguere, ꝙ aut pater ꝓuidet filijs in his quæ nō transeunt ad hæredes extraneos, aut in his quæ transeunt ad heredes extraneos. Primo casu dicit ipse, ꝙ pater videtur ꝓuidisse filijs post mortē. Scđo casu dicit, ꝙ filij vocātur in vita patris. Sed ista distinctio displicet Io. de Imo. & meritò. Primò in his quę trāseunt ad hæredes extraneos, pater videtur ꝓuidere in dubio filio vt heredi: vt dicit hic Bar. in d. l. qđ dicitur per gl. in l. si tibi. §. si pactus. s. de pact. ergo vr̄ prouidisse post mortē: qa nullus habet hæredem in vita: vt l. ij. §. interdum. j. de vulg. & pup. & l. ij. s. de hære. vel actio. vē. Posset tn̄ saluari dictum

a ¶ Confirmari post mortem. Adde l. cũ hic status, in §. qđ ait. ff. de don. inter vir. & vxo. itẽ vbicunq; in donatione fit mentio mortis, censetur donatio cã mortis: vt in l. sentẽtia. in §. fina. vbi gl. ff. de do. causa mor. & in l. quę dotis. & ibi doct. ff. sol. mat. & an donatio causa mor. eget confirmatione per aditionẽ hæreditatis: vide p Angel. in l. circa. in §. sicuti. ff. ad legem Falcidiam.

b ¶ Nomen hæredis. Adde Car. Zaba. in c. coram. in primo nota. de offi. deleg.

c ¶ Appellatione nepotis. Adde Bar. in l. cui eorum. in §. affinitatis. ff. de posthum. Bar. in l. libellorum. ff. de ver. sig. Bal. in l. j. in fi. C. de suc. edic. Ange. in l. fœminæ. ff. de reg. iu. idẽ Ang. in auc. matri. C. qñ mu. & p Archi. in c. eps q filios. xij. q. ij.

d ¶ Et cætera. Adde Bart. in l. argẽ. in fi. ff. de eden. Bald. in auc. si qs. C. de edẽ. Spec. tit. de inst. edi. in §. ostẽso. vers. qd agat imbreuiatura. & ibi Io. An. in additi. Ant. de But. in c. ex literis. in vlt. col. de fid. instru. idem Ant. in c. qm cõtra falsam. in ij. colu. de probationibus.

e ¶ Clausula in fine apposita. Adde gl. ĩ §. hic nobis. & ibi Ange. in auc. de hære. & falci. gl. in cle. ne Romani. de elec. Bart. in l. si. ff. de re. dub. Bal. in l. j. C. de lib. pte. Spe. ti. de deposito. ĩ §. ij. ver. xj. Abba. in c. ij. requiris. de appel. Bar. cõsil. v. aliàs iiij. incip. Ang. Bar. consi. lxxxiij. incip. in facti contingentia. Lud. Rom. consi. cx. inci. quæstio cõsultationis. idẽ Lud. consil. cxxix. inci. licet magna apud me fuerit dubitatio. Paul. de Cast. cõsi. cccxlij. inci. primum est de intellectu.

Angel. quando expresse constaret, quòd pater non voluit prouidere filio vt hæredi. Secunda, & ista est melior ratio, quia non potest assignari bona ratio diuersitatis inter primum casum, & sequentem. Vnde ipse in hoc articulo distinguit aliter, videlicet quòd aut pater prouidet filio emancipato, aut existenti in potestate. Primò casu dicit, q filius emãcipat⁹ vocabit̃ viuo patre, ex quo verba hoc importãt, & nullũ sequit̃ incõueniẽs: ar. l. codicillis. §. instituto. š. alle. facit optime quod no. Bald. pro hoc in c. j. epm vel abbatẽ & c. Secundo casu dicit, q filij videbuntur vocati post mortẽ: qa si viderent̃ vocati in vita patris, dispositio esset inutilis respectu filiorũ. Cum eñ in cõtractibus inspiciat̃ tps cõtractus, nõ acquisitio nis: vt l. si filius. in prin. & ibi p Bar. j. de ver. obl. ergo sup ius quod residet in psona filij, ipso iure esset acqsitum patri: & sic dispositio esset ĩutilis. ergo filius videbit̃ vocatus post mortẽ patris: sic & in §. nr̃o. Pro ista cõclusiõe facit optime text. ĩ l. fideicõmissa. §. si Titio. j. de le. iij. & quod no. in l. vbi pure. in prin. j. ad Treb. in qbus iuribus patet, q qñ relinquit̃ à pr̃e, & filio, vel à dño & seruo, qa relictũ factum simpliciter esset inutile: vt Inst. de leg. §. an seruo. & plene Bar. in l. cũ filio. j. de leg. j. intelligit̃ delatũ relictũ in tps mortis, vt relictum valeat, dũmodo verba aliquo modo adaptari possint. Sed verba possunt hic adaptari, qa oratio copulatiua aliqñ vt valeat, relictum significat ordinẽ, vt patet ex superius dictis: ergo filius isto casu videbit̃ vocatus post mortem. Tu aũt aduerte: qa licet prouisio sit inutilis filio in casu nostro, non tñ est inutilis oratio, qa acquireret̃ patri per mediũ psonę filij: aliàs sequeretur, q pater nõ posset stipulari sibi aut filio, ita vt filius nõ sit adiectus, sed quærat̃ sibi obligatio, ex quo filius nõ põt aliqñ cõsequi cõmodum cõtra tex. in l. eum qui ita. §. qui sibi aut filio. & qđ ibi p Bart. j. de ver. oblig. Vnde nos nõ sumus in casu, ĩ quo indispositio nõ valeat, si filius vocatur vnà cũ patre, licet tota vtilitas ex acquisitione filij redũdet ad patrem. Præterea isti doct. præsupponunt, q ista prouisio, p quã acquirit̃ filio, faciat vt quęsita per filiũ dicãtur profectitia. & ita videt̃ hic sentire Bar. in quadãratione sua, qđ dictũ esset verũ simpliciter, si filius videret̃ recipere hanc emphyteosim ex tacita donatione paterna: vt videt̃ tenere Bal. subtiliter hoc disputãs in auc. si qs ruinas. C. de sacrosan. eccle. & tñ etiã tunc prouisio non esset omnino ĩutilis filio: †qa donatio sibi facta, cõfirmari põt post mortẽ[a], posset aliquo casu. s. secuta traditiõe: vt l. ij. C. si quis alteri vel sibi. Si aũt tenem⁹ id qđ tenuit Bar. in l. si mihi & Titio. j. de ver. obli. & in l. mortis causa capitur. in prĩ. j. de dona. q filius non caperet istã rem ex tacita donatiõe paterna, sed si vocaretur post mortem, ex mortis causa capione, tunc sequeretur, q si filius vocaretur in vita, immediate videret̃ habere titulũ à cõcedente. quo concesso nõ semper haberemus dicere id qđ quæritur filio esse profectitium, nisi qñ apparet, q esset concessum contemplatione patris: vt sentiunt hic doc. posset tñ reprobari contrarium. Vñ p supradicta videt̃ esse simpliciter sequẽda opinio Bar. & cõmunis, quæ sine dubio est vera, quando nõ cõstat q pater voluerit prouideri filio non vt hæredi, sed vt filio: quo casu, qa in dubio videt̃ prouidere vt hęredi, vt dictum est, non videt̃ distinguendũ inter emãcipatum & existentẽ in ptãte, qa hæres nõ vocat̃ nisi post mortem: vt š. fuit dictũ. Tetigit etiã hic Bar. qñ pater pũidet filio simpliciter, vtrũ videat̃ prouidere vt filio, vel vt hæredi. Et cõcludit q in his quę transeunt ad hæredem extraneum, videretur prouidere vt hæredi: in alijs vt filio, per leg. iurisiuran. §. si liberi. de oper. liber. Si tamen filius vocetur expresse vt hæres, etiam hoc casu oportet esse hæredem. Super quo vide quod not. ipse idem Bart. in d. §. si liberi. & in dicta lege, quod dicitur. & in simili quæstione in l. ex facto. §. si. j. ad Trebel. cuius dictis adde quod ponit Bal. solẽniter in d. auc. si quas ruinas. & in l. ij. C. de suis & leg. vbi videt̃ velle, q etiam si pater videatur prouidere filio vt filio, in emphyteosi ecclesiastica, nihilominus requiretur, q filius sit hæres: alleg. gl. in prin. sol. ma. Sed hoc dictũ nõ est cõmune: & contrarium tenet ipse in d. auc. si quas ruinas. & in c. j. circa mediũ. in simili quęst. de feudo, an agnat⁹ vel fili⁹. Et ad materiã vide qđ ipse ponit & Ang. post eum in l. item videndũ. in fi. de pet. hęre. & quod singulariter ponit Bar. in l. pro hær. §. si quid tñ. j. de acqui. hære. vbi videtur velle per illum tex. quòd †quando nomen hæredis[b] apponitur super re, quæ de sui natura potest trãsire ad filium, non hæredem: tũc nõ requiritur, q filius sit hęres: sed illud nomẽ, hæres, significat ibi hæredem sanguinis, nõ hæreditatis, sicut ipse declarat in §. seq. videlicet in §. fi. Sed hoc dictum non tenetur cõmuniter, & ad aliam l. respondebo tibi in lectione seq. Et potest respõderi isto modo, q facilius impropriant̃ verba ad intẽtionẽ petentis, vel libellantis: iuxta no. in l. j. C. de vsu. qđ prouisio facta alicui tãquam hæredi, per contrahentes. Et ad materiam vide tex. & qđ ibi per Bart. in l. tale pactũ. §. fi. š. de pac. & quod no. Bar. omnino in d. §. si liberi. in princ. circa princ. Et ad materiã vide quod ponit An. consi. suo xxxvij. & xxxviij. in quibus videtur variare aliqualiter. Nam in consil. xxxvij. ipse vult, q si aliquis instituit, fratrem suum, & filios eius, filij vocentur ordine successiuo: & sic sequitur opi. Bar. hic. Sed in consi. xxxviij. tenet oppositum, vbi dicit vnum verbum singulare: videlicet quòd sicut quãdo plures vocantur per nomẽ familiæ, videntur vocati ordine successiuo: ita qñ plures vocantur per aliud nomen collectiuum: verbi gratia, per nomen liberorum. quod semper tenebis menti.

Idem credendum, Hoc dicit: Sicut nepos põt institui, si filius moriatur viuẽte auo: ita potest institui pnepos, vel in casu nepotis pręmorientis, vel filij, vel vtriusq;: & valebit testamentum, nisi filius pdecedet nepoti, quo casu rũpetur testamentum, nisi in tertio casu §. vnde scilicet tempore testamẽti superessent fili⁹, & nepos. Secunda est ibi: sed & si viuo. Tertia est ibi: nam & filius. secundùm cõmunem, & verum intellectum. & illa tertia subauditur: quia primò ponitur dictũ. Secunda ibi: ita sane. limitatio dicti. ¶ †Not. primò ibi: credendũ est &c. quòd licet appellatione nepotis[c] ex proprio significatu non comprehendatur pronepos, vt satis videtur probari in isto tex. dispositio tñ facta de nepote extenditur ad pronepotem, ex mente l. de quo dicetur in §. instituens. j. cod. ¶ †Secundò no. ibi: sed & si &c. q dictio aduersatiua iuncta cum copula implicat idẽ iuris esse in casu se. vnde tunc significat diuersitatem facti, sed non iuris. secus si ponat̃ sine copula: sup quo vide qđ no. Bart. in l. hoc ampli⁹. §. de his. j. de dam. infe. & gl. & Bal. ibi in l. his videt̃. š. si quis ius dicen. non obtempe. & qđ traditur in l. sed & si lege. in prin. š. de peti. hæred. ¶ †Tertiò no. ibi: & cætera.[d] q ista dictio cõplectit̃ oĩa, quæ solẽt dici in casu, de quo in illa orone fit mentio, vel in simili dispositione: de qua materia tradit hic plene Bar. & Mod. in c. cùm Pet. extrà, de fide instru. & alijs in locis in additionib⁹ deducẽdis. ¶ †Quartò no. ibi: ita sane. q ista dictio, ita sane, est limitatiua: sicut & dictio, ita tñ, & ita valet: de qbus in l. q sitũ. §. idẽ rñdet. j. de fide instr. p Bar. & est bonus tex. in l. Lucius. §. qui habebat. j. ad Treb. de quo aliàs plenius dicã. ¶ †Vltimò not. hic videtur esse casus, secundùm verũ intellectum, q substitutio facta filio vel nepoti, si viuo testatore morietur, non facit vt filius vel nepos ita videatur tacite inuitatus, vt eius præteritio non rumpat testamẽtum, contra sententiam Bart. in prin. istius l. nisi dicas respondendo, vltra ea quæ dixi in illo prin. q istud contingit in casu nostro, quando testator instituerat filium: vnde est pręsumptio, q si voluisset nepotem præferri pro nepoti, & inuitare eũ ad successionem, qua ratione expresse vocauit filium: eadem expresse instituisset nepotem. Sed vbi nõ præcessisset aliqua mentio de testamento expressa filij, tunc vterq; in casu suo videretur inuitatus tacitè ab intestato: ita posset euadi iste tex. tñ credo mentem literæ fuisse illam, quam dixi in prin. istius l. ¶ †Not. etiã secũdùm alium intellectũ ibi: in successione testamentũ rumperetur. quòd clausula in fin. posita[e] refertur ad omnia capitula præcedentia, in quibus est eadem ratio relationis. concordat tex. & qđ ibi per Barto. in l. talis scriptura. in fin. j. de leg. ij. & in l. j. C. de lib. præte. Quæ glo. istius §. sunt satis claræ, doctores transeunt eas leuiori. Et attingunt hic plenè de natura istius dictiõis, & cętera. de qua dic vt hic p eos: & inter alia adde inquãtum Bartol. dicit, quòd quando contractus vel dispositio fit in scriptis, tunc clausulæ istæ abbreuiatæ non possunt extendi per l. cõtractus. C. de fide instru. vbi dicitur, quòd instrumentum debet tradi completum partibus: & sic sentit, quòd quo ad illam dispositionem, q illæ clausulæ non possunt extendi, nihil operabuntur, quia super eis nõ dicetur dispositio facta in scriptis: nam Bald. & Angel. hic cõtradicunt huic sententiæ. Primò per istum tex. qui loquitur de testamento in scriptis, sicut de nuncupatiuo, & tamen sub ista dictione, & cętera, subintelliguntur verba nõ expressa in dispositione. Secundò per tex. in l. quoties. §. sed & si quis. j. de hæredi. instituen. & per ea quæ habentur in authenti. hoc inter liberos. C. de test. in quibus dicitur, quòd etiam in testamento in scriptis facto de iure cõmuni, potest relinqui aliquid per notam: verbi gratia, scribendo vnum c. pro centum. Sed ad ista iura respondet Ioannes de Imol. hic, & primò ad text. istum dicit, q hic nõ fit subauditio ad verba testatoris,

testatoris, sed ad verba l. quæ breuitatis causa noluit repetere totã dispositionẽ Galli ad quã se refert. Et ad tex. in §. sed & si quis. respondet, ꝙ aliud est, ꝙ vna litera ex consuetudine scribendi videat̃ exprimere totã vnã dictionẽ: & aliud est, ꝙ sub vna dictione ratione cõsuetudinis vel naturæ cõtract⁹ comprehendunt̃ multæ clausulæ. Vnde ipse tenet opi. Bart. per tex. præalle. iuncta gl. sua. & per tex. Insti. de contrahẽ. emp. §. j. sed illa iura nõ videtur vrgere ad hoc, vt j. dicã. Vñ pro veritate huius articuli debes scire, ꝙ opi. Bart. hic positã posuit originaliter Host. & valde clarius in c. cùm P. extrà, de fide instru. & eã refert & sequit̃ Spe. in ti. de instru. edit. §. ostenso. ver. quid si imbreuiatura. Vnde valde miror, ꝙ Bar. alleget eum hic in oppositũ, cùm idẽ teneat. Bal. autẽ solẽniter in l. cõtractus. ꝑalleg. dicit, ꝙ quãdo partes cõmittunt se scripturę tabellionis, põt extendere protocollũ cæterarũ, secũdùm discretionẽ suã: & ista opi. videt̃ de iure. Quod probo multipliciter. & primò per tex. in l. j. §. sin autẽ. j. de hære. insti. qui tex. loquit̃ sine dubio, ꝙ in testamẽto facto in scriptis admittit̃ subauditio & suppletio ex præsumptione iuris, quę resultat ex verbis positis in testamẽto: qa id qđ subaudit̃, habetur pro scripto: vt subtiliter declarat Bald. in l. errore. in vlt. quęst. C. de test. Sicut ergo in dispositione, quę ad sui esse requirit scripturã, nõ est incõueniẽs aliquid suppleri ex iuris præsumptione, qđ habeat̃ pro scripto: ita nõ est incõueniẽs ex cõsuetudine suppleri scripturã notari abbreuiatã, vt id qđ cõsuetudo interpretat̃, & subaudit, tacitè habeat̃ ꝑ scripto, & possit extẽdi per notariũ. Secũdò hoc ꝓbatur, quod etiã dispositio, quę requirit scripturam ad sui essentiã, potest suppleri per dicta testiũ extra id qđ est scriptũ ad extensionẽ dispositionis, dũmodo substãtia rei cõtineat̃ in scriptura: ita dicit Ang. sing. limitari l. cõtractus. ꝑallegatã. per l. quoties. §. sed nõ est in corpore. j. de hære. insti. vbi probatur, ꝙ testator voluit instituere in semisse, & per errorẽ instituit in triẽte id qđ deest, & fuit omissum per errorẽ in scripturã, potest suppleri per testes, & tñ totũ debebit̃ ex testamẽto in scriptis, vt ibi patet. sicut ergo potest fieri suppletio ꝑ testes, ita videtur posse fieri per præsumptionẽ. inter quæ est liquidissima ꝓbatio: vt l. si qs locuples. §. fi. j. de manumis. test. & l. licet imperator. j. de leg. j. Confirmatur ista demonstratio, qa in casu nostro potius declaratur illud, quod virtualiter cõtinet̃ in scriptura, saltem in genere, ꝙ̃ fiat suppletio ad id qđ non est scriptũ: si eñ cõsuetudo huic non abbreuiatæ tribuit hũc significatũ, vt per eam significentur oẽs clausulæ cõsuetæ apponi, sequit̃ ꝙ extẽsio notarij est declaratio eius, qđ est dictũ ꝑ dictionẽ abbreuiatã: ergo videt̃ posse fieri, licet scriptura sit de essentia act⁹: vt ꝓbat̃ expsse in l. heredes palã. §. sed si notã. in vltimo exẽplo. §. de test. Nec ob. si dicat̃, ibi loquitur in declaratione, quæ fit per testatorẽ, nõ in ea quæ fit per notariũ: quia respondeo, ꝙ attẽta ratione ibi assignata, sicut testator ibi põt declarare verbũ obscurum à se positũ, etiam in testamẽto in scriptis: ita notarius poterit declarare verbũ obscurũ. Et ista regula, quã ponit gl. ordinaria in l. ab executore. in prin. j. de appella. & per l. si quis decurio. C. de fal. Dato ergo, ꝙ notarius possit declarare verbũ suum obscurũ, seqtur ꝙ illud poterit declarare, etiã in dispositione, q̃ requirit scripturã ad sui essentiã, sicut põt testator: qa cã cur testator põt declarare, nõ est, qa possit volũtatẽ facere de nouo, qm̃ nõ posset đ nouo disponere sine noua solẽnitate: & tñ sine solẽnitate põt declarare, maxĩe vbi id qđ testator declarat, in esset dispositioni, ꝑpter cõsuetudinẽ q̃ ita obseruari cõsueuit: vt dicit tex. in illo §. sed si notã. Pro ista cõclusiõe facit optime tex. no. quẽ ibi põderat An. de Bu. ad hoc in c. auditis. extrà, de resti. in inte. vbi ꝓbat, ꝙ licet priuilegiũ non possit ꝓbari nisi per scripturã: pñt tñ declarari verba priuilegij per testes: quia per hoc nõ tollit̃, ꝙ nõ fiat ꝓbatio per scripturã. facit optime quod not. Bar. in vltimis verbis in l. certi cõditio. §. qm̃. s. si cer. pet. in illa quęstione, †Vtrũ interesse[a] possit declarari per testes, quando nõ potest fieri ꝓbatio debiti, nisi per scripturã: & quod tradit Bal. not. in l. fi. C. de fideicõmis. vbi dixit, ꝙ quãdo ꝓbatio testiũ venit accessoriè ad scripturã, non cõsideratur, sed tota ꝓbatio dicit̃ fieri in scriptis: & loquit̃ ibi, qñ scriptura requirit̃ ad essentiã actus. Præterea considera diligenter, quòd quãdo partes dant licẽtiam notario scribẽdi protocollũ abbreuiatũ, etiã de tacita volũtate partium videtur dari licentia notario, vt possit extendere instrumẽtum: quia qui vult vnũ, videtur velle aliud, sine quo illud esse non põt: vt l. pro hærede. §. fi. in gl. ordinaria. j. de acquir. hære. & l. illud. eo. tit. Si ergo instrumẽtum abbreuiatum nõ valeret, vel non esset perfectum, nisi ad scripturam, subaudirentur clausulæ, quæ solent apponi tacitè, dicit̃ actũ à partibus, vt illæ clausulæ sint subauditæ, & possint extendi. Vnde saltẽ in isto casu, quãdo alias cõtract⁹ esset imperfect⁹, & nõ valeret, ista opinio habet summã æquitatẽ. Non ob. tex. in l. cõtractus. qa dico, ꝙ ex quo sub ista abbreuiatura virtualiter ex interpretatione cõsuetudinis continẽtur istæ clausulæ, satis dicit̃ instrumẽtum esse completum: quia etiam illud videt̃ esse expressum, qđ sub verbis expressis saltem generaliter cõprehendi potest: vt plene declarat Bar. in l. Lucius. j. de vulg. & pu. & in l. filius. §. j. j. de dona. Secũdò adde in ista materia, inquãtum Bar. hic dicit, ꝙ vbi scriptura non requiritur de essentia, nihilominus notarius põt extendere imbreuiaturas: quia perpendere qualiter sint extendendæ à præcedentibus, & sequẽtibus, vel ex cõsuetudine notarij, videtur pertinere ad cognitionẽ iudicis: vnde hic possunt considerari duo casus. Primus est, nunquid notarius, qui rogauit instrumentum, possit extẽdere sine autoritate iudicis. super quo Bar. hic loquit̃ satis obscure, & videtur sentire id qđ dicit expressius Host. in c. cũ P. extrà, de fide instru. quẽ refert Specu. in d. ver. quid si imbreuiatura. videlicet quòd qualiter debeat extẽdi instrumentum, est in ęstimatione iudicis, & sic videtur ꝙ solus notarius nõ possit. Contrarium tenet ibi Io. And. in addi. & Bal. & Ang. hic & plenius ponit idẽ Bald. in rubri. C. de fide instrumẽ. versiculo, quartò quæro. & est cõmunis conclusio, ꝙ notarius ipse, qui rogauit, possit extẽdere apponendo clausulas cõsuetas, vel quæ sunt de natura contract⁹: vt dicit Bal. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. s. de iureiu. Intelligo autẽ de clausulis cõsuetis apponi per ipsum notariũ, in eodẽ vel simili cõtractu, vel vbi nõ põt apparere de cõsuetudine notarij, de cõsuetis apponi ꝑ alios ĩ illo loco: vt clarè sentit Bal. in locis præall. Et licet ipsi nõ probẽt aliter istam cõclusionẽ, credo ꝙ cõclusio sit verissima, qñ notarius põt interpretari dictũ suũ obscurum, vt dictũ est: & quia si ante redditũ instrumẽtum notarius põt addere protocollo suo: vt plene tradit̃ in l. si librarius. de reg. iur. & in l. Imperator. s. de sta. ho. multofortius põt declarare. tenet cõsequẽtia à fortiori, per ea quæ habentur in aut̃. de testi. §. quia vno. & in aut̃. at qui semel. C. de proba. per Bal. & alios. Sed relinquitur vna dubitatio hic, qđ si nõ põt apparere, quæ sint clausulæ cõsuetæ apponi in tali cõtractu, vtrũ notarius poterit extendere ex suo testimonio, dicẽs se ita sensisse? Do. Ant. in c. cùm Pe. præalle. dicit ꝙ sic, quia notarius est certus de sua intentione, vt sicut statur declarationi iudicis de sua intẽtione: vt patet in d. l. ab executore. ita videt̃ stãdum declarationi notarij. Pro ista cõclusione facit optima rõ præcedẽs: qa si põt ante redditũ mutare dictũ suũ, seu corrigere instrumẽtum, multofortius videt̃ declarare: in his eñ quæ pẽdent ab animo nostro, regulariter statur nostræ assertioni, nisi sit inuerisimilis, vel habeat ꝑsumptionẽ iuris contra se: vt in §. aliæ. Insti. de actio. in medio magnę gl. & per Bar. in l. inter oẽs. §. recto. j. de fur. per gl. in cle. præsenti. de cẽsi. per Bal. in l. cùm proponas. C. de nau. fœ. Nisi ergo notarius extẽdendo abbreuiaturã ponat in clausula extẽsa aliquid non verisimile, vel ꝙ ius pręsumat partes noluisse, credet̃ sibi sup secũdo casu. Cõcordãt cõiter doc. hic, & in locis ꝑallegatis, ꝙ notarius non põt extẽdere instrumẽtum alterius notarij abbreuiatum, qđ esset cõcedendum in casu proximè dicto, quãdo non constaret, quæ clausulæ essent cõsuetę apponi. Sed qñ vellet apponere clausulas cõsuetas, hic videt̃ distinguẽdum: quia aut putat ponere clausulam ex cõiectura præcedentiũ, vel sequẽtiũ, vel ex cõsuetudine ipsius notarij: & tũc ista regulariter non sunt ita notoria, vt nõ indigeant examinatione, debet hoc reseruari iudici, & eius existimationi, vt dicũt doc. maxime qa nemo põt interpretari regulariter animũ alterius: vt l. Pomponius scribit si frumẽtũ. in fi. s. de rei. ven. & per Bar. in l. inter stipulãtem. §. si Stichũ. de ver. ob. Quando autẽ clausulę essent cõsuetæ apponi cõmuniter in loco, tunc quia ista communis obseruantia est quodãmodo notoria, non videtur indigere examine iudicis: & forte isto casu posset ꝓcedere opi. Io. An. in additione prædicta, iuxta fi. & Spec. in ver. seque. post ver. s. alle. qui videt̃ velle, ꝙ etiã alius notarius possit extendere apponendo clausulas cõsuetas. Non ob. id qđ proximè dixi de l. Põponius scribit si frumẽtũ. quia †tũc successor non põt[b] interpretari intẽtionẽ prædecessoris, qñ per eam possit auferri præiudiciũ, & dãnum tertio: secus si nullum afferatur damnum, licet etiam admittatur aliquid lucri: vt est casus no. & ibi vide per Bar. in l. si quis à filio. §. si qs plures. j. de leg. j. Hic autem per istam extensionem non fit pręiudicium aliquod parti: quia etiam si instrumentum exemplaret̃ abbreuiatum, illę clausulæ tacitè subintelligerentur, per ea quæ habentur in l. fi. C. de fideius. & in l. si prius. §. j. j. de aqua

[a] ¶Vtrũ interesse. Adde Bar. in l. nemo. ff. de duobus reis. doct. in l. iij. in §. interdicto. ff. de vi. & vi ar. c. fi. & ibi Inn. qđ me. cã. doc. in c. si diligenti. de foro compe. doc. in c. frater. iij. quæstione iij.

[b] ¶Successor nõ potest. Adde Barba. consi. xl. inci. bene etem. in vj. col. ver. facit etiã qđ voluit Bar. in iij. volu.

plu.ar. per Bar. & in l. de die. in prin. §. qui satisda. cog. facit optime ꝙ ista decisione, quod ponit Bal. in præfatione C. in §. si quæ verò, vbi dicit, ꝙ etiam post redditum instrumētum parti potest notarius corrigere errorem, qui etiam si ipse non corrigeret, corrigeretur præsumptione iuris, per hanc correctionem non auferetur parti aliquid, plusq́ auferretur, si nō esset facta: qa tñ opi. cōmunis est in oppositū, serua illā in practica. Vltimò adde in ista materia, inquātum Bar. dicit, ꝙ dictio, cætera, extensè scripta, qñ ponitur indeterminate, cōplectitur ea quę dicta sunt de natura rei, vel actus: & ꝙ ista dictio, cætera, ibi posita cū copula, semper restringitur ad personas, res, & casus similes expresis. De personis est casus no. in l. j. §. Offilius. §. ne quis eum &c.

Et quid si tantum. Institutio facta de nepote vel pronepote in casu mortis filij, extendit ad oēm casum, per quē filius eodem modo efficitur sui iuris, quo per mortem. h. d. Et diuiditur in tres partes. In prima ponitur duplex dubitatio, circa dicta Galli. In secunda ibi: hi enim casus. remouetur quędam tacita obiectio. In tertia ibi: sed & sñia &c. ponitur suppletio Scæuolæ ad dicta Galli, ex mēte l. Velleia. 13 † Not. primò ꝙ interdictio aquę & ignis extinguebat iura ciuilia, in eo, qui taliter erat cōdemnatus, cuius loco successit hodie deportatio:[a] vt dicit glo. tua, & excōicatio de iure canonico, secundùm Angel. hic, vt hr̃ xj. q. iij. c. cū excōicato. & in c. cū inter. de excep. Potest tñ cōicari cū excōicato, secundū Mod. hic in extrema necessitate, qñ aliàs verisimiliter esset periturus: vt not. in c. si vere. & in c. cū volūtate[b]. de sen. excō. alios casus vide in 14 c. inter alia. e. ti. & xj. qō. iij. c. qm̃ multos. ¶ † Secūdò no. ibi: hi em̃ cas⁹ &c. ꝙ dispō facta cōtra regulas antiqui iuris, in vna persona nō trahitur ad aliā, in qua est eadē rō. Vnde dispositio l. Velle. hic, quę erat fc̄tā d̄ nepote nascēte ī vita aui, non trahitur ad nepotem, qui nascitur post mortem aui. Sed iste tex. pōt adduci ī oppo. inq̃tum dicitur, ꝙ ex sñia l. Velle. fit extensio ad oēs casus alios in forma introducta per Gallū. Sed rñdendo dicas, ꝙ l. Velle. est cā extēsiōis, nō tñ immediate extenditur ipa l. Velle. sed dispō Galli ex mente l. Velle. Per hoc em̄ quòd in nepote, qui nascit̃ viuo auo, l. Velle. voluit vocari nepotē, nō solū in casu mortis filij, sed etiā in oēm casum, quo nepos esset futurus suus: vr̃ fuisse mens illius l. vt ēt in casu Galli dispō Galli retraheretur ad oēs illos casus. 15 ¶ † Tertiò no. ibi: post mortem suam. s. aui, ꝙ ista dictio, sua, vel suus, qa est ambigua, & pōt referri ad diuersas personas, in dubio refertur ad personā testatoris: & hoc est ideo in casu nostro, quia ad aliā non posset congruè referri, secūdū subiectam materiā. Idem tñ est, vbi & ad aliū posset referri: verbigrã, ad personam hæredis: vt est casus no. & ibi hoc declarat Bar. in l. cū in testō. j. de aur. & arg. leg. & est bonus tex. & ibi etiam per Bar. in l. ex facto. in prin. j. ad Tre. ¶ Quartò no. ibi: sed & sñia. ꝙ etiā in materia exorbitanti, & contra regulas iuris cōis dispō facta in vnum casum trahitur ad aliū, secundùm Ang. hic. Et pōt esse rō secundū eum, quia casus importantes eundē effectū ex regula iuris antiqui sunt æquiparati, vt in dispōne iuris, quod disponitur de vno, habeat locū de altero, per l. fi. in fi. §. man. Sed illa loquitur de dispōne hominis, & de eius intellectu videbimus postea in glos. in di-16 spōne autē iuris, licet ll. dicant, ꝙ † vbi est eadē ratio,[c] ibi idē ius, vt l. à Titio. j. de furtis, ista tñ æquiparatio nō est illa, de qua dicunt glo. & doc. ꝙ fit extensio in materia correctiua vel exorbitanti, per æquiparationē factā de duobus casibus, ex vi regulæ iuris antiqui: de qua in l. si quis seruo. C. de fur. & in l. quod vero. §. de legi. per gl. † nā secundū hoc semp etiā in materia correctiua[d] fieret extensio per idētitatē rōnis: quod est manifeste falsum: vt plene traditur in auten. quas actiones. C. de sac. san. eccle. Tu ergo dicas, considerando subtilius hūc tex. ꝙ hic probatur cōtrariū, & melius in §. nūc. de leg. j. & in ver. & bene se habent. nā ante l. Velle. inductā, dispō facta p Gallū in casu mortis, nō habebat locum in alijs casibus hic positis, & tñ in illis erat eadē rō, etiā ante l. Velle. & sic patet, ꝙ non fiebat extensio per idētitatē rōtionis & si queras, cur fit extensio post l. Velle. & per suppletionē iurisconsulti ad similitudinē l. Velle. vt hoc videtur ꝓbare tex. in d. ver. & bene, dic & subtilius, ꝙ etiam ante suppletionem Scæuolæ post l. Velle. inductam ideo dispositio Galli videbatur extēsa: quia ex quo l. in casu, qui habebat eandē rōnem, videlicet quando nepos nascebatur viuente testatore, æquiparabat istos casus, tacitè videtur declarasse, vt l. loquens. in simili casu extenderetur ad omnes istos casus, licet vnus ex eis duntaxat esset expressus. Et secundùm hoc hic erit casus nouus in materia extensionis, probans quòd licet ex materia correctiua vel exorbitanti non fiat extensio de casu ad casum, istud est verum, nisi per legem nouam in casu simili habente eandem rationem, casus omissus æquiparetur expresso. ¶ Vltimò no. quòd substitutio vulgaris facta in suitate in vnum casum impotentiæ instituti trahitur ad aliū casum impotentiæ, in quo est eadem ratio: non tñ trahitur ad alium casum voluntatis, secundū glo. sing. quā ibi approbat Bart. in l. si mater. §. j. j. de vul. & pup. vbi etiā pōitur per Bar. alter casus no. in quo substitutio facta alicui, si noluerit esse hæres, non trahitur ad casum impotentiæ. i. si non potuerit. Ex isto etiam tex. in ver 17 bo, ad similitudinem, patet expresse: † quia appellatione mortis[e] proprie non venit mors ciuilis, inquantum dicit, ꝙ dispositio testatoris habet locum in istis casibus ad similitudinem mortis. Nullum em̄ simile est idem: vt l. quod Nerua. §. deposi. Et de materia qualiter mors ciuilis æquiparetur naturali, vide in l. ex ea parte. §. j. j. de verb. obli. & ibi. l. deo nobis. C. de episc. & cle. & in c. suspectum. in glo. de rescr. lib. vj. ¶ In gloss. j. ibi: de nepote tacuit. ista lectu. reprehēditur cōiter per oēs: & vltra dicta docto. hic adde, ꝙ ex dictis in præcedentibus istius l. satis erat soluta quęstio, quā hic Pileus dixit moueri per Scæuolam. Sicut em̄, qñ nepos instituitur viuēte solo filio, vr̃ vocatus in casu mortis filij, licet de morte filij non fiat mentio: vt in § quidam rectè. §. eo. ita si filius & nepos viuebāt, & non est facta mētio de morte nepotis per rōnē positam in d. §. quædam rectè. videbitur pronepos vocatus post mortem nepotis, etiā si de pronepote nulla sit facta mentio: ex quo tñ testator sciebat secū habere, & sic non possit instituere pronepotem, nisi nepote prius decedente se viuo, in eū casum vr̃ pronepotē vocasse, vt dispositio sua valeat: quę rō etiam conuenit huic casui. Si tñ nepos preteritus superuiuat filio, reddetur testm̃ nullū: vt patet in §. ꝓxi. præcedēti. ¶ In glo. posita in verbo, emancipatus. ibi: secus si per prætorem &c. glo. ista vr̃ concludere, ꝙ in casu nostro emancipatus non possit succedere de iure ciuili. Sed hoc vr̃ falsum: quia ex quo emancipatus erat institutus, poterat succedere de iure ciuili, sicut quilibet extraneus: ergo cùm posset esse hæres ex primo gradu, non vr̃ admitti nepos substitutus per l. ɋ̃diu. j. de acqui. hære. Timore huius contrarij rñdet Bar. ꝙ hæc substitō vulgaris fuit facta in suitate. † Vnde hoc ipso, ꝙ filius desinit esse suus per emācipationē, succedit nepos: licet emācipatus posset adire hæreditatē de iure ciuili: secus esset, si substitutio esset facta in hæreditate: puta qa esset substitutus filio extraneus: tūc enim haberet locum substitutio, licet filius esset effectus sui iuris: sicut dicitur in simili de seruo: Insti. de hęre. insti. §. j. versi. sed si viuo. Ex ista solutiōe sequit̃ talis cōclusio, ꝙ in casu nostro nepos reperietur institutus, & habebit totam hæreditatem, & filius reperietur exclusus, quia desinit esse suus. Sed hoc vr̃ incōueniens & absurdum: quia cū intentio istius principaliter sit ꝓuidere aduersus rupturā testi, ista prouisio vr̃ hic imperfecta: quia si nepos reperitur institut⁹, fili⁹ qui nō succedit, reperit̃ ꝑterit⁹: & sic ipse p cōtrata. poterit rūpere testm̃, & cōsequenter nō dabitur sufficiēs consiliū ad validationē testi. Doct. Mod. videlicet Raph. Cu. & Pau. de Ca. mouētes istam difficultatem, rñdent altero de duobus modis: & primò, qa etiā si fili⁹ possit cōtratab. nihilominus ista ꝓuisio erit vtilis: qa cōtratabulæ expirāt post annū, sicut & quælibet bo. pos. vt l. ij. qs or. in bo. pos. ser. Scđō, qa etiā si filius emācipatus cōtratabulet testm̃, reseruabit̃ nepoti dimidia hęreditatis ex titulo īstitutiōis: vt l. filiū. §. legata. j. de leg. præstan. Vel dicūt ipsi, & subtilius, ꝙ in casu fili⁹ & nepos vocabuntur ex testō vnusquisq́ pro dimidia, sicut vocarentur ab intestato ex edicto pretoris: per l. j. de coniungen. cū emanci. lib. Dicit tñ Raph. Cu. ꝙ non audet hoc affirmare, per tex. in l. cùm in testō. in princip. j. de hære. insti. vbi tex. dicit, ꝙ substitutio facta in suitate modo prædicto nūq́ admittit institutū, & substitutū simul. Sed Pau. de Ca. respōdet hoc affirmans, ꝙ isto casu admittuntur propter repugnantiam iuris & rōnis: vt l. si paterfa. & l. se. j. de hære. instit. Tu autem dicas, & verius, ꝙ quia nepos substituitur in suitate, ideo causa institutionis vel substitutionis limitat portionem eius, vt hactenus videatur vocatus nepos ad hæreditatem, quatenus deferret sibi suitas alio hærede extraneo instituto: sicut enim causa legati limitat legatum, vt l. cùm pater. §. dulcissimis. j. de leg. ij. & ibi per Bar. & bene facit quod traditur in l. Aurelio. §. Caius. j. de libe. leg. ita causa institutionis limitabit institutionem: vt quia nepos vocatur tanquàm suus, hactenus videatur inuitatus, quatenus in isto casu requirit suitas. i. ad legitimam suam iure institutionis: & sic bene procedent verba tex. in l. cū testamento. præallegata. quia nullo casu institutus & substitutus admittentur ad quotam hæreditatis, in qua nō videtur institutus vocatus ad legitimā dūtaxat,

---

a ¶ Hodie deportatio. Adde gl. sing. & est fi. in ordine ī c. pastoralis. đ app. quam ad hoc alſ. sing. Car. Zaba. in repe. c. perpēdim⁹. de sen. excommunica.

b ¶ Cū volūtate. Et ibi vide ad hoc Fely. ponentē alios casus, in quibus pt qs cōicare cum excōicato.

c ¶ Vbi est eadē rō. Adde l. illud. ff. ad legē Aql. l. ædiles. in §. loquitur. ff. de ædil. edic. regula, in argumētū. de reg. iu. li. vj. & p Arch. in c. si Romanorū. xix. distin.

d ¶ In materia correcti. Adde ꝙ sic, qñ reditur ad ius cōe, secundū gl. in verbo enumerādi. in c. statutū, de rescri. li. vj. gl. in verbo, eligantur. ī cle. j. de ele. Ant. de But. in c. olim. de verb. sig. Alex. de Imo. in l. si constante. ff. solu. matri.

e ¶ Appellatiōe mortis. Adde qđ in materia stricta: vide p Barb. consi. lxxxij. inci. clementissimi dei prīs. ver. & si rectè pōderet̃. in iiij. col. in iiij. vol.

xat, secūdùm Barto. in l. ex facto. j. de hære. insti. Et licet ista responsio sit multū colorata, de mente tamē huius literę videtur esse, quòd filius in totū excludatur: qa cùm extendat casum mortis verę ad casum emācipationis, sicut per verā mortē filius excluderetur penitus ab hęreditate patris, ita videt̄ ꝙ per emācipationē: qa natura interpretationis est, vt qcquid dicit̄ in l. interpretata, videt̄ repetitū in l. interpretāte. in aut. de filijs ante do. inst. na. §. fi. & l. nihil. & ibi ꝑ Bar. j. de cōiungen. cū emā. libe. & sic remanebit prior solutio Moder. vera. Et hunc articulū singularē tene menti ad intellectū tituli, de cōiungen. cū eman. Et qa glo. tua in secūda parte per quędam iura allegata in ipsa dixit, quòd dispositio facta in vnū casum trahitur ad alium similē, per l. fi. C. de reuo. dona. & per l. fi. in fi. s̄. man. cum alijs hic alle. ideo Bar. hic posuit super ista materia solennē distinctionem, dicens quòd aliquādo quęritur, vtrū dispositio hominis extendat̄ ad casum similem: aliquando vtrū cōditio apposita in vno casu possit impleri ꝑ casum similem, & æquipollentem. ¶ Cuius dictis adde circa primū membrum principale. Et primò inquātū dicit, quòd aliquando vno expresso aliud subauditur tacitè in dispositione: nam in hoc casu occurrit triplex cōsideratio. Potest enim vno expresso aliud tacitè sequi ex natura cōtractus: & isto casu proprie loquitur text. Insti. ꝓ socio. §. illud. nam hoc ipso, quòd socij paciscūtur sup lucro, ex natura cōtractus, sequitur quòd idem videant̄ pacisci sup damno: quia natura societatis regulariter est ista, vt damnū ꝓportionet̄, & ecōtra: vt l. si nō fuerint. & l. se. s̄. pro so. Aliquādo contingit, ꝙ vnū exprimitur, & aliud videt̄ esse expressum ratione cōnexitatis, quæ est talis, vt vel expressum nō valeat sine omisso: vel si valet, nō possit habere effectum. Primo casu semꝑ tenendum est, ꝙ qui vult vnū, videtur velle aliud, sine quo illud esse nō potest: vt l. illud. in fin. j. de acquir. hęred. & l. ꝓ hęrede. §. fi. cū glo. sua. eod. titu. nisi forte verba repugnent, ita ꝙ nō possint adaptari, vt comphēdant non expressum ex mēte disponētis: arg. l. fideicommissa. §. si filio. & quod ibi not. j. de lega. iij. & Insti. de lega. §. an seruo. Hoc tñ dictū videtur ꝓcedere in his quæ possunt induci ex sola voluntate disponentis, absq; expressione alicuius certę dispositionis: nā vbi esset opus exprimere aliquid certo modo, forte hoc nō esset verū: sicut colligit̄ ex d. §. si filio. nisi quādo verba dispositionis aliquo modo ad illū modū exprimendum possint adaptari. † Secundo casu est differentia inter cōtractus, [a] & vltimas voluntates: quia in vltimis voluntatibus concesso vno, videtur cōcedi aliud, sine quo concessum nō haberet effectum: secus in cōtractibus, vt patet ex his quæ distinguit Bar. in l. j. j. de ser. lega. & hoc qñ habet fieri extensio de vna re ad aliā: secus si debet fieri extensio de vna persona ad aliā: qa ad illā fit extēsio, si aliter dispositio nō possit habere effectū: vt l. si stipulat⁹ fuerī abs te. & ibi ꝑ Bar. j. de ver. obli. Tertio modo pōt cōsiderari cōnexitas, qa vnum sit principale, & aliud accessoriū, vel antecedens, & ꝓcedant ex eadē causa, & materia: & tūc vr̄ posse dici, ꝙ dispō facta super vno casu trahat̄ ad cōnexū, & depēdētem, etiā in materia stricti iuris: vt est casus no. & ibi ꝑ Bar. in l. Luci⁹. §. Pau. rñdit. s̄. de ad. tu. vbi probat̄, ꝙ ꝓmissio facta ꝑ fideiussorem de gestis in tutela extēdit̄ ad gesta extra tutelā, q̄ sunt cōnexa ratione tutelę. Facit optime tex. in l. q ꝓprio. §. itē qrit̄. & ibi ꝑ Bar. s̄. de ꝓcu. & in l. nō cogēdū. §. fi. ff. e. ti. Vbi probat̄ solēniter, ꝙ hñs mādatū ad actū extraiudicialē, videt̄ habere mandatū, etiā occasione illi⁹ act⁹ ad agendū in iudicio. Et aduerte: qa cùm agere in iudicio sit negociū alterius speciei, ꝙ negociū extraiudiciale vr̄ cōmisū, qđ est maioris p̄iudicij: nō tñ videbit̄ venire in cōsequētia ad negociū cōmissum, ꝑ ea q̄ tradit Bar. in l. ij. s̄. de iu. om. iu. Sed illa regula ibi posita ꝑ eū loquit̄ ī mādato iurisdictionis, nō in mādato priuato. Pōt dici declarādo meli⁹ s̄. dicta, ꝙ in secūda spē cōnexitatis, de qua s̄. dixi, possit meli⁹ distingui hoc modo: videlicet ꝙ ille qui vult aliqd, qđ est vel potest esse ad fauorē suū absolute, videat̄ velle id, sine quo illud esse nō pōt: & ita loquunt̄ iura præalleg. Sed quādo aliquis vult ad fauorē alterius, tūc vr̄ velle illud, sine quo tale esse nō pōt, cùm verba pñt aliquo modo ad illud adaptari: & ita loquit̄ tex. Inst. de leg. §. an seruo. & qđ tradit̄ in d. §. si filius. s̄. allegato. & qa s̄. dixim⁹, ꝙ qñ dispositio aliàs esset inutilis. i. sine effectu, distinguitur inter cōtractus, & vltimas volūtates: illud est ibi intelligendum in prouisione, quæ fit alteri, & ad fauorem non distinguimus ita, qa etiam in cōtractibus, qui vult vnū, videt̄ velle oīa, sine quibus illud cōmode explicari nō pōt: exemplum in mandato, quod fit principaliter gratia mandantis: & ita loquitur tex. in d. l. non cogendū. §. fi. & in l. ij. de iur. om. iud. & in l. ad rē mobilem. & l. ad legatū. s̄. de procu. Circa quartā speciē cōnexionis ad de optimum text. in l. cuicūq;. §. nō tñ. s̄. de instit. vbi est melior tex. qui sit in iure, probans ꝙ mādatum cōcessum sup vna re principaliter, videt̄ concessum super oībus antecedentibus, & consequentibus, quæ sunt sequela illius cōtractus, vel pertinētia ad illum contractū, & tēdunt ad eundē effectum, ad quem tēdit cōtract⁹, super quo est concessum mādatum: licet id qđ principaliter mandatur, possit cōsistere & stare sine ipsis. Pro hoc facit optime qđ tradit Bart. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. j. de ver. obl. vbi dicit, ꝙ qualitas adiecta in vno capitulo, & in vna obligatione, videt̄ repetita in alia accessoria, quæ tendit ad eundē effectū: secus si obligatio, licet sit accessoria, tendat ad aliū effectū. † Secūdò adde, inquātum Bar. hic dicit, ꝙ dispositio facta in vno casu, trahit̄ ad aliū ex præsumpta mente disponētis, per l. Titius. §. Lucius. s̄. eo. & per l. fi. C. de posth. hære. insti. secūdùm intellectū, quē ipse posuit ad illā l. in l. cōmodissime. s̄. eo. qđ secus videt̄ esse, qñ extensio haberet fieri de persona ad personā, per tex. in l. si quis ita. §. pen. s̄. de test. tu. & per gl. ordinariā in l. Titius. in prin. s̄. eo. quæ dicit, ꝙ si testator instituit filios suos in genere, ista īstitutio nō trahitur ad filiū, quē testator ignorabat se habere: & tñ præsumpta mens testatoris est, vt si sciuisset illū se habere, ex naturali charitate fuisset instituturus: vt l. iij. C. de inoffi. test. & illā gl. tenet Dy. & Bar. in d. l. si quis ita. quæ videt̄ probari ꝑ illū tex. quicqd dixerit Ioan. de Imo. in d. l. Titius. fallit hoc in duobus casibus. Primus est in l. iij. C. de inoff. test. ꝙ ibi inducitur specialiter fauore filiorū, & propter iustū impedimētū. Secūdò fallit, qñ persona ad quā fit extensio, posset cōprehendi aliquo modo sub verbis, & mente disponentis, ꝓpter vnā qualitatem sibi inhærētem, licet de ea nō fuerit cogitatū indiuidualiter. & ita sequitur tex. in d. l. tale pactū. §. fi. s̄. de pac. Et aduerte, quia in casu l. Titius. §. Lucius. licet secūdùm iuris dispositionē nat⁹ & nascitur⁹ dicant̄ diuersę ꝑsonę, secūdùm tamē veritatē nō sunt diuersæ, sed sunt potius diuersi casus in eadem persona. Tertiò adde, inquātum Barto. hic notabiliter vult, ꝙ in dispositione hominis, si materia est fauorabilis, sub simplici cōprehenditur mixtū. Secus si nō sit fauorabilis, per iura allegata hic per eū. & primò ꝙ idē fauor nō debet̄ in de legatis vltimę volūtatis, qui debet̄ institutioni hæredis: nam in legatis si cōsideras personā legatarij, sub simplici dispositione nō cōtinetur mixta: vt est casus in l. quintus. la j. j. de au. & ar. leg. & in l. hoc legatū. j. de leg. iij. Si verò mixtura cōtingit circa res legatas, tunc sub simplici veniet mixtū, qñ res est legata: secus si sit excepta à legato, & reseruata hæredi. ita colligit̄ ex dictis Bart. in d. l. quintus. & in d. l. seruis vrbanis. §. fi. j. de leg. iij. vbi declarat intellectū l. Titiæ textores. ff. de leg. j. Secūdò adde circa idē, ꝙ in dispositione odiosa sine dubio sub simplici nō cōtinet̄ mixtū, dico in dispositione hoīs. Casus est no. qui hoc ꝓbat expresse in c. cū in illis. §. fi. de pręben. lib. vj. Alij dicūt, ꝙ illud est ibi ꝓpter formam mādati, quæ nō debet impleri in casu æquipollenti. ¶ † Sed tex. circa medium in illo c. cū is. fundat se potius in natura illius mādati, quæ quia est odiosa, debet restringi: [b] vt dicit tex. clare in c. quāuis. el j. eo. tit. & ad materiā vide qđ not. Io. An. in nouellis. in c. mandato. eo. ti. Quartò adde inquantū Bart. hic dicit, ꝙ dispositio hoīs facta in vno casu trahit̄ ad alium similē inducentem eundē effectum, per l. fi. in fi. s̄. manda. ꝙ illa lex non videt̄ posse ponere regulam generalem in oī dispositione hominis: loquit̄ eñ in mādato, in quo vt vidisti superius, quia fit principaliter gratia mādantis, de facili fit extēsio ad alium casum, qui importat eundē effectum. Casus est not. in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mādauerit. vsq; ad fi. l. j. de acqui. hære. vbi probat̄, ꝙ mādatum factū super quærendo videtur vtiliter trahi ad [illegible]n, in quo quęritur ius directum, & non vtile. & quòd mandatum factū de adeundo ex testamento trahitur ad causam intestati. Vnde nimis debiliter videtur fundari per illā l. ista cōclusio. Tu ergo vide meliorē text. in l. fi. C. de rebus alie. nō alie. vbi probatur, quòd in dispositione testatoris & contrahentiū appellatione alienationis cùm prohibetur, comprehenditur etiam impropria alienatio, quæ fit etiam per constitutionem vsusfructus vel pignoris. Amplius dicit Bartol. per illam l. in l. in quorum. s̄. de pigno. vbi dicitur, quòd prohibitio facta à testatore, vel cōtrahenti, vel vendēti, extēditur ad pignus, & similiter ad omnem contractum, qui inducit eundem effectū, quē venditio: secūdùm gl. no. in l. ij. C. de vsucap. pro empt. & Bartol. in l. filiusfa. §. diuus. j. de leg. j. Et licet Bald. in l. voluntas. C. de fideicommis. dicat, quòd ista sunt vera in vltima voluntate, sed in contractu non, quia dispositio contrahentium non extenditur: hæc tamen distinctio nō tenetur cōiter. Vnde tenuit alibi Barto. notab. quòd si testator dat licentiam executori vendendi de

18 a 19 b

a ¶ Est differentia inter contractus. Adde Bar. in l. item cū quis. ff. de verbo. obl. Ang. in l. item si seruus. ff. de stip. seruo.

b ¶ Odiosa debet restringi. Adde in regula, odia. de regu. iur. lib. vj.

rebus hæreditarijs, pro satisfactione legatorũ, sub isto nomine venit quilibet cõtractus, per quẽ inducitur idẽ effect⁹, qui induceretur ex vẽditione, nisi verba proferãtur à iudice, vel à prætore: quo casu intelligũtur strictè, ne cõprehendãt alium casum ab expresso. Alleg. text. not. in l. si pupillorũ. §. si ꝑtor. ff. de rebus eorũ. Bal. tñ hic videt̃ hãc lecturã limitare dupliciter: primo, ꝙ dispositio hominis nõ extẽditur ad casum inducẽtẽ eundem effectũ per fictionẽ iuris: per tex. in l. fi. C. de his qui ve. æta. impe. Sed ad aliã l. respõdet Ioan. de Im. hic, q̃m ideo ibi mẽtio ætatis legitimæ nõ cõprehendit ætatẽ, quæ fictè est legitima, quia nõ erat eadem ratio oĩno in casu ficto: q̃m ille qui obtinet veniã ætatis, nõ habet̃ quo ad omnia pro maiore, quia nõ potest alienare immobilia sine decreto: vt l. pe. C. e. Sed ista rñsio nõ est sufficiens: quia ille tex. dicit in fi. ꝙ in qualibet dispositione hominis habet locũ illa l. sed si aliquis ꝑmitteret, verbi gratia, x. vel aliã rẽ mobilẽ, si perueniret ad legitimã, etiam eadẽ ratio esset in ætate legitima fictè, quæ in ætate legitima verè: qa quãtum ad mobilia, habẽs veniã ætatis totaliter æqparatur maiori: vt patet in l. ij. C. e. ergo ista responsio non procedit. Tu ergo dicas, ꝙ illa lex non loquitur, q̃n fit dispositio super ætate: sed q̃n ætas ponitur in alia dispositione, per modum cõditionis: vt satis patet ex principio literæ: & qa conditio debet impleri in forma specifica, ideo nõ implet̃ per casum fictũ: vt l. Iulianus. la picola. ff. de condi. & demõ. & ff. videbis in vl. arti. Vel potes dicere, ꝙ ideo nõ comprehendit̃ illa ætas ficta, quia testator non videtur vltra dispositiones cõsiderasse casum, qui pendet à potestate vnius, sicut dicitur in simili in l. apud Iulianũ. in fi. ff. de leg. ff. Facit optime tex. in l. iiij. §. ff. ff. de fideicõ. lib. vbi probat̃, ꝙ ꝓpes surgẽs de iure speciali, nõ est attẽdẽda. Sed cõtra opi. Bal. facit tex. quem ibi põderat Bar. ad hoc in l. si cognatus. ff. de re. dubijs, vbi probat̃, ꝙ dispositio facta de vero cognato comprehendit cognatum fictũ. i. ciuilẽ, quando est eadẽ ratio in persona ficta, quæ in vera: vt ibi optime declarat Bart. ad idem tex. cum gl. sua, secundùm vnã lecturã in l. si quis posthumos. in prin. ff. eo. Præterea pactũ de lucrãdo dotem in casu mortis verificatur in morte ficta, quæ dicit̃ mors ciuilis: vt l. deo nobis. §. ff. C. de epis. & cleri. & in auc. de nup. §. distrahantur. & ibi per Ang. In cõtrariũ pro opi. Bal. facit tex. not. quẽ ibi no. Bar. in l. non quasi. §. illud. ff. rem pupil. sal. fo. vbi probat̃, ꝙ ꝓmissio per stipulationẽ ꝓ eo qđ tutor gesserit, non habet locũ in casu, in quo tutor obligat̃ perinde ac si gessisset. Confirmatur ista conclusio per l. si prægnãs. & l. se. ff. de euic. in quibus ꝓbatur, ꝙ stipulatio duplex interposita super re vendita euincẽda non habet locũ in re, quæ fictè videt̃ vẽdita, & nõ verè: vt patet ex no. in tex. & glo. in l. nõ quocũq;. §. Iul. ff. de le. ff. habet tñ locũ pro illa ficta vẽditione actio descendens ex contractu bonæ fidei: vt in d. §. Iulianus. & l. vẽditor. ff. de euic. Ex quibus legibus põt formari distinctio in isto articulo, vt dicamus, ꝙ aut loqmur in dispositione fauorabili, in qua solet fieri larga interpretatio, & tũc veniat casus fictus, qui habet eundẽ effectũ, quem habet casus verus: aut in dispositione odiosa, vel stricti iuris, sicut est stipulatio, & tũc secus. ¶ †Secũdò limitat Bald. dicta Bar. ꝙ dispositio facta in vno casu, nõ trahitur ad aliũ, in quo nõ fit larga interpretatio, per tex. in c. susceptũ. de rescrip. lib. vj. vbi dispositio facta in casu resignationis beneficij, non trahit̃ ad casum mortis. Sed Ioa. de Imo. dicit, ꝙ cõtra istã limitationẽ facit tex. in l. deo nobis. §. ff. C. de epis. & cleri. iũcta l. quicqd astringẽdæ. ff. de ver. ob. dicitur em̃ in d. §. ff. quòd si maritus stipulat̃ lucrũ dotis in casum matrimonij soluti per mortẽ, illa dispositio extẽdatur ad casum matrimonij soluti per mortẽ fictã: & sic ad casum similem. Non ob. tex. secũdùm eũ in c. susceptũ. quia illud inducit̃ ibi propter naturam mandati, in quo forma debet seruari specifice. vnde non potest impleri per æquipollens: vt plene diximus in l. ff. ff. eo. & hanc rationẽ reddit text. not. quẽ ipse non alleg. in c. cui de nõ sacerdotali. in fi. de præbe. lib. vj. Sed tu posses respondere ad l. deo nobis. ꝙ hoc inducit̃ ibi cõtra regulas iuris, ne ingrediẽs retrahatur ab ingressu religionis, cuius fauore multa specialia statuuntur: nam si maritus videt vxorem velle ingredi religionem, nisi lucretur dotem in gressu in totum, vel in parte, iuxtà formã pacti, conabitur eã retrahere ab ingressu religiõis, ne restituat dotẽ vxori, & differat lucrum suum vsq; in tempus mortis naturalis, imo ne ponat lucrum suum in dubio, quia posset ipse præmori vxori sue. Et ista responsio videt̃ multũ colorata: & in hanc sentẽtiam videtur etiam inclinare Ioan. And. in cle. ne Romani. in ver. moriẽte. extrà. de elec. vbi manifeste sentit, ꝙ c. susceptũ. cũ materia. nõ habeat locũ, q̃n esset eadẽ ratio in morte ciuili & dispositio esset fauorabilis: & sic sẽtit, ꝙ vbi dispositio nõ esset fauorabilis, dispositum in casu mortis nõ retraheret̃ ad mortẽ fictã: qa tñ tex. valde no. in autẽ. de nup. §. distrahunt̃. in fi. nõ fundat se sup fauore religionis, sed solũ quia ingrediẽs monasteriũ videt̃ mori: & sic videt̃ cõsiderare solũ, ꝙ dispositio extendat̃, quia per mortẽ ciuilem inducit̃ idem effectus: ideo tutius est tenere cõmunem sentẽtiã. Nec Bal. si rectè inspicias verba sua, cõtradicit, quia ex fine verborũ suorũ apparet, ꝙ ipse intellexit de dispositione, quæ erat odiosa, & restringenda propter causam, ex qua inducebat̃: secus si ex natura contract⁹, sicut interpretatur strictè stipulatio, in quacunq; materia sit apposita: vt l. quicqd astringendæ. ff. de ver. ob. Et per ista potest etiã declarari arti. præcedens, videlicet ꝙ cũ diximus in materia, in qua fit stricta interpretatio, dispositũ in casu vero nõ trahitur ad fictum, debeat intelligi, qa stricta interpretatio ꝓcederet ex cã odiosa, non ex natura cõtractus, quia esset stricti iuris: & ita loquit̃ text. in d. l. si prægnãs. qa loquit̃ de promissione pœnæ quę est odiosa: & similiter in d. l. nõ quasi. §. illud. ibi em̃ tutor, qui nõ gessit, obligatur vtili actione ꝓpter culpam suã: vt l. fin. C. si tut. nõ gef. vnde ex ꝑte eius ista obligatio est quędã pœna, licet ex parte pupilli cõtineat interesse: & sicut dispositio odiosa non extenditur, ita & ꝓuisio iudicis, vel prætoris facta in vno casu, secũdùm Bar. in l. alio. ff. de alimẽ. & cib. leg. per tex. in l. si pupillarũ. §. si prætor. ff. de reb. eorũ. Scias etiam, ꝙ dispositio facta in casu nostro semper traheret̃ ad illum casum, quẽ disponẽs haberet pro vero, ex voluntate sua. Casus est not. quẽ ibi põderat Bar. ad hoc in l. alimẽta. in prin. ff. de ali. & cib. le. per quã dicit ibi Bar. †ꝙ q̃n testator vocabat nepotem filiũ, vel tractabat vt filium, semper appellatione filij[a] continetur nepos, & vbi alias nõ cõtineret̃. & de materia vide aliquid p Dy. in l. cũ seruus. ff. de verb. ob. Vltimò adde, inquantũ doc. hic volunt, ꝙ cõditio quæ apponit̃ volũtarie, debeat impleri in forma specifica, & nõ per æquipollens: nam ista dicta videntur manifeste cõtra quædam iura superius allegata: videlicet cõtra l. deo nobis. & cõtra §. distrahunt̃. in pacto em̃ de lucrando dotem in casu mortis, sine dubio verbum mortis, apponitur in cõditione, & tamen impletur per æquipollens, id est p mortẽ ciuilẽ: potuerũt em̃ contrahentes nihil pacisci sup lucro. vnde ista cõditio est merè volũtaria. Et per illa dicunt Bar. Bald. Ang. post eũ in l. cũm pater. §. in hæreditatẽ. ff. de leg. ij. ꝙ si aliquis est rogat⁹ restituere hæreditatem, si decesserit sine liberis, purificat̃ cõditio fideicõmissi, si grauatus ingrediat̃ religionẽ mendicantiũ: quo casu mors ciuilis omnino inducit eundẽ effectũ, quẽ naturalis. Propterea ista doctrina videtur minus generalis, & fortè posset distingui, ꝙ aut loquitur in cõditione, quæ est implẽda per illum cui relinquit̃, & tũc cõditio regulariter debeat impleri in forma specifica: & ita loquũtur iura allegata hic per Bar. aut loquimur in cõditione, cuius implemnteum non est in potestate honorati, sed pendet à viribus fortunæ: & tũc sufficiat cõditionẽ impleri per ęquipollens. Bar. tñ in l. amplius non peti. in vlt. q. ff. rẽ ra. ha. simpliciter videtur tenere, ꝙ cõditio possit impleri per æquipollens, dũmodo impleat̃ in illa persona quæ fuit expssa in implemẽto cõditionis, ꝑ tex. in l. si peculiũ. §. ff. ff. de sta. lib. vbi est casus, ꝙ iussus dare x. hæredi, intelligit implere cõditionẽ, si cõpensetcõpensatio autem est ficta solutio, nõ vera. Sed ipse Bar. melius loquitur in l. Iulianus. ff. de cõdi. & demonst. vbi dicit per illũ tex. ꝙ iussus soluere nõ impleret cõditionẽ, si cõpenset: quia tamen ille cui fit compensatio, est in culpa, quia si soluisset mihi pecuniam meam, ego possem soluendo sibi implere conditionẽ, cõditio habet̃ pro impleta. Quòd autẽ dictũ est, cõditio debet impleri in forma specifica, est intelligendum, si potest impleri eo modo, quo testator voluit: aliàs posset impleri etiam per casum similem. ita not. declarat Bar. in l. ff. in vlt. colum. ff. de cõdi. insti. per l. legatũ. ff. de vsufruc. leg. & vtrũ in iuramẽto sufficiat implere promissionem per ęquipollens, vide tex. & quod ibi per doc. in c. ad nostram. extrà. de iureiuran. & per Bar. in d. l. amplius non pet. & in d. l. Iulianus. prællega. ¶ In eadem gl. ibi: quia illud &c. pro declaratione glossæ, & eorum quæ hic tradũtur per Bartolũ, & alios, videnda sunt tria ex ordine. Primò, ex quo hodie ab intestato emancipatus succedit de iure ciuili, quia sublata est differentia emancipationis &c. vt in corpore, de hære. ab intestato. §. nullũ verò. vtrum hodie emancipatus sit suus, sicut ille qui est in potestate, & consequenter trãsmittat hereditatẽ ad quoscunq;: quem articulum tangit Bar. sed non determinat in l. ventre. ff. de acquir. hæredi. dicta etiã eius hic possunt trahi ad vtranq; partẽ: vt dixi in voce. Ang. autem, & Ioan. de Imol. in d. l. ventre, & Paul. de Castr. hic simpliciter tenent, ꝙ emancipatus non sit suus, nec trãsmittat hæredi-

[a] ¶ Appellatiõe filij. Adde gl. in cle. ff. de bap. Bar. in l. alimẽta. ff. de ali. leg. Ludo. Ro. in l. si verò, in §. de viro, in xxxiij. fal. ff. solu. ma. Io. An. in c. statutum. de hæred. lib. vj. in nouella. Bal. consil. lxxvj. inci. Ang. la ff. iiij. volu. Lud. Ro. consi. ccccxxxviij. incip. in casu p̃ntis consultationis. Alexan. de Imo. consi. ff. incip. perspectis. i iiij. co. in ff. vol. idẽ Alexã. consi. cciij. inci. cõsideratis verbis. in ij. vol. idem Alexã. consi. cxxv. inci. attentis verbis inuestituræ. in v. volu. Soci. consi. xiiij. inci. secundùm ordinem prædictarũ. in ff. vo. idem cõsil. xxx. incip. quãuis ex his. in co. vo. idẽ consi. clij. inci. casus iste. in co. vol.

tat hereditatē ad quoscunq;: quia licet in successione ęquiparetur filio in potestate, nō tamen ęquiparatur ei in priuilegijs suitatis: alleg. glo. in l. si emancipati. C. de coll. & hanc opin. sequitur ibi do. me. dicens pro illa esse casum in l. si fratris. C. de iure delib. vbi patet, ꝙ emancipatus nō transmittit, sed institutus à patre: quæ l. licet nihil faciat vt statim dicā, allegatur tamen per Bal. ad hoc in auē. in successione. C. de suis & leg. vbi dixit ad propositum notabiliter, quòd in his quæ habent vim & originem à patria potestate, sicut est suitas, non est sublata differentia emancipationis patrię potestatis: quia verum est, emancipatum non esse in potestate: ergo non potest habere priuilegia à potestate ꝓcedentia. Tex. autem in l. si fratris. modicum facit: quia illo tempore nondum erat sublata differētia emācipationis, & patriæ potestatis, quæ fuit postea sublata per l. meminimus. C. de legi. hæredi. & per text. allegatum in corpore. Vnde licet filio emancipato, quando est institutus in testamento, deferatur hæreditas de iure ciuili, secūdùm Barto. hic, & in l. posthum⁹. in principio. ff. de inofficio. testamen. & in l. illud. in fi. j. de cōtra tab. defertur tamen sibi vt extraneo, non suo. Opinio tamen ista videtur habere veritatem, tum quia text. in l. meminimus. dicit, quòd succedit ad similitudinem suorum: ergo non est suus, vt rectè infert ibi Baldus. tum quia sicut in §. nullam verò. in successione ab intestato tollitur differentia emancipationis, vt patriæ potestatis, ita tollitur differentia sexus & cognotionis. Vnde dicit ibi, quòd ita succedit nepos ex filia, sicut nepos ex filio. Si ergo per ista verba, quia nulla debet esse differentia inter istos, videreē effici suus ille qui aliàs non erat, hoc esset dicendum ita de nepote ex filia, sicut de filio emancipato. Sed hoc est falsum, & nullus dicit: ergo similiter dicēdum est in filio emancipato, videlicet quòd per illa iura sit sublata differentia in delatione hæreditatis: sed non in modo acquirendi, in quo differt suus à non suo. † Si tamen aliquis emancipetur à potestate paterna in sui fauorem ex dispositione l. vel in fauorem religionis, ille talis non desinet esse suus. Exemplum in episcopo & monacho: quia quo ad sui fauorem, non videntur exisse de potestate, vt eleganter tradit Barto. in l. item in potestate. in fi. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ita decidit Bal. expresse de episcopo in l. apud hostes. in vlti. colum. C. de suis & leg.

a De monacho autem [a] est maior dubitatio, vtrum desinat esse suus: super quo vide quod ponitur per Barto. in l. ex causa. §. Papi. de mino. & p Bal. in l. j. C. qui admit. & in l. deo nobis. de epis. & cleri. & ego scripsi plenissime in c. præsentia. extrà, de probatio. vbi omnino vide. Super articulo secundo fuerūt gl. cōtrarię, quę hic allegaē per Barto. & Mod. Sed Bal. hic, & in l. si emancipati. C. de colla. & alij Moder. ibi scribentes in effectu, sequūtur quādam glo. quæ est in auē. de hæredi. & fal. §. exhæredatos. vbi glo. distinguit, quòd aut emancipatus fuit præteritus sine causa, & tūc testamentum fit nullum hodie ipso iure: quia non est seruata forma posita in corpore in auten. vt cùm de ap. cog. §. illud quoq;. Si verò præteritio est facta cum insertione causæ, & tunc non possit dicere testamētum nullum, etiam hodie: sed habet intentare contratab. vt olim. & ita hic debes intelligere dicta Bar. Et hanc distinctionem approbat, & latius prosequitur Bald. in auē. de succes. C. de suis & legi. & hanc distinctionem glo. in §. exhæredatos. sequitur etiam Bar. in l. filio præterito. in pe. char. j. titu. proxi. vbi ponit duas conclusiones. Prima est, quòd etiam de iure nouissimo filius in potestate præteritus cum causa potest dicere testamentum nullum. Secunda, quòd filius emancipatus præteritus cum causa non potest dicere testamentum nullum, sed sine causa potest. Sed in ista eadem l. in §. in omnib⁹. videtur sentire, quòd emancipatus hodie præteritus semper dicit testamentum nullum: & quòd quando pręteritio fit cū insertione causæ, nō fit proprie præteritio, sed exhæredatio. & ista opi. videtur verior de subtilitate iuris: quia si testator dicit, filium meum non instituo, vel prætereo, quia commisit talē causam ingratitudinis cōtra me: ista non videtur esse ꝑteritio, sed exhæredatio per regulam, quā ponit tex. no. l. iij. in fi. C. de lib. præte. Vbi text. dicit, quòd quando manifeste constat de voluntate testatoris, quòd voluerit filium priuari hæreditate sua, inducitur exhæredatio, licet verba hoc non importent. Sed quis non videt, quòd testator exprimēdo causam ingratitudinis in testamento nulla alia ratione eam expressit, nisi quia volebat filium priuare hæreditate: ergo sufficit mens testatoris manifesta, licet verba formaliter exhæredationem non importent: & ideo glo. not. quam ibi sequitur Bart. & Ioan. de Imo. in l. qui volebat. j. de hæredi. insti. dicit, ꝙ si testator iubet filiam esse contentam dote: per ista verba videtur eam exhæredare, & est exhæredatio sufficiēs, nec valet responsio Io. de Im. quā dat ad d. l. iij. in l. filio præterito. præallegata. quia licet in themate ibi posito fuerint verba, quæ ex proprietate sua videbātur importare exhæredationē: ratio tñ assignata in fine est generalior dicto, & probat id qđ suprà dixi: & similiter non est bona responsio sua ad l. qui volebat. dum dicit, ꝙ ibi erat facta mentio de exhęredatione expressa, per verba enunciatiua. Nam vt dixit ibi gl. & ipse ibi tenet, etiā si non esset facta mētio de exhæredatione, tñ induceretē exhęredatio per illa verba, iubeo filiā esse cōtentam dote. Ista conclusio probatur l. & ratione noua difficili. nam sicut declaraui plenius in l. in suis. ff. eo. exhęredatio tacita, quæ resultat ex aliquibus expressis in testamento, sufficit, vt videaē seruata forma, de qua in l. inter cætera. j. eo. casus est not. secundū verum intellectū, quē ibi approbat Bart. in l. Pap. in §. meminisse. ff. de testa. & optime facit tex. in l. si non mortis. in prin. ff. eo. tit. & tenet gl. in d. l. Papi. in §. si qs impuberis. & est casus in ea. l. §. quarta autem. in fin. secundū intellectū Bar. qui est verus. † Licet ergo testator tacitè proferendo verba prædicta videatur exhæredare, & non expresse: quia tamē ista tacita exhæredatio ꝑsumpta ex aliquo expresso in testamento. i. ex. insertiōe causę ingratitudinis, [b] ista non potest dici pręteritio effectualiter, sed solum quo ad superficiem verborum. Ratione autē hoc ꝓbatur: quia si pręteritio facta cum causa non esset exhęredatio in effectu, tunc filius in potestate pręteritus posset dicere testamentum nullū, etiam si ꝓbaretur causa expressa in præteritione esse vera: cùm eñ pro forma filius in potestate debeat institui, aut exhæredari: vt Insti. de exhære. lib. in prin. si vere fuit præteritus, licet causa expressa: quia tñ non fuit exhæredatus, non fuit seruata forma: ergo in omnem euentum testamentum est ruptum ipso iure: & hoc sentit Bartol. & Moder. in l. filio præterito. præallegata. licet casum istum specifice non attingant. Sed hoc est falsum, & contra tex. in corpore in authē. vt cū de appel. cog. §. aliud quoq; capitulum. ergo necessario est dicēdum, ꝙ ista pręteritio facta cum causa habet effectū exhæredationis. dicit eñ textus in loco præallegato, quòd patri nō licet filios præterire vel exhæredare, nisi in certa causa legitima, & probata: ergo datur intelligi, ꝙ si filius sit pręteritus, expressa causa legitima & probata, testamentum non erit nullum ipso iure, ergo forma nō est omissa: quod est impossibile dicere, si præteritio facta inserta causa non habeat effectum exhæredationis: vt ff. ostendi. Nec potes dicere, quòd illa dictio, nisi, posita in textu referatur ad exhæredationē duntaxat: quia hoc est manifeste contra textum in §. & hæc quidem. in versiculo, hæ quidem pœnæ. vbi textus dicit, quòd causę ff. enumeratę sunt pœnæ, quæ inseruntur præteritioni aut exhæredationi filiorum: ergo manifestè concluditur, ꝙ ita excluditur filius præteritus, si causa inserta in pręteritione est vera, sicut fili⁹ formaliter exhęredat⁹. Et licet ille tex. videatur velle, quòd reperiatur pręteritio, quę non sit exhęredatio facta cum causę expressione: debet tamē intelligi, vt non contradicat pręmisis, quòd pręteritio facta cum causa non est exhęredatio expressa, habet tamen effectum exhęredationis sufficiens, quia resultat ista tacita exhęredatio ex aliquibus expressis in testamento. Vnde in isto articulo pono tibi duas conclusiones formales. Prima conclusio: pręteritio facta cum insertione causę non est expressa specifica exhęredatio: est tamen exhęredatio tacita, resultans ex verbis expressis in testamento, quę sufficit ad excludendam nullitatem: & vt forma statuta à iure videatur obseruata. Correlatiuum huius conclusionis est tale: Filius emancipatus vel suus pręteritus cum causa, non possunt contratabulare testamentum, nec dicere nullum, sed est opus querela: sed quia in effectu sunt exhæredati, iuxta ea quæ tradit Bartol. & ibi plene scripsi in l. j. ff. titu. proxi. † Secunda conclusio, quòd filius emancipatus est præteritus sine causa, testamentum est nullū ipso iure: & quia ista conclusio est cōmunis omnium doctorū, ideo non est opus eam aliter probare. Text. tamen in corpore in §. siue igitur. satis hoc ostendit, dum dicit, quòd si causa non sit expressa, res reducitur ad causam intestati: nā si opus esset contratabulare testamentum, vt tenuit hic Bartolus, tunc reus non reduceretur ad causam intestati: vt l. filię dotem. C. de colla. & l. vt liberis. eo. tit. & ibi per doc. de quo articulo statim dicā plenius. Sup tertio ariculo, in quo quæritur, vtrū de iure nouissimo nepos retētus in potestate possit dicere testamentū nullū, si est pręteritus. Gl. hic tenuit ꝙ sic, qđ cōiter reprehendiē ab omnibus doctoribus, duab⁹ rationibus, quę sunt inter alias meliores. Prima rō est, quia ius rupēdi testamētum regulatur à causa intestati, vt ille non possit rumpere, qui nullo facto testamento nō posset succedere ab intesta-

[a] ¶ De monacho autē. Adde doc. in authē. ingressi. C. de sac. san. eccle.

[b] ¶ Causę ĩgratitudinis. Adde gl. & do. in c. Quintauallis. de iureiur.

to:vt probatur in l.posthumus,in princ,& in §.si quis ex his.
ſ.de inoffic.testa.& optime in l. maximũ vitiũ,in prin.C. de
lib.prętc.& in l.si quis filio exhæredato.in prin.j.tit.ꝓxi.Si
ergo nepos nullo facto testamẽto nõ posset succedere auo ab
intestato:ergo p̃teritus nõ poterit annullare testamentũ,vel
rumpere.Nam ille qui excludit̃ à iure dicẽdi nullũ, vel à iure
succedẽdi ab intestato,excludit̃ etiã similiter à rumpẽdo testa
mentum per contratab.quia ius prętoriũ regulatur à iure ci-
uili in hoc,nisi inquãtum vocat emãcipatos, qui nõ vocãtur
de iure ciuili:ita ꝓbatur in l.nõ ambigendũ.§.fi.j.de bo.pos.
& in l.j.§.vocãtur.j.de bo.pos. cõtratab.Optime facit tex.in
l.fi.in ij.respon.C.de lib.pręteri.dũ habet pro absurdo,ꝙ ali-
ter vocetur quis ad expugnãdum testametum de iure ciuili,
& aliter de iure prętorio.Et ex ista ratione,vt j.videbis,infer
tur ad aliam quæstionẽ.Secũda ratio est talis,quia ille cui nõ
debetur legitima,nõ debet institui,vel exhęredari, nisi in fra
tre,turpi persona instituta, vt satis colligit̃ ex l. cùm quęrit̃.
& l.parentibus.C.de inoffi.testa.& in l.Papi.§.iiij.eod.tit.ff.
Sed huic nepoti nulla debetur legitima, vt ostendã:ergo prę
terito ipso habet fieri impune, & non reddit testamentum
nullum,vel expugnãdũ. Quòd aũt nulla debeat̃ legitima,pa
21 tet,†quia legitima est quarta[a] vel tertia portio portiõis debi
tę ab intestato:vt probat̃ in legibus pręalle.Sed huic nepoti
nulla portio debet̃ ab intestato,ergo nulla legitima potest de
beri;quia ille vocat̃ ad legitimã,qui vocaret̃ ad maiorem por
tionẽ ab intestato.Et pro hoc infert Bal.hic,& plenius decla
rat in l.fi.C.de lib.præteri. ꝙ si ex forma statuti stante filio
masculo vel agnatis filię fœminę non succedũt ab intestato,
si pater fecit testamentum,& non instituit agnatos, vel filiã,
filia pręterita à patre non poterit dicere testamentũ nullum:
& hoc tenẽt cõmuniter oẽs Mod.hic,& in l.vt liberis.pręal-
legata.Sed relinquitur dubiũ magis probabile, nunqd ista fi
lia pręterita possit expugnare testamẽtum per contratab.Su
per quo Bar,dixit simpliciter in l.fi.j.ad Tertul. ꝙ talis filia
non possit impugnare testamẽtũ.Sed Bal.hic,& in l.fi.p̃alle.
iuxta fi.expresse vult, ꝙ nõ possit expugnare, etiã per cõtra
tab.p rationes superi⁹ dictas,& maxime per ll.s̃.alle.q̃ ꝓbãt,
ꝙ potestas cõtrabulandi regulatur à potestate succedendi de
iure ciuili. Vnde licet per cõtrata.res non reducat̃ ad causam
intestati:vt plene declarat Bart.in l.illud.in prin.j. de contra
tabu.& Cyn.& alij in l.vt liberis.præallegata.quia tamẽ ista
successio regulatur à successione iuris ciuilis,idem erit dicen-
dum in ipsa,quod in iure dicendi nullũ.Ioan.autem de Imol.
hic dixit,quòd ista sunt vera,si sunt ĩstituti illi, qui exclude-
rent filiã ab intestato:sed si sunt instituti extranei, & illi prę
termissi;verbigratia,sunt omissi agnati, qui excluderent fi-
liũ,vt alij vocati ex testamento:tũc ipse credit, ꝙ filia possit
contratabulare testamentũ, siue sit emãcipata,siue sit in pote
state,siue sit præterita cũ causa, siue sine causa: quia isto casu
filia nõ excluditur,nec ex verbis,nec ex mẽte. Ex verbis nõ,
quia ista nõ est successio intestati, à qua filia excludit̃, vt di-
ctũ est, Ex mẽte nõ,qa filia fuit exclusa cõtemplatione agna
torũ.i.vt agnati succederẽt:ergo si ipsi nõ succedũt, nõ habet
locũ dispositio statuti:& per hãc solam rationem sequit̃ hanc
opi.d.m.in l.vt liberis.C.de colla.allegãs tex.& qđ ibi ponit
Bar.in l.ij.§. sed si sint sui.j.ad Tertul. & quod ibi ponit idẽ
Bar.in l.j.§.pe.j.de bo.pos.cõtratab.dũ dicit,ꝙ si filia fœmi-
na excludit̃ stãte filio,intelligit̃ si filius possit, & velit succe-
dere:secus si possit,vel nõ velit.Tu autẽ aduerte diligẽter:qa
licet Io,de Im,hic dicat,ꝙ ratio quæ sumit̃ ex l.posthumus.
§.si quis ex his.de inoffi.test.cõcludit ad ius dicẽdi nullũ,sed
non ad ius cõtrabulandi, non videtur bene dicere:quia sicut
s̃.probatũ est,expugnatio quæ fit per cõtratabu.regulat̃ à iu
re rũpendi de iure ciuili,seu succedẽdi.Illa autẽ ratio do. mei
procedit:quia qñ ille qui excluderet filiã,exhæredat̃ à succes
sione ex facto testatoris:tũc si priuatio & exclusio illius fit si
mul,& semel,vnà cum assignatiõe hæreditatis,quę fit alteri,
ille priuatus obstat fœminæ,sicut si esset institutus, Casus est
no.in l.j.in fi.j.de assigna.lib.per quẽ tex.Bar.multum solen
niter in l.j.§.si pater.j.de cõiũgen.cũ emanci.libe.dicit,quòd
si mater excluditur à successione filij, existentibus fratribus
defuncti:licet frater moriens faciat testamẽtum,& prætereat
fratres suos,& instituat extraneos,nihilominus mater exclu
deretur per l,superius allegatam.Et ista decisio videtur con-
fundere ista dicta Moder. nisi forte saluando dicta Ioan.de
Imol.dicas,quòd in casu Bartol.mater non excluditur ab in
testato,sed à successione simpliciter:& sic ex proprietate ver
borum excluderetur veniens cõtra testamentum, sicut ab in
testato,Item filia in casu nostro expugnando testamentum
per cõtratab.non reducit rem ad causam intestati; & sic non

[a] ¶Legitima ẽ quarta. Adde doc.in c, Raynutius.de test.

comprehenditur sub verbis statuti,vt dictum est.Sed in casu
Bar.mater expugnando testamẽtum reduceret illud ad cau-
sam intestati:quia aut fuit præterita cũ causa, & cõpetit sibi
querela,quę reducit rem ad causam intest.vt l.Papini.§.si ex
causa.& l.mater decedens.s̃.de inoffi.testa. aut fuit præterita
sine causa,& tũc testamentum erit nullum,& sic poterit suc-
cedi ab intestato: vt l.is qui in potestate.in princip.j. de lega.
præstan.iuxta distinctionẽ,quam ponit Bar.in l.filio p̃teri-
to.j.tit.proxi.Aduerte etiã ad illam responsionem,quam de
dit hic Io.de Imo.secũdæ rationi superius assignatæ,quæ nõ
videtur procedere, dum dicit, ꝙ legitima istius filiæ p̃teritæ
erit tertia portio eius,qđ debetur ab intestato filię,habito re
spectu ad ius cõe,non habito respectu ad ius speciale statuti.
Vnde licet ex forma statuti nihil deberet̃ filiæ ab intestato,
& per cõsequens inspecto statuto nulla deberetur sibi legiti
ma:debetur tñ sibi per respectũ ad ius cõe. Quod dictũ vi-
detur esse falsum,& impossibile: quia quando vna portio de
fertur pro legitima,respectu portionis,quæ debetur ab inte-
stato:tũc si illa portio cuius respectu alia defertur, augeatur
vel diminuatur, etiã in materia exorbitãti,& correctiua,alia
similiter censetur esse diminuta vel aucta: ita declarat subtili
ter Bart.approbando glo.ibi positam in l.illud.C.de sac.san.
eccle.& hoc facit natura relationis,quæ habet hoc,ꝙ disposi-
tio se referẽs non põt intelligi, nec sustineri sine illa ad quã
fit relatio:vt l.de meis.§.fi.j.de here.instit.& l.fi.s̃.alleg.j.de
accep.quod subtiliter declarat Bald.in l.omnia priuilegia. in
vltimis verbis.C.de sac.san.ecclesi.Vnde si per formã statu-
ti portio quæ deferebatur de iure cõmuni filię est totaliter
extincta,necesse est, quantũcunq; cum materia sit correctiua
iuris cõmunis,quòd & alia similiter,quæ datur per relationẽ,
ad illam sit sublata:facit optime tex.& quod ibi no.Bart.in l.
j.in prin.ff.de.leg.tu.vbi dicitur, ꝙ si ex forma statuti agnati
pręferuntur cognatis in hęreditatem:pro cuius dicto est casus
valde not.in aut̃.de hęre.quę ab inte.def.§.ex his.circa prin.
vbi tex.dicit,ꝙ quia secundùm iura nouissima in successio-
ne ab intestato cognati erant adæquati agnatis: ex hoc solo
manifestum erat, quid esset dicendum de tutela, quasi etiam
in materia correctiua vnum sequeretur ad aliud.Mihi tamen
placet ista opi. Ioan. de Imol. & do.mei:quia in veritate est
multum æqua,& secundùm mẽtem statuti:nam non est du-
bium,quòd priuilegiũ quod conceditur agnatis aduersus filiã
vel matrem, quę excluditur à statuto,statutum non voluit
communicare extraneis:non eñ exclusit filiam,vel matrem
propter extraneos,sed propter illos,qui erant de familia.Vn
de priuilegium istud non videtur cõmunicabile extraneis:vt
est casus in l.iij.C.de inoffi.testa.in vltimo respõso. Non ob.
tex.quẽ adducit in l.j.in fi.de assigna.lib. quia ibi ille qui sub
rogabatur contra mentem l. deferentis ius successionis, de
quo ibi dicitur:erat enim facta assignatio vni ex filijs patro-
ni,in quem poterat,vt in hæredem sanguinis,residere ius pa-
tronatus:vt l.iusiurã.§.si liberti.j.de oper.lib.Sed hic si extra
neus subrogaretur loco assignati, hoc esset contra mentẽ sta
tuti:& ideo non admittitur ista subrogatio:sicut dicimus, ꝙ
licet filius masculus excludat fœminam ex forma statuti:fi-
lia tamẽ nata ex filio masculo nõ excludet eã, quia cessat in
ea ratio exclusionis, secũdùm Bart.in l.liberorum. de verbo.
signi. Præterea aduerte subtiliter, quòd illa differentia,quã
facit Bar.in d.§.si pater,vtrum præcedat priuatio eorum, qui
deberent succedere ab intestato,& sequatur institutio extra
nei,vel simul & semel fiãt,vtrunq; non videt̃ esse rationabi-
le,quia saltim prioritate intellectus & ordinis, quando vnũ
confertur alteri, per quod aliquis priuatur, ademptio p̃cedit
collationem,aliàs non valeret collatio, quia duo non pos-
sunt esse domini insolidum:sicut declaratum est in l.in suis.s̃.
eo.& ad materiam istam vide quod no.Bal. in l.si emancipa
ti.C.de colla,in quibus locis vidẽtur velle præfati doc. quòd
filia exclusa ex forma statuti ab intestato etiam institutis a-
gnatis, vel his qui vocarentur ab intestato, possit contra-
tabulare testamentum. Sed ista opi. reprehẽdit̃ cõmuniter,vt
s̃.dixi, maxime nõ esset vera,qñ filia quæ excluderet̃ à statu
to,esset dotata:sup quo vide tex.& qđ ibi no.Ang.in l.Pap.
§.si qs mortis.s̃.de inof.te.& Bal.& ibi etiã tãgit Ange. in l.
posthumus.§.si quis ex his.e.ti. vide etiam Ange.consil. suo
c.circa prin.Et si velles disputando tenere,quòd filia quæ ex
cluditur ab intestato,posset contratab, testamẽtũ,ad argumẽ
ta supradicta posses dicere, quòd quãuis regulariter qui non
põt succedere ab intestato,& qui non põt dicere testamentũ
nullum,nõ admittat̃ cõtrà:vt l.non putauit.in prin.j.de con
tratab.& bene facit tex.in l.fi.in princi.j.de leg. præstã. Ista
tamen regula reperitur habere instatiã:qa filius est emãcipa-
tus,qui

tus, qui non potest succedere ab intestato vnà cum filio suo, nisi cõferat: potest tamen succedere per contratab. vt l.filiũ §.videamus.ĵ.de bo no.pos.contratab. Itẽ filius adoptiuus, qui de iure Digestorũ non succedebat patri ab intestato, si sit institutus in testamento, potest intentare contratab. alio committente edictũ: vt l.non putauit.§.in adoptionem. ff.e. Ex equiparatis autem non potest argui, vbicunq; reperitur in eis instantia, secundùm glo.j.q.j.c.sicut vrgeri.& in l.si autem.§.possidere.š. de rei vendi. veritas tamẽ est, vt primo dixi: quia in §.videamus. filius emancipatus non excluditur à successione intestati absolutè: de qua exclusione ponitur regula prędicta in §.si in adop.filius qui non admittitur ab intestato, non admittitur contratab.ex persona sua: vbi dicit tex: sed ex persona alterius. regula autẽ excludit veniẽtes ex persona sua: vnde ille tex. melius facit pro sententia communi. ¶ † In ead.glos.ibi: post mortem &c. hanc glos. valde commendant hic docto.& sæpe allegatur in materia legitimationis filiorum: quidam enim notant ex ista gl. quòd restitutio facta per principem non trahitur retro.& hoc sentit Dy. respõdendo ad l.si quis filio exhæredato.ĵ.titu.proxi. Alĳ dicunt, & hoc sentit Barto. quòd etiam si aliàs restitutio trahatur, non trahitur ad præiudicium iuris quęsiti. Tertiò concordat text.in c.quamuis.de rescri.lib.vj. & quod habetur in l.j.š.ex qui.cau.maio. Et ideo infert hic, & plenius in l.vlti. C.de sen.pas. quòd si bannitus restituitur à banno, non reuocat bona interim alienata per fiscum: & sic dicit debere limitari l.j.&ĳ. C. de sen.pas. Bal autem hic referẽs dicta Cy. videtur primò distinguere, quòd aut illa alienatio immediate procedit ex virtute sententię banni, aut ex alio titu. Exemplum de primo: si forma statuti bona interfectorum applicat pro dimidia hęredibus interfecti. Exemplum de secundo: si post confiscationem fiscus vendit, vel donat, vel aliter alienat bona banniti. Primo casu videtur dicendum, quòd alienatio retractetur per l.siue patronus.in prin.ĵ.de iure.pa. Secundo casu est dicendum, quòd bona non retractantur: vt š.est probatum. Non tamen persistunt prædicti doct.in ista distinctione: sed finaliter in exemplo suprà posito concludunt contrarium: quia restitutio principis debet interpretari sine iniuria alterius: vt l.ĳ.§.merito. cum si.j. ne quid in lo.pu. & in c.ex multiplici. extrà, de deci. non tñ respondet ad l.siue patronus. Sed Io.de Imo. respondet, quòd ibi ius non erat translatum in alterum, sed potius suppressum, & extinctum in personam patroni. Tu potes dicere clarius, quòd ille text. debet intelligi, quando patronus deputatus fuit restitutus in vita liberti, ita q; non aufertur aliquod ius quęsitum in re alteri: secus forte esset dicendum, si esset institutus mortuo liberto, & vellet in præiudiciũ hæredis liberti venire ad hæreditatẽ liberti. Ia. autẽ de Bel. quem refert & sequitur Bal. in c.j.hic finitur lex Corradi. deinde incipit consuetudo feudi. videtur sequi distinctionem supradictã, quę videt̃ verissima, quando aliqua quota bonorũ ex forma statuti applicaretur hæredibus interfecti: quia tũc ipsi tenerent locũ hæredis, & paterentur onera cum fisco, secũdùm Bal.no.in l.ĳ.C.ad l.Iul.de vi. Sicut ergo bãnitus restituitur aduersus hæredẽ filĳ, qui occupauerat bona profectitia, q̃ prius fuerant patris ante bannum: quia cùm hæres filĳ ea possideat, qui reprę̃sentãt personã filĳ, nulla videtur facta noua alienatio de istis bonis, vt subtiliter declarat Bar. in l.fi.sępe allegata. ita videtur, q; taliter restitut' recuperet ista bona alienata in alium, ex quo ille tanq; heres repręsentabat personam meã. Pręterea qua ratione recuperat bona acquisita fisco, qui tenet locũ heredis: eadẽ ratione videtur q; recuperat bona ab alio, qui vnà cũ fisco tenet locũ hæredis. Sed si bona non essent translata ad aliũ per modum quotæ, puta quia statutum diceret, q; de bonis interfectorum deberent dari centum hæredibus interfecti, si patrimonium interfectorum ad id esset sufficiens, vel ascenderet vsq; ad certam summam, tunc posset esse vera opi. Cyn. & Bald. hic posita.& ad materiam istam vide text. singu. quem ibi ponderat Bald. ad hoc in c.j.§.priuilegia. de pace Constan. per quem videtur probari, q; restitutio rebellium, quæ fit in capitulis pacis propter fauorem publicum, vt pax citius fiat, trahitur etiam ad bona alienata pendente rebellione: & ad ea quæ suprà diximus adde text.not. quem ibi ponderat Ang. ad hoc in auten. vt cum de app.cog.§.causas ve rò si quis de parẽtibus. per quem tex. decidit ibi no. q; restitutio facta de bannito nõ extenditur ad bona prius alienata: & ad hoc probat ibi tex. in ver. in statu in quo tunc sunt. Secundò adde tex. valde not. super quo Bald. format quęstionem nostram in terminis in l.sed si hac.§.liberos.š. de in ius vo. vbi dicitur, q; si patronus deportatus restituitur, recuperat ius quod habebat in liberto, ne possit vocari in ius sine venia: ex quo in 22 fert ibi Bal. in vl.q. † q; bannitus q restituit̃ [a] à principe, recuperat bona a alienata in tertiũ, quãdo alienatio immediatè surgit à virtute sentẽtiæ: & sic videt̃ sequi distinctionem, quã primo loco posuit hic post Cy. idẽ tenuit in l.si pater. la vl.š.de adop. Et forte ista opi. simpl'r est verior, siue bona sint translata vt res singulares: nam illa respõsio quã dat hic Ioan. de Imo. ad l.siue patronus. nõ videt̃ bona: quia licet illa lex, & tex.in §. liberos. loquant̃, quãdo ius extinguit̃ per deportationẽ, non q̃n transfert̃ in alterũ: ex illa tamẽ iuris exactione est facta melior conditio liberti, quia est factus homo magis liber: & sic si illud ius resuscitet̃, videtur resuscitari cum præiudicio alterius. Pro ista conclusione facit optime tex. in l.non est nouum. in fin. de cõdi. inde. vbi probatur, q; si legata sint con firmata per conditionem minorum, & minor restituitur aduersus adi-

a ¶ Bannitus qui restituitur. Adde Car. Zaba. in c.diligentia. de elect. & per Petr. de Ancha. in consi.cccc. incip. probata tanta vi.

b ¶ Auferre ius quæsitũ alteri. Adde qd in principe, dic q; non, nisi soluat pretium rei ille, cui causa au fert, secundũ Archi. formaliter in ca. cũ per principalẽ.ix.q.iĳ. Bald. in l.qui se patris. C. vnde liberi. Nõ ob. q; omnia sunt principis, intellige.s. fiscalia, secundùm Odofr. in l. bene à Zenone. C. de quadri. præscripti. Archi. in §. quãuis.xxiĳ.quęst. viĳ. Paul. de Castr. cõsi.clvj.incip. viso & examinato. circa fin. vbi alleg. Inno. in c.in nostra. de iniur. Inn. in c.nouit. de iudi. idẽ dic in papa, quo ad laicos, secũdùm Pau. de Ca. consi.ccxvj. inci.p̃supposita sine p̃iudicio. & qd in rebus b̃n̄ficialibus, an papa possit auferre sine cã: dic q; sic, secũdùm Archi. in trac. de hæresi. incip. sanctissimo in Christo patri. vers.& qa tanta est p̃eminẽtia. & tex. in c.ĳ. de p̃b. li. vj. & in cle.j. ad fin. vt lite pẽ. doct. in c. vnic. de summa tri. lib.vj. Ioã. de Imo. in c.constitutus. de rescri. Pau. de Cast. consi.cclxxxj. inci. primũ dubiũ procedit. Ang. cõs.lxĳ. inci. nobilis miles d. Raymũdus de Bartholomeis.

tionem, rescinditur confirmatio legatorũ facta p aditionem: & ita tenuit Bar. per illũ tex. ibi, & in l.Lucius. ff. de acqui. hære. & in l.si filius q patri. & ibi per Mod. ff. de vulg. & pupil. Sed post istã q. quærit Bal. incõtinenti post Cy. nunqd statutum possit expresse disponere, q; bona quę sunt applicata heredibus interfecti, auferant̃ ab eis, & restituãtur bannito restituto. Et determinãt isti doc. per ea quæ habentur in l.fin. C. si contra ius vel vti. pub. & in l.Titius. in prin.ĵ. de polli. & in 23 l.j. in fin.ĵ. de do. except. † Tu aũt aduerte, qa ista quæstio pertinet ad illã difficultatẽ, vtrũ statutũ b populi possit auferre ius quæsitum alteri[b], saltẽ ex causa legitima: de qua vide quod no. Barto. in l. Antiochensiũ.ĵ. de priui. credi. & in prima constitutione Digestorũ. & Moder. in c.cũ oẽs. & in c.quæ in ecclesiarum. de consti. † Restat nunc discutere vnã quæstionẽ subtilem, quam tetigit hic c Barto. videlicet nunqd legitimatio facta[c] de filio spurio post mortẽ patris sui, præiudicet venientibus ab intestato, quibus erat prius quæsita hæreditas, vel ad minus delata. Pro cuius q. declaratione, & pro perfecta examinatione dictorũ Barto. quæ hic posuit in ista materia, videnda sunt quatuor ex ordine. Primò, vtrũ legitimatio trahatur retro, vel considerer̃ vt exnunc: & in hoc videbimus cõsequẽter quid de aliĳs restitutionibus. Secundò, posito q; regulariter trahatur retro, vtrũ trahatur ad præiudicium iuris quęsiti his, quibus fuit delata hæreditas. Tertiò, vtrũ Imperator v' comes Pala. habens ab eo potestatẽ legitimãdi, possit si expresse velit, nõ consentientibus his, quibus est quæsita hæreditas, legitimare spuriũ post mortem patris. Quartò, posito quòd Imperator hic non possit, nisi ex causa legitima, vtrũ subsistente causa hoc poterit, non citatis his quorum interest. ¶ Super secũdo articulo videtur dicendũ, q; legitimatio est quædam restitutio natalium: vt in cor. quib. mo. na. effi. legi.§. si quis ergo. sed restitutio nõ trahitur retro, vt ostendã: ergo nec legitimatio. Quòd aũt restitutio non trahatur retro, p̃batur in auт. vt cùm de appel. cog. in §. causas. ver. q; si forte. vñ sumitur aut. idẽ est. C. de hæreti. vbi dicitur, q; si de gratia hæreticus reuersus ad fidem recuperat bona quæ erãt applicata fratribus suis fidelibus, fructus interim percepti nõ restituunt̃: ex quo datur intelligi, q; restitutio non trahitur retro, quia tunc essent restituẽdi fructus: vt patet in l.patri pro filio.§. ex diuerso.š. de mino. bene facit tex. cũ glos. in l.donationes. C. de dona. inter virum & vxorẽ. & per illa iura d. Ang. in loco alleg. & Bald. in c.j. hic finitur &c. q; si bannitus restituatur, nõ recuperabit fructus interim perceptos. Confirmatur ista conclusio per tex. in l.Lucius.§. Sempronĳ.š. de admi.tut. vbi patet, q; si princeps restituit de gratia bona incorporata in fiscum, seu applicata reipub. ista restitutio nõ trahitur retro, vt bona videant̃ semper fuisse priuati, quia scilicet semper videretur priuati: tũc administratore existente non soluendo, magistratus, qui eũ creauit, non teneret̃: vt l.cũ alicui.š. de neg. ge. & ista est vera solutio, & cõcordia illarũ ll. vt patet ex his q̃ ponit Bald. in d.l.cũ alicui. licet glo. aliter dicant, supplendo ad tex. quod est diuinare. Secũdò, hoc videtur p̃bari in corpore in auth. qui. mod. na. effi. legi.§. si quis ergo.& §. seq. in vers. de cætero. & qui. mo. na. effi. sui.§. illud. in eodem verbo. in quibus videtur probari, q; filius legitimatus in futurũ censeatur esse suus patri: ergo in præteritum. Confirmatur ista inductio per textum in capitulo, 24 tanta. extrà, qui filĳ sint legitimi. dũ ibi dicitur, † d quòd filĳ nati ante matrimoniũ[d] post matrimonium erunt legitimi: & sic videtur, quòd non

c ¶ Nunquid legitimatio facta. Adde Iac. Zochũ de Ferraria in repe. c. p venerabilẽ. q filĳ sint legi. & p Anto. de Rosellis, & Lud. de Sardis in suis tractati. de legitimatiõe.

d ¶ Filĳ nati ante matrimoniũ. Adde an papa possit facere, q; tales sic legitimati nõ sint legitimi: vide glo. in verb. cõstituente. in ca. non oĩs.xxxĳ.q.ĳ. Bal. in c. ex transmissa. de restitu. spo. & an tales legitimati per subsequens matrimonium admittantur ad episcopatũ: vide glos. in verbo, coniugata. in capit. innotuit. de electi. Pet. de Ancha. consilio ccxxj. incipiente, & admittitur ad dignitates.

ante.& hanc ſententiã ſequit̃ Io.Andr.in regula,ſine culpa.de reg.iur.in ſua mercuria.& in c.ſi pro te.de reſcript.lib.vj.in nouella.& in c.innotuit.extrà,de elect.†Ex qua cōcluſione infert in locis p̄dictis,ꝙ ſi ſpurius primò natus[a] legitimet̃ poſt natiuitatē filij ſecundi legitimè nati,non præferetur ſpurius in ſucceſsione regni, ſtante cōſuetudine,quòd primogenitus ſuccedat in regno,de quo fit mentio in c.licet.extrà,de voto.& ibi per Mod.Secundò infert in d.c.innotuit. quòd ordinatio facta vel promotio de illegitimo,non ratificatur ꝑ legitimationē ſequentē. In contrariũ videtur eſſe caſus quē allegat hic Bar.in l.fin. in vltimo reſponſo.j.de nata.reſti.& in l.ij.eod.tit.in quibus probatur,quòd reſtitutus natalibus retro cenſetur medio tēpore fuiſſe ingenuus:Sed legitimatio eſt quædam reſtitutio nataliũ,vt dictum eſt:ergo videtur,ꝙ trahatur retro.Bar.hic nō determinat in hoc articulo,quid iuris, ſed Ang.hic videtur ſequi dicta Io.And.Contrarium tñ videtur tenere:& ibi eũ ſequitur Io.de Imol.in l.ſi alienum.§.in extraneis.j.de hære.inſti. vbi dixit,ꝙ ſi pater inſtituit ſimpliciter filium ſpuriũ,& poſtea facit eum legitimari ſe viuēte, ꝙ inſtitutio conualeſcit, qa legitimatio retro trahit̃.& idem tenet Bal.in l.certũ.C.vñ legit.Et iſta opi. videtur de iure verior per tex.in d.l.fin.& ꝓbatur ratione,qa reſtitutio nataliũ ex ipſis verbis nihil aliud videt̃ importare,niſi vt qui nat⁹ fuit ſeruus legitimus,videatur natus ingenuus & legitimus:& ſic iſta reſtitutio videt̃ inſpicere prĩcipiũ natiuitatis, & neceſſario tp̄s p̄teritũ.Nec placet mihi diſtinctio do.Ant.de But.in c.per venerabilem.extrà,qui fil.ſint legit.vbi dicit, ꝙ aut princeps ſimpliciter facit aliquē legitimũ: & tũc legitimatio erat nouũ ius,ſed nō trahit̃ retro.Aut reſtituit eum natalibus antiquis:& tunc trahit̃ retro,vt ſ.diximus:nam verbi ſignificatio cũ princeps facit aliquem legitimum, ſignificat totum, qcquid continet̃ in legitimatione inducta ex forma iuris:vt in aut̃.quib.mo.na.effi.ſui.§.reliqui. vt patet de ſe:qa cũ legitimatio de ſui natura reſtituat aliquem natalibus,hoc ipſo ꝙ legitimatio cōceditur,tacitè viden̄t ſubintellecta omnia,quę veniunt ex natura actus;vt l.cũ quid.ſ.ſi cer.pet. & l.emptori.in prin.ſ.de actio.empt.Nō obſt.ꝙ alia reſtitutio non trahit̃ retro, vt ſ.dixi : quia in legitimatione hoc eſt ex proprietate verborum. Eſt em̄ legitimatio reſtitutio antiquorũ nataliũ: vt ſ.declaraui. Ange.tñ tenuit in illo §. in extraneis.quòd quęlibet reſtitutio trahat̃ retro.quod non eſt verũ,niſi quatenus expreſſe hæc reſtitutio gratioſa diſponit:ſicut in aut̃.idē eſt.C.de hære. Reperitur tñ caſus , in quo reſtitutio gratioſa trahitur de vno tp̄e ad aliud retro:quē ſingulariter ponit Io.And.in tit.de accuſa.§.ſequit̃.ibi:eſt ſciendũ.vbi dicit,ꝙ ſi bannitus ſoluens intra mēſem certam quantitatē eſt exemptus & liberatus in principio termini, & ideo oſtendēs talem bannitum in termino,ante ſolutionē factam poterit puniri ſecuta ſolutione:quod dictum nō affirmo pro nũc,quia eſt dubiũ.Dixit etiã in iſta materia Ang.ſingulariter conſilio ſuo ccliiij. ꝙ licet bãnitus poſsit offendi impunè, ſi non eſt cancellatus de facto,quãuis ſoluerit condēnationem,vel exēptus alio modo à banno:ſi tñ à cōcilio populi reſtituitur aduerſus bannũ,& contēta in eo,nō poterit offendi,licet non ſit cancellat⁹ de facto, qa videtur reſtitutus aduerſus delictum, & fingitur non deliquiſſe.†Verbum em̄,reſtituo[b],de ſui natura eſt plenum,& ſignificat reſtitutionē per omnia:alleg.tex.cũ glo.Inſti.quib.mod.ius pa.pot. ſolu.§.pari ratione.Super ſecũdo arti.Bartol.hic ſimpliciter dicit,quòd legitimatio ſimpliciter facta non trahitur retro,vt auferat hęreditatē acquiſitam agnatis poſt mortem:ſed nō diſtinguit tempora,vtrum hoc intelligat poſt aditam hæreditatem duntaxat,an etiam ante:quem articulum attingit hic Bald. ſed videtur ſe reſtringere ad legitimationem,quæ fit per comitem Palatinum,de quo eſt minus dubium,vt dicam tertio articulo. Alibi Bal. ipſe diſtinguit,quòd aut hæreditas fuit adita per agnatos, & tunc legitimatio ſimpliciter facta non aufert ius quæſitum agnatis,per gloſſ. ibi poſitam,& per ea quæ ſ.diximus:quia verba priuilegij debent reſtringi,vt intelligatur ſine iniuria alterius:vt l.nec auus.C.de eman.liber. & in l.cùm filius.j.de teſta.milit.Aut hęreditas nondum erat adita,ſed delata: & tunc legitimatio trahatur retro ad præiudicium agnatorum:ita not. ipſe in l.ij.C.de iuris & fact.ignor.iuxta fin. Mouetur,quia ius adeundi non dicitur eſſe in bonis noſtris:vt l.pretia rerum.j.ad legem Falc.ergo nullum præiudicium fit agnatis vel cognatis . Præterea ſicut filius, qui repudiauit hæreditatem paternam ex priuilegio l.poteſt auferre ius adeundi delatum ſequenti in gradu,ſed non hæreditatem iam aditam : vt patet ex not.in d.l.ij.ad intellectum l.fina.C.de repu.hær.videt̃, quòd legitimatio aufert ius adeundi, licet non hæreditatem acquiſitã.& hãc ſententiam ſequitur idem Bal.in l.deo nobis.C.de epiſco.& cleri.in vlti.q.& ita dixit tenere Dyn.in conſilijs ſuis. cuius effectum plenius recitat hic,& ſtatim latius dicetur. Alibi autem Bald.ſimpliciter videtur tenere,quòd legitimatio facta per principem auferat hæreditatem agnatis etiam quæſitam:ſecus ſi ſit facta per comitē Palatinũ.ita not.ipſe in c.j.hic finitur lex &c.Mouetur ſubtili ratione,quia videtur ꝙ immediata cã acquiſitionis hæreditatis procedat ex inhabilitate ſpurij: qa ſi ipſe eſſet legitim⁹, obſtaret agnatis,& non deferretur eis hæreditas.Ergo ſi ſpurius reſtituitur aduerſus hãc inhabilitatem, videtur quòd ſicut tollit̃ illa inhabilitas,ita tollatur acquiſitio immediatè cauſata ex eo, vt in ꝓximo artic.eſt oſtenſum.Ergo hoc videt̃ cōfirmari ex vna ratione, quã aſsignat Dy.in conſi.ſuo xxj.qđ refert hic Bald.nã legitimatio non videtur in filio inducere nouã qualitatem,ſed reſtituere veterē:quia inſpecto primo iure naturæ,omnes homines liberi & legitimi naſcebantur: vt plene dicitur in iuribus ſ.alleg.Sed qñ qualitas vetus extincta reſtituitur,nunquam videtur fuiſſe extincta,vt l.filio quē pater.in princi.ſ. eod.ergo.ſimiliter iſte filius ſemꝑ videtur legitimus,& conſequenter tēpore mortis.Sed ad primã rationem rñdetur, ꝙ reſtitutio reſtituit ius, quod erat immediatè amiſſum per ſententiã, vel ex actu contra quē fit reſtitutio,ſi illud ius erat prius quæſitum illi,qui nunc reſtituitur.Sed ĩ caſu noſtro ſpurius qui legitimatur nũc,nunquã habuerat tale ius quæſitum,qa nũquam fuit ſibi delata hæreditas paterna. Vnde ad ius,quod nunquam habuit,non reſtituitur in præiudicium iuris alterius:ita dicit Bart.expreſſe in ſimili q.in l.fin.C.de ſen.paſ.& Bald.expreſse in aut̃. excipitur.C.de bo.mat. Ad ſecundũ eſt dicendum,ꝙ in filio legitimato non reſtituit̃ qualitas vetus,quę olim in illo fuit:quia ipſe nunquã fuit legitimus ante legitimationē:ſed reſtituitur qualitas,quę fuit in alijs hominibus,antequam induceret̃ diſtinctio inter legitimum & illegitimũ, & inter ſeruum & liberũ:& ita dicit iuriſconſultus in l.ij.circa med.j.de nat.reſti. Vnde in iſto legitimato eſt noua qualitas, & nouum ius: nec etiã placet diſtinctio quã ipſe facit in l.ij.p̄alleg.quia licet ius adeũdi reuera nō poſsit proprie dici quæſitum,ſed potius ius delatũ ad acquirendum:vt plene declarat Bar.in l.is poteſt.j.de acquiren.hære.non tamen pōt negari,ꝙ eſt fortius ius,quàm ſit ſpes filij in hæreditate paterna viuente patre.Sed illa ſola ſpes videtur tunc cauſa ſufficiens,cur non inducatur noua filiatio,& diminuatur ſpes filiorum,& cur nō fiat legitimatio,vt probabitur:ergo tale ius attendit̃,vt princeps ei non videatur velle præiudicare de noua filiatione. Caſus eſt in l.nec ei.§.fi.ſ.de adopt.† De legitimatione vide in aut̃.quib.mod.natu.efficiun.legit.§. ſi quis ergo filios nō habens.& quib.mod.natu.effi.ſui.§.illud. in quibus patet, quòd pater nō admittitur ad ſupplicãdum pro legitimatione filiorum, niſi quando non habet prolem legitimam:ergo ſicut imperator in dubio non videretur verè pręiudicare filijs,ita nec agnatis poſt delatã hæreditatem. Et hanc opi.ſequitur Ioan. Andr.in addi.Specu.in tit.de ſucceſ.ab inte.§.j.item ſcias.vbi concludit,& in prin.& in fin. additionis, quòd ſi ſpurius legitimatur poſt mortem iam delata hæreditate filijs, vel alijs,reſcriptum cenſetur ſubreptitium,ſi non eſt facta mentio de filijs de iure agnatorũ,cùm hæreditas fuit ei delata : nam non pōt negari, quòd ſi princeps ſciuiſſet hæreditatem alteri delatam, difficilius fuiſſet conceſſurus gratiam iſtam. Item non pōt negari,ꝙ extinguendo ius adeundi cōpetens agnatis facit eis iniuriã:vt l.fin.j.de na.reſtitu. Reſcriptum autem & gratia redditur ſubreptitia,non ſolũ quãdo certum tēpus eſt,quòd princeps nō eſſet cōceſſurus:ſed etiam quãdo eſt dubium, vtrum eſſet cōceſſurus:vt ſolenniter declarat Ioan.Andr.in addi.Spe. in rubri.qui fil.ſint legi.& bene facit tex.in c.poſtulaſti.extrà,de reſcri. & ideo ſimpliciter videt̃ eſſe tenēdũ, quòd legitimatio facta poſt mortem in dubio non trahatur retro ad præiudiciũ hæreditatis delatæ. Hãc opi.ſequitur hic Pau.de Caſt.allegans Bald.hoc tenentē in prima conſtitutione C.iuxta finem.Sed Bald. ibi loquitur, quando legitimatum in terris eccleſiæ aliquo caſu alia ratione non pōt legitimare,etiam in p̄iudicium hæreditatis delatę,licet non aditæ:de qua ibi per eum,& Hoſtien.& Ioan. Andr.in c.per venerabilem.præallega. Sed quæritur pro pleniori declaratione , quia Bald.hic dicit, quòd legitimatio facta viuente patre ad poſtulationem ipſius ſine dubio præiudicat agnatis etiam nō citatis,nec conſentientibus:per legē,cũ adoptio.ſuprà,de adop. & ſequuntur communiter docto.vbiq;,& Angel.conſilio ſuo lxxxvij.

quòd

a ¶Si ſpurius primo natus. Adde Bald. in l. quoties.C. de rei vēdi.& ibi Pau. de Caſtr.poſt eum. Barto.in l.cùm decem.in §.fina.ff. de donat.Ioan.Andr. in regula, ſine culpa.de regul.iur.lib. ſexto.in merc.An. de Burr. in c.tanta. qui filij ſint legiti. Ange.in diſputa.incipien.nobilis quidam genere. Abb. conſil. lxxxv. incipiēt.videtur primò dictam donationē. in primo volumi.

b ¶Verbum em̄,reſtituo. Adde Ange. in l.& in contraria. in §. ex cauſa. in v. nota.ff.de vſuris.

26 quòd † si pater facit legitimare filiū,[a] habēs filios legitimos, a vtrū ipsi filij sint citandi, vel saltē sit facienda mētio de eis. Super quo dixit Ant. de Bu. in loco sępe allegato, ꝙ licet filij nō sint citādi, debet tñ fieri mentio de ipsis, aliàs legitimatio est subreptitia. Hanc sentētiam sequit̃ Io. An. in addi. Spe. in tit. de suc. ab inte. §. j. versi. itē scias. & licet thema format̃ in filio, q fecit se legitimari post mortē: prima tamē ratio ibi assignata cōcludit idē esse, si filij legitimētur postulāte parente in vita patris. Dicit em̃ Ioā. An. ꝙ ista legitimatio est subreptitia, quia non est facta mentio filiorū: & quòd princeps si hoc sciuisset, & etiā expressum nō præsumeretur fuisse cōcessurus, qa spurij nō solent legitimari, imo nec debēt de iure stantib⁹ filijs legitimis, in aut̃. q. mo. na. effi. legi. §. sancitū. & §. fin verò solum. in fin. & p hāc rationē sequitur hic istam opi. Pau. de Ca. Et licet Ant. de But. dicat in loco allegato, quòd debet etiam fieri mentio de agnatis, & dicit hoc sentire Io. An. hoc nō esse verum: quia Ioan. An. hoc sentit de filijs, nō de agnatis, & non reperitur quòd filius sit prohibitus legitimari, stantibus agnatis, sicut stante filio legitimo. Sed quæritur incontinenti, quid si filius sit legitimatus cum ista clausula, saluo iure filiorum legitimorum, vel succedentium ab intestato, qd conferretur filio per istam legitimationem in iure succedendi? Hanc quæstionem diffuse declarat Angel. consil. xxvj. & ibi videtur concludere, quòd ista verba non excludāt, quin filius legitimatus præferatur agnatis ab intestato; quin posset institui à patre intestato: sed solùm inducūt, quòd si sunt instituti venientes ab intestato, filius præteritus nō poterit expugnare testm̃. Quę opi. non placet, quia quādo reseruatur ius venientium ab intestato, manifestum est quòd in successione intestati noluit testator pferri filium legitimatū, sed agnatos. Nec ob. ꝙ interpretādo aliter ista concessio nihil operaretur, cōtra l. si qñ. de lega. j. & c. si papa. de priui. lib. vj. qa imo operabit̃, quòd fili⁹ taliter legitimatus possit institui à patre, dūmodo nō diminuat̃ aliquid de legitima, q̃ deberet̃ filijs, si iste spurius non esset legitimatus: nā illa verba, sine piudicio succedentiū ab intestato, intelliguntur cùm est locus successioni intestati, nō quādo pater facit testm̃. & tenet hic Pau. de Ca. & bene, licet nō viderit istud cōsiliū An. Et qa s̃. dixi, referēdo dicta Io. An. in regula, sine culpa. de. reg. iu. ꝙ primogenitus legitimatus nō præfert̃ secūdò genito legitimo. aduerte, qa Io. An. intelligit hoc, etiam si illegitimus sit legitimatus per matrimoniū sequēs, quod videtur valde difficile sustinere: sicut dicit hic subtiliter Pau. de Ca. quia per matrimonium sequēs pōt diminui ius legitimę filiorū legitimorū pcedētiū, licet aliàs pr̃ nō possit in legitima piudicare: allegat tex. in aut̃. qb. mo. natu. effi sui. §. generaliter. tu vide tex. meliorē ī aut̃. de tri. & semis. §. fi. Licet ergo pater non possit piudicare filio primogenito in iure sibi quęsito ex cōsuetudine: per hūc tamē modū videtur posse piudicare. Et vtrū hoc sit verū, quòd pater nō possit piudicare iuri primogeniti, vel possit ex causa: vide quod solenniter not. Bal. in aut̃. hoc amplius. C. de fidei com. & in c. j. de suc. feu. & credo ꝙ iste doct. dicit verū p iura alle. Aduerte tamē, qa Ia. Bu. alia ratione quæ nō pertinet ad materiā, dixit quòd nunq̃ legitimatus pōt præferri tanq̃ primogenitus: qa consuetudo quæ loquit̃ de primogenito legitimo, intelligit̃ de vero legitimo, nō secūdùm fictionē: ita refert Bal. & sequit̃ in l. quo. C. de rei ven. q̃d vtrū sit verū, nō prosequor nunc, qa nō est nostra materia. ¶ † Circa tertium articulum cōclude breuiter, quòd comes Palatinus per potestatē sibi concessam quibuscūq; verbis generalibus non pōt legitimare in piudiciū hęreditatis delatæ & agnitæ p eū, qui deberet succedere, si filius nō esset legitimatus: & in hoc concordant omnes, videlicet Bal. hic, & in l. cū filius. j. de testa. mi. & in illo c. j. hic fi. lex sæpe alle. & in l. ij. circa medium. C. de serui. & aqua. Sed do. Ant. in c. per venerabilē. pallegato. addit, ꝙ non pōt legitimare, etiā patre viuente in pręiudiciū filiorū: & hoc sequitur hic Pau. de Ca. et multominus poterit in præiudicio hæreditatis delatæ, licet nō agnitæ, per ea quæ s̃. dixi. Fundamentum istorū est: quia cōcessio quæ fit comiti, debet interptari vt sit sine iniuria alterius: vt in iurib⁹ sæpe alle. Tu dic, & melius, ꝙ ista conclusio probatur ex his quæ elegāter tradit Bart. in l. ambitiosa. C. de decre. ab ord. fa. & in l. dotalē. j. de testa. mili. in quibus locis dicit, ꝙ per quæcūq; verba concedatur ptās in genere à superiore, etiā si dicat, ꝙ ille cui fit concessio, possit idem q̃d ipse cōcedens, nunq̃ vr̃ data ptās auferendi ius quæsitum tertio: p l. toties. in pri. j. de pollicita. Sed dubitatur, nūquid ipse princeps hoc possit facere. s. legitimare filiū spurij post mortē patris in præiudicium eorum, quibus hæreditas fuit delata. Bar. hic expresse dicit, quòd sic: & Bal. in l. nā ita diuus. de ado. & in l. ij. C. de seru. & aqua. Do. Pau de Cast. hic attingit veritatē, distinguens ꝙ aut princeps vult auferre ius adeūdi delatū agnatis, antequā adeāt hæreditatē: & hoc pōt, qa tale ius est merè de iure ciuili, sup quo prīceps habet plenitudinē potestatis: vt patet ex no. in l. fi. C. si cōtra ius vel vtili. pub. & in l. oēs populi. s̃. de iusti. & iur. p Bartol. Aut princeps vult auferre ius quæsitū agnatis per aditionē: & hoc non pōt, qa licet successio ex testamento vel ab intestato sit de iure ciuili, dñium tñ q̃d ex ipsa successione acquiritur, est de iure gentiū: vt plene declarat Bar. in l. hoc iure gētiū. s̃. de iusti. & iur. Sed dñium quæsitū de iure gentiū princeps nō pōt auferre sine causa respiciēte vtilitatē publicā: vt l. Titius. s̃. de euic. & l. itē si verberatū. s̃. de rei ven. & est cōmunis conclusio in c. q̃ in ecclesiarū. de consti. & in prima cōstitutione ff. vbi plene ponit Bar. ergo tale ius nō poterit auferri. & ita dicit se cōsuluisse de facto, licet non inuenerit hoc tactū à doctoribus. Tu aūt vide Bald. q ita distinguit in effectu in l. rescripta. in vlt. col. C. de preci. impe. offe. vbi dicit, ꝙ a princeps non pōt dare potestatē comiti legitimandi ad hæreditatem aditam per agnatos tpe legitimationis, per rōnem p̃ dictam: & clare sentit, ꝙ possit concedere ante aditā hæreditatem. Et in terminis dictū Bal. est simpliciter verū: sed in terminis do. Pau. & Bart. est magis dubiū: qa licet princeps non possit auferre ius quæsitū sine cā, in dubio tñ cā præsumitur in principe rescribente, & maximè si princeps hoc exprimat, quia ex iusta & rōnabili cā mouet̃. Ita declarat Cy. referens dicta Petr. in l. fi. C. si cōtra ius vel vtili. pub. & tenet Ant. de But. in c. q̃ in ecclesiarū. de cōst. & Abb. Mod. in c. tua. extrà, de deci. Sed forte posset rñdendo dici, ꝙ licet præsumatur cā iusta, qñ princeps voluit dispensare cōtra ius naturale, vel diuinum: nō tñ ita faciliter psumitur, si vult dispensare cōtra ius quæsitū de iure naturali, vel gentiū, ad piudiciū alterius. Vnde isto casu requirit̃ clausula nō obstātiū magis spālis: vt no. in c. j. extrà, de rescript. vbi hoc plene declaraui in repe. mea. Istud dictū est valde æquū, & pro eo facit optime tex. in l. pe. j. de nata. resti. vbi dicit̃, quòd princeps non pōt restituere liberū natalibus nō consentiēte filio patroni. Et licet tex. in l. ij. in fi. eo. tit. per quē se fundat hic Bar. videat̃ velle, ꝙ prīceps non soleat hoc de facili cōcedere: & sic innuit, quòd si vellet, posset cōcedere: quia dico, ꝙ illa verba nō significant hoc: sed quòd ista concessio posset fieri cū cā legitima, aliter nō. & ita intelligit glo. not. l. quæris. eo. tit. in l. is qui reipu. s̃. ex quib. cau. maio. ita etiā videtur intelligere Bal. in l. rescripta. præallegata. Nec restringo causam iunctā ad causam quæ respiciat vtilitatē publicā dūtaxat, sicut hic dicit Pau. de Cast. quia docto. simpliciter in locis præalleg. dicūt, ꝙ princeps pōt auferre ius quæsitū ex causa iusta. Vnde in l. fi. C. de repu. hæredi. aufertur ius quæsitū sequenti in gradu post aditionem à se factam, licet illa iusta causa nō respiciat fauorē publicū, sed simpliciter fauorē filij, cui magis debet̃ hęreditas parentis, quàm b sequentibus in gradu, vel substitutis, intelligēdo d. l. put intelligit Bar. in l. si qs suus. ff. de iure de libe. ꝙ habebat locum 27 etiā post aditā hæreditatē ad sequētē in gradu. ¶ † Circa quartum & vltimū articulū est cōmunis op. ꝙ si pater facit ipse legitimari filiū, vel mandat eum legitimari in testamēto, nō sit b citandus aliquis[b], per l. cū adopt. s̃. de adop. & ita tenet Ang. loquendo de agnatis, consi. lxxxvij. & Bald. in l. fin. C. quib⁹ res iud. non no. Aduerte tñ, qa viuente patre filius non pōt facere se legitimari stātibus legitimis patre non consentiente. Tex. est no. secundū Ang. ibi, & in aut̃. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis igit̃. Quinimo si filius sit legitimatus ad petitionem patris, non pōt pater plus sibi relinquere, quàm vni ex filijs legitimis, cui minus reliquit: cuius cōtrarium s̃. dixi sequendo Pau. de Castr. ita tradit Ang. in eod. tit. §. & qm̃. Sed istud dictum simpliciter intellectū nimis exorbitat à regul. iur. quæ volūt quòd in præiudiciū filiorū pater possit relinquere extraneo totam substantiā præter legitimā: vt l. cū quæritur. & l. cū parentibus. C. de inoffi. testa. Si ergo hoc potest relinquere extraneo, multofortius filio legitimo, in quo est abolita macula defectus sui, cū sit restitutus natalibus. Vnde melius est dicere, quòd ille tex. restringat̃ ad casum suum, videlicet ad legitimā per oblationē curiæ, in quo quædā etiā sunt specialia, quædā sunt cōmunia alijs legitimatis, sicut est illud ꝙ ipse non efficiatur agnatus & cognatus attinentibus testatoris: vt patet eod. titu. §. filium verò. Sed remanet dubitatio, quid si princeps velit legitimare post ius quæsitum, vel saltem delatum alijs post mortem defuncti. Super quo est cōmunis opi. quam Bartol. affirmat hic & Moder. sequētes eū, quòd non requiratur aliqua citatio. Pro qua opi. est glo. sing: quam ipsi non allegant in lege, is qui reipublicæ. s̃. ex quib⁹ cau. maior. quæ expresse vult etiam quòd vbi princeps non

a ¶ Quòd si pater facit legitimare filiū. Addē qd de patre q habet solùm filios naturales et facit eos legitimari, & postea nascūtur filij legitimi, an talis legitimatio reuocet̃. vide p Ray. de Forli. ī l. ex facto. ff. de vul. & pu. Cy. & Saly. ī l. si. vnq̃. C. d̃ reuo. do. An. in l. humanitatis. C. de impu. An. d̃ Iser. ī c. naturales. si de feu. fuc. contro. inter do. & agna. in vsibus feu. Spe. & ibi Io. An. ī addi. ti. de suc. ab intest. ī §. ver. sed ex facto quærit̃. Old. cons. ccxlvij. ici. factū tale est, qdā &c. Lud. Ro. cōs. clxiiij. inci. ī proposita cōsultatione. Alexā. de Imo. cōsi. cxxxviij. ici. opportune cōsideratis. in j. vo.

b ¶ Non sit citandus aliquis. Adde Ale. de Imo. cōsil. xxv. inci. circa primum dubiū, quo quærit̃. in j. vol. Alex. cōs. lxvij. inci. cōsideratis his quæ in themate narrātur. ī e. vol. idē Alexā. cōsi. lx. inci. visa legitimatione. in ij. vol. Pau. de Ca. consil. cxxj. inc. sup co solo. Frā. de Are. cōs. pe. inci. magnifici et excellētis. dom.

pōt derogare iuri alterius, nisi cū causa, subsistente cā possit concedere priuilegium parte nō citata: & ita tenet Bald. in l. nā ita diuus. præallegata. idē tenet in l. fi. qui. res iu. nō nocet. Idē dicit do. Abb. Moder. se cōsuluisse in c. cū olim. extrà, de re iudi. Mouetur, quia priuilegiū nō est actus iudicialis, ideo nō requiritur in eo citatio partis: alleg. Inno. in c. nisi cū pridem. extrà, de renun. idē tenet Ant. de Butr. in legitimatiōe in c. per venerabilem. sępe allegato. Sed hoc videtur expresse contra doct. Bart. in l. ij. C. de tempo. appell. vbi dixit, ꝙ vbicunqꝫ res de sui natura requirit causæ cognitionē, vel infert graue præiudicium, princeps illud nō pōt facere sine partis requisitione: quā doctrinā ego probo ratione manifesta in casu nostro: qa si princeps nō pōt dispēsare, nisi ex causa, vt dictū est, post aditā hæreditatē: necesse est dicere, ꝙ requiratur partis citatio, qa principi nō pōt liquere, vtrū subsit cā iusta, vel nō, parte nō citata: vt l. pe. C. si p vim vel alio modo. Vnde dicit alibi Bart. in extrauagā. ad repri. super verbo, summarie. & l. ab executione. C. quorū appel. non rescin. ꝙ semper cognitio dicitur summaria respectu probationis, quæ fit parte absente. Cū ergo, vt ex cā legitima possit auferre ius q̄sitū, debet sibi liquere de cā, aliàs non poterit dispensare: vt l. hoc autem. §. recte defendi. & ibi per Bart. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & per eundē in l. multū interest. ff. de condi. & demō. Pręter ea ipsi non bene responderunt ad l. nam ita diuus. vbi videt̃ probari cōtrarium, ꝙ requiritur citatio in cōfirmatione adoptionis inutilis, quā princeps facit de gratia. Intelligo autem illā l. q̄n post mortē adoptantis confirmatur adoptio p ipm adoptatū in præiudiciū iuris quæsiti tertio. Nec valet r̄n̄sio, quam dat do. Ant. in loco alleg. ꝙ ibi loquit̃ in acquisitione iuris noui: sed legitimatio restituit ad ius, q̄d olim cōpetebat: qa ista r̄n̄sio fuit superi⁹ reprobata, soluēdo rōnes Dy. & fuit ostēsum, ꝙ istud ius erat nouū respectu ipsius. Nō obstant dicta Inno. in c. nisi cū pridē. qa ibi loquitur in gratia, quæ fit in pręiudiciū iuris positiui, quod pōt princeps tollere sine aliqua causa. Facit optime pro illa doctrina q̄d ipse idē no. in c. fin. extrà, de præsum. & glo. in cle. vnica. de offi. lega. Possumus ergo cōcludere, quòd opi. doct. procedat, quando princeps vellet legitimare hæreditate delata, sed non adita: & p hoc sit expedita ista difficillima materia, saluo iure meli⁹ sentientis. Refert etiam hic Bald. & per hāc glo. Ray. de For. cōsuluisse, ꝙ si ex forma statuti stāte filio masculo filia fœmina nō succedat, & fili⁹ masculus erat tpe mortis, licet postea moriatur filia fœmina nō admittit̃: qa ex quo semel filius est effectus hæres, nō pōt amplius desinere esse. Et ista cōclusio est vera, q̄n exclusio est simplex, & non tpalis, & hæreditas fuit agnita p filiū: vt optime declarat Bar. in l. fi. ff. ad Tertul. pro qua cōclusione est casus in terminis, quē ibi pōderat Bald. ad hoc in c. j. §. fi. epm vel ab. feu. da. nō pos. bñ facit q̄d no. Bal. in l. in substitutione. ff. de vulga. & pup. Si aūt hæreditas non esset agnita p filium, tūc est maior dubitatio: qa Saly. in l. j. C. de adul. referēs ibi quendā doc. antiquū, videtur tenere ꝙ filius nō transmittat ad suos partē filiæ delatā sibi de iure spāli, non est cognita. In contrariū facit quod no. Bal. in au. in quibus. C. de secun. nupt. quod non prosequor nunc, quia nō est nostra materia: & per hoc sit expeditus iste difficilis §.

Quid si is. Si substituit̃ nepos nasciturus ex filio capto ab hostibus, nō euertitur testamentum, siue nepos nascat̃ patre viuo, q postea in captiuitate decedet, siue mortuo patre, & auo. Vel sic: Si filius instituit̃, & nepos nasciturus substituitur ei sub cōditione, si filius moriat̃ viuo auo, substitutio locū habebit, si filius tpe mortis aui erat in captiuitate, & in ea moriat̃. diuisionē hic vide p Bal. q perfectè eā ꝓsequitur. ¶ † No. primò, ꝙ filius qui moritur apud hostes, cēsetur fuisse mortuus retro ante horam captiuitatis.

28

29 Cōcordat tex. in l. leg. Cornelia. ff. de testa. mili. ¶ † Secundò not. secundū verā expositionē huius literæ, ꝙ dispositio facta per verba pluralis numeri verificatur in numero sin. Cōcor. tex. in l. ij. & in l. j. ff. de pet. hær. & est arg. secundū Bal. hic, ꝙ si statutum punit producentē falsos testes, verificat̃, etiam si aliquis ꝓducat solū vnum testē falsum: idem dicit Bar. in l. ij. §. homines. ff. vi bo. rapt. & Angel. in l. ij. ꝑ alle. sup quo vide q̄d not. Bald. super simili q. in l. iubemus. §. pe. C. ad Trebel.

30 ¶ † Tertiò no. & tene mēti, quòd testamēta nō euerti seu nō rūpi pertinet ad vtilitatē publicā: q̄d Bal. dicit non bene inueniri alibi. bene facit tex. in l. vel negare. ff. quēad. test. aper. ¶ Quartò not. quòd interpretatio aliquādo sumitur pro interpretatione suppletiua, siue extensiua: aliquādo sumitur ꝓ interpretatione declaratiua: aliquando pro correctiua, secundùm gloss. in l. j. §. qui operas. ff. ad Tertul. & in l. j. ff. de origi. iur. secundū Bald. hic: de quo vide plene per Bar. in l. oēs po

31 puli. ff. de iusti. & iur. in vj. q. prin. ¶ † Vltimò not. ꝙ dispositio facta in casu mortis verè trahitur ad casum mortis fictæ: idē probatur in §. ꝑcedenti. Et occasione huius notabilis tractat hic Bal. vtrū dispositio statuti facta in casu vero, trahat̃ ad fictum, quę est longa materia & difficilis: & vtrū statutū, quod punit cōmittentē delictum, cōprehendat mandantē: de quo dicā tibi in lectione seq. aliqd. ¶ Extra gl. tangit hic Bar. post Dyn. illam quæstionē difficilem, vtrum testator possit instituere nepotē natum ex filio spurio. Cui⁹ dictis adde q̄d Bald. in §. quidā recte. ff. eod. dubitās de ista quæstione, videt̃ declinare cōtra sn̄iam Bart. & nititur respondere rationibus eius isto modo: quia inquantū Bar. dicit, quòd delictum filij non obest nepoti in his quæ non habēt originē à filio: vt l. iij. ff. de inter. & relega. & quòd deportatio filij non nocet nepoti. Itē quòd nepos ex filio hæretico pōt succedere non obstante inhabilitate patris: vt in au. idem est. C. de hære. Bal. concedit ista esse vera, sed tamen dicit, quòd non faciūt ad ꝓpositum: qa hic non agitur de aggrauando conditionem nepotis ex delicto filij, sed ex delicto testatoris disponētis: nam propter concupiscentiā refrenandam, inducta est ꝓhibitio, ne quis possit instituere naturales, vel spurios. l. fi. C. de natu. libe. Hæc aūt ratio videtur adhuc durare, vt prohibeatur nepos institui: quia si ille q generat spurios, videt̃ quòd nō possit nec spurios nec descendentes ex se instituere, sine dubio fortius refrenabit̃, ad l. cōcupiscentię. Et quòd ista opi. sua sit vera, probat ipse per tex. in au. quib. mo. natu. effi. sui. §. fin. dū dicit, ꝙ prohibitio spuriorū habet locū in his, q procedūt ex cōplexu illicito: verbū aūt, ꝓcedere, videt̃ extendi ad oēs descēdentes ex filio spurio: ergo etiā nepos non poterit institui. Sed ad illū tex. pōt r̄n̄deri, & ipse etiā tangit, quòd illa generalitas illius verbi restringitur per dictionem, ex quo solet significare causam immediatam[a]: vt l. j. §. ex incendio. ff. de incen. rui. & naufra. & not. in l. non dubiū. C. de leg. sicut nomē vniuersale restringit̃ per qualitatē sibi adiectā loci vel temporis: vt l. fi. §. cum dulcia. ff. de vi. tri. & oleo leg. Ang. hic videtur tenere dicta Bar. præterquam in vno casu: videlicet quādo est dubium, vtrum nepos sit institutus contēplatione filij, vel non: quo casu ipse dicit, ꝙ relictum nō valebit: qa ex quo testator expresse nō prohibuit vsumfruct. acquiri filio, si valeret relictum factū nepoti, acquireret̃ aliquid filio, scilicet vsusfructus, quāuis nepos videretur institutus in dubio cōtemplatione sui, & non patris: esset eñ tunc acquisitio aduentitia, ex qua acquireret̃ patri vsusfructus, vt notatū est. Pro ista cōclusione adducit̃ tex. cū glo. per Saly. in l. fin. C. de na. libe. & per Io. de Imo. hic in l. impuberē. §. j. ff. de fal. vbi pater non pōt ascribere legatū filio, ex quo deberet sibi acq ri vsusfructus, sicut non pōt ascribere sibi legatū, q̄d ei totaliter esset applicandū. Sed ad illum text. respondent optime doct. ꝙ ibi ratio quæ prohibet sibi ascribere legatū, pariformiter habeat locū in legato ascripto filio: qa cū agat̃ de cōmodo patris, fides eius est suspecta: vt patet in l. filius. §. sequens quęstio. eod. ti. Sed nō est hic eadē ratio vitiādi relictū factū nepoti, q̄d nō possit fieri filio: relinquit̃ ergo, ꝙ respectu ꝓprietatis relictū factū nepoti valebit. Sed remanet dubitatio, secundū Moder. cui applicabitur iste vsusfruct⁹, qui in aduentitijs debet quæri patri. & videt̃ dicendū, ꝙ applicet̃ ipsi patri: qa licet nō possit sibi relinqui aliquid immediate, vel per mediā personā ex iudicio testatoris: videt̃ tamē quòd in consequētiā ad relictū factū filio possit sibi acquiri ex dispositione legis. per ea quæ habent̃ in l. si is qui duos. in fin. ff. de lib. leg. & in l. nihil. §. fina. ff. de inoffi. testam. Vnde alibi dicit Bar. & notanter in l. iij. §. liberis. ff. de leg. præstan. quòd licet aliquis sit prohibitus sub pœna cōtrahere cum bānito: non tamē est prohibitus cōtrahere cū seruo, vel filio bāniti, licet in consequentiā ex l. dispositione ius acquirat̃ bannito. Nō obst. tex. in l. si is qui duos. ff. de lib. lega. qa ideo ibi dispositio testatoris in cōsequentiam porrigitur ad non capacē, q̄m non poterat separari lucrū capacis, & non capacis: sed q̄n pōt separari, vt in duobus reis, qui non sunt socij, tūc dispositio facta de capace non trahitur in cōsequentiam ad nō capacē: vt ibi dicit̃, & in l. si sponsus. §. j. ff. de don. inter vi. & vxo. Nō ob tex. in l. iij. §. liberis. & q̄d ibi no. Bart. ff. de leg. p̄stan. quia in illo tex. non erat eadē ratio cōfirmandi legatū relictū seruo, sicut si esset factū dn̄o serui propter honorē, qui nō fuit sibi habitus in legando: vt ibi expresse dicitur. Dictum autē Barto. ibi positū de bānito est intelligēdū respectu pœnę extrinsecæ, quæ imponitur cōtrahenti cū bānito: tunc eñ duplici ratione nō extendit̃ pœna ad eū q cōtrahit cū seruo vel filio bāniti. Prima, vr̄ eñ statutū ꝓhibuisse cōtrahi cū bānito, ne in præiudiciū reipublicæ aliqs conuerset̃ cū eo: quæ rō non

a ¶ Significare cām immediatam. Adde Phili. Cor. con. xx. incip. in præsenti. I j. volu. idem consil. cxliij. incip. viso. in eodem volumi.

32 non sic habet locũ in eo qui cõtrahit cũ seruo vel filio.† Secũdá rõ est, qa dispositio stricti iuris, quæ disponit super contractu, intelligit̃ de cõtractu vero, non de ficto. Casus est not. quem ibi ponderat Bal. ad hoc in l. si qs in legatione. ff. de iudi. & tenet idem Baldus in l. multum. C. si quis alteri vel sibi. Sed qñ dispositio respicit effectum acquisitionis, sicut in terminis nostris: quia pater prohibetur relinquere spurio, & sic conferre sibi aliquid de sua substantia, tunc prohibitus alienare vel conferre ius certæ personæ, videtur prohibitus & facere aliquid, ex quo sequatur alienatio vel acquisitio iuris, ex dispositiõe l. vt est casus in l. fi. C. de legi. tuto. & gl. ordinaria in l. si ita quis. §. ea. l. j. de verborum obl. & ita tradit Bal. in l. hac edictali. in pri. C. de secund. nup. & Bar. in l. si constante. in prin. sol. ma. Dicendum est ergo, secundùm Saly. in d. l. fi. & Moder. hic, quòd vsusfructus acquiritur sibi filio, quia nõ potest acqri patri: & ita etiam sentit hic Bar. & in l. j. in prin. ff. de auto. tu. Nam id qd dicit hic Io. de Imo. nõ est verum, quòd hic vsusfruct. remaneat penes hæredem, quia legatum vsusfructus fuit inutile ex persona legatarij. hoc enim posset esse verũ, quando ipse vsusfruct. esset applicandus ipsi nepoti, cui fuit relicta proprietas: quia non esset conueniens, q in eo casu in quo amitteret vsumfructum, vel non posset consequi directo, applicaretur sibi tanq̃ proprietario: vt dicit tex. in fi. in l. sicut in annos. §. idem Papi. ff. qui. mo. vsusfructu. amittat̃. Sed hic acquisitio vsusfructus erat inutilis in personam patris: ergo non est inconueniens quòd applicetur nepoti, qui est dominus proprietatis: sicut dicitur in fi. in l. item si seruus. in prin. j. de stip. ser. Per hæc tamen non habes adhuc expeditum articulum: vnde pro perfecta expeditione ipsius considera aliquos casus: & dic, quòd aliquando auus vult instituere nepotem natum ex spurio mortuo ipso filio spurio, & expresè cauetur in testamento, quòd vsusfructus non acquiratur patri: & tunc non cadunt hic difficultates motæ per Bar. sed solum est videndum, vtrum dispositio l. quæ prohibet spurium filium institui, extendatur ad nepotẽ ex spurio: & videtur dicendum q sic, qa primò per text. ĩ l. j. C. de na. lib. vbi text. dicit in prin. q filijs natis ex matrimonio reprobato, de quo ibi in tex. non potest aliquid relinqui vel donari: deinde sequitur ĩ alio ver. quòd talibus liberis non potest fieri ista concesio per se, vel per interpositam personam: & sic illos quos prius vocabat filios, vocat liberos: quæ appellatio extenditur ad omnes descendentes: vt l. liberorum. j. de verbo. signi. Secundò, quia tex. in corpore, prohibet omnes institui, qui ex complexu illicito procedunt: vt patet in fi. §. fi. Sed istud verbum est generale, non solum ad filias, sed etiam ad descendentes ex eis, ergo videtur, quòd & illis sit prohibitum relinqui. Nec ob. dictio, ex, posita ĩ tex. quia illa non excludit, quin comprehendantur nepotes, etiam si aliquis faciat mentionem de filijs ex se natis. casus est in l. Lucius. j. de hære. insti. & tenet Bar. expresse in l. liberorum. ĩ pe. co. j. de ver. signi. de quo

33 dicam in §. proximè sequenti. ¶ † In contrarium est veritas: & dicendum est, quòd dispositio istarum ll. quæ loquũtur de filio, non trahitur ad nepotem: & licet tex. in l. fi. qui allegatur pro ista parte, videatur se restringere, quòd dispositio facta de filio non trahatur ad nepotem in illa specie. i. in succesione naturalium: mens tamẽ illius l. videtur esse, sicut patet ex princi. literæ, quòd illa extensio non fit ad nepotem, quia non erat facta mentio nisi de vna persona. i. de filio Confirmat̃ ista conclusio per tex. in auten. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis aũt. in ver. pen. iunctis præcedentibus. vbi patet, q dispositio facta de filijs naturalib9, q non existentibus legitimis possint succedere ab intestato in certa parte, non extenditur ad nepotes natos ex eis. & hoc tenet Ang. in §. fi. eiusdem tituli. licet non ponderauerit illum tex. Si ergo dispositio permissiua non trahitur ad nepotem: ergo nec dispositio prohibitiua, quia videtur magis odiosa: licet enim respectu patris l. sit rationabilis, quia punitur ex delicto alieno: vt dicit tex. in l. lege. C. de na. lib. Vnde strictius est facienda interpretatio, includendo eũ qui grauatur ex delicto alterius. & hoc etiã cõsonat regulæ iuris, quę dicit, quòd in materia odiosa vel exorbitanti, in qua agitur de præiudicio alterius, appellatio filij non compræhendit nepotem: vt l. patri. in princi. j. de adul. & l. lege Iulia. §. hoc caput. ff. de ritu nup. & tradit Bart. ĩ l. liberorum. prȩallega. & Bal. in l. quòd vero. in fi. ff. de leg. & in l. quicquid. vbi est optimus casus. C. de bo. ma. Non obstant iura in cõtrarium allegata: quia tex. simpliciter in d. l. lege. non excludit liberos, sed relatiuè liberos, quos ff. dixerat. i. filios. Vel potest dici, quòd illud est speciale in personis positis in dignitate, de quibus ibi in tex. Sed prima solutio magis placet. Non obst. inductio facta de §. fi. ff. alle. quia l. Lucius. cum materia, non loquitur in materia pœnali & odiosa, sicut est casus noster. † Aliquando auus vult instituere nepotem ex filio spurio, stante prole legitima ipsius aui: & tunc dicendum est iuxta l. præalleg. quòd nepos iste non poterit institui, arguendo à fortiori: quia si non potest institui nepos legitimus ex filio naturali: ergo multominus ex filio spurio, qui est odiosior. & ita tenet Saly. in d. l. fi. & aliqui Moderni hic. Aliquando nepos instituitur viuo filio simpliciter, nec apparet vtrum sit institutus contemplatione sua, vel patris sui: & isto casu sequenda est opi. Bar. quã cõmuniter approbant Moderni in locis allegatis, q nepos videtur institutus contemplatione sui, etiã si nulla præcedat eius mentio, nõ vt aliquid acquiratur patri. Vel potes dicere, & aptius, quòd hic videatur institut9 cõtẽplatione patris: tamẽ videt̃ actũ, vt ius acqrat̃ sibi, & nõ pr̃i. Et vltra ea q̃ ipse adducit, adduco tibi tex. & quod ibi no. Bar. in l. fi. C. de vsufruct. & quod ipse idem no. in l. si filio. de dona. cau. mor. vbi cõcludit p tex. p̃allegatum, q quãdo aliqd relinquit̃ filio, si illđ est tale ius, qđ filio nõ potest acqri, videt̃ relictum cõtemplatione pr̃is: ergo similiter ecõtra, licet aliàs relictum huic nepoti videret̃ datũ cõtemplatione patris sui: vt l. dedit dotem. ff. de colla. bo. tunc non videbit̃ datũ, qa tale ius ipsi patri non potest acquiri. Tangit hic Pau. de Cast. qd econtra, si auus ex filio legitimo velit instituere nepotem spurium? & cõcludit q põt eum instituere, non existentibus legitimis, etiã si filius legitim9 viuat: per l. fi. in prin. C. de na. lib. Nec cadit hic consideratio, cuius cõtẽplatione au9 videat̃ reliqsse, sicut in casu pręcedenti: quia etiã si contemplatione filij legitimi videretur relictũ nepoti, rectè pcederet institutio, & relictum: quia & ipsi filio immediate posset relinqui. Et vltra Bar. quærit hic Pau. de Cast. nunquid sicut auus põt instituere naturalem, vel spurium nepotẽ ex filio legitimo, quãdo habet plẽ legitimã: & ita etiã auia non posset. Quam quęstionẽ mouet glo. in d. l. fi. & nõ decidit: ipse autẽ dicit se consultũ de facto respondisse, q dispositio illius l. fi. in prin. quæ loquitur de masculo, non trahat̃ ad fœminã: qa in materia odiosa & pœnali masculinum genus nõ concipit fœmininum: vt tradit Bar. ĩ l. j. j. de ver. sig. & not. in l. quæcũq;. C. de ser. fugi. Sed istud dictum non videt̃ esse verũ cũ reuerentia: quia attẽta causa l. condẽdę, ista lex nõ põt dici odiosa, sed fauorabilis: est enim hoc inductum, vt homines potius inuitarent̃ matrimonio contrahendo: & dato, q ista lex eẽt odiosa, non potest negari q est rationabilis, quia per eã conseruat̃ hęreditas in prole legitima, quæ est honorabilior quàm naturalis, vel spuria: vbicunq; autem odiũ est rationabile, masculinũ cõcipit fœmininũ, secũdùm Bar. in loco alleg. & in l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in l. j. in princi. ff. de pec. non enim excludit̃ tunc naturalis, quia grauetur ex delicto alterius: vt dicit tex. in l. lege. C. de na. lib. sed quia æquius est pręferri prolem legitimam illegitimæ. † Qualiter autem nepos spurius ex filio vel filia legitima posit succedere ab intestato, vel auiæ, dic vt ibi per Cy. & hoc per Pau. de Cast. Et vltra istam q. Bal. hic per istum textũ dicit probari, vt etiam tetigi in notabilibus, quòd dispositio exorbitans à iure cõmuni facta in casu vero trahitur ad fictum, in quo est omnino eadem ratio, vel quę est idem cum casu vero: secus si sit simile casui vero. & ita intelligit tex. in l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. gest. & ita dicit debere limitari dicta Bar. in l. omnes populi. supra, de iusti. & iur. Io. autem de Imo. in §. proxime præcedenti, dicit in effectu, quòd in dispositione legis semper dispositio facta in casu vero trahitur ad casum fictum: & inducit tex. in l. hæc verba. pro se: quia licet ille casus fictus non comprehenderetur sub vero ex verbis l. extensio tamẽ fit ad illum casum. Vnde etiam si lex sit exorbitans à iure communi, ipse tenet hãc cõclusionẽ per istum tex. quia hic dispositio Galli facta in casu veræ mortis, trahitur ad mortem fictam, licet ista dispositio esset exorbitans à iure cõmuni, & cõtra §. posthumo. Inst. de leg. Sed ipse non videt̃ intellexisse modum inducendi, quem facit Bar. in l. omnes populi. d. l. iij. §. hæc verba. Ex quo necessario ostenditur, quòd dispositio facta in casu vero à lege, non trahitur ad casum fictum, vt plenius infrà dicam. In statutis autem exorbitantibus à iure communi sequit̃ conclusionẽ Bar. arg. l. pcipimus. de appel. secus si statuta sint præter ius cõe, vel secũdùm ius: quia tunc extendetur, si extẽdit̃: arg. l. nõ possunt. ff. de legi. & l. de qb9. ĩ fi. eo. ti. alle. Io. And. in c. fi. de consue. lib. vj. in nouella. vbi concludit, quòd consuetudo exorbitans à iure communi non trahitur ad casum fictum: sed consuetudo præter ius commune bene extenditur ad casum fictũ, secundùm eum. ¶ Sup isto difficili articulo ponẽdę sunt aliquę cõclusiones breuiter. ¶ Prima conclusio, quando causa propter quã introducitur fictio, est limitata ad certum effectũ: dispositio facta in casu vero nõ trahitur ad fictum, in casu, propter quẽ nõ fuit introducta fictio: vnde dicit Io. An. in loco alle. quòd ille q habetur pro residente, quo ad perceptionẽ fructuum, non comprehẽdet̃ sub alia dispositione facientemente mentionem in alia materia de residente. & hoc est quod dicit Bar. ĩ l. iij. §. si emãcipat9. j. de contratab. & Bal. ĩ auten. habita. C. ne fi. p pa. & in l. si Rufinus. C. de testa. mil. quòd si scholaris debet haberi p ciue, qa causa fingendi fuit fauor ipsius, non habebitur pro ciue, quoad ea quæ

34 non respiciunt eius fauorem. ¶ † Secunda conclusio: dispositio facta super vna psona regulariter, non trahitur ad eandẽ personam fictã. Casus est expressus in d. §. hæc verba. & in l. sed si hac. §. patronum. ff. de in ius vocan. vbi est casus, quòd dispositio de vero ingenuo non trahitur ad fictè ingenuum. i. ad eum qui habet ius anulorum aureorum.

35 ¶ † Tertia conclusio: dispositio facta in vno casu vero, trahitur ad aliũ casum fictum respectu eiusdẽ personæ. Casus est no. in l. atqui natura. §. fi. cum l. se ff. de neg. gest. vbi probatur, quòd sicut ille qui gerit negocia. quæ sunt alterius vere, potest agere & conueniri actione negotiorũ gest. ita ille qui gerit negotia quæ sunt illius eiusdem q; psonæ ficte, sed nõ vere. & idem probat̃ in l. seq. q actio negotiorũ gestorũ conceditur pro negotijs gestis hæreditate vere iacente: ita pro hæreditate quæ ficte censetur iacuisse. Pro ista conclusione vide tex. nota. in l. iij. §. minore. in fi. suprà, de mino. vbi restitutio quæ denegatur nato certo tempore, denegatur etiam illi qui illo tẽpore fingitur natus. Nec mireris de differentia istarum conclusionũ: quia facilius fit extensio de casu ad casum in eadem persona, q̃ de persona ad personam: vt plene declarans

Moder. in l. si vero. §. de viro. s. sol. ma. ¶ † Quarta conclusio: dispositio l. per quā aufertur ius alterius, vel quę est odiosa sui natura, facta in casu vero, non trahitur ad fictū: & idē si sit exorbitans à iure cōmuni regulariter. Primū probatur in l. si qs legatione. s. de iud. & ibi p Bal. Secūdū in l. furti. §. qui alieno. s. de his qui not. infa. vbi patet, ꝙ infamia quę infertur condēnato, si ipse sit condēnatus, nō extenditur ad eum qui habebitur pro condēnato: facit optime glo. in l. ij. §. diuus. j. de iure fisci. quæ vult, quòd ficta cōfessio non facit fidem in alio iudicio, quę inducitur in pœnā cōtumacię: quā gl. sequitur Bar. in l. eius qui delatorē. ff. eo. tit. in fin. l. & Bald. in l. ij. C. de eden. Facit optime tex. & qđ ibi per Bald. in l. fin. C. de interdi. matri. Tertiū probatur ex regula quæ ponitur in l. qđ vero. & l. seq. s. de legi. & in regula, quæ à iure. de regul. iur. h. d. Io. An. in simili in loco allegato. nec debet fieri differentia inter l. exorbitantē, & statutū exorbitans: qa in vtroq; datur regula, ꝙ non fit extēsio: vt patet in iuribus præalleg. Fallit regula ista siue cōclusio, vbicūq; dispositio exorbitās respiceret publicā vtilitatē: & ita pōt intelligi tex. noster, qui hoc bene ꝓbat. Et hoc est secundùm regulas iuris, quòd in fauorē publicum fit extensio, vbi aliàs non fieret: vt l. si quis in graui. §. vtrū. s. ad Syllcia. & l. hoc modo. j. de condi. & demō. ¶ Quinta cōclusio in ista materia est talis: dispositio facta in casu vero nunquā trahitur ad fictū, in quo cessat æquitas, propter quā inducta est fictio. Casus est nota. & quod ibi optime declarat Bar. in l. illud. in prin. s. de peti. hær. Illud etiā debes tenere menti, quòd semper ex interpretatione passiua dispositio facta in casu vero trahitur ad casum fictū: vt l. j. §. lex Falcidia. j. ad l. Falci. & plene declarat Bart. in d. l. oēs populi. Pro cuius cōclusione est casus no. in l. filius. circa mediū. j. ad leg. Fal. vbi etiā probatur in seq. respōso, quòd dispositio facta in casu vero trahitur ad casum fictum, respectu eiusdē personę. Facit optimè tex. in l. itē veniunt. §. ait senatus. s. de peti. hære. Ex præmissis videtur esse inferendū ad quæstionem hic positam per Bald. quòd statutum quod imponit pœnā occidenti, vel aliàs delinquēti, delictum qđ pōt explicari per aliū, non cōprehēdit mandantē, si dispositio facta de persona vera non trahit̃ ad fictam. Bart. non determinat alicubi istā quęstionem clare: videt̃ tamē sentire, quòd aut verba statuti loquunt̃ in personā, aut loquunt̃ in rem. Primo casu sub verbis statuti non cōprehendatur mādans. & h. d. expresse, sed videt̃ etiā sentire, quòd ex mente statuti nō fiat extensio ad mādatū: & ita intelligit dicta sua Bald. in loco statim allegādo. Istam differentiā ponit Bart. in l. hæc verba. j. de adul. & in l. aut qui aliter. §. fin. j. de acqui. hære. Secundo casu cōprehendit̃ mandans etiā ex verbis statuti, per tex. in d. l. aut qui aliter. in fin. Sed cōtra istam suā doctrinā in primo dicto fortiter facit tex. in l. si per aliū. in prin. s. ne quis eū &c. vbi apparet iuncta rub. titu. quòd verba l. loquunt̃ in personam, & tñ comprehendunt mandantē in dispositione pœnali. Secūdò ad idem adducitur tex. in l. si quis id quod. circa finem. s. de iurisdi. om. iudi. vbi similiter probatur, quòd licet verba l. loquunt̃ in personā, cōprehendūt tamen mandantē. Tertiò hoc videt̃ probari manifestè in l. ob hæc verba. in fin. iuncta l. j. s. de his qui no. infa. vbi pœna infamiæ quæ imponit̃ accusanti per calūniā in iudicio, extenditur ad eum qui mādat fieri accusationē. Per quas ll. Cyn. vt refert hic Bald. & sequitur tenuit cōtrarium: videlicet quòd statutum comprehendit etiā mandantē: & hanc opi. sequitur Bald. in l. oēs populi. in pe. char. s. de iust. & iur. vbi solēniter istum articulū examinat. Dicit tñ ibi, quòd ista sunt vera, nisi statutū inducat delictū de nouo, quod de iure cōmuni non erat delictū: vel nisi imponat pœnā extraneam à natura delicti: verbi gratia, si statutū dicat, quòd filius offendens patrē non possit vti beneficio inuentarij. Sed Bald. in l. si p alium. præal. referēs dicta Cy. sequitur opi. Bar. supradictā. & idem sentit in l. si qs id quod. s. alle. opi. Cyn. sequitur idē Bald. in c. j. §. origini. circa prin. de pace Constā. Tenētes aūt opi. Barto. non rñdent ad iura præal. Sed ipse Bart. met rñdet in l. j. in prin. s. de eo per quē fac. erit. vbi dicit, ꝙ l. si p alium. in prin. cōprehendit mādantē, qa hoc fuit expressum, ꝙ est differētia, quia l. vltra processit. Sed hoc est manifeste cōtra illū tex. iuncta l. præcedēti. in fi. dicit em̃ tex. in l. p̄cedenti. ꝙ p̄tor punit eum, q eximit aliquē euntē ad iudicium. & in l. si per aliū. dicitur, ꝙ illa clausula cōprehendit mandātem: ergo luce clarius patet, ꝙ non requirit̃ expressio, si clausula quæ nō loquitur de mandāte, cōprehendebat istū casum. & idē dicit text. in simili in l. si qs id quod. præallegata. Vñ aliter videtur dicendū in ista materia cōcordādo opi. videlicet ꝙ aut statutū imponēs pœnā corrigit ius cōmune, seu exorbitat ab eo: qa per pœnā suā recedit à pœna iuris cōmunis: & tūc vera sit opi. Bar. Aut statutum nō corrigit ius cōmune, vel exorbitat. exemplū: vel qa inducit nouū delictū, quod nouiter punit: vel qa vltra pœnā iuris cōmunis imponit nouā pœnam: & tūc licet dispositio sit pœnalis, & loquat̃ in personā, cōprehēdit mādantē: qa statutū ꝓhibetur extēdi, qñ est cōtra ius, nō qñ est præter ius: vt no. Io. And. in loco p̄al. & probat̃ in l. de qbus. in fi. p̄alleg. Quid aūt si statutū punit mādantē, vtrū eadē pœna puniat̃ cōmittēs delictū ex eius mādato: vide gl. not. & ibi Io. And. in nouel. in c. sciāt cuncti. de elec. li. vj. q tenet, ꝙ punitur eadē pœna: licet Io. Mona. dixerit cōtrariū, quē allegat & sequit̃ Bal. in c. j. in fi. q. mo. feu. amit. Et posito ꝙ statutū puniens delinquentē cōprehēderet mandantē, dicas hoc esse limitandū, nisi statutū puniat delinquentē ꝑsonaliter, vel delinquētē per se, vel manibꝰ ꝓprijs siue suis.

Primū tenet glo. sing. in cle. j. in ver. ꝑsonaliter, de vi. & ho. cle. Secundū tenet Bal. in c. si qs decesserit. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. vbi ponit in ista materia nouā distinctionē in illa q. vtrū qui facit per aliū, verè videat̃ facere. Tertiū probatur in multis iuribus: videlicet in l. j. §. deiecisse. j. de vi & vi ar. & in l. j. de eo per quē factū erit. & in d. l. j. si qs id quod: sup quo vide gl. no. in c. ij. de hære. li. vj. & tex. quē ibi no. Bar. ad hoc in l. p hanc. C. de ero. mili. anno. Et aduerte, ꝙ etiā si statutū concedat impunitatē, vel diminuat pœnā cōmittenti delictū proprijs manibus: tñ non cōprehendit̃ sub isto bñficio mandans, secundū Iac. de Bel. qui ita disputauit, quē refert Bal. in c. j. §. homicidiū. de pa. iura. firman. Et adde ad istā materiā, quod no. Bal. in l. ex hoc iuregētiū. s. de iusti. & iure. vbi voluit, ꝙ si cōdemnato ex homicidio nō pōt fieri remissio pœnæ ꝓpter pacē non secutā, ista verba non cōprehendūt mandantē: quia videtur significare illū, qui cōdemnat̃ ex homicidio mediante per se cōmisso: quod vtrum sit verū, non determino nunc. Et pro perfecta expeditione articuli respondēdū est ad duo, q̄ videntur facere contra distinctionem prædictā: si em̃ regulariter dispositio facta de vna persona non trahit̃ ad fictā, vt s. dictū est: ergo si statutū loquitur in persona, non debet extendi ad mandantē, quæ est alia ꝑsona ficta. Sed ad hoc est dicendum, & est noua consideratio in materia, ꝙ hoc inducit̃ in isto casu sp̄aliter: quia mādans dicat̃ esse principalis cā delicti, ex quo in dubio faciens nō præsumetur esse fatuꝰ, nisi ꝓpter mandantē: vt est casus no. in l. j. in fi. C. de rap. vir. quā ad hoc alle. Bal. in l. data opera. C. qui accu. non pos. & est cōmunis sñia doc. de qua vide p Ange. in l. j. in prin. s. de eo p quē factū erit. & Bal. in l. j. C. de ser. fugi. qa hoc delictū cōmittit̃ ꝓpter ipm, & sic ipse est cā principalis delicti: ipse verò debet iudicari principalis, quo ad effectū, q oritur ex delicto, in quo pœnā meret̃. & ita tenet Cy. & Bal. in l. nō eo minus. C. de accu. alle. Bald. tex. & glo. in l. ij. §. si tamē hoīes. j. vi bo. rap. & ibi aliqd p Bart. Ne igitur sequatur absurdū: qa ille qui est principalis in delinquēdo, nō videatur punitus à lege, licet verba sint scripta in ꝑsonā, cōprehenditur mandās. facit optime tex. ad prædicta in l. seruo legato. §. si testatore. j. de leg. j. & in l. fideicōmissa. §. interdū. j. de leg. iij. Et ex isto forte posset inferri, vt euitetur ista absurditas, ꝙ opi. Cyn. & Bal. hic posita est vera simpliciter, videlicet ꝙ etiam si statutum exorbitet à iure cōmuni, cōprehēdat mādantē. Et hoc tenet Bald. expresse, qñ dispositio statuti esset fauorabilis: verbigratia, qa statutum permittit fieri cōcordiā occisori, vel quia statutū occidenti imponit minorē pœnā, quàm imponat ius cōmune: ita no. ipse in l. trāsigere. in vlti. q. C. de trāsac. & in l. nō ideo minus. C. de accu. Sed forte opi. Cy. est absolutè vera, vt dixi, propter vitandā absurditatē: arg. l. scire oportet. §. aliud. s. de excu. tut. propter quā causam fit extensio de persona ad personam: vt l. liberorum. & quod ibi no. de ver. signifi. Si tamē vis tenere opi. cōmunem, siue Bart. potes dicere, quòd quando statutum est exorbitans, & pœnale simul, & multofortius si est correctiuū, & pœnale, non fit extensio, vbi aliàs fieret, secundū glo. not. in cle. vt hi qui. in ver. eisdem. de æta. & quali. Hæc tamen responsio non sufficit: quia ratio vitandæ absurditatis semper videtur extēdere l. vnde melior videtur opi. Cyn. & Bal. hic. Illa tamen ratio, quā posuit hic Bald. dū dixit, ꝙ statutum quod loquitur de faciente, extendit̃ ad mandantē, quia est fauorabile, & continet fauorē reipub. cuius interest maleficia puniri, nō est bona: quia secundū hoc sequeretur, quòd semp quādo imponitur pœna ad vindictam publicā, pro delicto deberet fieri extēsio: quod est contra regulam, odia. de reg. iur. Dicamus ergo ad arg. suū, quòd cā mediata propter quā pœna imponitur, est bene fauor publicus: sed cā immediata est odiū delinquētis, & illa attēditur, ad videndū vtrū dispositio sit odiosa: secundū Bald. qui ita declarat in l. fin. C. de interdict. matri. facit optime tex. & quod ibi not. in l. si qui exceptionem. in prin. s. de condict. inde.

Instituens. Hoc dicit secundùm vnā lecturā: Nepos institutus cùm erit suus, rectè videtur institutus, & in illo casu rumpet testamentum: & sicut potest fieri institutio gñalis quo ad casus, ita etiam quo ad personas. Iste est verus intellectus. Secūda ibi: atq;. Vel sic, secundùm Bartol. Institutio facta de nepote in casu quo sit suus, est perfecta, & quo ad casus, & quo ad ꝑsonas: qa cōplectitur pronepotes, & oēs post eum, qui possunt esse sui. ¶ † Not. primò, ꝙ dispositio quæ fit de nepote in casu quo sit futurus suus, valet & tenet: licet tēpore testamenti nepos simpliciter non possit institui, quia est posthumꝰ alienus: potest ergo institui in casu quo erit habilis ad instituendū: & est argu. secundū Bal. hic, ꝙ spurius posset institui à patre sub conditione, si legitimabitur: de qua q. scripsi plene post Moder. in l. si filius. s. tit. prox. & ad ea quæ ibi dixi, adde qđ notant Ange. & Io. de Imo. in l. si alienū. §. in extraneis. j. de hære. instit. & Bald. in l. certum. C. vnde legi. Infert etiam hic Bald. in ista q. ꝙ filius institutus sub ista cōditione interim debet dari curator bonis, & potest administrare bona hæreditaria tanquā curator: & si non legitimetur, tenebitur reddere rationem ille, cui debebitur hæreditas. Sed in lege, si quis hæres instituatur. j. de hæredib. instituen. in princi. dicit, ꝙ petendo bono. pos. secundùm tab. poterit administrare tanquam curator, sicut poterit quilibet alius institutus sub conditione, vt probatur in illo tex. & hoc sequitur ibi Ang. Sed Ioā. de Imo. in l. intēpus. ff. eo. ti. dixit, ꝙ poterit constitui curator. mediū dictū videtur verius, videlicet ꝙ ipse debet petere bo. pos. & tūc poterit administrare

nistrare tanq̃ curator: si tamẽ vellet petere, tũc potest dici ꝙ iudex poterit eum cõstituere si vult: ꝙ tamẽ debeat eũ cõstituere, hoc nõ potest esse verũ, nisi quatenus filius petiȷ̃t bo. pos. vt dixi. Sed aduerte, qa Io. de Imol. in d. l. in tps. dixit, ꝙ ad euitandã fraudẽ iste videtur posse cõstitui curator: sicut di 37 cim⁹ in simili in c. auaritię. de elec. li. vj. vbi probaẽ, † ꝙ elect⁹ a nondũ cõfirmatus, [a] sicut non põt administrare iure prohibẽte: ita nõ potest cõstitui ꝓcurator, vel œconomus rerũ ecclesię. Et in veritate optime facit illa decretalis ad istud propositum. In contrarium videẽ esse tex. in l. mulier. aꝭs, Sulpitius. ȷ. de do. inter vir. & vxo. vbi tex. dicit, ꝙ si vxor quę non potest donare viro, committit sibi administrationẽ bonorũ, vsq; ad mortẽ suã, vt post mortem deueniat ad filiũ, cũ hoc ꝙ possit hanc potestatem reuocare, quãdocũq; voluerit, ista cõmissio valet, nec pręsumitur facta in fraudẽ, nisi aliter appareat. Vnde in isto articulo ego ita distinguerem, ꝙ differentia sit inter eum, qui committit administrationem rerũ suarũ, & capitulum à quo cõmittitur administratio rerũ ecclesię: vt in primo casu in dubio valeat cõmissio, in secũdo nõ: arg. l. quod principi. & l. si augustę. ȷ. de leg. ȷ̃. Et ideo potest inferri, ꝙ si filius taliter institutus petat bo. pos. secũdùm tab. & velit administrare tanq̃ curator, hoc possit: qa pater instituendo eũ sub cõdi. videẽ sibi dedisse hãc potestatẽ. Secus forte si absq; petitione bo. posses. velit eum facere curatorẽ. ¶ Secundò not. secũdùm b primum intellectũ, ꝙ appellatione nepotis [b] non continetur pronepos: qđ patet, quia prima dispositio diciẽ hic esse generalis, quo ad casus, nõ quo ad personas. vnde postea ponitur dispositio generalis quo ad personas. & hunc intellectũ sequitur hic ȷ. gl. magna. Dy. & aliȷ̃ scribentes pręter Bar. Bart. autẽ hic dicit, ꝙ iste non erat verus sensus huic l. sed ver. atq;. ponebatur pro sicut: & intentio iurisconsulti erat, ꝙ si auus instituit nepotem, quandocũq; erit suus, per ista verba videantur vocati pronepos, & omnes aliȷ̃ inferiores in casu quo essent sui. Sed ista positio non placet, nec est dè mente literę aliquo modo: quia si ver. atq;. haberet hunc sensum, non debuisset interponi ver. quibuscũq;: qui declarat per formam ꝑdictã esse prouisum in omnibus casibus, in quibus nepos post mortem aui suus nasceretur: nam clausula sequens sufficiebat nepoti, & omnibus aliȷ̃s descendentibus: vnde non erat opus specificè facere mentionem de persona nepotis. Bar. tamen sequendo positionem suã respondet ad tex. in §. idem credendum. ṡ. eo. ꝙ ideo ibi nepotis appellatione non veniebat pronepos, quia erat institutus nepos, qui ex filio nasceretur: quę dictio cùm significet causam immediatã, non cõprehendit pronepotẽ, qui non immediate, sed mediate natus est ex filio. Vnde di 38 cit ipse, ꝙ ex propria significatione pronepos cõprehẽdiẽ ap- c pellatione nepotis: p l. cui corũ. §. fi. ṡ. de posth. † vbi patet, ꝙ appellatione nur⁹ [c] cõtineẽ ꝓnur⁹. & idẽ probaẽ in l. socr⁹. & in l. graui. ȷ. de ver. sig. Si cõtineẽ, ergo cõprehendiẽ ex ꝓprio significatu verborũ: ita arguit ipse in d. l. cui corũ. in fi. p quẽ tex. dicit se aliàs consuluisse, ꝙ iura nouissima, de qbus in auẽ. matri & auię. C. quando mulier tut. offi. fun. põt. loquẽtia de matre & auia, ꝙ vocenẽ ad tutelã legitimã, habent etiã locum in proauia. & ita tenet oppositũ per tex. in auẽ. de here. ab intest. §. ex his. vbi tex. dicit, quòd matri & auię solis deferẽ tutela: ergo patet, quòd proauia nõ admittitur. Sed Io. de Imol. hic r̃ndet, saluãdo dicta Bar. quòd dictio taxatiua nõ excludit casum similẽ, vel psonã, p ea q̃ habetur in l. ob ęs. C. de pręd. mino. & in l. serui nomine. ȷ. de vsuca. de quo p Bar. in l. si cõstante. in prin. ṡ. so. ma. & aliquid in l. illud. C. de sac. san. ec. & ista respõsio videẽ satis iuridica, quãtum ad illũ tex. qa reuera tex. in ver. pręcedẽti, dũ excludit fœminas à tutela, loquiẽ de trãsuersalibus, nõ generaliter de quibuscũq; fœminis: & ideo dictio, solis, q̃ sequiẽ, bene põt adaptari ad sensum, quem dicit Ioan. de Imol. Tu autẽ aduerte, quia Bart. in l. libellorũ. ȷ. de ver. sig. videẽ variare aliqualiter ab his, q̃ dixit hic. Dicit em̃, quòd appellatione nepotis cõprehenditur ꝓnepos eo casu quo appellatione filiȷ̃ cõprehẽderetur nepos, aꝭs nõ: & sic videtur sentire, quòd pronepos nõ cõprehẽdatur ex ꝓprietate sermonis, qa nec nepos cõꝑhenditur appellatione filiȷ̃, vt ipse declarat in ꝑcedentibus. Super ista q. videtur dicendũ, quòd appellatio nepotis ex ꝓprietate sermonis nõ cõprehendit ꝓnepotẽ: qđ probatur multipliciter. Et primò p tex. no. in l. adoptiu⁹. §. nũc videndũ. & ver. seq. ṡ. de ritu nup. Vbi tex. dicit, ꝙ prohibitio facta de ducẽdo vxorẽ patris, extẽdiẽ ad vxorẽ 39 aui & ꝓaui. † Et aduerte ad tex. qa iurisconsultus dicit, ibi ap- d pellatione patris [d] continetur proauus, quantum ad illum casum: ex quo manifeste datur intelligi, quòd ex proprio significatu dispositio facta de auo & patre, ex proprio significatu non trahitur ad proauum, sed solùm in casu, quia materia est fauorabilis. & hoc est quod dicit tex. postea inferius, dũ dicit quòd appellatione nurus continetur etiã vxor nepotis: licet quidã hãc pronurũ appellẽt. Secũdò ꝓ ista cõclusione videẽ casus in l. liberorũ. ver. toties. ȷ. de verb. signi. vbi tex. dicit, ꝙ qñ lex singulariter nominat filiũ vel nepotẽ: ista singularis nominatio nõ trahitur ex proprietate sermonis ad sequẽtẽ in gradu. Tertiò hoc probaẽ ex doctrina Bart. met, quã ipse ponit in d. l. liberorũ. vbi dicit, quòd ex ꝓprietate sermonis iõ nepos non cõtinetur appellatione filiȷ̃, quia filius diffinitiue est ille, qui est natus ex viro & vxore legitimè cõiunctis: vt l. filiũ diffinimus. ṡ. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. sed nepos non videẽ esse talis, quia non est natus immediatè ex viro & vxore, sicut filius: ergo cùm dictio, ex, significet causam immediatã: vt l. eo tẽpore. ṡ. de pecu. & l. j. §. ex incendio. ȷ. de incẽ. rui. & naufra. nepos nõ comprehendeẽ appellatione filiȷ̃. Sed ista ratio punctualiter militat in nepote respectu ꝓnepotis, vt ostendam: ergo ꝓnepos nõ põt proprie dici nepos. Quòd autem habeat locũ in nepote, ꝓbatur p tex. in l. iurisconsultus. §. ȷ̃. gradu. in fi. ȷ. de gradi. vbi patet, quòd ille dicitur nepos, qui est natus ex filio vel filia: ergo cùm dictio, ex, significat causam immediatã, vt dictũ est, nõ continebitur ꝓnepos. Cõfirmatur ista cõclusio: quia ista dictio, pro, de sui natura vbicũq; refertur ad factum, & non ad ius, significat fictionem, & impropriętatẽ: vt l. j. & ibi per Bar. ȷ. de suis & legi. & plene declarat Bar. in l. si maritus. §. l. Iulię. ȷ. de adult. bñ facit tex. in l. j. §. j. ṡ. de eo q̃ pro tuto. Sed istud verbũ, pronepos, nihil aliud significat, nisi ꝙ natus ex filio mediante nepote censeatur natus immediate ex filio: ergo per hoc ostenditur ꝙ pronepos non est proprie nepos. & ista est veritas. Vnde dixit Bal. in l. j. in vl. q. C. de suc. edic. quòd in materia statuti, in qua verba debẽt intelligi proprie nepotis appellatione, non veniat pronepos. Nõ ob. tex. in l. cui corũ. §. fi. qa licet ille tex. dicat, ꝙ ꝓnur⁹ cõtinetur appellatione nur⁹: nõ tamẽ sequiẽ, ergo ex proprio significatu. Infert ibi Bar. & nõ rectè, salua reuerẽtia: quia aliquid potest cõtineri sub aliquo ex larga significatione vocabuli, licet non ex proprio significatu: vt patet in l. sed si hac. §. parẽtes. ṡ. de in ius vocan. & l. parẽtes. eod. ti. iũcta l. iurisconsultus. §. parentes. ȷ. de gradi. Vnde text. in l. liberorũ. circa medium. dicit, quòd si legatur ancilla cũ filiȷ̃s, filiorũ appellatione continentur nepotes: & tamẽ Bart. ibi tenet, ꝙ ex proprietate vocabuli non contineatur nepos: & ita respondet ipse in d. l. liberorũ. ad dicta Ia. But. Sed quæritur incontinenti, posito quòd essemus in aliqua dispositione, in qua nepos comprehẽderetur appellatione filiȷ̃, vel pronepos appellatione nepotis: quid si fiat mẽtio de filio suo, vel de filio nato ex corpore suo? Bart. hic, vt retuli in voce, dicitur sentire, ꝙ quia dictio, ex, significat causam immediatam, nõ comprehẽdaẽ nepos, vel pronepos. Cõtra quem videtur text. in l. Lucius. ȷ. de here. insti. vbi cõditio fuit apposita fratri, si decederet cum filiȷ̃s ex se natis: & tamẽ appellatione filiorũ compꝛhendũtur nepotes. Nec est mirãdum, quia dictio, ex, aliquãdo significat etiã causam immediatã: vt est tex. cũ glo. in l. nec vllũ. §. nõ solum. ṡ. de peti. herę. & l. si ego. §. si partus. ṡ. de publica. & l. vsusfructus. la iiȷ. ṡ. de vsufruc. de qua vide per Io. An. in sua mercu. in regula, null⁹ ex cõsilio. de re. iur. Timore illius l. Barto. in l. liberorũ. pręalleg. distinguit aliter, quàm hic: dicit em̃, ꝙ si dispositio facta sub ꝑdicta forma habuit effectũ in filio, vel nepote, qui præcedat in gradu, tũc non comꝑhenditur pronepos, vel nepos: quia testator videẽ intellexisse de primo, in quo dispositio sortita est effectum: vt l. bouc. §. hoc sermone. ȷ. de ver. signi. Sed quãdo dispositio in eo qui vocatur in primo loco, sub hoc nomine nõ est sortita effectũ, tũc verificatur in sequẽti: & ita loquitur text. in l. Lucius. Pro primo dicto vide quod not. Ange. omnino in auẽ. de trien. & semis. §. nec illo. vbi infert, ꝙ si aliquis accipit emphyteosim pro se, & filiȷ̃s ex se natis, appellatione filiȷ̃ non continetur nepos. Pro secundo dicto vide quod tradit Bald. in l. j. C. de condit. inser. vbi dicit, quòd ista conditio si decesserit sine filiȷ̃s ex suo corpore natis, comprehendit etiam nepotem, qui superest tempore mortis grauati. Extra gloss. tetigit hic Barto. istam quæstionem vulgarem, nunquid appellatione filiȷ̃ comprehendatur nepos. de qua est dicendum, vt ipse plene distinguit in l. liberorum. ȷ. de verbo signi. de qua etiam vide text. & Bald. in c. j. §. cùm vero Corradus. qui feudum dare poss. aliquid in l. quod vero. in vltima columna. ṡ. de legibus. & in l. filium diffinimus. ṡ. de his qui sunt sui vel alien. iuris. plenius in l. maximum vitium. C. de liberis præteritis. & pro nunc tangemus duo puncta duntaxat. Primum erit, vtrum quando testator dispositiuè facit mentionem de filiȷ̃s, comprehendantur nepotes. Secundum, nunquid sta-

a ¶ Electus nõdum confirmatus. Adde qd de electo & con firmato, an possit administrare añ in stillationem: vide per Archi. q̃ tenet quòd nõ, in c. eum qui. de præben. lib. vj. quem sequũtur ibi Lap. Paul. de Lea. & Pet. de Ancha. Pau. de Eleaz. in c. i literis. de rest. spolia. Io. de Imo. in c. trãsmissam. de elec. & late per Pe. de Anc. in regula, sine possessione. de re. iu. lib. vj.

b ¶ Appellatione nepotis. Adde Bal. in l. cui eorũ. in §. affinitatis. ff. de postu. Bal. in l. j. in fi. C. de succes. edi. Ang. in l. fœminę. ff. de re. iur. Ang. in auten. matri. C. quando mu. tutel. offi. & p Archi. in c. eps qui filios. xiȷ. q. ȷ̃.

c ¶ Appellatione nurus. Adde l. nurus. ff. de ver. sing. l. Labeo. ff. de gradi. & in §. j. Inst. de nup.

d ¶ Appellatione patris. Adde an continet auus paternus: vide in l. lege Iulia. §. hoc capite. ff. de ritu nup. l. verba. C. de adul. l. parentes. & l. adoptiuũ. ff. de in ius vo.

tutum quod excludit filiam fœminam, stante filio masculo cõprehẽdit nepotem masculum ex filio masculo. Super pri-
40 mo placet hic opi. Bal. Cy. & Iaco. de Aret.† ꝙ appellatione
a filii non veniat nepos: de quo dic vt hic per eos, & ista opin. placet etiã Io. de Imo. per rõnem text. Instit. qui da. tut. pos. §. j. & in l. quid si nepotes. ff. de test. tute. non enim fundat se ibi iurisconsultus, quia datio tutelę sit grauamẽ tutoris: vt dicit Bar. sed quia aliud est filius, & aliud nepos. Sed tu potes dicere defendẽdo opi. Barto. quòd illa ratio sufficit cum subauditione, quia nõ agit̃ ibi de mero fauore filiorum, sed de grauamine alterius: & quia modicũ præiudiciũ infertur nepotibus, si dispositio facta de filiis non extẽdatur ad eos: vt dixit Barto. in d. l. liberorum. Facit optime tex. no. cum gl. & quod ibi per Bald. in l. fin. ff. de in ius vocan. vbi probat̃, ꝙ dispositio pœnalis nunquã extenditur ad aliã personã per idẽtitatẽ rationis, quãdo circa illã personã esset sufficienter prouisum de pœna, per aliã l. Dicendũ est ergo, addendo ad dicta dictorum, quòd datio tutoris debet iudicari fauorabilis: quia causa principalis, propter quã tutor datur, fundatur in fauorem: licet exinde sequatur aliquod grauamen tutori, sicut dicimus in l. qui exceptionẽ. in prin. ff. de condi. inde. Hoc tamẽ fallit, quando si dispositio filiorum nõ cõprehenderet nepotes, resultaret absurdũ, quòd testator videret̃ prætulisse extraneos posteritati suæ: & iste est casus in l. Lucius. secundũ Bal. hic: sicut em̃ vbi nulla fit mẽtio liberorũ, propter vitandã dictam absurditatẽ, subintelligitur conditio: vt l. cũ acutissimi. C. de fideicõ. & multofortius prouisio facta filiis expressè extendi
41 tur ad nepotes. ¶ † Super secũdo articulo d. Bart. in loco allegato, quòd sub appellatione filii ĩcluditur nepos. Nec obstat, quòd statutum correctiuũ iuris cõmunis non debeat extendi de persona ad personã: quia ipse dicit, quòd hic fit extẽsio per interpretationem passiuam: qa cùm de iure cõmuni nepos succedat, quo ad priuilegia in locũ filii: vt l. diuo Marco. C. de quæstio. & l. assiduis. §. exceptis. C. qui pot. in pig. hab. & not. in l. j. C. de priui. dotis. hoc ipso, quòd statutũ inducit nouũ priuilegiũ in filio, leges veteres trahuntur ad l. nouã, & extendũt illud priuilegiũ ad nepotẽ: vt l. j. §. j. j. ad leg. Fal. & ipse declarat plenius in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. & in l. Marcellus. §. quod aũt. j. ad Trebel. Sed Bald. non placet ista ratio in l. maximũ vitium. C. de lib. præte. dicit em̃, quòd iura quæ dicũt priuilegiũ concessum filio transire ad nepotẽ, intelliguntur de priuilegio qđ non præiudicet iuri alterius: nã in illo nõ procedit ista extensio per l. nõ solũ. §. si puellę. ff. de ritu nupt. quæ l. nihil facit, quia loquitur in materia pœnali, & in casu in quo nõ est eadem ratio: vt ibi patet in text. Tu ergo allega tex. no. quẽ ipse põderat ibi ad hoc in l. quicquid. C. de bo. mater. vbi probat̃, vt ipse ibi inducit, ꝙ dispositio per quã præiudicatur iuri alterius facta de filio non extenditur ad nepotẽ: reperimus tñ de iure, quòd etiam priuilegium cõcessum filiis seu alicui extenditur ad filios eius in ꝑiudicium aliorũ, vt j. dicam. Vnde ipse in d. l. maximũ vitiũ. sequitur istam sententiã alia ratione: videlicet quia saltẽ ex larga significatione vocabuli nepos intelligit̃ sub appellatione filii: & est eadẽ ratio, & eadem mens statuti in ꝑsona nepotis, & in ꝑsona filii: videlicet vt cõseruetur dignitas familię, q̃ conseruatur ꝑ masculos: vt l. j. §. si seruus. ff. de vent. inspi. Et licet ista ratio nõ sit expressa in statuto, ex quo tñ nõ põt reddi alia ratio, illa habet̃ pro expressa: vt l. milites agrũ. in prĩc. j. de re mili. & in l. nominatim. ff. eo. & ista fuit originalis ratio Iac. de Are. in quadã sua disputatione, cuius decisionẽ notabiliter sequit̃ Io. And. in rub. de succes. ab inte. in ij. col. & Bal. in l. scimus. in prin. C. de inoffi. testa. Alibi tñ ipse Bal. expresse tenet cõtrarium, videlicet in l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. vbi dicit, ꝙ qa statutum est correctiuũ iuris cõmunis, dispositio facta de filio nõ trahit̃ ad nepotẽ, per l. sed & milites. §. j. ff. de excu. tut. & qa appellatione filii ex proprio significatu nõ cõprehenditur nepos, secundũ cõmunem sententiã: & ista opi. posset esse vera, quãdo ex forma statuti statuta non possent glossari vel interpretari, vt ipse dicit in l. maximũ vitium. ff. allegata. Sed quãdo non esset istud statutũ, habes cõsiderare duos casus. Nã aliqñ nepos masculus vult excludere filiã, & cum ea cõcurrit: aliqñ vult excludere nepotem masculum ex filia, vel nepotẽ fœminã. Primo casu videt̃ verior opi. Bar. per rationem suã, quę tñ deducitur clarius isto modo, cũ iura dicãt, quòd nepos succedit in locũ patris sui, in successione testati, & intestati: vt in §. cũ filius. Inst. de hær. quæ ab inte. defe. & in l. posthumorũ. j. tit. prox. ista regula extendit cõmunem spẽm successionis loquentẽ in filio ad nepotẽ: vt l. j. §. lex Falcidia. j. ad l. Fal. Facit optime tex. in l. libertus. §. senatus. ff. de ritu nup. videt̃ em̃ nepos, qui subrogat̃ loco filii in successione, nõ solũ subrogari respectu iuris succedendi præterito: sed etiã respectu cuiuscunq; nouę successionis, quę per nouã legẽ induceret̃. Facit optime qđ not. Bart. in l. etiã in vltimis verbis. ff. de mino. vbi dicit, quòd dispositio l. fin. in qui. cau. in int. resti. nõ est neces. extẽditur etiã ad pręscriptionem statuariã. Et qa ista ratio optime procedit, non est opus distinguere in ista qõne, vt distinguit Io. de Imo. in d. §. de viro. dũ dicit, ꝙ est distinguendũ, vtrũ ratio sit expressa in l. vel non. & vtrũ ratio recipiat solũ fauorẽ filii, vel nõ. & ad materiam istã vide qđ sing. tradit Ang. consi. suo lxxxviij. vbi dicit, ꝙ si ex forma statuti mater nõ põt cõtrahere, vel testari, sine licẽtia mariti vel filiorũ: appellatione filii cõprehendunt̃ nepotes, si filii nõ extant: per l. ij. §. si mater. j. ad Tertul. & ꝑ ea quæ not. Bart. in l. libellorũ. præallegata. Et adde ad materiam istã, quod not. Ang. ĩ l. sed si hoc. §. liberos. ff. de in ius voc. & Io. Andr. in titu. de testa. §. j. vbi cõcludit, ꝙ substitutio facta alicui, si decesserit sine filiis, vel nepotibus masculis, nõ cõprehendit nepotẽ masculũ ex filia fœmina. Et prędicta procedunt, quãdo nepos ex filio vult excludere filiam. quod fuit primũ membrũ distinctionis. In secũdo aũt mẽbro quãdo vellet excludere nepotem ex filio, Bart. dicit in d. l. liberorum. quòd ista quæstio incidit in illã quæstionẽ, vtrũ filii fratrũ inter se succedant in capita, vel in stirpes. i. vtrũ succedant loco patrũ suorũ, vel ex gradu suorũ: de quo dicit se dixisse in l. ij. §. fi. j. de suis & leg. Sed salua reuerẽtia sua hic est error, quia illa dubitatio habet locũ in successiõe transuersalium: nã in successione descendentiũ hoc est expeditũ, quòd siue nepos succedat vnà cum patruo, siue succedat vnà cũ nepote, ex alio fratre semp succeditur in stirpes, & in locum patris præmortui. ista enim dicitur successio in stirpem: ita dicit tex. clare in au. de hære. ab intest. veni. §. si quis igit̃. versus fin. Et hanc differentiam inter descẽdentes & transuersales ponit glo. ibi super verbo, antiquitas. & probatur prædicta conclusio Insti. de hære. quæ ab intesta. desc. §. cùm filius. in vltimo rñso. eod. tit. §. fin. Vnde dicendũ est in hoc secundo casu, sicut in primo. Et aduerte: quia nepos dicit̃ succedere in locum patris, qa succedit gradu paterno. in illo tamen gradu succedit ex ꝑsona ꝓpria, nõ ex persona patris: vt optime declarat Bar. in l. j. §. si sit nepos. ff. de collatio. bo. melius istud vltimum dictum applicabitur materiæ. §. quid si tantũ. ff. eo.

Si eius. Nepos apud hostes editus viuo patre, & auo, rediens illis mortuis nõ rũpit testamentũ aui, in quo non reperitur patri substitutus: qđ habet locum in ꝓnepote redeunte ab hostibus patri suo substituto. Et habet tres partes. In prima ponitur vna q. in nepote. In secũda ibi: qđ quærẽdũ. ponitur similis quæstio in pronepote. In tertia ibi: sed cũ testamẽtũ. ponitur responsio ad quæsitum, non tñ perfectè, sed quantũ sufficit ad finem interrogationis propositę. i. ad videndũ vtrum testamentũ rumpat̃, vel non. ¶ † No. primò ex isto tex. quòd nepos rediens ab hostibus, qui erat in vtero tpe quo mater fuit capta, habet ius postliminii, vel saltem efficitur suus, vel post reditum, etiã si redeat sine patre & matre: & hoc est expressũ in l. pe. ff. de sta. ho. & tenet gl. in l. j. C. de pac. & ita declarat hic Bar. reprehendẽdo glo. magnã, vt ibi dicemus. ¶ Secundò no. ꝙ ius antiquũ appellatur hic prouisio Galli, licet aliud ius antiquũ præcesserit. s. l. xij. tabu. dicitur ergo ius antiquũ omne illud, qđ habet aliud nouissimum post se. facit ad notata in l. fi. j. de regu. Cato. & ad not. in l. vnica. ff. de cõdictio. ex lege. ¶ † Tertiò not. secundũ Bart. illud qđ ponit hodie in c. j. de renũ. lib. vj. nõ plus sape
b re, quàm oporteat sapere. ¶ † Quartò not. quòd vbicunq; ex
42 facto certo resultat dubietas iuris, dũmodo ex illo dubio quãdocunq; sit verũ, resultat idem effectus, dispositio nõ dicitur incerta. Ex hoc arguit hic Bald. ꝙ libellus dicitur incertus, si factum qđ ponitur in libello est certũ, sed dubitatur de iure q̃ actio cõpetet. Et aduerte diligenter, quia Bart. præsupponit, quòd ex isto facto nõ possit dari, nisi vna actio, quã nõ est opus exprimere, ex quo dubitat̃ probabiliter, quæ sit illa quæ cõpetit: & hoc ponit ipse clarius & melius in l. siue contra. §. quia Plautianum. ff. de liber. agno. Sed quãdo ex vno facto ꝓposito in libello simul possunt oriri plures actiones, vtrum actor teneat̃ vnam ex pluribus exprimere. Hanc quæstionẽ tangit hic Bal. & Io. de Imol. post eũ, qui optime distinguit ex not. in l. edita. C. de eden. & l. j. in prin. ff. eod. ꝙ aut libellus exprimit gñaliter solum obligationẽ: verbi gratia, dico, tu es mihi obligatus ad x. aut exprimit aliquã particularẽ causam, ex qua dicit reũ obligatum. Primo casu libellus procedit parte non opponente, sed si pars opponat, actor cogatur declarare: vt l. fi. C. de anna. excep. & no. in c. ij. de libel. obl. Secũdo casu refert: nã aut ex vno facto specifice proposito resultant plures

a ¶ Appellatione filii. Adde Bartol. in l. alimẽta. ff. de ali. lega. Ioã. And. in c. statutum. de hære. li. vj. in nouel. Bal. consilio lxxvj. inci. Angela. in iiij. vol. Lud. Roma. consil. ccccxxxviij. inci. in casu pręsentis consultationis. Alexã. de Imol. cõsi. j. inci. perspectis. in j. vol.

b ¶ Non plus sapere. Adde tex. in c. fit rector. xliij. dist. originaliter ad Rom. xij.

plures actiones habētes oīno eundē effectum. exemplum in l. certi condictio. in prin. š. si cer. pet. Et tunc non cogitur actor exprimere quam ex istis actionibus eligat: quia editio actionis fit, vt reus reddatur certus in defensionibus suis: vt l. j. in prin. suprà, de eden. sed satis est certus ex propositione facti, ex quo vna actio non continet plus, ꝙ alia, licet vna spes actionis non proponatur: ergo cessat cā propter quā debet exprimi actio. Si verò actiones, quæ simul resultant ex eodem facto, tendunt ad diuersa, supple, vel vna continet plus, ꝙ alia. Exemplum in l. duobus. §. colonus. š. de iureiu. tunc reo petente cogitur actor eligere vel exprimere, quam actionem intendit. Si tñ reus non peteret, videretur intētata illa actio, quæ continet mitiorem pœnā, si ad pœnā agere tur: vt l. si præses. & ibi per Bar. j. de pœnis. & no. Inn. in c. cùm dilectus. de ordi. cog. bene facit tex. in l. iij. §. fi. cum l. seq. š. de susp. tu. ¶ In gloss. vlti. ibi: sicut vbi & mortuus &c. Bar. hic ad declarationem huius argumenti dicit, quòd intentio glo. est ista, ꝙ ex quo per l. Corneliam captus fingitur mortuus ante captiuitatem: necessario vr̄ sequi, ꝙ si nepos iste captus, fingitur captus ante captiuitatem, fingatur etiam natus: quia natiuitas necessario præcedit mortē: cū ergo inducatur fictio in morte: vt in §. qđ si is. necessario etiam inducitur in natiuitate. Sed ista declaratio glo. cū reuerentia non est vera, quia l. Cornelia non fingit captum mortuum ante captiuitatē, nisi qñ vere moritur apud hostes: vt patet in l. Corne. š. de test. & in l. lex Cor. j. de vul. & pup. & ideo interim hæreditas stat in suspenso, nec pōt adiri per sequentem in gradu: vt l. nec nos. C. de pac. & bene declarat Bar. š. in §. quid si tm̄. Cùm ergo nos loquamur hic in nepote redeūte ab hostibus, in quo nihil fingitur de morte, nō sequitur necessario in casu nostro ad fictionem mortis fictio natiuitatis. Dic ergo, & verius, hanc fuisse intentionē glo. ꝙ sicut l. Cor. morientem apud hostes fingit fuisse mortuum ante captiuitatem, ita in simili nepos qui redit ab hostibus fingatur retro fuisse natus: qđ qualiter procedat, videbis in vlt. parte glo. ¶ In ea. glo. ibi: & in hoc pręsenti &c. Bar. dicit, ꝙ multi libri non habent istud verbum, & ꝙ vere istud verbum nihil significat: vñ dū gl. dicit, & hoc pn̄ti nepos mortuus est vere. Bar. dicit, ꝙ deberet dicere, natus est verè viuente. s. auo & pr̄e, cùm redeat ab hostibus. Sed ista expositio nō placet, tum quia glo. potuit aliquid significare stando prout stat: tum alia ratione j. dicenda: est em̄ sensus glo. ꝙ in primo & secūdo sensu huius §. habet locū dispositio Galli: quia videntur conuenire qualitates huius dispositionis: videtur em̄ nepos vel pronepos ex fictione iuris natus post mortem patris & aui, qđ requirit Gallus: item filius vel nepos, secundū verā lecturā mortui sunt hic viuo auo, quod erat alterū requisitum in dispositione Galli. hoc est em̄ quod dicit glo. in isto ver. Dixerat em̄ š. respiciendo primum casum, ꝙ pater nepotis. i. filius testatoris mortuus erat vere viuente auo. nunc autem dicit, ꝙ in hoc pn̄ti ver. j. in ver. quod quęrendū. nepos erat vere mortuus viuente auo, & sic respectu pronepotis habebat locū dispositio Galli. Concurrebat enim in ista dispositione triplex qualitas: vt hic tangit gloss. pertinens ad dispositionem Galli. Prima erat, quia nepos iste vel pronepos fingitur natus post mortem pr̄is & aui. Secunda, quia filius vel nepos mortui sunt viuente auo vel patre. Tertia, quia tēpore quo fiebat testamentum, filius vel nepos erant viui, ita ꝙ non decesserant añ. Præterea si exponens exponit Bart. verbum, mortuus. i. natus est vere: ita ꝙ loco huius verbi, mortuus, ponatur verbū, natus, ista inductio nihil faceret ad probandū hunc casum cōtineri sub sententia Galli: sed potius econtra faceret ad probādum, ꝙ quia verè natus est viuēte auo, & patre, pertineret iste casus ad l. Velle. vt ergo verba adaptētur ad probationē conclusionis, melior est expositio prior. Et aduerte, in quantum glo. incontinenti dicit, ꝙ etiam si sequamur intellectū Io. & Dy. in ver. quod quærendum. adhuc iste casus pertinet ad Gallum: videlicet quando nepos esset institutus mortuo iam filio, in hoc reprehēditur, & recte hic per Dy. & Bar. qm̄ si filius erat mortuus tpe testamenti, posthumus nasciturus, qui erat futurus suus in oēm euentū, poterat institui etiā añ Gallū, ex l. xij. tab. patet in §. posthumo. Insti. de leg. ergo iste casus non pertinet ad Gallum, qui solū disposuit, qñ testator faciebat testm̄ viuente filio: & in hoc casu erat necessaria suppletio ad ius antiquum. ¶ In ea. glo. ibi: quia vere fingitur suus. ista glo. vr̄ continere contradictionē. dicit em̄, ꝙ nunc cū redit iste nepos, verè fingitur suus: nam si fingitur suus, quomodo pōt adaptari veritas casui ficto? Sed intellectus gl. videtur fuisse talis: quia ex quo iura. fictio inductiua videatur velle eam, sufficeret nunc ad cōfirmandū testm̄, qa per eam reperitur institutus nepos, qui ex fictione nascitur suus post mortem testatoris, & patris sui, nō est opus retrotrahere istā fictionē ex iure postliminij. s. vt nepos videaꝛ fuisse in ciuitate retro à tpe natiuitatis suæ, & sic fuisse in ptāte aui, cùm tempore vitæ aui natus fuit: vt patet ex principio literæ: nā illud quod dicit glo. in verbis præcedentibus, ꝙ quādo vēter capitur ab hostibus, non habet ius postliminij: est falsum secūdū Bar. hic, & bn̄: & est casus expressus in l. pe. in secūdo rñso. š. de statu ho. & tenet gl. ī l. j. C. de capt. Et ex hac solutione sic declarata no. singulariter duo. Primò, ꝙ vbicunqꝫ potest satisfieri intentioni l. per fictionem inductiuā, non vtimur duplici fictione, scilicet inductiua & translatiua: licet aliàs fictio translatiua regulariter in illa psona sit inducta. Secūdò, ꝙ reperiꝛ aliquis esse fictè suus post mortem testatoris, qui tpe mortis ipsius verè non erat in ptāte, nec fingiur retro fuisse, & sic erit dare aliquā suitatem sine ptāte vera vel ficta: qđ est valde nouū in ista materia. Et ꝙ gl. dicat verum, probat Barto. tali rōne: quia cū tpe reditus istius nepotis essent mortui, non potuit induci fictio translatiua, per quam retro filius vel nepos videretur fuisse in ptāte aui sui: quia fictio translatiua requirit extremum à quo, nō solū in potentia, sed in actu: sed nunc istud extremū nō pōt inueniri in actu, qa cū auus sit mortuus, non pōt hr̄e nepotē tūc in ptāte: ergo non poterit fieri retrotractio: vt l. huic scripturæ. cū simi. ff. ad l. A ql. Sed tu aduerte, qa ista sua rō cū reuerētia est falsa, & cōtra casum in l. pe. j. de suis & legi. vbi pbaꝛ, ꝙ si filius captus ab hostibus moritur, anteqꝫ pr̄ redeat, & pr̄ postea reuertitur, retro fingitur illum habuisse in ptāte medio tpe: & iō oīa filij applicantur sibi iure peculij: sed tñ tpe, quo pr̄ redit, nō reperitur extremū habile à quo: qa cùm filius iā sit mortuus, non pōt nūc vere esse in ptāte patris. Præterea sequeretur, ꝙ qñ pr̄ moritur apud hostes, nō posset filius fingi retro fuisse in ptāte: quia cùm tpe mortis pr̄ sit captiuus, non habet vere filiū in ptāte. & tñ contrariū dicit tex. in l. lege Cornelia. š. de test. & in §. interdū. Instit. de hære. quę ab intest. defe. Vñ est sciendū, secūdùm Bar. in l. fi. C. de sen. pas. ꝙ vt fictio translatiua possit induci, satis est ꝙ habeat extremum habile sup eo qđ principaliter fingitur, licet extrema nō sint habilia, respectu eorū quę veniūt in cōsequētiā: nepos ergo, q redit ab hostibus, in casu nr̄o, quia fingitur retro fuisse in ciuitate: vt l. retro. & l. postliminij. j. de capti. ideo sup quo fit fictio principaliter, habet extremum habile à quo, qa ipse viuit: & licet in eo qđ venit ī cōsequētiā. i. ꝙ fingatur fuisse in ptāte aui, extremū à quo nō sit habile, vt debet: qa auus q est mortuꝰ, nō potest eū habere in ptāte: hoc nō attenditur. Præterea ista opi. gloss. vr̄ presupponere duo, quę sunt impossibilia. Primum est, ꝙ aliquis post mortem patris vel aui possit effici suus, qui verè vel fictè non fuit in potestate morientis tempore mortis: quod est impossibile, & contra tex. in §. sui. Insti. de hære. qua. & dif. & in l. si filius. j. de testa. Et maxime attento: quia iste nepos qui nunc redit ab hostibus, nunqꝫ fuit in potestate morientis. Vnde licet aliqui cōcedant, quòd ille qui aliquando fuit in potestate patris, exeundo de ptāte viuente ipso patre, possit remanere suus, sicut dicitur de monacho, & de episcopo: vt tradit Bald. in l. apud hostes. in vlti. qō. de suis & legi. C. & l. deo nobis. C. de epis. & cle. ꝙ tamen ille qui nunqꝫ fuit in potestate verè vel fictè, post mortem patris vel aui sit suus, hoc non legitur in aliquo loco, sicut plenius scripsi in c. in præsentia. extrà, de proba. imo est contra iura prææallegata: & ideò aliàs dixi, ꝙ licet filius adoptiuus hodie qui non est in potestate patris adoptantis, appelletur suus, in l. cum adoptiuis. C. de adop. quem tex. ibi no. Bal. ad hoc. reuera non est proprie suus, vt probatur in ver. quasi suus. Instit. qui. mod. test. infir. §. j. Secundò vt colligitur ex isto tex. in ver. institutus non rumpere. satis declaratur per istum tex. ꝙ si nepos iste reperiret se præteritum, rumperet testamentum. & hoc concedunt omnes. Sed istud esset impossibile, secundùm doctrinam gloss. vt probatur: ergo patet, ꝙ sua opi. non procedit. Quòd autem sit impossibile, probatur: quia ille potest præteritus rumpere testamentū, qui tempore mortis reperitur tenere primum locum in suitate: vt l. si quis filio exhæredato. in prin. j. tit. proxi. & in l. si quis posthumos. §. si filium. š. eod. & ibi hoc declarat Bar. Sed iste tempore mortis, si nunc tempore reditus efficitur suus, non tenuit primum locum tempore mortis in suitate: ergo est impossibile, quòd rumpat. Dicendum est ergo de subtilitate iuris, quòd iste nepos institutus comprehenditur sub prouisione l. Velle. non sub prouisione Galli: ex quo habet ius postliminij, & censetur retro fuisse in potestate aui, postqꝫ natus est viuente ipso auo. Extra gloss. ☞ tangit hic Bal. & Moder. duas quæstiones. †prima est, vtrum si aliquis petit sibi in libello fieri ius, secundùm formam iuris, vel statutorum, iste libellus procedit. Et videtur concludere, quòd si ex forma statuti & iuris communis imponitur eadem pœna, tunc procedit libellus per istum tex. & per l. quod si dubitet. j. de acqui. hæredi. Secus si imponatur diuersæ pœnæ. Tu autem considera duos casus: nam aliquando per pœnam statuti est recessum à pœna iuris communis: quod quando sit, vide Bar. in l. j. vi bo. rapto. Aliquando per pœnam statuti non est recessum à pœna iuris communis. Primo casu videtur procedere libellus: quia secundùm Bar. in l. rerum amo. quidem. š. re. amo. ista verba exponūtur, ꝙ quis videatur intentare solùm pœnā statuti, qñ illa sola potest imponi. Pro qua conclusione est tex. in c. cū venissent. de eo qui mit. in poss. cau. rei seruan. & in c. de pace Constan. in vsi. feu. & hanc sniam sequitur Bal. in l. obseruare. §. pficisci. ver. xxxij. quæritur. de offi. procōsu. & lega. Secūdo casu procedit opi. Bal. nisi forte exponeres libellum, secūdū secundam expositionē Bal. in loco allegato: qui dicit, ꝙ ego videor petere pcedi secūdū formā iuris, & cōdēnari secūdū formā statuti. Sed ista sua expositio multū importare videꝛ: qa potest forte pcedere, vbi nō posset imponi pœna ex vtroqꝫ capite, non potest esse ratio, cur magis videatur eligere vnā pœnam, ꝙ aliā, & maxime pœnā statuti præcise, nisi forte pœna statuti esset mitior: iuxta l. si præses. j. de pœnis. Secūdò ex isto tex. arguit Bal. ad no. q. vtrū pcedat libellus, in quo aliquis concludit ad eūdē effectum alternatiuè, ex diuersis tamen factis & dispositionibus resultantem. Exemplum: aliquis in libello petit declarari emphyteotam cecidisse à iure suo: vel quia non soluit canonē intra tps de-

bitum, vel qa alienauit rem irreqsito dño. Et in ef
fectu concludit, ꝙ quia alternatiua libelli hic nõ
respicit iuris remedia, q̃ oriunt̃ ex eodem facto,
sed potius diuersa facta, libellus iste non ꝓcedit.
Facit optime tex. in l. prætor edixit. §. qd autẽ.
j. de iniur. & hãc opi. sequit̃ Bar. etiã si libellans
probabiliter dubitet de iure suo, in l. siue contra.
§. qa Plautianum. s̃. de lib. agnos. Limitat tñ hoc
ibi singulariter, ꝙ vbi agit̃ de modico p̃iudicio,
& concurrit fauor filij, talis libellus admitteret̃.
Sed do. Ant. de Bu. dicit contra istam opi. esse ca
sum in terminis in c. ex parte. extrà, de foro com
pe. vbi ꝓbatur, ꝙ iste libellus ꝓcedit, peto te cõ
demnari ad restitutionem rei, qa spoliasti me, vł
scienter recepisti rem à spoliatore. Secũdò addu
cit tex. in c. dudum. el ij. extrà, de elec. vbi proce
dit ista petitio alternatiua. dico, quòd tua electio
debet cessari, qa cõmisisti furtũ vel rapinã. Ter-
tio adducit in c. tertio loco. extrà, de ꝓba. vbi ꝓ
cedit ista exceptio: dico sigillũ esse furtiuum, vł
adulterinum: & tñ exceptio obscura non ꝓce-
dit, sicut & actio: vt l. j. §. Labeo. j. de flumi. & l.
Titiæ textores. §. penultimo. j. de lega. j. et ꝑ Bar.
in l. j. j. de excep. Pro ista cõclusione facit optime
glo. nota. in c. si is cui. de offi. delega. lib. vj. quæ
vult ꝙ libellus alternatiuꝰ in causa appellationis
admittatur, vbi libellans probabiliter dubitat,
ad quẽ iudicem debeat appellare. Vnde saltem ĩ
isto casu videretur procedere opi. do. Anto. Pro
quo vide quod singularit̃ no. Spec. in ti. de obli.
& solu. §. sequitur. versi. quid si libellus. quẽ re-
fert & sequit̃ Bal. in l. sancimꝰ. C. de sac. sanc. ec-
cle. qui dicit, quòd iste libellus procedit de cõsue
tudine, & de iure, peto rem vel æstimationem: &
si dubitatur vtrum res sit perempta, licet iura al
legata per do. Anto. valde vrgeant: mihi tamen
placet opi. Barto. & Bald. ¶ Pro cuius opinionis
declaratione dic breuiter, quòd aliquando incer-
titudo pẽdet à facto iudicis, vel alterius partis: &
tũc nõ est dubium ꝙ procedit libellus incertus.
De primo vide in l. vbi aũt. §. qui illud. j. de ver.
ob. De secundo vide eundem Bar. in l. stipulatio
nes nõ diuidunt̃. ĩ vlti. q. j. de verb. ob. Vnde dixit
Bal. not. in l. si tutor aliquo. s̃. de suspec. tuto. ꝙ
quando electio pœnarum est in arbitrio iudicis,
semper procedit libellus alternatiuus. Aliquãdo
incertitudo causatur aliunde: & tunc standũ est
regulæ, ꝙ libellus non procedit, nisi in casu posi-
to per Barto. in loco allegato. Non obst. iura al-
legata per domi. Ant. quia in c. ex parte B. potest
intelligi, ꝙ intẽtetur in effectu vnum factũ: vno
modo, prout fuit commissum per reum, contra
quẽ agit. alio modo prout fuit cõmissum per ali
um ipso mandante, vel ratũ habente: vel potest
dici, ꝙ ibi non declaratur, vtrũ libellus esset legi
timus, & procederet, si fuisset oppositũ, sed ꝓnũ
ciatur super quadam declinatoria. Et eodem mo-
do potest responderi ad tex. in d. c. dudũ, ꝙ ibi e-
lectus fuit remotꝰ ex alio capite simpliciter & le-
gitime deducto: vel ꝙ ibi processit iudiciũ, qa nõ
fuit oppositum ꝑ partẽ, iuxta l. si ex multis. C. de
annali excep. Ad tex. in c. certo loco. est dicẽdũ,
ꝙ ibi id qđ deducit̃ simpliciter, in exceptione, e-
rat deductum simpliciter, videlicet ꝙ instrumen-
tum non fuerat celebratum de consensu capituli.
Vnde licet probatio huius exceptionis deducere
tur alternatiuè: propter hoc exceptio non vide-
tur obscura, quia reus non tenetur se astringere
ad vnam speciem probationis, sicut nec iudex. Et
ad ea quæ s̃. diximꝰ, vide tex. & qđ ibi ponit Bar.
in l. actio s̃. de nego. gest. & in l. duo. j. de solu.
Nouissimè quærit hic Bal. vtrum cõditio ista ad-
iecta in testamento, si filius decesserit sine liberis,
deficiat si moriens decesserit cũ filijs legitimatis
sed nõ legitimis. Et refert quæstionem istam fu-
isse disputatã Bononiæ: & conclusum in effectu,
quòd aut grauatꝰ fuit aliquis simpliciter, si deces
serit sine filijs legitimis & naturalibus, aut de-
cesserit sine filijs legitimè natis, seu legitimè de-
scẽdentibus. Prĩo casu legitimatꝰ excludit substi

tutũ. Secũdo casu nõ excludit: & hãc distinctionẽ secutꝰ est Ang. ĩ dis-
putatione sua, quæ incipit, nobilis quidã genere. in primo dubio. & ita
debẽt modificari dicta Iaco. de Are. & Ioã. An. q eũ sequit̃ ĩ tit. de test.
§. fi. in vlti. addi. vbi dicitur tenere simpliciter, ꝙ filij legitimati positi ĩ
cõditione excludunt substitutũ. Rationes eorũ potissimè in vtroq; mẽ
bro sunt istæ: & primo quo ad primũ, dicũt ipsi ꝙ cũ omnia iura legiti
morũ attribuantur legitimatis, vt patet in cor. qui. mod. na. effi. leg. §. si
quis ergo. ibi: antiquæ ingenuitati. & ibi: ad ipsam deducentes naturã. &
in fi. dum dicit, nihil à legitimis filijs differentes. sicut etiam dicitur in
auten. q. mo. na. effi. sui. §. illud. sequit̃, ꝙ per interp̃tationẽ passiuã quæ
libet dispositio faciens mentionem de filijs legitimis, trahet ad legitima
tos: sicut dicimus in l. j. & qđ ibi no. j. de lega. j. Tu autem potes dicere,
& melius, quòd legitimatus à tempore legitimationis in futurũ est ve-
re legitimus: & ideo nõ est mirũ, si ex proprietate verborũ cõprehẽdat̃
sub dispositione testatoris: quòd aũt sit verè legitimus, patet ratione le
gis. Rõne quidem, quia in his q̃ sunt iuris, lex disponit disponẽda sim-
pliciter & absolute ꝑ fictionem: vnde si statutũ vult aliquẽ simpliciter
haberi pro ciue, ille est vere ciuis: secus si dispositio iuris imprimat alicui
aliquam qualitatem, quo ad qd. i. quo ad vnum effectum, vel duos. ita
declarat Bar. in l. nec vtilem. s̃. ex qui cau. maio. & in l. si maritꝰ. §. legis
Iuliæ. j. de adul. Et ideo Bal. in q. nostra ĩ l. eam quam. C. de fideicõ. sen
tit tacite veritatem, dum dicit ꝙ legitimatio restituit in integrum, sicut
ius postliminij: ius autem postliminij habet duo capita: vnum inquantũ
restituit alteri iura sua de præsenti: & in hoc disponit ꝑ veritatem, nõ ꝑ
fictionẽ. Aliud, inquantũ trahit retro hãc iuris institutionẽ: & in hoc dis
ponit ficte & non verè, vt salubriter declarat Bar. in d. l. nec vtilem. &
ex hoc patet, ꝙ legitimatus vt ex nũc, est verè legitimus: & hoc est, qđ
dicunt iura s̃. allegata, dum volunt, quòd nihil differat à legitimo. Non
ob. dicit Ia. de Are. ꝙ qñ nomine filij ponitur in conditione, in dubio
non veniat filius ciuilis. i. adoptiuus: vt l. fideicommissum. j. de condi.
& demon. in l. si ita quis. §. si cui in tempus. j. de l. ij. quia illud inducit̃ in
dictis legibus ad excludendam fraudem, ne sit ĩ ptãte grauati adoptãdo
filiũ excludere substitutũ: quæ fraus cessat in casu nostro, ex quo filiꝰ
legitimatus erat vere filiꝰ naturaliter facientis eũ legitimari: & est nota
bilis limitatio ad illa iura, quã sensit Bar. ad aliud ꝓpositũ in l. si cogna
tis. j. de re. du. & ego tetigi in l. si qs posthumos. in prin. s̃. co. & ĩ c. in præ
sentia. extrà, de proba. tu aũt potes dicere melius, & formalius, ꝙ filius
legitimatus vere est filiꝰ legitimus & naturalis. Quòd vere sit legitimꝰ,
probatũ est s̃. ꝙ sit naturalis patet, qa secũdùm primæuũ ius naturæ qui
libet filius erat legitimus et naturalis p̃ri suo: vt patet ĩ iuribꝰ præallega
tis. Vnde dicit Bar. & bñ, in l. tutelas. in prin. s̃. de cap. dimi. & in l. pro-
nunciatio. §. familiæ. de verb. sig. ꝙ ista nomina naturaliter significãtia,
sicut adiectio naturalis, respiciũt bastardos sicut legitimos: vñ iste legiti
matus licet non dicat̃ naturaliter legitimꝰ, sed ex accidenti, secundùm
Bal. q subtiliter declarat hoc in l. manumissiones. s̃. de iusti. & iur. dicit̃
tñ vere & naturał legitimus. Et præmissa cõclusio est vera, licet Bal. te
nuerit contrariũ in l. Lucius. la vltima. j. de hære. insti. & in l. si ita qs. §.
si cui. j. de lega. ij. Sed super secũdo mẽbro maior est dubitatio quia licet
possumus concedere, ꝙ legitimatio nũc facta in quantũ retro trahit̃ ad
tp̃s natiuitatis, fictè trahatur retro, et non verè, vt sentit Bald. in l. eam
☞ quam. præallegata. † Et probatur rõne, quoniam retrotractio de tẽpore
ad tempus nunq̃ fit, nisi per fictionẽ, etiam super his quæ sunt iuris: vt
patet ex notatis in l. si tibi homo. §. cũ seruus. j. de leg. j. & in l. nec vtilẽ.
præallegata, in exemplo, de dominio rei legatæ. videtur tamen, quòd ex
quo omnia iura legitimorum attribuntur legitimatis: vt patet in iuri-
bus s̃. alle. & est optimus tex. in l. quæris. in verbo, quo ad omnem sta-
tum. j. de nata. rest. quicquid disponit̃ in quacunq; materia de legitimo,
trahitur ad legitimatum. Sed ad hoc potest rñderi dupł. Et primo ꝙ ista
interpretatio passiua, ꝑ quam fit extensio ab æquiparatis: de qua in l. j. j.
de leg. j. & in l. si quis seruo. C. de fur. & per Bar. in l. omnes pop. s̃. de iu
sti. & iure. & in l. Marcellus. §. quòd autem. j. ad Treb. videt̃ habere locũ
in dispõne l. quæ facilius extenditur q̃ dispositio hominis: vt plene de-
claraui in §. qd si tantum. s̃. eo. hæc tamen responsio non esset sufficiẽs ĩ
omni casu, ꝑ ea quæ ibi dixi: qa aliquãdo dispositio hominis fauorabilis
extẽditur ad alium casum, & ad aliam personã fictã. Vnde si filius esset
grauatus de restituendo extraneo, si decederet sine filijs legitimis, vt hæ
reditas remaneret in posteritate defuncti, videretur debere compræhẽ-
di filius legitimatus: & ideo dicendum est, & melius, quòd verba testa-
toris hic videntur respicere potius ius, & qualitatem legitimi, prout est
qualitas naturalis, quam prout est qualitas ficta & accidentalis: verbũ
enim, natus legitime, est nomen non iuris, sed naturæ: vt solenniter
declarat Bar. in d. l. tutelas. præalleg. Vnde non videtur haberi respectꝰ
ad ius legitimationis proueniens accidentaliter, & non ex natura: q̃uis
enim quòd aliqui sint legitimi, & aliqui nõ, sit inductũ ex l. positiua: fi-
lium tamen esse legitimum patri, simpliciter est inductum ex l. naturæ.
vtrunq; probat tex. expresse in §. si quis ergo. præallegato. in versi. nec
enim. & ideo dixit Bal. no. ad propositum in l. quoties. C. de rei. ven. ꝙ
quia consuetudo quæ præfert primogenitũ alijs, magis respicit ius na-
43 turale, quàm ius positiuũ: † ideo legitimatus non venit [a] sub appellati-
a one legitimi. Et ad materiam istam vide quod ponit Bal. in l. cùm acu-
tissimi

a ¶ Legitimatus nõ venit. Adde Bart. in l. ex ea. in §. ĩ insulam. ff. de ver. ob. Bar. ĩ l. fi. C. de his qui ve. æta. impe. doc. in c. cũ Vintoniensis ecclesia. de elec. doct. in c. per venerabilem. q fi. sint legi. & an veniat legitimatus ꝑ subsequens matrimoniũ, vide glo. in c. ĩnotuit. de elect. & ibi doc. ĩ c. tãta. q fi. sint legi. Ant. de Bu. in d. c. per venerabilem.

tißimi.C.de fideicom.& qđ ipse idē no.in l.gñalit.§.j.C.de insti.&c.vbi dicit,ꝙ in emphyteosi ecclesiastica appellatione filij legitimi nō venit filius legitimatus,qa ecclesia abhorret natos ex illegitimo coitu:vt in c.innotuit.extrà,de elec.& ꝑ istam rōnem dixit Ang.in disputatione ꝑallegata,ꝙ filij legitimati nō excludunt substitutum,qñ testator esset talis persona,ꝙ verisimiliter non videret velle prouidere proli illegitimæ:sicut declarat Bar.in l.ex facto.§.si quis rogatus.j.ad Treb.Sed ista dicta sunt valde dubia:& arguo sic à diuisione: aut testator est talis persona,q̄ non ꝑsumit abhorrere prolē illegitimā : & tūc em̄ naturales illegitimati comprehenderent,vt patet in locis ꝑallegatis:ergo multo fortius legitimati. Aut est talis persona,quæ non ꝑsumitur velle vocare illegitimos.& tūc si illegitimati non cōprehendunt, sequitur ꝙ quantū ad faciendū deficere cōditionē,legitimatio nihil operat:aut oīno deficeret cōditio,sine legitimatione:aut nō deficeret etiam secuta legitimatione,nisi forte dicas saluādo ista dicta,ꝙ legitimatio operabitur ī primo casu:qa licet filij naturales excludunt substitutum,non tamē filij spurij,& maxime nati ex dānato coitu,q nō merent dici veri filij:vt in auť. ex complexu.C.de incest.nup . Et licet prædicta distinctio cōiter approbetur:vt refert Anto.de But . plenißimè in c. ꝑ venerabilē.extrà,qui fi.sint leg.Saly.tñ ī l. gñaliter.ꝑalle.& Io.de Imo.sequēdo eū in l.ex facto.in prin.j.de vul.& pup. tenēt simpľr,ꝙ qualitercūq; fiat mentio filiorū legitimorum in conditione apposita à testatore,nō venient filij legitimati. Primo qdem,qa cōis vsus loquēdi legitimatos non vocat legitimos.Sed verba testatoris debēt interꝑtari à cōi vsu loquendi:vt l.liberorū.§.qđ tñ Casßius.j.de le.iij.& l. Labeo. & ibi per Bart.j.de supel.leg.ergo legitimatus nō comprehēdetur sub appellatione legitimi,& sine dubio si iste cōis vsus ꝓbaretur,ista ratio procederet,& verum diceret:si autē non probaretur,adhuc dicunt idem alia rōne : qa vt declaratū est s̄.in §.quid si tm̄.legitimatio non trahitur retro in præiudiciū iuris q̄siti tertio:vt patet maxime ex no.ꝑ Io. An.in regula, sine culpa.de re.iur.Sed si legitimat⁹ excluderet substitutū, fieret retrotractio in præiudicium iuris quæsiti substituto: ergo hoc non est dicendū.Sed ista ratio,cum reuerētia, nihil valet,quòd ista qualitas,ꝙ filius sit legitimus naturalis,ad excludēdum substitutum,satis est,ꝙ insit filio tꝑe mortis grauati:licet verò filius non videatur fuisse legitimus , qa qualitas adiūcta verbo,sufficit,ꝙ adsit secundùm tempus:vt l.in delictis.§.si extraneus.s̄.de noxali.& plene per Bar.ī l.ex facto.in prin.ꝑalle.nō est ergo hic tractandū de retrotractiōe. Et si tu dicas saltem per legitimationem secutā,si legitimat⁹ excluderet substitutū,auferret ius quęsitū substituto , qđ in dubio non vr̄ velle princeps:vt l.nec auus.de eman.lib . & l. ij.§.merito.j.ne quid in lo.pu.Ad hoc rñdeo,ꝙ ex quo filius legitimatus verè cōpræhēdit sub verbis testatoris, nullū ius aufertur fideicōmissario,seu substituto,qm̄ nō fuit substitutus in hunc casum,qñ filius legitimatus extaret,si sub appellatione legitimi cōprehendit legitimatus ex ꝓprietate sermonis,vt s̄.dixi,vel ex alio capite.Vtrū aūt statutū qđ excludit filias fœminas,stātib⁹ masculis legitimis & naturalibus, repellat eas stāte filio legitimato:vide Bal.qui determinat ꝙ sic,in l.eam quā.C.de fideicom.& in l.cū acutißimi. eo.ti . & bene per rationē ibi assignatā per eum,licet Ang.dixerit cōtrarium cōsilio suo lxxv.& pro opi.Bal.vide optimū tex.vltra ea q̄ s̄.dixi in auť.de trien.& semis.§.nec illo.ver.hoc etiā. in fi.vbi satis vr̄ probari,ꝙ etiā in materia correctiua appellatione legitimę sobolis[a] venit legitimatus per sequens matrimonium : super qua q . vide qđ notabiliter ponit Ant. de Bu.in c.tanta.extrà,qui fi.sint legitimi.

Forsitan. Præteritio nepotis instituto filio non irritat institutionē pronepotis instituti post mortē proaui,si nascitur mortuo proauo,& cæteris præcedentibus eum vere vel ficte,dūmodo nepos præmoriatur patri:sicut testamentum non rumperetur,si pronepos ex filio emancipato adoptatus existēs apud hostes reperiat institut⁹.h.d.secūdùm cōem intellectū.Secūda est ibi:pr̄e mortuo. Iste tex.dupliciter pōt exponi:vel qa hoc nomen ,pr̄is,hic significat pr̄em ipsius pronepotis.i.nepotem & patrē nepotis. i.filiū:ita ꝙ ꝑ nomē,aui,qđ sequit,significet au⁹ respectu nepotis,& proauus respectu pronepotis:& ita exponit glo. vt infrà videbis.Sed ista locutio est multū inepta,ꝙ hoc nomē, pr̄is,singularit̄ ꝓlatū recipiat duos patres diuersarū ꝑsonarū,& ꝙ iurisc̄osult⁹ loquēdo de pronepote nominet proauū suū auo. Vnde pōt dici, & melius,ꝙ hic solum fit mentio de morte nepotis & filij,ad ostēdēdū ꝙ cū nepos pri⁹ esset mortu⁹,q hic vocat pater,& postea filius,q vocat au⁹,nepos mortuus est nō suus.præsupponit tñ ꝙ iste ꝓnepos etiam natus est post mortē testatoris,vt hic dicitur inferius,ibi:& si post mortē nascit &c.¶ In tex.ibi:nō rectè institutus.tex.iste pōt intelligi duob⁹modis:vno mō nō rectè.i.nullo mō:& ita exponit gl.& cōmunit doc.Sed ista expositio in iurisc̄osulto, q p̄sumit ꝓpriè & rectè loqui,nō videtur tolerabilis. Aliud est em̄ aliqd nō esse factū,& aliqd non esse solēniter factum: vt l.si qs legatum.in prin.j.de fal.Et ideo ad istū ver.pōt dari nouus intellectus,vt intelligamus totū hūc primū casum,qñ nepos fuit institutus,si nasceret post mortem testōris.Vnde ex quo fuit natus viuo testatore,reperit se preteritum: vt l. cōmodißime.s̄.eo.hoc est ergo,qđ vult dicere iurisc̄osultus, ꝙ institutio nō fuit facta rectè.i.ritè:qa nō fuit facta prouisio in omnem casum,sicut debuit fieri.¶ In tex.ibi:ergo et ꝓnepos.hic est duplex litera,secūdùm glo.& doct.sed melior est illa,quæ sine si:vbi autē sit illa dictio,si,in tex.exponitur, si, pro certe,secūdùm Bar.qa vna dictio aliquādo ponit ꝓ alia: vt l.eas causas.& ibi no.de cōdi.& demō.¶ In tex.ibi: ex eo natus esset &c.iste tex.secūdùm glo.& doc . exponit ex eo.i. ꝓnepote.†Et secūdùm hoc intēdit,ꝙ si nepos conceptus ex nepote emācipato existēs apud hostes est institutus,& postea adoptatus ꝑ rescriptū principis,& postea redeat ab hostibus, poterit succedere ex testamēto,& ex prima institutione,licet mutata sit qualitas instituti:quia tꝑe quo fuit institutus,erat extraneus, & postea ꝑ adoptionē secutā & reditū ab hostib⁹ efficiatur suus.Et adaptatur hoc vltimum respōsum ad præcedētes,isto modo:qa sicut iste princeps qui fuit institutus tēpore quo erat extraneus,pōt succedere postea factus suus:ita in casu præcedēti pronepos qui inspecta veritate natus est tēpore quo nō erat suus,qa natus est viuo patre,et auo,si postea tempore reditus reperit se suum,potest succedere ex institutione, quāuis attēta veritate sit natus tēpore, quo reperiebat se extraneum,& non institutum : & ista expositio cōis non placet:qa casus sequēs nō bene ꝓportionatur præcedēti: in sequēti em̄ vtroq; tēpore ꝓnepos reperiebat se institutū: vnde facile erat,ꝙ valeret institutio, licet mutaret qualitas instituti:vt l.filio quē pater.in prin.s̄.eo.Sed in casu præcedēti pronepos tempore natiuitatis suæ nō reperiebat se institutum aliquo modo:qa cū esset institutus,si nasceret post mortem omnium tēpore natiuitatis,iste casus non erat cōpletus, & adhuc viuebat pater & auus. Saluat aūt institutio istius nepotis ex hoc:qa licet verè natus fuerit viuēte patre & auo:fictè tamen censetur fuisse natus post mortē eorū.i . tempore quo venit à captiuitate.Potest tñ dici,ꝙ ista similitudo ī his duobus casibus stat in hoc,qa vterq; rediens ab hostibus efficeretur suus , & occasione suitatis superueniente succedit ex institutione post reditum à captiuitate:ideo pōt dari nouus intellectus ad istum versiculū verisimus,ꝙ verbū,ex eo,nō referatur ad nepotē,sed ad filiū:& erit sensus,ꝙ qñ nepos est mortuus viuo auo suo & patre naturaliter:ita nascit suus ꝓnepos q oritur post mortē omniū,sicut nasceretur suus,si nepos pater suus trāsiuisset ꝑ adoptionē in familiā alienā,& sic exijsset de potestate patris sui:quod est dicere,sicut per capitis diminutionem,q̄ est mors ciuilis,nepos ita sumeretur de medio,vt non impediret pronepotem nasciturum effici suū, ita non impediat,vt subtrahatur per mortem naturalē, dum modo moriatur ante patrem suum,licet fuerit præteritus.

44 ¶†Not.primo,ꝙ nō omnis ille q est in potestate pręteritus rūpit testamentū:sed qui tenet primum locum inter existentes in potestate tēpore testamenti,vel mortis.concordat tex. in l.si quis filio.in prin.& in l. posthumorum.j.tit.proxi. idē probatur s̄.e.l.§.idem credendum.¶ Secundò no.ex tex.iuncta glo.quòd ille qui actum dicit non esse solenniter,vel legitimè factum:non propterea videtur fateri actum esse gestum:quod est notabile,secundùm Bal.hic,& est addendum ad ea quæ scribit Bar.in l.nonnunquàm.j.de excep . Tertiò & vltimò no.quòd suitas quę causatur ex filiatione ciuili,æquiparatur suitati,quæ causatur ex filiatione naturali . ¶ In glo.posita super verbo.post testamentum.dicit glossator,ꝙ idem esset,si nepos fuisset natus ante testamentum:& verè diceret,si dicamus nepotem istum omnino fuisse præteritū. & tunc ista verba ponerentur sine ministerio à iurisc̄osulto: quod nō est dicēdū:& iō & tu dic, ꝙ iō sunt posita,qa iste nepos nō fuit omnino præteritus,sed fuit institutus in vnū casum,scilicet si nasceretur post mortem testatoris:vnde si nascitur in vita,hoc solo casu non reperiret se præteritum:quę distinctiō posset cadere in nepote , quia esset natus tempore testamenti,quia iste esset instituendus simpliciter,nec posset institui in casu natiuitatis futurę,cùm iam esset natus. ¶ In gl.posita super verbo,auo.ibi: alij habent &c.Ista litera non

[a] ¶Appellatiōe legitimę sobolis. Adđ docto. in l.fi. C.de bo.dāna. & ꝑ Bal. in c.si pr̄. de testa. li.vj.

videtur posse stare, duplici ratione. Prima est, quia dictio, de inde, significat ordinem temporis, vel ordinem duorum, qui aliquo modo habeant se per prius, & posterius: vt patet in l. ij. §. deinde. s. de orig. iu. et i l. j. §. deinde ait prætor. s. de posthu. Sed hoc non potest significare aliquod istorum: quia si pater nepotis, & auus viuebant, simul viuebant: vñ quo ad actū viuendi, non potest considerari hic ordo, quem significat ista dictio, deinde. Præterea in princ. istius literæ, quinimo. nec in ver. ergo. nulla fit mentio de captiuitate pronepotis. Vnde etiam intellectus communis diuinat ad illum versi. & est iuncta ista diuinatio: quia si tex. staret proprie, vt dicit glo. videretur pertinere ad l. Velleia. nō ad Gallum: cùm tñ de l. Velleia, non tractetur vsq; ad §. nunc de lege. Sed potest dici, nō diuinādo tex. quòd in isto §. principaliter tractat̃ de sñia Galli: nec est inconueniens, quòd illatiuè & in consequentiā dicat̃ aliqd de l. Velleia, sicut sæpe videmus, ꝙ cùm iurisconsultus tractat de vna materia, consequenter infert ad aliam: & isto mō melius ꝓcederet litera. ¶ In gl. posita sup verbo, ergo. gl. ista primo mō hic posita bene infert ex primo respōso, & illatio est talis, sicut pronepos qui natus est post mortē omniū, nascit̃ suus, & pōt succedere ex institutiōe de se facta: ita ille qui nascitur vere viuentibus prædictis, sed fictè post mortē omniū, pōt succedere tanq; suus: & est satis clara illatio. Sed quæritur hic secundū istū intellectū, illa dictio, postea, quæ ponitur in tex. ad qđ verbum referatur? Et est dicendum, secundùm diuersos intellectus, quòd potest referri diuersimodè. Nam secundùm primum intellectum non transponēdo tex. aliquo modo, dictio, postea,[a] refertur ad verbū, siue ad participiū, natus: & est sensus, quòd pronepos admittetur, qui natus erit ex nepote postea. i. vltimo loco viuo filio. Potest etiam referri illa dictio, postea, ad verbum, admittetur: & tunc necessario facienda est transpositio tex. vt dicamus hoc modo: & pronepos admittetur postea, qui natus erit ex nepote viuo filio. & quia istud est inconueniens, ideo melior videtur prima expositio. Tertio modo potest exponi ista dictio gl. ponendo secundum intellectum, vt fiat relatio ad verbum subauditum, videlicet ad verbum, mortuo: & est sensus, quòd si pronepos admittitur, qui natus est ex nepote postea mortuo viuo filio, sequitur ꝙ non rumpetur testamētum per ipsum pronepotem. quæ expositio est falsa multipliciter: sed maximè quia oportet bis subaudire ad tex. Vnde tene primam expositionem, de qua s. dixi. ¶ In gl. posita super verbo, atq; ista glos. ponit duplex exemplum in vltimo responso: & quia exēpla sunt clara, solum est videndum, quo modo tertium responsum sit simile secundo. & dicendū est breuiter, sicut etiā sentit gloss. in vltimo dicto suo, quòd similitudo formatur isto modo, vt dicamus ita: sicut potestas ciuilis superueniens per adoptionem conuertit institutionem factam de extraneo, etiam in casu in quo quis succedit vt suus: ita ficta potestas superueniens pronepoti in secundo casu per reditum ab hostibus, confirmat institutionem factam de pronepote, tempore quo non erat suus, quia alij cum præcedebant: & etiam si esset apud hostes, non poterat esse suus. Et licet ista adaptatio sit satis bona, quia tamen diuinat ad textum, secundùm vtrunq; exemplum, non placet. Nam in primo exemplo diuinat ad textum, quia hic nulla fit mentio de emancipatione nepotis. In secūdo exemplo diuinat, quia tex. præsupponit, quòd iste pronepos institutus esset natus ex nepote: ergo non poterat esse omnino extraneus. Potest tamen saluari ista secunda expositio, intelligēdo hoc modo, quòd extraneus sit adoptatus in pronepotem, quasi natus ex nepote: & secundùm istam fictionem dicitur in tex. quòd ex nepote fuit adoptatus in pronepotem. Et quia istæ expositiones aut impropriant literam, aut subaudiunt quòd non est in litera: ideo sequere intellectum meum, quem posui tibi in lectione præcedenti. Et quia doc. intelligūt hic, quòd pronepos iste existens apud hostes fuit adoptatus spāli concessione principis, per l. iubemus. C. de emanci. lib. quoniam aliter adoptio de absente fieri non potest: vt l. post mortem. §. fi. & l. nec abñs. s. de adop. ideo occasione hic sumpta, quæ-
45 siuit† hic Bart. vtrum legitimatio possit fieri per procuratorem constitutum à patre, vel à filio legitimando, vel ab vtroq; simul. Super quo articulo adde dictis Bar. hic, qui tenuit quòd legitimatio fieri possit. tex. no. in l. quā in prouincia. §. diu⁹. s. de ritu nup. vbi patet quòd legitimatio facta p principem fuit facta ab absente, & pro filijs absentibus: per quam l. ita tenet Bal. in l. iij. C. de manu. vindi. Secundò adde tex. in c. per venerabilem. in prin. extrà, qui fi. sint legi. vbi patet quòd legitimatio fuit petita per procuratorem, & tamen non repellitur propter hoc, sed ex alijs causis: quinimo dicitur, ꝙ

a ¶ Dictio, postea. Adde ꝙ qñ ista dictio est bis posita ĩ textu, denotat interuallū. l. nō erit. ĩ §. fi. ff. de iureiurā. l. ius gētiū. in §. qn imo. de pact. l. quoties. ĩ §. si qs ita scripserit. vbi doct. ff. de hered. inst. Barto. in l. fructus. ĩ fi. ff. solu. ma. Bart. in c. potuit. in v. col. đ loc.

b ¶ Quòd manumissio. Add̃ Iaso. Insti. de libert. in additionibus ad Porcū, inci. adde tñ, ꝙ licet manumissio,

fuerunt legitimati filij regis: & tamen certum est, quòd rex nō fuit præsens legitimationi. & per illum tex. ita tenet Bal. in l. post mortem. in fi. s. de adop. Sed dubium facit in ista materia: quia Bar. concedit de plano, quòd ea quæ non sunt in administratione pr̃imonij, non possunt expediri p procuratorem: per tex. cum gl. in l. iij. C. de manu. vindi. Tūc arguo cōtra ipsum: Prohibitus facere actum aliqua ratiōe, videtur etiam prohibitus consentire tali actui, qui fit per alium, vbicunq; in consensu est eadem ratio, quæ est in confectione ipsius actus principalis: vt patet in l. si fundus. §. j. de pigno. et colligitur ex dictis Bart. in l. fi. C. de pac. in j. col. facit optime tex. in l. ij. C. si aduer. do. per quē dicit ibi Bal. quòd si ex forma statuti minor prohibetur contrahere, videtur prohibitus contrahenti consentire. Cùm ergo ille qui cōsentit legitimationi, consentiat super actu, qui nō est in administratione patroni, videtur ꝙ si minor nō possit constituere procuratorē, quia sicut ipsa gestio actus est extra patrimonium, ita videt̃, quòd ipse consensus ad talem actum gerendum sit similiter extra patrimoniū. † Vnde videmus, quòd autoritas q̃ debet interponi per tutorem, non potest interponi per procuratorem: vt l. & minoris. & ibi per Bal. de prædi. mino. propter quæ ista q. relinquitur dubia, & est cogitandum pro solutione: maxime, quia prohibitus facere omne id qđ antecedat ad illud, qñ in antecedenti est eadem ratio: vt l. oratio. s. de sponsali. & l. cùm hi. in prin. & ibi per Bar. s. de transac. confirmatur istud argumentum, quia licet aliud sit ex proprietate sermonis aliquid facere, vel consentire facienti: vt l. filius. §. sed & filia. s. de procur. quando tamē ista sunt eiusdem effectus, statutum qđ loquitur de vno, habet locum in alio, secundùm Bal. ibi: & vide qđ ponit idem Bal. in l. pluribus. ff. eo. ti. Sed ad istud arg. pōt rñderi dupliciter. Primò negando id qđ cōcedit hic Bar. videlicet quòd ratio quare filius non pōt adoptari per procuratorem, vel seruus nō potest manumitti, sit, quia ista sunt extra administrationē patrimonij: nā ista ratio nō videt̃ vera, nec est generalis, sicut dicit Bal. in l. iij. C. đ manu. vindi. Cōtrahere eñ matrimoniū nō respicit administrationē patrimonij, & tñ pōt fieri p ꝓcuratorē: vt l. mulierē. s. de ritu nup. & in c. fi. & ibi gl. ordi. de ꝓcu. lib. vj. Itē iuramētū fidelitatis nō cōcedit administrationē patrimonij, & tñ potest fieri per ꝓcuratorē: vt in c. j. §. fi. & ibi p Bal. p quos fiat inuestit. & plene p eundē in l. j. §. ne aūt. in vlt. colū. C. de cadu. tol. Præterea ius adeūdi non dicit̃ esse in bonis nostris: vt l. pretia rerū. circa mediū. j. ad l. Fal. & tñ ad adeundū pōt constitui procurator, qñ ius adeundi nō pēdet ex mera voluntate adeūtis, secundū Bar. in l. Paulus. j. de acqui. here. Vñ melior ratio videtur esse, quia sentit expresse iurisċōsultus in l. post mortē. in fi. pręallegata. dum dicit, ꝙ solennitatē habere non potest quis, nec implere per procuratorem: ex quo satis declarat, quæ est causa impediens constitutionem procuratoris: scilicet qa adoptio vel arrogatio nō solū sunt actus simplicis volūtatis, sed volūtatis solennis, quę requirit̃ ꝓ forma: & qa in actibus qui reqrunt̃ ꝓ forma, nō admittit̃ explicatio p ꝓcuratorē: vt l. obligari. §. tutor. s. de auto. tuto. & l. & minorū. præallegata. & nota. Bart. in l. si p epistolā. j. de acqui. hære. ideo nō admittitur procurator in dictis casibus. Sed quando consensus reperitur sub ratione simplicis consensus: non videt̃ requiri pro forma, si requiritur propter interesse consentiētis: & ideo potest interponi per nūciū vel epistolā, & non est necesse ꝙ interueniat in ipso actu, secundùm Bart. q ita declarat in l. si quis mihi bona. §. iussum. j. de acquiren. hę redi. ergo poterit interponi per procuratorem. inde dicit Bal. singu. in l. si pater. in fi. C. de sponsa. quòd si minor xxv. annis non potest se obligare sine consensu patris. sufficit quòd pat̃ cōsentiat in testamento, licet actus fiat post mortem patris: & ita dicit se consuluisse de facto. Et si quæris, quare emancipatio, manumissio, & adoptio, sunt actus nō solùm voluntarij, sed solennes etiam respectu adoptantis: dico quòd hoc est, quia debeat fieri coram iudice. Vnde sicut actus, quibus fundatur iudicium contentiosum, sunt de solēnitate iudicij: vt libelli oblatio, & lit. cōtesta. ita isti actus iurisdictionis voluntariæ, qui per partes debent fieri coram iudice: & ideo si manumissio fiat aliter, ꝗ̃ coram iudice, credo quòd possit fieri per procuratorem: licet glo. dicat contrarium in d. l. iij. hoc
46 videtur probari Inst. de liberti. §. multis. vbi tex. dicit, † quòd
b manumissio [b] possit fieri per literas: ergo per nuncium & ꝓcuratorem. Bene facit tex. in l. qui absenti. ĩ prin. j. de acquir. pos. Si tamen vis defendere rationem glo. & Bar. possumus dicere, quòd in consensu patris non attenditur, nisi ratio interesse patrimonialis: ideo enim videtur consentire, ne cogatur habere hæredem inuitus saltē in legitima, vel obliga

ri ad alendum filium. Vnde nõ est mirum, si potest consenti
re per procuratorem: qa hoc respicit principaliter interesse
patrimonij. Ista aũt legitimatio, si haberet fieri per patrem,
respiceret principaliter ius in personã, nõ interesse patrimo
nij. In dispositione aũt attenditur, ꝙ principaliter agitur: vt l.
j. §. si te rogauero. ff. deposi. & l. si quis nec causam. ff. si cer. pe.
Et quia Bar. hic dicit, quòd in legitimatione non requiritur
cõsensus, & præsentia filij in ipso actu: sed satis est, ꝙ postea
ratificet: vt probat tex. in aut. qui. mo. natu. effi. sui. §. si vero.
ver. generaliter. Aduerte, quia istud est verum, ꝙ requiritur
ratificatio, etiam si legitimatio sit facta per mr̃imoniũ secutũ:
& intelligit̃ de his, qui erant nati tempore matrimonij, & ma
iores infante: ita probat tex. in dicto versi. generaliter. per quẽ
ita determinat Guil. de Cu. & Bal. & bñ in l. benignus. ff. de le
gi. & licet Ang. teneat cõtrarium in cõsilio suo xvij. nõ bene
dicit. quia cõtra tex. in d. verbo, generaliter. in verbo, ꝑ instru
menta. & qa ille tex. dicit, ꝙ in omnibus casibus præcedenti-
bus in illo ti. requiritur ratificatio filij. Sed in illo ti. ponitur
expresse casus, quo quis legitimatur per sequẽs matrimoniũ:
ergo dupliciter ille textus concludit opi. istam. Nõ obst. tex.
quẽ ipse allegat in cor. in qui. mo. na. effi. legi. §. si quis ergo.
in verbo, fraudari. quia licet ille tex. innuat, ꝙ posset contra-
here matrimoniũ, & sic legitimare filios, si filij nõ occultarẽt
matrem, & per consequens facere eos legitimos ipso iure: nõ
tamen ꝑ hoc tollitur, qñ ius legitimatio. quæsitum filijs non
possit extingui, si filij expresse nolint esse legi. quinimo per il
lum tex. inducitur solum hoc, ꝙ legitimatio non est nulla,
licet filij non cõsentiant matrimonio à prin. Non tamen ne-
gatur, quin stet in suspenso, quousq; filij ratificant: sicut dicit
expresse tex. in d. versi. gñaliter. Dixit etiam Ang. in eodem
consilio, & in consilio suo lxxj. ꝙ non requiritur expresse ra-
tificatio, vt legitima valeat, qñ est facta per rescriptum prin-
cipis: sed sufficit, ꝙ filius nõ cõtradicat expresse, per tex. cum
glo. in d. l. si quis ergo. in verbo, fraudari. Sed ipse idem in dis
putatione sua q̃ incipit, nobilis quidam genere. videtur hoc
restringere solum ad casum positum in illo ver. videlicet qñ
filij occultant matrem, ne per matrimonium sequens possint
legitimari: quo casu ad hoc vt legitimatio non valeat, requi-
rit̃ expresse contradictio, secũdum glo. ibi. Sed ista dicta sũt
contra. tex. & contra rõnem: nã in ti. q mo. na. effi. sui expres-
se fit mentio de legitimatione, q̃ fit rescriptum, eo casu quo
filij per dolum occultarent matrem: & tamen postea in §. si
verò. in §. generaliter. in omnibus casibus præcedentibus dis-
ponit̃, ꝙ filius debet ratificare, vt legitimatio habeat effectũ:
& hoc dictat ratio: qa cũ acceptatio legitimationis possit au-
ferre, nõ solũ cõmodũ, sed etiã incõmodũ filio, sola taciturni-
tas nõ ĩducit tacitã acceptationẽ, ꝑ ea q̃ hñr in l. q̃ dotis. cũ ma
teria. ff. sol. ma. & ĩ c. nõne. de p̃sump. Et ad materiã vide oĩno
qđ no. Bar. in l. fi. ff. de his qui sũt sui vel alie. iur. & qđ ponit
Ange. singulariter cõsilio suo lxxxvij. vbi dicit, ꝙ sicut filius
põt legitimari absens: ita absente p̃re põt petere se legitima-
ri: et valet legitimatio, si pater eã postea ratificet: allegat tex. ĩ
aut. q. mo. na effician. legi. §. j. itaq; mod⁹. versus finẽ §. Sed si
respicias ad prin. tex. dispositio illius §. nõ loquit̃, nisi qñ fi-
lius offert se curiæ mortuo patre. Vtrũ aũt idem possit fa-
cere viuo patre, sicut dicit Ang. hoc non bñ probat̃ ĩ illo tex.
sed tñ credo idem per regulam supradictam, qa sensus potest
interuenire etiã post factũ. Cum aũt pater fecit legitimari fi-
lium, filius potest ratificare legitimationem, etiã mortuo pa-
tre, secundũ Ang. in dicta disputatione. Pro cuius dicto facit
optime tex. & quod ibi Bal. in l. si pater. C. de spon. prȩallega
ta. ipse autẽ inducit tex. ad hoc in autenti. itẽ si qs. C. de na.
47 lib. de quo dic vt ibi plene per eum. † Quæsiuit etiã hic Bar.
a vtrum compaternitas[a] possit contrahi per procuratorem. in
qua q. cõprehendendo dicta oĩm tria sunt videnda. Primum
est, vtrũ ꝑ aliũ qs possit effici cõpater. secũdùm, posito ꝙ nõ,
vtrũ ille qui procuratorio nomine suscipit, efficiatur ipse cõ-
pater. Tertium, vtrum vniuersitas possit contrahere compa-
ternitatem. ¶ Circa primũ, tenet hic Bar. & Ioã. And. in re-
gula, põt qs. de reg. iur. in mercuriali. cuius dicta referunt hic
Moder. ꝙ qs non potest effici compater ꝑ alium, qa cõpater
facit ipse aliquid, & disponit. Rñdet eñ pro baptizando, &
videt̃ esse fideiussor eius, & suscipit eum de sacro fonte: vt ha
bet̃ de cõs. dist. iiij. c. ĩ baptismate. et in c. non oẽs. & iste actus
non respicit administrationem patrimonij: ergo videt̃, ꝙ non
possit expediri per procuratorem. Sed ista ratio superius fu-
it reprobata, quia nõ est generalis: vt ff. dixi. Vnde Io. And.
in loco allega. quẽ sequitur hic Ioan. de Imo. dicit, ꝙ verba
loquentia de suscipiente aliquem de sacro fonte vel chrisma
te, loquũtur personaliter: vt patet xxx. q. j. c. ad limina. in ver
bo, proprijs. in verbo, super se. quæ verba, vt plene declaraui,
allegando multa iura in §. ꝙ si is. C. co. significant ꝙ actus de
beat explicari in persona propria. Facit optime tex. cum glo.
in c. statutum. de prȩben. in vj. & quod no. Io. And. in nouel. ĩ
c. vt circa. de elec. li. vj. ergo videtur, ꝙ talis actus non possit
expediri ꝑ procuratorem. Confirmat̃ ista cõclusio secundum
Ab. Moder. in c. veniẽs. extrà, de cog. spi. vbi istã q. plene teti
git d. Ant. quẽ Mod. non allegant hic: qa ista susceptio de sa-
cro fonte est q̃dã filiatio & paternitas canonica, & sic in effe-
ctu filiatio iuris: si ergo filatio ciuilis non põt contrahi ꝑ pro-
curatorem: vt l. nec absens. & l. post mortem. ĩ fi. ff. de adopt.
ita nec ista filiatio canonica. Et vt intelligas terminos esse pa
res, aduerte: quia sicut ego dixi superius, ꝙ adoptio ideo non
poterat fieri per procuratorem: qa cùm fieret coram publica
persona, erat nõ solùm actus voluntatis, sed solẽnitatis: ita pũ
ctualiter est dicẽdum de cõpaternitate, qa illa fit coram præs-
bytero in actu sacramenti: quo tempore censetur esse publi-
ca persona, secundùm Barto. in l. j. §. ius publicũ. ff. de iusti. &
iur. & bene facit tex. & quod ibi Io. An. in c. quanq; vsu. in
vj. & per istã rõnem potissime sequor hanc partem. Sed do.
Floria. & do. Abb. in c. veniens. tenent contrarium. Pro quo
rum opinione multum facit, ꝙ compaternitas sit actus iuridi
cus, & obligatorius, in talibus actibus ille qui facit per aliũ,
propriè videtur facere per se: vt l. iij. §. si procurator. ff. quod
quisq; iuris. & plene declarat Bar. in l. sed & si vnius. §. seruus
me⁹. j. de iureiurã. Iura ergo quæ dicũt suscipientem de sacro
fonte effici cõpatrẽ, vident̃ cõprehẽdere etiã illũ, qui suscipit
per alium, quia intelligitur proprie suscipere: & in hoc fun-
dat se do. Abb. Sed ista dicta soluũtur per rationẽ ff. alleg. qa
cùm iste sit actus solẽnis, non potest explicari per procurato
rem. Præterea tex. in c. de his. videtur requirere actum perso-
nalem, vt dixi: & ista opi. est verior, licet Bal. teneat oppositũ,
& dicat Ioan. And. illud tenere in l. j. §. ne autem. in penulti-
ma colum. C. de caduc. tol. Consuetudo tamen approbat opi
nio. contrariam in principibus, & dominis, qui non possunt a
de facili interesse, vel non cõsueuerũt huiusmodi actibus cẽ
p̃sentes ꝑsonalit̃ ꝓpter dignitatem ꝑsonæ: & forte isto casu
ista opi. esset tolerabilis, ꝑ id qđ dicitur in simili in l. j. C. de in
ius vo. vbi illustris persona admittitur ꝑ procuratorem, quã-
do imponit̃ pœna corporis afflictiua, cõtra regulas iuris. hoc
tñ nõ affirmo ꝓ nũc. Sup scđo est opi. Ioã. An. in loco prȩal.
quã sequit̃ etiã hic Ioã. de Imo. ꝙ ille qui suscipit ꝓcurato-
rio noĩe, licet nõ intẽdat ipse esse cõpater, sed facere aliũ, cui⁹
noĩe suscipit: nihilominus efficiat̃ cõpater, qa sæpe orit̃ obli-
gatio extra id qđ agit̃: vt l. si is qui. §. fi. ff. commo. Sed Fede.
de Se. cõsil. suo xv. qđ incipit, q̃stio talis est, syndicus &c. de-
terminat cõtrariũ, qa nemo obligat̃, nisi cõsentiens: vt l. cõsen
su. & l. in oĩbus. j. de actio. & obli. Vñ videmus, ꝙ si ꝓcu. qui
cõtrahit ꝓcuratorio noĩe expressè, intẽdit nõ obligari, nũq;
aliquo casu obligat̃, sed dñs: secũdũ Bar. in l. procurator qui
pro euictione. ff. de procu. Et ꝑ istã rationẽ sequit̃ istã opi. do.
Abb. in d. c. veniẽs. & hãc opi. sequit̃ hic Pau. de Cast. & re-
spõdet ad l. si is qui. §. fi. ꝙ ibi orit̃ obligatio extra id qđ agit̃,
ne qs locupletet̃ cum aliena iactura: q̃ ratio cessat in casu no-
stro. Sed tu aduerte, qa hic vr̃ esse simul æquitas. s. ne ecclesia
quæ credit habere fideiussorẽ pro baptizato, decipiat̃ in prȩ-
iudicio animæ ipsius baptizati: vnde qñ falsus procurator cõ
trahit noĩe alterius, obligat̃, vel ad ostendendũ mandatũ, vel
faciendũ ꝙ dñs ratificet: al's tenetur ad interesse, secũdũ Bar.
in l. si procuratori falso. ff. de cõdi. ob causã. & ĩ l. procurator
qui pro euictiõe. p̃allega. & pro ista cõclusione facit optime
text. in l. si is. C. de p̃dio mino. de cuius intellectu ponit Bart.
in l. cũ lex. j. de fideius. & in l. nõ dubiũ. C. de legi. vbi patet, ꝙ
licet tutor vẽdẽdo rẽ immobilẽ pupilli nõ possit transferre
dñiũ, nec obligare pupillũ: ipse tñ obligat̃ emptori: & tali ob
ligationi accedit fideiussor. Et licet ista l. & l. si is. C. de p̃dio
mi. prima facie optime facit: tñ potest euitari, qa põt intelligi,
ꝙ tutor ibi seu procurator obligauerit se de euictione noĩe
proprio: & hoc vr̃ indicare tex. in fi. dũ dicit, ꝙ pro ista pro-
uisione obligauit res proprias. Hoc sentit Bart. in d. l. cũ in vl
timis verbis. Vñ pro cõclusione p̃dicta vide bonũ tex. in l. cũ
post. §. j. ff. de admi. tut. ꝑ quẽ dicit Bart. in l. post mortem. qñ
ex fac. tut. ꝙ qñ tutor obligat se tutorio noĩe, & scit ꝙ illa ob
ligatio nõ potest astringere pupillum, ip̃e remanet obliga-
tus propter dolum suum, & pars aduersa hoc ignorabat. In
casu aũt nostro ille de cuius prȩiudicio principaliter agitur,
ignorabat. s. infans cuius saluti prouidet̃, adhibendo eum qui
suscipiat de sacro fonte: vt patet in c. nos omnes. de conse. di.
iiij. Et dato ꝙ ista obligatio respiceret fauorem ecclesiæ, non
credo ꝙ scientia baptizantis reuelaret procuratorem in hoc

¶ Vtrum cõpaternitas. Adde Bal. in l. si quis calumniã. C. de nuptijs. Bal. in l. post mortẽ. in fi. ff. de adop. Archi. in c. ad limina. xxx. q. j. Pet. de Anc. in regula, ratũ. de reg. iur. lib. vj. Io. de Imo. in c. accedens. de præb.

in præiudicium ecclesiæ: per no. in regula, delictum personę. de reg. iur. Et ad materiam vide bo. tex. & qđ ibi not. Bal. in simili, in l. si absentis. C. si cer. pet. Circa tertium est cōmunis 48 cōclusio Fed. de Senis, & aliorum in d. c. veniens. † ꝙ vniuersitas [a] non obligetur, nec contrahat cōpaternitatem, nec etiā singuli de vniuersitate efficiuntur cōpatres. Primum probať: qa ille qui non est baptizatus, non potest esse compater. de conse. di. iiij. c. in baptismate. & per Ioan. An. in regula, ex eo ꝙ. de regu. iur. in mercuria. Sed vniuersitas vt persona ficta non cadit sub conditione baptismatis: ergo hoc modo nō potuit esse compater, nec etiam obligātur singuli de vniuersitate, quia non fuerunt compatres vt singuli, & vt tales. xij. q. j. c. qui manumittitur. & l. sed si hoc. §. qui manumittitur. š. de in ius vocan.

In omnibus his. Hoc dicit: Si nepos instituiť secundùm consilium Galli, necesse est filium primò esse institutum, qui non pōt exhęredari hoc casu, qm̄ esset exhæredatus post mortem, & filius q decedat apud hostes. Item nepotes, & alij, qui tpe testamenti nō tenent primum locū, nō debent de necessitate institui. hoc dicit. & sunt tria dicta. Secundum est ibi: quod non &c. 49 Tertium ibi: & in nepote. † Not. primò ibi: ex aliqua parte si hæres institutus. iuncta l. Papinianus. §. qm̄ autē. š. de inoff. testa. ꝙ licet appellatione patris [b] simpliciter veniat dimidia: vt l. nomē filiorum. §. prætoris. de verb. sig. & in c. ij. de deci. lib. vj. secus tñ est, si adijciatur verbū, aliqua: quia tunc posset significari quęcunq; minima particula. ita glo. notabilis in cle. vnica. de foro cōpe. in verbo, aliqua parte. nisi ratio materiæ subiectę repugnet: quia tūc comprehenderetur ad minus ista particula, quæ debet relinqui: sicut hic sub isto noīe, aliqua parte, non comprehendiť minor portio, quàm sit legitima: vt patet ī d. §. qm̄ aūt. Forte tamē posset dici, ꝙ istud verbū stet ꝓprie, ꝓ qualibet minima particula: qa dummodo filius sit ī stitutus in aliqua parte, non dicit testm̄ nullū, sed querelat: sicut dixi & declaraui in l. in suis. š. eo. qn̄ aūt fit mētio ptis ꝑ nomina numeralia: verbi gratia, vnius, vel duarum partiū: qd veniat appellatione partis: tūc vide Bar. solēniter in l. interdum. in prin. j. de hære. insti. & in l. codicillis. §. fi. j. de vsu frue. lega. ¶ Secundò no. ex eodē ver. secundùm Bal. ꝙ de iure isto filius debebat institui ī aliqua quota, vt valeret testm̄: de iure aūt nouissimo satis est, ꝙ instituatur in re certa: vt in auten. vt cum de appel. cog. §. aliud quoq;. ver. cæterū. & ꝑ 50 gl. in l. si. quis priore. j. ad Trebel. ¶ † Tertiò collige ex eodē ver. iuncto §. quoniam autem. prællegato. quòd filius institutus in legitima est hæres: ex quo infertur, quòd legitim est quota hæreditatis: de quo vide vt tradit Bar. ī l. ex facto. j. de hæredi. insti. & Bald. in l. quoties. C. eo. & in l. cū à matre. C. de rei vendi. & videť etiam probare ista litera, ꝙ de iure isto non sufficit relinquere quoquo relicti titulo: de quo plene dicemus in l. inter cætera. j. eo. ¶ Quartò no. secūdùm Bal. hic & Moder. ꝙ ad hoc vt habeat locum consilium Galli, non est necesse filio instituto esse datum cohæredē: sed potest habere locum, etiam si solus filius sit institutus. Qđ deducitur sic ex isto tex. diciť hic, ꝙ filius de necessitate debet institui, qa hoc casu non posset exhæredari, quoniam reperiretur exhæredatus post mortem: sed hoc dictum non pōt habere locum, qn̄ filius esset institutus in testamēto pro parte pure: qa tunc eius aditio posset confirmare exhæredationem: vt l. filius à patre. in vltimo responso. š. eodem. ergo necesse est intelligere, ꝙ filius hic solus fuerit institutus. Sed contra hoc facit secūdùm Bald. in prin. l. ꝙ quando filius est solus institutus, si moritur viuente patre, testamentum est in causa caduci, & incontinenti est, anteq̃ nepos nascatur: vt l. j. §. pro secūdo. C. de caducis tollē. ergo testamentū annullať prius ex alia causa, quàm rumpatur ex causa pręteritionis. Cū ergo prouisio Galli fuerit inducta solùm, vt ex præteritione & natiuitate posthumi non rumpatur testamentum: vt patet expresse š. eo. §. ꝙ si is. & qđ semel est ruptum ex alia causa, nō possit amplius rūpi: vt l. nā & si. §. rumpendo. j. de iniusto testamento. videť, ꝙ si frustratoria fuisset prouisio, rumpereť testamentum, qđ non poterat rūpi, cū iam erat ruptum ex alia causa. Sed ad ista dicta respōdēt cōcordiť Io. de Imo. et Pau. de Cast. hic & in principio l. quòd etiam filio solo instituto prouisio Galli fuit necessaria, si testator volebat decedere cū hærede ex testō: licet fatendum sit, quòd tunc prouisio non prouidebit aduersus nullitatem, quæ surgeret ex præteritione. sed aduersus eam quæ surgeret, quia testamentum esset in causa caduci, vt dictum est. ¶ Sed ista responsio non bene satisfacit rationi allegatę per Bal. quia sicut patet š. ea. l. §. qđ si is. & inferius in §. nunc de lege. consilium Galli non fuit inductum, nisi ad tollendum nullitatem, quæ poterat surgere ex capite præteritionis, nec erat necessarium in alio casu, qa testator volebat decedere testatus, poterat sibi prouidere per dationem cohæredis, vel substituti: & ideo est tenenda opinio Bal. in princi. istius legis. pro qua videtur esse casus hic, in quantū iurisconsultus dicit, ꝙ filius debet esse ex aliqua parte institutus. Vnde pondero, ꝙ nō solū dicit eū instituēdum, sed etiā ex parte instituēdū. nec valet ista cōsequētia: exhęredatio nō pōt fieri de filio, quādo nec filius nec alius est institutus: ergo filius solus pōt institui, vt habeat locū cōsilium Galli: nā ista stāt simul, ꝙ cōsiliū Galli non possit habere locū filio exhęredato, & nullo instituto vno respectu: & qa etiā filio instituto nō possit habere locū, idē cōsiliū alio respectu valet: quia frustra tūc prouidereť, ne rumperetur testamentū, qđ prius ex alio capite efficeretur nullum. Vnde si bene ponderabis istū text. hic est casus pro sententia Bald. non contra ipsum. ¶ † Quintò no. ꝙ filius, vt saluetur cōsilium Galli, debet esse institutus. & ex hoc infertur contra Bart. ꝙ illa verba, si filius meus me viuo morietur: non inducunt tacitam institutionē, quæ sufficiat. Nec potes dicere, sicut dicit hic Barto. & in prin. huius legis, quòd tacita institutio sufficiat: quia hoc esset tolerabile, si consilium Galli posset procedere, quādo solus filius esset institutus: nam per illa verba tacita videretur inuitari ad totam hæreditatem. Sed cū requiratur institutio filij, vt fiat ex parte, & non in totum, vt š. declaraui in proximo: naturaliter ex hoc sequiť, ꝙ iste tex. non est intelligēdus in institutione expressa, qa illa tacita inuitatio ab intestato non respicit aliquā partē. ¶ † Vltimo no. ꝙ quando filius viuens tempore testamēti est præteritus, licet iste filius postea moriatur viuente testatore, non confirmatur testm̄, quamuis sit institutus in eo ille qui esset successurus ab intestato: quod videtur contra tex. in l. posthu. §. idem & circa. in vltimo responso. in titu. proximo. & hoc contrarium sentit hic Bal. Sed Ioan. de Imo. sequitur hic diligentius, & nitiť respondere, ꝙ isto tempore nondum erat inducta illa ꝓuisio de æquitate prætoria: vel dicas, dicit ipse, ꝙ hoc qđ hic diciť, est de rigore iuris ciuilis: sicut dicit tex. Institu. de exhæreda. liber. §. j. Sed contrarium loquitur de ęquitate prætoria, quæ solutiones nullam afferunt nobis vtilitatem: & cū contrariū possit aliter euadi, est aliter dicendum: videlicet ꝙ hic in §. idem circa. cōfirmetur testamentum ex ęquitate prætoria: tamen hic nullo modo confirmatur. Et est duplex rō differentiæ: qa in casu dicti versi. si testamentum cōfirmatur, ad confirmationem eius non cōcurrit, nisi vna specialitas: sed hic cōcurreret duplex specialitas ex eadē causa propter fauorē testamenti, ne rumpatur, quod regulariter nō est admittendum: vt l. j. & ibi probatur. C. de do. promis. & per Barto. in l. si is qui pro empto. de vsuca. Secunda ratio est, quia facilius tollitur priuilegium, q̃ ius commune: vt l. eius militis. §. militia. j. de testamen. mili. vbi agitur similiter de cōfirmatione testamenti, sed secundùm ista iura: Institu. de posthu. nascituro. quę secundùm consiliū Galli erat ius speciale, videtur contra regulas iuris cómunis: vt in §. posthu. Institu. de lega. ergo nō est mirum, si non ita faciliter confirmabatur aliter institutio: & ideo posset attētari, ꝙ cùm hodie de iure nouissimo posthumus alien⁹ indistincte possit institui: vt Institu. de bono. possessio. §. j. haberet locū dispositio illius §. idem & circa. quæ traheretur ad istum casum per interpretationem passiuam. super hoc tamen est cogitandum. ¶ In gloss. posita super verbo, duntaxat. in fi. gloss. ista sentit secundùm doct. quòd etiam hodie emancipatus præteritus non dicat testamentum nullum: de quo articu. dic vt dixi plenius in §. quid si tantum. š. eod. & quia si bene memini, ibi dixi Bar. hic sentire simpliciter, ꝙ testm̄ de iure nouissimo semper sit nullū, quoniam in vltimis verbis istius q. quam tractat hic ipse, dicit ꝙ tex. in corpore indistincte loquitur, nec restringit se ad suos. Nunc consideratis melius verbis suis, dico eum sentire, sicut dixit in l. filio præterito. quòd sit distinguendum, vtrū sit præteritus cum causa, vel non: quod patet, quia ante ista verba ipse dicit opi. Dy. esse veram, qui ita distinxit. cætera dic vt dixi in §. quid sit. ¶ In glossa vltim. super verbo, liberi. ibi: vel dic, ꝙ liberi nepotum. ista expositio magis placet, quàm præcedens: quia sic exponendo non transponitur tex. & dictio, quorum, manifeste ostendit, quòd iurisconsultus loquitur de liberis nepotis, vel pronepotis pręteriti. Si autē sequereris primum intellectum, tunc ista dictio, quorum, nō refertur ad nepotes & pronepotes: de quibus in præcedēti ver. fit mentio, intellige vt illa relatio respiciat liberos ipsorum. sed refertur ad prædictos, & ad verbum, institutionem, & trāsponitur tex. hoc mō, quorum. s. nepotū & pronepotum

[a] ¶ Quòd vniuersitas. Adde Ab. in c. veniēs. de cogna. spi. do. in c. j. e. ti. lib. vj. Fede. de Se. cōsi. xv. incip. quæstio talis est, syndicus cuiusdam vniuersitatis.

[b] ¶ Appellatiōe partis. Adde glos. in c. j. de conse. dist. ij. Domi. in c. j. in §. j. in ij. no. de censi. lib. vj. Philip. in c. ī demnitatibus. in §. cæterum. de elec. li. vj. Ab. in c. cū sint homines. de deci. Abb. in c. sup eo. de eo q cogno. consan. vxo. sue. Barba. cōsil. lj. incipi. clemētissimū deū. in iiij. vo.

nepotum institutionem nunquàm exigemus, si liberi. s. primi gradus hæredes instituantur.

Nunc de lege. Siue nepos nasciturus instituatur, filio iam mortuo, siue filio viuo, postea tamẽ moriẽte, anteꝙ̃ nascatur nepos, dũmodo nascatur viuo testãore, valet ĩstitutio ex prouisione primi capitis l. Velleia. & diuiditur in quatuor partes. In prima continuat materiam nouam ad præcedentem. In secunda ponit mentem vtriusq; capitis l. Velleia. In tertia tractat de primo capite. In quarta de secundo capite. Secũda ibi: quæ voluit. Tertia ibi: & videř. Quarta ibi: etiã si à parẽte. & illa tertia pars diuiditur in quinque. In prima ponit mentem primi capitis. In secunda per modum illationis subijcit rem exemplo. In tertia quod prius dixerat declarat, secundùm Dyn. vel secundùm Bar. oñdit quid addat lex Velleia l. xij. tab. In quarta probat mentem l. Velleia. per rõnẽ, hoc est quid intendat inducere l. Velle. In quinta ꝓbat intentionem d. l. ex verbis eius. Secunda ibi: ergo. Tertia ibi: vt nõ solum. Quarta ibi: quid enim. Quinta ibi: nã & sic. ¶ † No. 51 primò secudùm Moder. hic, ꝙ substitutio facta in vnũ casum in persona substituti non extẽditur ad alium casum, nec permissio l. facta in vno casu trahitur ad alium. Si enim substitutio facta secundùm consilium Galli de posthumo nascituro post mortem testatoris posset extendi ad posthumum, quia in vita testatoris non fuisset opus prouisione l. Velleia. licet prouisio facta in vno casu in persona eius cui fit substitutio, trahatur ad alium casum: vt patet s. e. l. §. quid si tantùm. & hanc drĩam facit Bar. in prin. istius legis: vt plenius ibi dixi. ¶ Secundũ no. & semper tene menti, quòd dispositio l. q̃ in vna clausula vel vna forma verborum prouidet in diuersis casibus, vel diuersis personis, dicitur continere vnũ capitulũ, licet in dispositione hominis distinguatur aliter: vt in l. iij. §. filius. s. eo. Super quo vide quod no. Bar. in l. Aurelius. §. idem quæsijt. j. de lib. leg. facit ad id qđ no. in l. j. §. si plura. ff. ad Turpil. & per Bal. in 52 l. ordinarij. in fi. C. de rei vendi. ¶ † Tertiò no. in ver. nõ solum. quòd qñ secunda lex continet idem quod prima, dummodo aliquid addat, nõ dicitur esse superflua, quinimo hoc probatur, quòd respectu eius quod cõtinetur in prima l. lex noua inducit nouum ius, & nouam dispositionẽ: de quo vide quod subtiliter scribit Bar. in l. j. in prin. j. ad l. Fal. & ego 52 plene scripsi in c. j. de rescrip. in repe. mea. ¶ † Quartò not. quòd verba l. in dubio debent interpretari taliter, vt lex intelligatur esse rationabilis, & vt aliquid operetur vltra l. veterem: concordat tex. in c. si papa. de priuile. lib. vj. & in l. si quando. in prin. de lega. j. ¶ Quintò no. quòd quãdo lex facit mentionem de aliquo, sub certa qualitate, complectitur personam, cui illa qualitas inhæret, nõ simpliciter, sed secundùm quid. i. aliquo casu. Vnde vides hic, quòd cùm l. Velle. faciat mentionẽ de posthumis, qui sunt nascituri sui, in vita aui, complectitur illos, qui non sunt absolute nascituri sui, sed aliquo casu possunt nasci sui, & aliquo casu nõ, esset ex proprietate sermonis, secũdùm lecturã eõem. Sed hoc vř falsũ: qa illud quod est tale, non simpliciter, sed secundùm qđ, nõ dř propriẽ tale, sed impropriẽ & fictẽ: & nõ comprehendiř sub simplici dispositiõe, quæ disponit de hac tali: vt est casus in l. sed & si hac. §. patronum. s. de in ius vo. & in l. iij. §. hæc. s. de nego. gest. secundùm intellectũ Bal. in §. sed si is. s. eo. & colligitur ista doctrina Bar. in l. si maritus. §. legis Iuliæ. j. de adult. & in l. si is qui pro emptore. j. de vsu. Cum ergo posthumus qui in omnem euentum non esset nasciturus suus, non posset dici suus simpliciter, sed secundùm quid. i. si filius præmorietur in vita testatoris ex proprietate verborum, non videtur comprehendi in casu l. Velleia. sed ex mente l. & ex larga significatione vocabuli: vt plenius j. dicam. ¶ In glo. j. ibi: primum quãdo filio &c. Moder. hic dicit Barto. sentire, quòd iste primus casus non comprehenditur in l. Velleia. sed fit mẽtio de ipso in ver. vt non solum, propter id quod additur ei per l. Velleia. nam etiam ante hanc l. & ante consilium Galli ex dispositione l. xij. tab. posthumus qui simpliciter erat nasciturus suus, poterat institui. §. posthumo. Insti. de leg. & Insti. de bo. pos. in princ. vnde superflua fuisset prouisio l. Velle. in hoc casu: ipse autem dicit, quòd iste casus comprehenditur sub verbis l. Velleia: sed nõ sub mente: & adducit tex. j. in ea. l. §. ille casus. in ver. deniq;. Tu autem aduerte: quia licet hic Bar. in diuisione huius tex. videatur sentire id quod dicit iste doc. inferius: tamen expresse fatetur, quòd primum c. l. Velle. continet ista duo, nec diciř minus vnum capitulũ propter hoc, sicut dixi in not. Præterea dicere, quòd iste casus comprehendatur sub verbis, & non sub mente, multũ repugnat textui in versi. nõ solum. in verbo, notauerit. qđ vř ꝓpriẽ significare voluntatem legis. Non ob. tex. in §. deniq;. qa fateor, ꝙ secũdùm casũ induxit Velleius de nouo, & non primum: sed per hoc nõ sequiř, ꝙ disposuerit super primo als inducto: nec est hoc incõueniens, nec diciř lex superflua, ex quo aliquid addit vltra, vt dixi in notabilibus. ¶ In glo. opposita super verbo, qui ibi. sed potes dicere &c. hanc glo. approbant hic cõmuniter doc. dicentes, ꝙ iste est secundus casus, qui cõpræhendiř nõ solùm ex mente, sed ex verbis l. Velleia. & vltra rõnem assignatã in glo. adducit Bar. aliam: quia si verba l. complecterentur primũ casum duntaxat, dispositio l. Velleia. quo ad verba, esset quasi inutilis: quoniam idẽ erat dispositũ prius per l. xij. tabularum: videlicet ꝙ posthumus q erat nasciturus suus, omnino posset institui: vt in iuribus s. allega. mihi placet opi. Azo. in isto casu. Pro cuius fundamento est bene declarãdus tex.

in versi. ergo. & in versi. nam & si. Et incipiendo à primo versi. dico, ꝙ ibi non ponit exemplum prioris dicti, sicut dicunt doc. nam tunc illatio fuit facienda simpliciter, & dictio, & non, deberet esse ante verbum, verius, ꝙ connectit aliam rõnem alteri: sed debuisset ita dici: ergo si nepos nasciturus instituitur viuente patre, & postea præmoritur aliquo modo, vel saltem minus quàm fieri potest: dico quòd in illo verbo, ergo, fit illatio ad quæstionem, de qua dubitatur, cui rñdetur in versi. & verius. & fit isto modo: quia primum caput l. Velleia. permittit institui posthumos, qui si non nascerentur, essent futuri heredes sui: & ista verba erant ambigua, & videbantur prima facie significare posthumos, qui omnino futuri essent sui hæredes. Ideo probabiliter dubitař de casu sequenti, vtrum comprehendatur sub verbis. l. Velleia. s. quando institui tur nepos nasciturus viuo patre, quia iste non est futurus omnino suus, si nascatur: sed poterit nasci suus, si pater præmoriatur, & poterit nasci non suus, si nascatur tempore vitæ patris. & huic quæstioni rñdetur in ver. & verius. & secũdùm istum modum eligendi non est necesse subaudire, nisi vnũ verbũ in prin. qa si tex. dũ dicit, ergo, dixerat, qđ ergo, ista litera clarissime procederet: & ex ista lectura patet, ꝙ in versi. & videtur. iurisconsultus non affirmat, quòd nepos q instituiř tẽpore vitẽ pris, comprehẽdař sub verbis: sed potius mouet dubiũ, quasi verba l. Velle. prima facie hoc nõ significẽt, vel saltẽ fuit dubia quęstio ad istũ casum. Secundò debes scire, ꝙ ad intellectum versi. nam & si. quòd iste versicu. in illa dictiõe, etsi, exponiř dupliciter. Vno modo, secũdùm Barto. hic, qui dicit quòd illa dictio, etsi, exponitur pro certe, sicut in §. forsitan. s. eo. & secundùm istã expositionẽ iste tex. probaret intẽtionem doc. Sed ista expositio nõ est amplectenda: qa licet aliqñ vna dictio ponař ꝓ altera: vt l. eas causas. cum ibi no. de condi. & demon. hoc tñ non diciř fieri, qñ tex. non potest stare proprie, à cuius verbis non est recedendũ, cũ potest proprie intelligi: vt l. non aliter. j. de lega. iij. & plene per Bart. in l. non dubium. C. de legi. Sed vt ostendam inferius, iste tex. potest stare proprie, ergo non est impropriandus isto modo. Ista enim dictio & si, de sui natura est dictio aduersatiua: & idem inportat quod, licet, vel quamuis, vt l. scire oportet. §. & si maxime. s. de excusatio. tut. & l. nã & si. in prin. j. ti. j. Secundo modo exponitur ista dictio per glo. in ver. nam etsi. vt stet aduersatiuẽ pro, licet. & tenet gl. ista exponẽdo adducit istũ text. pro opi. sua, & est sensus: nam licet ista verba sint in l. Velle. vt j. postea subijciuntur: nepos tamen qui nascitur mortuo patre admittitur, licet fuerit institutus viuo patre: quia & ipse nascitur suus: & sic comprehenditur in verbis l. Sed ista expositio licet sit bona in prin. subaudit tamen ad tex. in fi. id quod tex. non dicit. Vnde etiã ista non est subaudiẽda, si tex. põt simpliciter currere sine subauditione: & iõ tu dic, & meli9, ꝙ sine vlla subauditione sensus lrẽ est iste: Probatum est s. in ver. qd cm̃. ꝙ mens l. Velle. & rõ ꝓpter quã illa l. fuit condita, habet locum etiã in isto casu. Secũdò nũc in isto ver. iurisc̃õsultus ꝓbat, ꝙ ista est mẽs l. Velle. alio modo, ꝙ p rõne expssam in d. l. & arguit sic, licet verba l. Velle. permittãt institui eũ qui suus nasciturus est: & prima facie nõ videař cõprehẽdere casum secũdũ, nec cõprehendãt ex proprietate verborũ, qđ significat ista dictio aduersatiua, etsi: tñ ex mẽte l. est, ꝙ cõprehendař iste secundus casus: & hoc ꝓbat in ver. etiã isto modo. qm̃ in secundo capite l. Velle. de quo fit expresius mẽtio in §. & bene. & §. ille casus. j. eo. ꝓmittiř institui, vel potius institut9, nõ rũpit ille q tpe natiuitatis nõ erat suus, dũmodo fictẽ postea nascař suus: si ergo ficta natiuitas seu suitas, quæ causatur ex ficta natiuitate, habet hoc priuilegiũ, vt institutio facta pri9 de nõ suo, valeat tanꝙ̃ de suo: ergo multo fortius hoc debet concedi, & vř fuisse ex mẽte primi capitis, vt ille qui ex postfacto verẽ nasciř suus, potuerit institui, licet tpe institutionis nõ esset oĩno nasciturus suus. Et ꝓ ista opi. in qua cõcludiř secũdũ Azo. ꝙ secũdus casus nõ comprehẽdiř ex verbis, sed ex mẽte l. Velle. facit optime rõ subtilis: nã si l. Velle. dixisset, ꝙ posthumus nascitur9, q posset nasci su9, ꝓmitteret institui: tũc sine dubio ex ꝓprietate verborũ iste posthum9, q ĩ oẽm euẽtũ nõ nasceretur su9, posset ĩstitui. Sed cũ verba l. ita dicãt, posthum9 q est nascitur9 suus: ista verba significant, ꝙ tpe testamẽti debeat adesse qualitas certa, ꝙ ille qui instituitur, sit nasciturus suus: quæ qualitas nõ põt inesse saltẽ à parẽtibus, & certitudinaliter illi, q põt nasci suus, & nõ suus: imo nihilominus põt inesse, cũ habitus istius posthumi habeat se ad contraria: & iõ ex verbis l. Velle. non cõpetebat huic posthumo hoc priuilegium: quia qñ qualitas debet adesse in dispõne, certo tpe, non sufficit eã superuenire ex postfacto. vt l. Titius. & ibi p Barto. j. de testa. mili. & in l. in delicti. §. si extraneus. s. de noxa. Et ista ratio melior est, quàm illa quæ fuit tacta in no. qa quod ibi dixi, fuit de eo q est talis simpliciter. & secũdùm qd nõ cadit in pñti cõsideratione: qm̃ tpe testamenti posthum9 nõ est suus aliquo casu: & tpe natiuitatis est seruus simpliciř: vñ dic vt ꝓxime dixi. ¶ In ea. glo. ibi: pdictis apparet. &c. & ibi: sed tamẽ habet locũ sñia secũdùm Hug. ista opi. rephẽdiř, & merito ab oĩbus: & vltra rões doc. adde aliam rõnem: qa cũ inferius in ver. etiam. & in ver. & bene. dicatur expresse, ꝙ iste casus fuit ꝓuisus p verba secũdi capitis. & similiter in §. ille casus. dispõ primi capitis non complectiř hunc casum, etsi aliàs cõplecteretur, qa siue præcedat, siue sequatur dispositio generalis in ea l. non referř ad ea sup quibus in alio c. specialiter & expresse fuit disposi tum: vt l. talis scriptura. in fi. j. de lega. j. & l. sanctio legũ. & ibi p Bar. j.

de pœnis, & per eundem in l.j.§.hoc aūt edictū. j. de no.ope.nū. Præterea dispositio primi capitis loquitur de eo, qui nascitur suus: sed ĩ tertio casu nepos non nascitur suus, iō non cōprehendiẽ sub verbis l. & hanc rōnem tangit hic cōtra Azo. nec valet responsio Azo. q dicit, ꝙ verbum, nasci, ponitur pro agnasci, i. pro successiōe, per quā succedit nepos in locum filij, quæ est quædam ficta natiuitas: vt l. posthumorū. j. titu. j. nam hoc videtur posse dici: qa sicut fuit declaratum ĩ §. ꝙ si is. s. eo. licet in fauorem testamenti conseruandi dispositio facta in casu vero trahatur ad fictum: non tamen ita faciliter dispositio facta de vna ꝑsona vera trahitur ad aliā ꝑsonā fictam. Sed quia hoc videẽ contra ea quæ dicūt doc. in §. si eius. s. e. vbi dispositio facta de eo qui verè nasciẽ, post mortē, trahitur ad eum qui fictè nascitur post mortē: iō p̄cedēs ratio quam assignaui est melior: si tamen velles defendere hanc rōnem, debes dicere vt d. Pau. de Cast. in d. §. si qs. ꝙ illud est ibi ex expressa suppletione iuriscon. ¶ In glo. posita sup verbo, nam & si. ibi: neptis & filia videtur institu. no. istā glo. secundùm Bal. ꝙ appellatione virilis sexus. i. eius qui est ex virili sexu, cōprehenditur filia fœmina nata ex masculo, & simpliciter comprehēdetur ꝓneptis nata ex nepote masculo. Et per hoc arguit, ꝙ si aliquis accepit emphyteosim ꝓ se, & descendentibus per virilem sexū, vel descēdentibus virilis sexus, filia, vel neptis, fœmina nata ex masculo, sub ista concessione cōprehēdetur. Sed annectit hic Pau. de Ca. pulchrā q. qd si aliquis recepit emphyteosim pro se, & filijs, & descēdētibus masculis: vtrū sub ista cōcessione cōprehendatur nepos masculus natus ex fœmina. Quam quæstionē mouet Spe. in ti. de loca. §. nūc aliqua. ver. cxlvj. & ibi determinat, ꝙ talis nepos masculus non admittitur: idē tenuit Ioan. An. in simili q. in addi. Spe. super rub. de test. in vlti. col. vbi dicit, ꝙ si aliquis substituit filio moriēti sine filijs Titium, & eius discendentes masculos, propter istam qualitatem masculi mens testatoris videtur esse, ꝙ hæreditas non transeat ad alios, qui non sunt de domo, & sanguine substituti. Idem tenuit Bal. in l. j. C. de condi. inser. & sequiẽ Pau. de Cast. hic, q dicit se ita consuluisse illa rōne potissime, quia nepos non debet esse melioris conditionis, q̄ꝑ filia: vt l. si viua matre. C. de bo. ma. & hanc sñiam in emphyteosi sequitur Bald. expresse in auten. si quas ruinas. in vj. char. C. de sacrosan. eccle. & Ange. ĩ l. sed si hoc. §. liberos. s. de in ius vo. & ambo allegāt Spe. in loco prεallegato. Sed ista ratio posset reuocari in dubium in casu emphyteosis: qa ista prouisione hominis non est necesse, ꝙ nepos succedat ex persona matris. Sed videtur vocari ex persona propria, ergo qualitas materna non videtur ei obstare: vt sentit Bart. expresse in l. libellorū. j. de ver. signi. cuius dicta retuli in §. instituens. s. co. Vñ Cy. & Bald. post eū in auten. cessante. C. de leg. hære. dicūt, ꝙ si consuetudo est, ꝙ masculus succedat ĩ baronia, & nō fœmina superstite masculo: nepos mascul⁹ ex sorore fœmina excludet neptem fœminam ex alia sorore: et sic manifeste concludunt, ꝙ appellatione masculi venit masculus ex fœmina, quādo succedit ex persona sua, & non ex loco & gradu matris suæ. Sed quicquid ipsi sentiant in d. autenti. cessante, verior videtur esse opi. Specu. & Io. An. & Bal. in locis alle. qa illa verba nō videntur posse significare aliud, nec ꝓpter aliud esse posita, nisi vt videretur exclusus descendentibus masculis per lineam masculinam: vnde in feudis videmus,

53 † ꝙ quia fœmina excluditur à feudo [a], etiā mascul⁹ ex fœmina videtur exclusus: vt in l. j. §. hoc autem. qui feu. da pos. nisi feudū à principio fuerit effœminatum. i. habuerit originē à fœmina: & ita loquitur tex. allegatus in c. j. de eo qui sibi & hære. suis. Super quo vide qđ no. Bal. in l. quoties. C. de suis & legi. Et bñ facit quod diximus ĩ §. instituens. s. e. & ad ea quę ibi dixi, vide quod ponit singu. Bal. in l. scimus, in prin. in vltima q. C. de inoffi. testa. vbi dicit, ꝙ si filia fœmina excluditur à statuto stante masculo si sit data, qa ista qualitas donationis non pōt cōuenire nepoti masculo ex fœmina, non videẽ excludi ipse à statuto. Qđ dictū indubitāter nō esset verū, qñ fili⁹ ex fœmina vellet succedere vnà cū patruo, per ea quæ dixi in §. instituens. quoniam succederet ex persona matris suę. Vnde in successione descendentium istud dictum non posset habere locum, vt declaraui in d. §. instituens. sed quando frater vel alius transuersalis excluderet sororem à successione fratris, vel filius ipsius fratris, tunc si filius ex fœmina vellet succedere vnà cum filio patrui sui, posset esse locus huic considerationi. Sed tamen attenta mente statuti, quæ est conseruare hæreditatem in agnatione, non credo quòd ista opi. esset seruanda. & ad quæstionem nostram primo loco suprà positam, vide tex. quem alle. hic Pau. de Cast. in l. si viua marte. C. de bo. ma. vbi dicitur, quòd filius non debet esse deterioris conditionis quàm nepos natus: & intellige, vbi est eadem ratio in vtroq;, sicut videtur esse in casu nr̃o, ꝙ licet filia fœmina & masculus ex ea, quo ad verba posita in testō, vel in contractu, videantur differre: quātum tñ ad mētem testōris vel contrahentium, videtur esse idem iuris, & eadem ratio, per ea quæ s. dixi.

Etiam. Nepos vel pronepos ex filio, qui est natus tempore testamenti, viuo patre, vel auo suo, vel etiam viuo vtroq; est pronepos, potest institui, & non rumpit testm̃: licet filius, vel nepos, vel ambo p̄cederent eū tēpore testamēti, dūmodo sint sublati de medio viuente testōre: si tamen filius p̄moriaẽ nepoti, vt valeat substō ꝓnepotis, necesse est nepotem morientē viuo auo esse institutum aut exhæredatum. h. d. & diuiditur ĩ quatuor ptes principales. Secūda est ibi: & ita.

54 Tertia ibi: & bene. Quarta ibi: nec solum. ¶ † Primò no. ibi: & ita interpretandum est. quòd interpretatio aliqñ poniẽ ꝓ cōgrua verbi expsitione, & vocaẽ ista interpretatio declaratiua. secūdùm glo. in l. j. de ori. iur. & in l. j. §. q operas. j. ad Tertul. & vocaẽ ista ĩterpretatio intrinseca, secūdùm Bal. hic, quæ habet etiā locū in statutis, intellige exorbitantibus à iure cōi: vt hic dicunt Moder. & de ista interpretatione agit Bart. in l. omnes populi. in vj. q. prin. in ver. tertiò quæro. s. de iusti. & iur. circa quā tene menti tria vltra doc. Primum est, quòd quia ista interpretatio inest ipsi dispositioni, ideo habens terminum ad ponendum & articulandū, potest declarare dispositionem & articulum post lapsum terminum: vt eleganter declarat Io An. in addi. Spe. in ti. de testi. §. nunc videndum. ver. hoc quoq;. & tenet Bald. in l. j. §. huius studij. s. de iusti. & iure. Secundò debes scire, quòd ista interpretatio congruens nūquàm videtur exclusa, licet statutū vel lex dicat, quòd verba non possent glossari, vel interpretari: vt est casus no. in cle. exiui. de ver. sig. quam ad hoc ponderat Bal. in auten. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. & vide quod ipse idem not. in l. milites. C. de testa. mi. & in l. maximum vitiū. C. de libe. præte. & de q. vide Bar. in d. l. omnes populi. in vlti. q. aliàs & verius in fi. vj. q. prin. Tertium est, quia interpretatio declaratiua vel expositiua non habet locum, vbi verba sunt certa & clara: vt l. ille aut ille. §. cùm in verbis. & de leg. iij. & l. quicquid astrin. j. de ver. ob. ita tradit Bart. multa ponens solenniter circa istam materiam in l. ab excutore. in prin. j. de ap. quod videtur cōtra istū text. nam hic, vt patet in versi. & bene. §. videndum. verba secundi capitis sunt satis clara, ꝙ cùm suus desinit esse suus, liberi eius succedentes in suitate non rumpunt testm̃. Quid est ergo opus interpretatione? aut cur dicit Sceuola se interpretari, ꝙ pronepos succedendo in locum patris, vel aui, non rumpat? Certe non pōt aliter responderi, nisi ꝙ poterat dubitari, quòd sub illis verbis, liberi eius, comprehenderentur duntaxat liberi immediatè pertinentes ad eum. s. filij propter naturam genitiui: de qua in l. censoria. j. de verb. sig. Sed ista rñsio non potest stare: quia ista interpretatio, vt patet ex tex. respicit etiā casum, qñ pronepos succedit immediate in suitatre pari suo. s. nepoti: vñ cogitandum est pro solutione. ¶ † Secūdò no. ꝙ illud diciẽ cōtineri in verbis legis, qđ comprehendiẽ in oratione indefinitè posita in l. vtrū aūt cōprehendaẽ ex proprietate vocabuli, vel ex interpretatiōe, vi-

55 de p Bar. in l. si pluribus. j. de leg. ij. & ĩ l. oēs pp̄li. s. de iu. & iure. ¶ † Vltimò no. in versi. dūmodo &c. ꝙ si testm̃ annullaẽ ex prεteritione eius q agnasciẽ in vita testōris, licet ille postea moriaẽ viuo testōre, substitutio tñ facta in testō nō validatur: qđ vr̃ contra text. in l. posthumus. in prin. j. tit. proxi. vbi diciẽ, ꝙ si posthumus natus rūpit testm̃, qa est prεteritus, ipso moriente in vita testōris cōfirmaẽ testm̃: ergo idē in eo qui agnasciẽ. i. ficte de nouo nasciẽ, qa efficitur suus. Difficile cōtrarium est, tangit hic Ioā. de Imo. & refert quosdam dicere, ꝙ ille tex. loquitur de confirmatione testamenti respectu primi gradus. sed respectu substitutionis non confirmatur testm̃: quę opi. reprehenditur in l. si posthumos. & in l. si à primo. s. e. quia etiam confirmādo substōnē, à qua debet incipere testm̃, vertitur fauor publicus cōseruationis testamenti. Vnde ipse rñdet, vt ĩ simili q. rñdit ĩ §. ĩ omnib⁹. s. eo. videlicet iste tex. loquiẽ de rigore, ille de æquitate p̄toria, vel potest dici, quòd tpe istius legis nō emanauerat adhuc illa ꝓuisio. quę rñsiones habēt parū vtilitatis, vt vides, & etiā diuinat ad istū text. qui simpliciter dicit, ꝙ substō nō valet, nec apparet ꝙ tpe istius legis nō esset inducta illa prouisio, vnde non possumus dicere rñdendo formaliter, quòd in casu nostro plus possit imputari testōri, si non instituit nepotē iam natum, quamuis nō esset suus, quàm si non instituisset posthumū nasciturum, de quo poterat aliquo modo

a ¶ Fœmina excludiẽ à feudo. Adde an succedit in feudo, vide Bal. in l. quoties. de suis & legi. Rapha. Cu. consi. cxxxvij. in ti. consultis & infrà scriptis. Rapha. Ful. cōsi. ccxx. inci. nobiles de Forciate. Bal. cōsi. ccclxxxv. incip. factū tale est. in iij. volu. Ange consi. ccxlij. inci. punctus talis est. Lu. Co. cōsi. xxxiij. incipi. viso inuestiturę tenore. Petrus de An. consi. clxxxiij. in ci. do. Lazarius. Cal. consi. iij. in ti. de feudis. in ti. an fœmina de iure. Paul. de Cast. cōsi. cix. ĩcip. q̄ꝗ multa scripta fuerint. Alexā. de Imo, consi. xxx. in cip. oē datum. in j. volu. idem Alexā. consi. j. incip. ponderatis his q̄ in v. volu. Phi. Cor. cōsi. xvj. inci. apta fronte. in j. vo. idē Phi li. consi. cxcvj. inci. circa p̄ntem consultationem. ĩ ij. volu. Soci. consi. xix. incipi. pro deci. p̄dicta. in primo volu. idē Soci cōsi. cclvij. inci. visis instris Romanorū. ĩ ij. volu. Frā. de Curte consi. xlviij. icipi. Dux Mediolani Philippus.

modo dubitare, vtrū nasceref. Est etiā alia differentia, quia instō facta in l. posthumus. saluaf sub ea qualitate, sub qua fuit facta: sed instō pronepotis hic nō saluaf sub eadē qualitate, sed cū fuerit facta de ipso tanq̄ de extraneo, nūc saluaf, tāq̄ facta de suo, vt nō rūpaf testm̄ ex eius præteritiōe. & quia hoc est plus q̄ saluare institutionē, put fuit facta, cōiuncta ratione præcedenti, pōt esse satis bona ratio drīæ inter istos casus. ¶ In text. ibi: mortuis vtriusq̄. glo. & doc. videnf cōiter intelligere istū text. qñ tempore testamenti viuebāt filius, nepos, & pronepos: & sic in effectu text. in versi. nec solū, repetit eundē casum, declarādo aliquid circa ipm̄. Sed iste intellectus repugnat literæ, vt dixi in positione casus: dicit em̄ iurisconsul. si & filium, aut nepotem, & pronepotē &c. quæ alterati ua manifeste significat, q̄ vsq̄ ad ver. & bene. filius & pronepos erāt vi ui. In hoc tñ non est multa vis, nisi quæstio ad intellectū literæ, qa idem est sensus: & qa s. dixi in no. q̄ verbum, interpretandū, hic non videbaf posse stare: scias q̄ doc. intelligunt interpretationē hic poni pro exemplificatione eius, qd̄ erat dictū in genere prius: qa excpla declarant melius intentionē l. & est tolerabilis ista rñsio. Vel dic vt dixi in no. & ad obectionē quā feci in contrariū, rñde q̄ illud verbū non fuit positū nisi respectu vnius casus. s. qñ pronepos succedebat in locū aui sui: quia tpe testamenti non viuebat nepos, sed solus filius, & pronepos: fecit aūt mētionem de alio casu, vt perfectius explicaret sniām secūdi capitis l. Velleja. Et quia in verbo, nec solū, dicitur q̄ etiā si filius præmoriaf nepoti, valet substō, pronepos sit institutus vel exhæredatus, debes intelligere secundū Mod. hic, & bñ: q̄ vt exhæredatio nepotis valeret, erat datus cohæres purè ipsi nepoti, p cuius aditionē poterat cōfirmari exhæredatio: vt l. filius à pr̄e. in vlt. rñso. s. eo. Vel dicas, q̄ pnepos post mortē filij erat simpliciter substitutus, etiam in vita nepotis exhæredati: & vt plene intelligas istū §. scias q̄ glo. in §. ille casus. j. eo. in prima gl. vult, q̄ secūdum caput l. Velle. de quo nūc agif, habeat locū, si nepos viuat tempore testamēti, & pr̄ illo tpe sit mortuus. Sed hoc dictū nō placet Pau. de Ca. qui tangit istā difficultatē, qm̄ in isto casu nepos qui erat suus tpe testamenti, debebat institui per l. xij. tab. ergo superflua erat prouisio l. Vel. Pro hoc adducit tex. in l. posthumorū. in fi. ti. proxi. vbi tex. in fi. dicit, q̄ puisio l. Vell. est, qñ nepos efficif suus post testm̄. Ad hoc etiā adducit istū tex. qui præsupponit, q̄ tpe testamenti viuebāt filius & nepos. Et licet ista dicta possint cauillari, & euitari in disputatione, maxime quia secundū primū caput l. Velle. cōplectif id qd̄ erat prius dispositū in l. xij. tab. vt patet expresse in §. nūc de lege. s. eod. credo tñ, q̄ sit verissima, & addo nouā rōnē vltra ipm̄: quia in tex. nr̄o in prin. per secundū caput l. Velle. iuriscon. dicit, q̄ ille q nascitur, impedif rūpere testm̄. & idē declaraf expressius in §. ille casus. j. eo. Sed rūpere testm̄ significat, q̄ testm̄ à prin. valuit: vt expresse declaratur in l. j. & ij. j. tit. proxi. ergo datur intelligi, q̄ lex Velle. in secūdo capite loquif de nepote, qui non erat suus tpe testamenti. ¶ † In tex. ibi: si qs ex suis hęredibus &c. hoc vr̄ probari, q̄ appellatione sui hæredis[a] nō cōprehēditur nisi ille qui est institutus hæres morieti: & est verū istud indistincte, qñ fit mētio hæredis, seu qñ quis vocatur hæres respectu viuētis: qa de alio hærede non pōt intelligi: vt plene declarat hic Bar. & occasione hinc sumpta plene tractat hic istū articulū, vtrū appl'one hæredis cōprehendatur quilibet hæres, & etiam hæres hæredis. Cuius dictis adde primò, inquantū dicit, q̄ qñ hoc nomē pfertur sup iure, quod nō trāsit nisi ad hæredes sanguinis. i. ad filios, & descēdentes, tūc nō cōprehēditur hæres extraneus, vt patet in c. j. de suc. feu. & ī auf. de nō alie. §. emphyteosim. Nā hic vr̄ esse limitādū in feudo, qñ feudū esset datū ob certū vel incertū seruitiū psonale, quo casu retinet naturā suā: sed qñ esset datū p pstatiōe cēsus, vel alicuius rei ęstimabilis, licet cōsisteret in spē, tūc istud feudū nō retinet naturā feudi: & iō transit ad hęredē extraneū, sicut libellus vel emphyteosis. ita tradit singulariter Bal. in c. j. §. libellariū. extrà, de pa. Constā. & idem tenet post Cy. in l. liberti libertæq̄. C. de ope. lib. dicit tamen ibi, q̄ hoc est verum, nisi forma inuestituræ repugnet, vt quia cōcedatur feudum vel emphyteosis pro se, & hæredibus masculis: tūc em̄ non comprehēdūtur hr̄des extranei, sed solū descendentes masculi. & ita dixit Ray. de For. cuius dicta refert & sequitur hic Bal. allegat tex. in c. j. §. & si clietulus. quaf olim feu. alie. pote. Sed Io. de Imo. hic solus reprehendit ista dicta: quia secundùm eum tex. allegat. loquitur in materia feudi, cuius natura est, vt non fiat trāsmissio ad hr̄dē extraneū. Vñ in materia de sui natura trāsmissibili, videref istud verbū intelligendū de quolibet hr̄ede extraneo masculo, ex quo proprietas verborū patif, & natura rei non repugnat: vt l. nō aliter. de leg. iij. cū si. Sed ista opi. sapit manifestam absurditatē: quia sequeretur secūdū hoc, q̄ filia testatoris hæres instituta excluderef ab emphyteosi, quia nō cōprehēditur sub verbis: & tamē hæres penitus extraneus masculus admitteretur: & sic præsumeref, q̄ recipiēs vberius voluisset prouidere extraneo masculo, q̄ filiæ fœminæ: contra tex. in l. cū acutissimi. C. de fideic. vbi non solū filius masculus excludit substitutum, sed filia & neptis fœmina. & hoc est expresse de mēte Io. And. in addi. sed in rub. de test. ad fi. & Spe. in ti. de loca. §. nūc aliqua. versi. cxlvj. quæ dicta allegaui tibi in §. proxi. præcedū dicūt, q̄ si aliquis recepit emphyteosim pro se, & alijs descendentibus masculis, sub isto noīe masculorū nō cōprehenditur nepos masculus ex filia: ergo multominus cōprehendatur penitus extraneus. Secūdò adde, q̄ si recipiens inuestiturā feudi reciperet eā pro se, & qualicūq̄ hr̄de & successore: ista verba vniuersalia videnf significare, vt comprehendatur etiā hr̄s extraneus, qnimo & singularis successor: vt l. quidā. §. his aūt. s. de edē. & ita decidit singulariter Bal. ī c. imp'ialē in prin. quaf olim feu. alie. po. Pro qua conclusione facit optime tex. in fi. in c. j. d̄ feu. nō hñte ppriā naturā feudi. vbi si cōceditur alicui feudum pro se, & hr̄dibus suis, & p eo cui dederit: ista verba nō restringunf ad eū cui posset daf, secūdū naturā feudi: sed faciūt, q̄ feudū amittit naturā suam, & egredif terminos suos: & ita vr̄ dicēdū in proposito. Cōtrariū tenet idē Bal. expsse ī c. j. §. donare. qualiter olim feu. alie. po. vbi dixit, q̄ concessio facta de feudo alicui pro se, & qbuscūq̄ hr̄dib⁹, restringif. s. habilib⁹. iuxta no. in l. j. C. d̄ sac. san. ec. vt in l. j. §. nunciatio. j. de no. ope. nū. & ista opi. vr̄ probabilior: qa qñ ista verba, qualiscūq̄, quibuscūq̄, & si'a, pñt aliqd opari, nūq̄ videnf habilitare psonā aľs inhabilē: tex. est not. quem ibi ponderat Bar. ad hoc in l. ij. § qd̄ ait prætor. s. q satisd. co. & est gl. or. quam ibi approbat Bar. in l. iij. C. de fide instru. & iure hastæ fis. lib. x. & in l. j. & ibi per Bal. C. de fi. instr. Sed ista verba possunt significare aliquid, absq̄ eo quòd mutent naturam feu. ergo ita sunt interpretāda: pñt em̄ cōprehendere succedentē de iure ciuili, & prætorio. itē filiū, cui restituif hæreditas ex fideicōmisso, ad quod forte aľs feudū nō trāsiret: iuxta no. in l. si p̄roni. in pr̄i. j. ad Treb. pñt etiā cōprehēdere institutum ex re certa, de quo aliàs dubitatur, vtrū aľs veniat sub[a] appellatione hæredis in emphyteosim receptā p se, & hæredibus: vt j. dicā. Tertiò adde, inquantū Bar. hic dicit, q̄ ideo in l. in annalibus. C. de leg. dispō cōplectif heredē extraneū: qa ibi res de sui natura erat trāsmissibilis ex natura dispositiōis, qa legatū annuū est cōditionabile: nā illa l. impertinens. vr̄ allegari ad intellectū secūdæ cōclusionis, in qua proximè scripsi: qa aliud est, q̄ res sui natura nō sit trāsitoria, nisi ad certū gen⁹ heredū, sicut in feudo: & aliud, q̄ nullo modo sit transitoria ad aliquē. Prīo casu procedūt s. dicta in illa cōclusiōe. Secūdo casu nō procederēt: qa cū res pariformiter nō possit trāsire ad filios, sicut ad extraneos: quare magis si fit mētio de hærede comprehendaf filius, q̄ extraneus, nō potest reddi rō. & iō tex. in l. stip'o ista. §. si qs ita. de ver. ob. & in l. antiquitas. C. de vsufru. sīr dicūt, q̄ comprehēdatur primus hæres: quod probaf manifeste in d. l. in annalibus. nā legatum annuum, de quo ibi, si fit pauperi, vr̄ fieri ad alimenta: vt l. cum hi. §. si cui. & ibi p glo. & doc. s. de transac. legatū aūt alimentorū sine dubio ex natura ipsius rei nō trāsit ad hæredē, & finitur cū psona: & tñ trāsit ibi ad oēs hæredes. Vñ nisi restringas illū tex. in legato annuo, qd̄ nō fit ad alimēta, quæ restrictio à nullo fit: ibi est casus p ista cōclusione: melius aūt cadebat ista obiectio circa ij. q. in qua Bar. cōcludit, q̄ appellatiōe hæredis nō cōprehendif hæres hæredis, quando dispō fit super his quæ non transeunt ad hæredem sui natura: per l. antiquitas. C. de vsufru. nā legatū alimētorū est huiusmodi, & tñ transit ad hęredem hæredis: vnde Bal. dixit in d. l. in annalibus. quòd solutio quā dat hic Bart. ad illam l. nihil valet. Et iō ipse soluit, & melius, q̄ in l. antiquitas. hoc non surgit ex natura rei, quæ nō sit transmissibilis: sed ex natura pprietatis retētæ, ne perpetuo sit inutilis. & hāc rationē approbat Ang. cōsi. suo ccc. in ordine, vbi elegantissime repetit hic dicta p Bart. & declarat. Quęrit etiam hic Bar. vtrum si testator substituit hęredi suo si decesserit sine liberis, Titium, & eius hæredes: appellatiōe hęredum Titij, veniant eius hæredes extranei, ita q̄ admittantur ex substitutiōe. & in effectu cōcludit q̄ nō veniūt: quia qua ratione testator prætulit institutū substituto, & plus videtur eū dilexisse: vt l. Publius. in prin. ff. de cōdi. & de. eadē ratione videtur prædilexisse hęredes extraneos institutis hæredibus extraneis substituti. & hanc sententiam in effectu

[56] [a] ¶ Appellatiōe sui hr̄dis. Add̄ Bar. in l. iurisiu. i §. si liberi. ff. de oper. libe. Ang. & Pau. d̄ Ca. in l. quędā. in §. nihil. ff. de edē. Saly. in l. ij. in xx. q. C. d̄ iure emp. Alexan. de Imo. consi. viij. incip. visis subtilissimis dubitationibus. in iij. volu.

sequitur Bal.in c.j.de natu.suc.feu.per eandē rōnē.Sed Ang.hic,& Io. de Imo,tenēt oppo.quia secūdū eos tex.in l.Publius.alleg.p Bar. nihil facit:solum em̄ dicit,ꝙ substitutus nō debet vocari in plus,q̄ institutus. quæ verba cōcludūt,ꝙ substitutus nō vr̄ plus diligi,q̄ institutus: sed ꝙ nō videaṫ æqualr̄ diligi,hoc nō dicit illa l.Vn̄ cùm hæres substituti habeat voluntatē expressam testatoris,vr̄ ꝙ præferaṫ hr̄dibus substituti: sicut dicimus,ꝙ ille qui habet volūtatē testatoris in spē,præferṫ illi qui habet eā in genere,etiā si sit posterior gradu:vt l.cū ita legaṫ.§.fi.j.de le.ij.Sed opi.Bar.vr̄ posse sustineri p alia iura,quæ dicūt ꝙ primò vocatus vr̄ prędilectus alijs,& in dubio præsupponitur:vt l.quoties.in prin.s̄.de vsufru,& l.qui soluēdo.la vlti.j.de hære.insti.cū alijs cōcor.ibi alleg.Sicut ergo institutus videṫ prædilectus substituto,ita & hæredes eius.Nō ob.tex.in l.cū ita legaṫ.quia ibi ille qui erat posterior in gradu,nominatim vocatus est:& iō præferṫ vocatus in gn̄e.Sed in casu nr̄o nomen hęredis erat nomē gn̄is,quod in dubio debet restringi ad hæredem sanguinis,ne al̄s volūtas testatoris efficiaṫ irrationabilis,secūdùm Bald.in loco præalleg.Hoc tn̄ dictū refert hic Pau.de Cast.esse limitatum, qn̄ hæres esset grauatus fideicommisso post mortē suam simpliciter,non sub cōditione,si decesserit sine liberis,& eēt talis persona,in qua ista cōditio tacitè non subintelligereṫ,puta frater testatoris:nā tunc dicit se vidisse cōsilia excellentium doctorum,qui dixerunt quòd admittuntur hæredes extranei,quia cessat ratio,quæ est in casu posito per Bar.Ipse tn̄ dicit,ꝙ non auderet cōsulere pro ista parte propter autoritatem Spec. qui dicit no.ꝙ in vltimis volūtatibus mentio hæredū nō cōplectitur extraneos, in ti.de test.§.j.ver.pone.Tu aduerte,ꝙ illud dictum Spe.alleg.Bal.in c.j.de natu.suc.feu.præalleg.& restringit illud,quando fit mentio de hęrede in substitutionibus:al̄s Spe.diceret cōtra tex.in l.in annalibus.pręalleg.& contra gl.in l.iiij.§.fi.j.de ali.& cib.leg.Sed quicquid dicat Spe. hoc suum dictum non probatur iure:nam l.ex facto.§.fi.quam alleg.loquitur in casu particulari,quando.s.al̄s dispositio & fideicommissum esset penitus inutilis,vel saltē vt in pluribus. Ang.aūt in hoc puncto cōsuluit secūdū illos Moder.cōsi.suo.ccc.in vltimis verbis.& reuera inter casum Bar.& istū videtur esse differētia:quia qn̄ testator grauauit, si hæres decederet sine liberis,pōt assumi cōiectura Bar.vt qua ratione prætulit filios grauati ipsi substituto,& filijs eius:eadē ratiōe prętulerit extraneos hæredes grauati:nō dico ipsi substituto, qa sic substitutio esset inutilis:sed hæredibus extraneis substituti.Quę ratio cessat,vbi grauat⁹ est rogatus restituere simpliciter,non sub conditione prædicta.Ratio tamen hic asignata per Bar.prima facie videtur inferre ad vtrūq; casum: sed forte potest restringi,vt s̄.dixi: maxime per textum in dicta l. cùm ita legatur.in fi.Et quando istæ duę qualitates deberēt cōcurrere simul, vt est in casu Bar,oporteret ꝙ filius esset hęres:quia nō prouideṫ sibi vt filio simpl̄r,sed vt hęredi:vt l.tale pactum.§.fi.& ibi per Bal.s̄.de pac.& ita tenet glo.& Bar.post eam in l.ex facto.§.fi.j.ad Treb.& Bar.in l.iurisiu.§.si liberi.j.de ope.lib.In materia tn̄, in qua non requireretur de sui natura,ꝙ ille qui hr̄et succedere,esset hæres,sicut est videre in feudo, in quo agnatus succedit,licet nō sit hęres defuncti:vt in c.j. an agna.vel filius.Bal.autē videṫ tenere valde singl̄r,ꝙ per nomen hęredis significetur qualitas sanguinis,ita ꝙ non requiratur, ꝙ succedens formaliter sit hęres defuncti.ita no. ipse in c.j. de eo qui sibi & hęre.su.in vsi.feu. Sed Bar.tenet contrariū in d.§.si liberi. ī simili casu,& hoc forte est verius: non tn̄ determino pro nūc,quia nō est nr̄a materia.Et per prędicta deciditur alia qō hic facta per Bar.ꝙ si substō fiat isto mō: substituo Titiū, & eius filios,& hęredes:ex mente testōris debeat intelligi de hęredibus sanguinis.i.de filijs qui sint hęredes testōris:& ita tenet Barto. expressius in l.si is ducenta.§.vtrū.j.de reb.dub.Dicit tn̄ Ange.in consi. præalleg.ccc,ꝙ si testōr substituit filias suas,& earum hęredes:& tpe quo moritur hęres grauatus,aliquę filię sunt mortuę, relictis hęredibus extraneis:& aliquę viuūt,non admittunṫ hęredes extranei,sed solę filię superstites:quia non est verisil̄e,ꝙ testōr voluerit adęquare hęredes extraneos suę posteritati:iuxta l.cū acutissimi.C.de fidei.Pro ista conclusione facit:quia sicut substō facta pluribus non resoluitur in singularitates, qn̄ superest persona coniuncta,quę verisil̄r ex mente testōris debet pręferri substituto, vt l.hr̄des mei.§.cū ita.& ibi per Bar.j.ad Treb. per eundē in l.quidā testō,in fi.j.de vul.& pu.ita ergo respectu substitutorū nō soluitur in singularitates.Vnde si testator substituit filias,& earum hæredes,intelligiṫ substituisse hęredes filiarū post mortē omnino ipsarū, si post mortem alicuius earū.Quid autē esset dicendū,si per verba supra dicta viderentur vocati filij tantum,& hęredes extranei tm̄,& tempore mortis grauati extarent filij non hæredes, & hæredes extranei vtrum vocarenṫ similiter ad viriles respectu filiorū,vel prius essent vocandi,& in defectū extranei.Tangit hic Io.de Imo.& concludit ꝙ filij vocarentur primò per l.cū pater.§.pe.j.de leg.ij.Cōtrariū tenet Bal. de quo ip̄e non meminit in §.quidā recte.s̄.c. Et quia ista cōtrouersia pendet ab ibi no.ideo dic vt ibi fuit dictū.& ad ea quæ diximus s̄.in secūda cōclusiōe, vide quod no.ponit Bal.in l.j.s̄.de re.di.in ver.lxv.vbi dicit,ꝙ si aliquis recipit feudum pro se,& suis successoribus in infinitum,nihilominus nō comprehenduntur nisi hæredes sanguinis.

Videndum, Si filius captus ab hostibus moritur apud hostes,viuo patre,vel eo mortuo, nepos institutus non rumpit testamentum ex prouisione & interpretatione secundi capitis l.Velle.hoc dicit.Et primò ponit q.Secundò arguit pro decisione in ver.non enim.Tertio ibi:nisi quod licet &c.ponit decisionem, & veram rationem decidendi.¶ 57 †No.primò ibi:non tantum si viuo test.&c.ꝙ quando fictio & veritas concurrunt ad eundem finem principalem,attenditur potius veritas,q̄ fictio:simile in l.filio quē pater.in prin.s̄.eo.Hoc autem deducitur ex isto tex.sic:quia dicitur in ver.non tantū. ꝙ si filius moreretur viuēte testōre,sine dubio succederet in suitate,non rumperet ex capite secundo l. Velleia. & tamen si attenderetur mors ficta, quæ causatur per captiuitatem filij, nepos non comprehenderetur ex verbis secundi capitis l. Velleia. sed idem comprehenditur, quia attenditur mors vera filij,qui mortuus est viuo testatore existens in captiuitate.¶Secundò no.secundùm diuersos intellectus,ꝙ interpretatio sumitur aliquando pro expositione & declaratione,aliquando pro extensione:de quo dixi in §.præcedenti.¶Tertiò not.ibi:quo tpe significaret.ꝙ aliquando qualitas requiritur in l. dispositione certo tēpore. & non sufficit illā adesse post tēpus:secus si non determinatur simpliciter ad aliquod tēpus tacitè vel expressè:& hęc est distinctio quam facit Bar.in l.ex facto.in prin.j.de vulga.& pupil.vbi omnino vide.¶Extra glo.opponitur cōtra istū tex.& videtur quòd casus §.nostri cōprehendaṫ sub verbis l. Velle.ita ꝙ non sit opus interpretatione extensiua, sicut videṫ intellexisse gl.super verbo,dixisse.Nam filius hoc ipso quòd fuit captus ab hostibus,verè desijt esse suus,quia desijt esse in ptāte: vt probatur in l.cum apud.j.eo.ergo comprehēditur sub verbis l. Vellei. quę dicit,si quis suus hęres esse desierit &c. Timore huius contrarij dātur hic duæ solutiones.Prima fuit Dy.quem sequitur Bal.qui dicit, ꝙ hoc intelligitur de interpretatione declaratiua,non de extensiua:& pro ista opi.multū facit tex in §.proxi.pręc.vbi dicitur,ꝙ l.Velleia.complectitur omnes casus,qui fuerunt suppleti in sententia Galli : sed iste est vnus de casibus suppletis:vt patet in §.quod si is.s̄.eo. ergo comprehenditur sub verbis l. Velle.Secūdò pro ista opi.vltra eos adduco tex. nr̄m al̄r:quia iuriscōsultus hic asignat duas rōnes,cur debeat admitti ista interpretatio.Prima est,quia verba l.nō restringunt se ad certū, quo quis desinat esse suus : & sic vr̄ inferri, ꝙ verba indefinita debeant accipi in quocūq; tpe.Sed ista interpretatio nō est interpretatio extēsiua propria, sed interpretatio indefinita,ꝙ æquipolleat vl̄i, quæ ꝓbabilius pōt dici expositiua.Cōtrariū tenet hic Bar.& Ang.post gl.quibus vltra eos facit optime iste tex.in ver.induci.&c.vbi clare probaṫ,ꝙ iste casus inducitur de nouo p interpretationē:qđ nō eēt,si interp̄tatio esset declaratiua:vt l.hæredes palā.§.sed si no.s̄.de testa.Et licet ista verba expositiua aliqn̄ ponātur pro declaratiuis:vt patet in l.j.& quod ibi per Barto. C. de nego. gest. & in l.si in aliam.§.j.de offi.procon.& le.& xiij. distin. c. nerui.in tex.& gloss.tamen de proprietate verborū aliud significat. Et tenendo hunc sensum ad istā literā rn̄deṫ ad contrariū,ꝙ verba l. Velle. intelliguntur de eo,qui desinit esse suus irreuocabiliter.quia si redeat ab hostib⁹, videtur suitas reuiuiscere:vt l.si quis filio. in fi.princi.j.titu.ꝓxi.ergo non comprehenditur sub verbis l.Ex isto dicto singu.not.& tene menti,ꝙ l.quę facit mentionē de aliquo iure acquisito vel extincto, intelligitur de eo quod est acquisitum, vel extinctū irreuocabiliter : secus si reuocabiliter:quia propter spem futuræ reuocationis potius dicitur esse in pendenti,q̄ acquisitum,vel extinctum: vt dicit tex.not.cum glo.sua in l.sed & si quis.§.interdum.s̄.de vsufruc.& est optimus text. cum glo.in l.pater filio.j.de hære.insti.Et ideo dicit Bar.alibi no.ꝙ licet ante abstensionem filius vere sit obligatus creditoribus hæreditarijs. non tamen pōt conueniri:quia cū possit reuocare hanc obligationē abstinendo,non potest dici efficaciter obligatus,vt ip̄e not.in l.necessarijs, de acqui.hære.Per hanc etiam doctrinam dicit Bal.no.in l.fi.j.de condi. insti.quòd ll.quæ dicunt ꝙ quicquid acquirit filius, acquirit patri, debent intelligi de acquisitione irreuocabili,non reuocabili.Sed ista respōsio licet sit notabilis,& pulchra,primo restringit aliqualiter tex.§.præce.secundò videtur contra mentem tex.in l.si quis filio.§.quocūq; autē modo.j.titu.proxi.vbi videtur parificari,quo ad hoc,vt sequens in gradu succedat in suitate,siue quis sit captus ab hostibus,siue deportatus. tertiò contra hoc facit ratio,quia licet antequàm filius moriatur apud hostes, desinat esse suus reuocabiliter : tamen postquàm mortuus est, retro declaratur, quòd desijt esse suus irreuocabiliter : nam non potest dicere,quòd fingatur desijsse esse suus, non tamen desierit esse vere suus : quia hoc est falsum:vt patet in l. pe.j. eod.& hoc videtur inferre hic iurisconsultus dum dicit, viuo patre hunc suum hæredem esse desijsse. Vnde mortuo filio in captiuitate, apparebit retro quòd tempore captiuitatis desijt esse irreuocabiliter suus, & vere:ergo comprehendetur sub verbis l.si attento tempore medio.Sed tempore mortis, defendendo Bar. potes dicere,quòd licet tempore vitæ,& post captiuitatem, & deinceps verè desierit esse suus : fictè tamen medio tempore. i.in vita testatoris fuit,vel censetur fuisse irreuocabiliter suus : desijt ergo verè esse suus:sed vere fuit reuocabiliter, ita quòd fictio non est circa substantiam suitatis, sed circa qualitatem:& ex hoc sequitur,quòd cùm verba l.debeant intelligi,vt s̄. probatum est, de eo qui vere desijt esse suus, & verè irreuocabiliter ; non trahentur ad istum casum , in quo licet nō sit fictio in substātia,est fictio in qualitate. Ista cōclusio ꝓbatur

probatur l. & ratione. † Dicit enim tex. in l. si quis filio. in vlti. responso. præallegato. quòd quando filius moritur apud hostes, idcirco nepos succedat sibi in suitate, quia credit fuisse mortuus ante mortem testatoris: & sic patet, q suitas succedentis in gradu, quo ad aliquid, fundat super fictione: nã quia filius fingitur mortuus tempore captiuitatis: ex hoc sequit, q fingitur irreuocabiliter esse suus. & ita sentit glo. in l. si quis posthumos. §. si filiũ. s. eo. Ratione autẽ hoc confir. quia si diceremus, q mors secuta post mortẽ testatoris simpliciter declaret retro hunc fuisse irreuocabiliter non suum: concedendum esset, q verè tempore captiuitatis, quo ad l. dispositionem, iste fuisset irreuocabiliter non suus: qa declaratio ostendit declaratũ fuisse in actu in princi. actus. & ppterea interpretatio intrinseca, secundũ Bald. in §. præcedẽti. Sed hoc est impossibile, vt ostendã: ergo necesse est dicere, q istud inducatur per fictionẽ: q aũt sit impossibile probo: qa de eo quod pendet à futuro euentu, lex nõ est certa ante euentũ, vtrũ futurũ, vel tale: & ideo cũ nõ sit certa certitudine, nõ disponit hoc esse tale vel tale. Casus est expressus, & ibi hoc declarat Bald. in l. cùm quidam. §. suũ. j. de acqui. hære. Ex præmissis relinquitur, q iste filius qui moriatur apud hostes, post mortem patris aliquo respectu vere desijt esse suus in vita patris, & aliquo respectu fictè, ita q iste casus mistus est fictione, & in veritate: ergo comprehenditur sub simplici, nõ quidem ex verbis l. sed ex mente, vt conseruetur testamentum: sicut dicimus in dispositione testatoris in l. si ita scriptum. in pri. s. eo. & ad hoc bene vadũt verba tex. in §. præcedenti. quæ male possunt restringi: nõ enim dicit text. simpliciter, q cõprehendat omnes casus, in quibus præcedẽs desinit esse suus. sed adiungit quos suppleuit Scæuola in sententia Galli Aquilij. Et q iste casus sit de suppletis in illa sententia, videtur cõprehendi in verbis l. saltem ex larga significatione vocabuli, eo modo quo mistum comprehẽdatur sub simplici: & verius dicamus, quòd comprehenditur sub verbis l. proprie: quia illud super quo principaliter lex Velle. loquitur, recipitur esse verè in isto filio decedente apud hostes, quia verè desijt esse sus in vita: ergo illa qualitas irreuocabilis habeat fictionem: quia est quædã qualitas accessoria. hoc nõ attenditur: ar. l. j. §. si te rogauero. s. de deposi. cũ si. & tunc oportet exponere tex. nostrũ cũ dicit, induci. i. inductũ declarari, vt dixi. Vel dicas, & melius, q iste nepos propter spem reuersionis patris ab hostibus, non ingreditur locum patris, nec est suus: quia licet filius inspecto præsenti tpe non sit suus: spes tamen q possit effici suus, operatur q sequens non succedat in suitate. & hoc dicit tex. expresse in d. §. si filius. sicut videmus, q qñ est preteritus posthumus, qui est in ventre, filius natus qui est in ptãte propter spẽ rumpendi, non efficitur suus: ex quo est spes, q ista suitas non possit hẽre locum: vt est casus in l. ventre. in ij. responso. j. de acqui. hære. & in l. si filius hæres. secundũ vnum intellectum. s. eo. licet inspecto tpe, quo posthumus non est natus, testm̃ non sit ruptũ, & consequenter filius posset esse suus: & sic tollitur oĩs difficultas. Secũdò opponit Bar. cõtra tex. istũ: nã vr̃, q ex quo filius erat captus ab hostibus tpe testi, & p cõsequens nõ erat amplius suus nepos, qui tũc viuebat esset suus, & cõsequẽter q posset institui ex prouisione l. xij. tab. tanq̃ suus: ita q non esset opus l. Velle. qui institutio nem factã de nõ suo volebat valere, si postea efficeretur suus. Rñdet Bar. dicens q licet iste filius desijsset esse suus, & cõsequẽter inspecta veritate, & testamenti tpe, verè nepos esset suus: tñ propter spem reditus filij habetur pro nõ suo, nec põt se immiscere tanq̃ suus: vt l. j. §. si filius. j. de suc. & legi. & l. nec nos. C. de cap. Sed tunc iterũ opponitur: Si propter spẽ reditus filij nepos tpe testi non censet suus, ergo cõprehẽditur sub dispõne ex verbis l. Velle. & sic nõ p interpretationem. Cuius cõtrariũ vr̃ dici in text. secũdũ intellectũ Bar. Sed ipse rñdet, q illud qđ est tale spe impropriè dicit esse tale: & iõ l. Velle. quæ disponit sup nepote, qui nõ est suus tpe testamenti, nõ habet locũ in eo q est qdẽ suus vere, sed pter spẽ habet pro nõ suo. Et ex hoc infert ad q. de qua statim dicet. Tu potes dicere, & melius, q hoc nõ est hic ex eo, quia filius non sit suus spe: sed qa nõ est suus spe reuocabili, sed quæ pendet ex futuro & incerto euentu. Vñ qua rõne d. Bar. in prima oppositione, q verba l. loquentis de eo qui desinit esse suus, nõ intelligãtur de illo qui reuocabiliter desinit esse suus, eadem ratione habes dicere in casu nr̃o, q l. quæ loquitur de nepote non suo, tpe testamenti, non intelligatur de illo qui reuocabiliter est non suus. Nam si filius moreretur apud hostes, nepos semper fuisset suus vere, sed fictè censeretur tpe testamenti irreuocabiliter fuisse talis: vt s. dixi in primo cõtrario. Sed aduerte, quia secundùm hunc intellectum Bar. oportet dicere, quòd in casu §. nostri etiam si filius fuisset mortuus viuo patre apud hostes, nihilominus non comprehenderetur ex verbis l. Velleia. sed ex interpretatione: quia tẽpore testi nõ erat sus, ppt spẽ reditus pr̃is ab hostib9: sed vr̃ esse de mẽte literę in ver. nõ tm̃. in qua rõ dubitatiõis vr̃ causari, qa filius decessit post mortẽ pr̃is. Vnde melior videt ee opi. Dy. quã secutus sum s. in prima oppositiõe, q iste casus cõprehẽditur sub verbis l. Velleia. nõ ex interpretatiõe. Et si dicat, ex quo iste nepos tẽpore testi verè erat sus, sicut & fictè nõ sus, sicut etiã psupponit Bar. ergo si cõprehẽdit sub verbis l. sed ex interptatione: vt in §. q si is. s. eo. & l. iij. §. hæc verba. s. de neg. gest. cũ si. dico, q istud procederet, si lex extingueret suitatẽ per aliquod mediũ facti: sed cũ extinguat propter solã spem, & suspendat verè, dicet nõ esse suus interim: qa l. in his quæ sunt iuris, disponit simpliciter, & nõ secundũ quid: vt plene dixi s. in §. forsitan. & patet ex no. per Bar. in l. nec vtilẽ. s. ex qui. cau. ma. Aut igitur suitas est vere extincta, aut effectus eius est verè sublatus per suspensionẽ suitatis. Et q̃uis ista solutio procedat, nõ tñ transit sine dubio: est tñ tenenda, qa multum applaudit literæ. & ex præmissis patet, q cũ iste tex. loquitur de spe, quæ nõ est certa, & indubitata, qm̃ põt eueni re contrariũ: tex. iste non facit ad q. de qua statim dicetur hic, positã per Bart. qa ẽt vbi hr̃ consideratio spei certæ, nõ hr̃ respectus ad spem incertã: vt dicit tex. expresse in illa l. pe. j. q. ad lib. procla. non licet. Si ergo statutũ dicit, q nullus possit alienare rem suã in forensem, nec alienãti cõsentire. & quærit, vtrũ ille qui habet actionẽ personalẽ ad rẽ, & qui põt non cõsentiẽdo impedire alienationẽ, possit cõsentire nõ ob. statuto, non vr̃ q ista q. determinat per hęc dicta: qa ille qui habet actionẽ personalẽ purã, habet spẽ certã & infallibilẽ, secundùm reg. iu. Et tñ super isto ar. vltra Bar. vr̃ posse ita distingui, q aut quæritur vtrũ talis possit alienãti consentire: aut quæritur, vtrũ ius suũ possit cedendo in forensem trãsferre. Super primo dicendũ est, q põt, per tex. qui vr̃ probare conclusionẽ in terminis in l. si pr̃. §. fi. j. de ma. vindi. vbi dicitur, q minor qui non potest manumittere seruum suum, potest seruum obligatum pignori permittere manumitti ab eo qui est dominus, & tamen manumissio non poterat fieri ipso nõ consentiente, qñ seruus specialiter erat pignori obligatus: vt est casus in l. j. & iij. C. de seru. pig. da. manu. & rõnem vide ibi in tex. & quod no. Bar. in l. fi. C. de pac. Secundo casu est maior dubitatio: quia nos videmus ẽt in dispositione iuris communis, quę continet ius spãle, quòd phibitus alienare rẽ suã, videtur prohibitus cedere vel alienare actionem personalem competentẽ ad ipsam: vt est casus in l. fi. ad resoluendam. C. de prædi. mino. & est glo. ordi. in l. j. C. si aduer. transa. & in auten. de non ali. §. vult enim. & per Bar. in l. pupillus. s. de auto. tu. per Bal. in auten. hoc ius porrectum. C. de sac. sãn. eccle. Cùm igitur istud statutum non sit omnino correctiuũ iuris communis, sed exorbitans à iure communi, quia aliquo casu prohibet rẽ alienari: videtur q trahatur ad istũ casum, quoniã causa statuti videtur esse fauor publicus: sicut declarat Bar. in l. ea lege. C. de condi. ob. cau. Confirmatur ista cõclusio: quia prohibitus alienare, videtur prohibitus facere omnem actum, ex quo immediatè sequeretur alienatio, quæ est prohibita: vt l. fi. C. de leg. tu. & per gloss. & Bart. in l. si ita quis. §. ea lege. j. de verb. obli. & hoc est conforme reg. iur. quæ dicunt, quòd aliquo prohibito videtur prohiberi antecedens, vel per quod peruenitur ad illud: lege, oratio. j. de spon. Facit optime gloss. not. in l. Pomponius. in prin. s. de procura. & tex. in l. sed & si susceperit. §. fi. s. de iudi. ex quibus colligitur, & maxime ex gloss. prædicta, quòd dispositio facta super principali, licet sit exorbitans à iure, habet locum in iudicio præparatorio, licet aliter sensit Cy. & Bal. in l. ij. s. de iurisdict. om. iu. Vnde per interpretationem passiuam ista regula videtur se extendere ad statutum, in quo talis interpretatio locum habet, secundùm doc. & istud est forte verius de iure: in practica tamen nõ recederem à sententia Barto. quia approbatur hic communiter per doc. & licet Barto. hic loquatur de eo qui consentit alienationi, ratio tamen sua pariformiter videtur inspicere etiã eum qui cesserat actionem personalem.

Ille casus. Posthumus quem præcedit pater tempore testamenti institutus ab auo, si nascitur viuo patre suo, potest succedere ex institutione mortuo postea patre, viuo auo, non ex prouisione l. Velleia. sed ex extensione & prouisione Iuliani. & si talis nepos effectus sus postea emancipetur ab auo, non vitiabitur iste, non succedet tamen vt suus, sed vt hæres voluntarius. h. d. Et diuiditur in quatuor partes. In prima ponit thema, ex quo elicitur

dubitatio. In secūda ibi: nō enim. ponitur cā dubitādi. In tertia ibi: Iuliano tamen. ponitur determinatio iurisconsulti in q. ꝓposita. In quarta ibi: queremus. extēditur ꝓuisio iuriscō
58 sulti Iuliani ꝑ Scæuolā ad aliū casum. ¶ † Not. primò secūdū
a docto. ꝙ ista dictio, in, aliqñ significat, valde,[a] & ponitur affirmatiue: aliqñ ponitur negatiue, de quo plene hic per Bar. &
59 per Archidia. xl. di. c. si papa. ¶ † Secūdò no. ibi: mox pr̄ dece
b dat. ꝙ dictio, mox,[b] nō semp significat breue spatiū tpis. i. incontinēti: sed aliqñ significat ordinē, sicut hic, & ī aliqbus. §. istius l. no. dūmodo filius moriat̄ viuo testatore, licet longo interuallo post natiuitatē nepotis, idē est. Et de natura istius dictiōis dic vt traditur in l. ij. ff. solu. ma. Capitur enim ista dictio aliqñ, vt significet incōtinenti sine aliqua interpositione tpis; aliqñ cū aliqua interpositione plus vel minus, secūdùm subiectā materiā. De primo vide tex. in aut̄. de incest. nup. in prin. De secūdo in l. iij. §. cū igit̄. l. q cū armis. ff. de vi ar. & qđ no. in c. qa ꝓpter. de elec. & in c. an sit. de appel. & etiā tangitur aliqd in l. j. ff. de ver. obli. Vñ dicit hic Bal. ꝙ si ego ꝓmitto alicui dare c. sub pœna mox vel incontinenti, cū fuero interpellatus: nō tñ incido in pœnā, si post interpellationē soluam intra spatiū, de quo dicit̄ in l. ratū. & in l. ꝙ dicimus. ff. de
60 sol. ¶ † Tertiò no. ꝙ filius inutiliter institutus, hr̄ ꝓ præterito, sicut ecōtra inutilit̄ exhęredat⁹: vt l. nō putauit. §. nō quęuis ff. de cōtratab. & ex hoc infert hic Ang. ꝙ si ex forma statuti valet testm̄ factū corā v. testib⁹, & testator instituit filiū prīo, deinde nepotē, & nepos postea sit bānit⁹, ꝙ p̄moriēte filio testm̄ annullabitur: qa nepos bānitus reperitur institutus, ex quo per bānum ꝑdiderat beneficiū suę ciuitatis: & sic nō potuit institui corā v. testibus. & iō secundū eū succederet ab intestato, nec tenebitur pręstare legata, ꝑ aut̄. ex causa. qa illa aut̄. loquitur, qñ testamentū annullatur ex capite pręteritionis. Sed hoc nō annullatur ex hoc capite, sed quia institutio nō fuit solennis: ex quo em̄ perdidit iura ciuitatis suæ, nō potuit vti beneficio statuti loquentis de v. testibus. quæ dicta ego arbitror esse verissima: qa licet filius inutiliter institut⁹ reperit se præteritū, testm̄ tñ nō annullatur tūc ex hoc capite: sed qa nō fuit solennis, sicut dicit Bal. in simili in princip. istius l. & ego declaraui in §. in oībus. & sic tollit̄ hæc rō, quā cōtra eū assignat Io. de Imo. debet tñ præsupponere, vt ista sua opi. ꝓcedat, ꝙ iste nepos bānitus possit succedere patri suo ab intestato, secūdū ius cōmune, qa nō ꝑdidit ea quę sunt iuris cōis, secūdū Bar. in dispu. sua, statuto Lucanæ ciuitatis. & in l. j. de hæred. insti. licet aliqui dixerint cōtrariū: vt tāgit
61 hic plenius Io. de Imo. ¶ † Quartò not. secundū Bal. hic, ꝙ aliud est vetare, aliud ꝑmittere: ex quo arguit Bal. ꝙ si statuto cauetur, ꝙ nullus possit fœnerari vltra vj. denarios pro libra: ꝑ hoc non vr̄ ꝑmitti, vt fœnus fiat vsq; ad vj. denarios. Sed certè ista inductio est extranea: qa fatēdū est id qđ ꝓhibetur circa idē, ꝓhibitio est cōtraria ꝑmissioni: sed qñ aliquid ꝓhibetur in certo casu, pōt fieri vt ipsa limitatio ꝓhibitiōis habeat tantā ꝑmissionē in alio casu: vt in c. nonne. de p̄sum. vt l. statulib. §. si Stichū. ff. de leg. ij. In tex. tñ nr̄a ꝓhibitio & ꝑmissio sunt circa diuersa: vñ dn̄r potius diuersa q̄ cōtraria. Dictū tñ est verū in se: qa nō debet sumi arg. à cōtrario sensu, vbi resultaret absurditas: vt plene tradit̄ in l. j. ff. de offi. ei⁹ &c. & ita dicit glo. in terminis q. nr̄æ in cle. vnica. de vsu. & est casus cū glo. sua in c. quāto. eo. ti. sup quo vide qđ ꝓlixi⁹ tradit Bart. ī aut̄. ad hoc, in prima charta. C. de vsu. ¶ Quintò no. ꝙ duo capita eiusdē l. pñt cōiungi ad extēdēdū legē ad aliud casum. Sed dubitat̄ hic, nūquid ista extēsio potuisset fieri autoritate magr̄ali ex solēnitate rōnis: sup quo Bar. dicit ꝙ nō: qa cū simus in materia correctiua, l. nō debet extendi, nisi ab eo q habet autoritatē l. cōdēdæ. sicut hic fecit Iulianus iuriscō. q poterat l. cōdere. Pro ista cōclōne quā sequūtur cōiter Mod. facit optime tex. in ver. q̄remu⁹. ibi: cū recepta est Iuliani sn̄ia, ex quo apparet, ꝙ sn̄ia iurisc. fuit apꝓbata ꝑ hñtē ptā tem: & sic tacite dat̄ intelligi, ꝙ al's nō habuisset locū: nā non est verū, qđ dicit Bar. ꝙ iurisc. hr̄ent autoritatē legis cōdēdæ: qa sic nō potuissent reꝓbare vnus alterū: & eodē tpe nō fuissent allegata rn̄sa cōtraria: & dato ꝙ potuissent habere autoritatē l. cōdēdæ, hoc non apparet, licet postea rn̄sa inclusa in istis voluminibus fuerint approbata ꝑ l. vt patet in l. j. C. de ve. iu. en. Sed cōtra istā doc. Bar. facit, qa nos nō sumus in materia correctiua, vt ip̄e dicit: sed in materia exorbitāti: nō em̄ permittit̄ per l. Velleia. posthumus alienus indistincte institui, sed in aliquo casu l. cū est nascitur⁹ suus, viuēte testatore, & sit ista ꝑmissio in fauorē publicū, ne rūpant̄ testā; ergo debet fieri extēsio de ꝑsona ad ꝑsonā; vt l. fi. cū glo. sua, & l. illud. C. de sacrosan. eccle. & tenet Ioan. de Imo. in l. si verò. §. de viro. ff. solu. matri. in ij. q. prin. bene facit tex. & qđ ibi per

a ¶ In, aliqñ significat valde. Addē c. j. de fideiuss. gl. pe. in c. corpus. de conse. dist. ij. gl. in cle. pastoralis. de re iud. Io. And. ī c. j. de of. deleg. lib. vj. in nouella.

b ¶ Dictio, mox. Adde l. tut. C. đ admi. tu. & per Bar. in l. fructus. ff. fo. ma.

Bar. ī l. si qs ī graui. §. vtrū. ff. ad Sylle. & ī l. & hoc mō. ff. de cōditio. et demōstr. Vñ forte posset dici cōtrariū ꝑ regulas p̄dictas, nisi restringas illā regulā, vt vr̄ restringere Io. de Imo. ī fi. secūdi cas⁹, qñ l. exorbitās haberet multas fallētias. Sed illa restrictio nō est necessaria, nec etiā bñ pōt adaptari ad omnia iura ibi allegata. Vel dicas ad ītellectū literæ nostrę: & iō hic nō fuisset facta extēsio ad istū casum, qa nō erat in eo eadē ratio oīno, sicut in duobus p̄cedētib⁹. Nā in primo capite l. Velle. institutio facta de posthumo alieno erat collata in tp̄s suitatis: & qa regularit̄ paria sunt aliqd fieri tpe permisso, vel fieri tpe ꝓhibito, & cōferri in tp̄s permissum: vt l. in tp̄s. de hęre. insti. iō ęquū erat, vt institutio valeret: q̄ ratio cessat in isto casu. Tertiò, qa institutio cōferebat̄ in tp̄s, quo nō erat futur⁹ suus: nec etiā respectu scđi capitis erat eadē rō, qa plus est, ꝙ institutio q̄ de iure cōi nō valet à prī. duret, qñ institut⁹ efficit̄ de extraneo suus, q̄ institutio q̄ à prin. valebat de iure cōi, cū nepos erat natus tpe testamēti: facilius em̄ impedit̄ vel tollit̄
62 ius sp̄ale, q̄ ius cōe, vt al's fuit dictū. ¶ † Sextò no. ex eodem ver. secūdū Bal. ꝙ diuersę ꝓbatiōes possunt cōiungi simul ad inducēdū vnū effectū. Vñ dicit gl. iij. q. ix. c. nihilomin⁹. ꝙ ad ꝓbādū adulteriū sufficit ꝙ duo testes ꝓbēt matrimoniū, & duo cōmixtionē illicitā. & sil'r videmus secūdū eū, ꝙ vnus testis de veritate in ciuilibus, & duo de fama cōiūgunt̄ ad plenā ꝓbationē, secūdū gl. in c. veniens. extrà, de testi. Pro primo dicto vide casum in terminis in sil'i exēplo, ī c. licet ex quadā. in fi. extrà, de testi. & qđ ponit no. Bal. in l. ij. C. quorū app. nō reci. & Anto. de Bu. subtiliter in ca. cū oporteat. extrà, de accu. Pro scđo dicto vide qđ ponit Barto. in l. admo. ff. de iureiur. & in l. j. §. idē Cornelio. ff. de q̄sti. & Bal. l. ij. in fi. ff. de excu. tu. & in l. si qs ex argētarijs. §. j. ver. optime. ff. de edē. ¶ Vltimò no. secūdū vnū intellectū, de quo tāget̄ in vlti. glo. ꝙ sic mutatio qualitatis de nō suo in suū vitiat institutionē: vt in §. forsitā. ff. ea. l. & l. filio quē pr̄. in fi. ita ecōtra mutatio de suo in non suū sil'r ea nō vitiat. & hoc colligit̄ ex ver. q̄rem⁹, intelligēdo illū ꝙ nepos fuerit emācipatus, postq̄ fuit effectus suus. ¶ In gl. j. ibi: valde difficilis &c. plene tractat hic Bar. đ virtute istius dictionis, in: de qua vltra remissiōes doctorū vide Spe. in tit. de dispu. & allegatio. §. post hoc. & gl. in cle. pastora. in ver. inuigilare. de re. iu. & Bal. solēniter in rubri. ff. solu. ma. cuius dicta statim allegabūtur. & Anto. de Bu. in c. in literis. de resti. spo. & ad dicta Bar. adde primò inquantū dicit, ꝙ ista dictio, in, cōiuncta casui accusatiuo, significat sup, vl' iuxta: nō aūt significat in locū, qa istud dictū est distinguendū ex mēte Bal. hic, & clarius in rub. ff. alle. Qñ aūt ista dictio adiūgit̄ verbo significanti actū perfectū cū accusatiuo, & tūc significat in loco, nō extra locū: vt l. ij. §. in locum. de reli. & sump. fu. vide tex. clarū, & ibi de hoc tradit Bal. in l. iij. §. j. ff. nau. cau. stab. vbi illud nō dicit̄ receptū in nauē, qđ est iuxta nauē. Bñ facit tex. ī l. ij. §. si qs cloacā. ff. ne qd in loc. pu. Aut ista dictio adiūgit̄ casui actō verbo significanti actū imperfectū, vt cū dico, curro in cāpū. & tūc significat. i. iuxta cāpū. & hāc distinctionē ponit hic Ioā. de Imo. q̄ fuit Bal. quē ipse nō allegat in locū p̄alle. Scđò adde, ꝙ qñ dictio, in, adijcit̄ tēpori, licet sit dr̄ia inter ablatiuū & accusatiuū, q̄tū ad hoc, vtrū aliqd debeat̄ in fine tpis, vel in prin. de quo dic vt tradit̄ in l. si cui leget̄. in prin. ff. de leg. j. In hoc tñ nō discordat casus accusatiuus ab ablatiuo: qa vterq; casus significat hoc, ꝙ dispo nit cōtineri in aliqua pte tpis, cui apponit̄: vt l. cū qui Calendis. §. j. ff. de ver. obli. & ꝓbat̄ expresse in l. si in annos. ff. de cōdi. & demō. & colligitur ex no. in dictis locis. & ita dicit Bal. in rub. p̄alle. & recte, & idē est si dictio, in, apponit̄ in cōfectione alicuius actus: verbi gr̄a, cū l. dicit, si qs tulerit opē in ip̄o homicidio, vel si aliqd acciderit in ip̄a venditione: nā significat ista oratio in tpe, quo ipsa vēditio celebrat̄, vel homicidiū fit, nō in tpe quo ei cohæret posterius, vel anterius: vt l. j. & ibi ꝑ Bal. C. de rap. vir. Et est optimus tex. quē ipse non adducit in illa rubri. in illa l. ædiles aūt. §. vēdēdi. ff. de ędil. edi. Tertiò adde secundū Bal. hic, qñ dictio ista, in, adiūgit̄ personæ in accusatiuo: verbi gr̄a, si statutū dicat, ꝙ iniuria cōmissa in personā puniat̄ tāta pœna: ista verba cōprehendūt nō solum offendentē aliquē in corpore, sed in rebus cohęrentibus corpori, puta in vestibus: & ita etiā tenet Bar. declarando istā quęstionē solēnius in l. licitatio. §. ꝙ illicite. ff. de pub. ita etiā no. Inno. in c. nuper. extrà, de sen. excō. Sed contra hanc opi. tenent Bal. & Guil. de Cu. in l. si qua per calūniā. C. de epis. & cle. & in rub. ff. solu. mat. & idem sentit, licet nō ita clare, in l. sed si eximendi. ī prin. ff. ne quis eū qui. & in aut̄. habita. C. ne fil. ꝓ pat. quęrēs quę dicat̄ iniuria corporalis, licet relinquat hoc sub dubio. Et certè tex. in l. sed est quęstionis. ff. de iniur. quem alle. Bar. pro se, vr̄ facere contra eū, quia ibi dicitur ex

presse,

presse,ꝙ per scissurã vestiũ nõ infert iniuria corpori. Et hoc vr̃ probare
tex.in secũdo rñso in l.j.§.hæc aũt verba.ſ.de his qui deic.vel effu. vbi
patet,ꝙ verba prętoris quę dicunt,si homini libero nocitũ sit,idẽ signi-
ficant quod ista verba,si aliquid in eius corpus sit cõmissum. Ergo da-
tur intelligi,ꝙ iniuria commissa in persona, vel in corpus,est illa quæ
immediate attingit corpus, sicut iniuria per quam nocetur corpori, in
qua etiã,vt Bar.fatet̃ rñdendo ad illum tex.non comprehendit̃ scissura
vestium. Vnde ista opi.videtur verior de iure,licet alia propter autori-
tatẽ seruaret̃ in practica. Iniuria autẽ verbalis,quę infertur alicui, nõ dr̃
iniuria in corpus,vel in personam:vt l.oẽs.§.penul.& ibi per Bal. C.de
epi.& cle.dicet̃ tñ ꝑsonalis.i.illata in ꝑsonã,secũdũ Guil.ĩ d.l.si qua ꝑ ca
lũniã. Quartò adde inquãtũ Baldus tangit hic,vtrũ id qđ est cõmisſũ in
ostio domꝰ,dicat̃ cõmissum in domo. Istã quæstionẽ vt dicũt hic Mod.
63 & bene,eleganter declarat Bar.in l.j.§.j.j.de cloacis.† Et pro intellectu
ipsius cõsiderat tres casus. Nã aliqñ quęrit̃,vtrũ dicat̃ factũ in domo,qđ
est factũ nõ in ostio domus,sed iuxta domũ:puta in vestibulo,vel in por
a ticu:[a] & tũc cõis est omniũ sentẽtia,ꝙ non dicatur factũ in domo:vt l.j.
§.in flumine.j.de flu.& l.iij.§.j.& ibi per Bal.ſ.nau.cau.stab.& ita cõ-
cludit Bar.in l.iij.§.hoc senatus.j.de leg.j. Secus si statutũ non loqueret̃
per dictionẽ,in,sed per dictionẽ,ad:qa dictio, ad,significat iuxta locũ:vt
l.quidã lberus.ſ.de ser.vrb.prędio. Debes ẽm intelligere,ꝙ si statutum
punit aliquẽ insultantem ad domũ suã, & insultat eũ iuxta domum,ita
demum punitur insultans,si locus sit proprius insultanti: secus si sit com
munis,vel alterius:ita singu.declarat Ioan.An.in ti.de iureiuran.§.j. in
addi.Spe.vbi etiam Specu.posuit quęstionem. Pro primo d.facere opti-
me tex.in c.cum ecclesia.de immu.ec.vbi delictum cõmittit in ecclesia,
vł cœmiterio,quod cohæret ecclesiæ,& ponũtur vt diuersa. Ad id facit
tex.optimus in l.j.§.j.j.ne quid in lo.sac.vbi prohibitio cõmittendi ali-
quid in loco sacro,non trahitur ad sacrarium.i.ad sacristiam: nec distin-
guitur ibi vtrum sacrariũ sit coniunctũ sacro,vel non. Aliquando quæ-
ritur,nũquid commissum in ostio dicat̃ cõmissum in domo. & tũc Bart.
distinguit in loco alleg.ꝙ aut committitur in limine intra clausuram o-
stij,tũc dicitur commissum in domo:aut committit̃ in limine quod est
extra clausuram,& tunc non dicit̃ commissum in domo. & ita sequitur
Bal.in rubri.ſ.alleg.& Ange.in l.satisq;. in vltimis verbis.ſ. de in ius
vocã.alleg.tex.secũdùm eum meliorem de corpore iuris. Insti.qui.mo.
ius pa.po.sol.§.si ab hostibus.qui tex.vr̃ manifeste probare contrariũ.
Dicit enim,ꝙ ita limes significat in postliminio fines nostros.i. imperij
nostri,sicut in domo significat finem domus : sed limes significat fines
imperij, prout sunt extrema pars territorij,& de territorio nostro:er-
go similiter in domo significat finem domus,prout est extrema pars do
mus:sed quælibet pars dicit̃ inesse suo toto,vt in regula,in toto. de reg.
iur.ergo limen dicetur inesse domui. Est ẽm proprie limẽ extrema pars
rei,vel dispositionis:vt manifeste declarat Bart.in l.si post perfectam.in
fi.C.de euic.dum dicit,ꝙ quęstio dicit̃ imminere in limine contractus,
quando imminet in ipsa vltima perfectione contractus.i.post venditio
nẽ factã,& ante pretiũ solutũ:& iõ si velles, posses de iure tenere simpli
citer,ꝙ tale malefacium dicatur cõmissum in domo,sine illa scrupulosa
distinctione. Tutius est tamen sequi cõem scientiam. Et ad materiam
vide quod ponit Bal.in l.item apud.§.conuitiũ.j.de iniur.extrà quærit
hic Bal.vel potius post Cy.inducit hunc tex.in ar.ad q.quia hic coniun-
guntur duo capita.s.ad vnum effectũ:quòd si duo sunt iudices,quorum
vnus est deputatus super actionibus personalibus,alter super realibus:
& aliquis agat in eodem libello reali & personali simul,ꝙ isti duo iudi-
ces debent conuenire simul in cognoscendo,sicut fit in auten.si verò cõ
tigerit.C.de iudi.& in c.pastoralis.extrà,de rescrip. Ipsi tamen dicunt,
ꝙ inter eos poterit cognoscere insolidum,& erit locus præoccupationi,
per l.j.ſ.de offi.consu.& per l.pe.ſ.de iurisdi. om. iudi. Sed Io. de Imo.
dicit,ꝙ illa iura non faciunt,quia ibi competebat super iure intentato
iurisdictio cuilibet insolidum:sed hic non competebat cuilibet insolidũ
super omni iure intentato:imo pro vna qualitate competebat vni, & ꝓ
alia alteri. Bar.in l.solent.j.de ali & cib.leg.in simili q.videt̃ tenere pri-
mam opi.videlicet ꝙ ambo iudices debeant simul conuenire:per d.aut̃.
si verò contigerit.pro quo facit tex.in l.iurisperitos.§. cùm oriundus.ſ.
de excu.tu.& quod not.Io.An.in nouella in c.pastoralis.extrà, de pri-
uile.vbi omnino vide,& loquitur ibi Bar.quando mixtura iurisdictio-
nis surgit ex permixtione personarũ:quia pro eadẽ obligatione conue-
niuntur clericus & laicus. Sed eadẽ rõ vr̃ in vtroq; casu. & hanc opi. se-
quitur Pet.de Ancha.solenniter discutiens istũ articulum in regula,ea
quę fiũt.in viij.& ix.char.de reg.iur.super qua pro nunc vr̃ esse distin-
guendũ,ꝙ aliqñ vnũ ex istis iuribus deducit̃ principaliter, & aliud ac-
cessorie. exemplũ in aut̃.de fi.instru.§.sed neq;.qñ agit̃ contra debitorẽ
personali & hypothecaria:vel cùm agit̃ petitione hæreditatis,que prin
cipaliter est actio in rẽ,sed habet pręstationes ꝑsonales:vt l. hæredita-
tis.C.de pe.hære.& tradit̃ per Bar.in l.sed si lege.§.fi.eo.tit. & tunc ille
iudex debeat adiri,qui est cognitor in iure principaliter deducto : ar.l,
interdũ.§.qui furem.& quod ibi no.j.de fur.facit optime tex.in l.præ-
cipimus.§.eo.C.de ap.per quẽ tex.Bar.dicit ibi,ꝙ ꝑ eãdem cãm & ob-
ligationẽ laicus debet cõueniri vnà cũ clerico corã iudice ecclesiastico:
quia maius dignum trahit ad se &c.vt in c.aqua.de conse.eccle.vel alta.

Aliquando istæ duæ qualitates deducũtur æquè
principaliter: & tunc subdistingue:quia aut istæ
actiones possunt adinuicẽ separi, puta quia non
intentant̃ ex eadẽ cã,vel cõnexa, propter quã sit
cundum ad eũdem iudicẽ:iuxta l.nulli.C.de iudi.
& tũc vr̃,ꝙ vnaquæq; sit intẽtanda corã suo iudi
ce,ne pręiudicetur iurisdictioni alicuius.& ita sen
tit Bart.expresse in simli q.in illa l.solent. Si ve-
rò debẽt cognosci apud vnũ tribunal,rõne cõne-
xitatis:tũc tutius esset,ꝙ ambo iudices cognosce
rent,sicut dicũt doc.in simili in c.pastora. de pri-
ui.præalle. Credo tñ pro nunc,ꝙ posset sustineri
opi.Cy.& Bal.hic,ꝙ vnusquisq; posset cognosce
re insolidum,per l.si prędiũ.C.de prędi. mino.&
quod ibi no.Cy.iuncta l.magis puto.§.illud.ſ.de
re.corũ. Patet ẽm in d.l.si præsidiũ.ꝙ iudex ĩ cuiꝰ
territorio est sita res,põt interponere autoritatẽ
alienatiõi solus,licet etiã agat̃ de pręiudicio ꝑso-
næ.i.minoris cõtrahẽtis,& alienantis. Ecce ergo,
ꝙ in actu cuius virtus cõstat ex re alienata, & ex
persona alienante,rõne vnius qualitatis cõpetit
iurisdictio insolidũ,in cuius territorio sita est res.
☞ & per hæc sit expedita prima q. ¶ † Secũdò quę-
rit hic Bal.si in causis pupillorũ est deputatus spe
cialis iudex,& alius iudex in causis à libris centũ
infra,& pupillus vult agere cõtra debitorẽ suũ,
qui est debitor in summa minori c.librarũ,vtrum
debeat adiri iudex deputatus pupillis,vel deputa a
tus causis minoris summæ? Et dubiũ facit,qa istæ
causæ nõ habent se sicut species & genus, sed si-
cut duæ species inuicẽ se excedentes in aliquo,nã
respectu causarũ spãlior est prouisio, quæ dispo-
nit de causis à c.libris infra. Sed respectu ꝑsona-
rũ specialior est ꝓuisio quę disponit đ ꝑsonis pu
pillorũ:vnde videtur oriri quædã prolixitas, in
videndo cui competat iurisdictio:super quo ipse
Bal.concludit,ꝙ illius iudicis est iurisdictio, qui
habet iurisdictionis suæ cãm magis fauorabilẽ.&
sic videt̃ inclinare in q.proposita,ꝙ quia fauorabi
lior est cã pupillorũ,in dubio debeat adiri iudex
deputatus pupillis:qa inter diuersa priuilegia il-
lud præfertur,qđ est fauorabilius:vt l.si bonæ.§.
fi.deposi.& l.priuilegia.j.de priui.cred.& hãc di-
stinctionẽ ponit Bar..mouens istã q.quam refert
hic Ioã.de Imol.in extrauaganti ad reprimen.in
versi.nõ obstantibus.vbi addit,ꝙ si causæ iurisdi
ctionis sint æquè fauorabiles:tunc attendet̃ l.po
sterior:& sic sentit,ꝙ videbit̃ derogatum priori.
Pro intellectu q.debes scire,ꝙ Bar.in l. in sacris.
de proxi.sacrorũ scrinio.lib.xj.no.tex. iuncta gl.
quòd quãdo duæ causæ isto modo se excedũt,at-
tenditur causa specialior respectu causæ,& sic te
net contrarium eius,quod dixi in ver. non obstã
tibus. Sed Bal.mouens istã q.in diuersis locis,vbi
tenet diuersis rationibus sñiam Bar.in primo di-
cto,videlicet in l.j.in ver. tertiò quęro.ſ.de offi.
cõsul.vbi vtit̃ rõne hic posita,& alleg.Bar.in lo-
co pręalle.& in l.executorẽ.C.de execu.rei iudi.
vbi vtitur noua rõne:qa dicit ipse,ꝙ semper dis-
positio quæ fit prætextu ætatis minoris,est spã-
lior,q̃; dispositio quæ fit respectu minoris q̃titа
tis,& potest inesse cuiuscunq; personæ. Sed non
ita qualitas minoris ætatis. Sed ista rõ concludit,
ꝙ respectu personarũ, l. quę loquitur de minori
summa,est gñalior:sed cũ hoc stat,ꝙ respectu cau
sarum sit spãlior,qa ista qualitas minoris summæ
c.lib.similiter non est cõicabilis omnibus causis,
& tñ pupillus põt habere litẽ super omni gene-
re cãrum. Vñ ipse idẽ in l.j.§.vbi autẽ.C.de cad.
tol.dicit ꝙ debet adiri iudex pupillorum noua
rõne:quia pupillus videtur datus iudex aliquis,
tanquàm magis idoneus & discretus, ne.s. ætas
infirma opprimatur:vt l.j.C.quãdo imper. inter
pupil.vel vid. In causis autem minoris summæ
deputatur communiter iudex non ita idoneus,
propter modicitatem pręiudicij, vnde & leuior
cognitio in ipsis requiritur : vt in autentica, nisi
breuiores. C. de senten. ex peri. recita. & bene
ꝓbat text. in l.placet.C. de pe.iudi.& in aut̃. de
defen.§.audient. Cũ ergo sit fauorabilius in du-

[a] ¶ Vel in porticu. Adde tex. & ibi Bar.in l. cætera. in §.hoc senatus.ff. đ leg.j.Spec.tit.de iniurijs.ĩ §.j.versi.pone.& ibi Io. An.in addi. Io. An. in c. inter.de immu.ec-cle.

bio ꝙ iudex magis idoneus iudicet, iſte præfertur: & idem eſſet ecõtra, quando cauſa quę eſt ſpecialior ratione cauſæ, eſſet fundata in maiori fauore ꝙ̃ cauſa, per quam conceditur iuriſdictio reſpectu perſonæ: ita declarat ſolenniter & ſubtiliter Bal. in l. hac conſultiſsima. in prin. C. qui teſta. fa. poſ. vbi dicit, quòd ſi cœcus facit teſtamentum inter liberos, põt illud facere coram duobus teſtibus: quia priuilegium cœci de quo ibi in tex. fit ſpecialius ratione perſonæ: priuilegiũ tamen teſtandi inter liberos eſt ſpãlius rõne cauſæ, ſeu diſpõnis, & quia habet cãm magis fauorabilem, iõ attendatur magis iſta ſpãlitas. Et idẽ eſt dicendũ, qñ duæ iuriſdictiones habẽt ſe vt excedentia & exceſſa reſpectu perſonarũ: exemplũ, eſt deputatus iudex ſcholaribus in cauſis eorũ: eſt deputatus pupillis in eorũ cauſis, hic põt inueniri aliquis pupillus qui non ſit ſcholaris, & poteſt inueniri aliquis ſcholaris qui non ſit pupillus: in hac q. dixit Bal. in auten. habita. C. ne filius pro patre. quòd illa iuriſdictio præualet, quæ fundatur in cã magis fauorabili: alle. opt. tex. in l. ſi apud. ſ. de mino. & ſi cauſę fauoris ſint pares, fauebimus magis reo quàm actori, vt is iudex debeat adiri, qui eſt fauorabilior pro reo. Pro iſta determinatione vide tex. ſingu. quem non alleg. doc. in iſta materia, in c. j. extrà, de iura. calũ. vbi manifeſte probatur, quòd l. quę generaliter prohibet clericum nõ iurare, & ſic diſponit ſpãliter reſpectu perſonarum, ſed generaliter reſpectu cauſæ præualet legi, quæ diſponit ſpãliter reſpectu cauſæ, & generaliter reſpectu perſonarum, dum dicit ꝙ omnes tenentur iurare de calũnia per ſeipſos. rõ eſt, quia diſpoſitio quæ diſponit clericum non iurare, eſt fundata in reuerentia religionis, quæ eſt fauorabilior. Nec dicas, quòd illud eſt ibi, quia imperator ita expreſſe declarat: nam vt patet ex prin. & medio c. ſi lex. de qua fit mentio in prin. quòd nullus clericus debeat iurare, non fuiſſet ſpãlis, illa ſufficiebat ad inducendũ. Hoc confirmatur: quia circa mediũ dicitur, ꝙ ideo clerici non debent cogi iurare de calũnia: quia conſtitutionibus ſanctorum patrum, quę debent ſeruari per l. erat cautum, quòd clericus deberet iurare. & ſic manifeſte datur intelligi, quòd etiam ſine ſpãli diſpõne illa diſpoſitio generalis circa cauſas, & ſpãlis circa perſonas pręualebat. Bñ facit tex. in l. tutorem qui tutelam. in prin. ſ. de admi. tu. vbi probatur, ꝙ quãdo duę qualitates contrariæ concurrunt, attenditur illa quę eſt æquior. & qñ cã priuilegij eſſet æque fauorabilis, ego non dicerẽ, ſicut dicit Bar. ꝙ ſtaretur legi poſteriori: quia legũ correctio in dubio eſt euitanda. Vñ vel dicerem, quòd attenderetur iudex fauorabilior reo: vt dixit Bal. vel quòd vbi eſſet æqualis fauor, vterq; poſsit cognoſcere inſolidum: ſicut dixi ſ. in q. proxi. pręce. Nouiſsime opponit hic Pau. de Caſt. fortiter contra iſtum tex. dum dicit, ver. quęremus. ꝙ nepos emãcipatus põt ſuccedere ex ſubſtõne, ex quo fuit ſubſtitutus filio in ſuitate, vr̃ ꝙ ſi nõ eſt ſuus, & velit ſuccedere ex ſubſtõne, non debeat admitti: vt dixit glo. no. quam approbant omnes, in l. ſi mater. §. fi. j. de vulg. & pup. dum vult, ꝙ ſi filius cui nepos erat ſubſtitutus in ſuitate, ſupereſt tpe mortis patris, & poſtea abſtinet ab hęreditate paterna, nepos non poſsit ſuccedere ex ſubſtitutione, quia non eſt ſuus. Preterea ſicut inſtitutio facta de filio cõtemplatione ſuitatis, in qua erat ſuus, extinguitur filio emancipato, & admittitur ſibi ſubſtitutus: vt eſt caſus in §. quid ſi tm̃. ſ. eo. & declarat Bar. ibi, & in l. j. verſi. vlterius quęro. j. de vulg. & pup. ita videtur, quòd ſubſtitutio facta de nepote tanq; ſuo, & in ſuitate extinguitur, ſi deſinit eſſe ſuus. Timore huius contrarij dicit hic Paul. de Ca. quòd hoc inducitur ſpãliter ex ſuppletionibus Scæuolę, ne nepos pręteritus rumpat teſtamentum de iure prætorio per contratab. Ad hoc enim tendũt ſuppletiones Scæuolę ſecundũ eum, vt teſtm̃ ſtet firmum, & non euertatur. & per hoc infert ipſe, hunc text. optime facere ad opinionem ſuam, quã ipſe poſuit in §. quid ſi tm̃. dũ voluit, ꝙ ſi filius inſtitutus emanciparetur, licet annulletur inſtitutio inſpecta ſubtilitate iuris de ęquitate, nõ tamen annullabitur, imo ſuccedet filius emancipatus pro parte vnà cũ nepote ſubſtituto. Et ſic erit dare caſum, in quo admittitur concurſus inſtituti & ſubſtituti, ſicut in l. ſi paterfamilias. j. de hære. inſti. Sed iſta dicta diuinant ad tex. in §. quid ſi tm̃. & videntur cõtra caſum in l. cùm in teſtõ. in prin. j. de hære. inſti. vt aliàs plenius dixi. Vnde tu ſolue notabilius & verius, ꝙ in l. ſi mater. in fi. ideo ſubſtitutus qui non eſt ſuus nõ admittitur, quia ſubſtitutio quæ fit in ſuitate, fit ſub conditione, ſi primus ſuus hęres eſſe deſierit: vt patet expreſſe in §. & bene. ſ. eo. cùm filius non deſijt eſſe hæres vſq; ad mortem defuncti, licet poſtea repudiet hæreditatem abſtinendo, nepos ideo non admittitur, quia vocaretur cõtra voluntatem teſtatoris, qui noluit eum admitti conditione defecta, ſed impleta. Vnde videmus, ꝙ licet aliàs ſubſtitutio fcã in vno caſu trahatur ad alium: vt plene in l. cùm proponas. C. de hęre. inſti. ſubſtõ tamen facta inſtituto ſub conditione in defectum conditionis, non trahatur ad alium caſum, ſi primus hæres excluditur conditione impleta ex alio capite. Caſus eſt vnicus quem ibi no. Bal. ad hoc. in l. qui ex duobus. in princ. j. de acquir. hęre. Sed quando ſubſtitutus in ſuitate non eſt ſuus propter qualitatem ſuperuenientis in perſona ſua, ſuitas tamẽ fuit extincta in filio: tunc poteſt admitti ad ſubſti. quia non venit contra voluntatem defuncti, ex quo extitit cõditio, ſub qua fuit ſubſtitutus, licet in eo ſit mutata qualitas: arg. l. filio quem pater. ſ. eo. §. fi. Non obſt. tex. in §. quid ſi tantum. quia ratio extinguitur ibi cum ſuitate inſtitutione filij, quoniam in defectum ſuitatis vocabatur alius ex teſtõ. ſ. nepos, vñ per vocationem alterius filius videtur excludi, ex quo ſequens vocatur ſimpliciter, & non ex aliqua parte. Et poſito ꝙ in alio caſu ſubſtõ facta in defectum conditionis inſtituti, vel in euentum conditionis cõtrarię, haberet locum in alio caſu: ſicut ſentit Bar. in d. l. qui ex duabus. tamen in hoc caſu eſſet dicendum, vt ſ. quia in caſu gloſſ. præalleg. ſubſtitutus admitteretur non ſolùm in alio caſu, quàm prouiderit teſtator: ſed etiam ſub alia qualitate. i. non tanquàm ſuus, ſicut fuit vocatus. Et ſi nulla iſtarum reſponſionum tibi placeret, tu potes dicere illam gloſſ. eſſe falſam per iſtum tex.

INter cætera. Hoc dicit cum l. ſeq. Filius qui eſt in poteſtate, debet inſtitui vel exhęredari, ne teſtamentum ſit inutile: ſecus in eo qui non eſt in poteſtate tempore teſtĩ. ¶ † Not. ibi: inſtituendis & c. ꝙ de iure ãtiquo filius debeat inſtitui aut exhæredari: & ſic videtur inferri, ꝙ non ſufficeret filio relinquere quoquo relicti tit. Cuius contrarium tenet glo. in l. ſcimus. §. cum aũt. C. de inoffi. teſt. & in l. nam his. ff. eod. nã & hanc opi. ſequitur Ang. in l. ex aſſe. j. ad l. Fal. ſed Bal. hic, & Ang. §. fi. l. pręcedentis. dicunt, ꝙ illa gloſſ. eſt falſa, & contra iſtum tex. & cõtra l. filium. §. fin. j. de leg. præſtan. Hanc opi. ſequitur Bar. in l. cum ex filio. in prin. j. de vulga. & pup. per l. ita tamen. §. ſi rogatus. vbi eſt caſus. j. ad Treb. quam legem appropriant hic ſibi Moder. Sed contra iſtam determinationem cõem videtur tex. in l. Papi. §. ſi quis mortis. ſ. de inoffi. teſtõ. vbi dicitur, ꝙ teſtator poteſt ſecurè teſtari, ſi dedit legitimam filio ſuo per donationem cauſa mortis. Moderni ad iſta duo iura allegata in contrarium nituntur reſpondere: poteſt enim intelligi l. ex aſſe. vel in filio paterni, & ſic nihil faceret: vel ſi intelligitur in filio liberti, debes intelligere ꝙ fuerat exhęredatus, confirmatur prima, & pręcedens reſponſio, quia tex. ibi ſimpliciter pręſupponit, ꝙ legatum factum filio erat defalcabile: ſed non fuiſſet defalcabile vſq; ad legitimam, ſi per illud legatum relinquebatur ſibi legitima. Ergo cùm ſimpliciter dicat, ꝙ poteſt defalcari, datur intelligi ꝙ non fuit relictum per legitimam ad tex. in §. ſi quis mortis. qui fortius vrget. Reſpõdet Io. de Imo. tripliciter, & primò quia illud fuit additum à compoſitoribus noui iuris, qui quędam addiderunt libris Digeſtorum: vt dicitur in l. j. §. tanta. C. de ve. iu. enu. vel ſecundò dicit ipſe, intelligere ibi ꝙ filius erat exhęredatus, vt ſic diſpõ illius §. faciat ad ti. vel tertiò dic, ꝙ id quod eſt collatum filio in vita teſtatoris, quia filius lucratur illud certitudinaliter, & de pręſenti, ſufficit, etiam ſi filius non inſtituatur, licet legatum vel relictũ in teſtõ non ſufficiat, in quo põt eſſe plus periculi, & minor certitudo illud conſequendi. Sed cùm ille tex. loquatur in dona. cã mor. quę ex pñia põt reuocari, & ẽt aliquando ſi pręmoriatur donatarius reuocari. iſta rõ non vr̃ multũ ſufficiens, & pręcedentes diuinant ad tex. Vñ dic melius & ſubtilius, ꝙ cauſa cur per donationẽ cã mor. vel per aliũ contractũ factũ in vita teſtatoris excluditur filius ab impugnãdo teſtamentum, ſurgit ex tacita approbatione filij acceptantis illã rem pro ſua legitima: ſicut etiam filius poſt mortem patris percipiendo legatũ ſibi relictũ in teſtõ, in quo fuit pręteritus, vr̃ approbare teſtm̃, ſecũdùm Bar. in l. poſt legatum. in prin. j. de his qui. vt indig. & Ang. in l. poſtq;. ſ. de pe. hęre. in l. legitima. ff. eo. ti. ita filius qui recipit à teſtatore voluntarie aliquid in vita, videtur approbaſſe teſtm̃ futurũ teſtatoris: & tamen differentia eſt inter alios duos caſus, quia filius accipiendo legatũ poſt mortem etiam ſi legatũ contineat minus, ꝙ̃ ſit legitima, videtur approbaſſe teſtamentũ, vt excludatur à iure dicendi nullum, non tamen excluderetur à iure petendi ſupplementũ: vt eſt caſus in l. ſi quando. §. gñaliter. C. de inof. teſt. & tenet Bar. in ſimili q. in l. Papi. §. ſi cõditioni. ſ. eod. tit. Sed qñ filius reciperet aliquid in vita minus legitima: tũc em̃ ſi expreſſe promitteret, non impugnare teſtamentum, non valeret iſta promiſsio: vt eſt caſus in l. ſi quando. §. illud. pręallegata. per quem text. per locũ à ſpeciali approbatur ſolutio per me data, videlicet ꝙ quãdo reciperet in vita, & acceptaret integram legitimam, non eſſet neceſſe eum poſtea inſtituere. & aduerte, vt ſcias inducere illum tex. in §. ſi quis mortis. ſecundùm reſponſionem meam: quia de iure Digeſtorum donatio cauſa mortis non poterat fieri niſi per ſtipulationem, vel traditionem: vt declarat Bart. in l. j. ſ. de dona. cauſa mor. qui actus pręſupponit manifeſtam acceptationẽ donatarij. Pro iſta concluſione facit optime tex. in l. poſthumus. in prin. ſ. de inoffi. teſt. vbi tex. dicit, quòd poſthumus debet inſtitui hæres, vt poſsit peti. bo. poſ. nomine ventris, tanq; hæredis inſtituti, quoquo modo fraudaretur ille, qui non vocaretur tit. inſti. Dixit tamen Bal. ſingulariter in l. fi. C. fami. erciſ. in vlt. col. ꝙ de iure cano. verbum, lego, adiectum quotæ, valet in vj. inſti. & ſimiliter verbũ, relinquo, adiectum rei particulari, cũ relinquitur filiæ vel filio: & hic fauore teſtamenti. pro primo alleg. tex. in c. Ray. de teſta. pro ſecundo. in c. Raynu. eod. tit. Vtrum autem hodie de iure nouiſsimo, per quod receſſum eſt à iure Codicis, quo ſufficiebat relinquere quoquo relicti tit. vel. omnino. C. de inoffi. teſt. §. fi. ſicut filius debet inſtitui, ita etiam pater iure inſtitutionis debeat vocari à filio, vide quod ſolenniter ponit Bal. in d. l. omnimodo. in prin. & Ang. in lege, nam & ſi parentibus. ff. eod. vbi reprehendũt dicta Bar. in l. ſiue patronus. j. de iure patr. ¶ Secundò not. ꝙ quando lex dicit actum nõ valere rõne ſolennitatis omiſſæ, quæ debet interuenire in ipſo actu, intelligitur quòd non valeat ipſo iure: vt

patet

patet ex l.seq.in versi.nihil valiturū.de cuius intellectu diximus.§.videndum.s.l.proxi.& aliquid in §.in omnibus.

SVMMARIVM.

1 Filio exhæredato an competat beneficium contratabulandi.
2 Actionem ineptam qui tentat, repelli potest ab agendo.
3 Filius suus præteritus non valet approbare testamentum in emancipati præiudicium.

SI filio. Filio exhæredato non aperitur edictum contratabularum per præteritionem filij sui: defertur tamen sibi hæreditas ab intestato pro sua portione. h.d. Secunda est ibi: ab intestato. & habet ista lex duos intellectus, qui tanguntur in vlti.gloss. & in prima secundùm vnum fuit exhæredatus filius emācipatus, & præteritus nepos ex eo, qui erat retentus in ptāte: secundùm aliū fuit preteritus filius testatoris frater huius exhæredati. ¶ 1 †Not.primò, quòd beneficium contratabulandi non cōpetit filio exhæredato, licet exhæredatio sua sit nulla, quia testamentum totum est nullum ex præteritione sui, & sic ampliatur dispositio tex.in l.si post mortem. §. exhæredati.j.de contratab.de quo aliqui Mod.mirantur hic, & nō immerito, quia videbatur quòd sicut exheredatio quę est nulla, quia nō rite facta, nō facit aliquē haberi pro exhæredato, nec remouet contratabulas: vt l.non putaui.§.non quæuis.j.de contra tabul.ita si exhæredatio alio respectu erat nulla. Sed potest dici, ꝙ maius est peccatum in exhæredatione, quando annullatur respectu formæ ipsius, ꝗ̄ quando annullatur ex alio: facit optime tex.in l.si quis legatum. in prin.j.de fal.aliàs oporteret dicere, quòd hoc esset ideo, quia testamentum in quo filius est preteritus, velit quòd non sit nullum ipso iure, nisi præteritus velit. quod non est verū, vt statim dicam. Quod autē dictū est in isto nota. est intelligēdū, nisi fili⁹ ab vno gradu sit exhæredatus, & in alio insti. tūc eñ si haberet expugnari gradus, ī quo est cōstitutus aperitur sibi edictū: vt l.nō putauit.§.sed exhæredatus. j. de cōtratabu. ¶ 2 †Secundò not.ibi: nihil agit. ꝙ ille qui intentat actionem ineptam, potest repelli ab agendo, licet possit agere ex capite apto, ex quo nō egit. & istud est verum secundùm Bal.hic, etiam vbi proceditur sine figura iudicij, non tamen requiritur tunc tanta aptitudo, sicut in libello solenni, vbi plene declaratur in cle.sępe.de ver.sig.& in extrauagāti, ad reprimendam.super ver.figura. Tu autem potes mutare, & melius ex isto text.quòd quando agens notorie agit sine actione, vel notorie intentat actionem ineptam, iudicium est nullum ipso iure: & de actiōe inepta vide gloss. Insti.de obli. in prin. & Bal.in l.actori.C.de rebus creditis. De agenti sine actione vide per Bar.& alios in l.si Titius.j.de verb. oblig. ¶ †Quartò not. secundùm Bal.& Mod.ibi: ab intestato &c.quòd quando suus est pręteritus, hereditas defertur ab intestato ipso iure, tam de iure ciuili, ꝗ̄ de iure prætorio: vt patet hic in filio emancipato, qui non succedit ab intestato de iure ciuili: & ex hoc infertur secundùm eos, ꝙ testm̄ ipso iure est nullum, etiam de iure pretorio: concor.tex.in l.j.in fi.j. si tab.test.nullę exta.de quo plene scripsi post doc.in l. posthumo.C.de contratabu. ¶ 3 †Vltimò not. secundùm Bal. ꝙ filius suus pręteritus non posset approbare testamentum in præiudicium emācipati, cui tex.hic dicit ipso iure deferri hęreditatem ab intesta. Et est ista q. subtilis, de qua dixi in l. si filius qui in potestate.s.eod.& variat Bar.in l. si post mortem.§.fi.j.de contratab. ab his quę dixerunt Cy.& Bal.in l. posthumo.C.eo.& Ang.in l.Papi.in prin.s. de inoffi. testa. Et quia tex. iste dicit, quòd hæreditas defertur ipso iure ab intestato, ideo datur intelligi secundum Bal. hic, quòd præteritione filij testamentum est nullum ipso iure, etiam antequàm filius declaret, vel velit esse nullum: de quo in l.filio pręterito.j.tit.proxi. Vnde alibi dicit Bal. not. in l.suus hæres. C. de repu.hære.quòd filius pręteritus potest agere petitione hęre.dicendo se heredem ab intestato, absq; eo ꝙ vllam faciat mentionem de nullitate, & si excipietur de testamento, replicabitur de nullitate. & idem dicit Ange. in l.postquàm.s.de peti. here. ¶ In gloss. vlti.ibi: quod hodie tollitur &c.ista gloss.est verissima, quo ad excludendum nepotem retentum in potestate, vt hodie non admittatur aliquo modo stante filio emancipato, etiam in successione contra testamētum.& hoc tenuit Bar.in l. Gallus.§.quid si tantum.s.eod.& licet in prin,q.ponat caput, quando filius est institutus nepos pręteritus in fine, tamen generalius cōcludit, ꝙ hodie nepos non admittitur. & hoc bene concludunt rationes assignatæ per eum in q.filij instituti.hoc tenet hic Io. de Imo. reprehendendo dicta Bart.qui aliter dixit in l.j.in prin.j.de coniungen.cum emanci.lib.

De vulgari & pupillari. *Rubrica.*

IN glo.rubricæ ibi: secūda institutio. Hoc videt̄ falsum, qa cū substitutio possit fieri tā in legato ꝗ̄ in hæreditate, iterū & in donatiōe cā mor. & in fideic.vniuersali: vt l.j.§.sin aūt aliqd sub condi.in fine.C.de cadu.tol.& l.vt heredibus.in ti.ff.de leg.ij.& l.j.§. de illo.ff.ad Trebel.& ibi no. in talibus terminis substitutio nō pōt dici scda institutio: qa substitutio significat hæredis institutionē: vt probat̄ in prin. l.j.& in l.j.s.ti.ꝓxi. Præterea reperitur aliqua secunda institutio, quę tñ nō est substitutio, nec sortitur naturā sui: vt in a l.querebatur.[a] in l.fi.ff.de test.mili. de cuius intellectu vide per Bar.in l.licet imperator.j.de leg.j. Sed ad primum pōt dici, ꝙ substitutio est secūda institutio, prout conuenit ti.nostro in quo tractatur de substitutione directa, quę fit in hæreditate. Vel potes dicere, ꝙ sicut in l.xij.tabu. verbū, lego, capiebatur pro hæredis insti.vt l.verbis.ff.de verb.sig.ita institutio largo modo significet quamlibet dispositionem vltimæ voluntatis.sed prima magis placet. ¶ Ad secūdū dico, ꝙ licet sit aliqua secūda institutio, quę non sit substitutio, per hoc tñ nō sequitur, ꝙ etiāsi substitutio nō sit, secunda in- b stitutio erit.s.secūda institutio genus, [b] in quo continebitur duplex species substitutiōis: vna quę est substitutio, alia quę nō est substitutio, nec sequit̄ naturā eius. ¶ In eadē glo.ibi: cōpendiosa quę fit à milite tm̄.declarādo glo.dic, ꝙ gl.est vera in cōpendiosa quæ fit post pubertatē, postꝗ̄ priuatus non pōt substituere iure directo: itē & in illa quę fit tpe impuberis ætatis, quam miles vult valere omni tempore iure directo.hæc eñ pōt fieri à milite tantum: vt in l.miles ita hæredē.in prin.& l.in fraudem.j.de testa.mili.§.fi.& l. centurio. j.eod. Compendiosa aūt, quæ infra tēpora pubertatis valet iure directo, & postea iure fideicō.bene pōt fieri à pagano, sicut à milite: vt plene videbis ī l.cēturio.pręallegata. & isto modo saluant Moder.glo.dum dicit, ꝙ directa compendiosa pōt fieri à milite testamentum. Et licet dicta istorū sint vera in se, glossator tñ inepte locutus est: qa reuera intellexit de compendiosa directa, quæ obliquatur post tpa pubertatis. Sed forte habuit bonum sensum, & voluit dicere, ꝙ compēdiosa directa, quæ obliquatur post tpa pubertatis, potest fieri à milite tm̄ verbis directis: qa si fieret à priuato, oporteret ꝙ fieret verbis cōibus: aliàs non posset obliquari post tēpora pubertatis: vt l.verbis ciuilibus.j. eod. & ibi videbis. Et dum glo.dicit in fi.ꝙ reperitur duplex substitutio fideicō.videtur intelligere, ꝙ prima species sit, quando quis rogatur de tota hæreditate restituenda. Secunda, qñ rogatur de parte hæreditatis restituenda: ita loquitur tex.quem allegat Insti. de uur.subst.§.fi.& ita exponit hic Bar. Sed ista expositio non pōt stare aliquo modo: qa siue quis rogatur de tota hæreditate, siue de parte, eodē modo dicit̄ fideicō.vniuersale.& omnia quæ habēt locū in toto, habent locū in parte.l. cogi.§.si tamen.& §.sed si quis ad Trebel.ergo sunt eiusdem speciei, tenet consequentia.vt l. ij.C.communia de leg. quā tibi ad fortiorem quęstionē incontinenti adducā. Potes ergo dicere, & melius, quòd duplex est species substitutionis obliquæ, particularis scilicet & vniuersalis. Differentia autem earum patet ex titu.de sing.re.per fideicommis.re. & in titulo de fideicommis.hæredi. institu. ¶ In eadem gloss. ibi: quinq; sunt genera &c.gloss.ista clare confirmat, quòd substitutio compendiosa & breuiloqua sunt species substitutionum de per se separatæ ab inuicem, & à vulga. & pupil.& istud videtur probari in l.iam hoc iure. §. j.j. eod. super quo Bar.in l.centurio. & in l.Lucius.s.eodem.posuit in effectu duas conclusiones. Prima conclusio sua est talis: Compendiosa facta à milite post tempora pubertatis valens iure directo, patet genus seu species substitutionis per se, quia continet nouam speciem substitutionis, quæ non continetur in superius numeratis, secundùm Dy. qui hoc prius tenuit. Sed hoc dictum videtur dubium: quia ista noua substitutio vltra superius expressa potest fieri à milite ex priuilegio, etiam si non fiat compendiosa: nam miles potest substituere maiori etiam extraneo simpliciter vsque ad tempus: vt l.miles ita hæredem.in princi.& lege, in fraudem.de test. mili.& l.cùm filius.eod.tit. Si ergo ista substitutio comprehēdetur in cōpendiosa, quæ fit per dinumerationē diuersorū tēporū, & cōprehendit plures substitutiones, secundū Barto.in

a ¶ L.querebat̄. Pro cuius l. declaratione ad hoc vide do. Ias. May. hic in ij. col.in versi. contra istā dif. Be. Va. Fo.

b ¶ Genus. Vide d. Ias.May.hic, q dicit talē rñsionē sibi non satisfacere: qa ad hoc vt diffinitio sit bona, debet conuerti cū suo diffinito: allegat tex. in l. j.§.dolū.et ibi Bar. no.ff.de do.& glo. in l.nihil aliud est hrditas. et in l.fin. ff.de ver. sig. & gl. ī rub.extra, d̄ sum. tri.& sic contrà arguit & fortiter. Be.Vadus Fo.

d.l.centu.nō inducit̃ noua ſubſtitutio ex cōpendioſa, ſed includitur ſubſtō, quā miles poterat facere ſolā de per ſe ſine cōpendioſa. Secunda concluſio eſt talis: Subſtō cōpendioſa vel breuiloqua facta à priuato nō eſt ſpecies ſubſtitutiōis per ſe: quia licet in ſubſtitutione teſtator vtat̃ nouo quodā modo loquendi, ad inducendū ſubſtitutiones, nō tñ vltra illas ſubſtitutiones inducit aliquid. Ergo cùm iſtæ ſubſtitutiones cōtineant idem in eſſentia, non pōt dici differre in ſpecie: ſed ſecundū eum ſunt adiectio quædā. i. qualitas adiecta prædictis ſubſtitutionibus: ſicut dignius, q̄d cū agit actione ex mutuo contra dominum de peculio, illa actio de pec. non eſt actio de per ſe, ſed eſt qualitas parificans actionē deſcendentē ex contractu facto cū ſeruo: ita declarat Bar. in l. j. in prin. ff. de pe. & in l. j. ī fi. ff. de exerci. acti. & in l. denūciaſſe. §. quid ergo. ff. de adul. Sed Bal. in l. precibus. C. de impube. Ang. in l. Lucius. j. eo. quos etiam ſequitur Saly. in d. l. precibus. C. de impube. repræhendunt iſtam concluſionem per tex. in d. l. iam hoc iure. §. j. j. eo. in verſi. q̄d ius. vbi ſubſtitutio reciproca ☞ vocat̃ tertium genus ſubſtitutionis. ¶ † Præterea dicunt aliqui Moder. in l. in teſtō. C. de re mi. ꝙ ſubſtitutio reciproca habet differentiam cum vulgari expreſſa: quia vulgaris expreſſa continet tacitam pupillarem: vt l. iam hoc iure. in prin. j. eo. ſed vulgaris contenta in reciproca non continet, quando reciproca vt inter perſonas diſpares ſiue inæquales: vt eſt caſus in d. l. iam hoc iu. §. j. Sed iſtud argumentū de facili tollitur, quia reperitur expreſſa vulgaris, in qua eſt eadem ratio, quæ in reciproca facta perſonis diſparibus, q̄ non continet tacitā pupillarem: vt l. ꝗuis. et ibi no. C. de impub. & ad tex. in l. iam hoc iu. pōt reſpōderi, ꝙ improprie & largo mō qualitas appellat̃ ibi genus: ſicut actio ex mutuo vel depoſito aliquando appellatur actio de pecu. & actio tributoria vel exercitoria: & tñ per illas ſignificat̃ qualitas inhærens actioni, nō ꝙ ipſa actio ſit actio de ꝑ ſe diſtincta, & cōſtituat nouam ſpeciē actionis, ſicut patet in iuribus præallegatis: & l. fi. C. q̄d cum eo. Magis tñ proprie diceremus tenendo opi. Bar. quæ eſt veriſsima in hac ſecunda cōcluſione, ꝙ ſubſtō cōpendioſa & reciproca ad alias ſubſtitutiones ſint adiectio. i. qualitas, prout ſumitur in ti. de pe. qa qualitates ibi pōſitę licet nō alterāt eſſentiā actionis, moderāt tñ effectū actionis & cōdemnationis: qa dñs nō cōuenit̃ inſolidū, ſed quatenus eſt de pe. ſicut dicemus in fi. in l. in delictis. in §. ſi detracta. de noxalib⁹. hoc em̄ nō facit ſubſtō breuiloqua, vel cōpēdioſa, quo ad effectū aliarū ſubſtitutionū. Vñ poſſumus dicere, ꝙ ſunt adiectio. i. modus quidā inducendi p̄dictas ſubſtōnes ſub noua forma verborū: q̄ tñ noua forma cùm eadem ſit eſſentia, & effectus, nō facit nouū genus, ſed nouā ſpeciem: vt dicit tex. no. in l. ij. in fi. C. cōmu. de leg. & facit tex. & q̄d ibi habet̃ in l. j. in fi. s̈. de hære. inſti. & l. qm̄ indignū. C. de teſt. niſi forte diceremus, ꝙ ſubſtō breuiloqua vel compendioſa quatenus contineret vulgarē, cōtineret minus ꝗ̃ ſi eſſet vulgaris expreſſa, quia nō tollit ſuitatem: ſecundùm Ang. no. in l. Papinianus. §. quarta. in fi. commenti. ff. de teſt. Sed quia illud dictum eſt dubium, vt plene ſcripſi in l. ſi filius. de lib. & poſth. ideo melius eſt tenere quod dixi ſuprà.

SVMMARIVM.

1 ☞ Verbū, inſtituo, eſt verbū directū, & cur dicatur directū.
2 Verbum, ſubſtituo, reperitur cōmunicatum obliquis ſubſtitutionibus.
3 Nomen hæredis largè cōpræhendit etiam bonorū poſſeſſorē.
4 Quæ dicatur ſimplex, quæ duplex diſpoſitio.
5 Poteſt is, qui negauit cōtenta in accuſa. probare poſtea, ſe ad ſui defenſionem feciſſe.
6 Verbum mere obliquum trahitur ad directū, qñ ex coniecturis conſtat de intentione teſtatoris.
7 Subſtitutio vulgaris quæ dicatur.
8 Diſpoſitio facta per verba generalia, qñ referri nō poteſt, niſi ad vnum, illa dicitur nominatim & ſpecialiter facta.
9 Subſtitutio facta in vnum caſum, an ad alium trahatur.
10 Monachus ſi repudiat hæreditatē ſibi delatā, an poſsit illam monaſterium ad ſimilitudinem patris acceptare.
11 Teſtamentum paternū an poſsit aſſumere vires à tacita vulgari, quæ continetur in expreſſa pupillari.
12 Filius impubes, cui pupillaris ſubſtitutio facta eſt, ſi moritur viuo teſtatore, an ſubſtitutus ſuccedere queat ex tacita vulgari, quæ ſub expreſſa pupillari continetur.
13 Mater an præferatur ſubſtituto venienti ex tacita pupillari ſubſtitutione.
14 Hæredis appellatione etiam in materia ſtricti iuris venit bonorum poſſeſsor.
15 In teſtamento quęcunqꝫ ſcripta ſunt, pendent ab inſti.
16 Subſtitutio pupillaris fieri non poteſt filio prætérito.
17 Diſpoſitio determinans plura determinabilia, cenſetur ea pariter terminare.
18 Cùm actus deficit ratione formæ, nō poteſt poſtea ratificari.
19 Teſtari qui poteſt, poteſt etiam condicillari.
20 Trebellianica non trahitur ad pias cauſas in relictis.

HAeredes autem. Diuidit̃ in tres partes princip. In prima ponitur differentia inter hæredes primi & ſecundi gradus. In ſecūda ibi: hæredis ſubſtitutio. ponitur differentia inter vulg. et pupil. ſubſti. & inter ſubſtitutionē ſimplicē & duplicem. In tertia ibi: ſubſtituere &c. aggreditur materiam pupillaris ſubſti. & illa diuidit̃ in duas partes. qa primò tractat quis poſsit ſubſtituere, & cui, & quo modo aliqs poſsit ſubſtituere. In ſecūda ibi: ſubſtituit̃. ponit de mō faciendi talem ſubſtitutionem. ¶ † No. primò ibi: inſtituti primo gradu &c. quòd verbum, inſtituo, eſt verbū directum. dicit̃ aūt verbum directum, quia per hoc verbū hæres capit hæreditatem ex ſeipſo, & non ab alio: vt l. eam quam. C. de fideicom. quæritur pro declaratione, Quare ſit verbū directum. Bal. hic not. exponit, quòd eſt verbum directum, qa adaptatur ad eum qui eſt primo & principali gradu teſtamenti, in quo non poteſt conſiderari gradus obliquus, quia illum qui debet capere de manu alterius, oportet quòd habeat aliquem à quo accipiat. & iſte eſt hæres inſtitutus in teſtamento: vnde ſubſtitutio obliqua nunquam poteſt conſiderari in eo, qui eſt caput teſtamenti: quia non haberet à quo accipiat. Et iſta dicta ſequitur hic Io. de Imo. Sed aliquid Moder. hic, licet fateantur quòd verbum, inſtituo, ſit verbum directum: negant tamen rōnem Bal. eſſe verā: quia cū ſubſtitutio ſit ſecunda inſtitutio, vt vidiſti s̈. in rubrica tactum in gl. ergo verbum, inſtituo, adaptatur ad ſecundum & tertiū gradū, ſicut ad primum, licet fateantur, qñ proprie reſpicit primum gradū. Vnde ipſi dicunt ſequendo Bar. in l. centurio. in vlt. charta. j. eo. quòd verbum, inſtituo, ideo eſt directū, quia nō reperitur à iure cōmunicatū diſpoſitionibus obliquis. vñ propter ſignificatum ſibi attributum à iure ſignificat directā diſpoſitionē tm̄. † Verbū aūt, ſubſtituo, reperit̃ cōmunicatū ſubſtitutionibus obliquis, in quibus quis capit per manum alterius: vt patet in legatis donationibus cā mor. et fideicom. in quibus fit ſubſtitutio per verbū, ſubſtituo: vt s̈. dixi in rub. & probatur clare in illa l. j. §. ſi autē aliquid. C. de cad. tol. & confirmatur iſta impugnatio Moder. eo quia verbum, inſtituo, pōt ſignificare ſubſtitutionē, dummodo id teſtator velit tacite uel expreſſe: vt l. Gall⁹. in prin. et ibi per gl. s̈. de lib. & poſth. ſicut & verbum, hæres eſto, quod eſt ſimiliter verbum ciuile & directum.[a] vt in tex. no. Aduerte tamen ad dicta eorum: quia ſi verum proprie ſumpto vocabulo verbū, inſtituo, ſignificet primum gradū, prout ipſi concedunt: tūc eorum ratio nihil valet, quia ego dicam quòd verba debent intelligi in dubio in proprio ſignificatu: vt l. non aliter. ff. de lega. iij. & ſic ſatis erit ad oſtendendum, quòd iſtud verbum ſit directum, quod ex proprio ſignificatu reſpiciat primum gradum duntaxat: & tamen eorum poſitio eſt falſa, & contra text. qui eſt ſing. in l. mulier. §. fi. ff. de condi. inſti. & ibi not. Bal. ad hoc, vbi probatur quòd verbū, inſtituo, poſitum in conditione, in qua verba debent coſiderari ſtricte et proprie: vt l. qui hæredi. & l. Męuius. j. de condi. & demon. ita cōprehendit ſecundum ſicut primum: & tamen hoc conceſſo, quod eſt veriſsimum, poteſt ſaluari ratio domini Bal. quia quamuis iſtud verbum proprie ad vtrunqꝫ gradum adaptatur: in dubio tamen accipitur in potiori ſignificatu, vt magis ſignificet ſubſtitutionem, quàm inſtitutionem, licet poſſit ad vtrunqꝫ adaptari. Caſus eſt ſingu. in l. Lucius. la j. ff. de hæredi. inſti. Quia ergo adaptatur ad primum gradum, ideo videtur ſonare in diſpoſitione directa, niſi teſtator expreſſe velit, quòd diſpoſitio directa ſignificaret fideicom. vt eſt caſus not. & ibi per Barto. in l. quærebatur. j. de teſt. mili. Et licet iſta ratio Bal. poſsit defendi: firmior tamen videtur, & clarior differentia, quam ponit Barto. in d. l. centurio. & quia iſte tex. dicit hic, ꝙ ſubſtitutio ſit hæredi inſtituto in teſtamento. Barto. autem declarando tex. † dicit, quòd hoc nomen hæredis capitur largo modo, vt compræhendat etiā bonorum poſſeſſorem[b]: & ſic caſum, in quo hæres inſtitutus nō poteſt adire hæreditatē iure ciuili. ſed oportet quòd petat bo. poſſeſ. ſicut eſt in l. poſthumus. §. idem & circa. & l. filio prætérito. s̈. de mili. teſta. impropriè ergo ſecundùm eum bono. poſſeſſor continetur appellatione hæredis, & tamen ipſe idem Barto. in l. prima. §. bonorum. j. ad Trebel. vult quòd etiam in materia ſtatuti comprehendatur bono. poſſ.

a ¶ Et directū. Adde Pau. de Ca. in cōſi. cxxxj. Be. Va. For.

b ¶ Poſſeſſore. Add̄ d. Alex. de Imo. in l. vñ liberi. & Lu. Ro. in d. §. bonorū. alle. hic per d. Frā. & Bal. in c. ſi pr̄. xviij. col. de teſta. in vj. & quid ſi ſtatutū faciat mētionē de hærede, an locū habeat in boñ. poſ. vide oīno do. Iaſo. hic in prī. leg. Be. Va.

poss.qđ nõ potest esse alia ratione,nisi quia bono.possess. sub rogatur loco hæredis. Vnde virtute subrogationis etiã in materia exorbitanti à iure dictum de vna persona trahatur ad aliam:vt in l.libertum.§.senatus.ff.de ritu nupt.& not.Mode. in l.si verò.§.de viro.ff.solu.matrimo.Pro ista conclusione vide bon.tex.in l.item veniunt.§.vt autem.ff.de peti . hæredit. ¶ Et quòd impropriè dicatur hæres bonorum possessor,patet de se ex d.§.quos autẽ.quia prętor non potest eũ facere hæredem propriè.& probatur in tex.& gl.in l.idem.in l.si res.§.finali.cũ l.seq.ff.de ali.iud.mut.causa fact.forte non posset limitari illa doct. Barto.per ea quæ tradit not.glo.declarans text. qui hoc probat l.Papinianus.§.j.ff.de inoffi.testa.vbi probatur quòd quamuis pater qui occupat bona fide iure pos.subrogetur in locum hæredis:vt l.filius.ff.ad leg.Fal.non tamẽ subrogatur quo ad effectum querelæ propter odium ipsius.Pro qua conclusione adduco tibi tex.in fi.in l.si antequàm.cum l. sequen.ff.ad Sylle.vbi probatur,quòd pœna imponitur hæredi,si non vendicat mortem defuncti,non habet locum in fideicommis.vniuersali.qui tamen est loco hæredis:vt l. filius. 4 §.j.ff.quod cum eo.¶ †Secundò not.ibi:duplex aut simplex &c.& in versi.seq.quòd illa dispositio dicitur simplex, quæ in vno verborum concessu vnam continet dispositionem.¶ Illa dicitur duplex,quæ duas cotinet dispositiones,seu duo capitula diuersa continẽtia.cõcor.tex.in l.j.§.si quis simpliciter.& in l.inter stipulan.§.j.ff.de verbo.obli.in lege,coiri.ff.pro socio. & in l.eam quam.C.de fideicommis.Illud ergo dicitur simplex,quod est vnum,quod totaliter est absolute.Illa autem dicitur dispositio duplex,quæ continet plura separata de per se:sicut in tex.not.vel cõtinet vnam dispositionem cum aliqua modificatiõe,distinctione,seu restrictiõe.¶ Ex his infert Bart.hic,& in dicto §.si quis simpliciter.quòd si ex forma statuti ille qui respondet dispositionibus,debet respondere simpliciter,non poterit conditionaliter,dicendo hoc modo,nego me accepisse pecuniã mutuo,& si appareret me recepisse,dico eam tibi esse solutam:hic enim continetur duplex dispositio, seu rñsio,vna pura,& alia conditionalis.Idem esset, si reus exciperet alternatiue,nego me accepisse pecuniam, vel dico illã tibi esse solutam:vt est casus notabilis in c.is qui contra certã. de elect.lib.vj.Et de isto verbo,simpliciter,vel simplex,canonistæ habent duo optima iura cum gloss.in cap.religiosus.de testi.libr.vj.xxiij.distinctio.c.qui episcopus.cum gloss.sua. & hanc doct.Barto. approbat Bald.in l.fin.circa princi.suprà, de spon.& in l.nec quicquã.§.de plano.ff.de offi.proconsul. vbi etiã dicit,quòd si in causa debet procedi simpliciter , intelligit̃ quòd plures actiones non possint cumulari, nec libellus debeat esse intricatus,& duplex:quod tene menti ad not.in l. edita.C.de eden.¶ Ex his infert Ang.not.in dicto §.si quis simpliciter.quòd si ex forma statuti reus inquisitus debet respondere inquisitioni simpliciter,non poterit respondere se commisisse homicidium ad sui defensionem:quia ista responsio esset duplex, & adderet aliquid ad crimen intentatem in inquisitione.& hanc sentẽtiam sequitur ibi dominus meus. finaliter per ea quæ not. Archid.in c.ij.de confes.lib. vj. adducit etiam Bald.hoc tenentem in l.vna.C.de confessis.Tu autẽ vide Baldum qui hoc tenet expresse in q.nostra in l.iubemus.C.de appella.& addit ibi singulariter,quòd licet reus respondeat inquisitioni,non tamen auferetur sibi facultas approbandi se occidisse ad suam defensionem: quod dictum indubitanter est verũ,si reus negauit contenta in inquisitione vera esse,& homicidium postea probetur homicidium,nihil obstat quin possit probare se fecisse ad sui defensionem:quia reus diuersis temporibus potest vti except.contrarij l.nemo.& ibi tradit Bart. ff. de except.& p Cyn.in l.j.C.de fur.Sed si reus confiteatur contenta in inquisitione:tunc esset magis dubium,& tangam aliquid in lectione sequenti.Non obstat,dicit dominus meus, ratio Bald.tenentis oppositum in l.j.C.de edict.act.quia reus respondendo potest narrare narrata prout vera esse,& tamẽ nõ incidat in periurium:quia ipse negat homicidium,prout est deductum in inquisitione.s.tãquã maleficium.& hoc est verum, vnde non incidit in periurium.Sed ipse non respondit secundæ quæstio.quam tetigit ibi Bald.dicens ꝙ qui dicit se fecisse animo defendendi se,per hanc affirmatiuam videtur negare simpliciter contenta in inquisitione,nec important alium esse ctũ ista verba affirmatina.Vnde ista vr̃ esse quædam affirmatiua assertio continens negatiuam,& nihil aliud . Hoc autem est certum,ꝙ affirmatiua continens negatiuam virtualiter est in effectu negatiua,& iudicatur sicut simplex negatio : vt est tex.cum gloss.in lege fina.§.vlti.ff.de doli exceptio . declarat Barto.in l.inter stipul.in princip.de verbor.oblig.ff.& in §. j.

Bene ergo dicit Bal.in dicta l.j.ꝙ ille q dicit se fecisse cã defensionis,simpliciter negat maleficiũ : facit optime ad propositũ qđ ipse idem not.ponit in l.ea quę.C.de cõdi.inde.vbi dicitur, quòd ille qui cõfitetur factũ,sed negat qualitatem facti,ꝑ quã vel in qua factum efficitur crimen & maleficiũ,incidit in pœnam negantis inquisitionem:quia in ea non deducitur factũ vt verum,sed vt malũ & illicitũ.Vnde qui negat hoc non esse maleficium & illicitum,negat id qđ formaliter deducitur in inquisitione,& ideo totaliter dicitur negare inquisitionem. & optime dicit & bene ad propositum nostrũ,& hoc sentit Bar. in disputatione sua quæ incipit,per Italiam communiter sunt statuta.& in l.tam qui.in prin.ff.de iure iurand. Et per ista relinquitur conclusio,quòd q simpliciter cogitur respõdere accusationi,vel inquisitioni, potest respondere quòd fecit homicidium causa defensionis,seu se defendendo.Et si hoc potest facere accusatus vel inquisitus,quando statutum iubet eum respõdere simpliciter,multo fortius vbi nõ est tale statutũ , licet Bal.dicat contrarium in l.vna.in secunda charta.C. de confes. & sentiat Barto.licet non ita clare in l.de ætate.§.quod autẽ. ff.de interroga.act.dum vult,ꝙ respondens interrogationi nõ debeat omitti ad respondẽdum modificatè, quasi aliud videat̃ respondere,q̃ ad id de quo fuit interrogatus:quod prohibet il le tex.Sed cum reuerentia ista dicta non sunt vera aliquo modo:& contrarium tenuit Bald.in l.decem.ff.de verbor.oblig. & ibi dixi,vbi vult expresse,ꝙ reus possit respondere accusationi hoc modo,dico me fecisse mei defensione. & hoc est conueniens re.iur.quia reus potest opponere exceptiones duplices alternatiue,non sub conditione, præterquam in vno casu duntaxat,si vis sequi doctrinam Bart.in l.nemo.ff.de excepti. Quòd autẽ aliquis possit opponere cõditionaliter,& sic dupliciter excipiendo, est casus in l. siquidem.in fin. C. de except. & per Cyn.in l.j.C.de fur.per Moder.plenissime in c.pastoralis.extrà,de except.nunc videtur ille,qui dicit se fecisse ad sui defensionem,aliud respondere,quàm super eo de quo fuit interrogatus:nam responsio sua implicite videtur,vt s̃. declaraui:vnde de directo,respondet de contentis in inquisitione, ex quo negat maleficium,& hoc sine dubio videtur tenendum. 5 Illud autẽ quod heri dixi,est verissimũ,videlicet †q̃a ille qui negabit simpliciter contenta in accusat.potest postea probare a se fecisse ad sui defensionem[a]:ita decidit Barto.expresse, & sequitur ibi Bald.in authen.contra qui propriam.C.de non numera.pecun.Si autem aliquis confiteretur simpliciter vera & contenta in accusatione,non est dubium quòd non posset postea hoc probare,nisi reuocando confessionem suam,iuxta nota.in lege,non fatetur.ff.de confessis. si autem confiteretur se occidisse simpliciter,esset magis dubium,& pendet ab intellectu eorum quæ sing.ponit Bar.& Mod.post eum in l.si cui. §. si à filio.ff.de lega.j.& ad materiã q.hic positæ per Barto.vide Bald.in l.Gallus.§.quidam rectè.s̃.de liber. & posthum. vbi videtur errare,& dicere contra istum tex.& etiam contra illũ qui idem probat,quòd iste,dum vult,quòd ille qui habet simpliciter respondere positionibus, potest respondere sub conditione , quæ tacite inest actui ex natura rei:cui contrarium ☞ probatur ibi,& in tex.nostro.¶ †Tertiò not. quòd licet testator substituendo pupillariter dicat, hæres esto: per hoc tamen non vitiatur substitutio pupillaris: quia licet substitutus pupillariter immediate succedat pupillo , & non testatori:tamen ex persona pupilli est hæres testatoris, quia hæres hæredis testatoris est hęres:vt l.fina.C.de hæredi. instituend. ¶ Vtrum autem ille qui est hęres hæredis,rectè agat, dicendo se esse hæredem talis,cuius est hæres per mediam personam, dicetur domino concedente,in l.paterfamil.infrà eod.¶ In gl. posita super verbo,Lucius.ibi:non potest esse sine institutiõe. ista ratio est bona & indubitata respectu substitutionis pupillaris:vt probatur in fin.istius l.sed respectu vulg.licet sit bona, est declaranda hoc modo: quia substitutus vulg.dato , quòd posset succedere ex testamento,licet nullus prior fuisset institutus:de quo dicitur in lege,ex facto.la picola.s̃.de hæred.instituen.tamẽ non succederet substitutus,sed vt institutus sub conditione:sicut dicimus in l.si quis hęres instituatur,si legitimus.s̃.titul.proxi.fine intellect. Io.de Imo.hic. Ista tamẽ conditio non suspenderet institutionẽ: quia ex quo nullus prior est institutus,erit conditio necessaria:quia necesse est non institutum in testamento non esse hęredem.Et licet glo.nostra dicat,ꝙ substitutio non põt considerari,nisi procedat institutio:Bar.tñ hic solenniter dicit,ꝙ licet istud sit verum regulariter,fallit in duobus casib⁹,videlicet in l.Gallus.in princ.s̃.de liber.& posthu,& in l.si qs hæres.s̃.proximo titu . vel põt dici secundũ eum, quod quãdo testator dicit, si Titius hæres non

[a] ¶ Defensionẽ. Ad de Bal.in c.j.§.itẽ si vasal.post med.ij. col. de controuer. inuest.ꝙ nõ dicit̃ sibi cõtrari⁹ qs,si primò negauit se occidisse,postea cõuict⁹ dicit ꝙ fecit ad suã defensionẽ gã ĩtelligit̃ negasse eo mõ quo proponit̃. s. vt puniat̃:& ad id qđ habet̃ hic per dom. Fran.vide Fel.in d. c.pastoralis,alle, in tex.

a ¶ Dictio, mihi. Ad hanc materiã adde tex. in l. pe. & cum verbo, sibi. C. de im pub. & ali. substi. et ibi vide qđ ad hoc no. Saly. & Pau. de Castr.

b ¶ Ad directũ. Addꝰ qđ ecõtra, vt dixi ĩ princ. huius l.

c ¶ Quod ideo dicit. Qualiter aũt diffiniatur substõ vulgaris, vidꝰ d. Ias. May. hic circa iij. colũ. in versi. extra glos.

erit, Seius sit hæres, tacitè videtur instituere Titiũ: & sic procedit institutio: allegat tex. in l. cũ in testamento. in princ. s. ti. proxi. & in l. cohęredi. §. fin. j. eo. secundùm vnum intellectũ. Sed ista opin. communiter reprehẽditur per Moder. hic, & in l. Gallus. pallegata. vbi plenissime scripsi, & vt dicit hic Rap. etiam si testator dicat, si Titius hæres non erit, Sempronium substituto: nihilominus Titius non videbitur. & credo quòd plene dicat: quia etiam quãdo substitutio fit primo modo, videlicet, Titius sit hæres, forma verborũ ex sua ꝓprietate significat substitutionem, & secundũ gradum. In contrarium tamen facit l. si pater impub. j. eo. de cuius intellectu plene scripsi in loco preallegato. ¶ In gl. posita super verbo, Caius. ibi: hæc dictio, mihi[a] & c. inducitur iste text. per Bartol. in l. si ita. §. qui filio. ff. de bono. posses. secundũ tabu. vbi est idem casus ad no. qõ. quam dicit fuisse de facto, videlicet quòd si testator instituit filium impuberem, & disposuit quòd si filius moreretur in pupillari ætate, bona sua deuenirent ad Titium: per ista verba videtur includi pupil. substitutio, non fideicõ. quod videtur probari in istis iuribus: qa quãdo testator substituit modo de quo in text. non videtur vocare substitutum, nisi ad bona sua, quia non potest substitutus testatori esse hæres, nisi in bonis ipsius testatoris, & nihilominus hic inducit substitutio directa: ergo idem in casu posito per eum. Pro ista conclusiõe videtur casus clarus in l. cohæredi. §. fin. j. eo. vbi patet, quòd si testator substituit filio impuberi in portione hæreditatis sibi relictæ, & sic in certa re, & non in eorum patrimonium, pupilli substitutio est directa, & trahitur ad totum patrimonium pupilli. Sed Bald. in l. precibus. versus finẽ. C. de impuberum & ali. substit. videtur tenere contrarium. & ad ista iura respõdet, quòd in ipsis substitutio fuit facta per verbum directum. vnde non est mirum, si substitutio facta per verbum directũ, in re certa, trahitur ad totum patrimonium: iuxta regu. positam in l. j. §. si ex fundo. s. titul. proxi. & in l. ex facto. eodem titul. Sed in themate nr̃o substitutio fuit facta per verbum cõe, pueniat, siue deueniat: vt videbis in l. centurio. j. co. quod verbum adiectum certæ rei, non inducit institutionem: vt l. cogi. §. generaliter. ff. ad Trebel. & plene in l. his verbis. s. titu. proxim. ergo ista substitutio nõ potest esse directa. & hanc partẽ, vt refert hic Paul. de Ca. sequuti sunt aliqui excellentes doct. qui ita consuluerunt in ciuitate Florentiæ. Tu autem pro veritate istius artic. debes considerare aliquos casus: nam aliquãdo testator substituit in bonis suis per verbum directum, instituo, vel hæres esto: & tunc indubitanter secundũ omnes verũ est, quòd substitutio pupillaris, & verbum adiectum certæ rei, trahitur ad vniuersa bona pupilli: vt probat in tex. nostro superius inducto, & in l. cohæredi. §. fi. s. eo. & hic etiam fatetur Bald. in dicta l. precibus. Aliquando est facta substitutio per verbum cõmune, est tamen facta mentio pupillaris ætatis: & tunc similiter substitutio erit directa, & non obliqua. iuxta ea quæ not. glo. & cõmuniter doct. in l. precibus. C. de im pub. & ali. subst. vbi volunt, quòd quãdo fit mentio pu. ętatis, intentio testatoris videtur tunc in illa ætate substituendo pupillariter: aliàs frustra de eo fecisset mentionem. contra l. si quis. & quod ibi no. ff. de lega. j. Vbicunq; autem constat ex coniecturis de intentione testatoris, etiam verbum mere obliquum

b trahitur ad directum[b]: vt probat text. & ibi declarat Barto. in l. trahatur. j. de testa. mili. & hoc decidit Ang. no. ad propositũ in consilio suo cxlix. quod incipit, dominus meus domini Caroli & c. vbi vult, quòd quãdo substitutio compendiosa fit cũ dinumeratione ętatis pupillaris, verbum commune adiectum certę rei inducat substitutionẽ directam: & hoc sub dubio fortissimè ponit hic do. Pau. de Ca. Idem videt dicendum, si testator disponeret, ꝙ omnia bona vel tota hæreditas sua puenerit ad substitutum: quia hoc repugnat naturæ fideicommissariæ substitutionis. propter quartam quæ potest deduci ab hærede restituente: vt patet in toto titul. ad Trebel. ita tenet Barto. expresse in l. centurio. j. eodem. in iiij. qõ. principa. & ista opi. videtur communior, licet Bald. dicat contrarium expressè in dicta l. precibus. in vltim. char. volens quòd isto casu substitutio sit obliqua, licet videatur prohibitꝰ hęres detrahere Trebellianicam: quod non discutio nunc, sed dicam in l. centurio. vbi melius cadit. Aliquando, & est tertius casus, testator substituit per verba communia, non facta mentione pupillaris ætatis, nec adiecta dictione vniuersali, vt s. & tunc si pupillus tẽpore testamenti non habebat alia bona quàm paterna, & hoc sciebat pater, & tunc vult domi. Paul. hic, quòd semper substitutio sit directa: quia non omnes intelligunt differentiam secundùm eum inter hæreditatem pupilli, & bona testatoris: vnde sicut testator reliquisset hæreditatem suam, ista esset directa substitutio secundùm eum. l. nam quod. §. fin. ff. ad Trebel. ita si relinquat bona sua. Sed ista ratio non est vera, & etiã est error in similitudine, quã adducit de hæreditate. Cùm em̃ testator sciat pupillum nulla habere bona propria tẽpore testamenti, potest tamen considerare quòd habebit bona propria prius quàm moriatur, & pręcipue quando substitutio nõ fuit limitata ad pupillarẽ ætatem: & maxime est vera ista consideratio in liberis primi gradus, qui non computant sibi fructus in Trebellian. vt l. iubemus. in princip. infrà, ad Trebell. potuit enim considerare testator, quòd ex fructibus sui patrimonij multa lucraretur, quæ essent patrimonium ipsius pupilli: & licet possit considerari casus in quo præsumitur quòd testator nullam haberet spem filium quærere alia bona: communiter tamen est frequentius contrarium, maxime propter dotes maternas, in quibus filij de iure succedant. Præterea si pater relinqueret hæreditatem suam, adhuc substituẽdo pupillo pupillariter diceretur vocare substitutum in re certa: vt est casus planus in dicta l. cohæredi. §. fina. & ratio decisionis est, quia cùm testator substituit pupill. filio, facit testamentũ loco filij: vnde perindè est, ac si filius sibi testaretur. l. patris & filij. infrà eodẽ. Sed quando testator faciens testamentum non reliquit hæreditatem suam totaliter, sed hæreditatem cuiusdam tertij suo patrimonio vnitam, videtur facere relictum par in certa re, non vniuersale: vt l. cùm filius. §. Lucio. & ibi per Bart. ff. de legat. ij. & l. cogi. §. sed similes. & ibi etiam per Bartol. ff. ad Trebellia. Ergo siue relinquat testator bona sua, siue hæreditatem suam, videtur relinquere rem certam, non ius vniuersitatis: facit optime textus in l. ex facto. §. rerum. s. titul. proxim. & l. si certarum. j. de testamẽ. milit. Aliquando, & est vltimus casus, testator substituit per verba communia simpliciter, & scit pupillum habere patrimonium proprium: & tunc videtur verior opinio Bald. in dicta l. precibus. quam sequuti sunt dicti consulentes, & etiam Bald. posuit eam in quodam suo consilio: quia ex quo aliter non constat de intentione testatoris per coniecturas, verbum cõmune adiectum rei particulari, non inducit substitutionem directam, sed potius fideicom. vniuersale. Nõ obstat quòd verbum, meum, tuum, & suum, potest adaptari largo modo, vt illa bona dicantur mea, quorum distributio & administratio pertinent ad me, secundùm Bartol. in l. Quintus. §. argento. ff. de auro. & ãrgẽ. legato. sicut negocium dicitur meum, quod ad me pertinet cura et solicitudine, secundũ glo. in l. si pupilli. in princip. ff. de neg. ge. & in §. item quæritur. & ꝙ verba sunt improprianda in fauorem vltimæ voluntatis: vt l. in testamentis. de reg. iuris. quia hoc est verũ, quando tacite vel expresse constat de mente testatoris, sicut est in secundo & tertio casu s. positis: & bene facit tex. in l. fina. C. de hæred. institu. Sed in hoc vltimo casu in dubio per verbum cõmune adiectum certæ rei dicimus, ꝙ testator non videtur velle, ꝙ ista substitutio sit directa. ¶ † Ex

7

tra glo. tangit hic Barto. solenniter materiam substitutionis vulgaris: cuius dictis, quo ad primum articulum, & etymologiam positam, quam ipse refert, sola videtur esse vera, videlicet quòd ideo dicitur [c] substitutio vulg. quia cuilibet potest fieri, & à quolibet: dicitur enim vulga. in lingua Latina, quod cõmuniter dicitur, intelligitur, vel fit: vt l. vulga. ff. de fur. & l. j. §. quod vulgo. cum multis alijs. ff. de vi & vi ar. & adde duo bona iura, quæ loquuntur proprie de vsu. facit tex. in l. penul. in princ. ff. de his qui deiece. vel effude. & in l. ædiles. §. final. cum l. seq. ff. de ædilitio edicto. Et cùm dicitur, impugnando istam expositionem, ꝙ attento isto significatu, etiam fideicõ. non deberet vocari vul. Respõdeo, ꝙ verbũ, substituo, positũ in tex. significat cũ profertur à l. directam substitutionem: vt in authẽ. de hære. & falc. §. & hoc quidem. vnde sub istis verbis non põt cõprehẽdi fideicom. imo etiam verbũ, substituo, cùm profert à testatore, in dubio intelligitur de directa substitutione: vt l. iam hoc iure. §. j. j. eo. & no. Bar. in l. Lucius. in vl. col. j. eo. & probat in c. si pater. in versi. cũ in substitutionibus. de testamen. lib. vj. In hoc ergo rubro sine dubio non cõprehendit fideic. sed per hoc nõ soluit difficultas, quia posset quęri immediate, quare etiam fideicom. quę põt fieri cuilibet, & à quolibet, nõ est vocata vulg. alibi mo. ꝙ istud est, quia potuit sibi imponi nomẽ à qualitate particulari, id est, à fide quã debet ille, qui est grauatus restituere: quæ rõ licet videat colorata, nõ est necessaria: qa isto mõ etiã vul. posset habere nomen particulare, & vocat substõ subsidiaria, qa fit in defectũ primi gradus nõ adeuntis, põt dici ꝙ nomẽ vul. est impositũ directũ directæ substõni, & non cõicatum cum fideico. vt euitaret ęquiuocatio & obscuritas. nã nunc si testator dicat, vulgariter substituo: incõtinenti intelligimus quid significet. sed nõ sic, si

posset

possit significare etiam fideicõ. Et si quæris, cur magis ista vocẽ vulgaris sola, & hoc nomen fuerit sibi impositum potius q̃ soli fideicom. dico ꝙ ex quo ista qualitas communis vtriq; substitutioni debet imponi vni, & non pluribus substitutionib⁹ propter vitandam obscuritatem, vt dixi, inconuenientius fuit quòd imponeretur directę, quæ est principalior, & nobilior substitutio: sicut dicimus de verbo, dominum. & de verbo, pater. & si. ꝙ adaptantur principalioribus suis terminis, in l. j. §. qui in perpetuũ. si ager vect. vel emphy. pe. & l. Lucius. §. q̃situm. de leg. iij. & ad materiã vide bonum tex. qui proprie diffinit quid est vulgare, in l. iij. in prin. ff. de supellec. leg. ¶ †Circa secundã q. principalem, videlicet quotuplex sit vulgaris. adde ad dicta Bar. inquantum ipse distinguit, ꝙ expressum dicit tribus modis, qđ ipse non declarat, vtrum substitutio reciproca vel compendiosa, quę dicitur expressa in genere, sed nõ in spẽ, neq; singulariter quo ad effectus suos, sit accipiẽda pro expressa, vel potius pro tacita, ex quo aliquo respectu potest dici expressa, & aliquo tacita: ex his tamen quæ habẽtur in tex. & ibi per doct. in l. Lucius. j. eo. satis apparet, quòd ista substitutio videtur vt expressa, quo ad inducẽdos effectus, in quib⁹ expresse differt à tacita, qa substitutio reciproca excludit matrem: vt in l. Lucius. & tamen tacita pupilla. non excludit, vt videbitis in l. ij. j. eo. Confirmatur ista conclusio per regulam quã ponit gloss. in l. si quis mihi bona. §. iussu. ff. de acquirend. hæred. vbi dicit, ꝙ præterq̃ in certis casibus specialibus tantũ operatur dispositio facta in genere, q̃tum dispositio facta in spẽ. ita concludit Bart. sequendo illã glo. in l. sed & si quis. §. q̃situm. circa prin. commenti. ff. si quis cautionibus. probatur in l. si duo. in fin. ff. de admi. tut. & ista opi. magis placet, licet gl. in l. iurisgen. §. sed si fraudandi. ff. de pact. expresse dicat contrarium. & idem dicit secundũ vnã solutionẽ in l. si quis hac. §. fin. ff. de rei vend. hic etiã posuit Bar. clare in l. pretor. §. hoc interdictum. ff. de ope. no. nunc. Reperitur tamen in duobus casibus vlti. doct. ꝙ verbum expresse non verificatur in verbis generalibus, sed requiritur spãlis mentio. Primus est secundum Ange. in aut. de tri. & semis. §. illud. col. iij. qñ res noua correctiua iuris antiqui aliqd requirit fieri expresse à testatore: exemplũ in authen. ex testamẽto. C. de coll. & in aut. de hęre. & fal. §. si verò expssim. tunc enĩ nõ sufficiunt verba generalia secũdùm eum. Sed licet autoritas sua sit magna, non probatur bene iure: quia illa iura in corpore, quæ ipse not. non dicunt, requiratur mentio spãlis. De intellectu tamẽ illius §. si verò expressim. dicemus plene in l. centurio. j. cod. Secundò videtur limitanda prædicta regula[a], quando res noua induceret nouam formam in aliquo actu celebrandi, & vellet de ea expresse mẽtionem fieri: tũc enim videtur, ꝙ non sufficiat expressio p verba generalia, secundũ Bar. in l. prætor. §. hoc interdictũ. de no. oper. nunc. & l. legitimos. in prin. de leg. tut. vbi voluit ꝙ si tutor iuret vtilia facere, & inutilia prætermittere, ista verba generalia non sufficiant, neq; satisfaciant formæ, per quã tutor tenetur promittere expressam defensionẽ pupilli: per l. fin. §. defensionem. C. de admi. tut. & potest esse ratio: quia si verba generalia sufficerent in illo casu, ius nouum nil adderet in effectu ad id quod erat dispositum de iure veteri: quoniam de natura administrationis tutelæ est, vt tutor non relinquat pupillum indefensum: vt l. tutoris offi. ff. de admini. tu. Illud etiam debes considerare in ista materia, ꝙ est aliquis casus, in quo licet substitutio reciproca fiat verbis generalibus, habet tamen pro specialiter expressa: verbi gratia, si substitutio fiat maioribus siue puberibus, vel si fiat personis imparibus. i. pupillo & maiori. tunc enim substitutio reciproca non continet nisi vulgarem tantũ: vt l. iã hoc iure. §. j. j. eo. & l. quãuis. C. eo. tit. Sicut ergo generale est, ꝙ† qñ dispositio facta per verba generalia non potest referri nisi ad vnum, illa dicitur facta nominatim, & specialiter: vt l. nominatim. s. de lib. & posthu. ita videtur tenendum, ꝙ ex quo verba generalia substitutionis non possunt referri nisi ad vnam speciẽ, illa species spãliter videat expressa. Tex. in l. precibus. sæpe allegatus. videtur velle ponẽdo alternatiuã inter substitutionẽ expssam & cõpendiosam, ꝙ cõpẽdiosa magis sit tacita, q̃ expressa: sed põt intelligi respectiue, respectu magis expresse, sicut dicit Bal. in l. fin. C. de hære. instit. ¶ Circa xxxiij. q. prin. in qua quæritur quibus verbis fiat substitutio vulga. adde inquantũ Bart. cõcludit, ꝙ qñ substitutio fit verbis affirmatiuis: sicut videmus in substitutione reciproca, vel in forma quæ ponitur in l. fin. C. de hæred. institut. & in l. q liberis. §. hęc verba. j. e. est partim expressa, & partim tacita. Expressa quidem, inquantum substituto expresse defertur hæreditas, & respectu extremi affirmatiui. Tacita respectu extremi negatiui in vulgari, seu priuatiui in pupill. substitutiõe etiã hæc doctrina sua videtur dubia: qa licet substitutio fiat verbis affirmatiuis, includit tamen extrema negatiua & priuatiua de necessitate: quia si primò institutus sit hęres, vel si pupillus non moriatur, substitutio non potest habere locũ, & extremum firmatiuum expressum non potest habere effectum: sed quando vnum exprimitur in dispositione, & aliud de necessitate, subintelligitur sine quo expressum stare nõ potest, etiam subauditũ dicitur expressum in verbis: vt est casus iuncta gl. in l. ptor. §. j. ff. de no. oper. nun. & ita tenet ibi Angel. & Ioan. de Imol. per illum tex. Ergo extrema ista negatiua satis videtur expressa in verbis cõfirmatis. Ista conclusio, in l. j. §. fi. s. de hæred. insti. vbi per verbum subauditum ex natura verbi expresi, non dicitur minus perfecta institutio, ac si omnia verba requisita essent expressa. & profecto si ista doctrina Ange. esset vera, impossibile esset respondere huic obiectioni. Sed de iuris subtilitate potest defendi opi. Bar. quia licet id quod de necessitate continetur in expresso, dicatur esse pars dispositionis, & esse ex dispositione, & in dispositione cõtinenti: non tamen dicitur contineri in verbis dispositiõis: vt l. nominis & rei. ff. de verbo. signifi. & ita dicit Bart. putandũ esse in d. §. interdictum. & hanc distinctionem ipse posuit in l. iij. in princ. & in §. fi. ff. de leg. tut. facit optime prout ipse idẽ not. in l. j. §. interdictum. ff. vti possid. & in l. curatoris. C. de nego. gest. omne tamen ius, & omnis effectus, qui cõpetit dispositioni expressæ in verbis, cõpetit etiã tali dispositioni: sicut declarat Bar. in locis alleg. Ista cõclusio sua probatur vltra eũ per tex. in l. item quia. §. j. in ij. respon. s. de pac. vbi patet, ꝙ licet conditio matrimonij de necessitate subintelligatur in promissione dotis, est tamen tacita, & non expressa: idem probat in tex. & glo. & ibi per Bar. in l. si oleum. §. fin. cũ l. seq. ff. de dolo. vbi patet, ꝙ licet narratur factũ taliter in libello, ex quo per dispositionem iuris necessario resultat dolus, nihilominus videt narrari vel deduci dolus velate, & nõ expresse. Pro ista conclusione facit optime tex. in l. seruum filij. §. fi. ff. de lega. j. & quod not. Bar. in l. j. de serui. leg. ¶ †Et quia Bar. in fin. ij. q. principalis tetigit illum articulũ, vtrũ substitutio facta in vno casu trahatur ad aliũ, de quo etiã scripsi in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. debes scire, ꝙ sunt aliqui casus, in quibus non fit extensio de casu ad casum in vulg. subst. Primus est, quando substitutio vulgaris esset facta hæredi instituto sub condit. in defectum conditionis: verbi gratia, instituo Titium hæredem meum, si Seius consul factus fuerit: & si non fuerit factus consul, substituo Caium: tũc enim si Titius moritur pendente cõditione, & sic non potest esse hęres, & postea impleat cõditio, nõ succedit substitutus: & sic substitutio vulgaris facta in vnũ casum potentiæ nõ trahitur ad alium. Casus est singularis quem ibi not. Bal. ad hoc. & ibi optime per Bar. in l. qui ex duabus. in prin. ff. de acqui. hæred. Et licet Bartol. ibi teneat oppositũ. melior est opi. Bal. non obst. tex. l. lib. bona. §. Titius. ff. de hære. insti. per quẽ Bar. tenet ibi contrarium, & ille tex. non loquitur in substituto, sed loquit in cohærede, cui portio accrescit; q̃ repert vacans in illo casu, ex regula posita in l. j. & ij. e. titu. qa qs nõ põt decedere pro parte testatus, & ꝓ pte intestat⁹. vel dicas, & melius, ꝙ accrescit portio virtute iuris accrescendi, qđ semper habet locũ, qualitercunq; pars vacet: sed substitutus in casu nostro nõ vocatur in omni casu, quòd prima institutio non habet locũ, sed solùm si deficiat conditio. inst. & hoc est nouum dictum in ista materia. Secundò debet limitare doctrinam Barto. ex suismet dictis, quæ ipse posuit in l. si mater. §. j. j. eo. vbi dixit, quòd substitutio facta in casum voluntatis non trahitur ad casum impotentiæ cõtra præsumptam mentem defuncti. i. si excludit per extraneũ descendens ipsius testatoris: quem in dubio testator non videtur præferre velle descendenti: vt l. cũ acutissimi. C. de fideicõmis. sicut exemplificatur ibi per glo. & doc. Tertiò adde, ꝙ substitutio facta in vnum casum non trahitur ad alium, per quẽ induceretur aliquid cõtra reg. iur. Casus est not. in l. si solus. §. j. ff. de acqui. hære. vbi probatur, ꝙ substitutio facta instituto in duabus partibus, quæ videtur facta si institut⁹ vtranq; partem repudiauerit, non inducit, vt substitutus possit succedere, si repudiatur vna pars duntaxat: & hæc est ratio, quia regulariter non potest institutus ex diuersis temporibus vnam repudiare, & aliã cõplere. Nec mireris, quòd isto casu non fiat extẽsio: quia similiter videmus, quòd non fit extensio de tempore ad tempus, vt inducatur aliquid contra regul. iur. communis, vbi alias fieret: vt est casus notabi. & ibi ponderat Bartol. in l. vxori. §. j. ff. de leg. iij. & est gloss. ordina. in l. talis scriptura. in fin. ff. de legatis primo. quam ibi not. Bartolus ad hoc. Debes etiam scire pro complemento materiæ, quòd substitutio vulgaris facta sub forma, si hæres non erit, restringitur ex mente testa. ad vnum ex duobus casibus, qui principaliter continen-

[a] ¶ Regula. Quã regulam limita etiã tribus aliis modis, put hic. d. Ias. Ma. in iiij. col. in versic. limita istam regul.

tur in illa substitutione. Capitur autem ista coniectura aliquã do conditione substituti, quia non posset videri substitutus in vtrunq; casum, qm̃ in alterum substitutio non valeret: exemplum in l. Gallus. §. quidam rectè. secundũ vnam expositionem. s. de libe. & posthu. vbi probat secundùm Bald. ibi, q̃ si posthumus nasciturus ex filio substituit filio, si fili⁹ hæres nõ erit, ista substitutio exponitur, id est, si filius hæres esse nõ poterit, seu si moriat viuo testatore: & ratio est, quia si filius superuiueret testatori, tunc moriente filio non valeret substitutio posthumi: qa secundùm illa iura posthumus alienus nõ poterat hæres institui. Secũdò restringitur ista substitutio, & ecõtra, vt non apprehendat casum impotentiæ, sed solum casum, si institutus hæres esse noluerit, quãdo non est verisimile substitutum in casum impotentiæ velle vocari: verbi gratia, si filius est institutus, & pater substitutus: vt est casus not. & vnicus in l. Iulian. §. fin. j. si quis omissa causa test. & in princ. illius l. ponitur casus econtra, quando pater est institutus, & filius substitutus. quo casu, vt tangit hic Barto. ex mente testatoris similiter restringit substitutio ista, si hæres non erit ad casum impotentiæ duntaxat: intellige, sicut ipse ibi plenius declarat, quòd restringitur ad casum impotentiæ, quatenus si primo institutus voluntariè repudiaret, & nollet esse hæres, posset committi fraus in præiudicium legatorum relictorum ab instituto: succedit igitur in dicta l. primo hæredem repudiantis substitutus vere, sed causa repudiata habetur pro non facta ex primo gradu, quo ad conseruationem legatorum, qa primo gradu fuerit relicta: & vide ibi Barto. omnino ad intellectum, quẽ dedi tibi s. ad l. si solus. §. j. de acquirẽ. hære. ¶ Reperitur & alius casus, in quo substitutio vulga. simpliciter facta restringitur ad casum, si hæres non velit esse, ita quòd nõ intelligitur in casu impotentiæ: in l. si mater. §. j. j. eod. de quo ibi dicetur, & ibi referam tibi quoddam cõsilium Ang. quod est in ordine xciij. qui allegat illam glo. ad vnum, quod nullo modo potest elici ex verbis illius glo. ¶ † Circa quartã qõnem principalem, in qua Barto. plenissime tractat de effectib⁹ substitutionis vulgaris, adde ad dicta sua, inquantũ vult, quòd hęres hæredis instituti vigore iuris deliberandi ex se transmisso excludet substitutum, [a] potissime per l. si pater. s. ti. proximo. & per alias rationes, de quibus hic per eum. Nam Ang. hic, & in consilio suo clij. reprehendit istam opin. quia text. in l. si pater. præallegatus. loquitur, quando ille qui mutauit conditionem, verè mutauit statũ: nam factus est de libero seruus. Sed in casu nostro ille qui moritur, non mutat statum, sed potius desinit esse in statu priori, quia mors omnia soluit: vt in auč. de nupt. §. deinceps. ergo debemus stare regulæ, quòd quando institutus non fuit hæres per se, nec mutando statum fecit aliũ hæredem, sit locus substituto: vt l. cùm ꝓponas. C. de hæred. instit. Confirmatur ista ratio secundùm eum, & fortius, quia hęres instituti nõ efficit hr̃s imediate ministerio morientis, sed ex aditione quam fecit ipse hæres, mediatè autem efficit ministerio morientis, inquantũ scilicet ipse transmittit ad eum ius adeundi ex beneficio l. cum antiquioribus. in dubio autẽ magis attendit causa immediata, q̃ mediata: vt l. sociũ qui in eo. ff. pro soc. & videbis in l. sed si plures. §. in arrogato. j. eo. Pręterea ipsa etiam transmissio non est factum vel ministerium morientis, sed est prouisio legalis, quæ facit hoc. vnde illæ leges vere non loquunt in isto casu. Do. Ioã. de Imo. hic referendo dicta Ang. & in l. si paterfam. s. titu. proxi. vbi diffusius in vltim. charta addit etiam aliam rationem ex dictis Angel. qa secundùm eum si datio substituti vulgaris impedit transmissionem faciendam ex capite suitatis, quæ est fortior transmissio: ergo multofortius impediatur transmissio iuris deliber. ex datione substituti, tenendo sentẽtiam Barto. in l. si filius hæres. suprà, de liber. & posthum. vbi voluit, quòd datio substituti vulga. impediat transmissionem ex capite suitatis. Sed his rationibus nititur respondere Ioan. de Imo. hic, & plenius in dicta l. si paterfam. ex quo ad primam rationem dicit ipse, quòd si ille qui voluntarie mutauit statũ, potest facere aliam hæredem suo ministerio, multofortius ille qui moriendo necessario statũ mutauit; ar. l. ex hoc dicto. §. fi. ff. d alienа. iu. mut. cau. fa. vbi probat sc̃dm̃ eũ, q̃ excusabilior est ille qui alienat ex necessitate, quàm ille qui alienat ex voluntate. Sed ipse non respondet formaliter ad dicta Ang. quia Ang. negat quòd ibi mutetur status, imo extinguit secundùm eum. & ex hoc sequit id quod ego dixi vltra Ang. quòd hæres suus immediate nõ potest dici hęres ex ministerio defuncti, sed ex aditione propria. Secundæ rationi nititur ipse respõdere prolixius in dicta l. si pater. qa ideo tollitur suitas per datio. substituti vulga. [b] & impeditur transmissio ex illo capite, quoniam per istam conditionem, si hæres non erit, videt filius institutus sub contraria conditione, si hæres esse voluerit. Sed ista conditio suspendit suitatem, & ideo non est mirũ, si pendente cõdit. filius moriens non transmittit hæreditatem non delatam, iuxta regulam positam in l. iam dubitari. s. ti. prox. & in l. j. §. sinautem sub condit. de cad. tol. Sed ista ratio non habet locũ in extraneo secundùm eum: qa ista conditio subintellecta si voluerit est superuacua in extraneo: vt l. verba. j. de condi. instit. ex qua differentia manifeste colligitur, & no. q̃ quãdo filius habet substitutũ vul. non solũ transmittit ex capite suitatis, sed nec etiam ex capite iuris deliberandi, ex quo censet institut⁹ sub condit. vt l. liber homo. §. si Titius. s. titul. proxi. & in iuribus s. allegatis. quod nullus alius doctor dicit isto ar. nec etiam ponit hanc differentiam formaliter inter filiũ & extraneum: sed tamen necessario colligitur ex dictis suis. Et vt intelligas id quod ꝓxime dixi, debes scire, q̃ qñ filius petit sibi dari tẽpus ad delibe. à iudice: tunc si morit, non transmittit hæreditatem ex capite suitatis, sed ex iure delib. & ex l. cũ antiquioribus. ita tradit Bal. no. i l. ex militari. §. fi. s. de test. mil. Bald. vbiq; sequit sententiam Barto. simpliciter hic, videlicet in l. cũ proponas. C. de hæred. instit. & in l. cũ antiquioribus. præallegata. & in l. quãdiu. la prima. vbi no. glo. Ad hoc mouet dñs Ioã. de Imo. ratione quidem, qa substituto non aperitur locus, quãdiu potest adiri ex substitutiõe: vt in d. l. quãdiu. & l. ij. §. expectandi. ff. de bon. poss. secundũ tabul. Sed hic ex iure deliber. posset adiri hęreditas, si non subesset substitutus. Ergo cùm substitutus nõ vocetur in hunc casum, ratio excludit hæredem institutũ. Secundò pro ista conclusione dicit esse casum in l. j. in verbo, ab alio. C. de his qui ante apertas tabul. qui tex. bene facit, & etiam allegat hic per Barto. Mihi placet ista opin. non per l. si paterfam. qa ad illam satis bene respõdetur, vt s. dixi: sed quia si ius adeundi, quod transmittit de iure speciali, id est, ex beneficio restit. in integ. excludit substitutũ: vt l. si minor. §. Scæuola. ff. de minorib. multofortius ius quod transmittit secundũ regulas iuris: quia facili⁹ deberet tolli priuilegium, q̃ ius cõmune. l. eius militis. §. militia. ff. de testa. milit. Secundò, qa ex quo hæres ad quẽ fit transmissio, repręsentat personam primi hæredis: ipse adeunte virtute transmissionis ficte videt primus hæres adire: & ipse per mediũ eius fieri hæres: vt dixit Bart. Sed ad saluandã istam opin. sufficeret, q̃ primus hæres videt adiuisse: quia sic expiraret cõditio substõnis. Sufficit autẽ in casu nostro, id est, in ista conditione, si hæres non erit, vt ipsa cõditio verificet in persona ficta: qa cùm sit cõditio quæ pertinet ad necessitatẽ instõnis: satis est quòd impleatur per æquipollens, & casum fictũ: vt l. Gallus. §. qd si tantũ. & ibi per Barto. s. de lib. & posthu. vnde dicit tex. val de not. in l. credendum. §. si moritur. ff. qui petant tut. q̃ substitutio facta decedente ab intestato verificat in casu, in quo quis ficte decedat intestatus. Sicut ergo conditio ista, si hæres non erit, impletur per casum fictũ: ita defectus ipsius conditionis, seu cõtraria conditio, si hæres erit, poterit impleri per casum fictum, & similiter per personã fictã. & hoc maxime est verum: qa persona ficta subrogat per oĩa loco personæ veræ, sicut hæres subrogat loco defuncti, & totaliter fingitur esse ꝑsona defuncti: qa licet cõditio quę debet impleri in forma specifica, nõ possit impleri per æquipollens: vt in l. qui hære. & l. Meuius. ff. de cõdi. & demon. põt tamẽ impleri in ficto primi hæredis, quãdo venit in consequentiã iuris translati in ipso, secundũ Barto. in dicta l. qui hæredi. & probat in l. si pecu. §. hæred. & l. sed ius si hæredi. ff. de statu lib. Sed aditio hæreditatis venit in consequẽtiam iuris deliberandi transmissi in secundum hæredẽ: ergo sicut si esset facta per primum hæredem, excludit substitutũ, ita si fiat per hæredem hęredis. Et hæc opin. est consonans mẽti iuris, vt dicit Ioan. de Imo. in l. si paterfa. qa tex. in l. cũ antiquioribus. C. de iure delib. simpliciter dicit, q̃ ius delib. transmittit ad hæredem, non distinguẽs vtrum habeat sustitutũ vel non. Ipse tamẽ hic variat ab his quæ distinguit in dicta l. si paterfa. nam ibi sequit opin. Barto. & cõmunẽ. Sed hic per nouam rationẽ dicit, quòd non transmittit ius deliberandi: cõsiderat enim, q̃ licet olim ista conditio, si volet, in extraneo esset superflua, qa tacite inerat: vt l. verba. de condit. instit. hodie tamen non erat superflua, quia per eam põt induci, q̃ vbi hæres institutus purè transmitteret ius deliberãdi: nunc si est datus sibi substitutus vulg. videbitur institutus sub conditione cõtraria, si volet esse hæres, & impeditur trãsmittere: quod dicit esse nouũ dictũ in ista materia. Tu autem aduerte, qa cõditio quę exprimit per illũ modũ, per quẽ inest, non ideo reijcitur, & non suspendit dispositionem, quia tantũ operaret tacita, q̃tum expressa: sed ideo, qa intẽtio disponẽtis videt exprimendo id qđ tacite inest, magis ad cautelã declarare naturam dispõnis, quàm velle nouam cõditionem inducere.

---

a ¶ Substitutũ. Vide, & hic addĩ qđ p do. Bar. Soc. in cõs. lxj. incip. in pñti cõsultatione. ver. præterea rñdet. in l. j. parte. char. cv. & in cõsil. cxvj. incipi. non põt negari. ver. iiij. beneficio, cũ versi, seq. in d. parte. cha. clxxxiiij. & in cõs. ccxvj. incip. in pñti cõsultatione. ver. ꝑterea nõ est. cir. fin. ver. i ij. parte. char. ccxviij.

b ¶ Vulga. Quia iste passus est subtilis, & dubius: ideo ad eius decisionẽ vide no. per d. Maria. Soci. in cõsi. xx. incip. visis actis. versi. fin. sed hic aduertẽdũ. i j. parte, char. xxxj.

ducere. Hoc patet j. ex his q̃ habent in l. si dies. & in l. aliqñ. ff. de condit. & demon. vbi si legatum sit alicui, si heres adierit hæreditatē, ista dispositio non facit legatum conditionale : & tñ si induceret cond. multum posset importare: qa hærede nõ adeunte nunq̃ deberentur legata substituto: quia aliquando debentur, si sunt pure relictæ. in l. licet Imperator. & q̄d ibi not. ff. de leg. j. & similiter non deberet per clausulam codicillarē in genere factā à venientibus ab intestato. Confirmat ista cõclusio ex his quæ tradit notabiliter Inno. in c. prudentiam. in prin. de offi. deleg. & Bal. in l. de præscript. C. si contra ius vel vtil. pub. & sequūtur cõiter docto. vbi dixit, ꝙ si committitur cā iudici, vt condēnet Titium, si Seius probauerit se esse creditorē Titij, seu sibi deberi, ista verba sonāt in monitione, & non in cõditione: qa ista cõditio tacite inerat: & si sonarent in conditionem, nihil possent operari: qa si no esset legitime probatū, sententia esset nulla, tanq̃ lata cõtra formā rescripti: vt in c. cū dilecto. de rescri. super quo vide q̄d plene ponit Anton. de But. & Moder. in c. Quintauallis. de iureiur. Illud etiā debes scire pro declaratione dictorū suorū, ꝙ ista conditio, si hæres non erit, etiā in filio suo non facit cum videri instit. sub contraria cõditione, si hæres esse voluerit: vt sentit Bart. expsse, & cõmu. doct. in l. si filius hæres. s̄. de liber. & posthu. dum dicunt, ꝙ in primo casu illius l. si filius. erat pure institutus ad l. aliquando. & l. quibus diebus. §. quidam Titio. de condi. & de monst. q̄ dicunt, ꝙ si legatū adēptū alicui sub conditione videtur relictum sub cõditione cõtraria: rñde melius q̃ dixerim in l. si filius hæres. ꝙ illud est ideo, quia ibi ademptio non fiebat in fauorem legatarij, sed potius ad eius odium: sed substitutio vulga. quæ fit filio, fit ad fauorē filij, & confirmationem testamenti: nam filius per eum fit de necessario voluntarius, quod est fauor suus: & ideo ne fauor cõuertat in odiū, & grauamen ne saltē faciat filium institutū esse deterioris conditionis, q̃ si esset simpliciter institutus: dicemus ꝙ non videat institutus sub conditione cõtraria si volet. Vel aliter, & melius dico, ꝙ ideo ista verba non important cõtrariā cõdictonē, sicut in ll. p̄alleg. qa pñt videri apposita propter aliud, videlicet ad tollendū, ꝙ filius non sit necessarius: ergo cõditio non debet subintelligi, ex quo verba aliud importare pñt: argu. l. si ita stipulatus. §. Chrysogo. ff. de verb. obl. Et si teneremus, ꝙ datio substituti vulg. nõ tollat suitatē quo ad effectū transmisionis, sicut tenui in l. si filius hæres. s̄. de libe. & posthu. de necessitate oportet fateri, ꝙ filius nõ videt institutus sub conditione contraria. Si autē tenemus oppositū, tūc adhuc põt esse vera cõclusio p̄dicta, qa transmissio non impediet, & suitas, qa filius videatur institutus sub cõtraria conditione: sed potius qa sublata necessitate tollitur suitas, & eius effectus: vt est continuatio dominij, & transmissio. ¶ † Querit etiā hic Bar. nūquid hodie si filius repudiat hæreditatem, inuito patre, veniet substitutus filio, vel potius ipse pater. Super quo ipse concludit secundùm gloss. in l. fi. §. j. C. de bonis quæ liber. ꝙ admittit pater, & excluditur substitutus: & hoc tenent cõmu. doc. licet Guil. de Cu. & Guid. de Suzaria tenent contrariū: quia expsse prouisio testatoris tollit prouisionē l. vt l. cū ex filio. §. j. j. co. & l. ex facto. §. itē q̄ro. & bene facit tex. in l. fi. s̄. de pact. conuētis. vbi est casus, ꝙ prouisio hominis expressa tollit prouisionem l. inductā de iure speciali, sicut est ꝓuisio l. fi. C. de bonis quæ libe. in casu nostro. Sed Bar. rñdit, ꝙ testator non videtur prouidisse in hoc casu de substituto: ex quo licet filius institutus non sit hæres, facit tñ aliū hæredē suo ministerio: per l. paterfamilias. s̄. tit. proxim. Sed ista rñsio non videt sufficiens dupli ci rõne: prima est illa, quā tetigi in dubio præcedenti in fi. casu: quia licet ex repudiatione filij deferat hæreditas patri: non tñ pater fit hæres immediatè per filiū, sed ex sua aditione, maxime si filius repudiat, nõ põt cõsiderari, vt adiens hæreditatē aliquo modo, etiā si repudiat ad fauorem alicui⁹: casus est expressus in l. fuit q̄õnis. ff. de acqui. hæred. & in l. licet. ff. si quis omissa causa testamenti. Diceret tñ ille, cuius contemplatione fit ista repudiatio, largo modo habere causam à repudiante, sed non proprie: vt l. si sponsus. §. si maritus. ff. de dona. inter virum & vxorem. Nunc non sumus in casu legis, si paterfamil. in quo videtur, vel dominus, acquirunt immediate ex aditione serui vel filij: & ꝙ illa l. fi. sit magis ius correctiuū, nõ extenditur regulariter extra casum suum: vt j. dicetur. Praeterea secundū Ang. in l. si paterfa. s̄. alleg. vbi inclinet sub dubio in parte Guil. de Cu. contra glo. & Barto. l. ex illa. habet locū, qñ institutus qui est in potestate alterius, non potest acquirere sibi hæreditatem delatam. Vnde testator hoc sciens, videtur cõsiderare casum possibilem, secūdū conditionem personæ institutæ: vt l. quibus diebus. §. dominus. & ibi not. j. de cond. & de monst. & bene facit tex. in l. stipulatio ista. §. hi qui. ff. de verb. oblig. & ideo sufficit, ꝙ faciat alium hæredem. Sed in casu nostro attento iure nouissimo, si filius adiret, posset acquirere sibi ius proprietatis: ergo testator non videtur sensisse, ꝙ sufficiat alium fieri hæredē isto casu ministerio suo. Bal. etiā in l. ij. C. ad Orficia. tenet idem in effectu, dum vult ꝙ si filius institutus haberet hæredē, tunc succedat heres per ius accrescendi in parte filij, non pater. & sic multofortius idem sentit, quādo filius haberet substitutum expresse. vnde sui natura præfertur coniuncto: vt l. j. §. j. C. de cadu. tollen. & in l. ij. §. si duo. de bo. poss. secundū tabul. Mouetur, quia pater vult succedere de iure speciali: cohæres autem vel substitutus de iure communi. & quia fortius est ius cõmune, q̃ ius speciale: vt in aut. de non alie. §. quia verò verisimile. & l. eius militis. §. militia. ff. de testamen. mil. ideo videt, ꝙ substitutus vel cohęres excludat patrem. Et per has rationes multum dubitat Io. de Imol. in hoc arti. in d. l. si paterfa. & dicit, ꝙ forte ista opin. Angel. posset sustentari de iure. Finaliter tñ cõcludit cū sententia cõmuni potissime: quia tex. in l. fi. simpliciter dicit, & indistinctè, ꝙ hæreditas applicat patri, & etiā quia tex. dicit, sicut inducit hic Bar. quòd pater habet pro hærede scripto ab initio, & ꝙ repudiatio filij non debet nocere patri: & ad rationem Bald. respondet, ꝙ testator non videtur prouidisse expresse de substituto in hunc casum: & ideo non concurrit ius speciale cum iure cõmuni.[a] Sed ipse non assignat specificè causam, quare non videatur prouidisse in hoc casu. De mente tñ sua est, ꝙ hoc ideo sit, quia l. illa indistincte loquitur, & ex alijs verbis superius inductis in illa l. Sed omnia illa verba faciliter possunt euitari, si prouisio expressa testatoris faceret cassare prouisionem l. inductam de iure speciali, quia l. simpliciter & indistincte loquens bene potest declarari per regulas iuris: patet in authen. offeratur. iuncta l. sciendū. in prin. & ibi per glo. ff. qui satisda cog. super quo vide q̄d plene scribit Bar. in extraua. ad reprimedā in verbo, non obstantibus. & quod ipse ponit in l. prætor. §. eritque. ff. de vi bo. rap. ¶ † Tu ergo dic subtilius, & melius, defendendo opinionem cõmunem, quam sequitur hic Angel. & in consi. suo xcj. ꝙ priuilegium inductum ex l. fin. vt ex facto filij[b] repudiantis hæreditatem sibi delatam hæreditas deferatur patri, est inductū manifeste in fauorem partis, & vt fiat locus patri: si ergo filius repudiat in patre cõtradicente, ista repudiatio quæ dispensatiue admittit ad fauorem patris, non facit locum substituto, & ꝙ ad eum primus gradus non videtur vocari, ne extinctio primi gradus, quæ fit inter repudi. filij, operet alium effectum, & fauorem alterius personæ, quàm illius pro quo fuit inducta:[c] ista cõclusio probatur in rõne decidendi, qua si in terminis, in l. nā[a] & fi. §. rūpendo. s̄. de iniust. testa. & plen. declarant doct. post gl. & in l. iij. in fin. s̄. de lib. & posthu. vbi probatur, ꝙ licet posthumus rumpendo primū gradū extinguat eum: quia tñ ista facultas rumpendi est sibi concessa ad fauorem sui, ideo rumpendo rumpit sibi, & substitutus excluditur. Nec est dicendum, ꝙ inter istos casus sit differentia: quia in illa l. primus gradus extinguit ex facto illius, ad cuius fauorem ordinatur extinctio: hic autem extinguitur per factū alterius. s. filij repudiantis: quia hoc nihil est dicere, ex quo factum filij repudiantis de iure speciali ordinetur ad fauorē patris in recõpensatione iuris, quod sibi competebat de iure Digestorū: vt dicit hic Ang. & Moder. vnde est omnino eadē ratio, & idem effectus. bene facit pro præmissis tex. in l. iij. C. de inoffi. testam. & in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de test. in quibus patet, ꝙ qñ testm̄ conualidatur de iure speciali aduersus p̄teritionē vel solēnitatem omissam in fauorem filiorum, non habet locū in extraneo instituto vnà cū filio, quia cā cõualidatiõis est limitata. Pro p̄missis facit optime tex. ī c. j. de rer. permu. lib. vj. vt in cle. j. eo. tit. ex his infert hic Barr. ad decisionē[10] alterius q. videlicet: † Vtrū si monach⁹ repudiat hæreditatē sibi delatā, monasteriū ad similitudinē patris possit illam acceptare: sup̄ qua q. vide quod plene scribit Io. de Imo. referens dicta Ang. & aliorū in l. qui soluēdo. & l. paterfa. s̄. ti. prox. de qua non tracto hic, quia plenissime omnia declaraui alle. Bal. in diuersis locis in c. ī p̄sentia. in vlti. parte cõmenti. extrà. de proba. & vltra quæ ibi dixi vide Angel. in consi. suo xcj. vbi multum subtiliter & copiosè impugnat dicta Bar. hic, & tenet expresse, ꝙ monasteriū non possit adire inuito monacho[b], & maxime qñ monachus habet substitutū. vide etiam Bal. in l. deo nobis. C. de epis. & cler. vbi dicit, ꝙ de subtilitate iuris ista opin. est vera: sed de æquitate canonica dicit, monasterium potest adire. Et quia vtrū monachus ęquiparetur seruo vel filio[c], Bart. in aliquibus locis variat, quos allegaui in c. in p̄sentia. vltra dicta loca vide quod ipse ponit notabiliter in l. j. in princ. j. de iure delibe. & ad confirmandam opin. Ange. multum facit, quia Bart. fatetur in l. is qui hæres. ff. de acquirend.

[a] ¶ In l. nā. Adde d. Ias. May. hic in xij. col. in vers. ij. moueor. vbi dicit, ꝙ in ductio ista facta hic p d. Frā. p d. l. nā. iūcta d. l. iiij. alleg. in tex. sibi nõ placet. vnde vide eū oīno in loco alle. vbi eādem rõnem Frā. in alia via inducit, & certè satis not.

[b] ¶ Monacho. Vide Bal. in l. j. C. q ad mitti. in x. q. vbi ēt q̄d si monach⁹ fiat eps, vel moriat ante aditā vel repudiatam hæreditatem.

[c] ¶ Seruo vel filio. Dic ꝙ æqparat seruo vel filio, prout magis expedit monasterio. ita Bal. ī l. j. x. q. C. q admit. & p d. Alex. de Imol. in l. j. §. p seruū. de acquir. pos. & adde d. Fel. ī ca. parochianos. de sen. excõm. ad fi. & adde Bal. ī l. bonorū. de acqui. pos. ꝙ monach⁹ ꝑpetuo ęquiparat infanti, ex quo caret cõsensu. & idem tenet Bal. in cõsi. inc. monachus qdā. & d. Alex. de Imo. in l. si cū dicatur. de cõdit. furtiua.

hæredita. quòd diſpoſitio l. fina. C. de bonis quæ liber. non
extenditur, cùm ſit diſpoſitio correctiua ex identitate ratio-
nis: vnde non habet locum ex tacita repudiatione. & iſta eſt
ratio, per quam Ang. ſe potiſsime fundat in dicto conſil. dic
☞ tamen, vt dixit in dicto capit. in præſentia. ¶ † Vtrum etiam
abbas cum capitulo poſsit repudiare hæreditatem monacho
volente adire: variauit Bartol. nam in l. tutor. in vltimis ver-
bis. j. de bono. poſſeſ. tenet quòd ſic, æquiparando monachum
ſeruo, & ſequendo gloſſ. in l. legatum. ff. de lega. j. & hanc opi
nio. tenet Barto. in l. is qui hæres. §. ſi. præalleg. & in authē. ſi
qua mulier. in fin. C. de ſacroſanct. eccle. Contrarium tenet i-
dem Barto. expreſsè non in monacho, ſed in ſeruo, in dicta l.
is qui hęres. de quo forte aliàs dicam. Et quia Bart. tangit hic
circa fin. huius primi effectus, vtrum aliquo caſu inſtitut⁹ &
ſubſtitut⁹ vulgariter cōcurrant: & inter alios ponit duos caſus,
quos determinat per eandem l. quorum ſecundus habetur du
bius: ideo tangēdum eſt aliquid breuiter, quia articulus eſt v-
tilis. Dicit ergo Bartol. quòd ſi patronus eſt inſtitutus hæres à
liberto, & grauatus manumittere ſeruum proprium, vel dare
alicui rem ſuam, ſi patronus non vult agnoſcere onus, poteſt
repudiare hæreditatem, retenta quarta, quæ ſibi debetur de
iure. Et ex hoc infert idē eſſe dicendum in filio in caſu præmiſ
ſo, quòd poſsit retinere legitimam ſuam repudiata reliqua hę
reditate, per tex. in l. ſi libertus patrono. §. quid ergo. j. de bo.
lib. quia ſi hoc poteſt patronus, multo forti⁹ filius, cui legitima
magis debetur, in l. ſi quis legatum. §. fin. in tex. iuncta glo. ff.
de falſis. & hoc intellige ſecundùm eum, quando tales habent
ſubſtitutum vulgarem, aliàs iſta ſeparatio fieri non poſſet. ꝓ
☞ bat in vltimo reſpōſo illius §. ¶ † Tu verò aduerte. quia quòd
filius non poſsit ſperando legitimam, ſi non habet ſubſtitu-
tum, repudiare hæreditatem, tenet ipſe Bartol. expreſſe in l.
pro hærede. in pen. charta. j. de acquren. hæredit. & in l. quia
poterat. in princip. j. ad Trebellian. & ſequuntur ibi Ang. &
Ioan. de Imol. & Bald. in effectu in l. vna. C. quando non pe-
tentium partes. in verſi. quo ad primum. Sed dominus meus
in l. prima. j. de acquiren. hæredi. & in l. vna. C. quando nō pe
tentium partes. dicit Bald. tenere ſimpliciter in duobus locis,
non diſtinguendo vtrum filius habeat ſubſtitutum, vel non,
quòd filius inſtitutus poteſt repudiare hæreditatem re-
tenta legitima: & ita dicit audiuiſſe Bartol. dicentem in vo-
ce: vt ipſe ponit ſecundùm eum in lege, quamdiu. la prima.
ff. de acquirenda hæredita. ad idem allegat Bald. in l. ſcimus.
in princ. C. de inoffic. teſta. vbi dicit, ꝙ ſi filio relinquit̄ aliqd
quod valet vltra legitimā, etiā apponitur onus filio reſpectu
eius qđ legitimā excedit, filius poterit acceptare legitimā re
pudiato reliquo. Quòd autē iſta cōcluſio ſit vera, ꝓbat ipſe ta
li ratione: qa poſt mortē patris legitima bene debet̄ filio, & ꝓ
priè: vt l. ſi. C. de codicillis. & l. j. §. j. C. de imponenda lucrati.
deſcript. facit tex. in fin. & quod ibi per Barto. ff. de lib agnoſ.
& l. j. §. ſi impuberi. ff. de appel. bonor. ergo eſt verus creditor
in legitima: ſed creditor inſtitutus hæres poteſt repudiare hæ
reditatem debitoris, & petere debitū ſuum, vt l. debitori tuo.
C. de pact. circa medium. & l. vt debitum. & ibi per glo. C. de
hæreditarijs actionib⁹. vbi glo. dicit, quòd petēdo debitū vide
tur repudiare hæreditatem, niſi proteſtetur: ergo ſimiliter po
terit filius retinere legitimam reiecta reliqua hæreditate. Sed
parcat mihi reuerētia ſua in lectura mea, in l. quādiu. licet Bal.
ſimpliciter dicat per dictū §. quid ergo. quòd filius poteſt ac-
ceptare legitimam duntaxat, vt ſ. dixi, intentio tñ ſua eſt, qñ
habet vulgarem ſubſtitutum: quia ipſe vtitur argumento tex.
in d. §. quid ergo. in quo quando filius non habet ſubſtitutū,
probatur totum oppoſitum, in l. ſcimus. non loquitur in filio
inſtituto vniuerſaliter, vel in tota, ſed ſolùm in legitima ſua,
& in aliquo pluri inſtituto: tamen in re certa non vniuerſali
ter. vnde licet fili⁹ repudiet relictum, ſibi vult legitimam, res
non reducitur ad cauſam inteſtati, quia eſt hæres vniuerſalis,
qui ſuſtentat teſtamentum: & ideo forte poſſet dici, quòd in
caſu illius §. quid ergo. idem eſſet, ſi eſſet datus alius cohęres
qui adiuiſſet, ex cuius aditione teſtamētum confirmaretur: vt
l. apud Iulia. §. idem Iulian. ff. ad Trebellia. Vnde reiecta iſta
doctrina domini mei, dic ſimpliciter, quòd vbi non eſſet datus
ſubſtitutus, vel cohæres, nō poſſet fieri iſta ſeparatio legitimę
à reliqua hæreditate. Non obſtat argumentū ſuum, quia re-
ſpondeo dupliciter, & primò ſecundum glo. no. & ordinariā,
quam ibi approbant docto. in l. iij. C. de iuris & facti ignorāt.
quòd etiam poſt mortē patris hæreditas non dicitur filio de-
bita, ſed quaſi debita, & quo ad effectum iuris computatur
ibi tanquàm lucrū: & ideo dicit glo. notabilis in l. ſi quis lega-
tum. §. fin. j. de falſis. quòd de rigore iuris licet creditor ſcribēs
ſibi legatum, non perdat debitum, filius tamen perderet legi-
timam: quod non eſt proprie debitum, ſed de ęquitate inducit̄
aliud, vt ibi per glo. Præterea poſito quòd proprie & vere le
gitima eſſet debita, nō ſequitur, ergo filius eſt verus creditor,
quia etiam hæres eſt debitor legatarij, & quaſi contractus adi-
tionis: vt l. ex maleficijs. §. hæres. de actio. & obliga. & tamen
legatarius non eſt creditor proprie ſumendo: vt l. fin. §. & ſi ꝑ
fatam. & §. licentia. C. de iure delib. Aut ergo capis debitum
ſtricte prout ſonat, in ęs alienum: & hoc modo legitima nō di
citur debita, quia ſi eſſet ſic debita, fili⁹ in legitima cōcurreret
cum alijs creditoribus. iuxta legē, priuilegia. ff. de priuileg.
credito. quod eſt falſum: vt l. Papini. §. quarta autem. ff. de i-
noffic. teſtamē. Aut capis debitum non ita ſtricte, & tunc etiā
ille qui habet cauſam lucratiuā diceretur debitor. Sed in iſto
caſu non loquūtur iura, quæ dicunt quòd poteſt repudiari hæ
reditas, & retineri debitum. & licet quando filius eſt inſtitu-
tus in ſola legitima, dubitetur vtrum legitima ſit quota hære
ditatis, vel quota bonorū: de quo in dicta l. gerit. & in l. ex fa-
cto. la grande. ſ. titul. proximo. per Baldum in l. cùm à matre,
C. de rei vendicatione. & l. quoties. de hęredibus inſtituendis.
tamen quando filius eſt vniuerſaliter inſtitutus hæres, vel in
quota hęreditatis, in qua cōtinetur maior portio, vel legitima,
non videtur eſſe rationabile, vt tunc legitima capiatur, vt quo
ta bonorum per reliquum, vt quota hæreditaria: argumen. l.
cum qui hæres. de vſucapionibus. & l. iam hoc iure. §. j. infrà
eodem. Vnde in hoc caſu indubitanter credo, quòd legitima
a ſit quota hæreditatis[a], licet ſit priuilegiata vſq; ad eam, filius
☞ non poſsit grauari. Sed ſuccedit pulchrior dubitatio, † nun-
quid filius habens ſubſtitutum vulgarem, ſemper poſsit ſepa
rare legitimam ſuam, & repudiare reliquum, quando hæredi-
tas eſſet grauata multis oneribus. Super quo puncto Bartol.
variauit: nam hic expreſſe videtur ſe reſtringere ad caſum po
ſitum in dicto §. quid ergo. videlicet quando eſſet grauatus in
re propria: & ſic in alijs caſibus videtur ſentire, quòd hoc non
liceat: & hanc opin. tenuit Cyn. & ſequitur Baldus, ſi bene re
ſpicias ad verba ſua in l. hæres inſtituta. C. de impuberum &
alijs ſubſtitutionibus. & iſta opinio placet: licet Bartolus ali-
ter dixerit in l. gerit. præallegata. & Baldus in dicta l. vnica. in
verſic. ſ. allegato. nam non eſt eadem ratio, quòd filius poſsit
repudiare reliquam hæreditatem, quando non eſt impoſitum
onus in re propria, ſicut quando eſt impoſitum onus: tunc e-
nim inducitur, ne filius contra votum ſuum, vel patronus co
gatur carere re propria. Quæ ratio non habet locum, quando
ponet̄ grauamē in reb⁹ hæreditarijs, ſeu ſoluēdo de ſubſtantia
defuncti. Si ergo filius credit hæreditatem eſſe damnoſam, &
nihil eſſe in bonis vltra æs alienum, repudiat eam ſimpliciter,
quia per hoc nullum conſequitur damnum: nam etſi adiret
eam, nō poſſet retinere legitimam in præiudicium æris alieni,
vt dictum eſt: ſi autem credit eam eſſe lucroſam, adeat in totū,
& conſequetur legitimam, ſi dubitat, vel adeat cum beneficio
inuentarij, vel anteq̄ eſſet illud beneficium, poterat delibe-
rare diligenter antequàm adiret. ¶ Circa ſecundum effectum
vulga. ſubſtit. adde ad ea quæ diximus in voce, referendo di-
cta Barto. quòd ſicut ſubſtitutus ſuccedit ex ſubſtitutione, qñ
primus gradus habetur pro nō ſcripto, quia eſt inſtituta per-
ſona mortua tempore teſtamenti: vt probatur in l. j. §. in pri-
mo. C. de cadu. tollen. & tradunt Modern. in l. iij. in fi. ſ. de lib.
& poſthum. Ita ſi ſubſtitutio fiat illi, qui nullò modo fuit ſcri
ptus, valeat ſubſtitutio, & ſucceditur ex ſecundo gradu, non
ex primo, quaſi aliquis ſit inſtitutus ſub conditio. quod dixit
Bald. & ſequitur Ioan. de Imol. in l. ex facto. la picola. ſ. titul.
proxi. quòd valeat inſtitutio, tenet ibi gloſ. & cōmuniter doc.
licet fortiter obſtet text. in l. fina. C. de hæredib. inſtitu. vbi pa
☞ tet, † ſubſtitutio vulg. quæ videtur facta primo hęredi, ſi eſſet
inſtitutus, non valet, ſi nulla reperitur præceſsiſſe inſtitutio.
Sed poſſet reſponderi, quòd illud eſt ideo, quia concurreret
b duplex ſpecialitas,[b] circa idem, ſi diceremus quòd ſubſtitutio
valeret: verba enim ibi ex ſua natura non poterant importa-
re vulgarem, niſi impropriarent̄: & iſta eſt vna ſpecialitas, quę
ibi inducitur: alia eſt, quòd præter naturam ſubſtitutionis,
vbi teſtator non fecit primum gradum, haberet locum ſecun
dus, contra text. noſtrum in principio l. ¶ Vtrum autem iſta
ſubſtitutio valeat in vi ſubſtitutionis, vel potius ſit inſtitutio
conditionalis, eſt maior dubitatio: quia verbum, ſubſtituo,
poteſt poni aliquando pro inſtituo: vt eſt tex. & ibi per Bal.
in lege, ſi quis mihi bona. §. fina. verſicu. idemq;. de acquiren.
hæredita. & ſic poſſet procedere opin. Bald. de qua ſ. videtur
tamen poſſe defendi, quòd iſte poſsit ſuccedere tanq̄ ſubſti-
tutus. quod probatur: quia ille qui ſuccedit ꝑ ius accreſcendi,
ſuccedit ex tacita ſubſtitutione: vt l. ſi Titio. §. Iulia. ff. de leg.
iij. Sicut ergo coniunctus illi qui nunq̄ fuit ſcriptus, ſuccedit
in par

a ¶ Quota hæreditatis. Adde d. Bar. Soci. in cōſ. cl. incip. & nos ītroducere. ver. vij. cōfirmat̄. in j. p te. char. ccxxvj. ꝙ legitima nō eſt quota hæreditatis, ſed ſucceſsiōis bonorū, cū habeat̄ deducto ære alieno; vñ dicit ipſe ibi in verſi. ſuccedit alia. circa prī. ꝙ cū legitīa ſit quota ſucceſsionis, excluſus à ſucceſsiōe dicit̄ excluſus à legitima; q̄ta verò ſit legitima, & qualiter diffiniat̄, & deſcribat̄, & quid ſi ꝑ ſtatutū augmentat̄ vſq; ad dodrātem, qualiter interpretaret̄ cū videat̄ diſpōnē fructuū auferre vltra neceſsitatē victus: vide no. & plene do. Maria. Soc. ī cōſi. xxx. inci. quāuis ex his. verſic. iij. prīcipaliter. & ver. x. no. circa fin. cum ver. ſeq. in dicta parte. char. lviij. & do. Bart. Soc. eius filiū in cōſi. xciij. incipi. circa primū ꝓſentis. verſ. circa tertiā dubitationē, cū verſic. ſeq. in d. parte. char. clviij. & verſi. ꝓterea legitīa. char. clix. & in ſuprà dicto cōſi. cl. in ver. allega. in cōſi. cviij. incip. in hac cōſultatione. ver. his tñ nō obſtantib⁹. in fi. d. parte. chart. clxxij.

b ¶ Spālitas. Vide d. Iaſ. poſt med. xj. colū. in verſ. iſta ſolu. Aret. qui dicit, ꝙ iſta ſolu. Aret. eſt periculoſa, quia qñ ſpecialitates tendūt circa diuerſa, admittātur, iuxta doc. Bar. in l. ſi is qui ꝓ emptore. ff. de vſuc. vñ ipſe aliter ſol. quam ibi vide.

in partem illius ex tacita substitutione iuris accrescendi: vt est glo.not.quam ibi approbant doct.in l. filius.§.sequens q. ff.de fal.ita poterit succedere substitutus expresse: licet enim in ista substitutione desiit primus gradus quo ad effectū, pōt tñ dici substitutio propter formā ipsorū verborū, in qua fit mē tio primi gradus deficientis: & aduerte, qa lōga differētia est, vtrum primus gradus habeatur pro nō scripto: qa persona in stituta nō reperit in rerū natura, nō tñ deficit volūtas testato ris, & vtrū vere primus gradus non fuerit scriptus: nā in primo casu nō est dubiū, ꝙ habet locū substitutio, ex quo testator primū gradū voluit facere, & fecit ꝗ̄tum ipse fuit: vt l.j.§. in primo.C.de ca.tol. Sed in secūdo casu nō pōt cōsiderari gra dus primus factus aliquo modo, ex quo nulla adest voluntas testatoris. Vnde Bart. multum singulariter in l. filius.§. maritus.ſ.alle.dicit ꝙ in primo casu onus iniunctū ei q habetur pro nō scripto, remanet penes hæredem, siue cohæredē, sed in secūdo casu nō: & est noua limitatio ad illū §.in primo. Et ꝙ q.ista succedat iure substōnis in casu nr̄o, tenet Bar.satis clare in l.si mater.§.primo.eo.vbi vult, ꝙ substō vulgar.facta alicui si hęres non erit, habeat locū etiā in eo casu, quo aliquis nō potest esse hæres: qa in illū casum non fuerat substitutus, dūmō

11 non repugnet mens testatoris.¶ † Quærit etiā hic Bart. nunquid testm̄ paternū possit assumere vires à tacita vulg.quę cōtinet in expressa pupillari. & omittendo alia dicta, quæ bene refert, addo dictis suis inquātū ipse tenet, ꝙ possit assumere vi res per l.neq;[a] enim.§.j.ff.de testa.mil.nam illa l.nō videtur decidere casum nostrū, quia ibi substitutio tacita vulg. q̄ fingit ex mēte testatoris, non fuit inducta ꝓpter aliud, nisi vt conseruaret testm̄, nec poterat ad aliū effectū operari. Sed tacita substitutio vulg.quæ cōtinet in pupillari expssa, pōt moderari effectū suū, etiāsi non cōfirmet testm̄: nam siue vnus excohæredibus adeat ex paterno, siue filius solus sit hæres institutus, cōfirmabitur ex capite suitatis, & cōsequenter substitutio pupillaris: vt l.iubemus. & l.filius qui se paterna.j.de acqr.hæ red. Vnde non erit opus aditione ex vulg.tacita ad confirmādū testamētū in plurimis casib⁹: sed solū cōfirmato testamēto habemus videre, vtrū substitutus qui virtute pupil.nō pōt succedere in bonis paternis, possit succedere in eisdē ex vulg.tacita. & dicitur ꝙ pōt, vt patet in pluribus prælle. Vnde ista substitutio nō videt esse inducta propter confirmationē testamē ti, sed potius in fauorē hæredis substituti ex præsumpta volū tate defuncti, qua rōne voluit substitutū pupilla.succedere bonis suis per mediū pupilli adeuntis suā hæreditatem: eadē rōne idem videt voluisse, si per mediū pupilli non possit succedere. Credo tñ ꝙ ista opin.sit vera, qa tacita institutio solet operari effectum expresse: vt l.iij.C.de inoffi.testa.& l. Titius. §.Lucius.ſ.de lib.& posthu. Vñ nō video causam, quia testm̄ nō possit incipere à substitutione vul.tacita, quando pupillus est mortuus post mortē testatoris, ita ꝙ substitutio pupillaris potuit habere effectum, si fuisset adita hæreditas ex paterno. Secundò adde, inquātum Bar. rñdēdo ad §.idem Iulian.dicit ꝙ tex.non loquitur de tacita vulg.sed de pupilla.ex qua non poterat succedi pupillo, nisi confirmatis tabulis pupillaribus per aditionē. Et si dicatur, ꝙ pupillus non habebat aliqua bona, vt ibi dicit glo.& hæreditate patris non adierat: & sic non habenti bona non poterat succedi ex pupillari: vt l.Corne.§. j.j.eo.dicit ipse hoc esse negandum, & præsupponendum esse, ꝙ pupillus habebat alia bona, in quibus ex pupillari expresse poterat succedi. Sed ista sol.scd̄m Io.de Imol.diuinat ad tex. quia non cōstabat ibi ꝙ haberet alia bona. Tu potes defendere sol.istā: qa cū tex.ibi dicat, facta aditione per cohæredē posse succedi ex tabulis pupillaribus: & à contrario sensu, non facta aditione ex eisdem tabulis non posse succedi: verba magis respiciunt successionē pupil.substitutionis, ꝗ̄ tacitæ vulg. Cū ergo filius non quæsiuisset hæreditatem paternam, iurisconsultus præsupponendo ꝙ succederetur ex pupil.necessariò videtur præsupponere, ꝙ pupillus habet bona propria, sine quibus substitutio pupill.esset inanis. Ang.tñ posuit hic aliā solutionē ad illū §.sequendo sententiā Bart. videlicet ꝙ ideo ibi non poterat succedi ex tacita vulg.contenta in pup.expressa: quia substitutus erat datus cohæres, & sic tacite substitutus ꝑ mediū iuris accrescendi. l.si Titio.§. Iulianus.ff.de leg.ij. Vnde ꝑsumptio voluntatis testatoris est, ꝙ alio modo noluerit tacite substituere: sed cū ista tacita substitutio resultās ex pupillari expressa posset habere locū, etiā vbi prima substitutio iuris accrescendi non posset habere effectū: verbi gratia, si cohęres repudiaret partē suā, apparet ꝙ ista substitutio secūda subintellecta non erit inutilis, quasi continens plus ꝗ̄ prima. Et istud potest tolerari, vt videatur esse facta secundùm Mode. & poterit tunc cohæres repudiās ex institutione acceptare hæ reditatem ex tacita substitutione: iuxta no.in l.quidam Eulogio.C.de iure delib.& in l.si quis hæres.& in l.si tu ex parte, j.de acqui.hæred. Vnde do.Io.de Imol.ponit tertiam solutionem dicens, ꝙ ideo non poterat in §.idē Iulianus. fieri aditio ex tacita vulgari, quia primus gradus non vacabat, quia institutus moriens transmiserat hæreditatem ad suos hæredes ex capite suitatis, quæ transmissio impedit succedere substitutum vulgarem: vt l.si quis filium.§.fi.j.de acqui.hęreren.nec impedit istam transmissionem in casu d.§.datio cohæredis extranei. quia illa non tollit suitatem, quo ad effectū suitatis: vt l.si fratris.C.de iure delib.& est cōmunis opi.doc.in d. l. si filius hæres.ſ.de lib. & posthu. Solū ergo erat ibi cōsiderandū, qualis hæres ex capite transmissionis successurus esset pupillo: nā si succedebat substitutus pupillaris, deberetur fideicommissum, quia ab ipso erat relictum: & ideo poterit cogi adire, vt ibi dicitur. Si vero non succederetur pupillo ex tabulis pupillaribus, sed ab intestato, tunc non deberetur, quia ab ipsis non erat fideicommissum relictum: & in veritate ista solutio non potest impugnari, si tenes opi.cōem positā in l.si filius hæ res. quo ad effectum trāsmittendi, non impediatur ſuitas. Si autē teneres, ꝙ suitas tolleretur quo ad omnem effectum, etiā transmissionis: tunc ista solutio non procedit, & quāuis de subtilitate iuris possit defendi, nescio tamen an sit de intentione iurisconsulti ponere dictā distinctionem in illo §.nec est necesse ita intelligere, quia potest dari melior solu.& verior: ꝙ ideo ibi non consideratur potestas adeundi ex tacita vulgari in por tione pupilli, quia per illam fideicommissarius non solū non consequeretur propositū .i.resti. fideicommissi, sed potius excluderetur à fideicommisso: erat enim relictum fideicommissum à substituto pupil.non ab adeunte ex primo gradu: vt ibi patet in tex. Vnde ex tacita vulg.substituti adirent, cū essent hæredes ex primo gradu, fideicommissum non deberetur: & ideo datur consilium, ꝙ nullus ex hæredibus institutis cogeretur adire pro parte, quæ non erat grauata fideicommisso: & sic confirmabitur testamentum pupillare, & substitutus pupillo cogeret adire, & restituere hereditatē: & omnia procedunt plane; & ad materiam huius q.vide Bal.in l.fin.C.de insti. & substitu.vbi aliqualiter deuiat à dictis Bar. Sed quia non bene ꝓbat cōclusiones suas, non est multum curandū de suis dictis.

12 Consequenter quærit hic Bart.& alij: ¶ † Vtrum si filius impubes, cui est facta substitutio pupillaris, moriatur viuo testatore, substitutus possit succedere ex tacita vulgari, quæ continetur sub pupil.expressa: super quo Barto.refert glo. tenuisse Dyn.in l.ꝙ si filius.ff.de captiuis.ꝙ nō pōt succedere[b] per illū tex.qui dicit, ꝙ si filius moritur viuo patre, nihil est quod de secundis tabulis agi possit: quod Dyn.exponit.i.neque respectu vulg.neque respectu pupil.tacitæ. Contrarium tenuit gloss.in l.Cornelia.& l.si quando captus.j.eo.Bar. hic distinguit pro concordanda opin.ꝙ aut filius moritur ciuiliter, aut moritur naturaliter. Primo casu qñ fili⁹ moritur ciuiliter, qa apud hostes potest succedere substitutus ex tacita vulgari, quādo ex quo pater poterat spectare ipsum reuerti, nihil est qđ sibi imputetur: & ita intelligitur gl.in l.lex Cornelia.§.j.intellige quando filius moritur apud hostes post mortem patris. Secundo casu subdistingue, qa aut post mortē filij pater vixit ita paruo tpe, ꝙ non est verisimile ꝙ potuerit mutare testm̄: & tūc similiter succedet ex tacita vulg. Idē itellige ex mēte sua, qñ pater vixisset post filium longo tēpore, sed ignorasset esse mortuū.¶ Aut pater superuixit tanto tempore, ꝙ incommode testamentū poterat mutare, & sciebat filium esse mortuū: & tunc substitutus non succedit ex tacita vulg. quia est qđ imputetur testatori, ex quo potuit mutare testamentū, & non mutauit: ista distinctio probatur scd̄m eum in l.tractabatur.j. de testamen.mil.& bene facit tex.in l.iij.C.de inoffi.test. Domi.Ioan.de Imol.ibi reprehendit istam distinctionem, & merito: quia in l.quod si filius.per quā se fundat Bar.cū pater esset captus apud hostes, si filius moritur ipso viuente, nihil est quod possit imputari patri, & tamen ibi non succedit substitutus ex vulg.tacita secundùm eum. Vnde reiecta ista distinctione, ipse simpliciter tenet per ea quæ dicta sunt in q.præcedenti, ꝙ substitutus potest adire ex tacita vulgari. & ad d.l. tractabatur. respondet, quòd illa distinctio fit ibi, quia ex natura dispositionis verba non poterant importare substitutionē directam. Vnde ad cōcedendum illud ius speciale, debuit considerare, vtrum esset iusta causa dispensationis, vel non, contra regulas iuris. Sed in casu nostro ille qui vult succedere ex tacita vulgari, succedit secundū dispositionem iuris communis: vnde non est mirū, si facilius sine aliqua distinctione admittitur per regulam ſ.datam in alijs quæstionibus, quòd facilius tollitur ius speciale, quàm ius commune.glo.in l.eius militis.§.si mili

a ¶ Per l.neq;. Dicit hic d.Ias.in xvj.colū.in fi.ꝙ iste text. ad hanc q.Bar. videtur facere à remotis, & ibi ponit qualiter intelligat.

b ¶ Succedere. Vide hic oīno ad hui⁹ articuli decisionē do. Ias.May.in principio.xvij.col.q post quatuor prīcipales quæstiones relatas concludit in xviij. col. paulo añ versi. vlti.quærit Bar. ꝙ illa est verior opin. ꝙ ex tacita vulgari succedit. & istā dicit esse tenendā, qa substōnibus multū fauetur.

tia miſſus.ff.de mili.teſt.Inſt.qb.mo.te.infir.in §.ex eo aũt ſo
lo. gl.ſuper verbo,perfecte.vbi dicit̃,ꝙ facilius tollit̃ id qđ eſt
de iure particulari,ꝙ̃ id quod eſt de iure cõi:& de iſta materia
vide j.in l.centurio.& per dñm Guil.in l.hæc verba.j. de leg.
j.¶ Tu autẽ aduerte,quia iſtam qõ.diſputauit olim magnæ ſci
entiæ vir,ſicut dicit Ioan.Lãbertin⁹ de Rãponibus, & tenuit
ſimpl̃r ꝙ ſubſtitutus nõ poſsit in hoc caſu ſuccedere ex tacita
vulg.per l.quod ſi filius.p̃allegatã.cuius ſcientiã ſequit̃ Ioan.
And.in additionibus Speculi in titulo,de teſtamentis.in vlti-
ma charta.& ad l.ſi pater filium.j.eo.quæ videbat̃ obſtare, re
ſpondet,ꝙ ibi ſubſtitutus ſuccedit expreſſa vulg.quæ fuit fa-
cta,ſi filius moreret̃ viuo teſtatore:ſicut declarat gl.vltima, &
bene. Hanc concluſionem refert Ioan.And.in nouel.in capi.
ſi pater.§.j.de teſta.libr.vj.vbi remittit ſe ad notata per Cyn.
in l.precibus.qui etiam tenet in effectu eandẽ ſciẽtiam, vt hic
refert Bart. Ang.autẽ in conſilio ſuo xl.in ordine,multum ꝓ
lixe & ſolenniter attigit iſtum articulũ,& poſt longam diſpu
tationem non determinat:videt̃ tamẽ inclinare in hãc ſñiam
in effectu,ꝙ ſubſtitutus qui vult ſuccedere ex tacita,non po-
teſt ſuccedere tanꝙ̃ ex ſecundis tabulis, & inꝙ̃tum iſta taci-
ta ſubſtitutio vocaret̃ teſtm̃ filij, quia continetur in pupillari
expreſſe:qm̃ pater in hoc caſu quando filius præmorit̃ ſibi,nõ
potuit facere teſtm̃ filio,qui erat in poteſtate alterius,quoniã
nec ipſe filius poſſet,ſi eſſet pubes:vt l.qui in poteſtate.s̃.de
teſtamen. Pater enim faciendo teſtamentũ impuberi ſupplet
ſolum defectum ætatis,non ſi filius ex alio capite non poſſet
teſtari:vt patet Inſtitu.de pupilla.ſubſtit.in §.j.Sed quia iſta
tacita vulgar. poteſt dici pars teſtamenti paterni, inquan-
tum per eũ ſuccedit̃ ipſi defuncto:ideo tanꝙ̃ ex teſtamẽto pa
terno poterit ſuccedere ſubſtitut⁹ in caſu noſtro,maxĩe ſcđm
diſt.Bartol.de qua s̃.Non tñ bene firmat pedes, vt dixi. mihi
placet opi.cõmunis ſimpl̃r,videlicet ꝙ ſubſtitut⁹ hoc caſu nõ
poſsit ſuccedere ex tacita vulg.Moueor ratione manifeſta iu
dicio meo:quia ſicut pater ſubſtituendo filio ſi morietur ſe vi
uo,non videtur ſubſtituere pupillariter,ſed vulg.vt probatur
in d.l.ſi pater filiũ.præallegata.ita ſubſtituendo filio pupilla-
riter nõ videtur ſubſtituere in caſu,in quo ſubſtitutio fieri nõ
poſſet:quia quãdo verba aliquo modo poſſunt impropriari,et
adaptari,nunꝙ̃ referunt̃ ad caſum,in quo diſpoſitio nõ poſſet
fieri,ſeu eſſet inutilis:ita probat text.in l.fideicõ.§.ſi filio.ff.đ
le.iij.& bene facit tex.in l.vbi pure.in prin.& ĩ l.epiſtola.§.fi.
ff.ad Trebel.& not.Bart.in l.cum filio.de leg.j.Cùm ergo di-
cit̃,ꝙ expreſſa pu.contineret tacitã vulg.eſt concedendũ : ſed
cùm infert̃,ergo in caſu noſtro poterit ſuccedi ex vulg. tacita,
hoc eſt negandum:quia pu.expreſſa nõ videt̃ facta in hunc ca
ſum,& cõſequenter ſi nõ eſt facta,non põt continere vul.Hoc
autẽ eſt maxĩe verũ,qñ pup.ſubſtitutio eſſet facta eo mõ, de
quo dicit̃ hic in text.id eſt,ſi hæres erit,& in pup.ætate deceſ
ſerit:tunc em̃ verba ipſa ſonant,ꝙ ſubſtõ pup.fit in caſu,quo
põt adiri hæreditas,& adit,quod eſt impoſsibile viuente teſta
tore:vt l.ij.§.interdũ.j.eo.& l.fina.cũ materia.C.de pact.non
obſtat tex.in l.tractabat̃.p̃allegata.Quia verò potes dicere,&
breuiter,quòd illa diſtinctio inducitur ibi in fauorem liberta
tis,& eſt caſus ſpecialis, vñ non eſt trahenda ad conſequẽtiam
ad alium caſum,in quo non eſt tantus fauor. Vel poteſt dice-
re ſubſti.filius,ſecundùm Angel.in loco præalle.ꝙ verba ob
liqua trahi ad directã inſtitutionẽ pẽdet à volũtate defuncti:
vt patet in l.quærebat̃. eo.ti.& ibi per Bar.& in l.Scæuola.ff.
ad Treb.vbi ponit̃ caſus conuerſus:& ideo non eſt mirũ, ſi l.
ibi ex coniectura volũtatis teſtatoris trahit ſubſtitutionẽ ob
liquã ad directam,quia hoc poterat facere teſtator,vt s̃.dixi,ſi
expreſſe voluiſſet: ſed teſtator non poteſt inducere, quòd
ſubſtitutio pupilla.poſſet fieri illi, qui moritur, exiſtenti in
ptãte alterius:vnde iſti caſus nõ ſunt ſimiles.Dubitat̃ tñ ſuper
iſto articulo,quid ſi teſtator ſubſtituit pupillo iſto modo,ſi fi-
lius meus deceſſerit in pupil.ætate,ſubſtituo talem, vel talis 13
ſit hęres,vtrũ tũc ſubſtitutus poterat ſuccedere ex vulg.ſi fi- a
lius moritur viuo teſtatore?Hanc q.attingit Bald. in l.preci-
bus. in v.char.C.de impu.& dicit quòd poterit ,quia iſta non
eſt pupillaris ſimplex,ſed eſt cõpendioſa continẽs expreſſam
vulg.& pupillarẽ,quoniam iſta verba,ſi deceſſerit &c.ita poſ
ſunt intelligi,ſi deceſſerit non adita hæreditate,ſicut ſi deceſ-
ſerit adita hæreditate,vt patet de ſe : ergo poſſunt ita com-
plecti vul.expreſſam,ſicut pupil.& idem dicit in l.pe.C. eod.
ti.Ang.aũt in cõſi.prędicto tenet oppoſitũ:quia hodie cõiter
notarij non cõcipiũt ſubſtitutiones pupillares,niſi modo præ
dicto.vñ ſequeret̃,ꝙ hodie nõ fiet ſimplex pupil.Sed hoc nul
lã habet abſurditatẽ,dũmodo fieri poſſet,ſi teſtator vellet:vñ
niſi ꝓbaret̃ cõis vſus loquẽdi,ſeu intelligẽdi,propter iſta ver
ba induceret̃ ſola pupillaris,ego nõ recederẽ à doctrina Bald.

a ¶ Pupillari. An & qñ ſubſtõ pupillaris excludat matrẽ, viđ no.d.Maria.Soci.in cõſi.xxiij.inci. circa p̃dictam cõſultationem. verſicul. viij.cũ ver.ſeq.in j. pte.char.iiij.& plene d.Iaſ.May.hic ĩ xix.col.in ver.circa quartũ effectum.

ſi teſtator diceret,& ſi deceſſerit in pupil.ætate,ſubſtituo ſibi
Semproniũ:tunc verba proprie ſumpta ſignificarẽt pupillarẽ,
per quã ſucceditur ipſi pupillo:vt Inſti.e.§.j.Nec ob.pręmiſ-
ſis id qđ dicit Ang.in cõſi.pręalle. & Bar.hic in l.ij.j. e.ꝙ iſta
verba,ſi hęres erit, nõ ſunt de ſubſtãtia & forma ſubſtitutio-
nis pupill. quia concedendũ eſt hic,quo ad ſubſtãtiam ſubſti
tutionis,ſed nõ quo ad qualitatẽ:quia vna forma facit ſimpli
cẽ pupillarẽ:alia facit eã qualificatã.i.pupillarẽ,quę cõtinetur
in cõpẽdioſa:eſt em̃ ſubſtitutio cõpendioſa:vt s̃. dixi in rub.
adiectio & qualitas quędã,nõ aliquid de per ſe.Et pro illa cõi
opi.multũ facit tex.in l.pater.in prin.iuncta l.ꝙ ſi filius.s̃. al-
leg.ma.lex.ꝙ ſi filius cõtinuatur ad principiũ legis,ſi pater, in
quo dubitabatur,vtrũ hęreditas pertineret ad ſubſtitutũ, vel
potius à veniẽte ab inteſtato: & in caſu l.pater.in prin . tolli-
tur opi.illorũ,qui dicebãt nõ eſſe in cã inteſtati,qa filius videt̃
eſſe mortuus poſt patrem per fictionem l.Corneliæ:ergo ceſ-
ſante illa rõne,per quã opin.illorum reprehenditur,ſicut ceſ-
ſat in l.ꝙ ſi filius.intentio iuriſcõſulti videt̃ eſſe,ꝙ res deduca
tur ad cam inteſtati,et ſic nõ erit̃ locus ſubſtituto ex tacita vul
ga.¶ Circa quartũ effectũ vulgaris ſubſtitutionis adde dictis
Bar.inquantũ ipſe dat nouũ intellectũ ad l.fi.C.de inſtitu.&
ſubſti.volens ꝙ ille tex.loquat̃ in vulg.tacita;quæ inducit̃ per
extenſionẽ de caſu ad caſum.Et ꝙ hoc verũ ſit, ꝓbat ipſe: qa
ſi tex.ille loqueret̃ in tacita pupillari,poneret q.ĩdubitatam,
quæ erat deciſa in l.p̃cibus.videlicet ꝙ tacita pup.non admit
titur cõtra matrem.Sed vt apparet ex illo tex.illa qõ erat du-
bitabilis,& erat diſſenſio inter iuriſconſultos:ergo iſte intelle
ctus non eſt cõueniens.Vnde debet intelligi tex,quãdo pup.
erat mortuus,nõ adita hæreditate paterna,& quia habebat co
hæredem extraneũ non tranſmiſit hæreditatẽ ex capite ſuita
tis.Vnde ſecundùm iuris regulas tacite ſubſtitutus vul.non
impediebatur ſuccedere in hæreditate defuncti.ſed tamẽ pro
pter duo repellit̃.Primò quidẽ ꝓpter pſonam vxoris teſtato
ris,quæ magis eſt teſtatori coniuncta,ꝙ̃ extraneus.Secundò,
quia fuerat data cohæres filio naſcituro:vnde ex his duabus
qualitatibus oritur cõiectura & p̃ſumptio volũtatis teſtato-
ris,ꝙ voluerit coniunctũ p̃ferri ſubſtituto tacitè, ſicut oritur
in ſimili in l.pe.C.de impu.& alijs ſubſti.& in l.hęredes mei.
§.cũ ita.ff.ad Treb.Sed iſta opi. ſua impugnat̃ hic ꝑ Ange. &
Io.de Imol.& ꝑ Bal.in d.l.fin.Prima ratio impugnantiũ eſt,
& fortiſsima,quia Bart.p̃ſupponit in iſta ſua lectura,ꝙ per da
tionem cohæredis factam filio tolleret̃ ſuitas,etiã quo ad effe
ctum tranſmittẽdi. nam ſi filius tranſmiſiſſet ex capite ſuita-
tis,ſubſtitut⁹,etiã ſi mater nõ eſſet in medio,nõ poſſet ſucce-
dere:vt l.ſi quis filiũ.§.fi.j.đ acq.hæ.vnde nõ eſſet opus indu
cere aliquid ſpãle ꝓpter matrẽ.Sed hoc p̃ſuppoſitũ ẽ falſum :
qa datio cohęredis non tollit ſuitatẽ,quo ad poteſtatẽ trãſmit
tendi:vt l.ſi fratres.C.de iur.delib.& tenet idẽ Bar. vbiꝗ;,ſed
maxĩe in l.ſi filius qui patri.j.eo.& in l.ſi filius hæres.s̃. de li.
& poſthu.Nec obſt.dicunt iſti,arg.Bar.s̃.factũ, qa etiã ſtante
diſpõne poſita in l.p̃cibus.iſta l.poterat habere caſum dubita
bilẽ:qa ex quo mater erat data cohæres filio,videbat̃ ꝙ tunc
nõ videt̃ voluiſſe teſtator,ꝙ aliqđ haberet đ ſubſtãtia ſua per
mediã pſonã filij.Sed iſta rõ dubitandi nõ videbat̃ colorata,qa
ꝓuiſio hominis tollit tacitã prouiſionẽ l.circa idẽ,vt l.fi.C.de
pact.cõuen. ſed ius diuerſum nõ tollit:vnde ꝑ hoc mater non
videret̃ ꝓhibita ſuccedere filio in hæreditate ipſius ab inteſta
to.Tertio dicũt p̃dicti doc.ꝙ vltra l.p̃cibus. illa l.affert nobis
nouam vtilitatẽ,qa l.p̃cibus.loquit̃ de vul.expreſſa, &aliæ ll.
dicentes ꝙ vulg.continet tacitã pupill:l.aũt noſtra hoc indu-
cit de nouo,& ſingl̃r,ꝙ etiã tacita vulga.quæ ſubintelligit̃ in
verbis teſtatoris,ꝑ extenſionẽ,cõtinet tacitã pupillarẽ. Præ-
terea addit Bal.duos alios effectus,quos ĩducit illa l.ĩ l.fi.p̃al.
vbi ſimiliter reprehẽdit dicta Bar.Sed cũ reuerẽtia ꝑ iſtos no
uos effectus nõ tollit̃ arg.Bar.ſi ſubtiliter reſpiciat̃:qa q.prin
cipaliter ibi mota,†videlicet vtrũ mater p̃ferat̃ ſubſtituto ve
nienti ex tacita ſubſtõne pupillari[a]:an verò ſubſtitut⁹ eſt in-
dubitabilis ſine dubio ꝑ locũ à fortiori:nã ſi mater excludit ta
citã pupillarẽ,quæ continet̃ ſub expreſſa vulgari:multofortі⁹
illa quæ cõtinet̃ ſub tacita vul. vñ oportet rñdere aliter, & di
cere ꝙ l.p̃cibus.quæ diſponit hic,fuit poſterior tpe iſtorũ iu-
riſconſultorũ . vñ erat iſta q.ꝓbabilis tẽpore illorũ, ſed non
poſt l.p̃cibus.Sed iſta rñſio non videt̃ tuta:qa nõ eſt dubium
ꝙ l.p̃cibus.p̃ceſsit conſtitutionẽ Iuliani,de qua in dicta l.fi.&
tñ adhuc illo tẽpore qõ erat dubitabilis. Vnde arg. relinquit̃
valde dubium,niſi dicamus,ꝙ l.p̃cibus.quæ habet varios in-
tellectus,non ꝓbat ſuam concluſionẽ,& tamẽ cõmuniter nõ
tenetur:& ideo cogitandũ eſt ſup ſolut.iſtius arg.Quòd autẽ
opin.Bar.non adaptetur ad illum tex. ꝓbo ratione fortiſsima
vltra doc.dicit em̃ tex.in l.fi.ꝙ ſi teſtator relinquit vxori ſub
ſtantiã

ſtantiã ſuam, faciẽdo eã coherẽdẽ, multo magis videt reliquiſſe ſibi lucroſam hæreditatẽ: quę verba de neceſsitate intelligũtur de hr̃ditate filij, quod ꝓbo: qa ſi intelligeret de hr̃ditate teſtatoris, tunc non eſſet fortior ratio, cur mater deberet ſuccedere ex iure accreſcendi, excluſo vulg. ſubſtituto: ſed eſſet eadẽ ratio, qa totũ eſt ſubſtantia teſtatoris. Quinimo adhuc eſſet minor ratio in excludẽda ſubſtitu. quia in prima parte mulier fuit vocata ex iudicio expreſſo teſtatoris: hic autẽ in parte filij vocaret ex tacito. i. ex iure accreſcendi. Vnde nedũ nõ eſſet maior ratio, neq; eadẽ oĩno, vt arg. Imperatoris non ſit ſalſa, dicamus ꝙ verbũ, lucroſa hr̃ditas, intelligit de hæreditate filij, & tunc procedit argu. à fortiori: & tunc ſi teſtator vocauit vxorẽ ad bona ſua vnà cũ filio, multo fortius videtur eam vocaſſe ad bona filij, quæ magis ſunt debita matri, q̃ bona mariti. & per hoc apparet manifeſtè, ꝙ intellectus gl. & doc. cõiter in d. l. fi. eſt verior,[a] ꝙ l. loquat ĩ tacita pupillari. ¶ † Circa v. q. ꝓncipalẽ, in qua Bar. tractat qualiter ſirmat ſubſtitutio vulg. adde dictis ſuis, inquãtũ ipſe vult, ꝙ ſubſtitutio facta pluribꝰ copulatiuè nõ habeat locũ, neq; verificetur vno ex inſtitutis repudiante, per l. quãuis. C. de impub. & per l. quidam teſta. j. vbi etiã primo tetigit de iſto articulo: nam iſta iura parũ vel nihil videtur facere ad propoſitũ, q̃m in l. quidã in teſtamento. ideo ſubſtitutio non habet locum, niſi de omnibus non adeũtibus, quia teſtator diſtribuit ſubſtitutis totã hæreditatem in euentũ conditionis: & hęc eſt rõ, ꝑ quã mouet hic Iuriſcõſultꝰ in d. l. qdã teſtõ. vt patet in fine literæ. Ergo datur intelligi, ꝙ ceſſante iſta coniectura, ſubſtitutio reſolueretur in ſingularitates, licet eſſet facta verbis copulatiuis: vnde iſte tex. facit cõtra ipſum, nõ ꝓ eo, licet Ang. cõſi. ſuo lxxix. in fi. ſequat opi. Bar. tex. aũt in l. q̃uis. non aũt ꝙ vno adeunte cõmittat ſubſtitutio, ſed ꝙ ſubſtitutio facta pſonis diſparibꝰ cõtinet vulg. tm̃. Vtrũ autẽ illa ſubſtitutio vulg. habeat locũ vno repudiãte, nihil dicit, & h̃c rõnẽ approbat Bar. ĩ terminis noſtris ĩ l. hoc ar. in vl̃r. gl. s̃. de hære. inſti. vbi vr̃ caſus contra opin. ſuã hic: dr̃ enim ibi, ꝙ quãuis conditiones appoſitę per verbũ collectiuũ, quiſq;, ex ꝓprietate ſermõis debeãt copulatiue verificari, & vtraq; cõditio debeat exiſtere, vt habeat locũ diſpoſitio in perſona hæredũ inſtitutorũ, ex humanitate tñ, vt fõueamus diſpoſitionem teſtatoris, inquantũ fieri poteſt, illa oratio reſoluitur in ſingularitates: & iſte eſt melior intellectus ad illã l. q̃ ſequẽs reſponſio, quã tradit ibi Bar. qa tex. expreſſe negat, ꝙ ex vi verborũ illa verba poſsint reſolui in ſingularitates. Bar. aũt non hic, ſed in l. pe. C. de impu. & ali. ſubſti. dicit, ꝙ iõ ſubſtitutio vulg. facta copulatiuè duobus requirit, ꝙ vterq; repudiet, ita ꝙ non ſufficit repudiatio vnius: quia iſta ſubſtõ licet fiat duobꝰ, tendit ad vnũ finẽ, & ad vnum effectũ, vt ſuccedat teſtatori in vna hæreditate. Vnde ſubſtitutio non reſoluitur in ſingularitates: quia perinde eſt, ac ſi duæ condit. eſſent adiectæ reſpectu vnius diſpoſitionis: quo caſu requirit concurſus omnium conditionum, quando ſunt adiectæ copulatiuè: vt l. ſi hæredi plures. s̃. titu. proxi. & per gloſſ. in l. ſi te ſolũ. §. fi. s̃. tit. proxi. & eſt caſus, & ibi ſcripſi in l. ſi quis ita ſtipulatus fuerit. de verborum obligati. Sed Baldꝰ. reprehendit iſtã rationẽ in d. l. pen. qa ex quo ſunt duo hæredes inſtituti, vnuſquiſq; ex parte, ſubſtõ q̃ fit his duobꝰ hr̃dibꝰ immediate, vr̃ referri ad duas diſpoſitiões: qa tot ſunt ĩſtitutiões, quot ſunt hæredes inſtituti. Et hoc ſufficit, vt ſubſtitutio reſoluat in ſingularitates: videlicet ꝙ effectus ĩmediatè ſint plures, licet effectꝰ mediatus ſit vnicus: vt in dicto loco concedit Bart. Et ꝙ iſta ſua opi. non ſit vera, patet: quia l. pe. de iniuſto teſta. & l. cũ ex filio. §. fi. j. eod. & multæ aliæ ll. ſimpl̃r dicunt, ꝙ q̃n ſubſtitutio vulga. eſt facta pluribus, vno repudiante, admittit ſubſtitutus, nec diſtinguitur in d. ll. vel apparet ex eis, vtrum ſubſtitutio fuerit facta ſeparatim, vel copulatiuè: nam ſi teneremus doctrinam ſuam, ex ea videretur ſequi, quòd quando plures ſunt inſtituti copulatiuè in eadem ratione, vno repudiante, alij non poſſent ſuccedere, neque creſceret eis portio repudiantis: q̃d eſt contra tex. in l. j. §. ſi verò quidã. C. de cad. tol. Ad hoc tamen poſſet reſpõderi, quòd in caſu noſtro copula ponitur inter duo adiectiua, reſpectu vnius diſpoſitionis: ſed in §. ſi verò quidam. ponitur inter duo ſubſtantiua, per q̃ multiplicatur diſpoſitio in plures. vnde caſus non eſt ſimilis: ſicut declarat Barto. in l. is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dubijs. Mihi tamen placet opinio Bal. per s̃. dicta. & quia non poteſt negari, quòd non ſolùm duæ partes datæ duobus debentur duæ diſpoſitiones, ſed etiam duæ partes dantur vni, maximè ſub diuerſis conditionibus: vt eſt caſus in l. ſi ſolus. in principio. & in l. ſi tu ex parte. in verbo, vtraque cauſa. eo. titu. dicit tamen Bald. in loco allegato, quòd ſubſtitutio vulga. non reſoluitur in ſingularitates, quando ille qui adiuit altero repudiante, ex perſona, ex præſumpta mente defuncti eſſet præferenda ſubſtitutio, & ſic vult eſſe idem in vulga. q̃d in pub. & in fideicõ. facta per verbum collectiuum: vt probatur in d. l. penu. & in l. heredes mei. §. cũ ita. ad Treb. Et ad illã q. quã s̃. tractaui, nunq̃d ſubſtitutꝰ ei, qui nõ erat inſtitutus, ſuccedat ex inſtitutiõe, vel tanq; conditionaliter inſtitutus: vide tex. ſingularẽ, qui decidit quæſtio. in terminis in l. quoties. §. ſi quis primum. s̃. de hær. inſti. & videtur decidere pro opi. Bald. ꝙ talis ſuccedat tanquàm inſtitutus, non tanquàm ſubſtitutus. Non obſtat text. cũ glo. in l. filius. §. j. de falſis. quem allegaui in contrarium: quia in illo caſu ideo ſuccedit ex tacita ſubſtitutione, quia ex alio capite expreſſo non poteſt videri vocatus in illo caſu. Sed ſecus eſt in terminis noſtris: quia licet non poſsit ſuccedere tanquam ſubſtitutus: ſuccedit tamẽ tanquàm inſtitutus ſub cõditione. Adde etiã dictis Barto. inquantũ hic tangit illã not. q. vtrum ille qui ſuccedit de iure prætorio dũtaxat, excludat ſubſtitutum. ¶ Et quo ad primum membrũ, dũ dicit, ꝙ q̃n teſtamẽtũ confirmatur viuente teſtatore de iure ꝑtorio indubitanter, ſuccedẽs excludit ſubſtitutum vulgarẽ, per l. in conditionibus. §. paternus. j. de cond. & demonſt. ꝙ iſtud poteſt demonſtrari rõne vltra illã l. quia ſi conditio iſta, ſi hęres nõ erit ad admittẽdum ſubſtitutũ, põt impleri per æquipollens. l. Gallus. §. quid ſi tantum. & ibi per Bart. s̃. de liber. & poſthu. eadem rõne cõditio cõtraria, ſi hæres erit, implebit per æquipollens per regulã poſitã in l. ij. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & ideo nõ bene videt inferre Bar. ex illo text. in l. j. §. bonorũ. ff. ad Trebel. dũ dicit per tex. in §. patronus. ꝓ[a] 14 batur, † quòd etiam in materia ſtricti iuris, & in qua verba capiũtur proprie appellatione heredis, venit bonorũ poſſeſſor[b]: nam in §. patronus. tex. non loquitur de cõdi. quæ debet impleri in forma ſpecifica, imo ĩn ea quæ poteſt impleri per ęquipollens[c]: vt s̃. dixi. Melius autẽ facit pro ſententia ſua in l. is q in ptãte. §. fi. ff. de leg. præſtan. & in l. iiij. in prin. ff. de condi. & demonſtra. in quibus probatur, ꝙ conditio dandi, quæ debet impleri in forma ſpecifica, põt impleri in pſona bonorum poſſeſſoris: & illas duas ll. notabiles alleg. glo. not. ad hoc in l. pro hærede. §. fi. ff. de acqui. hæred. Pro iſta cõcluſione facit gloſſ. nota. in l. emancipata. C. qui admit. & vult, ꝙ ſicut hæreditas de iure ciuiliter tranſmittitur ex l. vna. C. de his qui ante aper. tab. ita & bonorũ poſſeſsio ex eadem l. licet iſta materia ſit exorbitans à reg. iur. Bal. tamen ibi videtur hoc limitare, niſi bonorũ poſſ. veniet cõtra voluntatẽ defuncti: verbi gratia, ꝓ cõtratab. quia tunc non ita de facili fiet extenſio. Sed hoc videt contra ll. præalleg. vnde dic vt diximus in no. ꝙ niſi materia ſit valde odioſa, appellatione hæredis veniet bo. poſſ. ¶ Circa ſecundũ membrum ſuum, dum dicit, ꝙ q̃n teſtamentum aſſumit vires de iure prætorio poſt mortem teſtatoris, tunc ſubſtitutus ꝑfertur illi qui poſſet ex primo gradu petere ſecundùm tabu. iuxta l. filio ꝑterito. s̃. de iniuſto teſta. nã dicta ſua videntur veriſsima, & approbantur rõne & autoritate: ratione quidem, quia vbicunq; propter me eſt ius quæſitum tertio, illud ius non poteſt alteri auferri ex facto meo. Iſta eſt regu. quã tradit Bar. & cõmuniter doct. in l. ſi poſt mortem. §. fin. j. de bon. poſſ. contratab. ſed filio ꝑterito ipſo iure fuit delata hæreditas ſubſtituto, à quo filius fuerat exhæredatus: ergo ex facto filij approbantis non poterit auferri. Iſtud arg. procedit tenendo cõem ſententiam: vt l. filio præterito. s̃. de iniuſt. teſta. ꝙ teſtamentũ ex ꝑteritione ſit nullũ ipſo iure, etiã anteq; filius velit eſſe nullũ: ſicut videntur dicere iura. Vnde dicebat Angel. multũ not. in l. Papinianus. in princi. ff. de inoffi. teſtamen. ꝙ filius ꝑteritus nõ põt approbare teſtamẽtum in pıudiciũ filij inſtituti, q̃ñ vult illũ dicere nullũ: quia eſt quęſitum ius filio ſubſtituto, q̃d approbatione ꝑteriti non poteſt auferre: & idẽ dicit Cyn. & Bald. poſt eum, quos ipſe non alleg. in l. poſthumo. in ij. col. C. de contratab. ¶ Adde etiam dictis Bart. inquãtum hic tãgit, vtrũ ille q repudiauit bo. poſ. ſcd̃m tab. vel econtra, poſsit adire de iure ciuili, vel petere ſcd̃m tab. ſi repudiauit ius adeundi. Et cõiter cõcludit ipſe cũ alijs doctoribus, ꝙ põt, cõtra glo. in l. ſuũ hæredẽ. C. de iure delib. nã hoc eſt intelligẽdũ, q̃n quis repudiat ius adeundi, vel petẽdi bo. poſ. ſecus ſi repudiat hæreditatẽ ſimpl̃r: qa tũc eſt ius ſibi appetẽs ad acq. hæred. renũciaſſe videt ſcd̃m Bar. ita ſeipſum declarat in l. nec is. §. j. j. de acq hær. ꝓ quo d. m. ibi alle. gl. in l. j. §. ſed credẽdũ. ff. de ſucceſ. edic. Dicit etiã Bal. no. in d. l. & ſuũ. ꝙ q̃n qs renunciat iuri adeũdi adiecta cã, qa hęreditas eſt dãnoſa: tũc qa cã reſpicit vniformiter omne ius, ꝑ q̃d põt acqri hæreditas, renunciatio cẽſebit ĝnalis, ꝑ ea q̃ habent in l. cũ pater. §. Lucius. de leg. ij. qa ſicut cã expreſſa reſtringit renunciationẽ ĝnalẽ, vt l. ſi de certa. cũ materia. de tranſac. etiã debet ampliare. Pro iſta cõcluſiõe alleg. tibi tex. not. in l. ſi qs mihi bona. §. ſed q̃d ſi man-

[a] ¶ Verior. Adde idẽ tenẽtẽ do. Ia. May. hic in xj. col. in verſic. teneas ergo.

[b] ¶ Poſſeſſor. Adde hic quæ dixi s̃. in eadem l. in j. col.

[c] ¶ Per æquipollẽs. Iſta ratio do. Aret. multũ cõmendat ꝑ d. Iaſo. May. hic in fi. xxij. col. in verſi. iſta opi. & pro opi. Bart. hic adde tex. ſcd̃m do. Iaſ. May. loco alle. in l. ĩ ſeruitute. §. ei qui. ff. de bo. libe. & dic ꝓut ibi per eum.

dauit. j. de acqr. hę. vbi ꝓbať soléniter, ꝙ mandatū datum ad petedā bo. poſ. & ſic ſup vno iure agnoſcendi hæreditatē, extendiť ad ius adeundi ꝓpter mentē concedentis mandatū: qa non eſt rō vel cauſa, cur noluerit obligari ꝑ bo. poſ. & non ꝑ aditionē. & ſic patet, q̃ñ ratio reſpicit vniformiter vtrunq; remediū, diſpō hoīs diſponēs ſup vno ex eis trahiť ad aliū. Et ꝓ cōplemēto materiæ nr̄æ tene mēti duo iura no. ī iſta materia. Primū eſt in l. q̃diu. ver. is autē. la ij. j. de acq. hære. vbi ꝓbať, ꝙ ſubſtitutus vulg. in tertio gradu admittiť ad ſuccedēdū inſtituto repudiāti ex primo gradu, ſi ſecūdus gradus ſit ſublat⁹ de medio per mortē ſubſtituti, intantū ꝙ illa expreſſa vulga. continebit ſub ſe tacitā pupill. ſcd̄m Bart. ibi. Scd̄o tene mēti tex. no. in l. fi. in prin. j. eo. ti. & ibi per Ang. & Bal. vbi ꝓbať, ꝙ ſubſtitutio vulg. ſi hęres nō erit, verificať & exponiť. i. quatenus primus non erit hæres. Vnde ſi inſtitutio primi gradus vacet in parte, & non in toto, adhuc erit locus ſubſtitutioni. & per hoc ſit expedita iſta not. materia.

Subſtituere. Subſtitutio pupil. pōt fieri liberis inſtitutis vel exhæredatis, dūmodo pr̄ ſibi fecerit teſtm̄: & ſunt duæ partes principales. Scd̄a eſt ibi: & ſubſtituere. Prima ſubdiuidiť ī duas. Scd̄a eſt ibi: & tā eū.

15 ¶ † No. primò ibi: ſine hæredis. ꝙ oīa q̄ ſunt ſcripta ī teſtō, pēdent ab inſti. hoc redit tāq̃ à capite. concordat tex Inſti. de le. §. ante hæredis. & inde eſt, ꝙ ſi non adiť hæreditas ab hærede inſtituto, infirmať regr̄r ſubſtō pupi. & oīa in ea cōtenta. l. ij. §. adeo. j. eo. & l. eā quā. & ibi not. C. de fideicō.

16 ¶ † Scd̄o not. ꝙ ſubſtō pupi. nō pōt fieri filio ꝑterito: qđ tñ intelligit Bart. in l. ij. j. eo. niſi filius approbet teſtm̄, ita ꝙ ſaltem valeat de iure ꝑtorio, qđ non placet hic Ang. vt diceť hic ſup prima glo. huius §. in gl. vl. poſita in verbo, inſtitutionē. ſed ibi propter ſolā ꝑteritionē. Circa hāc glo. multū no. ibi Bar. & Moderni: nā ꝑ ea limitať cois opin. de qua j. diceť hoc modo, ꝙ q̃uis ſi teſtm̄ eſt nullū, vigore ꝑteritionis factæ de filio tabulę pup. cōfirmētur ꝑ auť. ex cā[a]. C. de lib. ꝑte. ſi tñ nullū præcedat teſtm̄ paternum, & nulla hæredis inſtitutio, tunc etiā hodie iure nouiſſimo ſubſtō pupil. non confirmabiť: ex quo infert hic Pau. de Caſt. ꝙ in caſu l. Gallus. in prin. de lib. & poſth. ſi filius non videť tacite inſtitut⁹, & ſic teſtm̄ non ſtat in primo gradu, ſubſtitutio pupil. etiā de iure nouiſſimo non confirmabiť: ꝙ a nullus fuit inſtitutus, tenēdo cōem opi. contra Bart. ibi, ꝙ per iſta verba, ſi filius hæres non erit & c. vel ſi filius meus me viuo moriať, non ſuſtentetur teſtm̄ in primo gradu. Sed iſta conſideratio videtur fruſtratoria, & falſa: quia in caſu l. Gallus. etiā ſi non præceſſiſſet inſtitutio filio, teſtamētū non erat ſine inſtitutione, quia nepos ſuccedebat ex ſubſtitutiōe vulg. facta in ſuitate. Vnde ſi erat facta ſubſtō pup. ipſi nepoti, poterat confirmari ex aditiōe ipſius, quinimo ex ſola ſuitate, etiā ſi nepos abſtineret ab hæreditate adita: vt l. ſi filius qui patri. & ibi diceť. j. eo. Teſtamentū ergo ibi fuit nullum rōne ꝑteritionis, & ſic tabulæ pupil. confirmarentur, ꝑ auť. ex cā. ſi filius moreretur viuo teſtatore. ¶ † Scd̄o not. ex hac gl. ſcd̄m vtrāq; ſol. vt dixi in voce, ꝙ hodie pręteritio, ꝑ quā reddiť teſtm̄ nullū, nō tollit ta. pupi. quia illæ conſeruantur ꝑ auť. ex cā. de lib. pręt. Pro cuius arti. intelligentia quā tradit hic Bar. debes cōſiderare duos caſus: nā aliq̃ñ ſubſtō pupil. eſt facta filio inſtituto, vel exhæredato: & aliquādo ipſa ſubſtitutio pupil. eſt facta ipſi filio ꝑterito. Primo caſu Dy. tenuit contra gl. noſtrā hic, ꝙ primo caſu nō confirmať de iure nouiſſimo, quia text. in auť. ex cā. & in corpore vñ ſumiť, videť confirmare ſolū legata & fideicō, & alia q̄ poſſent repeti ab inteſtato, ita ꝙ non eſſet neceſſe facere teſtamētū. Sed ſubſtitutio pupil. nō eſt hm̄oi, qa nō pōt fieri niſi ꝑcedat teſtm̄ paternū, vt in tex. noſtro: ergo de illo non loquiť tex. auť. ꝑdictæ. Sed hanc opi. reprehēdūt Iac. de Are. Oldra. Bart. & cōiter oēs Moderni per tex. ī auť. vt cū de app. cognoſciť. §. ſiue igitur, vbi dr̄, ꝙ ſi confirmať etiā datio tutelę, quæ non poteſt fieri ab inteſtato: ſed oportet ꝙ fiat in teſtō, vel in codicillis confirmatis à teſta. vt l. ij. C. de teſta. tute. & l. iij. ff. eo. Sicut ergo confirmať ibi datio tutoris, quæ cōtinet ꝓuiſionē pupilli, & non poteſt fieri ab inteſtato, ita eadē rōne vr̄ confirmari ſubſtō pupil. q̄ habet ſimiles conditiones, & nō poteſt fieri, niſi ꝑcedente teſtamento, & continet prouiſionē filij: vt l. Papinianus. §. ſed nec impu. & ibi per Bart. contra de inof. teſta. Sed contra iſtā cōem opinio, arguit Barto. dupliciter hic: dicit enim, ꝙ videntur ſequi duo abſurda. Primū eſt, ꝙ licet ſubſtō pupil. non poteſt fieri ſine inſtitutione præcedēti, vt modo dixi: poteſt tamen fieri ꝑcedente inſtitutione nulla, q̃ habeť ꝓ nō facta: vt l. non putauit. §. non quęuis. de cōtra. ta. & l. iiij. §. condēnatū. ff. de re iudica. Sed ad hoc rñdet Io. de Imo. dicēs ꝙ ad hoc nō eſt incōueniēs, ex quo tex. de iure nouiſſimo loquiť, q̃ñ ꝑceſſit inſtitutio, licet nulla, & non quādo nulla ꝑceſſit inſtitutio. Sed cū inſtitutio nulla habeať pro non facta, dicitur eſſe idē iuris in vtroq; caſu. Vnde tu dic, & melius[b], ꝙ quādo ꝑceſſit inſtitutio licet nulla ratione præteritionis, teſtm̄ non caret omnino prima facie forma teſtamēti: ſed ſecus eſt ſi nulla ꝑcedit inſtitutio: ita probatur in l. ſi quis legatū. in prin. ff. de falſis. & inde eſt, ſicut dixi in l. j. ſ. eo. ꝙ q̃ñ prima inſtitutio eſt ꝓ non ſcripta, & nulla, habuit tñ teſtatoris voluntatē, datur in ea gradus ſubſtitutionis. Qđ tamē nō contingit, q̃ñ nulla inſtitutio præceſſit: vt ibi declaraui ꝑ l. quoties. §. ſi qui prima. ſ. de hære. inſtit. Facilius eſt ergo, vt actus nullus, qui habet volūtatem teſtatoris, opereť aliquid plus, q̃ vbi omnino defuit voluntas teſtatoris. Scd̄o videť ſeq aliud abſurdū: quia tacita pupilla. cōfirmať per auť. ex cā. ergo poterit ſuccedi ex tacita vulga. in hæreditate paterna: qđ videtur contra tex. in corpore vbi diciť, ꝙ iſta hæreditas deuoluiť ad cauſam inteſtati. Do. Ioā. reſpondet duobus modis. Primò, ꝙ iſto caſu expreſſa pupilla. non continebit tacitam vulgarē ex expreſſa intentione l. quæ defert totā hæreditatē ab inteſtato: & iſta reſponſio placet. Vel ſecundò dicit ipſe, eſt dicendū, ꝙ ſuccederetur ex tacita vulga. in portione pupilli, cui eſt facta ſubſtō pupil. expreſſa, & erit ſingularis dubitatio ad tex. in corpore ſecūdū eum. ¶ Sed hoc non videť poſſe dici, duplici ratione. Prima, qa ſubſtō vulg. tacita vel expreſſa intelligiť, ſi primus hęres non erit ex teſtamento: nam licet ille adeat ab inteſtato, ſuccedet ſubſtitut⁹: ita dicit tex. in l. heres inſtituta. C. de impu. & alijs ſubſti. & in l. filiū emancipatū. & ibi ꝑ Bal. j. de acq. hę. Vnde ſi filius inſtitutus ex primo gradu ſuccederet ab inteſtato, faceret locum ſubſtitutioni vulgari: qđ eſt abſurdiſſimū, & cōtra mētē tex. in corpore. Sed ad hoc poſſit reſpōderi, ꝙ in caſu iſto nō haberet locum regula illa ratione l. quia inſtitutus in primo gradu omittit adire ex teſtamento iure permittente: vnde iſta ſucceſſio ab inteſtato ſurrogatur in locum ſucceſſionis ex teſtamēto. Sed ſecundū incōueniens nō pōt vitari: quia ſi iſta opi. eſſet vera, ſequereť ꝙ filio inſtituto repudiante partē ſuā, ſubſtitutus ſuccederet ex teſtamento in portione ipſius, & ꝑteritus ſuccederet ab inteſtato ex alia parte: quod eſt inconueniens regulariter. l. ius noſtrum. de regu. iur. & not. in l. j. & ij. ff. de acqui. hæ. Tene ergo primam reſponſionem. Sed contra iſtam cōem ſn̄iam arguo dupliciter. & primò ex regula poſita in l. iam hoc iure. j. eo. & in l. ſi legatarius. in fi. de leg. iij.

17 † ꝙ diſpoſitio determinās plura determinabilia, cenſetur ea pariter determinare, [c]cū ergo tex. in §. ſiue igitur. in corpore, loquatur de præteritio. paterna vel materna, & dicat ꝙ caſſata inſtitutione cætera firma remanent: videtur eſſe intelligendus in diſpoſitione, quæ poteſt fieri tam à matre, quàm à patre: ſed ſubſtitutio pupilla. non poteſt fieri niſi à patre, qui habet in poteſtate: vt l. ij. j. eod. ergo de illa non videť eſſe intellecta. ¶ Sed ad hoc reſpondetur, ꝙ regula prædicta procedit, niſi aliter appareat de mente diſponentis: hic autem apparet, quia confirmantur tutelæ datæ in teſtamēto: quæ cauſa no poteſt reſpicere, quia mater non poteſt dare tutorē filijs: vt l. peto. §. mater. de le. ij. & ibi not. Et licet inter iſtos duos caſus ſit aliqua differētia, q̃m ſubſtitutio pupi. facta à matre non valeat oīno, ſed datio tutoris licet nō valeat ipſo iure, debet cōfirmari ꝑ iudicē. per hāc tñ nō tollitur rñſio ꝑdicta: qa ſi bene reſpicis ad tex. ibi: tutelæ cōfirmātur ipſo iure. qđ nō pōt eſſe in tutore dato à matre: vnde neceſſario loquiť ille textus de teſtamento paterno. Sed fortius de ſecundo facit tex. in §. & hoc quidem. in verſicu. ſinautem hæc non fuerint obſeruata. vbi Imperator conuertendo caſum dicit, quòd quando filij prætereunt parentes annullata inſtitutione: omnia remanent firma: ſicut fuit diſpoſitum in præcedenti capit. quæ verba non videntur poſſe intelligi de ſubſtitutione pupil. niſi in duobus caſibus duntaxat, quando filius fuiſſet emācipatus, & genuiſſet filiū poſt emancipationem, quo caſu poſſet ſubſtituere pupillariter, quia haberet filium in poteſtate: & q̃ñ filius qui haberet caſtrenſe peculium, faceret teſtamentum tempore militiæ: quo caſu ex priuilegio militari potuiſſet ſubſtituere pupi. vt l. cū fili⁹. ff. de teſt. mi. & l. miles ita. §. ex hr̄dato. ff. e. ti. & alij ſunt filij q pn̄t facere teſtm̄, nec pn̄t ſubſtituere, vt illi q habent bona caſtrēſia, vel quaſi: nā habētes bona quaſi caſtrenſia, nullo modo habent hoc priuilegiū: nec etiā milites finita militia, & anno miſſiōis à militia, cū teſtentur tunc de iure communi: vt l. eius militis. §. militia miſſus. ff. de milit. teſta. Sed ad hoc poteſt reſponderi, vt dixi in voce, quòd iſta qualitas intelligitur facta in his, in quibus poſſunt adæquari, non in alijs: ſicut dicit Bart. not. per illū textum in l. j. §. lex Fal. ff. ad l. Fal. Vñ his adiectis, placet opi. cōis, ꝓ qua pon

a ¶ Per auť. ex cauſa. Q̃ñ autē auť. ex cā ꝓcedat, & q̃ñ non, vide d. Iaſo. May. hic poſt prin. ī ver. in ea. glo. cum ſeq.

b ¶ Vel dic, & melius. Adde do. Iaſ. May. hic in j. col. q dicit, ꝙ iſta ſo. Are. nō tollit ſibi difficultatē, ꝑ ea q̄ ipſe allegat. & ꝙ text. ī d. l. ſi quis legatum. induct⁹ hic ꝑ Aret. non obſt. & ſoluit, ꝓut ibi vide ꝑ eū.

c ¶ Determinare. Adde idē tenētem cō. ccxxxv. inci. reuerendiſſimus dn̄s. ver. iij. hoc idē. in fi. in ij. ꝑte. char. cciiij.

pondero tex.in corpore in §. siue igitur.in fi.dum dicit, ꝙ cętera cõfirmantur, tanquã si nõ esset excisum testamẽtũ: & sic fingitur testamẽtũ esse validũ. Sed qñ testamẽtũ saluatur per fictionẽ,ita saluãtur tab.pu.sicut & alia:vt l.lex Cornelia.§.j. j.eo.& l.iiij.§.j.ff.de cap.ergo etiã in hoc casu idẽ est dicendũ. Sed quęritur incõtinenti, quid si substitutio pupil.sit facta ipsi filio pręterito.Super quo debes cõsiderare duos casus:nam aliqñ pręteritio nõ reddit testamẽtũ nullũ,sicut est qñ nepos in potestate præteritur instituto filio emancipato . & tunc valet substitutio pupil.facta ipsi nepoti,scdm Bar.in l.ij.j.eo.& tangit Pau.de Ca.hic Aliqñ pręteritio reddit testamẽtũ nullum: & tunc dubitatur,vtrũ ista substitutio cõfirmetur per auť. ex causa.Dñs Io.de Imo.hic dicit primã gl. hui⁹ §.sentire,ꝙ substitutio pupi.nõ cõfirmetur,dũ dixit simpliciter,ꝙ substitutio est nulla,nõ distinguens ius nouissimũ à iure Digestorũ, sicut facit in vlti.gl.qñ fuit facta substitutio filio instituto vel exhęredato.Ipse tñ tenet cõtrariũ,quia causa propter quã pater nõ potest substituere filio præterito est,quia ex quo non valet testamentum paternũ,pupillare non põt valere.l.ij.§.sed si eos. j.eod.Sed ista ratio cessat de iure nouissimo: quia disposita in testamento possunt stare sine hæredis institutione: vt in auť. ex cã.ergo etiã in hoc casu debet valere substitutio.Sed hoc videtur contra ea quæ scribit Bart.post Dyn.in l.j.§.fi.cũ l.seq. ff.de leg.ij.vbi cõcludit,ꝙ per auť. ex cã.nõ cõfirmanť legata relicta filio præterito,sed ab institutis in testamento.Cũ ergo tex.in corpore confirmet cætera,sicut legata & fideicõ.nõ videtur sensisse de substitutione pupil.facta filio præterito,sicut in illo:sed morte generali non cõprehenduntur legata relicta filio pterito.Sed põt saluari ista opi.ꝙ verba literæ posšũt referri ad substitutionem pup.factã filio pterito,licet non referãtur ad legata facta filio pterito,quia intẽtio tex.in corpore est confirmare disposita in testamento, quatenus essent nulla ex solo vitio pteritiõis.Sed quãdo legatũ relinquitur ad pteritũ, non est nullũ ex solo vitio pteritionis,sed ex regula posita in l.ab eo.C.de fideicõ.quia quẽ non honoro,grauare non possum.facit optime tex.& qđ ibi p Bar.in l.cũ ꝓpter.ff.de leg. præstan.Sed ista rõ nõ habet locũ in substõne pup. per quam prouideť filio pterito nõ grauari. Põt ergo dici ꝓbabiliter, ꝙ etiam in isto casu substõ pup.cõfirmeť facta filio pterito. Pro ista conclusione cõiter facit text .in l.mater secundis tabulis.j. si quis omissã cã testamẽti.vbi probať,ꝙ dispositio facta de primis tabulis trahiť ad scdas tabu.vt sicut primum testamẽtum fingiť valere quo ad qđ.i.quo ad pstatione legati:ita finganť valere tab.pupil. Et ad materiã istã vide Ang.in consi.suo c.argu.pe.vbi refert sępius se consuluisse,ꝙ substitutio pupil.confirmeť per auť.ex causa.qa institutio de iure nouissimo imitatur,nisi quo ad hũc effectũ,vt hæreditas deferať ad successionẽ intestatã:quo eueniente,qcquid nõ cõtra diciť huic effectui remanet firmũ:& sunt ista verba Bar.in auť.ex cã.de li.pte. in illa q.vtrũ substitutio vul.directa remaneat firma,vel nõ, ex dispositiõe iuris nouissimi.Sed dubitať ꝓ cõplemẽto hui⁹ materiæ,vtrũ si filius pteritus approbat testm̃, conualideť substitutio etiã de iure isto,non attẽto iure nouissimo.Bart.dicit,ꝙ sic,hic & in l.ij.j.eo.dũmodo si filius pteritus est,pupillus approbet testm̃ solenniter cũ auť.tutoris:arg. l.si à pupillo. j. de acqui.hęr.Sed Ang.hic tenet cõtrariũ,dicens ꝙ cũ ꝓ forma sit introductũ,ꝙ pater debeat sibi prius facere testm̃ validũ,ꝙ pupillo,ex quo hic nõ fecit à principio,& sic testm̃ pupillare fuit nullũ, videť ꝙ ratificatio testamẽti paterni facta ex postfacto nihil opereť:quia †qñ actus deficit rõne formę[a], nõ põt postea ratificari.l.obligari.§.tutor.s.de auť.tu.& l.si qs mihi bona.§.iussu.j.de acq.hære.Sed ad hoc ar.rñdet Io. de Imol. & Paul.de Ca.eisdẽ verbis,ꝙ testm̃ paternũ pcedere pupillare non est inductũ ꝓ solẽnitate formali,sed potius qa testamentum pupilli est accessoriũ testamẽti paterni,sicut pars eius:vñ si nõ valet principale,nõ debet valere accessoriũ:& hoc dictũ colligiť ex tex.in l.ij.vers.nã si principale.j.e.Cõtra quã solutionẽ arguo fortiter: qa si ista esset rõ annullãdi tab. pu. ergo si testm̃ paternũ & pupillare ꝓcederet,videtur sufficere,sicut videmus in codicillis,qui cõfirmãtur à testõ nõ solũ pcedẽte, sed etiã sequẽte,etiã de iure Digestorũ , dũmõ cõstet aliquo iudicio,ꝙ p testm̃ sequẽs testator voluit pcedẽtes codicillos cõfirmari.Sed de iure nouissimo nõ requiriť aliqđ iudiciũ:vt nota ĩ te.& gl.in l.ante tab.j.de iure codicil.Sed in tabulis pupillaribus hoc est falsum:vt l.ij.§.prius.j.eo.ergo videť, ꝙ testamẽtũ paternũ accederet validũ,si sit quędã solẽnitas requisita ad pupillares tab.Hoc tñ nõ obstãte, placet mihi sñia cõis, in qua est cõsiderãdũ,ꝙ si ex approbatiõe filij pteriti testm̃ pr̃nũ cõualesceret de iure ciuili,sicut qdã tenuerũt ĩ l.filio pterito.& est gl. ĩ l.si duo.j.de leg.pst. quã Ang.dicit esse sin.in l.j.s. de peti.hære.tunc ista q.est nimis dubitabilis: quia sicut tu vide bis,probať in l.ij.ver.sed si extraneũ.j.eo.qñ substõ pupil.fuit nulla,rõne defectus psonæ,cui fuit facta substõ,põt ratificari, supueniẽte postea habilitate.Posset tñ rñderi ad illũ tex.ꝙ ibi erit inhabilitas personæ,non defectus formæ,ꝙ facilius põt ratificari.Si autem testamentum cõualidatũ solũ de iure ptorio ex approbatiõe filij,adhuc dico idẽ:qa licet actus q est nullus rõne formæ nõ possit ratificari ex postfacto de stricto iure:de æquitate tñ prætoria ratificatur,qñ forma q̃ fuit obmissa,erat instituta in fauorẽ ratificãtis :ita dicit Bar. nota.ad intellectũ l.filio pterito.in l.j.§.si filius.ff.de lega.iij.Sed ad hoc posset dici,ꝙ ista ratificatio,q̃ fit de æquitate,nõ vr̃ sufficere ad confirmandũ ta.pupi.in quibus reqriť ꝓ forma,ꝙ testm̃ pcedat validũ de iure ciuili.Cõtrariũ tñ est verũ,vt probať in l.ij.§. plane.j.e.vbi testm̃ principale cõfirmatũ de iure ptorio ex tit.si qs omissã cã testi.cõfirmat tab.pupil.sicut videm⁹ in filij,ꝙ qñ ta.pupi.euanuerũt ꝓpter inhabilitatẽ personę,cessante inhabilitate cõualescunt de iure ptorio:vt l.si arrogať.ĩ prin.scdm intellectum cõem.s.de adop.& tñ est,ꝙ de ęquitate canonica semper actus põt ratificari aduersus solẽnitatẽ obmissam : vt hoc expedit illi,in cuius fauorẽ solẽnitas fuit instituta. xij. q. ij.si qua de rebus.& est glo.no.in c.j.ne sede vacã.¶ Extra gl. tãgit hic Bar.vtrũ pater possit grauare filiũ impuberẽ in legitima.s.vt eã rẽ restituat alteri:super quo Dy.posuit quandam suã distin.quã sequiť hic Barto.& cõiter oẽs,& in l.Papinianus.§.sed nec impuberes.s.de inoffi.test.Sed qriť primò,quæ sit rõ differẽtię inter primũ casum,& scdm.i.qñ pater nõ possit grauare filiũ impuberẽ in legitima,& tñ possit grauare substitutũ pupil.vel succedẽtes ab intestato:sicut diciť in l. si fun[a]dum p fideicõ.§.fi.j.de le.j. Glos.ibi quã approbat Bar.rñdet ꝙ ratio est, quia veniẽtes ab intestato videnť habere hãc hęreditatẽ à patre impuberis:cũ eñ posset eã auferre ipsis dãdo pupillarẽ substitutũ,ergo nõ auferẽdo videť cõcedere .Sed ista ratio nõ videť sufficiẽs cũ reuerẽtia,quia videť esse cõtra tex. & qđ ibi per Bart.in l.vnum ex familia.§.si de Falcidia . iuncto principio.j.de leg.ij.vbi probať,ꝙ si testator reliquit pdium vni ex liberis,quem hęres elegerit,nec liberti electi,nec alij,si hęres nõ eligat, videtur habere causam ab herede,sed à defuncto:vñ detrahiť Falcidia,sicut de testamẽto primi testatoris. Ergo eodem modo in casu nostro,licet testator det substitutis pupil.hereditatẽ pupilli,quã potuit nõ dare: vel econtra relinquat venientibus ab intestato,quibus potuit auferre : quia tñ [b] agiť de successione alterius personę, & de alterius hęreditate: ideo videť posse dici ista ratione,ꝙ hęreditas dicatur haberi à 19 defuncto.†Vnde melior est ratio,quã sentit hic iuriscõ. licet eam nõ explicet totaliter,videlicet ꝙ testator ideo põt p codicillos ab intestato grauare hæredes filij,quia regula ponitur ĩ l.ij.[b]j.de leg.j.ꝙ cui licet testari,licet codicillari:sed patri licet testari in bonis filij:ergo licet ei ei⁹ nomine codicillari.Sed qñ pr̃ grauat filiũ,nõ põt dici cõficere codicillos pro filio,quia ex codicillis nõ grauať faciẽs codicillos,sed hæres eius.¶ Sed qri[c]tur ꝓ declaratione huius puncti,vtrũ fideicom.relictum post mortẽ impuberis,videatur relictum ab ipso impubere,vel potius ab eius hæredibus.Effectus est magnus , vt patet ex pcedenti,quia ipse impubes non potuit grauari in legitima:& sic post mortẽ eius hæredes sui poterunt detrahere legitimã, & Trebellianicã:sed si grauamẽ vr̃ iniunctũ ipsis hæredibus,tũc nõ peteret nisi Trebellianicã,qa potuerunt grauari ĩ legitima: vt dicit hic Bar.In quo articulo valde vr̃ mirãdũ de doc.q scribũt in l.cẽturio.j.c.nã oẽs prẽsupponũt , ꝙ si substõ facta per verbũ cõe esset obliqua,& nõ directa,detrahitur legitima , in qua filius nõ potuit grauari: simile dicit Bart.in disputatione sua q̃ incipit,filium habuit.& sequunť Moder.in l. cẽturio.ꝙ qñ bona mãdantur tribui pauperibus p executores post mortẽ filij,si ista substitutio esset obliqua,esset detrahẽda legitĩa, & filius videreť esse grauatus:vt expresse dicit Io. de Imo.in d.l.centurio.idẽ dicit Ang.in consi.cxxvj.ꝙ quando compendiosa esset facta per verba cõia,puta per verbũ substituo,si induceretur obliqua,deberet detrahi legitima per hæredes filij, & punctualiter loquitur,quando verbum, substituo,fuit absolute positum,quia testator dixit,si filius meus quãdocunq͂ morietur,talem substituo . Vnde pro intellectu istius articuli est considerandum,ꝙ aliquando ponitur verbum cõe in substitutiõe,qđ respicit ipsos filios: verbi gratia,si testator dicat, substituerit ei vel eis talẽ,vel si filius meus decesserit sine filijs,succedat ei talis: & tunc sine dubio filius videtur grauatus,& detrahitur legitima [c] in restitutione:casus est expressus in c.Raynutius.extrà, de test.& ita dicit Bald. se consuluisse in l.ex tribus.C.de inofficio.testamen.in vlti.colũ. Aliquando apponitur verbum, substituo, absolutè ; quia testator di-

---

[a] ¶ Formæ. Ad quã materiam tu omnino latissime & no. vide Feli.in c.cũ dilecta.de rescript.in vj.colũ. ver. de formæ obseruãtia. cũ q͂plurimis col. & vers.& in c.quoniã frequenter.vt li.nõ contest.in iij. colũ. vers.tu verò attende.

[b] ¶ L.ij. Et ibi ad hoc vide Bar.in versi.q̃ro,statutũ ꝓhibet. Paul.de Ca. & do. Alex.de Imo.in ij. col.ver.iuxta hoc q̃rit hic Bar . cũ alijs concordãt . ibidem p eum signatis.

[c] ¶ Legitima. Adde q̃ ad materiã habentur p do. Alexã. de Imo.ĩ cõ.lxiij.&in cõ.cxxxix.j. parte. & in con.xlij.pa rte.& Pau.de Ca.in cõ.xiij.& ĩ cõ.xc.ĩ fi.& p Oldra.in cõ. lxviij.& in cõ.ciij. & in cõ.clviij.& in con. cciij.

cit, si filius meus decesserit &c. substituo talẽ. & adhuc credo idẽ: qa cũ substitutio sit scđa instõ, vt vidisti no. s. ĩ rub. ĩ prin. l. istud verbũ magis vr̃ importare de se relationẽ ad primũ in stitutũ, q̃ ad heredẽ eius, q succedit sibi ab intestõ, & nõ ex iu dicio expresso testoris: secus crederẽ, si heres pupilli decedentis succederet ex substitutione pupil. ipsi pupillo, vt ĩfrà dicã: qa scđa substitutio nõ põt dici, nisi respectu primæ: & iõ magis videnť referri verba ad vocatũ expressè, q̃ ad vocatũ tacite. Sicut cẽseť vocari legitim⁹, q succedit pupillo ab intestato, scđm gl. in l. si fundũ per fideicõ. §. fi. de leg. j. qui non põt dici institutus nullo mõ, etiam si vocareť ab intestato, expressa volũtate testatoris: vt l. si quis hæres instituatur. ff. de hæ. inst. Pro ista cõcl'one facit optime text. in c. si pater. de test. lib. vj. vbi pauperes fuerunt institui simplr post mortẽ filiorũ: & tñ ibi tex. satis clare innuit, q iõ ibi hæreditas sine deductione legitimæ est restituenda pauperibus, quia ista substõ censetur directa: ex quo datur intelligi, q si substitutio fuisset obliqua, legitima esset detrahenda: & tñ ibi verba non fuerunt relata expressè ad personã filij, sed prolata absolute: fuerũt eñi insti 20 tuti pauperes, si ambo filij decederent. † Nec dicat aliquis, q ibi non est sumẽdũ arg. à cõtrario sensu sup detractione legitimæ, sicut non sumiť sup detractione Trebellianicæ, q̃ non detrahiť in relictis ad pias causas[a]: vt ibi dicũt doc. qa in Trebellianica non sumimus arg. tale, ne inducať aliquid cõtra mẽtẽ iuris: in casu nostro non induciť aliqd contra mẽtẽ iuris, vt statim declarabo: & ideo in hoc casu potest sumi, & in casu qñ filio morienti succedit hæres ab intestato, cui est facta substitutio impersonaliter p verbũ, substituo. & hoc tenet Bal. in d. l. ex tribus. in vltimis verbis. vbi vult, q in dubio vt possit detrahi legitima, videať grauat⁹ primò moriens, & nõ hæres eius. Nec ob. pmissis qđ no. Bart. in l. centurio. s. alle. dr̃ in illa q. qñ fit substõ, si filius decedat sine liberis, vel eius filij, vr̃ vel le remittẽdo se ad not. in l. q duos. j. eo. q grauamen vr̃ impositũ filijs sibi tacite vocatis: quia dico q nõ loquiť in tacita voluntate, quia nullo modo colligitur ex verbis testamẽti, sicut est in casu nostro: sed in illa q̃ colligiť ex verbis testi: & inter ista duo est magna dr̃ia: vt no. idẽ Bar. ĩ l. ij. j. cod. in illo arti. qñ pupill ris q̃ est ptim expssa, & partim tacita, quo ad verba vel cas⁹ excludat matrẽ. Aliqñ cõstõ nõ fit post mortẽ filij per istud verbũ, substituo, sed aliter: verbi gratia, bona perueniãt ad talẽ: tũc vr̃ esse varietas in d. Bar. quę ipse posuit in l. centurio. & in l. qui duos. & in l. cohæredi. §. cũ filio. j. eo. nã in l. centurio. vr̃ sentire, q filius videtur ipse grauatus: sed in alijs locis pallegatis sentit contrarium. Ego dico in isto arti. esse considerãdos duos casus: nã aliqñ pupillo cui fit substõ fideicom. est substitutus hæres directo pupillariter, qui succedit ex iudicio expresso defuncti: & tunc credo grauamẽ impersonaliter videať relictũ à substituto, apud quem tempore restitutionis faciendæ reperiť hæreditas: & ita punctualiter loquitur gl. in l. qui duos. pallegata. Pro ista conclusione facit optime tex. in l. codicillis. in prin. ff. de vsufru. leg. quẽ etiã allegat Bar. in d. l. qui duos. vbi probatur, q fideicõ. relictũ post mortẽ pluriũ, quorũ vnus erat substitutus alteri, videtur relictũ ab vltimo moriente: nec potest esse ratio decisionis alia, nisi quia tẽpore quo purificatur conditio legati, res reperitur esse penes eũ, vel hæredẽ eius: vnde conuenientius relinquitur ab eo, q̃ à primis, de quorum hæreditate recesserat legatum virtute substitutionis. Pro ista conclusione facit optime quod not Bart. per illũ tex. in l. cũ in testamento. ff. de au. & argen. leg. & in l. ex facto. in prin. ff. ad Treb. vbi dicitur, q verba ambigua testatoris debẽt interpretari, vt testator magis videatur reliquisse rẽ suã, q̃ rẽ hæredis, q̃uis testator possit vtrãq; relinquere: vt l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. Nec potest esse alia ratio, nisi quia cũ vltima voluntas sit inuenta, vt quis disponat de rebus proprijs: vt l. j. de testa. conuenientius est, vt magis videatur testator disposuisse de re sua, q̃ de re hæredis: & propter hanc rationem etiã vr̃ inductũ, vt quando testator legat simpliciter rem, licet verba de se importent pprietatem, non intelligatur legare, nisi ius qđ habet: in l. vxor patrui. C. de le. & l. si domus. §. fi. ff. de le. j. Aliquando ista verba impersonaliter ponuntur post mortẽ filij, cui succedit hæres ab intestato: & nunc non solũm quando est appositum verbum, substituo, vt s. dixi: sed etiam quando esset appositum verbũ, perueniat, vel aliud verbum cõmune, vel obliquũ impersonaliter: verbi gratia, restituatur hæreditas mea tali. Verior videtur opinio Bar. in d. l. centurio, q grauamen magis videať relictum à filio, q̃ ab eius hærede: tum quia gl. ĩ l. qui duos. prællegata, non loquitur in casu nostro, vt s. dixi: tum quia pro ista conclusione videtur casus in terminis in d. l. codicillis. in vlt. rñso, ff. de vsufru. leg. vbi testator voluit ad certam rẽ pupilli post mortem suorum liberorũ: & sic apposuit verbum commune impersonaliter. & tñ tex. ibi in fi. dicit, q fideicom. videtur relictũ ab vltimo moriente: ergo non ab hærede eius: & tamen hæres legatarij põt grauari sub nomine hæredis: vt l. si sic. & ibi per Bar. in prin. ff. de leg. iij. Pro ista conclusione facit optime: quia hæres filij defuncti non est ille, qui vocatur principaliter ad hæreditatem defuncti: sed accessoriè per mediam personam filij instituti: vnde non potest se dicere hæredem ex testamẽto, nisi mediante persona primi instituti, secundũ Bart. in l. penul. ff. de pet. hæredi. item vocatur ex tacito iudicio defuncti, non expresso: vt s. dixi. Tunc arguo: sicut legatum simpliciter relictum censetur relictum ab hærede directo instituto magis quàm à fideicom. vniuersali, cùm tamen ab vtroque possit relinqui indubitanter: vt not. gloss. & Bartol. & Io. de Imo. in lege, Marcellus. in princip. ff. ad Trebel. qđ nõ põt esse alia rõne, nisi quia hæres institut⁹ directè est ille, qui principaliter & nobiliori modo vocatur ad hæreditatẽ: ita est in proposito dicẽdũ, q grauamẽ vr̃ potius relictũ à filio instituto hærede, q̃ ab eo qui succedit sibi ab intestato. & est aduertẽdũ, quia ĩ d l. Marcellus. inducitur similis effectus ex hoc ad effectũ, de quo quæritur in casu nostro: nam si legatũ videť relictum ab hærede, & hæres & fideicõ. vniuersalis, qñ hæres adiuit coactè ex persona hr̃dis detrahit quartã, quã aliàs non detraheret, si legatum vel fideicõ. vr̃ relictum ab ipso. Et per hoc fit expeditus iste difficilis, & subtilissimus articulus, & in effectu iste §.

a ¶ Causas. Adde Pau. de Ca. ĩ cõ. c. xiiij. inci. substõ pdicta. & in cõsi. cclj. inci. circa primũ q̃ situ. & in cõ. cxxxiij. inci. viso pũcto & dubijs. in fin. & Oldr. in cõ. ccxlvij. inci. psupposita con suetudine. & an & qñ detrahať oĩno, vide do. Bar. Soc. in cõ. lxxvij. inci. in psenti cõsultatione. circa fi. iij. col. in j. parte. char. cxxxiij. & in consi. cxliij. inci. diligenter cõsiderata. circa fi. ij. co. vsq; ad fi. cõsi. & in cõñ. cxvj. inci. non põt negari. ver. postremo etiam. in dicta parte. charta clxxxvj.

b ¶ Consuetudinis. Adde do. Alex. de Imo. hic, sed cõtrà videtur tenere ĩ pũcto iuris domi. Ias. May. hic circa prin. ij. col.

SVMMARIVM.

1. Ius substituendi pupillariter pupillo ex consuetudine introductum est.
2. Statuto vel consuetudine induci potest, q quis possit facere testamentum alteri.
3. Dictio, ad, tpi cõiũcta vr̃ significare tẽporis perfectionem.
4. Nepotis appellatione non continetur pronepos.
5. Confirmationi tacitæ pupillaris sufficit testamentum confirmari de iure prætorio.
6. Regula Catoniana non habet locum in conditionalibus institutionibus.
7. In substitutione pupillari, quot requirantur.
8. Pater qui est vilis & turpis persona, an possit substituere filio pupillari.
9. Tacita pupillaris an admittatur contra auum vel auiam.
10. Mulier vidua cùm nubit, contristat animam primi viri.
11. Testator præsumitur diligere magis matrem, quàm vxorem.
12. Spes & solicitudo de hæreditate viuentis improba est.
13. Bono. poss. prætoria annalis est: facultas vero adeundi de iure ciuili est prætoria.
14. Peruersio ordinis quo casu reddat actum nullum.
15. Verbum, substituo, de sui proprietate secũdum gradum, non autem primum significat.
16. Libellus sustinetur, in quo petitur aliquis cogi & compelli cõdemnari ad dandum & soluendum certum quid.
17. Legi inducenti formam vel solennitatem renunciari non potest.
18. In honoribus acquirendis an & quando de nouo antiquior præferatur.

MOribus introductũ est. Pupillis nostris substituere possumus pupill. concurrentibus his, quæ in hac l. ponunť, qui sunt octo vel nouem, vt infrà videbis: & diuiditur in tres partes. In prima poniť promiscue quo iure sit introducta pupil. substitutio, quibus possit fieri, & vsq; ad quã ætatem. In secunda ibi: quisquis aũt. ponitur de modo faciẽdi substitutionem. In tertia ibi: adeo autem. ponitur de effectu ipsius substitutionis. 1 ¶ † No. ibi: moribus &c. q ius substituendi pupillariter pupillo est introductũ ex cõsuetudine. Sed q̃rit hic Bar. ĩ primo requisito ad substitutionẽ pupil. vtrum hodie hoc ius debeat appellari ius cõsuetudinis, [b] vel potius ius scriptũ. Et rñdeo q est appellãdũ ius cõsuetudinis: qa licet sit redactũ in scriptura, nõ vr̃ redactũ, vt inducať nouũ ius, sed potius approbatione illius cõsuetudinis: qm̃ scriptura in dubio non est inuenta ad inducẽdũ, sed ad pbandũ: vt l. cõtrahiť. ff. de pig. & l. cũ res. C. de pbatio. Cum isto dicto transeunt hic Moder. Pro ista conclusione est casus, quem ipse allegat non hic, sed in lege, de quibus. ff. de legibus. in lege, imo. ff. eod. titu. ibi textus dicit, q nõ est necesse consuetudinẽ redigere in scripturã: ergo patet, q põt redigi memoriæ causa, & tñ dicereť consuetudo: quinimo

quinimò etiā si approbaret expressè consuetudo in dubio, nō induceret nouū statutū, quia ex confirmatione nō induci nouū ius in dubio, etiā si act9 q confirmat, possit à confirmāte reuocari, sedm Bar. q ita declarat in l. qa. ff. de iurisf. om. iu. Si aūt legislator non recitaret simplr cōsuetudinē, vt hic facit, sed si vellet statuere de nouo, vel loqueret p verba dispositiua: tunc fatendū esset, q induceret nouū ius: ita pōt intelligi tex. & qd ibi no. d. Ab. in c. j. de cogna. spūali. bn facit text. xvij. distin. c. multis. in fi. & qd no. Bar. in fini q. in l. j. in prin. ff. ad l. Fal. gl. & doc. Moder. in c. j. de cōsti. li. vj. Est aūt aliqn fortius ius, qd acquiritur ex consuetudine, q̄ id qd acquirit ex lege: vnde dicit Bart. singlr p illū tex. in l. vniuersos. C. de diuersis officijs. li. xij. q si per statutū derogat iurisd. aliorū iudicum, & simplr nō vr auferri iurisdictio ex consuetudine: Bald. tn̄ dicit in c. j. nos Ro. de pace Constā. q si Imperator reuocat priuilegia cōpetentia ciuitati, & alicui psonæ, cēsent reuocata etiā illa, quę cōpetebāt ptextu cōsuetudinis. & prędicta melius faciunt ad rē, q̄ similitudo hic inducta p Bar. de vsi. feu. quia sicut dicit hic Pau. de Ca. in vna lectura, ita illæ consuetudines fuerūt redactæ in scriptis per priuatos, non habentes autoritatē l. condendæ. Aduerte tn̄, quia licet ita sit de consuetudine, vt s. dixi, in interlocutoria tn̄ principis est aliud, q si est redacta in corpore iuris, habet vim l. vbi prius nō habebat. l. metū. §. sed licet. s. qd metus causa. & traditur in l. ij. C. de leg. & ad materiā vide qd ponit Cyn. in l. ij. C. quæ sit longa consuetudo. quā allegāt hic Moderni. ¶ †Scdò not. argumē. eodem. ver. q ex cōsuetudine vel statuto potest induci, q quis possit facere testamētū alteri, ex quo pōt induci ad q. notabilē, vtrū valeat consuetudo, vel statutū, q dispositio captatoria valeat. Et vr dicendum q sic, quia reperiuntur casus, in quibus hoc est inductum à iure fauore libertatis, & piæ causæ: [a] vt l. fideicō. libertas. de fideicom. libert. & in c. cū tibi. de test. & plene declarat Barto. in l. j. C. de sacrosan. eccle. & Bal. in l. senium. C. de test. ergo idem videtur posse disponi per statutum: vt l. omnes populi. de iust. & iu. In contrarium facit fortiter, quia q testator ipse disponat de rebus suis ex voluntate propria, videtur esse de substantia dispositionis: vt patet ex definitione testamēti, de qua in l. j. s. de test. quæ diffinitio ostendit quidditatē rei: l. j. §. dolū. s. de dolo. Sed consuetudo contra substantiam dispositionis censet irrationabilis, & non valet: dicit gl. not. in c. ij. de consue. lib. vj. & satis ibi probatur in tex. & no. Hosti. & Io. An. in c. Romana. §. j. de app. eo. lib. Ergo vr, q ista cōsuetudo nō valet, nisi forte p eā induceretur, q ille in cuius volūtate dispositio ponit, teneret declarare ad arbitriū boni viri id qd esset cōueniēs. Hanc limitationē sumo ex his q̄ tradit no. Bar. in l. j. C. de sacrosan. ecc. pallegata. vbi dicit, q ideo valet dispositio captatoria ad pias causas, & in alijs casibus nō valet, quia in alijs causis non reperit l. q̄ limitet hanc voluntatem positā in pectore tertij, qualiter sit regulanda. Sed in relictis ad pias causas sic bene reperit l. diuina, q̄ regulat modū distribuēdi ad honorē dei, & salutē aīę. Dicit etiā hic Io. de Imo. ar. huius literæ, q per statutū pōt induci, vt curator possit dari in testō, & vt pr possit substituere directo filio maiori xx. annorum. Ego tangā aliqd in l. verbis ciuilib9. j. c. ¶ †Tertiò no. in verbo, ad xiiij. annos peruenit &c. q ista dictio, ad, coniuncta tempori vr significare perfectionē tpis: nā hic significat xiiij. annos perfectos[b]: sicut ī l. qua ætate. s. de test. ¶ †Quartò no. ibi: nepotibus, & deinceps. q appellatione nepotis proprie nō continetur pnepos[c]: de quo in l. Gallus. §. si quis instituat. de lib. & posth. ¶ †Quintò not. in ver. sed si extraneū. secūdum Bar. qui ita intelligit istum text. q quāuis capacitas vel incapacitas attendatur tēpore testamenti: vt l. si alienum. §. in extraneis. s. tit. proxi. si tamen expositio est valida, & hæres est capax, licet postea mutetur qualitas successionis in ipso, per hoc non impeditur succedere. Concordat tex. in l. iij. §. apertura. s. ti. pxi. qd qualiter intelligatur, dicā tibi in glos. posita in verbo, filio pcedente. ¶ †Vltimò no. ī ver. plane. q ad hoc vt confirmentur ta. pupi. satis est testamentum confirmari de iure ptorio. & ad hoc adducit istum tex. Bar. in l. j. in fi. s. eo. Aduerte tamē, quia in casu ibi posito hæreditas nullo modo fuit adita de iure ciuili, nec potuit adiri: sed in casu huius versicu. hæreditas fuit adita de iure ciuili, sed ab intestato. prætor tamen perinde habet, ac si aditio fuisset facta ex testamento: vnde aliqua differentia est inter ipsos casus, sed tamen à simili est satis bona inductio. ¶ In glo. posita super verbo, filio. ibi: hic autem solū de voluntario fit necessarius. ista so. non videt vera duplici rōne. Prima, secūdū Bar. hic, quia ista responsio satisfacit, quo ad psonā filij, cui fit substitutio, sed nō quo ad personā substituti. Secda, qa vt infrà videbis, hic vna dispositio, q̄ à principio erat inutilis, conualdatur ex post facto, cōtra l. j. §. si filius. de lega. iij. & l. qui ab initio. de reg. iur. Bart. tn̄ saluando solu. glo. dicit, q gl. habuit bonū intellectū, & voluit dicere, q substitutio ista pupilla. quo ad formam sui, non fuit à princip. totaliter nulla, quia valuit tanquàm vulga. vt l. fina. C. de hære. instituen. & plene declarat Barto. in l. j. s. eo. in vlti. q. q postea mutetur in pupilla. per superueniētiam potestatis, hoc non est validare institutionē nullam, sed mutare potius qualitatem primæ substitutionis: quod potest fieri l. iij. in fin. s. tit. proxi. Do. Fran. de Rampo. solennis doct. quem refert hic Io. de Imol. reprehendit istam lecturam Bar. primò, qa si non valet substitutio pupilla. expressa, non debet valere tacita vulga. vt l. iij. §. qui habet. de ser. rust. prædiorū. Sed ista ratio satis valet, quia quando tacitum continetur ęquè principaliter sub expresso, vitiatur expressum, & etiā tacitum: vt plene declarat Bar. in l. j. s. eo. & ibi dixi. ¶ Secundò arguit, & fortius, quia nō est verum, q hic vna & eadem substitutio mutet diuersas qualitates, imo transit in diuersam substitutionem, quæ est diuersa & effectu, & forma substituendi: nam per vnum succeditur pupillo, per alium testatori, & in diuersa hæreditate: vt Insti. de pupill. substitu. in §. j. & ij. Quòd ergo vna species substitutionis nulla diuersa omnino ab ea quæ valuit, conualidetur ex post facto, hic non est mutatio qualitatis circa idem, sed cōualidatio alterius dispositionis, quæ multum differt ab illa, q̄ erat valida, vt dixi. Præterea dicit ipse, hic non potest dari mutatio qualitatis[a], quia tunc fit ista mutatio, quando vna extinguitur, & altera succedit: quod non contingit in casu nostro, quia post mortē testatoris habet locū vulga. in suo casu[b], sicut pupil. vnde ipse intelligit istum tex. q pater prius instituerit extraneum hæredem, deinde adoptauerit eum in nepotem, tertiò post adoptio. substituerit ei pupillar. & hunc intellectum sequitur hic Paul. de Cast. quia dicit, q intellectus Bartol. est contra l. qui ab initio. de regul. iur. Domi. Io. de Imol. dicit, q iste intellectus esset de casu non dubio: vnde ipse nititur defendere sententiam Bar. & satis obscure in fin. verborum suorum. Fatua tamen mens sua videtur esse, q propter duo quæ hic concurrebant, conualidetur ista substitutio: primum erat, quia ista substitutio erat conditionalis institutio: vt dixi hic Bald. & bene, quia non erat omnino nulla à princi. vt dixit hic Bart. Sed ista cōiunctio duarum qualitatum nihil videtur facere, quia respiciunt diuersas dispositiones: nam validitas substitutionis respicit vulga. & institutio conditionalis respicit pupilla[c]. vnde non videntur posse coniungi, ex quo respiciunt diuersos effectus, per regulā positā in l. ij. §. fi. s. de excusa. tut. & per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiu. & in l. j. §. idē Cornelia. ff. de q̄stio. Bal. ergo dixit simpliciter hic, & in l. testamento. ver. nonò quæritur. de testa. mili. q ideo sufficit habilitas superueniens ex testō, †quia regula Canoniana non habet locum in institutionibus conditionalibus[d]. l. pen. de regul. Catoniana. & ideo nō requiritur habilitas tempore testamenti: vnde Bart. in l. in tempus. s. tit. prox. & in l. qui alienū. §. in extraneis. e. tit. respōdēdo ad l. in tps. expsse vult q tex. ī §. in extraneis. qui requireret capacitatē tēpore testamenti, non habeat locum in institutione conditionali. Sed hoc videtur expsse contra tex. in §. præallega. in duobus locis. Primò, quia tex. dicit postq̄ posuit de substitutione pura, q hoc amplius etiam in institutione pura & conditionali debet attendi tempus acquisitionis hæreditatis: & sic per virtutē istius dictionis apparet, q etiam in institutione conditionali debet attendi tempus testamenti, quia dictio, hoc amplius, repetit totā dispositionem præcedentē: vt ple. declarat Bar. in l. si cui pure. de legat. iij. Secundò, quia tex. in fin. dicit, q tempus medium inter testamentum & implementū conditionis non attenditur. & istā subiungit: quia vt diximus, tria tempora debent attendi: quia ratio manifeste refertur ad institutionē cōditionalem, & sic psupponit, q etiā requiritur habilitas tempore testamēti in institutione conditionali. Pro declaratione huius articuli ponēdæ sunt tres conclusiones in ista materia. Prima conclusio est ista: in terminis l. nostrę nō datur incapacitas ex parte substituti, sed solùm inhabilitas ex parte facientis testamentū: vt patet de se. ex hoc infertur, quòd quando dispositio est inutilis, pter defectū qui concernit solā personā testatoris, non attēditur ista inhabilitas: & habilitas postea superueniens habilitat dispositionem, quando institutio fuit cōditionalis: ita probat tex. in l. penult. de regu. Catonia. & ibi per Barto. & plene declarat idem Bart. in l. iij. ff. eod. & isto modo potest intelligi & saluari solu. Bald. †Secunda cōclusio, inhabilitas testatoris, quæ potest tolli ex post facto, quia de sui natura nō est perpetua, non attenditur tempore testamenti: sed sufficit, quòd superueniet habilitas ex postfacto. Casus est in l. qui soluendo, suprà tit. prox. & est regula quam ponit Barto. in l. j. in primo

[a] ¶ Causę. Adde no. d. Alex. de Imo. in con. xiiij. iij. parte.

[b] ¶ Perfectos. Adde do. Iaf. May. hic circa prin. ī col. j. ver. pōderat text. q istā q dictio, ad, significet pfectionē tpis, non est in hoc tex. pter dictionē, ad, sed propter dictionē, perueniat, cū dictio, p, denotet pfectionē: alleg. tex. in l. vrbana. §. pernoctare. ff. de ver. sig.

[c] ¶ Pronepos. Vide Feli. in c. p tuas. de pba. in fin. iij. col. vers. vtrū autē. cū remis. ibi per eum signatis: & remis. quas dedi ibi in apostil.

[d] ¶ Conditionalib9. Adde Pau. de Cas. in cō. lxxxij. ici. primum quæsitum.

caſu principali.ff.de reg.Cato.Sed inhabilitas, de qua loquiť tex.non eſt huiuſmodi:quia poterat tolli,ſi extraneus adoptareť:ergo non eſt mirum,ſi non attenditur tempus teſtamenti. Tertia concluſio,dato ꝙ ibi deberet attendi tempus teſtamenti,tamen adhuc deberet procedere diſpoſitio iſtius tex. quia tabulæ pupil.de quarum validitate agitur,nunc conſiderantur verè,vt teſtamentum paternum, ſed fictè vt teſtamētum filij. attenditur autem magis fictio,q̄ veritas,vel ècontra,in iſto caſu,prout eſt fauor filij:ita dicit tex.& ibi per Bar.in l. Papinianus.§.ſed nec impuberis.ff.de inof.teſt.Hic ergo teſtm̄ debet conſiderari,prout vr̄ factū à filio:quia ſic meli⁹ ſaluabitur ſubſtitutio:nam ſi cōſideretur vt teſtamētum factum à patre,tūc habilitas non aderat tempore teſtamenti validi:ſi verò conſideretur factū à filio,poteſt conſiderari vt factū tunc: quia ſi ſic conſideraretur,non poſſet valere,quoniam filius tunc erat in poteſtate. Oportet ergo, ꝙ cōſidereť vt factū immediate poſt mortē patris,quo tempore filius ſi eſſet maior,poſſet facere teſtamentū,& cōſidereť vt factum tali tempore,adeſſet habilitas perſonæ,cui fit ſubſtitutio,quia erat de liberis,qui fuerunt in poteſtate tempore mortis.† Quarta & vltima concluſio eſt talis:quādo īcapacitas conſiſtit in perſona hæredis dūtaxat, tūc etiam in inſtitutione cōditionali debet attendi capacitas tpe teſtamenti,non per regulam Catonianam,quia illa nō habet locū in iſto caſu,ſicut declarat Bar.ſubtiliter in l.j.præal.in vlt.caſu.ſed per diſpoſitionem poſitā in d.§.ī extraneis.Et licet Bar.& cōiter doc.in locis præal.ſentiant aliud reſpondendo ad l.in tempus.p̄al.plus tamen placet ſo.ad illam l.quā ponit Ioā.de Imo.in d.§.in extraneis.videlicet ꝙ ibi loquitur in cōditione intrinſeca,ſine qua actus valere non poterat. Quinimo caſus eſt in d.l.in tempus.pro iſta parte, dicitur enim ibi,ꝙ in illo caſu ſuſtentatur inſtitutio ex benigni.ergo datur intelligi,ſecūdū reg.iur.etiā in inſti.conditionali debet attendi capacitas tēpore teſtamenti.Hoc tñ fallit ſecundū Ang.in d.l.in tempus. niſi habilitas poſtea ſuperueniens traheretur retro ante tempus teſtamenti, quia tūc conualidaret teſtamentum p̄cedens: vt eſt caſus in l.j.in fin.cū l.ſeq.ff.de bo.poſ.contra.Ex hoc infert hic Bart.ꝙ ſi pater ſubſtituit filio naturali pupillariter,tñ licet non valeat ſubſtitutio à prin.vt l.Lucius.j.e. cōualidať tñ ex poſtfacto,ſi filius facit ſe legitimari mortuo patre.Sed hoc dictū reſtringit Io.de Imo.qñ legitimatio facta poſt mortem fuit facta de voluntate paterna:& ita videtur ſentire Barto.in vltimis verbis,dum alle.auť.item ſi quis.cū auť.ſequenti.C.de natu.lib.& vere ita eſt reſtringenda iſta opi.quia ſi poſt mortē fieret legitimatio ſine voluntate paterna,nō trahereť retro ad præiudicium iuris quęſiti venientibus ab inteſtato:vt plene ſcribit Bar.& Mod.poſt gl.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.s̄.de lib.& poſth.facit optime qđ ponit Bar.in l.j.s̄.eo.dū dicit, ꝙ filius approbando teſtm̄ poſt mortē patris nō pōt in præiudiciū iuris q̄ſiti ſubſtituto illud approbare in fauorē primi gradus.¶ †Extra gl.Bar.hic proſequitur materiā pupillaris ſubſtitutiōis.& ponit octo req̄ſita,de q̄bus dixi pleni⁹ in voce.& circa ſcđm qđ req̄rit,videlicet ꝙ ille cui fit ſubſtitutio,ſit īpubes,tāgit hic Bar.no.q̄ōnē,qđ ſi ſtatutū ꝓhibeat aliquē teſtari vſq; ad xx.annū,vtrū poterit ei pupil. ſubſtitui vſq; ad illā ætatem?Et in effectu concludit, ꝙ nō poteſt, † quia ſubſtitutio permittiť fieri pupil.quoniam nec poteſt facere teſtamētū, nec generare. Vnde dicit Bal.nota.in l.nec ei.ī prin.ff.de ado. ꝙ ſi malitia ſuppleret ætatem,& pupillus generaret, [a]tunc euaneſceret pupil.ſubſtitutio,ſi generaret prolem legitimam. Sed iſta ratio ceſſat in minore xx.annis,maiore xiij.ergo nō debet extēdi diſpoſitio l.noſtræ.Pro iſta concluſione facit, quia diſpoſitio exorbitās facta de vna ætate minori nō trahitur ad aliā,nō quia nō ſit eadem ratio,ſed quia ipſa limitatio ætatis hoc importat,qđ de alia ætate noluit ītelligere:ita ꝓbat tex. in l.ſi minor.in fi.ff.de ver.ob.& bene facit tex. ī l.ſi quis ita. j.eo.& qđ no.Bar.in l.j.s̄.e.dū dicit per illam l.ꝙ licet ſubſtitutio vulgaris extēdať de caſu ad caſum,nō tñ extēdiť de tpe ad tempus.¶ In contrariū facit tex.in l.qui neq;.§.fi.cū cōcor. ibi poſitis.s̄.de rebus eo.vbi ꝓbať,ꝙ diſpoſitio facta de pupillo trahiť ad adultū,etiam in materia exorbitanti, dūmodo ſit eadē rō.Sed ſi conſideras tex.Inſti.de pup.ſub.§.j.non fundat ſe,niſi in īpotentia teſtādi:de gñatione aūt filiorū nihil dicit. Ergo cū iſta rō militet pariter in iſto caſu,quia in vtroq; iſtorū caſuū pater facit teſtm̄ filio,aliàs tēporaliter, idem vr̄ dicēdū in vtroq;,ex quo rō eſt ſcripta in l.iuxta ea q̄ habenť in l. vna.C.de his q añ aper.ta,& l.ſi furioſi.C. de nu. Nec valet ſimile adductū de ſubſtōne exēplaria,q̄ nō poterat fieri de iure Dige.& tñ furioſus nō pōt facere teſtm̄,qa hoc ar.pōt faciliter euitari:nā maiorē ptātē habet ille, q pōt ꝓuidere furioſo in ꝑpetuū,q̄ ille q ꝓuidet pupillo vel adulto ad tēp⁹:vñ nō erat eadē rō.Regula eſt in oppoſitū,quā poniť gl.no.ī l.ij.C.de cu. furi.vñ iſte articul⁹ non eſt ſine dubitatione: nō tamen eſt recedēdū à ſñia cōi,maxime qa nō pōt negari,ꝙ maiorē poteſtatē habet ille,q pōt ſubſtituere ad maius tps.¶ Circa quartum requiſitū qđ requiritur in ſubſtitutione pupillari,videlicet ꝙ poſt mortē teſtatoris non ſit recaſurus in poteſtate alterius,q̄rit hic Bar.nūquid au⁹ poſsit ſubſtituere nepoti pupillariter, qui habet patrē,in cuius ptātē eſt recaſurus per mortem aui,& tñ eſt miles,ita ꝙ tempore mortis aui ſit futurus filiusfa.nihilominus poſſet teſtari in caſtrenſibus:vt l.ſi filius.j. de teſta. mili.certū eſt em̄,ꝙ impubes pōt eſſe miles:vt l.fi.C.de te.mi. Sup hac q.dicit Bart.ꝙ ſubſtō pupil.nō poterit fieri à pagano, ſed à milite bñ pōt fieri:p l.cū fili⁹.j.de te.mi.ꝙ aūt nō poſsit fieri à pagano, ꝓbat,qa priuilegiū militis eſt interpretādū,vt ſit ſine iniuria alterius:vt in d.l.cū fili⁹.& l.īpuberi.s̄.de admitu.Sed ſi conſidereť, ꝙ pupil.ſubſtō poſsit fieri huic nepoti ꝑ auū,hoc eſſet cū iniuria alterius.i.pr̄is,in cuius eſſet recaſurus ptātem.Ergo hoc non eſt concedēdū.Cōfirmať iſta concluſio ſcđm eū,quia iſta iura ſimpl̄r dicūt,ꝙ illi qui eſt recaſurus in poteſtatem alterius,nō pōt fieri ſubſtitutio.Ang.hic addit,& Mod.ꝙ ſubſtitutio quā facit miles ei qui eſt recaſurus in ptātē alterius,nō extēdiť niſi ad bona militis:ita probatur in l.cū filius.præallegata.& in l. miles ita.§.exhæredatio.eo.ti.Sed circa dubium qđ mouet Bar.attenta iſta concluſione ꝓximè dicta,debes aduertere:quia ſi iſta ſubſtitutio tenderet ad iniuriā alicuius,vt ipſe dicit,hoc non eſſet admittēdū etiam in milite, vt dicunt iura p̄allegata:ſicut ergo admittitur in milite,qa nō continet iniuriam alterius,eadem ratione debebit admitti in pagano,[b]ex quo ceſſat cauſa ꝓpter quā non poteſt ſubſtitui illi qui eſt recaſurus in poteſtatē alterius:vt hic declarat Bar. Auus ergo poterit ſubſtituere pupi.nepoti in hæreditate ſua: pr̄ aūt in cuius poteſtate reincideret,ſubſtituet ei in alijs bonis. Vnde dicit Bal.no.ad propoſitū in l.ſi arrogať.ff. de ado. ꝙ ſi ex forma ſtatuti pater poteſt ſubſtituere filium pupil.iſta ſubſtitutio paterna non extendetur,niſi ad bona ſua, quo ad cætera bona,p̄ualebit ſubſtitutio pr̄is.q̄ concluſio optime ꝓbatur ī d.l.miles ita.§.exhæredato.Vñ de iuris ſubtilitate verius vr̄,ꝙ ex quo ſubſtitutio aui limitatur ad bona ipſius duntaxat,non tēdit in alterius iniuriam:ſicut dicit tex.in d.l.cùm filius.& per conſequens non valeat ſubſtitutio,ex quo ceſſat cauſa impedimenti,propter quam non poteſt ſubſtitui pupilla.illi qui debet recidere in poteſtatem alterius.¶ Circa quintam qualitatem,in qua requiritur,ꝙ pater prius ſibi faciat teſtamentū q̄ filio:adde ad dicta Bart.inquantum ipſe concludit,ꝙ ſi pater facit teſtamentum inter liberos,minus ſolenniter poteſt ſuſtituere pupil.vnum de liberis,ſed extraneum nō poteſt ſubſtituere:nam primum dictum videtur eſſe limitandum,niſi ſubſtitutio pupilla.ſit talis,ꝙ ſi decederet ab inteſtato, pupillus non ſuccederet ei,quia non teneret primum gradum:tunc enim non habet locum priuilegium.l.hac conſultiſsima. §.ex imperfecto.C.de teſt.vt probatur expreſſe in l. fi.circa prin.C.fami.ercíſ.& ideo dixit Salyce.& not. in l.j.C. de teſtamentaria tutela.iuxta fi.in ſimili quæſtio.ꝙ tutor datus in teſtamento minus ſolenni,ſi eſt vnus de liberis,tunc legitime datur,quando eſſet de illis,ad quos tutela legitima primo loco pertineret:aliàs non.quæ limitatio probať in d. l.fi. ¶ Circa ſecundum dictū adde,ꝙ iſta ſua doctrina non videtur vera:nam in datio.tutoris extranei eſt vna ratio, quare datio non valet,quæ non habet locum in caſu noſtro:ibi enim hoc eſt,quia priuilegium non debet interpretari cum iniuria tutoris:vt l.impuberi. vbi eſt quaſi caſus quæſtionis s̄.allegatæ. ¶ Sed iſta ratio ceſſat in ſubſtitutione pupil. quoniam per eā nulli fit iniuria:non ſubſtituto,quia ipſe inuitatur ad lucrum: non pupillo,quia ſubſtitutio pupillaris eſt prouiſio ipſius:vt l.ex tribus.& ibi per Cynum C.de inofficio.teſtamen.& l.Iulianus.ff.de acquirenda hæreditate.¶ Sed Bartol.videns hanc rationem non eſſe validam,mouetur iſto caſu ratione alia: qa pater poteſt facere teſtamentum filio eò modo,quo filius ipſe ſi eſſet maior,poſſet ſibi facere teſtamentum,ſupplet enim defectū filij:vt dicit tex.Inſtitut. de pupil.ſubſti.§.j.Sed ſi filius ipſe eſſet maior,non poſſet inſtituere extraneū in min⁹ ſolēni teſtō:ergo nec ipſe pr̄ poterit hoc pro eo.Sed huic dictæ rōni rñdeť,ꝙ in eodem genere teſtī.ſ.in ſubſtitutione pupillari facienda filio,filius ſi eſſet maior idē poſſet qđ pater, ergo ſilr̄ poterit pater diſponere:nam in adæquatione duorum extremorū,termini debēt eſſe pares. Solū ergo relinquitur difficultas in hoc,vtrū priuilegiū qđ eſt cōceſſum pr̄i,poſsit teſtari inter liberos,habeat locū ī diſpōne,q̄ ſit in perſona extranei,ad fauorem tamen filiorum.Et videtur,ꝙ habeať locum per text. not. in l.iij. §.penul.in j.& ij.reſponſo. ff. de leg.præſtan.vbi eſt ca

a ¶ Generaret. Adde Hoſti.in ſumma,in ti.de pœ.& remiſ. in §.cui cōfitendū. ver.cui pueri.vbi dicit,ꝙ hæc ætas aliq̄ñ anticipat: alleg. tex. in c. īpuberes. & in c.de illis.& c. à nobis.de deſ.īpu. & refert Grego. in dialogo narrare,ꝙ q̄dā imprægnauit matrē ſuā in nono anno.& đ Salomone q̄ in xj.anno habuit filium. & vide gl.xx.q.j.ī ſumma, ꝙ quidā ī ætate nouēnij ingrauidauit nouercā ſuā: & refert Ab.in d.c.īpuberes.Dicit tñ Ho. ꝙ iſta ſpecialia non ſunt trahenda ad cōſequētiā, & eſt ītelligendū de doli capace,& de ꝓximo pubertati: & quòd hoc potius per exteriora bonus vir 7 æſtimabit.

b ¶ In pagano. Iſta tñ opi.vr̄ piculoſa, ſcđm do. Iaſ.May. hic in v. colū. circa me.ex quo tex.ī d. l.cū fili⁹.alle.hic, ꝙ Frā.Arc. ꝑmittat ī a teſtōre milite, vt in bonis ab eo obuentis poſsit pupillariter ſubſtituere nepoti: ergo ſecus vr̄ in pagano, vt dicit Bar.

est casus, quòd licet ex edicto prętoris ex priuilegio speciali cõseruentur legata relicta liberis & parentibus, dispositio tamen illa habet locum etiam in legato relicto extraneo, quòd extraneus est rogatus restituere filio vel parenti: quoniam extraneus capit hoc legatum per fauorem filij. ergo perinde est, ac si esset depositum in persona. Cùm ergo substitutis pupillar. substitutus sit extraneus, ipsa dispositio dicetur facta in filij fauorem: nec potes dicere in illa l. emolumentum dispositiõis acquiritur filio, sed in casu nostro emolumẽtũ acquiritur substituto: quia ad hoc respondet tex. in l. iij. §. j. ff. eo. ꝙ attenditur, cui quæratur emolumẽtum, sed quem testator voluit honorare, & cui voluit prouidere. Vnde satis est in casu nostro, quòd prouisio fuit facta principaliter in fauorem filij: quod debet attendi in l. qui exceptis. in prin. in tex. & gl. ff. de condit. inde. Confirmatur ista cõclusio: quia dispositio facta de vna ꝑsona trahitur ad aliam, quæ præbet ministerium suum in fauorem personæ, de qua loquit̃ dispositio: vt l. non aliàs. §. j. ff. de iudi. & in quo est eadẽ rõ, quæ est in persona, in qua fit dispositio ex eo, quia etiã in persona extranea consideratur fauor ꝑsonæ, de qua est facta dispositio. Vñ dicit Bar. in tract. reprẽsaliarum, & Bal. in authen. habita. C. ne filius pro patre. ꝙ priuilegium cõcessum scholari habet locum in persona famulorũ, quia per eos consulitur commoditati ipsius scholaris. Pro istis facit optime tex. in l. mulier. aliàs, Sulpitius. ff. de dona. inter virum & vxo. vbi ad permittendũ vel prohibendum actũ nõ attenditur persona, cũ qua principaliter fit act⁹, sed ille ad cui⁹ fauorẽ pertinet. ¶ Circa septimã qualitatem, quæ requiritur, videlicet quòd filius sit institutus vel exhæredatus, adde ad dicta Bar. & primò inquantũ dicit, ꝙ si nepos sit ꝑteritus, & ei⁹ præteritio nõ reddat testamentũ nullum: verbi gratia, si filius emancipatus sit in medio, qui sit institutus, vtrum valeat substituti pupilla. facta filio præterito. Nam Ange. in l. Gallus. §. quid si tantum. & in l. j. in fin. s. eo. dixit, ꝙ ista opi. non videt̃ vera: quia cùm institutio & exhæredatio requirantur pro forma, si forma fuit omissa, quia filius fuit præteritus, non videtur quòd substitutio valeat: vt l. cum hi. §. prætor. suprà, de transactio. & lege, qui Romæ. §. Flauius. infrà. de verbo. oblig. Sed ad ista respondent Moder. defendendo opi. Barto. diuersimode: nam Paul. de Castr. in l. prima. s. eod. negat quòd istud sit introductum pro forma. & idem dicit Ioan. de Imol. ad intellectum quęstio. sequentis, de qua statim dicam. Dicunt enim, quòd ista non sunt introducta pro forma, sed solùm quia sine istis testamentum esset nullum. Sed hanc r̃nsionem ego cõfutaui in dicta l. j. in fin. & ibi potes videre bene. Ioan. de Imol. hic dicit, quòd ratio istius formæ introductæ est hodie correcta, quando nepos est præteritus filio emãcipato instituto, qm̃ non rumpitur hodie testamentum sicut olim, vt dictum est: ergo si est correcta ratio leg. censetur correcta ipsa lex, secundũ gloss. in lege prima. suprà, de legiti. tuto. & hoc dicit sentire Bartol. in dicto §. qd si tantum. & ipse plenius hoc declarat in lege, si verò. §. de viro. s. solut. matrimo. ad intellectum ca. miramur. extrà, de seruis non ordi. Vnde cùm hodie censeat̃ correcta ista l. quæ requirit hanc formam, ergo ista forma nõ est amplius attendẽda. † Tu autem aduerte: quia quãtũ ad obseruationẽ formæ, regula est in oppositum, ꝙ licet esset cã propter quã forma est introducta, non tñ cessat formæ obseruatio: vt concludit Bar. & cõiter doc. in l. cũ|. §. ea autẽ. ff. de trãsactio. & probatur in l. si fundus. ff. de reb. e. & clarius in c. j. de reb. eccl. nõ alie. in vj. in vers. præserim. Et tãgendo aliqd de illo arti. qualiter correcta ratione l. videatur correcta l. [a] debes scire, ꝙ Ioan. de Imol. in l. si vero. §. de viro. s. solu. mat. in effectu videtur in ij. char. sui commẽ. in tractatu de interpretatione extẽsiua, velle hãc cõclusionẽ, ꝙ correcta ratiõe l. vel canonis, videatur correcta l. & eius dispositio. alle. tex. in c. miramur. de seruis ordi. & ita dicit debere intelligi text. qui facit in contrarium in c. à multis. de æta. & qual. allegat etiam glos. s. alleg. in l. j. de legiti. tutor. in verbo, prouidentiam. quam dicit esse singularem. Tu autem considera, quòd in c. miramur. causa illa quæ erat correcta, & propter quam emanauerat ius antiquum, non disponebat specialiter de persona subdiaconi: sed dicebatur in genere in canonibus antiquis, quòd quando serui ordinabantur ad ordines non sacros, debebant restitui dominis suis: quo tẽpore comprehendebatur subdiaconus, qa non erat homo sacer. Postquàm verò factus est homo sacer ordin. ideo cessat dispositio l. antiquę in eo, quia iam non comprehenditur subdiaconus, lex em̃ semper loquitur, & semper videt̃ disponere id qđ disponit l. Arriani. C. de hæret. & l. j. & ibi per Bartol. ff. de cõdi. ex l. sed qñ dispositio l. specialiter disponeret super vno, ita ꝙ certum esset verba complecti personã vel casum, in quo rõ l. cõditæ corripit̃: tuuc põt habere locũ tex. in c. multis. qui videtur velle, ꝙ requirat̃ cõtraria cõstitutio, reuocans priorem: & hoc forte est verius, & vr̃ ꝓbari, & ibi hoc no. Bald. in l. j. in prin. C. de ca. tol. facit optime qđ no. gl. in l. libertas. ĩ fi. ff. de ca. dimi. Sed dato ꝙ absolutè esset vera conclusio dñi Ioã. esset concedenda, quando legis ratio corrigeretur generaliter: secus si in vno casu ĩter multos, quos cõplectitur l. deficeret ratio l. seu corrigeretur. Vnde Archi. dicit lxj. di. c. Neophytus. ꝙ regulariter cessante ratione l. non cessat l. nisi per contrariã constitutionem vel cõsuetudinem. & ad hanc limitationem bene faciunt no. per Bar. in d. §. eam autem. & optimus tex. in l. j. in fi. ff. de minoribus. Vnde in ꝓposito crederem, ꝙ nepoti præterito, qui non reddit testamentum nullum ex sua præteritione, non posset substitui pupillariter: disce vnum dictum in voce. Adde etiã circa illum articulum, quem tetigit hic Bar. & Ange. in l. j. in fi. s. eod. dum vult, ꝙ si filius præteritus approbat testamentum, possit ratificari substitutio pupi. de quo ibi plene scripsi. Sed tamen declarãdo dicta d. Io. de Imo. hic, addo vnum verbum, & dico ꝙ ex quo non obstãte missione formæ conualidatur testamentum principale: prima substitutio pupil. tanq̃ pars ipsius testamẽti debebit cõualidari: & hoc est quod dicit ibi Io. de Imo. volo dicere isto modo, ꝙ conualidabitur accessorium cõualidato principali, qui sequitur hic opi. Bar. contra Ang. 8. † Tãgit etiã ĩ isto septimo requisito hic Bar. vtrum pater q est vilis & turpis persona, possit substituere filio pupilla. Et concludit ꝙ non, quia si interdicitur administra. inter viuos patri, quando est dilapidator, & suspectus: vt l. fi. C. de sen. pas. & plene in l. imperator. ff. ad Treb. multofortius videtur debere interdici substituto pupil. quia vertitur magis periculum [b] secũdũ eũ. Sed quando vertatur maius periculum, non declarat, imo Ange. hic dicit totum oppositum, ꝙ maius periculum vertitur in administratione inter viuos: nã per eã bona dissipantur irrecuperabiliter: sed licet pr̃ substituat pupillo, cũ est vilis persona, bona pupilli nõ dissipantur, imo peruenięt ad substitutũ. [a] Sed ipse non videtur bene intellexisse mentẽ Bar. nã ꝙ bona non peruenient ad substitutum, non solùm nõ est tantum periculum, sed nullum est periculum ex substitutione facta per patrem, sed præiudicium & periculum pro tanto dicitur maius, quia si debet substitui, non erit remedium aliquod, ad prohibendum substitutum succedere, quod potest esse in dedecus [b] & grauamen pupilli, & in iniuriam familiæ, si pupillus cogatur habere turpem hæredem: ar. l. fratris. C. de inoff. testa. Sed quando bona mobilia dissipantur in vita, licet periculum sit, ꝙ non possint recuperari ad minus omnia, quia res mobiles de facili pereunt, & consumuntur: fieri tamen potest, vt aliqua pars possit recuperari: sicut patet vniciuiq; intuenti. Io. tñ de Imo hic videtur approbare dicta Ange. Primò, quia si pater potest substituere exhæredato, cui præsumitur inimicus: vt l. cùm quidam. C. de leg. & sic non præsumitur bonũ consilium capere &c. ergo similiter ratione mali consilij præsumpti non remouebitur turpis persona. Sed ad hanc rationem Ange. Barto. respondet optime, cuius responsio confirmatur ex l. pater. in prin. ff. de testa. tute. & multofortius tene à mente questa che fa di brocca. ex l. si pater. ff. eod. vbi probatur, ꝙ licet testamentũ patris sit annullatum ex pręteritione posthumi, tutor tamen datus filio exhæredato, debet confirmari per iudicem. qđ non esset, si pater non præsumeretur capere bonum consilium ꝓ filio: vt l. qui à patre. & l. vtilitatem. ff. de confir. tuto. & attende qui che e vno ponto che tocha a miser Giouãni nela dictione. Nec potes dicere, quo ad illam l. id quod sensit hic Io. de Imo. ꝙ etiam si pater non præsumeret̃ capere bonum consilium pro filio exhæredato, posset tamen substituere de rigore iuris, propter primam potestatem: quia ista responsio posset admitti in datione tutoris, quando daret̃ tutor in testamẽto valido: sicut loquitur tex. in l. pater. in princi. præallegata. & e vna bella sotilita & vera. Sed quando testamentum est nullum, tunc patria potestas nihil operaretur, qm̃ tutor non dat̃ nisi ĩ testõ valido: operatur ergo tũc ꝓsumptio, quã habet l. de bono consilio paterno. Tertiò dicit Ang. & Io. de Imo. ꝙ cùm iura simpliciter dicant, ꝙ pater põt substituere filio, non debent restringi isto modo ad similitudinẽ casuum. Vnde Io. de Imo. admittit opi. Bar. solũ, qñ pater esset talis ꝑsona, q̃ nõ posset testari, ꝓpter vtilitatẽ ipsius: exemplũ l. is cui. s. de test. Tu aũt vide Ang. q sub tili⁹ impugnat dicta Bar. in l. Papini. §. sed nec ĩpuberis. s. de ĩof. test. ꝑ illũ tex. dr̃ em̃ ibi, ꝙ si turpis ꝑsona sit substituta pupillo, ꝓpter hoc nõ vitiat̃ substitutio, & tñ ex turpi ꝑsona substituta scđm eũ ꝑsumptiue dat̃ ĩtelligi, ꝙ etiã substituẽs erat ꝑsona turpis. Cõfirmat̃ ista opi. inducẽdo tex. aliter: nam si turpis persona, & tien lo a mẽte che e bello articulo, ꝓhiberetur substituere pu

[a] ¶ Correcta l. Vide omnino Feli. in c. tua nos. de iureiur. in j. colũ. in vers. in tex. ibi: res. cũ se. & qđ ibi dixi in apos.

[b] ¶ Periculũ. Ad hũc passum vide not. domi. Iason May. hic in vij. col. cũ se. qui referendo hanc opi. Are. tenet opi. cõem. & cõtra Bar. & Are. hic, quia solus Are. tenet opi. Barto.

pillo, hoc non esset, nisi quia psumeretur male consulere pupillo de hærede. Si ergo manifesta turpitudo substituti non infringit substitutionem: ergo nec præsumpta, quia fortior est probatio manifesta, q̃ psumpta: vt l. fi. in princ. & ibi per doc. ff. q̃d met. cã. Sed ad vtrunq; pôt dici, defendẽdo Barto. φ ista stãt simul, φ persona turpis manifestè fuerit substituta, etiam ab honesto viro, & quilibet presumiť honestus, nisi aliud appareat: potuit em̃ succedere aliqua causa remuneratiõis iustissima, ex qua iste taliter substitueretur: vnde quousq; nõ constat de malo iudicio testatoris psumptiue, ista substitutio tolerať: sicut videmus, φ valet datio tutoris infamis facta vel à iudice, vel à testatore: vt l. sed & milites. §. qui enim. & §. ignominia. ff. de excu. tut. Pro opi. Bart. multũ facit tex. p quẽ ipse ibi decidit q. nostram in l. sed si vnius. §. si filio. ff. de iniu. vbi probatur, φ q̃uis pater possit remittere iniuriã factã filio, hoc tñ fallit, nisi sit vilis psona, & tñ ibi nõ agiť de amissione patrimonij, qa est actio cõpetẽs ad vindictã: sicut dř in tex. & gl. in l. cũ emãcipati. ff. de colla. bo. & ĩ l. q̃situ. de sep. vio. Sed iõ ꝓhibeť remissio, qa l. psumit, φ př vilis psona ꝓ modico lucro inhonoraret filiũ & se. Et talis cõsideratio ꝓprie cadit ĩ casu nostro, vt s. dixi. Vñ de subtilitate iuris ista opi. posset defendi: sed tñ tutior vř alia opi. ne restringamus istas ll. gñaliter loquẽtes ex capite nostro. ¶ † Circa quintã q. principalẽ, in qua Bar. q̃rit de effectu pupil. substõnis, declarãdo dicta sua, & confirmãdo in illa q. vtrũ hodie substõ pupil. possit fieri in pͥudiciũ matris præteritę: cui nihil est relictũ. Adde φ j. opi. q̃ dicit, φ substitutio pupil. fieri nõ potest p l. humanitatis. cũ alijs all. in ea nõ est vera aliquo modo. Et priõ indubitãter nõ ꝓcederet, qñ fuisset relicta legitima sua pri ĩ testõ přno: qm̃ sicut filiꝰ ipse si maior esset instituendo eũ ĩ sua legitima, posset aliũ hřde instituere ĩ reliqua hřditate, ita poterit pater qui pôt testari, sicut posset filius si esset maior: Insti. de pu. substi. §. j. Secũdò etiã nõ est vera simpř, qa cõtra text. in c. si pater. in fi. de test. li. vj. q̃d est ius nouissimũ. Tertiò nõ est vera, quia rõ propter quã potest mater pteriri de iure Digest. est, qa substõ pupil. est testm̃ přis, & nõ filij, cuius respectu mater non pôt habere q̃relã, qa quo ad testatorẽ est extranea: vt dř in §. sed nec impuberis. el se pura allegato tãte volte che tu el debi sapere. Sed ista ratio siř habet locũ hodie sicut olim: ergo nõ debet corrigi ius antiquũ, ex quo ratio non est correcta. Quartò hic ostẽdiť p l. quã ipsi allegãt ꝓ se: nã text. in l. humanitatis. dicit φ pater pôt substituere mentecapto exẽplariter absq; timore alicuius q̃relę, nec fit mentio ibi aliquo mõ de mře. Hæc autẽ verba q̃ s. dixi, nõ pñt intelligi nisi respectu matris, qñ př exẽplarie substituit: ergo ibi vř cõfirmari cẽsura iuris antiqui. Nõ ob. tex. in fi. dũ vult, φ si testõr habet filios suos fratres mẽtecapti, nõ pôt substituere exẽplariter extraneũ: & sic videť idẽ dicẽdũ, si habeat matrẽ, quia tunc in successione ab intestato est æqualis fratribus: vt in auť. defuncto. C. ad Tertul. nam dico φ non est eadem ratio in matre, quæ est in filijs testatoris: quoniam per filios testatoris bona conseruanť in familia:[a] vt l. j. §. sed & si seruus. ff. de ventre inspiciendo. vnde non vult l. propter conseruationem familiæ bona posse conferri in extraneum ex priuilegio spãli inducto per illam l. quæ ratio cessat in matre, & ideo non est idem iuris. ¶ Et circa hãc quintam quæstionem principalem q̃rit subsequẽter Bart. vtrũ tacita pupilla. sicut non admittiť cõtra matrẽ, ita nõ admittať cõtra patrẽ: verbi gratia, intelligať ꝓ iuuenibus: vt melius intelligã, si pater instituit nepotẽ retẽtum in potestate, & ei substituit vulgarem expresse. & postea mortuo auo pupillus adiuit hęreditatem: vtrũ ipsi pupillo decedẽti in illa ætate succedat substitutus ex tacita pupilla. an nõ excludatur superstite pře emãcipato ab auo, sicut excluderetur si mater superesset? In q. Bar. concludit φ sic, quia videť esse eadẽ rõ in patre, & maior, vt hic p eũ. Nõ ob. tex. in l. si vero. §. de viro. s. sol. mat. cũ materia, vbi ꝓbať φ in exorbitãtibus cõtra non fit extensio de persona ad personã: nã scdm eũ ista dispositio, φ tacita pupilla ris nõ admittiť cõtra matrẽ, nõ est cõtra ius, qa nõ reperiť alicubi posita regula in contrariũ. Sed hoc non vř bene dictũ: quia imo cũ tacita pupillari succedatur ex cã testati matri, vř obstare regula, φ causa testati excludit causam ĩtestati: vt l. q̃diu. j. de acquir. hæ. & hoc potissime vř esse verũ, si tenemus id q̃d tenet Bar. hic,[b] & in l. centurio. j. eo. φ matre existẽte in medio, φ tacita pupilla. contineatur in expressa vul. sed non habeat effectũ cõtra matrẽ. Ioã. de Imo. saluãdo dicta sua videť dicere intentionẽ Bar. fuisse, φ tũc dispositio cõtra ius non extendatur, quãdo habet regulam expresse disponentẽ contra. secus si ex mente l. potius, q̃ ex verbis expressis elicitur ista regula, ꝓut est in casu nostro, secundũ eũ, quia in nullo loco reperitur expressum ꝓ regula simpliciter, φ pup. substitutio excludat matrẽ. & tamẽ non approbat hãc rñsionẽ, quia dicit φ vř contra c. constitutionẽ. de regula. lib. vj. vnde remittit se ad no. in §. de viro. Et φ in materia exorbitanti fiat extẽsio in casu fauorabili, maxime pro exequenda voluntate testatoris, cuius executio cõtinet publicã vtilitatẽ. tenet expresse Ioã. de Imo. in d. §. de viro. in secunda fallentia. in illo articu. qñ fiat extẽsio in exorbitantibus de persona ad psonã. Pro qua conclusione videte ipsum tex. in l. ij. §. si mater. ver. qa si ventri. ff. ad Tert. & in l. q neq;. §. fi. ff. de rebus corũ. & in l. cui corũ. in prin. de posth. ĩ quibus iuribus ꝓbať expresse, φ etiã in materia exorbitãti & cõtra regulas iuris, dũmõ causæ cõstõnis sint fauorabiles, ab ipso facta de vno trahiť ad aliã: vbi autẽ materia non esset fauorabilis, sed esset odiosa, vel indifferẽs, tũc dispositio facta de matre nõ trahereť ad patrẽ. Casus est in l. generaliter. in prin. C. de se. nup. vbi ꝓbať, φ dispõ p quã pduñt lucra nuptialia facta de matre, nõ extẽdebať ad patrẽ, nisi de nouo ibi esset cõstitutũ. ¶ Tu aũt cõsidera istã materiã, & breuiter in poche parole te lo spacio, φ q̃uis ista dispõ esset exorbitãs rõne supradicta, qa tñ est fauorabilis, & regulariter à psumpta volũtate defuncti, nõ est incõueniẽs φ extẽderetur de psona ad personã, in qua eadẽ tacita volũtas psumiť adesse: nã & ipsa l. ipso q̃ est stricti iuris, ex hac psumptione aliqñ extenditur: vt l. tale pactũ. §. fi. ff. de pactis. & siř dispositio exorbitans fauorabilis extendiť de psona ad personã: vt plene declarant Mod. in d. §. de viro. facilius tñ extẽdereť dispositio facta in patre ad matrẽ, quia masculinũ genus potest concipere fœmininũ largo modo, q̃ ecõtra, per regulam quã ponit Bart. in l. j. ff. de ver. sig. Pro ista conclusione facit tex. in l. generaliter. seu in l. fœminæ. C. de se. nup. vbi dispositio quæ loquitur de matre, trahitur ad patrem per idẽtitatẽ rõnis: si autẽ dispositio esset odiosa, vel non multũ fauorabilis, dispositio facta de altero istorũ non trahereť ad alterum in materia exorbitãti, & cõtra ius: ita decidit Bal. & clare in l. quicunq;. C. de ser. fugit. & ita declarando glo. ibi positã in l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. Sed contra istam opi. arguit Ioan. de Imo. quia si pater prætulit substitutum filio suo in sua hæreditate: ergo fortius vř eũ prætulisse in hæreditate nepotis, quia fortius debẽtur hereditas filio, q̃ parenti: vt l. nã & si parentibꝰ. in prin. ff. de inof. testa. & l. scripto. ff. vnde liberi. Sed ad hoc ipse rñdet optime, φ in portione relicta nepoti, de qua nunc agiť, nõ ita debetur patri emãcipato hæreditas patris sui, sicut debetur hæreditas filij sui: quoniam ex quo præsupponitur, φ filius emãcipatus in bonis paternis habebat debitum respectu reliquæ hæreditatis, nihil amplius sibi debebatur ĩ bonis paternis: sed in bonis filij adhuc debetur sibi legitima, ergo non ita faciliter debet excludi per tacitam pupilla. ¶ † Quærit etiam hic Bartol. vtrum sicut tacita pupilla non admittitur contra matrem, admittatur contra auum, vel auiam. Et breuiter concludit, quòd similiter non admittitur[c]: cui adde, quia decisio videtur esse vera, φ etiam in materia exorbitanti, dummodo sit fauorabilis, vel saltẽ non odiosa, dispositio facta de patre vel matre trahitur ad auum, vel auiam: secus si materia sit odiosa. Primum probatur in l. nonnunq;. in text. & gloss. ff. de collat. bono. & in l. iam seruus. & ibi per Bal. qui not. illum textum ad hoc. ff. de negoc. gest. hoc tenet Bart. expresse in l. si quis suos. j. de iure delibe. vbi vult, φ dispositio l. fina. C. de repu. hære. quæ est exorbitans & fauorabilis, extenditur ad auum. Vnde Bar. in l. libe. in vlt. q. in effectu concludit, quòd eo modo appellatione patris continetur auus in materia l. vel statuti, quo appellatione filij contineretur nepos. Secundum probatur in l. patri. in princi. & ibi per Bart. ff. de adulte. & in l. Iulia. §. hoc capite. & ibi optimus tex. ff. de ritu nuptia. & ad materiã vide bonam glo. & quod ibi ponunt Mod. in c. si verò. el j. extrà, de senten. excommunica. Et ad materiam huius q. vide omnino quæ not. Bal. in l. quod verum. ff. de leg. in illa q. vtrum si statutum excludit matrem stante agnato, videatur etiam exclusa auia: facit quod not. Barto. in l. ij. §. qui videndum. in fin. ad Tertul. Consequenter etiam pro perfectione materiæ formatur hic quæstio per Bartol. & alios, vtrum tacita pupilla. excludat fratrem impuberis. In qua q. sunt tres opinio. relatæ p Barto. de qua statim dicam. Quarta fuit opin. But. in l. precibus. C. de impu. quem refert hic, & sequitur Ioã. de Imo. qui simpliciter dicit, φ tacita pupilla. admittitur contra fratrem: quia l. loquitur de matre, & non potest intelligi de persona, in qua non est eadem ratio: argumen. l. iij. §. liberis. j. de lega. pręstan. Sed in fratre non est eadem ratio, quæ est in matre: quia ista non potest querelare testamentum regulariter, vt mater: nec sibi debetur legitima in bonis fratris. Sed ista ratio tollitur hic egregie per Barto. pro cuius declaratione debes scire, quòd vtrum tacita pupilla. admittatur contra aliquam personam

a ¶ In familia. Ista ratio Are. dicit hic d. Ias. φ non procedit nec sibi placet, vt ibi in ix. colũ. post me. statim in versi. sed Are. tñ tenet cũ decisione Bart. per d. c. si pater. in fi. s. per Are. alle.

b ¶ Bar. hic. Quæ opi. Bart. ẽ cõis, & eã cõfirma duplici ratione, prout hic d. Ias. May. hic in xj. col. versi. ego vltra scribentes.

c ¶ Nõ admittiť. Ita tenent omnes, sed tñ vide d. Ias. May. hic in xij. colum. j. versicu. successiue post me. ver. in contrarium ponderãtẽ. tex. in l. ij. C. de bo. mat. secundũ quod etiã not. & egregie inducit Bal.

nam, vel ab ea excludaṫ, hoc pendet à cõiectura volũtatis defuncti: vt probatur in l. in testamẽto. C. de testamen. milit. & in l. precibus. præallc. Ex quacũq; ergo causa præsumatur testatorem nolle admittere tacitam pupillar. satis erit: qa q. est de voluntate defuncti. Cõcedo ergo, ꝙ illa ratio per quã pupil. tacita non admittitur cõtra matrem, non est eadem ratio aliquo modo in fratre etiã vtrinq; cõiuncto: vt s. est declaratum. sed vt dicit Bart. & omnes, subest alia ratio, quæ in matre nullo modo habet locum, & in fratre impuberis habet locum formaliter: qa testator in dubio nõ videtur velle præferre extraneum posteritati suę. in l. Lucius. s. titu. prox. cũ alĳs alleg. per Bar. Ipse tñ Bar. qui simpliciter tenuit, reprehẽdit opi. Guil. ratione prædicta, quòd frater excludet substitutũ: intellige vt hic declarat Bart. frater vtrinq; cõiunctus, vel ex patre tantũ: mouetur, quia qua ratione si pupillus nõ adiuit hæreditatem paternã, extraneus substitutus vul. fuit prælat⁹ filio in hæreditate patris: eadem ratione, & fortiori, videtur prælatus in hæreditate fratris, quia fortius debetur hæreditas parentis filio, quàm hæreditas fratris: vt l. scripto. ff. vñ libe. Sed ista ratio nõ videtur sufficiẽs, quamuis sit multũ colorata, ꝙ si filius excluditur ab hęreditate paterna in portione fratris impuberis, ideo excludatur, qm̃ respectu hæreditatis paternæ ipse habuit portionem suã saltem debitam: vnde non est mirũ, si quo ad partem fratris, cõsideratur tanquã extraneus, ex quo tanquam filius consecutus est debitum suũ. Et multofortius, si est consequutus maiorem partem debitã. Ista conclusio ꝓbatur in l. cũ auus. ff. de cõdi. & demon. quã ad hoc adducit Bal. in l. cũ acutissimi. C. de fideicom. vbi patet, ꝙ si filius testatoris est substitutus filio fratris per fideicom. simpliciter, post mortem ipsius nepotis ista substitutio euanescit, si nepos derelinquat filios. Sed hoc nõ esset rationabile, neq; conueniens, si filius in portione nepotis consideraretur vt filius: quia sic esset proximior testatori, quàm pronepos ex nepote: & sic non subaudiretur ibi conditio, ne extraneus præferretur posteritati, quia ipse filius esset posteritas, & prior in gradu. Vnde per illũ tex. datur intelligi manifeste in portione alterius, quòd filius nõ cõsideratur vt fili⁹, cùm agitur de succedendo in hæreditate paterna. Sed ista ratio nõ habet locum in hæreditate pupilli, cui pater debet succedere ab intestato: quia quo ad illam hæreditatem, frater nihil est cõsecutus tanquã filius testatoris, & ideo debet haberi ratio ipsius tanquã filĳ, vt præsumatur prælatus extraneo: quod probo, quia si substitutio pupil. facta duobus impuberibus nõ soluitur in singularitates, sicut debent resolui ex natura sermonis: solum propter hoc, qa frater p̄sumitur p̄latus substituto ex mẽte defuncti: vt dicit tex. in l. pe. C. de impu. & sic recediṫ à ꝓprietate verborum ꝑ hãc tacitam mentem: multofortius vbi nullo modo substitutus vocatur per verba, sed ex tacita mẽte testatoris, idẽ erit dicendũ, vt frater videatur sibi p̄latus. Vnde & ex rõne assignata in d. l. pe. q̃ pariter militat in casu nostro, & ex arg. à fortiori s. deducto. ista opi. Guliel. simpliciter videṫ vera. in practica tñ non recederem à sententia Bar. ꝓpter autoritatem. Itẽ aduerte ad do. Bar. circa fin. huius rep. dũ dicit, ꝙ si relinquiṫ aliquid à substituto pupilli vxori, donec vitã vidualẽ seruauerit, quòd sicut excluditur vxor relicto si nubit, ita excludeṫ etiam per tacitã pupillarem substitutionem ab hæreditate filĳ. Nã per verba sentit clare, ꝙ si istud legatũ tali modo nõ fuisset factũ vxori per trãsitum ad secũda vota, mater nõ excludereṫ, sed potius excluderet tacite substitutũ. Cuius cõtrarium tenet hic Angel. expresse, & in l. precibus. in lectura Paduana. C. de impu. & 10 alĳs substitu. †Mouetur per tex. in auṫ. de nupt. §. quę nunc. in versi. nos igitur. vbi dicitur, ꝙ mulier nubendo contristat animam primi viri[a], & filios: vt eadẽ colla. §. soluto. & eis infert iniuriã: vt in auṫ. de non eligendo secundo nubẽtes. §. ꝓspeximus. in fin. Ergo non est verisimile, ꝙ si testator de secundis nup. cogitasset, voluisset eã succedere filio ab intestato, sed potius excludi per substitutũ pupillarem. Pro ista cõclusione adduco tibi tex. vltra ipsum in auṫ. de nup. §. sinaũt tutelam. vbi text. dicit, ꝙ inter cætera quæ mulier negligit, cũ transit ad secunda vota, videtur spernere memoriã primi thori, quæ est maxima: si memoria primi thori est maxima, ergo & eius negligẽtia est maxima negligentia, & per cõsequens grauissima iniuria, ex qua solet reuocari tacite legatũ, etiã expresse datum: in l. iĳ. §. fi. ff. de adi. leg. etiam si illa iniuria ignoretur ab eo, cui fuit illata. l. j. & ibi per Bartol. j. de his qui. vt indig. Tu autem cõsidera, ꝙ illa opi. Angel. de qua s. dixi, videlicet quòd mater trãseundo ad secunda vota non excludat substitutum per pupillarẽ tacitã, põt esse vera in casu, de quo loquitur tex. alleg. per eũ in §. quæ nunc sequitur. versicu. nos igitur. videlicet qñ testator reliquit aliquid in testamento vxori suæ si non nuberet, & hoc legatũ fecit à substituto pupilli: tũc eñ sumus proprie in q. Bart. quã ipse ponit hic, qui vult ꝙ qua ratione testator repulit vxorẽ, si nuberet à legato, eadem ratione videṫ repulisse à successione filĳ ab intestato: de qua q. & eius veritate diceṫ postea pleni⁹ ista finita. Vbi autem non apparet de voluntate testatoris, tali modo non est vera ista opi. vt tacita pupill. debeat admitti cõtra matrem. Vnde ipsemet in l. precibus. in lectura Paduana dicit, ꝙ Bart. hic sentit cõtrarium. Rayne. & Guli. & opi. Bar. sequitur hic Io. de Imo. tum quia hoc nõ est l. cautũ, quo modo arguẽdi vtitur Bal. in ista materia in simili q. in auṫ. ex testamento. C. de secundis nup. tum quia ista nõ censetur grauissima offensa, seu grauis, ex qua præsumitur tacitẽ reuocari legatũ: hoc probat arg. tex. in c. ĳ. de secũdis nupt. Et quia licet mater trãseat ad secunda vota, nihilominus succedit filio ab intestato, dũmodo petat tutorẽ filĳs: vt l. ĳ. j. ad Tertu. Non obstat tex. in l. sinaũt tutela. s. allegat⁹. qa ibi loquitur, qñ mulier ꝓmisit nõ nubere, & assumpsit tutelã filiorũ, quã postea deseruit. & ideo grauius puniṫ, quàm aliæ trãseuntes ad secundas nup. In alĳs casibus non inuenitur l. quę dicat, ꝙ mulier secundo nubẽdo inferat iniuriã primo marito, sed solum filĳs primi matrimonĳ. imo cõtrarium inuenitur expresse in auṫ. de nup. §. hoc igitur. in prin. vbi dicit, ꝙ si mulier secundo nubens nõ habeat filios, nullus imminet eius metus: quãuis tex. in §. si vero expectet. in prin. cod. tit. dicat, ꝙ etiã hoc casu negligit priores nupt. Ex quibus iuribus simul iunctis datur intelligi, ꝙ aliqua offensio est in isto trãsitu ad secunda vota: nõ tñ talis, propter quam mulier debeat excludi ab aliquo lucro: vt signãter dicit tex. in d. §. igiṫ ibi nulla perscrutatio est & c. Præterea iura superius allegata dicũt, ꝙ mater quæ transit ad secundas nup. capit ex testamento filĳ sibi relictum, siue transeat post mortẽ filĳ, siue ante. Sicut ergo iniuria illata filio per secũdas nuptias nõ cõsideraṫ, vt per hoc filius tacite videaṫ ademisse relictum, itẽ nec iniuria illata defuncto. Præterea tex. dicit in auṫ. de non eligendo secũdo nubentes. §. optimũ. in versi. alioquin. ꝙ qñ filius decedit nullis relictis fratribus, inhumanũ est excludere matrẽ à successione filĳ ab intestato: †ergo in isto casu tacita volũtas viri non p̄sumitur subesse, vt mater excludaṫ à tacita pupillari[b], quia volũtas testatoris in dubio p̄sumitur se cõformare cũ iudicio, & dispositione l. secundũ Bar. in l. hęredes mei. §. cũ ita. ff. ad Trebel. & probat text. in c. j. §. filia verũ. de succes. feu. & q̃d no: Bar. in l. iurisiurãdi. & si liberi. de operis lib. ¶ Adde etiã dictis Bart. inquantũ vult, ꝙ si relinquit vxori, donec vitam vidualẽ seruauerit, mulier nubendo secũdo nõ excludaṫ tacitam pupillarẽ ex mente testatoris: nã hoc dictũ pręsupponit, ꝙ istud legatũ annuũ pro tẽpe currẽti post mortem filĳ videatur relictũ à substituto filĳ magis, quàm ab ipso filio. Et hoc videtur verũ per tex. & q̃d ibi not. Bart. in l. q duos. in fi. j. e. & per ea quæ scripsi in l. j. in fin. s. eod. Sed tñ in casu nostro non placet ista doctrina: qa ex quo istud legatum annuũ fuit relictum sub vnica forma, & dispositione verborũ, vna, & eadem dispositio debet eodẽ modo intelligi: vt l. si legatari⁹. §. fi. & ibi per Bar. j. de leg. iĳ. Sed secundũ intellectũ Bar. intelligeretur diuersimode, qa pro tẽpe vitæ filĳ videreṫ relictum in primis tabulis à filio. pro sequẽti aũt tẽpe in secũdis tabulis à substituto pupillari: ergo hoc nõ est dicendũ. Si aũt istud legatum totũ videtur relictũ in primis tabul. indubitãter, licet mulier priuetur isto legato, non repelletur à successione filĳ ab intestato: qa ista stant simul, ꝙ testator noluerit vxorẽ ad suã hæreditatẽ admitti, & tamẽ non velit eam excludi ab hęreditate filĳ: vt est casus secundũ cõmunem intellectũ & verum in l. fi. C. de insti. Si aũt verũ esset fundamẽtũ Bar. ꝙ ista legata videreñ relicta in secũdis tabulis post mortẽ pupilli: tũc cõclusio sua esset admittẽda: ex quo eñ testator per trãsitum ad secundas nup. voluit eã priuare substãtia pupilli, quo ad aliquid: multofortius videṫ voluisse priuari quo ad totũ, per regulã positã in l. cui pacto. ff. de seruis exportandis. Pro qua cõclusione facit optime tex. in simili in l. codicillis. §. mater. ff. de leg. ĳ. vbi probatur, ꝙ sicut expressa dispositio ꝓhibetur à testatore respectu certæ personæ in odiũ ipsius: pari ratione videtur ꝓhibita potẽtia succedẽdi ex dispositione legali. Vnde sicut testator remouit matrẽ ab expresso iudicio suo si nuberet: ita videṫ remouisse in eisdẽ bonis filĳ eã à successione intestati. Confirmaṫ ista cõclusio per tex. in l. si quis mihi bona. §. si pater. j. de acqui. hære. vbi probatur, ꝙ etiam dispositio hominis trahiṫ de pte ad totũ, in quo est maior ratio, & de causa testati ad causam intestati. Non obstat text. in l. post legatũ. §. fi. cũ ibi no. j. de his quibus vt indignis. qa cõ

k

a ¶ Aĩam primi viri. Adde d. Ias. May. in l. ambiguitates. C. de indi. vi. & hic l. fi. xiiĳ. col. & Bal. in auṫ. an relictũ. in iiĳ. col. versic. quod anima. C. de edic. diui Adri. tollen.

b ¶ Pupillari. Adde idem tenentẽ dom. Alexan. de Imo. & omnia q̃ ponit hic Aret. ipse reassumpsit tenẽdo opi. Bar. contra Ang. in suo consi. clv. incip. periculosum est. in vj. & ix. colum.

cedo, ꝙ quādo priuatio de his quæ sunt relicta in testamento surgit in pœnā ex dispositione l. nō trahit̄ ad aliud lucrū, q̄d capit̄ diuerso iure p mortē testatoris: quia in pœnis regl̄r non fiet extensio: vt l. lege Iulia. §. hoc capite. ff. de ritu nup. & in regula, in pœnis. ff. de regu. iur. Sed ꝙ mater excludat tacitā pupillarē, vel nō, hoc totū fundatur in p̄sumpta volūtate defuncti: qui vt dixi, si voluit matrē excludere ab eo q̄d est minus in hęreditate pupilli, fortius videtur excludere ab eo q̄d est plus. Adde etiā inquātum Bar. hic dicit, ꝙ si vxor viuit inhonestè post mortē testatoris, tunc tacita pupilla. admittit̄ cōtra ipsam: quia etiā post mortē pōt offendi testator, secūdùm glo. in l. sororem. C. de his quibus vt indig. & in l. fideicō. nā hoc dictū rep̄hendit Io. de Imo. hic dicēs, ꝙ per offensam cōmissam post mortē auferṫ lucrum vt ab indigno, & applicat̄ fisco: nō autē excludit̄ aliquis à lucro ipso iure, quasi tacite videat̄ reuocata dispositio: & ita loquūtur illę glo. Tu autē tenēdo sniam Bar. dic breuiter, ꝙ illa iura loquūtur, quando prius erat quęsitū ius legatario in legato, & postea cōmittit̄ offensa, difficilius em̄ excluditur ius quęsitū, q̄ȝ ius quærendū: vt l. qui autē. in prin. ff. quę in frau. cre. Sed in terminis nr̄is viuēte pupillo nullū erat adhuc quæsitū ius matri in hæreditace pupilli: vt in §. interdū. j. ea. l. ergo nō est mirandū, si ipso iure mater excludat̄ ex tacita volūtate defuncti: sicut reuocatur legatū, quādo offensa est cōmissa in vita testatoris: vt l. ex parte. & l. iij. in fi. ff. de adi. leg. Nec dicat aliquis, quòd tacita reuocatio nō pōt induci post mortē testatoris, cùm volūtas extinguat̄ morte, & facultas volēdi: vt l. iij. ff. locati. & l. cētesimus. in fi. & ibi p Bart. ff. de ver. obl. nā ista tacita reuocatio fit ex volūtate, quæ p̄sumit̄ inesse tēpore dispositionis factę: qa l. cōsiderat, ꝙ si testator cogitasset de hoc casu, noluisset ita disponere, vt disposuit: & hoc sufficit ad resoluendū actū prius factū: vt l. si vnq̄ȝ. C. de reuocādis dona. bn̄ facit text. in l. fi. s̄. ti. ꝓxi. nec dicas, ꝙ casus in l. si vnq̄ȝ. est diuersus: quia ibi viuebat donator tēpore reuocatæ donationis: nā cū donatio de sui natura sit actus reuocabilis, hoc facit donatio in illo casu, q̄d faceret hic mors testatoris. Præterea iura superius allegata, videlicet l. sororem. cū alijs, loquūtur qn̄ ius fuit quæsitum ex dispositione expressa: sed nō loquimur in dispositione expressa, sed in tacita, quæ facilius excludit̄, q̄ȝ dispositio exp̄ssa p̄textu inhabilitatis personæ, vel offensæ, ex qua inducitur priuat. emolumēti. Ista cōclusio probat̄ ex his quę habent̄ in aut̄. ex testamēto. C. de secū. nup. & p Bal. ī l. mr̄es. C. ad Tertul. vbi cōcludit reprobādo gl. in aut̄. præallegata. ꝙ q̄ȝuis mr̄ quæ trāsit ad secūda nō succedat in hęreditate filij ab intestato si habet fratres, admittit̄ tn̄ ad capiēdū ex testō filij, & ex eius expressa volūtate. Simile videmus, ꝙ licet aliqn̄ filij naturales excludant substitutū, qn̄ est apposita cōditio expressa, si grauatus sine liberis decesserit: non tn̄ subaudiuntur in tacita cōditione ad excludendū substitutū: vt est casus sing. in l. generaliter. §. cū autē. in verbo, iusta sobole. C. de īsti. & substi. ☞ ¶ † Vltimo loco quæsiuit hic Bar. vtrū frater q succederet pupillo ex tacita substi. pupilla. excludat matrē quæ est in medio. In qua cōmunis opi. secūdùm Bar. est, ꝙ excludit, qa pater in dubio p̄sumit̄ velle p̄ferre posteritatē suā vxori, vt hic plene p eū: & eadē rōne infert hic Bar. secūdùm Guli. de Cu. ꝙ si mr̄ testatoris est substituta pupil. sir̄ excludat matrē pupilli, qa ipsa parificatur fratri pupilli, qm̄ ab intestato succederet pupillo vnà cū fratre: vt in aut̄. desūcto. C. ad Tertul. quæ dicta nō placēt hic dn̄o Io. Primò qdē ex gn̄alitate legatū dicētis ꝙ tacita pupilla. nō admittit̄ cōtra matrē. Scd̄ò, qa ista interpretatio, ꝙ fr̄ præferat̄ mr̄i in hęreditate filij, vr̄ esse iniuriosa & iniqua, qa excludit̄ mr̄, cui magis debet̄ hæreditate filij, q̄ȝ fr̄is: q̄d patet, quia mr̄ pōt præterita vel exhæredata expugnare testm̄: vt in aut̄. nō licet. C. de lib. p̄te. & in aut̄. vn̄ sumit̄. & tn̄ fr̄ hoc nō pōt, nisi turpis p̄sona instituta: vt l. fr̄is. C. de inof. test. & multominus sibi placet, ꝙ mater testatoris excludat matrē pupilli, quæ ab intestato excluderet̄ ab ipsa matre pupilli tāq̄ȝ priore in gradu: vt dicit̄ in d. aut̄. defūcto. Mihi placet primū dictū, & opi. est cōis in eo, videlicet ꝙ fr̄ impuberis, excludat matrē per rationē assignatā per Bart. hic. Nec obstat, ꝙ leges allagatæ per eū loquuntur in hæreditate ipsi⁹ patris, non in hæreditate fraterna: qa dico, ꝙ ista respōsio quā facit Ioan. de Imo. cōfunditur per l. pe. C. de impu. vbi probat̄ expresse, ꝙ etiam in substitutione pupillari, & in hæreditate fraterna pater p̄sumit̄ velle p̄ferre filiū suū extraneo: & hoc patet de se, qa posteritatē suā testator præsumit̄ magis diligere quo ad oēs act⁹. Vn̄ quicq̄d pēdet ab hæreditate sua, pari rōne habet eandē p̄sumpti. ꝙ videat̄ velle p̄ferre suos extraneis. Nō obstat, ꝙ ista interpretatio videat̄ iniuriosa: vt s̄. dixit Ioā. de Imo. qa totū hoc pēdet à volūtate testatoris: vtrū tacita pupilla. excludat matrē, vel nonnulla sit iniuria mr̄i, si ex cōiectura naturalis rationis p̄sumitur magis dilectus descēdēs quàm mater. Vbi aūt essemus in matre testatoris instituta, hoc esset magnū dubium: quia cùm idem fauor debetur ascendentibus interpretādo volūtatem defuncti, & subaudiēdo ex tacita suę voluntatis, sicut debetur descēdenti: vt declarat Bart. not. in l. cū auus. j. de condit. & demon. vnde super hoc esset cogitandū. 11 † Nō tn̄ pōt negari, quòd testator magis p̄sumitur diligere matrem, quàm vxorē[a]. & extra dicta Bar. scias, ꝙ pupill⁹ in p̄iudiciū substituti pupillariter pōt alienare bona sua: vt elegāter cōcludit Bar. & Io. de Im. post eū in l. sed & si ī cōd. §. sed si seruū. s̄. ti. ꝓx. p l. j. §. sed nōnullos. ff. de tute. & ratio. distra. q̄ opi. placet non p illam l. quæ loquit̄ in alienatione facta ex iusta causa, sed potius ratione manifesta: quia cùm substitutio pupilla. sit inducta ad fauorem pupilli, non debet retorqueri ad eius grauamen: vt l. q̄d fauorem. C. de leg. si tamen pupillus scit se nulliter alienare: verbi gratia, alienando immobilia, quę conseruando seruari possunt, sine causa & solennitate legitima: tunc fatendum esset, quòd substitutus pupillariter posset venire ad illa bona ex persona pupilli, quia omne ius pupilli trāsfunditur in ipsum. & hoc modo debes intelligere dicta Bal. qui videtur sibi fuisse contrarius in l. nec ei. in prin. ff. de adoptionibus.

Interdum.

Institutus in testamēto paterno cogit̄ adire, vt cōfirmetur fideicōmissum datum in tabulis pupillarib⁹. & aditio facta bn̄ficio p̄toris post repudiationem cōfirmat tabulas pupillares. & sunt duæ partes principales. Prima subdiuiditur. & secūda est ibi: certum. ¶ Not. primò, ꝙ secundū intellectum cōmunem est verū, ꝙ quamuis testator nō possit grauare substitutū filio exhæredato, vt l. cū qdā. C. cōmunia de leg. Istud est verū, nisi ille idē qui fuit institutus, sit institutus in testamēto paterno: ita ꝓbatur hic secundū cōmunem intellectū, & in l. in ratione. §. fin. j. ad legem Falci. Sed tu aduerte, qa ꝙ ab isto substituto possint relinqui legata, & fideicō. particularia, hoc est satis rationabile. Sed ꝙ possit relinq fideicō. vniuersale, in quo venient etiā bona impuberis, istud videtur magis mirū. Pōt tn̄ tolerari, qa videmus à simili, ꝙ testator pōt relinquere rē hæredis, sicut ꝓpriam: vt l. vnū ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. 12 ¶ † Secundò not. ꝙ spes & solicitudo de hæreditate viuentis est improba, etiā si illa hæreditas sit talis naturæ, ꝙ nō possit auferri ex voluntate eius, cui debet succedere: nam pupillus durāte pupil. ętate non pōt mutare testamentū paternū. Pōt tn̄ ista dispositio annullari, si pupill⁹ efficiat̄ pubes, & ad materiam vide omnino de multiplici spe approbata & reprobata, quod no. Bar. in l. is pōt. j. de acq. hær. & in l. fi. C. de pact. & aliquid in l. post emācipationē. in fi. ff. de libe. legat. & in l. ☞ q Romæ. §. duo fratres. de ver. obli. ¶ † Tertiò not. ꝙ ille qui semel repudiauit hæreditatē, si postea bn̄ficio restitutionis admittitur ad adeūdum, efficit̄ hæres vtiliter de iure p̄torio. & per hūc tex. dixerunt Vltramontani, quos refert Cyn. in l. q se patris. C. vn̄ liberi. ꝙ quādo primus hæres, qui adiuit; se abstinet ex beneficio restitutionis, substitutus succedit de iure p̄torio, non de iure ciuili: & pro illa opinione facit iste tex. secundùm secundā lecturā, quæ hic tāgitur in glo. sed secundū primam, secundùm quā posui casum, non faceret ad hoc, sed ☞ ad aliā materiā. ¶ † Extra gl̄. quærit hic Bart. vtrū si primus hæres institutus adiuit hæreditatem, & postea est restitutus aduersus aditionē bn̄ficio minoris ætatis, substitutus possit succedere de iure ciuili: & videtur dicendū ꝙ non[b], per istū tex. secūdū secundā lecturam, ibi: p̄tor &c. vbi videtur, quòd vocetur solū de iure p̄torio. Cōfirmat̄ ista cōclusio ratione, qa duo non pn̄t ex eodē esse iure alicui hæredes insolidū: vt l. q̄d contra. §. vni. ff. de regu. iur. & l. hæreditate. §. pater. ff. de castren. pec. sicut nec duo possunt esse dn̄i insolidum eiusdem rei. l. si vt certū. §. si duobus. ff. cōmo. Et per hāc rationē vltimā hoc tenent cōmuniter oēs doct. ante Barto. in l. qui se patris. C. vn̄ libe. inferētes ex ista ratione, ꝙ successorium edictum nō haberet locū de iure nouissimo, qn̄ ille qui p̄cessit in gradu erat suus: qa cū per abstensionē non perdiderit nomen hæredis: vt l. ij. §. sed si sint sui. ff. ad Tertul. & l. necessarijs. & ibi not. j. de acqui. hære. alius non pōt succedere primo abstinenti de iure ciuili, quia sic essent duo hæredes, & duo dn̄i in solidum ex eodem iure. Bar. aūt hic, & in l. j. s̄. eod. in pe. col. & l. j. §. qui sunt in p̄tāte. j. si quis omissa cā testa. & in d. l. q se patris. & in l. ij. §. fi. j. de suis & leg. tangit etiā aliqd in l. cū filiò. j. de lega. j. contradicit istis opinionibus: quia duo possunt esse dn̄i insolidū diuersa specie dn̄ij: vnus. s. directo, alter vtiliter: vt patet in l. j. & per totum. j. ad Treb. & no. in d. §. si duobus. & est casus in l. j. §. qui in perpetuū. ff. si ager vectiga.

a ¶ Vxorem. Adde idem tenentem d. Alex. de Imo. & d. Iaso. May. hic post me. xvj. col. in ver. adde ꝙ contrariū.

b ¶ Quòd nō. Adde quòd ista est cōmunis op. & ita tenet̄, licet Vltramontani cōtrariū teneāt, & in puncto iuris plus satisfaciat eorum opi. ad q̄d vide do. Ias. May. hic in j. col. versi. extra gl. & dic secundùm eum.

ctigal.vel emph.Licet ergo primus sit hæres directo, secũdo poterit esse hæres vtiliter.Non obstat iste tex.qa licet conce datur hic substituto,q̃ possit succedere per remediũ prætoris,non tñ negatur,quin etiã si succedat vtiliter de iure ciuili sicut filius præteritus,põt dicere testamentũ nullũ,& contra tabulare:vt l.si duo.& l.is qui in ptãte.j.de leg.præstan.Pro ista cõclusione facit optime tex. quẽ ipse allegat ĩ l.j.§.si quis adita.& l.ij.§.si sint sui.ff.ad Tertul.Sed cõtra istam opi.multũ facit tex.quẽ ille allegat pro se in l.si sine.§.sed q̃ Papinianus.ff.de min.qui tex.dicit,q̃ qñ rescindit̃ aditio primi adeũtis in fauorem petẽtis se restitui , secũdus cui cõpetit vtilis actio,nõ est heres.ergo nõ succedit de iure ciuili:quia si sic succederet,posset esse hæres,qm̃ hæreditas põt deferri & acquiri ex dispositione iuris ciuilis.Secũdò cõtra hoc facit tex.in l.j.§.qui sunt in ptãte.j.si qs omissa cã testamẽti.vbi tex.dicit, q̃ si filius suus institutus in testamẽto abstinuit ex testamento,& sic remansit hæres noĩe petẽtis bo.pos.ab intestato,incidit in edictũ,& sic datur intelligi,q̃ nõ habet remediũ succedendi ab intestato tanquã alia psona,nec videt̃ velle valere rñsio Bart.ibi dũ dicit,q̃ per hoc nõ negat̃,quin possit succedere ab intestato de iure ciuili:nam si sic esset, eodem modo dixisset de aditione ab intestato,sicut dixi de bo.pos.ĩ qua est eadem vel maior ratio,& eo modo q̃d dicit in eadem l.in §.toties.cũ loquitur de persona,cui ex vtroq; capite hæreditas põt deferri.Præterea si ex edicto prætoris cõpetit filio actio vtilis:vt in tex.nostro. ergo frustra erit hæres vtiliter de iure ciuili:multiplicatio aũt actionum frustratoria non est admittenda.l.j.§.dixerit aliqs.ff.de publicanis.& l.hæc stipulatio.§.diuus.ff.vt legatorũ nomine caueat̃. ergo videt̃, q̃ hoc non sit dicendum. Sustinẽdo cõmunem sententiã possumus dicere,q̃ tex.in §.Papinianus.loquitur respectu actionis vtilis prætoriæ,quæ non facit aliquem hæredẽ,sed quasi hæredem:vt in l.si mulier.§.fin.ff.q̃d metus cã.Vel põt dici,non restringendo text.q̃ ille qui est hæres,secundũ scriptum modum loquẽdi,sicut nec dñs vtiliter,dicitur ꝓprie dñs:vt in d.§.qui in perpetuo.ad tex.in §.qui sunt in ptãte.cuius intentio vera est,q̃ ibi filio nõ cõpetat remedium iuris ciuilis, licet possit cauillari:vt facit Bart. Põt rñderi aliter, & erit singularis limitatio ad p̃dicta,q̃ illud est propter culpã filij,qui cũ non possit hæres esse ex testamẽto directe repudiauit & elegit cãm intestati,vñ nõ subest æquitas,propter quã vtilis actio debeat dari,non contineri. Ad tertiũ arg. dicendũ est,q̃ aliquẽ succedere vtiliter de iure ciuili affert multũ commodi

13 vltra successionẽ prætoriam†,quia bo.pos.prætoria est annalis:sed facultas adeundi de iure ciuili est perpetua : vt l.licet. C.de iure delibe.Sed posito q̃ opi.Vltramon. esset vera,qñ quis abstineret de iure prætorio, & sic remaneret hæres nomine,de qua Bal.dubitat in d.§.sed q̃ Papinianus. Si tñ daretur casus,in quo ille qui semel adiuit, abstineret seu priuaret̃ hæreditate de iure ciuili: exẽplum in l.cum hæreditate.j. de acqui.hære.& in l.ex facto.§.Iulius.in vlti.rñso.j.eod. tunc minor esset dubitatio,q̃ substitutus põt succedere de iure ciuili,non solum vtiliter,sed directo:qm̃ prim⁹ desinit esse hæres ipso iure,secundũ gloss.in auť.de hære.& falci.§. in omnibus.& satis clare tenet Barto.in l.fin.ff.ad Tertul.& Ang. dixit in cõsi.suo clxix.vnde dicit ille magis not.in l. antiqui. ff.si pars hære.petatur.vbi est bonus tex.q̃ si filia excluditur à statuto,quãdiu superstitit masculus per mortem substituti directo in portione sua:quia licet homo non possit facere,vt qui semel fuit hæres,desinat esse hæres : vt l.ei qui soluẽdo.§.titu.proxi.hoc tñ potest facere.l. vt l.miles ita.§.j.de testa. mili.facit optime q̃d not.glo.ad propositum in l. si ex pluribus.ff.si pars hære.pet.& Ange.in auť.de hære.& fal.§.si qs alteri.& ideo dicebat not. Angel.in repeti.l.qui se patris.C. vnde liberi.nõ quãdo filius qui repudiat hæreditatem intra tempus iuris deli.tũc desinat esse heres ipso iure:quia ex quo habet licentiã deliberãdi ex l.cũ antiquioribus.quę est ius ciuile:ergo de licentia illius l. potest deliberare, & sic desinit esse hæres totaliter. De quo tñ dicto dic ibi per Moder. quia non intendo determinare nunc de veritate ipsius. Vtrũ autẽ si mutatur qualitas hæredis in eadem persona, quia efficitur de necessario volũtarius,prima acquisitio tollatur totaliter, vbi remanet nomen primæ acquisitionis: vide quod scripsi subtiliter in l.si filius hæres.š.de lib.& post.& q̃d no. An.& Mod.post eum in l.fin.§.vlt.j.cod.& l.pater filio.š.ti. prox.

Prius Substitutio prius facta filio exhæredato, quàm fiat testamentũ paternum,est inutilis : secus si fiat prius filio instituto,& subsequatur institutio incontinenti.Vel sic,& melius,secundũ Pet.& Bald. Si p̃cedat substitutio pupillaris,& subsequatur institutio ex interuallo,substitutio vitiatur:secus si incõtinẽti.Secunda est ibi:cæterũ. Tertia ibi:cõstat em̃.Quarta ibi:sed & si quis.Vltima ibi:q̃ agitur.& ita pen.subdiuiditur,vt patet per se.¶†No.primò in text.ibi:non valere &c.q̃ qñ aliqd ex ordine debet præcedere in eadem dispositiõe,hoc videtur esse inductũ pro forma, intantũ q̃ p̃posteratio reddit actũ nullũ:de quo vide hic plene p Bar.& per Bald.elegãter in l.si duas.in prin.ff.de excus.

14 tut.& bene dicemus in explanatio.glo.¶†Secũdò no.& singulariter tene mẽti vers.& merito.ad aptandũ rationẽ ad d.p̃cedens,q̃ tunc peruersio ordinis reddit actũ nullum,qñ fit de eadẽ dispositione ad eandẽ.sed qñ ordo est non de pluribus ad vnũ actum,sed de diuersis dispositionibus adinuicẽ,tũc p̃posteratio non vitiaret[a] : & hoc est q̃d dicit Bart.& oẽs in l. prolatam.C.de sen.& in l.j.C.de appel.& per Mod.plene in l.si quæramus.š.de testa.& in c.exhibita. extrà, de iudic. Et isto modo arguit ibi iuriscon. q̃ quia testamentũ paternũ & pupillare est vnũ,ideo peruersio ordinis in eadem dispositione intrat actum.¶Tertiò no.in versi. sed si quis.q̃ ad formã substitutionis pupilla.nõ requirunt̃ illa verba,& si filius me⁹ hæres erit, & in pupillari ætate decesserit. de quo dixi in l.j. & ij.eo.vbi vide per Bar.¶†Quartò no.in versi.sed si ita.q̃ etiam in substitu.vulg.p̃posteratio verborũ non vitiat,quando institutio sequitur substitu.incontinẽti.cõcordat tex.in l. cũ in testamẽto.§.hæc verba.š.tit.proxi.¶Quintò not.secũdũm Dyn.ibi:ei hæres erit:exponẽdo,ei.i.pupillo,q̃ substitutio expressa vulg.trahitur ad bona impuberis,qui repudiauit hæreditatem paternã.Sed hoc cõmuniter nõ approbatur , vt declarat Bar.in l.ij.š.eo.& etiã hic tãgit: exponit̃ ergo ei.s.testatori.¶Sextò not.in ver.sed si extiterit.q̃ sicut pręposteratio verborũ non vitiat expressam pupillarẽ, ita nec tacitam, quæ continetur sub vulga.expressa: q̃d semper tene menti, quia videbat̃ q̃ facili⁹ impediretur substitutio tacita,quæ inducitur præter naturã verborũ,quàm substitutio expressa: si

15 cut dixi in fi.cõmenti huius l.ij.in prin.¶†Vltimò no.in ver. q̃d igitur. q̃ verbum,substituere, de sui ꝓprietate significat secundum gradũ,& nõ primũ, licet aliquãdo ponatur ꝓ verbo instituo:vt l.si quis mihi bona.§.penul. & ibi per Bald.j. de acqui.hære.¶In glo.posita sup verbo,approbata.ibi: hic erat filius exhæredatus.Bart.hic,& An.sequunt̃ istam solu. & assignat Bar.rationem differẽtiæ:qa qñ præcessit substitutio,& sequitur institutio,põt haberi respectus ad ordinem intellectus,ex quo vtrunq; fuit factum: sed quãdo sequuta est exhæredatio,& præcessit substitutio,tunc nõ põt dici, q̃ intellectus institutio.præcesserit,quæ nõ fuit facta de filio exhæredato. Vnde Bart.hic not.dicit,q̃ in proxi.§.substitutio fuit nulla, quia solẽnitas fuit omissa, non quia peruersa. Sed hoc suum dictum est manifestissime contra principium literæ,si sic intellexit:nam tex.dicit,q̃ dispositio fuit nulla,nõ quia institutio fuerit omissa in testamẽto paterno,sed qa fuit peruersa.imo expresse in ver.cæterũ.præsupponitur,q̃ pater instituit sibi hæredẽ:aliàs dic,quòd fecit sibi testamentũ , capiendo verba propriè pro testamẽto valido,q̃d non põt esse sine hæredis institutione:vt l.j.in fin.š.cod. & ideo videt̃ vera solutio Pet.quã sequitur Bald.hic,& sensit glo.in l.si quis eũ.§.j.j.cod.q̃ principium literæ loquat̃,qñ pręcessit substitutio pupil. & secutum est testamentũ patris ex interuallo. Tex.aũt in versicu.sed si quis.in sequẽti.qñ secutũ est incontinenti,& ad hunc intellectũ optime adaptant̃ verba text.& ratio iuris.dicit em̃ tex.in ver.cęterum q̃ si filio.deinde si testamentum facit, nõ valet testamẽtum.†Verbũ aũt, ante, & deinde,significat q̃ verbũ, post,põt ĩportare ante incõtinẽti, & ante ex interuallo,sicut & dictio, post:vt l.quoties.§.fi.š. titu.proxi.& not.in l.fructus.solu.matri.vel in l.diuisione.ff. solu.matri.ver.autem sequentes manifeste loquuntur,quando secuta est institutio incontinenti.Nonobstant arg.Barto. contra istam lectu.qa vt dicit hic Io.de Imol.& bene,etiã si ista testamenta essent facta ex interuallo , dicerentur tñ vna dispositio, & vna scriptura: qa vna censetur dispositio in eis continere,[b]per l.patris & filij.j.eod. sicut codicilli dicuntur pars testamenti,licet facti ex interuallo post testamẽtum: vt l.ante tab.& quod ibi not.ff.de iure codicil.bene facit tex.in l.j.§.si quis in duobus.ff.de bo.pos.secundũ tabu.vnde debet hic pręsupponi,q̃ post substitutionẽ & pupillarem pater fecit testamentũ suum ex interuallo,in quo instituit hęredẽ extraneum,vel aliũ quàm filium exhæredatũ.Si tñ velis defendere solutionem glo.& Bart.posses dicere,q̃ in prin.l.substitutio pupillaris p̃cedens ex forma sui.s.verborum:non p̃supponit institutionem hęredis instituti in primo testamento: & ideo ordine intellectus non põt adaptari institutio, vt censetur pręcessisse.Sed in ver.sed ita. substitutio pupil. vel vul.

[a] ¶Non vitiaret. Tu de hoc vide late per d.Fely.in c.cũ dilecta.in iij.col.ver.ordo scripturę.de rescrip. q̃d ibi dixi in apost.& late p Fel. in c.qua.& qñ.el j. de accus.vbi not.& plene.

[b] ¶Cõtinere. Pro q̃bus facit dictũ Bal. in l.si duas.š.de excu.tu.in prĩ.ver. extrà not.q̃ id q̃d fit vna die, simul fieri vr̃,nisi appareat q̃d pri⁹ & q̃d posteri⁹. Itẽ facit dictũ suũ ĩ l.petẽs. C. de pact. vbi vult,q̃ ex vicinitate vnũ pactũ cõtẽplatiõe alteri⁹ initũ videat̃. Bñ facit tex.in l.j.§.q̃ onerãdæ. quarũ rerũ act. nõ da.p quem dicit Ful.in cõsi.inc. prima fronte.q̃ si post donationẽ donatari⁹ obligat se ad aliquid,censet̃ hoc fecisse cõtẽplatiõe illius donatiõis . Vñ cõsuluit no.Pau. de Cast.q̃ si mulier donat aliqd hospitali, & eadem die hospitale se obligat ad dãdum mulieri singulis ãnis certũ quid, censetur hoc fecisse cõtẽplatione p̃cedẽtis donationis ex actuum vicinitate:& ideo dicebat donationẽ non purã,sed ob cãm:& cõsequẽter vẽdicaret sibi locum remediũ l.j.C. de dona.q̃ sub mo. & hoc idẽ refert d. Bartho.Soci.in cõs. cxxv.in fi.cõsi.in ij. parte. cõsuluit etiã pulchrè Bal.in cõs. mihi ccclxxxij.inc. circa thema p̃dictũ in quo de duobus q̃ritur &c. vbi cõcludit,q̃ licet frater videatur dotare sororẽ aĩo donãdi. l. vnica.§.accidit.C.de rei vxo.acti.tñ si eadem die apparet instrumentũ q̃etationis factæ per sororẽ fratri, præsumit̃ dotasse contemplatione illius quietationis, quæ diligenter not. nam pridie habui in facto consulendo.

de qua hic p̄supponit, ex quo filius non fuit exhæredatus ex natura ipsius dispositionis, & proprietate verborū gradū institutionis præcedentē. Vnde ex ipsa natura dispositionis prę postere p̄supponitur ordo intellectus. Mihi tamē non placet ista saluatio: quia cùm iura dicant, ꝙ ea quæ incontinenti fiūt, videntur inesse: vt l. lecta. ff. si cer. pe. quęcunq; dispositio, quę debuit antecedere, si incontinenti sequitur, satis dicetur præcessisse: vt est casus nota. & ibi hoc firmat Barto. in l. iurisiur. in prin. ff. de ope. lib. Et aduerte ad ea quæ s̄. dicta sunt, & primò inquantum dn̄s Io. nititur saluare opi. Bar. ex eo, quia qn̄ pręcedit substitutio, sequitur actus odiosus. vnde non ita de facili inducit̄, vt videat̄ p̄cessisse, sicut institutio, p l. cū quidā. s̄. de lib. & posthu. nam hoc non videtur bene dictum, qa hic non agitur de fauore exhæredationis, sed de fauore & validitate substitutionis pupilla. quæ cùm sit fauorabilis, quia est prouisio filij, debet fieri larga interp̄tatio, vt exhæredatio secuta fingatur præcessisse. Prætereà & hoc tangit hic Pau. de Ca. licet non ita formaliter, etiam ad conseruandum exhęredationem est res odiosa restitutio q̄ sequitur exhæredationē fingitur præcessisse: vt l. j. in prin. s̄. ti proxi. & est casus apertus in l. iij. §. an hæredis. s̄. de libe. & posthu. ergò multofortiꝰ censetur præcessisse exhæredatio, vt substitutio conualescat, & etiam institutio extranei hæredis, vt s̄. est dictum. Secūdò aduerte: quia quando præcedit substitutio vulga. & sequitur institutio, tunc ex substantia & forma essentiali ipsius substitutionis præsupponitur, ꝙ p̄cedat substitutio secundùm ordinem intellectꝰ: quia cùm substitutio vulga. fit secunda institutio, secundū non potest intelligi secūdùm primū ex natura relationis. Vnde dicunt, quòd posito vno correlatiuo, ponitur aliud: vt l. fi. & ibi per doc. C. de indicta viduitate. & l. senatus. ff. de contrahen. empt. & quia correlatiuum ponitur, prout se refert ad id quod est dispositio, si natura relationis id q̄d non est positum expresse, præcedit tacitè: vnde positū prius ex ordine intellectus, sicut cùm dico filiū, dico patrē, & prius in ordine ad filiū: sed quādo præcessit substitutio pupillaris, & sequitur institutio filij, non est verū quòd ex ordine intellectus propter naturam rei prius videatur præcedere institutio, quia substitutio pupil. non est secundus gradꝰ, imo est testamentum filij factum à patre, & secūdùm se potest dici primus gradus. Est ergo dicendum, quòd institutio isto casu censetur præcedere, non ex natura substitutionis, & ex ordine intellectus, sed magis ex mente testatoris, qui hoc videt̄ voluisse, vt substitutio pupil. valeat, quæ aliàs non valeret: & ex hoc apparet, quòd eadem ratione si testator exhæredauit filiū, & postea instituit sibi hæredem extraneum, vt substitutio pupilla. valeat, similiter videtur voluisse, quòd institutio extranei præcedat. Et aduerte: quia cùm s̄. dixi, ꝙ hoc p̄cessit substitutio, & secuta est exhæredatio, hoc non est verum: sed intentio Ioan. de Imo. fuit ista, quòd si præcessit exhęredatio, & secuta est substitutio, deinde facta est institutio extranei, quòd quia exhæredatio est actus odiosus, institutio extranei non fingatur præcessisse exhæredationem, & substitutionē pupillarem: q̄d nō est verū, per iura s̄. allegata. s. p text. in l. j. s̄. titu. proxi. & in l. iij. §. ante hære. s̄. de libe. & posthu. Ex omnibus præmissis sequitur talis no. conclusio, ꝙ p̄uersio ordinis in eadem dispositione, dummodo id q̄d debeat p̄cedere, sequatur incontinenti, nunq̄ vitiat dispositionē, etiā si sit ordo substantialis, vt erat hic: quia quicquid dicitur in fi. videtur dictū in principio, si illic dicebat poni, secūdùm Pau. de Ca. & Mod. p l. pe. C. de insti. & substi. Sed melius probat

16 ista litera: † vnde dicit Bar. no. ꝙ si aliquis in libello petit aliquē cogi & cōpelli condemnari ad dādum & soluendū certū quid, sustinet̄ libellus,[a] quia prius videtur petijsse cōdēnari, & pòstea cogi: vt l. talem. in prin. s̄. ti. proxi. idē dicit in l. si cum nulla. ff. de re iu. & in l. quidā. ff. de pe. leg. & est communis conclusio, quā approbat Bald. in j. constitutione C. §. quibus. & in l. conuenticula. C. de epi. & cle. secus si aliquis petat in libello aliquem cogi simp̄r: quia tunc libellus nō p̄cedit, secundùm Bar. in locis allegatis. Hoc tamen est limitādū dupliciter. Primò, nisi procedatur in causa sine figura iudicij: tūc enim procedit libellus, & etiā p̄ceptū iudicis, incipiens ab executione, secūdùm Bart. in extrauaganti ad reprimē. in verbo, figura. Secundò fallit, si in libello est adiecta illa clausula, petens sibi ius & iustitiam ministrari: vt plene declarāt Mod. in l. si cum nulla. procedit tamen libellus, in quo aliquis petit condemnari reum ad tradendam rem, qui non est obligatus immediatè ad hoc, sed ad vēdendum rem, & sic ad faciēdum contractum. ex quo sequitur ibi Bal. in aut. dos data. in fi. C. de dona. ante nup. Ex illa conclusione confirmatur solēnis decisio Barto. quam pòsuit in l. iurisiurandi. in principio. ff. de oper. libe. vbi dixit, ꝙ si solēnitas quæ debet præcedere actū, sequitur incontinenti, valet actus per gloss. no. ibi positam. idē dicit Bald. no. in c. j. quid debeat p̄cedere, inuestitura vel fidelitas. vbi omnino vide, & in l. iurisiurandi. in col. ij. C. de testibꝰ. Hoc tn̄ fallit in iussu, qui ita debet præcedere, vt etiā si sequatur incontinenti, nō ratificet actum. Glos. est not. quā ibi approbat Barto. in l. si quis mihi bona. §. iussum. j. de acq. hære. Secūdò fallit, & singulariter, secundū Bal. in l. donauit. in prima lectura. ff. de adopt. qn̄ illud q̄d debet sequi, pręcedat incontinēti, excludit causæ cognitionem, quę requiritur in actu: tunc enim refert, vtrū aliquis sequatur, vel præcedit incontinēti. Vnde si iudex, qui debet interponere decretum in fin. interponat illud in principio actus, quia p hoc excluditur causæ cognitio, nō valebit decretū: prout ipse exemplificat in d. l. nō aliter. & ad materiā vide q̄d not. Bar. in l. quidā consulebat. ff. de re iud. vbi dicit, ꝙ si proponit̄ vnà cum alijs exceptionibus exceptio incōpetētiæ iudicis vltimo loco, ordine intellectus videt̄ proposita primo loco, per iura hic allegata in ista cōclusione. Et ad materiā vide tex. singularem in cle. j. in pe. rn̄so. de cōcessione præbēdæ. vbi probat̄, ꝙ ordo q debet præcedere ex forma gratiæ, si sequit̄ incōtinenti, nō inducit peruersionē formæ: dicit̄ em̄, ꝙ si conceditur bn̄ficium alicui, quod duxerit acceptādū infra mensem, & collatio bn̄ficij fit, antequā præcedat acceptatio, nō videtur prætermissa forma mandati, & tn̄ non collatio præcedit acceptilationē ordine temporis, sed ordine intellectus acceptatio videt̄ præcedere. ¶ In glo. posita super verbo, nō cōuertere. tractat hic Bart. solenniter de triplici ordine: videlicet de ordine rei seu dispositionis. s. qn̄ vna dispositio debet p̄cedere aliam. Secundò de ordine temporis. Tertiò de ordine scripturæ seu locationis. ¶ † Et ad primū mēbrū, inquantū ipse dicit, ꝙ vbi ordo est de necessitate, tunc omissio ordinis reddit actum nullum, vel annullandū. Declarando dicta sua dic, ꝙ tunc ordo est de necessitate seu solennitate, qn̄ l. prohibet actū fieri, nō præcedēte isto ordine, seu solennitate: ita declarat Bar. solenniter in l. cū lege. in penul. col. ff. de fideiusso. probatur optime ista cōclusio in l. magis puto. §. si ęs. ff. de rebus corū. & in c. j. de rebus eccle. non alienādis. li. vj. & in l. de his. & ibi hoc tāgit Bar. ff. de transact. Vn̄ si statutum prohibet mulierem obligari sine consensu consanguineorū, sine dubio est ordo necessitatis, qa prohibitio reddit actū nullū non seruata forma. Vtrū aūt isto casu tollatur obligatio naturalis & ciuilis, vel sola ciuilis tm̄, est pulchra dubitatio. de qua dic vt p Bart. in loco allegato. per Bal. qui ei contradicit in l. ad exactionē. in fi. C. de dotis promissione. & in l. mater. in fi. C. de reiven. Idem esset multofortius, qn̄ l. mandaret obseruari solennitatem, vel ordinē, & annullaret actum si cōtra fieret: & isti duo casus sunt clari in se. sed qn̄ l. apponeret ordinem seu solennitatem per verba importātia de sui natura necessitatē: vt p verbum, debet, vel per verba imperatiua, tunc vtrum ordo sit necessarius, ita ꝙ eius peruersio non lædatur, recurrendū est ad ea quæ habent̄ in l. sæpe. ff. de offi. præ. xj. q. iij. c. rogo. in glo. ordi. & in cle. exiui. circa medium. vbi est optimꝰ tex. de ver. obli. in quibus locis cōcluditur, ꝙ ista verba aliqn̄ capiuntur pro cōsilio: aliquādo pro præcepto, secundū subiectā materiam. Secūdò adde, ꝙ qn̄ ordo omissus suppletur à iure: tunc nunquā vitiatur actus ratione ordinis omissi: casus est not. in l. nō aliter. in fi. ff. de adop. Tertiò adde, ꝙ qn̄ ordo siue solēnitas statuitur principaliter in fauorē priuati, tūc huic ordini & solennitati videtur posse renunciari, secundū Bart. in l. j. §. si filius. ff. de lega. iij. facit optime q̄d ipse idem ponit in l. seq. §. j. C. de inof. test. in illa q. vtrū filius ex cōsensu suo possit præteriri. Sed ista doctrina, qn̄ solennitas vel ordo re-

17 quireretur ex dispositione l. videt̄ esse satis dubia: † quia vt ipse idē Bar. ponit in l. ius publicū. circa prin. ff. de pac. & Io. Andr. dn̄s Ant. in c. si diligenti. de foro cōpe. l. inducenti formā seu solennitatem, non pōt renunciari[b]. Vnde licet in l. si lio prætèrito. s̄. de inoffi. testa. ex approba. filij reconualescat testamentū, illud est inductum specialiter fauore cōseruandæ vltimę voluntatis. & ꝙ ita sit, patet, quia non cōualescit de rigore iuris, sed de ęquitate prætoria: vnde patet, quòd regulariter est secus. & hoc videtur tenendum, quando forma statuitur à lege, vt dixi. Si autem forma ponatur in scripto, tūc est distinguendum: quia aut rescriptum iustitiæ, aut rescriptū gratiæ: in primo pars expressè & tacitè potest renūciare formæ. casus est nota. quem ibi ponderant doct. in c. fin. de offic. deleg. & ita not. Inno. in c. prudentiā. eod. tit. in rescriptis autem odiosis quæ sunt magis odiosa, nō licet renūciare formę. casus est not. in c. cui de non sacerdotali. de præben. libr. vj. & tenet gloss. in c. quamuis. eod. tit. super verbo, pensionem. & idem

a ¶ Libellꝰ. Adde Fely. in c. cūdilecta. in ij. col. in vers. ad idē text. in fi. ver. de rescript. & latius in c. qualiter & qn̄. de accusa. post prin. in ver. quid autem. & q̄d ibi dixi in apostill. & adde ad hoc duos tex. not. hic allega. per domi. Ias. May. in vlti. col. in vers̄. not. tamē. cū seq. §. text. in l. si inter virum. C. de iure dot. & in ca. literas. de restit. spolia.

b ¶ Renunciari. Adde Fel. in c. scripta. circa prin. iij. col. de fide instrumen.

idem sentit in cle.j.de concessio.prebēd. in verbo, infra mē-
sem. Et ad prædicta vide glo.in cle.sæpe.in verbo, non cōtra
dicentibus.de verb.signi.quæ vult, ꝙ formæ expresse in mā
dato in fauorem partium possit renūciari tacite sicut expres
se. Quartò adde inquantū Bartol.dicit, ꝙ peruersio ordinis
aliqñ annullat actū, aliqñ facit eum esse annullandum, quòd
ista verba declarantur ex his quæ ipse idem ponit in l.prola
ta.C.de sen.& Mod.in c.exhibita.de iudi.in quibus locis di-
stinguitur in effectu, ꝙ aut puertitur ordo eiusdē causę ad sei
psam, & tūc actus est nullus: aut vnius causæ ad alteram, &
tunc non est nullus ipso iure, sed oportet appellare: vt l.j.&
ibi per Bar.C.de appel.& per Bald.in l.ij.C.cōmuni diuidun
do. Debes etiam scire, ꝙ ante litem cōtestatam ordo in iudi-
cijs nō est substantialis, pterquam in productione libelli, se-
cundùm Bald.& ibi plene dixi in l.si quæramus.§.de test. Et
per ibi notata infert ipse alibi, ꝙ si ex forma l. vel statuti de-
bet præcedere datio fideiussoris, antequam actor offerat li-
bellum, vel accuset, omissio huius solēnitatis nō reddit iudi-
cium nullū, prout ipse not.in auc.generaliter.C. de episc. &
cle.& in l.q crimē.vbi omnino videas.C.qui accu.non pōt.
☞ † Secūdò principaliter adde, inquantū ipse dicit, ꝙ omissio
ordinis posset afferre magnū præiudiciū, tūc videtur ordo re
quiri de necessitate: secus si afferret leue præiudiciū, & idem
sensit in effectu in l.cū in.§.prætor.ff.de trāsac.nam Bal. vi-
detur hoc limitare singulariter in auc.matri & auiæ.C.quā-
do mulier tutelæ offi.fun.po.dicens, ꝙ neq; concedatur vel
permittatur cōfectio actus sub cōditione, si tale aliqd proce-
dat, quia cōditio videtur denotare causam finalē: vt l. demon
stratio.§.qđ aūt.& ibi not.ff.de condi.& demon.& l.ij.§. fi.
de dona.semper tūc videtur, ꝙ omissio ordinis reddat actum
nullū: & idē videtur dicendū, qñ solennitas vel ordo intro-
duceretur à cōsuetudine: qa semper eius omissio reddit actū
nullū. Casus est no.quē ibi ponderat Bart.ad hoc in l.actua-
rios.C.de numerarijs & actuarijs.lib.xij. per quē ipse ibi di-
cit, ꝙ si cōsilium cōuocatur in alio loco, quàm vbi cōsueuit cō
uocari.actus gestus in eo est nullus ipso iure, & tñ omissio
istius solēnitatis frequēter posset esse modici præiudicij. Sed
forte posset restringi doctrina sua ad regulas cōmunes, ꝙ in-
telligeretur, quādo posset verisimiliter parere magnū præiu
dicium. Adde etiā glo.no.in ista materia.lxiij.distin.c.nulla.
quę vult, ꝙ vbicunq; in actu spūali requiritur cōsensus laici,
omissio talis solēnitatis nō vitiat actū, quia censetur esse le-
uis præiudicij: & vide doc.Moder.in c.j.de elect. ¶ Et ad pri-
mum dictū huius principalis mēbri adde qđ not.singulariter
Bald.in l.obseruare.§. proficisci.versi.xxxiij.de offic.procō-
sulis & lega.ff.vbi dicit, ꝙ qñ iudex omittit ordinē seu solen
nitatem requisitam sine dolo & culpa: tūc nō solùm non pu-
nitur in syndicatu, sed valet actus. Facit optime quod tradit
Bart.& alij in l.cū prolatis.ff.de re iudic.hoc tñ non affirmo
18 pro nunc. ¶ † Circa secundū principale membrum adde, dicit
Bart.inquantum ipse distinguit, vtrū in honoribus acquiren
dis de nouo antiquior debeat pferri, dicens ꝙ non debet præ
ferri antiquior, nisi in casibus in quibus hoc expresse cauet:
vt in leg.allegatis per eum.nā hoc videtur limitatum, nisi il
le qui est iunior, multū euidenter præcedat antiquiorem in
a sufficientia[a], & in magno excessu.ita intelligo tex.no.quem
ibi not.Bart.ad hoc in l.vnicuique.C.de proximis sacrorum
scriniorū.lib.xij.intellige secundū dispositionem illius l. vi-
delicet qñ ille qui debet subrogari in locū deficiētis, nō erat
melior illo qui deficit: nam si esset melior, semper antiquior
succederet in locum deficiētis: vt ibi declaratur. Et licet Bar.
ibi simpliciter dicat, ꝙ magis idoneus prefertur antiquiori, in
telligo tñ in casu præmisso, qñ esset euidens & magnus ex-
cessus: aliàs cōtradiceret his quæ dixit hic, vbi voluit singula
riter, ꝙ magis idoneus nō præfertur, qñ l.statuit ꝙ antiquior
simpliciter debeat pferri. Pro ista cōcordia adduco tibi text.
not.in l.sed & reprobari.§.amplius.s̄.de excu.tuto.vbi pro-
batur secundùm Bald.ibi, quòd propter excellentem scien-
tiam & doctrinam receditur à dispositione l. vel statuti. Se-
cundò adde, quòd quando duo essent æque idonei, tunc sim
pliciter in nouis honoribus acquirendis deberet præferri an-
tiquior tēpore.casus est not.in auc.de monachis.§.ordinatio
ne.colla.j.quem tex.allegat hic Bar.in materia. Tertiò adde,
inquantum Bart.dicit, ꝙ in honoribus quæsitis antiquior tē
pore præfertur: iuxta not.in l.j.de albo scribendo.& in l.j.C.
de consulibus.lib.xij.tex.qđ ibi not.glo.xvij.distin.§.fin.&
quod not. Ange.in l.qui soluendo.la ij.s̄.titu.prox. Bar.etiā
dixit in l.ij.C.de tyronibus.lib.xij.quòd doctor iuuenis non
habet priuilegia in præcedendo, quæ habent doct.inuetera-
ti.& idem dicit Anto.de Butr.& dñs Abbas de his qui sunt
docto.nomine, & non re: vt in c.clerici.extrà, de iudic. & ibi
plene scripsi. Sed primum dictum non placet: quia tex. in lo
co præallegato loquitur de milite nouo, cuius non præcessit
labor & doctrina militiam. sed in doctore est aliud: approbat
enim, quia studuit, & didicit, & est quodammodo doctorat⁹
præmium, & declaratio suæ sufficientiæ: vt colligitur ex his
quæ not.gloss.in cle.ij.de magistris. vnde non est eadem ra-
tio. Vltimò scias, ꝙ sicut antiquior tempore pfertur in hono
re habito: ita & ille quem ipse substituit loco sui ad tempus:
nam debet sedere in loco substituentis: vt est casus, quē ibi
not.Barto.in l.compellemus.C. de proximis sacrorum scri-
niorum.lib.xij.& bene facit tex.& quod ibi ponit Bart.in l.
decernimus.C.de aquæductu.lib.x. ¶ Et ad vltimū membrū
de ordine scripturæ vel locutionis, vide quod not.glo.in di-
cto §.fina.xvij.distinctio.& do. Abbas Moder.in c.Nicolao.
extrà, de appel.& gloss.in c. quorundam.de elect.libr.vj.

[C]Vm filio. Heredis appellatio facta in te
stamento significat hæredē di
☞ recto, & immediate. Secunda ibi: itaq;. ¶ † No.ibi:
scriptos tantummodo & c. ꝙ verbum illud, hæres
esto, non comprehendit in substitutione pupil. neq; venien-
tes ab intestato, neq; etiam illos qui capiunt per mediā per-
sonam, regulariter tamen hæredis appellatio trahitur ad hæ
b redem hæredis[b]: vt l.nomen hæredis.ff.de verbo.signifi. se-
cundùm Moder.hic. & ideo ille qui est hæres hæredis in li-
bello, potest dicere se hæredem simpliciter, & procedit libel
lus: de quo vide per Bald.& Angel.in l.ij.s̄.de petit.hære.&
in l.si quis filium.§.fina.j.de acqui.hære. per Bald.in l.fi.C.
de hære.instit. ¶ Secundò not.in fin.ibi: si seruus ab eius ex-
ierit potestate & c.à contrario sensū, ꝙ si seruus nō exisset de
potestate domini, dñs posset succedere ex persona serui in
substitutione pupillari: & sic patet, quòd quamuis seruo nō
fuerit quæsitum hæreditatis emolumentum, sed domino:
quantum tamen ad succedendum ex his verbis, quisq; mihi
hæres erit, habetur pro hærede, imo est hæres: & si hoc est,
quo ad beneficium domini, vt hic dicit gloss.vlti.expresse, ea
dem ratione videtur dicendum idem esse quo ad beneficium
ipsius serui, si tempore quo moritur pupillus reperiretur esse
manumissus.& hoc tenet hic Barto.contra Iaco. de Are.qa
nomen hæredis remanet apud eum: iuxta not.in l.cum filio.
j.de legat.j.quod multum placet ex fi. huius literæ inductę,
vt s̄.& per hoc sit expedita ista lex.

SVMMARIVM.

1 ☞ Dictio, alter, & vterq;, sunt partitiuæ & distributiuæ.
2 Verbum, intelligatur, de sui natura significat aut tacitam dispositionem subauditam, aut fictionem.
3 Verbum, substituo, est commune: quia comprehendere potest substitutionem directam & obliquam.
4 Determinatio vna simul determinās plura determinabilia, debet ea pariter determinare.
5 Dispositio vltimæ voluntatis non debet in se continere obscuritatem vel ambiguitatem.
6 Substitutio reciproca facta duobus impuberibus, & vni puberi, an contineat tacitam pupillarem.
7 Verbum, debet, exponitur nonnunquam pro potest.

[N]Am hoc iure. Substitutio vulg. ex
pressa continet taci-
te pupil.& ecōtra: & similiter substitutio recipro
ca continet vtranq; substitutionem, si sit facta per
sonis paribus: secus si disparibus, quia tunc continet vulga-
rem tantū. Substitutio autē separatim facta personis dispari-
bus, siue sit vulg.siue pupil.continet vtranq; substitutionem
in persona eius, in quo vtraq; potest habere locū: consultius
tñ est, vt pupil.expressa fiat pupillo diuisim, vel vulg. & pu-
pilla.in casu suo. Secūda ibi: quod ius. Tertia ibi: sed si alter.
Quarta ibi: hoc itaq; casu. Quinta ibi: ne si vulga.modo. Vl-
tima ibi: vel certe. ¶ † Not.primò ibi: in alterū casum & c. vs
1 que ad versic. ꝙ ius. quòd ista dictio, alter, & vterq;, sunt di-
c ctiones partitiuæ & distributiuæ[c] duorū. Idē probatur in
tex.& gloss.in l.cōtinuus.§.item qui insulam.j.de ver. obli.
& ibi tetigi anno præterito solennē q. Bald. ad propositum
in l.ancillæ.C.de fur. Dic ergo vt ibi fuit dictū.& vide quod
not. Bart.in l.hoc articulo.in fine cōmenti.s̄.tit.proxi. & bo
2 num tex.in c.super eo.extrà, de cogn.spirituali. ¶ † Secūdò
not.ibi: intelligatur & c.quòd verbū istud significat de sui na
tura aut fictionē, aut tacitam dispositionem subauditam: de
subaudita est casus hic, de ficta tenet Bald.expresse in l. quo
niam.& in l.furti.in princ.ff.de his qui not.infa.vbi dixit, ꝙ
ciuis qui nō soluit collectas, intelligatur esse comitatēsis. Ista
verba significant fictionem, & non veritatem: pro quo vide

a ¶ In sufficiētia. De hac materia qs vn⁹ alteros pcedere debeat, vide ad saturitatem, & no.d. Fel. in rubr.de maio.& obe.& in rubri. de magistris.& q̄ priuilegia cōpetant viris antiquiorib⁹, vide per eū in ca.j. de ma. quasi per totū. & maxime in j. col.& in ver.multa priuilegia.& qđ etiam ad materiam habet per eum in c. cū dilecta.in iij.col. in versi.per istā regulam. de rescript.

b ¶ Hæredis. Vide Oldr.in consi. xxj.

c ¶ Et distributiuæ. Adde Pau.de Cast. in consil.xvij.

bonum tex.in l.ij.in fi.& in l.si quis cùm testamētū.j. de iure codicill. ¶ Tertiò not.ibi:quod ius &c. ꝙ substitutio reciproca videtur esse tertia species, seu tertium genus subalternum substitutionis:& sic videtur differre à pupil. & vulg.de quo arti.dic vt plene scripsi in rub.s.eo. Vtrum autem substitutio reciproca,de qua hic in textu, contineat oēs substitutiones,[a] tanquam tacitas, vel saltem aliquā ex eis,vt tacitam: dicetur tibi in glo.iij.posita sup verbo,qd ius. ¶ † [3] Quartò no.ibi:hoc cōmuni verbo &c.nam per istū text.dicit Guli.de Cu.in l.precibus.C.de impu.quòd verbū,substituo, est verbum commune,[b] quia potest cōprehendere substitutionē directā & obliquam Bar.autē hic dicit, ꝙ licet cōclusio sit vera in se,nō probatur in isto tex.quia hoc verbū commune, hic nō significat istud,sed significat ꝙ ista oratio, eos inuicem substituo, communiter pertinet ad duos,quia per eam substituitur vtrique:& ista videtur esse intentio literę. Si tamen sic intelligas, oportet exponere verbū pro vna oratione. Bal.autē exponit verbū pro verbo substituo dūtaxat, & sic proprie pro vno verbo: & probat hoc secūdùm eū,ꝙ verbū, substituo,est cōmune vulg.& pupil.substitutioni,nō tamē per hoc probaꝛ intētio Guli.ꝙ sit commune directè & oblique: quia de obliqua substitutione nō fit mētio in tex. Ioā. de Imo. hic dicit, ꝙ quia tex.simpliciter dicit,ꝙ verbum,substituo, est verbū cōmune, simpliciter debet intelligi,nec est bona cōsequētia , hic nō fit mētio de substitutione obliqua,ergo verba nō possunt intelligi de ea:voluit enim declarare iurisscon.veritatē huius verbi in eidenter,licet de fideicō.substitutione principaliter nō tractaretur. Mihi placet expositio Bar.vt verbū positum à iurisconsulto magis faciat ad q.propositā:vult enim significare iurisconsultus,ꝙ quia ista oratio, eos inuicē substituo, cōmuniter est apposita simul duabus personis,vniformiter debeat accipi in vtraque persona:sicut dicimus in l. Seia.§. Caio. & quod ibi no.j.de fun.instru.quòd propter vnitatem orationis qualitas adiecta in præcedenti c.vt in vna oratione oratio facit vniformia:vt declarat Bar.in §.fi.istius l.in q.ibi dicēda. ¶ † [4] Quintò no.ibi:incongruens &c. illud propter quod quotidie allegatur ista l. quòd vna determinatio simul determinans plura determinabilia,debet ea pariter determinare[c]:simile in l.si legatarius.§.fi.& quod ibi per Bar.de leg.iij.& in l.quisquis.& l.hæreditatē.C.de impu.& l.in testamēto.C.de test.mili. Vbi autē impossibilis esset determinatio æqualis propter naturā rerū,vel personarū, quæ deducuntur in oratione: tunc iura & eadē oratio acciperetur diuersimode, sicut vnū & idē verbū: vt l.ij.& ibi per glo.quæ alleg.concordantes.s.de offi.proconsu.& legati.& tangit Bar.in l.j.s.de test.& est bonus text.de iure cano.in c.damnamus.de sum.trini.& fi.ca. ¶ Sextò not. ibi:vt si pubes hæres.cum ver.sequenti.quòd substitutio pupil.quæ fit vni ex duobus filijs, qn̄ alter est pubes, debet fieri per verba affirmatiua,si filius hæres erit, & in pupil. ætate decesserit:et hoc ideo,quia si substitutio simpliciter fieret hoc modo,si filius meus in pupil.ætate decesserit,ex quo filio puberi fuit facta vulg.substitutio,ne inducaꝛ disparitas:ista verba sonarent in vulgarem duntaxat,non in pupillarem. Et sic intelligendo vltra doc.haberes hic casum nouū & singularē. limitantem ea quæ scribit Barto.in l.ij.& in l.j.s.eo. dum dixit,quòd de fortuna pupilla. substitutionis non sunt ista verba,si hæres erit &c.& hoc ibi sequuntur Moder.hoc enim esset verum,nisi pater substitueret duobus filijs, quorum vnus esset pubes,& alter impubes:tunc enim ista verba sunt necessaria:quia si non apponerentur,substitutio non sonaret:vt dixi in pupil.sed in vulgarem:& hoc satis ostendit verbū,debebit,positum in tex.si referatur ad formam substitutionis,quę sequitur,sicut ad verbum separatim præcedens. Mens tamen docto. videtur esse , vt infrà dicam in oppositum , videlicet quòd ista verba apponantur de consilio,ad tollendam dubitationem, non de necessitate. ¶ Septimò not . quòd regula posita in princip.l. quod vulg.continet tacitam pupil.& econtra est vera , nisi voluntas testatoris refragetur . concordat text. in l. quamuis C. eod. & per hoc infert hic Bald. & bene , quòd tacita pupillaris non solùm non excludet matrem , sed etiam non excludet alios venientes ab intestato, vbi possit probari expresse vel præsumptiuè , quòd testator noluit eos excludi . ¶ † [5] Vltimò tene menti ex isto text. quòd dispositio vltimæ voluntatis est ita dictanda ex bono consilio , vt nullam contineat obscuritatem vel ambiguitatem : & ita etiam debet ferre sententiam iudex : vt l. si cum exceptio est.§.sed & si quis. in text. & gloss. & ibi per Bald.ff.quod metus causa. Pondera etiam tex.in fi.in verbo, specialiter.quia videtur probare,quòd substitutio tunc dicatur specialis,quando formaliter vna sola substitutio exprimiꝛ per verba,per quæ solet concipi:quod facit ad nota. in l.ij.§. cod. ¶ Extra gl.adde dictis Barto.inquantū ipse assignat causam,quare hæc substitutio extendatur de casu ad casum[d],per regu.positam in l.Gallus.§.quid si tantum.s.de libe. & posthumis.quòd ista sua so.nō videtur vera:quia sicut ipse declarat in illo §.differentiam inter conditionem necessariam, & voluntariam,habet hunc effectum, & inducitur ad hoc , vt videamus vtrū fiat extensio de vno casu ad alium similem:si cut est in illo §.sed quando casus ad quem fieret extēsio,non esset similis,tunc Bart.ibi distinctè dicit,quòd ad eum nō fit extensio:& ita intelligit l.commodissime.& l.cū dotem.j.al legat. Sed non est dubiū,quòd substitutio vulga. omnino est dissimilis pupillari:quia per vnā succeditur defuncto,per alteram pupillo,& in diuersa hæreditate. Ergo reiecta ista distin.nunquā deberet fieri extēsio, maxime cū istæ duæ substitutiones fiant in casus cōtrarios. Præterea cōtra ipsum est casus hic expresse,dum dicitur hic in tex. quòd hoc est inductum ex constitutione diui Marci Seueri.ergo manifeste patet,quòd antequā l.hoc de nouo induceret,ex interpretatione extensiua,vna substitutio nō cōprehendebat aliam. Si aūt quæris quæ fuit cā constitutionis,& noui iuris.respondeo,ꝙ in vulg.expressa fuit fauor pupilli , vt dixit Cyn. in pupilla. expressa fauor testamēti paterni,vt facilius posset cōseruari: & quāuis iste fauor fuerit sufficiēs cā noui iuris constituēdi, non tū sequitur , ergo erat sufficiēs causa extendendi vnum casum ad aliū,si hoc non fuisset exprese statutū. cætera dic vt in §.& quid si tantū. ¶ In glo.posita sup verbo, quod ius. hæc glo.potest habere duplicem intellectū. Primus est,quòd quælibet substitutio, quæ cōtinetur in reciproca,dicatur tacita:& hunc intellectū dant cōmuniter doct.ad hanc glos.& vtrū secundùm hunc intellectū glo.sit vera, vide quod plene scribit Bart.in l.j.s.eo.& plene dixi. Secūdo modo potest intelligi hæc gloss.ꝙ ista substitutio contineat vnam substitutionem expressam,& aliam tacitā:expressam dico verbis generalibus,sicut declarat Barto.in loco alleg.& etiam hic. Sed tunc quæritur,quæ sit ista expressa, & q̄ sit alia tacita, q̄ sub ea continetur? Et videtur dicendū,quòd substitutio expressa hic sit vulg.tacita autem,quæ sub ea cōtinetur sit pupilla. & iste intellectus multū non applaudit verbis tex.dum dicit in versic. quod ius. ꝙ dispositio Marci & Seueri, de qua loquiꝛ principiū l.est tracta ad tertium genus substitutionis.i. extēsa:nam si illa dispositio extenditur ad istū casum,hoc est dicere,vt in hoc casu habet locum,qd̄ ibi fuit statutū:omnis enim interpretatio.s.veteris,habet hanc naturam, siue sit extēsiua, siue alia,quòd quicquid dicitur in l.interpretata, videtur repetitum in l.interpretanda.vt l.nihil.& ibi per Bart.j.de cō iun.cū emanci.lib.in auē.de filijs ante dota.instru.natis.§. fi. & est regula quā ponit Bar.in l.prętor.§.erit que.ff.vi bo.ra. Vnde expositio Bart.nō videꝛ posse stare, qui dicit ꝙ dispositio posita in principio trahitur ad tertiū genus, quantū ad hoc vt sicut in principio cōtineꝛ duplex substitutio sub vno respectu verborum:ita in hoc casu,diuerso tū modo, quia in principio duplex substitutio non continetur in verbis aliquo modo:sed in hoc ver.continetur in verbis in genere expressis,nam secundū hoc non extenderetur casus prior, sed induceretur nouus modus continendi duplicem substitutionem. ¶ Nec obstat tex.in l.Lucius.in fin.j.cod.titu. vbi videꝛ probare, quòd pupillaris cōtenta in reciproca excludit matrē[e]: quod non esset,si esset omnino tacita,& cōtineretur sub vulga.nam licet iste sit sensus cōmunis ad illam l. posset tamen respōderi,& probabiliter:quia imo ibi nō excludiꝛ,quia pupilla.ta.sit expressa aliquo modo : sed quia substitutꝰ erat filius testatoris,quia ex tacita pupil.excludit matrem: vt sentit gloss.in l.precibus.preallег.& sequitur Bar.& communiter doct.in l.ij.s.eod. Sed fortius obstat huic intellectui text. noster in ver.diuus Pius cōstituit. dicit enim hoc esse introductum,qd̄ continetur in hoc versi.à diuo Pio īperatore,qui pręcessit Marcum & Seuerum, à quibꝰ fuit inductum id qd̄ diciꝛ in prin.l. quomodo ergo potuit extendi dispositio Marci,quę nōdum erat in rerum natura,ad quod prius fuerat cōstitutum? Certe istud est impossibile:dicamus ergo,ꝙ verbū, tractum,positum in princi.literę est exponendū impropriè, non per extensionem quæ est impossibilis, sed ponitur declaratiuè,vt dicamus , tractum esse videtur.i.declaratum,& habet locum in certa specie substitutionis, ex cōstitutione diui Pij &c. ¶ † [6] Extra glo.in §.sed si aliter.tangit hic Barto.tres q.quas non recito,q a nihil est addendū. Ponit tertiam,in qua est addendum aliquid,& quærit : Vtrum quādo substitutio reciproca est facta duobus impuberibus, & vni puberi : ista substitutio respectu duorū impuberum contineat tacitā pupilla.

[a] ¶ Substitutiones. Substitutio reciproca regulariter cuius naturæ sit, quando fit inter pupillos,& an testatore volēte contineat, & cōprehendat etiam fideicōmissariam, & licet possit cōtinere octo substitutiōes, an possit continere substitutiones imparis numeri, tres, quinque,vel septem: & quid qn̄ fit vna cū cōpendiosa,vide plene & not.d.Bar. Soci.in consil.ccxc. incip.quoniam pręsens consultatio.in prin.& in versic.& primo , quod diciꝛ substitutio. circa fi. in ij. pte.char.ccxj.

[b] ¶ Cōmune. Adde idem tenentem d. Bar.Soci. in consil. cxliij.incip.diligenter considerata. circa prin.j.col.in j.pte.char.ccxvij.& in consi.ccxviij.incip. cōsideratis testamētò Mar. versi. circa secūdam q.ij. parte. chart.xciij. vbi etiā cùm sit verbum cōmune , continet & vulgarem & fideicommissariam.

[c] ¶ Determiare. Adde eundem in l.j.§. j.s.eod. & quod ibi dixi in apostilla.

[d] ¶ Ad casum. Adde eūdem Fran. in l. j. s.eod. & vide q̄ ibi ad hoc dixi in apos.

[e] ¶ Matrē. Adde idē tenentem do . Bar. Soci.in consil.ccxc. inci.quoniam pręsens cōsultatio. versic.ij. respōdeo.ibi: nam videmus.in ij. parte. charta ccxj.

pilla. Remittit ad no. p se in l. Lucius. ff. eo. & ibi reiecta opi. Guli. de Cune. cuius legibus optime respondet, concludit in effectu, quòd tunc non continebitur nisi sola vulgaris. mouetur duplici ratione. Prima est, quia ratio quare in l. nostra, & si substitutio facta disparibus non cõtinet nisi vulgarem, fundatur super vnitate sermonis. & hoc multũ clare probat tex. in l. quamuis. in fine. C. de impu. Sed ista ratio habet locum, siue duo ponantur in substitutione, siue etiã multi: ergo etiã habet locum dispositio l. vt l. ff. §. homines. & quod ibi no. ff. vi bo. rapt. Secũda ratio est ista: quia non est verisimile, quãdo testator nõ substituit reciprocè duobus impuberibus per mixto pubere, quòd in hæreditate vnius ex impuberib⁹ morientis in pupil. ætate pater voluerit præferre fratrem fratri. i. fratrem impuberem superstitem maiori fratri: quod esset seu sequeret̃, si frater impubes posset succedere ex tacita pupil. solus. & per hanc secũdam rationem, quando filius testatoris pubes est permixtus pupillis, sequitur Bald. opi. Bart. in l. in testamento. C. de test. mili. versi. quartò quæro. & Angel. in consil. suo ccc j. Sed quando extraneus est permixtus ĩ puberibus, & non filius testatoris: tunc in locis præallegatis isti doct. tenent cõtra Barto. mouentur per l. Paulo Callimacho. §. j. in ratione sui. j. de lega. iij. & per l. Aurelius. §. in testamẽto. ff. de lib. leg. in quibus probatur in effectu, quòd etiam contra proprietatem verborũ frater admittitur, vel pater, vt consequatur cõmodum & hæreditatem fratris, vel filij. Ita etiam dicamus in proposito secundũ Bal. quòd in fauorem fratris superstitis fiat pinguior interpretatio, licet vnitas sermonis repugnet huic interpretationi: & hoc modo tacite respondẽt ad primã rationem Barto. de quo d. m. nõ perpendit in d. l. in testamento. vbi per rationem prædictam nõ sequitur istam distinctionem. Mihi placet regulariter opinio. Barto. quia non video quòd interesse habeat pupillus, si succedat expressa pupillari cõtenta in reciproca fratri suo præmorienti: vel si succedat sibi ab intestato. vnde vtroq; modo solus succederet, tantũ enim consequitur ab intestato, quantum ex substitutione pupillari contenta in reciproca. Vnde nisi mater esset in medio, quæ ab intestato cõcurreret cũ fratre superstite, nõ video quare sit recedendũ à regula hic tradita, & verba impropriãda. Vbi aũt alius posset concurrere cum fratre ab intestato, ista opi. haberet multũ æquitatis, & forte procederet: nec dicas quòd saltem interest pupilli succedentis, succedo ex substitutione pupillari ꝓpter honorabiliorem respectum: vt l. filiũ. §. si legata. & quod ibi per Bart. ff. de lega. præstan. quia licet iste respectus aliquãdo consideretur, non tamen cõtinet interesse pecuniariũ, qđ est longe fortius: vt l. plane. §. fi. ff. de leg. j. Vnde licet inueniam, ꝙ propter interesse pecuniarium in fauorẽ personæ coniunctę sæpius improprientur verba: vt l. Lucius. s. tit. proxi. & l. generaliter. in prin. C. de insti. & susti. cũ alijs s. allega. nõ extendam ad hunc casum, in quo nõ est tanta ratio: vt l. si cũ dotẽ. in prin. s. solu. matri. & l. cõmodissime. s. de libe. & posthu. secundũ intellectum Barto. in l. Gallus. §. quid si tantũ. de liber. & posthu. Licet aũt substitutio reciproca facta personis disparibus nõ contineat nisi vulgarem tantũ, substitutio tamen reciproca & compendiosa videtur cõtinere etiã pupillarem in vtraq; persona, licet in altera fieri nõ poterit. Casus est singularis in c. si pater. circa mediũ. de testa. libr. vj. secundùm vltimũ intellectũ positũ ibi in glo. super verbo, ei moriatur. vult em̃ illa gl. ꝙ substitutio pupillaris facta filiæ, quę erat instituta in re certa, dato cohærede vniuersali nõ valuerit, quia nõ reperitur instituta vel exhæredata. Tamẽ tex. circa medium dicit, quòd ex verbis positis in principio, in quibus alter alteri debeat mori, si sine liberis decederet, resultat duplex pupillaris. Et verè istud esset valde nouum dictum, si esset verũ, & posset esse ratio differentiæ, qa verba compendiosæ magis adaptantur ad pupillarẽ, quàm verba simplicis reciprocæ. Mihi tamen plus placet prior intellectus, qui est de mente literæ, quæ videtur velle, ꝙ illæ substitutiones directæ ibi potuerint fieri, & conuenirent personis quibus factæ sunt, ꝙ ibi in vtraq; persona potuerit fieri substitutio directa: & sic declarabitur singulariter text. in l. ij. §. j. s. eod. dũ dicit, quòd filius debet esse institutus vel exhæredatus: nam intelligetur, etiam si sit institutus in re certa, dato cohærede vniuersali. Quod semper tene menti, & attẽde ne decipiaris: quia dicit do. Pau. de Cast. in prin. l. doct. tenere, ꝙ tacita substitutio, de qua fit mentio in principio, nõ cõtinetur sub expressa, quando expressa esset inutilis: cõtra quam opi. tenet Barto. & cõmuniter Moder. in l. j. in vlti. q. s. eod. per l. fi. C. de hære. instit. ¶ In glo. posita super verbo, intelligatur. ibi: vel dicas. secundùm Azo. ista opi. approbatur per Barto. hic, & cõmuniter ꝑ Moder. licet Vltramõ. eam impugnent, quorum rationibus optime respondet Bart. vt hic per eum. Sed cõtra ipsam facit id qđ dixi s. in nota. quia si in casu huius §. substitutio pupil. debet fieri per verba affirmatiua, si hęres erit ex eo: quia si fieret sine istis verbis, sermo esset ambigu⁹, & non importaret pupillarem, quoniam posset intelligi de vulga. tantũ: multo fortius si fiat expressa vulg. pupillo in casu nostri §. non continebit pupillarem. Et certe si tenemus, quòd verbum, debebit, positum in princi. huius versicul. stet proprie, & referatur nõ solum ad id quod primò dixi de substituendo separatim, sed etiam ad formã substitutionũ, quæ separatim fieri debent: istud argumentum non posset solui. Vnde tenẽdo opi. cõmunem, habem⁹ dicere, quòd verbum, debebit, non refertur ad versi. sequentem, in quibus ponitur forma substitutionis: sed solum ad illud quod præcedit, videlicet quòd substitutio debet fieri separatim. Posset etiam dici, 7 † quòd istud verbum, debet, aliquando secundùm subiectam materiam ponitur pro consilio, & exponitur pro potest[a]: vt nota. in l. obseruare. §. fina. in tex. & gloss. s. de offic. proconsulis & legati. & in l. sæpe. de officio præsidis. Sequitur lex, si in testamento. & hoc dicit.

SI in testamento. Substitutio facta per nomẽ appellatiuum hæredis, videtur facta pro partibus hæreditarijs: siue in illa parte hæres fuerit scriptus, siue habeat eam partem per ius accrescendi. Secunda ibi: pro qua. ☞ Tertia ibi: neq; interesse. ¶ † Not. primò ex ista litera, quòd ille qui succedit in partem alterius per ius accrescendi, dicitur etiam in parte accrescente succedere ĩmediate defuncto: nam si succederet per mediatam personam in parte accrescẽtiæ, non haberetur ratio illius partis in substitutione: vt l. qui liberis. §. hæc verba. ff. eod. ex hoc arguit hic singulariter Cy. & Bald. ad questionẽ quæ fuit Florentiæ de facto, videlicet vtrũ ille qui est prohibitus alienare in testamẽto partem suã, videatur prohibitus alienare partem cohæredis, quæ sibi accreuit. Et determinatur per istum tex. quòd sic: quia ista dicitur portio sua, quæ capitur ex eod. tit. à quo deuenit portio, ad quam fuit vocatus. s. titu. institutionis: vnde non habet locũ hic id qđ dicit̃ in l. pater. §. qndecim.[b] de leg. iij. quòd prę iudicium alienationis non extenditur ad partem, quam quis redemit ab alio, quia non habet eam à defuncto. ¶ Secundò not. & semper tene menti, quòd id quod acquirit̃ per ius accrescendi, non acquiritur immediate ex dispositione testatoris, sed ex dispositione l. nunquã tamen videtur concurrere tacita voluntas defuncti, in l. si Titio. §. Iuliano. de leg. iij. & tamen dispositio quæ loquitur de scripto hærede, habet locum in isto: vt patet ex ista l. iuncta l. cum filio. s. eod. ex quo videtur decidi singularis quæstio, de qua alibi dubitatur, videlicet si ex forma statuti instrumentũ guarẽtigię habet executionem paratam, vtrum stipulatio tacita, quæ non erat expressa in instrumento dotali, tacite subintelligatur: per l. j. C. de rei vxo. actio. & an si petit mandari executioni ex forma statuti, operetur executionẽ: de quo Barto. dubitat in l. j. §. fina. s. de his quæ in testamẽto delentur. Bal. enim tenet expresse, quòd possit mandari executioni, quia hoc tacitum intelligitur incontinenti viso instrumento, ex his quæ continẽtur in instrumẽto, & censetur esse pars eius: arg. eorũ quæ habentur in l. iurisgen. §. quod fere. ff. de pac. idem tenet, & clarius in l. ad probationem. C. de proba. & ita dicit se consuluisse de facto ex cõmissione partium: idem sentit in l. vbi adhuc. C. de iure dotium. licet in finalibus verbis aliqualiter remaneat dubius. Pro ista conclusione adduco tibi tex. valde not. qui est similis ad hoc in l. etiam. C. de iure dotium. quem ibi valde not. Bald. vbi probatur, quòd etiam stipulatio, quæ requirit verba, trahitur ad augmentum factum primę obligationi, licet stipulatio non fuerit repetita, quia virtus vnionis facit, vt id quod non fuit verbis stipulationis expressum, nihilominus possit peti actione ex stipulatu: quod est mirandum in stipulatione quæ est stricti iuris. Pro hac etiam conclusione adducit Baldus id quod habetur in lege finali. C. de edicto diui Adriani. vbi Bartol. tenet, & communiter omnes, quòd priuilegium quod conceditur ex illa l. habeat locũ in eo, qui succedit ex tacita pupilla. quamuis verba tex. videãtur loqui de scripto in testamento. Barto. tamen in l. qui liberis. §. hæc verba. j. eod. videtur sentire, quòd si statutum loqueretur de eo, quod esset scriptum in testamento, non comprehenderetur ille, qui posset legi in verbis instrumenti. Sed hoc videtur cõtra tex. istum iuncta l. cũ filio. & ad materiã vide qđ not. ponit Barto. in l. filio præterito. in penul. chart. s. de iniusto test. Ex cuius dictis colligit̃ ista cõclusio, limitans

a ¶ Pro pôt. Adde tex. in l. Plauti⁹. de proc. & Bar. in l. iij. C. de pig. in repeti.

b ¶ §. qndecim. Quẽ tex. per istum nota. limi. ibi vero text. est, ꝙ si testator instituat tres aut quatuor, & prohibeat &c. nã intelligi debet, qñ quis acquisiuit partem cohæredis titulo emptionis, quia emens nõ prohibetur illã alienare: secus si acquisiuit per ius accrescẽdi. ita d. Ias. hic.

p̄dicta, q̄ id quod inducitur ex dispositione l. non facit disposi tum videri partem testamenti, vel instrumenti: sed agitur cō ditione ex l. ad consequendum id quod quis non posset consequi vigore testamenti, vt in statuto non haberet locum, vt illud ius esset executiuū, sicut tenor instrumēti, vel testamēti. ¶ Vlti. not. regulam, de qua in l. j. C. de impub. quòd partes asscriptę ī institutione videnē repetitę in substitutiōe: de quo dicemꝰ in glo. vnum verbum. Sequitur l. si is qui. & hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞ Filius naturalis etiam de iure Digestorum non poterat succedere patri in totum, sed in vna vncia tantum.

2 Prohibitus relinquere alicui de bonis suis, videtur etiam pro hibitus si relinquat per mediam personam.

3 Prohibitus succedere patri, non videtur prohibitus succedere fratri, etiam ex voluntate parentis in bonis quæ ad patrem non proueniunt.

4 Filiorum appellatione veniunt filij naturales.

5 In vltima voluntate præsumitur esse minus fraudis, quàm in contractu.

6 Executor deputatus ad distribuenda bona, non potest tamē distribuere bona filio spurio testatoris.

SI is qui. [a] Substitutio pupillaris potest fieri respectu bonorum pupillarium de eo qui non potest succedere testatori, sed non respectu bonorum testatoris. Secunda est ibi: sed & hic ita. Tertia ibi: quod si pupillo. ¶ † Not. ex princi. tex. iuncta prima glo. quòd etiam de iure Digestorum filius naturalis non poterat succedere patri in totum: sed in vna vncia [b] dū taxat: sicut dicitē in l. ij. C. de naturalibus li. Sed hoc reuocatē in dubium non hic, sed in l. Lucius. j. eo. vbi videtur casus in oppositum. Vnde dicit ibi Io. de Imo. quòd gloss. pōt intelligi in positione huius exempli, quòd habuerit respectum ad ius C. non ad ius Digestorum. de quo aliquid dicetur in gloss. ☞ ¶ † Secundò not. argu. ex isto text. secundùm Ioan. de Imo. quòd filius spurius possit substitui pupillariter filio legitimo testatoris: sicut potest substitui naturalis, qui tamen non est capax hæreditatis parentis. & hoc tenuit glos. no. quam allegat hic Barto. in auē. quib. mo. naturales efficiātur sui. §. fin. in verbo, participium. ¶ † Tertiò not. quòd prohibitus relinquere aliquid alicui de bonis suis, videtur prohibitus, etiam si relinquat per mediam personam [c], ad excludendam fraudem. concordat text. in l. j. C. de naturalibus lib. & in l. pupillus. §. j. ff. de auto. tut. ¶ † Quartò not. & vltimò, quòd prohibitus succedere patri, non videtur prohibitus succedere fratri, etiā ex voluntate parentis, in bonis quæ non prouenerunt ad pa trem. Et ex isto text. colligitur vnus casus, in quo pupillus decedit pro parte testatus, & pro parte intestatus, secūdùm Bal. Ange. & Modernos hic, quasi videantur sentire, quòd in bonis paternis pupilli morientis succedent venientes ab intesta to, & in alijs bonis succedat substitutus. & hoc est verum de iure, quicquid dixerit glo. in l. ius nostrum. de regu. iur. quæ voluit, quòd hæc bona paterna applicarētur fisco: nam quando aliquis est incapax sine suo delicto, tunc bona non applicantur fisco, sed venientibus ab intestato: vt l. j. C. de naturali bus li. & plene declarat Barto. in l. si gener. in vlti. colum. j. de his quib. vt indig. & Bald. in l. hæreditas. C. eod. nec est etiam vera opi. quam sentit gloss. in l. j. C. de secundis nup. in j. solutione. videlicet quòd filius incapax sit hæres ipso iure, & sic in casu l. nostræ valeret testamentū totaliter. sed tamē postea restituat bona venientibus ab intestato, qui erunt hæredes vtiliter etiam de iure ciuili: vt vidistis plene declaratum in simili q. in l. ij. §. interdum. ff. eod. & plene facit text. in l. ij. §. si quis aliter. ff. ad Tertullianum. nam vt dicit hic Ioan. de Imo. & bene: nam mens l. j. de naturalibus li. est, quòd ipso iure remoueatur naturalis, & succedant venientes ab intestato: & hoc confirmat gloss. in d. l. j. C. de secundis nup. in secunda solutione, quæ communiter approbatur. ¶ In gloss. posita su per verbo, non possit. ista glos. præsupponit, quòd etiam de iure Digestorum filius naturalis non posset institui, nisi in vna vncia: sicut est declaratum in l. ij. C. de naturalibus li. & idem dixit gloss. in l. qui testamentum. in princip. ff. de proba. Contrarium tenuit in l. Lucius. j. eod. vbi videtur casus, nisi restringas illum text. quòd filius naturalis fuit institutus in parte, scilicet in vncia, in qua institui poterat: & ita restringit ibi Io. de Imo. in vlti. responsione. Sed prima opi. licet nō sit communis, videtur verior. primò per text. in l. fi. j. de iure deli. vbi vr̄ casus clarus, q̄ substitutio facta de filio naturali valet intantū, q̄ legatū libertatis datū in illo testō valet, si cō ditio impleatur à scripta legato. Restringere aūt illū text. ad institutionē factam in casu permisso. s. in vncia, hoc est diuinare: quia ibi nō apparet, q̄ filius haberet cohæredem. Confirmatur ista conclusio ex tex. subtiliter inducto in l. Lucius. §. damæ. ff. de lega. ij. dicitur em̄ ibi, quòd prædiū erat relictū filijs liberti ex primo testamento, post mortē ipsius liberti: deinde ipse libertus faciens testamentū, rogauerat hæredem suum, vt restitueret hæreditatē filio suo naturali: quærit ex quo testamento debeatur p̄dium relictum? Rn̄deo, q̄ tantūmodo debetur ex primo testamēto. & assignatur causa †, q̄ appel. filiorum veniunt filij naturales [d]. Vnde pondero in illo tex. duo. Primò, q̄ libertus reliquit filio suo naturali totā hæreditatem suā per fideicō. Secundò, q̄ ab isto fideicom. filius excludiē solū, quia prędiū debetur ex primo testamēto. Sed hoc esset falsum, si filius de iure isto non vocareē, nisi ad vnciam: quia etiā si prædium nō esset debitum ex primo testamento, virtute secundi filius non possit vocari, nisi in vncia duntaxat: & hæc est melior inductio, quàm illa quam fecit Ange. tangēs istum articulum in l. generaliter. §. cùm autem. C. de institu. de illo tex. dum dicitur ibi, quòd pater substituit filio naturali in portione, quam nos concessimus: nā per illa verba non datur intelligi, quòd solum de iure codicil li filius naturalis esset prohibitus institui: sed declaratur. q̄ per nouissimam cōstituti. Iustiniani poterat institui in plus, quàm vnam posset, si pater non habebat filios legitimos, & fit mentio de l. humanitatis. C. de naturalibus libe. Ipse tamē ibi tenet oppositum, & est sententia cōmunis, vt dixi, quam tangit Barto. in d. l. Lucius. Prima tamē videtur verior, & secundùm eum male exēplificauit glo. istā l. vt etiam tāgit Io. de Imo. in d. l. Lucius. in prima solutione. ¶ Secundò principaliter est videndū, pro declaratione materiæ, vtrū etiam attento iure nouissimo filius naturalis possit substitui vulga. filio legitimo. Barto. ibi videtur sentire q̄ non, idem Bald. in l. eam quā. in vlti. char. C. de fideicom. Iaco. de Raue. Cyn. Bal. & Ang. in l. Lucius. præallegata. tenent oppositū. mouentur subtili ratione: quia quādo nulli extant filij legitimi, & natu rales, de iure nouissimo, pater potest instituere filios naturales in testamēto in totum: vt in auē. licet. C. de naturalibꝰ li. sed substitutio vulg. fit in casu, quo filius legitimus nō velit esse hęres: ergo filio repudiante perinde est, ac si non esset in rerum natura. Vnde sicut filius qui esset mortuus, tempore mortis defuncti non obstaret sequenti in gradu, vel in successione: ita non obstat filius, qui repudiat hæreditatē sibi dela tam: vt l. & si ex modica. §. si filius. ff. de bo. lib. & l. ij. §. sed si sint sui. & ibi per Barto. ff. ad Tertul. Ergo modò dicemus in casu nostro, vt filius legitimus repudians nō impediat naturalem, succedere virtute vulgaris: non obstat secundū Bald. tex. in auē. licet. qui videtur velle, q̄ saltem quādo superesset coniunx legitima defuncti, filij naturales non possint succedere, licet ipsa coniunx non esset hæres, sed aliꝰ: quia ad hoc ipse respondet, quòd ille text. loquitur in successum ab inte stato. In successum autē ex testamento etiam superstite con iuge defuncti filij naturales possunt in dotem succedere: q̄ hoc permittit simpliciter tex. in corpore in auē. qui. mo. nat. effi. sui. §. discretis. versicu. si vero filios. & ista respōsio est verior, quàm alia, quam ipse dat in d. l. Lucius. quā non curo referre. Ex his sequitur secundùm eum, quòd l. Lucius. in fine. quæ dicit expresse, quòd filius naturalis pōt substitui legiti mo, etiam stante matre legitimi, de iure nouissimo nō est cor recta. Sed contra istā decisionē facit secūdū Ioā. de Imo. in lo co allegato: quia si filius naturalis non potest substitui pupillariter in casu, quòd desinant esse filij legitimi, quo ad bona ipsius testatoris, vt probatur in tex. nostro: ergo multominus videtur, quòd possit substitui vulga. ipsi filio repudianti, vel non adeunti ex vulgari, per quam succeditur immediate testatori dominus. Ange. ibi respōdet dicens, quòd in casu l. no stræ filius licet postea moriatur, adiuit tamen hæreditatē paternam. vnde verū est cum effectu, filium legitimum superuixisse patri, quia ibi successio erat naturalis, ergo nō potest substitui, ex quo legitimus supererat tempore mortis defuncti: vt in d. auē. licet. & in §. si quis igiē. in auē. qui. mo. na. effi. sui. Sed in casu nostro filius qui repudiauit hæreditatē paternam cum effectu, nō dicitur superfuisse tpe mortis testatoris ex quo repudiatio eius trahitur retro tempus mortis, & sic non debet obstare filio naturali: vt in iuribus præallegatis. & l. j. §. si pater. de coniun. cum emanci. liber. & hanc differētiam approbat hic Pau. de Cast. q̄ sequitur hanc opi. Sed Io. de Imo. reprehendit eā in d. l. Lucius. dicens, q̄ ex quo substi tutio filij in casu l. nostrę fuit collata in tp̄s, q̄ filij legitimi nō extabant, vr̄ valere: ar. l. in tēpus. ff. tit. proxi. Vn̄ ipse intelligit hanc

a ¶ Si is q. Adde istā l. esse singularē, & alibi nō reperiri, secundū Bart. Bal. & Ange. hic, & Bald. in c. solicitudinem. in penul. col. de ap. & Ang. in l. ij. in lectura Perusina. C. de hære. instit.

b ¶ Vncia. Quomodo & qualiter patri succedat, vide Ant. Ros. in arbo. cōsan. viij. col. & Frā. Por. in tract. de duo. fra. in iij. parte. quę. l v.

c ¶ Personam. Vide oīno do. Ias. May. hic, referentem Albe. de Rosa. decidere per hāc l. not. q. ī ij. parte statutorū, q. cxij. inci. statuto cauetē, q̄ nullus possit relinquere vxori. quę quæstio facit ad statuta Italiæ dis ponentia, q̄ maritꝰ in vltima volūtate relinquere nō possit aliquid vxori: vtrum si iste maritus inspiciat filiū hæredē, nunqd possit ei substituere vxorē.

d ¶ Filij naturales. Ad hoc tu vide omnino glo. & Car. in cle. j. de bapt. in ix. q. & plene p Gemi. in c. statutum. ij. de hære. in vj. & late p d. Alex. de Imo. in l. ij. ff. de in ius voc.

git hanc l. quod substitutio pupil. nō valeat in bonis paternis, quādo superueniat aliter filius legitimus, post mortē pupilli, & est maxima diuinatio ad istum tex. Tu autē aduerte, & primò videtur, quod responsio Ang. sit bona, nō obstāte impugna. facta: quia licet ego cōcedā de plano, quod capacitas instituti sub cōdi. intrinseca, sine cuius implemēto hæres non erat capax, faciat attendi solum tempus impletæ cōditionis, vt ego dixi plenius in l. ij. in prin. s. eo. nego tamē in casu nostro, si filius legitimus superfuit tēpore mortis testatoris, & adiuit hereditatē, quod naturalis possit amplius esse capax, licet legitimus postea moriatur: tex. est in corpore, quibus mod. na. effi. sui. §. discretis. ver. hoc enim disponit, quod si moriens decedit stante prole legitima, possint institui naturales, nisi in vnica, & reliquū applicatur legitimis[a] ipso iure: vt satis colligitur ex illo tex. in verbo, sit. per quem cōfundetur quædam opi. quā retuli s. de qua etiam facit mētionem Bal. in l. eam quā. in penul. col. C. de fideicom. ad intellectū istius l. Vt ergo filius naturalis in perpetuū à patre nō possit institui vltra vnciā, sufficit quod filius extiterit tempore mortis testatoris: quia defunctus cōditionis momentaneæ nō debet durare, sed satis quod semel extiterit: patet ex his quæ habentur in l. ex facto. §. pe. ff. ad Treb. vbi patet, quod licet filius moriatur immediatè post patrē, cōditio tñ apposita alicui, si aliqs decesserit sine liberis, deficit totaliter, quia satis est quod tempore mortis habuerit liberos ad excludendū inuitatum. s. de condi. & hoc est quod dicit Bar. quasi in terminis, in l. fin. ff. ad Tertul. dum vult, quod si stantibus masculis filia fœmina non debet succedere: satis est masculū extitisse tēpore mortis, ad hoc vt fœmina pperuo efficiatur inhabilis. & ita declarat Bal. eleganter, etiam si filius decedat incōtinenti post mortem patris, in c. j. episcopū vel abbatem. in vsibus feudorū. & ideo non est opus restringere tex. nostrū, sicut dixit s. Io. de Imo. Sed etiam si post mortē pupilli nō extaret alius filius legitimus, procedit dispositio nostræ l. relatione præmissa. ¶ Quātum autē ad articulum principalem s. tactum, q. est dubitabilis: nā quædam ll. videntur velle, quod filij naturales stante prole legitima excludantur propter odiū delicti paterni, & tanquā indigni ex culpa paterna: ita probatur in l. legem. & l. fi. C. de naturalibus liberis. etiā innuit tex. satis clare in §. quod discretis. circa principiū. s. allegato. vbi tex. dicit, quòd quidam imperator stante prole legitima fecit dignos filios naturales certa portione: & sic videtur velle, quòd propter indignitatē remoueantur à reliquo. Quæ ratio si esset vera, videretur posse dici in casu nostro, quòd quāuis filius legitimus repudiaret hæreditatē, quia tamen adhuc durat odium, & indignitas filij naturalis, existentia filij legitimi solā excluderet talem à successione: quoniā tunc repudiatio filij facit, quod filius habeatur pro mortuo, nec obstat sequēti successori, quādo filius excludit sequentē, quia habet potentius ius: secus si excludat eū alia ratione. ita declarat Bar. in l. j. in fi. ff. de contratab. & in l. filius. §. cùm quis. de leg. j. intellige vt dixi, si illa propter quam filius excludebat, adhuc durat, quæ videtur durare in casu nostro: vt s. dixi. Sed istis tamē non obstantibus opi. Bal. Ange. & aliorū, quā s. retuli, videtur verior. Et est præmittendum pro euidētia, quod antequā permitteretur patri relinquere aliquid naturali, sine dubio sola indignitas remouebat eū, qui si ille filius extaret, siue nō, semper excludebatur. & hoc fuit ante l. ij. C. de naturalibus lib. sicut ostendit tex. in corpore in §. discretis. circa prin. Sed post illā l. veniebāt duo casus in consideratione ante iura nouissima. vnus erat, si pater decedebat ab intestato, & tūc similiter filij naturales simpliciter repellebantur vt indigni, siue extarēt filij legitimi, siue nō. Si vero pater faciebat testamētū, tūc erat differētia: quia stātibus legitimis poterat eis relinquere vnciā, & nō vltra: nō stantibus vero legitimis, nec ascēdētibus, poterat relinquere vsque ad tres vncias. Superuenit postea nouissimū, in quo sunt cōsideranda duo capita: nam si pater decedit sine prole legitima correcta, est ratio indignitatis, quæ erat inducta ex prioribus ll. vnde pater pōt totum relinquere, vel donare naturalibus: vt probatur in §. præallegato. in ver. si verò filios. & in ver. præcedentibus. si verò pater decedit cū prole legitima, tunc ego dicebā heri in voce, quod de iure nouissimo ratio indignitatis. de qua videtur fieri mētio in prin. §. erat correcta, & solùm excludebatur filius naturalis, propter potentius ius, quod habebat legitimus. Sed hoc non videtur bene dictum hic, quia tex. in ver. em. vult, quòd quādo filij legitimi supersunt, constitutio de qua fuit facta mentio in prin. §. in nullo mutetur: sed per illam filius naturalis excluditur vt indignus, vltra vnā vnciam: ergo hoc non est dicēdum. Dicamus ergo, & verius, quòd stante prole legitima, filius naturalis excluditur quidē vltra vnā vnciā vt indignus, sed non simpliciter, si existat filius legitimus, sed si filius legitimus succedat. Vñ cōstitutio iuris nouissimi declarat cōstitutionem præcedētem in hoc, quādo intelligatur, quod stante prole legitima filij naturales sunt indigni, scilicet si proles legitima succedat saltē in portione sibi debita iure naturę: hoc probatur expresse in d. §. si verò filius. dū tex. dicit, quod si aliquis nō habeat filios, vel ascēdētes, quibus necesse est relinquere debitam iure naturę: tūc pōt relinquere naturalibus totū: ex quo tex. datur intelligi, quod non omnis filius, nec oīs ascēdens impedit totū naturalibus relinqui, sed solus ille cui debetur legitima. & ex hoc infertur, quod si isti tales essent exhæreditati legitime excluderēt, quin filius naturalis posset in totum institui. Ex hoc sequitur alia conclusio, quod filij legitimi excludunt naturales, quia habēt potētius ius: nā si aliter excluderēt, etiā si essent exhæredati, haberet locū exclusio: vt cōcludit Bar. & cōmuniter doc. in l. filius. §. cū quis. ff. de leg. j. & ex hoc infert vltimo loco, quod quando vnus excludit alium, quia habet potentius ius, ista exclusio non habet locū, quando ille qui habet potentius ius, repudiat, vel aliter impeditur illud consequi: vt probat text. in l. si ex modica. §. filius. cum alijs iuribus s. alleg. Confirmatur ista conclusio multum nota. in §. si quis igitur. cod. titu. vbi in successione ab intestato dicitur, quod stante prole legitima naturales non succedunt in aliqua parte, sed filij legitimi tenentur eos alere pro modo substantiæ, quod verbum de necessitate debet exponi substantiæ paternæ, imo quidem, quia hoc satis innuit tex. in ij. responso, dū dicit quòd stante coniuge legitima filij naturales aluntur à successoribus mortui. Secundò, quia iniustissimū esset, quòd si filius nihil habet de substantia paterna, cogeretur alere fratrem naturalē. Patet igitur ex hac inductione, quòd filij legitimi ab intestato totaliter excludunt naturales, si sint hæredes patris: & sic videtur, quòd si legitimi repudiarent hæreditatem ab intestato, naturales possent succedere in duabus vncijs, sicut si nulli extarent filij legitimi de iure nouissimo: vt patet eod. tit. §. si quis autem. Si ergo in successione intestati naturalis nō excluditur per legitimum, vel nisi legitimus sit heres: multo fortius nō excluditur in successione testati, in qua habet volūtatem expressam defuncti, & quę est fauorabilior: quod patet, quia nō extātibus legitimis ex testamento, naturales possunt succedere in totū: ab intestato verò nō, nisi in duabus vncijs. ¶ Extra glo. tangit hic Bartol. vtrum si ille qui fuit institutus à testatore, relinquit aliquid filio spurio, vel naturali, vel cōfert inter viuos titulo lucratiuo vel oneroso, istud relictū, seu ista collatio valeat. & cōcludit in effectu, quod relictum valet, sed collatio facta inter viuos non valet: per d. l. j. C. de naturalibus lib. cui adde, quod Bald. hic non videtur facere differentiā inter contractus & vltimas voluntates: imo simpliciter tenet, quod siue pater cōferat filio aliquid ex titulo oneroso, siue alius qui habuit bona quę cōfert à patre, valeat cōtractus, & nō præsumatur factus in fraudē: per ea quæ hñr in gl. in l. quod testamētū. ff. de probatio. Sed doc. Mod. hic dicūt, & bene, quod illa gl. nō est vera, & quod dist. Bart. videtur verior,[b] per iura allegata pro eū. Non obstat tex. in l. patronus. ff. de proba. per quē gl. in l. qui testamētū. videtur velle, quod facilius cōmittatur fraus in vltima volūtate, quàm in cōtractu: quia sicut dicit Io. de Im. ille tex. hoc nō probat, sed solū vult hoc, quod facilius reuocetur quod est collatū per vltimā volūtatē in pręiudiciū patroni, quàm id quod est collatū per viā cōtractus: quia in vltima volūtate non requiritur fraus, sed in cōtractu bñ requiritur: vt hic ipse plene declarat, & colligitur ex gl. in d. l. pronus. Tu aūt dic, declarādo gl. in d. l. quod testamētum. quod ex cōfessione facta in vltima volūtate de recepto facilius præsumitur fraus, quàm ex cōfessione facta inter viuos: vt probatur in d. l. qui testamētū. & colligitur ratio differentiæ ex his quæ habentur in l. cùm quis decedēs. §. codicillis. de leg. iij. per Bar. & l. Lucius. §. qui quis. ff. de lega. ij. Sed in ipsa vltima volūtate, inquātū est dispositiua, & cōsideratur, vt l. † vltima voluntas. præsumitur minus fraus, quàm in cōtractu:[c] vt dicit Barto. hic, & ad materiā vide oīo quod ponit Bal. & Ang. & Ioan. de Imol. post eos in l. quidam cum filio. s. titu. proxi. vide etiam quod ponit Bald. in l. eam quam. in pen. char. C. de fideicommis. dicit concordando dicta Oldra. & Bartol. in quodam consilio, quòd si in ecclesia instituta hæres ab aliquo donat aliquid filio spurio illius in remunerationem hæreditatis sibi relictæ: ista donatio non valet, quasi ecclesia id quod debet patri ex obligatione ad antidora, tradet filio, & sic videtur dare filio de bonis paternis. Sed cùm ista obligatio non pariat exactionem, vt plene traditur in lege, si testamento. §. primo ff. de fideiussori. & in l. sed si l. §. consuluit. ff. de petitione hæreditaria. non video, quomodo videatur esse collatum aliquid de bonis paternis, cùm regula sit, quòd ille qui soluit indebitum, videtur donare: vt l. si quis delegauerit. in tex. & gl. ff. de nouatio. & l. cuius per errorē. ff. de reg.

[a] ¶ Legitimis. De hoc vide doct. ordinarie scribētes in d. l. Lucius. allega. in tex. j. co.

[b] ¶ Videtur verior. Tu tene hanc opi. Bar. cū declaratione, quam tradunt Pau. de Ca. & do. Alex. hic, relatā per d. Iaso. May. hic in iij. col. in ver. circa iij. quā per temet vide.

[c] ¶ Quàm in contractu. Adde concor. & optimum text. allega. hic per do. Iaso. May. in iij. col. in fin. ver. vltra scribētes.

iur. Vbi autem ecclesia instituta hæres donaret spurio simpliciter, tunc ipse refert Bal. consuluisse, quod ista donatio nõ valet. Sed hoc videtur contra ea quæ dixit hic, nisi forte dicamus, quod in ecclesia non præsumitur fraus: argu. text. in c. j. de alienatio. feudi. Quod tamen ego nõ firmo pro nunc, & aduerte ad intellectum literę nostrę: quia licet quãdo naturalis succedit aliter in bonis paternis ex voluntate patris, dispositio sit nulla ipso iure, vt in tex. nostro: si tamẽ tertius ex mandato & voluntate patris promitteret aliquid filio naturali, dispositio nõ esset nulla ipso iure, sed obstaret exceptio per l. si quis sub con di. j. de cõdi. insti. Tene etiam menti gl. ad istã materiã in l. j. in prin. in verbo, naturales. j. de bo. pos. contra tabu. quę vult, quòd si filius naturalis ad expugnãdum testamentũ nullo modo admittatur: quod olim erat indubitatum, per l. fi. C. de naturalibus lib. quia si nõ poterat succedere ab intestato, non dabatur sibi via rumpendi: vt l. posthumus. §. si quis ex his. s. de inoffi. testamen. & plene declarat Barto. in l. Gallus. §. quid si tantum. s. de libe. & posthu. Sed cùm hodie de iure nouissimo nõ obstantibus filiis legitimis filius naturalis admittatur ad duas vncias ab intestato, vt dictũ est: poterat dubitari probabilius, vtrum præteritus vel exhæredatus rumperet testamentum. Credo tamen glo. esse verissimam, quia tex. in corpore in §. si verò filios. magis videtur hoc ponere in volũtate testatoris, quàm in necessitate. Et adde ad ea quæ s. diximus, quòd si testator reliquit bona sua alicui, & imponeret ei, quod relinqueret ea cui vellet, vel distribueret prætextu istius potestatis, non posset fieri distributio filio spurio, vel naturali, puta vltra id quod capere posset ex forma iuris, quia videretur habere causam à testatore. l. vtrũ. §. j. ff. de reb. dub. & l. vnum ex familia. ff. de leg. ij. ita decidit Bar. in l. ij. de his quibus vt in dignis. licet aliter censerit in l. Lucius. §. qui in testamento. ff. de lega. j. Sed id quod dixit in l. fina. est verius, secundùm Io. de Imo. in l. quidam cum filio. s. titu. proxi. ex quo dixit not. Ioan. And. in titu. de instrumentorum editio. §. nũc verò aliqua. ver. sed nunquid in plato. & incipit, additio continuatur hic &c. 6 †quòd executor deputatus ad distribuenda bona nihilominus non põt distribuere bona filio spurio testatoris:[a] quod dictum alleg. Ange. in dicta l. Lucius. §. in testamento. & Pau. de Ca. hic in vna lectura, allegans Bal. in l. id quod pauperibus. iuxta q. C. de episco. & cle. nisi forte executor vellet distribuere spurio ad alimenta, secundùm Ioan. de Imo. in d. §. in testamẽto. ¶ Extra glo. opponit hic Pau. de Ca. contra istũ tex. inquãtũ dicitur in fi. literę, quod filius naturalis põt succedere in bonis pupilli, quasi à pupillo capiat: nam imo videtur, quod capiat à testatore, qui poterat eum non inuitare ad substitutionem: vt l. si fundum per fideicom. §. fi. de leg. j. & multũ se inuoluit in hoc contrario, & tamen soluit quod vere videtur capere à testatore, sed fictè à pupillo. Et quando veritas & fictio tendunt ad contrarios effectus, circa idem attenditur fictio, & non veritas: vt plene declarat Bar. in l. j. §. hoc autem senatus. ff. ad Sylle. Tu autẽ dic clarius, & melius in ista materia, quòd testamentum videtur factum à filio, & nõ à patre, quãdo ista qualitas respicit conseruationem testamẽti: econtra autem videtur factũ à patre, & non à filio, quando similiter per hanc qualitatem testamẽtum cõseruaretur, & per cõtraria incitaretur: ita probatur in l. Papinianus. §. nec impuberis. ff. de inoffi. testa. fallit, nisi qualitas quę cõseruat testamentũ daret materiã cõmittendi fraudem: vt probatur in prin. l. nostræ. & per hunc tex. dicit hic dominus Pau. in alia lectura melius probari, quàm alibi, quod factũ à testatore iudice vel à principe super re mea, ita videtur factum à me, vt ille in quem est ius translatum, dicatur habere causam à me: super quo vide duas glo. quę hoc dicunt expressè. Vna est in l. ob causam. C. de euictio. & alia in l. ius nostrũ. ff. de regu. iuris. reperitur tamen secundùm quosdam effectus, quòd id quod fit ab alio ex potestate legis super re mea, non videtur fieri à me. ¶ Primus casus est, quo ad obseruantiam solennitatis: nam creditor qui vendit rem immobilem pupilli, non tenetur seruare solennitates, quas tenere tur seruare pupillus: vt est casus notabi. in l. si pupillorum. §. j. ff. de rebus eorum. & optime declarat Barto. in l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testamen. Secundus casus est, quia contra executorem deputatum à iudice in fauorem meum non competit mihi actio mandati, sicut si esset deputatus à me, sed negociorum gestorum: vt est casus notabi. quem ibi no. Bal. ad hoc l. ij. §. si executor. ff. de nego. gest. Sequitur l. verbis ciuilibus. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Substitutio per verbum ciuile directum, si semel valere potuit, iure directo non trahitur ad fideicom.

2 Qui non capit tanquam substitutus, nõ põt admitti tanquam cohęres.

3 Substitutio compendiosa per quæ verba fiat.

4 Verba quando nullo modo adaptari possent ad tempus existentiæ sui iuris, legatum factum à patre filio non valet.

Verbis ciuilibus. Substitutio facta per verbum directum nõ obligatur, si aliquo tempore potuit valere iure directo: & substitutus pupillariter nunquam vocatur vt cohæres. hoc dicit. Secũda ibi: sed qui. Tertia ibi: ne fiat. ¶ 1 †Not. primò regulam, quæ sumitur ex isto tex. quod substitutio facta per verbũ ciuile directum, si semel potuit valere iure directo, non trahitur ad fideicõ. dicit enim tex. quod ista substitutio fit frustra, sed non fieret frustra, si obliquaretur: vt ibi dicunt Mod. & bene, ergo nõ obliquatur. & tñ contrariũ tenuit Ioan. An. in c. si pater. de test. lib. vj. cuius d. refert Bart. & ibi dicetur in l. centurio. j. eod. & Bar. in l. precibus. C. de impu. Vtrum autẽ idem sit, si substitutio fiat per verbũ cõe, est lõga q. de qua tetigit Bal. hic, & in l. iã hoc iure. s. eo. de qua dicetur in loco allegato. Et not. quod illa dictio, frustra, significat actum nullũ[b] ipso iure: quod vtrũ semper sit obseruandũ, vide quod ponit Bar. & Mod. in l. penul. §. ad crimẽ. de publi. iudi. & ego plene scripsi in c. veniẽs. extrà, de accu. ¶ 2 †Secũdò no. quod ille qui nõ capit tanquã substitutus, non põt admitti tanquam cohæres. fallit in casu l. si paterfa. & in l. & hoc Tiberius. ff. de hære. insti. & hoc ne fiat cõtra voluntatẽ defuncti: vñ potius remanet dispositio inutilis. hoc facit mirabiliter cõtra ea quę scribit Pau. de Cast. in l. Gallus. §. fin. ff. de libe. & posthu. & ad q. quã tetigit de vxore, quæ relinquitur vsufructuaria, & post mortem eius substi. aliquis hæres, vtrũ possit esse hęres in vita: vide in l. filius à patre. in prĩ. s. de lib. & posth. ¶ 3 †Tertiò not. & semper tene mẽti, quod tantũ debet seruari volũtas testatoris in vltima volũtate, quod etiã si dispositio reddatur inutilis, seruata voluntate defuncti, nihilominus ab eius volũtate nõ debet discedi. cõcordat tex. in l. à filio. ff. de leg. j. & quod not. Bar. in l. cum filio. ff. eo. ¶ In gl. j. ibi posita. super verbo, ciuilibus. ibi: directis. & ibi: vel dic &c. coniunge ista duo simul secundùm Mod. & vltra eos adde vnum verbum, & erit doctrina perfecta. Dic ergo, quod verba ciuilia dicuntur verba directa à lege xij. tabu. vel ab alio iure ciuili. Alia autẽ dicũtur verba directa simpliciter, sicut apparet clarè de mẽte Bar. in vlt. charta. in l. centurio. j. eod. ¶ In ea glos. ibi: & not. quòd hæc compendiosa. not. ex ista glos. redacta à principio ipsius, quòd cõpendiosa nõ solũ fit per verbum[c], quandocunque decesserit, sed etiam si testator in vno certo tempore complectatur plures ætates distinctas, sicut hic, secũdùm primũ exẽplũ, quã do substituit pupillo, qui decederet infra xxv. annum. Sed aliqui Moder. hic non credunt istam glos. esse veram in terminis nostræ l. quia substitutio cõpendiosa debet continere diuersa tempora, & diuersas substitutiones: sicut in l. centurio. s. eo. sicut quãdo substituit per verbũ cõmune, maxime cum distin. temporum, quo casu cõtinet pupilla. & fideicõmis. In casu autem l. nostræ non continet nisi vnã substitutionẽ intra pupilla. ætatem. s. pupillarem duntaxat: nã post pupilla. ætatem nõ obliquatur. & ita dicit se declarasse istam materiam. Tu potes saluare glo. simpliciter, si cõpendiosa cõtinet vulga. sicut pupillarem: vt tenet Bart. & communiter doc. in l. centurio. j. e. & hic cum pluralitate tẽporum reperiuntur plures substitutiones. s. pupilla. directa, & vulga. directa. De hoc tñ dicam plenius in l. centurio. in glo. posita, voluntatem. ibi: sic ergo not. &c. quòd hoc not. eliciatur ex isto text. declarat hic Bar. sufficienter, & tñ aliquando reperitur secũdùm doc. hic, quòd verba obliqua trahuntur ad substitutionẽ directam: sicut patet in l. neque enim. §. fi. cum l. seq. ff. de te. mi. & in l. Antonius. ff. de fideicõ. lib. adde aliũ casum vltra eos in l. quære batur. de test. mili. per quã ibi Bar. dicit not. quod si testator mandat bona restitui alicui, quem vult succedere vulga. pupilla. per fideicom. intentio eius videtur esse, quod verba obliqua trahantur ad directam substitutionẽ. facit tex. in l. pater. §. fi. de leg. iij. & quod tradit Bartol. in l. centurio. j. eo. ¶ In ea glos. ibi: vel propter solennitatem. gloss. ista concludit, & rectè, quòd substitutio facta in codicillis per verba ciuilia, trahatur ad fideicommis. indistinctè. & hanc gloss. approbat hic Bart. & communiter doct. respondentes dictis Iacobi de Arena sufficienter, qui tenuit contrarium, secundùm Ioãnem Andream in c. si pater. de testamen. libr. vj. videtur tenere, quòd quãdo substitutio fit in codicillis per verba directa, non trahatur ad fideicommis. & sic videtur intelligere, quòd in l. Scęuola. ff. ad Trebellianum. substitutio fuerit facta per verbum commune. Angel. autem in cõsilio suo c. videtur idem velle, quando substitutio fieret maiori x. ãnis: secus si fieret minori: & ita intellige

a ¶ Filio spurio testatoris. Sed nunquid in filiũ suũ pauperẽ, quãuis executor de bonis suis nihil ei possit relinquere, dic quod sic: ita per istum dicit Pau. de Ca. hic, & ita refert & sequitur d. Iaso. hic in ij. col. ver. itẽ per istum tex.

b ¶ Actũ nullũ. Adde Fel. in c. Rodulphus. in v. col. ver. vlti. & d. Ias. May. hic.

c ¶ Per verbũ. Quibus autẽ verbis substitutio cõpendiosa comprehendatur facta, vide d. Barto. Soci. in cõs. lxxvij. inci. in pñti consultatione. ver. per quã substitutionẽ. ibi: nã licet. in j. parte. char. cxxxij. & in cõs. cxliij. incip. diligenter cõsiderata. circa prin. j. colũ. in d. parte char. ccvij. & ibi etiã, nũquid substitutio cõpẽdiosa facta per verba directa, quę valuit iure directo, possit obliquari, & an & quando procedat: de quo etiã vide per eũ in cõs. cxvj. incip. nõ põt negari. versi. iij. responsio. circa princip. in d. parte, char. cxxxv. & ibi char. clxxxiiij. in versi. his tñ non obstantibus. circa finẽ. an & quãdo facta per verbũ commune cõtineat vulgarem.

intellige l. Sceuola. Infert tñ ibi, ꝙ substitutio facta impuberi in codicillis per verbũ directũ trahetur ad fideicõ. dũtaxat vsq; ad pupilla. ætatẽ. & si primũ dictum suũ est verũ, hoc vltimum sequit̃ de necessitate, ex quo maiori talis substõ fieri non possit modo prædicto. Sed ista dicta cũ reuerẽtia nõ videntur vera: tum quia tex. in l. Sceuola. vt hic subtiliter inducit Oldra. cõtinet substitutionẽ factam per verba ciuilia directa: tum quia si substitutio facta pupillo per verba directa trahitur ad fideicõ. propter qualitatẽ dispositionis, in qua fit: fortius idẽ videtur dicẽdum in maiori, quia in pupillo potest aliquid imputari testatori, vtrũ substituit per verba directa in testamẽto, quod facere poterat: arg. l. tractabatur. j. de test. mil. quæ ratio cessat in eo qui substituit maiori in codicillis, per verba directa: nam etiã in testamẽto nõ potuisset substituere directo, vt j. videbis. & probat̃ in iuribus allegatis in gl. Præterea tex. in l. illud. §. tractari. j. de iure codicil. & in l. cùm qs decedens. §. Seia. de leg. iij. nõ loquitur in substitutione facta impuberi, sed simpliciter præsupponit, ꝙ verba directa in codicillis obliquãtur, etiã si substitutio sit facta cũ dist. temporũ in codicillis, secũdùm Ang. in aut. de restitu. fideicõ. ver. volo. Sed ille tex. recte intuẽti loquit̃, quãdo fuerũt apposita verba obliqua, nõ directa, & ciuilia. Credo tñ conclusionem esse veram ex præmissis. Ang. tñ in loco præallegato. loquitur qñ substitutio fuit facta cũ distin. tẽporũ per verbũ cõmune, nõ quãdo per verbũ directũ. Et aduerte, quia Io. An. in loco s. alleg. sequendo opi. Iac. de Are. de qua hic per Barto. simpliciter dixit, ꝙ substitutio facta in codicillis per verba directa nõ valet. sed Ange. in cõsil. allegato, vult ꝙ si fiat pupillo per verba directa, valeat: si autẽ fiat maiori, nõ valeat. quæ conclusio est cõtra tex. in §. Seia. vbi substitutio fuit facta per verba directa in codicillis extraneo & maiori, cui nõ poterat fieri substitutio pupilla. & tñ trahitur ad fideicõmissum: & ꝙ fuerit facta extraneo, patet expresse ex tex. ꝙ autem fuerit facta maiori, nõ apparet ex tex. Sed qa nõ fit mẽtio ætatis ĩ illo tex. mẽs iuriscõsulti est, ꝙ ætas nõ attẽdat̃, sed illa prima qualitas sufficeret, videlicet ꝙ substitutio fuerit facta extraneo. Dixit autem Dy. not. in d. l. Scæuola. quẽ Bar. ibi refert, & sequit̃, ꝙ si substitutio fiat pupillo in codicillis, tunc non trahitur ad fideicõ. nisi durante pupilla. ætate, per l. si fundũ per fideicõ. §. fi. & l. seq. de leg. j. Sed in d. §. fi. Bar. referẽdo dicta Dy. loquitur apertius, & videt̃ velle ꝙ post pu. ætatem ista substitutio per fideicõ. nõ valeat: qđ sine dubio est verum in legitima filij, & in bonis ipsius filij: sed in bonis ipsius testatoris videt̃ esse distinguẽdum: qa substitutio pu. fuit facta in codicillis solũ, quia tũc testator limitauit tẽpus fideicõ. si pupillus decederet infra pup. ætatẽ. Vera erat ista cõclusio, ꝙ fideicõ. nõ succederet post ætatẽ pu. ex quo fideicõ. fuit datum cũ limita. certi tẽporis: vt l. si ita. j. & hoc surgit ex pũpta volũtate defuncti: sed si testator substituisset pupillũ in cõdicillis per verba directa, nõ limitãdo se ad pupilla. ætatẽ: sed quãdocunq; decederet pupillus, tunc q. est magis dubia: quia licet hæres hæredis nõ possit grauari à testatore post pubertatẽ sub nomine proprio: põt tamẽ grauari sub nomine appellatiuo: vt l. sed si sic. & l. si ita fuerit. & ita ibi per Bar. de leg. iij. Cùm ergo grauantur veniẽtes ab intestato super bonis testatoris deducta legitima filij, certũ est ꝙ grauãtur sub nomine appellatiuo, tãq; heredis defuncti: cur ergo non possunt grauari non video. & ad intellectũ prædictorũ vide qđ not. singulariter Bart. in l. qui fundũ. §. qui filios. ff. ad l. Fal. & Ioan. de Imol. reprehendens eũ in l. cohæredi. §. cũ filio. in vltimis verbis. j. eo. Vñ ista conclusio intellecta vt s. nõ videtur vera: quam tamẽ sequitur Ioan. An. in d. c. si pater. & Ang. in cõsil. præallegato clx. Itẽ adde ad dicta gl. & Bar. hic, inquãtũ cõcludũt, ꝙ substitutio facta p verba directa illi q nõ põt substitui pu. à prĩ. trahit̃ ad fideicõ. ꝙ sup isto artic. fuerũt tres opi. vna est illa, de qua modo dixi, per quã Ang. hic infert, ꝙ si testator instituit vxorem in vita, & post mortem eius instituit aliũ hæredẽ, iste hęres nõ succedit directo, sed per fideicõ. & ideo poterit detrahi ab eo Trebellianica, qm̃ testator non põt facere, vt qui semel fuit hæres, desinat esse hæres: vt l. ei qui soluẽdo. s. ti. proxi. Sed Ioan. An. in c. si pater. de test. li. vj. in duobus locis expresse dicit, ꝙ licet qdam ita dicant, vt s. dictum est, hæc tamẽ opi. non cõis. vnde substitutio facta per verba directa illi cui nõ potest post aditam hereditatem directo substitui, est nulla ipso iure, nec trahitur ad fideicõ. ita intellige tex. Insti. de pu. substi. in §. extraneo. qui optime facit. Non obstat tex. in l. ex facto. in princi. j. ad Trebel. & in l. filius. §. vt qui hæredem. de leg. j. & in l. qui filiũ. in prin. ff. ad Treb. & in l. imperator. §. pen. ff. de leg. ij. Quia sicut dicit Ioan. An. in eo. c. ad aliud ꝓpositum in d. iuribus, verba nõ fuerũt directa, sed obliqua: quoniam testator mãdabat hæredi suo, vt faceret alium hæredẽ. Et si dicat̃, cur ergo non valet dispositio in forma propria, sed interpretantur illa verba, ac si testator mandasset restitui hæreditatem suam? Respondeo, quòd istud est, ne hæredi auferatur libera testamenti factio, contra l. fi. C. de pac. vel dic, & melius, quòd ꝗ̃uis per illa verba proprie sumpta videretur aliquis inuitatus de directo ad hæreditatem: illa tñ verba largo modo poterant adaptari ad fideicõ. inquantũ aliquid mandatur fieri per alterũ: & ideo non est mirum, ex quo verba possunt aliquo modo adaptari ad fideicom. si salua tur dispositio testatoris: sicut dicimus in l. fideicom. §. filio. & quod ibi no. Bar. de leg. iij. Sed quando per verba directa aliquis substituitur alteri, non significantia aliquo modo ministerium alterius: tunc imputet sibi testator, qui ita substituit: & hoc videntur dicere iura, non cauillando illa, videlicet tex. in l. hęreditas ex die. s. tit. ꝓxi. & Inst. de pupilla. substit. §. extraneo. 4 †sicut dicit Bar. in l. cum filio. j. de leg. j. quòd quando verba nullo modo possent adaptari ad tempus existentię sui iuris, legatũ factum à patre filio non valet: vt l. à filio. ff. eo. Cùm enim tex. in §. extraneo. dicat, quòd extraneo substituto directa fieri nõ posset: per hoc datur intelligi. ꝙ nullũ habet effectum: nam si valeret in vim fideicõ. dixisset ibi iuriscõsultus, sicut dixit in l. ex facto. præallegata. quòd licet ista verba, facias talem hæredẽ, ex proprio significatu suo non continent dispositionẽ aliquã, est tũc perinde, ac si esset relictum fideicõ. ab herede. Vnde ista secũda opi. de subtilitate iuris multum placet: prima tñ est communior[a], quæ deberet seruari in practica, quam approbat Mar. Syllima. in disputatiõe sua, quã refert & sequitur Bal. in l. miles ita. in prin. j. de te. mi. & in l. hęreditas ex die. s. tit. proxi. & hanc etiam sequit̃ Ang. consi. suo clij. Tertia fuit opi. Ang. in d. l. hęreditas ex die. qui voluit, ꝙ siue aliquis substituatur directo hęredi scripto post certum tempus, siue post diem incertam, puta post mortem: substitutus erit hæres directo vtiliter. ex hoc sequitur, ꝙ primo institutus nullam detrahit. Quarta, prius aut hęres remanebat hæres directus. & hoc nõ est incõueniens de iure, quòd vnus sit hæres directo, & alter vtiliter hęres, & tñ non capiat de manu alterius: vt l. ij. §. si quis adita. j. ad Tertu. & l. si fine. §. sed quod Papinianus. de minoribus. ff. & plene scripsi post Bar. in l. j. in fi. s. Sed ista opi. cum reuerentia sua, est contra casum in terminis in l. miles ita. in princ. præalleg. vbi hoc conceditur in priuilegiũ militi, quòd possit subrogare primo hæredi instituto ad tempus, alium post tempus, ergo hoc paganus non potest: quia sic non esset priuilegiũ militis, quod est contra illam l. Vnde Ioannes de Imo. in d. l. hęreditas ex die. licet nõ inducat istum textũ contra eum, reprehendit istam opi. & sequitur communem opinio. hic positam. & ad argu. Angel. respondet, & optimè, quòd licet l. possit inducere, vt si vnus est hæres primo directo, alter postea possit fieri hæres vtiliter. hoc tamen nõ potest inducere testator, nisi quatenus permittitur sibi à lege, vt est in milite vel in pagano, per viã fideicõ. Aut ergo tene opinio. Ioan. Andreę, quæ de subtilitate iuris est multum colorata, & forte melior: aut sequere sententiam communem hic positam. Vtrum autem quando testator aufert hęreditatem in pœnam, tũc hęreditas applicetur alteri ipso iure, & sit hæres vtiliter, vel debeat sibi restitui per fideicommis. de hoc fuerunt opi. de quibus vide per Bar. & Moder. in l. paterfa. s. titu. proxi. & per Bal. in l. j. C. de his quę pœ. nomine. Tangit etiam hic Bartol. vtrum si pater substituit filio puberi pupill. hoc modo, & si decesserit in pupilla. ætate, sit hæres: ista substitutio valeat in fideicom. Et concludit vnã cum antiquis doc. quòd non valeat aliquo modo: quia est dispositio facta contra substantiam actus, quoniam testator vult substitu. pupilla. incipere, vbi definit: contra l. Titio quãdo morietur. ff. de vsufruc. Sed dominus Ioã. de Imol. hic considerat subtilius, & dicit quòd in casu nostro non cõseruetur dispositio in tempus futurum, contra substantiam actus, sed potius fit dispositio sub condi. impossibili: sicut in l. si mihi Meuia. s. tit. proxi. apponitur enim conditio de tempore quod iam pręterijt, ac si non pręterisset, sed esset futurum. Vnde videtur distinguendum secundùm eum, ꝙ aut testator credebat filium esse pupillum, & sic ignoranter apposuit condi. impossibilem, & tunc vitiatur dispositio: vt l. seruo manumisso. ff. de condi. indebiti. aut sciebat eum non esse pupillũ: & tunc ista condi. impossibilis rejicitur, & valebit dispositio, per l. obtinuit. de condi. & demon. & per ea quę scribit Bart. in l. j. j. de condi. insti. & sic videtur in effectu sentire, quòd ista substitutio valebit, vt fideicommis. & habebit locũ simpliciter post mortẽ instituti. Ego autẽ credo, ꝙ hic nõ rejiciat̃ aliqua conditio impossibilis, sed improprientur verba te-

a ¶Cõmunior. Tu vide oĩo do. Iaso. May. hic in iiij. col. j. ver. pro excutienda. cum se. ꝙ ponit fundamenta cõtrarium facientia subtilissima, Rap. Cu. p eũ relata tenet ĩ v. co. in ver. ego teneo istã opi. cõem etiam in puncto iuris. prout ibi vide per eum.

ſtatoris, & capiatur pupil. ętas, ſi eſt facta puberi minori xxv. annis pro ætate minori, vſq; ad xxv. ſicut capitur, vt ſaluetur diſpoſitio in l. cum filio. in pe. reſponſo. j. de leg. iij. vbi legatū factū puberi poſtq̄ pueneri t ad pubertatē: q̃ verba virtualr̄ ſignificāt, poſtq̄ nō fuerit impubes, ſeu pupillus, improprian tur, vt intelligantur de minori ætate, q̃ eſt à pubertate vſq; ad xxv. annum. facit optime tex. in l. pater Seuerinā. in §. condi. verba. j. de condi. & demon. Si autem iſta ſubſtitutio eſſet facta maiori xxv. annis, tunc dicerem ꝙ iſta verba ſignificarent tempus pupilla. ætatis. i. numerū annorū, quibus fruitur ipſa pupilla. ętas, non tamē ſub ratione pupilla. ætatis. & ex his infertur, ꝙ ſi hæres inſtitutus decederet poſt iſta tempora, fidei cō. non haberet locū. l. ſi ita. j. eo. tene menti hic ſingularem ☞ doctrinā Bal. quā valde cōmendat dn̄s Io. de Imo. qui dixit, † ꝙ diſpoſitio l. noſtræ non haberet locū, qn̄ in teſtamento eſſet appoſita clauſula codicillaris:[a] quia tūc ſubſtitutio facta ꝑ verba directa ciuilia, licet aliquādo potuerit valere iure directo, poterit poſtea valere per fideicō. intellige ſecūdùm Ioan. de Imo. & bene, quādo verba codicillorum reſpicerēt tēpus futurū: quia dicerēt, ſi modo valet, vel valebit iure teſtamēti &c. de quo hic plene per eū. Aduerte tamen ad ea quæ ſ. dixi in glo. magna, dum tetigi q. quam ponit Dy. in l. Scæuola. ad Trebell. nam verba mea ſonāt, ꝙ ſubſtitutio directa facta in codicillis nō limitata ad tēpora pubertatis in bonis ipſius teſtatoris vltra legitimā filij grauēt venientes ab inteſtato onere fideicō. & ꝙ valeat tale grauamen: qđ pōt intelligi dupliciter. Vno modo, ꝙ venientes ab inteſtato non videntur grauati ſpecialiter ſub nomine venientiū ab inteſtato, ſed ꝙ iſta verba, talis ſit hęres. poſita in l. Scęuola. obliquentur impſonaliter. i. bona mea reſtituantur tali. & ſi ſic intelligas, indubitanter procedit id qđ dixi contra Barto. qa grauamen impoſitum impersonaliter videt̄ relictū ab eo, à quo pōt relinqui: vt l. ſi ſeruus. §. qui margaritā. & ibi per Bar. de leg. j. & no. idē Bart. in l. cū ſeruus. de verb. obl. Perinde eſt ergo, ac ſi teſtator dixiſſet, bona mea reſtituantur per hæredes inſtitutos, & ſic valet grauamen: vt l. ſi fuerit. præallegata. Si verò velis intelligere, quòd per iſta verba expreſſe teſtator grauauerit veniētes ab inteſtato, qđ pōt contingere, ſi teſtator ita dixiſſet, non ſequendo terminos l. Scęuolę. quandocunque filius meus deceſſerit, ſuccedentes ei ab inteſtato reſtituant bona mea Sempronio detracta legitima ipſius filij, tunc hoc eſſet magis dubiū. Sed iſte modus loquēdi non pōt adaptari ad verba poſita in l. Scæuola. & per conſequens ad q. ſ. poſitā. In hoc tamē Bar. ſentit clare, ꝙ nō valeret fideicō. in l. ſi fundū. per fideicō. §. fi. per rationem poſitam in l. ſed ſi ſic. §. fi. p̄allegata. Sed illa ratio cum reuerentia non videtur ſufficiens: qa etiā quādo teſtator grauat in genere hęredem hęredis: ſicut certū eſt, ꝙ hęres hæredis eſt habiturus hæredē, ita etiā certū eſt, ꝙ quicunq; ſit futurus hæres, nō ex voluntate, ſed quo ad ipſum defunctū à caſu & fortuna. & tamē valet grauamen, ꝙ attēta rōne p̄dicta non deberet valere. Vnde ego non video, ſi pōt grauari hæres hæredis ſimpliciter, cur non poſſit grauari vna ſpecies hæredum, videlicet illi qui ſuccedūt ex teſtamēto, vel ab inteſtato. Vt ergo intelligas l. ſi fuerit. & l. ſed ſi ſic. ſ. allegata. debes conſiderare, ꝙ quādo grauamen relinquitur ſub nomine appellatiuo hæredis in genere, tunc hæres hæredis grauat̄ tanquā repræſentans primū hæredem, & ſub tali nomine & repręſentatione pōt grauari: quia ille quem repręſentat, & ſub cuius nomine grauatur, habet ex iudicio defuncti. Sed quādo grauatur ſub nomine proprio, videtur grauatus vt ipſe, nō vt repręſentans alium. & ideo non valet grauamen: quia tanq̄ ipſe non habet ex iudicio defuncti, ſiue præcedat nomen proprium, & ſequatur appellatiuum, quo caſu loquitur in text. in l. ſed ſi ſic. ſiue pręcedat appellatiuum, & ſequatur propriū, vt expreſſio nominis proprij oſtendat, ꝙ voluit eam grauare habito reſpectu ab ipſo: aliàs ſufficiebat grauare hæredem in genere. Nec puto habere locū hic diſtin. quæ ponitur in l. ſi ſeruus. de ſtipu. ſer. vbi diſtinguit̄, vtrum præcedat nomen proprium, & appellatiuū ratione præmiſſa: & credo eſſe de mente l. præallegatę. Si tamen pertinaciter velles inhærere illi diſtin. deberes limitare l. ſi ſic. modo prædicto. Sequitur l. qui liberis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Cōditio quę tacitè ineſt ſubſtitutioni, cū exprimitur à teſtatore, talis diſpoſitio non dicitur conditionalis, ſed pura.
2 Natura hui⁹ dictionis, ſiue, eſt ꝙ diſiungat ſenſum, nō verba.
3 Dictio, id eſt, ponitur quādoq; declaratiue.
4 Simile nullum appellari poteſt idem.
5 Relatiuum diſtributiuum an faciat conditionē expreſſam.
6 Dictio, quaſi, quandòq; eſt nota im proprietatis.
7 Dictio, ex, ſignificat cauſam immediatam.
8 Verbum, iudicium, & iudicare, eſt verbum commune, quod ad ſubſtitutionem obliquam trahi poteſt.
9 Clauſula in fine poſita regulariter ad oīa præcedentia refert̄.
10 Miniſterium cōmiſſum ſub nomine dignitatis an tranſeat ad ſucceſſorem. & in nu. 2.

QVi liberis. Subſtitut⁹ ſimpliciter pupillo pupilla. etiā ſi ſit inſtitut⁹ in primo teſtamēto, pōt ſuccedere pupillo, licet nō ſit hæres ex primo. Secus ſi ſit ſubſtitutus nō ſimpliciter ſub cōdi. ſi hęres erit ex primo: vel per illa verba, quiſq; mihi hæres erit. Vel ſic, & breuius: Subſtitutio pupilla. ſimpliciter facta, non requirit ſubſtitutū eſſe hęredē ex paterno: ſecus ſi ſit facta ſub conditio. ſi ex primo teſtamento hęres erit. ¶ Secunda eſt ibi: ſub conditio. ¶ Tertia ibi: cui ſimilis. ¶ † Not. primò ibi: aut pure &c. ꝙ quando conditio quę tacite ineſt ſubſtitutioni, exprimitur à teſtatore, talis diſpoſitio nō dicitur conditionalis, ſed pura. & ex hoc arguit hic Io. de Imol. ꝙ ille dicatur ſimpliciter reſpondere, qui reſpondet ſub conditione, quæ etiā ſi non eſſet expreſſa, tacite intelligebatur: ſed hoc eſt expreſſe contra text. in l. prima. ſ. eo. vnde dic vt ibi fuit dictum. Quare appelletur ſubſtitutio. pupilla. pura, quæ habet manifeſtā conditio. in ſe, ſi pupillus deceſſerit in pupilla. ętate: dicetur in gloſſ. poſita ſuper verbo, pure. ¶ Secundò not. ibi: ſolus &c. iuncta glo. ſua, quòd hic nomen ponitur pro aduerbio: exponit̄ eñ ſolus pro, ſolum, vel ſolūmodo. & fit iſta expoſitio ſecūdùm Ioan. de Imol. vt iſte ver. aduerſetur præcedenti, in quo fit mentio de ſubſtituto, qui eſt inſtitutus: quaſi dicat iuriſconſul. non ſolùm ſi ſit in inſtitutione, & nolit adire ex inſtitutione, pōt ex ſubſtitu. ſuccedere: ſed etiam ſi nullo modo ſit inſtitutus: & hoc poterat habere aliquā dubitatio. nam ſi nomen, ſolus, ſtaret in vi nominis, & nō in vi aduerbij, iſte verſicu. non aduerſaretur præcedenti, ſed poneret nouum caſum, de quo non eſſet dubium, videlicet quòd ſubſtitutus ſimpliciter pupillo, ſiue eſſet ſubſtitutus ſolus, ſiue cū alio, poſſet ſuccedere ex pupilla. ſubſtitutione, licet nō eſſet hęres ex paterno. Sed certe etiam ſi ver. iſte ſtet aduerſatiuè, nō habet dubitationem: quoniam ſi ille poterit ſuccedere, qui eſt inſtitutus, & non vult eſſe hæres, & ſic pōt ei aliquid imputari: multofortius poterit ſuccedere ille, qui non poſſet ſuccedere ex teſtamento paterno ſi vellet. 2 † Tu ergo dic, & melius, ꝙ iſtud nomē ideo ponitur aduerbialiter, quia ponitur in oratione diſiunctiua, quæ fit hic per dictionem, ſiue[b], de cuius natura eſt, quòd diſiungat verba & ſenſum: ita quod caſus qui comprehenduntur in oratione alternatiua, nō exiſtāt ſimul. Sed ſi iſta dictio hic exponeretur vt nomen, & non aduerbialiter, poſſet ſtare ſimul cum primo caſu, quia poſſet aliquis eſſe hæres ſcriptus in teſtamento paterno, & ſolus eſſe ſubſtitutus. vnde ratio diſiunctiuæ facit hoc quod dixi. Et ex hoc habes colligere, quòd vna dictio aliquando ponitur pro alia[c]: ſicut in concord. hic alleg. in gloſ. & in l. eas cauſas. vbi vide. j. de cōdi. & demon. ¶ 3 † Tertiò not. ibi: ſi mihi hęres erit. iuncta gl. ſua, quòd dictio, id eſt, ponitur aliquādo declaratiuè. concordat text. vltra doc. in l. ij. ff. de adop. & in l. auxilium. §. j. ff. de mino. aliquādo vero ponitur etiam limitatiue: vt l. j. in princ. & ibi per Bartol. ff. ad l. Aquil. & probatur in l. Pomponius. in prin. ff. de procura. in ver. cauſa cognita. cū verſi. ſeq. In dubio autē qn̄ p̄cedit diſpoſitio generalis, & ponitur exemplū per dictionem, id eſt, iſta dictio non ſignificat reſtrictiuè, ſed exemplificatiuè: vnde habet locum in omni alio caſu diſpoſitio, quē poſſunt complecti verba generalia præceden. caſus eſt not. in l. item veniūt. §. petitā. el j. iuncto §. petitā. el ſcđo. in vlt. rn̄ſo. ſ. de peti. hæ. dicit̄ eñ §. petitā. primò ꝙ poſſeſſor hæreditatis tenet̄ ad reſtituēdos fruct⁹, & ab eo videt̄ petita hęreditas, hoc ipſo ꝙ ſciuit aliquē velle petere, poſtea ſubijcit̄ exēplū ꝑ dictionē id eſt, ꝙ ille dicit̄ ſcire, cui hoc fuit denūciatū, & ſic videbat̄ ſi dictio, id eſt, poneret̄ limitatiue, ꝙ nō ſufficeret ſcīa qualiſcūque, ſed ſola illa q̃ haberet̄ ꝑ denūciationē: cui⁹ cōtrariū determinat̄ ī §. petitā. el. ij. iuxta finē. ¶ 4 † Quartò no. & ſemꝑ tene mēti in ver. cui ſilis &c. in ver. ſeq. ꝙ per iſtā dictionē diſtributiuā, qſqs mihi hæres erit, nō inducit̄ oīno eadē conditio, quæ īducit̄ ꝑ iſta verba, ſi mihi hęres erit, ſit hæres filio meo. per hoc eñ ꝙ appellat̄ ſimilis, apparet ꝙ nō eſt eadē: qa nullū ſimile dicit̄ eſſe idē[d]: vt l. qđ Nerua. & qđ ibi no. ſ. depoſiti. Sed hoc videt̄ eſſe falſum, ſecūdùm gl. noſtrā, quia iſta verba vident̄ importare conditionem, ſicut verba p̄cedētia. Vnde gloſ. ſuper verbo, ſimilis, ſoluit quòd iſta conditio eſt ſimilis quo ad ſenſum, ſed diſſimilis quo ad verba. i. quo ad formam ipſorum verborū. Vnde ſecūdū Bar. & alios hic, quādo duo

a ¶ Codicillaris. Adde idem tenentem d. Alexan. de Imo. hic, & plenius in l. centurio. j. eo. & adde tres nota. caſus, quos ponit Iaſ. hic in iij. col. ver. prima cōcluſio. qui importāt vim clauſulę codicillaris, quādo eā teſtator non apponeret: licet quaſi ſēper ponatur clauſula codicillaris, quæ operatur, illa ſubſtitutio valeat iure directo ꝑ fideicō. primus eſt, qn̄ in teſtamento adeſſet iuramentum. ſecundus eſt, quādo teſtamētum conditur à patre īter liberos. tertius eſt, quando in teſtamēto inſtitueretur perſona valde dilecta teſtatori: nā ardor liciti amoris idem operatur, qđ clauſula codicillaris. de quibus vide latius, & cum remiſſi. per d. Iaſ. loco alleg.

b ¶ Siue. De qua dictione tu vide Fel. in c. inter cęteras. poſt prin. in ver. circa materiā. đ reſcri. cū infinitis remiſſiōibus. & quod ibi addi. in apoſtil. ibi etiā de dictione, ſiue.

c ¶ Alia. Adde Pau. de Caſt. in conſil. xxxix. & d. Barto. Soci. in conſi. cxlvj. inci. viſo proceſſu. verſ. ſecundùm ꝙ ſi verū. circa medium. in j. parte. charta ccxix.

d ¶ Idē. Secundùm phyſicum & philoſophum. l. non poſſunt. C. de leg. et adde Bal. in l. memini m⁹. in ver. no. in §. cùm igitur. C. de le. hære. & d. Mar. Soci. in conſi. ix. inci. proſequendo ordinem. circa princi. x. col. in j. parte. char. xj. vbi quòd omnis ſimilitudo eſt qđdam figmentū rei, nō ipſa res. & d. Iaſ. May. hic. Ben. Va:

duo sunt idē, quo ad formā, & quo ad effectū: sed quo ad effectū nō possunt appellari similia, sed idē: vt l. qm̄ indignū. C. de test. Sed qn̄ duo sunt idem, quo ad effectū, sed quo ad formā verborū diuersa: tūc possunt dici similia respectu formę diuersæ, qa tali respectu nō sunt. Sed cùm istæ duę clausulæ, si hæres erit: vel, quisqs mihi hæres erit, significent omnino idem, cur dicantur formaliter differre, nō intelligo, cùm duo nomina significātia idē videantur pro vno, & pro eodē. Vnde do. Ioan. de Imol. in expositione huius gl. postq̄ retulit dicta doc. quæ videt̄ sequi, dicit vnū verbū satis notā. q̄d si esset verū, solueret difficultatē: nā vult ipse, quòd per istud distributiuū, quisqs, importet̄ cōditio tacita, & non expressa, sicut importat̄ per relatiuū substātiæ: secūdùm gl. in l. Stichū qui meus erit. j. de leg. j. & in l. j. in fi. j. de cōditio. & demō. nā cōditio tacita & expressa sine dubio non sunt idem: vt patet ex l. j. §. j. s̄. eo. nā ibi tacita cōditio non facit dispositionē duplicē, sed expressa sic. Sed Bar. in l. j. præalle. in pen. colū. expressè determinat cōtrarium, & vult, q̄ relatiuū distributiuum faciat cōditionem expressam, [a] vt quodlibet illud distributiuum, licet relatiuum substantiæ faciat conditionem tacitam: & assignat rationem differentiæ, vt ibi per eum. Vn̄ quia ista solutio non videtur posse stare, necessario habemus dicere hic esse casum valde no. secūdùm intellectū do. q̄ quando certa verba inducūtur in aliqua dispositione pro forma, forma nō dicat̄ seruata specifice, sed per ęquipollēs, si alia verba ponātur, idē significātia oīno, ex quo per illa inducitur non eadē dispositio, sed similis respectu formæ verborū: q̄d multū facit ad ea quæ tradit Ang. & ibi scripsi post eū in l. j. s̄. de lib. & posthu. & quæ posuit idē An. in l. quoties. §. si qs nomē. s̄. de hære. insti. & per hæc sunt expeditę oēs glos. vnà cum tex. excepta gl. prima posita super verbo, pure. ¶ In gl. posita super verbo, pure. ibi: quę nō sit institutio cōditionalis &c. Hæc gl. manifeste vult id q̄d etiā tenet hic Bar. q̄ q̄libet substitutio sit institutio cōditionalis suspēsa, & non pura: & ad hoc allegat Bar. tex. in l. cohæredi. §. cohæres. j. cod. & in l. in rōne. §. qui vulg. j. ad l. Fal. & idē tenet in l. q habebat. j. eo. & ad tex. nostrū respōdet gl. quā approbat Bar. q̄ iuriscō. dixit, substitutionē purā habito respectu ad alias cōditiones extrinsecas, quę nō īsunt tacitè ex substātia, & ex natura rei. quā gl. feci te notare in voce ad q. statuti. q̄ si statutū dat executionē instrumēto cōtinēti debitū purū, nō videat̄ excludere debitū, q̄d habet cōditionē, quę tacite inest ex substātia, vel ex natura rei, intellige q̄ purificata illa cōditiōe intrinseca instrumentum sit exequibile: ad hoc adducit text. & q̄d ibi tradit Bal. & Ang. in simili in l. in tp̄s. s̄. tit. p̄xi. vbi dicūt. q̄ ll. dicētes hæreditatem nō posse dari ex die, nō intelligūt̄ de die, sine quo dispositio esset inutilis. bene facit tex. cū gl. in l. quoties. §. fin. eo. tit. Et licet ista responsio sit nota. in se, pro quā etiā facit tex. in l. talis. in prin. ff. de iure dotis. & q̄d not. Bar. in l. si cui leget̄. j. de leg. j. aliqualiter tn̄ repugnat textui; dum dicit, nullā habet cōditionē. Et vt intelligas vtilitatē dicti p̄cedentis, scias q̄ debitū conditionale purificatū per euentum cōditionis est aliud, quàm debitū purū. Vn̄ dicit Bal. singulariter in l. edita. in repetitione Paduana. C. de edēdo. q̄ si aliquis petit centum tanquam pure sibi promissa, & probat quòd fuerunt sibi promissa sub conditione purificata, debet sequi absolutio: quia vnum deduxit, & aliud probauit: q̄ est mēti tenendū. Vtrum autem sit verum, nō discutio nunc. Sed qa, vt dixi, verba sunt multū præcisa in tex. dominus Pau. de Cast. hic soluit aliter: & hanc solutionē sentit Io. de Imo. in j. no. dicit enī, q̄ qa ista consideratio inerat tacita in pupilla. substitutione. s. quòd haberet locū dūtaxat, si filius moriat̄ in pupilla. ætate, talis cōditio quæ tacite inest expressa, nō facit dispositionē cōditionalem: vt l. iij. j. de leg. j. & optime declarat Bar. in l. cōditiones extrinsecus. de condi. & demō. vbi cōcludit inter cætera, q̄ cōditio quę tacite inest de necessitate iuris, quia sine illa actus nō potest subsistere, si exprimit̄, nō suspēdit dispositionē: sed cōditio nostra hic expressa est talis, ergo per eius expressionē nō reddit̄ dispositio conditionalis. Sed cōtra hoc facit, quia spes substitutionis nō trāsmittit̄ ad herēdē, siue sit pupilla. siue sit vul. nisi in vno casu, de quo statim dicet̄: vt l. sed si plures. in prin. j. eo. & l. qui plures. & ibi per Bar. j. eo. & per eundē, & plenius in l. qui patri. j. de acqui. hære. Sed si dispositio esset pura, videret̄ posse transmitti: cuius cōtrariū dicitur in d. l. iuribus. Sed potest respōderi, cùm trāsmissio nō impeditur propter cōditionē, sed propter naturā hæreditatis, quæ regulariter nō adita nō trāsmittitur: vt l. j. §. nouissimo. C. de ca. tol. Scd̄o cōtra hanc positionē faciūt iura allegata per Bar. quæ vident̄ dicere, q̄ substitutio sit institutio cōditionalis. † Sed ad illa pōt respōderi ex dictione, quasi, quę ponit̄ in d. iuribus, quę aliquādo est nota improprietatis: [b] vt l. si nō quasi heres. de acqui. hære. & s̄. de eo qui pro tutore negocia gessit. Vnde dicem⁹, quòd substitutio est magis similis institutioni cōditionali, quàm sit p̄pric conditionalis. Sed secundùm hoc sequeretur, quòd etiā substitutio vulgaris non esset conditionalis institutio: quia etiam ad essentiā ipsius requiritur, quòd fiat in casum, in quo primus non sit hæres: vt l. j. s̄. eo. Sed cōtrarium dicit tex. in l. cohæredi. in prin. cum glos. sua. j. cod. vbi ista cōditio, si hæres non erit, appellatur cōditio, & cōsideratur eius existentia. Potes ergo dicere, sicut dicit gl. & Bar. quòd verè quælibet substitutio est institutio cōditionalis, siue illa cōditio sit expressa, siue nō: & ad iura contraria est dicendum, & erit noua distinctio, quòd aliquādo cōditio quæ tacite inest de necessitate, respicit executionem actus, aliquādo respicit ipsam dispositionem, & eius essentiam. Primo casu loquuntur iura allegata in l. conditiones extrinsecus. nam ponitur exemplum in l. aliquādo. cod. tit. de legato facto sub cōditione, si hæres adiuerit hæreditatē. Constat autem, quòd aditio hæreditatis est confirmatio legati, quia ab illa incipit posse peti legatum, respicit illa cōditio effectum executionis: aliquando ipsa conditio respicit essentiam, vt in casu nostro, quia substitutiones istæ non possunt fieri, nisi sub suis conditionibus. s. pupillaris, si pupillus decesserit in pupilla. ætate. vulgaris. si prius hæres non erit, & tunc dispositio redditur conditionalis, & suspenditur per cōditionē: & ita intelligo glo. nostram hic, & Bart. qui cōmuniter vbique hoc tenent. & ad præmissam distinctionem bene facit quod traditur in simili in l. si cui legetur. in prin. vel in §. fi. ff. de leg. j. in illa q. quando tempus apponitur legato, non faciat conditionem vel diem. & distinguit̄ ibi, vtrum verba respiciant executionē legati, vel dispositionem. Sequitur §. hæc verba.

Hæc verba. In substitutione pupilla. hæredis appellatione intelligitur, qui immediate est hęres ex testamento, non ille qui per mediam personā: & partes adiectæ in institutione vident̄ repetitæ in substitutione pupilla. facta per nomē appellatium. Secunda est ibi: ideo. Tertia ibi: partes quoque. ¶ † Not. primò ibi: nō omnis qui patri &c. quòd ille qui est hæres alicui per mediam personam alterius, etiam si non veniat ex iudicio defuncti, non potest appellari simpliciter hæres eius: & ideo procedit iste libellus, dico quòd sum hæres talis, quāuis non sim eius hęres immediatus, sed mediatus. & ita concludit Bar. & Ang. post eum in l. ij. s̄. de pe. hære. ita etiam no. in l. si quis filiū. §. fi. j. de acqui. hæ. & in l. fi. & ibi per Bal. C. de hære. insti. ¶ † Secundò no. ibi: ex testamento &c. iunctis versic. sequētibus. q̄ dictio, ex, [c] significat causam immediatā: nam significat hæredem, qui directo succedit ex testamento, & non per mediam personam. concordat tex. in l. j. §. ex incendio. ff. de incen. rui. & nau. & in l. non dubium. & quod ibi per docto. C. de ll. de quo etiam tangit Barto. vnum verbum in l. j. §. si plures. ff. de exercitoria. & Bal. in l. si plures. de condi. insertis. C. ¶ Tertiò not. in versi. ideo. inquantum acquisitio serui & domini æquiparantur, quòd inter seruum & filium acquirentes non est differentia: & ex hoc infert hic Bartol. & in l. cum filio. j. de leg. j. quòd sicut nomē hæredis remanet penes filiū, ita & penes seruum. ¶ † Vltimò not. secundùm Bald. hic in verbo, ex iudicio. quòd verbum, iudicare, & iudicium, est verbum commune, quod potest trahi ad substitutionem obliquam. Sed vt dicit Ioannes de Imol. & recte, hic potius probatur, quòd sit verbum directum, quia significat hæredem immediate succedentem defuncto. Sed quæritur hic per Bal. & Ang. quare nomē hæredis hic restringat̄ ad primū hæredem, cōtra l. hæredis appellatione. & l. sciēdum. j. de verb. signi. & rūdet q̄ verbū, hæres, prolatū à lege, vel statuto, cōprehendit quēlibet hæredem mediatum, secūdùm iura prædicta. Sed p̄latū à testatore capit̄ strictè pro primo hærede, qui succedit immediate defuncto, & ex iudicio ipsi⁹. Sed hoc videt̄ contra tex. in l. in annalibus. C. de leg. vbi etiā p̄latum à testatore cōplectit̄ hæredes vlteriores. Vnde d. Io. de Imo. hic in notabilibus dicit, q̄ istud est, qa nomē heredis apponit̄ hic in conditione, quę debet impleri [d] in forma specifica: vt l. qui heredi. & l. Meuius. j. de cōdi. & demō. Tu de hoc dic vt plene tradit Bar. & Mod. in l. Gallus. §. etiā. de lib. & posth. ¶ In gl. super. verbo, admittit̄. p̄ declaratione illius gl. videndum esset, nunqd filius emācipatus, vel seruus manumissus, si viuūt tēpore mortis pupilli, succedāt ipsi ex pupillari substōne. de quo dixi post Bar. in l. cū filio. s̄. e. cui adde text. in l. ex facto. §. Iul. eo. ti. & q̄d not. ipse Bar. in l. si tota. j. de acquirē. hęre. ¶ Extra gl. ponūt hic doc. de l. si qs cū testamētū nullū.

[a] ¶ Expressam. Adde do. Alexan. de Imol. in cōsi. xxvj. iij. parte.

[b] ¶ Improprietatis. Quid autē importet dictio, quasi, vide Fe. in c. gratū. ad fi. vlti. col. de of. dele. & Dy. in cōs. xlj. & Oldr. in cō sil. clv.

[c] ¶ Ex. De qua dictione vide Fel. in c. nolite. de maio. & obed. & Old. in consil. xlix. & do. Bar. Soci. in consil. xiiij. incip. sequendo ordinem. versi. iij. probat. in j. parte. char. xx.

[d] ¶ Specifica. Et istā tene, quia est vera so. & reijce opi. Rapha. Cu. hic q dicit quòd in d. l. in annalibus. loquit̄ qn̄ testator facit mentionē de heredibus alterius, & non de suis: quo casu verū est, quòd nō solùm intelligit̄ d̄ primis, sed in infinitū: qa non est ibi ratio, quare testator ītellexerit magis de heredib⁹ primis, quā de alijs: qa fortasse non magis cognoscebat primos quā alios. sed vt dicit d. Ias. May. hic loquntur qn̄ testator facit mētionē de hæredib⁹ proprijs, tūc intelligit̄ d̄ primis ad quos p̄sumitur habuisse affectionem. & ita loquit̄ tex. hic.

j.de iure codicillorū.vbi videtur probari,ꝙ iſta verba,quiſqs hęres erit,referuntur etiā ad hęredes ab inteſtato.Vera & cōmunis ſolu.eſt,ꝙ ibi nullū erat factū teſtamentū:vnde verba nō poterāt referri, niſi ad venientes ab inteſtato: ſed in caſu noſtro præceſſerat teſtamētum. Alij ſoluunt,quos refert hic Bar.ꝙ aliquādo iſta verba, quiſquis mihi hæres erit,inuitant hęredē nominatū ad cōmodū,& tunc non referuntur,niſi ad ſcriptos in teſtamēto:ita intelligitur tex.noſter.aliquādo imponunt onus hæredi noīato,& tūc referuntur etiā ad nō ſcriptos in teſtamēto,& etiā ad veniētes ab inteſtato:quę verba,ſi eſſent vera,eſſent multū no.nā importāt ꝙ iſta verba,quiſqs mihi hęres erit, habeāt vim clauſulę codicillaris, vt legata videant̃ repetita ab inteſtato.Hæc tñ ſo.nō multū placet Bar. quia pręelegit primā tanq̃ meliorem:cur tamē nō placeat,nō dicit.forte tamē ſenſit,quòd iſta ſo.non adaptatur ad text. in l.ſi quis cùm nullum.qui loquitur in codicillis factis ab inteſtato.Mihi etiam non placet alia ratione: quia text.in l.quidam referunt.§.quod ſi duo.ff.eo.tit.cū l. ſequenti.in effectu vult,quòd iſta verba,quiſquis mihi hæres erit, onus appoſitum illi cuius inſtitutio eſt pro non ſcripta, non debetur à cohærede eius. & aſsignatur ratio in l.ſequenti, quia voluntas teſtatoris fuit ſolū grauare hæredem ſibi ſuperſtitem pro parte.Sed iſta ratio non eſſet vera,ſi per iſtam clauſulam viderētur grauati venientes ab inteſtato,vbi nullus adiret hæreditatem ex teſtamento: nam ſi illi viderentur grauati, qui vocantur ſolum ex tacita voluntate defuncti:vt l.conficiuntur.§.j. ff.eo. multo fortius videretur grauatus cohæres,qui licet ad partē cohæredis vocetur ex tacita voluntate defuncti ꝑ ius accreſcendi,tamē eſt vocatus expreſſe in parte ſua,& ideo cōtinetur in diſpoſitione defuncti,facta per iſta verba, quiſquis mihi hæres erit,vbi agitur de commodo ipſius:vt patet in l.ſi teſtamento.s̃.eo.Sed quæritur pro declaratione iſtius §.nunquid ſubſtitutus pupillaris,vel vulgaris,admittātur ex ſubſtitutione pupillari facta alteri filio per verba poſita in tex. Super quo Barto.hic concludit,quòd ſic:quia vterq; iſtorū ſubſtitutorū venit ex iudicio defuncti,licet pupillariter ſubſtitutus veniat per mediam perſonam alterius. mouetur, quia in tex.noſtro ponderatur ſolum in ratione decidendi,vtrū quis veniat ex iudicio teſtatoris. vel non: ſed ſubſtitutus pupillariter venit ex iudicio teſtatoris,igitur pro iſta concluſione adducit tex.in l.paterfa.j.eo.vbi patet, quòd grauatus ſub iſta conditione, ſi hæres erit teſtatori, intelligitur grauatus, etiam ſi ſit hęres per mediam perſonam pupilli ex pupilla.ſubſtitutione: quia verum eſt, ipſum eſſe hæredem teſtatori:vt dicit tex.Sed contra iſtam opi.arguit hic Io.de Imo.qui tenet oppoſitum:quia cùm hoc nomen hæredis ſit appoſitum in condi.debet intelligi proprie.Vnde videmus,quòd conditio appoſita alicui de dando aliquid hæredi,nō verificatur in fideicom.vt l. qui hæredi.§.j.j. de condi.& demon. & tamen fideicō.dicitur ſuccedere defuncto ex voluntate ipſius,ꝑ mediā perſonam hæredis reſtituentis. Non obſtant ſecūdùm eū iura allegata per Bar.quia loquūtur in alijs caſibus,quaſi ꝙ dicat tex.in l.paterfam.non loquitur,quādo hæres inuitatur ad lucrum,ſed quando imponitur ſibi onus. Sed iſtà differentia fuit ſuperius reiecta,tanq̃ falſa,quinimo apparet ex d.l.quidā referūt. ꝑallegata.ꝙ quo ad imponendum grauamen, iſta verba,quiſquis mihi hęres erit,accipiunt̃ magis ſtrictè,quàm quo ad inuitādum ad cōmodū: vt patet ex d.l.iūcta l.ſi in teſtamēto.s̃.eo. Sed cōtra iſtā opi.Barto.fortius facit:qa tex. nr̃ ſimpliciter excludit dñm & patrē admixtis verbis: ſed pñt reperiri caſus,in quibus pater & dñs vocatur ex tacita voluntata teſtatoris,& etiā ex expreſſa:ergo ſequitur,ꝙ ille qui vocatur per mediā perſonam,etiam ſi vocetur ex teſtatoris iudicio,non admittetur ex iſtis verbis ad ſuccedendū ex pupillari.Cōſequētia patet:minorē ego probo,qa regulariter qñ legatur filio vel ſeruo ſub cōmemoratione patriæ vel dñicæ poteſtatis,relictū videtur factū contēplatione patris,vel dñi: vt l.filio.§.j.& ibi per Barto.j.de condi. & demon.& plene per eundem in l.ſi filiofa. de dona. cauſa mor.& in l.fi.C.de vſufru.ergo illi videntur vocari ex tacita voluntate defuncti.l.fideicō.§.interdū.& qđ ibi no.de leg.iij. Pręterea ſi teſtator expreſſe relinqueret contemplatione patris,vel dñi, hoc exprimendo verbis in teſtamento,tunc iſti vocarentur ex expreſſo iudicio defuncti,& ſic eſſent admittendi: quod iſte text.negat,qui indiſtincte loquitur.Vnde iſte articulus reddit̃ valde dubius:defendendo tñ opi.Bar.vnde poſſemus dicere,quòd ſi expręſſe conſtaret ex verbis teſtatoris,quòd relictum fuit factum contemplatione dñi,vel patris,non tamen diceretur pater vel dñs vocari principaliter ex diſpoſitione defuncti,ſed in cōſequētiā, & acceſſoriè, ex quo filiꝰ vel ſeruus fuerūt ipſi titū.inſtitu.honorati.facit optime tex.in l.iij.§.j.de leg. præſtandis.ff.vbi probatur,quòd in conſeruatione legati attēdit̃ quis fuerit principaliter honoratus, & ille videtur inuitatus à teſtatore.Non obſtat tex.in l.qui hęredi.§.j.quia ibi conditio poterat impleri in perſona hæredis directi: vnde non eſt mirum,ſi verbū,hæres,accipitur per prius,id eſt in propriori ſignificatu pro hærede directo.Sed in caſu noſtro hæres immediatus ſcriptus in teſtamēto non poterat ipſe ſuccedere ex pupilla. quia erat mortuus: & ideo admittitur vocatus loco ipſius ex iudicio teſtatoris. Vnde dicit Oldra. in cōſilijs ſuis, quem refert hic d.Pau.in ſecūda lectura: ꝙ ſi teſtator grauat hęredes ſuos ad aliquid,ſi deceſſerit ſine filijs, per iſta verba non videntur grauati hæredes hæredum, ſed primi hęredes duntaxat,ex quo grauamen potuit habere locū in eorū perſona.Sed cōtra iſtā opi.facit fortiter tex.in d.l.quidā referūt. §.qđ ſi duo.vbi probatur nō violando literā,ſecūdùm Ia. de Are.ꝙ per iſta verba,quiſqs mhi hęres erit, videntur grauati ſolùm ſcripti in primo gradu.Vnde etiā vulgaris ſubſtitutus non comprehēditur ſub iſtis verbis,vt ibi eſt caſus,quatenus ibi,licet lectura ſit corrupta,dicit,ꝙ ibi grauamen fuerat impoſitū per hæc verba,quiſquis mihi hæres erit ex inſtitutione:vnde verba fuerūt limitata ad primū gradū. ſed iſta ſolu. manifeſtè diuinat ad illū tex. Tu ergo dic,& erit noua ſo.& pulchra,ꝙ quāuis regulariter ſubſtitutus vulgariter cōprehēdatur in his verbis,quiſquis mihi hæres erit:hoc tñ fallit,niſi cùm diſpoſitio refertur ad caſum,in quo apparet,ꝙ teſtator nō cogitauit de ſubſtituto veriſimiliter: qđ declaro,nā ibi teſtator faciendo codicillos poſt teſtamentū credebat vnū ex hæredibꝰ viuere, qui erat mortuus. Cùm ergo hæreditas deuoluitur ad ſubſtitutū ex iſto capite, quia hęres eſt mortuus viuo teſtatore,deuoluit̃ pręter intētionem teſtatoris, quoniā teſtator credebat primū hęredem viuere, vñ non conſiderabat ex hoc capite ſubſtitutū eſſe ſucceſſurū: & ideo per iſta verba non videtur eum grauaſſe. Aliqui Moder.hic allegant tex.in l.ex duobus.§.j.j.eo.ad ꝓbandū,ꝙ ſubſtitutus vulgaris vocat̃ per verba ſuprà ſcripta. Sed ille tex.nihil penitꝰ facit:quia ibi de neceſsitate verba ſubſtitutionis pupilla.referūtur ad ſubſtitutū vulgarem. dicit em̃ teſtator,quiſquis mihi ex s̃.ſcriptis hæres erit.tñ cùm non ſcripſiſſet,niſi vnū cohęredem filio,& ei dediſſet vnū ſubſtitutum,vnde illa locutio pupillaris de neceſsitate cōprehendit ſubſtitutū vulgarē,[a] aliàs nō poſſet eſſe vera:ſicut dicit̃ in ſimili in l.fi.& ibi per Bar.ff. ad Trebe.cōcluſio tñ eſt vera in ſecunda limi.s̃.dicta, qm̃ ſubſtitutꝰ vulgariter ſuccedit directò teſtatori, & immediatę ex teſtamento.Pręterea ius accreſcendi eſt tacita ſubſtitutio: vt l.ſi Titio.§.Iulianus.de leg.ij.Si ergo tacite ſubſtitutus vocatur ex his verbis:vt l.ſi in teſtamento.s̃.eo.multofortius expreſſe ſubſtitutus.Sed aduerte circa pręd icta: quia d. Pau.hic notabiliter dicit, quòd iſte pupil. ſubſtitutus poſſet ſuccedere non ſolum ex perſona ſua, vt s̃.dixit Barto.ſed etiam virtute tranſmiſsionis,quia ſpes pup.ſubſtitutionis tranſmittit̃ ad pupillariter ſubſtitutum,ſecundùm gl.not.in l. qui habebat.j.eo.quam ibi approbat Barto. duplici ratione, quæ poteſt colligi ex dictis ſuis ibi.Prima ratio eſt,quia relictū factū ſub conditione alicui,ſi ille moriatur pendēte cōditione,trāſit ad ſubſtitutum:vt l.j.§.ſinautem ſub condi.C.de cà.tollen. Vnde ſi ſubſtitutus vulgariter primo loco decedit, antequā primus repudiet,ipſo poſtea repudiāte ſuccedet ſubſtitutus vulgariter ſecundo loco:vt l.quandiu.§.is autē.j. de acquirē. hęredi. ergo idem videtur dicendum in ſubſtituto pupillari,quòd ſi moritur antequam ſibi deferatur hęreditas,ſubſtitutus ei ſuccedat illi cui moriens erat pupillariter ſubſtitutus.Sed iſta ratio cum reuerentia non valet: quia iura præallegata loquuntur,quando ſecundo loco ſubſtitutus fuit ſubſtitutus,vel in locum primi,cui erat factum relictum ſub conditione,vel in locum primo loco ſubſtituti. & fuit facta ſubſtitutio in eadem re, & eidem perſonę in effectu. Vnde non eſt mirum, ſi ſubſtitutio habet effectum: quia in illa re illi perſonæ & in illū caſum fuit facta: ſed in terminis noſtris ſubſtitutus pupillariter pupillo, qui erat alteri pupill. ſubſtitutus,non erat ſubſtitutus in caſu, quo pupillus ſubſtitutus alteri moreretur eidem pupillo, cui fuerat ſubſtitutus pupillus,ſi frater ſuus ꝑdecederet in pupilla. ętate. In iuribus ergo allega.per Bartolum ſubſtitutus nō ſuccedit ex capite trāſmiſſionis,de quo nunc agitur,ſed ex perſona propria: quia in illum caſum videtur vocatus,vt dixi.Nos autem quęrimus,vtrū virtute trāſmiſsionis à ſe factę poſsit ſuccedere:ſup quo concordando opini.Dy.& Barto.in d.l.qui habebat.poſſemꝰ ponere tres breues concluſiones. Prima concluſio eſt iſta: ſi ſubſtitutus vulgaris datur cohæredi, & poſtea ipſe cohęres ſubſtituitur

a ¶Subſtitutū vulgarem. Adde idem tenentē do. Iaſ. May. hic, in ij.co. & referētē Are. Ben. Va.

substituitur cohæredi suo, tunc substitut⁹ cohæredis nō venit ad partē alterius cohæredis iure substitutio. sed potius iure accrescēdi:ita intelligo tex.in l.cohæredi.in prin.j.eo.fundamentum est in regula,quæ ponit in l.liber hō.§.si ita scriptū.de hær.insti.& in l.j.§.sinautē sub cōditione.de ca.tol.in quibus iuribus probatur, q ius cōditionale regulariter non transmittit,sed substitut⁹ vul.dicitur cōditionaliter institut⁹: vt vidisti in prin.l.in gl.super verbo, pure. ergo spes substitutiōis nō potuit trāsmitti.& hoc est maxime verū in hereditate,quæ etiam si deferat purè, nō transmittitur regulariter: vt l.j.§. in nouissimo.de ca.tollē.vn hic concurreret duplex specialitas circa idem, si diceremus q spes substitutio.in hæreditate transmitteretur ad substitutum vulgarem. Secunda conclusio est talis: qua ratione nō trāsmitti spes vul. substitutionis ad substitutū vulgarē,eadē rōne nō vr trāsmitti ad substitutū pupillarē,quia eadē ratio militat,quę in casu præcedenti:vnde etiam Barto.fatetur,quòd inter istos casus non est differentia in d.l.qui habebat.& hanc opinio. secutus est Bar.in l.qui patri.ff.de acqui.hære.dū allegat l. qui habebat. præallegatā.& per eā dicit reprobādo glo.q etiam si aliqs sit substitutus nomine ꝓprio, nō transmittit ius substitutionis ad hæredē, & pupillariter substitutum. Tertia conclusio est ista:si cohæres primò substituit cohæredi suo,deinde da sibi substitutus vulgaris,taliter substituēs succedit ex ꝓpria persona in parte vtriusq; hæredis substitutiōis:ita intelligo tex. qui sic loqtur in l.si Titi⁹.j.eo.& hoc surgit ex natura & pro-

9 prietate sermonis:†quia clausula in fine posita,regulariter re-

a fertur ad omnia præcedentia,ᵃad quę potest probabiliter referri: vt l.talis scriptura.cum materia.de legatis j.cùm pręcesserit institutio facta de cohærede, & substitutio facta de ipso alteri.Ista verba,quæ postea sequūtur, & si dictus Titius hæres non erit,quæ bene possunt referri,si nō erit hæres ex substitutione,sicut si nō erit hæres ex institutione:qd non potest dici in casu præcedenti,videlicet quando substitutio tertij ꝓcessit substitutionē cohæredis: quia ad illam nō potest videri facta relatio,quæ nondū erat formata:sicut dicimus in substitutione fideicō.q si testator primò prelegat, & postea grauat ꝑlegatū, venit in fideicō. Sed si prius grauat, &postea prælegat,ad prelegatū postea secutum non videt referri grauamē fideicō.sicut distiguit in l.si Titius. de le.iij.& in l.Marcellus.§.quidā liberis.& ibi per Bar.ff.ad Treb.Extra materiā nostram tangit hic Bar. duas notabiles q.Prima est,vtrū cōpromissum factū in aliquē sub nomine dignitatis, transeat in successorem dignitatis: cuius dictis adde inquātū

10 ipse vult,secūdùm Inn.in c.fi.de offi.dele. †q nudū ministerium cōmissum sub nomine dignitatis nō trāseat ad successo-

b remᵇin dignitate, maxime vbi causa sit ardua.& hanc doctrinā confirmat Bal.solēniter in tribus locis,videlicet in l.fin.§. sed & si quis.C.cōia de leg.in c.j.§.j.qui feudū dare possunt. vbi notāter loqtur,& in c.j.de inuestitura in maritū facta. & licet in §.sed si quis.multa verba effundat,substātia tn̄ dictorum suorū adducēdo ea quæ magis vrgēt,videt stare in j. scriptis rōnibus. Prima rō est ista,quia secūdùm eum in factis arduis &magni ꝑiudicij in dubio videt eligi industria psonæ, quia requirūt peritiā:sicut dicit in l.nemo est q nesciat.ff.de duob⁹ reis.p Bar.&i l.cōtinu⁹.§.si ab eo.de ver.ob.ff.& inde est,q in causis arduis nō tenet quis mittere ꝓcuratorē:vt l. eundē.§.j.ff.de lega.Tu autē cōfirma hoc ar.clarius, quia generaliter quælibet cōmisio pticularis nudi exercitij sine iurisdictione videt fieri ꝓpter industriā personæ, nisi cōmisio sit valde limitata:vt eit casus in c.is cui.de offi. delega.lib. vj. & no.Bar.in l. in vsucapio.§.j.ff. de diuersis & temporalibus præscript.Sed cōmisio facta in arbitriū est talis: ergo videtur electa industria psonę: & per consequēs videtur,q tunc nō debeat recedi à persona: neq; nego, cùm possit explicari per aliū:& ideo dicit tex.in l.in cōpromissis.ff.de arbi.q in arbitris nō receditur à persona prȩellecta, sicut quādo prælatus facit compromissum tanquam prelatus,hoc compromissum nō trāseat ad successorē:vt est gl.no.in clemē.fi. de ꝓcu. & tenet Bar.in l.si per epistolā.de acq.hære.ita videt, q compromissum factū in prælato nō trāseat ad successorē. Tu aūt potes tenere simpliciter de subtilitate iuris,q sicut iurisdictio delegata trāsit ad successorē, ita & cōpromissū: qa rōnes præallegatæ nihil vrgēt ad oppositū: & regula est, q cōmis-

c sio facta per nomē appellatiuū, trāsit ad successorē:vt in c.si gratiose. de rescrip. li.vj.& in d.c.qm̄ abbas.ᶜNon obstat,q videatur electa industria psonæ:quia ad hoc rn̄deo, quòd videtur magis vrgeri,cōcedēdo,q videat electa:sed dico,quòd commisio trāsit ad successorem:quia cōmittens præsumit quòd quilibet qui succedit in illa dignitate, erit sufficienter

industriosus & peritus, nec mutatur persona: quia dignitas cui fit cōmisio est eadē in vtroque:vt l.meminisse. & ibi p Bart.ff.de offic.proconsul.& legati.Nec obstat id qd dicit ibi Ioā.de Imol. q cōmisio nudi ministerij,& maxime arbitri solet cōmuniter fieri rōne particularis affectionis & cōfidentiæ,quā quis habet ad electū,quæ oritur ex alio capite, q̄ ex industria electi:nam si hoc cōstaret, ist cōclusio esset cōcedenda,vt j.dicā.sed vbi hoc non constat,cōclusio nō bene probatur iure: imo videtur probari in contrariū in l.iij.§.tametsi.

b ff.de arbitris.vbi textus dicit, quòd partes videntur eligere arbitrū tanquā bonū virum:& sic oritur pręsumptio electionis ex industria & integritate,non ex particulari affectu.Vnde licet opi. Bart. seruaretur in practica, quæ cōprobat ab omnibus, de subtilitate iuris,videretur dicendū idē in arbitro,quod in executore,in quo distinguit glos.in c.ij. de testa. lib.vj. super verbo, expresserit.& fuit distinctio originalis Guiliel.in Spec.quē ipse non allegat,in titu.de instru.edit.§. nunc verò aliqua. in versi.sed quid erit in prelato. quòd aut arbiter vel executor deputatus est cōsanguineus, & tunc cōmisio nō transeat ad successorē: ar.c.requisisti.in prin.extrà, de testa.xij.q.iij.c.ponti fices.& idē forte posset dici,si arbiter electus esset valde amicus eligētis.ita dicit Guiliel.de Cuneo, & sequit Ang.in l.& quia.de iurisdi.om.iudi.ff.Et licet ipsa loquātur in iudice delegato,in quo forte dictū nō est verum,

c per ea quæ no.singulariter Io.An.in c.quāuis.de offi. deleg. lib.vj.in nouella.in eligētibus tn̄ aliquem in negocio suo, in quo præsumit maior affectio, propter interesse, hoc dictum est satis verū,& ad materiā vide qd no. eleganter Bald. in l. non distinguemus.§.si domini.ff.de arbi.vbi dicit, q si in cōpromisso sit mentio hæredis, appellatione hæredis continetur hæres hȩredis,quod nō est in materia nostra: adde etiam quod no.Io.An.in c.iudex.de of.deleg.lib.vj.vbi dicit,q cōmisio facta dignitati,quæ aliàs trāsiret ad successorem,non trāsit,si ille cui fuit cōmisio facta,sit denūciat⁹ suspect⁹,ante quàm extinguat dignitas in eo.& ad materiam prædictā ad-

11 de†quod Inno.in c.fi.ꝑallegato. non dixit simpliciter, q cōmisio facta de nudo ministerio nō transeat ad successorē in dignitate:sed distinxit,q aut est ministeriū quod nō requirit multā industriam,& tūc illud transit ad successorē in dignitate:aut est ministeriū,quod requirit eminentē scientiā, vel conscientiā,vel aliàs excellētē industriam:& tunc quia videt

d esse electa industria personæᵈ,non transit ad successorem, sicut illud negocium non potest per alium expediri: vt in d.c. fi.& in c.is cui.cum superius allegatis. Sed do. Abbas Moder-

d nus multum eleganter in illo c.quoniam abbas.versus finē. dicit,quòd non videt bonam differentiam inter actum iurisdictionalem, & nudum ministerium : quoniam etiam cùm committitur iurisdict. potest committi causa ardua respectu præiudicij,& etiam difficilis respectu materię,de qua agitur. Vnde eadem ratio est,attenta ratione Innocen. quòd etiam commisio cum iurisdictione non transeat ad successorem, cùm tamen text.ita non distinguat,in d.c. quoniam Abbas. Vnde ipse inclinat in opini.Hostien.in d.c.fi.§.vltimo.vide

e licet quòd commisio transeat ad successorem, nisi ex verbis commisionis posit apparere,cùm fuerit electa industria personæ:intellige illius personæ,cui fuit facta cōmisio,non industria personę in genere,quoniam illa non impediret transitum ad successorem: pręsumitur enim secundùm eum, quòd ille qui succedit in dignitate,erit sufficiens ad expediendum negocium cum ipso.& hoc videtur considerasse cōmittens, qui expresit solum nomen dignitatis,sicut tetigit hic Ioan. de Imol.& istam opini. Hostien. sequitur Anto. de But.in d.c.fina.& domi.Ioan.de Imol.ibi,dicens quòd quāuis opi. Bartol. sit æqua in §.nostrò. de iure tamen non videtur procedere; nec bene probatur iure:& ad materiam istam vide Bald.quem allegant aliqui Moder.in d.c. fin. super rubrica C.de relati.vbi inter alia dicit ibi,q in executiōe ad pias causas ideo commisio transit ad successorem,quia in illa materia,quæ respicit pietatem,& conscientiam, præsumptio oritur potius ex religione eius, qui eligitur executor, quàm ex persona quæ habet dignitatem religionis: quam rationem tetigit hic Ioannes de Imola, licet non alleget eam. Vltimò tangit hic Bart.vtrum per ista verba apposita in substitutione pupillari, quisquis mihi ex s. scriptis hȩres erit, pauperes instituti in genere posint vocari ad talem substitutionem. cuius dictis adde, quātum expedit, dū dicit, q si sunt instituti alij hæredes nominatim,tunc pauperes non veniunt: quia non dicunt proprie scripti,cùm ille dicatur scriptus, cui oculis corporeis legi pōt:vt l.j.in prin.s. de his quę in testa.delē-

e tur.nā ista doc.videt contradicere his,quę scribit idē Barto.ᵉ

¶Præcedentia. Et an,& qn̄,& qb⁹ casib⁹:vid late Fe.in c.cām.iij.co.i ver. clausula refert.d re scrip.& qd ibi dixi in apostillis.

¶Ad successorem. Vide Fel.i c.qm̄ ab bas. ad fi.iij.co. de offi.dele.& in c.cū ex offi. de pręs.col. xiij.in ver.hāc conclusionem. paulo post mediū ver.q cōmisio facta sub noīe dignitatis,nō trāsit in successorē, qn̄ cōiecturæ suadent expressam dignitatē cā demonstrationis.

¶Quoniā abb. Et vide Fel. circa me. iij.col. & ibi circa prin.v.col. qd si cā committat duob⁹ sub nomine appellatiuo,cū clausula, q vnus sine alio ꝓcedere posit,et qn̄, & ibi in prin.c. qd de cōpromisso. & adde q vbi prius ponit nomē propriū q̄ appellatiuū censet psona cōtēplata, & nō dignitas.ita Fel.in c.mādata. post prin. in ver.in tex.ibi in fi. ver.de ꝓsum.

¶Industria personę.Et an & qn̄ videatur electa industria psonæ, vide Fel. in c. licet ex quadā.in j.col.circa me.ver.& ratio prædictorū est. de testi.

¶Idē Bar. Pro defensione Bart. vide quæ habentur hic per dom. Ias.May. qui respōdit ad oīa obiecta facta contra eū,p Frā.Aret. hic.

& cōmuniter tenēt doct. in l.fi.C.de edicto diui Adria.tollē-do. Beneficiū enim illius l.cōpetit scripto hæredi: vt patet in tex.& tamē ad illud beneficiū admittitur episcopus, vel executor testamentarius, qui licet non sit scriptus hæres, habetur tamē pro scripto ex dispositione iuris: & hanc sententiam sequitur But.& Bal.in l.si quis ad declinandam. in prima charta.C.de epi.& cle.vbi Bal.vltra rationem pręmissam vtitͬ alia ratione: quia licet episcopus non sit verè scriptus, pauperes tamen sunt verè scripti: quæ ratio placet cum modica additione seu declaratione, vt dicamus, quòd sicut illa dicitur dispositio expressa, quæ est expressa in genere: ita quòd habet eosdem effectus, sicut si esset expressa singulariter: vt dixi post Barto. in l.j.s̄.eo.& probatur in l.Lucius.j.eo.ita dicemus, quòd licet singulariter non sint scripti hæredes pauperes, nōdū nominati, satis est tamen, ꝙ sint scripti in genere.& ista opi.videtur verior per tex.in l.cum filio.s̄.eo.& per ea q̄ dixi plenius in l. si in testamento.in simili q.nam vt probatur in d.l.cum filio. ista verba simpliciter, quisquis mihi hęres erit, significant tantūmodo hæredē scriptum, & tamen sub illis verbis comprehenditur ille, qui venit ex tacita voluntate defuncti, & nō est scriptus expresse: vt in l.si in testamēto. Cōfirmatur ista opi. in l.si in testamento.in princi.in vltimo responso ipsius.infrà, si quis omissa causa testa.vbi in ratione literæ, & etiam colligitur clare ex glo.approbatur, quòd ista verba, quisquis mihi ex s̄.scriptis hæres erit, haberent locum in eo qui haberetur pro scripto hærede adeunte, dummodo ratio per quam inducitur fictio hæreditatis, esset eadem in casu, de quo agitur, ita quòd ad illum casum extenderetur fictio: & ad materiā istam vide quod singulariter ponit Cy.& Bald. in l.si quis cùm testamentum nullum.in princip.C.de iure codicillo.vbi dicūt, quòd per ista verba, quisquis mihi hæres erit, inducitur repetitio à venientibus ab intestato, & clausula codicillaris, quā do in testamento non esset scriptus nisi vnus hæres: quia cùm istū distributiuū distribuat inter plures, ista locutio nō posset verificari ex testamento duntaxat, in quo erat vn⁹ solus institutus: sicut dicimus in simili in l.fi.ff.ad Trebel. & quod ibi per Barto. Secundò scias, quòd do. Anto.de But.in c.translato.extrà, de constituti.dixit, quòd instrumētum ex forma statuti nunq̄ habet executionem paratam in eo quod tacite supplетur in instrumēto, & nō est in eo expressum: quod vtrum sit verum, patet ex his quæ diximus s̄.in l.cum filio.& l.si in testamento.s̄.eo.Sequitur l.si pater.

a ¶Si pr̄. Quia text. iste facit ad multa hęc per doct. inducta et relata per do. Iaso. May. iō vide eū ī j.col.Ben. Va.

b ¶Pręterea. De hac dictione adde quæ habētur per d.Bar. Soci.in cōs.clvj.in ci.pro fūdamento p̄sentis consultationis.vers.p̄terea rn̄detur.& ver.p̄terea rn̄detur alio modo. ī ij parte.Ben. Va.

c ¶Præter. De hac dictione adde quæ habētur p Fel.in c. literas. in fi. extrà, de p̄sum.Ben. Va.

SVMMARIVM.

1 ☞Dictio, præterea, est implicatiua.
2 Verbum, instituo, capitur quandoq; pro substituo.
3 Filius institutus quemadmodum est suus hæres patri suo, ita, etiam hæres fratris, cui fuit pupilla. substitutus.
4 Filius ad hoc vt sit suus & necessarius fratri ex substitutione, non est necesse quòd sit suus & necessarius etiam patri, dummodo possit eum facere sibi suum & necessarium si vult.
5 Hæreditates duæ cùm sunt simul connexę, nō potest vna acceptari, & altera repudiari.
6 Cùm hæreditas est adita per hæredem, iam non dicūtur duæ hæreditates.
7 Datio cohæredis extranei tollit existentiam sui hæredis in dependentibus ex testamento.
8 Exhæredatio in filio tollit suitatem.
9 Specialitates duæ, quæ oriuntur ex diuersis respectibus, possunt in eodem actu concurrere.
10 Substitutio dicitur inutilis, quę nullam aufert vtilitatem.
11 Substitutio tacita vulgaris inducitur per dictionem implicatiuam in parte alterius instituti.

a SI pater. [a] Si plures substituūtur simul vno nomine appellatiuo, & vnus nominatim cum eis, diuiditur hæreditas in duos semisses: & spes substitutionis pupilla. nō transit ad hæredem substitutum. hoc dicit. ¶ † Not. primò ibi: & tene vnū 1 b p̄terea. quòd ista dictio, p̄terea [b], est dictio implicatiua, ac si di c ceret, te & vltra alios: sicut & dictio, p̄ter. [c] aliquando ponitͬ implicatiue: vt traditur in l.j.ff.de pig.ac.à qua ista dictio de-2 scendit. ¶ † Secundò not. ibi hæredem instituit &c. ꝙ verbū, instituo, capitur aliquando pro substituo, sicut exponit hic gl. ☞& in l.Gallus.in prin.s̄.de lib.& posth. ¶ † Tertiò no. in l.sed si plures.in prin.in ver.nec quicquā &c.ex illa vniuersali negatiua, ꝙ quando substitutus pupilla. moritur viuo pupillo, ex persona ipsius substitutio pupilla.nullum pōt habere effectum. Ex hoc infertur hic manifeste decidi, quòd spes pupillaris sustitutionis non transmittitur ad pupillariter substitutum, contra ea q̄ dixit glos.in l.qui habebat.j.codem. nam si trāsmitteretur ista oratio vniuersalis, negatiua esset falsa, qđ semper tene menti. ¶ In gl. posita super verbo, semis. ibi: sed contra.d.l.Lucius.&c.glo.ibi ponit plures solutiones, quæ diuinant ad tex.ponit tamen vnam, quā Bar.hic approbat pro vera, & eam aliqualiter declarat Bal.in l.fi.C. de insti. dicēs, ꝙ ideo fit ibi diuisio in viriles, quia testator videtͬ plus dilexisse familiā, volendo ꝙ prædium relictum remaneret in familia, quàm personam specialiter denominatam, quę non erat de familiā: vt dicit ibi gl.vnde non esset conueniēs, ꝙ minus dilectus haberet maiorē portionē habito respectu ad singulos de familia, vel æqualem habito respectu ad totam familiam. Sed ista solu.videtͬ esse contra verba literæ: dicitur em̄ ibi, ꝙ testator præcepit, ne prædiū relictū exiret de familia: q̄ verba videntͬ significare, ꝙ etiā ipsa alūna specialiter nominata erat de familia.aliàs prædiū immediatè pro p̄te ipsius exisset de familia. Præterea hoc bene reperitur in iure, ꝙ p̄honoratus in institutione videtͬ præhonorat⁹ in substitutione: vt in §.hęc verba.s̄.l.ꝓxima.& in l.j.C.de institu. & substitu. Sed ecōtra, ꝙ pręhonoratus in substitutione cōtra ꝓprietatē verborū vocetur ad maiorē partem in institutione, hoc non reperitur in iure cautum. Vnde pōt dici, & melius, quantum ad illū tex.ꝙ illa alumna erat de familia: & quia legatum ibi fiebat principaliter propter hanc qualitatē.i. illis qui erāt de familia, cùm ista qualitas inesset æqualiter, tā specialiter nominato, quā alijs, ęqualiter vidētur inuitati ad legatū: aliàs nō video quomodo voluntas testatoris esset manifesta. Potest tamē defendi solutio cōmunis, ꝙ illa verba, ꝙ prędium nō esset de familia, intelligātur, postq̄ illi de familia vocabuntur ad fideicō.in p̄te ipsius alumnæ, expressè nominata. ¶ In ea gl.ibi: item contra.C.eo.l.fi.sol. hic positæ, & in cōtrario cōmuniter diuināt ad istum tex. & illū, & dānantur per doct. Vnde quidam dixerunt, quos refert hic Bar.ꝙ in tex.nostro ideo expresse nominatus vocatͬ ad vnam dimidiam, quia dispositio erat geminata, hoc est, hæredes & nominatus specialiter vocabantur in diuersis orationibus: ita loquitur tex. in l. Titius fundi.& in l.liber hō.§. Titius.s̄.ti. ꝓxi. Sed quando nominatus expresse vocaretur in vna oratione, cū his qui vocātur per nomē appellatiuum, tunc fieret diuisio in viriles: & pōt esse ratio diuersitatis, quia vnica dispositio magis interpretatͬ vniformiter in his qui in ea cōtinētur, quàm diuersa oratio, seu dispositio: vt patet in l.Seia.& ibi p Bar.ff. de fun. instr.& ī l.si legatarius.in fi.de leg.iij. Et licet Bar.dicat, ꝙ ista sol. est cōtra hūc tex.ad hoc posset dici, ꝙ hic iurisconsultus loquēdo in tertia persona nō refert formā dispositiōis, sed effectū: sicut facit imperator expresse in l.fi.circa prin.C.de institu. & tñ ista solu. nō placet, quia est contra tex.expresse in l.si quis Titio.in primo & secūdo responso.ff.de vsufruc. accrescendo. vbi patet, ꝙ hęredes inuitati cū alio, vel alijs, quorū nomina fuerūt expressa in eadē oratione, vocātur omnes ad vnā partē: & idem ꝓbatur in l.interdū.in prin.s̄.tit. ꝓxi. vbi est bonus casus: vnde ponitur sol.cōmunis, quā etiam approbat Bal.in l.fi.præallegata. ꝙ ibi vocantur in viriles, propter distributiuū, quisq;, positum in d.l.fi. Sed cōtra istam so. ar.Bar.quia ex quo ibi fuerūt vocati hæredes sub nomine appellatiuo, deberēt vocari pro hæreditarijs portionibus inter se: vt in fi.text. nostri, & in §.hæc verba.s̄.l.proxi.& l.qui cū plures.vbi est bonus casus.j.eo. Sed tex.in l.fi.dicit simpliciter, ꝙ vocātur in viriles. ergo videtͬ, ꝙ illa litera nō ꝓcedat. Ipse soluit, ꝙ ibi hęredes vocātur inter se ꝓ hęreditarijs portionibus: sed ideo dicuntur vocari in viriles, quia portio virilis erat idem cū portione hæreditaria, qm̄ in primo gradu hęredes erāt ęqualiter īstituti. quę sol.displicet duplici ratione. Primò, quia diuinat ad tex.manifeste, quia non dicitͬ in prin. literæ ꝙ hæredes essent ęqualiter vel inæqualiter instituti: vñ ita pōt intelligi l.illa in vno casu, sicut in alio. Præterea secundùm hoc proponeretur quęstio indefinitè, quo ad oēs casus, & respōderetͬ ad vnū casum dūtaxat: & sic respōsio esset imperfecta: qđ nō est cōueniens, licet aliquādo inueniatur. Tu ergo dic, non diuinando ad tex. vltra doc. ꝙ licet hęredes vocati simpliciter de per se ad substitutionē, videātur vocati pro portionibus hæreditarijs: si tamē vocātur cum ergo nominatim expresse, qui nō pōt vocari ad portionem hęreditariam & in vna dispositiōe, ad hoc vt vna dispositio sit vniformis, interpretabitur, eo modo pōt habere locum in omnium persona, sicut vidisti in l.nam hoc iure s̄. eod. In casu autem nostro omnes possunt vocari in viriles, sed non omnes in hæreditarijs. Nō obstat tex.in l. qui cùm plures. quia ibi testator expresse voluit, quòd hęredes vocarentur ꝓ portionibus hęreditarijs inter se. Præterea specialiter nominatus ibi fuit nominatus in diuersa oratione, & dispositione: vnde non habet locum

cum ratio l.iam hoc iure. & secundùm hunc modum intelligenda erit illa lex, noua limitatio. Ad ista iura, contra istam solu. quæ est multum colorata, fortiter facit iste tex. in fi. vbi hęredes vocantur inter se pro portionibus hæreditarijs, & tamē fuerūt coniuncti cū nominato specialiter in eadem oratione: & idē probatur in d.l.si qui. Sed ad hoc est dicendum, ꝙ hæredes hic, & nominatus specialiter non vocantur vniformiter quilibet ad partem suam nominatus in vna parte, id est in dimidia, & hæredes simul ad vnam aliam partem: vnde dispositio non est omnino vniformis in casu l. nostræ, & ideo nō est mirū, si quælibet persona attēdit̃ de per se. Sed in l. fi. omnes vocabantur vniformiter ad partes distinctas, & ista est elegās solu. & mēti tenenda. Sed contra solu. communem vltra prędicta arguo sic: quādo relatiuum, quis, vel qui, in numero plurali vel singulari refert se ad aliquod genus præcedens, vel nomen commune, quod continet plura, tunc tale relatiuum ponitur distributiue: vt est casus in l. si ita fuerit. ff. de rebus dub. & in l. libertis quos. in princip. ff. de ali. & cib. leg. ita declarat Bar. no. vbi omnino vide in l. demonstratio. in princ. in ij. col. ff. de condi. & demon. & tetigit aliquid, sed non ita perfectè in l. j. ff. eo. Sed hic fuit positum relatiuum post nomen, hæredem, quod nomen appellatiuum continet plures hæredes, & potest continere: ergo ponitur distributiuè: vt dixit Iaco. de Are. ergo nulla est differentia inter istum casum, & l. fin. quo ad vim verborum. Et sic videtur destrui sol. communis. Sed ad hoc est respondendum, defendēdo opi. communem, ꝙ illa doctrina Bar. & iura alleg. per eum loquūtur, quādo relatiuū qđ sequitur, apponitur per genus vel nomen appellatiuum, quod cōtinet ad limitationē ipsius generis, vel nominis appellatiui, tūc enim ponitur distributiue: quod patet, quia restringit genus præcedēs, & distribuit effectū dispositionis in quosdam de genere. Sed quando relatio fit ad genus præcedēs, vel nomen appellatiuum commune, ad repetendum ipsum gen⁹ in alia dispositione, non ad limitandum: tunc stat relatiuè, & non distributiuè: quod patet, †quia verba de sui natura verificantur in quolibet contento in genere.[a] Sequitur §. quos possum. l. sed si plures.

Quos possum. Hęres necessarius testatori est etiā necessarius filio impuberi testatoris. hoc dicit. Secunda ibi: quatenus. ¶ †Not. secundùm Barto. hic, quòd sicut filius institutus est suus hæres patri suo: ita etiā est hæres fratri, cui fuit pupillariter substitut⁹. & ex hoc sequitur, quòd ita transmittit hæreditatem paternam, sicut fraternam, ex capite suitatis: quod est multum nota. secundùm Barto. & Ange. Ex hoc etiam sequitur quidam singularis effectus, ꝙ hæreditas fratris īpuberis, cui frater succedit ab intestato, transmittitur ad substitutum pupillariter ipsi fratri succedendo: quia testator videtur omisisse substitutionem pupillarem, quo ad primum fratrem, quem credit secundum ei ab intestato successurum. Vnde si pater spem testatoris secundus non potuit succedere, impeditus forte morte repentina, transmittit hæreditatem ad substitutum suum: quia si testator substituisset eum, expressè transmitteret tanꝙ suum virtute substitutionis: ita probat tex. singularis secundùm intellectum Ang. quem videtur approbare Io. de Imo. in l. qui duos. j. eod. ¶ †Secūdò not. ibi: ex verbo, possum. secundùm Barto. hic, quòd ad hoc vt filius sit suus, & necessarius fratri ex substitutione, non est necesse quòd sit suus & necessarius etiam patri, dūmodo possit eum facere sibi suū, & necessarium si vult. Ex hoc infert Barto. in §. nostro, quòd licet filio instituto sit datus substitutus vulgaris, & per hoc in hæreditate paterna desinat esse suus: poterit tamen, si substituatur pupillo ipsi, fieri suus & necessarius. Ange. autem nō hic, sed in l. iij. §. aperturæ. s. de hære. insti. videtur ponere quādam singularem, & nouam doctrinā ad intellectū istius §. dicit enim, quòd licet datio substituti vulgaris nō tollat existētiam suitatis secundùm eum, prout ipse tenuit in l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. ff. de inof. testa. tamen si filio pupillariter substituto datur substitutus vulgaris, quia tollitur necessitas per dationem substituti, filius iste non poterit transmittere hæreditatē non aditam: & hoc sequitur ibi Io. de Imo. quę verba significant hic, ꝙ filius substitutus patri est necessarius hæres fratri, sed non suus: & ideo sublata necessitate nihil remanet, propter qđ hæreditas sit sibi quæsita ipso iure. & per consequens non transmittitur iuxta regulas iuris. In filio autē respectu hæreditatis paternę ipse vult, ꝙ suitas possit separari à necessitate, & sic ꝙ fili⁹ trāsmittat ex capite suitatis, etiā si habet substitutū vulgarē. Bar. aūt, qui nō separat necessitatē à suitate, quoniā nō vult aliquē esse suum, nisi sit necessarius, præsupponit filiū æqualiter, & codē modo esse suū, frater cū est pupillariter substitutus, & patri cū est substitutū: vnde vtroq; casu aut est suus & necessarius, aut si non est necessarius, in neutro casu est suus. Quis autem verius dicat, pendent ab illa subtili q. quam tetigi in l. si filius hęres. s. de lib. & posthu. vtrum possit dari suitas sine necessitate: de quo dic, vt ibi. Sequitur §. filio. h. d.

Filio impuberi. Hæreditas patris & filij vnita, nō pōt à substituto separari, & nō valet tesīm̄ pupillare, si nō adit hęreditas ex paterno ꝑ cohæredē data pupillo. h. d. Secūda ibi: idē ꝗ. ¶ †No. primo, ꝙ qñ duæ hæreditates sunt vnitæ simul, quia iā vna venit in cōsequentiā, & tanꝗ connexā ad alterā, non pōt vnū ex connexis acceptari, & aliud repudiari[b]. Ex hoc arguit hic Ang. ꝙ si vnū beneficium est vnitū alteri accessoriè, ego non possum acceptare vnū sine alio. facit tex. secundū Mod. in c. super eo. de præbēdis. lib. vj. & qđ no. in c. j. ne sede vacā. & per Bart. in l. j. §. sic hæredis. ff. ad l. Falc. vbi tractat de pluribus castris vnitis simul. Tu ad principale dictū vide bonū tex. & qđ per glo. & Bar. in l. Publia. §. fi. ff. depositi. in l. etiā. §. j. ff. de mino. & qđ no. idem Bar. in l. quædā. §. nūmularios. ff. de edēdo. de vnione aūt castri ad ciuitatē quid importet, vide qđ not. scribit Bar. in l. si cōuenerit. §. si nuda. ff. de pign. act. Vtrū priuilegia cōcessa ciuitati & comitatui veteri trahant̃ ad loca de nouo vnita:[c] vide ibi per Bar. & Bald. in l. etiā. C. de iure dot. & qđ ponit solēniter Ioan. And. in addi. Spe. in tit. de treuga & pace. super rub. in q. pe. & in ti. de cēsibus. §. ij. in addi. magna. in ver. est alia q. vbi etiā determinat notabiliter, vtrū potestas oneris imponendi trahat̃ ad villā vel castrū creatū de nouo. vide etiā ad materiā qđ no. Bar. in l. nō dubito. in princ. ff. de captiuis. ¶ †Secūdò no. ꝙ qñ hęreditas est adita per hęredē, iam nō dicunt̃ duæ hęreditates, neq; duo patrimonia, sed vnū patrimoniū hęredis, cui est annexa hęreditas adita in l. q ti. j. de his quibus vt indig. & facit tex. cū glos. in l. j. §. per. ff. de acq. pos. per quæ iura ego consului anno præterito, ꝙ si ex forma statuti stāte masculo filia nō pōt succedere in hæreditate paterna, & filius masculus adit hęreditatē paternā, deinde morit̃ sine descendētibus, soror poterit succedere fratri in bonis paternis: quia iam nō sunt bona paterna, sed fraterna: & ita inclinat dñs meus in d. §. veteres. licet nō determinet q. ita etiā tenet Ful. in l. quāꝗ. C. ad l. Fal. & manifeste est de mēte Bar. in l. fi. ff. ad Tertul. in duobus locis, vbi ad aliud propositū expresse declarat, stāte statuto prædicto, ꝙ postꝗ hæreditas fuit adita per filiū masculū, non est tractandū amplius de hæreditate paterna, sed de hæreditate fratris, siue filij, qui successit patri. & hæreditas adita relinquit̃ ab eo, qui eā agnouit, nō inducat̃ fideic. vniuersale, quia nō cōsideratur vt hæreditas de per se, sed species patrimonij, cui sit vnita: qđ vide per Bar. in l. cū filios. §. Lucio. in prin. de leg. ij. ¶ †Tertiò no. ibi: idem ꝗ est &c. ꝙ datio cohęredis extranei tollit existētiā sui hæredis in dependētibus ex testamēto: vnde cohærede nō adeūte, nō cōfirmātur tabulæ pupillares secūdū cōem intellectum, quē tāgit hic Bar. & cōiter Mod. & qđ diximus plene in l. si filius hæres. s. de libe. & posth. Illi tñ quos refert hic Pau. de Ca. volētes rñdere ad istū text. dicunt, ꝙ ista nō est bona intētio huius literæ: sed sensus est, ꝙ sicut qñ pupillus solus institutus adiuit hęreditatē paternā, substitutus eius non pōt hæreditatē vnitam separare: ita qñ pupillus fuit ex parte institutus, supple & adiuit pro portione sua, nō poterit cohæres repudiādo ex paterno ex substitutione pupillari acceptare bona pupilli, & repudiare paterna: qa portio cohæredis repudiātis accreuit pupillo adeūti: & sic tota hæreditas patris reperit̃ vnita bonis pupilli. & sic est cadē rō, vt in primo casu. Sed per istū intellectū dixit Pau. confundi per tex. in fi. dū dicit, ꝙ filij hæreditas non pōt haberi. & sic patet, ꝙ etiā in bonis pupilli succedere non posset. Sed ad hoc pōt faciliter rñderi, ꝙ nō pōt succedi in bonis pupilli, scilicet sine hæreditate paterna. Iste tamē intellectus non placet: quia præsupposita veritate primi dicti positi in prin. ista q. nullā habet dubitationē. Extra glo. quæ nō indigēt alia aditione, quærit hic Bar. vtrū substitutus poterit separare hæreditatē paternam à pupilli, beneficio restitutionis in integrū, si forte pupillo adeūte fuit læsus. Et respondet ꝙ sic: quia qñ remediū restitutionis in integrum cepit competere pupillo, trāsmittitur ad hærede. l. non solum. ff. de in integ. resti. & hęc dicta cōiter approbant Moder. Sed hoc repugnat multū literę nostræ, quæ simpliciter dicit, ꝙ non pōt habere vnā sine alia: si enim per beneficiū restitutionis haberi possit, si fuisset facta mētio de eo, sicut fit in simili casu in l. necessarius. j. de acqui. hære. Præterea contra istā conclusionē facit ratio: quia ex quo hęreditas patris fuit vnita per aditionem filij, & sic ex duabus constituta est vna hæreditas, si substitutus

[a] ¶ In genere. Et ista est vera sol. quā etiā tenet & firmat do. Ias. May. in hoc, referēdo Are. et de relatiuo, quis, vel q, vide oīno ꝑ d. Iaso. May. in l. j. in prin. C. de summa tri. & fide cath. in ij. & iij. col. vbi ponit regulā cum fallentijs.

[b] ¶ Repudiari. Circa materiā cōnexorū vide aliquid ꝑ Fel. in c. significauerūt, de exce. in v. col. & qđ ibi dixi in apo. & per do. Ias. hic.

[c] ¶ Vnita. Cōtrariū vr̄ tenere Dyn. in l. vxori. §. vxori. de leg. iij. & Bal. in ti. de pa. Cōstā. §. nos Romanorū. ij. col. ver. quid aūt si quōdā. vbi ꝙ priuilegia concessa ciuitati & villis nō extēdunt̃ ad villas postea acq sitas. Sed vide Ioā. And. in addi. Spec. super rubr. de treu. & pa. per q. versic. quo ad secundā partē. & oīno d. Alex. de Imo. in consilio clxxvij. ij. parte.

posset petere restitutionē in integrū, sequeret̃ q̃ aduersus vnā hæreditatē, quæ defertur sibi ex vno testamēto, scilicet ex testamēto paterno, ipse posset restitui, vt ex vno testamēto in vna hæreditate ipse posset succedere pro parte, & pro parte non: qđ nō est admittendū, quia etiā minor nō posset impetrare hanc restitutionē, vt succederet pro parte, & pro parte non, quia regula est in oppositum, in lege, neminem. de lega. ij. & in l. j. de acq. hære. ergo multominus hoc debet concedi substituto, qui est hæres pupilli: vt l. qđ si minor. §. Scæuola. in fi. ff. de mino. etiā ex beneficio competēte ex persona pupilli. Vnde ista conclusio non relinquit̃ dubia. Non tñ auderē firmare cōtrariū[a] propter cōem sententiā: vides tñ satis clare, q̃ illa ratio quę prohibet substitutum hic petere restitutionē, non habet locū in ipso minore, si ipse peteret, quia ipse per restitutionē non repudiarit vnā hęreditatē in parte, sed totum. Sequitur §. si ex asse. hoc dicit.

Si ex asse. Substitutus filio exhæredato non pōt succedere ex tabulis pupillaribus, si repudiet hæreditatē paternā, in qua solus fuit institutus. hoc dicit. Secūda est ibi: nec enim. ¶ † Not. primò, q̃ exhæredatio in filio tollit suitatem: qđ patet, quia si filius exhæredatus nō desineret esse suus, non esset necesse adiri hæreditatē ex paterno, quoniā suitas filij confirmaret tabulas pupillares: vt l. si filius qui patri. j. eo. Cùm ergo sit necesse, per hoc patet, q̃ filius exhæredatus nō est suus. qđ intellige, quousq; testamentū non rescinditur per querelā: nā postea reuiuiscit suitas, & idē si exhæredatio irritetur, quia hæreditas nō sit adita, reducitur tamē tūc res ad causam intestati. Pro primo vide text. & qđ ibi per Ang. in l. Papinianus. §. si ex causa. s. de inof. testa. Pro secūdo vide text. in l. filio. §. sed cū exhæredatio. j. de contrata. & ad materiā vide tex. in l. qui in aliena. §. interdū. j. de acqui. hæ. & in l. j. §. sciendū. & ibi per Bar. j. de suis & legiti. ¶ † Secundò no. q̃ hęrede extraneo instituto non confirmātur tab. pup. factæ filio exhæredato, nisi sit adita hæreditas ex testamēto paterno. idē sensit hic Ang. sub dubio, forte si sit institutus hæres suus, quasi in odium exhæredationis hoc sit inductū, & iniurię illatæ filio: arg. l. cū quidā. C. de leg. Sed ista cōclusio, dicit Ioā. de Imo. est contra casum expressum, de quo forte fuit oblitus, in l. filius qui paterna. j. de acq. hæ. Sequitur §. in arrogato.

In arrogato. Substitutus pupillariter succedit in omnibus bonis pupilli, nisi sit substitutus à milite, qui voluit tantū succedi in bonis suis: & pater arrogator potuit substituere pupillo in legitima sua duntaxat, & in his quæ sine cōtēplatione fuerūt filio donata. hoc dicit. Secūda est ibi: nisi. Tertia ibi: in arrogato. Quarta ibi: Scęuola tñ. Vltima ibi: ego etiā &c. ¶ † No. primò ibi: ad substitutū. q̃ qua ratione substitutus succedit in bonis testatoris, eadē in bonis pupilli vñcūq; veniētibus. Ex hoc infert hic Bal. & Angel. q̃ substitutus pupillariter exprèsse præfertur matri etiā in bonis quæ prouenerunt pupillo ex latere paterno, id est ad cōsanguineos ex latere matris: & hoc ꝓbat ista litera, quæ indistinctè dicit id qđ dixi. ¶ † Secūdò no. q̃ qua rōne miles in hæreditate sua pōt decedere ꝓ parte testatus, & ꝓ parte intestatus: eadē rōne pōt inducere, q̃ pupillus cui substituit pupillariter, decedat ꝓ parte testat⁹, & ꝓ parte intestatus: ex quo collige, q̃ duæ spālitates quę oriūtur ex diuersis respectibus, possunt concurrere in eodē actu:[b] nam q̃ possit facere testamentū alteri, hoc cōpetit militi, quia pater: sed q̃ pupillus decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, hoc cōpetit ei, quia miles: & ita concludit Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuc. q̃ duæ fictiones ex diuersis causis possunt cōcurrere simul. ¶ Tertiò no. q̃ pater potest substituere filio pupillariter in legitima, & istud etiam est verum in patre naturali: vt l. ex tribus, C. de inoffi. test. & in c. si pater. de testa. libr. vj. Vtrum autē possit ei substituere per fideicom. vel hæredibus eius, fuit dictū in l. j. in fi. s. eo. vbi Bar. tangit. ¶ Quartò no. q̃ donatū filio contēplatione patris, censetur esse profectitiū. cōcordat tex. in l. profectitiam, in princ. ff. de iure do. & in l. dedit dotē, & ibi per Bar. j. de colla. bono. Præsumitur autem datum contēplatione patris, si amicus vel consanguineus donauit: & aduerte, quia ex isto tex. non requiritur, q̃ hoc præsumatur, quòd donans faciat mentionē consanguinitatis vel amicitiæ. cuius contrarium voluit hic Ang. vt j. dicam. ¶ Vltimò arg. istius literæ dicit hic Bald. q̃ sicut pater arrogator nō pōt substituere nisi in bonis prouenientibus à se: vt plene traditur in l. si arrogator. s. de adoption. ne fiat præiudicium tacito vel expresso iudicio patris naturalis: ita arguendo de patre ad magistratum: quia patria & patres videntur æquiparari, imo patria est potior: vt l. postliminium. §. filium. de captiuis, & l. veluti. ff. de iusti. & iur. dicendum erit, quòd si per sententiam bona alicuius sunt confiscanda, iudex qui dedit sententiam, possit incorporare in suum fiscum duntaxat bona quæ sunt in suo territorio, ne faciat præiudicium alteri præsidi in bonis, quę sunt in eius territorio. de qua q. dic vt plene scribit Bar. in l. j. in vlt. q. C. de sum. tri. de quo etiam vide qđ singulariter ponit Ioan. And. in ti. de acc. §. j. in additione magna. in ver. qui incipit, felicis Nicolai de Matarel. &c. & qđ ponūt doct. Moder. in l. ex facto. §. fin. s. titu. proxi. vide etiā quod ponit Ant. de But. in c. postulasti. extrà, de foro compe. ¶ In glo. posita super verbo, milite. attēta ratione assignata in glo. videretur dicēdum, q̃ pater arrogator qui non est miles, non posset substituere pupillo in bonis suis dūtaxat. Sed Bar. ibi dicit, & Moder. quòd ex alia ratione hoc potest, cōcesso vno inconueniēti, necesse est aliquādo & aliud concedere. Cū igitur l. permiserit patri naturali adiungi patrē arrogatorem, consequēs fuit concedere forte, q̃ pater arrogator, qui habebat filium in potestate, posset ei substituere pupillariter: & ne hoc concederetur cum iniuria patris naturalis, necesse fuit induci vnū speciale cōtra regulas iuris, q̃ valeret substitutio facta pupillo solū in bonis arrogatoris: & sic, q̃ pupillus posset decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. ¶ In glo. posita super verbo, bñficio. ibi: quę faciūt cōtra consules & c. gl. videtur hic sentire, q̃ dona acquirantur reipublicæ, & non legatis, quæ contēplatione reipublicę videntur data. Bar. in l. si verò. §. ei qui[c]. s. solu. matri. sequendo dicta Guil. quę etiā Moder. ibi approbant, videtur tenere q̃ dona non sint restituenda reipublicę, sed pertineant ad ipsos oratores, per l. cū multa. C. de bon. quę lib. vbi probatur, secundū Guil. q̃ princeps qui donat, pręsumitur donare contēplatione recipientis. vnde proprietas & vsusfructus nō quęruntur patri. Mihi non placet ista inductio, sed bene dico ibi probari, q̃ liberalitas principis acquirit̃ filio in casu: q̃ si fieret ab alio, esset quęsita patri: & hęc ostēdunt verba literę, dū dicit q̃ in rebus taliter donatis nō acquirit̃ ꝓprietas patri, nec vsusfructus, ꝓpter culmē dignitatis imperialis: & sic datur intelligi, q̃ in vno ex illis casibus, videlicet quando denegatur acquisitio proprietatis, si donatio fuisset facta ab alio, proprietas acquireret̃ patri. hoc autē non esset, nisi quando esset facta contemplatione patris de iure nouissimo. Concedo tamē in donatione principis, q̃ eadē ratione nō debet acquiri reipublicę, licet sit facta cōtemplatione reipublicę, quia videtur esse eadē. Sed hoc nō esset admittendū in alio principe inferiori, quia ratio teneret per omnia locum supremi principis, quia illud statuitur ibi propter eminentiam imperatorię maiestatis. Secūdò adducit Bar. tex. in l. diuus. ff. de bonis damna. vbi probatur, q̃ talia munera cōsueuerunt dari legatis. Sed hoc non vrget: quia ex quo ista sit consuetudo, aliud tamen requiritur, videlicet q̃ consuetū sit ista munera esse legatorum, & non reipublicæ. Præterea potest dici in casu nostro, quòd duę qualitates cōcurrant ad causam immediatam doni, scilicet respectu reipublicę legatorū, & industria vel qualitas ipsorum legatorum: vnde videretur q̃ deberet attendi causa fauorabilior: sicut dicit̃ in l. si ita scriptum. in principi. ff. de libe. & posthu. & in l. ij. in princi. ff. de verbo. obliga. fauorabilior autem videtur esse causa reipublicę, q̃ priuati: vt in aut. res quæ. in fi. C. communia de legatis. ergo ad rempublicam viderentur pertinere. Mihi placet distinctio Ang. cum aliqua aditione, quam ipse ponit hic, vt distinguatur qualitas doni, secūdùm eum: adde vltra ipsum, & quantitas: nam si donatur aliquid legatis, qđ magis conueniat eorum reipublicæ q̃ ipsis, vel ex qualitate doni: exemplum, si lega. Florentinorū donaretur leo, vel si attenta qualitate oratorum quantitas doni esset nimium excessiua, videretur potius donatum reipu. tunc pro ista conclusione adduco tibi tex. no. in l. si vxori. in prin. la ij. ff. de auro & arg. leg. † per quem tex. Bar. dicit ibi notabiliter, q̃ si pater legat filio suos libros iuris, intelligatur legasse libros iuris canonici duntaxat, si solū de iure canonico studeret, facit tex. in l. plenum. §. & equitij. ff. de vsu & habitatione. & ista distinctio est multum rationabilis. Nunquid autem econtra si orator patitur damnū causa legationis: verbi gratia, quia derobatus in itinere, teneatur respublica emendare tale dānū[d]: vide Bart. qui no. hoc declarat in l. si seruus. §. quod vero. ff. de furt. Tractat etiam Barto. hic de causa mediata & immediata, cuius dictis adde, q̃ licet causa mediata cohæreat proximo, ita q̃ nulla sit media inter ipsas, non tamen hæc causa mediata accipietur vt proxima: vt colligitur satis euidenter ex l. Proculus. ff. de nego. gest. & ex l. metum. §. sed licet. ff. qđ me. cau. & vtrobiq; per Bart. Vnde ista causa, vt j. dicam. non appellatur proprie causa, sed occasio: & reuera hoc est de mente literæ in l. lege censo. iuxta fin. ff. de verborū

a ¶ Contrariū. Vide hic d. Iaso. May. in princi. ij. col. vbi dicit, q̃ est oīno tenēda opin. Bar. q̃ est cōis, licet Are. subtiliter reprehendat Bar. quia forte falso mouet̃. & rñdit ad ar. Are. ꝓut ibi vide.

b ¶ Actu. Secus dic, vt per Fel. in c. at si clerici. in §. de adul. de iu. in vij. colū. circa med. & qđ ibi dixi in apo.

c ¶ §. ei q. Et ibi ad hoc vide Alexand. de Imo. & Bart. & Alex. in l. sociū. s. pro socio. & Io. de Pra. in l. qui proprio. §. procurator. ti. de procu. & Flo. in l. si serui. ff. de vsufruc.

d ¶ Dānum. Vide ad hoc cōsiliū collegij Paduani, inci. factū tale p dominos priores, & omnino d. Alex. de Imo. in d. §. qđ vero, allega, hic per Are.

ver. sig. licet Bar. allegat eā pro se in l. ambitiosa. vbi no. loqtur. ff. de decretis ab ordi. faci. Non obstat tex. in l. si vxori. ff. de auro & arg. leg. quia ibi vestes emptę pro ancillis nō veniunt tanq̄ parata mediante ad vsum vxoris, & vt legatū principaliter per se factum: sed veniunt accessoriè ad ipsas ancillas, quæ erant paratæ vxoris causa: legauerat enim ibi testator quicquid vxoris causa paratū erat. Cōstat aūt, q̄ ad legatū principaliter factū veniunt eius accessoria, tanq̄ pars legati principalis: vt l. creditor. §. fin. de libe. lega. & bene facit tex. in l. j. §. quæ depositi. ff. depositi. non solū aūt non attēditur causa mediata, quæ non intēditur à disponēte tūc cū fit dispositio: sed etiā causa mediata, quæ intēderetur à disponēte, tan quàm causa causæ immediatę. Vnde licet procurator emat, quia sibi fuit mandatū: causa tamē acquisitionis immediata est emptio: & quia illa causa quę debet à procuratore ipsi, acquiritur ius directū ex cōtractu: vt l. Iulianus. §. si procurator. ff. de actio. emp. & ista sunt elegātia verba Bal. in ista materia in c. imperialē. §. insuper. de prohibita feu. ali. per Fed. Causa aūt mediata siue propinqua proxime siue multū remota dicitur potius occasio q̄ causa: intelligo, quādo non cōsideratur in intētione disponentiū actū. Vnde si statutum facit mentionē de occasione, vel verba instrumēti, bene comprehēdetur quęlibet causa, quantūcunq; remota: ita singulariter determinat Io. And. in titu. de vsu. in §. sequitur. in additione magna. referēs dicta Gof. in quadā disputatione. ita concludit etiā Ang. consi. lxij. allegat l. manifestissimi. §. sed cùm in secundā. C. de furt. & l. fin. C. vt intra certū tēpus. & est optimus tex. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoff. test. †Secūdò aduerte, quia quādo Bar. ponit exemplum de causa non multū remota, nō videtur bene exēplificare: quoniam in exēplo suo videnṫ potius duę causæ[a] simul iūctę, quæ faciūt vnā causam immediatā, quarū quælibet de per se non esset sufficiēs, q̄ vna prior, & altera posterior, seu vna immediata, & alia mediata: sicut dicit Bal. in d. §. insuper. de tabulis pupillaribus. quia in ipsis concurrūt duę qualitates immediatæ, & attenditur illa quæ est fauorabilior in dispositione: vt l. Papinianus. §. sed nec impub. ff. de inoffi. testa. In q. ergo Bart. haberemus dicere, q̄ attenderetur qualitas ætatis, quia sic dispositio esset perfectior, nam valeret proprie in persona, in qua fit: sicut dicimus in l. cum multa. C. de bonis quæ lib. quòd quia beneficium principis debet impetrari plenissime, non acquiratur aliquid per filiū patri. & quia iste text. dicit hic, q̄ datum ab amico vel consanguineo patris filio, videtur datum ipsi patri, per hoc infert Bartolus, & dicit se consuluisse de facto, quòd si consanguineo mariti, donant aliquid sponsæ: quia videntur donare contem platione mariti, ipsi marito videtur facta donatio: & per consequens res sunt mariti, & hæredum eius. Dominus Ioan. de Imo. addit, quòd istud est verum, si appareat maritum fuisse huius voluntatis, vt nollet illas donare vxori. Si autē hoc non apparet, tunc esset distinguendū, vtrū vxor prędecedat viro, & sic res remanebūt viri, quia donatio nō est cōfirmata morte: si autē maritus prædecederet vxori, tūc res nō possent repeti per hæredes viri, quia donatio esset confirmata per mortē. Mihi videtur, q̄ hic sit magnus error[b]: quia & Bar. & Moder. in effectu volūt, q̄ si donatio fit sponsæ à consanguineis mariti, verè sit facta marito, & nō sponsæ per ipsos cōsanguineos: deinde videtur facta à marito sponsæ, vel res donatæ à marito, videantur concessæ à marito ad vsum sponsæ: quæ verba sunt contra multas ll. quę simpliciter dicunt, quòd donatio facta à cōsanguineo mariti vxori, & ecōtra à consanguineo vxoris marito, valet in continenti, & acquiritur dominium illi cui fit donatio: ita probatur expresse in l. si constante. & l. si te in vacuam. C. de dona. inter vi. & vxo. & in l. tertia. §. socrui. hoc in pluribus exēplis illius l. & maxime in primo, quando filius donat nouercæ de peculio castrensi. ff. de dona. inter virū & vxo. Vnde tu restringas illas ll. ad casum, quādo apparet expresse, q̄ cōsanguineus mariti donauit vxori cōtēplatione vxoris, & nō mariti. Tu nō poteseuadere illas ll. sed ista restrictio est manifestissima diuinatio, & ideo ista doctrina non videtur vera: & ad istam l. & similes respondeo, q̄ hic cōcurrūt duo, propter quæ donatio videṫ facta patri. Primū est, quia fuit facta contemplatione ipsius: secundū, quia ille cui fiebat, erat persona, mediante qua titulus & acquisitio ex dispositione iuris poterat respicere, imo respiciebat psonā patris, ex quo filius erat in potestate. sed vxor non est talis respectu mariti: licet enim per liberam personam possit acquiri nobis dominiū & possessio, si recipit nomine nostro: vt l. j. C. per quas perso. no. acqui. si tamen actus celebretur per liberam personā nomine suo proprio, tunc non acquiritur nobis, quia intentio acquirentis non videtur esse ista: & per ista sit expeditus iste articulus. Sequitur §. nemo institutus, & sibi substitutus &c.

Nemo institutus. Nemo potest sibi substitui, nisi mutata causa, vel nisi substituatur sibi & alteri. hoc dicit. Secūda est ibi: cæterum. Tertia ibi: siquidem. Quarta ibi: quod si ita. ¶ †No. primò, quod substitutio quæ nullam affert vtilitatem est inutilis, & non valet: vbicunq; autem potest afferre vtilitatem, etiam si prima institutio sit simplex, tunc valeret: exemplum, si institutio esset grauata legatis, quæ non essent repetita substitutio. ita probat tex. & ibi per Barto. in l. j. §. si proponatur. ff. si quis omis. causa testā. & de materia dicetur plenius in l. si. j. eod. ¶ Secundò no. q̄ aliquando gradus capitur pro persona succedente ex eodem gradu, proprie tamē accipitur aliter: vt l. iij. §. filius. de libe. & post hu. ¶ †Tertiò no. & semper tene mēti quòd per dictionem implicatiuam inducitur tacita substitutio vulgaris in parte alterius instituti: et est vnus modꝰ inducēdi tacitā substitutionē, de quo specifice nō feci mētionē in l. j. s. eo. vult em̄ iste tex. q̄ per ista verba, si Seius hęres nō erit, Stichus etiam in parte sua sit hæres. videatur facta substitutio etiam in parte Titij, & adeunte: quia hic ponitur dictio, &, quæ est dictio implicatiua[c], sicut etiam, vt bene declarat gloss. facit ad ea quæ habentur in l. Gallus. §. forsitan. s. de lib. & posthu. ¶ †Vltimò no. quòd propter partem cohæredis valet substitutio facta simpliciter in parte propria. & est ratio: quia ad vtrāq; partē vocatur substitutus simul, & quodammodo ex vna dispositione. sicut dicimus in simili secundū Mod. hic, q̄ valet emptio rei communis pro parte sua, ratione alterius partis quæ emitur: vt l. qd̄ si vno. in fi. ff. de in diem addict.

Si is qui hæres. Capacitas vl' incapacitas substituti, pupillariter attēditur tempore mortis pupilli, non testatoris. hoc dicit. Secunda ibi: contra quoq; &c. ¶ †No. primò, quòd quantum ad capacitatem vel incapacitatem substituti pupilla. substitutio absolutè consideratur, vt testamentum filij: licet ergo quo ad expugnandum testamentum, substitutio pupil. dicatur modo testamentum filij, modo patris, prout est fauorabilius testamētum, tamē quātum ad inhabilitatē, quæ surgit ex capacitate vel incapacitate substituti, etiam quo ad annullādam substitutionem, attēditur pupil. substitutio, vt testamentum filij. & ratio est, quia capacitas vel incapacitas consideratur respectu acquisitionis hæreditatis: hæreditas autem in qua succedit substitutus pupillariter, semper dicitur vniformiter hę reditas filij: vt l. ij. §. prius. s. eo. & Insti. de pupil. substi. §. j. Doct. tamē declarādo istum tex. hic intelligunt, q̄ capacitas huius substituti debet adesse tribus tēporibus: scilicet tēpore quo pater facit testamētum, tēpore mortis filij, & aditionis hęreditatis: in l. si alienum. §. in extraneis. s. titu. pro xi. ita tenet expresse hic Bar. Ex qua doctrina colligitur manifestè, q̄ etiam in institutionibus cōditionalibus, sicut est substitutio quęlibet: vt fuit declaratum in l. qui liberis. in princ. s. eo. debent attendi illa tria tēpora,[d] de quibus in d. §. in extraneis. de quo vide quod plenissime scripsi vltra omnes in l. ij. in princ. in notabilibus. & etiam in glo. s. eo. ¶ Secūdò no. q̄ incapacitas, per quā quis prohibetur à lucro, est pœna: vnde aliquando imponunt pœnam alicui, quòd sit intestabilis passiuè propter crimen: vt l. cum l. & l. is cui l. s. de testa. Sequitur l. si filius qui patri.

SVMMARIVM.

1. Suitas confirmat pupillares tabulas, non tn̄ legata relicta in testamento. & vide in nu. 7.
2. Nunquid filius sit obligatus oneribus hæreditarijs, donec abstinet.
3. Datio cohæredis sui non tollit existentiam sui hęredis, etiam quo ad ea quæ pendēt ex testamēto.
4. Determinatio vna non determinat plura determinabilia vniformiter, quādo est diuersa ratio inter ea quæ determinatur.
5. In correlatiuis non fit extensio, vbi est diuersitas rationis.
6. Dispositio respectu vnius personę pōt esse odiosa, & respectu alterius fauorabilis.

Si filius qui patri. Suitas cōfirmat tabulas pupillares, & operatur ad cōmodū filij, licet filius per beneficiū prætoris abstineat. & diuiditur in tres partes. In prima ponit thema, & decisio. In secunda ponitur duplex obiectio cum respōsione. In tertia ibi: itaq;. fit quædam illatio in præcedentibus. ¶ †No. primò secundū communem intellectum, qui tangitur in principio primæ glo. quòd suitas confirmat tabulas pupillares, non tamen confir-

---

a ¶ Duæ causæ. Add̄ q̄ solus Are. in hoc reprehēdit Bar. sed dic vt per do. Iaso. May. hic ī §. ad substitutos. in ij. colū. ver. iij. aduerte. qui alleg. optime hanc materiā declarantē Bal. in c. j. §. insup. in iiij. col. de pac. iu. fir. in vsibus feudo.

b ¶ Error. Vide hic ad fi. oīno do. Iaso. May. qui post opin. Are. hic, & aīs non nullas dicit tutius esse tenedā opinio. Bar. pro qua opi. refert ita consuluisse d. Ant. de Bu. in cō si. suo xxxviij. inci. qa maior pars quęsitorū. in secūdo dubio.

c ¶ Implicatiua. Adde Bart. in l. iij. §. si duo. ff. ad Carbon.

d ¶ Tēpora. De quo dic vt hic per d. Ia. May. in me. j. colū. vbi dicit, q̄ Are. & Mod. minus bn̄ prędicāt dictū Bar. qa Bar. loquiṫ de cōditione intrinseca, q̄ inest tacite in substōne, et si nō exprimaṫ à testōre. Sed ista cōditio cùm sit intrinseca, nō facit q̄ se cōditionē: all. tex. in d. l. qui libe. alleg. hic per Are. vide eum.

mat legata relicta in testamento, nisi sit legatum libertatis: vt l. gene-
raliter. §. sed & si quis. ff. de fideicom. liber. Quòd autem non confirmet
alia legata, probatur expresse in l. j. in fin. j. vt in posses. lega. Et quia le-
gata ad pias causas æquiparãtur legato libertatis, ideo dicit hic Angel. ꝙ
etiam talia legata confirmabuntur à suitate: argu. eorum quæ habentur
in c. cùm tibi. & in c. cùm esses. extrà, de testib. & quod not. in l. proxi-
me. s̃. de his quæ in testamento delentur. Ex hoc infert hic Io. de Imol.
quòd ad intellectum l. j. C. de sacrosanct. eccle. ꝙ si testamentum deficiat
per aditionem non factam, tamen relicta in eo ad pias causas valebunt, si
filius suus sit institutus: reperiuntur etiam tres casus, in quibus suitas
post abstensionẽ operatur confirmationem fideicom. vniuersalis, etiam
quo ad obligandũ ipsum filiũ: vt l. ita tamen. §. si pater. ff. ad Treb. & est
ratio: quia filius qui abstinebat omnino, poterat cogi ad adeundum & re
stituendum fideicom. Vnde ista obligatio à qua non definitur per abstẽ
sionem, nullũ incommodũ sibi affert, secundũ Bal. qui ita dicit ad intel-
lectũ illius literæ in l. si pater. ff. quæ in frau. creditorum. Hoc autem in-
ligit Ange. esse verum hic, quãdo filius ipse viueret, vel moreretur post
moram contractã in restituendo fideicom. vt l. non iustam. C. ad Treb.
Vbi autẽ filius esset mortuus post abstensionẽ, & ante moram: tũc sui-
tas non confirmaret fideicom. quia cùm ista confirmatio sit odiosa, nõ de
bet extẽdi vltra personã filij: si aũt filius non abstinuisset, & sic ex benefi
cio suitatis non transmisisset hæreditatẽ ad hæredẽ suũ, tũc qua ratione
suitas viuente filio confirmaret fideicom. ita etiã confirmabit post mor-
tẽ: quia cùm hęres filij posset cogi adire hæreditatem, eadem ratio est, vt
4 suitas operetur, quæ erat in filio, secundùm Ioã. de Imol. ¶ † Secundò
no. ibi: non sponte susceptis liberare &c. nã per istum tex. videt̃ proba-
re, ꝙ donec filius abstinet, est obligatus oneribus hæreditarijs, & põt cõ-
ueniri. Cõtrarium tamen tenet Bar. in l. necessarijs. j. de acqui. hære. quia
cùm filius sit debitor, nisi abstinuerit, ex quo in euentum contrariæ con
ditionis resoluetur eius obligatio, interim donec pendet euentus contra
riæ conditionis, scilicet abstensio actualis, non potest conueniri effica-
citer: vt l. si pecuniam. & quod ibi not. ff. si cert. peta. Est ergo obligatus
ipso iure, vt hic probatur: sed obstat exceptio ratione præmissa. Ang. aũt
hic dicit, ꝙ verbũ, liberare, ponit̃ hic improprie, id est non obligare: & sic
exponendo filius interim non esset obligatus ipso iure. Sed Io. de Imo.
sequitur secundam expositionem, & etiam Bal. hic, sed in l. j. in vltim. q.
C. communia de leg. Bald. dicit expresse, quòd exceptio ista, non immi-
scuit in bonis paternis, est exceptio intẽtionis. i. quæ cõcludit agentem
non habere actionẽ ipso iure. Et ideo etiã si filius nihil excipiat, nõ debet
sequi condemnatio: iuxta no. in l. vbi pactum. C. de transact. & in l. si Ti
tius. j. de verborum obligatio. Et licet Bar. in l. necessarijs. dicat, ꝙ etiam
si ipso iure filius sit obligatus, nihilominus nõ est opus, ꝙ filius excipiat:
quia l. ipsa inducit hanc inefficaciam obligationis ipso iure. hoc non vide
tur bene dictum: quoniam creditor, qui petit suum à filio, nõ locupletat̃
cum aliena iactura, nihil enim lucratur si suum cõsequitur. Ergo quam-
uis ex ipsa petitione & processu notorio constet iudici, si non probatur
aliter immistio de exceptione competente filio, iudex tamen non vide-
tur posse supplere: iuxta gloss. not. quam ibi declarat Bar. in l. si vnus. §.
pactus ne peteret. in verbo, in apponendo. ff. de pact. Vnde præsupposi-
to, quòd filius esset obligatus ipso iure, verius videretur esse, quòd exce-
ptio deberet opponi contra creditores. Notabis tamen singulariter do-
ctrinam Bar. in dicta l. necessarijs. per quam colligitur, quòd quando pu
re obligato adijcitur conditio resolutiua obligationis in contrarium euẽ
tum à lege, tunc suspenditur obligatio pura, sicut in contractibus: & sic
æquiparatur dispositio legati magis contractui, q̃ vltimæ voluntati, in
qua dispositio purè non suspenditur: vt l. pure. in princ. ff. de doli excep.
Ex his infert hic Io. de Imo. se obtinuisse de facto, quòd si filius agit cõ-
tra debitorem paternum, anteq̃ se immisceat, & postea pendente iudi-
cio solenniter se immiscuit, ꝙ potest sequi condemnatoria, quia filio cõ-
petebat actio ipso iure, vt patet ex prædictis: sed erat suspensum eius ex
ercitium: quo casu satis est, ꝙ suspensio tollatur pendente iudicio: vt l. si
autem. §. possidere. & quod ibi no. ff. de rei vendica. Præterea etiam si a-
ctio non competisset à principio, quia tamen nunc incipit competere ex
causa de præterito, & maxime quæ retrotrahitur, conualidatur iudiciũ:
vt l. si rem. ff. de pigno. actio. & l. hæres quandoq;. j. de acqui. hære. & ita
traditur in l. non potest videri. ff. de iudi. per Bar. & alios. Hæc autem di
cta oportet intelligere, quando ille qui agebat contra debitorem pater-
num, erat talis persona, quæ non poterat simpliciter se immiscere, sed cũ
aliqua solennitate, aliàs quæstio non procederet: quia agendo contra de
bitorem hereditariũ tacitè videretur agnoscere hæreditatem, secundùm
Bal. in l. j. C. si vt se ab hæredi. absti. est enim iste actus, qui non potest fie
ri pręter nomen, & ius hæredis: ergo inducitur aditio: vt l. pro hærede. j.
de acqui. hære. Vtrum autem competat aliquod remedium filio, qui nõ
potest se abstinere ex forma statuti, quòd non subeat onera hæreditatis
paternæ, vide quod singulariter ponit Bald. in l. secunda. C. quæ in frau.
credito. & in l. dotis. C. de iure do. ¶ † Tertiò not. quòd beneficium absti
nendi est inductum non in odium filij, sed in fauorem. & ideo nõ debet
operari contrariũ effectum: vt l. quod fauore. C. de ll. quod eleganter pro
batur. ¶ Quartò no. singulariter, secundùm intellectum Iacob. de Are.
quòd substituto exhæredati potest relinqui legatum, quando talis sub-
stitutus fuit institutus à patre, licet repudiauerit hęreditatem paternam.
& est notabilis limitatio ad ea quæ habentur in l. proprias. C. de legi. &
5 in l. penul. de lega. primo. ¶ † Vltimò not. ꝙ datio cohęredis sui non tol
lit existentiã sui hæredis, etiam quo ad ea quæ pendent ex testamento:
secus est in datione cohęredis extranei: vt l. sed si plures. §. filio. s̃. eod. de
quo plenius dicetur in explanatione materię. Et ad ea quæ diximus s̃. in
secundo no. circa intellectum l. necessarijs. j. de acquirẽ. hære. aduerte di
ligenter: quia licet Bal. & Ang. in l. posthu. §. fina. cum l. sequen. s̃. de in-
offi. testa. simpliciter teneant hanc sententiam communem, videlicet ꝙ
filius sit ipso iure obligatus, sed obstat exceptio ante immistionem: alle
gan. glo. in l. si cùm dotem. s̃. solu. matrimo. ista tamen opin. videtur mi
hi multum dubia: quia quando præcedit dispositio pura, & sequitur con
ditio resolutiua, tunc stat regula, quòd effectus dispositionis purę interea
non intelligitur: vt l. si ex duobus. §. sed & Marcellus. ff. de in diem adie.
& l. sub conditione. in fi. ff. de assignandis libertis. Et licet ll. illæ loquan
tur in contractibus: idem tamẽ videtur esse in dispositione legali: ita de
cidit singulariter Barto. in l. Iulianus verum debitorem. in vltima q̃ne.
vbi allegat istas ll. ff. de conditio. indebi. Confirmatur ista conclusio for
titer per tex. in l. iij. §. qui fideicõmis. s̃. titul. proxi. & per ea quæ no. glo.
in l. pater filio. ff. eod. vbi probatur, quòd seruus inspecto statu præsenti
tempore mortis hæredis succedit hæredi tanquàm necessarius, licet ista
necessitas sit resolubilis in euentum cõditionis appositæ à testatore. idẽ
probatur in tex. iuncta gloss. in l. si seruum. in prin. ff. de acqui. hęre. Nec
dicas, quòd illæ ll. loquuntur in conditione, quę non est in potestate il-
lius, qui est necessarius. Nam in hoc non videtur esse differentia, imo for
tius debet operari effectum suum necessitas, quando est quid imputetur
hęredi necessario, qui potuit se liberare à necessitate, & non fecit: ꝙ quã-
do conditio non est in potestate sua. argumẽ. l. j. §. qui sub conditione. &
quod ibi no. j. si quis omis. causa testamen. pręterea tex. Instit. de hęre.
quali. & differẽ. §. sed his. dicit, ꝙ si filius abstinet, consequitur vt credito
res paterni non possideant bona sua. Sed hic non consequeretur per ab-
stensionẽ, si competeret quidem, excipitur ipso iure, antequàm abstine-
ret: sed impediretur executio per exceptionem, ita quòd bona eius non
possent possideri: ergo satis clarè datur intelligi, quòd antequàm absti-
neat, posset fieri executio. Non obst. tex. in l. j. C. si vt se ab hęredi. absti.
quia ille tex. non loquitur de protestatione, id est de abstensione & repu
diatione, quasi sentiat: vt intelligunt doc. ꝙ etiam antequàm filius se ab
stineat, non possit conueniri. Sed hoc vult in effectu, ꝙ dummodo filius
se non immisceat actualiter, non perdit beneficium abstinendi, quantũ-
cunq; steterit tacitus & silens, & nunq̃ fuerit protestatus: q̄d ipse intẽde
bat, tacendo se immiscere hęreditati, sed ꝙ non intendebat se immiscere
hæreditati simpliciter, nihil gerendo. Non obstat tex. in l. nam nec emã
cipatus. in fin. de lega. j. vbi suus & necessarius per beneficium prætoris
ęquiparatur extraneo hęredi instituto: sed extraneus non posset conue-
niri, nisi adeat: vt l. ex maleficijs. §. hęres. ff. de actionibus & obligation.
ergo idẽ videtur dicendum in suo & necessario. Nam licet ille tex. valde
bene faciat pro opin. doct. quòd ęquiparetur hęredi extraneo, quo ad a-
ctum abstinẽdi & repudiandi, vt idem operetur abstẽsio in suo, quod re
pudiatio in extraneo: sed non quo ad statum medij tẽporis, antequàm
abstineat. Non obstat ratio, quam assignat Bar. in l. necessarijs. quia quã
do debitor pure promittit idẽ sub cõditione, & ideo suspenditur prima
exactio & obligatio pura quo ad exercitiũ, quia aliàs frustratoriè videt̃
interposita obligatio conditionalis: nam pręsumitur, quòd creditor ex
pectata conditione vellet consequi suum citius, q̃ posset: sed quãdo pr
cedit dispositio pura resoluenda sub conditione, tunc conditio apposita
multum poterit operari. quia etiã post executam obligationẽ puram si
eueniat cõditio, irritabitur executio, & retractabitur: vt patet in dicto §.
sed & Marcellus. & in dicto §. qui fideicommis. Quando autem obliga-
tioni puræ additur conditio per nouam promissionem: hoc videtur con
tinere fauorẽ debitoris, si promittitur eidem, qui aliàs erat eius creditor,
vt dixi, nullus fauor resultaret, quo ad debitorem, si posset exigi inconti
nẽti. Et per ista iste articulus redditur valde dubius, & cogitandũ pro so-
lutione, non reprehẽdẽdo, est communis sentẽtia, à qua de difficili est re-
cedẽdum. Aliqui tamen tenuerunt hoc, quos refert gloss. in dicta l. ne-
cessarijs. & ad materiã istã vide quod not. singu. Bald. in capi. j. circa prin.
de c. Corradi. vbi dicit, quòd pœna quę imponitur hęredi negligenti ali
quid facere, non habet locũ in filio ante immistionem. bene facit quod
ipse idem no. in l. necessarios. in princ. j. ad Sylle. & aduerte ad quęstio-
nem quam posuit Io. de Imol. & ipse expresse pręsupponit, quòd filius
qui agebat, non poterat agnoscere hęreditatem solam. ¶ In glo. j. ibi: nõ
per immistionem vel aditionem &c. Gloss. ista in hoc principio tangit
vnam principalem lect. & solutionem, quę datur ad l. sed si plures. §. sed
filio. & §. si ex asse. s̃. eo. dicit enim, ꝙ hic filius non immiscuit se hęredi
tati paternę, & postea abstinuit ex beneficio prętoris. de quo in l. necessa
rijs. j. de acqui. hęred. & secundùm hunc intellectum est dicendum ad iu
ra contraria, ꝙ suitas confirmat tabulas pupillares, in l. filius qui se pater
na. & l. Iulianus. j. de acquiren. hęredita. & hęc lectura communiter ap-
probatur. Sed contra ipsum arguunt quidam, quos refert hic Ioannes de
Imol. quia text. præsupponit, quòd iste filius fuit hęres patri, & fratri:
fratri autem fuit hęres in effectu, & immiscendo se: ergo similiter debet
intelligi,

intelligi, fuerit hæres patri:per regulã positã in l.iam hoc iu re.š.eo.& in l.quamuis.C.de impu.†Et ad hoc ipse respõdet, 4 vna determinatio nõ determinat plura determinabilia vni a formiter,quãdo est diuersa ratio[a] inter ea quæ determinãtur: sicut clausula posita in fine,vel in principio,non refertur ad omnia vniformiter, quando est ratio,cur magis referatur ad vnum,q ad aliud:vt l.si idẽ cum eodem.ff.de iurisd.omnium iudi.& l.talis scriptura.in fi.& ibi no.j.de lega.j.Nec est mirum hoc,quia etiam vnum & idem verbũ aliquando capitur diuersimode,prout respicit diuersas personas,in quibus est diuersa ratio:vt l.ij.& ibi per glos.ff.de offi.procon.& lega.& no.Bart.in l.j.š.de test.Sed inter hæreditatẽ patris & fratris est diuersa ratio,quia filio acquiritur hæreditas patris ipso iure,tanq suo:sed nõ eodẽ modo hæreditas fratris,cui filius nõ est suus,& necessarius.Sed istud dictũ vltimũ nõ est verum, vt dicũt Moder.& bene,per l.sed si plures.§.quos possum.& per l.ij.§.prius.š.eodem.in quibus patet, ille qui est hæres necessarius testatori,est etiam hæres necessarius pupillo, si ei substituatur.Vnde expositio glo.stat optime, & vna determinatio pariter determinat determinabilia: quia dicitur secũdũ hunc sensum, filius fuit hæres fratri & patri vtriq;,vide licet ipso iure,cũ vtriq; sit necessarius.& hoc satis ostenditur ex versi.non enim.vbi declaratur, ab hæreditate paterna filius potest abstinere,& pupillarẽ acceptare si vult:& sic datur intelligi, adhuc se non immiscuerat,licet in principio dicat esse hęres vtriq;.¶In eadem glo.ibi:per in integrũ resti.hanc glo.approbat Bar.colligens ex isto intellectu, nomen hęredis,qđ remanet penes eum,qui restituitur in integrũ, operať in omnibus quæ pertinent ad fauorem ipsius restituti, p quẽ non diminuitur hęreditas,à qua abstinuit per restitutionem: secus si hæreditas diminuereť:vnde etiam post restitutionem inualidantur legata,præter libertates:vt l.non est nouum.ff. de condic.indebi.& l.si mulier.& l.in integrum.ff.de mino. Sed Bal.impugnat istam opi.dicẽs, sicut restitutio facta aduersus repudiationem hęreditatis cõfirmat totaliter testamẽtum,ita & restitutio concessa aduersus aditionẽ totaliter debet infirmari:quia contrariorum eadem est regula:vt l.ij. cũ simi.de his qui sunt sui vel alie.iu. Ange.dicit,quòd opi.Bald. est vera in hærede extraneo,qui adiuisset hęreditatem:nam si iste restitueretur aduersus aditionẽ,infirmarentur tabulę pupilla.quia restitutio est in primum statum repositio:vt l. si minor.§.fin.ff.de mino.Sed si nunq fuisset adita hęreditas,sine dubio tabulæ pupilla.non valerent:ergo etiam non valebunt nunc.Dicit tamen ipse, in casu l.nostræ opi. Bar. procedit,quia filius qui abstinuit erat suus:vnde ex capite suitatis,quæ semper remanet,confirmantur tabu. pupil.Ioan. de Imo.hic defendit opi.Bar.per ea quæ habentur in l.& si contra.in princ.j.eo.& in l.filium.§.j.& ibi bona gloss.j.de leg. pręstandis.in quibus patet, licet testamentum ex post facto sit recessum de iure prætorio,nihilominus quia valet de iure ciuili,remanent tabu.pupilla.validæ:ergo idem si rescinditur aditio per restitutionem in integ.beneficio prætoris.Nec obstat, nudum nomen hæredis non debet aliquid operari: vt dixit Ange.argu.l.ij.§.sed si sint sui.& ibi per Bar.j.ad Tertu.quia potest dici secundũ eum, hoc nomen non est omnino nudum,quoniã confirmantur libertates relictæ in iuribus prædlleg.Tu autem dic audacter, opi.Barto.& glo.est vera:& probatur primò in l.qui hæredi.§.j.ff.de condi.& demõstra.iuncta l.in causa quod.§.qui cõpulsus.ff.ad Treb.dicitur enim in d.§.qui compulsus. qui adit compulsus,omnia cõmoda perdit prouenientia ex aditione.Et tamen hoc non obstante,licet habeat nudum nomen hæredis,sine aliquo commodo,ex hoc solo nomine admittitur ad emolumentũ,quod non respicit aliquo modo diminutionẽ hæreditatis:& potest impleri conditio damni in eius personam.¶Secundò adduciť tex.pro ista conclusione in l.ex facto.§.Iulianus.j.eo.vbi ille qui priuatur hæreditate propter delictũ,succedit ex substitutione,licet habeat nudum nomẽ hæredis:& ita no.Bar. in l.si tota.ff.de acq.hære.Ad argu.Bal.respondeo formaliter:& dico, non est eadẽ ratio contrariorum hic:& ideo non potest argui modo prædicto,vt declarat glo.no.in cle.cũ à repulsione.de appel.& Bal.in l.si præses quasi desertam.C.quomodo 5 & qñ iudex.†sicut dicimus, in correlatiuis non fit extẽsio, b vbi est diuersitas rationis[b],secundũ Bar.in l.multũ interest. ff.de verbo.oblig.Quòd autẽ non sit eadẽ ratio hic,patet manifeste:quia ille qui repudiauit hæreditatẽ,non quæsiuit pro pter hoc aliquod ius de iure ciuili,quod non posset tolli per ius prætorium:sed ille qui adiuit hæreditatẽ, bene acquisiuit aliqđ ius de iure ciuili,qđ nõ põt totaliter tolli per ius pręto rium:vt l.si fine.§.sed qđ Pap.ff.de mi.Satis est aũt, qñ restitutio in int.reponat in pristinũ statũ,respectu eius sup quo principaliter est petita,& maxime, vt non tollat id qđ est inductũ in fauorem petentis restitutionem,ne fauor conuertatur in odiũ.Pro qua solutione vide optimum text.& qđ ibi per Bar.in l.fina.§.item quęsitũ est.ff.de cõdi.inde.Tex.autẽ in l. si contra.& in l.filium.š.alleg.licet valde bene faciat,posset tamẽ disputando euitari:quia cõtratabulę non rescindunt testamentũ formaliter,sicut restitutio cõcessa aduersus aditionem: vt potest colligi ex his quæ tradit Bar.in l.illud,in prin.ff.de contrata.& in l.filij.§.cõtratabulas.ff.de inoff.testa.Pręterea vltra prædicta arguo sic pro ista opi.si beneficium abstinẽdi concessum à prætore mortuo,quæ est quædã restitutio legis mortuæ aduersus obligationem,inducta ipso iure, non impedit confirmari tab.pupil.vt omnes fatentur, quare fortius debet operari factũ iudicis restituẽtis eum regulariter,quantum ad rescindendũ actũ,seu annullandũ,durius agatur cũ l.quàm cũ homine:vt l.si libertus.de iure patro.& plene per Bar.in l. insulam.de verb.obli.& hoc præsertim est verum in iudice, qui est minister l.cuius factum iudicatur vt factum l.vt l.si cũ diem.§.fina.cum l.sequen.ff.de arbit.& no.in dicta l.insulã. Videtur ergo concludendũ ex præmisis,veram esse glo.nostram,non obstantibus obiectis,maxime per istam vltimam rationẽ.¶Tertiò adde vltra glo.quo ad intellectum Iaco. de Are.dum dicit, iste tex.loquebatur in filio exhęredato,cui erat facta substitutio:vñ alius filius substitutus erat hæres patris insolidum,& sic remanebat suus,quia non habebat cohæ a redẽ.Nã iste intellectus primò diuinat ad literã,nec est necessarius:quia etiã si filius pupillus esset institutus, vterq; eorũ remaneret suus:& sic possunt confirmari tabu.pupil.vt l.Iulianus.in prin.j.de acqui.hæ.& est cõmunis opinio doct. hic. Præterea circa istam lecturam instat Bald.ostendẽs sit impossibilis.& moueť tali ratione: quia si non est adita hæreditas ex paterno,ergo exhæredatio facta de illo redditur nulla: b vt l.filiũ.§.sed cùm exhæredatio.j.de cõtrata.si redditur nulla,ergo filius remanet præteritus in testamẽto paterno, ergo testamentũ est nullũ:& consequẽter annullať pupillare:vt l. j.in fine.š.eo.& l.ij.in princ.nec potest dici secundũ eũ, suitas filij abstinentis confirmat exhæredationẽ:quia hoc est ab c surdum,cũ exhęredatio sit res odiosa:vt l.j.in fin.cũ l.seq.š.de lib.& posth.& l.cùm quidã.eo.ti.Sed doct.Moder.dicunt, pro opi.Iac.est casus in l.filius qui se paterna.j.de acqui.hæ. vbi substitutio pupillaris facta filio exhęredato confirmatur, licet filius institutus abstineat ab hæreditate paterna.Respondẽdo ergo formaliter ad arg.suum,vt defendamus iuriscõsultũ,nõ Iac.de Are.dicimus exhæredatio non confirmať per suitatẽ,quatenus respicit odiũ ipsius filij exhæredati:sed quatenus respicit fauorẽ ipsius:quia per substitutionem pupi. prouidetur filio:vt l.Iulianus.š.alleg.cum quo fauore concludit 6 fauor filij substituti,bene potest cõfirmari per suitatẽ:†est enim c ista regula, dispositio potest esse odiosa[c] respectu vnius personæ,& fauorabilis respectu alterius:& quãdo fauor & odiũ possunt separari respectu diuersarũ personarũ,semper vtrũq; attenditur,quo ad effectum suum de per se:vt l.sed si hac. §.fin.in tex.& glo.ff.de in ius vocan.& per Bar.plene in l. veniat.C.eo.Dicemus ergo, exhæredatio est odiosa respectu filij exhæredati:sed respectu substituti pupillariter non est odiosa,inquantũ per eam valet testamentum paternum, & cõsequẽter tabulæ pupillares.Vel dicas,& generalius, etiam respectu filij exhæredati aliquo respectu est odiosa,& aliquo fauorabilis,inquantum consideratur vt duplex persona, scilicet vt succedens patri,& vt ille cui succeditur ex pupillari substitutione:& sic etiam respectu eius,quia consideratur vt duplex persona, militat ratio prædicta. Sed sequendo lecturam Iac.de Are.relinquitur maior dubitatio: quia nõ videť, si institutus à patre repudiat hæreditatẽ paternã, teneať ad legata relicta in secũdis tabulis: quia tex.in l.plane.in princi. de lega.j.& in l.in ratione.§.prædlleg.videntur dicere, tũc legata debentur à substituto exhæredati,quando qui extitit hæres,vel fuit ipsi testatori.Sed ista verba vidẽtur significare, ille qui fuit institutus,adiuerit hæreditatem ex paterno:vt est casus expressus in l.ex duobus.§.j.j.eo.ergo videtur,quòd si repudiauit,non teneatur ad legata.Ange.hic dicit, in l.in ratione.in fi.hoc venit ita de facto,scilicet hæres institutus adiuerit ex paterno.Sed ista solu.est impossibilis,quo ad illũ tex.quia ibi non narratur factum,dum dicitur, hæres extiterit &c.sed ponũtur verba per modum causæ & rationis, quare fiat cõtributio legatorum:& dicitur,quòd debet fieri, quia substitutus exhæredato hæres extitit testatori.Vñ quicquid dicitur in illa ratione decidendi,est regula iuris:quoniam ratio illa assignatur generaliter ad responsum præcedẽs: mul-

¶Ratio. Adde do. Bar.Soc.in cõ.cxlj. inc.circa primã difficultatẽ.ver. præterea dici põt.in ij. parte.char.cxxiiij.

¶Rõnis.Als sic,vt per Fely.in proœ. Decretaliũ.in vers. Gregorius eps.in j. col. circa medium. ibi:ex quo.

¶Odiosa. De quo vide hic domi.Ias. May.circa fi.iij.col. qui pro huius articuli decisione refert opin.deinde firmať opi.Are.& Pau.de Ca.hic.

tominus pōt r̄nderi ad l. plane. vbi dicitur per modum conditionis, ꝙ ita demū pōt relinqui fideicō. ab eo qui succedit ab incestato filio exhæredato impuberi, si hæres fuit patri. Propter quæ Ioã. de Imo. hic satis dubitat, licet non inducat ista iura isto modo: finaliter tñ tenet sentētiã cōmunē: quia nō licet instituto à patre repudiare hæreditatē paternã, ad extinguēdū legata relicta in secūdis tabu. arg. l. liber octoaginta. in fi. ff. de ope. liberto. Sed iste text. loquitur in alio casu, videlicet qñ legatū quod nō repudiat hæres, vt inducat Falcidiam, iã erat in bonis testatoris, vel quo ad dñium, vel quo ad actionē personalē: vnde non est mirum, si in præiudiciū legatorū nō poterat renūciare hæres iuri q̄sito: sed hic p renūciationē hęreditatis paternæ nō tollitur aliqđ ius quęsitū legatarijs in hęreditate pupilli, quia validitas legatorū istorū erat in pendēti, quousq; hæreditas patris adiretur, vel nō. Potest tñ sustentari ista cōmunis opi. vt dicamus, ꝙ ex quo institut⁹ iste vult succedere ex tabulis pupillaribus, & sic vult hæreditatē paternã, quo ad hunc effectū, esse aditã: ipse non pōt separare hãc suã voluntatē, vt verè intelligatur adita ex capite suitatis, diuidere circa eandē dispositionē, vt respectu tabularum pupillariū, quo ad quid dicatur adita, & quo ad quid nō, id est quo ad legata relicta in tabulis pupillaribus: qa dispositio vna vel connexa non potest acceptari in fauorē sui, & contra se repudiare: vt l. Publi. §. fina. ff. depositi. cū ibi notatis. & l. etiam. §. ex causa. ff. de mino. vnde & quo ad legata verè censetur hæreditas adita. Et ad materiam quam s̄. tetigi, quid operetur nudum nomē hæredis, quãdo quis abstinuit per restitutionē in integ. Pondera primò, quia tex. in l. & si ex modica. §. fi. l. filius. j. de bo. liber. & in l. cum quasi. §. sed & si quis. ff. de fidei com. liber. videtur ponere ista duo à pari[a], abstinere per beneficiū prætoris mortui, & restitui à prætore viuo. & ad materiam prædictam tene mēti tex. no. in l. si ita scriptū. j. de cōdi. instit. vbi probat̄, ꝙ si tertius instituitur sub conditione, si Titius hæres erit, illa conditio verificatur: & si ille sit hæres, qui adeat coactè, & sic habeat nudū nomē hæredis duntaxat. ¶ Extra gl. tractat hic Bar. duas q. principales. Prima est, qualiter finiatur suitas. Secunda, qui sint effectus suitatis. De prima q. scripsi plenissime in l. si filius hæres. s̄. de libe. & posth. & quia inter ceteros modos finiēdi suitatē est emancipatio filij, relinquit̄ dubitatio, vtrum de iure nouissimo, quo est sublata differētia emancipationis &c. emancipatus sit suus, maxime in successiōe intestati. Super quo vide qđ scripsi in l. Gallus. §. quid si tantū. s̄. de libe. & posthu. & ad materiã qđ nor. Bar. in l. cū quidã. §. suum. j. de acqui. hære. Secūdò vide gloss. quã ibi approbat Bar. in l. Gallus. §. si hæres. s̄. de libe. & posthu. quę ponit vnum casum, in quo licet non detur patria potestas vera vel ficta, tamen datur suitas: & ad materiã illius q. de datione cohęredis extranei, vide tex. & qđ ibi no. Bal. in l. ex parte. ff. de acqui. hære. Ad q. aūt de datione substituti vulga. vide tex. in l. si solus. §. j. eo. ti. vbi probatur, ꝙ datio substituti vulg. nō excusat hæredē primū institutū, vt videat̄ habere licentiã acceptãdi vnam partē hęreditatis, & aliã repudiare. Et potest esse ratio, quia testator videtur in aliū casum substituisse: videlicet qñ primò institutus repudiaret vtranq; partē. & ex hoc posset argui cōtra opi. Bar. hic, ꝙ datio substituti vulgaris nō tollat suitatē, quia potest videri facta substitutio in aliū casum, scilicet si filius institutus abstineat de iure pretorio, quo casu fieri pōt: vt l. si sine. §. sed qđ Papinianus. ff. de mino. tene mēti text. quē ibi ponderat Bal. in l. j. §. quid si sub cōditione. j. si omis. cã testa. qui probat, ꝙ cōditio potestatiua delata: verbi gratia, si extraneo dederit: nō tollit suitatē: qđ etiã tenet hic Bar. Secūda q. principalis sua est, qui sint effectus suitatis, de quibus vt hic cōiter per Mod. ¶ † Et circa secundū effectū suitatis, videlicet ꝙ cōfirmat tab. pupil. adde vnū verbum dūtaxat, inquantū dñs Io. de Imo. hic defendēdo dicta do. Argentini concludit, ꝙ suitas confirmat tab. pupil. etiã si tēpore mortis pupilli mater sit in medio: debes em̄ scire, qđ hic tenet expresse Bart. dū dicit, ꝙ confirmatio tab. pupi. respicit fauorē filij substituti, qñ superesset mater, quæ succederet filio ab intestato vnà cū fratre. Et ista opin. videt̄ verior: quia si bene respicias ad tex. nostrū, prima ratio, ꝑpter suitatē confirmat tab. pup. est, quia beneficiū abstinendi fuit inductū ad fauorē filij, nō ad odium: vnde non debet conuerti in eius grauamē: & quia ista ratio sola per se esset sufficiēs, secundū regulas iuris, ideo etiã sequens ratio de successione ab intestato, quæ ponit̄ in ver. præsertim. attēderet̄ copulatiue, sola prima sufficeret: vt l. libertorū. §. j. s̄. de infa. & l. si vētri. §. fi. de priuile. creditorū. Quãto ergo fortius hoc debet dici, cū hic ponatur dictio implicatiua, præsertim, quæ significat idem in casu contrario. Præterea sicut dicunt Moder. & bene,

a ¶ A pari. Hoc dictū Areti. confirma vt hic per d. Ias. May. in v. col. retēta conclusione.

b ¶ Vindicare. Adđ Barto. Cępo. in l. j. vij. q. in princip. de ver. sig. & Ioan. de Por. hic.

c ¶ Bart. Tu tñ tene decisionē Bar. quæ est cōmunis, & sol⁹ Are. hic tenet contrariū, & eã confirma, prout do. Iaso, May. ad fin.

maior est æquitas, ꝙ præferatur voluntas expressa testatoris, q̄ꝫ quòd mater succedat ab intestato. † Tangit etiam hic Barto. circa effectum suitatis: vtrū stante statuto, ꝙ bannitus nō possit redire vsq; ad decennium, nisi habeat pacē ab hærede occisi, sufficiat eum habere pacē à filio, qui abstinuit ab hæreditate paterna. Et concludit ꝙ sic. primò, quia vendicare mortē patris, & etiam posse remittere iniuriam, hoc pertinet ad fauorē filij, & non est de his quę respiciãt diminutionē ipsius hęreditatis: ergo quantū ad hoc, cēsetur hæres: vt in tex. nostro. Confirmatur ista conclusio per l. pro hærede. §. fin. j. de acqui. hęre. & per l. quęsitū. ff. de sepulchro viola. in quibus probat̄, ꝙ ius competēs ad vindictã transit ad filium, licet non sit hæres. Sed istud ius est tale: ergo non curatur, ꝙ adiuerit hæreditatē. Et hanc conclusionē approbat hic Ang. & Io. de Imol. dicens ꝙ hæres extraneus ante pacē nō posset remittere: quia in his quæ transeunt ad filios vt filios, nomen hæredis capit̄ pro hęrede sanguinis: vt in c. j. de alie. feud. & no. in l. ex facto. in fin. j. ad Treb. Addit tamē Ang. ad dicta Bart. ꝙ licet filius masculus possit facere pacem cū filia, tamen fœmina non posset, quia ad eam nō pertinet vindicare[b] se extraiudicialiter de iniuria illata patri, vel suis, licet accusando in iudicio possit ꝓsequi suam, vel suorum iniuriam: vt no. in l. ij. j. de accus. & in l. fœmina. C. ad Tertul. alleg. glo. quã dicit esse vnicam in ca. j. §. hoc autē. qui feudum dare possunt. & hanc conclusionem tenuit idē Angel. in l. iij. §. Cato. de verbo. oblig. & consil. suo lxvij. & consi. lxxxiij. Tu autē aduerte, quia contra istã doctrinã Bar.[c] hic multū facit, qđ ipse idē no. in l. iusiurãdi. §. si liberi. j. de ope. lib. circa princ. commenti voluit expresse, ꝙ quando emphyteosis ecclesiastica, quę non transit ad hęredem sanguinis, accipitur pro se & hęredibus suis, filius non possit abstinere ab hęreditate paterna, & succedere in emphyteosim: & idē tenet in l. ex facto. §. fin. ff. ad Treb. reprehēdendo glo. ibi positã, quę punctualiter in filio repudiante tenuit contrarium, & concordat cū doct. Bar. hic, pro qua conclusione bene facit tex. quē ipse alleg. in aut̄. de non alie. §. emphyteosim autē. coll. ij. & in l. tale pactū. §. fin. & ibi per Bal. s̄. de pactis. Non obstant iura alle. hic per Bar. quia loquuntur in iurib⁹, quæ transeunt ad filios, etsi non sint hæredes: sed statutum requirit hic ꝙ sit hęres. Non obst. iste text. inductus vt s̄. quia pōt responderi, ꝙ cū omnino ius vindictę de iure cōmuni pertinet ad filiū, ad hoc vt verba statuti aliquid operētur, verbū, hęres, debet intelligi propriè de eo qui se immiscuit hęreditati: & hanc partē puto veriorē, quam sum sequutus in similibus terminis in l. Gallus. §. quidã rectè. de libe. & posthu. sed in §. etiam tetigi q. & non determinaui. & pro opi. Bar. hic adduxi tex. qui fortiter vrget in l. pro hęrede. §. quid tñ. j. de acqui. hęre. & ibi hoc no. Bar. in his quę de sui natura transeunt ad filiū non hęredem, nomen hęredis capitur pro hęrede sanguinis, licet non sit hęres effectualiter defuncto: allegaui Bal. in d. §. etiam. qui hoc tenet in c. j. de eo qui sibi & hęred. suis. in vsi. feud. Contrariū sentit idē Bal. in l. cū secundū. in vltim. col. C. de fideicommis. & ista pars vt dixi, videtur verior: quia ex quo est facta mētio hęredis super eo iure, qđ de sui natura nō trãsibat ad filios nō hæredes, ad hoc vt verba nō sint superflua, tutius est dicere, ꝙ intelligimus de hærede propriè, prout habet nomē & ius hęredis. & ad tex. in §. si quid tamē. dic vt dixi in §. quidam rectè. videlicet ꝙ verba libelli facilius impropriantur, secundū intentionē libellãtis: vt habetur in l. si quis intētione. ff. de iudi. & in l. j. C. de vsufruct. q̄ꝫ verba cōtrahentiū, vel l. Et credo, ꝙ ista opi. obtinetur in practica: alia tamen satis posset tueri de iure, quia tex. in §. emphyteosim. quem Barto. allegat pro se, non declarat quomodo intelligatur ibi verbū, hęres. Vnde qui vellet tenere opi. Bart. hic, & glo. in l. ex facto. in fi. j. ad Trebel. posset dicere, ꝙ ibi nomen hęredis posset accipi pro filio abstinente, apud quē remanet nomen hęredis. Illud autem quod dixit Angel. quòd vindicta non pertinet ad fœminam, est verum de iure Longobardo. sed de iure communi non est verum, secundùm Bald. in l. pro hęrede. §. fi. j. de acq. hęre. & in dicto c. j. qui feud. dare possunt. de quo tetigi etiam vnum verbum in l. Titius. §. Lucius. j. de legatis secundo. & potest probari hoc dictū ratione. quia eo casu quo promitteretur vindicta propria autoritate, ista facultas succederet loco vindictæ iudicialis: argu. l. pater. & qđ ibi nota. C. de pigno. actio. & l. creditores. C. de pign. vbi no. quòd factum patris, qui potest ingredi rem propria autoritate, subrogatur loco facti iudicis: bene facit quod not. glos. & ibi Bald. in l. acc. C. quod me. causa. Sicut ergo mulier potest prosequi accusando suam vel suorum iniuriam: ita videtur, quòd possit eam vindicare propria autoritate, posito quòd hoc permittatur à statuto. Et aduerte, quia dominus Paul. hic dicit, quod

ꝙ inquantum lectura cõmunis intelligat istũ text. in pupillo, qui abstinuit ab hæreditate paterna: hoc videtur cõtra literã, secundũ eum. dicit enĩ tex. ꝙ filio maiori substituto permittatur separatio bonorũ paternorũ à bonis pupilli. Sed secundũ hoc non ipse separaret bona paterna, quia iam essent separata per abstensionẽ pupilli: ergo ista lectura non procedit. Sed saluando dicas, vel ꝙ iste tex. loquitur respectu portionis substituti, in qua nõdum ꝓcesserat aliqua abstẽsio. Vel dic, & melius, ꝙ prætor concedendo filio substituto, vt abstineat à portione sua, satis concedit separationẽ bonorum paternorũ, etiã pro parte pupilli, à qua prius pupillus abstinuerat, qui si cogeretur acceptare partem suam, portio pupilli accresceret sibi per ius accrescendi: vt l. j. de acqui. hære. & consequẽter cogeretur habere vtrãq; hæreditatẽ. Ista tamẽ lectura cõmunis aliqualiter diuinat ad tex. vt etiã fatetur Bald. & ideo ipse intelligit tex. nostrũ, ꝙ pupillus hic neq; abstinuit, neq; immiscuit se hæreditati paternæ: & ideo trãsmisit ex capite suitatis portionem suam ad substitutum cum beneficio abstinendi: vt l. si quis filium. §. fin. j. de acqui. hære. & sic saatersubstitutus separat in totum bona paterna à bonis pupilli. Et ista lectura placet, quia nihil diuinat ad tex. & ex hac collige singulariter casum no. ꝙ tacita vulgaris comprehẽsa sub expressã pupillari non tollit suitatem: quod tenuit Bart. & cõmuniter omnes in l. j. s. eodem.

SVMMARIVM.

1 Dispositio vtilis in temporibus diuisibilibus, non vitiatur per inutilem.
2 Substitutio pupilla. an per ingressum religionis extinguat.
3 Papa potest ex certa scientia promouere pupillum, nedum ad beneficium non curatum, sed etiam ad curatum.

In pupillari. Substitutio pupillaris facta in maius tempus, finitur pubertate. hoc dicit. ¶ †Not. primò secundùm primam lecturam, ꝙ substitutio pupillaris facta vltra pubertatem per errorem testatoris: quia forte testator credebat pupillum esse minoris ætatis, q̃ esset, non valet vltra pubertatẽ. ¶ †Secũdò no. secundũ alium intellectum, ꝙ substitutio pupil. facta per verba directa, si aliquo tẽpore potuit valere iure directo, non trahitur post pubertatem ad fideicõ. sicut vidisti in l. verbis ciuilibus. s. eod. nisi forte esset adiecta clausula codicil. vt ibi tetigit Bald. & etiam tangit hic Imol.

1 ¶ †Tertiò no. ꝙ sicut in summis diuisibilibus vtile per inutile non vitiatur: vt l. Græce. §. illã. & q̃d ibi not. j. de fideiuss. ita etiam in tẽporibus diuisibilibus nõ vitiatur vtilis dispositio per inutilem[a]. ¶ In gloss. vnica ibi: vel compẽdiose dixit quandocunq;. glo. ista sentit coniuncta præcedenti versi. quòd substitutio facta pupillo in certum tẽpus vltra ætatẽ pupillarẽ, non sit compendiosa: de qua dicetur in l. centurio. j. eod. vbi doct. tenent oppo. Secundò sentit clare, ꝙ compendiosa facta per verba directa pupillo, ex vi verborum extẽditur vltra tempora pubertatis: & idẽ dixi in l. verbis ciuilibus. s. eo. q̃d dictum potest admitti, si esset facta simpliciter, hoc modo: quandocũq; filius meus decesserit, talis sit hæres: sed si testator dixisset ei, substituo ei pupillariter: forte ista dictio, quandocunq;, posset astringi propter naturam pupilla. substitu. vt intelligeretur quandocunq;, scilicet infra pupillarẽ ætatẽ, sic restringitur in feudis verbum, qualiscunq; hæres, ad hæredem sanguinis: vt tenet Bald. quẽ ego retuli in diuersis locis in l. Gallus. §. etiam. s. de lib. & posthu. & bene facit tex. in l. ij. §. quod ait prætor. & ibi per Bar. ff. qui satisda. cogan. & gl. quã no. Bar. in l. iij. C. de fide instru. & iure hastæ fiscalis. libr. x. & alia in l. j. & quod ibi per Bal. C. de fid. instru. Ange. autem dixit hic super ista glo. ꝙ quãdo substitutio fit per ista verba distributiua, quãdocũq;, etiã si fiat verbis directis post pubertatẽ, trahitur ad fideicom. Sed ista opi. Io. And. in c. si pater. de testa. lib. vj. de qua dicetur in l. centurio. j. eo. & communis opi. est in oppositum. ¶ In eadem glo. ibi: argumentũ contra &c. Ista glo. nõ soluit contrarium, q̃d est valde difficile. Bar. soluit multum eleganter, & bene, ꝙ ideo ibi vna dispositio capitur diuersimodè pro tutela, & cura, secundũ diuersa tẽpora: quia in d. §. conditione. in vtroq; tẽpore resultabat similis effectus: nã testator per tutelã & curã intẽdebat prouidere pupillo: vnde nõ est mirum, si ex quo sequitur in idem finis, impropriantur verba, & fit extensio de tutela ad curam: sed in casu nostro si substitutio facta post tempus pubertatis traheretur ad fideicommiss. resultaret effectus contrarius primo effectui intentato in verbis propriè sumptis: quia vsq; ad tempus pubertatis importatur substitutio pupil. directa, quæ prouidet filio, & est fauor ipsius: vt l. ex tribus. C. de inoffic. testa. & l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. eo. Si autem traheretur ad fideicommiss. post pubertatem, tunc induceret contrarium effectum, scilicet onus in persona filij: vt l. cohæredis. §. cum filio. j. eo. & ista so. multum placet. Sed tamen nos videmus, ꝙ aliquãdo verba testatoris ex ipsius mente trahuntur ad contrarium sensum eius quem important verba ex proprietate sua, sicut quando coniuncta in conditionibus apponuntur pro disiuncta: patet in l. Lucius. s. titu. proxi. & in l. generaliter. in princip. C. de instit. & substitu. Item videmus, ꝙ ex mente testatoris nomen vsusfructus trahitur ad proprietatẽ, vt saluetur dispositio, cùm tamen vsusfructus formalis, & proprietas sint duo incompatibilia. Sed ad hanc rationem potest responderi, quòd in illis iuribus ex mente testatoris dispositio nunq̃ saluatur, secundùm proprietatem verborum, sed in casu nostro saluetur, & habet effectum certo tempore. Vnde ad propositum nostrum dicũt doct. in l. verbis ciuilibus. s. eo. ꝙ verbum directum ciuile trahitur ad fideicommiss. quando dispositio à principio nunq̃ potuit valere iure directo. Limitatur verò singulariter ille tex. in §. conditionum. quando testator apponit vnum verbum: nam habet locum, quòd ex larga significatione vocabuli potest comprehẽdere casum, de quo quæritur: sicut verbum, tutor, continet curatorem, quia tutela est plus q̃ cura: vñ nõ est mirum, si ex largo vocabulo cõtinet id quod est minus. Sed ecõtra si in terminis illius l. testator appellasset curatorem eum, quem debuit appellare tutorem, non comprehenderetur tutor: quia id quod est minus, nõ continet id q̃d est plus. Casus est nota. & ita ibi distinguit Bart. ista duo iura in l. tutores. §. j. ff. de admi. tut. & probatur satis bene ista conclusio in l. j. in ȷ̃. responso. ff. de confir. tuto. Habet igitur tex. in §. cõditionũ verba. duas limitationes no. Prima est, quã tangit hic Bar. ꝙ nõ comprehẽditur casus, per quẽ inducitur cõtrarius effectus ad casum, qui importatur ex proprietate verborum. Secunda illa, quã modo dixi, pro qua distinctione seu limitatione bene facit tex. in l. liberorum. §. sed etsi quis. ff. de leg. iij. & q̃d no. Bar. in l. si quis in fundi vocabulo. ff. de lega. j. vbi vult, per illum tex. ꝙ verbũ, in nomine appellatiuo, q̃d habet aliquã similitudinẽ vel proximitatẽ cũ nomine, q̃d testator voluit exprimere, non vitiat dispositionem. Ex hac secunda limitatione posset dari noua solutio ad §. conditionum verba. quo ad l. nostram. & dicit, ꝙ tũc dispositio facta ad vnum casum trahitur ad alium in diuerso tẽpore, qñ ille casus saltẽ ex larga significatione vocabuli posset comprehendi sub casu expresso, sicut cura sub tutela: secus si à larga significatione non posset cõprehẽdi, ex quacũq; causa istud contingat: verbi gratia, vel quia minus non continet maius, vel quia significatio verborum nullo modo adaptatur ad hũc casum: etiam ita videtur esse in casu nostro, quia verbũ ciuile, instituo, vel hæres esto, nõ videtur adaptari aliquo modo ad fideicom. Et ista solutio posset defendi, tenẽdo opi. quã tenui in l. verbis ciuilibus. secũdũ Io. in c. si pater. de testa. lib. vj. ꝙ ista verba ciuilia nõ obliquãtur, etiam si à principio non possint valere in vi directæ dispositionis. Si autem teneremus cõmunẽ opi. quæ est in oppositum, ista sol. non procedit. Pro complemento materiæ huius gloss. in tertia & vltima parte

2 ipsius quærit hic Bar. post Guil. de Cu. †vtrũ per ingressum religionis extinguatur substitutio pup. In iiij. q. considerat, ꝙ si pupillus ingrederetur religionem ex dispensatione principis, de qua j. dicetur, in vita patris euanesceret pupill. substitutio. Alia ratione cõtradicunt doct. quia per ingressum religionis filius liberatur à patria potestate[b], secundũ glos. in l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de mino. & tenet Barto. in l. patri. ff. de adulte. & in auť. idem est. C. de bonis quæ libe. & tenet Abb. Moder. in c. ij. extrà, de regu. Sed quando filius viuo testatore exit de eius potestate, euanescit substitutio: vt l. cohæredi. §. cum filio. j. eo. ergo & nunc euanescit. Si verò filius ingrediatur religionem post mortẽ patris, tunc substitutio euanescit, secundũ Bar. alia rõne, quia filius efficit intestabilis: vt in auť. ingressi. & in auť. si qua mulier. & sic incipit nõ posse facere testamentũ alia ratione, q̃ propter ætatẽ: ergo non valet pupil. substitutio. in l. ij. in princ. s. eod. Et licet pupillus de iure non possit profiteri religionẽ: vt in c. significatur. & in ca. nostra. de regu. hoc tamen potest facere ex dispensatione principis, si est doli capax, secundũ eum, alleg. tex. in l. quidam consulebat. ff. de re iudica. Sed ille tex. nõ loquitur de pupillo, sed de eo qui excesserat xiiij. an. vt patet ex principio. Credo tamen dictum suum esse verum: quia nos videmus, quòd lex canonica obligat pupillum doli capacem ad vinculum spirituale iuramenti: vt in capit. j. de delictis puerorum. & notat Barto. in l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiurã. Quod ergo potest põtifex in vinculo iuramenti, q̃d est spirituale: idem poterit in vinc

a ¶ Per inutilem. Et gñaliter qñ vtile ꝑ inutile vitiat: vide Fel. in c. cũ super. de offi. dele. in ȷ̃. versi. & generaliter.

b ¶ Ptãte. Adde Ange. in l. j. §. q sint. ff. si quis omiss. cã test. ꝙ filius ingressus monasteriũ desinit esse suus patri. ideo hæreditatẽ nõ assignatã nõ transmittit ad monasteriũ, contra Bal. in l. deo nobis. C. de epis. & cleric. retinet tñ ius prioris grad⁹, & idẽ filius eius ab auo ꝓteritus nõ rũpit testamẽtũ, ex quo est in medio pater monachus. Alex. in §. Papinian⁹. alle. hic ꝑ Aret. & Bald. in auť. si qua mulier. pe. col. C. de sa. san. eccle.

§ lo voti. Confirmatur iſta concluſio,† quia papa ex certa ſcientia poteſt promouere pupillū[a], non ſolū ad beneficiū non curatū: vt in c. ex eo q̄d de electione. libr. vj. ſed etiā ad beneficiū curatū requirit̄ in hoc ſecūdo caſu, ꝙ conſtet de certa ſcientia pontificis. ita not. determinat Ioā. in d. c. eā te. & in c. ij. de ætate & qualitate. Sed aduerte, quia Bart. videtur ſentire, & alij, qui ſequuntur eum hic, ꝙ papa nō poſsit obligare religioni pupillū, qui nō eſt doli capax: quod eſt valde menti tenendū, quia non memini hoc determinatū alibi in terminis. Cū enim obligatio de iure gentiū oriatur ex contractu, aliàs conſenſu: vt l. cū amplius. §. is natura debet. ff. de regu. iu. & l. Stichum. §. naturalis. ff. de ſolu. ꝙ ille obligetur, qui nō poteſt cōſentire tāꝗ ex contractu: aliàs cōſenſu ſuo, hoc videt̄ cōtra ius gentium, contra q̄d papa non pōt diſpenſare ſine cauſa, nec etiā cū cauſa, vbi aſs nō reperitur diſpenſatū: vt traditur in c. quę in eccle. extrā, de conſti. & per Bartolum in l. omnes populi. de iuſtitia & iure. Reperitur tamen, ꝙ Papa pōt diſpenſare cum infante, vt obtineat beneficiū, dūmodo conſtet de certa ſcientia principis: ſecundùm Bal. in l. fi. C. ſentē. reſcin. nō poſſe. in c. j. per quos fiat inueſti. in vſi. feud. Item videmus, ꝙ per reſcriptum principis filius infans poteſt emancipari abſq; ſuo conſenſu: vt l. iubemus. in fi. C. de eman. libe. item & legitimari, ſecundū Bar. in l. fi. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & tamē per vtrunq; præiudicatur infanti in iure ſuo. & ideo forte poſſet dici, ſaltem ex cauſa legitima, ꝙ à Papa poſſet habere ratam profeſsionem infantis ſine cauſa. Aut credo ꝙ non poſſet. hoc tamē non affirmo pro nunc, ſed relinquo ſub dubio: ea tamen quæ ſ. allegata ſunt, ſatisfaciunt pro hac concluſione. Dicit etiā Barto. in l. quidā conſulebat. ff. de re iudi. & Bal. in l. fin. C. de teſta. mili. ꝙ populus qui tenet locū principis, poteſt eligere ſibi infantē in principē, vel regē: ſed aliud eſt acquirere ius infanti, & aliud obligare infantē in illa ſpecie obligationis, quæ de ſubſtantia ſua requirit conſenſum, ſicut eſt votum. Hęc tñ dicta Bar. dum dicit, ꝙ pupilla. ſubſtitutio extinguitur iſto caſu, limitat Ioan. de Imo. niſi pupillus ingrediatur religionem mendicantium in communi, & in particulari, ſicut ſunt fratres minores: quia tunc cùm per ingreſſum religionis talis ingrediens habeatur pro mortuo totaliter, ſuccedetur ſibi ex pupil. ſubſtitu. ſecundùm eum, per ea quæ habētur in l. j. ſ. de teſta. vbi ſe remittit. Sed iſta concluſio prima facie videtur dubia: quia ingrediēs talem religionē ſine dubio efficitur inteſtabilis: ergo cū non poſsit facere teſtamētū aliter, ꝗ propter ętatē, videtur ꝙ rūpatur ſubſtitutio pupil. ſicut rumpitur in filio deportato, vel cū ſit ſeruus pœnę: vt hic dixit Bar. Quòd ergo ſuccedetur illi, qui nō poteſt habere hęredē, nec poteſt facere teſtamentū ex pupillari: hoc videtur contra regulas ſuprà poſitas: niſi dicas, defendendo iſtam opi. ꝙ prius ꝗ efficiat̄ inteſtabilis, iſte ingrediens videtur mortuus: vnde inhabilitas ſuperueniēs poſt mortē non attēditur, quia ſatis eſt quòd tempore mortis fuerit habilis, vt poſsit ſibi ſuccedi[b]. Scias etiā pro declaratione dictorū Bart. in iſta q. quòd filius qui offertur à parentibus religioni in pupil. ætate, licet non poſsit recedere à religione ante pubertatem, non tamen eſt interim monachus, ſecundū glo. in c. virum. de regu. quam communiter approbant omnes; vnde cū interim ſit adhuc laicus, nō eſt mirum, ſi poteſt ei ſuccedi ex pupilla. ſubſtitu. directo: itaq; non eſt opus intrare monaſterium. l. ſi arrogator. de adoptio. ſicut videmus in eo, qui eſt intra annum probationis, qui iudicatur vt laicus, quo ad retinendū omne ius, quod ſibi competebat; vt in c. beneficium. de reg. lib. vj. ſecundū Ioā. de Imo. hic, & bene. Adde etiā, ꝙ inquantum Bar. dicit, ꝙ ſi minor & impubes habet filios, expirat pupil. ſubſtitu. licet hoc ſit de raro contingentibus, eſt tamē poſsibile, & aliqñ accidit, ſecundū glo. xx. q. j. in ſumma. nā iſtud eſt verum, ſi habeat filios legitimos ex matrimonio. ſecus ſi nō legitimos, ſecundū Bal. in l. nec. in princ. de ado. Sequitur l. centurio filio.

SVMMARIVM

1. Subſtitutio cōpēdioſa alicui facta, ſi ſine liberis deceſſerit, non facit hanc ſubſtitutionem eſſe fideicom. imo eſt pup. de iure communi intra pubertatem.
2. Subſtitutio reperitur duplex, directa & obliqua.
3. Subſtitutio vna & eadem variatur ſecundū tempora.
4. Ius commune fortius eſt ꝗ priuilegium.
5. Statuto ſtante ꝙ pater poſsit diminuere legitimam filio, nō poterit tamen relinquendo legitimam, apponere ſibi grauamen.
6. Subſtitutio quæ non continet pluralitatem temporum, non dicitur compendioſa.
7. Subſtitutio compendioſa dici poteſt, quo vno compēdio vel oratione continet plures ſubſtitutiones.
8. Subſtitutio per verba directo ciuilia poſt tempora pubertatis facta, non trahitur ad fideicom.
9. Pretium in vniuerſalibus ſuccedit loco rei.
10. Trebellianica de iure nouiſsimo prohiberi poteſt.
11. Omnis, eſt nomen vniuerſale collectiuum.
12. Geminatio debet operari aliquid.
13. Dictio, ſicut, ſignificat ſimilitudinem aut limitationem.
14. Deus ſolus cognoſcit futuros euentus.
15. Vbi res prohibetur alienari extra familiam, videtur tacite relictum fideicom.
16. Conſequens qui vult, videtur velle antecedens, ſine quo illud eſſe non poteſt.
17. Verbum, capere, vel accipere, eſt verbum directum, non ciuile.
18. Verbum, relinquo, dicitur eſſe commune: poteſt enim ſe habere ad inſtitutionem & fideicom.
19. Verbum, pertineo, dicitur eſſe commune.
20. Verbum, remaneo, eſt verbum commune.

Centurio filio. Subſtitutio compendioſa facta à milite, valet de iure communi intra tempora pubertatis, & trahitur etiam ad bona impuberis: poſt pubertatem verò valet ex priuilegio ſpeciali, ſolùm reſpectu bonorum teſtatoris: & diuiditur in tres partes. In prima ponitur thema ſeu conſultatio. In ſecunda ibi: intra xiiij. annum. ponitur vnum membrum reſponſionis ad conſultationem. In tertia ibi: poſt eam. ſubnectitur aliud &c. ¶ 1 † Nota primò ibi: ſine liberis &c. quòd ſubſtitutio compendioſa facta alicui, ſi ſine liberis deceſſerit, non facit hanc ſubſtitutionem eſſe fidei commiſ. imo eſt pupilla. de iure communi intra pubertatem. cuius contrarium dicit gloſſ. in l. precibus. C. de impub. quam ſequutus eſt Iaco. de Belui. vt refert Bald. hic, quaſi videatur ſenſiſſe teſtator velle ſubſtituere illi duntaxat, qui eſt pubes, & qui poteſt habere liberos. Sed hoc cōfunditur per iſtū text. quia vt vides, ſubſtitutio videtur facta, etiam decedenti in pupilla. ætate: & ita probatur in capitu. primo. de teſt. libro vj. pro qua concluſione do tibi caſum clarum de iure ciuili in l. credendum. verſicu. ſed ſi maritus. j. qui pe. tu. vbi probatur, quòd fideicommiſ. datum à filio, ſi decedat ſine liberis, valet, etiam ſi filius decederet in pupilla. ętate. ¶ 2 † Secundò no. ibi: directo ſubſtituit &c. quòd reperitur ſubſtitutio directa, item & obliqua: vt l. cohæredi. §. cum filio. j. eodem. Et quæ verba faciāt directam ſubſtitutionem, & quæ obliquam, & quot modis accipiatur directa, item quæ ſint verba communia, habentia ſe ad vtranque ſubſtitutionem: dic vt hic per Bartol. 3 in vltima parte repetit. vbi aliquid dicetur poſt eum. ¶ † Tertiò not. quòd vna & eadem ſubſtitutio variatur ſecundū tempora, dummodo videatur facta de iure cōmuni, & ſit plenior, modo videatur facta de iure ſpeciali, id eſt poſt xiiij. annum. Licet autem reſpectu vniuerſorum temporum vna & eadē ſubſtitutio conſideretur diuerſimode, tanquàm directa, non tamen poteſt conſiderari vna ſubſtitutio vno tempore vt directa, alio vt obliqua, ſecundùm gloſſ. noſtram, vt in ea videbis. & eſt ratio differentiæ, quia in habentibus ſimilitudinē facilior eſt tranſitus: vt l. in rem. §. item quæcunq; ſ. de rei vēdicatione. ¶ Quartò not. quòd verbū, capiat, de ſui natura cēſeatur eſſe verbum directum: videtur enim ſignificare, quòd 4 quis recipiat propria autoritate. ¶ † Quintò not. quòd fortius eſt ius cōmune, quàm priuilegium: quod patet, quia ſuccedens directo de iure communi ſuccedit in omnibus bonis ſuis: ſed ſuccedens ex priuilegio militari, ſuccedit in bonis paternis duntaxat: concordat text. in l. eius militis. §. militia miſſus[c]. j. de teſtamen. mili. ¶ In gloſ. poſita ſuper verbo, dūtaxat. ibi: directo &c. Iſta opinio communiter tenetur, quòd in ſecundo reſponſo iſtius l. poſt pupilla. æta. ſuccedatur directo in bonis teſtatoris ex priuilegio militis: vt dicit gloſſ. quā opinionem Bartol. confirmat tali ratione. Dicit enim tex. in fin. quòd hæreditas pertinet ad ſubſtitutum cum fructibus inuentis in hæreditate, id eſt cum fructibus quos percepit filius inſtitutus vſque ad mortem ſuam. Sed hoc eſſet falſum, ſi ſubſtitutio eſſet fideicommiſ. quia fructus percepti ante mortem pertinerent ad hęredem morientis: vt l. ſi fideicommiſ. j. ad Trebellia. ergo neceſſe eſt dicere, quòd ſubſtitutio ſit directa. Tu autem aduerte, quia iſtud argumen. procedit, intelligendo literam in fin. de fructibus inuentis tempore mortis ſubſtituti: ſicut intelligit Bartolus & Bald. Si autem intelligeres, vt intelligit Angel. de fructibus inuentis in hæreditate teſtatoris, tempore mortis ipſius: tunc iſtud argumen. nihil concluderet. Mouetur autem Ange. ad exponendum iſtum textum hoc

a ¶ Pupillū. Add Fely. in c. dudū. in ix. col. circa fi. de preſum. & q̄d ibi dixi in apoſt. & Fely. in c. ſi qñ. pe. col. verſi. dū gl. hic dicit. et in c. nōnulli. xvij. col. ver. cōfirmat̄. circa prin. de reſcri. & in d. c. ſi qñ. in iij. col. ver. de inferiorib⁹.

b ¶ Succedi. Pro huius dicti Are. intellectu vide d. Iaſo. May. hic in ij. colū. circa med.

c ¶ §. militia miſſus. Pro cuius tex. intellectu vide do. Iaſ. May. hic in iiij. col. in ver. iiij. not. circa fi. ver. vbi dicit etiā, ꝙ cōtra reg. d. text. fortiter facit lex, in aut. hoc inter liberos. C. de teſt. ibi ſolus idem Areti. de hoc perpendit.

hoc modo, quia fructus percepti à filio instituto ante mortẽ sunt facti ipsius filij, vt patet in d.l.fideicom.prææallegata. Sed substitutio directa post pubertatem, quæ fit à milite filio, nõ trahitur nisi ad bona ipsius militis: vt est casus expressus in l. milites etiam.j.de testa.mi. ergo isti fructus non deberẽt pertinere ad institutum. Sed Io.de Imo.hic defendendo opi.Bar. & Bal.dicit, ꝙ miles hęredi suo potest substituere directo: & potest etiam si vult instituere hæredẽ suum ad tẽpus, & post tẽpus alium. Primo casu succedetur non solùm in bonis testatoris, sed etiam in fructibus perceptis ex hęreditate sua, & intelligitur tex.noster. Secundo casu posset habere locum ratio Ang.quòd sola hæreditas post tempus videtur delata ad alterum hæredem, & non interusurium medij temporis: & licet Iaco.Bu.dixerit, vt ipse refert, ꝙ miles non potest substituere directo hæredi suo post aditam hæreditatem, qui nõ sit pupillus, vel non in potestate eius alia ratione, nisi quia potest facere hæredem ad tempus, & post tempus vocare alium: vt l. miles ita hæredem.j.de testa.mili. ipse tamen hoc non concedit, sed per istam legem dicit, ꝙ potest etiã substitui directo ipsi hæredi instituto, licet nõ sit impubes. Sed ista differentia nihil videtur releuare, quo ad casum nostrum: quia etiã, quando miles substituit, tex.dicit in l.milites etiam.pręalleg.quòd substituit duntaxat in his quæ hæres est testamento suo consequutus: sed fructus quos lucratur hæres institutus, non consequitur immediate ex testamẽto, sed mediate propter dominium, qđ quęsiuit in rebus hæreditarijs: ergo nõ cõprehẽdit sub illis verbis, quia dictio, ex, significat immediatã acquisitionem: vt l.qui liberis.§.hæc verba.s.eo.& ibi fuit dictum. Vnde tex.in l.miles ita.§.exhæredato.eod.titu.dicit, ꝙ extraneo exhæredato potest substitui in his quæ à testatore ad substitutum peruenerunt, non in his quæ postea quæsiuit. Vnde ego non intelligo, quam virtutem habeat ista differentia: & tamẽ pro opi.Bar.quæ est cõmunis, arguo fortiter contra Ang. dicit em̃ tex.noster in fin.ꝙ hæreditas pertinebit ad substitutũ cum fructibus in hæreditate inuentis: quæ verba si intelligerentur de fructibus inuẽtis tempore mortis testatoris, sine dubio essent superflua, quia illi fructus sunt pars hæreditatis: quicquid enim inuenitur penes testatorẽ tempore mortis, venit in petitione hæreditatis: vt l.ancillarũ.in princ.ff.de peti. hær.& tenet hic Ang.expresse, vt j.videbis, nec põt aliter dici: q̃a si sunt in dñio testatoris tẽpore mortis, sine dubio sunt vniti in eius patrimoniũ: vt l.sed si plures.§.filio.s.eo. Cũ ergo tex.dicat, ꝙ hæreditas est restituenda cũ fructibus, manifeste datur intelligi, ꝙ loquitur de alijs fructibus, q̃ de his qui erãt in dominio testatoris tẽpore mortis: nam respectu illorum ista adiectio cũ fructibus esset superflua, quia illi veniebãt vt pars hæreditatis, & sub eius appellatione. Multũ tamẽ faciũt per Ang.s.alleg.sed possumus dicere, ꝙ istæ dictiones ponuntur aliquando improprie: vt not.in l.non dubium.C. de ll. Est autẽ multiplex effectus & differẽtia, si dicamus hanc substitutionem esse directam vel obliquam: nam si substitutio sit directa, succedetur absolute in omnibus bonis testatoris: si autem sit obliqua, tunc hæredes instituti detrahent legitimam de fideicom.vniuersali: ita dixit gloss.no.in l.precibus.C.de impu.quam Bar.hic etiam videtur sequi, licet eam non alleget. Sed in l.precibus. videtur dubitare de ista conclusione: quia sicut in pagano hoc esset verũ sine dubio: vt l.quoniam in prioribus.C.de inoffi.test.ita in milite etiam videtur verum: quia si miles potest faciendo testamentũ totaliter excludere filium exhæredando vel prætereundo scienter: vt l.si cut certi.& l.si cùm in vtero.C.de testa.mili.& in l.fina.C.de inoff.testamẽ.eadem ratione videtur, ꝙ possit grauare filium in legitima. Sed Io.de Imol.hic nititꝰ sustinere illã glo.duabus rationibus. Prima est, quia licet miles possit non dare legitimam filio à principio, ipsum totaliter pretereundo, vt in ll.su pradictis: non tamen sequitur, ergo potest legitimam datam filio auferre, grauando ipsum in restitutionem legitimę: quia multa impediunt facienda, quæ non impediunt iam facta: vt in c.quẽadmodũ.de iureiu.& l.patre furioso.s.de his qui sunt sui vel alie.iur. Sed aduerte[a]: q̃a licet ille tex.in l.si fundũ per fideicom.in fin.fortiter faciat contra opinio.do.Io.& glo. in d.l.precibus.videtur tamen ista opi.posse saluari per tex.in l. omnimodo.in prin.iuncta l.quoniã in prioribus.C.de inoff. test.in quibus simul iunctis probatur, ꝙ etiã in materia correctiua, etiam si sit fauorabilis dispositio facta super substantia legitimæ in quantitate, non extenditur ad onus: aliàs grauamen qđ ipsi legitimæ totaliter relictæ esset impositum, nisi l. vltra processisset: per quam l.dicit Butr.nota.ad propositum, & sequitur Bald.in d.l.quoniã in prioribus.& Ioan.de Imol. referens dicta But.in l.Titio centũ.§.Titio genero.de condi. & demon.† ꝙ si ex forma statuti pater potest diminuere legitimã[b] filio, non poterit tamen relinquendo legitimam apponere sibi grauamẽ: licet Bartol.aliter senserit in simili casu in d.§.Titio genero. ego tñ consulendo sum sequutus istam doctr.& euitantur dicta Bar.prout dicit Ioã.de Imo.in loco prææalleg. Et licet in casu nostro non sumus in materia correctiua: sumus tamẽ in materia exorbitanti, in qua etiam est regula, ꝙ non fit extensio[c] regulariter: vt l.qđ verum.ff.de leg. & in regula, quæ à iure.de regu.iur. Iste tamen casus, de quo dubitauit Bar.in d.l.precibus.est magis vtilis, q̃ pręcedẽs: quia nõ sumus in materia correctiua, vt dixi.& quia etiã in l.si fundũ per fideicom.in fi.potestas que cõpetit testatori in auferẽdo legitimã hæredis filij, videtꝰ esse exorbitãs à regulis iuris, in quibus nõ dimittatur voluntas captatoria, pendẽs ex arbitrio alterius.[d] Sed ad hoc põt responderi, ꝙ illæ ll.non loquuntur nisi de eo qui põt pro se disponere, & sic potestas, quæ conceditur patri, est potius nouum ius in nouo casu inductũ, q̃ ius exorbitãs à regulis iuris. Sed ista ratio cõfunditꝰ manifeste per l.si fundũ.per fideicõ.§.fi.de leg.j.vbi patet, ꝙ substitutus pupillariter, vel succedẽs ab intesta.pupillo, põt grauari in legitima: & est ratio secundũ doct.in l.j.in fin.s.eo.quia poterat testator hanc legitimã ei nõ relinquere: vnde habet eam ex voluntate, non ex necessitate: & ideo potest grauari. quæ ratio manifeste decidit casum nostrum, quòd ex quo miles nõ tenetur relinquere filio legitimam, si nõ vult, & filius & hæres eius possit in ea grauari tanq̃ data à testatore: vnde text.in l.si arrogator. in fin.ff.de adop.vbi dicit, quòd quãdo pater arrogator nõ potest substituere filios in legitima per fideicom. fundat se ĩ hoc, quòd habet eã ex prouisione l.siue testator velit, siue nõ.facit tex.in simili in l.j.§.si impuberi.ff.de collat.bon. Secũda ratio do.Io.est melior: quia licet pater posset grauare filium in legitima, quando est miles, in dubio: tamẽ relinquendo fideicom.ab eo nõ videtur grauare: & ita intelligit glos.in l.precibus.dicit etiam hoc ibi probari, quod nõ est verum: sed forte noluit sentire hoc, ꝙ ex quo substitutio cõuertitur ibi ĩ obliqua fauore matris, intentio text.fit, quòd detrahitur legitima, quasi aliàs iste fauor esset inutilis matri. Sed hoc non sequitur, ꝙ mater habebit cõmodum fructuum vsq; ad mortẽ filij. Itẽ illa iura, quę nõ trãseunt ad fideicõ.remanebũt penes eam, vt iura sepulchrorũ: vt l.quia perinde.j.ad Trebel. aliter autem nõ potest cõstare ex tex.ꝙ detrahitur legitima. Tu ergo approbando illam glos. singularem dic melius, quòd quãuis legitima à filio hærede instituto capiatur vt portio hæreditatis instituentis: filius tamẽ in ipsa legitima habet particularius ius, & fauorabiliꝰ, q̃ in cæteris bonis: vt patet ex his quę diximus in l.j.s.eo.nam si haberet substitutũ vulgarem, posset repudiando hæreditatem retinere legitimam, vt ibi fuit dictum. Præterea vsq; ad legitimã remouetur omne grauamen de medio: vt in cap.Raynutius.de test.licet filius fuerit vniuersaliter institutꝰ. Est ergo in legitima fauorabilior causa, & specialior ratio acquisitionis, q̃ in alia hæreditate, ad minus quia debetur sibi iure naturali.l.cùm ratio.ff.de bonis damn. Licet ergo miles super hoc iure fauorabili possit filium grauare si vult, nihilominus in dubio hoc nõ videtur velle, sicut dicimus in fideicõ.vniuersali relicto à filio, ꝙ non venit in eo dos filio, licet excedat legitimam ipsius, & in ea filia possit specialiter grauari: improbatur ita l.ea filia.in princ.ff.ad Trebel. & plene declarat Barto.in l.Lucius.§.maritus.ff.eo.titu.pro hoc facit quod habetur in l.sequens q.de lega.ij.& est ratio, quia miles in dubio relinquẽdo fideicõ.si dispõ vtroq; modo põt valere, videtꝰ magis velle vti iure cõi, q̃ iure speciali: vt l.q̃q̃. & qđ ibi not.in glo.& in l.in testamẽto.& ibi not.C.de te.mil. & illam glo.singularem in l.precibus.adde ad not.per Bart.in d.§.maritus. Est & alius effectus, & differentia no.inter directã & fideicõ.substitutionem: q̃a in casu nostro, in quo fuit directa institutio, veniũt fructꝰ percepti post mortẽ testõris à filio instituto vsq; ad mortẽ ipsius: sed si substitutio esset fideic. nõ venirẽt: vt l.in fideicõ.j.ad Treb.& ita pũctualiter soluit Bar.istã l.in oppositionibus. Sed aduerte, quia ante istam oppositionẽ, in qua ita se declarat, ipse dicit volẽdo ꝓbare, ꝙ hic erat substõ directa, & nõ obliqua: ꝙ si substõ esset obliqua, nõ venirent restituendi fructus ꝑcepti tempore mortis testatoris. Quod dictũ reprehendit Ang.& merito: quia fructꝰ qui sunt percepti à testatore, transiuerũt in dominium eius: & sic sunt substantiæ & hæreditatis suæ: cur ergo non venit in restitutione, cùm in fideicom.vniuersali veniat substantia testatoris? vt l.nam quod.§.fina.& l.sequẽ.ff.ad Trebell. quinimo secundũ Ang.filius fructus perceptos à testatore imputaret sibi in legitima: vt tenet Iac.But.in l.iubemus.in princip.C.ad Treb. Sed hoc vltimũ dictum impugnat hic Io.de Imo.per ea quæ

[a] ¶Sed aduerte. Hũc met versicu. de verbo ad verbum, habes per eũ j.in fin. vj.colũ.vsq; ibi: sed ista ratio.

[b] ¶Legitimã. Sed nũquid valeat tale statutũ, si in totũ tollat, vel minuat legitimã: vide d.Mari. Soc.in cõsi.xxx. in ci.q̃uis ex his.ver. circa primã q.cum ver.seq.in j.parte. char.lvij.& d.Bar. eius filiũ in cõsi. cl. inc.& nos introducere.versi. succedit alia.ĩ d.parte.char. ccxxvj.& ver. præterea legitima.cum ver.se.char. ccxxx.

[c] ¶Extẽsio. Addꝺ An. Ros.in l.si cõstante §.de viro.s.sol.ma. in x.fal.& in tract. de suc.ab intest.lxxij.co.in fi.fallit in casu quẽ ponit Felyn.in c.nõnulli.de rescrip.in xxiij.co. versi.& qđ fauore. & vide d.Alex. de Imo.in l.j.xxj.col. de offic.eius.& ĩ §. Chrysogonus. de verbo.obli.

[d] ¶Alteriꝰ. Adde qđ per eundẽ Frãc.Aret.habetꝰ in l.moribus.s.eo.& vide q̃ ibi dixi in apostil.

habentur in l.ſcimus.§.repletionem.C.de inoffi.teſta. vbi di
citur,quòd repletio legitimę debet fieri ex ipſa ſubſtātia prin
cipalis teſtatoris,nō ex fructibus.& ita traditur in l.Papinia-
nus.§.vnde ſi quis.ff. de inoffi.teſta.Præterea ſi filius primi
gradus nō imputat ſibi fructus in Trebellianica:vt l.iubem⁹.
in princi.C.ad Trebel.ergo multominus in legitima.Sed iſta
iura concludūt cū reuerētia in fructibus perceptis poſt mortē
defuncti à filio,qui non poſſunt dici principalis ſubſtantia pa
terna.& ita intelliguntur per doct.Sed fructus percepti à te-
ſtatore ipſo viuēte cū tranſiuerūt in dominiū ſuū, quare non
poſſunt dici principalis ſubſtantia paterna, non intelligo : ſi
enim nomē ſubſtantiæ ſignificat idē,q̄d nomē hæreditas: vt
dicit tex.in d.l.nam quod.§.fina.ſicut fructus percepti à teſta
tore ſunt in hæreditate:vt l.non tantū.in fi.ff.de pe.hære. &
cætera mobilia:ita dicunt̃ eſſe in ſubſtantia defuncti, ex quo
iſta nomina ſignificant idē. Vnde indubitāter tenēda eſt opi.
Ange.& tamē nō credo hoc fuiſſe de mente Bar.quod retu-
lit Ang.licet verba videantur hoc ſonare.Hoc patet,quia in
ferius in oppoſitione,dum loquitur de fructibus perceptis à
filio teſtatoris,non ab ipſo teſtatore,allegat eandem l.quæ l.
proprie loquitur in hoc caſu,non quando fructus fuerant per
cepti à teſtatore.Aut ergo fuit error ſcriptoris,aut lapſu lin-
guæ ſine dubio:& ad iſtam materiam vide alium caſum not.
in quo ſubſtituto vulgariter reſtituuntur omnes fructus per
cepti ab inſtituto,in l.hæres furioſi.in princ.& ibi per Ange.
ff.de peti.hære.¶ In eadē gloſſ.ibi:trahitur ad fideicom.&c.
Limitatur huius l.diſpoſitio,ſecundū glo.quando ſubſtitutio
eſt facta à milite per verba directa fauore matris, quæ eſt in
medio trahatur ad fideicom.poſt pubertatē. Sed Bartol. hic,
quem ſequuntur Bald.& Ange.dicunt, quòd quando verba
eſſent concepta directa,etiam in fauorem matris,non trahe-
rētur ad fideicom.quia cùm iſta obliquatio ſumatur ex præ-
ſumpta mente teſtatoris,non habet locum,quando verba ex
proprio ſignificatu ſuo important aliud:& vtroq; modo pōt
valere diſpoſitio:ſed in l.precibus.ſecundū eos,verba appoſi-
ta in ſubſtitutione erant cōmunia:vnde facilius poſſunt trahi
ad ſenſum obliquum,ſicut j.videbis in tertia parte prin. hu-
ius gloſſ.& eſt caſus etiam in pagano,in c.Raynutius.in ver-
bo,ſuccedere.extrà,de teſta.Ioan.de Imo.hic,& aliqui Mod.
dicunt,quòd in l.precibus.cōmuniter non eſt verbum, ſubſti
tuit,in quo eſt fundamentum Barto.eſt enim verbum com-
mune,vt ſcis.l.iam hoc iure.in prin.ſ.eo.& ideo dicunt gloſſ.
poſſe ſuſtineri,quaſi in l.precibus.fuerint verba directa, non
verba cōmunia.Tu autem aduerte, ſicut dicebam heri in vo-
ce,quòd ſi non eſſet verbum,ſubſtituit,in l.precibus.totus il-
le verſi.eſſet imperfectus,& eſſet falſa grammatica,quia non
haberet verbum à quo regeretur . vnde aut ibi eſt verbum,
ſubſtituit,aut aliud eſt ſubaudiendum.Sed poſito, quòd ille
verſiculus poſſet ſtare ſine illo verbo,adhuc videtur poſſe ſal
uari opini.Bartol.quia inferius eſt verbum,ſubſtituo,& ver-
bum,ſubſtitutus;quæ verba poſſunt ſignificare idem q̄d ver
bum ſubſtituit,id eſt quòd ſubſtitutio fuerit facta per verbū
obliquū, quod potuit cōplecti directam & obliquam.Vnde
iſtę reſponſiones Moder.non ſunt bonę:ſi tamen velis defen
dere opi.glo.ſicut dicebam in voce,poteſt dici, quòd ex prin-
cip.tex.apparet ſubſtitutionem fuiſſe factam per verba dire-
cta:nam in princip.l.ponitur ſupplicatio, ſeu libellus ſuppli-
cantis,in quo vt refert Imperator,contineatur ꝙ teſtator in
ſtituto filio hærede fecerat ſecundum hęredem,& ſic ponitur
ibi diſpoſitio facta per verbum ciuile directum:verba autem
quæ poſtea ſequuntur,non ſunt verba formaliter deſignan-
tia diſpoſitionē teſtatoris,ſed ſunt verba imperatoris ponen-
tia effectum diſpoſitionis,cuius forma ſuperius fuerat expreſ
ſa.ſicut econtra aliquando imperator præmittit ſubſtantiam
diſpoſitionis,& poſtea ſubijcit formā:vt patet in l.final. circa
princ.C.de inſti.& ſubſti.† & potuit imperator per verbum,
ſubſtituo,q̄d eſt verbū cōe,[a] legitimè ſignificare etiā ſubſtitu
tionē directā ſine pręiudicio abſtinuitatis vel ambiguitatis,ex
quo p̄ceſſerat forma diſpōnis ſ.expreſſa.Retēta aūt iſta opi.
glo.multū inſiſtit hic Io.de Imo.in aſsignādo rationē,quare
ſubſtitutio ibi directa obliquatur fauore matris:& poſt mul-
ta verba aſsignat talē rationē,quia nō reperitur iure cautū,ꝙ
qn̄ mater eſt in medio,poſsit fieri ſubſtitutio directa filio poſt
pubertatē:nā text. in l.miles ita.§.exhęredato.& in l.milites
etiam.j.de teſta.mili.loquātur ſimpliciter,nō quando mater
eſt in medio.& ex hoc infert falſam eſſe gl.in l.precibus.quę
dicit,ꝙ ſi ſubſtitutio fuiſſet facta p verba directa puberi,ita ꝙ
cum ea non eſſet coniuncta pupillaris,talis ſubſtitutio nō tra
heretur ad fideicom.fauore matris:nam videretur dicendum
contrariū ratione præmiſſa.Sed cū illæ ll.ſ.alleg. ſimpliciter

a ¶ Cōmune. Adde idē Are.in l.nā hoc iure.ſ.eo.& q̄d ibi dixi in apo.

b ¶ Male dixit. Hāc opi. Are. ſequit̃ Iaſo.May.hic in vij. col. poſt me.ibi ego ſum.

dicant,ꝙ puberi poteſt ſubſtitui directo,probāda eſt iſta ex-
ceptio per aliquā l.vel rationē,quòd hoc ſit verum,niſi ma-
ter ſit in medio.Sed hoc nō dicit text.in l.precibus . ſimpliċi-
citer:ſed tunc demū,quando ſubſtitutio fuit facta tali tēpore,
q̄d potuit valere iure directo,& excludere matrē de iure cō-
muni.inducitur enim ſpecialiter in fauorē tabularū,vt mater
poſsit excludi totaliter ab hæreditate filij in pupil.ætate,qua
ſi non ſit teſtamētū filij,ſed patris:vt l.Papinianus.§.ſed nec
impuberes.ff.de inoff.teſta.& in c.ſi pater.de teſta.in fin. lib.
vj.Vnde propter hunc fauorē,qui adhibetur teſtamēto filij,
vt cōſeruetur,non eſt mirū,cùm iſte fauor adhibeatur in iniu
riā matris,ſi ſit iſta recōpenſatio,vt poſt pupilla.ętatē ſubſti-
tutio directa obliquetur,ſicut onus collatoris eſt inductū in
recompenſationē iniuriæ,quam facit pater filio ſuo in fauorē
emancipati:vt l.j.in prin.j.de colla.bono.& hoc eſt q̄d voluit
gloſſ.in d.l.precibus.licet non ita ſe declaret. Sed contra hoc
dictū facit,quia ꝙ teſtamentū factū à patre filio impuberi nō
poſsit expugnari à matre,hoc non videtur inductū fauore cō
ſeruationis teſtamenti,vt eſt dictum: ſed potius ſecundū re-
gulas iuris,quia verè teſtamentū eſt patris,licet hæreditas di
catur hæreditas filij:vt videbis in l.patris & filij.j.co. Sed ad
hoc poteſt reſponderi:quia licet verè teſtamentū ſit patris,ex
quo tamē reſpectu hęreditatis pupilli pater hic ſubrogat̃ loco
filij,perinde eſt,ac ſi filius feciſſet ſibi teſtamentū,per regulam
quæ ponitur in l.j.§.hæc actio.ff.ſi quis teſta.libe.eſſe iuſſus.
Quòd ergo illa regula nō habeat locum,hoc facit fauor teſta-
menti,ſicut econtra,quòd teſtamentū pupillare videatur te-
ſtamentū filij,quo ad hoc vt non poſsit expugnari per filium
teſtatoris,quia ſit in eo pręteritus.¶ In ea.glo.ibi:non conti-
net in ſe tacitam pupilla.& c.Barto.hic not.iſtam gloſ.ſolen-
niter ad duo.vult eñ primò hanc gl.ſentire,ꝙ pupilla. quę cō
tinetur in cōpendioſa,dicatur tacita, & nō admittatur contra
matrē,ſicut tacita pupillaris,quæ cōtinetur in expreſſa vulga
ri: & credo ꝙ ſenſerit hunc intellectum ex glo.per verba po
ſita in princ.huius ver.dum glo.dicit,nam & alias in priuato
vulga.expreſſa non cōtinet in ſe tacitam pupillarem:quæ ver
ba propter dictionem,&, videntur implicatiua. Vnde ſenſus
videtur eſſe,nō ſolùm in cōpendioſa facta à milite tacita pupil
laris in ea cōprehenſa nō admittitur contra matrē, ſed etiam
b in alio caſu &c.& ſi ſic intellexit,gloſſ.iſta male dixit[b],& be-
ne reprehenditur hic per Barto.Ego aūt non cedo hanc eſſe
mentē glo.ſed hunc eſſe credo ſenſum verum:dixit enim pri
us,quòd fauore matris ſubſtitutio directa obliquat̃ in caſu no
ſtro,& ſic inducitur vnum ſpeciale,ſicut & alibi etiam aliud ī-
ducitur,videlicet ꝙ expreſſa vulgaris non cōtinet tacitā pup.
Implicatio ergo fit hic ad caſum præcedentē, quatenus con-
tinet ius ſpeciale, ſicut & caſus ſequens , non reſpectu for-
te diſpoſitionis.Secūdò colligit Bart.ex hac glo. ꝙ quādo eſt
in medio expreſſa vul.nullo modo cōtinet tacitā pupil.Cōtra
rium tenuit glo.in l.ij.in prin.ſ.eo.& in l.p̄cibus.ſæpe allega.
Opin.glo.hic tenuit Petr.vt hic plenius refert Barto.qui te-
net glo.cōtrarias.Tu autem pro concordia opin.adde,ꝙ ſi di-
catur ſimpliciter tacitam ſubſtitutionem nullo modo contine
ri in expreſſa vulga.cùm mater eſt in medio:iſtud eſt penitus
impoſsibile,ſi teſtator propter matrem omiſit penitus ſubſti
tuere pupillariter.poſsibile eſt,quòd mortuo teſtatore ſubſti
tutio quæ nunq; fuit facta,non oriatur de nouo aliquo caſu,
quia voluntas teſtatoris finitur morte:vt l.cùm hic ſtatus.in
fin.ff.de donat.inter virū & vxo.& l.quia.ff.loca.& not.in l.
centeſimis.§.fina.de verbo.obliga.& patet de ſe naturaliter ſi
ne ll.Sed textus dicit expreſſe, quòd ſi mater moriatur ante
pupillum, ſuccedit ſubſtitutus ex tacita pupillari:vt l.fina.C.
de inſtit.& ſubſtitu.ergo impoſsibile eſt dicere,quòd teſtator
penitus non ſubſtituerit.Si autē dicat,vt videntur dicere ver
ba Barto.ꝙ tacita ſubſtitutio videt̃ fieri,ſed nō habet effectū
cōtra matrē:hoc pōt intelligi dupliciter. vno modo, ꝙ ſubſtō
ſit pura, nec ſuſtentat̃ niſi in euentu mortis pupilli:moriente
igitur pupillo remanebit pura & ſimplex,ſed non habebit ef
fectum contra matrē.Sed iſte modus loquendi nec probatur
iure,& habet abſurditatē:nā ſi diſpoſitio eſt pura, ꝙ ſit pura,
& non habeat effectum niſi in matre repudiāte,hoc nō cōue-
nit naturæ vltimę voluntatis:quæ ſi eſt pura, nō debet ſtare
in ſuſpenſo:vt l.fin.ff.cōmunia prædio. Sed dato, quòd iſta ra
tio non obſtaret,adhuc dico ꝙ non eſt pura, ſed eſt conditio
nalis, ſi mater nō extaret tempore mortis filij, nā ſi ſubſtitu-
tio expreſſa ſimpliciter facta eſt perſona in medio,quæ ex p̄-
ſumpta voluntate defuncti excludit ſubſtitutum,intelligitur
eſſe conditionalis ex hoc ſola præſumptione:vt probatur in l.
pen.C.de impub.& alijs ſubſtit.& l.cùm auus.ff.de condi.&
demōſt.l.cū acutiſsimi.C.de fideicō.Quare ex eadē p̄ſumptio

ne facta

ne facta suspendatur dispositio tacita, quæ est minus fauorabilis ꝙ expressa, non videmus. Ergo & hanc credo fuisse mentem Bart. quòd tacita pupilla. matre existente in medio, continetur vulga. expressa, sed sub duabus conditionibus: videlicet si pupillus moriatur in pupil. ætate, & si mater tēpore mortis pupilli non supersit. Est autem prima conditio intrinseca, secunda extrinseca: vt l. qui liberis. in princ. & ibi plene declaraui. s. eo. Et anteꝗ̄ ingrediar secundam partē glos. sequendo ordinē Bar. qui expedit secundam partē glo. in tertia q. principali, quam facit in materia substitutionis compendiosæ, vidēdum est primò aliquid circa diffinitionē istius substitutionis, quā ponit hic Bart. dicit enim, ꝙ illa est substitutio compendiosa, quæ sub cōditione matris vel alia continet plura tēpora. Cui diffinitioni adde breuiter, ꝙ si illud verbum, alia coditio, capitur hoc modo, scilicet ꝙ vltra conditionē mortis possit apponi alia conditio in substitutione, intellectus iste procedit simpliciter, & probatur in l. qui liberis. in prin. s. eo. Si aūt intelligas, prout verba videntur sonare, ꝙ substitutio cōpendiosa possit fieri sub alia conditione, absq; eo ꝙ interueniat conditio mortis, hoc videtur esse impossibile. Qđ probo manifesta ratione: quia aut ista substitutio cum hac conditione extrinseca fit pupillo, & continet pupillarē, & tunc necessario subintelligitur conditio mortis, quæ est conditio intrinseca ad pupillarē substitutionē: vt Institu. de pupilla. substit. §. j. & §. non solum. Aut substitutio fit maiori, cui non potest substitui pupillariter: & tunc licet, quia per ista verba, quādo cūq; nauis ex Asia venerit, vel Titi⁹ fuerit factus cōsul, † (6) ista substitutio nō poterit dici cōpendiosa, quia non continet pluralitatē temporum: vt probabo, quod requiritur de essentia compendiosæ, [a] secundū diffinitionem s. positā. Quòd autem non continet plura tēpora, patet: quia omnia tēpora post pubertatē in eo cui fit substitutio, sunt vniformia, nō enim possunt inducere nisi substitutionē fideicom. in omnibus tēporibus: ergo cū quātū ad effectū substitutionis sint vniformia, & vnius effectus, nō dicūtur plura, sed vnum formaliter: & quo ad effectum, licet materialiter sint plura, hoc sufficit quo ad hoc, vt dispositio quæ fit in tēpore, dicatur vna, & omnia tēpora considerentur vt vnum tēpus: sicut patet in delicto affirmatiuo vel negatiuo, qđ habet causam successiuam, qđ licet continuetur pluribus tēporibus, tamē dicitur vnū. l. cū qui. §. in pupillaribus. in tex. & glo. ff. de iureiu. & ibi per Bar. & per eundē plenius in l. inficiādo. §. infans. ff. de furtis. & tāgit glo. in l. mariti. §. quinquēnio. ff. de adulte. sicut videmus in simili, ꝙ duo testamēta quæ continent idē, dicuntur vnum testamentū, nō duo: vt l. vnū. & ibi not. s. de testa. Pro ista conclusione est casus in l. precibus. in ver. si verò. C. de impu. & aliis substitu. & ibi hoc tenet glo. dicit enim tex. ꝙ si præcessit substitutio pupilla. expressa, substitutio post pupillarē ætatē facta est similiter expressa substitutio, & differt à compendiosa, vt ibi sequitur in tex. & hoc dicit ibi glo. magna, ꝙ si substitutio fiat cū distinctione temporū expressa: verbi gratia, si decesserit in pupi. ętate, vel postea quādocūq;: substitutio ista post pupil. ætatē nō est compendiosa, sed simplex fideicom. & reuera hoc probatur in text. & patet ratione præmissa. Ex hoc sequitur, ꝙ secūda pars diffinitionis, quæ dicit, ꝙ substitutio cōpendiosa cōtinet plura tēpora distincta formaliter, id est ex quibus inducūtur diuersæ substitutiones, & hoc tenet glo. satis clare in d. l. precibus. & ita credo intellexisse Bartol. Sed aduerte: quia licet Barto. in diffinitione ita sentiat, ꝙ ad esse substitutionis compendiosæ requiratur, ꝙ contineat plures substitutiones, & plura tempora, saltem ex aptitudine verborum: quia bene contingit aliquādo, ꝙ ex dispositione iuris non continet nisi vnum tempus, & vnā substitutionē, videlicet qn̄ fit à pagano per verba directa post tēpora pubertatis: vt l. verbis ciuilibus. s. eod. Ipse tamen Bar. incontinēti dum quærit, vnde dicatur compēdiosa substitutio, dicit ꝙ dicitur compendiosa, quia continet plura tempora, vel plures substitutiones: & sic videtur velle, quòd si substitutio cōtinet plures substitutiones in se in vno constructu verborum, non tamen plura tempora; adhuc possit dici compendiosa. & secundū hoc si fit substitutio puberi, quandocūq; decesserit: vel sub conditione, si nauis ex Asia venerit, vt s. dixi: quia ista substitutio continet fideicommis. si aditur hæreditas, & vulgarem si non aditur: & sic diuersis casibus diuersæ substitutiones poterunt dici compendiosa. Et hoc forte voluit sentire Bartol. in prima parte diffinitionis: sed si sic sensit, tunc repugnat sibi secunda pars, quæ requirit pluralitatem temporum. Bald. in l. precibus. in tertia charta. reprobando gloss. dum dicit, quòd substitutio facta cum distinctione temporum expressa post pubertatem nō est cōpendiosa, sed fideicom. vt s. dixi. sentit, quòd sit compēdiosa, quia cōtinet fideicom. & vulg. Ex hoc infert ipse idē in pe. charta, ꝙ si testator ita substituit filio impuberi, si filius meus decesserit infra xiiij. annum, talis sit hæres. ista substitutio non est expressa pupil. sed compendiosa, continens duas substitutiones, scilicet vulga. & pupil. & per hoc infert ibi no. ꝙ si pupillus morit̄ viuente testatore, tunc substitutus admittet̄ ex vulga. nec habebit locū l. quod si filius. ff. de capti. & quod ibi per Dyn. & Barto. quòd ista vulga. non est tacita contenta in pupillari, sed est expressa contenta in compendiosa. & ista dicta retuli in l. j. s. eod. & refert Pau. de Cast. in l. iam hoc iure. in princip. s. eo. in vna lectu: se vidisse ita consultum per excellentes viros, per illam doctrinam Bald. Ego in ista materia credo posse sustentari duas conclusiones. † (7) Prima conclusio est ista: Substitutio compendiosa potest dici, [b] quę vno compendio vel oratione continet plures substitutiones, licet istæ non inducantur ex varietate temporum, sed ex varietate casuum: sicut cùm substitutio facta puberi vel impuberi cum distinctione temporum expressa continet post pubertatem vulga. & fideicō. nam hic in vno tempore, sed in diuersis casibus, sunt duę substitutiones, vt patet de se: cùm enim substitutio compendiosa, secundùm Bartol. & alios dicatur, quia sub vno compendio plura continet tempora: cur non possit dici compendiosa, si sub eodem compendio cōtineat diuersas substitutiones ex varietate casuum, non video, maxime cùm regulariter liceat arguere de re ad tēpus: vt l. miles ita. & quod diximus j. de testamen. mili. Non [a] obstat tex. qui fortiter vrget in oppositum in lege, precibus. in versicu. si verò. vbi substitutio facta expresse post tempora pubertatis dicitur expressa, & distinguitur contra compendiosam: quia potest responderi, quòd non dicitur compendiosa respectu pluralitatis temporum & substitutionum, quę ex diuersis temporibus sequuntur: sed respectu diuersorum casuum, & substitutionum ex eis sequentiū. Et in hoc differt ista compendiosa à breuiloqua, quia illa vno compendio continet substitutiones plures respectu diuersarum personarum: sed ista continebit plures substitutiones respectu vnius personæ, secundùm Bald. qui ita declarat in dicta l. precibus. in tertia charta. Secunda cōclusio potest esse talis: Ista substitutio, si filius meus decesserit infra xiiij. annum, seu in pupilla. ętate, talis sit hæres: est pupil. expressa, continens vulg. tacitam, non compendiosa continens duas substitutiones. Ista conclusio ꝓbatur recte intuenti in l. ij. §. prius. vers. sed si quis ita. cum versicu. sequē. s. eo. vbi dicitur primò, quòd ista substitutio continet testamentum filij, id est, pupil. substit. deinde in versic. sed [b] etsi ita retento eodē themate peruersionis ordinis, determinat de vulg. substitutione facta ipsi filio. Ex quo satis datur intelligi, quòd in præcedenti nō erat facta vulg. substitutio expressa: nam si fuisset facta expressa substitutio vul. ex vno themate, poterat decidi vtraq; quæst. quid iuris esset, si esset peruersus ordo in pupil. vel vulga. Et hanc opin. sequuntur quidam Moder. scribentes in l. pcibus. maxime per ea quæ tradit Bar. [c] in l. j. & ij. s. eo. vbi dicit, quòd ad esse pupil. substitutionis nō requiruntur ista verba, si filius meus hæres erit. Et hanc opi. ego sum sequutus in dicta l. precibus. sed vltra ea quæ ibi scripsi, addo nūc subtilem & nouam rationē: nam ista est regula, ꝙ vbicunq; in aliqua dispōne, cuius nomē propriū non exprimitur, specificatur aliqua qualitas, quæ conuenit vni dispositioni ex natura vel substantia ipsius: alteri verò dispositioni non conuenit ex natura ipsius, sed tamē ex voluntate disponētis posset opponi semper, illa dispositio, vel ille cōtractus censetur factus, cùm illa qualitas naturaliter vel essentialiter conuenit. Casus est in l. cum dotem. & ibi per Bald. C. de iure dotium. vbi probatur, quòd pactum appositum in æstimationē rei dotalis, ꝙ periculum pertineat ad maritum, facit quòd videatur celebrata emptio & venditio: quia ista qualitas conuenit naturæ huius contractus, ꝗ̄uis etiam in alio contractu posset apponi pactū de suscipiendo periculum in se: iuxta l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautionibus. facit optime quod ponit Barto. in disputatione sua quæ incipit, publicanus quidā. & quod not. glo. & Barto. post eam in l. j. ff. de superficiebus. Cū ergo testator substituit pupillo decedenti in pupil. ætate, ipsa qualitas pupil. ætatis, quæ essentialiter respicit substitutionem pupillarem, vulgarem autem neq; naturaliter neque essentialiter, sed accidentaliter, inꝗ̄tū placeret testatori inuitare vulga. ad pupil. ætatem. facit vt testator videatur pup. substituisse solummodo, & non vulgariter, intellige expresse. Sed aduerte: [c] quia licet ille tex. in l. si fundū per fideicō. in fi. fortiter faciat cōtra opi. do. Ioā. & glo. in d. l. precibus. videt̄ tn̄ ista opi. posse saluari per tex. in l. omnimodo. in prin. C. de inoffi. te. iūcta l. q̄m̄ in prioribus. in quibus simul iunctis ꝓbatur, ꝙ

[a] ¶ Compendiosę. Et ita refert, & sequit̄ d. Iaso. Mạy. hic in ix. col. ver. ij. & subtilius. dicit tn̄ hoc sibi non obstare, qa si filio pupillo substituat̄, qn̄cūq; Titi⁹ cōsul factus fuerit, vel qn̄ nauis ex Asia venerit, aptitudine pōt continere plura tpa, & plures substōnes: sed fatet̄ nō cōtinere pupillarē, nisi pupill⁹ moriat̄ in pupillari ętate. Vn̄ dicit super hoc esse cogitādū.

[b] ¶ Dici. Quibus aūt verbis substō cōpēdiosa videat̄ facta, vide quę dixi in a. post. s. eo. in l. verbis ciuilibus.

[c] ¶ Sed aduerte. Idē dixit, & per eadem met verba. s. ead. l. in ij. col. inci. ibi: sed aduerte. vsq; ibi: sed ista rō. ꝓut facit hic infrà sequendo ibi. in ea. glo.

in materia correctiua, etiam si sit fauorabilis dispositio, facta super substantia legitima & quantitate, non extenditur ad onus: aliàs grauamẽ, quod ipsi legitimę totaliter relictę esset im positum, nisi l. vltra præcessisset: per quam l. dicit Butr. no. ad propositum, & sequitur Bal. in d. l. quoniam in prioribus. & Io. de Imo. referens dicta Bu. in l. Titio centum. §. Titio genero. de conditioni. & demonstra. ꝙ si ex forma statuti pater potest diminuere legitimam filio, non tamẽ poterit relinquẽdo legitimã apponere sibi grauamẽ, licet Bar. aliter senserit in simili casu in d. §. Titio genero. Ego tamẽ consulẽdo sum sequutus istam doctrinã, & euitãtur dicta Bar. vt dicit Ioan. de Imo. in loco allegato: & licet in casu nostro nõ sumus in materia correctiua, sumus tamẽ in materia exorbitãti, in qua est regula, ꝙ non fit extensio regulariter: vt l. quod verum. ff. de ll. & in regula, quæ à iure. de reg. iur. Iste tamẽ casus, de quo dubitauit Bart. in l. precibus. est magis dubius, ꝗ̃ præcedẽs: quia non sumus in materia correctiua, vt dixi: & quia etiam in l. si fundũ per fideic. in fi. potestas quæ competit testatori in auferẽdo legitimã hæredibus filiis, videtur esse exorbitans à regulis iuris, in quibus non permittuntur voluntas captatoria pendẽs ex arbitrio alterius. Sed ad hoc potest responderi, ꝙ illę ll. nõ loquunt̃ nisi de eo, qui põt per se disponere, & sic potestas quæ conceditur patri est potius nouũ ius in nouũ casum inductum, ꝗ̃ ius exorbitans à regulis iuris. ¶ † In ea. glo. & c. ibi: si aũt esset paganus & c. Concludit hic glossator noster, & in l. verbis ciuilibus. s̃. eo. ꝙ substitutio facta per verba directo ciuilia post tẽpora pubertatis, nõ trahitur ad fideic. Quæ cõclusio videtur probari in l. verbis ciuilibus. & in l. in substitutione. s̃. eo. & ista est cõmunis sententia, quã approbat Bar. hic, qñ verba sunt directa & ciuilia, vt verbum, instituo, & verbũ, hęres esto. Si aũt essent verba directa, & non ciuilia[a], tunc bene traherẽtur ad fideicõ. secundùm Bar. vt hic plene per eum. & licet Io. And. tenuerit contrariũ in c. si pater. in nouella. de testi. li. vj. Hæc tamẽ opi. est verior. & inductionibus & rationibus suis rñde, vt ibi per Bar. & Moder. superuenit Bald. qui in ista materia varie locutus est: nã in l. precibus. C. de impu. ipse restrinxit, ꝙ aut testator dicit, quandocunq; filius meus decesserit, talis sibi sit hæres: & tunc apparet, ꝙ voluit facere pupillarẽ tantũ, per quã succeditur filio: vt Inst. de pupillari subst. §. j. vnde substitutio non valebit: vt fideic. Sed ista ratio facile potest euitari, sicut ecõtra saluatur pupi. substitutio, si testator dicat, talis mihi sit hæres: vt l. si ita. §. qui filio. ff. de bo. poss. secundũ tabul. itáne dispositio testatoris reddatur inutilis? Poterũt hic impropriari verba, talis sibi sit hæres, id est ꝑ mediam personam ipsius mihi sit hæres: fideicõ. eñ capit mediante persona hæredis restituentis: vt l. restituta. in princi. C. ad Trebelli. & bene declarat Bartol. ad aliud propositum in l. pe. C. de impu. & aliis substi. Aut testator simpliciter dicit, si filius meus quandocũq; decesserit, talis sit mihi hæres: & tunc verba directa trahuntur ad fideic. quia manifesta est intentio testatoris, ꝙ sibi voluit succedi. Aut simpliciter dixit, talis sit hæres: & tunc idẽ ꝙ substitutio valeat iure fideic. quia in dubio debemus interpretari verba, vt actus valeat: vt l. Gallus. §. quidã recte, s̃. de libe. & posth. & l. quoties. de rebus dubiis. cum aliis vulgaribus: & quæ dicta vtrum sint vera, dicemus postea. Sed ipse idẽ Bal. in l. ex tribus. C. de inof. testa. simpliciter dicit, ꝙ ista substitutio trahitur ad fideicõ. post tẽpora pubertatis, si testator substituit, quandocũq; decesserit filius suus sit hæres, maxime si substituat si decesserit sine liberis: ꝑ ista enim verba apparet manifeste, quòd testator voluit substitutionem suam valere quocunq; tẽpore, etiam post pubertatẽ. Sed cùm sciret nõ posse valere iure directo, quis dubitat quòd voluit eam valere iure fideicom. vt l. illud. §. tractari. j. de iure codicil. & hanc opin. sequitur Ang. in lectu. Paduana in l. precibus. quando esset apposita dictio, quandocunq;, vel tempus expresse post pubertatem. Si autem testator simpliciter ita dixisset, si filius meus decesserit, talis sit hæres: tunc ista locutio indefinita restringetur ad tempus pupillaris ætatis, in quo verbum directum potest stare propriè, non autem ad alia tẽpora extenditur, in quibus tale verbum propriè non potest assumi: quia indefinita restringitur, vt non cõprehendat omnes casus, quando non est eadem ratio omnium casuum, qui in ea comprehendi possunt: vt l. si pluribus, & ibi per Bar. de lega. ij. & per eundem in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Io. autẽ de Imo. hic concedit opi. Ioan. Andr. esse veram, quando substitutio esset facta cum expressa distinctione temporum: verbi gratia, si decesserit in pupilla. ætate, vel postea & c. tunc enim istæ duæ substitutiones sint penitus diuersæ, & non vna substitutio, secundũ glo. in l. precibus. C. de impub. perinde est, ac si pater filio solũ in casu pubertatis substituisset directo: quo casu verba traherentur ad fideicom. secundùm glo. & communem sententiam in l. verbis ciuilibus. s̃. eo. Et ista conclusio esset vera, secundùm eum, tenendo id quod tenet communis opin. quãdo substitutio non põt valere à principio iure directo, verba trahuntur ad fideicõ. Si autem teneas opin. glo. In stitu. de pupil. substi. §. extraneo. quæ voluit, ꝙ non trahant̃ ad fideicom. tunc ista limitatio seu cõclusio nõ procederet. Et hanc opin. sequitur hic ipse cõtra cõmunẽ sñiam dicens, quòd aliquãdo substitutio non põt valere propter qualitatem dispositiõis, in qua fit iure directo: & tunc trahitur ad fideicom. ita loquitur l. Scæuola. ff. ad Treb. ita intelligitur text. in l. ex facto. in princ. eo. titu. quia hæres institutus bene poterat instituere hæredem, ipse illum de quo erat rogatus, vt eum faceret hæredem, licet testator non possit eum cogere ad hoc, ne auferatur libera testamenti factio. Vnde ille actus nõ erat simpliciter prohibitus fieri, sed erat prohibitus fieri illo modo, id est per coactionẽ testatoris. Puberi autem vel extraneo post aditam hæreditatem prohibetur testator simpliciter substituere directo, nisi sit miles: vt hic, & l. miles ita hæredem. j. de testa. mili. Ergo quicquid attentatur contra prohibitionẽ l. est nullum, quo ad omnes effectus: vt l. nõ dubium. C. de lega. & l. nemo potest. de leg. j. Pro ista cõclusione alleg. ipse textũ in l. seruo. C. de testa. manumis. & in l. si seruus legatus. §. si seruus.[b] de lega. j. in quibus probatur, ꝙ etiam fauore libertatis verba directa non trahuntur ad fideicõ. Si ergo hoc non fit fauore libertatis, ergo multomin⁹ fiet ĩ alia dispositiõe. Tu aduerte, quia ista ratio videtur concludere de brocardo, ꝙ etiam substitutio sit facta per verba directa, quæ nõn sint ciuilia: vt per verbum, capiat, per verbum, moriatur, nõ trahatur ad fideicõ. quia in dictis ll. legatum nõ fuit relictum, nisi per verba directa, quæ non sunt ciuilia, sicut verbum, lego: vt hic plene declarat Barto. & sic destrueretur distinctio Barto. quam facit saluando opin. Ioan. And. in aliquo casu. Tu autem, quãtum ad qõnem principalem, quæ tangit̃ hic in glo. potes simpliciter sequi opin. cõmunem, etiam concesso ꝙ si substitutio fieret à prĩcipio puberi per verba directa & ciuilia, traheretur ad fideicõ. de quo dicetur postea. Et pro declaratione huius q. concedo, ꝙ quando testator substituit vel cũ distinctione tẽporum, vel compendiose, intentio testatoris videtur esse, vt omni tempore hæres succedat: sed tamen non est in potestate sua, nisi aliter ex verbis suis appareat ꝑ verba directò ciuilia significare, & inducere substitutionẽ fideicõ. quia in nominib⁹ appellatiuis significatus attributi alicui parti orationis nõ possunt mutari vel extendi ex voluntate hominis: vt l. si quis in fundi vocabulo. de le. j. sed vel à cõmuni vsu loquendi, vel ex dispositione l. & hoc est, quod dicit tex. in l. verbis ciuilibus. in verbo, frustra & c. illud enim verbum significat non voluntatem deesse, sed potentiã ita faciendi: vt l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudiciis. & ista ratio habet locum in omnib⁹ s̃. dictis. Si autem aliter quàm per ista verba constaret, quòd testator voluit verba directa intelligi vt obliqua, tunc fatendum esset quòd substitutio obliquaretur: vt l. quærebatur. & ibi ꝑ Bar. j. de testamẽ. mili. Est tamen concedendum, ꝙ quãdo substitutio esset facta sine distinctione temporum, vel cõpendiose, adhuc ista conclusio fortius procederet, quia vna & eadẽ substitutio non debet diuerso iure censeri: & partim necessario esset directa, & partim obliqua, vt j. videbis in tertia parte glo. & probatur in l. eum qui hæres. ff. de vsucap. Pro ista conclusione bene facit text. in cap. si pater. in pen. responso. de testa. lib. vj. vbi tex. dicit, ꝙ quando verba & persona cui fit substitutio, possunt conuenire substitutioni directæ, tunc debent interpretari vt directa, licet aliquando ex causa illa verba trahãtur ad fideicom. Sed si cõcederemus, ꝙ semper post pubertatem substitutio compẽdiosa obliquaretur, tunc ista obliquatio fieret aliquando non ex causa, sed regulariter, vbicunq; nõ posset habere locum directa substitutio: quod nõ videtur de mente literę. Fateor tamen, ꝙ disputando illa litera posset eua di, capiendo causam generaliter pro quocũq; casu, in quo nõ posset habere locum substitutio directa. † Circa illud autẽ, quod tetigit hic dominus Ioan. incidenter, videlicet vtrum substitutio facta per verba directa illi cui pupil. substitui nõ potest, videtur dicendum, non cauillando literam, ꝙ pro opi. communi[c] fit casus clarus in c. si pater. de testamẽ. lib. vj. dum text. dicit, ꝙ substitutio de qua ibi, est interpretanda directa, si verbis conuenire potest ex personis institutis: ergo vbi possit conuenire verbis, sed non personis, quibus non potest substitui directò, non interpretabitur directa tũc, quia textus requirit ista duo copulatiue, vt debeat interpretari directa, ergo altera nõ sufficit: vt lege, si hæredi plures, de conditione instit. & vere ista fuit mẽs illius decretalis in illo rñso, per quã ego adhęreo sententię

a ¶ Et nõ ciuilia. Istã differẽtiã inter verba ciuilia & directa, & verba directa & nõ ciuilia, sequutus est idẽ Aret. in cons. clv. inc. periculosum ẽ, vt ait Hiero. in viij. col. sed vide d. Iaso. May. hic referentẽ opi. contra Bar. in xij. colũ.

b ¶ §. si seruus. Quæ autẽ rñsiões dãtur huic tex. vide d. Iaso. May. in xiij. col. in ver. quid tenendũ. referendo dicta ꝑ Aret. hic.

c ¶ Pro opi. cõi. Pro qua opi. cõi add Raph. Cu. in cõsi. clxxvj. incip. ꝓsupponit ꝙ Bart. & Bar. in cõsi. suo incip. ideo accessorij.

ſententiæ cõmuni, licet aliter ſcripſerim in l.verbis ciuilibus. & bene, iura allegata in d.l.verbis.per docto.optime poſſunt euitari, vt ibi dixi. Sed tex.in ca.ſi pater. videt̃ decidere q. pro hac parte, quæ eſt cõis, quã etiã approbat Bal.vltra loca allegata in d.l.verbis ciuilibus.in l.extraneum.C.de hæ.inſti.vbi vide, & ad l. ſeruo tuo.C.de teſta.man.& l.ſi ſeruus legatus. §.ſi ſeruus.de leg.j.quæ hic adducunt̃ per Io.de Imo. Contra cõem ſentẽtiã poſſumus reſpõdere duobus modis: & primò, ꝙ licet verba directa non obliquantur fauore libertatis, obliquant̃ tñ fauore fideicõ.cõſeruandi, ſecũdũ gl.in l.cogi.§. ſed ſi ſeruo.j.ad Treb.eodẽ ergo mõ dicemus, ꝙ cauſa cõſeruãdę volũtatis teſtatoris, qui expreſſe voluit ſubſtituere filio verba quę nõ poſſunt ſtare in vi directa, trahant̃ ad obliquã. Vel aliter, & ſubtilius dico, ꝙ ſi libertas relinquitur ſeruo alieno, id eſt ſeruo alterius, qui nõ ſit hæres defuncti, tũc legatũ libertatis directę nõ trahitur ad fideicõ.quia reſultaret noua forma diſpõnis diuerſæ à libertate directo relicta, qm̃ libertas directo relicta debetur pure: ſed ſi conuertitur in fideicõ.iſto caſu nõ debebit̃ pure: ſed ſi ſeruus potuerit redimi, & nõ aliter inſtituit̃ de ſingulis rebus per fideicõ.relictis.§.j.ſequẽti. Ne igit̃ cõcurrat duplex ſpãlitas circa idẽ ex eadẽ cã, id eſt fauore libertatis, nõ detraheret̃ directa diſpoſitio ad fideic. Et dato, ꝙ poſſet cõcurrere hic duplex ſpãlitas, quia forte vna videt̃ venire in cõſequẽtiã alterius: nõ tñ ita de facili extẽdit̃ diſpõ teſtatoris ad fideic.difforme, ſicut ad fideic.cõforme legato: & ita ego crederẽ, ꝙ ſi fuiſſet relicta libertas directo ſeruo hæredis, tunc traheret̃ ad fideicõ.qa tale fideicõ.eſſet ſimile legato libertatis, & deberet̃ purè ab hærede, nõ ſub cõditione ſi redimi poſſet: & hoc modo põt intelligi tex.in §.ſi mõ. Pro quo intellectu bene facit tex.in l.ſi ſocius.ſ.de hæ.inſtituẽdis.vbi tex. dicit, ꝙ ſeruo hæredis inutiliter legatur ſine libertate. & ſic à cõtrario q̃ncunq; relinquat̃ libertas, legatũ videt̃ vtile. Hoc aũt non põt cõtingere, niſi verba directa obliquant̃: & licet gl.dixerit contrariũ in ſeruo hæredis, in d.l.ſi ſeruo.põt dici, ꝙ non procedit: quia l.allegata per eũ nõ loquit̃ in iſto caſu. Sed q̃n erat legata libertas ſeruo alterius, quàm hæredis, tene mẽti, ſicut dixi in princi.ꝙ ſi iſta iura ſ.allegata procedunt in ſeruo hæredis, oportet dicere, ꝙ falſa eſt opin.Bar.dum ſaluãdo Io. And.dicit, ꝙ q̃n verba ſunt directa non ciuilia, tunc ſubſtitutio eſt fideicõ.poſt pupilla.ætatẽ: nam contrariũ videt̃ ꝓbari in d.iuribus. Et pro opin.d.Io.ſ.allegata multum facit text. in l.tractabatur.j.de teſta.mili.vbi probatur, quòd fauore libertatis ſubſtitutio aliqua non trahitur ad directam, quando poteſt aliquid imputari teſtatori, cur aliter nõ diſpoſuerit: ſed quando teſtator legauit libertatem ſeruo hæredis poteſt ſibi imputari, cur non potius reliquit libertatem per fideicom. vt poterat. Ergo videtur, quòd econtra diſpoſitio directa nõ obliquet̃. Sed poteſt reſpõderi, ꝙ difficilius eſt, ꝙ diſpoſitio obliqua efficiatur directa, id eſt ꝙ id quod eſt minus, contineat id qđ eſt plus: q̃ꝫ ꝙ ecõtra diſpoſitio directa, quæ cõtinet plꝰ, conuertatur in id qđ eſt minus: vt plene declaraui in l.in ſubſtitutione.j.eo.ad intellectum l.pater Seuerinam.§.conditionũ verba.j.de condi.& demon.nec valet illa reſponſio quam dat dominus Ioã. ad l. ex facto.in prin.ff.ad Treb.dum dicit faciẽdo differentiam inter caſum noſtrum, & illam l. ꝙ in caſu noſtro poſt aditam hæreditatem paganus ſimpliciter prohibetur ſubſtituere hæredi ſuo directo, niſi quando facit tabulas pupillares pupillo. Sed in l.ex facto.actus ille faciẽdi hæredem Titiũ non eſt abſolute & ſimpliciter prohibitus: quia licet hæres non poſsit cogi ad inſtituendum aliquem hæredem ſibi ex diſpoſitione teſtatoris, ne auferatur ſibi libera teſtamẽti factio: poteſt tamen ipſe, ſi vult, illum inſtituere hæredẽ. Nam cùm hic agatur de diſpoſitione ipſius teſtatoris, vtrũ ſit valida, vel non, ꝙ alius poſsit hunc actum facere ſua ſponte, nihil ad propoſitum: ſatis eſt enim, ꝙ ipſa perſona teſtatoris, de cuius diſpoſitione nunc agitur, ſeu de cuius facto, ſimpliciter eſt prohibita mandare hæredi ſuo, vt inſtituat aliquem hæredẽ, quo ad annullandum effectum ſuæ prouiſionis: ſicut videmus in l.& ſi is.C.de prædijs minorum.vbi venditio, quę eſt prohibita in perſona minoris, licet non ſit prohibita reſpectu tutoris & curatoris, & in eorũ perſona non impediat obligationem: non tamen per hoc ſequitur, quòd minoris obligatio non ſit ipſo iure nulla, tanquàm facta contra prohibitionem l.de quo vide per Bartolum in l.cum l.ff.de fideiuſſo. & in lege, non dubium.C.de lega. Vnde melior eſt illa reſponſio, quam dedi in verbis ciuilibus, quo ad illa iura. Conſequenter etiã quæſiuit hic Bartolus, nunquid ſi eſt adiecta in ſubſtitutione iſta clauſula, ſine liberis, ſubſtitutio iſta ſit directa, vel fideicommiſ. Et eſt communis ſententia, ꝙ eſt directa intra tempora pubertatis; vt hic per eum. cuius dictis adde Imol. quòd pro iſta concluſione eſt caſus in terminis contra Iaco.de Beluiſio, qui dixit, ꝙ verba important, ꝙ ſubſtitutio videret̃ facta puberi, qui poteſt decedere cum liberis: per l.j.j.de ſuis & legitimis.nam contrarium probatur expreſſe in l. credendum.§ ſi verò maritus.ſ.qui petunt tuto. vbi dicitur, quòd fideicom.datum à filio ſi decedat ſine liberis, debeatur matri, etiam ſi decedat filius in pupilla.ætate. Et ꝙ ita debeat intelligi ille tex.probatur manifeſte: quia in ver. præcedenti dixerat, ꝙ mater quæ non petit tutorem filio, non ſuccedat filio ab inteſtato: poſtea ſubnectit, ꝙ ſuccedat in fideicõ. relicto à filio, modo ſupradicto. Quæ verba de neceſsitate intelliguntur de filio decedẽti in pupil.ætate: quia ſi decederet in ætate maiori, tunc mater ſuccederet filio ab inteſtato, licet non petijſſet tutorẽ: vt l.matres.C.ad Tertul.& ſic nulla differentia eſſet inter iſtos caſus, quam ibi manifeſte iuriſconſultus facit: quia in vno caſu negat ſucceſsionem, in altero concedit. ¶ Secũdò adde, ꝙ opi.glo.in l.precibus.forte nõ eſt omnino eadem[a] cũ opi.Iaco.de Bel.ſi enim intellexit gloſſator, ꝙ propter iſtam clauſulam, ſine liberis, ſubſtitutio eſſet omni tẽpore fideicõ.id eſt etiã tẽpore pupil.ætatis: tunc nõ ſenſit idẽ qđ Iaco.de Belui.quia ipſe vult, ꝙ iſta ſubſtitutio videatur facta adulto dũtaxat, non pupillo. & ſic non habebit locum in pupil.ætate. Si autẽ gloſſator ſenſit, quòd omni tẽpore eſſet fideicom.id eſt, quòd nunq̃ꝫ poſſet eſſe directa, & tamen non haberet locũ in pupil.ætate: tunc ſenſit idem quod Iac. prædictus. ¶ Tertiò adde, quòd rñſio Bartol.ad l.j.de ſuis & legiti. dum dicit, ꝙ aliud in iſta clauſula inteſtatus, & aliud in clauſula noſtra: non videtur eſſe ſufficiens, ſi nõ dat̃ alia diuerſitas rationis, cur magis hic neget̃ potentia & actus quàm ibi, videt̃ præſupponi potẽtia, ſed negatur actus, cũ vtraq; oratio ſimiliter neget. Tu ergo dic, perficiendo ſolutionẽ ſuam, ꝙ l.contraria loquit̃ in actu, qui pendet ſimpliciter à voluntate diſponẽtis, in quo negatio videtur ꝑſupponere habilitatẽ potentiæ teſtandi. Sed nos loquimur in actu, qui non pẽdet à poteſtate ſola illius, de quo fit negatio: nã poſito quòd eſſet pubes, adhuc poſſet euenire, licet faceret q̃cquid eſſet in ſe, qđ nõ poſſet generare filios; & ideo in his actibus, qui non ſunt in poteſtate abſoluta faciẽtis, l.nõ cõſiderat poſsibilitatẽ faciendi, cũ negat actum. Sed ſiue hoc nõ eueniat, quia põt, & nõ vult, ſiue quia non poteſt, etiã ſi velit, verificat̃ diſpoſitio legitima, ſiue teſtatoris. Iſta concluſio probat̃ in terminis in l.pater Seuerinam. in princ.j.de condi.& demonſt.vbi probatur, ꝙ iſta conditio, ſi non nupſerit, ex proprietate verborum comprehendit etiã illam, quę non poteſt nubere, licet ex mẽte teſtatoris ibi aliud determinetur. Adde etiam inquantum Bart.dicit, ꝙ de cõmuni vſu loquendi inteſtatus capitur pro eo, qui non põt facere teſtamentũ: nã hoc eſt not.verbũ ad quæſt.quã ipſe ponit in l. j.in princ.prælleg.de qua vide per Ang.& do. meum plene in l.in teſtamento.C.de teſtamẽ.mili.& per Baldum in lege, cum antiquioribus.C.de iure deliberã.& in l.inteſtato.ſuprà, de legitimis tutoribus. Hoc tamen ſuum dictum non probatur iure: licet enim textus in l.prima.præallegata. quo ad ſucceſsionem ab inteſtato, de iure communi fingat eos decedere inteſtatos, non tamen declaratur ibi, quòd hoc cõtingat: quia ille eſt communis vſus loquendi. Præterea quo ad caſum noſtrum, iſta conſequentia non eſſet bona: communis vſus loquendi eſt in verbo, inteſtatus, ergo & in verbo, ſine liberis. quia iſta conſuetudo inducat aliquid contra ius, non videretur extendenda: vt in ca.finali.& ibi per Inno.de offi. archidiaconi.& per Baldum in l.de quibus.ff.de ll.& in cap.j. de feudi cognitione. & bene facit textus, & quod ibi per Bartolum in lege iij.§.ſi quis hoc interdicto.ff.de itinere actuq́ue priuato. Tene ergo primam ſolutionem declaratam per me, & tamen ſcias, quòd etiam iſta conditio, ſi deceſſerit inteſtatus, verificatur in pupillo: vt probat textus nota.in dicto §.ſi verò maritus. etiam Bartolus, in hac prima & principali quæſtione, nunquid ſubſtitutio facta per verbum directum non ciuile in certa re continet pupillarem directam. & iungendo ea quæ ſcribit inferius, quando ſubſtitutio eſt facta in certa re per verbũ commune, vel in quota hæreditatis in his quæ dicit hic, cõcluſio ſua eſt iſta, ꝙ ſubſtitutio facta per verba directa non communia, vel per verba communia, in certa re non importat directam ſubſtitutionem, per ea quæ habentur in lege ſecunda.C.communia de legatis. vbi probatur, quòd in relictis particularibus verbum directum nõ differt ab aliquo: & per ea quæ habentur in lege, cogi. §. generaliter.ff.ad Trebellianum & in lege, his verbis.in principio. ſuprà, titulo proximo. in quibus habetur, quòd verbum commune adiectum certæ rei, non trahitur ad vniuerſitatem: ergo non trahetur ad inſtitutionem,

[a] ¶ Eadẽ. Addđ d.Iaſ. May. hic in lxiiij. col.in ver.circa primã q.cum ſe.qui dicit, ꝙ ſolu.Bart.ad fundamentũ Iac.de Bel.nõ ſunt bonæ, licet Aret.hic conetur reddere rationẽ diuerſitatis, ꝓut ibi vide eum.

quæ eſt ius vniuerſale. Confirmatur iſta concluſio per text. in auť. vt cum de appellatio. cogno. §. cæterum. vbi dicitur, ꝙ filius debet habere legitimã iure inſtitutionis, nec ſufficit relinquere quoquo relicti tit. ergo datur intelligi, quòd verbũ, relinquo, adiectum certæ rei, non induceret inſtitutionẽ. Secunda concluſio ſua eſt, quòd etiam ſi verbum commune adĳciatur quotæ hæreditatis in ſubſtitutione pupillari, nõ inducatur ſubſtitutio directa per l. ſi quis ſeruum. in fin. cum l. ſequenti. j. de lega. ĳ. per rationem, quia verbum commune adiectum quotæ hæreditariæ, non importat inſtitutionem dato alio hærede vniuerſali, ſecũdũ gl. in dicta l. his verbis. ſed hic eſt alius hęres vniuerſalis, ſcilicet pupillus inſtitutus. ergo &c. Sed iſta ratio non placet Ioanni de Imol. quia pupillus eſt hæres vniuerſalis reſpectu hæreditatis paternæ: vnde ſubſtitutus ſibi pupil. in hæreditate pupilli, non habet alium hæredẽ vniuerſalẽ. & ideo ſecundùm hoc deberet ſuccedere pupil. in tota hæreditate. Melior eſt ratio ſecundũ eum, quia verbum commune adiectum quotæ hæreditatis, non inducit inſtitutionẽ, ſicut cùm adĳcitur toti hæreditati: ad hoc allegat ipſe tex. in d. l. ſi quis ſeruum. §. fina. præalleg. Sed iſta differẽtia non videtur bona aliquo modo. quia ſicut verba obliqua adiecta quotæ hæreditarię inducunt ſine dubio fideicommiſ. vniuerſale, ſicut ſi erant adiecta vniuerſitati bonorum: vt l. cogi. in princ. in §. ſed ſi miles. ff. ad Treb. ita videtur ꝙ verbum cõmune adiectum quotæ, ex quo poteſt ſignificare ius vniuerſum, poſsit intelligi vt importet directam inſtitutionem, ſicut obliquam. Pro iſta concluſione adduco tibi tex. Inſt. qui dari tu. poſſunt. §. j. vbi probatur, quòd tacita diſpoſitio teſtatoris, quæ poteſt valere vt directa & obliqua, in dubio interpretatur, ꝙ valeat vt directa: ex quo relinquitur vniuerſitas, cui poteſt adaptari inſtitutio, ſicut fideicommiſ. Præterea text. in l. quæ ſub conditione. in princi. iuncto §. hoc edicto. j. de condi. inſti. probat quòd verbũ, relinquo, ex proprietate ſermonis magis comprehendit inſtitutionem directam, vel legatum, q̃ꝫ fideicommiſ. ergo in dubio ex quo id quod relinquitur, non repugnat magis, debet adaptari ad inſtitutionem directam. Non obſtat tex. in l. ſi quis ſeruum. in fin. cum l. ſequen. quia ibi ſatis apparet, quòd erat inſtitutus alius hæres, de quo quæritur vtrum ex legato patris hæreditatis vel bonorum ipſe poſsit deducere ęs alienum, & funeris impenſam. & ſimiliter debes intelligere tex. in l. mulier. §. fina. ad Trebel. Vel dicere poſſes, quòd ibi non fuit appoſitum verbum cõmune, ſed verbum, lego, quod nunq̃ꝫ trahitur ad inſtitutionem: prout clare determinat Barto. hic in vltim. qõne huius partis. quia tamen illa ſua concluſio eſt dubia, vt j. dicam, prima ſolutio eſt melior: & ad materiam iſtam vide tex. in l. diuus. & quod ibi per Bar. j. de teſt. mili. vbi probatur iſta concluſio clarè, quòd verbum, relinquo, eſt verbum cõmune ad legatum & inſtitutionem hæredis. Vnde iſta concluſio non placet, quando ſubſtitutio eſſet facta in quota hæreditatis. vbi autem eſſet facta in re certa, Ang. in conſi. ſuo clxix. videtur velle, quòd verbũ commune adiectum certæ rei, trahatur ad inſtitutionem, vbi non eſt datus alius cohæres in toto, vel in quota hæreditaria. Hoc tamen ipſe non probat, niſi quia dicit eſſe opi. Vltramõtanorum, quæ forte poſſet ſuſtentari rationibus prædictis: quãdo iſtud verbum cõmune eſſet adiectum à teſtatore volẽte teſtari in primis tabulis, ne aliàs diſpoſitio redderetur penitus inutilis. Sed qñ eſſet adiectũ in ſecũdis tabulis, quia iam in primis præceſsiſſet inſtitutio hæredis legitima: tũc tutius eſſet tenere ſnĩam cõem, ꝙ verbũ cõe adiectum certæ rei, importaret potius legatũ vel fideicõ. relictũ à filio, q̃ꝫ ſubſtitutionẽ pupillarẽ. & per hoc nõ redditur diſpoſitio inutilis, quã teſtator voluit facere: ſed declaratur potius intentio teſtatoris, vtrum voluerit facere ſecũdas tabulas, vel nõ. Et ꝙ verbũ cõe, appoſitũ certæ rei, vbi alius nõ eſt datus hæres, poſsit importare inſtitutionẽ, ſicut ſ. dixi, põt ſuſtentari: quia iura allegata in cõtrariũ non loquunť in hoc caſu: nã in l. cogi. §. gñaliter. licet fideic. appoſitũ iure particulari nõ trahať ad vniuerſitatẽ, per hoc diſpoſitio nõ reddiť inutilis. itẽ in §. aliud quoq; capitulũ. ver. cæterũ. ſicut patet ex ver. ſequentibus, erat inſtitutus alius hæres. Vnde ſi teſtator adhibita ſolẽnitate requiſita in teſtõ proferret verbum cõe in certa re, ſatis probabiliter poſſet defendi, ꝙ trahereť ad inſtitutionẽ, ne alias diſpoſitio, quam intẽdit vitiareť: & iſta videť fuiſſe intẽtio glo. in l. quoties. C. fa. erci. Sed Moder. eam intelligunt hic, quando per aſſignationem certarum rerum inter filios teſtator diſtribuit totum patrimonium: eſt enim illa aſsignatio quędam diuiſio hęreditatis ſecũdùm eos: vt probatur in lege, filio. in principio. de legatis primo. Et licet contraria opin. ſit communis, iſta eſt multum æqua, pro qua bene facit tex. quem ibi induxi in lectio. precedẽti. in l. j. §. ſi autem. ſ. de hæ. inſti. vbi patet, ꝙ tñ operať iſta clauſula, Titius eſto: q̃ꝫtũ illa, Titius hæres. & tũc non eſt dubium, ꝙ ſi teſtator ita diceret, Titius in fundo hæres eſto, eſſet inſtitutus in re certa: ſimiliter videbitur inſtitutus dicendo, Titius eſto: & tamẽ cum iſta oratione ita poteſt ſubaudiri verbũ cõmune, dominus, de quo in l. his verbis. eo. ti. ſicut verbum, hæres, quod eſt directum. Sicut ergo verbũ penitus omiſſum interpretatur de directo, vt diſpoſitio non valeat: ita verbum expreſſum, quod poteſt ſe habere ad vtrũq;. Et licet iſta habeãt multum coloris, non tamẽ eſt recedendum à communi ſententia in hoc paſſu: & ad materiam vide quod no. ponit Bal. in l. & in epiſtola. in vltimis verbis. C. de fidei. vbi dicit, ꝙ verbum appoſitum vniuerſitati nõ trahitur ad directam diſpoſitionem, quãdo ſi trahereť diſpoſitio eſſet inutilis. ¶ Circa vltimam q. huius partis, adde vnum verbũ contra doctrinã Bar. hic poſitã, qui dicit, ꝙ verbum, lego, etiã adiectũ vniuerſitati, non trahiť ad inſtitutionẽ. Vnde videť eſſe caſus nota. in c. Raynaldus. extrà, de teſt. vbi expreſſe declaratur in pluribus locis, ꝙ verbum, lego, adiectum vniuerſitati, in illo teſtamẽto importat hæredis inſtitutionẽ. & per illam l. in terminis noſtris determinat Bal. contrariũ in l. fin. in vlti. q. C. fa. erciſc. Sed põt rñderi, defendẽdo ſnĩam Bar. ꝙ illa verba ſunt ibi poſita impropriè: vt dicit glo. in c. j. de teſt. li. vj. ſuper verbo, inſtituit. iuxta fin. ſicut & in ca. Raynutius. poniť verbũ, reliquit, ꝓ relicto iure inſtitutionis. quaſi velit gloſſ. ꝙ ſummus pontif. in d. decre. poſuit potius ſubſtantiã teſtamenti, q̃ꝫ verba formalia. Supereſt vt videamus aliquid de ſecunda qõ. prin. quã tractat hic Barto. † videlicet quando ſubſtitutio cõpendioſa ſit per verba aliqua, quid iuris? Et circa hanc q. format Bar. q. not. vtrũ quando teſtator mandat bona ſua vendi, & diſtribui pauperibꝰ, per ſuas fideicõ. quandocũq; filius deceſſerit ſine liberis, pupillus moritur in pupillari ętate, iſta ſubſtitutio ſit directa pupillaris, an verò directa fideicõmiſſ. Et in effectu cõcludit, quòd iſta ſubſtitutio eſt directa pupillaris ꝓpter verbum, accipiat, qđ ſubauditur in teſtamẽto, ꝙ verbum directum, non ciuile, adiectum vniuerſitati importat inſtitutionem: vt eſt caſus in ca. ſi pater. de teſtamen. lib. vj. vbi verbum, moriatur, quod eſt directum, non ciuile, importat ſubſtitutionem pupillarem directam: ad idem tex. & quod ibi per Barto. & alios in l. his verbis. in princ. ſ. titul. ꝓxi. Hæc eſt potiſsima ratio ſua, & tamen dum allegat l. deniq;. §. interdum. j. de pecu. leg. videtur ſentire tacitè alia ratione, videlicet quòd teſtator grauando fideicommiſ. vt vendant & diſtribuant, videtur eis tacite relinquere hæreditatem: ſicut dicitur in dicto §. interdum. circa quam rationem hic multis verbis inſiſtit Ioannes de Imo. declarando multum prolixè, quando ex grauamine alicui impoſito videatur tacite fieri relictũ: quæ dicta ego non diſcutiam hic, quia fundamentũ Bart. non ſtat in hoc principaliter, ſed in alia qõ. j. dicenda, qñ teſtator grauat filios filiorũ, videatur eis relinquere. Verũtamen quãtum ad ꝓpoſitum, dico ꝙ in q. noſtra l. deniq;. §. interdum. nõ multũ facit: qm̃ ibi ſi non videretur tacitè legatũ peculium, impoſsibilis eſſet diſpoſitio teſtatoris, & inutilis, quatenus voluit centum ſolui ex peculio ſerui. Sed in caſu noſtro hoc non põt dici, duplici ratione. Prima eſt, quia dato ꝙ grauamen impoſitum fideicom. eſſet inutile in perſona eorũ, valeret tñ reſpectu hæredũ venientium ab inteſtato, qui viderentur grauati reſtituere pauperibus per fideicom. Secũdò, quia ab executoribus licet non ſint honorati, debeť legatũ relictum, qm̃ pinde eſt, ac ſi eſſet relictũ ab hæredibus, quorum pſonam repręſentat executor deputatus à teſtatore: vt plene declarat Bar. in l. auia. in princ. de alimen. & cib. leg. & refert hic Io. de Imol. Sed difficultas ſtat in rationę principali aſsignata per Bartolum, quia ſub iſta ſubſtitutione ſubauditur verbum, accipiat: ergo inducitur ſubſtitutio directa, vt ſuprà fuit probatum. Et huic rationi non reſpondet dom. Ioan. aliquo modo: ſed inſiſtit, vbi minus erat opus. Per quam rationem Angel. multum elegãter conſulendo ſequutus eſt ſententiam Bartoli in conſilio ſuo xcviĳ. vbi prolixe diſputat iſtum articulum, & refert Bartol. in lege, fundi Trebatiani. in fine. infrà, de vſufructu, legat. ſe quatuor vicibus conſuluiſſe [a] pro iſta parte. Bal. in lege, ſi quis ad declinandum. C. de epiſcopis & cler. dicit, quòd quãdo ſubſtitutio fuit facta ſine diſtinctione temporum, omni tempore eſt fideicommiſſ. & pendet veritas iſtius dicti ab his quæ dicentur in tertia parte gloſſę, in illa quæſtione vulgari: Vtrum quando ſubſtitutio ſit per verbum commune, omni tempore, ſit fideicommiſ. de qua ibi dicetur. Sed quando ſubſtitutio ſit cum diſtinctione temporum expreſſa, tunc ipſe concludit, & dicit ſe cõſuluiſſe, ꝙ iſta ſubſtitutio erit directa intra tẽpus pubertatis. Non obſtat verbum obliquum

a ¶ Cõſuluiſſe. De quibus cõſi. Bar. tria reperiunť. vnũ eſt qđ incipit, Bart. reſoluit. aliud ĩc. B. fecit teſtm̃, & inſtituit filiũ. & aliud incipit, Titiꝰ cõdidit teſtm̃, in quo filiũ &c. & adde ꝙ cũ Bar. conſuluit Ab. in cõſ. lj. inci. viſo teſtõ. in j. vol. & Pau. de Ca. in cõ. c. inci. in caſu pñti. & late Alex. in cõ. xĳ. inc. attẽtis verbis teſt. in iĳ. parte. Sed cõtra Bar. tenet Bal. in d. l. precibus. ſępius in tex. alle. & Io. de Imol. hic, & in d. c. Ray. in ĳ. col. & ſeq. vbi refert ſe ita de facto conſuluiſſe contra Bart. in ciuitate Forliuiẽ. & Rapha. Cu. in cõſi. ccv. inc. mater Io. Maſtellari. tu verò tene opin. Bar. quã ſequiť vltra ſupra dictos idẽ Are. hic, & ĩ cõſil. ſuo clv. inc. piculoſum eſt. in viĳ. colũ. vbi dicit, ꝙ nõ intellexerũt Bar. qui dicũt Bart. eſſe ſibi cõtrariũ. & d. Iaſo. hic, in ix. col. vbi dicit ſe ꝓ hac opin. ſępe cõſuluiſſe.

quum,distribuatur pauperib⁹ &c.quia hoc verbũ obliquum
nõ est positũ hic ad significandã speciẽ substitutionis obliquę,
sed ad ostendendã naturã substituti,cui est faciẽda distributio
per manũ alterius,propter naturã personarũ,quæ vocanꝭ ad
substitutionẽ.Cũ eñ vocenꝭ pauperes in genere, necesse est
etiam si sint scripti hæredes directo,vt distributio fiat eis vel
per executorẽ deputatum ex testamento,vel per executorẽ le
gitimum,qui est episcopus:vt probat tex.in l.si quis ad decli-
nandam.præallegata.& in auꝭ.de eccl.tit.§.si quis autem.V ñ
cũ testator fecerit rationẽ pupillaris ętatis,satis per hoc datur
intelligi,ꝙ voluit substituere directo,& ꝙ verbum,distribua
tur,qđ apposuit,fuit potius appositum propter naturam sub
stituti,cui hæreditas isto modo distribui debet per alium,q̃ ꝙ
voluerit facere substitutionẽ obliquã.Sed cũ Bar.hic prę̃sup
ponat,ꝙ ista substitutio directa admittaꝭ cõtra matrẽ,nec obli
liquetur fauore matris,videꝭ contradicere his quæ dixit infe-
rius in illa q.dum vult,ꝙ substitutio facta per verbũ cõmune
fauore matris omni tẽpore est fideic.verbũ autẽ directũ nõ ci
uile,per qđ hic videꝭ facta substitutio,videꝭ in effectu esse id
qđ verbũ cõmune:vt declarat Bar.s.in j.q.prin.dũ vult,ꝙ sub
stitutio facta ꝑ verbũ directũ nõ ciuile possit trahi ad fideicõ.
Itẽ & in alia q.eiusdẽ q.princip.dũ dicit,ꝙ quãdo verbũ dire
ctũ non ciuile adijcitur certæ rei,nõ trahitur ad institutionẽ.
Itẽ inferius in ver.viij.quæro.dũ dicit, ꝙ verbũ directum nõ
ciuile adiectũ quotæ,idẽ importat qđ verbũ cõmune,quia nõ
trahiꝭ ad institutionẽ.Et de hac adiectione non perpẽdũt do
cto.Sed Ang.in cõsi.præalleg.videns eã,respondet ꝙ illa do
ctrina Bar.habet locũ,qñ fit per verbũ cõe:secus si fiat ꝑ ver
bũ directũ,nõ ciuile.Remanet ergo inter ista verba hæc sola
differẽtia,ꝙ si mater est in medio,verba directa nõ ciuilia nõ
obliquanꝭ, sed verba cõmunia bene obliquanꝭ,secũdũ doctri
nã Bar.& videꝭ fuisse de mẽte sua in prima q.prin.vbi voluit,
ꝙ per ista verba directa nõ ciuilia intra tẽpora pubertatis sub
stitutio est directa,nec distinguit vtrũ mater sit in medio,vel
nõ,sicut distinguit inferius,qñ substitutio fit per verbũ cõmu
ne.Et sine dubio in verbis directis nõ ciuilibus est casus ex-
pressus,ꝙ substitutio est directa intra pupillarẽ ętatẽ,licet ma
ter sit in medio:vt patet in verbo,moriatur.in c.si pater.sępe
allegato.Bal.aũt in precibus.in pe. char.C.de impu. reprehẽ
dit hic opi.Bar.expresse,& dicit se cõsuluisse Veronę:sed vti
tur ratione multũ friuola:quia dicit,ꝙ executor legitimus &
testamẽtarius sunt paris potestatis,sicut tutor legitimus non
est hæres,vt cõcedit Bart.ita nec testamẽtarius.Sed ista ratio
nihil concludit:quia licet sint paris potestatis in exequẽdo,
quantũ tñ ad vidẽdũ,vtrũ videanꝭ hæredes instituti,vel non,
hic est magna differẽtia:vt optime dicit Bart.quia executor
legitimus,qui nõ vocaꝭ ex iudicio testatoris,non põt videri in
stitutus.Amplius vult ipse in loco præallegato,ꝙ si mãdatur
res vẽdi & distribui pretio,istud sit fideic.particulare, & non
vniuersale:quoniã pretiũ intelligitur deducto onere,id est ex
pẽsa,& ære alieno:allegat tex.in l.illud.C.de colla.& est glo.
ordina.in l.per diuersas.C.mã.adducit etiã tex.in l.cogi.§.ge
neraliter.ad Treb. & in l.nõ amplius.§.bonorũ.de leg.j. quæ
iura loquunꝭ in diuersis casibus,& sine dubio etiã istud dictũ
nõ placet,quia testator mandãdo ꝙ res suæ vẽdantur,& earũ
pretiũ distribuaꝭ &c. videꝭ velle ipsas res restitui pauperib⁹,
seu relinquere,ex quo eorũ contẽplatione mãdat ipsas vẽdi:
ar.l.seruo legato.§.si testator.& qđ ibi per Bar.de leg.j.†pre
tiũ aũt in vniuersalibus succedit loco rei:[a] vt l.imperator.§.fi.
cũ l.seq.de leg.ij.Sicut ergo si testõr simpliciter mandasset res
distribui inter pauperes,istud esset fideicõ.vniuersale:& idẽ si
mandasset distribui bona sua: vt l.nam qđ.§.fin.ff.ad Tre.ita
si mandat distribui pretiũ,qđ redigereꝭ ex rebus,videtur fidei
cõ.vniuersale:quia ꝑtiũ hic poniꝭ loco rerũ,quæ sunt in vni
uersalibus,seu significãt vniuersale fideic.In q.aũt principali
ter mota debes scire,ꝙ Bart.in disputatione sua,quę incipit,fi
lium habuit adultũ.& in l.hęreditas.ad istam s.titul.proxi.te-
nuit oppositũ ei⁹,qđ tenuit hic,videlicet ꝙ ista substitutio es
set fideicom.Et ista opi.videtur verior,quæ satis clare proba-
tur in corpore,in auꝭ.de eccl.ti.§.si quis autẽ pro redẽptione.
iuncto ver.si aũt hęres.& postea subijcitur.Dicit enim tex.in
d.§.si quis aũt.in princip.ꝙ si testator relinquit hæreditatem
vel legatum pauperibus,bona debẽt distribui per executores
ad electos,& ipsis negligentibus ab episcopo.Deinde in ver.
sinautem hæres.specialiter loquitur de hærede,qui est graua-
tus dare pauperibus,vel aliter ad pias causas.& expresse pro-
hibet de talibus relictis detrahi Falcidiam.vbi pondero duo.
Primò,quòd cùm suprà tractauerit de istis executoribus, po
stea per dictionem aduersatiuæ, sinautem , quæ manifeste
ponit diuersitatem in iure, & in facto, regulariter loqui-
tur de hærede:ex quo manifeste datur intelligi,ꝙ in præce-
dẽtibus ideo executores deputati in testamẽto non erant hæ
redes. Secundò põdero,ꝙ ibi prohibet ab hærede detrahi Fal
ci.in præcedẽtibus aũt dũ loquitur de executoribus testamen
tarijs,nullam penitus mẽtionẽ facit de Falcidia, & tamẽ facit
mẽtionẽ de lucro auferẽdo ab eis,si negligant executionem:
ex quo etiã satis clare patet,ꝙ non tractat de ipsis,vt hæredi-
bus.¶ †Secundò induco tibi tex.in l.nulli.in prin.C.de episc.
& cle.dicit enim ibi,ꝙ legatũ relictũ pauperibus quibusdam
videbaꝭ esse inutile,quia erat factum incertis personis , q̃uis
essent deputati executores in testamẽto.Sed hoc nõ posset di
ci de legato,si executores qui videntur inuitati accipere bona
distribuẽda,viderentur tacite facti legatarij:tunc eñ legatum
esset factũ in certis personis.Sed fideicom.pręstandum ab eis
bene esset incertũ:ergo datur intelligi manifeste,ꝙ executo-
res deputati non vidẽtur legatarij:quia illa l.confirmat lega-
tũ spãle ratione,id est fauore piæ causæ:vt satis colligitur ibi,
& in l.si quis ad declinãdã.C.eo.Nõ ob.ratio Bar.quã ipse hic
assignat,quæ est multũ colorata:quia rñdeo formaliter,& di
co ꝙ illa sua doctrina esset vera,qñ aliquis inuitareꝭ per ver-
bum cõe ad lucrũ propriũ ,& contẽplatione sua:sed hic inuita
reꝭ ad vniuersitatẽ contẽplatione alterius,& ꝓpter lucrum al
terius,tanq̃ nud⁹ minister:executor eñ inq̃tum sit,id est, ex
natura officij executionis,dicitur nudus minister, nullũ habẽs
ius in eo quod sequiꝭ,vel emolumentũ,intelligiꝭ nomine pro
prio: vt patet in l.si quis ad declinandam. & satis declaratur
ex his quæ not.Barto.in l.alio.j.de alim.& ciba.leg. Causa er
go,ꝓpter quam verbũ cõe, iste vocaꝭ ad hæreditatẽ, limitat,
restringit dispõnem testatoris:vt l.cũ pater.§. dulcissimis . de
leg.ij.& per Bart . in l.pater.§.prędiũ.ff.de leg.iij.sicut ecõtra
causa adiecta verbo cõmuni ampliat virtutẽ ipsius. Vnde dicit
Barto.not.& sequiꝭ ibi Bald.in auꝭ.vnde si parens.C.de inof
ficio.testamẽ.ꝙ si verbũ cõmune adijciꝭ certæ rei, quã testa-
tor relinquit filio pro sua Falcidia vel legitima,intelligiꝭ iure
institutionis propter cãm relinquẽdi,id est ꝓpter legitimã, q̃
debet relinqui iure institutionis. Videbaꝭ aũt posse dici alia rõ
ne,ꝙ opin.Bart.hic posita esset vera:quia ex quo executores
vocanꝭ modo ꝑdicto omnino cõtemplatione pauperum, sine
aliquo suo interesse,dispositio institutiõis videꝭ collata in pau
peres,ita ꝙ ipsi videanꝭ instituti:vt est casus in l.fideic. §.inter
dum.de lega.iij.quẽ Barto.ibi declarando dicit,ꝙ ideo si testõr
mandat solui publicano,quod alius debet fisco,publicano nul
la competit actio, sed illi tertio,quia dispositio dirigiꝭ in pu-
blicanum,vt in nudũ executorem.ergo idem erit dicendũ in
casu nostro.Sed ad ista iura potest rñderi,ꝙ loquunꝭ in legato
& fideicõ.particulari,quæ sunt istius naturæ & essentiæ,vt no
men nudũ legati nõ possit considerari sine emolumẽto. & iõ
ille videꝭ esse legatari⁹,ad quem totaliter pertinet emolumẽ-
tũ,& alius non.Sed nomẽ hæredis significat quoddam ius v-
niuersale,quod põt considerari abstractũ ab omni emolumẽ
to,intellige æstimabili:vt patet in l.hæreditas.in princ.de pe.
hære.& ibi per Ang.in l.hæreditatẽ.ff.man.patet etiam in oĩ
bus ll.in quibus diciꝭ,ꝙ hæres restitutus aduersum aditionem
hæreditatis,retinet nudũ nomẽ hæredis:vt l.& si fine.§.Papi.
ff.de mino.& ideo tex.not.in l.quidam cũ filio.s.titu. proxi.
vult,ꝙ qñ vnus institut⁹ à testatore contẽplatione alterius, i-
sta ĩstitutio nõ transferat hęreditatẽ directo ad illũ,sed ꝑ fidei
cõmis.& ista sufficiant,quo ad istum articulũ.¶ † Cõsequen-
ter quærit etiam hic Bart.si testator vtitur his verbis, volo bo
na mea vendi,& distribui pretiũ inter pauperes per meos fi-
deicom.¶ Vtrum ista verba vltimo loco posita referant ad a-
ctum venditionis,sicut ad distributionem pretij,& sic isti vi-
deantur instituti hæredes, vt scriptum est: vel solum ad pre-
tij distributionem,quo casu isti non viderentur instituti hæ-
redes,vt hic declarat Bartol.& concludit in effectu, quod ista
clausula refertur ad omnia præcedentia:vt l.mulieri & Ti-
tio.in fin.ff.de conditio.& demonstrat.de cuius intellectu tra
dit Bartol.in lege, Iulius Paul.ff.eo.titul. ex qua lege colligi
tur talis regula, quòd verba sequentia plura capitula, quæ ꝑ-
cedunt, magis interpretanꝭ esse posita in vim clausulæ,quæ
referatur ad omnia præcedentia, quàm vt qualitas quæ sit ad
iecta vl cap.Pro ista conclusione est optimus text.& quæ ibi
tradit Bartolus,in lege,hæres meus.§.vxori.de legatis iij.per
quem ipse dicit not. in l.cum filio.in vlti.qõ.de lega.j.ꝙ si te
stator legat vineam, & fundum plenum fructibus, ista vltima
clausula,plenum fructibus &c.refertur etiam ad legatũ vineę.
Contrariũ tamen sentit expresse idem Bart.in l.in repetẽdis.
de le.iij.vbi dicit,ꝙ si testõr legat centũ,item domũ,si nauis ex
Asia venerit,ista conditio non referꝭ,nisi ad legatũ domus,qa
qualitas adiecta in seq.c.nõ videꝭ repetita in ꝑcedẽti:vt ĩ l.fi-

[a] ¶Rei.Adde Fel.in c.præsentia.de proba.in col.xxj.& qđ ibi dixi in apost. & cuius naturę sit verbũ,pretiũ.vide do.Maria.Soci.in cõsi.xv.incip.visis ꝑdictis.ver.ij.vero casu.ibi: vnde ponderandum est.

lium.ff.qñ di.leg.ce. Ego autẽ concedo cõclusionẽ seu regulã istam, de qua ipse ponit plenius in l.auia.in princ.ff.de condit. & demon. Sed exemplũ non placet: quia hic qualitas non est adiecta vlt.c.sed potius videt̃ clausula referens se ad omnia: vt patet in prædictis iuribus.¶ † Item adde circa secundã qõ. pri. inquantũ Bar.hic cõcludit, ꝙ si testator voluit bona sua vendi, & distribui inter pauperes, qui eligent̃ per suos fideicom. ista substitutio non censet̃ directa tunc, quia relatiuum & verbũ iunctum cũ eo, refertur solũ ad suum antecedens: vt l.à filio.§.testator.ff.de alimen. & ciba.leg.& l.nam ꝙ liquido.§. fina.ff.de pecu.leg. Vnde tota ista oratio seq̃ns secundũ eos, quos voluit eligi, seu qui eligent̃ per suos fideicom.refertur ad id ad qđ se refert relatiuum, scilicet ad pauperes, & non ad distributionem & venditionem rerum. Erit ergo sensus secundùm eum, ꝙ fideicõ.videbuntur deputati ad eligendos pauperes dũtaxat, non autem ad vendendũ & distribuendum, & sic non videntur inuitati ad accipiendum bona ꝓpria autoritate. Et idem si testator dixisset, volo bona distribui inter pauperes eligendos per meos fideicõ.quia istud gerundium resoluitur in verbum & relatiuum, & exponitur, id est, qui eligẽtur &c. Sed do.Io.de Imo.hic nõ approbat istud dictum: quia ex quo testator creauit eos executores testamenti simpliciter, ergo ad omnia videntur creati: ar.l.de ꝑtio.ff.de pub.& q̃a clausula in fin.posita refertur ad oĩa.l.talis scriptura.in fi.cũ materia.j.đ lega.j.& ista dicta possent procedere, quãdo in fin.testamenti nominando executores dixisset, ꝙ sui testamenti executores & fideic. relinquebãt tales: nã p ista verba videñt deputati ad omnem executionem, quæ pertinet ad testm̃. Sed si testator non apposuisset aliquam clausulam in fi.sed si post illa verba quæ s̃.diximus, secundũ Barto.nominasset simpliciter fideic. dicendo per ius fideicom.videlicet talem & talem, vel si in fi. testamẽti dixisset ita, fideicom.autem quos s̃.elegi sunt tales: tũc quia potestas eorũ fuit determinata per relatiuum, vt dicit Barto.non extẽderetur ad alium. Tu verò considera, ꝙ inter qõ.præcedẽtem, & istam decisionẽ, non est vera & realis differentia: quia in vtroque casu post plura capitula clausula subijcit̃ in fin.videlicet, ista verba per meos fideicom. Nec obstat[a] quod adducit Barto.de relatiuo: quia cõcedo, ꝙ relatiuum & verbum quod ab eo determinat̃, non respicit nisi suum antecedens: sed ista verba, per suos fideicõ.quæ sequunt̃, bñ possunt respicere omnia capitula præcedẽtia, quia non sunt neq; relatiuum, neque verbum determinatũ ab eo, à quo regitur relatiuum. Vnde ista differentia nõ videtur bñ ꝓbari inter casum præcedentem, & istum. ¶ In ea.glo.ibi: si autem dixisset pagan⁹ &c. Hęc gl.mouet dubitabilẽ & vulgatã q.sup qua Bar. hic multum prolixe, & Moder.post eum referunt diuersas opinio. Et in effectu Barto.concludit, ꝙ quãdo testõr substituendo compendiose vteretur verbis, per quæ significaret velle totam hęreditatẽ pertinere ad substitutũ: tũc etiã matre existente in medio, ista esset pupillaris directa, quæ excluderet matrem: exemplum dicit ipse, si testator vult quòd bona sua tota & integra perueniant ad substitutum, vel ꝙ omnia bona sua veniant ad eum, vel ꝙ bona sua veniant ad substitutum sine diminutione: tunc enim satis videtur indicare testõr, quòd vult facere substituti.directam: quia si substitutio esset fideic. omnia bona vel integra vel sine diminutione non possent ꝑuenire ad substitutũ: quia eo casu detraheret̃ legitima & Trebellia. Quam doctrinam notabis singulariter in hoc: nã Bart. videt̃ velle satis clarè, quòd p supradicta verba, si substitutio esset fideicõ.non videretur ꝓhibita Trebel.ad minus sufficiẽter, ita quòd non posset detrahi. Ang.hic reprehendit ista dicta, dicens quòd per ista verba potius videtur inductum, vt nõ detrahatur Trebell.ꝗ̃ inducta substitutio directa, per l. nam quod.§.fin.cum l.seq.ff.ad Treb. & per l.qui totã.ff.eo.titu. 10 † Ex hoc dicto nota, & tene menti perpetuo, quòd ad prohibẽdam Trebell.quæ potest prohiberi de iure nouissimo,[b] secundùm cõmunem sñiam, de qua ĩ l.si Marcellus.§. qđ autẽ. j.ad Treb.sufficit ꝙ testator mandet restitui totam hæreditatem, vel omnia bona: nec faciunt contra istam conclusionem iura antiqua, quæ dicũt quòd in prædictis casibus potest detrahi Trebel.vt dicitur in d.l.qui totã.& l.cogi.ff.ad Trebe.quia secundùm illa tẽpora Trebel.non poterat prohiberi. Dubiũ igitur remanet de iure nouissimo. Sed anteꝗ̃ attingam hoc vtilissimum dubium, attende: quia ista impugnatio Ang. nõ videtur sufficiens, quo ad dicta Barto.hic: quoniam si substitutio esset fideic.licet videretur prohibita detractio Treb. non tamen impediretur detractio legitimæ, in qua filius nõ potuit grauari: vt lege, quoniam in prioribus.C.de inofficio. testamen.& l.cohæredi.§.cum filiæ.j.eo. Et per hanc rationẽ ipse idem Ang.confirmat dicta Barto.hic eleganter in cõsil.

suo cꝗ.quam rationem hic etiam assignat Io.de Imol.Sed ista ratio non videt̃ sufficiens: quia licet filius nõ possit grauari legitima, hæredes tamẽ eius possunt pupillari ætate durante: vt l.si fundum per fideicom.§.fina.de lega.j.& vidisti plene declaratum in l.j.in fin.s̃.eo.& in dubio viderẽtur ipsi grauati ꝓpter verba expressa testatoris, qui voluit totam pertinere ad substitutum, vt dispositio valeat eo modo, quo est facta. & ita concludit Barto.in si.qõ.dum quærit de eo qui grauat̃, si decesserit sine filijs, vel eius filij sine filijs: vbi concludit, ꝙ quando grauamen non potest relinqui ab vtroq;, scilicet ab hæredibus, videtur relictum in dubio ab eo à quo potest relinqui, vt sic dispositio magis valeat, quàm pereat, iuxta regulã positam in l.quoties.de reb.dub.& in l.Gallus.§.fina.s̃.de li. & posthu.vnde ista cõclusio remanet aliqualiter dubia. ¶ Sed circa id qđ dixit hic Ang.videlicet quãdo testator mãdat restitui totam hæreditatem, vel omnia bona sua, per hoc videat̃ prohibita detractio Trebellianicæ, fuerunt diuersæ opin.nam licet Ang.ita senserit hic, & Bald.in l.precibus. & in aut̃.sed cum testator.C.ad l.Fal. per l.dicemus.ff.de fideicõ.libe. ipse tamen Ang.in prædicta aut̃.sed cum testator.in lect. Paduana.& in aut̃.de hære.& fal.§.si verò expresse.& in l.ij.§.ad filiorum.C.qñ & quibus quarta pars debetur.lib.x.tenet oppositum.& in illis locis mouetur diuersis rationibus: nam in authẽ.sed cùm testator.fundamentum suum videtur stare in duabus rõnib⁹ pręcipuè. Primũ fundat se ex l.nam quod.cũ l. seq. & seq.ff.ad Trebell.in quibus iuribus probatur, quòd licet testator mãdet restitui omnia bona sua, vel vniuersam substantiam suam, per hoc tamen non impeditur detractio Treb. vt clarius probatur in l.si totam.eo.titul.quã ipse allegat in d. §.si vero expresse. Sed illa iura nisi subtilius inducantur inducta modo prædicto, parum faciunt: quia de iur. Digestorũ & C.Trebellia.& Falc.non poterant prohiberi.l.quod de bonis. §.j.j.ad l.Fal.vnde non erãt attẽdẽda verba testatoris, vt s̃.di-[c]xi. sed de iure authẽ.potest prohiberi tam Falcidia[c] ꝗ̃ Trebel. vt suprà dixi. ¶ Secundò hoc ipse probat, quia quando testator mandat simpliciter restitui hęreditatem, vel bona, ex significatu verborum est, quòd tota hæreditas vel omnia bona sua restituantur. & tamen hoc casu certum est, quòd non prohiberetur deductio Trebellianicę, vel Fal.sicut patet in dicto §. si verò expresse. Sed ista ratio etiam non videtur sufficiens, quia indefinita non æquipollet vniuersali ex proprietate sermonis, sed potius ex interpretatione: vt l.si seruitus.in princi. ff.de seru.vrb.prædio.& eleganter declarat Bar.vbi vide in l. omnes populi.ff.de iustitia & iure.& in l.pluribus.ff.de leg. ij.quamuis ego fatear in dictis casibus Fal.detrahi vel Trebel. contra tacitam voluntatem defuncti: vt lege, Titia.in fin.ff. ad legem Falcid.& l.si sponsus.§.si maritus vel sequens.ff.de do.inter virum & vxorem.& tamen tacita voluntas non sufficit: quia text.in corpore requirit prohibitionem expressam: vt in d.§.si vero. ¶ Tertiò mouetur ipse in §.si verò.prælleg. per l.si quis.in princip.de lega.iij.vbi patet, ꝙ quando procedit clausula derogatoria specialis in vltima voluntate, ad hoc vt illa tollatur, debet sequi specialis dispositio cõtraria. Cùm ergo hic ꝑcedant regulę iuris antiqui, dicentes ꝙ Fal.& Treb. non possunt prohiberi, ad hoc vt habeat locum dispositio iuris nouissimi, quod permittit istas quartas ꝓhiberi expresse, requiritur specialis prohibitio testatoris. Non obstant, dicit ipse, iura dicentia, quòd illud dicitur esse expressum, quod exprimitur verbis generalibus: vt l.ei qui.C.quod cum eo. & l. j.§.inter filium.& ibi per Barto.ff.de falsis.de quo plene dixi in l.j.s̃.eo.vbi tetigit Barto.solenniter: quia illud est verum, quando l.mandat aliquid fieri expresse, non tamen corrigedo ius antiquum: sed si l.quæ mandat aliquid fieri expresse, in hoc corrigat ius antiquum, tunc intelligitur expressè, id est, specialiter. & idem dicit in simili quæst.in authẽ.de trien.& se.§.illud. Sed ista sua conclusio non probatur iure, quia ll. veteres prohibentes Falc. & Trebellian.nõ habent clausulam derogatoriam ad ius nouissimum, maxime specialem, sicut habet dispositio facta in testamento, in quo præcessit clausula derogatoria specialis. Et ideo l. si quis. in princ.non meretur allegari ad istud. Bartol.tamen hic, vt suprà ostendit, videtur sentire hoc, quòd per ista verba non impediatur efficaciter detractio Trebellianicæ, dum dicit, quòd substitutio directa videtur inducta per prædicta verba: quia si esset fideicom.detraheretur Trebellian.& sic manifestissimè sentit, ꝙ ista verba non impedirent detractionem Trebell. licet Angel.in dicta aut̃.sed cùm testator.in lectu.Padua.dicat Barto. hic sentire oppositum. Tu autem aduerte, quia in ista materia sunt considerãdi duo casus: nam aliqñ testator mãdat restitui totam hęreditatẽ, vel integram, vel sine diminutione: aliquãdo mandat

a ¶ Nec obstat. Quia Areti. hic vt vides subtiliter tenet cõtra Bar.ideo defende Bar.ꝑut d. Ias. May.hic.xx.col. in versi.circa istam q. vbi etiam refert d. Ale.& Io.de Im. in locis ibi alleg.ꝓ eũ tenere cõtra Barto. quib⁹ cõtrarijs ipse respõdit.

b ¶ Nouissimo. Adđ Pau.de Ca.in cõsil. clxv.icip. visa facti narratiõe. & d.Alex.de Imo.in cõs. lxiij.in j. parte. vbi plene.& in cõsi.xxxvij.incip.circa primũ dubiũ.in j.par. & do. Maria. Soci. not.in cõsi.xiiij.inci.seq̃ẽdo ordinẽ. vers. quare superest. circa mediũ.ĩ j. par. vbi plene, an p expressam vel tacitã voluntatẽ testatoris tolli possit: & ibi quid si testator ĩstituat eius filium ꝓ medietate, et ei⁹ vxorẽ ꝓ alia medietate, donec vixerit & vitam vidualem seruauerit: & post mortẽ ipsius testõris substituit ipm̃ filium in ipsa medietate, in qua fuit ĩstituta in vita tãtũ, an possit detrahi p hæredes ipsius vxoris.& qđ si testõr dixerit, ꝙ substitutus succederet in oĩbus bonis, an videat̃ ea ꝓhibita, ita ꝙ non possit detrahi. Et adđ ꝙ Trebel.quomodocũq; fiẽda est restitutio ab hæredibus ab intestato, nulla detrahenda est: ita d.Bar.Soci.in cõsi.cxvj.inci. nõ põt negari.ver. postremo etiã. in j. parte.

c ¶ Tam Falcidia. Adde Pau.de Ca. in cõsil.cxlviij.& Oldr. in cõsil.ccxlvj.

do mandat restitui omnia sua bona, vel vniuersam hæreditatem suã. Primo casu vera videtur opi. Ang. hic, ꝙ sufficienter ꝓhibita Treb. per tex. allegatum per Bal. & eum in l. decem. ff. de fideicom liber. Et licet Ang. nitatur euadere illũ tex. in d. auẽ. sed cũ testator. intentio tex. est ista, ꝙ verbum, integra, ibi inducat Fal. non posset detrahi, non enim ponderatur ibi, ꝙ legatum integre soluendũ esset deputatũ ad certum vsum, est enim speciale fauore libertatis, quòd ibi iure Digest. contra regulas iuris prohibet Falcidia. Confirmatur ista conclusio per tex. no. ad propositum in auẽ. vt sponsali. largi. §. si quando. in fi. vbi probatur, ꝙ testator prohibendo prædium alienari extra familiam, sufficienter videtur prohibere Falcidiam, quia Falci. esset species alienationis: & tamẽ indubitatum est, ꝙ ibi prohibitio Fal. nõ fit specialiter, sed sub verbis generalibus alienationis prohibitæ, quæ quidem alienatio continet diuersas species sub se: vt l. fi. C. de reb. alie. non alie. Præterea tex. in l. ij. §. ad filiorum. C. quãdo & quibus quarta pars debetur. lib. x. iuncto princi. illius l. manifeste probat, ꝙ verbum, integra hæreditas, importet ꝙ non detrahatur quarta. & licet hoc non importet specialiter, per hoc tamen non sequitur, ꝙ si est positum à testatore, non possit tollere Trebellianicã. quia tex. in corpore, vt s. dixi, non requirit specialem prohibitionem. sed ĩ secũdo casu est

11 maior dubitatio: †quia dictio, omnis,[a] non videtur significare totalitatẽ,

a sed vniuersitatem, est enim nomen vniuersale collectiuum: vt declarat Bar. in l. hoc articulo. s. ti. proxi. Cũ ergo etiã detracta quarta verificetur vniuersalitas huius dictionis, qa de omnibus bonis fiat restitituo pro tribus partibus: ista verba non videntur de necessitate prohibere Trebell. & ita distinguit Paul. de Ca. in auẽ. sed cũ testator. C. ad l. Falc. & ego eius dicta sum sequutus, aliàs allegando super isto arti. in scriptis, postea inueni Ang. ponentem istam rationem punctualiter, & hanc conclusionem in consi. suo cxxvj. iuxta fi. Et ista sufficiant: & ad materiam prædictam vide sing. text. in l. pœnales. §. fi. j. ad l. Fal. vbi probatur, ꝙ q̃uis legatarius ex persona hæredis possit detrahere Fal. in illo casu, hoc tamen est verũ, nisi testator iusserit totum legatum restitui: hæc enim verba impediunt detractionem Falci. vbi aliàs posset detrahi: vt probat ille tex. no. Si quis tamen vellet euadere, posset dicere, quòd ibi ponitur oratio geminata, si

12 gnificans totalitatem, †q̃ geminatio debet aliquid operari:[b] sicut videmus

b in l. balista. ff. ad Treb. Sed ista non videtur esse intentio iurisconsulti, licet isto modo posset cauillari. & sic verbum, totum, videtur importare prædictum effectum: ita si testator iubeat restitui plenã hæreditatem: vt est casus not. in l. si post missionem. in princ. ff. ad l. Fal. ¶ †In ead. gl. ibi: ad ea quæ possunt intelligi fieri &c. ista gloss. tenet idem quod tenuit in l. precibus. C. de impub. videlicet quòd substitutio compendiosa facta per verbum commune, vbi aliter ex verbis non potest constare, de quibus late ponit hic Bar. & aliquid s. dixi in effectu, videtur esse omni tempore fideicommis. per l. iam hoc iure. s. co. & hanc sententiam glossatoris sequutus est hic Bal. & in l. iam hoc iure. §. co. dicens se ita consuluisse. & ꝙ ista est communis opi. idem tenuit in l. ex tribus. C. de inof. testa. & in l. sicut in annos. in prin. ff. quib. mod. vsusfr. amit. & in l. Pomponius in negocijs. ff. de neg. gest. & hanc opinio. approbat Ang. latissime disputans articulum, vbi etiam refert cõsilium fratris sui do. Bal. cõ. suo cxxvj. Sed contra istam opinio. tenet hic Bar. quando mater non est in medio: & ad rationes oppositas respondet, vt j. videbis. Sed quando mater esset in medio, tunc fauore matris dicit, ꝙ omni tempore est fideicommis. sicut in simili dicitur ĩ l. qui duos. §. cũ in bello. infrà, de reb. du. Vnde qñ

c mater nõ esset in medio, tenet glossa[c]. Insti. de pup. subst. §. qua ratione. quæ dicit, quòd intra tempora pubertatis, & substitutio est directa pupillaris, post tempora pubertatis fideicom. sed quando mater est in medio, tenet aliàs gl. Sed do. Ange. hic, Io. de Imo. & Pau. de Ca. dicunt, ꝙ siue mater sit in medio, siue non, semper substitutio valet vt pup. intra pubertatẽ. & hanc conclusionem sequutus est Bal. in l. si quis ita. ff. de vsufruc. Pro ista conclusione adducuntur duo iura principaliter. c. j. de test. lib. vj. in c. j. qui tex. inducitur contra prædictas opi. Primò, inquantum ibi substitutio facta per verbum, moriatur, qđ est verbum directũ, non ciuile, continet pupil. intra pubertatem, nec videtur valere responsio Bart. dum dicit, ꝙ ibi est verbũ directũ, nõ cõe: quia verbum directum, nõ ciuile, idẽ in effectu importat, qđ verbum commune: vt patet ex dictis Bar. met. s. in j. q̃õ. principali. dum dicit, ꝙ siue verbum commune adijciatur certæ rei, siue verbum directum non ciuile, idem est, ꝙ non trahitur ad institutionem. & istud idem confirmat inferius in alia q. post istam, quando q̃rit vtrum verbum commune adiectum certæ rei, vel parti, inducat institutionẽ & rñsum in alia q. de pluribus substitutis, quorũ qdã sunt substituti per verbum cõe, & quidam per verbum directum non ciuile. Vnde non videtur facienda differentia inter verba in casu nostro. Sed hui cobiectioni potest respõderi dupliciter. Primò quidem, quòd quando verbum directum non ciuile adijcitur certæ rei, vel parti hæreditatis, quo ad hunc effectum, vt non trahatur ad institutionem, ista verba bene significant idem. Sed quando ista verba apponuntur vniuersitati bonorum, tũc mens Bar. est clara, ꝙ inter ista verba est differentia: quia per verbum cõmune scdm eum, quãdo mater est in medio, substitutio est fideicõ. sed p verbum directum, etiam si mater sit in medio, substitutio intra pubertatem est directa. & hoc apparet manifeste ex verbis suis in j. q. principali. vbi concludit, ꝙ quãdo substitutio fit p verbum directum, nõ ciuile, semper est directa intra pup. ætatem, non distinguendo vtrum mater sit in medio, vel non, sicut hic facit: & potest esse probabilis ista differentia, qa nõ põt negari, ꝙ verba directa non ciuilia magis important ex sui proprietate, ꝙ substitutus capiat de manu sua, q̃ verba cõia. Et oẽs cõcludunt cũ Bar. hic, ꝙ si apponanẽ ista verba in substõne ꝙ capiat de manu sua, substõ erit directa, licet sit facta per verbũ cõe. Vel scdò põt rñderi, & aliter, ꝙ in c. si pater. ideo substõ est directa pupi. facta per verbũ commune, quia erat substitutus frater sorori, & ecõtra, cui testator ꝓsumitur plus velle fauere, q̃ matri, & ideo fauore matris substitutio non obliquatur, sicut ipse hic expresse tenet in ista qõ. & minor, ꝙ non aduertit ad istam responsionem.

a Secundò inducitur fortius eadem decretalis in rõne decidẽdi: dicit enĩ hic summus ponti. ꝙ ideo ꝓdictæ substitutiones censenẽ esse directæ pupilla

b res, quia substitutio debet interpretari directa, qñ põt conuenire personis ex verbis substitutionis. Sed ita videtur esse in casu nostro, quia in pupillari ætate potuit substitui pupillariter, & verbũ cõe adaptatur ad directam substitutionem: vt l. iam hoc iure. s. eod. & l. hæreditatem. C. de impub. ergo videtur attenta illa ratione, ꝙ ista substitutio intra tempora pubertatis sit directa: post tempus autem pubertatis erit fideicom. vt omnes fatenẽ,

c & est casus in c. Raynutius. de testamentis. Et per illam decretalem tenent hic Moder. ꝑcipue istam opin. pro cuius intellectu sciendum est, ꝙ Bal. qui prius considerauit rationem illius text. tenendo partem contrariam, ꝙ substitutio ista omni tempore sit fideicõ. videtur respondere ad istam inductionem in l. precibus. C. de impube. vbi tenet di. Bar. hic positã, ꝙ aut mater est in medio, aut nõ: quam etiam sequutus est Ang. in consi. suo xiij. in ordine, & clarius & plenius respondet idem Bal. in l. ex tribus. C. de inof. testamen. dicens, quòd in casu nostro verba non cõueniunt substitutioni directæ ex interpretatione iuris, vt dispositio facta vnico verborum contextu sit vniformis omni tẽpore. Sed ista responsio non videtur sufficiens, tũ quia ista interpretatio non sumitur ex proprietate verborum, sed ex congruentia rationis, quæ interpretatur mentem defuncti, secundũ quod est rationabile & verisimile: vt satis ostendit text. in l. hæreditatem. C. de impub. & alijs substitu. tum quia vt infrà ostendetur, vniformitas sermonis in hoc casu non impedit, quin verbum commune possit accipi pro directo. Vnde quidam excellẽs doc. cõsulens in materia, quia forte vidit, quòd ista responsio faciebat violentiam literæ, respondet secundo modo, videlicet quòd ille tex. in ver. præal. non dicit simpliciter, quòd in substitutionibus verba debeãt interpretari directè, sed cum limitatiõe dictionis, sicut, quæ ponitur in tex. & erat sensus, quòd tunc substitutio pupilla. sit directa, quando

d est facta per verbum directum ciuile, vel non ciuile, directum tamen: sicut ponitur exemplum in prin. c. Vbi ergo sit facta per verbum commune, non loquitur ille versi. & sic erit vera opin. gloss. ibi posita, ꝙ omni tempore substitutio sit fideicõ.

13 †dictio enĩ, sicut[d], significat similitudinẽ aut li

d mitationem: & quocũq; istorũ modorũ significet restringit dispõnem, vel ad sibi similẽ, vl ad dispositionem, ad quã fit relatio: vt plene declarat Bar. in extrauagan. ad reprimend. in verbo, prout. & Bald. in lege, edita. in repetitione Paduana. in vltima charta. C. de edendo. & est bonus textus cum gloss. in capi. quãuis. de officio ordina. libro vj. Et licet ista responsio disputando non esset incolorata, iuriscõsulto tamen decidenti non est sufficiẽs, nec est de mente literæ: ponitur enim ibi ista dictio, sicut, causatiuè, non limitatiuè, vel vt significans similitudinem. Et quòd ita sit patet, si formetur argument. prout fieri debet in illo c. ponit enim summus ponti. primò dictum, quòd substitutio, de qua in themate, est iudicanda pupill. deinde probat conclusionem positam, sicut omnis sustitutio, quatenus eius verbis & personis in ea

m

a ¶ Oĩs. De qua dictione vide Pau. de Ca. in cõsi. cccl xxx viij.

b ¶ Opari. Quid enĩ operẽ geminatio in nõnullis actibus, vide Fel. ĩ c. si cautio. ix. col. statim post me. de fid. in. & ĩ c. si qñ. de rescri. ver. gemĩatio rescripti. & ĩ c. q̃m. đ off. del.

c ¶ Tenet glo. Tu tene opi. istã glo. quę est vera, & magis cõis: & istã tenent oẽs, qb9 adde Old. Laudẽ. in cõ. cxxv. incip. in proposito. & do. Ale. de Imo. in cõ. xiij. inci. attentis verbis testi. ĩ vij. col. & seq. & in cõ. xviij. in iij. parte. in ci. põderatis his q̃ ĩ themate narranẽ. ĩ v. col. & seq. & late idẽ Are. in cõsi. clv. inci. ꝑiculosum est. vbi formaliter reassumit oĩa q̃ scribit Pau. de Ca. ĩ cõ. cx. ĩci. sub anno millesimo. & dicit hic in fi. pluries se aliàs cõsuluisse: & plures Moder. se subscripserunt. & Chri. de Castili. in sua disputatione inci. Scæuola pr̃ duos habẽs filios. in vlti. charta.

d ¶ Sicut. Q̃uo autem ista dictio ponẽ, vide Fel. in c. nouit. đ iud. ĩ pe. col. circã fi. & qđ ibi dixi in apostil.

positis cōuenit in dubio, intelligit esse directa: sed talis est substitutio nostra in proposito: ergo talis substitutio est directa. ver. igitur. sicut in proposito est probatio minoris, quæ est causa consequentiæ, ad quam infertur ex probatione minoris, & quia consequentia erat nota, & iam fuerat posita in decisione quæsiti: ideo summus ponti. consequentiam omisit. nam & aliàs istæ dictiones, prout, sicut, siue, & similes. ponuntur causatiuè, non limitatiuè: vt patet in c. Abbate sancti Syluani. de verbo. signific. Et ex his quæ declarat Bartol. in dicto versic. prout. in dict. extrauagan. ad reprimend. & in l. eum qui. §. Iulia. ff. de consti. pecu. & in l. admonēdi. in simili quæstio. ff. de iureiur. & Bald. in l. in ciuile. ff. de legat. ij. est aduertendum, quòd text. qui inducitur pro opin. Barto. quòd ista substitutio semper fit fideicommiss. quando mater est in medio, valet. l. precibus. in fin. sæpe alleg. faciliter potest euitari, quia ibi substitutio directa obliquatur post tempora pubertatis, quo tempore si substitutio remaneret directa, non erat fauor filij: quia cùm in illa ętate filius posset testari: vt l. qua ætate. ff. de testament. & l. Aurelio. §. Caius. de lib. leg. quòd alter fecerit sibi testamentum, hoc est potius ad grauamen filij, quàm ad fauorem, quia aufertur sibi libera testamenti factio in illis bonis: agitur ergo ibi solum de fauore militis, qui testatus est: vnde ibi, quia ista obliquatio tēdit ad fauorem matris & filij, facilius inducitur hoc, quàm quòd substitutio obliquetur in fauorem matris intra tempora pubertatis, quo tēpore quòd obliquatio non fiat, est fauor filij, quia substitutio pupil. non est onus, sed prouisio filij: vt l. Iulianus. & ibi per Bald. ff. de acquiren. hære dit. & l. Papinianus. §. sed nec impu. ff. de inoffi. testamen. & ibi per Angel. & l. ex tribus. C. eod. cum multis alijs. Quia ergo plus debemus fauere ex præsumpta voluntate defuncti filio, quàm matri: vt patet ex his q̄ scribit Barto. in l. ij. suprà cod. in diuersis quæst. ideo non est dicendum, quòd in fauorem matris fiat ista obligatio, quia sic fauor matris præfertur fauori filij. quod est inconueniens. Propterea post pubertatem institutio directa valet de iure speciali, sed intra pubertatem de iure communi: facilius autem tollitur ius speciale, quàm ius commune. l. eius militis. §. militia. j. de testamen. mili. ergo etiam hoc respectu non est eadem ratio. Vnde attenta mente dicti ca. si pater. verior videtur esse opin. Angel. & Moder. quòd intra tempora pubertatis ista substitutio fit directa, siue mater sit in medio, siue non. Pro qua conclusione ponderando rationem literæ est casus in l. precibus. s. allegata. tenendo quòd ibi substitutio fuerit facta per verbum, commune, sicut tenet Barto. in l. nostra. dum vult, quòd substitutio valeat iure directo vsq; ad tempora pubertatis. Nec obstat respōsio Barto. quam dat hic, dum dicit, quòd ideo substitutio nō obliquatur, quia satis habuit l. eam obliquare post tempora pubertatis: nam fundamentum text. in d. l. precibus. & ratio ibi assignata est, vt pupillus habeat heredem, quem testator ei constituit. Fundatur igitur illa decisio in præsumpta voluntate defuncti. Sed hoc est certum, quòd etiam in pagano præsumpta volūtas defuncti faceret substitutionem videri directam, vbi aliàs esset obliqua: vt hic fatetur Barto. in pluribus exēplis. ergo non est differentia inter paganum & militem, ex quo voluntas ista præsumitur, licet non acciderent aliæ coniecturæ. & hæc est melior inductio, q̄ illa quam facit hic do. Paul. de Cast. vbi dicit, q̄ ibi nihil est speciale fauore matris, quia in hæreditate testatoris, in quam succeditur per fideicom. nullus debetur fauor matri, licet in hæreditate pupilli duntaxat: vnde nō est verum secundùm eum, quòd obliquatio fiat illi fauore matris, sed qa miles faciendo testamentum, licet posset substituere directo post pubertatem ad tollendum verbum commune in substitutione, videtur voluisse vti iure communi, non iure speciali: sicut dicitur in l. testamēto, & l. q̄. quàm. C. de testamen. mili. nam fauor qui adhiberetur matri ex obliquatione, non adhibetur in hæreditate testatoris, sed in hæreditate pupilli, q̄ est pinguior, si substitutio directa obliquetur: quoniam in hæreditate pupilli veniret legitima bonorum paternorum. & ideo tene primam inductionem, quæ est melior. Præterea aduerte, quia ex quo substitutio debet in dubio interpretari directa, si potest cōuenire verbis & personis, vt dictum est, forte non esset verum, quòd miles videretur vsus iure communi post pubertatem faciendo fideicom. substitutionem, ex quo si vteret̄ priuilegio speciali, posset valere iure directo. hoc tamen non affirmo pro nūc. Quòd autem ista pars sit verior, & magis procedit etiam de iure ciuili, probatur: quia dispositio potest esse directa & obliqua, in dubio interpretatur potius vt directa, quàm vt obliqua: vt est tex, cū glo. in l. si quis ita. ff. de vsufructu. & not. Barto. in l. fundi Treba. ff. de vsufruc. leg. & in l. cotem. §. qui maximos. ff. de publi. ad idem bonus text. ibi not. Bartol. ad hoc in l. iij. §. si quis Titio. j. de adimen. & transferen. leg. Vnde si nulla sequitur absurditas, vt infrà dicetur: potius est interpretanda ista substitutio directa, quàm obliqua. Confirmatur ista conclusio, quia plenior fauore vltimæ voluntatis, licet in alijs attendatur dispositio nouissima: vt l. si te solum. ff. de hæred. insti. & per Bart. in l. cum ita. ff. de condi. & demonst. ergo in dubio ista substitutio debet censeri directa. & hanc rōnē tangit Ange. in consi. suo præallegato. Nunc restat respondere duabus rationibus fortioribus allegatis in contrarium per Barto, & alios hic. & capio primam, quæ assignatur in gloss. videlicet quòd vna determinatio debet determinare, &c. cui Bartolus respondet vno modo, dicens, licet satis obscure, q̄ tunc habet locum regula posita in l. iam hoc iure. qñ si imparitas nō reduceretur ad paritatem, resultarent duo effectus ex substitutione copulatiuè difformes & diuersi, & inter se, & etiā quod ad aliā personam: nam quando fit substitutio reciproca puberi & impuberi, si imparitas non reduceretur ad paritatem, & filius impubes repudiaret hæreditatem paternam, substitutus succederet sibi ex vulga. Item si pubes pupillus moreretur in pupillari ætate, substitutus succederet ex pupillari: vnde ne concurrant duo effectus in persona vnius ad fauorem substituti, & in persona alterius vnus effectus duntaxat, ideo reducitur imparitas ad paritatem, ne plus ex dispositione habeat vnus, q̄ alter. Sed in casu nostro hoc non contingit, quia licet inducatur difformitas dispōnis in diuersis temporibus, quia vno tēpore est directa, & alio obliqua: nō tñ cōcurrūt isti duo effect⁹ simul, qm̄ ex vno tpe dūtaxat succeditur. Vñ nō pōt dici, accipiendo duo tpa loco duarum personarum, q̄ in vno tpe concedat̄ vnus effectus difformis, & in alio alius. Sed ista rō cum reuerentia non videtur sufficiens, nec de mente iuris, quia licet non cōsiderat hic concurrentias effectuū ex executione, sed solum vnitatem orationis, seu sermonis in actu disponendi, quæ operatur hoc q̄ vna & eadem oratio non debet quo ad plura in ea comprehensa diuersimode accipi, cū oīa cōprehendātur, sed ratione vnius dispositionis: sicut dicit tex. in simili in l. ab intestato. j. de iure codicil. Præterea si ista ratio esset vera in hæreditatibus diuersarum personarum: verbi gratia, quando vnus substituitur pluribus, substitutio interpretaretur pariformiter in vtraq; persona: quia quòd vnus & idem substitutus succedat vni ex vulg. & pupil. & alteri maiori ex vulga. duntaxat, cùm sint diuersæ portiones hæreditatis, & diuersæ personæ, hic ex disparitate effectuum nulla nasceretur absurditas, sicut nasceretur in l. iam hoc iure, quòd inter filios pater videretur prouidisse plus vni, q̄ alteri. & tamen etiam isto casu propter vnitatem sermonis imparitas reducitur ad paritatem: vt l. quamuis. in fine. C. de impube. & ali. substitu. Præterea etiam respectu rerum, quæ dicuntur in dispositione, vnitas sermonis operetur, vt omnia intelligantur similiter: vt l. si legatarius. in fin. de le. iij. & tamen hic nō cadit ista consideratio propriè. Vnde ego non sequor rationē istam aliquo modo, qa non p̄batur iure, nec habet bonam differentiam: & hoc satis patet de mente literæ, in l. iā hoc iure. §. j. vbi iurisconsultus ponderat, quòd vno cōi verbo vtriq; fuit facta substitutio. Vnde Io. de Imo. ponit scdam responsionē dicens, q̄ in l. iam hoc iure. cū similibus, substitutio directa non poterat cōuenire personis, sed in casu nostro potest conuenire substitutio directa personæ morienti in pupilla. ætate. Sed ipse non aduertit quòd hic nos capimus duo tempora loco duarum personarum, sicut dicunt qui tenent hāc partē p l. vel singulis. in fine. cū l. seq. j. eod. Sicut ergo in d. l. iam hoc iure. substitutio directa non pōt cōuenire vtriq; personæ, sed vni tātū: ita est in casu nostro, quia substitutio directa non potest conuenire vtriq; tēpori, sed vni tātum: & sic inducitur difformitas & imparitas ī tēpore, qd hic ponitur loco psonarum. Vnde do tibi tertiā responsionem formalē, & nouā, q̄ ideo in casu nostro non seruatur regula posita in l. iā hoc iure. quia hoc facit fauore filij, cui videtur prouideri, si substitutio sit pupil. & econtra inferri grauamen, si sit fideicom. vt l. ex tribus. sæpe alleg. & l. cohæredi. §. cū filiæ. & ibi not. j. eod. Vnde considero, q̄ aliquando si vna determinatio vniformiter determinet plura, subtrahit̄ duntaxat aliquis fauor filio: & tunc seruabo regulam positam in l. iam hoc iure. quia non agitur de grandi præiudicio filij, licet inducatur, vt substitutio pupil. non facta videatur filio: nam propter hoc impubes non grauatur in aliquid, neq; aufertur ab eo hæreditas parentis sibi debita: iuxta l. scripto. ff. vnde liberi. & l. qđ ratio. ff. de bo. dāna. Sed si substitutio facta per verbum commune in casu nostro interpretatur esse obliqua, hic non solùm subtrahitur fauor filio, sed etiam infertur grauamē, quia aufertur sibi hæreditas patris pro magna parte. Et ideo non est mirandum, si propter conseruandam filio impuberi hæreditatem paternam vnitas sermonis non obst. quin difformiter videatur prouisum diuersis temporibus, scdm rationem ipsorum. Et licet ista conclusio sit rationabilis in se, & manifeste fugiat contraria prædictorum, confirmatur tamen simili, quia nos videmus, quòd verba q̄ de sui natura aliàs fecerunt conditionem in fauorem filij minoris, & vt conseruetur hæreditas sibi debita, impropriātur, vt faciant diem, & non conditionem, propter naturam ipsorum verborū: vt est casus in l. Seius Saturnin⁹. ff. ad Treb. & no. Bar. in l. si cui legat. j. de leg. j. & bene in l. ex his verbis. C. quando dies leg. cedat. Cùm igitur ista duo hic concurrant, scilicet minoritas filij, & conseruatio hæreditatis paternæ sibi debitę, non est mirandum si præter naturam vnitatis sermonis dispositio capitur difformiter, licet aliàs conformiter esset capienda: sicut etiam videmus, q̄ in fauorem filiorum sæpe oratio disiuncta capitur pro coniuncta, & econtra: vt l. generaliter. in principio. C. de insti. & substitu. & l. Lucius. & ibi not. s. de hæredi. instituen. & l. si is qui ducenta. §. item si pater. ff. de reb. dub. Et per aliam differentiam posset responderi ad secundam rationem, dum dicunt, q̄ vna & eadem res non debet diuerso iure censeri: quia hoc verum, nisi subsit rationabilis causa, propter quam debeamus aliud dicere, id est, propter aliquod accidens contingens magis vno tempore, quàm alio, quod ex præsumpta voluntate testatoris, vel ex l. dispositione variat eiusdem dispositionis qualitatem. Ista conclusio probatur in l. iij. §. qui fideicommiss. s. de hæredi. instituend. & in l. pater filio. s. eo. tit. in quibus patet, q̄ qualitas necessitatis cōuertitur in qualitatem voluntatis. Quod ergo facit in d. legibus dispositio

positio l. idem dicemus hic induci ex præsumpta voluntate
defuncti ratione superius allegata, licet & hanc responsionem
sentit hic Io. de Imo. licet non dicat tot verba. Vel aliter pos
sumus respondere, & subtilius præmitto pro euidentia, quòd
illa ratio Barto. per quam ipse nititur ostendere quòd ista sub
stitutio fuit semper vna ex eo, quia semper fuit certa, vtrum
pupillus esset moriturus ante pubertatem, vel post, videtur es
se falsa: quia vt ipsemet dicit in l. cũ quidã. §. suum. ff. de acqui.
hę. & l. non est certa de futuris euentibus, sed de eo quod iam
14 est in rerũ natura, & qđ pōt esse notũ homini aliquo mō, †qa
a euentus futuros scit solus deus[a]: & hoc probatur expresse in
d. §. suum. & in l. antiqui. ff. si pars hære. pet. cum alijs concor
dantijs ibi allegatis. Vnde cùm mori hoc vel illo tempore
respiciat futurum euentum indubitàter, ista ratio nō proce-
dit, & etiam reprehendit eum hic Ioan. de Imo. Est igitur
quærenda alia expositio, & melior, quæ est talis: quia cũ quęli
bet substō fit conditionalis institutio, vt patet in l. qui liberis.
in princ. & ibi plene fuit declaratum. s. eod. præsertim vbi etiã
apposita conditio extrinseca, si decesserit sine liberis, vel alia
ante euentum conditionis, ista dispositio non est in rerum na
tura, attento tēpore pendentis cōditionis: qđ ita declarat gl.
in l. j. §. j. in verbo, cauillando. ff. de regula Catoniana. & Bar.
in d. l. j. in vlt. col. in ista q. quæ est ratio, ꝙ regula Catonis nō
habet locum in legatis seu institutionibus cōditionalibus: vt
probatur in l. pe. eo. ti. & ista est rō, ꝓpter quã non attenditur
capacitas vel incapacitas tpe testamẽti: vt ibi declarat Barto.
Substitutio ergo conditionalis pendente conditione nō pōt
censeri diuerso iure, qa adhuc non est, vñ non pōt dici directa,
vel fideicō. propriè loquendo: ergo illo tpe nō censeť diuerso
iure, quia adhuc non est inesse. Et ista responsio procedit, si te
nes opi. Bart. q̃ videtur communior, ꝙ in institutione condi-
tionali non attendatur capacitas vel incapacitas tempore testa
menti: sed quia ego tenui aliter in l. ij. §. j. s. eo. nisi in vno casu
duntaxat, qñ fuit apposita conditio intrinseca, sine qua actus
fieri non pōt, sequendo dicta Ioã. de Imo. in l. si alienum. §. in
extraneis. s. tit. proxi. ideo ista sol. non esset omnino expedi-
ta, nisi defendēdo eam dicamus, ꝙ̃ quãtũ ad substõnē pupill.
nos sumus proprie in cōditione intrinseca, scilicet si pupillus
morieť in pupil. ætate. Potest ergo dari secunda sol. magis ex-
pedita, ꝙ quia ista substō secundũ varios euentus potest esse
difformis: nã si filius moriatur in pup. ætate, erit directa: si mo
riatur post pubertatem, erit fideicō. dico, & hoc est verissimũ.
quia propter effectus contrarios, qui possent resultare secun-
dũ emergentiam casuum, substō interim anteꝙ̃ alter casus e-
ueniat, nō dr̄ directa, nec fideicō. sed erit in pendenti, sicut est
quodlibet ius, qđ pōt aliter & aliter se habere ex diuersis fu-
turis euentibus: vt l. sed & si quis stipuletur. §. inter. & ibi no.
ff. de vsufru. & l. pater filio. s. de hæ. insti. & l. j. §. si filius. in se
cundo responso. ff. de suis & legiti. & not. in l. Gallus. §. vide-
dum. s. de lib. & posth. & licet in d. ll. res non dicatur pendere
respectu status præsentis, hoc est, quia attento illo statu præ-
senti dispositio erat pura: in casu autem nostro, in quo dispō
conditionalis tota pendet, nec habet aliqđ esse de præsenti oĩ
respectu pendenti ex futuro euentu: & talis casus reperitur in
d. §. si filius. & in d. §. videndum. quia nepos, qui tenet primũ
locum tēpore mortis, fingatur non tenere propter spē reuer-
sionis patris sui, vnde interim non censetur suus. Aut ergo di
cis, ante impletã conditionē substõnē istam censeri diuerso iu
re, & hoc nego: qa tunc nullo iure cēseť, sed pēdet. Aut dicis,
post euentum alterius casus illam censeri diuerso iure. & hoc
est falsum, quia in quolibet casu adueniēte cōditiōe repereireť
vna. & hoc est qđ dicit Bald. no. in simili q. in l. si. C. de insti.
& substi. dũ vult, ꝙ vtrũ vulg. expssa contineat tacitã pupill.
hoc pendet, quousqꝫ mater tollať de medio, vel superuiuat fi-
lio, & ex euẽtu declarabiť, vtrũ retro videatur cōtinuisse, vel
non: sicut dr̄ in d. l. sed & si quis. §. interdum. q̃ est optima l. ad
hoc. Præterea si substitutio compendiosa non est species sub
stitutionis de per se in pagano, vt vbiqꝫ tenet Bart. de quo ple
ne dixi in rubrica. s. eo. tunc falsum esset dicere, ꝙ substitutio
cōpendiosa sit vna dispō: qa cũ non sit aliquid de per se, acce-
dit substõni pupil. & fideicō. q̃ inter se realiter distinguuntur,
& sunt diuersæ essentiæ: vnum autem vel plura dicuntur ꝓ
prie respectu vnitatis essentiæ vel diuersitatis: vt l. vnum. ff.
de test. & l. j. §. si quis in duobus. ff. de bono. poss. secundũ tab.
quia tamen etiam super hoc aliqui tenent oppositum, ideo p̄-
cedens responsio remanet clarior & verior: & reuera, quãuis
iste articulus sit valde dubius, pro hac tamen parte sunt iura
magis expressa. vnde ista videtur sequenda. Extra gloss. quæ
fuit hic do. Bar. de no. & vtilissima q. videlicet nunquid quã-
do filius grauatur, si decesserit sine filijs, vel eius filij sine filijs,
valeat grauamẽ iiũctũ, si filij filiorũ decedãt sine filijs. In qua
debes cōsiderare duo casus: nã aliqñ testator expresse grauat
filios filiorũ. hoc mō: & si filius meus decesserit sine filijs, vel
eius filij sine filijs, restituant ipsi hæreditatem tali. aliqñ testa
tor grauat impersonaliter, dicendo, bona restituantur tali, vel
deueniant ad talē. Primo casu Bar. sequitur hic opi. Ia. de Bel.
qui tenuit, ꝙ tale fideicō. valet. mouetur, qa ex quo testator
non poterat filios filiorũ grauare, nisi eis relinquereť, ergo ita
vr̄ fecisse per l. deniqꝫ. §. interdũ. ff. de pecul. leg. & per ea quę
not. glo. in l. alio. ff. de ali. & cib. le. & per l. si ista stip. pro. de o-
per. lib. de cuius inductione dicetur postea. Pro ista conclusio
ne vr̄ casus in terminis in l. Titia Seio. §. Seia. j. de lega. ij. quã
l. allegat glo. in l. vel singulis. j. eo. & bene declarant eam ibi
Dy. & Bar. vbi patet, ꝙ si testator reliqt p̄dium duobus, & eũ
qui vltimus ex eis morietur, grauat restituere totũ p̄diũ alte-
ri, per hoc vr̄ illũ substituisse in parte primo moriẽtis. Et hãc
l. allegat vbiqꝫ Bal. ꝓ ista parte: ipse tamen tenet cōtrariũ in
l. ab eo. C. de fideicō. & idē sentit, licet non determinet expres
se in l. j. §. ꝓ secundo. vbi solēniter tangit art. C. de ca. tol. Mo
uetur per regulã positã in d. l. ab eo. & in l. sed si sic. j. de leg. ij.
quę dicit, ꝙ quē non honoro, grauare non possum: ex quo se
quitur, ꝙ grauando non video relinquere. Cōfirmatur ista cō-
clusio per casum clarum in l. hæreditas ad Statium primum.
s. tit. proxi. vbi expresse dicitur, quòd testator legãdo aliquid
ab aliquo, nō propterea videtur eum instituere hæredem. Se
cundò, quia si ista opi. esset vera, sequeretur quòd mortuo pa-
tre isti filij possent venire incontinenti ad petitionē fideicō.
non expectata morte ipsorum: quod non videtur fuisse de mē
te testatoris, quia testator non videtur eis contulisse hic fidei-
commis. absolutè, sed solum quando deberent restituere alijs,
vt j. clarius dicam. & hanc opinio. sequitur hic Ioan. de Imo.
& pro responsione ad leges Barto. remittit se ad ea quæ dixi
in qōne præcedenti, quãdo testator relinquit executores, per a
quos mandauit distribui bona. Dñs Bald. in d. l. ab eo. ad l.
Titia. §. Seia. respondet dupliciter. & primò, quòd ibi grauat*
non succedat ex substitutione, sed ex iure accrescendi, quòd te
stator videtur voluisse habere locum etiam post aditum lega b
tũ: quę sol. est sing. limitans l. j. §. interdum. & quod ibi nota.
ff. de vsufruct. accrescendo. quæ vult, quòd in proprietate nō
sit locus iuri accrescendi. & hoc videtur sentire glo. quam a-
liàs feci te notare in l. qui filio. §. fina. cum l. sequen. s. tit. ꝓxi.
dum dicit in vltima glo. magna, quòd ibi hæres institutus pro
parte capit totam hæreditatem, quam seruus agnouit adeũdo,
quia hoc fuit ex voluntate testatoris. Sed ista responsio in ca-
su nostro non videtur vera: quia facilius in d. §. Seia. potest di-
ci, quòd inducatur tacita substitutio, quàm quòd inducať ius
accrescendi: quoniam tacita substitutio inducitur secundũ re-
gulas iuris, sed ius accrescendi contra regulas iuris positas in
d. §. interdum. dispositio autem testatoris in dubio si potest
aliter interpretari, non debet intelligi, vt inducatur aliquid ex
orbitãs à iure, etiam si testator hoc possit inducere: vt est ca-
sus not. & ibi per Barto. in l. vxori. §. j. de lega. iij. & est glo. in
l. talis scriptura. de lega. j. Secundò ista solutio est contra text.
in d. §. Seia. qui dicit, quòd duos gradus substitutionum videť
fecisse: substitutio autem excludit ius accrescendi circa idem
omnino: vt l. si quis hæres. in princi. & ibi per Barto. ff. de ac-
quirenda hæreditate. ¶ Posses tamen defendere hanc solu. ab
ista impugnatione, capiendo substitutionem largo modo pro
iure accrescendi, prout dicitur in l. si Titio. §. Iul. de leg. ij. Se-
cundò respondet idem Bal. secundùm gloss. in d. §. Seia. quòd
fideicō. tacitum ibi induciť ex eo, quia fuit prohibita aliena-
15 tio extra familiam. & secũdũ hãc rñsionem no. singľr, †ꝙ hoc
ipso ꝙ res prohibetur alienari extra familiam, videtur tacite
b relictum fideicom.[b] inter illos de familia, vt portio vnius ve-
niat ad alium, etiam si non sit facta alienatio extra familiam,
dũmodo moriať ille cui fuit assignata portio. Cuius cōtrariũ
tenet Bar. expresse ĩ l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de ver. obl.
& confunditur ista opi. per ea quæ tradit idem Bart. in l. si ita
quis. §. ca. l. eod. tit. vbi concludit, ꝙ prohibitus alienare extra
familiam, non videtur prohibitus relinquere hæredem extra
neum ab intestato, qui non sit de familia: quod esset falsum,
si fideicō. debereť cæteris de familia. Vñ ista rñsio non placet
Dy. & Bar. in d. §. Seia. & confunditur ista doctrina per illum
tex. in quo ad videndum, vtrum videatur facta substitutio,
non ponderatur prohibitio alienationis, sed hoc solum, vlti-
mò moriens fuit grauatus restituere totum: & adde ista in d.
§. cohæredes. Ioan. de Imo. hic respondet tertio modo, di-
cens quòd ille textus loquitur in eo, qui in re qua videtur fa
cta substitutio pro parte alterius, erat honoratus, quia pars rei
sibi legata. Sed hoc non est fundamentum literæ in §. Seia. vã

a ¶Deus. Et vt dicit Phi. de futuris contingentibus nō est determiata veritas.

b ¶Fideicō. Sed qd dicendo, peto ne alienes, sed vt in familia relinquas, an sint acta ad fideicō. inducendũ: vide d. Barth. Soci. in cō sil. ccxxvij. inci. pñs cōsultatio pulchra. ver. quibus tñ non obstãtibus, cũ ver. seq. in iij. parte.

ista est q̃dã diuersitas capitalis, quæ nõ probatur iure: sicut dicit Bal. in ista q. referendo aliã opi. in d. §. cum secundo. text. em̃ fundat se ibi in hoc, quia nouissimus fuit grauatus restitue re totum, nec ponderat aliquo modo, ꝙ fuerit honoratus in tẽ pore. Vnde secundũ istam diuersitatem ratio decidendi posita à iurisconsulto ibi esset imperfecta, nisi aliud adiungatur. Nec placet similiter respõsio, quã ipse dat ad l. deniq;. §. inter dũ. de pecu. leg. dum dicit, ꝙ ideo ibi grauato tacitè videtur re lictum, quia aliqñ datio libertatis sola sufficit, vt videatur cõcessum peculium, qđ est, qñ libertas conceditur inter viuos: vt l. j. C. de pecu. eius qui liber. &c. Nam sicut dixi in præcedẽ ti l. ita dico hic, ꝙ fundamentum iurisconsulti in §. interdũ. solũ stat in hoc, quia grauando ꝙ soluat centum de peculio, cũ hic aliter fieri non posset, nisi peculium videretur relictum, videtur reliquisse peculium. vnde illa iura probant optimè intentionem Bart. Non obstant[a] iura dicentia, ꝙ grauato nõ videtur esse relictum, & ideo non valet relictum factum ab eo, vt probatur in l. hæreditas. §. allega. & in l. ab eo. cum aliis §. dictis: quia dico, ꝙ aliquando quis grauatur in genere de præstando certam quãtitatem, vel rem, quæ non est de patrimonio testatoris: & tunc ex grauamine non sequitur relictũ, qa quantitas in genere, vel res quæ non est in patrimonio testatoris, bene potest præstari, etiam si aliquis non sit hæres vel legatarius. aliquando quis grauatur restituere rem, quę est de patrimonio testatoris, vel quotã hęreditatis ipsius testatoris: & tunc quia impossibile est istam præstari, nisi ab eo cui est legata, seu relicta. †ideo qui vult cõsequens, vr̃ velle ãtecedẽs sine quo illud esse nõ pōt[b]: vt l. illđ. cũ si. bus. de acq. hę. sicut videmus in sim̃ in l. j. & ibi Bar. ff. de serui. leg. ꝙ relicto fundo tacitè vr̃ relinqui via ad fundũ, sine qua fundus haberi nõ posset, intellige, quo ad vsum facti. Potest tamen esse casus, ĩ quo etiam si aliquis grauaretur de re, vel hæreditate testatoris, ad hoc vt non valeret grauamen: exemplum in l. sed si sic. de le. iij. vbi testator grauauit aliquem expressè non tanq̃ habentẽ causam à se, sed tanq̃ habentem causam ab alio. & sic patet ꝙ nihil voluit sibi relinquere. ¶ Circa secundũ membrũ huius articuli dicit hic Bar. ꝙ si filij filiorum non potuissent expressè grauari, tunc dicẽdum esset ꝙ fideicõ. videretur relictũ ab hærede instituto sub duabus conditionibus alternatiuis, videlicet si ipse decederet sine filijs, vel eius filij sine liberis: nã dispositio in dubio debet interpretari, vt videatur facta in persona eius, qui potest grauari: vt l. si seruus. §. qui margaritam. & ibi no. j. de leg. j. facit l. quoties. cum materia. ff. de reb. dub. Si verò teneres opi. suã, ꝙ etiam filij filiorum potuerunt grauari, tunc à quo videatur relictum grauamen, vtrum ab hærede instituto, vel à filijs suis, declaratur ex his quæ not. gl. secũ dũ eum in l. qui duos. j. eo. vt ipse concludit post gl. ꝙ in dubio videtur relictum ab vltimo moriente. D. Io. hic tenet oppositum, dicens ꝙ relictum in dubio videtur factum ab eo, qui expressè est vocatus à testatore. & ita dicit tenere Bar. in l. codicillis. in prin. j. de vsufru. leg. Sed in mea lectura Barto. hoc nõ dicit, sed solũ distinguit, vtrũ grauamen potuerit relinqui ab vltimo moriente, vel nõ. Hoc tamen dictum d. Io. An. sequit̃ Bal. expressè in l. precibus. C. de impu. & ali. sub. in vl. charta. & credo esse verissimum, etiam posita opi. Bar. pro vera in d. l. q dies. Licet ergo eam nõ tenuerit simpliciter in l. j. in fi. §. e. moueor manifesta ratione: quia ex quo grauamen videatur institutum, potest valere, quamuis filijs filiorum nihil videatur relictum: ergo non est necesse inducere tacitum fideicommis. propter onus iniunctũ: & sic cessat ratio l. Titia Seio. §. Seia. cũ alijs §. alleg. Et ideo cùm nulla alia coniectura testatoris possit allegari, propter quam fideicommis. videatur relictum tacitè filijs, non probatur aliquo modo ista voluntas tacita. & hanc opi. sequit̃ & Ang. Io. de Imo. ibi ĩ l. si pater impuberes. j. e. vbi dicunt no. ꝙ si testator substituit aliquem post mortem omnium filiorum, partes præmorientium vltimo morienti non videntur relictæ ab vltimo moriente, sed ab ipsis, si vltimus decederet sine filijs. Et ad materiam prædictam, quæ est optime declarata, vide quod singulariter ponit Ioannes Andre. in tit. de testamen. §. j. in vltima quæstione. vbi concludit, quòd si testator relinquit fideicommis. si filius decedat sine filijs, vel sine nepotibus, vel alijs descendentibus, solus ipse videtur grauatus fideicommis. non posteri, per ista verba, sub cõ ditionibus alternatiuis scriptis in testamento. †Consequenter etiam quærit hic Barto. quando verbum commune & directũ miscentur simul in vna dispositione, quomodo debeat accipi. Ex cuius dictis hic declaratis per Ioannem de Imo. notabis semper, quòd licet verbũ ambiguum in vna dispositiõe declaretur per aliud specialius & expressius in alia dispositione positum: vt l. qui filiabus. in prin. & l. si seruus plurium. in fin. de lega. j. secus tamen est, si ista duo verba ponuntur simul in vna dispositione, sicut quando testator dixit, & eũdem substituo & instituo vel substituo & hæredẽ facio. tunc em̃ verbũ magis speciale, & magis certũ non restringit aliud dubiũ, & magis generale: sed potius debet interpretari, vt aliquid operetur vltra illud verbũ magis spãle: in exemplis suprà positis, verbum, substituo, importabit substitutionem fideicom. vt plenius declarat Io. de Imo. Et ista conclusio videtur probari, quasi in terminis in l. recusare. §. Titius. j. ad Trebelli. vbi econtra, vt verba aliquid operentur, substõ facta specifice per verbum obliquũ non restringit verbum, substituo, quod pcesserat, sed interpretatur pro substitutione directa. Et per illum tex. ita decidit ibi Bart. licet hic non põderet eum ad hoc, & in l. Titio. ff. de vsufruct. leg. & idem tenet Bal. in l. fina. in ij. colum. C. de codicillis. Et incẽtum Bart. in fin. huius q. tract. de intellectu huius clem. quæ sæpe ponitur in testamẽtis, & substituit ei pup. & per fideicõmis. in effectu concludit, ꝙ per ista verba, quæ resoluũtur in alternatiuã, videtur data electio substituto, ex quo capite velit succedere, p d. l. recusare. §. Titius. præallegatã. & per l. si quis seruo. ff. de manu. testa. Adde ꝙ Ioan. de Imol. hic, & in d. §. Titius. dicit, ꝙ in substitutione quæ fit sub ista forma filio, alternatiua nõ stat proprie, sed debet intelligi subordinate secundùm casus & tempora, hoc modo: vt si hæres non adit hæreditatem, tũc substitutus posset succedere in bonis testatoris ex sola vulga. si verò hæres adit hæreditatem, ꝙ possit succedere ex pupilla. duntaxat ipsi pupillo, & nõ ex fideicomm. si verò moriat̃ pupill⁹ post pubertatẽ, & tũc succedat̃ ex fideicõ. & ita dicit sentire Cy. in l. precibus. C. de impuber. & alijs substitutio. Mouetur hic vna ratione, quia verba videntur importare hoc, à quibus non est recedendum: vt l. quod constitutũ. de testamen. mili. & l. ita autẽ. in prin. §. de admi. tut. cũ alijs hic adductis per eum. Sed ista ratio non videtur bona aliquo modo: quia licet substitutio fuerit facta per verba copulatiua, de necessitate tamen receditur à proprietate verborum, quando copulatiua significaret, ꝙ ex omnibus istis capitulis quis admitteretur simul: quod est impossibile. Vnde necessario ista copula resoluit̃ in alternatiuã, & dicit tex. expressè in simili casu in l. fina. C. de codicil. & tamen illa copulatiua in d. l. poterat intelligi in sensu cõiuncto, capiendo illas duas dispositiones subordinate, hoc modo, valeat iure testamẽti & codicillorũ. i. primo valeat iure testamẽti, si põt valere, & si non põt valere, valeat iure codicillorũ, & tñ ibi non fit ista interpretatio, qa natura copulę ex proprietate verborum non habet hunc sensum, sed resoluitur coniuncta in alternatiuam: sicut etiam declarat Barto. in l. j. ff. de iure codicil. Si verò attendimus hanc copulatiuã, prout est conuersa in disiunctiuam: tunc intelligendo alternatiuam subordinate, vt ipse vult, recederemus à proprietate verborũ, licet aliqñ hoc contingat: vt plene traditur in l. si qui ducenta. §. j. de reb. dub. Aut ergo cõsideras formam verborum testatoris, quæ est copulatiua, & à proprietate copulatiuæ recedatur necessario, quæ vt dixi vult posse concurrere omnia copulata simul. Aut consideras alternatiuam, in qua resoluitur: & tunc improprian tur verba alternatiuę, intelligendo illos casus subordinate, vt ipse voluit. Cũ igit̃ necessario verba testatoris sint ĩpropriãda, facilius dicerẽt transire in alternatiuã, per quam omnia ista remedia concurrunt in origine, licet non in effectu, ꝙ in dispositionem subordinatam, per quam etiam quo ad tribuendam electionem, substituto ista remedia non concurrunt: & ita ꝓbatur expressè in d. l. fin. præallegata. & etiam in l. si quis seruo. de manu. testamen. nam etiam ibi copula poterat resolui in oratione subordinata hoc modo: relinquo seruo libertatem directam, si valet testamentum, & ei relinqui potest: & si non valet, relinquo per fideicõm. & ab intestato. & tamen ibi dispositio copulatiua non ita resoluitur, sed in alternatiua simpliciter. Secunda ratio, quæ adducitur per eum in dicto §. Titi⁹. est, quia aliquando videmus, ꝙ verba alternatiuę posita à testatore non stant proprie in suo significato, sed intelliguntur subordinatè respectu personarum, vt primò debeat legatum præstari vni, deinde alteri, si ille non extet: vt probatur in l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Trebel. & in l. cũ pater. §. pe. de le. ij. Sed ista ratio simpliciter adducta à simili parum vrgeret: quia in d. ll. hoc facit præsumpta affectio testatoris: nisi ergo ostendat̃, quòd in casu nostro sit ista præsumpta affectio ordinata, argumentum non videtur valere: sed forte potuit intelligere, licet ipse non dixerit, quòd hic sit quædam affectio ordinata inter pupillarem substitutionem, & fideicommi. videlicet fauor filij, cui fit substitutio, quem testator præsumitur sine dubio prædiligere substituto. Est autem fauor filij, quòd tempore pupillar. ætatis substitutio fit directa, & non obliqua, qa per di

a ¶ Non obstant. Licet Are. hic, vt vides, sequat̃ opi. Bartol. tñ tu tene opi. contrariã cõtra Bartol. & sequaces, q̃ est vera, & magis cõis. & ita tenet ipsemet Bar. sibi cõtrarius in consi. incip. Andreas cõdidit testamẽtũ. vbi loquitur ĩ istis terminis. & ita refert & seqtur d. Ias. May. hic in xxvj. col. in ver. circa illá q. vtilem. vbi refert q̃ plures opini. pro & cõtra, tamen tenet istam ꝓ qua refert se plures cõsuluisse contra Bart. cõtra quẽ refert plures do. tenere, ꝓut ibi p eũ habes, & maxime Pet. de Anc. in cõ. cxxxvj. inci. principaliter põderãdum est. ad fin. & d. Ale. de Imo. in cõsi. cv. incip. põderatis verbis testamenti. j. parte. & in cõsi. lxvj. inci. viso testõ. ĩ pe. & vl. col. ĩ ij. parte. & plenius in cõ. clxxxv. ĩci. viso titulo q. ĩ xij. col. & se. in ij. parte. & in cõ. ccxix. ĩci. viso testamento. in d. ij. p. vbi attestat̃, ꝙ ista opi. Bart. est cõiter dãnata, & ĩ scholis & ĩ palatijs. & ĩ cõ. xxj. ĩci. attẽtis his q̃ ĩ themate narrant̃. iij. p. & in cõ. lv. ĩc. pspectis his, q̃ ĩ themate narrant̃. ĩ viij. col. & iij. seq. in iiij. parte.

b ¶ Non põt. Facit ꝙ si papa dispensat cũ illegitimo, vt posset habere epatũ, intelligatur etiã in necessariũ ãtecedẽs, ꝙ possit presbyterari: qa sine sacerdotio nõ possit esse episcopus. c. ex lr̃is. đ excess. pla. ita no. tenet Pet. de Anc. in cle. vnica. de cõcess. pbẽ. in xv. oppo. & idẽ tenet Ab. in c. ex parte. el ij. de deci.

per directam prouidetur filio, vt sæpe diximus s. per fideicõ. autem grauatur ipse filius: vt l. cohæredi. §. cum filia. j. eod. videtur, quia plus præsumitur diligere filium, q̃ substitutum: ideo eo tpe quo potest valere substitutio vt directa, non valebit vt fideicommiss. Sed ista ratio non concludit, q non detur electio substituto inter vulg. & fideicõ. quia in vulg. non agit de prouisione filij: qua ergo ratione, quo ad vulg. competeret substituto electio, eadem videtur idem statutum in pupillari: per regulam positam in l. iam hoc iure. s. eod. quia vna oratio determinat hic plura determinabilia. facit optime text. not. & qđ ibi ponit Bart. in l. j. ff. de reb. dub. scđm vnã lecturã, quã valde no. Bal. ad hoc in l. & si post tres. in sua repe. ff. si qs cau. vbi probatur, q vna pars alternatiuę declaratur per aliã: quia non est verisimile, q testator in duobus cõtẽtis sub vna oratione voluerit difformiter disponere. Et si dicatur, attenta hac ratione posset dici econtra, q propter pupilla. in qua est ordinata affectio, impropriaretur etiam alternatiua in vulgari: nam ad hoc est respondendum, q si substõ pupil. trahit ad vulgarẽ, hic non impropriant verba alternatiuæ, in quã resoluitur ista cõiuncta, vt s. probauimus: sed si vulgaris traheret ad pupilla. impropriaretur: qđ est minꝰ rationabile. Vnde his reiectis, ego simplr sequor sententiã Bar. quæ optime probat in iuribꝰ s. alleg. & eam tenet Ang. in d. §. Titius. & in l. Papinia. §. qm̃ autem quarta. ff. de inof. testa. vbi dixit vnum no. verbũ, q in isto casu, si substitutus eligit succedere ex fideicõ. datio substituti vulgaris non tollit suitatem, quia non videtur data licentia suo, nisi si substitutus voluerit succedere ex vulgari: sicut nec extraneo, cũ possit cogi per senatusconsultum ad adeundum: vt pbat in d. §. Titius. Et scias quo ad intellectum illius §. q etiam si hæres sit institutus sub conditione, si voluerit, nihilominus põt cogi adire, q̃uis testator expresse posset sibi dare licentiã, si vellet, vt non cogeretur Gl. est singularis quæ determinat vtrunq; in l. debitor. §. fin. ff. ad Trebel. quam ibi valde no. Ang. & Io. de Imo. quæ posset induci ad illam not. q. vtrum datio substituti vulg. tollat suitatem, vel illa conditio adiecta filio, si voluerit esse hæres. Et ad q. istam adde tex. & quod ibi not. ponit Barto. in l. quærebatur. j. de testa. mili. vbi dixit, q clausula ij. dicta vulgariter & c. dat electionẽ substituto, etiam si substitutio fuisset facta per verba mere obliqua, quia testator tunc videtur velle obliquam trahi ad directam: qđ fieri potest, vt ibi probatur. ¶ 17 † Circa q. principalem addenda sunt pauca breuiter & vtiliter. & primo circa verba directa debes scire, q verbum, capiat, vel accipiat[a], est verbum directum, non ciuile, sicut sentit Barto. s. in ij. q. principali. qñ substitutio fit per verba obliqua, secundũ Ioã. de Imo. in ista q. tu dic, q Bar. dicit expresse & clare in j. q. principali, quãdo fit substitutio per verba directa. Pro ista conclusione vide casum not. in l. libertis. in prin. j. de alimen. & cib. leg. vbi etiã probatur, q verbum, percipiat, est verbum obliquum. Sed aduerte hic vltra ea quæ diximus s. in ij. q. principali: quia licet verbum, capiat, & accipiat, sint verba directa, de sui tamẽ natura non important translationem dominij, nisi ex natura contractus hoc veniret: secundũ Barto. not. in l. j. ff. de rerum permu. & in l. naturalis. in princ. vbi est casus. ff. de præscrip. ver. & ideo posset dici, q q̃uis executor videat inuitatꝰ p verbũ, accipiat, vel capiat, vt possit capere res distribuendas propria autoritate: propter hoc tamen nõ concluditur, q videat institutus hæres: quia potuit ad hoc inuitari tanq; executor, vt liberius exequeretur: sicut dicit Bar. in simili de verbo, assigno, in l. si constante. in princ. s. solu. matri. & in l. cũ pater. §. pater pluribus. j. de le. ij. Sed ab hac impugnatiõe posset defendi: quia accipere res hæreditarias propria autoritate, magis cõuenit hæredi instituto ex natura ipsius institutiõis, q̃ executori. & ideo potius videbitur inducta institutio. Dic tamen de hoc vt dixi ĩ illa ij. q. principali. ¶ 18 † Scđo adde multa verba directa, quæ ponit Bal. in l. fi. in vlti. chart. C. de sacrosan. eccle. vbi plene tractat istã secundam q. & ibi oĩno vide. & ista sufficiant, quo ad verba directa. Quo ad verba communia, adde quòd verbum, relinquo, dicitur verbum commune, quia potest se habere ad institutionem & fideicommiss. vt patet in l. diuus. de testamen. mili. & ibi per Bar. in l. cogi. §. generaliter. ff. ad Treb. & bene facit tex. in l. cùm hi. §. j. ff. de transac. & hoc tenet Bald. in l. his verbis. s. titu. proxi. Ioan. de Imo. ibi in fine commenti. hoc etiam tenet Bar. hic in duabus quæstionibus, in quibus tractat, quando verbum commune adijcitur certæ rei vel parti, quid importet, dum allegat glo. in ij. his verbis. & tex. in §. generaliter. quæ iura loquuntur de verbo, relinquo.[b] hoc dixi, quia Ang. consilio cxlix. negat q verbum, relinquo, sit verbum commune: imo dicit, q est verbũ obliquum, quod trahitur aliquando ad institutionem per accidens: allegat Dy. in d. §. generaliter. in summario. d. §. q summat, q ibi verba erant obliqua. & ita refert etiam ibi Bar. Sed quicqd dicat ex iuribus s. dictis verior videtur opi. quã sequit Bar. hic, & Bal. in locis allegatis. Item adde inquãtũ Bart. hic tangit de verbo, perueniat,[c] q idem est in verbo, deueniat, qđ idem in effectu significat, vt intelligatur esse verbum cõe. Et probat ista conclusio in l. fi. ff. de sol. quam ad hoc allegat Bal. in l. fi. C. de sacros. ecl. item tenet Ang. in cõsi. suo xiij. all. tex. in c. Raynutius. de test. voluit allegare in c. Raynaldus. in verbo, deueniat. Dicit autem Bal. ĩ d. l. fi. q si ad istud verbũ, perueniat, apponatur dictio, eo ipso, tamen substitutio est directa, quia significat quòd eo ipso iure acquiratur ius substituto[a]: allegat Archid. in c. cũ qui. de præb. lib. vj. & in c. j. de sepul. e. li. Tu adde gl. no. quã semper tenebis menti in c. q̃ sit. in verbo, euacuetur. de elect. lib. vj. quæ dicit, q ista verba significant canonem latæ sententiæ[d], etiam si iungantur verbo futuri temporis. Vnde Io. And. in c. quia sæpe. in nouella. co. ti. dicit, q ista verba, eo ipso, significant sine hominis adminiculo[b]: hoc etiã confirmat gl. in cle. j. de vita & ho. cle. in verbo, eo ipso. Similiter etiã si testator vellet bona peuenire vl pertinere ad aliquẽ pleno iure, videret induci directa substõ, scđm Bal. in auten. hæc vsus præstatio. C. de sacros. eccl. & plene declarat Ang. vbi alleg. multa iura in cõsil. cxxvj. sæpe allegato. p nunc sufficiant tria bona iura de iure ciuili, videlicet tex. in l. si post missionem. in princ. ff. ad l. Fal. & l. Iulianus ait. & qđ ibi per Ang. ff. de rei vendicatio. & in l. diuortio. ff. de negot. gest. & facit optime quod not. glo. in clementi. j. in verbo, plenarie. de regu. iu. ¶ 19 † Tertiò adde ad verbũ, pertineat, quod similiter videtur esse commune, secundũ Bar. nam hæc sua cõclusio bene comprobatur ex his quæ not. glo. in l. si quis intentione[c]. ff. de iudicijs. & in l. cùm mater. ff. de inofficio. testamẽ. vbi gloss. dicit quòd verbum, pertinere,[e] significat etiam ius quod pertinet ad me mediate, & non immediate: & hoc satis clare probat tex. alle. per Bart. in d. l. verbum, pertinere. in fi. & ex significatu huius verbi vide glossam in c. fina. in verbo, pertinere. de electioni. lib. vj. & quod not. Innocent. in c. cõstitutus. de reli. domi. & Arc. & Io. An. in c. si apostolicæ. de pbendis. libro vj. Et aduerte ad textum in l. Lucius. §. filiam. de legatis ij. qui probat, quòd verbum commune, pertinere, adiectum certæ rei, etiam si nullus alius sit hæres institutus, nunquam inducit institutionem. & est textus ineuitabilis & melior qui sit in iure pro conclusione, quam ponit hic Bartol. & in l. his verbis. in prin. ff. de hæredi. instituen. Ange. tamen dixit in consil. cxlvij. quòd verbum commune adiectum certæ rei ex aliquibus coniecturis concurrentibus, per quas tacite possit apparere mens testatoris, potest trahi ad institutionem: verbi gratia, si testator dicat isto modo, si filius meus decesserit in pupilla. ætate, vel postea quandocunque talis succedat in tali prædio: ex quo enim facta est mentio pupillaris ætatis specificè, satis videtur esse de mente testatoris, quòd inducatur substitutio directa pupilla. multo fortius si testator dixisset, anteq̃ ita disponeret, quod faciebat infrascriptas substitutiones & successiones: vt ipse dicit in fine consilij. Reuera dictum est valde æquum: quia tamen non probatur bene aliquo iure, non affirmo illud pnunc. ¶ † Quartò adde de verbo, habeat: nam Barto. hic ad ostendendum, quòd sit verbum commune, allegat text. in l. fideicom. §. si filio. de lega. iij. qui textus si recte inspicias, non videtur probare istam conclusionem, quoniam ibi præcesserat verbum legati, vel fideicom. dispositiuum[d], ex quo constabat, quo titulo & iure debebat acquiri relictum filio: sed quia dubitabatur vtrum legatum videretur delatum in tempus existentiæ sui iuris, vel fideicom. ideo iuriscõsultus dicit, quòd ex verbis testamenti hoc potest perpendi: verbi gratia, si testator dixit post legatum factum, & volo quòd istud legatum sit penes eum, vel quòd ipse filius habeat: quæ verba importãt, quòd noluit istud legatum acquiri patri per filium, sed filio cum effectu, id est, quo ad vtilitatem ipsius: vnde ille textus non probat hanc conclusionẽ[e], sed probat singularem doctrinam Ioannis Andreæ in c. si tibi concesso. de præbend. libro vj. in nouel. qui voluit, q gratia cõcessa alicui, donec haberet aliud beneficium, interpretatur, donec habeat cum effectu, id est, percipiat fructus, vel possit percipere si vult. Præterea contra Barto. facit tex. & quod ibi per glossam & Bartolum in l. nemo. ff. de in integrum restitutio. vbi probatur, quòd ille qui habet officium iudicis, vel actionem ad rem, non dicitur proprie habere rem, sed ficte: & ideo in materia statuti non comprehenderetur. alibi tamen est textus cum glossa, quòd ille qui faciliter potest habere rem, comprehenditur nomine habentis rem: vt probatur in l. j. §. ait prætor. ff. de postula. per quem Baldus ibi dicit, quòd

[a] ¶ Vl accipiat. Hoc de verbo, accipiat, vide d. Bar. Soci. in cõ. cxvj. inci. nõ põt negari. circa prin. in j. parte. & ver. iij. responson. circa prin.

[b] ¶ Relinquo. Adde q verbũ, relinquo, & si sit adiecta vniuersalitati bonorũ filio importat institutionem, vt per domi. Mari. Soc. in cõsil. xxxiij. inci. p sequẽdo ordinem. ver. circa ij. q. circa princ. cum ver. seq.

[c] ¶ Perueniat. Quid aũt ĩportat hoc verbũ, cũ sit aptũ ad vtranq; substõnẽ directã & fideicõmissariã, vide Bar. Soc. in cõ. cclxxj. ĩci. materia pñtis cõsultationis. ver. iij. rñso. circa mediũ. in ij. parte. & adde Angelum in consilio xiij. ĩci. Iacobꝰ habuit vnicã filiã. & d. Alex. de Imo. in cõ. lvij. ĩci. psecutis. in ij. col. in ij. p. & in cõsi. clvij. inci. circa primũ dubiũ. ĩ pe. col. ĩ d. pte. & ĩ cõ. clxxxiij. ĩci. viso pcessu causæ vertentis inter dominum Anto. in d. parte. & in cõsi. xxxvj. inci. viso themate. sup quo dubitari contingit, q est verbũ cõe. & ista est communis opi.

[d] ¶ Latæ sñię. Qũo & qualiter aũt verba latæ sententiæ & ferendæ cognoscantur: vide Fely. in ca. Rodulphus. xvj. col. ĩ fi. ver. verba latæ sententiæ, de rescrip.

[e] ¶ Pertinere. Quid autem hoc verbũ, pertinere, comprehẽdat, vide Fely. in rub. de rescri. in iij. col. circa me. & qđ ibi dixi in apostil. & per Fel. in c. inter dilectos. de fide instru. & adde Angel. in cõ. ccxcv. ĩci. visis attestationibus. in vlti. col.

ſi ſtatuto cauetur, quòd ille qui habet inſtrumentum, debeat illud facere inſtituere intra certum tempus: idem erit in eo, qui non habet, ſed faciliter poteſt habere. & credo dictum eſſe verum in ſuis terminis, quia ſtatutũ ponderat negligentiam, quæ reperitur in iſto. facit optime tex. in l. j. §. qui ſub conditione. ſi quis omiſſa cã teſtamẽti. & in l. ſi quis hæres inſtituatᵲ. in princ. & ibi per Barto. ſ. de hæred. inſtitu. quia tñ periculoſum eſt recedere à ſnĩa communi, dicamus ſaltẽ, ꝙ iſtud verbum cõmune ſit in vltimis volũtatibus, in quibus ſit largior interpretatio ꝓ conſeruatione teſtamẽti: vt l. in teſtamẽtis. de regu. iur. ¶ † Secũdò adde de verbo, remaneat[a], qđ eſt verbũ cõmune, ſecundũ Barto. bonũ text. cum glo. & ibi per Bar. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. vbi iſta concluſio probatᵲ, quòd iſtud verbum exponitur in ſenſu directo, & obliquo. de verbo tñ, redeat: & de verbo, reuertatᵲ: & de verbo, reuoluatur, dixit Ioan. Andr. in c. ſi pater. ſæpe allegato. ꝙ iſta ſunt verba directa: ſed verius eſt, ꝙ ſint verba cõmunia, vt dicit Barto. Et ꝙ verbum, reuertatᵲ, ſignificet effectũ diſpõnis directæ, probatur not. & ibi tangit Barto. in l. ſi quis. C. de omni agro deſer. lib. x. & in l. ſi totas. in tex. iuncta glo. C. de inoffi. dona. vbi etiam ſecundũ vnum intellectum probatur, ꝙ poteſt accipi in ſenſu obliquo. l. ſi nunꝗ. C. de reuocan. dona. capitur in ſenſu directo, ſecundũ cõem intellectũ: & ſimiliter capitur in authen. de reſtitu. & ea quæ parit. §. j. quem tex. ibi no. Ang. ad hoc. Verbum etiã, ſuccedat, ſimiliter eſt verbũ cõmune[b], vt hic tenent omnes: & probatur vltra iura allegata per eos in l. nõ ſolum. ff. de in integr. reſtitu. vbi eſt caſus, ꝙ ſucceſſoris noĩe comprehendiᵲ tam ſuccedens per obliquũ, ꝗ directo. Verbũ autem, cõpetat, ſecundùm Ange. in auᵗ. de reſti. fideicõ. §. j. eſt verbũ obliquum: ſed ego nõ video rõnem, cur ſit magis obliquũ, ꝗ verbum, pertineat, vel perueniat. vnde nõ affirmo hãc cõcluſionẽ pro nũc. Et de multis verbis cõibus vide hic plene p Angel. quẽ hic refert Ioan. de Imo. & de verbo, vendicare, quod eſt verbũ cõmune, vide text. & ibi per Bald. in c. j. §. de dona. quali. olim feudum alienari poterat, & in c. licet. de ſepul. libr. vj. & Bald. in l. fina. de ſacroſanc. eccle. præallegata. Sequitur modo l. ſi quis eum.

SVMMARIVM.

1. Diſpoſitio nouiſsima in vltimis voluntatibus videtur derogare priori.
2. Principali ſublato tollitur acceſſorium.
3. Subſtitutio pupillaris fieri nõ poteſt filio præterito.
4. Teſtamentũ nõ valet, in quo filius natus eſt præteritus.
5. Ordine ſucceſsiuo quod fit, fieri videtur eodem tenore.

SI quis eum. Si ſeruus legatus ſubſtituitur pupillo cũ libertate, legatũ videᵲ ademptũ. Vel ſic, & magis ad tex. Si relinquiᵲ ſeruus alicui in teſtõ paterno, & eidẽ datur libertas in tabulis pupil. à ſubſtituto primo legatũ videᵲ ademptum. h. d. ¶ † Not. primò, ꝙ in vltimis volũtatibus diſpoſitio nouiſsima videᵲ derogare priori[c], ĩtellige niſi prior habeat clauſulam derogatoriã ad ſequentem: vt l. ſi quis in prin. teſtamenti. j. de lega. iij. & l. ſi mihi & tibi. §. fin. j. de leg. j. quæ hic allegatur in glo. Pro contrario hoc etiam eſt intelligendũ, qñ ſecũda diſpoſitio eſt incõpatibilis cũ prima: aliàs ſecus, vt plene declaratur j. de condit. & demonſtr. in l. nõ ad ea. ¶ Secundò not. ꝙ qñ duo teſtamenta, quæ vere ſunt diuerſorũ, habẽtur pro vno, propter vnitatẽ perſonæ diſponẽtis, & ordinantis: quicquid dicitur, vel diſponitur de contentis in vno teſtamento, habet locum in his duobus teſtamentis: quæ qualiter cenſeantur vnum, vel plura, dicetur in l. patris & filij. j. eo. Sequitur §. ſi ſuo teſtamento.

Si ſuo teſtamento. Tabulæ pupilla. valẽt, licet fiat ex ĩteruallo poſt teſtamentum, non tamen tollunt teſtamentũ principale: ſed ſi fiat ſecundum teſtamentum poſt primum, tollitur primum cum tabulis pupillaribus, niſi ſit ruptum ſecũdum ex prǽteritione filij iam nati. & ſunt tria dicta. Secundum eſt ibi: nam ſi ſibi. Tertium ibi: ſed ſi ſine &c. ¶ † Not. primò ibi: alia hora &c. ſecundùm ſecundam expoſitionem poſitam in gloſ. quòd iſta verba, alio tempore, vel alia hora, præſumptiue important, quòd inter tempus & tempus, vel horam & horam, fuerit interuallum extranei actus: ita quòd inter duos actus, de quibus fieret mentio, non intelligeretur tempus continuatum. Vnde ſi teſtis diceret, quòd vna hora vidit talem facientem ſic, & alia talem, non probaret actum ſimul eſſe factum ab illis duobus: ſecus ſi diceret, quòd Titium facientem ſic, & poſt eum talem: tũc enim probareᵲ actus ſimultaneus. de quo tamen dicto tradit Barto. & Modern. in lege, fructus. in fi. ſ. ſo. ma. & quòd iſte tex. intelligaᵲ de hora ſecuta ex interuallo, ſatis patet ex tex. dum dicit, adhibitis legitimis teſtibus. nam ſi tabulæ pupilla. fuiſſent continuatæ ad teſtamẽtũ, non erat opus in ipſis adhibere nouos teſtes, vel eoſdẽ iterũ, quia vna ſolẽnitas ſufficiebat pro teſtamẽto, & tabulis pupillaribus. ¶ † Secũdò no. in ver. nam ſi ſibi. ꝙ ſublato principali regulariter tollatur acceſſorium[d]. ſicut hic ſublato primo teſtamento tolluntur tabul. pupil. aliqñ tamẽ ex poſtfacto licet tollatur principale, remanet acceſſorium: iuxta not. in l. vſuc. C. de pigno. & in l. fideiuſſor obligari. in fine. ff. de fideiuſſo. ¶ † Tertiò not. ſecũdùm vnam expoſitionem literę in verſi. ſi viuo ſe &c. ꝙ ſubſtitutio pupil. nõ poteſt fieri filio præterito, & ꝙ filius nõ videtur inſtitui à patre, licet fiat eis ſubſtitutio, ſi ipſe filius viuo teſtatore deceſſerit. Contrariũ tenet hic Barto. expreſsè, adducens multa iura pro contraria parte, quę omnia fuerunt optime declarata in l. Gallus. in prĩ. ſ. de lib. & poſthu. & aliquid dicetur ſuper glo. quo ad intellectum literæ. ¶ † Vltimò no. quòd teſtamentum in quo filius natus eſt præteritus, non valet ipſo iure de iure ciuili: qđ patet, quia per illud non tollitur primum, etiam ſi filius moriatur viuẽte teſtatore, ſecundùm expoſitionem quam hic ſequitur Bart. ſi enim valeret ipſo iure de iure ciuili, tunc tolleretur primũ, ex quo eſſet poſsibile adiri hæreditatẽ ex ſecundo: vt hic declarat glo. ſuper verbo, viuo. & probatur in l. cùm in ſecũdo. ſ. de iniu. teſt. ¶ † In gl. poſita ſuper verbo, alia hora cõtinua. No. iſtam gloſſ. perpetuo, quia probat iuncto tex. ꝙ id qđ eſt factum duobus tẽporibus continuatis, ita ꝙ nullus actus extraneus interueniat, videtur factũ vno tẽpore[e]: quia quod fit ordine ſucceſsiuo, dicitur fieri eodem tẽpore. & ideo arguũt hic Mod. quòd ſi teſtes dixerunt ſe vidiſſe aliquẽ actum fieri vnus poſt alium, forte per rimulam oſtij, iſti teſtes dicũtur cõteſtes in tẽpore, ex quo deponunt de vno tẽpore cõtinuato. & ita notant doc. in l. teſtium. C. de teſtibus. & in c. prętereà. extrà, de teſtibus. pro quo vide bonum tex. quẽ ibi no. Bart. ad hoc in l. quærebatur. in fi. j. de teſta. mili. bene facit text. & quod ibi per Bar. in l. quòd ait. in fi. ff. de adul. & ad prædictã q. vide glo. ordi. quæ ita determinat. iij. q. ix. in c. nihilominꝰ. & Bal. in l. quid ergo. §. ꝙ ait prætor. vbi bonus tex. ff. de his qui no. infa. & Angel. in l. antiquæ. ff. ſi pars hære. petatur. & Anto. de But. in c. cũ oporteat. extrà, de excuſa. & inter alia tene mẽti quandam ſingularẽ doctrinam Bar. quam ipſe poſuit ad propoſitum in l. in operis. ff. locati. per quẽ tex. ipſe dicit, ꝙ ſi teſtes dicũt aliquid eſſe factum ſimul, ſatis eſt ꝙ à pluribus idẽ ſit factum eo die, vt dicatur ſimul factum: & ſi actus fuiſſent continuati, vnus poſt alium, hoc eſſet veriſsimum per ſuprà dicta: ſed ſi inter iſtos actus interueniſſet interuallum, & aliquis actus extraneus, hoc eſſet magis dubiũ: nec video, quo modo poſſet dici ſimul factum. Illud etiam tenebis menti, ꝙ quando teſtes deponunt de actu non iterabili ex interuallo: verbi gratia, vt de homicidio facto à pluribus, ſi non diſtinguunᵲ tẽpora in dicto ſuo, ad hoc vt euitetur cõtrarietas, intelligũt deponere, quòd actus fuerit factus ſimul à pluribus. qđ potuit fieri: vt l. ſi in rixa. ff. ad l. Corn. de ſica. ita tradit valde eleganter Barto. in l. j. §. non autem. iuxta fin. ff. de bono. poſ. ſecundùm tabul. ¶ † Sed quæritur pro declaratione literæ & gloſ. quia factum tempore continuato, dicitur factum vno tẽpore, quale tempus vel qualis dies debeat apponi in inſtrumẽto per notariũ? Et hanc quęſt. mouet hic Bald. dicens ꝙ debet apponi tempus cõcluſionis & perfectionis actus: allegat Inn. in cap. cõſuluit[f]. extrà, de offi. deleg. Ioan. de Imo. dicit hic, ꝙ Inno. ibi hoc nõ clare decidit: ipſe tñ credit hanc opin. eſſe veram: quia cũ notarius dicat, actum in tali die &c. iſta verba ſignificat actum perfectum, nõ in fieri: vt l. j. in fi. ff. quod quiſque iuris. & ideo debet apponi tempus cõcluſionis, quo actus eſt perfectus: vt l. cõtractus. C. de fid. inſtru. Iſta concluſio ꝓbatur manifeſta ratione, quia anteꝗ diſpoſitio habeaᵲ pro ſoluta, licet mille capitula præcedãt, nõ tamẽ dicitur aliquid formaliter actum, & quo ad effectum iuris: ſed omnia videntur ſimul etiam acta in cõcluſione, ſecundùm Bald. qui ita declarat, & bene, in l. quid ergo. §. pœna grauior. in pen. chart. ff. de his qui not. infa. & probatur in d. l. cõtractus. & in l. ſi inęqualibus. iuncta glo. ſua. ſ. de hæred. & iſta eſt mens Vltramont. dum dicunt, ꝙ illa pacta dicũtur incontinenti fieri, quæ fiunt ante cõtractum abſolutũ à partibus: ſicut refert Barto. in l. lecta. ſi cer. peta. & in l. iuriſgentiũ. §. quinimo. ſ. de pact. Vnde ſi nihil dicitur formaliter actum, niſi in cõcluſione: ergo illud tempus de neceſsitate debet apponi. Et ꝓ iſta cõcluſione vide quæ not. ponit Barto. in l. ſi teſtamentum. ſ. de teſtamẽ. vbi dixit, quòd ſi vna die ſcribitur ſcripta, & ſigillatur, & alia die ſubſcribitur, poteſt dici in ſubſcriptione actum totum illa die: quia tempus præcedens trahitur ad actum concluſionis &

a ¶ Remaneat. Et qđ denotat & dſignat vide d. Maria. So. in cõſi. xxxvj. inc. ĩ pſenti recte ac matu re. ver. vij. ꝓbatur. in j. parte.

b ¶ Eſt verbũ cõe. Vide cõtrariũ tenentẽ d. Signo. de Hõdeis, in cõſi. lxj. inc. d. Guid. facit teſtm̃ ꝙ verbũ, ſuccedat, ſit verbũ mere directũ: ſed tu tene id qđ tenet Aret. hic, qa eſt cõmunis opi. pro qua opin. adde Bar. in cõſi. ſuo inc. in qõ. ꝓpoſita, viſo puncto. & Pau. de Ca. in cõſi. cxxxiij. incip. viſo pũcto & dubijs ſupraſcript. in ij. colũ.

c ¶ Priori. Adđ Dy. ĩ cõſi. vij. & qđ ibi dixi in apoſt. & Dy. in conſi. lj.

d ¶ Acceſſoriũ. Adde Fel. in c. olim. de accuſa. in iiij. col. in fi. & adde ꝙ vbi cã annullans principale nõ cõcurrit in acceſſoria, annullato prĩcipali, nõ annullaᵲ acceſſoriũ: ita Fel. ĩ c. debitores. in ij. colũ. in ver. in gloſſ. j. poſt princ. verſi. de iureiur. vbi dicit, ꝙ eſt no. ad regulã, acceſſoriũ. de re. iu. in vj. facit qđ habeᵲ p do. Mari. Soc. in cõſil. iij. inc. circa pñtẽ cõſultationẽ. verſi. & no. glo. fi. ꝙ principale põt ſtare ſine acceſſorio, ſed non econtra.

e ¶ Vno tẽpore. Faciunt ad hoc ea quæ dixi ſ. eod. in l. ij. §. prius. vbi vide.

f ¶ Cõſuluit. Et ibi vide ad hoc oĩno do. Felyn.

sionis & subscriptionis. ¶ In eadem gloss. ibi: vel dic, quòd si fiat testamẽtum &c. Licet ista glossa in se contineat conclusionem veram, quam ego plene declaraui post Modern. in l. ij. §. prius. s. eod. non tñ respondet formaliter ad contrariũ, in quo dr̃, ꝙ vnũ testm̃ debet fieri vno contextu. Vñ Bar. ipse rñdet, ꝙ illa l. loquit̃ in testõ, qđ est vnũ omni respectu, & rõ diuersificatur aliquo respectu propter diuersas hæreditates, & diuersas personas, sicut in casu nostro. Ioã. de Imo. hic reprehẽdit istã sõl. dicẽs, ꝙ etiã legata q̃ sunt pars testamẽti, & omni respectu cõtinetur in vno testõ, possũt fieri ex interuallo: quinimo inferius in alia q. dicit, ꝙ hoc non reperitur iure cautũ, qđ dixit hic Bald. ꝙ vulg. substõ non possit fieri ex interuallo ad primũ testm̃: & tñ sine dubio illa est pars vnius testamẽti. Sed ad ista sua dicta cum reuerentia rñdit Barto. quia legata q̃ fiunt ex interuallo, post testm̃, in codicillis, non dicũtur proprie esse pars testĩ, sed dicunt̃ esse codicilli, qui viderẽtur esse pars testĩ, eo ꝙ recipiunt vires à testõ ꝑcedenti, & pẽdent ab eo: vt l. si quis cũ nullus. §. fi. cũ l. seq. & l. ante tab. ff. de iure codicillo. ¶ Substitutio aũt vulga. cũ sit ex interuallo, est nouũ testm̃: & ideo oportet oẽm solẽnitatẽ de nouo adhiberi: vt est tex. & ibi hoc declarat Bar. in l. heredes palam. §. si quis post. iuncta gl. s. de test. vbi probat̃, ꝙ non solùm si aliqđ mutat̃ de priori testõ, sed si aliqđ additur, oĩa disposita sunt renouanda: ex quo datur intelligi, qđ sit nouũ testm̃. Ipse tamẽ soluit aliter, dicens ꝙ anteꝗ̃ testm̃ perficiatur, debet fieri vno contextu: quia incepto testõ ante conclusionem, nõ debet qs diuertere ad actus extraneos: vt l. cũ antiquitas. C. de testa. Sed post testm̃ perfectum bene potest fieri aliquid ex interuallo, adhibita solẽnitate legitĩa, qđ sit pars testamẽti prioris, qđ est omnino falsum: quia sicut declarat tex. in d. §. si quid post. aditio facta ex interuallo est noua dispositio: capiendo tamen aliquid esse partẽ testĩ prioris, nõ proprie, sed ratione accessionis vel dependentiæ, hoc posset saluari: sicut dixi s. in exemplo de codicillis. ¶ In gloss. posita super verbo, si viuo. ibi: sub hac conditione. & ibi: vel dic &c Iste text. in principio istius gl. exponitur dupliciter. Prima expositio placet, per quam ꝓbat̃ singulariter, ꝙ per ista verba, si fili⁹ me⁹ me viuo decedat, talis sit hæres: filius nõ vr̃ esse in primo gradu institut⁹. Et qa Bart. videt, ꝙ sic intelligendo istã l. est ineuitabilis, iõ amplectit̃ secũdã expositionẽ, & exponit, si, ꝓ ꝗuis: & vult, ꝙ ista non fuerint verba testatoris, sed iurisconsulti: & nititur probare hoc per plures ll. ꝙ ꝑ illa verba posita in substõne induceretur institutio filij. Sed ista opi. cõiter reprehendit̃ ꝑ Mod. in l. Gallus. in prin. s. de lib. & posthu. de qua dic vt ibi scripsi. Sed quãtũ attinet ad propositum l. nostræ, ista expositio non cõuenit, neq; verbis neq; mẽti huius literæ: nã exponere, si, ꝓ ꝗuis, est impropriare literã: qm̃ dictio, si, sine copula nõ stat implicatiue, sed potius limitatiue, & conditionaliter: vt patet ex notatis in l. j. j. de condi. & demon. per Bar. Si autẽ stat ꝓpriè, tunc sensus literæ esset, quando ista essent verba iuriscõsulti, ꝙ testm̃, in quo filius est ꝑteritus, est nullũ, si filius ꝑteritus moriat̃ viuo testatore, q̃ locutio esset ineptissima, nã taci te daret̃ intelligi, ꝙ solũ isto casu esset nulla, cũ longe fortius sit nullum, si filius moritur post mortẽ testatoris: vt patet In sti. de exhære. lib. in prin. Præterea hoc tertiũ rñsum hic, qđ ponitur ꝑ dictionẽ aduersatiuã, sed si, q̃ regulariter aduersatur in iure & in facto: iuxta no. in l. sed si l. in prin. de pet. hære. & in l. hoc amplius. §. de his. ff. de dã. infect. aduersant̃ præcedẽtibus, q̃ dicta sunt in secũdo rñso: vbi iuriscõsultus dicit, ꝙ per scđm testm̃ validũ tollit̃ primũ testm̃, & tabulæ pup. Intẽtio ergo iuriscõsulti in tertio rñso est dicere, ꝙ qñ scđm testm̃ est ex præteritione filij, non tollunt̃ tunc tabulæ pupil. sicut nec tollit̃ primũ testm̃ principale. Sed ista decisio esset inanis & superflua, si filius esset mortuus viuo testatore: quia tunc eua nuisset penitus substitutio pupil. vt l. ꝙ si filius. ff. de capti. ergo iste intellectus nõ est sequẽd⁹ aliquo modo. Sed cõtra primũ intellectũ, quẽ ego sum secutus, impugnando intellectũ Bar. opponit Bal. dupliciter. nam videtur primò, ꝙ ex quo prçcesserat institutio filij, ĩ primo testamẽto, potuerit fieri substõ ex interuallo: & sic primum testamentum, maneret validũ, & etiã sequẽs substõ, cũ substi. sit pars testamẽti. Sed ad hoc ipse rñdet, ꝙ substõ nõ potuit fieri ex interuallo ad testm̃, cùm sit pars substantialis testamenti, à qua testamentum potest incipere: vt l. iij. in fi. s. de lib. & posth. quia testamentum debet fieri vno contextu: vt l. hæredes palã. §. fi. s. de testa. & per hanc rationẽ ipse videtur sentire, ꝙ substitutio deberet esse nulla. qđ non est verum, vt j. videbis: & tamen vt ipse dicit, iurisconsultus non fundat se in ista ratione, ꝙ ista substitutio vulga. fuerit nulla, sed quia filius fuerit præteritus: quæ ratio secundũ eum non videtur posse stare, secundũ istum intellectum: quia ex quo filius erat institutus in primo gradu, non debuit institui in secundo, imo potuit præteriri: vt l. si posthumus. §. quod vulgo. s. de lib. & posthu. & ideo quia retento isto intellectu hæc ratio esset falsa, ipse sequitur secundum intellectũ hic positum in gl. quem etiam approbat Bart. vt dixit. Do. Io. de Imo. hic dicit, ꝙ istud non reperitur iure cautum: nec est verũ, ꝙ substitutio vulg. non possit ex interuallo à testamento, quod est manifeste iure cautum, vt j. dicã, inquantum scilicet substitutio vulg. consideraretur vt pars prioris testamẽti. Vnde ipse ponit secundam responsionem, tenendo primum intellectum, dicens ꝙ ideo filius reperitur præteritus, quia testator expresse voluit facere nouum testamentum, & sic sublatũ est primum, cũ paganus non possit decedere cum duobus testamentis, quasi velit ꝙ si non appareret, ꝙ testator vellet facere nouum testamentum, substitutio vulg. facta sub modo, de quo in tex. non tolleret primum testamentum, sed esset pars eius. & per consequens filius non inueniret̃ ꝑteritus, ex quo ¶ erat institutus in primo gradu: vt s. dixi. † Tu autem dic, vt eleganter hic dicit Pau. de Ca. & verissime, ꝙ testator faciendo substitutionem vulgarem ex interuallo, licet non ꝓtestet̃ aliter, ꝙ vult facere nouũ testm̃, tñ hoc ipso nouũ testm̃ vr̃ facere & reuocare primũ. & hoc est qđ no. vult l. nostra, q̃ cõsonat cũ regulis iuris, q̃ dicũt, ꝙ qñ testator addit vel mutat aliqđ ex interuallo de primo testõ, illa videtur esse de noua dispositio: vt dicit tex. quẽ allegaui tibi superi⁹ ĩ l. hęredes palã. §. si quid post. de testa. & siquidem testator addit vel detrahit circa legata, tunc erit codicillus, qui vere est noua dispositio, licet fingatur esse pars testamenti, vt s. dixi. si autem addat, detrahat, vel mutet aliquid circa substantiam institutionis, tunc erit nouũ testm̃: [a] ita dicit tex. clare in l. tribunus. §. fi. j. de test. mi. & in l. ei⁹ militis. §. fi. cũ l. se. ff. e. ti. vbi tex. dicit, ꝙ q̃ diuersis diebus disponit diuersa, sæpe vr̃ testari. & ex hoc sequit̃, ꝙ si ista substõ tanꝗ̃ nouũ testm̃ sustulit primũ, filius remanet ꝑterit⁹. q in prĩo testõ fuerat institutus: vt dicit iste doc. eleganter, & bene. Et ex hoc infert ad notabilẽ & sing. conclusionẽ, ꝙ si in principio testĩ sit institutus hæres, cui detur substitutus vulg. ex interuallo sub cõditione, si institutus decedat viuo testatore, tũc primus institutus, et si testator ꝑmoriat̃, sibi nõ poterit succedere, quia primũ testm̃ est reuocatũ: substitut⁹ autẽ etiã ipse nõ poterit succedere pure post mortẽ testatoris, sed ita demum, si sit ĩpleta conditio sibi adiecta. s. si institutus decessit viuo testatore: nihil allegat pro hoc scđo dicto, sed dicit istũ casum esse valde extraneũ & nouũ. Tu autem vide text. qui optime facit ꝓ ista conclusione in l. peculiũ. in fi. ff. de leg. ij. per quem Bar. ibi not. decidit, ꝙ si relinquitur ab hærede si deicom. vr̃e, post mortẽ ipsi⁹ hæredis, & testamẽtum sit nullũ ex causa præteritionis, ita ꝙ hæreditas deuoluatur ad alios. s. ad venientes ab intestato: nihilominus conditio vel dies incertus appositus fauore eius qui vocabitur ex testamento: vt patet ex not. in l. cum qui. aliàs, Iabolenus. ff. de annu. lega. & in l. fideicom. §. cũ Pollidius. ff. de vsu. adhuc durat, licet cesset fauor illius, cuius gratia fuit appositus. Et hoc maxime est verũ, quando fauor primi vocati, cuius gratia fuit apposita conditio in sequenti, ce stat ex voluntate testatoris: vt solenniter declarat Bar. in l. filius. §. cũ quis in sua distinctione. ff. de leg. j. Nec dicas, ꝙ hic testator noluerit tollere primam institutionem, quia imo voluit, ex quo fecit testamentũ, quod sciebat tollere primũ, ĩ quo ali⁹ erat institutus. & per hoc habes optime declaratum & defensum primum intellectum, & sine dubio est magis amicus literæ. Et adde ad præmissa, ꝙ etiam si secundũ testamentũ fiat incõtinenti in dubio, reuocat primũ, etiã si sit factũ ab eo, qui põt decedere cũ duobus testamẽtis: ita videtur probari, non destruendo text. in l. quęrebatur. ff. de testa. mili. licet gl. ibi aliter sentiat. Barto. tamen in l. in militis codicillis. §. fin. eo. titu. simpliciter reprehendendo gloss. dicit, ꝙ etiam ille q põt decedere cũ duobus testamentis, faciẽdo secundũ videt̃ tollere primũ, licet nõ attingat pũctualiter casum ꝑdictum. Est tamen vna differentia no. vtrum actus sequens tollat præcedentem incontinenti, vel ex interuallo: si tollat incontinenti, actus prior non reputatur præcessisse, quo ad soluendam gabellam de contractu, vel de dispositione: secus si tollat ex interuallo, quia tunc de vtroq; soluet̃ gabella, scđm Bal. q ita no. decidit in l. pacta conuenta. ff. de cõtra. emp. & sequit̃ Ange. in l. iurisgentium. §. adeo. ff. de pact. Et ad conclusionem positã hic in glos. dũ dicit, ꝙ scđm testm̃, qđ rumpitur natiuitate posthumi non tollit primũ, quia videt̃ esse contra tex. hic allegatum per doc. in l. iij. §. si stante. s. de iniusto test. adde aliam bonam l. vbi gloss. allegat l. s. allegatam. in l. mili

[a] ¶ Testm̃. Et hãc responsionem seqtur & format do. Ias. May. hic ĩ ij. col. in ver. cõtra istũ text. in fi. in ver. referendum. Are. hic.

tis.§.fin.j.de testa.mili.vbi probatur,ꝙ ad hoc vt secundùm
testamentũ tollat primũ,satis est ꝙ ex eo aliquo tẽpore quo
testator moritur non possit adiri.Sequitur l.substituti.

Franc.Aret.

SVbstituti. Etiam nasciturus post mortem substituti põt substitui.
h.d.Sequitur l.si seruus communis.

SVMMARIVM.

1 ☞Necessarius testatori qui fieri potest,potest etiam fieri ne
cessarius testatoris filio.
2 Dispositio l.dicentis seruũ institutũ esse necessarium hæredẽ
testatoris,ad eum non extendit,qui fictè habetur pro institu
to à domino suo.
3 Verbalis oblatio quando sufficiat.
4 Debitum cũ non est liquidum,satis est ꝙ debitor offerat se pa
ratum ad liquidationem debiti.
5 Oblatio realis an sola sufficiat ad acquirẽdum ius de nouo ex
oblatione.

SI seruus cõmunis. Seruus cõmunis substitutus pupil.est necessarius, si redimitur à testatore:
secus si à pupillo.& si à n ullo redimatur, potest
ipse oblato pretio seipsum redimere,& esse liber,& hæres. h.
d.Secũda est ibi:si verò.Tertia ibi: quod si neq;.¶† Not.pri-
1 mò,ꝙ ille qui põt fieri necessarius testatori,põt etiã fieri neces
sarius filio testatoris.concordat tex.in l.sed plures.§.quos pos
2 sum.s.eo.¶†Secundò not.& semper tene menti in vers.si ve
rò.ꝙ dispositio l.quæ dicit,ꝙ seruus institutus est necessarius
hæres testatoris,non extẽditur ad eũ,qui fictè habetur pro in
stituto à domino suo:nã testamentũ patris respectu tabularũ
pupillatium fingitur esse testamẽtũ filij,quo ad fauorem ipsi⁹
filij:vt l.qđ Papinia.§.sed nec impu.ff.de inoffi.testa.& si ser
uus substitutus sibi fingitur institutus ab eo, & tñ non est ei
necessarius,vt hic vides.& de materia vide plene in text.& gl.
in l.sed si in cõditione.§.sed si seruum.s.de hære.insti.Facit ad
notata in l.iij.§.hęc verba.ff.de neg.gest.cũ materia.& est no
tabilis limitatio ad l.in suis.s.de lib.& posthu.cũ materia sua.
¶Tertiò no.iũcta gl.ꝙ maior est fauor testamẽti & libertatis
☞simul,q̃ solius libertatis. ¶† Vltimò no.casum, in quo quis
a cogitur vendere rem suã[a],propter fauorẽ libertatis, sicut &
aliàs ꝓpter vtilitatẽ publicã:vt l.Lucius.& l. itẽ si verberatũ.
in fin.s.de rei vendi.¶In glo.posita super verbo,offerens.ibi:
vel dic etiã consignatio.Bald.hic videtur tenere,ꝙ sola obla-
tio realis sufficiat,non autem verbalis,per l.iij.§.j.& per l.ser-
uus si hæredi.in fin.j.de stat.liber.Bar.hic approbat gloss.&
rectè:quia cùm ista oblatio tendat ad acquirendũ ius de nouo
offerendi,& diminuat de iure alterius, vel obliget alium ad
aliqd,nõ sufficit sola oblatio,sed requirit consignatio & depo
sitio:& hæc est vna regula,quã ponit not.Bar.in l.si ita. ff. de
cond.insti.& bene probat in l.j.de seruo commu.manu.& be
ne facit tex.in l.si à te.C.de pac.inter emp.& vend. arguẽdo
de iure,qđ acquirit per oblationẽ ex dispositione cõtrahẽtiũ
ad ius, qđ acquiritur ex dispositione l.Et ad iura alle. in cõtra
riũ respõdeo breuiter,ꝙ in illis ideo sufficit sola oblatio,qa nõ
auferet aliqd de iure alterius,nec ille cui offertur obligatur ad
dandũ aliquid de suo:nam per oblationẽ in dictis iuribus ser
uus hæreditarius cõsequitur libertatem:& sic hæres admittit
lucrũ q̃sitũ ex causa hæreditaria.De intellectu tñ illarũ ll.dicã
plenius infrà.Et hinc sumpta occasione Io.de Imo.hic prose
quitur quatuor casus ex dictis Bar.in l.acceptã.C.de vsuris.&
l.creditor.in prin.ff.de distract.pigno.& primo quærit, vtrũ
sufficiat oblatio verbalis:cuius dictis adde,ꝙ qñ creditor recu
sat recipere ab offerente verbaliter,videtur sufficere sola obla
tio verbalis,secundùm Bald.not.in l.j.C.ne liceat in vna ea-
demq; causa tertiò prouocare. & hanc conclusionem firmat
Rapha.Cu.licet non viderit Bald.in l.qui Romæ.in prin.ff.de
verb.oblig.per illum tex.à contrario sensu.dicitur enim ibi,
ꝙ debitor testatus est creditorẽ velle soluere Romæ,quod de
bebat alibi:& sic patet,ꝙ fuit oblatio verbalis,& ideo non te
nuit,quia non obtulit integrã summã:ergo à contrario sensu
si obtulisset,videbatur sufficere talis oblatio[b].Tu dic,vt ple-
b ne scripsi super hoc in d.l.q Romæ.& tñ pro nunc aduerte,qa
licet ibi interuenerit oblatio verbalis,non tamen negat,quin
realis fuerit facta,imo semper cùm sit realis oblatio,debent in
teruenire verba, ad ostendendum quam ob causam pecunia
3 præsentatur creditori.¶†Secũdò adde,ꝙ oblatio verbalis tũc
videt sufficere,qñ reus cõuenit in iudicio à ꝓcuratore, q nõ
habet mãdatum ad recipiendã solutionẽ,& dñs est absens à
domo iudicij:tũc enĩ videtur sufficere,ꝙ debitor dicat,ad pur
gãdũ morã,vel euitãdam,ego soluerẽ,si haberem cui soluere.
ita no.declarat Bar.in l.si seruus.§.videamus.vbi oĩno videas.
4 ff.de ver.obl.¶†Tertiò adde,ꝙ qñ debitũ non est liquidum,
satis est ꝙ debitor offerat se paratum ad liquidationẽ debiti,
& petat à iudice deputari calculatorem ad liquidationẽ debi-
c ti,scđm Bar.q ita no.in l.creditor.[c]in prin.ff.de distract.pig.
per not.in l.si residuũ.C.eo.& tangit glo.in l.ob signationem.
C.de so.Et aduerte,qa Bal.in loco præallegato nõ requirit, ꝙ
debitor præstet fideiussorem:& tñ tex.in l.statuliber rationẽ.
& l.seruus si hæredi.in fin.ff.de sta.lib.videtur hoc requirere.
& forte istud vltimũ est verũ,qñ ille q se offert,vult consequi
aliquod ius de nouo,sicut in d.iuribus volebat consequi liber
tatem:de quo tangit aliqd Ang.Mod.post eũ,in l.prætor.§.si
quis paratus.s.de oper.no.nun.Et aduerte,quia ille qui tenet
d p̄stare fideiussorẽ, satis est ꝙ offerat[d] cum aliter aduersario:
& si ille nõ vult recipere, sufficit absq; ꝙ offerens faciat nota
riũ recipere pro aduersario:ita dicit no.Ang.per illũ tex.& in
5 l.de pupillo.§.si is cui.ff.de no.ope.nũ.¶†Scđò tangit hic do.
Ioã.vtrũ sola oblatio realis sufficiat ad acqrendũ ius de nouo
ex oblatione.& in effectu sequit dicta Bar.in d.l.acceptã:cui⁹
dictis adde,ꝙ oblatio facta in iudicio nõ solũ in acquirenda a-
ctione pignoratitia operat idẽ qđ oblatio,cõsignatio, & depo
sitio extraiudicialis:vt dicit Bar.in d.l.creditor.per l.si rẽ. §.fi.
ff.de pig.act.refert hic Io.de Imo.sed etiã generaliter in quo
cũq; iure quærendo de nouo,qa nõ põt dari spãlis ratio in a-
ctione pignoratitia magis q̃ in alijs.Vñ idem vr dicẽdum in
quocũq; iure:& ita sentit Bar.in d.§.fi.sed clarius Bald.in l.si
reus paratus.ff.de procurato.vbi limitat hoc singulariter,nisi
creditor cui fit oblatio in iudicio,sit absens, & nõ inueniatur.
ita videtur probari elegãter ĩ illo tex.videlicet ꝙ tũc requirit
cõsignatio & depositio.& bene facit tex.in l.cũ heres.in prin.
ff.de statulibe.vbi est casus,ꝙ vbi aliàs sufficeret sola oblatio
realis facta præsenti,non sufficit si creditor sit absens sine cul-
pa sua.¶Secundò adde circa hoc membrũ,inquãtum Bar.di-
cit in d.l.acceptam. ꝙ in vltimis voluntatibus ille qui offert
realiter ad ius quærendum de nouo, purificat idem suum ius
ex oblatiõe,ita ꝙ trãsmittit ad hæredẽ,nõ tñ liberat à p̄sentã-
do,vel qđ debebat p̄stare,fallit fauore libertatis: vt l.cũ qdã.
C.de cõ.in.sertis.nã alibi ipse Bar.dicit,nihil esse spãle in liber
tate.Sed distinguit aliter,videlicet ĩ l.cui fund⁹.ĩ fi.de cõ.& de
mõ.vbi not. dicit,ꝙ qñ ille q offert ex sola oblatione cõseqt
totũ qđ habet consequi ab aduersario, sicut ille, cui debetur
libertas,tunc sufficit sola oblatio semel facta: secus si non con
sequitur totum:verbi gratia, quia post dominiũ translatum
hæres debet tradere rẽ,tunc potest cõsulere sibi per rationem
rei, quãuis ius offerentis sit purificatum. Ego autem admitto
istam distinctionem cũ limitatione,quã sentit Bar.in d.l.si ita.
præallegata.nisi ex oblatione ille cui offertur incurreret dam
num,admittẽdo ius suum:aliàs illa distinctio esset falsa, & cõ
tra tex.in d.l.j.§.sinautem.C.de seruo communi manumisso.
vbi ex sola oblatione seruus consequitur totum,nec amplius
debet sibi præstari quicq̃,& tamen sola oblatio non sufficit.
Dicit etiam solenniter Bartol. in dicta l.si ita. & hoc non tan
git alibi per illum textum,ꝙ quando conditio est implenda in
persona illius, qui ex implemento non obligatur ad aliquid,
vel non perdat aliquid de suo,sufficit semper sola oblatio:qđ
est valde nota.& forte ita intelligit l.iij.de statu liberis.suprà
allegata. & l.seruus si hæredi. quia in illis casibus hæres non
obligatur ad aliquid de suo,nec perdit aliquid de iure sui patri
monij:& sic sentit aliam solutionem ad illas leges,& ad l.cũ
quidam.de conditio.insertis.quàm in l.cui fundus.præallega-
ta.Adde etiã ad istã materiam,ꝙ in contractibus innominatis
sola oblatio etiam cum consignatione & depositione non suf-
ficit,ex quo ille cui offert,nõ vult recipere, quia in ipsis est lo
c⁹ pœnitentiæ.gl.est singularis, quã ibi notant Bar.& Bal.in
l.iurisgentium.in principio.ff.de pactis.¶Itẽ adde,quòd ob-
latio facta à tertio sine dubio ex parte rei tollit moram rei,
& assignatio & depositio liberat eum ipso iure: ita declarat
Bal.in l.j.ĩ fi.ff.de neg.gest.& in l.soluendo.ff.eodẽ tit.per l.
qui decem.§.cùm tamen.ff.de solutio.Sed maius est dubium,
vtrum ista oblatio sufficiat,cùm fit ad tertium, quo ad puri-
ficandum ius offerẽtis: super quo Baldus dicit quòd sic,in l.
finali. C. de conditionibus instituen. & sequitur ibi Ioan-
nes de Imola,per illum textum, quem optime inducit, si-
cut dixi in voce, & poteris ibi videre per eum, vbi probatur,
quòd conditio damni potest impleri per alium soluentem,e-
tiam

a ¶Rẽ suam. Adde Fely.in c.j.in j. col. in ver.vlti.nota. de iudi.

b ¶Talis oblatio. Addẽ q̃ habent p d. Ale.de Imo. in cõ. cvij. iiij. parte. & Matthe.ĩ no.cxix.

c ¶L.creditor.Et ibi vide do.Alexan.de Imo. & dñm Bart. Soc.in consil. cxcix.inci.in cã facta.ĩ an.xxxj.in ver. vnde inferẽdo.in ij.p-te.

d ¶Offerat.Adde d. Alex.de Imo. ĩ cõsil.cxviij. iiij.parte.

etiam sine mãdato. Et licet ille tex. potest restringi ad casum, quãdo ille cui offertur recipit per pecuniã: probabilius tamen est simpliciter intelligere, etiam si pecunia nõ recipiatur: aliàs non esset verum simpliciter, ꝙ cõditio dãni possit impleri per alium. Pro qua cõclusiõe vide tex. & qđ ibi no. Ang. in l. tale pactum. §. post diuisionem[a]. ff. de pact. & ad materiã vide bonam glo. in l. Celsus. §. fin. ff. de arbit. & text. cum glo. qui loquitur de oblatione, quæ fit inhabili ad recipiendum solutionem: verbi gratia, minori. in l. ait prætor. §. j. ff. de mino. & ad de ad ea quæ s. diximus. primò, ꝙ tex. in l. tale pactum. & post diuisionem. quẽ ibi not. Ang. loquitur de oblatione, quæ fit à tertio ad liberandũ debitorem, non ad acquirendũ ius alteri. ¶ Secundò adde, ꝙ ad perfecte distinguendũ in vltimis voluntatibus, vtrum oblatio sufficiat, debent iungi duo dicta Bart. simul: videlicet d. l. si ita. & in d. l. cui fundus. in fi. vt dicamus, ꝙ quando ille cui offertur non incurrit damnũ, vel obligatur, sed solùm perdit lucrum, aut incõtinenti post oblationem cõsequitur totum ius suum, ita ꝙ nihil amplius expectat: & tũc sufficit sola oblatio. Si autem post ius quæsitum & purificatũ adhuc restat executio facti: verbi gratia, traditio rei: tũc serua dicta Bart. in d. l. cui fundus. ¶ Tertiò adde tex. notabilem in l. iij. §. si plus. ff. de statu liber. qui videtur probare manifestè, ꝙ valet oblatio facta in sacculo, vel ĩ sole: tamẽ declara vt hic per Modern. qui sequunẽ dicta Bartol. in l. cũ seruus. in fin. j. de condit. & demonst. ¶ † Vltimò adde in illo articulo, vtrum quis regulariter non interpellatus teneatur offerre tex. notabilem in c. j. §. licet. & ibi ponit Bal. si de feudo fuerit cõtrouersia inter dominũ & agnatum. per quem ꝓbatur, ꝙ etiam ille q̃ est obligatus ex iuramento, sicut est vasallus, ad ꝑstanda seruitia, & auxilium, & opem domino: vt in c. j. de noua forma fidelitatis. non tenetur offerre, nisi sit interpellatus: & per illũ text. videtur confundi singularis doctrina Io. And. in c. breui. de iureiurã. vbi tenuit cõtrarium. & idem tenuit Specul. in tit. de aduocato. §. j. versi. sed nunquid is qui iurauit. quæ opinio videtur vera, maxime quia in iuramento subintelligiẽ conditio quæ erat in obligatione principali: vt l. fin. & quod ibi notatur. C. de non numerata pecun. Sequitur §. si Titio. cum l. idem est, & simul.

Si Titio. Iste §. summatur cum l. ista, quia doc. simul eos summant.

SVMMARIVM.

1. Hæres cùm instituitur post mortem legatarij, subducitur dies incertus de medio, & succedit institutus, acsi dies incerta non fuisset acta.
2. Verbum, accipiat, & verbum, competit, est cõmune, non directum.

Idem est &. Si seruus legatus substituitur pupillo cum libertate, euanescit legatum adueniente conditione, etiam si substituatur post mortem legatarij. h. d. cum l. seq. ¶ Not. hic casum expressum contra gl. in l. si quis eum. in princip. s. eo. quæ voluit, ꝙ quando libertas conceditur seruo sub cõditione, legatum factum de seruo reuocetur incõtinenti. nã hic probaẽ cõtrarium, & clarius. l. si post mortẽ. §. fin. j. de leg. j. vbi declaratur, ꝙ etiã legatũ qđ fuerat purè relictũ per libertatem datam sub cõditione, efficiẽ cõditionale. ¶ † Secundò nota, ꝙ quando hæres instituiẽ post mortẽ legatarij, subduciẽ dies incertus de medio, & succedit institutus, acsi dies incerta nõ fuisset adiecta: vt hic videbis declaratũ in glo. posita super l. idem est. & ex hoc infert hic not. Bald. ꝙ si testator legat vxori vsumfructũ omniũ bonorũ suorum, & post mortẽ eius instituit aliquem hæredẽ, tollaẽ dies incert⁹ de medio, & põt hęres succedere, quo ad proprietatẽ in vita legatarij: de qua qõne plene scripsi post eum in l. filius à patre. in prin. s. de li. & posthum. & vtrũ iste tex. bene inducaẽ ad hoc, patebit ex his quæ diceñẽ in glo. ¶ In glo. posita super l. idẽ est. ibi: sed certe licet nõ expectet mortẽ &c. Glo. ista quantũ ad l. nr̃am cõtinet veram solutionẽ: quia hic libertas non conferẽ simpľr post mortẽ, sed sub alia cõditione, si seruus post mortẽ succederet pupillo: vnde licet eijciatur mors de medio, nõ tamẽ eijcitur conditio succedendi ex tabulis pup. & iõ videm⁹, ꝙ si seruo cõcediẽ libertas, & hæreditas post mortẽ primi hr̃dis, qa libertas non põt deberi sine hæreditate, cũ hæreditas non deferaẽ, nisi post mortem, non subtraheẽ tunc dies incertus de medio. ita dicit text. not. in l. qui filio. in princ. s. de hæred. instit. Est enim tũc dies incertus cõditio quædam adiecta hæreditati: hæreditatis autem acquisitio est conditio adiecta libertati. Vnde licet dies incerta adiecta directo libertati tollatur de medio: secus tñ est, qñ principaliter adijciẽ alteri rei, quæ facit cõditionẽ libertati, si ipsa res acquireẽ. Sed tamẽ istud dictũ, ꝙ dies incerta remoueatur de medio in libertate est valde dubiũ: qa cõtra tex. in l. si post mortẽ. §. fin. hic allegato. videẽ esse casus clarus in l. peculiũ. in fi. ff. de leg. ij. Doc. cõiter sequẽdo gl. in d. l. si post mortẽ. dicunt, ꝙ l. peculium. in fin. loquiẽ in libertate, quæ relinquitur per fideic. post mortem legatarij. Sed tex. in l. si post mortẽ. loquiẽ in libertate, quæ relinquiẽ directo post mortẽ legatarij: & potest esse bona ratio diuersitatis, ad interpretandum mentẽ testatoris magis fauemus libertati directæ, quàm fideicõ. vt est casus in l. quod traditum. iuncta l. non ad ea. §. fi. cũ l. sequẽ. j. de condi. & demonstr. Et secundũ hanc solu. quã approbat hic Ioan. de Imol. habes notare duo perpetuo. Primum est, ꝙ adhuc hodie de iure nouissimo remanet aliqua differentia inter legata & fideicom. particularia: qđ est addendũ ad notata in l. j. j. de lega. † Secũdò, & hoc semper tenebis mẽti, ꝙ verbum, accipiat, & verbũ, cõpetit, est verbũ cõmune, nõ directum: quia in d. l. peculiũ. in fin. exponitur pro obliquo, ꝑ Barto. & alios, quod facit ad no. in l. centurio[b]. s. eo. Sed ista solutio cũ reuerentia videẽ falsa, & impossibilis, duplici ratiõe. Prima est, quia verbum, cõpetit, ibi positũ determinat simul duo, videlicet legatum relictum legatario, & libertatẽ quæ cõpetit seruo. ergo cũ vnum ex his sit sine dubio directũ, scilicet legatum serui, similiter debebit interpretari, ꝙ libertas competat directo. per regulam positã in l. iam hoc iure. §. j. s. eo. Secũdò, & fortius, quia tex. in secundo responso illius §. dicit idẽ esse qđ in præcedentibus, si seruus iubetur esse liber legatario moriente: sed in isto casu impossibile est dicere, ꝙ cõpetat fideicom. libertas: ergo ista sol. non procedit. Quòd autẽ sit impossibile, apparet: quia vt ibi exponit glo. & bene, ille tex. ponit casum, qñ libertas relinquitur non post mortẽ, sed in morte legatarij, id est, dum est in actu moriendi. quo casu viuens moritur: vt dicit tex. in l. qui duos. in fin. de manu. testa. videẽ ergo relictum istud factũ in ipo extremo mortis articulo. quo casu impossibile est, ꝙ detur libertas per fideicõ. qa ista datio est actus volũtatis, qui non põt explicari in extremo mortis articulo: vt l. fin. ff. qñ dies lega. cedat. & declarat Bart. in l. miles. §. pro parte. de leg. ij. ergo necessario intelligitur de libertate directa. & ista inductio fortiter vrget. Vñ cogitabã, ꝙ forte posset dari noua solutio, quæ in aliquo non violat dicta iura, vt dicamus, ꝙ libertas cõpetit purè, quo ad existentiam legati, & pèr cõsequens essentia legati prioris euacuaẽ, quo ad ius dominij, quod haberet legatarius in ipso seruo: nam vere seruus est liber incõtinenti: in quo ergo cõsistit legatum in emolumẽto, operatur ꝙ pendente die certa, vel incerta, põt percipere legatarius ex opera serui, qui nunc est liber: & hoc videtur velle tex. ĩ l. cũ quo. §. is qui j. ad l. Falc. dum dicit, ꝙ illud emolumẽtum defalcaẽ. Nec mireris hoc contingere in isto casu: quia & aliàs contingit, quòd quando dies incerta adijcitur legatario, id est, ei cui fit legatum[a], legatũ dicitur purum, quo ad essentiam, & quo ad effectum transmissionis, sed non quo ad emolumẽtũ & executionẽ: vt probaẽ in l. hęres meus. in prin. & ibi per glo. & Barto. j. de cõdit. & demonst. & tangit glo. in l. extraneum. C. de hęre. instit. & erit talis casus, secundũ hoc, ꝙ ille qui vere est liber, nõ sequetur effectus libertatis, id est, vt ex operis suis quærat sibi, & nõ alteri, nisi adueniente die. Ad tex. in l. cũ quo. §. is. qui. ff. ad l. Falc. nititur hic rñdere Io. de Imo. ꝙ ibi præcedat legatũ libertatis, & sequitur legatum factũ de seruo alterius, vsqꝫ ad certum tempus: vnde quia legatum factum de seruo sequiẽ legatũ libertatis, nõ possumus dicere, ꝙ videaẽ ei derogatũ per relictũ libertatis: quoniã sequẽtia derogant præcedentibus, nõ ecõtra: vt l. pacta nouissima. C. de pact. Sed in l. si post mortem. §. fin. legatum serui præcedit legatum libertatis. Vnde potest dici, ꝙ per libertatẽ postea executã videaẽ recessum à priori legato, ex quo adijcitur dies oĩno extitura. Et licet ipe ponat hanc differentiã casuum impugnando gloss. quæ hanc differentiam improbat in d. l. si post mortẽ. in fi. nõ tamen assignat hanc diuersitatẽ rõnis, sed forte sentit, quę tñ est cõtra regulas iuris, quia pœnitẽtia nõ ꝑsumitur incõtinenti in eadẽ scriptura: vt l. non ad ea. circa mediũ. s. allega. nisi forte dices esse speciale fauore libertatis. Sed quia ista sol. non satisfacit oĩbus iuribus, & etiam inducit ius spãle, ideo sol. ꝑcedens ꝑ me data magis placet. Sed opponitur fortiter cõtra pdicta, & videẽ ratio ꝙ iuriscõsulti in d. l. si post mortẽ. in fi. sit falsa: licet enim dies incertus mortis sit oĩno extiturus, quia tamẽ ista dies incerta adducitur legatario, à quo relinquitur libertas, videtur quòd faciat conditionem: qm̃ ille cui fit legatum: verbi gratia, seru⁹ cui relinquitur libertas, posset mori ante mortẽ illius, à quo libertas relinquitur, & sic legatum extingui. Et ista ratio videtur sufficere, vt dies incer-

[a] ¶ §. post diuisionẽ. Et ibi vide etiam Pau. de Ca. & Pet. de Suza. in d. l. acceptam.

[b] ¶ In l. centurio. Et ibi vide quę dixi in apostil.

tus faciat conditionem: vt l. hæres meus. in prin. & ibi per Barto. j. de cõdi. & demonstra. & l. quibus diebus. §. quidam Titio. eo. tit. & l. filius à patre. in princi. in vltimo rñso. s. de libe. & posthu. cur ergo non est cõditionale in casu nostro, sed reijcitur de medio dies incertus? Sed ad hoc est rñdendũ, & est a noua limitatio[a] ad iura s. alleg. ꝙ tunc ratio ꝑdicta facit dispositionem cõditionalem, qñ extinctione legati, quæ fieret per mortem legatarij, alius consequeretur aliquod emolumentũ, quia res legata remaneret penes eum. Sed in casu nostro, licet seruo moriente in vita legatarij extingueretur legatum libertatis, hoc tamen non afferret aliquod emolumentũ alicui, ex quo res ipsa legata periret vnà cũ legato libertatis: & per hoc sit expeditus iste difficilis §. Et attẽde, inq̃tũ suprà dixi, ꝙ in l. peculium. in fin. in scd̃o rñso. oportet intelligere, ꝙ libertas fuerit relicta directo, qa non potuisset dari ab eo, qa substitut⁹ in extremo mortis articulo. Hoc videtur posse impugnari, saluando dicta doct. quia in extremo mortis articulo libertas fideicõ. potuit dari per procuratorem constitutum specialiter ad hoc. s. ad manumittendum, sicut dicemus in alijs negocijs, quæ possunt expediri per alium, in l. fin. ff. de cõdi. instit. Sed ista responsio non videtur tuta: quia si sic intelligeremus, tunc iurisconsultus non dixisset indefinite, sed simpliciter, ꝙ libertas competeret in extremo mortis articulo, sed si potuisset dari per alium: vnde cùm indefinite & simpliciter hoc dicat, videtur ponere casum, in quo absolute & omni casu libertas possit competere. Et isto modo inducendi vtitur Ioan. de Imo. in l. fi. præallegata. dum vult probare, ꝙ oblatio pretij soluendi in casu dictæ l. potest fieri à non habente mandatum. Sequitur l. patris.

a ¶ Noua limitatio. Imo est ꝓpria rñsio Pauli in d. l. si post mortẽ. §. si sæpius. in text. Alex.

b ¶ Pro tali. Add̃ Feli. in rub. de fi. istr. in j. col. statim post med. & ibi accipiaĩ pro tali.

c ¶ Nõ verè. Vide cõtra opp. d. Ias. Ma. hic circa prin. j. col. in ver. ego in cõtrarium.

d ¶ Pœnę. Adde Fe. in c. afferte. de præsumpt. in j. colũ. circa med.

e ¶ Actũ. Vid̃ d̃ hoc omnino d. Feli. ĩ c. inter dilectos. de fide instru. in iij. col. in ver. & aduer. circa prin. ver. & in c. cũ ordinẽ. ĩ prin. de rescript.

SVMMARIVM.

1 Patris & filij testamentum non sunt proprie vnum, sed habentur pro vno.

2 Testamentum patris licet fiat in scriptis, tabulæ tamen pupillares fieri possunt viua voce.

PAtris & filii. Testamẽtum patris & filij, quo ad vnam solennitatem, q̃ sufficit vtriq;, habetur pro vno, etiã de iure prætorio. h. d. Secũda est ibi: nam vt Marcellus. Tertia ibi: sed & si pater. ¶ 1 †Not. primò ꝙ testamẽtũ patris & filij non sunt propriè vnum, sed habentur pro vno. aliud est enim esse talem, aliud haberi pro tali[b]: vt l. j. in prin. & ibi per Bart. j. de suis & legi. & l. mercis. la ij. de verbo. signi. Ego autem not. ex isto tex. ꝙ vbicunq; aliquid est tale, nõ simpliciter, sed secundũ quid .i. quo ad aliquem respectum, semper illud dicitur tale improprie & ficte, non vere,[c] etiam si lex disponat super iure, super quo potest disponere per veritatem, si simpliciter disponeret. concordat tex. optimus, & ibi per Bal. in l. cùm ex oratione. s. de excu. tuto. & ita concludit Barto. in l. si maritus. §. legis Iuliæ. ff. de adul. Quia tñ hæc duo testamenta habentur pro vno, arguit hic Ange. ꝙ ex forma statuti notarius debet pro quolibet testamento habere tantũ, vel de quolibet testamento debet solui gabella: pro testamento patris & filij non fiet nisi vna solutio, qñ testamentũ filij fuit factum vno contextu cũ testamento patris: secus si fuisset factũ ex interuallo, secundũ eum, quia tunc etiam respectu solennitatis diceretur diuersum. Sed hoc vltimum reprehẽdit hic Io. de Imo. dicens, ꝙ etiam testamẽtũ filij factum ex interuallo potest dici vnum, inquatũ dependet à testamento paterno, & sic pars testamenti paterni: vt probatur in l. ij. in prin. s. eod. & inde est, ꝙ licet fiat ex interuallo, non tollit testm̃ paternũ, qa censetur esse pars eius: vt l. si quis eũ. in fin. s. eo. & hoc maxime est verũ ratione vnitatis personæ, quæ facit testamentum sibi & filio: & isto respectu etiã ista dicuntur vnum testm̃, vt hic per Barto. Sed ista doctrina Ange. in casu nostro non videtur esse vera: vnde debes considerare pro intellectu q. ꝙ aliquãdo duo contractus subordinantur adinuicem ad vnũ effectum, & super vna re: sicut pactum de vendendo ad ipsam vẽditionem: & tunc non debet solui gabella de duobus contractibus, quia secundus est magis in pretio primi, q̃ꝫ nouus contractus: ita dicit tex. notab. in l. si tibi pecuniam. ff. si certum peta. ita derterminat Bart. in l. fi. §. j. ff. de publica. ita etiam cõcludit Bald. eleganter in l. cùm dotem. in fin. C. de iure dotiũ. idem si secundus contractus super illa re veniat accessorie ad primum, sicut pignus vel hypotheca ad obliga. principalem: vt declarat Bal. in loco ꝑalleg. & ideo potest saluari qd̃ ipse dicit alibi singulariter in rub. C. depositi. ꝙ de pacto apposito iuxta contractum non soluitur gabella, quasi de nouo contractu, quia venit accessoriè ad cõtractum præcedentem: sicut dicit Bal. post Guil. de Cun. in l. non solũ. ff. de resti. in integ. ꝙ si de venditione fructuũ debet solui gabella, non soluet̃ de fructibus sub ratione fructuũ, qui sunt pẽdẽtes tempore venditionis, quoniã illi veniũt accessoriè ad rem venditã, sicut pars rei: sed qñ sunt duo cõtractus, qui quo ad quædã, considerãtur de per se, & quo ad quædã vt vnũ, seu duæ dispões, tunc statutum qd̃ loquit̃ de solutione gabellæ, est videndũ, quã qualitatem cõsideret: nam si cõsideret qualitatem, scd̃m quam ista duo sunt diuersa, & nõ habentur pro vno, videt̃ ꝙ gabella sit soluenda de vtraq;, in proposito aũt nostro cũ testm̃ pupilli & patris considerent̃ vt diuersa respectu acquisitionis hæreditatis: vt hic bene declarat Bar. & satis probatur Insti. de pup. substitu. §. j. vbi dicit̃, ꝙ sunt duæ hæreditates, & lucrũ acquisitionis hæreditatis cõsideret statutum dispones de solutione gabellę, vr̃ ꝙ pro duabus hæreditatibus sit soluẽda duplex gabella: facit optime tex. in l. j. in princ. & per totã l. C. de impo. lucra. descrip. & idem est, ꝙ regulariter gabella non debet solui de re, vel de ꝓtio, nisi deductis sumptibus: vt est casus, & ibi per Bart. in l. quantitas. ff. ad l. Fal. & not. idẽ Bart. solenniter in l. sed in hoc. §. j. ff. de condi. & demonst. & Bal. in l. si à dño. §. fi. s. de peti. hæred. Ex hac tñ vnitate, de qua dicit̃ in text. arguit Barto. alibi per istã l. ꝙ si pater & filius faciunt nuptias simul, & ex forma statuti in vno cõuiuio nõ possunt esse nisi certę ꝑsonæ, quo ad cõe conuiuium, & nuptias patris & filij, licet sint d duo matrimonia, dicuntur vnũ, quo ad euitationẽ pœnæ[d]: ita decidit ipse in l. inficiando. §. infans. in vlt. ff. de fur. ¶ 2 Scd̃ò nota. in vers. sed & si pater. ꝙ q̃uis testm̃ patris fiat in scriptis, tamẽ tabulæ pupillares possunt fieri viua voce. & ex hoc arguit hic Ang. ꝙ licet sit data sñia diffinitiua in scriptis, iudex tñ eadem die põt cõdẽnare in expẽsis viua voce: iuxta l. Paulus. ff. de re iudi. & hoc est verũ, scd̃m eum in d. l. Paulus. si cõdẽnatio ista fiat ex interuallo: qa cũ sit interlocutoria, nõ reqrit scripturã, vt plene declarat̃ in gl. & per doc. in l. nequicq̃. §. vbi decre. s. de offi. proconsul. & legati. & in c. fin. de re iudi. lib. vj. Quòd autem sententia lata super expẽsis sit interlocutoria, tenet gl. ex ꝑsse in l. qd̃ iussit. ff. de re iudi. & Bar. in l. Titia. ff. de accusa. & Inn. in c. sæpe. extrà, de app. Si aũt condẽnatio expẽsarũ fiat vnico cõtextu cũ diffinitiua, tunc scd̃m Ang. in loco alle. erit diffinitiua, & ideo debebit ꝓferri in scriptis. Sed Io. de Imol. in d. l. Paulus. videt̃ tenere contrariũ, per l. qui agnitis. ff. de except. vbi probat̃ scd̃m eum, ꝙ diffinitiuę sñiæ põt misceri interlocutoria. Tu aũt dic, ꝙ opin. d. Ang. est vera. Primò ꝑ tex. iũcta gl. valde not. in l. si naũt. §. fi. ff. de ne. gest. vbi gl. dicit, super verbo, reprobauit. ꝙ si iudex in sententia diffinitiua reprobat exceptionẽ cõpẽsationis, ista reprobatio est sentẽtia diffinitiua: & hoc fatetur ibi Bal. licet nõ sequat̃ cõclusionẽ d. gl. ibi positã, quo ad aliud. Nõ obst. tex. in l. q agnitis. qa scd̃m primã expositionẽ ibi nõ fuit nata aliqua diffinitiua, sed simplex interlocutoria de subscribẽdo instrõ, quæ vocat̃ etiã ꝑceptum, qd̃ non est sententia diffinitiua, & maxime cũ sit sup alio, q̃ꝫ super negotio pricipali ad decidẽdũ totũ negotiũ: vt patet in tex. & ex his q̃ ibi not. Bar. in l. ait ꝑtor. §. permittit̃. ff. de mino. & not. per glo. & doct. in l. fin. §. necessitatẽ. C. de bonis quę liberis. Si vero sequimur scd̃am expositionem, vbi gl. exponit præceptũ pro sentẽtia diffinitiua, in qua iudex mãdauit subscribi instrumẽtis, & alternatiua stat ꝓprie, ita ꝙ verbum, interlocutio, non significat idẽ: tũc ille tex. facit ꝓ Angel. qa ostẽdit, ꝙ qñ tale ꝑceptum fit in sententia diffinitiua, non est interlocutoria, vt patet de se. ¶ In glo. posita sup verbo, resignare. Prima expositio gl. ꝓcedit sine difficultate, quã declaro vt hic per Bar. & Moder. Secunda expositio gl. põt intelligi duobus modis, vel intelligẽdo ꝙ tabulæ pupillares fuerint factæ ex interuallo. Si intelligas primo modo, expositio põt saluari, sed habet dubiũ: nã licet non fuisset necesse signare testamẽtũ pupillare, qa signatura facta in primo sufficiebat: ex quo tñ testõr signauit etiã pupillare, nõ videt̃ voluisse vti beneficio l. cui videt̃ potuisse renũciare, iuxta regulã l. si qs in conscribendo. C. de pac. cur ergo si postea destruit sigilla, põt remanere dispositio valida? Sed ad hoc videt̃ posse dici, ꝙ illa solẽnitas adhibita superfluè, nõ videbit̃ adhibita, vt renunciet̃ beneficio iuris, sed potius ad cautelã, quæ patet: qa si adhiberetur minus legitimè, nõ vitiaret actũ, scd̃m gl. in l. vnũ. ff. si certa peta. & est optimus tex. in cle. sæpe. in fin. de verb. sign. & ego plene scripsi in c. examinata. de iudi. vnde reputo esse casum singularẽ scd̃m hanc expositionẽ, †ꝙ solennitas superuacua adhibita nõ solũ si adhibet̃ ineptè non annullat actum, sed etiam e si adhibetur legitime, & postea tollatur, non vitiat actum[e], secus si adhiberetur de necessitate: vt l. ad testium. §. si signa. s. de testa. Secundo modo intelligit Pau. de Cast. hoc, q̃uis primum sensum sequant̃ cõiter doc. vt etiã ipse fatet̃, ꝙ hæc signatio in

tio in tabulis pupillaribus interuenerit de necessitate, qa fuerunt factæ ex interuallo. & tamē tu dic esse casum notabilē, ꝙ si ista signa destruant per testatorē, dūmodo remaneāt signa integra in testō paterno, tabulæ pupillares valeant. Qđ dictū licet sit mirabile, nō videt posse stare: quia si signa remota habētur pro non appositis, vt dicit tex. in §. si signa. ergo perinde est, ac si à principio tabulæ pup. nō fuissent signatę: sed tunc non valuisset testamētū pupillare factū ex interuallo. Ergo cùm res deueniat ad eū casum, à quo incipere nō pōt, actu nondū perfecto, & cōsummato, vitiabit actus: vt l. pluribus. §. & si placeat. & ibi p Bar. ff. de ver. ob. Preterea ego video, ꝙ codicilli confirmati in testamēto, qui cēsentur esse partes testamēti, si cācellantur ex postfacto, quamuis possint legi, intelligūtur sublati, licet remaneat testamētum: secundū glo. in l. j. in fi. de his quæ in testamēto delētur. Cur ergo non operatur resignatio hoc idē, qđ operatur cācellatio, in his quę veniūt accessorie ad testamētum: nō intelligo, vñ opinio communis videtur verior. ¶ † Extra gl. tetigit hic Bar. quid si plura testamēta diuersorū fiunt in vna charta, vtrū si testes sunt rogati simul pro omnibus dispositionibus, valeāt dicta testamēta. Et cōcludit ꝙ sic, quia hic videtur adhibita vna solennitas pro omnibus, quę nō sufficeret, sed vnico contextu verborum potuerūt rogari testes, vt interessent omnibus testamētis contētis in vna charta. Et ex doctrina sua nota, & tene mēti, ꝙ qñ plures & diuersæ dispositiones cōtinētur in vna charta, dicūtur esse plures, nō vna, propter vnitatē chartæ: qđ est verissimū, & probatur in l. j. §. si plura. ff. ad Turpilianū. & p Bar. in l. edita. in sua repetitiōe. C. de edēdo. Sed Bal. & Ang. hic, quos sequitur Io. de Imo. addūt notabile verbū: videlicet ꝙ etiā nō appareat testes esse rogatos, nisi in vno testamento præcedēti, rogatus tñ præsumitur repetitus in sequētibus testamētis. Et aduerte, quia licet Bar. in l. si quis ex argētarijs. §. si initiū. in vltima q. s. de edēdo. dicat, ꝙ testes intelligūtur repetiti in sequēti scriptura, sicut dies & locus. nō tñ decidit, ꝙ videatur repetitus rogitus testium, quia nō requiritur ꝙ testes sint rogati in instrumēto à notario, vel à partibus, nisi quādo deberet rogari, etiā si nō fieret instrumētū, & alijs casibus notatis: in l. testium. in fi. & auc. ibi posita. C. de testibus. ita concludit no. Bar. reprehēdēs Nico. de Matarellis in rubrica. C. de fi. instru. & Ant. de But. in c. j. eo. titu. Vnde prædicti doct. arguunt hic in ista l. quasi sit eadē ratio repetēdi rogitū, & repetēdi locum & diē. Et credo ꝙ ista fuerit mēs iurisconsulti in d. §. si initiū. & mēs Bar. ibi dum dixit, ꝙ testes intelliguntur repetiti: tñ si quis vellet tenere cōtrariū disputationis causa, posset assignare hanc differētiā, & quicquid agitur, agat certo loco & tēpore, dicere ꝙ tēpus adiectum in præcedēti dispositione videatur repetitū in sequēti, non est præsumere aliquid esse factū, vel accidisse, qđ nō acciderit: quia imo præsupposito actu hominis, tali actui accidunt locus & tēpus: in l. aut facta. §. locus. & §. tēpus. ff. de pœnis. & bene declarat Bart. in auc. atqui semel. C. de proba. Vñ minus videt esse id qđ de necessitate fuit factū aliquo tēpore vel loco, præsumi factum loco expresso in instrumēto, & tēpore, ꝗ rogitū videri repetitū in dispositione sequēti, quæ potuit fieri etiā testibus nō rogatis: intellige, potuit de facto. Quicquid tñ sit, credo opi. istā esse verā: quia cū notarius sit persona perita, & præsumatur multum pro eo: vt l. j. cū ibi notatis. C. de vsuris. nō est verisimile, ꝙ ex quo rogauit testes in vno testamēto, omiserit hanc solēnitatē in sequēti, maxime quia diligētia in officiali publico præsumitur: secundùm Bar. in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infect. Sequitur l. si ita quis.

SVMMARIVM.

1 Testator licet extēdere non possit tempus pupil. substitu. potest tamen illud restringere,
2 Dictio, ante, cùm applicatur tempori, potest significare ante tempus scilicet finitum.
3 Permissum ad tempus, post tempus prohibitum videtur.

SI ita quis. Substitutio pupillaris facta certo tēpore intra pupillarē ætatē, nō extēdit ad aliud tēpus. Et ponit primò dictum. Secūdò decisio, ibi: magis est. Tertiò ratio decidendi, ibi: nō em̄. h. d. ¶ † No. primò, quia licet testator non possit extēdere tēpus pup. subst. vt l. verbis ciuilibus. s. eo. pōt tamē illud restringere: quia cū posse substituere vsq; ad quartū decimū annū sit beneficiū ipsius testatoris, pōt ei renūciare quatenus vult, secūdū Moder. & bene: qđ facit ad notata in l. patris & filij. s. e. ¶ † Secūdò no. ibi: ante decimūquartū, & post decimū &c. ꝙ dictio, ante[a], cū applicat tēpori, pōt significare ante tēpus, scilicet finitū: & dictio, post, pōt significare post tēpus, scilicet finitū: qđ facit ad no. q. quā posuit Bart. in l. ij. in princ. ff. si cer. peta. vbi tractat de virtute istarum dictionum. ¶ † Tertiò no. ꝙ permissum ad tēpus, post tēpus videt prohibitū:[b] cōcordat text. in l. imperator. ff. de postulādo. & l. statuliberū. §. si Stichū. de leg. ij. Vnde dicit Bal. valde singulariter in l. obseruare. §. proficisci. in prima char. ff. de offi. procon su. & leg. ꝙ vbicūq; in statuto limitat tēpus, post tēpus limitatū à statuto, sumitur argumentū à cōtrario sensu, ad tollendū ius cōe virtute limitationis, quę alās nihil operaretur, vbi aliàs non deberet assumi: vt not. in l. apud antiquos. C. de furtis. & per Bar. in l. oēs populi. ff. de iust. & iur. hic aūt ad intellectū l. nostræ ipse dicit, ꝙ substitutio facta ad tēpus, nō videt prohibita post tēpus, sed potius omissa, vt sic nō obstet l. mācipiorū contra. de optio. leg. in qua dicitur, ꝙ post lapsum termini aliquis admittitur ad faciendum actum re integra, quasi per hoc intelligat, ꝙ post terminum nō videat prohibitus facere actū. Do. Io. de Imo. hic dicit, ꝙ inter istos casus est differētia, quia in l. nostra, limitatio tēporis adijcit per eum, qui inducit actū de nouo, vñ non est mirū, si post tēpus videt prohibere. Sed in l. mācipiorū. terminus assignabatur per iudicē iuri iam quæsito virtute legati: vnde non ita fortiter debet operari, vt post terminū ille videat prohibitus. Sed hoc videt cōtra multa iura, quæ dicunt, ꝙ dilatio probatoria assignata à iudice est perēptoria, & idē si à lege: idē probatur in l. fin. in princi. ff. de fur. & ibi per Bar. singulariter in l. scire oportet. §. consequēs. & ibi per Bal. ff. de excu. tu. & habes casum de iure canonico in c. licet causam. de probatio. Pro primo dicto est gloss. ordi. in cle. j. de excep. quid est autem dicere, ꝙ terminus est perēptorius, nisi ꝙ prohibet probari post lapsum tempus? † Tu ergo dic, ꝙ in casu l. mancipiorū. ideo post lapsum terminū quis admittitur re integra, quia causa prohibitionis restringit prohibitionē: sicut dicitur in simili per Bart. in l. pater. §. prædia. ff. de leg. iij. fuit enim causa assignationis termini interesse hęredis, quod si cessat, cessat prohibitio:[c] ita dicit ibi iurisconsultus expresse. Et de intellectu illius l. vide ibi per Bar. & quod ego scripsi plenissime post Mod. in c. licet causam. de prob. In casu autem nostro dico dictum Bal. esse verissimum: quia hic non potest cadere prohibitio post terminū super eo; quod nō competebat illi cui terminus assignatur ante termini assignationem: testator enim substituendo pupillariter inducit ius de nouo, qđ non est opus prohiberi post terminū, quia satis est, quòd nō inducatur nisi vsq; ad terminum: & hoc dicūt verba tex. in ver. non enim. Sequitur l. is qui contra.

IS qui contra. Impugnans testamentum per contratabulas, non succedit ex pupil. substi. hoc dicit. ¶ In gloss. posita super verbo, potuerit. ibi: perdit vtrunque. hæc gloss. communiter approbatur hic per Bar. & alios: sed si bene inspicias mentē iurisconsulti, hæc gloss. in hoc dicto est valde dubia:[d] sicut enim ille, qui dicit testamentū non iure factū, & non obtinet, nō repellitur à relictis in testamēto: vt l. post legatum. in secundo respōso. j. de his quibus vt indig. ex eo, quia nō impugnat, neq; negat volūtatē defuncti, vt ibi declarat Bar. ita videtur dicendum in eo, qui succūbit in cōtratabulis: quia in illo iudicio non impugnatur volūtas defuncti, sed solū agitur de iure patris & filij. ita dicit tex. & ibi hoc declarat Bar. in l. filio. §. contratabulas. ff. de inoffi. testa. & per eundē clarius in l. illud. in prin. j. de cōtratabulis. Ergo eadem ratio videtur esse in isto casu, & sic non perdit relictum in testamento: idē in tabulis pupilla. maxime quia cōtratabulæ cōceduntur emancipato loco iuris dicendi testamentum nullū: vt l. iij. §. si emancipatus. de contratabulis. Ergo cùm subrogētur loco ipsius, vt etiā concedit Bar. in d. l. illud. vidētur, ꝙ sapiant eandē naturam: iuxta regulam positā in l. qui eū. §. qui iniuriarum. cum similibus. ff. si quis cau. Sequunt duæ ll. qui plures. &, si plures.

a ¶ Ante. De qua dictione vide et Old. in consi. xlix.

b ¶ Prohibitū. Adde Bar. in cōs. suo inc. à do. Cy. de bono. & Pau. de Castr. in cōs. lxj. & in consi. cccxxv. vbi vide oī no. & ibi ponit, an de nullitate sententiæ dici pōt post x. dies à statuto pręfixos. & adde qđ p d. Ias. May. hic.

c ¶ Prohibitio. Tu qc quid dicāt Imo. & Bald. ad illū text. l. mācipiorū. tene hūc intellectū d. Franc. Areti. quia vt dicit d. Ias. hic melius vidit medullam illius tex. d. l. mancipiorum.

d ¶ Dubia. Adde do. Ias. May. hic, qui dicit ꝙ tenēda ē opi. gl. cōis, licet Raph. & Frā. Are. teneāt cōtra gl. & rñdit ad ll. in cōtrariū allegatas hic p d. Frāci. prout ibi vide per eum.

QVi plures hæredes.

SVMMARIVM.

1 Dictio, plures, de suo significatu sicut de necessitate continet ad minus duos, ita potest etiam complecti plures quàm duos.
2 Substitutio vulgaris quid sit.
3 Substitutio & ius ipsius non transmittitur ad hæredem.
4 Ad substitutionem sub nomine hęredis qui vocatur, non potest succedere nisi adeat hæredem.
5 Dictio, plerunq;, significat aliquid esse vel euenire frequēter.

6 Probatio quæ fit per coniecturas an dici possit euidens.

SI plures sint. Substitutio facta de hæredibus institutis in dubio, vocat eos tanq̃ hæredes, & ideo spes substitutionis non transmittitur ad hæredē, & ipsi hæredes vocantur pro hæreditarijs portionibus, nisi contrarium fuerit expressum. h. d. cum l. sequent. Vel sic & breuius: Spes substitutionis breuiloqua non transmittitur ad hæredē substituti: & in dubio videtur instituti, si hæredes extiterint: & pro portionibus hæreditarijs, nisi aliud sit expressum. Secunda est ibi post aditam. vbi incipit rñdere q̃oni breuiter propositę. Tertia est ibi: quoniã. vbi assignatur ratio decidendi vsque ad fin. l. in l. aũt, si plures. determinatur, pro quibus partibus videantur vocati. ¶ †Not. ibi: qui plures. iuncta gl. sua, ꝙ ista dictio, plures, de suo significatu, sicut de necessitate, ad minus continet duos[a], ita potest etiam cõplecti plures q̃ duos. concordat tex. cũ gl. in l. sed si restituantur. §. fin. ff. de iudi. Vnde in materia non odiosa, sicut in libello ciuili, si actor probaret de pluribus, q̃ de duabus rebus, videret̃ ꝙ posset obtineri, ex quo aduersarius non petijt declarari libellũ ĩ prin. iuxta notata in l. j. §. si quis argentũ. ff. depositi. & in l. in actione. ff. de fur. In libello autẽ criminali, in quo in dubio accipitur id qđ est min⁹, vt minor pars: vt l. si pses. & l. interpretatiõe. ff. de pœn. intelligeremus de duob⁹ vulneribus, vel de duabus percussiõibus, ita ꝙ iudex nõ posset cõdemnare pro pluribus: scđm Bar. q ita not. in l. si gemina. ff. arborũ fur. cæsarũ. & ita dicit Bald. notanter in l. ij. §. ignominiæ. ff. de his qui not. infa. & ad materiã vide qđ ponit no. Pau. in c. fi. de fil. presby. li. vj. vbi facit differẽtiam inter verbũ, plurima, & plura: cætera dic vt dixi in l. continuus. §. qui insulã. ff. de verbo. obl. ¶ †Secundò not. ibi: si cõditio substõnis extiterit. ꝙ substitutio vulga. nihil est aliud q̃ conditionalis institutio: de quo vide tex. & qđ ibi scripsi in l. q liberis. in prin. s. eod. ¶ †Tertiò not. ibi: ad superstites &c. ꝙ substitutio & ius ipsius non transmittitur ad hæredẽ: & pendet à dicto pcedenti, qa est conditionalis institutio: ius aũt conditionale non transmittit̃ ad hæredẽ: vt l. fi. §. finautẽ sub conditione. C. de cadu. tol. & l. si liber homo. §. si Titius, & §. seq. s. de hære. insti. reperitur tñ casus, in quo substitutio pup. trãsmittit̃ ad hæredẽ, qñ est cõiuncta cũ iure accrescẽdi: in l. qui patri. j. de acqui. hær. de cuius intellectu multa dicit Ang. hic ad soluendũ contrariũ illius l. Sed Io. de Imo. loquitur clarius, & melius: dicit em̃ ꝙ ibi ideo transmittitur ius conditionale substitutiõis pup. coniunctum cũ iure accrescendi: & tñ hic nõ trãsmittit̃ ius cõditionale substõis vul. qđ videt̃ coniũctũ cũ iure accrescẽdi: qa iã hæres adiuerat pro parte sua, qm̃ hoc fieret in pиudiciũ aliorũ cohęredũ, qui erant expsse substituti: vñ qa ius substitutionis est potẽtius iure accrescendi, ideo ille q moritur, quo ad effectũ transmissionis ad hæredẽ suũ, nõ põt aliqđ mutari à iure accrescẽdi, ex quo alij habẽt ius potẽtius iure accrescendi: vt l. ij. §. si duo. ff. de bon. poss. scđm tab. & in l. pen. s. de iniusto test. Et pro intellectu istorũ iuriũ vide tex. singul. quẽ ibi not. Bar. ad hoc in l. qui ex duab⁹. in prin. scđm Barto, ff. de acq. hær. vbi pbat̃ scđm intellectũ Bart. ꝙ qñ instõ conditionalis est coniũcta cũ iure accrescẽdi, spes conditionalis instõnis trãsmittit̃ ad hęredes. Cũ igit̃ substõ vul. sit cõditiõis in insti. vt in tex. nřo: ergo trãsmitteret̃ ad hæredẽ, si est cõiũcta cũ iure accrescẽdi, sicut spes pupil. substõnis: vt l. q patri. palle. tenebis etiã menti, ꝙ qñ substõ vul. est iũcta cũ iure accrescẽdi, ille q succedit, succedit ex substõne, nõ ex iure accrescẽdi: assũmit tñ singularẽ effectũ ista substõ à iure accrescẽdi, qa acqrit̃ ex substõne portio ipo iure, anteq̃ agnoscat̃, sicut si fuisset acqsita p ius accrescẽdi. Casus est not. quẽ ita ĩtelligit ibi Bar. in l. si qs hæres. in prin. j. de acq. hære. ¶ †No. quartò in fi. l. q plures. ꝙ ille q vocauit ad substõnẽ sub nomine hæredis, nõ põt succedere, nisi adeat hæreditatẽ: qnimo ista dictio, eos, q̃ est dictio relatiua, in dubio refert̃ ad nomẽ appellatiuũ hæredis, & nõ ad nomẽ ppriũ pcedens: & hoc facit optime ad ea q̃ tradit Bar. in l. si pater filio[b]. s. e. vbi dicit reprobãdo dicta Vltramõtanorũ, ꝙ dictio relatiua, qs, vel q, in dubio videt̃ vocare substitutos p nomẽ appellatiuũ, & nõ p nomẽ ppriũ; nã sicut illæ sunt dictiones relatiuę, ita ista dictio, ea, id: vt declarat Barto. in l. si qs seruũ. §. fi. de lega. iij. Sicut ergo ista in dubio refert se ad nomẽ appellatiuũ, ita & illa: vtrum aũt vocati per nomen appellatiuum non hæredario, sed significant aliam qualitatẽ, videantur vocati in viriles, vel potius pro portionibus hæreditarijs: vide tex. singularem in l. Lucius. §. Meuia. ff. ad Trebellia. vbi probant, quòd videntur vocari tanquàm hæredes, & pro hæreditarijs portionibus. & illum allegat Bart. ad hoc in l. turpia. §. fina. j. de leg. j. Ex hoc etiam tex. arguit hic Paul. de Cast. ꝙ si aliquis creatur executor in testamento, tanq̃ hæres, si repudiat hæreditatem, non poterit esse executor: alleg. tex. & ibi not. Barto. in l. Lucius. ff. de fideicom. liber. tu vide tex. quem ibi not. Bar. ad hoc in l. codicil. §. j. j. de annuis lega. & in l. cũ quidam. & qđ ibi notabi. ponit Bald. C. de fidei. liberta. ¶ †Quintò not. in l. si plures. in verbo, plerunq;[c]. iuncta glo. fin. quòd ista dictio significat aliquid esse vel euenire frequenter, nõ tñ semper, vel continue. & ideo dixit Ioan. And. notabiliter in c. j. de testi. in nouella. lib. vj. ꝙ si testes probant aliquem plerunq; interfuisse electioni, non probat̃ quasi possessio eligendi continuata: quod est menti tenendũ ad materiã capituli, cũ ecclesia. de caus. pos. & proprie. ¶ †Vltimò semp no. & tene mẽti ibi: nisi euidenter &c. prout declarat̃ in vltima glo. ꝙ q̃uis euidens probatio dicatur illa, q̃ fit ex coniecturis, scđm Bar. in l. si constante. in prin. ff. solu. matri. & probatur in l. imperator. de leg. j. cũ alijs concordan. ibi alle. Itẽ licet probatio cõiecturalis cõprehendatur appellatione manifestę probationis, secũdùm Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. fi. ff. de edendo. illud tñ nõ dicitur euidẽter expressum, quod eligatur per coniecturas, etiam ex verbis testatoris, à quibus coniectura causatur: qđ est semp menti tenẽdũ[d], maxime ad ea q̃ diximus in l. ij. s. eo. ti. & in l. j. s. eo. ¶ In glo. posita super verbo, in omnem causam. ibi: suam portionẽ admiserit &c. & manifeste sentit ista glo. intellectum quẽ sequit̃ hic Dy. & Bart. ꝙ per ista verba declaret̃ substitutũ reciproce perinde haberi, ac si esset substitutus alteri, si ille hæres nõ erit: quo casu siue ille non posset esse hæres, siue nollet succedere substitutus ex vul. & expressã: & bene declarat Bar. in l. s. eo. Vnde sic exponendo, non probat̃ hęc conclusio, quã quidam tenuerũt, ꝙ substitutio reciproca cõtinet fideicom. Cuius contrariũ vbiq; tenet Bart. sequendo Dyn. per l. nam hoc iure. §. j. s. eod. in verbo, in vulg. tantũ. vt ipse ponit plene in Lucius. in vltima col. j. eod. titu. & ita dicit se consuluisse de facto in l. hęreditatem. C. de impu. & alijs substitu. Ange autem cõs. clv. dicit hoc esse verum, tñ reciprocè fit ad mixta cõpendiosa: verbi gratia, cos inuicem substituo, si alter eorũ sine liberis decesserit, vel qñcunq; alter eorũ decesserit: tunc enim substitutio trahit̃ ad fideicõ. adita hæreditate, & dicetur substitutio mixta ex duab⁹ speciebus. & dicit hoc esse dictũ suũ in ista materia: sed cũ reuerentia est dictũ fratris sui, q punctualiter ita distinguit, in l. in testamẽto. ĩ ver. scđõ qro. C. de testa. mi. & ista dicta sequit̃ Ioan. de Imol. prolixius in d. l. Lucius. limitat tñ ea dupliciter. Primò, nisi substõ reciproca sit facta in codicillis. quo casu qa nõ põt valere vt directa, valebit vt obliqua: vt dicit ibi Bar. rñdendo ad l. Scæuola. in fin. ff. ad Treb. Secundò, nisi notari⁹ dixerit, sicut hodie cõiter fieri solet, vos inuicem substituo vulgar. & pupi. & p fideicõ. tũc enim clara est intentio testatoris, & colligitur ista decisio ex dictis Bar. in l. centurio.[e] s. codem. vbi declarat̃, quomodo intelligat̃ ista clausula: dicit tñ Bald. in l. nã hoc iure. s. eo. & refert Ioan. de Imo. in loco allegato, ꝙ aliqñ notarij apponunt istã clausulã, & non intelligunt, qđ importet. Per hoc tamẽ non impeditur effectus eius, licet notarius male faciat eã apponere, quã si ĩtelligit, debet etiã declarare testatori qđ importet, scđm eum. Tu autẽ aduerte, qa fundamentũ in quo se fundat Dyn. est penitus falsum, sicut bene declarat Bart. in d. l. Lucius. Fundamẽtum autẽ Bar. videt̃ esse satis debile, quia ipse fundat se in l. iam hoc iure. §. j. in verbo, in vulgarem tantũ. vt dixi. Sed iste non videtur esse sensus illius l. vt enim ostendit̃ ex versic. seq. incõueniens enim &c. vbi ponit̃ rõ decidendi, illa dictio tm̃ apponit̃ ad excludendũ pupillarem substitutionẽ, in qua datur disparitas inter puberẽ & impuberem; vbi ergo cessat ratio illius taxationis, sicut cessat in fideicom. qa puberi & impuberi põt testator substituere per fideicom. nõ videt̃ induci exclusio per dictionẽ taxatiuã, sicut per eã non inducitur exclusio. casus, in quo est similis ratio, q̃ est in casu dispositio. vt l. ob æs. in tex. & gl. C. de pđ. minor. & plene declarat Bart. in l. si constante. in prin. s. solu. matrimo, vnde q̃renda est alia ratio, vel aliud fundamẽtũ meli⁹ ad probandã istã cõclusionẽ, q̃ est cõis, & est sequenda. Et considero, ꝙ si ista substitutio sicut simpliciter, vos ĩuicẽ substituo aut instituo, sunt instituti ęqualiter, aut dispariter: si equaliter, non est dicendũ aliquo modo, ꝙ contineat̃ substitutio fideic. qa sic fideicõ. redderet̃ ĩutile, qm̃ nullũ cõtinet emolumẽtũ: vt ab oĩbus. §. si Titio. j. de leg. j. p Bar. & per eũdẽ in l. si qs seruũ. in fi. j. de cõd. & demõ. Si verò sunt instituti partib⁹ ĩequalibus, adhuc videt̃ vidẽdũ idem ex cõiecturata mẽte defuncti, q nõ psumit̃ pdilexisse substitutũ instituto, & eũ q vocat̃ p obliquũ, eo qui vocat̃ directõ: vt l. Publius. §. fin. & ibi per Bart. j. de condi. & demon. facit etiã quod not. idẽ Bart. in l. Gallus. §. etiam.

a ¶Duos. Adde do. Alex. de Imo. in l. gemina. ff. ar. fur. cęsa. & ĩ l. si post tres. si qs cau. & Angel. Are. in tract. malefic. in vers. plurib⁹.

b ¶Pater filio. Et ibi vide q̃ dixi ĩ apost.

c ¶Plerũq;. De qua dictione vide dom. Bar. Cepo. in l. j. ff. de verb. sig. & do. Ias. hic, & Rapha. Cu. in consi. lxxiij.

d ¶Tenẽdũ. Tu adde tex. hic dicẽtẽ ex cõsil. do. Fran. nõ alle. in c. ij. in verbo, patenter expssum. de sen. ex pe. quẽ tex. not. ibi cano. & maxime Gemi. dicunt illud nõ dici euidenter expressum, qđ ex mẽte vel cõiecturis apparet: & adde q̃ per eũdem Aret. in l. qdã testamento. j. e. & ibi latius dicã.

e ¶In l. centurio. Et ibi vide Ias. May. ĩ xxx. col. versic. no. etiã remissiue.

§.etiam.s.de lib.& posthu. Hoc aūt induceret in isto casu ex substitutione fideicō, quia virtute fideicō. ille qui erat institutus in maiori parte, cōsequeretur minorē, & traderet maiorem substituto ex fideic. qđ nō p̄sumitur voluisse testōr in dubio. & ista sufficiant. ¶ In glo. posita super l. si plures. in verbo, qđ vix. docto. hic, & in l. quoties. j. ad Treb. & in l. turpia. in fi. de leg. j. omnes alias difficultates optime soluūt, sed relinquitur vna oppositio duarū ll. in qua glo. & doct. non videntur satisfacere: videlicet l. turpia. §. fin. palle. & l. siue à certis. ff. de duobus reis. quæ ll. videntur p eadē verba posita ī themate decidere oppositū. Docto. cōiter soluunt sequēdo glo. ꝙ in l. siue à certis. aliqui ex hæredib⁹ fuerunt noīati p nomen appellatiuum, sed in l. turpia. per nomē ꝓprium: & ideo fit diuisio ī viriles. Sed ista solut. non videtur posse stare: quia secūdum hoc in dicta l. turpia. non esset differentia, vtrū essent noīati aliqui, vel omnes, sed solum vtrū esset expressum nomen ꝓpriū, vel appellatiuū: vt l. si hæredes nominatim. ff. eo. tit. Vnde istud est destruere expresse differentiā iurisconsulti, & dicere ꝙ nō est bona. Potes ergo soluere aliter, & limitabimus l. si heredes nominatim. p̄alle. ꝙ quando expresio est facta de quibusdā per nomē ꝓpriū, duplex ratio facit, ꝙ nō videntur grauati ꝓ hæreditarijs. Prima est nominis ꝓprij expressio. Secūda distributio oneris p̄ter naturā hæreditatis, quæ est, ꝙ si onus relinquitur simpl̄r, videtur relictū ab oībus heredibus: vbi autē testōr nomine ꝓprio nominat oēs hæredes, hic non concurrit nisi vna ratio, ꝓpter quā videantur grauati in viriles, scilicet expressio nominis ꝓprij: quę rō non admittitur in illo casu, ꝓpter cōtrariam p̄sumptionē, quæ oritur ex distributione oneris facta inter omnes hæredes, secundùm naturā iuris hæreditarij: vt l. ij. C. de nego. gest. sicut in materia nostra videmus ecōtra, ꝙ vocati p nomina hæreditaria, seu tanꝗ̄ heredes, videntur vocati in viriles contra ꝓprietatē verborum, qn̄ sunt æqualiter grauati in præstando aliquid: vt l. vtrum. in fi. ff. de rebus dubijs. & sic limitabitur l. si hæredes nominatim. eo. titu. l. autē, siue à certis. pōt intelligi, vt dicunt glo. qn̄ est facta nominatio per nomen appellatiuū. Ista tn̄ solutio omnino nō satisfacit mihi. Primò, quia eadem verba ponuntur in facto in vtraq; l. Secundò, quia fundamentū iuriscōsulti in d. l. siue à certis. videtur esse, ꝙ onus imponitur eis, qa sunt hæredes: vnde eam declarat, & limitat dispositionē, vt sæpius fuit dictū. Distinctio autē suprà dicta est seruanda in onere, qđ imponitur pluribus hæredibus rōnib⁹ p̄missis: vbi autē hæredes inuitarentur ad lucrū per nomina propria, tunc quia cessat ratio differentiæ s. assignata, simpliciter dicendū esset, ꝙ vocarentur in partes viriles: vt in l. non nunquam. j. ad Treb. Sequitur l. si pater impub.

SVMMARIVM.

1 ☞ Testator si duos inuicem substituit, per hoc videtur velle ipsos inuicem substituere.
2 Verbum, instituo, ponitur quandoq; pro substituo.
3 Dictio, quodammodo, est nota improprietatis. nu. 5.
4 Dispositionum pluralitas in dubio non præsumitur.

SI pater impub. Substitutus vltimo morienti vocatur post mortem omniū. Secūda ibi: respondendū est. Tertia ibi: quodāmodo. ¶ 1 † Not. primò iuncta gl. secundū vnam lec. ꝓut est in tex. verbum, substituit. ꝙ si testator duos inuicem substituit, p hoc videtur velle eos inuicem substituere: inest em̄ huic substitutioni reciprocæ tacita institutio: & ita intelligit hic Pau. de Ca. & bene. Ioā. autē de Imola videtur intelligere, & notare ex isto tex. secundū hanc lect. ꝙ verbum, substituo, inducat tacitam institutionē, si est inuicem facta. Hoc non ꝓbatur iure, sed glos. hic, & cōiter docto. ita tenent: nam text. in l. cùm in testamento. §. hæc verba. quem alegant pro ista conclusione, non videtur eam probare: quia ibi post illam clausulam, inuicem substituti, erat verbū, hæredes sunto: ita poterat importari institutio facta ordine præpostero, quia sequebatur, quòd debebat præcedere: & hoc declarat ibi tex. expresse in versic. sequē. dicens ꝙ illa substitutio facta eo modo, perinde est acsi ita fuisset facta, ille & ille instituti hæredes & substituti sunto. Sed quando testator simpliciter duos inuicem substituit, tūc oportet institutionem subintelligere factam de duobus simul, quia substitutio reciproca hoc non importat: nam per ea hæredes non vocantur ambo simul, sed alter in defectum alterius: vt l. iam hoc iure. §. j. suprà eod. & l. Titius & Seius. s. titulo proxi. Quòd autem substitutio non possit subintelligi, probatur in lege, si quis eū. §. fin. & qđ ibi fuit dictū. s. eo. vbi est casus secundùm veram lecturam, ꝙ substitutio expressa facta alicui, non facit vt ille videatur institutus: ergo eadē ratione nec substitutio facta ad inuicē, quæ resoluitur in vulgarem: vt l. iam hoc iure. p̄allegata. & ideo male colligit hic Ioan. de Imol. ꝙ verbum, substituo, inducat institutionē, qa non potest importare institutionē, cū vocet in suo casu alterū tm̄, & institutio videatur facta de duob⁹ simul. Melius ergo posset sustineri id quod sentit glo. & Paul. de Ca. ꝙ substitutio reciproca tacitè contineat in se instōnem. & tamē etiā hoc nō procedit, vt s. dixi. Vnde ego valde discutiens intellectū huius l. in l. Gallus. in princ. s. de lib. & posth. finaliter dixi, & credo esse verissimū, ꝙ hic præsupponitur substōnem præcessisse, sicut p̄supponit glo. in dicta l. Gallus. non enim intendit determinare hāc q. iuriscōsultus, sed aliam quę ponitur in tex. videlicet quo tempore succedit vltimò substitutus. ¶ 2 † Not. secundò secūdùm aliam expōnem, prout litera habet, instituit: ꝙ verbū, instituo, ponitur aliqn̄ pro substituo: de quo alibi dedi tibi cōcordantias. Sed est optim⁹ tex. melior qui sit in iure, in l. mulier. §. fin. j. de condit. instit. & gloss. in l. Gallus. §. j. s. de lib. & posth. ¶ 3 † Not. tertiò ibi: & quodāmodo. secūdùm vnū intellectū, ꝙ substō comprehensa in reciproca, nō dicitur propriè expressa substō vulgaris, sed largo modo: & hoc indicat dictio, quodāmodo, quæ videtur esse nota improprieta. a ¶ In glo. j. ibi: si autē simpliciter &c. Hæc glo. reputatur not. per doct. & ampliat l. penul. b C. de impub. quia illa loquitur, quādo substō pupillaris fuit facta per nomen collectiuū: vnde non est mirū, si requiritur cōcursus mortis vtriusq;. Sed in casu nostro nō fuit facta substō per nomē collectiuū: & tamē glo. vult, ꝙ si est persona in medio, quæ ex p̄sumpta volūtate defuncti excludat substitutū, & substitutus non vocetur nisi post mortem oīm. Et vtrum ista glo. sit vera in substitutione fideicō. dicetur plene in l. quidā testamēto. j. e. & vide plene per Barto. in l. hæredes mei. §. cū ita. j. ad Trebel. Ang. aūt vltra p̄dicta quęsiuit hoc: Vtrū si aliquis substituitur filijs testōris præmorientib⁹ post mortē oīm, vltimò moriens videatur fratribus c suis substitut⁹? Et tenet ꝙ non, per tex. Instit. de pupil. substitut. §. vel singul. cui concordat tex. in l. vel singulare. j. e. vbi dicitur, ꝙ vltimò moriens succedit p̄cedentibus ab intestato. facit tex. in l. pater filiam. §. duobus. ff. ad l. Fal. Tu aūt attende, quia illa iura loquuntur, qn̄ simpliciter fit substitutio, & expresse vltimo morienti: quo casu manifestū est, ꝙ ipse nō videtur substitutus alijs, nisi sit sibi facta substō in tota hæreditate: vt ibi declarat Barto. & hoc etiā tangit Pau. de Ca. Sed nos non sumus in his terminis: verba enim Ang. videntur præsupponere, d ꝙ substitutio fuit facta singulis filiorū post mortē omniū. Et credo istud dictū esse verissimum, licet ll. allegatæ per eū non loquantur in hoc casu, vt statim probabo: quinimo etiam si substitutio esset facta impersonaliter, & sic non apparet expresse à quibus esset relictū: verbi gratia, post mortem omniū filiorum meorū decedētiū sine liberis substituo tal̄, vel bona mea deueniant in talem, vel restituantur tali: videretur dicendum, 4 quòd vltimus non videatur substitutus præmorientibus: † cùm c enim non præsumatur c pluralitas dispositionum in dubio: vt l. Sempronius Proculo. & quod ibi not. ff. de lega. ij. nisi quatenus est necesse ad sustentationem dispositionis expresse factę, vt satis clare colligitur ex text. in l. deniq;. §. interdum. ff. de pecu. lega. Ego dicam, ꝙ ex quo possumus interpretari grauamen impositū valere, si videtur impositum omnibus ꝓ parte sua, post mortem vltimi, nō debemus interpretari, ꝙ grauamen videtur relictum ab vltimo moriēte totum: qa sic esset opus subintelligere tacitam substitutionē de ipso ad præmorientes. & hoc tenui expresse, & plene probaui, referens ista dicta Ang. in l. centurio. s. eo. vbi omnino vide. ¶ 5 † In gloss. posita super verbo, quodāmodo. ibi: vel dic quodammodo, id est, vere duos. iste secundus intellectus, licet sit verus in se, videlicet quòd hic text. loquatur de duobus gradibus substitutionum, & non de primo gradu institutionis: hæc tamen expositio gloss. non videtur vera, d in quantum dictio, quodammodo, quæ de sui natura significat improprietatem, exponitur, id est, vere, si capias illud verè propriè: si autem intelligas gl. quòd vere sint expressi duo gradus, non tamen per verba ꝓpria ambo, expositio sua posset saluari: & retinendo verba textus propriè, quòd ista dictio significet improprietatem, hoc videtur probare duplex conclusio notabilis. Prima est, quòd substitutio vulgaris, quæ continetur in breuiloqua, non dicitur propriè substitutio expressa in sua forma. Secunda, quòd substitutio reciproca non est spēs substitutionis de per se: nam si esset, tunc præcessisset primus gradus substitutionis nō impropriè, sed propriè: quod lex negat per dictionem prædictā. Et adde hoc ad ea quæ suprà scripsimus in rubrica, & in l. j. s. eo. Sequitur l. si pater filium.

a ¶ Impropriaetatis. Adde Pau. de Ca. in cōsi. xlix. inci. viso puncto.

b ¶ L. pe. Et iō Pau. de Ca. reputat hāc gl. sing. & do. Alex. dicit auream ꝓ dicta ampliatiōe d. l. pe.

c ¶ Nō p̄sumatur. Adde Fel. in c. cū Io. de fide instr. & in c. auditis. de p̄scri. circa fi. xvj. co. & vide ad hoc ea q̄ dixi in apostil. in d. c. cū Io. in ij. col. ver. sed inꝗ̄tum.

d ¶ Vera. Pro saluatione istius glo. vide d. Ias. May. hic, vbi dicit, ꝙ Aret. cū reuerētia æquiuocat, dādo intellectū ad l. si quis eū. s. eo. cōtra istā glo. ꝓut ibi per eum.

SI pater filium. Substitutio facta vulgariter habet locum, etiamsi institutus decedat viuo testatore. Secunda est ibi: post mortem autē fratris. ¶ †Not. primò, ꝙ substō facta in vnū casum non trahitur ad alium, qñ ex nouo casu videretur facta nouæ personæ, iuxta not. in l. commodissime. s̄. de lib. & posthu. ¶ Not. scđò, quòd substitutio vulgaris potest fieri expresse, si primò institutus morietur viuo testatore: vnde testamentum potest incipere à substitutione vulgari expressa: vt l. iij. §. fin. & ibi not. s̄. de lib. & posthu. & hic potes notare scđm intellectū glo. quæ intelligit, ꝙ posthumꝰ hic fuit substitutus sub duabus cōditionibus. s. si impubes moreretur viuo testatore, & si ipse posthumus post mortem impuberis viuo testatore nasceretur. Et licet iste intellectꝰ sit cōmunis, secundùm quem exponitur text. si quis sibi. i. ipsi testatori viuenti natus fuerit &c. quia tamē ista lectura diuinat aliqualiter ad tex. ideo Iaco. de Are. posuit hic aliū intellectum, videlicet quòd hic posthumꝰ erat pupillo pupillariter substitutus: & licet substitutio pupillaris expirauerit secūdùm eū, moriente impubere in vita testatoris: vt l. ꝙ si filius. ff. de capti. succcedit tamen substitutus ex tacita vulgari, nec obstat ꝙ testamētū non pōt incipere à tacita vulg. vt l. apud Iulian. §. idē Iul. ff. ad Trebel. quia hic est speciale propter personā substituti, qui erat filius testatoris: q̄ dicta multū no. hic Io. de Imo. nam ex ipsis colligit̃, ꝙ licet filius de necessitate debeat institui, vt testamentū sit validū: vt l. inter cętera. s̄. de lib. & posthum. & in aut̃. vt cū de app. cogn. §. aliud quoq;. versi. cæterū. huic formę satisfit, etiā si tacite videat̃ institutus, sicut ille qui succedit ex tacita vulgari, qđ dicit esse singulare, & forte non inuēiri alibi. Sed hoc dictū videt̃ posse probari per alia iura, q̄ dicunt expresse, ꝙ institutio facta, quæ inducitur à lege ex cōiectura voluntatis testatoris, facit ꝙ filius non dicitur præteritus, neq; corrumpit testamētū: vt l. iij. & ibi per Bart. C. de in off. testa. & l. Titius. §. Lucius. & ibi etiā per doc. s̄. de liber. & posthu. Hæc tñ lectura cōiter nō tenet̃, nec verba tex. vrgent ad hoc, qa verbum, & eis substituerit, ita potest verificari in substitutione vulgari, sicut in pupillari: vt Insti. de pup. substi. in prin. Posset etiam dici vltra doct. ꝙ substitutio hic fuerit facta de posthumo, nō si nasceretur mortuo filio viuo testatore, sed simpliciter post mortem filij: quæ verba possent cōprehendere substitutionem pupillarem, si filius impubes moreretur mortuo testatore, & vulgarem propter verbum, substituo, quod est commune[a] vtriq;: vt l. iam hoc iure. §. j. s̄. eod. eo casu quo filius moreretur viuo testatore, vel aliàs non esset hæres patris: & secundū hoc hic casus notabilissimus limitans l. qđ si filius. ff. de capt. ꝙ illa l. habet locū, qñ fuit facta expressa substitutio pupillar. sed si fuisset facta substitutio per verba q̄ possent adaptari ad vtranq; substitutionem, vt per verbū, substitutio, tunc posset succedi ex vulgari expressa: intellige, filio instō morienti, quia ista conditio fuit apposita huic substitutioni: quod multum facit ad ea quæ scripsi in l. centurio. s̄. eo. in materia compendiosa circa illum articulum: Vtrū si substitutio fit pupillo, si decesserit in pupillari ætate, ista substitutio contineat vulgarem expressam, ex quo non fuit adiectum si hæres erit. Et aduerte, quia ista lectura, quam suprà posui, ꝙ ista substitutio simpliciter facta scđm diuersos casus, cōtineat vulga. & pupil. videtur procedere, quando non fuit facta specialis commemoratio pupil. ætatis, sed simpliciter fuit dictū, si filius meus decesserit, substituo posthumum, qui nascetur post mortē eius. Sed si testator ita dixisset, si filiꝰ meꝰ in pupill. ætate decesserit, substituo posthumum &c. forte verba ista non importarent substitutionem vulgarem expressam, per ea quæ scripsi in l. j. in fin. commen. s̄. e. & in l. centurio. s̄. e. Quibus dictis potes addere istam notab. l. secundùm hūc intellectum. Sequitur l. si Titius cohæredi.

SI Titius cohæredi. Substitutus vni ex cohæredibus, habet vtranque partem iure substitutionis, & iure accrescendi, neutro adeunte. h. d. secundùm vnum intellectum. Secundùm alium habet vtranq; partem iure substitutionis: de quo dicetur in l. cohæredi. in princ. j. eo. & tangit Dyn. & Bar. in l. qui habebat. j. e. Sequitur l. Cornelia quæ.

SVMMARIVM.

1. Lex licet sæpe fingat contra factum, nunquam tamen fingit contra iuris dispositionem.
2. Verbum, pertinet, significare potest successionem directā & obliquam.
3. Testari non potest is, qui bona non habet.
4. Filius viuente patre nullum habet ius in legitima.
5. Factum diuersis diebus continuatum dicitur vnum factum.
6. Probatio incumbit alleganti impedimentum.

COrnelia quæ. Fictio l. Corneliæ sicut testamentum paternū confirmat, ita & pupillare, si pupillus post mortem testatoris veram verè vel fictè in ciuitate decesserit. Vel sic scđm Moder. & Pau. clarius: Sicut per fictionem l. Corneliæ testamētū decedentis in captiuitate confirmatur: ita & tabulæ pupillares, si pupillus patre apud hostes mortuo naturaliter in ciuitate decessit, vel etiam patre verè mortuo pupillus captus fuerit, & decesserit apud hostes: secus si patre viuo, & in ciuitate manēte, filius captus fuerit, & ibi decesserit: quo casu si pubes captus fuerit, hæreditas pertinet ad agnatum proximū testatoris: & idē est, si pater & filius capti ab hostibꝰ moriant̃ ambo ī captiuitate: secus si filiꝰ postliminiū rereuertat̃. h. d. cū l. seq. & diuiditur in duas partes prīcipales. In prima ponit̃ dictum generale. In secunda ibi: quapropter. fit illatio ad casus sequentes, & illa diuiditur in quatuor partes. Quia in prima deciditur, quid iuris, quando pater prius moritur apud hostes, & filius postea in ciuitate, post veram patris mortem. In secunda ibi: sed si pater. econtra ponitur seu deciditur casus, quando pater est mortuus in ciuitate, & filius postea captus apud hostes. In tertia ibi: si verò. declarat̃ qd iuris si filius impubes sit captus viuo patre. In quarta ibi: quare. quæritur, si filius pubes est captus viuo patre: cui succedat̃ ab intestato: vtrum ipsi vel patri? ¶ †Not. primò secundū Bal. hic, ꝙ ꝗuis l. sæpe. fingat contra factū: contra dispositionem tñ iuris nunꝗ fingit: vnde l. nō inducit hic, vt qui nō habebat bona tempore captiuitatis, & sic non poterat testari, posset testari. Tu autem vide Bar. in l. si maritꝰ. §. l. Iuliæ. ff. de adul. vbi ostendit notabiliter, ꝙ etiam super iuris dispōne l. aliquādo fingit, sicut cū disponit eum qui est verè seruꝰ, quo ad aliquid haberi pro non seruo, vel eū qui est vere libertus, quo ad aliquid haberi pro ingenuo. ¶ †Not. secūdò ibi: ad substitutum pertinet &c. ꝙ istud verbū, pertineat, pōt significare successionē directā, & etiā obliquā: vt vidisti in l. centurio[b]. s̄. eo. & ideo dicitur esse verbū commune. ¶ †No. tertiò in versicu. sed ea lege. iuncta glo. ꝙ qñ dispositio iuris p̄torij supplet extēdēdo dispositionē l. ciuilis. illa extensio dicitur esse ex l. ciuili, seu ille casus extensus: qđ est valde vtile, & notādum, ad ea quæ scribit Bar. in l. v. in prin. ff. de verbor. obli. vbi declarat, qđ dicatur ius ciuile, & qđ ius prætorium: de quo etiā tangit Bald. in l. j. C. de procur. ¶ †Not. quartò in versic. si verò viuo patre. secundū Bald. & Moder. ꝙ non habens bona non potest testari: & hoc probat ista litera de eo qui non habet bona, nec potest habere attento statu præsenti, sicut est filiusfam. scđm iura vetera. & inducitur ad q. de eo qui fuit cōdemnatus in ęre & p̄sona, de quo facit mentionē gl. singularis in aut̃. de armis. §. fin. quā adducit Bal. hic, & in l. data opera. C. qui accu. nōn possunt. de quo tñ, vt tradit̃ in l. eius qui. s̄. de testa. ¶ †Not. quintò, & semper tene mēti, ꝙ quia filiusfa. nulla dicitur habere bona, ideo datur intelligi, ꝙ viuente patre filius in legitima nullū habet ius, licet glo. dixerit aliud, in aut̃. de hæred. & fal. §. si qs alteri. quā Ange. hic dicit cōiter approbari. Sed hoc non est verū cū reuerētia: quia Bart. & cōiter docto. in l. fi. ff. de lib. agno. & in l. ij. C. de iur. & fact. igno. dicūt ꝙ legitima non est debita, sed quasi debita improprie: & hoc tangit glo. in l. si quis legatū. §. fin. ff. de Fal. Vnde infert Bartol. post Guil. in Specu. in l. j. §. si impuberi. ff. de coll. bono. ꝙ si filius delinquit de iure communi, non potest fieri executio contra patrē in legitima filij[c]. & idem dicit Bald. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffi. testamen. Vnde videt̃ secundū Io. de Imol. licet hic non allegat istas decisiōes, ꝙ statutum sit iniquum, quo cauetur, quòd pater teneatur pro delicto filij: & tamen gloss. hoc tenet in rub. de decre. decurio. secundū eum. super quo vide qđ pleniꝰ ponit Bal. in l. j. C. ne filius pro patre. & dominus meus plenissime in l. si filio. in princi. s̄. solu. mat. Dicit tamen hic Bald. valde notabiliter, quòd si statutum obligat patrem ad solutionem legitimę, pro delicto filij pater tenetur soluere legitimam, habito respectu ad patrimonium, qđ habebat tempore delicti: vnde si postea ante solutionem pœnæ creuit patrimonium patris, ista pœna l. non extenditur ad bona futura: argumen. l. si tibi mandauero. §. is qui bona. s̄. manda. & hanc suam opin. tenet etiam Bal. in l. si qua pœna. in prima lectu. s̄. de his qui sunt sui vel alie. iur. vbi dicit, quòd in æstimanda legitima attenditur tempus delicti, non tempus mortis patris: & sic inquantum dicit, quòd attenditur tempus

[a] ¶ Commune. Adde eundē d. Franc. Are. in l. nā hoc iure. & in l. centurio. in iiij. col. circa prī. s̄. eod.

[b] ¶ In l. centurio. Et ibi vide q̄ dixi ī apostil.

[c] ¶ Filij. Viđ ad hoc Fel. in c. ius gñale. j. di. in pe. & vlt. colum. & qđ ibi dixi in apost. & Fel. ī c. cognoscētes. de cōstit. in j. col. statim post prī. & in c. grauē. ad fi. de sen. excū. vbi se remittit. & qđ per eum etiā in c. ex insinuatiōe. de symoni. & in c. vergentis. de hęred. in quibus etiā multa ad materiā. & aliqd in c. sane. de offi. dele. in fin.

pus delicti, ſentit id qđ hic dicit expreſſe, ꝙ non attenditur tēpus exactionis. Sed ipſe idē in l.ij.C.de adopt.expreſſe ſentit contrariū, ꝙ debeat attendi tēpus cōditionis per illū tex.vbi æſtimaᵗ patrimoniū patris emācipantis, ꝓut eſt tēpore: ſed ibi tēpus emācipationis erat coniunctū cū tēpore traditionis, hic aūt tēpus delicti eſt ſeparatū à tpe cōdēnatiōis & ſolu. Pro cōcordia opi. pōt dici, ꝙ aut pœna certa ſtatuitur ꝓ delicto, & tunc attendaᵗ tp̄s delicti: vt l.j.& ibi per Bart.ff.de pœnis. aut imponitur pœna arbitraria, & tūc qa illa nō eſt in obligatione ſpecificæ, niſi poſt ſnīam, attendeᵗ tp̄s ſnīæ: vt l.pen.& ibi nota.ff.ſi ex noxali cā agatur. Et ad intellectū p̄dictarum ll.vide Barto.in l.oēs populi.ff.de iuſti.& iur.illa q. qūo ll.trahantur ad p̄terita, vel ad futura. Sed reliquitur alia dubitatio, qūo debeat æſtimari legitima tēpore delicti vel ſententiæ, vtrum attento numero liberorū, qui tunc ſunt, vel habito reſpectu quòd ante mortē plures poſſent oriri? Et hanc q.tangit Bald.in d.l.ſi qua pœna.in ſecunda lectura.iuxta fin. & dicit ꝙ eſſet difficile æſtimare. Tu potes dicere, ꝙ ex quo inſpecto ſtatu p̄ſenti, quo eſt facienda ſolutio, legitima poteſt ęſtimari, & ad illā ęſtimationē fiat ſolutio īterpoſita cautione à fiſco, ſi per natiuitatē filiorum minus eſſet ſoluendū, attento tēpore mortis, quòd illud reſtituatur: arg.l.j.& per totū.j.ſi cui plus q̄ per lega.Fal. Et ad ea quæ diximus ſ̄. ꝙ legitima non eſt debita in vita patris: ad de qđ not.Cyn.& Bal.in l.non pōt.ff.de adoptio.vbi dicūt, quòd etiā ſi pater emancipat filium voluntarie, vel coactè, nō tenetur aſsignare filio legitimā in vita ſua de iure cōmuni. Et ad illam qō.quā ſ̄.tetigi, vtrū ſtatutū quod obligat patrē ꝓ delicto filij valeat: vide oīno vltra ea quę ſ̄. allegaui, qđ ponit Bal.in d.l.ſi qua pœna.in prima lectura. vtrū aūt ſi filius accipit legitimam in vita patris, & renunciauit hæreditati paternæ, poſsit petere ampliorē legitimā, ſi p̄rimonium creuerit: vide qđ ſolēniter ponit Bald.in l.quāuis.in fi.C.de fideic. ¶ In gl. poſita ſuper verbo, ex ea l.ibi: ſed ſuppletione &c. Hanc glo.feci te notare vnà cū tex. ꝙ illud diciᵗ eſſe ex l.ciuili, qđ habuit originē à iure ciuili, ſed extenditur ad alium caſum, per ius p̄torium: ꝓ qua vide in ſimili gloſ. valde not.in l.ij.ff.de bon.poſſeſ. hæreditatis petitione. vbi glo.concludit, quòd quāuis actiones hæreditariæ quæ acquiruntᵗ ſuccedenti de iure prætorio, remedio prætoris extendanᵗ de perſona defuncti ad perſonam hæredis: quia tamē illæ actiōes originaliter fuerūt inuentę à iure ciuili, dicunᵗ actiones ciuiles, & non prætoriæ. Sed illa glo.loquiᵗ in iure inducto in eſſe iure ciuili, quod trāſit cū ſua qualitate ad aliam perſonā: in caſu autem noſtro p̄tor inducit ius nouū, extendēdo ex æquitate ius ciuile, quod nō loquiᵗ in iſto caſu: vnde ex quo hoc ius nō eſt in eſſe, niſi mediante p̄tore, proprie dicetur ius prætorium, nō ciuile, largo tamē modo, inſpecta origine huius iuris creati à iure ciuili, licet in alio caſu poterit dici eſſe ex l.ciuili: ita declarat notabiliter Barto.licet nō viderit iſtam l.in l.j.in princ. in fin.cōmenti.j.ſi quis omiſ.cau.teſta. Potes etiā colligere ex iſto text.iuncta l.pater.ff.de captiuis. ꝙ diſpoſitio l.exorbitans à iure cōmuni, & inducens ius ſpeciale, diſponens in caſu vero non trahitur ad fictū per idētitatē rationis: qđ patet, qa l.Cornelia, quæ loquebaᵗ de eo qui vere fecerat ſibi teſtm̄, nō trahebaᵗ ad filiū, qui ficte videtur eſſe teſtatus in tab.pupilla. neq; trahiᵗ niſi de iure p̄torio: ex quo datur intelligi, ꝙ extenſio nō poſſet fieri, niſi per identitatē rationis: quia ſi poſſet, nō eſſet opus bn̄ficio p̄toris. ¶ In ea.gl.ibi: ſed reſpondeo &c. deciſio iſta eſt veriſsima in ſe, & differentia aſsignata in glo.inter mortem veram patris præcedentem, & fictam: probatur enim ex verſ.ſed ſi pater.iuncta l.ſi pater captus.j.eo.ſed quęritur, quæ ſit ratio differentię inter mortē fictam & verā. Sup quo Barto.dicit, rationē elici ex his quæ tradit vltima gloſ.in l.ſi pater captus. quæ in effectu eſt talis: quia ſi capiᵗ primo pater, poſtea filius fingitur mortuus p̄ambula hora captiuitatis, & eo tēpore quo nondū erat ſibi delata hæreditas paterna: cū enim pater poſſet reuerti ab hoſtibus, propter iſtam ſpem, filio interim non defertur hæreditas: vt l.nec nos.C.de captiuis. ergo ex ſuitate filij non potuerūt confirmari tabulæ pupilla.vᵗ ex aditione, quam filius feciſſet expreſſe. Poſt captiuitatē autē ſuam non poteſt amplius adire, & ideo deſtituuntur tabu.pupillares. Vnde infert ad limitationem l.ſi pater.j.eo. ꝙ ſi filius habuiſſet cohæredē in teſtamento paterno, qui mortuo patre verè apud hoſtes poſſet adeundo cōfirmare teſtamentū paternum: tunc mortuo prius patre naturaliter, & facta aditione ꝑ cohæredem, confirmat etiam tabul.pupilla. & ſic ſubſtitutus mortuo pupillo poſſet ſuccedere. Sed iſta opin.non placet Ioan.de Imol.& merito, quia tex.in l.ſi pater. ſimpliciter diſtinguit, & indiſtincte, quòd tabul.pupilla.euaneſcunt. Præterea alia ratione multum ſubtili & pulchra ipſe oſtendit, veram rationem differentiæ inter iſtos caſus: quæ ratio etiam manifeſte impugnat dicta Barto.inquantū vult, ꝙ ſi eſſet datus cohęres, tabu.pupilla poſſent valere: dicit em̄, ꝙ ad hoc vt ſubſtitutio pupilla.valeat, & habeat effectū, neceſſe eſt ꝙ ſi pupillꝰ decederet maior, ipſe poſſet ſibi facere teſtm̄: vnde ſi ex alio capite quàm ętatis impediretur teſtamenti factio, ip̄o exiſtente pubere, tunc pupil.ſubſtitutio non tenet: vt l.ij.§.j.& ibi per Bart.ſ̄.eo. Sed in terminis noſtris filius qui fingitur mortuus paulo ante captiuitatē, ſi fuiſſet pubes, potuiſſet teſtari: ergo non valebit pupilla.ſubſtitutio. Quòd autem non potuiſſet teſtari, ꝓbatur: qa ex quo pater ſperabaᵗ poſſe reuerti ab hoſtibus, filius erat incertꝰ de ſtatu ſuo, id eſt, vtrū eſſet ſui iuris, vel in poteſtate alterius: ergo nō potuiſſet teſtari: vt l.j.in prīci.j.de lega.iij.& l.de ſtatu.ſ̄.de teſta.& ita tenet glo.in terminis noſtris in l.ſi pater.ſ̄.de iniuſto teſt.& in l.fin.C.de ſnīam pa. licet iſte filius poſſet habere ſucceſſorē ab inteſtato in iſto caſu, per l.pe.& quod ibi per gl.j.de ſuis & legit. Et per iſtam rationē tibi patet, quæ eſt veriſsima, ꝙ ſi pupillꝰ haberet multos cohæredes, ſubſtitutio pupilla.non poſſet conſiſtere. Confirmatur iſta concluſio vltra ipſum: quia ſicut probatur in l.noſtra.& ſ̄.dixi in notabilibus, ille qui nō habet, nec poteſt habere bona tēpore teſtamenti, non pōt teſtari. ſuper quo vide tex.& quod ibi ꝑ Barto.in auᵗ.ingreſsi.C.de ſacr.ſan.eccl. ſed ſi pupillus eſſet pubes patre adhuc viuēte apud hoſtes, nō poſſet inſpecto illo tempore habere aliqua bona: ergo etiam iſto reſpectu non poſſet teſtari. Quòd autem non poſsit, probatur per l.bonam.§.quod ſi filius.ff.de capt.vbi dicit, quòd ſi filꝰ acquiſiuit aliqua poſt captiuitatē p̄ris, qa ſtatus eſt in pēdenti, quo ad effectum iuris, moriens non tranſmittit illa bona ad hæredem, ſi moritur pendente captiuitate: ex quo manifeſte oſtenditur, ꝙ illa bona non eſſent ſua, inſpecto illo ſtatu, quo ad effectum iuris, non quo ad veritatem: nam filius interim verè eſt ſui iuris, ſecundùm glo.in §.ſi ab hoſtibus.Inſti.qui. mo.ius patriæ poteſtatis ſoluiᵗ. ¶ In glo.poſita ſuper verbo, mox.glo.noſtra tripliciter exponit tex. Primò, vt verbum, mox, quod ſignificat de ſui proprietate aliquid ſecutū eſſe poſt aliud incōtinēti, hic ponaᵗ pro duobꝰ actibus, qui ſunt eo tpe momenti facti: ſicut enim eodē momento dicitur factum id quod fit incontinenti poſt aliud: vt l.ſi cū duas.ff.cōia p̄diorum. Et hanc expoſitionem tanq̄ not.tene menti: ꝓbat em̄, quòd actus qui fit ſimul cum alio, & eodē tēpore, pōt etiā ſignificare ꝑditionem, quæ ex ꝓprietate ſui ſignificat aliquid nō eſſe factū eodem tēpore, ſi incōtinenti poſt: ex quo pōt inferri, ꝙ ſi in inquiſitiōe formata cōtra reū dicat, ꝙ Titiꝰ inſultauit Semproniū, deinde Martinū, vel mox, licet ꝓbetur in ꝓceſſu, ꝙ iſti duo ambo inſultauerūt eo tpe, pōt tn̄ ſequi condemnatoria: qđ multū facit ad no.in l.ī rixa.ff.ad l.Cor. de ſica. ¶ Scđo mō exponit, mox.i.incōtinēti poſt: adijciēs ea quę fiūt incōtinēti, videnᵗ ſimul fieri: qđ facit ad q.quā tetigit Ioā. de Imol.in l.ſi quis eū.§.fi.ſ̄.e.& etiā tangit hic, in qua ego multa addidi in d.§.fi. 5 ¶ † Tertio mō exponit, mox.i.in eo. bello. quæ expoſitio pōt habere duplicē ſenſum: pōt em̄ intelligere in eodē bello.i.in eodē p̄lio: ſicut exponiᵗ in l.bello amiſsi.ſ̄. de excu.tu.& etiā glo.j.dicit idē qđ gl.in l.ſi quis eū.§.fi.ſ̄.e. in verbo, alia die. videlicet ꝙ factū diuerſis diebus cōtinuatū, diciᵗ vnū factū[a], & ſimul factū: ſi verò intelligit, bellū, ꝓut intelligo, dicimus guerrā, de quo vocabulo fit mētio in c.ad apoſtolicā.in prin.de re iudic.in vj. tunc iſta gl.eſſet notabilis. vellet em̄, ꝙ oēs actus facti durāte guerra ꝑ bellū motū, dicerētur facti incōtinēti, ꝑtinentes ad guerrā. & ſic intelligēdo iſta glo. decideret id, qđ ſingulariter dixit Vguccio.j.diſ.c.ius naturale. quē refert & ſequiᵗ Bald.in l.fi.C.de manu.teſt. videlicet ꝙ oppidum perditū ſeu caſtellū durante bello, poſſet recuperari ꝓpria autoritate ſemꝑ, etiā poſt multos annos, ſi prius nō fuiſſet data facultas recuperādi: de quo aliàs dicā, & ad materiam p̄dictam vide Bald.in l.ſi duas.in prin.ſ̄.de excu.tut.vbi videᵗ ꝓbari, ꝙ factū eodē die p̄ſumiᵗ factū ſimul, niſi ꝓbeᵗ prioritas vel poſterioritas. facit qđ habeᵗ in c.duobus.de reſcr.li.vj.cū materia. ¶ Vltīa glo.ibi: tacita vel expreſſa &c.Bar. hic ꝓ intellectu iſtarū trium gl.quæ ſentiunt, ꝙ ſi pupillus moritur viuo teſtatore, poſsit ſuccedi ipſi teſtatori ex tacita vulga.tractat duos articulos ſolenniter. Primus eſt, vtrum teſtamentum paternum poſsit incipere à tacita vulgari. Secundus, vtrum hæc tacita vulgaris habeat locum, quando filius moritur viuo teſtatore. De prima quæſtione nihil eſt dicendum hic, quia plene ſcripſimus poſt Bartolum, in lege prima.ſuprà eodem titulo. Super ſecunda etiam plene fuit reſcriptum in dicta lege prima. & tunc eſt addendum vnum verbum dūtaxat: nam inquantum Barto.diſtinguit, vtrū teſtator habuerit p̄tātem mutandi teſtm̄, vel non, per l.tracta-

[a] ¶ Factū. Adde quę dixi in l.ij.§.prius.ſ̄.e.vbi etiā aliquid per eundē Frā.Aretinum.

batur j. de test. mil. quā distin. repetīj in d. l. neq; enim. §. fin. j. de test. mil. adde ꝙ cōtra istā suā opi. fortiter facit[a] tex. in simili in auē. vt factæ nouæ cōstitutiones. vers. & nō accusanda. & vers. quāobrem. vbi dicit, ꝙ si testator facit testm̄ ante ius nouum conditū secundū formā iuris veteris, & postea promulgatur ius nouū, valet testamentum, licet in eo non sit seruata forma iuris noui, nec debet imputari testatori, ꝙ post l. nouam superuixerit, & habuerit tēpus mutādi testamētū. Quòd iste sit sensus illius l. attende ad rationē quæ sequit̄ in text. dicit enim, ꝙ ideo non debet imputari, quia posse facere testamentum non est in nobis, intellige solis: non enim semper potest aliquis testari, cū aliquando repentina morte impediatur. Quæ ratio concludit hic, ꝙ ꝗuis prima facie non appareat aliquem fuisse impeditum, & videatur habuisse tempus mutādi testamentum, quia tn̄ cōtingit aliquem posse impediri, ista solа impossibilitas facit aliquem carere culpa: pōt autē contingere, quòd fuerit impeditus, licet non appareat: si enim mens illius literę esset, ꝙ tunc demum testamentū non imputaretur, qn̄ verè probaretur aliquem fuisse impeditum, aliàs secus: tūc ista ratio non fuisset sufficiens, ꝙ non semper quis posset testari, quia etiam nō semper aliquis est impeditus testari: †vnde allegantі impedimentum incumberet probatio[b]: debuisset ergo dicere imperator, quia impeditus testari non potest dici negligens. Ange. tamen ibi sequitur hunc intellectum, sed prior magis placet, vt s. ostendi. Sequitur l. quidam testamento. & hoc dicit secundū tres lecturas.

SVMMARIVM.

1 Cùm quis vocaretur ex ordine post alium vel alius: dispositio de eo facta extinguitur, si vnus ex præcedentibus successit in iure ad quod erat vocatus.

2 Euidenter aliquid apparere, quomodo dicatur.

QVidam testamento. Ex præsūpta mēte testatoris cōiunctus pfert̄ substituto vulgari. Vel sic, scđm Bald. Substitutus in defectū institutorum & substitutorū, non admittit̄, si vnus ex institutis adiuit. Vel sic, & tertiò, secundū eundē: Substitutio vulg. non impedit ius accrescendi, qn̄ nō extitit conditio ipsius institutionis. Secunda est ibi: qritur. Tertia ibi: respondi. Quarta ibi: id qđ apparet. Vltima ibi: & idcirco. ¶ 1 †Not. primò, ꝙ qn̄ aliqs vocaretur ex ordine post aliū, vel alius, dispositio facta de eo extinguit̄, si vnus ex pcedentibus successit in iure, ad qđ erat vocatus: qđ facit ad q. scđm Moder. de eo qui fuit tertio vel quarto loco electus in potestatē alicui⁹ ciuitatis: nā si vnus ex pcedentibus acceptauit officiū, etiā si casu impeditus nō potuit illud exercere, sequens erit perpetuo exclusus. de quo vide p doct. in l. post aditā. C. de impu. & alijs subst. ¶ Scđò no. ꝙ substitutio vul. facta alicui habet locū, etiā si hęres moriat̄ viuo testatore: de quo in l. j. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. ¶ 2 †Tertiò not. in vers. id quod apparet euidenter. quòd illud dicit̄ cōstare euidenter[c], vel apparere, quod appareret ex coniecturis, seu ex coniecturata mente defuncti: non tamen dicitur euidenter expressum: vt l. si plures. in fin. in tex. & gl. & ibi dixi s. ¶ In glo. posita super verbo, distribuisset. Hęc gl. intelligit istū tex. hoc modo: videlicet ꝙ testator hic non distribuit inter institutos plures ꝗ̄ duodecim vncias: sicut etiā videt̄ patere ex princi. literæ, vbi dicit̄, ꝙ reipublicę Leptitanorū fuerūt datæ nouē vncię. i. dodrās, & alijs pluribus cohæredibus quarta pars. i. tres vncię: intellectus ergo literæ scđm gl. est, ꝙ si diceremus istos substitutos admitti in partē Proculi vacātē, tūc habito respectu ad ipsum quietū hæredē institutū testator videret̄ trāsisse ad dipōdiū, & diuisisse hęreditatē in vnā, & xx. vncias: nam nouem vncias acquisiuit quietus ex aditione pro se facta: nouē respublica palleg. & tres alij cohæredes. Videt̄ ergo sequi hoc absurdū, ꝙ testator in fauorē substituti, & in p iudiciū instituti, q magis videt̄ dilectus: vt l. Publius. §. fi. de cōdi. & demō. videt̄ trāsisse ad dipōdiū, interp̄tanda erit voluntas defuncti, ꝙ substituti nō vocent̄, nisi tota hære. vacāte. Sed ista opi. videt̄ dupliciter cōtra istā literā: & inquantū dicit̄ circa mediū literæ, ꝙ si testator substituit cōplures hæredes in plures ꝗ̄ tres vncias: & sic aperte vr̄ ondi, ꝙ realiter fuerit facta substō vltra xij. vncias: & p̄supponit ita euenisse in factū. Sed ad hoc rn̄det Io. de Imol. hic, exponēdo tex. ꝙ iste ver. intēdit dicere, ꝙ computatis oīb⁹ substitutis tertio gradu fuerit facta substō vltra tres vncias. Sed ista expositio est ridicula, qa cū prius iurisconsultus dixerit nouē vncias relictas fuisse reipu. & tres alias cohęredib⁹, seu quartā partē, qđ idē est, qd erat op⁹ manifestare, qđ manifestissime patebat ex forma dispōnis, nec poterat alr̄ intelligi? Et si cōis opi. dicat, istis cohæredib⁹ quartā partē fuisse relictā, quō pōt dici, ꝙ testator scripserit eos in pluribus, ꝗ̄ in tribus vncijs? Respōdeo, & dico, ꝙ reliquit eis quartā partē in effectu, nō tamē formaliter sub forma quartæ partis: quia forte tres vncias diuisit in sex, vel plures: & de vncijs plenis fecit vnciolas, sicut semper facit, qn̄ trāsit ad dipondiū: vt patet in l. interdū. §. de hære. insti. & in multis alijs ll. illius ti. & hæc est intētio literæ manifesta. Secundò, contra istā expositionē facit tex. in versic. ex eo. dū dicit, ꝙ plures ꝗ̄ duodecim vncias inter eos distribuisset. s. hęredes tertio gradu scriptos, de quibus s. dixerat: nā secūdū expositionē glo. distributio excedēs assem non esset facta inter ipsos substitutos adinuicē, sed inter hæredē scriptū ex vna parte, & oēs substitutos in tertio gradu simul iunctos ex altera: qđ verba nō patiunt̄, nisi subaudiant̄ ad tex. dicēdo inter eos, supple & hæredē: qđ esset diuinare ad literā. Ex hac tn̄ lectura gl. sic declaratæ habes notare duo. Primū est, ꝙ testator in dubio nō videt̄ velle trāsire ad dipondiū in fauorē substituti ad præiudicium instituti. Secūdū est, ꝙ si nō sequeret̄ ista absurditas, de qua in glo. quāuis testator vocasset substitutos in tertio gradu ad totā hæreditatē: propter hoc tn̄ non prohibet̄ substitutio vulg. facta diuersis personis, resolui in singularitates. Cuius contrariū tenet hic Bar. expresse: vn̄ aduerte, quia nō solū secūdùm istā lect. nō probaret̄ hæc cōclusio Bar. j. dicēda: sed etiā atteta ratione, in qua iurisconsultus se fundat, probaret̄ contrariū, de quo nullus perpēdit. Sed quia ista lect. non est vera, vt s. dixi: ista l. videt̄ facere pro cōclusione Bar. rectè intellecta, secundū qđ vere Bar. intellexit. Est igit̄ intētio istius l. secūdū eū, ꝙ iō substitutio non resoluat̄ in singularitates, quia testator distribuēdo inter substitutos totū assem, & plus, videt̄ velle ꝙ tunc vocent̄ substituti, quado totius assis distributio poterit habere locū: qui em̄ distribuit vltra assem, vel plus asse, vtiq; distribuit totū assem: vt l. cū furti. ff. de in li. iurādo. Et si dicat̄, si distributio totius assis inducit hoc, satis erat dicere, ꝙ substō nō resoluit̄, quia testator distribuit totū assem: nec opus est dicere, quia trāsiuit ad dipondiū, seu excessit assem: non dico, ꝙ iō posuit, quia sic contigerat de facto, ꝙ per excessum assis distribuerat totum assem: vt videt̄, si significauit distributionē assis per eū modū, p quē testator fecerat, hic nihil est absurdi, vel male positi. †Et ex ista lec. notabiliter limitat Bar. ea quæ ipse posuit in l. hæredes mei. §. cū ita. j. ad Treb. & l. pe. C. de imp. & ali. substi. in quibus locis cōcludit, ꝙ substō fideicom. facta pluribus, quibus fit substō per copulā, resoluit̄ in singularitates: nā vno ex grauatis moriēte succedit substitutus incontinēti, nō expectata morte aliorū: vt l. Luci⁹. §. Caio. ff. ad Tre. & l. fi. §. filiū. j. de leg. ij. nā hoc est verū, secūdū eū, nisi testator voluerit ad substitutū peruenire totā hæreditatē: tunc em̄ tota hæreditas non pōt peruenire simul, nisi post mortē vltimi moriētis, videbit̄ vocatus substitutus in illū casum duntaxat. & hāc conclusionē affirmat Ang. in cōsi. suo lxxix. iuxta fi. allegās tex. hic, & doctrinā Bar. Sed ipse idē Ang. hic impugnat istā doctrinā per tex. in l. fi. §. filium. præallegato. vbi apponit̄ dictio vniuersalis, quicquid: & tamē substō resoluit̄ in singularitates. & hāc opin. approbat hic Io. de Imo. & Paul. de Ca. adducēs tex. contra Bar. in l. hæredes mei. §. cū ita. j. ad Treb. vbi fuit appositū verbū, significās totalitatē, id est oēm hęreditatē, & tn̄ substō resoluit̄ in singularitates, qa substitut⁹ succedit in partē vltimi moriētis dūtaxat. Nō ob. iste tex. secūdū eū, quia loquitur iste tex. in substōne vulg. in qua testator apponēdo ista verba videt̄ voluisse conseruare ius accrescendi cohæredi, qđ habet locū ante aditā hæreditatē. Sed ista rō cessat in substitutione fideicō. quæ habet locū post aditā hæreditatē, & sic non pōt habere locum ius accrescēdi, secundū regulā. Et est ista distinctio Bar. in simili quæstione. de qua dicetur postea in l. hæredes mei. §. cū ita. j. ad Trebellian. Sed ad ista iura posset responderi, si velles tenere opin. Bartol. & primò ad tex. in l. fina. §. filia. de legatis ij. potest dici, quòd ideo substitutio resoluitur ibi in singularitates, quia per verba testatoris expresse grauabantur omnes ad restitutionem fideicommis. Vnde per hoc testator videtur voluisse, quòd quælibet persona grauata consideraretur de per se, licet mandaret totum legatum restitui: secus ergo esset, si simpliciter testator iuberet totum legatum, vel totam hæreditatem restitui, non dicendo per quem: ad tex. in l. hæredes mei. §. cum ita. dico, ꝙ ideo ibi substitutio resoluitur in singularitates, quia hoc facit præsumpta voluntas testatoris contra proprietatem verborum, vt ibi dicit tex. propter charitatem, quam testator præsumitur habere ad personam substituti, quę erat neptis testatoris. Et debes aduertere, quòd ibi erat positum aliud verbum, ex cuius proprietate potius inducebatur, quòd substitutio nō deberet resolui in singularitates, scilicet verbum, vterq;, & tamē resoluitur ratione præmissa. Debes etiam scire pro cōplemento

a ¶ Fortiter facit. Turn̄dēdo ad Aret. dic vt p d. Ias. May. hic in fin. col.

b ¶ Probatio. Adde Fel. in c. si p debilitate. circa med. ij. colum. de offi. deleg. & q̄ per eū hr̄ī c. ex trāsmis. de rescr. in prin. vbi solēniter, an & qn̄ alleg. impedimētū excuset̄, si non pbat se adhibuisse diligentiā, & non potuisse actū expedire. & Oldra. in cons. ix.

c ¶ Cōstare euidēter. Add Fel. in c. licet. in viij. col. versi. no. xj. de pba. & qđ p eū in c. super qō. in me. ij. col. de of. dele. & qd dicat̄ cōstare vide per eū in c. si cōstiterit. de acc. post prin. in versic. no. ꝙ cōfessio. circa fi. ver. & adde hic q̄ dixi s. in d. l. si plures. alle. in text.

mento materiæ, ꝙ Bar.hic,& in §.cùm ita.& in l.pe.C.de im
pub.expresse vult, ꝙ substō fideicom.facta post mortē plu-
riū,non resoluitur in singularitates,quādo superest persona,
q̃ ex præsumpta voluntate defuncti excludat substitutū: ver
bi gratia,si testator instituat filios,& roget eos post mortem
eorū restituere hereditatem:tunc enim mortuo vno ex filijs,
non succedit substitutus incontinenti , quia superest frater,
quem testator præsumitur velle p̄ferri substituto extraneo,
vel minus cōiuncto. Hoc probatur: qa si p̄dicta ratione alter-
natiua dispō resoluit̄ in coniunctam:vt l.generaliter. in prin.
C.de insti.& l.Lucius.de here. insti.ergo multo fortius locu-
tio,q̃ de sui natura ita potest intelligi collectiuè,sicut singu-
lariter in personis singulorum,non resoluitur in singularita
tes. Vnde attēto isto modo inducendi , non placet opi. Bal.
in l.pe.C.de impu.quem sequitur Pau.de Ca.in l.si pater im
pu.s̄.e.q volunt, ꝙ quamuis ī substitutione pup.facta duob⁹
filijs,verū sit, ꝙ illa rō resoluitur in singularitates,secundū gl.
no.in d.l.si pr̄.& tenet Io.An.dicens dn̄m suum in ll. ita dis-
putasse.in c.si pr̄.de testa.in nouella.tamen in substōne fidei
com.est secus,& rō dr̄iȩ secundùm eos,quia in pup.testōr vr̄
hoc fecisse,vt conseruet ius vltimarum hȩreditatum inter fra
tres,sicut dicitur in l.vel singulis.j.eo.& ī l.pr̄ filia. §.duob⁹.
j.ad l.Fal.q̃ rō cessat in substōne fideicom. in qua non agitur
de hæreditate fratris p̄morientis ,sed de hr̄ditate paterna.Sed
ista rō dr̄iæ confunditur per tex.in d.l.generaliter.in prin . q̃
loquitur etiam de fideicom.dato à filio sub conditione alter-
natiua,et tamen alternatiua resoluitur in coniunctā,[a] de cuius
natura est,vt sufficiat alterum ex positis in alternatiua: ergo
multo fortius locutio ambigua,q̃ in suo significatu pōt se ha-
bere ad vtrumq; sensū,nō resoluetur in singularitates . Quin
imo Bal.in l.j . C.de condi.inser.vbi no.attingit materiam,
dicit ꝙ ista verba,post mortem eorum &c.ex proprietate ser
monis intelliguntur post mortem omnium. Vnde ipse ibi se
quitur opi.Bar.in ista conclusione,etiam in substitutiōe fidei-
com.quicquid dixerit in l.pe.hanc etiam conclusionem sequi
tur Ang.in consi.suo xcj.& est cōis snīa:ipse tamen in consi.
cij.videtur limitare in substitutiōe pupillari glo.in l.si pater
impub.dicēs , ꝙ illa glo.non habet locū, nec tex.in l. pen̄.C.
de impu.qn̄ filij essent instituti in re certa, & esset substitu-
tus eis pupil.ille q esset vniuersaliter institutus:ex quo enim
ille fuit p̄dilectus in sucessione vniuersali ab ipso testatore,
videtur prædilectus fratri superuiuenti in substitutione pup.
Declaro hoc dictū,qa fortius debet̄ hȩreditas paterna filio,q̄ȝ
hæreditas fratris fratri:si ergo institutus fuit prælatus filijs in
hæreditate paterna,ergo & in hæreditate fratris. Hoc tamen
dictum non affirmo pro nunc,licet sit notabile,est tamen co
gitandum.¶ In ea.glo.ibi:item apparet.licet hæc glo.hic ap-
probetur per Bar.& Ang. Io.tn̄ de Imo.nō sequitur eā , nec
ego sum secutus in l.j.s̄. eod . quia iurisconsultus hic in de
cidendo se fundat ex eo,qa tota hæreditas fuit distributa : &
sic apparet, ꝙ si non adesset ista qualitas , isti substituti tertio
loco possent succedere in parte Proculi vacāte : vn̄ ipse dicit
esse casum cōtra opi.Bar.in l.hȩredes mei.§.cùm ita.j.ad Tre
bel.& in l.j.s̄.eo. dum dixit, ꝙ si substitutio vulg.fit duobus
copulatiuè,requirit̄ ꝙ vterq; illorū quibus fit substitutio, nō
sit hæres.potest tamen responderi ad istum text.vt j. dicam.
Pau.autem de Ca.hic ponit istam obiectionem, & soluit con
trariū,sequendo cōmunem sententiā,quā etiā approbat Bal.ī
l.j.C.de cōdi.īser.dicēs, ꝙ ideo hic resoluerer̄ substitutio ī sin
gularitates,qa substituti secūdo gradu fuerūt substituti insti-
tutis primo loco,nō copulatiuè,sed separatim:quo casu succe
dit̄ vnicuiq; de p se : vt l.pen̄.s̄.de iniusto test.& l.cùm ex fi-
lio.§.fi.j.eo.& l.ij.§.si duo.j.de bo.pos.secūdū tab.& no.ī l.si
ex plurib⁹.j.de suis & legi. Vnde cū tertio gradu substituti re
motis substitutis ī scđo gradu succedāt ex vul.īstituto primo
ī gradu:vt l.q̄ȝ diu.§.is aūt.& ibi p Bart.j.de acqui.hȩre. eodē
modo debet succedere,quo erāt successuri substituti in scđo
gradu.Sed ista illatio nō videtur iuridica: qa ista stant simul ,
ꝙ testator substitutos secūdo gradu plenius voluerit vocare
ad substitutionē,q̄ȝ vocatos tertio gradu,quos minus dilexit.
l.Publius.in fi.de cōdi.et demon. Præterea ex principio tex.
nō apparet, ꝙ substitutio fuerit facta separatim primo institu
tis,vel coniunctim:vnde ista respōsio cōtinet diuinationē, p-
pter qđ ego magis sequor intellectū do. Io.Si tn̄ velles intelli
gere, ꝙ ī primo gradu substitutio fuerit facta separatim,potes
dicere,& noua rōne, ꝙ substituti tertio gradu vocarentur,vno
ex institutis deficiente,vel non adeunte : qa substitutio quæ
fuit facta copulatiue,fuit facta respectu substitutorū in scđo
gradu: & illa copula reperit̄ verificata,qa neuter substitutorū
in scđo gradu fuit hæres,vnde nō impedit̄ tertio loco substitu
tus,qa cōditio sibi apposita nō sit verificata:qa imo est verifi
cata, ex quo nullus ex scđo gradu fuit hæres:possūt aūt suc
cedere primo instituto in primo gradu. & vt succederet̄ defi
cienti ex primo gradu,nō requirebat̄ ꝙ oēs non essent hære-
des,qa erat facta substitutio separatim. quod semp tenebis
mēti. Sequit̄ l.in substitutione.& h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞ Dictio,tunc,significat certi temporis extremitatem.
2 Qualitas adiecta verbo determinatur secundùm tēpus verbi.
3 Testamentum quādo expugnatur pro parte p querelā ta.pu-
pil.non rumpitur:secus si expugnetur in totum.
4 Testator si relinquit mulieri centū,si steterit vidua, an debea
tur legatum,si mulier non perseuerat in vidiuitate.
5 Bonus præsumitur vnusquisq;, nisi probetur contrarium.

IN substitutione. Cōditio , quisqs mihi hr̄s erit,suf
ficit ꝙ existat aliquo tempore,quāuis tēpore mor
tis pupilli,cui fuit facta pupil. substitutio, ille qui
fuit hȩres,desinat esse hȩres,nisi substitutio sit facta per dictio
1 nem,tunc ,† quæ significat extremitatem[b] certi temporis i. tē
b pus mortis pupilli in casu nostro. Vel sic,& verius,secundùm
Bal.Conditio ista apposita in pup.substitutione,quisquis mi
hi hæres erit,verificatur,etiam si tempore mortis pupilli sub
stitutus nō sit hæres,licet prius fuerit:si hæc interpretatio cō
seruet substitutionem,& tendit ad fauorem ipsius:secus si ex
cludat sustitutionem, seu perimat eam.hoc dicit .Secūda est
ibi:quamuis enim. Tertia ibi: non simili mō . Vltima ibi:nā
ita prudentes &c.No.primò ibi:si qn̄ &c. ꝙ cōditio ista,si hæ
res,erit,verificat̄,si ille q fuit hæres,desinat esse hæres, anteq̄ȝ
dispositio, sup qua ista cōditio apponit̄,habeat effectū.cōcor.
tex.ī simili in l.si qs hȩredē. C.de insti.& substi. per q̃ iura ar
guit hic Ange. & Mod.ad multas q.de quibus dicetur in le-
ctione sequenti.Sed contra istud notabile opponit Pau . de
2 Ca.† qa qualitas adiuncta verbo determinatur secundùm tp̄s
c verbi[c].i.debet inesse tēpore significato p pactum verbi : vt l.
Titi⁹.j.de test.mi.& l.ī delictis.§.si extrane⁹.ff.de noxialib⁹.
ergo ista verba,quisqs mihi hæres erit,sit hæres filio meo. de
bent intelligi secundùm illud verbum,sit hæres filio meo:&
sic illo tēpore debet adesse ista qualitas. Ipse respōdet,quòd
iura contraria loquuntur in qualitate , quæ est necessaria ad
dispositionem,quæ fit,vel ad effectū ipsius dispositionis. Sed
tex.noster loquitur in qualitate,q̃ non est necessaria ad dispo
sitionem quæ fit:qa substitutio pupilla.poterat fieri simplici
ter pupillo,etiā de illo qui tūc esset hæres patri. Sed ista r̄n̄sio
non vr̄ bona:quia in l.Lucius .præalleg.si l.fuisset locuta per
alia verba , tamē poterat cōcedere priuilegium testamento fa
cto an̄ militiam. Vnde concedit hic iuriscōsultus , ꝙ si l.con
firmaret testamenta militum,confirmaretur testm̄ factum an̄
militiam,& tn̄ non confirmat̄,qn̄ l.cōfirmat testm̄ factū à mi
lite:qa qualitas militiæ adiūcta verbo,debet adesse tpe act⁹,
q significat verbū. Vn̄ Bar.in l.ex facto.in prin.j.e.allegando
istū tex.melius soluit:dicit em̄, ꝙ hic qualitas adijcit̄ verbo,
qđ nō significat nec actū disponēdi,neq; effectū istius dispo
sitionis.qđ declaro:qa ista qualitas,hæres erit,nō adijcit̄ ver-
bo,sit hæres filio meo,sicut forte credidit Pau.sed adijcitur
verbo,erit,immediatè : qđ quidē verbū non significat certū
& determinatū tps,quia qn̄cunq; quis sit hæres,verū est ip̄m
fuisse hæredē,& ideo qualitas nō determinatur ad certū tp̄s:
quia verbum ad qđ hoc nomen,hæres, refertur,similiter est
indeterminatū.¶ Secūdò no.ibi:hæres defuisset. ꝙ quāuis ex
dispositione hominis vel ex iure prætorio ille qui semel fuit
hæres de iure ciuili,non posit ipso iure desinere esse hæres:
vt l.ei qui soluendo.s̄.tit.proxi.& l.sed si fine.§.qđ Papi. de
minoribus.tn̄ de iur.ci.& ex eius autoritate pōt quis desinere
esse hæres.& glo.est quod dicit Bar.in l.fi.j.ad Treb.& ple-
3 nius dicemus in gloss.quæ etiam hoc tenet.¶ † Vltimò no. ꝙ
quando testamentum expugnatur pro parte per q̃relā ta. pu
pil.non rumpitur:secus si expugnetur in totum:vt l.Papi.§.
nec impu.s̄.de inoffi.te. Et ratio est,quia ille qui adiuit hære
ditatem expugnato testamento per querelam,desinit esse hȩ
res ipso iure in cōtratab. etiam si expugnetur in totum,rema
nent ta.pup.vt l.& si contra.j.e.& ratio est, quia testamentū
remanet validum de iur.ci.licet rumpatur de iure prætorio:
sicut dicit ibi glo.& in l.filiū.§.j.ff.de leg. præstan.¶ In glo.
posita super verbo,forte.ibi:sed iur.ciui.sic not.hāc glos.ppe
tuo,iuncto tex.quæ vult, ꝙ ille q semel fuit hæres ex l.ciuili
dispositione posit desinere esse hæres ipso iure:& istud est
verū indubitanter,quādo aliqs desinit esse hæres ipso iure si-
ne aliquo facto suo vero vel ficto.cōcor.tex.ī l.ex facto . §.fi.

a ¶ In cōiunctā. Hoc an & in quibus, & qualiter p̄cedat, vide tu oīno do. Mari Soci.ī cōsi.lij. in ci.vt veram testatricis intentionem.in prin. ibi: primo nā ipse. & in versi. ad quartam rationem

b ¶ Extremitatē. Vide in l. huiusmodi. & ibi Io.de Por.j. de verb.obl.& Archi. lxiij . dist. ego & Spe.in ti.de instru.edi.§.videndū restat.vers.qd si vniuersalis.

c ¶ Verbi. Adde Fel. in c. ad audiētiam. de rescr.el.ij.ī prin. vij.col.& ī c . audi tis . de p̄scri . in xj. col.circa princi . & in c.cum illorū. de sen. excō.circa me. j.col.Bene.Va.

j. eo. & in l. miles ita. §. j. de testa. mili. & ex hoc infert Barto. in l. fin. ff. ad Treb. quòd si filia fœmina excluditur, quãdiu superstit masculus, mortuo masculo ipse desinit esse hæres ipso iure, seu hæredes eius, & filia directo incipit esse hæres: & idẽ tenet Ang. in effectu, in l. antiquę. in fi. vbi est bo. tex. c 1 l. seq. ff. si pars hæ. pet. & in auten. de he. & fal. §. si quis autẽ. vbi est glo. Sed dubium remanet, qd si aliqs desinit esse hrs p beneficiũ abstinẽdi cõcessum sibi à iure ciuili, vtrũ extinguatur primũ nomẽ hrdis ipso iure, vel fortius remaneat nomen hæredis. Sup quo glo. no. in l. fi. §. vlti. j. eo. dicit, ꝙ remanet nomen hæredis, & non extinguitur: q̃ conclusio vr̃ probari in l. iij. §. qui fideicõ. s̃. de hære. insti. p quem tex. ita tenet ibi Ang. & Io. de Imo. in d. §. fi. licet Ang. ibi dicat contrariũ p tex. nr̃m cum glo. & p iura superius allegata. & idem tenet in l. pater filio. s̃. de hęre. insti. Sed ista iura loquuntur in alio casu, videlicet quando is desinit esse hr̃s, non qa se abstinuerit ipse, sed ex alia cã, p quã extinguitur ius hr̃dis causatũ p aditionem. Et pro illa conclusione adduco tibi tex. notabilẽ ĩ l. pe. in verbo, vtiles. j. de acq. hęr. vbi ꝓbatur, non destruẽdo lr̃am, ꝙ ille q abstinet ex beneficio principis. remanet hr̃s nomine. quod patet: qa succedens ei est hæres vtiliter, non directo. Gl. tamẽ & Bar. ĩtelligũt, ꝙ princeps nõ cõcessit hoc beneficium ex grã, & sic tanq̃ l. ciuilis: sed iure ordinario ex edicto ꝓtoris. & hoc modo ĩtelligẽdo ille tex. nõ faceret. Credo tamẽ conclusionẽ prædictã esse verã p tex. in d. §. q fidei com. & aduerte diligenter, qa in §. q fideicom. abstẽsio ab hęreditate, q̃ erat necessario q̃sita, videtur facta ipso iure à lege, & tamen remanet ibi nomen hæredis. Sed põt r̃nderi dupliciter, vel ꝙ ibi remanet nomẽ hæredis, qa necessitas cessat, ex qua erat hęres ipso iure, vñ fingiẽ ibi quodã modo ipẽ se abstinuisse. Vel põt dici, ꝙ remanet nomẽ hr̃dis in d. casu, si ille q est factus ex necessario voluntarius spõte adeat hęreditatem: & rõ est, qa nullũ interesse est vel ipsius instituti, vel alterius, ꝙ nomẽ prius quæsitũ extinguaẽ: ex quo, etiã si esset extinctum, de nouo efficeretur hæres. Satis est ergo, ꝙ mutetur qualitas. i. ꝙ efficiaẽ de necessario voluntarius, absq; eo ꝙ ius primò formatũ sine causa extinguatur: & ista r̃nsio magis placet, q̃ ꝓcedens, qa non apparet ex text. ꝙ per fictã abstẽsionẽ quis efficiaẽ voluntarius. & attẽta hac scd̃a r̃nsione ille tex. non facit cõtra Ang. in locis allegatis: & potest defendi opi. sua tanq̃ verior per regulas istarum ll. q̃ dicũt, ex potẽtia iuris ciuilis semel factus hæres põt desinere esse ipso iure: nam videtur esse eadẽ ratio, siue quis desinat esse hæres sine ministerio suo, siue de licẽtia legis, quę põt extinguere nomẽ hæredis. Non ob. tex. in l. & qd̃ ibi no. j. ad Treb. qa cùm fideicom. recipiat de manu alterius, intentio l. nõ videẽ fuisse, ꝙ ipse sit hæres directo: iuxta ea quæ diximus in l. cẽturio. s̃. eod. Cum ergo nõ transferatur in eũ ius hęreditatis directæ, nõ est mirũ, si remanet penes hæredẽ, cuius ius nõ extinguitur, licet per obliquum trãsferat hæreditatem in alium: quia ius vtile est compatibile cum directo in diuersis ꝑsonis: vt l. si fine. §. sed ꝙ Papinian⁹. hic allega. & materiã vide qd̃ scripsi in l. si filius hæres. s̃. de lib. & posthu. ¶ In glos. posita super verbo, Caius ibi: & no. ꝙ hic articulus, tunc secundùm gl. quã approbat hic Bar. & cõiter antiqui, non est differentia inter primum & vltimũ casum huius l. nisi quia in primo casu cõditio, si hæres erit, non fuit determinata ad tp̃s mortis pupilli: sed ĩ secundo casu fuit determinata per dictionẽ, tũc, quæ denotat extremitatem certi tp̃is: vt l. iiij. j. de condi. & demon. & secũdùm istũ ĩtellectũ, vt inquit hic Bal. & bene, in versi. neq; mihi Cai⁹ &c. debet pũctuari post dictionẽ, tũc: ita ꝙ dictio, tunc, est pars orationis præcedẽtis: nã si punctuaremus post verbũ, erit, ante dictionem, tunc: ista dictio non significaret tempus mortis pupilli, sed exponereẽ, tunc, id est eo casu, quo Caius hæres non esset: & consequenter nõ esset, bona ista solutio: & qa punctuatio congruentius cadit in verbo, erit, & est aptior cõstructio, item quia saltem verba tex. reddũtur ambigua: ideo Bald. ponit nouã solutionẽ, quã approbant hic cõmuniter Moder. vt dicamus, ꝙ aliqñ ista conditio, quisquis mihi hęres erit, si impleẽ, facit substitutionem admitti ex substitutione pupillari: & aliqñ si impletur, excludit substitutum ex suo implemẽto. Primo casu dr̃ impleta ista conditio, hoc ipso ꝙ aliquis fuit hæres, licet ante mortem pupilli desinat esse hæres: & ita intelligiẽ principiũ tex. Secundo casu non sufficit aliquem fuisse heredem, nisi duret vsq; ad mortem pupil. & ideo differentia est, qa in primo casu agiẽ de fauore, i. de validitate pup. substi, quæ est prouisio, & fauor filij: vt l. Iul. j. de acqui. hære. & etiam cõseruaẽ dispositio testatoris, ꝓpter quã cõseruandã fit larga interꝑtatio. vt l. in test. de reg. iu. l. quoties. de reb. dub. cum simi sed in secundo casu agitur de odio. i. de annullãdo pup. substit. Vnde nõ est mirũ, si fit strictior interꝑtatio: & hoc satis innuũt verba tex. in ver. nõ simili mõ. dũ dicit, in hac specie dicendũ est. Per q̃ verba apparet, ꝙ mutatur forma dispositionis in aliam speciẽ à præcedenti, qd̃ non esset in sola dictiõe: tũc diuersificaret istos casus, tunc eñ nõ erat opus transire ad nouã speciẽ dispositiõis, sed sufficiebat retento eodẽ themate dicere, ꝙ præcedentia erant vera, nisi esset apposita dictio, tunc. Vnde ista lectura Bal. magis placet, quam etiam sequuntur hic Mod. ¶ † Extra gl. inducitur iste tex. hic per Ang. ad no. q. videlicet si testator relinquit alicui mulieri centũ, si efficitur vidua, vel si erit vidua, vtrum debeaẽ legatum, si mulier nõ perseuerat in viduitate. In qua quæstio. ipse in consi. xxxiij. in ordine, & hic referendo dicta in ipso consilio, ipse distinguit, ꝙ est attẽdenda qualitas personæ quæ fecit legatum: nã si filius legat matri suę, si vidua erit, vel cùm vidua erit, vel maritus vxori: tunc non sufficit hanc esse viduã, nisi duret in viduitate nam p secũdas nuptias contristaẽ anima viri [a]: & fit iniuria filijs primi matrimonij. Primum ꝓbaẽ in auten. de nup. §. q̃ nunc. in ver. nos verò. secundum in auten. de non eligẽdo secũdo nubentes. §. prospeximus. presumitur ergo filius vel maritus reliquisse hoc legatum viduæ, ne ipsis fieret iniuria, in qua causa nõ impleẽ p solã viduitatẽ, nisi mulier pseueret in viduitate. Pro ista cõclusione adducit Ang. in cõsi. suo doctrinam Cy. in l. si quis hæredẽ. C. de insti. & subst. & Ia. de But. in l. cum vxori. C. quãdo dies legat. cedat. vbi est bonus text. ad materiam: q distinguũt in hoc articulo, vtrũ cõditio quæ fuit impleta, debeat durare impleta: ꝙ aut cã ꝓpter quã fuit apposita cõditio adhuc durat, & tunc requiritur duratio implemẽti, qa dispositio testatoris limitatur à sua causa: vt l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. ij. & p Bart. in l. pater. §. fundum. de leg. iij. Aut causa propter quã fuit imposita conditio ex implemento momentaneo est impleta, & tunc non requiritur duratio implementi: vt probatur in d. l. si quis hæredẽ. & l. cùm vxori. præallegata. & ex ista doctrina dicit Ang. notabiliter in cõsil. suo clx. quòd si testator substituit aliquem filio si decesserit sine filijs, & si nõ fecerit testm̃, ꝙ quamuis filius faciat testm̃, si postea illud testamentum irritaẽ, nihilominus omnino dicetur defecta cõditio, quia causa istius conditionis apponendæ fuit, quoniam testator prætulit iudicium filij substituto, & personam, quę vocabatur ex eius iudicio: q̃ cã non impleẽ, si ex facto illa ꝑsona non potest vocari, quia testm̃ irritatum ex postfacto: si verò ꝑsona q̃ relinquitur ĩ casu viduitatis, est talis, cuius voto conueniat viduam nubere, vel est persona indifferens, sicut quando extraneus relinqueret ĩ casu viduitatis: & tũc ipse cõcludit, satis esse ꝙ filia remãserit vidua, licet postea nuberet: & ita ĩtelligit l. cùm vxori, & l. si qs hæredi. Sed ipse non r̃ndet ad cõtrariũ: vñ tu r̃ndeas quatenus est necesse. & primò ad l. reprehẽdẽda. q̃ fortius vrget, põt r̃nderi dupliciter. Vno mõ secũdũ Io. de Imol. ꝙ ibi cã ꝓpẽ quã fuit apposita cõditio ex implemẽto momẽtaneo cõditionis, non erat impleta: mandabatur enim filię, ꝙ diuerteret à viro suo, q̃ conditio videtur imposita, ꝓpter odium ipsius viri. Vnde licet mulier diuerteret à viro, si tñ postea rediret, non esset satisfactũ causę, ꝓpter quã fuit apposita cõditio. s. odio testatricis, ꝓpter qd̃ ad vindictã voluit filiã separari à viro, secũdũ Io. de Imo. hic: secus esset secũdũ eũ, si apponereẽ cõditio diuortij faciẽdi mulieri in genere: verbi grã, testõr relingt filiæ nõ habẽti maritũ centũ, si diuertit à marito suo: tũc eñ satis est fecisse diuortiũ, secũdũ eũ per ll. s̃. allega. Et ꝙ cõditio diuortij cõtineat factũ negaẽ. i. ꝙ mulier perpetuo non cõhabitet cũ viro, probaẽ expresse in l. diuortio. ff. de diuor. vbi tex. dicit, ꝙ illud diciẽ ꝓprie diuortiũ, qd̃ fit eo aĩo, vt ꝑpetuo cõiuges discedãt ab inuicẽ. Testator igiẽ q posuit cõditionẽ diuortij, ꝓpẽ naturã hui⁹ verbi, voluit significare, ꝙ mulier diuerteretur, & nunq̃ rediret. Vel potes dicere subtilius, & verius, ꝙ conditio de diuertendo cõtinet duo facta, vnum affirmatiuum, & aliud negatiuũ implere: affirmatiuum est, ꝙ dissoluatur matrimoniũ: negatiuũ, ꝙ non sit simul cũ viro, seu non cohabitet cũ viro. licet igitur per diuortium sit impletũ factũ affirmatiuum, non est impletum factum negatiuum, qd̃ non põt impleri, nisi ad vltimũ vitę spiritũ: vt l. Mutianę. cũ materia. ff. de condi. & de. & ideo nõ videẽ impleta conditio, sicut dicim⁹ in eo, q ꝓmisit vsumfructũ, qui teneẽ ad factũ affirmatiuũ. i. quoad constituendũ vsũfructum: & etiã ad negatiuũ. i. ad patiẽdum aliquẽ vti frui: vt hr̃ in tex. & gl. in l. corruptionem. C. de vsufru. & in l. iij. §. talẽ. ff. e. & p gl. in l. pluribus. §. & si placeo. de verbo. ob. vñ licet sit impletũ factũ affirmatiuum, non tñ diceẽ impleta conditio. Præterea dicit Bal. not. in c. j. §. si facta. si de feudo fuerit contro

a ¶ Viri. Adde Fran. Are. in l. ij. §. c. & ibi per do. Ias. May.

controuersia inter dñm & agnatū. ꝙ quia cōstitutio feudi est spēs seruitutis q̄dā, dñs inuestiendo vasallū nō liberaẽ totaliter à ꝓmissione facta de concedēdo feudū, qa tenetur pati vasallū vti & frui: & ideo si vasallus amittit possessionē rei, quæ postea redit ad dñm, dominus obligatur vasallo ea restituere virtute primæ ꝓuisionis. facit optime q̄đ no. Bar. in l. sed & si possessori. in prin. ff. de iureiur. Non ob. tex. in l. inter castellanum. ff. de arbi. quia ibi ꝑtes nō erant obligatæ ad factū affirmatiuum, quod posset perfici momento: sed ad factū negatiuum. i. non transgredi terminos positos, & non variare contra diuisionē: & ita rñdet Bar. ad illam l. in simili q. in l. si fideiussor. §. meminisse. de le. j. Nō ob. tex. in l. si pro parte. §. versum. ff. de in rē verso. quia quādo obligatio vel iuris effectus surgit ex dispositione testatoris, vel cōtrahentiū, est fortius vinculum, q̄ꝫ si surgat ex æquitate l. duntaxat. & ideo nō est mirū, si difficilius tollitur dispositio testatoris, vel contrahentium, q̄ꝫ dispositio l. cessante æquitate. Sed cōtra illud mēbrū s. dictę distinctionis, dū dixi, ꝙ quando nō cessat causa, propter quā est apposita cōditio, requiritur ꝙ implemētum duret: faciunt multa iura in tex. in l. in numerationibus. in fi. ff. de sol. & l. Stichum si hæredi. ff. de sta. lib. in quibus probatur, secundùm Bar. in d. §. meminisse. quòd ille qui promittit vendere, vel locare, vel ille cui legatur, si promiserit certum quid, liberatur locando, vendendo, vel promittendo, nec requiritur, ꝙ impleat promissionem, & tamen ꝓmissio fuit iusta, & locatio vel venditio propter cām quæ nō videtur impleta. i. vt ille cui fit promissio, vel vēditio, seu locatio, consequatur effectū ex illis cōtractibus. Sed ad ista iura pōt rñderi, ꝙ per factum momētaneū secutū in illis ll. satis vr̄ esse cōpleta cā, propter quam debebat fieri factū momentaneū: quia ex illo facto inducebatur necessitas implēdi id quod testator vel disponens volebat impleri. i. inducebatur obligatio ad illud faciendum. Sed non est ita in casu nostro: quia licet mulier remanserit vidua, nō tamen obligatur tali viduitate. Aduerte tñ ad intellectum illorū iuriū: quia Ang. in cōsi. prædicto absolutè videtur concludere, ꝙ qñ in conditione vertitur factū, nō hñs cām successiuam, sicut tradere rē, satis est illud factū esse impletū, licet postea nō duret effectus illius facti: allegat glo. in l. si cum fundū. de contrahen. empt. & in l. ab emptione. ff. de pac. & in auten. sacramenta puberum. in glo. super verbo, custodiantur. C. si aduersus venditionē. & hanc allegat Bart. in l. sed si possessori. præallegata. & in l. iij. §. vnde vi. ff. de vi & vi ar. in glo. super verbo, vindicare. Sed istud dictū videtur contra tex. in terminis, quē ibi no. Bal. ad hoc in l. Titio centum. in prin. j. de condi. & demon. vbi conditio vel modus appositus in legato de emendo prædium, quæ sine dubio continet actum momentaneū de se. i. actum emendi, non verificatur ex sola emptione facti, vñ emens vr̄ prohibitus alienare rē venditā. quia cā emptionis, & conditionis appositæ fuit propter qualitatem personę, quæ cū esset modicæ industriæ, facilius præsumebatur posse cōseruare rē immobilem, q̄ꝫ pecuniam. Præterea ipsemet in illo cōsilio allegat Cy. in l. seruus. C. de pœnis. dicentem, ꝙ si ciuitas est condemnata ad destructionem murorum, quia cā respicit perpetuitatem destructionis, non pōt muros reficere, & tamen destructio murorū est actus momentaneus: licet enim actus, qui pōt expediri momēto, sit perfectus hoc ipso ꝙ est gestus: ex illo tñ actu pōt oriri effectus, quē disponens voluit durare in suo esse. Vnde non vr̄ esse differentia inter actū momentaneū huius naturæ. i. qui producit effectū, qui pōt durare in suo esse, & actum qui perficiẽ quidē in momēto, quoad suū esse, & in illo esse formali postea durat, & pōt habere durationē successiuā, sicut in viduitate, in matrimonio, & similibus: ꝑficiunẽ eñ ista vnico momēto. i. cōtractus matrimonij, vel mortuo viro, & tñ illo suo esse ꝑducto durat formaliter. Nō ob. glo. j. auten. sacramenta puberū. cū alijs s. allegatis: quia loquitur in casu, in quo ex natura obligatur: cā, propter quam fiebat traditio, ex ipsa traditione erat consumpta & impleta, qm̄ ex contractu emptionis quis non tenetur constituere emptori ius in re, sed satis est, ꝙ tradat nudam possessionē, quod est impletū per traditionem, ex qua transfertur possessio: & ideo non est mirū, si obligatio extinguiẽ, sicut tradiẽ in l. libera. & idē C. de sentētijs. licet tradens transferat dominiū, si est penes eū. vt l. si ita distrahatur. §. j. ff. de cōtrahē. empt. Sed cōtra præmissa dicta fortius facit tex. in l. quæ sub cōditione. in prin. s. de condi. inst. vbi probatur satis clare, ꝙ si relinquitur aliquid alicui sub conditione, si iurauerit se facturū aliquid, nisi conditio illa reijceretur tanq̄ꝫ turpis, hoc ipso ꝙ aliquis iurasset se facturū, consequeretur relictū, licet postea nō impleret & tñ manifestum est, ꝙ cā propter quā fuit apposita cōditio, nō fuit consummata & impleta. quod probo: quia licet aliquis iurauerit se facturum, non tm̄ est obligatus ad faciendū, qm̄ ex iuramento regulariter non oritur actio de iure ciuili: vt plene traditur per Bart. & alios in l. si quis pro eo. j. de fideiussoribus. Vnde non pōt rñderi ad istā l. sicut fuit rñsum ad l. in numerationibus. & ad similes ll. sed pōt rñderi, licet fortiter vrgeat, ꝙ ibi cā conditionis appositę fuit impleta, q̄ꝫtum ad mentem testōris, quia testator firmiter pręsumitur credidisse, ꝙ qui iuraret se facturum, impleret iuramentum, †qm̄ quilibet præsumitur bonus. [a] nisi probetur cōtrariū: vt in c. j. de scrutinio. vnde credidit testōr, ꝙ si aliquis iurasset se facturū, omnino esse faciendū. Io. de Imo. hic singulariter dicit, ꝙ cū ista l. & l. si quis hæredē. indistinctè dicāt, ꝙ satis est conditionē semel extitisse, indistinctè sunt intelligēda, nec est recedēdū à ꝓprietate verborū: vt l. non aliter. cū simi. de leg. iij. Sed ista ratio parū vrget: quia iura dicunt, vt suprà dixi, ꝙ cā restringit, & amplificat legatum, etiam impropriando verba, vbi reperitur alia l. limitans iura prædicta: videlicet tex. in l. Titio cētū. in prin. Quāuis ergo l. si qs hæredē. dicat, ꝙ sufficit cōditionē semel extitisse, licet postea deficiat ex volūtate implentis conditionē, nō est tñ absurdū dicere, ꝙ illa l. restringaẽ, nisi appareat verè vel præsumptiuè de cā cōditionis appositæ, propter quā testator pręsumatur voluisse implementū cōditionis durare. & pro ista respōsione facit q̄đ ipse idem dicit inferius, videlicet ꝙ illa cōditio, si contraxerit nuptias, si refertur ad certā personā, cum qua nuptię debeant cōtrahi, requirit perseuerātiā implementi. Tangit etiā hic Ang. & Io. de Imo. post eū, si relinquitur aliquid sub cōditione, si fuerit ingressus religionē vel monasteriū, vtrū debeat habere legatū, si postea exit de monasterio? Et in cōsilio pręd icto Ang. non clarè determinat. Ioā. autē de Imo. hic prosequitur prolixius, quia fuit melior canonista, & in effectu cōsiderat quatuor casus: nā aliqñ quis ingreditur religionē cā professionis, nō tñ profitetur religionē: aliqñ qs profitetur religionē, & illicite, & sine licētia, postea exit de monasterio: aliqñ aliquis trāsfertur de vno monasterio ad aliud licite, seu de vna religione ad aliam: aliqñ exit de monasterio, & redit ad seculum professus legitimè, idest obtenta licētia [a] & dispensatione à summo pontifice. Primo casu concludit ipse, ꝙ ingressus ante professionē non potest consequi legatū, quia non dicitur esse ingressus, sed potius voluisse ingredi: argu. l. amplius [b] non petitum. ff. rem ratam haberi. & c. ad apostolicam. de regularibus. & c. beneficiū. eo. ti. lib. vj. Sed ista ratio non videtur sufficiēs: quia vt ꝓbat tex. in c. beneficium. & clarius in c. pe. eod. ti. & in c. religioso. de sen. excom. li. vj. professio religionis, & ingressus religionis distinguuntur, tanq̄ꝫ duo diuersa, & dicitur quis ingressus anteq̄ꝫ profiteatur: vñ Thomas dicit in secūda secūdę in q. de ingressu religionis. articulo quarto. ꝙ si aliquis facit votum de ingrediēdo religionē, & postea ingreditur eam, deinde anteq̄ꝫ profiteatur iuxta finē anni professionis, egreditur eā, nō videtur esse factor voti, nisi vouisset hoc animo, vt vellet remanere in religione perpetuo, quia votū intelligitur emissum, secundùm naturā attributā à iure, per ingressum religionis. Sic verba contrahentium intelliguntẽ secundùm naturā cōtractus, vel dispositionis, super qua interponitur stipulatio: vt l. stipulatus. de vsu. & l. j. §. si sub cōditione. vt legatorū noīe caueaẽ. Et ista opi. placet, & maxīe ꝑ iura præallegata: licet quidā dicant, quos refert do. Dñic. in c. pe. de regul. lib. vj. ꝙ ille qui vouit ingredi religionē, hoc ipso ꝙ ingreditur, etiā si suscipiat habitū nouitiorū, censetur ꝓfiteri: & sic sentiunt expresse, ꝙ vouens ingredi religionē, in dubio videatur vouere, ꝙ permanebit in religione, q̄đ in voto non est admittendum. Sed in casu nr̄o forte esset dicēdū, ꝙ cā quæ mouit testatorē ad legādum, fuerit fauor religionis, quē forte nō pręsumeretur fuisse consideraturus, si credidisset illū nō profiteri religionē, quia hr̄ pro nō ingrediente, ex quo tam cito exiuit: vt l. plerīq̄ꝫ. ff. de ri. nup. & l. diuor. ff. de diuor. Si tñ appareret, ꝙ testator hoc fecit, vt per ingressum religionis ille allliceretur, & induceretur ad profitendum, tunc legatum deberetur: quia ex quo est ingressus, satisfactum est causæ, propter quam fuit apposita conditio: non sic autem est satisfactum, quando voluit eum præcisè profiteri.† Circa secundum dicit Io. de Imo. ꝙ omnia quæsita monasterio ante recessum remanent monasterio, [b] quia etiam quæsita post recessum vnà cum ipso monacho posset monasterium vindicare: allegat gloss. in l. de iure. in principio. ff. ad municipales. Tu vide text. de quæsitis in terminis, & ibi not. Bald. ad hoc in l. deo nobis. §. fi. de episc. & cleri. de quæsitis autem post egressum monasterij est diffini-

[a] ¶ Bonus. Adde Fely. in c. dudum. de præsum. & q̄đ ibi dixi in apostil.

[b] ¶ Monasterio. Vide ad materiā quæ hr̄ per d. Bar. Soc. in cōsi. cclxx. inci. consideratis his. in ij. ꝑte. char. clxxxij. & in cōs. clxxxiij. inci. eleganter sunt oīa discussa. ver. sed hoc nō obstante. in d. parte. & in consi. ccxxij. inci. pn̄s consultatio. ver. se. difficultas. in fi. cum ver. seq. vsq̄ꝫ ad fi. cōsi. in d. parte.

tum in concilio, ꝙ omnia debeant applicari monaſterio, de quo exiuit: vt eſt caſus clarus xviij.q.ij.c.abbates.& no.gloſſ.docto.in c.fi.extrà, de regulari. Quid autem ſit de monacho eiecto à monaſterio, vide quod no.Inno.in c.cum olim.extrà, de priuileg.& Bal. in l.deo nobis.præallegata. & in l.j.§.ſed ſancimus.C.de Latina liberta.tollen. & Ang. & ibi bonus tex.in auten.de ſanc.epiſ.§. ſi monachus. Circa tertium dicit idem doctor, quòd non eſt dubium legatum deberi: quia licet exeat de vna religione, remanet in alia, ad quam tranſiuit de licentia ſuperioris, vel ex promiſsione iuris. Poſſet tamen dubitari, ſecundùm eum, ad quē pertinerent bona prius quæſita: verbi gratia, legatum traditum, quod fuit quæſitum, antequā tranſiret ad ſecundam religionem: de quo remittit ad notata in c.quod à te.extrà, de clericis coniugatis. Sed ibi quęritur de bonis quæ monachus obtulit tempore ingreſſus monaſterij, non de quæſitis poſt ingreſſum. Tu ergo vide doc.& maxime Abbatem Mod. in c.fin.de regula.vbi concludit, quòd bona quæſita ante tranſitum ad aliam religionem remanent monaſterio, à quo recedit: quæſita autem pòſt pertinent ad nouum monaſterium.hoc probatur ex duobus iuribus ſimul iunctis: videlicet xxj.q.ij.c.ſi quis iam tranſlatus.& xviij. q.j. c.vnico.& eſt optimus tex.pro vtraq; concluſione in c. cùm olim.el ij. extrà, de priuilegijs. Sed aduerte: quia quantum ad principale quæſitum, iſte doctor non videtur bene conſideraſſe omnes caſus: nam dictum ſuum procedit, quādo legatum eſſet relictum, ſi aliquis ingrederetur religionem ſimpliciter: ſed ſi legatum eſſet relictū, ſi aliquis ingrederetur talem religionem, ſeu tale monaſterium, tunc ſi tranſiret ad aliam religionem, vel ad aliud monaſteriū prorſus ſeparatū à primo, videretur defeciſſe conditio, ſi non fuit impleta per ſolū ingreſſum: ſed ingreſſus debuit durare. Credo tamen, quòd etiam iſto caſu legatū remaneret penes primū monaſterium, nec videretur defeciſſe conditio, ex quo vel aliquis tranſiuit ad arctiorem religionē, vel ad æqualem, vel minorem ex iuſta cauſa: per ea quæ habentur in c.ſcripturæ.extrà, de voto. in ſimili.& l. quæro.§.inter locatorem.& quod ibi per Bar.ff. locati. Circa quartum & vltimum concludit Io.de Imo.& recte, quòd legatū nō perderetur, licet quis rediret ad ſeculum ex diſpenſatione: quia cùm iſta diſpenſatio non poſsit fieri, niſi ex magna cauſa, & à ſolo principe: vt plene declarat Io.An.in ſua mercuriali, in regula, actus legitimi.de reg.iu.& Moder.in c.cum monaſteriū.§.fi.de ſtatu monachorum.iſte eſt caſus raro contingens, de quo teſtator non præſumitur cogitaſſe, tanq; de impoſsibili: allegat nota.in l.apud Iulianum.§.fi.de le.j.& in l. continuus.§. cū quis. de verb. ob. melius facit tex.in l.fiſtulas.§.frumenta.de cōtrahen.emp. de cuius intellectu vide per Barto.in l.ſed & ſi quis.§. quæſitum.ff. ſi quis cautionibus. & in l. Scio.§. pen.ff. de annu.leg. cætera dic vt hic per eum, & ſic redditur expedita iſta ſolennis lex. Sequitur l. qui cum plures.

QVi cum plures. Ex præſumpta mente teſtatoris plures ſimul coniuncti concurrunt in virilem cum diſiuncto, & inter ſe pro hæreditarijs portionibus.h.d.Secunda eſt ibi: reſpondit. Tertia ibi: quod ſi non ſolum. ¶ †Not.primò ex iſto text. quòd diuiſio eiuſdem hæreditatis fit reſpectu diuerſorum diuerſimode; quia reſpectu eius, qui non eſt inſtitutus hæres, fit in viriles: ſed reſpectu hæredum inter ſe fit in hæreditarias portiones. & in hoc redditur iſta l. ſingularis ſecundum Moder. Eſt tamen ſimilis diuiſio, ſi bene inſpicies.l.ſi pater impub. ſ̄.eod.nam illa dimidia quæ conceditur illi non inſtituto, eſt quædam virilis, quia omnes hæredes īſtituti habētur loco vnius, & tamen poſtea remanens apud hæredes diuiditur alio modo inter eos.i.pro hæreditarijs portionibus: vt dicitur in fi.literæ, quod ſufficit pro iſto mane &c. ¶ In gloſſ.poſita ſuper verbo, hæreditas.ibi: niſi pręceſsiſſet partium diſtributio in inſtitutiōe. Iſtud verbum poteſt dupliciter intelligi: vno modo exponendo verbum, in inſtitutione.i.in ſubſtitutione: & eodem modo poteſt exponi principiū glo.dum dicit, quia omnes ſeparatim fuerūt inſtituti.i.ſubſtituti.& hic cadit proprie iſta expoſitio, quia in verbo, ex inſtitutione, expreſſe loquitur de prima inſtitutione.& exponendo iſto modo gloſſ. poteſt habere duplicem intellectū. Primus eſt, quòd iſti hæredes ſubſtituti fuerunt vocati in diuerſis orationibus ad ſubſtitutionē: & iſto modo intelligendo, vt videtur ſentire Bar. & Mod. verum eſt, quod dicunt doc.hic, quòd iſta ſolutio diuinat ad tex. Secundus ſenſus gloſſ.poteſt eſſe, quòd hic fuerunt hæredes vocati ex ſubſtitutione, & ſubſtituti ſeparatim.i. diſiuncti re, ſed coniuncti verbis, propter commemorationem partiū factam in ſubſtitutione. & iſte ſenſus eſt optimus, ſi ſic intellexerit, & approbatur inferius ibi, vel hic, ſubſtituēdo nominatim &c.vbi gloſſ.hic expreſsius dicit. Nam vt inquit hic Pet.ad probandum iſtam ſol.quā etiam ſequitur Io.de Imo. tunc vocati coniunctim in vna oratione habentur loco vnius perſonæ, & ſuccedunt in vna parte, puta in vna dimidia, quando ſunt etiam coniuncti re: ita loquitur tex.in l.ſi Titius.hic allegata.& in l.ſi pater impu.ſed ſunt diſiuncti re, licet ſint verbis coniuncti, quod eſt quādo fit diſtributio partium: vt patet in l.ſi ita quis hæredes.ſ̄.tit.proxi.& in l.re coniuncti.j.de le.iij. tūc hic non reperitur iure cautum, quòd tales cenſeātur vna perſona, quoad hunc effectum, vt vocentur ad vnam partem, & ideo tunc vocabuntur in viriles: & hic eſt plenus intellect⁹ huius l.qui probatur expreſſe vltra eos in l.interdum.in prin.ſ̄.de hære.inſti.erat enim ibi inſtitutus Titius, & filij Sempronij æquis partibus, & vocantur omnes in viriles, quāuis quo ad coniunctionem verborum magis eſſent cōiuncti inter ſe illi qui comprehendebantur ſub nomine collectiuo filij Sempronij, quā cum Titio: quod patet, quia ſi non eēt appoſita ibi dictio, ęque, omnes illi filij vocarentur ad vnam dimidiā: vt ibi dicit tex. Secundo modo poteſt exponi glo.ꝙ verbum, inſtituti, poſitū in prin.glo.ſtet proprie: & tunc ſolutio ad contrariū datur iſto modo, ꝙ in l.ſi pater imp.hęredes in primo gradu fuerunt cōiunctim inſtituti: ſed in l.noſtra fuerunt ſeparatim inſtituti: vnde eodē modo ſeparatim vidētur vocati ad ſubſtitutionē, quæ ſolet regulari ab inſtitutiōe: vt l.ſi plures.& l.q liberis. §. hęc verba. in fi.ſ̄.e.hanc ſo.approbat hic Bal.ratiōe pręmiſſa. Bar.etiam approbat ex parte, ſed non in totum: quia ipſe dicit, quòd viriles conceduntur hic propter duo, quę cōcurrunt ſimul: videlicet quia inſtitutio in primo gradu fuit facta ſeparatim. & in ſecundo gradu.i. in ſubſtitutione fuerunt expreſſę partes, ad quas ſubſtituti vocabantur: vnde no.dicit Bar.quòd ſi iſta duo ſimul non cōcurrerent, fieret diuiſio pro dimidia, non in viriles. Sed iſta ſo.nō placet Io.de Imo, quia diuinat ad tex. in l.ſi pater. & ad tex.noſtrum: nam non apparet, quòd in l.pater. inſtitutio fuerit facta coniunctim: nec apparet hic, ꝙ fuerit facta ſeparatim: quia licet hęredes fuerint inſtituti ex diuerſis partibus, potuerunt tamen inſtitui in vna oratione, & ſic eēnt coniuncti verbis: vt l.ſi ita quis hęredes.ſ̄.ti.proxi. Sed ad hanc vltimam impugnationem poteſt reſponderi, quòd licet hęredes fuerint inſtituti in vna oratione effectualiter, tamen dicuntur inſtituti ſeparatim, quoad hoc vt nō cēſeantur vna perſona, nec admittantur ad vnam partem, ſicut ſuperius fuit dictum in ſol.pręcedenti: & dixit idem Io.de Imo. Si ergo Bar.intellexit, quòd fuerunt inſtituti ſeparatim in l. noſtra.i. non coniuncti re, licet verbis: tunc ſol. ſua non diuinaret ad iſtum tex. Si autem intellexiſſet, ꝙ fuiſſent inſtituti ſeparatim alia ratione.i.omnino diſiunctiue, & verbis: tunc bene diuinaret ad tex.noſtrū. Sed contra intellectum ipſius Bar.facit: quia ſi recte inſpicias tex.in l.ſi pater impuberes.ſ̄.eod.videtur loqui etiam eo caſu, quo in inſtitutione hæredes non fuerunt re coniuncti, & tamen vocantur ad vnam partem: quia in ſubſtitutione ſimul fuerunt vocati. Quòd autem ille tex.loquatur in hoc caſu, patet ex fine literæ, vbi dicit, ꝙ in ſubſtitutione inter ſe hæredes debent vocari pro portionibus hæreditarijs: & ſic datur intelligi, ꝙ diſpoſitio illius l.habet locū, etiam ſi hæredes in inſtitutione eſſent diſparibus partibus inſtituti: nam aliàs illa clauſula eſſet ſuperflua, ſi l.illa intelligeretur, quando ſunt inſtituti ſine expreſsione partium: quo caſu vocarentur ad partes æquales, & ſic vnuſquiſq; tantūdem haberet, ſiue diuiſio fieret in viriles, ſiue in hęreditarias. Et ſic patet ex illa l.ita inducta, quòd etiā ſi in inſtitutione hęredes ſint ita inſtituti, ꝙ non dicantur cenſeri ſicut vna perſona; nihilominus in ſubſtitutione vocabuntur vt vna perſona, ſi coniunctim re & verbis ſunt vocati. Ergo iſta nō debent cōcurrere ſimiliter, ſicut ipſe vult: tene ergo primam ſol.declaratam, vt ſ̄.ex dictis Pe.& Moder. ¶ Sed quęritur pro declaratione perfectionis ipſius, quid ſi in gradu inſtitutionis hæredes fuerūt cōiuncti re, & verbis, ſed in ſubſtitutione verbis tantū, quia fuerunt vocati cum expreſsione partium, vtrum tunc vocabuntur in vnam partem omnes, vel in viriles reſpectu tertij, vt hic dicitur? nam iſte caſus nō deciditur hic, quia in gradu inſtitutionis fuerunt diſiuncti re, cū fuerint inſtituti ex diſparibus portionibus. Et videtur dicendum, ꝙ iſti vocentur in viriles, ſicut patet ex dictis in prima ſol. quia non reperitur iure cautum, quòd coniuncti verbis tantum, & re diſiuncti, ſuccedant in vnā partem, ſicut vna perſona: imo contrariū reperitur in l.Iulianus. pręallegata. In contrariū facit, quia hic poſſet videri etiam vtrum in diſpoſitione, quando procederet alia, à qua debet regulari, ſicut eſſet in inſtitutione facta in primo gradu.& ita loquitur l. Iulianus. ſed ſubſtitutio videtur regulari ab inſtitutione, quando eadē perſona eſt inſtituta, & ſubſtituta: vt patet in l.ſi plures.& in l.q liberis.§.hæc verba. ſ̄.eo. ergo in iſto caſu poſſet dici, ꝙ quamuis iſti in ſubſtitutione eſſent re diſiuncti, quia tamen fuerunt coniuncti in inſtitutione re & verbis, eodem modo videantur vocati in ſubſtitutione. Et hoc ſentit Bar.hic, dum dixit, ꝙ vt ſubſtituti ſuccedant in viriles, duo vellent concurrere: videlicet quòd ſeparatim fuerint inſtituti, & partes diſtributæ in ſubſtitutione: & ſic ſi coniuncti fuiſſent inſtituti, quia deficeret alterum ex duobus, vocarentur in vna dimidia. Ego tamen ſimplicitur teneo, quod ſ̄.dictum fuit in prima ſol.etiam in iſto caſu moueor duabus rationibus. Prima eſt, quia ſi vnitas orationis poſita in ſubſtitutione vocet ſubſtitutos ad vnā partem, licet in inſtitutione non fuerint re coniūcti: vt patet in d.l. ſi pater. in fi.& ſ̄.induxi.ex quo patet, ꝙ quādo forma ſubſtitutionis eſt diuerſa ab inteſtatione, non regulatur ſecundùm inſtitutionē: ita in caſu noſtro, qui eſt diuerſus ab illo, conuerſus ad illum, ſubſtō facta expreſsis partibus, quæ de ſui proprietate vocaret ſubſtitutos ad viriles, non regulabitur ab inſtitutione coniunctim facta. Et iſta ratio eſt ineuitabilis, tenendo in ductionem quam ſ̄.dixi.ad l.ſi pater. Secūdò moueor: quia omnes doc.in d.l.ſi pr̄.dicunt, ꝙ quādo ſubſtitutio eſt facta per diſtributiuum, quiſquis mihi &c.quia videntur diſtribuere partes ſeparatim, ſemper hæredes vocantur in viriles, quoad tertium: vt l.fi.C.de impub.nec diſtinguitur tunc ſub qua forma præceſſerit inſtitutio: ergo fortius idem

eſt dicen-

est dicēdū,qñ partes expsse sunt nominatæ in substōne.¶ In ea.glo.ibi:cōtra.C.e.l.fi.§.j.solu.gl.hic approbat per Bart.in ista l.& etiā in l.si pr impu.C.eo.Sed hoc est diuinare,sicut di xi in d.l.si pater.vñ Io.de Imo.hic dicit,ꝙ illa l.debet intelligi,secundū istā,videlicet ꝙ inter se vocenť in hæreditarijs, & respectu tertij in viriles:& ista etiā vr̄ diuinare ad illū tex. qui dicit,ꝙ oēs vocanť in viriles. Vnde ego in l. si pater impu.dixi,ꝙ qñ hæredes vocantur cū tertio,nō instituto ꝑ ista verba,quisquis mihi &c.vocanť in viriles,etiā inter se,ne vna & eadē dispositio diuerso iure censeatur, nisi testator expresse substituendo vocasset hæredes ꝓ hr̄ditarijs portionibus,sicut hic fecit. & in hoc remanebit differētia inter illam substitutionē,quisquis mihi hæres erit,in qua formaliter partes non sunt expressæ:& illam,in qua hæredes vocantur expresse pro portionibus hæreditarijs.Sequitur l.si mater. hoc dicit principium huius l.

SVMMARIVM.

1 ☞Verba ista,cùm ad pubertatem peruenerit, faciunt cōtra dictionem, & non diem.

2 Substitutio vulgaris facta per ista verba,si hæres non erit, de proprietate sermonis compræhendit,siue quis nolit esse hæres cùm possit,siue non possit esse hæres.

SI mater. Valet substitutio vul. facta impuberi per matrē, si filius est institutus,cū erit pubes.h.d.¶ In glo.j. posita super verbo,cū erit.ibi:vitio tpis sublata. Gloss.ista reprehenditur per Iac.de Are.†quia ista verba,cū ad pubertatem peruenerit,faciunt conditionē,& nō diē:vt l. si cui legeť. §.hoc aūt.j.de le.j.& l.si dies.ff. qñ dies leg. cedat. Sed Bart. defendit istā so.per l.Seius Saturninus.j. ad Trebellia.ꝑ quā ipe dicit,ꝙ spāle est in filio,cui relinquitur hęreditas directo, vel per fideicō.ꝙ ista verba nō faciant cōditionē, sed diē certā,quę tollitur de medio:vt dicit glo.licet in legato particula ri relicto filio faceret conditionem:vt patet in d.§.hęc aūt.& plene declarat hic Io. de Imo.ex dictis Bar. in d.§. Sed Pau. de Ca.non placet ista sol. quia casus nr̄ videť differre à casu posito in d.l.Seius Saturnin⁹.nā ibi ꝙ dies incerta capiatur ꝓ die certa in fauorem filij,pōt afferre aliquā vtilitatē filio,quia transmittitur fideicō.vbi aliàs nō transmitteretur.Sed in casu nr̄o ista vtilitas non pōt cōsiderari, qa etsi hr̄ditas materna deferať pure,secundū ista tpa nō adita,nō trāsmittiť,per regu lā positā in l.j.§.in nouissimo.C.de cadu.tol. licet ex noua cō stitutione trāsmittatur,per l.vnicā.C.de his qui ante aper.ta. Nec pōt dici,secundū eū,ꝙ hæreditas possit adiri añ tps positū à testatore,quasi tēpus illud remoueať de medio,per l.hęreditas ex die.s.ti.proxi.qa illa l.loquitur, qñ est apposita dies certa,non qñ dies incerta:vt ibi notat Barto.& cōmuniter docto.In casu autē nostro dies est incerta, qa filius poterat mori,añq̄ peruenerit ad pubertatē. Sed ista consideratio vr̄ nimis absurda,qa intellectus glo. & Bar.est, ²ꝙ ista dies incerta apposita à testōre pinde sit,acsi esset dies certa, & acsi testator instituendo filiū septennem dixisset,& post septē annos volo,ꝙ hæreditas ptineat ad eū,seu post septē annos eū instituo:& ideo ista dies incerta reijciť de medio,qa capiť tāq̄ certa,& poterit adiri hæreditas incōtinēti:& sic ex ista interpretatione oritur magna vtilitas filio. Vnde nescio quid voluerit sentire iste doctor in hac opi. Est tñ alia rō fortis, qua vr̄ posse dici,ꝙ ista lec.glo.nō posset defendi,quia nō vr̄ esse eadē rō hic,& in casu l.Seius Saturninus.preallegat.qa ibi dies incerta cōuertiť in certā,quo ad effectū trāsmissiōis,q surgit ex ꝓsumpta volūtate defuncti:vt patet ibi in tex. Sed in casu nostro dies incerta reduciť ad certā,quo ad effectū,vt filius possit incōtinēti capere hęreditatē:qui quidē effectus est cōtra voluntatē testatoris,qm̄ testator videtur voluisse prouidere filio,ne caperet hęreditatē in pupilla.ætate,propter lubricam ætatē,& fragilitatē consilij. Vnde si capit,etiā incontinenti fit cōtra mentē testatoris,& etiā cōtra verba. Facilius aūt impropriātur verba testamenti ex intentione tacita testatoris,q̄ contra mentē testatoris,etiā si impropriatio tenderet ad saluandā dispositionē defuncti.Primū probať in l.in conditionibus primū locū.& l.pater Seuerinā.§.curatori.ff.de cō di.& demō.& in l.cū filio.j.de leg.iij.Secūdū probat tex.no. quę ibi no.dñs Pau.ad hoc in l.verbis ciuilibus.s.eo.in fi.Vñ ista opi.per hanc rōnē redditur dubia:no.tñ glo.tuā, secundū Ang.quę vr̄ velle,ꝙ qñ hr̄ditas conceditur die certa, illa dies remouetur de medio, ētsi testōr non velit illā diē remouere. Sed tu aduerte,qa hic voluntas testōris nō est expssa verbis, sed sumiť coniecturate ꝑpter qualitatē appositā diei certę,qa testōr deferendo hr̄ditatē filio post pubertatē,vr̄ velle,ꝙ interim fili⁹ eā nō hēat, vt hr̄ditas melius cōseruetur filio vsq̄ ad legitimā ætatē:& isto casu est indubitatū, ꝙ dies remoueť de medio:qa tacita mēs testōris,non expssa verbis,nō pōt inducere,nec inducit vt hr̄ditas quę datur post diē,vel ad diē, nō debeať pure. Vñ dicit Ang.& sequūtur ibi Mod.in d.l. hr̄ditas.ꝙ si testōr instituit vxorē in vita tm̄,ꝙ q̄uis videať per istam dictionē taxatiuā prohibere,ne vltra sit hr̄s,illud tamē tps remouetur de medio. Bñ facit tex.& quod ibi per Bar. in l.iij.§.cū Titio.j.de adi.le.Sed dubiū est,quid si testōr expresse disponat instituendo aliquē post diē,ita ꝙ nō vult aliquo mō eū admitti antē:& hanc q.tangit Io.de Imo.in pe.char. in d.l.hr̄ditas.& cōcludit,ꝙ nō obstante prohibitiōe testōris tolliť dies de medio:de quo dic vt ibi,pēdet em̄ ista q. ab alia,videlicet nūquid testōr possit prohibere ius accrescendi, hoc exprimēdo in testō,in hęreditate:de quo in l. quoties.§. si duo.c.ti.& in l.j.§.si ex fundo.ff.eod.Sed & qa ista lectura glo.est dubia,vt vidisti,iō Bar.posuit hic aliā so.quę multum placet:videlicet ꝙ cōditio ista respicit fauorem filij,& iō pōt apponi,nec diciť filius ꝑteritus, vt videbis in l.cū ex filio.in prin.j.eo.& secundū istā lecturā,que bñ probatur ex d.l.Seius.sępe alleg.tex. stat proprie, dū dicit,ꝙ substitutio valet: qa testm̄ nō pōt expugnari per querelā,vñ indistinctè & semper pōt hēre locū substō:& ita ītellexit Bar. Bal.aūt hic, quē sequunť Mod.soluit aliter,dicens ꝙ ꝑteritio materna habetur pro exhęredatione:vt in §.mater. Insti.de exhę.lib.vnde nō reddit testm̄ nullū de iure isto,sed expugnādū per querelā:& iō qa valet testm̄ ipso iure, valet etiā substitutio vulg. quæ est pars testī.& secundū lecturam debes ꝓsupponere,ꝙ huic pupillo hic erat datus cohæres, cuius aditione pōt cōfirmari exhæredatio,q̄ non adita hæreditate nō valet:vt l. filiū. §.sed cū exhæredatio.ff.de cōtrata.nā id qđ dicit hic Bal. ꝙ ᵃ etiā nullo dato cohærede testm̄ poterat incipere à substitutione vul.ꝑ l.iij.in fi.s.de li.& posth.nō vr̄ verū,secundū Io. de Imo.& bñ:qa iste substitutus filio moriēte intra pup.ætatē nō poterat vocari nisi post mortē filij:sed filio mortuo non pōt cōfirmari exhæredatio ꝑ aditionē:vt l.si ita.§.fi.s.de lib. & posth.& no.in l.fi.j.de condi.ergo impossibilis esset cōfirmatio exhæredatiōis.Sed illa lectura vno mō diuinat ad tex. & alio mō restringit tex.in fi.diuinat,inq̄tū dicit,ꝙ filius hic hēbat cohæredē:nā hoc nō apparet ex tex.restringit,qa cùm tex.dicat in fi.ꝙ substō valet,oportet illū restringere,ꝙ valet à prin.& ex postfacto,nisi testm̄ expugneť ꝑ querelā: qa tūc rescindereť substō,& hoc nō vr̄ fuisse de mēte literæ. Aut ergo tene intellectū Bar. qui est clarior: aut possumus ponere nouū intellectū ad istā l.& dicere,hic esse casum singularē, ꝙ filius à matre pōt institui sub cōditiōe casuali,cuius defectus si possit euenire solū ꝑ mortē filij, nō indiget exhæredatiōe in defectū cōditionis:quia nec posset fieri,nec interest filij,cū querela nō præparata regulariter nō transmittať: vt l. quē ad modū.de inof.test.q̄ quàm ista transmissio nō cadat hic aliquo modo,ex quo exhæredatio nō erat facta in vita filij.Vbi aūt filius eēt institutus sub conditione casuali, quæ posset deficere ipso viuēte:tūc dico,ꝙ talis filius institutus à matre, cū habeatur pro exhæredato,interim diceť institutus sub cōditione,& in eius defectū exhæredatus, sicut si pater instituisset filiū sub conditione,& in eius defectū exhęredasset : nam pręteritio matris,quę habeť pro exhęredatione, qñ filius est institutus sub conditione casuali,nō pōt haberi pro exhrdatione interim,vt volūt doc.sed habebitur pro exhæredatiōe fctā in defectū cōditionis:quod probo: qa cū interim pēdeat conditio,& sit spes, ꝙ conditio possit impleri, filius attenta veritate non pōt dici exhęredatus,nec sir̄ pōt dici exhęredatus conditione impleta,qa reperitur institutus tunc:censebitur ergo exhæredatus,deficiente cōditione, quę exhęredatio trahetur retro ad tps mortis testatoris,sicut dicit Bar. in filio instituto sub conditione,& in contrariū euentū exhęredato: in l.suus quoq̄.in prin.s.ti.proxi.Confirmatur ista cōclusio: quia ego video,ꝙ nepos qui tenet primū locū in suitate tpe testī,licet postea viuente testatore efficiatur suus,pōt institui sub omni conditione,nec censetur ꝑteritus, nisi deficiente cōditione:ita probatur in l.iij.§.si sub ea.in secundo rn̄so. ff.de contratab.quē tex.intelligo in isto casu:quia ita declarat iurisconsultus in l.si in conditione.§.nepotes.s.ti. proxi. Interim ergo nō posset dicere testm̄ nullū, sicut filius institutus sub conditione casuali: sed demū deficiente conditione, vel sicut nepos,qui eēt suus tpe testī,sicut tenet cōis opi.in d.§.nepotes.Ista conclusio probatur de necessitate in ꝑallegato §. dicit enim tex.in prin.ꝙ nepotes qui instituti non rumpunt testm̄,ex l. Velleia.pñt institui sub omni cōditione:quę verba non pñt intelligi,nisi de nepotibus, qui actualiter successerunt post testm̄ in iure suitatis:nam si intelligimus de his,qui

ᵃ ¶Et Bar.est.Qualiter aūt probeť, ꝙ ista sit mens gl.& Bar.tu vide d. Ias. May.hic,referēdo Areti.in j. col. ibi: ego aūt probo.

potentialiter pñt succedere, sed non successerunt actualiter in ius suitatis, tunc de istis non loquitur l. Vellcia. vt patet in l. Gallus. §. nūc de l. s. de lib. & post. & sic isti nō pñt cōprehendi sub verbis text. Præterea sicut dicit hic Io. de Imo. ex pone illum tex. in fi. redigantur. i. redigi possint, manifeste infert violentiam lrę. Vnde licet Bal. in l. suus quoq;. ī prin. & Bar. in l. pater. C. de insti. & substi. teneant cōtrarium: hęc tamen pars videt̃ verior ratione pmissa. & aduerte diligenter, quia cùm prętcritio matris habeatur ꝑ exhæredatione, vt dixi: non potest aliquo modo considerari, ꝙ filius habeat̃ pro exhæredato interim pendente conditione, duplici ratione. Prima est, quia si haberetur interim pro exhæredato, ista exhæredatio videret̃ facta sub conditione resolutiua, nisi esset impleta condi. apposita in testō: nam in illum casum fili⁹ reperitur institutus: nam dispositio pura facta sub conditiōe resolutiua, omnino est cōditionalis, quia videtur facta sub cōditione defectu cōditionis: vt l. qbus diebus. §. qdam Titio. & ibi no. j. de condi. & demō. Modo ergo omnino ista exhæredatio videretur facta sub condi. s. si filius non peruenerit ad ætatem puberem. Præterea sicut hæreditas nō potest dari ad diem incertam, licet possit dari post diem incertam, secundū Bar. & communem sententiam ī l. hæreditas ex die. s. ti. ꝓxi. ita econtra exhæredatio non videtur posse fieri ad diē incertam. i. quousq; certum sit pupillum ꝑuenisse ad pubertatem. Sicut ergo si filius esset institutus sub conditione à patre, & simpliciter esset exhæredatus, exhæredatio simpliciter facta in defectū conditionis rationibus præmisis, ita si mater pterit filium, cùm eius pteritio habeatur ꝑ exhæredatione, simpliciter vr̃ facta exhæredatio modo pdicto, & ista possent ꝓcedere, vt dixi in prin. quando filius esset institutus à matre sub conditione, q̃ posset deficere, & impleri filio viuente. Sed in casu nostro ista conditio non pōt deficere, nisi post mortē filij. Vnde non pōt dici ꝙ præteritio habeatur pro exhæredatione, qa videretur collata ī tps, quo exhæredatio fieri nō pōt. i. post mortem filij, & tamen valebit institutio, vt probatur in tex. nostro, & sic erit dari casum, in quo filius q nō reperitur institutus, neq; exhæredatus à matre, non poterit impugnare testamentum, qa non est omnino pteritus, sed institutus in euentū conditionis: & qa hoc vr̃ sapere iniquitatem, ꝙ testator possit apponēdo aliquā conditionē sine remedio priuare filium hęreditate sua: ideo ista lectura reddit̃ dubia, & prima facie non placet, sed magis lectura Bart. de qua s. dixi: in qua tamen aduerte, qa ipe intelligit hunc tex. ꝙ ista conditio potuit apponi filio, qñ habebat prẽm, qui erat turpis persona, & poterat dubitare mr̃ de dissipatione prīmonij. alle. l. filius matrem. C. de inof. te. Sed hoc est restringere istā l. & diuinare[a] ad eam: pōt enim esse, ꝙ filius nō habebat patrē, vel ꝙ hēbat, & psona non extat: vnde magis videtur posse dici simpliciter, ꝙ ista cōditio videatur apposita in oī casu ad fauorem filij, sicut vr̃ probare text. in d. l. Seius Saturninus. quasi testator, qui apponit istam conditionē, nō confidat de alia persona, quæ nomine pupilli administrat patrimonium: & habet locum ista consideratio, quando apponitur ista conditio pupillo, q nō habet patrem: nā si haberet patrem, cùm de iure isto hæreditas q̃sita filio quæreretur patri, & pleno iure ad eum ptineret, non posset dici, ꝙ ista cōditio esset apposita, vt conseruaret̃ hæreditas filio post pubertatē: qa etiam illo tpe nō esset filij, sed patris. Ex qualitate ergo appositæ cōditionis attenta dispositione iuris Digestorū, intelligo istū tex. qñ apponit̃ ista conditio filio, q non habebat patrem, vel erat emancipatus à patre. Sed tenēdo so. Bal. & Moder. ad istū tex. videlicet ꝙ substitutio valeat hic, qa testm̃ non erat nullū ex præteritione materna, licet posset expugnari p querelā, quærit̃ quid sit tenendū de iure nouissimo. Bar. hic dicit, ꝙ testm̃ hodie esset nullū ipo iure, qa filius reperit̃ pteritus, & præteritio materna hodie facta sine cā reddit testm̃ nullum: vt tradit̃ in §. exhæredatos. ī autē. de hære. & Fal. in glo. & plene per Bart. in l. filio præterito. s. de iniusto te. Bal. dicit, ꝙ ista q. pēdet ab alia, videlicet, †vtrū hodie de iure nouissimo fili⁹ institut⁹ à patre sub cōditiōe casuali possit dicere testm̃ nullū: nā si teneremꝰ, ꝙ nō possit, qa conditio remoue̅t de medio, per l. qm̄ in prioribus. qđ tenuit Bar. in l. suus quoq;. s. ti. proxi. tūc multofortius est dicendū, ꝙ valebit testm̃ matris, in quo filius est pteritus, fine cā, remouebit̃ cōditio de medio: qa l. qm̄ in prioribus principaliter remouet conditionē in casibus, in qbus si nō esset remota, olim cōpetebat querela, sicut est in filio præterito à matre, cuius præteritio habetur pro exhæredatione, vt dixi. Si verò tenęremus opi. cōtrariā, ꝙ testm̄, in quo filius est institutus à patre, sub cōditiōe casuali, etiā hodie sit ipo iure nullū, quasi cōditio non tollat̃ de medio, p l. qm̄. ꝑallegatā. tūc est magis du-

oiū, quid in filio præterito à matre sit dicēdū: ipse tñ hic, & in l. si pater. C. de insti. & substi. tenet, ꝙ conditio remoueat̃ de medio vsq; ad legitimā in testamēto matris: qa l. qm̄ in prioribus. remouet conditionē in illis casibus, in quibus si non esset remota, illo tpe cōpetebat querela: ergo videtur remouere conditionē à filio instituto à matre. Sed ista conclusio nō placet hic Io. de Imo. qa cū hodie filio pterito à matre nō cōpetat querela, sed ius dicendi nullū, cessante ratione l. qm̄ in psona ipsius cessat etiā l. dispositio: vt l. j. in prin. ī tex. & gl. & ibi p Bart. s. de legitimis tutoribus. & plenius p eūdē in l. si vero. s. so. ma. quasi velit dicere, ꝙ qa est correcta rō l. qm̄ in persona filij instituti à matre sit etiā sublata illi⁹ l. dispositio quo ad eū. Tu aūt potes dicere, & clarius, & melius. ꝙ qa filio non cōpetit hodie querela, non comprehendit̃ sub versi. l. qm̄ in prioribus. quæ prouidet habentibus querelā: & qñ iste casus cōtingit, semper est verū, ꝙ correcta ratiōe l. nō habet locum l. vt in c. à multis. de ætate & qualitate. sicut ego declaraui in alia q. in l. s. e. vbi etiā dñs Ioā. de Imo. tenuit. Sed Bal. videt̃ respōdere huic rationi tacitę in l. si pr̄. præallegata. qa ipse dicit hic, ꝙ ius dicēdi nullū, subrogat̃ loco querelę, olim competebat filio: ergo debet sapere naturam sui subrogati: vt l. j. §. hæc actio. cum materia. ff. si quis testamen. lib. esse iussus. & pro ipso multum facit tex. in corpore in autent. vt cū de appel. cogno. §. aliud quoq;. in versi. sola em̄ ex nostrę serenitatis &c. vbi patet, ꝙ nullitas quæ inducitur per illud ius, fit ad tollēdam iniuriam illatā filijs. Sed pōt responderi, ꝙ qñ præteritio fuit facta à matre sine causa, vel exhęredatio à patre causa non expressa, ꝙ testamentum reddatur nullū, mediata causa est remotio in iure, sed immediate defectus solenitatis requisitę, cuius omissio reddit actū nullū. l. cùm hi. §. ait pretor. cum alijs vulga. ff. de transactio. Et ex hoc videtur inferri, ꝙ ius dicendi nullū, quod cōpetit hodie filio contra testamentū matris, non subrogetur loco querelę: vt dicit Bal. qa non surgit immediate ex eadem cā: nam querela olim concedebatur propter iniuriam illatam filio indebite, sed nullitas ꝓpter omissā solennitatē, vt dixi, sufficit. ¶ In ea. glos. ibi: erat autem dubitatio. glo. ista repræhenditur per doc. communiter: qa etiam si primus gradus sit nullus ipso iure, tñ potest valere substitutio vulg. vt l. iij. ī fi. s. de lib. et posthu. Sed forte glo. habuit bonum intellectum, & voluit sentire id qđ hic dicit Bal. & Moder. videlicet ꝙ rō dubitādi erat, qa institutio filij erat nulla ex capite pteritionis, quę quidē nullitas respiciebat etiā substit. vulgarē: qa filius nō erat exhęredat⁹ à secundo gradu, sicut dicitur in d. l. iij. in fi. de lib. & posthu. Iuriscō. tñ dicit, ꝙ substitutio valet, qa pteritio materna nō reddit testm̄ nullum. Sed certè etiam ista ratio dubitandi fuisset friuola: quia etiam iure cautū est expresse, ꝙ præteritio materna non reddit testm̃ nullū, qa habetur pro exhæredatiōe: vt in §. mater. Inst. de exhęre. lib. & qñ filius est exhęredatus, testamentū nō est nullū: vt l. inter cætera. s. de lib. & post hu. Vnde ista dubitatio erat de casu l. sicut est prima. Dic ergo melius, sequēdo intellectū Bar. declaratū, vt s. per me, ꝙ ratio dubitandi erat, quia substitutio nō videbat̃ valere in omni casu, & omni tēpore, ex quo filius videbatur pteritus, & poterat expugnare testamentū per querelā. Sed hanc dubitationē remouet iurisconsultus, ostendēs ꝙ ista conditio potuit apponi, & ꝙ propter hoc non cōpeteret q̃rela contra testm̄, ex quo fuit apposita fauore filij: vt l. filius matrē. C. de inoffi. test. ¶ In gloss. posita super verbo, pupillaribus. ibi: sed quia pupillus. hanc expositionem sequitur Bar. hic: aliam ponit Bal. & Mod. de qua hic per eum. Tu potes dicere, vltra eos, ꝙ tabu. pupilla. vocantur hic substitutio vug. quæ non fuit facta filio impuberi simpliciter, sed cum limitatione pupillaætatis. i. si hæres non erit vsq; ad xiiij. annum. Vocantur autem tabu. pupilla. quia sunt similes tabulis pupilla. in hoc, quia substitutio ista limitatur ad pupillarē ætatem, sicut substitutio pupillaris. Et secundùm istam expositionem hic erit casus nota. tenendo lecturam gloss. quam posui in lectura præcedenti, quòd substitutio vul. facta in defectum conditionis appositæ instituto, non solùm verificatur in dicto casu, sed etiam si ex alio capite institutus non sit hæres: quod videtur contra tex. notabilem, & quod ibi ponit Bal. in l. qui ex duobus. in princ. j. de acqui. hæredi. & ego dixi in l. j. s. e. Sed potest limitari l. isto modo, ꝙ si conditio apposita instituto pōt desistere, qa nō reijcitur, tunc non extendat̃ ad aliū casum, intellige de defectu cōditionis appositę instituto. Sed quādo cōditio remoueret̃ de medio, sicut hic remouet̃ dies, secūdū lecturā glo. tūc substitutio haberet locū, etiam si ex alio capite primus institutus non succederet, quàm ex capite expresso in substitutione. Sequitur §. si filius.

Si filius

[a] ¶ Et diuina. De quo vide d. Alex. de Imo. in l. ij. in prin. xij. col. s. e. & d. Ias. May. hic in fi. ij. col. vbi refert opi. Are. & aliorū; tñ se remittit ad d. Alexā. loco alle.

Si filius. Adeunte primo hærede oĩs gradus substitutionis vulg. sequens deficit, seu enanescit, & habet proprie vnã cõcordantiã, in qua ponitur idem casus in effectu, in l. cũ in testamento. in prin. s. ti. ꝓxi. & hoc est verum indubitãter respectu portionis, in qua est facta aditio ex primo gradu: respectu aũt portionis, in qua esset facta repudiatio ex prĩo gradu, qđ iuris sit, vide tex. & qđ ibi fuit dictũ in l. quidã testõ Proculũ. s. e. h. d. ¶ †Not. vltra id qđ dixim⁹ in summario, ꝙ vt cõsilium Galli Aquilij habeat locũ, filius et nepos posthumus ambo debẽt institui. ꝓbaꝛ in l. Gallus. §. i omnibus. s. de li. & posth. & qa iste tex. ponit eundẽ casũ, qui poniꝛ in l. cum in testõ. in prin. s. ti. proxi. & satis patet de mẽte illius l. videlicet ꝙ iurisconsultus ꝓsupponit ibi filiũ expresse fuisse institutũ. & sic illa l. nõ facit pro opi. Bart. de qua diximus in l. si quis cum. §. fi. s. eo. ¶ In gl. posita super verbo, excludi. ibi: idẽ similiter nepos repudiauit. Io. de Imo. hic dicit hanc gl. sensisse, ꝙ hæreditas ex substitutione erat delata nepoti filio repudiante, qa non potuisset repudiare, nisi esset delata: vt l. is potest. & l. si is q bonis. j. de acqui. hære. Sed cõtrarium dicit gl. inferius, & bene, sequiꝛ Bar. & omnes, qa cũ substitutio facta filio de nepote fuerit facta in suitate, secũdũ cõsiliũ Galli fuit extẽsa ex quo fili⁹ supuixit tpe mortis patris, & sic fuit suus patri. Sed nõ credo gl. in isto ver. habuisse hũc intellectũ, cũ postea dicat cõtrariũ incõtinẽti: sed habuit hũc sensũ, ꝙ nepos repudiauit hꝛ̃ditatẽ ab intestato, licet nõ dum delata: potuit aũt hoc facere vel paciscẽdo, vel renũciãdo in iudicio: vt l. in pluribus. & ibi no. j. de acqui. hær. & plene per Bart. & alios in l. j. C. de pac. & ex hac declaratione qđ sequatur, videbis inferius. ¶ † In ea. glo. ibi: expone cùm esse posset. Ista glos. reprehẽditur per quosdam antiquos: qa substitutio vul. facta per ista verba, si hęres non erit: de ꝓprietate sermonis cõprehendit, siue quis non velit esse hæres cùm posit, siue non posit esse hæres: vt l. cùm ꝓponas. C. de hære. instit. Ergo ista restrictio non est faciẽda prędictę substitutioni vul. quia in casu quo qs nolit esse hæres, nihilomin⁹ trahitur ad casũ impotẽtiæ, & ecõtra: sicut plene declarat Bart. in l. j. s. eo. & satis ꝓbatur in l. Gallus. §. & qđ si tm̃. s. de libe. & posthu. Bar. aũt hic nitiꝛ saluare glos. in casu suo, dicens ꝙ prædicta iura habent locum, nisi ex ꝓsumpta mente defũcti verba debeant restringi ad casum impotentię, sicut debent in casu nostro: quia si diceremus substitutum admitti, excluderetur nepos testatoris à successione intestati, quòd testator in dubio nõ præsumiꝛ velle: vt l. cũ acutissimi. cũ materia. C. de fideicõ. & l. generaliter. in princ. C. de insti. & subst. Quòd aũt hoc sequereꝛ, patet secũdũ eũ: qa nepos iste non põt venire ex testamẽto, vt fateꝛ gl. & s. declaraui, nec etiã posset venire ab ĩtestato, si substitut⁹ deberet admitti: qm̃ q̃diu est spes succedẽdi ex testamẽto, nõ admittaꝛ successio ab intestato: vt l. q̃diu. C. cõmunia de successio. & ideo isto casu verba substitutionis restringenꝛ secũdũ eum. Vbi autẽ nepos non esset in medio, vel qa nõ esset natus, vel qa mortuus fuisset, anteq̃ filius repudiaret: tunc ipse fateꝛ, ꝙ substitutus admittereꝛ filio repudiante. Ang. autẽ hic simpliciꝛ & indistinctè sequitur glo etiã eo casu, quo nepos tpe repudiationis filij nõ superesset, & reuera glo. ita sensit: nam ꝓsupponit in prin. q. sicut s. declaraui, ꝙ nepos iste repudiauerat successionẽ ab intestato: & sic non poterat amplius agi de eius successione: & ꝓinde erat, ac si non extaret: vt l. ij. §. & si sint sui. j. ad Tertul. & tamen gl. vult non admitti substitutũ: ergo idẽ diceret, si nepos fuisset mortuus. Vñ Ang. saluando gl. simpliciter dicit, ꝙ ideo substitutus nõ põt vocari in gl. qa substitutio fuit facta posthumo, q nasceretꝛ mortuo patre post mortẽ testatoris. i. q nasceretꝛ, si pater esset mortuus viuo testatore post mortem ipsius testatoris. Sed iste posthumus fuit natus in vita testatoris: & sic censetur alia persona ab illo, cui fuit facta substitutio: vt l. cõmodissime. s. de libe. & posthu. Ergo nõ potest vocari substitutus in isto casu, qa fuit substitutus vni personæ, & posthumus natus est altera ꝑsona, & per cõsequẽs sibi nõ vr̃ facta substitutio: & ex hoc infert Ang. necessario seq, ꝙ ista gl. debet intelligi, qñ substitutio fuit facta de posthumo, qa nascereꝛ mortuo patre ĩ vita testõris, post mortẽ ipsius testatoris, & ꝙ ad hoc vt habeat locũ substitutio, de qua in tex. si nepos nõ esset hæres, necesse est intelligere, ꝙ hæreditas fuerit delata nepoti ex eo, qa filius erat mortu⁹ viuo patre. Ioã. aũt de Imo. hic primò reprehendit Ang. & bene, inquantũ dicit, ꝙ cùm iste posthumus fuit natus viuo testatore: qa contrarium ꝓsuppoiꝛ in tex. & gl, intelligimus enim, ꝙ nepos sit natus mortuo testatore, sed viuo patre. Vnde ista sua expositio nõ ꝓcedit, cõsequẽtia aũt ipse infert, ꝙ necesse est illũ extraneũ videri substitutũ solũ eo casu, quo filius moreretur, viuo patre, potest inferri ex dictis suis: sicut declarat Io. de Imo. isto modo: quia dato, ꝙ ꝓsupponamus posthumum hic natũ esse post mortem testatoris, sicut verum est, adhuc tñ si natus est viuo patre, substitutio non potest habere locum, qa alius erat posthumus, q debeat nasci mortuo patre suo: & alius est posthumus, qui nasciꝛ viuo patre suo: vt l. cõmodissime. s. de lib. & posthu. vbi probatur, ꝙ posthumus institutus sub vna cõditione, & nascitur posthumus, illa conditione defecta dr̃ præteritus, quia est alia persona à posthumo instituto: vt ibi plene declarat Bar. Si ergo substitutus vult succedere posthumo nato viuente patre, dicetur sibi, substitutio tua non fuit facta huic personæ & huic posthumo: ergo virtute substitutionis non põt succedere. & ꝙ iste censeatur alia persona, fatetur etiã hic Io. de Imo. qui in effectu post multa verba sequiꝛ opi. Bar. in vtroq̃ mẽbro, per illum tex. à contrario sensu. dicitur enim ibi secũdũ eum, ꝙ si filius adiuit substitutus, nõ poterit succedere: ergo à cõtrario sensu si filius nõ adiuit, poterit succedere, qñ nepos non esset natus. Sed cõtra ista sua dicta facit, quia sicut ipse sumit arg. à contrario sensu, qñ nepos nõ esset natus ad ꝓbandum secundã cõclusionẽ Bar. dum dixit, ꝙ si nepos nõ esset in medio, substitutus admittereꝛ: ita debes sumere arg. à cõtrario sensu etiam in primo casu, quando nepos erat in medio, & poterat succedere ab intestato: quia etiam illo casu iurisconsultus dicit, ꝙ si filius adiuit, substitutus excludiꝛ. Confirmatur ista impugnatio per tex. in l. cum in testõ[a]. in princ. s. tit. proxi. vbi iurisconsultus in ratione decidendi istum casum dicit, ꝙ ideo filio adeũte substitutus nõ admittitur, ꝙ voluit eum succedere ex secundo gradu, nõ ex primo: ergo si primus gradus non habet locũ in vtroq̃ casu, à contrario sensu vr̃ vocari substitutus. Sed ad hoc potest respondeři, ꝙ in primo casu argumẽtũ à cõtrario non sumitur, ne resultet ius exorbitans contra regulas iuris cõis, itẽ ne sequatur absurdum: est enim regula iuris, ꝙ interpretatione cõditionũ prima regula est voluntas testatoris: vt l. in cõditionibus primũ locũ. de condi. & demon. Sed si sumeremus hic argumentum à cõtrario sensu, fieret contra præsumptã voluntatem testatoris: ergo ne inducaꝛ vnus casus exorbitans à regulis iuris, nõ sumeretur, vt traditur apud antiquos, in l. apud antiquos. in tex. & gl. C. de fur. & Barto. ĩ l. omnes populi. de iusti. & iur. & l. j. in prin. de offi. eius cui man. est iur. quæ consideratio non habet locũ in secundo casu, qa remoto nepote de medio, nihil fit contra ꝓsumptam volũtatem testatoris, sequereꝛ etiã absurdum in primo casu, videlicet ꝙ extraneus ꝓferreꝛ posteritati testatoris,[b] qđ ll. habent pro incõuenienti: vt in iuribus s. alle. & ideo etiã nõ est sumẽdum ar. à cõtrario sensu propter vitandũ absurditatẽ: vt l. scire oportet. §. aliud. s. de excu. tu. & l. nam absurdũ. j. de bo. li. ¶ Sed contra ꝓdictã opi. Bar. fortius faciunt duo alia. Primũ est: qa si iste posthumus natus viuo filio est alia persona, q̃ ille cui fuit facta substitutio: vt s. declaratum est, & tenet etiã ibi Io. de Imo. qũo potest vocari substitutus moriente isto nepote, vel non nato filio viuente, cùm huic personæ non fuerit substitutus. Secũdò & fortius contra istã opi. arguo sic: si substitutus vocaretur hoc casu ex substitutione facta à nepote, non posset vocari tanq̃ substitutus. Tertio gradu: quia cùm hereditas non fuerit delata nepoti in isto casu, substitutio facta alicui, si hæres non erit, qui non est vocatus à testatore, habet vim instõnis cõditionalis, & nec est substõ: ita declarat Bal. & Io. de Imo post eũ in l. ex facto. s. ti. proxi. & probaꝛ in l. quoties. §. si qs primum. eo. tit. & ita ego dixi referendo ista dicta: vt l. j. s. eo. Si aute filius fuisset mortuus viuo patre, tunc substitutus tertio gradu succederet proprie nepoti, tanq̃ substitutus in gradu tertio: qa in illis casibus nepos vocareꝛ ad hęreditatẽ: & sic patet, ꝙ vna oratio, & vna substitutio determinãs plura determinabilia, nõ videreꝛ ea pariter determinare: qa aliquo casu substitutus vocareꝛ vt substi. in tertio aliquo casu, vt substitutus in secundo: quod videtur contra regulam positam in l. iam hoc iure. s. eo. & in l. centurio. in glo. ordi. ¶ Circa primum potest responderi, fatendo quòd ista substitutio non videtur facta posthumo nato vel nascituro patre viuente, nec ex hoc capite posset succedere substitutus, poterit tamen succedere, quia videtur facta posthumo nascituro post mortem patris, quẽ erat possibile ita nasci: & hoc sufficit ad hoc, vt substitutio possit habere locum ex ꝑsona illius: sicut enim valet substitutio vulgaris facta illi, q tempore testamenti nõ est in rerum natura, nec potest amplius esse: vt l. j. §. j. C. de cadu. tol. ita & fortius videtur valere, si sit facta non existenti in rerum natura, qui tamen potest in futurum esse, sicut in casu nostro, quia posthumus potuit nasci præmortuo patre: & hoc procedit indubitanter, quando substõ fuit facta modo de

[a] ¶ In l. cùm in testõ. Adde ꝙ secũdum d. Ias. May. hic iste tex. nihil facit, qũo cũq̃ inducaꝛ contra gl. et Bar. nisi capiaꝛ à contrario, ꝑ quandam conie ctura, & inductiones q̃ veniunt à cõtrario sensu nõ videntur multum reales: ita dicit hic ĩ ij. col. in vers. ego puto. referendo Arc.

[b] ¶ Testõris. Adde d. Bar. Soci. in cõs. cc. xxvij. inci. pñs consultatio. versi. sed cõtra hãc cõclusionẽ. ĩ ij. parte. char. ciiij.

¶ Indiuiduum. De quo tu omnino vide d. Fely. in c. prudentiã. in ij. col. in verſ. vbi vero de offi. dele. & qđ ibi dixi in apoſt. & adde Paride de Pu. ĩ tractã. de ſyndicatu. in c. de exceſ. regum. poſt prin. in ver. itẽ regina ſua. & quod ibi dixi in apoſtil.

de quo in litera S, ſi hęres non erit: nã iſta ſubſtõ verificatur, etiam ſi poſthumus non naſcaẽ: vt l. qui poſthumus. in tex. & glo. j. ad Sylle. Nec ob. huic reſpõſioni, ꝙ supereſt poſthumus alius, q fuit natus viuo pr̃e: qa cũ ille non voceẽ ad hęreditatẽ teſtatoris ex teſtõ, nullum facit impedimentum ſubſtituto, ſi mortuus eſt, anteꝗ̃ filius repudiaret hæreditatẽ, vt dixi. Si aũt ſubſtõ fuiſſet facta poſthumo, ſi decederet in pup. ętate, vel poſtea quandocunꝗ̃, tunc Io. An. ſingulariter decidit in ti. de teſt. §. j. in vltima additione magna. in ver. occurrit etiam caſus. ꝙ ſi poſthum⁹ nõ naſciẽ, & ſic nõ haberet locũ tex. Vnde in verſi, etiam ſi nepos. quia ille non põt dici decedere, q non eſt natus. qđ tamen dictũ non credo eſſe verum, p glo. no. in l. pe. ſ. de ventre inſpiciẽdo. & p ea quæ ſcribit Bar. in l. j. ſ. e. vbi cõcludit approbando illam gl. ꝙ ſubſti. pu. facta poſthumo cõtinet tacitã vulg. q habet locũ, etiã poſthumo nõ nato: & tamen illa ſubſtitutio vul. videtur facta eo modo, quo pu. expreſſa. ſ. ſi filius decederet in pu. ętа. Et licet videatur facta in vnum caſum, extenditur tamen ad alium: iuxta regulam quam tradidit hic Bar. per l. Gal. §. & quid ſi tamen. ſ. de lib. & poſthu. & in l. j. ſ. eo. ¶ Ad ſecundum ar. reſpõdetur, quòd licet quando poſthumus nõ eſt vocatus à teſtõre: vt in q. nr̃a, varietur gradus ſubſtitutionis: non tamen variatur eſſentia diſpoſitionis: quia etiam ſi tertio loco ſubſtitutus, vocetur ſecundo gradu ſubſtitutus, tamẽ eſt. Vnde per hoc diſpoſitio nõ dicitur difformis: ſicut dicimus, quòd quãdo mutatur qualitas actionis, non ſubſtantia, dicitur eſſe idem iudicium, nec per hoc debet ſeq abſolutorio: vt notatur in l. curatoris. C. de nego geſt. & in l. quanquã. §. Iulianus. ff. de aqua plu. ar. & per iſta eſt optime defenſata opi. Bar. q bene probatur in d. l. cùm in teſtõ. & hic à contrario ſenſu. Bal. autẽ hic ſimpliciter tenet gl. etiã ſi tempore quo filius repudiat, nepos nõ viuat, videlicet quòd ſubſtitutus non admittatur. Mouetur, quia conditio appoſita in ſecundo gradu ſubſtitutionis. ſ. ſi filius moreretur viuo patre, videtur repetita in tertio gradu ſubſtitutionis: vnde extraneus videtur ſubſtitutus poſthumo, ſi hæres non erit, & ſi filius p̃morietur ipſi poſthumo: quia nõ plus videtur conceſſiſſe teſtator vltimo loco ſubſtituto, ꝗ̃ præcedenti: quẽ qa primò nominauit, cenſeẽ p̃dilexiſſe: alle. tex. in l. Publius. §. fi. j. de condi. & demon. & maxime quia ſubſtitutus in ſecundo gradu erat de deſcẽdẽtibus teſtatoris. Licet igitur ſit impleta vna conditio, qa nepos nõ fuit hæres, debuit impleri alia quæ deficit: vt l. ſi hæredi plures. j. de condi. inſti. Sed Io. de Imo. hic & in prin. commenti, & in fi. impugnant iſtã opi. primò quia ſubſtõ in effectu eſt ſecunda inſtõ, vt vidiſtis declaratum in rubrica huius ti. Perinde ergo eſt, ac ſi iſte poſthumus ſubſtitutus eſſet primo loco inſtitutus ſub aliqua conditione. Sed cõditio expreſſa in inſtõne, non videtur repetita in ſubſtõne: vt l. ſub conditione. ſ. de hære. inſti. & vidiſti tactum p gl. in princ. iſtius l. Ergo cõditio iſta adiecta primo ſubſtituto, non videbiẽ repetita in ſecunda ſubſtitutione. Secundò hoc probat ipſe per iſtum tex. à cõtrario ſenſu, dum vult, ꝙ ſi filius repudiaſſet, admitteretur ſubſtitutus. Et iſta opi. placet vltra iura prædicta particulari ratione. i. propter difformitatem perſonæ, ſecundi & tertij ſubſtituti: nam ſecundo loco ſubſtituto. ſ. poſthumo, iſta conditio, ſi naſceretur præmortuo patre viuo teſtatore, erat neceſſaria ad vtilitatem ſubſtitutionis, ſecundùm conſilium Galli: quia poſthumus alienus nõ poterat inſtitui de iure iſto. Sed in perſona ſecundi ſubſtituti, poſiti in tertio gradu reſpectu inſtitutionis, iſta conditio non erat neceſſaria, ſed voluntaria: & ſic ceſſabat ratio apponendi hanc conditionem, quæ erat in perſona primo ſubſtituti: ſicut dicimus, quòd conditio appoſita in legato præcedenti non videtur repetita in ſequenti, cui non poteſt adaptari: vt traditur in l. Seio. §. Caio. ff. de fun. inſtru. Et licet hoc poſſit adaptari ſecundo ſubſtituto, cauſa tamen appoſitionis conditionis ceſſabat, vt dixi. Licet autem regulariter conditio appoſita in ſubſtituto primo gradu non videatur repetita in ſubſtituto gradu ſequenti. Iſtud eſt verũ, niſi ratione qualitatis perſonarum, ſi veriſimile eſt teſtatorem aliud ſenſiſſe. Vñ ſi teſtator ſubſtituit patruũ nepoti, ſi nepos decederet ſine filijs, & ſi patru⁹ moriaẽ viuente teſtatore, ſubſtituit alium minus coniunctũ ſimpliciter nepoti decedẽti, illa cõditio, ſine liberis, ſecũdũ eum vr̃ repetita in ſe ſubſti. Ita decidit ſingulariter Io. An. in ti. de teſt. §. j. in addi. præalle. in ver. iij. q. & eſt no. limitatio ad materiam noſtram, & prima facie habet æquitatẽ. Sequitur l. ex duobus.

SVMMARIVM.

1 ¶ Dictio, ſupremus, in eo verificatur, quem nullus ſequitur, & in eo nullus præcedit.
2 Dictio, demum, quid ſignificet.
3 Argumentum à contrarijs quando ſumatur.
4 Regnum & principatus eſt quid indiuiduum.
5 Vbicunque vertitur incertitudo facti, non recurritur ad iudicium ſortis.
6 Quiſquis, eſt dictio diſtributiua, & propterea non refertur ad vnum.
7 Teſtator grauando hæredes de præſtando legatũ, intelligiẽ ſenſiſſe de hæredibus primi gradus, nõ de ſubſtituto vulgari.
8 Teſtamentum de iure ciuili reſcinditur per mediũ pretoris.
9 Cõſtitutio legati de latere valet, & eqparaẽ prætori à Bal.
10 Ep̃s nõ poteſt facere ſtatutum, per qđ tollatur ſolennitas iudicialis à iure requiſita.

EX duobus. Subſtitutio facta vltimo morienti, admittit ſubſtitutum ad hæreditatem amborũ, ſi ſimul moriãtur. h. d. Secũda eſt ibi: qa ſupremus. Tertia ibi: ſicut & cõtrario. ¶ 1 †Not. ꝙ iſta dictio, ſuprem⁹, verificaẽ in eo quem nullus ſequiẽ, & in eo quẽ nullus pręcedit. concor. tex. in l. q duos. in prin. j. de reb. du. & ĩ l. proxi. j. de verb. ſigni. & ex hoc arguit hic Ioã. de Imo. ad illam q. vulgarẽ, de qua plene ſcribit Bar. Moder. poſt eum in l. hoc arti. ſ. ti. proxi. Si ſtatutum defert præmium primo intranti caſtrũ, vel primo venienti ad brauium, vtrũ prẽmiũ debeaẽ pluribus ſimul venientibus vel intrantibus. & hoc dic, vt ibi, & p Bal. in cõſti. Digeſtorũ. §. itaꝗ̃. vide etiam qđ not. An. in l. duo ſocij. ſ. de hære. inſti. Secundò inducũt hic Bal. & Ang. iſtũ tex. ad q. de cõſuetudine, q defert regnũ primogenito. Vtrũ ſi duo naſcanẽ ſimul, ambo ſuccedant in regno, vel neuter. & qa eſt q. no. ſupplebimus ſup iſtã in lectio. ſeq. & allegabimus tibi Bal. in diuerſis locis, & ĩ ea declarabiẽ articulus, q venit incidẽter: vtrũ 2 dignitas regia ſit diuiſibilis. ¶ †Secundo no. ibi: non is demũ & c. ꝙ iſta dictio, demũ, eſt dictio taxatiua, & ſignificat idẽ qđ 3 tantũ, vt etiã probat tex. in l. ita demũ. C. de procu. ¶ †Tertiò no. ꝙ arg. aliquãdo ſumitur à contrarijs, quãdo eſt eadẽ ratio cõtrariorũ: vt l. ij. de his q ſunt ſui vel ali. iur. ſecus ſi eſſet diuerſa: vt dicit glo. in cle. cùm à repulſione. de ap. & Bal. in l. ſi præſes quaſi deſertam. C. quõ & quando iud. ¶ Extra gl. tãgit hic Bar. & Ang. poſt eũ illam q. no. qñ ex cõſuetudine vł ex l. regni p̃ferẽ primogenitus ĩ regno: quid ſi naſcantur duo, nec poſſit apparere quis primo ſit natus: vel quid ſi naſcãtur duo ſimul, & hoc ſit certum, qđ eſt poſſibile: vt videbis in exemplis j. ponendis. In qua q. habes conſiderare tres caſus: nã aliquando incontinenti naſciẽ vnus poſt alium, & hoc appareret: aliquando naſcitur vnus poſt aliũ, ſed ignoraẽ quis fuerit natus prius, & quis poſterius aliqñ certũ eſt duos eſſe natos ſimul, & dubitatur qs debeat p̃ferri. Primus caſus eſt indubitatus, ſecũdũ Ioã. An. in addi. Spec. ſup rub. de feu. in ver. occurrit etiã caſus. nã ille diciẽ primogenitus, qui primus natus eſt, & ille ſuccedet. q ita declaraẽ in diuina ſcriptura Gene. xxvij. c. & ad Hebræos xvij. in quibus patet, ꝙ Eſau qui p̃ceſſit Iacob, habebat ius primogenitur ę. Hoc etiam ſatis clarè determinat iuriſcon. in l. Arethuſa. ff. de ſtatu ho. vnde nõ capitur hic duos eſſe ſimul natos eo mõ, quo dr̃ aliqd ſimul eſſe factũ, vel teſtes ſimul vidiſſe fieri: aliqd in l. ſi quis eũ. §. fi. & in l. ſi pater captus. ſ. eo. & ibi ſcripſi. Secũdus caſus eſt magis dubius, in quo eſt præmittendũ, ꝙ quantũ ad caſum l. noſtrę, paria ſunt certũ eſſe duos eſſe mortuos eodẽ tp̃e, vel certũ eſſe ꝙ nõ ſunt mortui eodẽ tp̃e: ſed tñ incertũ eſt eſſe quis prius ſit mortuus ex eis, & qs poſterius: ita ꝓbat tex. no. in l. qui ex liberis. in prin. j. de ſecũ. tab. de quo multũ miraẽ hic Pau. de Ca. in fi. cõmen. & quę ſit ratio illius deciſio. dicã in expeditione gl. Sup q. autem nr̃a in hoc ſecundo caſu fuerũt varietates: nam Bal. & Ang. hic dicunt, ꝙ iſti ambo admittenẽ ad ſuccedendum ſimul, ex quo quilibet poteſt dici primogenitus per iſtũ tex. & alius ſimilis. idem tenuit Bal. in auten. ex teſta. in vl. col. C. de do. & in j. cõſti. Digeſtorum. §. item quę. vbi hoc examinat prolixius. & ĩ l. ex hoc iure. in ver. v. quæro. ff. de iuſti. & iur. Nec videtur obſtare huic opi. id quod tan4 git Io. de Imo. †videlicet ꝙ regnum ſit indiuiduũ[a], vt not. in c. licet. de voto. ſicut & quælibet dignitas principalis vſꝗ̃ ad comitatũ in concluſione: vt in c. imperialẽ. §. preterea. el ij. de prohi. feu. alie. p Fede. & ibi p Bal. qa ex hoc nõ ſequiẽ, ꝙ fratres non poſſint ſuccedere ſimul: ſed ſequiẽ, ꝙ ambo erũt reges inſolidũ, qa ius indiuiduũ ſiue ſit iuriſdictio, ſiue quicqd aliud, cõpetit pluribus inſolidũ, etiã ſi competat iure hæreditario: vt l. ij. ſ. ex his. & §. idẽ ſi in factũ. de ver. ob. cũ materia, & l. j. ff. de offi. conſu. & l. imperatores. §. magiſtratus. ff. ad muni. & ita declarat Bart. in l. fi. ff. vti poſſi. & Bald. in §. prę terea. Vnde ſicut dicit Bald. in locis alleg. & in l. fi. ff. de rerum diui. non eſt abſurdũ, quòd etiam in ſummo principatu tpali

tpali sint duo principes insolidum: vt l. diui fratres. j. de iure pa. & l. si adulteriũ. §. imperatores. ff. de adul. & hoc concedit glo. vij. q. j. c. nõ aũt. & in cle. Ro. in verbo, reges. extrà, de iureiurã. quas adducit Bald. in d. auť. ex testã. Licet ergo magis conueniat & expediat reipublicæ esse vnũ principẽ. vij. q. j. c. in apibus. & l. ij. §. nouissime. de origi. iur. tolerari tñ possunt isti concursus principatus, vt dixi. Hæc aũt iurisdictio dignitatis regiæ licet sit indiuisibilis, põt tñ diuidi commoditas, & administratio facti: vt est casus, quem ibi determinat Bar. in l. inter tutores. ff. de admi. tu. & tradit Bar. in d. §. præterea. & in c. j. in vlti. q. qualiter debeat iurare vasallus fidelitatem. Sed contra istã opi. facit fortiter id quod dicit hic Io. de Imo. post Bar. qa cũ ex consuetudine vocetur ille, qui primò nascetur, relatiuũ, quis, vel qui, distribuit singulariter, ita ꝙ ex proprietate sermonis nõ verificať nisi in vno. Et ista regula stat solida & firma, vbicunq; incertitudo psonarũ causatur, quæ vocanť ad lucrũ: vt patet in d. l. si fuerit. hic allegata. Vnde attenta illa l. videreť dicendũ, secũdũ Ioã. de Imo. ꝙ qa ambobus non põt deferri regnũ, etiã incertũ est, cui debeat deferri, neutri deferať: nisi forte ille qui haberet cõcedere regnũ, vellet alteri gratificari, non tñ tenetur si non vult: vt l. si quis seruum. §. inter duos. in tex. & gl. de leg. ij. Io. aũt An. multũ solenniter in addi. præal. vř sentire, ꝙ qñ regnũ non cõpeteret iure feudi, tũc deberet qõ dirimi sorte: allegat ea quæ ipse scripsit in c. j. & fi. de sortilegijs. Sed istud dictũ nõ potest esse verum in isto casu: qa sicut dicit glo. in l. vna. C. vti possi. & refert ipse idẽ Io. An. in c. fi. vbi optime distinguit. & Bar. in l. si duo. in prin. ff. vti possi. †vbicunq; vertiť incertitudo facti, non recurritur ad iudiciũ sortis[a]. Et talis casus est noster, qa certũ erat istos esse natos simul: sed dubiũ erat, quis erat natus prius. Propter qđ reiecta ista dñia, siue regnũ sit feudale, siue non, vř dicendũ, vt ipse dicit in regno, qđ hř iure feudi, videlicet ꝙ superior debebit præferre illum in regno, qui erit magis idoneus, & magis sufficiens: ar. l. si plures. cũ materia. ff. de accu. & c. si duo. §. fi. de procu. lib. vj. & c. de multa. in fi. extrà, de præben. Si autẽ non possit apparere quis sit sufficientior, qđ facile posset cõtingere, si filij essent infantes: tũc superior debebit gratificari, & erit in eius potestate, quẽ eligit: per ea quæ habenť in c. duobus. §. fi. de rescrip. li. vj. & in l. si quis serui. §. si inter duas. cũ concordantijs ibi alleg. de leg. ij. Sed tu aduerte, qa hic insurgit difficultas: qm̃ si attendimus tex. in §. si inter duos. gratificatio nõ debet fieri de necessitate. Vnde dominus feudi vel superior, si volet, poterit eligere nouum regẽ: & hoc est quod sensit Io. de Imo. per l. si fuerit, præalle. Si autẽ attendas text. in c. duobus. in fin. & in l. si duas. in prin. de excu. tuto. & quædam alia iura, vř ꝙ dominus debeat gratificari de necessitate. & hoc sentit Io. An. licet nõ declaret, & facit conclusionẽ, quã credo esse verissimã: & considero, ꝙ aliqñ incertitudo causatur in gratia cõsequẽda, seu in lucro, respectu personarũ, hæc gratificatio pertinet ad eũ, qui concessit gratiã, vel ad eũ qui repræsentat personã ipsius: sicut est hęres, qui repræsentat personã testatoris: & tunc ille talis non teneť gratificari, si non vult: ita intelligiť tex. & gl. in §. si inter duos. Aliqñ ille qui habet gratificari, nõ est cã immediata beneficij cõcedendi, sed immediate beneficiũ habetur ab alio: vel ille qui habet gratificari, nõ concedit beneficiũ, sed procedit per viã iustitiæ: & tũc de necessitate debet gratificari. Primũ probatur in c. si duobus. in fi. Secũdũ in l. si duos. in prin. præalleg. & in l. si quis in graui. §. si cũ oẽs. ff. ad Sylle. In casu aũt nostro succedẽtes in regno immediate hñt beneficium à patre p mediũ successionis: ideo vř, ꝙ superior debeat gratificari. & ad hunc secundũ casum adde, ꝙ qñ vnus ex duobus esset penitus insufficiens, sine dubio superior deberet præferre alterum, quia pater posset ipse præferre hoc casu secundò genitũ primogenito: vt no. declarat Bal. in auť. hoc amplius. C. de fideicom. quinimo si primogenitus esset furiosus, vel demens, ab ipso primo deberet pferri à patre: secus si efficeretur demens ex postfacto, secundũ Bal. in c. j. in prin. in vlti. q. de successione feu. Tertio casu dic breuiter, ꝙ qa vertitur q. de iure, non de facto, debet deueniri ad iudiciũ sortis, si vnus ex contendentibus petat sortem interponi. si autem non petat, tunc procedat quod dixi in casu proximo præcedenti, vt sit locus gratificationi. Ita colligitur ex his quæ colligit Io. An. in c. fi. extrà, de sortilegio. in distinctione sua. Potest autẽ exemplificari iste tertius casus, si sint extracti simul excepto ventre, secundum Bal. in d. §. itaq;. vel si esset secta, quæ admitteret plures vxores, cũ vno viro: vt de se patet. Et aduerte, quantũ ad secundũ membrum s. dictum: quia si rex nõ cognosceret superiorem, tũc superior deberet gratificari, si essent illi vel ille, ad quos vel quẽ pertineret electio regis noui: vt dicit Bal. in d. l. ex hoc iure. Et ꝙ ista gratificatio & electio debeat fieri de necessitate vni ex illis duobus, bene facit quod no. Bar. in l. j. §. permittiť. ff. de aqua quotidia. & æsti. & ego plene scripsi in l. si mihi & Titio. de verb. obligatio. ¶In glo. posita super verbo, hæredem. ibi: hic totum volebat &c. Glos. sentit sol. quæ communiter approbatur, videlicet quòd ideo in casu nostro succeditur vtriq;, quia voluntas testatoris erat, vt tota hæreditas sua perueniret ad substitutũ: substituendo enim vlti. morienti pupillari videtur ipsi reseruasse ius legitimarũ hæreditatũ, respectu præcedentium: sicut videbis in l. vel singulis. infrà eodẽ. Si ergo voluit partem præmorientiũ peruenire ad vltimũ: ergo voluit substitutum vltimo pupillariter succedere in tota sua hæreditate: siue ergo succedat mediante persona vltimi morientis, siue immediatè succedendo vtriq;, idem effectus est. & hanc so. approbat Bar. in d. l. eum qui. licet dicat semp se dubitasse in isto cõtrario. hanc ẽt approbat expresse in l. hoc arti. s. de hære. insti. Sed posset aliquis dicere, ꝙ etiã qñ fit substitutio fideicõ. habeat locũ dispositio istius tex. qa testator substituendo p fideicõ. vl. moriẽti similiter vř conseruasse ius legitimarũ hæreditatũ sibi, & cõsequenť voluisse, ꝙ fideicõ. restituatur toto hæreditas tua. Timore huius cõtrarij, credo glo. hic dixisse, ꝙ in l. eũ qui nouissimus. ideo nõ succediť vtriq;, qa vlt. moriens erat rogatus restituere partẽ suã: vñ satis patebat de voluntate testõris, ꝙ non volebat totũ ptinere ad substitutũ. Potuit etiã mouere glo. alia ratio ad dubitãdũ, quã tangit Bar. in l. eũ qui nouissimus. qa tex. in l. qui duos. in prin. & in l. nřa, vř se fundare non in psumpta voluntate defuncti, sed in proprietate verborũ: qa vt dicit iuriscon. in l. q duos. & hic ille ꝑprie dř supremus, quẽ nullus sequiť, licet nullus eũ antecedat: vnde nisi sit cõiectura, ꝙ testator voluerit succedi vtriq;, sicut est qñ rogauit restituere partẽ, licet esset psumptio mentis testõris, ꝙ voluerit vltimũ restituere totã hæreditatẽ, dũmodo nõ appareat cõtraria voluntas, ex ꝑprietate verborũ succediť vtriq;: & hoc sensit Dy. & Bar. expresse in d. l. eũ qui. Pro declaratione istius materiæ sunt ponendæ aliquæ cõclusio. ¶Prima cõclusio in substituti. pu. & fideicõ. in quibus[a] præsumptiuè vel expresse testator voluit ptinere totã hřditatẽ ad substitutũ, vltimo moriente, semp succedet substitutus vtriq; simul morienti: ita dicit hic Io. de Imo. & bñ, & satis probať ex mente istarũ ll. vř enim vltimò moriẽs, q est dãnatus restituere totã hæreditatẽ, substitutus primo morienti: vt declarat Bar. in l. vel singulis. j. eo. & est casus in l. Titio Seio. §. Seia. de leg. ij. Pro ista conclu. adduco tibi tex. & qđ ibi no. Bar. in prin. in l. hæredes mei. §. cũ ita. ff. ad Treb. vbi ꝓbať secundũ eũ, ꝙ substitutio fideicõ. facta vltimo morienti in tota hæreditate, qñ vltimò moriẽs est substitutus præcedẽti, sicut hic vř fuisse substitutus, vt dixi, continenti non solũ partem hæredis grauati, sed etiã ptẽ pmorientis deuolutã ad eũ. ¶Secunda cõclusio in ista materia est talis, qñ grauatus p fideicõ. grauatur restituere partẽ suã, seu partẽ hæreditatis: qa ꝙdiu ad casum nřm nõ est dñia inter istos duos modos loquẽdi, tũc si ambo instituti simul decedant, neutri succediť: ita intelligo tex. in l. eum qui. præalle. ita etiam intelligit hic gl. nostra, & approbat Io. de Imo. licet Bar. in l. qui duos. & in l. eũ qui. nullam mentionẽ faciat de ista so. quæ est verior cæteris, & clarior, qa expsse patet intẽtio testatoris, ꝙ noluit substitutũ habere totũ, sed partẽ. ¶†Tertia cõclusio in ista materia est talis: si testator substituit simpľr vltimo moriẽti p fideicõ. verbi grã, si vltimus decesserit, restituať hæreditas tali, vel substituo sibi talẽ p fideicõ. p hæc verba nõ vř rogatus vltimo moriens restituere partẽ fratris, q̃ puenit ad eũ ex successiõe intestati. Hoc tenet Bar. expsse post gl. in l. q duos. in prin. j. de re. du. & licet postea videať recedere ab ista so. ponendo aliã, de qua j. dicam, non tamẽ damnat istam cõclusionẽ expresse, tacite tamẽ videtur cõtradicere. Ego aũt credo hanc cõclusionem esse verã: qa si testator videreť grauare vltimò morientẽ in parte primi, aut vis ꝙ intelligitur grauatus fideicõ. vniuersale, & hoc nõ põt dici, qa iste vltimo moriẽs videreť grauatus restituere hřditatẽ alterius, ꝙ testatoris. s. i. hæred. filij prę morientis, cui successit vltimo moriens. Vnde hoc inspecto, videretur grauatus restituere certam rem, inq̃tum ꝙ nõ grauatur de restituendo totã hęreditatẽ præcedentis, sed solum vnã speciẽ illius hæreditatis. s. id quod habuit de bonis přnis. Vnde patet, ꝙ fideicõ. vniuersale nõ potuit esse hic, duplici ratione. Primò quidẽ, quia cũ hæreditas fratris puenerit ad eũ prẹter voluntatem defuncti expressam, & de successione intestati nõ potuit iste grauari, tãquàm de patrimonio testatoris: vt l. sed si sic. §. j. de leg. iij. restat ergo, vt videatur grauatus tanquàm hęres testatoris de restituendo patrimonium

[a] ¶Sortis. An & qñ sortes sint licitæ data perplexitate cõcursuũ, vide no. Fely. in c. capľm. ver. sed an sortibus. de rescri. & in c. licet cãm. de proba. col. xxvj.

propriũ, & sic nõ põt resultare fideicõ. vniuersale, sed particulare: maxime qa fuit rogatus, vt dixi, restituere vnã speciẽ hæreditatis sibi delatã: iuxta ea q̃ hñr in l. cùm filius. §. Lucio. ff. de leg. ij. & in l. cogi. §. sed si miles. ff. ad Trebel. & etiã qa fideicom. vlẽ non habet locũ, nisi in proprio patri testatoris. Secundũ hoc ergo vna & eadẽ substitutio contineret fideicõ. vlẽ respectu vnius portionis, & respectu alterius fidecõ. particulare, qđ in dubio non est dicendũ, ꝑ regulã positã in l. iam hoc iure. s̃. cod. qđ vna determinatio &c. Præterea si respectu portionis fratris videreꝛ grauatus iste vltimo moriens, tanq̃ de patrimonio proprio, forte nõ valeret grauamen, qa nõ reperireꝛ grauatus de suo, & vltra id qđ percipit à testatore, ex quo etiã partẽ suã restituit: de quo tñ dic vt tradiꝛ in l. imperator. §. fi. de leg. ij. Bar. tñ in d. l. qui duos. dum sequiꝛ aliam so. ibi positã ꝑ Dy. ꝙ rõ l. cũ qui nouissimus. non succediꝛ vtriq;, qa mater erat in medio, sentit cõtrariũ istius cõclusionis: dicit em̃, ꝙ qa mr̃ erat in medio, & sic vnà cũ fratre succedebat in hæreditatẽ filij ab intest. cessat præsumptio, ꝙ testator voluerit totã hæreditatẽ ꝑtinere ad substitutũ: & sic manifeste sentit, ꝙ in l. cũ q. si mr̃ nõ fuisset in medio, testator videreꝛ velle, ꝙ tota hæreditas ꝑuenisset ad substitutũ vltimo moriẽte: quod non est verũ, vt s̃. dixi. & dato ꝙ sol. Dy. esset vera, hoc faceret fauor maternus simplr̃, nõ qa mr̃ esset successura ꝑ̄decedenti ab inte. Hoc patet manifeste: qa vt dicit Io. de Imo. & bene in d. l. cũ qui. de iure isto mater nõ succedebat cũ fratre cõsanguineo ab intestato. Insti. ad Ter. §. j. & in l. si quis, vel si qua. C. co. vñ nõ potuit iuriscon. cõsiderare rationẽ, de qua dicit Bar. cũ tpe suo mr̃ nõ succederet: & ideo ipse idẽ in l. cũ qui. considerat simplr̃ fauorẽ ꝑsonæ matris, sicut consideratur in excludẽdo tacitã pupil. vt dr̃ in l. ij. s̃. c. ¶ Quarta conclo, & vltima in ista materia sit talis: vbi non esset ꝑ̄sumptio, ꝙ testõr vellet totã hæreditatẽ ad substitutũ ꝑtinere, sicut nõ est in substõne fideicõ. vt s̃. ostendi, tũc substitutus non succedit vtriq; morienti: qa licet dicanꝛ ambo vltimo mori, re tñ vera fuit facta substitutio vni, & nõ duobus: per l. si fuerit. ff. de reb. dub. vñ ex ꝓprietate sermõis nõ posset succedi vtriq;: & hęc est cõis sñia, quã approbat Bar. in d. l. cũ q. licet Dy. ibi senserit cõtrariũ, vt ipsemet Bar. dicit. Nõ ob. ista iura, inq̃tũ videnꝛ se fundare in proprietate sermonis: qa dico, ꝙ fundãs se in proprietate sermonis in vna parte, seu respectu vnius verbi, ꝙ minor sit impropriatio, q̃ si haberet impropriari vtrũq; verbũ; & ideo facilius saluatur dispositio, maximè quia verbũ principaliter positũ in dispositione stat proprie. s. verbum supremus, vel vltimus. Sequitur §. filium.

Filiũ impub. Substitutus vulgariter vocatur ad substi. pupil. factã per hæc verba, quisquis mihi hæres erit. Secũda est ibi: mortuo. ¶ In glo. vlti. ibi: nã verbis quisquis &c. Ex hac glo. in j. parte colligũtur 6 duę notabi. conclu. ¶ † Prima est cõclusio, q̃squis, cũ sit dictio distributiua, nõ põt referri de ꝓprietate sermonis ad vnũ dũtaxat, cõtra quã gl. tenet hic Dy. per tex. in l. si in testõ. §. fin. j. si quis omissa cã test. Bar. tenet glo. & ad l. diui. rñdet, ꝙ cõditio quæ aponiꝛ ꝑ dictionem, quisq̃s, bene põt verificari in vno: sed tñ oportet, ꝙ ista dictio ponaꝛ inter plures ꝑsonas, & poterit verificari in vna ex illis ꝑsonis: & etiã in oĩbus seu pluribus: vt patet in l. qui liberis. §. hæc verba. s̃. eo. & ita declarat Bar. plenius in l. hoc arti. s̃. ti. ꝓxi. Sed ista rñsio non vr̃ sufficiẽs ad l. si in testõ. ibi enim ista dictio, quisq̃s, necessario referꝛ ad vnũ; & ita ad vnũ, ꝙ non põt referri ad aliũ, vel ad plures, q̃ duo sunt de natura huius dictionis distributiuæ: vt s̃. dixi, Quòd autẽ ita sit, patet: testator em̃ in d. §. fi. instituit Titiũ & Męuiũ hęredes: deinde dixit, quisquis mihi ex suprà scriptis erit hæres, si Męuius hæres nõ erit, det Męuio centũ: quę locutio ostendit, cũ dr̃, q̃squis mihi hæres erit, ꝙ in ea nõ cõtineꝛ Męuius, cui datur legatũ, si hęres non erit, per ista verba, quisquis &c. detracto autẽ Męuio, non remanet nisi vnus hęres institutus: & sic ista locutio referꝛ ad vnũ de necessitate, nec põt referri ad aliũ. s. ad Męuiũ, nec ad ambo simul: quæ duo sunt de natura huius dictionis: vt declarat Barto. in d. l. hoc arti. Dic ergo, & melius, ꝙ hoc facit ibi natura relationis, vt dictio, quisquis, ponatur pro relatiuo, quis, vel qui: non enim dicit simpliciter, quisq̃s mihi hæres erit: sed addit ex suprascriptis, Vñ cũ attenta forma distinctionis nõ posset intelligi, nisi de vno, qa alter excludebaꝛ, cui relinquebaꝛ legatũ, si non esset hæres: & in primo gradu non remaneret, nisi vnus hęres: testator referendo se ad primũ gradũ, vr̃ limitare verba dispositionis sequentis, & declarare secundũ dispositionẽ factã in primo gradu: arg. l. asse toto, s̃. de hæredi. insti. & l. si ita scripsero. de cõdi. & demon. ¶ Secũda cõclusio gl. est, ꝙ si plures hęredes fuissent hic instituti in primo gradu, substitutus vul. non vocaretur cũ eis, seu cũ altero eorũ, altero repudiante: quia ista verba, quisq̃s mihi hęres erit, intelligunꝛ de hęredibus institutis in primo gradu, secundũ gl. vbi locutio pluralis, vel dictio distributiua põt verificari in primo gradu. Sed contra istã glo. tenet Bar. & cõiter doc. hic: qa cũ substitutus vulg. voceꝛ ex iudicio testatoris, ergo debebit cõprehendi sub his verbis: vt l. qui liberis. §. hęc verba. s̃. eo. Sed pro gl. vr̃ esse casus sing. quẽ ibi notant Iaco. de Are. & Bar. ad hoc in l. qdã 7 referunt. §. si duo. j. de iure codicillo. † vbi probaꝛ, ꝙ si testator grauat hęredes de pręstãdo legatũ, intelligitur sensisse de hęredibus primi gradus, nõ de substituto[a] vulgari: & ita notat ibi Bart. expressè. vnde substituti non tenentur ibi ad legata, vt clare dicit tex. Sed saluando cõem sñiam, possumus respõdere, licet cõtrariũ sit difficile, ꝙ nomen hæredis in casu nostro capiatur largius, qa agitur de beneficio, & fauore, q̃ in d. l. vbi agitur de grauamine hęredũ institutorũ. Sed ista so. videtur posse impugnari, per ea quę dicit glo. in ij. parte. quã sequuntur hic doct. communiter, quę vult, ꝙ per ista verba, quisquis mihi hęres erit, videãtur grauati etiã veniẽtes ab intestato: & sic istud verbũ, hęres, qñ est impositũ grauaniẽ, capitur largius, q̃ vbi poniꝛ ad inuitandũ hęredes ad successionem pupilli. Sed vt videbis in illa secũda parte, ego nõ sequor illã cõclusionẽ optimis rationibus, quæ ibi dicenꝛ: & ideo ista so. potest esse vera. ¶ In ea gl. ibi: etiã qui venit ab intestato. Hanc gl. dicit hic Bald. esse singularẽ, & eã sequitur Bar. hic, Bal. & Ang. & addunt rationẽ, qa si testator ꝑ ista verba, q̃squis &c. voluit grauare hæredẽ ex testamẽto, multo fortius hæredẽ ab intestato, quẽ minus dilexit. ꝑ l. Publius. §. fi. j. de condi. & demon. Tu aũt aduerte, qa l. alle. in glo. nihil facit, videlicet tex. in l. si quis cũ nullũ. in prin. j. de iure codi. loquitur em̃, qñ ista verba fuerũt apposita in codicillis, nullo facto testamẽto, sicut dixerunt quidã antiqui, reprehẽdentes gl. & bene. Ratio autẽ Bar. concludit, ꝙ si testator reliquisset legatum impꝛsonaliter: verbi gratia, Titius habeat centũ, vel lego Titio centũ: & non dixit, à quo viderenꝛ grauati veniẽtes ab intestato: qa super ista verba vr̃ grauasse hęredẽ institutũ: vt l. si seruus. §. q margaritã. ff. de leg. j. & ibi ꝑ Bar. & ꝑ eundẽ in l. quidã. ff. de reb. dub. ergo multo fortius veniẽtes ab intestato. Idẽ simpliciter, si testator grauaret hæredes, & non diceret expressè scriptos in testõ, idẽ sequereꝛ in effectu, ex quo sub numero plurali hæredum pñt venire venientes ab intestato: quæ tñ est falsa, & cõtra tex. non cauillando literã in l. si quis cum nullũ. §. fi. j. de iure codi. & cõtra tex. & quod ibi no. glo. in l. eã quã. C. de fideicõ. Vnde ista opi. non vr̃ habere fundamentũ, ꝓpter quod nõ placuit ista opi. Dy. sicut refert Bar. in §. hæc verba. s̃. alle. & ibi etiã contrariũ sentit Bar. Cõtrarium etiã tenet expresse in d. l. si quis cũ nullũ. idẽ etiã sentit in l. iij. de lega. j. quẽ locum adducit hic Io. de Imo. qui etiã sequitur dicta Bar. in lo. alleg. dicit tñ cõem sñiam posse defendi in vno casu, videlicet qñ vnus solus hæres esset scriptus in testõ, & testator dixisset, quisquis mihi hæres erit: tũc em̃ qa ista dictio refertur ad plures, vt s̃. dixi, videretur facta repetitio ab intestato, ex quo aliter non põt referri ad plures: secus dicit, si testator dixisset, quisquis mihi ex suprascriptis erit hæres: tunc em̃ non cõprehenderentur succedentes ab intestato, vt colligitur per locum à speciali in l. si in testamento. §. fi. j. si quis omissa cã test. Et rõ est manifesta, quia retulit se expresse ad scriptos, & sic ad institutos in testõ ponetur: ergo illa dictio, tunc, improprie aliter non posset saluari: vt ego dixi in simili in prin. istius glo. & hanc opi. ego sum secutus in d. §. hæc verba. pro qua adduxi tex. vltra doc. subtiliter in d. l. quidam referunt. j. de iure codi. vno modo. nunc aũt induco apertius alio modo: quia si per ista verba, quisquis mihi hæres erit, non vr̃ grauari substitutus vulga. vt ibi dicitur, ergo b multominus videbitur grauari veniens ab intestato[b]: nam ex quo testator vocauerat substitutum expresse in testamento, qui succedit directo testatori: vt Insti. de pup. substi. in prin. facilius erat præsumendum, quòd per ista verba voluisset eum grauare, si per talia verba videretur grauatus veniens ab intestato: & hanc l. ad hoc adducit Barto. in vltimis verbis in dicta lege, si quis cùm nullum. Sequitur §. etiam si contratab.

Etiã si cõtratabu. Licet testm̃ prñũ expugneꝛ ꝑ cõtratab. valẽt tñ 8 tab. pup. & leg. pręstanꝛ. h. d. ¶ † No. primò, ꝙ ꝑ mediũ prętoris rescinditur testm̃ de iure ciuili: sicut ecõtra si hæreditas non defertur de iure ciuili, non põt quis fieri per ꝑ̄torẽ hæres de iure ciuili: vt in §. quos autem. Insti. de bon. pos. & hoc est quod dicit glo. nr̃a hic, & in l. in substi. & ibi scripsi aliquid super hoc. s̃. c. ¶ † Secundò no, ꝙ quãdo tab. pup. confirmantur, expugna

a ¶ Non de substituto. Viđ hic do. Ias. May. circa me. j. co. vbi referendo hãc opi. Are. dicit sibi nõ placere intellectũ, quẽ Are. dat, d. §. si duo, & de directo confunditur, & per illum tex. in vers. multoq; magis. vt per eum ibi.

b ¶ Ab intestato. Et hãc opi. tene, quam firmat etiam d. Ias. May. hic in fi. cum q̃ plurimis concor, quas vide ibi ꝑ eũ,

expugnaẽ teſtm̃ ꝑ cõtratab.legata relicta à ſubſtituto,pſtantur oĩbus.cõcor.tex.in l.filiũ.in prin.j.de leg.pſtan.& ex hoc apparet,ꝙ q̃dam ratio hic aſsignata ꝑ Bar.quare tab.pup. nõ rumpunẽ in effectu,nõ procedit,vt inferius dicã. ¶ In gl.vnica ibi:qa teſtm̃ eſt de iure ciuili,& querela.cõcludit gl. in effectu,ꝙ remediũ ꝑtoris non põt facere,vt ille q ſemel fuit hæres de iure ciuili,deſinat eẽ hæres:ſicut non põt facere,ꝙ aliquis efficiaẽ hæres de iure ciuili:vt in §.quos aũt.alle.in glo. & ſimilis glo.in l.in ſubſti.ſ.eo. Dicit tñ hic Bal.notabiliter, ꝙ prætor adijciendo nouã ſolẽnitatẽ ſolẽnitati requiſitæ de iure ciuili,põt inducere,vt ſi illa ſolẽnitas non ſerueẽ,teſtm̃ ſit nullũ,& etiã non deferaẽ hæreditas eſſe de iure ciuili:qa multa impediunẽ facienda,q̃ non tollunẽ iam facta:vt in c. quemadmodũ.de iureiur.alle.text.pro iſta cõcluſione Inſti.de teſt. in j.col.& hanc cõcluſionẽ approbat hic Io.de Imo.¶ Sed iſta cõcluſio primò nõ probaẽ in tex.palle.licet enim imperator ibi dicat,ꝙ ꝑtor addidit ſolẽnitatẽ ſeptẽ ſignorũ,q̃ non requirebantur prius de iure ciuili:nõ tñ dicit, ꝙ ſi illa ſolẽnitas omitteretẽ,& ſeruaretẽ forma iuris ciuilis, teſtm̃ non valeret de iure ciuili:imo etiã in ver.ſeq.manifeſte colligiẽ contrariũ, in quibus dr̃,ꝙ duraret diuerſitas ſolẽnitatis inter ius ciuile, & prætoriũ,quouſq; ꝑ conſuetudinẽ paulatim,& ꝑ nouas conſtitutiones ius ciuile & prætoriũ in vnũ cõuenerũt:& ſic manifeſte daẽ intelligi,ꝙ ante conſuetudinẽ,& nouas cõſtitutiones,alia ſolẽnitas debebat ſeruari, inſpecto iure ciuili : & alia inſpecto iure prætorio.Sed hoc eſſet falſum,ſi ſolẽnitas inducta de iure ꝑtorio omiſſa redderet teſtm̃ nullũ,etiã de iure ciuili:tunc enim nõ eſſet diuerſitas inter ius prætoriũ,& ciuile, ex quo inſpecto vtroq; iure debebat ſeruari ſolẽnitas prætoria,quo ad hoc vt teſtm̃ valeret.Vnde ille tex.manifeſtè confundit iſtã opi.Confirmaẽ iſta concluſio: qa ſicut de iure ciuili erat inductũ ꝑ ſolẽnitatẽ,ꝙ filius in poteſtate deberet inſtitui vel exhæredari:vt l.inter cætera.ſ.de libe.& poſthu.ita prætor poſtea induxit hanc ſolẽnitatẽ in emancipatis: vt patet expreſsè Inſti. de exhære. lib.§.emancipatos. & in l.j.in princi.ff.de bo.poſ.cõtra tabu. & tñ ſi illa ſolennitas omittiẽ, teſtm̃ non reddiẽ nullũ de iure ciuili,nec expugnandũ: & ſic patet,ꝙ ſolẽnitas adiecta à prætore nõ vitiat actũ reſpectu iuris ciuilis.Sed ad hoc põt reſponderi,ꝙ illud eſt,qa prætor cõcedendo contratab.declarauit,ꝙ etiã de iure ꝑtorio nolebat reſcindere teſtm̃ ipſo iure:ſed ita demũ,ſi filius intẽtauerit cõtratab.vt l.ſi poſt mortẽ.§.fi.j.de cõtratabu. multo ergo minus dr̃ fuiſſe ſua intentio annullare teſtm̃ de iure ciuili. Sed tũc obſtat:qa ſi ꝑtor apponẽdo ſolẽnitatẽ poteſt annullare ẽt ius inductũ de iure ciuili:ergo etiã vr̃ poſſe illud idẽ ius, poſt q̃ eſt cauſatum,& deductũ in eſſe, reſcindere. Sed ad hoc reſpondetur,ꝙ facilius põt impedire ius non oriri, q̃ ius ſemel ortum extinguere:vt dicũt hic doc.vñ inductio prima contra iſtã opi.eſt melior,quę cõfirmaẽ bona rõne:qa ſicut videbis in l.ſi cõtra ta.in fin.j.e.contrariorũ debet eſſe eadẽ diſpoſitio, vbi nõ daẽ diuerſitas rõnis:vñ ponĩẽ regula in l.ij.ff.de re iu.ꝙ ille q non põt condẽnare,nõ põt abſoluere:& q põt condẽnare,põt abſoluere.Sed ego habeo,ꝙ prętor remouẽdo aliqd requiſitũ de iure ciuili ad adi.hr̃ditatis,& dãnationẽ ipſius,non põt facere,vt quis ſit hæres de iure ciuili.vt eſt caſus in l.fctã. §.ſi in danda.ad Trebel.& plene Bar. in l.j.in vlti. col.j. de condi.inſti.& l.cũ in ſecundo.j.de iniuſto teſta. ergo ex quo non daẽ rõ diuerſitatis,vr̃ ꝙ qui non põt inducere remota ſolennitate adeundi de iure ciuili, ſiẽ nõn poſsit illũ prohibere:& iſta concluſio,vt dixi,clarè probaẽ in illo ver. poſtea. & ver.ſeq.Inſti.de teſta.ex quibus ꝑcipuè fundaẽ iſta cõcluſio.

9 a Ex hac tñ doctrina ſua infert hic Bal. no.†ꝙ valet cõſtitutio legati de latere,quẽ ipſe æquiparat prætori,[a] ꝑ quã cõſtituit in prouincia ſua,ꝙ nulla mulier poſsit teſtari ſine pñtia duorũ conſanguineorũ:& ſi contrà fiat,ꝙ teſtm̃ ſit nullũ.Sed Io.de Imo.reprehendit hic iſtã doctri.qa prætor põt cõſtituere contra ius ciuile,ſaltẽ quo ad effectũ,& eſt rõ,q̃ dr̃ eſſe quædã viua vox iuris ciuilis:vt l.nã ipſum.de iuſti.& iure.Vñ non eſt mirũ,ſi aliquo caſu ſibi concediẽ,impedire ius deferẽdũ de iure ciuili ipſo iure.Sed iſta ratio non habet locũ in legato de latere,qui non põt cõſtituere aliquid contra ius:vt dicit gl.not. in c.fin.de hære.lib.vj.& ſatis probaẽ in c.qđ ſup his.de maio.& obe.& in cle.ne Romani. de elec.Confirmaẽ iſta cõcluſio ex his quæ ponit not.Io.An.in addi. Spec. ſup rub.de elec.vbi concludit,ꝙ ẽps cũ conſenſu capituli non põt adijcere nouã formã,ſeu nouam ſolennitatẽ electioni,irritãdo elec. ſi illa forma non ſerueẽ,& per hæc iura prædicta. Tu verò attende diligenter in hoc arti.qa ſicut illud eſt veriſsimũ, ꝙ legatus de latere non põt ſtatuere contra ius:vt no. Spec.in ti. de leg.§.ſupereſt.ver.ſed nunquid.& glo.no. in cle.ſæpe. in verbo,mãdamus.de ver.ſig.& tẽnet Bal.in l. ne quicq̃.§. de plano.& §.fi.vbi plenius.ſ.de offi.procon.& leg.ita dubium eſt,vtrũ inducendo nouã ſolennitatẽ vltra ius,dicaẽ ſtatuere contra ius cõmune:ſuper quo Io.An. notabiliter ſentit in c. quanq̃. de vſu.lib.vj.ꝙ dicatur ſtatuere vltra ius cõmune,nõ vult ibi notabiliter,ꝙ ſi conſtitutio epiſcopi dat nouã formã cautioni præſtandæ ꝑ vſurariũ manifeſtũ,licet illa forma omittaẽ,non tamen incurriẽ pœna poſita in c. quanq̃. Confirmaẽ iſta concluſio ex his quæ no.ponit idẽ Io. An. diffuſius in c.fi.de appel.li.vj.in nouella.vbi reprobãdo opi.quorundã in fi.cõmen.ipſe concludit,ꝙ conſtitutio epiſcopi,quæ prohibet id qđ ius cõmune ꝑmittit,dr̃ eſſe contra ius cõe, qa poſſe facere,& nõ poſſe,ſunt contraria.Si ergo ius cõmune ꝑmittit teſtatori cũ ſolennitate ab ipſo requiſita,abſq; eo ꝙ adhibeaẽ alia ſolẽnitas:vt l.ſi quæramus.ſ.de teſta.ergo conſtitutio legati,quæ hoc prohibet,nõ adiuncta noua ſolẽnitate,ſine dubio eſt contra ius:& iſta opi.eſt verior, licet do. Lau. in tractatu ſuo,de vſuris.q.xc.relinquat formã,ſcilicet q.quã tãgit Ioã.An.in d.c.q̃q̃.& allegañẽ in cõtrariũ ea quę no.Io.An. in c.ad noſtrã,de empt.& vendi.vbi diciẽ velle, ꝙ ẽps poſſet inducere nouũ modũ probãdi contractus,etiã vſurarios vltra ius cõmune: & hoc tenet Bal.in l.j.ver.fi.C.de proba.vbi dicit,ꝙ conſtitutio ẽpi põt inducere nouam formam probandi quãtitatẽ vſurarũ extortarũ.Sed iſta dicta forte poſſent habere locũ,qñ in aliquo loco fierent exquiſitæ fraudes vltra ſolitũ:ita ꝙ ſi ſuperior ſciuiſſet iſtas fraudes cõmitti, pręſumeret idẽ fuiſſe facturus,quo caſu inferior põt conſtituere cõtra factũ ſuperioris:vt l.ſi hominẽ.ff.mã.& plene declarat Bar. in l.ambitioſa.de decretis ab ordin. faciendis. & tangit Io.An. in c.ſtuduiſti.de offi.dele.& ideo forte poſſet dici,ꝙ doctrina Bal.eſſet vera in q.noſtra,quãdo in loco vbi fieret iſta cõſtitutio,frequẽter mulieres aut ſubornarenẽ,& ꝑ fraudẽ inducerẽtur ad teſtandũ,aut ꝑ metũ & violentiã:aliàs tenendum eſt qđ ſ.dixi,& ad materiã noſtrã vide Bal.in l.oẽs populi.in ij. char.ff.de iuſti.& iu.vbi dicit,†ꝙ ẽps non poteſt facere ſtatutum,[b] per qđ tollaẽ ſolẽnitas iudicialis requiſita à iure. Et hoc eſt verũ,vt patet ex præmiſsis,licet aliter ipſe teneat, & nõ rectè, in l.ſed in ea.ſ.de leg.ij.in lectu.Vnde aliquid dicit Bal.videlicet in l.executorẽ.C.de execu.rei iu.ꝙ ẽps non poteſt dare licentiã vſurario,vt faciat teſtm̃ ad pias cauſas, non præſtita cautione:de qua in c. quanq̃.de vſuris.lib. vj.& iſta ſufficiant.Sed opponitur his expeditis contra iſtũ tex. nam licet expugnato teſtamento per contrata. remaneat teſtm̃ validũ ipſo iure de iure ciuili:vr̃ tñ,ꝙ ſicut primũ teſtm̃,quod remanet validũ de iure ciuili,quo ad effectũ remanet expugnatũ,qa auferẽ hæreditas inſtituto:ita & tabulæ pupil.valeant quidẽ ipſo iure,ſed auferaẽ hr̃ditas ſubſtituto per filiũ cõtra tab.qm̃ acceſſoriũ debet ſortiri naturã ſui pricipalis: vt l.j.& ij.ff.de pec.lega.& ĩ regula,acceſſoriũ. cũ multis alijs de reg.iur.Bart.rñdet,ꝙ ſubſtitutio pupil.eſt facta in fauorẽ filij: vt l. Iulianus.j.de acqui.hære. Cõtratab.aũt non reſcindunt ea quę ſunt inducta in fauorem filiorum, & deſcendentium: vt l.j.j.de lega.præſtan.Et ſi dicaẽ,ergo legata relicta in tab. pupil.deberẽt præſtari ſolis deſcendentibus, non extraneis: quod eſt contra tex. noſtrum : rñdeo,ꝙ pupil. ſubſtitutio inducitur principaliter in fauorem filij cui fit:vnde quia eſt fauor filij,ꝙ etiã legata facta extraneis in ſuo teſtamento pręſtenẽ:ideo durãte hoc fauore legata debẽt ꝑſtari. Et licet iſta rõ ſit probabilis,de qua neſcio cur Bal.& Moder. non faciũt mẽtionẽ,Bal.tñ hic aſsignat meliorẽ rationẽ, quã ſequiẽ etiã Ang.dicit,ꝙ acceſſorium regulatur hic à principali, quo ad effectũ rũpendi,qa non eſt eadem ratio rumpendi in vtroq;: nam reſpectu teſtamenti paterni filius rũpit,qa non licet patri filium præterire:ſed reſpectu teſtamenti pupillaris iſta ratio non habet locũ,qa frater põt ꝑteriri in teſtõ fratris:vt dicit tex.in l.Papinianus.§.ſed nec impub.ff.de inoffi.teſt. Sed iſta ſolu.non placet Io.de Imo.quia ſequeretur ex ea, ꝙ rupto teſtamento paterno per querelã totaliter non deberet rũpi pupillare:qđ eſſet concedendũ ex capite,qa acceſſoriũ deberet regulari à principali:ſed ex alio capite non põt, qa hæreditas põt adiri ex teſtamento pr̃no de iure ciuili, quo dato impoſsibile eſt valere tabu.pupil.vt l.j.in fi. & l.ij.§. adeo.ſ. eo.quæ rõ ceſſat in cõtrata,in quibus teſtm̃ valet de iure ciuili. Vñ iſta ratio ſua nihil valet: & ſo.Bal. eſt optima,& magis conformis opi.iſtarũ ll. q̃ ſo.Bar.quarũ mens vr̃ eſſe, vt tab.pupil.confirmentur de iure cõi,non de iure ſpãli. Et pro declaratione dictę ſo.debes conſiderare,ꝙ qñ teſtm̃ patris eſt nullũ à prin.ſemper eſt eadẽ rõ annullandi pupil. quia cũm ſit pars teſtamenti pr̃ni:vt l.pr̃s & filij.ſ.eod.ſi totum teſtm̃ eſt nullum,aliqua pars eius non poteſt conſiſtere à prin.Sed

a ¶ Prętori. Adde Fely.in c. ſup qõnũ. §. ſi vero. de offi. dele. circa prin. j. colum.

b ¶ Statutũ. Adde ꝙ ẽps põt facere ſtatuta, niſi ſtatuta eſſent ardua, & totũ clerũ cõcernẽtia:vt per d.Fely.in c.cauſam.de iudi.ĩ j.col. in verſ. vbi materia.& qđ per eũ ad materiã in c. venera. circa prin. ver. inſ̃tum.e.ti.& qđ per eũ ĩ c. canonũ. in xv.col.circa me. de conſti. & plenius in c. qđ ſuper his. ver. quotidie allegaẽ.de maio. & obe.& in c.eccl.ſanctæ Mariæ. de conſti.ĩ xj.col. in fi. in verſ. ij. not. vbi ꝙ ẽps nõ põt ſtatuere,ꝙ liceat ſine cauſæ cognitione pronunciare.

quando testm̃ paternum rumpit̃ ex postfacto, tũc pōt esse diuersa rō, & eadem rō rumpendi secundùm cām, ex qua testm̃ paternum rumpitur: & ideo aliquando tollit̃ testm̃ pupillare, aliquando nō: vt s̃. fuit dictum, sicut videmus in simili, ꝙ obligatio fideiuſ. vel pignoris non pōt à prin. consistere sine suo principali: quia vt accessoriū ꝓducat̃ in esse, requiritur principale, & tamen ex postfacto sublata obliga. principali potest remanere hypotheca vel pignus: vt tradit̃ in tex. & glo. in l. vsuca. C. de pigno. & in l. j. §. cū prædium. ff. eo. ti. & aliquid per Bar. in l. fideiussor obligari. in prin. ff. de fideiuſ. Sed cōtra omnia prædicta opponit hic Bar. dicit enim in l. seq. in prin. ꝙ etiam si pupillus ipse impugnat testm̃, nihilominus succedit̃ ei ex tabu. pupil. Sed hoc videtur contra regulam positam in l. filium. §. omnibus. j. de l. p̄stan. vbi dicitur, ꝙ qui impugnauit voluntatem defuncti, non pōt consequi commodū ex eo. Bar. respōdet, ꝙ illa l. loquit̃ de cōmodo pecuniario, ĩ quo pupillus cum autoritate tutoris impugnando testm̃ potuit sibi præiudicari: sed ꝙ possit succedi pupillo ex pupillari substitutione, hoc non est commodum talis naturæ respectu pupilli cui succedit̃, vt possit super eo sibi præiudicare pupillus cum autoritate tutoris. q. d. quòd autoritas tutoris non extēditur ad actum vltimæ voluntatis. i. ad substi. pup. quæ videtur testamentum filij: & hoc probat tex. in l. Aurelio. §. Caius. j. de lib. leg. & ego tetigi in rub. de test. Aliam rationem assignat Bal. quia dicit, quòd istud cōmodum prouenit filio non ex testō quod impugnat, sed ex alio. Ista responsio reprobatur à Mod. & bene, quia testm̃ pup. sit successoriū ad paternum: sicut impugnans testamentum paternum non consequitur commodum ex eo, ita nec ex pup. vt l. is qui. s̃. e. & l. post legatum. §. qui principale. de his qui. vt indig. & l. filiū. §. non solum. ff. de leg. p̄stan. Aduerte etiam, quia Bal. hic in q. principalit̃ formata, videlicet quare tab. pup. ꝑ cōtratab. nō rumpuntur in effectu, licet ipso iure durent, assignat hanc rationem, quam approbat Io. de Imo. q̃ nullo modo videtur facere ad propositum: dicunt enim, ꝙ ratio est illa, q̃ assignatur hic in glo. quia prætor illum qui semel fuit hæres de iure ciuili, non pōt facere desinere esse hæredem: vt l. ĩ substitutione. s̃. e. nam ista ratio concludit, ꝙ tab. pupil. valent ipso iure, qa etiam testm̃ paternum remanet validum ipso iure de iure ciuili: & pōt adiri ex eo hæreditas, ex qua addi. cōfirmant̃ tabu. pupil. Sed ista ratio nō cōcludit, ꝙ quo ad effectum. i. quo ad auferendam hæreditatem substituto ꝑ bo. poſ. cōtratab. hoc non possit induci ꝑ p̄torem, licet substitutus adeundo efficiatur hæres ipso iure: qa si prætor potuit irritare testm̃ paternū in effectu licet non ipso iure, cur nō posset irritari pupil. si esset eadem ratio? non potest dici: & ideo tene rōnem Bal. scđo loco assignatam, q̃ est melior oībus. Et qa tex. nr̃ p̄supponit, ꝙ substitutio pupil. valet, licet testm̃ sit ruptū ꝑ cōtrata. quęrit Bart ĩ l. & si cōtra. in fi. j. e. qd si cōtrata. intentãtur, anteq̃ adeat̃ hæreditas, vtrū tũc valebūt tab. pupil. Et rn̄det ꝙ nō, & hoc inducit̃ magis secūdùm eū, qa hæreditas non est adita, q̃ ꝙ intētata cōtratab. ex qbus verbis satis declarat mentē suā: ꝙ licet cōtrata. sint intētatæ an̄ aditā hęreditatē, nihilominus hęreditas posset adiri de iure ciuili, licet glo. tenuerit aliter in l. vt liberis. C. de colla. & in l. illud. j. de cōtratab. Si tn̄ hęres vellet repudiare hęreditatē, qđ est verisimile, frequēter contingeret, ex quo nihil est habiturus: tũc nō valerent tabu. pupil. Male ergo reprehendit eū Bal. hic, q credit Bar. tenere, ꝙ ꝑ contratab. intētatas extinguat̃ ius adeūdi ipso iure: si em̃ sic teneret, vr̃ dicere, ꝙ tab. pupil. irritantur potius ex non adita hęreditate, q̃ ex cōtratab. si cōtratab. extinguerēt ipso iure ius adeūdi. Et ꝙ ista fuerit mens Bar. patet ex his q̃ ipse voluit expresse in d. l. illud. in prin. vbi dicit, ꝙ illud qđ s̃. dixi, sequendo Cy. & Mar. Sil. in l. filię dotē. C. de colla. & ꝙ glo. in l. vt liberis, nō sit vera, vr̃ casus clarus in l. filiū. in ij. rn̄. in verbo, accepit. ff. de bo. poſ. secūdū tab. vbi ꝓbat̃ in ver. seq. ꝙ q̃uis filius acceperit bo. poſ. hęres potest repudiare hęreditatē si vult, & ex repudiatiōe defert ius filio exhr̃dato, ergo hęreditas adhuc erat delata de iure, tenet contrà ꝑ l. is pōt. de acq. hęre. & qđ ibi no. Secundò hoc probatur clarissimè ex mētę l. qa tex. Insti. de bo. poſ. §. sunt autē. expresse distinguit cōtratabu. bo. poſ. quę defertur ab intestato: imo ĩ l. j. §. ita aũt. ff. si ta. test. nul. exta. dicit tex. ꝙ bo. poſ. ab intestato tũc habet locū, quãdo cessant cōtrata. Sed hoc esset falsū aliquo casu, si bono. poſ. contrata. in casu nostro reduceret rē ad cām ĩ testati, quia tũc ꝑ eam succederetur ab intestato: ergo hoc nō est dicendū, sed posito sine pręiudicio veritatis, ꝙ contra tab. possūt reducere rē ad causā intestati, adhuc tenent hic Bal. & Ang. cōtra Bar. videlicet ꝙ tabu. pup. cōfirment̃ ex capite suitatis, q̃ cōfirmat tab. pupil. licet pupillus institutus abstineat ab hæreditatę: vt l. si filius qui patri. s̃. eo. Cùm enim testamētum in casu nostro valeat de iure ciuili, filius ipso iure fuit hęres ex capite suitatis. Vnde per cōtratabu. hæreditas sibi quæsita ipso iure non potuit extingui, sicut s̃. dictum est: ergo si remansit hęres, licet facultas se immiscendi in testamēto sit extincta, confirmabuntur tab. pup. etiam si pupillo sit datus cohæres extraneus: quia datio talis cohæredis secūdùm eos tũc tollit existentiā suitatis, quo ad confirmandas tab. pupil. quando potuit habere effectum, sed quando non potuit, quia fuit extincta facultas adeundi per contratabu. tunc non extinguit suitatem secundùm eos: & est dicendum notabile, & menti tenendum, & idem dixit Bald. de substitutio. vulg. in l. si mater. §. fi. ff. eo. Sed Ioan. de Imo. hic videtur tenere cum Bar. eo casu quo esset datus cohæres extraneus: quia ex quo testator à principio prouidit sibiipsi, per dationē cohæredis extranei, statim videtur recessisse à beneficio suitatis: & sic ius suitatis fuit extinctū incōtinenti: ergo non potest postea redire, nec debet ex attenta causa, propter quam fuit sublatum, quia testator sibi prouidit dando cohæredem, quę causa durat adhuc, licet hæc datio cohæredis sit postea cassata. Tu autem potes considerare duos casus: nam si tenemus, quòd intentatis contratabu. ius adeundi sit extinctum ipso iure, tunc vera videtur esse opi. Bal. & Ang. quòd non sit sublata suitas: & consequentur quòd tab. pup. confirmentur: quia testator prouidendo sibi de remedio cohæredis, videtur sibi prouidere, & renũciare remedio iuris ita demum, si remediū illud posset habere locū: sicut dicimus, ꝙ stipulatio secuta post numerationē incontinenti impedit oriri actio. ex mutuo, ex quo partes sibi specialiter stipulãdo prouiderūt, & tamen si stipulatio sit inutilis, oritur actio ex mutuo, quia partes vidēt̃ recessisse à natura numerationis, ex qua orit̃ mutuū, ita demū si earū prouisio habeat effectū: ita dicā in proposito, ꝙ videatur renunciatū beneficio suitatis, si remediū inductū à testatore poterit habere locū: aliàs nō. Si verò teneas id qđ est verius, & qđ s̃. tenui, ꝙ per cōtrata. non extinguatur ius adeūdi, sed solum ꝑ repudiationē volūtariè factā: tunc est magis dubiū, vtrum sit sublata suitas: nā glo. sing. in l. Papinianus. §. iiij. de inoffi. testa. dicit, ꝙ datio substituti vul. non tollit existentiā sui hæredis, si substitutus repudiat: & idē tenet Bal. in cohærede repudiãte in l. si fratris. C. de iure delibe. Cōtrariū tenet Ang. in d. §. iiij. cui⁹ dicta sum secut⁹ in l. si filius hæres. s̃. de lib. & posthu. est enim quid imputetur testatori, ex quo elegit remedium, quod sciebat esse resolubile, & posse extingui ꝑ repudiationē. vnde quodãmodo culpa fuit pręordinata ad casum: ergo debet ei imputari: vt l. iij. §. hęres. & quod ibi no. ff. cōmodati. et sic intelligēdo dicta Barto. hic, prout verè ipe ĩtellexit opi. Bar. esset verior: quia ex quo fuit sublata suitas, nō possent confirmari tab. pup. per eū. Et aduerte, quia etiā quando contratabu. intentatę ante aditā hæreditatē, extinguerent ius adeundi ipso iure, adhuc videretur posse dici id quod dicit hic Bar. immediatè tab. pup. non valerent magis, quia hæreditas non est adita, q̃ expugnatione testamenti per contratabu. qa ipsa expugnatio immediatè agit in ius adeundi ipsum extinguendo: & quia non potest adiri hæreditas, infirmantur tab. pup. & hoc est verius, licet aliter s̃. dixerim. Credo tamē Bar. intellexisse, quod primo dixi, videlicet quòd hæreditas non adita voluntariè, licet posset adiri per ea quæ ipse not. in d. l. illud. in prin. de contratab. Sequitur l. & si contratab.

SVMMARIVM.

1. ☞ Dispositio contrariorum regulariter dicitur esse eadem.
2. Legata quæ extraneis non præstantur ex primis tabu. augēt legata facta à substituto in secundis tabu.
3. Orationes duæ cùm ab eodem verbo reguntur, qualitas adiecta in capitulo præcedenti non videtur repetita in sequēti.

ET si contratab. Portio substituti augetur propter legata, non p̄stita extraneis à filio, vel propter maiorem portionem, quę perueniat ad filiū expugnatione testamenti, quo ad legata melius p̄standa: & econtra, si diminuitur portio, diminuitur onus præstationis legatorū. Secunda est ibi: sic & crescere. Tertia est ibi: his consequens.

¶ 1 † Not. primò, ꝙ cōtrariorū regulariter eadē dicit̃ esse dispositio[a], intellige vbi est eadē ratio, vt aliàs diximus, quę cōclusio probatur in §. proximo p̄cedenti. iūcta l. ij. §. adeo. s̃. eo. dicit̃ enim in §. proximo, ꝙ licet testamētū sit expugnatū ꝑ cōtratab. quia tn̄ valet de iure ciuili, nō irritant̃ tab. pup. & tamē nō sequit̃ ecōtra, ꝙ si testm̃ nō valet de iure ciuili, est tn̄ cōfirmatū de iure prætorio, substitutio pup. nō confirmetur: vt in d. §. adeo. & hoc est, quia nō est eadem ratio contrariorū: nā vt valeāt tabu. pupil. sufficit primū testm̃ valere quocunq̃ iure: quia

a ¶ Dispō. Adde d. Alex. de Imo. in l. inter stipulā. §. sacram. de ver. oblig. vbi omnino vide, & addē d. Bar. Soci. in consi. xliiij. inci. in pn̄ti consultatione. versicu. quare magis. cir. prin. in ij. pte, char. lxxxiiij.

te: quia satis est, quòd hæreditas ex tab.pupil.possit adiri de iure ciuili. Et ideo sufficit, ꝙ testm̄ cōfirmetur de iure prætorio, sed non est eadem ratio in casu conuerso, vt sicut confirmat̃ ꝑ ius ꝑtorium, ita possit infirmari: qa ius prætorium non potest tollere ius adeundi inductū de iure ciuili. Et de materia vide ꝑ Bar. in l. inter stipulantem. §. sacrā. de ver. ob.

2 ¶ †Secundò no. ꝙ legata q̃ nō præstãtur extraneis ex primis tabu. augẽt legata facta à substituto in secūdis tab. vñ vt dixi in positione casus, si cō putatis legatis factis extraneis, & legatis factis à substituto, esset detrahenda Falcidia, tunc nō detraheret̃, ex quo legata extraneis nō debent̃: & hoc est verum indubitanter de legatis, q̃ sunt relicta ab ipso substituto. De legatis autẽ q̃ sunt relicta à filio, vtrū de illis nō detrahat̃ Falcidia ex eo, qa legata nō præstant̃ extraneis, est magna dubitatio, de qua dicet̃ in explanatione glo. ¶ In gl. j. ibi: præteritus egit. & sic aperta est via in stituto. gl. ista aperte sentit, ꝙ nisi filius præteritus intentet contratab. nō aperitur via contratabulandi institutis. & idem tenui in l. iij. §. si quis ex lib. ff. de cōtrata. & illã sequitur Bar. in l. si post mortẽ. §. fi. ff. e. ti. cō trariū tenuit in d. §. fi. & illū sequitur ibi Dy. & d. Io. de Imo. hic. Mouẽ tur primò per illū tex. maxime in fi. qui optime facit, dum dicit, ꝙ bene ficium competit instituto, licet ꝑteriti non petant. Secūdò adducit Io. de Imo. tex. in l. illud. §. fi. e. ti. vbi probatur, ꝙ etiam ante natiuitatem posthumi, q est præteritus, contratab. possunt cōpetere instituto. Tertiò adducit tex. in l. si duo. in prin. ff. de leg. præstan. vbi dr̃, quòd vno filio præterito apertum est edictū cōtratabulãdi, & sic nihil aliud vr̃ reqrere, quàm ꝑteritionẽ. Quartò & fortius adducit tex. in l. nõnunq̃. ff. eo. ti. cui concordat alius tex. in l. is qui in ꝑtãte. §. si vnus. ff. eo. ĩ quibus dicit̃. quòd si ꝑteritus omisit intentare cōtratab. institutus q intẽtat contrata. tenet̃ ad omnia legata ꝑinde ac si accepisset secūdùm tab. et sic patet ꝙ etiã ꝑterito omittente, competũt cōtrata. instituto. Sed ipse non rñdet ad argu. Bar. quod facit pro contraria: dicit em̄ Bar. ꝙ in d. §. fi. reprobando opi. quorundam, q dicebant, quòd in iure dicendi nullum, non aperiebat̃ via institutis, sicut in iure contratabulandi: & fuit ista opi. Specula. ti. de test. §. j. ver. sed pone Berta. ꝙ cū eo non procedatur ad cōtrata. & eodẽ ordine quo proceditur ad ius dicendi nullū: vt l. j. §. vocant̃. ff. de contra tab. sicut in remedio contrata. aperitur in institutis, ita & in remedio dicendi nullum. Hoc ergo supposito, quòd ista sint paria, pro opi. Bar. videtur casus quem ipse adducit in l. filio præterito. s. de iniust. test. vbi patet, ꝙ si filius approbat testm̄, testm̄ valet: ergo alij non pñt expugnare: ergo idem vr̃ esse in contrata. Ipse rñdet dicens opi. glo. in §. fi. posse defendi, si velis eã tenere ab ista impugnatione, vt dicamus, quòd testm̄ valet, quo ad hoc vt legata possint peti ex testamento, si alius non vult dicere testamentū nullū, sed non ad præiudiciū aliorū, quin possit dicere testamẽtū nullū, si volũt. Sed ista rñsio nimis restringit tex. vñ Ang. multum notabiliter in l. Papinianus. §. j. ff. de inoffi. testa. respondet aliter dicens, ꝙ ibi testamentū valet, qa iam erat adita hæreditas ꝑ fratres institutos, & sic comprobata erat voluntas defuncti: vnde non poterat amplius dicere nullum. Si autem fratres nō adiuissent hæreditatem, ipse concludit, quòd hoc non obstante, filij in approbatione instituti possent dicere nullū: quia testamẽtū in quo filiꝰ est ꝑteritus, est nullū oĩno, & omni respectu: vt l. j. ff. d̃ iniusto testa. & sic sentit expresse, quòd ius dicendi nullum deferatur fratribus institutis incontinenti, si præteritus non velit dicere nullum. & hanc conclusionem in nullitate approbant Cy. & Bal. in l. posthumo cōtra. C. de contrata. & ita pridie respõdi de facto in q. quæ adhuc pendet, & reuera responsio Ang. ad l. filiū. videtur bona: quia in j. responso illius literæ iurisc͠osultus ostẽdit ꝙ filij instituti possidebant bona hæreditaria, tanquàm hæredes testamenta rij, cùm dicat, quòd ꝑteritus dicendo nullū aduocat partem hæreditatis ab eis. Et si velles tenere opi. Bar. in d. §. fi. & gloss. hic ad iura contraria, posset respõderi, ꝙ tex. in §. fi. dum dicit, nō petant, intelligit̃. s. cum effectu: quia licet ꝑteritus petierit, nō est consecutus, nec est decreta sibi bo. pos. vel forte renunciauit expresse post petitam bo. pos. & hoc videtur colligi ex prin. illius §. vbi non dicit, si non petierit, sed si non acceperit: quę verba videntur significare, si non fuit decreta bo. pos. & similiter potest responderi ad l. nonnunq̃. & aliam sibi cōsimilem. ad l. si duo. facilius respondet̃: qa licet tex. dicat, ꝙ ꝑ præteritionem est apertū ius substituto contratabulãdi, nō tamen dicit, ꝙ hoc sit statim post mortem defuncti. Ad tex. ĩ l. illud. §. fi. potest respõderi, ꝙ ibi ponitur casus spãlis, ne sequatur absurditas, de quo ibi in tex. quòd filius moriendo priuetur hæreditate paterna. Ego tamen credo, ꝙ ille tex. optime faciat in ratione sui: dicitur enim ibi, ꝙ contrata. cōpetunt instituto ante natiuitatem posthumi, ne aliàs filius institutus indebitè lædatur: qa si non competerent contratabulę, filius non posset petere bo. pos. secūdū tabu. nec adire hæreditatem in illo casu, vnde si moreret̃, interim remaneret destitutus omni remedio. q̃ ratio videretur habere locū, etiã q̃n filius emancipatus fuit præteritus: quia quousq̃ non intentet contrata. non possunt peti secūdùm tabu. vt l. ij. §. expectãdi. ff. de bo. pos. secūdùm tab. Si ergo nō deferetur sibi potestas contratabulandi incontinenti, interim non posset petere secundùm tabulas, nec cōtrata. & moriẽdo remaneret destitutus omni remedio, si esset emancipatus, & non suus: qa hæreditas non adita non transmittitur. Tu autem dicas, quòd si est eadem ratio, quia filius institutus posset adire de iure ciuili, licet emancipatus esset præ

teritus: vt l. illud. in prin. præallega. & ideò non est eadem ratio concedendi cōtratab. incontinenti, sicut in §. fi. vbi institutus non poterat adire propter ventrẽ: iuxta l. ventrem. cum materia. ff. de acqui. hære. qa tñ intelligere l. nonnunq̃. & alias s̃. alle. eo modo quo dixi est nimis restringere dictas ll. ideo magis placet opi. Dy. & Ioã. pro qua retenta parificatione nullitatis, & iuris contratabulandi, quam cōcedit Bar. vñ tex. clarus in l. j. §. fi. ff. si tab. testa. nullæ extabunt. vbi tex. dicit, ꝙ si filius suus est ꝑteritus, & emãcipatus, est exhæredatus, exhæredatus succedit ab intestato ꝑ edictum, vñ liberi. perinde ac si testator nullas tab. reliquisset: sed si nullū fuisset factum testm̄, sine dubio hæreditas simul deferetur ab intestato: ergo idem si sit factū & nullitatis. & ꝑ consequens idẽ erit in cōtratabulis retẽta parificatione ꝑdicta. ¶ In ea. glo. ibi: an teneat̃ substitutus ad legata. gl. ista secūdùm intellectū Iac. de Are. Oldra. & Bart. vult, ꝙ substitutus pupillariter legata relicta à pupillo teneat̃ præstare omnibus, nō tm̄ coniunctis ꝑsonis: qui intellectus est cōtra casum in terminis in l. filium. in prin. j. de le. præstã. vbi dr̃ expresse, ꝙ substitutus relicta à pupillo non soluit, nisi ꝑsonis exceptis. Et licet Bal. & Ange. hic approbẽt istū intellectū ꝑ l. fi. in fi. j. de leg. iij. iste tamen intellectus nō est verus: qa l. fi. prælle. loquit̃, quãdo pupillus cui fuit facta substitutio successit in maiori ꝑte per contratabulas, q̃ esset institutus in testamento: tũc em̄ distinguit̃, vt j. videbis in secūda ꝑte, hoc modo: videlicet ꝙ substituꝰ ꝑstet legata omnibus relicta à pupillo, respectu ꝑtis quæ fuit delata pupillo ex institutione: sed respectu augmenti non præstat, nisi exceptis personis. Sed quando ad pupillum nō deuenit plus ꝑ cōtratabulas, quàm ipse esset habiturus ex testõ, sed tantūdẽ, vel minus, tũc ẽt substitutus ipsius legata relicta à pupillo non præstat omnibus, respectu illius ꝑtis, quæ sibi defertur: ita probat̃ expresse in d. l. filiū. ꝑalle. nō enim potest dicere, ꝙ tex. alle, dum dicit, ꝙ substitutus pręstat exceptis personis duntaxat, intelligatur respectu augmenti facti vltra ꝑtẽ, quam filius erat habiturus ex testõ: qa vt patet ex prin. literę, filius in potestate fuerat institutus, nec dicitur ibi ꝙ habuerit cohæredem: & sic alio non apparẽte dicere, quòd fuisset institutus pro parte, esset diuinare ad tex. præsertim quia postea in ver. ꝙ si in plus. ponitur iste casus, quãdo filius fuit institutus in minori parte ex testamento, & adcrescit sibi plus per contratab. Et ista est verissima cõclusio, q̃ probat̃ ex illo tex. quę sequit̃ hic Io. de Imo. licet non ponderauerit illam l. ad hoc, ꝑ qua etiã bñ facit tex. hic allega. per Bar. in l. qui fundū. §. si filio. ĩ versi. si verò contra. ad l. Fal. vnde iste intellectus gl. remaneret falsus, si sic sensit: & ideo pręditi doc. hic, quos sequitur Bar. ponunt aliū intellectum ad istum tex. dicunt enim, quòd sensus huius l. in prin. est talis, quòd legata relicta à pupillo præstanda à substituto, si per pupillum nō sunt præstita, augentur eo, quia legata relicta à pupillo nō debentur extraneis: nam si deberentur iuncta cum his q̃ debẽtur coniunctis ꝑsonis, excederẽt dodrãtẽ, & esset locus Falcidiæ: sed quia non debent̃, hæres computat illa sibi in quartã, si illa sufficiant ad quartã, & ꝑ cõsequẽs: nullã detrahet Falcidiã à ꝑsonis exceptis. Sed cõtra istū intellectū insurgit fortiter Io. de Imo. dicẽs, ꝙ lucrum quod facit filius non præstando legata extraneis, facit sibi, non legatarijs: vnde perinde detrahit Falcidiã à personis exceptis, ac si legata ꝑstarentur extraneis: ita videtur probare tex. multum clare in l. filium. §. si legata. ff. de leg. præstan. Nõ ob. tex. quẽ alle. hic Bar. in §. fi. eiusdem l. vbi videtur dici totū oppositum, qa ipse intelligit illū §. in iure accrescẽdi, nõ in detractione Falcidiæ: quãdo duo sunt coniuncti re & verbis, vel ius relictum duobus est indiuisibile: vt ibi dicit glo. Sed istæ solutiões gl. diuinant ad tex. Vnde dic melius, secundùm Bar. ibi, q ita no. soluit, quòd filius qui intentauit contratabulas aperto sibi edicto ꝑ pręteritū, & etiã ipse præteritus legata quę nō pręstãtur extraneis lucrantur pro se, nec cõputant in Falcidiã: sed ille cui cõseruat̃ portio relicta in testõ ex edicto pretoris, qui tamẽ nõ contratabulauit testm̄, vel qa non potuit, quia non erat de personis, quæ deberẽt ĩstitui, vel qa nõ voluit, iste non lucratur id q̃d nõ præstat extraneis, quia conseruatio partis suæ non fit sibi ad commodum suum duntaxat, sed etiam legatorum factorum exceptis personis: vt dicit tex. in d. §. fi. Est autẽ rõ differentiæ manifesta inter istos duos casus: quia in hoc vltimo casu, quicq̃d institutus consequit̃ ex iudicio testatoris, & prætoris beneficio cõfirmãtis voluntatẽ ipsius. Vñ æquũ est, ꝙ istud beneficiũ proficiat legatarijs, quibus conseruãtur legata ex eadẽ causa, quia sunt coniunctæ personæ: vñ eadẽ cã priuilegij parit idẽ priuilegiũ in omnibus. Sed in primo casu filius qui contratabulat, consequitur hæreditatẽ ex eo, qa rumpit testm̄ paternũ: vñ non possidet eam tanq̃ ex iudicio testatoris, licet eam testator sibi reliquisset: & sic in hoc differt à secundo casu. Item quia cõsequitur eã rũpendo testm̃, & sic ex facto suo, factum suum debet prodesse sibi, & non alteri: ita dicit tex. in fi. in l. nã & sub conditione. ver. post defectum. & ver. vl. s. de iniusto testa. & ita traditur per glo. & doc. in l. iij. §. fi. ff. de lib. & posthu. & no. in l. pe. ff. de iniusto testa. & hæc est vera ratio drĩæ, cui do. Ioã. addit aliam, quæ istam non tangit. ti. enim de leg. pręstan. perinde conseruat legata facta exceptis personis, ac si testamentum non esset expugnatum: sed si non esset expugnatum testamentũ, detraheretur Falcidia, quia legata pręstarentur extraneis: ergo idem si sit expugnatũ. Sed tu attẽde, quia ista ratio cõcluderet, ꝙ quãdo testm̃ est expugnatum, legatum factum extraneis accresceret coniunctis: si sic te-

stamentum non fuisset expugnatum: quo casu si extraneus nõ posset, vel non vellet habere legatum, sine dubio esset locus iuri accrescendi inter coniunctos: vt l. re cõiuncti. de leg. iij. hoc autem est falsum secundùm omnes, in his qui sunt coniuncti verbis tm̃: vt est casus in l. iij. §. sed si coniunctim. ff. de leg. præstan. Ergo ista rõ non est vera: tene ergo præcedentem, q̃ est melior: & ex his vides, ꝙ etiam iste secundus intellectus non procedit ad literã. Vñ Io. de Imo. posuit hic tertium intellectũ notabilẽ, dicens, ꝙ glo. nostra dũ dicit ꝙ legata debent̃ p̃stari omnibus à substituto, ĩtellexit de legatis relictis ab ipso substituto, non de legatis relictis à filio. & in hoc optime dicit, qa gloss. met ponit istum intellectũ inferius ĩ gl. sup verbo, legari. Vnde non est verisimile, ꝙ tam cito variauerit à seipsa. Cõfirmat̃ iste intellectus, q est verissimus, ex §. p̃cedenti. & ex ver. seq. huius l. sic & crescere &c. in quibus fit mẽtio de leg. datis à substituto. & sicut sentit gl. in §. fi. l. p̃cedentis circa prin. potissima dr̃ia inter §. fi. & istam l. in princi. fui vsq; ad ver. sic est in hoc. qa ĩ §. fi. solus filius p̃teritus expugnabat testm̃: sed ĩ l. nostra etiam filius institutus expugnabat, commisso sibi edicto p p̃teritũ. Iuriscõsultus ergo cũ dixisset in §. fi. ꝙ legata à substituto p̃stantur omnibus, qñ solus filius p̃teritus contratabulauit, ostendit idem esse, qñ etiam institutus contratabulat: & rõ dubitandi dicet̃ inferi⁹. Vnde ex mẽte lr̃æ continuatur propriè casus, qñ legata fuerunt data à substituto. & ideo in ista l. in ver. sic. iurisconsultus adducit sibi ad casum primũ, ponit exẽplũ de legatis datis à substituto, licet ĩcident̃, in eodem rñso, in ver. quẽadmodũ fiat postea mẽtio de leg. datis à filio, q̃ præstant̃ p ipsũ filiũ. Sed q̃rit̃ intelligendo gl. mõ ꝓxime dicto, quid vult dicere tex. dum dicit, ꝙ legata augent̃, ꝓpter q̃d fili⁹ extraneis nõ debuerit. & rñdet Ioã. de Imo. ꝙ ista verba significant, ꝙ legata quæ debent̃ à substituto omnibus, augent̃ ꝓpter legata relicta à filio extraneis, q̃ non debent præstari: qa si deberẽt p̃stari in detrahenda Falcidia, tam legata relicta à filio, q̃ à substituto, venirent cõtribuenda simul: vt l. ĩ rõne. §. q̃d vulgo. ff. ad l. Fal. et sic omnia simul iuncta excederẽt dodrantẽ, tũc detraheretur Falcidia. Si ergo legata non præstant̃ extraneis, illa non debẽt cõputari in detractiõe Falcidiæ, sicut si præstarẽtur. & ideo si ascendunt ad tantam quantitatem, ꝙ sufficiant, ad quartã illã debet sibi imputare hæres, & non detrahet Falcidiã de aliis legatis. & isto modo alia legata crescent, & sic bñ stabit verbũ, augeant̃. Et licet ista cõclusio sit verissima ĩ se ĩ hoc vltimo dicto, re tñ vera, nec probat̃ in isto text. neq; etiã colligit̃ ex verbis gl. Et ꝙ non ꝓbat̃ in isto tex. patet duplici rõne: primò qdẽ, qa tex. noster determinat, vtrũ legatũ debeat̃ ibi act. legati, dandũ esse nõ quantũ debeat̃, & quatenus. Scd̃ò, qa si tex. nr̃ loquit̃ de legatis relictis à substituto, vt intelligit Ioan. de Imo. tunc non debuisset iurisconsultus dicere de solis legatis relictis à substituto, quòd augerentur: quia idem augmentũ deberet cõtingere etiã legatis relictis à filio exceptis personis. Sed ad istas rationes posset rñderi, & primò ad primam, ꝙ licet in versi. in substitutum. determinet, vtrũ legatum debeatur, tñ in versi. ita vt augeant̃. põt determinare, quãtum ex legato debeat. Ad secũdum põt dici, ꝙ personis exceptis, quibus fuit legatum à pupillo, non prodest, quo ad detrahẽdã Falcidiam, ꝙ legata non præstent̃ extraneis. vt s̃. fuit dictum, qa legatum debet̃ eis de iure speciali, sed legatariis, quibus est rogatus p̃stare substitutus, bene ꝓdest, quo ad Falcidiam nõ detrahẽdã, ꝙ filius non p̃stet legata extraneis, qa ipsi pcipiũt legatum de iure cõi, & non de iure speciali: vt declarat hic Io. de Imo. Iste tñ ĩtellectus nõ placet vt dixi: qa hic nulla fit mentio de Falcidia, nec in tex. nec in glos. Dicamus ergo secũdùm verã mẽtẽ tex. & glo.[a] ꝙ cũ in §. vl. p̃cedẽtis l. esset declaratũ, ꝙ substitut⁹ p̃stet legata à se facta oĩbus, qñ solus filius p̃teritus expugnauit testm̃, idem iuris sit, qñ etiã fili⁹ institutus intẽtauit contratab. vt sil̃r substitutus eius p̃stet legata oĩb⁹. Erat aũt ꝓbabilis rõ dubitandi, vtrum idẽ esset, qa in primo casu filius institutus cui conseruat̃ pars, secundùm volũtatẽ testõris, ex dicto p̃toris, iuxta l. filiũ. §. si ex pte. ff. de leg. p̃stã. videbatur plus posse grauari in p̃sona substituti hæredis sui, q̃ in hoc secundo casu, in quo filius institutus expugnando testm̃ non succedit ex iudicio defuncti, licet ex eo posset succedere si vellet: sed succedit potius ex cõtratabulis cõtra volũtatẽ defũcti, & ex remedio rumpendi q̃d sibi cõpetebat: vnde videbat̃, ꝙ rumpendo deberet rũpere sibi ipsi. i. ad fauorẽ sui dũtaxat, & cõsequẽter hæredũ suorum: iuxta ea q̃ hñr in l. nam & si. §. fi. s̃. alle. & ideo maior videbat̃ dubitatio, vtrum substitutus pup. isto casu posset grauari ad præstanda legata omnibus personis: quia sicut ruptura esset magis facta ad fauorem eius quàm rumpentis, & hæredũ eius: & satis videbatur esse, ꝙ ipse substitutus prestaret legata exceptis personis, sicut præstãda filiis. Potissima autẽ ratio dubitandi videbatur esse, vt s̃. dixi: quia qñ filius nõ intentauit contratabulas, tũc hæreditas p̃uenit ad eũ, & ad substitutũ ex iudicio defuncti: sed quãdo intentauit cõtratabulas, fili⁹ nõ habet beneficiũ defuncti, sed solùm substitutus: vñ non videbatur tanta ratio grauandi substitutum hoc secundo casu. Sed contra istũ intellectũ meũ facit, qa si intelligis §. præcedentem in casu, quo filius institutus non intentauit contratabulas, videret̃ ꝙ tunc etiã ipse filius præstaret legata oĩbus: vt l. si duo. §. proinde. j. de. leg. præstan. Sed rñde, ꝙ in §. proinde. vt j. dicam, non solùm non intentauit cõtratabulas, sed adiuit expresse ex testõ. sed in §. fi. ꝓxime præcedentis l. intelligo, quòd non adiuit hæreditatẽ ex testõ, sed acceptauit eam tanquàm cõseruatam ex edicto prætoris, de iure speciali: & sic erit dare casum medium inter eum q adit hæreditatẽ ex testõ, & eum q intentat cõtratabulas. Vel potes dicere, licet tex. ĩ §. fi. l. p̃cedẽtis dicat, legata relicta à substituto omnibus esse præstanda: nõ tñ est sumendũ argumẽtũ à contrario sensu, quòd relicta ab ipso filio instituto nõ prestent̃ omnibus, ex quo adiuit ex instõne, et noluit cõtratabulare: qa iure cauet̃ contrariũ expresse, & maximè qa contrariũ dicit ipse idẽ iuriscõsultus in l. si ex duob⁹. in prin. j. de cõtratabulis. & pleni⁹ j. dicã. Et aduerte, qa si principium l. nostre diceret, actionẽ legati dandã esse omnibus legatariis, iste intellectus meus non posset stare: quia versiculus, ita vt augeantur. propterea ꝙ filius repeteret idem quod s̃. dixerã, secundùm intellectum istum. Sed quia simpliciter tex. dicit actionem legati dãdã esse, & nõ dicit q̃bus, ideo addit, ita vt augeant̃. intellige respectu personarũ, qa pluribus prestant̃ à substituto, q̃ à pupillo. In ver. aũt, sic & crescere. non fit mentio de augmento legatorũ respectu Falcidiæ non detrahendæ, sicut intelligit hic Pau. de Ca. sed respectu augendi obligationẽ legati: erat enim legatum relictũ ab hæredibus, & sic pupillus institutus non tenebatur ad legata, nisi pro parte: verbi gratia, tertia pro qua erat institutus: si ergo de tertia transit ad dimidiam per beneficium contratabulandi, vbi prius tenebat̃ pro tertia ad legata, tenebatur pro dimidia. Hæc est intentio istarũ ll. quã declarat tex. expresse ita esse intelligendã in l. filium. ver. ꝙ si impube. ex vncia. j. de le. præstã. vbi dr̃, quòd institutus ex vncia, tenetur pro dimidia ad legata, si vltra vnciam accreuit sibi portio vsq; ad dimidiam. Et vt liqueat, quòd non intellexit de incremento. i. de prohibendo Falcidiam, dicit quòd pro dimidia tenetur salua ratione Falcidiæ. & sic expresse protestatur, ꝙ etiam quando est locus Falcidiæ, augetur legatũ de vna vncia vsq; ad dimidiã: & ideo reuera in nulla parte istius l. generaliter vel specialiter fit. mẽtio de non detrahenda Falcidia: & per hæc habes optime declaratum vltra doc. intellectum istius l. Pau. tamen de Ca. hic in effectu, quo ad primũ rñsum literæ sequitur intellectũ do. Io. & ex his q̃ diximus s̃. impugnãdo gloss. in hac prima parte, quatenus voluit, quòd substitutus pupillariter teneretur præstare legata relicta à pupillo etiam extraneis, q̃d declaratũ est esse falsum. †potest argui hic, sicut arguit Bar. ad no. questio. quando testator institutis filiis hæredibus reliquit vxorẽ dñam & vsufructuariam, vtrũ sicut vxori debentur alimenta duntaxat in vita filiorum: vt in auten. hoc locũ. C. si secundo nupserit mulier. ita debeant̃ alimenta à substituto ipsis filiis, qui successit ex substitutione pupillari. Nam secundùm intellectũ quẽ tradit Old. & Bar. & glo. videret̃ dicẽdũ ĩdistinctè, quòd vsusfructus deberetur à substituto, licet alimẽta deberentur à filiis:[b] sicut hic validatur conditio de persona filii ad personam substituti, etiam in legatis, quæ sunt relicta à filio: & hoc tenuit Bald. hic simpliciter, & in l. fi. C. de indicta viduitate. Sed Bart. in l. Titia. §. fi. j. de leg. ij. distinguit in ista materia quatuor casus, de quibus dic vt ibi per eum, cui adde quòd Bald. in l. voluntatis. in fin. C. de fideicom. inquantum Bar. dicit in loco alleg. ꝙ si relinquitur vxor domina, & vsufructuaria, donec honestè vixerit, & vitam vidualem seruauerit, isto casu substitutus pupil. præstabit vsumfructum, & nõ alimenta simpl̃r: quia legatum post mortẽ filiorũ incipit à persona substituti, & sic debet considerari persona sua, & nõ filiorum: sicut in legatis factis à substituto pupillari cõsiderat̃ p̃sona ipsius substituti, & nõ qualitas filii. cõtradicit huic snĩæ: & dicit se cõtrariũ cõsuluisse per l. si fundum. §. si pater. de leg. j. & per l. licet imperator. ff. eo. Et licet ipse non inducat aliter ipsas ll. Saly. tñ in aut̃. hoc locũ. C. si secundo nupserit mulier. qui dicit se cõsuluisse idem, & obtinuisse, hoc declarat dicẽs, ꝙ substitutus pupil. non tenetur

a ¶ Et gl. Pro defensiõe intellectus gl, vide ẽt Rapha. Cu. & d. Ias. May. hic in fi. j. col. & dic vt ibi per eum.

b ¶ A filiis. Ad quã mãm vide q̃ hñr p d. Alexã. hic ĩ viij. col. in ver. & ista, ĩducit hic Bar. ad q. & p Bar. in cõsi. inci. Pe. Magidi. &c. in consi. inci. Nic. instituit. & p d. Alexã. de Imo. in cõsi. xl. j. pte. & omnino in consi. xxij. ij. pte. & in consi. xxviij. iiij. parte.

tenetur ad ista legata, nisi tanq; hæres pupilli ex persona ipsius: ergo necessario nō pōt plus teneri, q̃ ipse pupillus. Sed ista rō vera est falsa, cū reuerentia: quia etiā in terminis ll. nostrarum substitutus pupilla. nō tenetur ad legata, nisi ex persona pupilli. & tamē aliter tenetur, q̃ pupillus. Secūdò arguit ipse, & hoc declarat mentē Bal. q̄a ista legata quæ præstat substitutus in q. nostra, videtur relicta à filijs. & repetita à substituto pupillari: vt l. si fundū. §. si pater. præallegat. sed repetitio de instituto ad substitutū vr̃ facta cū eisdem qualitatibus: vt l. imperator. præallega. ergo sicut alimenta debebātur à filijs, & onus vsusfructus, ita debebūtur à substituto pupillari. Quòd autē repetitio videatur facta cū eisdem qualitatibus, licet ipse non probet, probat̃: q̄a repetere legatum relictū ab vno in persona alterius tacitè vel expressè, non pōt intelligi, nisi per modū relationis. i. vt qđ relinquit̃ ab vno, debeat̃ ab altero: dictiones autem relatiuæ regulariter repetunt substātiam, & qualitatē: vt l. à filio. §. testator. ff. de ali. & ciba. lega. & ponit Bar. in l. si quis seruum. §. fi. de leg. & bene facit qđ traditur in l. Iulianus. in prin. s̄. de hære. insti. & iō videmus, q̄ conditio adiecta primo legatario vr̃ repetita in substituto, qui substituitur in legato: vt l. j. §. pro secūdo. C. de cadu. tol. & no. Bar. in l. quæ cōditio. in princi. de condi. & demon. Sicut ergo cōditio adiecta legatario. i. onerato, videtur repetita in persona substituti, ita eadē ratione conditio adiecta legatario, vel alia qualitas, cui est relictū legatū ab instituto, videbatur repetita in substituto hęrede, qui subrogatur in onere, ad minus ex virtute subrogati: iuxta regulā quæ traditur in l. si eū. §. qui iniuriarū. ff. si quis cau. iuxta. Confirmatur istud argumentū vltra ipsum: q̄a si diceremus, q̄ substitutus deberet vsumfructū, & filij alimēta, nō solū nō esset repetita qualitas, sed nec substātia legati: quia aliud est legatū alimentorū, & aliud legatū vsusfructus: & sic in persona substituti hoc esset nouū legatū, nō legatū repetitū ab īstituto. Per istā rōnē sic declaratā, infert Saly. in loco alleg. q̄ etiā si substitutus succedat ex vulg. substi. nihilominꝰ nō p̄stabit nisi alimēta: licet Bar. teneat cōtrariū in d. §. fi. Mihi placet opi. Bar. quā sequit̃ ibi etiā Io. de Imo. pro cuius declaratione cōsidero,[a] q̄ istud legatū annuū, quatenus vr̃ directū, post mortē filiorū, vr̃ relictum in dubio à substituto pupillari, nō ab ipsis filijs institutis: ita probat̃ iuncta glo. in l. q duos. in fi. j. e. & tenet ibi Bar. & ego sum secutus in substituto pup. in l. j. in fi. s̄. e. vbi retuli consiliū, qđ feci in hac materia sup illa q. vtrū pater possit grauare substitutos pupil. ī legitima filij. Hoc p̄misso, rn̄deo ad argumenta Saly. & Bal. & ad primum dico, q̄ ista stant simul, q̄ substitutus pupil. in terminis nostris nō obliget̃, neq; possit grauari, nisi tanq; hæres pupilli: & tn̄ q̄ non grauet̃ pupillus, sed ipse de nouo post mortē pupilli: vt probat̃ in l. si fuerit. §. fi. de lega. iij. vbi dr̃, q̄ legatū pōt relinqui ab hærede hæredis, & tn̄ primus hæres nō fuit grauatus: sicut ēt dr̃ in legibus nostris. & q̄uis substitutus grauet̃, q̄a hæres pupilli, q̄a tn̄ nō grauetur pupillus, sed ipse, nō attendet̃ qualitas p̄sonæ pupilli, sed ipse reputabit̃ vt extraneus: qđ patet ex tex. nostro, & §. proximo p̄cedenti, q̄a p̄stat legata oībus, q̃ pupillus nō p̄staret. Vn̄ ista sua rō necessaria secundū eū est de directo contra ista iura, & rō nihil valet: de cā causæ dicā tibi postea. Præterea attēde, q̄a substitutus pupillariter licet grauet̃ vt hęres pupilli, non tn̄ grauat̃ tanq; succedēs in grauamē pupilli, sed tanq; grauatus à pupillo in testamento ipsius pupilli: q̄a tabu. pupil. sunt testm̄ ipsius. Sicut ergo si pupillus maior fecisset testm̄, & reliquisset vsumfructū à substituto vxori suę, vel alteri, deberet̃ vsusfructus propriè: ita erit, qn̄ pater fecit sibi testm̄: quo casu ipse pupillus videtur testm̄ facere, vt dixi. Quādo aūt substitutus pupillaris nō solū grauaretur tāq; hæres pupilli, sed ex persona ipsius, q̄a pupillus ipse esset grauatus, & hæres succederet in grauamen ipsius: tūc bene esset verum, q̄ grauamē in p̄sona hęredis regulariter nō deberet variari. & ita loquit̃ tex. in l. qui fundū. §. qui filiū. s̄. alleg. & in l. filiū. de leg. p̄stan. de quorū intellectu dixi s̄. in prin. huius glo. Ad secundum ar. quod est fundamentum Bal. in loco p̄alleg. pōt rn̄deri dupliciter. & primò negando, q̄ istud legatum dicat̃ repetitū, quasi primo ab instituto, & postea repetitū ī p̄sona substituti. Quòd aūt nō sit facta repetitio, sed potius in persona substituti sit penitus nouū legatū, probat̃: q̄a sicut ergo concederē, q̄ legatū factū sp̄aliter sub conditione à primo instituto, videretur repetitū à substituto cū eadē conditione, & sic ab vtroq; videretur relictū: ita ex quo legatum annuū sub conditione est relictū simpliciter. i. ab illo qui nūc viuet, cū venerit principiū anni: isto casu si primò institutus non viuit, nunq; hoc legatū vr̃ relictū ab eo, per regulā quę ponitur in l. placet. & qđ ibi per Bar. ff. de lib. & posthu. vbi probatur, q̄ qn̄ persona indeterminata ponitur in cōditione, sicut conditio nō existit in persona ipsius, illa persona hr̃ pro pręterita totaliter in disp̄ōne, vn̄ non dr̃ vocata, sed sub conditione, sed nullo mō dr̃ vocata. In casu ergo nr̄o primò institutus nō diceretur grauatus sub conditione ista, si viuet vsq; ad principiū anni, in quo debet fieri noua p̄statio, ex quo illo t̄pe non viuit, sed nullo mō dicetur fuisse grauatus. Vel aliter, & generalius: licet repetitio videatur facta cū suis qualitatibus, & de eadē re legata primo, hoc tn̄ est verū, nisi diuersitas p̄sonarū instituti & substituti faciat p̄sumi aliud, sicut in casu nr̄o: sicut enim qn̄ cā legati limitatur ad p̄sonā instituti, penitus vr̃ facta repetitio in substituto: vt l. licet imperator. ff. de leg. j. ita qn̄ cā vno mō adaptat̃ ad personā instituti, & alio mō ad personā substituti, q̄a testōr vr̃ minus velle grauare filiū, q̃ extraneū, in eo in quo est diuersa rō, non fiat repetitio: sed bene fiat repe. in eo in quo non dat̃ diuersitas. i. in obl. ad lega. tn̄ in ḡne non ad eandē rem. Pro his facit optime, qđ traditur in c. vt cōmissi. in verbo, honoribus. de hære. lib. vj. vbi glo. vult no. † q̄ qn̄ duę orationes reguntur ab eodē verbo, qualitas adiecta in c. p̄cedenti nō videt̃ repetita in sequenti,[b] qn̄ non est eadē rō. facit optime tex. & qđ ibi per Bar. & Moder. in l. qui filio. §. ij. s̄. de hęre. insti. vbi probatur, q̄ licet regulariter conditio adiecta hęredi videat̃ repetita in legato, hoc nō est verū, qn̄ cā propter quā inducitur repetitio cessat. Et p̄ ista conclusione Bar. optime faciūt ll. nostrę, in quibus patet, q̄ aliter tenetur substiutus pupillariter pro legatis factis à se, & aliter tenetur filius institutus: & est etiā verū, licet in materia nostra, qn̄ legatū qđ debet p̄stari à substituto, videretur repetitū, q̄a esset relictū prius à filio: sicut p̄batur in tex. & glo. in l. fi. §. vlti. j. de lega. iij. de cuius intellectu dicam in secunda parte gl. Et sicut ista sunt vera in substituto pup. ita sit̃ videnť esse vera in substituto per fideicom. qn̄ legatum esset relictū ab ipso expresse: & eodē modo idē esset dicendum, qn̄ legatū fuisset expressè relictū post mortē filij ab hęrede ipsius ab intestato: q̄ est eadē rō, vt patet ex p̄missis. Si aūt legatū esset relictū ab hęrede non fideicō. vel à pupillo, & non ab hęrede ipsius, tunc deberetur eo modo, quo debebatur ab instituto. Primū tenet Bal. expresse in d. l. voluntatis. secundū tenet Bar. in d. §. Titia. Si verò relictū esset factū personaliter, ita q̄ non appareret à quo legatū videret̃ datū, tunc in fideicō. est expeditū, q̄ legatū videretur datum ab hęrede: vt tradit gl. & Bar. & cōiter oēs in l. Marcellus. in prin. j. ad Trebel. & no. in l. ij. & l. fi. C. eo. In hęrede autē veniente ab intestato, seu succedēte ipsi pupillo, esset maius dubiū, à quo legatum videretur datum: per ea quę no. Bar. in l. qui duos. in fi. j. eo. de quo dic vt plene scripsi in l. j. in fin. §. e. Et aduerte, ne erres: quia testator bene potuisset grauare filios, ita q̄ legatum annuum deberetur ex persona eorum, licet pro aliquibus annis esset præstandum post mortem eorum: quia bene potest grauari hæres primus, vt præstatio fiat post mortem ipsius ab hęrede suo: vt l. codicillis. in prin. ff. de vsufruc. leg. & plene declaraui post Bartol. in l. centurio. s̄ eod.

¶ In ea. gloss. ibi: sed solummodo coniunctis. hanc gloss. reprehendit hic Bar. & in l. filium. in prin. j. de leg. præstan. & in l. si qui in potestate. §. sed si vnus. circa prin. commenti. eo. ti. Mouentur ipse & Iac. de Are. cuius fuit ista impugnatio, q̄a in legatis relictis à filio diminutio quę haberet locū in persona filij, de necessitate, debet habere locum in persona substituti: vt probatur in l. qui fundum. §. filium. ver. si verò. j. ad legem Fal. & melius. in l. filiū. s̄. alleg. quæ proprie loquitur in materia: & hoc est consonum rationi, quia legata relicta à filio substitutus præstat ex iure transfusionis, quia obligatio filij fuit transfusa in ipsum, tanquàm in hæredem suum. Si ergo filius non obligatur præstare legata extraneis, ergo id quod non est, non potuit transfundi: vt l. Titio cùm morietur. ff. de vsufru. & patet satis de se: & ideo ipsi intelligunt, & nolunt in hoc casu, videlicet quando est aucta portio filij instituti, quòd etiam ipse filius teneatur præstare legata omnibus, pro portione sibi delata ex testamento. Sed Bald. & Angel. hic tenēt oppositum, sequendo glossam nostram: & hoc etiam sequitur hic Ioan. de Imo. quia cùm regula sit, quòd filius institutus intentans contratab. non teneatur præstare legata, nisi coniunctis personis: vt l. j. j. de legatis præstandis. seruari debet regula, vbi contrarium non reperitur expressum. Sed hic non reperitur expressum contrarium in filio, sed in substituto ipsius, in d. l. finali. §. vlti. de leg. iij. ergo in filio hoc non est dicendum, quia sic extenderetur ius exorbitans contra regulas iuris communis, contra l. quod vero. cum materia. ff. de ll. Confirmatur ista conclusio, quòd non videtur esse eadem ratio obligandi filium, quę est ob-

a ¶ Considero. Huic fundamento Saly. rn̄det, vt hic per d. Ias. May. in ij. col. versi. ego aliter. q clarius q̃ Are. loquatur, & dicit circa ista fundamēta Are. cauēdū ēē, q̄a nō est sine dubio. refert cōtrariū tenuisse Bar. in l. cohęre di. §. cū filio. j. e. vn̄ ipse tenet distictionem Bar. in d. l. Titia. §. fi. j. de le. ij. al leg. in tex. quā refert tenere q̃ plurimos doc. tā in lecturis, q̃ in cōsulēdo: vt plene ibi habes per eum.

b ¶ In sequenti. Idē dic, nisi sit dictio, amplius, vel alia repetitiua, secundùm Ma. So. in cōsi. liij. inci. in p̄nti consultatione. circa fi. iiij. col. in j. parte. char. xcvij.

ligandi substitutum: quoniã substitutus habet partẽ, in qua filius fuit institutus ex iudicio defuncti, sed institutus nõ, qui venit per contrata. ergo nõ debet fieri extensio: vt l. lege Iulia. §. hoc capite. ff. de ritu nup. & est regula cõmunis quã ponunt Moder. in l. si vero. §. de viro. s. sol. matri. Sed vltra ipsos adhuc arguo fortius pro ista opi. quia in casu nostro proprie, quãdo portio instituti fuit aucta, iurisconsultus hic dicit expresse, ꝙ ipse filius debet plus personis exceptis dũtaxat, nec distinguit respectu cuius portionis. Vnde cũ in materia propria simpliciter lex dicat, ꝙ non debet extraneis, cõtra mentem istius l. videretur esse, vt restringeretur respectu portionis auctę. Et propter hoc potissimum ista opi. mihi placet, & potest assignari ratio differentiæ inter filiũ & substitutum, quia in substituto cõcurrunt tria, propter quę ista ęquitas vr̃ induci, videlicet ꝙ hanc portionẽ testator detulit filio ex voluntate sua: vnde minus est quod sibi imputetur, respectu huius portionis. Secundò, quia hanc portionẽ substitutus habet ex iudicio defuncti, quod nõ cõtingit in filio, qui nõ intẽtauit cõtratab. Tertiò, quia nõ solũ habet hanc portionẽ, quam testator noluit relinquere, sed etiã maiorẽ portionẽ ex beneficio l. vnde cũ isto lucro cõpensatur hoc grauamẽ, quòd plus imponitur sibi, ꝗ͂ si sola portio, in qua filius fuit institutus, peruenisset ad eũ. Ex his autẽ tribus, quæ cõcurrunt in persona substituti, propter quæ ex æquitate inducitur hoc nouũ grauamẽ, duo sunt in persona instituti. s. primũ & vltimum, sed secundũ non: & ideo non vr̃ esse eadẽ ratio de substituto ad filiũ. El resto ti diro in lectione sequenti. Et ad arg. in oppositũ respõdet̃ formaliter, ꝙ ꝗ͂uis regulariter qñ hæres conuenitur ex persona defuncti, & ex obligatione ipsius, nõ debeat amplius teneri ꝗ͂ defunctus: hoc tñ fallit, nisi esset aliqua ratio particularis, seu diuersitas inter hæredẽ & defunctũ, propter quã magis deberet grauari hæres ꝗ͂ defunctus: vt probatur in l. maritũ. & l. quia ꝑsonale. ff. so. ma. cũ alijs similibus: in quibus patet, ꝙ hæres mariti cõuenitur insolidũ, si est extraneus, nec habet beneficiũ, quod cõpetebat marito. Et si dicat̃, attenta ista ratione deberemus dicere, ꝙ legata relicta à filio extraneis, substitutus semp deberet pręstare. Ad hoc dico, ꝙ substitutũ non teneri ad legata regulariter, cõtingit ex natura transfusionis, seu transmissionis, quæ fit de persona defuncti in personã hæredis, quæ non põt transmittere id quod nõ est. Vnde si filius nõ erat obligatus ad legata facta extraneis, ista obligatio quæ nõ erat in ꝑsona filij, nõ potuit transmitti ad hæredẽ: & ideo regulariter substitutus non tenet̃, quia ex hoc solo ꝙ esset dr̃ia aliqua inter filiũ, & substitutũ, nõ debebat obligatio extincta resuscitari, nec teneri hæres ad id ad quod nõ tenebatur defunctus. Sed in casu nostro, qñ fuit aucta portio, propter lucrũ vberius, quod habet substitutus, insurgit æquitas maior, ex qua vel inducit̃ in persona substituti noua obligatio ex æquitate pretoria, & etiam de iure ciuili: vel vt dixit glo. in l. fi. §. vlti. præallegata. legatum relictũ à filio hoc casu censetur repetitũ à substituto: & sic debet illud legatũ nõ ex persona defuncti, sed ex persona sua, ex quo non potest habere locum ex persona defuncti. l. si fundũ. §. si pater in ratione sui. de lega. j. Sed quia repetitio fit ex voluntate defuncti tacita vel expressa: vt l. licet imperator, cum materia. j. de legatis primo. malè potest ostendi, quare magis in isto casu, quando portio est aucta, testator voluerit repetere legatũ, ꝗ͂ vbi portio nõ esset aucta: vñ magis placet primũ dictũ, licet hoc vltimũ sequat̃ hic Io. de Imo. Põt tñ defendi ista opi. intelligẽdo ꝙ l. pręsumat testatorẽ, si cogitasset de hoc casu ita fuisse dispositurũ, & sic ex volũtate defuncti videat̃ facta repetitio: sicut dicit̃ in l. tale pactũ. §. fi. ff. de pactis. & qđ ibi notat̃ sufficiẽter. ¶ In ea. gl. ibi: si certè. de substituto instituti nõ exheredati ibi dicit. hęc gl. ponit veritatẽ merã, quia exheredato nõ aperit̃ edictũ ꝑ pręteritũ: vt l. si post mortẽ. §. exheredati. j. de cõtratabul. secundũ Bar. hic, & Mod. Sed cõtra hoc facit: qa qñ filius de iure isto instituebatur in minori portione, ꝗ͂ esset legitima, tacitè videbat̃ exheredatus, vñ cõpetebat sibi querela: vt l. cũ quęrit̃. C. de inoffi. test. & l. Papinianus. §. vñ si quis. ff. eo. Et ego plene declaraui in l. in suis. s. de libe. & posthu. & tñ huic exhæredato cõmittitur edictũ per pręteritũ, & põt cõtratabulare: vt l. fi. j. de leg. iij. & l. filiũ. §. si impubes vncia. de leg. pręstan. ff. & eo casu quo cõpetunt sibi cõtratabulæ, nõ habet querelã,[a] quę est remediũ subsidiariũ: vt l. maximũ vitiũ. de lib. pręte. C. & Insti. de inoffi. test. §. fi. secundũ Io. de Imo. hic in sua distinctione magna. circa princ. Sed est rñdendũ, ꝙ tunc instõ facta in minori parte est tacita exheredatio, & admittit quęrelã, qñ nõ est p̃teritus alius filius, qui possit expugnare testm̃ per cõtratab. & sic in hoc remanebit dr̃ia inter tacitã exheredationem, & expressam: qa expresse exheredato nõ cõpetit remediũ contratabulãdi ex ꝑsona p̃teriti: vt in d. §. exheredati. sed tacite exhæredato cõpetit, & ideo tunc hr̃ pro nõ exhæredato, quo ad querelã: & ista est notabilis limitatio ad d. §. exheredati. & ad l. cũ q̃ritur. pręalleg. Hodie autẽ filius, cui relinquitur minus legitima, non intẽtat q̃relã, nec contratabulas, sed agit ad supplemẽtũ, iuxta l. oĩmodo. cũ materia. C. de inoffi. test. ¶ In ea. glo. ibi: qa non põt relinqui &c. Ista glo. est verissima, meliori rõne, & clariori, quã assignat ipse, vel Bar. hic: p̃supponitur em̃ in l. nostra, ꝙ fuit facta substõ pup. & valida: qđ patet, qa dicit̃ in tex. ꝙ substitutus pupillariter p̃stat legata, sed hoc nõ põt esse, si filius fuit p̃teritus, vt ostendam: ergo in eo non põt intelligi l. nr̃a. aut em̃ iste filius p̃teritus erat suus, & tunc cũ p̃teritio reddat testm̃ paternũ nullũ, non pñt valere tab. pup. Insti. de pup. §. liberis. & l. ij. s. eo. aut iste pręteritus erat emãcipatus, & tũc nõ potuit sibi substitui pupillariter, imo expiraret substõ secuta emãcipatiõe: vt l. cohęredi. in prin. j. eo. & ista sufficiant. Sequitur l. potest quis.

a ¶ Querelam. Vidđ d. Iaso. Mayñ. hic, ꝙ vltra assignat rõnẽ diuersitatis, refert oppo. doc. contra gl. & in soluendo opi. glo. Barto. Are. hic. Be. Va.

b ¶ Intestat⁹. Et idẽ ponderat d. Alex. sed vidđ d. Ias. May. hic in quarto not. q dicit nõ credere, ꝙ Ale. & Aret. bene põderent istum tex. ꝑ rõnes & iura ibi per eũ adducta.

SVMMARIVM.

1 ☞ Suitas & necessitas quamuis per substituti vulgaris dationem tollatur, non potest tolli necessitas sola in eo qui est necessario hæres, & non suus.

2 Verbum, instituo, ponitur quandoq; pro substituo.

3 Substitutio reciproca videtur esse vnus modus substituendi vulgariter, non species substitutionis de per se.

4 Pupillus cui pater nõ substituit pupillariter, dicitur decedere intestatus.

POtest quis. Substõ vulgaris põt fieri per plures, & diuersos gradus: & vnus potuit substitui pluribus, & ecõtra, & plures ad inuicem, & singulis ex liberis potest substitui pupillariter, vel vltimo morienti in pup. ætate. h. d. cũ l. sequẽ. Secũda est ibi: & vel plures. Non diuido aliter, qa sequens l. stat per se. ¶ 1 † No. ibi: vt nouissimo loco &c. ꝙ seruus qui est hęres necessarius, nõ vr̃ posse institui primo loco, ita vt si nõ velit esse hæres, alius succedat ex substitutiõe vulgari: ex quo colligit hic Bal. ꝙ licet ꝑ dationẽ substituti vulgaris tollatur suitas & necessitas, non põt tolli necessitas sola in eo qui est necessarius hæres, & non suus: de quo vide qđ plenius ponit Io. de Imo. in l. filius qui pri. s. eo. Iste tñ tex. non vr̃ probare hanc conclusionẽ, imo potius cõtrariũ: cõsuluit em̃ ei, qui nõ vult decedere intestatus, vt vltimo loco substituat seruũ necessariũ. Ex quo datur intelligi, ꝙ si seruus necessarius nõ esset institutus vltimo loco, sed haberet aliũ substitutũ, ipse posset decedere intestatus: & sic videret̃ sublata sua necessitas. ¶ 2 † Secũdò no. ibi: hæredẽ instituat. ꝙ verbũ, instituo, ponitur aliqñ ꝓ verbo, substituo, & facit substõnẽ vulgarẽ. concord. tex. in l. Gallus. in prin. cũ gl. sua. s. de libe. & posth. & in l. mulier. §. fi. s. de condi. & insti. ¶ 3 † Tertiò no. in ver. vel inuicẽ. ꝙ substõ reciproca vr̃ esse vnus modus substituendi vulgariter, non spẽs substitutionis de per se. Iuriscõsultus em̃ hic, vt patet ex præcedentibus, vult oñdere plures modos substituẽdi vulgariter, & sic in vna spẽ substõnis: trãsire aũt ad aliam, in isto ver. si substitutio reciproca esset species de per se. & bñ tenebis menti istũ tex. ad ea quæ scripsi s. in rubri. hui⁹ ti. & quæ ponit Bar. in l. Lucius. j. eo. ¶ 4 † Quartò no. ibi: intestato &c. ꝙ pupillus cui pr̃ nõ substituit pupillariter, dicitur decedere intestatus:[b] hoc tñ non est proprie, sed per fictionem iuris, in l. j. in prin. & ibi per Bart. j. de suis & legitimis. Et quia s. diximus in primo notabili, ꝙ Bal. non bñ videtur colligere ex isto tex. ꝙ datio substituti vulgaris non tollat necessitatem, ostendo nõ fortius, quòd nec ex isto text. nec ex tex. simili Insti. de vul. substi. in princ. hic potest colligi aliquo modo: si enim intelligis ista iura, ꝙ necesse sit instituere seruum vltimo loco, quia primo loco non posset institui: ita ꝙ vtiliter daret̃ sibi substitut⁹ ex eo, quia esset hæres necessarius, & sic non posset esse locus substituto. Ex isto intellectu præsupponitur manifeste, quòd etiã si testator expresse volet, non posse dare licentiam seruo instituto in primo gradu abstinendi. Sed hoc est falsum, & contra tex. in l. Cornelius. in fi. s. de hæredi. insti. vbi tex. simpliciter dicit, ꝙ ista cõditio, si voluerit, facit hæredem necessarium voluntarium, non distinguendo suũ & necessarium à necessario tm̃: ergo iste non est intellectus istarum ll. loquitur enim hic de necessitate non præcisa, sed causatiua: & est sensus literæ, quòd si testator vult omnino decedere testatus, necesse est quòd instituat seruum vltimo loco: quia sic alijs repudiantibus omnino habebit hæredem, & indicat verbũ, in subsidiũ, positum in tex. ex quo datur intelligi, quod si seruus esset

institutus

inſtitutus alio loco, quàm vltimo, & datus ſibi alius ſubſti-
tus: tunc teſtator poſſet decedere inteſtatus: & ex hoc mani-
feſte colligitur, ꝙ ſeruus eſſet effectus de neceſſario volunta
rius. Vnde iſta iura ſic intellecta probant contra glo. Inſti. de
vulg. ſub. in prin. quā ſecutus eſt Bal. hic, & Ange. in l. ſi filiꝰ
qui patri. ſ. eo. Et quia intelligendo tex. modo quo dixi ex mē
te iſtorū iuriū probatur, ꝙ ſubſtitutio ſimpliciter facta ſeruo
facit eū volūtariū de neceſſario, cōfunditur etiā diſtinctio d.
Ioan. de Imol. in d. l. ſi filius qui patri. qui dixit, ꝙ ſeruus effi
citur de neceſſario volūtarius, quando ſubſtitutio eſſet facta
iſto modo, & ſi hęres eſſe noluerit: quia tūc videt̃ poſitū in vo
lūtate ſua: vt l. verba. j. de cōdi. inſti. & l. iā dubitari. ſ. de hęre.
inſti. Secus ſi ſubſtitutio eſſet facta hoc modo, ſi hæres non e-
rit, vel ita ſeruū inſtituo, & Semproniū ſubſtituo: tūc enim di
cit, ꝙ nō eſt ſublata neceſsitas, qa teſtator in dubio non videt̃
eligere viā ad impugnādū iudicia ſua: vt l. iij. j. de teſ. mili. ſed
impugnaretur iudiciū, ſi ſeruus fieret voluntarius hæres. Er-
go hoc nō eſt dicendū, quia res poſſet deduci ad cauſam inte-
ſtati, omnibus repudiantibus. Tu autē ſecurè teneas, ꝙ etiā in
ſecūdo caſu videt̃ ſublata neceſsitas, & ſeruus factus hęres vo
lūtarius. Pro qua cōcluſione do tibi caſum ſing. quē ibi pon-
derat Bar. ad hoc in l. cùm ſeruus. in prin. j. de cōdi. inſti. & qa
Bart. ibi illum optime declarat, & inducit, non induco vlte-
rius. Confirmatur iſta concluſio per tex. in l. is qui ſoluendo.
in prin. la ij. ſ. de hære. inſti. vbi text. dicit, quòd ſi ſeruus eſt
primo loco inſtitutus, & dat̃ ſibi ſubſtitutus à teſtatore, cuius
bona non erant ſoluendo, ſubſtitutus efficitur inſtitutus, &
inſtitutus efficitur ſubſtitutus: quia in illo caſu ſeruus non po
terat inſtitui cum libertate, niſi quando alius non inueniebatur
hæres. & ſic colligitur ibi à contrario ſenſu, quòd vbi non
ſubeſſet iſta cauſa ſpecialis, inſtitutus & ſubſtitutus ſuccede-
rēt, ſecūdùm ordinē teſtamenti: & ſic poſſet eſſe locus ſubſti-
tuto: qđ nō poſſet eſſe verum, ſi per dati. ſubſtituti nō eſſet
ſublata neceſsitas ſerui inſtituti. quinimo non à cōtrario ſen
ſu de directo eſt ibi caſus huius cōcluſionis: nā ſi datio ſubſti-
tuti ibi facta non tolleret neceſsitatē ſerui, tūc non eſſet ne-
ceſſe cōuertere ordinē, vt ibi dicitur: qa ex quo ſubſtitutio nō
poterat habere locū, verum erat quòd nullus alius poterat eſ-
ſe hæres ex teſtamento, præter ſeruū, & ſic debuiſſet ſuccede
re ex inſtitutione, per l. Elieſcentiā. Vnde ille tex. pro tribu-
nali. fert ſententiā pro iſta parte. non obſtat ratio d. Io. quia ſi
non tollitur neceſsitas, vt ipſe vult, fortius impugnatur iudi-
ciū defuncti, q̃ ſi tollatur: nā redditur ſubſtitutio facta à teſta
tore indiſtincte, & in omni caſu penitus inutilis, qđ teſtator
non videt̃ velle: vt l. Gallus. §. quidā recte. ſ. de lib. & poſthu.
Si autē efficitur volūtarius, impugnatur iudiciū ipſius in vno
caſu duntaxat. i. ſi nullus ex hæredibus inſtitutus adeat, qui
etiā caſus non eſt veriſimilis, licet poſsit contingere: datur
enim legatum & hæreditas propter benemerita communi-
ter: vt l. nec adieci. ff. pro ſoc. vnde inſtituti præſumuntur di
lecti, & amici teſtatoris. & ideo non eſt veriſimile, ꝙ oēs repu
dient: & dato quòd eſſet veriſimile in aliquo caſu, qa hæredi
tas eſſet pro non ſoluendo, nihilominus plus videtur impu-
gnari, vt dixi, hæreditas defuncti in primo caſu, q̃ in ſecūdo:
& ideo minus inconueniens eſt eligendū, & minus abſurdū.
xiij. diſt. c. verum. cum concordantijs ibi allegatis. & iſta con-
cluſio videtur eſſe veriſsima, & ex mēte literæ, vt dixi: quia ſi
ſeruus non potuiſſet inſtitui, niſi vltimo loco, ex eo qa teſta-
tor non poterat auferre ei ex neceſsitate, non fuiſſet appoſitū
verbū, in ſubſidiū: qđ verbū ſignificat, vt dixi in voce, ꝙ ne-
ceſsitas inſtituendi ſeruū vltimo loco cauſatur ad hoc, ne te-
ſtator decedat inteſtatus. ¶ In glo. poſita ſup verbo, legitima
rum. gloſ. in contrario, quod allegat hic, ſoluit dicens, quòd
ſubſtitutio reciproca in illo caſu non inducitur, quia vltimus
fuerat rogatus reſtituere totum: ſed quia teſtator prohibuit
fundum alienari extra familiā. Et licet iſta ſo. in ſe ſit ſingula
ris & menti tenenda, vt aliàs dixi, ad intellectum eorum quę
ſcripſi poſt Barto. in l. qui Romę. §. cohæredes. de verbo. obli.
quantū ad illum text. non eſt bona: imo ille text. ſi recte pon
deretur, probat contrarium: quia non fundat ſe, niſi quia vlti
mò moriēs fuit grauatus reſtituere totū p̄diū. Vnde Dy. po-
ſuit ſecundā ſolutionē, quòd ibi loquitur in ſubſtitutione fi-
deicō. hic loquit̃ in ſubſtitutiōe directa. Bar. hic referēdo dicta
Dy. dicit, ꝙ ex mēte Dy. licet verba aliter ſonēt, videt̃ fuiſſe,
vt diſtinguamus, ꝙ aut teſtator ſubſtituēdo directo, vel p fi-
deicō. vult, ꝙ tota hæreditas ſua perueniat ad ſubſtitutū vlti-
mo moriēti, & tūc iſti pupilli videbūtur inuicē ſubſtituti, qa
aliter nō poſſet tota hæreditas venire ad ſubſtitutū: aut ſim-
pl'r ſubſtituit directo, vel per fideicō. & tūc ꝓcedat l. noſtra,
ꝙ nō vidētur inuicem ſubſtituti: & hanc ſolu. approbat hic
Io. de Im. Sed Ang. vr̃ tenere ſo. Dy. ꝓut verba ſonāt, & vl'
le ꝙ etiā ſi in ſubſtitutione directa teſtator vellet totū pueni
re ad ſubſtitutum vltimo morienti, tūc nō videatur facta ſub
ſtitutio adinuicē directa, licet ſecus ſit in fideicō. ſed non aſsi-
gnat rationem, quam tn̄ Mod. referunt. Paul. de Caſt. hic ſe-
quitur iſtam ſolu. & aſsignat cauſam differētiæ: quia ſubſti-
tutio directa, quę eſt in effectu inſtitutio, oportet ꝙ inducatur
ex verbis expreſsis in teſtamento: vnde nō ſufficit ꝓbare mē-
tem teſtatoris per coniecturas. ſed ſecus eſt in ſubſtitutione
fideicō. alleg. gl. in l. cū ꝓponeret̃. in fi. gl. magnæ. de leg. Sed
iſta differentia nō videt̃ bona: quia ſecūdùm hoc ſequeretur,
quòd non eſſet inuenire tacitā pupil. ſi eſſet neceſſe inſtitutio
nem exprimi in teſtamento per verba propria, vel æquipol-
lentia: ſicut dicit̃ in l. j. ſ. de hære. inſt. Sed hoc eſt falſū[a], & cō
tra l. iam hoc iure. ſ. eo. & ea quæ no. Bart. in l. ij. ſ. eo. in iij. q.
principali. vbi dicit, ꝙ eſt reperire tacitā pupi. reſpectu caſuū,
vt ibi per eū: ergo hæc differentia nō videt̃ procedere. Et ad
gl. in l. cùm proponeretur. rn̄deo, ꝙ inſtitutio vel ſubſtitutio
tacita, quę reſultat ex his quæ ſunt poſita in teſtamento. i. ex
verbis in teſtamēto ſcriptis, bene reperit̃ & pōt induci, vt pa-
tet ex pręmiſsis, licet illa verba expreſſam inſtitutionē nō im
portent. Sed qn̄ mens teſtatoris non præſumeret̃ ex verbis
poſitis in teſtamento, ſed aliūde extrinſecus haberet ꝓbari,
tunc forte poſſet procedere illa gl. licet doc. in d. l. cū ꝓpone-
retur. videantur idem ſentire in ſua diſtinctione, de qualibet
diſpoſitione vltimæ voluntatis. Pro iſta differētia facit opti-
me qđ ſcripſi poſt Mod. in c. ad hęc. extrà, de reſcri. vbi dixi,
ꝙ licet in literis ſummi pontificis non ſit appoſita formaliter
clauſula ex certa ſcientia: ſi tn̄ ex tenore literarū apparet. i. ex
his quæ ſunt incerta in literis, ꝙ princeps habuit certā ſcien-
tiā de negocio, ſup quo reſcribit, ſufficit, licet nō ſit appoſita
illa clauſula formaliter, quia ſatis conſtat de mente principis:
ita intellexit dicta In. quæ ipſe ponit in c. ſtatutū. in prin. de
reſcript. libr. vj. & hoc dicit gloſ. expreſſe ibi ſuper verbo, li-
terarum. quę concluſio ꝓbat̃ in c. pe. de cōfir. vtili. vel inutili.
vbi cōfirmatio videt̃ facta ex certa ſciētia, ſi totus tenor diſpo
ſitionis cōfirmatæ fuit incertus in literis. Si verò ille qui ob-
tinuit literas, vellet probare certā ſcientiā auditus: & tunc lo
quitur gl. no. in cle. & ſi prin. de reſcrip. ꝙ illa ꝓbatio non ſuf
ficit, niſi clauſula ex certa ſcientia ſit expreſſa in literis. Pro de
claratione intellectus iſtarū ll. diſtinguēdi ſunt duo caſus: qa
aut ille qui primò moritur, decedit in pupillaa ætate, aut de-
cedit poſt, ſi moritur in pupillari ætate, attento iure iſto, quo
mater non ſuccedebat fratri vnà cum fratre: vt Inſti. ad Ter
tul. §. j. etiam ſi teſtator expreſſe dicat, quòd vult totā hære
ditatem ſuā pertinere ad ſubſtitutū, non inducet̃ ſubſtitutio
pupil. nec fideicō. in perſona primi. Et iſto caſu nō poteſt eſſe
vera ſo. Bar. quia etiā ſi nulla ſubſtitutio videat̃ facta primo,
nihilominus de neceſsitate tota hæreditas perueniret ad ſub-
ſtitutū, ex quo ille qui primò morit̃, non poteſt teſtari: quia
vltimò moriēs ſuccedet fratri ab inteſtato, & ſic ſubſtitutus
totū haberet: vt dicit tex. in l. qui duos. in prin. j. de rebus du
bijs. & in l. pater filiū. §. duobus. j. ad l. Fal. Vn̄ nō eſt eadem
ratio inducendi tacitam ſubſtitutionē hic, ſicut in §. Seia. quia
ibi aliter totū non poterat reſtitui ab vltimo moriente, niſi
ipſe videret̃ ſubſtitutus primo. Sed hic nō eſt ita, vt ſ. eſt de-
claratum: & iſta fuit vere intentio do. Dy. intellexit em̄, ꝙ in
iſtis ll. primo dicens moreret̃ in pup. ætate. de iure autem no-
uiſsimo ſi mater tēpore teſtamenti eſſet in medio, forte poſ-
ſet dici, ꝙ ſi teſtator totam hæreditatem voluit pertinere ad
ſubſtitutum, videat̃ facta ſubſtitutio pupil. primo, quia aliter
non poſſet ad ſubſtitutū peruenire tota hæreditas, ex quo ſi
primus decederet ab inteſtato, mater concurreret ad portio-
nem cū vltimo moriēte: vt in aut̃. defuncto. C. ad Tertul. Se-
cundo caſu principali pōt dici id qđ ſenſit hic Bar. ꝙ vltimò
moriens videt̃ ſubſtitutus primo, intellige nō pupillariter: qa
hoc eſt impoſsibile, ꝙ moriat̃ pubes, ſed p fideicō. vt ſic tota
hęreditas teſtatoris perueniat ad vltimū: nam ſi non videret̃
facta ſubſtitutio fideicō. tunc non verificaret̃ diſpoſitio teſta-
toris īdiſtincte, & ſimpliciter, ꝙ tota hr̃editas pueniret ad ſub
ſtitutū, cùm poſſet filius pubes facere teſtamētū, & īſtituere
extraneū: & ſic portio primi nō pueniret ad fratrē, & p cōſe
quēs tota hæreditas nō pueniret ad ſubſtitutū. Intelligo aūt
verba teſtatoris, cùm dixit, tota hæreditas &c. ꝙ habeāt locū,
quatenꝰ potuit diſponere: & ita videat̃ ſenſiſſe. Vn̄ licet hæ
res filij priò moriētis retineret legitimā, ī qua filius nō potuit
grauari, ſatis tn̄ vr̃ verificata diſpoſitio teſtātis. l. qui totam.
in prī. & qđ ibi no. j. ad Treb. Sequit̃ l. q plures li. habet &c.

[a] ¶ Falſum. Et hoc idem dicit & tenet d. Iaſ. May. hic ī ij. col. & vltra nōnulla alia iura, & rationes aſsignatas per eum, refert Paul. aliter expreſſe declaraſſe in ſuo cōſi. cl. inci. in cauſa quę vertit̃ inter Petrū. in ij. col. in prin. allegando ad hoc duos bonos text. in l. fideicōmiſ. §. hęc verba. j. de leg. iij. l. & vnū ex familia. §. fi. j. de lega. ij. & adde ꝙ etiam d. Alex. fuit in hoc ſibi contrarius, vt refert d. Ioan. hic.

SVMMARIVM.

1 ☞ Argumentum à maiori affirmatiue, bonum eſt.

3 Argumentum de persona ad tempus validum est. Itē & argumentum de re ad tempus, & econtra: & de tēpore ad locū, & econtra, validum reperitur. in nu. 3.

4 Hæres extraneus grauatus fideicom. vniuersali, sicut cogitur adire ad petitionē fideicom. ita & filius institutus.

5 Lex cùm per modum aliquem specialem confirmat testamētum, & omnia contenta in eo, ita videntur confirmari ta. pupil. sicut legata & fideicom.

QVi plures liberos. Sicut testator potuit substituere vni ex liberis, & alijs non substituere: ita potest substituere filijs infra breuius tp̄s quàm sit pup. ætas, & etiam vltra illud substituere alterum, vsq; ad pup. ætatem. h. d. Secūda est ibi: ergo. Tertia ibi: itaq;. ¶ † No. bonum argumentū affirmatiuè à maiori: quia qui potest qđ est plus, vtiq; pōt quod est minus. ita em̄ hic arguit iurisconsultus, qui potest totaliter nō substituere filijs suis, fortius potest quibusdam substituendo alios omittere. facit text. in l. nec in ea. §. j. ff. de adul. & qđ no. in l. ij. vel iij. ff. de ser. expor. ¶ † Secūdò not. ꝙ secūdùm Bar. & Mod. validum est argū. de persona ad tempus, & allegatur ista l. in l. centurio. s̄. eo. & ad illam q. not. vtrū substitutio cōpendiosa facta sine distinctione tēporum, sit semper vna, ꝑut ibi tenuit gl. in fi. gl. ma. Et etiam econtra validū argumentū de tempore ad personas: ex quo arguit Bal. ꝙ sicut iudex pōt refrenare multitudinē dilationū: vt l. ij. j. de tem. ap. & l. j. C. de dila. ita possit refrenare multitudinē testium ꝓducendorū, qn̄ credit sufficienter posse probari per testes productos, vel si produceret̄ nimia multitudo testium, secūdùm Inn. in c. licet causam. extrà, de proba. Primū dictū est verisimum, quia ꝓbat̄ expresse in l. j. in fi. & l. seq. s̄. de test. & in c. significauerūt. & in c. cùm causam quæ inter archiepiscopū. extrà, de testibus. quæ iura adducit etiam hic Io. de Imol. Sed secūdum dictum est declarandum: quia si iudici nō esset verisimile, ꝙ per testes productos veritas posset probari: tunc nō posset contradicere alios producēdos, licet videret̄ nimia multitudo, qa p̄iudicaret parti in iuribus suis: si autem non esset certus, vtrum veritas per productos posset probari, vel non, vel esset ambiguū fore, tunc posset moderari nimiam multitudinē, licet non crederet firmiter per productos posse probari veritatē: tuti⁹ tñ esset admittere vsq; ad numerum, per quem crederet posse ꝓbari veritatem. & hoc videtur magis de mente iuriū. † Reperitur etiam argu. validum de re ad tempus,[a] & econtra: & de tempore ad locū, & ecōtra: vt l. miles ita. §. & quia diximus. j. de testa. mili. & l. vinum. ff. si cer. pe. Et de istis modis argumentādi vide plene per Bal. in l. cōuenticulam. C. de episco. & cleric. Sequitur §. & si à patre. hoc dicit.

> a ¶ Ad tempus. Adde d. Pe. Phil. Cor. in cōsi. cvij. inci. in hac. in litera h. in ij. parte. & eūdem d. Franc. Aret. in l. cēturio. in viij. col. ver. j. cōclu. s̄. e. tit.

> b ¶ Respondebatur. Dic per d. Alex. de Imo. qui responde bat, ꝙ nō est verū, ꝙ datio cohæredis extranei tollit suitatē: sed ꝑ magis cōmuni scientia vide hic d. Ias. May. in j. colum.

Et si à patre. Per aditionem coactam factā à petitione fideicom. vniuersalis non solùm confirmantur legata & libertates relictæ in testamēto paterno, sed etiam tab. pup. Secunda est ibi: sed secūdas tñ. Tertia est ibi: sed pleriq;. ¶ † Not. primò, ꝙ sicut hæres extraneus grauatus fideicō. vniuersali cogit̄ adire ad petitionem fideicō. ita & filius institutus. Concor. tex. in l. recusare. §. meminisse. j. ad Treb. etiam si filius institutus sit suus: vt ꝓbatur in d. §. meminisse. licet ex sola suitate posset confirmari fideicō. vniuersale: vt l. ita tamen. §. si pater. & ibi per Bar. ff. eo. tit. In casu autem §. nostri, vtrum iste filius esset su⁹, vel nō, pendet à diuersitate lecturarū: nam secūdùm lecturam gl. erat suus, secundùm lecturam Dy. & Bar. nō erat, quantū ad confirmāda ea quæ pendebant ex testamento: vt j. dicet̄. ¶ † Secundò no. secūdùm Bal. hic, & bene, ꝙ quando l. per aliquē modū specialem cōfirmat testamētum, & omnia contenta in eo, ita vidētur confirmari tab. pup. sicut legata & fideicō. vnde optimè facit iste §. secūdū eū melius, ꝙ̄ aliqua alia lex, ad ꝓbandū, ꝙ sicut p auf. ex cā. C. de lib. præt. nō obstāte p̄teritione filij cōfirmant̄ leg. & fideicō. ita ēt cōfirment̄ tab. pu. de quo plene fuit dictū in l. ij. in pri. s̄. eo. vbi tetigit Bar. & Mod. ¶ † Tertiò & vltimò no. ꝙ licet aliquo respectu tabul. pup. non censeantur testamētum paternum, semper tamē accipiūtur pro parte testamēti paterni, quo ad fauorē ipsarum tabularū: & ita probatur in l. Papinianus. §. sed nec impuberis. s̄. de inoffi. testamē. ¶ In gl. posita super verbo, confirmētur. glo. sensit contrariū, quod format̄ hic apertius per doc. nam videt̄, ꝙ etiam si non esset sequuta ista aditio, ex sola suitate filij cōfirmarentur tabul. pupil. vt l. si filius qui patri. cū materia. s̄. eod. Iste autem tex. videt̄ dicere oppositū, dum vult, ꝙ tabulę cōfirment̄ per adi. propter qđ gl. soluit, quòd prius erāt confirmatæ per suitatem. Sed fortius cōfirmantur, quia hæres adeundo obligat̄ ex quasi contractu creditoribus, & legatarijs: vt l. apud Iulia. in fi. ex qui. cau. in pos. ea. Sed ista solutio nō placet Bar. hic, quia tex. inferius dicit, ꝙ testamentū erat restitutum iure ciuili: ergo nō erat verū, quòd esset confirmatū ex suitate. Ego autem ostēdo vltra ipsum, ꝙ ista lec. est impossibilis: quia licet ex capite suitatis confirment̄ libertates: vt l. cùm quasi. §. sed & si quis. de fideic. libe. legata tñ alia nō confirmātur, vt l. j. in fi. j. vt in pos. leg. cuius cōtrariū præsupponit gl. cum tex. in verbo, cōfirmātur. loquatur de legato, sicut de libertatibus. Secūdò, quia tabulæ pupilla. de quibus dicitur in fine, quòd confirmātur similiter sicut legata per aditionem factā ab hærede instituto, in testamento paterno, nō possunt fortius confirmari, quàm essent confirmatæ per suitatē: sicut dicit glo. de legatis & libertatibus. quia ad hoc vt tabulæ pupilla. confirmentur illo modo, quo per aditionē confirmata sunt legata, necesse est, ꝙ moriatur pupillus, & quòd substitut⁹ ipse adeat, & obligetur adeundo legatis relictis in tabulis: vt dicitur in l. apud Iulianū. §. idem Iulianus. j. ad Treb. Vnde cùm text. dicat similiter confirmari tabulas pupilla. sicut & legata: non intelligitur iste tex. de illa confirmatione, de qua sentit glos. Vnde Iaco. de Are. posuit hic secundā solutionem, quam sequitur Paul. de Castr. quòd iste tex. debet intelligi in substitutione pupillari, facta filio exhæredato: qui cùm desinat esse suus, nō pōt ex suitate cōfirmare tabulas pu. Sed hāc rep̄hēdit Bar. hic, sequēdo glo. in hoc, qa tex. dicit, à patre institutus. & sic patet, ꝙ institutus erat filius testatoris, nō extraneus, secūdùm lectur. Iaco. de Arc. Sed d. Pau. dicit, ꝙ verbum, à patre, positum in text. ponitur respectu verbi subauditi, quod est exhæredati: & sic non refertur ad verbū, institutus. Sed ista est nimis magna diuinatio, subaudiri verbum, qđ nōest positum in text. nec apparet, ꝙ debeat subaudiri ex his quæ sunt expressa in testamēto: sicut subauditur in l. j. in fin. s̄. de hære. insti. Vnde oportet aliqualiter diuinare ad istum tex. & intelligere secundùm Dy. & Bar. ꝙ hic fuit datus cohæres extraneus, & sic suitas nō operatur respectu eorum, quæ debent̄ ex testamento: vt l. apud Iulianū. §. idem Iulianus. sæpe alle. vel est necesse dicere, ꝙ fuerit datus substitutus vulgaris, qui similiter repudiauit hæreditatē post abstensionem filij: nam primus hæres in p̄iudiciū substituti vulgaris bene potest cogi adire hæreditatē: vt l. facta. §. Iulianus. j. ad Treb. & dixi in l. j. s̄. eo. Sed quocūq; modo istorū dicas, est aliqualiter diuinare ad istum tex. & est necesse, ne contradicatur illis ll. loquentibus in hac materia, alterū ex his modis intelligēdo. Adducebam ego fortiter istum text. aliàs in quadam disputatione publica, approbando ꝙ datio substituti vulgaris tollit existētiam sui hæredis, saltem quo ad ea quæ depēdent ex testamēto: quia si hoc facit datio cohæredis, vt hic probat̄ secundùm lec. Dy. multo fortius, vel saltē eadem ratione hoc faciat datio substituti: quia testator etiam dando substitutū vulgarem, à cuius aditione potest incipere testamentum, & possunt confirmari tabulæ pupillares, videt̄ renunciasse beneficio l. j. remedio suitatis. Si autē intelligas, ꝙ hic fuerit datus substitutus vulgaris, tunc magis de directo ꝓbatur idē: sed respondebatur[b] tunc, ꝙ hic hæres fuit coactus adire propter fideicom. vniuersale, non propter tab. pu. fuit replicatū, ꝙ etiam fideic. vniuersale cōfirmat̄ per suitatem. l. ita tñ. §. si pater. ff. ad Tre. & remansit tunc quæstio dubia, quia non potuit replicare vlterius. Intentio tamen respondentis poterat adaptari hoc modo: & ita credo, ꝙ intellexit, videlicet ꝙ duo quę cōcurreb̄t hic, facerent ꝙ datio substituti vulgaris tollebat suitatē in dependentibus ex testamēto. Primum erat, quia exquo erat relictum fideic. vniuersale, nō erat opus suitate, cū per aliam viā possent cōseruari tab. pupi. & fideic. vniuersale. s. per aditionē coactā: de quo loquitur text. Secundum erat ipsa substitutio vulgaris: vnde licet sola potestas cogēdi aliquem adire nō tolleret suitatem: vt in d. §. si pater. iuncta l. recusare. §. meminisse. eo. ti: hæc tamen facultas cogendi vnà cū vulgari substitutione hic operabat̄, vel datio cohæredis, secundùm intellectū Dy. Et licet ista responsio sic intellecta sit satis colorata, non tamen est vera, sicut ego plene ostendi in l. si filius hæres. s̄. de liber. & posthu. vnde dic vt ibi fuit dictū. ¶ In glos. posita super verbo, tabulas. hæc gl. si respicias tex. & gl. superius positam super verbo, restituere, præsupponit vnum, qđ est impossibile. dicit enim, quòd fideicom. fuit hic relictum à pupillo post mortem suam. i. si decesserit in pupil. ętate: cùm tamen tex. dicat, ꝙ iste pupillus fuit coactus adire: quod non posset habere locum pupillo viuente, vt est casus expressus in l. ij. §. interdum. ver. cæterum. s̄. eo. Vnde intellige melius tex. ꝙ fideicom. fuit relictum à filio in vita ipsius: & licet Bartol. dicat vtroque modo posse intelligi, non est verum, ex quo tex. præsupponit, quòd pupillus fuit coactus adire. vnde dic vt s̄. dixi.

dixi. Sequitur l. cùm ex filio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Verbum, transferre, est verbum commune: pōt enim tam ad directam, quàm ad obliquam successionem adaptari.
2 Actum aliquem legitimum facere volenti, vtile est cōsulere peritiores.
3 Verbum, lego, etiam adiectum quotę, non inducit institutionem vel fideicōmis. vniuersale, vel quippiam simile fideicom. vniuersali.
4 Ad probandum quæ fuerit testatoris voluntas, induci possunt doctores, quos testator consuluit, antequàm testaretur.
5 Iabolenus conditor huius l. floruit tempore Vespasiani.
6 Prouisio hominis expressa tollit tacitam l. prouisionem.
7 Dictio, alius, licet requirat numerū plurium, verificatur tamē in duobus.
8 Substitutio vulgaris locum habet, etiam si hæres institutus decedat viuo testatore.
9 Substitutio vulgaris pluribus facta, resoluitur in singularitates.
10 Dictio, quoque, est dictio implicatiua.
11 Ius conuentionis transit ad substitutum vulgarem, qui per omnia videtur subrogari loco primi.

Cum ex filio. Pater instituendo nepotem in potestate, & ei substituendo nepotem emancipatum pupillariter, pōt relinquere partem hæreditatis nepoti emancipati per fideicōmis. & sub conditione cùm ad pubertatem peruenerit. Secunda est ibi: ex consilio &c. ¶ †Not. primò ibi: partem eius transferre. quòd istud verbum, transferre, est verbū commune, quod pōt adaptari tam ad successionem directam, quàm ad obliquam, vt patet ex sequentibus. & hunc text. no. ibi: vltra doct. ad materiā l. centurio. §. cod. ¶ †Not. secundò ibi: ex consilio &c. quòd vtile est volenti legitime testari, vel alium actum facere, consulere peritiores:[a] & inde est, quòd non consulenti imputatur iuris ignorantia tanquam culpa: vt l. iuris. ff. de bono. possess. & not. in l. in bonorum. C. qui admitti. & attende diligenter, quia iste text. videtur probare id quod dicit Bartol. in d. l. iuris. quòd vbi locus est insignis, aliquis debet consulere plures, ita quòd non sufficit vnus, sicut fecit testator in casu nostro. ¶ Not. tertiò, quod licet filio vel nepoti etiā emancipato debeat relinqui iure institutionis de iure Digestorum, & purè, nō sub conditione, ad hoc vt nō dicatur præteritus: vt probatur in l. ita tamē. §. qui rogatus. ff. ad Treb. & notatur in l. si mater. in prin. ff. eo. istud est verū, nisi relinquatur fideic. sub conditione in fauorē ipsius filij: tūc enim nō pōt dicere se præteritū, nec expugnare testamētū: vt probatur in d. l. si mater. secūdùm vnū intellectū: & in l. filijs matrē. C. de inoff. testa. & in d. l. si emancipatus. el. ij. hic Ioan. de Imo. ¶ †No. quartò ibi: legauit. de cōtratabu. quē allegat, quod verbū, lego, etiā adiectū quotę, nō inducit institutionē vel fideicō. vniuersale, vel aliquid simile fideicō. vniuersali: vt dicetur in vltima parte gl. & hoc est indubitatū in casu nostro, in quo apparebat, quod aliū prius fecerat hæredē in solidū: vbi autē nullus alius heres esset relictus, vel nō esset institutus, nisi pro certa parte, vtrū verbū, lego, adiectū quotę inducat institutionē est magis dubiū: de quo vide quod scripsi in l. cēturio. ff. eo. post Bart. in fi. primæ principa. q. & quod ponit Ioan. de Imo. plenissime in l. his verbis. in prin. ff. de here. insti. ¶ †Vltimò collige, secūdùm Ang. hic, quod ad probandū quę fuerit intētio defuncti, pōt induci doctores, quos cōsuluit testator, antequàm testaretur, si ex his quæ proposuit consulendo potuerunt intelligere intentionē suam: vnde si verbū ambiguū erat positum in testamento, poterit postea declarari per istos. Si autē id quod testator intendebat facere, esset in totū, vel in parte omissum: tunc vtrum intelligeretur suppletū & subauditū in testamento, nisi probaretur quod etiā post testamētū testator ita dixisset, est lōga quęstio: de qua per Bart. in l. cū proponeretur. ff. de leg. ij. & l. quoties. §. tātūdem. ff. de hære. insti. ¶ In glos. j. ibi: vtrum mater defuncti impuberis. dicit glossator, quòd saltem respectu partis Trebellianicæ, & iure isto modo poterat prohiberi hæreditas, quod nō peruenisset ad nepotē retētum in potestate: quia si mater esset in medio, ipsa succederet fratri emancipato ab intestato. Bald. dicit, quòd melius dixisset gloss. de dimidia quartæ, quòd non peruenisset ad pupillum, quia frater concurrit cum matre in successione intestati: vt in auc. defuncto. C. ad Tertu. Sed d. Io. de Imo. dicit, & rectius, quòd primò glos. optime loquitur, & quod pupillus isto casu retentus in potestate perderet nō solùm quartā Trebellianicā, sed etiā legitimam ipsius filij instituti, quę videtur posse detrahi vnà cū quarta, ex quo veniunt detrahendæ diuersis temporibus: iuxta no. per Bart. in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoff. test. & in l. quanquàm. C. ad legem Fal. mater enim attento iure isto in hoc casu succederet sola excluso fratre: quia frater emācipatus perdidit iura agnationis: vt l. tutelas. in prin. ff. de cap. dimi. Et ideo sicut ipse non posset succedere fratri tanquàm agnatus, quia est capite minutus: vt probatur ibi, & Institut. de cog. succe. §. j. ita nec frater retentus in potestate poterit ibi succedere, nisi vt cognatus. & ex hoc sequitur, quòd mater excluderet eum, quem excludit capite diminutus, succedens per vnde cognati: vt expresse firmat textus Institut. de succes. cogna. in princip. §. j. ¶ In ea. glo. ibi: cùm conditionale legatū sit &c. Contra istā glos. videtur alia gl. in l. si mater. in prin. ff. eo. dicit, quod istud fideic. videtur datū in diē, non sub conditione. Ang. dicit, quod illa glo. loquitur, quando ista verba fuerunt apposita institutioni: ista quando fuerunt apposita fideicommisso. Sed ista differentia videtur falsa, & cōtra tex. in l. Seius Saturninus. ff. ad Treb. vbi erat fideicō. & tamen ista verba faciunt diē, & non conditionem. Vnde Io. de Imol. respōdet alio modo: videlicet quod illa gl. est falsa, & ista est vera. Sed salua reuerētia, quando ista cōditio apponitur in fauorē filij, ista gl. nō est falsa: si apponūtur ista verba fideicom. vniuersali dato impuberi cùm in suam tutelā peruenerit: vt in d. l. Seius. præalleg. & ideo Bar. in d. l. si mater. approbat lec. gl. per l. prealle. Dic ergo melius secundùm Bar. hic, qui optime loquitur, quod sicut in l. Seius. prealle. cōtra proprietatē verborum ista verba faciūt diē ex mente testatoris: ita & multofortius faciēt conditionem, quando mens testatoris concordat cum proprietate verborum, sicut est in casu nostro: volebat enim testator, vt dicitur in textu, quod nepote emancipato moriente intra pupillarem ætatem tota portio sua remaneret penes nepotem institutū: quod non potuisset habere locū, si ista verba facerent diē, & nō cōditionē: quia tunc filius moriēdo in pupillari ętate trāsmitteret ius petendi fideicom. ad heredes suos, quod non faciēt conditionē. & miror quomodo non fecerūt mentionē de ista solutione, quæ est verissima, ex qua sic declarata habes notare duo ex gl. tua. Primū est, quod fideicō. vniuersale relictum alicui sub cōditione non trāsmittitur ad hæredem: vt l. j. §. finautem sub cōditione. C. de caduc. tollē. Contrariū tenuit gl. in l. vna. C. de his qui ante aper. tab. quam ibi reprehendit Bart. cōmuniter & oēs. Et aduerte ad hæc, quia hic gl. loquitur, in die incerta, habet vim cōditionis: sicut gl. in d. l. vnica. de quo etiā tangitur in l. is cui. de actio. & obligatio. Secundò & notabiliter collige ex ista gl. quòd fideicō. vniuersale nō solū purū transmittitur ad hæredē: vt plene declarat Bart. reprehendēdo quasdam glos. in l. cū filio. ff. de leg. j. sed etiam fideicōmis. vniuersale datū in diē certum. quod tenebis mēti. ¶ †In ea. gl. ibi: nec querelā &c. in ver. seq. melius dixisset gl. secundùm Mod. nec cōtratabulas intendere poterit: quia nepos vel emācipatus ab auo, vel cōcept⁹ post emācipationē præteriti intentat cōtratabulas, nō querelam: vt patet in lege in. §. filiū. & §. si post. infrà, de contratabu. Inquantum autem glos. dicit in versic. cōplere. quod causa propter quā cessat ista querela, est, quia adueniēte pubertate omnia erāt ei plenè restituēda, est manifeste falsum: quia per hoc non sequitur, quod non esset præteritus ex eo, quia non fuit honoratus titulo institutionis: quod fieri debet[b] regulariter: vt l. ita tamē. §. qui rogatus. ff. ad Treb. quæ ratio semper durat, etiam si pupillus consequatur legatum sibi factū impleta conditione. Præterea etiam grauamētum præteritionis, quod resultat ex appositione conditionis, nō est sublatum, licet in euentū conditionis omnia sibi restituantur plene: quia si filius interim moreretur, & deficeret conditio, quia nihil transmittat ad heredē, reperitur præteritus, & priuatur totaliter hæreditate adita: & quia ista solutio est falsa manifeste non insisto vlterius. Vnde ponit hic aliā solutionem, dicēs, quod ideo filius dupliciter potuit preteriri, vt in tex. quia ista præteritio fiebat in fauorem ipsius: vt l. filijs matrem. C. de inoffi. test. & l. si emācipatus. la ij. ff. de contratab. Quòd autem præteritio ista fieret in fauorem filiorum, probatur: quia ista prouisio quæ fit hic nepoti emancipato, subrogatur loco pupil. substitutionis: vt hic patet in tex. Sed hęc pupillaris substitutio continet fauorē & prouisionē filij: vt l. Iulianus. ff. de acqui. hære. l. Papinianus. §. si quis impubes ff. de inoffi. test. ergo fieri potuit in effectu. Do. Io. de Imo. hic per multa verba reprehēdit istam solutionem: sed potissime vtitur vna ratione, quæ est verissima, quam ego imaginabā cùm studebā commenta Bar. dicit enim ipse, quod licet ista prouisio subrogetur loco substitutionis pupillaris, quo ad volūtatem testatoris: quātum tamen ad fauorem filij, non subrogatur, non pōt dici facta in fauorē ipsi⁹, sicut fieret pupillaris substitutio: nam fauor pu-

a ¶ Peritiores. Et sic non confidere de imperitia notariorū, qui semper apponunt verba stulta, vel clausulam, si nō valet iure codicillorum, & significatio importat cōtra mentem testatoris: facit gl. in l. illa substitutio. ff. de hæredi. insti. & ibi Barto. late, vbi est glo. ordi. & not.

b ¶ Debet. Vide d. Alex. de Imol. late & no. disputantem in l. inter cæteras. ff. de liberis & posthu.

pilli in ea, quia succeditur sibi ex testamento, & sic habet hæredem nobiliori modo quàm si succederet sibi ab intestato. Sed iste fauor cessat in prouisione, de qua in tex. quia si nepos emācipatus moritur intra pupillã æta. nepos institutus retinebit partem ipsius, tanquam hæres testatoris, non tanquā hæres pupilli: quinimo ex ista prouisione non solū prouidetur nepoti emancipato, vt habeat hæredē ex testamēto, sed econtra inducitur verisimilis causa, & quæ frequenter poterit cōtingere, ꝙ non habeat hæredē etiam ab intestato: nam si decedat, nō habens aliqua alia bona, tunc verisimile est, ꝙ nullus velit esse hæres suus, ex quo nihil remanet in bonis. l. filiū. §. sed cū ex hæredatio. j. de cōtratab. Insti. de fidei commis. hære. circa me. Vnde apparet, ꝙ ista prouisio nō dat hæredē nepoti, sed aufert potius. Sed Ang. hic, & Io. de Imo. ponunt seu assignāt aliam rationē istius literę, quæ fuit originaliter ratio Angel. sicut etiam ipse hic refert: dicūt enī isti, ꝙ ratio quare filiꝰ potuit dupliciter pręteriri sit vt dictū est: quia cùm fuerit inuitatus econtra ex substitutione pup. ad hære. integ. nepotis instituti, qui erat in potestate, propter hanc recōpen. non videtur esse grauatus: quia sicut ipse totam portionē suam trāsfert ad filium institutū, ita ecōtra tota portio filij instituti poterit transferri ad eū ex substitutione pupil. vt dixi. allegant l. si pater puellæ. C. de inoffi. testa. quæ in veritate ad casum nostrum nihil facit, quia ibi ex dati. fideicom. inuicē facta, & eodē modo, ideo nullus filiorū videtur grauari, quoniā etiam cætera inter eos erant paria. vnde erat omnimoda ęqualitas hincinde, nō obstāte onere fideicom. imposito. Sed hic ex isto legato conditionaliter facto nepoti emācipato, & institutione facta de nepote retento in potestate, resultabat magna disparitas in præiudiciū nepotis emācipati: ergo infertur sibi iniuria ex ista pręteritione, & dicitur grauatus. Quòd autē oriatur multiplex disparitas, patet: quia nepos in potestate ad portionē suam vocatur purè: nepos autem emācipatus sub cōditione: ex quo sequitur duplex magna disparitas. Nam primò nepos in potestate de bonis suis pōt ali: nepos autem emācipatus de bonis sibi relictis sub cōditione alimentari nō poterit, quia pendēte conditione nō percipiet fructus: & licet impleta cōditione isti fructus integri essent sibi restituendi: vt dicit gl. hoc tamen nō sufficit ad alimētandum eū: quia causa alimentorū nō recipit dilationē: vt l. si res. de appel. recipiēdis. & maxime quia posset deficere cōditio, & sic fructus isti nō puenirent ad ipsum vel hæredē eius. Vnde non est verisimile, ꝙ propter istos fructus incertos interim posset mutuari pecunia ad se alēdū, vel alio modo inuenire alimēta. & hanc rationem tangit hic Pau. de Ca. quē mane vidi. Sed ista ratio videtur posse solui, quia frater tenebitur sibi præstare alimēta ex cōiūctione sanguinis: ita cōcludit Bar. in l. si qs à libe. in prin. ſ. de lib. agn. & Cy. in j. l. C. de alēdis liberis. & tñ ista respōsio nō est sufficiens: quia vt testator si prouidēdo non videatur grauare pręteritū, quantū in ipso est, debuit expressè sibi relinquere alimenta. Casus est not. qui hoc dicit in l. pe. ſ. de cur. tut. vbi probatur, ꝙ licet filius possit exhęredare bona mente. i. in fauorem sui, quia erat prodigus: pater tamen debet sibi relinquere alimenta, vnde possit viuere. & tñ in casu illius l. exhæredatus iste habebat filios, à quibus etiam sine dispositione testatoris debebat ali: vt l. si quis à liberis. in prin. & per totam l. ſ. de liberis agno. Sed est adhuc secunda disparitas maior; quia iste nepos emancipatus pendente conditione nihil poterit alienare de parte sua, nec etiam fructus, qui interim percipiuntur, cùm non sit dominus pendente conditione. Sed nepos institutus in testamento, & fructus partis suę, quam non est rogatus restituere, & etiam ipsas res saltem mobiles de iure isto, posset simpliciter alienare cum autoritate tutoris, & etiam immobiles, subsistente causa legitima, & cū effectu iuris in preiudicium nepotis emancipati substituti pupilla. ita videtur probari in l. j. §. j. de tute. & rationibus distrahēdis. & tenent Bar. & Ioan. de Imo. expresse in l. sed si in conditione. §. si seruū. ſ. de hære. insti. quæ dicta ego retuli in l. ij. ſ. eo. Erit igitur differentia, & disparitas inter istos duos, sicut est inter duos fideicom. quorum vnus est rogatus restituere quicquid superest, & alius totā hæreditatē: de quibꝰ habetur in l. Titius rogatus. j. ad Trebel. & in aut. contra rogatus. C. eod. Præterea oritur disparitas ex diuersitate tituli, quia vnus capit titulo institutiōis, & alter iure fideicō. qui titulus nō est honorabilis: vt l. filiū. §. sed etiam. & ibi not. Bar. j. de leg. præstan. Remanet etiam alia disparitas, quo ad effectū trāsmissionis: vt tangit etiam hic Paul. de Cast. quia nepos institutus poterit incōtinēti adire, & transmittere hanc hæreditatem ad hæredem suum: quæ transmissio non habet locum in emācipato pendente conditione: vt est dictū. Posset etiā trāsmittere institutus ex capite suitatis, sed quia hoc surgit ex diuersitate qualitatis personarum, non ex dispositione testatoris, nō facit ad ꝓpositum. Præterea vt fuit dictum in reprehendendo opi. Bar. remanet etiam disparitas prouisionis: quia vni succeditur ex pupil. substi. & sic prouidetur sibi de hærede testamentario: alteri verò nō succeditur aliquo modo, vt ibi fuit declaratū. Vñ do. Paul. hic dicit, ꝙ de iure isto istud consiliū iurisconsultorum non fuit bonum, si hoc licet dicere. Sed hoc videtur esse absurdum, ꝙ quinq; iurisc ōsulti errauerunt in isto puncto, qui bene præsumebātur melius habere notitiam legū factarū suis tpibus, quàm nostris. Tu ergo potes intelligere tex. nostrum clarius, & dicere, quòd in casu l. nostræ filius erat emancipatus à patre, & viuebat tempore testamenti, & tempore mortis testatoris, & fuit institutus in legitima, vel exhęredatus: nā si nepos postea natus ex eo emancipetur, ab eo non reincidat in potestatem patris sui: sicut non reincideret, si solueretur à potestate aui: vt probatur Inst. qui. mod. ius pa. pote. sol. §. j. Et si quæritur, quare attentis terminis pręd ictis potuit dupliciter pręteriri iste nepos. vt dictū est. Respōsio est manifesta: quia ex quo pater suus præcedebat eum tēpore mortis, potuit præteriri, nec potest intentare contratab. vt l. ij. §. si quis filiū. & §. seq. j. de contratab. Et quia iste nepos emancipatus ab auo nō reincidit in potestatem patris sui, vt dixi: ideo hæreditas perueniet ad eū cum effectu, quia non acquiretur patri, ex quo nepos nō est in potestate ipsius, & similiter perueniet ad nepotem retentum in potestate, qui per mortem aui non reincidet in potestatē patris, vt dixi. Sed contra istam lec. facit tex. in verbo, solum hæredē feci. vbi præsupponitur, ꝙ nepos retētus in potestate solus fuit institutus hæres: ergo non pōt dici, ꝙ filius emancipatus fuerit institutus cum eo in sua legitima. Sed ad hoc respondeo ex his quæ notabiliter declarat Bar. in l. ex facto. la grande. ſ. de hære insti. nam filius institutus in legitima cùm sit institutus in quota bonorū, nō quota hæreditatis, non dicitur proprie hęres, sed est sicut institutus in re certa. Vnde sicut hæres institutꝰ simpliciter alio instituto in re certa nihilominꝰ appellatur hæres insolidum: vt d. l. ex facto. ita hic nepos institutus simpliciter potest appellari hęres solus, & quòd solus factus sit hęres, quia solꝰ & insolidum in hac materia idē important: vt patet de se. Et sic remanet ista lect. optime defensata ab omnibus contrarijs, diuinat tamen aliqualiter ad tex. quia nō constat hic expressè, ꝙ filius superstes sit tempore mortis. Idem tamen constat, quòd fuerit institutus vel exhæredatus: potuit enim esse prætéritꝰ. Sed ad hoc potest dici, ꝙ cū testator secure vellet testari, & eo modo quo poterat legitime: qđ patet, ex eo consuluit iurisperitos, probabile est præsumere, ꝙ obseruauerit solennitatem requisitam in emancipato. Potest etiā aliter responderi ad ista contraria, & dari alius intellectꝰ, vt dicamus, quòd filius emancipatus vel nepos tunc debet honorari tit. insti. quādo extraneus fuit institutus: est enim absurdum ꝙ testator honoret extraneū tit. insti. qui est honorabilior: vt dixi, & non honoret filium: argu. l. cùm auus. cū materia. ff. de condi. & demō. & l. Lucius. & quod ibi no. ſ. de hære. insti. Sed quādo esset institutus filius, vel nepos suus, ista absurditas nō sequitur, quinimo secundùm regulas iuris videtur posse dici, ꝙ isto casu emancipatus nō debeat institui de necessitate: quia ista solēnitas & annullatio testamenti si nō seruaretur, fuit inuenta in filijs in potestate: vt l. inter cætera. ſ. de liber. & posthu. quibus l. magis fauet quàm emācipatis, nisi quatenus est expressum: ex quo non est eadem ratio: vt l. lege Iulia. §. hoc caput. ff. de ritu nup. sed nō reperitur expressùm quando est institutus extraneus: vt in §. qui rogatus. ergo in alio casu non fiat extensio. Sed ista ratio non placet in effectu: qa ex ea sequeretur, ꝙ emancipatus non deberet exhæredari, quando filius suꝰ esset institutus: quia est manifestè falsum, contra l. si duo. cū multis alijs. de lega. præstand. Propterea tex. in §. emancipatos. Insti. de exhęre. lib. simpliciter dicit, ꝙ de iure prætorio emancipati debēt institui vel exhæredari. Item non apparet in dicto §. qui rogatus. vtrum esset institutus extraneus, vel suus. & ideo tene primam lecturam, quæ est verissima: & posset etiam poni tertius intellectus ad istam l. vt dicamus, quòd secundū tempora istorum iurisconsultorum poterat pater relinquere filio, vel nepoti, maxime emancipato legitimam, quoquo relicti titulo, & etiam sub cōditione. quod probatur: quia isti iurisconsulti fuerūt ante senatusconsultum Pegasianum, quod fuit factum temporibus Vespasiani, & isti fuerunt temporibus Octauiani Augusti. 5 † Iabolenus autē conditor huius l. fuit temporibus Vespasiani, ita quòd potuit condere istam l. ante senatusconsultum prędictum. & ita est verisimile, quia refert consilium illorū, & in illo se fundat, qui fuerūt ante tempora senatusconsulti. De his tēporibus patet clare in l. ij. ff. de origi. iur. vbi in fi. tex. fit mentio de Iaboleno, iuncto tex. Insti. de fideicō. hęreditatibus. circa mediū. vbi ponitur tempus, quo fuit editum senatusconsultū. & ante tempora illiꝰ senatusconsulti tex. in loco proximè allegato dicit, ꝙ hæres rogatꝰ restituere hæreditatem, restituebat eā totam per senatusconsultum Trebel. vnde fiebat, ꝙ ex quo nihil erat habiturus, vellet adire: & sic patet ꝙ nihil retinebat penes se. Modo si intelligis tex. etiam in filio instituto & rogato restituere hæreditatem, sicut declarat iuriscōsultus, deberet intelligi senatusconsultū Trebel. vt in l. recusare. §. meminisse. ff. ad Treb. ex illo tex. probatur clare, ꝙ ante tempora Pegasiani senatusconsulti filius poterat grauari in legitima simpliciter & absolute, vel aliàs falsum esset in filio: qui rogatus restituere nihil retineret. Si ergo poterat grauari filiꝰ in legitima, quod est plus, multofortius poterat lædi in hoc, qđ relinqueretur sibi iure institutio. & quòd in defectū conditionis caderet legitima. Et ista lectura disputādo posset sustineri: nō tamē esset admittēda in practica aliquo modo, vt ista l. afferat nobis aliquid vtilitatis. Contra ipsam tñ facit, quia tex. Insti. de exhære. lib. dicit, ꝙ per l. Iuliā Velleia. inductum est, vt hi qui succedunt in locum parentum, deberent institui vel exhęredari: quę l. videtur fuisse facta temporibus Cęsaris vel Augusti. Item etiam ante illam l. filij & nepotes, qui nascebantur ante mortē testatoris, debebant institui vel exhęredari: vt patet in l. Gallus. ſ. de lib. & posthu. Vñ plus placet prima lectu. quę procedit optime, & expeditè. Si tamen velles defendere istum intellectum, posses dicere, quòd ante tempora senatusconsulti Pegasiani verbum, instituto, capiebatur largo modo,

modo, non stricte, pro titulo institutio. directo: vt patet in l. verbis ciuilibus. §. eod. & quod ibi not. In eadem gloss. ibi: hodie puto contra &c. si tenes intellectum Barto. quo ad istam l. videlicet quòd præteritio ista fuerit facta fauore filij præteriti, tunc falsa decisio istius gloss. secundùm Barto. hic, & in l. filius matrē. & in l. pater puellæ. C. de inoffi. test. Vnde secundùm cum nec reijceretur conditio per l. quoniam. nec testamētum esset nullum, quia filius non esset institutus, sicut hodie requiritur, per §. aliud quoq;. in aut. vt cū de appel. cognosci tur. Si autem tenes intellectum Ang. & domini Ioan. de quo

a s. dixi, videlicet quòd propter reciprocam spem [a] succedendi filius potuerit præteriri, & relinqui sibi sub conditione: tunc gloss. bene procederet, vt patet ex not. hic per Barto. & in locis præallegatis. & hoc tenet hic Ioan. de Imo. per multa verba, assignans rationem differentiæ inter ius istud, & iura nouissima, quia de iure isto permittebatur filius aliqualiter grauari, licet non multum: vnde poterat institui sub cōditione potestatiua: vt l. fi. §. de condi. insti. Hodie autem intellectus potest grauari: vnde etiam conditio potestatiua tollitur de medio, secundùm gloss. & communiter doct. in l. suus quoq;. s. de hæredi. insti. & tenet Bald. expresse in l. si pater. de insti. & substi. & in l. quoniam in prioribus. s. allegata. Et ista procedunt, sequendo communem sententiam. nam si teneremus, vt ipse dicit, quòd l. quoniam in prioribus. non haberet locum, quando testamentum non poterat expugnari de iure antiquo, sicut videntur sonare verba text. tunc etiam secundùm intellectum Ange. & dom. Ioan. ista l. non esset correcta per l. quoniam. quia in casu isto de iure antiquo non rescindebatur testamentum. De articulo autem illo vide plene per do. Ioan. in l. fi. in repe. sua. j. de condi. insti. Sed relinquitur dubitatio, vtrum secundùm intellectum do. Ioan. & Ange. sicut filius olim poterat prçteriri, vt non deberet sibi relinqui titulo institutionis in isto casu, ita etiam hodie posset, attēto tex. in ver. cæterū. in aut. vt cùm de appel. cogno. Super quo ipse concludit, quòd non: quia l. si pater puellç. quę videtur permittere filium grauari propter spem mutuę successionis, est hodie correcta per l. quoniam. præallegatam. sicut tenuit hic Barto. & vbiq;, & hoc ego fateor. Sed tamen nego, quòd per ius nouissimum, quo filius debet honorari titulo institutionis, ista l. sit correcta: quia etiam de iure isto filius debebat habere legitimā titulo institutionis: vt l. ita tamen. §. qui rogagatus. j. ad Trebel. & tenet Barto. hic expresse, & ego plenè scripsi, multa addendo in l. inter cætera. s. de libe. & posthu. et tamen tolerabatur ista præteritio in casu nostro. Vnde licet, quò ad grauamen imponendum, lex, si pater puellæ. sit correcta, non sequitur, ergo per ius autenticorum est correcta ista l. tum quia text. in corpore facilius pōt limitare ius antiquū, sicut limitabantur iura vetera, vt dixi, quàm l. quoniā in prioribus. quæ absolute tollit omne grauamen: tum etiam, quia longe plus est grauare filium de restituendo suam legitimam sub spe cōpensationis, vt dicitur in d. l. si pater puellæ. quàm non relinquere filio legitimam iure institutionis. vnde non est eadem ratio in vtroq; casu. Sicut ergo quando est præteritus manifestè fauore sui limitatur text. in corpore, in loco præallegato: vt tenet hic Barto. & vbiq;, & expresse do. Ioā. de Imo. in fine commenti. ita etiam poterit limitari hic isto casu: & hoc credo verius. Et adde ad dicta Bart. hic, inquantū ipse videtur sentire, vt retuli in voce, quòd exhæredatio vel præteritio, quæ fit bona mente, debet fieri cum causa, quòd ista conditio est vera in exhæredatione. Pro ea est casus notabilis in l. penulti. s. de cura. fur. vbi etiam probatur, & not. φ quando testator exhæredat filium bona mente, quia est prodigus, & instituit nepotes ex eo, tunc hæreditas pertinet ad nepotes pleno iure, nec acquiritur patri iure patriæ potestatis, ita quòd filius prodigus in hoc casu æquiparatur furioso, in quo est speciale, quòd si defertur filio furiosi, hæreditas acquiritur sibi de iure Digestorum, & non patri, licet pater habeat filium in potestate contra regulā l. placet. j. de acqui. hęr. ita probat tex. no. quem ibi commendat Bal. in l. cùm heres. j. de acqui. hære. quæ l. extenditur ad prodigum. & probatur in illa singulari glo. s. alleg. Sequitur §. filio impuberi.

Filio impuberi. Substitutio vulgaris non cōtinet tacitam pupillarem, &

6 contrà expressa pupillaris non continet tacitam vulgarem, quādo in vtroq; casu testator expresse prouidit. h. d. ¶ † Not. primò, φ prouisio hominis expressa tollit tacitā prouisionē l. & istud est verū sine dubio, vbicūq; prouisio expressa facta ab homine est facta circa aliā personā, seu de alia persona, non esset prouisio legis tacita, sicut hic fecit testator: ex prouisione enim l. tacita vocabatur expresse pupillariter substitut⁹ ex substitutione vulgari: hic autem vocatur ali⁹ ex expressa prouisione testatoris. Vbi autem prouisio hominis fieret circa eādem personam: exemplum in l. maritus. C. de procur. vbi constituitur procurator maritus, qui sine mandato poterat agere: tunc verum est, quòd prouisio hominis tollat prouisionē l. est pulchra materia, & magis dubia, de qua distingue, vt plene ponit Bar. in l. j. §. vn̄ quæritur. ff. de publi. & vec. cō. & Cy. in

7 l. fi. C. de pac. cōuē. & Bal. in l. ij. C. de iure ẽphy. ¶ † No. scdò secundùm Paul. de Cast. quòd dictio, alius, verificaī in duobus, licet de sui natura requirat numerū pluriū, sicut ecōtra dictio, alter, verificaī in pluribus quàm duobus, licet ex proprietate sermonis sit partitiua duorū, vt ꝓbatur secūdùm eū in seque

b ti. Tu autē dicas, & melius, quòd dictio, alius[b], potest stare relatiuè cū vno præcedenti duntaxat, & sic significabit duos, etiam de proprietate sermonis. sed pōt etiam stare cum pluribus præcedentibus istam dictionē: vnde qui dicit, decē homines currunt, & alius cū eis, bene dicit. & similiter qui dicit, Titius currit, & alius cū eo, proprie loquitur: sicut patet ex tex. nostro, nec est l. quæ dicat oppositū: & etiam ex recta ratione loquēdi in §. etiā sequenti. Dictio autē, alter, non ponitur nisi inter duo: quia licet tres hæredes essent instituti, dictio, alter, quæ facit mētionē de vno ex eis, ponitur respectiue ad vnum, de quo prius fuerat dictū: sicut si dicerem, vnus ex scholaribus

c scribit, & alter ex reliquis cū eo. de dictione tamē, alter[c], vide gl. & quod ibi ponit Bal. in l. ancillę. s. de furt. quā etiam allegat hic dominus Pau. Et ad materiam vide bonū tex. in l. binas ædes. la prima. ff. de ser. vrb. prędi. vbi poniī, φ dictio, ali⁹, pōt poni pro altero duorum, sicut dictio, alter. Sequitur §. fin. hoc dicit, secūdùm intellectū gl. qui incipit, quidam quatuor.

Quidam quatuor. Ius coniunctionis, ex quo oritur ius accrescē di, transmittiī ad substitutum vulgarē, per primò institutum. Vel sic, secūdùm aliū intellectū, quem tangit Bar. Etiam inter disiunctos re & verbis in hæreditatibus est locus iuri accrescendi: & eo casu vnà cū institutis admittiī substitutus vulgaris ad ius accrescendi. Secūda est ibi: partem eius. ¶ † No. pri-

8 mò ibi: viuo patrefamilias &c. φ substitutio vulgaris habet locum, etiā si hæres institutus decedat viuo testatore, quinimo habet locū, etiam si tempore testamēti institutus nō extabat, l. j. §. in prima. C. de caduc. tol. & no. in l. iij. in fi. s. de liber. &

9 posth. ¶ † Secundò not. φ substitutio vulgaris facta pluribus, resoluiī in singularitates vn̄ habet locū, & succedit substitut⁹ incontinenti vno ex institutis moriente. & hanc l. intelligit Bar. quando substitutio fuit facta pluribus separatim: secus si esset facta pluribus simul, vt ipse declarat plene in l. heredes mei. §. cum ita. j. ad Trebel. & in l. j. s. eo. & ibi dixi. aliqd etiā fuit tactū in l. quidam testamēto. s. eod. vbi hoc posuit Ioan.

10 de Imo. ¶ † Tertiò no. ibi: ad substitutum quoq; pertinere. iūcta gl. qa ista dictio, quoq;, est dictio implicatiua: implicat eñ hic de hæredibus institutis, quòd & ipsi succedūt per ius accrescendi. & pōt habere infinitas concordantias, sed pro nunc

11 sufficit l. seruum quoq;. in princ. s. de procu. ¶ † In gl. vlti. super verbo, responderet. ibi: quia ille qui fuit substitutus, coniunctus fuit. hāc gl. not. hic singulariter Ang. & Bald. & colligunt ex ea iuncto tex. φ ius cōuentionis transit ad substitu-

d tum[d] vulgarem, qui videtur subrogari per omnia loco primi. Et attēde secūdùm Ang. quia hic nō trāsmittiī ius accrescēdi, quoniam eo tempore quo mortuus est primus hęres, non poterat ius accrescendi videri deductū in esse, quoniam testator viuebat, transmittitur ergo ius coniunctionis, ex quo postea causatur ius accrescēdi: & hāc conclusionem in effectu sequiī hic Io. de Imol. licet multū se inuoluat, vt patet ex eius vltimis verbis, pro qua videī facere tex. in l. hæc scriptura. §. fi. de conditio. & demō. vbi probaī, φ ius accrescendi transit ad hęredē: vt declarat Bar. in l. re coniuncti. j. de leg. iij. Præterea si ille qui vocatur in locum hæredis ex dispositione l. habet ius accrescendi: vt l. si totā. & qđ ibi per Bart. j. de acqui. hæredi. ergo & substitutus vocatur ex dispositione testatoris, cuius causa videtur esse fauorabilior, quia succedit ex voluntate defuncti in locum primi. In contrarium videtur esse casus clar⁹, quem ibi Bal. reputat singularem in l. sicut in annos. §. j. s. qui. mod. vsufruct. amit. per quem tex. Paul. de Cast. hic, licet nō allegat Bal. reprehendit opinionem Bald. & Ang. hic: dicitur enim in d. tex. quòd si duo sunt coniuncti re & verbis in vsufructu, & alteri eorum datur substitutus in legato, quòd substitutus succedendo in parte sibi relicta pōt, idem venire per ius accrescendi ad partem alterius, quia est coniunctus re, licet non sit cōiunctus verbis. Ex hoc apparet manifeste, quòd cōiunctio verbalis, quæ erat in primo, non transmittitur ad substitutum: quia sic esset coniunctus re, & verbis, vt erat pri-

a ¶ Spē. Vide tñ do. Iaso. May. hic in j. & ij. colū. vbi dicit hanc considerationem sibi nō placere, per rationes ibi per eum adductas, quas omnino vide.

b ¶ Alius. De qua dictiōe vide late Fel. in c. sedes. in fi. de rescrip. & in c. cùm non ab homine. de iu. & in c. veniens. de symo. in fi.

c ¶ Alter. De qua dictione vide etiam eundem in l. nam hoc. in prin. s. eo. ti. & in l. si reus. de duob⁹ reis. in fine. & quod dixi in d. l. nam hoc.

d ¶ Ad substitutū. Et in hoc iste tex. est sin. in iure, secūdùm Raph. Cu. vt refert & sequiī d. Ia. May. hic in iiij. no. assignādo rationem huius not. qa eo ipso φ quis substituitur alicui, videtur substitutus in omnibus, & per omnia. allegat tex. ad hoc in l. cohæredi. in prin. j. cod. & in l. Iul. s. titu. j. & ratio rationis esset, qa substitut⁹ censeī tanq; quidā subrogat⁹ loco primi instituti. ergo vt ipse cōcludit, in omnibus debet sapere eius naturam vul. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si qs cau. declarando vt declarat gl. not. in l. certi conditio. in prin. & ibi Bar. no. s. si certū peta.

mus: quod iurisconsultus ibi negat. Vnde redeundo ad propositum glo. nostræ, dico, tex. potest intelligi duobus modis: & bene procederet, quòd hic substitutus concurrat in iure accrescendi vno modo, vt tetigit hic Bar. ꝙ omnes heredes fuerint disiuncti re & verbis, & similiter substitutus: quo casu licet in legatis nõ haberet locum ius accrescendi, habebat tamẽ in hæreditatibus, non virtute alicuius trãsmissionis, sed quia portio accrescit portioni, quæ est penes substitutũ: vt l. j. §. his ita. C. de cadu. tollẽ. Vel põt intelligi, ꝙ oẽs fuerint cõiuncti, re, sed disiũcti verbis, quia sint vocati ad eandẽ hęreditatẽ sine partib⁹: & similiter fuit vocatus substitut⁹. Si autẽ heredes primò instituti essent coniuncti re & verbis, tunc impossibile esset dicere, ꝙ substitutus admitteretur cũ eis, licet esset coniũctus re tantum, per regulam quæ ponit̃ in l. re cõiuncti. j. de lega. iij. & hoc ideo, quia ius cõiunctionis verbalis, quòd erat in primo hærede, nõ fuit trãsmissum ad substitutũ: & sic ista gl. remaneret falsa. Non obstant allegata in contrarium per istã gl. quia in illis casibus ille qui succedit hæredi, venit ex persona ipsius hæredis: & ex iure quod rescindebat in persona hæredis, & ex eius persona ad eum fuit transmissum: vnde nõ est mirum, si habet ius accrescendi, sicut ille haberet. Sed substitutus vulgaris, licet succedat in locum primi instituti, non tñ repræsentat eius personam, nec succedit ex persona eius, sed immediate ipsi defuncto ex dispositione testatoris. Pro ista differentia plenè facit tex. in l. filium. §. j. ff. de leg. præstan. inquãtũ facit differentiã, vtrũ substitutus præstet legata ex persona pupilli, vel ex sua. De cuius intellectu multa dixi in l. si cõtra. s. eo. Stante autem intellectu glo. ꝙ hic substitutus succedat ex iure coniunctionis à se transmisso vnà cum heredibus primò institutis, verissima est conclusio, quam refert hic Bal. quòd si solus ille cui substitutus successit, erat coniunctus alteri, qui non habebat substitutum, solus substitutus tunc succedet in illa portione, exclusis hæredibus institutis: quia qua ratione ius coniunctionis transinittitur ad eum, vt succedat vnà cum alijs: eadem videtur, vt solus succedat, si alij nõ sunt coniũcti, licet dominus Io. hic dubitet, & dicat istud non probari in hoc tex. Sed satis probat̃, quia non dat̃ diuersitas rationis inter istos casus, cùm transmissio fiat de iure cõi, nõ de iure speciali, contra regulas iuris. & hoc videtur tenendum. Sequitur l. causa cognita.

a ¶ Causa cognita. Ad huius tex. materiam vide latissime do. Ias. May. in repe. l. si arrogator. s. de adop.

b ¶ Immediatã. Ad de eũdem in l. qui liberis. §. hæc verba. s. eo. & quæ dixi in apos. ad Bald. in l. ex hoc iure. s. de iusti. & iur.

SVMMARIVM.

1 ☞ Arrogatio fieri non põt, nisi cum causę cognitione.
2 Dispositio facta in cã intestati, etiã si sit exorbitãs à regulis iuris, trahitur ad causam testati, vbi est eadem ratio.
3 Actio quæ per seruum vel notarium publicũ dicitur aliquo respectu seru⁹ public⁹, acquirit̃ alteri, est vtilis, & nõ directa.
4 Dictio, ex, significat causam immediatam.

a C Ausa cognita. [a] Sicut venientibus ab intestato competit vt lis actio contra patrẽ arrogatorem: ita etiam cõpetit substitutio pupillariter pro hereditate pupilli. hoc dicit. Secunda est ibi: nam & legitimis. ¶ † No. ibi: cã cognita &c. quòd arrogatio non põt fieri nisi cũ causæ cognitione: & quæ sunt illæ causæ declaratur in l. nec ei. per totam l. s. de adoptio. & attende, quia causę cognitio semper requiritur in actu, in quo requiritur autoritas iudicis, licet nihil dicatur de causæ cognitione: vt est casus nota. & ibi per Bart. in l. sed si hac. §. ait prętor. ff. de in ius vocando. & in l. cũ hi. §. vult igit̃. & ibi etiam per Bart. s. de transactio. ¶ † Secundò not. & semper tene menti, quòd dispositio facta in causa intestati, etiam si sit exorbitans à regulis iuris, trahitur ad causam testati, vbi est eadem ratio. Nam cùm testamentũ impuberis arrogati sit extinctũ ipso iure, secundùm regulas iuris. l. qui ex liberis. §. testamẽto. j. de secundis tabulis. bona ipsius debebãt penes patrem arrogatorem iure cuiusdam vniuersalis successionis: vt Insti. de acquisi. per arrogatorẽ. & tamen cõtra hũc rigorem iuris statuitur in pupillo, ꝙ bona restituãtur illis, de quibus s. Vñ iste tex. facit optime ad materiã, & ad q. illam difficilem, de qua tangit Bar. & Mod. in l. Gall⁹. §. quid si tantum. s. de lib. & posthu. nunquid filia exclusa stante masculo ad successionem intestati possit pręterita contratabulare, vel dicere testamentum nullum. ¶ † Tertiò not. ibi: nam & legitima &c. ꝙ actio quæ per seruum publicũ, vel per notariũ dicitur aliquo respectu seruus publicus, acquiritur alteri, est vtilis, & non directa. & tenent cõmuniter omnes, videlicet Bar. in l. ij. ff. rem pupilli saluam fore. & Mod. scribentes in l. stipulatio ista. §. si stipulor. de verbo. oblig. Et aduerte, quia hic essent videndi duo articuli. Primus est, vtrũ indistinctè per notarium acquiratur ipso iure actio alteri per alterũ: de quo dic vt plene tradit Bar. in loco præalleg. & Mo. in d. §. si quis insulam. ad quam materiam vide quod singulariter ponit Bart. in l. si quis vxori. §. si fugiturũ. ff. de fur. & Ang. consil. lxxiij. & quod singulariter ponit Bal. in l. fi. C. de manumis. test. vbi dixit notabiliter, ꝙ vbicũq; in l. vel statuto dicitur, ꝙ ex stip. alterius alteri quærat̃ actio, semper intelligit̃ acquiri ipso iure, sine cessione, † quia dictio, ex, significat causam ĩmediatam [b]. l. j. §. ex incẽdio. ff. de incen. rui. & naufra. Super secundo articulo aduerte: qa in tex. nr̃o ideo acquirit̃ actio vtilis, & nõ directa, qm̃ vt dictũ est s. pater arrogator occupat bona filij iure cuiusdam vniuersalis peculij, vnde ipso iure efficitur hæres, & dominus bonorum filij. Substitutus ergo, vel venientes ab intestato nõ possunt effici domini directò, sed vtiliter, quia eadẽ specie dominij duo non possunt esse domini insolidũ. Si autẽ competeret actio directa ex stipulatu, ex directa actione deberet transferri dominiũ directũ: & ideo cõuenĩetius datur actio vtilis ad ius vtile cõsequendũ: in alijs autem casibus esset maior dubitatio, per ea quæ notabiliter tradit Barto. in l. j. §. sublata. in vltimis verbis. j. ad Trebel. & Ang. consil. suo lxxx. iuxta finem. vbi cõcludunt, quòd si statutum dicit, quòd alteri per alterum queratur actio, sicut videtur dicere ista iura de notario, acquiritur actio directa, & non vtilis: secus si statutũ diceret, ꝙ actio de vno transiret ad alium, secũdùm eum. Cõmunis tamen opi. est illa, quam s. dixi, quòd quærat̃ actio vtilis, & non directa. ¶ In gl. vlti. in fi. ibi: secus tñ est &c. Gloss. videtur sentire, ꝙ hodie si pupillus daret se ad rogandũ, substitutio pupill. haberet effectum directò, & sic non esset opus interponere stipu. Et si ita sensit singulariter, extenditur tex. in corpore, de hæredi. quæ ab intesta. defe. §. j. ibi enim cõceditur hodie, ꝙ filiusfa. habeat heredem ab ĩtestato decedentẽ. Gl. autem videtur velle, ꝙ habeat etiam hæredem ex testamento virtute substitutionis pupillaris. Sed iste sensus non videtur iuridicus: quia substitutio pupil. tunc demum habet locum, quando filius non põt sibi facere testamentum solum ratione ætatis: secus si ex alio defectu, puta quia post mortẽ testatoris recadat in potestatem alterius: vt l. ij. in prin. s. eod. & talis videtur esse casus noster, quia etiam de iure nouissimo filiusfamilias quamuis esset maior, non posset sibi facere testamentum: vt l. penul. C. qui testa. face. possunt. Intelligamus ergo gl. prout dicit simpliciter. quòd filiusfa. põt habere hæredem, scilicet ab intestato: vt dicũt illa iura, non tamen poterat habere pupillariter substitutum: vt dixi. Sequitur l. cohæredi substitutus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Substitutio vulgaris videtur institutio conditionalis.
2 Substitutio alicui facta, si hæres non erit, facta videtur nõ solùm in portione, in qua est scriptus, antequã fiat substitutio: sed etiam in portione, in qua post substitutionem scribitur.
3 Substitutio reciproca continet vulgarem substitutionem.
4 Opiniones cùm sunt de aliquo articulo de iure ciuili: articul⁹ autem expresse reperitur determinatus de iure canonico: standum est determinationi iuris canonici etiam de iure ciuili.
5 Masculinum non concipit fœminum, cùm agitur de odio irrationabili, vbi aliàs conciperet.
6 Qualitas adiũcta verbo, determinat̃ secundùm verbũ verbi.
7 Fideicom. relictum post mortẽ filij, in dubio relictum videtur ab ipso filio, non ab hæredibus filij.
8 Hæredis bona non veniunt in fideicon. vniuersali.
9 Dispositio præcedens testamentum declarat sequentem.
10 Substitutio duplex oriri põt ex vna oratione, & vnico con-
11 textu verborum.
12 Substitutio reciproca simpliciter facta nõ cõtinet substitutionem fideicom.
13 Substitutus pupillariter habetur pinde ac si esset institutus.
14 Dictio ista, de plano, idem importat quod dictio, simpliciter. Pinguendo portionis vnius ex cohæredibus, non debet no-
15 cere alteri cohæredi cuius pars exhausta est. Substitutio pupillaris fieri põt non solùm sub conditione in-
16 trinseca, sed etiam sub alia adiuncta huic. Substitutio pupillaris facta in re certa per verbum directum,
17 trahit ad se totum. Duæ fictiones, vel duo specialia circa idem diuersis respectibus cõcurrere possunt.

C Ohæredi substitutus. Substitut⁹ cohæredi, qui erat substitutus alteri instituto, succedit cohæredi, cui erat substitutus, non adeunti in partem vtriq;. hoc dicit. Secunda est ibi: ad substitutũ. Tertia ibi: nec intererit. ¶ † No. primò, quòd substitutio vulgaris videtur institutio cõditionalis: & hunc tex. allegaui tibi in l. qui liberis.

liberis.in princi.§.eod. ad probandum, quòd ista conditio, si hæres non erit, quamuis sit conditio intrinseca, imo de essentia substitutionis, nihilo minus dicitur proprie conditio.¶ Secundò not.ibi:siue hanc substitutionem.&c.secundùm intellectum quem dabo ad istam literam, quòd substitutio facta alicui, si hæres non erit, videtur facta non solùm in portione, in qua est scriptus, antequam fiat substitutio: sed etiam in portione, in qua scribitur post substitutionem. Et per istum text.ita intellectum potest determinari notabilis q.quã posuit Bart. in l.Marcellus.§.quidã.j.ad Treb.& de qua dicetur plenius in positio.istius lecturę: quia gloss. istius principij sunt faciles, nihil est scribendum super eis:† sed videndum est duntaxat extra glo. quomodo portio cohæredis, cui fuit substitutus cohæres primo loco pertineat ad substitutũ, qui nõ erat cohæres, & fuit substitutus secundo loco alteri cohæredi. Super quo inuenio duas opin. principales. Prima fuit Dy. qui dixit hic, quòd portio illa pertinet ad substitutũ, nõ ex vi substitutionis, sed ex iure accrescẽdi. Sed ista lectura communiter damnatur per Barto.& Modern.hic, & in l.qui habebat.j.eod.& in l.si Titius.§.eo.quia tex.in d.l.Titius. in fi.videtur velle, quòd vtrique succedatur ex substitutione. Præterea in vno casu istius l.videlicet quando substitutio facta cohæredi de cohærede præcedit substitutionem factam de extraneo alteri hæredi, opi.Barto.videtur esse verissima, vel saltem opi.Dy.non est vera: quia ista verba apposita in substitutione facta de extraneo, si Titius hæres non erit, æquè bene videntur posse referri, si non erit hæres ex substitutione, sicut si non erit hæres ex institutione: vt plene declaraui in l.qui liberis.§.hæc verba.§.eod. ergo ex quo possunt comprehendere hunc casum, succedetur ex substitutione, non ex iure accrescendi. Vnde ista lectura simpliciter ad text.nostrum non potest procedere in omni casu, quapropter ego in §. hæc verba.volens concordare istas opi.dixi, quòd quando substitutio cohæredis præcedit substitutionem extranei, tunc substitutus habet vtranque partem iure substitu. Sed quando substitu. extranei præcedit substitutionem cohæredis, tunc vera erat opi. Dy. quòd substitutus haberet vnam partem iure substitu.& alteram iure accrescendi, quia substitutus extraneus non poterat videri vocatus ad partem alterius, si ille cui erat substitutus, non vellet esse hæres ex substitutione, quoniam substitutio de cohærede ad cohæredem nondum erat facta. Adducebam pro ista differentia tex.in l.Titia.in prin.ff.ad l.Falci.iuncta l. Marcellus.§.quidã. & quod ibi per Barto.ff.ad Trebellia.in quibus probatur, quòd fideicommiss.vniuersali, quo quis rogatur restituere partem suam, veniunt prælegata, quę erãt facta tempore grauaminis. Sed prælegata facta post grauamen non veniunt, quia ad ea quæ nondum erant, non potuit referri substitutio fidei commiss. Nunc autem considerando diligentius, non placet mihi ista differentia ad istum text.contra mentem istius literæ, quę in vtroque casu videtur eodem modo vocare substitutum, & disponere idem: & hoc præsumitur in dubio per regulã positam in l.iã hoc iure. in prin.§.eod.& maxime quòd qualitas quæ inest vni capitulo posito in alternatiua, videtur etiam esse subintelligenda in alio: vt l.j. & ibi per Bartol.ff. de reb. dub. Cùm ergo iurisconsultus hic dicat, quòd siue substitutio cohæredis præcedat, siue sequatur, vtraque portio pertinet ad substitutum iure substitutionis: idem est intelligendum de alio casu posito in alternatiua per duas regulas, quę colliguntur in d.l.iam hoc iure.& in d.l.j.de reb dub. Intelligamus ergo, quòd vtraque portio deferatur iure substitutionis. Et si quæris, quomodo potest deferri iure substitutionis substituto illa portio, in qua ipse non fuit substitutus? Dicendum est secundùm Bartol.in l. qui habebat.j.eo.quòd spes substitutionis vulgaris, sicut transit ad pupillã substitutum, secundùm gloss.ibi spes substitutionis vulgaris transibit ad vulgariter substitutum. Licet ergo spes substitutionis vulgaris nõ transeat ad hæredem substituti: vt l.si ex pluribus.j.de suis & legitimis. & l. toties.in secundo responso.j.de acquir.hered.transibit tamen ad substitutum vulga.ipsi substituto primo loco. Sed ista opin.non placet mihi in l.qui liberis.§.hæc verba.§.eo.& vltra ea quæ ibi dixi attende: quia tex. in l.si Titius.§.eodem.dicit, quòd extraneus est substitutus in vtraque parte. Vnde pondera, quòd in l.si Titius extraneus non vocatur ad partẽ vtriusque ex persona alterius, quasi spes substitutionis factæ de altero ad eum transmittitur, sed quia ipse est substitutus: quę verba destruunt etiam opini.do. Barto. quia secundùm eum ad partem alterius substitutus non vocaretur, quia ipse esset substitutus: sed quia primò substitutus transmisit ius suum ad eum, & sic ex persona alterius. Hæc autem valde differunt inter se, quòd quis vocetur immediate ex persona sua, vel ex persona alterius. Vnde credo verum intellectum istius literæ esse, vt iurisconsultus determinat hic, quòd alius non est ausus perfectè determinare, in l.si Titius.§.eod. videlicet quòd sicut extraneus substitutus post substitutionem factam de cohærede videtur substitutus vtrique, vt §.dixi, & hoc erat determinatum in l.si Titius. ita extraneus substitutus antequam cohæres substituatur cohæredi, videatur substitutus vtrique. Vnde illa verba, si Titius hæres non erit, resoluentur hoc modo, si non erit hæres ex institutione iam facta, vel ex substitutione quę postea sequitur: nec est absurdum dicere, quòd testator videatur cogitasse de substitutione nondum facta, quę est secuta incontinenti in eodẽ testamẽto. Nõ obstat tex.in l.Titia.ff.ad l.Fal.& quod ibi notatur.quia dico, quod portio quæ acquiritur hæredi ex substitutione, censetur simul acquisita vnà cum substitutione vna portio, & vna res, & ratio, siue præcedat ista substitutio, siue sequatur, semper veniet in substitutione facta de extraneo. Ita notabiliter declarat Bartol.ad propositum in l.Marcellus.§.quidã.§.alleg. In præalleg.autẽ quia est diuersum quid ab hæreditate, seruatur distinctio, de qua §.dixi.& tenebis menti singulariter istum textum secũdùm hunc intellectum: quia per ipsum optime probatur conclusio, quã ponit Bar.in d.§. quidam liberis. Et adde ad prædicta, quòd dñs Paul. hic punctualiter, & per easdem l.facit illam distinctionem, quam ego feceram in §.hæc verba.videlicet quòd aut substitutio cohæredis præcedat substitutionem extranei, & tunc in vtraque parte extraneus substitutus succedet ex titulo substitutionis: aut substitutio extranei præcedit substitutionem cohæredis, & tunc in parte alterius cohæredis substitutus succedit per ius accrescendi: allegat ea quæ habentur in simili in l. cùm virum.C.de fideicõmiss.& ea quę habentur in l.Marcellus.§.quidã.§.sæpius allegata.licet in l.si Titius.§.eo. simpliciter sequatur opi. quam sentit Bartol.hic, & expresse ponit in l.qui habebat.j.cod. Mihi autem plus placet id quod §. dixi, & magis videtur esse de mente istius literæ: sed opponitur vltra doct.fortiter cõtra istum tex.& videtur, quòd vtraque portio in omni casu non possit referri ab substitutũ ex vulgari substitutione: quia in princi.tex.ponuntur duo casus. Primus est, quando cohæres substitutus decessit, delata sibi portione ex substitutione: sed ipse non adiuit hæreditatem, antequam decederet. Secundus est, quando cohæres substitutus decessit, antequam eueniret conditio substitutionis: & quia isti casus ponuntur in oratione alternatiua, de cuius natura est, vt alterũ sufficiat, videtur velle iurisconsultus, quòd licet cohæres adiuerit hæreditatem ex institutione, si tamen decessit pendente conditione substitutionis, vtraque portio pertineat ad substitutum, aliàs alternatiuum non staret proprium, si in isto secundo casu requireretur, quòd etiam portionẽ suam non adiuisset. Hoc autem præsupposito, est dicere id, quòd dicunt glos. & doc. quòd vtraque portio deferatur substituto ex substitutione vulgari, quia substitutio vulgaris deficit in portione adeuntis: vt l. post aditam.C.de impube.cum alijs casibus.ergo ista litera procedit, non impropriando eam. Pro nunc possumus dicere, quòd iste cohęres cui fuit substitutus extraneus vulgariter, erat filius in potestate testatoris, donec in vulgari expressa poterat contineri tacita pupil.& tunc poterat stare alternatiua: quia si cohæres substitutus moriatur, non adita hæreditate, in vtraque parte, succedetur ex vulgari. Si autem adeat hæreditatem pro portione sua, tunc in parte adeuntis substitutus succedet ex tacita pupillari: in parte autem alterius cohæredis vel succedet ex expressa vulgari, secũdùm intellectum meum, quem §.posui, quia vtrique videtur substitutus: vel secundùm intellectum Barto.ex vulgari substitutione ad eum transmissa: vel secundùm Dy.ex iure accrescẽdi. Sed huic respõsioni videtur obstare: quia secundùm hoc vna determinatio determinat duos casus diuersimode, & non vniformiter, quia alio modo vocaretur ad vtranque partem substitutus extraneus, quando hæreditas non fuit adita per institutum: & alio modo, quando fuit adita: quod videtur contra mentem literæ. Sed respondendum, saluando istam respõsionẽ, quòd tunc vna determinatio determinat vniformiter plura determinabilia, quando aliquo casu vniformiter posset determinari: sed quando vniformitas est penitus impossibilis, tunc vna & eadem ratio respicit vnumquodque, secundùm materiam suam, & difformiter, sicut dicimus in vno, quod refertur ad personas diuersas, in quibus non potest vniformiter intelligi, in l. ij.& ibi concordan.in glo.ff.de offic.procon.& lega. Et intelligendo isto modo, quòd filius fuerit hic institutus, & datus cohæredes, hic videtur esse casus singularis, quòd datio substituti vulgaris tollit essentiã sui hæredis, quo ad effectum transmittendi: quod patet: quia si cohæres decedit in casu nostro, non adita hæreditate, substitutus veniet ex vulgari, secundùm omnes: quod non esset, si non impediretur transmissio, quia posset excludi per aditionem hæreditatis faciendæ ab eo, ad quẽ fit transmissio. Quia tamen iste intellectus facit aliqualiter violentiam literæ, de cuius mente videtur esse, vt dixi, quòd eodem iure substitutus vocetur ad vtranque partem: ideo cogitandum est pro solutione huius contrarij. Sequitur §.ex his verbis.

Ex his verbis. Substitutio reciproca continet vulgarem, ex qua substituti vocantur pro portionibus hæreditarijs.hoc dicit. Secunda est ibi: pro modo. ¶ † Nota primò, quòd substitutio reciproca ex proprietate sermonis continet vulgarem substitutionem: continet etiam pupillarem, si fiat personis paribus, quibus potest pupillariter substitui: vt l.iam hoc iure.§.cod. Vtrum autem contineat fideicõmiss.dicetur post Bartol. in l. Lucius.j.eo. ¶ Not.secundo, & semper tene mẽti, quòd ista dictio relatiua, eos inuicem substituo &c. quando præcessit institutio hæredum, in dubio refert se ad nomẽ appellatiuũ hæredis, non ad nomen propriũ expressum in institutione: quod patet, quia vocantur substituti pro hæreditarijs portionibus: quod non esset, si ista dictio referretur ad nomina propria: vt notatur in textu, & glo. in l.si plures.§. eodem. ¶ In glossa posita super verbo, quęsitę.ibi: id est quærendæ. Ista lectura communiter reprehenditur ab omnibus, & merito: tum quia impropriat verba tex.tũ quia siue, pro modo &c. positũ in tex.significaret portionẽ illius, cui est facta substitutio, fuisset quęsitum de re indubitabili: vtrũ substitutio facta instituto in parte habeat locũ

in tota illa portione, & non extendatur vltra illud. Et ideo tene secundã solutionẽ gl. quia tñ illa aliqualiter etiã diuinat ad tex. ideo potest dici, & melius, secũdùm Bar. & cõmuniter Mod. ꝙ filius vel seruus, qui fuerunt scripti hæredes, possunt succedere ex substitutione, licet tempore substitutionis exiuerint potestatẽ patris, vel domini, quãuis hoc casu dominus & pater nõ admittant̃: vt l. qui liberis. §. hæc verba. s̃. eo. Et hanc conclusionẽ sentit Bar. in l. cũ filio. s̃. eod. ti. quã etiã confirmat melius & clarius in l. cũ filio. j. de leg. j. quæ manifeste probatur in isto tex. quẽ tñ alibi nõ allegat. & ideo habes eũ ad notata in locis prędictis. Solue ergo melius, saluando intellectum cõmunẽ, ꝙ vtraq; portio deferat̃ ex substitutiõe vulgari, ꝙ alternatiua quæ ponit̃ in prin. tex. ponitur respectu portionis, quæ deferẽ ei ex substitutione ipsi cohæredi, non autẽ respectu portionis, quæ defertur ex substitutione: qa de illa portione ꝓsupponitur, ꝙ nõ fuerit adita: & sic bene cõcedet, ꝙ vtraq; portio deuoluet̃ ad substitutũ vulgarẽ ex vulgari substitutione: & hoc satis innuit tex. in fi. huius prin. vbi licet per alia verba repetit̃ illa alternatiua posita in prĩ. respectu partis, quæ deferẽ ex substitutione. Est ergo sensus literæ, † siue portio sit delata hæredi ex substitutione, ꝙ decessit prior institutus nõ adita sua portione, siue portio nõ sit delata hæredi ex substitutione, quia substitutus decessit prius, ꝗ̃ decederet institutus vtroq; casu, ista portio deferẽ ad substitutũ vulgarem, vnã cũ portione, in qua cohæres fuerat institutus, quæ ꝓsupponit̃ non fuisse adita ante mortẽ cohæredis. Sequit̃ §. cũ filię.

Cùm filiæ. Substitutio pupillaris euanescit, si pupillus viuo testatore fit sui iuris. hoc primò. Et substitutio fideicõ. põt fieri puberi & impuberi. hoc secundò. Et detrahitur Trebe. hoc tertiò. Et si non valet testamẽtũ respectu institutiõis, nõ valet respectu fideicom. & in substitutione fideicõ. non veniũt bona filij, & ꝙ fideicom. nõ potest substitui exhæredato, nisi in eo quod est sibi relictũ, de quo nõ detrahit̃ Falcidia. hoc quartò, & vltimò. ¶ † No. primò ibi: aut post testamentũ cepit tenere &c. nã hic probat̃ elegãter, secũdùm Mod. ꝙ valet substitutio facta pupillo, qui tẽpore testamẽti si testator tunc moreret̃, erat recasurus in potestatem alterius, dũmodo tẽpore mortis testatoris nõ esset recasurus in potestatẽ alterius: & sic limitat̃ l. ij. in prin.[a] s̃. eo. & infert̃ talis conclusio ex isto dicto, ꝙ habilitas pupilli, cui fit substitutio pupillaris, satis est, ꝗ̃ ex postfacto superueniat ante mortẽ testatoris, licet à principio nõ adesset tempore testamẽti. Concordat tex. & ibi plene scripsi in l. ij. ver. sed si extraneo. s̃. eo. ¶ No. secũdò, ꝙ quando actus nõ esset affectus de tali affectione, vitiat̃, si ue veniat ad eũ casum, à quo incipere nõ potest: de quo in l. pluribus. §. & si placeat. ff. de verbo. obl. Vtrum autem sicut in casu l. nostræ expirat substitutio pupillaris per emancipationẽ, ita expirat tacita vulgaris in ea contenta, est pulchra questio, in qua dominus Pau. hic refert verba & rationes Bart. quasi de verbo ad verbũ, ipsum nõ allegãs, qui tenuit ꝙ hoc casu expirat tacita vulgaris: vt ipse ponit plene in l. j. in pen. col. s̃. eo. & ibi dixi. ¶ No. tertiò in ver. ꝙ si hæredem. ꝙ substitutio facta per verba obliqua, licet sit limitata ad tẽpora pubertatis, nunꝗ̃ trahit̃ ad directum, licet verbũ cõmune trahat̃ ad substitutionem directã: vt l. precibus. cũ materia. C. de impube. & hoc est qđ dixit in l. verbis ciuilibus. s̃. eo. ¶ No. quartò ibi: salua Falcidia &c. nam ibi vr̃ casus satis clarus, ꝙ quãdo filius est rogatus restituere hęreditatem paternam, post mortem suã nõ detrahitur nisi vna quarta, cùm tex. vtitur numero singulari. i. Falcidia, siue exponit gl. Trebellianica, siue vt quidam alij exponũt. i. legitima. Vnde iste tex. videt̃ cõfundere opi. gl. in l. iiij. C. ad l. Fal. & in l. Papinianus. §. meminisse. s̃. de inoffici. testa. quæ dixit, quòd quãdo filius est grauatus restituere sub cõditione, tunc detrahit incõtinẽti legitimã, & adueniẽte cõditione detrahet Trebellianicã: & sic in effectu duas quartas diuersis temporibus. Et hoc dictum est hodie approbatũ exprefsè in c. Raynutius. & Raynal. de testamẽtis. Bart. tñ vbiq; dicit, & maxime in §. meminisse. ꝙ de iuris subtilitate attento iure ciuili ista opi. nõ est vera, per tex. in l. iubemus. C. ad Treb. vbi filius grauatus restituere post mortẽ, restituit integrũ dodrãtem. Ergo nõ retinet nisi vnam quartam: quia si detraheret duas quartas, tũc non restitueret nouẽ vncias totius patrimonij, sed dimidiã duntaxat: vt j. dicet̃. Secundò adducitur tex. in aut̃. de rest. & ea quæ parit. §. quãobrem. iuncto principio illius auten. ex quibus simul iunctis apparet, ꝙ etiã si fideicõ. sit datum à filio post mortẽ ipsius, si sine filijs decedat, nõ detrahitur nisi vna quarta: vt patet in illo §. dũ dicit, ꝙ si legitima non sufficit ad cõstitutionẽ dotis, vel donationis ꝓpter nuptias, pro dictis causis possunt alienari res subiectæ fideicõ. Sed iste modus loquendi non esset bonus, si vltra legitimã posset detrahi quarta: quia cõueniẽtius esset, ꝙ dos cõstitueret̃ ex quarta, quæ erat patrimoniũ ipsius hæredis, quàm ex eo, qđ erat subiectum restitutioni. Hanc opi. sequit̃ Bal. in l. filiũ quem habentẽ. C. fam. erciscun. in pe. charta. dicens eã esse verissimã de iure ciuili rationibus de quibus ibi per eũ. & idem tenet in l. iubemus. C. ad Trebel. & in d. §. meminisse. Videt̃ autem habuisse originem decisio canonistarũ ab errore glossarũ in locis s̃. alleg. Io. autem de Imo. hic mirat̃ de cõmuni assertione legistarũ, qui dicũt, ꝙ cano. distinguũt in isto articulo, sicut facit gl. in locis allegatis: nã scḋm eũ gl. in c. Ray. & Io. An. in nouella. dicũt simpliciter, ꝙ siue fideicõ. sit purũ, siue cõditionale, semp possunt detrahi duæ quartæ: & hãc opi. dicit Io. An. esse seruãdã in foro ciuili, per regulã quę ponit̃ in c. ꝙ venerabilẽ. extrà, qui filij sint legi. in c. j. de no. ope. nuncia. & in l. priuilegia. de sac. san. eccle. in quibus locis cõcludit̃, †ꝙ quãdo de aliquo arti. sunt opi. de iure ciuili, & articulus reperit̃ exprefsè determinatus de iure canonico, standũ est determinationi iuris canonici, etiam de iure ciuili. Et hãc opi. credit dominus Ioã. esse veram, attẽta ratione, quę ponit̃ in c. Raynutius. & in c. Raynal. §. dilecti. extrà, de testa. dicitur enĩ ibi, ꝙ Trebellianica detrahit̃ vltra legitimã, qa eam detrahet quilibet hæres extraneus: quæ ratio similiter habet locum seu æqualiter in vtroq; casu. Pro declaratione istius q. videndũ est primò, vtrũ distinctio gl. in locis allegatis possit ꝓcedere de iure ciuili. Secundò, vtrum in vtroq; casu attenta ratione c. Raynal. possit detrahi duplex quarta[b]. ¶ Ad primũ dicẽdum est omni sententia, ꝙ opi. gl. est falsa, & vltra iura s̃. alleg. per doc. vtit̃ Mar. Sil.[c] solen. doctor, quẽ refert & sequitur Ang. in l. Papinianus. §. si quis impubes. ff. de inoffic. testa. quæ est talis, & multũ vrget, quia secũdùm eum nõ est verũ, ꝙ quando filius est institutus purè, & grauatus de restituẽdo sub cõditione, interim adita hæreditate anteꝗ̃ eueniat conditio, possit detrahi legitima: sed facienda detractio legitimę adueniẽte conditione, quo tempore fiet detractio Trebellianicę, ex quo anteꝗ̃ veniat cõditio, filius habet totam hęreditatem purè, & simpliciter, non põt detrahere legitimã, separando eam à reliqua hęreditate: ita declarat Bar. licet ipse nõ alleget in l. quis poterat. in prin. j. ad Trebel. & in l. gerit. j. de acquir. heredi. & ego plene scripsi in l. j. s̃. eo. vbi etiam Bar. tetigit: ergo legitima non põt dici detracta diuerso tẽpore. Nec obstat huic opi. ꝙ duę causę lucratiuæ videntur posse concurrere diuerso tempore. l. existimo. de verbo. oblig. quia vt dixi, attenta ista ratione non concurrunt diuerso tempore, & dato ꝙ concurrerent diuerso tẽpore, adhuc esset ratio, cur non posset fieri duplex detractio, ratione de qua j. dicam. ¶ Circa secundum punctum videtur etiam, quòd opini. cõmunis sit verissima, & quòd etiam hodie attenta dispositione iuris canonici, quãdo fideicom. esset purum, non posset detrahi nisi vna quarta[d]. Et pro solutione eorum quæ adducũtur in oppositum, est sciendũ, ꝙ quãuis ille qui habet detrahere propter duas qualitates, videatur repręsentare duas personas: nihilominus ęquitas non dictat, ꝙ detrahatur, nisi vna quarta. Casus est notabilissimus in l. Papinianus. §. si quis impubes. ff. de inoff. testa. quem ibi notat Ange. ad hoc, vbi dicitur exprefsè, quòd nepos ex filia arrogatus ab auo loco filij, licet ex duplici capite possit pręteritus querelare testamentum. s. tanquam nepos, & tãquam filius arrogatus, nihilominus non detrahit nisi vnam quartam. Secundò hoc probatur in l. j. §. si pater. el ij. de coniun. cum eman. libe. quẽ tex. adducit Bal. pro contraria parte in l. quãquam. C. ad l. Fal. sed meli⁹ facit pro parte ista, dicitur enim ibi, quòd nepos ex filio emancipato retentus in potestate, si adoptatur in filium, succedit in vna quarta solũ, tãquam filius: in alia autem parte succedit alius nepos retentus in potestate vnà cum patre emancipato: & sic patet, quòd licet iste nepos habeat duas qualitates, & alias quartas, vnam tanquam filius, aliam tanquam nepos: non tamen succederet in duabus partibus, secundùm diuersas qualitates: quia si succederet, iungeretur in alia parte patri emancipato, & repoti: quod iurisconsultus negat. Non obstat ratio afsignata in c. Raynaldus, quia dico, quòd quãuis ista ratio prima facie sit cõmmunis vtrique casui, maior tamen ratio est admittenda ratione, vbi duę quartę detrahuntur diuersis temporibus: prout declarat ibi summus pontifex: ꝗ̃ quãdo detrahũtur codẽ tẽpore: qa facilius cõcurrũt duę causę lucratiuæ diuersis tpibus, ꝗ̃ vno tẽpore: vt declarat Barto. in l. Meuius. §. duob⁹. preallegata. Vel si velis dicere, attenta ratione Mar. Sil. s̃. alle. quòd in casu d. c. Raynu. & Raynal. quòd detractio quartarũ fit codẽ tẽpore, dicamus,

a ¶ L. ij. in prin. Et ibidẽ vide do. Ias. May. vbi ad hæc plene.

b ¶ Quarta. Adde d. Ias. May. hic in prĩ. iij. col. vbi cõcludit per l. & per rationem, filium nunꝗ̃ posse detrahere, nisi vnicam quartam: sed ex æquitate canonica, & cõsuetudine generali totius mũdi, filius qñ est grauat⁹ post mortẽ, põt detrahere duas quartas, vnã statim scilicet legitimã, aliam tempore fideicõ. & refert Ang. tenere istã esse cõmunẽ opi. & vbi quę seruari, tã in scholis, quàm in iudicãdo. vt hic vide per eũ.

c ¶ Mar. Sil. Qui fuit præceptor Io. An. vt refert Ang. in d. l. Papinianus.

d ¶ Quarta. Et hoc idem firmat d. Ias. May. hic in ij. colũ. ver. v. no.

mus,ꝙ cũ illud ius ſit exorbitans à regulis iuris cõis,non extenderetur vltra caſum ſuum:per regulã, quæ contra ius. de regul. iur.attento,ꝙ illa rõ aſsignata in prædictis decretalibus videť eſſe contra mentẽ iuris in iſta materia,& etiamcõtra mentẽ teſtatoris:nã vt no.dicit Bal.in d.l.meminiſſe.quãdo inſtitutus detrahit legitimam,ſeu poterat detinere, ceſſat ratio,propter quã fuit inducta Trebellianica, videlicet quòd l.præſumebat, quòd hæres non eſſet aditurus hæreditatem, ex quo nihil debebat lucrari:vt Inſtit.de fideicõ. hære. circa medium.nam iſta præſumptio ceſſat,ex quo filius erat lucraturus legitimam adeũdo,attento,quòd non poterat legitima lucrari aliter,niſi adeũdo totam hæreditatem: vt s̃. declaraui ex dictis Bart.in l.quia poterat.ff.ad Trebel. Præterea ſicut teſtator in dubio non præſumitur velle grauare hæredẽ duplici proteſtatione.l.Titia.§.qui in vita.de legat.ij.ita non eſt veriſimile,quòd voluerit grauare fideicom.duplici detractione. Vnde†dicemus,ꝙ ſicut qñ agiť de odio irrationabili maſculinũ non concipit fœmininũ,[a] vbi aliàs conciperet: vt l.j.§.quare.ff.de ventre in poſ.mittẽdo.ita non fiet extenſio, licet ſit oĩmoda rõ ad aliũ caſum in materia noſtra,qa inducitur aliqd odioſum:quia cõtra mentem l.& cõtra mentẽ teſtatoris ſit.Et ad materiã iſtã vide omnino Bal.in d.l.filiũ quẽ habentẽ.in pe.char.vbi hoc declarat optime, qñ eſt appoſita clauſula codicillaris in teſtamẽto , ſi nõ valet iure teſtamenti &c.vtrũ detrahanť duæ quartæ , vel vna: de quo etiã tetigit Bar.in d.§.meminiſſe.in fi.Fit aũt detractio iſtarum duarum quartarũ ſecundũ Io And.in c.Rayn.Io.de Imo.hic iſto modo:qa primũ detrahetur legitima ex toto patrimonio,deinde Trebellianica ex reliqua ſubſtãtia remanente, habito reſpectu ad illud quod remanet,nõ ad totũ patrimonium,ꝓut erat ante detractionẽ legitimæ: & ſic in effectu dimidia hæreditatis remanebit penes grauatũ, & effectualiter detrahẽtur duæ quartæ.& ita etiam cõputat Bal.eleganter in l.ſi certarum.§.fi.cum l.ſeq.j.de teſt.mil.Et aduerte: qa tex.in c.Raynutius.§.quia verò.ſatis apertè oſtendit,quòd deductio legitimæ nõ fit niſi tpe conditionis exiſtẽtis.dicit eñ,ꝙ iudex cẽſuit legitimã eſſe deducendã,& retinendã,ergo non erat deducta prius,neq; retenta,qa gerundium ſonat in tẽpus futurum:vt l.j.& quod ibi no.C. ſi aduerſus libertatẽ. ¶Quintò not.ibi:nec aliud ſeruandũ.cum verſ.præcedenti.nam ex his duobus ſimul iunctis videť probari, ꝙ per iſta verba, ſi filius meus impubes deceſſerit,reſtituat hæreditatẽ tali, videtur limitari ſubſtitutio ad tempus pupilla.ætatis.Et iſte eſt verus intellectus huius ver.& ver.præcedentis, quẽ etiam amplectitur gl.ſuper verbo,impubes.in vltima expoſitione. Et ſic iſtud verbum,impubes,non ponitur cauſa demonſtrationis, ſed ponitur vt faciens conditionem, ſi deceſſerit in pupillari ętate:vnde nõ exponitur,ſi filius meus impubes deceſſerit,id eſt qui nunc eſt impubes,licet gloſſ.ita exponat , ſecundùm quoſdam in prima expoſitione , quæ expoſitio non põt eſſe vera.Quia vt dicit gloſſator met in vltima expoſitione,ſecũdùm eum,iſte verſi.nec alius.eſſet ſuperfluus.& per hũc tex. valde not.hic Pau.de Caſt.cõtra Ioã.Andr.qui videtur ſenſiſſe contrarium in c.ſi pater.de teſt,lib.vj.allegat tex.qui fortiter vrget pro eo.in c.Raynutius.extrà,de teſt.facit etiã pro doctrina Ioan.And.tex.in l.fin.§.vlti.de libe.lega.vbi probatur not.ꝙ qualitas adiecta in diſpoſitione accipiť in dubio magis loco demonſtrationis,q̃ cõditionis:& illã l.alleg.Bar. in l.centurio.in vlti.char.in verſi.quæro.s̃.eod.vt etiã refert hic Bal.Ipſe tñ determinat cõtrarium ꝑ iſtam l. & etiam per rationem:qa ſi iſta verba,ſi filius meus ĩpubes deceſſerit &c. exponerẽtur modo prædicto,videlicet qui tũc eſt impubes: tunc dictio,ſi,nõ faceret condi.propriè,ſed potius diẽ incertam:vt l.nã & ſi cũ moriatur.ff.de cond.ind.& l.hæres meꝰ. in prin.de condi.& demon.plene per Bartol.in l.ita ſtipulatus.de ver.obli.qđ videtur eſſe contra mentẽ teſtatoris , ex quo poſuit dictionem,ſi, ex proprietate ſui inducit conditionem[b]:vt l.j.& ibi not.j.de condi.& demon.Et iſta opi.eſt veriſsima,quam Barto.expreſſe confirmat,licet iſte nõ meminerit in l. centurio.in penul.char.in verſicul.item quæro iuxta prædicta.s̃.e.vbi perfectè examinat iſtum articulũ,allegãdo dictã Ioã.And.& reſpondẽdo ad text.in d.c.Raynutius. Non ob.tex.in l.fina.§.vlti.de libe.leg. quia ibi illa qualitas quę accipitur vt demonſtratio,& non vt conditio,nõn pręſumebatur in forma conditionis , ſicut hic.Pręterea ibi qualitas poterat exponi , vt demonſtratio , abſq; ſubauditione alicuius verbi : ſicut & in exemplo Bartol.in dicta leg.centurio.in loco allegato per domi.Pau.Sed in caſu noſtro ſi teſtator dicit , ſi filius meus impubes deceſſerit,iſtud verbum, impubes,non poteſt accipi loco demonſtrationis, niſi ſubaudiatur.i.q nũc eſt impubes:nã ſi regať à verbo,deceſſerit, †qa qualitas adiũcta verbo determinať ſcđm tpſ verbi[c].i. debet ineſſe tẽpore, q đ ſignificať ꝑ verbũ:vt l.Titius.j.de teſt.mili. & l.in delictis.§.ſi detracta.ff.de noxa.& plene videbis declaratũ in l.ex facto.in prin.j.eo.vbi ponit Bart.in exẽplo. ergo Bar.in l.centurio.verbũ,hæredẽ meũ.ſed exponať.i.q eſt hæres meus. importať tñ per verba poſita in teſtamẽto ſecũdùm rectã locutionẽ:q đ nõ eſt ĩ caſu noſtro,vt dixi. ¶†Sextò no. ꝙ fideicõ.relictũ ab ipſo filio,nõ ab hæredibus filij , Bart.hic effectus eſt magnus, quãdo filius decederet in pupilla. ætate: quia ſi videť relictũ à filio,detraheť legitima & Trebellianica ex ꝑſona filij:ſed ſi videť relictũ ab hæredibus, non detraheť legitima,ꝑ l.ſi fũdũ[d].§.ſi.de le.j.Sed Io.de Imo. hic,& Pau. de Ca.dicũt,ꝙ hic fideicõ.videtur datũ à filio:quia verba grauaminis expreſſe fuerũt ad ipſum directa:vt patet ex prin.literę. Vbi autẽ ipſe non eſſet expreſſe grauatus:verbi gratia,ſi filius meus deceſſerit in pupilla.ętate,bona mea ꝑueniant ad talẽ,vel reſtituanť tali:tũc fideic.videreť relictũ à ſubſtituto, vel ab hęrede filij:ita tenet Bar.poſt gl.in l.q duos.j.eo.& ita dicit Pau.de Ca.ſe cõſuluiſſe de facto.allegat etiã not.ꝑ Bart. in l.cũ mirũ.C.de fideicõ.Tu autẽ dic de iſto articulo,vt pleniſsime ſcripſi,referẽdo omnia multis annis in l.j.in fi.s̃.eod. ¶†Not.vij.ꝙ in fideicõ.vniuerſali non veniũt bona ipſius hęredis. Vtrum autẽ expreſsè teſtator poſsit grauare hęredem de reſtituẽdo bona ſua,vel aliquã partẽ: vide in l.imperator. §.pe.ff.de leg.ij.Hoc tamẽ eſt dubitãdum,ꝙ de reſtituẽdo bona teſtatoris & hæredis ſimul,etiã ſi vellet expreſsè,non poſſet grauare hæredẽ,qui in rebus ſuis nõ põt grauare,niſi quatenus tantũdem recipit à teſtatore:iuxta diſtinctionem poſitã in l.imperator. Vltimò no.& perpetuò tene menti, ꝙ quãuis à ſubſtituto pupilli exhæredato non poſsit relinqui legatũ per fideicõ.etiã ſi exhæredato ſit factũ aliquod relictũ,vt l. cũ quidã.C.de leg.ab ipſo tamẽ exhęredato põt relinqui vſq; ad cõcurrentẽ quãtitatẽ legati ſibi facti. Quæ autẽ ſit ratio diuerſitatis,diceť in gl.Tene etiam mẽti iſtũ ver.vltimũ,in quo ꝓbatur ſingulariter, ꝙ legatarꝰ nõ detrahit Falcidiã de fideicõ.à ſe relicto,etiã ſi ſit relictũ in forma quotę hæreditarię,& fideic.vniuerſalis.de quo dicemꝰ in gl.poſt Bar. ¶In glo.poſita ſuꝑ verbo,nõ valet.ibi:inter filios. hãc gl.ſingulariter no. hic Ioã.de Imo.quę in effectu vult, ꝙ qñ pater teſtatur inter filios,ſi diſpoſitio nõ põt valere,vt teſtm̃ valeat vt codicillus, qa quocũq; modo volũtatẽ ſuã indicet,ſufficit:vt l.ſi.C.fami. erc.Et ꝑ hãc gloſ.no. videretur poſſe ſaluari id q đ in effectu ſenſit Bar.in l.militis.in prin.j.de teſta.mili.vbi dicit, ꝙ ſicut miles codicillis põt dare hæreditatẽ directo,ità etiã pater inter filios,dato ꝙ hoc nõ eſſet verũ : qa Bal.hic reprehẽdit ibi, & in l.hac cõſultiſsima.in prin.C.de teſt.tamẽ ꝑ aliã glo.poſſet dici,ꝙ ſi pater intẽdebat codicillari,& diſpoſitio nõ poſſet valere vt codicillus,qa data eſt hæreditas directo:q đ nõ põt fieri in codicillis, vt Inſtitu. de codicillis.§.vltimo. codicillꝰ valebit vt teſtamẽtũ : ſicut ęcõtra in fauorẽ filiorũ gloſ. vult hic,ꝙ teſtamẽtũ valeat vt codicillus.[e] Hoc tamẽ nõ examino nunc,quia nõ eſt propriè noſtra materia.& adde hanc glo.ad ea quæ ſcribit Bar.in l.j.j.de iure codicil.In glo.poſita ſuper verbo,tenebuntur.ibi:ſic ergo no.&c.opponitur extra gloſſ. & contra doct.per iſtũ tex.nã videtur, ꝙ in facultatibus proprijs grauati,ſi teſtator vellet,expreſſe poſſet grauare hęredẽ in bonis ſuis,ſaltẽ vſq; ad quartã Trebel.quã hæres habet retinere de bonis defũcti:quia vſq; ad illã quotã tantũdẽ habet de bonis defuncti, quãtũ grauať: ergo vř poſſe grauari: vt l. imperator.§.pe.de leg.ij.& l.cũ pater.§.Titio.eo.lib. Sed eſt reſpõdendũ,ꝙ hoc nõ eſt admittẽdũ,triplici rõne.Prima eſt, quia de iure iſto teſtator nõ poterat prohibere Trebellianicã directo: vt l.quod de bonis.§.j.ff. ad l.Fal.ergo nec per indirectũ.l.pupillus.§.j.de auť.tut.& l.j.C. de natu.lib.idẽ hodie de iure nouiſsimo,licet poſsit prohibere Trebel.expreſsè, nõ tamẽ tacitè:vt in §.ſi verò expreſsit.in auť.de hęredi.& Falci. hic autẽ eſſet quædã prohibitio tacita. Præterea Trebel. deducitur præter voluntatẽ defuncti ex l.diſpoſitione, ſicut & Falcidia.de Falcidia eſt caſus in l.Titia.§.fi.ff.ad l.Fal.de Trebel.in l.ſi ſponſus.§.ſi interrogatꝰ. de do.inter virum & vxo. Ergo cùm quarta non perueniat ad hæredẽ ex iudicio defuncti, ſed ex diſpoſitione l.præterea.nõ videtur hæres in bonis proprijs poſſe grauari.tenet cõſequẽtia per tex.clarè in l. qui fundũ.§.qui filios.j.ad l.Fal.¶In glo.poſita ſuper verbo,debebitur.pro declaratione text.& gl.quæriť quæ ſit rõ,vt põt legari ab exhæredato vſq; ad concurrentẽ legati ſibi facti, & non poteſt legari à ſubſtituto exhæredati:vt in ll.allegatis in glo.Barto.in l.qui fundum.§.qui filios.s̃.alleg. dicit,quòd ratio eſt,quia quis legat à ſubſtituto pupillariter pupillo,vide

¶Fœmininũ. Addꝛ Bal. in l.in multis. s̃.de ſta.ho.et quod ibi dixi in apoſtil.

¶Conditionẽ. Adde eundẽ in l. ſi ita quis. in §. Seia cauit.in ij.col.

¶Verbi. Adde eundẽ Are.in l.in ſubſtitutione.s̃.eo. tit. & in l. cũ ſtipulamur circa.j. de ver. ob. & quod dixi in d.l.in ſubſtitutiõe.

¶L. ſi fundũ. Pro intellectu huius l. ſi fundũ.vide d.Iaſo. May. hic in fi.j. colũ.qui referendo Aret.in d.l.j. ad fi. s̃.eo. ad quã etiam Aret. hic ſe remittit, nitiť ſuſtinere glo.reſpõdendo ad tex. in l.vnũ ex familia.§.ſi de Falci. infrà, de leg.ij. per quẽ Are.ĩ d.l.j.impugnabat. & ad id qđ dicit Are.ĩ hoc vj.no.vide ꝑ pręfa. d.Iaſo.May.in iij. col.ver.vera & cõmunis.

¶Vt codicillꝰ. Tu adđ hic d.Iaſ.May. cum remiſsi. ꝑ eũ adductis in v.colũ. verſi.adde tu.

tur grauare hæredē hæredis nominatim: qđ fieri nō pōt: vt l. sed si sic. §. fi. de leg. ij. licet ab hærede hæredis in genere possit relinqui: vt l. & si sic. §. j. co. tit. secundū istam differentiā, si testator qui fecit tabulas pupillares, legasset certū, nō à substituto, sed ab hærede filij in genere: tunc substitut⁹ deberet legata. Sed ista differentia nō placet Moder. & merito, qa ex ea sequeretur, quòd non posset relinqui legitima substituto pupillari filij pupilli instituti: quod est cōtra multa iura: videlicet contra text. in §. cohæres. j. cod. & contra l. & si contra. in prin. & quod ibi diximus. s. cod. Præterea sequeretur ex hoc, vt dicit Ioā. de Imo. & bene, in d. §. qui filios. quòd si exhæredatus fuisset substitutus pupillo instituto à substituto exhæredati, nō posset relinqui legatum: qđ est cōtra tex. expressè in d. §. qui filios. Pet. in l. cùm quidam. C. de leg. dicit, ꝙ non pōt assignari aliqua bona ratio differentiæ. Ioā. de Imo. hic fatetur, ꝙ non pōt assignari ratio demonstratiua, ꝑsuasiua tñ pōt assignari, ꝙ hoc sit inductum odio exhæredationis. Sed ista ꝑsuasio non videt̃ cōueniēs, quia maius odium est respectu personæ exhæredati, ꝙ̃ respectu instituti ipsi ex hæredato: ergo fortius deberet prohiberi legatū in persona exhæredati, qui est magis offensus. Sed pōt sustineri ista ratio, quòd licet sit magis offensus, pōt tñ amplius grauari, ꝙ̃ substitutus: quia immediate habet causam à defuncto, & honoratur ab eo: hæc tñ ratio videt̃ esse cōtra mentē text. in d. §. qui filios. in fi. vbi ponit̃ regula negatiua, ꝙ id qđ nō licet in persona exhæredati, nō licet in ꝑsona substituti. ergo ecōtra qđ licet in ꝑsona exhæredati, licebit in ꝑsona substituti, ꝑ regulā positam in l. & si cōtra. in fi. s. eo. & in l. ij. de his qui sunt sui vel alie. iur. Sed adhuc pōt r̃nderi, ꝙ hic nō est eadē ratio cōtrariorum: & ideo nō seruatur idē ius: vt dixi in d. l. & si cōtra. vnde ista ratio pōt tolerari. Credo tñ posse dari rationem fortiorē, quę est talis: quia filius exhæredatus, à quo fuit legatum, aut fuit exhæredatus iustè aut iniustè: si iuste, æquū est quòd propter delictum suū, ex quo merebatur totaliter excludi ab hæreditate paterna, possit grauari, attēto ꝙ testator eum in aliquo honorauit. Si verò fuit exhæredatus iniustè: tunc imputet sibi, qui acceptauit legatū sibi relictū: & sic videtur renūtiasse querelæ. l. Papinianus. §. seq. de inoffi. testa. cùm posset expugnare testamentū per querelā, & consequi totā hæreditatem, & sic non subiret grauamen ab eo relictum. Sed istæ rationes cessant in substituto pupil. si bene inspicias, tum quia querela regulariter nō transmittitur de iure isto, nisi sit ꝑparatū: vt l. posthum⁹. §. fin. cū l. seq. ff. de inoff. test. tum quia etiam si transmitteret̃, tūc esset extincta, ex quo filius acceptauit legatū: vt s. dixi. Posset tñ dari casus, in quo esset quid imputaretur hæredi: verbi gratia, si filius esset mortuus præparata querela, adhuc nō acceptasset legatum, non transmitteret legatū ad hæredē suum. i. ad substitutum, & similiter querelam præparatam: si ergo vult hęres acceptare legatū, posset imputari sibi aliquid: & sic ista ratio non videtur ḡnalis. Sed forte pōt dici, saluando prædictā, ꝙ eo ipso ꝙ fili⁹ præparat querelā, videatur repudiasse legatū. Sed hęc sol. nō est vera: quia si sic esset intētata querela, nō posset filiū pœnitere ante finē litis, ad finem cōsequendi legatū: qđ est cōtra tex. in l. Papinianus. §. meminisse. eod. titu. vnde ratio remaneret dubia. Posset tñ dici, quòd l. cùm quidam. habuit respectū ad ea q̃ frequētius cōtingunt: frequētius autē, vt apparet ex prædictis, cōtingit, ꝙ nihil pōt imputari substituto. Et qa tex. hic in fi. videtur præsupponere, quòd ab exhæredato, cui fuit factū relictum particulare, pōt relinqui fideicom. vniuersale, & portio hæreditatis ipsius exhæredati: ex hoc arguit hic Bar. ꝙ si filia fuit instituta in re certa, & grauata de restituendo bona sua post mortem, valebit fideicom. vsq; ad concurrentē quātitatem, qđ percipit de bonis testatoris, non tñ detrahet Trebellianicā, vt hic dicitur, quia est grauata nō vt hæres, sed vt legataria: per l. ex facto. s. de hære. insti. secus esset secundū eū, si filia fuisset instituta in quota hæreditaria, & grauata de restituēdo bona sua post mortē: quia tunc cùm grauetur vt hæres, detrahet Trebel. secundū eum. Tu aūt aduerte in vtroq; casu: quia istud exēplum videtur impossibile, qm̃ filia post mortem suā cum oībus bonis, de quibus est rogata, restituet etiā id quod percepit à testatore: ergo nō poterit apud eum remanere tantūdē ex bonis testatoris, & sic grauamē videtur impossibile, vt expresse dicitur in tex. nostro. ver. nec fideicō. Sed ad hoc est dicēdū, ꝙ grauamen erit possibile, si filia legataria erat instituta, tantū percipiat ex fructibus in vita, ꝙ̃tum facit substātia ipsius filię restituenda post mortē, intellige substātiæ filiæ cōsiderata seorsum, & de per se, ab eo qđ filia ꝑcepit de volūtate testatoris: nā in eo qđ percepit à testatore, & vsq; ad illā quātitatē, sine

a ¶ Sequentē. Facit illud qđ singulariter tenet Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de posito. sup rubri. ꝙ ꝓmissio nuda q̃ reperitur in li. mercatoris, supplet̃ à cā, quæ colligit̃ ex scripturis ꝑcedentib⁹, in eod. lib. vt refert & sequitur Are. in l. triticum. j. de ver. obli. vbi facit festū de isto dicto, licet sit durum, tamē auctoritas est maxima: vt etiam refert do. Iaso. May. hic.

dubio potuit grauari: & ita probat̃ in l. filiusfamilias. §. apud Marcellū. j. de leg. j. & in l. imperator. §. pe. de leg. ij. vbi probatur singulariter, ꝙ habet̃ ratio nō solū fructuū perceptorū, sed etiā illorum qui percipi potuerūt. Sed cōtra secundū dictum Bar. arguitur, qa ista filia rogat̃ de restituēdo hæreditatem ꝓpriè, nō hæreditatē testatoris. ergo non videt̃ posse detrahere Trebellianicā, quia senatuscōsultum Trebellianum nō habet locū, qñ testator rogat hæredē restituere aliam hæreditatem, ꝙ̃ ipsius testatoris: vt l. cū filius. §. Lucio. & ibi per Barto. de leg. ij. & est casus in l. cogi. §. sed si miles. ff. ad Tre. Sed ad hoc respondet̃, saluādo eius dicta, ꝙ hoc fallit in hęreditate hæredis, quā hæres est rogatus restituere à defuncto: nā tūc habet locū senatuscōsultum Trebellianū: quia perinde est, ac si esset rogatus restituere hæreditatem defuncti: vt est casus not. in l. filius. §. cū quis hæredem. in vltimo responso. de leg. j. & clare sentit gl. in l. si quis seruū. §. pen. pręallega. & crederem istud dictū esse verum, nō solū si in parte hæreditatis hæredis restituēda cōtineretur id qđ est relictum à defuncto, sed etiā si testator rogasset filiā suā restituere bona sua post mortē, præter portionē sibi relictam in testamento: adhuc eñ crederem isto casu hoc esse fideicō. vniuersale trāslatum ex Trebelliano: quia licet in §. qui hæredē. loquatur, quādo portio relicta à testatore restituitur vnà cum alia substantia hæredis, non tñ illa portio restituit̃ tāquam patrimonium testatoris, sed tāquam substātia hæredis: vñ ꝓpter hoc nō deberet magis esse fideicom. vniuersale, ex quo in vtroq; casu est patrimonium hæredis, & nō defuncti: nec haberet locum l. cogi. §. sed & si quis. ff. ad Trebel. quia ibi portio hæreditaria testatoris cōiuncta cū hæreditate alterius debebat restitui tanquā hæreditas testatoris. Et ꝑ hęc q̃ ibi scripsi patet, ꝙ qñ ratio assignata per me in l. ex duobus. in prin. s. eo. non est vera, inquātum ibi dixit, ꝙ senatusconsultum Trebellianum, & fideicō. vniuersale nō poterat habere locū in substātia hæredis: nā imo pōt habere in illo casu ex duobus capitibus, tū quia illa substātia hæredis erat coniūcta cū parte hęreditaria, quæ restituebat̃ vt hr̃ditas testatoris: tū quia fideicō. vniuersale pōt induci in bonis hęredis. † In hoc tñ vltimo casu, videlicet qñ hæres est grauatus de restituēdo post mortē suam, suū patrimoniū dūtaxat, retēta portione sibi relicta à testatore, nō est locus detractioni Trebellianicæ: quia cū pręsupponitur ad hoc vt fideicō. valeat, ꝙ tantū debeat remanere de patrimonio testatoris apud hæredem, quantū est patrimonium propriū hæredis, qđ rogatur restituere, apparet ꝙ hæres habet mediā quartā substātiæ hęredis: & sic tantūdem: nisi dicamus, & hoc est verius, ꝙ in isto casu hæres habet patrimonium testatoris tāquā proprium, quia subrogatur loco patrimonij sui: & patrimoniū suum restituit, tanquā patrimonium testatoris. & hoc est quod dicit tex. in l. filiusfam. §. vt quis hæredem. ibi: acsi de hæreditate sua restituēda &c. Sicut ergo si hæres esset rogatus restituere hæreditatē testatoris, detraheret Trebel. ita etiam detrahet nūc: & sic etiā isto casu detrahetur Trebellianica. In primo aūt ca. videlicet qñ hæres fuit rogatus restituere sub noīe bonorū tuorum, etiam id qđ accepit à testatore est magis indubitatū, qđ detrahet Trebellianicam tum ratione præmissa: qa fructus quos percepit in vita sua de bonis testatoris, subrogantur loco bonorū suorum, quæ rogatus est restituere, & sic censeātur substantia ꝓpria, & bona hęredis subrogantur loco bonorū testatoris: & ideo detrahitur Trebel. vt est dictum in pręmisso precedenti casu: tum etiā, quia non pōt dici, ꝙ isti fructus computentur in quartā detrahendam: iuxta not. in l. in fideicom. ff. ad Trebel. quia sic imputarētur bis ipsi hęredi grauato. Primò quidem quo ad hoc vt posset grauari in bonis suis, quia aliàs nō posset: vt dicitur in d. legibus. Secūdò, vt ad hoc de bonis suis restituendo ea de fideicommis. vniuersali nō detraheret quartam, siue detraheret eam per imputationem fructuum: quod est idem. Hoc autem esset incōueniens, quòd vna perceptio fructuum satisfaceret duabus causis: quia regulariter vna solutio vnius quantitatis non tollit nisi vnam ex pluribus obligationibus diuersis: vt l. j. & l. sed plures. & vtrobiq; not. ff. de solu. Sequitur §. qui discretas portiones.

Qui discretas.

Coniuncti in vna parte ꝑ substitutionē reciprocam simpliciter factam inter hęredes, preferuntur disiunctis. Vel sic, & breuius: Substitutio reciproca facta inter cohęredes regulatur à iure accrescendi, quod esset inter eos. hoc dicit. Secunda est ibi: coniunctos. Tertia ibi: quibus. ¶ † Nota quòd 9 a dispositio precedens testamentum declarat sequentem, a quomodo debeat intelligi: concordat text. in l. qui filiabus. in principio. de legat. j. & in l. qui non militabat. §. Lucio. s. tit. proxi.

10 titu.proxi.¶†Secūdò no.& semp tene menti, ꝙ ex vna oratione & vnico contextu verborū pōt oriri duplex substitutio, seu duplex gradus substitu. Nam hic ex verbis, quos hæredes meos &c. primo videtur substitutus côiunctus, deinde disiuncti: & ex hoc eo. versi. probatur notabiliter, ꝙ vna oratio determinās plura determinabilia, non videtur ea pariter terminare, quādo est diuersa ratio terminabiliū, cur nō pariter terminētur: qđ multū facit ad q. solennē positam in gl. in l. centurio. §. eod. videbis enī hic, ꝙ hæredes vocati ꝑ vnā orationem nō vocantur simul, neq; ex eodē gradu, propter præsumptam mentē defuncti. Hoc aūt est intelligendū, qñ plura determinabilia côtenta in vna oratione nō possunt restringi ad aliquē casum, in quo sit vniformis ratio disponendi. Et attēde, qa licet testator posit disponere vniformiter, si tñ esset difformitas rōnis inter illa q̄ continent vna oratione, nō videt disponere vniformiter: poterat enī hic testator, si voluisset, disiūctos in substitutione æquare côiunctis: & tñ hoc non præsumit voluisse, qa maior est ratio, ꝙ vocent coniuncti, q̄ disiūcti: Vbi aūt in aliquo casu posset vna oratio plura terminare vniformiter, tūc restringitur ad illum casum: & a ita loquitur tex. in l. iam hoc iure.a ¶†Tertiò no. ꝙius substitutionis vulgaris iūctū cū iure accrescēdi, est potētius, quàm ius vulgaris substitutionis solū, quod facit ad not. in l. qui ex 11 duabus. in prin. ff. de acq. hære. & in l. qui patri. eo. tit. ¶†Vltimò not. ibi: quib⁹ institutionē &c. nam per istum tex. satis colligitur, ꝙ substitutio reciproca simpliciter facta nō continet substitutionē fideicom. dicit enī text. ꝙ coniunctis repudiantibus alij disiuncti admittent ex substitutione. & sic ostēditur, quòd substitutio reciproca nō haberet locū, si hæreditas esset adita per vnū ex côiunctis, cui repudiāti isti videtur substituti. Si quis tñ vellet tenere oppositū, posset dicere, & forte bene, ꝙ ista verba nō ponunt hic ad significandū à contrario sensu id qđ dixi, sed potius ad ostendēdū, ꝙ côiūctoac ceptāte disiūncti nō admitterent ad portionē primi repudiātis. ¶†Extra glo. inducit Dy. istū tex. in ar. ad no. q. videlicet ꝙ si pater instituit duos filios ex primo matrimonio, & duos ex secundo. & eos inuicem substituit, & vnus ex filijs primi matrimōnij nō adit hæreditatē, solus frater vtrinq; côiunct⁹ admittet in portionē repudiatā, vel nō aditā: sicut hic admittitur côiunctus ex dispositione testatoris: nā côiunctio legalis videt æqparari côiunctioni testatoris: vt l. si in testamēto. §. tit. ꝓx. Sed ista opi. non placet Bar. in l. Lucius. in vlt. col. ff. eo. dū dicit, ꝙ omnes fratres admittent æqualiter ex vulg. & hāc opi. approbat hic Bald. in §. qui pater. ff. eo. & in l. iā hoc iure. §. e. & in l. in testamēto. in v. q. C. de test. milit. & sequit hic Io. de Imo. & dñs meus in d. l. in testamēto. Mouent isti in effectu tribus rōnibus, vel poti⁹ duabus rōnibus, & vna l. Prima ratio fuit de intētione Raynerij: sed Bald. explicat eā formalius in locis alleg. dicēs, ꝙ substitutio reciproca subrogatur in locū iuris accrescēdi: vt probat in tex. nostro, & bene facit tex. in l. si Titio. §. Iulianus. de leg. ij. Sed si nō est facta substitutio reciproca expressè īter istos fratres vtrinq; côiunctos, nō esset loc⁹ iuri accrescēdi magis, q̄ inter alios, imo oēs æqualiter vocarētur pro portionibus suis: vt l. si totā. ff. de acq. hære. & l. j. §. his ita. de cadu. tol. ergo similiter vocabuntur in substitutiōe. Secūda ratio est Bar. in d. l. Luci⁹. nā dicit ipse, ꝙ licet isti fratres sint magis côiūcti côiunctione sanguinis. non tñ sunt magis côiūcti in portionib⁹ sibi delatis: vt dicit se declarasse in l. re coniūcti. de leg. iij. sunt enī côiuncti ꝑ sonis, sed nō portionibus: ergo nō debēt ꝓferri cęteris, q sunt æqualiter côiuncti in portionibus. Tertiò adducitur tex. per Bal. côtra Dy. in §. seq. quē Bald. ibi not. ad hoc, vbi ꝓbatur, ꝙ hæredes extranei per ista verba, vos inuicē substituo, vocarentur æqualiter ad partem patris, vel filij deficientē, si inter patrē & filium nō fuisset facta substitutio specialiter. Et ista pars videtur verior: quia sicut dicit Barto. & bene, in d. l. Lucius. referendo quosdam, licet vtrinq; frater coniunctus sit magis coniunctus, q̄ fratres ex alio matrimonio: pater tamen de cuius successione agit æqualiter, ꝑsumitur affect⁹ ad oēs filios suos, tā primi q̄ secūdi matrimonij: ita probat tex. not. qui dicit hoc esse æquum, & côtrarium esse incôgruum, in auť. de nupt. §. pen. Cùm ergo agat de successione patris, & nō fratris, ipsius patris affectio debet attēdi, ad videndum quis cui ꝓferatur, vel adæquetur: secus si ageretur de succedēdo fratri. Ista distinctio colligitur ex tex. & glos. in l. fina. C. de institu. & substitu. vbi côcluditur, ꝙ licet tacita pupil. non admittatur côtra matrē, quia agitur de succedendo filio, tacita tamē vulga. admittit, quia agitur de successione testatoris. Pro ista conclusione adduco tibi qđ ponit Bal. in auť. qui rē iam dictam. C. de sacro. san. eccle. vbi dicit, quòd si maritus & vxor accipiūt emphyteosim pro se, & eorū filijs, vterq; eorū videtur ꝓuidere in portione sua, tam filius primi mřimonij, q̄ secūdi, secūdum ꝓsumptā qualitatē affectionis: sicut priuilegiū côcessum marito & filijs trāsit ad filios primi & secūdi matrimonij, qñ ratio priuilegij habet se æqualiter ad vtrosq;: in l. etiā. in prin. §. sol. matri. Pro ista conclusione facit optime tex. à côtrario sensu in l. fin. ff. ad Trebel. vbi ꝓbatur, ꝙ frater vtrinq; côiunctus in substitutione fideic. ꝓfertur fratri alteri⁹ mřimonij, nisi rō verborū, vel mēs testatoris aliter repugnet, qñ ipsi frēs vtrinq; côiūcti fuerāt primo inuicē vulg. substit. Ex quo colligit à côtrario sensu, ꝙ si nō fuissent prælati alijs fratribus in aliqua parte testamēti, ex sola coniunctione maiori ꝓferentur. & ad illa dicta Bal. quæ allegauit in auť. qui rem. vide tex. & qđ ibi no. Bal. in c. j. § mulieri. si de feu. fue. controuer. inter dñm & agna. Sed côtra istas decisiones posset opponi: nam videtur, ꝙ coniūctio sanguinis faciat magis coniunctos vocari in vnā partem, & vnus coniunctū in alia: ita probatur in l. fi. in vltimo respōso. C. de impube. & ali. substi. vbi si pater, & filius, & Titius instituuntur hæredes, pater & fili⁹ vocantur in vnā dimidiā, & propter côiunctionem censentur eadē ꝑsona. ergo similiter fratres vtrinq; côiuncti vocabūtur in vnā dimidiā, & per côsequēs oritur inter eos ius accrescēdi, sicut si fratres essent vocati vnà cū tertio: vt l. interdū. in prin. §. de hære. institu. Sed ad hoc pōt responderi multipliciter, & primò ꝙ hic fratres fuerūt vocati nominatim, nō sub nomine appellatiuo fraternitatis: sicut in d. l. fi. & d. l. interdū. vnde nō videt testator côsiderasse côiunctiones sanguinis. & ita intelligo patrē & filiū fuisse institutos in §. sequēti. Et ista rñsio est vniuersalis, quo ad omnes regulas. Vel pōt dici, ꝙ qñ vn⁹ ex fratribus institueret nominatim, & alius frater cū eo ꝑ nomē appellatiuū, & quidā alter forte, nō haberet locū. l. fi. de impub. & alijs substi. qa frater cum fratre nō cēsetur ita vna ꝑsona, sicut pater cū filio. Si autē fratres vocarētur simul ꝑ nomen collectiuum vnā cū alio, tunc sine dubio ipsi essent coniuncti à testatore in vna parte, & haberet locum text. noster: vt l. interdum. in prin. præalleg. Sequitur §. qui patrem.

Qui patrem. Substitutio reciproca generaliter a facta inter cohæredes, non comprehēdit personas specialiter inuicem substitutas. Secūda est ibi: voluntatis. Tertia ibi: quod magis. ¶†Not. primò secundùm Bal. hic, quòd qñ species pręcedit, & sequitur genus, species derogat generi. & h. d. Bal. esse notandū ad diuersa statuta: quia si concurrit statutū speciale & gñale, attēdit magis speciale, q̄ generale. Ex hoc infert hic Ioan. de Imo. ad q. de facto, dicēs ꝙ si ex forma statuti iudex nō pōt procedere regulariter ex inquisitione, nisi prius denūciet offensum, vtrū velit accusari: deinde aliud statutum dicat, ꝙ pro homicidio vel vulneribus illatis in facie, vel pro membro vitiato iudex habeat arbitrium in procedēdo & côdēnando, ꝙ vigore huius arbitrij poterit procedere per inquisitionē, nō obstāte statuto generali, & nō facta denuncia. vt requirit generale statutum, quia species derogat generi: vt hic dicit. Per arbitriū autē concessum in statuto speciali, vnde potestas haberet hāc facultatē, vt posit procedere ꝑ inquisitionē, vbi aliàs non posset alť. gl. in cle. sæpe. in verbo, defensiones. de verb. sig. q̄ dicit, ꝙ si datur arbitriū potestati, per illud arbitriū pōt tollere solēnitatē iudicij, sed non solēnitatē causæ. Vnde vigore illius arbitrij nō pōt facere aliquod iniustum. & vltra glo. alť. Bar. in l. fili⁹. in prin. ff. de dona. Tu autem aduerte, quia sicut d. Paul. hic, et ego retuli in l. doli clausula. de verb. sig. in voce. licet clausula specialis posita in eadē l. faciat, vt gñalis clausula nō referatur ad specificata: vt l. sanctio legum. ff. de pe. tñ dispositio specialis facta in diuersa l. seu statuto, bene videtur concurrere cum dispositione l. gñalis, siue gñalis dispositio ꝑcedat, siue sequat: ita ꝓbat in l. quoties. C. de act. & ob. & in l. j. §. hoc autē e. dicto. & ibi hoc ponit Bar. ff. de no. ope. nun. & idē dicit in l. sanctio legū. ꝓallegata. Vñ in q. d. Ioā. qa dispositio specialis & gñalis sunt in diuersis statutis, & legibus, videt ꝙ vna concurrat cū alia rōne ꝑdicta. Sed tñ hoc obstāte, bene est in casu illo sñia d. Io. qa tūc ꝓcedūt ꝓximè dicta, qñ l. specialis & generalis possunt côcurrere simul, & sunt côpatiles: sed qñ sunt côtrarię in totū, vel in parte, tunc semper species derogat gñi: vt optime declarat Bar. in d. §. hoc autē. in fi. facit optime qđ habetur in gl. in l. sciēdū. in prin. ff. q satis. cogan. quā ibi not. Bar. ad hoc, & qđ ponit idē Bar. in extrauaganti ad reprimendū in verbo, non obstantibus. Vnde cū statutis, de quibus hic agitur, inquātū permittūt procedi, vel nō ꝓcedi in inqsitione sunt côtraria, iō species derogat gñi. Et tene menti ista dicta d. Io. qa vult expsse, ꝙ ꝑ arbitriū datū potestati in ꝓcedēdo vř data ptās disponēdi seu ꝓcedēdi côtra ordinē iuris certū & li

a ¶L. iam hoc iure. Vbi vide do. Iaso. May. post Pau. rñ. & mentione facientem de isto tex.

mitatū.& hoc eſt de mēte Bart.ſatis clare in l.ſi ī lege. in prí.
ff.locati.vbi dicit, ꝙ vigore huius arbitrij iudex pōt proroga
re,vel abbreuiare inſtantiā inductā à ſtatuto,& ſic diſponere
cōtra l.vel ſtatutū.& iſta opi.placet,tū qa glo. hoc ſentit in d.
cle.ſępe.tum qa ſi iſta verba reſtringerentur ſolū ad ea, quæ
nō ſunt limitata ſub certa forma de iure: verbi gratia,ad dila
tiones concedēdas,& ſimilia:tūc ſtatutū nihil operaretur. Er
go debet interp̄tari,vt operetur aliqd,etiā corrigēdo ius cōmu
ne,vel alia ſtatuta:iuxta ea quæ tradit Bart.in l.iij.§.prętor.
ff.de dam.infec.bene facit tex.in l. ſi quādo.de lega.j.& in c.
ſi papa.de priui.lib.vj.licet Bal.alibi teneat cōtrarium,videli
cet in c.j.de mili.vaſ.qui cōtumax eſt.& in l.obſeruare.§. ꝓ
ficiſci.ver.xxvj.ff.de offi.procō.& leg.loquitur tñ ibi in ar-
bitrio dato de condēnādo.ſed eadē ratio videt̃ eſſe in vtroq;.
Sed aduerte,quia quādo diſpoſitio gñalis & ſpecialis, q̄ ſunt
cōpatibiles,& poſſunt cōcurrere,cōtinentur in eadē l.Bar.in
d.l.ſanctio legū.& in d.§.hoc aūt.p̄allegato.nō diſtinguit, q̄
diſpoſitio ꝓcedat in eadē l.ſed ſimpliciter dicit,ꝙ gñalis clau
ſula non refert̃ ad ſpāliter diſpoſita:& ſic vr̃,ꝙ non ſit facien
da differentia,vtrū ſpēs procedat,& ſequat̃ genus,vel econ-
tra.Sed in l.Titia.§.q Marco.de annu.lega. dum rñdet l.doli
clauſula.quæ dicit idē qđ l.ſanctio legū.dicit, ꝙ illa loquit̃,
qñ prouiſio ſpālis pręcedit,& ſequit̃ gñalis.Sed poſſumus in
telligere,ꝙ ipſe intellexit hāc diſt.eſſe ſeruandā in diſpoſitio
ne hominis:quia in illa diſpoſitione loquitur l.doli clauſula.
Sed in diſpoſitione l.hoc non vr̃ eſſe ſeruatū,nō eſt veriſimi-
le,ꝙ in eadē l.circa idem legiſlator voluerit bis diſponere.
Vel dic,ꝙ illa diſtinctio vtrum præcedat ſpēs, & ſequat̃ ge-
nus,vel ecōtra,eſt ſeruāda ex mente Barto.vbicūq; genus &
ſpecies ponit̃ inter ꝑſonas:ſecus ſi ponatur inter caſus, puta
quādo in vna parte l. diſponitur generaliter in quocūq; caſu
particulari,ſeu ſpāli:& hoc colligitur expreſſe ex mēte Bar.
ex ſua diſtin.in l.quęſitū.§.idē reſpondit.de fun.inſtru.In cō
tractibus aūt,& vltimis volūtatibus, quæ nō fiunt cū tanta
ſolēnitate,ſicut ll.hoc eſt tolerabilius:& hanc opi. videt̃ etiā
ſentire Bald.in l.quæſitū.§.ſi qs fundū.in vltima q.j.de fun.
inſtru.vbi eſt omnino videndū.Eſt aūt magis vera iſta con-
cluſio,ſi ſequeris ea quæ ſcripſi in l.doli clauſula.de ver.obli.
vbi tenui etiam in diſpoſitione teſtatoris, ꝙ nō ſit differētia,
vtrum prouiſio ſpālis pręcedat,& ſequatur:qa gloſſ. allegat
cōcordantes,nec indiget additione.Vidēdū eſt de intellectu
literæ,& quærendū pro ipſius intellectu, vtrū pater & filius
fuerint hic cōiuncti in vna parte, & alij hæredes inſtituti diſ
iunctim ab eis:an verò omnes hæredes fuerint æqualiter in-
ſtituti,& eodem modo.i.oēs, vel diſiunctim,vel coniunctim
eadem forma.Do.Pau.hic vr̃ intelligere,ꝙ hic pater & filius
vidētur inſtituti in vna parte cōiunctim,& alij in alijs ꝑtibus
ſeparatim ab eis.Sed huic intellectui obſtat fortiter: qa text.
videt̃ velle,ꝙ ꝓpter ſpālem ſubſtitutionē factā inter eos in-
ducatur,ꝙ iſti nō cōprehendant̃ in ſubſtitutione gñali: & ꝑ
conſequens,ꝙ ſi vna portio deficiat:verbi gratia,filij: ad illā
nō admittant̃ alij hæredes,ſed ſolus pater. Sed hoc eſſet ma
nifeſte falſum,ſi pater & filius fuiſſent cōiuncti in vna por-
tione:qa etiā ſi nō eſſet facta ſubſtitutio ſpālis inter eos vir-
tute gñalis ſubſtitutionis, alij hæredes diſiuncti nō vocarent̃
ad partē vacantē,ſed ſolus alius cōiunctus:vt in §.proxi.præ
cedenti. Sed quantū ego iudico ex ſcriptis ſuis, ipſe habuit
hunc ſenſum ad iſtū §.videlicet ꝙ qñ tex.in fi.dicit,ꝙ ꝓpter
ſubſtitu.ſpāliter factam pater & filius non cōprehendunt̃ in
ſubſtitutione gñali,hoc intelligatur eſſe dictū, quo ad hunc
effectū, ꝙ ſi vnus ex alijs hæredibus repudiat,pater & filius
nō veniant ad partē cum illis hæredibus, nō aūt quo ad hoc
vt ſi filiꝰ vel pater moreret̃,alij non veniāt ad partem filij vel
patris cum alio ſuperſtite:quia quo ad hunc effectum, etiā ſi
non eſſet facta ſpālis ſubſtitutio, idem eſſet, per §. proximè
præcedentē.Sed iſte intellectus nullo modo placet: qa cùm
tex.ſimpliciter dicat,ꝙ iſti non cōprehenduntur in gñali ſub
ſtitutione propter ſubſtitutionem ſpāliter factam. debet in-
telligi ꝙ ſubſtitutio ſpālis fuerit cauſa,vt iſti nō comprehen
dantur actiuè & paſſiuè: & ita intelligit hunc tex.Bal.hic,&
Io.de Imo.& in §.ꝓximo p̄cedenti.dū colligunt ex eo,ꝙ ſi
nō eſſet facta ſubſtitutio ſpālis,alij hæredes ad partē filij vel
patris repudiātis admitterent̃ vnà cū patre vel filio,nō obſtā
te coniunctione ſanguinis.Dicit etiā hic Pau.ꝙ in caſu §. no
ſtri,ſi oēs hæredes,inter quos nō fuit facta ſpālis ſubſtitutio,
repudiarēt partē primi repudiātis ſibi delatā:tūc pater & filiꝰ
admitterent̃ ex ſubſtitutione. Ipſe tñ videtur loqui, quādo
totaliter alij hæredes repudiarēt hæreditatē.Hoc probat ipſe
tali ratione:qa quādo pr̃ & filius ipſi nō admittant̃,eſt indu-
ctum in fauorē aliorū hæredū:ergo ipſis repudiātibus ceſſat
cā,ꝓpter quā nō vident̃ cōiuncti in gñali ſubſtitutione:alle-
gat tex.in l.cū ita.§.quæſitū.ff.de opt.lega. & in l.Lucius.in
prin.de lega.ij.& in l.qui res.§.ſi mihi decem.ff.de ſol.in qui
bus iuribus ꝓbatur,ꝙ qñ ceſſat cā,propter quā aliquid non
cōprehenditur in diſpoſitione teſtatoris, vel contrahentiū,
tūc illud qđ nō comprehendebat̃,aliàs comprehenditur.Et
iſta regula eſt vera in ſe,ſed videt̃ bene poſſe adaptari ad ca-
ſum noſtrum:quia cā cur pater & filius hic nō comprehēdun
tur,non eſt fauor aliorum cohæredum, ſed ſpālis prouiſio te
ſtatoris facta inter patrē & filium:vnde non eſt veriſimile, ꝙ
in eadem ſpecie bis voluerit circa eos diſponere:& ideo non
videtur ceſſare cauſa.In hoc tñ eſt facienda modica vis: quia
ſiue alij hęredes repudient totam hæreditatem,ſiue repudiēt
portionem delatam ſibi virtute ſubſtitutionis duntaxat, pa-
ter & filius admittentur ex iure accreſcēdi vnà cum alijs,vel
ſoli,ſi alij repudiauerunt totaliter, dato etiā ꝙ fuiſſent con-
iuncti ipſi duo in vna parte:vt probatur in l.hæredes ex par
tibus.ſ̃.titu.proxi.& etiam fatetur hic d.Pau.& in §.proxi-
mo præcedenti.Sequitur §.cohæres.hoc dicit.

Cohæres. Si portio grauata accedit nō grauatæ,ex
ſubſtitutione pupillari fit cōtributio le-
gatorum,ſeu portio grauata impugnatur per non grauatā:ſe
cus ſi portio grauata deferatur ad alium q̄; ad eum qui habet
portionē nō grauatam.Secunda eſt ibi:nō idem: Tertia ibi:
12 nā & cum legato. ¶ †Not.primò,ꝙ ſubſtitutus pupillariter
habetur perinde, ac ſi eſſet inſtitutus in teſtamēto principali
ſub conditione:nec mirū ſecundùm Modern.quia ſubſtitu-
tio nihil aliud eſt quàm conditionalis inſtitutio: vt l. in ra-
tione.§.quod vulgo.ff.ad l.Falci.Sed iſta ratio non eſt ſuffi-
ciens in iſto caſu: quia proprie capiendo ſubſtitutio pupil-
laris eſt quædam conditionalis inſtitutio, ſed non facta in
teſtamento paterno, inquantum teſtamentum filij dicitur
diuerſum à teſtamento patris, ſed quia cenſetur idem te-
ſtamentum: vt l.patris & filij.ſ̃.eodē. ideo perinde eſt, ac ſi
in eodem teſtamento fuiſſet ſub conditione ſcriptus.¶ †No.
ſecundò,ꝙ quando portio grauata accedit nō grauatæ ex ſub
ſtitutione pupillari,portio ibi augetur per nō grauatā, & fit
contributio reſpectu legatorum relictorum à ſubſtituto: ſe-
cus ſi legata fuiſſent relicta à pupillo:vt hic dicitur in ij. glo.
& probatur in l.qui fundum.§.qui filiū.& in l.in ratione.§.
quęſitū.ff.ad l.Fal.Itē ſecꝰ,ſi portio grauata accedit nō graua
tę ex iure accreſcēdi: quia tunc nō auget̃ ꝑ nō grauatam,nec
impeditur detractio Falcid.ita probat text.in l.ꝙ ſi alterutro.
ff.ad l.Fal.in l.qui cohæredes.ff eo.ti.qđ plene declarat Bar.
in l.qui fundū.§.cohæres.ff.eod.licet Bal. hic dixerit contra
13 rium inaduertenter,& nō bene,ſecundū Io.de Imo.¶ †No.
tertiò ibi:plane &c.iuncta glo.quæ exponit.i.ſimpliciter.ꝙ
a iſta dictio,de plano,idem importat qđ dictio, ſimpliciter[a],
& ſic tantū eſt cōmittere cauſam cognoſcēdam de plano,quā
tum cōmittere vt quis ꝓcedat ſimpliciter in cauſa.de quo vi
de in tex.& glo.in cle.ſæpe.de ver.ſigni.& per Bar. in extra
uag.ad reprimendū.vbi ꝓſequit̃ intellectū iſtorum verborū
in ſingulis verbis illius literæ,ſecundū Io.de Imo.vide etiā
tex.& qđ ibi plene per Bal.in l.nec quicq̄.§. de plano.ff.de
off.procō.& leg.Iſte tñ tex.nō videt̃ habuiſſe hunc ſenſum:
ſed pōt exponi hic plane,pro certè,vel verè, inquātū quo ad
quædā veræ tabulę pupillares ſunt partes teſtamēti paterni:
14 vt vidiſti in l.patris & filij.ſ̃.eod.¶ †No.quartò, ꝙ pingue-
do portionis vnius ex cohæredibus nō debet nocere alteri co
hæredi,cuiꝰ pars eſt exhauſta.qđ pōt allegari in arg.ad q.de
libra.ꝙ licet vnus ex cohæredibus, qui habet ꝑtem pinguē,
debeat allibrari plus,nō tñ propter ſuā partē opulentā alter
q habet partē inopē ſimiliter debebit allibrari,qa ſpectāda eſt
ꝑſona ſingulorū in apponēdo onere:ſicut ecōtra inopia vniꝰ
ex cohæredibus nō facit,vt onus qđ pertinebat ad eū,tene-
batur agnoſcere ille q habebat partē opulētā:vt l.j.C. vt nul
lus vicariꝰ.li.x.& tradit̃ per Bar.in l.vulnerū.§.fi.ff. de mu.
& ho.intantū ꝙ alibi Bar.ſentit,ꝙ nō valeat ſtatutū vel cō-
ſuetudo in oppoſitū:ſicut ipſe no.in l.legatorū.in prin.ff.de
leg.ij.aliter tñ tenet & melius in d.§.fina.per iura ibi allegat.
¶ †Not.vltimò ſingulariter ex iſto text.in fine.quòd quādo
vna & eadē res legata duobus in teſtamēto principali ex ſub
ſtitutione pupillari, illi duo faciunt ſibi partes per concur-
ſum,ſicut ſi eadem res legaretur duobus in eodem teſtamen
to:iuxta not.in l.j.§.ſi verò non omnes.C. de cadu. tollend.
& in §.ſi eadem.Inſtitu.de lega.& in l.ſi pluribus. de lega.j.
quod Bald.dicit hic eſſe ſingulare. & ideo tene menti.Et qa
in text.noſtro dicitur,ꝙ quando portio ex ſubſtitutione re-
fertur ad extraneum, non augetur per portionē cohæredis,
qa Falcidia conſideratur reſpectu ſingularū perſonarū, quæ
ſunt

a ¶ Simpliciter. Et hoc idem tenet do. Iaſ. May. hic in iij. notabi.

sunt grauatæ: vt l. in insula. §. ad legem Falc. ideo decidit Bar. notabiliter in l. qui fundũ. §. cohæres. iuxta fi. ad l. Falci. ꝙ si plures filij succedunt patri, vel plures hæredes ipso iure, onus libere videtur diuisum inter ipsos. & ideo infert, ꝙ si conside rato toto patrimonio, allibratus tenereť mutuare cõi ex for ma statuti certam quãtitatem, non tenebunť plures hęredes, si pro ratavniuscuiusq; pro indiuiso libra nõ ascẽderet ad illã summam. qđ declara vt ibi per Mod. Sequitur §. cùm pater.

Cùm pater. Substitutio pupillaris irritať, siue de ficiat cõditio intrinseca, siue extrin seca apposita in substitutione. Vel sic: Substitutio pup. annul latur, si deficiat conditio extrinseca, vel si ille cui fuit facta ef 15 ficiatur pubes. Secũda est ibi: in psona. ¶ † Not. primò, ꝙ sub stitutio pupillaris põt fieri nõ solũ sub cõditione intrinseca, si decesserit in pupilla. ætate: sed etiã sub alia cõditione adiũ cta huic, & vtraq; conditio debet impleri. cõcordat tex. & ibi plene scripsi in l. liberis. in prin. §. hæc verba. s. eod. Secundò colligit Pau. de Cast. hic ex prin. literę, iuncto fine, quòd ista verba, si filius meus impubes decesserit, videntur significare pupillarem substitutionẽ. & sic verbũ, impubes, nõ ponitur demonstratiue, sed limitatiue, & conditionaliter: sicut vidisti declaratũ in §. cũ filio. s. eod. Sed iste text. minus facit, quàm tex. in §. cũ filio. quia ibi fuerũt verba iurisconsulti, nõ verba testatoris: qđ pater per id qđ sequitur, tabulas secundas fe cisse. non enim sic substituisset testator, sed expressisset no men substituti. qđ hic non facit. Et ex eodem etiam versicu. patet, ꝙ iurisconsultus dum dixit, cùm pater impuberi filio &c. intellexit illud verbum limitatiuè, non demonstratiuè, ex eo quod addit, tabulas secundas fecisse. De hoc tamen dic vt dixi in d. §. cum filio. Sequitur §. non videri.

Non videri. Substitutio pupillaris facta ĩ re cer ta trahitur ad totum patrimonium pupilli: & valet, qñ est facta per verbũ directũ: sicut & insti tutio facta in testamẽto principali trahetur. Secunda est ibi: 16 non magis. Tertia ibi: omnia & qui. ¶ † Not. primò secundũ Bald. & Moder. ꝙ substitutio pupillaris facta in re certa per a verbum directũ trahit ad se totũ[a], licet in testamẽto princi pali sit institutus alius hæres. Quòd ergo diciť, ꝙ institut' in re certa habeť ꝓ instituto vniuersaliter, nõ dato alio cohære de: est intelligẽdũ, nõ dato alio cohęrede ĩ eo gradu. qđ semp tenebis mẽti, & p hũc tex. dixit Bar. in l. cẽturio. s. e. & refert Pau. hic in prima q. pricipali, ꝙ si filia est instituta in re cer ta, & in illa re certa, datus est sibi substitutus pupillaris, p ver bũ directũ ciuile: vt, hæres esto, vel talẽ institu[illegible]: valebit sub stitutio pupillaris, & habebit locũ in toto patrimonio filij. se cus si substitutio esset facta p verbũ cõmune, de quo dic vt ibi plenissime scripsi. ¶ Not. secũdò in verbo, non magis. ibi: sibi hæredem esse &c. exponẽdo, sibi. i. testatori, quæ est no tabilior expositio, quã etiam ponit hic Pau. de Cast. nã secũ dùm istã iuncto fi. huius §. probatur, ꝙ qñ testator dicit, si fi lius meus in pupil. ætate decesserit, talis sit mihi hæres. Ista substitutio pupil. licet detrahatur verbũ, mihi, vt valeat sub stitutio, per l. si ita. §. qui filio. j. de secun. tab. exponiť hoc mo do, sit hæres mihi. i. pupillo in hæreditate mea. & sic videbiť facta substitutio in re certa. Quod est magni effectus: qa se cundũ hoc si testator dixisset, si filius meus in pupillari ętate decesserit, talis mihi succedat, vel talis mihi sit substitutus: qa ista non sunt verba directo ciuilia, nõ trahetur ista substitu tio ad vniuersum: iuxta ea quæ scribit Barto. in l. centurio. s. allegata. ibi tñ facit differentiam inter verba cõmunia, & ver ba directa nõ ciuilia. vt plenius ibi fuit declaratum. Et secun dùm istã expositionem, quæ est notabilior, iste text. est singu laris: & vt declarẽ tex. in isto versic. ibi: si post demonstratam cõditionem &c. dicas, quicqđ dicat hic gl. q intelligit text. de conditione extrinseca apposita in substitutiõne, ꝙ ista verba significant expresŝionẽ pupillaris ætatis, ac si dixisset, si post pupil. ętatem expressam, quæ est cõditio extrinseca: vt dixi ĩ §. ꝓxi. præcedẽti, sibi hęredẽ esse &c. ¶ † Not. vltimò, & sem per tene mẽti, ꝙ qñ hęres instituitur nõ in tota, sed quota hæ reditatis: sed in aliqua hæreditate, quę aliũde ꝑuenit à testa tore, & est vnita cũ patrimonio ipsius: taliter institutus diciť institutus in certa re. cõcordat tex. in l. cogi. §. sed si miles. ff. ad Trebel. & bene facit tex. in l. ex facto. §. fi. s. titu. ꝓxi. Sed optime probať hic. In gl. posita sup verbo, partem. vel ibi: fa cit dubium & c. aduerte ꝓ declaratione huius principij, qa si substitutus fuisset vocatus ad partẽ toti' hęreditatis pupilli, nulla esset hic dubitatio, ꝙ substitutio valeret: qa p ius accre scẽdi accresceret sibi alia portio hr̃ditatis alio cohęrede nõ da to: vt l. j. & ij. j. de acq. hęr. Sed dubiũ erat, qa hic nõ fuit data portio totius hr̃ditatis pupilli, sed portio hr̃ditatis relictę pu pillo à patre. vñ de tota hęreditate pupilli nõ fuit relicta quo ta vniuersalis, sed quędã species, quæ cõtinebatur in sua hære dit. s. patrimoniũ, qđ pupillus habuit à testatore: qđ quidẽ relictum seu substitutio dicit facta in re certa: vt l. cogi. §. sed si miles. ff. ad Trebel. & l. ex facto. §. rerũ. s. tit. proxi. Et ideo erat magna dubitatio: quia ll. quę dicũt, ꝙ institutus in re cer ta trahit ad se totum: vt l. j. §. si ex fundo. s. tit. proxi. loquun tur in eo, qui facit testamẽtũ sibi: vnde nõ videbatur trahẽdũ ad eũ, qui facit testamẽtũ alteri, ne concurreret duplex specia litas circa idẽ. s. ꝙ quis posset facere testamẽtũ alteri, contra l. captatorias. de hęre. insti. & ꝙ posset institutus in re certa vi deri vniuersalis hæres. nõ enim fit hoc per ius accrescendi, qđ est secũdùm regulas iuris: sed quia l. detracto nomine certæ rei nominatæ in institutione perinde habet, ac si iste esset in stitutus simpľr, vnde induciť quędã fictio: vt clarè patet in l. ex facto. ꝑallegata. Sed tamẽ iurisconsultus determinat cõtra 7 riũ: † quia duę fictiones, vel duo specialia bene possunt cõcur b rere[b] circa idẽ diuersis respectib' & causis: sicut declarat Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. & talis est casus noster: nam ꝙ testamentum possit fieri alteri, inducitur ex iure pa triæ potestatis, & ex impotentia filij, quia non potest sibi ipsi facere testamẽtum ratione ætatis: sed ꝙ substitutio facta in re certa habeatur pro institutione vniuersali, hoc inducitur ex alia causa, scilicet ne quis decedat pro parte testatus, & ꝓ par te intestatus, cõtra reg. iur. ¶ In ea glos. ibi: alij dicũt &c. Ista c lectura licet sit singularis & pulchra in se, reprehenditur[c] hic per Bal. Angel. & Moder. tribus rationibus in effectu. Prin. ò per l. ex facto. s. tit. proxi. vbi patet, ꝙ p gradũ substitutionis regulariter non inducitur tacita institutio, & plene fuit dictũ in l. si quis eũ. §. fi. s. eod. Secundò, quia iste intellectus nõ est a cõformis ad vltimũ rñsum huius §. nec ratio ibi assignata ad cõfirmationẽ dicti, secundùm hũc intellectum, faceret aliqđ ad propositũ: vt patet intelligenti de se. & ista ratio est veris sima. Tertiò, qa posito ꝙ per gradũ substitutionis vulgaris ta citè induceret gradus institutionis, secũdùm Bart. hic, & in l. si quis eũ. §. fi. s. eo. tamẽ per gradũ pupil. substituti. hoc nõ si potest induci, secũdùm Pau. de Ca. qui vtitur ista tertia ratio ne: nam sequeretur ex ista lectura, ꝙ nunq; esset substitutio pupillaris sine testamento paterno, ex quo pater substituẽdo pupillariter videtur filium instituere: quod est cõtra text. in l. j. in fi. & l. ij. §. adeo. & §. quisquis. s. eo. in quibus dicitur, ꝙ b substitutio pupillaris non valet, nisi præcesserit paternum. & sic præsupponitur, quòd põt fieri substitutio pupillaris sine paterno: cuius contrarium præsupponit ista lectura. Tu autẽ aduerte, quia licet per gradum vulg. substitutionis non indu catur tacita institutio in primo gradu, secundùm communem c sententiam: non tamen per hoc bene sequitur, ergo non põt induci per pupilla. substitutionem. Est enim differentia mani festa, quia substitutio vulgaris fit per verba negatiua indu centia remotionem primi gradus, quo ad actum adeundi & ac quirendi hæreditatem: vnde non est mirum, si dispositio in ducta ad remouendum non operatur inductionem institutio nis, per regulam positã in l. falsa. §. fi. de condi. & demon. & in l. legata inutiliter. ff. de adimen. leg. Sed substitutio pupilla. præsupponit primum gradum habere effectum, & institutũ adire hæreditatem, per illam regulam, si hæres erit &c. ergo qui vult filium posse adire, videtur velle necessario ipsum re stituere: aliàs non posset adire. Vnde probabilius diceretur, quòd institutio videretur procedere per substitutionem pu pil. maxime quia substitutio pupilla. non põt fieri nisi pupil lus sit hæres ex testamento, vel sit exhæredatus: vt l. ij. in prin cip. s. eod. Et per hanc rationem videtur, quòd si ex substitu tione pupilla. non inducitur institutio, multominus posset in duci ex substitutione vulga. Vnde conclusio do. Pau. nõ põt stare, quòd quamuis per vulga. inducatur tacita institutio per pupillarem, non tamen ratio sua placet, inquantum ostendit, quòd ex pupilla. non inducitur tacita institutio de filio: licet enim posŝit considerari aliquis casus, in quo aliquis non face ret testamentũ sibi, & tamen faceret substitutionem pupilla. verbi gratia, si testator adhibitis septem testibus, coram quib' posset facere testamẽtum, si vellet, protestaretur quòd ipse vo lebat decedere ab intestato, & tamen substituet filio pupilla riter, si filius ab intestato non esset hæres: tunc enim pater vo luit facere testamentum filio, nõ sibi, & per consequẽs substi tutio esset nulla: vt l. j. in fi. s. eo. qa l. adaptatur ad frequentius contingentia: vt l. non ad ea. de condi. & demon. & l. nam ad ea. ff. de ll. & casus s. dictus de raro contingeret. Credo ratio nem prædictam esse veram, & ad rationem quæ sumitur ex l. Titia Seio. §. Seia. de leg. ij. videlicet quia quãdo vna dispo sitio nõ põt esse sine alia subintellecta & ꝑcedenti, subintelli

a ¶ Totũ. Et in hoc iste tex. est singu. et non habet cõcordã tẽ, secundùm Dynũ, Imo. Bald. & Iaso. Ma. & Mo. & Pau. de Ca. in l. precib'. in vj. col. C. de impube. & Ale. in cõ sil. cclxiij. inci. circa primum dubiũ.

b ¶ Concurrere. Vi de d. Pe. Phil. Cor. in consil. xxiij. in cip. viso. in litera n. o. & sequen.

c ¶ Rephẽditur. Vi de hic d. Iaso. May. & dic vt not. p eũ.

gitur illa dispositio, vt vidisti declaratum in l. vel singulis. ṡ. eod. est respondendũ, quòd illa ꝓcedunt, qñ testator vult aliquid dispositiue: sed quãdo vult aliquid enunciatiuè, & enũciatio fit per modũ cõditionis: sicut cũ dicit, si filius meus hæres erit, & in pupillari ætate decesserit &c. tũc nõ inducitur tacita dispositio præcedens. & ita intelliguntur hic not, quia cõditio de sui natura ponit inesse, & in hoc fundatur ratio l. ex facto. la picola. ṡ. tit. ꝓx. Posset etiã respõderi aliter, quòd licet per ista verba, si hæres erit filius, videat̃ inuitari ad adeũdam hæreditatẽ, non tñ necessario inuitatur ad adeũdam hæreditatem ex testamẽto, quia posset adire hæreditatẽ patris ab intestato: vnde imputet sibi testator, qui volens facere pupilla. substitutionem, non disposuit modo cõuenienti. Et aduerte, quia secũda lectura glo. quam sequitur Barto. videtur præsupponere, quòd valeat institutio facta hoc modo, instituo talem hæredem meũ pro parte, absq; eo quòd certa pars & determinata sit expresse. Super quo dic breuiter, ꝙ si substitutio est facta ex parte, quã asscripsit testator, vel qui asscripserit: istud est declaratũ perfecte in l. ij. ṡ. de hære. insti. Si verò institutio sit facta ex parte simpliciter, tũc semper valet, siue plures hæredes sint instituti ex parte, vel ex partibus, siue vnus solus heres hoc modo sit institutus, siue vnà cũ alijs cohæredibus institutis in certa parte. De prima conclusione est casus notabilis in l. si quis ita hæres instituatur. ṡ. tit. ꝓxi. & vocabuntur tũc instituti in viriles, vt ibi dicitur. Secunda cõclusio probat̃, qa nomẽ partis ex interpretatione iuris videtur esse certũ, & significat dimidiam, alio nõ dato cohærede in maiori parte, ꝗ̃ dimidia: vt l. nomẽ filiorum. §. portionis. ff. de ver. signifi. Si verò esset datus cohæres ex maiori parte, quàm dimidia, tunc in partẽ quæ vacat videretur vocatus: vt est casus à cõtrario sensu in l. item qđ Sabin⁹. ver. aliter atq;. ṡ. de hære. insti. Hæc tñ fallunt in testamẽto cæci, in quo requiritur, ꝙ portio detur specificè, vel per modũ quotæ, vel per modũ vnciarum. vt est casus notabilis in l. hac cõsultissima. in prin. C. qui testa. facere pos. Sequit̃ l. qui duos impub. h. d.

SVMMARIVM.

1 ☞Substitutio facta duobus quãdo non resoluatur in singularitates.

2 In Falcidiæ detractione non computatur nisi patrimonium testatoris, qđ peruenit ad substitutum ex iudicio defuncti.

QVi duos impuberes. Substitutus duobus impuberibus, si ambo decedãt in pupillari ætate, succedit vtriq; simul moriente ex pupil. substitutione. Si verò nõ simul moriantur, succedit tantum vltimo, de cuius portione alterius pupilli, cui nõ successit ex pupilla. h. d. Secũda ibi: sed si diuersis. Tertia ibi: sed in ratione. Quarta ibi: legata quoq;. ¶ 1 †Not. primò, quòd quãdoq; substitutio nõ inuitat substitutũ, nisi ad hæreditatem vltimi morientis. & hæc est ratio secundùm Ioã. de Imo. hic, quia moriente primo superest persona, quæ ex præsumpta voluntate defuncti[a] debet præferri substituto, quo casu substitutio facta duobus non resoluitur in singularitates: vt inquit glos. not. in l. si pater impube. ṡ. co. per l. pen. C. de impub. & alijs substi. ita tenent communiter docto. tam in substitutione directa, quàm obliqua: in d. l. pen. & in l. hæredes mei. §. cùm ita. j. ad Treb. Iste tamen text. in l. pe. non videtur se fundare in præsumpta voluntate defuncti: sed quia dictio, ambo, & vterq;, videtur esse dictiones collectiuæ, quæ non admitterent substitutum ex proprietate sermonis, nisi omnibus morientibus: & de dictione, vterq;[b], videtur text. clarus in l. hæredes mei. §. cùm ita. præallegata. Conclusio tamen est vera in sẽ: vt no. in locis præallegatis. ¶ 2 †Secundò not. quòd in detractione Falcidiæ non computatur, nisi patrimonium testatoris, quod peruenit ad substitutũ ex iudicio defuncti. & ita dicit glos. nostra hic, intellige ex iudicio expresso: nam id quod perueniret ex iure accrescendi, nõ cõputaretur in rationem Falcidiæ: vt l. quod si alterutro. ff. ad l. Fal. & dicit in l. cohæredi. §. cohæres. ṡ. co. Ex his iuribus infertur manifeste, quòd si legata relinquuntur à substituto pupilli, substitutus pupilla. nõ videtur grauatus, nisi respectu bonorum, quæ immediate habet à testatore, ex institutione, respectu bonorũ pupilli, vel bonorum testatoris, quæ capiuntur vt patrimonium, pupillus successit fratri ab intestato: vt in l. nostra. nõ videtur esse impositum grauamen. Ex hoc videtur inferri, ꝙ sicut in proprio patrimonio pupilli ipse pupillus nõ põt grauari: vt l. cohæredi. §. cum filio. ṡ. codẽ. ita etiam substitutus pupillariter. quæ illatio videtur cõtra casum expressum in l. si fundũ per fideicõ. §. fin. de lega. j. Nec dicas, ꝙ ibi loquitur de hærede legitimo, nõ in substituto: qa si põt grauari hæres legitimus, qui succedit pupillo ex tacita volũtate testatoris: multofortius potest grauari substitutus pupill. qui vocat̃ ex expresso iudicio testatoris: vt patet ex duabus ll. simul iunctis, videlicet ex l. ꝙ si alterutro. ad legem Fal. iũcta l. nostra. in prin. & leg. qui fundum. §. qui filios. eod. tit. & quod diximus in l. cohæredi. §. cohæres. ṡ. co. Do. Ioan. hic attingit istũ articulum breuiter, sed plenius: vbi etiã hic se remittit in l. si contra. in vltima q. ṡ. eod. vbi allegat omnes istas leges. & relinquit q. dubiam, & indecisam. ☞†Tu potes dicere, declarãdo istas ll. ꝙ si testator exprese relinqueret legata, vel fideicõ. etiam respectu bonorũ ipsius pupilli: tunc procedit tex. in l. si fundum. §. fina. præallegato. & in detractione Falcidiæ haberetur ratio oĩm bonorũ pu. Si verò testator exprese relinquit legata de bonis suis, & tunc seruat dispositionem istarũ ll. & quod dicitur in l. pater filiam. §. fina. ff. ad l. Falci. Si verò verba testatoris sint dubia, quia relinquitur legatũ à substituto pupillari, sed non dixi de quibus bonis: & tũc similiter nõ videbitur grauasse substitutum, vel legitimum, nisi respectu bonorum ipsius testatoris: & hoc etiam casu loquuntur iura ista, quia non apparet in eis, ꝙ legata fuerint relicta de bonis testatoris exprese: & erit singularis limitatio ad legem si fundum. §. fina. præallegato. Confirmatur ista cõclusio per ea quæ habentur in simili in l. ex facto. in princip. & ibi per Bart. j. ad Trebel. & in l. cùm in testamẽto. ff. de auro & argẽ. lega. vbi etiam not. Barto. in quibus locis cõcluditur, ꝙ quando verba testatoris ambigua possunt referri ad patrimoniũ testatoris, vel ad patrimonium hæredis, in dubio referuntur ad patrimonium testatoris. Est tamen aliqua differentia inter istum casum, & illum: quia ibi verba ambigua non poterant comprehendere nisi vnum ex duobus patrimonijs: in casu autem nostro verba possunt comprehẽdere vtrunq; patrimonium, si ista sit intentio testatoris. Hæc tamen conclusio placet, quia natura vltime voluntatis videtur esse, vt quis disponat de bonis suis, non de alienis: vt l. j. ṡ. de testa. Ea aũt quæ sunt ex natura dispositionis, in dubio videntur inesse: vt l. cùm quid. cum concordantijs ibi positis. ff. si certum petatur. & l. emptorem. in princip. ff. de actio. empt. & ista videtur esse ratio istarum legum quæ hactenus non fuit declarata. Et per hanc singularem conclusionem posset inferri, ꝙ si substitutus pupillaris grauatur restituere hæreditatem Titio, vel alia bona Titio, nisi eliciantur omnia bona ipsius pupilli, vel hæreditatis ipsius pupilli, intelligetur de omnibus bonis testatoris, vel de hæreditate testatoris: & sic bona pupilli non venient, neq; forte legitima, quæ dicitur esse proprium patrimonium filij: & sic posset limitari quod scripsit Dyn. & Barto. in l. j. in fine. ṡ. codem. & tetigit etiam Barto. hic, iuxta finem, dum volunt, ꝙ quando grauatur substitutus pupilli, legitima veniat in restitutionem. Sed forte posset dici, quòd qa filius fuit institut⁹ in maiori parte, quã in legitima, capit eam iure hæreditario, & tanquam partem hæreditatis. iuxta ea quæ not Barto. in l. quia poterat. ff. ad Trebellia. & ego dixi post eum in l. j. ṡ. eod. Vnde licet filius in eo non possit grauari, quia tamen potest grauari hæres ei⁹, & venit sub appellatione hæreditatis testatoris, & capitur vniformiter ex vno & eod. titul. quo reliqua hæreditas veniet in restitutio. sicut pars hæreditatis: & hoc videtur verius, argument. l. vnum ex familia. §. finali. cum l. sequenti. & quod ibi per Bartol. ff. de legat. j. alia tamen bona ipsius pupilli non venient, per ea quæ ṡ. dixi. Aduerte tamen, quia Barto. hic secundùm Ioan. de Imo. licet dicat sol. glo. esse satis bonã, ex qua fit illatio ad pmissa: tñ postea ponit aliã solu. dicit em̃, ꝙ ideo ista portio, in qua succedit frater ab itestato, nõ venit in cõputa. Falcidiæ, qa Falcidia cõputat̃ respectu bonorũ, ꝗ̃ erãt tpe mortis testatoris: vt l. in ratione. in pri. ff. ad l. Fal. sed tẽpore mortis pupillus, cuius substitutus fuit grauatus, nõ habebat partẽ fratris adhuc: ergo illa nõ debet venire in cõputationẽ Falc. & sic sentit secũdũ Io. de Imo. ꝙ si pupillus tpe mortis defuncti haberet bona ꝓpria, nõ delata ad eũ ex iudicio defuncti, illa venirẽt in cõputatione Falc. qđ nõ placet d. Io. & merito, qa iura ista nõ vident̃ põderare respectu istorũ bonorum, ꝙ non fuerint penes filiũ tempore mortis testatoris: sed ꝙ non venerunt ad substitutum ex iudicio defuncti. Vnde etiam si filius testatoris fuisset miles, q poterat secundũ ista tẽpora habere bona ꝓpria. i. bona castrensia, nihilominus ista non venirent in cõputationẽ Falcidiæ. Nec credo Bar. aliter sensisse: dicit em̃ Bar. ꝙ sol. gl. est satis bona: licet ergo postea transeat ad aliã so. nõ tñ vr̃ affirmare simpliciter, ꝙ si bona fuissent tpe mortis testatoris, venissent in cõputa. Fal. Sed vr̃ dixisse, posito ꝙ ista bona venirẽt, si fuissent tpe mortis testatoris, nũc nõ veniũt alia rõne, quã dicat glo. & ad mate-

a ¶Defuncti. Pro quo vide quæ habentur hic per d. Ias. May. in versi. iiij. solu.

b ¶Vterq;. Adde eũdem in l. iij. §. ex cõtrario. in iij. colũ. in princi. ṡ. de acquir. possessione.

& ad materiam vide tex. notabilē, super quo multum instat hic Io. de Imo. in l. si filius qui patri. s. eod. vbi ponitur vnus casus singularis secundū vnam lecturam, in quo pro legatis relictis à substituto pupillari obligātur bona ipsius pupilli: quod declara vt hic per Ioan. de Imo. ¶ Vltimò not. secundùm Ange. hic, ꝙ quamuis vltimo moriens rogetur restituere hæreditatem totā ex substituto, vel magis propriè loquendo, quo ad tex. quāuis substitutus vltimo morienti substituatur ei in tota hæreditate: non tamē per hoc vltimo moriens, nisi præcedenti substitutus: quod est contra opin. Barto. in l. vel singulis. s. eod. Sed vt dicit Ioā. de Imo. & bene, hoc non colligitur hic, ꝙ quis videatur substitutus in tota hęreditate, nisi qñ ambo pupilli decederēt simul: vt dicitur in prin. literæ: cætera dicam tibi in lectione sequēti. ¶ In gl. secūda ibi: & legitimū hæredem fratrē habuit. iste tex. sicut dicit gloss. præsupponit, ꝙ in hæreditate vltimi moriētis inuenitur hæreditas primi. & idem dicit in l. qui duos. in princ. j. de rebus dub. & in l. pater filiā. §. duab⁹. j. ad l. Fal. Sed hoc videtur impossibile: quia hæreditas fratris nō adita non trāsmittitur: vt l. qm̄ sororē. C. de iure delib. ergo videtur, ꝙ ista litera nō procedat. hic ponuntur quatuor solutiones. Prima est Bar. ꝙ hic debet præsupponi, & in l. qui duos. hæreditatem fuisse aditā. Sed ista reprehēdunt communiter doct. quia nō pōt habere locū, qñ vltimo moriēs decessisset incontinenti post primū: in quo casu videt loqui text. in d. l. qui duos. Mihi placet ista solu. & cōcedo, ꝙ si hæreditas nō esset adita, nō fieret transmissio, iuxta regulā positam in d. l. qm̄. & dico ꝙ ita debēt intelligi iura, nec est aliqua diuinatio ad l. qui duos. quia licet in eo de quo fuit quæsitū principaliter in d. l. qui duos. ponatur casus, quando impuberes simul perierūt: iurisconsultus tamē cùm respondet ad quæsitū, incipit ab alio casu, de quo nō erat quæsitum, nec præsupponit sꝫ repetit thema præcedēs, ꝙ vno periculo vel vno naufragio vnus incōtinenti perierit post alium. Vnde probabiliter pōt intelligi, secundū regulas iuris cōmunis, quando scilicet fuit spacium adeūdi hæreditatem, & hæreditas fuit adita, vt iura iuribus cōcordentur: vt ī l. vna. C. de inoffi. do. & in c. cū expediat. de electio. lib. vj. & hanc sol. si bene memini, approbat Bald. in l. si infantis. C. de iure deliberan. Datur alia solu. per Bart. hic, quæ reprehenditur à Moder. & merito. vnde dic vt hic per eos ponitur. Et tertia, quæ fuit Iaco. de Are. quā approbat Bart. in l. q duos. præallegata. & vbiq̄, vbi tangit istum articulū, videlicet ꝙ in hæreditate vltimi inuenitur beneficium restitutionis in integrum, cuius remedio poterit acquiri hereditas primi. Sed hāc solu. Bald. dicit esse impeditam per l. si infanti. C. de iure deli be. vbi videtur probari, quòd nō competat restitutio: ꝓpter qđ multæ fuerunt opi. in ista materia: de quibus dic vt plene scribunt Moder. post Barto. in l. Pantonius. in princ. j. de acqui. hæred. & ego istum articulum sum plenissime secutus in quodam cōsilio meo, qđ feci in ciuitate Aretij, iam sunt duo anni, vbi articulus est optime declaratus multis additis vltra doct. Aduerte tamen ad vnum verbum do. Ioan. hic, quo ad istum tertiū intellectū: quia ipse dicit, ꝙ quantū ad casum huius l. si infanti. quæ sequitur, cùm sit generalis, non habet locum: qa ista l. disponit specialiter in vno casu, & l. q duos. ergo non tollitur per l. generalem sequentē, sed potius limitata eam: vt l. sed & posteriores. ff. de legibus. & est glo. in l. sciēdum. in prin. qui satis. cogan. & plene declarat Bart. in extrauagan. ad reprimendū. in verbo, nō obstantibus. Tu autē aduerte, quia ista l. quo ad l. si infanti. est quidē specialior respectu casuum, sed generalior respectu personarum: quia ista loquitur de pupillo infante, & non infante: illa verò specialiter de infante. Vnde intramus illud dubium difficile, quādo duę ll. sic se habent, vna est in aliquo specialior altera, & ī aliquo generalior: quæ magis attendatur? De quo vide quod ponit Barto. in l. non obstantibus. præallega. & Bald. in l. hac consultissima. in princi. C. qui testam. face. possunt. & in l. j. §. vbi autem. C. de cadu. tollen. Sed pro nūc duplici ratione videtur posse dici, ꝙ magis debeat attendi l. si infanti. Primò quidē, quia istæ ll. non clarè loquuntur de beneficio restitutionis in integrum: ideo possunt aliter intelligi, vt vidisti. & ideo videtur standum legi, quæ magis specificè & magis certè loquitur de isto beneficio, licet etiam illa lex non deneget nominatim beneficium restitutionis. Secundò, quia si stamus legi, si infanti. nihil inducitur contra regulas iuris communis, videlicet ꝙ coniuncta morte cum pupillari ætate in effectu detur restitutio hæredi: & ista secūda ratio procedit, si tenemus ꝙ restitutio cōpetat hæredi ex ꝑsona sua, vt tenēt multi, & credo esse verius, vt plenè dixi in cōsi. pal. Si aūt restitutio cōpeteret ex ꝑsona pupilli, qa esset lęsus in extremo mortis articulo, nō adeundo: sicut tenet hic do. Ioā. de Imo. per l. fi. ff. qū di. leg. ced. & fuit opi. Bal. in l. nō solū. ff. de resti. in integ. tūc posset dici cōtrariū, ꝙ staret huic l. & non l. si infanti. quo ad casum, qa per hanc l. conseruatur beneficiū specialiter cōcessum in minoribus à lege, qñ lędūtur. Sed per l. si infanti. tollitur hoc beneficiū cōtra regulas iuris. & sic magis esset amplectēda ista ratio, quæ est fauorabilior, & euitat correctionē iuris, vel saltē exorbitantiā à regulis iuris. facit optime pro ista rñsione qđ habet in l. talis scriptura. in glos. & ibi per Bart. & in l. vxori. §. j. de leg. iij. Vnde prima ratio magis placet, quę est magis generalis. Hæc tamē so. nō approbatur per multos ad ista iura, quia diuinat ad tex. nā per ius restitutionis in integrū non reperit hæreditas primi in hæreditate secundi, sed potius ius ad cōsequendā illam hæreditatē. Cuius cōtrariū dicūt ista iura. Vnde aut tene primā so. quā dedit Bar. aut sequere quartā so. quam ponit hic Ang. & sequūtur hic Moder. quę est talis, ꝙ speciále est hic, vt hæreditas fratris transmittatur: quia testator si substituisset vltimo morienti, primò fecisset eum necessarium hæredem, vltimo moriēti: vt l. sed si plures. §. quos possum. s. eo. & per consequēs pupillus substitutus fuisset hæres ipso iure, tanq̄ necessarius, & transmisisset hæreditatē vt agnitā. & sic hæreditas primi reperietur in hęreditate secūdi ipso iure. Sed qa testator æstimauit, ꝙ si prior frater moreret, vltimò moriēs esset eius hæreditatem aditurus: verisimile est, ꝙ si cogitasset hoc nō cōtingere, substituisset pupillariter in hunc casum ad minus, & sic hæreditas patris pertineret ad fratrem. Vnde l. habet perinde, ac si esset facta substitutio ex coniecturata mente defuncti: & eodem modo inducit transmissionem. Similis casus inuenit in l. iij. C. de inoffi. tes. secūdùm l. tractabat. cū l. sequēti. ff. de test. mili. & bene facit tex. in l. tale pactū. §. fi. ff. de pac. Pro hac etiā opi. facit secūdùm Pau. de Ca. qa vnū hic inducit cōtra substitutū. i. vt nō videat substitutus primo morienti post mortem vltimi moriētis, qđ tñ poterāt importare verba, vt j. declarabit. & ideo nō est mirum, si aliud inducit pro eo, vt hęreditas trāsmittatur tanq̄ adita. Sed pl⁹ placet ratio pcedēs assignata p Ang. ꝓ cuius intellectu vide qđ scripsi in l. sed si plures. ☞ §. quos possum. s. eo. ¶ † In glo. posita sup verbo, nō veniet. ibi: & est ratio qa substitutus nō est hæres &c. Ista glos. sentit expsse, ꝙ in detractione Falcidiæ. i. vtrū veniat detrahēda, vel non, de legatis factis à substituto pupil. nō habet consideratio vel respectus, nisi ad patrimoniū testatoris, qđ substitutus capit ex substitutio. pupil. tanq̄ patrimoniū testatoris, & pinde ac si institutus esset in primis tabulis sub cōditione: vt l. co hæredi. §. cohęres. s. eo. & l. in ratione. §. qđ vulgo. ff. ad l. Falci. Et ex hac glo. sic declarata sequit id qđ cōclusi s. in secūdo no. videlicet ꝙ testator relinquēdo substituto pupilli, nō videtur eū grauasse, nisi respectu bonorū ipsius testatoris. & ideo bona pupilli nō veniunt in cōsideratione, quo ad detrahendā, vel nō detrahēdā Falcidiā. & ista est veritas, vt satis patet ī ll. s. allega. in secūdo notabili. maximè ex tex. in l. in duplicibus. ad l. Falci. & in l. filiū. in princi. de le. præstā. & in l. qui fundū. §. qui filiū. ff. ad l. Falci. & hāc opi. inueni postea sequi Io. de Imo. in l. in ratione. §. ꝙ vulgo. pallegata. vbi tāgit distinctionem, quā feci in secūdo no. licet Bar. expsse in l. qui fundum. §. cohæres. eo. tit. teneat contrariū. & ad ll. quas ipse allegat, rñde vt optimè rñdet[a] Ioā. de Imo. in d. §. ꝙ vulgo. Videt tñ ibi sentire do. Ioan. ꝙ q̄uis testator possit grauare substitutū pupilli in bonis suis expressè si vult, per l. si fundū. §. fi. de lega. j. nō tamē possit grauare substitutū pupilli, nisi in bonis q̄ pupillus habebat tēpore mortis testatoris: verbigrā, si secundùm ista tēpora erat miles: nā in bonis q̄sitis post mortē testatoris, qa videt illa habuisse ꝑter voluntatē testatoris à casu & fortuna, sentit ꝙ non possit grauari substitutus: argu. l. sed si sic. in fi. de leg. iij. Sed ista differētia est inanis: tū qa sicut bona q̄ postea quęrit pupillus, quærit ex casu & fortuna, ita illa q̄si ꝗrat tēpore mortis testatoris castrensia, vel quasi, vel aduētitia hodie quæsiuit casu & fortuna, & præter iudiciū testatoris. Vnde eadē ratio est in vtroq̄: tū qa tex. in d. l. si fūdū. §. fi. sup̄ṗr dicit, ꝙ hæredē legitimū pupilli potest grauare testator respectu seu in hæreditate legitima ipsius pupilli: quę verba manifeste important, ꝙ in quibuscunq̄ bonis pupilli pōt grauare, qa etiā bona postea quæsita à pupillo sunt pars hæreditatis pupilli, vel de hæreditate ipsius. Præterea ratio quæ assignatur ibi per glo. & doct. & in l. j. in fi. s. eo. habet locū ita in istis bonis, sicut in alijs: quia ideo testator pōt grauare hęredes pupilli, quoniā habēt hāc hæreditatem ex iudicio testatoris tacito vel expsso: quæ ratio æqualiter habet locū in omnibus bonis pupilli, vt de se patet. Et ꝓ illa distinctione quā feci in secūdo no. quā etiā approbat d. Io. in loco allegato, facit

[a] ¶ Rñdet. Videmelius quàm Imo. respōdentem Alexā. hic, quē refert & sequit hic Iaso. May.

optimè gloſ.ſingularis in l.p̄cibus.C.de impu.& alijs ſubſti. quę vult, ꝙ licet miles ſubſtituēdo directo poſt tēpora puber tatis poſsit præiudicare filio in legitima, ſi vult, tñ in dubio non videť velle, quia legitima eſt propriū patrimoniū filij: & illā glo.ego ſum ſecutus, multa addēdo in l.cēturio.ſ.eod. circa principiū commēti.vbi debes videre.¶ Extra glo.oppo nit hic d.Pau.cōtra iſtum tex.in ij.rñſo.mihi videtur, ꝙ portio pupilli præmoriētis debeat augere portionem grauatam: quia quādo portio nō grauata accedit grauatè, etiam ſi accedat ex iure accreſcendi, & ſic ex diſpoſitione l. augeť grauata per nō grauatā: vt l.ſi alterutro.& l.j.§.ſi cohæredi. ad l.Fal. Solu.dicit ipſe, ꝙ iſte tex.debet intelligi de legatis relictis ab ipſo pup.in quibus detrahitur Falci.nec attenditur portio nō grauata, quæ accreuit: vt eſt caſus in l. qui fundū. in ſecundo rñſo.ff.ad l.Fal. Vnde fatetur, quòd ſi legata fuiſſent hic relicta ſubſtituto, fieret contributio, & augeretur portio grauata: quæ dicta ſunt falſa. Primò, qa ſicut videbis in vltima gl. hic legata fuerunt relicta à ſubſtituto. Secundò, quia ſi legata fuiſſent relicta à pupillo in l.noſtra, tunc etiā in primo caſu huius l.quādo ſubſtitutus ſucceſsit vtriq; ſimul morienti, non fieret cōtributio. Cuius contrarium vult manifeſtè litera, dū ponit differentiā inter primum & ſecundū caſum. Præterea hoc dicitur expreſse in l.pater filiā.§.duobus.in primo rñſo.j.ad l.Falci. Sed ſatis eſt de mēte iſtius literæ, vt dixi: vñ tu ſolue aliter contrarium, & melius, videlicet ꝙ in iuribus contrarijs portio nō grauata accedebat grauatè ex expreſſa, vel tacita volūtate teſtatoris, ex qua procedat ius accreſcendi: vt l.ſi in teſtamēto.& ibi diximus.ſ.eo. Sed in l.noſtra, & in d.§.duobus.portio nō grauata, quæ vnitur ex tacita volun tate teſtatoris, ſed ex vera l.diſpoſitio.p quā frater fratri ſuccedit ab inteſtato, etiam ſi nulla volūtas teſtatoris adſit, quo caſu portio non grauata accedens grauatè nō auget grauatā: vt eſt caſus clarus in l.j.§.ſi cohæredem.ff.ad l.Fal.per quem tex.ita tenet Barto.in l.qui fundum.§.cohæres. in verſi.tertiò quæro.ad l.Fal.& ideo in eo.§.in vj.q. Bald.manifeſte intelligit l.pater filiam.§.duobus.in vltimo rñſo.eod. tit. quæ ponit eundem, qui ponitur hic in ſecūdo rñſo, in legatis relictis à ſubſtituto, non à pupillo: & vult, ſicut dixi, quòd per portionem accedentem pupillo ex ſucceſsione ab inteſtato non augeantur legata relicta à ſubſtituto, & ſufficit. Sequitur lex, ex facto. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞ Verbum, ſubſtituto, poſitum in l.vel in principis priuilegio, non importat niſi ſubſtitutionem directam.
2 Mutus contrahere poteſt matrimonium.
3 Priuilegij vel ſtatuti interpretatio regulariter ptinet ad conditorem ipſius ſtatuti vel priuilegij. & vide vſq; ad nume. quintum, excluſiuè.
5 In priuilegij interpretatione attēdi debet principaliter ipſius concedentis mens.
6 Priuilegium ceſſat ceſſante cauſa priuilegij.
7 Statutum vel priuilegium auferens liberam teſtamenti factionem, eſt iniquum.
8 Legitimatio facta de filio an reuocetur per ſuperuenientiam filiorum legitimorum.
9 Reſcriptū principis gratioſum debet ſic īterpretari, vt minus lædat ius cōmune, ꝙ fieri pōt, dūmodo poſsit aliqd operari.
10 Conditio nō debet impleri per actum fictum, ſed in forma ſpecifica, nec perſonam fictam.
11 Filij legitimi appellatione non venit filius legitimatus.
12 Priuilegiū principis intelligi debet ſine piudicio iuris alterius.
13 Filio naturali non debet relinqui legitima.
14 Mater licet non petierit tutorem filio, non tamen perdit ſucceſsionem, quando filius factus eſt pubes.
15 Miles an poſsit exemplariter ſubſtituere mente capto, ſi ſibi non faciat teſtamentum. habes hic pro & contra.
16 Homicidio commiſſo ante furorem, an poſsit poſtea effectus furioſus puniri.
17 Specialitas circa res vel perſonas quēadmodum derogat generi, ita etiam ſpecialitas circa tempus.
18 Exprimens maiorem ſummam vel tēporis vel rerum, non ſemper videtur velle in eo comprehendere minorem.
19 Dictio, intra, nō ſolùm complectitur media termini, ſed etiā extremitatem termini.
20 Preteritio filij reddit ipſo iure teſtamentum nullum.
21 Subſtitutio facta p hæc verba, quiſquis mihi hæres erit: ſub ſtitutum admittit, qui eſt hæres nomine, licet non re.
22 Pro delicto perpetrato circa vnā rē, nō puniť quis in alia re.
23 Hæreditatē qui adiuit, ſi poſtea effectus eſt ſeruus, ipſo iure, deſinit eſſe hæres, & transfert illud ius in dominum ſuum.

a ¶ Cōmune. Adde eundē in l.nam hoc iure.& in l.cēturio. in iiij.col.in prin.ſ. eodē. & qđ dixi in apoſt.in d.l.nā hoc iure. & adde Paul. de Ca.in conſi. cxxiiij.inci.viſo pūcto.& dubijs ſuprà ſcriptis.

b ¶ Matrimonium. Adde do. Alex. de Imo.in l.j.j.de ver bo.obli.ſed quid ſi ſit mutus & ſurdus, Bal.in l.pen.C.qui teſt.face.poſ. tenet ꝙ non poſsit. cōtra rium tenet Alexā. in d.l.j.& Anto.de Bu. in c.cum apud. de ſponſa.

c ¶ Statuti. Adde eū dem in l.ij.C. de ſa croſan.eccle.& qđ ibi dixi in apoſtill.

Ex facto. Subſtitutio exemplaria facta muto & furioſo expirat, ſi furioſus efficiať ſanę mētis, vel mutus redintegreť, & poſſit loqui: & ſimiliter expirat, ſi muto naſcatur hæres ſuus. Vel breuius: Subſtitutio exēplaria expirat ceſſante impedimēto, propter qđ fuit inducta, vel filio nato poſt ſubſtitutionem.& diuidiť in quatuor ptes principales vſq; ad §. itē qro.h.d. Secunda eſt ibi: reſpōdi. Tertia ibi: igitur. Quarta ibi: nec intereſt. Et illa ſecūda ſubdiuidiť in quinq; partes. In prima ponit quādā excuſationē. In ſecūda determinat vnum præambulū ad deciſionē q̄ſiti, qđ probat ex verbis reſcripti, ſeu priuilegij principis, ſecundū do.cōmuniter. In tertia ibi: vt queadmodum & c.probat illud præambulū per ſimile pupilli. In quarta ibi: nā & ſi furioſo. pbat per ſimile furioſi. In quinta ibi: etenim & c. pbat per deduc.ad abſurdū. ¶ † Not.
1 primò ex iſto tex.iūcta glo.j.ꝙ verbū, ſubſtituo, poſitū in l. vel in priuilegio principis, nō importat niſi ſubſtitutionē directam, qñ ſi referať ad obliquā, priuilegiū pricipis redderet ſuperfluū: aliàs bñ referť ad vtrāq; ſubſtitutionē.& ſic ver-
a bum, ſubſtituo, eſt verbū cōmune[a], nō ſolū ſi exprimať à teſtatore, ſed etiā ſi exprimatur in priuilegio, vel à lege: qđ debes addere ad not.in l.centurio.ſ.eod. ¶ No. ſecūdò, ꝙ ſecundùm iſta tpa nō poterat ſubſtitui muto exēplariter ſine ſpāli. conceſsione principis: hodie aūt videtur poſſe ſubſtitui de iure cōmuni p l.humanitatis.C.de impu.& ali.ſubſtit.ſecundū Bart.hic. Sed Ange.dicit, ꝙ in muto hodie nihil eſt mutatū. de quo dicetur inferius in materia ſubſtitutionis exēplariæ.
2 ¶ † Not.tertiò, & ſemp tene menti, ꝙ mutus pōt contrahere
b matrimoniū[b], licet in matrimonio aľs videanť reqri verba: vt in c.tua.de ſpon.cōcordat tex.in c.ꝙ locū.eod.titu.& in l. mutus.in prin.j.de iure do. Quòd aūt in iſtis q poſſunt loqui requiranť verba, tenet gl.in l.cū notiſsimi.in prin.C.de præ ſcrip.xxx.an.vñ tex.in l.nuptias.de reg.iu.q dicit, ꝙ ſolus cōſenſus facit nuptias, nō excludit verba, ſed vult dicere, ꝙ ſufficit cōſenſus ſine copula carnali: ſicut not. xxvij.q.ij. in ſum. & p totum. Tu aūt debes ſcire, ꝙ apud canoniſtas iſta eſt magna controuerſia: nā Inn.& Io. An.tenēt hāc partem in d.c. tuæ. Sed Hoſt.& multi alij Mod.tenēt ibi oppoſitū. & hanc opi.ego ſum ſecutus diſcutiēdo diligētiſsimè iſtū articulū in quodā conſilio meo, qđ feci in ciuitate Paduenſi, & plene rñ detur omnibus obiectis, & inter cætera adduxi nouam rationem fortiſsimā vltra doct.cui malè pōt rñderi: dicit enī text. in c.ꝙ locū.de ſpōſa.ꝙ mutus ideo pōt contrahere matrimonium, quia edictū de contrahendo matrimonium eſt phibitorium.i.quilibet cēſetur permiſſus cōtrahere matrimoniū, qui nō reperiť prohibitus. Si ergo mutus admittiť ex hac regula, impoſsibile eſt dicere, ꝙ regulariter in matrimonio requirantur verba: nā ſi ſic eſſet, mutus repertreť phibitus, qa non pōt facere actum, in quo requiruntur verba: vt l.j.ip prin.de verbo.oblig.& qđ ibi notatur. Itē admittereť ad contrahendum matrimoniū ex regula gñali, ex qua cuilibet nō prohibito pmittitur cōtrahere, ſed ex ſpāli cōceſsione facta in perſona ſua. Vnde ſi bene attendis ad verba illius tex.fert ſñiam pro tribunali. Pro iſta pte adduxi in dicto cōſilio multa alia, videlicet tex.in c.ſi inter.de ſpō.& in c.j.de ſponſa.duorū.& in c.fin.de cōiu.ſeruo.q̄ qualiter inducanť, dic vt in d.cōſilio: & quia mutus pōt cōtrahere matrimoniū carnale, ideo infert hic Bal.& Ang.ꝙ poterit etiam cōtrahere matrimoniū ſpūale, vnde poterit profiteri religionē: & ita tenet Dyn.in l.vbi nō.j.de reg.iur. Et ex quibus actibus colligať pfeſsio in muto, cū iſta qō veniſſet de facto, & multū dubitareť ſecundùm Ang.fuit deciſa ex dictis Bar.in l.mutū.in prī.j.de acq.here.
3 ¶ † No.quartò ibi: ſolēt interpretari & c. ꝙ regulariter inter
c pretatio priuilegij vel ſtatuti pertinet ad cōditorē ſtatuti[c], vel priuilegij: cōcordat tex.in c.inter alia.de ſenten.excō.xj. q.iij.ergo ex his.& in c.j.in tex.& ibi per Mod.de poſtu.pla. Et pondera iſtū tex.ſingulariter vltra doct.in hoc ver.q licet cōſuetudo ſit, ꝙ interpretatio fiat per vnū ex pluribus habētibus ptātē interpretādi, nō tñ hæc cōſuetudo o patur, vt aliqui habebat poteſtātē de iure, nō poſsit interpretari: ex quo no.ꝙ ex pluribus iudicibus hñtibus iuriſdictionē inſolidū, licet cōſuetudo & obſeruātia ſit, vt pro aliqua ſpē iuriſdictiōis eať ad vnū ex illis, p hoc tñ nōvř limitari ptās alterius: & ſic amplīatur no.l.vnica.de offi.cōſu.licet enī ille q cōceſsit priuilegiū, vel fecit ſtatutū, poſsit ſine dubio illud īterpretari.l.ll.C. de leg.nō tñ pter hoc ſequiť, ꝙ interptatio nō poſsit fieri in ſingulis cauſis occurrētibus p alios magiſtratus, vel eos q habent iudicare. Vñ tūc ſolū recurriť ad cōditionē de neceſsitate, qñ ſenſus eſt ita obſcurus, ꝙ inferior nō pōt cōmode interpretari. ita declarat no.Bar.in l.oēs populi.in vj.q.prī.in ver. iij.quæro.

iij.quæro.§.de iust.& iur.& ita not. in l.non possunt.& in l. cum de nouo.ff.de lega.Et ex isto tex.ita notabiliter declara to arguunt hic Bal.& Ang.ꝙ Anciani qui fecerũt statuta,pos sunt illa interpretari durante eorũ officio,non post. Successo res autẽ eorũ,qui fecerunt statuta sc̃dm Ange.non possent in terpretari,ꝙ interpretatio ita cohæret personę disponentis,ꝙ non transit ad aliã personã subrogatam.Vnde non transit ad hæredẽ.l.idẽ Pomponius ait.§.fin.cũ glo.sua.& per Barto.& Moder.in l.inter stipulãtem.§.j.de verb.obli.& idem esset, ꝙ Anciani non possent interpretari statuta,etiã quæ ipsi condi dissent,q̃n illa statuta fuissent confirmata autoritate sedis a postolicæ:quia tunc videreť esse lex põtificis. l.& quia. de iu risdi.om.iud.& in c.cũ aliquibus.de rescript.lib.vj.¶ Tu autẽ adde circa primũ,ꝙ illa conclusio est vera,etiam si Anciani fa ciunt statuta ex potestate ordinaria, videlicet ꝙ finito eorum officio non potuerunt amplius interpretari:qa ista ratio,pro pter quã iudex delegatus non põt interpretari sententiam suã quia expirauit officium:vt declaratur in tex.& glo.in l.ab exe cutore.in prin.ff.de appell.eadem ergo ratione nec iudex or dinarius potest interpretari sententiã suã finito officio: ita di cit not.Bal.in l.iij.C.cõmi.vel epistolas.Vnde dicit not.Ioan. in c.ex parte.de verb.sig. ꝙ Abbas nõ põt declarare exposita à se post finitum officiũ Abbatię:& hoc dictum sequitur Bal. in c.j.qui succe.teneantur.in vsib.feu. Vnde dicit Ioan. And. in mercurialibus in regula,pro professore.de reg.iur.ꝙ illi qui sunt electi ad facienda statuta,finito eorum officio nõ possunt illa interpretari,sed est recurrendum ad committẽtem: ita de cidit not.Bart.licet non viderit ista dicta in l.omnes populi.in vj.q.prin.in versi.tertiò quęre.§.de iust.& iu.¶ Secundò adde, inquantum ipsi dicunt,ꝙ successores Anciani nõ possunt in terpretari.Nam hoc dictũ videť verũ,sc̃dm Io.de Imol.nam sicut possent facere statuta de nouo,ita videtur posse iam facta interpretari,nã possent reuocare ea si vellent:ergo multo for tius permitteretur eis interpretatio.Ista cõclusio patet ex his quæ paulo ante dixi,allegando Bald.& Io.And. dum volũt, ꝙ interpretatio statutorũ pertineat ad eũ,q cõmisit finito of ficio illorũ,qui fecerunt statuta. Confirmatur ista cõclusio ex his quæ plene tradit Bart.in l.ab executore.in prin.ff.de app. vbi concludit post gl.ꝙ quia officiũ succedentis in iurisdictio ne ordinaria omnino est idem cũ officio præcedenti,etiã suc cessor poterit interpretari sententiam p̃cessoris:ar.c.inter alia. de sen.excõ.& hæc est conclusio cõmunior, quicquid dixerit hic Ang.Non obstat l.idem Põponius.in fin.quia persona hę redis non est eadẽ persona cũ defuncto vere,sed fictè, sc̃dm Bart.in d.l.ab executore. Præterea si magistratus particularis potest interpretari priuilegiũ, vel l.factũ ab altero, licet ipse non sciat certitudinaliter intentionẽ disponentis, nulla est ra tio cur ille qui succedit in eadẽ potestate,non posit hoc face re, quod minor magistratus põt facere in vna causa.¶ †Tertiò 4 adde,inquantum Bald.& Ang.dicunt,ꝙ si statutũ sit confir matũ autoritate sedis apostolicæ,tunc statuentes non potue runt illud statutũ interpretari:nã Io.de Imo.dicit hoc esse di stinguendũ,ꝙ aut illi poterãt aliàs statuere sine licentia sum mi pontificis:aut nõ poterant.Primo casu subdistingue secũ dũ eũ,quia aut confirmatio fit simpliciter, aut in ea apponiť decretum irritãs & annullãs quicquid fiet cõtra illud statutũ. Primo casu dicit ipse,ꝙ statuentes poterunt interpretari suũ statutũ,qa possent illud tollere si vellẽt:vt in cũ accesissent. & ibi not.extrà,de consti.vnde fortius poterãt illud declara re,ex quo reuocãdo totaliter primũ statutũ possent nouũ con dere.Secũdo casu potest esse vera opi.Bal.& Ang.q. in isto ca su statuentes non possent reuocare statutũ:vt est casus not.in c.dilecto.extrà,de prębend.vbi etiã ponit do.Abb.Mode. Se cundo casu principali videtur,ꝙ statutũ non posit interpre tari:quia ex quo non poterãt facere statutũ sine licẽtia ponti. potẽtius videtur esse ius superioris in statuendo,& ad ipsum pertinet interpretatio.Tu aũt aduerte,quia in primo casu pri mi mẽbri principalis cõclusio dñi Io.videť verior, p̃supposito ꝙ sit verũ simpľr id qđ ipse dicit,ꝙ tale statutũ posset totali ter reuocari per statuentes:sicut videť ꝓbari in dictis iuribus, q̃ ipse adducit,& tenet Bar.expresse in l.omnes. populi.in iij. q.prin.ver.iij.q̃ro.ff.de iust.& iur.& idẽ tenet Ang.& sequiť Io.de Imol.in l.Paulus.la j.ff.de re iud.Bald. tñ videť sensisse oppositũ in l.omniũ.in fi.C.de test.Sed alia opi.est verior, qc quid ipse dicat p iura p̃alle.licet d. Abb.Mod.in c.cũ accesis sent.aliter videať dicere in hoc articulo.Sed in d.c.dilecto.di stinguit,vt §.dixi,Io.de Imo.Hãc opi.reprobat Bal. in c.j. §. nos Romanorũ.de pac.Cõstã.Sc̃dm autẽ dictũ primi principa lis mẽbri nõ trãsit sine dubitatiõe:qa cõsequẽtia non videť bo na,aliqs non põt reuocare statutũ,ergo nõ põt illud interpre tatione declaratiua.imo est cõtra tex.& ibi Barto.in l.ab exe cutore.in prin.de app.ff.vbi iudex ordina. q nõ põt reuocare sñiam suã,põt eã interpretari,si est de maioribus iudicib⁹: si cut etiã tenet Bal.post gl.in l.iij.C.cõmi.vel epis. vnde videť ꝙ adhuc isto casu posit interpretari.In sc̃do aũt mẽbro prin cipali conclusio prædictorũ videť vera:pro qua adduco tibi tex.sing.& qđ ibi ponit Bal.post Iac.de But.in l.omni noua tione.C.de sac.san.eccle.vbi est casus,ꝙ ll. cõditę per Impera torẽ circa res ecclesiasticas de consensu patriarchæ, si oritur in eis aliqua ambiguitas,debet interpretari per patriarchã cũ cõ silio prouinciali.& attende,qa Bald.in fi.d.l.videť velle,ꝙ ille q fuit deputatus ad facienda statuta,posit illa interp̃tari etiã post finitũ officiũ.Cuius cõtrariũ sentit hic,& melius, vt §.di xi,Bar. in d.l.oẽs populi.in ij.q.p̃all.videť velle singulariter, ꝙ q̃n statutũ fit ex autoritate superioris ab eo q non poterat aliàs statuere,istud statutũ posit reuocari per statuẽtes,si re uocando statutũ reducũt nos ad ius cõe:secus si disponerẽt ali ter q̃ ius cõe disponat:arg.l.hac cõsultissima.§.fi. C.de testa. & hoc casu videreť, ꝙ similiter isti statuentes possent declara re statutũ suũ,q̃n talis declaratio induceret, vt statutũ minus deuietà iure cõi.i.reducẽdo statutũ ad ius cõe,q̃tũ fieri põt:vt in c.cũ dilectus.de cõsue.Sed qa illud dictũ nõ habeo pro expe 5 dito,nõ determino nũc vtrũ sit verũ,vel non.¶ †Not.quintò, ꝙ in interpretatiõe priuilegij debet principaliter attẽdi mens a ipsius concedẽtis:cõcordat tex.in c.cã te[a].de rescrip.q̃ p̃suppo niť in dubio esse talis,qualis esse debet,sc̃dm Bal.hic, & ꝓba tur expresè in isto tex.in ver.igitur & se.¶ Not.sextò,ibi: vt queadmodũ &c.ꝙ de substõne pupil.ad exẽplariã põt argui, vbi identitas rõnis,licet in quibusdã substõnibus differãt: vt patet in l.humanitatis.C.eo.Et ex hoc videtur posse elici vl tra doct.ꝙ q̃n duo regulariter sunt æqparata,licet detur distã tia & diuersitas,in quibusdã tñ posit argui de æqparatiõe de vno ad aliud:cuius cõtrariũ tenent cõiter Mod.in l. si vero. in §.de viro.§.solu.ma.per gl.j.q.j.c.sicut vrgeri.& est similis gl. in l.creditores.ff.de noui oper.nunc.& alia in l.finautẽ.§. pos sidere.ff.de rei ven.Sed põt responderi,ꝙ dicta illa habẽt lo cum,q̃n q̃riť de extẽdẽdo vnũ ad aliud virtute regulæ æqparã tis illa regulæ.exemplũ est in l.si qs seruo.C.de fur.cũ ibi not. in l.j.in prin.§.de le.tute.Sed q̃n extẽsio fit de vno ad aliud ꝓ pter ĩdẽtitudinẽ rõnis,vbi ex idẽtitate rõnis debet fieri extẽsio, & põt,tũc nõ attẽdať,ꝙ illa in qbus est eadẽ rõ in vno casu,in aliqbus alijs differãt.Vn q̃n ex idẽtitate rõnis nõ deberet fieri extẽsio,sicut in materia correctiua vel exorbitãti, & aliquis vellet extẽdere virtute æqparatiõis factæ per ius antiquũ:tũc 6 ꝓcedit illa dñia,quã dixi.¶ †No.septimò ibi:qa posset. ꝙ ces b sante cã priuilegij cessat priuilegiũ[b].concor.tex.in l. Titia. §. vsuras.& ibi per Bar.j.de leg.ij.& q̃n cessat cã priuilegij, priui legiũ cessat ipso iure:sed si ex post facto priuilegiũ qđ à prin cipio videbať æquũ,ex aliquo postea accidẽti efficiať iniquũ, nõ tñ cessat cã, ꝓpter quã principaliter priuilegiũ fuit cõces sum:ita not.gl.in c.decet.de re.iur.in vj.quã alleg.hic Ioã. de 7 Imol.ad intellectũ c.suggestũ.& c.nup.extrà,de deci.¶ †No. octauò ibi : etenĩ iniquũ . ꝙ statutũ vel priuilegiũ ꝓpter qđ homini sanę mẽtis auferť libera testamẽti factio,videť esse ini quũ:& p hoc infert hic Pau.de Cast. not.ad q.quã dicit se ha buisse de facto,ꝙ nõ valeat statutũ,quo caueť ꝙ mulier non posit testari sine cõsensu viri:& similiter idẽ vř dicẽdũ,si non c posset testari sine cõsensu duorũ cõsanguineorũ[c].& hoc adde ad ea q̃ dixi in l.ij in prin.§.e.super illo articulo,vtrũ valeat sta tutũ põt disponere circa hoc duobus modis.Primò, vt valeat dispõ captatoria,si disponẽs velit eã cõmittere arbitrio alteri⁹: & istud est minus odiosũ,ex quo cõcurrit volũtas disponẽtis, & tñ adhuc vř,ꝙ nõ valeat cõsuetudo:p tex.quẽ aliàs all. tibi. & do.Abb.in c.cũ terra.extrà,de elect. Põt etiam disponere statutũ,ꝙ disponẽs etiã si velit,nõ posit disponere sine cõsen su alterius,ita ꝙ etiã eo inuito cõmittiť dispõ sua arbitrio alte rius:tũc multo forti⁹ vř,ꝙ istud statutũ sit euidẽter iniquũ:& ad hoc optime facit ista litera. Vtrũ aũt statutũ euidẽter ini quũ sit nullũ,recurre ad ea q̃ scripsi in c.ij.extrà,de ꝓba. Doc. tñ in l.j.C.de sum.tri.vidẽtur p̃supponere,ꝙ statutũ valeat.& tenet Ang.exp̃sse in auť.vt noua cõsti.in corpo.¶ No. nonò, ibi:fili⁹ postea &c.ꝙ superueniẽtia filiorũ ita finit substõnem exẽplariã,sicut inhabilitas cessans, ꝓpter quã fuit cõcessa talis substõ. Ex hoc arguũt hic Mod.ꝙ substõ pupil.facta filio im puberi extinguiť,si malitia supplẽte ẽtatẽ filius ĩpubes habeat filios ex legitimo mřimonio.& fuit ista opi.Bald. p istã l.quã isti nõ viderũt in l.nec &.in prin.ff.de adop.& ego alle.tibi in l.ij.§.e.Tñ d Pau.de Cas.vtiť hic quadã sua rõne,q̃ mihi nõ pla cet:qa dicit ipe,sicut pr̃ teneť restituere filiũ,ita & auus nepo tem:si ergo nato nepote haberet locũ substitutio,nepos pos set cõqueri de auo,qui p̃terijt eũ,licet mater non posit cõque ri,si fuit præterita à testatore faciente tabulas pupillares. l. Pa

a ¶ Eam te. Et ibidẽ vide Fel.in ix.col. ver.interpretatio.

b ¶ Priuilegiũ.Adde d.Bar.So.in cõsi.cl. inci.& nos.vers.vj. cõfirmať.circa me diũ.in j. parte. do. Ias.May.hic in vj. nota.

c ¶ Cõsanguineorũ. Adđ eũdẽ in l.cun ctos.C.đ sum. tri. nit. & qđ ibi dixi in apost.vide d.Ia so.May.hic contra tenẽtẽ, ꝙ imo tale statutũ valeat,& sit ęquũ,& nõ iniquũ, ibi in ij.co.ver.ego teneo.Cõtrariũ te net Pau.añ d. vers. ipsemet cõfiteať cõ trariã opi. suæ es seuerã & cõem,ipe seqtur suã opi.& eã firmat,& approbat ibi in iij.col.ver.fa cta ista lex.

pinianus.§.sed nec impuberes.de inoffi.testamen. Sed ista rō in duobus casibus est falsa,& ī vno nō necessaria,qa ex alia cā non posset substituere:nam si tēpore mortis testatoris nepos non erat cōceptus,vel si præcedebat eū pater,tūc auus nō tenebař ei ꝓuidere.l.si quis filio exheredato.in prin.de iniust.tes. Si verò nepos tenebat primū locū tēpore mortis testōris, tūc alia rōne substitutio esset nulla,quia rūpetur testm̄ principale,in quo nepos reperitur præteritus.l.Gallus.§.nunc de lege. de lib.& posthu.& ideo necessario nunq̄ posset valere accessorium.l.j.in fi.s.e.Melior ergo ratio est, qa vř cessare cā, propter quā substō pupillaris fuit introducta:sicut cessat, qn̄ pupill⁹ efficitur pubes,& pōt facere testm̄. & ista videř esse mēs

8 Bal.& Ioan.de Imo.¶†Extra glo.inducit Dyn.hic istū text. ad qō.vtrū legitimatio facta de filio reuoceř per superuenientiā filiorū legitimorū.In qua,nō recitando oīa dicta doct.sed addendo vbi est opus,debes considerare tres casus : vnde aliqn̄ filij legitimanř per sequēs mr̄imoniū: aliqn̄ per scriptum principis:aliqn̄ per oblationē curię.Primus est indubitatus,qa est expressus in l.cū quis.C.de natu.lib.& in authē.qui.mod. natu.effi.legi.circa princ.ꝙ filij legitimati per mr̄imoniū succedūt cū postea natis:& tenet etiam hic Bar.& oēs. Secūdo casu addendo dictis doctorum cōsidera duos casus : primus est, qn̄ ille qui petijt legitimari filius nō narrauit taliter, ꝙ ex narratis per eū appareat ipsum posse ducere vxorem,& habere filios legitimos:& isto casu indubitanter vera est opin. Dyn.ꝙ

a legitimatio reuocař superueniētibus legitimis[a]. Ista cōclusio probař manifesta rōne,quia tex.in authē.qui.mod.na.effi.legit.§.si quis ergo.circa mediū.& in corpore,qui.mo.na.effic. sui.§.illud.vers.quid enim si ad sacerdotiū.vult,ꝙ tunc demū possint legitimari filij naturales per scriptum,qn̄ ille qui petit eos legitimari,non habet spē procreādi filios legitimos in futurum.Si ergo imperator cōcedēs priuilegium hoc ignorauit, reddiř priuilegiū subreptitiū,qa fuisset expresū,nō fuisset verisimiliter cōcessurus,ex quo hoc ꝓhibuit expsse de iure cōi: & maxīe,qa d.§.si qs vero.in vno casu expresse apponit clām derogatoriā,& nōvult hoc aliquo mō cōcedi:videlicet qn̄ ille qui petit legitimari naturalē, tunc nūq̄ posset ꝓpter turpitudinē à se separare.ar.ca.j.& scđo.de fi.presby.lib.vj.Si vero ille qui impetrauit legitimā,narrauit taliter, ꝙ ex narratis poterat apparere ipsum posse cōtrahere mr̄imoniū,vř habere vxorē,ex qua posset ꝓcreare filios:nam Bar.Bal.Ioā.de Imol. & Ang.hic tenent,ꝙ legitimatio non reuoceř:quorum rōnes non recito,nisi quatenus erit rn̄dendum.Contrariū tn̄ tenuit Ang.sequēdo Dy.in l.Gallus.§.& quid si tm̄.s.de lib.& posthum.Bald.aūt in l.eam quā.C.de fideicō.videř distinguere ī pen.char.ꝙ aut filij qui nascunř ex mr̄imonio,& filius spuri⁹ legitimatus nascunř ex eadē matre,& tūc legitimatio nō reuocař,licet legitimati sint tales,ꝙ nō legitimarenř per sequēs matrimoniū:de quo in c.tāta.q filij sint legitimi. Aut nō sunt nati ex eadem matre.& tunc vř sentire,ꝙ reuoceř legitiatio:& ista distinctio est multū æqua,qa leges multū fauēt, qui cōtraxit mr̄imoniū cū ea,quā iam illicite cognouerat.Opi.Bar.simpliciter videř sentire Io. And.in addi.Spec.in tit.de suc.ab intestato.§.j.& ego eā sum sequutus, cū scriberē in j.l.humanitatis.C.de impu.& alijs substit.D.Pau.de Ca.hic vř sequi opin.Dyn.in eo qui fuit legitimatus p rescriptū, vt ī casu nr̄o. moueř,qa si legitimatio fuisset facta stantibus filijs legitimis, ignorante imperatore,ista legitimatio esset subreptitia : quia tex.in corpore prohibet naturales legitimari:vt in iuribus p̄allegatis.ergo in eū casum,quo postea filij nascantur non videtur facta. Sed ista cōsequētia nō videř bona prīa facie:quia multa impediunt facienda,quæ nō dirimunt jam facta.l.patre furioso.de his qui sunt sui vel alie.iur.& c.queadmodū.de iureiurā.& probař ista differētia in l.pluribus.§.& si placeat. de verb.oblig.& in regula,factū legitime. de re iu. Tu autē adde ad ista dicta,& primò inq̄tum Ang.& Ray.hic fundant se in d.regula,factū legitime. Ad hoc pōt rn̄deri,ꝙ in casu nr̄o factum legitime nō retractař ī eo casu, in quo est factū. Sed in istū casum.s.si nascanř filij legitimi,quo ad effectū succedēdi, nō vř factū,sicut fideic.datū simpř à filio,vel nepote, nō vř datū si filius vel nepos habeant filios.l.cū acutissimi. C.de fideicō.Præterea licet actus perfectus nō reuoceř ex inhabilitate postea superueniēti,reuocař tn̄ ex p̄sumpta volūtate dispo nētis:q si cōsiderasset filios nasci,nō fuisset ita dispositurus: vt est casus in l.si vnq̄.C.de reuocā.do.Nec dicat aliqs,ꝙ in l.cū acutissimi.& in l.si vnq̄.excludunř extranei,qui includerenř si cōditio nō subintelligereř: qaistud videř cōtra tex.in l.cū auus.vbi per cōditio.subauditā excludiř filius testatoris : ergo multo fortius excludeř filius naturalis legitimatus.¶†Præter ea q̄tum ad succedendū in bōis prnis,maior fauor p̄statur extraneo,q̄ filio naturali,qa extraneus pōt adoptari in filiū ; vt in toto tit.de adop.Sed filius naturalis nō pōt adoptari ī filiū, vt succedat.l.lege.C.de natur.lib.in auř.qui.mo.na.effi.leg.§. & nō latuit.Vnde si subaudiř cōditio ad excludendū extraneū,fortius subaudieř hic ad excludendū naturalē in ista materia:& licet ego aliàs approbarim istam rn̄sionem in l.humanitatis.p l.si totas.C.de inoffic.do.quę optime facit:tn̄ quo ad casum nostrū,nō facio drīam rōne proxime dicta:& etiā sicut patet ex d.l.si vnq̄.iūcta l.cū acutissimi.& l.cū auus.palle. difficilius resoluiř donatio simpř facta,quæ de se est irreuocabilis,q̄ subaudiř cōditio,per quā etiā cōiunctus excludiř, si filij nascunř.Prima tn̄ rn̄sio magis placet,qa posset dici ad hanc regulam, ꝙ etiā legitimatio est actus,qui fit inter viuos, de sui natura est irreuocabilis.Et tn̄ huic impugnatiōi pōt rn̄deri, ꝙ respectu successiōis futurę post mortē patris ista legitimatio potius debet sortiri naturā vltimæ volūtatis,q̄ cōtractus , qa differř post mortē sicut vltima volūtas.Nec obstat id qđ dicit hic Imo.sequēdo Bar.ꝙ scđm hoc sequereř, si diceremus legitimationē reuocari,ꝙ legitimatio ꝓ parte esset pfecta totaliter.s.quo ad honores spūales ,& tpales.& quo ad aliquid, nō esset pfecta,sed staret in suspēso,quousq̄ videremus vtrū pater decederet sine filijs legitimis,vel nō. Hoc autē non est cōueniens:qa eadē res nō debet diuerso iure censeri.l.eū qui ędes.de vsuca.Nam ad hoc pōt dici,ꝙ hoc nō est incōueniens de jure in ista materia,ꝙ aliquis quo ad quædā sit legitimat⁹ simpř:& quo ad quædā nullo mō:vt patet in legitimato per oblatio.curiæ,in auř.qui.mo.na.effi.sui.§.filiū.& §.seq.Non obstat id qđ dicit Bar.ꝙ legitimat⁹ p rescriptū nihil differt à legitimo:vt in corpe,q.mo.na.effi.le.§.si quis ergo. & q.mo. effi.sui.§ illud.qa cōcedo,donec durat ltīatio,vel eo casu quo censeř facta.Sed in casu nr̄o aut resoluiř ltīatio,aut in hūc casum nō censeř facta:qđ est verius.Pro cōclusione aūt Dyn.Oldra.& tenentiū eorū opin.adduciř prīo tex.in l.nup.C.de natura.lib.& in auř.qui.mo.na.effi.leg.in prin.ver.sancitū.qa textus prima facie videř facere ꝓ opi.Bar.inq̄tū dicit,ꝙ ltīatio facta p sequēs mr̄imoniū,ex quo sunt ꝓcreati liberi, & post ea extincti,nō reuocař ꝓpter mortē liberorū sequutā:& sicvidet durare ltīatio,licet cā sit extincta: & illū text. adduxi pro Bar.in l.humanitatis.C.de impub.Nūc aūt dico,ꝙ ibi vř casus pro opi.cōtraria,ꝓ quorū itellectu est p̄mittendū, ꝙ per l.cū qs.C.de natu.lib.erat dispositū,ꝙ filij naturales legitimarenř, si pater cōtraheret mr̄imoniū cū matre eorū,& susciperet liberos. Vn̄ ex liberis l.ista duo videbanř requiri copulatiuè,& sic requirebař cōcursus vtriusq̄ qualitatis.l.si heredi plures.de cōdi.insti.Mens tn̄ l.in veritate erat alia,sicut declarař in duobus iuribus s.allega.Sed qa de illa mente l.nō cōstabat,qa nō erat expressa in l.qn̄ ex mr̄imonio sequuto nō erāt nati filij, vel erant nati,& postea mortui.tex.dicit in corpe in loco p̄allegato,ꝙ l.cū quis.passa est correptionē ī istis duobus casib⁹. i.fuit restricta,vt nō haberet locū ī ipsis: ꝑostea in l.nup.declarař mens illius l.& ostendiř,ꝙ illa duo copulatiuè nō debebāt necessario cōcurrrere:sed sufficiebat,ꝙ mr̄imoniū esset sequutum cū effectu procreādi liberos:& ista fuerat cā cōstitutiōis. Licet ergo liberi nō eēnt nati,vel essent nati & extīcti,adhuc debebat hr̄e locū p̄dicta cōstitutio:quæ cā ipsius erat effectus procreandi filios nō naturales,natiuitas ipsorum filiorum : & ideo Imperator in corpore dicit se per nouam l.induxisse, vt etiā istis casibus filij legitimarenř. Vn̄ pōdero duo ꝓ opi.Dy. in istis iuribus, Primò,ꝙ iō mors filiorū nō reuocat legitimationē,qa natiuitas filiorū non fuit cā cōstitutiōis,sed sola affectio ꝓcreandi, vt dixi:ex quo colligiř clarè,ꝙ si natiuitas filiorum fuisset cā.l.cū qs.s.alleg.mortuis filijs reuocareř ltīatio. Et ꝙ hoc sit verū,patet:qa anteq̄ cōstaret de mente illius l. qa verba l.cū quis.videbanř requirere natiuitatē,reuocabař legitimatio p mortē filiorū.Secūdò aduerte , qa Impator dicit, ꝙ filijs nō natis vel mortuis ipse dat per aliā l.postea sequutā filijs naturalibus ius ltīmorū:& sic inducit hoc de nouo : ergo antea qa nō cōstabat de hoc,& verba videbanř requirere natiuitatē filiorū,reuocabař legitimatio.¶ Confirmař ista cōclusio scđa rōne:qa ad præsumendū voluntatem deesse in excludendo filios,ista duo ęquiparanř,disponentem ignorare se habere filios,cū tn̄ tunc haberet:vel filios post dispōnem de nouo nasci:ita probař in l.qui iure militari.ff.de test.mili. Sed si legitimatio esset facta existentibus filijs legitimis, ignorante hoc principe cōcedente gratiā,sine dubio legitimatio nō valeret:ergo eodem modo nō videtur facta in casu, quo postea nascantur filij legitimi. Nec dicat aliquis,quòd l.qui iure militari.loquitur,qn̄ dispositio non erat perfecta, quia adhuc viuebat testator:quia vt s.dixi,& rectè,illa distictio,vtrū actus sit perfectus,vel nō,habet locū,quādo actus non esset perfectus,præter intentionē disponentis, inhabilitas superueniens irritaret actum.Sed quādo actus irritaretur ex defectu voluntatis

a ¶ Legitimis. Vide Paul.de Cast.in cōsilio ccxxj.

catis disponētis, tunc etiā post actum perfectum irritatur: vt patet in d.l.si vnquā. in l.tale peccatū.de pact. Vel melius, vt s. dixi, qñ actus est productus in esse pfecte inhabilitas superueniens nō irritat actū in eo casu, in quo actus cēset factus: sed ī terminis nostris legitimatio nō cēset facta in hoc casu ex præsumpta volūtate cōcedentis priuilegiū, vt s. dixi: ergo cùm in hoc casu nihil sit actū, nō tractat de reuocatione legitimationis factæ: qa nō fuit facta in isto casu: & ita dicit Io. Andr. in addi. Spe. in ti. de success. ab intestato. §.j. referēs dicta quorūdā
9 doc. q sic intellexerūt, vt modo dixi. †Tertiò cōfirmat ista cōclusio: quia rescriptū gratiosum principis sic debet interpretari s vt minus lædat ius cōe, q̄ fieri pōt, dūmodo possit aliquid
a operari[a]: vt probat hic, & in c. pastoralis. de appel. & ple. not. & ibi scripsi ī c.j. de rescri. Satis est ergo, q princeps q cōcedat gratiā illi, de quo est spes, q possit pcreare filios, q videat eā cōcessisse contra ius qd phibet isto casu rescriptū cōcedi: sed vt lędat minus ius cōe, debet interpretari, vt videat facta concessio in casu minus pīudiciali. s. cū filij nō nascentur. Quartò & vltimò inducit iste tex. prout fuit inductus p Dy. & cū dicit per Ang. q iste tex. loquit, qñ substō nondū erat pfecta: qa diceret perfici post mortē muti, vel furiosi, dico cū reuerētia, q ista rñsio non est bona: qa cū post mortē testatoris mutus cui fuit facta substō non posset reuocare substitutionem, iam quæsitum est substituto ius irreuocabile, licet cōditionale: qa qlibet substitutio est cōditionalis institutio, vt sæpe diximus: qd non videt posse auferri, ex quo dispō erat pfecta: arg. l. fin. §. sed quia. C. de com. de lega. & tñ reuocat istud tale ius propter natiuitatē filij: ergo similiter debet reuocari legitimatio, ex quo est q̄situm ius succedēdi patri post mortē, non incōtinenti. Nec ob. similiter rñsio Io. de Imo. q facit differētiā, vtrū dispō sit collata in extraneū, sicut hic: vel in filio naturali, sicut in casu nostro. quia ista distinctio fuit reprobata s. respondendo ad l. si vnquā. Restat sola rñsio Bal. q in veritate est elegans, & bene potest defendi de subtilitate iuris: tñ non est de mente literæ in versi. igit & sequēti. dicit em Bal. q hic ideo nascēte filio nō habet locū substō, qa ista substō fuit facta in fauorē muti & furiosi. Vñ ne fauor cōuertatur in odiū cōtra l. qd fauore. C. de legibus. inducitur, q nascente filio euanescat: esset em odiū filij, q filius suus non posset sibi succedere, & admitteret extraneus: sed legitimatio quàmuis fuerit facta in fauorē filij, non tñ reuocatio eius fit in eius fauorem: imo fauor suus esset, q duraret legitimatio, & ideo non euanescit per l. qd fauore. sicut in casu l. nostræ. Et sicut dixi, ista so. de rigore iuris procedit: mēs tñ iurisconsulti in versi. nec em. videt esse, q nascēte filio substō rūpit: qa nec pater, nec prīceps videt vel le auferre hæreditatē, quæ debet filio de iure naturali, magis in fauorē ipsi⁹ filij, q̄ patris, cui fuit facta substō: & p hæc est expeditus iste articulus in scdo casu. †Circa tertiū potes tenere opi. Io. de Imo. & Pau. de Cast. q qñ filius est legitimatus per oblationē curiæ, nō reuocet legitimatio per superuenien-
b tiā filiorū, licet Bar.[b] hic aliter dixerit: & hoc p iura p eos allegata, quibus etiā potes addere vnū verbū: nā tex. in aut. quib. mod. nat. effi. sui. §. prius. dicit simpliciter, q legitimatio p oblatio. curiæ pōt fieri etiā ab habēte filios: & qa tex. hoc simpr dicit, videt posse ītelligi, etiā si pater ignoret se filios legitimos habere. Sicut ergo ignorantia filiorū pſentiū non annullaret legitimationē, ita nec superueniētia filiorū de nouo, quia ista duo æquiparant: vt s. dixi. Si autem velles restringere text in corpore, q valeat legitimatio, si pater scit se habere filios, quasi filij ignorātis nō videat velle pīudicasse: sicut dicimus in exhæredatione in l. Titius. in princi. & qd ibi per Bar. de libe. & posthu. Item & in prouisione quā facit testator filijs in l. si quis ita. §. penul. de te. tutel. & qd no. Bar. in l. qui filiabus. in prin. de leg. j. tunc esset dicēdū totū oppositū, q qua rōne non videtur voluisse pīudicare filijs, quos ignorabat se habere, eadem nec illis, q postea sunt nati. Et forte hoc est verius p iura pallega. & adde ad materiā istā singularem doctrinā Bal. l. si. C. si quid in frau. patro. vbi dicit, q licet superueniētia filiorū reuocet donationē per l. si vnquā. pallega. legitimatio tñ facta de filio non reuocat donationē prius factā extraneo. Tangit etiā hic Io. de Imo. illā subtilē & vtilē q. vtrū† fili⁹ legitima-
c tus excludat substitutū[c], si est facta substitutio, si prim⁹ decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus: in qua q. sicut dixi in voce, distīguitur cōiter, quòd aut dixi, si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus: aut, si decesserit sine filijs legitime natis. Primo casu filius legitimatus facit deficere cōditiōem, qa vere est legitimus: in aut. qui mo. natu. effici. sui. §. illud. & qb. mod. effi. leg. §. si quis ergo. l. nihil à legitimis differentes. & p hanc rōnē ita tenet Io. And. post Iaco. de Are. in titul. de suc.

ab intesta. §. j. in vltima addi. vbi rñdet ad l. si ita qs. §. fi. j. de lega. ij. & ad l. fideicom. j. de condi. & demonst. dicit enim, q filius mere ciuilis sicut adoptiuus non continetur sub talibus verbis, quia de facili posset fieri fraus testatori, adoptando aliquem in filiū. Sed legitimatio non impetratur ita de facili: vnde nō habet locū rō illarū ll. Et ista solu. verè videt de mente tex. in l. fideicom. pallegat. in verbo, adoptionis cōmento. verbum em, cōmentū, ibi positū, videt proprie significare aliqd inuentū in fraude ad excludēdū fideicō. & hanc rōnē approbat Bar. ad intellectum illarū legū in l. si cognati. vbi omnino vide. ff. de reb. dub. Sed ista rñsio nō videt omnino sufficiēs: qa cōcludit, q filius arrogatus excluderet substitutū, cū arrogatio debeat fieri corā principe, & autoritate eius. l. ij. de adopt. & sic videt cessare suspitio fraudis de facili cōmittendæ: sicut in legitimatiōe q̄ debet fieri à principe. Vnde pōt dici, & melius, q licet l. filiū ciuilē, non velit excludere substitutū: qa qd testator posuit in casu & fortuna. s. vtrū grauatus decedat sine liberis, vel nō voluit aliquo casu pēdere à volūtate, vel facto grauati: nō tñ sequitur, q nō debeat admitti filius naturalis legitimatus: quia fauor naturæ q̄ cōcurrit in ipso, operat, vt facili⁹ faciat deficere cōditionem, & magis ex mēte testatoris, qa affectio patris ad filiū cōsideratur magis attento iure naturali, secundū qd oēs homines legitimi nascebātur, q̄ ex iure ciuili. l. hos accusare. §. omnibus. vbi bonus tex. ff. de accus. Vel potest dici, saluando pdictā solutionē doct. q facilius psumunt concedi arrogatio à principe, q̄ legitimatio. Posset tūc dici, q iura pallegata nō habēt locū in filio arrogato, sed in adoptato simpliciter: plus tñ placēt solutiones pce. Scdo casu, quia filius legitimatus nō pōt dici legitime natus, non faciet deficere conditio. scdm Ang. in disputatione sua, nobilis quidā genere. Et licet posset dici, q retro fingitur legitime natus, sicut fact⁹ ingenuus, retro fingitur fuisse ingenu⁹ à tēpore natiuitatis. l. fin. in vltimo rñso. & l. ij. ff. de nata. resti. Hoc tñ est per fictionē, nō per veritatem, vt patet de se, & tenet Bal. expresse in l. eam quā. in vlt. char. de fideicō. non em. pōt fieri, nisi ficte, vt legiti-
10 matio facta nec censeat retro facta. †Cōditio aūt non debet im-
d pleri per actū fictū, sed in forma specifica[d], nec per personā fictam. Primū pbat in l. Iulianus. ff. de cōdi. & demon. & qd ibi per Bart. Secundū in l. qui hæredi. in prin. e. titu. & p lene p Bar. in l. Gallus. §. quid si tantū. ff. de libe. & posthum. Et hæc opi. est cōis, licet Bald. teneat oppositū in l. Lucius. s. de hære. insti. & in l. si ita quis. §. fi. pallegato. Io. de Imo. hic credit hāc dist. poni p Bal. in l. gñaliter. §. cū aūt. C. de insti. & reuera Bal. ibi nihil dicit, nec etiam in l. cū acutissimi. & in l. eā quā. C. de fideicom. vbi Io. de Imol. in l. Lucius. s. tit. pxi. allegat Bald. tenere opi. cōem, dico in q. nostra propria: forte tñ voluit intelligi do. Io. q Bald. decidit qōnē in l. cū acutissimi. & in l. eam quā. inquātū determinat, q filius legitimatus excludit fœminam stante statuto, quòd fœmina non succedat stantibus masculis legitimis. Sed inter istos casus vr esse differentia: qa in casu statuti Bal. cōcedit, q etiā si filius legitimatus esset ficte legitimatus excluderet fœminas per interpretationē passiuam, vt ibi per eum. Sed in casu nostro hoc non esset admittendū, qa conditio debet impleri in forma specifica, vt dictum est. Hic tamen non allegat Bald. simpliciter in §. cùm autem. sub dubio forte. Et licet ista sit cōis opi. vt etiā fatetur Ioan. de Imo. ipse tamen de iuris subtilitate tenet contrarium, sequēdo opi. Salice. in l. generaliter. in §. cum autē. s. alle. & vtitur in effectu
11 tribus rationibus. †Prima est, qa de cōi vsu loquendi appel. filij
e legitimi non venit filius legitimatus[e]: verba autē testatoris de-
f bent intelligi secundùm communem vsum loquendi[f]. l. liberorum. §. quod tamen Cassius. de legat. iij. & l. Labeo. & ibi per Bart. de supel. leg. licet ista ratio tunc demum cōcluderet, quando constaret de communi vsu loquendi, nec tunc aliquis doctor diceret contrarium. Sed quomodo constet de hoc communi vsu loquendi, ipse non probat, nec probatur in aliquo
12 iure, quod meminerim. Secundò arguit, †quia priuilegiū principis debet intelligi sine præiudicio iuris alterius: vt hic, & in c. super eo. cum concordantijs. de offic. deleg. Sed hic præiudicaretur substituto, cui est quæsitum sub conditione, si grauatus decederet sine filijs legitimis, quo ad ipsum filium naturalem: ergo talis interpretatio non debet fieri. Confirmatur ista conclusio ex his quæ ponit not. Ioan. And. in regula, sine culpa. in sua mercuriali. de regul. iur. vbi dicit, quòd legitimatio non trahitur retro in præiudicium iuris quæsiti secundo genito ex matrimonio, vt primo natus, & postea legitimatus dicat primogenitus. Et fundat ista cōclusio ex hisque dicit glo. in l. Gallus. §. quid si tantū. de lib. & posthu. & in l. j. in fi. de cōtratabu. bene facit c. q̄uis. de rescri. libr. vj. Sed huic

a ¶ Operari. De qua vide d. Iaso. May. hic ī ij. col. ver. vlt. secūdū doc.

b ¶ Licet Bart. Cum Barto. tenet d. Ange. hic, & Lud. Ro. vbi bene examinat hūc passum, in cōs. cciij. inci. in proposita cōsultatiōe. sed vide Ia. hic, q sequtur opi. Sali. cōtra Bart. in v. col. vers. x. cum seq.

c ¶ Substitutū. Vide Phil. Cor. in consi. clxxvij. incip. egregiè. in litera b. i. prima part. & in cōsi. j. incipien. in præsenti. in litera v. iij. parte.

d ¶ Specifica. Adde idem tenētem do. Bart. Soci. in cōsil. xliij. inci. in pſenti cōsul. versi. & i primis. ibi: si ergo pactum. ī prima part.

e ¶ Legitimatus. Vide tu do. Alexan. de Imol. in l. sed si hac. §. patronū. de ī ius voc. & Bald. in consi. inci. donatus &c. & Pau. de Cas. in consi. ccxxij.

f ¶ Loquēdi. Quo casu autē intelligat, scdm cōem vsum loquendi: vide do. Bart. Soci. in cōsil. xlij. inci. primū huius. ver. nā qs. circa prin. in j. parte.

rōni respōdetur faciliter duobus modis: & primò, ꝙ substituto nō fuit quęsitū ius respectu naturalis simpliciter, sed sub cō ditio. si duraret naturalis, & hoc ex volūtate testatoris: si eṁ hæc verba, filijs legitimis &c. ex proprietate sua cōprehendūt legitimatū, quia verè est legitimus, vt dictū est: ergo fuit quæsitum ius substituto simpliciter, sed ita demū, si filius non esset legitimat⁹. Nec est opus, quòd legitimatio trahatur retro ĩ casu nostro: quia satis est, ꝙ valeat vt nunc: quia ista qualitas, si decesserit sine filijs legitimis, sufficit ꝙ tempore quo grauatus moritur, adsit ad faciendū deficere conditionē, licet prius non adesset: sicut sufficit ad aliquem esse militem tempore testamenti facti, licet prius non esset. l. tribunus. §. fi. & l. Titius. de testa. mili. cùm enim respiciat tēpus executiuū, determinatur secundū tempus verbi, secundū Bart. hic, & bene. Vel potes dicere, & ista responsio est clarior, ꝙ ex quo testator voluit seu cōprehendit etiam legitimatum, & sic voluit eum excludere substitutū, necesse videtur etiam concessisse, ꝙ legitimaretur: quia qui vult cōsequens, vult antecedens, sine quo illud esse non potest l. illud. de acquirē. hære. Sed legitimatus non posset excludere substitutum, si nō videreť legitimatus de cōsensu testatoris, quia legitimatio & gratia non extenderet se ad hunc casum, id est, ad auferendum ius quæsitum tertio: vt dicit Ioan. de Imo. ergo etiam videť voluisse, vt ille legitimaretur. Tertiò adducit ipse tex. in c. j. §. naturales. si de feu. fue. cō trouer. inter do. & agn. vbi ne præiudicetur iuri quæsito dño, legitimatus nō admittiť ad feudum. Sed salua reuerētia ista rō non exprimitur in text. si bene memini. vnde illud est ꝓpter specialem naturam feudorum ita limitata expresse per consuetudinem. Vnde per istas rōnes ego non recederem à communi sententia: maxime quia ipsimet fatentur, quòd qñ talis filius esset legitimat⁹, de voluntate testatoris, excluderet substitutum, & traheretur retro legitimatio: per ea quæ not. Barto. in dicto §. & quid si tantū. ¶ †Pro declaratione istius articuli videndum est, vtrum legitimatus dicatur proprie legitimus, vel poti⁹ fictè & impropriè. Nam si non est propriè legitim⁹, nō comprehenditur sub verbis conditionis, quæ debet impleri in forma specifica: vt s. dictum est. Si autem est propriè legitimus: tunc sine dubio faceret deficere conditionem in primo casu: & vera erit sñia cōmunis, quam etiam approbat Anton. de Butr. in c. per venerabilem. extrà, qui fi. sint leg. super quo articulo Bald. dicit in l. manumissiones. ff. de iustit. & iu. quòd legitimatus tenet medium statum inter legitimum & naturalem, & sic nō est proprie legitimus. idem tenet in l. filium diffinimus. in secūda lectura. circa prin. de his qui sunt sui vel alien. iur. idem videť sentire in l. eam quā. C. de fideicō. in pen. char. & fuit dictum Inno. originaliter in c. licet. de transla. pla. quod sequitur Ioā. And. in c. j. de fil. presby. libr. vj. in nouel. Sed ipse idem Ioā. And. melius distinguit in c. fina. eo. titu. dicens, ꝙ aut aliquis est legitimatus simpliciter, & tunc est vere legitimus: aut non simpliciter, sed quo ad quædam, sicut cùm dispensatur cū nō legitimato, vt possit promoueri, & tunc nō dicitur proprie legitimus: ita debet intelligi, quod habetur in capit. innotuit. extrà, de elect. Et ista opin. est vera de iure, si consideras legitimationem secundùm tempus legitimationis, & postea: si vero considerares legitimationem, prout retrotrahitur ad tēpus natiuitatis: & tunc dicēdum est fictè retro fuisse legitimus: & hanc differētiam sentit Bald. in dicta l. eā quā. dum dicit, ꝙ legitimatio est quoddam postliminiū, quod habet duo tempora: vnum tempus reuersionis, & attento hoc tēpore l. disponit verè, & nō fictè: quia verū ipso iure recuperat omnia bona sua. habet etiam tempus captiuitatis vsq; ad initium tēporis, quo fuit captus: & respectu huius temporis, quia fit trāslatio de vno tēpore ad aliud, inducit fictionē: ita declarat not. Barto. in l. nec vtile. vbi vide. ff. ex qui. cau. ma. Respectu igitur temporis, quo quis legitimatur, & tēporis sequētis, legitimatus est verè legitimus: & absolute loquēdo potest dici, ꝙ legitimatus est verè legitim⁹: sed ꝙ alio tēpore quo fuit legitimatus iste retro censeať legitimatus, hoc est per fictionē. Quòd autē legitimatus simpliciter sit verè legitimus, probať: quia sicut dicit Bar. in dicta l. nec vtile. & in l. si maritus ergo. l. Iuliæ. ff. de adulte. l. in his quæ sunt iuris. & in quibus non disponit mediāte aliquo facto, nō vtitur fictiōe, quādo dispo. nit simpliciter in his quæ sunt iuris: secus si disponit ad quid, id est, quo ad quosdam effectus tantum. & hoc est quod dicit Ioan. Andr. in loco s. allegato. Imperator autem legitimando filium simpliciter non legitimat eum per aliquod medium facti, sed simpliciter tollendo ius positiuum: restituit tamen ad ius naturale: vt patet in corpore, quib. mod. natura. effic. legitimi. circa princi. vnde nō disponit, nisi sup iure, & circa ius; secus si legitimaret filiū, qa fingeret mr̃imonium fuisse cōtractum inter illos, de quib⁹ natus est. & hæc sunt quæ dixi multū extensè in l. Gallus. §. si eius. de lib. & posthu. vbi Bald. mouens ꝓprie qō. nostrā, dicit eā fuisse disputatā Bononiæ, & distinctū, vt s. & vt distinxit Ang. disputatione sua preallegata. Et per hæc sufficienter videť expeditū primū mebrū. & est cōcludendū in effectu scd̃m cōem sñiam, quicquid dicāt Saly. & Imo. ꝙ substō facta sine filijs legitimis, vł legitimis & naturalibus, nō habet locum, si decedat cū filijs legitimatis. Sed contra istā determinationē opponiť fortissime: quia cōditio quæ loquiť de legitimo, debet intelligi de legitimo ꝓpriè & strictè, qm̃ debet impleri in forma specifica. Sed filius legitimat⁹, vt probabō, nō pōt dici proprie legitimus: ergo nō cōprehendiť sub verbis cōditionis. Quòd autē ita sit, videť esse casus singularis in auť. de trien. & semis. §. neq; illo. in ver. sed nec vsq; in hoc statuim⁹ lege. iuncto §. frequēter. antecedēti. Quē tex. induco sic: dicit in §. frequēter. ꝙ male disposuit ius antiquum & indistinctè, inducendo tres vncias tantū ꝓ legitima: deinde statuiť vsq; ad §. neq; illo. & vsq; ad versic. præalleg. corrigendo ius antiquum, quòd legitima filiorū sit maior: postea in dicto versic. ꝙ non solùm in his quæ disposita sunt s. statuit l. prædictam. sed etiam in his quæ sequūtur, inter quæ est ꝙ legitimatus per sequens matrimonium auctam, de iure nouissimo, sicut primi. Vnde pondero, ꝙ ille versic. sed nec vsque. ostendit manifeste, quòd in precedentibus cùm erat dispositum de filijs, non erat prouisum de filijs legitimatis per sequēs matrimoniū: dum dicit, ꝙ nō est standū in his q̃ suprà sunt disposita tantū. & postea disponit de filijs legitimatis: nam cōprehēderetur appellatione legitimorum, tunc etiam si staretur prius dispositis tantū, sufficeret: & sic ibi videť ꝓbare singulariter, ꝙ in materia correctiua appellatione legitimi non venit legitimatus. Et licet illum text. ego adduxerim pro contraria parte in dicto §. si eius. tamen vidi, quòd probat oppositum: quia vt dixit text. negat, quòd in priori dispositio. nisi fuisset facta aditio, legitimatus contineretur: sed hoc non esset verum, si legitimatus esset proprie legitimus, quia etiam in materia correctiua comprehenditur id quod venit ex proprio significatu verborum. ¶ Sed ad illum tex. potest responderi, quòd ideo in priori dispositione nomine legitimi non comprehendebatur legitimatus, quia l. illa venit ad correctio. ll. Digestorum: per quas erant statutæ tres vnciæ pro legitima. l. Papin. §. iiij. ff. de inoffic. testamen. De iure autem illo non cognoscebatur filius legitimus per sequens matrimoniū, vel rescriptum principis, sed solùm in vno casu singulari, in l. qua in prouincia. §. diu⁹. de ritu nuptia. Cùm igitur qualitas & mens legis interpretatæ censeatur repetita in l. interpretāte, vt in auť. de fi. ante do. instru. nat. §. fin. & per Barto. in l. prætor. §. erit ꝗ. ff. vi bono. rap. merito sicut ius antiquum interpretatū non sensit de isto genere legitimorum, ita nec ius quod interpretatur super secūdo mēbro, quando est facta de filijs legitimè natis. Tene cōmunem sententiam doct. & vide plene quod scripsi super hoc secūdo cap. in l. Gallus. §. si eius. de lib. & posth. Est tñ corrigēdum qđ ibi dixi: qa rñdendo quibusdā argumētis, dicēbā, ꝙ licet p interpretatio. passiuam vna lex trahať ad aliā, tñ lex nō trahiť ad dispositio. testatoris, quæ difficilius extendiť, ꝗ dispositio l. vt plene fuit dictum in ea. l. † §. & quid si tm̃. tūc eṁ reuocaui in dubiū hanc rñsionē: qa etiā in materia fauorabili reperiebať dispō hoĩs extendi. l. deo nobis. C. de episc. & cler. Nunc aūt cōsiderādo melius, credo ꝙ dicta extensio sit bona, ad minus propter hoc, qa nō est tantus fauor in casu nr̃o, sicut in l. deo nobis. pallegata. de cuius tñ intellectu vide dicta per me in d. §. & quid si tm̃. Itē aduerte, qa in d. §. si eius. recitaui melius, quo ad primū membrū, rñsionē Io. And. in addi. Spec. ꝗ heri fecerim in scribendo: est eṁ intentio Io. An. ꝙ ꝗuis in filio adoptiuo p̃sumiť fraus, in filio tñ naturali si petať ltiari, iō nō p̃sumiť fraus, qa videť hoc potius fecisse pater ex affectiōe naturali, ꝗ vt euertať fideicō. & hoc ostendit l. quā alleg. pro ista dr̃ia: vt l. pe. ff. qđ cū falso tu. autore. Vñ dr̃ia istorū casuū nō fundať ex mente Io. And. qa vnū sit difficilius alterius ad obtinendū. Sed rōne p̃missa, & qa Bar. hic long. repetitio. tractat magis substōīs exemplariæ: iō adde dictis eius in iij. q. in qua tractat, cuius cōditionis debeāt esse liberi, qbus fit substō, qđ inquantū dicit, posse substitui filio naturali & adoptiuo, hoc nō videť verū, scd̃m Ang. qa l. humanitatis vult posse substitui liberis, quibus debet relinqui legitima. Sed hodie filio adoptiuo nō debet relinqui legitima, si est adoptatus ab extraneo. l. pe. C. de adopt. †itē nec filio naturali debet relinqui legitima[a]. l. vxore. §. pater naturalis. de lega. iij. & est glo. singu. in l. j. in princi. ff. de contratab. ergo neutri istorum videť posse fieri

13

a ¶ Legitima. Vide d. Iaso. May. hic in vij. col. ver. circa secundā q. vbi referē do Are. hic dicit, ꝙ inductio l. humanitatis. quā facit hic Aret. sibi nō satisfacit.

se fieri substõ. Et per istã ratione sequit hãc opin. hic Ioan. de Imo. & ego etiã sum sequut⁹ in d. l. humanitatis. Et aduerte, qa ille tex. facit pro ista opi. alio modo, inquãtũ dicit, ꝙ per hãc substitutio. excluditur q̃rela inofficiosi. & sic proprie videtur loqui in filijs, ꝙ debebãt, si fuissent sanæ mentis, relinquere ali qd parẽtibus: qđ non habet locũ nec in filio adoptiuo hodie, nec naturali: & credo sine dubio hoc esse de mente illius legis. Itẽ adde dictis Bar. inquantũ ipse dicit, est cõis opi. ꝙ pater nõ põt substituere filio pupillo, & mẽte capto exemplariter, p l. q habet. in princ. ff. de tute. quæ est optima l. si habet pupillũ in potestate, nã Ang. hic aliter distinguit: dicit enim, ꝙ aut pater substituit pupillo simpliciter, & tũc videt̃ substituere pupilla riter, qa magis videtur attẽdere causam naturalẽ: aut substituit expresse exemplariter, qa substituit eis, si decesserit in fa uore in pupilla. ætate, vel postea q̃ñcũq;: tũc & ista substõ vale bit sc̃dm eum tanq̃ exemplaris, ex quo iura simpliciter dicũt, ꝙ filio mẽte capto põt taliter substitui. Non obstat d. l. qui ha bet. quia ibi loquit̃ in iudice, cuius ptãs non est ita ampla, sicut potestas quæ conceditur testatori: arg. l. in conditionibus primum locũ. de cõdi. & demonstr. & in auc. de nupt. §. disponat. Sed Io. de Imol. hic, & Mod. in d. l. humanitatis. sequũtur dicta Bar. & cõem sñiam. Mouentur, qa istud priuilegium cõceditur ex humanitate patri dispensatiue. vt d. l. humanitatis, & sic ex quodã iure speciali: & sic nõ põt habere locũ, nisi in subsidiũ, qñ. s. nõ põt habere locũ ius ordinariũ, ex quo pater põt pupil lariter substituere filio: ar. l. si qñ. de leg. j. & l. in prouinciali. cũ materia. ff. de no. oper. nun. & in l. in causæ. §. fin. de minor. Et ista dicta sunt vera, & ego sum sequutus in l. humanitatis. pro quibus induxi §. qua rõne. Instit. de pupil. vbi text. dicit, ꝙ ad exemplũ pupillaris substitutionis inductũ est, vt etsi filius pu bes sit, possit fieri sibi testamentũ rõne furoris: quæ dictio, etsi, nõ implicat secũdũ verũ sensum, ꝙ possit sibi substitui exẽ plariter ratiõe furoris: sed hoc significat, ꝙ nõ solũ põt substitui pupillariter, sed etiã puberi, si non sit sanæ mẽtis. Vnde ve rẽ substitutio ista fuit permissa solũ post pubertatẽ. Confirma tur ista conclusio ex eodem tex. in verbo, infirmari. vbi dicit̃, ꝙ si mente captus resipiscat, infirmatur substitutio, id est, euanescit. Sed hoc nõ esset verũ, si substitutio esset facta mente ca pto impuberi, quia non euanesceret totaliter, sed valeret vt pu pillaris, quoniã vna substitutio directa potest cõuerti in aliã, vt ibi dicit Bar. & probatur in l. centurio. Et licet ille tex. pos sit cauillari dicendo, ꝙ tũc infirmatur substitutio compendiosa, sed non pupillaris: hoc tamen faceret violẽtiã literæ, & aliter dixisset Imperator, si habuisset hunc sensum: aliud est em̃ dicere, ꝙ dispositio infirmet̃: aliud est dicere, ꝙ valeat in vi al terius dispositiõis. Pro isto intellectu facit optime text. in eo. §. in fin. vbi dicitur, ꝙ substitutio cõpendiosa infirmat̃ ad exẽplum pupil. substit. quæ pubertate euanescit. Sed substitutio pupil. pro puberta. omnino extinguitur, nec transit in aliũ: ergo similiter est intelligẽdũ de exemplaria: & credo sine dubio hanc esse mentẽ illius literæ. Præterea si responsio Ange. esset vera, sequeretur ꝙ si pater daret curatorẽ furioso in testamen to, & furiosus esset pupill⁹, valeat datio, ex quo potestas testa toris nõ limitatur, sicut potestas iudicis. Sed hæc differẽtia est cõtra verb. tex. in d. l. q habet. duobus modis. Primò, inquãtũ ibi dicit̃, ꝙ cura furiosi cũ tutela nõ concurrit, nec distinguit̃ qs det curatorem. Secundò, inquãtum dicit̃ in q. l. xij. tabul. quæ loquitur de curatore furiosi, non loquitur de pupillo furioso: & tñ tunc sc̃dm iura vetera curator furioso poterat dari in te stamento: vt videtur probari in l. fin. circa mediũ. C. de cura. furio. & in l. de creationib⁹. C. de epis. aud. Et licet gl. in d l. fi. teneat cõtrariũ, quam sequitur ibi Saly. Bartol. tñ post Petr. tenet hoc, qđ s. dixi in l. j. ff. de confirma. tuto. vbi sc̃dm opin. Bar. tex. in l. qui habet. facit contra Ang. Si autem teneremus opin. glo. ꝙ curator nõ possit dari furioso in testamento, tunc responsio Ange. ad illũ tex. non esset absurda, quicquid dicat Io. de Imo. qa concedo ꝙ subsistente qualitate naturali limitatur potestas iudicis, sed non testatoris, cuius dispositio est fa uorabilior. Vnde nisi ostendat̃ aliter, ꝙ potestas testatoris hoc casu non debet esse fauorabilior, q̃ potestas iudicis: ista rñsio posset sustineri contra inductiones suprà factas de d. l. Sed sustinendo opi. cõem est vera: vt s. ostendi. dico Vltramon. ꝙ cũ ista potestas cõpetat testatori de iure speciali, debet esse de bilior q̃ potestas iudicis cõpetẽs de iure cõi. l. eius militis. §. mi litia. ff. de test. mil. & l. iij. §. j. de fideicõ. li. & ista sufficiãt, quo ad primum mẽbrũ istius q. Quo ad sc̃dm dictũ, dũ Bart. dicit, ꝙ si substitutio exemplaria fiat pupillo, quẽ substituens non habet in potestate, ista substitutio valebit, & intra pubertatẽ, & post, si sit facta pro omni tempore. Io. de Imol. reprehẽdit sententiam Barto. quia l. humanitatis. non concedit, ꝙ parens faciat filio testamentũ, nisi qñ impeditur facere testamentũ, qa mente captus. Vnde si remoto furore omnino filius nõ posset facere testamẽtũ, nõ videt̃ ꝙ cõtra hunc defectũ testator possit prouidere: sicut dicit Bar. j. in alia q. de furioso, qui per mor tem substitutionis recusatus esset in potestate alterius, vel aliter esset intestabilis, etiã si non esset furiosus. In casu aũt nostro, qñ pupillus nõ est in potestate substituentis, etiã si nõ es set mẽte captus, tamẽ pupillus non posset facere testamẽtum ipse rõne ætatis. l. qua ætate. s. de test. & sic nõ vr̃ isto casu sub stitutio exemplaria valere. Et licet ista rõ prima facie fortiter vrgeat, nõ tñ credo paucis verbis Bar. sibi fuisse contrariũ. Vn de cõsidero defendẽdo dictũ Bar. qđ cõiter approbatur, ꝙ sicut videbis statim in q. seq. pupillus nulla alia causa prohibet̃ testa ri, nisi quia l. præsumit eum esse incapacem tantæ discretiõis, quanta requirit̃ in tali actu. Rõne ergo defectus mentis impe dit̃ pupillus, sicut & furiosus: vnde si recte inspicias hic cãm, ex qua ille cui fit substitutio esset inhabilis ad testandũ, nõ impediat̃ substituere: qa impotentia pupilli & impotẽtia mente ca pti sub eadẽ cã. s. indiscretio mentis. Et si dicat̃, cur ergo pupil lo, qui non est mẽte captus, nõ põt substitui exemplariter? Re spondeo, ꝙ magis subuenit̃ mente capto, cuius impedimẽtum probabiliter p̃sumitur esse perpetuum in omni ætate, q̃ in pu pillo, cuius impedimentũ est finiendũ breui tẽpore post pupil la. ætatẽ. & põt probabiliter sperari, ꝙ finietur, qa quilibet p̃ sumitur posse viuere vsq; ad c. annos. l. fin. C. de sacrosan. & l. an vsufru. quead. vsufr. amit. Ista diuersitas rationis colligitur in l. si longius. §. si filius. & quod ibi not. ff. de iud. vbi propter diuturnũ impedimẽtum permittitur filio facere aliquid cõtra regulas iuris, ne actio patri cõpetens pereat: qđ non permitti tur, qñ impedimentũ est tale, vt non sit verisimile præiudiciũ posse generari patri ex tali impedimẽto de filio. Et ꝙ istud sit vnũ impedimentũ, & non duo, probat̃ à simili: qa prorogatio [a] facta de termino in longius tempus durãte adhuc termino, nõ facit vt terminus prorogatus videatur diuersus à principio. l. sed si manente. de preca. & nota. in l. iiij. in princi. ff. de damn. infect. & hoc est qa extensio eiusdẽ speciei nõ diuersificat spe ciẽ. Arguendo ergo tunc de tempore ad rẽ, ꝙ licet sicut econtra: vt l. qui plures. in princ. s. eod. & l. miles ita. §. & quia diximus. j. de testamen. milit. dico ꝙ sicut terminus ꝓrogatus est vnus cum primo, ita causa & inhabilitas temporalis effecta p̃petua est eadẽ cã, & eiusdẽ rationis. Item adde, inquãtum hic doct. quærunt, quæ sit ratio differentiæ, qui potest substitui mentecapto, licet non sit in potestate, & tñ non potest substitui pupillo: nam Guil. & Cy. dicunt, ꝙ hoc est, qa prohibitio, ne pupillus possit testari, est inducta de rigore iuris ciuilis. Vn de nisi filius sit filius patri, sc̃dm dispõnem iuris ciuilis, id est, nisi sit in potestate, iste filius non censetur esse filius, quo ad hoc vt dispõ fundata super rigore iuris ciuilis in eo habeat locum, siue vt prohibitio inducta de rigore ciuilis, tollatur, sed mẽte captus prohibet̃ testari, non ex prohibitione iuris, sed po tius ex quodam infortunio, propter quod ipsa natura constituitur inhabilis ad aliquid disponendũ. Dom. Io. de Imol. hic impugnando dicta Bar. qui non approbat istam rationem, nititur eam saluare, dicens ꝙ pupillus qui est proximus pubertati, puta per vnũ diem, non videtur prohibitus testari, cũ naturaliter careat intellectu, cùm sit doli capax, nec possit considerari, ꝙ in differentia vnius diei detur maior & minor sensus. Vnde ex rigore iuris videtur esse prohibitus, non ex ratione naturali: vt dicit Bart. Sed ista ratio non est generalis, & ideo non põt esse bona, quia in infante & proximo infantiæ clarũ est, ꝙ incapacitas surgit ex ratione naturali: vnde infans æquiparatur furioso & prodigo. l. Fulcinius. §. adeo. ex quib. cau. in possess. eatur. & ideo Raynu. assignat meliorem rationem dif ferentiæ, quæ est generalis. Et ad impugnationẽ quã facit Bar tol. huic rationi, respondeo declarando mentem Rayn. & hãc ☞ responsionem sensit Io. de Imo. hic, † ꝙ q̃uis impedimentũ possit esse perpetuum in pupillo, sicut in furioso, quia pupillus potest mori in pupillari ætate, non tamen est verisimile impedimentum ita esse perpetuum in persona pupilli, sicut in per sona ipsius mente capti, quia furor p̃sumitur durare, in quacunque ætate moriatur furiosus, & esse impedimentum perpe tuum legis, in omni ætate, & omni tempore. Sed in persona pupilli licet impedimentum possit esse perpetuum, valet ipso [a] moriente in pupillari ætate[a]: quia tñ probabiliter potest separari, & de facili contingit, quòd impedimentum erit temporale vsq; ad pubertatem, ideo non agitur de tanto præiudicio: facit quod habetur in lege, nisi. §. cùm furiosi. suprà, de tu tel. & ratio. distrahen. & ideo non est mirum, si datur amplior

[a] ¶ Aetate. Nũqd di cat̃ nũc decedere ꝓ priẽ intestatus: vid̃ d. Pet. Phi. Cor. in consil. lxxv. incip. quãq̃. in litera b. c. & y. in consi. cccxx xvj. incip. constat. ĩ litera n. in j. parte.

potestas in furioso, quàm in pupillo. ¶ Et adde ad ea quæ s. dixi, circa primam rationē differentiæ: quia si diceretur, ꝙ ꝗuis inspecto principio pupil. ętatis, causa, cur quis non pōt testari, sit indiscretio & incapacitas: sensus tamen, ex quo attento fine pupillaris ætatis nō est ista causa, sed rigor iuris, vt s. dictū est, tota dispositio debebit iudicari introducta ex rigore iuris. Nam potius esset dicendum econtra, quòd tota dispositio diceretur fundatą in iure naturali, ex quo principiū ætatis habet causam naturalem: sicut dicimus in l. fin. C. si aduer. delict. ꝙ attenditur principium ætatis minoris, quo ad hoc vt mater excludatur, quę non petijt tutorem filio, vt ibi tradit Bald. in auē. si captiui. C. de episco. & cler. Item adde circa illam quæst. in qua Barto. concludit, ꝙ si mater transiuit ad secunda vota, nō potest substituere filio exemplariter, per ea quę habentur in l. lex quæ tutores. de admi. tut. C. & in l. j. C. vbi pu. edu. de. Nam aliud est in patre, secūdùm qđ pater nō est suspectus in administratione, licet trāseat ad secunda vota. l. generaliter. circa medium. C. de secund. nupt. l. fina. C. de bon. mat. & in authē. de nup. §. soluto. facit optime quod plene scripsi post Bar. in l. ij. s. eo. in illa qōne, vtrum pater qui est vilis persona, possit substituere pupillariter. Ioan. autem de Imol. hic considerat duos casus. Nam aliquādo secundū eum mater transiuit ad secūda vota, & petijt tuto. filio: aliquādo nō petijt tutorē. Primo casu ipse tenet indubitanter, quòd mater possit substituere exemplariter. mouetur ratione, & lege. rōne quidē: quia si mater admittitur ad hær. filij petito tutore, quod est plus, multo fortius admittetur ad substituendum filię, quod est minus. ratio: quia text. in l. humanitatis. indistinctè loquitur, ergo indistinctè debet intelligi. Si verò mater non petijt tutorem filio, tunc dicit esse magis dubiū: tamen ipse tenet idem, quòd mater nō excludatur à potestate substituendi: tum quia lex, humanitatis. indistinctè loquitur: tum quia nō valet ista cōsequentia, mater excluditur à successione filij, ergo excludetur à potestate substituendi: quia successio filij respicit cōmodū ipsius matris, sed substitutio exemplaria respicit prouisionem ipsius filij. Vnde licet mater propter delictū remoueatur à cōmodo proprio, non tamē à cōmodo filij. Vnde sicut posset instituere filium in bonis suis: vt in authen. de nupt. §. optime. ita potest ei substituere pupillariter. Non obs. quòd mater sit suspecta in educatione & administratione, sicut adduxit Bar. quia ab illis remouetur: nam posset spoliare pupillum ad commodū suum, vel insidiari vitæ ipsius similiter ad suum cōmodum. Sed ista ratio cessat, quando substituit filio exemplariter: quia hic non agitur nisi de commodo filij, vt dictum est, nec potest esse suspitio aliqua de commodo ipsius matris, quæ debet præmori filio, vt cōfirmetur substitutio exemplaria: vt patet ex his quæ not. hic per Barto. maxime in illa qōne, vtrū ad cōfirma. substitutionis exemplariæ requiratur aditio ex paterno. Confirmatur ista conclusio vltra eum, quia etiam ille qui est suspectus, & regulariter non potest administrare, sicut est tutor, qui non fecit inuentarium, vel non satisdedit, tamen potest facere ea quæ pertinent ad merum fauorem pupilli: ita probatur in l. j. & ij. de tuto. & curato. qui satisda. non de. & plene per Bart. in l. tutor qui repertorium. s. de admi. tuto. & in l. qui duos. in princi. j. de reb. du. Ego scribendo in l. humanitatis. præallegata. sum sequutus sententiam Barto. & cōmunem. Et pro intellectu dictorum Ioan. de Imol. debes aduertere: qa si substitutio exēplaria nō potest fieri nisi puberi, vt s. conclusum est, nō habet locum distinctio suprà dicta, per

14 eum: † quoniā etiamsi mater non petijt tutorē filio, nō tamen perdit successionem, quādo filius factus est pubes. l. matris. C. ad Tertul. Placuit autem mihi opi. cōmunis: quia vt dicit tex. Institu. de pupil. subst. §. sinautem. circa fin. si substitutio pupillaris sit palàm vnà cum principali testamento, & periculose propter insidias quas posset facere substitutus vitæ filij, de quibus etiam tangitur in l. j. & in l. qui filium. vbi pu. edu. de. hæc autē suspitio erit maior & minor, secundùm qualitatē personæ substituti. Est igitur suspitio circa electionem personæ substituti in matre, quæ transiuit ad secunda vota, ne forte eligat vitricum in substitutum, qui præsumitur insidiari vitæ filij, vel aliam personā, ex persuasione vitrici, quasi mulier insidietur vitę mentecapti, & ineat occultā societatem hæredita. cum vitrico. Et aduerte: quia licet mater non possit priuari successione, quādo petijt tutorem filio, quia fuit diligens, non tamen si non vellet administrare post nuptias admitteretur: verbi gratia, mortuo tutore petito, quia suspecta est, & mutata cōditio personæ. sicut ergo nō posset administrare nunc, ita nec pupillariter substituere. Pro ista cōclusione facit optime qđ habetur in l. ij. & in l. mulier. §. si quæratur. ff. de cōfir. tut. per Bal.

a ¶ Substitutio. Vide hic do. Ias. May. in xj. col. ver. circa secundum casum. tenentē opi. Bart. esse veriorē duplici fundamento, prout ibi per eum.

in l. pater filio. vbi est opt. tex. ff. de testamē. tu. Ex cuius dictis in effectu colligitur, ꝙ si mater prouidet filio de tutore: aut instituit filiū hæredem, & tunc non confirmatur tutor sine aliqua inquisitione: aut eum non instituit hæredem, & tunc requiritur maior inquisitio, nec admittitur prouisio matris, vt operetur aliquid in hoc secundo casu. in primo autem operatur, vt non requiratur tāta inquisitio. Ex quibus dictis arguo dupliciter ad propositū. & primò inceptum lex nō credit iudiciū matris simpliciter factum in fauore filij, sed requiritur aliqua causæ cognitio, ex quo datur intelligi, ꝙ potestas prouidendi filio per substitu. exemplariam simpliciter commissa matri est de iure spāli: ergo facilius debet tolli, ꝗ̄ si esset à iure cōmuni. l. eius militis. §. militia. ff. de te. mil. sicut dicit text. in simili. de con. & affi. vbi probatur, ꝙ quando creditur testibus de auditu cōtra regulas iuris cōmunis, probatio debet esse perfectior, ꝗ̄ vbi testis testificaretur, secundū regulas iuris: & bene facit tex. in c. licet ex quadam. extrà. de testib. † Secundò pondero ex illa distin. ꝙ quādo mater non instituit filium, prouisio eius non attenditur aliquo modo, & causa est, qa est suspecta, ex quo nihil filio reliquit. Idem ergo si sit suspecta alia ratione, vt in casu nostro. Quid autē iuris sit, si mater primò substituit exemplariter, deinde trāsiuit ad secunda vota: tangit Bar. hic dicens, ꝙ euanescit substitutio[a], per l. cohæredi. §. cùm filiæ. in princip. s. eod. Sed Bald. dicit, quòd illa loquitur, quādo inhabilitas superuenit in psona pupilli, ex capitis diminutiōe, qa fuit emancipatus: quod non contingit in casu nostro, nec in psona pupilli, nec in persona substituētis. Pręterea per trāsitū ad secūda vota nō irritantur facta ante secundas nuptias: vt in authē. de nupt. §. finaūt tutela. Tu potes concordare opin. hoc modo, quòd aut mulier trāsiuit incōtinenti ad secunda vota, & tunc irritetur substitutio: & sic vera opin. Barto. quia ex actu sequuto incōtinenti declaratur, ꝙ mulier tempore substitutionis habebat animum transeundi ad secūda vota: & sic est eadem ratio, quę in illa quæ transiuit. l. si ventri. §. fina. cum ibi not. ff. de priuil. credi. & l. sed Iulianus. §. perinde. in tex. & glo. ff. ad Mac. Aut transiuit ex interuallo, & tunc qa præsumitur fideliter consuluisse filio, ex quo non cogitabat de secundis nupt. tunc vera sit opin. Bald. quā ponit in dicta l. humanitatis. vbi etiā in præcedenti articulo tenuit contra Barto. hic: sed rationes suas

15 non posui, quia non multum vrgent. † Idem adde in illa qōn. vtrum miles possit exemplariter substituere mentecapto, si sibi non faciat testamentū, inquantū Bart. dicit, quòd sic, per l. miles ita. §. fin. j. de testamen. mili. Angel. enim tenet oppositum per text. in dicta l. humanitatis. vbi necessario requiritur, ꝙ filio relinquatur legitima: ergo oportet quòd pater faciat sibi testamentū. Sed Ioan. de Imol. videtur distinguere cōcordando opinionē, quòd aut miles exhæredat filiū suum, & tūc vera erit opi. Ang. qa nec tacite nec expresse filio reliquit legitimam: quod requiritur. aut pater non exhæredat filium, non tamen instituit, quia facit testamentū filio, & non sibi: & tūc pōt procedere opin. Barto. secundū eum: quia decēdēdo ab intestato videtur tacitè relinquere bona sua. l. conficiuntur. §. primo. & l. si quis cùm nullum. ff. de iu. codi. Sed ista ratio cōcludit plus quàm Barto. nam si tacite relictū continetur appellatione relicti, ergo etiam non miles poterit facere testamētum filio, & non sibi. quod Barto. negat expresse in prima qōne. Præterea ista ratio non est vniuersalis: nam pone ꝙ filius emancipatus, certe tunc si pater non facit testamentum, filius non succederet ex tacita voluntate ab intestato: glos. est not. in lege prima. §. vel maxime. ff. de collat. bono. quam allegat Bald. vt singularem in l. si emancipati. C. de collat. & in multis alijs locis, de quibus non recordor nunc. Præterea quòd verbum, relinquo, verificetur in eo qđ defertur ex tacita voluntate, quæ non continetur sub expressa, hoc non probatur iure, imo contrarium videtur probari, si bene inspicias in lege, cùm mihi. §. hæc oratio. & ibi per Bartolum, suprà, de transactionibus. ¶ Præterea hic tribuitur speciale priuilegium parētibus, qui reliquerint legitimam filijs: sed appellatione relicti vel legati, quo ad cedendum aliquid de iure speciali, non venit legatum tacitum. Vnde lex quæ dicit, quòd dominiū transfertur ipso iure in legato, non habet locum in legato tacito. l. seruum filij. §. finali. de legatis primo. & notat Bartolus in lege prima. ff. eodem titulo. & in l. binas ædes. ff. de seruitu. vrbano. prædiorum. ergo similiter in casu nostro hoc ius speciale non competet parentibus ex occasione relicti taciti. Potest ergo saluari opinio Bartol. alio modo, videlicet quòd l. humanitatis. loquitur in pagano: nos autem loquimur in milite. Et pro declaratiōe aduerte, qa qñ filius est exhrdatus, tūc est manifesta differentia inter substitutionem pupil. & exēplariam:

vnde

vnde nõ põt argui de vna ad aliã. Sed qñ filius non est institutus, nec exhęredatus, tũc nulla est differẽtia inter istas substõnes. vnde põt argui de vna ad aliã, nisi in quibus reperit̃ dissimilitudo: vt fatentur omnes doctores hic, & bene, quia ista substitutio est inducta ad exẽplum pupillaris, & sic est sibi similis in his in quibus expresse non differt. Sicut ergo, licet pater teneatur regulariter facere testamentum, sibi vult substituere pupillariter, hoc tamen fallit in milite: ita dicemus seruandum esse in substitutione exemplaria, quia limitatio posita in pupillari videtur repetita in exemplaria, quæ fit ad eius instar: argumen. l. asse toto. cum materia. de hæred. instituen. & in l. omnia priuilegia. C. de sacrosan. eccle. & per Bart. in extrauagã. ad repri. super verbo, prout. Et aduerte: quia licet suprà dixerit in prin. dubita. quòd ratio domini Ioannis videtur concludere, vt etiam non miles si non fecit testamentum, sibi possit substituere exemplariè, quia rectè considerando verba ipsius, potest saluari modus iste loquendi: vult enim in effectu, ꝙ tacite relictũ contineat̃ appellatione relicti, non tamen per hoc relictũ tacitum videtur factum testm̃ à principio, sicut si filius esset expresse institutus in legitima: & sic ille qui nõ est miles, non faciendo sibi principaliter testamentum, non posset exemplariter substituere, sicut nec pupillariter. l. j. in fin. & l. ij. s. eo. Et hoc modo intellige dom. Io. & saluatur ratio sua ab impugna. quã primo loco feceram. Adde etiam inquantũ Bar. hic dicit, quòd si filius sit institutus in minus q̃ legitima, potest sibi substitui exemplariter: quia cùm possit agere ad supplementum, habetur pro instituto: iuxta l. omnimodo. & l. scimus. in prin. C. de inoffi. testa. nam Ang. hic tenet oppositum. Mouetur, quia hoc quòd filio relinquatur legitima, vt possit sibi substitui, videtur inductum pro forma: ergo ab ea non est recedẽdũ. l. cũ hi. §. prætor. de transac. Preterea ista substitutio est inducta humanitatis intuitu: sed si pater relinquit filio minus legitima, non vtitur humanitate, cùm relinquat sibi minusculam partem. l. si quis in suo. in princi. C. de inoffi. testamen. Nec ob. si dicas, quòd capit supplementum ex voluntate defuncti: quia imo capit illud contra voluntatem defuncti, secundùm eum: & licet nihil alleg. & videtur probari in l. cũ quæritur. & l. parentibus. C. de inoffi. testa. vbi patet, ꝙ si pater relinquit filio minus legitima, in reliquo videt̃ eum exhæredare. Et hanc opi. sequitur hic Ioa. de Imo. quàm confirmat ex eo, quia ista consequentia non est bona, testamentum principale valet, ergo potest substitui exemplariter: vt patet in filio exhæredato, cui exemplariter non potest substitui, & tamen testamentum paternum valet. Confirmatur ista conclusio, quia ius agendi ad supplementum subrogatur loco exhæreda. secundùm Bart. in l. si quis filium. in fin. C. de inoffi. testamen. Sicut ergo exhæredato non potest substitui exemplariter, ita nec filio agenti ad supplementum. Sed ad istas rationes videtur posse responderi, & ad primum, cũ dicitur quòd forma non est seruata, quia filius nõ est institutus in legitima, potest dici, ꝙ tunc solẽnitas omissa vitiat actũ, quando lex quæ requirit solennitatem, non supplet defectum omittentis solennitatem: secus si suppleat, fingendo id esse factum, quod est omissum. Casus est expressus, & ibi not. Bald. si bene memini in l. non aliter. & l. seq. ff. de adop. vbi patet, quòd licet in arrogatore requiratur stipulatio, de qua ibi: si tamen omittitur, non vitiatur abrogatio, quia l. fingit stipulatio. interuenisse. Præterea dispositio quæ loquitur de scripto hærede, habet locũ in eo qui succedit in portione hæreditatis, per ius accrescẽdi ex tacita volũtate defuncti. l. si in testamento. & ibi hoc plene declaraui. s. eo. Sed legitima non relicta filio accrescit ipsi portioni, in qua est vocatus. l. scimus. in prin. C. de inoffi. testam. ergo etiam in illa parte censetur esse institutus, & totum petet peti. hæred. vel actione ex testamento, tanquàm scriptus & institutus: vt probatur in d. l. si in testamento. Secũda ratione respondetur, quòd humanitas, de qua fit mentio in l. humanitatis. non fundatur in hoc, quòd pater plus vel minus relinquat filio, dũmodo filius habeat legitimam ex dispositione testatoris, qui vocauit eũ ad aliquam partem legitimam, sed in potentia eius, cui fit substitutio: visum est enim humanum Imperatori, quòd sicut pater potest prouidere pupillo, quia non potest sibiipsi testari, ita possit prouideri furioso, qui similiter sibiipsi nõ potest testari. Et quòd iste sit verus sensus legis, patet: quia ista substitutio exemplaria respicit principaliter fauorẽ filij, sicut & pupillaris. l. Iulianus. ff. de acqui. hæred. Ad videndum ergo, vtrũ deberet concedi id quod pertinet ad filium principaliter, causa legis condendę, debuit respicere ipsum filium, in cuius fauorem l. inducebatur. † Præterea non est verum post l. omnimodo. ꝙ si pater relinquit filio aliquid, filius petat reliquum contra voluntatem testatoris: quia testator ideo videtur sibi reliquisse minus, quoniam sciebat legis prouisionem, per quam filius poterat consequi totũ. in dubio autẽ mens testatoris videtur concordare cum mente iuris, etiam si oporteat impropriare verba testamenti: vt in c. j. §. filia vero. de suc. feud. & l. pen. C. de impub. & alijs substi. & no. Bartol. in l. hæredes mei. in §. cùm ita. ff. ad Trebel. quæ ratio cessabat ante legem, omnimodo. quoniam ante illam legem filius qui habebat minus legitima, nullum habebat remedium, vt posset succedere non rupto testamento. & ideo si pater relinquebat minus legitima, tacitè in reliquo videbatur remotus. Est tamen hodie casus, in quo fatendum est, quòd filius ageret ad supplementum contra voluntatem testato. quando scilicet testator expresse vetuisset, quòd non posset plus petere: vt est casus in corpore, vt cum de appel. cogno. versi. cæterum. Ad alias rationes dom. Ioã. concedendo ꝙ consequentia non sit bona, respondetur, & dico ꝙ ideo potest exemplariter substitui filio, vel quia filius habetur pro instituto, sicut dicit Bartol. vel quia propter partem in qua fuit vocatus expressè cui accrescit alia ipso iure, verè potest dici institut. in tota legitima: vt d. l. in testamento. quę multũ vrget pro opi. Bar. iuxta l. scimus. in prin. C. de inoffi. testamen. Et cũ dicitur, quòd ius agendi ad supplementũ subrogatur loco exhære. & loco querelæ, dico quòd subrogatur, quo ad ea quę proportionabilia & compatibilia sunt vtriq;, scilicet quia per vtrunq; remedium filius consequitur legitimam suam. Sed quo ad ea, in quibus habent contrariam materiam, & non sunt compatibilia, non potest dici facta subrogatio, quo ad hoc vt vnũ sapiat naturam alterius. Cùm ergo exhæredatio sit contraria institutioni, & filius qui agit ad supplementũ habetur pro institu. vel vere sit institutus vt dixi, quo ad ipsum supplementum, non sapit naturam exhæred. & inde est, quòd ius supplementi non rumpit testamentũ, sicut ius querelæ, quod oritur ex exhęreda. & hoc est quod tangit Bald. in l. si quis filium. C. de inoffi. testamen. dum negat, ꝙ tale ius subrogetur loco querelæ. Pro prædicta distinc. facit text. & quod ibi not. in l. j. §. lex Falcidia. ff. ad legem Falcid. propter quæ iste articulus redditur valde dubius. Et si tenemus, quòd pro iure agendi ad supplementum competat conditio ex l. & sic quòd illud quod capit filius, non capiat neque ex vera, neq; ex ficta institu. sed ex mera l. dispositi. sicut tenuit glo. not. in l. principe. §. si conditio. ff. de inoffi. testamen. & sequitur Ange. ibi, negans expresse, quòd possit agi actio ex testamento: quod tenet Bal. vbiq;, videlicet in aut. presbyteros. C. de episco. & cle. & in l. si qs filium. & in l. si quis in suo. C. de inoffi. testamen. tunc opin. Bart. hic posita non videtur vera: quia quod petitur ex supplemento condi. ex l. nec fictè nec verè potest dici relict. & ideo l. humanitatis. exorbitans à iure cõmuni, quæ vult legitimã relinqui filijs, non videtur loqui in illo casu, sed requiritur quòd expressa sit relicta tota legitima: & hoc videtur sentire ibi quædam glossella, quam hic adducit dom. Ioã. pro illa parte. Pro illa conclusione adduco tibi singularẽ decisionẽ Bart. in l. filio preterito. s. de iniusto testamen. vbi ipse dicit, quando aliquid petitur condit. ex l. & nõ actio. ex testamento substituto, non comprehenditur, quòd testamenta habeant execu. paratam, sicut sententia. Vnde Bald. not. in q. fin. mere in l. vna. de inoffi. dotibus. in pen. col. dicit quòd dispositio l. hac edictali. C. de secũ. nup. quæ dicit, quòd tantum potest relinqui secũdo marito, quãtum est relictũ filio primi matrimonij, & non vltra, non habet locũ in eo quod petitur tanq̃ supplementum legitimę: quia illud non videtur relictũ filio, quod verba l. requirũt, sicut in casu nostro: ibi tamẽ relinquit q. sub dubio, tanquàm difficilem, & tamen si rectè inspicias, quo ad effectũ illa est q. nostra. Si autẽ teneas, ꝙ filius supplementum legitimæ capit ex vero titulo insti. qa portio accrescit portioni, vt dixi, ex tacita voluntate defuncti, vt probaui, tunc indubitanter vera est opi. Bar. per d. l. si in testamento. quia etiam l. loquens de scripto hærede verificatur in eo qui venit per ius accrescendi. & ista opin. forte est verior de iure, licet alia sit cõmunior, pro qua bene facit d. l. omnimodo. & d. l. scimus. vbi Imperator dicit, quòd filius institutus, in quo potest agere ad supplementum, siue testator expressè dixerit de supplemento faciendo, siue non: & sic videt̃ velle, quòd in vtroque casu sit idẽ iuris, ex quo pariter determinat vtrunq; casum, per regulam l. iam hoc iure. s. eod. & per l. j. & quod ibi no. ff. de rebus dub. Sed quando testator expresse vult supplere legitimam, tũc non est dubiũ, quòd filius habet totum iure insti. & verè: ergo idẽ erit, si hoc expressè caueat, dummodo non caueat expressè contrarium: & ideo miror de dictis Bald. in authen. presbyteros. qui dicit, quòd totam legitimã isto casu filius habet ex vno titulo: & tamen ad supplemẽtum agit ex cõditione ex l. nisi intellexit illum titulum in genere, quia totũ possidet tã quàm hæres, sed partem ex l. disposi. & partem ex dispositi. testatoris: nã capiendo titulum specialiter duæ causæ distinctę. s. dispositio l. & dispositio testatoris, non possent causare vnum titulum. Si autem teneremus, ꝙ in supplemento filius fictè videretur institutus, tunc videretur dicendum, ꝙ dispositio iuris omissi, quæ loquitur de casu vero, non trahatur ad fictũ, cũ sit exorbitãs à regulis iuris: vt l. iij. §. hæc verba. de neg. gest. ff. non posset habere hic locum interpretatio passiua, per quã l. verè trahatur ad casum fictum: quia tunc habet locum illa interpretatio, quando præcedit ordinatio l. in casu vero, & postea per nouam legem inducitur aliquis casus fictus similis illi vero. Et isto modo lex Falcidia, quæ fuit addita prius trahit̃ ad testm̃ fictũ, de quo in l. j. §. l. Falcidia. ff. ad leg. Falci. Sed quando l. fingit aliquid in vno casu, & quo ad vnum effectũ: & postea lex noua superueniens in alio casu, quo ad aliũ effectũ, disponit aliquid simpliciter, sicut est in casu nostro: tunc non habet locum interpretio passiua, sed extenderetur casus verus ad fictum, contra regulam §. hæc verba. forte tunc verior esset opi. Ang. & Imo. in casu nostro. Mihi tamen placet id quod suprà dixi: multum placet defendendo Bartol. pro quo adduco ea quæ adducunt docto. in dicta l. hac edictali. in princi. vbi volunt, ꝙ sub dispositione legis quæ loquitur de relicto facto filio, comprehendatur id quod filius consequitur virtute supplementi. & hoc satis probatur in illo textu, & in authen. de nup. §. optime. in illo rñso, quãdo filij sunt equaliter instituti: vbi tex. dicit, ꝙ tantũ põt relinqui secundo marito, q̃tum peruenit ad filios primi matrimonij, & sic declarat p̃cedentia & seq. q̃ vtunt̃ verbo, reliquit, ꝙ etiã sub isto noĩe venit id qđ

filiꝰ ex supplemēto potest cōsequi circa aliud, qđ tetigit hic Barto. dū dicit, ꝙ furiosus pōt exhæredari propter causam, quā cōmisit ante furorē: addit Imo. tex. in l. fin. §. sed cū antiquitas. C. de cu. furio. iuncta l. si quis in suo. §. legis. C. de inoffic. testamē. per quem tex. certum est, ꝙ sicut infans hodie de iure nouissimo non pōt exhæredari, ita etiam furiosus propter causam cōmissam tēpore furoris. Cūm ergo alia cōstitutio iuris nouissimi, videlicet text. in dicto §. sed cùm antiquitas. permittat furiosum exhæredari, datur intelligi, quòd potest exheredari ex causa cōmissa ante furorem: aliàs nullo modo posset, quia hodie per dic. §. legis. furiosus vel infans nō possunt exhæredari ꝓpter odium alterius, sicut de iure Digestorū permittebatur. & ista iura inducit hic Io. de Imo. ad not. qō. quā solus Bald. posuit originaliter in l. furiosum. C. qui testa. face. possunt†. 16 Vtrum pro homicidio cōmisso ante furorē ille qui postea efficitur furiosus, possit puniri. Super qua qō. Bald. dicit in loco allegato, quòd nō potest puniri in personam, sed procedetur ad adnotationē bonorum: iuxta nota. in l. j. & per totum. j. de requi. re. & ideo non potuit puniri in persona, quia furiosus habeť loco absentis[a]. l. qui ad certum. ff. lo. & l. ij. §. furiosus. ff. de iur. codi. Sed sniā afficiens personam pœna, nō potest fieri cōtra absentem de iure cōmuni, & contumacem. ff. de requi. re. & qđ ibi per Bart. & l. absentē. ff. de pœnis. ergo personaliter furiosus nō poterit puniri[b]. Cōfirmatur ista opin. Io. de Imo. hic: quia sicut nō potest fieri executio in corpus mortuum, secundū Cy. & docto. cōiter in l. ij. C. qui testa. fac. possunt. ita nō videť posse fieri in furioso, quia habeť pro mortuo. Pro ista cōclusione adducit ipse tex. in l. diuus. in vers. si verò. ff. de offic. præsi. qui text. potest intelligi de delicto cōmisso ante furorem[c], & tamē ibi nō punitur. In cōtrarium facit, quia secundū hoc delicta remanerent impunita, cōtra l. ita vulneratus. j. ad l. Aquil. Vnde ipse considerat in effectu tres casus. Quorum primum sentit, dum respondit ad l. fina. de curato. furio. dicit enim, ꝙ illa lex loquiť de pœna, quæ respicit bona, nō personam furiosi. & sic sentit, ꝙ si pro delicto imponeretur pœna pecuniaria, vel publica actio bonorū pro delicto commisso ante furorē, posset furiosus puniri: qđ tenuit Bald. in loco allega. dum dicit, quòd potest procedi ad notationem bonorum. Aliquando agitur de pœna psonali. & tūc subdistinguit, ꝙ aut potest esse spes de proximo, quòd resipiscat: verbi gratia, quia habet dilucida interualla: de quibus in l. cum alijs. de curato. furio. C. & tunc deberet differri impositio pœnæ, vel saltē executio, quousq; resipisceret: tunc relinquit qōnem dubiam, & dicit se non velle tunc determinare: allegat tamen Bald. in dicta l. furiosum. Tu verò potes dicere pro determinatione quæstionis, addendo aliqua ad ea quæ scripsi. in l. humanitatis. quòd si sumus in casu, in quo imponitur pœna corporalis, & nō potest procedi contra absentem. opin. Bal. est verissima in dicta l. furiosum. quia ex quo furiosus habetur pro absente, vt dictum est, non videtur posse condemnari de tali crimine. Et licet dom. meus ibi impugnet istud dictum per l. j. cum materia. ff. de pœnis. illa l. cum reuerentia modicū facit, nam loquitur in persona, quæ mutat statū: & dicit, quòd attenditur tēpus commissi delicti, ad videndum quæ pœna debeat imponi: & hoc ego non nego, sed dico quòd in dictis iuribus mutatio status non erat talis, quæ impediret procedi contra delinquentem inspecto præsenti statu: nā etiam seruus potest criminaliter conueniri in iudicio, & condemnari pœna corporali. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusa. & l. ij. in princip. de cust. reo. & in tali casu loquitur l. j. de pœnis. Sed quādo mutatio status inducit talem qualitatem, ex qua processus redditur impossibilis contra delinquentem, tunc non potest fieri punitio: & iste est casus noster. Si verò essemus in tali crimine, in quo posset ꝓcedi cōtra absentem, sicut sunt quædam crimina, de quibus per Bartol. in l. penul. in §. ad crimen. de pub. iudic. & in l. j. de requi. re. vel si ex forma statuti posset procedi contra absentem, & legitimè citatū &c. tunc esset maius dubium, quia videretur posse cōdemnari furiosus, quia habetur loco absentis. Sed tñ pōt idē dici, quod in primo casu: nam illa iura loquūtur in absente, qui est cōtumax: cōtumacia autē nō potest cadere in furiosum, secundū gloss. & bene in l. furioso. ff. de re iud. Et si dicatur, pōt cadere in curatore furiosi, dico quòd hoc nō est verum ad præiudiciū furiosi in re tanti præiudicij, vt j. dicam.

a ¶ Absentis. Adde Bar. in l. j. §. dari autem. de procu. & in l. ij. §. si. sol. matr. & Bald. in l. furiosum. in fi. C. qui te. face. poss.

b ¶ Puniri. Add Bar. Cepo. ī cau. viij. & Alex. & ī l. Fulcin. §. adeo. ex qui. cau. in poss. ea. & Ia. Alua. in c. j. an ille qui interfe. fra. d. su. nisi cōstaret de simulatiōe furoris, vt p Bal. ī d. l. furiosum. C. qui te. fac. pos. et Bar. in l. cōgruit. de offic. præsi.

c ¶ Ante furorē. Vide Bar. in l. nūqꝫ. §. si qs vi. de vsuc. vbi dicit Bar. ꝙ per illū tex. đterminať illa qō theologo. si aliqs cōmittat peccatū mortale, postea efficiať furiosus, & moriť, nūquid erga deū erit dānatus ꝓ peccato mortali? & dicit ꝙ sic, sed regula est, ꝙ mitius agiť cū deo, ꝗ̃ cū hoīe: glos. in l. si qs rē. §. voto. de pollicita.

☞† In secundo autē casu principali aduerte, quia dum Bald. dicit, quòd potest ꝓcedi ad adnotationem bonorum: hoc videtur debere intelligi, quo ad hoc vt bona possint adnotari per fiscum, quia aduocatio est similis sequestrationi, vel primo decreto: vt dicit Barto. in l. mandatis. ff. de requi. reis. Sed quo ad hoc vt post annum furiosus nō audiatur, vel agens ꝓ eo, hoc nō videť verum: quia ista exclusio, vt post certū tēpus quis nō audiatur, habet in effectu vim secundi decreti: sicut dicit Bar. in lege, prius. de nou. ope. nun. & l. à quo. ff. de dam. infect. & bene facit quod habetur in l. ij. C. vbi in rem actio. Sed cōtumacia curatoris nō debet posse peruenire ad secūdum decretum, vel simile, quia est magni prꝫiudicij: sicut dicimus de cōtumacia tutoris, vel procuratoris, prout dicit Barto. in l. hoc ampliꝰ. §. fina. ff. de dam. infect. & in l. j. §. si procurator. ff. si quis ius dicen. non obtemp. & per Bald. in l. eum qui. C. de procura. Si autem curator non esset contumax, sed in pœna pecuniaria defenderet furiosum, vel ne cōfiscarentur bona: tunc forte posset dici, quòd sententia posset fieri contra furiosum defendente curatore: quia regulariter sententia lata contra curato. furiosi præiudicat furioso: vt est casus in lege, conclusio. §. ij. cum glo. sua. ff. de curato. furio. Et ista distinctio magis placet, quàm id quod dixi in isto articulo in dicta l. humanitatis. & quo ad primum casum, videlicet quādo imponiť pœna corporalis, ꝙ furiosus non possit puniri, satis probatur clarè in dicta l. diuus. versic. si verò. præallegata. per locū à speciali: quia Imperator dicit ibi, quòd si delictum fuit cōmissum ante furorem, reus debet remitti ad ipsum principem, vt ipse existimeť, an propter immunitatem criminis deberet eum punire, quia occiderat matrem: & sic datur intelligi, quòd vbi non sit tanta immanitas criminis, non est puniendus: & isto modo induxi hanc legē in dicta l. humanitatis. Vltimò adde, inquantū Barto. hic dicit, quòd ista substitutio exemplaria non solū potest fieri mentecapto, de quo fit mentio in l. humanitatis. sed etiam furioso, muto, surdo, & prodigo: iuxta not. in dicta l. discretio. C. qui testament. facere possunt. nam Angel. tenuit hic oppositum, in omnibus istis: allegat text. in l. si furiosi. C. de nuptijs. vbi patet, quòd dispositio exorbitans, quæ loquitur de mente capto, non extenditur ad furiosum: ergo multominus ad mutum, prodigum, & similes. Præterea de muto probatur in textu nostro secūdùm eum, quòd non potest ei substitui, nisi ex priuilegio principis. Sed contrarium tenet hic Ioan. de Imol. & Moder. in l. humanitatis. Et primò quantum ad furiosum, contra ipsum est casus notabilis, & ita exponit ibi gloss. in lege fina. §. j. C. de curato. furio. & pondera illum text. quia Imperator dicit ibi se hoc constituisse in sua noua constitutione legis, in lege, humanitatis. vnde ꝓcedit declaratiuè non extensiuè, ostendens quòd in illa priori constitutione satis hoc erat prouisum: & sic necessario infertur, quòd sub nomine mentecapti veniebat furiosus, etiam si nihil aliud fuisset expressum. De reliquis autem personis, quòd illa constitutio ad eas extendatur, satis probatur ex iuribus hic allegatis per Bartolum, videlicet in l. qui neque. §. finali. & in lege, prædia. ff. de reb. co. & in lege iij. in fine. de priu. cred. & in lege prima. in fin. cum l. sequen. de postulando. ff. & bene facit glo. in lege ij. de curato. furio. Istam conclusionem ego confirmo per text. not. in authē. vt hi qui oblig. perhi. res min. in §. & hoc dicimꝰ. vbi probať, maxīe iuxta si, ꝙ dispō illa q̄ est exorbitās & pœnalis, dispōnēs de cura. adulti, habet locū in cura. furiosi & demētis. Ampliꝰ dicit gl. no. quā pōderat ibi Bal. in l. sed & milites. §. j. ff. de exc. tu. ꝙ sicut est dare, cōtra regulas iuris cōis legitimā curā furiosi: ita p identitatē rōnis est dare legitimā curā mētecapti. Ita ergo est dicēdū in casu nostro: ecōtra, ꝙ licet lex nostra loquať in mentecapto, habet tñ locū in furioso, vbi est minor ratio ꝓuidendi: & in oībus personis similibus mētecapto in hoc, qa nō possunt sibi testari ꝓpter impedimētū valetudinis, seu morbi, vel qa sit prodigus, vt dictū est. Nō obst. lex, si furiosi: quia rñdetur dupliciter. & primò, ꝙ ibi teneať de præiudicio alterius, vnde difficilius fit extensio l. in fraudem. §. fin. de testa. mil. vel aliter, ibi nō diciť, ꝙ per identitatem rōnis nō potuisset fieri extensio ex mente l. sed solū præsupponiť in princip. literę, ꝙ ante l. si furiosi. hoc reuocabať ī dubiū. Et licet tex. postea dicat, ꝙ in verbis l. disponentis de mētecapto, deesse videbať id qđ supplet illa lex, in furioso. est intelligendū, ꝙ deerat quo ad verba, non tñ quo ad mentē ipsius l. & hoc significat verbum, videbať, positū in tex. quasi dicat, ex cortice verborū, & ex verbis l. non comprehendiť furiosus, sed ex mente sic, ex qua cùm simus in materia fauorabili, debet fieri extensio: & potest fieri per ius dicentē ex regula posita ex regulis s. allegatis, in similibus casibus: & hanc solutionem sentit hic Imola, licet non ponat ita formaliter. Et tene menti ea quæ dixi in ista quæstione ad ea quæ scribunt Modern. in lege prima. in princip. ff. de verborum obligat. dum tractant, in quibus mutus & surdus æquiparētur furioso vel pupillo: & ad ea quæ scribit Ioannes de Imola in lege, si verò. §. de viro. ff. soluto matri.

matri. Hic fuit finis lectur. anni M. cccclxxv. & sequitur §. item quæro.

Item quæro. Dispositio facta de vno tēpore excludit illud tempus à pupillari substitutione facta vsq; ad pubertatem. h. d. Secūda ibi: rndi. Tertia ibi: magis autem. ¶ 17 †Not. primò, ꝙ sicut specialitas circa res vel personas derogat generi, vt patet: de rebus, in l. vxorē. §. felicissimo. j. de leg. iij. & plene in l. quæsitum. §. idem rndit. de fund. instru. de personis, in l. cohæredi. §. qui patrem. s. eod. Ita etiā specialitas circa tempus derogat generi. Et quia de re ad tēpus cōiter arguitur[a]: vt l. miles. §. & quia diximus. j. de testam. mil. ideo Bal. hic elegāter inducit istū tex. ad duas quæstiones. & primò arguitur ex isto tex. ꝙ si cōceditur alicui: verbi gratia, quantitas centum ducatorū, ex redditu vnius poss. & alteri ex eodē redditu conceduntur decem, & possess. non reddit vltra centum aliquo tempore, intelligitur ꝙ ille cui sunt concessa centum, non habeat totam quantitatem, sed detrahātur decem, quæ sunt concessa alteri. Secundò arguit, & ista est notabilis quæstio, si deputatur iudex, qui cognoscat in causis ciuilib⁹ vsq; ad x. libras. deinde deputatur aliquis, qui cognoscat de causis ciuilibus vsque ad c. non poterit iste cognoscere de causis vsq; ad decem libras: quia per specialē deputatio. iudicis factam in illa quantitate videtur derogari iurisdict. alterius iudicis. Et hanc opin. sequitur Ang. & Moder. adducunt tex. in authen. de defen. ciui. §. iudicare. & §. audiunt. quorum dictis adde, & primò ad primam quæstionē, ꝙ cùm quantitas debetur ex certis redditibus, vel ex certo prędio, redigatur ad instar speciei: sicut patet in l. plane. §. sed si non corpus. de leg. j. & ex his quæ plene tradit Barto. in l. inter stipulantem. §. sacram. de ver. & Angel. in l. fideicō. in princ. ff. de iudi. Ista q. videtur decidi ex his quæ habenť in tex. & gl. in l. cū q. C. de leg. vbi quæritur, quando primò legatur tota res vni, deinde eius portio alteri: vel econtra si primò legatur pars vni, deinde totū alteri, quid iuris? Secunda quæstio est magis difficilis, qa incidit in illā quæstionem, vtrum per iurisdictionem specialiter commissam in vna specie vni videatur derog. iurisdi. vniuersali. de qua plene per Bald. in l. vnica. ff. de offi. consu. & in authentic. habita. C. ne filius pro patre. & ego plene scripsi in l. quod in rerum. §. si quis post. de leg. j. & est mirum, quia Angel. hic pro decisione Bal. adducit tex. in authen. de defensori. ciui. versicu. & iudicare. & in l. testamenta omnia. adducit illū tex. in oppositū. Veritas est, ꝙ facit pro ista parte, quam hic tenet Bal. quia ibi dicitur expresse, quòd superior vsq; ad ccc. aureos non potest adiri. Sed potest responderi, quòd hoc est, quia lex ita expresse statuit, ne cognitio maiorum iudicū impediatur in maioribus negocijs: & hanc decisionem Baldi hic adde ad ea quæ scripsi in d. §. si quis post. & quod not. gl. & Ioā. in c. pastoralis. in prin. de offi. ordi. & Spe. in titu. de offi. ordi. §. j. versi. ex præmissis. 18 †Secundò not. ꝙ non semper ille qui exprimit maiorem summā vel temporis, vel rerū, videť velle in eo cōprehendere minorē: & ex hoc arguit Bal. ꝙ si ad probandum ætatē minorem producuntur duo testes, quorū vnus dicit quòd minor erat infra x. annum: alter quòd erat infra xiiij. isti testes non probant, nec videtur contestes. Hoc tamen non firmat hic Bal. sed Ange. hic credit, ꝙ isti testes probent: quia cùm minor ætas sit quoddā genus, videtur posse probari pro indiuidua illius ętatis, licet testes deponant de diuersis temporibus, per ea quæ tangit gloss. in lege, ob carmen. §. fin. de testi. & Inno. in c. qualiter & quando. el ij. de accusa. Vnde infert Ang. ꝙ si ille qui vult probare de iure decimādi in aliquo fundo, per vnum textum probat se collegisse x. mensuras vini, per aliū octo, satis probaret quasi posse. iuris decimandi: qa satis est, quòd sint concordes in dicto principali, quod est probandū, licet non sint concordes in medijs, per quæ probatur. Vbi autem ageretur de probando mutuū, tunc secundū eum diuersitas quantitatis faceret testes esse singulares, & non probarent; quia propter vniuersitatem quantitatis videntur deponere de diuersis contractibus: & ista sunt Ioan. Andre. originaliter in vtroque membro, de quibus etiam meminit hic Io. de Imol. in capit. primo. de arbit. in sexto. Tu autem aduerte subtilius: quia in quæstione principali mota per Barto. possunt considerari duo casus. nam aliquando duo testes simpliciter deponunt: vnus, quòd Titius erat minor annis decem: alius erat minor annis xiiij. tunc decisio Angel. est vera, sed per meliorem rationē: quia cū in maiori summa insit minor[b]. l. j. §. si stipulanti. de verbor. obliga. & l. si vnus. §. si decem cum. ff. de pact. ambo testes videntur concordare in hoc, quòd iste esset minor x. annis. Non obst. iste tex. quia in dispositioneq̄ fit ab vno, & eodem, ex mente disponētis colligitur, quòd si in vna parte prouidit specialiter, non videatur sensisse de eodem tempore in prouisione generali: qa fortius cessat in duobus testibus, quorum vnus deponit in genere, & alter in specie: nā fieri pōt, ꝙ sub nomine minoris ætatis retulerit se ad eandē partē ætatis, de qua loquunť, est pars testis: aliqñ testis q deponit ꝙ erat minor xiiij. annis, addit ꝙ erat maior x. & tunc in isto casu difficilius esset tenere, ꝙ isti testes probarent ætatem minorem. Nam glo. & Inno. & etiā Ioan. And. in locis allegatis. possunt intelligi, quando testes deponunt de actibus diuersis gestis diuerso tempore: puta si vnus dicit, ꝙ vidit colligi x. mensuras vini vno anno, & alter altero: & ita proprie loquitur glo. in §. fi. & In. in d. c. qualiter. Sed quādo duo testes deponerent in tempore, vel in re, de maiori & minori numero, respectu eiusdem ætatis: tunc ista dicta videntur contradicere, & esse incompatibilia: ergo derogare sibi fidem. l. scripturas. C. de fi. instru. & no. in d. l. ob carmē. §. fi. Vnde ista ratio Ang. non multum procederet in exemplo posito per Bal. nec in exemplo sequenti, quando testes deponerent de diuersis mensuris, respectu eiusdem actus percipiendi: vbi autem deponerent respectu diuersorū actuū ad probandum istud ius vniuersale decimandi, vtrum sint contestes, ita quòd probent sufficienter, est pulchra qō, super qua vide Ioā. de Imo. in l. inter partes. ff. de re iud. & Anto. de But. in c. cū oporteat. extrà, de accusa. & ibi scripsi. & Bal. in l. de quibus. in vltima char. ff. de legibus. & Salyc. plenius in l. testium. C. de testa. quam quæstionem ego sum subtilius prosequut⁹ in c. licet ex quadā. extrà, de test. vbi videndum. Sed quia articulus iste, quomodo testes deponentes de diuersis quantitatibus probent, est vtilissimus: super quo aliàs consului in ciuitate Mantuæ. accipe breuiter quatuor vel quinq; conclusiones. Prima conclusio, quando testes deponunt super mutuo, vel alio cōtractu de diuersis quātitatibus, nō sunt cōtestes, nec probāt, vt ait hic Ang. quia resultat diuersitas contractuum: vt s. dixi. facit text. & quod ibi Bar. in l. cùm contrarium. de adimen. leg. & hoc tenet Saly. expresse in l. ij. C. de rescin. vēditio. & dominus meus in l. j. §. si stipulanti. de verbo. oblig. †. Secunda conclusio, si tres testes deponūt de diuersis summis[c], vnus de v. alter de x. alter de xv. sine dubio probatur minor summa, in qua oēs concurrunt, per iura præallegata. & hoc tenet Ioannes de Imol. in dicta l. inter pares. & Bald. in l. j. C. de test. vbi reprehendit Archidiaco. qui tenet oppositū. ij. quæstio. ix. c. nihilominus. Sed dubium remanet, vtrum media summa probetur sufficienter. Ioan. de Imo. videtur sentire quòd non, in dicta l. inter pares. dum dicit, quòd probatur minor quantitas. Sed Salyce. in dicta l. ij. C. de rescin. vendi. tenet oppositum, quia media summa probatur per duos testes, cùm ille qui deponit de maiori, deponit etiam de media. Vnde licet ille qui deponit de minori, videatur contradicere alijs, per hoc non infringeretur dictum aliorum, qui sunt plures: vt in c. in nostra. de testi. & d. l. ob carmen. §. si & maxime. quia vnicus testis deponit negatiuam, inquantum videtur sentire ꝙ res non valet plus: iuxta ea quæ tradit gloss. & Bartolus in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbit. & hoc tetigi in illo consilio. Sed nunc addo, quòd testis qui deponit de minori quantitate, non videtur negare de maiori: vt est casus in lege, cùm furti. & ibi p Barto. ff. de in litem iuran. per quē ita tenet Bartol. in tex. l. finali. §. qui indiuisam. ff. de legatis ij. facit optime textus cum glos. xv. distinctione. capitu. j. & l. distinctione, si quis presbyter. Tertia conclusio in ista materia fit talis: si vnus testis deponit de minori quantitate, & duo formaliter cōcordēt ī eadē, multofortius valet dictum eorū, q̄ in casu præcedēti, per iura ibi allegata. Quarta cōclusio: si duo ecōtra deponūt de minori quātitate, & vnus de maiori, sine dubio statur minori quātitati, duplici ratione. Primò, qa ille vnicus in maiori remanet singularis, ergo nō creditur l. testium. C. de testibus. & in c. nuper. & in c. licet. extrà, de test. Scđa rō est, qa si duo deponētes de minori, dicūt ꝙ res non valet, plus credit duob⁹ negantib⁹, q̄ vni affirmanti: vt p Bar. in l. hæredes palā. in princ. de test. & in d. §. si plures. Quinta cōclusio: si duo testes deponūt de minori ptio, seu æstimatiōe, & duo de minori: ītelligo, ꝙ testes deponētes de minori dicūt, ꝙ res nō valet plus: hic dicit Salyc. in d. l. ij. quòd si testes sunt omnino pares, probatio facta de maiori quantitate confunditur, & per consequens remanet probata sola minor quātitas, per ea quæ habentur in l. scripturæ. C. de fide instru. & l. ob carmen. in fi. ff. de test. Sed ista opi. non videtur prima facie esse vera: quia cæteris paribus magis creditur testibus affirmantibus, quàm negantibus: vt clare sentit Bartol. in d. §. si plures. & est gloss. ordi. quæ hoc dicit in c. j. de præscript. libro vj. & probatur ratione, quia non potest negari, ꝙ affirmatiua quæ potest percipi per sensum, est probabilior, q̄ ipsa negatiua. Vnde qui de-

a ¶ Arguitur. Adde eunde Areti. in l. q plures. s. co. & qđ ibi dixi in apos.

b ¶ Minor. Adđ Bal. in l. manumissionē. ad fi. s. de iu. & iu. & quod ibi dixi in apostil.

c ¶ Sūmis. Vide hic do. Alexā. de Imo. ī ij. col. ver. & vtrū testes. cum alijs ibidem per eum signatis.

ponit affirmatiuã, deponit aliquid verisimili⁹. & aptius ad percipiendũ: & hac ratione vtitur glo. prællegata. Hoc tenet expresse Io. de Imo. in terminis nostris in d. l. inter pares. ff. de re iu. & hanc opinionẽ ego sum sequutus aliàs consulendo. Vnde nunc considerando diligentius credo opin. Saly. veriorem, & considero pro intellectu ipsius tres casus. Nam aliquando testis deponit negatiuam, remouendo simpliciter actum à sensu, non per medium affirmatiuę: & tũc cęteris paribus magis creditur affirmantibus, q̃ negantibus, ratione supradicta. Aliquando testis deponit negatiuã per affirmatiuã, & hic sub distinguo, quia aut depositio testis deponentis negatiuam nõ habet æquale fundamentum veritatis, sicut affirmatiua: aliqñ habet æquale fundamẽtũ veritatis. exemplũ de primo, si duo testes deponunt famam esse, ꝙ aliquis non occidit Titium: & econtra duo deponunt famã esse, ꝙ occidit. exẽplum de scđo: qñ testes producuntur super probando valore & ęstimatione, in quo casu fundamentum omnium testium non põt esse, nisi super communi æstimatione, quã scirent de illa re. Primo casu adhuc credo, ꝙ probatio affirmatiua præualeret negatiuã, quia non potest negari, ꝙ fama quæ dicit Titium occidisse hominem, potuit habere originem à maiori certitudine, q̃ fama, quæ dicit Titium non occidisse, quia potuit emanare ab his qui viderunt homicidiũ: & hanc rationem tangit Bal. in l. j. C. de testa. licet ibi ipse contrarium concludit, sequẽdo Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæ. Secundo casu, quia omnia videnť paria, credo probationes confundere se adinuicẽ, vt dicit Saly. per iura s. allegata. Vltima conclusio in ista materia, si plures testes minores vel meliores deponunt de minori summa, adijciendo quòd non valet plus, res præferuntur deponentibus de maiori quantitate, licet deponant negatiuam: per ea quæ tradit Bar. in d. §. si plures. & d. l. hæredes palam. in prin. & per dictam regulam positam in d. l. si ob carmen. §. fi. ff. de test. ¶ Nota etiam ex isto tex. id est, ex principio, iuncto ver. respondi. ꝙ licet substõ pupil. non dicat, si filius meus hæres erit, &c. satis tamen videtur substitutio pupillaris expressa fieri, dũmodo dicat, si decesserit infra pupillarem ætatẽ, vel infra xiiij. annũ, ad idem bonus tex. in l. ij. §. sed si quis ita. s. e. per Bar. & alios. ¶ † No. vltimò, ꝙ dictio, intra[a], complectitur nõ solũ media termini, sed etiam extremitatem termini: vt patet in ver. sed & finis. & iuncto ver. præcedenti. & hoc est, qđ dicit glo. no. in c. frequens. in verbo, proponitur. de resti. spo. libro vj. allegat text. in l. j. §. si intra. de success. edi. Ex isto etiã tex. colligit Bald. ꝙ est reperire tempus in spẽ, sicut hic reperitur tẽpus in spẽ vsq; ad x. annum: quinimo etiam tempus pubertatis, qđ finitur certis & determinatis spatijs, dicitur tẽpus in specie: id est, à primo anno, vsq; ad xiiij. & qñ tempus cõsideratur vt species, & non vt quantitas, tunc in pœnis non duplicatur, secundũ Bal. hic, de quo per Bal. in l. Lucius. §. impuberem. de leg. ij. & in l. in senatus. ad Treb. per Io. An. & Moder. in l. cũ in cunctis. in fi. extrà, de electi. quicquid enim consideratur tanq̃ species, non recipit duplicationem: vt in §. impuberem. & maxime in pœnis: vt plene declarat Bart. in l. Meuius. §. duobus. in vlt. char. j. de leg. ij. Vnde infert hic Bald. ꝙ si ex forma statuti percutienti aliquem in platea debet amputari manus dextera: & alio statuto in maleficijs commissis de nocte, pœnæ debent duplicari: si aliquis percutit in platea, & de nocte, non perdet ambas man⁹, quia pœna manus dexterę est pœna speciei, & ideo non recipit duplica. secus forte, si statutum simpliciter puniret percutientem pœna manus: quia tunc pœna nõ diceretť posita in specie, sed in genere subalterno, quod posset multiplicari, quousq; durat illud genus: ita decidit Bart. no. in l. vulgaris. in prin. ff. de fur. non tamen ponit quæst. de duplicatione pœnæ, sed de eo qui intulit plura vulnera. Sed tamen si respicias decisionem, idem est in effectu, quia qualitas noctis capitur sub ratione cuiusdam noui delicti, saltem ad duplicandum pœnam. & illã sententiã approbat Bal. licet non alleget in l. qui ergo. §. pœna grauior. in vlt. quæst. de his qui no. infa.

Lucius Titius. Licet præteritus ĩpugnet primum gradum, etiam succedit ex secũdo, in quo est substitutus. hoc dicit. Secunda ibi: rñdi. ☞ Tertia ibi: & ideo. Quarta ibi: sicut responsum est. ¶ † No. primò, ꝙ licet filius impugnet primum gradum hæredum institutorum, non tñ per hoc prohibetur succedere ex secundo gradu: quia substitutio vulgaris nullam habet dependentiam à primo gradu, sicut habent tabulæ pupillares à testamento paterno. & inde est, ꝙ qui impugnat testamentum paternũ, nõ potest succedere ex pupillari. l. is q cõtra. s. eo. l. post legatũ. §. 20 quæ. j. de his quibus vt indig. ¶ † No. secundò, & tene semper menti scđm Mod. ꝙ præteritio filij reddit testamẽtũ nul- b lũ[b] ipso iure, etiã anteq̃ filius dicat ipsum nullũ. & hæc est cõmunis opi. in l. filio p̃terito. de iniust. te. de qua etiã tangiť in l. j. ff. e. titu. & in l. is qui in potestate. ff. de le. p̃stan. Ego aũt põdero tex. ad hoc probandũ melius in ver. & ideo. vbi iurisconsultus ex hoc, ꝙ testm̃ est nullius momenti, infert ꝙ filij videntur extitisse hæredes ex testõ: quæ verba significant, ꝙ ex capite suitatis, si primus gradus est nullus, ipsi sunt hæredes ex secundo: quod non esset, si primus gradus valeret, antequam filius diceret testamentum nullum.

Iulianus. Substitutus pupillariter per verbum, quisquis mihi hæres erit, potest succedere si adiuit, licet hæreditas auferatur ab eo, vt ab indigno: & eodem modo si post adi. desijt esse hæres ipso iure, dummodo tẽpore quo defertur hęreditas ex pupillari fit habilis ad succedendũ. ☞ h. d. Scđa ibi rñdi. Tertia ibi: quinimo. ¶ † Not. primò, ꝙ quãuis hęreditas auferať alicui indigno, per hoc tamẽ nõ excludiť ab hæreditate ipso iure, imo defertur ei hæreditas, & põt adire: imo qđ est forti⁹, etiã si non velit adire hæreditatẽ, tñ deferť ad fiscũ, nec põt hæres repudiare, vt hæreditas vadat ad substitutũ, postq̃ est fact⁹ indignus: vt no. declarat Bar. in l. si sequens. §. j. j. ad Syl. & in l. si anteq̃. eo. tit. & ego scripsi post 21 Bart. in l. j. s. eo. ¶ † Not. secundò, ꝙ substõ facta per hæc verba, quisquis mihi hęres erit, admittit substitutũ, qui est hæres nomine, licet non re: & in hoc est differentia inter substitutũ, & ius accrescendi: vt videbis in glo. Vnde ille, cui auferť hæreditas vt ab indigno, vt applicet, remanet hæres nomine: per hoc patet, ꝙ fiscus non est proprie hæres, licet teneat locum hæredis, quo ad debita & credita. l. ij. C. ad l. Iul. de vi. & hoc concedit Iaco. de Aret. quẽ refert Bar. in l. si constante. §. fi. s. sol. ma. nec in hoc Bar. reprehẽdit eum, vt ibi videbis. Et quia fiscus non est proprie hæres, sed ille à quo fuit ablata hæreditas, ideo iussus implere conditionẽ in persona hæredis, non debet implere eã in persona fisci, scđm Bart. no. in l. qui hæredi. §. cũ hæreditas. ff. de cond. & demon. & hoc posset induci ad q. statuti facientis mẽtionẽ de hærede, vtrũ cõprehendit fiscũ. 22 ¶ † No. tertiò ibi: satis enim punitus est. ꝙ pro delicto cõmisso circa vnã rẽ, vel vnã partẽ, non punieť aliqs in alia re, vel in alia parte. concor. tex. in l. rescrip. j. de his quib. vt indi. & in l. Paul⁹. & in l. beneficio. j. ad l. Fal. p quæ Bar. ibi dicit prima facie posse dici, ꝙ si hæres faciens inuẽtariũ omittit vnã rem, nõ pdet bñficiũ Falcidiæ, nisi ĩ illa re. Cõtrariũ tñ dicit esse de iure nouissimo, p tex. in corpe in auť. de hæ. & Fal. §. hinc nobis. ver. sancimus. qui optime facit, de quo dic vt p Mod. in dictis iuribus, qui etiã hic tangunt aliquid de ista q. & ad materiam vide optimum tex. & ibi Bart. in l. quidã iure. §. fin. ff. de ☞ donat. ¶ † Not. quartò ibi: & si desineret esse hæres. ꝙ licet ex dispositione hominis non possit induci, vt qui semel fuit hæres, desinat esse hæres, nec etiã dispositione prætoris: vt l. ei q soluendo. s. de hære. iusti. & l. si fine. §. quod Papinianus. de minor. tñ dispositio iuris ciuilis hoc põt facere: vt patet clarè ex isto tex. & ex l. miles ita. §. & quia diximus. de test. mil. & hoc est quod dicit Bar. reprehendendo Ray. in l. fi. j. ad Tertul. in illa q. ardua, quando statutum excludit fœminam, quoad vixerit filius mascul⁹, vel quãdiu: de qua ego scripsi plenissime ĩ 23 l. si quis posthumos. §. filium. s. de lib. & posthu. ¶ † No. quintò singulariter, & semper tene menti, quòd quando ille qui adiuit hæredi. postea effectus est seru⁹, ipso iure, desinit esse hęres, & transfert illud ius in dominium suum. l. si pater. s. de hæredi. instituen. Et ex hoc patet, quòd si seruus institut⁹ adit hæreditatem, nomen hæredis non remanet penes eũ. Nam si remaneret, multo fortius esset penes eum, ex quo semel nomine & effectu fuit hæres. Vnde iste text. decidit longam quæstionem, quæ ponitur in l. cum filio. de lega. j. & hunc tex. ego allegaui pro decisione quæst. Et qa vt videbis hic, ille qui exiuit de seruitute, potest succedere ex substitutione, ex hoc arguunt hic Bald. & Angel. quòd idem esset, si iste substitutus esset factus frater minor, vel damnatus in metallum, secundũ Angelum, & postea fuisset promotus ad episcopatum, vel beneficium, cuius occasione posset habere proprium, vel saltem acquirere hæreditatem beneficio. Et hoc sequitur hic Angel. dicens idem esse, si aliquis esset effectus seruus pœnæ, & postea esset restitutus: nam admitteretur ex substitutione, sicut iste seruus hic postea factus liber. Sed hoc vltimum non credit Ioan. de Imo. esse verum, quia est contra textum in lege, intercidit. in fine. de conditio. & demonstratio. & licet Angelus intelligat illum textum in indulgentia, non in restitutione, quæ continet plus, quàm indulgentia. l. j. & ij. C. de sen. pas. hoc tñ est diuinare ad illam l. Vnde ipse sequiť dicta

a ¶ Intra. De qua dictione vide Bal. in l. j. in fi. s. de of. præfect. vrb. & qđ ibi dixi in apost.

b ¶ Nullũ. Vide do. Pe. Phi. Cor. ĩ cõsi. cxviij. incipi. vř. per totũ. & in consi. cc. xxxiij. inci. placet. per totũ. in ij. pte. & qñ reddat testm̃ a nullũ, vide Pau. de Cast. in con. cxxx. ix. incip. viso pũcto suprà scripto.

19

dicta Bar.in l.j.in fi.ff.de cōtrata.& in l.si cognatis.in j.col.de reb.dub.vbi dicit, ꝙ in hoc est differentia inter seruū priuati, & seruum pœnæ, in his quæ acquiruntur ex dispositione hominis in vltima voluntate: nā qa seruus priuati non est omnino incapax, imo capit seu acquirit dño: ideo si manumittitur, postea potest admitti ad substitu.vel ad legatū: & ita loquitur iste tex. Sed qa seruus pœnę oīno nec pro se, nec ꝓ alio pōt capere.l.si in metallū.ff.de his q̄ pro non scrip.ideo tanq̄ mortuus omnino, licet restituatur, postea non reuiuiscit: vt d.l.intercidit.& ex hoc infert ipse contra Bal.in primo dicto. ꝙ qa frater minor efficitur omnino incapax, licet postea ꝓmoueatur ad ecclesiā, q̄ pōt habere ꝓpriū, nō poterit admitti ad substōnē, vel ad legatum. Sed istud dictū est valde dubiū,[a] qa licet respectu status p̄sentis frater minor sit magis incapax, q̄ seruus pœnæ, qm̄ ei nō possunt relinqui alimenta, q̄ possunt relinq seruo pœnæ: vt patet ex his q̄ habenť in cle.exiui.de ver.sig. iuncta l.si in metallū.ff. de his q̄ pro nō scrip.qa tñ remanet liber, & non est seruus, vt statim probabo, respectu spei de futuro, magis æquiparatur deportato quàm seruo pœnæ: nulla em̄ rō facit, ꝙ deportatus postea substitut⁹ admittať ad legatū, vel substōnē, vt d.l.intercidit.nisi qa ex quo retinet libertatē, respectu spei de futuro status eius non dicitur ita extinctus, sicut in seruo pœnæ. Quòd aūt frater minor non sit seruus, sed remaneat liber, tenet Bal.in auť.ingressi.circa princ.de sacros. eccl.& sequiť Pe.referēs eius verba in cle.exiui.in vlt.colū.de ver.sig.dicit em̄ Bal.in loco prææallegato in illa q.vtrū ꝓprietas & dominium eorū, q̄ vsu cōsumuntur, sit penes fratres minores: q̄d scd̄m rōnem iuris in hominibus liberis, & qui sunt sui arbitriȷ, non videtur posse considerari, ꝙ habeāt vsum facti sine dominio, licet in seruis hoc reperiať.l.stipulatio ista.§.hoc quoq̄.ff.de verbo.obl. Et hoc credo verum, quia nulla constitutio dictat, ꝙ frater minor intelligatur esse seruus. Et ideo tenendum est cum Bal.hic, ꝙ si frater minor promoueatur ad ecclesiam, quæ potest habere propriū, poterit succedere ex substitutione, & ex legato: & hoc vr̄ esse de mēte Bar.i l.cū pr̄.in §.hæreditatis.ff.de le.ȷȷ.dū arguit de deportato ad fratrē minorē. Licet aūt ex successionibus, q̄ fiunt ex voluntate defuncti, seruus priuati sit melioris cōditiōis, q̄ seru⁹ pœnæ: i successiōibus aūt q̄ deferunť à l. ab intestato, est totū ecōtra: quia ille q efficitur seruus, & postea manumittitur, non succedit ab intestato: vt Inst.de cap.dimi.§.quod autem.& l.ȷȷ.§.j.ff.de suis & legi. Sed seruus pœnę restitutus bene succedit.l.j.in fi.cum l.seq.ff.de contrata.& quæ sit ratio differentiæ vide p Bart.in d.l.j.in fi.s̄.alleg. Hoc tamen limitat Bar.singulariter in tract. suo minori, in vlt.parte.quando frater minor vel seruus pœnæ mutaret statum in fauorē sui ex beneficio principis: secus si propter delictum suū. Vnde infert ibi, ꝙ si frater minor propter delictū transferať ad regulā, quæ potest habere propriū in cōmuni, non poterit succedere ab intestato: adducit ea quæ habenť in l.j.§.filius.ff.ad Tertul. Sed melius adducitur text. cū gl. Insti.de ca.dimi.§.q̄d aūt.& Insti.de ser.cog.§.j.in quibus dr̄, ꝙ ille qui efficitur seruus voluntarie, quia in hoc deliquit, nō mereť manumissus beneficium succedendi. Eadem ergo ratione vult Bar.ꝙ & ille propter cuius delictū induciť vt de penitus incapaci, efficitur capax, similiter non meretur beneficium successionis: & est magna limitatio ad l.j.in fi.de cōtrata.& ad d.§.filius.quā sequitur Pet. in cle.exiui. de verbo. signi. ¶ †Sed dubitatur, vtrū frater minor promotus ad prælaturam, vel ad ecclesiam, quæ potest habere proprium, auferat hæreditatem delatā venientibus ab intestato, tempore quo adhuc erat frater minor? Super quo Bal.distinguendo dicta Bar. in tract.mino.dicit, ꝙ aut hæreditas erat agnita perueniēs ab intestato.dicit, beneficium principis non tollit ius quæsitum, nec retrotrahitur quo ad hoc: iuxta text.& glo.in c.quamuis. de rescri.lib.vj.& in l.Gallus.§.& quid si tantū.de lib.& posth.& hoc tenet Bart.in d.tract.in vlti.parte. Sed si hæreditas est delata, & nondum adita, tunc Bal.dicit, frater minor promotus admittitur: ita not.ipse sequendo consilium Fede.[b] qui ita consuluit in l.deo nobis.in vlt.q.de episco.& cleri.& in auten tica, ingressi.in vltima quæsti.de sacrosanct.eccl. Sed hanc conclusionem ego scribens in §.& quid si tantum.non sum secutus: imo dixi sequēdo Ioannem Andre.in additio.in quæstio.de legitimato post mortem patris.quòd in dubio princeps non videbatur velle præiudicare consanguineis, quibus erat delata hæreditas. Quinimo in alio articulo postea conclusi, quòd princeps sine causa, etiam si vellet, nō poterit præiudicare huic iuri adeundi delato consanguineis, licet allegauerim in oppositum ista dicta Baldi, & eius dicta in l.ȷȷ. C.de iur.& fact.ignoran, nunc dico, contra vtranq; cōclusionē meā esse casum singularem pro ista distinctone Bald.quā s̄. retuli in l.j.§.filius.ad Tertu.dicitur enim ibi, quòd si filius tempore mortis matris erat ciuis Romanus, & liber, & postea efficitur seruus pœnæ: deinde restituitur à principe, pōt succedere matri: & tamen manifestum est, ꝙ tempore restitutiōis ius succedendi erat delatum consanguineis matris, nisi forte destruendo tex.velles dicere, ꝙ ibi mater nullos habebat propinquos: sed tunc hæreditas esset vacans, & delata fisco l.j.C. de bon.vacā.lib.x.& sic omnino præiudicaret iuri delato alteri. Vnde ibi iudicio meo est casus rotundus, probans ꝙ princeps per rescriptum pōt auferre ius adeundi delatum alteri, & ꝙ in dubio restituēdo seruum pœnę hoc videtur velle. Et aduerte, ꝙ quia princeps auferre possit ius adeūdi delatū alteri, hoc ego tenui in §.& quid si tantum. Sed ꝙ in dubio hoc videatur velle auferre, hic ego non tenui, vt s̄.retuli.& hęc tene menti, qa sunt subtilia.

SVMMARIVM.

1 ☞ Accessorium non debet regulare principale, sed econtra.

EX pupillari. Accessoriū nō potest cōualidare principale de se nullū.h.d.¶ 1 †Not.ꝙ accessoriū nō debet regulare principale, sed econtra: & inde est, ꝙ stipulatio pœnalis etiā accessoria non vestit pactū nudū super sorte, & sup principali.l.nuda.de cōtrahen.& cōmit.stipula.& l.si pactum. & ibi omnino vide.C.de pac. Et ex hac litera arguit hic Bal.& Ang.post eum, ꝙ priuilegiū exemp.cōcessum membris eccle. non cōpetit eccle.principali.de quo in capitul. p exemptionē. de priuileg.lib.vj.& in capitulo, cū appellatione. de priuileg. in antiq. itē ꝙ si eximiť per priuilegiū comitatus, vel district⁹, ista exemptio non pertineat ad ciuē. Do. Ioan.allegat ea quæ[a] ponit Bar.in l.ȷȷ.j.de verb.signi.quę parū faciūt: & aduerte, qa istud videtur posse limitari, vbi saltē ex larga significatiōe vocabuli principale posset cōprehendi sub verbis dispositiuis, sicut ciuitas sub diœcesi. Vnde licet in rescriptis iustitiæ ciuitas non comprehendať: vt in c.signifi.& c.Rodulphus.de rescrip. in priuilegȷȷs tamen cōprehenditur, scd̄m Archid.lxj.distinc. c.nullus inuitus. Pro prædictis facit optime tex.in cle.j.ad fin. de præben.vbi est casus, ꝙ clausulæ accessoriæ nunq̄ amplificant gratiā, possunt tamen declarare verba ambigua gratiæ[c], scd̄m Bal.in l.eam quā.in pen.cha.C.de fideicom. Ex his etiā arguunt præfa.doc.ꝙ si vna ciuitas vel vna ecclesia vnitur alteri,[b] priuilegia cōpetentia ciuitati vnitæ non competunt illi, cui vnitur, intellige si ecclesia vel ciuitas quę vnitur, vniatur accessoriæ: nā si vnitur ęquè principaliter, ita ꝙ ex duobus corporibus fieret vnū, iuxta ea quæ habentur in c.j.ne sede vac.[c] & l.j.C.de metropol.lib.xj.per Bart.in l.j.per §.si cohæredis. ad leg.Fal.quas quotas etiam adducunt hic Moder.tunc forte aliud esset, per tex.in auť.vt iudic.sine quoquo suffra.§. illud. Hoc tamen non determino pro nunc, quia non est nostra materia.

[a] ¶ Dubiū. Vide do. Iaso. May. hic in j. col.versi. adde. vbi refert Are.hic subtiliter, vt vides reprehēdentem Imo. & vt rationem meliorem & subtiliorem approbat. Sed tamen dic vt ibi p eum.

[b] ¶ Fede. Quem vide in consi.xxvj.in ci.casus talis est.

[c] ¶ Gratiæ. Add Roma.cōsi. ccccxlviij. inci.in casu in quo q̄ritur, nūqd reuerendissimus.in vltim.col.& Ant. de But. in cons.xxix. inci.visis pūcto & q̄stis. vbi dicit, ꝙ verba ad executionem ꝓlata nō alterant vim primariæ dispōnis, sed solū i suo primo intellectu confirmant, nihil addēdo.

SVMMARIVM.

1 ☞ Datio substituti vulgaris non tollit effectum suitatis, quo ad transmissionem.
2 Infans ex capite suitatis transmittit hæreditatem ad hæredes suos.
3 Verbum, liberi, à lege prolatū, de legitimis, non autem naturalibus filȷs intelligitur.
4 Datio cohæredis sui non tollit suitatē, quo ad aliquem effectū.
5 Reuocatio tacita legati, quæ fit ex causa superuenienti, potest probari per duos testes, nec requiruntur quinq; testes.
6 Dictio, omnis, non solū est vniuersalis, sed præsupponit pluralitatem.
7 Substitutio vulgaris dicitur esse institutio conditionalis.
8 Substitutio est potentior iure accrescendi.

VCius. Substitutio reciproca facta personis disparibus, continet vulgarē tātūm: personis vero paribus continet pupillarē & vulgarem.h.d.vsq; ad §.Paulus. Scd̄a ibi: quæro. Tertia ibi: cū in naturales. Quarta ibi: rn̄di vltra.ibi: aliter &c. ¶ Not.primò, ꝙ de iure isto filius naturalis poterat institui hęres à patre: itē poterat substitui vulg.alteri hæredi scripto: q̄d vtrū ꝓcedat, diciť in gl.super verbo, primū casum.& ego plene scripsi in l.si is.s̄.eo.& est secunda difficultas subtilis, vt tāgeť in d.gl.¶ 1 †No.scd̄ò, scd̄m Ang.hic, ꝙ datio substituti vulgaris nō tollit effectum suitatis, quo ad transmissionem: vides em̄ hic, ꝙ hęreditas patris ex p̄sona filiȷ legitimi pertinet ad matrē: & tñ nō apparet, ꝙ adita fuerit hęreditas p pupillū, nec

ꝙ datus fuerit ei tutor, quia pro eo poſſet adire: & ſic videtur
neceſſariò dicendũ, ꝙ ex capite ſuitatis tranſmiſſa fuit hære
ditas per filium ad matrem. Do. Io. de Imo. reprehendit iſtã
inductionem, & meritò: quia potuit contingere, ꝙ iſte in-
fans habebat tutorem legitimum, qui ſuſcepta tutela potuit
adire ſolus infantili ætate pupilli. l. ſi infanti. & l. potuit. C. de
iure deliberã. Item iudex potuit ſupplere defectum tutoris,
vt d. l. ſi infanti. & l. bonorũ. C. q admitti. Sed iſta nõ ſunt ne
ceſſaria, quo ad tex. noſtrum. quia ſicut dicit litera expreſsè in
verbo, poſt patris mortem, licet infans fuerit relictus annicu-
lus, non tamen prȩſupponitur quòd infans deceſſerit, ſed ſolũ
quòd impubes: vnde potuit peti ſibi dari tutorem, cum quo
ipſe adiuit hæreditatem. & eſt vera mens literæ, quæ facit pro
contraria parte; quia ſi ſubſtitutus vulgariter excluditur, poſt
quam filius agnouit hæreditatem: ergo datur intelligi, quòd
ante aditam hæreditatem, id eſt ante immixtionem, ſi filius
eſſet mortuus, poſſet ſuccedere ſubſtitutus ex vulgari, & ſic ĩ-
pediret tranſmiſsionem ex capite ſuitatis. Et quia de iſta mate
ria ſcripſi plene in l. ſi filius hæres. ſ. de lib. & poſth. ideo non
extendo me vlterius pro nunc: & vide Angel. in l. Papinian9.
§. quoniam autem quarta. de inoff. teſta. qui videtur velle, ꝙ
ſubſtitutio reciproca non impediat tranſmiſsionem, quaſi nõ
ſit oĩno expreſſa: de quo dixi aliquid ſuprà in rub. & in l. is q.
2 ſ. eo. ¶ † No, tertiò ſecundũ Angel. hic, ꝙ etiam infans ex capi
te ſuitatis tranſmittit hæreditatem ad hæredes ſuos: de quo
eſt magna qõ in l. ventre. j. de acquiren. hære. & in l. ſi infan-
ti. C. de iure delibera. cõmunis tamen opi. ꝙ tranſmittat per l.
Lucius. ff. de iure fiſ. & l. fi. §. j. C. de cur. furio. quæ tamen nul
lo modo probatur hic: tum quia præſupponitur, vt dixi in p̃-
cedẽ. no. ꝙ hic hæreditas adita erat: tum quia ſicut ſ. dixi, licet
pupillus tempore mortis teſtatoris fuit infans, non tñ præſup
ponitur ꝙ mortuus ſit infans, ſed ſolũ ꝙ eſt mortu9 impubes.
Vnde ita potuit decedere maior ſeptem annis, ſicut minor.
¶ No. quartò, ꝙ pater non poteſt ſubſtituere pupillariter filio
naturali: & hoc, quia non eſt in poteſtate: iuxta nota. in l. ij.
3 in prin. ſ. eod. ¶ † No. quintò ibi: aliter ſi eiuſdem ætatis &c.
a ꝙ verbũ, liberi, prolatũ à lege intelligitur de filijs legitimis[a],
non de naturalibus: de quo in l. ex facto. §. j. ff. ad Treb. & in
4 c. in præſentia. extrà, de proba. ¶ † No. ſextò ibi: altero defun
cto & c. ſcd̃m Ang. ꝙ datio cohæredis ſui non tollit ſuitatem,
quo ad aliquem effectum: vnde vides hic, ꝙ vno ex pupillis
defuncto ſuccedit alter ex tabulis pupillaribus, licet non dica
tur in tex. ꝙ ſit adita hæreditas: de quo in l. ſi pater impuberẽ.
ſ. eo. & plene in l. ſi filius qui patri. ſ. eod. ¶ In glo. in verbo,
primum. ibi: hoc iure ſecus erat. Iſta concluſio videtur ponere
duas concluſiones in effectu. Prima de iure Digeſt. filius natu
ralis poterit ſubſtitui vltra vnam vnciam: cuius contrarium te
net glo. in l. ſi is qui. ſ. eod. & in l. ex facto. §. Iul. ſuper verbo,
non capienti. ſ. eo. & in l. qui teſtm̃, ff. de prob. Ego ſuper hoc
ſcribens in l. ſi is qui. ſecutus ſum gl. iſtam per iſtum tex. & p
alia iura ibi inducta per me. Et ad gl. in l. ſi is qui. põt dici, ſecũ
dũ Bar. hic, ꝙ glo. poſuit ibi exẽplum de filio naturali, habito
reſpectu ad ius C. non ad ius Digeſt. & ita etiam potes intelli
gere alias gl. vel potes dicere, ꝙ illa gl. nõ eſt vera, licet doct.
cõiter eã ſequantur. Scd̃a cõcluſio gl. vr̃ eſſe, ꝙ ſi filius natura
lis non poſſet inſtitui de iure Digeſt. non poſſet ſubſtitui vul
gariter. Sed hoc non eſt verum, quia ſi filius legitimus tolletur
de medio ante mortem teſtatoris, quia tpe mortis teſtatoris
decederet ſine filijs legitimis, videretur naturalis poſſe admit-
ti ex ſubſtõne vulgari, quia non eſt prohibitus capere, niſi ſtã
te filio legitimo tempore mortis teſtatoris. Vnde Bar. hic ſol
uendo contrarium dicit, ꝙ ſubſtitutio vulgaris poteſt fieri, qa
filius naturalis vocatur in caſum non exiſtentium legitimo-
rum. Sed iſta ſua ſol. nimis reſtringit tex. dum vult, ꝙ natura-
lis hic non poſsit ſuccedere ex vulgari, niſi quando filij legiti-
mi decederent viuo teſtatore, ſi capias verba ſua proprie, p̱ut
ſonant, cũ tex. hic ſimpliciter dicat, ꝙ ſi non adita ſit hæreditas
per filium, naturalis vocetur ex vulgari ſubſtitutione. Credo
tamẽ ipſum habuiſſe bonum intellectum, ꝙ intellexerit ſub-
ſtitutum vocari in caſu non exiſtentium liberorum, vel exi-
ſtentium tempore mortis, qui tamen non agnouerunt hære-
ditatem: & hoc tenet hic expreſſe Bal. & Ang. licet Bald. in l.
eamq̃. C. de fideicommiſ. tenuerit ſimpliciter, ꝙ naturalis nõ
poteſt ſubſtitui filio legitimo ſuperuiuente patre. Sed quic-
quid alibi dicatur, iſta eſt veritas, quæ ponitur hic per Bald. &
Ange. quorum opi. ego ſecutus defendi ab omnibus in l. is q.
ſ. eodem. ¶ Sed quæritur, quid de iure nouiſsimo auť. vtrum
in caſu iſtius l. ſi legitimus eſſet mortuus, vel repudiaret hære
ditatem, ſubſtitutus vulgaris admitteretur ſuperſtite vxore

a ¶ Legitimis. Adde c. liberi. xxxij. q. iiij. & Card. in cle. j. de bap. viij. q. poſt gl,

defuncti, ſicut hic ſupererat? Bar. hic vr̃ dicere, quòd nõ, qa ſo-
la cõiunx defuncti excludit filios à ſucceſsiõe de iure nouiſsi-
mo: vt in auť. licet. C. de na. lib. Sed Bal. Ange. & Mod. hic cre
dũt cõtrariũ, qa tex. ĩ auť. licet. loqtur ĩ ſucceſsiõe ĩteſtati, nõ ĩ
ſucceſsiõe teſtati, ĩ qua iſta iura nõ ſunt correcta: & hãc cõclu
ſionẽ ego ſum ſecutus in d. l. ſi is q. quã probo nũc duabus no
uis rationibus. Prima eſt, quòd non eſt dubium, ꝙ teſtatori
morienti eſt magis coniuncta mater propria, quàm coniunx:
& tamen licet mater teſtatoris ſit ſuperſtes, poteſt relinqui
præter legitimam tota ſubſtantia naturalib9: vt in auť. quib9
mod. nat. effi. ſui. §. diſcretis. ver. ſi verò filios. ergo multomi-
nus debet prohiberi teſtator, vbi supereſt ſola coniunx. Præ-
terea tex. in loco præallegato. ſimpliciter concedit primo te-
ſtatori relinquere totam hæreditatem naturalibus, vbi non
ſunt legitimi: poſtea in §. ſi quis autem. ſequẽti. agit de cauſa
inteſtati, & vult, ꝙ ſola coniunx defuncti impediat filios na-
turales ſuccedere vltra certas vncias. Qualitas ergo adiecta in
c. ſequenti, non videtur repetita in præcedenti, etiam in caſu
quo ècontrà qualitas adiecta in præcedenti videretur repeti-
ta in ſequenti. l. filium. in fi. ff. quando dies leg. ced. & p Bart.
in l. auia. in prin. de conditio. & demonſt. & in l. in repetẽdis.
ff. de lega. iij. Præterea non eſt eadem ratio in vtroq; caſu: qa
cũ cauſa teſtati ſit fauorabilior cauſa inteſta. l. anteq̃. C. com.
de ſuc. & in l. j. in fi. ſi tab. te. nul. exta. non valet conſequentia
naturalis, prohibetur ſuccedere in caſu minus fauorabili: ergo
prohibebit̃ ſuccedere in caſu magis fauorabili, in quo facilius
debet admitti, q̃ in caſu non ita fauorabili. Vnde non fit ex-
tenſio, cùm non ſit eadem ratio prohibendi, ſed minor. l. lege
Iulia. §. hoc cap. ff. de ritu nupt. cætera dic vt pleniſsime ſum
proſecutus in d. l. ſi is qui. ¶ In gl. poſita ſuper verbo, duplex.
ibi. i. quòd ipſe in duobus gl. videtur exponere iſtum tex. non
ſecundùm mentem ipſius: videtur enim velle iuriſconſultus
dicere, quòd iſta verba, quòd filius naturalis non poteſt ſucce-
dere legitimo ex duplici ſubſtitutione, ſcilicet ex vulgari &
pupillari, cùm legitimus non ſuccedat ei, niſi ex vulgari tãtũ.
Sed iſta expoſitio repugnat tex. quia dicit, ꝙ iſta impoſsibili
tas non poteſt habere locum in naturalis filij perſona: quæ
verba ſi intelliguntur propriè, prout debent hoc ſignificare,
quòd filio naturali pater non poteſt dupliciter ſubſtituere: id
eſt, non potuit pupillariter, quia non habebat eum in poteſta
te. Præterea ſi exponis iſtum ver. eo modo quo dicit gl. ĩ iſto
verſicu, non aſsignaretur ratio deciſionis præcedentis, ſed re-
peteretur in effectu idem quod eſt dictũ in præcedenti dicto:
videlicet ꝙ naturalis non poſſet ſuccedere legitimo ex duab9
ſubſtitutionibus: qd̃ eſſet ſuperfluũ, & etiã contra proprium
ſignificatum huius dictionis, cũ, quæ hic ponitur accuſatiue, o-
ſtendẽs cauſam ſuperioris dicti. ¶ In glo. poſita ſuper verbo,
ætatis. Bar. hic in tracta. reciprocæ dicit mentẽ huius glo. vide
ri, quòd etiã ſi ſubſtitutio expiret in perſona vnius ex iſtis im
puberibus, quia efficiatur pubes, durabit tamen ſubſtitutio pu
pilla. in perſona alterius, & poterit ſuccedi ex pupillari, ſi mo
riatur impubes. & eſt communis opi. docto. hic, quicquid di-
xerit Ray. de For. cuius dicta plene reprehendit Bar. & ſequũ
tur communiter doct. hic: & in l. in teſtamento. C. de teſtamẽ.
mili. Sed contra iſtã opi. arguit Bal. in d. l. ſi tutor reipublicæ.
§. j. ſ. de tutel. & ratio. diſtrah. vbi dicitur, ꝙ ſi datus eſt tutor
duobus filijs impuberibus à iudice, & poſtea vnus efficiatur
pubes, prius q̃ alter, extinguit̃ etiam tutela impuberis. Simi-
liter verò dicendũ in caſu noſtro, vt ſi vnus ex filijs efficitur
pubes, extinguitur ſubſtitutio etiam in perſona alterius im-
puberis. Do. Io. de Imo. hic reſpondet ad principium illius l.
ꝙ nihil facit ad §. j. allegatũ per Bal. Do. me. reſpondet in l. in
teſtõ. dicẽs, ꝙ ibi ideo extinguitur tutela ĩ impubere, qa adue
niente ætate legitima, alterius ſcilicet pubertate, tutela datiua
in ĩpubertate ceſſabat. l. ſi quis ſub conditione. ff. de teſt. tu. ac
ſi dicat, quòd ibi extinctio tutelæ ĩ vna perſona habebat cau
ſam annexam, quæ de neceſſario influebat in aliam perſo-
nam, ad extinguendum tutelam ipſius: ſecus vbi non eſſet il
la cauſa, vt probatur in ſequenti reſponſo illi9 §. vbi dicit tex.
facere pro opinione communi hic poſita. Tu autem aduerte:
quia intentio Baldi videtur eſſe iſta, quòd ſicut ibi cauſa
extinctionis vnius tutelæ influebat in aliam de neceſsita-
te, ita in caſu noſtro influebat prȩſumptiuè: quia ſi ambo non
eſſent in pupillari ætate, teſtator non videtur velle indu-
cere ſubſtitutionem pupillarem in perſonam eorum: vn-
de quodam modo eſſentia ſubſtitutionis in iſtis pupil-
lis videtur connexa: dico ex præſumpta voluntate de-
functi: vnde non videtur voluiſſe vnam durare ſine a-
lia. Dicendum eſt ergo, & melius, quòd aliquando ad

deducen

deducendum vnum esse requiritur aliqua qualitas, vel aliquid aliud esse in rerum natura. Aliquando duo sunt connexa, non solùm vt deducantur in esse, sed vt conseruentur in esse. Primo casu satis est, ꝙ illa fuerint correlatiua eo tẽpore quo deducebãtur in esse, licet postea vnum ex eis desinat esse. Secundo casu requiritur duratio vtriusq;. l. fi. in princi. ff. de acceptila. & l. fin. C. de indi. viduita. hanc distinctionem ponit Bal. in simili q. in l. omnia priuilegia. in vltimis verbis. C. de epis. & clo. Primus modus distinct. probatur, licet ipse nõ adducat in l. in substitutione. & in l. ex facto. §. Iulianus. s. eod. in vlti. responso. in quibus dicitur, ꝙ qñ substituitur aliquis per ista verba, quisquis mihi hæres erit: vt substitutus efficiaẽ de conditionali pura & valida, debet substitutio semel esse hęres: & licet postea desinat esse hæres, ita ꝙ non sit hæres tempore quo defertur hæreditas substituto, tamen substitutio habet effectum, quia ista qualitas non fuit requisita, nisi in purificatione substitutionis: secus si fuisset requisita in tempore effectus substitutionis, quia tunc deberet durare vsque ad illud tempus: vt probatur expresse in d. l. si substitutione. in verbo, tunc. s. allegat. In casu autem nostro reducendo distinctionem ad ꝓpositum, ista qualitas, ꝙ ambo sint impuberes, requiritur ad creationem substitu. vt l. iam hoc iure. s. alleg. Et ideo licet postea cesset præter voluntatem testatoris, non cessabit vnum ex correlatiuis altero extincto: in l. autem, si tutor. §. primo. qualitas impubertatis in tutore dato à iudice requirebatur ad esse durationis, & conseruationis: quia hoc ipso quòd vnus est effectus maior, succedit tutela legitima, quæ excludit datiuam, vt dictum est: ista conclusio communis relinquitur vera. ¶ In gloss. super verbo, non ad matrem. ibi: hanc dicimus breuiloquam. Ista glos. tangit duas quæstiones, quæ ponuntur hic per Bart. in tractatu substitutionis reciprocæ. Vna est, quomodo vocetur ista substitutio. Alia est, quot substitutiones contineat: de quibus hic per doctores. & debes scire pro intellectu gloss. ꝙ ista substitutio vocatur reciproca propter mutuã substitutionem, quæ fit de substitutis adinuicem: de qua Institu. de vulga. substitu. §. j. & in l. potest. in fin. s. eo. Verbum autem, breuiloqua, est magistrale, & trahit originem à breui sermone: de quo fit mentio in l. cùm in testamentum. §. hoc verbo. suprà, de hæredi. instituen. vbi etiã ponitur ista species substitutionis. Cætera dic vt ibi per Bar. ¶ † Extra gl. Bart. hic tractat diffusè materiam breuiloquę, cui adde inquantum dicit, quòd non est species de per se, sed quædam qualitas substitutionis vulgar. vel pupillaris. q̃ plene scripsi super isto articulo in rub. s. eod.[a] Et aduerte pro meliori intellectu eorũ quæ ibi dixi: quia Ioan. de Imo. hic dicit, ꝙ largo modo videntur posse dici species de per se, inquãtum continent de necessitate duo, quæ non continent aliæ substitutiones, videlicet quia de necessitate præsupponit plures, qui sint & substituti, & illi quibus fit substitutio. Secundũ est, quia fit substitutio inuicem, & reciprocè inter plures: quod nõ contingit in alijs substitutionibus. Sed istę qualitates non diuersificãt speciem proprie loquẽdo, vt etiam ipse fatetur: quia si ista ratione diuersificaretur species, sequeretur ꝙ actio mutui vel depositi, quæ competit contra dominum ex mutuo peculiari facto seruo vel filio, esset species distincta de per se: qa in hac qualitate, ꝙ competat ex facto serui vel filij habentis peculium, non communicat cũ aliqua actione: cætera dic vt dixi in rub. Secundò tangit hic Bar. vtrũ ista substitutio breuiloqua dicatur tacita vel expressa: de quo dic vt diximus plene in l. j. s. eo. post Bar. vbi fuit declaratũ, quot modis dicatur aliquid expressum: quem sequũtur communiter Modern. ibi. Tertiò adde, inquantum ponit, per quæ verba inducaẽ ista substitutio. Nam dicit, ꝙ inducitur per verbũ, instituo, sicut ꝑ verbum, substituo: vt in l. si pater. scd̃m vnã lect. s. e. nã ꝙ verbũ, instituo, posit importare substitutio. probaẽ optime in l. mulier. §. fin. j. de cõdi. instit. & est glo. in l. Gallus. in prin. s. eo. de libe. & posthu. sicut econtra verbũ, substituo, põt importare substitutionẽ. Pro vtraq; vide optimũ tex. & ibi Bal. in l. si qs mihi bona. §. fin. j. de acqui. hæred. & vide optimũ tex. in l. Lucius. la prima. s. de hæred. institu. Dicit tamen Bald. in l. Iulian. in fin. s. de hære. insti. ꝙ verbũ, instituo, & substituo, nõ cadit in eadẽ persona: quod est intelligendum, nisi substitutio facta de eodẽ sibijpsi aliquid plus operaretur, q̃ institutio: vt est casus notab. & ibi Bar. in l. j. §. si proponatur. ff. si quis omis. cau. test. Amplius dicunt Moder. in l. si pater impuberẽ. s. eo. ꝙ testator substituendo duos adinuicem, videtur implicitè & tacitè eos instituere, vt sic sit locus substitutioni, qui tenet scd̃m gradum, per l. cũ in testamento. §. hæc verba. s. tit. ꝓxi. q̃ dicta ego non sum secut⁹, & merito in l. Gallus. in prin. s. de libe. & posth. vbi plene scripsi, & etiam ĩ d. l. si pater impuberem. vbi videndũ. † ¶ Quarto tangit hic Bar. q. difficilẽ ad intellectum materiæ, si habẽs duos filios impuberes, & vnũ puberem, vel hæredẽ extraneũ, eos substituit inuicem, vtrũ ista substitutio contineat vulgarem tm̃ respectu pupillorum, vel etiam pupillarẽ? Et est q. difficilis, de qua[b] dic vt plenissime scripsi, referẽdo Bal. in l. in testamento. de testa. mi. & Ang. in consi. suo, in l. iã hoc iure. §. j. s. e. vnde conclude vt ibi dixi, per dictas rationes, quicquid scripserim in d. l. in testamento. & per ea quę dicidit hic Barto. in ista q. consulit ipse consi. suo xlj. ꝙ substitutio cõpendiosa facta coniunctim pluribus, quorum aliqui erãt impuberes, & aliqui maiores, non continet pupillarem, sed vulgarem & fideicom.[c] tantũ. ¶ Itẽ adde inquãtũ Bar. hic tangit, vtrũ si pater duos impuberes inuicem substituit, & postea emancipat vnũ ex eis, euacuetur substitutio pupillaris in persona retẽti in potestate? Et cõcludit ꝙ sic, secũdũ Guil. de Cu. & Ray. per l. j. C. de diuer. resc. & ꝑ l. alteri. ff. de adi. leg. ĩ quibus probatur, ꝙ vbicunq; duo sunt connexa adinuicẽ, sublato vno tolliẽ aliud, ex vno delicto inesse aliud videẽ inductũ: ꝓ quo allegat Ray. l. cũ eiusdẽ. & l. seq. ff. de ędi. edi. & specialiter vr̃ decidere q. illa lex alteri, quã adducit Bar. vbi ꝓbatur, ꝙ quando vna dispositio fit consecutiuè ad alteram, seu connexè, si tollitur dispositio, ad quã altera connectitur, etiã illa videtur sublata, intellige cũ tollitur ex voluntate testatoris: quã l. Dy. dicit non esse alibi, vt hic dicit Imo. Sed est alia, quæ dicit idem: videlicet in l. Pamphilo. §. fi. de leg. ij. vbi Bar. tractat de intellectu d. l. alteri. & ambas istas ll. allegat Bal. in simili q. in l. omnia priuilegia. C. de epis. & cle. Nõ obstat, dicit Bar. ꝙ si dicatur reuocatio substitu. pupi. non videtur posse fieri, nisi in testamento, cũ hæreditas non posset adimi neq; dari in alia dispositione: vt Inst. de cod. §. fi. nam ad hoc ipse respõdet notabiliter, ꝙ testator emancipando filium post testamentum non disponit de nouo, nec reuocat substitutionem factã, sed potius declarat retro, ꝙ substituendo dictos pupillos adinuicem non videtur voluisse substituere pupillariter. Declaratio autẽ volũtatis pòtest fieri aliter, q̃ in testamẽto, sine noua solennitate. l. hæredes palam. §. sed si notam. s. de testa. & not. in l. cũ proponeretur. ff. de leg. ij. Tu autem aduerte in ista materia: quia Bal. in l. in testamento. C. de testa. mil. & Ang. hic referens fere in omnibus dicta sua, dicunt quòd ista opi. Bart. non est bona, quia ad reuocationem vnius dispositionis ĩ vna persona non sequitur reuocatio alterius dispositio. & l. reis. Præterea dicunt ipsi, ll. allegatæ per Bart. non obstant dupliciter. Ratio vna est, quia in d. l. alteri. & in l. Pamphilo. in fin. præallegatis. dispositio ideo reuocatur, & non remanet, quia si remaneret, inferret alteri grauamẽ: vnde non agiẽ ibi de mero fauore, secundùm Baldum in d. l. in testamento. sed in casu nostro, si substitutio cõseruetur in pupillo remanẽte in potestate, non inducitur grauamen in persona alicuius, imo merus fauor: quia per substitutionem pupillarem prouidetur pupillo, cui fit substitutio; vt l. ex tribus. C. de inoffi. testamen. & etiam ipsi emancipato succedenti. Secundò, quia illa iura loquuntur, quando vna dispositio est causa finalis alterius. Sed in casu nostro in his duobus substitution. vna non vr̃ esse causa finalis alterius. Doct. Moder. hic, & in l. in testamento. dicunt, quòd leges allegatæ per istos nihil vel parum faciunt: & verum est, quia l. tribunus. §. final. quæ magis facit, non loquitur de dispositio. connexis, in quibus loquuntur iura allegata per Bartolum. Secundò impugnant responsiones datas ad iura Barto. & quo ad primam, dicunt, quòd imo in lege, alteri. tractaẽ de fauore legatarij, si non reuocaretur suũ legatũ per ademptionem alterius. Sed ista responsio non videtur sufficere: qa si bene respicis verba Bal. ipse dicit, ꝙ in casu nostro tractaẽ de mero fauore: sed in l. alteri. nõ est merus fauor ꝓpter grauamẽ, qđ remanet debenti legatum. Ego tamen credo hãc differẽtiã nõ esse iuridicã, qa mens illorũ iuriũ fundaẽ in rõne cõnexitatis, & causæ finalis: & ꝓ cõclu. Bar. facit optime tex. in l. aliũç. §. Seia. & in l. filiæ. §. matri. ff. de adi. le. in qb⁹ probaẽ, ꝙ si testator aufert on⁹ à legatario, vr̃ reuocare legatũ: & tũ si legatum remaneret, nullus grauareẽ, sed simpliciter acquireretur lucrum legatario: licet põt dici, ꝙ etiam ibi grauaretur hæres, qui tenereẽ præstare legatum. Vnde ista differentia posset tolerari: sed non credo eam esse de mente iuris, qa videmus in dispositiõe l. quòd etiam in materia correctiua, quãdo duo sunt sic connexa, quòd vnum dependet ab alio: vno concesso, & aliud videtur concessum: vt est casus in corpore in autentica, de hæred. quæ ab intesta. veni. §. ex his. circa principi. & tradit Bartolus in l. j. ff. de legitimis tutori. & est regula quæ ponitur per Moder. in capitulo finali. de con.

[a] ¶ Suprà eo. Et clarius vide eundẽ in l. in test. C. de testã. mi. vt refert ętiã d. Ias. May. hic añ me. ij. col. vbi dicit in effectu Areti. tenere opi. Rapha. Cu. impugnãdo Bar. Sed vt ista ĩpugnatio Arc. cõtra Barto. cesset, sunt põderanda verba Bart. dũ dicit, ꝙ breuiloqua nõ est ꝓprie substitutio, nec species substitutionis, sed quædã adiectio, sicut in simili dicit ĩ actiõe đ peculio. põdera secundũ eũ, dũ dicit, sicut ĩ simili &c. ꝙ nõ voluit dicere, ꝙ breuiloqua sit adiectio eo mõ quo actio de peculio censeẽ adiectio & ęqualitas: qa Barto. non vult ęparare istas adiectiones, sed per similitudinẽ declarare.

[b] ¶ De quo. Vide d. Ias. hic in iiij. colũ. ver. circa tertiã. & ĩ v. ver. adde. vbi refert Are. in d. l. hoc iure. in v. & vj. col. & ꝙ opi. Bar. est cõmunis & vera, licet Gui. Ray. & Albe. de Ro. in repe. isti⁹ rub. in materia breuiloquæ. in viij. q. & Io Fab. §. qua ratiõe. in viij. col. Insti. de pup. subst. teneant.

[c] ¶ Sed vulgarẽ & fideicõ. Vide q̃ ꝑ eũdem Aret. s. habentur in lege, verbis ciuilibus. s. cod. & qđ ibi dixi in apos. & qđ ꝑ eũdẽ in l. cẽturio. e. tit. in vj. colum.

fue. per Ant. de Bu. & per Io. de Imo. in l. si verò. §. de viro. so lu. ma. & tamē ista concessio & extēsio nō est fauorabilis, imo prohibitio extēsionis: & ꝙ casus remaneret incorrectus, esset merus fauor & secundū regulas iuris: iuxta l. præcepimus. in fi. C. de appellatio. vnde plus placet opi. Bar. quantum ad hoc, id est, ad intellectum illarum legum. Secundò rationes impugnat hic Imo. & recte quia in creatione istarum substitu. quæ pendet à voluntate testatoris, vna istarum dependet ab alia, & econuerso: quoniā si vna ex his deficeret, non præsumeretur testator velle pupillariter substituere. Sed fortius ab opin. do. Bar. id qđ sum dicturus statim, qđ etiam tetigi scribendo in l. testamento. C. de test. mi. quia si emācipatio vnius ex pupillis sequeretur incontinenti, probabiliter posset concedi, qđ dicit Barto. ꝙ ex istis actibus contiguis induceretur declaratio voluntatis. Sed si emancipatio sequitur ex interuallo vel incōtinenti ex causa superuenienti de nouo, non potest dici, ꝙ per hunc actum contra proprietatem verborum substitu. retro declaretur animus substitu. Ista distin. videtur probari in l. si vē tri. §. fin. & ibi Bar. ff. de priuile. credi. & per eundem in l. post cōtractum. ff. de dona. vbi videndum. bene facit tex. & qđ ibi per Bar. in l. qđ traditur. & in l. non ad ea. de cond. & demonstratio. vbi in actu facto incontinenti non præsumitur mutatio voluntatis, sed in duabus dispositioni. vna modificat aliā, vel addit, vt ibi dicitur: secus est in diuersis dispositiōib⁹. Nec potest dici, quòd substitutio pupillaris posset adimi & reuocari alibi, quàm in testamento: sicut dicit Bar. no. in l. j. ff. de iure codicil. in vltima q. dummodo sit adita hæreditas ex tabulis principalibus: nā sicut substitutio pupill. non posset fieri de nouo in dispositio non solenni. l. vbi non procederet solēne testamentum paternum, vel ibi non adhiberetur solennitas legitima, si fit ex interuallo, vt ipse dicit in qō. sequēti. & est ipsa veritas: ita non videtur posse adimi per regulam, quę ponitur in l. quidā in suo. §. fi. j. de cond. insti. & Insti. de cod. §. fi. vnde non bene intelligo, quid velit dicere in d. l. j. nec videtur procedere. ¶ Præterea aduerte: quia tunc si reuocatur vna dispositio connexa, altera videtur reuocari, quando causa reuocatio. nō pertinet solū ad illud, cuius dispositio expresse reuocatur: secus, si ad id non solū respiciat: vt probaṫ in tex. & glo. super verbo, offensa. in d. l. alteri. Sed hic causa propter qua reuocaṫ substitutio in emancipato, videtur ipsum solū respicere. i. existentia sui iuris, propter quam consequitur multa commoda, quæ aliàs non consequeretur: & etiam in quibusdam est deterioris condi. ergo nō videtur reuocari dispositio connexa in personam alterius, nisi forte emancipatio principaliter fieret propter hoc, vt reuocaretur substitutio pupillaris. Vnde ista materia relinquiṫ multū dubia, maxime propter primam rationem, quā s. tetigi: & ideo bene cogitandum. Cogitabam si possemus dicere, ꝙ in tacita reuocatione istius pupilla. non requireret solennitas illa quæ requireretur in expressa reuocatione ipsius, per ea quæ scripsi in l. hæredes palā. §. j. s. de testa. ☞ vbi sequendo dicta Bart. & Bal. alibi dixi, ꝙ †tacita reuocatio legati, quæ fit ex causa superuenienti, potest probari per duos testes, nec requiruntur quinq; testes, sicut in reuocatione expressa: vt dicamus eodem modo hic, quòd per actum emancipationis inducatur tacita reuocatio pupillaris in persona retenti in potestate, in qua non requiritur eadem solennitas, quæ requireretur in reuocatione expressa. Sed huic responsioni videtur obstare, quia institutio facta in testamento non reuocatur per causam superuenientem tacitè, sicut legatum: sed solū per contractum factum, quod respicit dictum testamenti de directo: vt traditur in l. ex parte. ff. de adi. leg. & in l. iij. in fin. eodem titu. præterquam in vno casu posito per Bar. in d. l. ex parte. Vnde licet superueniat causa, propter quam si testator nunc haberet disponere, non videtur velle inducere pupilla. substi. tamen hoc non videtur sufficere ad reuocandum pupillarem directam, quæ est institutio: nisi dicamus, & forte isto modo poterit saluari, quòd ex quo per emācipationem extinguitur pupillaris in personam emancipati: ex dispositione iuris in consequentiam ratione connexitatis voluntatis defuncti, inducatur reuocatio substitutio pupillaris, nec dicetur ista simplex reuocatio testatoris, sed reuocatio facta parti ex legis dispositione, & partim ex volūtate testatoris, qui noluit vnū esse sine altero: & isto modo forte posset saluari ista opi. licet sit multū dubia in se. ¶ Itē aduerte, qa in scđo mēbro hic posito p Bar. dū dicit, ꝙ si emācipatio fit à patre vrgente necessitate, tūc nō extinguiṫ substō pup. Nā Ang. hic dubitat de hoc dicto, qa ex quo emācipatio est secuta p factū ipsi⁹ filij, nō vr̄ ꝙ ipse possit cōsequi cōmodū ex substi. pup. ex quo fuit cā impugnādi testm̄ paternū: arg. l. is qui contrata. s. e. dicit tñ super hoc cogitandū: & super pcedēti argumēto modo hic, & in d. l. in testamēto. C. de test. mil. defendūt dicta Bar. Primò, qa substitutio pupi. principaliter respicit fauorem pupil. cui fit substitutio. l. ex tribus. de inof. testa. vnde in fauorem eius debet seruari. Scđò, quia conseruatio huius pupil. in casu nostro pendet à voluntate psumpta defuncti, non à facto substituti: & ideo si illa non psumitur cessare, satis est. Non ob. tex. in l. is q. cōtratab. quia ibi filius impugnat immediate & directo ipsum testm̄, intentando cōtrata. Sed non sic competit se emancipari: tunc enim in consequentia impugnat voluntatē testatoris, & mediate, nō immediate: & qđ fit in consequentia regulariter nō attendiṫ. l. si quis causam. in fi. ff. si cer. pet. & l. j. §. si te rogauero. ff. deposi. cū si. Itē adde in illa q. in qua qritur, si pater substituit inuicē emancipa. & retentū in potestate: deinde adoptauit emancipatū, vtrū post adoptionem contineaṫ in psona vtriusq; pup. Et concludit Bar. ꝙ nō: quia si diceremus, ꝙ cōtineret pup. quæ à principio non cōtinebaṫ: tunc hoc esset inducere nouam substitutionē, q̄ non posset fieri sine noua solēnitate, q̄ hic nō interuenit: nam cōtra istud dictū facit id qđ dixit in præcedenti q. qa sicut ibi emancipatio[a] secuta de vno declarat retro, ꝙ testator noluit substituere pupillariter: ita econtra adoptio secuta in casu nostro potuit declarare retro, ꝙ intentio testatoris fuit vtriq; substituere pupil. & per consequēs cōualidabiṫ substō p adoptionē secutā. l. ij. §. j. s. e. Vnde hic vr̄ esse aliqualis repugnantia. Doc. tñ cōiter approbāt istā sñiam, & eā declarādo limitant, ꝙ si testator expresse substituit eos inuicē vulgariter pup. & per fideicō. sicut cōiter solēt apponere notarij: tūc quia constat expresse, ꝙ testator voluit substituere pupillariter, conualidabitur substitutio p adoptionē secutā. Vnde infert Ang. hic, ꝙ si pater substituit inuicem duos filios, quorū vn⁹ est in ptāte, & alter naturalis: & postea faciat naturalem legitimari, tunc substituendo modo vltimo loco dicto cōprehendeṫ substō pup. p legitimationē. Idē si ex coniecturis possit probari, ꝙ à principio pupillariter substitui voluit, scđm Bal. in l. in testō. C. de test. mili. in versi. nonò q̄ro. Item adde, inquātū Bar. cōcludit hic, ꝙ substitutio breuiloqua fiat instituto & exhæredato, quia in vulgari cadit imparitas, iuxta regulam l. iam hoc iure. s. co. ꝙ ista opi. videtur verissima: nā non est verū id quod dicit Guil. ꝙ maior sit defect⁹ causæ efficientis, q̄ causæ materialis: imo in l. j. §. si quis simpliciter. de verbo. obli. æquiparatur causa materialis, & causa efficiens, & in vtraq; datur regula, ꝙ si nō valet quod ago vt ago, non valet vt valere potest. Item aduerte, quia Rayn. assignat hic quandā rōnē, quæ male intelligitur, & similiter responsio quā facit Barto. ad eam: dicit enim Ray. confirmando opi. Guil. ꝙ ista verba, si hæres non erit, non possunt adaptari ad filium exhæredatum. Sed ista ratio videtur potius facere in oppositū: qa si nō pōt adaptari ad filium exhæredatū, ergo est imparitas inter istos: ergo non videtur induci vulgaris in persona alicui⁹: credo ꝙ noluerit dicere, ꝙ isti verba sic inepte posita habentur p non appositis: & perinde est, ac si alteri tantū esset facta substitutio vulgaris. Sed ad hoc nō vr̄ bene dictū, quia verba reciprocè data imparitate nō importāt hoc[b] ex voluntate testatoris: imo cōtrariū, ꝙ talis substitutio nō videaṫ facta. Bar. aūt respondendo huic rationi dicit, ꝙ imo ista verba, si hæres non erit, adaptanṫ exhæredatis, & exponuntur p qa, qa hæres non erit. Sed ad hoc nō pōt tolerari, nā ꝙ exhæredatus non sit hæres, bene resultat sola institutio alterius instituti, quæ iam præcesserat. Vnde aut dicis istam dictionem, quia infert ꝙ ideo alius sit institutus solus, & hoc est superfluum, quia iam erat institutus: aut dicis importare gradum substitu. vulgaris, & hoc est impossibile, quia exhæredato nō substituitur vulgariter: & etiā quia ille qui est substitutus exhæredato, iam erat institutus insolidum, ergo substitutio erat inutilis, & superflua. l. sed si plures. §. nemo. s. eodem. Vnde non placent mihi ista sua verba Item adde inquantum Bart. hic concludit, quòd si pater substituit impuberi, & mentecapto, ista substitutio non continet pupillarem & exemplariā: quia istæ substitutiones sunt impares, & in multis differunt: nam hoc videtur limitandum secundùm Imo. nisi appareret expresse de voluntate defuncti, quòd voluit substituere exēplariter, vel econtra pupillo pupillariter: nam etiam tunc in altero induceretur alia species substitutionis. facit optime text. in l. in testamento. in fine. C. de testamento mili. & probatur ratio vltra eum: quia si diceremus, quòd in personam alterius non videretur inducta alia substitutio: tunc maior resultaret imparitas, quàm si ambæ essent introductæ quæ sunt in aliquibus similes: & quia in dubio voluntas testatoris videtur fauere paritati, vt patet ex legibus allegatis

a ¶ Ibi emancipatio. Tu confirma forti⁹ put hic per do. Iaso. May. in xj. colū. circa prin. defendēdo Barto.

b ¶ Hoc. Vide quę p eundem habenṫ in l. hoc iure. s. eod. & qđ ibi dixi ī apost.

gatis: ideo vtraque videbitur introducta, vt sit maior paritas. Dicit etiam hic Imo. posse attentari, quòd si filius mente captus non habeat filios, substitutio exemplaria & pupillaris videantur inductæ in substitutione reciproca: quia sunt valde similes isto casu in multis, & maxime quo ad hoc, de quo nunc quæritur, vt per vtranque succedatur in bonis pupilli, & mentecapti. Licet ergo in quibusdam alijs differant, ex quo tamen in casu de quo quæritur, sunt æquiparata, satis pôt argui de vna ad aliam, per ea quæ not. Io. An. in c. translato. de consti. & in c. non potest. de præb. lib. vj. Sed tu considera, quod si substitutio vtraque videtur introducta, non solùm tractatur de succedendo in bonis proprijs vtriusque, sed etiam de admittendo substitutionem ad bona testatoris post aditam hæreditatem, ad ea quæ non admitteretur, si videretur facta vulgaris tantùm. & quando in æquiparatis datur distantia, vt sæpe dixi, tunc non pôt argui de similibus, secundùm gl. in l. finaüt. §. ij. ff. de rei ven. & j. q. j. c. sicut vrgeri. & in l. creditoris. ff. de no. ope. nunci. vnde non recedere à doctrina Bart. † Item adde dictis. Bart. dum tangit illam q. notabilem, si pater instituit filios masculos vniuersaliter, deinde filias fœminas in certa quantitate, & filios oẽs inuicem substituit: nam ipse concludit, quod moriente vno ex filijs, vel repudiante hæreditatem, filia fœmina non admittetur cum masculis [a] ex substitutione, duplici rõne. Prima rõ est, quia isti substituti vocantur vt hæredes, & sic videntur vocari pro hæreditarijs portionibus: vt l. qui plures. & l. si plures. s. eo. Sed filia instituta in re certa non est proprie hæres, ex quo hæredes vniuersales instituti adiuerũt. l. quoties. ff. de hære. insti. & l. ex facto. s. tit. proxi. ergo videtur quod non debeat admitti ex substitutiõe. Secũda ratio sua fundatur ex l. cohæredi. §. qui discretas. s. eo. Nam filij masculi vniuersaliter instituti videntur quodãmodo cõiuncti in vna portiõe: ergo in substitutione reciproca vocantur prius quàm alij separatim instituti, vt in d. §. qui discretas. & hanc conclusionem sequitur Bal. in vj. & vij. q. in l. in testamento. C. de test. mili. Eandẽ conclusionẽ in ea. q. in effectu secutus est Bar. in l. fina. circa princ. j. ad Treb. & vtitur alia ratione: dicit enim, quod si filij masculi sunt instituti vniuersaliter, & filia fœmina in re certa. deinde facta substitutio hoc modo: & si aliquis eorum decesserit veniant superuenientes: filia fœmina non vocatur regulariter vnà cum masculis, quia quos pater pdilexit in institutione, eos videtur prætulisse in substitutione, per l. Lucius. §. pater puerum. ff. ad Treb. & per l. j. C. de impub. & alijs substi. idem tenet in effectu, & disputando prolixius istũ articulũ in consilio suo ordine liij. vbi vtitur etiã alia ratione ad hoc probandũ: dicit enim quod ista clausula substitu. posita in fi. licet de sui natura referatur ad omnia præcedentia, nõ tamen hoc casu refertur ad omnia, quia est ratio particularis, cur magis referatur ad vnum, quàm ad alium: & plene in l. talis scriptura. de leg. j. & l. iij. de lib. præteri. C. Quia ergo testator magis vr dilexisse masculos, quàm fœminas, ideo ad eos solos videtur facta relatio. Hæc tamen dicta limitat hic Ang. declarans dicta Bar. vt habeant locum aliquo ex masculis sæpe existẽte: nam si omnes masculi essent mortui, tunc forte filia nullo existente filio vocaretur ad substitutionem, per tex. in d. §. qui discretas. Vltimo exemplo ad idẽ adducit quæ habentur in l. cùm auus. de cõd. & demonst. & in l. cũ acutissimi. de fideicom. Ioan. de Imo. adducit tex. in fin. in l. Paulo Callimacho. §. j. j. de leg. iij. & ista sunt dicta Bal. originaliter in vj. & vij. q. in d. l. in testamento. qui etiam tangit rationem, quam ponit hic Ang. quæ est verissima: quoniam morientibus cæteris masculis ante aditã hæreditatẽ, filia instituta in re certa trahit ad se totũ, & est hæres vniuersalis. l. j. §. si ex fundo. & l. ex facto. s. titu. proxi. Sicut ergo traheret ad se totum ex iure accrescendi, ita ex substitutione, quæ subrogatur loco iuris accrescendi. l. si quis hæres. in prin. j. de acquiren. hære. & d. §. qui discretas. Secundò limitat Io. de Imo. istam opinio. nisi pater instituisset solũ vnum filium masculum, & vnam fœminam: quia tunc ista locutio pluralis, eos inuicem substituo, non posset verificari, nisi esset fœmina etiam substituta masculo: arg. l. fina. ad Trebel. Sed istã sunt dicta Bar. in d. l. fina. vnde dicit ibi, quod si erãt duo filij masculi, & vna fœmina, & testator substituit morienti superstites, quia ista locutio pluralis non potest verificari in solis masculis, fœmina censebitur inuitata ad substitutionem. Amplius dicit singula. Io. And. in addi. Spe. in titu. de testamentis. §. j. in versicu. quarta fuit quæst. quòd ista pluralitas debet attendi etiam ex parte eorũ, quibus fit substitutio. Vnde si testator instituit posthumos, & si omnes decederent in pupilla. substituit alium, quòd nato vno posthumo tantùm non habebit locum substitutio: quia † ista dictio, omnis, non solũ est vniuersalis, sed præsupponit pluralitatem [b]. l. Meuius. §. eum qui. & l. legatorum. §. qui plures. ff. de leg. ij. Sed istud dictum est satis dubium per text. & quod ibi ponit Bald. in l. iubemus. & pe. ad Trebel. vbi ista conditio, si sine liberis decesserit, licet ex proprietate verbi videatur requirere pluralitatem, tamen ex mente testatoris deficit, propter vnum solum. Vnde non determino eam aliter pro nunc. Sed in q. proposita dico primò, quod hoc dictũ Bart. esset maxime verũ, si filia instituta in re certa prohiberetur succedere ex forma statuti ipsi patri & fratri, stantibus masculis: quia tunc multofortius colligeretur mens testatoris, quod voluerit pferri masculos, vt dicam in q. seq. Sed aduerte ad primã rõnẽ Bart. quia ipse sentit clare, quod quando hæredes sunt substituti, appellatione hæredis non comprehẽditur institutus in re certa: allegat duo iura, quæ prima facie nil videntur facere: vide licet legem, si plures. & legem, qui plures. suprà eod. ad idem tex. in lege, qui liberis. §. hæc verba. in fine. suprà eodem. qui loquitur in substitutione pupillari, in quibus dicitur, quòd vocati ad substitutionem tanquàm hæredes succedunt pro portiõibus hæreditarijs. Non videretur posse respõderi, quod hoc est verum, quando sunt instituti in quota: secus si sit aliquis institutus sine quota. Sed tamen credo indubitanter, quo ad mentem, illa iura optime induci: quia ex quo in tali successione successit per quotas, ex hoc datur intelligi, quòd non aliter vocatur institutus, nisi sit proprie hæres, & habeat quotam. Sed contra istam opi. multum facit id, quod notat Specu lat. in titu. de testamen. §. j. ver. pone, A. vbi dixit, quod hæres grauatus promisit dare centum Titio, & si non superfuerit tempore mortis testatoris hæredibus eius: & iste Titius instituit masculos vniuersaliter, & fœminam in re certa, comprehendetur fœmina, & veniet ad legatũ vnà cũ masculis: quia in vltimis voluntatibus debet fieri larga interpretatio l. in testamentis. de reg. iur. Et hanc opin. approbat Bald. in l. liberti libertæque. in vlti. chart. C. de oper. liberto. & Ioan. de Imol. in l. ex facto. in princip. s. de hæred. insti. in pen. chart. Pro ista cõclusione videtur esse casus singularis in c. si pater. de test. libe. vj. iuncta l. ij. §. j. s. e. dicitur enim in d. l. ij. quòd pater non pôt substituere filijs, nisi sint hæredes instituti, vel exhæredati. & tamen pater potest substituere pupillariter filiæ institutæ in re certa. & sic in illa materia appellatione hæredis instituti continetur talis filia. Mihi placet opin. Bart. hic primò per rationem & mentem dictarum ll. quas suprà allegaui post eũ. Secundò per regulam quæ ponitur in l. non aliter. de leg. iij. & l. non dubium. C. de ll. per doct. videlicet quod nisi aliter appareat de mente, si verba possint intelligi in proprio significatu, nõ debent capi in improprio. l. j. §. qui in perpetuũ. §. si ager vec. vel emphy. pet. Sed potest intelligi propriè in filijs masculis: ergo non ex alia coniectura videtur quod non intelligantur impropriè de filia fœmina instituta in re certa. Non obstat tex. in c. si pater. quia ibi quando filius masculus substituebatur fœminæ, certũ erat de intentione testatoris, quod volebat substituere ille, qui erat impropriè hæres, scilicet fœminæ. Vnde propter mentem testatoris adiuuandam verbum, hæres, quod ponitur in l. ij. impropriatur, vt saluetur intentio disponentis, & vltima voluntas, quæ est fauorabilis. Sed in casu nostro cũ verba testatoris possint saluari propriè sumpta, nõ est causa, cur improprientur isto modo. Pro ista conclusione facit optimè quod Alberi. Galleoti in sua margari. quẽ refert & sequitur Bald. in l. j. ff. de peti. hære. vbi quod quando ius, quod recipit aliquis pro se, & hæredibus suis, transit ad hæredes per quotas: quod est, quando transit ad hæredes extraneos, sicut ad filios, nunquã filia instituta in re certa comprehenditur sub illa dispositione, nisi forte vt dictũ est suprà, secundùm Bart. in l. fi. ad Trebel. ratio recti sermonis alter saluari nõ posset. Pro qua decisione adduco tibi tex. not. quem ibi not. Bald. ad hoc in l. si quis cùm nullum. in princ. ff. de iure codicil. vbi probatur, quòd quando testator instituit vnum hæredem in testamento: & postea dicit, quisquis mihi hæres erit, sit hæres præmorienti extraneis hæredibus: quia ista dictio, quisquis, cũ sit distributiua, importat pluralitatem, vocabuntur contra regulas iuris venientes ab intestato, quia aliàs pluralitas non posset saluari: & sic sit expeditus iste difficilis articulus, in quo habes duas quæstiones pro vna. ¶ Quid autem iuris sit, si testator acquirit emphyteusim pro se, & hæredibus suis, dic vt per Bar. in lege, iurisiurandi. de oper. liber. & per Bal. in dicta lege, liberti libertæque. item tractat hic Bartol. illam subtilem quæstionem, † vtrum in reciproca contineatur tacita fideicommis. [c] de qua etiam posuit in lege, hæreditatem. C. de impuber. & ali. substitut. Et quia ego super prima quæstione plenissimè scripsi in lege, qui plures. s. eod. & ideo dic vt ibi, ¶ Vltimò adde dictis Barto. inquantum concludit, quod

[a] ¶ Cũ masculis. Vide tu do. Ias. May. hic in xij. col. versi. circa. ix. q. vbi dicit opi. Bar. esse cõem, quã ipse approbat cum quàm plurimis remis. de quibus ibi vide per eum.

[b] ¶ Pluralitatẽ. Adde eundẽ in l. cẽturio. in gl. ibi: paganus. s. eod. & quod ibi dixi in apost. & do. Pet. Phi. Cor. in consi. ccxxxvij. incip. viso. in litera b. in iiij. parte.

[c] ¶ Fideicõ. Adde remissiones, quas ponit hic d. Ias. May. referendo Areti. in d. l. qui plures. & dicit hãc opi. Bart. esse cõem, nec aliter scholaris tenere debeat.

si substō breuiloqua fiat filijs īstitutis æqualiter, q̃ sunt nati ex diuersis vxoribus, omnes admittūtur æqualiter virtute breuiloquæ. nā in ista quæstione tu potes considerare duos casus: aliquando enim quæritur, vtrum vno repudiante alij æqualiter admittantur per vulgarem contentam in reciproca. aliqñ vtrum omnes æqualiter admittanť, succedendo filio ex pupillari. Primo casu verissima est opi. Bar. & Moder. quam etiam sequitur Bal. in l. iā hoc iure. §. j. s̃ eo. & ꝓ ea facit optime tex. quem adducit Ray. de For. in l. fi. j. ad Treb. vbi probatur, secundū vnum intellectum, & verum, ꝙ in substitutione fideicō. ita videtur vocatus filius ex altero matrimonio, sicut filius eiusdem matrimonij, nisi filij alterius matrimonij fuissent in substitutione vulgari specialiter substituti adinuicem. Et tenementi illum textum sing. scđm Bart. & verum. quia ampliať dispositio l. cohæredi. §. qui patrem. s̃. eo. videlicet ꝙ substitutio vulgaris specialiter facta non solū restringit aliam substitutionem directam factam in genere, sed etiam fideicō. quod non reperitur alibi. ¶ Secundò probatur ista conclusio ex ratione, quam tetigit Bal. in d. l. iam hoc iure. & refert hic, & sequitur Io. de Imo. quia ista substitutio subrogatur loco iuris accrescendi, & tenet eius naturam: vt patet in l. cohæredi. §. qui discretas. suprà eod. & bene facit text. in l. si quis hæres. in princi. ff. de acquiren. hære. Sed si nulla esset facta substitutio, & vnus ex filijs repudiaret, sine dubio ex quo fuerunt simul & ęqualiter instituti, omnes venirēt per ius accrescēdi ad portionem vacantem: ergo similiter vocabuntur ex substitutione. ¶ Tertiò probo hanc conclusionem vltra eos ratione manifesta: quia per vulgarem substitutionem succeditur testatori, & in hæreditate ipsius. l. qui liberis. §. hæc verba. & ibi plene. suprà eodem. Sed testator respectu hæreditatis suæ in dubio præsumitur æqualiter velle prouidere filijs. l. cùm pater. §. cunctis. de leg. iij. & ibi no. & bene facit tex. in l. fi. C. cō. vtriusq; iud. & in autenti. de nupt. §. penul. æqualiter videtur voluisse vocare omnes filios, quos æqualiter præsumitur diligere: & hanc rationem non tetigit Bal. in simi. quæst. in auť. qui rem. C. de sacrosan. ecc. vbi dicit, ꝙ si maritus & vxor recipiūt emphyteosim pro se, & eorum filijs, quia ista receptio resoluitur in singularitates in persona mariti & vxoris, quoniam vnusquisq; eorum vocatur pro dimidia, quilibet eorum videtur prouidisse tam filijs primi matrimonij quàm secundi, qa per affectionem parentum est ad omnes filios: allegat tex. in auť. de nupt. §. penul. Aliquando isti substituti volunt succedere ex pupillari vni ex morientibꝰ, & tunc maior dubitatio, quam isti non considerant: quia ex quo frater vtrinq; coniunctus succederet ab intestato alijs exclusis, videtur ꝙ similiter videtur prelatus in substitutione ex voluntate testatoris, quæ videtur se conformare in dubio dispositioni l. vt in c. j. §. filiā verò. de succes. feu. per quem Bartol. determinat in patre, qui recipit emphyteosim ꝓ masculis & fœminis, quando fœminæ prohibentur succedere ex forma statuti: in l. iurisiurandi. §. si liberi. de ope. libe. bene facit quod idem not. in d. l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Trebell. & sic videretur frater vtrinque coniunctus præferri. Ego autem non auderem recedere in isto membro à sententia cōmuni, licet ipsi non ponant exēplum ī substōne pupillari: qa tex. ī l. q liberis. §. hęc verba. ī fi. vult ꝙ etiā ī substōne pupillari pro eisdem partibus videantur vocati substituti, pro quibus erant vocati ad hæreditatem paternam: & sic eodem modo videntur dilecti in substitutione, quo erant in succedendo patri, & in institutione. Vnde cū in successione paterna omnes isti fuerunt adæquati, possumꝰ dicere, quòd eodem modo sint adæquati in substitutione pupillari: & maxime, quia per vnam breuiloquam inuitantur ad vtrāque substitutionem, scilicet vulgarem & pupillarem: vnde succedit regula, de qua fuit dictum s̃. in vna q. ꝙ quando vna oratio terminat plura terminabilia, videtur ea pariter terminare, & ideo sicut si non esset adita hæreditas, & succedereť ex vulgari, omnes admitterentur, vt s̃. probatur. ita videtur dicendum in casu nostro. Est tamen iste articulus magis dubius quàm præcedens.

a ¶ Hæredis. Adde do. Iaso. May. hic, & eūdē Franc. Areti. in l. cum filio. s̃. eod. tit.

7 **Paulus.** Spes substitutionis non transit ad hæredes. hoc dicit. † Nota ex isto text. quòd substitutio vulga. dicitur esse conditionalis institutio: vt tangitur hic in glo. & ideo substitutus moriens pendente conditione, id est, antequàm alter repudiet, vel moriatur ante adi. hæreditatis, non transmittit hanc spem succedendi ad hæredem suum. l. qui liberis. §. hæc verba. & l. qui plures. suprà codē. fallit quando substitutio est coniuncta cum iure accrescēdi: de quo 8 l. qui patri. j. de acquirenda hæreditate. ¶ † Nota secundò, ꝙ substitutio est potentior iure accrescendi: vnde licet hæres hæredis, si non esset facta substitutio, posset venire per ius accrescendi. l. si ex pluribus. de suis & legit. infrà. nunc non poterit venire, quia præfertur ei substitutus. l. ij. §. si duo. ff. de bono. poss. secundùm tab. & no. in l. pe. suprà, de iniusto test.

SVMMARIVM.

1 ☞ Verba ista, mihi & sibi, & similia, ex proprietate sua important substitutionem vulgarem expressam magis q̃ pupilla.
2 Alternatiua non parit obscuritatem, quando ex vtraq; parte alternatiuę idem effectus resultat.
3 Hæredis appellatione in disputatione testatoris continetur hæres hæredis.
4 Hæres hæredis est vere hæres, licet per personam mediatam.
5 Prohibitio de non alienando facta hæredi an complectatur hæredem hæredis.

PAterfa. Legatum relictum ab eo qui succedit testatori, vr̃ esse relictū ab eo, qui succedit testatori mediante persona pupilli ex pupillari substitutione. h. d. Secunda ibi: q̃ro. Tertia ibi: respondi. Quarta ibi: nec aduersarij. ¶ † No. primò ibi: 1 sibi vel filio &c scđm intellectum Bar. quē sequuntur Mod. id est, intelligendo q hic ponatur alternatiua testatoris, nō l. ꝙ ista verba, mihi, & sibi, & similia, ex proprietate sua important substitutionem vulgarem expressam magis q̃ pupillarē, licet aliquando impropriєntur ex mente testatoris. l. si ita. §. qui filio. j. de bo. pos. scđm tab. de quo in l. j. s̃. eo. diximus. videntur etiam importare ex sua improprietate immediatum successorem, non mediatū, si important vulgarem, vt dictum 2 est, quia per eam succeditur immediate defuncto. ¶ † No. scđò secundū intellectum, quē sentit glo. j. de quo dicetur in ea: ꝙ alternatiua non parit obscuritatem, qñ ex vtraq; parte alternatiuæ idem effectus resultat, de quo vide per Bald. & ibi scripsi in l. Gallus. §. quid si is. de libe. & posthu. ¶ Not. tertiò in versicu. & postea. iuncto principio. quòd ista pronomina, mihi, & sibi, idem important omnino, nisi ꝙ vnum nominat ꝓpriam personam, & aliud tertiam. ¶ † No. quartò ibi: cùm ve- 3 rum sit &c. ꝙ appellatione hæredis in disputatione testatoris continetur hæres hæredis,[a] qui vocatur ex iudicio defuncti. Vnde secundū Bart. hic iste admitteretur ad substitutionē factā per hæc verba, quisquis mihi hæres erit: de qua in l. qui liberis. §. hæc verba. s̃. eod. & ex hoc patet, secundū Io. & bene, ꝙ causa mediata, quæ venit in consequentiam, considerať, quando ad eā dirigitur intētio testatoris, licet regulariter nō consideretur. l. is qui nec causam. si cert. peta. & l. socium qui in eo. ff. pro socio. & no. in l. sed si plures. §. in arrogato. s̃. eod. ¶ Pondero etiam istum tex. subtiliter inquantū tacitè innuit, ꝙ si fideicō. esset datum ab isto substituto expresse, si succederet ex vulgari: tūc nō debereť ab eodem substituto succedente ex pupillari: & scđm hoc ampliať id qđ hr̃ in l. imperator. de leg. j. vbi concluditur, ꝙ relicta ab instituto non videnť repetita à substituto pupilli, qui ex pupillari succedit: nā idem est ex mente istius literæ, si legatū expressè esset datum à succedente ex substitutione vulgari: verbi gratia, si testator ita dixisset, si Caius ex vulgari substitutione mihi succedet, p̃stet tale legatum: hic em̃ p̃stať legatū, vt vides, qa verbū, mihi, pōt adaptari tā ad succedentē ex substitutione pupillari, q̃ ex vulgari. ¶ In gl. posita super verbo, vel filio. ibi: esto mihi hæres. Hæc gloss. secundùm Ioan. de Imo. & recte, videtur intelligere, quòd alternatiua posita in principio literæ, sit alternatiua l. nō hominis. & si sic intelligis, tunc collige notabile, qđ ego s̃. dixi in not. videlicet ꝙ quando ex vtraq; parte alternatiuæ resultat idem effectus, alternatiua non parit obscuritatē: siue enim substitutio fuerit facta primo modo, siue secundo, quātū ad cōsultationē nostrā, nihil attinet, quia vtroq; modo resultat duplex substō vulgaris, & pupillaris, licet aliter & aliter: quia primo modo est expressa vulgaris, & tacita pupillaris: secundo mō est expressa pupillaris, & tacita vulgaris. Sed quo ad casum nostrū idē est. qa cū possit succedi in oī casu ex vulgari & pupillari, grauamen impositū per ista verba, si mihi hæres erit, videtur debere restringi ad eum qui succedit ex vulgari tantum. Et licet ista positio probabiliter possit defendi, Barto. tamen, & melius, ad mentē literæ videtur intelligere, quòd ista sit alternatiua testatoris, qui voluit facere vulgarem & pupillarem expressas: quo casu vna non continetur sub alia. l. cùm ex filio. §. filio. s̃. eo. ¶ Sed contra istam lecturā arguit hic fortiter Ioan. de Imo. quia si testator in prin. testamenti verbum, mihi, restrinxit ad substitutionem vulgarem, eodem modo vr̃ intellexisse in sequenti dispositione, qua grauauit substitutū, si sibi hæres esset, quia præcedentia declarāt seq. & econtra. l. qui filiabus. in prin. & l. si seruus plurium. in fine.

fin.ff.de leg.j.& l.vtrū.cum ibi no.ff.de pe.hęre.Imol.respō det,ꝙ in grauamine relicto à substituto verbum,mihi, nō restringitur ad vulgarē:quia mens testatoris fuit,vt si perueniret hęreditas ad primo substitutū,ipse teneretur præstare legatum.Sed vnde ista mēs colligatur,nō declarat,nisi forte intellexit,quòd qa cōmuniter grauamē imponitur propter lucrum,quod datur grauato.l.imperator.§.j.de leg.ij.ideo grauando substitutū videatur eum grauare in omnem casum,in quo ex iudicio defuncti hęreditas deuoluitur in eum.Tu aūt potes dicere,& melius,ꝙ verba pcedentia nō trahunt sequētia ad suum sensum:qa diuersimode in prin. & in fi.fuerunt prolata:nā in substitutione Caij facta filio,ideo verbum,mihi,fuit restrictum ad vulgarem tantū,quia testator statim fecit pupillarem expressam,dicendo,mihi vel filio meo sit hęres. Vnde qa expresse pᷓuidit in casu pupillaris,ideo restrinxit verbum pcedens ad vulgarem tantum , qa ratio cessat in fideicō.dato secundò substituto:& ideo ex verbis præcedentibus non possunt declarari sequentia,quoniam nō fuerūt eodem modo prolata,sed aliter & aliter.¶ † In glo. vltima ibi: nam hæres hæredis.per istū tex.arguit hic Bart. quòd si agēs in libello dicit se hæredem Titij : deinde in processu probat, quòd est hęres Titij,per mediā psonam Sempronij,debet obtinere:& idem dicit in l.si quis filium.§.fina.j.de acqu.hære. & in l.j.iuxta fin.ff.de peti.hære.Sed Bal.in l.fin.C.de hære. insti.dicit,ꝙ salua pace Bart.ista l.non facit, quia loquitur de hęrede hæredis,qui succedit ex iudicio testatoris:tamē sequitur hanc cōclusionem per l.fin. de hære.instituen.& hāc conclusionem sequuntur etiam Moder.in l.iij.§.ex plurimis.ff. de acqui.pos.vbi dicunt, quòd pōt dici hæres ex testamēto respectu causæ mediate,licet immediate successerit alteri[a] ab intestato:de quo vide per glo.& doct.in d.l.j.de peti.hęre.verba enim ad saluandum libellum de facili improprianẜ.l.j. & ibi p Bart.C.de vsufru.& no.in l.si quis intētione ambigua. ff.de iudi.Vnde dicit Bald.alibi,quòd si bonorū possessor de iure prętorio dicit se hęredem,saluatur iste libellus,licet proprie nō sit hęres:vt ipse ponit in l.j.C.vnde liber. ¶ Hęc etiā iura inducit do.meus in l.si quis filium.§.fi.præalleg.ad duas not.q.Prima est,si testator mandauit hęredi sub certa pœna, ꝙ faceret aliquid:vtrum si hęres moriẜ antequam sit in mora,hæres hęredis teneatur ad eandem pœnam, si non facit id qđ est visum?Super qua dicit Bal.in d.l.fina.C.de hęre.insti. ꝙ hæres hæredis non cadit in pœnam,per l.multa non committitur.in princip.ff.de condi.& demonstra.Sed domi.me. dicit,quòd illa l.nihil facit,quia illa l.solùm dicit, quòd nō receditur à psona tertij,qui habet arbitrari, qualiter fiat opus: non autem dicit, quòd pœna & præceptum restringanẜ ad personam primi hæredis.Vnde ipse allegans Bartol.in quodam consilio,quod incipit, Andreas quidam Martini.qđ est septimum in ordine meorum,dicit Barto.tenere oppositum, quòd imo hæres hæredis tenetur ad pœnam. Pro cuius conclusione adducit text.in l.videamus.ff.quod met. causa. vbi actio pœnalis semel iudicata in persona primi hæredis trāsit ad hæredem hæredis.Tu autem aduerte, quia Bart.quem ipse allegat in illo cōsilio,determinat totum oppositū:& mouetur duabus rationibus,seu legibus.primò per tex.in l.multa nō cōmittitur. quem videtur īducere à simili hoc modo, vt sicut ibi in odium pœnæ nō receditur à persona arbitratoris,ita nō receditur à psona primi hęredis, si fuit adiecta pœna dispositioni.Sed ista nō sunt similia aliquo modo, quia etiam in materia stricti iuris,id est in conditione,q̄ debet impleri in forma specifica,& propriè appellatione hæredis continetur hæres hæredis:vt est casus in l.si peculium.§.heredi, & in l.seruus si hæredi.in princi.de statuli. quæ sunt optima iura ad hoc,† qa hæres hæredis verè est hæres, licet per personam mediatā:[b]sed si vnus debet arbitrari,& arbitratur alter,ille alter non repræsentat ita propriè primum , sicut hæres hæredis.¶ Secūdò adducit tex.in l.si penum.ff. quādo di. leg.ced.qui magis vrget:vbi probatur,ꝙ si legatarius,cui est datum legatū sub pœna,hæres eius non pōt petere legatum pœnale,qđ debetur sub conditione,si hęres non soluat primum.Sicut ergo ibi dispositio pœnalis testatoris non transit ad hæredem legatarij, quia dicitur esse legatum cōditionale: ita non transibit etiam passiuè ad hæredem hæredis grauati. Sed ista cū reuerentia non videnturẜ esse similia: quia si saluaẜ ista similitudo,ex hoc sequereẜ,ꝙ si legatarius viueret,hæres grauatus pendente conditione moreretur,istud legatū pœnale nō posset peti ab hærede hæredis. & si hoc concedis, vt cōcedit Bart.sequitur per eandem ratione generaliter,ꝙ p mortem grauati sub cōditione relictum extingueretur,in præiudicium legatarij,licet ipse legatarius viueret: quod est absurdum,& contra iura expresse,quia tex.in d.l.qd ergo.in prin. ff.de lega.j.& in l.fundo.ff.ad l.Falci.& in l.iij.§.qui fideicō. de hæredi.insti.probatur totum oppositum:videlicet ꝙ si hęres grauatus moritur pendente cōditione, & post eius mortē conditio existat,tamen durat legatum, & debetur ab hærede hęredis,vt clare colligitur ex dictis iuribus.Per hoc tamē non soluitur difficultas prædicta, quia illa iura loquuntur, quando conditio apposita legato non fuit restricta ad certam personam.Sed in casu nostro debes considerare,& est de mēte Bart.in dicto consilio,quòd qñ hęredi imponitur onus cōditionis, & pœnæ nominatim,tūc intētio testatoris videtur esse,vt conditio ista intelligatur imposita solū primo hæredi:& ideo si primus hæres nō fuit in mora,quia decessit pendente termino,vel nō fuit interpellatus,ipse non videtur implesse conditionem negatiuam,id est nō soluisse,ergo nō habet locum pœna:hęres aūt eius non pōt incidere in pœnam, quia ipsi non videtur ascripta conditio:secus esset, si simpliciter cōditio & pœna fuisset imposita primo hæredi sub nomine hæredis:verbi gratia,grauo hæredem meum in faciēdo sic,& si nō fecerit &c.quæ distinctio est magis de mēte Bar. qui ponit eam formaliter.Et licet leges quas allegat possint euitari, vt dixi in voce,credo tamen esse veram dictā distinctionem per tex.in l.cùm ita datur.§.fina.de condi. & demō. & in l.sub diuersis.§.fina.eod.titu.vbi concluditur per Bart. etiam,quòd iussus implere conditionem in persona hæredis nominati per nomen proprium,non pōt eam implere in hærede hæredis:secus est,si implementum sit collatum in persona hæredis sub nomine appellatiuo,vel præcedente nomine appellatiuo.Eo ergo modo dicemus in casu nostro:quia si cut impleri conditionem in propria tua persona est quoddā factum.l.qui hæredi.in princip.de conditio. demon. ita etiā ex parte implentis est quoddam factum: & ideo casus similes.Vbi autem in persona primi hæredis factum negatiuum esset in obligatione,& in dispositione,sicut in q. sequē.tunc aliud esset.& ad materiam potes videre,quæ tradit Bald.in l. si decem cùm petiero.ff.de verbo.oblig.& in l.cui fundus.& l.à testatore.de condi.& demon.¶ Debes etiam scire,ꝙ Bar. in consilio suo xxix.videtur ponere quādam conclusionem contrariam ei,quam posuit in cōcilio septimo.dicit enim ibi, quòd si testator facit plura legata,deinde priuat hęredē hæreditate, si ea non soluat , quòd hoc ipso quòd hæres moritur, quia iam non pōt soluere,est impleta cōditio, ꝙ non soluit, etiam si nulla præcedat interpellatio , per l. ita stipulatus.de verbo.oblig.Sed in illo consilio septimo dicit, ꝙ non priuaẜ hęreditate,ex quo non fuit interpellatus.Sed pōt forte reduci ad concordiam:quia in cōsilio septimo pᷓuisio pœnalis incipiebat à præcedenti dispositione,quia testator mandauerat legata solui.Sed in consilio xxix.quia testator non præceperat legata solui,inceperat à præcedenti conditione: quo casu non requiritur interpellatio,licet primo casu requiratur: vt declarat Barto.in l.ita stipulatus.versus finem.de verbo.obliga.& in l.si penum.ff.quando dies lega.ced.Hoc tamē non est expeditum:quia ex quo testator fecerat pura,ad quæ soluenda erat hæres obligat⁹ per adi.vt l. ex maleficijs.§.heres. de actio.& obliga.& l.apud Iulianum.in fin.ff.ex quib.causis in pos.ea.satis videbaẜ pcedere prouisio dispositiua, à qua pendebat pœna. Et ideo super hoc vltimo est cogitandū: & aduerte,quia l.videamus.quam adducit dominus meus ꝓ casu,pro ista parte videtur parū facere, quoniam ibi actio erat iudicata in persona primi hæredis. vnde non est mirum,si ius quod reperitur purum in persona primi hæredis, transit ad hęredē hęredis.Sed in casu nostro dū erat nata actio,quia nō erat purificata conditio prouisionis pœnalis: & ideo probabiliter dubitatur, vtrū ista conditio possit purificari in persona hęredis.¶ †Secundò inducit ista iura d.meus in §.fin.ad aliā quęstionem:videlicet vtrum prohibitio de nō alienando facta hęredi complectatur hęredē hęredis : & in effectu refert, & sequitur dicta Bart.in l.Lucius.§.j.ff.de lega.iij.quē etiam refert Ioā.de Imo.in l.j.§.diuus.de lega.j.vbi Barto.simpliciter tenet , ꝙ prohibitio transeat ad hæredem hæredis.Sed ipse idem in d.l.Lucius.distinguit secundū Iac.de Aret.ꝙ aut hæres est prohibitus expresse nomine proprio: aut simpliciter expresso nomine hęredis.Primo casu prohibitio nō trāsit ad hæredem hæredis,quia videtur esse personalis. Nō ob. l.iurisgentium.§.pactorum.ff.de pact.quia pactum de nō petendo ibi est fauorabile,& ideo psumitur reale in dubio :sed prohibitio alienationis est odiosa,secūdùm Imo.in d.§.diu⁹. qui sequitur hanc distinctionem,sicut etiam dominus meus, in d.l.si quis filium.Secundo casu prohibitio transit ad hæredem hæredis,per tex.in d.l.Lucius.§.j.& bene faciūt iura al.

a ¶ Alteri. Adde tu tex.in c.j.in prī. de hom.in vj.per quē ibi no.Gemi. in iij. no.ꝙ quis pōt se appellare successorē alicuius, licet p infinitos medios sit successor,sicut ibi Innoc.Papa appellat se successorē Petri, & tamen fuerūt infiniti medij.

b ¶ Mediatam.Et adde ꝙ etiam nō solū qui est hæres hæredis,titulo hæreditario dicitur hæres testatoris,sed etiā qui venit alio titulo vniuersali, licet non hęreditario,diciẜ tñ hæres primi defuncti, ꝗuis nō sit hæres hęredis.ita dicit Ias.May.hic in vers. sic.adde etiā.al.tex. in l.j.de castren. pe. quē tex. vt ipse refert ad hoc not.pro singul.Lud.in sing. dcxcij.& adde eūdē in l.cū filio.§.eo. & qđ ibi dixi in apo. pro quo vide etiam do.Barthol.Soci.in cōsi.cliij.incip.pulchra.vers. præterea posito. cū sequē.in secunda parte.

legata in q. præcedēti. Sed opinio Bart. qui simpliciter dicit in §. diuus. ꝙ prohibitio transit ad hæredem hæredis, videtur verior: quia etiam in stipulatione, quæ est stricti iuris, licet in pacto negatiuo exprimatur propria persona principalis: tamē comprehenditur & hæres hæredis. Casus est clarus in l. stipulatio ista. §. j. de verb. obligatio. per quem tex. ita decidit Bar. & ponit regulam in l. si stipulatus fuerim per te non fieri. ff. eod. titu. Tene tamen menti dictum Bar. & Iaco. de Are. q̄d esset not. si esset verum, & multum limitaret ea quæ habentur in l. si stipulatus fuerim. sed non videtur verum per l. præallegatam. Preterea prohibitio alienationis, si haberet causam fauorabilem, non posset dici odiosa: vnde hoc non est indistincte verum, per ea quæ habentur in l. qui exceptionem. in prin. de conditio. indebi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Medium propter quod attingitur ad extremum quando tollitur, tollitur dispositio testatoris etiam extremo.

2 Verba ista, si decesserit antequam nubat, non significāt tempus nuptiarum, sed tempus nubilis ætatis.

3 Spes pupillaris substitutionis transmittitur ad pupilla. substitutionem secundo pupillo.

Qui habebat. Spes substitutionis non transit ad hæredem substituti, nec ad substitutum pupillarem, cuius substitutionis conditio defecerat. h. d. Secunda ibi: q̄ro. Tertia ibi: respondi. ¶ 1 † No. primò, quòd quando tollitur medium, propter quod attingitur ad extremū, tollitur dispositio testatoris, etiam extremo: vides enim hic, vt tangit glos. vlti. & bene, & probant communiter doct. quòd quia substitutio pupillaris facta filiæ exhæredata erat extincta propter pubertatem, per cuius medium isti substituti secundo loco poterant succedere primo filio instituto: ideo sublato medio tollitur successio in hæreditate filij. ¶ 2 † Not secundò, quòd ista verba, si decesserit antequam nubat, non significant tempus nuptiarum, sed tempus nubilis ætatis: de quo dicetur tibi in gloss. regulariter est contrarium. l. scimus. C. de nup. & l. hæc conditio. de condi. & demon. ¶ 3 † No. tertiò à contrario sensu istius literæ, ꝙ spes substitutionis pupillaris transmittitur ad pupilla. substitu. secundo pupillo: & ideo qui allegant istū text. quòd spes pupillaris substitutionis non transmittitur ad substitu. pupillarem, male allegāt, secundùm Bar. hic: ideo enim isti substituti non vocātur ad hæreditatem filij, quia cōditio substitutionis defecerat in persona filię: & sic à contrario datur intelligi, quòd si cōditio non defecisset, ipsi per medium filię succederent in hæreditate filij instituti: quod vtrū sit verum, dicetur in vlti. glo. ¶ In glo. super verbo, nuberet. i. nubilis &c. Ista expositio toleratur hic, secundùm doc. quia si substitutio videretur facta exhæredatæ post nubile ętatē, ☞ antequam nuberet, redderetur frustratoria, & inutilis. † Nam pupillaris post pubertatem non potest fieri: vulgaris autē & fideicommissa. non cadit [a] in exhęredato. De vulgari fuit declaratum in l. Lucius. s̄. eod. De fideicommissa. est casus in l. cohæredi. §. cum filię. s̄. eod. Ne igitur videatur inducta dispositio, quæ induci non poterat, toleratur ista quam dixi. De nomine autem nuptiarum, quid significet, vtrum sufficiat dispositio per verba de præsenti, vel requiratur traductio ad domum: vide text. in l. cui fuerit. de conditio. & demon. & Barto. in l. Titio centum. §. Titio genero. in vltimo nota. eod. tit. vbi etiam declarat, quid significent ista verba, si relinquitur dos pro maritanda filia, vel ad maritandum, tunc non requiritur actus nuptiarum: de quibus etiam tetigit Bald. in l. generaliter. C. de episco. & cleri. Et vtrum ad consequendum legatum factum alicui si nupserit, requiratur perseuerantia nuptiarum: vide quod plene scripsi post Ange. in l. in substitutione. s̄. eod. & text. in l. si quis heredem. C. de institutio. & substitutio. ¶ In gloss. in verbo, pertineat. ibi: iure substitutionis. hic est manifestus error, secūdùm Bal. & alios: qa cùm ista puella fuisset mortua pubes, conditio secundę substitutionis defecit, & per consequens ex substitutione non potuerūt succedere. Vnde Bald. hic & Moder. dicunt, quòd hæreditas pertinebat ad sororem testatoris ab intestato, quę erat amita puellę. Sed tūc quare dubitabat̄ de vxore, si sola amita succedebat ab intestato? certe nulla erat ratio dubitandi. Præterea si ista vxor erat mater puellæ, hæreditas erat delata ad eam, non ad amitam: vt patet in l. ij. & per totum. j. ad Ter. Si ergo vis tenere declara. Bald. oportet dicere, quòd ista vxor testatoris non erat mater pupillę, sed siue succedat sola mater, siue sola amita, quæritur q̄ poterat esse ratio dubitandi, ꝙ vtraq; inuitaretur. Et dicendum est, quòd poterat esse ratio, quia videbatur ꝙ ex quo filiæ, cui erant substitutę istæ mulieres, superuixerāt post mortē testatoris, quia iam substitutio pupillaris erat deducta in esse irreuocabili, cuius spes posset transmitti ad secundo substitutos, dato quòd nō possent succedere filiæ: quasi ipsi essent vocati ad hæreditatem filij, vbi filia præmoreretur filio: quod tollitur in ista l. per rationem quā diximus in primo not. ¶ In glo. posita super verbo, non pertinere. ibi: sed eadem videtur. gloss. ista pōt dupliciter intelligi: vno modo, sicut intelligunt docto. quòd spes substitutionis pupilla. transmittatur ad secundo substitutos. & hanc sequitur hic Barto. & Ioan. de Imo. & Pau. de Cast. in l. qui liberis. §. hæc verba. s̄. eodem. Ego autem in dicto §. hæc verba. & in l. cohæredi. in prin. s̄. eod. nō sum secutus ista dicta, b & vltra ea quæ ibi scripsi adduco tibi tex. in l. sed si plures[b]. in vltimo responso. s̄. eod. vbi dicitur, quòd quando substitutus præmoritur ante eum, cui est facta substitutio, nullū ius pōt oriri ex persona substituti præcedentis. Et si tu dicis, hoc est intelligendum, quo ad hęredem substituti, nō quo ad substitutum pupillar. qui vocatur ex substitutione defuncti: & ego replico, ꝙ hoc est diuinare ad illam l. quæ non ponit magis casum in persona hæredis instituti, quàm in persona substituti pupillariter, vel vulgariter. Vnde malè videtur posse defendi ista opi. doct. p̄sertim quia sicut ostendi in p̄dictis locis, iura allegata per eos, quæ loquuntur in substituto vulgari, non admittunt substitutos ex capite transmissionis: sed quia ex proprietate verborū etiam ad hæredita. primi, vt satis clare ostendit tex. in l. si Titius. s̄. eod. in verbo, substitut. esse. quod verbum clare significat, quòd secundo loco vulgariter substitutus non vocatur ex capite transmissionis, sed tā quam inuitat⁹ à testatore ex persona sua. & forte quòd doc. habuerunt bonam mentem, sed eam nō explicant bonis verbis. Si ergo ex capite transmissionis substitutio non transit ad substitutum vulgarem, nec ad substitutum pupillarē, quęritur tunc ex quo capite impleta conditione hic substituti potuissent succedere? Et pōt dici, qa ipse valde bene facit, cùm consideret puellam esse mortuam in pubertate: & sic videt̄ sentire, quòd si esset mortua impubes, potuissent isti substituti succedere, ꝙ ista successio non esset ex capite transmissionis, quia etiam in hunc casum substituti puellę viderētur vocati ad substitutionem filij, quod pōt p̄suaderi optima ratione: quia testator substituēdo filiā filio, & postea istas duas mulieres filię, quātum fuit in ipso, voluit ꝙ vltimo loco substituti in hæreditate filię inuenirent hęreditatem filij, & sic ꝙ haberent vtranq; hęredita. Si ergo nō pōt cōtingere, quòd totum habeant, multofortius ex tacita mēte sua videtur voluisse, vt habeāt partem, & sic succedant illi, cui possunt succedere ex forma substitutionis. Vnde sicut aliàs propter hāc mentem, & hanc coniecturam substitutio fideicom. facta in vnum casum trahitur ad aliū: vt l. heredes mei. §. cùm ita. ff. ad Trebellia. ita dicetur similiter in casu nostro. Nec est nouum istud, ꝙ ex tacita voluntate defuncti substitutio facta ī vnum casum trahatur ad alium. l. Gallus. §. & quid si tantū. de libe. & posthu. & plene per Barto. in l. j. s̄. eod. sicut etiam ex mente testatoris restringitur ad vnum casum, licet verba sint magis generalia. l. si mater. §. fin. & ibi per Bar. s̄. co. Posses etiam dicere, ꝙ iste secundo substitutus succederet virtute transmissionis, ꝙ hoc esset verum in casu nostrę leg. scilicet quando primus substitutus pupillariter esset suus, & necessarius instituto, sicut erat hęc filia fratri suo: tunc eīn in hac transmissione nō concurreret duplex specialitas, sed vna tātum, quia transmitteret̄ ius cōditionale: nam si pupill⁹ p̄decessisset, tunc transmissio fieret ex capite suitatis, etiā de hęreditate fraterna. l. sed si plures. §. quos possum. & ibi Bar. suprà eod. Sed ista consideratio nō procedit, quia etiam trāsmissio, quæ fit ex capite suitatis, est de iure spāli contra regulas. Sed ad hoc pōt responderi, ꝙ quando transmissio fieret ex capite suitatis, istę duæ specialitates non surgerent ex eadem causa, sed ex diuersa: vna scilicet fauore substituti, qui vocatur ex defuncti iudicio: alia ex continuatione dominij, de qua ī l. si in suis. de liberis & posthu. Nec te moueat, ꝙ ista filia fuerit exhæredata, & sic non videt̄ esse sua. l. j. §. sciendū. & ibi Bar. de suis & legitimis. & l. qui in aliena. §. interdum. de acquirend. hæredita. & l. Papinianus. §. si ex causa. & ibi Ange. ff. de inof. testamento. Nam hæc suitas est extincta respectu hæreditatis paternæ: sed non dicetur extincta respectu hæreditatis fraternæ: sicut in simili declarat Bart. in d. §. quos possum. ¶ Consequenter oppo. Bar. contra istū tex. & videtur secundùm eum, ꝙ istæ vltimo loco substitutę potuerint

a ¶ Non cadit. Vide do. Ias. May. hic cō tra venientem in j. col. ver. contra conclusionem.

b ¶ L. sed si plures. Cui tex. respōde tu, prout hic do. Iaso. May. in fin. in j. col.

rint succedere ex tacita vulga. quę continetur in expressa pupil. & pōt durare vltra tempora pubertatis. l. iam hoc iure. supra eo. Triplex solutio ponitur hic. ¶ Prima, quòd tacita vulgaris non potuit hic contineri, quia pupillaris expressa fuerat facta filiæ exhæredatę, in qua non cadit vulgaris substitutio. Sed ista reprehēditur hic per Bar. & Moder. vnde dic vt hic per eos: quia nihil adderem. ¶ Secunda solutio est, ꝙ hic hæreditas fuerat adita ꝑ filiū. vñ primo instituto adeunte, omnes grad⁹ substitutionis sunt euacuati. l. si mater. §. fi. & ibi no. suprà eo. Et ista solutio multū placet domi. Ioā. de Imo. hic, & mihi. primò per tex. in verbo, an filij hęreditas. ex quo satis patet, ꝙ agebatur de succedēdo in hęreditate filij. & sic patet, quòd hęreditas patris erat adita, quia tunc transit in hęreditate filij. l. sed si plures. §. filię. suprà eodē. Secūdò, quia vt dicit Imo. & bene, hic filius hęreditatē nō aditā poterat ex capite suitatis transmittere, licet ipse nō adiuisset hęreditatem: quia tamē per tacitā vulgarē nō erat sublata suitas, vt ipse dicit in l. prima. suprà eo. ideo poterat fieri transmisio, nec esset locus substitutioni tacitę vulgari, nisi hęres ad quē fit trāsmissio repudiaret. Vel tertiò potest dici, secundùm Bartol. quòd hic tacita vulgaris adueniente pubertate expirauerat, quia videtur limitata ad tempus pupillaris ętatis. Ipse tamē in l. j. in peñ. colum. s̃. eod. dicit, quòd ad hanc conclusionē ista l. nihil facit: & sic videretur tenere secundā sol. suprà datam, videlicet ꝙ hic erat adita hęreditas. Cōtrariū tamē tenet glo. in l. lex Cornelia. in fine. suprà eod. volens, ꝙ vulgaris tacita nō expiret adueniēte pubertate. Super quo Bart. considerat tres casus: nam aut exprimitur in substitutione expresse pupillaris ætas: aut substituitur simpliciter filio sine mentione ætatis, vt ipse exemplificat: aut substituitur filio pupillariter vltra pupil. ætatem. Primo casu dicit ipse, quòd finitur vulgaris, cui tempus videtur limitatū per l. si ita quis. suprà eod. Secundo & tertio casu videtur facta vtraq; substitutio secūdùm naturam suam: & ideo vulgaris durabit finita pupillari ætate, licet pupillus expiret. Ioan. de Imo. addit vnū verbum ad primū membrum in d. l. j. dicit eñ, quòd primū mēbrum posset esse verum, quando exprimeretur ætas citerior pubertate: secus si exprimeretur pupilla. ætas: quia cùm illa ætas tacite inesset expressa, nil debet operari. l. iij. cum simili. infrà, de legat. j. Tu autem dicas, quòd pro primo membro Barto. est casus singularis, decidens quæstio. in terminis in l. fina. in vltimis verbis. ff. de fideicom. liber. dicitur enim ibi, quòd si testator substituit pupillis suis, si intra pubertatē decesserint: deinde relinquit libertatem seruis, cùm filij sui ad annos pubertatis peruenerint, & repetijt legatum libertatis à substitutis. quòd licet videatur repetitum legatum, non tamen videtur repetita conditio libertatis ascripta in primis tabulis. & ratio est, quia si esset alia conditio, videretur repetita: sed ista non videtur repetita, quia substituti vidētur grauari in eum casum, in quo non sunt vocati: & sic est manifestum, quòd substitutio tacita vulgaris, quę continebatur sub expressa pupillari, quando ætas pupillaris fuit expressa, non durat vltra pubertatem: nam si duraret, substituti viderētur grauati eo tempore, quo vocabuntur ad hæredita. Et debes aduertere: quia licet ibi pupillaris non potuerit habere locum, nam posthumi non sunt nati: tacita tamen vulgaris potuit habere locum, & habuit, vt ibi exprese dicitur in text. Vnde illam l. reputo in casu nostro singularem. Et aduerte, quia si quis vellet fugere illum tex. posset dicere, quòd ideo tacita vulgaris ibi videtur limitata ad ætatem pupillarem respectu legati libertatis, quia vnica oratione fuit facta repetitio legati à substituto pupilla. & vulgari. Vnde sicut à substituto pupillari non debetur vltra pubertatem, ita nec ab eo qui succedit ex vulgari, & pariformiter videatur repetita ab vtroque, per regulam l. iam hoc iure. Sed hoc non videt̃ posse dici: quia secundùm hoc conditio non videretur esse prohibita repeti, quia tempore pubertatis hæres non posset succedere ex vulgari, quia imo succederet, si vulgaris duraret, & non videretur limitata ab ætate pupillari, licet conditio ex vnitate orationis nō videretur repetita, quo ad pubertatem. Probat etiam in illa l. not. quòd quando legata repetuntur à substituto pupillariter, videntur repetita ab eo, etiam si succedat ex tacita vulgari. Probatur & quarto loco, quòd repetitio legati facta à substituto, inducit tacitam repetitionem cōditionis adiectæ in legato relicto ab instituto: quæ duo vltima debes notare ad materiam l. licet imperator. infrà, de leg. primo. & eius quod habetur in l. si cui. §. si à filio. ff. cod. titu. Non obstat argumen. domi. Ioan. quia si dicimus, quòd testator videatur tēpus pupillaris ætatis expresisse, ad hoc vt limitaret tacitam vulgarem, quod est interpretandum in dubio, vt verba eius aliquid operentur. l. si quando. infrà, de leg. primo. tunc tacitum non exprimitur eodē modo quo inest, & sic non habet locum. l. iij. de leg. primo. ¶ Circa secundum membrum aduerte: quia prima facie opi. Bart. videtur vera, ex eo quia vulgaris tacita, quæ continetur sub pupillari expressa, nō continetur tāquam accessorium ad illam, sed æque principaliter ex tacita mente defuncti: vt per Bartol. in l. j. s̃. eodem. in materia vulgaris. ergo qualitas adiecta pupilla. non videtur in tab. repetita, iuxta l. Seiæ. §. Caio. de fundo instructo. quinimo etiam si veniret accessorie ad pupillarem, quia tendit ad diuersum effectum: nam per vnam succedatur defuncto, per aliam pupillo: tempus adiectum in dispositione principali non videretur repetitum in accessoria. l. qui fundum. §. j. ex lege. ff. de contrahen. emp. & per Barto. plene in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verbo. obligatio. In cōtrarium facit: quia istæ duæ substitutiones inducūtur in vna oratione. ergo debent pariter terminari. l. iam hoc iure. s̃. & l. si legatarius. in fin. j. de legat. iij. Confirmatur ista conclusio ex his quæ tradit Barto. in l. in repetendis. de leg. iij. & l. Seię. §. Caio. præalleg. vbi concludit, ꝙ quando duæ orationes reguntur ab vno verbo, quia tunc videntur esse vna oratio, vel duæ orationes connexæ: qualitas adiecta in præcedenti capitu. videtur repetita in sequenti. Vnde forte verior est opinio Dyn. & Ray. simpliciter in primo & secundo mēbro: in tertio autem clarè procedit opinio Barto.

SVMMARIVM.

1 ☞ Substitutio vulgaris facta duobus copulatiue, resoluitur in singularitates.
2 Substitutus præfertur coniuncto, cui aliàs portio hæreditatis accresceret.
3 Abbas an repudiare posit hæreditatem delatam monacho.
4 Dispositiones duę quæ simul stare non possunt, cùm sunt in testamento, præualet ea quæ est fauorabilior.
5 Dominium legati in legatarium transfertur, nō nisi post aditam hæreditatem.
6 Dispositio non dicitur conditionalis proprie, quando continet conditionem intrinsecam, quæ est de essentia rei.
7 Pupillus alienare potest patrimonium testatoris in præiudicium substituti.
8 Substitut⁹ pupillariter dicit̃ esse necessarius primi testatoris.

SEruum communem. Si vn⁹ ex dominis serui instituti repudiat portionē suā, hactenus est locus vulg. substitutioni, & non vltra. hoc dicit. Secūda ibi: quæritur. Tertia ibi: at verius. ¶ 1 † Not. arg. forte ex isto tex. ꝙ substitutio vulgaris facta duobus copulatiuè, resoluitur in singularitates, vt si vn⁹ repudiet, & alter adeat, in parte repudiantis veniat substitutus. Cōtrarium tenet hic Barto. in l. j. in vlti. char. s̃. eod. Non obstat iste tex. secundùm eum: quia duo domini, qui capiūt ex persona vni⁹ serui, habentur pro separatim institutis: qđ patet, quia inter eos non est locus iuri accrescendi. l. & Proculo. de leg. ij. Itē conditio, quę debet impleri per seruum effectus, sciinditur in persona dominorum. l. qui hæredi. §. si duorum seruo. j. de cōditio. & demon. Sed quando substitutio vulgaris fit pluribus copulatiue, tunc de natura copulæ est, ꝙ oēs repudient: aliàs non pōt habere locum substitutio, quia ad veritatem copulatiuæ requiritur vtranq; partem esse veram. l. si is qui ducenta. §. vtrum. de rebus dubijs. & hanc conclusionem tenet Barto. in l. hæredes mei. §. cùm ita. j. ad Trebel. de quo dic vt plene dixi. in l. j. s̃. codem. ¶ † Not. secundò, ꝙ ista conditio, si hæres non erit: quæ apponitur in substitutione vulgari, exponitur, id est, quatenus non erit. & ita etiam exponit gloss. in l. si duorum. & l. sequen. j. de acquiren. hæredit. & per hoc infert hic Bald. & Moder. supposita opin. Barto. pro vera, ꝙ institutus transmittat ius deliberandi ad hæredē in præiudiciū substituti: quòd si institutus habet plures hæredes, & vnus ex eis adit, & alter repudiat, tunc substitutio habebit locū in parte repudiantis per istum tex. Vtrum autem opi. ista Bar. sit vera, vel non, dictum fuit in l. j. suprà eodem. ¶ 2 † No. tertiò, quòd substitutus præfertur coniuncto, cui aliàs accresceret portio hæreditatis: vt patet ex isto text. iuncta lege, si seruus communis. infrà, de acquirenda hæreditate. concordat text. in l. ij. §. si duo. de bo. pos. secundùm tab. & quæ habentur in l. penul. s̃. de iniusto test. ¶ In gloss. secunda ibi: vel ipse dominus qđ pōt. De ista qō.[a] plene scripsi post Mod. in l. legatum. in j. char. j. de leg. j. & retuli dicta Barto. in l. is qui hæres. §. fin. de acquiren. hæredi. & vltra ea quæ ibi scripsi ad de ꝙ Io. de Imo. hic videtur sentire, posse defendi, ꝙ licet dominus posset repudiare bo. pos. delatam seruo: tamē non pōt

[a] ¶ De ista quæst. Tu vide glo. & doc. & ꝓcipue d. Alex. de Imo. in l. ij. C. de repud. bo. posses.

repudiare hæreditatem eidem seruo delatã de iure ciuili, quia non reperitur iure cautum: & regula est in oppositum, ꝙ qui non potest adire, non potest repudiare. l. is potest. de acquir. hæredi. & assignat rationem differentiæ: quia dispositio prætoris, ex qua defertur bono. pos. fundatur super æquitate: & aditio vel repudiatio de iure ciuili sequitur rigorẽ l. is potest. Sed non declarat, in quo fundetur ista æquitas: & potest dici, quòd ex quo emolumentum erat peruenturum ad dominũ, & nil erat peruenturum penes seruum: prætor considerauit, ꝙ in effectu dominus esset ille qui esset verus hæres, ex quo emolumentum totum erat sibi applicandum. l. mulier. aliàs, Sulpitius. ff. de dona. inter virum & vxo. vnde nõ habuit respectũ ad personã serui. Sed quæcunq; causa possit esse æquitas in casu nostro, sine dubio æquitas vel forte maior est econtra in casu acquisitionis: & tamen bono. poss. non potest acquiri à domino, nisi per mediam personam serui: & præcedẽte iussu. l. seruo inuito. §. si pupillo. j. ad Treb. quem tex. adducit Ioan. de Imo. in l. legati. Vnde ex illo tex. cõfunditur ista ratio æquitatis: & ipse tenet oppositum in d. l. legatum. & est vtilis ista determinatio ad q. quam mouet Bal. in d. l. is qui hę-
3 res. §. fi. † vtrum hæreditatem delatam monacho abbas possit repudiare. & tenet ibi quòd sic, æquiparando seruum monacho. Sed ista æquiparatio non est omnino firma, super quo vide Barto. in l. j. s. eodem. & in d. l. is potest. nam quidã æquiparant monachum filio, de quo dic vt in dictis locis: & per canonistas in c. in præsentia.[a] de proba. vbi etiam tangit vtrũ abbas possit adire hæreditatem, sine voluntate monachi.

Titius hæres. Si institutio sit pura & valida, substitutio facta alicui de seipso est inutilis. Si autem institutio sit conditionalis, vel non valeat, tunc substitutio talis valet, quòd affert emolumentum. h. d. Et diuiditur in quatuor partes, secundùm doct. Secũda ibi: in
4 hac q. Tertia ibi: secũdùm hæc. Quarta ibi: qd ergo. ¶ † Not. primò, ꝙ quando sunt duæ dispositiones in testamento, quæ non possunt stare simul, tunc illa præualet, quæ est fauorabilior. Vnde incõpatibilitas hic nõ vitiat totaliter dispositionẽ. & ita limitatur l. si Titius. j. de condi. insti. & ad materiã vide quod traditur in l. seruum filij. §. si seruum. j. de leg. j. & quod ibi plene scripsi. & in l. si idem seruus. de leg. ij. ¶ Secũdò not. in ver. ibi: ac per hoc. & etiam in versi. j. ꝙ ista verba, in substitutione vulgari si hæres non possit esse, concordat tex. in l. iij. §. fi. & ibi Bar. s. de libe. & postu. & plene in l. j. s. eo. bene facit
5 tex. cum gl. in l. qui posthum⁹. ff. ad Syl. ¶ † No. tertiò ibi: nec ex causa legati. ꝙ dominium legati non transfertur in legatarium, nisi post aditam hæredi. concordat tex. & quod ibi no. in l. si tibi homo. §. cùm seruus. de leg. j. Et pondera, quia tex. dicit, quòd non intelligitur esse effectus legatarij: quæ verba videntur significare, quòd vniuersaliter, nec verè nec fictè est dominus contra ea quæ communiter tradunt doct. & glos. in l. si quis ita. de condi. insti. & communiter doct. in d. §. cùm ser-
7 uus. ¶ † Vltimò no. quòd quando prima institutio non poterit habere effectum, valet secunda substitutio facta sibijpsi, q̃a affert emolumentum, si valeret, quando prima institutio ex postfacto redderetur nulla: quod est quãdo cõditio deficeret. ¶ In glos. super verbo, nullius momenti. ibi: alij dicunt nullã esse. hæc vltima solutio magis est consona literæ, & hic, & in l. sed si plures. §. fi. s. eod. & hanc sequitur Bartol. hic in d. §. si proponatur. hic alle. & communiter Moder. dicit enim, quòd tex. in §. si proponatur. debet intelligi, quando est mutata causa in substitutione. Ang. autem hic optime loquitur ex mẽte illius §. & sequitur Ioan. de Imol. dicentes, quòd ideo ibi valet substitutio, quia quædam legata erant relicta ab intestato, q̃ non videbantur repetita in substi. iuxta ea quæ habentur in l. si hæredes. de leg. j. & l. licet imperator. cod. ti. vnde mutabatur causa in substi. quia plus afferebat emolumentũ, quàm institutio. secundùm opi. quæ est vera, videtur determinari q. quæ ponitur in l. qui bis. de verb. obli. videlicet vtrũ secunda stipulatio sit nulla ipso iure, quæ cõtinet idẽ quod prima: nã videtur dicendũ ꝙ sic, nã si hoc est in vltima voluntate, q̃ est fauorabilior: multofortius in contractibus & stipulationi-
6 bus. ¶ † In gloss. posita super verbo, purè. ibi: & dicitur pura &c. Nota eleganter ex hac solutione, ꝙ dispositio non dicitur cõditionalis propriè, quando cõtinet conditionẽ intrinsecam, quæ est de essentia rei: idem probatur in l. qui liberis. in prin. s. eod. & idem si continet conditionem, quæ inest de necessitate dispositionis: quia tunc sicut dicit Barto. in solu. secundi contrarij hic signati, ista conditio non faciet dispositionem esse conditionalẽ: & hoc induxi ad no. q. in d. l. qui liberis. & ad ea quæ ibi dixi, adde istũ tex. & tex. in l. ab omnibus. §. cùm quidam. in versi. purè. de leg. j. Aduerte, q̃a in sol. secundi cõtrarij Barto. vult expresse, ꝙ conditio quæ inest de necessitate, non suspendit dispo. & ex hoc sequitur, ꝙ nõ impedit transmissionẽ. Ego aũt hoc concessi in d. l. qui liberis. in prin. quando conditio esset necessaria, quo ad executionem: secus si sit necessaria, quo ad essentiam actus. i. vt actus valeat: tũc eñi impedireẽ trãsmissio, sicut patet in substituto vulgariter & pupillariter, q nõ trãsmittit ius substitutionis, q̃d est cõditionale ad hæredẽ suũ: vt vidisti in l. q habebat. & l. qui liberis. §. hæc verba. s. cod. Et sequẽdo istam opi. haberemus dicere, ꝙ dicitur pura, quo ad formam sui; quia nõ est adiecta conditio extrinseca, sine qua dispositio posset stare. Sed quæritur pro declara. literæ, quæ dat magnam limitationem ad l. si post mortẽ. §. fin. de leg. j. & ad no. in §. pecuniã. si cer. petatur. quæ sit ista necessitas, quæ facit inesse in casu nostro conditionem. Et põt dici dupliciter vltra do. qui hoc non declarant. primò, quòd substitutus pure, vt eius substitutio non sit inutilis de necessitate, videtur vocatus in hũc casum. s. si conditio institutionis deficiat: quoniam si videretur vocatus, si conditio institutionis esset impleta, & hæres esse nollet, substitutio redderetur inutilis: vt patet in versi. sed & si extiterit cõditio. & ideo dicit inesse de necessitate, vt substitutio sit valida. & ista declaratio est vera, & placet. Vel posset dici, ꝙ cùm ista substitutio, si hæres non erit, complecteretur omnem casum, siue nolit, siue non possit esse hæres: vt ꝓbatur j. in tex. nostro, de necessitate virtute substitutionis videtur inesse ista cõditio, si hæres esse non poterit, quia conditio institutionis deficiat: quoniam iste est vnus casus, in quo institutus hæres esse non põt. Sed ista nõ ita placet, sicut prima: quia quòd substitutio cõplectatur omnem casum voluntatis, vel impotentiæ, hoc est ex tacita mẽte testatoris, nõ ex necessitate, qui põt restringere substitutionem in vnũ casum tantum: vt patet in lege, qui ex duabus. in principio. & quod ibi nota. j. de acquiren. hæredi. & ex l. si mater. §. fin. secundũ
8 veram lectu. s. cod. ¶ † In glo. super verbo, duæ puræ. ex ista gloss. arguit hic Angel. ꝙ si statutũ disponit, quòd instrumẽtum purum & liquidum habeat executionem paratam, intelligetur etiam de conditionali instrumento purificato, cõtra quem tenet hic Imol. Et quia hanc quæstionem ego plene examinaui, cõcordando opinio. cum distin. in l. fina. §. vlti. de verbo. obligatio. ideo dic vt ibi plene scripsi, & ad singula mẽbra ibi posita adde aliqua: nam cũ dixi, ꝙ instrumentũ purificatum meretur executio. si statutum simpliciter dicit, ꝙ instrumentum purũ & liquidum habeat executionem paratã, adde rationem quam ibi nõ tetigi: quia qualitas adiecta verbo determinatur secundũ tempus verbi. l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxali. & l. Titius. j. de testamen. mili. sufficit ergo, si instrumentum verè sit purũ, tempore quo petitur executio, quo tempore sine dubio est verè purum. Adde ad secũdum membrum, quando statutum considerat initium cõtractus, & contenta in instrumento: adde textum notabilẽ in l. si pupillus. in fine. j. de conditio. institut. qui hic allegatur in gloss. vbi dicitur, ꝙ quando conditio est purificata, ꝙ idem est, ac si à principio fuisset pura: quæ verba important fideicommiss. l. j. §. deiecisse. de vi & vi arma. & in l. sed & si lege. §. proinde. & ibi per Angel. de petitio. hæredi. ¶ In glo. posita super verbo, præualere. ibi: cùm enim est spes libertatis &c. ex his verbis domi. Ioan. de Imol. hic videtur intelligere, quòd gloss. ponat tres casus. Primus est, quando sumus in dubio, quo casu præualet libertas: vt in iuribus allegatis in gloss. Secundus est, quando testator dedit libertatem post legatum factum sub conditione, si seruus factus legatarij noluerit adire hæreditatem pro domino suo. Tertius casus est, quando apposuit eandem conditionem, & expresse dicit ꝙ nolebat legatarium priuari legato, vel legatum esse inutile, nisi quãdo seruus declarasset nolle adire pro domino: & in secundo casu dicit gloss. sentire, quòd legatum redditur inutile, q̃d ipse declarat, quia est certa spes libertatis, & nulla spes legati consequendi: quia non est verisimile, quòd seruus velit adire, & sic perdere libertatem & hæreditatem: sed poti⁹ quòd nolit adire, vt vtrunq; consequatur: & quando est certa spes libertatis, lega. redditur inutile. l. si post mortem. §. fina. de lega. j. Ad illam l. potest responderi, ꝙ in illa l. non solùm erat verisimilis spes, sed certa: ista autem multũ differũt, quia quod est verisimile, põt aliter contingere: sed non illud est certum. Tu ergo allega pro sua conclusione meliores leges, videlicet text. in l. si ita relictum. §. fin. & quod ibi ꝑ Bar. ff. de leg. ij. & in l. si stipulatus fuero x. aut xv. de verbo. obli. & quod not. docto. in l. cùm quidam. C. de verbo. significa. in quibus iuribus dicitur secundùm verum intellectum, quòd in alternatiua summarũ, quando electio est debitoris, maior

summa

a ¶ In pñsentia. Et ibidem vide Felyn. in vlti. col. versi. ix. q̃ro. & quod per eũ in c. ex rescripto. in j. col. versi, in glo. j. de iureiuran. & Fede. de Se. in cõsi. ix.

summa non est in obligatione, nec in legato: ex quo quia nõ est verisimile debitorem maiorem summã soluere, & tamen hoc posset cõtingere: & ideo similiter põt dici in casu nostro, maxime quia libertas est res grauissima. Vnde non est verisimile, ꝙ aliquo modo seruus vellet remanere non liber, neq; hæres[a]. Aduerte tamen, quia per glo. hic positam possunt limitari leges prædictæ, vt vtraq; summa dicatur esse in legato, & obligatione, quando testator hoc expresse voluisset: qđ est menti tenendum. ¶ In eadem gloss. ibi: sed etiam ex his quæ continentur in institutione. Ista glos. malè dicit, secundùm ista tempora, & cõtra text. nostrum ibi: hac per hoc verum esse. vsq; ad versi. quid ergo. ex quo versi. patet clarè, ꝙ non ex primo gradu, sed ex secundo iste cõsequitur libertatem. De iure autem nouissimo, in quo se fundat, bene diceret secundùm docto. quia hoc ipso, ꝙ seruus instituitur hæres, videtur sibi relinqui libertas. l. penul. in fin. C. de necessa. ser. hære. inst. Sed tu potes dicere, ꝙ etiam de iure nouissimo in isto casu non videtur sibi relicta libertas, ex quo erat legatus alteri in eodem testamento: & in secundo gradu erat facta expressa mentio de libertate. Vnde ista duo simul iũcta satis ostendunt, ꝙ mens testatoris non fuit, vt habeat libertatem ex primo gradu: potuit enim eum instituere, vt acquireret legatario, non vt esset liber: quia si sic voluisset, expressisset libertatem in primo casu, sicut in secundo, & sic etiam hodie in casu nostro limitabatur. l. pen. C. de necessa. seruis hæredi. instit. quod est not. & pulchrum. ¶ In gloss. super verbo, non deberi. ibi: hodie tamen &c. Ista gloss. reprehendit per omnes docto. & merito: quia text. allegatus in ea non loquitur, quando legatum de seruo & libertis erat relictum in eodem testamento, sicut in tex. nostro: sed quãdo seruus erat legatus in primis tabulis, & substitutus pupillariter in secundis: tunc enim ideo pendet libertas, nec debetur incontinẽti post mortem testatoris, quia poterat deficere conditio, sub qua videbatur data, id est extingui substitutio pupillaris, propter quam dabatur libertas. Sed in casu nostro ista causa cessat, quia libertas erat data in primis tabulis: & sic debebatur incontinenti post mortem testatoris, sicut & legatũ. ¶ In gloss. posita super verbo, vnus. ibi: & sic impropriè substitutio. ista gloss. in hac expositione licet approbetur per Moder. & etiam Barto. transeat cum ea, non videtur vera: quia licet primus gradus institutionis sit nullus ipso iure, quinimo etiã si institutus in primo gradu habeatur pro non scripto, tamẽ sequens succedit ex substitutione. Primum probatur in l. iij. §. fina. & ibi Barto. ṡ. de libe. & posthu. & in l. ex facto. §. Lucius. ṡ. eodem. Secundum in l. j. §. j. C. de caduc. tollen. Vnde magis placet tertia expositio, quòd dicatur vnus gradus: quia vna persona dicitur substituta sibi ipsi, non admissa alia persona: sicut declaratur in l. sed si plures. §. fina. ṡ. eod. reperitur tamen verus casus, in quo inuitatus per formam substitutionis vulgaris dicitur esse institutus in primo gradu, & nõ substitutus: verbi gratia, si substituatur aliquis ei qui non est institutus, si ille hæres non erit. Casus est nota. & ibi hoc tenet Bald. & Moder. in l. ex facto. la picola. ṡ. de hæredi. instituen. Not. tamen hanc primam expositionem, quæ dicit, ꝙ quando primus gradus ipso iure est nullus, substitutio dicitur impropriè, & magis propriè institutio: quod tamen non videtur verum per iura præallegata. ¶ In gloss. posita super verbo, quid ergo. docto. dicunt, ꝙ hic mutatur casus de libertate relicta animo reuocandi legatum, de quo dictum est ṡ. & de libertate relicta non animo reuocandi legatum: de quo dicitur nunc in versicu. quid ergo. Sed ista expositio nimis diuinat ad tex. quia secundùm hoc cùm tex. in vers. quid ergo. de directo aduersẽ ad casum aditæ hæreditatis, qui ṡ. ponitur, de necessario subaudiẽdum est vnum nouum thema, scilicet casus, quando testator sic libertatem reliquit, vt non vellet reuocare legatum, & fuit adita hæreditas ante versicul. quid ergo. Tu dic, non diuinando, quòd versicul. iste continuatur ad thema præcedens, & solùm ponit diuersitatem stante themate præcedenti inter aditam hæreditatem, & non aditam à cohærede. Et si tunc quæras, quæ erat ratio magis dubitandi, vbi nõ est adita hæreditas per cohæredem, quàm vbi fuit adita. respondeo, ꝙ ratio dubitandi fuit, quia ex quo testator dederat cohæredem seruo, probabiliter poterat credi, quòd videretur legasse libertatem seruo à cohærede: quod facere potuit, secundùm gloss. in l. sed si in conditione. §. fina. in gl. magna. ṡ. de hæredi. instituen. nam si videretur reliquisse legatum libertatis à cohærede, elegisset viam iuris communis, quæ nullam habet specialitatem: si autem videretur reliquisse libertatem ipsi seruo à seipso, hoc habet aliquid specialitatis: nam inter grauatum & honoratum regulariter debet esse differentia. l. miles. §. pro parte. de lega. ij. & in l. in fideicõ. §. fina. j. ad Trebel. Præterea etiam in ipsa libertate consequẽda, & hæreditate, simul videtur esse quædam perplexitas: qa libertas non competit, nisi adita sit hæreditas: & rursum hæreditas nõ põt adiri, nisi habita libertate. & ideo si istæ simul competunt, vnum non videtur posse esse causa alterius: de quo dic vt subtiliter scribit Bartol. & Moder. post eum in l. quoties. §. si quis ita. ṡ. de hæredi. instituen. ita quòd in ista cõsecutione libertatis, quam facit seruus à seipso, est aliqua specialitas sine dubio: testator autem in dubio videtur magis eligere viam communem, quàm viam specialem. l. in testamento. C. de testamen. mili. & per Barto. in l. Lucius. ṡ. eodem. ergo videbatur prima facie libertas potius relicta ab hærede, quàm relicta ipsi seruo à seipso. Contrarium tamen determinat iurisconsultus hic, & clarius in l. ex parte. in princip. j. de acqui. hæredit. & videtur esse cã determina. fauor libertatis, vt pendeat ab aditio. alterius, & sic facilius posit extingui illo non adeunte: item quia fuit data simul cum hæreditate. vnde sicut capit hæreditatẽ directo, & à seipso, vt vniformiter videatur dispositum in libertate, iuxta l. iam hoc iure. ṡ. eodem. etiam de directo videtur sibi data libertas à seipso. nec dicas, ꝙ ibi dubitatio erat decisa in l. ex parte. quia Scæuola præcessit Paulum, non Paulus Scæuolam. & quia dubitatio decidebatur hic aliqualiter obscurè, ideo fuit decisa clarius in d. l. ex parte. ¶ Extra glos. opponit hic Barto. de lege, verbis. in fi. j. ad l. Falc. inquantum dicit in isto, ꝙ si pręcessit conditionalis institutio, & secuta est pura substitutio purificata postea condi. institu. substitutio redditur inutilis: nam hoc videtur contra text. d. l. verbis. & contra tex. Institut. de lega. econtrario, vbi patet, quòd si debitor conditionalis ex cõtractu legato creditori pure, valet legatum: & licet postea etiam viuente testatore impleatur conditio, tamen legatum non irritatur. Difficile contrarium est[b], Bartolus hic soluit: sed quia scripta mea sunt corrupta, non bene intelligo quid sentiat. Imo. dicit, quòd ibi conditio apposita in cõtractu nõ trahitur retro, prout regulariter debet trahi, ne legatum annulletur. Sed ista solutio nõ euacuat contrarium, quia similiter hic dicemus, ne substitutio quæ fuit vtilis, reddatur inutilis. Possumus ergo dicere, quòd facilius conceditur, quòd obligationes continentes idem ex diuersa causa posint concurrere, quàm illæ quæ oriuntur ex vna & eadem dispositione, vel causa: vt colligitur ex his quæ notat Bartolus in leg. qui bis idem. ff. de verborum obligationibus. & bene facit textus, & quod ibi notatur in l. quoties. in princi. ff. de actionibus & obligationibus. & in l. finali. C. de petitio. hæredit. Et si dicatur, ergo secũdùm hoc si debitum fuisset purum in dicta l. verbis. deberet valere legatum, quod est contra textum ibi: in principio. Respondeo, quòd hoc faciunt in casu nostro duo simul iuncta, scilicet validitas legati à principio, & diuersitas causæ. Et põt esse ratio diuersitatis, quia quando vnum & idem debetur ex diuersis causis, vt in pluribus, & frequẽtius cõtingit, quòd est ibi aliqua vtilitas: sicut ostẽdit Bartolus in dicta l. qui bis idem. Et licet non sit talis vtilitas, quæ posit sustentare legatum à principio, quando debitum est purum: põt tamen sustentare coniuncta validitate legati, quod constitit à principio, vt dixi.

Si pupillus. Si pupillus alienat seruum sibi pupillariter substitutũ, & postea moritur in pupillari ætate, pupillo efficitur necessarius hæres seruus: alioquin erit hęres necessarius emptori. hoc dicit. Secũda ibi: & si quidem. Tertia ibi: si verò intra pubertatem. ¶ 7 † Nota primò ibi: seruum alienauerit &c. ꝙ pupillus videtur posse alienare patrimonium testatoris in præiudicium substituti: nam vides hic, ꝙ seruus iste qui erat in dominio suo, potuit transferri in alium. Sed ad istum text. põt dici, ꝙ in euentũ substitutio. serui qui erat futurus liber, non cõsiderabatur amplius, vt patrimonium, & res testatoris: & ideo iste text. non probat. Sed tamen conclusio est vera, & tenet eam Bal. singulariter, quem ibi sequuntur Moder. in l. sed si in condi. §. si seruum. ṡ. de hæredi. instituen. allegat optimum tex. in l. j. §. sed nonnullos. ṡ. de tut. & ratio distra. ¶ Nota secundò casum, in quo hæres necessarius à principio etiam postquam adiuit hæreditatem, & factus est hæres, efficitur voluntarius, & põt repudiare: simile in l. cùm hæredi. j. de acquiren. hæreditate. quæ l. licet non loquaẽ in hærede necessario, in hoc tamen concordat, quod ille qui adiuit, põt abstinere de iure ciuili in illo casu. Huic autem l. propriè concordant tex. in l. si seruum. §. ij. j. de acquirenda hæredita. & in l. pater filio. ṡ. de hæredi. insti. ¶ † Not. tertiò, ꝙ pupillus alienando seruum testatoris, nõ põt euertere substitutio. vulgarẽ in euentu sub-

a ¶ Neq; hæres. Tu verò dic, put hic d. Iaso. May. in fine.

b ¶ Contrarium est. Vide tu do. Iaso. May. hic in vlt. col. versi. & primò opponit. referentem Are. hic, & hoc idẽ qđ Are. tenere do. Alexan. de Imo. & Rapha. Cuma. sed ipse credit eorũ so. esse falsam, & eorũ fundamentũ cõfunditur ex eo, qa ipsi fundant eorũ respõsionem in d. le. qui bis. alle. hic p Areti. vbi nõ erat vna difformitas causæ, & tamen difformitas causæ in debito & princ. purũ, facit vtrũq; valere: & sic ipse cõcludit idem debere esse in d. le. verbis. qđ est cõtra prin. illi' tex. & sic eorum assumptum non bonum.

stitutionis, licet interim alienatio valeat: simile videm⁹, quòd rem legatam sub condi. hæres interim potest alienare, sed adueniente condi, resoluitur alienatio. l. fin. §. pe. C. com. de leg.

8 ¶ † Vltimò no. ibi: necessarius patri pupilli. quòd substitutus pupillariter dicitur esse necessarius primi testatoris: de quo dicimus in l. patrisa, s. eod. dicit enim text. not. quem non allegaui tunc, quòd hic non esset de proprietate verbi, quòd heres hæredis dicatur proprie hæres testatoris; in l. j. §. hoc interdictum. in verbo, propter vtilitatem. ff. quorum legatorũ.

¶ In glossa super ver. extitit, ibi: & nihilominus erit hæres, Hæc glo, reputatur multũ no. & similis opi. ponitur in glo, ij. §. qui fideicommis. s. de hære. insti. Angelus hic reprehendit eam, [a] quia in casu nostro iste qui fuit hæres necessarius ipso iure efficiatur voluntarius: de licentia iuris ciuilis videtur, quòd desinat esse hæres ipso iure, quia ius ciuile potest hoc inducere, secundùm Barto. in l. fi. ff. ad Ter. & probatur in l. substi. s. eod. & in l. miles ita. §. & quia diximus. de testa, mili. & hanc opinio, sequitur Angel, in l. pater filio. s. de hæredi. instituen. & fuit originalis opi. Bald, & Raynu, in l. iij. §. qui fideicommis. eod. titu, per iura prædicta. Sed Angel, ibi videtur sequi sententiam huius glo, quam defendit hic Imo. per dictum §, qui fideicommis. & per rationem quæ sumitur ex l. j. ff. ad Trebel. vbi patet, quòd quando l. hæreditatem quęsitam vni transfundit in alterum, primus non desinit esse hæres, sed acquiruntur alteri actiones vtiles, iuxta no. in l. ex asse. ff. ad Trebellia. Mihi placet opinio Ange. & Bald. in dictis locis. Moueor, quia quando lex transfert hæreditatem quæsitam in alteram personam sub nomine hęreditatis, tunc primus desinit esse hæres ipso iure, nec retinet nomen hæredis. Casus est notabi, in l. ex facto. §. Iulius. s. eodem. quem text. ibi not. ad ea quæ scrip. l. cum filio. de leg. j. sed facilius est extinguere ius directum in persona alicuius, quàm transferre: quod patet, quia quælibet obligatio ex modis inuentis à iure potest extingui, quantumcunq; directa, & tamen non potest transferri de vno in alium. l. quis ergo casus. de peculio. & l. iij. ff. pro socio, Vnde refert Barto. not, in l. j. §. sublata. ff. ad Trebellia. quòd si statutum dicit, quòd actio quæsita vni transferatur in alterum, intelligitur de vtili, non directa. Non obstat tex. in l. j. ad Trebel. quia ibi non transfertur hæreditas in fideicommis. vt in hæredem, sed vt in eum qui tenet locum hæredis. l. si filius. §. fina. ff. quod cum eo. Amplius etiam si immediate conceduntur bona alicui ex dispositione l. dummodo non expresse, sub nomine hæredis acquiritur sibi ius vtile, & non directum. Casus est nota. in l. iiij. §. is autem. ff. de fideicommis. lib. vbi dicitur, quòd ille cui adijciuntur bona causa libertatis conseruandæ, est similis bono. pos, ergo non acquirit ius directum, sed vtile, sicut & bon. pos. Et ista sufficiant in isto vtilissimo & subtilissimo titu.

[a] ¶ Reprehēdit eam. Sed tu vide d. Iaso. May. qui tenet eius opinio. per tex. qui clare decidit secundùm eũ in d. §. qui fideicõ. statim hic p Are. alleg. vbi glo. clarius tenet, & ratione ipse firmat: qa qñ l. ciuilis transfert hæreditatem q̄sitam in aliũ, prim⁹ tñ non desinit ipso iure esset hæres, licet ius ciuile hoc posset: put dicit patere in l. j. & per totum. j. ad Trebel. & hoc idē firmāt Imola, & Alexã. hic, & Ang. & Imol. ĩ d. l, pater filio. j. alleg. per Areti.

¶ Adde tamē ad prædicta secundùm eundē alium casum, in quo qui semel fuit hæres suus, desinit esse hæres ipso iure, videlicet Insti. de hære. quæ ab intesta. §. econtrario. Dixit etiā Bal. & not. in l. qui se patris, in vlti. char. C. vnde lib. quòd licet ex forma statuti filius efficiatur de necessario voluntari⁹, & possit repudiare hæreditatem, tunc remanet suus, antequam repudiet, Quod dictum vtrum sit verum, vel non, pendet ab his quæ scripsimus in l. si filius hæres. s. de libe. & posthu. videlicet vtrum sublata necessitate possit remanere suitas. Et quia non exposui text, in versi, cùm sit vnus gradus, dic quòd vera expositio est ista: quia si essent duo gradus, id est si seru⁹ esset substitutus sibijpsi, & cohæredi, tunc cohærede adeunte ipse non posset esse liber & hæres: vt l. sed si plures. §. fina. s. eod. in versicu. repudiante. & ideo sine aliqua subauditione bene ponitur iste ver. causatiuè ad pręcedentia, hoc modo: qa seruus est substitutus sibijpsi solùm, & sic est vnus gradus, ideo cohærede adeũte potuit succedere sibijpsi, ex quo est mutata causa successionis: nam si esset substitutus etiam cohæredi, & in eũ casum esset sibi data libertas & hæreditas, tunc cohęrede adeunte defecisset cõditio. Sequitur, de acqui. hęre.

De acquirenda hæreditate. *Rubrica.*

IN glo. rubricę, ibi: post deliberationē &c. Ista continuatio est à remotis, & quãuis Ioan. de Imo. nitatur eam declarare & defendere, dicens quòd titulus de iure deliberandi refertur æqualiter ad titulos pręcedentes, & ad titulum seq. de testa. mili, sicut clausula posita inter plura capitula refertur ad præcedentia & sequentia. l. iij. §. filius. & quod ibi per Bar. de lib. & posthu. per hoc tamen non potest euitari, quin tit. de acqui. hęre. ad titulum, de iure delibe, cõtinuetur à remotis: quia clausula quæ refertur ad capitula sequentia, refertur tanquam præcedens, non tanquam sequens. Ideo põt dicere aptius & melius, hoc modo: Dictum est s, titu. proxi. de test. mili. in quo finitur essentia tractatus testamentorum, id est quicquid pertinet ad essentiam testamenti pagani, vel militaris. sequebatur modo videre de acquiren. hære. quia in isto titu. tractatur, quomodo hæreditas delata ex testamento valido possit adiri vel repudiari: vnde est aliud pertinens, & accessorium ad tractatũ priorem. Ista continuatio probatur in l. j. §. Quintus. in ver. ij. C. de vet. iu. enu. vbi Imperator dicit, quòd nil potuit esse conuenientius, quàm post tractatum legatorum annectere titul. ad legem Falci. quasi quid pertinens consequenter ad legata, postquam plenè de legatis fuerat tractatum: nec est deliberatio necessaria ad aditionem, vt incontinēti debeat præmitti ante titu. de acquiren. hæredit. põt enim aliquis statim adire delata hæreditate. l. fina. §. j. C. de iure deliberan. Et qa Barto. hic solenniter more solito aggreditur subtilem q. quomodo intelligatur diffinitio hæreditatis, quæ diffinitur in l. nihil aliud. de verborum significa. successio in vniuersum ius defuncti. ideo adde breuiter dictis eius, inquantum ipse dicit, quòd verbum, successio, positum in illa l. intelligitur actiue, id est quòd ipsa hæreditas succedit in locum defuncti, & repræsentat personam eius. l. hæreditas. de acquiren. rerum domi. l. mortuo, ff. de fideiusso. cum simili. non autem intelligitur passiuè secũdùm eum, id est quòd hæres succedat in hæreditate, tãquam in vniuersum ius defuncti: quam expositionem amplectitur glo. in d. l. nihil aliud. nam videtur dicendum, quòd expositio gloss. sit melior. Et præmitto, ꝙ hæreditas & bono. posses. inquantũ considerantur vt ius quoddam, & successio vniuersalis æquiparantur, & sunt eiusdem naturæ. l. hæreditatis appellatio. in fin. de verbo. significa. & l. iij. §. hæreditas. j. de bono. possess. Hoc præmisso arguo sic: Tex. in l. iij. in prin. in secundo responso. j. de bonorũ posses. postquam dixit, ꝙ bonorum posses. accipitur pro successione quadam vniuersitatis, statim subdit, & huius rei, vel dictę rei commoda & incommoda recipiuntur. arguo modo sic: Si hoc intelligeretur actiuè, vt dicit Bartol. id est, quòd ipsa hęreditas succederet in vniuersum ius defuncti, sequeretur ꝙ ipsa hæreditas susciperet seipsam: & sic non esset differentia inter agens & patiens, contra l. ij. & quod ibi habetur. ff. de stipu. seruo. Verbũ enim, rei, nil aliud significat ibi, nisi bono. posses. vel hæreditatem: & hoc indicat manifestè versiculus sequens, dum dicit, quòd in hac vniuersitate sunt commoda & incommoda. Vnde oportet intelligere secundùm glo. ꝙ aliud sit, qui recipiat ipsam hæreditatem, & aliud ipsa hæreditas suscepta. Præterea ista diffinitio non est perfecta, secundùm hunc sensum: quia diffinit hæreditatem iacētem, non aditam. Sed est quædam hæreditas, quæ nunquam dicitur iacere: verbi gratia, hæreditas quæ defertur suo: secundũ gloss. not. quam ibi approbat Cyn. in l. cùm hæreditas. C. de positi. ergo talis hæreditas nõ comprehenderetur sub diffinitione. Vnde infert ibi Bald. quòd nõ põt dari curator tali hæreditati, sicut hæreditati iacenti. ¶ Non obstat argumē. Bart. per quod reprehendit gloss. quia dico, ꝙ quando hæreditas est adita, & apprehensa possessio rerum hæreditatis, tunc desinit habere nomen hæreditatis: sed quãdo hęreditas est adita, sed res nõ sunt apprehensæ, pro rebus non apprehēsis, maxime quando nullę sunt apprehensę, retinet nomen heređitatis, & propriè. Ita dicit Barto. singulariter declarans hunc passum in l. fina. ff. de fideicom. hęredit. per quod etiam sentit ibi gloss. licet non ita clare. & ita limitat l. j. §. veteres. cũ ibi not, de acquiren. possessio. Nec est mirandum, quòd licet dominium ipso iure rerum hęreditatis sit vnicum cum patrimonio hęredis, & propter hoc non possit acceptari vnum sine alio. l. sed & si plures. §. filio. ff. de vulg. & pupilla. quia tamen adhuc non est facta incorporatio, retinet nomen hęreditatis. hoc enim videmus in simili, in fisco: licet enim bona vacantia acquirantur fisco ipso iure. l. j. §. an bona. de iure fisci. non tamen censentur eodem iure cum alijs bonis incorporatis in fiscum: imo pręscribuntur tanquam vacantia spacio quatuor annorum, vbi alia non pręscribunt̄ nisi spatio xxx. vt plene per Barto. in l. in omnibus. ff. de diuer. & temp. prę.

☞ ¶ † Extra glo. tetigit hic Bar. subtilem q. Nunquid in foro cõscientię hęres teneatur vltra vires hęreditarias, si nõ confecit inuentariũ. Et in effectu tenet ꝙ nõ, sequendo Host. in sum. de testa. §. j. cuius dicta plene refert Io. An. in c. q̄q̄. de vsu. lib. vj. & idem tenuit in l. gerit. in j. col. j. eo. idē in l. j. in iiij. q. prin. ver. iiij. quęro. C. de sacrosan. eccl. vbi tñ loquit̄ de legatis, nõ de debitis hęreditarijs. Eandē cõclusionem sequitur

Bal. in l.

Bald.in l.fin.in ij.col.C.de iure delibe.& in l.filium quē habentem.in vlti.& pen.char.C.famil.ercis. loquitur tñ ibi de legatis,non de debitis,inter quæ est differentia:vt j.videbis. tetigit etiam articulū hic & in l.more.j. eodē. Hanc sententiam sequitur Ioan.Andr.in c.quanquā. de vsu.libr.vj.Idē Petr.de Ancha.solenniter discutiens in regula,possessor. circa medium repetitionis.de reg.iur.aliquid etiam tetigit in regula,peccatum.versicu.ix.quæritur.eod.titu.Quorū rationibus videtur posse responderi breuiter, restringendo materiā vltra docto. nam inquantū Bartol.dicit, ꝙ hæreditas iacens non repræsentat personam defuncti, secundùm ius diuinū, qđ attenditur in foro conscientiæ:cōcedo istud,sed tamē addo,quòd post ius positiuum introductum lex positiua debet seruari in foro conscientiæ,quia sunt promulgatæ diuinitus per ora principum.viij.distin.c.quo iure.xvj.q.iij.c.final.Itē quia sunt approbatæ expressè per Cano. vbi non nutriunt peccatum,nec continent iniquitatem manifestam: vt probatur x.distin.c.de capitulis.& in c.j.de noui ope.nuncia.& ibi not.& plene hoc discutit Tho. secunda secūdæ.& tenet hāc conclu.q.xcvij.arti.iij.†Quæ quidē dicta licet Fede. simpliciter adducat ad hoc,sunt tñ temperanda hoc modo,ꝙ lex positiua obligat in foro conscientiæ,qñ fundaᵗ super certo: secus si super iuris præsumptione fundetur:tunc em̄ in foro cōsciētiæ nō seruatur lex positiua,[a] qm̄ lex diuina innititur veritati,quæ neqꝫ fallit,neqꝫ fallitur.c.à nobis.el ij.de sen.excōmu. Ita videtur probari in c.literas.de resti.spo.& in c.inquisitioni.de senten.excō.Ita distinguit Ioā.Ant.in d.c.quanquam. & Pet.sequendo dicta Ioan.Calde.in d.regula,possessor.Ita etiam refert Bald. fuisse disputatum publicè Bononiæ in capitu.cùm quis. C.de iur. & fact.ignorā.& idem tenet in auᵗ. ingressi.C.de sacrosan.eccle.In casu autem nostro nō est verum id quod sentit Ioan. Andr.& Bal.& alij in locis allega. videlicet ꝙ lex quæ obligat hæredem ad debita testatoris in solidum,fundetur super præsumptione, quasi præsumat ꝙ bona hæreditaria sufficiant,& forte sint occulta per heredē: & in hoc stat difficultas huius puncti.Quòd autem hoc non sit verum,probatur:quia tex.in l.fina.C.de iure deliberan.dicit,quòd qui sine deliberatione adiuit hæreditatem inconti-nenti,obligatur insolidum creditoribus exvoluntate ꝓpria: quæ verba significant,quod ideo obligatur insolidum, quia ita voluit.Præterea & fortius dicit tex.in l.fina.versi. sinautem hoc aliquis.ꝙ qui non fecit inuentarium, iuxta formam illius l.obligatur creditoribus secundùm antiquas leges:quę verba manifeste ostendūt,ꝙ lex noua in hærede nō conficiēte inuentarium nil voluit addere iuri antiquo:hoc enim importat ista dictio, secundū &c.ꝙ tota dispositio ad quam fit relatio,videatur exprimi.l.penul.C.de instit.& substi.& plene per Bart.in extraua.ad reprimendum.super verbo,prout. & ita dicit ipse in simili in l.in quarta.ad legem Fal.Sed de iure antiquo nō poterat oriri ista præsumptio occultationis rerum hæreditatis,quia nō esset factum inuentarium:qm̄ inuētarium de illo iure nō erat cognitum, nec præstabat aliquod bñficium:ergo oportet dicere, ꝙ non ex ista præsumptione hæres teneatur creditoribus insolidum,sed quia quasi contrahendo voluit in se transfundi onus defuncti.Et hanc rationē assignat punctualiter tex.in d.l.apud Iul.in fin. vnde in debitis hæreditarijs plus placet opi. Fede. quam sequitur etiam hic Pau.de Cast.quòd etiam in foro cōscientiæ quis teneatur vltra vires hæreditarias[b], quàm alia opin.quæ est cōmunior. & illam opi.Fede.sequitur etiam Ange.vt hic plenius ꝑ do. me.In legatis aūt, in quibus hodie de iure nouissimo hæres tenetur vltra vires hæreditarias.§.si quis aūt.in auᵗ.de hęre. & fal.credo opi.cōmunem esse veriorē,quia in ipsis lex verè fundat se sup pręsumptione: dicit enim tex.in §.hinc nobis. in authē.de hęre.& falci.ꝙ si hęres omittit facere inuentariū, præsumitur malignari, & occultare res hęreditarias: ideo dat pœnā malignitati suę,cū conuenitur insolidum: vt dicitur in tex.in §.si autem nō fecerit.Si ergo in foro cōscientię certum est, ꝙ hæres non est malignatꝰ:quod satis dicitur esse certum ex simplici assertione confitentis,secundùm glos.de pœ.dist. vj.c.placuit.& in cle.j. de priuil. in verbo,parochiano.& per Ioan.Andr.in c.sicut.de sen.excō.non sequemur legē positiuam,quia ꝑsumptio cedit veritati.†Vnde dicit Bald.not.in l.filium quē habentem.in pen.char.C.fami.erciscun.ꝙ si legatarius in iudicio cōfitetur nullā fraudem esse commissam in hæreditate,debet absolui hæres in foro contentioso, quia aduersus præsumptionē iuris,& de iure admittitur probatio in contrarium[c] ꝑ confessionē partis, secundū gl.in auᵗ.de æquali.do.§.illud.& plene in auᵗ.sed iam necesse.C.de do. ante nup.Illud etiā scias,ꝙ qñ lex concedit ex priuilegio alicui facultatem testandi de bonis suis, tunc in nullo foro tenetur hæres legatarijs vltra vires hæreditarias,secundùm Bart. qui ita singulariter in d.l.j.in ver.iij.quæro. C. de sacrosan.eccle. in iiij.q.prin.¶Sed quæritur pro complemento quæstionis, nunquid pro male ablatis vel vsuris hæres si nō fecerit inuentarium in foro canonico,teneatur insolidum:quæ est quęstio valde difficilis.Ioā.And.in c. quanquā.de vsu.lib.vj. referendo dicta Fede.de Se.consi.suo xxj.videtur intelligere, ꝙ pro talibus hæres nō teneatur vltra vires hæreditarias in foro cōscientię: & sic videtur sentire,ꝙ in foro cōtentioso teneatur: hanc sentētiam sentit gloss.in c.in literis.extrà,de rapto. Cōtrarium sentit Feder.in d. disputatione, & mouetur: qa cùm actio ex delicto de iure ciuili non videtur transitoria ad hæredem,æquitas canonica,quæ fecit eam transitoriam in c. fin. de sepul.& in c.in literis.de rapt.temperauit hanc transmissionem,vt fiat transmissibilis, quatenꝰ sufficiūt facultates defuncti.Ideo etiā si non fiat inuētarium,etiam hæres nō tenebitur vltra vires hereditarias. ¶Cōfirmaᵗ ista ratio per Ant. de But.& Pet.de Ancha.qui ita cōsuluerūt,quos refert Dominicus in c. quanquā.de vsur.li.vj.quia cū de iure ciuili ista actio nō esset transitoria ad hæredes.l.fi.de iure delib.nō considerauit de ista actione,in qua heres nō poterat teneri insolidum,cū nullo modo ad eū transiret.Illa ergò cōstitutio pœnalis nō trahetur ad casum nouum,in quo nō disposuit inductum de iure canonico.Sed ista ratio nō videᵗ sufficere:qa cū lex illa generaliter disponat sup qualibet actione transmissibili ad herede,licet postea noua actio efficiaᵗ transmissibilis, quę tūc non erat ꝑ interpretationem passiuam, lex illa generaliter loquens de actione trāsmissibili traheᵗ ad istam actionem,q̄ de nouo assumpsit hanc naturā.l.j.§.lex Falci.ff.ad l. Fal.& l.j.§.j.de mu.& ho.& per Bart. plene in l. oēs populi.[a] ¶Secūda ratio fuit Pe. de Anch.in regula.peccatum.de reg. iu.ver.nonò quęro.dicit enim,ꝙ ista actio est facta trāsitoria per cano.vt libereᵗ anima defuncti à peccato:vt in c.in literis.in fine.de rapt. Sed si hęres satisfaceret de bonis proprijs, non sequeretur iste effectus,quia homo liberaᵗ à peccato, soluendo de proprio,non de alieno.c.eam te.de iureiurā.Igitur cùm cesset mens cañ.cessabit dispositio. Sed ista ratio minus valet,quàm prima[b]: quia licet non posset satisfacere peccato meo de re aliena,alius tamē sine dubio soluendo rem suā pro me vtiqꝫ liberat me à peccato:vt l.soluēdo.cum materia. ff. de neg.gest.Quia ergo hęres adeūdo hęreditatem voluntariè videᵗ se obtulisse ad satisfaciēdum de suo,vtiqꝫ ex tali satisfactione anima defuncti potuit liberari.¶Tertiam rationē adducit Abb.Moder.in d.c.in literis.dicit em̄,ꝙ si cogeretur[c] vltra vires hęreditarias, concurreret duplex rigor,& duplex spālitas,quę nō debent admitti circa idem.l.j.C. de dot.pro. Sed ista ratio tollit multipliciter:primò,quia hic nō cōcurrit, nisi vnum speciale.s.ꝙ actio fiat trāsitoria cōtra regulas iuris ciuilis:nam ꝙ in actione transitoria hęres qui nō fecit inuentarium teneaᵗ insolidū,hoc est ius cōmune.Pręterea ista duo specialia si essent,oriunᵗ ex diuersis causis, vt patet ex ratione iuriū allegatorū:ergo bene possunt cōcurrere,iuxta regulam quā ponit Bar.in l.sub cōditione.ff.de solu.& in l.si is q pro empto.in vlti.char.de vsucap.& istę duę respōsiones sufficiant.Ipse em̄ in hac materia in d.c.in literis. ponit nouam opi. dicit em̄, ꝙ in actionibus descendentibus ex delicto ius cañ.non discordat à iure ciuili:aut enim defunctꝰ nulla ostēdit signa pœnitentiæ, aut ostendit. Si nulla ostēdit,etiam de iure cano.actio nō trāsmittitur. quia iura cañ. nō loquuntur in hoc casu:ergo stamus simpliciter iuri ciuili.c.j.de no.oper. nuncia.cum simi. Aut apparuerūt signa pœnitētię,& contritionis,& tunc actio ex delicto nō transmittiᵗ cōtra hęredes, sed creaᵗ noua obligatio ex mādato facto hęredibꝰ, vt satisfaciant post mortem.Est aūt speciale in his q̄ fiunt ad pias causas,vt mādatum factum à testatore nō expiret morte, sed hęres cogaᵗ illud implere.Casus est in l.si ego.§.j.de iure dot.ꝑ quem ita decidit Bal.in l.mādatum.C.manda.Quòd aūt testator hoc videaᵗ mādasse,probat ipse:quia q vult cōsequēs, vult antecedens,sine quo id esse nō potest.l.illud.j.eo. cum simi.Quia ergo ille ad quem ꝑtinet,declarat se habere volūtatem satisfaciēdi,videᵗ etiam velle,sine quo hoc esse nō potest.i.grauare hęredes vt satisfaciāt. Et per hanc rationē ipse credit heredem teneri insolidum,sicut sensit gl.in d.c. in literis.Tu aūt aduerte,quia hoc ꝙ ex ista voluntate videaᵗ creari mandatum,nō videtur esse verum.Primò quidē,quia hoc nō debet necessario pręcedere hanc volūtatem: nam potest esse,ꝙ is qui habuit hāc volūtatem superuiuat, & satisfaciat ipse pro peccatis suis. Vnde mādatum nō est de necessitate ꝑcisa ad hanc volūtatem,qđ requiriᵗ secundùm Bart.in l.ex

[a] ¶Lex positiua. Vide Fely.in proœm. Decre.in versi.rerū pacificus. ad fin. in ver.vlti. inquantū. & remisᵗ. ibidem ꝑ eum allega.

[b] ¶Hæreditarias. Limita tñ vt per Firmanum in suo aureo reptorio in versicul.hæres inuentarium.versicul. xiiij.

[c] ¶Probatio in contrariū. Et an & qñ admittatur,& quādo non, vide Fely.ī c. quanto.in fine.j. col.versicu.regulariter.cum seq. de ꝑsumpt. & in c. qm̄. in xv.col.versi. fallit v.de proba.

hac scriptura.de dona.dum declarat l.Proculus.ff. de vsufru. Preterea quādo volūtas est simpliciter declaratiua,& nō dispositiua, tūc ista cōsequentia nō est bona,volo hoc, ergo videor velle id sine quo hoc esse non potest.Ita probat tex.no. à cōtrario sensu,& ibi tāgit Bal.& Mod.in l. quidam cùm filium.ff.de hęre.insti.nisi forte diceremus,quòd speciale est fauore pię causę.Sed hoc non bene probatur iure, licet forte aliqua similia possent allegari. ¶ Vnde in hac materia breuiter distinguo, ꝙ aut loquimur in quęsitis ex delictis alijs : aut in quęsitis ex vsuraria prauitate.Primo casu credo opi. cōmunē esse verā:videlicet quòd actio ex delicto fiat trāsitoria de iure cano.& pondero tex.in c.in literis.in fi.vbi dicitur,ꝙ satisfactio fit,vt anima liberetur à peccato:quę ratio habet locū,etiā si nulla appareant signa pœnitētiæ:nā posset aliquis vere esse cōtritus,& prodesset sibi satisfactio,licet ecclesiæ hoc nō constet.c.à nobis.de sen. excō. & sic ratio decidēdi ibi posita habet locū, etiamsi nullum videatur datū mandatum. Præterea vt dixi,non bene probatur,ꝙ mandatū videatur datū,vt ipse dicit: & hoc concesso,ostendo tibi noua ratione, ꝙ opi.Fede. est verissima:quod probo,quia ex ęquitate cano.ista actio nō sit transmissibilis,vel transitoria simpliciter, sed cum modificatiōe vsq; ad facultates defuncti. Vbicūq; aūt de iure induci tur talis actio,quę ex sui natura respiciat facultates defuncti, impossibile est dicere , ꝙ si non est factū inuentarium,hæres obligatur insolidū:quia hoc debitū non est in essentia, nisi in respectu facultatū defuncti:ergo obligatio quæ nō est,nō potest obligare hæredē.Ita decidit Bal.fin.p istā rationē in obligatione alimētorū,in l.volūtatis.C.de fideicō.vbi est videndū.Et ego vltra ipsum addo rationē: quia priuilegium quod conceditur de iure speciali,respectu facultatum defuncti,nunquā complectitur bona hæredis:glo.est no.quā ibi approbat Cyn.& alij in l.assiduis.in glo. magna.versus fin.C.qui po.in pig.ha.quā adducit Bal.in l.j.C.cōmu.de le.facit optime tex. & qđ ibi no.in l.si hæredis seruus.ff.de lega.j.vbi ꝓbatur,ꝙ priuilegiū cōcessum legatario in rebus testatoris non extēditur ad res hæredis,vt transeat dñium ipso iure.¶ Secūdo casu, videlicet in vsuris,dico ꝙ hæres tenetur insolidū,si nō facit inuentariū,qa vsurę nō repetūtur per actionē descēdentē ex delicto,sed per conditionē indebiti,q̄ oritur ex quasi cōtractu.l. ex maleficijs.§.hæres.de actio.& obli.vnde aliàs cū repetātur p actionē transmissibilē ad hæredes etiā de iure ciuili, vt subtiliter p Bar.in l.j.in vlti.col. de priua.deli.nō est mirandum, si actio trāsmissibilis ad hæredes etiā de iure ciuili obligat hæredē insolidū,nō de facto inuentario. Nō ob.tex.in c.quanꝙ.in prin.de vsu.in vj.quia dico ad euitādā pœnā,q̄ imponitur ibi vsurario manifesto,satis est,ꝙ non sufficiāt facultates defūcti. Sed per hoc nō sequitur,ꝙ conditione indebiti hæredes non possint cōpelli, & cōdemnari ad soluen dū solidū. facilius em̄ admittitur euitatio pœnæ,quàm impediatur ipsa obligatio: vt clarè patet ex his quę no.Bar.in l.cōtinuus.§.illud.de ver. obli.& per hæc sit expedita ista difficilis q. Et ad q.pdictā vide Bal.in l.furti.C.de fur.vbi tenet expresse,ꝙ etiā in foro cōtentioso male ablata,& vsuræ non possint peti vltra vires patrimonij defuncti: & in l.j.in pe.codem. C.ne ex deli. defun. vbi rephendēdo Nico.de Ma.tenet simpliciter, ꝙ siue pcesserint signa pœnitentiæ, siue nō,ęquitas cañ. obligat hæredem ad satisfaciendū pro defuncto: vide etiam tex.not.in c.in sua. in fi.de vsu.per quem videt̄ probari super verbo,in crimine. ꝙ actio pro repetēdis vsuris simpliciter transit contra hæredes,etiam si defunctus mortuus sit in crimine. Adde etiā verbum ad ea quę diximus in ij.q.inquantum Imo.dicit,ꝙ quando hæres adiuit ignorans vires hæreditarias , non tenetur in foro conscientiæ:quia non videtur se volūtariè obligasse : nā hic videtur cōtra tex.bene intellectū in l.fi.§.j.C.de iure delib.vbi tex.dicit,ꝙ ille qui spe certissima adiuit.i. firmiter credens hæreditatem esse soluēdo,obligatur insolidū absolutè, & videt̄ ex volūtate sua obligat⁹,& tñ posset euenire,ꝙ spes sua falleret̄, & ꝙ hęreditas nō esset soluendo, & sic ignorasse hęreditatē esse damnosam. Ille enim, qui omittit cōfectionē inuentarij pro tanto,dicitur cōtemnere beneficiū legis , quia videt̄ se velle exponere periculo per aditionē, dato ꝙ hæreditas non esset soluēdo:vt dicit tex.in l.fi.§.si verò postꝗ.C.de iure delib.† Tertium autem membrum do.Ioā.dū quęrit, an ignorantia pſumatur in dubio,non est necessaria in foro pœnitentiæ: quia vt pdixi,creditur simpliciter pœnitenti in foro conscientiæ [a]. Et quia Bartol.hic ex doct. sua infert , quòd quando bona deuoluūtur ad fiscum vt vacantia,fiscus non tenetur vltra vires hęreditatis. adde, ꝙ idem est, si bona deferātur ad fiscū ex delicto alteris, quia etiam hoc casu fiscus non repsentat personā defuncti. Casus est in l.quoties.§.fi.in vlti

mis verbis:ff.de noua.per quem tex.ita decidūt Bart. & Frā. Tigri.consi.suo clvij.& idē dicunt ibi,cū hæreditas defertur ad propinquos:p auť.bona dānatorū.C.de bo.dam. Secundò adde,ꝙ olim ante ius nouissimum sine dubio fiscus institutus hæres non tenebatur vltra vires hæreditatis , quia hoc erat in patrimonio Cæsaris:vt est expressum in l.j.in fi.cum l.sequē.de offi.procu.Cæsa.Priuilegia aūt fisci & patrimonij Cæsaris sunt paria,secundùm gloss.in l.j.§.an bona.ff. de iure fis. & probatur in l. fiscus.in fin.j.eo.Dubitatio ergo,quæ remanet,est de iure nouissimo,ex quo videtur induci, ꝙ etiā fiscus teneatur vltra vires hæreditarias, quando est institut⁹ per tex.in §.fi.in auť.de hære.& fal.per quem Barto.dubitat de hoc in auť.sed cùm testator.C.ad l.Fal.licet in l.j.§. an bona.ff.de iur.fis.simpliciter dicat,ꝙ fiscus non tenetur vltra vires,si non fecit inuentarium,& expressius,etiam si fiscus sit ĩstitutus:in l.j.C.de sacrosan.ecc.in ver.iiij.quæro,quid in ecclesia.Ex dictis autem ipsius hic colligit̄ clarè,ꝙ hodie tenetur vltra vires,si accipit hæreditatem ex institutione. & hāc opi.sequitur hic Imo.in l.j.§.hęc stipulatio.si cui plus quàm per l.Fal. Secus si alio iure deferatur hæreditas ad fiscum. Et quia docto.non inducunt tex.in §.fin.est inducendus eo modo,quo fortius vrget:quia ibi in verbo,imperialem,corrigūtur iura vetera in patrimonio Cæsaris.Cùm ergo addit̄ post ea in versi.sequen.vel cuiuscunꝗ alterius &c. de necessitate illa verba complectuntur fiscum,qui ambulat paribus passibus,vt pdictum est.† & etiam in materia correctiua fit extensio [b] ab ęquiparatis:vt plene habetur in l.omnes populi.p Bart.de iust.& iur.& in l.Marcellus.§.qđ autē.ff.ad Trebel. Tertiò adde,ꝙ quando bona transferuntur ad monasteriū, vel à filio in patrem,ratione patrię potestatis,neq; pater tenetur vltra vires,nō cōfecto inuentario. Primum dixit Bald. in l.iubemus.in pe.col.C.ad Trebel.quod adducit hic domi. meus,& in authen.causam quę fit cum.C.de episco.& cleri. quod dictum etiam ego videram.alleg.text. Instit.de acqui. per arr.§.fin.qui tex.non videtur hoc probare,quia ibi præsupponitur expresse, ꝙ obligatio non transit de filio ad patrem.Vnde non est mirū,si pater conuentus nomine filij nō tenetur pro patrimonio suo. Tu ergo allega meliorem text. vbi h.d.Bal.in l.tutelas.§.si libertate.de capi.dimi. Hoc etiā tenet gloss.no.lj.dist.c.preterea.& tenet ibi Archi.& tangit Inno.in c.j.de oblig.ad ratio. Hæc tamen videntur limitanda,nisi vniuersitas bonorū deferatur ad aliquem, qui subrogetur in locum hæredis per mortē,cuius fuerant bona, sicut quādo pater occupat bona castrēsia filij iure peculij post mortem suam,vel quādo hæredes patris naturalis petunt hæreditatem filij à patre arrogatore ex stipulatiōe vera, vel ficta: tunc em̄ tenetur facere inuentarium iste successor:ita decidit singulariter Bal.in l.si arrogator.in vltima char.ff. de adop. Vtitur tamen ratione nō bona:dicit em̄,ꝙ si isti tales nō cēserentur per omnia loco hęredis,nō detraherent Falcidiam: ergo quo ad omnia reputari vt hæredes.Sed ista ratio nō pcedit,quia fiscus cùm bona deferuntur ad eū ex delicto, non est proprie hæres,vt s.diximus,nec tenetur vltra vires hæreditarias,& tamen detrahit Falcidiam.l.iij.C. ad legem Fal. Tu verò dic pro ista conclusione esse casum no.in l.filius.circa medium.ff.ad leg.Fal.vbi patet in duobus exemplis,ꝙ & quo ad fauorem , & quo ad incommodū vel onus , pater qui occupat bona castrensia iure peculij,habet̄ pro hęrede. Quartò adde inquantum Bar.quē referunt hic Mod.in l.j.C.de sacrosan.eccle.in versi.quartò quæro.dicit ꝙ ecclesia hæres instituta non tenet̄ vltra vires hęreditarias,licet non faciat inuentarium potissimè per tex.in auť.sicut alienatio.C. de sacrosan.eccle.ꝙ hanc eandē opi.per illā auť.sequitur Bal.in l. fin.C.de iure delibe.& in d.auť.sicut.& in effectu dom.me. hic.Sed cōtrarium tenuit Ange.in d.§.hæc stipulatio. & sequitur Fulgo.in d.l.final.& idem tenuit Ang.in paucis verbis,in authen.de hæredibus & falci.§.fi.& glo.in c.j.de testamētis.quam adducit hic do.me.Et vltra eos adduco tibi duo iura notabilia ad vtranꝗ partem.Et primò,ꝙ ecclesia teneatur facere inuentarium , etiam cùm hæreditas deuoluitur ad eam ex delicto,videtur casus:& ibi hoc in fisco & ecclesia tenet Ange.per illum tex.in auť. vt cū de appel.cogen.§.causas.versicu.si vnum.¶ In contrarium adduco tibi tex. valde not.in authen.de alie.& emphy.§.sanctissimas.in ver. si verò quidam.vbi dicitur,ꝙ si relinquitur aliqua res ecclesiæ in vltima voluntate,quę habeat plus incommodi, quàm lucri, ipso iure ecclesia conseruatur indemnis.† Verbum autem, relinquo,& verbum,rei,sunt verba vniuersalia,quę possunt cōplecti etiam hęreditatem.De primo [c] probat̄ in l.fin. & ibi p Bal.C.de sacrosan.eccle.& in l.j.in fi.ff.de tab.exhi. De secundo

a ¶ Cōsciētiæ. Adde glo.in c.tua nos.de spō.in ver.qualiter cōstiterat. & Fel. in c.significasti.de ho. el j.post prin.versi. iij.fallit.ibi:& hanc fallentiā.allegando gl.in vers.credēdū. ĩ c.significasti. el ij. de homici. vbi not. Abb.& de hoc pridie consului.

b ¶ Extensio. Adde per eundē in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.de verbo. oblig. & qđ ibi dixi in apostil.& per eundem etiam in l. ex duobus.de duobus reis.

c ¶ De primo. Adde tex.in l.j. ad legem Falcidiam.

a cundo[a] in l.j.ſi cer.peta.& in l.rei appel.de verbo.ſignific.& punctualiter de hæredi. vel bo.poſ. in l.iij.in princip.j.de bo.poſ.Et per illũ text. ita dicit ibi Ang. expreſſe, per quæ iura iſta quæſtio redditur valde dubia. Et forte de iuris ſubtilitate poſſet ſuſtineri,quòd eccleſia tenetur facere inuentarium,maxime quia text.in §.fin.præalleg. loquitur de hæreditate relicta ſacerdoti.Reſtringere autem illum text.ſicut facit Barto. in l.j.C.de ſacroſan.eccle.ad caſum,quando relinquitur ſacerdoti, nõ cõtemplatione eccleſię,hoc eſt diuinare:maxime quia iura j.allegata in cõtrariũ poſſunt euitari. Nã text.in §.ſanctiſsimas.qui forti⁹ vrget,& etiã tex.in §.pe.in authen.de non alie. vnde ſumitur auten. ſicut loquuntur eccleſiæ. Sed non eſt eadem ratio in ipſis, & in hæreditate: quia quando res particularis relinquitur,eccleſia poteſt facilius decipi,cùm ipſa cõceſſio prima facie ſonet in cauſam lucratiuam: ſed quando relinquitur ſibi hæreditas,natura ipſius hęreditatis eſt, vt poſsit eſſe dãnoſa, cùm contineat cõmoda & incommoda.l.hæreditatem.ff.mã. Ideo veriſimile eſt, quòd in re ambigua adminiſtrator eccleſiæ non ita de facili decipiatur, ſed deliberet prius vtrum hæreditas expediat. Quia tamen opinio contraria eſt verior,& tex.nõ loquitur verè de eccleſia in d.§.fi. & in dubio lex generalis ſequens non tollit priuilegia præcedentia: vt l.decurio.C. de ſilentia.lib.xj.& ibi per Barto.poteſt æquanimiter reſtringi tex.qui loquitur de ſacerdote:ſicut ſ.retuli,ſecundùm Bartolum.Si quis tamen vellet reſpondere huic vltimæ rationi,poſſet dicere, quòd hoc non conſtat eccleſiam habere hoc priuilegiũ de iure antiquo:& iſta opi. ſeruaretur in practica tanquam cõmunior.Non ob.tex.in §.cauſas.ſ.alleg.quia poteſt dici,quod etiam credo, quòd ſit mẽs literæ,quòd eccleſia nõ obligatur ibi ad faciendum inuentariũ,tanquam hæres, ſed potius tanquam adminiſtrator,cùm debeat diſtribuere illa bona pauperibus: vt ibi dicit. ideo non ſequitur, quòd ſi non fecit inuentarium, teneatur vltra vires. ¶Multos alios caſus enumerat hic dominus meus,de quibus hic vide per ipſum,quos retuli in voce.Et circa vnũ caſum,qui ponitur hic,eſt aduertendum:dicit enim Barto.& Iac.de Are.&.Mod.in l.quæ dotis.ſ. ſolu.matrimo.quòd quando hæres eſt obligatus partim ex perſona ſua, & partim ex cauſa hæreditatis,ita ꝙ iſtę duæ obligationes ſunt inſeparabiles,hæres etiam pro obligatione propria non tenetur vltra vires hæreditarias:vt dicit gloſ.ſing.in d.l.quæ dotis.& hanc etiam allega.domi.me. hic. Sed tu aduerte, quia ſi bene reſpicies ad exemplum poſitum in d.l. quæ dotis.videbis clare, quòd beneficium inuentarij operatur ibi ſolũ reſpectu obligationis hæreditarię,per quam maritus ſi non feciſſet inuẽtarium,teneretur inſolidum,& pręciſe:nam ex obligatione propria nõ tenebatur pręciſe,niſi adueniſſet,ſed liberabatur cedendo actionem: vnde proprie ibi agitur de obligatione hęreditaria: & tamen crederem dictum iſtud eſſe verum. Vnde ſi obligatio ſurgens ex perſona hęredis, & ex nouo contractu ſuo,haberet originem ex cauſa hęreditaria, ſortiretur naturam ipſius.Pro hoc facit tex.optime in l. cùm hæreditas. in fi.ff. ad Trebel.vbi patet,quòd licet actiones competentes contra hæredem ex promiſsione propria tranſeant contra fideicommiſſarium:quia tamẽ obligatio habuit originẽ à cauſa hæreditaria, debet hæres conſeruari indemnis à fideicommiſſario. Pro iſta concluſione facit optime quod dicit Bar.in l.ſi ſtatutum.§.j.ff.de noua.& tex.in l.item illa.§.quod adijcitur. de conſti.pecu.vbi videtur probari, quòd quando obligatio noua accumulatur veteri obligationi,omnis dilatio & priuilegium quod competebat reo pro prima obligatione, habet locum in iſta.† & etiã videmus in diuerſis perſonis, quòd perſona non priuilegiata participat priuilegium priuilegiati[b] propter communitatem cauſæ indiuiſibilem: vt l.j.& quod ibi no.C.de repu.quæ fi.in iudi. & traditur in l.tutor.§.j.ff.de mino. & iſta eſſent vera, quãdo cũ obligatiõe hęreditaria durãte cõcurreret noua obligatio hæredis. Vbi autẽ obligatio hæredis nouaret obligationem hęreditariã,tunc dicit Ang.no.ad propoſitum in conſil.ſuo xxx.in ordine, quòd quia priuilegiũ competens actioni nouatę in dubio non transfert in obligationẽ nouantem,quando eſt nouatio voluntaria: iuxta ea quæ habentur in l.aliam.ff.de noua.ideo hæres ex promiſsione ſua tenebitur vltra vires hæreditarias, licet fecit inuentarium. Sed hoc dictum nõ eſt tenendum:quia quæ dicuntur in l.aliã. habent locũ in priuilegio, quod competebat creditori. Sed in priuilegio quod cõpetit debitori eſt diſtinguendũ,vt dicit Bar.in l.quod nomine.ff.de cõdi.inde.& in l.ſi Stichũ. §.j.videlicet ꝙ aut hæres promiſit,quòd debeat ex cauſa hæreditaria, & tunc intelligitur promiſiſſe quòd debeat cum effectu: ideo non tenetur vltra vires hæreditarias,quia vltra vires non tenebatur cũ effectu.Si verò promiſit ſpecificè certam qualitatem, tunc ad illam inſolidum tenebitur.& iſta tenebis menti. Addé etiam inquantum Ang.in d.§.hic ſtipul.& do.me.hic ſequendo ipſum dicũt, ꝙ quando debitor principalis non tenebatur,niſi quatenus facere poteſt:ſimiliter nec hæres tenebitur vltra vires hęreditatis, licet nõ fecerit inuentarium:argu.l.qui in alteri⁹. ff.de reg.iur.Sed certè ſi attendimus hunc modum arguẽdi, habemus dicere,quòd priuilegium ne debitor conueniatur,niſi inquantum facere poteſt,ſemper tranſit ad hæredem extraneum: contra l. maritũ. & l.ſeq.ff. ſolu.matrimo.Pręterea poſito,ꝙ eſſet talis hæres,ad quem tranſiret hoc beneficium,ne conueniatur vltra quàm facere poteſt: adhuc tamen iſta opi.non eſſet bona:quia ex quo hęres adeundo videtur voluiſſe obligari pro bonis ſuis ad debitum defuncti,attentis bonis ſuis,non poteſt dici, ꝙ non poſsit facere: intellige quouſq; patiuntur facultates ſuæ. Ideo Pet.de Anch. elegãs doctor in regula,pactũ.ver.ix.quæro. iuxa finem q. videtur dicere melius,dum vult,& dicit, quòd eſt opinio ſua,quòd hæres ad quem trãſit hoc beneficiũ,poſsit eo vti, licet nõ fecerit inuentariũ: & ſimiliter poſsit cedendo bonis cõſequi hoc beneficium.quod ego reputo eſſe veriſsimũ: quia vt ſ.fuit dictũ in j.q.lex noua omiſſo inuentario nõ obligat hæredẽ,niſi ſicut obligabatur de iure antiquo,ſecũdùm quod aliqui non poterãt cõueniri vltra quàm facere poſſent, & generaliter omnes qui cedebãt bonis.Bene facit quod dicit Bart. & Mod.in l.cum hæreditate.j.eo.vbi tãgetur. Sed ꝙ hæres qui non ceſsit bonis nõ facto inuentario ex perſona debitoris ſui, qui bonis ceſſerat, non tenetur vltra vires hæreditarias: hoc nõ videtur verũ,licet Bal.hoc dixerit in l.fi.in vlti.q.C. qui bo.ce.poſ.per ea quæ ſ.dixi.Item adde, quia do. me.hic allegãdo Bar.in l.j.C.de ſacroſanct.eccle. dixit,ꝙ qñ eccleſiæ legatur aliquid,nunq; eccleſia poteſt exigere ab hærede vltra vires hæreditatis:nã Bar.hoc nõ dicit indiſtincte, ſed ſolùm qñ aliqs teſtaret̃ ex priuilegio ad pias cauſas, ſecundùm formã illius l.nam illa l.non cõcedit hoc priuilegium,niſi pro bonis teſtatoris. Sed vbi aliqs teſtaretur de iure cõi, non video quare eccleſia non poſsit petere,niſi forte ex hoc capite, qa hæres præſtat legata inſolidũ in pœnam,quia præſumitur ſubtraxiſſe &c.quæ pœna nõ debet peti in foro conſcientiæ: vt habetur in c. dilecti. de arbi.xij.q.ij.c. fraternitas. Sed iſta conſequentia non eſt bona, non poteſt peti in foro cõſcientiæ, ergo nec in foro iudiciario: vt patet in c. calũniã. & c.tua nobis.de pœnis. Vnde ſuper hoc eſſet cogitandũ.Ponit etiam vltimo loco do.me. vnum caſum,in quo hæres obligatur legatarijs vltra vires hæreditatis:de quo vide, quia nõ bene refert dicta doc.in l.in quantitate. in prin.j.ad l. Fal. Et quia ſ.diximus in articulo,an eccleſia teneatur vltra vires hęreditarias,ꝙ tex.in aut̃.de alic.& emphy.§.ſi verò quidã.loquit̃ de relicto particulari facto eccleſiæ. aduerte, qa hoc ſatis declaratur in fi.d.§.dũ dicitur,ꝙ onus redibit ad hæredes defuncti:& ſic patet,ꝙ alius erat ibi inſtitutus.

a ¶De ſecundo. Adde Bar. in iij.no. & Bal.in vl.no.in l.licet.C.de pact. & Bal. in l.j.ſ.de ſta.ho.& quod ibi dixi in apoſt.

b ¶Priuilegiati. Adde Fely.in rub. de offic. delega. in j. colum.

SVMMARIVM.

1 Hæreditatis pars acceptari non poteſt, quin quęratur totum.

2 Conſequens qui vult, velle videtur antecedens, ſine quo conſequens ſtare non poteſt.

3 Verba teſtatoris interpretari debent,vt aliquid operentur.

QVi totam. Siue hæreditas deferatur ſimul, ſiue ſucceſsiuè, qui acquirit partem hæreditatis, videtur acquiſiuiſſe totum,vel potius acquirit totum. hoc dicit.& ſunt duæ partes, ſicut ſunt duæ leges. ¶ †[1] In gloſſ.j. circa princip.ſicut retuli in voce,iſta l.habet duas lect.& ſecundùm omnes lec.in effectu relinquit̃ iſta concluſio,quòd pars hæreditatis non poteſt acceptari,quin quæratur totum.l.ſi ex aſſe.j.eo. ſiue deferatur tota hæreditas ſimul,ſiue per plures partes. ſed quæritur de ratione. In vtroque caſu reſpondet Bartol.quòd quando tota hæreditas defertur,hęres antequam adeat,non poteſt ſcindere hæreditatem, cuius non eſt vniuerſalis: quia ſecundùm hoc ſuus & neceſſarius, & multofortius neceſſarius tantùm,qui non habet beneficium abſtinendi, poſſet pro parte adire, & pro parte non. Quando autẽ hæreditas defertur per partes,videtur eſſe ratio ſecundùm eum: qa l.habet pro inconueniẽti, & abſurdo,quòd quis repręſentet perſonã defuncti pro parte, cùm poſſit in totũ rep̃ſentare.Sed hoc nõ videt̃ abſurdũ in exẽplo poſito:ex quo em̃ teſtator hęredẽ inſtituit p ptes, vr̃ datũ arbitriũ ex volũtate tacita te

statoris quòd possit accipere partē, & nō totū: & qa volūtas testatoris in primis est inspiciēda.l.in conditionibus primum.de condi.& demon. ex quo ita testator voluit, non videtur absurdū. Vnde videt̄ posse dici, salua meliori deliberatione, ꝙ vera ratio est, quia in aliquibus casibus pro aliis partibus res reduceretur ad causam intestati: & in oībus casib⁹ esset hoc possibile, ꝙ eueniret: nā etiamsi hæres habeat substitutū vel cohæredem: vt in l.si solus.in prin.j.eo.tñ res poterit reduci ad causam intestati repudiāte substituto cohærede, cōtra l.ius nostrū.de reg.iur. Sed huic rationi potest obijci: quia secūdùm hoc ꝙ hæreditas defert̄ ab intestato, vbi cessaret istud absurdū, posset pro pte acceptari hereditas, & pro pte repudiari: quod nullus dicit, nec est dicēdum. Sed huic obiectioni posset responderi, ꝙ etiā quādo hæreditas defertur ab intestato, non admitteret̄ acceptatio pro parte per eandē ratione, per quā nō potest acceptari hæreditas pro parte ex testamēto, videlicet ne vna & eadē res diuerso iure cēseret̄, contra l.eum qui ædes.ff.de vsucap. Et quāuis in hereditate delata ab intestato hoc non reperiā bene expressum, sufficit nobis tex.in l. qui ex duobus.§.fi.j.eo. vbi indistinctè dicit̄, ꝙ portio deficiēs accrescit inuito. bene etiā facit tex.in ratione sui in §.j.in §.his ita.C.de cadu.tollē. Et ista ratio videtur melior, non solū si aliquis sit institutus heres in solidū, & non habeat substitutū: vel si sit institutus ꝓ parte, & in alia parte nō habeat substitutū. sed etiam si in toto vel in vna pate habeat substitutū, vel coheredem: quia licet in hoc secūdo casu, vt dixi, res non deducat̄ necessario ad causam intestati, sufficit tñ ꝙ deduci possit: vt s̄.dixi. Hæc tñ ratio nō placet hic d.me. quia non est generalis: nā non potest habere locum in milite, qui potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, l.quærebatur.s̄.tit. pro. Sed potest dici, ꝙ si non constat expressè de voluntate militis, in dubio miles deferēdo hæreditatem in totum, vel ex pluribus partibus, videatur velle, quòd hæres vtatur iure communi, per ea quæ habentur in l.quanquam.C.de testamen.mili. Vbi autem cōstaret de voluntate expressa, hoc esset concedendum, nec esset absurdū, vt patet in l.si duobus.& quod ibi not.s̄.de testa.mili. ¶ In glos.legis ij. super verbo, agnoscere. ibi: cæteras acquirit. dubitatur hic, nunquid sentiant hoc glo. etiam si ille qui adit vnam partem, aliam incontinenti repudiat. Et quantum patet ex secunda parte, in qua quæritur, quare repudiatio vincitur ab aditione: satis videtur esse de mente glos. intellexisse in prima parte, etiam in isto casu. licet do. Pau. aliter intelligat. Sed in hoc non est multa vis: declarandum tamen est, vtrum glos. sit vera, si gl. sic intellexit. & refert Barto. dixisse Ia.de Are. quòd iste actus erat nullus propter repugnantiam: nam qui addit vnam partem, videtur velle totam hæreditatem: qui autem repudiat, non videtur eam velle totam: ergo vitiatur dispositio. l.vbi repugnantia. de regulis iuris, & l.si Titius. de conditio.insti. Sed Bar. dicit, quòd hic non est repugnantia, vnde valet dispositio. quòd autem nō sit repugnantia, declarat ipse: quia ille qui adit hæreditatem ex vna parte, videtur velle habere reliquas partes ex iure accrescendi. ille autem qui repudiat, videtur velle habere partem repudiatam ex institutione, sicut ei defertur, non tamē videtur velle habere hanc partem ex iure accrescendi. Sed ista euasio habet duplicem dubitationem. Primò quidem, quia non est generalis: quid enim si hæres erat institutus ex parte, & alia portio deferebatur sibi solùm iure accrescendi, quia erat portio cohæredis: tunc enim quia solùm ex iure accrescēdi potest sibi deberi, ad illud ius videtur habitus respectus. l.nominatim. cū materia. ff.de liberis & posthumis. Præterea contra istam partem arguo fortiter ex dictis Ioannis de Imol. in vltima quæstione, nam si aliquis pri⁹ adit vnam partem ex pluribus, in quibus est institutus, non videtur posse repudiare alias partes, vt non habet eas ex substitutione, sed ex iure accrescendi. Casus est expressus, & ibi per Bartol. in l. si quis hæres.j. eo. & in hoc omnes concordant, vt ibi plenius scribit Barto. in l.fin.j.eo. ergo non potest esse verum, quòd is qui repudiauit vnam ex partibus, habeat eam ex iure accrescendi: & sic repudiando ius institutionis, ex quo habet succedere de necessitate, contradicit aditioni alterius partis. vnde melior videtur ratio sequens, quam ipse assignat: dum dicit, quòd etiam si aliquis expressè renunciat iuri accrescendi, & sic contradicat priori aditioni, præualet aditio repudiationi, quia non potest heres renunciare iuri accrescendi, nec etiam quin habeat aliam partem ex institutione, quādo non potest succedere ex iure accrescendi, vt modo dixi. Portio enim accrescit inuito, l.j.§.his ita. de cadu.tol. & similiter pars ad quam vocatur solùm iure institutionis, quia illa subrogatur loco iuris accrescendi, vel potius est vnita cum eo. l.qui patri. & quod ibi no.j.eo. Vnde protestatio facta contra substantiam actus, secundùm Bartol. vitiatur, & non vitiat̄. l.per seruum.§.j.ff.de vsu & ha. & plene in c.fina.extrà, de cōditi. appo. nisi forte aliquis adiret vnam partem sub conditione, si alia portio sibi non acquiritur: tunc enim aditio esset nulla, quia falsa est conditio, quę fuit apposita de pręsenti. l.cùm ad præsens.ff.si certum petat̄. quod declara vt hic per ipsum. Aduerte tamen ad duo, & primò quòd consimilem distinctionem posuit Bar. in auten. ingressi. C.de sacrosan. eccle. faciens differentiam inter modum & conditionem. Hęc tamen distinctio sua non est expedita omnino: sed vide quod ipse notat, & Mod. post eum in l. si alienum. in princip. s̄. de hære. insti. & Mod. plenissime in c. in pręsentia. de ꝓba. Secundò aduerte, quia ipse dicit, ꝙ ideo hæres non pōt renūciare iuri accrescēdi, qa portio accrescit portiōi, & sic rei, & nō ꝑsonæ: vt l.totam.j.eo.& l.si Titio.§.j.de vsufru. Sed ista ratio non videtur sufficiēs: qa secūdùm hoc legatarius, in quo etiā portio accrescit portioni, nō posset tollere ius accrescēdi, contra l.j.§.vbi autem. C.de cadu. tol. Item seruitus debetur à re rei, quando est realis. l. qui in aliena. §. quanquam. de neg. gest. & in l.ij. in prin. & ibi per Bart. ff. si serui. ven. Et tamen dominus fundi dominantis potest renunciare seruituti. l.si seruitus. in prin. de ser. vrb. præ. Vnde dic melius, & clarius, quòd ratio est illa, quam suprà dixi, quia leges habent pro absurdo, quòd vna & eadē hęreditas ex parte acceptatur, & ex parte non: & quòd res deducatur ad causam intestati pro parte, & pro parte non. ¶ In ea. gloss. ibi: sed cùm partem repudiat &c. Ista gloss. habet duos intellectus in hac parte: potest enim intelligi, vt verba sonant, quòd quando simul aliquis vnam partem acceptat, & aliā repudiat, in isto cōcursu præualeat aditio, quia est actus fauorabilis. l.cùm quidam. de lib. & posthu. & sic poterit limitari no. id quod dicit Barto. in l. si vir pro donatio. vbi voluit, quòd quando fauor & odium concurrunt circa idem, & haberet inducere contrarios effectus, attendatur potius odium, quàm fauor. Nam possumus dicere per istam gloss. quòd aliud est, quando duo actus separati ex contrarijs concurrunt circa idem: non tamen sunt duæ qualitates vnius dispositionis, tunc enim præualet fauor, vt ibi dicitur. Et ad materiam illā vide optì. tex. & fin. in l. si pupillus. in fi. ff. ad l.Fal. quem Bar. inducit ad solutionem gabellæ, vt dixi in voce. Secundo modo intelligit Bartol. hanc gloss. non in casu, in quo aditio & repudiatio concurrunt, sed quando considerantur singulæ de per se: quæ sit ratio, cur per repudiationem vnius partis aliæ partes non videntur repudiatæ: vt hic in gloss. & tamen per aditionem vnius partis alię acquiruntur. l. si ex asse. j. eod. Mihi plus placet prior intellectus. si tamen hunc amplecteris, dic vt hic per eum, quia nihil adderem. In ea gloss. ibi: item quid si partem repudiat. gloss. ista potest intelligi, sicut intelligit Paul. de Cast. quando aliquis ex pluribus partibus repudiauit vnam simpliciter, de alijs nil dixit: quo casu gloss. tenet, quòd repudiatio non valet: & hanc sequitur Bartol. hic.

2 Sed Ange. & Imo. tenēt oppo. † Mouentur primò ratione, quam etiam tangit hic Bartol. quia qui vult consequens, videtur velle antecedens, sine quo consequens stare non potest. l.illud. in fi. j. eod. ergo qui vult repudiare vnam partem, videtur velle repudiare alias: quia sine repudiatione aliarum ista non valeret: nam acceptis postea alijs partibus, accresceret ista portio alteri: ergo videt̄, quòd omnes sint repudiatæ. Sed huic rationi respondit Barto. dupliciter. & primo, quòd non est verum, quòd repudiatio istius partis non possit habere effectum sine repudiatione aliarum: quia etiam si alię non videantur repudiatę, repudiatio huius habebit effectum, vt hanc partem non possit amplius habere repudians iure institutionis, sed bene potest habere iure accrescendi. quia ergo potest habere effectum sine isto antecedenti, ideo non videtur renunciatum alijs partibus. Sed contra istam rationem insurgit Imo. subtiliter: dicit enim, quòd quando plures partes deferuntur eidem ex iure institutionis, non pōt aliquis repudiare iuri institutionis, & venire ꝑ ius accrescendi, secundùm Bar. in l. fi. in ij. colū. j. eo. Vnde si renunciatio operatur effectum, quòd quis excluditur, ne possit venire ex institutione: impossibile erit, quòd sit compatibilis cum alijs partibus, si non sunt repudiatę, sed aditę. Nam ex iure institutionis repudiatum propter alias partes acceptatas, vocabitur iste repudians, & sic repudiatio nullum penitus operabitur effectum, cùm ex iure accrescendi non possit venire. Vnde Barto. forte videns hanc responsionem dubiam, transit ad secundam, dicens quòd in actu positiuo, qui ponit aliquid in esse, sicut etiam aditio hęreditatis, in l.illud. j. eo. procedit regula prædicta, quòd qui vult consequens &c. Sed in actu priuatiuo, sicut est repudiatio, ista regula non habet locum: vnde non valet consequentia, volo vnum priuatiuè, ergo videor velle omnia antecedentia, vel concomitantia, sine quibus illud consistere non potest. Remanebit ergo repudiatio nulla, & quòd alię partes non videbuntur repudiare. Sed ista differentia, vt ipse dicit, est contra cōmunem sententiam Dy. & aliorum in l. si quis vi. §. differētia. de acquir. pos. Nec etiam videtur vera de iure, quia secundùm hoc debitor qui dicit se soluisse, & liberatum ab obligatione, non videtur confiteri obligationem pręcise: quod tamē est falsum, quādo responsio eius fuit acceptata ab aduersario, vt subtiliter declarat Bar. in l. non vtiq;. ff. de excep. Item in stipulatione negatiua, cùm stipulor per te nō fieri, quominus mihi ire agere liceat: nō subintelligeretur alia persona, sine qua non posset ad plenum seruari stipulatio negatiua, contra l. si stipulatus sum per te non fieri. & ibi no. de verbo. oblig. Vnde aut est defendenda prima ratio Bart. aut ista opi. glo. & Bar. non procederet. Et forte posset dici, ꝙ illa dicta Bar. in l. fi. s̄. alle. non probātur aliquo iure, quādo quis incepit à repudiatione vnius partis: nam si esset ceptum ab aditione, non esset dubiū: nec videtur esse bona ratio differentię, quam ibi assignat inter plures partes, quę deferuntur ex institutione, & alias, quarum vna defertur ex institutione, & alia ex substitutione: dum dicit, ꝙ ideo tunc is qui repudiat partē ex institutione, pōt partē repudiatam acceptare ex iure accrescēdi adeūdo postea ex substitutione: qa iste sustinet personā duorum. s. instituti & substituti. Vnde sicut duo habētes diuersas partes vnusquisq; potest repudiare portionē suā: ita poterit ille, qui sustinet personā duorū: nā sic̄ possumus dicere, quòd qñ testator instituit aliquem ex pluribus partibus

partibus diſtinctis propter diſtinctionẽ partium, hæres ſuſti-
neat perſonam duorum, ac ſi duo hæredes eſſent ex pte inſti
tuti, aliàs ſuperflua facta eſſet inſtitutio partiũ. † Verba autẽ
teſtatoris debent interpretari, vt aliqd operentur[a]. l. ſi quãdo.
in prin. cũ ſi. de leg. j. nam id qđ decidit Imo. ꝙ diſtinctio per
tinet, videtur facta cauſa maioris demonſtrationis: arg. l. Caius
Seius. de leg. ij. non videtur valere: quia ad demõſtrandum in-
ſtitutionem eſſe factã in tota hæreditate, non poteſt demon-
ſtrari melius, quàm inſtituẽdo aliquem hæredem ſimpliciter,
& maxime ſi diceret in tota hæreditate. Præterea aduerte di-
ligẽter: quia ſi diuerſitas duarum perſonarũ faceret, ꝙ ille qui
repudiauit ex inſtitutione, poſſet acceptare partẽ repudiatã
iure accreſcẽdi, certe idẽ eſſet dicendũ in caſu: ecõtra quãdo qs
acceptauit partẽ ſuam ex inſtitutione, vt poſſit repudiare aliã
partem ex ſubſtitutione, & eam acquirere per ius accreſcẽdi,
quod negatur expreſſe in l. ſi tu ex parte. & in l. ſi quis heres.
j. co. ideo Bar. hic ſenſit aliud expreſſe, ꝙ in d. l. ſi. & melius iu
dicio meo, & per hoc patet tibi, ꝙ ad partẽ repudiatã poteſt
venire iure accreſcendi. iſta ſunt compatibilia, ꝙ repudiatio
valeat, vt tollat inſtitutionẽ, & tamẽ aliæ partes nõ videãtur
repudiatæ, propter quas partem repudiatã poterit acquirere
iure accreſcẽdi: & ſic eſt vera opinio gl. & Bart. Aduerte etiã
ad ea quæ diximus s. in ij. q. princ. videlicet, ꝙ opi. Bar. non vi
debať poſſe ſuſtineri, quãdo quis ſimul adit & repudiat: quo-
niã ſi pręcedit aditio, nõ poteſt pars repudiata obtineri iure ac
creſcendi, per l. ſi quis hæres. j. co. nam videť poſſe ſaluari ſua
opinio ab illa impugnatione, hoc modo: vt dicamus, quòd li-
cet aditio præcedat, & ſequatur repudiatio, quia tñ eo modo
repudiatio eſſet inutilis ad hoc, vt actus valeat, cenſeať præceſ
ſiſſe repudiatio: vt dicit in ſi. gl. ſi. quã ibi approbat Bart. in l.
iureiur. in princ. de ope. lib. Pro hoc facit, quia quãdo propo-
nuntur plures exceptiones dilatoriæ incõpatibiles, illa videť
prius ꝓpoſita, quæ debet pręcedere, licet ex ordine ſcripturæ
ſit poſterior. Caſus eſt not. quẽ ibi põderat Bal. ad hoc l. qui te
ſtamentũ. ff. de excu. tuto. & tenet Bar. in l. quidã conſulebat.
ff. de re iudi. & ita dicit Ang. fuiſſe obtẽtum de facto: vt in au
ten. de exhiben. reis. §. illud quoq;. & idem tenetur in effectu
in l. Papi. §. ſed nec impuberis. ff. de inoff. teſta. Secũdò adde,
ꝙ do. me. hic iuxta finem vult bona delata ad fiſcum vel hære
ditatem pro parte poſſe acceptari, & pro parte nõ: allegat glo.
ſingu. in l. ea ſola. ff. de regu. iur. Sed cũ reuerentia illa glo. nõ
habet iſtum intellectum: ſed vult, dum dicit, quid de alijs bo
nis, ꝙ ſi fiſcus vniuerſaliter repudiat bona tanq; damnoſa, re-
deant ad hæredes deportati. & hunc intellectũ ponit Bald. vt
etiam ipſe refert in l. eã quam. C. de fideicõ. & ego plene ſcri-
pſi poſt Pau. de Caſt. in l. eius qui. s. de teſtamẽtis. Pro qua cõ
cluſione do. me. dicit eſſe caſum, quem ego prius narraueram,
dum legeram illã l. in l. ſi ſeruus pluriũ. §. ſed ſi ante. ff. de leg.
primo. Sed illa lex loquitur, quando bona auferũtur ab hæ
rede tanquam indigno: quo caſu non eſt mirum, ſi hæreditas
redit ad eum, quia remanſit hæres nomine. l. ex facto. §. Iul.
ff. de vulgari & pupillari. deportatus autem ipſo iure nõ eſt
hæres. l. j. C. de hæredi. inſtitu. Tu ergo allega meliorem l. &
quod ibi Bar. & Angel. in l. ſi quis inſolidũ. s. de hæredi. inſti.
& iſta adde ad ea quę ſcripſimus in l. eius qui &c. Adde etiam,
ꝙ miles cœleſtis militiæ nõ habet priuilegiũ militis armatæ
militiæ, vt poſſit decedere ſi vult pro pte teſtatus, & pro pte
inteſtat⁹, ſecũdùm Io. An. ſingulari: in additio. Specula. in tit.
de pecu. cleri. in rubrica. ¶ Extra gl. format hic Bart. not. q. de
eo, qui cùm haberet cumulũ pecuniæ ante ſe, dixit alicui, do
tibi totã hanc pecuniam: vtrũ donatio ſit facta in toto, vel in
parte? Cuius dictis adde breuiter, quòd ſi pecunia iſta fuit do-
nata in quantitate, vera eſt deciſio ſua, per l. j. §. ſi ſtipulanti.
quam ipſe allegat, & per alia iura idem dicentia. Si autem pe
cunia fuit donata in ſpecie, ſicut corpus: ſicut dicitur in l. ſed ſi
certos. & in l. talis ſcriptura. de lega. j. tunc eſt maius dubium:
quia iſta deciſio videtur in hoc vltimo membro contra l. ſi nõ
ſortem. §. ſi centum. ff. de conditi. indebi. vbi diſtinguitur, ꝙ ſi
id qđ ſoluitur plus debito eſt in quãtitate, quia in maiori ſum
ma ineſt minor, vterque videtur conſenſiſſe in minori ſum-
ma, & quòd tollatur obligatio. Si verò ſoluitur ſpecies, tũc in
maiori ſumma non eſt minor, nec videtur conſenſiſſe ſoluẽs
in parte rei, ne cogatur ſtare in communione. Idem ergo di-
cendum in donãte hic, vt qui donauit totum, nec cogatur ſta-
re in cõmunione, non videatur voluiſſe donare partem. Sed
poteſt dici, defendendo Bartol. quòd ibi is qui ſoluebat maio
rem ſummam, vel totam ſpeciem, non poterat apparere quòd
vellet conſentire in minori ex aliqua coniectura: ſed in ca-
ſu noſtro poteſt eſſe aliqua coniectura, ex qua videtur re-
nouata donatio in parte accepta: nam ex quo ille qui dona-
uit totum fuit præſens in acceptatione partis, & non contra
dixit, videtur tacitè renouaſſe donationem in illa parte. quæ
coniectura capitur ex tribus, id eſt expreſſa voluntate donata
rij, ex præſentia & patientia donatoris, & ex eo quia ſi voluit
donare plus, multofortius videť voluiſſe donare minus. l. cũ
furti. ff. de in litem iur. arg. tex. in l. nec in eadẽ. §. j. ff. de adul.
Hæc autem debes intelligere in contractibus lucratiuis: nam
in oneroſis non eſſet ita dicendum, per ea quæ dixi in voce,
quæ ſatis probantur in l. ſi decem. ff. loca. & communiter po-
nunt docto. in d. §. ſi ſtipulanti. ¶ † Tangit etiam Bald. poſt
Pe. nunquid creditor excepta ſumma quæ eſt in obligatione,
poſſit petere partem. De qua q. vide hic plene per Im. & ego
plene ſcripſi multa addẽdo in l. ſi mihi & tibi. in prin. vbi etiã
Bal. de leg. j. ibi etiam Bald. allegaui in l. edita. quem nuper di
xi in voce. Sed vltra ea quæ tunc fuerunt ſcripta, aduerte dili
genter, quia nõ videmur eſſe in caſu, in quo per petitionẽ par
tis debiti ſemper videať continentia cauſæ: nam etiã reliqua
pars debiti poterit peti coram eodem iudice. Vnde fateor de
plano, quòd ſi ſimul vel ſucceſsiue petam partem coram vno
iudice, & partem coram alio, obſtabit exceptio, ne diuidať con
tinentia cauſæ.[b] l. nulli. cum ſi. C. de iudi. Sed antequam ego
vadam ad aliud tribunal, non dicetur diuidi cõtinentia cauſæ:
quia poſſent agere pro alia parte coram eodem iudice. Præte
rea quid dicemus, ſi agens nõ haberet niſi vnum iudicẽ: leges
autem allegatę per doct. proprie loquuntur, quando continẽ-
tia cauſę diuiditur per diuerſos iudices. Sed ſaluando dicta eo
rum potes dicere, quòd diuidetur continentia cauſę reſpectu
diuerſarum inſtatiarum coram eodem iudice. & hoc videtur
ſufficere reo, vt competat ſibi exceptio, quia videtur eſſe ea-
dem ratio, & quia iura tendunt ad abbreuiandas litis expen-
ſas. l. properandum. cum materia. C. de iudi. Item aduerte, qa
leges alleg. per Bar. ad probandam hanc concluſionem in l. in
commodato. §. duabus rebus. ff. commo. videlicet l. j. ff. de ex-
erci. & l. non tantum. ff. de procur. non habent locum ex par
te rei: ſicut videtur probari in l. cùm tamen. §. ſi tamen plures.
ff. iudi. ſolu. ideo melius faciunt leges alleg. per eum in lege,
quidam ęſtimauerunt. ſi cer. peta. Hæc tamen vltra ea quę ſcri
pſi in d. l. ſi mihi & tibi. videntur limitanda ſingulariter quòd
ſint vera, niſi debitor eſſet non ſoluendo pro tota quantitate:
nam tunc admittitur petitio partis debiti. Caſus eſt notab. cũ
gloſſ. ſua in l. ſi menſor. §. pen. ff. ſi men. fal. mo. di. Si tamen
reus non opponat exceptionẽ, ſemper procedit iudicium. Ca-
ſus eſt expreſſus Inſti. de acti. §. ſi minus. & in l. ſi ex toto. §. j.
quę eſt optima l. ff. de lega. j. ſicut videmus in ſimili, vt refert
hic dominus meus, quòd exceptio litis pendẽtiæ in alio tribu
nali, vel ne diuidatur continentia cauſæ: non reddit iudicium
nullum, niſi opponatur, ſecũdùm Inno. in c. cum M. extrà, de
conſti. quæ dicta alleg. Angel. in l. pe. ff. de pe. hære. vbi dicit
eſſe caſum. ita etiam tenet Angel. & Moder. in lege, cùm pro-
curator. §. j. de noui. operis nunciatio. Quinimo debet opponi
iſta exceptio ante lit. cõteſtatam, ſecundùm Bald. in l. perem-
ptorias. in fin. commen. C. ſen. reſcin. non poſ. Adde etiam ſe
cundùm do. me. quòd ſi creditor agat ad totam quantitatem,
& pars confeſſa eſt de parte quantitatis, & reliquum credi-
tor non probauit, iudex non debet condemnare in quantita-
te, de qua liquet, niſi creditor ſit paratus abſoluere partem ab
illa quantitate: allega. Innocen. in c. cùm inter R. de elec. Tu
adde, quòd videtur ſufficere, quòd creditor proteſtetur ſe eſſe
paratum accipere quantitatem probatam, etiam ſi poterit fieri
condemnatio in parte. l. qui ſolidum. in prin. ff. de lega. ij. Pe-
trus tamen per illam l. quem ſequitur Bal. ibi tenet, quòd in-
diſtincte debeat fieri condemnatio in parte probata: & forte
hoc eſt verius, licet ad conſtituẽdum debitorem in mora de-
beat fieri iſta oblatio, de qua dixi: ita ponunt ipſi in l. j. in vlt.
q. C. de plus pe. vbi eſt omnino videndum.

[a] ¶ Operentur. Adde do. Alexan. de Imol. in conſil. lxvj. iiij. parte.

[b] ¶ Cauſæ. Adde Bal. in additi. ad Spe. in titu. de ſen. § iuxta propoſitionis. ver. ſed quid ſi negotium. & tex. in l. j. C. de ſpor.

SVMMARIVM.

1 Subſtituto nõ eſt locus, quamdiu inſtitutus poteſt adire.
2 Iuri offerendi, quod habet debitor, præſcribi non poteſt.
3 Facultas mera cadere poteſt in ſeruum etiam ex diſpoſitione
juris ciuilis.

1 QVamdiu. † Non eſt locus ſubſtituto, quamdiu inſtitutus poteſt
adire. hoc dicit. Et intellige ſecũdùm Bar. & Ang.
& Imol. quando hęreditas eſt delata inſtituto de
iure communi. Secus ſi deferatur de iure ſpeciali: verbi gratia,
per reſtitutionem in integrum, vel ex beneficio l. fina. C. de
repu. hęredi, tunc enim non impeditur adire ſubſtitutus. De

primo nõ est dubium, videlicet quãdo est opus restitutiõe in integ. nam est casus expressus in l.iiij.§.j.de fideicõ.liber. Sed de intellectu l.fi.C.de repu.hære.est magis dubiũ: nam glos. in l.si quis seruus.s.de iure delib.videtur velle, ꝙ hoc qd' dixit hic Bar. videlicet ꝙ substitutus possit adire: & si adiuit, non possit pœnitere filiũ abstensionis. Sed Pau.de Castr. ibi credit illam gl.non esse verã: quia ex quo post abstensionẽ datur facultas filio adeundi ipso iure, ergo hæreditas non est delata substituto, & abstensio habeť pro nõ facta, potest adiri per substitutũ, si ei non est delata.l.qui superstitis.j.e. Sed gl. in l.ij.C.de iur.& fac.igno.quã ibi sequiť Ia.de Are.& Bald. videť velle, ꝙ l.fi.non habeat locũ substituto adeunte.& assignat rationẽ Ia.de Are.qa sicut res diciť nõ esse integra, quã do bona hæreditatis sunt alienata: ita non videť esse integra, qñ substitutus adiuit, cui est ius quæsitũ. Ideo cùm text. in l.fi.dicat, ꝙ re nõ integra nõ potest filius adire, sequiť ꝙ substituto adeũte penitus excludeť. Sed ista ęqparatio cũ reuerẽtia non videť bona: quia quo ad obtinẽdam restitutionẽ in integrum nõ est bona: vt patet ĩ l.ꝙ si minor.§.Sceuola.ff.de mino.ergo eadẽ rõne in casu nostro nõ est eadẽ ratio, vt auferať priuilegiũ filio. Licet eñ tex.in prin.l.fi.dicat, ꝙ filius nõ potest adire re nõ integra, tñ postea in duobus locis declarat qd intelligat per illa verba, re nõ integra, scilicet venditionẽ rerum hæreditatis: & reuera ex quo filius ante aditionẽ substituti poterat adire, videť ꝙ in effectu sustituto nõ sit delata hęreditas, vt possit adire, ex quo subest spes, ꝙ substitutus in primo gradu possit acquirere hæreditatẽ: arg.l.j.§.si filius.j.de suis & legi. & quod habeť in l.Gallus.§.vidẽdũ.ff.de libe.& posth. Sed posset respõderi huic rationi, ꝙ etiã anteꝗ̃ substitutus adeat, dũmodo datus sit substitutus, filius nõ possit adire: & hoc potuit sentire gl.in locis præallega. Sed hoc nõ habet ratione, anteꝗ̃ hæreditas sit adita per substitutũ: & tex.in l.fi.simpliciter & indistinctè loquiť†. Illud autẽ debes tenere menti, ꝙ quãuis filius exclusus per abstensionẽ habeat beneficiũ illius l.non tñ idem erat, si sit exclusus tẽpore, secũdùm glos.quã ibi approbant doc.in l.si emãcipata.C.de iur.& fac.igno. Et ex hoc inferť, ꝙ si filius esset exclusus à potestate se immiscẽdi per spaciũ xxx.an.vt j.videbis in gl.non posset vti beneficio l.fi.C.de repu.hære. Et ne deci piaris ex quadã doctrina sing.Bald.quẽ etiam adducit hic do.me.qui dixit, ꝙ cõtra suitatẽ non currebat præscriptio, vt ipse ponit in l.j.C.qñ non pe.par.hoc est intelligẽdum, ꝙ per pscriptionẽ non inducit, vt filius desinat esse hæres ipso iure: sed ꝙ aduersus potestatem se immiscẽdi nõ præscribať, hoc esset falsum: vt ibi plenius dicã super glo.vbi assignabiť ratio, quare non potest pręscribi cõtra suitatẽ. ¶ In gl.ibi: vsq; ad xxx.an. Idem dicit gl. in l.j.C.qñ non pe.par.& in l.cũ antiquiorib9.C.de iure deli.& tenet Bar.in l.j.ff.de condi.ex le.nã non est verũ, ꝙ ius adeundi sit mera facultas, cùm possit parere deductũ de potẽtia in actũ, ius deducibile in iudicium, secũdùm Bar.in loco alleg. ideo videť posse tolli præscriptione, & similiter videtur posse tolli ius offerẽdi, quod habet debitor, vt consequať actionem pignoratitiã: vt tenet Ang.& Mod.in l.si finita.§.postea autem.ff.de dam.infec.& in l.pignori.de vsucapi. & in cõsi.suo liiij. in ordine & iure adeundi. hæc est cõmunis opi. vt patet ex no.in l.C.eod.Saly.autem in d.l.licet. tenuit opposi.cuius rationibus optime respondet hic Imol. vnde dic vt hic per eum, & in l.pignori.præalleg. vbi optime respondet argumẽtis Bar.†qui dixit, ꝙ iuri offerendi, quod habet debitor, non potest præscribi.[a] Do.me.hic dicit se dubitare in hæreditate, quæ defertur filio suo: quia cùm hæreditas non dicatur iacere: vt dicitur in l.cùm hæreditas.C.depositi. iam videtur extinctum ius adeundi: & sic quod non est, non potest tolli. Sed ad hoc respondetur, quòd non extinguitur ius adeundi, sed ius immiscendi, sine quo filius nõ participat commoda & incommoda hæreditatis: vt videbis in l.necessarijs.j.codem. Et hoc est quod punctualiter domi. Angel. in consil.cclxxij. & satis patet esse verum ex his quæ dixi s.in j.q.allegando glos. in l.si emancipata.C.de iuris & fac.igno. Vñ vt vides, pauci tenent opinionem Saly. sed tamen nullus adducit l. vel canonẽ dicentem, quòd mera facultas, quę parit ius deducibile in iudicio, possit præscribi, nisi Imol. qui adducit text.in l.in bello. §.si quis seruum.ff.de capt. Sed ad illum text.posset responderi per rationem assignatam in litera, ne sequatur.s.absurditas in illo casu, vt plus concedatur ei, qui non est dominus, ꝗ̃ ei qui esset vere dominus, qui perdit dominium per vsucapionem: per quã absurditatẽ ꝓbať, ꝙ mera facultas põt præscribi etiã in alio casu, videlicet in l.qui vsumfru.ff.si vsusfruc.pe. vbi patet, quòd sicut præscribitur contra ius vsusfructus, ita contra meram facultatem percipiendi fructus, de qua ibi loquitur. Et si vis scire, quæ sit illa mera facultas, vide per Bar. in l.cotem.§.qui maximos.ff.de publi. Dubium facit in ista materia. Primò, quia de natura præscriptionis videtur esse, vt aut transferat ius de vno in alium, sicut facit vsucapio: aut extinguat ius, quod erat in eo contra quem præscribit, ita quòd aliquid acquiratur præscribenti, sicut cùm præscribitur contra actionem personalem. Sed hoc vltimum videtur deficere in præscriptione iuris adeundi, & in præscriptione facultatis, quæ deducta de potentia in actum parit ius deducibile in iudicium. Nam in vtroq; casu non videtur quòd aliquid acquiratur pręscribenti, non eñ liberatur ab aliqua obligatione propter hoc. Præterea non potest negare, quòd ius adeũdi est facultas: quia si esset ius inductum de iure ciuili, vt dicit Bart.in rub.s.co.& in l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iur. Sed ius inductũ de iure ciuili nõ cadit in seruũ.l.quod attinet.de reg.iur.ergo videtur mera facultas, qa cadit in seruũ.l.cùm proponas.C.de hęr.insti.& l.acquiritur.in princ.ff.de acqui.te.do.† Facultas enim mera bene põt cadere in seruum, etiam ex dispositione iuris ciuilis. Insti.de stip.ser.§.sed cum factũ. & traditur in l.stipulatio ista.§.hi quoq;.de verb.oblig.vnde quasi videtur esse eadem dubitatio in iure adeũdi, quæ est in qualibet alia facultate, quæ deducta in actum parit ius deducibile in iudicio. Quęrẽda est ergo nobis vna lex, quę ꝓbet ꝙ huic merę facultati[b] præscribať spacio longissimi tẽporis: & videť casus singularis de iure nr̃o in c.j.§.porro. qualiter olim feu.alie.pos. vbi dicitur, ꝙ si vasallus alienauit ius suum vtile in aliũ, & dominus hoc ignorat, offerendo precium potest recuperare rem vsque ad xxx.annos. & sic patet, quòd pręscriptio lõgissima obstat iuri offerendi, per quod potest parari deducibile in iudicio, si fiat oblatio ante pręscriptionem. Secundò probatur ista conclusio: quia agnitio bonorum possessionis hodie videtur esse quædam mera facultas, sicut & ipsa aditio. est eñ declaratio voluntatis agnoscentis coram iudice: lege fina.C.qui admi.& tñ per hoc nõ impeditur pręscriptio annalis, quæ olim erat constituta. Præterea si aditio hæreditatis tollitur p pręscriptionem irregularem in certis casibus: vt patet in l.fi.C.de repu.hæredi.& in l.cũ antiquiorib9.C.de iure deli. satis patet ex hoc, quòd nõ est mera facultas, quæ sit talis speciei, quæ nõ possit pscribi. Vnde multum placet solutio Bald.in l.licet.C.de iure deli.ꝙ respondens ad l.viam publicam.ff.de via publi.dicit, ꝙ illa loquitur in facultate publica: sed q̃stio nostra loquitur in facultate priuata, quæ sine dubio potest pscribi, maxime vbi parit ius deducibile in iudicio: vt dicunt Moder. Hoc probatur, quia ius optandi vel eligendi est mera facultas, vt probabo, & tamẽ potest pręscribi præscriptione irregulari.l.fi.§.sed & si quis.C.cõmunia de leg. Sicut etiã pręscribitur ius offerendi ex forma statuti.c.constitutus.de resti.in integ. Quòd autem sit mera facultas, patet, quia cadit in seruum, & non acquiritur per seruũ dño.l.fi.in prin.de verbo.obliga.& l.Iul.& ibi not.ff.de lega.j. Pro præmissis facit optime tex.quẽ adduxi tibi in voce.c.bonę.circa mediũ. de postu.pręla.vbi probatur, ꝙ facultas postulandi põt præscribi: & tamẽ ista non est talis facultas, ex qua immediate si deducatur de potentia ad actũ, oriatur ius deducibile in iudicio, quia ex postulatione nullum acquiritur ius, nisi gratia fiat per superiorem. Vnde dicit singu.Guli.de Cu. quem refert Bald.in l.j.§.qui sub conditione.ff.si quis omis.cau.test.quòd ita præscribitur contra creditum conditionale, si conditio est in potestate creditoris, sicut si creditum esset purum. Facit bene tex.& quod ibi per Bar.in l.si quis hæres.in prin.de hære.insti.& p hæc ista pars videť verior sine dubio. Illud aũt debes scire, ꝙ ꝗ̃uis facultati publicę nõ præscribať spatio xxx. annorũ: tñ præscribitur spacio tanti tpis, cuius non extat memoria: qa illud tẽpus habet vim priuilegij. Ita ꝓbatur in l.diligenter.& in l.vsum.C.de aquædu.lib.x.& ibi p Bar.& per illas ll.idẽ tenuit Ange.& Moder.in l.fi.in prin.ff.de vsuca. vbi tangunt, qualiter ꝓprietas in mari possit præscribi. Illud etiã scias, ꝙ qñ in pignore est appositũ pactũ legis commissoriæ, tunc iuri offerendi nullo tpe præscribitur: ita no. Bal. sing. illum text.in c.j.versi.quocunq; tempore.de feu.da.in vi.leg.de quo etiã meminit dñs meus hic. Ibi tñ nõ persistit in ista opi.quia istæ dispositiones vniuersales si pñt aliqd operari, nõ excludũt pscriptionẽ xxx. vel xl.anno. secũdùm glo.& Bald.in c.j.§.præterea.de capi.cor.vbi est videndũ, de quo plene p Moder.in l.j.j.de vsucap. Scias etiã, ꝙ pscriptio tollit ius adeũdi ipso iure: ita dicit Bal.in l.j.in fi.C.qñ ꝓuo. non est neces.& in l.j.C.quãdo nõ peten.par. Dixit etiã Bal. in l.j.C.qui admit.in xxj.col.ꝙ etiã filio fami.currit præscriptio de iure nouissimo, quia põt adire sine consensu patris: iuxta l.cùm non solum.C.de bo.quæ lib.† Sed relinquitur pulchra

---

[a] ¶ Præscribi. Adde quæ habeť p Bar. ĩ c.j.§.fi.de feu. da. in vi.le.cõmissoriç, in vlt.q.& in c.j.§.porro.in j.col.ver. no.hoc exp̃ssum. qua olim feud. po. alie.

[b] ¶ Facultati. Vid' late Fely.in c.cùm ac cessissent.ĩ xij.col. statim post me.in versic.generaliter. de consti.

pulchra dubitatio: Quid si hæreditas est delata filio ab intestato, & trãsiuerunt xxx. anni, vtrum filius exclusus tanquã descendens posit petere hæreditatẽ, & adire tanq̃ agnatus: & sic habere xl. an. prius quàm excludatur. Super quo consuluit Bar. & refert Bal. in l. licet. C. de iure deli. & ibi concludit, sequendo Bar. quòd potest, per l. j. §. sed videndũ. cum ibi no. ff. de suc. edi. vbi filius, qui est exclusus tempore ex capite, vnde liberi. admittitur ex capite, vñ agnati. Modo arguit sic Bar. in d. consi. sicut se habet bo. pos. quo ad filium, ita se habet hæreditatis aditio, quo ad eundẽ. Non ꝓbat aliter, sed est verũ de iure: quia in modo repellendi ista duo remedia adæquanẽ. l. non est ambigendũ. in fi. de bo. pos. & l. j. in prin. cum gl. sua. ff. de contratab. Sicut ergo exclusus tempore à bo. pos. potest venire ex alio capite: ita exclusus tẽpore ab aditione hæreditatis: nam si hoc non posset fieri in aditione hæreditatis, nõ posset etiam in bo. pos. à qua eodem modo quis excluditur, sicut ab aditione: vt d. l. non est ambigendũ. Hoc tamen limitandũ secũdùm glo. in d. §. sed est videndũ. & bene, qñ filius erat solus in primo gradu, vel quia alij nõ extarent, vel quia essent mortui, vel aliter fuissent exclusi: nam si extaret alius filius, qui ex capite, vnde liberi, vellet esse bo. pos. vel adire de iure ciuili, tunc repudians nõ posset venire ex capite, vnde agnati: quia est qui ꝓcedit eum ex capite, vñ liberi. alleg. tex. Insti. de hære. quæ ab intesta. §. admonendi. & ita limitat Ang. ista dicta consil. ccxlj. quia portio repudiãtis accresceret alteri existẽti in primo gradu. l. si ex pluribus. cum materia. ff. de su. & le. Franciscus tamẽ Tigrinus solennis doctor in eadem causa cõsuluit contra Bar. & est in consilijs meis Barto. consiliũ lxxij. mouetur duabus rationibus. Prima parũ valet, sed altera subtilior. Dicit enim primò, quòd tex. in §. sed videndũ. nõ loquitur in hæreditate materna, in qua consuluit Bart. quia in illa non defertur bon. pos. ex capite, vnde liberi: l. fi. C. de suis & legi. Sed huic rationi respondetur, concedendo antecedẽs: sed per hoc non sequitur, ꝙ aditio & bo. pos. in genere, quantum ad hoc, non procedant à pari, vt qui est exclusus ex vno capite, posit venire ex alio, cùm regula sit in oppositũ, vt dixi. Secũdò arguit, qa hodie de iure nouissimo cũ sit sublata differentia sexꝰ & patriæ potestatis: vt in §. nullã verò. in auẽ. de hær. ab intesta. inspicitẽ solũ ordo vniuersalis, vt filiꝰ solũ succedat, tanq̃ filius, non autem tanq̃ agnatus, quia agnatio est inducta de iure ciuili. l. tutelas. in princi. ff. de capi. diminu. Institu. de legi. agna. tu. §. fin. Confirmatur ista sua opinio per text. in auẽ. in successione. in fin. C. de suis & legi. vbi dicitur, ꝙ hodie in successione descendentiũ inspicitur sola causa naturalis, ergo nõ cõsideratur agnatio, quæ est de iure ciuili. Ad idẽ etiã facit tex. in corpore in §. reliquum. in autẽ. de here. ab intesta. vbi agnati vocantur, quando non supersunt descẽdentes: ergo hodie stante descẽdente nemo vocatur ex capite agnationis. Sed quicqd dicat, opinio Bar. est verior. Non obst. text. in §. nullã vero. quia nõ sequiẽ, est sublata differẽtia agnationis, & cognationis, & ẽmãcipationis, & patriæ potestatis: ergo nõ potest succedere descẽdẽs vt agnatus. Non obst. tex. in autẽ. in successione. quia illa fuerũt verba Hyrnerij, quæ non sunt in corpore. Non ob. tex. in §. reliquũ. quia illud intelligiẽ de alijs agnatis, non descẽdẽtibus. & ꝙ ita sit, patet: quia similibus verbis vtiẽ tex. Insti. de leg. agna. suc. in prin. & in l. ij. in prin. ff. de suis & legi. & tñ certũ est, ꝙ secũdùm ista iura filius potest succedere vtroq; modo: neq; inuenio aliquẽ qui scribat super hoc. Et ex præmisis refert Paul. de Cast. se aliàs consuluisse, ꝙ si filius est institutus à matre, & est exclusus præscriptione xxx. an. potest adire hereditatẽ ab intestato: sicut dicit Bal. in d. l. licet. Et adde gl. sing. secũdùm Pau. de Cast. hic in d. §. sed videndum. qui vult, quòd ille qui repudiat hereditatem simpliciter, cùm esset sibi delata ex primo capite, videtur repudiare eam tam ex primo, quàm ex scđo capite. vnde est opus, quòd repudians limitet repudiationẽ suam ad caput delatum: intellige, quando repudiatio facta iuri de futuro valeret, secũdùm l. quam allegat glo. in l. plurium. j. c. Sed istud dictum est valde dubiũ, quia oratio indefinita regulariter nõ referẽ ad ius defuncti. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. & qđ ibi per Bar. nisi forte limitãdo illam materiam dicas, vt saluetur glo. ꝙ ius quod debet mihi deferri incõtinenti post repudiationem primi, censeatur esse ius præsens, & de eo verisimiliter præsumatur repudians cogitasse: sicut dicitur in l. si seruitus. in principio. de ser. vrb. prædio. de cuius intellectu vide Bartol. in d. l. si ita.

Nolle. † Et istum tex. probat secundùm secũdam lec. quòd qui non potest adire, nõ potest repudiare: & quòd repudiatio quæ non potest fieri, habetur pro nõ facta: vnde verè repudiãs non dicetur repudiare. Et per hunc tex. dicũt hic Bal. & Ang. & Imol. ꝙ si ex forma statuti clericus non potest declinare iurisdictionem iudicis laici: & si declinat, ponaẽ extra protectionem cõis, & iudex nõ habet iurisdictionẽ in eum, qui clericũ offendit: cautela est, vt clericus cõpareat in habitu & tonsura, & dicat, consentirem vobis libenter, si possem, sed non possum, vetãte cano. dicẽdo eñ hoc modo non declinat, quia non potest ꝓrogare iurisdictionẽ si vellet: ergo nõ potest declinare per regulã istius. & isto modo non incidet in pœnam statuti. Et eandẽ cautelã posuit Bald. referẽdo dicta Bart. in l. ab administratione. C. de leg. Sed Bald. in autẽ. statuimus. C. de epis. & cleri. dicit, ꝙ si clericus allegat se clericũ, satis videẽ declinare iurisdictionẽ: quia in exceptione non requiriẽ cõclusio, secundùm Bar. in l. j. ff. de excep. vnde incideret in pœnã statuti secũdum eũ. Debet ergo se præsentare in habitu & tõsura, & nihil dicere: & tñ nil dicendo ipso facto declinat, quia iudex debet eũ remittere ad forum ecclesiæ: vt c. si iudex laicus. de senten. excõ. in vj. Est tamẽ ista declinatio passiua secũdùm eũ, inquantum. s. iudex astringiẽ ad remittẽdũ, non actiua, per quam clericus incideret in pœnam. Sed ista sua impugnatio, quo ad cautelã præmissam, non videẽ sufficiens: quia licet clericus videatur declinare, ista tñ declinatio ex quo non potest ꝓrogare iurisdictionẽ, habeẽ pro nõ facta. Sed potest saluari impugnatio sua, quòd statutũ videtur hic considerare declinantem, prout declinat de facto, ex quo sua declinatio de iure non habet effectũ ratione præmissa: ar. l. quid ergo. §. quantum autẽ. & qđ ibi per Bart. ff. de infa. tutius ergo est seruare modũ, quem ponit in d. auẽ. statuimus. Est & alius modus notabilis, quẽ ponit Bald. in l. filius. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ꝙ si clericus habet patrem, pater ipse compareat, & declinet forum[a] nomine suo, & pro suo interesse: ipse enim excusabitur propter officiũ paternũ: vt l. tutorem. ff. de his qui. vt indig. & filiꝰ, quia nihil est factum nomine suo. Et idem posset dici, si comparet superior clerici pro suo interesse per eãdem rationẽ, & per ea quẽ scribit Bart. in simili in l. pe. §. ad crimẽ. ff. de pub. iudi. Sed do. m. hic dicit se mirari de ista cautela, cùm ista statuta non valeant ipso iure, tanq̃ facta cõtra libertatem ecclesiasticam: vt in c. nouerint. & c. grauem. de sen. excom. & in autẽ. cassa. C. de sacrosan. eccle. Tu autẽ aduerte, quia nõ semper ista statuta sunt nulla, licet sint contra libertatem ecclesiasticã: nam si statutum aufert priuilegiũ clerico, vel iurisdictionẽ iudici, si clericus declinauerit &c. tũc do. bene fatẽtur, ꝙ statutum est nullũ. Sed quãdo statutũ non cõfert iurisdictionem iudici, tunc cõmunis opi. est, ꝙ statutũ valet, quia lex vel statutum potest nõ concedere à principio beneficiũ clerico. Casus est no. quẽ ibi not. Bal. ad hoc in l. si quis curialis. in fin. C. de epis. & cleri. & in c. j. §. si clericus. de pa. te. in vsi. feu. & ibi etiam per Bal. & ita tenet Bal. in auten. cassa. C. de epis. & cleri. & in d. auten. statuimus. & in l. omnes populi. in ij. char. de iustit. & iur. & in l. obseruare. §. ꝓficisci. de offi. proconsul. & leg. in ver. xxvij. & in d. l. filius. Vnde cautela posita per doc. hic esset vtilis, ne clericus incideret in verba statuti. Et dato, ꝙ statutum esset nullum, etiam isto casu, sicut tenet Ang. in l. filius. §. diui. ff. de lega. j. & Pe. in regula, ea quẽ sunt. de reg. iur. ver. xxvj. quod, nõ determino pro nũc, quia nõ est materia nostra: cautela tñ esset vtilis, quia statuta aliquando seruantur de facto. & ista sufficiant, quo ad hanc q. Vtrum autem statutum posset imponere pœnam patri, vel consanguineo clerici declinantis forum: dic vt plene per Pet. in regula, ea quæ fiunt. in xxvj. q. de reg. iur. & Bal. in l. j. C. de indi. vidui. quem ipse ibi alle. & Barto. in simili q. in l. hæres meus. §. fi. de condi. & demo. quem etiam adducit hic do. me. & Bar. in l. j. in fi. ff. de his quæ pœ. no.

[a] ¶Forum. Et hanc cautelam appobat d. Bar. Soc. in cõsil. cxxij. inci. præstantissime doct. circa fi. ibi: solum ergo. cum seq. ĩ j. parte.

SVMMARIVM.

1. Votum fit ex sola deliberatione.
2. Mutus & surdus an contrahere posint.
3. Appellatione contractus non venit quasi contractus ꝓprie.
4. Statutum prohibens mulierem obligari sine consensu &c. locum non habet vbi fit contractus cum ecclesia.
5. Dictio, presertim, est dictio implicatiua.

Mvtum. Mutus potest adire hæreditatem & surdus, & ille etiam cui interdicitur bonis. hoc dicit. Secũda ibi: eũ cui lege. in gl. j. ibi: voluntas declarata per factum. No. hanc gl. secundùm Bar. & Mod. quæ videẽ decidere, ꝙ sola voluntas non facit aliquem heredem, nisi sit declarata verbo vel facto: & ita est in alijs dispositionibus: vt l. si repetendi. C. de condi. ob causam. de quo per Bar. & ibi dicemꝰ in l. gerit. j. eo. Vñ si

aliquis deliberauit in animo esse hæres, nō obligatur, etiam in foro conscientiæ: & hęc est differētia inter aditionē & votum: † quia sola deliberatio[a] facit votū. l. si rē. §. voto. j. de pollicitatio. secūdùm Paul. de Cast. Quæ tamen requirantur ad esse, vt propositū nō transeat in votū, vide per Tho. scda scdæ: & ponitur in ca. scripturæ. extrà, de voto. per Inno. & Mod. Amplius dicit hic domi. Paul. quòd si aliquis sine testibus dixit secrete, ego volo esse hæres: talis non propterea efficitur hæres, quia perinde est, ac si secū loqueretur in mente, cùm vtrūque sit verbū; dicimus enim ꝙ verbum dei est cōceptus diuinę mentis, secundùm eum. Mihi non videt̃ probabile illud dictū: quia vbi non pōt apparere de intentione disponētis, magis deficit probatio, quam ius. Est igitur dispositio perfecta, licet non possit apparere alij. l. si quis seruū. §. si inter duos. de leg. ij. & l. si ita fuerit. ff. de reb. du. ¶ † Vtrum autem aliquo casu sola cogitatio puniat̃,[b] licet nō exprimatur ab extra, vide quod habetur in l. qui ea mente. ff. de fur. & per glo. in cle. j. de hære. vbi quæritur vtrū hæreticus occultus sit excōmunicatus: & ibi vide &c. Cætera dicemus in l. gerit. ¶ † Extra glo. quærit hic Bart. nunquid mutus & surdus possint contrahere,[c] & se obligare sine autoritate curatoris: & distinguit, ꝙ aut nil omnino intelligunt, & ęquiparantur infanti: aut intelligūt perfectè, & tunc æquiparātur maioribus xxv. anno. vnde non est opus curatore. allegat tex. in l. seruo inuito. §. si pupillo. j. ad Trebel. vbi dicit probari vtrunq; membrum, quòd etiam bene probat̃ Insti. de hære. qua. & dif. §. fi. & in l. fin. j. de bo. pos. infan. & fu. Et aduerte, quia licet ipse dicat in d. l. fi. ꝙ æquiparant̃ furioso, per hoc nō cōtradicit his q̃ dicit hic, qa infans & furiosus iudicātur à pari. l. j. §. furiosum. ff. de actio. & oblig. & Institu. de inuti. stip. §. sed quod dicimus. Sed in l. j. in prin. ff. de verb. oblig. variat in hoc secundo mēbro: nam ibi vult, ꝙ surdus & mutus, qui intelligunt, æquiparentur pupillo, & sic requiratur autoritas curatoris in obligādo. Cōtra quem insurgunt Bald. & ang. ibi, & arguunt multipliciter cōtra ipsum: sed argumēta eorum possunt vitari. Nam cùm dicunt, ꝙ pupillus non potest cōtrahere matrimoniū, & tamen mutus potest. l. mut⁹. in prin. de iure do. ad istud potest dici, & ad sequens, vt j. videbis, ꝙ possunt cōtrahere, sed cū autoritate curatoris: nā & in §. fi. istius l. dicit̃, ꝙ prodigus potest adire, & tamē subintelligit̃ cū autoritate curatoris, vel potest dici, ꝙ pupillus & mutus &c. æquiparantur in his, in quib⁹ possunt adæquari & proportionari adinuicē. Sed in matrimonio hoc nō contingit, qa mutus est potens ad coitū, sed nō pupillus: facit quod dicit in fi. Barto. in l. j. §. l. Fal. ff. ad l. Fal. ¶ † Ad secundum dum dicūt, quòd mutus potest constituere procuratorem ad negocia, & potest ipse constitui. Posset etiam respondere primo modo: sed tamen dicimus, quòd l. mutus. in princip. de procurato. non dicit simpliciter, quòd mutus possit constituere procuratorem ad negocia: sed si cōstituat per modum conuenientem: quæ verba possunt significare, quòd debeat interuenire autoritas curatoris. Et dū dicit, quòd potest constitui procurator ad negocia, adiungit, dūmodo non experiatur in iudicio: & isto modo posset etiam constitui minor & pupillus: vt l. sed & si quis. §. fina. & l. seq. de instito. & l. cū mādato. ff. de mino. licet minor xvij. an. nō possit cōstitui procurator ad negocia simpliciter, qa in isto mādato venit potestas agendi in iudicio: & ita intelligitur tex. in c. qui generaliter. de procura. lib. vj. & multum facit pro opi. Bart. ille tex. in vlti. respon. nam si mutus haberet legitimam personam, vt maior xxv. anno. cur non posset esse in iudicio, cùm de necessitate acta iudicij non requirant verba, sicut stipulatio? ¶ Ad tertium, cùm dicunt, quòd pupillus non potest testari, sed surdus & mutus in quibusdam casibus possunt. l. discretis. C. qui testa. fa. pos. Respondetur, quòd Barto. vt apparet ex legibus per eum allegatis, æquiparat istos adinuicem in contractibus, vel quasi, non in vltimis voluntatibus. ¶ Ad quartum, cùm dicunt, quòd licet minori subueniatur in delictis in omittendo: vt lege, si ex causa. §. nunc videndum. ff. de mino. & in l. j. & ibi not. C. si aduer. de. non tamen reperitur iure cautum, quòd subueniatur muto & surdo. Similiter posset respōderi, quòd ista æquiparatio non fit in delictis: sed in cōtractibus vel quasi. Quòd autem non succurratur muto & surdo in delictis in omittendo, probatur not. licet ipse non alleget in lege, si quis in graui. §. mutum. ff. ad Sylle. Ad rationem domini mei, dū allegat l. qui neque. in fin. & l. si prædia. ff. de re. eorum. respondetur, quòd illa iura concedunt illud priuilegium ita mutis & surdis, qui intelligunt, sicut his qui non intelligunt, cùm indistinctè hoc dicit. Vnde sequeretur, si attendas illa iura, ꝙ semper minor qui perfectè intelligit, æquipararetur pupillo: & sic ibi probaretur cōtrarium eius quod ipse vult. Sed illa iura habent alium intellectum: nā causa concedendi priuilegium, vt res non possit alienari vniformiter, respicit mutum & surdum, & qui intelligit, & qui nō intelligit: datur enim hoc priuilegium, quia communiter taliter impediti non possunt vti diligentia in rebus suis, non propter impedimentum intellectus, sed propter impedimentum corporis. Ipse tamen cōcordat opi. dicens, ꝙ aut mutus nil intelligit, & ęquiparatur infanti, vt dictum est. aut intelligit, sed imperfectè, sicut pupillus proximus infantię, & tunc ęquiparatur pupillo. aut intelligit perfectè, & ęquiparatur maiori. Et est multum ęqua distinctio, quia qua ratione de infāte ad mutū qui nil intelligit fit extensio per idētitatem rationis, vt in iuribus allega. eadē ratione de pupillo, qui perfecte intelligit, fiet extensio ad mutum imperfectè intelligentem, maxime quia in ipsa materia semper fit extēsio ad personas similes. l. ij. C. de cura. fu. in gl. & in l. Fulcinius. §. adeo. cum si. quibus ex cau. in pos. ea. Forte tamen posset dici, defendendo sententiam, & distinctionem Bar. hic, ꝙ ista extensio non fit de pupillo ad mutum, quia in ętate perfecta post pupillarem ętatē ille qui incipit intelligere, non obstante impedimento, pręsumitur intelligere sufficienter, licet secundùm diuersos casus vnus alio plus intelligat. Hoc colligitur satis clare ex mente l. discretis. q̃ omnibus qui præsumuntur esse capaces intellectus, concedit facultatē testandi: & tamen nō est dubiū, ꝙ plus intelligit mutus vel surdus ex accidenti, ad minus, quando superueniret impedimentum post ætatem perfectam, quàm is qui fuit mutus vel surdus à natura. Nec te moueat, quòd quibusdam datur facultas testandi absolutè, & quibusdam non absolutè, sed si sint periti literarū: nam hoc non est, quia lex non præsumit, ꝙ intellectus sufficiat, sed quia propter impedimentum in illis casibus facilis potest committi falsitas. Sic dicitur de cæco. l. hac consul. C. eo. tit. ¶ Sed quæritur, quid potuit mouere Bart. in l. j. in princi. pręallega. ad dicendum, quòd ęquiparatur pupillo? Et potest dici, ꝙ motus est, quia iura dicunt indistinctè, ꝙ surdo & muto solet dari curator. Instit. de cura. §. ij. & l. cui eorū. in fi. cum l. seq. ff. de postu. vnde per hoc videbatur, ꝙ quia isti requiruntur à curatore, non habeant legitimā personam ad similitudinem minorum, maxime quia iura dicūt, ꝙ curator datur istis, quia rebus suis superesse non possunt. Sed ista verba sunt intelligenda aliter & aliter: nam respectu eorum, qui carent intellectu, intelliguntur de impotentia mentis: sed respectu eorum, qui habent intellectum plenum, intelliguntur de impotentia corporis, non est eadem ratio ipsius, quæ est in pupillis, vt non possint contrahere: nam cùm quolibet morbo perpetuo impeditis detur curator, vt in dictis iuribus, omnes isti ęquiparantur minoribus: sequeretur, ꝙ impeditus morbo podagræ, qui tamen esset prudens, & posset loqui, & audire, non posset contrahere: quod est absurdum, & per hæc fit expedita ista q. sufficiēter, quę est multum trita apud doc. † Sed Barto. hic post hanc q. mouet aliam magis difficilem. s. quomodo possit confici instrumentū de aditione hæreditatis faciendæ à muto, & qualiter testes habeant deponere, vbi non esset factum instrumentū. Super quo adde dictis eius, inquantum ipse vult, ꝙ si notarius cognoscit signa muti, quia est ei consanguineus, vel conuersatur secum, potest cōficere instrumentū[d] absq; eo ꝙ exprimat signa in genere, vel in specie: quia satis est, ꝙ notari⁹ loquatur per verba iuris. l. sciendū. de verb. obl. & l. j. cum materia. C. de vsur. & ita notat Ioā. An. quem adducit hic Imo. in titu. de syndico. § j. in fi. additionis magnæ. Sed istud dictū est declarandū necessario: nā prima facie nō videtur procedere, quia in confectione instrumēti debet eadē cognitio esse in notario, & testibus: vt subtiliter probat Io. An. in ti. de instru. edit. §. restat. ver. sed quæro. in additionibus. Vnde licet notarius cognoscat per signa sensum & intellectū muti, si testes ipsi nō cognoscerent, instrumentū non esset solēne, quia testes debent esse inscripti in instrumēto: vt in autē. de hære. & Fal. §. si verò adsint. & in aut. de instru. fi. & cau. §. sed instrumēta publica. quia & ipsi debent cognoscere quid agitur, aliàs non essent testes. iij. q. ix. cap. testes. Sed isto casu nō cognoscerēt sensum muti, ergo nō valeret instrumētū. Ideo dicta Bar. vidētur intelligēda, qñ testes essent similiter cōsanguinei, vel domestici: nec potes defendere dictū suū aliter dicendo, ꝙ testes habent notitiā de volūtate muti per notarium: quia vt dicitur in d. addi. oportet quòd cognoscāt eodem modo, quo notarius, nō per relationē alterius. ¶ † Secūdò adde, inquantum dicit, quòd si notarius non cognoscit voluntatem muti per signa, tunc debent adhiberi testes, qui cognoscant & instruant notarium per signa, per quæ viderunt mutū consentire: nā etiam in hoc secundo casu econtra notarius non cognoscit eo modo quo testis, sed per relationem

a ¶ Deliberatio. Intellige tamen deliberatione firmata ad differentiam votorum, quæ fiunt ex subreptione, & sine deliberatione, sicut faciunt aliqui in angustijs, quę nō obligant de necessitate, sed tantum ex quadam cōgruitate: ideo venire etiam ex propria autoritate nō est peccatum mortale. Et quando hoc fit, potest ppendi ex hoc, quādo statim transacto piculo seu angustia sunt malè cōtenti se tale votum emisisse, quia non indeliberate factū: secus verò quando deliberatè, vt euadant periculum, vouent, quia obligantur, vt per Richar. iiij. distin. xxxviij. articu. iij. q. ij. & habet̃ in summa Angel. in versicu. votum. versi. vj.

b ¶ Puniat̃. Pro qua materia vide late & not. Fely. in suo tracta. de conatu.

c ¶ Cōtrahere. Vide do. Alexan. de Imol. post Ange. in l. itē quia. ff. de pac. vbi quomō & qualiter.

d ¶ Instrumentum. Adde doct. post gl. in l. item quia. s. de pact. & Ange. post Barto. & doct. in l. j. ij. de verbo. oblig. & Bald. in l. pe. in fi. C. qui testa. face. pos. vbi dicit, ꝙ notarius debet eo modo loqui, sicut si esset testis, & deponere in iudicio exprimendo verba interrogātis, & qualitatem actum annuentis, per tex. in l. Labeo. in fi. ff. de supel. lega.

relationem testiũ:& sic videtur sequi idẽ incõueniẽs, ex quo testes non sunt adhibiti à partibus, vt interpretes signorum ipsius muti:& dato ꝙ essent adhibiti vt interpretes ipsi, vel notarius, adhuc tamen tenuit Ioã. An.ꝙ ad dictũ interpretis notarius nõ possit conficere instrumentum:vt ipse dicit in d. addi.& sequitur An.de But.referẽs ista dicta in c.cũ causam. in iij.char.extrà,de testa.vbi omnino est vidẽdum.Doct.nostri tñ, non interprete adhibito,cõmuniter à partibus tenent contrariũ,in l.j.in fi.de verbo.obl. Et credo,ꝙ possit defendi ista opi.de quo etiã tetigit Bal.in l.Græcas.C.de manu.testa. quia ex quo partes voluerũt credi interpreti in isto actu,perinde est, ac si per interpretẽ loquerẽtur,per regulã,qui per aliũ. de reg.iur.Intellige tamẽ,sicut dicitur in d.§.fi.per Bartol. ꝙ vbi possunt haberi plures idonei,non sufficiat vnus. idem dicit in simili in prima constitutione Digestorũ, & Angel.in l. qui luminibus.ff.de ser.vrba.prædio. Sed in casu nostro non præsupponit̃, ꝙ partes consenserint notariũ,vel testes interpretes voluntatis ipsius muti:nisi forte saluãdo diceres, ꝙ hoc ipso ꝙ tales adhibẽtur, quia cognoscunt per signa voluntatẽ muti, videntur adhibiti nõ solùm vt testes, sed vt interpretes, vt actus magis valeat,quàm pereat:iuxta l.quoties.cũ materia.ff.de re.du. & semper in stipulationibus.de reg.iur.¶Tertiò adde,inquantũ Bar.vult,ꝙ testis dicẽdo,scio ꝙ mutus consensit,quia sum cõsanguineus suus, vel domesticus, & intelligo signa &c.quid significet: nam ista probatio videt̃ cõcludere præsumptiue:præsumitur eñ scire ex hoc,quia est affinis. In qua probatione,licet cõmuniter docto. teneant ꝙ est sufficiens,vt plene ꝓbatur per Bart.in l.j.ff.si cer.peta.&Bald. in aut̃.quas actiones.in fi.de sacrosan.eccle.& in l.j.C.de ser.fugiti.& Ang.in aut̃.de heredi.&falc.§.hinc nobis.& in aut̃.de testi.in prin.post glos.tamẽ in casu nostro hoc esset magis notabile,si esset verũ,& est magis dubiũ: vult eñ Bar.ꝙ ꝑsumptiua probatio testis habeat locũ etiam in his quæ immediate nõ percipiũtur per sensum corporis,sed ex iudicio intellectus mediante sensu: & sic multũ ampliatur doctrina sua in d.l.j.contra quã facit multum tex.in l.semel.C.de re mili.li. xij.per quẽ Bar.ibi dicit,ꝙ non valet dictũ testis examinati à iudice,quia deponit prætextu peritię artis,nisi cõstet ex actis, ꝙ fuit diligẽter examinatus:vñ videtur,ꝙ magis perfectè debeat deponere talis,qui deponit in his quæ pendẽt à iudicio animi, & ꝙ imperfectior sit ꝓbatio, quæ deponit de iudicio animi,quàm quæ deponit de his quæ percipiunt̃ sensu immediate.Vnde dicit Inno.sing.in c.super hoc.extrà,de renũ. ꝙ pauci testes qui dicũt actũ esse factum per metum,præferunt̃ multis,qui dicunt ꝙ fuit factus sponte. & sequitur Bald. in l. obseruare.§.ꝓficisci.de offi.procon.& leg.in ver.xij.quero. Et hoc est,quia ꝓbatio metus facilius põt comprehendi per actũ exteriorẽ,quàm ꝓbatio spõtaneæ voluntatis. In probationibus autẽ quæ non sunt sui natura perfectę, testis debet examinari diligentius.c.tua nos. de consan.& affi. bene facit c.licet ex quadã.in fi.de testi.Vnde nõ videt̃ ita de facili admittenda ꝓbatio præsumptiua in his quę non possunt immediate deprehẽdi per sensum. Ego tñ nõ discedere ab ista doc. propter hoc,licet illa duo iura multũ faciant in oppositũ. Sed saluãdo Bar.dicerẽ,ꝙ faciliter põt deprehẽdi discursu intellectus, quid significent signa muti: & ideo posset sustineri ista doctrina,quia videt̃ esse eadem ratio, quæ est in his, quæ percipiũtur sensu:vt patet ex not.in l.solã.C.de testi.per Bal.& per Mod.in c.cũ causam.eo.ti. Tene etiam mẽti vltimũ dictũ Bar.in ista q.quia vult, ꝙ ex duabus speciebus ꝓbationum, quæ sunt plene probatæ,possit perfici vna probatio:& est regulare, iuxta ea quæ habẽtur in l.admo.ff.de iureiur.& in l.j. §.idem Cornelio.ff.de quæstio.licet Bald. aliter senserit in l. iij.C.quorũ appel.non reci. & adde ad præmissa quod ponit Bal.in l.mutus.in princ.ff.de procu.vbi voluit,ꝙ notarius nõ possit cõficere instrumẽtum muti, nisi specifice ponat signa, quæ mutus sensit.¶Extra gl.tangunt hic Bal.Ang. & Mod. not.quæst.quam posuit Bar.in l.more.j.co. videlicet nunqd si mulier ex forma statuti prohibet̃ contrahere,videatur prohibita adire hæreditatem. Super quo variauit Bartol.nam in d.l.more.tenet, quòd videtur prohibita, quia nomine contractus comprehenditur omnis obligatio.l.omnem.ff.de iudi.l. apud Iul.§.fi.ff.quibus ex cau.in pos.ca.sed in d.§.fi.tenet oppositum,quia in statutis verba intelligenda sunt proprie,†& appellatione cõtractus nõ venit quasi contractus[a] proprie: illa enim dictio,quasi, ostendit quod est improprie contract9, & etiam modus quasi contrahendi ostendit idem:vt patet ex l.ex maleficiis.§.hęres.de actio. & ob. Et hanc partem sensit in l.Labeo.§.contractum.ff.de verbo.signific.vbi dicit, quòd contractus improprius non comprehenditur sub verbis statuti.Idem tenent hic Bald.Ange.& Inno.ratione præmissa. Sed domi.Paul.hic tenet opi.Bart.in d.l.more. & hanc dicit vidisse seruari in practica,& idem tenet do.me. Mouetur ratione & autoritate.Ratione quidem,quia istud statutum non potest videri factum ex alia causa, nisi propter fragilitatẽ mulierũ:vnde ista ratio habetur ꝓ expressa in statuto,licet non esset expressa.l.milites agrum.ff.de re milit.super quo vide Bartol.in l.liberum.in princip.j.de verb.sig.& Bald.in l.maximum vitium.C.de lib.præte.Cùm ergo ratio sit scripta in l.vel habeatur pro scripta, & sic eadem ratio in vtroq; casu, ergo debet statui idem ius:vt in aut̃.præterea.in tex. & glo.C. vnde vir & vxor.& l.credẽdum.in prin.ff.qui pe.tu. cum si. Autoritate autẽ,quia hoc tenet Bal.in rub.C.de pac.in simili q.dum dicit,quòd si mulier prohibetur contrahere,prohibet̃ etiam liberare debitorẽ:ecce ergo quòd statutũ extẽditur ad alium casum.& idem d.Barto. secundùm eum in l.si vnus.§. pactus ne peteret.ff.de pactis.Sed aduerte,quia Barto.non loquitur de statuto,quod prohibet mulierẽ contrahere,sed prohibet mulierem obligari.Bal. tamẽ ibi idẽ dicit in statuto, qđ prohibet mulierem contrahere. Sed Ang. reprehendit istud dictum,quando statutum loquitur de contractu, non de obligatione.Et dato, quòd illud dictum esset verum, facilius fit extensio de cõtractu ad liberationem & distractum, quę sunt connexa, quàm ad quasi cõtractũ: facit quod habet̃ in l.de tutela.C.de in ĩteg.restitu.mi. Vnde illa dicta possunt euitari, & de subtilitate iuris esset aliter dicendum: vt j.videbis. & pro opinio.Bald. & Angel.facit text.quem ibi not.Bald.ad hoc in l.j.in princip.ff.de contrario iu.tu. per quem in quęst. nostra Bald.decidit sicut hic.Sed ille tex. non loquitur in prohibito contrahere,sed obligari,qui sine dubio videretur prohibitus quasi cõtrahere,nisi esset ratio specialis, quæ ibi assignatur in tex.cur non videt̃ prohibitus quasi contractus tutoris.& facit optime ille tex.ad quæst.de qua dicetur postea. Bal.in l.contractus.C.de fide instru.videt̃ dicere, vbicunq; statutum fundatur super æquitate naturali:verbi gratia,ad executionem cõsensus præstiti per partem: tunc statutum quod loquitur de contractu,extendit̃ ad cõtractum impropriè: secus si statutum haberet aliam causam, vt est statutum de solutione gabellæ.¶Sed contra primum dictum facit, quia tunc dispositio quæ fundatur super ęquitate extenditur, cùm non disponit contra ius commune. gloss.est not. quam ibi approbat Baldus.in lege,si quis seruo.C.de furtis. Quòd autem in materia exorbitanti & contra legem dispositio facta de cõtractu non trahatur ad quasi contractũ,est casus in l.ij.§.omnes. iuncta l.de eo.§.fi.ff.de iudi.ibi enim in §.omnis.aufertur priuilegium concessum legato, si contraxit in loco legationis: & illa dispositio extenditur ad aditionem hæreditatis, quia est quasi contractus.Vnde ista opi.Bal.& Angel.hic videtur verior,licet Io.An.in additio.ad Spe.in tit. de sententia.§.iuxta. in additione quę incipit,soluit.secundùm Guli.de Cu.videat̃ velle,quòd appellatione cõtractus in materia statuti comprehendatur etiam contractus impropriè. Possent tamen concordari æquo fœdere opiniones,sicut dixi in voce, declarando dicta domini mei:videlicet quòd aut ratio est scripta in lege, & expressa, & tunc fiat extensio ad quasi contractũ, vbi eadem ratio:secus si esset minor ratio, secũdùm Bar.qui ita soluit,in l.de eo.§.fin.præalleg.Dicit enim,quòd dispositio facta in cõtractu,trahitur ad quasi contractum, vbi est eadem ratio,sed non ad quasi contractum,in quo non est eadem ratio.¶Confirmatur ista conclusio ex generali doctrina, quę traditur per Im.in l.si vero.§.de viro.ff.soluto matrimonio. dũ dicunt in secundo artic.princip. quòd quando ratio est scripta in lege, & casus ad quem fit extensio potest comprehendi sub expresso ex larga significatione vocabuli,etiam in materia correctiua fit extensio:allega.glossa in cle.j. de electi.& tenet Baldus in l. quod vero. ff. de legib. Vbi autem ratio esset expressa, tutius est tenere,quòd non fiat extensio ad quasi contractum: quia in materia correctiua hoc non probatur bene de iure, ꝙ ratio quando non potest esse nisi vnica,habeatur pro expressa. facit quod habetur in l. Titius.in princip.ff. de liberis & posthumis.Et ex prædictis est expeditus hic elegãs articulus, ☞post quem quærit Bartol.in d.lege, apud Iulia. in fin.†vtrũ statutum prohibẽs mulierem obligari vel contrahere sine cõsensu &c.habeat locum,quando mulier contrahit per procuratorem. Super quo dubitat,& relinquit cogitandum: inclinat tamẽ,quòd statutum non extendatur ad istum casum, ꝗa mulier per ꝓcuratorẽ cõtrahit fictè,nõ verè,& ad casum fictũ nõ extẽdit̃ statutũ:iuxta l.ij.§.hęc verba.de neg.ge.& p Bar. in l.oĩs populi.đ iusti.& iur. Tu verò securè potes dicere, duabus rõnibus,ꝙ vt mulier possit cõtrahere per ꝓcuratorẽ,ca-

[a] ¶Quasi cõtract9. Adde d.Alexã. de Imo.in cõsil. viij. iij.pte.ad fi.& vide Lud. Pon. in cõsil. xij. & Alex.ĩ cõsi. cxxij.j.parte.

dem solennitas debet interuenire in constitutionem procuratoris, quæ deberet interuenire, si mulier cōtraheret per seipsam. Ista conclusio probatur ex his quę tradit Bar. in l. ij. §. fi. ff. qui pe. tu. & in l. iij. in prin. ff. rem ra. ha. vbi dicit, ꝙ quando minor pōt esse in iudicio sine autoritate tutoris, poterit etiam constituere procuratorē sine eius autoritate: sed quādo non posset esse in iudicio sine tutore, non poterit constituere procuratorem sine autoritate tutoris. Et quia hęc ratio pōt euitari, dicendo ꝙ illa iura loquūtur in eo qui est inhabilis de iure cōmuni: secus in materia statuti, in quo nō ita de facili fit extensio, vt dictū est. dico ꝙ etiam in materia statuti debem⁹ idem dicere. Primò, quòd quia aliàs faciliter fieret fraus statuto, si mulier posset contrahere per procuratorem, ideo ne fiat fraus legi, iste casus debet intelligi in statuto: argumen l. pupillus. §. j. ff. de auto. tuto. & l. fraus. & l. cùm lex. ff. de legi. Secundò, quia hic casus fictus subrogatur loco veri, cùm ꝓcurator verè contrahens repræsentat personam mulieris, & eius nomine contrahitur: vt regula, qui per aliū. & l. ita autem. §. gessisse. de administratio. tuto. Vnde sicut dispositio facta à statuto de persona vera trahitur ad fictam, qui veram personam repræsentat. l. postulante. in prin. & ibi per Bartol. ff. ad Trebel. bene facit l. libertum. §. senatus. ff. de ritu nup. ita & facilius dispositio facta de vero contractu, trahetur ad fictum, qui subrogatur loco veri: & quòd hoc sit verum, tenet Bart. expresse in terminis nostris in l. ij. §. libertis. ff. de leg. præstan. vbi dixit, ꝙ statutum prohibens contrahere cum bānito sub pœna, habet locum etiam in contrahente per procuratorem. Regulariter tamē verum est, quòd dispositio exorbitans facta super contractu, non habet locum in contractu ficto. casus est 4 no. quem ibi no. Bal. in l. si quis in legatione. ff. de iudi. †Illud etiam scias, & semper tene menti, quòd statutū prohibēs mulierem obligari sine consensu &c. non habet locū, vbi contractus fit cū ecclesia: [a] ita decidit singu. Bald. in l. generaliter. C. de sacrosan. eccle. iuxta fi. ¶ Quærit hic Ang. & Mod. quid si mulier adit hæreditatē, in qua nulla sunt debita, vtrū tunc valebit aditio non seruata solēnitate? & respondet ꝙ sic, quia hic nō cōueniunt verba statuti, ꝙ mulier non obligetur: vn sicut pupillus prohibitus obligari nō prohibetur acquirere. l. obligari. §. j. de aut. tu. & Institu. de aut. tu. §. neq;. ita non videtur prohibita mulier acquirere hęreditatē, ex quo non obligatur aliquo modo. Et hāc opi. sequunt̃ hic Mo. & dicit Pau. de Ca. se cōsuluisse Florētię: sed nō potuisse obtinere. Pro opi. Ang. & gl. habes gl. not. in l. quandoq;. C. de bo. quæ lib. quā ibi no. Bal. volentē, ꝙ quādo alienatio rerum filij est euidenter vtilis filio, possit fieri per patrē, non obstante ꝓbatione illius l. In cōtrarium facit fortiter tex. in c. j. in verbo, ꝓsertim. de reb. eccl. non alie. in vj. vbi dicit̃, ꝙ etiam si alienatio rei ecclesiæ fiat in euidētem vtilitatem, vel necessitatem ipsius, nō 5 valet, non seruata solēnitate: †est em̄ dictio, præsertim, implicatiua [b]. l. si sine. §. fi. in tex. & gl. ff. rē ra. ha. Ad idē facit text. in l. si fundus. ff. de reb. eo. per quem Bar. in l. cū hi. §. eā autē. ff. de trāsac. dicit, ꝙ alienatio rei minoris vel ecclesiæ non pōt fieri sine solēnitate, licet sit euidēs vtilitas pupilli vel ecclesiæ. Sed ad illa iura potest responderi, ꝙ illa alienatio, quę ꝓhibetur, quantūcunq; sit vtilis ecclesiæ, comprehenditur tantū ex verbis ꝓbationis ex proprietate verborū, quia verè alienatio est. Sed in casu nostro, qn̄ hæreditas nō habet debita, acqsitio hæreditatis nō cōprehenditur sub verbis statuti, quę ꝓhibēt simpliciter mulierem non obligari cùm obligetur. vnde ista conclusio remanet vera. Vna tamen dubitatio relinquitur: qa dato ꝙ probetur clare, nulla debita esse in hæreditate: aditio tamē hęreditatis ex natura sui saltem aptitudine est ordinata ad obligationem: quid em̄ si emerger̃ debitum ex postfacto, quod ꝓbabiliter tempore aditionis ignorabatur? certe mulier posset remanere obligata. Vnde licet prima facie nulla subsit obligatio, videtur tamen sufficere, quòd possit subesse. arg. l. sufficit. ff. de condi. inde. Et ideo est aliqualiter cogitandum: vide ad hanc q. tex. sing. quę ipse Aret. postea allegauit in voce in l. non solum. §. fi. ff. de ritu nup. Franc. Aret.

[a] ¶ Ecclesia. Adde d. Alexan. de Imo. in l. j. de summa trini.

[b] ¶ Implicatiua. Adde eundē Frā. Are. in l. si filius. de vul. & quod ibi dixi in apostil.

[c] ¶ Persona. Add d. Maria. So. in cons. xxxj. incip. prosequēdo ordinē. ver. circa iij. quęstio. cir. me, cum ver. seq.

SVMMARIVM.

1. ☞ Actus quando de voluntate alterius fieri debet, etiamsi consensus vel voluntas præstari debeat pro interesse consentientis, voluntas in dubio sequi non debet, sed precedere.
2. Pater & filius censentur esse eadem persona.
3. Tēporis diuturnitas facit præsumi solennitatē interuenisse.
4. Possessio vbi concurrit cum diuturnitate temporis, præsumitur solennitas extrinseca interuenisse.
5. Ex patientia non presumitur cōstituta seruitus cum longitudine temporis coniuncta.
6. Potestas & volūtas quādo inuicē sibi contradicunt, regulariter impeditur dispositio, & redditur actus nullus.
7. Edictum successorium locum non habet in suitate.
8. Qui se gerit per doctorem vel per militem, an incidat in crimine falsi: vide hic, remissiuè tamen.
9. Protestatio quæ fit in præcedentibus à nostra voluntate simpliciter, fieri potest in absentia patris.
10. Confessus in tormentis, & postea ratificans coram iudice ad tribunal, confessio ea dicitur valida & spontanea.

QVi in aliena. Aditio hæreditatis nō potest fieri per seruum vel filium non præcedēte iussu: sed bo. pos. potest ratificari, licet iussus non præcesserit. h. d. Secunda 1 ibi: sed in bo. pos. Tertia ibi: sed si legitima. ¶ †Primò. no. ibi: citra voluntatem &c. quòd quando actus debet fieri de volūtate alterius, etiam si concessus vel voluntas debeat præstari pro interesse consentientis, in dubio non debet sequi voluntas, sed debet præcedere. contrarium tamen determinatur cō muniter, vt videbis in l. si quis mihi bona. §. iussum. Et ad istū tex. potest dici, ꝙ hoc est ideo, quia in lege erat expressum, ꝙ voluntas deberet ꝓcedere per modum iussus: vt dicetur in d. ☞ §. iussum. ¶ †Secundò not. in ver. & si legitimam. ibi: dederit &c. ꝙ clausula in fine posita, quando præcedunt duo capitula, sed ad illa ad quę debet referri, secundùm subiectam materiam, licet illa sint remota, & non proxima: vides enim hic, ꝙ iste versi. idem erit. refert se ad aditionem hæreditatis, & non ad bo. pos. de qua dictum erat in proximo capitulo &c. ¶ In glos. j. ibi: sed se bene obligat hodie &c. dicunt hic doc. ꝙ hodie filius potest adire hæreditatem, nullo ꝓcedente iussu: nā si patre inuito filius potest adire. l. fi. §. j. C. de bo. quæ lib. multo fortius patre ignorāte, per regulā l. qui potest. de regu. iur. Intellige tamen, vt dicit glos. ꝙ per hanc aditionē se obligat, non tamen obligat patrem, nisi postea pater consentiret. Et dubitat hic do. me. vtrum dispositio illius l. fi. habeat locū in contractibus, & allegat gl. ꝙ sic, in d. l. fi. quę incipit, nō ergo. Sed ipse tenet cōtrarium, ponendo exemplum in eo qui stipulatus est filio: nam si filius non vult acquirere actionem ex stipulatu, acquiret eam pater, secundùm glo. ꝓallega. q̄ ipse reputat non procedere tribus rationibus. Prima quidem, qa quando aliquis stipulatur nomine alterius, si ille nō acceptat, nec vult sibi acquiri, remanet actio penes stipulantē. l. si absenti. C. si cer. pe. Secunda, quia in stipulatione non subintelligitur persona extrinseca. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verb. obl. Tertia, quia cùm illa l. sit correctiua, nō debet fieri extensio de vltimis voluntatibus ad contractus: iuxta l. precipimus. C. de ap. Sed parcat mihi reuerentia sua, non est opus quòd fiat extensio: quia tex. ibi expresse disponit idem in cō-2 tractibus, quod prius in hæreditate & legato. †Non obstant priora argumenta: quia cùm pater & filius censeantur eadem persona, [c] qua ratione propter hanc causam excluditur substitutus à patre, vt ibi dicitur in gloss. eadem ratione poterit excludi stipulator, quia filius videtur acceptasse stipulationē, ex quo pater eam acceptauit. Et sicut in stipulatione subintelligitur persona hæredis. l. veteres. C. de contrahen. stipul. quia hæres repræsentat personam defuncti: ita hic subintelligetur persona patris, qui repræsentat personam filij. Et isto modo tolluntur ista argumenta. ¶ Sed quæritur pro declaratione dictorum Barto. de duabus q. Prima est, quare cùm filius obligetur generaliter ex omni contractu de iure Digestorum. l. filius. ff. de actio. & obli. non obligatur adeundo hæreditatem, vel petendo bo. pos. Secunda, cur in aditione debet præcedere iussus, & tamen bo. pos. & restitutio possunt ratificari: vt in text. nostro. & l. si legatus. §. si filio. ff. ad Trebel. & in veritate in vtraq; q. est multa difficultas. ¶ Circa primā dicit hic Barto. quòd hoc est, quia hæreditatis aditio pendet à sola voluntate adeuntis: vnde est similis voto. Sicut ergo filius ex voto non obligatur sine voluntate patris. l. si rem. §. voto. de pollicita. ita non obligatur ex alio actu, in quo causatur obligatio à sola voluntate. Do. Paul. de Cast. hic dicit, quòd ista ratio non videtur bona: quia non sunt paria per omnia votum, & aditio: quoniam ex voto quis obligatur sola deliberatione mentis, sed aditio hæreditatis non fit ex solo animo, nisi declaret per verbum vel factum: vt vidisti in l. mutum. in principio. §. eo. in gl. Vnde ipse assignat aliam rationem, quam etiam tangit hic Imol. dicens quòd in legibus contrarijs agitur solùm de obligando filium, non autem de acquirendo aliquid patri, non est mirum, si filius potest se obligare. Sed in casu nostro agitur per aditionem hæreditatis, etiā de acquirendo. Vnde sicut, quod acquirit filius acquirit patri: ita est æquū, quòd pater ipse solus obligẽ: arg. l. secūdūm naturam.

naturam. de regul. iur. & maxime in obligatione tanti præiudicij. Sed ista doctrina videtur contra multa iura: quia non est dubium, quòd contractus commodati est vltro citroq; obligatorius. l. in commodato. §. sicut. ff. commoda. & tamen filius obligatur, si recipit cõmodatũ, cũ ius obligatio quæ sibi acquiritur, acquiratur patri: vt est casus in l. ij. §. si filio. ff. commoda. ¶ Præterea etiam actio mandati est vltro citroq; obligatoria. l. si procurator. ff. mand. & tñ ex mandato filius obligatur. l. eum qui. ff. qđ cũ eo. vnde tex. in l. filiusfa. de actio. & oblig. non dicit simpliciter, ꝙ ex omnibus casibus filius obligetur contrahendo: sed dicit, ex his omnibus causis: & sic refert se, vt bene exponit glo. ad causas expressas, in l. ex maleficijs. & in l. consensu. de act. & obli. in quibus sine dubio fit mẽtio de cõtractu vltro citroq; obligatorio, in quo acquiritur filio, sicut & ipse obligatur. Vnde videndum est de opinione Barto. vtrum procedat. Et arguitur primò, quòd ista ratio non sit generalis: quia videmus, quòd in facultate eligendi, in qua non agitur de obligando filium, sed de acquirendo, filius non potest eligere, nisi præcedat iussus. l. Iulia. ff. de leg. j. ergo patet, quòd hoc non facit obliga. quæ causatur ex nuda voluntate: sed alia ratio, cur filius non obligetur ex actu nudæ voluntatis. ¶ Præterea restitutio quæ fit filio ex senatuscon. Trebel. non causat obligationẽ ex nuda voluntate filij, sed ex facto restituentis, & voluntate ipsius filij. Vnde secundũ hoc deberet obligari filius patre non ratificante: cõtra tex. in l. si legatus. §. si filio. Vnde ego aliàs considerẽdo diligẽter scripsi in dicta l. Iul. ꝙ causa quare filius obligatur in prædictis casibus est, quia ista obligatio & acquisitio hæreditatis inducitur per mediũ iuris: scilicet per ius adeundi, quod quidem aliquo modo vocatur facultas, & aliquo respectu habet mixturam iuris: vnde iura sæpe appellant facultatem adeundi ius, in l. pretia rerum. cum simili. ad leg. Fal. nam inquantum per l. deferẽ potestas acquirendi hæreditatem, ista potestas vocatur ius. Sed inquantũ istud ius no parit actionem vel officium iudicis immediatè, sed quandam declarationem voluntatis, est facultas, quæ cadit in persona filij & serui: vt in §. sed cũ factum. Institu. de stipu. ser. & l. stipulatio ista. §. hæc quoque. de verbo. obliga. Ideo quia ista facultas adeundi constat ex iure & facto, inquantum est ius, est acquisita dño vel patri, cui acquiritur omne ius: ideo seruus & filius non possunt eam exercere sine voluntate eorũ. Et quia etiam est facultas, quæ residet in prædictis, vt dixi: nõ potest dominus vel pater adire hæreditatem sine seruo vel filio. hoc enim facit communitas istius iuris, vt vnus nõ possit facere actum sine altero. l. per fundum. & ibi not. de ser. vrba. præd. Et hanc rationem assignat pũctualiter tex. in l. acquiritur. §. j. ff. de acqui. rerum domi. Dicit enim ibi iurisconsul. quòd seruus nihil iuris sibi retinet: postea infert, & ideo non põt adire hæreditatẽ: quę verba nihil aliud possunt significare, nisi hoc, quòd quia prius adeunti principaliter est ius, ideo cũ tale ius non sit penes seruũ, sed penes dominum, seruus non acquirit sine voluntate domini. Nec est verum, quod dicit Bart. in l. is põt. j. eo. sicut dixi in d. l. Iul. ꝙ ius adeũdi residet in seruo & filio, quia est ius acquirendi, non ius acquisitum: nã licet sit ius acquirendi dominium hæreditatis, per hoc non tollitur, quòd non possit dici ius acquisitum ipsi domino, vel patri, licet proprie non dicatur in bonis nostris. l. pretia rerũ. circa mediũ. ad l. Fal. Et per hæc satis põt sustentari ista opinio, quæ optime videẽ probari in d. l. acquiritur. ¶ Super secunda q. videẽ, ꝙ ista differentia Bart. non possit defendi: quia secundùm eam videtur sequi, ꝙ filius promittendo per stipulationẽ nullo modo obligaretur, maxime ciuiliter, ex quo stipulatio est de iure ciuili: secundũ oẽs in l. ex hoc de iure. de iust. & iur. ex quo ad actum ciuilem potestas patria extinguit voluntatem filij: sed est hoc cõtra tex. in l. si dubitẽ. §. si filius. ff. de fideiuss. vbi filius potest obligari fideiubendo, cùm fideiussio non fiat nisi per stipulationẽ. l. blanditus. C. de fideiuss. ¶ Præterea secundũ hoc sequeretur, ꝙ seruus non posset accipere bon. poss. quã postea dñs ratificauit: quia serui voluntas est nulla. l. seruus. de bo. posses. & quia cũ bonorũ pos. fundeẽ super iure naturali gentiũ, & de illo iure seruus sit in potestate domini, similiter videẽ, ꝙ illa potestas extinguat voluntatem serui in actu iurisgentium. ¶ Confirmatur ista conclusio: qa tex. in l. seruus. §. j. de bo. poss. vult, ꝙ iudex possit decernere bon. poss. alteri & ignorãti: & sic nullũ est ibi mediũ, super quo possit fundari ratificatio: & tñ si ratificatur, acquirẽ bon. posse. & ista forte vrgent. Et forte posset dici, anteq; defendã opi. Barto. ꝙ qa ius adeundi, vt s. dixi, residet in seruo & filio, vt facultas, non vt ius: ideo possit ratificari factum serui vel filij, quia ratificatio videtur potius respicere ius, q̃ factum, quod non potest cõicari patri vel domino, cũ facultas non sit separabilis à persona filij vel serui. Et si quæris, quare bo. poss. põt ratificari, quæ tñ non põt acquiri per dominiũ sine seruo: vt l. seruo inuito. in princip. j. ad Trebel. est dicendum, ꝙ in bon. posse. requiritur volũtas serui, non quia ius petẽdi bo no. poss. sit mera facultas, sed quia bo. poss. defertur ad instar hæreditatis: vnde est ius suæ facultati: ideo in eo eligeẽ via media, vt dominus nõ possit acquirere sine seruo, vel pater sine filio, & tñ acquisitio possit ratificari: quod non est in aditione hæreditatis, quæ vt residet in seruo & filio est mera facultas. Idem potest dici in restitutione fideicommissi, in qua est illud plus, quòd ius petendi restõnem acquiritur ipsi domino, etiam non accedente consensu serui vel filij. dicta l. seruo inuito. in princip. ex quo datur intelligi, quòd est ius, & non facultas. ¶ Quia tamen durum est discedere ab opinione Barto. quæ communiter approbatur, dicamus ad primum argumentũ, ꝙ hoc operaẽ in stipulatione cõsensus expressus filij: vnde quia cõsensus habet in se naturã obligationis expressam, sustinetur etiã obligatio ciuilis in filio ꝓpter cohærentiam naturalis: sicut videmus in simili, ꝙ qñ actio personalis cohæret reali, assumit naturam eius: vt patet ex not. in l. si filio. ff. de dona. cau. mor. per Barto. & l. cùm res. de leg. j. ¶ Ad secundum dico, ꝙ bo. pos. postea fundatur in iure naturali gentium primo, non in secundo iuregentiũ: ex primo autem naturali iuregentiũ seruitus non erat cõsiderata, ideo põt cõsiderari voluntas serui, ꝙ non extinguatur per ptãtem, quã habet dñs, secundùm Bar. in l. si id qđ. ff. de cõdi. inde. sup quo vide qđ plenius retuli in l. j. in prin. ff. de acqui. pos. Vel si nõ vis distinguere duplex iusgentiũ, dico ꝙ p̃tor defert bo. pos. inspecto principio iurisgentiũ, secundũ qđ nõ erat cognita seruitus: vt plene dixi in d. l. j. in prin. ¶ Ad tertiũ dico, ꝙ persona iudicis decernentis bo. pos. supplet ibi defectum volũtatis partis, vt fungaẽ quodãmodo vice duorũ. s. cõcedentis bo. pos. & accipientis eam nomine absentis. Hoc tñ non est expeditũ, ex quo iudex expresse noluit supplere defectũ partis. l. bonorũ. C. qui admitti. ¶ Præterea, nõ videtur possibile, ꝙ ipse idẽ sustineat vices dantis, & suscipientis, cõtra l. ij. de stipula. seruo. vnde articulus remanet dubius. Et forte illa cõsideratio, quam s. dixi, est verior. † Vel põt dicere secundũ Bald. ꝙ ideo hęreditatis aditio non põt ratificari, quia est actus legitimus, qui non debet pẽdere. l. hæreditas. ex die. s. de hæredibus instituendis. & hãc rationem approbat hic Paulus de Castro. Et si dicaẽ, ꝙ bono. pos. secundùm tabu. posset dari ex die. i. vt post certã diem cõpeteret, esset cõcedendũ, ex quo non est actus legitimus. Sed tamen hoc non potest considerari: quia qñ quis instituiẽ ex die, reijcitur dies, & institutio remanet pura.

Sed & si non.

Ex diuturnitate temporis præsumitur aditio facta solenniter præcedẽte iuss. hoc dicit. Vel clarius: Diuturna possessio patris facit p̃sumi aditionem in filio factam esse solenniter præcedente iussu. hoc dicit hic §. multũ not. ¶ † Nota ꝙ diuturnitas temporis facit præsumi solennitatem interuenisse: ideo modus practicandi est secundùm Barto. ꝙ pater non dicat in iudicio hæreditatem esse aditam, & præcessisse iussum ex cursu temporis: quia cursus temporis non inducit hoc, sed inducit præsumptionem, ꝙ vere præcesserit iussus, & vere secuta sit aditio. Et quia pręsumptio non prodest nisi alleganti eam, secundùm Paul. de Castr. hic, ideo oportet ꝙ allegetur in iudicio modo prædicto. adducit doct. Bar. in l. cùm quid. ff. si cer. peta. & tex. in l. si adulterium cũ incestu. §. idem Pollioni. ff. de adulte. Bene facit glo. in cle. appellanti. de appellatio. licet loquatur in notorio. Angel. hic extra gloss. arguit ad quatuor quæstio. per istam literam. ¶ † Prima, quòd prælatus qui diu fuit in quasi possessione beneficij, præsumitur institutus ex diuturnitate temporis, de qua Modernio. remittunt ad not. per Inno. & alios in ca. illud. de præsumptio. super quo vide quod not. Hostien. vltra eos in capitul. licet Heli. de simo. vbi hoc tenuit, & Io. An. & Mod. in c. ordinarij. de offi. ordi. in vj. Bal. in l. ij. ver. quintò quæro. iuxta fin. C. de ser. & aqua. & quod ipse not. in l. non ignorat. C. qui ac. non pos. Secundò arguit, ꝙ ex diuturnitate temporis præsumitur facta concessio in emphyteosim. de quo vide per Barto. in l. cùm de in rem verso. in vlti. q. s. de vsu. Cui adde secundùm do. me. ꝙ in rustico & muliere videtur esse speciale, vt non præsumatur emphyteosis, nisi spatio xxx. an. ita no. Spe. in ti. de resti. spo. §. nunc dicamus. ver. sed qd dices de rustico. quẽ refert & sequitur Bal. in l. solent. in fi. ff. de of. ꝓcõ. & leg. Tu verò vide gl. quæ tenet simpliciter, ꝙ non præsumaẽ emphyteosis, nisi spatio triginta anno. l. ij. in vltim. quæstio. C. de iure emphy. quã ibi sequitur Bal. vide etiã Bar. in l. cùm de in rem verso. qui in exẽplo de rustico & muliere tenet contra prædicta. alle. text. & ibi etiã hoc ponit in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj. Et forte glo. in l. ij. melius dixit, quàm alia: sicut emphyteota non præscribit ius vtilis dominij, quando non habet titulum verum vel putatiuum minori spatio xxx. anno. ita videtur quòd minori spatio non oriatur præsumptio: sicut etiam cõcedit Bart. si bene memini in d. l. cùm de in rem verso. Vnde saltem quãdo emphyteota possidet sine titulo, illa glo. videtur procedere. In feudis tamen est ius singulare: quia si vasallus sciente & patiẽte domino per annum possidet feudum, iurando se esse inuestitum, creditur ei. cap. j. §. illud. de consuetu. recti feudi. & c. j. post prin. & ibi per Bal. de cõtrouer. inuesti. Alia etiam duo iura alleg. Bal. in c. j. §. fin. de feu. da. in vicem legis com. Et per hoc apparet falsum esse, quod dicunt quidam in l. litibus. in additionibus quas habeo ad Barto. quòd ius feudi non præsumitur, nisi spatio longissimi temporis, quia agitur de præscribendo, vel inducendo nouum statum hominis. ¶ Secundò adde, quòd si dominus petit ab emphyteota, quòd ostendat sibi instrumentum inuestituræ, nisi ostendat instrumentum, statim potest expelli: quia præsumitur finita emphyteosis: ita dicit singu. Angel. in l. prętor. §. j. ff. de eden. & do. Bartol. hoc tenere. ¶ † Tertiò adde secũdùm Ang. hic, quòd quãdo emphyteosis est præscripta, vel præsumitur constituta ex longo tempore, si quęritur sub qua forma & qualitate videatur concessa, est dicendum, ꝙ in dubio videtur cõcessa in perpetuum: & sic transibit etiam ad hæredes extraneos. allegat Guli. de Cu. in l. male agiẽ. C. de præscrip. xxx. an. & ibi etiam hoc ipse ponit. & ita dicit hic se obtinuisse de facto. allegat Spe. in titu. de loca. §. nunc aliqua. versic. cxlij. Cui adde quòd idem tenuit Angel. in d. l.

prætor.§.j.& in l.qui luminibus.de ser.vrb.pdi. Sed ista fuit doctri.Bal. originaliter, de quo Mo. nõ meminerũt hic in l.ij.C.de iu.ẽph. circa princ. vbi dixit, ꝙ emphyteosis præscripta videt̃ præscribi secũdũ naturã ipsius emphyteosis. Et iõ infert ꝙ emphyteosis priuata præscripta trãsit ad hęredẽ extraneũ, sed emphyteosis ecclesiæ vsq; ad gñationẽ, in qua præmittit̃ concedi, quia præscriptio imitat̃ veritatẽ.l.j.C.de serui.& aqua. Idem dicit elegãter in emphyteosi ecclesiæ.c.j.§.fin.de feud. da.in vi.le.cõ.vbi dicit se ita consuluisse de facto: & idẽ cõcludit ibi in feudo qđ in emphyteosi. Idẽ etiam scripsit in feudo, in l.j.§.xxxj. quæritur.ff. de rerum diuisio. Sed in l.sed & si possessori.§. itẽ si iurauero.j.de iurein.videtur hoc limitare, & bene iudicio meo, nisi concessio fuerit consueta fieri sub certo modo: tũc enim iuxta cõsuetudinẽ pręsumeret̃ facta: argu.l.fi.C.de fideiuſ.& qđ habet̃ in l.si prius.§.j.de aqua plu.arc.per Barto. Et hoc plus placet, ꝙ̃ id qđ dixit Ang.in d.l.qui luminibus.qui referendo hanc limitationem nõ videt̃ eã approbare. Tangit etiã hic Ang.cõsequenter, nũquid facultas quæ requirit̃ à statuto in contractu mulieris vel minoris, præsumatur interuenisse ex diuturnitate tẽporis cõiuncta cũ possessione eius qui cõtraxit. Et in prima determinat, ꝙ præsumit̃ interuenisse per ista iura. In secunda magis dubitat, sed tamẽ videt̃ cõcludere, ꝙ si reperiat̃ alienata res minoris, nec reperitur interpositum decretum iudicis, ex diuturna possessione cõtrahentis præsumitur decretum interpositũ: & sic dicit debere limitari l.quæcũq;.§.fin.ff.de pub.quia sicut ex tali diuturnitate præsumitur interpositum decretum in bon.possess.cõcedenda, ita & aliud decretum præsumitur ĩterpositum. Imo.dicit, quòd ista non sunt omnino similia: quia in decreto bo. possess.non præiudicatur alicui, sed in decreto interponendo in alienatione potest fieri grãde præiudiciũ, nisi pupillo: vnde etiam ipse dubitat super isto articulo. Bald.autem, quẽ etiam retulit hic d. meus, in l.ij.C.de legi.hæred.tenet ꝙ ex diuturnitate tẽporis, neq; præsumitur decretũ in bon.possess.neq; cõsensus cõsanguinei, qui debet interuenire ex forma statuti: mouetur duabus rationib⁹. Prima est, quia ista iura, quibus isti se fundant, loquuntur, quãdo in vno datur consensus expressus per factum, & in alio scientia & patientia: ex qua iuncta cum diuturnitate tẽporis resultat præsumptio iussus præcedentis. Sed ista non videntur posse considerari in casibus præmissis: non est ẽm mirum, si prætor ad quem pertinebat interponere officium nisi petitum, licet sciret delatam bon. poss.alicui tacuit, quia nil ab eo petebatur. & idẽ potest dici de consanguineis & Mundualdo, quæ ratio nõ habet locum in patre & filio, ad quos cõiter pertinet acquisitio hæreditatis, & ad vtrũq; cõmodum redundat. ad cõmodum patris de præsenti: ad cõmodum filij propter spem successionis in bonis paternis, quæ est considerabilis. vt l. nec ei.§.fin.ff.de adopt.& per Barto.in l.is põt.j.eo. Et reuera ista ratio est multum colorata. Secunda ratio sua est: quia cũ pater & filius censeantur eadem psona, quicquid possidet vnus, videt̃ possidere alter. Sed de hac nõ est multũ curandũ, maxime quia quicqd possidet pater, nõ videtur possidere filius: nã pater non acquirit filio possessionẽ, licet quicquid possidet filius, possideat pater, etiã extra res peculiares, secundũ cõem sniam in l.j.§. ita acquiremus.ff.de acqui.poss.sed non secundũ opi.quã ibi sum secutus. Inuenio per d. Anto.in c.ea.noscitur.de his quæ fi.à præ.tenet, quòd quãdo vnà cum contractu cõcurrit possessio diuturna, sufficit ad præsumendum solennitatem extrinsecam interuenisse per illũ text.secundũ vnũ intellectũ. Quãdo verò ex cõtractu nõ resultaret possessio, vel quasi contrahenti, vel iuris, vel rei, super qua est contractum, adhuc tenet idem. Sed do. Abb.ibi in vtroque casu tenet oppositum: qa hoc nõ probatur iure, & regula est in oppositum in lege, sciendum, de verborũ obliga. & ista opi-

a ¶ Interuenisse. Adde Fely.in c.j.vt li. nõ cõtest.& in c.illud.de præsump.& in c.sicut.de re iud. & qđ per eundem Franc. Are.in l.sciendum.de ver.obl. in ix.col.in versi.vltimò adde.

nio forte de iure videtur probabilior: quia vt modo dixi, istæ leges fundantur in scientia, & patientia eius, ad quem pertinet actus aliquo modo, in quo est maior ratio præsumẽdi consensum. 4 † Vt tamen saluemus cõmunẽ sentẽtiã, dicamus quòd vbi possessio cõcurrit cum diuturnitate tẽporis, præsumat̃ solẽnitas extrinseca interuenisse.ᵃ Si enim solẽnitas extrinseca præsumitur ex diuturnitate temporis, & autoritate rei iudicatę. c.cũ inter.in fi.de re iudi.& tenent omnes in c.quoniã contra.de proba. & Bal.in l.emancipatum.C.de fide instru. Idẽ videtur operari possessio cõtinuata longo tẽpore, quia nõ est verisimile, ꝙ si contractus fuisset nullus, ꝙ non fuisset in tanto tẽpore mortalis, vel controuersia. Vbi autem non daretur possessio, vel quasi cõtinuata, credo opi.do. Abb.veriorem, per tex.no.in d.c.cùm inter.versic.ꝙ̃uis.de re iudi.nam si ille tex.loquit̃ in sentẽtia lata de antiquo, vt cõmuniter intelligunt omnes, multo antiquior erat concessio prius facta, quæ fuerat confirmata per plurimos. Et tamen tex.ibi dicit, ꝙ in illa concessione forte non poterat fieri fundamentũ, qđ glo.declarat ibi ideo esse, quia fuerat facta sine solẽnitatibus debitis. ¶ Glo.tamẽ in c.peruenit.de emp.& vẽdi.dicit notabiliter, quòd etiã quo ad validandã obligationẽ, præsumitur solẽnitas ex diuturnitate tẽporis, id est ꝙ secũdo promiserit: qđ est valde not.si esset verũ. ¶ In glo.super verbo, pater.ibi: ex tẽpore ergo &c.Bar.ad intellectũ huius l. & l.si filius.de peti.hæ.dicit in l.cũ de in rem verso.in distinctione sua, quòd hic ex scientia & patientia oriebatur præsumptio ad fauorẽ patiẽtis, id est patris, cui acquiritur hæreditas.sed in l.si filius.agitur de patientia filij ad fauorem patris, in qua ideo patientia facit præsumi omnia solenniter acta, quia agitur de leui pręiudicio filij: licet enim hęreditas quęratur patri, quæ posset sibi acquiri, si factus sui iuris adiret, modicum tamen præiudicium est sibi propter spem, quam habet in succedendo patri.l.nec ei.§.fin.ff.de adoptio. Mihi videtur, quòd isti casus sunt conuertendi: nam vt hic dicit glo.in princ.& bene, proprie agitur de patientia filij: pater enim possidẽdo hæreditatem expresse videtur declarare, quòd volebat filium adire.l.filio.C.de iure delib. vnde non tractatur de præsentia ipsius filij, sed in l.si filius.tractat̃ de patientia patris, non filij, quia fili⁹ possidẽdo hæreditatẽ satis declarabat gerere pro hęrede. Et aduerte secundùm Bartol.hic, quòd si pater gerit pro hærede filio expresse consentiente, incontinenti præsumitur vsus paternus præcedere, & aditio sequi: & alleg.glo.sing.in l.ij.C.de do.promiss.de qua etiam meminit in d.l.cũ de in rem verso. Do.Paul.allegat pro eo meliorẽ text.in l.filio.C. de iure delib.vbi dicitur, ꝙ si pater gerit pro hærede consentiente filio, filius videtur adire, & pater iubere. Idem si ambo gererent pro hærede: vt est casus in l.is qui heres.§.fin.j.eo.vbi probatur, quòd quando pater & filius repudiant, valet repudiatio, quia pater videtur iubere filio, vt repudiet, qđ requiritur de iure: vt d.Bar.in princ.istius l. Idem ergo dicetur in aditione per eandem regulam. Et inducitur ille text.ad nota.q.de qua ibi dicitur: & per istum tex.cum glo.Bar.in d.l.cùm de in rem verso.& in l.si certis annis.C.de pact.& in l.j.in fi.ff.de aqua pluuia arcẽ. dicit, quòd si aliquis patitur per x.ann.aliquem transire per fundum suũ, ad fundum vicinum illius, qui transit: & post x.ann. allegatur seruitus constituta, præsumitur concessio & titulus ex diuturnitate temporis, sicut hic præsumitur, quia agitur de leui præiudicio. & idem dicit in seruitute personali. De hoc posuit in disputatione sua, quæ incipit, mulier habens magnum patrimonium.& tetigit in l.quæ dotis.ff.soluto matrimo.alleg.glo.in l.penul.communi diui.quæ vult, quòd ex diuturnitate tẽporis præsumat̃ facta diuisio. Vbi aũt ageret̃ de ꝑiudicio dñi, vel alio magno præiudicio, tunc ex sola temporis diuturnitate non induceretur præsumptio titu.l.nullo.C.de præscript.longi tempo. Et isto modo saluatur glo.ab impugnatione Vltramontanorum, qui dixerunt, quòd l. cùm de in rem verso.non loquitur in patiẽte, sed in præstante: vnde nõ potest argui de illa l.ad casum nostrum, in quo est minor ratio præsumẽdi consensum, quàm in illo qui præstat aliquid prætextu alicuius causę. Bald.& Ang.hic, & in l.si certis annis.præalleg.impugnant doctrinam Barto.quos sequitur hic Innocen.& ad leges istas respondent, quòd hic præcedebat causa prærordinata ad acquisitionem, scilicet hæreditas delata filio: vnde non est mirum, si ex patientia facilius præsumitur aditio: argumen.l.prima.& quod ibi habetur.C.de acquirenda possessio.& l.si ex stipulatione.ff.eo. ¶ Non obstat gloss.in l.penulti.quia illa loquitur in casu, in quo ex natura actus inducitur tacita diuisio per diuturnitatem iunctam cum patientia: vt patet in l.itaq;.ff.pro socio. Rapha. Cuma.hic, quem refert dominus meus in effectu, concordando opinio. distinguit, quòd aut aliquis iuit per fundum alterius diu simpliciter, nõ dicendo quod iret iure seruitutis, & tunc non præsumatur constituta seruitus: & ita intelligit dicta Vltramontanorum. Aut iuit iure seruitutis, & tunc fit vera opin.glo.& Bar. Ad hoc adducit no.per Bar. in dicta l.cùm de in rem verso.in qõ.de rustico qui singulis annis longo tempore dedit vnum par caponum. Hanc distinctionem videtur sequi hic do. meus, dicens, quòd in dubio nemo præsumitur iactare suum, vbi potest esse alia præsumptio.l.si id quod aurum.de sol.& l.cùm de indebito. de proba. Vnde qui permisit aliquem ire per fundũ suũ, videtur magis hoc concessisse liberaliter pro tempore, quo alius iuit, quàm voluisse se obligare in futurum ad seruitutem, ex quo alia coniectura capi potest. Tu autem aduerte ad primum mẽbrum: quia licet aliquis vadat per fundum alienum

alienũ iure seruitutis, per hoc tamẽ ex sola sciẽtia & patiẽtia aduersarij, consensus seruitutis cõstituendæ, sicut in q. de rustico, quia nõ erat patiẽtia, sed præstatio pro certa causa. ¶ Circa secundũ membrũ aduerte diligentius: quia nedum ille qui iuit tanto tempore per fundũ alienũ, sed qui iuisset per annũ, & minus prin. & d. Anto. & Moder. in c. cũ ecclesia. de causa pos. & proprie. † Vnde reiecta ista distinctione melius est tenere simpliciter, vt d. Imo. ꝙ ex patientia non pręsumat̃ constituta seruitus[a] coniuncta cũ longitudine temporis. Et ista sufficiant super ista q. Et ad materiam huius q. vide Bal. in l. j. C. qui admit. ver. nunc de septimo puncto. vbi dicit idẽ q̃d suprà dixeram, ꝙ diuisio nõ præsumitur ex sola patientia, in l. pe. C. communi di. quia quãdo duo possident rem communẽ separatim, vnusquisq; & patitur & agit. Agit quidẽ, inquantũ ipse possidet separatim. Patitur, inquantũ sustinet aliũ possidere. Et ad materiã vide text. & q̃d ibi Bald. in c. j. §. fin. si de feu. fue. contro. inter do. & vasal. Et aduerte ad vnũ q̃d mihi exciderat in q. præce. quia Pau. de Castr. hic dicit se multũ dubitare de decisione Bar. qui vult, ꝙ quando pater gerit pro hærede consentiente filio, omnia præsumant̃ solenniter acta esse longo tempore nõ concurrẽte: nam contra istam decisionẽ dicit videri tex. istum, q̃a pater gerebat ꝓ hærede possidẽdo bona hæreditaria. l. pro hærede. j. eo. & tamen nõ oritur ista pręsumptio, nisi ex longo tempore. Sed decipitur in hoc, quia in casu Barto. interuenit expressus cõsensus patris & filij. Patris quidem, quia gessit ꝓ hęrede. Filij, quia cõsensit expresse patri gerenti pro hærede. Vnde nõ est opus diuturnitate temporis ad eliciendum cõsensum patris, vel filij, sicut quãdo vnus fecit actum expresse verbo vel facto, & alius tacuit, & passus est. Vnde ista l. non obstat.

Si is qui. Aditio facta per eum, qui se reputabat filiũ famil. nõ valet, si fiat iubente patre putatiuo. Sed bene valet ab eo facta, qui scit se esse patremfamil. vel ab eo qui ignorat, & adiuit, nõ potest accedente iussu patris putatiui. hoc dicit. Secunda ibi: quãꝗ. Tertia ibi: nam eũ qui. ¶ † Primò not. ꝙ quando potestas & voluntas sibijnuicẽ cõtradicunt, regulariter impeditur dispositio, & redditur act' nullus. concor. tex. in c. cùm super. de offi. deleg. & in l. multũ. C. si quis al. vel sibi. Et facit ad q. notatã per. Inn. in c. cùm ex officij. de pręscript. & per Barto. in l. multum interest. de cõdi. & demonstra. per Bald. in l. solus. C. de fur. ¶ Secundò nota, ꝙ sicut mandatum regulariter finitur morte: vt l. inter causas. §. morte. ff. mandati. ita & iussus, ꝙ debet præcedere aditionem. ¶ Tertiò not. in versic. nam eum. secundùm cõmunem intellectum, ꝙ licet aliquis credat se non posse acquirere hæreditatẽ sibi, videtur tamẽ velle sibi acquirere, si facit acquisitionẽ spõte, & non ad voluntatem vel iusionem alterius, & inspicitur tunc magis veritas q̃ opinio: quia ex quo potest verè sibi acquirere, fit acquisitio. Facit ad no. in l. ij. §. j. per Bar. ff. pro empto. in illo articul. vtrũ attendatur magis veritas quàm opin. & quando. ¶ In glo. j. tertia solut. glo. ad cõtrarium cõmuniter approbatur: multum tamẽ facit cõtra eam text. in l. quoties. §. penul. & fi. j. eo. vbi nõ distinguitur, nisi secundùm Io. inter dubitantem & errantem: & ad hoc etiam vadunt verba tex. nostri. Præterea tex. in l. homo liber. in princ. de acquirẽ. rer. do. videtur velle, ꝙ tunc ille qui sponte adit, acquirat sibi hæreditatem, quoniã scit conditionem suam: ergo à cõtrario si erret, non videtur valere aditio: quia tamen text. in l. multũ interest. j. de cõdit. & demonstr. quẽ alleg. hic glo. cõtra Ioan. vult, ꝙ etiam errantis valeat aditio: teneamus cõmunem sentẽtiam, & ad l. homo liber. dic, ꝙ ibi non est sumendum argu. à cõtrario sensu, per quod cõtradiceretur legi expresse: iuxta ea quæ dicit Barto. in l. omnes populi. de iusti. & iur. Et secundùm istam cõmunem sñiam not. singul. secundũ Bar. ꝙ is, qui gerit actum, de quo gerendo habebat mandatum, licet faciat actum nullum, simpliciter videtur eum fecisse cõtemplatione mandati: & ideo si emit, verbi gratia prædium, videtur illud emisse procuratorio nomine. Est tamẽ differentia sc̃d̃m Paul. de Cast. ꝙ quãdo emisset procuratorio nomine, trãslatũ esset dominium, & possessio in dominũ in dubio. l. res ex mãdato. ff. de acquirẽ. re. do. & l. si ita quis. §. scientia. ff. de ver. obliga. super quo vide quæ plene dicit Barto. in l. qui mihi donatum. ff. de do. Sed in casu nostro, quãdo contraxit, simpliciter transfert̃ dñium in ꝓcuratorẽ, sed teneret̃ restituere rem actione mãdati: vt ꝓbat̃ in dictis iuribus, & no. in d. l. qui mihi donatũ. ꝓ q̃ iura d. Pau. dicit hic ꝓbari istã cõclusionẽ Bart. Sed cũ reuerẽtia hoc nõ bene colligit̃ ex dictis legibus, q̃a põt esse, ꝙ in illis fatebat̃ ꝓcurator se noĩe dñi emisse. Vñ melius facit ista l. & l. qui suũ. ff. de inter. ac. quã hic alleg. Bar. & in l. si pupilli. §. itẽ si ꝓcuratori. ff. de neg. gest. vbi idem dicit, nõ tñ meminit istius l. Sed vltra istas l. tangit vnã rationẽ: quia aliàs ꝓcurator videretur delinquere, non seruando fidẽ domino: delictum autẽ in dubio non præsumitur. l. merito. cũ materia. ff. pro socio. Punitur autẽ procurator, qui dolose emit rem nomine proprio, crimine stellionatus: & quia commisit dolum, damnatus in actione mandati efficeretur infamis, secũdũ Bal. in l. felicissimam. C. de his qui à non domino. Econtra autem si procurator constitutus ad vendendum vendit nomine proprio, nõ dicitur excedere fines mãdati, nec per hoc delinquit, secundũ Ang. in l. si quis prohibuerit. ff. de publ. per illũ tex. Pro ista conclusione adduco tex. no. in simili, in l. stipulatio. §. quęsitum. s̃. de no. ope. nuncia. & q̃d no. Barto. in l. post dotẽ. so. matri. In quibus dicit, ꝙ si aliquis stipulatur pro re communi, sibi & alteri, respectu partis alterius videtur stipulari nomine illius, ne si videretur stipulari nomine proprio, incideretur in delictũ, vel saltem dolosè faceret. Et aduerte, quia sicut dicit Barto. in d. §. itẽ si procuratori. ꝙ conclusio prædicta intelligitur, quantum est respectu mandantis, & procuratoris: nam respectu tertij, cũ quo procurator cõtrahit, regula est in oppositũ, ꝙ ĩ dubio videt̃ cõtrahere, & se obligare nomine ꝓprio: vt declarat Bal. & Ang. in l. ꝓcurator q pro euictiõe. ff. de proc. Hanc tamẽ conclusionẽ limitat hic dominus meus dupliciter. Primò, nisi procurator non acceptauit mandatum: tunc enim si postea emit rem, videbitur emisse nomine proprio, secundũ Bal. no. allegantẽ dicta Bar. hic in l. si literas. C. mand. Secundò limitat, nisi procurator faciat contractum ex interuallo, vel id q̃d sibi cõmittitur: tunc enim nõ videtur fecisse contẽplatione mandati: alleg. glo. in §. penul. Institu. de obli. quæ ex ma. & Inno. in c. ad audientiã. de homi. Sed contra primũ dictũ videtur glo. ordinaria, quã ibi approbat Bar. in l. si pupilli. §. itẽ quæritur. in ver. negociorũ. ff. de neg. gest. vbi glo. voluit, ꝙ si ꝓcurator à principio nõ acceptauit mãdatũ, postea tamẽ gerit negocium sibi cõmissum, videtur eũ pœnituisse, & post acceptasse mandatum: iuxta c. licet. de procuratori. lib. vj. ibi: cõpetit contra eum actio mandati. vt dicit illa gloss. Sed possumus eam intelligere, saluando doctri. Bald. quando negocium permissum non poterat pertinere nisi ad dominũ: vnde procurator non potuit aggredi illud negociũ, nisi animo acceptandi mandatum præcedẽs. Sed quando negocium posset esse commune mandanti & procuratori, tunc verior videtur opinio Bal. nam si emat nomine suo, nõ incurritur præsumptio delicti, ex quo non acceptauit mandatum. Item cùm mutatio voluntatis in dubio non præsumatur in l. cũ hic status. in prin. & ibi per Bar. ff. de dona. inter virũ & vxo. & q̃d habetur in c. maiores. de baptismo. non præsumitur in dubio contraxisse nomine domini, cũ à princ. id recusauerit. In secunda limitatione aduerte: quia Imo. in d. c. ad audientiam. dicit totum oppositum, & ita allegat eum Barto. in d. l. non solum. §. si mandato. ff. de iniurijs. & Bald. in l. j. C. de ser. fugi. & in l. Gallus. §. ꝙ si is. de libe. & posthum. Vnde ex istis doctrinis erat potius dicendum in oppo. Ideo ista limitatio non est tenenda: & ad materiã vide tex. & Bar. in l. iiij. §. si ab ignoto. ver. vnde quæritur. s̃. de manumiss. quem allegant hic Moder. pro singulari. ¶ In eadem gloss. ibi: de acquirend. re. domi. l. homo liber. Ista oppositio potest adaptari ad primum respõsum, inq̃tum dicitur in tex. nostro, ꝙ ille qui adit ex iussu alterius, nec sibi nec alteri quæratur. Nã hoc videtur contra tex. in secundo responso in d. l. homo liber. ꝙ si intendat omnino quærere, sibi acquirit, non obstante iussu. Vt ergo soluas contrarium, dic ꝙ ibi sciebat conditionẽ suã, & habebat animum sibi quærendi. Hic autem ignorabat conditionem suam: & dato ꝙ sciuisset, in dubio nõ videtur habere animũ sibi quęrẽdi, ex quo adiuit præcedente iussu alterius. Vel potest intelligi, ꝙ opponat contra principium illius l. dum dicitur ibi, ꝙ homo liber, qui scit cõditionẽ suam, potest si vult acquirere bonæ fidei possessori. Et intellige, sicut declarat ibi glo. si præcedit iussus bonæ fidei possessoris. Et isto modo opponendo respõdeo, ꝙ hic ignorabat conditionẽ suam. Et dato ꝙ sciuisset, vt s̃. diximus, non apparebat ꝙ vellet quærere iubẽti: quinimo cùm iste tex. loquatur in patre putatiuo, etiã si voluisset quærere iubenti, non poterat, quia non est eadem ratio patris putatiui, & bonæ fidei possessoris. l. iusto. in princip. & quod ibi no. ff. de vsucapio. & isto modo adaptatur melius oppositio, quàm ad secundum responsum istius §. vbi ille qui sciebat conditionem suam adiuit hæreditatem, præcedente iussu, quia iam extinctus erat. Vnde sequere quod dixi, quicquid hic scribat dominus Paul. ¶ In gloss. in verbo, quãquàm. ibi: ex postfacto fit inutilis. Hæc gloss. reprehenditur per omnes: quia si iussus nullus à princip. facit quòd non acquiratur hæreditas filio, quia propter iussum non videtur vel

[a] ¶ Seruitus. Adde Pau. de Cast. in l. si. per illũ tex. quẽad mod. serui. amit. & d. Alexã. & Flo. in l. seruitutes. de serui. & Bar. ponentẽ vnũ verbũ in l. j. in prin. xj. col. in vers. qualiter acquirit̃. s̃. e. vbi etiã vide Alex. de Imo. in xxxvj. col. in vers. sed qualiter. cũ concor. ibidẽ per eũ signatis. & oĩno d. Ale. in cõsi. vlt. j. parte. & Bar. Ce. de serui. vrb. c. xvij. & xx.

le sibi acquirere: multofortius hoc faceret iussus, qui aliquando valuit, & postea est factus inutilis, si filius pretextu talis iussus adiuisset hereditatem. Sed cùm in hoc secundo responso filius non adiuit pretextu iussus, quia sciebat iussum expirasse per mortem patris, sed adiuit simpliciter, sciens se esse patremfami. ideo non est mirum, si sibi acquirit. Est alia soluti. quę tangitur in fin. glo. ibi: qui tenebatur ratione iussus. Ista glo. est falsissima secundùm omnes: presupponit enim, ꝙ ex solo iussu patri quærał hereditas, & quòd acquiratur postea filio per mediū patris, qui successit, nam hoc est ridiculū: non em̄ ex solo iussu queritur hereditas, sed ex aditione secuta facta à filio vel seruo. l. si solus. §. idem puto. j. eo. & l. cū proponas. C. de here. insti. Ideo tene q̄d dixi s.

Interdum. Per heredem suum & necessarium acquiritur hereditas alteri ipso iure, si est in potestate alterius, sicut acquireretur sibi. Et eodem modo per heredem extraneum, qui est in potestate, acquiritur hereditas alteri, sicut acquireretur sibi, si esset sui iuris. h. dicit. Secūda ibi: sed si quis heres institutus. Et est singularis §. ¶ †Primò nota, ꝙ vbicunq; hereditas acquiritur ipso iure ex capite suitatis, nō est opus, quòd præcedat iussus in adeūdo, sicut nec autoritas tutoris, quo ad pupillum, cui defertur hæreditas paterna. l. more. §. j. j. eo. Sed dubitatur, nūquid in mixtione, quā facit pupillus vel nepos in casu l. nostræ, esset necessarius iussus tutoris, vel autoritas tutoris. Pau. de Ca. hic in terminis huius §. dicit, quòd sic, q̄d videtur cōtra mentem istius literæ: vñ sicut hic concederem in pupillo, ꝙ non valeat immixtio fine tutoris autoritate, sine qua nō potest se voluntarie obligare. l. obligare. in princip. de aut. tu. ita nō admitteretur in casu nostro: quia ex quo hæreditas fuit quæsita per nepotem patri suo ipso iure, & ad eum pertinet cōmodum, & incōmodum, ipse poterit se immiscere, absque eo ꝙ iubeat immixtionē fieri à filio. Fateor tñ, ꝙ si vellet filiū suū immiscere se, vt irrepudiabiliter acquireret sibi hæreditatē, iussus deberet interuenire & precedere, quia ista immixtio est in effectu quædā aditio: vtrūque enim mēbrum videtur probari in l. seruo inuito. in princ. ff. ad Treb. vbi dicitur, ꝙ quādo fideicōmissum vniversaliter relinquitur filio vel seruo, absque consensu serui vł filij, dominus potest petere sibi restitui hæreditatem, quia ius est quæsitum sibi: si tamē velit hic petere seruum, debet interuenire volūtas eius, scilicet domini. ¶ Secundò not. quòd reperitur casus singularis, in quo ille qui non tenet primum locū tempore mortis, tamen est suus, & necessarius hæres, contra regulam positam in §. sui. Institu. de hæred. qualita. & differ. de quo dicetur in secunda glo. ¶ Tertiò not. secundū Bar. ibi: faciat hæredem &c. quòd pater efficitur hæres per filium. & sic videtur hoc probari, ꝙ nomen hæredis non remaneat penes filiū: de quo vide quod plene dicitur in l. cū filio. j. de legat. j. ¶ †Quartò nota. & ex primo respōso in fin. & ex secundò etiā versus finem, ꝙ vbicunque quæritur alicui hæreditas per aliū, vel ex psona alterius, acquiritur cū eadem qualitate cum qua esset acquirenda illi qui eam acquireret sibi, si non esset in alterius potestate. Ex hoc arguit Bart. ad quæst. quæ ponitur in l. iij. de peti. hære. videlicet ꝙ is qui succedit mihi ab intestato, potest dici hæres ex testamento illius, cui ego ex testamento successi: quia per mediam personam succedentis ex testamento acquirit hæreditatem: ergo quærit cum eisdem qualitatibus. Ex hoc etiam text. potest inferri, quòd patri in casu nostro acquiritur ipso iure hereditas, cum beneficio tamē abstinendi, quia ita quæreretur filio, si esset sui iuris. ¶ In gl. in verbo, faciat heredem. ibi: quia habetur pro mortuo. Ista ratio non videtur sufficiens, quia exhæredatus non desinit esse suus, anteꝗ adeatur hæreditas. & ista est causa, propter quam obstat sequenti in gradu, cur non possit esse suus: vt rectè dicit hic Bartolus ad intellectum illius gloss. Si ergo reperitur suus tempore mortis testatoris, quomodo potest dici quòd habeatur pro mortuo, quo ad hoc vt nepos efficiatur suus? Ego attingens istam difficultatem in lege, sub conditione. ff. de liberis & posthumis. retuli primò dicta Bartol. hic, & Bald. in lege, pater filium. ff. de inofficio. testamen. qui dicunt, quòd ista suitas inducitur hic, quando nepos vocatur ex voluntate testatoris. Vnde infert hic Angel. & Modern. quòd si testator daret substitutum vulgarem, vel cohæredem nepoti, tunc nepos efficeretur suus, & necessarius, & erit casus singularis secundùm eum, in quo indubitanter datio cohæredis vel substitutti tollet existentiam sui hæredis, licet in alijs casibus hoc sit dubium: vt traditur in lege, filius hæres. suprà, de liberis & posthumis. Sed quòd testator possit inducere hanc suitatem ex voluntate sua, non videtur posse dici probabiliter: quia secundū hoc reperiren-

¶ Sciendū. Vbi per Bar. & plenius ibidē in §. seque. & ad de Bal. in l. ꝗ se patris. in prin. ij. colū. ver. quartò premitto. C. vnde liberi. q̄d dicit verū de iure ciuili, sec⁹ esse de iure prætorio.

tur duo domini insolidum hæreditatis istius, aut filius exhæredatus, cuius suitas nō est sublata, vt modo dixi, & nepos vocatus à testatore: contra regulam positam in l. si vt certo. §. si duobus. ff. cōmo. †Inde est, ꝙ in suitate non habet locum successorium edictum. l. j. §. sciendum[a]. de suis & legi. vnde ista decisio videtur remanere sine ratione. Ego tunc dixi, ꝙ nepos efficiebatur dominus directo, sed vtiliter ipso iure: q̄d nō erat impossibile, stante etiam suitate exhæredati: per l. ij. §. si quis alter. j. ad Tert. & l. si fine. §. sed q̄d Papi. ff. de mi. & q̄d not. Bar. in l. ij. §. interdū. ff. de vulg. & pupil. Vel posses dicere, ꝙ isti non sunt domini reuocabiliter, sed irreuocabiliter, vt j. dicam: non est incōueniēs, ꝙ ambo sint domini insolidum, secūdū Bal. in l. si pluribus. in princ. ff. de lega. j. Quæ conclusio satis videtur posse sustineri per d. l. si pluribus. in l. j. §. si vero non omnes. C. de cad. tol. Nec est mirum, si aliquando in isto dominio reuocabili nō seruam⁹ regulas iuris, maxime qñ agił de iure speciali: sicut in casu nostro, in quo etiā istud est spāle, ꝙ qui est dominus, pōt agere actione personali ad rē dari: secūdū Bar. in l. j. C. cōmunia de leg. & in l. fi. C. de sacros. eccl. & plene dixi in l. j. ff. de leg. j. facit q̄d habeł in l. in bello. §. si quis seruum. ff. de cap. Vel tertiò potes dicere, vt dicebam in voce, ꝙ exhæredatus erit verè suus hæres, sed nepos erit fictè suus. Reperił aūt, ꝙ aliquādo inducitur fictio suitatis, absque eo ꝙ quis fingatur fuisse in potestate, secundū glo. quā declarat Bar. in l. Gallus. §. si eius. de libe. & posthu. Non est autem inconueniēs, ꝙ vnus sit dominus fictè, & alter verè simul, & semel: sicut patet in legatario ante aditam hæreditatē, & post aditā: nam fingitur retro fuisse dominus à tēpore mortis, & tamē alius verè fuit dominus, scilicet hæreditas iacens, vt traditur in l. si tibi homo. §. cū seruus. ff. de lega. j. per Bar. Sed quia ego non approbaui illam glo. in §. si eius. teneamus primā so. ꝙ nepos sit suus vtiliter, & exhæredatus directo: sicut em̄ aliquādo acquiritur directū dominiū ipso iure, ita & vtile. l. fin. cū glo. C. de sacrosan. eccl. & l. j. C. de dona. quæ sub mo. Et aduerte, quia est vna l. no. quæ ponit eundē casum cū ista, & aliquid plus: videlicet tex. in l. pe. ff. de cura. fur. nā ibi dicitur, ꝙ si filius est prodigus, & habet filios, potest aliter succurri prodigo per patrē, ꝗ per dationē curatoris, vt nō dissipet hæreditatē suam. Poterit enim testator instituere nepotes, quos habet in potestate, & ipsis acquiretur hæreditas exhæredato filio ipso iure: & sic cōseruabitur hæreditas à prodigalitate filij. Si verò nepotes nō sint in potestate aui, poterit eos instituere sub cōditione, si emācipabūtur: quæ differētia nil aliud significat, nisi ꝙ in illo casu hereditas acquireł nepotibus ipso iure exhæredato filio, & valebit exhæredatio, quia fuit facta fauore filij prodigi: vt dicitur in simili in l. multi non no. s. de libe. & posth. quę ratio nō posset habere locū, si nepotes non essent in potestate, quia non possent adire sine cōsensu patris existētes in potestate eius. Vñ aut esset opus dare curatorem prodigo, aut instituere nepotes sub conditione, si emāciparen tur. ¶ In ea. glo. ibi: hodie secus &c. Hanc glo. no. hic Bart. & Moder. quæ videtur velle, ꝙ relictū factū ab auo nepoti censeał aduentitiū. q̄d d. Roma. credit esse verū in casu §. nostri, videlicet ꝙ quādo filius in eodē testamēto esset exhæredatus, non est enim verisimile, ꝙ contemplatione illius reliquerit quē exhæredauit, & cēsetur habuisse odio. l. cū quidam. C. de leg. Sed vbi filius non esset exhęredatus: verbi gratia, quia esset institutus nepos vnà cū filio, ita ꝙ ambo succederēt simul, vt tollatur difficultas, quę ponił in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de libe. & posthu: tunc ipse credit, ꝙ relictū nepoti cēseatur profectitiū, per l. dedit dotem. j. de colla. bono. Sed si attendis dispositionē l. Aemilius. in quolibet relicto facto nepoti, ista distinctio est contra illum tex. in fin. vbi etiam si filius sit exhæredatus, dos videtur data cōtemplatione ipsius. Do. meus hic dicit indistinctè verum esse, ꝙ relictum factū nepoti sit aduentitiū: alleg. glo. in l. quæsitū. in princi. j. de lega. j. quam ibi no. Bar. & eā etiā allegat alibi, vt statim dicam. Pro ista cōclusione adducit ipse glo. quā reputat not. in l. Gallus. §. quidam rectè. in fin. glo. magnæ. ff. de lib. & posth. quæ glo. cū reuerētia nil facit, qa loquił in nepote emācipato instituo vnà cū filio: & dicit, ꝙ hæreditas quæritur filio. Sed hoc est ideo, quia erat emācipatus: vñ etiā si testator expresse voluisset, ꝙ per filiū emancipatū quærerel hæreditas patri, nō potuisset hic disponere. Ideo cōtēplatione filij videtur relictū, ꝙ patri per illū modū acquiri nō potuit: & ista sunt verba Bal. pūctualiter in l. cū oportet. i prin. C. de bo. q̄ li. Ipe tñ tenet hāc opi. & ad tex. in l. dedit dotē. respōdet, ꝙ ibi apparebat dotē dari nepoti contēplatione patris: quæ respōsio est manifestè contra illū tex. vbi iurisc. decidit ex verisimili, & ex eo q̄d psumił. Si ergo velles tenere hanc sententiam, aliter oportet, videlicet ꝙ cùm

ꝙ cū dotare filias sit officium paternū de iure.l.qui liberos.de ritu nup.nulla ratione pōt vestiri astrictus auus ad dotandā neptē,nisi quia vbi pater nō pōt, ipse succedit in officio paterno. Ideo si pater esset diues,forte auus nō teneretur:super quo vide qđ di.Bal.notāter in auē.res quę.C.cōmunia de leg. & Sal.in fi.C.de do.promis.Cū ergo exerceat ibi officiū pater nū,non est mirū,si illa dos videtur data contēplatione patris, propter quē auus tenebatur ad dotandū, vt videatur dissoluta obligatio,quæ sibi imminebat de necessitate potius,ꝗ̄ collata liberalitas in neptē:arg.l.fideicōmissa.§.si rē.de leg.ij. & l.rem legatā.ff.de adimē.leg.Bar.tñ valde no.discutiēs articulū in auē.ex testamēto.C.de secū.nupt.cōcludit oppo.per d.l. dedit dotē.ꝙ in dubio,nisi aliter cōstet ex cōiecturis, hæreditas relicta nepoti cēsetur profectitia:intellige,nisi apparerent merita nepotis,vel aliæ cōiecturæ,ex quibus præsumeret̄ contrariū:sicut d.Bar.in simili in l.fin.C.de vsufruct.Quāuis aūt relictū nepoti censeatur esse profectitiū,vt pater teneatur imputare sibi hoc in legitimam:casus est notabilis secundū vnā lect.in l.pater.ff.de euict.quē ad hoc alleg.Bal.in l.fina.C.de do.promis.& est probabilius dictum:sicut filius emancipatus dotem datam nepti defuncti,& filiæ suę,nō tenetur conferre. l.filium emancipatū.ff.de colla.bon.quę nō loquitur propriè in casu nostro,quia ibi emancipatus dotauerat de bonis suis. Sed ratio quę ibi assignatur bene facit,quòd ideo nō cogitur cōferre,quia iam exiuit substantiā suam.Idem ergo dicemus eadem ratione,ꝙ datam ab auo nō cogitur sibi imputare,quia non habet eam cùm transiuerit ad filiam.¶ †Extra gl.tetigit hic Paul.de Cast.quæst.not.quā ponit Bald.in l.fina.ff.de cōditio.instit.vbi dixit,ꝙ si filius nō acquirit patri id quod acquirit acquisitione irreuocabili:sed quicquid acquirit acquisitione reuocabili. Contra quæ videtur esse casus in tex.nostro secundùm eum:nam si hic loqueretur de acquisitione irreuocabili, haberemus dicere,quòd ad acquirendam hęreditatem patri irreuocabiliter requireretur iussus præcedens,quem nō apparet hic interuenisse.Sed ista ratio non placuit mihi in not. vt ibi dixi : melior ergo ratio est, quia si acquisitio fieret hic patri,solum post immixtionem,& non prius, ipse non posset dici hæres necessarius, licet nepos fuerit necessarius, quia hæreditas fuisset sibi quæsita ex voluntate sua:necessarius autem est is, cui hæreditas acquiritur ipso iure.§.sui.Institu. de hæred.qua.& diffe. Præterea secundùm Bald.sequeretur, ꝙ ius fideicommissi vniuersalis non acquireretur ipso iure domino vel patri,quia poterat ante acceptationem repudiari:& tamen hoc est falsum, & contra textū in l.seruo inuito. in principio.sæpe allega.Præterea legatum videtur acquiri per seruum domino ipso iure: aliàs non posset repudiare per dominum, vel saltem per patrem, sicut nec hæreditas.Quòd autem possit repudiari, ꝓbatur in l.legatum.de legatis primo. Et hanc credo fuisse intētionem illius l.licet posset euitari ex his quæ dicemus in l.is qui hæres.infrà eodem.Tetigit etiam hic dominus meus vnam limitationem ad iura dicentia,quòd debet pręcedere iussus in filio, vt possit adire, nam hoc fallit in peculio castrensi:si enim filius contemplatione militiæ est institutus,potest adire sine iussu paterno.l.filius vel miles.ff. de castren.pecu. Alium casum singula.vide vltra eum in l. cū hæres.in principio.j.eodem.vbi Barto.& quia Bald. hic dicit, quòd nemo potest conferre dignitatem, quam non habet: & non doctor nō potest efficere doctorem, & qui non est miles non potest facere militem:per regulam l.nemo plus.de regu. 8 lis iuris. Intrat ipse aliam quæstionem.¶ † Nunquid ille, qui se gerit per doctorem vel per militem,incidat in crimen falsi. & distinguit vt d.Bald.quem etiam allegat in l.qui sub præa textu. in fin.[a] C de sacrosanc.eccle.Tu vide quod ponit Bart. in l.reddatur.C.de profes.& med.lib.xj.& in l. Barbarius. in repet.per Bald.ff.de offic.præ.¶ Quid autem in eo qui suscepit dignitatem,quam non poterat suscipere,vtrum vtendo ea incidat in crimen falsi: vide per Baldum, in loco alleg. & per Bartolum in lege prima,& ij.C.si seruus aut liber.ad dec. aspi. libr.x. & quod singul.ponit Bald.ad primum dictum in l.data opera.in pen.char,C.qui accus.nō poss.

b Celsus.[b] Protestatio in his quæ pendent à mera voluntate protestantis, tollit actum sequentem cōtrarum ꝓtestationi.hoc dicit.Secūda ibi:siue liber &c. 9 ¶ †Primò not.iuncta glos. quòd protestatio quæ fit super his quæ pendent à nostra voluntate simpliciter,potest fieri in absentia cuiuslibet, quia non requirit præsentiam partis. Idem probatur in lege,Nesennius.& ibi per Bart.de neg.gest.vnde dicit gl.quā ibi not.Bal.in l.fi.C.si maior fa.ꝙ minor effectus maior satis est ꝙ declaret corā vicinis, ꝙ nō vult habere ratū cōtractum,per quē res sua fuit alienata.¶ Secundò not.ꝙ ista protestatio in hoc casu non requirit causam, quia sufficit pro ratione voluntas in his quæ pēdent à nostra volūtate.¶ Tertiò no.ꝙ quicquid pēdet à mera declaratione volūtatis,ita ꝙ nō habet admixtū ius,qđ cadit in seruo,sicut in homine libero:qđ facit ad ea quæ diximus in l.quandiu.s.eod.¶ Vltimò no.in ver.hærede nō facere.ꝙ per aditionē serui dominus fit hæres:& sic videtur,ꝙ non remaneat nomē hæredis apud seruum:de quo in l.cū filio.ff.de lega.j.¶ In glo.super verbo,falleres.doct.limitāt cōmuniter istū tex.dicentes ꝙ nō habet locū,quādo aditio hæreditatis fieret per actū,quē aliquis gereret cū alio:verbi gratia,si aliquis vendidit rem hęreditatis,tāꝗ̄ hęres,vel recipit solutionē à debitore hæreditario,tāꝗ̄ hęres:tunc enim quia protestatio fuit facta absente illo, cū quo actus gerit̄ ad sui præiudiciū, nil valebit,ne ille decipiatur.l. codicillis.§.j.de leg.ij.& l.fi.§.itē si prædixerit.nau.cau.stab. & l.cū in plures.§.locator.secundū vnū intellectū.ff.loca. & hanc limitationem posuit Bart.in l.gerit.j.eo.& in l.pro hærede.§.Papi.j.eo.& in l.non solū.§.morte.in primo ar.prin. ff.de no.ope.nun.quæ dicta adducūt hic Moder. Sed dubitatur in ista q.nunquid distinctio Bart.quā ponit hic, videlicet vtrū actus cōtrarius sequat̄ ex interuallo,vel incōtinēti sit vera.Pro cuius argumēti declaratione plura sunt vidēda.Primò quādo præcedit protestatio,& sequitur actus non contrarius protestationi:sed quia potest exponi per protestationē,& declarari,vtrū si actus iste sit ex interuallo in effectu protestatio operetur expositionē ipsius.qui articulus est difficilimus: sed ipsum declaraui multū diffuse in l.Titia.§.idē respōdit.ff. de verb.oblig.super quo vide Bal.in l.pacta nouissima.C.de pact.qui non sequitur dicta Bar.in §.morte. & eundē in l.itē quia.in fi.commēti.ff.de pact.& in l.multū.C.si quis alte.vel sibi.& Ang.in l.iurisgētiū.§.qđ fere.de pact.& glo.& Ang. in l.j.ff.de iudi.Super secundo est dicendū hic,& parcat mihi reuerentia Bart.hic,& in l.non solū.§.morte.in primo articulo prin.qui dicit,ꝙ si actus sequitur ex interuallo,tollit protestationē præcedentē,nisi verba protestationis exprese respiciāt futurū tēpus:quia l.per retentionē.quā ipse allegat, non probat hoc.Aliud est enim dicere,ꝙ dispositio quæ fit super vna re,non trahatur ad aliā dispositionē factā super alia re ex interuallo:ꝗ̄ dicere,ꝙ si protestatio respiciat actum de quo fit [a] mētio in protestatione,non cōprehendat eū,si fiat ex interuallo:nā etiā in eadē dispositione qualitas adiecta in vno capitulo,nō videtur repetita in capitulo intermediato ab alijs capitulis,vt est casus noster,quē ibi not.Barto.in l.fin.ff.de reb. du. [b] Sed ꝙ illud qđ cōprehēdit protestatio expresse, non habeat locū,si sequatur ex interuallo,hoc nō est extēdere dispositionē præcedentē,sed eā restringere ex præsumpta mēte contrahentium:qđ fit difficilius,quia in dubio non recedimus à verbis.l.non aliter.ff.de leg.iij.& plene in l.non dubium.C.de legi.¶ Præterea contra istam distinctionem videtur casus in l.si quis.in princi.j.de lega.iij.vbi dicitur,ꝙ clausula derogatoria præcedens in testamento tollit dispositionem factam in codicillis:quis ergo reuelauit Barto.quòd ibi codicilli essent facti incontinenti,cùm in distinctione de codicillis ponat iurisconsultus? Ideo ipse Bar.met in l.pacta nouissima.circa principium distinctionis.C.de pact.quando actus dependet à sola voluntate vnius,simpliciter dicit, quòd protestatio tollit actum sequentem contrarium. Cùm igitur actus non pendet à sola voluntate nostra,tunc distinguit,vt dicit hic Bartolus, quòd aut sequitur incontinenti, aut ex interuallo: & sic manifeste in primo membro recedit ab ista distinctione. Hanc opinionem tenet ibi Baldus exprese circa medium commenti,& vtitur hac ratione:Protestatio de sui natura semper fit per verba respicientia factum de futuro.Si ergo continet tempus futurum ex sui natura, & ex natura verborum prolatorum,quid operatur expressio futuri temporis specifica,cùm exprimatur per eum modum, per quem inest, contra regulam positam in l.iij.ff.de legatis primo.Vnde ꝓbabilior videtur ista opinio in istis actibus,qui pendent à voluntate vnius tantum.Sed aduerte, Angel.hic inuoluit istam materiam,& primò videtur dicere contrarium eius,quod dicit gloss.nostra:videlicet quòd si non probaretur metus adhibitus in aditione, actus contrarius sequens tolleret protestationem:per ea quæ habentur in l.cùm in plures.§. locator horrei.ff.locati.& in capitul.solicitudinem.de appellationibus. & in capitu.cùm M.de constitutionibus. in quibus patet, quòd factum tollit protestationem contrariam ; allegat Innocen.in capitulo primo.quod metus caus.vbi dicit,quòd si aliquis protestatur, quòd non intendit profiteri,quia cogi-

[a] ¶ In fin.Et ibidem vide eūdem domi. Franc.Areti.& qđ ibi dixi in apo.

[b] ¶ Celsus.Pro cuius tex.materia vide late Fely.in c.cū M.ī xxvij.col.in med. de cōsti.& Flo.in l. si tā angusti.de ser.

tur per metum ad profitendum, si postea profitetur expresse, ista professio expressa tollit protestationem, nisi probetur metus: secus si esset professio tacita, quæ fieret per assumptionem habitus. In quo secūdo dicto manifeste sentit, quòd protestatio declaratoria semper exponit actum, qui multipliciter potest intelligi, nec distinguit, vtrum sequatur ex interuallo, vel incontinenti. Sed postea in fine cogitando diligentius cōcedit conclusionem Bartoli, & communem, videlicet quòd si præcedat protestatio simplex de non adeundo, tollet factum contrarium, quod sequitur incontinenti. Si autem sit qualificata, hoc modo: videlicet, protestor si adiuero, quòd acceptabo hęreditatem per metum: tunc si probatur postea aditio, & non probatur metus, valebit: non enim creditur protestanti de metu, nisi aliter probetur. l. metum. C. quod metus causa. & nota. in l. metum. ff. eodem. Vnde non probato metu, remanebit aditio simplex, cōtra quam non est protestatio, quæ voluit tollere aditionem faciendam per metum, non illam in qua non apparet metus. Sed Imol. mordet istud dictum: cùm enim protestans potuisset protestari simpliciter, quòd nō volebat adire, ista adiectio metus non esset de substantia protestationis: ergo videtur non vitiare actum, etiamsi non probetur: quia satis est probare pertinentia. l. ad probationem. C. de probat. Sed ista non habet saporem iuris: quia protestatio est huius naturæ, quòd tantum operatur, & non vltra, quantū se extendit causa protestationis: vt est casus in lege, at si quis. §. plerique. de relig. & sumpt. fu. & est prima regula, quam ponit Bartolus in lege, non solum. §. morte. in primo articul. princip. ff. de noui oper. nuncia. Licet ergo ista qualitas nō sit de essentia dispositionis, potest tamen limitare intentionem disponentis: nam & de essentia cancellationis non est, quòd inferatur causa, & tamen causa restringit cancellationem: vt lege, cancellauerat. & ibi Bartolus. ff. de his quæ in testamē. delen. Nec similiter est de essentia legati, & tamen limitat vel ampliat intentionem disponentis: lege, cùm pater. §. dulcissimis. de legat. ij. & lege, Lucius. & ibi p Bar. ff. de aliment. & cib. legat. vnde doct. Angel. est verissima. Dum tamen dicit text. nostrum esse intelligendum, quando metus probatur, hoc non verum, attento exemplo gloss. quia protestatio fuit hic facta simpliciter, nec fuit expressa causa metus, nisi forte posset probari ex coniecturis, quòd ob istam causam tantum fecit protestationem. Ipse tamen do. Imo. videtur intelligere istum textum, quando protestatio non fuit directo contraria actui, sed potius expositiua actus sequentis: quia protestatus est aliquis, quòd per aliquem actum quē faceret, nolebat intelligi adire. Sed hæc repugnant, exemplo posito in glossa: & secundùm communem sententiam eodem modo distinguitur in vtroque casu: videlicet quòd aut actus sequitur incontinenti, & statur protestationi: aut ex interuallo, & tunc non statur. Et ad intellectum legis, cùm in plures. §. locator. ff. locati. vide omnino quod singulariter cōsiderat Bald. in lege, item qa. de pactis. vbi dicit, ꝙ quando contra protestationem sequitur actus contrarius, nō solùm verbis, sed factis, semper per pactum contrarium sequentem tollitur protestatio. Tu circa intellectum illius §. vide quod plene scripsi in lege, Titia. §. idem respondit. ff. de ☞ verborum obligationi. †Et per præmissa infert hic Angel. quòd si aliquis protestetur, quòd non respondit libello, animo litem contestandi: responde, postea non contestabitur lis[a]: quia vt in præmisis patet, protestatio præcedens exponit actum sequentem quo animo fiat: vt dicit Innocen. in dicto capit. primo, quod metus causa. Dominus meus hic limitat hoc verum, nisi iudex mandauerit litem contestari: quo casu cùm lis debeat contestari de necessitate, protestatio nihil releuat: iuxta legē, alimenta. C. de negotijs gestis. cum ibi nota. & in capitulo, inter dilectos. de fide instrumento. allegat Baldum hoc tenentē in lege prima. §. illo ꝓculdubio. C. de Lati. liber. tollen. Sed Ioannes Andr. in mercuriali sua. in regula, exceptionem. de regulis iuris. simpliciter tenet, quòd ista protestatio impediat litem contestatam, etiam si actor protestetur contrarium, vel iudex non admittat protestationem: & hanc opinionem sequitur Bartol. in effectu, lege prima. C. de litis contesta. Et credo eam esse veram cum modificatione, de qua dictum est: nam licet protestatio nihil releuet contra dispositionem iuris præcisam, quæ vult aliquid esse, vel non esse, & inducit effectum per se: vt l. alimenta. præallega. & in dicto capitul. inter dilectos. hoc tamen non infert ad litis contesta. quia licet iudex cogere possit partem ad litem contesta.[b] vel habeatur pro contestata, si pars non vult eam cōtestari, ita do. Bald. in dicta lege prima, bene facit quod not. Barto. & Bald. in authentica, qui semel. C. quomodo & quando iudex. Vnde non potest dici protestatio facta contra dispositionem iuris, quia ius non disponit litem haberi pro contesta. sicut facit in l. nihil. & l. nulla. C. de procuratoribus. Videtur tamen, quòd dicta Ioan. Andre. & Barto. sint limitanda secundùm dicta Bart. hic, & in dicto §. morte. quòd litis contesta. tollatur per protestationem, quando negatio sequeretur incontinenti post protestationem: & multofortius idem esset, quādo simul & semel quis diceret, nego narrata &c. non tamen animo litem contestan. quia oriretur quædam repugnantia, quæ vitiaret actum, secundùm Barto. in dicto §. morte. dum agit de intellectu l. cùm plures. §. locator. ff. locati. vel saltem declaretur abesse animus à lite contesta. Sed vbi protestatio præcederet, contestatio sequeretur ex interuallo: tunc siue dicas quòd protestatio præcedēs est expositiua actus sequentis, sicut dicit Bart. in d. l. j. siue dicas, quòd contradicat actui sequenti, vt tenent ibi Bartol. & Bald. actus tolleret protestationem, secundùm Bart. hic, & in d. §. morte. Vñ dic, vt plenius traditur in d. regula, exceptionem. & ad materiam nostram vide no. glo. in l. is qui reipubl. ff. ex qui. cau. ma. quæ tenet, quòd protestatio facta per verba de futuro, semper respicit actū sequentē, etiāsi sequatur ex interuallo &c. ¶ In glo. sup verbo, hęredē. ibi: sed ibi per iudicē &c. †Et isto tex. cū glo. colligit hic Ang. & Mod. ꝙ si aliquis cōfitetur in tormētis, & postea ratificat coram iudice ad tribunal idē, ista confessio sit valida, & dicatur spontanea[c]. Vnde declarando latius articulū considero duos casus. Vnus est, qñ confessio emanat in tortura, nō præcedētibus indicijs legitimis. Secundus est, quādo præcedunt indicia legitima. ¶ Primo casu etiamsi in illa confessione reus perseueret, illa cōfessio erit nulla, nec poterit sequi ex ea cōdēnatio: vt est casus secundū vnā lecturā, quē ibi ponderat Bart. ad hoc in l. penul. ff. de q. Et hoc est verū, quicquid dixerit Bal. in l. j. C. de cōfe. in ij. char. Ex hoc sequitur, ꝙ si notarius scribit vel primā vel secundā confessionē esse spontaneā, incidit in falsum, nisi forte vt dicit Ang. ignoraret tormēta pręcessisse: qđ etiam dicit ☞ Bal. in d. l. j. in ij. char. ¶ †Secūdo casu dicit, ꝙ notarius scribēdo aliquē sponte confessum, dū ratificat confessionem factā in tormētis, nō incidit in falsum, quia vis fuit adhibita iuste, ideo non rescindit actū, vt in glo. nostra. Et hanc opi. sequuntur hic Moder. & alleg. d. me. Bar. idē tenentē in l. j. §. si quis vltro. ff. de q. Addit etiā vnum notabile verbum, qđ etiā ego viderā dicēs, ꝙ si notarius scribit aliquē fuisse confessum voluntariè, nunꝙ instrumentū erit falsum, quia coacta volūtas est volūtas. l. si mulier. §. si metu. ff. qđ me. cauf. & c. sacris. extrà eo. Ita dicit nota. hic Ro. voluisse Bald. in c. j. §. iniuria. vel §. sequēti. de pa. iura. fir. Sed tu aduerte, quia Bart. in d. §. si vltro. non stat in ista sententia, imo corrigit eam in ver. sed dic. & vult, ꝙ quando confessio est facta in tormētis, non possit scribi, ꝙ sponte fuerit facta. Et hoc etiam clare tenet Bal. in l. ij. C. de custo. reo. licet in l. ij. C. qđ me. causa. videatur sequi in fi. istā distinctionē. Mihi multū placet opi. Bart. in d. §. si quis vltro. quia ille qui deducitur ad tribunal, vt confiteatur, verisimiliter debet æstimare, si negat se esse cogendum, vt persistat in confessione, quod facere potest iudex: vt inquit Barto. in l. vnius. §. primo. ff. de quæstio. Vnde adhuc imminet metus coactionis, & durat eadem potentia cogendi, & verisimile vt dixi, quòd cogatur: bene facit quod habetur in l. metū. C. quod metus causa. & in l. de pupillo. §. si quis ipsi. de oper. noui nunciatio. vbi concluditur, quòd minime incutiunt iustum metum, quando est verisimile, quòd habeant executionem. Notarius ergo non debet scribere, quòd sponte confessus est, nec est necessarium, sed quòd constitutus coram iudice ratificauit, iterum confitendo confessionem factam in tormentis. & hoc sufficit, vt l. secunda. C. de cust. reorum. Et ista dicta magis placent, quàm elegans doctrina Bald. in l. prima. C. de confessi. in ij. charta. vbi dicit, quòd quando iudex examinat reum in tormentis, confessio postea secuta dicitur spontanea, quia iudex cogit eum vt respondeat, sed nō vt sic respondeat. Sed hoc dictum est periculosum, quia concludit quòd notarius posset ita scribere, etiam quando cōfessio esset facta in tormentis: quod est absurdum, quia si esset spontanea, staretur ei, cuius contrarium dicitur in d. l. ij.

a ¶ Lis. Adde domi. Alexā. de Imol. in cōsi. cvij. iiij. parte. & Mar. Syl. in consi. incip. tempore litis motæ. & Paul. de Castr. in consil. xvij. in v. colū.

b ¶ Ad litē cōte. Vid Fel. in c. cū olim. in ij. nota. de testa.

c ¶ Spōtanea. Vide tu do. Alexā. de Imo. in l. j. §. fina. de questio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Hæreditas transmittitur ex capite suitatis.

2 Suus etiam ignorans transmittere potest hæreditatem ad succedentes ex capite suitatis.

Si quis

Si quis filium. Conditio, si hæres non erit, excludit substitutũ, siue substitutus sit hæres per se, siue faciat aliũ ministerio suo. hoc dicit. Vel aliter: Seruus adeundo iussu domini excludit substitutum vulgarem. hoc dicit. Secũda ibi: filio adeunte.

Si filio. Ex capite suitatis trãsmittitur hæreditas, etiã ab ignorante, cum beneficio abstinendi. hoc dicit. Secunda ibi: quia & patri. ¶ † Priò not. quòd hæreditas ex capite suitatis transmittitur vt agnoscenda, non vt agnita. hoc est, quod dicunt docto. in l. j. [a] C. de his qui ante apert. tabu. & semper allegatur ista l. ¶ † Secũdò not. quòd suus etiã ignorans potest transmittere hæreditatem ad succedentes ex capite suitatis: & hoc concedunt omnes. Sed vtrũ possit trãsmittere etiam ad extraneos ex eodem capite, est magna quæstio: de qua in l. ventre. j. eodem. & in l. si infanti. C. de iure deliberan. ¶ In glo. prima. ibi: idem si ignoret. Ista glos. videtur esse corruptè scripta: nam cùm velit decidere alium casum ab eo qui est positus in textu, non decidit alium casum, sed dicit idem. Vnde alij libri habent istud, si non ignoret: & secundũ hoc bene ponit alius casus ab expresso in tex. loquitur, quando filius ignorat hæreditatẽ sibi delatam, & glo. quando scit hæreditatem esse delatam, quam vult transmitti etiam tũc ex capite suitatis: & hoc etiam clarius ponit hic do. Pau. qui vult quòd filius sciens hæreditatem esse delatam, transmittat eam ex capite suitatis, & etiam ex capite iuris deliberandi: iuxta l. cũ antiquioribus. C. de iure delibe. Et hoc procederet sine dubio, quando nõ esset assignatus terminatus ad deliberandum à iudice: vbi autem à iudice esset assignatus, Bartol. videtur velle multum notabiliter, quòd tunc non sit differentia inter extraneum, & suum: & sic quòd elapso tempore dato ad deliberandum sicut ipse suus non posset adire, ita non transmitteret ex capite suitatis: & si transmittit, quia adhuc est infra tẽpus, non duret potestas adeundi hæredi suo, vel elapso termino. Ita videtur sentire in l. ex militari. §. fina. C. de testamẽ. milit. quod est singulare dictum. & quando tempus transisset viuente filio, istud dictum videtur minus dubitabile, qa lapsus temporis est quædam repudiatio: vt l. facta. §. si quis bona. ff. ad Treb. Vnde sicut si filius expresse abstinuisset, sine dubio non transmitteret ad hæredem suum: sicut dicitur in l. j. C. de his qui ante aper. tabul. ita etiam si permittit labi tempus se viuente. Vbi autem tempus nõ transisset ipso viuente, esset magis dubitabile, quia suitas non est elisa adhuc per abstensionẽ. Sed tamen adhuc videtur defendi posse: quia sicut patet ex isto text. & ex l. qui ĩ aliena. §. interdum. suprà eodẽ. transmissio iuris fit eodem modo, quo ius erat penes transmittentem. Sicut ergo si ipse viueret, lapsu tẽporis excluderetur: ita videŕ, quòd excludatur hæres eius: & est valde elegans dictum in ista materia, quod Barto. magis sentit, ꝙ dicat expresse in loco allegato &c.

In omni. Hæres hæredis non potest acceptare hæreditatem immediatè sibi delatam, & hæreditatem delatam autori suo repudiare. hoc dicit. ¶ † Primò not. quòd hæres qui mediate succedit defuncto, id est per mediã personam alterius, censetur esse immediate hæres illius, & vtitur eodem iure. Et hoc arguit hic Bartolus, in lege, paterfamilias cùm in tabulis. vbi plenius, de vulgari & pupillari. quòd is qui agit petitione hæreditatis, & dicit se hæredem Titij, non esse necesse, quòd exprimatur in libello, ꝙ est hæres eius per mediam personam alterius. Vnde si dicat se hæredem simpliciter, & postea in processu probet, quòd hę res est, mediante altero debet obtinere. & hoc etiam tangit Bartolus, in lege tertia. in fine. ff. de petitione heredita. Hoc tenet. Bald. in lege finali [b]. C. de hæredib. institu. Dicit tamen ibi, quòd lex, paterfam. inducta per Bartolum, hoc non probat: quia ibi loquitur in hærede hæredis, qui succedit ex iudicio testatoris. Conclusio tamen est vera in se, quia hæres verè possidet, & tenet rem ex titulo defuncti cui succedit: vnde vere est hæres primi testatoris, sicut primus hæres verè illo titulo possidebat. Casus est nota, & ibi tangunt Modern. in lege tertia. §. ex plurimis. ff. de acquirenda possessione. Et dato, quòd nòn esset proprie hæres, verba tamen libelli sustinentur, quæ debent impropriari, vt saluetur intentio libellantis: lege prima. & ibi per Bartolum. C. de vsufruct. Vnde domi. Bald. nota. in lege prima. C. vnde liberi. ꝙ si aliquis dixit se hæredem in libello, cùm esset bono. posses. de iure prætorio sustinetur libellus. Pro qua regula vide optimum textum in lege iiij. §. si sub conditione. de fideicomis. libe. Dixit tamen Bart. not. in l. si defensor. §. pe. ff. de interro. actio. ꝙ si p hoc quòd aliquis dicit se simpliciter hæredẽ Titij, auferretur defensio reo conuẽto, nisi explicaret vtrũ mediate, vel immediate, vel vtrũ ex testõ, vel ab intestato, tũc cogereŕ hoc exprimere: qđ semper not. ad materiã nostram. ¶ Extra gl. tãgit hic Imo. no. q. qñ testator instituit filiã in dote, etsi decederet infra nubilẽ ętatẽ, substituit hæredes suos infrãscriptos: vtrũ ex ista substitutione vocetur hæredes vnius ex institutis, quia mortuus est ante mortẽ filię, id est vtrũ vocetur hæres hæredis. In qua dicit se rñdisse de facto, ꝙ quia per dictionẽ, infrãscriptos hæredes &c. videtur vocati solũ hæredes scripti, ergo nõ vocabiŕ hęres hæredis: vt in simili q. concludit Bar. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vul. & pupil. Quæ conclusio in terminis suis est verissima, & probatur in d. §. hæc verba. iũcta l. cum filio. eo. titulo. diciŕ em̃ in d. l. cũ filio. ꝙ per ista verba, quisquis mihi hęres erit &c. intelligũtur vocati scripti hæredes: & in §. hæc verba. dicitur, ꝙ nõ cõprehẽdũtur hęredes hæredũ, qui non veniunt ex iudicio defuncti. Sed qõ posita per Bar. in d. §. hęc verba. est magis dubitabilis: quia ibi pauperes, qui nõ erant scripti, vocabãtur ex iudicio saltẽ tacito defuncti, qđ poterat cõprehẽdi ex ista inspectione testamẽti: vñ dispositio facta de hęrede scripto, videbatur trahi ad eos, sicut do. Bar. in simili qõ. in l. si quis ad declinandã. C. de episc. & cleri. & in alia qõne in l. ad probationẽ. [a] C. de proba. Et ista dicta ego sum secutus, ad quorũ declarationẽ vide qđ scripsi in l. si in testamẽto. ff. eod. ti. vbi est bonus casus, iuncta l. cũ filio. eo. ti. pro ista parte. & quia hic plenissime examinaui in dictis locis, recurre ad ibi no. Secundò format hic d. m. duas notabiles qõ. quarũ prima est ista: Testator mãdauit Titio hæredi suo, ꝙ construeret capellam infra cer. tẽpus, & post tẽpus priuauit eũ hæreditate, si mãdatũ nõ impleret. Primus hæres mortuus est pendẽte termino, quęriŕ vtrũ istud mandatũ trãseat ad hæredẽ eius, ita ꝙ si nõ impleret pręceptũ, priuetur hæreditate? Super quo Bal. dicit in l. fi. C. de hære. insti. ꝙ istud præceptũ nõ astringit hæredẽ hæredis, per l. mulcta nõ cõmittitur. in prin. ff. de cond. & demon. Sed do. me. dicit hic, ꝙ contrariũ cõsuluit Bar. in cõsi. qđ incipit, An. &c. qđ est consiliũ septimũ in ordine meorũ. Sed cũ reuerentia Bar. dicit idem per eandem l. quãdo præceptũ factum fuit hæredi sub nomine præcedente, iuxta regulã positã in l. si seruus cõmunis ita stipuletur. ff. de stipu. seruo. Vbi autem præceptum esset factum hæredi per nomen appellatiuum, vel vbi nomen hæredis præcessisset, tunc videtur sentire id, qđ dicit do. meus, quòd præceptum transeat ad hæredẽ hæredis. Sed in consi. xxix. ipse tenet pro primo hærede non implẽte & moriẽte, secundus non possit implere, sed præcise perdatur hæreditas. Sed in consi. suo ccxiij. videtur cõcludere idẽ qđ in vij. & hoc consiliũ nõ allegaui aliter. Alia autem dicta plene retuli, & discussi in l. paterfa. de vul. & pupil. vbi etiã respõdi ad l. videamus. qđ metus causa. quã alleg. hic do. meus. Et ibi in effectu post longam disputationem sum secutus distinctionem Barto. prædictam per no. do. quã ipse posuit in l. sub diuersis. in fi. ff. de conditio. & demonstra. Et per id qđ habetur in l. cùm ita legatum. in fin. eod. titu. vbi dicitur, ꝙ quando conditio debet impleri in persona primi hæredis, expresso nomine proprio, tunc non potest impleri in persona hæredis: secus si sit expressum nomen appellatiuũ. l. peculiũ. §. hæredi. ff. de statulibe. Vnde cùm in materia pœnali debebat fieri stricta interpretatio, sicut in implemento conditionis, quæ debet impleri in forma specifica: vt l. qui hęredi. & l. Meuius. de conditioni. & demonstratio. ideo illa iura videntur loqui in terminis paribus, & per consequens decidere quæstionem. Nunc autem cogitando diligentius dubito, vtrum ista distinctio sit vera. Primò, quia ego video quòd commissio pœnæ quæ debebat fieri per conditionem implẽdam in persona principalis, habet locum etiã in hærede suo, nam obligatur ad implendum, & implendo euadit pœnã: vt est casus claris cum gloss. sua in l. diem proferre. §. j. ff. de arbi. & in l. quamuis. cum gloss. ff. eod. titu. Præterea ista q. militat eadem ratione, quæ assignabitur j. in sequenti quæst. Vnde forte probabilius est dicere simpliciter, quòd ex quo pœna incipit à pręcedenti obligatione, semper obligatio & facultas implendi conditionem transeat ad hæredem, quia obligatio conditionalis de sui natura passiuè transmittitur ad hæredem, tam in cõtractibus, quàm in vltimis voluntatibus: sicut dixi in dicta l. paterfami. Sed circa hanc materiam quæro, nunquid si grauatus est hęres, etiam sub nomine proprio, onus illud transeat ad heredes: vide text. nota. cum gloss. in l. alimenta. in principio. ff. de alimentis & cibarijs lega. vbi glo. videtur sentire, quòd si appareret electa industria personæ, non transiret: aliàs secus. quod nota. perpetuo. ¶ Secũda quæstio est, vtrum quando hæres prohibetur alienare, videaŕ pro

[a] ¶ In l. j. An & quãdo beneficiũ transmissiõis, de quo in d. l. cõcedaŕ: vide d. Bar. Soc. in cõsi. cc. xcvj. ic. in pñti. ver. scđo principaliter ibi cõfirmatur. in ij. parte. vbi etiã an sit fauorabilis & extẽdibilis, qñ transmissio quæ virtute d. l. j. fit ad descẽdẽtes.

[b] ¶ In l. fin. Et ibidẽ plene vide do. Alexã. de Imol.

hibitus similiter hęres hæredis: super qua vide plenißime qđ scripsi in d.l.paterf. & Moder. post Bar. in l.filius.§.diui.de lega.j.idē Barto.in l.Lucius.§.Sempronio.de leg.iij. Et inter alia notabis vnā ratione, quā assignaui in d.l.paterfa. quæ facit ad decisionē primę q. quia ego dixi, ꝙ etiam in stipulatione, quæ est stricti iuris, promissio negatiua facta psonaliter à promissore, videbatur cōprehendere hæredē.l. stipulatio ista.§.j.de ver.obli.ple.per Bar.in l.si stipulatus fuero per te nō fieri.ff.eo. & hæc sufficiant cū his quæ dixi in d.l.paterf. Aduertе tamē, quia in prohibito alienare dixerunt Cy. & Bal. in l.si in testamento.š.de vul. & pup. ꝙ prohibitus alienare partem suam, videē etiā prohibitus alienare partē sibi accrescētē. facit optime tex. & qđ ibi per Bal. in l.etiā.C.de iure do.

SVMMARIVM.

1. ☞Pupillus absq; tutoris autoritate obligari non potest. quæ regula fallit, vt hic, remißiue.
2. Persona aliqua cùm prohibetur obligari, ex l.dispositione, videtur etia prohibita obligari per quasi contractum.
3. Obligatio descendens à l.in pupillum, ipso iure, efficaciter eū obligat, nec requiritur in ea autoritas tutoris.
4. Reseruata principi præscribi non possunt.
5. Impubes quāuis per se non poßit contrahere sine tutoris autoritate, potest tamen pro alio gerere actum.
6. Tutor an solus repudiare poßit bon.poss.

MOræ. Quia pupillus nō potest obligari sine autoritate, ideo non potest hæreditatē adire: acquiritur tamen sibi tanꝗ necessario hæreditas ipso iure. hoc dicit. Secunda est ibi: hæreditas. Tertia ibi: de ea autem &c. ¶ †Primò nota regulam, quæ ponitur in prin. literæ, ꝙ pupill⁹ sine tutoris autoritate nō potest obligari. Fallit in certis casibus, de quib⁹ dicemus in lege, pupillus. infrà eodem. Intelligitur autem per hæc verba tolli obligatio ciuilis, ex qua introducitur hæc solennitas autoritatis tutoris, non obligatio naturalis, quæ oritur ex contractu pupilli[a], vt plene dicit Barto. in lege prima.ff.de nouat. & not. in lege, pupillum.ff.de regu.iu. intellige, si est doli capax. Ideo dicit Barto. in lege prima.C.de sacrosan. eccles. quòd attento iure gentium, vel naturali, pupillus non prohibetur obligari, si est doli capax, licet tutoris autoritas non interueniat. ¶ †Secundò not. quòd vbicunque ex legis dispositione aliqua persona prohibetur obligari, videtur etiam prohibita obligari per quasi contractum: & hoc non est dubium, quia ex eo resultat obligatio, sicut ex contractu. Sed dubium est, quid si aliquis prohibetur contrahere: verbi gratia, mulier ex forma statuti, sine cōsensu consanguineorum: de quo tetigit hic Bartol. Moder. remittunt ad ea quæ scripta sunt in lege, mutum. in princip. suprà eod. Et vltra ea quæ ibi diximus, vide Angel. in consil. suo ccxcvj. vbi dicit, quòd si ex forma statuti instrumentum factum super contractu habet executionem paratam, ita quòd potest incipi à præcepto contra formam iuris. Istud statutum non extendetur ad quasi contractū, nec comprehendit instrumentum, in quo continetur sententia, quæ transiuit in rem iudicatam: allegat iura vulgaria, quæ dicunt quòd statuta sunt stricti iuris, & non debent extendi, & in aliis quasi contractibus ego essem cum eo, per ea quæ dixi in dicta l.mutum. Sed in quasi contractu, qui oritur ex sentētia, iuxta ea quæ tradit Barto. in l.ij.§.pen.de præto.stipu. hoc videtur valde durū, cùm sñia etiā de iure cōmuni habeat executionem paratam, licet nunc alteretur modus in executione contra formam iuris. Vnde per regulam, cui licet quod est plus, licet quod est minus de qua in lege, nec in ea.§.primo.ff. de adulte. satis videtur posse tolerari, & quòd etiam sententia poßit madari executioni illo modo, si potest mandari cōtractus, qui de iure communi non habet executionem paratam. l.minor xx.ann. cui fideicommissum.ff.de mino. de qua regula vide Imo. in l.si verò.§.de viro.sol.mat. Et hanc rationem, licet non ita formaliter, ipe tangit in illo cōsilio, sed nō soluit, ꝗuis determinet cōtrarium. Ad materiā etiam vide quod ponit Abb. & Moder. in c.qua fronte, in princ.de appel. sequitur dicta Barto. in lege apud Iulian. in fin. & gloss. in capitul.ij.de immu.eccles.libr.vj. quam ipse ibi alleg. ¶ Tertiò nota. ibi: etiam non sit, soluendo. quòd de iure isto adiens hæreditatem obligatur creditoribus vltra vires hæreditarias, sed legatari⁹ non. lege prima.§.si is qui quadraginta. & ibi not.j.ad Trebel. de quo diximus suprà in rubrica, cùm tractauimus quæst. inuentarii. Et tenebis menti ad ea quæ ibi scripsimus notabilem doctrinam Bald. hic, quam sequuntur Modern. dicit enim, quòd etiā de iure nouißimo confecto inuentario hæres obligatur insolidum creditoribus: vnde inuentarium non extinguit obligationem ipso iure, sed moderatur executionem faciendam contra hæredem, secundùm eum. Et ex hoc potes inferre vltra eos, quòd exceptio confecti inuentarii potest opponi post sententiam in executionem, si prius non fuit opposita. Ita determinat no. Mathesil. quē refert & sequitur Bar. in l.ex diuerso.§.si in iudicio.ff.sol.ma. & idem sequitur Bal. in l.j.C. de iur. & facti ignorantia. ¶ †Quartò no. & semper tene menti ibi: quasi necessaria &c. quòd obligatio quę descēdit à lege in pupillum ipso iure, obligat eum efficaciter, nec requiritur in ea autoritas tutoris. Et hoc inducit hic Paulus de Castro ad q. quę ponitur per Cyn. in l.certi iuris.C. locati. & ad similem quam ponit Barto. in lege, si constante. in principio.ff.soluto matrimo. nunquid minor recipiendo dotem vel conducendo domum obligetur tacite obligatione legali, quia bona talium sunt ipso iure obligata. & videtur dicendū per istum text. quòd sic. Sed ipse respondet, & bene, quòd hic inducitur obligatio à lege, non mediante aliquo facto ipsius pupilli. In quæstionibus autem prædictis inducitur mediante facto pupilli: vnde ista non sunt similia. Et ad istam differentiam vide textum, quem ipsi allegant in lege finali.C.de legitimis tutoribus. Tu autem potes notare hunc textum, ad id quod tangit Bartolus in lege, non videtur.C. de in integrum restitutio. mi. vbi dicit, quòd in obligatione legali, quæ inducitur mere à l. comprehenditur ita pupillus efficaciter, sicut alius, nec datur sibi restitutio. allega. text. in lege, si hærede.§. ☞Lucius.ff.de administratione tutorum. ¶ †Extra glossam dicit hic Angelus, quòd quia hoc est inductum de iure ciuili, quòd pupillus non poßit obligari sine autoritate tutoris, ideo statutum posset inducere, tollendo ius ciuile, quòd pupillus doli capax poßit obligari sine tutoris autoritate: per l.ius ciuile. cū materia. & per l.omnes populi.ff. de iustitia & iure. Sed contra hoc arguit dominus meus fortiter: quia istud statutum habilitans pupillum ad se obligandum, videtur concedere veniam ætatis, quæ est de reserua. princip. l. secunda. C.de his qui ve.æta. & lege tertia. in principio.ff.de minori. Sed reseruata principi non potest concedere statutum, secundùm Bartol. in l.non ambigitur.ff.de leg. Idem ponit, & plenius, in l.omnes populi. in iij.qōne princip. de iustitia & iure. vbi loquitur propriè, de ve.ætat. ergo videtur, quòd ista doctrina non sit vera. Facit optime quod notat Angelus & Moder. post eum in l.quæramus.ff. de testamentis. vbi concludit, quòd statutum non potest concedere pupillo vel minori, vt poßit testari, quia est de reseruatis princip. l.finali. Ipse tamen non obstante hac obiectione, videtur sequi doctri. Angel. vbi pupillus est doli capax: nā si nō esset doli capax, sed infans, statutum hoc concedere non posset, quia tolleret defectum naturalem, contra quem etiam princeps non dispensat, secundùm Innocen. in capitul. sciscitatus. de rescript. non tamen respondet obiectioni factæ. Vnde pro intellectu qō. possunt considerari tres casus. Nam aliquando statutum habilitat minorem, ac si esset maior simpliciter: tunc videtur cōcedere veniam ęta. nec posset statutum super hoc disponere. Vnde dominus Bald. not. ad propositum in authenti. si captiui.C.de episcopis & cleri. quòd quando minor taliter habilitatur, non potest restitui aduersus actum, quod inducit veniam ætatis. lege prima. de his qui veniam æta. impe. Aliquādo statutum non obligat eum vt maiorem, sed simpliciter: tunc non videtur concessa venia ætatis, quia non perdit beneficium restitutionis in integrum. vt j. videbis in q. & ideo valet statutū. Aliquādo statutū nō habilitat minorē simpliciter in omni obligatione, sed in quadā specie cōtractus, vel obligationis: & tūc etiā credo statutū valere, quia princeps nō reseruat sibi concesßionē venię ætatis, nisi qñ cōcedit eā simpliciter: vt patet in l.iij. in prin.j.de mi. & in iu.pręal. Ideo tunc cū solēnitas tutoris sit inducta à iure ciuili, statutū potuit eam tollere, p l.š.al. ¶ Vtrū aūt poßit p̄scribi per populū, q nō recognoscit superiorē, ꝙ poßit exercere reseruata principi, vide ad propositū nostrum Bart. in d.l.iij. qui dicit, ꝙ potest. vnde talis populus secūdū eū posset cōcedere veniā ętatis. †Sed cōtra hoc facit secundū do.me. ꝙ reseruata principi regulariter nō possunt præscribi[b], secundū Inno. & Ioan. And. in ca. bonę.de postu.pręl. & refert & sequitur Ang. & Imo. in l.vsuc. ff.de vsu. qđ dictū adducit hic d.me. Vnde dicit super hoc cogitandum. Tu dic, ꝙ ea quæ sunt reseruata principi, nō in signū supremę potestatis & vniuersalis dominii, sed ꝓpter magnitudinē & grauitatē causę, vel alia qualibet ratione, illa pñt pręscribi spatio tēporis, cuius initii nō est memoria. Secus est in his, q̄ sunt reseruata in signū supremę ptātis, & vniuersalis dñii. Ita distinguit pūctualiter Ant. de Bu. in c.cū cōtingat. in vlti.

a ¶Pupilli. Adde Felyn. in ca.ꝗto. circa prin.de præsumpt.

b ¶Præscribi. Qualiter aūt cognoscāt, quæ sint de reseruatis prin. vide Fel. in ca.cū nobis. in ij. col.de præscript. in versi. demū not.

vlti.char.de fo.cõpe.& probatur primum membrum in c.ſuper quibuſdam.in fin.de verb.ſig.intellige tamẽ,ꝙ detur licentia & patientia principis,vel ſui officialis,ſicut ſolenniter dicit Bartol.in l.ſi publicanus.§.in vectigalibus.ff.de pub.quæ dicta approbat & ſequitur Abb.in capi.cùm nobis olim.de præſcripti. Pro ſecundo dicto eſt caſus in l.cõpetit.C.de præſcr.xxx.anno.& eſt glo.no.in c.j.in verbo,non obſtãte.de cle.ægro.libr.vj.In caſu autem noſtro venia ætatis reſeruatur principi propter grauitatẽ præiudicij,quæ fieret minoribus,non in ſignum ſupremę poteſtatis:vt ſatis colligitur ex text.in d.l.iij.ff.de minori.dum dicit,ꝙ principes id raro concedere ſolẽt:ex quo ſignificatur,quòd eſt res ſui natura non conceſsibilis,propter damnum quod poſſet inferri minoribus:& hoc ſufficit,quantum ad caſum noſtrum,nam non intelligo penitus diſcutere articulum,hoc,vtrum reſeruata principi poſsint præſcribi:ad materiam vide quod ponit Bar.in l.infamem.de pu.iu.& in l.j.§.de quare.ff.de poſtu.& in l.contra pupillum.in fin.de re iudica.vel in l.acta.& quod eleganter ponit Bald.in capitu.primo.quæ ſint reg.in vſib.feu.& in l.j.C.de iure anu.aur.& in authẽti.quas actiones.verſus fin.C.de ſacroſanctis eccle.¶ Sed quæritur incontinẽti,poſito quòd iſtud ſtatutum valeat maxime,ſicut factum ab eo qui non recognoſcit ſuperiorem:vtrũ minor contrahens poſsit petere reſtitutionem in integr.quam q.tangit hic dominus meus,& videtur tenere quòd non impediatur peti reſtitutio in integ.per gloſſ.in l.j.C.ſi de momen.poſ.fue.app.quæ dicit,quòd licet in caſu illius l.lex legitimet perſonam minoris in iudicio,poteſt tamen peti reſtitutio in integ.Hoc tamen limitat do.meus,niſi ſtatutum diſponendo validet contractum,non autem limitet ætatem ſimpliciter:allegat Bald.referentẽ Iaco.de Bel.in l.cum lege.ff.de arbit.alle.etiam pro dicto glo.in d.l.j.Barto.qui ita conſuluit,& eſt in ordine meorum cõſilium cj.Tu adde ꝙ iſtam q.tangit Ioan.Andre.in additio.Specula.in titu.de reſtitu.in integrũ.§.quis autem.& ibi referens dicta Iaco.de Belui.in ſua diſputa.ponit duas no.concluſiones.¶ †Prima concluſio ſtatutum validans,contractum factum à minore videtur permittere,vt minor poſsit alienare rem immobilem,vel obligare,licet venia ætatis conceſſa à principe hoc non operetur:& eſt magna limitatio,& noua ad l.penulc.C.de his qui ve.æta.imp.¶ Secunda concluſio,ꝙ per tale ſtatutum tollitur reſtitutio in integ.ſecus ſi ſtatutum ſimpliciter limitaret ætatẽ,ſecundùm Iaco.de Belui.Intelligo autem,quòd ſtatutum limitat ętatẽ,quũ dicit vſq; ad xx.an.minor non poſsit cõtrahere.iſtud eſſet in effectu validare contractũ.l.qua ętate.in princ.cum ſimi.ff.de teſta.Id enim dicimur poſſe,quod de iure poſſumus.l.nepos Proculo.de verb.ſignific.Hanc opini.Ioan.Andr.& Iaco.de Belui.ſequuntur Archid.& Ioã.in c.j.de pact.lib.vj.Hanc etiam ſequitur Ang.vbi dicit eſſe caſum in l.de die.§.qui mulierem.ff.qui ſatiſda.cogan.Pro concluſione videtur gl.ordi.in l.exigendi.de procura.quam ibi ſequitur Barto.maxime in prima ratione,quam ibi aſsignat,quia nemo debet circumuenire autoritate legis.Idem dicit glo.& ſequitur Barto.in l.minor.in princ.ff.de procurat.Contrarium tenuit Bald.expreſſe in d.l.j.C.ſi de momen.poſſe.ſu.app.& in l.momentaneæ.C.qui leg.per.vbi eſt videndum.Contrarium etiã tenuit Ioan.And.in nouella,in c.j.de in integ.reſtitu.lib.vj.Ad intellectum gloſſ.in l.j.C.ſi de momen.poſſeſ.pro iſta concluſione videtur caſus in l.fina.§.ſin autem in ſecundo.in verſicu.in vtroq;.C.de bonis quæ libe.vbi patet,quòd quãuis in illo caſu permittatur ſoli pupillo ſine tutore adire,vel repudiare:in vtroq; tamen caſu conceditur ſibi reſtitutio in integr.Bald.in au.ſi captiui.C.de epiſcopis & cleric.ponit quandam diſtinctionem,quæ recte intellecta poteſt eſſe vera,addendo vnũ caſum tantum ex dictis eius quæ poſuit alibi.Dic ergo ſecundùm eũ:Aliquando ſtatutum vel lex minorem fingit maiorem,ſicut ſi diceret,poſsit contrahere ſicut maior,vel acſi eſſet maior:& tunc tollitur reſtitutio in integ.quia hoc ſtatutum indulget veniam ætatis in effectu,ſi habilitat ſimpliciter minorem:ergo per interpretationem paſsiuam.l.j.C.de his qui ve.ęta.impe.trahetur ad ſtatutum,quod hanc interpretationem patitur,ſecundũ Bar.in l.omnes populi.de iu.& iu. Pro hoc adducit ipſe tex.cũ glo.in au.ſacramẽta.C.ſi aduer.vẽ.Idem tamen credere,ſi ſtatutum habilitaret per dicta verba minorem in aliqua ſpecie cõtractus,quia & hic ſimiliter,ex quo lex habet eum pro maiore,iura loquentia de maiore traherẽtur ad ipſum ſtatutum.Aliquando ſtatutum limitat ætatem,& tũc idẽ ſecundũ eum,qđ ſicut ſi de iure cõmuni minor ætas eſſet limitata ad minus tẽpus,poſt ad illud tẽpus nõ competeret reſtitutio,quæ cõceditur per prærorẽ minori ætati:ita erit dicendum,ſi ętas iuris cõmunis reſtringatur à ſtatuto:qđ dictum debet intelligi,vt procedat,quãdo ſtatutũ diceret,minor ætas intelligatur vſq; ad xx.an.vel duret:nam ſi ſtatutum non limitat minorẽ ætatem,ſed ſimpliciter tempus,quo minor eſſet inhabilis ad contrahendũ:verbi gratia,ſi ſtatutũ dicat,poſt xviij.an.quilibet minor poſsit contrahere:tunc non denegaretur reſtitutio aduerſus contractum.ita videtur probari in l.cum lege.in fin.ff.de arbi.Aliquando ſtatutum permittit ſimpliciter maiorẽ xviij.an.contrahere vel validare contractum:& tunc verior videtur eſſe ſententia cõmunis,ꝙ nõ videatur ſublata in integ.reſtitutio per iura pro hac parte alleg.& quia ſatis eſt,ꝙ ſtatutũ poſsit aliquid operari,vt contractus ſemper valeat,qui aliquãdo de iure cõmuni nõ valeret:& hoc tenet Bal.in d.au.ſi captiui.Debet enim interpretari ſtatutũ,ita vt minus lædat ius commune,ꝙ ſieri põt,dum tamẽ aliquid operetur:vt l.ſi quãdo.in princip.C.de inof.teſta.& c.cùm dilectus.de cõſu.& qđ traditur in l.iiij.§.ait prætor.de dã.infect.per Bar.in c.j.de reſcript.Hoc tamen videtur limitandum ſingulariter ſecundũ Bald.in l.exigendi.C.de procura.niſi minor faciendo actum,faciat eum nomine alterius,vel ad vtilitatem alterius:tunc enim ſi perſona eius approbatur,intentio legis videtur eſſe,vt ſubrogetur loco maioris:ideo non poteſt reſtitui.Sic intellige glo.in l.exigẽdi.& in l.minor.ſ.allega.& tex.& Ang.in l.de die.§.j.ff.qui ſatiſda.cogan.Secundò debes hoc limitare,niſi ſtatutum hoc prohiberet contrahenti aduerſus contractum excipere,tunc enim videtur ſublata eſſe defenſio reſtitutionis in integrũ,ſecundũ Cy.in addit.in l.in cauſæ.la prima.ff.de mino.& tenet Bald.allegans iſta dicta in addi.Specu.in titu.de arbi.ver.ſed quid ſi ſtatutum.licet cũ reſtitutio impetretur officio iudicis:vt l.ꝙ ſi minor.in fi.ff.de mi.non credo,ꝙ videatur ſublata,ſi prohibeatur exceptio:per ea quæ dicit Barto.in l.j.§.j.ff.quod vi aut clam.ideo Bald.in d.l.in cauſæ.non approbat hoc dictum.Alium etiã caſum,& alia verba,per quæ videtur ſublata reſtitutio in integrum,vide per Bart.in l.nemo.C.de tẽpo.appel.

Impubes. Pupillus adiens iuſſu paterno, acquirit patri hæreditatem: ſed hæreditatem quam quærit ſibi, non poteſt acquirere ſine autoritate tutoris.hoc dicit,cum l.ſequen.¶ †Primò not.in verſicu.impubes.quòd licet pupillus per ſe nõ poſsit cõtrahere ſine autoritate tutoris:vt l.obligari.§.j.de auc.tuto.& in l.ſequẽ.pro alio tamẽ ſemper poteſt gerere actũ,intellige vt alium obliget,nõ vt ſe.Similis tex.eſt in l.ꝗuis.in princi.& qđ ibi glo.ff.de acquiren.poſſ.per quę Ang.arguit,ꝙ ſi ex forma ſtatuti mulier non poteſt contrahere ſine conſenſu &c.poterit tamẽ facere contractũ nomine alieno,tãꝗ procurator.Et ad hoc optime facit iſta litera,ſuper quo vide quod ibi plene ſcripſi,& quod tangit hic d.Pau.qui allegat aliqua bona iura.¶ †Secundò no.ibi:vt cauſam acquirendæ.& in verſicu.ſeq.ꝙ pupillus infans vel proximus infantiæ nec cenſetur habere diſcurſum rationis,per quẽ poſſit deliberare,qui vocatur hic diſcretio:nec ſcientiam,per quam poſsit cõcludere & determinare aliquid,ſecundùm Barto.exponentem iſta verba.Dicitur autem neſcire cauſam hæreditatis acquirendæ,quia ignorat vtrum deferatur ſibi ex teſtamento,vel aliàs ab inteſtato:& vtrum ſit voluntarius,vel neceſſarius,ſecundùm Barto.& Moder.& in his eſt ſimilis furioſo.Differt tamẽ à furioſo,quia intelligit quædam prima principia,quę ſine diſcurſu ſunt omnibus nota:verbi gratia,quòd appetat bonum,& fugiat malum:quæ tamen ſunt ignota furioſo.¶ † Vltimò not.quòd de iure ſpeciali in fauorem pupilli infantis,vel qui eſt proximus infantiæ,inductum eſt,vt poſsit adire hæreditatem autore tutore:nam ſecundùm rationem cùm careat intellectu,non videretur admittendum.& in iſto caſu lex vult,quòd intellectus tutoris totaliter ſuppleat intellectum pupilli:vt dicit text.in l.quamuis.§.infans.ff.de acquirenda poſſeſsio.Pro quorum iurium intellectu vide quod plene ſcripſi in lege prima.§.ad ipſum.j.de acquirenda poſſeſ.¶ In gloſſ.prima & ſecũda,gl.videtur intelligere tex.quando pupillus eſſet maior infante:quod non eſt neceſſarium,dummodo pupillus poſsit fari ita,quòd cum tutore poſſet adire hæreditatem pro ſe:nam non videtur eſſe diuerſa ratio in iſtis caſibus.Non obſt.l.ſi infanti.quia vel poteſt dici,quòd loquitur in eo qui non poteſt fari:vel ſi loquitur in alio,concedo quòd ſolus pater poterit adire.Sed per hoc non ſequitur,quòd etiam iubente patre ipſe non poſſit adire:vt j.videbis in prima gloſſ.l.ſequen.¶ In gloſſa vlti.ibi:in bonorum poſſeſsio.ſolus tutor.Idem tenet gloſſ.in l.potuit.C.de iure deliberan.& in dicta l.tutor.licet contrarium teneat in l.bonorum.C.qui admitti.& in l.ſed nec ipſi.j.ad Trebellia.Sed docto.communiter approbant iſtam gloſ.hic,& in dicta l.bonorum.quia caſus eſt clarus in d.l.tutor.Sed contra iſtam communem ſententiam poteſt argui:quia cùm acceptio bo.poſſeſ.ſit ſimilis aditioni:vt l.ſeruo inuito.in princip.j.ad Trebel.ergo ſicut aditio non poteſt fieri à ſolo tutore,ita nec bono.poſſ.Sed reſpondetur,ꝙ iſta non eſt ſimilitudo adæquata per omnia,quia in aliquibus aditio hæreditatis & bono.poſſeſsio ſunt diſsimiles:vt patet in l.qui in aliena.in princi.ſ.eo.ergo non poteſt argui ab iſta ſimilitudine,ex quo datur diſtantia,id eſt diuerſitas in quibuſdam,ſecundùm gloſ.nota.in l.ſin autem.§.poſsidere.ff.de rei vendicatio.Et eſt regula,quæ ponitur per gloſſ.j.qõ.prima.ſicut vrgeri.& de iure ciuili in l.creditoris.ff.de noui ope.nuncia.& Ioan.Andr.in capitu.tranſlato.de conſtitu.Regulariter autem cùm tutor habeat adminiſtrationem cum libera.l.præſes.C.de tranſact.non eſt mirandum,ſi poteſt pupillum obligare,accipiẽdo bonorum poſſeſsio.l.procurator cum libera.cum materia.ff.de procura.¶ †Sed quæritur,nunquid tutor ſolus poſsit repudiare bono.poſſeſsi.& tex.videtur quòd nõ.in d.l.tutor.quòd Azo ibi,& Bartol.intelligũt,quòd non poſsit ſolus,ſed cum iudice,interuenientibus amicis vel cõſanguineis bene poteſt:& ratio eſt,ſecundũ Barto.quia ius adeundi non cõputatur inter mobilia,cùm competat ad hæreditatem,quæ reputatur tãꝗ ius immobile.Sicut ergo ipſa hæreditas quæſita non poſſet alienari ſine decreto iudicis,ita nec ius quod competit ad hæreditatem conſequendam:iuxta ea quę habentur in l.ſi prędiorum.C.de prędijs mino.& in l.prima.C.ſi aduer.tranſactio.in gloſſ.& per Dy.& Bartolũ in l.pupillus.ff.de auto.tuto.Sed aduerte,quia ſi iſta ratio eſt vera,ſequeretur ꝙ etiam

pupillus cum autoritate tutoris non posſit repudiare hæreditatē[a] ſine iudice: quod eſt contra tex. in l. pupillorū. C. de repu. hære. à contrario ſenſu: & clare probatur propriè in filio ſuo, qui abſtinet, in l. nō ſolū. §. fina. ff. de ritu nupt. & in l. ſi is qui tres. §. pen. & ibi per Bald. ff. de excu. tu. Vnde Bal. in d. l. ſi pupillorum. expreſsè tenet, ꝙ prælatus cum capitulo poſsit repudiare hęreditatem, licet non interueniat autoritas epiſcopi, de qua dicemus in l. is qui hęres. ĵ. eo. Dicamus ergo, ꝙ melior ratio eſt, quia repudiatio eſt quædam ſpecies donationis prima facie, quæ non permittitur adminiſtratori habēti liberā: vt l. contra iuris. §. ſi filius. ff. de pact. Et ſi dicatur: ergo ſecūdū hoc pupillus nō poſſet repudiare cū autoritate tutoris, quia non pōt donare etiā cū autoritate tutoris. l. j. §. j. de tute. & ra. di. Ad hoc dico, fatendo ꝙ non eſt proprie donatio: quia tamē habet quandā ſimilitudinē cū donatione, nō videtur poſſe fieri per ſolum tutorē. Ex hoc infertur, ꝙ etiā cū iudice nō poſſet fieri, niſi hæreditas eſſet dānoſa, ita ꝙ expediret pupillo repudiari bo. poſ. vt dicit tex. in l. nō ſolū. §. fina. Licet autem regulariter pupillus non poſsit adire ſine autoritate tutoris, hoc tamē fallit in tribus caſibus, ſecundū dn̄m meū. ¶ Primus eſt, qn̄ pupillus non habet tutorē, & iudex ſupplet defectū tutoris in aditione hæreditatis: hoc enim fieri pōt, quando pupillus eſt maior infante. l. ſi infanti. in fi. C. de iure deli. Sed dubitaꝛ, qd in infante, nūquid iudex poſsit ſupplere defectū tutoris in aditione hæreditatis. Super quo gl. dicit ꝙ ſic in l. bonorū. C. qui admit. Sed Bald. ibi reprehēdit glo. quia iudex nō pōt ſupplere defectū intellectus infantis, cū ſit de iure naturali: cōtra quē defectū nō ſupplet princeps, ſecūdū Inn. in c. ſciſcitatus. de reſcrip. & hoc ſequitur hic dn̄s meus. Sed iſta ratio videꝛ friuola: quia qua ratione tutor in aditione hæreditatis poteſt ſupplere intellectū infantis: vt patet in l. noſtra. & probaꝛ in l. quāuis. §. infans. de acq. poſ. eadem ratione videꝛ, ꝙ poſsit iudex; quia licet defectus iuris naturalis non poſsit ſuppleri in ſola perſona patientis defectū, pōt tamē ſuppleri, ſi alius apponatur, qui ſupplet illū defectū. ¶ Secūdò fallit in caſu fin. ſecūdū Fulg. in l. fina. §. ſi aūt in ſecūda. C. de bonis quę libe. vbi pupillus pōt adire hæreditatē ſolus, ſi pater nō vult ſibi cōſentire. ¶ Tertiò fallit ſecūdū dn̄m meū in caſu fin. qui ponitur in l. cōditionibus pupillus. ĵ. de cond. & demon. vbi pupillus implēdo cōditionē efficiꝛ hæres ipſo iure. Sed ipe nō pōderauit text. ibi q dicit, ꝙ aliqn̄ efficiꝛ hęres ipſo iure, qđ exponitur ibi per gl. qn̄ impleta cōditione eſſet ſeruus & neceſſarius. Hic caſus ponitur in l. more. ſ̄. eo. quia qn̄ hæreditas acquiritur ipſo iure, nō eſt opus autoritate tutoris. Dicit etiā reperiri caſum in quo pupillus non poteſt adire, etiā cū autoritate tutoris; videlicet qn̄ eſt reſtituenda hæreditas ipſi tutori, l. j. §. fuit quæſitū. ff. ad Treb. Sed iſte tex. nō loquitur de aditione, ſed de reſtitutione, quæ debet fieri ipſi tutori: nam in aditione videtur dicendū contrariū, quia nō interponit autoritatē tutor principaliter ad ſui vtilitatē, ſed in conſequentiā: qđ videtur licere, iuxta ea quæ dicit Bartol. in l. j. in fin. ſ̄. de auto. tutorū. & Bald. in l. bonorum. C. qui admi. Aduerte etiam, quia dominus meus in gloſſ. præceden. tenet, ꝙ infans non poſsit adire hæreditatem cum autoritate tutoris, niſi forte in hæreditate eſſent talia, quæ caderent in affectum infantis: iuxta l. donatarum. C. de acquirenda poſſeſsione. & ita dicit communiter teneri. Vult tamē, quòd aditio facta ab infante autore valeat, quia cenſetur facta à ſolo tutore: argument. legis primę. circa medium. ſ̄. quod fal. tuto. auto. Sed iſtud eſt falſiſsimū, quia & Bartolus & Moderñ. hic poſt gloſſ. ſequuntur gloſſam noſtram, quę probatur in lege, ſeruo inuito. §. ſi pupillo. in principio §. ff. ad Trebellia. & de intellectu l. donatarum. dic vt plene ſcripſi in lege prima. §. pupillus. de acquirenda poſſ. ibi vide.

a ¶ Hęreditatē. Vid Pau. de Caſt. in cōſi. xj. incipiē, in caſu pręſenti.

Ex aſſe. De materia huius l. ſcribemus in l. ſi quis extraneus. §. illud. ĵ. eod. & non ſummatur, quia breuis. Et docto. nihil ſcribunt, ideo ponam caſum, & videamus glo. & tranſibimus ad l. ſequen.

Impuberibus. In gl. vnica ibi: quia hic nec ante aditionē tenebatur, nec poſt &c. ¶ No. glo. iſtā ſing. in duobus dictis. Et primò, inquantū dicit, quòd ante immixtionē pupillus nō erat obligatus naturaliter: nā hoc videtur falſum: quia cū pupillus ex capite ſuitatis eſſet hęres ipſo iure de iure ciuili, licet prętor det ſibi beneficiū abſtinēdi, nō videꝛ ꝙ ſit ſublata obligatio ciuilis & naturalis ipſo iure, ſed ſit eliſa: vnde qn̄ minor reſtituitur aduerſus aditionē, adhuc remanet apud eū nomen hæredis. l. & ſi ſine. §. ſed qđ Papi. ff. de mino. Vnde ergo eſt, ꝙ nō obligaꝛ naturaliter? Potes dicere, & hoc ſenſit iſta glo. meo iudicio, ꝙ qn̄ obligatio induciꝛ ipſo iure à iure ciuili, pręter cōſenſum obligati, tunc nunꝗ ex tali obligatione oritur obligatio naturalis propriè, ſed ciuilis dūtaxat. Ita declarat ſin. Bar. in l. frater à fratre. in ver. iij. q̄ro. in ij. char. ff. de cōd. inde. vbi eſt videndū, & ad hoc ſemper notabis iſtā glo. Poſſes etiā fortaſſe dicere, ꝙ filius anteꝗ immiſceat ſe, eſt obligatus ſub cōditione, ſi ſe nō abſtineat: ſicut dicit Bar. in l. neceſſarijs. ĵ. eo. vbi plenius dicetur. Sed iſta ratio nō multū placet: quia iura quæ ipſe allegat, loquūtur, quādo obligatio ſuſpēditur in euentū conditionis contrariū ab his qui poterāt eam ſuſpēdere. Sed præter obligationē ſimpliciter inductam à iure ciuili ſicut non pōt tollere ipſo iure. vt in d. §. ſed qđ Papinia. ita non videtur poſſe ſuſpendere ipſo iure, vt interim non ſit obligatus. Hoc tamen declarabitur latius in d. l. neceſſarijs. Sed pro nunc magis placet prima ratio ſ̄. aſſignata. ¶ Secūdò aduerte glo. dum dicit, ꝙ pupillus immiſcuit ſe ſine autoritate tutoris, non obligatur naturaliter, nam hoc videtur falſum, quia etiam ex contractu inito ſine autoritate tutoris regulariter ſi pupillus eſt doli capax, obligatur naturaliter. l. Marcellus. ff. de fideiuſſo. & not. in l. j. ff. de noua. per Bar. Sed forte voluit glo. ſentire vnū aliud notabile verbū: videlicet ꝙ quando obligatio inducitur à iure ciuili, etiā ſi inducatur de conſenſu ſe obligātis, non oritur obligatio naturalis. Sed hoc eſt falſum: licet enim quaſi contractus ſit inductus de iure ciuili regulariter ſecundū Bar. in l. ex hoc iuregentium. de iuſt. & iu. quia tamen habet conſenſum, inducit obligationē naturalē, ſicut ego dixi ſ̄. in rubri. huius tituli, allegādo glo. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de ver. obl. Sed de quaſi cōtractu proprie tenet Bar. expreſſe, reprehendendo dicta Pet. & Vltramontanorū, in l. interdū. ff. de condi. inde. vbi eſt videndū. Idē tenet in l. j. ff. eo. dum vult, ꝙ hæres obligetur legatario naturaliter in eo quod eſt retinendum per Falcidiam. Tenebis tamen menti gloſſ. tuam in vtroq; dicto, quia eſt ſolennis. Aretinus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Beneficium reſtitutionis in integrum ceſſat, vbi competit remediū ipſo iure.

2 Hæreditas an repudietur per iſta verba, non intendo agnoſcere paternā hæreditatem.

3 Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, valet.

Si quis ſe. Nō pōt cōueniri ſuus hęres, ſi nō ſe īmiſcuit, licet expreſſe nō abſtineat. h. d. Secūda ibi: & eſt in ſemeſtrib⁹ &c. ¶ No. primò ibi: ſufficit ſe immiſcuiſſe. nā per iſtum tex. probatur illa cōmunis opi. de qua videbis in l. neceſſarijs. ĵ. eo. videlicet ꝙ intētio creditorū agentiū cōtra filiū hæredē ſuū nō eſt fundata ex hoc ſolo, ꝙ filius nō probetur abſtinuiſſe: quia interim anteꝗ ſe immiſcuerat, cōueniri non pōt: de quo dixi in l. ſi filius qui patri, de vul. & pu. & tradiꝛ in l. ſi cū dotē. §. trāſgrediamur. ff. ſo. ma. ¶ 1 † Secūdò aduerte, ꝙ vbicūq; competit remediū ipſo iure, ceſſat beneficium reſtitutionis in integr. qđ conceditur à prætore viuo: ad idē tex. in l. in cauſæ. ff. de mino. ¶ Tertiò not. ibi: ex auito cōtractu &c. ꝙ filius hæreditatem non agnitam trāſfert ad hęredē ſuum cum beneficio abſtinendi, qđ vidiſti declaratum in l. ſi quis filium. §. j. ſ̄. eo. ¶ 2 † Quartò no. ibi: quo pater conſtituerat &c. ꝙ per iſta verba, non intendo agnoſcere hæreditatem paternam, nō videtur repudiari ipſa hæreditas: nam hic diciꝛ, ꝙ pater cōſtituerat nō agnoſcere: & per hęc verba nō ſignificatur, ꝙ abſtineat, ſed ꝙ non intendit ſe immiſcere: facit ad ea quæ dicit Bartol. in l. ſi quis ſuus. ſ̄. de iure delibe. & Bald. & alij in l. qui ſe patris. C. vnde liberi. Et ponderat tex. iſtum ſingulariter in fin. ibi: vel pro hęrede geſſerat. nam iuncto ver. conſtituerat. videtur hic probare à contrario ſenſu, ꝙ licet præceſsiſſet proteſtatio de non agnoſcēdo hęreditatē, tamē geſtio facta pro hærede obligaret, non obſtante proteſtatione: qđ eſſet verum indiſtinctè, ſi actus eſſet geſtus cum altero: vt ſ̄. dixi poſt Moder. in l. qui aliena. §. final. Et ad iſta duo vltima ſingulariter nota iſtum text. quia gloſſ. ſunt faciles, potes eas videre per te. Et quia ſ̄. dixi in quodam notabili, quòd intentio creditorum non eſt fundata contra filium, ſi ſe non immiſcuit: declarandum eſt, ſicut elegāter tangit hic dominus Paul. quo vel qua ratione ſit tutus filius exceptione, anteꝗ abſtineat. Super quo ipſe dicit, quòd iſta exceptio inducitur ex eo: quia cùm filius beneficio iuris poſsit abſtinere ſi vult, ex hoc ſolo, quòd poteſt ſe liberare ab obligatione

obligatione ciuili inducta per suitatẽ, conceditur sibi interim exceptio, anteq̃ abstineat: sicut videmus in simili, quãdo testator mandat hæredi, vt liberet aliquẽ: nam etiã anteq̃ liberetur, cõpetit liberãdo exceptio. l. si non sortem. §. adeo. ff. de condi. inde. quã etiã adducit ad hoc Bal. in l. pactũ q̃d dotali. ver. xiiij. quæro. C. de colla. Et ex his infert ipse, ꝙ sicut ille qui debet liberari interim est obligatus ciuiliter, & generaliter, licet competat sibi exceptio: ita filius anteq̃ abstineat, erit obligatus efficaciter, nisi opponat exceptionẽ: quã tamẽ si ipse non opponit, iudex poterit opponere ex officio: quia hoc ipso ꝙ proponitur factũ, ita exceptio inest, & dicitur exceptio iuris: vñ non est opus eã allegare: & ita limitat glo. in l. si vnus. §. pactus. in verbo, factum in gratia in opponẽdo. ff. de pactis. Sed istud vltimũ dictum fuit Bart. in l. necessarijs. j. eod. Sed redeundo ad ordinẽ circa illam similitudinẽ quam allegat, ad de ꝙ idem est in contractibus inter viuos, & si aliquis promittit alium liberare ipso iure, competit exceptio liberãdo. tex. est no. & ibi per Bart. in l. scientia. ff. de pact. Et licet Bal. alibi teneat oppo. scilicet in l. qui se dicit. ff. de iu. plus tamẽ placet opi. Bar. † quia de cõtractibus ad vltimas volũtates potest argui[a], vbi non datur diuersitas rationis. l. seruum filij. §. eum qui. de lega. j. cum simili. nam tex. in l. qui se dicit. non loquitur de liberãdo ab obligatione, sed de seruo, qui est liberãdus à seruitute: vnde quia status non potest diuidi, non est mirandum anteq̃ liberetur, nullum ius sibi acquiratur, nisi ad faciẽdum se liberari: super quo articulo vide Bal. in l. pactum q̃d. versi. item quæro. C. de colla. Et attende, quia is qui debet liberari ex vltima voluntate, debet liberari per acceptilationẽ: & sic nobiliori modo. Casus est nota. vbi docto. in l. huiusmodi. §. si ita cui. ff. de lega. j. qui probatur melius in l. iij. §. nunc de effectu. & in l. si quis res. §. fi. de libe. leg. ¶ Super secundo aũt dicto aduerte: quia licet exceptio iuris sit notoria, sicut qui libet articulus iuris: vt c. sæpe. vbi bonus tex. de appel. & tradit Bal. in l. imperator. de stat. homi. & l. j. ff. de testa. vbi allegat Inno. in c. cùm inter. de consue. nõ tamẽ transit sine dubio, vtrum exceptio notoria semper possit opponi per iudicẽ, quando non concludit agẽti ipso iure ius nõ cõpetere: tũc enim sine dubio posset opponi per iudicem: iuxta l. vbi pactũ. cum materia. C. de transactio. nam Barto. in d. l. pactus ne peteret. non admittit hoc, nisi in vno casu, scilicet quando aliàs actor locupletaretur cum aliena iactura. Sed iste non videtur casus noster, quia creditor hic consequitur suum, & tractat de damno vitando, si est creditor ex causa onerosa. Ang. tamen ibi simpliciter tenet contra illam gloss. vbicunq; exceptio est notoria. & hoc posset sustineri pro nunc: quia super notorio regula est, ꝙ iudex supplet ex officio. c. ad nostram. de iureiu. & plene per Bal. in l. j. C. vt quæ desunt aduoc. par. & in l. quos prohibet. ff. de postu. bene facit q̃d dicit Bart. in l. cum qui ita. §. qui ita. de verbo. oblig. Bart. tamẽ in d. l. necessarijs. alia ratione videtur dicere, ꝙ filius non sit obligatus ipso iure: quia illa obligatio speratur nouari in persona alterius, si filius abstineat: iuxta regulam quæ ponitur in l. iuxta fin. ff. de condi. inde. Et hoc est quod dicit Bal. in l. j. in vlti. q. C. communi. de leg. ꝙ exceptio filij, ꝙ nõ possit conueniri, nisi se immisceat, est exceptio intẽtionis & facti, id est præsupponit filium nõ teneri ipso iure: vt dicitur in l. qui se debere. ff. de cõdi. ob causam. Et ista sufficiant, nam de illa ratione Bar. videbimus in l. necessarijs. j. eodem.

SVMMARIVM.

1 ☞ Repudiatio simplex facta super iure de futuro est nulla.
2 Liberatio facta absente parte an prosit absenti: vide multas remissiones.
3 Statuto stante ꝙ filius non possit contrahere vel obligare se sine licentia patris, pater autẽ & filius contrahant simul, vnus videtur consentire alteri.
4 Pater quamuis non possit repudiare hæreditatem filio delatam, potest tamen dominus hæreditatem delatam seruo repudiare.

IS qui hæres. Sicut hæreditas non delata non potest adiri: ita non põt repudiari, siue non sit delata, siue aliquis dubitet vtrum sit delata, vel non. hoc dicit. Secunda ibi: hoc ita verum est. Tertia ibi: si quis dubitet. Quarta ibi: substitutus quoq; & c. ¶ † Primò no. ex isto text. quòd repudiatio simplex facta super iure de futuro est nulla: super quo dicemus aliquid in glossa posita super verbo, nihil erit. & plene tangitur in lege prima. C. de pact. & plene per Baldũ, post Barto. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cau. ¶ Secundò no. ꝙ licet quo ad aliquid, quãdo hæres est institutus sub cõditione potestatiua habeatur pro pure instituto: vt l. si quis hæres instituatur. in princ. & ibi per Bar. s. de hære. instituẽ. & l. j. §. qui sub conditione. & q̃d ibi per Bal. ff. si quis omiss. cau. testa. hoc tamẽ non est verũ, quãtũ ad potestatẽ repudiãdi. Et aduerte secundũ Pau. de Castr. quia per istum tex. probatur, ꝙ quãdo est asscripta cõditio potestatiua filio, si filius dicit se nolle implere cõditionẽ, nõ deficit cõditio incõtinẽti: q̃a põt postea si eũ pœniteat velle implere, quousq; dat potestas implendi: iuxta l. fi. de cond. inst. Hoc aũt probatur per istam l. subtiliter, quia institutus sub conditione potestatiua, si repudiat hæreditatem, satis videtur protestari, ꝙ non vult implere conditionẽ: ad quid enim impleret conditionẽ, si non vult hęreditatem? Vñ hic probatur ꝙ põt pœnitere: patet, quia ex quo repudiatio est nulla, iterũ põt adire. l. nec is. §. j. j. eo. secũdũ Bar. ibi. Hoc aũt non posset implere conditionẽ. Sed licet ista doctrina sit elegans & subtilis, est multũ dubia: quia hoc ipso ꝙ filius dixit se nolle implere, videtur delata hęreditas se quẽti in gradu: quia si hoc fit per lapsum termini assignati ad implendã conditionẽ, multofortius fit expressa protestatione filij. De lapsu autẽ termini non est dubiũ, vt probatur in d. l. si quis hæres instituatur. Hoc aũt cõcesso, impossibile est, ꝙ ista opi. sit vera, quia post ius adeũdi delatum alteri nõ potuit filiũ pœnitere in preiudiciũ alterius. l. si post mortẽ. §. fi. & ibi per Bar. ff. de cõtrata. vnde non debet admitti pœnitẽtia. Nõ ob. iste tex. quia ex quo repudiatio fuit nulla, quæ erat actus principalis, si non valet repudiatio, nec valet q̃d tacite continetur in ea tanq̃ accessoriũ. l. si in diem. §. fina. vbi bonus tex. ff. de condi. & demonstr. & est optimus tex. & ibi per Bald. in l. si cut. C. de repu. hæ. Et inde est, ꝙ poterit impleri cõditio, quia illa tacita protestatio censetur nulla, sicut suũ principale. Pro ista cõclusione facit optime q̃d traditur per Bar. in l. si cui fundus. in vlti. col. de condi. & demon. ad intellectũ l. fin. C. de cõdi. inser. vbi dixit, ꝙ si ille in cuius persona debet impleri conditio, dixit se nolle acceptare implemẽtũ, non admittitur pœnitentia, vt possit postea dicere, volo ꝙ impleas, quando per primam declarationem est quæsitum ius volenti implere, ita ꝙ nil amplius expectatur ab hærede: qui casus est similis nostro. Nam ex quo delatum est ius adeundi ad alterum, nec amplius expectat aliquid à primo instituto, videtur ꝙ nõ admittatur pœnitẽtia ad præiudiciũ ipsius. Ex hoc text. arguit hic Cyn. & Moder. quòd si aliquis habet gratiã ad beneficiũ sub conditione, nõ põt renunciare gratiæ ante conditionem impletã, nisi renunciet in iudicio, vel in manibus superioris, per ea quæ habẽtur j. in ij. gloss. Sed vbi gratia fuit purificata, põt ille qui est consecutus beneficium per viam electionis, renunciare in manibus eligentium duntaxat, nisi sit secuta confirmatio superioris, secundũ do. me. allegat glo. quã dicit singul. in c. ij. de in integ. restitu. in antiquis. Tu vide glo. & ibi Ioã. And. in nouella in c. si electio. de electio. libro vj. & eundem Ioan. And. in c. j. vt lite pendẽ. eo. libro. ¶ In glos. super verbo, nihil erit. ibi: vbi corã iudice & c. Ista glo. approbatur communiter ab omnibus, & in renũciatione seu repudiatione hæreditatis potest satis tolerari, quia secũdũ Bal. in l. Labeo. ff. de iureiurã. repudiatio simplex differt à liberatione in hoc, ꝙ de sui natura non requirit partis præsentiã, quando fieret de iure iam delato. In casu autem nostro si renunciatio fieret extra iudiciũ, ideo requireretur partis præsentia, quia aliter nõ potest transire in vim pacti: & iuri de futuro sola repudiatione sine pacto renunciari non potest, vt in tex. nostro. Sed dubiũ remanet in alia liberatione, vel renũciatione, quę fieret in iudicio, vtrũ valeret facta parte absente corã iudice. Sũp quo Bar. dicit in l. nõ solũ. §. liberationis verba. de lib. leg. ꝙ valet, q̃a iudex qui est p̃sona publica, videt eã recipere noĩe partis: & si ista rõ est vera, quęlibet liberatio facta in iudicio valeret, ex quo iudex videt recipere nomine alterius. & hãc rationẽ tãgit hic Bal. & Imol. post eum l. eũ qui pro quo. ff. de in ius vo. & q̃d habet in l. j. §. ius publicũ. de iust. & iu. Sed ipse idẽ Bar. in d. l. postq̃ liti. tenet oppo. vbi voluit, ꝙ nisi iudex recipiat expresse nomine absentis, etiã renũciatio facta liti nõ valet: q̃a iudex in dubio nõ videt recipere. Ista cõclusio videt p̃bari in l. certũ. §. si quis absente. ff. de cõfessis. vbi etiã hoc declarat Bart. Vnde si vis tenere gloss. in l. postquã liti. quę dicit, quòd renunciatio facta liti valet parte absente, melius est dicere, vt dicit Bald. in l. & hæredi. §. nos autem. ff. de pactis. quòd renunciatio valet odio litium, licet sit facta parte absente. allegat Inn. in c. cũ pridẽ. extrà. de pact. bene facit pro ista cõclusione, q̃a publicus fauor est lites extingui, & dirimi. l. properãdũ. in prin. C. de iud. Ideo nõ est mirũ, si facilius ad-

a ¶ Argui. Adde do. Bar. Soci. in consil. xlviij. incip. in præsenti. ver. iij. probatur. circa fi. in j. parte.

mittitur renunciatio:nã & alibi propter hunc fauorẽ publicum permittitur iudici ferre sententiam ex officio, nulla parte instante,secundũ Bar.not.in l.Seius & Augerius.in fi.ad leg. Fal.† Vtrum autẽ liberatio facta parte absente prosit absenti[a],est longa q.& difficilis,de qua tetigit hic Bal.& tenet contra Barto.in l.nõ solũ.§.si liberationis verba.de lib.le.de qua Mod.remittunt ad loca sua,& bene. Vnde dic vt per Bald. in d.§.nos autem.& Ang.in l.de duobus.ff.de pact. veruntamẽ attẽde ad vnam rationẽ Bald.hic,quæ est sola declaranda. Dicit enim,ꝙ sicut traditio quæ fit per aliquẽ absenti, acquirit sibi ius ex traditione:vt l.absenti.in princ.ff.de do.& l.qui absenti.ff.de acquir.possess.ita videtur,ꝙ executio actus,quæ fit ipso iure,operetur eundẽ effectum. Vnde quia liberatio trahit secum suam executionẽ,ideo perinde est, acsi per nunciũ vel epistolã quis fuisset liberatus:argumẽ.l.prima.§.si debitori.ff.vt in poss.lega. Sed ista ratio cum reuerẽtia non tollit dicta Bar.nam fateor de plano,quòd dispositio quæ non requirit præsentiam partis,ita operatur effectum,quẽ inducit ipso iure, sicut effectũ quẽ inducit per mediũ alicuius. Sed vbi requiritur præsentia partis,hoc non est verum, quia præsentia requiritur propter consensum tacitũ vel expressum,sicut requiritur in pacto:vt l.j.ff.de pac. In tali autem casu nisi interueniat medium nuncij,vel epistolæ,non inducitur effectus, qui præsente parte causaretur ipso iure:vt patet in l.consensu.cum materia.de actio.& obliga. cætera dic vt per docto.in locis præalleg.& vide Bald.in materia illa in capi.j.de eo qui fidem facit agna.in vsi.feud.& in l.obseruare.§.fin.in prima char.ff.de officio proconsu.& lega. Et ad materiam tactam in glo.vide quod ponit Bald.in l.j.C.de pact.quem adducit hic domi.me.& quod ipse notat eleganter in l.j.in vlt.colum.C. qui bonis ce.pos.vbi dicit,ꝙ renunciatio simplex facta iuxta contractum,semper habet vim pacti. Et licet s.dixerim,quòd in dubio iudex nõ videtur recipere pro parte absente,hoc est limitandũ,nisi iudex procedat per inquisitionẽ,vel actus debeat fieri coram iudice,non contra certam personam : tũc em̃ iudex videtur recipere pro parte absente:ita dicit singulariter Ioan.And.in addi.Specu.in titu.de accu.§.ij.versi.quid si latro,& tenuit Bald.in l.j.in vlti.colum.C.de iudic. Pro secundo dicto vide optimum tex.in auẽ.ma.& auiæ.C.quãdo mu.of.tu.fun.quem allegat Ioã.Andr.vbi s. Et ex secundo dicto posset inferri ad intellectum l.inplurium.quòd quia ibi actus agitur coram iudice,non per viam iudicij, nec contra certam ☞ personã,iudex videat recipere pro omnibus absentibus.† Tãgit hic do.me.nunquid ante aditam hæreditatẽ legatum possit repudiari à legatario.& dicit quòd nõ,quasi non possit tolli repudiationis ius de futuro:allegat glo.singu.quæ hoc dicit eleganter in l.qui autem.in princip.in fin.glo.magnæ.ff.quæ in frau.credi. Sed contra istam gloss.si bene inspicias, videtur tex.in l.legatum.ff.de leg.ij.vbi iuriscon.dicit, ꝙ legatum recta via transit ab hæreditate in legatarium,nisi repudiet:quæ verba manifeste ostẽdũt,ꝙ si ante aditã hæreditatẽ legatarius repudiet, valet repudiatio,& extinguitur dominiũ sibi quæsitum:non enim potest intelligi tex.de repudiatione facta post aditam hæreditatẽ,quia tunc exceptio non bene cõueniret dicto principali,qđ ponitur de hæreditate iacente,contra l.j.cũ materia.ff.de reg.iur. ¶ Confirmatur ista conclusio,quia in legato generis,in quo transfertur dominiũ,ante optionem admittitur repudiatio.l.si Pãphilo.ff.de op.le. Ergo similiter videtur dicendum, quòd quamuis non sit translatum dominiũ ante aditam hæreditatẽ,quia tamen dies legati cessit, quo ad effectum transmissionis.l.hæredis aditio.ff.quando dies leg.ce.possit fieri ista repudiatio. vnde gloss.remanet dubia,licet sit singularis. Ego cõsidero,ꝙ si tenemus simpliciter dicta glossarum,quæ dicunt ꝙ ante aditam hæreditatem legatarius censetur ficte dominus,verius est dicere, ꝙ valeat repudiatio,qa saltem fictum dominium est de præsenti apud legatarium,in cuius consequentiã bene potest tolli futurũ dominiũ verum, acquirendum aditione hæreditatis:vt probatur in d.l.si Pamphilo.vbi quia ius optandi vel eligẽdi erat purũ,licet res eligenda esset in legato conditionaliter:vt ibi dicit Barto.in consequẽtia repudiationis iuris eligẽdi perditur etiã dominiũ,qđ erat applicandum eligẽti, & transfertur in seruum manumissum. Pro ista conclusione facit optime tex.in l.si pupilli.§.fi.ff.de neg.gest.per quẽ Bal.dicit ibi,ꝙ ex pacto põt renunciari officio iudicis futuro. Ego tamẽ non ita induco illũ tex.sed inducã tibi in lect.sequẽ.eo modo quo facit. Si verò tenemus opi.Bar.in l.si tibi homo.§.cũ seruus.de leg.primo.qui vult, ꝙ antequã legatarius acceptet legatũ,nõ videaĩ fuisse dñs ficte ante aditam hæreditatẽ,sed secuta acceptatione retro videaĩ fuisse dominus:tunc forte vera est sententia gloss.quia tẽpore quo legatarius repudiauit,nõ habebat dominium verẽ,nec ficte,nec potest videri retro habuisse, ex quo nõ acceptauit legatũ. Iura tamẽ,scilicet text.in d.l.legatũ.& in l.à Titio.j.de fur.videtur magis sentire id qđ dicũt glo.scilicet ꝙ dominiũ fictũ trãsfertur statim post mortẽ: vnde non est opus, ꝙ fiat retrotractio,vt dicit Bar.per acceptationẽ.ideo illa opi.gloss. in d.l.aũt. non videtur procedere. Et tene mẽti ad materiam istã,& ad tex.in versi.si quis dubitet.qđ posuit Bal.eleganter in l.j.C.de pact.vbi vult,ꝙ quãdo dubitatur vtrũ testator viuat,vel nõ,põt renunciari hæreditati etiã per pactũ,per l.nec nos.C.de capti. Intelligitur autem tex.noster in dubitatione, quã hæres habet tẽpore aditionis:nã dubitatio superueniens postea non rescindit aditionẽ legitimẽ factã. Quinimo etiãsi sit tẽpore adeundę hæreditatis,licet impediat aditionẽ,vt hic, non impedit petitionẽ bo.pos.vtrũq; dicit Bar.not.in l. cùm falsum.j.eo.& ibi de hoc plenius dicemus. Et inquãtũ in tex. nostro dicitur,ꝙ cõtradictio potestatiua posita in mera voluntate hæredis extranei non facit cõditionẽ,quæ impediat hęreditatẽ adiri vel repudiari,debes hoc limitare sing. nisi ad talẽ conditionẽ requiratur aliqđ præambulũ factũ: ita probaĩ singu.in l.homine.j.de optio.leg. & ibi hoc dicit Bart.qđ dic vt ibi per eũ,vbi etiã probatur no.qđ dicit hic Bart. in fi.cõmẽ. ꝙ si aliquis renũciat iuri nõ delato,id est iuri de futuro, qa nõ valet renũciatio,ideo totaliter renũcians põt illũ actũ exercere,ac si nõ renũciasset. Bart.alleg.illũ text.in l.nec is.§.j.j.eod. sed lõge clarius probatur in d.l.homine. Et ad id qđ diximus s.de renũciatione facta in iudicio parte absente: adde bonum tex.in auẽ.de teste.§.quia verò.col.j.vbi videtur,ꝙ licet pars renũciet testibus in iudicio,hoc nõ obstãte,si nõ didicit testificata,põt testes producere. Sed hoc non esset verũ,si renũciatio valeret,& fuisset facta parte præsente:vt patet ex dictis in c.fraternitatis.& c.cũ venissent.extrà,de restit. Oportet ergo intelligere,ꝙ ibi renũciatio fuit facta pñte parte,nec fuit recepta per iudicẽ. Barto.tamen in auẽ.at qui semel.C.de proba. dat alium intellectum ad illũ tex.sed vt potes videre,diuinat ad text.illum.

Neque filius. Neq; hęreditatẽ delatã ex testamẽto,neq; delatam ab intestato pater põt repudiare sine filio,vel ecõtra,sed ambo simul pñt.hoc d.

☞ ¶ † No.ꝙ licet in repudiatione faciẽda à filio debeat præcedere iussus patris.l.qui in aliena.in princi.s.eo.& probatur in l. Iulia.de legatis primo.in simili.si tamen pater & filius simul repudiant,repudiatio patris habet vim iussus præcedentis,& repudiatio filij stat in vi propriæ repudiationis. Secus dicit Paul.de Ca.si pater prius repudiaret,& postea filius:quia ista repudiatio nõ haberet vim iussus,secundùm eũ. Tu dic idẽ in vtroq; casu,per ea quæ habẽtur in l.filio.C.de iur.deliberã.& quæ ponit Bart.in l.qui in aliena.in princi.s.eo. 3 † Istum tex. inducũt hic singu.Bald.& Ang.ad q.statuti,ꝙ si filius nõ potest cõtrahere vel obligare se sine licẽtia patris,& pater & filius contrahãt simul,vnus videtur consentire alteri[b],& nõ solũ inducitur consensus,sed licẽtia,quæ fingitur præcessisse,sicut debet. Ad idẽ facit tex.in l.cùm pater.§.libertis.vbi hoc dicit Barto.de leg.secundo.vbi allegat tex.in l.Titius.& in l. Lucius.ff.quibus modis pign.vel hypo. sol. Sed illa iura loquuntur de consensu, qui non debet præcedere actum, sicut iussus,& licẽtia:vnde melius facit ista l.ꝙ aliqua alia. Et hãc doctri.posuit Bal.in l.finali.C.ad Macedo.quæ duo dicta adducit etiam hic dominus meus. Idem dicit in l.filius.in fin.ff. de his qui sunt sui vel alie.iuris. Sed aduerte,quia ista videntur procedere posse,quando statutum requirit simplicem licentiam:sed quando statutum requirit licentiam expressam, tunc videtur quòd licentia debeat concedi per verba, & non sufficiat iste tacitus consensus vel licentia. Ita videtur determinare Bald.post longam disputationem in tit.de actore.versicul.sed quid si statutum. & est versus finem additionis,vbi etiam in fin.infert,quòd si tutor contraheret simul cum pupillo,non sufficeret ad validandum actum in persona pupilli:quia in autoritate requiruntur verba,vt traditur in l.tertia. s.de autorita.tuto.per Dyn.& Bartol.quod est valde notandum,& nouum in ista materia. Dixit etiam Barto.in l.si quis mihi bona.§.iussum.j.eo.ꝙ si filius constituit patrẽ procuratorẽ ad adeũdum:& pater acceptat mandatum,hoc ipso videtur iubere filio quòd adeat. ¶ In glo.j.ista glo.circa prin.videĩ sentire ibi:quia nec pertinebat ad filiũ &c.ꝙ ideo iuris.hic dicat repudiationẽ patris non nocere filio, qa etiãsi repudiatio nõ esset facta,nullũ ius poterat cõpetere filio:vnde nõ potest pater nocere iuri filij repudiando,ꝙ filius nullo modo erat habiturus,licet nulla facta esset repudiatio:nec bene declarãt isti exponentes,vtrum repudiatio valeat,vel sit nulla. Videtur tamẽ

a ¶ Absenti. Vidẽ do. Ale.de Imo.in cõ si.cviij.iiij.parte.& Bal.in marg. ver.liberatio.

b ¶ Alteri. Adde do. Ale.de Imol.in l.si cõstãte.§.si vxor.s. so.ma.& idẽ qñ pater fideiubet pro filio ĩ cõtractu: Bal. in l.exceptione, ad fi.C.de euict.

tur tamen sentire, vt dicit domi. me. quòd repudiatio absolutè valeat, cū agatur de solo præiudicio patris repudiātis. Confirmatur ista expositio secundùm Barto. quia etiamsi filius efficeretur sui iuris, hæreditatem relictam sibi contemplatione paterna teneretur restituere patri. l. aditio. in fi. j. eo. & l. liber homo. de acqui. re. do. & sic per repudiationem patris non auferetur aliqua spes filio, sicut dicit glo. in secunda expositione. Et ideo quia cessat filij præiudicium totaliter, & ratio propter quā pater non potest repudiare. l. retinente. C. de iure del. videtur etiā cessare legis dispositio, quę ponitur ibi, & in l. ij. C. de repu. bo. pos. Bar. tamē tenet oppo. dicēs φ hæc nō est sola ratio, cur repudiatio paterna nō teneat. Est em alia rō, quę sumit̄ secūdū eum ex l. is pōt. j. eo. φ q nō pōt adire, non potest repudiare. sed pater non potest adire. l. ij. C. de hęre. instit. ergo nec repudiare, quia ius non est ei delatum, iuxta regulam positam. s. in prin. legis. Et φ pater nō possit repudiare, habet etiam locū, si filius sit infans, secundùm Ang. hic, φ licet possit solus adire. l. si infanti. C. de iure delibe. non sequitur, ergo potest repudiare, cùm istę leges indistinctè prohibeant patrē renunciare in pręiudicium filij. & ita dicit se obtulisse de facto, de quo Imo. adducit bonū simile: nam videmus, φ tutor solus potest petere bo. pos. & tamen non potest repudiare. l. tutor. ff. de bono. possessio. Pro qua conclusione vide optimum text. in l. prima. §. primo. ff. de bono. possessio. fu. mu. & quod ponit Bald. in l. seruus. §. dies. ff. de bonorum possessio. vbi concluditur, quòd scientia & negligentia patris non potest excludere filiumfa. à petitione bon. posses. per lapsum temporis, quæ est quædam tacita renunciatio, vel ficta: & si hoc non potest operari negligentia patris, multominus videtur posse repudiare expresse: quia ista expressa repudiatio est similis donationi. l. si sponsus. §. si maritus. ff. de donatio. inter virum & vxorem. ideo tantominus in administratore. l. qui fundum. §. tutor. ff. pro emptore. & l. prima. §. primo. de tute. & ra. distr. Et quando hæreditas aduentitia est delata infanti, est expressum & decisum, quòd pater non potest eam repudiare in præiudicium infantis, licet eam possit adire. Casus est expressus in l. final. §. vlti. C. de bo. quæ lib. quam l. etiā credo procedere de iure antiquo: quia licet illo iure aduentitia acquirantur patri, non filio, vt statim videbis, repudiatio tamen patris præiudicat filio propter spem acquisitionis quam habet, si efficiatur sui iuris. d. l. retinēte. Sed aduerte ad principale dictū Bar. s. relatum, videlicet quòd etiam hæreditatem profectitiam pater non potest repudiare sine filio, quia non est delata sibi hęreditas: vt s. dixi. Nam hoc dictum reuocat hic in dubio Raph. Cuma. quem refert domi. meus, inquantum Bartol. dicit, quòd quando hæreditas relinquitur filio contemplatione patris, etiam si filius sit factus sui iuris, tenetur eam restituere patri, per iura hic allegata per eum. Nam Rapha. dicit hoc non esse verum: quia relictum factum filio in potestate, intelligitur factū ratione patrię potestatis. Vnde videtur testator voluisse, quòd eatenus fiat acquisitio per filium, quatenus durat patria potestas, & nō vltra. ideo si filius sit factus sui iuris, acquiret sibi. & hoc videntur dicere illa iura valde indistinctè. l. non dubiū. C. de iur. deli. Institu. de hæred. instit. §. alienus. Non obstant iura allegata per Bart. quia licet Raph. nō respondeat, pōt dici, φ in l. liber homo. & in l. aditio. acquisitio poterat fieri vel directo, vel per fideicommissum bonę fidei possessori, de quo loquuntur dictæ leges. Et siquidē acquisitio fit directo per iussum bonę fidei possessori, non est mirū, si hæreditas sibi acquiritur. Si autem acquisitio non fit directo, sicut in d. l. liber homo. & in d. l. quidam cùm filiū. de hære. instit. ideo cōuertitur in fideicommissum, quia à prin. voluntas testatoris non potuit valere directo, sicut dicimus in l. Scæuola. j. ad Treb. In casu autē nostro non est sic: quia filio effecto sui iuris, nō reperitur φ pater possit iubere vt adeat hæreditatē. Itē dispositio testatoris à principio potuit valere iure directo, quia potuit acquiri hęreditas patri filio adeunte in potestate: vnde nō debet ita de facili trahi ad fideicommissum, per ea quæ habent in lege, verbis ciuilibus. ff. de vulgari & pupillari. Quid enim, si pater ex voluntate sua faciat filium sui iuris? Certe est quid sibi imputetur: ideo non habet locum æquitas posita in dicta l. liber homo. Et ad hoc dicendum multùm vrgent iura prælallega. quæ in seruo & filio non distinguunt, cuius contemplatione sit relictum. vide quæ ad hoc ponit Paulus de Castro: & ego in l. si quis mihi. §. primo. in iij. colum. j. codē. in versicu. sed quæritur. Sed posito sine præiudicio, quòd filius teneatur restituere hæreditatem patri, tunc opinio Barto. non videtur vera: quia ex quo pater potest cogere filium vt repudiet, per l. idemφ. §. fina. ff. mādat. eodem modo potest ipse repudiare. Hanc doc. ponit Bart. ad literam in consilio suo clxxxij. ad intellectum d. §. si tibi manda. vbi dicit, φ quādo alius stipulatur nomine meo, antequàm cedatur mihi actio, ego possum liberare debitorem, & acquiritur sibi exceptio: secus si actio esset mihi cessa. allega. text. in l. mulier. §. fina. de iure dotium. qui optime facit. & in l. si cum emptore. secundùm primam lectu. s. de pact. & l. apud Celsum. §. mandaui. de doli exceptio. Eodem modo ergo sequendo similitudinem suam possumus dicere, quòd sicut pater potest cogere filium, quòd repudiet: ita potest ipse repudiare, ex quo totaliter non præiudicat filio, sed sibi. Vnde iste articulus redditur dubius, maxime quia si bene respicias ad iura s. allegata, illa videntur prohibere repudiationē patris solùm propter præiudicium filij, non eo quòd non deferatur sibi hæreditas. ¶ Confirmatur ista conclusio manifesta ratione: quia quādo nulla species relinquitur filio consequendi hæreditatē, tunc non potest assignari ratio differentiæ inter dominū & patrē, cur magis dominus possit repudiare, quàm pater. Si ergo dominus repudiat legitimè: vt j. videbis, secūdū gl. & cōmunē sententiā: necessariū est fateri, φ in isto casu idē sit in patre, quia vtrīq; fit acquisitio iure potestatis, & per medium alterius. Et quia Bart. hic dixit, φ terminus de iure antiquo poterat assignari filio ad adeundū sine consensu patris; sed non de iure nouissimo, per l. fi. §. necessitate. C. de bo. quæ libe. adde φ hæc opinio nō placet hic Imol. nec domino meo. primo, quia ius nouissimum est inductum ad fauendū filio, vt acquiratur sibi, qđ olim non poterat acquiri: ergo non debet conuerti ad odium ipsius, vt minus liceat filio de iure nouissimo, q̄ Digestorum. Ideo ipsi credunt esse dicendū, φ tam de iure Digestorum, q̄ nouo requiratur consensus patris, qui videtur requiri agente filio, etiā de iure Digestorū, præterq̄ in certis casibus, de quibus in l. si longius. §. si filius. ff. de iudi. † Tu aūt potes defendere sentētiā Bar. & ad allegata in oppo. respōdeo, quòd non est inconueniens, φ ius nouissimum fauens filio in acquisitione in præiudiciū patris releuet patrem in hoc, vt tale ius non possit exerceri sine eius consensu: arg. l. cum qui. in princip. ff. de iureiu. ad l. si longius. §. filius. cum materia. dico quòd illa loquitur in actione, quam filius exercet nomine patris, aut in ea, quam filius non potest exercere sine voluntate patris: ex quo quia & ipse pater habebat actionē ad hoc, qui debet præferri filio, quando est præsens: ita loquitur text. in l. sed si vnus. §. si filio. ff. de iniu. Sed quādo filio competeret actio, ita φ non patri, vel ageretur de iure residente in persona duntaxat ipsius, tunc videt̄ φ filius solus possit agere de iure Digestorum. l. Papi. in prin. & l. filius. s. de inof. testa. Possumus tamē defendēdo sententiā Mod. dicere, φ quia hoc ius adeundi residens in persona filij filius non potest deducere in actu sine voluntate patris, ideo vt extinguatur tale ius per assignationē termini, requiratur patris consensus: & isto modo probabiliter procedit hæc opinio. ¶ † Tertiò adde, inquantū Bar. hic ponit duas conclusiones. Prima est, φ licet repudiatio filij expressa hodie non noceat patri, tacita tamen repudiatio, quæ inducitur per lapsum termini nocet, quia super isto iure nouū non disponit, ergo remanet incorrectū ius antiquum: de quo in l. si. ff. quis or. in bono. pos. iuxta l. precibus. C. de ap. & hoc tenuit ipse in l. si seruus. §. fina. ff. de bo. possess. Confirmatur ista conclusio sua, quia repudiatio quæ fit per lapsum termini, est repudiatio facta secūdū Bar. in l. Claudius Clodianus. j. eo. sed dispositio maxime correctiua non trahitur de casu vero ad fictum. l. iij. §. hæc verba. de nego. gest. per Bar. in l. omnes populi. de iusti. & iure. ergo non trahetur ad casum nostrum. Sed tu aduerte, quia super hoc possunt cōsiderari duo casus. nam aut terminus iste fuit assignatus de consensu patris, aut non. Primo casu tunc lapsus termini excludit patrem, quia & ipse videtur renunciasse: vnde sicut si pater & filius expresse repudiaret, sine dubio vterq; excluderetur, vt in tex. nostro: ita si pater consentit assignationi termini quæ fit filio. Si verò nō interuenit patris cōsensus, tūc assignatio termini erit nulla: vt d. §. necessitatē. ergo nec pater nec filius excludentur, quia etiā expressa repudiatio nulliter facta non impedit hæreditatē adiri: vt vidistis no. in princip. huius l. & est casus in l. homine. de opti. lega. ¶ Secunda conclusio, quam posuit Barto. est ista, quòd si filius moritur ante aditā hæreditatem, pater non potest acquirere hæreditatem sibi. allegat l. si infanti. per locum à speciali. C. de iure delib. Idem tenuit Bart. in l. j. C. qui admi. in xviij. oppo. & in l. cùm quidam. in prin. j. eo. & Bar. in l. fi. in ij. qō. C. de bo. quæ libe. Hæc tamen dicta videtur limitare Bal. in d. l. fina. dupliciter. Primò, nisi præcesserit iussus patris: argumē. l. non iustam. C. ad Treb. & hoc dictum videtur sequi Fulgo. in d. l. fina. vt refert hic domi. meus. Sed ipse dubitat de hoc dicto: quia per mortem iussus videtur extinctus. l. qui in aliena. s. eo. Sed ille tex. non loquitur de morte eius, cui fit iussio, sed de morte iubentis. Vnde aliter est improbanda ista doctrina, & φ non procedat, adduco tibi bonum tex. Insti. ad l. Aquil. §. illud. vbi dicitur, φ quando seruus institutus occiditur ante aditam hæreditatē, præcedente iussu domini, potest dominus agere contra occidentē ad æstimationē hæreditatis. Sed hoc esset falsum, si solus iussus non secuta aditione sufficeret, vt dominus ipse posset adire hæreditatē. Ergo patet, φ solus iussus nō sufficit: & sicut hoc est in dn̄o & seruo, cui acquirebatur hæreditas de iure cōmuni, si esset secuta aditio: ita & fortius debet dici in casu nostro, in patre cui hæreditas acquiritur de iure speciali: quia si filius adisset, non acquireretur hæreditas patri, sed solū vsusfructus. l. fi. §. vbi autem in vnum. C. de bo. quæ libe. Non obst. tex. in l. non iustā. C. ad Treb. quia non est similis casui nostro: quia ibi hæres qui expectauit se cogi, iam erat cōtumax in non adeūdo. vnde perdit Treb. vbi dicit̄ in fi. tex. Sed filius nō dicit̄ contumax, licet nolit adire, quia nō pōt cogi sicut seruus: vt no. in l. j. C. qui admit. & in l. cùm proponas. C. de hęre. insti. vnde ista non sunt similia. Secūda limitatio Bal. quę est talis, nisi filius constitutus in extremo mortis arti. repudiaret, non videtur bene fundari iure. Primò quidem, quia quando filius est in extremo mortis articu. non potest amplius adire. l. fi. & ibi Barto. ff. quando di. le. ce. l. ab omnibus. §. cùm quidam. & ibi etiam Bart. ff. de leg. j. vnde si non potest adire, hoc casu hæreditas non defertur ad patrem, sed solùm quando potest adire, & repudiat: vt patet in l. fina. in versicu. recusante filio. s. allega. & inde est, quòd si filius moritur, pater non succedit. † Pręterea consti-

tutus in extremo mortis articulo non potest repudiare, quia aditio & repudiatio procedunt à patri. l. is potest. j. eo. ergo non defertur hæreditas patri, quæ defertur in casum repudiationis, vt dixi: facit optime qđ ponit Bar. in l. miles. §. pro parte. de lega. ij. Vnde ista conclusio etiam remanet dubia: licet enim positus in extremo mortis articulo non dicatur adhuc perfecte mortuus, per l. qui duos. de manu. test. satis est in proposito nostro, ꝙ quo ad hos effectus, eadem ratio sit in eo quæ est in mortuo, scilicet vt non possit repudiari hæreditas. Et aduerte, quia Bal. in d. l. fin. vtitur hac ratione: videlicet ꝙ qa pater posset adire hæreditatem filio inuito, multofortius filio ignorante. l. qui pater. §. quod quis. de reg. iur. Sed cum reuerentia, ista ratio non valet, quia pater non posset non præcedēte expressa repudiatione filij adire hæreditatē: non enim conceditur sibi hæc potestas, nisi filio recusante, vt in princi. huius l. Ideo non posset etiam ignorante filio adire, quia non est sibi delata hæreditas. Et ad ea quæ dixi in no. qñ pater & filius cōtrahunt simul, quòd pater videtur interponere autoritatem, vel dare licentiā filio: vide Ioan. And. eleganter in simili in regula, qui tacet. in mercurialibus. quē sequitur Petr. de Anc. in c. j. de consti. xxij. char. ¶ †4 In ea. glos. in fi. glo. ista videtur velle, quòd licet pater non possit repudiare hæreditatem delatam filio, dominus potest repudiare hæreditatem delatam seruo, cui Bar. contradicit. Sed Mod. tenent glo. prę terꝗ̃ Pau. qui sequitur Barto. & ego eos sum secutus in l. legatum. de lega. j. vbi plene scripsi. Ex hoc arguit Bald. quòd hæreditatem delatam monacho Abbas potest repudiare[a], similiter legatū factum monacho: de quo per Bal. in l. bonorum, C. qui admitti. & in auē. si qua mulier. in fi. C. de sacrosanct. eccle. de quo scripsi aliquid in d. l. legatum. & tangitur in c. in præsentia. extrà, de prob. Hoc tenet Barto. in l. tutor. in princ. ff. de bo. possession. Sed relinquitur duplex dubitatio. Prima, vtrum hæreditatem delatam prælatus solus vel cum capitulo possit repudiare. Et hāc tetigit plenissime in d. l. legatum. dic vt ibi. Secūda, nūquid legatū relictum ecclesiæ possit solus prælatus repudiare. Domi. Paul. dicit in d. l. legatum. ꝙ non potest repudiari sine consensu capituli: sed nō dicit, vtrum debet interuenire etiam autoritas superioris. Do. Federi. de Senis consuluit super hoc in cōs. xix. & ibi dicit, ꝙ possit repudiare solus: quia in quærendis potest prælatus præiudicare ecclesiæ. xvj. q. vj. §. fin. & plene in c. j. de dolo & contu. Sed legatum non est vere, sed ficte quæsitum ante acceptationem: ergo cùm sit magis proprie quærendum, quàm quęsitū, poterit repudiari per solum prælatum. Hanc opi. confirmat Abbas antiquus, & Domi. in capitulo primo. de re. eccl. nō alie. in vj. Eandem sequitur Abbas & Moder. in c. tua. de his quæ fiunt à præla. vbi de hoc eleganter: vbi etiam adducit text. in capitu. quoniam. de deci. vbi patet, quòd in acquirendis solus prælatus præiudicat ecclesiæ. Item adducit capitu. cum apostolica. eo. titu. circa medium. vbi videtur probare, quòd solennitas in alienatione rei ecclesiasticæ requiritur, quando ecclesia possidet rem, vnde legatum adhuc nō possideatur, per ecclesiam, non habet locum dispositio. ca. nulli. de reb. eccle. non alienan. & quod habetur x. q. ix. capitul. hoc ius porrectum. Sed ad illum text. qui fortius vrget, potest dici, sicut patet ex ver. seq. post ver. inductum, quòd intentio canonis non est ibi absolute concedere, quòd res non possessa ab ecclesia possit alienari, sed tantū illa quæ est in manu laici, & difficiliter potest recuperari: vt patet ex præcedentibus in dicto capitul. Non obst. secundùm eum text. in l. magis puto. §. fundum. ff. de rebus eorum. vbi legatum non potest repudiari à pupillo sine autoritate iudicis, quia est alienatio: ergo idem videtur dicēdum in ecclesia, quæ est prohibita alienare, quia ille text. loquitur de pupillo, qui non habet legitimam administrationem bonorum suorum: nos autem in prælato, qui habet administrationē cū libera, & si dānificat ecclesiā, tenetur sibi resarcire damnū. Sed ista responsio concludit, quòd solus tutor posset repudiare legatum, cùm habeat liberam administrationem: vt l. si præses. C. de transact. quod est falsum. Primò quidem, quia tex. dicit ibi, quòd pupillus non repudiat, quia est alienatio, sed alienatio non permittitur soli tutori sine iudice. l. magis puto. §. ne passim. eodem titul. ergo nec repudiatio legati. † Præterea tutor non potest repudiare solus bono. possessio. & tamen ius non est acquisitum adhuc pupillo. l. tutor. in fin. ff. de bono. possessio. ergo multominus potest repudiare legatum, per quod est acquisitum dominium pupillo. Vnde quicquid dicant isti domini cano. veritas est, quòd nec per solum prælatum, nec cum consensu capituli potest fieri ista repudiatio: sicut tenet Bald. in dicto §. fundum. l. magis puto. Et licet idem Bald. in l. contra iuris. §. j. de pact. dicat, quòd qñ legatū etiā damnosum ecclesiæ solus rector posset repudiare, hoc non videtur verum: quia etiam quando alienatio est euidenter vtilis pupillo, non potest fieri non seruata solennitate. l. si fundus. ff. de reb. eorum. & tenet Bartolus in l. cùm hi. §. ea autē. ff. de transact. & bene probatur in versi. præsertim. in c. j. de re. eccle. non alie. in vj. Vbi autē prohibetur diminutio patrimonij, bene esset fatēdū, ꝙ per repudiationē legati non diminueretur patrimonium: vt dicit tex. not. in l. j. §. vtrū. ff. si quid in frau. pa. bene facit l. qui autem. in prin. ff. de his quæ in frau. credi. In practica tamen seruaretur opi. can. quia videtur esse cōmunis apud eos. Et cū dicitur per Fed. ꝙ dominium legati ante acceptationem non erat vere quæsitum, dicendum est, ꝙ hoc est falsum: quia imò est verè quæsitum, sed reuocabiliter, secūdū Barto. qui ita dicit in l. si tibi homo. §. cùm seruus. de leg. j.

> a ¶ Repudiare. Vide tu Fel. in d. c. in pręsentia. in vj. col. versi. ix. quero. cū seq. de proba. & eundē d. Franci. Aret. in l. seruum communē. in fi. de vul. & pup.

SVMMARIVM.

1 Opinio præualet veritati in dependentibus ab animo solo.
2 Animus ad continuandum ius quæsitum inductus, non operatur eiusdem iuris de nouo acquisitionem.
3 Obedientia an & quando præscribatur.
4 A potestate suprema nunquid valeat quis per priuilegium eximi.
5 Opinio potius ꝗ̃ veritas in delictis inspicitur.
6 Actus agentium limitatur à voluntate agentium.

HIS qui putat. Qui putat se necessarium, cū sit voluntarius, nō potest repudiare, nec adire. hoc dicit ista l. cū seque. ¶ †1 Primo no. ꝙ in his quæ pēdēt ab animo solo, opinio præualet veritati: ad qđ in glos. & plenius per Bar. in l. ij. §. Labeo. ff. pro emp. & not. in l. multum. j. de condi. & demon. & est satis vtilis articulus. †2 Secundò not. ꝙ animus inductus ad continuandum ius quæsitum non operatur eiusdē iuris de nouo acquisitionē: vides enim hic, ꝙ qui immiscet se continuando dominiū tāꝗ̃ necessarius, non acquirit hæreditatem de nouo tanꝗ̃ extraneus. Et per istū tex. videtur confundi opi. Bartol. in l. iij. in princ. ff. de acqui. possess. vbi dicit, ꝙ animus adhibitus ad continuandam possessionem operatur acquisitionē possessionis de nouo. Vnde d. Paul. dicit hic esse cogitandū: & ꝙ glo. in d. l. iij. in princip. quæ tenuit oppo. videtur verior, tu dic, vt ibi plene scripsi sequendo opi. Bar. Et ad istam l. respondet Bar. met eleganter, quē ego ibi adduxi in l. gerit. in vltim. colū. j. eo. dicit enim, quòd ista l. loquitur, qñ ius acquisitum non habebat originē à voluntate eius, cui acquiritur, quia necessarius est hæres ipso iure ex dispositione legis. Sed qñ ius qđ ego credebā esse quæsitū, habuit originē à volūtate mea, vel alterius, quē ego repręsento: tunc est secus. Et vltra ea quæ ipse scribit, vide tres ll. nota. quas tunc pro eo adduxi pro sua opinio. in d. l. iij. in prin. ¶ In glo. super verbo, non poterit. ibi: eodem errore consistens &c. Hanc glo. inducit hic Pau. de Castr. ad q. quā posuit Oldra. consi. suo lv. vbi dicit, prout refert Pau. ꝙ licet non possit præscribere contra superiorē ius obedientiæ: vt c. cùm non liceat. de præscriptio. hoc est verum, donec durat subditus: sed qa per pręscriptionē tanti tēporis, cuius initij nō est memoria, efficitur non subditus, ideo tunc poterit præscribi obediētia, quia non durat amplius ista qualitas subditi. Sed hoc dictum si non declaratur aliter, videtur impossibile. Nam ante perfectam & completā præscriptionem non est acquisita libertas, quia effectus præscriptionis consummatur in fin. vt per Bar. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. ma. ante ergo quàm sit completa præscriptio, non est liber. Post completam autē præscriptionem, quod semel est præscriptū, non potest præscribi amplius. l. sequitur. §. lana. ff. de vsucapi. ideo videtur posse declarari alio modo, †3 videlicet quòd obedientia non præscribitur à subdito, nisi quando gereret se pro non subdito, & esset in quasi possessione libertatis, sicut dicit̄ in seruo, qui præscribit libertatē. l. j. & per totum. C. de pręscr. lon. tē. quæ pro li. tūc em̄ ex quo est in quasi possessione libertatis, non præscribit vt subditus. facit qđ habetur in l. male agit. & in l. cōpetit. C. de præsc. xxx. an. Aduerte tñ, quia cōiter doct. in d. c. cùm non liceat. non volunt, ꝙ ex ista quasi possessione libertatis, de qua per Bar. in l. hostes. de cap. possit præscribi obedientia, etiā in inferiori à principe, habēte supremā potestatē. Sed bene pōt secūdū eos pscribi contra inferiorem obediētia & libertas, vt aliquid subsit alteri: vt c. cū potest. de priui. li. vj. & c. cū olim. eo. tit. in antiquis. Contra supremā aūt ptātem nulla currit pręscriptio, secundū Inn. in c. bonæ. de postula. prælat.

præla.quę refert & sequit Bal.in aut.quas actiones.C. de sacrosanct. ec cle.& d.Ant.in c.cũ cõtingat.de fo.cõp.†V trũ aũt per priuilegiũ posSit quis eximi à suprema ptãte, vide per Abb.Mod.in d.c.cũ non liceat.[a]& Bart.in l.hostes.in ij.col.ff.de captiuis.Sed ista glos.põt induci melius ad no.glo.Bar.super rubr.C.de vsu.vbi dicit,ꝙ si cõstitutio epalis disponit aliquid cõtra vsurariũ,intelligit,donec duret illa qualitas,id est donec nõ restituit vsuras,licet Bart.aliter senserit in l.qđ sit fugitiu.in prin.ff. de ædil.edi.Super quo vide qđ scripsi in c.j.extrà,de prob.¶ In glo. super verbo,nã plus est.ibi:sed argumentũ cõtra.Bar.simpliciter distinguit,vt retuli in voce,inter ea quæ non consistunt in solo animo:de quo dic vt hic per eũ,& in l.ij.§.si sua cõditione.pro emptore.Ang.hic addẽdo aliquid ad dicta Bar.dicit,ꝙ etiã in his quę nõ cõsistũt in solo animo,est distinguendũ,vtrũ lex cõsideret factũ,an verò animũ.Primo casu attẽdit veritas potius ꝙ̃ opi.[b]exẽplum in l.si putator.ff.ad l. Aqui.Nã licet putator nõ crederet aliquẽ occidere,quia tamẽ lex punit factũ,scilicet occidẽtẽ,punietur de culpa,nõ inspecto animo suo: secus si lex consideret animũ,sicut in furto,quia tũc inspicitur veritas,nõ opi.l.inter omnes.§. rectè.ff.de fur.quæ verba sunt Bart.in effectu,in l.j.§.non aũt.ff.si quis te.lib.es.iuss.vbi dicit,ꝙ quãdo lex cõsiderat factum,punitur etiã lata culpa:secus si consideret dolũ,id est animũ faciẽtis.†Quibus adde breuiter, ꝙ in delictis inspicitur potius opinio,ꝙ̃ veritas[c],ad euadẽdũ à pœna delicti,sed non ad incurrendũ delictũ,in quo debet puniri dolus. ita dicit Bar.in d.§.recte.& melius in q.de eo qui occidit aliquẽ,quẽ putabat esse bannitũ,cùm nõ esset:in l.fi.ff.de adul.de qua q.vide per Bal.in l.j.C. si à non comp.iud.& in l.j.ff.de leg.¶ In glo.in verbo cõtrario.glo. procedit satis plane in ij.parte,inquantũ mouet q.de necessario tantũ,sed in quantum in fin. loquitur de suo & necessario,indiget magna declaratione.Bar.qui sequitur glo.dicit,ꝙ is qui putat se voluntariũ,cùm sit necessarius,ideo non põt adire vel repudiare,quia adeundo nõ habet animum acquirẽdi de nouo hæreditatẽ.Et si aditio ista operaretur immixtionẽ, hoc non esset acquirere de nouo,sed continuare & confirmare ius acquisitum,nec plus dicit.E contra autẽ si repudiaret,videtur velle perdere ius acquirendũ,non ius quæsitũ sibi tanꝙ̃ suo & necessario:ad perditionem enim vnius iuris,nõ sequitur perditio alterius,vt videbis in l.nec is.§.j. j.eo.& in l.si seruitus.in princip.ff.de serui.vrba.prædio.Sed contra istã opi.insurgunt hic aliqui Moder.diuersis rationibus.¶ Primò dicit Imo. quòd qua ratione animus inductus ad continuandũ operatur acquisitionẽ de nouo,iuxta ea quæ dicit Barto.in l.iij.in princ.de acquirẽ.poss.eadem ratione econtra animus inductus ad acquirendum debet operari cõtinuationẽ iuris quæsiti, vel potius confirmationem. Sed ipse non perpendit,quòd in casu nostro istud argumentum conuertitur contra eum, sicut patet ex l.nostra,is qui habet animum continuandi,tanquàm necessarius,non acquirit de nouo.V nde nisi restringas istas duas ll.ad necessarium tantum,& non intelligas eas in suo,& necessario,quam restrictionem nullus facit, arguemus hoc modo:Sicut animus continuando non operatur acquisitionem de nouo,ita econtra animus in acquirenda non operabitur continuationem.Et ad dicta Bart. in d.l.iij.responde vt ibi scripsi.& vt s.tetigi in no.allegando Barto.in l.gerit.j.eo.vel potest dici,secundùm dominum meum,quòd iura allegata per Barto. in dicta l.iij.loquuntur in acquisitione possessionis,quæ magis pendet à facto, quàm ab animo:vnde non inspicitur, quid sentiat acquirens.Quòd autem pendeat à facto,patet: quia infans qui nullum habet animum , potest acquirere tutore autore.l.quamuis.§.infans.de acquirenda possesi. Sed secundùm hoc haberemus dicere,ꝙ etiam aditio hæreditatis nõ pẽdeat ab animo,quia etiam infans qui fari potest,potest eam adire tutore autore.l.pupillus.s.eo.Præterea dicta l.iij.& multæ aliæ dicunt,quòd acquisitio possessionis cõsistit in animo & facto:vnde vtrũq; concurrit æqualiter.Exponendo tamẽ dicta sua,& saluando,possumus dicere,quòd acquisitio possessionis pendet ab animo perfecto.vnde quando aliquis ingreditur animo continuandi possessionem , adest vnum ex extremis perfectè,scilicet ipse actus facti. Aliud verò extremũ, videlicet animus, non dicitur deesse totaliter,ex quo ingrediẽs possessionem habet animum retinendi possessionem quæsitam:& ideo toleratur, quòd acquiratur possessio de nouo,habet enim aliquẽ animum ad possessionẽ,sed non eo modo,quo debuit.In aditione autẽ hæreditatis,quæ consistit in solo animo.l.pro hærede.in prin.j.eo.animus imperfectus non iuuatur ab aliqua alia re,quæ debeat cõcurrere ad acquisitionẽ.¶ Secundò dicit Pau.de Ca.reprehẽdẽdo dicta Bart.ꝙ licet is qui putat se necessariũ, cũ sit voluntarius,non acquirat hæreditatẽ de nouo:non tamẽ est idẽ in casu conuerso, qui ponitur in gloss.Mouetur subtiliter, & assignat differẽtiam inter vtrunq; casum:nam in casu l.nostræ qui putat se necessarium,& se immiscet,vult vnũ tantũ,scilicet facultatẽ administrandi & disponẽdi hæreditatẽ: vnde non est mirum, non ex quo vult acquirere, si non acquirit,†quia actus agẽtiũ limitatur à volũtate agentiũ[d].d.l. nõ omnis.in prin.ff.si cer.pet.l.iij.§.si quis hoc interdicto.de itinere actuq; priua.Sed quando quis reputat se voluntarium, cùm sit necessarius,vult duo,scilicet de nouo acquirere ius hæreditatis,& etiam facultatẽ disponẽdi de ipsa hæreditate,& de rebus hæreditarijs:vnde qui vult quod est plus,vtiq; videtur velle qđ est minus.l.cum furti.cum materia.s.de in litẽ iurand.l.j.§.si stipulanti.cũ ibi not.de verb.oblig.& dicit hanc differẽtiã esse inutilẽ,per quã tenet cõtra glo.& Bart. Tu verò pro cõi opi.potes dicere,ꝙ cõcesso sine pjudicio veritatis,ꝙ iste velit duo s.dicta: vnum principaliter,aliud accessoriè,& in cõsequẽtiam. Per hoc ẽm,ꝙ vult acquirere hęreditatẽ,cõsequẽter vult acquirere dñium &administrationem in rebus hæreditarijs,quia ab acquisitione dñij vniuersalis venit cõsequẽter acquisitio rerũ particulariũ.l.statuliberi.§.Quintus.ff.de statulibe.l.cũ hęredes.in prin.de acq.pos.Si ergo nõ valet principale,nec accessoriũ.l.j.& ij.cum materia.de pec. l.l.ij.§.j.de vul.& pupil.cum no.in regula,accessoriũ.de regu.iu.in vj.Præterea nõ videtur verũ, ꝙ velit duo separata,sed vnũ tantũ,scilicet acquirere hæreditatẽ,qđ virtualiter in se cõtinet potestatẽ disponẽdi,& dñium rerũ hęreditariũ.V nde nõ recedere à sentẽtia cõi propter hoc. Secundò principaliter adde dictis Bar.inquantũ vult,ꝙ si verba aditionis dicunt,ꝙ talis filius &c. hæreditatẽ delatã adiuit,per hoc vitiatur aditio , quasi per ista verba videat æstimare se esse voluntariũ, nõ necessariũ,nisi consequẽter adiungat,& se immiscuit:quia tũc per verbũ sequẽs declararet intẽtio sua,ꝙ voluit se immiscere: nã primũ dictũ Bald. reputat esse falsum in l.potuit.C.de iure del.quia verba sunt impropriãda,vt actus magis valeat,ꝙ̃[a] pereat.l.sed & si possessori.§.itẽ si iurauero.ff.de iureiu.l.j.cum ibi no.C.de vsufr.maxime qa vt dicit do.m.leges vtunt aliqñ istis verbis,etiã in hæredibus suis:vt l.fi.§.cũ igit.& l.cũ antiquiorib.[b] C.de iure deli.Ipse tñ nitit cõcor.opi.videlicet ꝙ aut ista verba proferant ab homine perito,& vera sit opi.Bar.quia cũ intelligeret vim & proprietatẽ istorũ verborũ,psumit ea accepisse in pprio sensu,& sic nõ credidisse se esse suũ,vel ad minus voluisse se immiscere.Aut proferunt ab hoĩe imperito,& tũc capiẽtur improprie,& valeat immistio:mouet per gl.in l.qđ si nepotes.s.de test.tu.[c] super quo vide qđ ponit Bal.no.in c.j.de succes. feu.Facit qđ habet in l.stipulatio ista.§.hęc quoq;.de ver.ob. Sed ista distinctio cẽt attẽdẽda,vbi cũq; actus posset valere vtroq; modo: sed qñ actus accipiẽdo verba vno modo esset nullus , tũc nõ fit distinctio inter peritũ et imperitũ:vt j.ostẽdã.[d] V ñ placet mihi cõclusio Bar.simplr,quã etiã sequitur hic Pau.de Ca.pro qua adduco tibi tex. no.scđm Bar.ibi in l.legitimus.§.ĩ legitimis.s.de legi.tu.per quẽ Bar.dicit,ꝙ si iudex dat legitimũ tutorẽ in tutorẽ,qui est ipso iure tutor,verbũ,dare,nõ importat creationẽ noui iuris,qđ esse non põt,sed facultatẽ administrãdi.Et ita erit proprie in proposito,quia verbũ,aditio, significabit immixtionẽ,per quã acquirit facultas disponẽdi,& administrãdi hæreditatẽ:facit optime pro ista cõclusione tex.& qđ ibi Bar.in l.j.C.de nego.gest. & qđ no.glo.in l.si in aliã.in verbo,ferias dare.ff. de offi.procon.& le.Et ad limitationẽ quã ponit Bar.adde quod ipse idem ponit in l.fi.circa princ. ff.de condi.ob causam.

[a] ¶ Cũ nõ liceat. Et ibidẽ vide Fel.circa fi.j.col.in vers.secũda declaratione.

[b] ¶ Quã opin. Adde Car.ĩ cle.j.§.j. xiij. q.de reg.& Pau.de Ca.in cõsi.xxxv.in ci.licet ista sit q.in j.col.in fi.

[c] ¶ Quã veritas. Vide d.Ale.in l.diu. de sica.vbi ẽt p eũ.

[d] ¶ Agẽtiũ. Adde d. Bart.Soc.in consil. cclxvij.ic.pñs.vers. postremo.circa fin. ver.in ij.parte.

[e] ¶ Probari. Pro qua materia vide plenius ꝙ̃ hic eundẽ Fran. Aret.in l.in illa. in prin.iij.col.cũ se.de verb.obl.& qđ ibi dixi in apo.

SVMMARIVM.

1 Negatio coarctata regulariter probari nõ potest.
2 Renuncians iuri vni,non tamen per hoc renunciare videtur alteri iuri quod habet.
3 Consequens qui vult,etiã si sit priuatiuũ,videtur velle antecedẽs,sine quo illud esse non potest.
4 Ignorans in dubio non videtur renunciare iuri, quod se habere ignorat.

NECIS. Qui dubitat vtrum testamẽtum sit falsum vel nullũ,non potest adire:secus in eo qui est certus.h.d.Secunda ibi:si certum sit. †No.ibi:sed si certũ sit &c.ꝙ negatiua quę pẽdet à facto,vel non facto alicuius,potest esse certa apud eũ:& ex hoc infert Bal.& Mod.ꝙ ista negatiua licet sit coarctata,põt probari bene per teste,ꝙ̃uis regulariter negatiua nõ coarctata nõ possit probari[e].l.actor.C.de proba.c.j.de cõfes.in vj.

Et quia ista negatiua est de facto proprio, videt̃ ꝙ æquè bene posſit probari ſicut affirmatiua. Vtrum autem iſta negatiua cadat in ſenſum teſtis, an verò probetur per remotionem actus à ſenſu, & ſimiliter quando eſt coarctata loco & tempore, tangetur in l. Pantonius. §. rei. vbi per glo. j. e. de quo vide per Ioan. And. in ca. bonæ. de elect. & in dicta l. actor. & per Bald. in l. fin. C. de erro. aduo. Aduerte tamẽ, quia qñ teſtis deponit negatiuam facti proprij, ipſe non poteſt habere conteſtem probantem eo modo: quia ſi teſtis dicit, non fui præſens, alius qui dicit ſimiliter, quòd ego non fui præſens, non deponit negatiuam facti proprij, ſed alterius. Et ad materiam vide quod ponit not. Bald. in l. fin. C. de bon. poſ. ſecũ. tab. & Bart. in l. ij. in fi. j. quęad. te. ape. ¶ In gl. j. ibi: aliàs incipit, is qui &c. dicit gloſſ. quòd ſi non ſit dictio, nec, in principio literæ, iſte text. continet vnum caſum. Sed hoc videtur impoſsibile, quòd iſte caſus poſsit ſtare: quia in principio præſupponit, quòd hæres putabat teſtamentum eſſe falſum: nam ſi hæres ipſe non eſt certus, dato quòd alius eſſet certus, nõ poſſet hæres adire l. cùm falſum. j. eo. Si tamen vis ſaluare hanc poſitionem, oportet dicere, quòd à principio hæres putabat eſſe falſum: poſtea certificatus eſt, quòd non erat falſum. Sed quomodo poterit certificari, ſi non agebatur de facto proprio? eſt dubium, maxime quia j. in ij. gloſſ. quando agitur de certitudine, ponitur exemplũ de teſtamẽto, qđ ipſe hęres dicitur feciſſe falſum. Vnde quia põt eſſe certus de facto ſuo, ideo põt adire: ideo tene ꝙ in tex. ſit dictio, nec. & bene procedit.

Hæres. Repudians ius delatum ex teſtamento, non videtur repudiare ius delatum ab inteſtato: ſed repudians ab inteſtato videtur repudiare etiam ex teſtamento, ſi ſcit ſe hæredem inſtitutum: aliàs repudiatio non valet in vtroq;. hoc dicit. Secunda ibi: ſed & ſi quaſi. 2 Tertia ibi: ſi ignorat ius. ibi: neque &c. ¶ †Not. quòd renuncians vni iuri non videtur per hoc renunciare alteri iuri, quod habet. ad idem text. in l. ſeruitus. in princip. ff. de ſeru. vrba. prædio. & ſimiliter excluſus ab vno iure per l. non cenſet̃ excluſus ab alio. l. ſi filius qui patri. §. j. de bon. lib. Similiter etiam videmus, quòd excluſus ab vno remedio, non videtur excluſus ab alio. l. licet. C. de iure delib. facit quod habetur in l. de pupillo. §. ſi pluribus. de noui ope. nun. & quod habetur in l. voluntarie. C. de excuſat. tuto. ¶ †Secundò not. in verſicu. ſi quaſi &c. quòd qui vult conſequens, etiam ſi conſequens ſit priuatiuum, videtur velle antecedens, ſine quo illud eſſe non poteſt. per quem tex. confunditur opinio Barto. in l. j. ſuprà eo. quæ dixit contrarium. Et mirandum eſt, quòd Barto. non meminit de hoc tex. Sed magis eſt mirandum, quòd non ponderauit text. in l. illud. infrà eo. vbi in primo exẽplo ponitur idem caſus, qui hic: & ſic etiam ibi volebat conſequens priuatiuum. Et ideo addas iſtum tex. ad nota. in d. l. j. ¶ †Tertiò not. in verbo, credendũ eſt &c. quòd in dubio facies actum videtur facere eo modo, quo valet: nam hic non valeret repudiatio facta ab inteſtato, ſi non videretur repudiatum ius proueniens ex teſtamento, vt dicitur in vltimo reſponſo. ¶ † Vltimò not. quòd ignorans in dubio non videtur renunciare iuri, quod ignorat habere. Idem ſi dubitet ſe habere illud ius, ſecundùm domi. meum: allegat tex. & Angel. ibi in l. manifeſtiſsimi. §. ſin autem dubi⁹. C. de fur. bene facit l. fi. C. de cõdit. indebi. quem etiam ipſe adducit. Vtrum autem hæres inſtitutus præſumatur ſcire ſe inſtitutum, vel ignorare, tangit hic domi. me. de quo dic vt plene per Barto. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verbo. obliga. & aliquid in l. eius qui in prouincia. ff. ſi certum peta. ¶ In gl. ſuper verbo, nõ amittit. circa princip. Bartol. hic ſupplendo ad gloſ. quærit, vtrum ſi aliquis repudiat bono. poſſeſ. vel econtra hæreditatem, poſsit venire ex altero capite, ſi habet ſubſtitutum. Et refert gloſſ. tenere, quòd non, in l. & ſuum. C. de iure delib. Sed docto. ibi communiter tenent oppoſit. quia ſi renuncians bono. poſſeſ. non videtur renunciare iuri adeundi, vt hoc textu: ergo ſubſtitutus non poteſt admitti. lege, quandiu. ſuprà eodem. Bartol. concordat opinio. dicens, quòd aliquando quis repudiat ipſam rẽ, non ius quod habet ad rem. Exemplum, ſi quis dicat, repudio hæreditatem: & tunc videtur repudiare omne ius, quod habet in illa hæreditate, & admittitur ſubſtitutus. ſicut econtrà ille qui petit bonorum poſſeſſionẽ, vel agnoſcit, videtur effici hæres de iure ciuili & prætorio. l. puberem. C. eodem. ¶ Sed contra primum dictum facit, quia text. in lege, & ſuum. videtur loqui de eo qui repudiat rem, non ius adeundi vel petendi bono. poſſeſ. nam bono. poſſeſ. ſignificat rem, ſicut verbum, hæreditas. l. iij. §. primo. de bono. poſſeſ. l. hæreditas appell. de verbo. ſignific. & tamen qui renunciat bono. poſſeſ. non excluditur ab eundo: vt dicta l. & ſuum. Bald. tamen ibi ſequitur hoc dictum cum limitatione: niſi is qui renunciat iuri adeundi adijciat cauſam, quia hæreditas eſt damnoſa: tunc enim ſecundùm eum non ſolùm qui renunciat hæreditati, videtur renunciare omni iuri, quod habet: ſed etiam qui renunciat iuri adeundi vel petendi bono. poſſeſ. quia cauſa extendit, & reſtringit dictũ l. ſi is qui animo. ff. de acquiren. poſſeſ. l. cum pater. §. dulciſsimis. de lega. ſecundo. hanc opin. explicat Bald. in lege ij. in ij. columna. C. quãdo non pet. part. Aduerte tamen, quia ipſe ibi, & etiam Bartol. hic, referendo ſe ad dictã legẽ, & ſuum. videntur velle, quòd qui renunciat bon. poſſeſ. renunciet potius iuri, quod habet ad petendam bono. poſſeſ. quàm ipſi bono. poſſ. prout eſt ſimilis hæreditati in effectu, quod videtur falſum, vt dixi: & ideo reſpondendum eſt aliter ad d. legẽ, & ſuum. Videlicet ꝙ ibi nõ loquit̃ de repudiatione expreſſa, ſed de tacita, quæ fit per lapſum temporis, in qua ſine dubio non extinguitur ius adeundi. lege, licet. C. eo. Vel potes intelligere, ꝙ ille tex. velit eum qui habet duo remedia, ſcilicet adeundi & petendi bono. poſſeſ. poſſe eligere, ſi vult acquirere ſibi ius ex vno, non tamen ſequitur, quod per hoc videatur repudiare aliud, quin poſtea ſi velit, poſsit illud acceptare. ſed prima reſpõſio magis placet. Et quòd ille, qui repudiat bono. poſieſs. facit locum ſubſtituto, & ſic videatur repudiare etiam ius adeundi, videtur caſus clarus, & not. in l. ij. §. ſi duo. ff. de bono. poſſeſ. ſecundùm tabu. Et quòd verbũ, omittere, ibi ſignificet expreſſam repudiationem, patet: quia ſi ſubſtitutus repudiat hęreditatem, tex. dicit, quòd portio illa redit ad cohæredem ex iure accreſcendi: quod non eſſet verum in tacita repudiatione, per quã inſtitutus non excluditur ab adeũdo. d. l. & ſuum. & l. licet. C. eo. Aduerte etiam, quia Barto. hic expreſsè vult, quòd ille qui agnoſcit bono. poſ. videatur etiam adire hæreditatem de iure ciuili, per l. puberem. C. eo. qđ dictum eſt valde dubium. Nam Bal. in dicta l. puberem. tenet oppo. duabus rationibus, quas retuli tibi in voce: & quia ſuper hoc articulo plenè ſcripſi in l. iij. §. ex plurimis. de acquirenda poſſeſsio. in vltima colum. nõ diſcutiam hic. Adde tamen ad ea ibi quæ ſcripſi, Bald. in rubrica. C. qui admit. verſicu. vij. quæro. & adde quod ſingulariter tradit Bald. in l. gerit. in penulti. colum. j. eo. vbi dicit not. quòd agnoſcendo bonorum poſſeſ. quis videtur adire, etiam ſi credat hæreditatẽ non eſſe delatam de iure ciuili. Adde tamen, qđ ipſe dicit in l. ſi quis mihi. §. ſed ſi mãdaui. j. eo. vbi limitat hoc eſſe verum, niſi is qui agnoſcit bo. poſſeſ. ſit talis, vt non poſsit adire pro ſe abſolute, ſicut eſt filiusfami. Vide etiam ad materiam tex. ſing. quę ibi not. Angel. in l. mater. ff. de inoffi. teſta. per quam dicit ibi, & dicit eſſe dictum nouum, ꝙ aditio facta ab aliquo tanquã ex teſtamẽto, non conuertitur in aditione ab inteſtato. Si verò hæreditas defertur ab inteſtato, & nõ ex teſtamẽto, licet bo. poſ. ſecundũ tab. cõuertatur in cõtrata. teſtamẽto expugnato. l. iij. §. ſi ſub ea. & quod ibi Barto. ff. de cõtrata. Quod aũt dictũ eſt per Bar. ꝙ qui repudiat rem, videtur etiã repudiare ius omne, qđ ſibi ad rem cõpetit; intellige ſi ſibi cõpetit ex perſõna ſua; ſecus ſi ex perſona filij vel ſerui. Caſus eſt not. ſecundũ vnum intellectum in l. ſi ſeruo. de leg. j. & ibi per Imo. per quem tex. videtur terminari illa quæſtio, in qua aliàs conſului, ꝙ ſi filia renunciat hæreditati maternæ, & omni iuri qđ habet in ea, ex qualibet cauſa, nõ videtur impedita petere hæreditatẽ ex perſona fratris, id eſt tanq̃ hæres fratris: & ita conſulit Ang. Sed fuit tunc contradictũ fortiter huic conſilio, & ego in allegationibus tranſcripſi conſilium Ang. de verbo ad verbũ. pro quo facit ille tex. quem non allegaui tunc.

SVMMARIVM.

1. Hæreditatem qui & adire & acquirere poteſt ſine vllo impedimento, is poteſt repudiare.
2. Nomen, rei, licet ſit generale: ſpes tamen non comprehenditur appellatione rei.
3. Epiſcopus non poteſt facere ſtatutum contra ius.
4. Præſes is præſumitur eſſe in loco vbi habitat, vel habet domicilium, niſi probetur abſentia.
5. Argumentum à communiter accidentibus validum eſt.
6. Fama probari poteſt per duos teſtes.

1 IS poteſt. †Qui poteſt adire & acquirere hæreditatẽ ſine vllo impedimento, is poteſt repudiare. hoc dicit. quia gl. non indiget fere alia aditione. Vltra ea quæ addit Barto. addendum eſt aliquid ad ea quæ ſubtiliter, & alto ſtilo ſcribit hic Bar. circa poteſtatẽ adeũdi. Et primò in quãtũ ipſe dicit in prima ſpecie ptãtis adeũdi, ꝙ qñ cogit̃ ſocietas de hæreditate futura, nõ intelligit̃ cõicari ipſa ſpes, ſed potius cõicari hęreditas ſub cõditione ſi obuenerit. l. actione. §. diximus. ff. pro ſoc. Aduerte, ꝗa ipſe vult in iſta rõne, ꝙ ſi ſpes videret̃ eſſe cõicata, quilibet ſocius delata hære. poſſet adire: qđ eſt notabile & ſingulare verbũ, ſed nõ videt̃ verũ: quia ipſa facultas adeũdi cũ eſt delata, nõ põt cõicari alteri, cũ cohæreat perſonæ, ſecũdũ Bar. in l. Paulus. j. eo. & maxime ad vtilitatẽ alterius, quia etiã ius petẽdi reſtõnẽ ex fideicõmiſſo nõ põt cedi ꝓcuratori in rẽ ſuã. Caſus eſt no. & ibi per Bar. in l. qui ita. §. j. ff. ad Treb. Sicut ergo ipſum ius adeũdi de pñti nõ põt cõicari, ita nec ſpes cõſequẽdi illud ius adeũdi: quia de eo qđ eſt in ſpe iudicamus, ſicut de re ipſa iudicaremus. l. Gallus. §. videndũ. in tex. & glo. & ibi per Bar. iuxta fi. de lib. & poſth. ſicut dicimus, ꝙ ius competens ad rem iudicat̃ ſecũdũ naturã rei, ad quã cõpetit. l. ſi ad reſoluendã. C. de prędi. mi. per Bar. in l. põt. ſ. de auẽ. tu. Facit optime qđ habet̃ in l. cætera. §. fin. de lega. j. & in illa materia, de re deſtinata ad aliam rem quòd iudicetur, ſicut res ad quã eſt deſtinata. Dictum tamen & concluſio eſt vera in ſe, quia de hæreditate viuentis nulla eſt ſpes, etiam quãdo eſt de hæreditate certa: vt j. videbis, & nota. in l. final. C. de pact. & in l. nec nos. C. de cap. Et adde ad præmiſſa Ange. not. in l. Papi. in princip. ff. de inoffic. teſtamen. vbi dicit, ꝙ ſicut ius adeundi competẽs filio nõ eſt cõmunicabile patri, ita & ius præparatoriũ ad ipſam aditionem; ſicut eſt intentatio querelæ. Et aduerte, quia Bartol. inferius in tertio membro principali fatetur, quòd ſpes adeundi non poteſt cedi. Secundò aduerte diligenter ad dicta Bartol. quæ poſuit in ſecundo membro princi. huius

subtilis

subtilis repetitionis. dicit enim, ꝙ est aliqua spes succedēdi in filijs & descēdētibus, q̄ est cōsiderabilis, & est ius quodā separatum à filiatione, de quo in l. nec ei. §. fi. ff. de adopti. Et ꝙ ista spes sit ius separatum à filiatione, probat ipse subtiliter: quia si nō esset ius separatū à filiatiōe, extingueretur mortuo filio, & per consequēs nepos nō succederet in isto iure. Sed hoc est falsum, qa nepos succedit in locū filij in suitate: vt l. posthumorum. de iniust. test. & l. Gallus. §. nunc de lege. cum si. de lib. & posth. Sed ista rō cū reuerentia nō vr̄ sufficiēs, qa sequeret̃, ꝙ etiam ius succedendi ex capite agnationis esset ius separatum ab ipsa agnatione: qđ ipse negat. Quòd autē sequeret̃, probo: quia etiam in successione agnatorum reperitur, ꝙ filius fratris succedit in gradu paterno: aut̃. post fratres. C. de legit. hæ. & in corpore, de hæredi. ab intest. §. reliquum. Ideo possum⁹ dicere, & rectius, ꝙ successio ex primo gradu non est ius separatum de per se, sed est quædā qualitas adhærēs filiatiōi: qa per hoc ꝙ præcedit alios in consanguinitate testatoris, dicitur esse primo gradu, vt dicit tex. in d. l. posthumorū. & hoc forte est verius. Quia tñ doc. cōiter approbāt istam doctrinam, dicam⁹ rñdendo ad argumentū, ꝙ in filijs hoc facit suitas, quæ qualitas inest filijs viuo patre: vt probant dicta iura. Suitas autē de sui natura nil aliud videtur importare, nisi ꝙ propter certissimā spem & votum parētum filius quodāmodo dr̄ dñs in vita patris: vt l. in suis. s̄. de lib. & posthu. Vnde cū suitas dicatur quoddam dominium, licet improprium, non est inconueniens, ꝙ dicatur aliquod ius separatum ab ipsa filiatione, maxime quia pater non potest priuare filios totaliter hæreditate, quin relinquat eis legitimam: vnde saltem respectu illius quotæ plus iuris habet filius, quàm agnatus: iuxta nota. per ☞ Bart. in l. ij. de iur. & fact. igno. & in l. fi. ff. de lib. agn. †Et hoc infert Pau. de Cast. ad not. q. dicens, ꝙ quia ius spei filiorū nō extinguitur, ideo si primogenitus qui debet succedere moriatur, videtur ꝙ in isto iure primogenituræ, qđ est spes succedēdi insolidū, succedat nepos, & per consequens excludat secundo genitū:[a] & ita dicit Oldra. allegasse in ciuitate Auinionis coram rege Roberto. Ita etiā dicit se consuluisse in Hyspania de facto, licet legistæ cōiter teneant in l. si viua matre. C. de bo. mater. & Bar. in d. aut̃. post fratres. Bal. etiam variauit, vt patet ex his quæ posuit in d. aut̃. cessante. & l. cum antiquioribus. C. de iure delib. Et si ista esset propriè materia nostra, hic recitarem tibi consilium, qđ feci, iam est secundus annus inceptus super isto puncto pro illustri principe Salernitano. Sed nunc sufficiat te remittere ad loca præmissa, & prædictum cōsilium, quod poteris habere ad ea etiā, quæ prolixe do. Ioan. And. in rubri. de feud. in additio. Specul. vnum ex dictis eius ☞ tāgam hic, quia optime cadit, videlicet: †Vtrum istud ius primogenituræ transmittatur à filio in nepotē: nam si transmitteretur, nulla esset dubitatio, quòd nepos ex persona filij posset succedere, quia qualitas est in primo hærede, inhæret illi, ad quem fit transmissio: vt l. si quis filium. §. penul. s̄. eo. Et ꝙ istud ius sit transmissibile[b], tenuit ibi Ioan. And. maxime p ea quę habentur vij. q. j. c. quàm periculosum. vbi patet, quòd ius primogenituræ potest vendi & cedi. ergo est transmissibile: arg. l. si ex pluribus. ff. de admini. tu. Sed in contrarium arg. fortiter. quia licet nepos in successione aui vel patris succedat in locum patris sui, tamen hoc succedere in locum patris sui non significat, quòd filius succedat ex persona patris, tanquā ex iure ad se transmisso: sed significat, ꝙ nepos succedit in gradu paterno, ex persona tamē propria, & ex iure ꝓprio, tanq̄ nepos, nō tanquā repræsentans filium: ita declarat no. Barto. in l. j. §. si sit nepos. ff. de col. dotis. & in l. j. §. si filius. de coniū. cum emancipa. libe. Idem etiam dicit hic, dum vult, quòd nepos non succedit in filiatione, quia illa extinguitur per mortē filij. Ideo do. Bal. notāter & recte in l. si au⁹. C. de li. p̄te. ꝙ nepos succedit in locū patris priuatiuè, nō transmissiuè: nā si succederet trāsmissiuè, tūc si filius esset institut⁹, nō esset necesse instituere nepotē, quia transmissio fit ad successorē cū eisdē qualitatibus: qđ tñ est falsum, vt d. l. si autem. & l. posthumorum. præalle. ¶ Confirmatur ista conclusio, quia text. in l. Gallus. §. nunc de lege. ver. & bene. de lib. & posth. & Insti. de hæred. quali. & dif. §. sui. dicunt, quòd quando nepos ingreditur locum patris in suitate, hoc est, quia per mortem filij ciuilem vel naturalem filius desinit esse suus: si ergo in filio extinguatur suitas, quomodo potest nepos succedere ex iure transmissionis? Certe hoc videtur impossibile, & si successio nō potest transferri iure transmissionis in nepote, ergo nec ius primogenituræ, quo ad successionem: quia hæc est qualitas, & vnus modus succedendi, quæ nō potest esse sine subiecto, vt l. Iul. §. j. ff. ad exhiben. bene facit text. in l. adeo. §. cùm quis. de acquiren. re. domi. vnde non videtur vera opi. Io. And. s̄. alle.

Sed aduerte, quia licet ista via non sit rationabilis, tamen sunt aliæ rationes, per quas ego consului ꝓ nepote contra secundo genitum, vt in consilio poteris videre. Et hanc etiam doct. Bar. inquantum dicit, ꝙ mortuo filio extinguitur ius filiationis, vel ipsa filiatio, videtur inferri, quòd nepos licet succedat in primo gradu filij, non tamen succedit tanq̄ filius, neq; ex persona filij, sed tanq̄ nepos, qui ficte tenet primum gradum, quem verè tenebat filius: sicut clare sentit Bart. in locis præal legat. Ex hoc posset inferri, falsam esse rationem, quam assignat Bar. in l. liberorum. ff. de verbo. signi. in j. q. vbi voluit, ꝙ quia nepos masculus ex filio succedit ex persona filij, ideo repellitur filia stante masculo ex forma statuti: nam non est verū, ꝙ ex persona filij succedat, licet ex gradu filij. Vnde sicut priuilegium concessum filio succedenti ex primo gradu cōmunicatur nepoti per hanc rationem, secundū Bart. in d. §. si sit nepos. & in d. §. sed si filius. ita videtur, ꝙ non debeat cōmunicari sibi qualitas filij ad excludendum eum. Bald. tamen, & Mod. determināt contrarium, sequendo sententiam Bart. in l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. duabus alijs rationibus, quas nūc non refero: quia non est nostra materia. & de qō. vide etiam Bal. qui dat nouam limitationem ad istam doc. in l. scimus. in princip. C. de inofficio. testamen. in fi. commenti &c. ¶ Adde etiam dictis Bart. in isto secundo membro prin. inquantū ipse not. vult, ꝙ si ex forma statuti habens instrumentū testi vel codicillorum alicuius rei, quæ excedat valorē x. librarum, debet insinuare codicillum vel testamentnm infra sex menses: ꝙ substitutus pupillariter viuente pupillo non tenebitur insinuare testm̄. secus secūdū eum, si sit substō fideicō. facta post mortē pupilli: nam tunc debebit insinuare testamentū, etiam viuēte pupillo, qa nō agit̃ de hæreditate pupilli, sed de hr̄editate testatoris restituēda post mortē pupilli. l. cohæredi. §. cū filio. cū ibi no. s̄. de vulg. & pupilla. Et ꝙ ista spes sit aliqua res[a] considerabilis, propter quam si excedit æstimationem prædictā, debet fieri insinuatio, probat ipse: quia propter istam spē potest peti ex eo, vt satisdetur, & caueatur pro fideicom. futuro: vt patet in toto titu. vt leg. no. ca. Ideo debebit obseruare statutum secundū do. me. Sed do. me. videtur impugnare ista dicta, quia verbum, habere, significat aliquem esse dominum, vel possessorem, vel detentorem rei. l. stipulatio ista[c]. §. habere. de verborum obl. & l. habere. de verb. signi. Sed hoc nō videtur pertinere ad fideicommiss. quia testamentum & codicilli debent esse penes hæredē. l. si quæ sunt. ff. fami. ercis. & l. iij. j. quemadmo. test. ape. ergo cùm fideicom. non habeat eas, nō verificantur verba statuti. Sed ista ratio nil valet, quia copia testamenti, & codicillorum debet dari fideicom. petenti, & a. l. ijs. l. j. & ij. quemadmod. test. ape. potest ergo eas habere, licet originale sit hæredis. ¶ †Secundò arguit ipse: quia licet nomē rei sit generale, spes tamen non comprehenditur appellatione rei: allegat text. in l. cùm dotem. iuncta l. spem. C. de dona. q̄ lex nil facit: quia concedo, quòd spes non habet nomen attributum rei, de qua est spes specialiter: vnde spes repetendi dotem non dicitur dos, quia dos est nomen speciale, non significans vniuersaliter, sicut verbum, res. Sed contra Barto. fortiter facit, quod ponit Bal. no. in aut̃. eo decursum. C. de donatio. ante nuptias. vbi dicit, quòd si ex forma statuti donatio debet insinuari infra certum tempus. Istud statutum non habet locum in lucro, qđ facit maritus ꝑdecedente vxore: & assignat duas rationes, quæ non faciunt ad casum. Sed tertia fortiter obstat, quia ipse dicit, ꝙ istud lucrum quod debet facere maritus ꝑdecedente vxore, est impropriè donatio. vnde non cōprehenditur sub verbo statuti. l. filius. §. sed & enim. & qđ ibi per Moder. ff. de do. & Bart. ibi. Confirmatur ista cōclusio: quia quando conditio apponitur donationi, & respicit aliquē euentum, qui tendit vel ad interesse donantis, vel ad effectū animi sui, donatio facta sub cōditiōe nō est ꝓpriè donatio. l. j. §. j. ff. de dona. ergo nō debet cōprehendi in verbis statuti, scđm Bar. ibi in vltimis verbis. Idē ergo à simili videtur dicēdū in legato & fideicōmisso, ꝙ quousq; non est purificatum, non possit dici propriè legatū. Sed tu potes defendere Bart. quia statutum potest moueri alia ratione, quòd requirat̃ insinuatio, quàm vt tollatur omnis suspitio fraudis & falsitatis: sicut dicit text. in donatione in l. data. C. de donat. Si ergo propter tollendam hanc suspitionem lex vult quālibet donationem impropriā etiam conditionalem insinuari. l. donatio. C. de dona. ita videtur interpretandum statutum, quod recipit declarationem à iure communi: vt in c. cū dilectus. & quod ibi no. de consue. Multum tamen facit contra istā doct. Bar. quia hæc spes æstimabilis non potest dici esse relicta à testatore: non enim reliquit testator spem, sed rem sub conditione. Vnde ista spes acquiritur fideicommissario potius ex natura reli-

a ¶Secūdo genitū. Adde Pet. de Anc. in consi. lxviij. inci. dicta faci. & Franciscum Are. in consi. clxiij. ici. diligēter, & maturè. Ab. ī cōsil. xcvj. inci. ī p̄nti. q. inj. parte. Pau. de Ca. in cō. clviij. ici. in p̄nti cā. & Old. ī cō. xciiij. inci. elegāter circa negociū.

b ¶Transmissibile. Vide q̄ habētur ꝑ d. Bar. Soc. cō. cclij. inci. visis. vbi ad materiam.

c ¶L. stipulatio ista. Et ibidem in §. hoc quoq;. vide d. Alc. de Imo. de quo verbo etiā vide aliqđ ꝑ Bal. ī l. j. de sta. ho.

cti,q̃ ex voluntate testatoris:& ideo non consideratur vt relictum à testatore:sicut dicimus in dominio,quod transfertur in legatarium ex natura rei potius, q̃ ex volũtate testatoris: qđ est, qñ legať vsusfruct⁹ pecuniæ:vt patet ex his quæ no. Bar.in l.j.§.si decem.ff.vt leg.no.ca.Ita in casu nostro potius ista spes causatur ex natura relicti conditionalis,q̃ ex voluntate testatoris ĩmediatè.Et licet testatoris voluntas sit causa, sine qua nullo modo ista spes posset acquiri fideicommissario ex legis dispositione,quia tamen non est causa immediata,nõ vr̃ attendenda,quo ad hunc effectum, vt cassetur testm̃,si nõ insinuať:annullatio enim actus est pœna,secũdũ Io.in c.fi. de elect.li.vj.& per Bal.in l.non dubiũ.C.de legi.intellige vt ibi no.qñ actus annullať propter aliqđ nõ factũ,vel factũ:secus si annullareť propter formã omissam à principio.In pœnis aũt inferẽdis nõ attẽdiť causa mediata ,sed immediata,etiã si sit talis, sine qua immediata nõ põt cõsiderari.Casus est no.quẽ ibi declarat Barto.in l.auunculo.ff.de condi.sine causa. Sed forte posset dici, defendẽdo dicta Bar.ꝙ qñ testamentũ cassať,si nõ est insinuatum,ista cassatio non est pœna , sed potius irritatio actus propter solẽnitatem,q̃ fuit omissa,quæ debebat interuenire ex postfacto:sicut ipse declarat in l.j.ff.de test.& in l.vniuersa.& ibi per Bal.C.de preci.impe.offe.Et quia causa acquisitionis huius spei est quidem causa immediata ex dispositione legis , mediata autem ex testamento vel codicillis , sed valde proxima causa immediata, quia sine ea causa immediata non potest considerari : ideo videtur quòd etiam ista spes debeat comprehendi sub dispositione statuti, per text. nota. & ibi Bar.in l.qui vxori.ff.de auro & ar.leg.& quod ipse no. in l.ambitiosa.de decre.ab or.facien.Et ad materiam huius secundi articuli principalis adde inquantũ Bart.dicit, ꝙ viuente agnato non datur spes sperata ab agnatione,quæ sit considerabilis. Adde bonum tex.secũdũ vnã lectu.in l.qui cum tutoribus.in prin.ff.de transact.Pro cuius inductione vide Bar.in l. qui Romæ.§.duo fratres.in prima oppo.de verb.obl. ¶Scđò adde qđ no.ibi Bar.eleganter in l.fi.in vl.q.C.de pac.vbi duabus rationibus probat,ꝙ spes succedendi à viuente agnato nõ est considerabilis aliquo modo.& respondet ad tex.in d.l.fin. qui facit in oppo.Quinimo Bal.in c.j.§.si quis miles. constitutiones factæ ante ianuã beati Petri &c.dicit,ꝙ etiã in filio ista possibilitas succedendi viuente patre nihil est. sed tu tene qđ s.dixi.¶Tertiò adde,ꝙ ad id quod dicit hic Bar.de tabulis pupil.quod ipse idem ponit ĩ l.qui Romæ.§.duo fratres.ver.vij. quæro.de verbo.obli.Et ad id quod dicit de spe hæredis instituti viuente testatore,quòd non est considerabilis: vide text. no.cum glo.in l.inde Neratius.§.ij.ff.ad l. Aquil.vbi dicitur, quòd si seruus institutus hæres est mortuus viuo testatore,nõ potest peti ęstimatio hæreditatis:& causa est secũdũ Azo. qa cũ testator possit mutare voluntatem,si vult,donec voluntas est ambulatoria,nullum ius dicitur competere dño serui. vbi aũt testator esset mortu⁹,& heres esset institut⁹ sub cõditiõe, Bar.tenet hic in tertio mẽbro prin.circa prin. ꝙ hic sit causata spes:quod patet secundùm eũ,quia propter hãc spẽ põt peti bono.pos.secundùm tabu.l.ij.§.si sub conditione.ff. de bo. pos.secundũ tabu.Et hoc probat tex.eleganter in d.l.inde Neratius.§.ij.ff.ad l. Aquil.vbi hæres esset institutus sub conditione, quę esset in potestate sua,vel domini sui:sed quãdo esset institutus sub conditione,quæ non esset in potestate ipsorum,vt dixi,tunc est maius dubium:quia tex.in l.quemadmodum.§.item Labeo.ff.ad l. Aquil.dicit,ꝙ quantumcunq; spes surgat ex causa de præsenti,si tñ potest esse incertũ,& pendet à fortuna, vtrum impleatur,vel non,ista spes non videtur cõsiderabilis:& ponitur ibi exemplum de eo qui destruxit retia quæ erant extensa in flumine,vel mari. Sed ego pondero maxime rationem text.qui se fundat in ratione quam dixi.Hoc tñ non obstante,tenendum est cum Barto.quia magis est certa spes,quæ pendet ex certa dispositione testatoris,quàm illa quæ simpliciter pendet ex alia fortuna, & minus ex causa de præsenti:sicut in d.§.item Labeo. Vnde videmus , ꝙ ille cui est legata libertas sub conditione,habet spem mortuo testatore,etiam ante aditam hæreditatem.l.ij.in prin.in ver. intercidit.ff.de statu li.Et ista tene menti in hac materia, quia non tanguntur per aliquẽ quẽ viderim,vsq; ad Paul.de Ca.inclusiuè.¶†Item adde dictis Bar.in tertio mẽbro prin.inquantũ ipse quærit,quare ius adeundi cùm sit ius , non quæritur per seruum vel filium domino aut patri,sicut alia iura:vt l.placet. j.eod.Et respondet,ꝙ istud est , quia est ius acquirendi,quod quidem ius si quæreret ipso iure patri vel domino, diceretur quæsitum ipsi domino vel patri,contra l.pretia rerum.ff.ad l. Fal.q̃ verba ego exposui in l.Iul.j.de le.j.quasi Bart.sentiret, ꝙ ius inuentum ad acquirendum nõ potest dici quæsitũ, qua si istud implicet contradictionem,ꝙ consideretur vt ius quæsitum,& vt ius acquirẽdũ. Sed iste non est verus intellectus:vnde corrigendũ est,quod ibi dixi.Sensus eius est,ꝙ si ius adeundi esset quæsitũ ipso iure,dicetur esse in bonis dñi,vel patris, contra l.pretia rerũ.ff.ad leg.Fal.vbi diciť,ꝙ ius adeundi non est in bonis nostris.Sed cũ reuerẽtia,hoc nihil est dicere,ad ostendendã differentiã,quare hoc ius non acquiritur ipso iure, sicut & alia iura:nã ꝙ hoc ius nõ acquiratur per patrẽ filio,vel per seruum dño,probatur in l.si quis mihi bona.§.iussum.j.e. cũ simi.ꝙ si dicas,ꝙ sicut istud ius immediate delatũ hæredi nõ acquiritur sibi:vt l.pretia rerum.ita multominus acquireť delatum ex persona serui. Ad istud ego dico,ꝙ l.pretia rerũ.non dicit,ꝙ ius eundi non sit acquisitum hæredi,sed dicit ꝙ hæres non est factus locupletior.i. ꝙ ius adeũdi non considerať esse in bonis nostris.& ista sunt valde diuersa,quia illud diciť esse in bonis nostris,pro quo competit nobis exceptio vel actio. l.rem in bonis.ff.de acquiren.re.dom.Sed ius adeundi licet sit nobis quæsitũ, non est tale,quia ex eo immediate non oritur actio vel exceptio,vel aliquod ius deducibile in iudicio , ideo non dicitur esse in bonis nostris:& tñ verum est,ꝙest ius quęsitum,cũ immediate nobis defertur. Vnde est assignanda alia ratio,quã ego scripsi subtiliter in l.Iul.j.de lega.j. adducendo tex.in l.acquiritur.in prin.ff.de acqui.rer.do.Et quia ibi dixi, ꝙ ius adeundi est mixtum ex facultate & iure, non mireris de hoc:quia etiã in alio exemplo,posito ibi per Bar.hoc videm⁹. scilicet in obligatione alternatiua,in qua ius obligationis quęritur patri & domino,& facultas eligendi cohæret personę serui.Nec est mirandũ,si facultas non cõicatur dño:qa etiam iura cohærentia personæ non transeunt directò ad patrẽ vel domino:vt patet in iure vsufru.& probatur in l.j.§.j.ff.de vsufr. accres.facit qđ habetur in l.qđ diciť.ff.de verbo.obl.Dicit em̃ tex.in d.l.j.§.j.ꝙ vno ex dñis repudiãte vsumfructũ, accrescit portio sua alteri in totũ, quia nõ habeť respectus ad personã dñi,sed serui:ac si diceret,quia cũ vsufru.cohæret personę,seu ius directum remãsit apud eũ:ideo quo ad ius accrescendi considerat persona ipsius:licet glo.ibi aliter intelligat. Sed iste sensus videtur verior.¶Tertiò,adde dictis Bar.inquãtũ vult, ꝙ si monachus non moritur,non adita hęreditate, monasterium non possit adire:nam eandem opi.tenuit Bald. hic prolixe disputans in l.j.C.qui admitt.ver.nunc de decimo puncto. & ibi concludit idem in effectu.Hoc tamen limitat alibi:vt in l.deo nobis.C.de epis.& cleri.& in l.apud hostes.C.de suis & legi.quæ loca etiam adducit Bart.hic d.m.nisi agatur de hæreditate paterna vel auita,in qua monachus est suus:illa em̃ trãsmittitur ad monasteriũ ex capite suitatis,per l.apud hostes.cũ materia præalleg.& per not.in l.ventre.j.eo.Non obst.secundùm eum,quòd monach⁹ egreditur potestatem paternam intrãdo monasterium singu.in l.si ex causa.§.Papi.ff. de minor. & sic videtur,ꝙ non remaneat suus:vt d.§.sui.Insti.de hære. qua.& dif.Nã dicit ipse,ista consequentia nõ est bona,aliquis non est in potestate,ergo non est suus:quia posthumus nũq̃ fuit in potestate parentis.l.fi.ff.de colla.bono.& tñ est suus.l. ☞posthumorũ.ff.de iniust.test.†Tu autẽ aduerte,quia ista q.pẽdet ab alia,de qua Bal.&.Mode.nõ perpendũt, videlicet vtrũ hæreditas,quæ defertur monacho,deferatur monasterio[a] immediate,vel mediante persona monachi:nam si defertur immediate monasterio,tũc monasteriũ põt adire sine monacho, & nihil faciet mors monachi,nec põt impedire,quin monasteriũ adeat hęreditatem.Super quo dicunt Inno.& Ioan.And. quos sequuntur Mod.in c.in p̃sentia.extrà,de prob. ꝙ hæreditas defertur monasterio,& non monacho:allegant tex.xix. q.vltim.c.fin.vbi dicit,ꝙ monachus propter culpam cõmissã ante monachatũ non põt exhæredari:& sic patet ꝙ non consideratur persona monachi,sed solũ monasterij.Et per hoc dicunt isti cessare multas difficultates:vtrũ si monachus nõ vult adire monasterium,possit adire:de quo non dicam nunc , sed vide plenissime quæ dixi in d.c.in præsentia.& quod addidi in l.j.s.de vulg.& pupil.Item quòd si monachus moritur nõ adita hæreditate,vtrum monasteriũ possit adire: nam ex quo hæreditas defertur monasterio,indubitatum est,ꝙ possit adire.Sed ista opi.cũ reuerentia nõ videtur vera,& contra eã cõiter tenent legistæ in locis s.alleg.Non obst.text.in c.fin. quia illud non est ideo,quia hæreditas non deferatur monacho,sed est quia delictũ monachi non debet nocere monasterio,cui cõmodum est applicandũ.Casus est in l. post legatum. §. filius. ff.de his qui.vt indi.Præterea tex. ille in c.cũ nõ liceat. nõ est lex canonizata,nec authen. imo contra l.authenticam expresse in l.deo nobis.C.de episco.& cleri.vbi text.vult,quòd si aliquis efficitur monachus,propter hoc tantummodo non possit exhæredari;ergo patet,ꝙ poterit propter causas legitimas. &

sic at

[a] ¶Monasterio. Pro cuius articuli decisione vide plene & no.do.Bart.Soc.in cõ.clxxxiij. ici.elegãter.versi.sed hoc non obstante.in ij. parte. & in consil. ccxlv.inci.omissis. vers.qbus præsuppositis.ea.parte,

sic attendit persona monachi, nec censetur dicta l. approbata, quia sit in decreto, ex quo de se. nã est lex authentica: sicut non sunt approbata dicta Gratiani, nec sunt tenenda, nisi quatenus nituntur ratione. vt per Ioan. And. & Mod. in c. ij. extra, de rescrip. †Pro sententia canonistarum facit tex. xviij. quæstio. j. c. statutum. vbi tex. videtur velle, quòd postquam monachus est absolutus à monachatu per prælaturam, non possit esse legitimus hæres: ergo tempore monachatus non est, sed defertur hæreditas monasterio[a]. In contrarium facit ille tex. in versi. sequen. in verbo, acquisierit. vbi patet, quod etiam tempore monachatus actus acquirendi residet in ipso: & hoc est verius, quia hoc probat text. clare in pluribus locis in d. l. deo nobis. & inter alia dicit ibi tex. quando defendunt sibi hęreditatem ab intestato, nullo obstaculo generando ex monachatu: ergo sicut ipsis deferebatur hæreditas cũ erãt laici, ita cùm sunt facti monachi: & hoc est tenendum, quod etiam tenuit Speculator in titu. de sta. mona. §. j. versicu. viij. vt refert Bald. in d. l. j. C. qui admit. Sed relinquitur dubitatio in quęstio. principali, vtrum monachus hæreditatem non agnitam transmittat ad monasteriũ. Super quo distingue tres casus: quia aut loquimur de hęreditate patris, vel ascendentium masculorum: aut loquimur de hæreditate materna: aut de hæreditate extranei. †Primo casu punctus stat in hoc, vtrum monachus desinat esse suus, nam si non desinit, videtur quod transmittat hæreditatem[b] ad monasterium: per l. ex militari. §. fina. & quod ibi Bar. de testamen. mili. & per not. in l. ventre. j. eo. titu. Si autem desinit esse suus, stat regula in oppo. quòd hæreditas non adita non transmittitur. l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tol. Super hoc puncto videtur præcludere Bald. in l. j. C. qui admit. dum alleg. l. si ex causa. §. Papi. cum ibi not. ff. de minorib. quòd monachus desinat esse suus, & propterea nõ transmittat. Contrarium tenuit in locis s. allega. Nec obstat secundùm eum, quòd monachus nõ est in potestate patris: iuxta not. in dicto §. Papinia. quia non valet cõsequentia, aliquis non est in potestate patris, ergo nõ est suus: vt patet in posthumo, qui nascitur post mortem testatoris, nam ille nunquàm fuit ĩ potestate patris: vt l. fin. ff. de col. bono. & tamen est suus: vt l. Gallus. §. videndum. ff. de liberis & posthu. & l. posthumorum. ff. de iniusto testa. & hoc etiam dicit Bartol. in dicto. §. Papinia. Sed ista ratio non placet: quia licet nunquam fuerit in potestate verè, fingitur tamen fuisse in potestate, quia existens in vtero habetur pro nato in fauorem sui: vt l. qui in vtero. ff. de sta. homi. & sicut fingitur fuisse in potestate, ita fingitur fuisse suus: ideo text. notanter in l. fina. ff. de assignand. lib. dicit quòd illud edictum quod loquitur de filijs in potestate, habet locum in posthumo, quamuis non fuerit in potestate, intellige verè, sed quia fingitur fuisse, ideo leges hoc fingentes trahuntur ad illam legem per interpretationem passiuam, sed monachus nec vere est in potestate patris, nec ficte, ideo non est simile. Præterea dicit Bald. emancipatus non est in potestate, & tamen succedit ad similitudinem suorum. l. meminimus. in fine. C. de legiti. hæredi. Sed ista ratio minus valet, quia emancipatus non succedit vt suus, quo ad effectum transmittendi: vt dicunt doctores in l. ventre. j. e. & l. nam nec emancipatus. de leg. j. Et aduerte, quia Bar. in auc. ingressi. ĩ ij. col. C. de sac. san. eccl. tenet, quod monachus sit suus, sicut emãcipatus: & sic videtur sentire, quod quo ad effectũ trãsmittendi, non sit suus. Bal. verò simpliciter tenet, quod sit suus per rõnem primò assignatã in l. qui se patris. in ij. col. C. vnde lib. Pro hac conclusione arguo sic: non potest negari, quin monachus in successiõe parẽtis succedat perinde, ac si nõ esset ingressus monasteriũ: vt patet in d. l. deo nobis. ver. nullo obstaculo & c. ergo iste monachus saltẽ ficte est suus hæres, aliàs obstaret sibi aliquid ex monachatu, quominus cõsequeretur successionẽ, sicut si esset laicus: sed dispositio legis, quæ loquitur de suitate, quo ad aliquẽ ipsius, cõprehẽdit etiã suũ ficte: dicitur autẽ ficte suus, qui non est vere in potestate. vtrunque probat tex. in l. l. Cornelia. §. fina. de test. & in d. l. posthumorum. Ergo videtur, quod iste monachus transmittat, quia fingitur esse ĩ potestate, quo ad hoc, & per consequens suus. In contrarium facit, quia non potest negari, quòd iste monachus est suus, quo ad quædam: & quo ad quædam nullo modo, est in potestate patris vere vel ficte: sed ille qui fingitur in potestate quo ad quid, non quo ad omnia, non potest dici suus quo ad effectum suitatis: sicut si totaliter fingeretur esse in potestate. Casus est nota. qui hoc determinat in ratione sui in l. j. §. quæri potest. de suis & leg. bene facit text. & quod ibi not. in l. cùm ex oratione. ff. de excu. tuto. ergo videtur, quòd iste monachus non transmittat. Et licet passus iste sit dubius per prædicta, ego tamen aliàs scribendo in dicto cap. in præsentia. sum secutus dicta Bal. in lege, deo nobis. per illum textũ, qui hoc clare probat: dicit enim in sucessione intestati, quod monachus succedit patri secundum nostras leges, nullo obstaculo & c. sed si monachus nõ succederet vt suus, tunc esset aliquod obstaculũ in succedẽdo secundum leges veteres, quę acquirũt hæreditatẽ filio ipso iure ex capite suitatis: ergo remanet prædicta conclusio vera. Nõ ob. tex. in §. quæri põt. s. alle. quia possumus dicere, quod illa l. vltra procedendo quo ad suitatem, vult casum fictum haberi pro vero. Vnde idem iudicandum de vero in illa materia: vt l. filius. in prin. ff. ad l. Fal. & l. Gallus. §. quod si is. & ibi per Bal. ff. de li. & posth. Vel potes dicere, quod reperitur aliqua species suorũ hæredũ, qui nõ sunt in ptãte, sicut est filius adoptiuus datus extraneo: sicut dicit ĩ tex. no. & sing. quę ibi no. Bal. ad hoc in l. cũ adoptiuus. in vlti. col. C. de adop. per quẽ dicit ibi Bal. quod tali specie suitatis monachus dicitur suus patri: sed quia iura communiter videntur sentire, quod fundamentũ suitatis sit ptãs vera vel ficta, tutior videtur responsio præcedens. Pro cuius intellectu debes scire, quod suitas dicitur aliquando largo modo pro eo qui succedit in gradu suorũ, licet non sit suus: & illo modo potest intelligi tex. in d. l. cũ in adoptiuis. licet Bal. ibi aliter dicat. Pro quo intellectu vide quod notanter ponit Bald. in l. j. §. toties. ff. de ventre in pos. mitt. & hanc opi. Bal. approbaui tunc, quicquid dixerit Specu. in titu. de sta. mo. §. ij. ver. lx. vbi voluit, quod filius qui ingreditur monasterium, desinat esse suus, & quod nepos ex eo tanquam suus debeat institui, vt succedens in locũ patris: quod dictum non placet Bal. & bene, in auc. si qua mulier. C. de sacrosan. eccl. per ea quæ s. diximus. licet nunc vltra ea quæ scripsi arguo fortiter, quod nullo mõ monachus trãsmittat ad monasteriũ: quia secundum gl. xix. q. ij. c. si qua mulier. & Bar. ĩ auc. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccl. bona monachi transferuntur ad monasterium nõ iure hæreditario, sed tanquam ad patrem arrogatorẽ. Ideo diximus s. in rub. quod sicut pater arrogator nõ tenetur vltra vires substantiæ arrogati: vt Inst. de acqui. per ar. §. vl. ita monasterium non tenebitur, sed transmissio, quæ fit ex capite suitatis, fit ad hæredes suos: vt dicunt iura allegata in l. ventre. j. eo. ergo non habent locum in monasterio, quod non succedit vt hæres. Tenet consequentia per text. valde no. in proposito in l. Papi. §. j. de inof. test. iuncta l. posthumus. §. fi. j. eo. ti. ex quibus legibus patet, quod licet querela præparata transmittatur ad hęredem, nõ tñ transmittitur ad patrẽ, licet sit præparata, qui non est hæres, sed recuperat bona filij iure peculij: vt in l. j. & ij. ff. de castren. pecu. Vnde videtur, quod solùm in casibus, de quibus monasterium succedit vt hæres. s. quando est institutum: vt dicitur in d. auc. si qua mulier. & in d. auc. ingressi. in alijs non possit tractari de transmissione. Et est illud nouum motiuum in ista materia, cui tamen potest responderi, quod illa iura loquũtur in querela quæ est odiosa: nos aũt loquimur in transmissione hæreditatis, quæ est fauorabilis, quia fundatur super cõtinuatione dominij: & sic hæreditas videtur quæsita, & nõ quærenda. Vnde nihil habet ordinis ista transmissio: ideo põt etiã fieri ad eos, qui tenent vicem hæredis. Pro ista differentia est bona litera in l. filiusfa. ff. ad l. Falc. vbi patet, quod in materia fauorabili dispositio facta de hærede trahitur ad patrem. ¶ †Circa secundum punctũ sciendũ est, quod filius hæreditatem maternam transmittit ad monasterium, tanquã ad filium, secundũ Iac. de Are. & doct. hic, quod etiã tenet Imo. in l. j. ff. de vulg. & pupil. quia monasteriũ habetur loco filij[c]: vt d. c. in præsentia. & hæreditas materna transmittitur ad descẽdentes, per l. j. C. de his qui ante aper. tabu. Sed istud non videtur bene dictum, licet omnes approbent: quia vt ibi dicũt docto. in alijs quæstio. dispositio illius c. non extenditur vltra casum suum: vnde ad alia monasterium non habetur loco filij. Sed pro communi sentẽtia, facit tex. xix. quæstione ij. c. si qua mulier. vbi videtur probari, quòd monasterium computatur in numero filiorum, quantum ad diuisionem substantiæ ingredientis. Sed ille tex. potest adduci ad contrarium isto modo: quia si in diuisiõe substantiæ ingrediẽtis monasteriũ cõputatur loco filij, ĩ vno casu tñ. s. si ingrediens primo non fecit testamentum, vt ibi patet: apparet quòd multofortius vbi non agitur de diuisione substantiæ propriè, sed de transmittendo hæreditatem maternã, monasterium non debet haberi loco filij: vnde ista communis opinio remanet dubia. Tertio casu, quãdo defertur hæreditas extranei, dicendum est secundùm Bartolum hic, & Bal. in locis allegatis, quòd hæreditas non adita non transmittitur per regulam §. in nouissimo. Competit tamen restitutio monasterio læso ex hoc, quòd monachus est mortuus, & non adiuit: ar. legis, Pantonius. & quod ibi per Bartolum. j. eodẽ. Sed istud dictum videtur dubium, quia illa lex loquitur, quando hæredi mortuo inerat aliqua iusta causa, propter quam non adiuit, sicut minor ætas, vel absentia, quæ non inueniuntur in casu nostro. nisi dicas saluando communem sententiam,

s ij

a ¶Monasterio. Pro quo vide tu domi. Bar. Soc. in cõ. ccxxij. inci. pñs. vers. aut illicite. circa princi. in ij. parte.

b ¶Hæreditatẽ. Adde d. Ale. de Imo. in l. sub cõditione. de lib. & posthu. & Paul. de Ca. in con. j. & do. Bar. Soci. in cõ. lxxxj. inci. in pñsenti circa. in princ. in j. parte.

c ¶Filij. Adde eundẽ d. Fran. Aret. in l. si ita quis. §. ea. lege. ĩ j. col. de ver. obl. in ver. ij. not. & quod ibi dixi in apostil.

quòd in hac omisione aditionis consideratur non solùm per sona monachi, qui debuit adire, sed etiam persona monasterij, cui Abbas debebat esse diligens, vt faceret adire hæreditatē: & quia negligentia sua non debet redundare in dānū monasterij, ideo pōt peti restitutio in integrum: iuxta not. in c.j. de in integ. restitu. lib. vj. Et ad materiam istam vide Bar. & Bal. post eum in l. iij. ff. de condi. fur. vbi tangunt istam q. Et ante quā īgrediar practicā isti⁹ legis, addēdū est aliqd ad q. quā teti gi s. post Bart. de eo qui tenetur insinuare instrumentum testamenti infra certum tēpus, & maxime ad illā rōnē dom. me. dum dicit, ꝙ quia testamētum debet stare penes hæredē, ideo non videtur imputādū legatario, si non fecit insinuari testm̄: nam vt ego dixi, tunc satis est, ꝙ legatarius pōt habere copiā testamēti, si vult. vnde etiā si non habeat, est quid imputetur sibi. Et ita refert Ange. in isto puncto, & in materia insinuationis faciendæ ex forma statuti se audiuisse Bar. in voce dicentē in l. itē veniunt. §. petitā. el j. ff. de peti. hæred. Facit optime qđ ponit Cyn. notanter in addi. quē refert & sequitur Bal. in l. itē ei succurritur. ff. ex quib. cau. maio. vbi dixit, ꝙ bannito vel excommunicato currit terminus, si non petit absolutionem, cū faciliter posset facere se absolui: & allegat ibi bona iura. Et occasione q. hic positæ per Bart. do. me. in c. ponit satis impertinēter: Nunquid terminus statuti datus ad insinuandū currat pupillo: & nūquid ignoranti. Super quo allegat Bal. in l. fi. de iuris & facti igno. distinguentē, ꝙ aut statutum vult currere terminum scienti, & tunc non currit pupillo, qa pupillus nihil dicitur scire: vt in d. l. fin. aut statuit terminū ad insinuandū simpliciter, & tunc terminus curret pupillo, ex quo statutum nō requirit scientiam: & sic sentit, ꝙ etiam curreret ignorāti. Sed in libro meo nō est ista q. in d. l. fi. & tñ posito ꝙ esset, hoc dictum ipse non approbat: qa Bart. consuluit secundū eū, & refert Bal. in l. quandiu. in fin. C. qui admit. ꝙ terminus datus ad insinuandū, vel ad registrandū instrumētum in memorialibus, non currit nisi à die scientiæ: per ea quæ habentur in l. quinquaginta. ff. excu. tut. & fundatur ista decisio in effectu ex his quæ dicit Bar. in simili q. in l. genero. ff. de his qui not. infa. cuius dicta ex parte refert hic domi. me. & ista est veritas. Pro ista decisione vide Bald. qui hoc determinat in l. scire oportet. la j. ff. de excu. tuto. eundē Bal. & Ang. post eū. Id etiā dicit Bart. cōsuluisse in l. itē veniunt. §. petitā. el j. ff. de peti. hæredit. & An. in l. auus. ff. de calum. vbi dicit, ꝙ terminus statuti currit incontinenti ad insinuandū, si donatio est facta præsenti: secus si sit facta alteri nomine eius. Multa similia possent allegari, quæ omitto breuitatis causa, maxime quia non est nostra materia. Inter alia vide de persona pupilli qđ sing. ponit Bal. in c. j. §. porro. qualiter olim feu. ali. po. vbi dixit, ꝙ nisi forma verborū statuti vel cōsuetudinis expresse repugnet, semp à præscriptione statutaria excluditur pupillus, sicut excludiť per l. sicut. & l. omnes. C. de præscript. xxx. ann. & ibi videtur sentire, ꝙ statutum valeret, si expresse vellet comprehendere pupillum. Dominus autē meus hic refert Bal. in l. j. in prin. C. de cadu. tol. ibi tenentē, ꝙ statutum non valet, quo disponitur ꝙ terminus currat ignorāti. Et quia liber meus est aliqualiter corruptus, nescio vtrum loquatur de statuto pupilli, vel episcopi: ☞ nam si loquatur de statuto episcopi, sicut dicit ibi Bal. †verum dicit, qa episcopus non potest statuere contra ius c. quod super his.[a] & c. cū inferior. de maio. & obe. si autem loqueretur de statuto pupilli, non esset verū: quia sicut lex pōt statuere, vt currat præscriptio cōtra ignorātē: vt l. fi. C. de prescri. long. tēporis. ita videtur posse disponere statutū. l. ius ciuile. cū materia. de iusti. & iur. & per ea quæ habentur in l. omnes populi. eod. tit. ¶ Expedita materia theoricæ superest vt aliquid addamus breuiter circa practicā, in qua Bar. per ordinē quęrit prosequendo impedimēta, quę faciunt, ꝙ qs nō possit adire: cuius dictis adde circa primum impedimētum de morte testatoris, quòd quamuis aditio quam aliquis facit vt hæres, præiudicet, quo ad omnes, etiā absentes: vt ipse plenius ponit in l. gerit. j. eodem. confessio tamen implicita, per quam videtur fateri testatorem esse mortuum, non videtur nocere, quo ad absentes: iuxta regulam, de qua in l. certum. §. si quis absentem. ff. de cōfes. & in c. fina. eod. titu. Vnde nisi salues dictum suū hoc modo, videlicet quòd ista confessio prejudicat quo ad absentes, qa est tacita, & venit in consequentiam, quo ad aditionem hæreditatis, istud dictum non videtur posse saluari: sicut diximus in l. ij. & in l. si creditores. C. de pactis. vbi tangit Bar. quòd tacita liberatio, quæ venit in consequentiam ad alium actum, prodest parti absenti: & fcd'm hoc esset notabilis limitatio ad pdicta iura. Secūdò adde, inquantū Bar. dicit, ꝙ ex consanguinitate præsumitur scientia: quod ipse idem posuit in l. mutum. in princi. s. eo. & in l. filiū emancipatum. j. eo. Adde autē tex. no, & quod ibi ponit Bal. in l. si filium. C. de libe. causa. vbi videť probari, ꝙ etiam quo ad incurrendum crimē, consanguinitas facit præsumi sciētiam. Sed hoc videtur contra tex. in l. in fraudem. j. qui. & à quib. & Instit. qui manu. non pos. §. de illis. in quibus videtur probari, ꝙ ad arguendum dolum non sufficit ista præsumptio scientiæ, ꝙ quis præsumatur scire vires patrimonij sui: iuxta l. quisquis. C. de rescind. vēditio. & qđ tradit Bar. ī auť. sed cū testator. C. ad l. Fal. Ergo similiter videtur, ꝙ qualitas consanguinitatis non faciat præsumi dolum. i. scientiam, ex qua arguatur dolus vel crimen: & hoc tetigi allegando prædicta iura in l. j. ff. si cer. peta. & forte hoc est verius. Est tamen cogitandum super hoc vsq; ad diem crastinā. Illud aūt credo indubitāter, ꝙ in actibus qui solent cōmitti occultè ex consanguinitate, non præsumitur scientia ad arguendū dolū: quia si non præsumitur ex familaritate & cohabitatione. l. j. §. occisorum. j. ad Syll. cū ibi no. multominus ex cōsanguinitate. Tertiò adde, quia Bar. hic multum no. vult, ꝙ vicinus præsumatur scire facta vicini, nisi quando sunt publica: verbi gratia, notoria, vel de eis est fama publica: & isto modo videtur restringere ea quę dicit in l. j.[b] ff. si cer. pet. & est de mēte Bal. in l. j. in fin. ff. de collu. dete. & tene menti, quia nullus allegabat hanc doc. in d. l. j. si cert. pet. Et de articulo, nunquid testis reddat bonam causam, scio, quia sum vicin⁹.[c] vide quæ ibi scripsi plenissime post do. meum. & multa fuerūt ibi adducta, ex quibus quædā emendabuntur, cùm dabitur occasio tractandi articulum. Nec mireris, quia scripsi ea in prima iuuētute: vnde licet illo tempore ingenium sit acutius, non tamen potest esse ita maturum & limatum: & vltra ea quæ allegaui tunc vide Barto. in l. non omnium. ff. de leg. & in l. quicunq;. C. de ser. fugi. †Quartò adde, inquātum Bart. hic no. dicit, ꝙ in dubio aliquis præsumitur esse præsens[d] in loco vbi habitat, vel habet domicilium, nisi probetur absentia. c. cū in tua. extrà, q ma. accu. pos. Nam ex ista doctrina potest decidi vtilis qō ad intellectum l. fi. C. de pscri. lō. tēp. verbi gratia, si reus cōuētus à dño dicit se pscripsisse decēnio, & dominus dicit pręscriptionē nō esse cōpletā, quia fuit absens toto illo decennio, cui incūbat probare præsentiā vel absentiā: nā vř ꝙ incūbat domino, per istā doc. Spe. tamē in tit. de actore. §. j. ver. postq;. quē allegat Bal. in l. fi. §. necessitatē. in vlti. q. C. de bo. q̄ lib. vř tenere cōtra. vbi voluit, ꝙ si dubitatur vtrū pater filij ī ptāte fuerit psens, vel nō in ciuitate, in dubio psumitur absentia, vt iudiciū valeat: ergo & similiter deberet præsumi absentia in odium pscriptionis, vt excludereť pscriptio. Sed Bald. ibi nō vř tenere illā doct. & sine dubio doc. Bart. est magis iuridica †ex argumēto à cōiter accidētibus, qđ valet[e] de iure. l. certi cōdi. §. qm̄. si cert. pet. cōtingit enim cōiter, ꝙ q habet domiciliū in loco, frequētius ibi habitat, & est psens, quā alibi. Et aduerte, ne decipiaris, qa aliud est quærere hoc qđ modo dixi, & aliud est q̄rere, vtrū qñ repériť celebrat⁹ aliquis actus, pars præsumať fuisse psens actui: verbi gratia, in stipulatione & in scientia: vnde nō loquimur tūc de absentia à loco, sicut in q̄ne pcedēti, sed de absentia vel psentia in actu, de qua dic vt tagūt can. in ca. quoniam contra. de pbatio. & in c. tenor. de re iudica. per Moder. & ego plenè scripsi post Bartol. & Moder. in l. Titia. §. idē respōdit. el ij. ff. de verb. ob. Quintò adde, inquātum Bar. hic concludit, ꝙ absens à loco non psumitur scire quæ sunt in loco, nā hoc probatur optime fcd'm do. me. in l. plane. s. de excu. tuto. & ibi hoc notat Bal. hic tamen limitat ipse dupliciter. Primò, nisi locus sit vicinus, qa tunc ex vicinitate præsumiť scientia: alle. tex. in c. quosdā. de psump. bene facit tex. ī l. j. in prin. ff. de flumi. vbi ex vicinitate pręsumitur scientia & qualitas locorū: per quē text. dicit Bal. in c. j. §. fina. qui feu. da. pos. ꝙ ea q fiunt in loco, psumunť sciri in loco vicino. Sed hoc limitat, nisi fama quæ est in vno loco, scireť ī loco remotiori, q̄ in eo in quo habitat absens: alleg. tex. in c. quāto. de psum. q bñ facit. Hoc tñ erit in consideratiōe iudicis, qa si posset esse aliqua particularis rō, cur hoc scireť magis in loco remotiori: tūc ista cōsequētia nō esset bona: verbi gratia, si in loco remotiori frequētius cōuersarētur hoīes huius loci, q̄ in loco propinquiori: ita credo eū intellexisse. Tu aūt in ista materia vide quod singul. posuit Ioan. And. in nouella. in c. vbi periculū. de electio. lib. vj. Vbi dicit, quòd quando agitur de actu, in quo dilatio & mora afferret periculum, tunc illud quod proponitur publicè in vno loco, præsumitur sciri etiam ab absente extra locum: alleg. text. & quod ibi no. in clemen. j. de concess. preben. Et quia s. tetigi de intellectu l. si filium. C. de libe. cau. potes dicere ad illam l. quòd ibi consanguinitas non probat crimē, quo ad puniendum, sed quo ad repellendum ab accusatione, quod est leuis præiudicij: nam fortior est præsumptio, ꝙ aliquis sciat suam substantiam, q̄ ꝙ cōsanguineus sciat facta

---

a ¶C. qđ sup his. Et ibidē vide Fel. versi. quotidie allegať. vide plene, & no.

b ¶L. j. Et ibidē vide d. Alex. de Imo. in x. col.

c ¶Quia sum vicin⁹. De quo tu vide Paul. de Cast. in d. l. j. & Bal. in l. cōuenticulam. in v. colū. versic. ex prædictis infero. C. de epis. & cler.

d ¶Præsens. Adde q̄ habenť per Fel. ī c. tenor. de re iudi. & qđ ibi dixi ī apost.

e ¶Quod valet. Adde eundē Frā. Arc. ī l. rē. de acq. pos. & qđ ibi dixi in apost. adducēdo quā plu. concord,

facta consanguinei: quia in facto proprio regulariter nō admittitur ignorātia. l. q̄cq̄. in prin. ff. ad Velle. & l. si. ff. pro suo. & tñ præsumptio scientiæ nō sufficit ad probandum dolum præsumptum, quo ad effectum, & vt vltima voluntas irritetur. d. l. in fraudem. Et aduerte ad ea quæ s. dicit Bar. inquantum voluit, q̄ is qui est ī ciuitate, p̄sumitur scire id quod publice dr̄, id est, id de quo est fama. Aduerte, q̄ tex. in c. cū in tua. quem ipse allegat, vult in fi. q̄ ista præsumptio scientiæ tollatur per simplex iuramentum, & probetur ignorantia: vt hic est, q̄d dicit gl. alibi xij. q. ij. c. & qui humanis. & si hoc esset verū, de facili tollerentur isti modi probandi: nam hæres posset iurare se nesciuisse, vt sic nō videatur adiuisse hæreditatem: quod videtur valde absurdum, nec est de mente doct. nostrorum in omnibus locis: vbi dicunt scientiam probari per famam. super quo vide Bar. in l. qui Romę. §. duo fratres. de verb. obl. & in l. si cui. in prin. de accu. & in l. athletas. §. calūniator. cum multis alijs. de his q̄ not. infa. Vnde debes scire, q̄ quando est præsumptio scientiæ contra iurantem, tunc forte vbi agitur de leui præiudicio, ignorantia probaretur per iuramentum: & ita intelligo tex. in d. c. cū in tua. in fi. bene facit quod habeť in l. ij. §. si quis tamen. ff. si quis cau. & in l. j. C. de dila. per Bal. Vbi autem ageretur de non leui præiudicio, non statur iuramento ad probandum ignorantiam, quia haberet præsumptionē contra se: ita dicit Paul. de Elea. in cle. constitutionē. de elect. & sequuntur Mod. in c. innotuit. de elect. Super quo vide q̄d scribit do. Anto. post glo. in c. pastoralis. de except. Amplius dicunt Mod. in c. ij. in fi. de cōstitu. q̄ in isto casu ignorātia nō probaretur per vnum testem, cum iuramento partis. Hoc tñ reuocat ibi do. Abb. Mod. in dubium. Ideo vtrum sit verum, non decido pro nūc: & isto modo remanet vera doctrina doc. hic. ¶ Circa secundum impedimentum adeundi hæreditatē Bar. hic multa dicit, cuius dictis adde breuiter, & primò gl. no. in c. cupientes. in prin. in verbo, notitiā. de elect. lib. vj. inquātum vult, quod hæres habeat sciētiam per literas amicorum. Secundò adde, inquātum vult, quòd contraria fama superueniens nō tollat effectum additionis factæ pro tempore famæ præcedentis. & ita limitat ea quæ dixit in l. de minore. §. tormenta. de quæstio. & in l. sed si lege. §. de eo. de pet. hæredi. in quibus locis concludit, quòd secunda fama derogat primæ: p̄ l. ij. §. j. ff. quis or. in bo. pos. ser. & est melior tex. quem adducit Bal. in l. si mater. in fi. C. ne de sta. defunc. Nam per istam limitationem infert hic Bal. quòd si prætextu famæ formata est inquisitio, deinde superuenit fama contraria, anteq̄ reus torqueatur, fama contraria non tollit inquisitionem bene formatā, impedit tamen respectu effectus futuri, ne reus ponatur ad torturam. Tu autem considera, q̄ licet ista limitatio sit vera in se, non tamen bene probať per leges alle. per eos. nam tex. ī l. cū quidam. §. suum. j. eod. quem adducit Bart. non videtur loqui in hoc casu: quia etiam si fama incontinenti fuisset causata post mortem, idē esset, q̄ non impedireť aditio: quia sicut fama non impedit aditionem hæredis, qñ ipse est certus de cōtraria veritate: vt l. cùm falsum. j. eo. ita nō impedit acquisitionem, quæ fit per l. in suo. quādo lex est certa, cuius ministerio acquiritur suo. Vnde vt hic tangit Bar. in fi. repetitionis, sciētia serui vel filij in adeundo attenditur, licet hæreditas acquiratur patri vel domino. Lex autē semper est certa de eo quod est certum in rerū natura: vt videbis declaratum in d. §. suum. vbi Bar. tangit. & ego plene post Bar. in l. centurio. de vulga. & pupil. Tex. autem in d. l. si mater. bene probat, q̄ secunda fama tollit primam: sed q̄ non tollat effectum consummatum, non probat. Vnde melius potes inducere, quod habetur in l. in substitutione. s. de vulg. & pup. & in l. ex factō. eo. titu. vbi colligitur, q̄ satis est tēpore requisito qualitatem adesse q̄ requiritur, licet postea cesset illa qualitas: bene facit text. cum materia in l. pluribus. §. & si placeat. ff. de verb. ob. Scd̄ò adde circa eandem q. q̄ Bald. in c. j. §. si. qui feu. da. pos. non videtur simpliciter hoc admittere, q̄ semp secunda fama elidat primā: nā dicit, q̄ si prima fama est fundata melioribus cōiecturis & argumentis, tūc nō tolleť p̄ secūdā: & similiter si prima fama est ī loco delicti, & scd̄a est ī loco domicilij, q̄a verisimiliꝰ est, q̄ sciať veritas in loco delicti de maleficio. Vn̄ si sequeris istā doct. limitanda est doctrina cōis his duobus modis. Primò, nisi fama prima sit verisimilior q̄ secūda. Secūdò, & istud ego admitterem, quando fama est in diuersis locis: quia licet super ueniat secūda in alio loco, nō tamē est extincta prima. Vnde sunt potius duæ famæ contrariæ eodem tempore, quæ possunt esse in diuersis locis: vt de se patet. Sed quādo secūda fama esset in eodem loco, tunc ego nō recederem sentētia communi, quòd secūda fama præualeat, quia magna est præsumptio contra primam, propter mutationem factam ab eisdem personis: & quia iura simpliciter hoc videntur velle. Et sicut per secundam famam tollitur prima, ita per alias probationes præsumptiuas fortiores fama: verbi gratia, si consanguinei illius, de quo agitur, aliter affirmarent, nec essent suspecti quòd vellent fauere cōsanguineo suo. Ita probatur not. in c. cùm in tua. in fi. extrà, de spon. Tertiò adde, inquātum Bar. hic dicit, quòd si sunt duæ famę contrariæ eodem loco, & tēpore, præualet illa quæ est verisimilior, & quę procedit ex melioribus cōiecturis, & egregioribus personis. Si autem omnia sunt æqualia, dicit quòd hæres non potest adire, quia videtur remanere dubius. Nam ista dicta impugnat hic Bald. & Imo. quia non videtur esse possibile, q̄ eodem tempore & loco maior pars populi vel viciniæ dicat duo contraria. Vnde ipsi negāt, quòd duæ famæ cōtrarię possint esse isto modo: q̄d est concedendū essentialiter. 6 †Sed apparēter hoc potest esse: quia cùm fama possit probari per duos testes [a], vt habetur in l. admonēdi. de iureiur. & l. iij. §. eiusdem quoq̄. ff. de testi. potest esse, q̄ duo testes producti ab actore dicunt, quòd maior pars populi dicit esse famā hoc modo: & alij duo testes contrarij producti ab alia parte dicerent, quòd maior pars populi dicit alio modo totum oppositum: & isto modo intellexit Bart. vt satis patet ex his quæ dicit super ista q. in d. l. de minore. §. tormēta. Ideo Bar. in d. l. si mater. C. ne de statu de. concedit expresse, q̄ duæ famæ cōtrariæ possunt esse codē tēpore, intellige apparenter, vt dixi. Vnde alibi dicit idē Bal. quòd si debet stari ex forma statuti de maleficio probationi, quæ fit per publicam vocē & famā: ista fama potest elidi contraria probatione contrariæ famæ: vt ipse no. in l. sac. sanc. C. de epis. & cle. Quinimo ampliꝰ dixit in l. ea quidē. C. de accusat. quòd sicut ex forma statuti potest probari maleficium ex parte actoris per famam: ita videtur concessum reo, vt possit probare innocentiā per solam famam: & hoc sequitur Pet. in c. j. de constit. char. xlj. Hoc etiā tenet Bald. in l. admo. ff. de iureiur. Et ad id quod s. dixi, quòd fama contraria superueniens non extinguit effectum cōsummatū: vide bonū tex. vbi Angel. in l. sciendum. §. fina. qui satisd. cogan. vbi propriè probatur, quòd quando qualitas aderat tēpore actus gesti, licet postea cesset, non extinguitur effectus inductus per illam qualitatem: nam tex. in l. in substitutione, sicut hodie vidi, quem s. allegaui, loquitur in alio casu. ¶ Item adde circa tertium impedimentum, inquantum Bart. tangit, quomodo probetur aliquem fuisse habilem ad testandū, vel non: nam non declarat specifice quid in dubio, sentit tamen, q̄ in dubio præsumatur habilitas: & hoc est verum, quia edictum de testamentis est prohibitorium. Vnde qui dicit testatorem inhabilem, hoc debet probare. Casus est in l. post diuisionem. C. de iur. & fact. ignor. & probatur ex regula posita in l. ab ea parte. ff. de p̄bat. Circa quartū impedimētū q̄rendū esset, vtrū is q̄ vult succedere ab intestato, si forte nō est in primo gradu, vel etiā si est ī primo gradu trāsuersaliū, habeat p̄bare q̄ nullus alius pręcedit eum. i. q̄ ī ordine trāsuersaliū nullus est prior in gradu, & quòd non superest ex ascendentibus, vel descendentibus, qui excludat eum: & est quæstio vtilissima, super qua ego aliàs consului Aretij, sed non habeo copiā consilij: de qua dicemus post Rapha. & do. me. in l. sed & si de sua. j. eod. vbi ipsi tangunt. ¶ Circa quintum impedimentum adde ad practicā Barto. improbādo negatiuā, quòd ista inquisitio vel excusio non poterit fieri per iudicem, nisi præmissa citatione speciali, si est aliquis, qui prætendat se institutum in testamento: & hoc constet per l. j. §. denunciari. ff. de ventre inspi. & per ea quæ tangit Bartol. in l. in concedendō. ff. de aqua plu. arcen. Si autem nullus appareat, qui prætendat se hęredem ex testamento, tunc sufficit citatiō per proclama generale, quæ fit quando non habet certum aduersarium: vt l. si eo tempore. C. de remis. pig. & in auť. si omnes. C. si vt se ab hære. ab. Et hoc procedit sine dubio in casu nostro, quia in ista excusione non agitur principaliter cum aliqua certa persona: si autem ageretur principaliter cū aliqua certa persona, puta cū debitore, cuius bona excutiuntur, vtrum sit soluendo: tunc q̄d iuris sit, vide quod scribit Bart. no. & Moder. post eum in l. decem. ff. de verb. ob. & ad materiā vide glo. in l. cùm miles. §. j. ff. ex quib. cau. ma. & tex. & quod ibi tangit Bald. in l. antepe. C. de vsu. & fruct. leg. quę omnia plene dixi in d. l. decem. Itē adde ad practicā, quā ponit hic Angel. inquātum vult, q̄ ille qui vult succedere ab intestato, posset petere pronūciari & declarari se hęredem, in qua pronunciatione debebit pręmitti secundū eū citatio spālis vel generalis, vt modo dixi, declarando dicta sua, q̄ ista practica potest esse vtilis vltra practicā Barto. quia si facta citatione generali vel spāli nullꝰ cōparebit, q̄ al

[a] ¶ Testes. De quo tu vide per Fel. ī c. iij. loco. in iij. col. vers. iij. prin. de pręsum.

leget famã esse publicã, ꝙ sit factũ testamẽtũ: nõ erit opus, ex quo fama publica non est in contrarium. i. nõ probatũ esse, ꝙ iudex cõmittat inquisitionẽ, prout voluit Bar. Quia vt statim videbis ex dictis Bar. met, in dubio quando nihil apparet pro vel contra, pręsumit̃ ꝙ hæres sciat testm̃ non esse factũ, ideo iudex poterit pronunciare hæreditatem huic esse delatam, & posse adire. Si autẽ esset aliquis, qui allegaret vel probaret famam, tunc necessaria esset practica Bar. ad probãdũ negatiuã. Et inter alia no. istã doc. Ange. inquantum vult, ꝙ hæres cui est delata hæreditas, possit petere declarari delatã esse hæreditatẽ, & ipsum posse adire: quod videtur dubium, quia ex quo hæres adeundo poterat agere petitione hæreditatis, si non possidebat hæreditatẽ, vel si possidebat, ex quo erat in possessione, non videtur ꝙ ista declaratio potuerit peti, sicut hæres qui adiuit nõ posset petere simpliciter declarari se hæredẽ, nõ agẽdo contra certũ possessorẽ. Cũ em̃ petitio hæreditatis sit actio realis. l. sed si lege. §. pe. de pe. hæredi. & æquiparet̃ rei vẽ. l. fin autẽ. §. sed & is. de rei ve. videtur ꝙ requirat extremũ ex parte cõuenti. s. possessorẽ. Sed ad hoc potest respõderi saluãdo Angel. ꝙ licet ita sit in petitione hæreditatis, nõ tñ idẽ est in iure adeũdi, quia petitio hęreditatis & quælibet actio vr̃ esse instituta ad consequẽdũ ius suũ, qđ aliquo modo est penes alium: sed ius adeundi nõ est institutũ ad hoc, vñ non est mirũ si simpliciter possum petere declarari hæreditatẽ esse mihi delatã, vel habere ius adeundi. Iste tñ modus agẽdi nõ bene probat̃ iure: sed põt probari à simili hoc modo: quia sicut ille põt petere declarari se habere actionẽ, qui est incertus, vtrũ sibi cõpetat actio, & hoc pẽdet ab arbitrio boni viri. l. Thais. §. sororẽ. de fideicõ. li. & ꝑ Bar. ĩ l. si finita. §. elegãter. de dã. infec. ita qñ ꝓpter famam cõtrariã hęres dubitat, vtrũ possit adire, & vtrũ sibi cõpetat ius adeundi, cuius declaratio pẽdet ex arbitrio iudicis, poterit petere hoc declarari à iudice. Et aduerte in hoc ☞ quinto ĩpedimẽto: qa Bar. in fi. loquitur satis obscure. † Dicit em̃, ꝙ quando sumus in dubio. i. qñ nõ cõstat per famã vel alio modo testm̃ esse factũ, vel non factũ, tunc hæres extraneꝰ præsumit̃ scire,[a] quæ cõtinẽtur in testõ: sed hæres suus non. Sed ista dicta non decidunt expresse, nunquid hæres ꝓsumat̃ scire testm̃ non esse factum. intentio tñ sua videt̃ esse ista, vt sicut hæres extraneus ꝓsumit̃ scire id qđ cõtinet̃ ĩ testamẽto: ita ꝓsumat̃ scire an testm̃ sit factũ, vel nõ. Sed ista illatio nõ vr̃ bona cũ reuerentia: quia si testm̃ est factum, verisimilius est ꝙ hęres sciat tenorẽ testamẽti, cũ ad ipsum principaliter pertineat ista dispositio, ꝙ hęres sciat vtrum testamentum sit factũ vel nõ: quia ꝙ testamẽtum non sit factum, est quædam negatiua, non coarctata, quę non videtur ita de facili posse sciri, vt videbis in l. Pãtonius. §. rei. j. eod. Ideo vtendũ est meliori rõne, vt dicamus ꝙ quia hæreditas defert̃ ab intestato ex iure cõsanguinitatis, propter qualitatẽ istã, quia consanguineus ꝓsumatur scire testamentum non esse factum, per ea quæ diximꝰ s. in primo impedimẽto, & per l. cùm de tutela. cum materia. de in integ. restitutio. mino. ¶ Circa sextum impedimentum mouet Bar. subtilem quæstionem, quam decidit non hic, sed in l. gerit. j. eod. vbi loquitur clarius de eo, qui cũ esset hæres Sempronij, qui fuit institutus à Titio, adit hæreditatem hoc modo: credo Sempronium adiuisse hæreditatem Titij: & inquantum hoc non possit constare, adeo ipsius Titij hæreditatẽ: de qua q. dicemus in dicta l. gerit. ¶ Not. tamen vnum dictum Barto. hic, qui vult, quòd portio quę accrescit cohęredi, qui adiuit partem suam, accrescat sibi tanquam hæredi voluntario, non necessario: quia necessitas iuris accrescendi causata est ex actu voluntario facto in acceptatione partis suæ. Sed hoc videtur falsum, & contra ea quæ not. idem Bart. in l. furti. §. si iussu, ff. de his qui not. infa. vbi voluit, quòd quando actus necessarius immediatè non infertur præcise & absolutè ex actu voluntario præcedenti, sed potest ex eo inferri, aliquo casu, non dicit̃ actus voluntarius, sed necessarius: & ita limitat singula. text. & quod ibi not. in l. si fideiussor. §. necessaria. ff. qui satisdare cogan. & quod ponit Bar. in l. de pupillo. §. si procurator. de no. oper. nun. Contrarium sentit hic, vt vides: qa ꝙ hæres acceptet partem voluntarie, non infert absolute, & de necessitate, quòd semper acquiratur sibi alia portio, quia posset acceptari alia portio per cohæredem institutum: & tamen in parte quæ accrescit sibi, dicitur hæres voluntarius, quia ista necessitas habuit originem ab aditione sua voluntaria. Et ista pars est verior, pro qua est casus singu. probans conclusionem in lege, & ideo. in principio. ff. de condit. furti. vbi probatur, ꝙ ille qui prouocat ad diuisionem communis rei, dicitur voluntarie alienare rem. i. partem suam, licet iudex postea ex sñía sua ipso inuito adiudicet portionem illã alteri: & tamen ex prouocatione ad diuisionem non sequebatur hoc necessario, sed poterat sequi: poterat etiã non sequi, si iudex aliã viam in diuisione cœpisset. Et per hæc sit expedita ista difficillima repetitio. Sequitur l. qui hæreditatem.

QVi hæreditatem. Quia noster tex. dicit, ꝙ qui vult adire, debet esse certus defunctũ esse testatorem. & ista certitudo capitur hic pro vehemẽti opinione: vt vidisti s. l. proxima. in primo impedimento. Arguit ☞ hic dom. meus, † ꝙ si testis interrogatus in causa scientię dicit, scio quia sum certus: non probat[b], quia ista verba possunt referri ad vehementem opi. & sic non testificatur de his quę per cepit sensu corporis, quod requiritur in teste. l. testium. C. de test. & l. qui testamento. in fi. ff. de testa. iij. q. ix. c. testis. cũ simil. Pro ista decisione alleg. Bart. hic tenentem in l. si quis ita. suprà, de testa. tut. Sed contra istud dictũ facit qđ not. Bart. in simi. in l. fin. C. de peri. nomi. lib. x. vbi dicit, quòd testis dicendo, scio quia: facit mentionem de vno ex sensibus corporeis. i. de tactu, subtilo sensu videat̃ implicite deponere de sensu conuenienti. Sed fortius contra istam doctrinam facit ratio: quia verbũ, certus, sicut complectitur vehementem opi. ita cõplectitur etiã veram scientiam. l. cũ falsum. j. eo. l. nec is. in prin. s. eo. Cùm ergo possit vtrunq; cõplecti, videtur ꝙ verba testis sint interpretanda eo modo, quo dictum valeat, scđm gl. not. quã ibi approbant doct. in l. si stipulatio ista. §. hæc quoq;. de verbo. obli. vbi concluditur, ꝙ si testis dicit se vidisse possidere Titium, exponitur eius dictũ. i. detinere, vt sic improprian do verba, saluetur dictũ testis, quod scđm proprietatem erat impossibile. Bene facit regula q̃ ponitur in l. semper. & ĩ l. quoties idem sermo. de reg. iur. cũ alijs simil. Et ideo similiter in casu nostro videt̃ dicendũ, ꝙ testis videtur se retulisse ad certitudinem veram, quæ habet̃ per propriã scientiam rei. Pro cuius intellectu vide qđ ponit Bar. notanter in l. j. ff. de inter. actio. ideo ista decisio ex hac rõne redditur dubia. Videtur tñ posse saluari alia rõne: quia si verba testis, cũ dicit, sum certus, referũtur ad verã scientiam, ista verba resoluũtur hoc modo, scio qa scio: quæ quidem forma testificandi nõ admittitur ex eo, quia ratio per quã probatur dictum testis, debet esse clarior dicto: vt eleganter declarat Bart. in l. qui interrogatus. in prin. ff. de peti. hæred. Posito tamen ꝙ ista doctrina sit vera, quæ videtur vera ratione præmissa, est limitanda, nisi testis deponat super re, quæ per sensum immediate non põt comprehẽdi. Vnde si testis interrogatus, vtrum Titius sit filiꝰ materni, dicit, scio qa sum certus: valebit dictum suum, quia videtur referri ad certitudinem, quæ potest haberi de re. i. ad opinionem confirmatam coniecturis probabilibus: ita determinat Cyn. & Bal. in l. filium diffinimus. de his qui sunt sui vel alie. iur.

a ¶ Scire. Vide do. Ale. & Imo. ĩ l. qui Romę. §. duo fratres. de verbo. obli. in xiij. charta.

b ¶ Nõ probat. Addo. Alexã. de Imo. in l. fi. per illũ text. de offic. proc. Cæs. & in l. q interrogatus. de peti. hęre. & hic cũ alijs cõcord. per eum adductis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Animus & voluntas hominis an sit ius vel factum.
2 Actus limitatur ab intentione agentium.
3 Datio substituti vulgaris non tollit suitatem.
4 In voto obligatur quis deo sola intentione.
5 Voluntas in mente retenta nihil operatur.
6 Libelli verba impropriantur iuxta intentionem agentis.
7 Dictio, tamen, est dictio aduersatiua.
8 Feudum nunquid acceptari possit repudiata paterna hæreditate.
9 Hæredis appellatione an in materia statuti vel stricti iuris veniat bon. poss.
10 Priuilegiatus non vtitur priuilegio cõtra priuilegiatũ.
11 Statuto stãte, quo cauetur ꝙ occidens puniatur capite, nisi habeat pacem ab hærede occisi, an sufficiat habere pacẽ ab vno, vt euitetur pœna.
12 Pax prodest etiam absenti, quo ad forum iudiciale.
13 Verbum, concorditer, an significet omnium consensum.

PRo hærede. Qui facit aliquem actum tanquam hæres, videtur adire hæreditatem: secus si faciat actum non tanquàm hæres, sed tanq; ex alia causa, qđ comprehẽditur vel ex potestate, vel ex qualitate actus. h. d. Diuiditur in quinq; partes principales. In prima ponitur vnũ dictum iurisconsulti simplex. In secunda ibi; & Iul. &c. ponitur idẽ dictũ cũ limitatiõe quæ implicat aliud dictum. In tertia ibi: pro hærede autem, declaratur vna quæstio pertinens ad primum dictum. In quarta ibi: & ideo, ponitur consilium ad euitandã aditionem hęreditatis pręscriptam. In quinta ibi: vt puta. exemplificatur quod erat dictum in vers. pro hærede. & versicu.

seq

sequen.per multa exempla specialia.Et illa vltima subdiuiduntur in tres partes. In prima ponuntur exempla de causa pietatis.In scda ibi:seruos hereditarios.ponunt exempla de duabus causis s.expressis.In tertia ibi:proinde. fit illatio ex dictis exemplis ad bona immobilia,& ad casum,quando quis gessit res hæreditarias comtemplatione alterius hæredis futuri.¶†Primò no.ibi:non tam facti,q animi &c.Nam hic videtur probari,quòd animus & volūtas hominis sit ius, & nō factum,quod glo.nostra dicit in l.possessio.in princi.de acquiren.pos.Sed Bar.eam reprehendit ibi,& hic,& in l.si is qui pro emptore.de vsuca.dicens,quòd etiam animus est facti : vnde cū hic dicitur,non tam facti,debet suppleri.s.alterius,quia etiā animus est factum:vt dictum est. Et capiendo ista verba,non tam animi &c.comparatiuè vt capi debent:hic videtur probari,quòd aditio hæreditatis non consistit in solo animo, sed requiritur etiam declaratio animi per verbum vel factum.Super quo est magna contentio,de qua dicetur in glo.quæ hoc tangit.¶Secūdò no.quòd in actibus dependentibus ab animo ad videndum intentionem agentis actum,multum valet protestatio.concor.tex.in l.qui in aliena.§.fi.j.eod.¶†Tertiò not. quòd animus & intentio directa ad agēdum vnum actum,vel ad inducendum vnum officium non trahitur,nec operatur alium effectum:& hoc est quod dicimus,quòd actus limitatur ab intentione agentium:vt l.non omnis.in prin.ff.si cer. pet.

¶†Vltimò videt hic casus iuncto versi.& ideo.& versi.perinde.huius principij.quòd datio substituti vulgaris non tollit suitatem,neq necessitatem,si intelligamus totum tex.vsq in fi.loqui de filio in potestate,sicut ostendam j.deberet intelligi:dicitur enim in prin.in ver.& ideo.quòd liberi qui sunt necessarij,solent protestari &c.Et de istis expresse prosequitur vsq ad versi.seruus si ergo.ver.seq.etiam de filio in potestate, qui præsupponitur esse necessarius.in prin.huius literæ.cùm tex.in ver.proinde.loquatur,quando filius iste habebat substitutum vulgarem,concluditur quòd datio substituti vulgaris non tollit necessitatem,& per consequens nec suitatem, quæ causatur à necessitate vera vel ficta:vt plene dixi post Bar.in l.si filius hæres.s.de lib.& posthu.¶Sed gl.posita super versi. testari.in fin:videtur intelligere,quòd in ver.seruos . mutetur casus de filio in hærede extraneo: quæ positio non potest esse vera,nisi per subauditionē ad tex.nam dum text.dicit,seruos hæreditarios ponit,si intelligas de filio,de quo s.dixi,bene procedit constructio: si autem intelligas de extraneo,tunc istud verbum habet subauditam personam hoc modo,seruos hæreditarios pauit,scilicet extraneus hæres.Et cùm possumus intelligere text.sine subauditione,& secundū literam,nō subaudiendo,intellectus gl.possit saluari.videt q iste intellectus nō procedat.De materia tamen dic vt fuit dictum in dicta l.si filius hæres.vbi non recordor an allegauerim istū tex.¶In gl. super verbo,ver.quàm animi.Gloss.ista vult expresse, quòd essentia & substantia actus aditionis consistat in solo animo, ita quòdd ictum vel factum sit potius probatio aditionis, q concurrat essentialiter ad perficiendam aditionem . Sed alibi glo.videtur aliter dicere,de quo dic vt hic per Barto.& plene in l.gerit.in princi.j.eod.vbi Bar.expresse tenet contra istam glo.vult enim quòd declaratio facti vel verbi cōcurrat ad additionem essentialiter. Vnde secundùm eum si quis existens in camera in animo suo diceret,volo esse hæres,secundùm opi.huius glo.obligaretur in foro conscientiæ.Sed secundùm suam opinionem nota.& glossarum quæ tenuerunt oppositum,probat ipse hanc opinio.per istum tex.in quo dictio,tam & q,ponuntur comparatiuè secundū eū.& hoc sequūtur hic cōiter Mod.†Adiungit etiā rōne:qa solū reperitur in voto, q quis obligatur deo sola intentione:[a]allegat Thomā scda secundæ.& alios,vt plenius ibi per eū.Sed cōtra istam cōem opi.arguo sic:tex.Inst.de hære.qua.& dif.§.pro hęrede.dicit,q hæreditas aditur animo declarato per verbum vel factū: sed declaratio de sui natura nihil addit ad essentiam rei:vt l. hæredes palam.§.sed si notā.ff.de test. ergo nō videtur, q possint cōcurrere essentialiter.Sed ad istā rōnem rňdetur, tenēdo sententiā cōem, q qn actus essentialiter valet sine declaratione, tunc est verum q declaratio nil addit:sed qn actus nō valeret sine declaratione,tunc declaratio quæ validat actum, cōcurrit essentialiter,ita q quot testes requiruntur in dispositiōe vltimę voluntatis,tot requirunt ī declaratiōe,scdm Bar.ī d.§. sed si notā.†Cùm ergo voluntas in mēte retenta nil operetur.[b]l. si repetendi.C.de conditio.ob causam.declaratio quæ facit actum nullum esse validum,concurrit essentialiter:& hoc probat tex.si bene inspicias in d.§.pro hærede. vbi requiritur ad hoc, vt inducatur aditio,animus declaratus verbo vel facto. Nec obst.q in l.si auia.C.de iure deliberan.testator per verba enunciatiua fecerit mentionem de hæreditate sibi delata,quia in d.l.non verba enunciatiua,sed ipse actus legādi alteri,vel instituendi alterum in illa portiōe eft ille, qui inducit aditionē. l.patronus.§.fi.vbi per doc.j.eo.¶In gl.super verbo,qui deficit.ibi:sed forte in emancipato & c.Gl.videtur velle,q emancipatus nunquam possit adire de iure ciuili:qd est verū,qn hęreditas defertur sibi ab intestato,quia secundū ista iura non erat cognitus à iure ciuili:sed quando esset institutus in testamento,tūc posset adire de iure ciuili, etiā scdm ista tempora, scdm Bar.in l.illud.§.fi.ff.de contra.& pbat in l.si ex duobus in prin.eo.ti.licet gl.aliter dixerit in l.illud.& in l.posthumus. in prin.ff.de iof.te.& ita tenet hic Imo.Pōt etiā de iure nouissimo C.& aut.adire emācipatus ab intestato,qa succedit ad similitudinem suorū.l.meminimus.in fi.C.de leg.hære. Aduerte tū,quia nec est proprie suus,nec transmittit ex capite suitatis,vt videbis in l.ventre.j.eo.per Ange.& Moder.in l. filio. ff.de leg.j.Item non est proprie agnatus:sed ficte,scdm gl. & Bar.in l.qui se patris.C.vnde lib. Ideo posset dubitari,vtrum cōprehenderetur in statuto faciente mentionem de agnatis: de quo ibi p Bal.& in c.j.an agnatus vel filius. in vsi.feu.& in l.meminimus.vel in l.lex xij.tab.C.de leg.hęre.¶In ea.gl.ibi: melius ergo.&c.Hæc gl.approbatur cōiter:sed quia nimis generaliter & obscure loquitur,ideo Iac.de Are.addebat ad hāc gl.q in dubio,si nō pōt cōstare quo animo sit gestus actus, statur iuramēto eius,qui dr adiuisse hæreditatē,per ea q habent in l.in ambiguis.de re.iu.Bar.in l.gerit.j.e.alle.gl.Inst.de act. §.alie.nōnullas.alle.etiā hic Bal.glo.q dicit,q in dependētibus ab animo stat iuramēto dicētis se hoc habuisse in animo. Et si qris,cur nō stat simplici dicto sine iuramēto:dico q cū ista assertio habeat vim testimonij,debet esse iurata.l.Theopōpus.& ibi p Bart.ff.de do.pal.& l.si quando.C.de testi.& hoc pbat tex.in simili in c.cōtinebat.de despō.impub.iūcto c.si quis acceperit.xxxiij.q.j.hoc etiā dicit gl.& ibi Bar.in l.si per alium. §.in cū.ff.ne quis cū q in ius vo.est. Et ista doctrina habet locū in casu dubio:nā si actus gestus esset talis naturę, q psumeret magis pro vna parte,q pro alia,tunc nō staret simplici iuramēto habentis psumptionē cōtra se.gl.est not.Inst.de obl. q ex ma.§.placuit.quā approbat Bar.ita limitādo gl.in §.aliç. in l.inter omnes.§.recte.ff.de fur.Facit optime qd ponit glo. in simili in cle.fi.de cēsi.& Bal.in l.cū proponas.C.de nau. fœno.& quod ponit idē Bald.in l.si quis nō dicam rapere. C. de epis.& cle.¶†Vtrum autē ex sola possessione rei hæreditarię in dubio psumatur aditio.Bar.tenet q sic,in l.gerit.j.eo.& in cōsi.suo ccvij.vbi alleg.tex.in l.non solū.§.quod vulgo. ff. de vsuc.Bald. aliter sentit in l.non ob hoc.C. vnde cogna.vbi vult,q si possessor negat se possedisse animo adeundi,non pręsumatur aditio,nisi diu possederit.Sed pro Bartol.multū facit tex.in l.j.C.de repu.hęre.Hoc tamē declarabimus plenius in l.gerit. vide etiā Bal.sing.in c.j.an agnatus vel filius. vbi voluit q si aliquis fatetur se possedisse rem hæreditariam , non psumitur ex hoc aditio,nisi ponens ī positione,cui respondet, ponat quòd possedit vt heres:& potest esse ratio,quia ista psumptio q oritur ex possessione,non videtur iuuare agentem, nisi hoc allegat:iuxta ea quę scribit Bar.in l.cū quid.ff.si cer. pe. & in l.si adulterium cū incestu.§.idem Pollioni. ff.de adul.cætera dic vt plene per Bar.in d.l.gerit.Et aduerte,qa Bald.non mouet se ista ratione,quā modo dixi in d.c.j.an agnatus.vt postea vidi diligenter:sed ex his quæ dicit Bar.in l.non ob hoc. C.vnde cogna.Et si intellexit vt intelligit Bar.q probatio solius possessionis non facit psumi aditionē,si non probetur, q hęreditas sit delata,bene dicit,& est casus in l.j.C.de iure deli. in simili.Si autem intellexit,q sit necesse ponentem dicere, q possedit vt hæres:hoc dictum non esset verum,dummodo probatum esset delatam esse hæreditatem,& actum esset in libello contra eum,vt contra hæredem.¶Extra glo.refert hic do. me.Bal.tenere in conclusionibus iuris,per tex.nostrum,in ver sic.proinde.q licet hęres rogatus restituere hęreditatem non possit alienare res subiectas restitutioni:vt in aut.res quę. C. communia de lega.hoc est verum,nisi periculum sit in mora, id est,nisi res sit tempore peritura per istum tex.Sed tu aduerte,quia in casu nostro ver.hęres.qui nondum adiuit,non posset alienare iudice non permittente:vt declaratur in legibus alle.in gl.& maxime in l.Aristo.s.de iu.deli.hæres autē rogatus de restituendo non indiget isto casu permissione iudicis, quia potest alienare res istas propria autoritate, cū interim sit dns, anteq restituat,quinimo imputatur sibi,si non alienat. Casus est in l.mulier.§.sed enim,in ij.responso.ff.ad Treb.vbi dicit, q si hęres potest alienare res subiectas fideicōmisso , & ex iusta causa imputatur sibi,hoc nō facit,qn fuit in lata culpa. Sed vna ex iustis causis alienandi est,qn est res tempore peritura:

[a] ¶Intētione. Vide quę dixi ī l. multū. s.eo.vbi etiā per eūdem Franc.Are.

[b] ¶Operetur. Adde eūdē do.Frāc.Are. in l.Titia.§. itē respondit.el j. de ver. obl.& quod ibi dixi in apostil.

vt dict. l. Aristo. & hic: ergo ex ista causa poterit alienari. Hoc etiam poterit facere scdm do. me. ille qui habet rem in sequestro, & maxime fructus, si non possunt seruari. & hoc tenuit Bal. quem etiã ipse alleg. in l. si oleum. in princ. ff. de dolo. allegat text. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj. bene facit tex. in l. is cui. §. qui legatorum. ff. vt in poss. leg. vide etiam ad materiam l. diuus. & quod ibi not. de petiti. hæred. quam adducit etiam hic dom. meus.

Quid si tamen. Qui facit actum tanq̃ hęres, q pōt fieri ab eo, qui non est hæres, nō videtur adire: & ideo qui infert mortuum in sepulchrũ paternũ, tanq̃ in sepulchrũ hæreditarium, non adit hæreditatem. h. d. Vel dic secundũ Bal. & Ang. Verba libelli declarantur, & exponuntur scdm materiã, super qua proferuntur. Secunda ibi: sed & q in sepulchrũ. ¶ No. scdm intellectũ Bar. ꝙ qñ verbũ, hæres, pferẽ sup materia, quæ non transit ad hæredem extraneũ, sed ad filiũ, istud verbum non significat hæredem proprie, sed intelligitur de filio, cui tale ius cōpetit, etiã si non sit hæres. Et istud est admittendum in libello, de quo loquitur tex. noster: †quia verba libelli impropriãtur, [a] iuxta intentionem agentis. l. si quis intentione. ff. de iudi. & l. j. & ibi p Bar. C. de vsufru. Bene facit quod habetur in l. si vno. ff. locati. & l. sed & si possessori. §. item si iurauero. de iureiur. Sed quando essemus in dispositione hominis vel legis, qua prouideẽ alicui, & hæredibus suis masculis, & descendentibus, vel sub simili forma, tunc filius non posset venire ad tale ius, nisi etiam esset hæres, q̃tumcunq; dispositio illa expresse vel tacite restringatur ad hæredem sanguinis. Vnde fateor de plano, ꝙ id quod di. Bar. hic, ꝙ in materia non transmissibili ad extraneum verbũ, hæres, capitur pro filio & descendente: vt c. j. de alie. feu. Sed ego nego, quòd iste filius vel descendens admittatur, nisi etiam sit hęres patris: ita expresse determinat Bar. in l. iurisiuran. §. si liberi. si circa prin. cōmenti. de ope. lib. & est gl. ordina. quam ipse approbat in l. ex facto. §. si. ff. ad Trebe. Vnde vide, ne ista doctrina te hic decipiat, quia est restringenda ad casum suum. s. ad verba libelli. ¶ Secũdò no. ꝙ creditores filij, vbi aliàs filius non est soluendo, possunt petere sibi assignari ius patronatus, & ius petendi operas, quod cōpetebat isti filio: quod facit ad ea quæ scribit Bar. solenniter in l. si finita. §. si de vect. de dã. infec. vbi ponit practicã, qualiter fiat remissio in ius feudi, vel emphyteutici, vel libelli, de quo etiam tetigit hic Ang. & Moder. ¶ † Vltimò not. ꝙ in sepulchro quod quis accepit pro se, & hæredibus suis, possunt sepeliri hæredes sanguinis, licet non sint hæredes in hæreditate: de quo dicemus aliquid in l. si sepulchri. ij. eo. ¶ In glo. in verbo, creditoribus. ibi: patris. Licet ista gl. dicat de quibus creditoribus intelligit tex. non tamen declarat, quomodo versiculus iste, cũ petitio istarũ &c. adaptetur dicto præcedenti: ponitur enim iste versic. sicut ratio pcedentis dicti. Vnde Paul. de Cast. hic solus adaptat secundũ hanc lecturam hunc vers. ad præcedentem hoc modo. Videbatur enim dicendum, ꝙ licet aliquis petat istas operas, quæ non transeunt ad hæredem extraneũ, tanq̃ hęres: quia istud verbum, hæres, potest accipi improprie pro hærede sanguinis, non videretur per hoc gessisse pro hærede, ex quo operę istę nullo modo pertinent ad hęreditatem patris. Ad tollendam ergo hanc obiectionem, dicit iurisconsultus in isto vers. cũ petitio. ꝙ istę operę aliquo modo possunt considerari tanq̃ patrimoniũ & hæreditas defuncti: quia aliquo casu possent creditores defuncti pro solutione sui crediti accipere istas operas. Et si quęris, quis sit iste casus. Respondet ipse, quando alia bona defuncti non sufficerent, tunc etiam operæ liberti possent capi insolutũ, quamuis filius non adiret hæreditatem. Ideo quia aliquo casu possunt occupari à creditoribus paternis, possunt dici aliquo modo de hæreditate defuncti: & est bona adaptatio, si conclusio ipsa esset vera, de cuius veritate videbimus in quarta parte principali. Prò nunc tamen ostendendum est, quòd ista litera affirmatiua non est vera. Primò quidē quia in isto §. in versicu. sed qui in sepulchrum. ponitur dictio aduersatiua cum culpa, quæ implicat idem esse in casu pcedenti in iure, vel loquendo clarius, ponit diuersitatem in facto, & identitatem in iure: lege, sed & si lege. in principio. ff. de petit. hæreditat. & lege secunda. §. sed in eum. ff. ne quis eum qui est in ius &c. vnde sicut in exemplo sequenti non videtur adita hęreditas, ita nec in pręcedenti: vt bene dicunt hic doct. Moder. per istam rationē. † ¶ Confirmatur ista ratio secundùm eos: quia in principio §. nostri, ponitur dictio, tamen, quæ est aduersatiua, & sic aduersatur his, quę dicta sunt in verbis præcedentibus: videlicet quòd qui agit aliquid tanquàm hæres, videtur adire. Sed tu aduerte, quia hanc dictionem aduersatiuã gl. super verbo, non gessisse, inducit per plura aduersatiua, vt aduersetur hoc modo: Dictũ est §. ꝙ qui gerit, actũ, q pōt fieri & ab hærede, & à nō hærede, aliquãdo nō videtur adire. Sed ĩ. isto prin. per dictionē aduersatiuã dicitur, hoc est verum, nisi illũ actum facit vt hæres. Sed ista inductio non est bona cũ reuerētia. Primò quidē, quia secũdũ hoc repeteretur, qđ in princ. sępius fuit dictum, videlicet ꝙ qui facit actũ tãq̃ hæres, videtur adire. Secũdò, quia post illam dictionem aduersatiuã, tñ, ponitur alia aduersatiua ad clãm precedentem ibi: sed ex his ad hęredem extraneum &c. q̃ significat diuersitatē in iure, & in facto, videlicet ꝙ p petitionē operarum, quę non transeunt ad hæredē extraneum, nō inducitur aditio, q̃uis illum actũ quis faciet tanq̃ hæres: nam si vellet dicere, ꝙ qui petit operas tãquam hęres, videtur adire: tunc non poneretur dictio, sed, simpliciter: sed poneretur alia dictio implicatiua, & esset sensus: si quid tamen quasi hæres petijt, etiam ex his quæ ad hæredē extraneum non transeũt, videtur pro hærede gessisse, vnde litera negatiua est melior. Secundò aduerte, ad eandem glos. dũ dicit, ꝙ de operis quæ debentur post aditionē, non est dubiũ quòd possunt occupari à creditoribus patris: sed de his quæ debebãtur ante aditionem ipsi filio, poterat esse maius dubium. Sed qualiter vel ex quo capite hic maius dubium posset esse, non declarat. Sed sua mens videtur esse ista, quia an istæ operæ possent peti à creditoribus, pēdebat ex futuro euētu. i. ex aditione heredis, quia poterat non adire: & hoc non declarat aliquis. Vel potēst dici, ꝙ de operis præteritis ante aditionem poterat esse dubium, intellige si hæreditas nō adiretur, vel antẽq̃ adiretur hæreditas, vtrum. s. possint occupari per creditores hęreditarios: & tamē tex. innuit ꝙ sic, quod ĩtelligit Paul. de Ca. qui sequitur hunc intellectum, quando bona sufficientia non essent in hæreditate: de quo remitto te ad ea quæ dicētur in quarta parte gl. Tertiò aduerte: quia differentia quæ assignatur inter hæredem extraneum, & creditores patris, secũdũ Pau. non est vera: nam solũ procedit, quãdo filius extaret, & sic repelleret extraneum hæredē. Sed pone ꝙ non extaret filius, certè etiam tunc operæ non transirent ad hæredem extraneum: vt dicunt iura hic alle. & tamen istæ operæ possent peti per creditores paternos. ¶ Præterea ista ratio differentiæ respicit tempus post aditionem factam à filio, quo casu est obligatus creditoribus hæreditarijs. Quid ergo dicem' ante aditam hæreditatem? certè creditores non admitterenẽ ad petendum: & hoc sentit glo. Sed ipse tenet contrarium, vt s. dixi, & assignat aliã meliorem rationem: quia hæres extraneus tractat de lucro captando, ideo facilius admitteretur: arg. l. fi. §. licentia. C. de iu. deli. ¶ In ea. gl. ibi: hoc fit propter inopiam vel necessitatem. Hanc gl. inducit Bar. hic ad q. reprę̃saliarum, de qua dic vt per eũ in j. q. prin. sui tractat'. Scđò inducit hãc gl. in l. si finita. §. si de vectigalibus. de dam. infec. ad q. vtrũ cōtra dñm feudi vel emphyteosis possit interponi primum & scđm decretũ, respectu illius iuris, qđ habet in vasallum vel emphyteotã. Et cōcludit ꝙ pōt interponi, & trãsferẽ cōmoditas illi' iuris in creditorem: & hoc sequiẽ Bal. in l. liberti libertæq̃. in vl. q. C. de ope. lib. vbi addit notabiliter, ꝙ si vasalli nō velint parere, poterũt capi psonaliter: alle. tex. in l. j. & ij. C. vbi qs. de coarta. vel curia. Ang. aũt hic, & Mod. post eũ, dicũt p hãc gl. ꝙ siẽr pōt interponi primũ & scđm decretũ cōtra vasallũ vel emphyteotã: qa ista iura cohærēt personæ: & ne dñs cogatur habere alium vasallũ ad emphyteotam, quē forte non vellet, intellige scđm Mod. ꝙ trãsfereẽ cōmoditas istorũ iuriũ, quę tãtũ durabit, q̃ tũ ipsum ius in persona emphyteotæ vel vasalli: vt l. ex vectigalib'. ff. de pig. & c. j. §. rursus. qui. mo. feu. amit. Ipse tñ emphyteota vel vasallus interea præstabit seruitium, vel soluet pensionē: & ista sunt dicta Bar. in d. §. si de vectigalibus. Addit etiã Ang. hic, ꝙ si creditori cōpetit electio in obligatione alternatiua, poterit illa facultas eligendi transferri ex primo & scđo decreto in creditorē suũ, licet volũtarie nō posset cedi. Hoc tenet Bar. expresse, quē etiã adducit hic Imo. in l. si stipulatus fuero illud, aut illud. ff. de ver. ob. Tu aũt ad materiã vltra pdicta vide Bal. in c. j. circa prin. qualiter olim feu. alie. pos. vbi in feudo tenet idē q đ Bart. in loco alle. Sed in c. j. in prin. de prohi. feu. ali. per Fede. licet dicat idē in emphyteota, non dicit idē quod in vasallo, sed vult ꝙ transferatur vtile dominium in creditorem. & potest esse ratio differentiæ: quia in feudo prohibetur etiam alienatio necessaria: vt in d. c. j. qualiter olim feud. sed in emphyteota prohibetur simpl'r alienatio, sub qua simplici alienatione nō vr̃ venire alienatio necessaria: lege, peto. §. prædium. ff. de leg. ij. Bar. tamen in dicto §. si de vectigalibus. tenet idem in emphyteota, quod in vasallo. & Moder. hic. Et potest defendi ista opinio, quia tex. in illo c. j. nō loquiẽ de alienatione necessaria, q̃ fit p iudicē, quæ est pręcisa alienatio necessã. sed in alienatiōe quæ fit ex causa neces-

[a] ¶ Impropriantur. Adde Fel. in l. series. de testi. versic. not. ibi matrimonium.

necessitatis causatiuè ab ipso vasallo, quia aliter non potest se sustentare. Et quia s. tetigimus in notabilibus, & etiam in secũda parte, declarando glo. in voce, ꝙ nomen hæredis capitur ꝑ hærede sanguinis, in his quæ non transeunt ad hæredes extraneos: aduerte primò, ꝙ text. in dicto cap. j. de alie. feu. non loquitur de eo qui accepit pro se & hærede simpliciter, sed ꝑ se & hærede masculo: quod verbũ facit, quòd etiam si essemus in materia, quæ esset transmissibilis ad hæredem extraneum, nõ comprehendatur nisi hæres sanguinis, secundùm Bald. nota. in l. liberti libertę. C. de oper. liber. alleg. tex. in cap. qui si bi. de eo qui sibi & hæredibus suis masculis. & Feder. in vsib. feud. Secundò aduerte: quia inquantũ dixi s. in not. ꝙ quando fit mentio de hærede in his quæ non transeunt ad hæredem extraneum, filius vt succedat debet esse hæres patris. Adde ꝙ hoc idem tenet Bart. in l. quod dicitur. de verbo. oblig. in vltim. colũ. & Bald. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. & in dicta l. liberti libertę &c. Et ad materiam istam vide Bald. in auf. ei qui iurat. in iij. & vlti. char. de bon. auto. iud. pos. vbi concordat dictis Barto. in dicto §. si de vectigal. in qõ. feudi. Et adde tria quæ sunt multum singularia in ista materia. Et primò in tertia char. ipse dicit, quòd ꝗuis feudum non possit assignari insolutum pro secundo decreto, potest tamen interponi ĩ eum primum, & est dictum satis æquum, quia per illud non inducitur alienatio, & reus afficitur fortius tædio: & sic facilius præsumitur, quòd comparebit, nisi feudum ex consuetudine esset alienabile, vel propter pactum in eo appositum, quia tunc posset etiam alienari per secundum decretum. Et sicut in præiudicium vasalli potest fieri missio in cõmodis feudi, ita potest fieri missio in iure, quod superior habet in vasallo, secundũ eũ in v. char. vbi etiam ponit aliud notabile verbũ, & nouum in ista materia, scilicet quòd etiam si princeps cognoscat de causa inter vasallum & creditores suos, non potest transferre ex secundo decreto dominum feudi in creditores. Et licet hoc non probet formaliter, intentio sua videtur esse ista, quòd ista non fit iusta causa priuãdi vasallum dominio feudi, quod princeps sine causa auferre non potest. capit. j. de natura feud. & ibi per Bald. & plenè habetur in cap. quæ in ecclesiarum. de constitu. ¶ ibi etiã dicit, † quòd feudũ marchiæ vel ducatus nullo mõ potest assignari in solutum[a]. Et sic ĩtelligit, quòd ista feuda regalia nõ possint assignari insolutum, etiam quo ad cõmoditatẽ fructuum, hoc ego non admitterem: quia ego video, quòd etiam fructus beneficiorum potest assignari pro satisfactione crediti, & tamen ibi agitur de præiudicio spirituali. c. ij. & ibi not. de fideiuss. Spiritualia autẽ sunt digniora tẽporalibus. ca. solitæ. cum ibi not. de maio. & obe. Sed quæritur pro declaratione perfecta huius §. nũquid creditores paterni in casu §. nostri possint aliquo casu mitti in possessione perceptionis operarum, quæ debentur filio, nec transeunt ad extraneum hæredem, intellige quãdo filius non adiuit hæreditatẽ patris. Hãc quæst. tangit hic Imo. & Paul. & do. mo. post eos, & videntur concludere primi duo doct. & ꝙ quando hæreditas patris nõ esset soluendo in subsidium, possent creditores paterni petere sibi adiudicari cõmoditatem operarum. & hoc dicit d. Pau. sentire glo. in fin. licet obscurè, quæ iudicio meo hoc nõ dicit. Nã vt patet ex quarta parte præcedenti, glo. nõ admittit creditores paternos, nisi vel quando operæ transeunt ad extraneos, vel quãdo sunt redactæ ad condẽnationem pecuniariam. Vnde quod dicit postea in quinta parte, quæ incipit ibi: sed de incertis. refert se non ad creditores paternos, sed ad creditores filij, de quibus dixerat in tertia parte. & credo hũc verum sensum glo. Si tamen referres verba sua ad creditores paternos, posset dici, quòd hoc sentiret, dum dicit ꝙ propter necessitatem &c. sed siue sentiat, siue non, istud dictum videtur verum, secundùm Imo. & arguit à simili: quia sicut videmus, ꝙ legitima aufertur filio propter credita paterna. l. Papi. §. quarta autem. de inoffi. testamen. ita videtur, quòd quia hoc ius patronatus in filio habet originem à facto patris, in subsidium possit dari per creditores paternos. Dominus autem meus dicit esse cogitandum: quia non videtur bona similitudo de legitima ad iuspatronatus, quoniam legitima extrahitur de substantia testatoris. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. testam. Sed iuspatronatus quod residet in filio, seu ius petendi operas, non computabatur in bonis patris. l. naturalis. §. fin. de præsc. ver. & l. plane. §. fina. ff. de lega. Vnde tam attenta ista ratiõe, ꝗ etiam quia ius patronat⁹, quod erat penes patrem, potest dici, quòd non transiuit ad filium: sed id quod habet filius, est creatum de nouo in persona sua: hoc tamen non placet, sicut primum, quia cõmuniter docto. dicunt, quòd ista transmittuntur ad filios iure sanguinis. ¶ Tu aduerte, quòd non est credẽdum, quòd Imo. nõ viderit, ꝙ non est eadem ratio omnino in isto iure, & in legitima: sed quia si esset eadem ratio, omnino haberemus dicere, quòd sicut indistinctè debita hæreditaria præiudicant legitimę, ita etiam præiudicarent filio in operis prȩteritis. Est ergo quędam similitudo inadæquata: ideo ipsi volunt, ꝙ fiat præiudicium filio in subsidiũ. Facit tex. in simili in l. plane. la ij. §. j. de lega. j. Mihi videtur, ꝙ de ista quæstio. fit casus in l. ij. & iij. C. quæ in frau. cred. vbi probatur clarè, ꝙ si debitor titulo lucratiuo transtulit aliqua bona sua in filios, ꝙ non fit reuocatio istorum bonorum in subsidium, debitore existente non soluendo, nisi alienans alienauerit fraudulenter: ergo sola ęquitas, quòd ista bona prouenerint à debitore in vita ipsius debitoris, non facit, vt in subsidium possit agi, nisi etiam interueniat fraus. De legitima autem nõ est mirum, si creditores præcedunt eam: quia non debetur, nisi de bonis, quæ habet defunctus tempore mortis: sed bona non dicuntur nisi deducto ære alieno. l. subsignatum. §. bona. de verborum signifi. Ideo non debetũr legitima, si æs alienum occupat bona. Et si dicatur, illa iura loquũtur, quãdo substantia debitoris est trãslata in alium ipso viuente: sed ius patronatus transfertur in filium post mortem. ad hoc est dicendum, quòd licet transferatur post mortem, transfertur tamen ex dispositione legis, etiã inuito patre. l. iurisiu. §. si liberi. de bo. lib. & non computatur in bonis & hæreditate patris: vt dictum est. Vnde iste casus videtur magis similis rebus alienatis in vita debitoris, ꝗ legitĩę. Retenta tamẽ doctrina istorum docto. quæ est magnæ autoritatis, Paul. de Castr. hic infert, quòd idem esset dicendum in feudo, quod debetur filio, etiam si non sit hæres secũdùm eũ: quod vtrũ sit verum, videbimus postea, videlicet quòd creditores paterni possent mitti in subsidium in cõmoditate huius feudi. Et si hoc concedis in feudo, idem haberes dicere in emphyteusi, ad quam filius vocaretur vt filius, & non vt hæres: quod quãdo sit, vide per Barto. in dicto §. si liberi. prælleg. & per Bald. plene in authẽ. si quas ruinas. C. de sacrosanct. eccle.

8 ¶ † Quærit etiam hic domi. Paul. vtrum indistinctè feudum non possit acceptari, repudiata hæreditate paterna.[b] Et respondet, quòd si feudũ accipitur pro se & hærede masculo, vel pro se & filijs hæredibus, vel accipitur simpliciter non facta mentione posterorum, procedit tex. in c. j. an agna. vel filius. videlicet ꝙ non potest acceptari feudum, & repudiari hæreditas paterna. Sed si feudum fuerit acceptum pro se & filijs, vel liberis: tũc ipse dicit, ꝙ quia feudum acquiritur filio, vt filio, & nõ vt hæredi, potest venire ad feudum, licet non adeat hæreditatem patris: sicut videmus in operis libertorum, in l. iurisiur. §. si liberi. j. de oper. liber. alleg. Bald. hoc tenentem in c. j. an agna. vel fi. & idem dicit sentire Cy. in l. ij. C. de lib. & eo. libe. & forte Bar. in l. ij.[c] ff. de interdic. & rele. In quibus locis volunt, ꝙ quãdo pater recepit feudũ pro se & filijs, delictũ patris nõ pıudicet filio, nisi in certis casibus, de quibus ibi per eũ, qa nõ recipit feudũ vt hæres. Tu autẽ aduerte: quia licet Bald. ita teneat in d. c. j. cõtrarium tenuit expresse Barto. in d. §. si liberi. & in l. quod dicitur. de verbo. oblig. dum quærit, vtrũ filius possit retinere emphyteusim repudiata hæreditate paterna. Et cõcludit ꝙ sic, quando est recepta pro se & filijs. Nõ obst. dicit ipse tex. in c. j. an agna. vel fi. quia illud est speciale ex cõsuetudine feudorum. & sic manifeste in feudo vult, ꝙ filius nõ possit repudiare hæreditatem, licet sit vocatus vt filius. Et hanc opinionem post longam disputationem sequitur Iaco. Vero. in sua summa feudorum, quã refert & sequitur Ioã. Andr. in titul. de feu. §. primo. versic. xxxvij. tum quia est ęquior, vt ibi ꝑ eum: tum quia tex. in dicto c. primo. indistinctè loquitur: ergo nõ debet restringi sine causa. Stant enim ista simul, ꝙ feudum acceptum sub prędicta forma nõ capiatur vt res hæreditaria, & tamen non possit acceptari sine hæreditate: sicut videmus in simili in prædijs tributarijs donatis, in l. hæredes. C. de omni agro deser. libr. x. de qua l. meminit gloss. in l. prima. s. eo l. & ibi diximus. Ideo dicta Cyni & Bartol. s. alleg. possunt euitari. ¶ Confirmatur ista opinio, quia vt dicit gloss. in dicto cap. j. quod ibi statuitur in filio, statuitur de iure speciali ex consuetudine feudorum: sed nulla est specialitas, si tex. ille restringeretur ad filium, quando feudũ defertur ad eum vt ad hæredem: quia etiam in alijs iurib⁹ filius nõ potest illo casu acceptare commodum, & repudiare hæreditatẽ: vt s. dixi in notabilibus. Ergo vt inducat aliquid spãle, dicemus ꝙ habeat locũ, etiã qñ feudũ transit ad filiũ vt filiũ. Et licet huic rõni posset aliquo mõ rñderi, vt dixi ĩ voce: opi. tñ ista vr̃ magis cõsona tex. in d. c. j. cuius dispõ habet locũ etiã ĩ feudo auito, vt filius nõ possit acceptare feudũ auitũ, si repudiat hr̃ditatẽ paternã, scd̃m Io. And. in loco alle. & Bal. no. in l. q se patris. C. vñ li. Et aduerte, qa Ang. ĩ auf. de nup. §. si verò filiorũ. vult vnũ mirabile ĩ ista materia, ꝙ ꝗuis qñ feudũ recipit ꝑ filio, filius pos

[a] ¶ In solutũ. Adde Bald. in c. j. de ꝑhi. feu. alie. per Fe. in iij. colũ.

[b] ¶ Paterna. Vide d. Alex. de Imo. in l. qui se patris. in addit. ad Bar. x. co. C. vnde lib. & in l. qđ dicit. vij. cha. de ver bo. obl.

[c] ¶ In l. ij. Et ibidem vide do. Ale. de Imo. & vide etiã ad materiã ĩ l. adopti. de in ius vocã. & in suo cõs. xxiij. j. pte.

sit acceptare feudũ repudiata hęreditate, successor tamẽ ipsi⁹, id est, filius filij hoc non potest. Sed mihi non placuit hoc dictum in memoriali meo, quia ille tex. non videtur probare cõclusionem, & ratio est in oppositum: qa qua ratiõe prouisum est primo vt filio, & non vt hæredi, eodem modo videtur prouisum alijs descendentibus: per regulam positam in l. si legatario. §. fi. de leg. iij. & l. iam hoc iure. de vul. & pup. Debes tamẽ scire, ꝙ qñ feudũ capitur pro se & filijs, nec venit in diuisione hæreditatis, nec in renunciatione facta à filio de hæreditate paterna, secundũ Bal. & Ang. in l. item videndũ. §. fin. ff. de peti. hæred. quod vtrum sit verum, non determino nunc.

Papinianus. Summat seipsum in fin. Vel sic, secũdùm Moder. Filius accipiendo pecuniam sibi datam causa conditionis implendæ, videtur adire hęreditatem, si solus est institutus, etiam si prius ab ea abstinuerat: secus si habet cohæredem, qui adiuit hæreditatem. h. d. Secunda ibi: Iul. autem &c. Tertia ibi: ita demũ. Quarta ibi: nam cũ seq. Vltima ibi: tunc itaq;. ¶ Not. primò secundũ Bart. hic, & Modern. ꝙ protestatio præcedens aditionem non tollit actum sequentem, per quẽ induceretur aditio, quando ille act⁹ est gestus cũ altero: filius enim abstinendo hic videtur protestari, ꝙ non vult adire, & tñ per actum sequentem inducit̃ aditio: de quo dixi aliquid post Moder. in l. qui ĩ aliena. §. fin. s. e. ¶ †Secũdò not. singu. sc̃dm Bar. ꝙ datio hæredis extranei nõ tollit existentiam sui hæredis in his quæ non pendent immediatè ex testamẽto: sicut est, ꝙ filius ex capite suitatis si semel repudiauit, posset adire: secus est in dependentibus à testamento. l. apud Iul. §. idem Iul. j. ad Treb. Sed Pau. de Cas. hic refert Papienses simpliciter inducere istum tex. ꝙ nullo modo tollatur existentia suitatis, & vere tex. melius facit, cũ dicat, ꝙ filio competit facultas abstinẽdi de iure prætorio. Sed hoc esset falsum, quo ad oĩa, si in dependẽtibus à testamẽto desineret esse suus de iure ciuili. De hoc tamẽ articulo dic vt plenissime scripsi in l. si filius hæres. s. de liber. & posthum. ¶ Vltimò not. ꝙ etiã de iure Digestorum filius suus post abstensionem poterat adire: qđ est hodie declaratum expressius in l. fi. C. de repu. hæred. Quid aũt sit in filio emancipato, dicetur tibi in lect. sequẽ. ¶ In glo. super verbo, abstinuit. ibi: multo magis &c. Non placet h. d. gl. nam sc̃dm hoc cũ iste casus esset indubitabilis, supposito primo non fuisset opus autoritate noui iurisconsulti ad extendendum primũ dictum: vnde videtur aliter declarãda litera, videlicet ꝙ quando filius abstinuit, sicut in primo casu: ideo fortius ꝑsumatur aditio, qa abstinendo & postea capiendo cõmodũ ex voluntate defuncti erat præsumptio, ꝙ fraudulenter abstinuisset in fraudẽ creditorum vel legatariorũ: ideo ꝓpter fraudẽ ꝑsumptã facili⁹ ꝑsumit̃ cõtra eũ. bene facit tex. & quod ibi Bar. in l. j. in prin. j. si quis ob cau. te. Et ideo quãdo non præcesserat abstensio, non debet dici, ꝙ esset maior ratio, q̃ in casu præcedenti: erat tamen ratio sufficiens ad præsumẽdũ aditionẽ, de qua dicit̃ in glo. super ver. solus hæres. ¶ In gl. super verbo, nummi peculiares. ibi: si q̃ras an in Falcidia &c. de ista materia, vtrum datum causa conditionis implendæ imputetur in Falcidia, cùm datur hæredi vero, vel detrahat̃ de eo Falcidia, cũ datur tertio: dic vt in l. ꝙ pretio. & l. ꝙ cõditionis. ff. de do. cau. mor. & plene Barto. in l. in quarta. ff. ad l. Falc. & alleg. hic do. me. gl. singu. in d. l. quod cõditionis. quæ dicit, ꝙ nõ põt dari causa conditionis implendæ aliquid illi, cui nõ posset relinq legatũ vel fideicõmissum, vel qui nõ posset institui: quam adducit Bal. in l. pen. C. ad leg. Fal. pro qua alleg. casum in l. Meuius. de condi. & demonst. Tu vide glos. quæ idem dicit, & allegat hanc l. in l. omnibus. ff. de don. cau. mor. & etiam Bar. allegat eam in d. l. qđ cõditionis. ¶ In glo. super verbo, solus. ibi: si ipse hæres non sit. Hoc dictum glo. videtur esse falsum, nam ex capite suitatis etiamsi filius abstineat, confirmat̃ libertas: vt l. cũ quasi. §. sed & si quis. ff. de fideicõmis. liber. ergo iste actus receptionis pecuniæ poterat fieri pręter nomen & ius hæredis, quia etiam si filius non adiret, tamen libertas confirmaretur. Hoc contrarium est valde difficile, quęstio Barto. nititur soluere hoc modo, videlicet ꝙ iste actus non potest geri pręter nomen & ius hęredis, attento iure ciuili, secundũ quod filius nomine & effectu erat hæres. Sed ista solu. nõ videtur habere saporem iuris: quia si attendas solum ius ciuile, & non ius pętorium, nullus actus erat necessarius ad inducẽdam mixtionem: quia filius erat obligatus per l. ipso iure. vnde iste actus fuisset frustratorius, & superfluus: vt vidisti in simili in l. is qui putat. & l. seq. s. eo. Ideo Imol. aliter soluit dicens, quòd dict⁹ §. & si quis. loquitur in libertate pure data: sed iste tex. loquitur in libertate data sub conditione: & est singula. limitatio ad illum tex. si est vera. Sed ista videtur potius

a ¶ Bon. pos. Vide d. Alex. de Imo. in l. j. vnde libe. & addẽ Pau. de Cast. in cõsil. cxv. vbi quid in statuto excludente filiam propter hæredem masculum.

differentia casuum, quàm rationis: quia cùm dispositio conditionalis est purificata, habetur pro pura: vt videbis in l. hæres. & in l. sed si de sua. j. eod. vnde is qui putat se pure institutum, potest adire, licet fuerit institutus sub conditione, quæ est purificata: vnde cur post impletam conditionem legatum libertatis non habeat hoc priuilegium, non potest assignari bona ratio prima facie. Ideo dom. Paul. dicit, quòd ideo suitas non cõfirmat hic libertatem, quia filius hoc noluit. Sed istud est diuinare, præterea non videtur rationabile: quia cũ effectus suitatis inducatur à necessitate: vt plene dicitur in l. si filius hæres. de liber. & posthum. sicut filius non potest velle non esse necessarius, ita non videtur posse tollere effectũ suitatis, qui inducitur à lege, nisi quatenus prætor permisit: argumen. l. primæ. §. si impuberi. de collatio. bon. & l. si arrogator. cum materia. ff. de adopt. Vnde contrarium remanet valde difficile. Et licet habeam aliquam solutionem coloratam, quia tamen dubito vtrum procedat, cogitandum est vsque ad lecturam seq. Item aduerte: quia ratio iurisconsult. assignata in princip. cur filius videatur adire, non videtur bona. Dicit enim, quòd etiã si nummi non sint peculiares, tamen filius recipiendo pecuniã pro implemento conditionis videtur adire: quia illam pecuniam accipit ex volũtate testatoris. Sed ista ratio non videt̃ bona: quia etiam quando habet cohæredem, qui adiuit, & accipit hanc pecuniam ex voluntate testatoris, non tamen inducitur aditio: vt in responso sequenti. Vnde Paulus de Castro, fatetur, quòd ista non est bona ratio, licet illa quæ assignat̃ in hac gloss. Sed hoc dicere est absurdum: quia non possumus recedere à sententia iurisconsul. Vnde aliter est dicendum: vide licet ꝙ ista verba significant idem quod ratio expressa in glo. hoc modo. Vult enim dicere iuriscon. quòd quia testator relinquendo libertatem sub conditione videtur velle libertatẽ habere effectum conditionis impletæ. Ideo filius accipiendo pecuniam ex voluntate testatoris, videtur eam accipere, vt voluntas testatoris habeat effectum, ex quo accipit eam pro implemento cõditionis, & sic in executione voluntatis defuncti, quam exequendo videtur velle idem quod defunctus. Sed hoc nõ potest velle, nisi velit adire hæreditatem, quia sine aditione libertas esset inualida: ergo videtur velle adire. Et ad cõtrarium principale, cuius solut. remansit dubia, potest saluari dictum do. Pau. sed indiget multa declaratione & aditiõe. Dico ergo, quòd libertatem confirmari ex capite suitatis hoc videtur pendere ex voluntate filij: quia si filius non vellet suitatẽ habere hunc effectum, videretur quòd libertas confirmaret̃ à suitate: quia quod fit contra voluntatem filij, dicitur tendere ad damnum eius. §. præterea. Institu. de actio. Filius autem nõ habetur pro hærede, si se non immiscuit in his quæ tendũt ad damnum suum: ergo suitas non haberet effectum, si non vellet libertatem confirmari. Hoc colligitur ex mente Barto. manifeste in l. si filius qui patri. s. de vulgar. & pupillar. in iij. casu princi. quando filius expresse abstinet. Hoc præmisso dico vt dicit do. Pau. ꝙ filius faciendo actũ, qui inspecto iure cõi nõ potest fieri ꝑter nomen, & ius hæredis, videtur adire, qa videt̃ potius habere respectum ad ius cõmune, quàm speciale, secundùm qđ libertas non confirmaretur, nisi esset adita hæreditas, licet aliud sit de iure speciali: sicut dicimus in testamẽto, quòd qui potest disponere de iure communi, & de iure speciali, in dubio videtur disponere de iure cõmuni, ex quo resultat effectus contrarius ad ius speciale: vt l. quãq̃. & ibi per Bal. C. de testa. milit. Vel posito, ꝙ non penderet ex voluntate filij, verum libertas cõfirmaretur ex suitate, sicut prius dixeram, adhuc potest dici, ꝙ dispositio legis, quę dicit ꝙ ille actus inducit aditionẽ, qui nõ põt fieri ꝑter nomen & ius hæredis, intelligit̃ hoc mõ, videlicet qñ actus nõ põt fieri ꝑter nomẽ &c. de iure cõmuni, licet posset fieri præter nomẽ & ius hæredis, attento iure speciali, ad quod legis dispositio in dubio non videtur habere respectum: secundùm Barto. in l. prima. §. pen. circa prin. ff. de contratabul. & tenet ipse idem in l. quandiu. suprà eod. Et est ista noua & singularis limitatio, & multum colorata ad istum text. & ad not. in lege, gerit. infrà eod. ¶ In gloss. super verbo, citra nomen. Notabiliter & eleganter explicat hic gloss. suam materiam, pro cuius declaratiõe multa essent quærenda, quæ trademus remissiuè. Et primò, nunquid hæres institutus in re certa, qui quo ad quædã, habetur pro hærede, & quo ad q̃dã non veniat sub appellatione hęredis: de quo vide quod habetur in l. ex facto. la grande. suprà, de hæredi. instit. & lege, iusiurand. §. si liberi. per Bartolum. de oper. libe. & Baldum in lege, liberti libertęq̃. C. de ope. libe. ¶ †Secundò esset videndum, nunquid in materia statuti vel stricti iuris appellatione hæredis veniat bonorum possessor [a]: de quo dic vt per Bar.

per Barto.in l.j.§.bonorũ.ad Trebel.Et ego plenisſime ſcripſi poſt eum in notabilibus, & in fi.repetitionis, addẽdo mul ta in l.j.in fi.ſ.de vulg.& pupil.¶ † Tertiò eſſet videndũ,quid de fideicõmiſſario[a], vtrum in materia ſtricta vel odioſa com prehendatur appellatione hæredis.ſuper quo etiam ſcripſi in dicta l.j.ſuper quo vide Barto.in l.j.§.de illo.ff.ad Trebellia. Et ad ea quæ ibi ſcripſi, adde bonum tex.in l.ſi nõ lex.§.j.ſ.de hæred.inſtitu.iuncta l.qui ſoluendo.eo.titul.vide etiam quod traditur in l.fi.C.de edi.diui Adri.in illa qõ.vtrum beneficiũ illius l.loquens de hærede,habeat locum in fideicõmiſſario. Poſſet etiam quæri,nunquid ſtatutum loquens de hærede in ſtituto habeat locum in eo,qui eſt tacite inſtitut⁹. Super quo vide Bald.not.in l.ſi quis ad declinandam.in j.char.C.de epiſ. & cler.Hic etiam caderet illa qõ.ſubtilis,vtrum is qui habet poteſtatem abſtinendi de iure ciuili,remaneat hæres nomine poſt abſtenſionem. Quę quæſtio eſt multi effectus in materia ſuitatis,ſicut ego ſcripſi in l.ſi filius hæres.ſ.de libe.& poſt hum. de qua quæſt.vide glo.not.& ibi per Angel.& Moder. in l.fina.§.vlti.ff.de vulga.& pupill.& ibi plene ſcripſi ſuper hoc,& ſecutus ſum ibi ſentẽtiam Bald.quòd nõ remaneat no men heredis,per l.ex facto.§.Iulius.eo.titul.Nunc autem du bito,quia pro ſentẽtia gl. quã ſequitur ibi Imol. & etiã Angel.alibi videtur tex.valde not. in l.penul.j.eo.titu.vbi dicitur,quòd ſi heres qui adiuerat,abſtineat à beneficio principis, alius qui remanet cohæres in illa parte eſt hæres vtiliter:ergo directũ nomẽ remãſit penes adeuntẽ.Et aduerte,qa gl.ibi ponit exemplũ per tex.Inſti.de hær.qua.& diffe.§.extrane⁹.& §.ſciendum.quæ iura loquuntur in minore & in milite.Quod dicitur ibi de minore,nõ facit ad propoſitum, quia minor reſtituitur beneficio prætoris. Sed quod dicitur ibi de milite, quòd ex conſtitutione Gordiani imperatoris poteſt abſtinere poſt aditam hæreditatem,decidit qõ.in terminis,quia illa facultas abſtinendi datur ex l.ciuili,id eſt,ex conſtitutione principis. Vnde videtur tenenda opinio glo.quæ etiam bene videtur probari in l.iij.§.qui fideicommiſſariam.de hæred.inſti. quam docto.alleg.in dicto §.fi.Non obſt.tex.in §.Iulius Lõginus.quia loquitur de eo qui fuit deductus in ſeruitutem:in quo vel poſſumus dicere,quòd adhuc remanet nomẽ heredis, magis tamen nudum,ꝙ in primo caſu, quãdo hæreditas fuit ablata ab indigno. Vel potes dicere,quòd ſibi ſuperuenit ĩhabilitas adeo magna,quòd nomen hæredis nõ poterat conſiſtere in illa perſona:quod nõ eſt in caſu noſtro,quia perſona eſt habilis,licet repudiauerit hæreditatem.Licet autẽ quãdo datur poteſtas abſtinẽdo ab hæreditate quæſita, remaneat nomẽ hæredis: ſecus tamẽ eſt,quãdo ex aliqua cauſa perſona cui erat deferẽda ſucceſsio,priuatur poteſtate ſuccedẽdi ante mortem eius, de cuius ſucceſsione agitur. tunc enim illa perſona videtur remota, & quo ad effectum, & quo ad nomen: caſus eſt not.in l.ij.§.fin.ad Tertul.Illud etiam ſcias, quòd prætor poteſt transferre ius vtile hæreditatis,etiam per alium modũ, ꝙ per bon.poſ.ſi vult:caſus eſt in l.ſi mulier.§.j.ff. quod met. cauſa.& per hæc eſt expedita ſufficienter iſta glo. ¶ Sed quia Bartol.hic extra gloſſ. dicit, quòd datio cohæredis extranei nõ tollit beneficium.l.fina.C.de repu.hæ. reuocat hic domi. me.in dubium hoc dictum.Et primò,quia hic nõ videtur ꝓbari in tex.noſtro.nam in ſecundo reſpõſo,vbi filius habebat cohæredem,nõ dicitur quod filius poſt abſtenſionẽ adiuerit: ergo nõ probatur ꝙ habeat locum beneficium dictę legis.Tu autem intelligendo ſubtilius dicas,quòd imo probatur in iſto ſecundo reſpõſo:Iuriſconſultus enim hic fundat ſe in pſumpta voluntate filij,ꝙ non videatur velle adire,ex quo actus poterat fieri præter nomen & ius hæredis.Sed iſta quæſtio eſſet ſuperflua,& inutilis,ſi filius etiamſi vellet non poſſet adire: vt l.j.& ibi not.C.de iure deli.ergo cùm virtus deciſionis fundet ſe in præſumptione volũtatis filij,ſatis patet ꝙ ſi filius voluiſſet, poterat adire.Ipſe tamen arguit cõtra Bartol.hoc modo:videlicet quia ſecũdùm Barto.in l.ꝗdiu.ſ.eo.nõ eſt dubiũ, ꝙ quando filius habet ſubſtitutum, non habet locum beneficium dictę l.fin.quia non poteſt pœnitere abſtenſionis. Sicut ergo hoc facit ratio ſubſtituti,ergo multofortius datio cohæredis,qui præſumitur magis dilectus, ex quo fuit vocatus primo loco.l.Publius.in princip.de condit.& demonſt.& l. Lucius.§.pater puerum.ff.ad Trebel.Nam ad hoc reſpondetur faciliter:quia licet cohæres ſit magis dilectus in ſua portione,in portione tamen alterius,qui habet ſubſtitutum, ſecus eſt.l.ij. §.ſi duo.de ſecund.tabul.& l.penul.& ibi not.ff.de iniuſto teſtamento.¶ Præterea eſt ratio differentiæ manifeſta:quia datio cohæredis non tollit ſuitatem totaliter,vt dictum eſt: ſed datio ſubſtituti tollit ſecundùm cõmunem ſententiam, in l. ſi filius hæres.de liber.& poſthum.Secundò arguit ipſe,quia ius quæſitum tertio ex facto meo nõ poteſt per cõtrarium meum factum auferri.l.fina.ff.de pact.l.ſi poſt mortem.§.fina.de cõtra tabul.& ibi Barto.& hac ratione do.Iaco.de Aret.& Bartol.& Bald.in l.ij.C.de iur.& fact.ignoran.quos etiam refert hic dom.me.quòd poſt aditionem ſubſtituti,vł poſtꝗ portio accreuit ipſo iure cohæredi,nõ habet locum.l.final.de repud. hæred.Sed huic rationi poteſt reſpõderi,quòd ius eſt quæſitũ tertio hic ex facto meo de iure ſpeciali,id eſt,ex beneficio prætoris conceſſo filio contra regulas iuris ciuilis.Iuri autem tertio quæſito ex beneficio meo ſpeciali ego poſſum præiudicare.l.ſi iudex circunuento.& ibi not.ff.de mino.ergo & hic ad mittetur pœnitentia.De cohærede credo dictum Bartol.eſſe veriſsimum,reiecta diſtinctione domi.me.qui dicit, aut filius habet cohæredem ſuum, aut extraneum. Si habet ſuum,tunc non habet locum priuilegium dictę l.fina.†quia priuilegiatus contra priuilegiatum non vtitur priuilegio[b].l.verum.§.fina. ff.de mino.& plene per gloſſ.& docto.in auten.quas actiões. C.de ſacroſan.eccle.Secundo caſu habet locum priuilegium ſecundùm eum.Tu dic ſecundùm Barto.quòd vtroꝗ caſu habet locum priuilegium.Non obſ.arg. quia illa iura loquũtur, quando circa idem omnino vertitur quæſtio inter duos priuilegiatos.Sed in caſu noſtro vnuſquiſq; filiorum eſt priuilegiatus in parte ſua,ſed non in parte alterius:vnde non eſt ſimile, Hoc probatur clare in l.cùm auus.j.de condi.& demonſt. vbi tacita conditio, quæ ſubintelligitur ex priuilegio,propter filios natos,habet locum in illa parte,in qua eſt facta ſubſtitutio,etiam ad præiudicium filij teſtatoris,qui erat pariter priuilegiatus cum nepote in parte ſua.Et ſequeretur ex iſto dicto magna abſurditas,quòd quo ad hunc effectũ,fortius tolleretᷣ ſuitas p cohærede ſuũ,ꝗ cohęredẽ extraneũ:qđ eſt cõtra tex. & quod ibi not.per Barto.in l.ſi filius qui patri.ſ.de vulga. & pupil.vbi probatur ꝙ datio cohæredis ſui,quo ad nullum effectum,tollit ſuitatem.vnde in cohærede vera eſt ſine dubio opin.Barto.ſed in ſubſtituto eſt maius dubium:quod ego tetigi in l.quãdiu.ſ.eodẽ.poſt Pau.de Caſt.Sed quia potius retuli dicta aliorum,ꝗ clare determinauerim quid iuris: declarandum eſt nunc perfectius,quod ibi deficit: & addendum, quòd etiamſi hæreditas non ſit adita per ſubſtitutum,videtur quòd ex ſola datione ſubſtituti ſuperuenientis tempore mortis impediatur remedium.l.fi.prælleg.& hoc tenet gloſ.in dicta l. ſi quis ſuus.dum dicit ſimpliciter,ꝙ vbi eſt ſubſtitutus,lex illa non habet locum.Quam gloſſ.Bald. expreſſe ſequitur in d. l.fina.& vtitur in effectu vna ratione difficili, & vna l.& vna glo.Dicit enim,ꝙ cùm priuilegium harum ll.conceditur ſuo, & per dationem ſubſtituti vulgaris tollatur ſuitas, videᷣ quòd ceſſante qualitate ceſſet priuilegium.l.Titia.§.vſuras.cũ materia.ff.de lega.ij.Secundò adducit tex.pro iſta concluſione in l.quod in minori.§.Scęuola.ff.de mino.in verbo,omiſerit.qđ verbum proprie adaptatur ſuis abſtinẽtibus, ſecundùm eum. Tertiò adducit gl.in l.& ſuum.C.de iure deli.quę vult, quòd ſi ſuus hæres repudiat bon.poſſeſ.faciat locum ſubſtituto:ergo non poteſt ipſum pœnitere abſtenſionis: videtur enim velle gloſſ.illa, quòd qui renunciat bono. poſſeſ. videatur etiam renunciare iuri adeundi:de quo dixi in l.nec ſi.§.j.ſ. eod.Sed ad text.in §.Scęuola.poteſt reſponderi dupliciter.Et primò, quòd verbum, omiſerit, ibi non ſignificat abſtenſionẽ ſui,ſed potius quòd fuit quis excluſus tacitè per lapſum termini: iuxta not.in l.ꝗdiu.j. eo. vel ſi vis intelligere in ſuo,apparet manifeſte ex textu, quòd erat adita hæreditas per ſubſtitutum:vnde non eſſet ibi caſus pro iſta opinio.Iaco.de Aret.ſuprà relata.Mihi tamen plus placet prima reſponſio propter verbum, repudiauit, poſitum in text. & cùm ſequitur, ſeu omiſerit, refertur ad eandem perſonam, ac ſi diceret,ſiue expreſſe, ſiue tacite repudiat, poteſt petere ſe reſtitui in integrum. Ad gloſſ.in l. & ſuum. fatendum eſt, quod habuit hunc ſenſum: ſed videndum eſt, vtrum dicat verum. & vt dixi etiam ad gloſſ.in lege,ſi quis ſuus.hoc tenet. Ad rationẽ Bald.quæ eſt valde difficilis. dic, quòd ſi datio ſubſtituti vulgaris tollit exiſtentiam ſui hæredis, iſta opin.ſua videretur vera: nec video bonam reſpõſionem,niſi forte diceres, quòd tollitur ſuitas, quo ad effectus, qui inducebantur ex continuatione dominij,ſicut eſt transmiſsio, & ſimilia. Sed quo ad effectus extrinſecos,id eſt,quo ad priuilegia, quæ conceduntur ſuitati,ſicut eſt priuilegium, de quo agitur,forte poſſet dici, quòd non videreᷣ ſublata ſuitas:ſicut dicimus in epiſcopo, vł in clerico,vel in monacho:vt no.declarat Bar.in l.itẽ in poteſtate.ff.de his q ſunt ſui vł alie.iu.& Bal.elegãter in l.apud hoſtes.in ſi.C.de ſuis & leg.Sed iſta rñſio nõ placet:quia non

[a] ¶ De fideicõmiſſario. Vide quæ habẽtur per Pau.de Ca. in cõſi.cxxxj. & in cõſi.clxij.& Alex. de Imo.in cõſi.lxxxij.ij.parte.

[b] ¶ Priuilegio. De quo not.vide Feli. in c.in pñtia.in xiij. col.ver.gl.fi.ibi:nõ euaneſcit.de ꝓbat.

probat iure, quòd suitas quæ tollitur per dationem substituti, tollatur limitate hoc modo, vnde concedenda est conclusio, si vera est communis opi. in l. si filius hæres. ś. de libe. & posthu. quòd datio substituti tollat suitatem[a] absolute. Ego tamen sequendo Paul. de Cast. ibi tenui, quòd non tollatur suitas, quo ad effectum transmittendi: & secundùm hanc opi. non esset vera opi. gl. quā approbat Bal. in loco prællega. Et quòd ista opi. non sit vera, bene facit tex. in d. l. fin. in prin. vbi dicitur, ꝙ leges veteres indistinctè permittebant, ꝙ filius posset post abstensionē adire: ergo videntur intelligēdę in omni casu. ¶ Præterea circa medium literæ dicitur, ꝙ si filius abstinuit in minori ætate, si postea fiat maior, vltra quadrienniū datum minoribus, datur aliud triennium ex beneficio illius l. quæ quidem dictio, aliud, significat hoc triēnium esse simile priori quadriēnio. l. si fugitiuum, C. de ser. fug. & per Bald. in l. conuenticulā. C. de episco. & cler. Sed in primo quadriennio restitutio quæ conceditur ratione minoris ætatis, vtique poterat concedi existente substituto: vt in d. §. Scæuola. ergo eodem modo poterit filium pœnitere in isto triennio, licet habeat substitutum. Et aduerte: quia licet ego teneam hanc partem pro veriori, ꝙ etiam stante substituto, & adeunte, habeat locum priuilegiū illius l. in hoc tamen dissentio ab his quæ dixit d. Paul. in l. ꝗdiu. sicut etiam ibi dixi: videlicet ꝙ per hanc pœnitentiā, quam potest habere filius, non impeditur deferri hæreditas substituto, sicut etiam sensit Barto. in d. l. ꝗdiu. acquiretur tamen sibi, si adeat, ista hæreditas reuocabiliter, si postea filius ipse velit adire: & hoc credo sensisse Barto. in d. l. ꝗdiu. Licet autem ista priuilegia competant filio, non tamen competunt emancipato, etiam de iure nouissimo: vt sentit Bart. in d. l. si quis suus. & in l. nonnunꝗ. de colla. bon. & Ang. & Mod. post eum in l. filio. ff. de lega. j. & etiam ponit hic Imo. Debes tamen scire ꝙ Imol. in l. qā poterat. in vlti. colum. ij. ad Trebel. videtur limitare hoc vltimū dictum singul. videlicet ꝙ ꝗuis emancipatus non possit repudiatam hæreditatem acceptare, potest tamen, si eum pœnitet repudiationis, petere legitimam suam: alleg. tex. in l. ita tamen. §. si patronus. ff. ad Trebel. Quod dictū est valde elegans: sed an sit verum, non determino pro nunc, quia non potui diligenter videre.

a ¶ Suitatē. Adde eūdem d. Fran. Aret. in l. si fili⁹ q. de vulgar. & pupil. & qđ ibi dixi in apost.

b ¶ Pœna. Vide oīno Flo. in l. p fundū. de ser. rust. pdi. qđ nō nisi fiat coram alijs cohæredibus, nō cōtradicētib⁹, vel nisi in numero maioris partis facientis pacem sit fœmina: qa eius vox nō attendit, vt ibi per eū, & in l. fin. cōia pdi. & per gl. & Bal. in c. j. §. hoc autē not. in gl. j. ad fi. qui feud. dare poss.

Si sepulchri. Agens pro re hæreditaria actione ꝗ competit ad vindictā, non videt̃ adire. Vel sic, secundùm Pau. de Cas. Agens pro re quæ competit filio, etiamsi non sit hæres, non videtur adire hæreditatem. h. d. Et secundùm hoc ponit in effectu eundē casum, quē posuit in §. si quid tamen. l. diuerso exemplo. Mihi plus placet primū summariū, quod commune: quia iurisconsul. fundat se in hoc solum, quòd non videtur induci aditio, quia agitur ad vindictam. ¶ †Not. quòd actio pœnalis ciuilis quæ competit propter contumaciam & iniuriam illatam alicui, dicitur cōpetere ad vindictam: secus esset si ista actio pœnalis competeret propter damnum illatum in re nostra, seu diminutione patrimonij: sicut inferius tangit gl. & melius in l. cum emancipatus. §. pen. de colla. bon. & plenissime per Barto. in l. prætor edixit. §. si dicatur, vbi omnino vide. ff. de iniur. ¶ †Secundò not. quod cōdemnatio pecuniaria, quæ fit ad satisfactionem vindictę, nec ipsa actio, quæ competit ad condemnationē, dicitur esse in bonis nostris: & ideo non dicitur esse in hæreditate. Ex hoc arguebat hic Dy. secundùm Barto. si filius accepit aliquā pecuniam pro pace & remissione iniuriæ factæ patri, non videtur adire hæreditatem. Idem dicit Barto. in l. pen. de sepul. vio. pro quo vide quod ipse no. in l. si quis nō quasi. j. c. Quòd autem liceat accipere pecuniam pro remissione iniuriæ vel criminis: vide Bar. in l. athletas. §. fin. ff. de his qui nota. infam. & quod notatur in l. transigere. C. de transac. Et aduerte, quia secundùm Barto. in l. si filius qui patri. in vlti. quæstio. suprà, de vulga. & pupil. si statutum remittit vel diminuit pœnam bānito, si habuit pacem ab hærede defuncti, & est filius, qui abstinuit de ipso, intelligitur qui pacē debet habere ab eo, non ab extraneo hærede, secundùm Imol. ibi. Vbi autem defunctus non haberet filios, tunc hæredes extranei bene possent concedere pacem, vt satis colligitur ex dictis Angel. & Moder. in l. iiij. §. Cato. de verbo. obli. quorum dicta statim referemus. Per hæc iura consuluit Fed. de Señ. quem refert & sequitur Petr. de Ancha. in c. primo. de consti. char. xxx. quòd si statutū pro homicidio imponit pœnam pecuniariam, cuius aliquam partem vult applicari hæredibus interfecti, nomine hæredum veniunt filij non extranei hæredibus, licet abstineant ab hæreditate. Et licet Federicus variauerit in suis consilijs super hoc, tamen Petr. approbat hanc partem in loco allegato. quod tene menti, quia nullus Moder. adducit istam autoritatem. ¶ In gloss. vltima ibi: sed certe imo bona est &c. ¶ Not. hanc gloss. quę optime declarat, quando actio competat ad vindictam, vel non: de qua dixit ibi in not. Dicit tamen Paul. de Castr. hic, ꝙ ista ratio non videtur bona, quia est dare casum, in quo actio non cōpetit ad vindictam: & tamen videtur adiri hæreditas, puta si is qui recepta iniuria contestatus est litem, & mortuus est post litem contestatam. nam si hæres institutus ab eo prosequitur hanc litem, videbatur adire hæreditatem, quia non prosequitur ius instantiæ inceptæ cum defuncto, nisi esset hęres: iuxta not. in l. si cùm hominem. ff. de fideiusso. Sed iuriscōsul. hic intellexit non de isto casu, sed quando iudicium incepit à persona eius, qui poterat esse hæres: & ista ratio relata ad text. est optima, licet in omni casu non esset vniuersalis. Et attēde, quia in actione sepulchri violati, de qua loquimur, necessario debet intelligere, quòd pro iniuria illata defuncto iudicium cepit ab hærede eius. Secundò aduerte ad glossam in fine. ibi: item nec est bona ratio. nam gloss. videtur reprehendere iurisconsultum, dicit quòd ideo non videtur adita hæreditas, quia nihil attigit de rebus hæreditarijs: nam etiamsi res nō sit hæreditaria, tamen aliquis accipiēdo eam potest gerere pro hærede: vt l. sequenti. in principio. infrà eod. Et hoc etiam concedit Paul. de Cast. & sic reprobat vtranque rationem iuriscōsult. dicens, quòd vera ratio est, quia sepulchrum hæreditariū non est propriè de hęreditate, quia etiam filius qui non est hęres, potest in eo sepeliri: vt dicitur in prima glo. Ideo licet agatur occasione illius sepulchri, tamen non videtur adita hæreditas: vt ś. in §. si quid tamen. Tu non recedas à litera, sed saluando eam dicas, vel vt dicit Imol. in hac secunda ratiōe, quòd ista ratio non esset bona, si diceretur, qui non attingit res hæreditarias, non videt̃ gerere pro hærede: sed est bona cū adiūcto, qui non attingit res hæreditarias, & agit ad vindictam, non videtur gerere pro hęrede. Tu potes dicere magis absolute: quia ista ratio procedit in casu dubio, videlicet quando quis attingit rem non hæreditariam simpliciter: quia per hoc non videtur adire hæreditatem alio non currente. sed quando ille qui occupat rem non hæreditariam, hoc faceret tanꝗ hæres: tūc procedit l. si quis extraneus. & isto casu non loquitur iurisconsultus. ¶ In eadem glo. ibi l. iij. §. scio &c. Ille tex. non obstat. quia exactio facta à debitoribus hæreditarijs fuit facta ex necessitate pręcedentis aditionis, quę aditio fuerat facta in minori ætate: vnde non potest dici actus voluntarius, qui inducat aditionem. Sed tex. noster loquitur in eo, qui voluntariè facit actum in re hæreditaria, qui non potest fieri præter ius, & nomen hæredis, vel saltem in dubio non videtur fieri. Sed cōtra istam solutio. opponitur: quia ille actus non videtur esse necessarius, ex quo aduersus primam aditionem minor poterat petere se restitui, & sic aditionē rescindere. Vnde videtur imputandum pupillo facto maiori, si non petijt prius restitutionem in integrum, sed exegit debitores hæreditarios: ex quo enim habebat priuilegium, non vtendo priuilegio videtur fecisse actum voluntariè, non necessariè: vt l. volūtariè. C. de excusa. tut. & l. ait ꝑtor. §. permittitur. ff. de minor. & per Bald. in authen. presbyteros. C. de episc. & cleri. & in l. libertorū. C. de testibus. Sed soluendo dicas, quòd illa iura procedunt, quando allegans priuilegium est tutus ipso iure: secus si sit opus remedio rescindente, sicut est restitutio in integrum: tunc enim non dicitur geri actus voluntariè: vt est casus not. in d. §. scio. quem semper tenebis menti. ¶ †Extra gl. inducit hic Ang. & Mode. istam materiam ad not. q. statuti, videlicet vtrū si statuto cauetur, ꝙ occidens puniatur capite, nisi habeat pacem ab hærede interfecti, sufficiat habere pacem ab vno, vt euitetur pœna[b]. Et tenuit Oldra. quòd sic, vt refert hic Ang. dicēs etiā quòd istud statutum non pertinet ad fœminam, quia ipsa non habet ius vindictæ, secundùm glo. in c. j. §. decidenti. qui feud. dare poss. & idem do. Ang. in l. iiij. §. Cato. de verbo. obl. & in consil. suo cclxxxiij. Sed aduerte ad hoc vltimum, antequam tangam quæstio. principa. quia Bald. in l. Titia. §. Lucius. j. de leg. ij. & in d. §. decidēti. tenet, ꝙ licet de iure Lōgobardo fœmina non habeat ius vindictæ: de iure tamē cōmuni habet tunc, quia non reperitur prohibita. l. ab ea parte. ff. de proba. tum qa potest agere ad vindictam, prosequendo iniuriam suam, & suorum in iudicio. l. j. & ij. ff. de accusa. & not. in l. si fœmina. C. ad Turpilia. & hæc dicta sequitur hic dom. me. & in dicto §. Cato. & bene alleg. ibi text. pro ista parte in l. j. §. potuisse. ff. ad Sylle. Sed ille tex. loquitur in defensione, quæ est magis communis vnicuiq; ꝗ vindicta. Dictū tamen credo esse verum, vt dixi. & circa quęst. princ. q. non referēdo omnia agemus duo, adde breuiter his quæ scribunt ibi Moder. Et primò, ꝙ hanc quæst. ponit Bal. in l. cùm inter veteres. C. de fideicom. liber. quem allegant ipsi, vbi dicit vnū bonū verbū, videlicet ꝙ qñ sunt duo hęredes, masculus & fœmina: tūc solus mascul⁹ p̄t facere

facere pacem, aliàs requiritur cõsensus maioris partis: vt dixit Barto. Eandem etiam q. plenius posuit in l. j. ff. de pact. vbi distinguit, quòd aut ex remissione iniuriæ perderetur aliquod cõmodum, quod aliàs erat applicandum hæredibus ex forma statuti, & tunc requiritur cõsensus omnium, quia non agitur de liberatione sola, sed de præiudicio iuris hæredũ, per ea quæ habentur in l. per fundum. de serui. rusti. prædio. & per glo. in c. cùm omnes. de cõstit. & quod habetur in l. itinere. de serui. ru. prædio. Aut non præiudicaretur alicui commodo pecuniario. & tunc videtur quòd sufficiat habere pacem ab vno. Sed quicquid ipse dicat, cõmuniter tenemus sñiam Bartol. in dicto §. Cato. quam tamẽ Imol. subdistinguit, dicens, ꝙ aut statutum remittit pœnam ex parte, & nõ in totum. Exemplum, si remittat pœnam capitis, & cõdemnet in pœna pecuniaria, vel si remittat partem pœnæ pecuniariæ, quæ aliter imponitur à statuto. aut statutum totaliter remittit pœnam. Primo casu sufficit remissio facta à maiori parte, per l. & fuum. in fin. cum l. sequẽ. ff. de pact. arguẽdo à fortiori: quia si prodest cõsensus maioris partis in remittendo debitum ciuile, multoforcius in remittenda pœna corporali: quia quãto maius est preiudiciũ, tanto est fauorabilior liberatio. bene facit l. seru*. ca. l. ff. de ser. exportan. Secundo casu debet interuenire consensus omniũ, per regulam positam in iuribus s. alleg. quia text. in dicta l. & fuum. in fin. loquitur, quando remittitur portio debiti, non totum. Sed ista nõ videtur sufficiens impugnatio dictorum Bartol. quia ipsemet fatetur inferius in illa qõ. quòd cùm ista materia sit exorbitãs, & fauorabilis, potest fieri extensio in ea de casu ad casum: per ea quæ habentur in l. illud. C. de sacr. san. eccles. & in l. si cõstante. in prin. solu. matr. Et præsertim, quia regulariter eadem ratio est de parte quo ad partem, quæ est de toto quo ad totum. l. quæ de tota. cum materia. ff. de rei vendi. Vnde licet in casu legis, maiorem. ff. de pactis. Guil. de Cu. & Bald. dicant in dicto §. fin. illius l. quòd illæ leges nõ habent locũ, quando fieret totalis remissio debiti, quia decretum maioris partis posset rescindi, tanꝙ ambitiosum. in casu tamen nostro, hæc cõsideratio videtur cessare, ex quo statutũ est factum ab habẽte potestatẽ, & remittit pœnam cõsentiente hærede. Sed potest dici, saluando dictum Imol. quòd in casu nostro nõ est eadem ratio: quia quòd delictũ penitus nõ puniatur, est magis odiosum, quàm ꝙ minoretur pœna: vnde iudex ex causa potest minorare pœnam, sed nõ remittere. l. j. §. calũniatoribus. ff. ad Turpil. & l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notã. infam. Do. me. in dicto §. Cato. in vltimis verbis discordat ab hac distinctione, & simpliciter videtur tenere, ꝙ requiratur cõsensus omniũ. ¶ Nõ obstat tex. in l. maiorem. secundũ eum: quia ille loquitur, quando omnes creditores volebant remittere aliquid: sed vnus plus, alter minus. Sed vbi aliqui nollent aliquid remittere, tunc requiritur consensus omnium, secundũ eum. alleg. gl. quã dicit singul. in l. apud Celsum. in prin. secundũ eum. ii. de except. do. Sed ipse non meminit. quod idem dicit glo. secũdũ Irne. in dicta l. & fuum. in fin. in verbo, quota. & illam opin. reprehẽdit ibi Accur. quia dicit, quòd est eadem ratio, siue creditor nihil velit remittere, siue aliquid. & hoc notabis ad ea quæ diximus s. circa secundũ dictum Imo. & illam gl. sequitur ibi Bald. & adducit optimũ text. in l. rescriptum. in princ. ff. eo. vbi pactum factũ à maiori parte præiudicat absentibus, qui non poterant dici cõsentire in aliqua parte. Facit optime tex. pro ista parte in l. fina. C. qui bon. cede. pos. vbi statur maiori parti in concedendo inducias quinquennales, licet alij nõ velint eas cõcedere totaliter. Nec dicas, ꝙ illi qui non volebant concedere inducias, consentiebant, quòd debitor cederet bonis, quia illud poterat facere debitor sine eorum cõsensu ex beneficio legis. Hæc tamẽ dicta limitat Innoc. dupliciter. Et primò, nisi ex vna parte fœmina augeat numerum: quia cùm nõ habeat ius vindictæ, vt inquit Ang. nõ debet cõputari in numero: & dato ꝙ haberet vt ego dixi, nõ posset negari ꝙ melior esset cõditio virorum, ad quos pertinet propius vindicta. l. j. in fi. cũ l. seq. ff. de iniur. Secũdò limitat, nisi ex parte numeri minoris sit aliquis cõsanguineus, ad quem principaliter pertinet vindicta: nam si alij sint extranei, præpõderabit vox cõsanguinei: arg. l. lex Cornelia. in principio. cum ibi nota. ff. de iniur. & in l. iij. §. si tutor inimicus. & quod ibi Barto. ff. de suspec. tu. ex quo enim vindicta pertinet principaliter ad eum, est similis creditori, qui est creditori in maiori quãtitate, & præfertur pluribus numero, vt in iuribus sæpe alleg. Tu vide tex. singul. secundùm vnam lect. quã ibi tangit Bart. in l. imperator. ff. de pact. vbi probatur, ꝙ quãdo alia omnia essent paria, qualitas consanguinitatis præponderat, ad videndum quæ sit maior pars in remissione debiti: & ita posset forte dici in casu nostro. Sed quãdo esset disparitas in numero, esset maius dubium, nõ tamẽ per hoc recederem à sententia cõmuni, alio nõ viso. Quòd autẽ vnus vel plures hæredes, dũmodo nõ sint maior pars, non possint remittere ad ꝑiudiciũ aliorum, probatur vltra doct. Et cõsidero subtiliter in ista materia, ꝙ istud delictũ quod est publicum de iure, & punitur criminaliter ad vindictam publicam, quantũ ad ius remittendi ex forma statuti, videtur fieri priuato, ex quo datur potestas hæredibus remittẽdi iniuriam: quia si esset adhuc pœna, quæ imponeretur ad vindictã publicam, tũc priuatus nõ posset eam remittere. l. iurisgen. §. si paciscar. ff. de pact. & ibi Bald. & alios per Dyn. & Barto. in l. j. §. vsq; adeo. ff. de iniur. Cũ ergo datur facultas hæredibus remittendi, apparet quòd saltem quo ad hoc, istud crimen redigitur ad instar priuati criminis, in quo quando actio ad vĩdictam cõpetit pluribus insolidum, vel accusatio, sicut dicit Ioã. And. in addit. in tit. de pœnis. §. j. tot sunt actiones vel accusationes, quot sunt personæ, quę per vnum offenduntur, quãdo delictũ respicit personam, & nõ rem: vt ibi distinguit Ioã. And. & hanc distinctionem attribuit sibi Barto. nõ allegans Nico. Matta. in l. iij. §. si ad plures. de sepul. vio. Cùm ergo vnicuiq; cõpetat ius ad vindictam insolidũ, sequitur ꝙ factum vnius, & remissio, nõ potest præiudicare alteri. Casus est in l. j. §. vsq; adeo. ff. de iniu. & in l. sed si vnius. in princ. eo. titu. Tangit etiã Imol. in dicto §. Cato. nũquid pax ista, quæ debet reddi ab hæredibus, possit fieri absenti, quo ad obtinẽdum beneficium statuti? & ibi refert Bal. in l. ij. C. de lib. & eo. lib. tenẽtem quòd quo ad forum iudiciale, vel beneficium statuti, debeat fieri pax præsenti, vel interueniente nuncio, vel epistola: iuxta not. in l. consensu. de acti. & oblig. & l. absenti. in princ. ff. de dona. Quo ad forum autẽ pœnitentiale, sufficit ista remissio facta in absentia: & cũ ista distinctione potest intelligi glo. in prin. & in fin. Instit. de iniurijs. §. fin. in prin. enim dicit, quòd remissio iniuriæ facta in testamẽto valet: quod potest intelligi, etiã parte absente, quo ad forum pœnitentiæ. in fin. autem dicit, ꝙ requiritur præsentia partis: quod potest intelligi, quo ad forũ iudiciale. †Sed

12 aduerte, quia idem Bal. tenuit in l. diuus. ff. ad Syll. & in l. j. ff. de

a pact. quòd pax etiam quo ad forum iudiciale prosit absenti[a]. Et hanc opin. tenet Bart. expresse per illum tex. in l. nõ solũ. §. iniuriarum actio. ff. de iniur. vt sicut illa actio oritur ex bono & æquo, ita tollatur ex æquitate, licet remissio non sit facta solenniter. Ille tamen tex. potius facit in opp. si bene inspicias: quia quando quis reuocauit iniuriam ad animum, ponit exemplum & modum tollendi per pactum, & transactionem, ideo nõ esset discedendum à gloss. ord. in dicto §. fin. Est tamẽ limitãdum singulariter, nisi quis reddiderit pacem in manu sacerdotis in foro pœnitentiæ: tunc enim quia sacerdos quo ad forũ pœnitẽtię, videt esse publica ꝑsona: vt c. ꝗcꝗ. de vsu. li. vj. videtur sufficere, ꝙ remissio sit facta coram sacerdote: & ita tenet singulariter Ioã. And. dicens ita publicè fuisse disputatum in tit. de instr. edi. §. nũc verò aliqua. ver. xiij. Hanc opi. elegãter declarat Bal. & sequit̃ ponẽs tres casus in c. j. §. iniuria. de pa. iura. fir. alleg. Bar. & Guil. de Cu. in l. j. §. ius publicũ. ff. de iusti. & iur. vbi cõcludũt, ꝙ ꝑsbyter dicit̃ esse publica ꝑsona in his quæ pertinẽt ad officiũ suum, & põt acquirere actionẽ alteri. Secũdò tãgit Imo. ĩ d. §. Cato. nũquid si pax ex forma statuti debet reddi ab hærede, sufficiat quòd reddatur à defuncto: & ibi sequit̃ Bar. tenẽtẽ ꝙ nõ, in l. dãni. §. Sabini. ff. de dã. infe. vbi voluit, ꝙ quia ista remissio facta à defuncto daret materiã delinquẽdi, vt ibi optime declarat Bar. nõ est standũ dispositioni testatoris. l. j. cũ ibi not. C. de vsufr. & notat̃ in l. pen. C. vt in poss. le. Et ista ratio videtur optima. Bald. tñ tenet oppo. in d. l. ij. & l. j. C. cõia de leg. vbi not. loquit̃. Sed dictis suis posset respõderi, vt dixi in voce. Et quia ista q. nõ pertinet ad materiam nostram, & est dubia, determinabitur aliàs. Prima tamẽ facie opi. Bar. dicitur esse melius fundata. Et ad id quod s. dixi de pace facta in absentia, posset obijci: quia ex quo remissio huius iniuriæ est actus charitatis, & respicit exoneratione cõscientiæ, videtur ꝙ nõ attendat̃, ꝙ pars sit absens, secũdum Io. And. in c. si cautio. de fide instru. & est bona glo. j. q. vij. ca. quoties cordis oculus. Sed põt rñderi, ꝙ hæres satis exonerat cõsciẽtiam remittẽdo rancorem, absq; eo quòd remittatur vindicta, in qua etiam concurrit interesse reipub. in l. bona fides. ff. depositi. l. licitatio. §. quod illicite. ff. de publicanis. Et super hoc vide quod not. Barto. in l. si tibi. §. quędam. ff. de pactis. & Bald. elegãter in d. c. j. §. iniuria. Tangit etiã do. me. circa hanc

13 materiã in d. §. Cato. q. quã dicit habuisse de facto: †Quid si statutũ dicat, ꝙ debeat haberi pax cõcorditer ab hęredibus, vtrũ tũc sufficiat maior pars? Et dicit se obtinuisse de facto, ꝙ requi

b rit̃ cõsensus oĩum:[b] qa hoc verbũ, cõcorditer, hoc sign. alle. tres gl. videlicet ĩ c. vbi piculũ. in verbo, ĩ singulis. ꝗ cle. li. vj. & in

[a] ¶ Absenti. Vide d. Alex. ꝗ Imo. in cõsil. cviij. iij. parte.

[b] ¶ Omniũ. Quod limita, vt dixi s. i ea. l. secundũ Flo. in d. l. per fundum.

c.cupientes.§.ad hæc.in verbo,concorditer.eod.titu.Tertiam in clemen.ne Romani.de elect.& vltimæ duæ gloss. hoc melius dicunt,quia in prima tex.requirit, ꝙ aliquis faciat de omnium concordia,vel ab omnibus concorditer: ideo non est mirum,si tunc requiritur cōsensus omnium,vt geminatio istarum duarum dictionū vniuersalium aliquid operetur. & hoc casu non placet glo.quæ tenuit contrarium in c.cū olim. in fi. glo.magnæ.de re iudi.arg.l.balista.cum materia.ff.ad Treb. Sed vbi poneretur verbum,de communi concordia, vel concorditer,absque dictione,omnium,potest esse maior dubitatio:quia glo.tenuit,ꝙ sufficit maior pars in c.non pōt.de re iudic.quam etiam adducit do.me. Sed gl.contrarias sequit̄ Cardina.in d.cle.ne Romani.& Ioan.And.in nouel.& Abb.ibi, qui eas alleg.in c.in singulis.de sta.mo.Pro quibus ego soleo notare tex.in c.fi.in fin.iuncto prin. de elect.lib.vj.In contrarium fortiter facit tex.sing.cū gl.sua,quam ibi approbat Bart. in l.quocūq;.in fina.C.de omni agro deser.lib.xj.per quā Bartol.ibi decidit,ꝙ si statutum dicit,ꝙ aliquid debeat fieri de cōsensu omniū,tñ valet factū à maiori parte.& hoc satis ꝓbat̄ in l.de quibus.in verbo,omnium.ff.de legi.videtur enim istud statutum recipere interpretationem à l.passiuè,vt ibi intelligātur esse omnes,quos lex habet pro omnibus.i.maior pars.l.ꝙ maior.ff.ad muni.Vnde Abb.Moder.in c.j.de his quę fiunt à ma.par.ca.vult,quòd etiam si dicatur,ꝙ omniū consensu debeat aliquid fieri,nihilominus sufficiat maior pars: & tñ ipse nō vidit illam gloss.sing.in d.l.quicunque.& ista pars videtur verior,quando aliquid mandatur vel permittitur fieri in vniuersitate propter istam interpretationem passiuam,de qua dixi.Vbi autem aliquid esset faciēdum, non ad vniuersitatem, sed à pluribus,in quo tamē actu sufficeret maior pars,vt in casu nostro,esset magis dubium,quando non essemus in casu l. maiorem.sed extenderetur in illa lex per maioritatem rationis,vt in casu nostro.Et hoc modo forte procederet dictū do. me.qui loquitur in isto casu,licet verba sua videantur inferre hoc esse verum generaliter.Et attende,quia do.me.in d.§.Cato.pro opi.sua dicit esse casum in c.in causis.de elect.circa princip.† Vbi videtur ostendi,quòd verbum,concorditer,significat consensum omnium [a].Sed tu responde dupliciter ad illum tex.Et primò,quòd illa fuerunt ibi verba compromittentiū, non verba pontificis,qui habet dare significatum naturæ verborum.Vel dic,quòd quando post verbum,concorditer, vel omnes,adiungitur,seu maior pars:tunc verbum,concorditer, ideo significat omnium consensum,quia ex verbis sequentibus liquet, quòd voluit intelligere cōsensum omnium : aliàs repeteret idem quod primo dixerat,& esset superfluum:contra c.si papa.de priui.libr.vj.& lege,si quando. in principio.de lega.primo.Et simili modo loquendo vtitur tex.in c.quia propter.& in c.in genesi.eo.titu.Et ad materiam vide quod ponit Archidiaconus lxxvij.distinctione.capit. subdiaconus.& ista sufficiant,

a ¶ Omniū.Pro quo vide tu Fel.in c.nō pōt.de re iu. & qđ ibi dixi in apost.

b ¶ Iniuriā. Adde d. Alex.de Imo.in l. iij.de lib. & posth. & Ang. ī reperto rio suo ī ver.verba illa,tu mētiris &c. vbi secus: tñ si ꝑcederent verba,saluo honore tuo. & oīno per d.Alexā. in l.apud Labeonē. §. ꝑtor ait.de iureiur. & ꝑ Fel.ī c.dilecti. in vij.col.de exce.

c ¶ In l.turpia.Et ibi dē vide So.de Por.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actus agentium non operantur contra eorum voluntatē.
2 Iniuriam an quis dicatur committere,dicendo, tu mentiris cū reuerentia.

SI quis extraneus. Per actum cōtrarium voluntati adeundi non inducitur aditio, & potest aliquis adire,licet non attingat rem hæreditariam:hoc tamen est verum,si est delata hæreditas:nam si non est delata, sicut non potest repudiari,ita non potest adiri.h.d.vsq; ad §. sciendum.Secunda est ibi:nam ad. Tertia ibi:interdū.Quarta ibi:sed ita demum.Quinta ibi:cæterum,¶ †Not. primò ex hoc tex.in princ.quòd actus agentium non operantur contra voluntatem eorum.concorda. l. non omnis.in prin.si certum petatur.& in l.obligationum substantia.in fin.de actio.& obliga.¶ †Secundò collige ex isto text.secundū Dyn.& Barto. argumentum,si aliquis dicit alicui,tu mentiris cū reuerentia: propter hoc non excusatur,quin videatur committere iniuriam [b],quia verba præcedentia manifestè habent in se contumeliam:de quo etiam not.in l.si non conuicij. C. de iniur.Et adde secundùm do.me.quòd verbum,mentiris, vel verbum, mendacium,significat dolum,& quòd aliquis sciens dixit falsum:allegat glo.quam ibi not. Ange.in l.qui interrogatus.in principio.ff.de peti.hæred.vbi etiam alleg. Innocen. in c. si proponente.de rescrip.quòd plus delinquit aliquis dicendo falsum,quàm tacendo verum.Facit ad nota.in c.primo.de crimi.fal.& in l.prima.in princip.ff.ad legem Cornel.de Fal. per Barto.& per Bal.etiam in lege,presbyteri.C.de epis.& cle.& quod ipse not.in l.data opera.C.qui accusare non pos. secundùm eum.Tu vide ad primum dictum tex.not. & quod ibi Bart.in l.de ætate.§.si cùm esset.de interroga.act.Addit etiā do.me.quòd ille qui dicit alicui,tu mentiris,si probat verum esse,non punitur:iuxta gloss.in l.quæ omnia.ff.de procu.Sed hoc incidit in altiori q.videlicet vtrum dicens verbum iniuriosum alicui ,puniatur de iniuria , quàmuis probet dictum esse verum.Super quo vide Ioan.Andre. in additio. Specul. in titul.de iniur.§.primo.vbi refert sex opi.& Abb. Modern. qui refert & sequitur eius dicta diligenter in c.cū te. extrà, de re iudi.& Bar.in l.eū qui nocētē.in prin.ff.de iniur.Alleg.etiā hic dom.me.Bald.in l.turpia [c].§.fi.j.de leg.j.dicentem,ꝙ si reus in iudicio respondendo actori dicit,tu mentiris,per hæc verba videtur inducta litis contestatio.¶ Tertiò not.in ver.interdū. tex.declarantem,qūo intelligatur,ꝙ solus amicus inducit aditionem:nam in ver.quasi hæres vsus sit.ostenditur ꝙ dictio, solus,non excludit actū verbi,vel facti,per qđ declaretur animus:sed omne aliud,per quod animus non declaretur:facit optime ad ea quæ diximus in l.pro hærede.in prin.s.eod.secundùm Imol.& bene.¶ Vltimò not.in vers.cæterum. quòd sicut in l.is potest.s.eo.ponitur regula,ꝙ is potest repudiare,qui potest adire:ita in tex.nostro ponitur ecōtra,quòd qui pōt repudiare,potest adire,& non alius.¶ In text.ibi:subripiens vel expilans.ponit istam alternatiuam,quia crimen furti,& crimē expilatæ hæreditatis sunt diuersa.l.hæreditariæ.ff.de fur.& l. j.& ij.de crimi.expil.hæred.vnde licet per furtum res afficiatur vitio reali,nec possit vsucapi.l.sequitur.§.quod autē.ff.de vsucap.tamen per vitium expilatæ hæreditatis non inducit̄. Casus est not.secundū Bart.in l.si homo.ff.de vsucap. quē adducit hic do.me.¶ In glo.j.ibi:suus enim facilius &c.ista ratio est melior,quàm sequens,& fundatur in hoc,quia facilius tollitur priuilegium,ꝗ̄ ius commune.l.eius militis.§. militia. de testa.mil.in authen.de non alie.§.quia verò.secundùm Mod. & bene,nam ratio sequens non videtur procedere:quia licet filium continet dominium de iure ciuili , tamen ex quo potest abstinere de iure prætorio,subreptio rei potius protestatur,quòd non vult se immiscere, ꝗ̄ quòd velit:ergo non debet grauari tanquàm hæres.l.ei qui.s.eo.¶ In gloss.in verbo, hæreditaria.ibi:quam putabat hæreditatem.Ista restrictio ad tex.non videtur necessaria,licet doct.non tangant:quia etiam si sciret rem non esse hæreditariam,& tamen faceret aliqđ in ea tanquàm hæres,quod posset constare per verba ipsius,sine dubio adiret hæreditatē:quia sola enunciatio,quòd aliquis sit hæres,& maxime facta per modum causæ, probat aditionem, vt per Bald.in l.gerit.in iij.quæst.prin.j.eo.¶ In ead.glo.in fi. ibi:argu.contra sol.secundùm Moder.quòd nos loquimur in his quæ pendent à solo animo facientis,in quibus attenditur sola opin.Sed lex contra.loquitur in delicto, quod non pendet à solo animo facientis,& ideo in eo inspicitur veritas, & non opinio,intellige quòd inspicitur veritas ad exonerādum delinquentem,vt non videatur delinquere, vel minus delinquere:sed ad onerandum delinquentem non inspicitur veritas,sed opin.quæ eum exonerant,secundū Bar. qui ita distinguit in l.inter omnes.§.rectè.ff.de furt.vbi est videndum pro hac distinctione. Aret.

Sciendum. Ignorās ex qua parte sit institutus, potest adire,dummodo sciat se sub conditione institutum,& conditio sit impleta,siue sciat eam impletam,siue ignoret.hoc dicit.Secunda est ibi:qđ est Cassius.Tertia ibi:si tamen.Quarta ibi:quid tamen.¶ †Primò not. secundùm Moder.quòd scientia quam habet hæres de institutione sua,non debet esse scientia certa,vel quia interfuit testamento,vel quia audiuerit testamentum recitari,vel legi: nā si ista scientia requireretur,semper esset hæres certus,ex qua parte esset institutus:sic inquit hic Paul.de Cast.vnde cùm possit esse incertus,per hoc datur intelligi,quòd scientiam potest habere propriè per vehementem opin.sicut vidimus in l.is pōt s.eod.Cætera dicam in glo.¶ In gl super verbo ignorauit.ibi: dic ergo.Ista solut.secunda approbatur cōiter à doct.sed diuinat ad vtrunque textum:nam hic apparet, ꝙ iste esset huius voluntatis, vt quæcunq; pars sibi cōtingeret,eam vellet acquirere:nec in l.ex asse.apparet,ꝙ habuerit animū non acquirendi maiorem partem.Vnde Paul.de Cast.hic soluit aliter,& est solu.vltima posita hic in glo.secundùm verum intellectum ipsius,dicens ꝙ aliquando quis ignorat in qua parte sit institus,aliquando quis errat,quia credit se institutum in vna parte, & est institutus in alia. Primo casu loquitur iste textus nam ex quo ignorabam quæ portio me contingeret , si adeo simpliciter non potest capi coniectura , cur magis velim vnam partem quàm aliam: & ideo aditio refertur ad quamlibet partem obuenientem.Sed quando quis errat, vt in secūdo ca

do casu, tūc cùm videaꝛ velle se obligare limitate propriè ꝑ parte qua adit, nō est mirandum, si pro alia parte nō valet aditio. Sed contra istud dictum facit, quia ego video quòd qui mandat hæreditatem adiri pro minori parte, videtur etiā mandare de maiori. l. si quis mihi bona. versic. sed si mandauit. j. e. ergo videtur, quòd in dicta l. ex semisse. īducatur aditio in maiori parte in dubio: quod glo. fatetur, & cōmuniter docto. hic, quia intelligunt l. ex semisse, quādo constat de animo expresse adeuntis, quòd volebat plus acquirere: quæ solut. manifeste diuinat. Præterea est impossibilis, vt ostendam: nam qđ ibi dicitur de aditione hæreditatis, dicitur etiam de bono. poss. acquireretur bono. poss. pro maiori parte: quod est falsissimum, quia decretum iudicis cùm sit stricti iuris, non extenditur ad casum, in quo est fortior ratio cōcedendi. Casus est not. quem ibi not. Bald. ad hoc in l. si pupillorum. §. si prætor. de reb. eo. Ergo cùm ista duo ponantur ibi à pari, imo dictum de bono. poss. probatur per exemplum aditionis hæreditatis: necesse est dicere, ꝙ sicut bono. poss. non extenderetur ad partem maiorem, etiam si essemus in casu dubio, ita non extendatur aditio hæreditatis: aliàs non bene probaretur per exemplum aditionis hæreditatis dictum de bono. pos. quia loqueretur illud exemplum in alio casu, ꝙ̄ dictum principale. de bo. pos. Dicamus ergo simpliciter, ꝙ in dubio qui adit partem minorē, non videtur adire maiorem. Non obstat. tex. in §. sed si mandauit. quia ibi in acquisitione cōcurrebat cum tacita volūtate mandantis volūtas expressa filij vel serui, in quo fundatur substātia aditionis. Vnde nō est mirū, si induciꝛ aditio valida in illo casu, ex quo cōcurrit volūtas expressa acquirēdi illius, in quo residet actus, cui semper videtur data potestas, vt faciat non solum qđ mandatur expresse, sed etiam aliquid, iuxta mādatū l. iam tamē. §. in hac. ff. iudi. solui. & l. fin. §. j. ff. mand. de cuius intellectu vide per Barto. in l. Gallus. §. & quid si tantū. ſ. de liber. & posthu. Vbi autem adest tacita voluntas, sicut in l. ex semisse. ideo nō trahitur ad maiorem partem hæreditatis: quia licet hoc sit verisimile, nō tamē est ita vehementer verisimile, quòd ex hoc lex velit adeuntem obligari, quia posset esse ꝙ aliquis ita vellet pro maiori, cùm hæreditas contineat onus, sicut emolumentum. & hoc probatur expresse in l. cùm hæreditate. j. eo. ¶ In gl. super verbo, puto posse. ibi: in casuali &c. glo. tangit ad cōtrarium tres solut. Prima non procedit aliquo modo: quia sicut patet ex sententia literæ, iste text. loquitur de conditione facti, nō iuris, prout loquitur in substituto cohæredi, si ille hæres non erit. Secunda solu. approbatur cōmuniter ab omnibus, sed diuinat ad tex. licet sit vera in se. Vnde Dyn. posuit tertiam solu. ꝙ in l. cōtraria. institutus sciebat se institutum sub conditione, & ignorabat conditionem esse impletā: vnde opinio concordabat ibi cum veritate, quia sciens se institutum sub conditione, non credebat se posse adire, & tamē vere poterat adire, ex quo conditio erat purificata. Sed in casu legis nostræ hæres credebat se institutum purè, & verè erat purificata conditio: vnde non mirum, si potest adire, quia sua opinio in effectu concordat cum veritate: sicut declarat Bartol. in l. hæres institutus. j. eo. bene facit l. si de sua. §. fin. j. eo. Et ista solu. licet sit vera in se, laborat eodem morbo quo prima: qn imo si respicias diligenter ad text. patet quòd iste hæres sciebat se sub conditione institutum. Nam in versi. quod & Cassius. præsupponit, quòd nō ignorabat cōditionem sub qua erat institutus. Si ergo versi. sequentes continuantur ad eundē casum, sicut verè cōtinuantur, apparet ꝙ ista solut. non potest stare: vnde difficile est inuenire bonam solutionem, quæ aliquo modo non diuinet, vel restringat literam. Probabilius tamē est restringere literam exemplo posito in litera, per qđ ꝓbatur dictum principale, quàm omnino diuinare, quia ratio restringit dictum[a]. l. ꝙ dictum. ff. de pact. cum si. Possumus ergo tenere tertiam solutionem positam in glo. vt dicamus, ꝙ ista lex loquitur in hærede, qui ex parte erat pure institutus, & ex parte cōditione. Et hanc etiam approbant hic doc. Sed contra ipsam fortiter facit: quia aut cohæres iste in parte sibi relicta sub conditione nō habebat cohæredē vel substitutū, & tunc illa conditio reijcitur tanꝗ frustratoria, & in totum videtur pure institutus. l. cùm hæres. j. eo. vnde non esset attendenda cōditio vel impedimentum eius. Aut habet substitutum vel cohæredem: & tunc videtur quòd impleta conditione ipso iure accrescat portio portioni: vt dicit gl. in l. qui ex duab'. in prin. j. eo. Sed per ius accrescendi portio accrescit ipso iure, etiam ignoranti & inuito: vt traditur in l. j. §. si ex fundo. ff. de hæred. institu. & in l. j. §. his ita. C. de cadu. tollen. ergo frustra tractatur de aditione. Saluando istam lecturam dicas, quòd licet interim pendente conditione, & dato substituto acquiratur portio hæredi per ius accrescendi purificata, anteꝗ adiret portionem purā, etiā portio cōditionalis capiꝛ ex institutione. Ita dicit singul. Barto. in dicta l. qui ex duabus. in princip. Sed tunc obstat iterum: quia si capitur in institutione, cur magis in isto casu non requiratur scientia conditionis impletæ, quàm vbi solus esset institutus sub conditione, non apparet adhuc ratio, nec redditur hic per docto. Dicendum est ergo, quòd est propter cohærentiā & vnionem, quam habet cum iure accrescendi, ex qua vnione assumit in aliquo materiam iuris accrescendi. Vnde licet institutio conditionalis non transeat ad hæredem. l. j. §. sinautem sub conditione. C. de cadu. tollen. hoc casu transibit, vt est casus singul. vbi Barto. ad hoc in dicta l. qui ex duabus. Et similiter etiam assumit in casu nostro ex iure accrescēdi, vt possit acqri ista portio ex institutione ignoranti eam sibi esse delatam, non tamē acquireꝛ ipso iure: quia licet sit similis iuri accrescendi, verè tamen est aliud, quàm ius accrescendi. Facit optime ad prædicta tex. & quod ibi no. in l. qui patri. j. eodem titul. Et ad differentiam quam suprà feci inter mandantem, & eum qui adit hæreditatē ex minori parte, pondera tex. in versic. sequen. qui incipit, aliter atꝗ. in dicta l. si quis mihi bona. nam ibi licet mandans credat se hæredem ex testamēto, iste error nō nocet, quin possit per filiū adiri hæreditas ab intestato, intellige filio sciente, quòd hæreditas sit delata ab intestato: sicut declarat Paul. de Cast. in l. proxim. & tamen in illo casu si mandans ipse adiret per se, quia est error in causa acquisitionis, non valeret aditio. lege, si is ad quem. j. eo.

> a ¶Dictum. Facit qđ habeꝛ per Felyn. in c. tua nos. in fi. j. co. de iureiu. & qđ ibi idem per eum post me. ij. col.

SVMMARIVM.

1. ☞ Ad acquisitionem hæreditatis concurrere debet causa, seu causę cognitio hereditatis delatæ, vnà cum animo adeuntis.
2. Dominium an probetur per famam.
3. Decretum interpositum ex falsa causa, est ipso iure nullum, etiā quando sententia non est nulla.
4. Sententia interlocutoria lata ex falsa causa, an sit ipso iure nulla.
5. Decretum primum dicitur esse sententia interlocutoria.
6. Sentētia cùm fertur ex illegitima causa cū ista dictione, maxime, vel præsertim, potest saluari sñia, si ex alijs colligitur alia legitima causa: aliàs non.
7. Iudicis in arbitrio ponitur quæ fides sit testibus adhibenda.

SI is ad quem. Error in causa aditionis vitiat aditionem: quod probatur per quatuor exempla hic posita in tex. hoc dicit. Secūda est ibi: idē ergo. Tertia ibi: nam vbi. Quarta ibi: veluti &c. Quinta ibi: & idem iuris est &c.

1 ¶ †Nota, quòd ad acquisitionē hęreditatis debet cōcurrere cā, vel cognitio causæ hæreditatis delatæ vnà cum animo adeuntis. Ex quo datur intelligi, secundùm Bart. hic, & bene, quòd ad essentiam aditionis ista duo concurrunt hic, causa immediata scilicet voluntas adeūtis, & causa ex qua defertur ius adeundi: quo casu error in causa impedit trāslationem dominij. secus si in causa translationis dominij mediata erraretur, quia tunc non impediretur translatio dominij: vt patet in titul. de cōditio. inde. nam quando dominium transfertur ex traditione inter viuos, causa immediata translationis est voluntas tradentis, & ipsa traditio, nō ipsa causa, propter quam traditio fit: & ideo non impeditur translatio dominij, licet erretur in illa causa remota. Inde etiam est, quòd si tradens errat in voluntate, quę est causa proxima, nō transfertur dominium: verbi gratia, si tradat rem suam, tanꝗ alterius. l. iij. §. subtili'. ff. de condit. ob causam. Et hæc perpetuo not. secundū Barto. ad ea quæ ipse scribit in l. j. ff. de offi. proc. Cæ. & ad ea quæ scripsi super gl. anno præterito in l. si rem aliquā. ff. de acqui. pos. Ex his dictis pōt elici ratio, quā ego assignaui, cur filius nō possit adire nō præcedente iussu. in l. Iulian. ff. de lega. j. & l. qui in aliena. in princip. ſ. eod. Video enim, quòd causa ex qua defertur ius adeundi, concurrit immediate & essentialiter vnà cùm voluntate adeuntis ad inducendam aditionem. Ideo si nō præcedat iussus, illa voluntas pro nihilo habeꝛ, ex quo nō cōcurrit aliud essentiale qđ requiritur. l. cū hi. §. si prætor. cū materia. ff. de transact. Secundò arguit Bald. ex isto tex. quòd ille qui agit petitione hæreditatis, & dicit se simpliciter hæredem in libello interrogante reo, potest cogi respondere, vtrum sit hæres ex testamento, vel ab intestato. Et idem tenuit Bald. in l. si auiæ. C. de success. edi. quod etiā dictum allegat hic Paul. de Cast. & fuit opin. Mar. de Fa. secundùm Bald. Tu autem vide Bartol. eleganter, de quo ipse non meminit in l. ij. in fine. ff. de petition. hæredit. & in lege, si defensor. §. illud.

de inter. actio. oportet tamen, vt colligitur ibi ex dictis Bart. quòd reus alleget aliquid, propter quod sit verisimile eius interesse, quòd fiat ista declaratio. Simile domi. Bartol. not. per illum text. in l. ij. in princip. ff. de eo quod certo loco. quòd licet actor in libello accusationis non teneatur ponere diem cõmissi delicti, si tamen reus dicit, quòd vult probare, quòd illa die non potuit commisisse hoc delictum, tenebitur accusator diem exprimere. Et idem est in libello ciuili, vt ibi est casus, & illum text. dicit Bartol. se non vidisse, dum scriberet in l. is qui reus[a]. de publi. iudi. vbi hanc doctrinam posuit. Sed quęritur hic secundùm Paul. de Cast. quid in reo conuento petitione hæreditatis, vtrum si respondet se possidere pro hęrede, possit cogi respondere, vtrum sit hæres ex testamento, vel ab intestato. Et dicit se respondisse de facto, quòd non tenet̃ respondere, quia ex ista responsione, quòd possideat pro hærede, est fundata intentio agentis: quia probando quòd ipse sit hæres, vincet in petiti. hæreditatis. vnde non est vlterius reus interrogãdus secundùm eũ. Sed cùm in actione personali reus possit interrogari, vtrũ sit hæres ex testõ, vel ab intestato, vt ipse fatetur: & alleg. tex. qui hoc dicit in l. si defensor. §. illud. de interrog. actio. mirum est, cur non idem admittatur in petitione hæreditatis, in qua etiam conuentus potest interrogari an sit hæres. l. cogi. cũ materia. C. de petitio. hæredita. videtur enim posse prætendere agens aliquod interesse, saltem in hoc quòd releuabitur ab vno onere probandi: nam si non declaretur, & agens dicat se heredem ab intestato, habebit probare ꝙ ipse est proximior possessor, & quòd nullum est factum testamẽtũ. vnde super hoc est cogitandũ. ¶ Secundò not. scd̃m do. me. ibi: pro domino fecerit &c. quòd ista consequentia nõ est bona, aliquis gerit se pro domino, ergo est dominus. nec ista etiam, aliquis est habitus, & reputatus communiter pro domino, ergo probatur esse dominus: alleg. Inno. in c. illud. de pręsumptio. Ad primum, quando quis possidet tanquàm dominus, vtrum præsumatur dominus, & quando, vide Barto. in l. quidam in suo. de cond. insti. & Barto. in l. non ignorat. C. qui accusa. non posses. & quod not. in l. cùm res. C. de proba. & in l. ij. per Bald. C. ne vxor pro mari. † De secundo incidit in illũ articulum, vtrum per famam probetur dominium[b]: de quo in l. iiij. C. de proba. & in l. at qui natura. §. cum me absente. de nego. gestis. & in c. veniens. el j. extrà, de testi. Illud etiam scias, quòd licet testes probent aliquem possedisse rem pro sua, & tanquàm suam, non tamen per hoc probatur, quòd possessor fuerit in bona fide, secundùm Bart. sing. in l. j. in fin. ff. pro suo. ¶ † Tertiò not. secundùm Paul. de Cast. argu. ex ista litera, quòd si aliquis in libello egit ex vna causa, & vna actione, & probat de alia causa, & de alia actione, non debet vincere: quod videtur probare text. in lege, habebat. ff. de institut. quem ipse allegat. alleg. etiam Specu. qui hoc tangit in titul. de actio. & peti. §. sequitur. vbi Ioan. Andr. tetigit in addit. in vers. iij. quocꝫ. quid si reus confiteatur de causa non deducta in libello, vtrum ex tali confessione possit sequi condemnatio. Super quibus vide q̃d plene scribit Anto. de But. in c. examinata. de iudi. & Bald. qui idem decidit in quæstione proposita in l. per hãc. circa prin. C. de tempo. appel. & alleg. Spec. in titu. de sententia. §. qualiter. versi. quid si lis. Et de ista quæstione est casus in l. iiij. §. docere. ff. vi bo. rap. & ponit Bar. solenniter in l. denunciasse. §. quid ergo. ff. de adulter. ¶ In glo. super verbo, occupauit. ibi: fuit etiam error in conditione testantis. Hęc gl. vult expresse, quòd sicut hæres institutus debet esse certus de conditione testatoris. l. hæres institutus. in fin. j. eo. ita debet esse certus de conditione eius, cui succedit ab intestato. Et hoc tenebis menti. Et quantum ad exemplum primum huius legis, bene procederet istud dictum: verbi gratia, si aliquis dubitaret, vtrum is cui vult succedere ab intestato, esset liber vel seruus. Sed in secundo exemplo, vbi ponitur hęc gl. hoc nullo modo potest procedere: quia etiam libertus & libertinus põt testari, & etiam sibi potest succedi ab intestato, sicut ingenuo, sed ex diuerso capite: vnde per hoc non videretur impugnari aditio: argu. l. quod si dubitet. infrà eod. ¶ In glo. vltima ibi: si fert sententiam ex falsa causa &c. & ibi cum effectu. Istud verbum est ambiguum, & potest significare duo. Nam secùndùm Barto. significat, quòd sententia non est nulla ipso iure lata ex falsa causa, sed est rescindenda remedio restitutiõis, & sic erit nulla in effectu: & hãc expositionem sequitur Imo. Sed Bal. hic, & in l. prima. C. de condi. inde. videt̃ aliter exponere istud verbum, scilicet quòd significet sententiam posse rescindi irreparabiliter: quæ verba hoc important, secundùm eum, quòd si petitur restitutio aduersus sententiam latam ex falsa causa, iudex restitutionis non potest reformando sententiam confirmare eam ex vera, quæ colligitur ex actis: & alleg. Dy. hoc tenentem. Secus est secundùm eum, quãdo sententia lata ex falsa causa haberet reformari per iudicem appellationis, tunc eñ posset reformari ex causa quę colligitur ex actis explicitè, vel implicitè: sed ex noua causa non posset. Primum probatur in l. fi. ff. quod cum eo. & tenet Bart. hic iuxta finem distinctionis. Secundum in l. per hanc. & quod ibi not. C. de temp. ap. Pro declaratione huius articuli sunt quatuor videnda. Primò, quando petitur restitutio in integrum, aduersus sententiam, vtrum ex causa quæ potest colligi ex actis, sentẽtia possit cõfirmari. Secundò, vtrum ex causa quę nõ potest elici ex actis, sed de nouo deducitur. Tertiò, quid in causa appellationis. Quartò, quid in causa nullitatis. ¶ Circa primũ dico, quicqd senserit hic Bald. post Dy. quòd ex causa quæ continetur in actis explicite, ita ꝙ videatur deducta in primo iudicio, põt iustificari sententia, aduersus quam petitur restitutio, etiam probando de nouo super illa causa: quod tenet hic Rapha. Cu. & vtitur bona rõne: quia si possunt induci noui testes in causa appellationis, quę est remedium rescissorium, de iure communi. l. per hanc. C. de tempor. appella. multo fortius vbi agitur de iure speciali, q̃d non est ita validum, sicut ius commune: vt refert hic dom. me. Bart. tamen in l. j. versus fi. C. de senten. aduers. fis. la. lib. x. quem etiam adducit hic domi. me. videtur velle, ꝙ resti. in integ. debeat concedi vel agitari ex veteribus. & vtitur ista ratione, quia restitutio aduersus sententiam reponit partes in prima instantia. Vnde probationes nouæ debebunt fieri in iudicio principali, & in sua instantia, non in iudicio restitutionis. Sed potest dici, causa vitandi circuitum, quòd cùm restitutio sit similis appellationi, vt dictũ est, & probatur in l. si causa cognita. C. de transactio. quòd ad impediẽdum restitutionẽ concedi admitteret̃ noua probatio, quia est connexa causa restitutionis: sicut videmus, quòd propter hanc cõnexitatem iudex resti. in integ. restituit actionem in veterem debitorem illi, contra quem fertur sentẽtia in causa restitutionis: vt patet in l. j. circa mediũ. C. de repu. quę fiunt in iudic. Et tene menti istum articulum, quia raro alibi declaratur. Secundo casu, quando ad impediendam restitutionem aduersarius vellet probare causam de nouo, non contentam in priori processũ, dicendum est quòd non debet admitti. & hoc tenet Bal. C. de condi. indeb. Quod credo esse verissimum: quia ex quo ista causa non fuit deducta in primo iudicio, sicut si esset probata ante sententiam, nõ posset ex ea sequi cõdemnatio: vt s. dixi in notabilibus. ita & multominus ex ea. poterit confirmari condemnatio & sententia, postquam fuit lata. † Tertio casu dicendum est cum Barto. hic, iuxta finem commenti, quòd ex noua causa contenta in prioribus actis iudex appellationis potest confirmare sententiam. l. fin.[c] ff. quod cum eo. Nec valet responsio Bal. in l. j. C. de condi. dicens, quòd ibi causa nõ fuit falsa, sed minus legitima. Nam si causa minus legitima fuit expressa, sententia fuisset nulla. l. qui testamento. s. eo. & sic multominus videretur posse confirmari sententia nulla, quàm valida, quæ est rescindenda. Si autem causa minus legitima non fuisset expressa, tunc non posset dici, quòd iudex se fundasset in illa causa: ideo oportet intelligere illam l. quando fuit exp̃sa. Vltimo casu dicit hic Paul. de Cast. Bald. tenere in l. ij. in xiiij. q. C. de rescind. vendi. quòd sententia nulla non potest reformari ex noua causa. Sed hoc est manifeste falsum, & contra tex. in l. j. §. j. in ij. responso. ff. quæ senten. sine app. re. & cõtra l. absentem. C. de accusa. & hoc tenuit Bar. vbicꝫ. s. in l. si expressum. in vlti. char. de appellatio. & in l. si vt proponis. C. quomodo & quando iud. & Bald. in l. tale pactum. §. qui prouocauit in re. ff. de pact. nec Bald. loquitur ita indistinctè in loco allega. sed loquitur quando processus & sententia fuit nulla propter libellum ineptum: tunc enim dicit, quòd non potest confirmari sententia ex noua causa: alle. text. in c. cùm dilecti. de empt. & vend. Sed forte posset intelligi, quod non potest reformari ex prioribus actis, quæ fuerunt nulla, & sic ex eis nulla poterat apparere legitima causa. Sed si iudex nullitatis de nouo reciperet probationes super causa principali, q̃d potest: tunc bene posset reformari sententia, sicut potest reformari à iudice appellationis, intelligo ex causa deducta in primo iudicio, vt s. dixi, si esset aliqua causa deducta, potuisset sequi sententia diffinitiua: quod quando sit, vide plene per Anton. de Butri. in ca. examinata. de iu di. Vbi autem nulla causa esset deducta, ex qua potuisset sequi sententia diffinitiua, & sic libellus esset absolute ineptus, apparet manifeste, quòd vera est opin. Bald. quia illa causa nunquam fuit deducta in priori iudicio: ergo super ea non posset ferri sententia, nisi de nouo daretur libellus, & seruantur alia solennia. Et quia suprà declarauimus gl. addendum est aliquid modo circa dicta Bartol. ¶ Et primò, inquantum ipse allegat. l. si quis obrepserit. ff. de

a ¶ In l. is qui re[a]. Et ibidẽ vide d. Alex. de Imo. & d. Iaso. 2 May. & adde Lud. b Pon. in fin. v. Bar. ĩ l. is q reus. & adde q̃d verũ est, ꝙ debet ponere diẽ, sed ante cõfessionẽ, vel negationẽ accusati, nõ post: scd̃m do. Alexã. de Imol. in addi. ad Bar. in l. ij. §. si qs. de eo q̃d certo loc.

b ¶ Dñiũ. Adde Flo. in l. itẽ mella. §. legis. ad l. Aqui. & d. Alex. de Imo. ĩ cõsil. j. iiij. parte.

c ¶ L. fi. Et ibidẽ vid d. Alex. de Imol.

ff.de fal. Adde secūdùm Imo. ꝙ illa lex non debuit allegari ad hoc propositū: nā etiāsi pars nihil alleget, si lis nō est contestata, processus & sententia est nulla.l.j.C.de lit.contest.& c.cùm ad sedē.de resti.spo.& in c.j.de lit.cōtest. Vnde Bal.in l.qui testō.s̄.de excu.tu.dicit, ꝙ ille tex loquitur, quando fuerunt falsificata acta iudicij: quo casu vult esse sp̄ale, ꝙ processus & sententia sit nulla ipso iure. ¶ †Scdō adde, inquātū Bar. vult, ꝙ si sentētia ferr̄ cōtra minorē ex falsis allegationib⁹, sit nulla ipso iure: ꝙ idē est dicendum in fisco & ecclesia, vt inqt Bar.in l.j.C.de sen.aduer.fis.la.& Bal.de ecclesia ī d.l. q testō. intellige, si ecclesia carebat defensore, secundùm do. me. nam si haberet p̄latum, q esset contumax, vel defensorem, tunc sētentia valeret, sed daretur restō.c. ꝓut.& c.fi.de do.& contu. & c.cū ex lr̄is.de resti.in integ. Facit qđ hr̄ in l.præses.C.qūo & qñ iu.ī gl. ¶ Tertiò adde, ꝙ iura alleg.p Bar.in minore, nō videnr̄ ꝓbare cōclusionē suā, secundū Imo. qa loquunr̄ in decreto, nam loquunr̄ in excusatione tutoris, vel in datione, in qua etiā ponir̄ decretū.l.si cum ipse.s̄.de excu.tu. & expr̄sse dicir̄ in l.j.C.si ex fal.alle. †Certū est autem, ꝙ etiā qñ sententia nō est nulla, decretū est ipso iure nullum interpositum ex falsa cā^a: vt plene dicit Bart.in l.iuste possidet.ff.de acq.pos. sibi tñ placet dictū Barto. vt puniar̄ dolus ipsius vtentis falsis allegationibus. ¶ †Quartò adde, ꝙ licet sententia lata ex falsa cā, & per dolum partis retractetur, quādo est lata contra præsentē, si tñ sit lata ex falsis allegatiōibus, & ꝓbationibus sine dolo partis, qa forte credebat testes verum dicere, tunc vtrū isto casu non cōcedatur restō, sunt opi.nā Cy.in l.q testō.j.de excu.tu.quem sequitur ibi Bal.vr̄ voluisse, ꝙ isto casu non concedar̄ restō: & ponit exēplum de eo qui ꝓduxit instr̄m debiti, cū esset hæres alicuius, ꝙ credebat esse validum, & reuera huic debito fuerat satisfactum, seu debitum erat solutum, nā si obtinet sententiam ex isto instr̄o, non debet retractari secūdùm eū.l.si sub sp̄e.C.de re iudi.bene facit qđ hr̄ in l.j.per Bal.& alios.C.de condi.inde. Sed Imo.hic declarando dicta Bart.Guil.& aliorum tenentium oppo.per l.ij.& iij. C. si ex fal.instru.dicit, ꝙ licet in exemplo Cy. dictum suum procederet, nihilominus pōt poni aliud exēplum, in quo est vera doctrina istorum: verbi gratia, si aliquis vteretur falso instr̄o, quod fuit falso fabricatum, ipso ignorante, vel produxisset testes falsos, qui persuaserunt sibi vnum quod non erat verū; tunc enim ex æquitate dictorum iuriū cōceder̄ restitutio secundùm eū, licet producens non sit. Et retractabitur sententia, qñ fuit lata per falsas allegationes & ꝓbationes, secus si fuisset lata per falsas allegationes non probatas: verbi gratia, qa pars credebat esse ꝓbatum, & tñ non erat: nam tunc non retractabitur sentētia, nisi per viā appellatiōis, secūdū Oldra. quē refert hic & sequir̄ Imo.& ita potest intelligi l.p̄sens.ff. de re iudi. Secus si pars allegās fuisset in dolo, secūdū eū: qa tūc secundùm Guil.de Cu.& Bar.etiā si non esset facta falsa probatio, rescinderetur sentētia. Sed Bald.in d.l.qui testō.in isto casu expresse tenet cōtrarium, & vult ꝙ iudex ferēdo sententiā, qñ non erat ꝓbatū, vel sit in dolo, & ferat sententiā per ambitionem, vel saltem in lata culpa, qa non debuit ius ignorare, iō dicit, ꝙ vtroq; casu conceditur restō: iuxta no.in l.seruo inuito.§.si p̄tor.ff.ad Trebel. Sed posset cōtingere casus, in quo esset probabile dubium, vtrum intentio actoris esset ꝓbata, vel non: iuxta no.in c.in nostra. de testi. Et dato ꝙ non esset probabile dubiū, satis est ꝙ sentētia non sit lata per dolum iudicis: vñ sup hoc esset cogitādū, vtrū verū dicat. Et ad istud membrum addit hic do.me.vnū casum, in quo sententia lata ex falsa causa nō retractar̄ fauore libertatis: alleg.tex. in l.si dolo.ff.de dolo. Dicit etiam, quòd quando pars aduersa fateret̄ sententiā esse iniustā, semper retractaret̄ sentētia ī fauorem eius, cōtra quē est lata. alleg. Inno. in c.quia pleriq;. de immu.eccle. Tu vide tex.secūdū vnā lec. quē ibi no.Bar. ad hoc in l.Iul.verū debitorē.ff.de condi.inde.& quod ponit Anto de Bu.& ibi scripsi plenissime super hoc articulo in c. qñ cōtra falsam.de proba.& Bal.in l.cū quis.C.de iur.& fac. igno. Et vtrū confessio ficta operetur idē qđ vera in isto casu ad tollendam præsumptionem iuris, & de iure: vide qđ singulariter ponit Bart.in l.absentē.ff.de pœ.& bonū tex.& qđ ibi per Bal.in l.si tutor.C.de interdic.mat. Et adde ad materiam p̄dictā qđ singulariter ponit Bald.in l.eleganter.§.si qs post.ff.de condi.inde, vbi dicit, ꝙ qñ concurrit dolus partis & iudicis, nō est opus resti.in integ.sed succurritur actori, si sententia est lata contra eū, ex replicatione doli: alleg.tex.singularem in l.cùm à te.ff.de dolo. Ange.autē per illū tex.in l. seruo inuito.§.si pupillo.ff.ad Trebel. vult, ꝙ semper qñ per dolum partis conceditur restitutio aduersus sententiam, competat etiā ista replicatio doli; quod plene prosequitur ibi Imo. Sed d.m.hic alleg.tex.pro singulari, ꝙ etiamsi sententia feratur de consensu ambarum partium, retractatur, cùm est lata ex falsis allegationibus, & pars fuerit in dolo: alleg. Inno. in c.grauis.de deposito.cuius dicta dicit debere intelligi, secūdū illā l. Aduerte etiā, qa ꝙ sentētia tractetur per falsam allegationem dolosè allegātis, vt dictum est. istud est verum, quando falsa allegatio caret penitus fundamento veritatis. Sed quando actor dolosè allegat, non retractatur sententia ꝑ resti.in integ.qa imputet sibi pars, quæ non excepit: vt est casus in d.§.si quis post.& ita ibi declarat Bal. Et aduerte ad ea quę s̄.diximus secundū cōem sententiam, ꝙ sententia lata cōtra minorē & ecclesiam est nulla ipso iure, non distinguendo vtrū minor sit præsens, vel absens: qa licet glo.in l.ij.C. si ex fal.instru.hoc dicat, quā doc.communiter sequūtur, cōtraria glo.est expresse, quam ipsi non allegant in l.verum.§. ex facto.ff.de mino.quòd nedum si minor sit præsens, sed etiam si sit absens per contumaciam, sententia valeat. Et illa glo.videtur verior de iure: qa licet tex.in l.ij.C.si ex fal.alleg. & in l.fi.simpliciter dicat, ꝙ sentētia lata sup falsa excusatione sit nulla cōtra minorē: hoc tñ vr̄ declarari p l.j. C. eo. ꝙ habeat locū, qñ minor fuit indefensus, supple, vel fuit absens: vt in d. §.ex facto &c. Non ob.tex.in d.l.q testō.qa ibi causa fuit illegitima^a errore iuris expresso, quo casu semper sententia est nulla: vt j.videbis. Vel dic, vt j.videbis, dando singularem intellectum ad illā l.secūdùm Ange.in loco j.alleg. Et ꝙ istud sit verum, probatur alia ratione: quia in ecclesia hoc est exp̄ssum, ꝙ valet sentētia, sed rescinditur, qñ est lata ex falsa causa: vt dicit tex.in c.cùm ex literis.versus fi.đ resti.in integ. Ideo de iuris subtilitate videtur distinguendum, vt dixi. & sic nil erit speciale in minore vel ecclesia, secūdùm communem sententiam. Secundò adde inquantum do.me.dicit hic, & s̄. retuli, ꝙ fauore libertatis sententia ex dolo & falsis allegationibus non retractatur^b, per l.si dolo.ff.de do.ꝙ ista fuit doctrina Ange. qui alleg.hanc l.seruo inuito.§.cū prætor.ff.ad Trebel. Sed ille tex.nō probat hoc: vt etiā tāgit hic d.me. quia non apparet, ꝙ ibi agens participauerit fraudem, sed fuit dolus in tertio, i.in aduocato rei, & in dolo tertij, non est mirandum, si libertas non ita de facili reuocatur: quia & in alijs causis non ita fauorabilibus dolus tertij non nocet actori, nisi in subsidium.l.fi.in prin.ff.de eo per quē fa.erit. Et contra istam conclusionem allego tibi text.singu. cum glo.sua in l. si pars iudicantium.in prin.ff.de inoffi.testa. vbi dicitur, ꝙ sententia lata in fauorem testamenti ab vno præualet sententiæ alterius, nisi contineat apertam iniquitatem: quod glo. exponit.i. nisi sit lata per sordes vel gratiā, quo casu vult sententiā esse nullā. ¶ Si ergo dolus iudicis reddit sententiā nullā, non obstante fauore testamenti: ergo multo fortius & dolus partis. Nec dicas, quòd ille text.non loquitur in libertate, quia in illa materia causa libertatis & testamenti æquiparantur.c. finali.de re iudi.in antiquis. Tertiò adde, inquantum allegaui tibi de iure ciuili tex.singu. in l.Iul. verum debitorem. secūdùm primam lecturam.de condi. indebi. quem nullus allegat in hac materia, quòd qui fatetur sentētiam esse iniustam, facit eam retractari.de iniustitia sententiæ potest allegari à parte ad sui preiudicium, sed non ad fauorem. Casus est notabi.quem ibi not.doctores in l.si seruus plurium. §. j. ff. de lega. ij. Et quàmuis is qui fatetur simpliciter sententiam esse iniquam, faciat eam rescindi: secus tamen est, si ille pro quo est lata sententia, appellet ab ipsa, quia iudex non obstante sua appellatione potest eam confirmare: ita dicit dominus meus in lege, stipulatio ista. §. j.de verbo. obli. alleg. tex.sing.in l.Titiæ amicæ.ff.de au.& argen.lega.qui tex. mihi non probat hoc, sed habeo maiorem autoritatem, quam adducā tibi cras, si non fallor.& est dictum valde nouū in ista materia. †Quartò adde, inquantum do.me.hic tangit, vtrū sententia interlocutoria lata ex falsa cā, sit nulla ipso iure: nā ipse alle.c.corā felicis.de in integ.per quem vult ꝙ vbi interlocutoria est modici p̄iudicij, non possit retractari^b, neq; sit nulla, licet sit interposita ex falsa cā.alleg.& Bal.in l.ait p̄tor. §.permittitur.de mino. Sed Bal. ibi non loquitur hoc modo: vult enim, quòd tunc non cōpetat restitutio aduersus interlocutoriam, quam lex fingit, minorem non esse grauatū, vbi autē esset grauatus, licet non grauiter, ꝙ non cōpetat restō, nō dicit Bal.sed hoc dicit Ange.quem ipse non allegat in l.si prætor.§.Marcellus.ff.de iudi.alle. Innocē.in d.c. coram felicis. Tu aduerte, quia posset esse tam modica lęsio, vt ex intētiōe l.scio.ff.de integ.restitu.nō esset danda restitutio aliquo casu, vel in aliquo actu. Vbi autē non essemus in tali læsione, istud dictū nō probatur iure: nā in c.corā felicis.cōceditur restitutio aduersus allegationē omissam, nō aduersus interlocu

t

a ¶ Cā. Adde d. Ale. de Imo.in l. is cui. de ver.ob.& Ang. in l.fi.de iureiu. & Pau. de Ca.in l. cū hi. §.si p̄tor. de trāsact.et d. Ale.de Imo.in consi.lij. iiij. parte.de col.

b ¶ Retractari. Vide q̄ habentur per Rapha.Cu.ī l.imperatores.de re iudi.

toriam pontificis. Facit optime quod habetur in l. minor autem. ff. de minori. vbi quæritur, vtrum minor restituatur ad uersus declinatoriam. ¶Si autem interlocutoria sit magni prẹiudicij, tunc dixit Raph. Cu. quem refert dominus meus se consuluisse, quòd interlocutoria lata ex falsa causa est nul la ipso iure, per ea quæ dicit Cy. in autenti. offeratur. C. de li. contesta. & in l. consentaneum. C. quomodo & quando iu. Et licet verba Cy. videantur inferre, quòd sententia rescinda tur, vt dicit do. me. & bene: leges tamen quas allegat, osten- 5 dunt ꝙ intellexit interlocutoriam esse nullā. †Sed tu aduer te, qa istud est formare q. de decreto interposito ex falsa cau- sa per alia verba: nā Cy. alle. l. j. §. hęc verba. ff. ne vis fi. ei. quę loquitur de primo decreto, quod fine dubio est sententia in- a terlocutoria [a]. l. præsenti. §. cùm aūt. C. de his qui ad eccle. cō. & plene ꝑ Bal. in l. j. C. de epis. au. Vnde de hac q. dic vt scri bit Bar. & Mod. in l. iuste possidet. de ac. poss. vbi anno præ- terito dixi plenissimè. Adde tñ ad ea q̃ ibi dixi, notabilem li- mitationem, quam ponit Bart. in l. is cui bonis. de verbo. ob- lig. & quod dicit Bal. in l. j. ff. de cura. furio. Vtrum aūt quan- do decretum est interpositū partim ex vera, & partim ex fal- sa cā, totū sit nullū, vel quatenus est causa falsa: tangit hic d. me. Super quo vide q̃ plene scripsi in d. l. iuste possidet. Qui- bus addo vnum duntaxat, videlicet ꝙ si ingressus in tenutā fieret nō autoritate iudicis, sed ex pacto de ingrediendo, quod cōmuniter apponiť in instrumentis, esset maius dubiū, vtrū totus ingressus vitiaretur ratione partis falsæ per ea quæ scri- psi in d. l. iuste. faciendo differentiam inter ingressum iudicia lem, & extraiudicialem, per l. j. §. si duo. ff. quorum l. Videtur tamen posse dici, ꝙ vbi quis ingrederetur ex pacto, vt s. dixi, quia ista tenuta subrogatur loco tenutæ iudicis, secūdū Bald. in l. pe. C. de pign. acti. esset idem quod in ingressu iudiciali. ☞ hoc tamen non firmo ꝓ nunc. †Quintò adde incęptū doc. hic simpľr volūt, ꝙ sententia lata ex falsis allegationibus aduer- sus absentē sit nulla ipso iure, non distinguendo vtrū sit adhi bitus dolus partis, vel non: licet Angelus ĩ hoc aliter sentiat, in d. §. Marcellus. nā Ange. ibi videť restringere ista dicta, & ĩ l. seruo inuito. §. cùm ꝑtor. j. ad Trebel. in absente ex causa ne cessaria, vľ in eo q est impeditus legitimo impedimēto. & ita loquitur text. in d. §. Marcellus. Vnde secundū eū in absente ex alia causa sententia non esset nulla ipso iure. & hanc opi. sequitur Imo. in d. §. cum prætor. & de iure videtur esse pro- babilior, tñ qa nō est eadem ratio in alijs absentibus, in annul lando vel rescindendo sententiam, non ita fauēt: vt patet in l. fi. & ibi Bar. s. de in integ. restitu. & ista opinio de iure videť verior. Veruntamen aduerte, quia Inno. et Moder. sequentes eum in c. si duobus. de appel. vidētur generaliter dicere, quòd quando fertur sententia contra absentem pro eo qui non ha bet actionē ipso iure, & scit actionē sibi nō competere, semp sit sententia nulla ipso iure: quod esset magni effectus, si esset verum. & multum limitaret ea quæ tradit Bar. in l. si Titius. de verbo. obliga. nam etiam si agens non obtineret per falsas probationes, sed per veras, puta quia peteret debitum solutū: vt s. dixi post Inn. sententia lata contra absentem non vale ret, & tamen si ferretur contra præsentē, valeret, nec daretur restitutio. l. si fideiussor. §. fin. ff. mandati. & plene traditur per Moder. in l. imperatores. ff. de re iudi. & l. j. C. de condi. in de. vbi est casus. Sed fundamentum eorum est valde debile: quia textus in c. si duobus. loquitur in defectu iurisdictionis, non in defectu iustitiæ partis. Et inuenio Bar. tenentem cōtra rium, qñ procediť cōtra absentē, in l. absentē. ff. de pœnis. vbi dicit, ꝙ licet non competat ius accusandi ipso iure, vel agen- di: tamē valet processus factus cōtra absentem, q patitur se cō ueniri de facto, per l. cùm putarē. cū si. ff. fami. ercis. Et hoc e- tiam sentiunt hic Moder. dum dicūt, saluādo dicta Cy. ꝙ si a- ctor obtinet per veras probationes, licet debitū esset solutū, & sic non competeret sibi actio ipso iure, valet sententia lata contra absentē. Ipsi tamen videntur loqui, quando actor non est in dolo: vnde eorum doctrina potest euitari. Ego non rece derem à doc. Barto, & à regula communi: quia non potest ne gari, sicut ipse dicit, ꝙ qui non comparet, & non opponit ex- ceptionem, patiatur se conueniri, ergo proceditiudicium, vt patet ex no. ĩ d. l. si Titius. Vbi autem ille qui agit, habet qui dem actionem ipso iure, sed obstat sibi exceptio: tunc docto. in d. ca. si duobus. tenent, ꝙ valeat processus factus contra ab- sentem, quia non tenetur allegare de iure partis aduersæ. l. fi. C. de edē. & l. j. §. j. ff. de liber. agno. Hoc tamē limitat in duo bus casibus. Primus, nisi pars agens tacuisset dolosè de exce- ptione rei: tunc enim processus est nullus, secundū Inn. in c. fi. de accusatio. Secundus est, si iudex ipse sciebat exceptiōem parti competere, & hoc vltimum tenuit Bal. in l. nō dubium.

a ¶ Interlocutoria. Adde ꝙ aliquādo dř diffinitiua: vt est tex. in l. necquicq̃. §. vbi decretum. s. de of. ꝓcō. & le. & in l. itē. §. si decuriōes. ꝙcui. vni. no. & Ray. de Forl. in l. decreto. de admi. tuto. & adde eundē in l. si quis mihi. §. iussum. in vlti. col. j. eodem.

b ¶ Vel præsertim. Adde d. Alex. de Imo. in l. q Romæ. §. duo frēs. xj. char. de verb. ob. & in l. si plagij. e. ti. & in l. si donatione. C. de colla.

in fi. C. de legi. Sed ista dicta non videntur iuridica; quia sicut plene declarat Barto. in l. iij. §. hoc autem. de dā infec. iudex non tenetur regulariter supplere in ciuilibus defectum absen tis, quinimo nec pōt regulariter. Vnde etiamsi de exceptiōe rei constaret sibi per acta, nihilominus non teneretur supple re, si non vellet, licet aliquo casu posset: vt plene per Ange. ĩ l. si vnus. §. pactus. in gloss. in verbo, in opponēdo. ff. de pact. Vnde sequere simpliciter dicta doc. hic: nam ego video, ꝙ do lus in omittendo non facit retractari sententiam, sicut dolus in committendo. vt patet in l. eleganter. §. pen. ff. de dolo. & in l. si oleū. §. & si seruum. ff. eo. titu. Et licet illa iura possent restringi, qñ sententia fertur in præsentem, nō tamen bene possunt euadi, tū qa indistinctè loquūtur, tum etiam quia ego video, ꝙ qñ dolus in committendo facit sententiā nullā con tra absentem, eidē cōtra pñtem concediť restitutio. vt §. Mar cellus. præalle. Vnde si sententia in hoc casu esset nulla lata cōtra absentem, eadē ratione videretur concedēda restitutio, quando est lata contra pñtem. Pro hac conclusione adduco tibi text. not. quem ibi ponderat Ange. in l. diuus. in fi. s. de in integ. resti. vbi probatur secundū eū, ꝙ dolus adhibitus ab a- ctore, vt pars, non cōpareat in termino, & sic nō possit allega re de iure suo: non reddit sententiā nullam, si ferť contra ab- sentem. Vñ isti cañ. fingūt aliquādo opiniones de capite suo. Et attēde, qa illud Inn. dictum in c. grauis. q̃d allegauit s. do. m. allegat Ange. in d. §. Marcellus. Itē aduerte, quia hoc q̃d dixit An. in d. §. Marcellus. videlicet ꝙ aduersus interlocuto riam leuis præiudicij nō datur restitutio, clarius explicat Bal. in l. peremptorias. circa medium. C. sen. re. non pos. vbi alle- gan. Inno. in d. c. coram felicis. dicitur, quòd minor non po- test restitui aduersus exceptionem declinatoriam, quia non a- gitur de cōmodo pecuniario, sed leui præiudicio. Sed Specu. aliter tenet in titu. de resti. in integ. §. j. vnde. diligenter esset cogitandū super hoc. Et ego aliàs consului oppositum, & in- quantum s. tetigi de intellectu l. cùm à te. ff. de dolo. referen do intellectum Bal. in l. eleganter. §. si quis post. de condi. inde. & Ange. in l. seruo inuito. §. cū prætor. ad Trebel. Ad- de ꝙ intellectus illius l. videtur esse iste. quicquid ipsi dicant, ꝙ ibi sententia non præiudicat ipso iure, quia fuit lata per cō- fessionē rei extortam ex dolo & persuasione aduersarij: quo casu Barto. dicit in l. non fatetur. de confes. l. j. in fi. quādo a- ctio de pe. est an. ꝙ vbicunq̃ aliquis confitetur per errorem ex dolo & persuasione aduersarij, competit restō ex clausula generali aduersus sñiam. Tu verò dic, ꝙ competit exceptio- nis replicatio ipso iure: & hoc probat singula. text. in l. cùm a te. Et quia ista materia tractatur in diuersis locis, vide mul- ta alia de quibus non sum dicturus per An. & Moder. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. oblig. vbi dicit inter alia, vt refert hic do. me. ꝙ quando sententia fertur sub conditio- ne de pñti, si conditio est falsa, sententia semper est nulla ipso iure: allega. Innocen. in c. pñtia. de renun. qui alleg. tex. in l. qui testamento. s. de excusa. tut. Et hoc dictum dicit ignora re legistas. Sed vt dicunt Moder. gloss. ibi posuit istam lect. & refert eam Bald. Tu autem aduerte, quia ista q. deciditur alibi per Barto. in eisdem fere terminis, in lege, ambitiosa. de decre. ab ordi. fa. vbi dicit, quòd si iudex admittit aliquid sub ista conditione, si & in quantum de iure debeo: ꝙ ista conditio quia est de pręsenti, operatur quòd actus est nullus ipso iure, si est falsa: per l. cùm ad pręsens. cum materia. ff. si cer. pet. Et idē dicunt Moder. allegantes eū in l. si qñ. in prin- cip. ff. de lega. j. Hoc autem quod dictum est, ꝙ falsa causa vi tiat sententiam, quando est lata per falsas probationes, est dupliciter limitandum. Et primò, nisi sit lata per probationes veras quidem, sed inualidas; verbi gratia, prætextu instru- menti minus solennis: tunc enim non habet locum tex. in §. Marcellus. secūdū Barto. qui ita singu. declarat in l. si post di- uisionem. C. de iur. et fac. igno. Secundò est limitandum, nisi sententia sit lata falso iuramento, quia tunc nō retractabitur, etiam detecto periurio, & punito: vt est casus no. et ibi per Bald. in l. quod si defenditur. ff. de dolo. Sequitur videre, an sententia sit nulla, quando est expressa causa in ea illegitima. de quo dic vt plene per Moder. & plenissime ꝑ do. Abb. Mo 6 der. in c. j. extra. de re iudi. vbi omnino videas. Quibus †adde breuiter, ꝙ quando sententia fertur ex causa illegitima, cum b ista dictione, maxime, vel præsertim, [b] potest saluari sentētia, si ex actis colligitur alia legitima causa, aliàs nō: vt refert ple nissime domi. Abb. in c. sicut. de re iudicata. referens dicta do mi. Anto. in c. in præsentia. de renuncia. de quo etiam tetigit hic aliquid dominus meus. Secundò adde, inquantum dicūt de simili legis, quod ponit domi. Anto. in d. c. j. & ad declara- tionem dictorum suorū vide tex. in l. iij. in princip. ff. de legi. tu. &

tu. & qđ Barto. ponit in §. fin. eiusdem l. Tertiò adde, inquã tum dicunt, ꝙ sententia valet contra consuetudinem, nisi sit notoria. Primò qđ ponit Bald. ĩ l. j. C. quado ꝓuo. non est ne. & tex. singu. qui probat conclusionẽ in c. cũ venissent. de eo qui mit. in pos. cã rei ser. quem adducit hic do. me. sed fuit allegatio Bal. de qua ipse meminit in c. j. §. nos Romanorũ. de pace Constã. Quartò adde, ꝙ qñ sentẽtia fertur errore iuris expresso, ꝑtextu cõsuetudinis inualidę diu obseruata sentẽtia est nulla, secundũ d. Anto. in c. cùm cãm. de elec. per illũ tex. Quintò adde, ꝙ licet sententia lata contra extrauagãtẽ regulariter nõ sit nulla. l. cũ ꝓlatis. cum materia. de re iu. hoc tamẽ fallit, nisi sit notoria in loco, secundũ Bal. in l. leges sacratissimæ. C. de legi. & tenuit Abb. licet non viderit Bal. in c. j. de re iudi. Sexto adde, ꝙ sententia nunꝗ͂ dicit̃ habere errorem iuris expressum, nec est nulla, quando fertur sup iure, in quo iudex habet arbitrium discedẽdi ex cã à dispõne legis, etiamsi de cã non appeat. Ita declarat no. Barto. in l. relegatorũ. §. ad tempus. de inter. & rele. & ĩ l. qđ ad statũ. ff. de poe. & ĩ l. qđ ergo. §. pœna grauior. in prin. cõmẽti. ff. de his q no. infa. Cætera dic vt hic p doc. & in d. c. j. prælle. † Sed querit̃ super isto casu de difficili q. quam mouet hic Imo. & etiã Bart. tãgit, si repitur sentẽtia lata hoc mõ, qa p tales & tales probatũ est te esse debitorem, codẽno te ad centũ. vtrũ si testes non probant id, qđ asseruit iudex, sententia sit nulla[a] ipso iure. Innoc. ĩ c. qñ contra. de proba. tenet, ꝙ sentẽtia valet. Et hanc opi. approbat Bal. vbiꝗ͂. s. in l. j. C. de indic. liber. & in l. j. C. de erro. cal. vbi etiam Saly. sequit̃ hãc opi. & in l. prolatam C. de sen ten. quæ dicta adducit etiã d. m. Idem etiã dixit vltra eos in l. quid ergo. §. pœna grauior. circa mediũ commenti. de his qui no. infa. Hoc videtur hic tenere Bar. dũ dicit, ꝙ si iudex dicit, absoluo reum, quia reperi eum soluisse. ista sententia non habet errorem iuris expressum, iõ est appellãdũ, vt rescindat̃. D. Anto. in d. c. qñ contra. & Moder. in diuersis locis tenent oppositum, videlicet Inno. in d. c. qñ cõtra. & in l. diuus. ĩ vlti. chart. ff. de re iudi. & in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de ver. ob. & in l. ex diuerso. §. si ex iudicio. vbi solenniter loquit̃. ff. sol. mat. Et vtitur in effectu ista ratione, quæ fuit Bal. in l. j. C. de erro. cal. vbi tenuit, quòd sententia esset nulla, contra id quod sensit hic: quia paria sunt aliquid esse expressum in sententia, vel exprimi per relationẽ ad acta. l. ait ꝑtor. §. si iudex. ff. de re iudi. & in l. hæc sententia. C. de sen. quæ sine cer. quan. adducunt tex. secundũ cõem intellectum in c. cũ Bertoldus. extrà. de re iudi. Sed huic rationi põt respõderi, qa expressio quæ fit per relationem ad acta, non dicitur ꝓpria, & formalis expressio: vnde sententia quæ refert se ad acta, licet valeat, tamẽ appellatur incerta. l. hæc sententia. C. de sen. q̃ sine cer. quan. Iõ. tex. in §. si iudex. dicit, ꝙ videt̃ quasi expressum in sententia, ꝙ exprimitur per relationẽ ad acta: qđ verbum significat in dubio impropríetatẽ, vt videbis in l. si quis non quasi. j. co. licet aliquãdo sit excessiuũ veritatis, sed raro. Pro ista responsione adduxi ego in c. qñ cõtra. de proba. tex. valde not. in materia in c. per tuas. de sentẽ. excõ. vbi dicitur expresse, ꝙ ad hoc vt sententia sit nulla, debet exprimi error patenter in forma excommunicationis: vbi pondero verbũ, forma, qđ non põt verificari in expressione, quæ fit p relationem ad aliud, secundũ Ange. in l. quoties. §. si quis nomen. ff. de hære. insti. & plene dixi in l. j. ff. de lib. & posthu. Bene facit qđ no. Ant. de But. referens dños de Rota in c. vt debitus. de appella. & Bal. in l. minoribus. C. de his qui. vt indig. vbi volũt, ꝙ causa quæ debet exprimi in appellatione ab interlocutoria pro forma, non sufficit ꝙ exprimatur per relationẽ ad acta. Secundò pondero verbum, patenter, qđ vt non sit superfluũ adhuc ostendit, ꝙ expressio fieri debet formaliter, ita ꝙ error intelligatur legendo sententiam. & hoc etiam suadet ratio: quia sicut quando expressio requiritur pro forma, non sufficit ꝙ fiat per relationem ad acta, vt dictum est: ita videtur, ꝙ cùm agitur de magno pіudicio, i. de annullãdo sententiam, idem debeat esse. Non ob. tex. in c. cũ Bertoldus. qa vt ego dixi ĩ d. c. qñ. ille tex. potius probat ꝙ sentẽtia nõ est nulla ipso iure, vt patet in verbo, irritandam. Item etiã dum pontifex dicit, ꝙ irritat sentẽtiam, ne opinio præiudicet veritati: sed si sententia esset nulla ipso iure, opi. non præiudicaret veritati. Ergo intentio pontificis videtur esse, ꝙ sententia non sit nulla ipso iure: & verè multum vrget tex. in c. per tuas. pro ista parte quæ videtur verior. Si tamen velis tenere cõmunẽ sententiã, potes respondere, quòd ibi est speciale ĩ sententia excom. quæ difficilius redditur nulla, quàm aliæ sentẽtiæ. Vnde Ang. in l. qui Romę. §. duo fratres. de ver. ob. vult quòd sen. excom. lata ex falsa cã non reddatur nulla, sicut alia. Et posita dicta cõmuni opi. pro vera, debes declarare hoc dictum secundũ Imo. hic, quòd habeat locum, quando iudex condemnat reũ, quasi sit probata intentio actoris. Sed quãdo iudex absolueret reum quasi actor non probasset intentionẽ suã, tunc licet actor vere probauerit, tamen valet sententia, nec est error expressus in ea, qa potuit iudex nõ credere testibus inductis per actorem, † in cuius arbitrio ponitur quanta fides sit testibus adhibẽda[b]. Pro ista cõclusione facit text. optimus, & ibi per Bar. in l. Lucius. s. de his qui no. infa. & in l. argentarius. §. cũ autem. in verbo, probantem non curauit. ff. de eden. Amplius dixit Imo. in d. c. quoniam contra. ꝙ etiã si sententia feratur contra instrumentũ ꝓductũ in iudicio, valet sententia, qa iudex potuit non credere instrumento: quã opi. ego sum sequutus ibi, & adduxi text. pro ea in c. suborta. de re iudi. vbi est casus. vnde dic, vbi plenius scripsi. Et aduerte diligenter ad practicam, qa licet cõiter doct. forment q. quãdo fit specialiter relatio ad aliquos testes, idem tamen videt̃, si iudex per modum causæ dicat, quia probatũ est te esse debitorẽ &c. hoc tenet Bar. expresse in d. l. j. C. de erro. cal. & etiam colligitur ex his quæ tradit Imo. in l. diuus. in vl. char. ff. de re iudi. Secus si iudex non referat se ad acta per modum causæ, sed dicat, visis testibus & probationibus &c. qa tunc enunciando hoc mõ, sententia nõ esset nulla. Sed ita videtur dicere, vt non videatur processisse sine causę cognitiõe, secũdũ Bal. no. in l. ij. c. de re iudi. Et aduerte, qa secũdũ Bart. in d. l. j. C. de erro. cal. sententia ad libellum refertur de necessitate: vnde si error iuris est expressus ĩ libello, & in sentẽtia, semper videbitur exprimi. qđ limita, vt in d. c. qñ contra. per ea quæ elegãter ponit Bal. in l. cũ certa ratiõe. C. qñ pro. nõ est neces. Et ad ea quæ s. diximus de errore expresso in sentẽtia, adde qđ eleganter ponit Bal. in l. error. in vlti. colũ. C. de iur. & fac. igno. vbi voluit, ꝙ quando error est expressus in sentẽtia, nõ valeat, etiam si feratur de consensu partium, vel de cõsilio periti: vñ non habet locũ in isto casu l. ij. C. cõia vtriusꝗ͂ iudi. videlicet ꝙ sententia possit approbari à partibus in vi pacti, qđ est valde no. si est verũ. Ad materiã etiã vid̃ qđ posuit Bal. in l. qui cũ tutoribus. ff. de trãsactio. & qa doc. hic tangũt, vtrũ causa sit exprimenda in sententia, dic vt hic p eos, & vt habetur in l. si pses. C. de sen. & in l. ij. §. ignominiæ. ff. quibus ex cau. infa. irro. & in l. properãdum. §. illo. C. de iudi. & Moder. plenissime in c. sicut nobis. extrà. de re iudi. Et attende, qa Bal. hic allegat quãdam gloss. fin. in l. si prætor. §. Marcellus. de iudicijs. quæ vult, ꝙ iudex postꝗ͂ tulit sentẽtiã, possit declarare ex qua causa eã tulerit: ꝙ est valde notabile. Et est intelligendum, secũdũ Imol. quando iudex est ordinarius, & talis qui põt interꝑtari sententiã suam: de quo vide per Bart. in l. ab executore. in prin. de appell. Et contra illam gloss. videtur esse decisio Bal. in terminis in l. iij. C. cc mi. vel epi. vbi dicit, quòd si iudex pronũciat rem ad aliquẽ spectare, & pertinere, non põt declarare vtrũ intellexerit ex cã dñij, vel possessionis. Mod. tñ cõmuniter approbãt istã glo. vltra remissiones s. datas, an causa sit exprimẽda in snĩa, vide quod sing. ponit Bal. in l. si in testõ. C. de fideicõ. lib. & gloss. & Bar. in l. vtiꝗ͂. ff. de rei vendicat. & quia Bart. hic in fi. quærit, quando sententia est lata per gratiam, vtrum sit nulla ipso iure: & remittit ad not. in l. seruo inuito. §. cùm prætor. j. ad Treb. Scias quòd glo. in d. §. cùm prætor. tenet simpliciter quòd datur restitutio aduersus talem sententiam. idem in l. venales. C. quando prouo. non est neces. Sed Barto. nõ credit hanc gloss. esse veram, nisi quando sententia fuisset lata per falsas allegationes partis: nam aliàs potest imputari ei qui habuit sententiam contra se, cur non appellauit: quia remedium appellationis est inuentum ad corrigendum & dolum, & imperitiam iudicis. l. j. in prin. ff. de app. Sed Imo. nititur ibi saluare glo. quia non est absurdum secundũ eũ, quòd etiam ille qui potest appellare, possit petere restitutionem in integrũ: vt patet ex no. in l. j. & ij. C. si sæpius ĩ integ. rest. pe. est enim pinguius remedium, & ideo cõcurrit cum ordinario, iuxta ea q̃ scribit Bar. in l. in prouinciali. §. j. ff. de no. ope. nun. Sed ista opinio non videtur iuridica prima facie, nec bene respondet fundamentis Bart. Nam ego fateor de plano, quòd quando subesset iusta causa concedendi restitutionem, restitutio posset concurrere cum appellatione, sicut patet in casibus suprà positis per Bar. in ista l. Sed Bart. vult, ꝙ hic non subsit iusta cã, ex quo aliquis non fuit deceptus, nec etiam iudex fuit circũuẽtus falsis testibus, vel allegationibus: imputatur enim ei, qui potest appellare, si non appellat. l. ij. C. si sæpius in integ. resti. pe. Vnde sola iniquitas non videtur præbere iustam causam restitutionis, ex quo potest imputari parti, cur nõ est vsa remedio ordinario. Forte tamẽ possent concordari ista dicta cum ista distinctione, ꝙ aut sententia fuit lata per gratiam ad

[a] ¶ Sit nulla. Vide tu d. Alex. de Imo. in l. ex diuerso. §. fi. sol. ma. & Lãfr. ĩ d. c. qñ cõtra. de ꝓb. in xiiij. col. & Fel. ĩ c. inter cæteras. ĩ ij. col. de re iud. & do. Ale. de Imo. ĩ consi. cxxiij. j. parte. & Rotam in deci. ccc. xl. item fuit.

[b] ¶ Adhibẽda Add idẽ tenentẽ. d. Bar. Soci. ĩ cõsil. ccxxv. inci. visa contingẽtia. ver. & secũdum istam opi. ibi: vñ. in ij. parte.

preces partis, & tunc simpliciter procedat opinio glo. quia si falsa allegatio partis facta cum dolo sufficit ad rescindendam sententiam, vt tenet hic Bar. & Imo. eadē ratione preces dolo sę adhibitę à pte debent punire dolum partis. Si verò sententia fuit lata ex odio vel grā, non tamen ad preces partis, tunc opinio Bar. vr̄ vera. Nec ob. ratio Imo. qui dicit, quòd restitutio est concedenda, ne dolus iudicis remaneat impunitus: nā non remanebit impunitus, quia poterit condemnari in syndicatu. l. si filius. cum materia. de iudi. Et vbi pars non participauit dolum, non est conueniens, quòd dolus tertij sibi noceat. l. fina. in princip. de eo per quem fac. erit. Vtrum autem si iudex non esset soluendo, concederetur restitutio in subsidium, sicut dicitur in d. l. fi. non determino pro nunc, quia facilius sibi conceditur restitutio aduersus actorem contra alium actū, quàm concedatur aduersus sententiam.

In repudianda. Qui repudiat hæreditatē, debet scire eā esse delatam: & qui accipit pecuniam vt repudiet, nō videtur adire. h. d. cum l. seq. ¶ Primò not. ibi: vel legato. quòd sicut legatū relictum sub conditione non potest repudiari ante cōditionis euētū. l. si ita scriptū. §. si sub conditione. de leg. ij. ita nō pōt repudiari legatum, cuius diem legatarius ignorat cessisse: vnde licet sit purificata conditio legati, si tñ legatarius hoc ignorat, non valebit repudiatio. qđ est no. ¶ † Secundò no. tex. cum glo. quòd in ista materia ille dicitur esse certus, vel scire, qui habet vehementē opi. de aliqua re: facit qđ no. Inn. in c. fi. de iura. calū. & qđ hr̄ in c. veniens. el primo. de test. de quo dicemus in l. cū quidā. §. j. j. eo. ¶ † Tertiò colligit argu. Bar. ex ista l. quòd qñ mulier renunciat Velleiano, debet prius certificari,[a] quòd hoc beneficiū sibi competat: de quo vide p Bar. & Moder. in l. sciendū. de ver. oblig. quē articulum ꝓlixè tractat hic d. me. tu dic vt ibi dr̄. ¶ Quartò inducit Bart. hunc tex. in argumentū ad materiam l. de his. ff. de transac. vbi dicitur, ꝙ transactio non potest fieri nisi cognitis & inspectis verbis testi. Super quo vide plene Bart. ibi, & in l. q Romę. §. duo fratres,[b] in iiij. q. de verbo. oblig. & tex. & qđ ibi Bart. in l. scyphi. ff. de optio. le. ¶ Quintò no. in l. fuit &c. ꝙ quicquid capitur occasione mortis alterius, etiam sine voluntate morientis, dicitur mortis cā capi: de quo in l. mortis cā. & in l. qui pretio. ff. de dona. causa mor.

a ¶ Certificari, Et adde ꝙ à iudice, nō à notario. & si dicatur, ꝙ fuit certiorata à notario, nō valet, secundū Fede. de Senis in consi. cxcviij. et Pe. đ Su. ī l. fin. C. ad Velle. Sed consuetudo viget in contrarium, de quo late per d. Ale. in l. sciendum. xij. col. de ver. ob.

b ¶ §. duo frēs. Et ibidem vide eundē d. Frā. in vij. col. ī ver. adde ꝙ quamuis.

c ¶ Non extenditur. Adde eundē d. Frā. Aret. in l. q abseti. de acq. pos. & qđ ibi dixi in apost.

SVMMARIVM.

1 Vsufructuarius & bonę fidei possessor ęquiparātur, quo ad possibilitatem eis acquirendi per seruum.
2 Alienatio seu manumissio non tollit ius adeundi in seruo instituto.
3 Collegium vel vniuersitas an comprehendatur appellatione personæ.
4 Damnatus ad mortē ex crimine publico efficitur seruus pœnæ.
5 Iussus interponi potest per nuncium vel epistolam.
6 Absolutio ab excōicatione an fieri possit per procuratorem.
7 Præsentia vbicunq; requiritur, illa non potest suppleri per literas.
8 Autoritas per procuratorem interponi non potest.
9 Mandatum factum in vno casu ad æquiualentem extēditur.
10 Ratificatio præteriti actus inducit mandatum de nouo, respectu actus futuri.
11 Verba enūciatiua, quæ ad sensum dispositiuū trahi pñt, inducunt dispositionem etiam in contractibus & vltimis voluntatibus, licet sint prolata in futurum.
12 Differentia quæ sit inter istas duas clausulas, mando vt adeas si expediat adire, & si putas expedire.
13 Forma potest quandoq; dari actui, vt non possit fieri sine præsentia alicuius.
14 Mandans id quod est maioris præiudicij, videtur etiam mandare id quod est minoris.
15 Statuto stante, ꝙ iudex ferat sententiam de consilio sapiētis, debet intelligi de sententia diffinitiua.

Si quis mihi. Non potest acqri hæreditas iussu bonæ fidei possessoris, vel vsufructuarij. h. d. Secūda ibi: nec fructuarius. ¶ Not. ꝙ ꝗ̄uis seruus alienus possessus bona fide acquirat dominiū domino, l. homo liber. §. pe. de acq. re. do. hoc tamen non habet locum in acquisitione hæreditatis. Nam cùm illa non possit acquiri sine voluntate domini veri. i. sine iussu præcedenti, deficiente iussu impossibilis est acquisitio. ¶ † Secūdò no. in ver. nec fructuarius. quòd vsufructuarius & bonæ fidei possessor æquiparant̄, quo ad possibilitatem eis acquirēdi per seruū alienū. Cōcordat tex. Insti. p quas perso. §. de his. Et super ista materia vide qđ tāgit Bar. in l. etsi quid. ff. de vsufruc. & qđ ego scripsi post eum ī l. j. §. sed per eum. & §. per seruum qui in fuga. ff. de acquiren. pos. ¶ In glo. j. sup verbo, ꝓmouebit. ibi: & sic mea & sua concurrit voluntas &c. Intentio huius glo. est, ꝙ in l. aditio. in fi. j. e. nō acquiratur hæreditas ex iussu in virtute iussus, sed potius tanꝗ̄ ex mandato, cui hō liber sciens se liberū voluit parere. In seruo aūt non habet locū hoc vt inquit glossator, qa in acquisitione non inspicitur volūtas sua, sed domini, quæ in hoc casu nō concurrit. Sed ista solutio est manifeste falsa, licet hic approbetur per Bar. duplici ratione. Primò quidem, qa si acqsitio fieret ex cā prędicta, falsa esset ratio iurisconsulti in d. l. aditio. in fi. quæ fundat se in hoc, ꝙ ideo pōt acqri hr̄ditas bo. no. pos. qa ex quo seruus putatiuus est institutus sui contemplatione, videtur quodammodo acqrere ex re. bo. fi. possessoris. quæ ratio manifeste oñdit, ꝙ ex iure possessionis quod habetur in seruo putatiuo, secundùm regulas iuris, acqrit̄ bo. fi. possessori: de quibus Institu. per quas pso. §. de his. & in l. liber hō. ff. de acquir. re. do. Sed illa ratio manifestissime habet locum, siue hō liber sciat se seruum, siue liberum, vt in dictis iuribus, qa ista acqsitio ꝓcedit ex iure possessionis, non ex voluntate acqrētis: ergo patet ꝙ solutio glo. est falsa. ¶ Pręterea etiam seruus alterius tanꝗ̄ procurator meus vel neg. ge. sine voluntate domini pōt mihi acquirere me mandante vel ratificāte. l. si me in vacuam. §. fi. ff. de acq. pos. & ibi notatur & traditur in glo. & per doct. in l. j. §. sed per eū. eo. tit. Ideo reiecta ista so. dicamus idem esse in seruo bo. fi. possesso. & libero homine, qui quantum ad id quod acqritur eis ex re sua, habent̄ loco domini, vt possint iubere: & idē est dicendū in versi. seq. de vsufructuario, qui quantum ad acquisitionem faciendam per istas personas ęquiparant̄ bo. fi. possessori: vt ī d. §. de his. Insti. per quas p. no. ac. Vnde non placet so. glo. in l. sequen. ꝗ̄ manifeste extorquet text. in l. si serui. ff. de vsufruc. maxime quia ibi ī l. se. dicitur simul de legato, de hæreditate, de donatione, ꝙ omnia ista quæruntur vsufructuario, si sint data vl̄ relicta contemplatione ipsius: nec poneret iurisćon. vna clausula omnia ista acquiri, nisi eodē mō acqrerent̄: iuxta regulā positā in l. si legatario. de leg. iij. & in l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupilla. Et ideo sequenda est opi. Ia. de Are. Cy. & Bal. hic, qui tenent ꝙ ex iussu vsufructuarij acqrat̄ hæreditas: quā etiam sequitur hic Imo. de subtilitate iuris dicēs, ꝙ dominus non posset cogi adire per vsufructuarium, vt dicit gl. duplici ratione. Primo quidem, qa licet hic nil noceret domino, tamē non posset cogi ad hoc si non vellet. Illa eñ regula, ꝗ̄ ponit̄ in l. ij. §. item Varus. ff. de aqua plu. ar. vt qs possit cogi ad id quod alteri ꝓdest, & sibi non nocet. l. in creditore. ff. de euic. non habet locum, quo ad acqrendum lucrum, nisi qñ præcedit contractus, ex cuius natura hoc deberet fieri, secundū Barto. in l. ij. in prin. ff. so. matri. Secundò, quia dominus adiēs hęreditatem possit grauari, qa conueniret̄ à creditoribus & legatarijs: nam in eo cui fieret restitutio secundū eum, non darent̄ actiones, quia non est facta restitutio ex Trebel. vt l. sed si ante. & quod ibi not. ff. ad Trebel. Et licet ille cui fit restitutio teneretur sibi cauere de indēnitate, non deberet sibi dominus fragilitati cautionis cōmittere. l. qui ita. §. j. ff. ad Treb. Mihi placet ista opi. ratione primò assignata. & ad tex. in l. seruus dotalis. ff. so. ma. quem adducit Bart. contra Iac. de Are. respōdet Raph. Cu. & bene, quòd loquitur in muliere, ꝗ̄ constante matrimonio nec dominiū nec possessionē habet in rebus dotalibus. Sed nos loquimur in his quæ habent ius vsusfru. vel possessionis in re: vnde ista non sunt similia. Et licet quo ad quosdam effectus, vxor habeatur pro possessore, vt patet in l. sciēdū. §. ij. q satis. cog. non tamē quo ad actū acquisitiōis, qui pendet à iure, quod habet aliqs in acqrēte: vt patet in legibus præalle. cōsiderabit̄ vt possessor, qa hoc nō est à iure cautū. Et cū fictio sit de iure spāli, non extenditur[c] vltra casum: vt l. ius sing. ff. de lega. Et occasione huius literæ inducit do. me. hic ad notata ad q. de monacho, qualiter acqrat abbati putatiuo: item & monasterio, quod censetur habere in eo vsumfructū, & quid si petatur monachus, & non est monachus: allegat Barto. in l. si seruus communis. de stipula. ser. de quibus vide quę plene scripsi in l. j. §. sed p eum. & in §. seruum q in fug. ff. de acqui. pos. vbi adduxi dicta Ange. multum pulchra, & Bar. & Bal. ī l. sed & si qd. ff. de vsufru. Et attēde diligēter, qa intellectus glo. ad l. aditio. in fin. videtur approbari expresse in l. liber hō. maxime ī fi. l. rę. ff. de acqui. re. do. Et cū dicitur, ꝙ iurisćon. in d. l. aditio. in fin. fundat se nō in voluntate hominis liberi, sed qa acquisitio vr̄ facta ex re possessoris, pōt dici ꝙ illa ratio sola non est sufficiens, nisi etiā homo liber sciat si liberū.

se liberum: Sed ista duo simul iuncta faciũt, ꝙ potest iubere, ac si haberet seruum in potestate, si verbum, iussus, stabit pro prie. Sed inq̃tum gloss. dicit, ꝙ aliud est in seruo, ista dña nõ videtur bona, qa etiam seruus cũ vult, & hoc intẽdit, põt acq̃rere alteri, quàm dño, agẽdo actũ nomine suo. l. si me in vacu am. in fi. de acqui. poss. Et ita potest restringi hic tex. in prin. s. qñ seruus credebat se esse seruũ bo. fi. possessoris, & sic ex necessitate sibi parebat. Et similiter possumus dicere in seruo, in quo quis habet vsumfru. vt dicamus, ꝙ l. serui, cũ l. seq. intelligitur, qñ seruus sciebat, ꝙ non tenebatur adire iussu vsufru ctuarij, sed volũtariè parebat iussui, vt acquireret vsufructua rio: nã vt s. dixi, quo ad acquisitionẽ bo. fi. possessor & vsufru ctuarius æquiparantur: vt §. de his. s. alle. Debes tamen scire, ꝙ bo. fi. possessor cum titulo potest iubere seruo, vt adeat hæreditatem, etiamsi non sit institutus contemplatione sua. Casus est singula. in l. præterea. ff. de rei vendicatio. per quẽ ita tenet ibi gloss. & Angel. qui eã sequitur. §. seruus municipij.

Seruus municipii. Seruus vniuersitatis alienatus vł manumissus potest adire hæreditatem, & similiter seruus fisci iubente procuratore Cęsaris. Sed seruus pœnę nullo modo potest adire, qa instĩto eius habetur pro non scripta. h. d. vsq; ad §. iussum. Et sunt tres partes: vt patet de se &c. ¶ †Primò no. ꝙ alienatio vel manumissio non tollit ius adeundi in seruo instituto. Et est argu. secundùm Bald. Angel. & Moder. ꝙ si monachus sit translatus ad aliud monasteriũ, vel sit effectus cardinalis, antequã adeat hæreditatem sibi delatã, possit postea adire. Et primo casu acquiret hæreditatem nouo monasterio. secundo casu acquiret hæreditatem sibi: nam si adiuisset hæreditatem, ius quæsitum ante translationem remaneret monasterio antiquo: vt in auten. de mona. §. si quis autem. sed post translationem pertinebit ad nouũ monasterium. Et si monachus sit licentiatus à monasterio, & non sit collocatus in alio monasterio, adibit autoritate epi, non de autoritate primi abbatis. Et idem dicendum esset in monacho, qui non haberet certũ monasteriũ: qđ qñ sit, vide per Bart. ĩ l. qđ seruus. ff. de stipu. ser. ita dicit no. Bald. in l. deo nobis. in fi. C. de epis. & cle. Tu vide ad materiam qđ habetur in §. interdicimus. in auten. de ecclesi. titu. †Si antẽ monachus ꝓmoueretur ad episcopatum, vel ecclesiam secularem: tunc ipse posset adire, & acquireret ecclesiæ [a] cui est præfectus: vt est casus xviij. q. j. c. statutum. & tradit xvj. q. j. c. de mona. & c. qui vere. & est gl. nq. in cle. ij. in verbo, ecclesiarum. de hære. Et ista sunt vera, secundũ Imo. si tenemus, ꝙ cũ hæreditas defertur monacho, monasteriũ non possit adire, sed solum monachus: vt tenuit Bart. in l. j. ff. de vulga. & pupil. & ego dixi in l. is põt. s. eo. Sed si sequeremur sententiam Ioan. An. in c. in præsentia. de proba. quã cõiter ibi sequũtur cañ. tunc esset dicẽdum aliter: videlicet ꝙ ius adeundi competeret primo monasterio, cui iam erat quæsitum. De cardinali aũt, ꝙ acquireret sibi hæreditatem, dubitat hic Imo. quia adhuc remanet monachus, nec põt mutare vestes, nisi cũ fit papa: vt not. in cle. ne Romani. de elec. Facit qđ hř in c. quod dei. de sta. mona. & in c. nunq̃. de cõse. di. vj. Tu vide tex. qui loq̃tur de episcopo in c. cùm olim. de priuile. nã si erat primò monachus, acquirit ecclesię suę, sicut etiam probatur in c. statutum. vnde idẽ vř dicendũ in cardinali, maxime qa quilibet cardinalis promouet ad titulum ecclesiæ in vrbe, vel in epatum: & de his q̃ ꝓmouẽtur ad ecclesiã secularẽ, certum est ꝙ acq̃runt ecclesiæ: vt no. in locis s. alle. Nam ꝙ monacho possit acquiri ꝓprietas, hoc videť impossibile. xij. q. j. c. non dicatis. Quinimo secundũ Moder. etiam si papa concederet hæreditatẽ cardinali monacho, intelligeretur concedere administrationem & facultatẽ facti: iuxta ea quę habentur in c. ea quę. de statu mo. sicut dicim⁹, qñ relinquiť res monachorum, hoc ꝙ non acq̃rať monasterio, sed sibi: intelligitur enim relicta sibi facultas percipiendi fructus, secundũ Bar. in autẽ. excipitur. C. de bo. mater. & ponit idẽ Bart. & Moder. in l. si ita scriptum. in prin. de here. insti. bene facit qđ no. Bal. in l. si Titius. ff. de cõdit. insti. ¶ †Secundò no. in eo. §. ꝙ collegiũ, curia, & municipium differunt. Vnde vniuersitas castri vel ciuitatis non appellantur propriè collegiũ: & qđ sit collegiũ, & qualiter possit institui, vide Barto. in l. fi. ff. de colleg. illi. ¶ Tertiò no. in ver. si fisci. iuncto verbo, ꝓcuratoris Cęsaris. ꝙ patrimoniũ fisci, & Cęsaris cẽsentur esse idẽ: vide qđ not. de hoc in l. j. C. de iure fisc. lib. x. ¶ Vltimò no. in versi. si quis plane. quòd relictum factum ei qui est seruus pœnę, habetur pro nõ scripto: & per hoc apparet ibi, quòd hic tex. loquitur, quando fuit facta institutio tempore quo iam erat seruus pœnę: de quo dicemus in gloss. ¶ In glo. super verbo, municipiũ. ibi: iussu domini noui. Hanc gloss, cum tex. vt dixi in notabilibus, inducunt Bald. & Angel. & Moder. ad questio. de monacho, qui translatus est ad aliud monasterium, nunquid debeat adire hæreditatem iussu noui abbatis, vel veteris. Et concludunt vt dixi, ꝙ debet acq̃ri hæreditas nouo monasterio: si autẽ prius fuisset adita, quàm transfertur, remaneret penes vetus monasterium, secundũ Moder. & est bonus tex. in autẽ. de mona. §. si quis autem. Sed aduerte, quia d. Car. Flo. consuluit et sequitur Abb. in c. qđ à te. de cleri. coniu. ꝙ etiã bona patrimonialia q̃sita primo monasterio deberent restitui secũdo, si trãsitus fuit licitus et volũtarius, ꝓ tex. in c. ex trãsmissa. de renun. Secus esset in quæsitis ex industria monachi: & ita restringitur tex. in d. c. statutum. xviij. q. j. Item secus esset, si monachus vnius monasterij esset inclusus arctiori monasterio ad pœnitentiam peragendam: tunc enim proprietas remanet apud primũ monasterium: sed fructus viuente monacho debentur nouo monasterio, vt est casus no. xvj. q. j. de lapsis. & tenet Abb. in loco alleg. Mihi non placet pima distinctio ad c. statutum. qđ simpliciter disponit, ꝙ bona iã quæsita remanerent primo monasterio. Non ob. tex. in c. ex trãsmissa. ꝙ ibi bona collata ecclesiæ seculari per clericum nõ transibãt in ecclesiam ipso iure, nisi clericus expresse contulisset: vnde quia clericus debet viuere de beneficio, illa donatio vř habuisse tacitam cõditionem, vt pinguius posset ali ex bonis beneficij. Et ideo resoluitur deficiente causa. l. ij. C. de cõdi. ob cãm. & l. j. C. de condi. ob cãm. & l. j. C. de dona. q̃ sub modo. & maxime de æquitate cañ. ex quo ꝓsumptiuè deficit causa finalis donationis. Sed qñ bona transeunt ad monasterium ex monachatione, transeunt ex iure potestatis, sicut in patrem arrogatorẽ: vt dicunt doc. in pñtia. de proba. Et ideo licet monachus recedat à monasterio, & trãseat ad aliud, qđ semel est acq̃situ sine aliqua cã tacita vel expressa, remanet apud primum monasterium. Et idẽ dicerem, si bona essent collata exp̃sse in ingressu monasterij, qa viderentur collata secundũ naturam ingressus: argu. l. si stipulatus. ĩ prin. ff. de vsuris. Vñ ego sequerer simpliciter dicta Mod. hic in monacho trãseunte licitè ad aliud monasteriũ, vel ad prælaturã. Si aũt monachus expelleretur de facto, tunc do. Bald. in l. j. §. sed sancimus. C. de Lati. liber. tol. ꝙ omnia sua deberent sibi restitui: qđ vtrum sit verum, non discutio pronunc. Sed quęritur ꝓ intellectu literę, si iste seruus manumissus fuisset institutus contemplatione domini, vtrum adeundo teneretur restituere hæreditatem domino. Et hanc q. mouet Pau. de Cast. hic, et decidit ꝙ non tenetur restituere, nisi dominus ignorasset eum esse institutũ: nã si sciebat, debet imputare sibi cur manumisit, nec aliud allegat. Tu vide Barto. q tenuit oppo. in filio instituto cõtemplatione paterna. in l. nec is. §. fi. s. eod. Cõtra quẽ tenet ibi Rapha. cuius dicta ego sum sequutus. Vnde dic vt ibi dixi: & qa text. noster facit differentiam inter municipes, collegium, & curiam. arguit hic dominus meus, quòd appellatione collegij non veniet curia vel vniuersitas ciuitatis seu castri. Et ex hac lege, etiam arguit iunctis legibus præceden. quòd appellatio. personæ non comprǽhendatur vniuersitas vel collegium. [b] Ad hoc adducit elegantem doctrinam Bald. in rubrica. C. ad Trebellianum. pro quo dicit esse casum not. in auten. item quæcunq;. C. de epis. & cleri. allegat etiam Bald. in l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius voc. Sed ibi non loquitur de verbo, persona: sed dicit, quòd per ista verba, homines ex vniuersitate, non significatur vniuersitas, sed singuli de vniuersitate. Contrarium tenuit Bald. quem ipse non allegat in c. j. de noua for. fide. in vsi. feu. Et quòd verbũ, homines, comprehẽdat etiam personam fictam, id est fiscum, est gloss. not. quam ibi not. Bald. in l. eos. §. j. C. de vsuris. Et vide eundem Bal. in c. j. §. conuenticulas. de pace iura. fir. vbi tenet idem qđ dixit in d. rub. Sed quia non est nostra materia, non determino quid sit verius. ¶ In glo. super verbo, fisci. Hanc gloss. tanquam singu. multum commendat Ange. hic, & Moder. quòd differẽtia est inter hæreditatem opulentam & locupletem. & facit ad ea quæ scripsit Ange. in l. qui in aliena. §. j. s. eo. Et vt do. Imo. & bene text. in l. j. in fi. & l. seq. de offi. procu. Cæs. videtur intelligere illam hæreditatẽ opulentam, quę est soluendo, non illã quæ nulla habet debita. Et ad materiam vide bonum tex. in auten. de nup. §. si verò expectet. quem ibi notat Angel. quòd hæreditas non dicitur titulus lucratiuus, quando non est soluendo. Et vide eundem Ange. qui allegat istam glo. & declarat istam glo. & declarat in consi. suo cccxj. in ordine meorum. ¶ In glo. in verbo, plane. ibi: non sic in deportato. gl. potest intelligi dupliciter redacta ad tex. & primò vt faciat drĩam inter seruum pœnę, & deportatum, quo ad ius seruitutis. & in hoc bene diceret, & videtur esse intellectus ipsius. Secũdo modo posset intelligi,

[a] ¶ Ecclesiæ. Vide tu Fel. in ca. in pñtia. ĩ col. xxix. de ꝓba. & qđ ibi dixi in apo.

[b] ¶ Vel collegium. Add e d. Alex. de Imo. in l. mortuo. de fideiuss. & Ant. de Bu. in c. grauem. de præben.

ꝙ relictum factum deportato non habeatur pro non scripto, sicut fit dãnatio in metallũ, vel ad bestias, vel aliter seruo pœnæ. Et si hoc sensisset, male diceret, quia cõmuniter tenetur ꝙ nõ potest relinqui deportato ipso iure: vt traditur in l. si deportatus seruo. in princ. j. de leg. iij. & in l. j. C. de hære. insti. Est tamẽ vna dñia inter deportatum & seruum pœnę: quia si deportatus restituitur ꝑ principem, conualidatur legatũ sibi factum: secus est in seruo pœnę. Vtrunq; probat l. intercidit. j. de condi. & demon. Et ex hac differentia videtur posse intelligi, ꝙ si relinquitur seruo pœnę q erat seruus tpe relicti si bi facti, licet postea talis restituatur, nõ conualidetur relictũ. Contrarium tamen tenuit Bald. not. in l. j. C. q ad lib. p. non pos. vbi singulariter limitat l. intercidit. præallega. & vult, ꝙ quando relictum fit à princip. antequã quis efficiatur seruus pœnę, deinde aliquis efficitur seruus pœnę, tunc habeat locũ l. intercidit. vt si restituatur, non conualidetur relictum. Secus si tempore relicti erat seruus. Asignat rõnem differentię, quia in primo casu per superueniẽtiam seruitutis ius fuit extinctum: ergo non potest resuscitari. l. qui res. §. arcã. de solu. Secundo casu nunq; fuit extinctum, sed fuit nullum ab ipso princi. Sed certe ista videtur extranea ratio drię, ꝙ maius priuilegium habeat actus, qui nunq; valuit, & fuit ꝓ non scripto, q̃ actus qui cecidit in caducũ, vel in cãm caduci. nã sicut regula est, ꝙ ius extinctum non resuscitatur: ita regula, ꝙ actus q fuit nullus à principio regulariter non conualescit. l. j. §. si filius. & ibi per Bar. de leg. iij. & regula, quod ab initio. de reg. iur. Vnde idẽ Bal. quem sequitur Imo. ponẽs exemplũ in relicto facto fratri minori, vel bãnito, vult quod qa capacitas vel incapacitas inspicitur tempore testamenti, si relinquitur aliquid fratri minori, qui est penitus incapax, licet postea transeat ad episcopatum, vel monachãtum, tamẽ conualidabitur relictum. Et licet non alleget l. intercidit. quæ optime facit: dictum tamen est verum per suprà dicta; & per rationẽ asignatam in d. l. intercidit. quę habet locum in vtroq; casu, videlicet quòd hr̃ pro mortuo sine spe restõnis, ideo totaliter annullatur actus. Et tenebis menti ista dicta, quia non allegãtur in materia ab aliquo. Quid aũt iuris esset, si hæreditas prouenisset ab intestato illi qui est seruus pœnæ: vtrum si postea restituitur per principem, vel si frater minor transit ad episcopatũ, restituitur ad adeundam hæreditatem, secũdũ hoc sunt considerandi duo casus. Nam si tales restituuntur añ hæreditatem delatã, poterunt succedere ab intestato: qa in illa successiõe inspicitur tempus mortis, quo tẽpore ipsi sunt habiles. & de hoc nullus dubitat. Sed dubium vtilissimũ & subtile est, si hæreditas defertur seruo pœnę, vel mendicanti, tẽpore incapacitatis, & postea restituitur à principe, & liberatẽ à seruitute. in quo casu sunt considerandi duo articuli. Nam aliquando sequentes in gradu adiuerunt hæreditatem ab intestato, & tunc nõ est dubium, ꝙ restitutio non ꝓderit ad auferendam hæreditatẽ alij quæsitam: per gl. or. in l. Gallus. §. qd si tantum. ff. de liber. & posth. & quod habet̃ in l. j. in fi. ff. de bo. pos. cõtra tabu. Aliquando hæreditas non fuit adita ꝑ proximiorẽ in gradu eo tpe quo iste fuit restitutus, & factus capax, erat tamen delata hæreditas sequenti in gradu: & ista est subtilis & vtilis dubitatio, in qua variatum est: nã Bal. in l. deo nobis. C. de epis. & cleri. sequendo Fede. consi. suo xxvj. tenet ꝙ frater minor promotus ad episcopatum, vel transiens ad monachum, reciperet ius adeundi ab intestato, quãdo hæreditas nõ fuit adita prius, vel sequentes in gradu. Et vtitur quibusdam rõnibus, q̃ non multũ vrgent. Vnde idẽ Bal. allegãs Feder. in oppositum in l. si alienũ. §. in extraneis. in vlti. q. similiter formãs quæstio. ꝙ in fratre minore tenet oppositum, quia in successione intestati inspicitur tps mortis, vt ibi not. & qa restitutio intelligitur facta sine ꝑiudicio iuris quęsiti alteri, vt patet ex no. in d. §. quid si tantum. & in c. quamuis. de rescrip. lib. vj. sed ius adeundi iã erat delatum sequentibus in gradu: ergo eis non debuit per restitutionem præiudicari. Et hanc opi. sequitur Imo. Sed Barto. in tractatu suo minoricarum, refert cõtrarium fuisse publice disputatum & decisum, & contrarium tenet ipse in hoc per tex. valde no. & singu. in l. j. §. qui mortis. ff. ad Tertul. vbi enim post mortem matris fuerat delata hæreditas filio, deinde filius fuerat factus seruus pœnæ, & sic dum fuerat seruus pœnæ, hæreditas iam erat delata sequentibus in gradu: & tamen ibi dicitur in fi. quòd si seruus pœnę sit restitutus per principem, potest adire hereditatem maternam. Et si quis vellet respondere ad illum tex. haberet concordando opi. distinguere, quòd aut hæreditas fuit delata seruo pœnæ antequàm fieret seruus. deinde factus est seruus, & postea restitutus. & tunc procedat ille tex. & similiter sit dicendũ in fratre minore, quia natura restõnis videtur esse, vt ius quod aliquãdo cõpetebat reuiuiscat. Aut hæreditas fuit delata seruo pœnę, vel fratri minori, tempore inhabilitatis. & tunc vera sit opinio Bal. ĩ d. §. in extraneis. & est satis colorata distinctio. Bar. tamen ponit casum, quando hęreditas fuit delata tẽpore incapacitatis: & ideo ipse idẽ in §. qui mortis. arguit ad q. de filio legitimato post mortem patris, quòd legitimatio præiudicet agnatis, qui nondum adiuerant, licet haberent ius adeũdi. qđ tenuit Bald. in d. §. & qd si tantum. Sed Io. An. in addi. tenuit oppositum, et multi alij, quos ego sum sequutus ibi: propter quorum autoritatem, vt saluetur eorum opinio, videtur admittenda dicta distinctio, quã suprà feci in casu nostro: & vide Pe. de Ancha. qui refert ista dicta, & sequitur in cle. exiui de paradiso. in vlti. & pen. col. de verbo. signi. ¶ † In ea. gloss. ibi: non alio ferro. Hanc glo. no Bald. & Ang. hic, tanq; singu. vult enim, quòd de iure quis non possit damnari ad mortem pœna alterius mortis, quàm gladij, vel aliarum pœnarum quæ sunt expressę in l. Et ideo infert hic Ang. quòd si iudex mandaret aliquem occidi veneno, vel fuste, vel securi, iste non efficeretur seruus pœnæ: & si posset euadere manus iudicis, possit testari per text. alleg. hic. in gloss. in l. aut damnum. §. j. ff. de pœn. Et hunc intellectum ad illam literam sequitur Bal. expresse in l. j. C. de his qui ad li. per. non pos. Sed Rapha. Cu. hic, & do. m. dicunt istam glo. esse falsam, & contra text. in l. eius qui. §. j. s̃. de testa. vbi potest aliquis damnari ad ferrum, & sic quocunq; genere ferri poterit quis damnari ad mortem. Non ob. tex. in dicta l. aut damnum. §. j. quia ibi iudex in sententia condẽnauerat reum ad pœnam gladij: & verè verba hoc videntur sonare in principio literę. Vnde non est mirum, si post latam sẽtentiam iudex non potest eam mutare. l. iudex postquam. cũ materia. ff. de re iud. & l. diui fratres. ff. de pœ. l. j. §. siquis vltro. cum si. ff. de quęstio. Sed licet verba in principio videant̃ hoc dicere, non tamẽ iste fuit sensus iuriscõsulti: sed hoc vult dicere, quòd vita adimitur, cùm quis gladio dãnatur ad mortem, acsi diceret, sententia mortis est, cùm imponitur pœna gladij, vel cùm debet imponi. Quòd autem intentio illius literę sit secundùm communẽ intellectum, qui tangitur ĩ glo. patet ex ver. proinde. in quo ex præcedentibus infertur simpliciter & absolute, ꝙ præsides nõ possunt necare aliquem veneno, nec dare electionem mortis alicui: q̃ illatio secundũ Rapha. deberet restringi per subauditionem. s. qñ prius ad aliam pœnã reus fuit dãnatus. Vnde qa subauditio destruit text. dicamus intentionẽ literę fuisse eo modo, quo exponit glo. secundũ quam nil est opus subaudire. Et qa gl. tua cõsequenter dicit, quòd hodie damnati ad bestias non efficiuntur serui pœnæ: addẽ secundũ omnes, ꝙ in dãnato ad bestias, qui debet statim mori, hoc est male dictũ, & in dãnato ad pœnam gladij: nam in istis nil est immutatũ hodie, sed in damnatis in metallum, & alijs, qui nõ dñt statim mori, est bene immutatum: in auẽ. de nup. §. ꝙ autem. & in auẽ. sed hodie. C. de dona. inter vi. & vxo. & ita dicit Bar. in l. qui vltimo. de pœnis. 4 † Cui adde. quòd damnatus ad mortem ex crimine publico efficitur seruus pœnæ[a], sed non damnatus ad mortem ex crimine priuato, secundùm gl. no. in l. ij. C. qui test. fa. pos. Ideo infert ibi Bald. ꝙ damnati per statuta ad mortem non perdunt bona, nec efficiuntur serui pœnę. & illã glo. allegat Bald. ad hoc in c. j. §. vos Romanorum. circa mediũ commenti. de pace Constan. Et de condemnato ad mortem ex forma statuti ponit no. in l. data opera. C. qui accusa. non poss. de quo vide quod scripsi l. eius q. §. j. s̃. de testa. post Moder. & Pe. de Anch. in c. j. char. xlj. de cõsti. & c. ¶ In gl. super verbo, pro non scripto. ibi: & hoc intellige &c. doc. hic approbant glo. in duobus casibus sine difficultate: videlicet qñ fuit hæres institutus ille, qui iam erat seruus pœnæ: vel etiã qñ fuit institutus ille, qui non est seruus pœnæ, sed factus est seruus ante mortem testatoris: tunc enim si non fuerit sibi delata hæreditas, certum est quòd est pro non scripta, vel caduca. Sed quando tempore mortis testatoris institutus adhuc erat habilis, sed antequam adeat efficitur inhabilis, hic fuerunt opiniones: nam Ray. de For. & quidam alij simpliciter tenẽt, ꝙ etiam isto casu sit idem, & quòd hæreditas deferatur vel ad substitutos, vel ad coniunctos, vel ad venientes ab intestato ordine suo. Sed Cy. hic in addi. & Bal. isto casu videntur distinguere, quòd aut tempore quo aliquis est effectus seruus pœnę adhuc durabat annus iuris deliberandi, aut iam expirauerat. Primo casu dicunt ipsi, quòd sicut istud ius delibe. post mortem transmittitur ad hæredem extraneum, l. cum antiquioribus. C de iure delib. ita transmittetur ad fiscum, qui poterit adire hæreditatem virtute transmissionis, per regulam positam in l. iij. ff. de inter. & re. & in l. j. C. de bonis liber. videlicet quòd ea quæ

a ¶ Pœnę. Et hoc, nisi appellet, vel nisi sententia sit nulla. secundũ Bal. ĩ l. j. C. ne ex delic. defun. & d. Alexan. de Imo. ĩ d. l. q vltimo. de pœ.

quæ transeunt ad hæredem extraneũ, transeunt etiam ad fiscum. Super quo vide Barto. ĩ l. si finita. §. fi. de vectigalibus. de dam. infec. Et hanc sententiam sequitur hic Imo. & Pau. de Cast. Facit quod habeť in l. si sequens. ff. ad Syl. Secũdo casu, q̃a elapso anno non transmittiť etiam ad fiscum. Sed aduerte, quia istam q. multũ solẽniter tangit d. Nellus de sancto Gemi. in tractatu suo bannitorum in xxx. q. & ibi refert fuisse consultum & obtentum contrarium: quia ius adeundi quod est ius quærendi regulariter cohęret personę, nec transit in alium ad quem alia iura solent transire: vt patet in l. cùm ꝓponas. C. de hęre. insti. & l. is qui hæres. §. fi. s. eo. Confirmatur ista ratio secundũ eum ex his quæ tradit Bar. in l. is pôt. s. eo. vbi dicit, ꝙ quia ius adeũdi est ius q̃rendi, & non retinendi q̃situm, ideo cohæret personæ, & nõ transit ad aliũ. Vnde infert ibi, ꝙ nõ transit ad monasterium, sicut nec ad dñm serui. Sed ad ista iura faciliter posset r̃nderi, ꝙ ius adeũdi licet alias cohæreat ꝑsonę, pôt tamẽ transmitti vnà cum iure delibe. etiam ad hæredẽ extraneũ. Vnde quo ad actum transmissionis, nõ cohæret personę: vt patet in d. l. cũ antiquioribus. Ideo quærenda est alia rõ, quia ista sola per se nõ esset sufficiens, propter q̃d ipse idem annectit aliã rõne, quã tetigit hic etiam Raph. Cu. qui tenet hanc partem: quia tex. in l. cum antiquioribus. loquitur, ꝙ transmissio fit ad hæredes transmittentis, & simul in materia exorbitanti, & contra regulas iuris positas in l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tol. verbũ, hæres, debet intelligi strictè de eo q est proprie heres: sed fiscus non est proprie hæres: vt patet in tex. & glo. in l. inter eos. §. fi. de fideiuss. & ꝓbatur, quia si esset heres, repræsentaret personã defuncti: q̃d negať expresse in l. quoties. §. fi. ff. de noua. ergo in tali hærede nõ debet habere locũ priuilegiũ. l. cũ antiquioribus. & ista rõ stringit. Et parcat mihi do. me. qui dicit, ꝙ fiscus est proprie hæres, q̃a hoc nõ est verũ, imo l. inter eos. allegata ꝑ eũ ꝓbat oppositũ, vbi fiscus & heres nominanť tanq̃ duo diuersa. & hoc vidistis per Bar. in rub. s. eo. & licet ibi loquať, q̃n occupat bona vacantia: idem tñ est, quando occupat bona ex delicto, q̃a est eadem ratio. Et hoc tenet Ia. de Arc. & etiã sequitur Barto. in l. si constante. §. fi. s. solu. ma. Et probatur manifeste, quia certum est, quòd fiscus non est hæres, quo ad omnia: vt patet in d. l. quoties. in fi. Sed illud quod est tale nõ simpliciter, sed secundũ quid, semper intelligitur esse tale ficte, & nõ vere, secundũ Barto. qui ita declarat in l. si maritus. §. legis Iuliæ. ff. de adulte. bene facit quod ipse ponit in l. j. §. in filij. ff. ad Trebellia. ergo fiscus nõ est proprie hæres. Vnde hoc est cõcedendum de plano. Pręterea dicit Raph. ꝙ ius adeundi non est in bonis nostris. l. pretia rerum. ff. ad l. Fal. ergo non debet cõfiscari. Do. me. respõdet, quod dicitur in bonis nostris, quo ad hoc, sicut dicimus in actione iniuriarũ, in l. iniuriarum. ff. de iniur. vt possit cedi, licet quo ad alia nõ: vt l. cũ emancipati. §. emancipatus. ff. de colla. bo. & vidistis notatũ in l. pro hæredi. §. si sepulchri. s. eodem. Sed ista respõsio non est necessaria: quia siue sit in bonis, siue nõ, satis est ꝙ sit transmissibile ad hæredem extraneum, secundũ regulam supradictam, vt possit transferri in fiscum. Prǽterea dicit dictus d. Nellus ĩ d. trac. ista distinctio, vtrũ simus infra tempus deliberandi, vel nõ: nõ caderet in filio protestante, qui trãsmittit hæreditatem ad quoscunq;. Item non caderet in ipso baunito, qui etiam infra annum datum ad deliberãdum non possit adire. Vel si vis intelligere aliter, quia nimis breuiter loquitur, potes intelligere quòd ista distinctio nõ cadit in bãnito: quia si nõ esset bannitus, posset adire etiam post annũ. l. licet. C. de iure deli. Et ita dicit fuisse iudicatum. Sed contra ista dicta ꝓ opin. Cy. & Bald. & Moder. facit, quia text. in d. l. cũ antiquioribus. in verbo, vel aliter. cum gl. sua, cuius expositio est verissima, & sequitur ibi Bal. Priuilegiũ quod conceditur hæredi morienti, vt transmittat infra annum, habet locum etiã in eo, qui est improprie heres. i. in p̃re, q occupat bona filij iure peculij. Ergo qua ratione hoc priuilegium conceditur hęredi impropriè transmittenti: eadem rõne videtur cõcedi h̃rdi, ad quem fit transmissio, quamuis sit improprie hæres: nam verbum ambiguum positum in vno capitulo legis, declaratur per idem verbum positum in alio capitulo, vbi clarius ponitur. l. vtrum. & ibi p Bar. ff. de peti. hære. & maxime quia videtur esse eadem ratio inter istas personas connexas. i. inter personã trãsmittentis, & illam ad quam fit transmissio: arg. l. fi. & quod ibi no. C. de indi. vidui. & quod habetur in l. j. C. de cupres. & lu. dam. lib. x. Prętera tex. in d. l. cum antiquioribus. in fi. nõ loquiť per verbũ h̃rs, sed p verbũ, successores. certũ est autẽ, ꝙ licet fiscus non sit proprie hęres, est tamen proprie successor, q̃a succedit in vniuersitate: vt l. quæ dam. §. is autem. ff. de edẽ. & ibi no. & traditur in l. ad temp⁹. ff. de vsuca. & successorem appellat eum text. in l. iij. ff. ad l. Iul. de vi. Vnde parcat mihi reuerentia istorum: illa lex multũ facit ꝓ opi. Cy. & Bal. sed cõtra ipsam fortiter facit text. ille no. quem allegaui tibi in alia quæstione in l. j. §. q mortis. ff. ad Tertul. vbi dicitur, ꝙ si hęreditas fuit delata filio capaci tpe mortis, & postea efficiatur seruus pœnæ, nõ deferť hæreditas huic filio. intellige. i. ius delatũ extinguitur ipso iure: nã cùm à principio esset habilis verè ante inhabilitatem fuit delata. Tunc arguo: si hæreditas censeť non delata, vel nõ defertur, ergo non potest transmitti: vt l. ventre. ĩ prin. & ibi not. j. e. ti. Confirmať ista opinio per tex. j. ea. l. §. capitis. vbi tex. dicit, ꝙ siue filius sit deportatus post delatam hæreditatẽ, siue ante, non admittitur ad hereditatem. & sic vř ęquiparare ista duo tpa. Sed certum est, ꝙ si hęreditas esset delata h̃rdi in casu nostro, postq̃ est factus seruus pœnæ, non transiret ius deliberandi ad fiscum: ergo idem erit, si deferatur, anteq̃ fiat seruus pœnę, & postea efficiatur. Vnde in ista materia ego sum valde dubius, & de subtilitate iuris inclino cum decisione do. Nelli, & sequentium eum: maxime quia in dubio non erat, qui indicat contra fiscũ. l. non puto. ff. de iure fis. Et ad materiam istã adde q̃d ponit Bald. in l. si qua pœna. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. vbi dixit, ꝙ si pater in testamẽto præterit filium, qui postea deportatur, vel efficitur seruus pœnæ viuẽte patre, ius dicendi nullum non transit ad fiscum. Et per hęc expedita solẽniter ista difficilis materia &c.

Iussum. Iussus debet p̃cedere, sed autoritas potest sequi, & requiritur iussus specialis respectu vnius hęreditatis, nõ tamen potest fieri de hæreditate viuentis, nisi mandans probabiliter crediderit eum mortuum. h. d. Secũda ibi: sed vtrũ. Tertia ibi: an nominat de viui &c. Quarta ibi: plane. vsq; ad ver. sed q̃d si mãdauit. ¶ Primò not. ꝙ autoritas potest interponi post actum perfectum. quod qualiter procedat, dicetur in glos. ¶ †Secundò no. ꝙ iussus potest interponi per nuncium vel epistolam.[a] & sic facit secũdũ Moder. quòd pater possit consentire filio agenti in iudicio, licet non sit p̃ns.[b] facit l. honores. §. fin. ff. de cur. & not. in l. fi. §. necessitatem. C. de bo. quę lib. ¶ Tertiò no. ĩ ver. sed vtrũ. cũ versi. sequẽ an nominatim. ꝙ verbũ, specialiter, significat idẽ quod verbum, nominatim. Et per hoc videtur posse inferri, ꝙ procurator q debet h̃re mãdatum speciale ad iurandũ de calumnia, debeat esse constitutus ad certam cãm, & cũ certa persona: aliàs nõ dicatur habere speciale mandatum. Et similiter cũ in causa restõnis in integrũ requiratur spãle mãdatum, quod etiam in illo casu debeat esse speciale respectu certæ causæ & personæ. De primo videtur tex. in c. fin. de iura. calum. in vj. quòd requiratur expresio certæ causæ, licet Ioan. An. ibi dicat hoc non seruari. & Barto. in l. qui bona. §. de illo. ff. de dam. infe. Et vide ad hoc quod not. glossa in c. procurator. de elec. lib. vj. De secundo est maior dubitatio: nã Cy. in l. j. C. etiam per procu. tenet, quòd requiratur expressio certæ causæ, vt dictum est. Vñ non sufficit dicere, & ad petendum restitutionem in integrum, secundùm eũ. Sed Bart. tenet oppositum in l. filius. §. j. ff. de dona. Et illam opi. sequimur communiter, quam approbat Bald. in l. sed & si quis. §. quęsitum. ff. si quis cau. & Hostien. & Moder. in c. coram felicis. de in integ. rest. Dixit tamen Inn. in c. suscitata. eo. ti. ꝙ ex parte rei ĩ causa restõnis non requiritur mandatum speciale: facit quod habetur in cle. non pôt. de procu. Tu aũt vide tex. no. in l. qui duos. cum l. se. ff. de procu. qui vř ꝓbare, ꝙ mãdatũ dicatur speciale, quando datur cõtra certã personam, licet non super certa causa: quia tamen illa est cõis opinio, sequenda est in practica. vide ad materiam Bart. in l. illud. §. si talis. ff. de mino. & aliq̃d in l. j. §. inter filiũ. ff. de falsis. ¶ †Quartò inducit Bald. hunc text. quòd absolutio ab excommunicatione possit fieri per procuratorem[c]: allegat text. in c. venerabilem. de elec. requiritur tamen speciale mandatum, secundũ Moder. hic, quinimo nõ potest fieri per procura. nisi subsistẽte iusta cã: vt plene dicitur in c. cũ desideres. extra. de sen. ex commu. ¶ Quintò arguit Bal. ex versi. plane, ꝙ si conferť beneficium alicui vacans p mortem talis, vel potius si mandatur conferri, & verè tpe mandati beneficiatus nõ erat mortuus, tamen ipso postea moriente poterat adimpleri mandatum, sicut hic mandatum factum de adeundo hæręditatem viuẽtis, vbi subest iusta causa, potest habere effectum, si ille postea moriatur, quamuis fuerit factum vt de hæreditate mortui. ¶ Sed ista in gratijs & rescriptis gratiosis nõ habent locũ: q̃a in ipsis attenditur tempus datę, c. eam te.[d] in antiquis. & c. si eo tempore. de rescrip. in vj. bene facit ca. fi. de rescrip. & ita tenet hic Bal. & Moder. ¶ Vltimò no. quòd licet aditio hæreditatis non possit fieri sub conditione, item nec quando q̃s

[a] ¶ Vel epistolã. De quo per Bart. in l. si p epistolã. j. eo. ti.

[b] ¶ Pręsẽs. Add Ludo. ĩ sing. ver. consensus. ver. gl. or.

[c] ¶ Per procuratorẽ. Hoc verum ĩ causa necessitatis secũdũ Inn. in c. cũ desideres. in glo. in vers. absolutus. de se. excõ. sed Host. cõtra ꝙ nunq̃. in d. ca. cũ desideres. vide Fel. ibi.

[d] ¶ c. eã te. Et ibidem vide Fel. in pe. co. ver. tẽpus datę. vbi plene, an & q̃n tps datę attendatur.

ignorat se institutum: iussus tamen pōt fieri sub cōditione, etiam si iubens ignoret, vtrum is qui debet adire, sit institutus, qui tñ non poterit adire, nisi sciat se institutum, vt vidistis in l. is potest. §. co. Et antequā ingrediar gloss. declaranda sunt hic duo dicta Barto. quæ ponit circa principium commēti. Primò enim dum assignat rationem differentiæ inter iussum & autoritatem tutoris, ipse dicit, ꝙ rō drīę est, qa fortius ius habet pater in filio, ꝙ̄ tutor ī pupillo: nā si in filio habeat olim pater ius vitæ & necis, in l. in suis. de lib. & posthu. quā potestatē non habet tutor in pupillo: vnde pupilli reperiē aliqua voluntas, etiam sine tutore. qđ patet, qa obligatur naturaliter. l. Marcellus. de fideiuss. cum materia, & plene, in l. pupillū. ff. de reg. iur. Ideo quia in filio nulla penitus reperitur voluntas, intellige in his actibus, qui pendent à mera voluntate, vt fuit dictum in l. qui aliena. in prin. §. co. ideo impossibile est adiri hæreditatem, nisi prius voluntas patris deducatur de potentia ad actum: quæ ratio cessat in pupillo, qui habet voluntatem, licet imperfectam. Sed ista ratio differentiæ non videtur vera duplici ratione. Prima est, qa secundùm hoc votum factum à filio non posset ratificari. Cuius contrarium d. Bar. in l. q in aliena, per l. si rē. §. voto. ff. de polli. quæ ☞ potest induci hoc modo. † Nam cùm ille tex. dicat, quòd filius non potest vouere sine patris consensu[a], vel voluntate: & consensus & voluntas possint sequi, vt statim videbis: ergo datur intelligi, ꝙ nedum incontinenti, sed etiam ex interuallo potest ratificari. Secundò arguo, & fortius, quia pupillus proximus infantiæ nullam habet voluntatem, vñ non obligatur naturaliter aut ciuiliter: vt plene per Bar. in l. j. ff. de noua. Ecce ergo ꝙ etiam in pupillo aliquo casu non interueniēte autoritate nulla reperitur voluntas, & tamen autoritas poterit præcedere & sequi, quia iura indistinctè hoc permittunt. Vnde ista ratio redditur multum dubia. Sed forte posset defendi, vt dicamus, ꝙ licet in pupillo aliquando deficiat voluntas, hoc non est, quia tota resideat in tutore, sed quia ꝑpter ætatem non intelligit. Hæc tamen sol. nō est multū tuta, quia imo videtur ꝙ tota voluntas resideat in tutore. Dicit enim tex. in l. ꝙ̄uis. §. infans. de acqui. pos. ꝙ tutor supplet defectū voluntatis infantis. Sed adhuc potest sustineri dicendo, quòd ista suppletio sit in infante, qui aliquid intelligit, vt cōmuniter dicunt doc. vnde patet, quòd habēt aliquid voluntatis plus, ꝙ̄ habeat filius. Et licet ista ratio hoc mō possit saluari, probabilius tamen potest dici, ꝙ in iure adeundi est considerare ius, quod refertur ex lege. & istud residet in ꝑsona patris, vt plene dixi in l. is pōt. §. c. & in l. Iul. de le. j. Sed facultas q̄ residet in seruo, & filio, est quodā modo accessoriū ad ipsum ius. Et ideo non est mirum, si accessorium non potest præcedere principale, sicut dicimus quòd testamentum pupillare non potest fieri ante paternum: vt l. ij. §. prius. & l. si quis eum. ff. de vulg. & pup. Vnde antequam pater deducat ius adeundi de potentia in actu, facultas non potest aliquo modo exerceri, nec inducit aliquem effectum. l. filius. j. co. vbi est casus. Sed in tutore, qui debet præstare autoritatem, est totum contrà: quia actus substantiatur principaliter in pupillo contrahente cum autoritate tutoris. Ideo non est mirum, si autoritas ista habilitans personam pupilli, cùm sit accessoria ad actum quem facit pupillus, non debet præcedere de necessitate, sed potest sequi: quia ista est natura accessorij, vt sequatur principalem, non antecedat: & si antecedit de facto, reducitur ad intellectum subsequentis. l. si verò non remunerandi. §. si post creditam. ff. mandati. non tamen potest sequi ex interuallo, quia si sequeretur ex interuallo, non videret̄ inesse tēpore actus celebrati, ideo persona pupilli non posset habilitari: secus si sequatur incōtinenti. l. lecta. §. dicebam. cū ibi notatis. ff. si cer. peta. ¶ Secundò adde, inquantum Bart. dicit hic, respōdendo ad l. filio. C. de iure deli. ꝙ pater pōt sustinere personam duorum. s. iubentis, & eius cui fit iussum, tanquàm procuratori filij, per ea quæ habentur in l. si consul. de adop. & in l. j. ff. de of. procō. pro quo vide bonum text. in l. accipiētis. §. de autor. tu. Nam licet regula, sit, ꝙ quis pōt sustinere plures ꝑsonas: ꝙ tñ possit sustinere personā agētis & passi similiꝰ diuersis respectibus, sup hoc est aliquid cogitādū. Posset tamen dici, soluendo expeditius, quòd pater acceptando mandatum videtur iubere filio quòd adeat: & sic filius habilitatus poterit facere, quòd pater adeat nomine suo. Super hoc tamen dicemus aliquid in lec. seq. ¶ In glo. in verbo, perfecto. ibi: & no. hic articulum &c. Bar. dicit, ꝙ ista l. nihil facit adq. quia loquitur de iussu, nō de consensu, qui quidem consensus secundùm eum potest regulariter sequi, sicut præcedere, etiā ex interuallo. Dictū tñ glo. secūdū eum est verū, qa deficiūt substātialia iudiciorū, nō adhibito consensu in ipso iu

a ¶ Cōsensu. Dic verum de his q̄ sunt contra regimen domus vł familiæ, seu de ꝑtinētibus ad illā: sed fallit in voto religionis: ar. d. l. ij. de pollic, & in voto terræ sanctæ ꝙ pōt. c. ex multa. de voto. Item fallit, si habet peculiū castrēse, vel quasi, qa de illo pōt vouere: quia in huiusmodi est sui iuris.

dicio. Sed quare deficiant ista substantialia iudiciorum, nec ipse nec alius declarat, nec potest dici declarando aliter, nisi ꝙ iudiciū est nullum, qa consensus non fuit adhibitus tpe debito. & tūc relinquitur dubitatio prima, cū cōsensus regulariter possit sequi ex interuallo: vt j. videbis. quare non pōt ratificare actū præcedentē, vel quare actus ꝓcedens est nullus, & nō possit dici potius ꝙ sit in pendenti, quousq; appareat, vtrū ☞ pr̄ velit cōsentire, vel nō. † Ideo dicendū est, vt satis clare ponit hic Paul. de Ca. ꝙ vbicūq; cōsensus debet adhiberi in actu ab eo q non debet consentire ꝑpter aliquod suum interesse, iste cōsensus reqrit̄ ꝓ forma, et debet interuenire ī ipso actu, vel saltē post. Et est ista distinctio Bal. vt j. dicet̄ latius in materia. Et attende, qa cōsensus patris satis est, ꝙ interueniat tpe litis conte. vnde filius potest dare libellum, & facere citari partem, & interrumpere præscriptionem sine cōsensu patris: vt no. per. Bart. in l. j. C. qui admit. circa prin. cōmēti. Si tamē filius impetrat iudicem de consensu pr̄is, non requiritur postea consensus pr̄is in iudicio, secundū Bal. no. in l. iubemus. C. de emā. lib. ¶ In ea. glo. ibi: & no. ꝙ in filio &c. Dicūt hic, doc. supplendo ad gl. ꝙ pater poterit cogere filium, & dominus seruū ad adeundū: & de seruo non est dubiū, qa casus est in l. cùm aliqs. C. de iure delib. & in l. j. §. j. j. si qs ob. cau. test. & vidistis in l. q in aliena. §. fi. §. eod. Sed in filio hoc nō est expeditum, qa Bal. ī l. j. in xviij. opp. C. qui admit. atenet ꝙ filiꝰ non possit cogi, per l. renitente. cum materia. C. de iure deli. & ꝑ ea quæ habētur in l. ij. C. de repu. bo. pos. pro qua cōclusione facit, quia repudiatio et aditio regulātur à pari. l. is pōt. §. si quis extraneus. §. co. Sed filius non potest cogi repudiare hereditatem saltem aduentitiam: vt in d. l. renitēte. ergo nec poterit cogi adire: nam de profectitia est maius dubium, ꝑ ea quæ tetigit Bar. ī l. is qui hæres. §. fi. circa prin. §. co. Preterea non videtur esse eadē ratio in filio, & in seruo: qa seruꝰ si vult adire propter spē forte acquirendi hæreditatē, si fuerit manu missus, nō videt̄ habere spē probabilē saltē approbatā à iure: sed filius sic: quia pōt probabiliter sperare, ꝙ supueniat post mortem patris: qđ est votum parentum, vt solenniter declarat Bar. in d. l. is q heres. §. fi. de qua spe loquitur tex. in d. l. renitente. Ideo cùm seruus nō habeat iustam cām cōtradictionis, & filius habeat, dispō facta de seruo nō extēdet̄ ad filiū, qa non est eadem ratio. l. si vero. §. de viro. cū materia. solu. mat. Et nota hunc articulum, qa nunq; vidi eū declaratum. Et adde ad ea quæ §. diximus, reuocādo in dubiū doctrinam Bar. inquantum voluit ad intellectū l. filio. C. de iure delib. ꝙ pater possit sustinere personā duorum. s. iubentis & filij, cuius nomine adit hæreditatē: nā videndo postea diligentius inueni, ꝙ hęc doctrina nō potest procedere ꝑ rōnem, quam dicebā in voce: quia secundū hoc pr̄ videret̄ esse iussus, & iubēs, & sic eadē ꝑsona diuersis respectibus consideraret̄ vt agēs & patiens: qđ vr̄ esse impossibile. c. cū ad nostram. de insti. Et ideo licet videatur agere sub ratione vnius ꝑsonę, & pati sub ratione alterius: nō tamē vr̄ esse admittendū, vt ipse idē ponit in l. ij. ff. de stip. ser. et no. ī c. ecclesia vestra. de sortilegijs. Nō obstant iura allegata per eum, quia in illis iuribus licet vnus sustineat personam duorum, non tamen sustinet personam agentis & passi. Et exemplum in l. si consul. de adoptiuis. ibi enim filius emancipatur apud seipsum consulem. in quo actu pater qui emancipat est agens: filius qui emancipatur est passus. & licet interponat autoritatem suæ emancipationi, nō tamen ipse dicit̄ principaliter agens, sed pater, qui emancipat sua autoritate: casus est in l. accipientis. ff. de aut. tu. Vñ dicit Bal. in l. fi. §. necessitatem. C. de bo. quę lib. allegans illā l. ꝙ si duo filij contendūt adinuicē in iudicio, pater pōt consentire simul vtriq;, non tñ posset ipse cōtestari litē tanq; procurator amborū propter repugnantiā. Tu dic vel propter incompassibilitatē, quod est generalius: iuxta ea quæ tradit Bart. in l. j. §. communis seruus, in fi. de stipu. ser. Pro ista conclusione est casus clarus, quòd quis non potest sustinere in iudicio personam duorū, vt in iudicio condēnetur sibiipsi: vt probatur in l. licet. §. si plures. ff. de procura. quam alleg. Bar. in d. l. ij. de stipu. ser. Vnde melius est dicere, vt diximus §. quòd pater acceptando mandatum videatur iubere: & per hoc iussum conualidetur mandatum filij, virtute cuius ipse pater tanq; procurator poterit adire, & licet repræsentet personam passi. i. filij, cui est facta iussio, non tamen ipse dicitur esse immediate passum, sed repræsentare personam passi. ¶ In gloss. se. in verbo, præcedere. Circa hanc gloss. docto. tractant materiam, qualiter iussus debeat præcedere vel sequi, quam repetit in ea. gloss. in versi. item not. vbi dicit regulam esse in contrarium, quòd tantum valeat ratificatio sequens, quātū præambulū mandatum, per l. fi. cū materia. C. ad Macedo. l. fin autem.

de aqua

de aqua plu.arcen.Priusq; declarem glo.in prin. & in fin. eſt addendũ aliquid ad ſolũ caſum hic poſitũ in gl.in quo glo. dicit,ꝙ hodie filius põt adire hæreditatẽ aduentitiã ſine patre, & pater ſine filio:nã hoc eſt indubitatũ,quia pater contradicit,& non vult adire hæreditatẽ,ꝙ ſolus filius põt adire ſine patre.Sed dubiũ remanet:nunquid filius poſsit idẽ facere fratre ignorante.quã dubitationem glo.decidit in l.j.C. qui admitti.& in l.filium.j.eo.volens quòd etiam patre ignorante poſsit adire:quia ſi põt eo inuito,ergo & ignorante.l.qui poteſt.ff.de reg.iur. Et hanc doctrinã ſequitur Bart.hic,& in l. is qui hæres.ſ.eod.& omnes Moder.Mouentur, quia etiã in materia correctiua ſit extenſio per regulam iuris antiqui.l.ſi quis ſeruo.C.de furtis.in text.& glo.per Bart. plene in l. omnes populi.ſ.de iuſti.& iu.& in l.Marcellus.§.quod autem.j.ad Treb.Sed iſta deciſio reddit̃ aliqualiter dubia : quia quãdo filius adit patre ignorante,non poſſemus dicere, quòd acquiratur ſibi vſusf.cum proprietate,quia hoc eſſet auferre ius patris,cui regulariter competit vſusfru.in bonis filij,contra l. id quod noſtrum.de reg.iur.Si autem dicas,quòd iſto caſu vſusfructus acquiritur patri:vt dicit hic Pau.de Ca.tũc adhuc ſequitur incõueniens,quia pater ratiõe vſusfr. tenebitur ad expenſas,& ſoluenda debita.d.l.fi.§.vbi autem.C.de bo.quę lib.& ſic pater obligabitur inuitus talibus oneribus:quod nõ videtur eſſe cõueniens,qa neq; filius põt obligare patrẽ,neq; pater filiũ.l.j.& per totum.C.ne fi.pro pa. Ideo de iure iſto debebat præcedere iuſſus,ne pr̃ obligaretur inuitus vel ignorans.Sed forte poſſet dici,ſaluando communẽ ſententiam, ꝙ pater obligatur hmõi oneribus,niſi poſtea contradicat: ſicut videmus in filio,qui efficitur hæres ipſo iure ex capite ſuitatis:& fateor quòd iſto modo poſſet procedere hoc dictũ.Sed iſta reſponſio non videtur probari iure,ſed quæritur pro declaratione perfecta huius ſexti caſus, nunquid in hæreditate profectitia ſit hodie aliquid immutatum.Barto. hic,& in l.is qui hæres.in fi.ſ.eod.ſequitur gloſſas,quòd nil ſit immutatum.Sed in l.fin.§.ſimiliq; mõ.C.de bo.quæ lib.videtur dicere per illum text.quòd ſicut quando filio defertur hæreditas caſtrenſis,ſi eam repudiat,ipſa hæreditas defertur ad patrem, vt ibi probatur:ita econtra ſi pater repudiat profectitiã, debebit peruenire ad filium,& in hoc ſit immutatum ius antiquũ. Sed Moder.hic ſequũtur gloſſ.& dicta Barto.in iſto §. quia in materia correctiua non debet fieri extenſio.l.ſancimus.C.de appel.Tu adde,quòd in hoc caſu non videtur eſſe eadem ratio,quia facilius tollitur priuilegium,q̃ ius commune.l. eius militis.§.militia: de teſta.mi.l.ſi ſeruum. §. prætor ait.j.eod.Quòd ergo hæreditas caſtrenſis deferatur ad patrẽ, quæ de iure ſpeciali pertinebat ad filium, contra regulas iuris communis, facilius eſt inducere,q̃ quòd hæreditas profectitia, quæ de iure communi pertinet ad patrẽ,aliquo modo pertineat ad filium. Vnde iſta opi.videtur verior, maxime propter ius patriæ poteſtatis,ex quo facilius poteſt indici,vt hæreditas acquiratur patri. d.§. ſimiliq; modo. quia res de facili redit ad naturam ſuam.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret. ff.de pac.quæ non habet locum in hæreditate profectitia, vt patre repudiante quæratur filio. Vnde duplici reſpectu non eſt eadem ratio in effectu.¶ Conſequenter reſtat expedire gloſſ.in vltima parte, in qua Bartol.hic, & Moder.tractant, qualiter autoritas iuſſus conſenſus,& ſimilia debeant præcedere vel ſequi:quorum dictis adde breuiter. Et primò, inquãtum dicunt,quòd mandatum debet præcedere:nam ex hoc d. Bald.not.in l.ſi vxorem.C.de condi.inſer.& in l. obſeruare. §.fin.circa princip.commenti.ſ.de procon. & lega. quòd vbicunq; ſtatutum requirit mandatum produci à principio,ratificatio ſequens non ſufficit ad conualidandum iudiciũ, quia videtur hoc requiri pro forma.¶ Secundò adde,ꝙ licet mandatum ſuperueniens poſt actum perfectum non ſufficiat, vt dicatur mandatum.d.§.ſi poſt creditam.alle.in glo.ſufficit tamen, ſi ſuperueniat poſt actum incœptum,nondum tamen conſummatum.Gloſſ. eſt ſingu.ſecundùm Ange.in l. Iul.ſ. qui ſatiſ.cog.quam adducit hic domi.me. quod dictũ vtrum ſit verũ,non affirmo nunc:pro ipſo tamen facit glo.no.in l.ſi pupillus.ſ.de arbitris.Et q̃tum pertinet ad iuſſum, vtrum ſolus tutor poſsit iubere ſeruo,vt adeat hæreditatem: vide tex. cum glo.& ibi Barto.in l.ſi per epiſtolam. j. eod. ¶ † Tertiò principaliter adde circa ſecundam cõcluſionem de autoritate, quòd Innocen.in c.cum conſuetudinis.extrà,de conſue. ſingulariter videtur velle, quòd autoritas quæ debet interponi,ita debet exprimi formaliter per verbũ, autorizo, vt non ſufficiat eam exprimere per æquipollens.& hoc dictum commendat Angel.& ſequitur Imo.circa princip.commenti.Sed poſt ipſe idem,& Pau.de Ca.tenent oppo.per l.iiij. ſ. de aut. tu.cum glo.ſua,quorũ doctrina videtur veriſsima,quia etiam verbũ, condẽno,vel abſoluo, quod eſt de ſolennitate ſenten tentiæ.l.pręſes.& l.cùm iudex. C. de ſen.poteſt proferri per æquipollens.l.in ſumma.ff.de re iudi.& l.quid tamen.§.ſi arbiter.ff.de ar.l.ſi prætor.in prin.vbi bonus tex.ſ.de iudi. Pro iſta concluſione vide quod ponit Bart,in l.legitimos.in prin. ſ.de legi.tut.& in l.prætor.in princi. vel in §.j.j. de no. ope. nun.in ſimili.Hoc autẽ debes ſcire,ꝙ autoritas ſuper actu futuro,& maxime in confuſo,non poteſt interponi, ſecundùm Inno.in c.ij. de fide inſtru.bene facit quod no.Bald.in l. non aliter.ſ.de adop. Et circa hanc gloſſ. adde quod tradunt hic Moder.poſt Bald.& Ang.videlicet ꝙ ſi ex forma ſtatuti vniuerſitas nõ poteſt creare ſyndicũ ſine autoritate poteſtatis, iſta autoritas poteſt ſequi ex interuallo,ſecundũ Cy.& Bald. licet Ang.teneat contrarium,per iura prælle. Sed Imo.nititur ſaluare dicta Bald.ex eo,quia ad vniuerſitatem pertinet creare ſyndicũ,& ad ſuperiorem confirmare:arg.text.in aut. de defen.ciui.§.interim.& quod not.Bart.in l.actor.j.rem raha.Vnde quia verba ſunt intelligenda ſecundùm ſubiectam materiam,exponetur verbum,autoritas.i.confirmatio:ar.l.ſi vna.ff.loca.Dominus me.dicit,ꝙ de iure ſyndicus poteſt creari ſine confirmatione ſuperioris, & bene:& ita tenent doc. in l.nulla.ſ.quod cuiuſ.vni.ſed propter hoc nõ tollitur, quin procedat ſaluatio Imo.vt ex quo de iure creatio ſyndici pertinet ad vniuerſitatem,ſtatutum reſtringatur ad ius commune, quantum fieri poteſt.i.vt vniuerſitas ipſa creet ſyndicũ, ſed ſuperior confirmet.Pro iſta concluſione Bald.& Moder. eſt tex.no.quem ibi no.Bal.in c.j.§.ſi quis miles.de feu. ſine cul. non admit.vbi verbum,iuſſus,exponitur pro cõſenſu ſimplici,qui poteſt ſequi & ratificare actum propter ſubiectam materiam,licet proprie verbũ,iuſſus,aliud ſignificet. Idem ergo dicemus in verbo,autoritas,quum improprietur pro conſenſu,ſecundũ ſubiectam materiam.bene facit c.cura.de iure patrona.vbi verbum,autoritas,ſimiliter exponitur pro conſenſu,qui poteſt ſequi propter ſubiectam materiam.Et hũc tex. alle.do. Anto.in c.cum conſuetudinis.in vlti.col.extrà, de cõſue.Et quia ſ. diximus,quòd iuſſus & mandatum in effectu procedunt à pari. Aduerte,quia reperitur vna differẽtia, quã ponit Barto.in l.& quia. de iuriſdi.om.iudi.quòd iuſſus non expirat iubentis,ſed mandatum ſic.Sed poteſt intelligi de iuſſu ſuperioris,vt loquitur text. in §.ad hæc. in auten. de manda.prin.Nam de iuſſu priuati hoc eſſet falſum:vt l. qui in aliena.§.ſi liber. ſ. eodem. Aliquando requiritur licentia, & tunc ſecũdùm omnes debet procedere:vt in c. licet. de regu. & l.j.C.de ſacroſan.eccle.cum ſimi.Poteſt tamẽ pręcedere ex interuallo,ſicut & incontinenti:de quo vide Bald.in d.l.j.C. qui admit.& in rub.de exerci.Hoc tamen debes ſcire,quòd licentia vbi requiritur,non ſufficit tacitus conſenſus : ita not. declarat Io.An.& eſt dictũ ſolenne in c.ſi abbatem. de elec. li.vj.& in regula,per eum.in mercu.de re.iur. Et iſta dicta alleg.Bald.in l.obſeruare.§.fi.in fi.ff.de offi.procõ.& leg. Poteſt autem licentia ſemel conceſſa reuocari,quando conceditur religioſo per ſuperiorem ſuum,inter quos non cadit obligatio.Glo.eſt no.in cle.j.de teſta.ſecus ſi licentia concedatur alicui,concedens licentiam poteſt obligari.ita cõſuluit Ang. ſolenniter conſil.cclxxxiiij.Pro quo do tibi caſum no. quem ipſe non allegat in l.j.§.prodeſt. ff. quorum leg. Aliquando lex vel ſtatutum vult aliquid fieri de conſcientia alterius : & tunc ſecundùm Ang.hic idem eſt dicere de conſcientia,quod de conſenſu:alle.tex.oppoſitum,qui bene probat in aut.quo modo opor.epiſ. §. non autem alias. & ita ibi dicit per illum textum.Sed contra iſtam deciſionem dominus meus adducit Bald.in rub.C.de exercito.& in l.fi.§. neceſsitatem. de bon. quæ lib. vbi videtur dicere,quòd per iſta verba, ꝙ ſatis eſt, quòd actus fiat pręſente eo & ſciente,de cuius cõſcientia debet fieri,niſi lex vltra requireret factum & voluntatem iudicis:vt l.j.in tex.& gloſ.C.de bono.poſſ.ſecundũ tab.Sed ipſe non vidit Bald.idem tenentem in l. nemo.C.de ſen. vbi alle. caſum pro iſta concluſione,qui optime probat in l. omnium. C.de teſta.& ibi idem firmat in fi. commenti. & hoc videtur verius de proprietate verborum, ſicut j.dicemus de verbo, pręſentia.quia hoc probat ibi text.& etiã vis vocabuli. Non ob.text.in d.§.non autem alias. in aut. quomodo opor. epiſ. quia ibi ex pręcedenti ver.apparebat, quòd debebat pręſtari licentia à ſuperiore:in dubio autem niſi aliter apparet de mente legis,videretur tenenda opi.Bald.Ex pręd.ictis põt inferri, 7 quod dicemus de verbo,pręſentia.† Super quo dicendum eſt primò,quòd vbicunq; requiritur pręſentia,illa nõ poteſt ſuppleri per literas:[a] ſecũdũ Arch.lxv.di.c.ij.item nec poteſt ratificari per pręſentiã ſequẽtẽ,ſecũdũ Bal.in l.j.C.qui admit.

a ¶ Per literas. Adde Sicu.in c.cũ pati.in j.col.ver. itẽ ne. & ibi Phi.in ij.col. & adde d.Bar.Soci.in conſi.xlviij.incipi. in pręſenti. ver. & primo aſpectu.in j. parte.vbi an p procuratorem.

quod est verũ, non solũ si præsentia requirat̃ ad solennitatẽ, sed etiã si requirat̃ ad obligandũ præsentẽ, ita dicit singulariter Bart. in l. iij. §. si pupillus. ff. de tutelis, & in hoc multũ aduerte, quia differt à consensu, vt j. videbis. Vtrũ autẽ præsentia includat virtualiter consiliũ, vel consensum eius, qui debet esse præsens, i. quòd debeat requiri eius cõsilium vel cõsensus: & an si deficit præsentia, actus sit nullus, dicemus j. e. §. si coram Titio. 8 †Et quia s̃. dixi, ꝙ præstans autoritatẽ debet interesse in ipso actu, sciendũ est ꝙ autoritas non potest interponi per procuratorẽ, secundùm Bald. in l. j. in fi. C. qui admit. Pro quo allego tibi casum not. in l. & minorem. C. de prædi. mino. secundũ vnam lec. quã ibi no. Bald. vbi dicit, ꝙ tutor non potest petere interponi decretũ à iudice per procuratorem: nec est alia rõ, nisi quia petendo interponi decretum etiã ipse autorizat venditioni. Et de autoritate vide quod ponit Bald. in l. nec quicꝗ̃. §. vbi decretum. de officio procon. & lega. Aliquando lex iubet interponi decretum, & quæritur vtrum debeat interponi ante vel post. Et videntur iura variare. nam text. in l. magis puto. §. illud. de rebus eo. videtur velle, ꝙ decretum debeat præcedere: & ibi hoc tangit Bal. & idẽ tenet Imo. quem adducit hic do. me. in c. j. de rebus ec. non ali. in vj. In contrarium videtur text. in l. non aliter. in fi. ff. de adop. in verbo, subscribendum. per quem text. ita decidit ibi Bal. Sed in l. j. C. qui admitti. dicit, ꝙ potest antecedere & sub sequi. & idem tenet d. §. vbi decretũ. Nos possumus dicere, secũdùm Bal. qui optime loquitur, c. j. §. si quis miles. s̃. alle. ꝙ si præcessit causæ cognitio debita, potest præcedere, & subsequi: de quo etiã tetigit in l. fi. §. necessitatẽ. C. de bo. quæ libe. Et isto mõ possumus cõcordare ista iura. † Vtrũ aũt decretũ requirat scripturã, dicit d. m. hic ꝙ sic, allegãs Inn. in c. j. de re. eccle. præalleg. In contrariũ tamẽ arguit, q̃a decretũ dicitur esse quædã interlocutoria: ergo vr̃ posse ꝓferri sine scriptis: vt plene no. in d. §. vbi decretũ. & l. fi. C. de senten. ex pericu. reci. Ipse tñ videt̃ velle saluare hoc dictũ, q̃a quo ad quædã videt̃ diffinitiua: vt patet in l. sancimus. C. de admi. tuto. Facit qđ habetur in gl. in l. fi. §. necessitatẽ. C. de bo. quæ lib. Tu dic breuiter, quòd illa doctrina est falsa: quia licet aliquod decretum habeat vim diffinitiuæ, quo ad quosdam effectus: quantùm tamen ad solennitatẽ quæ requiritur in sñia, non dicitur diffinitiua. Hoc dicit Barto. no. in l. Titia. ff. de accu. vbi est omnino videndum. Aliquando lex requirit consensum. & hic sequere in omnibus distinctionem Ant. de But. qui optime loquitur, & bene explicat omnia membra in ca. cum consuetud. de consue. Et q̃a longũ esset omnia referre, sufficiat istud pro declaratione eorum quę tangit hic Bar. ꝙ vbi consensus requiritur ab eo, qui nullum habet interesse in cõsentiendo, semper videtur requiri pro forma: ideo non põt sequi actum, sed debet interuenire tempore actus: vt l. quid ergo. in prin. ff. de his qui no. infa. & hoc intellige, quãdo consensus requiritur à pari, vel ab inferiori. Si autem requiritur à superiore, qui nullum interesse prætendit in actu, exponetur cõsensus. i. autoritas, secundùm eum ibi. Est tñ modica differentia inter ista duo: quia consensus cùm interponitur pro forma & solennitate, habet eandẽ naturã quã autoritas: debet em̃ interuenire in ipso actu, vel post incontinenti, vt dictũ est. Quinimo sicut autoritas non potest interponi per procuratorẽ, vt dictum est: ita nec consensus, qui debet adhiberi per solennitatem. Casus est not. in l. post mortẽ. §. fi. ff. de adop. in verbo, solennitatẽ. imo etiam requiruntur verba in expressione huius consensus, sicut in autoritate. De autoritate est clarum: vt traditur in l. iij. s̃. de auto. tuto. & dicemus plenius in l. gerit. j. eo. cũ Barto. De consensu est casus in l. si pater. la secunda. ff. de adop. nisi in eo qui non potest fari, vt ibi dicitur. Hãc distinctionem posuit Pau. de Cast. vt heri dixi in voce. Hãc etiam distinctionem posuit Bald. in l. si vxorem. C. de cõdi. inser. & sensit eam in d. l. j. C. qui admit. Sic debes limitare dicta Bart. hic, & in lege, sinautem. de aqua plu. ar. & Angel. in l. per fundum. de ser. ru. præ. Et attende: quia quando consensus requiritur pro interesse aliquo consentire debentis, tunc valet consensus, licet postea sequatur ex interuallo, etiamsi actus præcedẽs sit nullus ipso iure, dummodo approbatio eius pendeat à potestate consentientis, secũdùm Ant. de Bu. in d. loco alleg. tex. in c. cùm in iure. in fi. de elec. Tu vide tex. de iure ciuili in l. j. §. prodest. in ij. responso. ff. quorum lega. & bene facit text. in l. filius. §. fi. ff. de procu. & quod ibi per Barto. iuncta cle. j. eo. ti. Et pro conclusione prædicta d. Ant. vide tex. quem ibi not. Bald. ad hoc in c. j. circa prin. de alie. feu. pater. &c. ¶ † In gloss. super verbo, specialiter. De intellectu huius gloss. diximus s̃. declarando post Barto. quod dicatur speciale mandatum.ª Et pro conclusione sua vltra ea quæ s̃. allegauimus, vide gloss. not. in cle. j. de priui. quę dicit, quòd illa dicitur licentia spãlis, in qua ille actus est gerendus, & est bonus tex. in c. fi. de offi. vi. li. vj. Et pro cõplemento materiæ quærit hic Bart. iuxta fi. nunquid pater possit consentire filio generaliter, quòd possit agere vel experiri in quocũꝗ; iudicio, ita quodãmodo non requiratur alius consensus. Et eandem q̃õnem posuit in l. fi. §. necessitatẽ. C. de bo. quæ lib. & in effectu dicit, ꝙ si consensus patris requiritur in signum repudiationis hæreditatis, prout ipse tenet ibi, & multi alij: iste consensus nõ potest præstari in genere, quia repudians quòd sciret hæreditatem sibi delatam esse. l. in repudiãdo. s̃. eo. Si autem consensus patris requiritur ad integrandam personam filij in iudicio, tunc videtur ꝙ iste consensus generalis valeat: quia hoc nõ reperitur prohibitum, ergo satis est consentire, q̃õcunꝗ; alleg. glo. in l. si longius. §. j. s̃. de iudi. Vult etiã hic, ꝙ talis consensus possit prẽstari per nuncium vel epistolam: per l. honores. in fi. ff. de decu. vbi etiam hoc tetigit, & idem vult in dicto §. necessitatẽ. idẽ in l. j. C. de decurio. lib. x. Hoc etiam tenet Pe. & Bald. post eũ in auten. causam quæ fit. in vlti. col. C. de episco. & cle. Primum dictum suũ placet: secundũ & tertium nõ transeunt sine dubitatione. Nam si cõsensus patris requiritur ad integrandã personã filij in iudicio, iste consensus videtur requiri pro forma: vt patet ex his quę s̃. diximus, allegando dicta Bal. & d. Ant. Sed forma debet ad esse tp̃e actus, qui cũ sit de essentia actus, nõ põt considerari vt forma, nisi q̃ñ est subiectum, in quo subsistit. i. cõtractus qui geritur. Nec põt assignari bona drĩa, cur autoritas & decretũ iudicis, quæ similiter tendunt ad integrandã personam, vel ad solennizandũ actũ, non possint interponi, ex interuallo: & cõsensus possit interponi, cũ adhibetur pro forma. Vnde istud dictũ est satis dubiũ: & similiter tertiũ rõne præmissa: q̃a vr̃, ꝙ qui cõsentit per nũciũ vel epistolã, nõ videatur interponere cõsensum in ipso actu, nisi forte quis mitteret nũciũ ad consentiendũ, cũ actus fieret, vel epistolã præsentandã, cũ actus fieret: quo casu, q̃a ille qui agit per nunciũ vel epistolã propriè per se vr̃ agere. l. qui autem. §. fi. de consti. pe. posset forte tolerari. Si autem mittens nunciũ vel epistolã simpliciter cõsentiret agenti actũ, vt posset actum celebrare in futurũ: tũc obstaret ratio allegata in primo membro, quia consensus non interponeret̃ tẽpore act⁹. Nec potes dicere, vt sentit hic Pau. de Ca. ꝙ videat̃ consensum retulisse ad tp̃s cõtractus, vt tunc videat̃ interpositus, quia istud esset fingere de tp̃e ad tempus, quod non est in potestate hominis. l. si forte. de castren. pecu. & Bar. in l. is qui. de vsuca. Et per ista sit expedita hæc difficilis materia. Et ad id quod s̃. diximus de verbo, cõscientiã, vide tex. no. lxxj. dist. c. priuatus. vbi clare videtur probari, iuncto secũdo rñso, cũ fine, ꝙ verbum, conscientia, significat consensum. Sed põt dici, ꝙ illud est ideo, quia prius in alia l. fuerat expressum de consensu. Et ista sufficiant.

ª ¶ Spãle mandatũ, Et an, & q̃ñ, & in quibus requiratur, vide tu in tractatu male. do. Bonifacij de Vitalinis đ Mãtua in vlt. char. & quod ibi dixi in a. po.

Sed quid si manda.

Hæreditatis aditio committitur per quæcunꝗ; verba, ex quibus pateat de intentione mandantis. h. d. vsꝗ; ad §. si coram Titio. & sunt tot partes, quot sunt dicta, quę sunt septem. ¶ Primò no. ꝙ istud verbum, colligat, de sui natura importat etiam aditionem hęreditatis, licet forte ex proprietate verborum videatur potius significare administrationẽ facti: sicut significat collectio fructuũ. Et ex hoc arguit Bald. ad q. quã ponit Specu. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. ver. quid si creaui te collectorem & custodem &c. quid importẽt ista verba. Arguit hic etiam d. m. ꝙ q̃uis verba posita in mandato de sui proprietate non importent mandatum, impropriantur tamen, si constat de intentione constituentis. Vnde etiã si dñs diceret, constituo te asinum meũ ad contrahendũ & agendum &c. valeret mandatũ, secundùm Inn. in c. petitio. de procu. & Bald. in l. id quod pauperibus. de epis. & cle. de quo etiã tangitur in rescriptis in l. j. ff. de procur. per Bal. 9 ¶ † Secũdò no. in ver. quid si petat. ꝙ mandatum factum in vno casu extenditur ad casum ęquiualentem, vel ęquipollentẽ: & sic patet, ꝙ non solũ dispositio legis extenditur ad casum similẽ: in l. nõ possunt. ff. de legi. sed etiã dispositio hominis: de quo vide Barto. & quod ibi plene scripsi in l. Gallus. §. & quid si tñ. ff. de liber. & posth. ¶ Tertiò not. ibi: aut vt rẽ hęreditariã &c. ꝙ in dubio qui vẽdit rem hęreditariam, videtur gerere se pro hærede: & hoc tenet Bart. in l. gerit. j. eo. licet Ang. aliter dixerit in l. pro hęrede. in prin. s̃. eo. 10 ¶ † Quartò not. ibi: quid si petitam bono. pos. quòd ratificatio actus pręteriti inducit mãdatum de nouo respectu actus futuri: & hoc est quod dicit Ang. in l. Iul. in prin. ff. qui satisd. cog. cuius dicta s̃. retuli in §. iussum. Ex hoc etiã tex. probatur not. quòd animus inductus ad continuandũ operatur voluntatẽ de nouo acquirendi:

rendi: qđ facit ad no. per Barto. in l. iij. in prin. j. de acquiren.
pos. ¶ Quintò no. ibi: vel qd si ꝓ hærede mādauit. ꝙ propriè
gerere ꝓ hrđe est hrđitatē adire facto, adire aūt est apprehē
11 dere hæreditatē aīo expsso ꝑ verba. ¶ † Sextò no. in ver. pr̄ fi
liū. ꝙ verba prīa facie enūciatiua, q̄ possunt trahi ad sensum
dispositiuū, inducūt dispositionē etiā in cōtractibus, & silr in
vltimis volūtatibus, licet sint ꝓlata in futurū. l. & eo mō. & l.
hoc mō. ff. de leg. j. Et ex his decidit̃ hic duplex quæstio, per
Bar. Prima est, ꝙ si creditor dicit debitori, ego īdigerē illa pe
cunia, quā mihi debes: ista verba inducūt interpellationē, &
constituūt debitorē in mora, quia nō sunt verba enunciatiua
simpliciter: vt dicit Pe. & Cy. qui tenēt cōtrariū in l. in mino
rum. C. in qui. cau. in integ. resti. non est ne. sed habēt in se ta-
citam dispositionē, quę cōtinet̃ sub illis verbis honesto modo
prolatis. ideo interpellant debitorē, per iura s̄. alle. circa quā
q. vide quod no. & prolixè ponit Bart. in similibus terminis
in l. j. in princ. versi. iij. quæro. ff. de noui ope. nun. Secūdò in-
ducitur ver. iste ad aliā q. videlicet ꝙ si dn̄s audita iniuria illa-
ta famulo suo dicit, non reuertaris ad domū, quin prius aliqd
a sentiā[a] de ista re: ꝑ ista verba vr̄ dedisse mandatū de occiden
do. Vn̄ refert Florentiæ quēdā nobilē fuisse decapitatū tpi-
bus dn̄i Francisci de Eugubio. vr̄ eñ mandare sub isto inuolu
cro verborū, ꝙ faciat vindictā. Sed Raph. Cu. hic, quē refert d.
me. videtur hoc limitare, nisi iniuria illata famulo esset talis,
ꝙ merere talē vindictā: verbi grā, qa fuit ꝑcussus manu, ipse
percussit gladio: nā tūc non videret̃ esse mēs mandātis. ꝙ tm̄
excederet in vindicta: sicut dicimus, ꝙ defensio debet fieri cū
moderamine inculpatæ tutelæ. l. j. C. vn̄ vi. & l. scientiā. §. qui
cū alr. ff. ad l. Aquil. secundū d. m. & in veritate ista limitatio
est multū æqua & rōnabilis. Sed cōtra ipsam facit, qa in deli-
ctis & his quæ cōmittunt̃ illicite in obscuris p̄sumptio dege-
nerat cōtra delinquentē, secundū Dy. in reg. in obscuris. in fi.
de re. iur. & ꝓbat̃ ista cōclusio in l. j. cū ibi no. C. ad l. Cor. de
sica. & ponit Bart. in l. nō solū. §. morte. ff. de oper. no. nun.
Vnde inquit Bal. not. in l. ob hæc verba. de his qui not. infa.
ꝙ ille qui dat consiliū delinquēti, in dubio punitur, qa præsu
mitur delinquens alr̄s non fuisse facturus, ex hoc qđ dixi: qa
propter actū illicitū l. præsumit in dubio cōtra cōsulentē, vel
contra aliter facientē actū illicitū. Vn̄ sicut ista doctrina pla-
cet mihi de ęquitate, ita de rigore iuris nō videtur procedere.
☞ † Aduerte tamē, qa vt aliqs puniat̃ de mādato, necesse est ꝙ
probet̃ mandatū præcessisse maleficiū. Glo. est no. quā Bald.
dicit sing. in l. si verò nō remunerādi. §. cū quidā. ff. mandati.
& pōt esse rō, licet ipse nō dicat: qa cùm de esse mādati sit, vt
præcedat hoc, ꝙ mādatū præcesserit, vr̄ esse fundamētū accu
satoris, vel inquirētis, ideo debet ab eo probari. l. ij. C. đ peti.
hæ. & l. nō solū. §. sed vt probari. & ibi plene per Barto. ff. de
ope. no. nun. Aduerte etiā, qa doct. Bar. hic ꝓcedit, qn̄ cōmit-
tens cōmisit per verba imperatiua vel præceptiua, sicut ipse
pręsupponit: nā si nō apparet, quibus verbis esset vsus, qa fuit
locutus in aure famulo, vel testes non recordātur quibus ver
bis sit vsus: tūc ex quo in casu Bart. inimicitia & vindicta æ-
què principaliter pertinet ad interficientē, sicut ad denuncian
tem, & forte etiā principalius, dn̄s in dubio præsumeret̃ de-
disse consiliū, & nō mandatū: ita dicit singulariter Bal. in l. j.
in ij. char. C. de ser. fu. vbi est oīno vidēdū. Vn̄ in l. ob hęc ver
ba. præalleg. ipse dicit, ꝙ iudex debet cautè interrogare testes,
quibus verbis sit vsus ille qui dicit̃ mandasse. Et attende, quia
licet verba prima facie enunciatiua possint trahi ad manda-
tū, vt hic probatur: istud est verū, si proferant̃ simpliciter: sec⁹
si cōditionaliter. Vnde per ista verba, si gesseris negocia mea,
nolo te teneri, nisi de dolo & lata culpa, nō videtur datū man-
datū ad gerēdū. Glo. est no. quam ibi approbant Bart. & Bal.
12 in l. si pupilli. §. fi. de neg. gest. ¶ † Vltimò no. ibi: quid si man
dauerit &c. Quòd differentia est inter istas duas clausulas, mā
do vt adeas si expediat adire: &, si putas expedire: nā si fit mā-
datum sub primo modo, satis est ꝙ expediat adire hæredita-
tem, licet forte filius adiens credat contrariū, vel saltē nesciat
vtrum expediat adire, vel non. Si autem mandetur, si puta-
ueris expedire: tunc est opus, ꝙ filius opinetur probabiliter
expedire. Vnde anteꝗ̃ super hoc instruatur, aditio esset nul-
la: vt dicit text. no. in l. eum qui duobus. §. fi. j. eo. Primū autē
membrum probatur ex his quæ ponit Bal. not. in l. neq; na-
tales. C. de proba. ad intellectum glo. in clemen. j. de offi. de-
leg. Ideo iurisconsul. hic posuit istas duas formas differentes:
quod semper tenebis menti. ¶ In glo. super verbo, petitam.
ibi: sed non decreta. Aduerte, quia si sic intelligas text. ista li-
tera non probat id quod dixi in l. iij. §. ex plurimis. de acqui-
ren. poss. videlicet quòd is qui est factus hæres de iure præto
rio, potest etiam effici hæręs directo de iure ciuili; quia si bo-
no. poss. non erat decreta, nullum fuit quæsitum ius de iure
prætorio, secundùm ista tempora: de quo dicemus plenius
post declarationem glo. ¶ In ea. gl. ibi: sed oppo. & ibi: respō
deo &c. Ista glo. satis ineptè loquitur, nec ponit veram sol. ad
contraria, licet nullus doctor eam declaret. Vult enim in ef-
fectu, quòd hic si bono. pos. fuisset decreta, induceretur aditio
hæreditatis de iure ciuili: sed quia non fuit decreta, ideo rati-
ficatio petitionis non inducit hunc effectum. Ex quibus ver-
bis glo. vult clare duo. Primū est, ꝙ ratificatio sequens possit
conualidare aditionē, quæ videtur facta, si bo. poss. est petita
& decreta. Secundum, ꝙ per solam petitionē bo. pos. & rati-
ficationem factam de ea, si bono. pos. non fuit decreta, non in-
duceretur aditio hæreditatis: quorū vtrunq; est falsum. Pri-
mum patet: quia filius petendo bo. pos. ex quo non præcesse
rat ius, non potuit adire. l. qui in aliena. in prin. s̄. eo. Nec pōt
dici, ꝙ ratificatio conualidet aditionē: quia sic præcederet adi
tio, & sequeretur iussus: quod non potest fieri, vt §. iussum. s̄.
eodem. Vnde somniauit hic iste bonus homo. Secundum si-
militer est falsum: quia cū aditio hæreditatis consistat in solo
animo, ad hoc vt petens bono. possessio. videatur adire, nō est
necesse, quòd bono. possessio decernatur à iudice: sed sufficit
quòd implicite declaretur volūtas volētis adire: lege, pro hæ
rede. in principio. s̄. eodem. & quod ibi not. Ideo text. signan
ter in l. puberem. C. de iure delib. dicit, ꝙ filius agnoscens vi-
detur adire: vn̄ notat actum petitionis filij, non factū iudicis.
Dic ergo melius, soluendo formaliter contrariū, ꝙ imposſi-
bile erat hic per petitionem bono. pos. non pręcedente iussu
videri aditam hæreditatē, etiā secuta ratificatione: quia iussus
debet præcedere: vt dixi. Iō post ratificationem filius pōt adi
re de nouo. Sed quæritur pro declaratione l. alleg. in oppo. nū
quid ille qui est effectus hæres de iure ciuili, possit postea ef-
fici hæres de iure prætorio. super quo sunt opiniones. Nā gl.
in l. puberem. C. de iure delib. dicit, ꝙ is qui petit bo. pos. non a
videtur adire de iure ciuili. Sed Bar. ibi tenet oppo. & in l. nec
is. §. fi. s̄. eo. quē sequitur Bald. hic, quia ipsi non habent pro
inconuenienti, ꝙ ille qui est factus dn̄s directo, possit etiā effi
ci vtiliter dominus: quia duæ qualitates bene possunt concur
rere in eadem persona, si non sint incompatibiles. l. j. §. com-
munis seruus. de stip. ser. & quod ibi Bar. & l. si consul. ff. de
adop. facit l. diuortio. §. interdum. vel §. si fundū. s̄. solu. ma.
Dicit tamen hic Bal. quòd si dominium vtile sit subalternatū
directo, tunc dominiū vtile non potest concurrere cum dire-
cto: & ita respondet ad l. si hęres institutus. ff. ad Treb. & hāc
opi. ego sum secutus, tractando istum articulū in l. iij. §. ex plu
rimis. ad fi. de acqui. pos. per text. nostrum, quē ego intellige-
bam, ꝙ esset petita bo. pos. & decreta: & sic ille qui erat hęres
effectus vtiliter, efficeretur postea hæres directo. Sed iste tex.
potest euitari duobus modis. Primò quidem intelligendo se-
cundū gloss. nr̄am, ꝙ bo. pos. fuerit petita, sed nō decreta. Se-
cūdò, qa posito ꝙ fuisset decreta, & sic esset quæsitū ius vtile,
concedendū esset ꝙ hęres effectus vtiliter, posset effici hæres
directo: quod est plus. Non tamen esset concedendū, ꝙ post-
quàm esset factus hęres directo, illud vtile dn̄ium remaneret:
vt j. videbis: & nec hoc dicit tex. vnde Bald. in d. l. puberem.
quem Moder. hic adducunt, & in rub. C. qui admit. in pe. co.
ver. vij. quæro. & in l. j. C. eo. versi. x. oppo. quam isti non vi-
derunt, tenet oppo. & in rub. alleg. gloss. quam alleg. do. me.
in l. sed cum patrono. §. j. j. de bo. poss. Mouetur principaliter
per d. l. si hęres institutus. & quia si petendo bo. poss. vr̄ adire
semel effectus dn̄s directo ex noua causa, amplius non potest
effici dominus. l. iij. §. ex plurimis. de acqui. pos. Sed ista secun
da ratio facile posset tolli: quia iura allegata loquūtur de ea-
dem specie dn̄ij, non de diuersa, sicut est vtile & directū. Hęc
tn̄ opi. est vera per tex. in l. Stichū. §. aliqn̄. de solu. quē addu-
cunt hic aliqui Mod. pro se. Sed Bart. no. ibi cum in oppo. &
melius assignat rōnē, quare directū & vtile dn̄ium nō cōcur-
rūt simr̄ in persona eiusdē, quia vtilis actio & vtile dn̄ium fun
dantur sup ęquitate: vt ip̄e declarat plenius in l. j. ff. de actio.
& obli. quę ęquitas cessat, vbicūq; quis habet dn̄ū directū. Et
attēde diligēter, qa tex. in d. §. aliqn̄. in secūdo rn̄so. confundit
exp̄sse distinctionē Bal. hic: nam actio vtilis, quę erat penes
debitorē, pro quo mulier intercesserat, nō subalternat̃ aliquo
mō actiōi directę ipsius mulieris, sed subrogat̃ loco veteris a-
ctionis directę, q̄ cōpetebat cōtra eū: iuxta no. in l. q̄uis. ff. ad
Velleia. & tn̄ extinguit̃ in persona mulieris, qa erat obligata
directo. Et ex his tu habes ponere duas cōclusiones in ista ma
☞ teria. † Prima conclusio, qui est effectus directo dominus, nō
potest postea effici vtiliter, vt in dictis iuribus. Secunda con-
clusio in dubio, qui petit bono. poss. non videtur velle adire
hæreditatem: quia si videretur adire hæreditatem, frustra

¶ Sentiā. Adde Fe
ly. in c. afferte. de
pręsum. & in ca. si-
cut dignum. de ho
mi. in prin. iij. co.

decerneret sibi postea bo.pos.ex quo stāte iure directo nō pōt acqri vtile. In dubio aūt actus debet sic interpretari, vt aliqd operet. l.si qñ.de le.j.& vt valeat.l.quoties.cū si. de re.du. Et si dicas, pōt valere in vi aditiōis hrditatis. Ad hoc dicūt Mod. ꝙ ps vř velle valere actū eo modo, quo illū agit pricipaliter: qa cā principalis cōtrahendi attendit.l.si qs nec cām.in fi. ff. si cer.pe.& l.j.§.si te rogauero.ff.deposi. Et quia ex ꝓprietate verborū verba nō sonāt in aditiōe hæreditatis, sed in bo. pos. ergo hoc principaliter vř agi.l. nō aliter. cū materia. de lega. iij. Nec debet recedi à ꝓprietate verborū sine cā, qñ possunt saluari, secundū ꝓpriū sensum: vt dictis iuribus.¶ Non ob.dicta do.me.hic, & primò inqtū dicit, ꝙ hic nō cōcurrit ius directū, & vtile simul: qa etiā p bono. pos. acquirit ius directū, qñ nō est spes, ꝙ alius succedat de iure ciuili, secundū Bart.& Dy.in l.j.in prin.j.de bono.pos. qa ad hæc rñdet dupliciter: & primò ꝙ hic est equiuocatio manifesta. Nā Bart.loquit nō de dñio hrditatis, prout est ius vřle, sed de dñio rerū hæreditatis. Vñ signāter dicit, ꝙ licet prætor nō possit facere aliquem hæredem directo.§.quos aūt. Insti.de bo.pos.i.nō possit causare de nouo ius directū, pōt tñ directū dñium de vno transferre in aliū.i.dñium rerū hæreditatis, qđ erat in hæreditate iacēte, q̄ fuerat in defuncto, transferre in bono.pos. Sed posito ꝙ verū diceret, ista rō cōcluderet, qñ simul ex bo. pos.& additione acquirerer dñium directū, vt j.dicā. Sed hoc non est verū in casu nřo: qa hoc ipso ꝙ aliqs petit bo.pos. si habet aīum adeūdi, vř adire: quoniā aditio cōsistit in solo aīo, vt dictū est: vñ etiā anteꝗ decernatur bono.pos.reperiret dñs, dicendo ex vna cā, ideo ex alia non posset fieri dñs successiue: & ideo errauit etiā do.me.in secunda ratione, dū dicit, ꝙ hic dñium acquirit ex pluribus causis simul cōcurrētibus: quasi velit, quòd hæreditas nō videat adiri ex sola petitione bo.pos.sed ita demū cū bono pos.fuerit decreta. Quod tenuit hic glo. nostra, & male, vt s.dixi.& nullus alius doctor in isto articulo aliter intelligit, nisi ꝙ sola petitione videat adita hæreditas: qa ad esse aditionis hæreditatis solus aīus sufficit declaratus p verba Insti.de hære.qua.& dif.§.fi.vñ nō expectat factū iudicis ad inducendū hūc effectū.& ita teneas.¶ In glo.in verbo, gerat.& in gl.seq.in verbo, adeat.gl.tua exponit dupliciter tex. & secundū primam expositionē, quę est verior, feci te notare tex.in no. Secunda aūt expositio, nec in primo casu, nec in casu cōuerso, vř ꝓcedere: nā si intelligas, ꝙ hic fuerit mandatū de adeūda hæreditate, & fuerit petita bono.poss.nō vř ꝙ hoc potuerit fieri secundū Imo.quia plus est adire hæreditatē de iure ciuili, per quā acquiritur ius directū, ꝗ̄ acquirere bo.pos. de iure prætorio, per quā acquirit ius vtile: & sic vř, ꝙ virtute mandati nō possit peti bono.pos. quia conditio mādantis fieret deterior: vt videbis statim in §.seq. in secūdo responso. Præterea in casu cōuerso, intelligendo ꝙ fuerit datū mandatum de petendo bono.pos.& ꝙ per hoc mandatū possit adiri hæreditas de iure ciuili, licet exēplū sit bonū in se, est superfluum, qa hic fuerat dictū in primo rñso huius §.expsse.ideo tenenda est prima expositio. Pōt tñ saluari primus casus positus in hac glo.secundū Imo.qa ius vtile & directū sunt idē, quo ad effectū: vñ dispositio facta ab hærede trahitur ad bo. pos.l.j.§.bonorum.& ibi per Bar.ff.ad Treb.bene facit quod habetur in l.curatores. C.de neg.gest.

a ¶ Non potest. Vbi oīno tu vide Fely. in fi.iiij.col.

Si coram. Iussus pr̄nus pōt limitari, & quo ad modum, & quo ad quotam: ex qua limitatione prohibet filius adire, si cōditio patris fiat deterior: secus si fiat melior, vel nō deterior: & mādatū datū sup vna hæreditate no trahit ad aliā: & extinguit tale iussum vel mandatū ex pœnitētia iubētis, vel si se ad arrogandū dederit añ aditionē. h.d. Secūda ibi: sed si mādaui. Tertia ibi: sed mādauit vt pris. Quarta ibi, sed si postea.¶ 13 † Primò no.in versi.si coram.ꝙ aliqñ pōt dari forma actui, vt non possit fieri sine pñtia alicuius. Sed quærit ꝓ declaratiōe literæ, quid importet istud verbū, pñtia, vtrū videat inductū, ꝙ pñs debeat cōsentire, vel saltem reqri cōsiliū eius: vel sufficiat solū, ꝙ sit pñs, licet ab eo nullū reqrat cōsiliū, vel consensus. Gl.tua multū singulariter super verbo, recte relata.ad vtrūꝗ exēplū positū in text.sicut est de mēte ipsius, vř velle, ꝙ p hęc verba videat induci, vt requirat consiliū eius, qui debet esse præsens. Et hāc opi.tenet Bal. licet nō alleget istā glo.in l.nā diuus.s.de adop.idē tenet Abb. a Mod.in c.nō potest.[a] ad fin.de re iudica.vbi dicit, ꝙ iura dicentia epm debere diffinire causas cū pñtia suorū clericorū, importāt, ꝙ debeat requiri eorū cōsiliū. Archi.aūt in c.eps nullus.xv.q.vij.videt velle, ꝙ per ista verba clerici fiant cōiudices & collegæ epi: & sic requiritur eorū consensus: & hoc etiā sentit glo.ca.cā.q.viij.in summa. Hoc videtur tenere Bal. in l.cū hi.in prin.ff.de trans. vbi dicit, ꝙ quia in insinuatiōe donationis requiritur præsentia iudicis, ideo non intelligitur donatio insinuata, nisi iudex eū admittat. Sed neutra istarum opi.videtur vera: quia sicut verbū, conscientia, non importat neꝗ consiliū neꝗ consensum, vt dixi.§. iussum. & probatur in l.oīm.C.de test.ita & verbum, præsentia: quia ista verba videntur significare idē.& ideo tex.in d.l.oīm. loquitur de actu qui fit in pręsentia princi.& per illū tex.decidit Barto.in casu nostro in l.Modestinus.circa prin.ff.de dona.vbi dicit, ꝙ quia leges in insinuatione requirunt solū præsentiam iudicis, satis est ꝙ donatio fiat corā iudice, absꝗ eo ꝙ iudex aliquid faciat, siue interponat decretū. Ista conclusio probatur in l.fi.C.de prędijs curialium.lib.x.secundū Bal.qui ita tenet in l.illud.C.de sacrosan.eccle. Et si dicatur, ad quid requiret pñtia cōsanguineorū? Rñdeo, ꝙ multū poterit opari: quia nō est verisimile, ꝙ si vident contrahentē decipi dolo, vel re ipsa, hoc patiantur, & potuerūt eū sponte monere, & similiter nō erit præsumptio ita de facili, quòd cōtrahenti inferatur metus. Facit optime tex.& quod ibi Bart.in l.tutorem. ff. de his qui.vt indi.& in l.transactione. C. de transac. Sed posito ꝙ requireretur consiliū, quęritur nunquid si consiliū non requiratur, actus sit nullus: de quo statim dicetur in glo.¶ 14 † Secundò not.in ver.aliter atꝗ.cum versi.seq.ꝙ ille qui mandat id quod est maioris præiudicij, videtur etiam mandare id quod minus pręiudicat. Sed contrà ille qui mandat quod est minoris præiudicij, nō videtur mādare illud quod est maioris. Et p hæc notabiliter dicit Bal.ꝙ si aliquis mandat Titiū occidi: & percutiens nō occidat, sed vulnerat, mādans tenebitur ad pœnam vulneris: quia si mandauit id quod erat plus, & maioris pręiudicij, etiā videt mandasse quod est minus: & ad hoc facit optime hic text. E contra autem si aliquis mandat Titiū percuti manu vacua, & percutiens vtatur gladio & occidat, non tenetur mandans de occiso. Si aūt aliquis mandaret Titiū vulnerari cum gladio, tunc licet expresse non mandaret occidi, tenetur de occiso: quia verisimiliter potuit cogitare hoc esse euenturū de facili: alleg.tex.in c.fi.de homi.lib.vj.& est bonus tex.in l.fi.de crimine expi.hære.per quē Bar.ita tenet in vulnerante, in l.diuus.in fi.ff.de sica. vbi omnino est videndum: & quod ponit Cy.in l.quoniam multa. C.ad l. Iul. de vi. Et hęc dicta sequuntur Moder.& addit d.m. bonum tex. in l.nec in ea.§.j.ff.de adul. Tu vide alium in l.suis. in fi. s. de lib.& posthu.vbi probatur singulariter, quòd illa regula, cui licet quod est plus.&c.habet locum nō solū in eadem specie offensionis, sed etiā in diuersa. Vnde inquit ibi Ang. ꝙ si ex forma statuti bannitus potest impune occidi, multofortius poterit vulnerari & spoliari: super quo vide quæ ibi plenissime scripsi, vbi etiam tractaui, nunquid si bannitus potest impune offendi, per ista verba possit occidi. Sed iura proxime allegata videntur differre à casu nostro: quia loquuntur in dispositione, in qua semper fit extensio ad id quod est minus, ex regula in d.c.cui licet.secundū Imo.qui hoc bene declarat in l.si vero.§.de viro.ff.solu.matri. Lex autem nostra licet loquatur in dispositione hominis, nō tamen loquitur in casu odioso, & stricti iuris, in quo sit facienda stricta interpretatio: sicut videtur esse facienda in casu nostro, in quo si verba mandati extendantur, mandans punietur de vulnerato, & ex dolo, non ex culpa. Et contra istam doctrinam facit tex.in l.si pupillorum.§.j.ff.de re.eorum. vbi si iudex permittit quod est plus, non videtur permittere quod est minus: quia decretum iudicis est stricti iuris: vt inquit ibi Bal. Vñ super hoc est cogitandū. Aduerte, quia tex.in c.fi.de homi.in vj.vř velle in secundo casu hic posito per Bal.ꝙ mandans puniatur de culpa, & non de dolo: quod est maximi effectus, quia in atrocissimis lata culpa non æquiparatur dolo: vt l.in lege Cornelia. ff.ad l.Cor.de sic. Doc.hic non declarant, nec Bart.in l.diuus. in fi.imo potius videntur sentire, ꝙ teneatur ex dolo, quod vř contra illū tex. Hoc etiā sentit Bart.clarius in l. non solū. §.morte.circa fi.primi articuli prin.ff.de no.ope.nū.vbi dicit notabiliter, ꝙ protestatio nihil operatur, quando apponitur super actu illicito, cuius euentus non pendet à voluntate protestantis: allegat iura superius alleg. Nos possumus distinguere, ꝙ aut aliquis mandat aliquem percuti vel vulnerari nulla protestatione facta: & tunc quia verisimile est, quòd committens cogitauerit illud posse euenire, non limitando mandatū implicitè, videtur etiā mandasse eum occidi vel vulnerari, et si sequeretur mors. Aut aliquis protestatur expsse, ꝙ nō occidat eum: & tunc non pōt negari, ꝙ animus mandandi homicidiū deficit: ideo tenetur potius de culpa, ꝗ̄ de dolo: vt dicit tex.in d.c.fi. Confirmatur ista conclusio: qa quęlibet iniustissima cā excusat à dolo: vt l.plagij.C.ad l.Fal.de pla.l.igitur.§. pōt.ff.de lib.cā.& per Bart.in l.j.§. non autem. si quis te. lib. esse

esse ius. Facit optime quod ponit Bal. in simili in l. liberi. C. de fideicom. liber. & ista sñia est humanior. † Et ad primũ casum, qñ qs mãdauit occidi, vtrũ teneatur de vulnerato, [a] adde bonũ tex. in l. qui pacto. ff. de ser. expor. qui ꝓprie loquit in dispõne hoïs priuati, in qua tñ fit extẽsio de casu ad casum, in qua est maior ratio. Et pondero tex. in fi. no. dũ dicit, ꝙ etiam remotis rescriptis principũ, hoc est verũ, secundũ intellectum naturalẽ: & sic ex sola naturali rõne licet extẽdere dispõnem hoïs: & ita vr̃ esse in casu nr̃o, qa etiã hic rõ naturalis dictat, ꝙ qui voluit hoïem occidi, multo fortius voluit eũ vulnerari. Facit tex. in l. scire oportet. §. sufficit. in ver. ex iustitia naturali. ff. de excu. tu. & quod no. Bal. in l. gñaliter. C. de epis. & cle. ¶ Nõ ob. tex. in l. si pupillorũ. §. j. qa ibi dispõ & decretũ iudicis potuit hr̃e effectũ, quẽ intendebat iudex, ꝑ id qđ erat expressum in decreto. Sed in casu nr̃o si ille qui percussit, nõ occidit, remaneret delictũ impunitũ, quo ad percussionem in mandãte: qđ videt̃ absurdũ. Iõ fit extensio ad istũ casum, sicut vt euitet̃ absurdũ, fit extẽsio in d. l. qui pacto. sed in §. j. nullũ sequit̃ absurdũ, & regula, cui licet. de reg. iur. nõ loquit̃ in dispõne hoïs, sed legis. Ad prædicta bñ facit l. relegatorũ. circa mediũ. ff. de inter. & re. quẽ alle. gl. in d. l. cui pacto. ¶ † Tertiò no. ꝙ in dubio causa testati præsumitur esse maioris præiudicij adeunti, q̃ causa intestati. Si tamen apparet, ꝙ essent ista duo æqualis præiudicij, tunc mandatũ factũ in vno casu trahetur ad aliũ, vt videbis in glo. ¶ † Quartò not. ibi: idemq; est, si quasi instituto. nam hic videtur casus singularis, & menti tenendus, probans quòd verbũ, instituo, nõ importat substitutionẽ, [b] nec verbũ, substituo, importat institutionẽ: & sic videtur, quòd substõ vulgaris non possit fieri per verbũ, instituo. In contrariũ est tex. cũ glo. in l. Gallus. in prin. de lib. & posth. pro qua ego in l. j. de vulg. & pup. allegaui tex. no. in l. mulier. §. fi. ff. de condi. insti. Non ob. iste tex. quia habuit respectum iurisconsul. ad cõem & vsitatam formã instituendi, & substituendi: vocamus em̃ scriptos in primo gradu per verbum, instituo: & sequẽtibus per verbũ, substituo. Quintò not. ꝙ illud dicitur esse ex dispõne alicuius, quod est ex eius ordinatione verè, licet per fictionem dispõ fingatur esse alterius: nam tabulę pupillares verè sunt testm̃ paternũ, sed ficte cẽsetur testm̃ filij. l. pñs & filij. & ibi not. de vul. & pup. ¶ In gl. sup verbo, rectè. ibi: sed qd si adiuit. de materia istius gloss. dic vt bene remittit Bar. in l. j. §. si plures. ff. de exerci. Bald. tñ hic dicit vnũ verbum, ꝙ si ex forma statuti cã debet decidi consilio sapientis, vel consiliũ sapientis debet dari, & iudex petito consilio & nõ dato fert sñiam, sñia est nulla ipso iure: qa cõsiliũ videtur requiri ꝓ forma, & pro solẽnitate antecedente actũ: & hoc tenuit vbiq;, videlicet in l. j. C. de indicta liber. & l. cùm sñiam. in fi. C. de sen. & in l. j. ne lice. in vna eademq; cã ter. & in rub. C. de exer. vbi est oĩno videndum. Eandẽ sñiam tenuit Bart. referens d. Oldr. in dispu. sua, in dicto §. si plures. in pe. col. & vtitur in effectu tali ratione: quia forte si iudex videret consiliũ, posset mutare sñiam, sicut dicitur in simili, in l. sicuti. & l. si in tres. de arb. Ideo ista videt̃ cẽ grandis solẽnitas, non leuis præiudicij, cuius omissio reddit actum nullũ: vt l. cũ hi. §. si prætor. de transac. & l. quęcũq;. in fi. de Publiciana. Vnde iudex procedens ad vlteriora nulliter procedit: sed Io. An. in addi. Spe. in ti. de requisitione consilij. §. j. refert super hoc duas opi. prædictã videlicet, quã modo dixi, quam dicit tenuisse Rof. Oldr. & Nico. Mat. in publica disputatione. Sed contrariũ refert fuisse determinatũ per Lãbertinum de Rampo. & Guid. de Sum. qui etiam publicè hoc dubiũ disputauerunt. Ipse autẽ in fi. additionis vr̃ concordare opi. videlicet ꝙ aut per statutum ex quo requirit̃ datio cõsilij, iudex qui fert sñiam, habet iurisdictionẽ, aut habet iurisdictionẽ ab alio q̃ à statuẽte. Primo casu vera sit opi. Oldr. & aliorũ: qa cõsultor tunc videt̃ dari collega iudici, qui habet ferre sñiam, & esse particeps officij: ergo act⁹ nõ valet factus sine eo: vt in legibus alĩ. hic in gl. Secũdo casu vera sit opi. aliorum: quia statutũ nõ potuit facere consultorẽ participẽ iurisdictionis: iõ valet sñia, spreta rõne consilij. Et ita debes intelligere dicta Ang. qui simpl̃r alĩ. istã add. in consi. suo cxcix. licet ipse simpliciter dicat, & indistinctè, ꝙ valet sñia: secundũ Io. An. reuera ita distinguen. Mihi placet opi. Bar. & sequentiũ eũ simpl̃r, qa iura quę distinguunt eo mõ quo s. dixi, loquunt̃ in dispõne hoïs, quę nõ habet tantã autoritatẽ, sicut legis dispõ. Vñ videmus, ꝙ alienatio ꝓhibita ab hoïe in cõtractu nõ irritat alienationẽ: sed prohibita à lege semp: vt plenè scribit̃ in l. filiusfami. §. diui. de leg. j. nec etiam vltima voluntas semper põt idẽ quod lex: vt patet in l. nemo põt. cum materia. de leg. j. Ideo qa ista datio consilij videtur inducta pro forma, vt s. est probatũ, omissio formæ reddet actũ nullum.

Hæc tñ limitat Ang. in suo consi. cxxxj. nisi pars quæ petijt consiliũ, procedat postea simpl̃r corã iudice: qa tunc videt̃ renũciasse petitioni cõsilij. Bñ facit tex. in c. gratũ. de offi. dele. & in c. cũ venissent. de testi. vbi probat̃, ꝙ procedẽs corã iudice à quo videt̃ renunciare appellationi. Sed istud dictũ est restringendũ, qñ petens consiliũ procederet ad actũ incõpatibilem cũ petitione cõsilij: verbi gratia, si peteret à iudice, ꝙ ferret sñiam. Sed si faceret aliũ actũ cõpatibilem cũ petitione, nõ videtur renunciare petitioni cõsilij: vt habet̃ in l. j. C. de fur. & in l. Clodius. j. eo. in simili. bene facit c. cùm teneamur. de app. cum ibi notatis. ¶ Secundò limitat, nisi petitio consilij sit manifestè calumniosa, quia statutũ non videtur prouidisse de consultore hoc casu, secundũ Bar. in l. ille aut ille. §. cùm in verbis. de le. iij. & Bal. in l. ancillæ. C. de furtis. & in l. j. C. de lega. & in l. j. C. de rela. quæ dicta etiã adducit domi. me. hic. vltra ipsum vide text. & Bal. in l. certo genere. §. fina. de ser. rusti. præ. & in l. placet. C. de sacrosanc. eccle. ¶ † Tertiò limita, ꝙ si statutum vult, ꝙ iudex ferat sñiam de consilio sapientis, intelligi debet sñia definitiua: quia illa venit in dubio appellatione sententiæ. l. j. §. quod in sententijs. quando ap. sit. ita declarat Bald. in l. j. C. ne liceat in vna eademq; causa. vt refert etiam hic do. me. Et pro perfecta declaratione articuli debes scire, ꝙ licet ille qui habet potestatem à lege non teneatur petere vel sequi consiliũ, quod debet peti ex dispõne hominis. l. quidã decedens. §. Papi. & l. Titiũ & Mœuiũ. in prin. de admi. tu. tamẽ qñ quis habet ptãtẽ ab homine, & huic potestati apponitur forma cõsilij petẽdi, debet requiri cõsiliũ. l. idemq;. §. si quis ea. ff. mãdati. & idẽ si aliquis habet ptãtẽ à lege, & ex legis dispositione tenetur requirere cõsiliũ, secundũ Bar. qui hoc plene declarat in d. §. si plures. circa prin. Ex his patet, ꝙ cũ forma cõsilij inducatur à lege in iudice, qui habet potestatem à lege, licet consultor nõ possit esse particeps cõsilij, tñ debet reqri consilium: & iura allegata per disputantes nõ loquunt̃ in isto casu, sed qñ consiliũ præfigit̃ ab homine ei qui habet potestatẽ à lege: vñ patet, ꝙ fundamentũ eorũ nõ est bonũ, & tñ si bñ respicias ad verba Bart. sentit distinctionẽ Io. An. licet ꝑ aliud mediũ: dicit em̃ ꝙ qa iudex habet potestatẽ à statuto, põt sibi statutũ præfigere hanc formã: & sic clare sentit, ꝙ si iudex haberet potestatẽ ab alio, q̃ à statuẽte, statutũ nõ posset præfigere hanc formam consilij. & hoc est rõnabile, nõ quidẽ per rõne Io. An. disputantiũ, sed quia si statutum valeret, & arctaret iudicẽ ad dandũ consiliũ, limitaret & restringeret iurisdictionẽ cõmissam à superiore præter licentiam superioris. Sed hoc non põt fieri, quia statutum non valet, per quod impeditur iurisdictio superioris. c. venientes. de iureiu. & gloss. no. in l. præscriptione. C. si cõtra ius vel vtilitatem publicam. & tenet Bar. in l. omnes populi. in iij. q. prin. de iusti. & iur. Pro ista conclusione facit optime quod ponit idem Bar. sing. in l. sub conditione. in prin. ff. de condi. insti. vbi dicit, quòd sicut statutum non põt directo disponere, ne cã deuoluatur ad superiorem per appellationẽ: ita non põt inducere ex grauatione à sententia lata per petitionẽ consilij sapientis, quia videtur fieri in fraudẽ iurisdictionis supioris. Et ista distinctio est verissima, & tenenda, secundũ quam debes intelligere dicta Bal. s. alle. & plus placet q̃ id quod dixit Abb. Mod. in c. pe. versus finem cõmenti. de consti. vbi distinguit, vtrum iurisdictio detur simul & semel iudici, cũ modificatione consilij sapientis, an verò iudici iam habenti iurisdictionẽ de nouo asscribatur forma tradendi cõsiliũ, per ea quæ habẽtur in cle. j. de iure patro. in gl. Nam inter casum d. glo. & nostrum, vr̃ esse dr̃ia: quia qñ lex prohibet iudici aliquid facere simpl̃r: vel ista prohibitio põt exponi, non ꝙ auferat vel suspendat iurisdictionem iudicis, sed vt ostendat quid sit debitum iustitiæ: & iõ non semper actus est nullus ex defectu iurisdictionis. Sed in casu nostro, hoc ipso ꝙ opponitur aliquid pro solennitate & forma actus, ex natura solennitatis vr̃ induci, quòd si omittitur actus fit nullus. [c] l. cùm hi. §. si prętor. de transac. & c. j. de reb. ec. non ali. in vj. Iõ non est sic. Et ad materiam vide glo. in c. si propter tua. de rescrip. li. vj. Scias etiã, ꝙ Bar. in l. j. C. de rela. voluit, ꝙ si ex forma statuti debet dari consiliũ, iudex põt ferre sententiam dato consultore, nõ expectato consilio. Sed ille tex. cũ glo. non loquitur, qñ consiliũ debet dari ex necessitate statuti, sed qñ iudex retulit ad principẽ voluntariè, quo casu potest eum pœnitere facti: vt l. ad principem. & quod ibi per Bart. ff. de appel. Vnde in casu nostro, sicut sententia esset nulla, non dato consilio: ita & multo fortius non expectato consilio consultoris: vt est casus optimus in c. cùm in veteri. extrã. de elec. & ita tenet Bald. in l. ex illo. C. de app. & sequitur Imo. & bene in l. j. §. quęsitũ. ff. de appel. Frustra enim prouideret statutum de datione

[a] ¶ De vulnerato. Sed quid ecõtra, si mãdat pcuti, an teneatur de homicidio secuto? dic ꝙ sic. tex. est in c. j. de homi. li. vj. & Bal. in l. cũ mandati. C. man. vbi dicit, ꝙ verũ, ꝙ teneat̃, nisi mãdauerit pcuti, si aĩo occidendi, puta cũ bastono. ꝑ tex. in l. j. §. sed si claua. de sica.

[b] ¶ Substõnẽ. Vide glo. fin. & Io. de Imo. in l. si pr̃es. de vulg. & pup.

[c] ¶ Nullus. Adde d. Bart. Soci. in consi. xlv. inci. visa appellatiõe. ver. rñdetur. circa me. in j. pte. et in cons. xxxv. inci. prosequendo. ver. verũ quia. ea. parte.

consultoris, si iudex nō expectato cōsilio posset ferre sñiam. & per ista est expeditus iste elegans articulus. Et ad q. quam primò examinaui, vtrū is qui mādat aliquē vulnerari, teneatur de occiso; vide quod eleganter ponit Bald. in l. iij. §. quacunq;. ff. de iureiur. vbi dixit, ꝙ si ego volens percutere vnum percussi aliū, non possum cōdēnari ex dolo, sed ex culpa. Ex quo apparet, quòd intentio mea non fuit percutere illū. Sic dicemus, quòd qñ apparet de animo mandātis per protestationem, non posit condēnari mandās de dolo, sed de culpa: nā etiā qñ quis volens percutere vnū, ꝑcutit aliū, est in simili culpa, quæ assignatur in casu nostro, quia potuit cogitare verisimiliter hoc posse euenire, ad minus quādo ille videtur proximus illi, quem volebam percutere.

SI ego. Qui vult partē sibi delatā ꝑ aliū, videtur etiā velle adire partē immediatè sibi delatā, & viuētis nō pōt esse hæreditas, nec eius hæreditatis aditio. h. d. cū l. seq. ¶ In glo. super verbo, scribit. ibi: dic ergo &c. Gl. reprehendit primā rōnem assignatā in prin. ipsius, quia non videtur esse gñalis in omni casu: nā si is qui acceptat partē suā, vellet per hoc acceptare etiā delatā filio, vel seruo: tūc acquisitio non impedireť rōne præsumptæ voluntatis; sed quia portio delata filio vel seruo non potuit nuda voluntate ipsi patri vel dño acquiri. Et in hoc bene dicit, quantū ad casum cōuersum ad tex. nr̄m. s. qñ quis primò acceptaret sibi partē delatā: non em̄ attenderetur voluntas volentis acquirere aliā partē delatam filio, ex quo sola voluntate eius nō potuit acquiri: sed in casu nostro, qñ quis voluit acquirere partem delatā filio vel seruo, rō gl. præsupponit vnū, quod vr̄ contra tex. vult em̄ ꝙ non attenta voluntate iubentis siue velit siue nolit acquirere sibi partem suam, acquireret sibi: quæ verba non pñt esse vera, ꝙ acquiratur sibi portio sua, nisi postq; filius vel seruus adiuit ex iussu dñi. Sed tex. nr̄ videť velle statim ꝙ dñs iubet, acquisita sit portio sibi delata. Ergo ista rō non est bona ad casum nostrū, nō em̄ acquirereť statim post iussum hr̄ditas, si nollet sibi acquirere: sed tunc demū acquireretur, cū portio delata filio esset sibi quæsita: quo casu portionē sibi delatam haberet inuitus per ius accrescendi. l. j. & ij. §. eo. & l. si ex asse. Iō nos dicamus, iungendo vtranq; sol. simul, ꝙ si aliquis acceptat portionem sibi delatā, etiā si velit sibi acquiri portionē delatā filio, hoc non pōt facere, quia nuda voluntate non pōt eā acquirere: si aūt quis iubeat filio, vt adeat partē suam, tunc possunt cōsiderari duo casus. Nā vbi aliter nō cōstat de voluntate iubentis, sed sumus in dubio, iubendo vr̄ velle adire partē suā, quę acquiretur sibi incōtinenti post iussum: & ita loquitur text. noster. Si aūt exꝑssè ꝑtestareť, ꝙ per hoc iussum nō vellet adire partē suā, tunc illa sua portio non acquirereť sibi statim, sed post acquisitam partē filij, quę traheret ad se portionē suā ipso iure, siue vellet, & siue nollet. l. j. & ij. & l. si ex asse. §. eo.

a ¶ In l. j. Et ibidē in prin. vide d. Ale. de Imo. & Fely. in c. j. de libel. obl. vbi dicit q̄ copia libel.

b ¶ In c. j. Et ibidem vide Fely. ī iij. col. in fi. ver. vl. no. cū se.

SVMMARIVM.

1 ☞ Substantia patrimonij defuncti præsumitur posse cognosci per inspectionem scripturarum eius.

ARisto. Vt hęres posit deliberare an sibi expediat adire, potest petere sibi edi rationes, & instrumēta defuncti à depositario, vel à cohærede: nec per hoc videtur adire hęreditatem. h. d. ¶ † Not. secundū Bal. & bñ, ꝙ per inspectionē scripturarum defuncti pręsumitur posse cognosci substantia patrimonij ipsius: & est vnus modus excutiendi facultates alterius, vt videatur vtrum sit soluendo, vel non: de quo in l. hoc iure. ff. de verbo. obli. & in auten. hoc si debitor. C. de pigno. & in l. fi. ff. si certum pe. ¶ Secundò not. quòd per officiū iudicis secundùm cōem intellectum is qui nō dedit mandatū ad conficiendas rationes, itē qui nullū interesse habet æstimabile de pręsenti, pōt sibi edi rōnes petere. quod glo. dicit hic esse mirum, sed esse inductum fauore vltimę voluntatis. s. vt facilius hęres inducatur ad adeundū. concor. tex. in l. iiij. de iure delib. §. ¶ In glo. super verbo, Aristo. ibi: vel officium iudicis. Ista opi. communiter approbatur, & pōt esse rō, licet ipsi non dicant: quia in ista l. verba diriguntur ad iudicē: ergo vr̄ causari officiū iudicis, non actio: iuxta l. quod si minor. in fi. ff. de mino. & quod not. glo. in l. si soror. C. de colla. & Bar. in l. j. ff. de condi. ex l. ¶ Extra glo. inducit Bal. hunc tex. in argumentū, ꝙ is qui contraxit cum aliquo tanq; procurator, petente illo debeat sibi edere copiam mandati: & ita dicit cōsuluisse Dy. Sed hoc vr̄ cōtra regulas iuris: quia licet istius intersit edi sibi copiam mandati: hoc tñ nō vr̄ sufficere, vt posit peti fieri editio: sed requiritur aliud, ꝙ me mandante scriptura sit facta. l. pretor. in prin. vbi Bar. ff. de edē. Sed potest defendi ista opi. notabili ratione: quia ille qui contrahit cum alio, tanq; procurator, tacite videtur se obligare, vel quòd docebit se esse procuratorem, vel ꝙ cauebit de rato. Casus est not. vbi Bart. ad hoc in l. j. §. ij. in princi. ff. de pręto. stipu. & tenet idē Bart. in l. procurator qui pro euictione. ff. de proc. & Bal. in l. j. C. credi. eui. pi. nō debe. Cùm ergo debeat docere se esse procuratorem, si non vult cauere, ergo debet dare copiam parte petēte: vt est casus in cle. cūm. de elec. per quem pōt gñaliter dari talis doctrina, ꝙ vbicunq; quis tenetur offerre fidē de aliqua qualitate alicui, nunq; sufficiat ostendere sibi instrumentū, vel legere, nisi ēt parte petente tribuat copiam: & hoc tenet Bar. in l. j. in prin. ver. xj. quęro. ff. de no. ope. nun. Et licet alibi dicat, ꝙ is qui debet facere fidem de aliqua qualitate ei quem interpellat, vel cui protestatur, debeat ostendere sibi, & legere instr̄m, vel dare ei copiam, & sic videatur velle ꝙ alterum sufficiat: vt ipse no. in l. non solum. §. morte. in secunda specie protestationis. de ope. no. nun. & in l. quod te. ff. si cer. pet. Credo tñ eum habuisse bonā mentem, & posse exponi sic: vt si incipias à copię traditione, hoc solum sufficiat: si autē incipias ab ostensione & lectione instrumenti, hoc solum nō sufficit, si pars petat copiam: vt expresse dicitur in cle. Et probatur rōne: quia per solam lectionem & ostensionem instrumenti non videtur data plena facultas aduersario deliberādi, vtrum habeat parere protestationi: vel sicut dicimus in libello, cuius copia debet dari, vt reus posit deliberare plenè: vt patet in l. j. in princip. & in §. edere. ff. de eden. ¶ Sed quęrit d. me. cuius expensis debet dari copia instrumenti. Et respondet, ꝙ expensis procuratoris in casu nostro: alleg. Barto. in l. ij. §. rectè defendi. in fi. ex qui. cau. in pos. ea. Sed Bar. ibi loquitur in alio casu. s. in mādato procuratoris ad iudicia, in quo speciali ratione debet dari copia expensis domini constituentis, ne absentia eius reddat deteriorē conditionē præsentis: quod non debet induci, vt in illo text. quę rō nō habet locū in casu nostro: vt de se patet. Dictū tū placet mihi: quia ex quo est obligatus facere fidē de mādato, nec sufficienter diceretur facere fidem, nisi tradita copia, vt dictum est, non impleret obligationem, nisi traderet copiā. Iō vr̄, ꝙ debeat tradere suis expensis: quia ad ipm pertinet implere quod promisit. Facit optime quod ponit Bart. in l. item illa. ff. de consti. pecu. & q̄d habetur in l. suo victu. & l. quod nisi. ff. de ope. li. Vtrum autem creditor posit repetere expensas, quas fecit in colligendo instrumentū debiti, tangit hic do. me. de quo vide per Bal. in l. non ignorat. C. de fru. & lit. ex. quem ēt ipse alleg. Vltra eum vide Bald. in l. prætor. §. fin. de eden. & Angel. in l. si reus paratus. ff. de procura. Posset etiā dubitari, nunquid is qui tenetur dare copiam scripturę alteri, hoc debeat facere expensis suis, vel copiam accipientis: de quo vide duas gloss. not. vnam in d. cle. cūm. in verbo, porrecto. aliam in cle. ij. de app. & tex. no. quem ibi ponderat Ang. qui videtur cōtradicere prædictis gloss. in l. j. [a] §. edere. el j. ff. de eden. Sed quis dicat verius, non determino, quia non est nostra materia. Tetigit etiam Bald. nunquid cessionarius teneatur producere instr̄m cessionis ante litis conte. de quo dic vt plene scripsi post do. Anto. in c. j. [b] de proba. vbi etiam tetigi aliam q. quam tangit hic vnico verbo Bald. & dominus meus, vtrum agens qui in libello facit mentionem de instrumento, debeat illud producere ante litis contest. quod etiam ibi plene examinaui: & vide Barto. in l. edita. ad fi. C. de eden. Cætera dic vt dixi in voce. Aretinus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Filius institutus hæres quādo moritur, priusq; adeat hęreditatē, secundū regulas iuris, extincta erat potentia adeundi, nec poterat patri hæreditas acquiri.

2 Legati officio qui fungitur, pro patria sua, dicitur esse absens causa reipublicæ.

3 Consanguinei appellatione continetur cognatus, & etiam agnatus.

4 Putari dicitur id, quod iustis rationibus opinamur, nō quod sine ratione.

5 Fama & communis opinio in dubio causat iustā causam credulitatis.

6 Multorum appellatione intelligitur saltem maior pars viciniæ.

7 Opinio cōis qualiter probetur, vide hic, remissiue tamen.

CVm quidam. Pater pōt restitui ad adeūdū, si filius prius est mortuus, q; ipse posit iubere, qa fuit impedit⁹ causa reipu. h. d. Secūda est ibi: diuus Pius. Tertia ibi; cō quòd reipubli. ¶ † No. ex isto princi. ꝙ qñ filius hæres institutus

institutus moritur, anteq; adeat hæreditatẽ, secundũ regulas iuris, extincta erat potentia adeũdi, nec p̃ri poterat acquiri hæreditas. Et hoc est verum etiã hodie ḋ iure nouissimo: licet eñ de illo iure filio repudiãte expresse hæreditas deferret̃ p̃ri. l. cũ non solũ. §. j. de bo. quę li. si tamẽ filius vel tacite repudiabat p̃mittendo labi t̃ps statutũ, vel moriebatur anteq; adiret, nõ habet locũ dispositio illius legis: secundũ doc. in l. j. C. qui admitti. q̃d refert Barto. & sequit̃ in l. is qui hæres. §. fi. s. eo. vbi dixi, & etiam tenet Bal. & Ang. hic. ¶ †Secundò no. q̃ etiã ille q̃ est legatus pro sua patria, licet nõ sit legatus Cæsaris, vel vrbis Romæ, dicit̃ esse absens causa reipu. de quo dicemus plene in gl. ij. quæ hoc tangit. ¶ †Tertiò no. q̃ propter impedimentũ cõtingens in p̃sona p̃ris iubẽtis concedit̃ sibi restitutio, q̃n est impeditus siue absens ex cã reipu. Ad qd aũt concedatur restitutio, vtrũ ad adeundã hæreditatẽ, vel potius ad hoc vt efficiat̃ heres vtiliter ip̃o iure, statim videbis in j. gl. ¶ In glo. super verbo, subuenire. ibi: in lucro, vt in dãno &c. Contra istã determinationẽ arguitur: qa illa iura loquuntur in lucro certo, quod oĩno deferebat̃ impedito, si non fuisset impedimentũ. Sed tex. ñr loqui nõ v̄r in lucro certo, sed in lucro potius sperato: nã etiã si pater fuisset præsens, poterat filius non adire, vel etiã mori, anteq; adiret: & sic hæreditas non fuisset quæsita patri. Ergo v̄r, q̃ huius lucri nõ sit habenda ratio: sicut dicit text. in simili in l. naturale. §. j. ff. de acqui. re. do. quẽ adducit d. Pau. ad hoc r̃ndent Mod. quòd licet lucrum non esset certũ probabiliter, t̃n poterat sperari: qa verisimile est, q̃ filius esset periturus mandato p̃ris: arg. no. in l. j. §. quę onerandæ. j. quarũ rerũ actio nõ det̃. Melius facit tex. in l. liber hõ. versus finẽ. ff. de acqui. re. do. vbi probatur, q̃ seruus putatiuus, qui adit præcedente iussu, in dubio videtur adire, vt pareat iussui dñi: de quo dixi in l. qui in aliena. §. j. s. eo. Ille t̃n tex. loquitur, postq; seruus fecit id quod erat iussum: vñ non est omnino simĩs casus. Pro qua conclusione vide optimum tex. in l. ij. §. quod si hæres. ff. de mino. vbi probatur, q̃ propter sp̃e lucri non certã, sed quæ poterat nõ esse, conceditur restitutio in integrũ minori, quia spes erat probabilis. Hæc tamẽ intellige in lucro, q̃ nõ acquireretur cũ iniuria alterius, quia pro illo nõ daretur restitutio. l. deniq;. cum l. seq. ff. ex qui. cau. ma. & regulariter non h̃r rõ lucri cessantis, vbi est lucrum cum iniuria alterius. l. si is qui. in fi. vbi Bart. ff. de fur. l. si quis vxori. §. pe. cum gloss. eo. ti. & tradit Bal. in l. j. C. de sen. quæ pro eo. secundùm do. me. hic. Tu vide glo. in l. iij. §. Labeo. ff. de acqui. pos. & quod no. Bar. in l. qui fundum. §. qui bona. ff. pro emp. Et quia de lucro verisimili & honesto debet haberi ratio, inde est, q̃ post morã etiã in actionibus bo. fi. & nõ arbitrarijs h̃r rõ talis lucri, quod quis verisimiliter fuisset percepturus. l. iij. & ibi Bar. ff. de eo quod cer. lo. quod vtrum sit verũ in foro conscientiæ de iure cano. vide plene Mod. in c. fi. de vsuris. & Pet. de Ancha. in regula, peccatum. vel in regula, peccati venia. de reg. iur. ¶ In ea. gloss. ibi: licet ipse non fuerit institutus. Bald. & Ang. hic, quos sequuntur Mod. reprehendunt istam glo. Dicunt eñ, q̃ restitutio non debet restituere, nisi quod læsio abstulit. s. q̃ si minor fuit læsus in dñio, & non in possessione, rescisso contractu non restituitur sibi possessio, sed actio ad vendicãdũ, secundũ gl. quã ibi approbat Bar. in l. qui p̃prio. §. procurator. ff. de procur. & Bal. in l. in causæ. §. interdũ. ff. de mino. Sed læsio non abstulit ius adeundi p̃ri, quod sibi non cõpetebat, sed filio, ergo non v̄r sibi restituendũ. Vnde ipsi dicunt, q̃ per restitutionem p̃r efficietur hæres ipso iure vtiliter, qa h̃ditas per læsionẽ sibi fuit ablata. Ideo dicit Ang. q̃ in libellando aduocatus debet esse cautus, vt concludat & petat restitui patrẽ ad h̃rditatem, quæ fuerat sibi quęrenda, nõ ad ius adeundi: quasi sentiat, q̃ si peteret se restitui ad ius adeundi, libellus non procederet. Sed primũ dictum nititur hic defendere do. me. per simile: quia videmus, q̃ h̃di pupilli restituitur ius adeundi: in l. Pãtonius. j. eo. quod t̃n sibi nunq; cõpetierat. Sed istud simile de facili tollitur: quia licet non competijsset sibi, competierat pupillo, cuius personã ipse repræsentat: vnde virtute repræsentationis illud ius v̄r sibi competijsse. Sed pater, qui petit restitutionẽ in casu nostro, non petit eã vt repræsentans personã filij, sed q̃ amiserat lucrũ, quod per mediũ filij ad eũ p̃tinebat. Vñ tu potes defendere hãc opi. gl. meliori rõne: q̃m si pater adijsset per filiũ, esset acquisitũ sibi ius directũ in h̃rditate, nõ vtile. l. qui in aliena. §. interdũ. vbi Barto. s. eo. & plene per Bar. in l. cum filio. ff. de leg. j. Vñ nõ est verũ, q̃ si pater efficitur hæres vtiliter, restituatur sibi totaliter, quod læsio abstulerat. Ad hoc autem, vt restituatur sibi ius decretũ h̃rditatis, necesse est vt restituatur prius ius adeundi, per quod põt fieri hæres directo, nec est istud nouum, q̃ restitutio non solũ restituat id, in quo petens restitutionem est læsus, sed etiam aliud, sine quo læsus perfectè restitui non posset ad id in quo est læsus. l. j. C. si in cõi eademq; cã. & no. in l. tutor. §. j. ff. de mino. Et si dicatur, q̃ ex legis disp̃õne possit induci, vt aliquis ipso iure efficeretur hæres directo: vt patet in suo, & necessario, vel in necessario t̃m. Ad hoc r̃ndetur, q̃ in dubio debemus interpretari legem, vt minus exorbitet à iure cõi, q̃ fieri põt. c. cùm dilectus. de consue. & traditur in l. iiij. §. prætor ait. ff. de dam. infec. Sed si intelligeremus, q̃ aliquis efficeretur hæres directo ipso iure, & non per medium aditionis, induceretur longe maior sp̃ãlitas contra ius cõmune: ergo in dubio debemus interpretari, vt dicit Accur. q̃ videat̃ restitutus ad ius adeundi. Et in q̃tum Ang. sentit, q̃ si ageretur ad restituendũ ius adeundi, libellus non procederet. do. me. dicit, quòd imo verba libelli possent impropriari, vt intelligeremus de vtili acquisitione h̃rditatis sicut dicimus, quòd is qui dicit se dñm in libello, videtur impropriando verba libelli etiam deducere dñium vtiliter, secundũ Bart. in l. si mater. §. & an eandẽ. de exc. rei iud. & per Bal. in l. ij. ff. de cõdi. insti. ¶ Ad quẽ articulum aduerte: quia si Bal. & Ang. dicerent, q̃ patri competeret vtile ius adeundi, ista rõ procederet optime: sed ipsi non dicunt, q̃ competat vtile ius adeundi, sed quòd pater est hæres vtiliter ipso iure. Et est effectus magnus secũdùm Pau. de Ca. quia moriendo transmitteret hæreditatem ad suos, tanq; sibi quæsitam. l. si quis filium. §. j. s. eo. quod nõ faceret, si haberet adire hæreditatem. Vnde dicere, q̃ is qui petit se restitui ad ius adeundi, id est acquirendi, videatur petere se restitui ad ius quæsitum, vel quod acquiritur ipso iure sine aditione, hoc non videtur posse dici. Dic ergo melius, quòd iste libellus potest saluari: quia licet hæreditas acquiratur patri ipso iure, non tamen acquiritur irreuocabiliter: quia si non vult eam acceptare, extinguetur ius sibi quæsitum ipso iure saltem effectu: sicut dicimus in l. necessarijs. j. eod. Ille ergo qui petit se restitui ad ius adeundi, potest exponere ius adeundi. i. acceptandi ius sibi quæsitum ipso iure, quod est simile iuri immiscendi, quod cõpetit filio. Et quòd ista expositio possit fieri, vt saluetur libellus, deciditur clare ex notatis per Barto. & Moder. in l. is qui putat. s. eodem. & Bald. in l. potuit. C. de iure delib. vbi volunt, quòd etiam in actu aditionis positum in instrumento notarij verbum, adire, improprietur pro immixtione. Multo ergo fortius in libello idem erit faciendum. l. si quis intentione. ff. de iud. & l. j. cum ibi not. C. de vsufructu. ¶ In gloss. super verbo, aderat. ibi: item plus maiori succurritur. Hanc glo. perpetuo not. vult enim, quòd fauorabilior sit restitutio, quæ conceditur absenti ex causa reipublicæ, vel ex clausula generali, si qua mihi iusta causa &c. nam de vtraq; potest intelligi hic tex. secundùm diuersas solutio. s. positas, quum sit restitutio, quę conceditur minori ratione ętatis. idem dicit gloss. in d. §. sed vtrum. in ver. sed an id beneficium. Ideo dicebatur aliàs per leges hic allega. in gloss. quòd licet statutum excludat minorem à petitione restitutionis in integrum contra præscriptionem, non tamen videtur excludere petentem restitutionem ex capite absentię, vel impedimenti: quia ista restitutio est fauorabilior, vnde non est eadem ratio tollendi eam: & hoc tenet Salyce. per l. alleg. in gloss. in l. j. C. de restitu. mili. Contrarium consului in quæstione de facto Ferrarię, & est verius, tum quia fauorabilior est persona minoris, quàm absentis causa reipubli. vt patet in l. fi. cum ibi not. ff. de in integ. restitu. & istud hic tenet Bald. tum quia istam quęstionem videtur determinare gloss. not. in l. necnon. §. quod eis. ff. ex qui. cau. ma. quę dicit, quòd vbicunq; negatur restitutio minori, multofortius videtur negata absenti ex causa reipubli. & idem dicit gloss. quam tunc non allegaui in l. Pap. §. fi. cum l. seq. ff. de inoffi. testa. ad text. in l. si qua militi. iuncta l. auxilium. alleg. in gloss. respondi, quòd hoc non operatur in l. si qua militi. maior fauor: sed quia tempora statuta ad accusandum sunt vtilia, quæ non currunt ignoranti vel impedito: vt plene not. in rub. ff. de diuer. & temp. pręalleg. Pupillo autem non conceditur restitutio: quia sit ignorans vel impeditus: sed quia omisit prosequi ius suum ex sui facilitate, vel dolo aduersarij. Vnde non credo istam gloss. esse veram: sed potius id quod dixit in d. l. necnon. §. quod eis. ¶ Extra glo. dubitat hic Raph. Cu. quem refert d. m. vtrum ista l. procedat hodie de iure nouissimo. Et videtur inclinare quòd non: quia cùm filius hodie possit solus adire etiã patre ignorante, intellige hæreditatem aduẽtitiam, videtur q̃ negligentia filij præiudicet patri, secundùm gl. & doc. in l. j. C. qui admit. D. me. dicit, quòd illa dicta possunt limitari per istam l. nisi pater sit iustè impeditus. Sed hoc non videtur conuenire rõni supradictæ: quia si sic esset, sola negligentia filij non posset pręiudicare p̃ri: quia si pater non esset impeditus, & sciret hæreditatẽ delatam, esset etiam quid imputaretur sibi. Vnde est quęrenda alia rõ, vt dicamus hanc l. hodie nõ eẽ correctam. Et est dicendum, q̃ q̃uis negligentia filij possit pręiudicare patri, tamen si filius moritur, per hoc non possit allegari fuisse negligens, nisi forte restrinxisset se ad vltimam diem, seu t̃ps pręscriptionis: nam is qui habet terminum ad faciendũ actum, nunq; dicitur negligẽs, nec sibi potest imputari, si superest sibi t̃m temporis, in quo communiter actus potest explicari. l. ij. §. si quis tamen. ff. si quis cau. & ibi declarat Ang. alle. glo. in c. cupientes. §. cęterum. de ele. lib. vj. Nec potest dici, quòd quia mortuus est, possit vocari negligens, quia non adiuit ante mortem suam, maxime si est elapsum tempus nõ modicum: arg. legis, tractabatur. suprà, de test. mi. & l. iij. C. de inoffi. te. nam ad conuincendum aliquem de negligentia casus mortis possibilis non consideratur regulariter. Glossa, est nota. in autentica, de trien. & se. §. illud. in ver. angustatum. quam alleg. Ang. in dicto §. si quis tamen. Et per ista sit expeditum hoc elegans principium.

Quod dicitur. Venter qui pariturus est posthumum, qui alijs antefertur, impedit sequentes in gradu adire, siue sit plenus, siue putetur esse plenus: secus si venter est vacuus, & sic sit opin. adeuntis, & communis. h. d. Diuiditur in tres partes principales, secundùm Bart. vsq; ad §. suũ. In prima ponitur duplex membrũ antiquorũ. In secũda ibi: accipe. ponitur interpretatio primi membri, siue expositio, & extensio ipsius cum rõne decidendi, &

declarat quō intelligat verbū, putet. In tertia ibi: quid si ipse putet. ponitur declaratio secūdi mem bri, s. qn̄ putat vel scit mulierē non esse pregnātē. Et cōtinet tria dicta ista vltima pars. ¶ Primò no. ibi: ad intestatos &c. ꝙ dispō q̄ facit mentionē de hærede indefinita, cōplectitur ita herede ab intestato, sicut ex testamento. ¶ Secūdò no. in ver. idē accipias, secundū expositionē gl. ibi: vel cōsangui a neū pariturus est. ꝙ appellatiōe cōsanguinei[a] continetur cognatus, & etiā agnatus, qui hic notatur legitimus: qa vt dicit gl. omnis qui est agnatus, est cognatus, sed nō conuertit. l. inter agnatos. & ibi no. ff. vnde cogna. & l. iuriscōsul. ff. de gradibus. Et licet gl. ita exponat istū tex. pōt tñ aliter exponi, vt verbū, legitimus, significet agnatū: verbum aūt, consanguineus, significet fratrē carnalē, natū ex eodē p̄re: & hāc expositionē tāgit Bart. hic, & est verior: qa isti proprie dicunt cōsanguinei: vt l. post cōsanguineos. i prin. ff. de suis & leg. in aut. de cōsan. & vte. fra. in prī. Vñ nescio quare Imo. hic dicat, ꝙ ꝓprie cōsanguineus dicit cognatus: qa hoc nō reperies bene expssum in iure, sicut aliā expositionē. Et hoc videt sentire Bar. dū addit, postq̄ posuit hāc secundā expositionē vltra glo. ꝙ ex cōi vsu loquēdi oēs cōiūcti cōsanguinei, vocant cōsanguinei, & sic tam agnati q̄ cognati: nā si ex proprietate verbi vocarent cognati, cùm etiā in cognatis vocent agnati, cōsuetudo nihil adderet ad ꝓprietatē verbi. Dicit tñ Bal. in l. fi. ff. de verbo. signi. ꝙ neq; mater, neq; auia cōprehendun tur appellatione consanguineorū in materia statuti: qd̄ vtrū sit verū, nō determino nunc ad materiā. Vide Pe. de Ancha. in c. j. de cōsti. in sua repe. char. xxxix. vbi refert dicta Bart. hic. Sed q̄ritur, qd de verbo, parentes, qd̄ est verbū cōsuetudinis: qa verbū, parens, de iure significat ascendētem, nō transuersalē: vt l. iuriscōsult. §. parentes. ff. de gradibus. super quo d. Bal. singulariter in c. j. quemad. feu. ad filiā perti. ꝙ si statutum dicit, ꝙ exclusa fœmina parētes succedant ad quartū gradū, noīe parētū veniunt solū agnati, & nati ex masculis, ꝓpter mentē statuti, q̄ vr̄ esse, vt bona conseruent in familia: iuxta l. j. §. si seruus. ff. de ven. inspi. & quod ponit Bart. in l. liberorū. ff. de ver. signi. † Vñ licet verbū, parētela, ex cōi vsu loquēdi cōprehendat etiā cognatos,[b] & natos ex fœminis. c. cùm in tua. extrà, de testi. & est gl. in cle. Romani, de iureiur. Ex mente tamen statuti restringetur ista appellatio ad agnatos. Ang. in cōsil. suo cclxiiij. dicit hoc esse verū, si defuncto superessent agnati: secus si nō supersint agnati, sed cognati duntaxat. Pro ista decisiōe multum facit quod no. Io. An. in ti. de testa. in rub. vel in §. j. in addi. Spe. vbi dicit, ꝙ dispositio q̄ loquit de descendentibus, vel hæredibus masculis, nō cōprehēdit masculū natū ex filia, ꝓpter mentē dispo nētis. Et si rō esset expssa in statuto, crederē istas doctrinas eē veras: qa per rōnem restringit, & ampliat lex. l. cū mulier. ff. solu. matri. & l. iij. in prī. ff. de legi. tu. cū simi. Et in isto casu, si ratio est cōseruatio bonorū in familia, crederē dictū Bal. eē verū simplr̄, ita ꝙ etiā in subsidiū nati ex mulieribus nō admitterent. Vbi autē rō non esset expressa in statuto, Bar. dicit in l. liberorū. de ver. signi. ꝙ à tali rōne nō posset argui. & forte procederet dictū Ange. in consi. præalleg. videlicet ꝙ primò vocarent agnati, deinde cognati: qa sicut relictum factū familiæ vr̄ prius vocare eos, qui sunt potiores in gradu. l. cū ita legatur. §. fi. de leg. ij. ita statutū videtur habuisse potissime respectū ad cognatos, ꝑ quos conseruat familia, & in subsidiū ad cognatos mascu. qa etiā per eos magis honoratur familia, licet ipsi non sint de familia, & de sanguine per masculos, sed ꝑ fœminas. Super hoc tñ est diligentius cogitandū. Et aduerte, qa verbū, parentela, vel parens, de sui natura est nomē naturale, vel significans naturalr̄: vñ etiā bastardi veniunt appellatione parentū, vel parētelę, secundū Bart. in l. ꝓnunciatio. §. familiæ. ff. de verb. signi. Repe ritur tñ casus, in quo verbū cognatio, qd̄ expres-

sius significat cognatū, nō respicit nisi descēdētes: & hoc est ꝓpter odiū irrationabile, qn̄ vnus afficit ex delicto alterius: ita singulariter dicit Io. An. in c. vbicūq;. de pœnis. l. vj. & ita aliàs cōsului in ciuitate Senarum. ¶ † Tertiò no. ꝙ vbicunq; sperat testm̄ posse rūpi, non pōt adiri hr̄ditas de iure ciuili interea: concor. l. ventre. j. eo. de quo in gl. in ver. testator. vbi elicimus tibi ex isto tex. vnū sing. dictū ad materiā. l. si filius heres. §. 4 de li. & posth. ¶ † Quartò no. in versi. qd̄ dicit. ꝙ illud dicitur putari, quod iustis rōnibus opinamur, non ꝙ sine rōne: & qd̄ iusta cā credendi est, qn̄ aliquis credit alicui attestanti de facto ꝓprio. Et ꝑ hunc ver. ampliat singulariter id qd̄ dicit Bart. in l. athletas. ff. de falsis. vbi vult, ꝙ dictū personæ fide dignæ excuset à præsumpto dolo, & calūnia: & idē dicit in l. athletas. §. calumniator. ff. de his q no. infa. & est tex. cum gl. in l. Titio fundus. j. de condi. & demō. nā per istū tex. pōt dici, ꝙ etiā si persona non sit ita fide digna, dummodo nō sit infamis, pōt sibi credi asserenti de facto proprio, si nullū habet interesse in ista assertione. ¶ † Quintò 5 not. ibi: sed secundùm multorū opi. & c. quòd fama & coīs opi. causat in dubio iustā causam credulitatis, & excusat à dolo p̄sumpto: vnde accusator vel syndicus qui denunciat vel accusat, si hoc fecit impellēte fama, excusatur à dolo præsumpto, secundū Bar. & Mod. hic, & probatur ista conclusio in l. miles. §. mulier. ff. de adult. vbi ponitur notabilis limitatio ad hoc dictum; & tenet Bar. in l. fi. ff. de hære. insti. & in l. ij. C. si seruus aut liber. ad decu. aspi. lib. x. vbi est bonus tex. quem adducunt etiā hic Moder. Tu vide Bar. in d. §. calumniator. plenius. & in l. j. in prin. ff. ad Turpil. & quod no. idē Bart. l. atqui natura. §. cū me absente. ff. de neg. ge. vbi dicit, ꝙ fama causat titulum putatiuū iustū, & sicut ista fama excusat à dolo præsumpto, ita excusat à culpa: vnde nō imputatur custo c di[c] carceris, si curialius custodit aliquē, qui est boni noīs & famæ, secūdū Ang. in l. si à bonæ fidei. ff. de rei ven. per illū tex. & ita accidit de facto 6 in ciuitate Senarū. ¶ † Not. ēt ex eodē ver. ꝙ appellatione multorū in d telligitur saltē maior pars[d] viciniæ: vnde licet aliàs tres dicantur multi. l. licet imperator. de leg. j. & l. j. §. & hoc rescriptum. ff. ad Syl. & ibi per Bar. tñ ꝓpter subiectā materiā capitur hic aliter, & hoc pūctualiter declarat Bar. ad ꝓpositū in l. Labeo. in princ. de suppel. le. ¶ Vltiò no. in ver. sed & si ipa mulier. secundùm Bar. ꝙ posito ꝙ syndicus qui tenetur denunciare mala, teneretur denunciare aliquo casu seipm̄, tamē si esset certus se nō deliquisse, nō tenebit ad denunciandum, licet sit fama in cōtrarium, ꝙ deliquerit. Et qa circa istud notabile in intellectu ipsius glo. variat, & Bar. & aliqui Mod. inter se: iō de hoc dicet in vlti. gl. ¶ In glo. super verbo, putatur. ibi: cōi opi. vel sua. i. hæredis. Aduerte diligēter, qa gl. tua dicit hic, ꝙ si solus hr̄s putat mulierē esse prægnātē, sufficit vt non possit adire hr̄ditatē: & hoc tenet hic expresse Pau. de Ca. in ver. sed & si ipsa mulier. in secundo rn̄so. ibi: per cōtrariū autē. de cuius intellectu & veritate gl. huius dicā tibi in ver. qd̄ dicit. in gl. sup ver. putet. ¶ In glo. super ver. si fit. Mihi vr̄, ꝙ sup isto verbo glo. fit duplicata, si nihil deficit in tex. meo: nā post istā primā gl. & duas alias seq. ponit gl. sup ver. isto, & replicat in effectu idē: adducit tamē aliquid. Vnde declarādo illa secūdam glo. aduerte, quia dicit, ꝙ cōis opi. constat multorū opinione, q hoc scire possunt. Ex qua glo. Bar. colligit, ꝙ non semper est necesse, ꝙ fama sit in tota ciuitate, sed sufficit ꝙ sit in vicinia: vnde testis interrogatus in his quæ nō sunt multum notabilia, & magna, quō sciat, pōt rn̄dere, quia hoc audiuit à tota vicinia, vel maiori parte. Facit tex. & quod ibi Anto. de Bu. in c. per tuas. qui filij sint le. Vbi aūt factum esset magnum, & valde notabile, tunc deberet dicere, quòd audiuit ab omnibus de ciuitate, vel maiori pte, qa tales præsumunt diffamari per totā ciuitatē: & idem dicit in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. & sequuntur Mod. Adde dictis suis, quòd vicinia sifr̄ pōt probare notorium, sicut fama. c. cum dilecti. in fi. de purg. cañ. Adde etiam quod no. ponit d. Ant. in c. quid per nouale. de verb. sig. vbi dicit, ꝙ satis est testē dicere, ꝙ audiuit à maiori parte vicinorū, qui de hoc loquuntur, vel ab omnibus. quæ verba hoc significāt, ꝙ qn̄ diceret eē fama de aliqua re, cuius cognitio nō pertineret ad hoīes alicuius qualitatis: verbi gratia, mercatores, vel artifices: satis est attestari de illis. Et similiter si habeat fieri testimoniū de hominibus 7 ciuitatis, secundū Ang. in l. inter oēs. in prin. ff. qui satis. cog. † Sup quo vide qd̄ no. Bal. in repe. l. de qbus. ff. de leg. ad fi. vbi ponit qualiter ꝓbe c tur cōis opi.[e] Et qa gl. tua, & p̄cedēs dicit, ꝙ verbū, scīa, hic accipitur pro cōi opi. est arg. ꝙ si testis dicit se scire id, quod directo & per sensum cōprehendi non pōt, exponitur scīa. i. credulitas, & saluatur dictum testis, secundū Cy. in addi. quē sequit Bal. in l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. Amplius dicit Ang. & magis no. quòd si testis dicit aliquid esse verū, & probat contrarium, quod est falsum, excusatur testis à falsitate, si de eo quod testis dicit est verum, est cōmunis opi. vel fama: vt ipse no. in l. ꝓ hærede. in prin. ff. de peti. hære. videtur em̄ dicere esse verum eo modo quo scit, qa scientia est verorū, secundū Philosophum. f Vñ qa verbū, scīa,[f] capitur improprie pro eo quod scit ꝑ famā, ideo hoc mō testis vr̄ asseruisse eē verum: & tñ si testis dicit se nil scire, interrogatus super articulo veritatis, verbum, scire, capitur proprie pro scientia certa. Vnde si postea deponat super articulo de publica voce, & fama, non est contrariū, secūdùm Bald. in rub. ff. de iureiur. & in l. si defensor. ff. de inter. act. & tetigit in repeti. sua in l. data opera. C. qui accu. nō pos. ¶ In glo. super verbo, testator, ibi; & tunc idem quod hic. Not. istam gloss.

a ¶ Cōsanguinei. De quo verbo tu vide plene d. Alexā. de Imo. in cōs. lxxxij. j. parte.

b ¶ Cognatos. Vide late per d. Alex. de Imo. i l. ij. de in ius vocā.

c ¶ Custodi, Pro quo vide tu Pari. de Puteo in trac. syndi. ī ver. an ptās. char. xxviij.

d ¶ Maior ps. Adde Card. in cle. j. §. ij. de iureiur. & Fely. in c. dilect⁹. in me. j. col. de symo. ꝙ m̄lti dicunt pauci, habito respectu ad plures. Et adde eūdē Frā. Are. in l. cōtinuus. §. itē qa, in j. col. ver. qd aūt. de verbo. obli.

e ¶ Cōis opin. Vide tu Fely. in c. cū oporteat. in j. col. de accu. & qd̄ ibi dixi in apost.

f ¶ Verbū, scīa. Adde q̄ de hoc verbo, scīa, hn̄r ꝑ eūdē d. b Fran. Are. in l. qui Romæ. §. duo fratres. circa me. iij. co. de verbo. ob.

glo. perpetuo, quæ exp̄sse dicit, ꝙ text. noster intelligitur in posthumo instituto, sicut p̄terito, post quem debet succedere alius. i. substitutus: nam per istam glo. quę est verissima, vt j. ostendã, probatur manifeste, ꝙ datio substituti vulgaris non tollit suitatẽ: nã si tolleret suitatẽ, posthu. non esset nasciturus suus. cuius cõtrariũ dicitur in tex. Et licet alia glos. super verbo, institutũ ventrẽ. in ver. hic ergo. §. loquitur. in fi. dicat ꝙ iste §. loquitur in posthumo p̄terito, debet referre illa verba ad versiculũ, siue igitur. non ad totũ §. sup quo versi. gl. est posita. Bar. tamẽ hic exp̄sse tenet, ꝙ totus §. loquatur in posthumo p̄terito, & idẽ sentit in diuisione literæ, dũ dicit, ꝙ ratio decidẽdi in isto §. ponitur in §. siue igitur. in quo iuriscõsultus loquitur de posthumo p̄terito, & ratio ibi posita solũ ad posthumũ p̄teritũ adaptatur. Sed cum reuerẽtia, licet Pau. etiã sequatur hũc intellectũ, hoc nõ videtur bñ dictũ. Primò quidẽ, q̃a tex. in prin. non magis aperit, ꝙ posthumus sit p̄teritus, q̄ institutus. Et si dicas, ratio posita in versi. siue igitur. nõ adaptatur ad posthumũ institutũ. Rñdeo tibi cõcedendo hoc, sed dico, ꝙ prius assignatur alia ratio vniuersalior in ver. q̃m mortis tẽpore. quæ vniformiter respicit præteritũ & institutum, videlicet q̃a posthumus haberẽ ꝓ nato, ad excludẽdũ sequentẽ, & faciẽdũ sibi locũ. Et si posthumus sit institut⁹, hoc est manifestũ, ꝙ ista rõ optime quadrat. sed si sit p̄teritus, adhuc bñ cõuenit: q̃a si habetur ꝓ nato, ergo quo ad excludendũ institutũ in testamẽto, satis est, ꝙ ex quo haberẽ pro nato, hæreditas habeatẽ sibi ꝓ delata ab intestato, cùm testm̃ habeatur pro nullo, nõ dico quo ad oẽs effectus, sed quo ad hoc vt alius non possit adire. Sed posito, ꝙ ista ratio nõ cõueniat posthumo p̄terito, hoc facit magis pro opi. mea & glo. quia si ratio nõ conuenit posthumo præterito, ergo vt sit ptinens, & bona, debet referri ad posthumũ institutũ: & sic habeo propositum, ꝙ hic loquitur in posthumo instituto. & tñ per restitutionẽ vulgarem non est sublata suitas. Re tñ vera tex. in ver. siue igitur. ibi: q̃m & in eo est. vult addere aliã rationẽ ĩ casu, in quo posthumus est p̄teritus, vltra illã quã s. assignaui, quæ erat cõmunis ad vtrũq; casum: & hoc satis indicat ista dictio, &, quæ videtur implicare rationẽ pręcedentem. ¶ In glo. sup verbo, legitimum. ibi: & consanguineum. i. cognatum. Ista expositio non est necessaria, quia põt significare cõsanguineũ pro fratre nato ex eodẽ p̄re, & p legitimos alios agnatos: sicut dicitẽ in l. ij. in prin. ff. de suis & legi. Non ob. ꝙ si sic exponeretur, verbũ, consanguineus, esset superfluũ: sicut dicit Pau. de Ca. quasi videatur significatus per verbũ, agnati. Nã primò hoc non est verũ, quia ex ꝓprietate vocabuli cõsanguinei differũt ab agnatis: vt patet in d. l. Sed posito ꝙ ita esset, tñ nulla esset superfluitas in casu nostro: q̃a ex quo post nomen agnati ponit nomẽ cõsanguinei, sub verbo p̄cedenti, non cõprehenditur cõsanguineus, in quo est facta specialis nominatio: iuxta l. sanctio legum. ff. de pe. & in l. cohæredi. §. qui patrẽ. ff. de vulg. & pup. cum si. nã etiãsi bene respicias ad expositionẽ glo. ꝙ verbũ, consanguinei, ponatẽ pro cognatis, oritur eadẽ superfluitas, nõ quidẽ in verbo, consanguinei, sed in verbo, agnati: q̃a cùm quilibet agnat⁹ sit cognatus, & per verbũ, cõsanguinei, significentur cognati, satis erat hoc verbũ sine verbo, agnati. Sed tamẽ q̃ocũq; exponas, ista locutio potest saluari, vt s. dixi: quia q̃d est specialiter nominatũ p̄cedẽter vel subsequenter, nõ cõprehenditur sub vocabulo magis generali. Et attende, q̃a do. Pau. hic fatetur, ꝙ strictè & propriè nomen consanguinei cõplectitur fratrẽ natũ eodẽ patre: q̃d facit ad ea quæ dixi in no. ¶ In eadẽ gl. ibi: itẽ dicũt quidã. in fi. ibi: q̃d postea dicit de ventre. Gl. ista videtur restringere tex. nostrũ in ver. deniq;. qui sequitur inferius, dũ dicitẽ ibi, ꝙ iste posthum⁹ mittitur in possessionẽ vẽtris nomine ad primũ casum positũ in princ. §. s. ad posthumũ, qui est nasciturus suus, quasi alijs posthumis non detur bo. pos. vẽtris nomine. Sed Dy. Ia. de Are. & Bar. dãnant gl. quia imo potest tali posthumo concedi ista bo. pos. vt patet in l. vbicunq;. & l. fi. de ven. in pos. mit. ideo potes intelligere versi. deniq;. sine vlla restrictione &c. ¶ In glo. super verbo, inferioribus. ibi: sed in quo differt &c. Hæc glo. dicit duo, quorũ vnũ est falsum, & aliud est dubiũ. Nã si venter est vacuus, ꝙ cohæres institutus extraneus non sit hæres in solidũ, sed pro quarta, hoc est cõtra tex. expresse in l. illud. ver. idem in extraneo. ff. si pars hære. pe. & de rõne decidẽdi videbis per Bar. vbi tangã in §. suũ. Secũdum, dũ gl. dicit, ꝙ si venter est plenus, & est vnus duntaxat in vtero, hæres extraneus nõ efficitẽ hæres, nisi pro quarta parte. aduerte, quia contrariũ dicit glo. super verbo, attestatos. vbi vult, ꝙ sit hæres pro dimidia. Et hanc glo. reprehendit hic Pau. de Ca. qui solus tãgit hũc casum, cuius dicta referemus plenius in §. suũ. j. eo. ¶ In glo. super verbo, obstetrices. ibi: vt pote familiares &c. Ista ratio non est vera, quia possunt esse obstetrices, quæ non sint familiares & domesticæ, & tamẽ pretextu peritię artis possunt iudicare, secũdùm doct. hic. Vtrum autem, qui deponunt de peritia artis, debeãt iurare, & quomodo, tãgit hic Ang. & Mod. & est cõis conclusio, ꝙ debent iurare, & de credulitate: super quo vide plene Bar. in j. cõstitutione Digestorũ. & in l. j. in princip. ff. de ven. inspi. & Io. An. in c. fraternitatis. de frigi. & ma. & plenissime scripsi post d. Ant. in c. ꝓposuisti.[a] de proba. vbi addidi quædã notabilia, quæ modo retuli in voce, quæ poteris videre ibi scripta. Ad materiam adde oĩno Bar. in l. si semel. C. de re mili. lib. xij. Et vtrũ requirantẽ plures periti, vel sufficiat vnus, vide in loco alle. in prima constitutione. & in l. j. in fin. de ver. obl. per Bar. & Mod. Et vtrũ reddenti causam, quia est peritus in arte, vel quia est artifex, credatẽ de ista qualitate, si aliter nõ constat: hoc tangit Bal. in tit. de notis feudorũ. & est singulare verbum, q̃d ego retuli in d. c. proposuisti. ¶ In gl. quid si ipse. ibi. s. non esse prægnantem. Hæc lec. approbatẽ cõiter, & tñ si bene respicias ad tex. nõ viderẽ esse de intẽtione literæ, maxime quia saluãdo istã lect. est opus subauditione ejus, de quo non est facta mẽtio in isto §. Sed si teneas, ꝙ iste ver. intelligatur de eo, qui putat mulierem esse pręgnãtem: nõ est opus subauditione, sed determinatur idẽ casus mutatis personis. Dixerat em̃ primò in ver. q̃d dicitur, ꝙ si mulier dicat se pręgnãtem, vel obstetrices, tũc non potest adiri hæreditas, intellige cõcurrente opi. heredis, quod apparet ex verbo, solus, posito in isto ver. Et etiã si fama cõis esset, ꝙ esset p̄gnans, vel obstetrices hoc dicerent, licet hæres putaret cõtrariũ, non posset adire, vt hic dicitẽ in gl. seq. & bene. Modo quæritẽ in isto ver. quid si solus hęres putet mulierẽ esse p̄gnantẽ, vtrũ possit adire? Et respõdet ꝙ nõ, q̃a sua opinio sibi pręiudicat. & hoc est verũ, vbi solus hæres putat esse prægnãtem, nec est aliq̃s alius, qui cõtrarium opinetẽ. Vbi aũt fama esset in cõtrariũ. s. ꝙ mulier nõ esset p̄gnãs, tunc põt hæres adhærere cõi opi. & omittẽdo suam adire: q̃d nõ cõtingit, neq; põt contingere, q̃n solus hęres putat esse p̄gnantẽ, & nõ est fama neq; opinio in contrariũ. Ratio differẽtiæ est, q̃a vbi non est fama in op. nullã habet causam iustã hæres, ex qua possit variare, & pręsumatur mutatio volũtatis: & dato ꝙ vellet mutare volutatẽ, adhuc nõ possit adire, nisi cõcurreret opi. aliorũ cum sua, vt dicit hic gl. Sed quãdo fama est in contrariũ, potest ꝓbabiliter credi, ꝙ hæres mutauerit opinionẽ, sequendo famam, quæ est fortior opinione sua, maxime si tempore quo erat in hac opinione, ignorabat hanc famã, quã postea sciuit. Hoc em̃ casu superueniẽte iusta causa, præsumitur mutatio opinionis, & cõcurrit cum opinione sua fama cõis: & sic nihil est, q̃d impediat, q̃n verè mulier nõ est pręgnans. Pro ista differentia adduco tibi not. glos. quam ibi declarat Bar. in l. ij. §. q̃d obseruari. C. de iura. calũ. vbi gl. dicit, ꝙ qui semel respõdit positionibus, non potest amplius interrogari, quia præsumitur esse in eadẽ opinione, vt ibi per doct. nisi post aperturã testiũ noua causa superueniat, propter quam ꝓbabiliter possit credi, ꝙ mutet opinionẽ. Ideo forte possumus restringere verbũ, sed ex multorum opinione, quãdo hæres qui putabat primò mulierẽ esse p̄gnantem, non habebat notitiã famæ, de qua postea didicit, vt sic stem⁹ simpliciter in terminis ill⁹ gl. Et ista lect. videtur accommodatior textui, secundùm quam non est opus subauditione: quia ex cõtinuatione ad ver. p̄cedẽ. satis apparet, vel videtur expressum in ver. quid si ipse solus putet hoc. s. ꝙ sit p̄gnans: quia tamẽ expositio gl. cõmuniter approbatẽ, illa est sequẽda: & secũdùm illã expositionem expone tex. in ver. si dupliciter. sicut exponitẽ in gl. seq. Sed cõtra intellectũ meum viderẽ facere: quia si litera est negatiua in tex. vt ego habeo, sensus erit iste, ꝙ si hęres nõ iustis rationib⁹ putat, non põt adire: & sic viderẽ colligi à cõtrario sensu, ꝙ si putaret iustis rationibus, posset adire: quod est absurdũ, nam plus debet impedire aditionẽ opinio mota iustis rationib⁹, q̄ ea quę est causata ex iniustis. Sed ad hoc rñdetur, ꝙ non est sumendũ argumẽtũ à cõtrario sensu: maxime q̃a s. in prĩ. §. fuit dictũ cõtrariũ, ꝙ qui dubitat ex dicto mulieris, vel obstetricũ, siue putat, non põt adire. Sed maxime nõ est sumẽdum, quia sequereẽ absurdũ, vt dixi. & plene no. in l. omnes populi. & in c. cum apostolica. de his quę fi. à p̄la. per d. Ant. & alios. Si autem est in tex. litera affirmatiua, si iustis rationibus &c. adhuc non videtur posse sumi argumen. à contrario sensu: quia dato quòd hæres si iustis rationibus putaret mulierem esse pręgnãtem, non potest adire: vt probatur secundùm Mod. in ver. sed si ipsa mulier. ibi: per contrarium &c. & est rationabile, quia si putat mulierẽ prægnantem, ignorat sibi esse delatã hereditatem, ergo non potest adire: vt l. siis ad quem. s. eod. & per gl. in l. is potest. Sed ad hoc similiter est dicendum, vt primò,

[a] ¶ In c. proposuisti. Et ibidem vide late Fel. in ij. colũ. in ver. vl. & adde Bal. in l. vij. mense. s. de statu ho. & quod ibi dixi in apo. & Fely. & aliq̃d in c. causam. e. tit. in iij. not.

quòd nõ debet sumi arg. à contrario sensu, maxime cõtra dispositionẽ legis, vt modo dixi. ¶ In glos. in verbo, proficit. ibi: tria concurrere &c. Imo. dicit, & bene, ꝙ aut hęres putat mulierem non esse prægnantem, motus iustis rationibus, de quibus dicit aliquid in prin. ver. quod dicitur. & nulla fama est in contrariũ. Vel cõmunis opi. poterit adire, licet fama cũ opinione sua nõ cõcurrat: qđ satis probatur in prin. ver. ꝙ dicit. Aut contra opi. hęredis est fama cõmunis, & non poterit adire. & ita intellige gl. tuã. ¶ In gl. super verbo, sed si ipsa mulier &c. Attende diligẽter, quia gloss. vult, quòd mulier tunc possit adire, si scit se non esse prægnãtẽ, quãdo fama nõ esset contra eã ꝙ esset prægnãs, secundùm Azo. Sed Bar. hic, & cõmuniter Mod. intelligũt simpliciter hunc tex. pro quibus facit l. cùm falsum. j. eo. & l. nec is. in princ. s. eo. † Et secundùm hunc intellectũ colligit Bar. ar. ꝙ si syndicus tenet denunciare maleficium, etiam si scit cõmissum à seipso,[a] non tenebit denunciare, si scit se esse innocẽtẽ, quãuis in cõtrariũ sit publica fama. Rapha. Cu. hic, vt refert d. me. intelligit Bar. idẽ sentire, quando hęres sciret muliere nõ esse pręgnãtẽ aliter, quàm ex facto suo. Ideo infert ad q. præmissam, ꝙ si syndicus scit maleficium non esse cõmissum à viro, qui est diffamatus, non tenetur denũciare maleficiũ: & ita dicit tenere Bar. licet multi aliter intelligant. D. me. hic dicit, ꝙ alij melius intelligunt, quia Bar. non loquit, nisi qñ quis est certus per factũ propriũ. Vñ quando esset certus, sed de facto alieno, nõ habet locũ iste ver. secundùm eum, adducit tex. cum gl. s. in ver. quid si ipse solus putat &c. Sed parcat mihi, ille ver. non obstat: nã ibi non loquitur de vera sciẽtia, sed de opinione probabili cõfirmata ex fama, quę nõ est proprie sciẽtia, vt j. dicã. Et si respicimus ad ll. loquẽtes de materia aditionis, probabilior videt opi. d. Raph. quia l. cùm falsum. s. alle. & similes, non requirunt, ꝙ aliquis habeat certitudinẽ ex facto ꝓprio, dũmodo certus sit hæres, ꝙ testamẽtũ nõ sit falsum: & maxime tex. in l. nec is. in prin. s. e. & in §. fi. istius l. Vnde Bar. dicit in l. is potest. in ij. q. prin. circa practicã. ꝙ satis est, ꝙ hæres sit certus testamentũ esse factũ, quia habet illud penes se in forma publica. Istæ tamen leges loquunt, vbi per factũ hęredis non agit de pręiudicio tertij. Sed in casu syndici denunciantis nõ est ita: quia si denũciat aliquẽ esse infamatũ de crimine, poterit formari cõtra eũ inquisitio, & procedit etiã ad capturã. vñ afficiet grãdi præiudicio: ideo æquius videret, ꝙ isto casu propter officiũ publicum teneret denũciare, ex quo necessitas officij ad hoc vrget. Sed tamen posset dici, ꝙ si fama potest sperni, vbi non agit de alteri⁹ præiudicio, multomagis vbi præiudicaretur alteri. s. inquisito, maxime quia syndicus vellet testificari de veritate, tẽpore denũciationis: iudex non teneret eũ admittere, quia de veritate criminis debet inqri ad merita causæ, & post rñsionẽ factã inquisitioni. c. qualiter & qñ. §. debet. de accu. Vnde forte opi. Raph. videt posse sustẽtari, licet d. m. hic teneat op. Nõ ob. ꝙ syndicus tenet denũciare maleficium, licet nõ sit punibile, secundùm Bar. in l. fi. §. diuus. j. de pub. quia hoc est, quia cognoscere vtrũ maleficiũ sit punibile, vel nõ, pertinet ad iudicem, non ad syndicũ. vñ nõ est simile. & tene menti, quia ista quæstio est valde noua in sua materia. Et quia iste text. iũcto prin. & ver. qđ dicitur. probat, ꝙ in materia aditionis hæreditatis verbũ, scientia, capit pro vehemẽti opinione, & pro eo quod habet per famã: debes scire, ꝙ ista dicitur improprie sciẽtia: nam illud dicimur ꝓprie scire, quod ex sensibus nostris percipimus, secundùm Bar. & bene in l. j. ff. de inter. act. † Vñ potest ꝓbabiliter dubitari, nũquid qñ imponitur pœna scienter faciẽti aliqd, sufficiat ista sciẽtia per famã. Super quo Bald. sing. dicit in l. j. C. de his qui lat. ꝙ aut per leges vel statutũ imponitur pœna corporalis, in qua lata culpa nõ æquiparat dolo: & tũc non sufficit scientia per famam, quasi sentiat ꝙ scientia per famam causet culpam, & non dolũ. Aut statutum imponit aliam pœnã. & tunc sufficiat sciẽtia per famã. pro quo mẽbro est casus no. in c. illud. de cleri. excõ. mi. vbi tex. dicit, ꝙ ille qui celebrat, existens excõmunicatus, non est omnino culpabilis, si hanc sententiã habet per solam famã: quæ verba nõ possunt aliud dicere, nisi quòd non est in dolo. Secundum mẽbrum probatur ibi: quia qui habet scientiam per famam, incurrit irregularitatẽ. idem probatur in c. cùm desideres. §. secundæ q. extrà, de sen. excõ. bene facit quod not. glo. in c. j. de postu. præ. Vnde dicũt Arch. & Io. And. in c. felicis. ver. quapropter. de pœ. in vj. ꝙ etiam quando pœna infertur ipso iure, hoc est verũ, ꝙ sufficit scientia per famã: sicut videntur probare iura præalleg. quæ loquunt in pœna quæ infligitur ipso iure. ¶ † Sed quæritur, quid si factum dicitur esse notorium, vtrum pręsumatur scientia certa, ex qua quis possit puniri tã quam dolosus? Glos. videtur dicere quòd sic, & Bar. eam sequitur in l. j. ff. de recepta. Sed illa gl. põt restringi, vbi nõ imponitur pœna corporis, in qua requiritur dolus: nam si requireret dol⁹, Bar. videtur determinare cõtrariũ in l. omnes. la iij. C. de digni. & An. l. i. xj. vbi dicit, ꝙ quãdo est notoriũ aliquẽ esse bannitum, receptans eũ potest puniri, quia est in culpa: & sic videtur, ꝙ non possit puniri ratione doli, nisi probaretur ꝙ fuit præsens actui, qui dicitur esse notorius: qđ an sit verũ, non determino nũc, sed vide ad materiam bonum tex. xxxij. dist. c. nullus. & in c. fi. de coha. cle. & mu. Scias etiam, ꝙ vbi requiritur notitia certa & indubitata, vel vbicunq; scientia succedit loco ꝓtestationis, quæ debet fieri à parte solenniter, & aut. quia pars debet docere id quod protestatur, non sufficit scientia per famã. Primum tenet gl. no. in c. cupiẽtes. in prin. in verbo, notitiam. de elec. in vj. Secundum in cle. causam. in verbo, plena scientia. eo. ti. Dicit tamẽ glo. in d. c. cupientes. ꝙ etiam vbi requiritur certa & indubitata notitia, sufficit ꝙ fiat fides per aliquos bonos viros, qui affirment ꝓ certo hoc esse verum. Et aduerte, quia glos. no. in l. liberorum. §. j. de his qui not. infa. vult vnum in ista materia, quod est mirabile. s. quod licet lata culpa non æquiparetur dolo, quando infertur infamia per sententiam. l. iij. in fi. cũ l. seq. de susp. tu. Secus tñ est, vbi infertur ipso iure. Contrariũ videtur sentire glos. no. in l. fi. ff. quod quisq; iu. & illam credo veriorẽ: quod nõ ꝓsequor nunc, quia non est nostra materia. Item aduerte, quia inquãtum s. diximus, ꝙ illa opinio videbat æquior, ꝙ syndicus nõ teneretur denũciare maleficiũ, quod scit non esse cõmissum, per rationem s. alle. illa ratio nõ videtur sufficiẽs: quia argu. à fortiori per istas leges posset procedere, quando essemus in casu istarum legum, videlicet ꝙ per sciẽtiam propriã sperneretur fama ad sui cõmodum, & non ad alterius præiudiciũ. hoc em̃ casu bene posset argui, vt dixi, si posset sperni ad sui commodũ. ergo multo fortius ne tertius indebitè vexet: quia fortior est causa dãni vitandi, q̃ lucri captãdi. l. fi. C. de codi. l. fi. §. & si pręfatã. vel §. licẽtiam. C. de iure delibe. Sed qñ spernatur fama per scientiã priuatã ad p̃iudiciũ alterius, sicut videt esse in casu nostro. i. in p̃iudiciũ reipu. cuius interest puniri crimina, & cõsequenter cognoscere super criminibus: tũc non videtur, ꝙ per scientiam priuati possit reipub. p̃iudicari: ar. l. iuris. §. si paciscar. de pac. & quod ponit Bar. post Dy. in l. j. §. vsque adeo. ff. de iniu. & ad minus nõ est eadẽ ratio in isto casu, quæ est in casu legũ nostrarũ. Ideo sup hoc videt distinguẽdum, ꝙ aut statutũ arctat syndicũ ad denũciandũ maleficium simpliciter: aut arctat eũ ad denunciandũ maleficium, de quo est fama. Primo casu, si scit maleficiũ non esse cõmissum, vel non esse cõmissum ab illo quẽ vult denũciare: videt ꝙ nõ teneatur denũciare, quia statutũ loquit de maleficio, & hoc nõ est maleficiũ. Vñ si aliquis nõ denunciat eũ qui occidit ad sui defensionem, vel non denũciat aliquẽ contra quem est fama, quia scit eum non deliquisse, sed alium, non incidet in pœnam statuti. Ita solenniter Bald. in l. data opera. in ij. char. C. qui accu. non pos. non enim cõueniunt verba statuti, si nõ est maleficium, ergo nec dispositio. l. non putabit. §. nõ quæuis. de contrata. cum simi. & ponit exemplum Bal. de eo qui occidit ad sui defensionẽ. Sed idem est in secũdo casu, quẽ s. dixi: quia qui nõ cõmisit delictũ, nõ est malefactor, per eandẽ rationem. Aduerte tamẽ, quia si iudex vellet cõdemnare syndicũ, quia nõ denũciauit intra tẽpus, syndic⁹ haberet ꝓbare ꝙ nõ esset maleficium, vel ꝙ iste nõ fuit malefactor: aliàs cõdemnaretur, nõ em̃ posset aliter ꝓbare se scire ꝙ hoc non esset maleficiũ, vel ꝙ iste non esset malefactor. Secũdo casu. i. qñ statutũ non arctat syndicũ ad denũciandũ maleficiũ simpliciter, sed maleficiũ, de quo est fama, sicut ponit terminos Bar. credo veram opi. d. m. ꝙ syndic⁹ stãte fama teneat denũciare, licet sciat veritatẽ esse in oppositũ: quia ad esse denũciationis statutũ nõ requirit hoc maleficiũ esse cõmissum, sed esse famam de maleficio. Vnde cùm sumus in casu statuti, nõ potest syndic⁹ omittere denũciationẽ, quæ est ordinata, ad ꝓcedẽdũ super crimẽ: secũdùm Bar. in l. fi. §. diuus. de public. quem refert hic d. me. nam per hanc omissionem impediret cognitionẽ delicti propter conscientiam propriam, & sic quodammodo ex scientia sua purgaret diffamatum de crimine: quod facere non potest quo ad impediendum processum, secũdùm Bal. eleganter in l. j. circa medium. C. communia de le. etiamsi sit ille qui est offensus, licet testimonium offensi valeat, ad hoc vt reus non possit torqueri, & alio non probato debeat absolui, secundùm Baldum in l. diuus. ff. ad Syl. quem tex. singulariter notat ad hoc. Et ad præmissa adde, quòd quando syndicus tenetur denunciare maleficium sub pœna ex forma statuti, nõ tenetur denunciare seipsum, si deliquit: ita refert Petrus in c. j. de constitutionibus. charta vigesimasecũda. fuisse dispu

tatum

[a] ¶ A seipso. De quo vide per Fely. in c. sunt olim. in j. col. in ver. vtrũ autem. de accu.

tatum Bononiæ, & decisum. Pro quo bene facit, quod tradit hic do.me. adducens Bartol. in l. diuus. in fi. de cu. reo.

Suum. Lex est certa de omni eo quod est incertū natura, sed non de eo quod futurum est. Ideo si venter est vacuus, qui putatur prægnās, lex facit suum hæredem insolidum. si autē vsus solus est in ventre, facit eū heredem pro dimidia. h.d. Secunda ibi: quid si vnum. ☞Tertia ibi: nō ex. Quarta ibi: vt Iul. putat. ¶ †Primò not. quòd vbi in acquisitione hæreditatis non debet cōcurrere animus, cui acquiritur, non attēditur eius opinio: imo cōtra eius opinionē acquiritur hereditas, vt patet ibi: & si putet prægnantē &c. Secus in eo qui per opin. suam haberet acquirere hęreditatē: quia si putaret mulierē esse pręgnantē, non posset eam acquirere: vt patet in §. pe. ver. siue igitur. ¶ Secūdò not. in ver. quid si vnū. ꝙ in exēplificando hūc secūdum casum iurisconsultus presupponit vel succedit defuncto ab intestato, vel posthumum esse institutum, & hoc non sine ministerio: quia si esset exheredatus suus natus, esset hæres insolidū, non pro parte. Si autē posthumus esset præteritus, tunc natus suus non posset adire, ex quo posthumus est in ventre: & ideo hic tacite est casus contra glo. quę dicit oppo. inferius in glo. magna, quā communiter doc. reprehēdunt, vt ibi dicam. ¶ Tertiò no. in ver. non ex quarta. vt Iul. putat &c. iuncta gloss. ꝙ opinio Iul. videtur approbari, nec potest ex alia causa, nisi quia ponitur pro vltima: vt dicit gl. in l. qui filiū. §. Sabini. j. ad Treb. & est tex. quę ibi no. Barto. in l. bona fides. ff. deposi. Doct. tamē hic cōmuniter tenent op. quia ratio assignata hic per iuriscōsultū in cōtrariū bene cōcludit, vt dicemus in gl. Et hoc tenendo possumus limitare d. gl. in §. Sabini. vt dicamus illud esse verū, nisi opinio prius relata sit rationabilior: qđ semper tene mēti. ¶ In gl. in verbo, suum. ibi: sed certe verū est. Glo. soluit optimè istud contrarium: quia propriè ista differētia oritur ex his duabus qualitatibus. s. ꝙ aliquis sit suus vel extraneus: nā alia differētia, quā hic tāgit Paulus, nō oritur ex his duabus qualitatibus, sed ex æqualitate vel inæqualitate graduum: quia suus natus semper est in æquali gradu cum posthumo: sed extraneus non semper. Vnde si sit in æquali gradu, potest adire, & efficitur hæres insolidum vt suus, vacuo ventre. l. illud. ff. si pars hære. pe. Si verò sit in gradu inferiori, & putet ventrem esse prægnantem, licet non sit, non potest adire: vt in §. præce. ¶ In glo. super verbo, post certū tēpus. Aduerte, quia iuriscōsultus in isto respōso hic clarè sentit, quòd infra xj. dies, infra quos potest multiplicari conceptus, filius natus nō fit hæres pro dimidia, sed ꝑ quarta parte, quia non est certū in rerū natura, quot sint concipiendi vel generādi: & isto casu pōt esse vera sentētia Iuli. vt etiā hic clare ponit Bar. Sed dubitatur pro declaratione glossę de duobus. Primò, quia text. in l. antiquę. dicit, ꝙ reperitur editus esse partus post xl. dies, non in xl. vt dicit glo. Sed potest saluari secundùm Imo. vt intelligamus partum posse edi paucis diebus, post xl. diē, vt dictio, post, intelligatur incontinēti, vel cū paruo interuallo. l. quorū. §. fi. š. de hære. insti. & tāgit Bar. in l. fruct⁹. suprà, so. ma. Secūdò dicit hic Pau. de Cast. glo. intelligere, ꝙ intra diem xl. partus possit multiplicari conceptus ex noua generatione, siue ex nouo actu generandi: cùm em̄ posthumus secūdùm naturā possit stare in vētre certo tēpore, & nō vltra. l. intestato. §. ꝙ decē. j. de suis & leg. in aut. de resti. & ea quæ pa. §. vnde partus. qui nascitur post primo editum, de necessitate diuerso tēpore conceptus est, intellige licet doct. non dicant, quando fuit retentus in vtero vsqꝫ ad tēpus perfectū, quo retineri poterat. Sed d. Pau. dicit hunc intellectū glo. non esse bonū: quia text. præsupponit, ꝙ post partum conceptū testator mortuus est: quod si esset verum, esset admittendū. Sed non video, quomodo hoc exprimatur in tex. Ipse tamen dicit text. esse intelligendū, ꝙ ex isto conceptu intra xl. dies possunt successiue formari plures, & dicit recepisse à medicis, qui retulerunt sibi ꝙ masculus formetur vsqꝫ ad xl. fœmina vero vsqꝫ ad diem xl. Veruntamen aduerte: quia si sic esset, tex. in l. antiquæ. non debuit ponere terminū xl. dierū, vt ponunt ipsi: sed in masculo lx. diē, in fœmina vero xl. diē. Vnde plus placet expositio Io. & glos. ¶ In glo. super verbo, ex dimidia. ibi: quę ibi reprobatur. Glossator noster, & hic, & in alio verbo seq. dū dicit, & huic statur in effectu. vult, ꝙ quādo vēter est vacuus, suus natus nō fit hæres pro dimidia, sed pro quarta tm̄: & ita videt dicere iuriscōsultus in d. l. antiquæ. in fi. Sed cōtra istam opi. tenent cōmuniter hic doc. videlicet ꝙ reuera filius suus est hæres ꝑ dimidia, etiā ante posthumū natū. Et ad l. antiquę. respondent, ꝙ ille tex. non respicit essentiam hæredis, sed potius exercitiū agēdi in iudicio pro hęreditate: qđ patet, secūdùm Bar. hic, quia illa lex ponitur in tit. si pars hære. pet. vñ in dubio debet intelligi secūdùm subiectā materiā. l. si vno. ff. loca. l. impetratores. de in diē adi. cū si. Tex. autē noster, & opinio Pō. loquitur respectu ipsius existentiæ hæredis, quæ inuenitur etiā vera in dimidia, licet à quarta vsqꝫ ad dimidiā propter incertitudinem nō posset deduci in iudicio. Et licet ista solu. Bar. quæ approbatur communiter, sit multū colorata, & fundet etiā ratione, vt j. dicet in eadē glos. tamē ꝙ ista cōcord. inter Iul. & Pomp. fuerit de mente iurisconsulti, hoc non videtur esse verum. Moueor primò per tex. in l. si pater. ff. de sol. vbi iurisconsultus dicit, ꝙ filius natus egit insolidum, cùm esset incertum, vtrum venter esset plenus, vel non. & fuit lata sententia contra eū super totū: vnde quęrebatur, vtrū si postea reperiat venter vacuus, obstet exceptio rei iudicatæ filio in totum, vel in parte. & ibi dicitur, quòd obstat exceptio pro quarta parte, pro qua fuit hæres interim. Sed hoc esset falsum, si vacuo ventre interim filius esset hæres insolidū: quia ex quo deduxit ius, quod sibi competebat tēpore iudicij cœpti, licet vltra quartā partē posset repelli ratione incertitudinis, quia nō erat certū reliquū sibi deberi: ex quo tamē exceptio nō fuit opposita, cui dubiū, ꝙ etiā super illo iure deberet sibi obstare exceptio rei iudicatę: iuxta l. cùm quæritur. & l. cùm de hoc. ff. de excep. rei iudi. Et hoc est quod dicit ibi Iul. iurisconsultus, ꝙ nō obstat exceptio, quia non fuit heres, nisi pro quarta. Et sic patet manifestè, quòd scientia Iuliani fuit, siue venter sit prægnās, siue vacuus, ꝙ filius natus non est hæres interim, nisi pro quarta parte, licet glo. hic dixerit Iul. aliter sensisse, quando venter est vacuus, & non bene. Præterea si Iul. intellexit, ꝙ filius nō est hæres, nisi pro quarta, quo ad petitionē, non fuisset contrarius alteri iuriscōsulto. Cuius contrariū dicit hic in ver. non ex quarta. vt Iul. no. Dicamus ergo sol. Bar. esse veram in se, sed non esse de mente Iul. Et quòd dictum Pompo. sit verum, vt communiter tenent hic docto. probatur ratione manifesta: quia si filius est hæres insolidū, quādo venter est vacuus, vt fatētur omnes: & est casus in d. l. illud. & in l. intestato. §. vtiqꝫ. j. de su. & legi. eadem ratione quando venter non est vacu⁹, & habet vnū dūtaxat, debebit dici, ꝙ sit hęres pro dimidia: qa qua ratione per legē efficitur hæres insolidū ipso ignorāte: vt dicit in d. §. vtique. eadem ratione lex potest eum facere hæredē in dimidia. Nec est bona ratio diuersitatis, quam assignat hic gl. nostra. s. ꝙ facili⁹ possumus scire, an venter sit prægnans, vel non, quàm scire quot sint in ventre: nam ista differentia posset habere locū, secundùm doc. & bene, in scientia hominis: sed in sciētia legis, quæ semper est certa de eo quod est in rerū natura. l. sed & si restituat. §. fi. ff. de iu. ista differētia est inanis. Iuriscōsulti ergo, qui reprobant opi. Iul. quādo venter est vacuus, de necessitate, videntur eā reprobare, qñ vnus est in ventre, & agit de acquisitione dimidię. Sed cōtra sol. Bar. quæ approbatur ab oībus, videt tex. in l. j. in fi. ff. si pars hære. pe. vbi dicit expresse, ꝙ quādo propter nascituros heres nat⁹ reddit incertus, ex qua parte vocetur, potest petere partē hæreditatis incertam. & in fine generaliter hoc confirmat in omni casu, in quo causaretur incertitudo partis hæredis. Sed saluando dicta Bart. dicas, ꝙ aut hæres vult petere in confuso partē incertā, dicendo me declarari hæredem ex ea parte, de qua post natiuitatē posthumorū aparebit: & tunc procedit ista petitio, vt est casus in d. loco secūdùm veram lec. quæ ponitur ibi in glo. tertio loco. Aut hæres vult incertā partem petere tanquam certam: verbi gratia, qa agit pro dimidia, acsi vnus esset in vētre, vel ad solidū, acsi esset vacuus: & tunc nō procedit petitio, quia petit incertū tanqꝫ certum. Ita probat tex. expresse in l. sed si restituatur. §. fi. ff. de iud. quæ est optima lex, & isto modo intellige sol. Bar. Sed quærit pro pfecta declaratione materiæ, quid in hærede extraneo instituto pro parte, quādo vnus est in ventre dūtaxat. Super hoc gloss. in §. quod dicitur. variant, nam vna dicit, ꝙ admittit pro dimidia: alia ꝙ pro quarta tantum. Primā opinionē tenent Mo. hic, & etiā Pau. de Cast. diffusius, in §. quod dicit. in fi. commēti. Fundamentū eorū videtur esse, quia à quarta vsqꝫ ad dimidā, ex quo nō est in vētre, nisi vnus, accrescit sibi portio: inuito ergo & ignoranti. quòd accrescat inuito, sunt multa iura. l. si duo. l. si quis hæres. j. e. quòd ignorāti, probat per l. qui potest. ff. de reg. iur. Sed istud dictū habet dubitationē: quia portio à quarta vsqꝫ ad dimidiā nato vno posthumo, habito respectu ad volūtatem testatoris, non deferetur ex iure accrescēdi, sed potius ex expressā dispositione istius: nō em̄ fuit vocatus iste in portione deficientis, sed ad incertam petitionē, quæ declarabit ex numero liberorū nascentiū. Et videtur ista potius quędā cōditionalis institutio, vt videat institutus in dimidia, si nascetur vnus. Ergo videt, ꝙ pendēte conditione, quæ potest deficere, hæres nō admittat ad illam partē. l. j. §. sin autē. C. de cadu. tol. & videbis in l. cùm hæres. j. eo. Sed potest dici, ꝙ ista institutio non est conditionalis: quia si esset cōditionalis, impediret adire hęreditatē, cùm non sit delata. l. is qui hæres. š. eo. quod est cōtra l. illud. in fine. si pars hær. pe. Dicamus ergo, ꝙ ista portio defertur potius per ius accrescendi, sicut videt dicere tex. in l. antiquę. in fin. cū l. seq. ff. si pars hære. pe. videtur em̄ vocatus hęres ad dimidiam, non nascentibus pluribus, nisi vno. Et sic quodammodo accipit hanc partem per ius accrescendi. quod tamen non potest dici proprie per ius accrescendi, ex quo vocat ad hanc partem ex dispositione expressa testatoris: sed accipit ista dispositio naturam iuris accrescendi, quia eius loco subrogata est: & si non fuisset expressa dispositio testatoris, sed hæres expresse esset institutus in quarta, adhuc veniret iste per ius accrescendi, sed non ad totā dimidiā, quia concurreret secum posthumus. Vnde nō est mirum, si ex ista dispositione acquiritur ista dimidia hæredi ignorāti: quia in hoc sapit naturā iuris accrescendi: arg. eorū quæ habentur in l. qui patri. & in l. qui ex duabus. §. j. j. eo. & quod ibi dicetur. & aliquid tetigi in l. si quis extraneus. in fi. š. eo. Et aduerte diligenter vt modo dixi: quia à quarta vsque ad dimidiā non possumus dicere, ꝙ extraneus vocetur proprie per ius accrescendi: quia si vocaretur proprie per ius accrescendi, ista portio quæ est à quarta vsqꝫ ad dimidiam, posthumo adeunte pro dimidia non accresceret tota huic extraneo, sed posthumo, & sibi pro rata portionū suarum. l. j. §. his ita. C. de cad. tol. Ideo dixit, ꝙ ista portio capitur ex voluntate testatoris expressa, quæ assumit naturam iuris accrescendi. ¶ In ea. glo. ibi: cū emācipato &c. Declarando glos. tuam dicas, quòd hodie de

iure nouissimo, cùm emãcipat⁹ succedat ad simili tudinē suorū. l. meminim⁹. in fi. C. de legi. hære. in aut. de hęr. q̄ ab intest. §. nullā verò. emãcipat⁹ poterit adire de iure ciuili, si venit ab intestato pariter cū posthumo. Et aduerte diligēter, q̄a Bart. vult, ꝙ acquirat̄ sibi hæreditas tanquā suo, de iure nouissimo tenet hoc: sed dicit, ꝙ acquirit per aditionem, nihil tamē allegat. Sed de ista q. vtrū emancipatus habeat hodie ius suitatis, dicem⁹ vbi Bar. tangit in l. venter. j. eo. Secūdò debemus scire Pau. de Cast. ꝙ quia emãcipatus secūdùm ista iura nō poterat acqrere, nisi per bo. pos. nullo modo possit effici bo. pos. nisi pro quarta parte, quia iudex pro parte incerta nō decernet sibi bo. pos. Hodie autē cùm sufficiat sola agnitio corā iudice, bene acquiretur sibi vel totū, vel vsq; ad dimidiā, quia incertitudo nō impedit aditionē. l. si quis extraneus. §. fi. s. eo. ergo nec agnitionē, quæ est sibi similis. ¶ In ea gl. ibi: etiam si est grauida. Ista gl. reprehendit̄ communiter per omnes, & bene: quia licet ventre vacuo suus possit adire post humo prȩterito, vt in prin. §. nostri, si tamē venter non est vacuus, non potest adire, nec efficitur hæres suus. l. ventre. in prin. j. eo. & ibi dicemus. Nō obstat argumentum gl. quia si posthumus prȩteritus esset in ventre, & nasceret̄ ex testamento, suus natus nullo modo esset successurus, ideo interim impedit̄ eius aditio, licet ab intestato succederet vnà cum posthumo. Sed q̄n sumus in causa intestati, tūc suus qui est par in gradu posthumo, in oēm euentū est successurus, ex illo capite, ex quo vult adire posthumo adhuc non nato. Vn̄ ista nòn sunt similia.

Scientia. Sciētia filij instituti inspicitur, vt possit vel non possit adiri hæreditas: & certus ꝙ testamētum nō sit falsum, vel irritū, vel mixtū, potest adire, nō obstāte opi. in contrariū. h. d. vsq; in fi. ¶ In gl. super verbo, si contrà. ibi: l. si quis id quod. §. pen. & l. j. ff. de eo per quē fac. est. Gl. non soluit hoc cōtrarium: sed Dy. sol. quem sequit̄ Bar. & omnes, ꝙ hic factum substātiatur in p̄sona filij, vel serui, ideo inspicit̄ eius scientia. Sed in contrario inspicitur persona domini, qui mandauit aliquid illicitum: vnde ne maleficiū sit impunitum, attenditur ibi persona ipsius. Quæ sol. hic videt̄ inferre in effectu, quòd in cōtrario sit speciale, vt attendatur animus domino, licet delictū nō substantiet̄ in p̄sona sua. Sed potest dari sol. melior, quæ benè respōdebit ad id q̄d fuit dictum in primo casu. s. ꝙ hic factū substātiatur principaliter in persona filij, vel serui, vt ipsi dicūt. Sed in cōtrario ęque principaliter dicitur substantiari factū in persona mandātis, sicut facientis. Ideo non est mirū, si cuiusq; ipsorū animus inspicit̄ ad præiudicādum sibi: sicut videmus in pluribus delinquentibus. l. si in rixa. cum materia. ff. de sica. l. item mella. §. si plures. ff. ad l. Aquil. † Licet enim in maleficijs factum mandãtis accedat facto facientis, quia nō punit̄ mandãs pœna ordinaria[a] delicti, nisi sequat̄ factū, secundùm Bar. no. in l. nō solū. §. si mãdato. circa prin. de iniur. obligatio tamē nō accedit obligationi, imo vterq; eorum obligatur æque principaliter: vt subtiliter declarat Bar. i l. sed si vnus. §. seru⁹. in fi. ff. de iniur. & quia in d. l. agit̄ de pœna, & sic de effectu obligationis ad pœnā, vterq; dicit̄ principaliter delinquere. Debes em̄ scire, ꝙ aliquãdo reperitur casus, in quo solus dolus mãdantis non faceret eū puniri: & iste est, vbicūq; ad essentiam delicti requirit̄ dolus in faciente, vt in furto: tunc enim q̄a nō potest cōsiderari furtū, neq; falsum, vbi dolus non est in faciēte: impossibile est, ꝙ vel mandans vel præstans opem teneat̄, si faciēs non est in dolo, secūdùm Bar. in l. si is qui. §. si tu Titium. ff. de fur. & in d. l. si quis id q̄d. Et q̄a Bart. hic & Mod. tangūt, vtrū sciētia tutoris sufficiat, vt hæreditas videat̄ delata pupillo. & cōcludunt ꝙ sic, per l. pupillus. s. e. ideo pro declaratione articuli dicas, ꝙ ista dicta possunt esse vera, quādo pupillus est proximus infantię: tunc em̄ inspicit̄ scientia tutoris, & non pupilli. Sed quando pupillus esset proximus pubertati, tūc videt̄ sufficere sola sciētia pupilli, & sola scientia tutoris, etiā si non seruauerit solēnia, quæ tenet̄ seruare, antequā administraret: ita dicit no. Bar. in l. qui duos. in prin. ff. de reb. du. Et licet loquat̄ ibi quo ad effectū transmittendi ius deliberãdi idem, tamē sine dubio est dicēdum, quo ad effectū, vt possit pupill⁹ adire autore tutore: q̄a illud posse adire non obligat pupillum aliquo modo, sed remouet impedimentū, & facit commoditatē pupillo, ꝙ possit id, quod prius non poterat: ergo pupillus solus est habilis ad hoc. §. sed neq;. Insti. de aut. tut. l. obligari. ff. de aut. tuto. vnde termini sunt omnino pares. Et aduerte: quia hanc distinctionem, quā facit Bar. in tutore, dicit similiter esse faciēdam in patre: quod est indubitanter verū, quādo ageremus de hæreditate aduētitia, in qua propter spem acquisitionis vsusfru. pater esset legitimus administrator: per Bar. in l. si infanti. C. de iure delib. tunc em̄ cùm habeat maiorē potestatem, quàm tutor, nō est mirū, si posset supplere scientiam pupilli. Sed quando hæreditas esset profectitia, quo casu non esset legitimus administrator, quia totū est sibi acquirendū, est maius dubiū, cùm nō repræsentet personam filij, sicut si esset legitimus administrator. Sed t\~n Mod. sentiunt, ꝙ idē est, & potest tolerari ista opinio: quia ex quo hæreditas non potest adiri sine eius iussu, videt̄ habere respectu illius hæreditatis quādam similitudinem legitimi administratoris.

HAeredi cum. Hęres extraneus institutus cū ventre ignorãs est hęres insolidum, si venter est vacuus. hoc dicit. Et aduerte propter ea quæ diximus in §. suum. quòd quando nullus est in ventre, hoc est valde rationabile, quòd acquiratur hęredi totum per ius accrescendi, ex quo nullus alius concurrit cum eo: sicut dicit Bal. in d. §. suum. vnde nō attenditur, ꝙ sit institutus in certa parte, ex quo in omnem euentum totum est habiturus, non existente posthumo in ventre: arg. l. cùm hæres. in fi. j. eo. Sed quando vnus esset in ventre, tunc est maior dubitatio: q̄a vsque ad dimidiam hæres non videtur vocari per ius accrescendi: nam si per illud ius vocaretur posthumus natus, concurrerent secum. Vnde dic super hoc vt diximus s. in d. §. suum &c. Areti.

SVMMARIVM.

1 Dictio, sed si, aduersatiua, etiam si sit posita sine copula, aduersat̄ quãdoque ad factum, & non ad ius.
2 Dictio, &, cùm ponit̄ inter duo incōpatibilia, resoluit̄ in alternatiuam.
3 Testis deponens de loco obscure vel incerte, vitiatur eius dictum.

HAeres institutus. Dubitans de vita testatoris, & ignorans an sit institutus purè, vel sub conditione, & incertus de conditione testatoris, non potest adire hæreditatem, nisi dubitatio non inducat impedimentùm actionis, in quocunq; extremorum, vel nisi possibilis sit aditio in quocunq; extremorum, de quo dubitatur. hoc dicit, vsque ad l. sed si de summa. ¶ † Primò nota. ibi: sed si sit &c. quòd aliquando dictio, sed si,[b] aduersatiua, etiam si sit posita sine copula, aduersat̄ ad factū, & non ad ius: nam hic ponitur diuersitas in facto, & idētitas in iure, quia vtroque casu non potest adiri hæreditas. regulariter tamen est contra, vt patet ex his quæ habentur in l. hoc amplius. §. de his. de dã. infec. & in l. sed si lege. in prin. de peti. hære. & per Bar. in l. qui vsufruc. de ver. ob. ¶ † Secundò no. ibi: & sub cōditione. quòd quando dictio, &, ponitur inter duo incompatibilia, resoluitur in alternatiuam: & hanc regulam ponit Bar. in l. si Titio vsusfru. ff. de vsufru. leg. per quem tex. dicit, ꝙ si constituo te procuratorem, & certum nuncium specialem, quia ista sunt simul incompatibilia, resoluitur copula in alternatiuā: de quo vide plenius per eum in l. si is qui ducēta. §. vtrū. ff. de reb. du. ¶ † Tertiò no. in l. quòd si dubitet. quòd ius adeundi est aliquid separatum ab hæreditate: nam competit ante aditam hæreditatem, & vocatur hic ius, licet aliqui dicant, quòd est mera facultas: de quo diximus in l. quandiu. s. e. ¶ † Vltimò Bar. hic per illū tex. determinat duas no. q. Prima est, quòd si nuncius refert citasse aliquem ad domum illum qui æqualiter habitabat, & æqualiter erat instructus in duabus domibus: quia in vna habitabat hyeme, in alia æstate: valet[c] citatio, nec dicitur relatio obscura, licet non dixerit ad quam domum citauerit: alleg. gloss. Ioan. And. in cle. causam. de elec. & alibi ipse dicit, quòd in terminis cle. Ioan. And. dicit verum: quia notificatio debet fieri ad domum, in qua cōsueuit habitare: vnde satis dicitur consuetus habitare in vtraque, ex quo aliquo tempore vnamquanque habitat. Sed citatio quæ fit de reo ad domum, debet fieri in reo vbi degit, id est habitat tempore citationis. Ideo videtur, quòd relatio esset obscura, si nō diceret ad domum, in qua nūc habitat. Ita refert ipse in l. e. iiij. §. prætor ait. ff. de dã. infec. Bal. simpliciter videt̄ tenere illam gl. in c. j. de mil. vas. qui cō. est. in vsi feu. vbi dicit, ꝙ est electio nuncij ad quam domum citet. Et hoc videtur placere domino meo hic, qui allegat Bal. in l. ab eo. C. quomodo & q̄n iu. mouet̄, quia nūcius referēdo se citasse ad domū, videtur intellexisse de domo, ad quā debebat citare, vt actus magis valeat, q̄ pereat. l. quoties. de reg. iur. cum si. & l. quoties. de reb.

a ¶ Pœna ordinaria. Adde Ang. in cōs. xiiij. inci. nos Carolus. &c. vbi dicit, ꝙ Assasin⁹ debet decapitari, etiam non secuto delicto, si peruenit ad actum proximum: tamen mandãs mitius punitur. i. in pecuniā punitur. Et adde, ꝙ mandãs tenetur etiam non secuto delicto, in casu cle. j. de pœnis. secundùm Car. post glo. ibi, & adde Flo. in l. liber homo. ad l. Aql. & Ang. Are. in trac. malefi. ver. mãdatorem. ꝙ extraordinarie si delictū est atrox, aliàs non.

b ¶ Sed si. Vide oīno Bar. in l. si pupilli. §. sed si nominis. ff. de nego. gest. & in l. sed si lege. in princ. de pe. hæ. & adde eundē Fran. Are. in l. j. §. illud. de acq. pos. & q̄d ibi dixi in apost.

c ¶ Valet citatio. Adde Bar. in fi. dubit. j. eod. in fi.

dereb.dub. Et iſta opinio eſt multũ æqua, ſed contra eã multum facit:
quia nũcius referendo eſt quodãmodo teſtis, vt habetur in l.j.§. qui ęs.
3 ff.de ſerũi.prę.vr.& c.cùm parati.de appel.†Sed quãdo teſtis deponit de
loco obſcurè vel incertè,dictũ eius vitiatur,ſecũdùm Bart.in loco alleg.
Vnde ſi dicat ſe audiuiſſe à maiori parte omniũ,nec adiungat huius ciui
tatis,vel locũ,eius dictũ eſt nullũ.Ergo videtur in caſu noſtro,& ſic vi-
detur vera opi.Bar.in d.§.prętor.ſuper quo ponemus tibi veritatem, in
lec.ſeq.Secũdò inducit iſtum text.ad q.ſi reperiẽ in actis, tali die fuit lis
cõteſta.vtrũ ſufficienter probetur litis cõteſt.nã cùm poſsit fieri per con
feſsionẽ,vel negationẽ.l.rẽ nouã.§.patroni.C.de iudi.& no.in c.dudum.
de elec.& in c.ex parte.de ver.ſigni.& in l.j.C.de litis cõteſt.iſta ſcriptu
ra videẽ eſſe obſcura,& ꝑ conſequẽs nõ probare litis cõte. Cõtrariũ dicit
ipſe hic,& in l.ſciendũ.in vlti.col.de ver. ob.maxime ꝑ iſtũ tex.quia ſi-
ue intelligam⁹,ꝙ ſit cõteſtata negãdo,ſiue cõfitendo,idẽ effect⁹ eſt,quo
ad valorẽ ſentẽtię:ergo nõ redditur ſcriptura incerta,vt hic,& l. Gallus.
§.ſi eius.cũ ibi no.in fi.ſ.de lib.& poſthu.Sed Bal. hic tenuit opp.dicens
ꝙ imo ex negatione & cõfeſsione poſſunt reſultare diuerſi effectus:quia
ex cõfeſsione condẽnabitur reus abſq; alia probatione.l.proinde.§.notã
dum.ff.ad leg. Aqui.Sed ex negatione nõ condẽnabitur niſi actor ꝓbet:
vt l.qui accuſare.C.de eden.Sed Io.de Imo. ſequitur Bart.& bene:quia
licet ex negatione & cõfeſsione oriãtur diuerſi effectus,quo ad modũ fe-
rẽdi ſententiã:nõ tamen oriuntur, quo ad validitatẽ ſententię : quia etiã
ſi iudex cõdẽnaret nulla probatione, valeret ſentẽtia, niſi error eſſet in
ea expreſſus:vt vidiſti in l.ſi is ad quẽ.ſ.eo. Et hãc opi.approbat hic do.
me.q. in l.q ſciendũ.in ſolẽni repe.remittit ſe ad ea q̃ hic ſcripſit Io.An.
in addi.Spec.in ti.de litis cõte.§.ij.verſi.quid autẽ.vbi Spec.tetigit q.di-
cit etiã ita ſeruari de facto.Hanc etiã approbat Hoſt. & ſequiẽ d.Ant.in
vltimis verbis in c.j.de litis cõteſt. Aduerte tñ,qa do.me.refert ſe vidiſſe
quandã apoſtillã Bal.ſuꝑ iſta l.qui aliter diſtinguit.Dicit enim,ꝙ aut li-
tis cõte.fuit facta corã iudice,& tũc ſemper valet ſentẽtia,quia iudex eſt
certus,qualiter fuit facta,ex quo facta fuit corã eo:ergo nõ debet ampli⁹
certificari:argu.c.eũ qui certus.de reg.iur.Sed hoc dictũ cũ reuerẽtia non
eſt verũ:quia licet iudex ſciret,ꝙ negãdo vel confitendo fuit facta litis
conte.nõ tamẽ crederẽ aſſertioni ſuę,nec antequã ferañ ſentẽtia,nec etiã
poſt,niſi tanq̃ vni teſti:vt clare per Bart.in l.ne in arbitris.§.j.C.de arbi.
& plene in c.cùm à nobis.extrà, de teſti. vnde niſi haberet poſt ſenten-
tiã aliũ conteſtẽ,iſta ſua aſſertio nõ eſſet ſufficiens. Aut lis fuit cõteſtata
corã alio: qđ potuit eſſe, vel qa ſtatutũ permittebat,vel quia ſucceſsit al
teri iudici in cognitione & inſtãtia:iuxta l.mortuo. & l. proponebatur.
ff.de iudi.& tũc aut lis fuit cõteſtata per confeſsionẽ,aut per negationẽ.
Primo caſu ſecundùm eũ,ex quo iudici non conſtitit de cõfeſsione,ſen-
tẽtia eſt nulla ipſo iure,quia conſtare debet,liquereq; prætori &c.l. hæc
autẽ.§.j.ff.qui.ex cau.in poſ.ea.tu vide text.quem ibi not.Bar.ad hoc in
l.ij.C.de eden.per quẽ dicit,ꝙ qñ iudex ſuccedit in cognitione, debet cõ
ſtare ꝙ acta ſint præſentata.Hoc dictũ in ſe eſt verum, ex quo per con-
feſsionẽ facta eſt litis cõteſtatio,quia nõ debet ignorare ea quæ ſunt ſub
ſtantialia iudiciorum,ſecũdùm Barto.qui hoc optime declarat in l.ij.§.
ſed & iudex.ff. de iudi.Si autem intellexit, quòd iudex viderit in actis
litem eſſe conteſtatam per ſcripturam notarij,non tamẽ ſciat vtrum per
confeſsionẽ vel negationẽ,hoc dictum non procederet,cũ reuerentia:qa
licet non conſtaret ſibi aliquid eſſe probatum cõtra reum,potuit tamen
valere ſententia,vt ſ.dixi,quæ eſt contra ius litigatoris.Sed tamẽ aduer-
te,antequã veniã ad tertiũ dictum : quia ipſe præſupponit, ꝙ ſaltẽ poſt
ſententiã latã poſsit conſtare, ꝙ lis fuit conteſtata per confeſsionẽ, aliàs
eſſet impoſsibile præſupponere vel intelligere,quomodo per confeſsio
nẽ ſit lis conteſtata.Sed ita intellexit. Aut conſtat,intellige,poſt ſenten-
tiam,ꝙ lis fuit cõteſtata per negationẽ,& valet ſententia ſecũdùm eum:
qa ex probationibus factis per actorẽ potuit cognoſcere de veritate cau
ſæ,& condemnare.& in hoc ſequitur opinionem communem. Tu autẽ
ſimpliciter ſequere dicta Bar.& Moder.& aduerte: quia Bar.licet aliquã
tulum obſcure in d.l.ſciendum. videtur ſentire,quòd ex actis ſequenti-
bus poſt illam ſcripturam poteſt declarari præſumptiuè,vtrum lis fue-
rit conteſtata ꝑ negationẽ vel cõfeſsionem: quia præcedentia declarant
ſequentia,& econtra.l.vtrum.de pe.hære.l.ſi ſeruus plurium.in fi.de le
ga.j.quid enim ſi reus in poſitionibus negauit id quod erat poſitum in
libello?Certe poſſumus ſatis præſumere,quòd eodem modo lis ſit con-
teſta.& idem forte eſſet,ſi actor petijſſet ſibi dari terminum ad proban-
dum,quòd non præſumeretur velle ſe onerare probationibus,ſi confeſ-
ſio fundaret intentionem ſuam,quæ eſt releuatio ab onere probandi.c.j.
de confeſſ.lib.vj. Et iſta ſufficiant , quo ad iſtam q. ¶Sed ad primam q.
quam ſ.tetigi,aduerte:nam licet Bar.in d.§.prætor.dicat quòd citatio iu
dicialis debet fieri ad domũ,vbi quis habitat tempore citationis:non ta-
men dicit,quid ſi fiat ſimpliciter,vt dixi,vtrum valeat,vel potius nõ va-
leat,quaſi obſcura.Hic tamen videtur ſentire,quòd ſi ad vtrãq; domum
non poſſet fieri citatio,non valeret.Mihi placet opinio domini mei,quã
ſ.retuli, quòd valeat.adduco principaliter ſingu.doc.Bald.qui hoc dicit
in l.ſcire oportet.la prima.de excu.tuto.vbi vult,ꝙ quia nuncius eſt pu-
blica ꝑſona, præſumitur ꝓ relatione ipſius. Vnde ſi referat ſe citaſſe ad
domum,valet citatio,quamuis nõ dicat ſe perquiſiuiſſe reum, & non in
ueniſſe. Similis quoq; in caſu noſtro , ſi dicat ſe citaſſe ad domum ſim-
pliciter,intelligemus ad domũ in qua habitat.Pro iſta concluſione bene
facit tex.in l.quæ conditio.§.fi.ff.de condi.& demõſtra. & quod no.idẽ
Bar.in l.liberorũ.in prin.ff.de accuſa.per illũ tex.vbi vult, ꝙ is qui dicit
maleficiũ eſſe commiſſum, nec ponit nomẽ ciuitatis vel caſtri,in dubio,
etiamſi ſint plura caſtra eiuſdem nominis,videtur intellexiſſe de caſtro
vł ciuitate ſubiecta iudici, corãquo accuſat,ne aliàs accuſatio nõ ꝓcedat.
Et licet in dicto teſtis priuati nõ ſubaudiatur locus,ſecũdùm Bart.in l.de
minore.§.tormenta.ff.de quæſtio. in nũcio tamen,in quo nõ præſumiẽ
negligentia,cùm ſit officialis publicus, iſtã opi.eſt æquior. facit optime
quod tradit Barto. in l.dãni.§.Sabini.ff.de dã.infec. ad materiã vide do.
An.in c.cauſam quę.de do.& cõtu.vbi ſequiẽ d.Bar.in d.§.ꝑtor ait.¶In
gl.in verbo,ſub cõditione.ibi:vere.& ſubaudi,cũ putet &c. Iſta lec.quã
tum ad literã noſtram,non eſt vera:quia vere tex.loquitur de dubitãte,
ſecundùm Bar.& oẽs,nec mutatur caſus in ver.ſub cõditione. ſed cõti-
nuatur thema ꝓpoſitum in prin. Sed quæritur, licet nõ cõueniat literę,
vtrũ dictum in ſe ſit verum vel falſum. Bart in ij.ſolu.huius cõtrarij di-
cit,ꝙ ſi aliquis putat ſe pure inſtitutũ,& verè eſt inſtitutus ſub conditio
ne,poteſt adire hæreditatẽ cõditione impleta;& ecõtra ſi aliquis eſt inſti
tutus purè,& putat ſe inſtitutũ ſub conditione,impleta cõditione ſimili
ter poteſt adire.Et hoc vltimũ eſt expreſſum in l. ſed ſi de ſua.§.fi.j.eo.
Sed primũ eſt valde dubium,& decidit expreſſe opi. Azo.hic,nec videẽ
eſſe eadem ratio in iſto caſu, quæ eſt in caſu conuerſo, qui ponitur in d.
l.ſed ſi de ſua.in fi.nam quando aliquis eſt inſtitutus purè,& putat ſe in
ſtitutũ ſub conditione,& eam implet,manifeſtum eſt,& hoc nõ facit fa
cto,ſed credens ſe parere volũtati teſtatoris:& ideo conditio videtur im-
pleta,& ſic ſcit ſibi delatam eſſe hæreditatem.Et licet erret in modo de-
lationis,quia credit eam ſibi delatam per conditionem impletam,& verè
aliter eſt delata,quia pure erat inſtitutus, per hoc non impeditur aditio,
ſed in caſu noſtro,qui ponitur in gloſ.ex quo ille qui erat inſtitutus ſub
conditione putabat ſe pure inſtitutum,non poteſt dici, quòd implendo
conditionem videatur eam velle implere,vt pareat volũtati teſtatoris,
cùm credat à teſtatore nõ eſſe aſſcriptam: ideo videtur verior opi. Azo.
quam tenebis menti,maxime quia nullus alius hanc difficultatem decla
rat.¶In ea.gl.ibi:vel noli ſubaudire.Iſta ſolu.eſt melior, & approbatur
communiter,& nihil diuinat ad literam. Sed quæritur pro declaratione
ipſius,quæ ſit ratio differentiæ inter iſtos caſus: videlicet quòd quando
quis dubitat,non poſsit adire,licet impleta ſit cẽditio. Sed quando quis
credit ſe inſtitutum ſub conditione, poſsit adire, eſt dicendũ, licet doc.
non dicant,quòd quando quis putat ſe ſubſtitutum ſub cõditione, & eſt
inſtitutus purè,implendo cõditionem quam credit ſibi eſſe appoſitam à
teſtatore,videtur non facta parere cõditioni, ſed ex propoſito, intellige
ſi ſciat qualitatem conditionis.Sed quando quis dubitat, vtrũ inſtitutio
ſit pura,vel conditionalis,non poteſt dici,quòd implendo conditionem
videatur eam implere,vt pareat voluntati teſtatoris,de qua eſt incertus,
& dubitat vtrũ ſit eius voluntas, vel non.Et licet iſta ſolu.approbeẽ cõ-
muniter ꝙ ſit vera,Pau.de Caſtr.poſuit hic duos alios intellectus ad iſtũ
ver.Primus eſt,intelligendo verſiculum, & ſub cõditione. quòd aliquis
verè erat ſub conditione inſtitutus, & ita putabat:ignorabat tamen qua
lis conditio eſſet iſta. vnde implendo eam impleuit facto,non ex volũ-
tate ſua. ideo quo effectum iuris,non eſt impleta, & ſic non potuit adiri
hæreditas,quæ non erat delata:vt l.is qui hæres.§.j.ſ.eo. Vel potes di-
cere ſecundùm eum,quòd hic verè erat purè inſtitutus,ſed putabat ſe in
ſtitutum ſub conditione, cuius tamen qualitatem ignorabat. vnde non
poteſt videri impleta cõditio,quæ fuit impleta fato.ſed in contrario qui
putabat ſe inſtitutum ſub conditione,ſciebat qualitatem cõditionis,ideo
videtur impleta conditio legitimè. Sed iſta lect.eſt contra tex.ſicut le-
ctura Azo.qui loquitur in dubitante,non in putante ſe eſſe inſtitutum
hoc vel illo modo. Præterea indiget ſubauditione, vt poſsit ſaluari,vt
dixi in voce.& ideo tenenda eſt ſol.pręcedens,licet iſta dicta ſint vera in
ſe:& dicemus in l.ſed & ſi de ſua.in fi.j.eo.

SVMMARIVM.

1 ☞Fundamentum ſuæ poteſtatis ignorans, facit actum inutiliter.
2 Iudex vbi non teneretur acceptare delegationem, videtur quòd non ſo
lùm ſi ignorat,ſed etiam ſi ſciat,non acquiratur ſibi iuriſdictio, niſi poſt
literarum præſentationem.
3 Viuere quiſq; præſumitur vſq; ad c.annos,niſi probetur de morte.
4 Aetatis probatio quandoq; fit ex aſpectu.
5 Factum non præſumitur regulariter niſi probetur.

SEd & ſi de ſua. Dubitans de ſua conditione po-
teſt adire,quia per eam non dubi
tatur de iuribus teſtamenti, ſicut cùm dubitabatur de cõditio
1 ne teſtatoris.h.d.Secũda ibi:cur autem.¶†Primò no.in ver.
cur autẽ.ꝙ ille qui ignorat fundamentum poteſtatis ſuæ,facit actum in-
utiliter:ſed ille qui non ignorat fundamentũ,ſed aliquam qualitatẽ ſuæ
poteſtatis:verbi gratia,vtrum poſsit adire liberè,vel non:ſed requiratur
iuſſum paternum,non impedit adire hęreditatem. Cõcor.l.multũ.de cõ
di.& demon.per quem tex.Bar.ibi dicit,quod etiã tetigit hic vnico ver-
bo,ꝙ ſi iudex ignorat ſe eſſe iudicem delegatum,quia ignorat fundamẽ-
tum iuriſdictionis ſuæ,non poteſt procedere: ſecus ſi ſciat ſe eſſe iudicẽ,
ſed ignoret vtrum ex iuriſdictione propria vel prorogata.l.iij.§. ſed &

iudex. & ibi Bar. s. de iudi. Et idē est in procuratore: quia si ignorat mandatū suum, nō valet actus factus per eum ad præiudiciū domini, secūdùm d. me. hic allegat Bar. hoc tenētem in cōsil. suo inci. quæritur an procurator &c. quod est in ordine meorū lxxiij. vbi reprehēdendo Dy. qui cōsuluit contrariū, dicit ꝙ non valet factū à procuratore ignorāte mandatū. & idē dicit ibi in procuratore dubitāte de mādato suo. & allegat punctualiter tex. nostrū. Sed Bal. in l. falsus. C. de fur. quem refert hic d. me. concor. opi. Dicit em̄, ꝙ si procurator est cōstitutus aliter, q̃ per nuncium vel epistolā, tunc valebit factū à procuratore ignorāte: & idē si esset constitutus per nūcium vel per epistolam, non tamen hoc animo, vt epistolę præsentatio esset de substantia cōtractus: & ita dicit præsumi in dubio in actu qui geritur inter præsentes. Sed vbi mittens epistolā vel nuncium vellet contractū perfici ex missione nuncij, vel epistolæ: tunc est vera opi. Bar. scd̄m eū. Pro declaratione istorū articulorū videndū est primò in iudice, vtrū recipiat iurisdictionē ipso iure, postq̃ est creat⁹ iudex, sed exercitiū sit legatū, an verò nō recipiat ip̄o iure iurisdictionē. Scd̄ò erit vidēdū, quid in ꝓcuratore. ¶ Circa primū videt̃ dicēdū, ꝙ quando ille qui datur iudex de necessitate, cogitur acceptare officium iudicādi, quia est subditus delegāti. l. munerū. §. iudicādi. de mu. & ho. iurisdictio est sibi quęsita ipso iure, etiam ignorāti. sed exercitium non. vtrunq; hic approbat̃ singulariter, & ibi hoc no. Bart. & Ang. in l. cùm furiosus. in princ. ff. de iudi. comparando absentē & ignorantē furioso, sicut cōmuniter comparatur. Confirmat̃ ista cōclusio ex his quę tradit Bar. no. in l. absenti. in prin. ff. de dona. vbi dicit, ꝙ etiā iurisdictio ordinaria acquirit̃ ignoranti, quādo ille qui creatur officialis de necessitate debet acceptare iudiciū: allegat tex. optimū in l. illud. ff. de tu. & cu. da. ab his. & isto casu posset esse vera opi. Fede. cōsi. xxiiij. quē adducit hic do. m. quæ dicit, ꝙ habitus iurisdictionis acquirit̃ ipso iure iudici delegato, etiā ignoranti. Vn̄ infert ibi, ꝙ potest recusari, priusq̃ præsentent̃ literæ. nil allegat, sed prædicta iura hoc probāt. [2] † Vbi autem iudex non teneretur acceptare delegationem, videtur quòd non solùm si ignorat, sed etiam si sciat non acquirat̃ sibi iurisdictio, nisi post pręsentationem literarū[a]: sicut tenet Bal. in d. l. falsus. & in l. Barba. in vlt. char. in ij. repeti. de off. præsi. & in l. eū qui. de iur. om. iudi. vbi optime loquit̃, & tetigit etiam in l. mandatū. C. māda. Et videt̃ esse ratio in promptu vltra tex. qui videt̃ hoc ꝓbare in c. super eo. de appel. quia vbi non potest assignari ratio diuersitatis, mandatū iurisdictionis æquiparatur mandato procuratoris. l. & quia. de iur. om. iudi. Sed in mādato procuratoris nō est quæsitū sibi officiū procuratoris, nisi post acceptationem mandati, vt infrà dicam: ergo in mādato iurisdictionis, quod volūtariè suscipit̃: & hoc tenet Bal. in l. j. C. vt lite pen. licet tex. ibi faciat cōtrarium. Sed potest intelligi in primo casu, quando iudex tenebatur acceptare. Ex his inferūt, ꝙ quia iudex ignorās mandatū suum, vel non habet iurisdictionem, vel habet eam legatā, processus nō valebit. Idem est dicendū, si sciat se creatū iudicem, nō tamen literæ sint sibi p̄sentatæ: & hoc tenent cōmuniter doc. in c. ex cōquest. de restit. spo. & in c. super eo. pręalle. Intellige tamē, ꝙ iudex literas præsentatas acceptauerit: nā sola præsentatio nō sufficeret sine acceptatione, secundùm Ioan. An. in c. iudex. de offi. deleg. lib. vj. alleg. bonam glo. xxiij. q. viij. c. sæpe. ¶ Circa secūdum articulū de procuratore tenet Bar. in l. si pupilli. §. si procuratori. de neg. gest. quòd etiam ad præiudicandum domino, procurator qui ignorat se habere mandatum, nil potest: allega. text. not. in l. iij. §. quod in tutore. ff. iudi. sol. Nec placet distinctio Bald. in d. l. falsus. quia dato, ꝙ procurator posset constitui in absentia sine nuncio vel epistola, vt ipse ibi vult; quia tamen mandatum est contractus, qui contrahitur consensu. l. j. in prin. ff. man. non potest videri procurator consensisse in mandato, cùm ignorat se creatum. Sed maior dubitatio relinquitur, quid si non recepit literas mandati, & tamen scit se creatum esse procuratorem, nunquid possit exercere officium procurationis? Super quo Bar. in d. consi. referens dicta Ioan. An. in cle. j. & ij. de procura. & Compostc. & aliorum quos ibi refert, dicit circa princi. ꝙ non est acquisitum exercitium procuratori ante præsentationem literarum: quod tenuit Bal. in l. de statu. de testa. & in locis. s. alle. Sed postea in eodem cōsilio ipse adducit vnam rationem, quæ manifestè concludit, quòd etiam potestas mandati quo ad habitum non est acquisita: quia ostendit, quòd cùm contractus mandati contrahatur consensu: vt l. j. in prin. ff. de man. non potest contrahi nisi per nuncium vel epistolam. Vnde si procurator aliter scit se esse procuratorem, non videtur sufficere: alleg. glo. in l. consensu. de actio. & obli. & in l. j. in fi. ff. de contrahen. emp. quas ipse idem approbat in l. absenti. in prin. ff. de dona. istud videt̃ tenendum, vbi procurator non potest constitui, nisi nūcio, vel epistola, vt dictum est. Sed q̄a ista doctrina videtur contra l. j. in fi. ff. de procu. vbi videtur probari, ꝙ etiam absens potest constitui procurator aliter q̃ per nuncium, vel epistolam: quod tenet Bal. per illum tex. in prin. illius l. ideo posset dubitari probabilius, vtrum isto casu sola scientia cum acceptatione mādati acquireret sibi non solùm habitum procurationis, sed etiam exercitium. Et si procurator potest constitui in absentia, dicendum esset indubitāter ꝙ sic, ex quo scit & ratificat mandatum: intellige, vbi esset cōstitutus in absentia sine nuncio, vel epistola. Nam si est constitutus per nunciū vel epistolam, tunc mandatum non perficitur in pręsentatione epistolæ vel nūcij, quia ita videtur voluisse constituens: vt l. qui absenti. in prin. de acqui. pos. Ego tamē valde dubito de illa doc. Bal. in d. l. j. in prin. quia tex. in §. fi. posset intelligi, ꝙ absens constituatur procurator per nuncium vel epistolam. Nec obst. si dicas, ꝙ secundum hoc ille §. esset superfluus: quia hoc erat dictū in §. j. eiusdem l. nā potest responderi, ꝙ addit duo. Primò quidem, quòd persona debet designari certa, vt possit intelligi q̄s sit constitutus procurator. Secundò, quia declarat ꝙ ex sola præsentatione literarum vel nuncij contractus mandati non est perfectus, nisi procurator acceptet: vt s. dixi. Et ad materiam istam vide quæ scripsi multū plenè in l. qui in domini. s. de test. post Bal. qui tangit ibi quæ. de procuratore, & inter cætera ꝙ procurator possit constitui in absentia, non interueniēte nuncio vel epistola: adduxi vnum tex. & vnam gl. Et ad tex. responde, vt ibi dixi, vel dic addendo, ꝙ facilius toleratur ꝙ tacitum mandatum fuit in absentia, & pariat effectū obligandi dominū: vt est casus sing. in illa aut. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. quàm quòd fiat expressum mandatum inter absentes: sicut dicimus in tacita liberatione, quæ prodest absenti, licet expresse nō prosit. l. ij. C. de pac. & ibi not. per Bar. in l. si creditores. eo. tit. Et quòd tex. in d. l. j. in fi. de procura. non sit superfluus, adde vnam qualitatem, quam dixi, quòd ibi declaratur procuratorem constitutum in absentia debere esse certum. Tangit hic etiam Imo. & d. me. nunquid si iudex decernit primum decretum in cōtumaciam rei, anteq̃ nuncius referat se citasse reū, istud decretum sit nullum. & sequit̃ in effectu dicta Bar. quę posuit in l. multum. de condi. & demō. & in l. hæc autē. §. j. qui. ex cau. in pos. ea. s. ꝙ sit nullum: per quem etiam ita tenet Bar. vltra alle. per eos in l. si finita. §. Iul. circa medium. ff. de dā. infec. & in l. ij. §. sed & iudex. vbi melius loquitur. ff. de iudi. quæ sunt verissima. Et pro eis adducit do. me. tex. secundùm Bal. ibi in l. generaliter §. his de præsentibus. C. de re. cre. Non obstant dicta Io. An. in regula, eū qui certus. quia non loquitur quando q̄s omnino ignorabat fundamentum iurisdictionis suæ: sciebat enim in casu illo se esse iudicem insolidū, quo ad habitum iurisdictionis, licet ignoraret resolutum esse exercitiū: nos autem loquimur in eo qui ignorat se habere iurisdictionē. Est tamē verum, quod Io. An. respondendo ad l. multum. videtur sentire, ꝙ illa lex non habeat locū in iudice, qui ignoret suam iurisdictionem, etiamsi ignoret fundamentum. Sed quicquid ipse dicat, opinio Bar. videtur verior, quia est casus in d. l. hæc autē. §. j. ibi: constare debet, liquereq̃ prætori &c. Pro ista conclusione facit optime quod dicit Bar. in l. in illa stipulatione, si calendis. de verb. ob. vbi dicit, ꝙ vbicunq; negatiua est fundamentū exercitij iurisdictionis iudicis, semper debet ea cōstare iudici. l. magis puto. §. ne passim. de rebus eo. Et licet relatio nō sit de substātia iudicij, secūdùm Bal. in l. falsus. vbi adducit Ioan. An. in præalleg. loco: est tamen de actis iudicij. c. quoniam cōtra. de prob. & bene tangit hic d. me. Vnde nō videt̃, ꝙ declaratio possit ꝓbari, nisi per scripturā actorū, vel in subsidium per testes, qui viderūt acta: iuxta ea quæ habentur in d. c. quoniam cōtra. & Bal. in l. gesta. C. de re iudi. Vnde non videretur sufficere, quòd per alios nunciatum esset iudici, quòd aliquis fuisset citatus, & non comparuisset, nisi probarent testes se vidisse relationem scriptam in actis. Vnde melius est sequi opi. Bar. quæ est optime declarata. ¶ In gl. j. ibi: sed nomine præsumitur pater viuere. Hanc glo. quo ad intellectum literæ declaratā, vt hic per Pau. de Castr. paucis additis per me in voce. [3] † Sed quia glo. præsupponit, ꝙ quilibet præsumat̃ viuere vsq; ad c. ānos, nisi probet̃ de morte[b], sicut etiā dixit gl. in l. ij. §. si dubitetur. j. quemad. testa. aper. ideo Ange. hic per istā gl. inducit nouā cautelā ad irritandum processum iudicis, vel faciendū reum absolui: nā dicit, ꝙ reus debet post omnes terminos probatorios lapsos, vel saltem in fine termini opponere,

[a] ¶ Literarum. De quo vide Fel. in c. vtrū. in viij. colū. ver. videlicet ꝓcessus. de rescri. & in c. sciscitatus. vij. co. ver. oportet notū esse. eo. tit. vbi an exercitiū iurisdictionis competat, priusq̃ de ea notitia habeat̃. & vide eum remissiue in ca. cū ex officij. col. xv. cir. prin. in ver. pro quo vide. de præscrip.

[b] ¶ De morte. Adde Gui. de Cu. in l. ab hostibus. ex quib. cau. ma. & Bal. in l. ex persona. C. de probati. & Car. in cle. j. de re. eccl. nō alie. & adde ꝙ qn̄que longior fuit, vt habes per Pli. li. vij. c. xlviij. tamē hodie plures moriuntur in l. an. secundùm Cardina. vbi s.

ponere, quòd ille qui egit in iudicio est filiusfa. & ideo nō potuit agere sine consensu patris, vel ex forma statuti hoc dicentis, vel ex dispositiōe iuris: in casu l.fin.§.necessitatē.C.de bo. quæ libe. nam in vtroq; modo exemplificatur dictum Ang. per docto. hic. Et in primo casu si reus exipiat contra processum, poterit petere se absolui ab obseruatione iudicij, quia processus est nullus. In secundo poterit petere se absolui diffinitiuè, quia contractus est nullus, ex quo agit, & obtinebit in vtroq; modo: quia ipse nihil habet probare, cùm habeat p̄sumptionem pro se, q̄ pater viuat: actor autem elapso termino vel in fine termini propter angustiam tēporis nō poterit probare patrē esse mortuū, & succumbet. Cōtra cuius doctrinam insurgunt hic Mod. fortiter. Dicit enim Imo. q̄ imo erit dare casum, in quo poterit probari mors patris per aspectum actoris. Non exemplificat, sed bene intellexit ponendo actorem esse tantę ætatis ex aspectu, vt impossibile sit si pater viueret de præsenti, q̄ non excederet centesimum annum, † fit enim probatio ætatis aliquando ex aspectu[a]. ff. de mino. & Bar. in l. de ętate. co. ti. Sed iste casus est raro de cōtingētibus, vnde non impugnat, vt in pluribus doc. Ang. ipse tamē sentit in secunda ratione, de qua statim dicam, q̄ onus probandi incūbit excipiēti, quia oritur p̄sumptio, q̄ sit paterfa. ex quo litigatū est secū, tanq̄ cum patrefami. ar. corū, quæ habētur in l. inter quos. §. alieno. ff. de dā. infec. & in l. Pōpo. §. rati. ff. de procu. Et aduerte, quia hoc dictū potest cōsiderari dupliciter: vno modo, si reus expresse in processu asseruit eū patrēfa. tūc enim staretur cōfessioni suę sine dubio, nisi probaret rē se aliter habere. l. si post diuisionē. cū materia. C. de iur. & fac. igno. intellige quādo confessio videt̃ facta ita & taliter, q̄ ꝓbaret. Pone exemplū p ea quę ponit Bar. in l. certū. §. si quis absente. ff. de confessis. Et iste casus habet modicū dubitationis. Potest etiā considerari, q̄ aliquis litigauerit cum actore, nō asserendo eum patrēfami. vel patrem esse mortuum: & tunc stat dubitatio Ang. cui incūbat probatio, & vtrū actor possit eludi isto modo. In qua dubitatione dicit Pau. de Ca. q̄ cùm ista exceptio respiciat habilitatē personę, quādo processus dicit̃ nullus, quādo pater non consensit, debuit opponi ante litis cōtest. l. ita demum. cum materia. C. de procu. Sed ista responsio videtur multū friuola: quia cùm ista exceptio reddat iudiciū retro nullū, semper potest opponi etiā post sentētiā: vt plene declarat Bar. loquēs de inhabilitate personę, in l. Pōpo. §. rati. ff. de procu. & in l. licet. C. de procu. Habuit tamē iste doctor bonū intellectū, quia subiungit q̄ ista exceptio non pōt opponi post litis contest. nisi forte excipiens velit probare patrem viuere, & nō esse mortuum. & sic sentit, q̄ etiāsi exceptio declinatoria reddat iudiciū retro nullū, tamē quāuis possit opponi, onus probādi incūbit opponenti, vbi aliàs nō incumberet, & sic opponeret ante litē conte. & hoc etiam sensit hic Imo. in ij. ratiōe. Sed hoc videtur expresse cōtra d. Bar. in l. licet. C. de procu. vbi referendo hāc opi. quę tāgitur ibi in glo. eam reprobat, nisi quādo esset pronunciatū per iudicem aliquē esse procuratorē. Præterea ex quo reus nō est confessus explicitè vel implicitè, de morte patris dicere, q̄ quia distulit post litē cōte. opponere, incūbat sibi onus probādi, vbi aliàs esset præsumptio pro eo: hoc nō reperitur iure cautū. Est tamē quædā singularis doc. Inno. quæ multū facit pro hac parte. Dicit em̄ in c. innotuit. de eo qui fur. or. q̄ si aliquis litigat corā iudice vsq; ad finem causæ, si vult pōt opponere de incompetētia iudicis, tenetur hoc probare, quia videt̃ tacite fateri eū esse iudicē cōpetētem. & hoc dictū tanq̄ solēne allegat Bal. in l. gesta. C. de reg. iur. quod dictū vtrum sit verū, non affirmo. Sed posito, q̄ esset, casus, nō est omnino similis, quia magis p̄sumit̃ pro persona publica, q̄ pro priuata. Vnde dicit Bar. no. in l. j. §. familię. ff. de publicanis. q̄ vbicunq; aliquis gerit se pro officiali alicuius illo sciente & patiente, præsumitur habere mādatum, quod in priuato nō ita faciliter admitteretur: iuxta no. in l. sępe. de re iudi. per Bar. & in c. ex parte decani. de rescrip. per doc. Vnde do. me hic refert Raph. Cu. similiter rep̄hendere ista dicta. & mouet̃ primò, quia quādo vita vel mors alicuius deducitur incidenter, non habet locum præsumptio, de qua in glo. nostra, secundùm gl. no. in l. spadonē. §. qui absolutus. ff. de excu. tu. Et hanc l. ad istud propositum, licet ipse non meminerit, alleg. Bartol. vbi ita decidit in l. qui duos. §. cū in bello. ff. de reb. dub. vbi etiā pro ista conclusione adducit text. qui optimè facit in l. ex facto. §. si quis autem. in fin. ff. ad Trebel. per quæ iura dicit ibi, & in l. si inter. eodem titulo. quòd si relinquitur fideicommissum alicui, si hæres decesserit sine filijs, & mortuo hærede fideicommissarius agit ad restitutionem fideicommissi, non est fundata intentio aduersarij, qui dicit filios semel natos superuixisse patri suo: quia ille qui allegat aliquē superuixisse, debet hoc probare: nec sequitur, probatur iste olim vixisse, ergo præsumitur viuere tēpore mortis hæredis. Et si tenes hanc doctrinā, manifesta est responsio ad dicta Ang. quia ex quo patris vita allegatur incidenter per eum, qui dicit iudicium vel cōtractū nullū: nō est ista præsumptio, q̄ qui olim vixit, viuat nunc. Sed aduerte diligentius: quia licet Bar. in d. §. cùm in bello. sentiat clare, q̄ qui olim vixit, nō præsumat̃ nunc viuere: casus tamē qui ponitur ibi, bene cōsideratus, non est similis nostro: nam quando certū est duos decessisse, sed dubitatur vtrū prius, & vtrū posterius: tunc non est mirandū, si nō p̄sumitur viuere qui olim vixit: quia ista præsumptio posset adaptari ad vnū, sicut ad aliū, dummodo vterq; eorum non excederet centesimū annū. Ideo seruat̃ alia distinctio ibi: scilicet q̄ qui allegat aliquē posteri⁹ decessisse, debeat ꝓbare si est actor: & similiter qui allegat aliū prius decessisse, cùm fundet intentionem suam in hoc, debet illud probare, secūdùm Bal. in d. l. si inter. cuius dicta declarat & sequitur Imo. optime & eleganter in l. ex facto. §. si quis autē. ff. ad Trebel. Et ad illum tex. in §. si quis autem. qui facit oppositum, respondet vt ibi optime respondit Imo. Vnde adhuc relinquitur dubitatio nostra, in qua Dy. Bal. & cōiter oēs in d. §. qui absolutus. tenēt, q̄ licet aliqs probetur olim vixisse: non sequitur, ergo p̄sumit̃ viuere nunc, quia istud est vnū de contingētibus, quod de facili variat̃. Vñ dicit Bar. sing. ad propositū, punctualiter ad intellectum illius §. in l. ij. in vlt. col. ff. iudi. sol. q̄ licet in eodē iudicio, & in eadem instantia probaret̃ per testes, q̄ iam sunt tot anni, q̄ viderunt talē viuū, nō est probatum p̄sumptiue, q̄ tēpore iudicij viuat. Non obstant iura per quæ se fundat gl. hic, & in l. ij. §. si dubitet̃. vbi clarius. j. quęad. testa. aper. quia licet illa iura dicāt, q̄ lōgissim⁹ finis vitæ est centū annorū. l. an vsusfru. de vsufru. & l. fi. C. de sacrosa. eccle. nō t̃n sequit̃: possibile est aliquē viuere vsq; ad centū annos, ergo præsumit̃: maxime quia hoc est de raro contingētibus, & frequentius contingit contrarium: & ab argumento à cōmuniter accidentibus licet arguere. l. certi. §. quoniā. ff. si cer. pe. & Bal. in l. conuenticulā. C. de epi. & cle. & vere duratio vitę cū per tot accidentia possit abbreuiari, & abbreuiet̃, non habet præsumptionē violentā pro se: & hoc est quod voluit dicere iurisconsultus in d. §. qui absolutus. q̄ non omnino potest quis se fundare ex dispositionibus præteritis, ac si diceret, præsumptio est q̄ qui olim vixit, nūc viuat: nō t̃n talis, vt faciat plenā probationē. & hoc tenebis menti in isto articulo, quia declarat q. difficilem quæ potest adduci ad multa. Potest etiā dici posito sine præiudicio veritatis, q̄ ille qui olim vixit, præsumatur viuere, vt dicit Ange. qđ etiam tenet Bar. in d. §. si dubitetur. adhuc t̃n non eluderet̃ actor ab intentione sua: quia licet sit exclusus à probando super negocio principali, non tamen impediretur probare super exceptione proposita. Vñ sicut si non esset p̄sumptio pro reo, & vellet reus ꝓbare exceptionē suam, etiā actor in dilatione reo cōcessa posset probare. l. petēdæ. in fin. C. de tempo. in integ. rest. mi. etiamsi reū pœniteret, & vellet renunciare dilationi, secūdùm Barto. in l. si post mortem. §. fi. ff. de contratab. ita q̄n opposita exceptione per reum reus nihil habet probare, quia p̄sumptio iuris est pro ipso, ne surgat inæqualitas, quòd reus probet ipse ex beneficio iuris, & actor non possit probare, admittetur actor ad probandum, q̄ pater est mortuus: quia esset eadē ratio, quæ in casu præcedenti. bene facit tex. in c. de testi. in fi. & qđ ibi no. extrà, de testi. & regula quæ ponitur in l. fina. C. de fruc. & lit. expen. Tangit etiam hic Raph. quē refert do. me. no. q. quā dicit alibi nō esse tactam: Nunquid is, qui vendicat hæreditatem ab intestato, si probat se esse in quarto vel tertio gradu, teneat̃ probare non solùm q̄ est consanguineus in illo gradu, sed etiam q̄ nullus alius est, qui p̄cedat eū in gradu vel loco potiori: & dicit in effectu, q̄ ille qui est in secundo gradu, nō tenet̃ ꝓbare q̄ nullus alius præcedit successione: alleg. tex. in l. amitæ. C. cōmunia de succes. & idē credit d. me. de eo qui est in tertio gradu, vel quarto seu vlteriori, dum alleg. l. si auiæ. de suc. edi. Vnde licet regulariter secundùm eos qui fundat intentiōnē suam in negatiua, teneat̃ ꝓbare negatiuā: iuxta no. per Inno. in c. super his. de accu. & Bar. in l. hoc iure. de verbo. obli. hoc tamen casu præsumpto est pro negante, secundùm eum. Tu verò dic, q̄ l. amitæ. nil penitus facit: quia qđ dicitur ibi, constitutum in quarto gradu potuisse acquirere sibi & c. hoc dicitur per respectum ad eum, qui erat in gradu inferiori, contra quē intentio exstentis in gradu priori erat fundata, vt clarè ibi patet: sed quòd posset admitti, non probando nullum præcedere se, hoc casu non dicit illa litera. Eodem modo potest dici ad l. si auiæ. Vnde credo indubitanter opinionem cōtrariam

[a] ¶Ex aspectu. Adde Pau. de Castr. in consil. cxxxviij. & vide Bar. in consil. incip. in quæst. vertente inter Simonem &c.

veriorem: quia etiam vbi agitur de fauore & conseruatione testamẽti, qui fundat intentionẽ ex negatiua, ꝙ alius nõ supsit, qui eum excluderet, debet eam probare, secũdùm Bar. qui ita dicit in l. si inter. in fin. ff. de reb. dub. & optime probaẽ vt ibi declarat Imo. in l. ex facto. §. si quis aũt. ff. ad Treb. multo ergo fortius in causa intestati, cui nõ debeẽ tantus fauor. Modo ad propositum, is qui dicit se in primo gradu trãsuersaliũ, præsupponit de necessitate, ꝙ aliqui ascendentes olim fuerũt in rerum natura, qui præcedebãt eum: & similiter qui dicit se transuersalem in quarto vel quinto gradu, de necessitate præsupponit, ꝙ præcessit secũdus gradus anterior: vnde qui dicit se esse proximiorẽ, nunc implicite dicit præcedẽtes eũ nõ extare: & sic sum⁹ in casu Bar. in d. l. si inter. & d. §. si qs aũt. Amplius dixi, & dico, ꝙ succedẽs ab intestato debet probare hanc negatiuã, ꝙ non sit factũ testamẽtum: hoc sentit Bart. in d. cõsil. xc. infrà allegato. Pro ista sententia do tibi casum singularem in l. de ætate. §. ex causa. in j. responso. de interrog. actio. Dicit enim ibi, ꝙ si filius respondet se hæredem ab intestato: pòst proferaẽ testamentũ, in quo erat exhæredatus ex causa, succurriẽ sibi, vt possit reuocare confessionẽ: scilicet si tabulæ erant occultæ, & in loco remoto: quia non est imputandũ sibi, si respondit id quod in præsentiarũ videbaẽ, id est probabiliter poterat præsumi: & sic patet, ꝙ tũc demũ præsumiẽ quis decedere intestatus, quando facta diligenti inquisitione in loco non inueniẽ testamentũ: hoc em̃ casu præsumiẽ intestatus, vbi dicitur ꝙ sic, vbi non esset facta ita diligens inquisitio, & tabulæ possent esse in loco, nõ oriẽ ista præsumptio: quod patet, quia tunc nõ succurriẽ confitenti, vt ibi dicitur: & illum tex. ad hoc semper tene mẽti. & ita aliàs memini me cõsuluisse in ciuitate Aretij, cùm essem iuuenis, per istam doctrinam: non tamẽ allegaui Mod. hic. Et in eo qui prætendit nullũ esse proximiorẽ se ab intestato, potest hoc facilius cõcedi: quia ille qui dicit se in tertio vel quarto gradu, præsupponit ꝙ aliqñ fuerũt defuncto ꝓpinquiores in gradu. Sed quãdo aliquis ageret ab intestato, & allegareẽ esse factũ testamentum, vel si etiam nõ allegaretur, vtrũ teneaẽ probare hanc negatiuam, ꝙ nullũ testamẽtum reliquerit defunctus: est maius dubiũ: † qa testamentũ esse factũ est facti, & factũ nõ præsumiẽ[a] regulariter, nisi probeẽ. l. quæsitũ. §. consil. de cura. furio. Sed põt ad hoc dici idẽ: quia licet factũ debeat probari ab eo qui fundat intentionẽ suam in eo, non tñ per hoc tolliẽ, quin ille qui fundat intentionẽ suã in nõ facto, teneaẽ probare hanc negatiuã. vt patet ex dictis In. & aliorũ in locis alleg. Vnde aduerte ad practicã: quia transuersalis agens ex tertio vel quarto gradu, vel vlteriori, habebit probare tria: videlicet ꝙ mortuus est sine descendentibus & ascẽdentibus, sine ꝓximiori gradu trãsuersali, & sine testamẽto: qđ erit valde difficile, & ꝓ decisione alleg. Raph. l. amitę. C. cõia de succes. & do. m. in l. si auię. C. de succes. edi. q̃ iura iudicio meo parũ faciũt: licet enim dicant, ꝙ posterior in gradu nõ admittitur stãtẽ priori, nõ tñ declaratur vtrum posterior teneaẽ hoc probare, nisi inducas isto modo, ꝙ per illa iura apparet successionẽ non deferri posteriori, quãdo prior extat: & sic videẽ, ꝙ fundamentũ intẽtionis agẽtis sit ꝓbare, ꝙ ille nõ extet. Et si sic inducis, multa iura ꝓbãt idẽ: vt patet in l. post consanguineos. de suis & legi. & in l. j. §. proximus. cum multis alijs. ff. vñ cogna. Et aduerte, quia Bart. in consi. suo xc. videẽ hoc sentire satis clarè, ꝙ qui agit ab intestato, teneaẽ probare nõ esse factũ testamẽtum: & ponit ibi duos modos probandi, inter quos est vnus singularis & nouus. Dicit em̃, ꝙ si aduersarius est, qui agit ab intestato, dicat se hęredem ex testamento, agẽs debet petere, vt det sibi copiam testamenti: qa si est hæres, præsumiẽ ꝙ habeat testamentũ penes se: vt l. ij. ff. de eden. & si non tradit copiã, ex hoc oritur præsumptio, ꝙ testamentũ non sit factũ: allegat in simili l. j. C. cre di. eui. pig. nõ de. quod nõ affirmo pro nũc, sed est valde notabile. ¶ In gl. super verbo, obfuit. ibi: ac in cõtrario &c. Ista prima solu. non declarat, cur in cõtrario opi. adeũtis nõ cõcordet cum veritate, sicut hic: vñ tene secundã sol. positã in gl. quam declaraui in l. præceden. quã ibi tenet gl. & cõmuniter omnes hic. Non ob. impugnatio, quã facit gl. hic de his q̃ habẽtur in l. qui in aliena. §. si is qui putabat. ver. nã & eum. s. eo. vbi idẽ iuris constituiẽ in dubitãte, qđ in errante: quia in illo casu est idem ius, quia est eadẽ ratio: nã siue quis dubitet, vtrũ sit liber, vel non: siue putet se non esse liberũ, ex quo adiuit sine iussu alterius, acquiritur sibi hæreditas, quia videẽ in omnem euentum velle sibi acquirere. Sed in casu nostro inter putantem se institutũ sub cõditione, & implentem conditionẽ, & dubitantem est differẽtia, & diuersa ratio. Nam is qui putat se hæredem institutũ sub cõditione, implendo cõditionẽ videẽ eam velle implere, quãdo scit qualitatem cõditionis, nõ facto, sed ex proposito, vt pareat voluntati testatoris: & ideo scit hæreditatẽ sibi esse delatã, & potest adire. Sed ille qui dubitat an conditio fuerit incerta, vel nõ, ꝓsupponit pro certo testamentum apposuisse cõditionẽ: ergo cùm nõ sciat seu dubitet, vtrũ conditio sit apposita à testatore, non potest videri implere cõditionem ex proposito: & hanc tene. Tangũtur aliæ duæ solu. videlicet ꝙ hic cõditio fuit impleta ex proposito ibi facto, quam declarat Pau. de Cast. in d. l. hæres institutus. & ibi dixi. Hic em̃ sciebat qualitatẽ cõditionis: sed ibi ignorabat qualis esset conditio apposita, licet sciret cõditionem esse ascriptam. Et licet ista sol. sit vera in se, non tamẽ applaudit tex. in l. hæres. vt ibi dixi. Vltimã sol. ponit gl. quæ fuit Azo. in d. l. hæres institutus. quam declara & impugna, vt ibi dixi.

a ¶ Non præsumiẽ. Adde Bart. in rub. de fi. instru. iij. col.

b ¶ Mox. De qua dictione vide quæ habentur per eundẽ in l. lex Cornelia. de vul. & pup. & in l. naturaliter. §. nihil cõmune. de acqui. pos. in ante pe. col. & in l. si de eo. §. si forte. in v. col. eo. tit.

c ¶ Ipso iure. Adde do. Pe. Phi. Cor. in consi. ccxlvj. incip. in hac litera g. in iij. parte.

SVMMARIVM.

1. ☞ Substitutio cùm est vnita cum iure accrescendi, assumit eius naturam.
2. Dictio, mox, significat idem quod incontinenti.
3. Dependens seu appendix quid sit.
4. Extensio de casu ad causam similem, quàm de persona ad personam, facilius fit in dispositione hominis.

SI quis hæres. Qui agnouit partẽ sibi delatam ex institutiõe, cogitur agnoscere aliã partẽ repudiatã ex substitutione ex iure accrescẽdi: & quando filius vel serui instituti & substituti repudiãt, tũc portio quã repudiãt ex substitutione sui iuris effecti, deuoluiẽ ad patrem vel dominũ ex iure accrescendi. h. d. vsq; ad ver. exclusus. Secũda ibi: filiusfa. Tertia ibi: sunt em̃ appendices. ¶ † Primò no. ibi: & ex causa quoque hæres &c. nam hic probaẽ eleganter, quòd quando substitutio est vnita cũ iure accrescendi, assumit naturã ipsius, intantũ ꝙ ex causa substitutionis acquiriẽ ipso iure hæreditas: quod nõ esset, si substitutio nõ esset vnita cũ iure accrescẽdi: de quo dixi aliquid in l. si quis. §. fin. s. eo. facit tex. in l. qui patri. j. eo. ¶ † Secũdò no. ibi: mox &c. & etiam ex principio legis in ver. mox[b] Titio substitutus. ꝙ ista dictio significat idẽ qđ incõtinẽti: de quo vide per Bar. in l. impator. ff. de iu. fis. & in l. fructus. ff. so. ma. Vnde alibi diciẽ, quòd ista dictio significat sententiam canonis, quæ fertur ipso iure[c]: in auẽ. de incest. nup. §. j. de quo per Barto. in l. in criminali. C. de iur. om. iu. & plenissime per do. Ant. in c. si diligenti. de fo. compe. & istud verbũ faciam te ponderare in so. difficilis cõtrarij. pro qua solu. gl. subaudiunt ad tex. ¶ † Tertiò no. in ver. sunt em̃. qui dicatur proprie depẽdens, vel appendix. Est enim illud ꝓpriè, ꝙ posito vno necessario sequitur ad illud. & hunc tex. ad hoc dicit Ang. hic non esse alibi. Et per istã l. dicit singu. Io. An. in addi. Spec. in ti. de teste. §. nunc videndũ. in vlt. col. ꝙ post lapsum termini ad ponẽdum & articulandũ, potest aliquis declarare positionem & capitulũ, quia nõ est conexũ, & dependens: & illud dictum ego adduxi in l. edita. C. de eden. de quo etiam meminit hic Paul. de Cast. super quo etiam vide Bald. in l. j. §. ius publicũ. de iusti. & iure. ¶ In glo. super ver. mox Titio &c. ibi: hoc exemplo &c. Paul. de Castr. hic limitat per hoc exemplũ doctrinã gl. & vult, ꝙ vbi plures quàm duo essent instituti, posset repudiari ex substitutiõe, & acceptari ex iure accrescendi: qđ probat subtili ratione: qa isto casu nõ potest dici vnita substitutio cũ iure accrescẽdi, quoniã aliter succeditur ex substitutione, & aliter ex iure accrescendi. Succeditur em̃ ex substitutione in tota parte deficiente, quia substitutus excludit cõiunctũ. l. ij. §. si duo. ff. de bono. pos. secundùm tab. l. pe. de iniu. testa. Sed ex iure accrescẽdi succedereẽ in portione partis vacantis: quia alij cohæredes cõcurrerent secum: vt l. j. §. his ita. C. de cadu. tol. ergo non potest dici, ꝙ substitutio cõcurrat cum iure accrescendi. Cõtrarium tamẽ tenet gl. tua hic singulariter relata ad exemplũ: nã videmus, quòd qñ hæres est institutus cum posthumo, si vnus solus est in ventre ipso iure, hæres institutus est hæres pro dimidia, licet ignoret pro qua parte est hæres, & acquiriẽ sibi ipso iure ista portio, vt vidistis plene dictum in l. cùm quidam. §. suũ. s. e. Nec acquiritur sibi ista dimidia ipso iure, nisi quia per ius accrescẽdi accresceret inuito: ergo & ignoranti, secundùm Moder. in loco prælleg. Vnde ego ibi dixi saluando communem sententiam, quòd quamuis hęres difformiter vocaretur per ius accrescẽdi, & per institutionem, tñ institutio assumebat naturam iuris accrescẽdi, ex quo in aliqua ꝑte cõcurrebat cũ ipso. Non tñ allegaui istã gl. quę hoc dicit expressè relata ad exẽplum positũ in prin. Et videẽ posse defendi: qa ista substitutio in istis terminis habet duas qualitates cõtrarias. Vna est, qua ten⁹ excedit ius accrescẽdi, scđm quã qualitatẽ nõ deberet ex substõne fieri acqstio inuito. Alia est, inquãtũ cõcurrit cũ iure accre

re accrescendi in aliqua parte. Et quia interpretando, quòd substitutio iudicetur secundùm naturam iuris accrescẽdi, dispositio testatoris est plenior & perfectior, quia succeditur ei ex volũtate expressa: ideo ista qualitas videtur attendẽda: & etiam q̃a cõsiderata hac qualitate non pôt voluntas testatoris expressa fieri irrita. Vnde his simul cõsideratis, vt voluntas testatoris plenius habeat effectum, iudicabitur substitutio totaliter secundùm ius accrescendi. Facit optime tex. in l. si pupillus. in princ. ff. ad l. Falci. vbi probatur secundùm Bar. ꝙ q̃n duæ qualitates contrariæ concurrunt in detrahenda Falcidia, attenditur illa, quæ ꝓhibet Falcidiam detrahi: q̃a sic perfectius sequimur volũtatem testatoris. l. Titia. in fi. ff. ad l. Fal. & l. si sponsus. §. si quis rogatus. ff. de donat. inter vi. & vxo. Et sic debes limitare, q̃d not. Bar. in d. l. si vir. ff. pro donato. & addes istam glo. ad ea quæ dixi in l. cùm quidam. §. fi. s. eod. Secundò adde ad glo. & dicta doctorũ, inquantũ videntur velle, ꝙ hic succedat hæres ex vtroq; capite. i. ex iure accrescendi, & substitutione: nã hic non videtur verũ, intelligendo ꝙ formaliter ex vtroq; iure quis succedat, nã ius accrescẽdi deferẽ ex tacita voluntate defuncti, quã l. præsumit ita esse. l. si in testamẽto. & ibi Bar. de vulg. & pupil. & l. si Titio. §. Iul. de lega. ij. Cùm ergo tacita voluntas testatoris deducit̃ in expressam, non videtur posse dici, quòd duret isto casu illa tacita voluntas, sicut pupillaris tacitã nõ inest in vulgari, vel ecõtra, q̃n est facta expressa: vt notatur in l. ij. & l. iam hoc iure. de vulg. & pupil. Præterea licet ius accrescendi sit inductum de iure cõmuni, ꝙ tñ portio hæredis accrescat inuito, hoc est de iure speciali, quia regulariter non est: ergo testator substituẽdo expresse videt̃ tollere promissionem legis, vt portio non accrescat inuito, ex iure accrescendi, per ea quæ habentur in l. maritus. C. de procu. & in l. fin. C. de pact. con. & Barto. in l. j. §. vnde quæritur. ff. de publi. Sed tu posses dicere, ꝙ ista ratio concluderet, quòd substitutus non teneretur acceptare ex substitutione, & esset multum colorata, si quis allegaret eã pro parte cõtraria. Sed possumus dicere, ꝙ hoc facit virtus subrogationis: q̃a substituto subrogatur locus iuris accrescendi, per q̃d si non esset facta substitutio hæres erat successurus: vnde non præsumitur testator disponendo expresse eligere viam ad impugnandã dispositionem suam. s. ꝙ substitutio posit euanescere, si substitutus repudiat. l. iiij. cum ibi no. s. de testa. mili. cùm per ius accrescendi omnino portio accresceret inuito. Vnde propter hoc sicut cõcedo quòd ius accrescendi nõ remanet formaliter cum hac qualitate, de qua s. dixi: ita confiteor ꝙ virtus isti⁹ qualitatis trãsfunditur in substitutione. Prima tñ ratio magis placet. Et aduerte, quia do. Pau. hic videtur dissentire à seipso. Primò em̃ dicit, quòd succeditur ex vtroq; iure: deinde in fin. addit, ꝙ non pôt quis renũciare iuri accrescendi, & acceptare ex substitutione, quia nondũ est delatũ stãte substitutione: ergo non currit cũ ea. Scias etiam, q̃n quis repudiat pri⁹ portionem suã, & pòst acceptat ex substitutione aliã partem, licet alia portio sua repudiata accrescat sibi postea. l. si tu ex parte. in fi. j. eo. secũdùm Bar. hic: ille tñ qui succedit per ius accrescendi, nõ venit ex tacita voluntate defuncti isto casu, ex quo erat expresse vocatus ex substitutione: ita declarat solẽniter Bart. in l. j. §. si proponatur. j. si quis omisi. cã testa. per quã doctrinam approbatur prima ratio mea s. assignata, ꝙ ius accrescendi non pôt cõcurrere cũ substitutione, quia voluntas expressa facit cessare tacitã, vt dixi. Et si dicas, cõcurrit, sed nõ ex voluntate tacita defuncti. Rñdeo, ꝙ istud pôt dici in casu Bar. q̃n volũtas expressa nõ habuit effectum propter repudiationem: sed in casu nostro habet effectum, ex quo succeditur ex substitutione. Vnde non est inducendũ, ꝙ habeat locũ ius accrescendi ꝑter tacitam voluntatẽ defuncti, cõtra regulas iuris, ex quo hoc nõ est necessarium: sicut est in casu Bar. ne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestat⁹. ¶ In glos. in verbo, erũt. namq; glo. ponit duos intellectus ad istum tex. & secundum approbant cõmuniter doct. videlicet ꝙ sit subaudiẽdus casus ad istum text. dum dicit, erunt hæredes. vt in ea clare dicitur. Sed ista subauditio est nimis lõga, nec cõueniens ad tex. maxime quia iurisconsultus dicit in versi. idem quod. idẽ in isto casu, q̃d in præcedẽti: sed in ꝑcedenti portio ex substitutione acquirit̃ ei, cui erat q̃sita prima portio, ergo & similiter in isto casu acquiret̃. Vnde dicere, quòd est idem nõ quo ad omnia, sed quo ad quid, istud est diuinare. Vnde pôt dari sol. probabilior iudicio meo, vt dicamus ꝙ hic filius erat substitutus alteri cohæredi, nec erat datus tertius cohæres. Debemus etiã intelligere literam, ꝙ portio ex substitutione fuit delata, antequam filius emanciparetur, vel manumitteretur seruus. Et his præmissis dico, quòd ideo portio pertinet ad dominum vel patrem, vel nõ ad seruum, vel filium: quia cùm esset coniuncta cum iure accrescendi substitutio ipso iure, fuit facta acquisitio patri vel domino, secundùm regulam, quæ habet ꝙ vbicũq; ex vltima volũtate fit acquisitio ipso iure, inspicitur t̃ps iuris delati, nõ tempus acceptationis filij vel serui, vt videamus cui acquirat̃ emolumentũ: secundũ ea q̃ habẽtur Insti. de hæredi. insti. §. alienari. in glo. & in l. legata. de reg. iur. Vnde non est mirum, si portio acquiritur dño, & nõ filio, vel seruo, quia erat coniuncta cũ iure accrescendi substituto, per q̃d acquirebatur ignorãti & inuito: vñ perinde est, ac si aditio fuisset facta à filio existente in potestate, ex quo acquisitio fuit facta ipso iure. Sed in lege contraria prę supponitur, quòd erat datus tertius cohæres; vnde potest dici, quòd ius accrescendi sibi coniunctum cum substitutione non accresceret ipso iure adeunti ex prima parte ignoranti, vel inuito: quia supponẽdo quòd cohæres adiuisset hæreditatẽ, filius qui acceptauerat partẽ hæreditatis, posset partem venientem ex substitutione non velle, quia ius accrescendi, quod est vnicum cum ea, tunc non facit vt ex substitutione hereditas ☞ acquiratur ipso iure ignoranti & inuito, nec etiã ex iure accrescendi. † Et ita limito l. j. §. his ita. C. de cad. tol. vt ius accrescendi non semp accrescat omnibus hæredibus inuitis, q̃n vno ex cohęredibus repudiante tale ius accrescendi alter velit illud acceptare. Et posito, quòd in iure accrescendi hoc esset verum simpliciter in substitutione: tamen isto casu, quamuis esset coniuncta cum iure accrescendi, non esset idem, ex quo ad conseruationem testamenti testator prouidit de cohærede: & ita potest solui istud difficile contrarium. Quia tamẽ habeo quãdã obiecta difficilia huic sol. cogitandũ est vsq; ad diem crastinã, vtrũ sit verum: minus tamẽ sine dubio est absurda, q̃ illa subauditio ineptissima, quam faciunt doc. Et quia satis diligenter inspexi quid esset dicendum, licet contrariũ sit valde difficile, potest tamen dari vna sol. multũ expedita, vt dicamus ꝙ portio ex substitutione hic delata filio vel seruo anteq̃ essent sui iuris, fuit quæsita ipso iure, quia erat coniuncta penitus cum iure accrescendi, & tali per quod fieret acquisitio inuito & ignoranti. Sed in l. si solus. §. j. dico, ꝙ institutio conditionalis non erat coniuncta cũ iure accrescendi, & si fuisset coniuncta, adhuc potest dici, vt j. ostendã, quòd non erat tale ius accrescendi, quod cresceret in omni casu inuito. Primũ probatur: q̃a cùm in d. l. si solus. seru⁹ institutus haberet cohęredẽ, supposito quòd cohæres acceptet partem suam, in plus vocatur ex institutione conditionali, q̃ vocaretur ex iure accrescendi: nã ex institutione vocatur ad totã partem, ex iure accrescendi ad dimdiã, concurrẽte secum cohærede: vnde quia non succederetur vniformiter ex iure accrescendi, nec in eadem parte, sicut succeditur ex institutione conditionali purificata cõditione, ideo substitutio nõ dicitur vnita cum iure accrescendi: & ideo tenet naturam suam, vt non quæratur portio, nisi agnita. l. si is ad quẽ. & l. is pôt. s. eo. cum materia. Et hanc rationem tetigit Paul. de Ca. s. in alia q. in j. glo. cuius dicta quantum ad casum nostrum, ego sequor, & credo esse verissima, & fuit opi. quorundam posita in prin. glo. Non ob. ratio, quam assignaui contra eum super d. glo. sequendo sententiam cõmunem: quia ad illam potest optime responderi, ꝙ concurrentibus duabus qualitatibus cõtrarijs, tunc attenditur illa per quam dispositio testatoris perfectius impletur, quãdo nõ induceretur aliquid exorbitans à iure communi, si attenderetur illa qualitas: sed in casu nostro induceretur aliquid exorbitans, videlicet ꝙ ex substitutione acquireret̃ hæreditas non cognita. Ergo ista interꝑtatio nõ est faciẽda, pro quo alle. tex. optimũ, vbi Bar. in l. vxo. §. j. de le. iij. vbi patet, ꝙ quãuis tẽpus ꝑteritũ in fauore dispositiõis testatoris trahat̃ ad futurũ, non trahitur, vbi induceret̃ aliquid exorbitãs à iure cõmuni. Facit optime glo. no. in l. talis scriptura. ff. de lega. j. & q̃d eleganter ponit Bar. in l. prætor. §. cetẽq;. ff. vi bo. rap. Potest etiam dici, & secundo loco, licet ista solu. sit firmior, quòd in casu. l. si solus. dato ꝙ substitutio posit dici coniuncta iuri accrescendi, nõ tamẽ est coniũcta iuri accrescendi, quod in omnẽ casum & euentũ accresceret portionẽ inuito: q̃a si cohæres ibi datus adiret hęreditatẽ, & seruus substitutus ex parte nollet portionẽ sibi tangentẽ per ius accrescendi, posset eã repudiare, si cohæres vellet eã acceptare. Cùm enim inductũ sit, ꝙ portio accrescat inuito, & ignoranti, ne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, secũdùm glo. in l. seruus cõmunis ab extero. j. eo. cessante ista ratione nõ debet portio accrescere inuito, quę cessat in casu nostro: quia si cohæres vellet acceptare totã portionẽ vacãtem in totũ, decederet moriens intestatus. Facit optime q̃d ponit Bald. in l. j. in ix. q. C. q̃n non pe. par. vbi dicit, ꝙ testator potest expresse ꝓhibere pluribus cohæredibus institutis, ꝙ portio nõ accrescat vni, ad quã alter videt̃ inuitatus ex tacita volũtate testatoris. Sed hoc pôt testator: ergo multo forti⁹ hæres, cui est delata portio sua, per ius accrescẽdi poterit renũciare fauori suo, vbi non datur inconueniens prędictũ, ꝙ quis decedat pro parte &c. probatur per ea quæ habent̃ in tex. gl. in l. j. C. de vsufru. Sed quia istud est valde nouũ in ista materia, licet sit verũ in se, plus placet prima respõsio data superius secũdùm opi. Pau. de Ca. Sed cõtra istũ intellectũ obstãt duo fortiter. Et primò, quo ad l. nostrã, inquãtũ dixi, ꝙ si nulla esset facta substitutio in parte cohæredis, illa acquireretur ꝑ ius accrescendi patri & dño ignorãti, & inuito: nã hoc nõ videt̃ habere locũ. s. ꝙ portio accrescat inuito, & ignorãti, quãdo quis vocat̃ ad hæreditatẽ ꝑ aliũ, sicut hic vocabat̃ per seruum vel filium: tunc enim licet seruus vel filius adiuerint ex vna parte vacante, postea altera parte est opus agnatione, secundùm Ang. in ☞ l. j. C. quando non pe. par. & ita intelligit l. si solus. in fi. j. eod. † Mouetur ratione: quia hæreditas quæ acquiritur nobis per seruum vel filium, non q̃ritur nobis ex solo animo nr̃o, sed ex facto serui vel filij cõcurrente: & ideo oportet, quòd interueniat agnitio filij vel serui. Sed ista ratio nil concludit, ad tollendum ius accrescendi: quia ius accrescendi defertur in hæreditatibus ex dispositione legis immediatè, absq; aliqua voluntate alicuius, nam acquiritur inuito & ignoranti. Concludit autem bene ista ratio id quod dicitur in l. si ex parte. j. eod. videlicet quòd hæreditatem delatam solus animus patris non potest acquirere. Et quòd ista ratio sua sit falsa, est casus in l. si seruus communis ab extero. j. eo. & pro inductione est pręmittẽdũ, ꝙ quãdo seru⁹ instituitur in tota hæreditate,

qa habet plures dños, lex scindit hæreditatē ī partes: vt l. cū seruus. j. e. & declarat Bar. in l. si solus. in prin. j. eo. Perinde est ergo, ac si seruus ex pluribus partibus esset institutus: vt dicitur in d. l. si seruus. ꝙ si seruus adiuit portionē hæreditatis, iubente vno ex dñis, nō acquirit alias partes hæreditatis, nisi postquam alij dñi repudiauerint partes suas: tūc em̄ portiones istæ acquirunť ipso iure primæ parti acceptatæ ex iure accrescendi: & sic patet, ꝙ qñ hæreditas defertur nobis p alios, est locus iuri accrescendi in partibus vacantibus, nec requiritur noua agnitio. & sic est optime satisfactum opposi. Secundò obstat huic opinioni: quia video, ꝙ qñ vnus est institutus ex pluribus partibus, etiāsi habeat plures cohæredes, agnoscendo vnā ipso iure acquirunť sibi reliquę: vt patet in l. si solus. in prin. & tñ ibi institutio nō erat coniuncta cū iure accrescēdi, quia plus capit hæres ex institutione, ꝙ caperet ex iure accrescēdi. Item ius accrescendi in omni casu nō accrescebat inuito & ignoranti, propter cohæredes ibi datos: ergo idē vř dicendū in casu nostro, ꝙ licet in l. si solus. §. j. ius institutionis nō esset cōiunctū cum iure accrescendi, tñ portio conditionalis deberet ipso iure acquiri. Sed ad hoc respondetur breuiter, ꝙ hoc facit ibi lex, ne volūtas testatoris diuidatur ab eo, qui succedit ex dispositione testatoris, quæ regulariter nō pōt diuidi. l. quidā elogio. C. de iure delib. sicut videmus in simili, ꝙ qñ sunt duo cōiuncti in vna portione hæreditatis, vno repudiante portio accrescit alteri, coniuncto inuito: & tñ si non accresceret inuito, res nō reduceretur ad cām intestati, quia posset eā acquirere disiunctus. Sed hoc fit, ne diuidatur voluntas testatoris, qui voluit altero repudiante coniūctum habere vtrūq;, secundū Bal. no. in l. j. §. his ita. C. de cadu. tol. quæ ratio nō habet locū in casu nostro, quia dñs vel pater, quorū voluntas inspicitur, nō capiunt istas duas partes ex voluntate testatoris, sed ex dispositione legis: & ideo nō est absurdū, ꝙ possint diuidere voluntatem testatoris, vt vna portione agnita aliam nō acqrant, nisi velint ipsi, & seruus institutus. Et per ista patet, ꝙ quāuis d. Pau. in prima glo. rectè sentiat, dū dicit, ꝙ substitutio nō est cōiuncta cū iure accrescēdi, qñ ex iure substitutionis succediť difformiter à iure accrescendi: dictū tñ principale gl. est ibi verius: quia cū duæ partes deferanť eidem in primo casu l. nostræ, expressa voluntate testatoris, nō virtute iuris accrescendi, sed ne voluntas testatoris diuidať, alia portio accrescit inuito & ignoranti: vt in dicta lege, si solus.

a ¶ Ad personā. Vide Flor. in l. hæc actio. si quadru. pau. fe. di. & d. Alex. de Imol. in l. oēs populi. §. de iusti. & iur. ī vlti. char. vbi etiam per Bar. & oīno gl. sing. in ver. si in iudicio. Instit. de act. in §. item iuxta.

b ¶ In l. centurio. Et ibidem vide eundē d. Fran. in glos. ibi: paganus. & qđ ibi dixi in apostill.

Si exclusus.

Exclusus per defectū cōditionis à parte sua, non pōt ex eodem capite eā acqrere ex psona filij instituti in alia parte: & mandatū factum vni non extendiť ad aliū. h. d. ¶ Primò not. secundū intellectum doc. id qđ dixi paulo ante so. difficilis cōtrarij, ꝙ etiam qñ hæreditas acquiriť nobis per aliū in parte vacante, est locus iuri accrescēdi, nec 4 est opus noua agnitione facienda per filiū. ¶ † Secundò not. & semper tene mēti, ꝙ in dispositione hominis facilius fit extensio de casu ad casum similē, ꝙ de persona ad psonā: nā ad casum similem fit extēsio in mandato. est casus in l. si qs mihi bona. §. sed si ante. cū ver. seq. §. eo. ꝙ non fiat a extensio de persona ad psonam[a], est casus in l. nostra, quem semper tenebis menti. ¶ In glo. super verbo, dicendū. doc. cōmuniter sequunť secūdam opi. glo. secundū quā posui tibi casum. sed domi. me. videtur approbare primā, licet nō rñdeat ad incōueniens, qđ sequiť ex ea, ꝙ quis decedat pro parte &c. & iste intellectus placet, qa nō destruit literam, nec est incōueniens, quòd propter delictum cōmissum in circunueniendia voluntate testatoris aliquis efficiať ex parte capax, & ex parte non capax, & sic testator decedat pro parte testatus &c. nam hoc videmus in simili, quòd quādo est institutus ille qui potest capere partem, & non totum, non habet locum ius accrescendi, & decedit quis pro parte testatus, & pro parte intestatus. l. si quis solidum. & quod ibi nota. de hæredi. instit. & plene in l. j. C. de secun. nupt. & per Bald. in l. j. C. quando non peten. par. Aretinus.

Haeres.

In gl. in verbo, in omne ius. ibi: si est vn⁹. Hæc gl. not. perpetuo: quia vult exprese, quòd dictio, omnis, non solūm significat vniuersitatem, sed etiam totalitatem. i. integrum ius: secus est in verbo, vniuersum, secūdum gloss. per quam videtur approbari opi. Barto. quam posuit in l. cen b turio.[b] circa medium. ff. de vulg. & pupil. vbi dicit, ꝙ quando substitutio compendiosa fit per verba cōmunia, est directa intra tēpora pubertatis, quando testator dixit, quòd volebat omnia bona sua peruenire ad hæredem: cōtra quem tenet Ange. in quodam cōsi. suo, & Pau. de Cast. quos ego sum secutus, in d. l. centurio: vnde dic vt ibi. tamen addas istā gloss. quæ non fuit allegata. Et quia hic dicitur, ꝙ hæres succedit in omne ius defuncti, arguit do. me. hic, ꝙ quia hæres repræsentat personā defuncti, ideo si promittit vendendo vel aliter contrahendo de suo dato & facto, videtur etiam promittere de facto testatoris: qa satis est suū, cùm ipse ficte intelligatur esse testator, secundùm Barto. qui ita not. in l. si seruus. in princip. ff. de condi. fur. Idem credit, si promittat taxatiuè de suo dato & facto tantum: allegat Bal. in simili in l. fina. C. de actio. empt. vbi dicit, quòd si aliquis promittit de suo dato & facto tantum, hoc non obstante tenebitur etiam ex facto hæredis sui: alleg. text. in l. stipulatio ista. in princip. versi. sed si. ff. de verbo. obliga. De dicta q. etiā tetigit Bal. in l. j. qui succe. teneātur. in fin. aliàs incipit, quid iuris si sit. de alie. feu. & est statim post titulum de succes. feu. quod dictum etiā adducit hic d. me. Tu aūt aduerte, quia in casu posito per Bal. in d. l. fi. illa doctrina nō est vera: quia in stipulatione vel facto negatiuo non cōprehenditur hæres, si est apposita dictio taxatiua: vt l. nō solum. §. taliter. ff. de lib. leg. & l. qui in futurū. §. j. ff. de pac. & ita tenet Bart. vbi est videndū, in l. si stipulatus fuerim per te non fieri. ff. de verbo. obliga. Non obst. tex. in l. stipulatio ista. quia ibi non fuit apposita dictio taxatiua, vt clarè patet ex tex. Sed in casu nostro, in quo promittens repræsentat psonam testatoris, & sic fingitur esse illa persona, quæ est repræsentata; hoc pōt concedi probabilius, vt ista dictio, tantum, nō excludat personam fictam, sicut non excludit personas, vel casus similes: iuxta ea quæ habentur in l. ob æs. C. de pdi. mi. & in l. j. vel ij. C. de patri. qui fi. dif. & quod no. Bar. in l. si constante. in prin. ff. sol. mat. ¶ Contra hoc facit tñ, quòd verba in dubio debent accipi naturaliter & proprie, non ciuiliter & ficte. l. filio quē pater. in prin. cū ibi no. de lib. & posthu. vnde est aliqualiter cogitandū. Scias etiā, ꝙ d. Pau. hic tetigit, nunquid p statutum vel consuetudinem possit fieri, vt etiam possessio defuncti transeat in hæredem ipso iure: alleg. Cyn. in l. ea lege. C. de cond. ob causam. de qua q. plenissimè scripsi in l. j. in prin. ff. de acqui. pos. Vnde dic vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Acceptans aliquid sibi delatum, videtur illud acceptare cum oneribus suis.
2 Oneribus hæreditarijs qui scit se obligari, si adeat hæreditatem, tacite consensisse videtur, ita se obligare.
3 Verbum vnum & idem significat fictionem, & veritatem, relatum ad diuersos casus.
4 Iurisdictio omnimoda vbi conceditur, an intelligatur concedi etiam merum imperium.
5 Dictio, omnimodo, significat idem quod præcise.

Si duo.

Qui se immiscet portioni suę, tenetur etiam ad onera hæreditaria pro parte, quæ sibi accrescit, à qua cohęres prius abstinuerat. hoc dicit. Secūda est ibi: qui enim. ¶ Not. ex principio, iuncto fine, ibi: adire videť &c. ꝙ verbum, aditio, aliquando ponitur in suo, & significat immixtionē, improprie tamen: quod facit ad ea quæ dixi post Barto. in l. is qui putat. §. 1 eod. ¶ Secundò not. in ver. qui enim scit &c. ꝙ † qui acceptat aliquid sibi delatum, videtur illud acceptare cū oneribus suis, secundùm Bald. Et ex hoc arguit hic Pau. de Cast. ꝙ si aliquis est creat⁹ ciuis, ex priuilegio acceptādo ciuilitatem erit obligatus ad omnia onera ciuium, nō tñ perdet priuilegia quæ habebat vt forensis: vnde si scholaris est effectus ciuis, tenebitur quidē ad onera ciuiū, ad quæ prius nō tenebať, qa erat forensis, non qa haberet aliquod priuilegium: sed nō tenebiť ad ea quæ essent contra priuilegium sibi cōcessum. Et ita modificat dicta Bar. qui videtur tenuisse oppositum in l. iij. §. si emancipatus. ff. de cōtratabul. Ista quæstio est difficilis, & multiplex, super qua vide qđ plenissime scripsi in l. quidam cùm filium. ff. de verbo. oblig. vbi etiam allegaui Bal. quē 2 do. Pau. alle. hic pro sua conclusione in l. quod fauore. C. de legi. ¶ † Tertiò not. quòd ille qui scit si adeat hæreditatem se obligari oneribus hæreditarijs tacitè consensisse, videtur ita se obligare: vnde obligatur ex voluntate sua. & hoc dicit text. clarius in l. apud Iulia. §. fin. qui. ex cau. in poss. ea. Et illam l. induxi §. in rubri. in illa q. vtrum hæres adeundo in foro conscientiæ obligetur vltra vires hæreditarias: cui adde etiam 3 istam legem. ¶ † Vltimò nota. quòd vnum & idem verbum significat fictionem & veritatem, relatum ad diuersos casus: verbum enim, videtur, hic significat veritatem, quando ille qui adiuit portionem suam, sciebat quòd etiam teneretur pro parte sibi accrescente: vere enim

re em ex volũtate sua se obligauit, vt inquit tex. in d. l. apud Iul. Sed qñ quis adiuit credens per errorẽ iuris, ꝙ nõ obligaretur pro portione repudiata, tunc verè se nõ obligat: sed qa est, quid imputetur sibi, fingitur esse obligatus: regulariter tñ ista dictio significat fictionem. l. j. §. deiecisse. ff. de vi & vi ar. & per Bart. in l. si is qui pro empt. ff. de vsuca. & tangitur in l. non videtur. de acqui. pos. ¶ In gloss. super verbo, sciri. ibi: vel dic ꝙ hic fingitur scire, qa habet originem à lucro &c. Hæc gloss. sicut dicit Imo. & bene, habet tria dicta notabilia in se relata ad tex. Primum est, ꝙ hæreditas principaliter dicitur titulus lucratiuus, licet aliqñ eueniat in cõsequentiam, ꝙ afferat dãnum: vt l. hæreditatem. ff. mã. Secundũ est, ꝙ qñ damnũ qđ quis incurrit habet originẽ à lucro, error iuris nocet in eo sicut in lucro: itellige, si habet immediatam causam à lucro. Exemplũ in l. nostra. nã hoc ipso ꝙ aliquis acceptet hæreditatem ipso iure, sequitur dãnum ꝙ quis obligatur creditoribus hæreditatis. Si aũt non haberet immediatam causam à lucro, tũc cõsideraretur vt damnum: nec noceret error iuris, etiãsi esset lucrũ acquisitum reuocabiliter: vt est casus not. in l. quæ fideicõmissum. ff. de leg. ij. & tenet Bar. in l. Clodius. j. eod. Bene facit l. si legati serui nomine. in fi. de leg. j. & qđ tangit glo. in l. j. §. si quis aũt. ff. de iti. actuq; priua. Legatarius em si post lucrum quæsitum illud amittit, nõ nocet sibi ignorãtia: quia titulus lucratiuus. s. legati non est cã immediata, cui inferatur sibi damnũ: sed casus contingens, vel error iuris post ius quęsitũ ideo nõ nocet. Tertiò colligit Imo. ex ista gl. ꝙ etiã hæreditas patris respectu filij sui dicitur esse lucrũ filij: vñ nocet error iuris, sicut in lucro. Idẽ dicit gloss. quã ibi sequit Bar. in l. si emãcipatus. C. de iur. & fact. igno. dicens, ꝙ cùm hæreditas non sit proprie debita, sed quasi debita, est medium īter lucrũ & damnũ, & tñ participat de natura lucri, quia noceret error iuris. Et licet hoc sit verũ in materia ista, vt probatur in isto tex. quo ad multos tñ effect9 nõ censetur esse lucrũ. Vnde dicit Bar. in l. j. in prin. C. de impo. lu. des. li. x. ꝙ si ex forma statuti de quolibet lucro debet solui gabella, nõ intelligitur de eo qđ pater relinquit descendẽtibus, quia nõ est proprie lucrũ. Pro qua cõclusiõe vide tex. no. quẽ ibi no. Bar. in l. si quis in testamẽto. ff. de condi. insti. vbi dicit, ꝙ amissio hæreditatis paternę est potius dãnum, ꝙ̃ lucrum, & maxime amissio legitimæ. Vñ dicebat Spec. not. ad propositum in tit. de dona. §. j. ver. qđ si pater. ꝙ si pater donat filio legitimã, vel aliquid pro sua legitima, ꝙ talis donatio nõ requirit insinuationẽ, quia nõ est ꝑprie donatio: & sequitur Bald. in l. illud. C. de sacrosan. eccle. Amplius, & est dictũ valde nouũ, d. Ang. in l. si non mortis. in prin. per illũ text. ff. de inof. test. ꝙ donatio facta filio in potestate pro sua legitima valet, qa est potiùs assignatio debiti, cõtra regulam positã in l. j. C. de inoff. dona. Ille tñ tex. põt intelligi in filio emancipato, vel in eo qui nõ est in ptãte donantis: vnde nõ affirmo istud dictũ pro nunc, sed tñ est notabile multũ in ꝓposito. Et quia glos. tua hic dicit, ꝙ error iuris excusat, qñ qs cõmodè nõ potuit cõsulere peritiores: qa ista distinctio non habet locũ in duobus casibus. Primus est, qñ quis allegat errorem iuris ad acquisitionẽ cũ iniuria alterius. exẽplũ in eo q pscribit vel vsucapit. l. nunꝙ̃. in prin. ff. de vsuc. p quẽ tex. ita d. Bal. eleganter in l. error. circa mediũ. C. de iuris & fact. igno. Secũdò nõ habet locum, vbicũq; omissum per ignorantiam iuris cadit in delictum, secũdũ Bart. notabiliter in l. Clodius. j. eo. allegat tex. in l. fin. C. qui pe. tu. Adde etiã declarando dicta do. me. & gl. ꝙ ille dicitur cõmodè posse consulere peritiores, q est in loco vicino, licet nõ sit in loco, vbi sunt periti, dũmodo nõ impediaꝛ accedere ad locũ ex aliquo ĩpedimẽto. Casus est no. quẽ semper tenemẽti in l. iiij. §. si tã vicini. ad fin. ff. de dã. infec. vbi dicitꝛ expresse, ꝙ ille habet ptãtẽ adeũdi magistratũ, siue præsidẽ, q est vicinus loco, vbi est præses: idẽ ergo in iurisperitis eadẽ ratione. Et cũ hoc tẽperamento debes intelligere dicta Bar. in l. in bonorũ. ff. de bo. pos. q videtur sentire, ꝙ copia peritorum debeat esse in loco, vbi quis habitat. ¶ † In gl. fi. ibi: qa est fictio. Glos. nr̃a videtꝛ sentire, ꝙ inter fictionẽ & præsumptionẽ iuris & de iure nõ sit differẽtia: & ita eã retuli in voce. qđ nõ esset verũ, si sic intellexit: sed põt saluari, ꝙ nõ intellexit isto modo, sed voluit ꝙ ĩ tex. nostro induceretꝛ propriè fictio, per quã quis obligaretur portioni accrescẽti, ex quo sequeretꝛ, ꝙ ille q adiuit, nõ esset obligatus verè ex volũtate sua: & hoc ego cõcedo, sicut dixi ĩ no. in errãte in iure, qa errãs nõ cõsentit. l. si p errorẽ. de iur. om. iud. Sed qñ qs sciebat, si adiret partẽ suã ex dispositione iuris, esse se obligatũ, etiã ad onera ptis alterius, ex volũtate sua vr acceptasse rẽ cũ cõditionibus suis: vñ tũc esset vere obligat9, nõ per fictionẽ. Est aũt fictio, qñ aliqđ lex īducit cõtra veritatem. Præsumptio autem iuris & de iure est, quãdo lex approbat probationẽ pro legitima, & statuit non posse probari contrariũ, secundùm Mod. hoc exemplũ in l. fi. C. arbi. tu. & in l. antiquæ. §. j. C. ad Velle. Pręsumptio autẽ iuris, & non de iure est, vbi lex præsumit aliquid, non tamen statuit quòd non possit probari contrarium. & ista tria distinguit glos. in l. j. §. accedit. C. de rei vxo. ac. Sed cõtra præsumptionẽ iuris & de iure admittetur probatio in contrarium certis modis, de quibus j. dicam. Sed antequam veniam ad illos, debes scire secundùm do. me. hic, quòd vbicunq; lex dicit aliquam probationẽ esse plenariã, per ista verba inducitur, quòd non possit probari contrarium: alleg. glo. in cle. literis. de proba. quę loquitur in assertione summi pontificis. Secundò dicit idẽ esse, vbicũq; lex dicit, ꝙ tali probationi omnimodo credatur: nã videtur induci, ꝙ ei stetur præcisè, secũdùm eũ: alle. Bal. hoc dicẽtem in exceptione iuris cañ. † Fundat se p gl. in cle. j. de fo. compe. in verbo, omnimodã. quę dicit, ꝙ vbi conceditꝛ alicui omnimoda iurisdictio, intelligitur cõcedi etiam merũ imperium, [b] quod aliàs in concessione simplicis iurisdictionis non veniret. l. imperium. cum materia. de iur. om. iud. l. j. §. j. de offi. eius cui mã. est iur. Sed licet illa gl. dicat, ꝙ dictio, omnimodo, propter sui vniuersalitatẽ extendat se plus ꝙ̃ simplex concessio, nõ tamẽ dicit, ꝙ significet aliquid præcise, ita ꝙ nõ possit probari contrariũ, quado apponitur facultati probãdi. Pro cõclusione tamẽ sua bene facit tex. Insti. de tutelis. §. fi. in ver. omnimodo. & quod habetur in l. quoties. in prin. in tex. & gl. ff. de noxa. Aduerte tamẽ: quia in l. antiquę. §. j. est ista dictio, omnimodò, & sic ibi videtur probari ista cõclusio. Sed si tamẽ bene cõsideres, ille tex. facit in oppo. ꝙ post illam dictionẽ, lex ꝑcise statuit, ꝙ nullũ auxiliũ competat mulieri: ac si diceret, nõ potest disceptari super hoc. Vnde istud dictũ remanet dubium. Primum etiã dictum suũ est magis dubiũ, inquãtum vult, ꝙ verbũ, plenaria probatio, inducat præsumptionem iuris, & de iure: nã in d. cle. colligitur ista intentio, nõ solũ ex illo verbo, sed propter supremã excellẽtiam summi põtificis. Sed in alijs hoc nõ videtur verũ: nam plus est dicere, ꝙ probatio sit manifestissima, vel liquidissima, vel euidẽs, quàm dicere ꝙ sit plenaria: & tamẽ licet tex. dicat in c. licet causam. de proba. ꝙ per priuilegia & instrumẽta sit manifestissima probatio, nõ tamẽ sequitur, ꝙ non possent reprobari. c. inter dilectos. de fide instru. & in c. suborta. de re iudi. & l. in exercẽdis. cum materia. C. de fi. instru. Et etiã contra præsumptionẽ iuris, quæ dicitꝛ liquidissima probatio, vel euidẽs. l. licet imperator. de leg. j. & l. si quis locuples. in fi. de manu. test. admittitur probatio l. siue possidetis. cum materia. C. de proba. Vnde illa glo. non est trahẽda ad consequentiã. Adde etiã dictis suis, inquãtũ vult, ꝙ ꝓtestatio pręcedẽs actũ tollat pręsumptionẽ iuris, & de iure, quę alias oriretur p glo. in c. viduas. de regula. ꝙ ille tex. cũ glo. non probat hoc: non est enim ibi præsumptio iuris. & de iure, sed iuris tm̃, quæ tamen non tollitur per iuramentũ mulieri, vt ibi dicitur: quia nõ est credendũ sibi in sui fauorẽ, ex quo habet præsumptionẽ cõtra se. Et cõtra istã suam cõclusionẽ vide glo. sing. quã ibi approbat d. Ant. in c. per tuas. in glo. magna. de condi. appo. Adde etiam inquantum ipse tangit, vtrum si pars quę habuit sentẽtiam pro se, patitur aduersariũ probare de iure suo, tollaꝛ præsumptio iuris, & de iure, quæ erat pro sentẽtia: dicẽs ꝙ sic, & all. Imo. in c. cũ Berthol. de re iudi. & in c. cũ delicta. de rescri. nã iste articulus diffusè declaratur p d. Ant. & ibi post eũ multa scripsi in c. qm̃ cõtra. ad fi. de proba. vide ad materiã tex. & quod ibi no. in cle. si appellationẽ. de ap. ¶ Vtrũ autẽ sentẽtia lata contra notorium tollat psumptionẽ, quæ oritur pro sentẽtia, ita ꝙ sentẽtia sit nulla, vel cassanda: vide plene scribentes in c. inter cętera. de re iudi. & in c. fraternitatis. de frig. & malefi. per Inno. & alios. Et ad materiã adde id quod tetigi superius secundùm do. me. ꝙ p̃sumptio iuris tollitur, si aliquis patitur probari contra sñiam: vide Bald. qui allegat ista dicta Inno. in l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præsi. & eũdẽ oĩno, vbi ponit sing. doc. in isto puncto in l. certi cõdictio. §. quoniã. ad fi. ff. si cer. pet. vbi dixit eleganter, ꝙ si cõtra instrumentum guarentigię nõ põt admitti probatio per testes, & excipiens cõtra instrumentũ ꝓducit testes patiẽte iudice, & parte, ista ꝓbatio valebit, & impugnabit instrumẽtum. Sed si pars protestaretur, ꝙ talis probatio non deberet admitti, tunc probatio videtꝛ nulla, quia sufficit sola contradictio partis secũdùm eũ. qđ vltimũ nõ affirmo pro nunc. Et qa s. diximus, ꝙ per istã dictionẽ, oĩmodo, inducitur præsumptio iuris, & de iure, secundùm do. me, dico ꝙ ꝓ illa conclusione videtꝛ quasi esse casus in l. quã heri allegaui. s. in §. fi. Insti. de tut. vbi iurisconsultus interpretatꝛ, ꝙ qñ l. vult oĩmodo stari assertioni testatoris approbãtis personã, illud verbũ,

a ¶ Differẽtia. Vide tu remissiue Fely. in c. quãto. de præsum. & quod ibi dixi in apostil.

b ¶ Merum imperiũ. Adde Fely. in c. graue. de offic. iu. ordi. & in c. in causis. §. preterea. de offi. dele. & in c. auditis. circa fin. ij. colũ. de præscri.

omnimodo, exponitur.i.sine cognitione. & sic patet, quod iudex nō pōt inquirere, vtrum assertio sit vera vel falsa. Pro qua conclusione bene facit tex.cum glos.in simili in l.si cū exceptione.§.sed & si quis.ff.qđ met.cau. vbi probatur, quod ista dictio, omnimodo, significat idē quod præcise,[a] & obligat aliquem ad factū præcise præstandū. De eo autē qđ s.dixi, referendo dicta do.me.nūquid verbū, plenaria probatio, vel plena, inducat præsumptionē iuris, & de iure, vide in simili bonum tex.in l.si in alia.§.fi.ff.de offic. procon. & leg. vbi patet iuncta l.à proconsulibus.C.de appel. quod licet proconsuli concedatur plenaria iurisdictio, nō tñ vr datum priuilegium, qđ eius sententia per appellationem nō possit retractari. Idem ergo dicemus, quod qñ lex asserit aliquam esse plenā probationem, vel plenissimā, non tolleř per hoc, quin cōtra eam probari possit. & hoc est tenendū. Et quia s.dixi, secundū Mod. hic, quòd aduersus præsumptionē iuris, & de iure, admittitur probatio per confessionem partis: scias quod hoc est non solū in confessione vera, sed etiā in ficta. ita consuluit Barto. vt ipse refert in l.absentē.ff. de poe. Vtrum aūt sicut admittiř probatio per confessionem, ita admittatur probatio per delationem iuramenti factam ei qui posset confiteri, vide qđ ponit sing. Bald. post Nico.Mat.in auř.sed nouo iure.C.si cer. pet. ¶Extra glo.tangit hic Ang.not.q.de eo qui interfecit bannitum, q ex forma statuti poterat impune offendi: & reuera ille erat absolutus à bāno, vtrū occidens eū puniatur aliquo modo, & qua pœna. Et quia iste articulus tāgitur in diuersis locis, & cōplectitur plures casus differentes, ideo nō sequendo ordinē doctorum, sed distinguendo clare singulos casus, considera quòd aliquando statutum disponit, quòd bānitus possit impune offendi, si à banno non reperitur cancellatus, vel nisi bānum fuerit cancellatū: & quæritur vtrū is qui scit eum esse absolutum à bāno, occidendo eum puniatur aliqua pœna? Aliquando quæritur, si statutum disponit simpliciter, bannitū posse impune offendi, vtrum is qui offendit bannitum, post absolutionem à bāno, indistinctè sit puniēdus, & qua pœna. Aliquādo quæritur, retēto eodem themate, si bānitus non fuit rite cōdemnatus, quia vere bānum fuit nullū, vtrum offendēs eum incidat in pœnam, & qua pœna puniatur? ¶Circa primam q.dicit Bald.not.& sequuntur Moder. in l.huiusmodi.§.si ita cui.de leg.j. quod is qui soluit condemnationem, & est absolutus in effectu, habetur pro cācellato: & ideo nō pōt offendi, quia satis verificantur verba statuti. Nō ob.tex.in d.§.si ita cui. quia ibi loquitur, qñ redditio instrumenti, quę sonat in factū, fuit apposita in cōditione: vnde debet impleri proprie, & in forma specifica, ideo nō sufficit ibi liberatio, si instrumentum potest reddi. l.Meuius. & l.qui hęredi.ff.de condic.& demon. & illa dicta ibi approbant Mod. Sed tu aduerte, qa etiā in materia statuti, & in materia pœnali videtur faciēda stricta interpretatio, vt in regula, in pœnis. cū materia. de regu.iu. ideo verbū, cancellatio, debet etiā intelligi strictè. Præterea dicēdo, quod bannitus possit impune offendi, nisi fuerit cācellatus talis, resultat conditio ex ista dictione, nisi. i. si nō fuerit cancellatus: vt traditur in l.actione. C.de transact. & de dictione, nisi[b], plene per Bar.in rubri.de condi.& demon. Sed verū est, hunc non esse vere cancellatū, quia cancellatio dicit factū: vt patet in l.j.& in l. cancellauerat.ff.de his quæ in testa.delen. ergo sumus in terminis d.§.si ita cui. & hoc puto verius de stricto iure, licet alia sentētia sit humanior. & tenet Bald.exprese in l.Labeo.in fi.ff. de pac. Cuius dicta sic restringendo, quādo statutum requirit cancellationem, & per hæc dicta videř posse inferri ad decisionem alterius casus: Si statutū dicit, quod bānitus qui soluit cōdemnationem, debeat eximi de bāno, vtrū antequā cancelleř, possit impune offendi. Super quo dicit sing. Io. And.in addi.Spec. in tit.de accu.§.sequiř.ver. quartū membrū. quod si bānitus soluit condēnationem, satis dicitur exeptus ipso iure, licet non sit actualiter cācellatus. Ideo secūdū eū non poterit impune offendi: quia verba sunt intelligēda cū effectu: & hoc verbū, exemptus, pōt magis sonare in ius, quàm verbū, cancellatio. Et pro nūc ego sequor istam doctrinā, licet sit aliquantulum dubia, quod statutū dicens quod bannitus debeat eximi de bāno, videř significare factū hominis. Pōt etiam decidi alius casus: Si statutū dicit, quod descriptus in numero bānitorū, vel registratus possit impune offendi: vtrū absolutus à bāno poterit offendi, si est cassatus de registro? Quam q.no.ponit Angel.in consi.suo cclxxxij.& ibi in effectu vult, quod bannitus nō possit offendi: quia illud verbum, descriptus, & registratus, non debet accipi ruditer, & ad literam, sed de registratione & rescriptione, quę habeř iuris effectum, & non est euacuata per absolutionē à bāno. Et hoc dicit esse maxime verū, qñ restitutio à bāno restitueret eū aduersus sententiam banni, & aduersus registrationē, & descriptionē: tūc em̄ videtur fingere statutū, quod aliquis nō sit descriptus, neq; registratus. Bene facit qđ habetur per Bar.in l.j.ff.qđ vi aut clā. vbi dicit, quod appellatione instrumenti nō venit instrumentū nullū. Bene facit l.si quis legatū.in prin.ff.de falsis. & isto casu etiāsi statutum requireret cancellationē, qñ quis fingiř cācellatus, non procederet id qđ dixi in primo casu. ¶Circa secundū articulū fuit aliqua varietas: nā Io.An.in addi.Spec.in tit.de obli. & solu.sup rub.in vlti.q. refert quēdam disputatē terminasse, quod si aliquis offendit bānitū, qui soluit cōdemnationē, non pōt puniri de dolo, sed de culpa: per l.j.§. sed & si claua. cum alijs ibi alle.ff.de sica. Sed Ange.hic, & Moder.perfectius distinguunt.s. quod aut est facta diligēs inquisitio per eū qui offendit, & nō potuit inueniri absolutio à banno: & tūc qa est iustus error in facto alieno, excusatur occidēs.l.de ęta.§.ex causa.vbi hoc tenet.ff.de inter.act.bene facit l.pe.ff.de adult. & l.j.in fi.ff.de abigeis.cū alijs alleg.per Bar.in d.l.pe. in q.seq. Aut non fecit diligentē inquisionē, & tūc nō pōt condēnari de dolo, sed de culpa, quare diligenter nō inquisiuit: ita tenet Ang.extensè in dicto cōsil. & Bal.in l.nostrā.C. de testamē. Pau.tñ de Cast.hic videtur tenere, quod nisi occisori ostendatur bannum authenticū, non teneatur occidens aliquo modo: allegat Bar.hoc tenentem in l.non solum.§. morte.in secunda specie protestationis prohibitoriæ.de oper.no.nun. Sed cum reuerentia ipse male allegat Bart. quia licet Bart.ibi dicat, quod occidēs nō tenetur credere[c] bānito denuncianti sibi se esse absolutum, nisi ostendat scripturam autenticā: postea tñ subdit incontinenti, quod quāuis ex hoc capite non pōt puniri, poterit tñ puniri, si est in culpa, quia nō fecit diligentē inquisitionē: de quo remittit ad no.per se in d.l.pe.de adul. Sed in hoc articulo dubitatur, quid si accusator probauit per publicā vocē & famam, quod occisus habebatur pro rebānito tempore occisionis, vtrū occidens poterit puniri ex dolo vel ex culpa? D. Ang.non bene aperit hic, & videř sentire secundū do.me. quod puniatur ex dolo, nō ex culpa: & hoc sequitur ipse, qa ex fama publica præsumitur sciētia. l.si tutor.cum glo.C. de peritu. & l.cū quidam.§. quod dicitur.s.eo. Sed do.Pau.de Cast. dicit vnum verbū, qđ est verius.s. quod punieř ex culpa, nō ex dolo: qđ tamen non probat, sed pbatur ex his quæ dixi vltra do.in d.§.qđ dicitur. vbi allegaui tex.no.& autoritatē Bal. quod in atrocissimis, vbi imponitur pœna corporalis, sciētia p famam nō arguit dolum, sed culpā: vnde vide q ibi scripsi. & secundū distinctionem Ang.debes limitare dicta Io. An. in loco alle. ¶Circa tertiū articulū debes scire, quod ista q. disputata per multos, sed vltimò per Nic.Ma. quē refert & sequitur Io. And.in mercuriali sua.in regula, quod quis in mandato. de reg.iur.vbi cōcludit, quòd aut sciuit offendēs eum nō esse rite bānitum, aut ignorauit: si sciuit, punitur tāquā dolosus, quia verba statuti permittētis bānitum offendi non verificātur in nulliter bānito. l.iij.§.condēnatum.de reg.iur. cū simi. & ita dicit Bar.ar.illius literæ in l.siue vxor.ff. de don. inter vir.& vxo. Hoc etiā tenent Dy.& oēs in l.pe.de adul. Secundo casu subdistingue: quia aut occidēs errauit in facto: verbi gratia, qa credidit clericum bānitum esse laicum, ex eo qa tanquam laicus erat cōdēnatus: & tūc qa habuit iustam cām hoc credēdi ex assertione iudicis. l.qui vniuersas.§.itē ait ptor. & l.iuste.de acqui.pos. maxime si cōcurrebat cōmunis op. quod ille esset laicus, nō debet cōdēnari[d] in aliquo; præsertim qa q-libet præsumitur laicus in dubio, nisi aliud probetur. & hanc conclusionem sequiř Bal. vbi dicit ita fuisse publice disputatum, in l.ij.ff.si quis in ius voca.non ie. & plixius in l.j.C.si à non cōpe.iu. vbi est omnino videndū. Aut aliqs errauit in iure, qa sciebat bānitum esse clericū, sed credebat eum potuisse bāniri à iudice laico: & tūc si allegans errorē iuris est talis psona. in qua error iuris communiter præsumatur: iuxta no. in l.fi. de iur.& fac.igno. & l.cū de indebito.§.ij.de pba. pręsumitur error, & punieř ex culpa, non ex dolo, qa error iuris est lata culpa. l.liberorū.§.j.de his q no.infa. Aut est alia persona, in qua non præsumitur error iuris: & tūc in dubio punietur tanquā dolosus, qa error iuris non præsumitur: secūdūm Bar.in l.sed si lege.§.scire.de pe.hęre. Et tene mēti sin. qa etiā ad faciēdū puniri aliquē capitaliter, psumitur in dubio potius dolus, qp error iuris, secūdū Io. An.ī loco al. qđ est nouum dictū. Ang.tñ in cōsi.al.dicit, quod si pars allegās errorē iuris iurāt se errasse, & ita credidisse, non punieř de dolo, sed de lata culpa: alle.iura parū faciētia, qa loquūtur ī alijs casib⁹: nā tex.ī l.pñti.§.pe.C.de his q ad ec.cōfug.loquiř, nō qñ erat psumptio plene pbās, sed qñ erat aliqua suspitio. Est aūt īter ista differētia nō parua: vt p Bar.ī l.admone.ff.de iureiu.tex.

vero

a ¶Præcise. Adde d. Bart. Soci.in consil. ccxlix. ici. materia. vers.j.in effectu.circa fin.in ij.parte.

b ¶Nisi. De qua dictione tu vide Fel. in c.nōnulli.§.sunt & alij.de rescrip. & qđ ibi dixi in apos. & Fely. in c.in causis.in fin. de test.

c ¶Credere. De quo tu late vide Fely. in c.cū M.Fer.in xxij. col.circa princip.de constitutionibus.

d ¶Cōdemnari. Adde Dy.in consil.liij.

vero in l.fi.§.in cōputatione.cū glo.de iure delibe.loquitur de ꝓbatione expensæ;quæ de facili non pōt probari,nisi per iuramentū.Tex.aūt in l.non oēs.§.à Barbaris.facit potius in oppo. quia nō creditur assertioni militis,cū præsumptio est cōtra eū,vt ibi dicitur.Text.verò in l.Marcellus.§.j.ff.rerum amo.nil facit,quia ibi loquitur de iuramento iudiciali,qđ defertur ex voluntate partis deferentis,non de iuramento,qđ defertur non consentiēte parte. Et regula est in oppo. ꝙ qñ præsumptio est cōtra aliquem de his quæ pendēt ab animo suo,sicut scientia & ignorātia,nō creditur sibi cū iuramento,secundùm Bar. in l.inter oēs.§. recte.ff.de fur.& bona glo.in cle.peruenit.de censi.vnde istud dictum nō sequeretur in practica. Et aduerte,quia Bar.in l.pen.de adul.& in l. genero.de his qui not.infa.dicit,ꝙ pōt imputari occidenti culpa,si non vidit bannum,neq; cōsuluit peritiores.per ll.alleg.ibi per eum: & sic sentit clare,ꝙ si cōsuluit peritiores,qui dixerunt bānum esse validū, nulla pœna punietur,quia iustā causam habuit eis credendi.l.si semel.C.de re mili.lib.xij.& l.j.in prin.ff.de ven.inspi.l.cùm quidā.§. qđ dicitur.s.e. & hanc conclusionē expresse firmat Ange.no.in dicto consi.& do.me. hic,licet Ang.non viderit.Si aūt occidens bānitum non allegaret ignorantiam,per quam pōt excusari,si est iusta,vt dictū est,sed diceret se dubitasse,vtrū esset bānitus,vel non:tunc semꝑ poterit condēnari de culpa,quia vel debuit certificari,si poterat , vel in dubio debuit abstinere. Vnde semper est in culpa,secundùm Bald.not.in c.j.§. personam . per quos fiat inuesti.in vsi.feu.Et aduerte ad vnum, qđ dixi in primo articulo,ex his tribus:nam nō est verum,ꝙ possibilitas offendendi videaſ data à statuto sub cōditione,si nō fuerit cācellatus:vnde non fuit error ex lapsu linguæ.Sed bene pōt dici,ꝙ si statutū permittit offendi bannitum,cuius bānum nō fuit cancellatū:ista verba habēt tacitam conditionem implicitā,saltem à cōtrario sensu,ꝙ si bannū fuerit cancellatū,non possit offendi:& colligitur aliqñ conditio & dispositio ex tacita mente legis vel hominis:vt patet in l.j.in princi.de offi.eius cui man.est. cum si.& in l.inter socerū.§.cùm inter.secundùm vnū intellectū.ff.de pact. do.de cuius intellectu vide plene Bar.& Moder.in l.si cùm dotē.in prī. ff.solu.matri.Scias etiā,ꝙ Bald.in l.si creditoris.C.de fideicō.dicit, ꝙ si statutum mādat aliquē rebanniri per certos homines deputatos, etiam antequam cancelletur,non poterit offēdi:qa est sibi acquisita exceptio contra bānum ipso iure,sicut acquiritur debitori,qui mandaſ liberari à testatore.Sed ista non sunt omnino similia,quia nō ita fauorabiliter ꝓceditur in dispositione statuti,sicut in vlti.voluntate: vnde ipse idem inclinat in oppositum in l.qui se dicit.ff. de iudicijs de quo aliàs dixi plenius si non fallor in l.qui à latronibus.in fin.s.de testamentis.& in l.iij. §.si seruus.de acqui.possess.Et aduerte,quia verbum,rebannire,non sonat in factum , sicut verbum,cancellare:ideo videtur posse sustineri id quod dixi in primo membro.

QVandiu. In tex.nihil est.¶In gl.ibi:fallit &c.Ista solu.est bona,secundùm communem sententiam,quæ habet,quòd in d.l.si quis ita.succedatur ab intestato.Sed Barto.in l.Gallus.in prin.de libe.& posthum.dicit,ꝙ per illa verba succedens ab intestato videatur institutus : de quo dic vt ibi scripsi.¶In ea.gloss.ibi:ꝙ quamdiu pōt dari &c. Prima solu. gloss.pōt sustineri.Et aduerte,quia licet gloss.in fin.huius solu.dicat,ꝙ per contratab. succeditur ab intestato, quando hæreditas non fuit adita per institutum:hoc dictū non est verum propriè intelligendo: nā vt ait Mar.Si.quē refert & sequitur Barto.in l.illud.in prin.ff. de cōtratabu. quādo hæres nō adit hæreditatem,res nō deducitur ad cām intestati immediate per contratab.sed per aditionem nō factā ab hærede: vnde magis dicitur res esse in cā intestati,propter contratab. quia forte hæres ꝓpter eas omisit adire,quàm immediate per cōtratabu. Pro qua cōclusione vide bonū tex.in l.quia aūt.§.hoc edictum.j.si quis omis.causa testa. nam si succederet immediate per cōtratab.ab intestato aliquo casu, non semꝑ ille qui omittit cōtratab.& succedit ab intestato, incideret in edictum:qđ tñ ibi dicitur indistinctè, maxime quia vt ibi patet præstātur legata parentibus & liberis ex titulo, de legatis præstā.quod nō contingeret,si esset successio ab intestat.Et aduerte,qa hodie sufficit sola agnitio ad rumpendū testamentū,absq; decreto iudicis:sicut & in alijs bon. possess.secundùm Barto.in d.l.illud.& est glo.in l.fin.§.sinautem ex.C. de cura.fu.& practicā ponit Bar.in l.j.C.quorum bo.vnde etiam Ang. post gloss.in l.j.de bonor.pos. hære.pe.& qđ Bald.in l.j.& l.non hoc. C.vñ cog. Inducitur ista doctrina ad subtilē & difficilem q. nunqd qñ filia excludiſ à successione intestati,stātib' agnatis vsq; ad certū gradū, possit ꝑterita cōtratab.testamētū, & est difficilis articulus,saltē in vno casu:videlicet qñ agnati,q excludūt filiā,nō essent instituti:de quo vide q̄ dixi plenissime post Bal.in l.Gallus.§.qđ si tantū.de lib.& posthu.& quod ponit Bal.in l.si emācipati.C.de col.& in l.maximū vitiū.in fi.C. de lib.præte.& Ang.in l.filiæ dotē.& l.vt liberis.C.de coll. Secūda tñ solu.posita in gl.est melior,vt dicamus,ꝙ licet ꝑ bo.pos.secūdū tab. institutus nō antecedat ꝑteritū,qui est emancipatus:vt l.ij.præal.bene potest cū ꝓcedere per aditionē de iure ciuili,quæ non impediſ, qñ est præteritus emancipatus.l.si is qui in potestate.§.j.de lega.præstan.& l.si ex duobus.cum si.de contratab.vt dicunt hic doc.reprehendendo glo.quę videtur de hoc dubitasse:nam lex allegata per glos.in oppo.non loquitur in emācipato,sed in posthumo præterito,qui debebat nasci suus:vnde nō propter contratabu. in isto casu,sed propter ius dicendi nullū impediſ aditio hæreditatis.l.vētre.in prin.& ibi dicemus. j.eo. Et si quæris, cur cōtratabulæ impedient bo. pos.secundùm tabu.dic vt hic per Bart.qui bene loquitur. Aretinus.

SVMMARIVM.

1 ☞Hęreditatem paternam repudians, si solus est institutus, dicitur impugnare iudicium defuncti, & ex eo nil posse consequi.
2 Commodū non debet quis consequi ex eo, quod quis impugnat.
3 Respōsio debet in dubio intelligi scđm quæsitū.
4 Cohæredis extranei datio tollit existentiam sui hæredis.

QVæsitum. Qui repudiat hęreditatē paternā, nō pōt succedere ex substitutione pupillari, si est solus hæres institutus: secus si habeat aliū cohæredē extraneū.h.d.Scđa ibi:sed Marcellus.Vel sic,secūdùm intellectū gl. quē sequūtur qdā Mod.Qui repudiat hæreditatē paternā,si vult adire ex substitutione, oportet ꝙ acceptet hæreditatē paternā,seu vtrāq; acquirat: aut ergo vtrāq; repudiet, aut vtrāq; teneſ agnoscere,si solus est institutus : secus si habeat cohæredē extraneū.h.d.¶1 †Primò not.ibi:nā qui iudiciū &c.ꝙ is qui repudiat hæreditatē paternā,si solus est institutus, diciſ impugnare iudiciū defuncti,& ex eo nil posse cōsequi. Nec est verū id qđ hic dicūt Mod. ꝙ impropriè dicatur impugnare iudiciū defuncti:qđ patet secūdùm eos:qa si propriè impugnaret,nō posset cōsequi legatū ex illo testamento,cōtra l.filio.de leg.j.Nā illa l.loqtur, qñ filius repudiās habeat cohęredē:si eñ esset institutus insolidū,tūc propriè videreſ impugnare iudiciū defuncti, & ideo perderet legatū.l.si patroni.§.quid ergo.ff.ad Trebel.& tenet Barto.in d.l.filio. Vnde restringēdo dictū Iul.sicut restringit iuriscōsultus in fi. ex sententia Marcelli,proprijssimè diceret quis impugnare voluntatem defuncti. qđ tene mēti, qa est summè necessariū ad intellectū legis,vt j.dicā.¶Scđo not.in versi.sed Marcellus.secūdùm vnū intellectū,intelligendo ꝙ hic pupillus,cui fuit facta substitutio,fuerit institutus ꝓ parte,ꝙ datio cohæredis extranei tollit existētiā sui hæredis,in his quæ pendēt ex testamēto:qa si nō fuisset sublata suitas, tabulæ pupillares cōfirmareñ ex sola suitate.l.Iul.j.eo.qđ hic negatur,secūdùm hūc intellectū. Sed iste intellectus nō placet:& cur nō placeat,diceſ tibi super glo.in verbo.amplecti.Hunc tñ tex.ita notat hic Imo.¶2 †Vltimò no.gñaliter,ꝙ ex eo, qđ qs impugnat,nō debet cōsequi cōmodū:qđ faciť ad quæstionē positā ꝑ Bar.in l.post legatū.in prin.j. de his qbus vt indig.& in l.non vtiq;.ff.de excep. nūqd ex positione negata quis possit se fūdare a. ☞¶†Secūdò facit secūdùm do.me. ꝙ si legatarius qui est creatus executor , recusat onus executionis,nō possit acceptare legatū: quod determinat Bar.ar.illius literæ in l. post legatū.§. amittere.j. de his quibus vt indig.¶Tertiò facit, ꝙ ecōtra si hęres repudiat hęreditatē,nō possit esse executor testamenti,ꝗuis sit datus à testatore:& hoc etiā d.Bar.no.quē etiā adducit hic do.me.in l.codicillis.§.fi.de annuis leg.& alleg.text.in l.Lucius.ff. de fideicō.liber.¶In glos.in verbo, in edicto.ibi: forte illud.si quis omis.causa &c.Ista sol.cōtinet vnū dictū valde nouum,& singulare. Nec obstat reprobatio glo.ꝑ quā recedit ab ista sol.qa in tit. si quis omis.causa testa.nō conseruanſ credita,sed tantū legata:quia nullum præiudiciū poterat parari creditoribus:ita eñ obligaſ creditoribus is q adit ab intestato,sicut is qui adit ex testamēto:nā in omnes hæredes transferſ ius debiti.l.iij. C. de nego.gest.& l.hæredes.§.an ea.ff.fa.ercis. Sed in casu nostro,vbi ille qui poterat succedere ex institutione, succedit ex substitutione : institutione omissa poterat præiudicari creditoribus , si

a ¶Fundare.De quo vide.ꝑ eundē Fran. Are.in l.possideri. in prin.iij. colū.de acqui.pos. & quod ibi dixi in apos.

non acceptaret hæreditas paterna. Ideo cũ sit fortior ratio conseruãdi creditores, qui tractant de dãno vitando, quàm legatarios qui tractant de lucro captando: vt l. fin. C. de codicil. & l. fin. §. necessitatem. C. de iure delib. fiet extẽsio tituli, si quis omis. causa test. ex maioritate rationis, licet simus in materia exorbitanti: iuxta ea quæ habentur in auten. præterea. C. vnde vir & vxo. & in l. si furiosi. C. de nup. & quod plene scribitur per Moder. in l. si verò. §. de viro. solu. matri. & secundùm hoc incidet in mentem edicti, non in verba. Quia tamen glo. non cõsiderauit hoc, transit ad secundam solut. dicens, ꝙ istud edictum cõtinebat id qđ dicitur in tex. in prin. videlicet ꝙ qui acceptabat ex pupillari, teneretur satisfacere creditoribus paternis. Sed de isto edicto non reperitur aliqd in iure. ¶ Præterea Barto. dicit, ꝙ secundùm hanc expositionem tex. ꝑmitteret acceptari hæreditatem ex substitutione pupillari. Cuius contrarium videtur dici in litera in fin. à cõtrario sensu, ibi: impuberis hæreditatem &c. dicitur enim in d. versi. ꝙ si institutus habet cohæredem, põt repudiata hæreditate paterna amplecti pupillarem: ergo vbi nõ habet cohæredem, non põt succedere ex substitutione. Sed ad hoc respondetur, ꝙ ibi negatur agnitio ex substitutione, quando quis vellet succedere ex sola substitutione, non in hæreditate paterna. Sed quando quis simpliciter adiret ex substitutione, tunc nõ negatur ꝙ vnà cũ hæreditate paterna succedatur defuncto. Ipse tamen ponit tertium intellectũ, vt intelligamus fuisse edictum, quo cauebatur, ꝙ qui repudiauit paternã hæreditatem, nõ posit acceptare pupillarem. qđ diuinat ad literam, vt j. dicam in alia glo. ¶ In gl. in verbo, nam qui &c. ibi: quasi dicat ex quo &c. intentio glo. est, ꝙ si filius adiuit ex substitutione pupillari, de necessitate habet agnoscere hęreditatem paternã, & eius onera. Sed intellectus Bart. & Moder. est, vt dixi in glos. præcedenti, ꝙ si fuit repudiata hæreditas paterna, non posit quis acquirere ex substitutione pupillari. Sed cõtra hunc intellectum arguit Raph. & bene: quia secũdum hoc non responderetur quæstioni propositæ. præsupponitur enim in prin. legis, ꝙ paterna hæreditas fuit repudiata, & pupillaris acceptata: vt patet ibi: habeat vel faciat. In quo casu, si nõ posset adiri ex substitutione, frustra quæreretur vtrum esset obligatus creditoribus paternis, cũ etiã non esset obligatus creditoribus pupilli, ex quo aditio ex substitutione nõ tenebat.

3 † Vnde & ex hac ratione, ne sequatur ista absurditas, & etiam quia in dubio respõsio debet intelligi secundùm quæsitum. l. j. C. de diuer. rescrip. & c. inter dilectos. de fide instru. & l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de inter. act. melior videtur esse expositio glo. prece. & etiam huius quæ habuit eundem sensum. Et secundũ hoc iste tex. vult, ꝙ repudiata hæreditate paterna põt quidem adiri ex pupillari, sed ne aliquis consequatur cõmodum ex testamento, qđ impugnat, cum effectu ipso iure acquiret hæreditatem paternam. Sed tunc oppo. fortiter contra hunc intellectum: quia si intelligimus istum tex. in hęrede extraneo, vt ipsi intelligunt, imposibilis videtur iste intellectus: quia ex quo non fuit adita hęreditas ex paterno, non potuit adiri ex pupillari. l. sed si plures. §. sed si ex asse. de vulga. & pupil. Sed saluando istã lectur. põt dici secundùm Pau. de Castr. hic, ꝙ ista ratio Iul. & decisio eius reprehẽditur per Marcellum, qui vult, ꝙ si est facta repudiatio ex paterno, ab eo qui solus erat institutus, non põt acquiri hereditas ex pupillari, & per consequens non accrescet hęreditas paterna adeunti ex pupillari: qa aditio ex pupillari fieri non potest, cùm testamentum paternum non sit aditione confirmatum. Et secundùm hunc modum non solùm corrigetur ratio Iuli. s. asignata, sed etiam responsio facta ad q. Et licet ista sol. sit tolerabilis, tamen non bene congruit literę: nam in versicu. sed Marcellus. vt patet ex verbo, distinguit. non reprobatur in totum dictum Iul. sed limitatur. Et est sensus in illo versicul. si institutus qui repudiat, habet cohęredem, põt acceptare ex substitutione, nec habebit hęreditatem patris, quam repudiauit: si aũt sit solus substitutus, poterit quidẽ acceptare ex substitutione, sed accrescet sibi hęreditas paterna, siue velit, siue nolit. & sic approbatur dictum Iul. & tunc obstat contrarium suprà factum, ad quod non põt aliter rñderi, nisi ꝙ hic text. loquitur in hęrede suo instituto insolidum. in quo ratio asignata Iul. est necessaria. Non enim poterat dici, ꝙ filius non posset succedere ex pupillari repudiata hęreditate paterna, quia tabulę pupillares non essent confirmatę: nam hoc esset verum in extraneo: vt l. sed si plures. §. ex asse. de vulga. & pupilla. sed in suo hoc non esset verum: quia suitas confirmat tabulas pupillares. l. si filius qui patri. de vulgari & pupillari. & in lege statim hic sequenti. Ideo iurisconsultus omissa illa ratione vtitur noua & pulchra ratione: videlicet ꝙ ad solam hæreditatem pupilli non deberet admitti substitutus: quia si admitteretur, sic consequeretur lucrũ ex dispositione impugnata: contra l. post legatum. in princip. ff. de his qb. vt indig. Nec est verũ, qđ dicunt hic Mod. ꝙ ista non sit ꝓprie impugnatio, per l. filio, in fi. cũ l. seq. ff. de leg. j. vbi ille qui repudiat hereditatem, nõ perdit prelegatum: nã ille tex. loquitur in habente cohęredem: nã si esset solus institutus, nõ posset petere prelegatũ repudiando hęreditatẽ. Casus est no. in l. si patroni. §. quid ergo. ff. ad Tre. & Bart. in d. l. filio. Quòd aũt hic tex. loquaꝛ de necessitate in suo hęrede, probatur: quia si loquereꝛ in extraneo, vt dicunt doct. tũc ratio asignata ꝑ Iul. esset superflua: nã etiamsi heres repudiando nõ videreꝛ impugnare iudicium defuncti, tñ non potuisset adiri hęreditas ex pupillari, ex quo non fuit adita ex paterno. l. ij. §. adeo. ff. de vulg. & pupil. Vt ergo ratio iurisconsulti sit necessaria, & dictũ non posit stare cum opposito ipsi⁹, necesse est intelligere tex. in suo, in quo existẽtia suitatis confirmat tabulas pupillares, licet abstineat vt dixi. ¶ Præterea hoc probaꝛ ex text. manifeste in verbo, se immiscuit impuberis hæreditati. nam immiscere est suorum. l. cum bonis. infrà eodem. ¶ Præterea in principio ponitur verbum paternæ hæreditatis, quod non potest referri vel intelligi respectu filij, cui fuit facta substitutio, quia nondum erat positum exemplum de filio, sed erat quæsitum in genere, vtrum is qui consequitur emolumentum aliquod ex voluntate defuncti, teneatur creditoribus paternis. Vnde satis clare patet, ꝙ hic filius erat institutus: quod etiam colligitur ex verbo parẽtis, & ex fine ibi, remota patris successiõe. Sed contra istum intellectũ non facit tex. in l. seq. vbi dicitur, quòd filius q abstinuit ab hæreditate paterna, põt adire ex tabulis pupillaribus. Sed ad istũ text. possumus rñdere, ꝙ est declaratio legis præcedẽ. nam ne qs existimaret ex sentẽtia Marcelli esse inductum, ꝙ qñ filius est solus institutus, si repudiauit paternam, non posit adire ex pupillari. quod tenuit hic Bar. & cõmuniter Moder. Ideo declaratur, ꝙ põt adire ex pupillari. Sed vtrum accrescat facta aditione sibi hæreditas paterna inuito, hoc non dicit, quia præsupponit esse declaratum in l. præce. Sed fortius obstat huic intellectui text. in l. si filius qui patri. de vulga. & pupil. vbi filius põt separare hæreditatem paternam à pupillari. Et sic intelligim⁹ istum tex. quãdo solus fuit institutus filius, & substitutus pupillo exhęredato. Ille tex. multum vrgeret in oppositum, nec põt rñderi, intelligẽdo ꝙ illa separatio fieret per prætorem viuũ beneficio restitutionis in integrum, & oporteret intelligere, ꝙ filius substitutus esset minor ætate: quæ lectura tangiꝛ ibi in glo. Sed quia diuinat ad text. secundũ doct. ibi, ideo dicamus sequendo cõmunem lect. ꝙ filius qui volebat succedere ex substitutione, non erat institutus insolidum, sed erat datus cohæres fratri pupillo, qui similiter ab hæreditate paterna abstineat: vt intelligunt ibi doct. Vnde filius substitutus repudiãdo hæreditatem paternam nõ dicitur impugnare iudicium defuncti: qa ex quo erat datus cohæres, testator tacitè videbatur ei dedisse licentiam, vt posset abstinere, si hæreditas sibi nõ expediret: & hoc est qđ dicit iurisconsult⁹ in l. filio. de lega. j. Et licet ego scribendo in l. si filius qui patri. conatus sim sustẽtare lecturam Iaco. de Arena, & Bar. & communiter Moder. qui dicũt illã l. posse intelligi, quãdo filius est institutus insolidum, & substitutus pupillo exhæredato, per rationem ibi asignatam: nunc nõ placet mihi illa ratio, nec illa lectu. maxime per istum text. dicebam enim tunc, ꝙ ex quo filius vult succedere ex pupil. substitutione, vult in effectu, quo ad potestatem succedendi, ꝙ abstensio sua habeatur pro non facta. Ne ergo quo ad quid videatur velle hæreditatem esse aditam, & quo ad aliũ effectum, nõ dicemus ꝙ tenetur etiã quo ad præstationem legatorũ, qa ista duo videntur esse cõnexa: argu. l. etiam. §. j. de mino. & ne vna & eadem res. i. aditio censeatur diuerso iure: contra l. eũ qui ædes. de vsucap. nam huic rationi põt respõderi, ꝙ licet per hominem nõ posit induci, qđ dictum est s. proxi. põt tñ induci p l. ex diuersitate rationis, sicut est in casu nostro: nõ enim habetur hæreditas pro adita, quo ad omnia, sed quo ad quædam, ne qđ fauore filij inductum est, conuertatur in eius odium. Est enim fauor filij, ꝙ hæreditas habeatur pro non repudiata, sed pro agnita, quo ad sui commodum: sed non est eadem ratio, si ageretur de incommodo suo. Vnde tene indubitanter secundam lect. ibi positã: quia illa Iac. de Are. est vera, contra istum tex. ¶ In gloss. super verbo, amplecti. ibi: etiã dic extraneũ non pupillum. Intellectus est cõmunis, ꝙ quando pupillus esset datus cohæres, & adisset hęreditatem paternã, procedit dictum glo. ꝙ nõ posit repudiari hæreditas paterna, & acquiri pupillaris. l. sed si plures. §. filio. de vulga. & pupilla. & isto casu sine dubio nõ posset intelligi tex. noster. Sed si pupillus datus cohæres repudiauit ipse paternam hæreditatẽ, gl. nõ dicit vtrum hoc casu posset habere locum l. nostra. Sed tu dic, ꝙ si lex nostra loquitur de extraneo hære de instituto, vt dicunt doc. non posset succedi ex pupillari:

4 † qa cùm datio cohæredis extranei tollat existentiam sui heredis. l. apud Iul. §. idẽ Iul. ff. ad Tre. suitas pupilli nil operareꝛ ad cõsummãdas tabulas pupillares, quia esset sublata. vnde in vtroq; repudiãte imposibile esset succedere ex substitutione. Et hoc est indubitatũ, quando prius repudiasset pupillus, & postea cohæres: quia ex quo tempore abstensionis non erat suus, non possunt confirmari tabulæ pupillares. Sed si poneremus, ꝙ cohæres prius repudiasset, & postea pupillus abstinuisset, esset malũ dubium: nã si tenes opi. Ang. quam posuit in l. ex duobus. §. fin. de vul. & pupil. vbi voluit, ꝙ datio cohæredis extranei, licet tollat suitatem, si tamen postea cohæres repudiet, redit suitas ad filium: tunc ex quo pręcesserat repudiatio cohęredis extranei, & sic redierat suitas ad pupillũ, possent confirmari tabulę pupillares ex suitate sua. Sed illam opinionem non tenet ibi Imo. & etiam Bart. sentit oppositum in simili casu, scilicet in datione vulgaris, ꝙ suitas semel sublata non redeat per repudiationem substituti: licet gloss. dixerit contrarium ibi. ita not. ipse in l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. ff. de inoffic. testamen. Et quia non est nostra materia, vide quę scripsi in dicta leg. ex duobus. Et quia suprà dixi in nota. allegando Barto. secundùm do. me. in l. codicillis. in fine, de annu. legat. ꝙ qui repudiat hęreditatem, non potest esse executor.

cutor. adde ꝙ istud est verum, si sit deputatus sub nomine appellatiuo, puta hæredis: secus si sub nomine proprio. Casus est singul. vbi Bald. ad hoc in l. cùm proponas. C. de fideicommis. liber. Et vtrũ executor qui renunciauit executioni, reuocato proposito possit eam acceptare: vide per Barto. no. in l. deberi. C. de fideicõ. liber. Et inquantũ dominus meus s. adducit Bar. in l. post legatũ. §. amittere. in fin. de his quibus vt indig. ꝙ qui nõ vult esse executor, perdat relictum sibi factum. adde ꝙ idem ꝓlixius not. Spec. in tit. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. versic. quæritur etiam. & aduerte diligenter, quia Bartol. in d. §. amittere. vult, ꝙ quãdo legatum sit coniunctæ personæ, tunc non videatur relictum contemplatione oneris: ideo si recusatur onus, non perditur relictum, ꝑ l. tutor penitus. §. j. de excusa. tuto. quam l. adducit etiam hic do. me. nã ille text. loquitur in filio hærede instituto: in quo lucro cùm hæreditas ex voto parentum debeatur filijs. l. scripto. in fina. ff. vnde liber. vnde nõ est mirandum, si capitur illa cõiectura, præsertim quia pater tenetur filium instituere in aliquo. sed si pater legaret aliquid filio, hoc esset maius dubium: & sentit Io. Andr. contrarium in addi. Specu. in loco alleg. vbi dicit euenisse de facto, ꝙ si testator legat tribus nepotibus, & vnus ex eis erat executor, tunc nõ perditur lucrum, licet repudietur officium: & capitur ibi cõiectura, quia etiã duobus alijs similiter fuit factũ relictũ, quibus nõ erat iniuncta executio, & sic videtur sentire, ꝙ si soli nepoti fuisset relictum, qui erat creat⁹ executor, priuaretur legato, si nõ acceptaret legatum. Pro ista doc. facit multũ, qđ not. Dyn. & ibi refert Bar. in l. qui filiabus. in prin. de leg. j. vbi dicit, ꝙ legatũ qđ relinquitur filio, videtur relinqui propter benemerita. l. nec adiecit. ff. pro soc. ergo similiter in casu nostro non videretur relictum filio vel coniuncto ratione consanguinitatis, sed propter onus sibi iniunctum. Sed Bar. ibi nõ approbat illam doctrinam, quando relinquitur filio: vnde tutius est tenere simpliciter dicta Barto. in dicto §. amittere.

Filius. In glos. super verbo, obtinere. ibi: vel dic speciale &c. ista est vera, & licet gl. reprehendat eã, hic tenet eam in l. Iul. j. eo. & in d. l. si filius qui patri. Ad argu. glo. in oppo. responde, vt colligitur ex dictis Bart. & aliorũ, in d. l. si filius qui patri. in princi. Debes tñ scire, ꝙ Bal. ibi dixit cõtra istum tex. formaliter: voluit enim, ꝙ illa lex nõ posset intelligi in filio exhæredato, cui erat facta substitutio, ne exhæredatio quæ est actus odiosus, confirmaret ex capite suitatis. Sed huic rationi responde vt hic per Mo. & ibi dixi vltra eos. Et adde etiam aliam responsionem, quæ videt̃ melior, videlicet ꝙ licet exhæredatio sit odiosa absolutè, nihilominus suitas operatur eius confirmationẽ, propter fauorem testamẽti pupillaris: maior enim est, & fauorabilior causa cõseruationis testamẽti, q̃ annullatio testamẽti, quia exhæredatio sit odiosa. Vñ concurrentibus duabus qualitatibus ad oppositũ, præualeret potẽtior: iuxta l. ij. in princ. de ver. obli. cũ ibi no. & in l. quærit̃. de statu homi. Quòd autem magis debeat considerari fauor testamẽti, quàm causa exhæredationis optimè, probatur in l. si quis iudicantium. in prin. cum ibi not. ff. de inoffi. testa. Et ista solu. placet magis, quàm id quod dixi in d. l. si filius qui patri.

SVMMARIVM.

1 Substitutio pupillaris, per quam pupillo succeditur, facta videtur ad commodum pupilli.
2 Filius existens in potestate si cœpit gerere aliqua negotia, an postea emancipatus teneatur perficere omnia connexa primo negotio.
3 Alienatio rei hæreditariæ videtur esse actus, qui fieri non potest citra ius & nomen hæredis.
4 Filius licet se abstinuerit ab hæreditate, potest tamen pœnitere abstensionis etiam de iure Digestorum.

SI pupillus. Suitas confirmat tabulas pupillares, licet non sit agnita hæreditas ex paterno in fauorem ei⁹, cui succeditur. hoc dicit. Et sunt quatuor partes. In prima ponitur dictum Iul. cum exceptione. In secunda ibi: quæ sententia. ponitur responsio Marcelli, & causa reprehensionis. In tertia ibi: alioquin. ponitur positio, ꝙ opi. Iul. esset verè consiliũ Marcelli. In quarta ibi: sed ꝙ in fratre. ponitur declaratio huius cõsilij, vsq; ad §. si in societate. ¶ Primò not. ibi: quæ sententia &c. ꝙ substitutio 1 pupillaris, per quam succeditur pupillo, videtur facta ad cõmodum pupilli. concor. text. in l. ex tribus. C. de inoff. testa. & per Bar. & Ang. in l. Papi. §. sed nec impuberis. ff. eod. Et ex eodem versicu. collige, ꝙ interest nostra magis habere hæredem ex testamẽto, quàm ab intestato. ¶ Secundò not. ꝙ tacita vulgaris quæ continetur in expressa pupillari, non tollit existentiam sui hæredis: nam si tolleretur, non confirmarentur tabulæ pupillares hic ex capite suitatis. cuius contrarium hic videtur. Et licet quidam dixerint hic esse casum, quòd tacita vulgaris trahitur ad bona pupilli, non tamen rectè intelligunt istum tex. secundum Barto. quia hic succeditur in bonis pupilli ex pupillari confirmata per existentiam suitatis, vt s. dixi. de quo dic vt habetur in l. ij. §. si quis. s. de vulga. & pupilla. ¶ Tertiò not. ibi: metu enim &c. argumen. a optimũ secundùm Pau. de Cast. ad q. quæ ponitur in l. fin. C. de pac. vbi concluditur secundũ doct. ꝙ nõ valet donatio[a] bonorũ p̃sentium, futurorum: qa si valeret, induceret̃ per indirectũ, ꝙ qs nõ inueniret hęredẽ, quoniã nullus vellet acceptare hęreditatẽ, in qua nihil est commodi vel emolumẽti: sicut per hãc rationẽ hic inducitur, ꝙ substitutus nõ teneatur acceptare hęreditatẽ paternã. ¶ Quartò no. ibi: alioquin &c. ꝙ is qui omittit hęreditatẽ ex testamẽto vt sibi prouideat, & euitet damnũ, non dicitur adire in fraudẽ ab intestato, ex quo hoc non fecit animo fraudãdi legatarios. Similis decisio ponit̃ in casu simili in l. Papi. §. qm̃ autẽ. de inoffi. testa. bene facit qđ habetur in l. ij. §. deniq;. ff. de aqua plu. arcen. ¶ Vltimò not. in ver. cęterũ. secũdùm intellectũ glo. positę sup̃ isto ver. ꝙ suus & necessarius licet abstineat ab hęreditate ex testamẽto delata, retinet tamẽ nomẽ hęredis: quod secus est in hærede voluntario. ideo si postea volet succedere ab intestato, erit hęres vtiliter, et nõ directo: qa prima directa acqsitio facta ex testõ non est euacuata, nisi quo ad effectũ. Et qa iste ver. est difficilis sup eo, præcipue insistemus in illa glos. ¶ In gl. super verbo: cæterum. ibi: & nõ exponas &c. Licet doc. cõmuniter transeãt cũ ista expositione, manifestũ tamẽ est, ꝙ per hoc solũ qđ dicit̃ in glo. nõ debuit restringi cõsiliũ Marcelli: quia licet frater impuberis esset hæres necessarius, ex quo tamẽ abstinẽdo poterat succedere ab intestato vtiliter, maxime ꝑ bo. pos. vt est casus no. in l. j. §. qui sunt in potestate. & qđ ibi ꝑ Bar. ff. si quis omis. causa test. nõ intelligo quare ex iusta causa vt nõ obligaretur creditoribus paternis, ipse non potuerit vti cõsilio Marcelli, & abstinẽdo esse hęres vtiliter ab intestato. Vñ valde miratus sum, ꝙ doct. ita breuiter trãseant, & est durũ inuenire bonã solu. Possumus tñ dicere, ꝙ licet filius q est su⁹ & necessari⁹ patri, possit abstinere ab hæreditate paterna ꝑ beneficiũ prætoris: frater tñ substitut⁹ fratri siue sit necessarius tãtũ, vt inquit Ang. & Imo. in l. iij. §. apertuę. s. de hæredi. insti. siue sit suus & necessarius: vt tenet Bart. quẽ ego sum secutus in l. sed si plures. §. quos possum. s. de vul. & pup. non habeat locũ beneficium prætoris, vt possit abstinere ab hæreditate pupilli. & hoc est quod hic dicit litera, ꝙ cõsiliũ Marcelli nõ potest habere locũ in isto casu, quia nõ poterat frater abstinere ab hæreditate pupilli, & acquirere hæreditatẽ ab intestato. Et põt esse ratio differẽtię: qa testatori, vel ei qui põt testari est quid imputet̃, si cõsiderans, ꝙ filius poterat abstinere, nõ prouidit sibi de alio hærede, cùm esset hoc in potestate sua. Vñ prætor motus ęquitate eo casu quo ille cui succedit̃ põt prouidere faciẽdo testm̃, & instituẽdo aliũ vnã cũ filio, vt nõ sit sine hęrede, concessit licentiam filio, vt possit abstinere. Sed ista culpa nõ potest imputari pupillo, cui pater substituit hærẽdẽ necessariũ: qa ipse nõ poterat sibi prouidere de hærede: ergo vt oĩno habeat hæredẽ, permittit̃ vt ille nõ habeat beneficiũ abstinẽdi: sicut videm⁹, ꝙ impietas patris erga matrẽ filij nõ imputat̃ filio impuberi, vt expugnẽtur tabulę pupillares. l. Papi. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. test. Et ꝑ istã sol. bene euasit omne cõtrariũ, & nõ destruit intentionẽ iuriscõsulti, in hac l. licet do. Io. hic in vlti. q. & Bar. in d. §. quos possum. dicat oppo. ꝙ etiã ab hæreditate pupilli frater substitutus põt abstinere. Sed contraria opi. videt̃ probari in isto tex. Et ad l. si filius qui patri. in verbo, malit. quã allegat Bar. ꝓ se in d. §. quos possum. põt respõderi, ꝙ illa verba nõ significãt, ꝙ possit abstinere ab hæreditate pupilli, sed ꝙ põt ita eã velle, vt non habeat simul paternam. Et tene menti illum tex. sing. in d. §. qui sunt in potestate. quia ibi videtur probari, ꝙ ius vtile potest acquiri post directum, quando directum erat elisum, nec poterat habere effectum, nec etiam ex noua poterat resolui illa elisio iuris directi: nam ex quo filius qui abstinuit, petijt bo. pos. ab intestato, impossibile esset quòd ius directum acquisitum ex testamẽto reassumeret vires ex causa intestati: qa iste duæ causæ simul sunt incompatibiles. l. quãuis. s. eod. Secus si noua causa superueniens non esset incompatibilis cum iure, ex quo fuit acqui-

a ¶ Donatio. Limita secundùm Paul. de Cast. in consi. xcix. nisi cã mortis: quia tunc licite vr̃ facta reseruatio vsusfructus. itẽ limita secũdùm Bald. in d. l. fi. C. de pac. alle. hic ꝑ Aret. nisi fiat eccle. Sed cõtrariũ tenet Pet. de Ancha. ĩ cõsil. cxix. inci. de primo dubio. et Ang. in consi. clxxxj. incip. in dei nomine, & suæ matris, visis instrumentis.

situm ius directũ:tunc em̃ non acquireretur ius vtile,sed resolueret exercitium directi,& ita loquitur tex.in l.si hæres institutus.in prin.ff.ad Trebel.de cuius intellectu scripsi in l.si quis mihi bona.§.sed si mandauit.s.eod. Cogitabam etiam si posset dari alia solu.quæ habet in se multum æquitatis,& minus cõtradicit dictis Bar.in d.§.quos possum.vt dicamus,ꝙ beneficium abstinendi qđ cõceditur suo,est fundatum in hac æquitate:& ex hac causa concessum, vt filius nõ implicetur inuitus oneribus hæreditatis paternæ,vt expresse dicit tex.in d.l.si filius qui patri. Quãdo ergo filius absolute abstinet ad hæreditate paterna,ita quòd nullo modo eam vult,subest ęquitas,propter quam concessum est beneficium. Sed qñ filius vult repudiare seu abstinere ex vno capite,vt eãdem hæreditatem & idem onus subeat ex alio, intellige illud idẽ onus in hæreditate, quam acceptat: tunc videtur cessare causa æquitatis, & ideo beneficium abstinendi non videt̃ concessum hoc casu. Sed ista sol. licet fundetur in multa æquitate,& in mente iuris,videtur cõtra tex. in d.§.qui sunt in potestate: vt filius abstinẽdo ex testamẽto potest acquirere hæreditatem ab intestato. Sed potest dici,euadendo istud difficile contrarium,ꝙ ideo ibi permittitur filio abstinere ex vno capite, vt succedat ex alio in eadem hæreditate: quia nemo læditur in illo casu p hãc successionem,imo obuiatur fraudi,& habetur perinde ac si filius se immiscuisset. Vnde licet cessat causa concedẽdi beneficij in illo casu, quia tamen nullius interest,conceditur ibi potestas abstinẽdi,quę in effectu reducitur ad irritum,& annihilatur ex dispositione prætoris: est enim verisimile in illo casu pretorem idem fuisse concessurum:arg.l.tale pactum.§.fin.ff.de pact. Secus esset,vbi abstensio facta ex vno capite reducitur ad irritum in effectu,quasi habeatur pro nõ facta:tunc em̃ quia cessat causa concedendi beneficij, cessat etiam dispositio.l. ꝙ dictum.ff. de pact.& l.adigere.§.quamuis.ff.de iure patro.cum simili.l.Titia.§.vsuras.cum ibi no.de lega.ij. Hanc tamen solutio. non affirmo pro nunc, sed volui ponere,vt darem materiam inuestigandi,& quia est multum conformis menti prætoris concedentis beneficium abstinendi. Et si tenemus hanc secundam solutio.sequitur noua limitatio ad leg. & suum. C.de iure deliberand.ꝙ quamuis suus omissa bono.possessio. possit se immiscere de iure ciuili:econtra tamen non poterit se abstinere de iure ciuili,vt amplectatur bono.possessio. Et licet Bartol. aliter sentiat in l. nec is.§.j.s.eodẽ.si intellexit hoc in filio suo,sicut videtur sentire allegãdo l.& suum.videtur ꝙ in hoc non bene dicat.

Si in societate. Filius explicando negotium societatis cœptum in vita patris videtur adire hæreditatem:secus si nouum negotium inchoet. hoc dicit. Secunda est ibi:nam si quid noui &c. ¶ † Nota.ex versicul.nam si.ꝙ filius hoc ipso quòd administrat negotium hæreditarium, etiamsi non alienat aliquod ius de hæreditate,videtur in dubio adire hæreditatem ,secundùm intellectũ Barto.quem cõmuniter docto.approbant. Et hunc tex.adde ad ea quæ scribit Barto.super hoc articulo in l.gerit.j.eodem. ¶ † Secundò not. ꝙ is qui non administrat aliquod ius hæreditarium, seu rem,licet faciat actum ex quo sequatur acquisitio alicuius lucri hæreditati,nõ tamen videtur adire hęreditatem:nam nõ est dubium,ꝙ filius faciendo actũ nouum acquisiuit partẽ lucri hæreditati, si sumus in casu,in quo societas transeat ad hæredem:de quo in l.Mutius.ff.pro socio. Sed iste tex.posset restringi ad casum,in quo erit finita societas:& sic non probaret cõclusionem,vt j.dicemus in solu.contrarij. ¶ In gloss.super verbo,nõ videri.ibi:patri iussui parendo &c.hæc gloss.videtur ponere inter istos casus hanc differentiam, vt quãdo negotium est cœptum,ideo filius perficiendo illud post mortem patris videatur adire, quia videtur hoc fecisse,vt pareret iussui paterno: vbi autem cœpit nouum negotium, non videtur hoc fecisse prætextu mandati facti à patre. Sed primum dictum licet doct.non declarent,non videtur verum: quia si impleuit negotium, vt pareret mandato, videtur tunc poti' gessisse negotium nomine patris,& hæreditatis,quàm nomine proprio, tãquam hæres: facere enim aliquid ad mandatum alterius,est facere nomine mandantis,& pro alio, non pro se:vt patet ex not.in l.post dotem.solut.matri.secundùm lect. Dyn.& in l.ita stipulatus.§.Chrysogonus.de verborum obliga. Vnde alia ratione dicendum est,quòd videatur adita hæreditas. Dicamus ergo declarando dicta Barto.quæ sic declarata optime procedent,ꝙ quãdo negotium fuit cœptum viuente patre,perfectio ipsius negotij facta contemplatione patris & hæreditatis paternæ de necessitate facit,ꝙ filius videatur administrasse aliquid de iure, quod pertinet ad hæreditatem patris:nam pro negotijs cœptis trãsit ĩ hæredem socij ius actiuè & passiuè: & ipse est obligatus socijs,& socij sibi ex contractu societatis: vt patet in l.hæres socij.cum ibi not.ff.pro socio. Filius ergo perficiẽdo negotium cœptum in vita patris ꝑpter ius societatis,qđ habebat hæreditas paterna,in negotio iam cœpto videtur administrare res hreditatis, & per consequens adire hæreditatem: vt collegi tibi in notabilibus. Nec est necesse intelligere dicta Bar.ꝙ ex negotio iam cœpto aliquod ius lucri acquirendi à tertio esset quęsitum patri,& hęreditati: quia satis est,ꝙ in negotio cœpto hęreditati competat ius obligationis aduersus illos socios:& hoc posset dici, quando essemus in negotijs cœptis,q̃ transirent ad hęredem socij:de quo dic vt dicta l.hęres socij. Vbi autem negotia non transirent ad hęredem,tunc esset necesse ponere,ꝙ iam lucrum re vel spe esset acquisitum patri,& hæreditati eius, contra tertiũ. Sed primus modus loquendi est expeditior. Secundus autem casus,quãdo fili' incœpit negotium nouum,habet rationem manifestam:quia nõ videtur administrasse aliquod ius,qđ esset in hæreditate paterna,& respectu noui negotij non potest dici,ꝙ hæreditas paterna haberet ius societatis,quæ non transit in negotijs ad hæredem aliquo modo.l. adeo. & ibi not.ff.pro socio. Sed relinquitur vna dubitatio circa Bartol. quia ipse intelligit istum text.in negotijs inchoatis,quibus non erant ita cõnexa sequentia,quæ perficit filius,vt non posset ea dimittere:nam si essent ita connexa,vt non possent separari,tunc nõ induceretur aditio secundùm eum. † Et sic presupponit,ꝙ si fili' existens in potestate cœpit gerere aliqua negotia,emancipatus postea tenetur perficere omnia cõnexa primo negotio.& est singu.dictum,quod non reperitur alibi. Sed Moder.hic communiter tenent oppo.dicentes,ꝙ sicut seruus factus liber non tenetur perficere quæ sunt connexa his quę gessit in seruitute. l.cum actum.ff.de nego.gest.ita & filius emancipatus:quia videtur quodammodo nouus homo,maxime quia non cõuenitur pro gestis prioribus,cùm erat in potestate insolidum,sed inquantum facere potest:vnde ex generalitate istius literæ, quæ indistinctè loquitur, & ex ista ratione ipsi dicunt,ꝙ hæres patris bene tenetur perficere ista negotia: sed filius qui non est hæres non. Sed ista similitudo prima facie non videtur bona:quia seruus pro his quæ gessit in seruitute,non est obligatus,nisi naturaliter tantum:vnde pro illis factus liber non potest conueniri.l.j. & ij.C.an ser.ex suo fact. Vnde non est mirum,si obligationi inefficaci non tenetur concedere nouum factum,postquam est liber:quia deficiẽte principali deficit accessorium.l.fideiussor.§.fideiussor.de fideiusso.cũ simi. Sed filius pro his quæ gessit existens in potestate potest conueniri insolidũ,licet possit moderari executio,ne conueniatur vlterius quàm facere possit. Primum probatur in l.pater.ff.ꝙ cum eo.& hoc not.secũdùm Barto.in l.si filius.in prin.& ibi Barto.cod.titu. Cùm igitur obligatio prima in se duret eodem modo post emancipationem ,videtur iuxta regulam positam in l.tutorem qui tutelam.ff. de admini.tuto.& in l.tutor post pubertatem.de tute.& ra.distra.quòd teneatur post emancipationem explicare connexa : sicut in d.ll. tenentur illi finito officio. Mihi tamen propter generalitatem huius literæ plus placet opi. Mod. & ad ar.prædictum respondetur,quòd quando filius emancipat̃ inspecto mero iure ciuili , non tenebatur pro obligatione præterita propter capitis diminutionem: vt bene dicit Bar.in ru.ff.ꝙ cum eo. Sed prætor æquitate motus temperauit rigorem iuris ciuilis,& voluit ꝙ pro præteritis posset conueniri,quatenus facere posset:& in hoc grauauit filium, & licet grauauerit eum in obligatione principali cõtracta,dum erat in potestate,non sequitur,ergo videtur eum grauasse in obligatione connexa,quæ est perficienda post emancipationem:arg.l.fin.§.vlt.& quod ibi Barto.ff.de condi.inde.vbi patet,quia restitutio in integrum conceditur de iure speciali,si conceditur super principali,non trahetur ad accessorium:& per hoc habes expeditum istum elegãtem articulũ. ¶ Sed contra primum dictum principale arguo fortiter: nam si filius cõtraxit societatem de mandato patris,mortuo patre,vel si est aliter factus sui iuris,adhuc durat prima societas in ꝑsona filij,si ipse vult. Ita probat tex. in l.si idquod.§.si filius.ff.pro socio. Tunc arguo:si durat societas in persona ipsius,ergo quantumcunq; perfecerit negotium societatis,non videtur induci aditio,quia potuit tractare ius hæreditarium preter naturam,& ius hæredis,scilicet tanquam socius, cùm quilibet socius videatur habere mandatum ab alio gerendi & administrandi,secundùm glo. in l.nemo ex socijs.ff. pro socio. Sicut ergo quilibet alius ex socijs potuisset versari circa ius hæreditarium pro iure societatis,ita videtur potuisse filius mortuo patre. Et est difficilis oppositio. Sed potest responderi intelligendo text. nostrum, quando filius ipse non contraxerat societatem,sed pater,& posuit filium ad eam admini.trandam, tanquam ministrum suum:& sic non posset gerere hunc actum tanquam socius. Et hoc modo est consideratus intellectus huius §.

Si seruum. Hæres manumittens seruum hæreditarium videtur se immiscere:secus si manumittat seruum proprium.h.d.vsq; in fi. ¶ † Not.in versi.si seruum.ꝙ alienatio rei hæreditariæ videtur esse actus,qui non põt fieri citra ius & nomen hæredis:& ideo in dubio ex eo inducitur aditio.facit ad ea quæ dixi s.in l.pro hærede.in prin.s.cod. ¶ Secũdò no. ꝙ ex cã castrensi etiam de iure isto poterat esse obligatio inter patrẽ & filium:hodie autem ex cã etiam aduẽtitia.l.iubemus.C.ad Treb.& plene in l.frater à fratre. in fi.cõmenti.ꝑ Bar.de cõdi.inde.& in l.si qs pro eo.§.filius.ff.de fideius. ¶ † Tertiò not. ibi:si se abstinuisset.iuncto ver.seq.ꝙ licet filius abstinuerit se ab hæreditate,tñ põt pœnitere abstensionis,etiam de iure Digestorũ: nã si non posset pœnitere,frustra dubitaret̃ in versi.seq.an manumittẽdo videretur se immiscuisse:de quo vidisti text.in l.pro hærede.§.Papi.s. cod.& not.in l.si quis suus.de iure delib. ¶ In gl.in verbo,calũniam. Prima so. non habet rationẽ,quia tex.nõ se fundat hic,cur nõ sit inducta aditio,ex eo qa fuerit miles,sed qa manumisit seruũ ꝓprium. Secũda sol.est euidẽter falsa,ꝓsupponit em̃ gl.ꝙ sicut extrane' repudiãdo semel nõ põt amplius adire,ita etiam filius,q abstinuit,qđ est falsum,& cõtra l.si qs su'. cũ materia.de iure deli.& vidistis in l.ꝓ hærede.§.Papi.s.co. Sed relinquitur

quitur dubitatio,quam tãgit hic Imo.Quia cũ in themate p̃-
ſupponat iuriſconſultus,ꝙ filius abſtinuerat,non videtur hoc
expreſsiſſe ſine miniſterio:& licet in fine reſpondeat ſimplici
ter,ꝙ qui manumittit ſeruũ proprium,nõ videtur adire : iſta
tamen reſponſio debet limitari,ſecundũ quod fuit poſitum in
themate:vt l.ſi defenſor.§.qui interrogatus.de interrog.actio.
& l.j.C.de diuerſ.reſcrip.cũ ſimi.Et ideo quia nullum verbũ
in l.debet eſſe ſine miniſterio.l.ſi quando.de lega.j.& c.ſi Pa-
pa.de priui.in vj. tacite videtur inferri,ꝙ ſi filius primò nõ ab
ſtinuiſſet,videretur adire hæreditatem exequendo mandatũ
paternũ:& in hac opi. videtur inclinare ꝑ iſtũ tex.Sed tu ad-
uerte,quia tres ſunt caſus in iſto articulo,quorũ duos declara
uimus in l.qui aliena.§.ſi is qui ſ̃.eo.¶ Primus eſt, qñ procura
tor acceptauit mandatum:quia ſemper videtur exequi nego-
cium virtute mandati,etiam ſi mandatum ſit collatum poſt
mortem.Caſus eſt not.in l.qui negociationem.in principi. ff.
de admi.tut.quem non allegaui tibi in d.§.ſi is qui.& ita illũ
text.intelligit Bar.in l.Titium & Meuium.§.altero.ff.eodem
titu.¶ Secũdus caſus eſt,qñ procurator repudiauit mandatũ:
& tunc non videtur feciſſe actum ſequentem virtute manda-
ti,vt ibi dixi:& eſt hic tex.optimus pro iſta concluſione, vel
ſaltem bene facit,intelligendo ꝙ iſtud eſſet mandatum ſim-
plex.¶ Tertius caſus eſt,quem ibi non tetigi,quando mãdatũ
fuit factum alicui,nec apparet ꝙ acceptauerit,vel repudiaue-
rit:ſed poſtea facit id quod fuit mandatum:& iſte caſus nõ re-
peritur bene deciſus,ꝙ viderim.Et debes præmittere, † ꝙ in
dubio tacens non videtur acceptare mandatum.l.filius.§.inui
tus.de procura.in quo articulo videtur diſtinguendum,ꝙ aut
mandatum ſit perſonæ,cui eſt naturaliter reuerẽtia quædam
reſpectu mandantis,propter coniunctionem quam habet cũ
eo:vt in viro & vxore,filio & patre,vel in fratre minori, qui
habitat cum maiore,& ſimilibus:& tunc is qui exequitur mã
datum,pręſumitur hoc facere,vt parcat voluntati iubentis.Ca
ſus eſt not.in l.ſi patre cogente.ff.de ſponſ.cum glo.ſua. & o-
ptime facit tex.quẽ feci te ibi notare poſt Bald. in l.cùm qui-
dã.in prin.ſ̃.eo.vbi probatur,ꝙ in dubio lex p̃ſumit filiũ fuiſ
ſe pariturum voluntati paternæ. Aut loquimur in alijs,in qui
bus non ineſt iſta reuerentia.& tunc videtur diſtinguendum,
ꝙ aut negotiũ qđ exequitur, poterat pertinere ſolùm ad mã
dantem,& tunc eius contemplatiõe videtur eſſe digeſtũ . aut
poterat pertinere ęqualiter,& tunc videtur eſſe geſtum nomi
ne propriè, non pro executione mandati. Iſta diſtinctio pro-
batur in ſimili in l.poſt mortem.& quod ibi Bar. ff. quando
ex fa.tu.& etiam ex coniectura exequentis id quod eſt manda
tum:quia ſi voluiſſet facere nomine mandantis, acceptaſſet
mandatum tacitè vel expreſſe.Et aduerte,quia ſecundũ lect.
glo.quã approbat Imol.no.ampliatur id quod ſcribit Bartol.
in dicta l.Titium.§.altero.de admi.tut.vt intelligatur non ſo
lùm ſi mandatum collatum poſt mortem fuerit ſimplex , ſed
etiam ſi fuerit factum in vno caſu ſub conditione , quæ pen-
deat ex poteſtate eius,cui mandatur.Filius enim in §. noſtro,
iuſſus manumittere ſeruũ proprium,intelligitur grauatus.ſci
licet,ſi hęres erit:aliàs non potuiſſet grauari.l.ab eo.cũ ſi.C.de
fideicommiſ. Et tamen ſi facit id quod mandauit pater , vi-
detur feciſſe, vt exequatur mandatum , & per conſequens
prius adijſſe hæreditatem:quia vt dixi aliàs mandatum eſſet
nullum.Sed quia iſte intellectus cõiter non tenetur,nec cõſo-
nat rationi:quia ex quo mandatum fuit factum,ſi hæres eſſet
prius,ꝙ̃ aliàs conſtet eum eſſe hæredem,cùm in hunc caſum
nihil eſſet mandatum,non video quomodo filius videatur ma
numittere ſeruum,vt exequatur mandatum, quod non erat
factum in iſto caſu.& ſecundũ hunc intellectum debes intelli
gere nota.per Bar.in dicto §.altero.vt intelligantur, quando
procurator exequitur in eum caſum,in quo erat factum man
datum.

HAeres per ſeruum. Per ſeruum hæreditariũ
nec pars hæreditatis,nec aliqua res hæreditaria ac
quirit.h.d.¶ In gl.vnica ibi:ſed quæ eſt ratio . Pri
ma ratio hic poſita approbat̃ per Bart. & quoſdã alios in d.§.
veteres.hic alle.Sed verè vt dicunt ibi aliqui Mod. & ego etiã
plenius dixi,nimis extorquent veritatem literę,intelligẽdo ꝙ
poſsit quidẽ acquiri dñium,& poſſeſsio,ſed non tãquã per ſer
uũ hæreditariũ, ſed per ſeruũ qui fit de proprio patrimonio
hęredis:vt dicit Pau.in §.veteres.iſtud eſt imponere legẽ ver
bis,non rebus.Intelligamus ergo ſimpliciter iſta iura,ꝙ nul-
lo modo neq; dominiũ neq; poſſeſsio per ſeruũ hæreditariũ
poteſt acquiri.Et quę ſit ratio decidendi tam reſpectu proprie
tatis,ꝙ̃ reſpectu poſſeſsionis,in qua eſt maior difficultas , dic
vt plene ſcripſi in dicto §.veteres. Aduerte tamen,ꝙ ſecundũ
primam ſolu.arguit hic Rap.& dicit ſe obtinuiſſe de facto in
ciuitate Papię,ꝙ ſtante ſtatuto Mediolanenſi,ꝙ nulla mulier
nupta extra territoriũ Mediolani ſuccedat in bonis poſitis in
illo territorio,vel in hęreditate,ſi mulier antequã nuberet ſuc
ceſsit patri ſuo,licet poſtea nubat,non auferetur ſibi hæredi-
tas,quia non eſt amplius hęreditas,neq; ſucceſsio,ſed propriũ
patrimonium ſuum[a]:& dicit hoc eſſe dictum ſuum.Sed dom.
meus eleganter,& bene dicit,ꝙ hoc eſt dictum Bald.proprie
in terminis illius ſtatuti in l.ſi viua matre.C.de ſuis & legit.q
decidit hoc ratione præmiſſa,& etiam per tex.optimũ in l.fi.
ff.vnde lib.Confirmatur iſta cõcluſio ex his quæ tradit Bar.
no.in l.fin.ff.ad Ter.†vbi dicit,ꝙ poſtꝙ̃ hæreditas eſt adita à
filio maſcu.excluſa fœmina non eſt amplius hæreditas pater
na[b]:vnde ſi frater moritur,agitur de hæreditate ſua,nõ de hæ
reditate patris.¶ Secũdò pro iſta cõcluſione facit regula,ꝙ vbi
qualitas habilitans vel inhabilitans debet adeſſe certo tẽpo-
re,ſi tunc non adeſt,licet pòſt ſuperueniat,non irritat actum,
nec tollit ius quæſitum:vt dicit tex.not.quem ibi not. Ange.
in l.ſciendum.§.fi.qui ſatiſdare cog.& in l.eum qui.§.fina.&
ibi etiã per Ange.ff.de publi.Facit optime,& quod ibi Bar.in
vj.q.in l.ij.§.non ſolũ.de excu.tuto.& quod habetur in l.plu-
ribus.§.& ſi placet.ff.de verb.obl.¶ In ea.gl.ibi : ſe apprehen
di per comparẽ &c.Iſta ſol.eſt falſa,& reprehẽditur per Imo.
& Moder.in d.§.veteres.quia ſecundũ eam ſequeretur , ꝙ qñ
plures ſerui ſunt mihi legati,ego nõ poſſem apprehẽdere poſ
ſeſsionem vnius per alterũ,ex quo pariter & eodẽ iure mihi
acquiruntur.Bart. tamen inducit hanc ſolutionem ad quæ-
ſtio.ſi duo habent iuriſdictionem parem in loco,vnus nõ poſ
ſit punire alium,iuxta naturã magiſtratus . ff.de arbit.& l.ille
à quo.ff.ad Trebel.de qua quæſtione vide Bar.& Bal. in l.fi.
ff.de re. diui.& nota.in l.inter tutores.ff.de adminiſ.tut.& in
c.imperialem.§.præterea.de prohi.feud.alie.per Feder.cætera
dic vt dixi in voce,quo ad intellectum glo.¶ Extra glo.dom.
me.hic mouet no.q.licet non multũ pertinẽtẽ:Nunquid ille q
dicit in libello ſe adiuiſſe hæreditatẽ,& poſtea probat in pro-
ceſſu,ꝙ hæreditas fuit ſibi reſtituta,tanꝙ̃ fideicom.debeat ob
tinere:alleg.Bal.no.dicentem ꝙ non,in l.ſi non lex. §.j. ſ̃. de
hæred.inſti.Mouet̃,quia verbũ,adire,proprie pertinet ad hæ-
redem directum,non ad eum qui accipit ex manu alterius:vn
de dicit libellum eſſe ineptum,& affirmat ita fuiſſe conſultum
& obtentum de facto.Imo.ibi temperat hoc dictũ , ꝙ habeat
locum,niſi in libello vel in aliqua eius parte agens dixiſſet ſe
fuiſſe fideicommiſſariũ:tunc enim quia p̃cedentia declarãt ſe
quentia,& econtra.l.qui filiabus.de leg.j.& verba libelli ſunt
improprianda,cũ patet de intentione libellantis.l.j. cum ibi
no. C.de vſufr.cũ ſim.ſatis procedat libellus:vt cũ dicit ſe ad-
iuiſſe,exponatur.i.agnouiſſe hæreditatem ſibi reſtitutam . &
iſta opi.ſine dubio obtineret in practica, qa non habet con-
tradictorẽ.Sed de iuris ſubtilitate poſſet forte dici cõtrariũ: qa
ſicut verbum,hæres,aliqñ capitur pro fideicõmiſſario[c] large.l.
ſi eum.& in l.ex facto.ff.ad Trebel.& l.ſi filius.§.j.ff.qđ cum
eo.& not.in l.verbis ciuilibus.in gl.de vul.& pup.videtur poſ
ſe impropriari verbũ,adire,vt exponatur pro,agnoſcere: ſicut
aliqñ exponitur,pro ſe immiſcere:vt vidiſti in l.is qui putat.
ſ̃.eo.& vidiſti in l.cũ bonis.j.e.maxime quia videmus in ſimi.
ꝙ licet verbum,dominiũ,propriè ſumptum intelligatur de di
recto.l.j.§.qui in perpetuum.ſi ager vecti.vel emphyt. pet. tñ
ſi aliquis dicit ſe dominum in libello, videtur deduxiſſe domi
nium vtile,non ſolùm qđ contrariatur vtili,ſed etiam qđ ſub
alternatur directo,ſicut in emphyteuta & feudatario, ſecundũ
Bart.in l.ſi mater.§.eandem.ff.de excep.rei iudi.& Bal.in l.ij.
ff.de condi.inſti.& plene per Ant.de But.in c.examinata. dę
iudi.Vnde de iuris ſubtilitate articulus redditur dubius.

¶ Suum. Adde idẽ tenentẽ d.Mar.So. in conſi.xxx.incip. ꝙ̃uis.verſicu.nono qualitas . circa me. verſi.in j.parte.

¶ Paterna.Pro quo arti.vide tu quæ habentur ꝑ d.Bar.So. in conſ.lxiiij.incip. in p̃ſenti.ꝑ totũ. in j.parte.& omnino vide eum in conſil. ccxcvj.inci.in p̃ſenti.ver.iiij.& vlt.ſtatim poſt med. in ij. parte.

¶ Pro fideicommiſſario. Adde eũdem Fran.Are.in l. pro hærede.§.Papinia. in pen.col.ſ̃.eo.tit. & qđ ibi dixi in j. apoſt.

SVMMARIVM.

1 Geſtum ab adminiſtratore legitimo per ſucceſſorem reuo
cari non poteſt.

QVoties. Geſtũ bona fide à pupillo,qui ſe
abſtinuit,debet indiſtincte à cre-
ditoribus haberi ratũ.h.d.Secunda ibi:& ideo.Ter
tia ibi: nec intereſt.¶ †Not.ꝙ geſtũ à legitimo ad
miniſtratore non põt reuocari per ſucceſſorem,licet ille admi
niſtrator ſit poſtea remotus ab adminiſtratione.Hunc tex. in
ducunt hic doct.ad q.de prælato,q fuit remotus vel depoſitus
à beneficio,vtrũ ſucceſſor eius teneatur ſtare contractibus fa
ctis per prædeceſſorẽ ſuum.Et cõiter dicunt ꝙ ſic,ſi contract9
fuerint facti bo.fid.vel aliquid aliud geſtũ:ſecus ſi mala fide.l.
tutores.de condi.indeb.Tu aduerte,quia etiam qñ adminiſtra
tor erat legitimus,& verus,nõ eſt concedendũ ſimpliciter, vt

isti dicunt, q̄ gesta per eum sint firma, & obligent successorē: nam text. noster loquitur non in simplici administratore, sed in eo qui erat dominus, anteq̄ abstineret: vnde termini non sunt omnino pares. In illa ergo q̄ō. sunt cōsiderādi duo casus. Nam aliquādo quæritur de principe habente supremam potestatem, vtrum contractus facti per eum obligent successorē: de istis dic vt plene per Cyn. & Bald. in lege, digna vox. C. de leg. & Bald. in c. primo. §. amplius. de pace Constāt. & in l. j. in princip. ff. de constit. princip. & ego dixi post Moder. in c. j. de probat. vbi est bonus tex. Aliquando querit̄ de inferiori à prīcipe, & hic similiter sunt considerandi duo casus. Nam aut obligatio fuit cōtracta pro vtilitate, vł necessitate ecclesiæ: & tūc quid iuris sit, dic vt plene per Anto. de But. & Mod. in c. fi. ne prælat. vices su. & vide Bald. oīno in l. iubemus. in princ. C. de sac. sanc. eccle. & in c. j. qui succ. ten. vbi distinguit plene in vsib. feu. Aliquādo obligatio contrahitur per prælatum respectu ipsius, puta quia accipit pecuniam mutuo pro sumptibus sibi necessariis: & tunc vterq̄ successor & ecclesia obliget̄ simpliciter, vel in subsidium, si ipse prælatus vel hæredes sui non sunt soluendo: vide plene per Mod. in c. ex præsentiū. extrà, de pignoribus. & quod not. in c. fi. de solu. isto modo bene intelligēs istum articulū, super quo vide etiā Bald. post Guil. in l. p̄tor. §. sed in eū. ff. de eden. cuius dicta sunt declaranda ex not. in dicto c. ex p̄ntium. Sed obiicitur hic alia q̄ō, per Bartol. & Moder. quid in prælato putatiuo, qui non erat verus prælat⁹? Super quo oēs remittunt ad not. per Inno. in c. nihil. & ca. cū dilectus. de elec. & q̄d traditur in l. Barbarius. de offic. præto. vbi Bald. tractat hoc in secunda repet. in quo articulo etiam habes considerare tres casus. Quia aliquādo quærit̄, vtrū debitor soluēs prælato putatiuo liberetur. de hoc dic vt per Barto. in l. si vrbana. ff. de cōdi. indeb. quæ dicta alleg. etiā Mode. & vide plene per Bald. quē ipsi nō allegāt, in l. ij. in penul. & vlt. char. C. de serui. & aqua. Aliquādo quæritur, vtrum prælatus putatiuus possit agere, si est in quasi possessione prælaturę, absque eo q̄ ostendat se legitimum prælatum. Et de hoc dic vt p̄ Bald. plene in d. l. ij. Aliquādo querit̄, vtrum cōtractus vel obligatio inita à prælato putatiuo obliget verum prælatū. Et de isto dic vt per Bald. in l. Barbarius. & per Inno. in locis prę allegat. Et attende: quia do. me. hic dicit, quòd solutio facta prælato putatiuo in duobus casibus liberat debitorem. Vnus est, si verus prælatus habet ratā solutionē. l. si quis offerenti. ff. de solut. & hoc est verum. Alius est, si pecunia fuit conuersa in vtilitatē ecclesiæ, secundū Ang. qui ita not. in l. qui hoīem. §. si nullo. ff. de solut. allegat pro secūdo dicto tex. in ea. l. §. si prædio. qui bene facit. Sed ad hoc secundum dictū aduerte: q̄a videt̄ posse dici, q̄ in dubio pecunia non præsumatur conuersa in vtilitatem ecclesiæ[a]: per tex. not. & quod ibi Bart. in l. j. C. de solu. lib. xj. vbi probat̄, q̄ solutio facta administratori publico minus legitimè facit, vt nō præsumatur cōuersa in vtilitatem reipub. Fortius ergo idem videtur dicēdum, q̄ quādo est facta solu. falso administratori, posset etiam dubitari, nūquid pręter istos casus debitor soluēs prælato putatiuo liberet̄. Et si tenes opinio. Bart. in l. si procuratori falso. in fin. de cōditio. ob cau. q̄ debitor soluēs procuratori falso, q̄ nūq̄ habuit mādatū, si habet iustam causam credēdi eum esse verū procuratorē, liberet̄: tunc fortius idem esset in p̄lato. Sed quia illa opi. est dubia in debitore quātitatis, per ea quæ ipse dicit post Dy. in l. si quis vxori. §. apud Labeonem. ff. de fur. ideo supposito, q̄ debitor soluens falso p̄curatori nō liberaretur, adhuc esset dubitandum, quid in prælato, p̄pter autoritatem superioris, si fuit cōfirmatus: vnde in prælato dic vt per docto. vbi s̄. & ad materiam vide Bal. in l. falsus. C. de fur.

a ¶ Ecclesię. Pro qua materia vid' tu quę habent̄ per d. Mar. Soc. in cōsi. xv. inc. visis. ver. nec est verū. cū plu. se. ī j. pte.

b ¶ Immediatā. Add' Bar. & Bal. in l. j. in ij. co. in ver. no. C. si seru⁹ exte. & Bal. ī l. ex arrhali. C. de actio. emp.

c ¶ Scientia. Limita vt p̄ d. Bar. Soc. ī cōsil. cclx. ici. in cā Namutēsis. versic. & ad p̄bationē. in ij. pte. q̄ p̄sumit̄ ignorantia ī facto p̄prio p̄ pter multiplicitatē negociorū, p̄ut est ī indice ordinario: de quo etiā vide Fely. l. c. cùm olim. in princ. iij. colū. de re iudi.

d ¶ Tēpore. Adde idē tenētem d. Bar. So. in cōsi. cclx. s. ī alia apost. alle. eo. ver.

SVMMARIVM.

1 Hæreditas per seruum dotalē acquisita vxori restituitur.

2 Dictio, propter, q̄nq̄ significat causam immediatam, sed tamē regulariter significat mediatam.

3 Liber homo bo. fi. possessus, iussu possessoris adire poest.

Aditio. Aditio hæreditatis non est in opera seruili: ideo hereditas adita iussu mariti nō remanet apud eum, nec comunicatur inter socios lucri & questus, nec potest adiri iussu vsufructuarij per seruū: potest tn̄ homo liber, sciens se esse liberū, adire iussu bonæ fidei possessoris, q̄n est institutus eius cōtemplatione. h. d. Et tria facit, secūdùm Dy. & Barto. qui melius dicunt q̄ Azo. & glo. Primò ponit vnam regulā. Secunda ibi: & ideo. ex regula facit tres illationes. In tertia ibi: & q̄d à quibusdā. soluit quādam obiectionem, quæ cōtra p̄dicta poterat fieri. ¶ 1 Primò not. ibi: & ideo &c. q̄ hæreditas acquisita per seruum dotalē restituitur vxori: quod est intelligendū, secundùm dictū Barto. q̄n seruus fuit simpliciter institutus, vel expressa cōtemplatione vxoris: secus si expressa contēplatione mariti. l. dotalē. ff. solu. matr. & habet locū ista restitutio, secūdùm Pau. de Cast. quādo maritus nō esset vsus cōsilio posito in l. seruus dotalis. eo. tit. nam si dubitans de viribus hæreditatis restituisset seruum vxori ante aditionē, & postea secuta esset aditio, ista hæreditas acquireretur directo vxori: quia tēpore aditionis seruus nō erat dotalis: q̄d credo verū rōne præmissa. Scdō not. q̄ in societate lucri & questus nō venit id q̄d est extra operam socij: & videt̄ coita societas lucri & questus tn̄, etiāsi simpliciter fuerit facta: vt dicitur in l. coiri. & l. seq. p̄ alleg. ¶ 2 Tertiò not. ibi: p̄pter me. q̄ ista dictio, p̄pter, aliq̄n significat causam immediatā[b], regulariter tn̄ significat cām mediatā. l. sociū qui in eo. in fin. ff. p̄ socio. ¶ 3 Vltimò no. ibi: sed ex re mea &c. q̄ liber homo bon. fid. possessus pōt adire iussu possessoris: q̄d intelligunt cōmuniter docto. q̄n sciebat se esse liberum, & volūtate volebat acquirere ipsi possessori. Et hanc solu. ego sum secutus in l. si quis mihi. in prin. s̄. eōd. In hoc tn̄ discrepaui à glo. & sn̄ia cōmuni: ipsi volunt, q̄ secus sit in seruo alieno bon. fi. poss. licet sciat se esse seruū alienū, quia volūtas serui pro nihilo reputatur: q̄d etiam tenet hic Pau. de Ca. Nam ego aliter dixi in dicta l. si quis mihi. in princ. & probaui, q̄ idem erat dicēdum in seruo sciente se esse seruum alienum, q̄d in homine libero: vn̄ dic vt ibi plenè scripsi. ¶ In gl. super verbo, hæreditatem. ibi: si quis mihi bona &c. Ille tex. debuit allegari pro contra. nō cōcordanti: & q̄uo saluatur, dic vt plene dixi. ¶ Sed quærit̄ p̄ perfectione materiæ, quid si homo instituit̄ hæres, qui nō sit possessus à me aliquo modo, vtrū si est institutus cōtemplatione mea, poterit cogi adire hæreditatē, & restituere mihi, sicut dicitur in vsufructuario, in l. si serui. ff. de vsufr. & in d. l. si quis mihi bona. Do. Pau. tangit istam q̄ō. hic, et cōcludit q̄ aut ille homo liber fuit institut⁹ simpliciter, aut tanq̄ p̄curator meus. Primo casu non potest cogi adire, nec si adiret sponte cogeret̄ mihi restituere: alleg. tex. in l. quidam cū filiū. s̄. de hære. institu. Scdo casu poterit cogi adire, & adeundo acquiret mihi, quia regulariter dn̄ium acquirit̄ dn̄o per p̄curatorē. l. j. §. per p̄curatorē. de acquir. poss. & in l. qui mihi donatū. j. de dona. Tu autē cōsidera, q̄ ex quo fuit institutus mei cōtemplatione, vel pōt dici q̄ teneatur mihi restituere hæreditatē actione neg. gest. vel officio iudicis. Sed Ange. & Moder. in d. l. quidā cūm filiū. & tenet etiam ibi Bar. de actione neg. gest. Forte etiā posset attentari, q̄ si ex ipso testamēto cōstaret, q̄ institutus vocaret̄ principaliter cōtemplatione alterius, induceret̄ tacitū fideicōmissum, p̄ ea quæ habent̄ in l. fideicōmissa. §. interdū. de lega. iij. & in l. seruo legato. §. si testator. de le. j. tex. tn̄ in d. l. quidā. tacite innuit, q̄ nisi pręcessisset mandatū, nulla cōpeteret actio, vt ponderat ibi Imol. & sentit etiā do. Pau. hic, & forte de subtilitate iuris posset esse verum, nisi quādo ex ipso testamēto cōstaret id q̄d dixi, scilicet q̄ cōtemplatione mea esset institutus, per iura p̄alle. quod tn̄ non affirmo pro nunc, quia est dictū nouum in materia.

SVMMARIVM.

1 Scientia pręsumitur in dubio in facto proprio.

2 Ignorantia in dubio est p̄babilis ī facto alieno, nisi doceatur.

Cum falsum. Pendēte q̄ōne falsi testamenti hæres pōt adire, si arguitur de facto suo: secus si alterius. h. d. Secunda ibi: si autē. ¶ 1 Primò not. q̄ in facto p̄prio in dubio p̄sumitur sciētia.[c] Cōcor. tex. in l. fi. ff. pro suo. & in l. q̄ q̄. in prin. ff. ad Velleia. Licet aūt p̄sumatur regulariter scientia, hoc tn̄ fallit, nisi factum esset de longinquo tēpore[d] l. pegre. in prin. de acqui. poss. vel nisi esset sui natura intricatū, & implicitū. l. pen. ff. de cōfes. & per Bar. in l. nō fatet̄. eo. tit. & in l. si quis delegauerit. ff. de nou. & in l. si res obligata. de le. j. & ibi per Mod. & est bonus text. in l. emptor. §. j. ff. de pact. Ex isto tex. ar. doc. post Cy. q̄ q̄n positio fit alicui de facto p̄prio, non tenet̄ iudex dare sibi terminū ad deliberatē rn̄dendū, ex quo p̄sumitur instructus in facto proprio: p̄ quo alle. d. ine. bonū tex. quē ibi no. Bar. ī l. si q̄n. C. de dila. Arc. tn̄ in ca. pōderet. l. di. alle. glo. in c. cūm cām. de iura. cal. videt̄ velle, q̄ si is qui debet rn̄dere, dicat se dubitare, tūc debet sibi dari terminus ad deliberandū. Si autē dicat se nescire, tunc statim debet rn̄dere secundū eum. Sed cōtra primū dictū facit: q̄a ex quo lex p̄sumit̄ cōtra eum, nō videtur standū suæ assertioni, si dicat se dubitare, licet hoc sit de his, quæ pendent ab aīo, scdm gl. in cle. p̄nti. de censi. & Bar. in l. inter oēs. §. recte. ff. de fur. Forte tn̄ posset defendi, q̄ si iuraret se dubitare, q̄a agitur de modico præiudicio, deberet dari terminus. Glo. est no. lxxxij. dis. c. p̄posuisti. quam

quàm sic intelligit, & declarat do. Abb. in c. quosdam. extrà, de præsump. Ex prædictis hic infert do. me. ꝙ si dominus citatus constituit procuratorem ad respondendū libello, procurator non potest petere terminum ad deliberatè respondendū: præsumitur enim quòd venerit instructus, & imputet sibi dñs, si eum non instruxit: alleg. Inno. hoc tenere per illū tex. in c. dilectus. de procur. Super quo vide omnino Bart. vltra eū in l. ij. §. defendi. ff. ex quib. caus. in poss. ea. Dicit tamen, ꝙ vtile est assignare terminū petendi ad deliberatè rñdendum: qa respondens sub tali termino non pôt allegare errorē, secundū glo. in c. ex literis. de diuor. super quo vide quod dicitur in c. fin. de iureiur. lib. vj. ipse tamen met refert Bal. tenentem contrarium. s. in l. erro. C. de iur. & fact. igno. & in l. iurisiu. in prin. ff. de iureiu. allegat etiā in l. cum pcū. C. de lib. cau. sed in meo hoc non dicit. Debet tamen ille, qui vult corrigere errorem, post terminum assignatū allegare causam specificā erroris, secundū Bal. in d. l. error. Et aduerte: quia quod hic dicit, & in l. necis. in prin. s. eo. ꝙ hæres potest adire, non habet locū in petitione bo. pos. qa in illa iudex debet esse certus: vnde secundū ista tempora, scđm quæ requirebatur decretum iudicis, non posset decerni bon. posses. secundū glo. not. in l. j. C. de bonor. pos. scđm tabul. Hodie autē cū sufficiat simplex agnitio. l. fin. C. qui admitt. vtiq; posset fieri agnitio bon. poss. ab eo qui est certus de facto suo, scđm Paul. de Cast. hic, & bene. ¶ †Secundò not. in versi. sin autē. ꝙ in facto alieno ignorantia in dubio est probabilis, nisi doceatur scientia: & in ista materia qualiter probetur scientia, dixi in l. is potest. & in l. cū quidā. s. eo. Hoc tamen limita vltra doc. ꝙ non habet locum in eo qui tenet scire ex officio, vel alio respectu cōditionem personæ, cū qua cōtrahit vel facit actum. Casus est not. de iure ciui. & ibi Bartol. vnico verbo in l. si patronus. ff. de confir. tut. & in c. innotuit. de elect. domi. Abbas in d. c. quosdam. ¶ In glos. super verbo, debeat. ibi: sed & si me putem. Dyn. & communiter docto. sequētes eum soluūt, ꝙ hic agitur de lucro, ibi de dāno, quasi facilius præiudicetur in lucro, q̃ in damno. l. si duo. s. eo. Hoc est verissimum in se, sed nihil ad propositum, quo ad legem nostram: quia hic non agitur de admittendo lucro propter præsumptam scientiam, vel propter non præsumptā ignorantiā: sed agitur de fauore hæredis, propter scientiam, ꝙ possit adire. Vnde dicēdum est aliter: videlicet ꝙ distinctio illarū ll. seruatur, vbicunq; per scientiam quis incurreret damnum, vel admitteret lucrum. Sed vbi propter ignorantiam quis esset deterioris conditionis quàm sciret, tunc in dubio præsumitur sciētia: vt est casus hic. ¶ In glo. fina. ibi, l. ij. C. de edict. diui Adri. &c. glo. ponit duas not. & sing. sol. Prima enim solu. vult, ꝙ quando post aditionem hęreditatis instituitur accusatio falsi, tunc non euacuetur aditio prius facta. & est qđ dixit Bart. licet non allegat istam glo. in l. is potest. s. eod. vbi ego eam allegaui. Hoc bene fundatur ex regula, quā tetigi in l. hæres. s. eo. quia qñ qualitas prohibens debet adesse certo tempore ad impediendum actum, non sufficit, si superueniat post illud tempus. l. sciendum. §. fin. qui satisdare cog. cum alijs ibi alleg. Sed quia ista solū aliqualiter diuinat ad l. contrariam, ideo glo. soluit aliter, & notabilius, ꝙ ibi loquitur in petitione possessiōis, in qua hæres petit remitti ex illo edicto: hic autem loquimur de aditione hæreditatis, per quam quæritur dominium, & proprietas: & hanc solutio. dicit Bart. veram, & communiter Moder. præter Imo. qui arguit fortiter contra eam: nam non est dubium, secundū eum, quòd is qui petit se remitti ex edicto diui Adriani, debet se affirmare esse hæredem, & tanquàm hæredem petit se mitti. Sed pendente accusatione falsi hoc non potest esse, ꝙ sit hæres: ergo non competit sibi remedium illarum ll. quia deficit qualitas, propter quā conceditur illud remedium. l. Fulcinius. §. quid sit latitare. & qđ ibi per Bartol. quib. ex caus. in poss. ea. & l. ij. §. docere. vbi optimus text. ff. vi bon. rapto. Et ista ratio multum vrget. vnde pro intellectu q. potes considerare duos casus. Nam aliquando non est instituta accusatio falsi, sed hæredi intentāti remediū possessoriū obijcitur exceptio falsitatis. & isto casu propriè loquitur tex. d. l. ij. in quo casu rēcitur exceptio falsitatis in iudicio summario, quia requirit altiorē indaginē, nisi pars offerat paratam se probare statim: iuxta regulam positā in l. ij. §. ibidē. ff. ad exhi. & in l. ille à quo. §. fin. de testa. & ibi Bartol. ff. ad Trebel. Aliqñ est instituta accusatio falsi, & petitur postea possessio ex illo edicto: & iste est propriè casus, in quo videt dicēdū id qđ dicit Imo. qa vel ista exceptio est notoria, si accusatio sit porrecta corā eodem iudice, vel de facili pôt probari, ducēdo acta facta corā alio iudice: vnde non est exceptio requirens altiorem indaginē, maximè si pars quæ accusauit offerat se paratā probare incontinenti. Sed pôt defendi cōis opi. quia licet notorium sit accusationem falsi esse institutam, non tñ est notoriū, ꝙ hęreditas non potuerit adiri: potuit enim hæres adijsse ante accusationem institutā. Vnde ista exceptio non est notoria, neque vere, neq; p̄sumptiuè, cū altero ex istis modis debeat exceptio concludere, secundū Bald. in l. duobus. §. si quis iurauerit. de iureiuran. & satis colligitur ex not. per Bart. in l. j. ff. de excep. restat enim adhuc probare, ꝙ aditio fuerit secuta post accusationē: quia excipiēs fundat se ex tēpore, ergo sibi incumbit probatio. l. matrē tuam. cū ibi not. C. de proba. & Bar. in l. non solū. §. sed vt probari. ff. de no. ope. nun. &c. Et attende diligenter: quia vt s. dixi, quando probatio de sui natura est facilis, sicut ista, ꝙ pendeat accusatio: non est necesse, ꝙ accipiēs offerat se paratum probare statim formaliter, ex quo ipsa natura exceptionis euidenter est talis. Glo. est not. in c. ij. de verbo. signi. lib. vj. in verbo, manifestū. iuxta finē. vbi concludit, ꝙ q̃uis ex forma illius constitutionis excipiens debeat obijcere euidentem effectum, si tamen non excipit hoc modo formaliter, sed proponit defectum, qui de sui natura est euidens, satis dicitur satisfecisse illi cōstitutioni. Et ad ea q̃ dixi in notabilibus, vtrū debeat dari terminus &c. adde primò dictis doc. ꝙ etiā qñ quis interrogatur de facto alieno, non debet dari sibi terminus ad deliberatè respondendum, qñ positio fit de eo, quod explicitè fuit expressum in libello: quia de illo potuit esse instructus in responsione ad libellum, & in dilatiōe quę datur ad respondendū libello: iuxta aut. offeratur. C. de lit. contest. ita tenent expresse domi. Ant. & Imol. in c. cùm causam. de iur. calum. & colligitur ista doctrina ex dictis Io. And. in titul. de iura. calum. §. fina. Secundò adde, ꝙ qñ factū proprium est implicitum cū facto alieno, tūc debet dari terminus ad deliberādū propter factum alienū: secus si agatur de facto proprio tm̄, scđm Bal. in authen. qua in prouincia. C. vbi de crim. agi opor. & plene idem Bal. in l. ij. C. vt lit. pendē. Tertiò adde ad id quod tangit hic do. me. vtrum procuratori debeat dari dilatio ad instruendū se: nam Bartol. solenniter tangit istā q. in duobus locis, scilicet in l. non solū. in prin. ff. de procur. & in l. ij. §. defendi. ex quibus cau. in pos. eat. & ibi distinguit breuiter, ꝙ aut procurator generalis fuit citatus ad causam, aut dñs. Primo casu semper est danda dilatio ad liberandū: ita loquitur c. dilectus. de procur. ratio de se patet: quia non potuit instrui à dño. Secūdo casu subdistinguit, ꝙ aut dominus fuit specialiter citatus ad respondendū libello talis tenoris, seu talis effectus: aut fuit simpliciter citatus ad respondendū de iure. Primo casu non debet dari dilatio, ex quo procurator potuit, instrui debuit à domino: bene facit tex. in l. si qñ. C. de dila. quē adducit do. me. hic, & Ioan. And. in addi. Spe. vbi s. & Mode. in d. c. cū causam. Scđo casu debet dari dilatio, qa ex quo dominus citatus ignorabat effectū libelli, non potuit instruere procuratorē: ita distinguūt cōiter doct. in l. fi. C. de procu. †Sed aduerte, qa scđm membrū suprà positum est limitandū, vt dicamus, ꝙ procurator non debet habere terminū, si interrogatur de pertinentibus ad causam principalem: secus si fiat ibi positio,[a] vel interrogetur super quo emergenti, scđm gl. in c. ij. de confes. lib. vj. in verbo, rōnabilis. & not. Inno. & Host. in c. in pertractandis. de iur. calum. quod refert & sequitur Bald. in l. ij. §. quòd obseruari. in vlti. colum. C. de iura. calum. & ista sufficiant. Aret.

[a] ¶ Positio. De quo tu late & no. vide Fel. in c. pastoralis. post prin. ij. col. de iudi.

SVMMARIVM.

1 Mandatum finitur per superuenientiam furoris.

2 Furor superueniens furioso post ius quęsitum, non impedit retentionem illius iuris.

Qui seruum. Mandatum de adeūdo vel petendo bon. pos. per furorem superuenientē extinguit re integra: secus si nō sit integra. h. d. cū seq. ¶ †Primò no. in l. qui seruū. ꝙ sicut mandatum re integra finitur morte, ita per superueniētiā furoris: vnde ad esse extinctionis mandati nō requiritur voluntas contraria, sed sufficit ꝙ prima volūtas extinguatur. Per istum tex. do. Pau. de Castr. decidit q. de qua Cyn. dubitauit in l. fi. §. j. C. de admi. tut. videlicet, nunquid sicut mors superueniēs extinguit mandatū, ita & furor. ¶ †Secundò no. in l. si quis alicui. ꝙ furor superueniens post ius quæsitū furioso nō impedit retētionē illius iuris. & super isto tex. cum glos. sua fundat solu. Dy. quā ipse ponit à contrario in l. quærendū. vt ibi dicā in vlt. gl. illius l. licet Bart. & Mod. aliter soluāt. Cōcor. tex. & qđ ibi not. l. si is animo. de acqui hæred. pos. cū ibi not. ¶ †Tertiò not. ibi: igitur bonorū. scđm Bal. & Moder. ꝙ mandatum qđ valuit à princi. si ex post facto extinguitur, desinente voluntate mandantis, licet pôst mandans redeat ad sanam mentem, non reconualidatur, nisi per nouam volunta

tem, quæ vocat̃ hic ratihabitio:& est valde not. dictum in se: & forte ita in terminis nō inuenitur alibi. Adde tamen casum in l.qui ex liberis.§.ex testamento.ff.de bono. pos. secūdùm tabul.de cuius intellectu ponit Barto.in l.j.§.si filius.ff. de le. iij.vbi probatur, ꝙ is qui fecit testamentum legitimè à princi. postea dedit se in arrogatione,& sic extincta est voluntas eius quo ad facultatem testandi,si postea iterum efficitur sui iuris, nō confirmatur testamentum ex sola scientia & patientia,sed requiritur noua volūtas. Et idem est,si mandatū extinguatur propter dissensum procuratoris,qui noluit acceptare:iuxta c. licet.de procura.lib.vj.nam si postea eum pœnitet, mandatū semel extinctum non resuscitatur,nisi dominus expresse iterum cōsentiat. Glo.est singul.in iure quā ibi approbat Ang.in l.si pupilli.§.item quæritur.ff.de nego.gest.per quā mirabiliter limitatur tex.in d.c.licet. pro qua bene facit hic text.quia mandatum semel extinctum nō resuscitatur sine nouo cōsensu.Barto.tamē aliter sentit in d.§.item quærit̃ ad intellectum d.c. Tangit etiam hic Pau.de Cast.argu.istius literæ: nunquid si nuncius moritur,anteꝗ̃ perueniat ad eum,cui mittitur,extinguat̃ mandatum,& potestas cōtrahendi. Et dicit ꝙ hanc q. tangit glo.in l.j.in fi.ff.de cotrahē.empt.& sentit clare ipse,ꝙ extinguitur mandatū per mortem. Dicit tñ,quòd contrahens cum tali nuncio reuocato habet iustam causam,& titulū putatiuū ad præscriptionē:allegat l.mandatum distrahendorū.ff. manda. Ad primum dic breuiter,ꝙ glo.in d.l.j.nō loquitur in casu nostro,sed quādo mandatū nunꝗ̃ fuit reuocatum per cōstituentē,quo casu nō est mirum,si valuit contractus:vt tenet ibi glo.ex quo potest imputari cōstituenti,cur non notificauit reuocationem:iuxta not.in l.si procuratorem.ff.de procur. & in l.j. C.de satisdan.& in c.mandato.de procura. Et tamē illa qō Petr.tenuit contra glos.in l.mandato. C. mandati. Pro quo videtur casus singularis,quem ipse non adducit, secundū intellectum Bartol.& glo.in l.quidam dolo.ff. de dolo.super verbo,inanis.hoc tamen nō determino nunc,quia non est nostra materia. Aliquando mandatum nunꝗ̃ extinguitur per mortem:& hic est casus noster,in quo parua est dubitatio:quia licet in reuocatione mādati expressa,aliquando requiratur notificatio in reuocatione,cū tacita quæ fit per mortem,hoc non reperitur,nec requirit̃,secundū Barto.in l.& quia.in vlti.col. ff.de iuris.om.iud. Nec dicas,ꝙ ibi loquitur in mandato iurisdictionis:quia vt probat ibi tex.mandatū iurisdictionis extinguitur eo modo,quo mandatū negociorum. Quid autē sit de epistola missa ad aliquē,vtrum si mittens moritur, priusꝗ̃ epistola perueniat ad eum,cui mittitur,extinguatur in effectu mandatū per epistolam:vide aliàs do.me.in singularibus allegantem Inn.in c.fi,de succes.ab intesta.quod extinguitur, & est probalile:quia nuncius & epistola cōmuniter æquiparantur:vt d.l.j.in fin.de cōtrahen.emptio.& patet in l.absenti.de dona.Et ad materiā istam vide Bald.in l.falsus.C.de furtis. & Barto.in l.si procuratorē.ff.de procura.vbi expresse dicit, ꝙ qñ reuocatur mandatum per mortē,nō requirit̃ notificatio aliqua:qđ no,& ibi plene per Bald.de qō.posita per gl.in l.j. in fin.ff.de cōtrahen.emptione. Aretinus.

a ¶Chrysogonus. Et ibidē vide eūdē Fråcis. Aret. & qđ ibi dixi in apostil.

b ¶Procuratorē. Adde Fely.in c.intellecximus. post me.in ij.co.in ver.vbi qs. de iud.& in ca.post cessionē,in me. vj. col.ver.& aduerte. de probat.

c ¶Morte. Tu vidē d. Alex.de Imol.late post alios in l.qui liberis.§.hęc verba. de vul.& pup.in v. col.ver.extra glos. cū cōcor.& limitationibus ibidē per eū signatis.& adde Flor.in l.societatē. §.arbitrorū.s.ꝓ socio.

PVpillus. Non summatur,quia breuis est. Sed si velles eam summare, potes sic dicere:Etiam tutor qui nō administrat bona,potest autorari pupillo,vt hęreditatem adeat. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞Epistola ea dicitur esse eius,cuius est subscriptio.

2 Hæreditas quāuis adiri non posset à pupillo sine tutore pñte, tamen iussus adeundæ hæreditatis fieri posset per nunciū vel epistolam.

3 Actum facere qui per se solus potest, potest similiter procuratorem constituere.

SI per epistolam. Iussus expirat morte iubentis tutoris:ideo no valet aditio postea facta.h.d. Concor.tex.ad primū dictū ī l.qui aliena.§.si is ꝗ putabat.ver.ꝗꝗ̃,s.eo. Ille tñ text.nō loquit̃ de administratore iubente,sed de eo qui putabat se dñm. Vñ iste casus forte ̃j suo dicto est sing. ¶ †Not.ibi:per ep̃lam.iuncto ver.si post subscriptam.ꝙ illa epistola dicitur esse alicui⁹,in qua est subscriptio manus suæ,licet forte fuerit scripta per aliū.Primò enim vocat in prin.per epistolā tutoris:deinde dici pōt,subscriptā epistolā:& sic ostendit,ꝙ nō subscripserat,sed subscripserat epistolā:vel saltē sic potest intelligi,sed posset dici, ꝙ scripsisset, & subscripsisset. Et scđm primum intellectū facit ista l.ad no, qō.Si statutū dicit,ꝙ scripta manu ꝓpria debitoris habeat executionē paratā,vtrū habeat locū ī scripta facta manu alteri⁹, & subscripta per ipsum debitorem. de quo dic vt per Angel. & Moder.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus[a].ff.de verb. obliga.per bonum tex.quem ibi no.Barto.in l.empor.§. Lucius. ff.de pact. ¶ †Secundò not.quòd licet hęreditas nō posset adiri à pupillo,sine tutore præsente:vt l.obligari.§.tutor.s.de autori.tuto. iussus tamen adeundæ hæreditatis posset fieri per nunciū,vel epistolam.cōcor.text.in l.si quis mihi.§. iussum.s. eo. Ille tamen loquitur in domino iubente,nō in administratore,sicut iste. Glo.tamen tua hic in ij.solu.dicit vnum verbū valde singul.si verum esset,ꝙ licet autoritas in contractu non possit interponi per nuncium vel epistolam, potest tamen interponi in quasi cōtractu, sicut est in aditione hæreditatis:& scđm hoc in casu l.potuit.C.de iure delib.tutor posset interponere autoritatem per nuncium vel epistolam:sed quia hoc non reperitur iure cautū,periculosum videtur sequi istud dictum,ꝗuis esset singul. ¶ In glo.ibi:item hoc quādo pupillus est infans &c. Hanc glos.approbat Barto.sed Ang.& Moder. dicunt tex.nō esse restringendū,sed simpliciter intelligendū, etiam in maiori infante:& erit not.limitatio ad l.ponit. assignant rationem differentiæ:quia potestas iubendi est in administratione bonorū,ergo competit tutori,qui est legitimus administrator.l.præses.cum materia.C.de transac. Sed facultas adeundi non est in bonis,ideo non venit in administratione tutelæ,nisi in subsidium,qñ pupillus ipse nō potest adire. Mihi placet opin.glo.& Barto. Moueor,quia regula ponitur in l.ij.§.si.ff.qui pet.tuto.per Bart.& in l.iij.in prin.ff.rem ra. hab. †quòd ille qui potest facere actum per se solus,potest cōstituere procuratorē[b] similiter:sed qui nō potest facere actum solus,nō potest solus cōstituere procuratorē. Vnde cùm solus tutor non possit adire,nō videtur ꝙ possit mandare alteri ꝙ adeat. Sed defendendo Moder.dicas,ꝙ illa regula procedit in mādato propriè sumpto,in quo ius qđ erat penes dominū, transfertur in procuratorem:nam non potest transferre dñs, quod non habebat ipse. Sed in casu nostro ius adeundi non residebat in persona iubentis,sed in persona serui,saltem quoad actum facultatis:vt plene dixi in l. Iulia.ff.de leg.j.& in l.qui in aliena.s.eod. vnde non est hic illud incōueniens, ꝙ aliquis transferat ius quod nō habet. Et quia tex.indistinctè loquit̃, pro nunc placet ista opi.ne restringamus iura sine causa, ꝗuis ☞opin. Barto.& glo.magis sit secundùm regulas iuris. ¶ †Extra glo.inducitur ista lex per Bar.ad q.de prælato, vtrum mādatū factum à solo prælato expiret morte ipsius prælati:& concludit ꝙ expirat,etiā re nō integra,sicut habetur in cle.fi.de procura. & similiter expirat mandatū patris,qui est legitimus administrator,secundū Bald.in l.si defunctus.in princ.ff.de procura. Aduerte tñ,quia illa cle.loquit̃ in ꝓcuratore ad iudicia: nam si est cōstitutus ad negocia:verbi gratia,ad eligendū:dūmodo negociū cōcernat ipsam ecclesiā,nō expirat mādatū, secundū Archi.& Ioā.And.in c.si quis iusto.de elec.in vj. Ipse tamē Ioā.And.se remittit ad ea quæ dicit in c.scriptū.de ele. ☞†Sed quæritur,quid in cōpromisso facto cū prælato,vtrū transeat ad successorem, vel extinguatur morte.[c] de qua q.dic vt per Specul.& Ioā.And.in titu.de arbit.§.finitur.versi.quid si prælatus.ad quos etiā remittit hic Barto.& vide plene p Abba.Moder.in c.fina.extrà,de arbit.vbi tenet,ꝙ cōpromissum transeat ad successorē in dignitate,quādo respicit ius & vtilitatem ecclesiæ:& est factum solenniter,intellige cū autoritate superioris. Et pro conclusione ista dicit domi. me. hic videri casum secundū lect. Abb.antiqui in c.præsentata.extrà, de testi.qui tex.bene facit,videtur em̃ velle ꝙ virtute cōpromissi facti cum ꝓdecessore arbitri possint pronūciare tempore successoris,si omnes fuissent præsentes,& non impediti. Sed potest intelligi,ꝙ hoc erat ideo,quia successor ratificauerat compromissum,& petendo arbitros pronunciare hoc ipso videretur de nouo cōpromittere:vnde nō esset opus ostendere aliud cōpromissum,secundū Ang.in l.sciendum.de verb.obliga.in sua repetitio. ¶ Sed quæritur,quid in procuratore constituto à prælato,& capitulo,vel à tutore,& pupillo:vtrū mandatū expiret morte prælati vel tutoris? Super quo Bart.dicit quòd sic,si ad cōstitutionē procuratoris vterꝗ̃ interuenit,tanquam faciens mandatum, secundùm exemplum præpositum: quia cùm mandatum constaret ex voluntate duorum, finita vnius voluntate extinguitur mandatum. Sed gloss.in clementina finali.de procurat. quam sequitur hic Imola,tenet oppositū in prælato, dicens quòd quando fuit datum mādatum à prælato & capitulo, pro communi causa, vel spectante ad solū capitulum,nō expirat mandatum morte prælati:alleg. Archid. in c.si duo.de procurat.lib.vj. Cogitabam ex mente illius glos,

quæ

quæ tangit hoc in fine, ꝙ istæ opiniones possunt concordari, vt dicamus, quòd aut in constitutione procuratoris erat necessaria persona vtriusq; constituentis, & tunc mandatum ex piret per mortem prælati vel tutoris: & licet isti possint consentire facienti procuratorē, & hoc modo satisfacere iuri, quia tamē elegerunt viam substantiandi actum in se probabiliter, possit dici, quod hic dicit Bart. ꝙ mandatum finiatur. Aut sumus in casu, in quo solum capitulum vel solus pupillus possit constituere procuratorem: & tunc procedat opinio. gloss. in loco alleg. ¶ Sed quæritur, nunquid si pupillus constituit procuratorem cū autoritate tutoris, per mortem tutoris finiatur mandatum? Bartol. hic sentit quòd non: actus principaliter fuit substantiatus in persona pupilli, vnde ipse videtur mandasse, non tutor, ideo satis est, ꝙ pupillus viuat. Et hoc tenet hic Imo. quæ opinio placet, licet Raph. hic, vt dicit do. me. aliter dicat, pro qua adduco tibi nota. do. Ioan. An. in addi. Spe. in rub. de accusatore. vbi dicit, ꝙ si ex forma statuti quis debet consentire agenti in iudicio, pōt præstare hunc consensum, licet ipse non possit agere, quia bannitus: non enim agens ille videtur agere de mandato consentientis, neq; per consensum videtur mandasse consentiens. Vnde do. Bar. no. in l. & qa. de iurif. om. iudi. ꝙ præstans autoritatem actui non dicitur facere actum, sed perficere actum imperfectum. Bene facit quod no. Barto. in l. fin. C. de pac. & Bald. in l. si vt proponis. C. de ser. pi. da. ma. Sed remanet maior dubitatio, vtrum si procurator est cōstitutus à pupillo cū autoritate tutoris, vel à capitulo cū autoritate prælati, solus prelatus vel solus tutor possit talem procuratorē expresse reuocare. In qua q. Bart. in l. neq;. C. de procura. & l. actor. ff. rem rat. haberi. quem allegant hic Mod. distinguit, ꝙ aut à principio solus tutor vel solus prelatus possent constituere procuratorē: ipsi autem nō possent sine capitulo vel pupillo. Primo casu ꝑcurator pōt reuocari sc̄d̄m eū: quia sicut habet ꝑtātem insolidū in constituēdo, ita & destruē do. l. si vt proponis. cū materia. C. de nupt. & in authen. de defen. ciui. §. sed interim. Secundo casu nō pōt, sed illi debēt adhiberi ad reuocandum, qui erant necessarij in cōstituendo, per ll. ꝑalle. & hoc videtur verum. Pro quo facit optime glo. in l. is cuius. de procur. quæ vult, ꝙ solus pupillus non pōt reuocare procuratorem ante lit. contest. quia solus non pōt cōstituere. Et licet glo. in l. item eorum. §. ꝙ si actor. quod cuiusq; vniuer. no. sentiat opp. dum vult, ꝙ q̄uis in constituendo iudiciū requiratur decretum superioris, sola tamen vniuersitas pōt reuocare syndicum: sicut ibi not. eā Bar. Distinctio tñ Bart. videtur verior, quam hic approbant cōmuniter Moder. pro qua vide quod not. Bart. in l. omnes populi. in j. q. princ. in iij. char. de iusti. & iur. vbi dicit, ꝙ statutū factū à populo cū autoritate superioris erat necessaria, vt possent facere statutum: secus si soli potuissent statuere, ita ꝙ autoritas fuit assumpta ad abundantem cautelam. Et hanc distinctionem sentit Imo. post Ange. super ista q. in l. Paulus. in fin. de re iudi. licet Bald. in l. omnium. C. de testa. simpliciter dixerit, ꝙ ex quo statutū erat confirmatum à superiori, non poterat reuocari. Dictum Bart. est verius rationibus dictis, secundū distinctionem temporū, quod do. Bal. in c. j. §. nos Romanorum. de pace Constan. super quo vide plenius Pet. de Anch. in sua repet. in c. j. de constitu. char. xxx.

SVMMARIVM.

1 ☞ Testamentum primum tollitur per secundum.
2 Argumentum de contractibus ad iudicia valet.
3 In actum gerendo quandocūq; adijcitur aliquid, quod nō est de natura actus, tūc illud pro forma adiectum videtur.

1 **CVm qui duobus.** Dubitans de viribus testamenti, non pōt adire hæreditatem. h. d. ¶ † Primò not. ꝙ q̄uis idē heres sit institutus in primo & secundo testamento, tñ per secūdū testamentū tollitur primū, dūmodo sit verum & solēne: quia paganus non pōt decedere cū duobus testamentis, ideo per sc̄d̄m reuocatur primū: Insti. quib. mod. te. in §. j. & in l. cū in secundo. s̄. de iniusto test. con cor. l. si iure. in fin. de leg. iij. & l. Falci. secundū Paul. hic. Ex quibus arguit, ꝙ sicut quis non potest decedere cū duobus testamentis, ita super eadem causa non possunt esse duæ diffinitiuę conformes, quarū vtraq; pariat actionē: allega. glo. in l. qui restituere. ff. de rei vendi. Sed ipse non declarat, qñ duę ferun tur sententiæ conformes, vtrum prima valeat, vel secunda. Et qñ essent latę in eadē instantia, nō est dubiū, ꝙ valeret prima, non secunda. l. j. C. qñ prouo. non est ne. Sed si essent latę in di uersa sententia, tunc est maius dubium. Tu ergo aduerte, quia doct. cōiter secūdū Bar. in l. j. C. quando prouo. non est neces. tenent, ꝙ secunda sententia conformis primę non valeat, intel

lige de diffinitiua: nam de interlocutoria dic vt per Bar. in l. cū procurator. §. j. de no. oper. nun. & hoc sentit ibi Bart. dum dicit, ꝙ potissima ratio est, quia est lata sine instātia: & sic videtur sentire, ꝙ etiam si lata esset in diuersa instantia, per rationes ibi assignatas, per alios videtur nulla. & inter alias rationes dicūt ibi doct. ꝙ sicut quis non potest vna causa terminari duabus diffinitiuis conformibus. Sed assumptum non probatur, quia de sui natura plures obligationes possunt concurrere ad inuicem. l. quoties. de act. & obli. & plene in l. ita stipulatus. de verb. obli. & in l. si quis à socio. ff. pro socio. Vnde vtē dum est alia rōne ad probandū hāc conclusionē: & dicēdum, ꝙ ideo secunda sententia conformis primę non valet, quia est superflua, contra l. qui bis idē. & quod ibi habetur. de verb. obliga. & quod not. per Bar. in l. qui vsufr. co. ti. Sed ad hanc coloratam rationem respōdet Bar. in d. l. cum procurator. §. j. vbi tenet opp. in interlocutoria. Dicit em̄, ꝙ licet secūda sit superflua, ex vtraq; tamen oritur obligatio: & nec tantū considerat partis in obligatione descendente ex sententia, sicut in obliga-
2 tione quę causatur à facto partium. † Sed ipse non probat hāc
a differentiā, cū regula sit, ꝙ de contractibus ad iudicia[a] potest argui. l. omnem. ff. de iudi. maxime attento ꝙ obligatio q̄ oritur ex sententia, oritur ex quasi contractu, secundū Bart. in l. ij. §. fi. de præto. stipul. Vnde verior videtur opi. doct. in d. l. j. pro qua adduco tibi glo. singul. quæ hoc dicit in l. exceptione. §. in hac. ff. quod met. cau. q̄ proprie nititur in ratione super- fluitatis. Et licet Ang. ibi impugnet eam ex illa rōne, quia sententia secunda lata in diuersa instantia valet: tamen videt̄, ꝙ non bene, ratione ꝑmissa. Aduerte tamen, quia hoc est verū, si secunda sententia simpliciter sit conformis primę: nam si in aliquo reformaret primam, intellige circa negotium principale: tunc bene valeret secunda, quia propter illam correctionē in toto videtur noua dispositio. l. j. §. sed cū adijcit. & q̄d ibi no. ff. de verbo. obli. ¶ Circa intellectum q. positę in vlt. parte glo. de qua plene hic per Moder. & Bar. in l. j. §. nō autē. ff. de bo. pos. secūdūm tab. adde quędam breuiter. Et primò ad intellectum l. Sempronius Proculo. de leg. ij. quam adducit hic pro singu. d. Io. nam Bal. in l. scripturæ. in prin. C. de fi. instru. dicit, ꝙ illæ duæ scripturæ non erant contrariæ respectu minoris summæ: imo concordabant, quia in maiori summa inest minor. l. j. §. si stipulanti. de verbo. oblig. ideo quo ad illā summam illa duo testamenta censentur vna dispositio: quæ ratio non potest habere locum, quando diuersis personis essent facta legata in duobus testamentis, vel diuersæ res essent legatę eidem. Vnde videtur dicēdum, ꝙ in isto secūdo casu essemus in incertitudine, ꝙ testamētum deberet ꝑualere tāquā posterius: licet Imo. inclinet in contrariā partem sub dubio fortè, ☞ & bene perpēdit, ꝙ iste casus est diuersus à primo. Secūdo † adde secundùm Imo. hic, quòd quādo in duobus testamentis factis eodē die apparebit de prioritate, vel posterioritate horę:
b tunc id quod esset posterius in hora, tolleret primum[b], & diceretur vltimum: alleg. glo. in c. duobus. de rescrip. in vj. Tu vide gloss. not. in l. si ex pluribus. §. fin. ff. de solu. quam adducit Bald. post And. de Pisis in l. imperator. in primo commento. ff. de stat. homi. Aduerte etiam, quia prioritas & posterioritas possent aliter probare, secundùm Bald. in j. constitutione C. §. quibus. & in l. de rebus. C. de dona. ante nup. si ista duo protocolla facta essent manu eiusdem notarij. nam illud præsumeretur posterius, & vltimum, quod sequitur præcedens in libro, vel filza notarij. Tertiò adde, inquantum Barto. in d. §. non autem. & Imol. hic vult, quòd stante ista incertitudine, si duo diuersi sunt instituti, in istis testamentis debeat succumbere ille qui agit, & vincere prior, qui fundat se in tempore. i. ꝙ suum testamentum fuerit posterius: per nota. in l. matrē. C. de rei ven. & in l. non solū. §. sed vt probari. per Bar. de noui oper. nunc. tñ ista conclusio vr̄ optime ꝑbari per text. xij. q. iij. c. j. cū gl. sua, quę adducit in si. q. Abbas in c. iij. in fi. de pec. cle. & meli⁹ de iure ciuili in l. etiā. in fin. C. de don. inter vi. & vxo. quem tex. not. ibi Sali. ad hoc in simili q. Secundò adde circa eandem conclusionem, ꝙ q̄uis prior debeat vincere per l. qui accusare. C. de eden. non tamen ex illa sententia causat̄ sibi titulus iustus pro hærede, cuius prætextu possit præscribere, secundùm Bald. not. in l. prima. in penultima charta. C. quando prouo. non est necess. Et prædicta sunt vera, quando duo testamenta sunt scripta eodem die, ita quòd vtrunque habet diem: nam si reperiretur vnum testamentum factum certo die, & aliena probaretur per testes, in quo alius esset institutus, qui dicerent se de die non recordari: tunc probatio incerta non confunderet certam. ideo testamentum in quo est expressa dies præsumeretur factum prius. Ita singulariter Cynus & Bald. in lege, de rebus. in fine. C. de donat. ante

a ¶ Ad iudicia. Vide tñ gl. & doc. in l. inter stipulantem. de verb. obli.

b ¶ Primū. Adde Felin. in c. pastoralis. ī ij. col. in vers. rōne vnius horę. de rescri. & in c. sane. circa prin. de offi. de leg. & an & qñ testamētū prius per posteri⁹ tollitur, & qualiter, vide Dyn. in cōs. lj. in vers. ecōtra. & in ver. prætere a facilius.

nup. ¶ Vlti. dicit hic Ang. ad intellectũ istius materię, ꝙ si apparent duo testamenta scripta, vt s. in quibus vnus est institutus hæres, licet iste nõ possit adire hæreditatem specialiter ex hoc, vel ex illo testamẽto, qa nescit quod sit posterius: si tamẽ in genere adeat hæreditatẽ ex testamẽto quod est posterius, & per qđ sibi defertur hæreditas, valet aditio: quia ex quocũque testamẽto deferatur hæreditas, eodem modo & eidem defertur: ergo dubitatio nõ ĩpedit aditionem: vt l. ꝙ si dubitet. s. eo. & l. Gallus. §. si eius. cum ibi not. de libe. & posthu. & ita dicit se obtinuisse de facto in ardua quęst. in ciuitate Paduæ, de quo consilio lucratus est lx. ducatos, vt ipse dicit, & sequit̃ Pau. de Ca. simpliciter. Et ad istum tex. rñdet Ang. ꝙ hic volebat adire specialiter, vel ex primo testamẽto, vel ex secũdo, dicebat̃ falsum, ideo nõ valuit aditio: secus si adijsset in genere ex eo testamẽto, ex quo esset sibi delata hæreditas, quæ est magna restrictio ad istum tex. secundũ Imo. Nec videt̃ vera ista opin. quia in l. ꝙ si dubitet. in qua se fundat, certum erat hæreditatẽ sibi delatã: sed hic nõ erat certũ, cũ dubitaret̃ de vtroq; testõ. Et credo ꝙ habuit bonam mentẽ, sed non bene explicat se: quia posset dici, ꝙ etiam hic erat certum hæreditatẽ esse delatam ex vno testõ, licet nõ esset certum ex quo. Tu ergo dic clarius, sequẽdo ista dicta, ꝙ cùm duo testamẽta sint duę diuersæ dispõnes, necesse est dicere, ꝙ sunt duæ causæ separatę, ex quarum qualibet põt deferri hæreditas. Ille ergo qui ignorat ex quo testamento deferat̃ sibi, ignorat etiã causam ex qua defertur sibi hæreditas: ergo nõ potest adire, licet ex vtraq; causa resultaret idẽ effectus. Casus est in l. si is ad quẽ. in ij. vel iij. rñso. s. eo. nam ibi ille qui erat successurus ab intestato, si testamẽtum non valebat, vel si nõ erat factum, eandẽ hæreditatem erat cõsecuturus in effectu: & tamẽ nõ valet aditio, quia ignorat causam ex qua fit delatio: & ita est punctualiter in proposito, si bene inspicis. Sed in l. ꝙ si dubitet. ex eadem causa deferebat̃ hæreditas, id est, ex vno testamẽto, licet per medium diuersarum legum, & per diuersas fictiones, vt ex ea patet. Ideo sequenda esset opin. do. Io. in practica.

a ¶ Inspecta. Quid autem importat talis clausula, vide Fely. in c. olim, in v. col, post me, de accusa.

b ¶ Si cõstiterit. Pro qua clausula vide tu Fely. ĩ c. dudum. de præsumpt. in xj. col. circa fin,

Filius. Aditio facta præter formam mandati, seu iussus, nõ obligat patrem hęreditati. hoc dicit, secũdùm veram lectu. Secunda ibi: filius. qui versicu. non est §. sed cõfirmatio ad princ. huius §. secundũ Roge. & bene, nõ tamen est necesse, secundũ qđ dicit Roge. exponere itaq;, pro &. acsi diceret, sibi parum idoneam renunciari, & ita debere eum diligentibus explorare: nam etiamsi ista dictio, itaq;, ponatur & stet simpliciter illatiue, bene stat, & habet eundem sensum: qa cùm pater prius scripsisset nunciatum esse sibi hęreditatem esse parum idoneã, postea in eadem epistola ex hoc bene infert, itaq; &c. quæ dictio idem significat, ac si diceret, atq; ideo debere eum &c. Tertia ibi: sed probabilius. ¶ †Not. secundũ An- 3 gel. ꝙ vbicunq; in gerendo actum adijcitur aliquid, qđ nõ est de natura actus, nec tacite inest, tunc semper illud videt̃ adiectum pro forma: ideo si omittitur, actus est nullus. Et hoc primo do. Bald. per istã l. nõ dubium. in ij. char. C. de legi. Hoc etiam tenet glo. referẽs verba Inno. in cle. j. de offic. de leg. circa prin. ¶ Secũdò not. secundũ Barto. in verbo, persuasum. ꝙ is qui debet se instituere extraiudicialiter, vtrum aliquid sit, vel nõ sit ad p̄iudicium sui vel dñi mandantis ei, non tenetur hoc exquirere per eam certitudinẽ, per quã testis debet esse certus in testificando: sed satis est, ꝙ ab illis audiuerit, qui verisimiliter debebãt scire. Concor. tex. in l. cùm quidã. §. quod dicitur. cũ ibi no. s. eo. super quo vide qđ singulariter ponit a Bal. de arbitratore, q habet procedere facti veritate inspecta:[a] in l. solam. in fi. C. de testib. vbi dicit, quòd potest credere testi ☞ reddẽti verisimilẽ rationẽ, licet nõ cõcludentẽ de iure. ¶ †Extra glo. adde dictis Barto. inquãtum dicit, ꝙ si cõditio quæ tacite inest ex natura actus, exprimitur hoc modo, si inueneris b talem esse idoneũ, vel si constiterit [b] talem esse idoneũ, conferas sibi beneficiũ: ista verba nõ faciunt conditionẽ, quia exprimunt id qđ tacite inest, & per cõsequẽs valebit collatio beneficij facta etiã nõ idoneo, licet executor de hoc nõ inuestigauerit. Nam iste articulus apud cano. est difficilis: & inter Moder. hic scribentes do. Pau. melius intellexit, qui distinguit, vtrum cõmittatur collatio beneficij sub hac forma, si cõstiterit tibi eũ esse idoneũ, vel sub alia forma sit idone⁹. Primo casu dicit ipe, quòd executor debet cognoscere, & citata parte: qa aliter nõ potest sibi constare de eo qđ mãdatur. l. in causę. §. causa. ff. de mino. & hoc casu dicit nõ loqui Inno. Secũdo casu dicit procedere doctrinã Inno. in c. fin, de præsumpt. & glo. in cle. j. de offic. de leg. vt distinguamus, vtrũ cõditio vel qualitas adiecta in sit tacitè vel nõ: vt hic per Bart. Tu autem aduerte, quia qñ fit cõmissio primo modo, possunt cõsiderari duo casus. Nam aliqñ cõmittit̃ cognitio qualitatis extrinsecæ, quæ non inest ex natura actus: verbi gratia, si tibi cõstiterit talem esse doctorem vel literatum. Aliquãdo cõmittit̃ cognitio qualitatis, quæ inest ex natura actus: exẽpli causa, cõferas beneficium Titio, si tibi constiterit ꝙ sit idoneus. Primo casu, qñ hęc tria cõcurrunt, ꝙ qualitas sit extrinseca, ꝙ agatur de p̄iudicio alterius, ꝙ committat̃ cognitio ipsius qualitatis, executor debet ꝓcedere citata parte, aliàs nõ valet ꝓcessus, secundũ Inno. & glo. referentem eũ in d. cle. j. versus finẽ. Et hoc tenẽt do. Anto. & ferè omnes Mod. in c. fi. de p̄sump. & Bald. eleganter hoc dicit in l. nõ dubiũ. in ix. char. C. de leg. vbi est oĩno videndũ. Et in isto casu vera est doctri. do. Pau. ꝙ executor tenet̃ citare partẽ, licet Bald. aliter dixerit in l. neq; natales. s. de ꝓbat. cuius rõnibus rñdetur in seq. mẽbro. Scđo casu dixit Paul. de Leaza. in cle. j. de cõces. præb. ꝙ executor nõ tenet̃ citare partẽ, nec procedere in forma iudicis, quia ipse procedit extraiudicialiter, nõ per viã cõtentiosæ iurisdictionis: vt dicit̃ in simili in ca. cũ cõtingat. extrà, de rescript. Et hanc opin. diffuse sequitur Bald. proprie in his terminis in l. neq; natales. C. de prob. in fin. vbi dicit vnũ notabili⁹, scilicet quòd etiã si executor citauerit partem, nõ tenet̃ eam expectare, si nõ vult: qa cùm hic agatur de p̄iudicio publico, nõ potuit executor renunciare facultati ꝓcedendi extraiudicialiter, in quo processu nõ requiritur citatio partis secundũ eum. Sed Lapus in allegationib⁹ tenuit oppo. & melius, quem referunt Moder. in dicto c. fi. nam nõ valet ista cõsequentia, proceditur extraiudicialiter, ergo pars nõ debet saltem moueri: quia hoc est verum, vbi nõ agitur de p̄iudicio alicuius: vt per gl. in l. iij. §. si causa cognita. ff. de bon. posses. quam adducit Bald. in d. l. nõ dubium. sed vbi ageretur de præiudicio tertij, tunc cõsequentia est falsa: vt probatur in l. si quis arbitratu. de verb. obli. & in l. j. §. & qđ dicit̃. ff. si cui plus q̃ per l. Fal. & l. quòd si nolit. §. si mancipiũ. vel §. si quid ita. ff. de ædil. edic. & ita punctualiter distĩguit Bal. in d. l. si qs arbitratu. Vnde videmus, ꝙ in legitimatiõe quæ fit post mortem defuncti, saltem per comitem Palatinum debent citari agnati, & tamẽ ibi proceditur extraiudicialiter, nõ iudicialiter. Facit optime tex. in l. fi. ff. de natal. re. & per Bar. & Mod. in l. Gallus. §. quid si tm̃. ff. de lib. & posthu. vnde etiã in isto casu dico, ꝙ executor nõ potest ꝓcedere, nõ citato illo de cuius p̄iudicio agitur. ¶ Sed quærit̃, quid si executor ĩquisiuit de qualitate expressa in literis, & pronunciauit ex falsis ꝓbationib⁹ qualitatẽ adesse, vtrũ si verè illa qualitas nõ aderat, valeat collatio beneficij? Super quo dicit Bald. singul. in l. ij. C. quando prouo. nõ est neces. ꝙ valet collatio, quia non est peccatum in forma mandati, sed potius in materia, ex quo executor quęsiuit solenniter, vt debuit. & hoc sentit hic Pau. de Ca. dum dicit in casu huius §. quòd si filius explorasset ab his qui verisimiliter debebant scire, vtrũ hæreditas esset idonea, & ita fuisset sibi p̄suasum, valeret aditio, quãuis verè hæreditas idonea nõ esset. Sed iste casus differt aliquãtulũ à supradicto: vt dicã ĩ lectu. sequen. Nam ista conditio, si tibi fuerit persuasum, satis videtur verificata, dato quòd falsum p̄suasum fuerit. Sed ista cõditio, si tibi cõstiterit, nõ videtur verificari, nisi de qualitate verè constet, nõ per falsas probatiões. Vnde illa doctrina est aliqualiter dubia: nisi exponas, si tibi constiterit prima facie. i. si alio nõ apparẽte colorata facta sit fides. Tangit etiã hic Pau. de Ca. nunquid cõditio quæ tacite inest, apposita in literis iustitiæ faciat conditionẽ, ita ꝙ illa omissa processus sit nullus, vel sentẽtia. Exemplũ, si superior cõmittit causam, hoc modo, si tibi constiterit, vel si ꝓbatum fuerit talem esse spoliatum, vel debitorẽ, restituas eum, vel condẽnes: nam istæ cõditiones tacitè insunt ex natura iudicij, quia actore nõ probãte reus absoluitur. Et cõcludit alleg. Inno. in c. prudentiã. de offic. dele. ꝙ etiã in literis iustitiæ per has conditiones quæ tacitè insunt nõ datur noua forma mandato. Et hanc opin. sequit̃ Bald. in l. nõ dubiũ. C. de legi. & in l. præscriptione. C. si contra ius vel vti. pub. licet Barto. ibi sentiat opp. & clarius in simili qõ. in l. in diem. §. stari. ff. de arbit. Et tamen ipse idem Bar. in l. extat. in vlt. col. ff. qđ me. cã. tenet opin. Inn. ꝙ ista verba nõ faciant cõditionẽ, neq; dent formã processui, ex quo cõditio tacite inerat: & hæc est cõmunis snĩa. De q. tñ Bar. in §. stari est magna cõtrouersia, de qua plene per do. Ant. in c. Quintauallis. de iureiu. aliquid etiã tangitur in c. cum dilecta. de rescript.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actum agenti vt quis cõsentiat cùm requiritur, hoc non intelligitur de furioso.
2 Filius an possit emancipari per patrẽ ad vnũ actum tantùm.
3 Dictio, p̄inde, repetit substantiã & qualitatẽ eius ad qđ refert.
4 Institutus cũ quis est ex parte pure, & ex parte sub conditione, & habet substitutum, non potest conditione pendente occupare

cupare totum.

CVm hæres. Filius exiſtens in poteſtate patris furioſi pōt adire hæreditatem ſine iuſſu patris, & eam ſibi acquirere. h. d. ſcd̄m cōmunē intellectū. Secunda ibi: vt filius. Tertia ibi: permiſit itaq;. ¶ †Not. ſcd̄m Imol. ꝙ qñ requiritur vt aliqs conſentiat actū agenti, hoc non intelligitur, quā do ille qui debet conſentire eſt furioſus: qa de tali cōſenſu nō videt̄ intellectū. Et ex hoc arguit vel infert, ꝙ ſi ex forma ſtatuti filius non pōt obligari ſine patris conſenſu, nō habet locū ſtatutum, ſi pater eſt furioſus. Similiter ſi ſtatutum dicit ſecundū eum, ꝙ mulier non poſsit ſe obligare ſine conſenſu mariti: idē erit, ſi maritus eſt furioſus. Similiter poſſet dici in conſanguineo, cuius conſenſus debet requiri: nam non requiret̄, ſi eſt furioſus. Quę cōcluſio probat̄ rōne, quia iſti conſenſus requirūtur cōiter, ne cōtrahēs decipiatur. l. ij. & ibi per Bal. C. de adopt. Sed hoc nō poſſet fieri per furioſum, qui nihil intelligit: ergo ceſſat ratio, & mens ſtatuti. Præterea furioſus ęquiparat̄ abſenti, & ignorāti. l. qui ad certū. ff. loc. ſed abſente eo, qui debet conſentire ex forma ſtatuti, ſi non ſperat̄ de proximo rediturus, ille non debet expectari, ſcd̄m Bal. in l. in cōiunctione. C. de nupt. & quod ipſe no. in c. j. quid ſit inueſtitura. ergo nec ſimiliter debebit expectari furioſus: multominus, quinimo nō ſolū nō debet requiri furioſus, ſtāte dicto ſtatuto, ſed etiā pupillus non debet requiri, ſcd̄m Bal. in l. j. in fi. C. qui admit. & in d. l. in cōiunctione. in fin. ibi tñ videt̄ ſentire in vltimis verbis, ꝙ poſsit conſentire cū autoritate tutoris: cuius cōtrarium tenet, & melius in d. l. j. in fin. quia iſte actus non eſt in adminiſtratione bonorū, vnde non debet conſiderari autoritas tutoris. Hoc etiā tenet Ange. in l. j. §. quod ſi nemo. ff. qd̄ cuiuſque vni. no. Si tñ proximus conſanguineus, qui debet conſentire, non eſt idoneus, intelligit̄ vocatus poſt eum ſuccedens in gradu, ſcd̄m Bal. not. in l. ſi. C. de verb. ſign. Et ad materiā vide Pet. de Anch. in c. j. de conſti. char. xxxv. Et vtrū conſanguinea fœmina deficiente maſculo debeat adhiberi: vide per Bal. in l. j. C. qui admit. ¶ Secundò not. caſum ſingul. de iure iſto, in quo filius exiſtens in poteſtate nō acquirit patri, ſed ſibi. Alij ponuntur in l. cogi. §. ſi pater. & in l. Imperator. ff. ad Treb. & quia iſte tex. loquitur in furioſo, ſcias ꝙ q̄uis prodigus ęquiparetur furioſo, tamen quo ad hoc nō æquiparatur omnino, ſed ita demū acquirit̄ hæreditas filij prodigi, ſi teſtator hoc diſpoſuit expreſſe, & habebat nepotes in poteſtate ſua: aliàs non poſſet hoc diſponere. Caſus eſt ſingu. probans vtrūq; mēbrū in l. pe. circa medium. ſ. de cura. fur. de cuius intellectu aliquid dixi in l. qui in aliena. §. interdū. ſ. eo. Et ex illo tex. in ſecūdo rñſo probat̄, ꝙ pręterq̄ in caſibus permiſsis à iure ſcd̄m iſta iura non acquirit̄ filio exiſtēti in poteſtate, etiā ſi teſtator hoc expreſſe velit. Operantur tñ iſta verba poſita à teſtatore de iure iſto, ꝙ videt̄ datū legatū ſub cōditione, cū erit ſui iuris. Hodie vero operātur iſta verba, ꝙ patri non quærit̄ vſusfructus: ita colligitur elegāter ex dictis Dyn. & Bart. in l. ſi vſufru. §. fi. ff. qñ dies leg. ce. Glo. tñ ibi ſingulariter ſenſit oppo. ꝙ ex expreſſa diſpōne teſtatoris acquiratur filio, quod nō eſt verum, ſcd̄m Dyn. & Bar. & bene. ¶ †Vtrū autē filius poſsit emancipari per patrem ad vnum actū tantū, tetigit hic dom. me. nam ex diſpoſitione legis indubitanter hoc poteſt fieri, vt in text. noſtro, & in caſtrenſi peculio. l. j. & per totum. ff. de caſtren. pecul. Sed vtrū homo hoc poſsit, dubitat̄: de qua q. vide ꝑ Bar. & Moder. in l. j. §. in filij. ff. ad Treb. & per Bal. in l. ſeniū. C. q teſta. fa. poſſ. ¶ †Tertiò not. ſecundū intellectū cōmunem, ꝙ iſta dictio, perinde[a], repetit ſubſtātiā & qualitatē eius ad quod refertur: vides enim hic, ꝙ qa perinde pōt adire, ac ſi eſſet pater fam. ideo. omnis effectus aditionis cōcomitat̄ eum, ſicut pater fami. Pro quo do. me. hic allegat bona iura. ſ. gl. & Bart. in l. j. in prin. ff. de rece. & qd̄ no. in l. ſacrilegij. §. is aūt. ff. ad l. Iulia. pe. Tu vide tex. & Ang. ibi ſolēniter in l. ſed etſi lege. §. ꝑinde. de pe. hæ. vbi decidit ſing. q. & allegat multa iura vltra Barto. in loco alle. ¶ In glo. ſup verbo, manumitti. ibi: qd̄ videt̄ &c. Iſte intellectus cōiter approbat̄. Refert tñ d. me. Petrū de Beſutio ſubtilem doct. qui diu legit ī ciuitate, Papię, tenuiſſe oppo. ſequendo ſecūdā vel tertiā opinionē in repe. l. cū filio. ff. de leg. j. Et primò per tex. in l. Antiſtius. §. fi. j. eo. vbi videt̄ ꝓbari, ꝙ patri furioſi acquirit̄ hæreditas per filiū. Scd̄ò, qa vt patet ex tex. hoc eſt beneficiū cōceſſum cōtra regulas iuris: ergo debet interpretari, vt minus lędat ius cōmune, q̄ fieri poteſt. c. cū dilectus. de conſue. l. ſi quādo. C. de inoffi. teſta. cū ſi. Tertiò qa beneficium debet interpretari, vt ſit ſine iniuria alterius. l. ij. §. merito. & §. ſi quis à principe. ff. ne qd in loco publico. & l. ſi impuberi. ff. de admi, tut. cū ſimi. Sed ſi diceremus hæreditatē acqri filio adeūti, hoc eſſet cū iniuria patris, & etiā cū iniuria aliorū filiorū, ſi pater alios filios relinqueret: ergo hoc non videt̄ dicendum. Nō obſt. hic tex. ſcd̄m eū: quia iſta dictio, ꝑinde, refert ſe ad actum aditionis, non ad ius acquiſitionis: vnde fatet̄ ipſe, ꝙ hic diſpenſatur cōtra regulas iuris, vt filius adeat ſine iuſſu paterno, non tñ vt acquirat ſibi hæreditatem. Et fundamentū ſuū ꝑcipuū eſt in d. l. Antiſtius. in fin. Sed do. m. hic ſequendo cōmunem ſententiā reſpondet his rationibus, ꝙ ex proprietate verborū literæ ſatis apparet, ꝙ ipſa hereditas acquiritur filio: nam tex. dicit, ꝙ perinde pōt adire &c. Hæc aūt dictio de ſui natura repetit ſubſtantiā, & qualitatē eius, ad qd̄ ſe refert, ſicut & quęlibet alia dictio relatiua, ſecundū Bart. in l. j. in prin. ff. de recepta. alleg. l. à filia. §. teſtator. ff. de ali. & ci. leg. vnde non pōt dici, ꝙ hic non acquirat̄ hæreditas filio, quia iſta eſt qualitas patrisfa. adeuntis, vt acquirat ſibi. Sed poſſet reſponderi prima facie, ꝙ ne inducatur aliquid exorbitans cōtra regulas iuris, qd̄ non ſit expreſſum in tex. iſta relatio nō repetit qualitatē, ſicut aliàs faceret, per ea quæ do. Barto. not. in l. prætor. §. erit q̄. ff. vi bo. rap. & gl. not. in l. talis ſcriptura. de leg. j. & eſt bonus tex. in l. vxori. §. j. de leg. iij. & quod ibi Bartol. Sed huic poteſt reſponderi, ꝙ dictio relatiua, quæ adæquat relatum ad illud ad qd̄ fit relatio, fortius repetit qualitatē, q̄ [a] fiat repetitio ex alijs capitibus, de quibus in iuribus in contrarium adductis. Vnde ſemper dicimus, ꝙ quicqd cōtinet̄ in diſpoſitione, ad quam fit relatio, videtur repetitū in diſpoſitione, ſe referente. l. ſi ita cū ſcripſero. de condi. & de. l. aſſe toto. cum alijs. de hæred. inſtit. Et Barto. plene in extrauag. ad reprimendum. in verbo, prout. ad alias rōnes reſpōdet: ſed quia habeo librum corruptū, non bene potui percipere, quomodo reſpondetur ad ſecundā rōnem. ſ. quòd agitur in pręiudicio tertij. Ad tertiā non videtur bene reſpondere: quia dicit, ꝙ ſpes filiorum non venit in conſideratione, tanq̄ intereſſe. l. poſt emancipationem. in prin. de lib. lega. nā in filijs hoc eſt falſum. l. nec em̄. §. fi. ff. de adop. & per Bar. in l. is poteſt. ſ. eo. Vnde tā rōne ꝑiu dicij, quod infertur patri, q̄ ratione præiudicij, quod pōt inferri filijs, probabiliter videtur poſſe dici: ꝙ reſtringeret̄ virtus iſtius relatiōis, niſi aliud poneret̄ in tex. Sed aduerte, qa poſtq̄ iuriſconſult. dixerat ꝙ poterat adire, tanq̄ paterfa. infert, itaque permiſit filiū manumittere ſeruos &c. nā iſta illatio non poteſt fieri, ſi hæreditas per aditionem non eſt q̄ſita filio: imo eſt dicendū opp. vt dicit gl. & bñ, per l. ſeruū ab agnato. de manu. Vt ergo illatio non ſit abſurda, neceſſe eſt fateri, ꝙ hęreditas fuerit q̄ſita filio. & per hoc tolluntur omnia argumenta, qa verba important ex proprietate id quod dixi. Et eſt alius caſus, in quo de iure Digeſtorū quæritur filio hæreditas, & non patri, de quo dicemus in l. ſi filius. j. eo. & aliquid dixi in voce in l. is qui hæres. §. fi. ſ. e. & ad l. Antiſtius. §. fi. j. e. potes reſpōdere, vt hic per Bar. Vel dicas, & melius, ꝙ ibi nō loquit̄ in hæreditate delata filio furioſi, ſed in hæreditate delata ipſi furioſo, quæ licet regulariter nō poſsit quæri per aliuin. l. Paulus. j. eo. tñ poterit tunc acquiri per ſeruū, vel filiū ipſi furioſo, contra regulas iuris, quia ipſe non poteſt iubere. Multa enim ſtatuūtur ſpecialia in iſtis perſonis: vt patet in l. fi. §. tali. C. de curat. fur. & in l. j. §. furioſum. cū ibi not. de act. & obli. Sed cōtra iſtum tex. opp. fortiter de l. fin. §. pen. j. quis or. in bon. poſſeſſ. vbi iuriſconſultus dicit, ꝙ ſi filio furioſi eſt delata bon. poſ. nil imputatur ſibi, ſi eā non petat infra tempus: quia etiā ſi peteretur, non acquireret̄ bono. poſ. niſi ſecuta ratificatione. Do. Paul. allegans hic hāc l. non dicit ꝙ bo. poſſ. acquiritur filio durante furore, ſicut & hic hæreditas per aditionem: ſed ſi pòſt furioſus reſipiſcat, & velit habere ratā petitionem factā filio, reſoluitur ius filij, & acquiretur patri. Sed hunc intellectum non patit̄, neq; ratio literæ, neq; verba: nam ſi filius poſſet petendo acquirere ſibi, tunc eſſet quid imputaret̄ ſibi, cùr nō petijt: cuius contrarium ibi dicitur, ex quo petendo poterat ſibi acquirere, ſicut diximus in bono. poſ. quā petit filius ex cauſa aduentitia, per gl. in l. j. qui admit. Præterea tex. dicit, ꝙ bono. poſſeſ. non acquireretur, nō quòd reſoluatur ius acquiſitum filio. Vnde dicendū eſt, & melius, ꝙ quia patria poteſtas & eius effectus eſt de iure ciuili, non poſſet prætor ex edicto ſuo derogare huic patriæ poteſtati in aliquo. & ſic non poſſet inducere ꝙ non acquiretur patri per filium in poteſtate: vt probat̄ in l. ſi filius qui patri. ſ. de vulg. & pup. cū ibi not. bene facit tex. in l. & ſi fine. §. ſed quod Papi. ff. de min. Et ꝓbat̄ rōne, quia ꝑtor non pōt ex conſtitutione ſua facere aliquē hæredē, quia hæreditas eſt de iure ciuili. §. quos aūt. Inſt. de bo. poſ. ergo ſi p̄r non poterit deſtruere vel tollere ius patriæ ptātis, quo ad aliquem effectū: qa eius eſt tollere, cui⁹ eſt inducere. l. ſi vt ꝓponis. C. d̄ nup. l. ij. cū materia. ff. de re iudi. & eſt ſol. nouū dictū, & ſing. limitatio ad iſtā l. Et ad ea q̄ ſ. dixi in notabi. vide Ang. in ſuo conſi. cxcij. vbi vult, ꝙ ſi teſtator iubet aliquid fieri de cōſil. cō

[a] ¶ Perinde. De qua dictiōe vide q̄ per eundē habent̄ in l. rem. de acqui. poſſ. & in l. ſi qs. eo. tit. & in l. Titia. §. idē. el ij. de ver. obli. & in l. pluribus. e. tit. & qd̄ dixi in apoſt. in d. l. rem.

fortũ, sub isto noĩe nõ cõprehẽdit foemina, nec debet vocari ad cõsilium dandũ. Item adde ad vnum quod hic dicit Bald. not. Ang. istius l. nam vult, ꝙ quãdo fili⁹ habet patrem furiosum, possit accipere pecuniã mutuo, nec habeat locum senatuscon. Mace. si patris consensus nõ interueniat. Sed d. Rapha. & do. me. reprehẽdunt eum: nam ratio illius senatuscõ. est, vt caueatur indẽnitati personæ, & bonorũ patris. l. si filius. §. is autem. ff. ad Macedo. Sed ista ratio multofortius militat, quãdo pater est furiosus: quia facili⁹ posset eum filius spoliare, & circumuenire: ergo multofortius habet locum senatuscõ. Præterea dicit do. me. iste nõ est de casibus exceptuatis in l. Zenodochus. & l. Mace. C. ad Mac. ergo stabit sub regula. Pro ista cõclusiõe facit tex. in l. item si filius. §. sed si fili⁹. ff. ad Mace. & quod no. glo. in d. l. Mace. vbi patet, ꝙ quãuis sit absens, vel relegatus, ita quòd nõ possit exquiri de facili consensus eius, tamẽ filius nõ potest accipere pecuniam mutuo, nisi propter sumptus necessarios, pro quibus etiam si pater esset præsens, hoc posset, secundùm glo. in dicta l. Macedo. ergo eodem modo si pater per fauorem est impeditus, non videtur hoc concedi simpliciter, sed ex causa prædicta.

Qui ex parte. Institut⁹ ex parte pure, & ex parte sub cõditione, acceptãdo partẽ est hæres incõtinenti in toto, nisi habeat substitutũ: quo casu si cõditio sit impleta post mortem instituti, hęres admittet̃ ad succedendũ ex institutione purificata. h. d. cũ l. seq. ¶ †No. ex fi. §. qui ex parte. ꝙ qñ quis est institutus ex parte pure, & ex parte sub cõditione, & habet substitutũ, non põt pendẽte cõditione occupare totũ: qa illa portio debetur sub cõditione alteri, scilicet si cõditio apposita pro hærede defecerit. Ex hoc arguit glo. vltima, ꝙ si sunt duo hæredes, quorũ vnus est institutus purè, alter sub cõditione, purè institutus adiens nõ acquirit totam hæreditatẽ, de quo fuit magna cõtrouersia inter Io. Azo. & alios in l. ij. si pars hære. pet. Super qua q. vide plene per Barto. & Mod. in l. plane. §. si cõiunctim. j. de leg. j. & ibi dixi, & quod ponit Bald. in l. extraneũ. C. de hęre. instit. Et aduerte, quia in casu huius l. qñ duo fuerũt instituti ex partibus distinctis cõmuniter, doct. fatent̃, ꝙ is qui adit purè, nõ occupabit tantũ: remanet ergo dubitatio, qñ duo hęredes sunt instituti simpl̃r, sine distinctiõe partiũ: de quo ibi dixi. ¶ † Scd̃ò not. ꝙ qñ aliquis habet in parte cõditionali substitutũ, ius institutionis cõditionalis trãsit ad hæredem hæredis: & hoc est propter cõiunctionẽ, quã habet institutio cum iure accrescendi: vt dicunt Azo & Rog. in vlti. glo. & declarat hic Paul. de Cast. quod qualiter procedat statim dicemus, quia est subtile. ¶ In glo. in l. qui ex duabus. ibi: secundũ Rog. & Azo. Ista lectu. impugnatur per glo. & Barto. duplici ratione. Primò quidem, quia si institutus cõditionaliter habebat substitutum, & expirauit eius substitutio, quia mortuus est pendẽte cõditione, non videtur stante substituto ꝙ portio ista possit pertinere ad hæredem hæredis, tum quia ius cõditionale nõ trãsmittitur. l. liber homo. §. si ita scriptũ. de hære. instit. l. si ex plurib⁹. de suis & leg. Vnde impossibile videtur, ꝙ hæres hæredis succedat ex institutione purificata: sicut dicitur in tex. Nec põt etiã dici, ꝙ succedat ex iure accrescẽdi, quasi illa pars sit vacans: quia ex quo substitutio fuit facta in casu deficiẽtis cõditionis, debet trahi ad alium casum, qñ institutio conditionis deficeret ex alio capite, scilicet quia institutus esset mortuus pendẽte cõditione: iuxta no. in l. si mater. §. fin. de vulg. & pup. & in l. Gallus. §. & quid si tantũ. de lib. & posthu. Et ex his duabus rõnibus glo. & Barto. recedunt ab hac lectu. Potest tamen saluari, secundùm Bart. si substitutus repudiasset, vel si expresse fuisset substitutus in defectum conditionis, & nõ in alium casum: tunc enim bene concluderetur, ꝙ portio vacans acquireretur hæredi per ius accrescendi. Sed cùm tex. dicat, ꝙ acquiritur ex institutione, adhuc non tollitur cõtrarium positum in glo. quia nõ videtur, ꝙ institutio cõditionalis possit transmitti, vt dictum est. Vnde ipsi recedunt ab ista lectu. Sed Bald. & Ang. valde not, quos sequuntur hic Moder. defendunt istum intellectum. Et ad primum dictum respondent, ꝙ quãdo substitutio est facta in vnum casum, nunꝗ extenditur ad casum oppositum, licet in illo casu institutio sit extincta alia ratione. Exemplum in casu nostro, qñ substitutus fuit vocatus, si conditio institutionis deficeret: non enim videtur vocatus in casum oppositum, si extiterit cõditio post mortẽ instituti. & ita limitat̃ singulariter qd̃ dicitur in d. §. & quid si tantũ. nec meminit aliquid huius limitationis. Sed ego eã posui in l. j. de vulga. & pupil. & in l. si mater. §. fin. eo. titul. Ad secundũ argu. respondẽt Rog. & Azo. in gloss. sequẽ. vt optime dicit dom. Paul. in fin. l. præced. ꝙ hoc facit coniunctio, quã habet institutio conditionalis cum iure accrescendi, propter qd̃ ius conditionale transmittit̃. l. qui patri. j. co. titul. & ego tetigi in l. si quis extraneus. §. fina. Et ex hoc dicto multũ ampliat̃ in l. qui patri. vt habeat locũ, nõ solùm si ius accrescendi in oẽm euentum, & in oẽm casum debet habere locũ, sed etiã si sit suspensum in euẽtũ cõditionis: nã si cõditio primi deficeret, & sic impleret cõditio instituti, tunc nõ haberet locũ ius accrescendi. Pendẽte ergo cõditione mirabile est, ꝙ ius accrescẽdi qd̃ nõdũ est causatũ in esse, seu pendet ex futuro euẽtu, possit dare hanc virtutẽ institutioni cõditionali. Et ꝙ nõ possit, arguo sic cõtra istũ intellectũ: cõtractus cõditionalis nec informat̃ à pacto, nec vestit pactũ nudũ, scd̃m gl. in l. pacta cõuenta. ff. de cõtrahẽ. empt. & subtiliter declarat Bar. in l. lecta. in vlti. char. si cert. peta. Nã vt di. Bar. cõtractus cõditionalis, qui nõ habet esse, non põt vestire pactũ, nec dare sibi fomentũ, cũ sit debile in seipso: ergo eodẽ modo dicemus, ꝙ ius accrescẽdi conditionale non põt pendẽte cõditione dare fomentũ instõni, vt trãsmittatur cõtra naturã suã. Et qa est difficile rñdere nisi per vnũ modũ, differã solu. vsqꝫ ad lec. sequẽ. Videndũ est ergo de secũda lect. quæ tangit̃ in glo. & videt̃ ꝙ ista lectu. nõ ꝓcedat simili rõne, quã assignat glo. in præce. qa institutio cõditionalis non transmittit̃. Sed ad hoc respõdet Bar. ex mente glo. & no. ꝙ ideo transmittit̃ hic institutio cõditionalis, qa erat cõiuncta cũ iure accrescẽdi puro, nõ cõditionali, sicut in pręce. lec. Et scd̃m istam lect. no. singulariter, ꝙ non solũ is qui adiuit partẽ suam non põt succedere in alia parte p ius accrescendi, si potest succedere ex titulo institutionis. l. si quis hæres. in prin. s. eo. Sed etiam si successit in parte vacante p ius accrescendi, illa acquisitio resoluit̃, si postea purificata cõditione põt succedere ex titulo institutionis, vel substitutiõis: & est magna ampliatio ad d. l. si quis hæres. Et tñ contra hanc lect. fortiter facit tex. in d. l. si quis ita scripserit, Titius. de hęre. insti. vbi tex. dicit, ꝙ quãdo aliqs est institut⁹ ex parte pure, & ex parte sub cõditione, sine substituto & coherede, illa institutio cõditionalis nullum commodũ affert substituto, nec aliquid operat̃: ergo in euentũ cõditionis ex ea nõ põt succedi, quia tũc aliquid operat̃: vnde forte melior est intellectus pręcedẽs, & magis notabilis. Et ad arg. quod fecit in opp. rñdeo, quòd licet ius accrescẽdi hoc casu sit cõditionale, vt dictum est, habet tamẽ virtutẽ transmissiuam, qa transmittit̃ ad hęredẽ instituti: ita ꝙ impleta cõditiõe instituti & deficiente conditione substituti accresceret portio portioni, etiã in psona ipsius hæredis. Et ideo nõ est mirum, si hanc virtutẽ trãsmissionis, quã habet in se, cõmunicat institutioni. Est tamẽ nouus casus, qui nõ comprehẽditur in l. qui patri. in prin. s. eo. vt dixi.

SVMMARIVM.

1. ☞Dictio, tunc, quid significet.
2. Verbum, intelligitur, in dubio significat fictionem.
3. Contractus tẽpus inspicitur etiam in conditionali contractu, quo ad solutionem gabellæ.

1 Hæres quãdoque. †Not. in verbo, iam tũc, ꝙ de natura istius dictionis, quæ idẽ significat hic, qd̃ extunc, importat, vt hic ꝓbat̃, ꝙ actus qui fit nũc, videat̃ vel retrofactus, vel pòst ex interuallo, in casu alicui⁹ actus ĩpleti: vt, si infra x. dies nõ solueris exnũc, ꝓut extunc[a], te excõico. De natura istarum dictionũ vide qd̃ no. in c. pręterea. extrà, de appel. & qd̃ tangit Barto. in l. huiusmodi. ff. de verbo. obl. & Bald. in c. j. de milite vas. qui cõ. est. ¶ 2 †Scd̃ò no. ibi: intelligit̃. iuncta glo. in prin. ꝙ verbum, intelligit̃, in dubio significat fictiõnẽ: de quo vide per Bald. in l. qm̃. & in l. ob hęc verba. ff. de his qui no. infam. & est bonus tex. in l. ij. in fin. ff. de iure codi. & aliàs plenius dixi de hoc. Et p istum tex. cũ ista gloss. di. Barto. hic, quòd si statutum facit mentionem de dño, quia debet intelligi propriè & strictè, nõ comprehenderet dominũ fictè, per l. iij. §. hæc verba. de nego. gest. de quo plenius per ipsum in l. oẽs populi. de iusti. & iur. & aliquid in l. j. §. lex Falcid. ff. ad l. Fal. & ego tetigi in simili q. multũ tale post Bal. in l. Gallus. §. quid si is. s. de lib. & posthu. in illa qõ. vtrum statutum qd̃ punit occidentẽ, cõprehendat mandãtem. Vide bonum text. cum gloss. & ibi Bartol. in l. eleganter. §. si serui. ff. de dolo. vbi videtur probari cum gl. quia etiam in dispositione legis odiosa, licet non pœnali, appellatione domini nõ venit ficte dominus. ¶ In gloss. super verbo, intelligitur. Hanc gloss. & leges allegat. in ea declara vt optime per Bartolum, & vt dixi in voce. ¶ Extra glossam Cyn. in additio. & Bald. post eum per istam l. determinant talem quæstio. scilicet ꝙ si ante aditam hęreditatẽ delatam alicui ꝓcurator hæredis gñalis agit cõtra debitores hæreditarios, & opponitur sibi post litis cons

a ¶Prout extunc. Tu vide Felyn. in cap. licet cãni. de ꝓbat. in iiij. colum.

tis cōtestatio.ꝙ reus debet absolui, qa procurator egit sine actione,cū nō appareat ꝙ adita fuerit hæreditas, remediū est ꝙ dñs cōpareat in iudicio,& dicat se tunc adire hæreditatē:tunc enim qa retro censetur fuisse dominus,vt in l.nostra.ius superueniēs ex causa de ꝑterito conualidabit iudiciū,& poterit ferri condēnatoria:iuxta regulā in l.si rem.§.omnis.ff.de pi.act. Hoc tñ videtur recipere triplicē limitationē.Prima est Barto. quā posuit in l.si mater.§.eādē.in fi.ff.de excep.rei iud.nisi tale ius superueniat post conclusum in cā.Secunda,nisi superueniat pēdente appel.scdm Io.in l.per hāc.C.de tēpo.app. quē ibi Bal.impugnat.vnde dic vt ibi not.Tertiā limitationē ponit hic do.me.eleganter,dicens ꝙ ꝑdicta doctrina habet locū coram iudice ordinario:sed corā delegato ordinariꝫ dicit,ꝙ nō habet locum,alle.Bal.hoc tenentē post Odof.in l.ꝓscriptiōe. in fin.C.si contra ius vel vti.pub.& dicit Bart.hanc quæstionem fuisse de facto in ciuitate Bonon. tēpore suo:& ꝙ quidā solēnis doctor dicebat cōtrariū per text.in c.Abbate sane. de re iud.in vj.Sed ipse respondebat,vt hic refert,ꝙ ille loquitur in delegato principis,q est maior ordinario.c.pastoralis.de offic.ordi.& in l.minor aūt magistratus.ff.de mino.Vnde in illo fatef dictū Bal.non esse verū,sed procedere in delegato ab ordinario:facit optime qđ habetur in l.j.in fin.C.qui pro sua iurisdi.vbi delegatus principis,quo ad quædā,æquiparatᵉ ordinario.Sed contra ipsum facit multum ratio:quia cū omnis iurisdictio delegata sit odiosa,scdm gl.in c.j.in fin.glo.magnæ. de rescrip.in vj.Et bene facit,quod habetur in c.ad hæc.eo. tit.in antiquis.multofortius videf odiosa iurisdictio delegati à principe,ꝗ̄ delegati ab ordinario:quia delegatio quæ fit à principe,respicit præiudiciū alterius.i.ordinariꝫ:vt in simili dicit gl.de execu.in cle.j.de offi.dele. ergo videf facienda magis strictè interpretatio,iuxta regulā in c.cū dilecti.de dona. & in l.fin.ff.de consti.princi.Vnde possumus simpliciter dicere, ꝙ etiā in quacunq; iurisdictione delegata ius superueniens ex cā de præterito conualidet ius actoris.& hoc tenuit expresse Io. And.in c.dispendia.§.reus quoq;.de p̄scri.in vj.vbi dicit,ꝙ si reconueniens actorē corā iudice delegato agebat sine actione à principio,& post litis contest.superueniat sibi ius ex causa de præterito,poterit sequi sentētia condēnatoria. Pro ista cōclusione facit ratio, quia dūmodo causa pro qua actor agit, sit cōtēta in rescripto,licet agens agat sine actione, nihilominus ꝓcedit iudiciū parte non opponēte:iuxta l.Iul.§. quantum.ff.ad exhi.& in l.cū putarē.ff.fa.ercis.& plene p doc.in l. si Titius.ff.de verbo.obli.Si ergo tela iudiciꝫ valet,ita ꝙ pōt ferri sententia diffinitiua,cur non possit ferri cōdēnatoria superueniente actione actori,sicut posset ferri absolutoria pro reo,non apparet bona ratio.Non obst.l.de his.ff.de arbi. quā alleg.do.me.quia ille tex.solū dicit,ꝙ in cōpromisso non venit cōtrouersia,quæ non erat mota tēpore compromissi. Ego autē ꝑsuppono,ꝙ super ista causa cōtrouersia esset mota,& cōprehenderetur in delegatione,licet agēs egisset de facto. Vnde ista nō sunt similia.Præterea ille text.nō loquitur specificè in casu nostro.s.qñ ius superueniret ex causa de præterito: vnde posset restringi ad alios casus:sed prima responsio est melior. Secundò inducit do.me.istū text.ad q.not.de qua dicit se habuisse controuersiam de facto in cā propria stante statuto in vrbe Roma,ꝙ de omnibus obuentionibus ex quibus ius acquireretur,debeat solui gabella.Modo accidit de facto, ꝙ tēpore delatę hæreditatis vnus emerat gabellas: sed tempore aditæ hæreditatis successerat alius in emptione gabellarū, & dubitabatur cui esset soluenda gabella istius hæreditatis. Et refert ipse,ꝙ contra eū allegabatur ista lex,per quam patet,ꝙ aditio hæreditatis retrotrahitur.Sed ipse rñdebat,ꝙ istud erat per fictionem,& verba statuti debent intelligi scdm veritatem: vt hic p Bart. itē ꝙ ista retrotractio nō poterat hic fieri in præiudicium tertiꝫ,cui erat ius quæsitum:vt l.dispensatorem.in fin. ff.de solu.Bene facit quod habetur per glo.& doct.in l. Gallus.§.quid si tantū.ff.de lib.& posthum. & in c. quamuis. de præscrip.lib.vj.Secundò allegabatur contra eum tex.& quod ibi no.Bart.in l.sancimus.C.de consuli.lib.xiȷ.vbi Bart.dicit per illū tex.ꝙ si ex quolibet contractu,ex quo acquiritur ius, debet solui gabella,solutio debet fieri tpe cōtract⁹, licet translatio iuris differatur in aliud tēpus.Et ad istud dicit non fuisse responsum tunc.Sed pōt dici,qđ refert,quomodo loquantur verba statuti.nam si dicit statutū,ꝙ ex omnibus cōuentionibus,ex quibus acquiritur ius,soluatur gabella:tunc soluenda esset tpe quo est delata hæreditas:quia tūc dicif hæreditas obuenisse.l.obuenire.de ver.sig.Siverò statutum diceret,ꝙ ex omnibus obligationibus,ex quibus acqrif ius &c. soluerēf gabella:tūc nō esset soluēda,nisi tpe aditæ hæreditatis:qa tūc hęres se obligat.Et idē si diceref,ex omnibus contractibus, vel quasi: vt patet ex no.in l.ex maleficiꝫs.§. hæres.ff.de actio.& oblig.& in l.apud Iul.in fi.ff.ex quib.cau.in pos.ea.Pro ista conclusione vide elegāter Bal.in l.obseruare.§.fin.ver.x.quæro. de offi.procon.& le.Vbi aūt iam esset adita hæreditas tēpore primi gabellariꝫ,tunc q.non haberet dubiū secundū eū : quia licet vltima die conductæ suæ fuisset adita,tñ sequens gabellarius nō posset exigere,quinimo exactū teneref restituere: primò secūdū Cyn.& Bal.in l.fina.ff.de iurisdictio.om.iudic.licet aliter dixerit Baldus,& nō bene in l.fi. C. de fruct. & lit. expē.q dicta adducit etiā hic do.me.& idem determinat Bal. in l.diuortio.in prin.ff.solu.matri.& super ista q.vide do.me. qui plenius loquitur,& melius,in l.Stichū.§.stipulatio. ff.de ver.oblig.Et ad q.illā de solutione gabellæ,adde Bal.singulariter in l.j.C.de nundinis.† vbi dicit, ꝙ etiā in contractu conditionali,quo ad solutionē gabellæ,inspicitur tempus contractus,[a]licet nondū sit purificata conditio.& est not. doc. in ista materia.Vide etiā qđ ipse ponit in auẽ.eò decursum.in fi. C. de do.ante nupt.qđ dictū allegaui tibi in d.l.is potest.s.eo.Et ad primā q.qñ ius superuenit pendēte iudicio, vtrum sufficiat si superuenit post conclusum in causa:vide bonum text. in l. quod diem.in princi. cum ibi not.de peti.hæredi.maxime secundū primā lectu. vr̄ enim velle illa litera,ꝙ vsq; ad tempus rei iudicatę exclusiuè ius superueniens sufficiat. Sed pōt dici, tenendo doc.Bar.ꝙ quia post cōclusum in causa res habetur ꝓ iudicata,ideo non sufficiat tale ius superuenire: vel dic,qđ pōt intelligi ille tex.qñ ante sentētiā nō fuit cōclusum in causa.Et attende, qa ius accrescēdi superueniēs pēdente lite, facit vt etiā ꝓ illo iure possit ferri sentētia pro actore,q prius egerat ꝓ parte,quia cēsef esse eadē res cum prima.Casus est not. in l.si ꝓponas.§.fi.ff.de inof.test.p quē tex.Bal.dicit hoc esse verū,etiā in causa appellatiōis:vt ipse ponit ī l.p hāc.C.de tēp. app.qđ multum facit ad ea q sumus dicturi in l.seq.Aretinus.

[a] ¶Contractus.Add Paul.de Cast.ī con. clxxxv.& omnino Fely.in c.j.de spon. in xiiꝫ.col.& quod ibi dixi in apostil.

SVMMARIVM.

1 ☞Suitas non tollitur in suo instituto per dationē cohæredis extranei.
2 Eligēdi facultas à lege concessa in alternatiua trāsit ad hęredē.
3 Patrimonium defuncti cùm sufficit creditoribus,an hæres habeat electionem,iuxta formam huius legis.

CVm hæreditate. Ille qui pro parte sua adiuit ꝓpter cohæredē,qui postea abstinet,habet electionem,vel acceptandi totū,vel repudiādi etiā suam partē,nisi creditor offerat se paratū conuenire hæredē solum pro parte,pro qua adiuit:& eadem electio competit hęredi eius.h.d.cum l.sequenti.Secunda est ibi:& ita. Tertia ibi:si tamen creditores.Quarta in l.sequen.¶ †Not.ibi:cohæredi siue suo &c.iuncto prin.ꝙ per dationem cohæredis extranei non tollif suitas in suo instituto,vides em̄,ꝙ quāuis habeat cohærede extraneum,tamē dicif se abstinere:qđ est propriè suorū. l.cū bonis.j̄.eo.& hoc intelligunt hic cōmuniter Mod.quo ad effectus,qui nō pēdēt ex testō,sicut quo ad effectū transmittēdi.& similes:sed quo ad effectū pēdētē ex validitate testamēti tollif suitas.l.apđ Iul.§.idē Iul.ad Treb.& est no.distin.Bar. in l.si filius qui patri.s̄.de vul.& pup.Si tñ cohæres extraneus repudiaret,tunc suitas remaneret plena,& rediret quo ad oīa, scdm Pau.de Cal.hic,alleg.Bal.ī l.iiꝫ.C.de iure deli. vide qđ scripsi sup hoc,allegādo Ang.in l.si filius hæres.s̄.de li.& post hu.vel in hoc articulo,vel in articulo de donatiōe substituti. ☞vulg.¶ † Scđò not.vnū casum,ī quo cōtra regulā positā ī l.q ex duab⁹.§.fi.s̄.e.hæreditas semel adita pōt repudiari,& euitaf ī effectu,ꝙ portio nō accrescit īuito.Et licet illa sit regula, ꝙ hęreditas semel adita nō pōt repudiari.l.sicut. C.de repu.hęre.fallit tñ in casu nostro, ꝓpter æquitatē superuenietē. Et si quęrif,qualiter cōpetat ista electiō hæredi,& qs concedat eā. dicēdū est scdm Bart.& Mod.ꝙ ista electio cōpetet per viā actiōis,vel exceptiōis.Vñ erit duplex practica,scdm eos,vel ꝙ hęres agat cōdictione ex l.cōtra creditores,& petat eos cogi à iudice,vt cōcedant sibi hāc electionē.vel si hęres cōuenif à creditoribus ꝓ parte sibi accrescente,poterit p viā exceptiōis opponere,ꝙ nō vult cōueniri insolidū pro ista parte: sed intēdit cōcedi sibi facultatē eligēdi, & sic obtinebit eā excipiēdo. Tu potes intelligere,vt vr̄ sentire gl.in ver.cōditio.ꝙ ista electio deferf hr̄di ipso iure,nisi qñ cessat æquitas electiōis: qa creditores volūt esse contēti,vt soluatur eis pro parte sua dūtaxat debitū,etiā vltra vires hæreditarias: ꝓ alia autē parte volunt ꝙ hæres soluat pro viribus patrimoniꝫ,& non vltra: vt exponunt communiter doct.& bene gloss.vltima in principio,quę hoc tangit : aliàs sequeretur absurdum , si pro parte accrescente in nihilo posset conueniri hæres vsque ad vires patrimoniꝫ,quia locupletaretur cum aliena iactura,i.cum dāno

creditorum, quod esset absurdum. l. si me & Titium. ff. si cer. pet. l. nā hoc natura. ff. de cōdi. inde. Est etiam alia practica, de qua tangetur in gl. & alius intellectus, qui licet possit esset verus in se, extorquet tamen literam, scd'm Bart. & bene. ¶ Tertiò no. ꝙ is qui ex voluntate creditorum potest cōueniri vsq; ad vires hæreditatis, & non vltra, in parte hæreditatis, tamen est hęres in totum, & competunt sibi actiones pro iuribus hæreditarijs. ¶ † Vltimò no. in l. si is qui. ꝙ facultas eligendi concessa à lege in alternatiua transit ad hæredem: quod facit ad not. in l. si stipulatus fuerim. vbi de hoc. ff. de ver. obli. & q̄d ponitur per Bald. in l. si sic. §. fina. de leg. j. ¶ In gl. vlti. ibi: si qs se abstinuit &c. gl. ponit primum intellectum ad ver. si tamē. & hic, & in ver. eius portionis. & intellectus eius est, ꝙ quando creditores offerunt se esse contentos pro portione adita ꝑ hæredem, tunc possit hoc facere, & illa portio repudiat, nihilo minus accrescet hæredi, & pro ea poterat intentare actionem, licet pro ea non possit cōueniri vltra vires hæreditarias. & sic habebit emolumentum, & non onus, secundū gl. Et secundū hunc intellectum oportet subaudire aliquid ad tex. in versic. si tamen. ante ver. quia no pōt & c. vt subaudiamus secūdū gl. super ver. eius. possunt creditores hoc facere: vel, q̄d idē significat, subaudimus, dicēdū est hoc creditores licere. Et assignatur ratio istius dicti, secundū hunc intellectū in ver. quia ideo nō potest. ꝙ ideo creditores hoc possunt facere, & per consequēs non potest eligere, sicut dicitur in prin. literæ, quia facultas eligendi non est concessa hoc casu, vel non coguntur creditores eam concedere, cū cesset æquitas, propter quā electio fuerat data: & postea dicitur in ver. & alterius parte &c. quòd à parte repudiata creditores debent abstinere, & quòd pertinet ad hæredem. & pro ea potest intentare actiones. Sed ista subauditio iudicio meo non est necessaria. & esset nimis absurda locutio, maxime in legibus iurisconsultorum. Ideo tu potes intelligere istum versi. aliter, vt sit sensus, ꝙ si creditores volunt esse contēti portione hæredis, tunc pręsupposito pro indubitato, ꝙ hoc possint facere, & excludere hæredē ab electione, quia cessat causa, propter quam data est electio. Quæritur cōsequenter, quid fiet de parte repudiata, & cui applicabitur? Et anteq; respondeatur quæstioni, interponit iurisconsultus hoc quod erat vtile ad declarandū, ꝙ ista conditio, ꝙ hæres cōueniatur pro parte sua tantùm, nō cōpetebat hæredi, nisi creditores offerrent. & hoc dicit, vt ostendat, quòd non sine ministerio dixit, si creditores volunt esse contenti: quia sine eorū voluntate hoc non poterit fieri. Postea respondet ad q. dicens, ꝙ à parte repudiata creditores debent abstinere, & actiones cōpetunt pro illa parte hæredi. Ratio est, licet non dicatur in tex. quia ex quo pro illa parte potest conueniri vsq; ad vires hæreditarias: per hoc datur intelligi, quòd etiam pro illa parte est hæres, & consequenter potest intentare actiones hæreditarias. Secundus intellectus, qui ponitur in gloss. posset esse bonus, secundùm docto. sed nimis impropriat literam, vt patet in expositione verborum, in hoc secundo intellectu: ideo primus intellectus est melior. Aduerte tamen quia primus intellectus, qui est Bar. & Moder. non videtur conuenire verbis glos. vlti. in princi. nec etiam literæ secundùm dominum meum. nam glo. pe. & vlti. in prin. volunt expressè, quòd portio repudiata pertineat ad cohæredem, ita quòd pro ea nullo modo cohæres conueniri possit: & sic cedet simpliciter ad lucrum hæredis. Et verba glo. videntur hoc sentire, & probatur ratione, secundū eū: quia si pro parte repudiata hęres posset cōueniri vsq; ad vires hæreditatis, tunc frustra daretur sibi, quòd posset intentare actiones hęreditarias, ex quo nil lucraretur de illa parte, sed omnia cederent ad vtilitatem creditorum. q̄d videtur contra mentem literę. Tu potes sequi opi. cōmunem. & ad tex. in ver. parte alterius se abstineat. dico, ꝙ per hoc nō intelligit, quin creditores possint agere pro illa parte vsq; ad vires hęreditarias: sed vel intelligit, ꝙ illa portio non cōcedit̄ possidēda creditorib⁹: sicut fit in l. si minor. j. e. & ī l. si certarū. §. j. ff. de test. mili. vel pōt intelligi, ꝙ creditores abstinuerūt à parte repudiata, vt non conueniant hęredem adeūtē insolidū pro illa parte. Sed fortius vrget ratio assignata per eum, cui potest responderi, sequendo communem sententiam, ꝙ ad inducendam dispositionem istius l. & in primo & in secūdo dicto, non est necesse, ꝙ appareat hæreditatem non esse soluendo, sed satis est, ꝙ hæres dubitet, vtrum hęreditas sit soluēdo, vel non. Et potest contingere, quòd in veritate aliquid supererit sibi vltra credita: & illud plus lucrabitur, & hoc probat text. no. in l. si pupillus. in fi. ff. ad Trebel. per quem j. limitabo quędam dicta Barto. hic. Aduerte etiam, quia ipse dicit, quòd lucrum portionis repudiatæ frustra videtur concedi hęredi, qui adiuit partem suam: quia ex quo pro parte sua tenetur insolidum, cùm illa portio sit applicata' patrimonio hæredis, poterit occupari propter debitum, seu ꝑ ea hæres poterit cōueniri. Vnde oportet intelligere secundū eū, vt hoc lucrum sit cū effectu, ꝙ respectu illius portionis non pōt conueniri vltra vires hęreditatis. Sed hic est error: quia istud procederet, si hęres ratione partis, quam adiuit, conueniretur pro toto dèbito. Sed ista non est intentio istius l. quia sic hęres nullum consequeretur beneficium. vnde debes intelligere, quòd conueniretur vltra vires hæreditarias, non pro toto debito, sed pro rata tangente suam partem hæreditariam: iuxta l. iij. cū si. C. de neg. gest. & l. hæredis. §. idem iuris. ff. fami. ercis. ¶ Extra glo. tanguntur hic aliquæ no. q. & non sequendo ordinē doc. Primā qō. tangit hic Bar. dicēs, ꝙ beneficium istius l. competeret etiam hodie hæredi, si nō fecerit inuentarium: quia beneficiū istud est concessum de iure veteri, quo hęres poterat conueniri insolidum ad debita. Vnde cū non reperiatur sublatum de iure nouissimo, competeret hæredi non facienti inuentarium. Super quo vide q̄ dixi in rubri. s̄. eo. & credo istud dictum verum: quia tex. in l. fi. §. pe. C. de iure deli. hæredem non facientē inuētarium reponit in statu, in quo erat de iure antiquo, vt possit cōueniri sicut olim poterat: ideo intentio illius l. nō est ☞ derogare bñficijs veniętib⁹ ex dispositiōe iuris antiqui. † Vnde dicit Bal. in l. liber captus. C. de postli. re. ꝙ ille q olim non poterat conueniri, nisi quatenus facere posset, non perdit hoc beneficium non cōfecto inuentario. Pro hoc facit optime q̄d ponit Ioā. And. in c. quanq;. de vsuris. in vj. quæ dicta refert Petrus in regula, possessor. de reg. iur. & ego plene discussi in rubr.ᵃˢ. eo. dū volunt, ꝙ qa actio ex delicto de iure cano. non transit contra hæredem, nisi quatenus sufficit patrimonum defuncti, vt c. in literis. de rapto. hæres non poterit conueniri insolidum, licet non faciat inuentarium: quia natura obligationis inspecto quocunq; iure hoc dicebat. Per has decisiones aliàs consului Senis, ꝙ si hæres qui non fecit inuētarium vendit hęreditatē, vel restituit fideicommissum vniuersale alteri, ipse potest retinere creditum suum de bonis defuncti: quia de iure antiquo, quo ad retentionē, non confundebat̄ actio. Vnde cū hoc competeret sibi de iure antiquo, non videtur sublatum per l. fi. C. de iure delib. q̄ dicit, ꝙ actiones confunduntur. ita probatur in l. debitor. ff. ad Treb. & hoc tenet Bal. expresse in illa q. in l. debitori. C. de pact. & est verior opi. licet Imo. aliter sentiat in d. l. debitori. & forte potuit moueri, quia tex. in l. si specialiter. disponit, quòd non facto inuentario actiōes confunduntur. Sed potest limitari à iure antiquo per regulā positam per gl. in l. sciendum. in princ. ff. qui satisda. cogan. & per Bar. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo, non obstātibus. Non enim fuit intentio illius legis fina. vt dixi, confecto inuentario, auferre aliquid, quod concederet̄ de iure antiquo, nisi quatenùs expresse disponeretur, sicut est quòd hæres nō conficiens inuentarium, teneatur hodie etiam in legatis vltra vires hæreditatis: in aut. de hære. & falc. §. si vero non fecerit. item ꝙ perdatur beneficium l. Fal. vt dixi in voce. ¶ † Secunda q. mouetur hic per Bal. nunquid quando patrimonium defuncti sufficit creditoribus, hæres habeat electionem, secundū formam huius l. & tenet ꝙ sic, quia interest ipsius non vexari litibus & expensis: sicut diximus in minore in l. minorib⁹. ff. de mino. Sed Bart. hic expresse sentit oppo. dum dicit ꝙ ista l. de iure Digest. non habet locum in legatarijs, quia hæres non tenetur eis vltra vires patrimonij. l. si vniuersæ. C. de legatis. Vnde satis ostendit, ꝙ vbi vires patrimonij sufficiunt, non datur beneficiū istius l. & hāc opi. sequit̄ hic Imo. & Mod. & ad l. minorib⁹. dicūt, ꝙ ibi est speciale fauore minoris. Ergo in cōtrariū est ius cōe, qa ius singulare nō extēdit̄. l. ius sing. ff. de legi. Et hoc dictū crederē verū, vbicunq; hæres non dubitat de viribus hæreditatis: nam si dubitaret, credo ꝙ haberet electionē, licet verè hæreditas esset soluendo. Casus est no. in l. si pupillus. in fi. ff. ad Treb. vbi patet, ꝙ illa electio cōpetit fideicōmissario, licet ex postfacto vltra credita aliquid superet hæredi de hæreditate. ¶ Tertiā q. tangit hic Ang. limitās singulariter istā l. vult enim ꝙ beneficium huius legis nō habeat locū, quando hæres qui adiuit pro parte sua vocaretur ad partem cohęredis ex substitutione: quia cū vocetur ex voluntate expressa testatoris, non subest æquitas, cur debeat releuari ab ordine, quia non sperauit partem nunc vacantē sibi acquiri. Et fuit ista opi. Bart. in l. testamento. C. de impub. & alijs substi. licet Ang. hic dicat esse dictū suū: vt refert hic Pau. de Ca. qui vnā cum alijs Mod. sequitur ista dicta. Sed tu aduerte, quia cōtrarium tenuit glo. nostra expresse in gl. vlti. ibi: dic ergo & c. vbi dicit l. testamento. præallega. debere intelligi secundùm limitationem huius l. & tamen ibi cohæres vocabatur ad partem alteri⁹ ex substitutiōe. Pro isto dicto Ang. & Bar. Mod. allegant

a ¶ In rubrica. Et ibi dē vide q̄ dixi in apostil. & vide quod per eundem habetur in l. Pomponi⁹, §. cùm quis. de acq. poss. & s. in rub. in fi. ij. colum.

allegāt tex.in l.si quis hæres.& in l.si tu ex parte.j.eo.vbi dr̃, ꝙ qui acceptauit partē suā,necessario tenet̃ acceptare partem ꝑuenientē ex cōstitutione.Sed ad istas leges facile pōt respōderi:sicut respondemus ad l.qui ex duab⁹.§.q semel.s̃.eo.vel ꝙ intelligant̃ scđm hāc l.vt dicit gl.vel ꝙ intelligant̃,qñ ante aditam portionē meā portio ex substōne erat repudiata.Mihi aūt vr̃ ista differentia esse omnino sine ratione.Aut em̃ in casu l.nostræ beneficiū istud cōcedit̃ ex hoc,qa forte hæres, qa prius adiuit,sperabat cohæredem esse aditurū,& tūc par ratio est ī vtroq;:quia etiā qñ erat substitut⁹ cohęredi, potuit adire sub hac spe,quia sic crederet cohæredē repudiaturum. Aut dicis,ꝙ hoc sit,vt sentit Ang.quia non potuit credere probabiliter,qñ erat substitut⁹:& vocabatur expressè,ꝙ portio vacās sibi non deberet applicari.& tūc etiā qñ nō esset substitutus, ista ratio non esset sufficiens causa concedēdi electionē, quia esset error iuris credere,ꝙ in hæreditate portio vacans nō accresceret inuito ꝑ ius accrescēdi: vt in iuribus alle.in gl.Ideo iuriscōsultus dicit,ꝙ attēta illa ratione,si cohæres prius repudiat,& ego postea adeo partē meā,non debet succurri hæredi,quia est in culpa:vt dr̃ in l.si duo.circa mediū.s̃.eo.Vñ ista opi.non placet aliquo modo,sed magis placet opi.glo.quā hic tetigit ad intellectū d.l.testō.Ex hac tamē conclusione Ang. infert hic Imo.cōtra Bar.in l.fi.j.eo.dū dicit,ꝙ si hæres institutus in primo testō non vult grauari ex tabulis pupillaribus, habet electionē istius legis: qđ dictū hic impugnat Imo. per rationes s̃.alleg. vnde ista q.pēdet à q.præce.vt vides. Adde etiā scđm Imo.hic,ꝙ etiā si hæres fecerit inuentariū pro parte sua,tñ pōt habere remedium huius legis,si pars repudiatur à cohærede:qa non fecit inuētariū pro alia parte. vnde pro ea pōt dubitare,ne conueniat̃ vltra vires hæreditarias, qđ dictū est valde neuū in materia inuētarij.Tu considera duos casus. nā si hæres vult facere inuentariū pro alia parte,nō est dubiū ꝙ poterit,& sic non habebit locū ista l.vt patet ex dictis in ꝑce.q.Si autē nolit facere inuentarium,sed vti beneficio huius l.posset melius procedere hoc dictum.Si tñ cōtra hoc facit,qa ex quo habet remediū ordinarium.l.fi.de iure delib. videt̃ cessare æquitas istius l.cū possit sibi ꝓuidere aduersus suam dubitationē.Sed ad hoc posset respōderi,ꝙ quia per l.fi.vt s̃.dixi,nō tollit̃ aliqđ beneficiū iuris antiqui,adhuc nō cesset ista æquitas.Sed contra hoc facit,quia videt̃ ꝙ si fecerit inuētariū pro parte sua,& omnes res posuit in inuētario, ꝓ sua rata,etiā ratione portionis accrescentis,istud inuētariū sufficiat: quia qđ accrescit alteri,recipit qualitates eius cui accrescit.l.etiam.& ibi ꝑ Bal.C.de iure do.& per Guil.de Cu.& Bar.in l.si conuenerit.§.si nuda.ff.de pig.ac.& hoc videtur posse securè dici in isto casu:quia cū ꝑ inuentariū factū in parte hæreditatis appareat quot sunt bona in hæreditate,sicut si esset factū pro solido,vt de se patet, tollitur omnis suspicio fraudis cōtra creditores & legatarios.Vnde super hoc est cogitandū,& est nouus punctus,& noua q.in materia inuentarij.

SVMMARIVM.

1 ☞Beneficium abstinendi duplex.
2 Filius suus antequā actualiter abstineat inspecto iure ciuili,est obligatus ipso iure creditoribus hæreditatis.
3 Appellari non potest à dispositione legis.
4 Temporalia ad agendū sunt perpetua ad excipiendum.
5 Notorium quamuis releuet ab onere probandi, non tamen ab onere proponendi.
6 Hæredis appellatio quo ad incurrendam pœnam, nunꝗ comprehendit hæredem suum ante immixtionem.

NEcessariis. Suus qui se non immiscuit solēniter,habet beneficium abstinendi ipso iure:secus si solenniter immisceat, quia tunc est opus restitutione in integrū. Necessarius autem nullo modo potest abstinere.h.d.Secūda ibi:sed impuberibus.Tertia ibi:si tamē.Quarta ibi:seru⁹ aūt.¶1 †No. ꝙ beneficium abstinendi ab hæreditate est duplex. Vnū qđ conceditur à prætore mortuo ipso iure filio suo,anteꝗ se immisceat.l.ei qui.s̃.eo. Aliud est,qđ conceditur beneficio ptoris viui,postꝗ hæres suus se immiscuit actualiter.& de isto loquitur tex.in ver.puberibus.¶2 †Secundò no.ibi:iure ciuili teneantur &c.secundū Bart.& alios,ꝙ filius suus antequam actualiter abstineat,inspecto iure ciuili est obligatus ipso iure creditoribus hæreditatis, & efficaciter dicitur esse obligatus dicto iure ciuili inspecto,secundū Bar.hic:secus inspecto iure prætorio. Primum probatur in multis iuribus,scilicet in l.Antisti⁹.§.fi.j.e. ī l.liber homo.ī fi.de sti.ser.ī l.j.§.q sunt ī ptāte. vbi bon⁹ tex. j.si qs om. causa test.Scđm in l.ei q.s̃.e.& in l.j. C.si vt se ab hære.ab.& est opi.gl. cōiter approbatę: vt j. videbis, videlicet quòd etiam ante abstensionē factā à suo,dum modo se nō immisceat, ipse non pōt cōueniri.de quo dicet̃ in glo.¶Tertiò not.ibi:tñ in eo actio non detur.ꝙ ꝗuis filius ex beneficio ptoris non desinat esse hæres ipso iure,neque liberetur ipso iure ab obligatione,sed ope exceptionis,vt dicemus:tamē dicit̃ non dari in eum actio.& sic patet clare probari ex isto tex.ꝙ per ista verba nō detur actio,neq; petitio,non tollitur actio ipso iure,sed paratur exceptio.l.j.in princi.ff.ad Velleia.& l.j.ff.ad Maced.de quo vide plene Bar.in l.cū lex. in vltim.col.ff.de fideius.& in l.nam & post.in prin.ff.de iureiur.¶†Quartò no.in ver.si.ꝙ à grauamine vel obligatione quæ infertur per l.ipso iure,etiam minor non potest se tueri beneficio speciali.Ex hoc determinatur illa q. ꝙ si ex forma statuti consanguinei coguntur ad cōpromittendū,pupillus nō pōt petere se restitui aduersus dispositionem huius statuti.cōcor.l.sine hærede.§.Lucius.ff.de admini.tut.per quā l.sic dicit Bal.in l.non videt̃.C.de in integ. re.mi. & ego tetigi in l. possessionē.ff.de acqui.poss.vbi est etiā optima gl.3 †Arguunt etiā hic Mod.ex isto ver.ꝙ à dispōne legis non pōt appellari[a]. l.si qua pœna.ff.de ver.signi.super quo Barto.not.in l.fina.ff. de app.recip.& in l.omnes populi.in v.q.prin.ad fin.ff. de iusti.& iur.& Bal.in l.duobus.C.de app.& Abb.Moder.elegāter in c.consuluit.de app.¶†Extra glo.do.me.hic multū solēniter examinat duas q.Prima est, vtrum beneficiū abstinēdi sit hodie de iure ciuili.Secunda,vtrum sit inuenire aliquos casus,in quibus aliquis non habeat beneficiū abstinendi:in qua q.primò quæremus,pro intellectu literæ,nunquid seruus aliquando reperiatur esse hæres voluntarius.¶ Circa primā refert Bal.in varijs locis,scilicet in l.si paterna.C.quę in frau.credit.& in l.j.C.de his qui ante aper.tab.& in l.qui se patris. C. vnde lib.tenentē ꝙ beneficium abstinendi est hodie de iure ciuili.Mouetur per tex.in l.fi.§.si verò postꝗ.cū vers.seq. C.de iure delibe.vbi tex.dicit,ꝙ hæres potest discedere ab hæreditate,autoritate illius constitutionis: & sic patet,ꝙ per l. ciuilē datur hodie istud beneficiū.& dicit esse dictum suū nouum in[b] ista materia.Sed idē Bal.in l.j.C.quādo non pet.part.videt̃ dicere,ꝙ beneficiū abstinendi est de iure ciuili approbatū,ita ꝙ propriè dicetur esse de iure prætorio:quia qñ actus, qui valet de se,confirmat̃,agetur de confirmato,& non ex confirmāte, secundū Bar.& alios in l.& quia.ff.de iuris.om.iud.Alibi etiā hoc idē dicit,ꝙ de iure ciuili filius non pōt abstinere,pterꝗ in vno casu singulari,quem ibi ipse not.in c.j.an agnatus vel filius.circa prin.cōmenti.videlicet quādo autoritate consuetudinis filius repudiat feudū,& hæreditatē simul,ita ꝙ solā hæreditatem non pōt repudiare.Sali.quem refert hic do.me. in l. apud hostes.C.de suis & legi.ponit eandē conclusionem, quā posuit Bal.in d.l. si paterna.& dicit esse dictū suum à nemine prius tactū.Et ꝓbat conclusionē lege & rōne.Lege,qđ per l.j.C.si vt se ab hæ.ab.& l.si defunctus.C.de legi. hęr.& l. fi. ff.de coll.do.in quibus ius ciuile videtur permittere facultatē abstinendi.Rōne autē:quia si diceremus beneficiū abstinendi solū esse de iure prętorio,tūc cū edicta ptorum sint annalia.l. j.§.largius.ff.de succes.edi.& in l.in honorarijs.cū ibi no.ff.de act.& obli.sequeret̃,ꝙ post annū filius non posset vti beneficio abstinendi.Sed hāc rationē reprehendit do.me. & bene. & dicit hoc didicisse à quodam excellēti viro:quia per beneficium abstinendi concessum à prætore nō inducit̃ actio, vel aliquod ius petēdi,sed solū exceptio:vt patet in l.ei qui.s̃.eo. & ex principio l.nostræ.4 †Sed illa q̄ sunt tēporalia ad agendū, sunt ppetua ad excipiendū[b].l. pure.§.fi.de doli excep. & l. licet. C.de exce.ergo ista rō nihil ad propositū.Et ad leges alle. per eū rñdet, & bene,ꝙ ipsis nō inducitur ius nouū, sed enunciatur ius ptoriū, & approbatur: vt s̃.dixi.Ipse tñ multū dubitat in hoc articulo,per tex.in d.§.si verò postꝗ.cui non videt̃ rñsum,nisi dicas ꝙ speciale est in illo casu, qñ hæres dicit hæreditatē esse dānosam. Habeo quādā apostillā in l.si paterna.quæ est d.Sallustij de Perusio,pceptoris mei,q̄ dicit, ꝙ ille tex.non probat hāc cōclusionē.Primò quidē:quia si bene inspicias ad dictū ver.loquitur in extraneo,non in suo,cū ponat verbū,adire,qđ est extraneorū.l.eū demū bonis.j.e.Sed quia ille ver.refert se ad ea quæ dixerat s̃.& in ver.si verò postꝗ.& pce.loquitur tā de suo, ꝗ de extraneo:ista solu.nō videt̃ omnino tuta,maxime qa vt vidisti in l.is q putat. s̃.e. sæpe ponit̃ vnū verbū pro altero. Vnde ipse soluit scđo mō,& hæc solu. est verissima,ꝙ ille tex.nō loquit̃ de abstēsione ab hęreditate, sed per verbum, ab hæreditate discedere,qđ significat,quòd hęres sine damno suo,& rerū suarum,autoritate illius constōnis,faciēdo inuētarium,separabitur ab oneribus hęreditarijs: non tamen ꝓbat cur hoc debeat dici. Sed tu adde rōnem manifestā,cur hoc sit dicendū. Dicit em̃ ibi tex.ꝙ ex his q̄ s̃. sunt dicta,patet dliberationē hodie nō esse necessariā:deīde subijcit

[a] ¶Appellari. Adde Fely. in c. cū nō ab homine.ī v.co .versi.& not.de iudi. ꝙ licet quis à pœna l. vel statuti appellare nō possit, tamē sententia declaratoria pœnę l. incurrere potest.

[b] ¶Ad excipiēdū. Et qualiter,vide tu Felin.in c. si autē. iij. col.versi.tēporalia. de rescrip.

rationē, cū pręſentis cōſtitutionis autoritate poſsit diſcedere: quæ ratio optime ꝓbat dictum pręcedēs, interpretando text. vt modo dixi; quia etiā ſi hæres nil deliberet inuentariū, conſeruat eū indēnem. Sed ſi intelligimus verbū, diſcedere, pro abſtinere ab hęreditate, & ꝓ repudiatione hæreditatis: iſta ratio nullo modo probaret dictum p̄cedēs, nā etiā de iure antiquo, quando non erat inuentariū inductum, volenti repudiare dabatur ius deliberandi, quod erat ſumme neceſſarium, ne quis ex improuiſo implicaretur onerib⁹ hęreditarijs: vt patet in l. j. & ij. ſ. de iu. deli. Vnde quia ſuus poſſet abſtinere de iure ciuili, non ſequeret̃ ꝙ non eſſet neceſſario deliberatio, vel ſaltem vtilis: cuius cōtrariū dicit ille tex. licet poſsit fieri aditio abſq; alia deliberatione. d. l. fina, §. j. Et ideo tenenda eſt ſentētia cōmunis: quia verè mens illius l. non eſt iſta. ¶ † Circa ſecundā q. primò videndū eſt vnū, qđ tāgit hic do. me. ſ. vtrum aliquo caſu ſeruus inſtitutus poſsit eſſe hæres voluntarius: ſuꝑ quo do. me. allegat gl. no. Inſt. de hære. quali. & diffe. §. j. quę vult ꝙ ſi ſeruus inſtituitur ſub hac conditiōe, ſi voluerit, non ſit neceſſarius hæres. Et idē dicit gl. exemplificando illum tex. in l. verba, ff. de condi. inſti. quæ ſatis bene probat̃ ibi, & in l. Corne. de hære. inſti. Sed in contrariū adduco tibi glo. no. Inſti. de vulg. ſubſtitu. in princip. quæ vult ar. illius literæ, ꝙ teſtator dando ſubſtitutum vulgarem ſeruo inſtituto, non poteſt facere eum voluntarium, nec valet ſubſtitutio: & illam gloſ. alleg. Bal. & videtur ſequi in l. poteſt quis. ff. de vulg. & pup. Imo plenius attingens articulum in l. ſi filius qui patri. in vl. & pen. col. ff. de vul. & pup. dicit, & valde bene, ꝙ illa gl. poteſt procedere, quando ſubſtitutio vulgaris eſt facta ſeruo, ſi hæres non erit. Poteſt enim tunc videri facta in caſu vno tantū. ſ. ſi hæres eſſe non poterit: vnde non videtur factus voluntari⁹ propter hāc ſubſtitutionem. Si verò expreſſe fiat ſubſtitutio, hoc modo, ſi hæres eſſe voluerit, tunc dicit ꝙ pōt fieri voluntarius & valet ſubſtō, allegat l. verba. cū materia. de cōdi. inſti. cui debes addere gl. ſuperius alleg. Et ſecundū hanc diſtinctionē habes vnum caſum, in quo ſubſtitutio vulgaris, ſi hæres nō erit ex pręſumpta mente defuncti, non cōplectetur niſi caſum impotentiæ, contra regulam datam per Bar. in l. j. de vulg. & pupil. Aduerte tamen, quia Bar. poſt gl. in l. cū ſeruus. ſ. de cond. inſtit. vult, ꝙ ſiue fiat ſubſtitutio vulgaris ſeruo, ſi hæres eſſe noluerit, ſiue ſi hæres non erit ſimpliciter: ſemper ſeruus efficiatur de neceſſario voluntarius. Sed diſtinctio domini Io. vr̃ probabilior, & allego tibi gl. no. pro ipſa in l. inde Neratius. §. j. ff. ad l. Aquil. vbi gl. expreſſe vult, relata ad tex. ꝙ ſubſtitutio vulgaris ſimpliciter facta non tollat neceſsitatem in ſeruo. ¶ Circa ſecundam quæſtionem, quam ponit hic do. me. adde breuiter, ꝙ licet Ang. in §. & quoniam. in aut̃. qui. mo. na. effi. ſui. dicat, ꝙ in quolibet legitimato hoc eſt verum, ꝙ nō poteſt habere beneficiū abſtinendi. Contrarium tñ tenuit in conſi. xvij. vbi allegando Azo. in ſumma aut̃. dicit ꝙ per oīa filij legitimati aliter q̄ per obligationem curiæ ſuccedunt ſicut legitimi & naturales. & iſta opin. eſt verior. Primò, quia text, in l. quoniam. C. de natu. li. dicit, ꝙ nō permittitur abſtinere oblatis curię, ne faciant fraudē curię, cui ſunt aſtricti: non enim poſſent agnoſcere munus patrimoniale in ea quantitate, in qua conuenirētur ſi hæreditas non repudiaretur. Sed iſta ratio manifeſte non habet locum in legitimatis per reſcriptum principis, vel aliter: quia illi non ſunt obnoxij vel obligati magis, q̄ alij homines liberi alicui curiæ, ergo patet clarè de intentione legis, ꝙ non loquitur in alijs legitimatis. Pro iſta concluſione vltra ea q̄ adducit hic d. me. ꝓ iſta parte allego tibi tex. in corpore, qui. mo. na. effi. ſui. §. ſi verò is qui. in verſi. quapropter. vbi poſtquā Imperator tractauit de legitimādis ꝑ mādatū vł reſcriptū principis, ipſe dicit, ꝙ poſtq̄ iſti ſunt facti legitimi, nō eſt cauendū alquid ſuper eorum ſucceſsionibus: quia ſuccedunt vt alij filij legitimi. Modo arguo ſic: ſi filius legitimatus aliter quàm per oblationem curiæ non poſſet abſtinere ab hęreditate paterna, eſſet opus conſtituere aliquid de nouo, pręter iura quæ loquuntur de filijs legitimis, quia ipſi habent beneficium abſtinendi. Vnde manifeſte oſtenditur, & de neceſsitate, ꝙ in ipſis non inducitur nouum ius circa modum ſuccedendi. Et per ea q̄ diximus, apparet rationē Ang. eſſe falſam in d. §. & quoniā. Dicit em̄ ipſe, ꝙ quia legitimatio non fit niſi conſentientib⁹ vel ratificātibus filijs: vt in d. §. & generaliter. co. tit. ideo ex quo conſentiunt ſe per legitimationem poni ī poteſtate patris, tacitè videntur ſe aſtringere, vt non repudient hæreditatem: nam vt vides ex pręmiſsis, iſta nō eſt ratio, quare legitimatis per oblationem curiæ aufertur beneficium abſtinendi, vt ſuprà dixi. Ex prædictis poteſt inferri ad ſecundā limitationem, quam tangit hic d. me. ꝙ quia ille qui ingreditur monaſteriū legitimatur ad inſtar eius, qui offert̃ curiæ, ſecūdū Bal. & Guil. in l. j. C. de ſac. ſanct. ec. vr̃ ꝙ etiā monach⁹ poſsit abſtinere ab hæreditate paterna: nam ī monacho ceſſat ratio aſsignata, in d. l. quoniam. vt em̄ vidiſti declaratum in l. is ꝗ hæres. §. neq; filius. ſ. eo. & ego plene dixi in c. in p̄ſentia. de proba. monachus nō poteſt repudiare hęreditatem in præiudicium monaſterij: vnde nō poſſet committere fraudem in repudiando. ¶ Circa tertiā limitationē mirandū eſt de æquiuocatione illius doc. quia ipſe dicit, ꝙ pater eodem modo ſuccedit filio legitimato, quo filius ſuccedit ſibi per text. in aut̃. qui. mod. na. effi. ſui. §. ſi quis autē. ver. in quibus. nam ille tex. non loquitur de legitimatis, ſed de filijs naturalibus. Vnde eſſet inferendum per oppoſitum in illo caſu, ꝙ ſicut filius naturalis non ſuccedit de neceſsitate patri. i. non eſt hæres neceſſarius, ita nec pater ſibi. Pręterea ſequeret̃, ꝙ ſicut fili⁹ legitim⁹ eſt ſuus, & neceſſari⁹ patri: ita ecōtra pater eſſet neceſſarius filio: quia ad inſtar filiorum vocantur. l. nam & ſi parētibus. ff. de inof. teſta. Vnde iſta tertia limitatio nullo modo probatur in illo tex. Relinquitur tamen vnum, qđ declarabo tibi cras: nam certum eſt, ꝙ filius adoptiuus vel arrogatus eſt ſuus, vel quaſi ſuus patri: vt dicit tex. no. Inſti. qui. mod. teſt. infir. circa prin. & in l. cū in adoptiuis. & ibi Bal. C. de adop. Eſſet igitur declarandum, nūquid iſti habeant beneficiū abſtinendi: quin imo an ſint neceſſarij ipſo iure de iure ciuili. & iſta ſufficiant, quo ad iſtas duas q. ¶ In glo. ſuper verbo, teneatur. opi. gl. hic poſita. & in gloſ. præceden. eſt veriſsima. Et pro intellectu ipſius declarando mentem doct. aduerte diligenter: quia beneficium abſtinendi, quod concedit prętor mortuus ex proprietate verborum, ita poteſt verificari in eo, qui ſe non immiſcet, licet non repudiet, ſicut in eo qui irreuocabiliter abſtinet ab hæreditate: nam licet ille qui ſe non immiſcet, non abſtineat irreuocabiliter, propriè tamen abſtinet: quia ille dicitur abſtinere ab aliqua re, qui non cōicat cū ea. Et licet iuriſcōſultus in l. noſtra vtat̃ verbo, derelinquere, quod videtur ex proprietate ſermonis ſignificare eū ꝗ irreuocabiliter ꝑdit ius ſuum. l. j. & per totum. ff. pro derelicto. & plene in l. ſi quis vi. §. differentia. ff. de acqui. poſ. Hæc tñ verba debent interpretari ſcđm æquitatem verborū poſitorū in edicto, & largo modo, non proprie, qa iuriſcōſultus interpretat̃ hoc edictū: & regula eſt, ꝙ quicquid dr̃ in l. interpretata, vr̃ repetitū in l. interpretante. in aut̃. de ferijs ante dota. §. fi. & l. nihil. & ibi ꝑ Bar. ff. de coniun. cū eman. lib. Hoc præmiſſo opi. gloſ. reddit̃ clara, quia non impropriantur verba edicti, ſi ſic ponimus: & clare probatur in l. ei qui. ſ. eo. & in l. j. C. ſi vt ſe ab hæredi. ab. quicquid dixerit gloſſ. quę tenuit oppo. in aut̃. vt hi qui obli. habent res. §. ſed & ſi quis. in verbo, parentes. de qua meminit hic do. me. & Ang. prius in l. poſthumus. §. fi. ff. de inof. teſta. vbi etiam Bal. tangit q. Sed relinquitur dubium: quia iura hic alleg. per Bar. videntur probare, ꝙ filius efficaciter eſt obligatus ipſo iure ex diſpoſitione iuris ciuilis, vtrum ſi filius non excipit de beneficio abſtinendi, poſsit ſequi cōdemnatio. Super quo ipſe dicit, & not. quòd etiam ſi filius excipiat, tamen iudex poterit eum abſoluere, & debebit, quia iſta eſt exceptio iuris. Do. me. & Moder. declarando dicta ſua dicūt, quòd quia eſt exceptio iuris, eſt notoria. nil allegat. Tu vide bonum tex. in c. ſæpe. in prin. de ap. & quod no. Inno. in c. cùm inter. de cōſue. & Bal. in l. j. ff. de teſt. & in l. imperator. in j. lect. ff. de ſtatu homi. Sed ſuper notorium iudex poteſt ſupplere, habet̃ in c. bonę. de poſtula. pręla. quia notorium nō indiget probatiōe. ergo vr̃, ꝙ non ſit opus opponere hanc exceptionē. Sed do. Rapha. Cu. impugnat iſta dicta Bar. † Primò quidē, quia licet notorium releuet ab onere probandi, non tñ ab onere proponēdi: [a] iuxta glo. no. in cle. appellanti. de ap. & qđ dicit Io. An. d. in c. accedens. vt lite nō conte. ergo pars debuit allegare. Suꝑ quo vide etiā qđ ponit Bart. in l. cū quid. ff. ſi cer. peta. & vbicunq; allegatio requireretur pro forma actus, ſicut in cle. appellanti. iſta doctrina ꝓcederet abſolute: ſed vbi non ageret̃ de forma & ſolēnitate actus, ſed ſolū de iuſtitia, vt in caſu noſtro. hoc Ange. nō cōcludit, qa fateor ꝙ notorium debet allegari, ſed dico ꝙ iudex pōt ſupplere defectū ꝑtis, allegādo ipſe in ſentētia, vt tradit̃ in d. c. bonę. & ꝑ Bal. in l. j. C. vt q̄ deſunt aduo. ꝑ Mod. plenius in l. iiij. §. hoc autē. de dā. infe. Vnde ſatis eſſet, ꝙ iudex moueretur ex iſta cauſa. Sed fortius cōtra iſtud dictum Bar. facit, quia ſi exceptio ſit notoria, iudex tamē non poteſt ſupplere defectum partis, niſi quando ſi non ſuppleret agens locupletaretur cum aliena iactura, ſecundū glo. no. quæ communiter approbatur in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. in verſiculo, in opponendo. ff. de pactis. In caſu autem noſtro creditor non locupletatur, quia conſequitur ſuum: ergo videtur, quòd iudex non poſsit ſupplere. Et hoc tetigi ſuper iſto articulo, declarando dicta Modern. hic in lege, ſi filius.

5

a ¶ Proponendi. Et hoc idē tenet d. Ange. & do. Alexā. de Imo. in l. j. de excu. pro quo vide Fely. in c. ſi duob⁹, de appel. & in c. audientia. de accuſa.

lius qui patri.de vulgari & pupilla.vbi tangitur de articulo per Baldum & Ang.Sed Mod.sustinent opi.Bart.eleganter,quia ista exceptio de beneficio abstinendi inest à principio,quo filius efficitur hæres de iure ciuili,& vbicunq; exceptio inest à principio ipsi actui ex natura actus, vnà cũ actu principali,tacitè videtur deduci in iudicio:vnde non est opus,ꝙ pars eam opponat,secundũ Bar.in l.cum qui ita.§.qui ita.ff.de verbo.obliga. Idem tenet in l.lecta.ff.si cer.pet.Et si tenes sententiam Bart.ꝙ hic hæres posit conueniri ipso iure,sed obstet exceptio, ista via est scrupulosior vt vides.Sed si teneres opi.Ange.in l.si filius qui patri.s.de vulga.& pup.ꝙ filius anteꝗ̃ se immisceat,nõ sit obligatus ipso iure:ista via esset expeditior,ex quo agens agit sine actione,& hoc constat ex actis,iudex põt repellere agentem ex officio:iuxta regulã l.vbi pactum.C.de transactio.Et hanc opinionẽ secutus est Bal.in l.j.in fin.C.communia de leg. vbi dicit,ꝙ ista exceptio,filius non immiscuit se,est exceptio intentionis. i.quæ præsupponit actionem ipso iure non cõpetere: iuxta ea quæ habentur in l.qui se debere.ff.de condi.ob causam.Sed sicut ista via est expeditior,ita est minus vera in casu nostro:quia cũ de iure ciuili filius esset obligatus,& efficaciter nõ potuit non ꝑ ꝑtorẽ induci, vt tolleretur effectus ipso iure,qui sequitur ex acquisitione hæreditatis facta ipso iure,sicut non põt auferre nomen hæredis quæsitũ de iure ciuili.l.si fine. §. sed quod Papi.& quod ibi not.ff.de mino.Tenendo ergo viam Bar.quæ est verior,& communior,respondendũ est ad secundũ arg.qd facit hic dom. Raph.Dicit enim,ꝙ cũ immiscere & abstinere procedant à pari,sicut adire & repudiare.l.is põt.s.eo.sicut aditio & immixtio nil operãtur,nisi deducanť ad actũ,vnde ius adeũdi nõ cõputať in bonis.l.pretia rerũ.ad leg. Fal.ita etiã abstensio nil operabiť,si non deducať in actũ. Do.me.dicit,ꝙ istud ar.est difficile,sed tñ ipse rñdet,ꝙ potestas adeundi in suo,vel se immiscẽdi,operatur aliquid,quia operatur transmissionem hæreditatis, vt videbis in l.ventre.j.e.itẽ & cõfirmationẽ tabularũ pupillariũ, & nõnulla alia:de quibus in d.l.si filius qui patri.ergo similiter & potẽtia abstinẽdi operabitur aliquid.Sed non est opus tot verbis in soluendo hoc arg.qa solutum est superius,dũ dixi,ꝙ verbum,abstinere,ex proprietate vocabuli significat se non immiscere,licet aliquis irreuocabiliter se non immisceat.Vnde verbum,abstinere,non dicit potentiam deducẽdã in actũ, sicut ipse credit,sed solũ non tangere hæreditatẽ.Et aduerte,quia do. m. hic reprehendit quosdam Mod. q ponũt exemplũ in q.hic posita per gl. qñ filius cõparuit in iudicio,& negauit narrata,prout narrãtur vera esse: tunc enim non procederet quæstio scd'm eũ,quia negando se hæredẽ videtur abstinere ab hęreditate.Nil allegat.sed fuit opi.Bald.in l.si qs suus. s.de iure delib.cuius contrarium tenet ibi Bal.qui vult,ꝙ per ista verba, non sum hæres,vel nego me hæredem,non inducatur abstensio vel repudiatio:de quo vide plenius per Bal.in l.qui se patris.C.vnde lib.& hoc exemplũ,quando filius negat se hęredem,ponit Bald.expresse in d.l.j.in fin.C.cõmunia de leg.Forte tamen posset dici alia rõne,ꝙ hoc exemplũ non esset bonũ:quia negando se hæredem,satis videtur proponere hanc exceptionem,ꝙ non debuit conueniri,quia se non immiscuit.sufficit em̃ proponere factũ in exceptiõe,ex quo resultat exceptio,scd'm Bart.in l.j. ff.de excep.Sed redeundo ad q.prin.opi.Bar.& Moder.multũ obst. tex. sing.in l.defendẽte.s.de auto.tut.vides enim ibi, ꝙ fuit lata sentẽtia,ante ꝗ̃ filius se immisceret efficaciter hæreditati,secundũ lect. Azo. & Pla. q̃ sunt verisimę.Et tñ sentẽtia lata cõtra filiũ, q se non immiscuit , valet: qđ patet,qa merebať executionẽ,nisi postea fili⁹ fuisset abstẽsus:nec Bar. improbat istas lect.sed dicit,ꝙ tertia lectu.Hugo.est tutior,quæ tñ mirabiliter destruit tex.Cùm enim iurisconsultus ibi dicat,ꝙ ex verbis curatoris inducta est abstensio,dicere ꝙ iudex dederit restitutionem minori causa cognita,& citatis partibus est cõtradicere textui.¶Sed contra istũ intellectum arguitur fortiter:quia si fuit lata sentẽtia,non videť ꝙ ista exceptio,non immiscuit se,potuerit opponi post sententiã,vt dicit Bal.expresse in l.j.in fi.C.cõia de leg. & probatur manifeste,quia ista est exceptio peremptoria,elidens obligationem,vt fatetur Barto.& omnes.ergo non potuit opponi post sñiam.l.peremptorias.cũ materia.C. senten.resc. nõ pos.Difficile cõtrariũ est,& pene hoc mane mutaui sñiam.Postea diligentius cõsiderans,& videns Bar.hoc tenere in d.l.defendẽte,ꝙ ista exceptio posit allegari in executione,respexi ad tex. Insti.de hære.qua.& dif.§.sed ꝑtor.vbi tex.dicit,ꝙ ꝑtor suis & necessarijs indulget bñficiũ abstinendi,vt bona patris & non bona sua à creditoribus possideanť: q̃ verba videnť respicere executionẽ, & moderari executionẽ potius,ꝗ̃ impugnare sñiam.Et regula est,qñ exceptio nõ impugnat sententiã,sed moderatur executionẽ,põt opponi post sentẽtiã,nisi prius fuerit opposita ante sñiam,& super ea discussum,scd'm Bar.in l.ex diuerso.§.si in iudicio. ff. sol.mat.Vnde qa nõ fuit opposita prius in d.l.defendente. opponeť tunc in executione.& est dictũ valde nouũ in ista materia,tanto notabilibus, quantũ Bar.hoc affirmat in d.l.defendẽte. Si volumus tenere cõem sententiã,q̃ est tenẽda pro posse,oportet dicere,ꝙ licet iudex posit supplere super exceptione notoria,nõ tñ teneť,si non vult,scd'm Angel.in l.si vnus.§.pactus ne peteret.in ver.in opponẽdo.ff.de pact.Et si vis saluare istã rñsionẽ,oportet dicere,ꝙ semp iudex,qñ exceptio est notoria,potest supplere ex officio:iuxta not.in locis s.alleg.nam si restringeres hoc dictum ad exceptionem notoriã,quæ competeret contra agentem,ne agẽs locupletaretur cũ aliena iactura,vt s.dixi: tunc nos non essemus in illo

casu,quia creditor nõ locupletatur, cũ consequať suũ:vt s.declaraui.Preterea si diceres,vt dicũt Moder.saluando dicta Bar.ꝙ ideo iudex supplet hic, quia exceptio inest ex natura rei.ista respõsio ad illam l.non procederet,quia Bar.expresse in locis alleg.vult,ꝙ quia agens videtur deducere ipsam exceptionem,iudex nõ solũ posit,sed debet supplere.Si tñ velles disputãdo eã tenere,cõtra cõem sñiam posses dicere, ꝙ nos nõ sumus ĩ casu Bart. in l.cum qui.§.qui ita. vt heri dixi in voce: quia ĩ casu suo exceptio suo oriebatur ex eadẽ dispositione.Vnde nõ est mirum,ꝙ qui deducit factum principale,videbatur illud deducere cum qualitatibus suis.Sed in casu nostro non est sic, quia ista exceptio non oritur ex eadem dispositiõe,sed obligatur filius de iure ciuili efficaciter,& de iure ꝑtorio releuatur.Sicut ergo is qui repudiat hæreditatem de iure ciuili non videtur habere respectũ ad ius prætoriũ, secundũ Bar.in l.nec is.§.j.s.eod. ita creditor qui dicit in libello filium esse obligatum tanꝗ̃ hæredẽ,cũ hoc non sit nisi de iure ciuili,ius prætorium nõ videtur deducere.Ex quo tñ potest saluari opi.cõis ab illa lege, sequemur eam respondendo:vt s.dixi.Et ad materiam vide Bal. a elegãter in c.j. circa medium.de capi.cor. vbi dicit approbando doctrinam doct.hic positam , ꝙ appellatione hæredis,quando assignatur terminus ad faciendum aliquid hęredi,non venit filius,qui se non immiscuit, vt per lapsum termini cadat à iure suo:nisi forte differat se immiscere fraudulenter.†Facit optime quod dicit Bal.in l.necessarios. in prin. ad tylle. quòd quantum ad incurrendam pœnam,nunꝗ̃ appellatio hæredis comprehẽdit hæredem suum ante immixtionem[a].Et ad intellectum hui⁹ l.vide quod scripsi subtiliter in l.Iul. in prin.s.eo.¶Quærit etiã hic Imo.nũquid si minor qui se immiscuit,petat restitutionem,& probet aliqua debita esse in hæreditate,non probando aliud debeat obtinere restitutionem: & refert Bal.tenere ꝙ sic,secũdũ Iac.But.in l.j. C.si vt se ab hære.ab.Mouetur,quia hoc ipso ꝙ apparet hæreditatem implicitam debitis, nisi probetur ꝙ hæreditas sit soluendo,præsumptiuè est probata læsio.Sed Imo.nõ credit hoc verum : quia ista probatio non concludit,neq; necessariè neq; præsumptiue:nã ista possunt esse simul vera,imo frequenter sunt,ꝙ hæreditas habeat debita, & tamen sit locuples,& soluendo:vnde non probat hoc esse & c.l.non ob hoc.C.vnde cogna.& in c.in præsentia.de proba.& ipsa opi.licet quia cũ minor aliter non sit læsus,nisi hæreditas non sit soluẽdo, ista negatiua est fundamentum intentionis suæ, cùm debeat probare se læsum.l.nam & postea.§.si mino.ff.de iureiur.& regula est ꝑ gl.& Bar.in l.si vero.§.qui pro rei.ff.qui satisd.cog.†ꝙ vbicunq; aliquẽ esse diuitẽ,vel non:esse soluendo, vel nõ: est fundamentum intentionis alicuius, ista negatiua debet probari per allegantẽ[b]: & ita tenet Bar. in l.ĩ duob⁹.§.vbi duo.ff.de duo.reis.& in l.si dubitet.ĩ prin.de fideiuss.Et licet do.m.hic sequať dicta Bal.ꝑ l.minoribus.ff.de mino.qui dicit, ꝙ etiã si hæreditas sit soluẽdo,interest minoris non implicari litib⁹ & expẽsis.Doc.d.lo.in suo casu est vera:si tñ probareť,ꝙ ex debitis q̃ essent in hæreditate verisilr minor vexareť litibus & expensis,ꝓcederet doc.d.me.nam ex sui natura ista stant simul,ꝙ credita multa sint in hæreditate, & tñ sint ita,quòd super eis non sit litigandum:nam etiam tutor nomine pupilli debet agnoscere bonam fidem.l.quoties.§.sicut.ff.de administ. tuto. Dicit tamen Imo.quòd si minor dicit tot bona esse in hæreditate,& probat quòd illa bona non sufficiũt ꝑsumptiue,probať læsio,nisi pars aduersa ꝓbet plura bona esse:allegat gl.no.ĩ l.cũ de lege.ff. de ꝓba.de qua meminit Bar.in materia excussionis in lib.x.de ver.ob.q̃ gl.vtrũ sit vera, ibi plene discussi post Mod.¶In gl.vl.ibi: de minoribus.l. ait ꝑtor.§.nõ solũ.gl.soluit optime cõtrariũ.Et ꝑ istã gl.& iura alleg.in ea, Bal.in l.ij.C.de bo. aut. iudi. pos. dicit,quod si ex forma statuti filius non

a ¶Ante ĩmixtionẽ. Adde idẽ tenentẽ do.Bar.Soci.in cõ. cxlvij.inci.visa.ver. & ꝓ fundamento. circa fin. in j.parte.

b ¶Per allegantem. Adde Pet.de Suz. in l. pe. C. quando fisc.vel priua.

potest repudiare hæreditatem paternam, poterit vti separatione bonorum suorum, intellige vt bona sua postea quæsita nõ dẽtur creditoribus paternis. Aliã cautelam no. ponit ipse in l. dotis tuæ. C. de iu. do. vbi dicit, ꝙ remedium est contra dictum statutum, quòd pater exhæredet filium: tunc enim non potest imputari filio, quòd repudiet hæreditatem, cùm non sit sibi delata, & videtur esse mens Baldi quòd exhæredatio facta ex ista causa valeat, per ea quę habentur, licet ipse nõ adducat in l. multi non notæ. s. de lib. & posth. & in l. filiis matrẽ. de inof. testa. Et de materia istius l. vide per Bal. in l. moræ. in princ. s. eo. & quia s. omisi vnũ in scriptis, qđ dãnaui in voce, supplendũ est. Dicebã enim, ꝙ l. pecuniã. ff. si cer. pet. non videbatur esse similis casui nostro, quia creditor ibi prohibetur agere pendente conditione: quia si conditio existeret, extinguebatur ius suũ, & acquirebatur alteri per nouationem: vnde fieret præiudicium tertio. hoc inducitur ibi, ꝙ interim non possit agere. Sed in casu nostro non fit præiudicium tertio, sed solũ ipsi debitori, cui potest imputari, cur non abstinet, si cõuenitur: vnde ista conditio resolutiua, per quã debitor eximitur ab obligatione, ipsa existente, est magis similis materię, quæ ponitur in l. si res. ff. de contrahẽ. emp. & in l. ij. ff. de in diem addic. in glo. vbi quæritur, vtrum obligatus pure sub conditione resolutiua, interim tanꝗ pure obligatus possit conueniri. Et distinguit̃ ibi & per Bar. in l. j. de condit. & demon. & in l. si cũ. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. ꝙ in contractibus cõditio resolutiua non facit interim dispositionem conditionalem, sed in vltimis voluntatibus suspendit eam sub contraria conditione. l. quibus diebus. §. quidam Titio. de conditio. & demon. Est ergo videndum, cui æquiparatur ista dispositio legalis, quæ resoluit obligationem ciuilem, si filius abstinuerit. Et quia fauorabilior est ista sententia, ꝙ interim filius si se non miscet, non possit conueniri: & hoc dicunt expresse iura præal. dicemus, ꝙ æquiparabitur dispositio ista prætoris vltimę voluntati: & sic interim filius non possit cõueniri. Facit optime tex. in l. si ita fuerit. §. fi. ff. de manu. test. & qđ ponit Bar. in l. centesimus. §. fi. ff. de ver. ob. & in l. translatio. in fi. ff. de adi. leg. Et si dicatur secũdũ hoc interim filius qui est obligatus sub conditione, si se non abstineat, nõ vr̃ posse conueniri ipso iure necesse obligat⁹: vt l. si sub conditione. j. si quis ob. cau. test. cuius contrarium expresse dicit hic Bartol. dicendũ est, ꝙ hoc est ideo, quia prætor obligationẽ inductam à iure ciuili potest quidẽ elicere ope exceptionis, sed non tollere ipso iure. Et licet isto modo doct. Bar. possit saluari, mihi tamen plus placet via Io. de Imo. quam ponit iuxta finẽ cõmenti: videlicet ꝙ p̃tor q indulget bñficiũ abstinẽdi, hoc ipso videat̃ illud conferre, ꝙ fili⁹ se non imisceat, qa hoc non ĩportat verbum, abstinere, & hoc satis clare est decisum in d. l. ei q. & ꝓbat̃ bene in l. cũ demũ in bonis. in fi. j. eod. vbi tex. dicit, ꝙ si filius se non immiscet hr̃ditati, dr̃ tenere cõsiliũ abstinendi. & sic patet, ꝙ hoc ipso ꝙ se nõ immiscet, dr̃ vti beneficio abstentionis. Bar. tamen hic tenet oppo. per l. si ita relictũ. §. illi si volet. j. de leg. ij. Sed potest respõderi, ꝙ tex. in §. sed his prætor. Insti. de hære. qua. & dif. dũ dicit, ꝙ volentib⁹ abstinere p̃tor permittit &c. nõ ob. qa satis dr̃ velle abstinere, hoc ipso ꝙ se non immiscet, licet non sit abstensio irreuocabilis: vt s. dixi, rñdendo dictis Raph. Vnde ex hoc sola voluntas sua cẽset̃ declarata. & ad istũ tex. in ver. si velim derelinquer̃. rñdet eo modo, qđ exponit̃. i. si se nõ immiscuit, scd̃m Imo. allegat gl. in regula, peccatũ. de re. iu. vt hic plenius p cũ. Fateor tñ, ꝙ aliqñ verbũ, abstinere, ex intentione legis, quæ colligit̃ ex verbis p̃cedẽtibus, vel sequẽtib⁹, vel alio modo, verbũ, abstinere, ponit̃ pro abstensione irreuocabili: vt patet ĩ l. seruũ. in §. si quis su⁹ inuito. & §. hæc verba. j. e. Et quia ꝓmisi me declaraturũ, vtrũ fili⁹ adoptiu⁹ de iure sit hæres necessarius, dico ꝙ si est arrogat⁹, ita ꝙ trãsit in p̃tãtem patris, vel adoptat⁹ ab auo, & simili⁹: de qbus in l. cũ ĩ adoptiuis. C. de adop. tũc sine dubio erit necessari⁹: tũ qa tex. in §. sui. nõ loq̃ magis de filio naturali, ꝗ̃ de adoptiuo, sed simplr̃: tũ qa necessitas causat̃ à p̃tãte, vt ibi dixi, & meli⁹ in l. cõditionib⁹ pupill⁹. ff. de cõd. & demõ. Si verò nõ sit in p̃tãte, sicut nõ est adoptatus ab extraneo, vt dr̃ in d. l. cũ ĩ adoptiuis. tũc nõ credo, ꝙ sit necessari⁹ ex quo necessitas causat̃ à p̃tãte, vt ibi dixi, & tñ est su⁹: vt dicit text. sing. in d. l. cũ in adoptiuis. quẽ no. ibi Bal. ad hoc, ostẽdẽs per illum tex. ꝙ suitas nõ causat̃ à necessitate, nec à p̃tãte necessaria: de quo dixi in l. si filius hæres. s. de libe. & posthu. Franc. Aretinus.

SVMMARIVM.

1 ☞Datio cohæredis extranei sicut non tollit suitatem, ita non tollit necessitatem.
2 Obligatio aliqua inter cohæredes oritur pro recuperanda parte sua.

EX parte hæres. Seruus institutus ex parte est hæres necessarius ipso iure, nisi sit institut⁹ sub cõditione, si ali⁹ testator hæres erit. h. d. Secũda est ibi: qa nõ apparet. Tertia ibi: nisi ita. ¶ †Not. primò scd̃m Mod. & bene, ꝙ datio cohæredis extranei nõ tollit necessitatẽ, sicut non tollit suitatẽ, vt vidisti in l. cũ hæreditate. s. eod. Vtrũ autẽ datio substituti vulgaris tollat necessitatẽ, dixi plenissime s. l. proxi. & tangit do. me vbi se remittit in l. Iul. s. e. ¶ Scd̃o no. signũ directæ institutionis scd̃m d. me. & bñ, qñ aliquis capit hr̃ditatem ex dispositione testatoris à seipso: vnde dicit Bar. in l. centurio. de val. & pup. ꝙ verba semp importãt institutionẽ directam, qñ ille q vocat̃, debet capere à seipso. Sup quo vide qđ ipse ponit in l. fundi Trebatiani. ĩ fi. ff. de vsufru. le. ¶ †Tertiò no. ex eo. ver. secũdũ quodã Mod. ar. ex isto text. ꝙ pro recipiẽda parte sua oritur obligatio aliqua inter cohæredes, quia vnusquisꝗ capit partem suam à seipso: ergo non habet aliũ obligatũ. Vnde male dixit glo. q̃ tenuit oppo. in l. si post diuisionẽ. C. de iu. & fac. igno. & eã reprehẽdit Bar. ibi, & Bal. in l. sed si in cõditione. §. fi. s. de hære. insti. de quo tangit plene in l. cũ quis. C. de iur. & fact. igno. Reperit̃ tñ, ꝙ hæres adeũdo obligat̃ ex quasi contractu innominato ipsi testatori: vt tenet gl. not. in l. is cõsequẽter. §. si monumẽtum. ff. fami. erci. & illã gl. adducit hic d. m. q̃ satis bene videt̃ ꝓbari in tex. ver. idẽ tractat. & do. Pau. etiã adducit eã, sed non ita formaliter ad hoc, sicut do. me. Et secundũ illã gl. erit dare contractum innominatum, ex quo orit̃ actio p̃scriptis verbis, & erit forma contractus, do vt facias, scd̃m illã glo. qđ est valde nouũ dictũ in materia cõtractuũ innominatorũ. ¶ Vltimò extra gl. oppo. cõtra istũ tex. in ver. nisi. vr̃ em̃ velle ista exceptio, ꝙ cũ seruus instituit̃ sub cõditione, si alter hæres erit adita hereditate per alium seruum, nõ sit necessarius, neꝗ capiat à seipso. Sed hoc vr̃ falsum, & contra text. in l. si ĩ testõ. cũ gl. sua. j. si quis ob cau. testa. quã adducit hic Ioã. de Imo. & probat̃ rõne, quia necessarius institutus sub cõditione, impleta cõditiõe remanet necessarius, vt pri⁹: vt l. cõditionibus pupillus. de cond. & demõ. Timore huius cõtrarij Io. de Imo. dicit, ꝙ ista dictio, nisi, nõ refert̃ ad oĩa p̃dicta, sed solũ ad id qđ dictũ est, ꝙ adita hæreditate per cohęredẽ iste statim est hæres, & necessarius. Sed ista dispositio multũ impropriat literã. Tu autẽ potes simpliciter intelligere tex. vt dicamus ꝙ non sit proprie necessarius, qm̃ nõ fuit institutus sub conditione, q̃ pendet à voluntate sua, vel alterius: quia dato ꝙ impleta conditione efficiat̃ ipso iure hæres & necessarius: vt in d. l. cõditiõibus pupill⁹. vbi casus: qa tñ ista sua necessitas habuit originẽ ab actu voluntario suo vel alterius, posset sustineri, ꝙ non diceretur proprie necessarius: per ea quæ habentur in l. si fideiussor. §. qui necessaria. ff. qui satis. cog. & per Barto. in l. de pupillo. §. qui remissionem. vel §. procuratori. ff. de no. ope. nuncia. Quia tamen tex. in l. conditionibus. simpliciter appellat eũ necessarium, tutius est tenere expositionem do. Io. Aretinus.

SVMMARIVM.

1 ☞Ius accrescendi præsupponit portionem, & est de portione.
2 Substitutionis spes regulariter non transit ad hæredem.
3 In legali scientia non est confidendum de memoria.

QVI patri. Ius accrescendi transit ad hæredem hæredis, & si sit coniũctum cum substitutione pupillari, habet locũ etiã adita hæreditate, & etiã extenditur ad bona pupilli, & hæc duo accipit à pupillari substitutione. Secunda est ibi: quod sic recipiẽdum est. Tertia ibi: nam & si ipse. ¶ Pro euidentia isti⁹ literæ, & eorum quæ sunt dicenda, præmittenda sunt quędam secundũ Ang. & Imo. Primum est, ꝙ ius accrescendi ex sui natura ☞trãsit ad hæredẽ. l. si ex pluribus. in prin. ff. de suis & le. ¶ †Secũdũ est, ꝙ inter eos qui non sunt coniuncti aliquo modo, regulariter habet locum ius accrescendi, prætercꝗ in hæreditatibus, in quibus hoc admittitur, ne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus. l. j. §. his ita. & ibi not. C. de cadu. tol. & plene in l. re coniuncti. ff. de le. iij. ¶ †Tertiò est p̃mittendum, secundũ Ange. quòd ius accrescendi præsupponit portionẽ, & est de portione: vnde accrescit portio portioni ad similitudinem alluuionis: vt l. si Titio. §. j. de vsufru. Et idẽ secundùm eũ omnes leges, quæ faciunt mentionem de iure accrescendi, faciunt mentionem de iure accrescendi, faciunt mentionem de portione: vt l. si quis hæres. s. eod. & l. si tu ex parte. intellige in iure accrescendi propriè: nam in iure non decrescendi hoc non esset verum, quia vno repudiante alter vocatur tanꝗ inuitatus ad solidum. l. j. §. si verò non omnes. C. de cadu. tol. & l. si pluribus. & ibi plene. j. de lega. j. ¶ Quartò debes præmittere, quòd ius accrescendi causatur ex acquisitione impedita, vel resoluta proprietate. Primũ probatur in l. j. §. interdum. ff. de vsufru. accre. & in d. §. his ita. s. allegata. Scd̃m in l. si minor. j. eod. ¶ †Quintò debes præmittere, quòd regulariter spes substitutionis non transit ad hæredem: vt l. si ex pluribus. de suis & leg. & in aliis legibus hic allegatis in glo. magna, circa prin. ¶ In gloss. super verbo, extitit, ibi: vel forte nil confert. ista gl. scd̃m Bar. in fi. commenti huius l. habet hunc intellectũ, ꝙ quãtũ ad eum qui est substitutus pupillo, vt teneat̃ si adiuit ex paterno succedere ex pupillari, nulla est differentia, siue pupillus ipse adiuerit, siue repudiauerit hæreditatẽ paternã: nã in oĩ casu tenet̃ acceptare & succedere ex pupillari substitutiõe. & ita põt intelligi text. noster, q indistincte loquit̃. Sed gl. non intellexit scd̃m eum, ꝙ qñ filius repudiasset hr̃ditatẽ paternã, hęres substitut⁹ possit succedere in bonis pupilli ex substitutione pupillari. Et contrarium tenuit glo. expresse in l. toties. j. eo. & in l. j. §. sin autẽ sub cõditione. C. de cadu. tol. Et probatur ratione scd̃m Bar. quia hic hæres hæredis nõ succedit in bonis pupilli ex iure accrescendi, quia ius accrescẽdi est vnitum cum substitutione pupilli: nam respectu partis acquisitæ per pupillum erat ius accrescendi, & in ipsa eadem parte, ex quo erat vnita patrimonio pupilli: quæ ratio cessat, quãdo filius repudiat suã portionem, cũ etiã ius accrescendi & substitutio pupillaris respiciant diuersa: quia per ius accrescendi succedetur primo testatori, & in hæreditate ipsius: per substitutionẽ verò

verò pupillarem succedetur pupillo,& in hæreditate ipsius,manifeste pa tet,quod circa idem ista duo iura non sunt vnita. Et hanc opin.sequitur hic Ang.& latius in disputatione sua,quæ incipit,instituto Cæsaris consisto rio.vbi est omnino videndum.Sed Franc.de Rampo.quem refert hic Io. de Imo.& sequitur,tenet contrarium,& intelligit glo.nostram etiam in secundo casu huius l.videlicet in hærede substituti,quod etiam repudiata hę reditate paterna per pupillum,nihilominus hæres substituti succedet in bonis pupilli per ius accrescendi.Mouentur,quia in tex.nō apparet,vtrū pupillus repudiauerit hæreditatem,vel non. Præterea si tex. in prin.in per sona substituti habet locum,intelligitur etiam si hæreditas paterna sit re pudiata,vt fatetur Barto.Ergo idem est dicendum in secundo responso: quia iurisconsultus in ver.quod sic est recipiendum.extendit id quod di xerat in primo casu ad secundum casum, qui ponitur in litera: ergo vide tur repetita omnis qualitas primi casus,iuxta ea quæ habentur in l.præ tor.§.edictum.ff.vi bono.rapt.per Barto.vbi ponitur regula,quòd quicquid dicitur in l.interpretata,videtur repetitum in l.interpretante.Sed exten sio de casu ad casum est species interpretationis,secundùm gl.in l.j.§.qui operas.ff.ad Tertul.& in l.ij.in princ.ff.de ori.iuris.& plene per Bar.in l.omnes populi.circa princ.ergo quicquid continetur in prædicto,hic vi detur esse repetitum.¶†Confirmatur ista opi.secundū eos,& hanc subti lem rationem ipsi non tangunt:quia licet hæreditas patris & filij sint hę reditates diuersæ,nihilominus possunt considerari,vt vna hæreditas:vn de bona pupilli censētur quodammodo vt portio hæreditatis paternæ. & ideo hæres substitutus poterit īmediate venire ad illa bona per ius ac crescēdi,licet hæreditas paterna non sit vnita cū patrimonio pupilli. Sed pro hoc ipsi nihil allegant,& licet tex.noster loquatur indistinctè, tamē potest restringi per rationem positam in eo,videlicet quod ius accrescendi est vnitū cum substitutione.quæ ratio cessat in casu nostro:& per hunc modum potest responderi ad rationem s.per me allegatam:quia dico quod ex ratione expressa in litera apparet,quod iurisconsultus non voluit in secū do casu extendere primum dictum totaliter,sed solùm quatenus habet locum ratio assignata in tex.Nec ob. si adducas pro ista ratione text.in l. quidam elogio.C.de iure delib.in versi.partem ex substitutione.vbi videtur probari,quòd hæreditas pupilli sit portio hæreditatis paternæ: nā ibi loquitur quando pupillus adiuit hæreditatem: quo casu potest esse por tio primæ hæreditatis, quo ad hunc effectum,vt hæres hæredis admit tatur ad bona pupilli. Vnde ista eorum assertio remanet sine legibus,con tra quam adduco tibi tex. Insti.de pupil.sub.§.igitur.Cùm ergo illa lite ra dicat esse vnum testamentum,& duas hæreditates, qui vult probare quòd istæ duæ hęreditates aliquando capiantur pro vna, debet hoc osten dere,cū ibi ponatur regula in oppositum.†Et aduerte:quia qui confidūt memoriæ,sępius decipiuntur in ista maledicta scientia:vidi enim nudius tertius diligentissime istum text.& tamen vides,quod heri confisus de me moria aberraui,& fortiter. Preterea si istę duę hæreditates consideran tur vt vna ex fictione,sequitur,quod non videtur posse considerari vt vnū, nisi propter vnitatem testatoris testamenti. Sed ista consideratio non in ducit ius accrescendi in diuersis hęreditatibus ex tacita voluntate defun cti:vt l.si duobus.cum ibi not.s.de testamen.milit.quam allegat hic Bar. & declarat glo.in l.j.C.eod.ergo non videtur testator voluisse, quòd ista hęreditas caperetur pro parte hęreditatis suæ,quo ad ius accrescendi: & si hoc non voluit contra voluntatem testatoris,non debet habere locum ista fictio,quòd duę hęreditates censeantur vna,quia fictio fundatur su per ęquitate.l.ij.§.si vir.& quod ibi no.per Bar.de acquiren.pos. Sed nō est ęquum,quòd inducatur fictio contra voluntatem testatoris: quia te net primū locum in vltimis voluntatibus:vt l.in conditionibus.in prin. de cond.& demō. Ergo ista conclusio non videtur admittenda,maxime quia nihil allegant pro ista cōclusione,nisi quod iste tex.simpliciter loquitur. Sed pōt rñderi,quod restringitur à ratione.l.is qui.cum materia.ff. de acqui. pos.pręterea tex.in l.qui liberis.§. hęc verba.non loquitur magis quādo sunt instituti plures hęredes,quam quando est institutus vnus solus . Vnde restringere illum tex.ad vnum casum est diuinare,maxime quia rō assigna ta in tex.vr esse vniformis in vtroque casu:hęres enim hęredis ideo nō vo catur,quia non succedit ex iudicio defuncti. Vnde parcat mihi reueren tia istorum,opi.Bar.videtur magis conformis literę & rationi.Et hūc in tellectū Bar.approbat Bal.in l.quidā elogio.versus fin.C.de iure delib. quem adducit Pau.de Ca.Capiendo ergo literam proprie in l.nostra, id est vt verbum iure accrescendi stet proprie:tunc opi.Bar.videbitur verior, & tñ do.me.multis rationibus, quę non concludunt, vt videbis, nititur defendere hanc opi.Moder.quam etiam sequitur Rapha.¶Mouetur pri mo,quia vna ratio decidendi in ista litera in ij. responso est, ne pupillus decedat sine hęreditate.Sed ista ratio habet locum,siue hęreditas pater na sit adita per pupillum,siue nō:ergo debet habere locum dispositio hu ius legis.Quòd autē ista sit rō decidēdi,probat:quia si posset succedere alius in hęreditate,tūc nō habet locū prouisio istius legis:vt inquit glo. magna circa prin.& probatur in l.sed si plures.in princ.ff.de vulga.& pup.ergo datur intelligi,quòd qñ nullus alius potest esse hęres,ista dispositio inducitur ne pupillus decedat sine hęrede. Sed ista ratio non assignatur in tex.nec est vera,quia quando alius potest succedere,vt in casu d.l.sed si plures. ideo non habet locū prouisio huius legis:quia ille qui succedit de iure cōi,habet

potētius ius,quam ille qui succedit de iure spāli.l.eius militis.§.militia. ff.de testa.mil.& ideo quādo pōt quis succedere de iure cōi,non admittit hæ res hæredis de iure speciali,secūdū Bal.& Moder.hic, argu.in l.i causæ.in fin.ff.de mino.¶Secundò arguit ipse pro ista opi.quia vna alia ratio deci dendi in isto tex.est: quia quę possum facere mihi necessarium, possum facere & filio meo.l.sed si plures.§.quos possum.ff.de vulg.& pup.& no ta.in l.ij.§.apertura.ff.de hære.insti.Sed ista non habet locū ita in repu diante pupillo,sicut in adeunte:ergo & similiter dispositio legis.Et quòd ista sit ratio decidendi,alleg.Bart.hoc tenentē in l.si.circa med.j.eod.Sed Bart.non intellexit ibi hoc modo, vt clare patet ex verbis suis. illa enim ratio vadit ad primū substitutum,& formatur sic:sicut testator pot hęre dem adeuntem pro vna parte facere sibi necessarium in alijs partibus: vt l.j.& ij.s.co.ita pōt facere hęredem necessarium adeuntem filio suo,vt il le qui adiuit hęreditatem paternā teneatur acceptare ex substitutione hę reditatē pupilli,non aūt respicit casum nostrū in ij.rñso.s. quæ sit ratio, quare hæres hæredis admittitur contra regulas iuris.& hoc apparet ex ipse ibi ex verbis Bar.quia postquam assignauit hāc rōnem,ipse dicit, Aduerte tamen,quia quod dixi de hærede hæredis est intelligendum, vt declaraui in l.quod patri.s.e. Vnde de hoc secūdo non assignat ibi rationem,sed remit tit se ad hic not.¶Tertiò arguit pro ibi opi.quia rō decidēdi in ista litera est illa,quæ ponitur in tex.quod est,quod quia primus hæres adeundo obligauit se ad acceptādū hæreditatem,ista obligatio transit ad hæredem. Sed ista ratio habet locum in vtroque casu similiter,vt patet de se:ergo &c.Sed ad hanc rñdet hic Bar.in fin.cōmenti.vnde dic vt hic per eum.Potes tñ de clarare dicta sua vnico verbo,quod obligatio ista,qñ non est coniuncta cū iu re accrescendi, ideo est personalis,quia regulatur scd'm naturā causæ suę. causa autē sua est substitutio facta à testatore. Vnde sicut illa tanquam con ditionalis non trāsmittitur ad hæredē:vt l.quod plures.la j.s.de vul.& pupil.& in alijs suprà alleg.ita similiter ista obligatio non transmittetur ad hæredē, quia eā limitat naturā dispositionis:vt l.cū pater.§.dulcissimis.de leg. ij. bene facit tex.in l.itē illa.§.quod adijcitur.de cōsti.pecu.& in l.si eum. §. quod iniuriarum.si quis cau. Vnde ille qui adiuit, videtur se obligasse.si hæreditas sibi deferatur, antequam decedat. ¶Quartò arguit ipse: quia si ius accrescendi cōiunctū cū substitutione assumit eius naturam,sicut iūctū accesso riè ad suū prīcipale:iuxta ea quæ habentur in l. si cōuenerit.§.si nulla.ff.de pi. act.& in l.etiam.C.de iure dot.videtur,quod in hoc assumat naturā substōnis, vt sicut substō haberet locū, etiāsi esset facta filio exhæredato, vel si filius repudiauit hęreditatē paternā,ita etiā habeat locū ius accrescēdi.Sed illud est vnū argumentū chimericū,quia in pdictis duobus casibus manifeste apparet,quod ius accrescendi nō est,nec pōt esse vnitū cū substitutiōe,& ma xime in pupillo:si enim hæres est institutus insolidū,& pupillus in nul la parte,quia est exhæredatus,quō pōt considerari ius accrescendi respectu partis pupilli,quæ nulla est?In scdo etiā casu licet sit ius accrescendi, non potest esse vnitū cū pupillari substōne,cū respiciat diuersa:vt declarat hic Bart.¶Quintò arguit sic:qñ agitur de fauore pupilli,cui est facta substitu tio,tunc hæreditas pupilli cēsetur hęreditas paterna.l.Papi.§.sed nec impu beris.ff.de inoffi.testa.& not.in l.ij.§.prius.& l.patris & filij.ff.de vul.& pup.sed hic agitur de fauore filij, quia interest filij quod succedatur sibi ex substōne. l.Iuli.s.eo.& l.ex tribus.C.de inoffi.test.ergo ista hæreditas debet habe ri pro vna,vt sic succedatur in ea p ius accrescēdi, tanquam in portiōe hęredita tis paternę.Sed hic etiā est ęquiuocatio manifesta,quia illa iura non dicunt, quod aliquo casu hæreditas pupilli censeatur hęreditas testatoris, sed bene dicunt quod testamētū pupilli,vbi agitur de eius fauore, censetur testamentū paternū.Hæc aūt sunt diuersissima,quia ista stant simul,vt s.dixi,quod censea tur vnū testamētū,& inde sint diuersæ hæreditates:vt probat tex.in d.§. igitur. Vnde reiectis his rationibus,potes sequi sententiam Bar.quæ multū adhęret literę,propter verbum,iure accrescendi,quod non pōt considera ri in hęreditate pupillari,nisi paterna hæreditas sit sibi coniuncta. Et ex his quæ suprà diximus,circa intellectū Bart.& Ang.infert hic Ang.ad multa,quę retuli in voce,sed non sunt omnia ponenda in scriptis:sed di cam solùm,quibus est addendū aliquid.¶Adde ergo primò dictis eius, inquantum ipse dicit,quod si filius exhæredatus expugnat testamentū pro parte,filius institutus poterit sibi succedere ex pupillari:quia hic ex quo pars hæreditatis transit ad exhæredatum, reperitur cōiunctū ius accrescen di cū substōne pupillari.i.portio hæreditatis paternę, quæ si fuisset repu diata per exhæredatū,accrescebat filio instituto.Sed istud dictū non vide tur verū:quia inter eum qui succedit ab intestato virtute querelę,& hę redem scriptum,non est locus iuri accrescendi.Glo.est not.quæ hoc deci dit in l.mater decedens.ff.de inoffi.testa.& eam ibi approbat Ang.& idē tenet Ang.in si.q.in l.qui repudiantis.in princip.eo. titu. Vnde non pla cet mihi not.doct.Bald. quam posuit in authen.præterea.C.vnde vir & vxor.vbi dixit,quòd l.sed cum patrono.in principio.ff.de bon. poss. vo lens,quòd inter succedentes diuerso iure non sit locus iuri accrescēdi , nō habet locum inter succedentes diuerso iure de iure ciuili: per l. quidam elogio.C.de iure deli.nam hoc est contra glossullam præalleg.Nec videtur posse assignari bona ratio diuersitatis,cùm accepta bonorum possess. pro sua parte ita accrescat ipso iure alia portio,sicut in hæreditate: vnde li cet in acquirendo suam portionem sit differentia inter aditionem bon. pos.quantum tñ ad acquisitionē per ius accrescendi,nō videtur esse differen

tia. Secundò aduerte: quia licet iura dicant, ꝙ quando testamentū expugnat̃ ꝑ parte, durat substitutio pupillaris: vt l. Papi. §. sed nec ĩpuberis. cū si. de inof. te. forte tñ posset dici, ꝙ hoc nō haberet locū, qñ ille cui debet ex pupillari succedi, esset ipse qui expugnasset testm̄. Licet em̄ tūc ex capite rupturæ non rūperent tabulæ pupillares, viderentur tamen rumpi per ea quæ habent̃ in l. post legatū. §. qui principale. ff. de his quib. vt indi. vbi dr̃, ꝙ qui impugnat testamentū ꝑincipale, nō pōt cōsequi cōmodū ex tabulis pupillaribus, sed substitutio pupillaris respicit cōmodum pupilli, cui fit; vt l. ex quibus. de inof. test. & l. Iul. s̄. eod. & ibi per Bal. ergo videtur ꝙ debeat fraudari hoc cōmodum. Hoc tamen non auderem affirmare, qa est valde nouū. ¶ Secūdò principaliter adde, inquātum ipse vult hic, ꝙ institut⁹ in re certa, & substitut⁹ pupillariter hr̄di vniuersali, nō trasmittat spē substōnis, iuxta formā hui⁹ l. qa institut⁹ ex re certa nō transmittit ius accrescendi, sicut substitutus in quota, secundùm Barto. in l. quoties. in fine. C. de hæredib. instituen. ꝙ illa doctrina non facit ad propositum: quia sicut declarat idē Bartol. in l. ex facto. ff. eo. ius accrescendi non transmittitur ab instituto in re certa, anteꝗ̃ agnoscat, & acceptet rē in qua est institutus: quia cū ius accrescendi sit effectus hæreditarius, hæreditas non agnita non transmittitur: vnde si ponimus, ꝙ institutus in re certa acceptauerit institutionem, ista ratio nihil valet. Et melior est secūda ratio assignata per eum: quia ex quo habuit hæredem vniuersalem, ꝗ adiuit, non potest dici quòd sit loco hæredis, sed loco legatarij: ergo ista sua portio non habet ius accrescendi, nec teneretur ipse si viueret, quamuis acceptaret institutionem in re certa, acceptare ex substitutione pupillari. Vnde l. quidam eulogio. de iure delib. non habet locum in instituto in re certa, secundū eū: sed Bal. in l. quidā eulogio. tenet oppo. cuius dicta referunt hic Moder. & licet aliqualiter obscure loquatur, tamen intentio sua secundū d. m. videtur esse, ꝙ duplici respectu quando institutus in re certa est suus transmittat hanc spē substitutionis pupillaris ad hæredem. Primò quidem ex capite suitatis: nam sicut erat suus & necessarius testatori, ita etiā suus & necessarius filio testatori. l. sed si plures. §. quos possum. s̄. de vul. & pup. Vnde videtur, ꝙ ex capite suitatis transmittat hanc spem substitutionis. Sed cum reuerentia ista ratio non est vera, licet gl. eam tangat in l. nostra, in solutione secundi contrarij, dicit, vel hic su⁹, ibi extraneus. Primò, quia vt inquit hic Bartol. & bene, non ponderat nisi obligationem quæ resultat ex aditione. Secundò, quia ius conditionale non transmittitur ex capite suitatis, quoniam suitas per conditionem suspēditur, nec est delata hæreditas: vt patet ex his quæ habentur in l. iā dubitari. in fi. s̄. de hære. inst. & si nō est delata, nō pōt trāsmitti. Tenet cōsequētia per l. ventre. in prin. & q̄d ibi not. j. eo. Scd̄a ratio sua est, qa ex quo se obligauit acceptando rē sibi delatā ex institutione, habet locū rōistius l. vt teneatur etiam acceptare hæreditatem pupillarem: & hanc obligationem trāsmittit ad hæredem. Sed ista ratio non est bona, quia sicut diximus in præcedentibus, ista obligatio quæ fit per aditionē partis suę, venit accessorie ad substitutionem: ergo sortiet̃ naturā eius, vt intelligat̃ esse personalis, sicut est ipsa substitutio, quia obrō accessoria qualificatur scd̄m naturā principalis, bene tendit ad eundē effectum, sicut hic, quia vnus est effect⁹, vt succedat̃ pupillo ex pupillari: ita probat̃ in l. si vt ꝑ pponit. ff. de fideius. & per Bar. in l. si ita stipulat⁹. §. Chrysogon⁹. de ver. obl. optime facit tex. & q̄d ibi per Bar. in l. ꝗ duo. de serui rusti. præ. Præterea Ange. negat, ꝙ institutus in re certa cū habeat̃ loco legatarij i casu nostro, obliget̃ ad acceptādū pupillarē: vt s̄. dixi, ex quo habetur loco legatarij. Posset tñ dici, si velis tenere sniam Bal. quā approbat hic d. m. ꝙ satis est, vt dicat̃ cōiunctū ius accrescēdi cū pupillari substitutiōe, ꝙ vniuersali hærede repudiante potuerit habere locū ius accrescēdi: nā nec in casu legis nostræ, si pupillus adiuit, vt ipse tenet, ius accrescēdi nunꝗ̃ fuit ĩ actu: tuti⁹ tñ est seq cōem sniam. ¶ Tertiò principalr̃ adde inquātū Ang. vult hic, ꝙ si est facta substitutio pupillaris instituto in re certa, & illa res certa pereat, anteꝗ̃ pupillus moriat̃, nō possit transmitti spes substōnis ad hr̄dē substituti, qa nō reperitur ius accrescēdi cōiunctū cū aliqua re, in qua substitutus potuerit habere ius accrescēdi. Et licet cōmuniter Mod. approbēt istud dictū, nihilominus prima facie non vr̃ procedere. Primò quidē, quia aut dicis hanc rē certam, in qua filia est instituta, esse quotam hæreditatis: aut quotam bonorū. Si dicis esse quotam hæreditatis, tūc vr̃ ꝙ ista quota remaneat, licet res assignata pro quota perierit, quia hęreditas cōsiderat̃, etiāsi nihil sit in ea: vt l. hæreditas. in prin. ff. de peti. hæredi. Præterea aduerte ad vnum aliud: quia ipse præsupponit, ꝙ res quæ perijt, pereat periculo ipsius institutæ: sed hoc non est expeditum, qñ filia fuit instituta pro sua legitima: quia Bar. tenet, ꝙ qñcunꝗ̃ ista res pereat, intellige sine culpa filiæ, filia debet restaurari ab hærede: & scd̄m hoc reperiret aliqua portio hæreditatis in bonis ipsi⁹, scd̄m Bar. qui ita tenet in l. seruus quoꝗ̃. in princ. in vlt. col. ff. de hære. inst. Posset tamē defendi ab ista ratione, si teneres opi. Bal. quam ponit in l. scimus. in princ. C. de inof. test. vbi dicit, ꝙ quando res perijt post mortē testatoris, periculum pertinet ad filiā. q̄d non discutio nunc, qa nō est nostra materia. Scd̄ò, qa si est quota bonorum, ita ꝙ institutus in re certa est loco legatarij, ex quo hæres vniuersalis adiuit: tunc non est considerabile ius accrescēdi, quia si filia repudiasset hanc rē, redijsset ad hæredē vniuersalē, tanꝗ̃ legatum, q̄d est caducū, vel in causa caduci: vt patet in l. j. §. in nouissimo. & in alijs §. C. de cad. tol. Aduerte tñ, quia primū argumētum meum pōt repelli: licet em̄ remanserit penes filium quota hęreditatis, ex quo tñ non remansit res, quę est loco portionis, quia portio portioni accrescit: vt l. si Titio. §. fi. ff. de vsufruc. propter nudum nomē hæredis non haberet locum ius accrescēdi: vt videbis declaratū in l. si totam. j. c. & eleganter declarat idē Bar. in l. coniuncti. ver. v. principaliter quæro. ff. de leg. iij. Et ista opi. pōt defendi, & sua distinctio, tenēdo ꝙ in l. nostra hæreditas fuerit adita: nā si non requiritur aditio hæreditatis, nec ius accrescēdi coniunctum cum substitutione: vt dicunt Mod. & bene: clarum esset, ꝙ in omni casu succederet hæres filiæ ex pupillari. Et licet lect. Bar. de qua multa s̄. diximus, possit saluari, vt vidisti, ab impugnatione Mod. Cy. tamē hic in addi. Frā. de Rampo. & omnes alij Mod. sequuntur alium intellectum: & dicūt, ꝙ hic transmittitur ius succedendi ex institutione pupillari, nō autē succedatur ꝑ ius accrescēdi. Mouetur in effectu ipsi, & Bald. qui sequitur hanc partē in l. j. §. si autē sub conditione. C. de cad. tol. duabus vel tribus rōnibus. Prima ratio est, quā tangit hic Bal. quia non videtur, ꝙ substitutio possit dare robur & virtutem iuri accrescēdi: nā cū fuerit cōditionalis dispositio, & tanꝗ̃ impleretur conditio, fuerit extincta in persona substituti: vt Bar. fatetur, & hic, & in l. re coniuncti. in v. ꝗ. principali. ff. de le. iij. dispositio conditionalis, quæ adhuc nullum habebat robur, non potuit dare virtutē iuri accrescēdi: sicut dicimus scd̄m Bal. ꝙ pactum nudū non potest vestire aliud pactum, quod est nudum: vt l. iurisgentium. §. igitur nuda. ff. de pact. Et hāc rationē approbat hic Pau. de Ca. licet aliqui Moder. scd̄m Ang. ibi respondeant, vt j. dicemus. Scd̄a ratio eorū est ista: qa iurisconsultus hic non videtur considerare ad effectum trāsmissionis, nisi ꝙ substitutus ex aditione erat obligatus: quæ obligatio transmittitur ad hæredē: vt s̄. fuit declaratum. Vnde do. Pau. nō vult, ꝙ in effectu trāsmissionis cōsideretur aliquo modo ius accrescēdi, & hoc etiā videtur seq d. m. qui confirmat hanc rationē, & declarat optime. Dicit enim, ꝙ si pupillus fuisset mortuus viuo substituto, ipse non caperet hæreditatem pupilli iure accrescendi, sed iure substitutionis: vt dicit tex. expresse in d. l. ꝗdā eulogio. in fi. ergo similiter ex eodē capite debet obligari hæres suus, quia ex persona hæredis forma obligationis non debet iudicari. l. cui fundus. de condi. & demon. & in l. ij. §. ex his. de verb. obli. Sed ista ratio sola non videtur sufficiēs, vt s̄. dixi: quia obligatio ipsa videtur esse personalis, sicut & ipsa substitutio, vt s̄. declaraui. Vnde Io. de Imo. hic referens dicta Franc. de Rampo. dicit, ꝙ substitutio sit transmissibilis isto casu, qa est cōiuncta cum iure accrescœndi. Et inter istas opi. est multa differentia: quia sibi substō transmittitur ratione iuris accrescendi, tunc eadem dubitatio quæ fuit s̄. in iure accrescendi, secundū lect. Bar. videlicet vtrum ista lex habeat locum, quando hęreditas non fuit adita à pupillo, erit in isto casu. Sed si tenes viam do. Pau. tunc non erit ista dubitatio: vnde etiamsi filio exhæredato sit facta substitutio pupillaris, nihilominus transmittit̃ ad hæredem. Mihi placet opin. Imo. quia ratio do. Pau. non est firma, vt prædixi: pro qua arguo dupliciter. †Et primò considero: ꝙ substitutio cōditionalis, quæ de sui natura non est transmissibilis, cùm fuerit extincta in persona substituti ante conditionem impletam, non potuit cōicare virtutem suam iuri accrescēdi, vt inquit hic Bal. & licet non alleget bona iura, ego allego tibi ea quæ scripsit Bald. solēniter in l. lecta. ff. si cer. pet. in vlti. char. vbi dicit, ꝙ contractus conditionalis non potest vestire pactum appositum incontinēti vestimēto cohærentiæ: quia cū propter conditionē adhuc non sit productum in esse, non pōt dare alteri, q̄d non habet, secundū gl. no. in l. pacta conuēta. ff. de contrahen. emp. Sed ius accrescēdi econtra bene potest dare fomentum substitutioni, vt efficiatur transmissibile, quia hoc habet in se, etiam anteꝗ̃ sit deductum de potētia ad actū. Vnde sicut istud ius est transmissibile: vt l. si ex pluribus. sæpe allegata. ita hanc virtutē pōt cōicare substituto: & hoc est q̄d dixi i l. ꝗ ex duab⁹. in prin. s̄. eo. Confirmat̃ ista lect. quia si tenemus intellectum Bar. resultat multiplex specialitas circa idē. Prima, vt tangit Imo. qa ꝑ ius accrescēdi succeditur alteri, ꝗ̃ defuncto ĩmediate, cōtra l. si metus. §. Iul. ff. de leg. ij. Scd̄a, quia habet locum adita hæreditate. Tertia, quia extēditur ad bona pupilli: vnde nō vr̃ posse concurrere multiplex specialitas circa idē, & ex eadē causa, iuxta ea q̄ habentur in l. j. C. de do. promis. & plene per Bar. in l. sub conditione. ff. de solu. & in l. si is qui ꝑ emptore. de vsuca. & in l. vl. C. de sen. pas. In casu autem nostro scd̄m intellectum non est, nisi vna specialitas, videlicet ꝙ substitutio cōditionalis transmittitur: ergo iste sensus magis debet amplecti. Nam dato, ꝙ plures specialitates pñt cōcurrere, nihilominus etiam impropriando verba debemus in dubio interpretari dispositionem, siue legē, vt minus lędat ius commune, ꝗ̃ fieri pōt. quę. de rescript. optime facit q̄d c. cū dilectus. de consuetu. & in c. causam ponit glo. & doct. in l. talis scriptura. ff. de leg. j. Et vt dicunt hic Moder. & bene, sicut Bart. dicit, ꝙ substitutio coniuncta cum iure accrescēdi dat robur ipsi iuri accrescendi: ita econtra possumus dicere, & multo melius, vt ex pręmissis patet, ꝙ substitutio accipiat proprietatem iuris accrescendi, quod probatur in l. si quis hæres. in princ. s̄. eod. vbi substitutio capit à iure accrescendi, ꝙ portio acquiratur ipso iure sine agnitiōe. Et licet ista conclusio secundùm istum intellectum sit vera in substitutiōe pupillari, non est tamen vera in vulgari, sicut modo, per l. quoties. j. eod. & per l. si ex pluribus. in fine. vbi patet, quòd licet cohæres sit substitutus cohæredi vul-

di vulgariter,& sic substitutio sit cõiuncta cum iure accrescē-
di,quia hæres agnouit partē suam,nihilominus spes substitu
tionis nõ transmittitur ad hæredē:& est ratio diuersitatis,se-
cũdũ Imo.& Bar.quia substitutio pupillaris trãsmittitur ex
eo,quia non haberet hæredē aliter pupillus,& sic testator de
cederet pro parte testatus,& pro parte intestatus: quæ ratio
cessat in substitutione vulgari. quoniã etsi substitutio extin-
guatur,succedit̃ in alia parte,per ius accrescēdi. Sed cõtra hoc
dictũ videt̃ tex.in l.qui ex duobus.in princi.§.eo.vbi videt̃ ꝓ
bari secundũ vtrãq; lect.sed maxime secundũ secundã,ꝙ etiã
vbi nõ esset istud inconueniēs,tamē institutio conditionalis,
coniuncta cum iure accrescēdi trãsmittitur ad hęredē.Et si re
tineres ibi lec.quã approbat Bar.& Azo,& Roge.etiã in pri
mo intellectu,contrarium nõ posset solui: vnde tenēda est ibi
prima lect.vt ibi dixi.Et secũdũ illã nõ esset dicēdũ, ꝙ succe-
datur per hæredē hæredis ex institutione,sed ex iure accrescē
di.Vnde quãdo tex.ibi dicit,ꝙ si extiterit cõditio,hæres hæ-
redis in hac quoq; parte hæres erit, ista verba nõ significãt, ꝙ
sit hæres ex institutione,sed hoc significant, ꝙ ibi datus erat
substitutus in defectum conditionis. Vnde tacitè innuit iuris
consultus:ꝙ vt hæres institutus possit succedere per ius ac-
crescendi,debet impleri conditio:quia si esset defecta,succede
ret substitutus.Et hic est verus intellectus illius lect.¶Quæ
rit etiã hic Imo.nũquid dispositio istius l.secundũ intellectũ
habeat locũ in mera pupillari, q̃ resultat ex expressa vulgari.
Et in effectu videtur tenere ꝙ sic,ex quo est eadē ratio, quæ
in expressa.& hoc approbat do.m.nisi mater esset in medio:
de quo dic vt hic per eum. Tu autem aduerte:quia licet istud
dictum sit nouum,& pulchrum in hac materia,videtur tamē
habere dubitationē duplici ratione.Primò quidē,quia huic ta
citę pupillari conceditur priuilegiũ speciale,q̃d sit transmis-
sibile propter ius accrescēdi:sed priuilegiũ transmissionis &
acquisitionis ipso iure non cõceditur dispositioni tacitæ, quæ
est de iure speciali:vt l.seruũ filij.§.fi.ff.de leg.j.& tangit Bar
to.in l.j.ff.eod.& bene facit q̃d ipse idem ponit in l.si rem ali
quam.de acqui.possess.Ergo sicut priuilegium concessum le-
gato expresso,vt acquirãtur dominium ipso iure, non habet
locum in tacito legato:ita priuilegium transmissionis conces
sum substitutioni pupillari,non habebit locũ in tacita substi
tutione.Confirmatur ista cõclusio per ea quę tradit sing.Bar.
in l.itē ꝙ Sabinus.ff.de hære.instituēdis.vbi vult,ꝙ tacita vo
luntas testatoris non operatur idem q̃d expressa ,ad inducen
dum ius accrescēdi.Sed prima ratio est magis adęquata,& ma
gis vrget.Quid autem in fideicommisso conditionali,q̃d est
coniunctum cum iure accrescendi,dic vt hic plene per Imo.

SVMMARIVM.

1 ☞Testamentum faciēs non præsumitur sanę mentis,nisi pro betur.

2 Actus inualidus incompatibilis inducit repudiationem,& au fert ius præcedens incompatibile:ꝙuis non valeat, nec fortia tur iuris effectum.

3 Effectus diuersos parere non potest vnus atq; idem actus.

4 Scire,vel scire debere,paria sunt.

Filium emancipatum. Institutus petēs bo.poss.ab inte.videt̃ repudiare hæreditatē ex testamēto:& ideo nõ põt videri per hũc actũ inducta aditio ex testamēto aliquo modo.h.d.Secũda est ibi:
1 hoc falsum.Tertia ibi:nec põt videri.¶†Not.ibi:si ꝓbaretur
sanę mētis &c.ꝙ in dubio qui fecit testm̃,nõ pręsumit̃ esse sa
a nę mētis,nisi probet̃.[a] q̃d põt intelligi dupliciter.Vno mõ,ꝙ
deberet ꝓbari mēs sana,quia pręsumptio erat in cõtrariũ,vel
quia aliàs fuerat furiosus, vel quia erãt ꝓbatę cõiecturę furo
ris:iuxta ea quę tradit Bar.in l.fin.ff.de bo.pos.infanti & c.&
cano.plene in c.ti.de suc.ab intesta. & iste intellectus minus
impropriat literam.Vel põt intelligi,vt dicit gl.ꝙ probat̃ cõ
trariũ in l.nec codicillos.C.de cod.Vtrũ aũt ꝓbato furore in
pręteritũ pręsumat̃ durare furor tēpore testamēti,quo tēpore
requirit̃,vt testm̃ nõ valeat;vt dicit̃ in tex.nostro,est elegans
q.sup qua vide q̃d scripsi plene in l.ij.§.de testa.& vide quod
no.fin.Bar.in l.si cũ dotē.§.si maritus.ff.so.ma.quę allegaui.
☞& in loco pręal.†Secũdo no.& tene mēti secũdũ Bal.& Mo.
ibi:eã ad substitutũ&c.ꝙ substõ ista,si hęres nõ erit,intelligit̃,
si hęres institutus hæres nõ erit ex testõ. vñ licet adeat ab in
testato,ex quo tñ nõ adijt tãꝗ institutus,est locus substitutio
ni.Simile dicit̃ in gl.no.& in tex.in l.si in testõ.in prin.j.si qs
ob.cau.test.vbi ista verba,instituo Titiũ si Sēpronius erit hæ-
2 res,intelligãt̃ si erit hæres ex testõ:vñ si adit ab intestato,&
incidit in edictũ,deficit cõditio,vt ibi absolute dicit̃.¶†Ter-
tiõ no.ꝙ actus inualidus incõpatibilis inducit repudiationē,
& aufert ius p̃cedēs incõpatibile,licet non valeat,neq; sortiat̃
iuris effectũ:nã hic cũ hęreditas esset delata substituto bo.pos
se.petitio ob intestato nõ valuit:imo nõ valuit,quia valebat
testm̃,vñ non poterat esse locus causę intestati:vt vidisti in l.
quãdiu.la prima.§.eo. & tñ ista petitio nulla operat̃, ꝙ videt̃
repudiata hæreditas ex testõ:q̃d est mirabile.Et primò videt̃
cõtra regulã positã in l.iij.§.qui habet haustũ.de ser.vr.pręd.
vbi dicit̃,ꝙ vitiato expresso vitiat̃ tacitũ:sed repudiatio hic cõ
tinetur tacite in expressa petitione bo. pos.ergo si petitio est
nulla,ita & repudiatio.Sed ad hoc respondet Bald. & Mod.
ꝙ ibi id q̃d tacite inerat,venit accessoriè ad ius expresũ : sed
hoc non venit accessoriè,imo ad ius penitus separatũ,q̃d per
tinet ad extinctionē iuris oppositi:de qua materia vide q̃d scri
bit Bar.in l.si fideiussor.j.de leg.j.& in l.j.versus si.repe.ff.de
vulg.& pu.Secũda,& fortius obstat:quia q̃n secũdꝰ actus in-
cõpatibilis cũ primo est nullus,& tũc per actũ sequētiæ non
tollitur præcedēs.Casus est clarus secundũ verũ intellectũ,&
cõmunē in l.si quis ante.in pe.respon.ff.de acq.pos.vbi dicit̃,
ꝙ qui cõduxit primo precario, si postea secundo loco cõducit
per locationē rem nulliter,per secũdũ actũ nullũ nõ videt̃ re
cessum à primo:ergo videt̃,ꝙ ista litera nõ procedat.Et super
solutione est cogitandũ.posito tamē ꝙ procedat,limitat̃ du-
pliciter.Primò quidē,nisi actus sit nullus,vel inefficax ex cul
pa aduersarij,qui dicit esse renunciatũ primo iuri,per actũ se
cũdũ.Casus est no.quem ibi no.Bal.& Ang.ad hoc in l.rē.§.
si cũ filius.ff.de inof.test.per quē ipsi approbãt ibi glo.in c.cũ
venissent.de eo qui mittitur in pos.causa rei ser.quæ dicit,li-
cet expellēs cõpareat corã iudice,à quo nõ videt̃ renunciasse
appellationi,si actus suus fuit expugnatus per aduersariũ, &
non habuit effectum.Secũdò videtur limitandũ, nisi actus in
cõpatibilis fiat per prælatũ ecclesiæ: quia tũc si est nullus, ex
quo isto casu cessat intētio prælati,vt nõ videat velle renun-
ciasse,fauore ecclesię,non tollitur primum ius incõpatibile cũ
secũdo.Casus est in c.cũ olim.§.fi.el ij.extrà,de priuil. iuncto
3 c.veniēs.de præscri.¶†Vltimò not.ꝙ vnus & idē actus non
põt parere diuersos effectus:sicut hic petitio bo. pos.ab inte-
stato non inducit,ꝙ hæreditas videatur adita vel quæsita ex
testamēto,cũ per illũ actũ inducat̃ repudiatio.Concor.tex.in
l.qui hominē.de sol.Et aduerte,quia licet cõtrariũ de l.si quis
ante.sit difficile,nihilominus põt solui hoc modo : ꝙ aut ius
pręcedēs,q̃d est incõpatibile cũ actu sequēti, fuit inductũ ex
voluntate ipsius agētis actum sequentē:aut erat sibi delatum
præter voluntatē suã.Primo casu ille qui facit secundũ actum
incompatibilē primo,nõ videtur recedere à primo,nisi qua-
tenus secũdũs actus valeat,aliàs videretur eligere impugna-
tionē facti sui sine causa,q̃d non præsumitur:vt l.iij.§.de test.
mili.Et inde est,ꝙ quãdo præcedit numeratio,& sequit̃ stipu
latio,incõtinēti oritur actio ex stipulatione: & videtur actũ,
ꝙ non oriatur ex numeratione,& multo fortius si stipulatio
præcedat,& sequitur numeratio:vt l.cũ enim.in tex. & glos.
ff.de noua.& tamē hoc videtur actũ ita demũ,si stipulatio va
leat:aliàs oritur actio ex numeratione.l.certi cõdictio.§.quo
niã.& q̃d ibi plene.ff.si cer.peta.non enim pars videtur velle
impedire obligationē ex pręcedēti cõtractu,nisi cõtractus qui
sequitur valeat.Aut ius præcedēs incõpatibile cũ actu sequen
ti,præcedit pręter voluntatē agentis actũ incõpatibilē:& tũc
procedat litera nostra,quia videtur recessum ex actu sequen
ti,licet inutili & inefficaci:& hoc probatur per locũ à specia-
li in d.l.nisi.§.si cũ filius.de inof.te.Aduerte etiã,qa tex.in c.
cũ olim.quē s.allegaui,põt intelligi,q̃n secũdũ priuilegiũ fuit
impetratũ ab eo,q ignorabat primũ priuilegiũ:quo casu igno
rãs nũꝗ videret̃ renũciare,vt statim videbis in gl.¶In gl.vl.
ibi:hoc cũ sciebat.ista so.approbat̃ cõiter per doc.& declarat̃
no.ꝑ Bar.hoc mõ:qa licet filius diceret patrē demētē, hoc nõ
p̃sumebat̃ dicere ex ignorãtia,sed malitiosè: qa cũ cõsangui-
neus,& maximè adeo cõiũctus,pręsumptio est, ꝙ sciret qua-
litatē patris,qui erat sanæ mētis.l.octaui.ff.vñ cog.l.de tute-
la.de in inte.re.mi.Q̃d dictũ multũ ampliat illa iura, & ea q̃
scribit Bart.in l.mutũ.in princ.& in l.is põt.§.co,videlicet ꝙ
ētsi cõiũctꝰ asserat de cõiũcto suo cõtrariũ eiꝰ q̃d est verũ,ista
assertio nõ faciet p̃sumi eũ ignorasse veritatē,sed præsumitur
sciētia.Et põt probari ista sol. qa de his q̃ sunt in aĩo,nõ stat̃
assertioni alicuius,q̃n habet præsumptionē iuris contra se,vt
al's dixi tibi in l.ꝓ hærede.in prin.§.c.& ponit Bar.in l.inter
oēs.§.recte.ff.de fur.& põt ꝓcedere ista sol.tenēdo id q̃d di-
cit glo.iij.in ver.si probaret̃.ꝙ illa probatio fit hoc ipso,ꝙ nõ
probat̃ cõtrariũ. Nã si tenemus, q̃d dixi in no.ꝙ hic deberet
fieri probatio sanę mētis,ex quo erãt cõiecturę in oppositũ,q̃
erãt probatæ:tũc non posset dici,ꝙ filius ex quo ita asseruit,

a ¶Probetur. Vide Bal.in l.sanum. C. de trãsact.& d.Bar. Soci.in cõsi.xlij.in ci.in causa restitutionis.ver.ꝓ cuius euidētia.in j.parte.

hoc nõ dixisset ex errore, ex quo probabiliter hoc credere poterat per cõiecturas pdictas. Glo. tñ trãsit ad secũdã sol. videlicet ꝙ inducit repudiatio, quia filius errabat in iure, secundũ sententiã Papi. in l. Clodius. j. eo. Sed hãc sol. reprehẽdit Bart. quia ex text. apparet, ꝙ filius errabat in facto, quia credebat patrẽ esse dementẽ: & in l. Clodius. expresse tenet, ꝙ etiã ille qui errat in iure, nõ videat repudiare, eligẽdo remediũ incompatibile. Ego aliàs studẽdo illã l. feci vnã apostillã in meo memoriali, vbi dicebã ꝙ opi. Bar. ibi procedit in repudiatione vera. Sed opi. Papi. quã ipse ibi reprobat, procedit in repudiatione ficta, † qa paria sunt scire, & scire debere[a]. l. si duo. in prin. §. eo. Et secundũ istũ modũ loquẽdi possemus saluare solutionẽ gl. nostrę hic, vt dicamus, ꝙ sicut ille qui errat in iure propter latã culpam fingit repudiasse: ita ille qui errat in facto, in quo nõ debuit errare, sicut videmus ꝙ errãs in facto proprio est in simili culpa. l. quãq. in prin. ff. ad Vel. Quia ergo filius erat adeo cõiuncta persona, ꝙ nullo mõ debebat eũ latere qualitas mẽtis paternę: ideo errãdo fuit in lata culpa, & consequẽter inducit ficta repudia. Et attẽde diligẽter, quia intellectus quẽ ego posui §. vltra glo. tertiã, nõ videt posse stare ad literã nostrã: quia si error esset probabilis, ergo filius nõ videretur repudiare hereditatẽ ex testõ, cuius contrariũ hic dicit. Vnde melius est sequi intellectũ glo. Et attẽde, quia Ang. dicit not. in l. mater decedẽs. de inof. te. ꝙ ille qui fingit furiosus, quo ad certũ effectũ vnius dispositionis, non haberetur pro furioso, quo ad aliud capitulum eiusdẽ dispositionis: & sua fictio non tantum operatur, quãtum veritas: vt probatur in d. l. qđ est notandum. Aretinus.

a ¶ Debere. Adđ Pa ri. de Pu. in suo tractã. syndi. in ver. familiaris: & qđ ibi dixi in apostil.

SVMMARIVM.

1 ¶ Cohæredes si sponte velint habere possunt ius accrescendi in portione vacante.

2 Ius accrescendi inducitur immediate ex dispositione legis.

Si minor. Portio nõ accrescit inuito, si rescindit aditio cohæredis bñficio spãli. Sunt duę partes. Secũda ibi: sed bo. po. ¶ No. vnũ casum, in quo portio vacãs nõ accrescit cohæredi inuito, volẽti tñ accresceret, vt innuit ex litera: & ratio decidẽdi est, vt dixi in positione casus, quia bñficiũ cõcessum minori de iure spãli debet sic interpretari, vt nõ sit cũ iniuria alterius. l. cũ filius. §. de test. mili. & l. si impuberi. §. de admi. tu.

1 ¶ † Secũdò no. in ver. nõ cogunt. à cõtrario sensu, ꝙ si spõte velint cohæredes pñt habere ius accrescẽdi in portione vacãte: & ideo falsa est glo. in l. mater decedẽs. de inof. test. quę vult, ꝙ qñ aditio hęreditatis est rescissa ipso iure, ita ꝙ etiã nomine quis nõ remanet hæres, nõ habeat locũ ius accrescẽdi ꝓpter aditionẽ præcedentẽ: nã si habet locũ ius accrescẽdi, qñ aditio fuit rescissa, quo ad effectũ, sed nõ quo ad nomẽ hæredis: vt l. si fine. §. sed qđ Papi. ff. de mi. multo fortius, qñ aditio est rescissa totaliter ex dispõne legis ciuilis: & ita dicit Ang. in d. l. mater. licet nõ alleget istũ tex. Pro qua cõclusione est casus, quẽ ibi no. Ang. in l. eũ qui. in fi. ff. de inof. te. vbi dicit, ꝙ rescissa aditione per querelam omnia sunt habẽda perinde, ac si nõ esset adita hæreditas. Sed dubitat, nũquid qñ aditio est resoluta ipso iure, portio vacãs accrescat cohæredi inuito. Super quo dicit Pau. de Cast. ꝙ qñ aditio esset resoluta ipso iure, nõ haberet locũ ista l. sed accresceret portio inuito: ar. eorũ quæ habent in l. si duo patroni. ff. de iureí. in prin. & in l. hmõi. §. si Titio. ff. de leg. j. In quibus iuribus dicit, ꝙ qui nõ admittitur ad partẽ ipso iure, nõ facit partẽ. i. nõ impedit ius accrescendi, vel cũ legatario. Sed ista iura loquunt, qñ qs à principio ipso iure excludit à parte, anteꝗ̃ hæreditas vnꝗ̃ fuerit adita. Sed qñ hæreditas semel fuit adita, licet resoluat ex dispõne legis, nõ est iure cautũ, ꝙ tũc portio accrescat inuito. Et in cõtrariũ facit hæc l. quia licet hic ille qui adiuit nõ perdat nomẽ hæredis, in portione tñ à qua abstinuit habet locũ ius accrescendi: vt dicũt oẽs in j. gl. & satis probat in tex. Ergo similiter idẽ videt dicendũ, qñ aditio resoluit ipso iure. Pro ista conclusione adduco tibi tex. fin. & glo. ibi, quã declarat & approbat Ang. in aut. de hæ. & fal. §. si qs aũt nõ implẽs. in ver. accrescere. & probat eadẽ cõclusio expresse in eo. §. versi. si verò nullus. Ibi ẽm ille qui nõ implet preceptum testatoris desinit esse hæres ipso iure, secũdũ gl. & Ang. ibi: & tñ portio quæ defert cohæredi, nõ defert ipso inuito, sed volẽti dũtaxat: & hoc est tenẽdũ, qñ cohæres qui adiuit pro parte sua, vocat ad aliã partẽ ex iure accrescẽdi, virtute eiusdẽ dispõnis, cuius ꝓtextu adiuerat partẽ suã: nã nõ est cõueniẽs, ꝙ ex quo adiuit tẽpore quo portio alterius erat agnita per aliũ, vel postea fuit agnita, ex rescissione patiat hoc præiudiciũ, ꝙ portio accrescat sibi inuito. Sed qñ prior dispõ taliter esset euacuata, & ille qui adiuerat ex testõ agnosceret partẽ suã de nouo ab intestato, tũc indubitanter dicerẽ, ꝙ alia portio postea repudiata sibi accresceret: quia respectu hui⁹ nouæ aditionis & successionis ab intestato portio vacãs nũꝗ̃ fuit agnita: & sic potes intelligere ea quæ habent in l. eũ qui. in fi. pal. & l. mater. Debes etiã scire, ꝙ vltra casum l. qui patri. §. eo. reperit & alius casus, in quo post agnitũ legatũ vel hæreditatẽ habet locũ ius accrescẽdi, videlicet si testator hoc expresse disposuit: ita tenet Bart. satis clare in l. hæredes mei. §. cũ ita. in vlti. col. ff. ad Treb. & Bal. in legato in l. ab eo. C. de fideicõ. cuius dicta ego sum secutus in l. si mihi & Titio. de ver. ob. Nũc aũt cõsiderãdo diligẽti⁹ nõ video, quõ ista dicta possint procedere: † vtrũ quia ius accrescẽdi immediate inducit ex dispõne legis: vt l. si in testõ. & ibi Bart. §. de vul. & pup. Cũ ergo l. expresse vetet, ꝙ post agnitã hæreditatẽ vel legatũ proprietatis nõ habeat locũ ius accrescẽdi: vt l. j. §. interdũ. sepe allegata. nõ videtur, ꝙ testatio possit disponere cõtra prouisionẽ legis: vt l. nemo põt. cũ materia. de le. j. tũ etiã, quia si posset induci ius accrescẽdi post aditã hæreditatẽ, sequeret ꝙ ex volũtate testatoris in casu nõ cõcesso à iure posset trãsferri de vno in alterũ ipso iure, cõtra regulã positã in l. traditionibus. C. de pac. & l. fi. de sacrosan. Vñ potius videt dicendũ, ꝙ si testator hoc expresse vellet, causaret fideicõmissum in persona eius, cui esset quæsitũ emolumẽtũ, ex quo verba nõ pñt intelligi propriè & directo in suo sensu: per ea quæ habent in l. ex facto. in prin. ff. ad Treb. & in l. verbis ciuilibus. ff. de vul. & pu. Pro qua cõclusione adduco tibi gl. fin. in l. qui filio. §. fi. cum l. se. ff. de hære. insti. quæ videtur velle, ꝙ qñ voluntas testatoris est, ꝙ portio vnius cohæredis pertineat ad alium, licet sit agnita per cohæredẽ, inducitur restitutio ex tacita voluntate defuncti: & sic in effectu induceretur fideicommissum. Et iste intellectus plus placet ad illã glo. ꝗ̃ ille quem dedi in d. l. si mihi & Titio. Arc.

a ¶ Debere. Add Pari. de Pu. in suo tracta. syndi. in ver. familiaris: & qđ ibi dixi in apostil.

SVMMARIVM.

1 ¶ Hæreditas non videtur in dubio adiri per implementum conditionis.

2 Furiosus non potest sibi acquirere hereditatem per se, sed per suppositum suæ potestati bene potest.

3 Fratribus minoribus relinqui potest hæreditas, cũ hac conditione, vt vẽdatur, & pecunia conuertatur in vsus necessarios.

Antistius. Qui implet cõditionẽ tanquã hæres, videt adire hæreditatẽ: aĺs nõ. h. d. Secũda est ibi: quia iurando. Tertia ibi: ego puto. ¶ No. primò secũdũ verũ intellectũ: qa licet cõditio iurisiurãdi nõ possit institutioni adijci, vel legato, vt iuret heres vel legatarius aliquid se facturum in futurũ: vt l. quæ sub conditione. in prin. §. de con. inst. valet tñ, & põt adijci conditio iurisiurãdi assertorij de facto præterito: vt hic, & l. si quis cũ creditore. ff. de iureiu. ¶ † Secũdò no. ibi: quia iurãdo. ꝙ per implemẽtũ cõditionis in dubio nõ videt adiri hæreditas: de quo per Bar. plene in l. iam dubitari. in fin. de hæ. insti. & in l. j. §. si parẽdi. ff. de cõd. ob cãm. Et aduerte, qa hic versiculus, ibi: declarasse videt. exponit cõiter per Mod. hoc mõ, ꝙ videt declarasse ille, qui iurat se velle implere conditionẽ: nõ aũt declarasse velle adire hæreditatem. Tu potes exponere, ꝙ hoc verbũ significat iurantẽ declarasse voluntatẽ suam super eo, super quo debebat iurare voluntatẽ suã, dico in præteritũ, id est quid in præteritum voluerit, vel noluerit, super quo erat iussus iurare. Posset etiã hoc intelligi alio mõ, ꝙ fuerit sibi iuncta cõditio, si iurauerit se hæreditatẽ aditurum. Et hũc intellectũ nõ tãgit hic aliqs: dicit ẽm, ꝙ licet iurauerit aditurũ hæreditatẽ, magis declarat ꝙ habet volũtatẽ adeũdi, ꝗ̃ ꝙ videat de pñti adire: & secũdũ hoc stabit proprijssime verbũ, declaratio. nõ ẽm adiuit iurãs, sed declarauit se esse aditurũ in futurũ: sicut dicimus, ꝙ p verba futuri tẽporis nõ inducit matrimoniũ, sed spõsalia: vt patet in c. ex literis. & in c. ex parte. de spõsã. & secũdũ hoc debet limitari tex. & qđ ibi per Bart. in l. iã dubitari. in fin. §. de hæ. insti. vbi cõcludit, ꝙ qñ cõditio quæ apponit instituto est illa, si voluerit esse heres: tũc eoipso ꝙ aliqs dicit se velle esse hæredẽ, inducit aditio. Nã nõ est limitãdũ, nisi verba sint suspẽsiua in futurũ: vt dico vel iuro me aditurũ hæreditatẽ. Et istũ tex. in isto ver. inducũt hic Bal. & Ang. ad solẽnẽ q. vtrũ si statutus est terminus ad probãdũ alicui, testes qui sunt iurati infra terminũ, possint recipi post terminũ? Et cõcludũt ꝙ sic: qa testis iurãdo implicite deponit infra terminũ: nã dictũ eius explicitũ receptũ post terminũ est quædã declaratio præcedẽtis dicti, quæ semper põt fieri extra terminũ: quia qui declarat, nihil addit. l. hæredes palã. §. sed si notã. ff. de test. & hoc tenuit Archid. xiij. qõ. ij. in summa. & Ioan. Andre. in loco j. allegando. Secus dicunt isti, si sit datus ad probandum, & probatũ habẽdũ: quia hic verba significãt probationẽ

probationē perfectā, & consummatā.l.j.in fi.qđ quisq; iuris. & fuit dictū originale Io.And.in c.pia.de excep.in vj. & ita dicit hic Ang.practicari. & hoc dictū communiter approbāt hic Moder. & allegat d.Bald.in duobus locis ad materiam, videlicet in l.si quādo.C.de test. & in rub.C.si ex fal.instru.vbi ponit notabilem limitationem ad ista m materiā, de quo per Bar.in l.dāni.§.Sabini.ff.de dam.infect. & per Ant.de Bu.in c.causam.de proba.quæ dicta etiam Mod.hic adducūt, in quo capitulo plenè sum prosecutus hunc articulum. Et inter alia respōdēdo ad dicta Ange. & Bal.hic dixi, ꝙ non erat verum, ꝙ in iuramento testis continetur dictum explicitè: allegaui c.in præsentium.de testi.in vj. & qđ ibi per Moder. & c.primum.si de inuest.lis ori.inter do. & vasal.in vsi.feu.quē tex. no.ibi Bal.ad hoc. Non tamē declaraui posita ista doc.Bal. & Ang.pro vera, ꝙ in iuramento implicite continetur dictū testis examinari post terminum: vnde nunc est declarandū. Et debes scire, ꝙ Bald.in l.edita.C.de edē.in repe.Paduana. & in l.j.§.huius studij.ff.de iust. & iu.tenuit, ꝙ qñ quis obscurè deponit infra terminū, ista obscuritas posit declarari post terminū. Pro qua cōclusione videtur casus no.quē allegaui in l. Titię textores.de leg.j. & in l.sed & si quis.§.j.de vsufru. vbi probatur secundū Bal.ibi, ꝙ declaratio trahitur retro, etiā si fiat eo tēpore, quo actus fieri nō pōt, nec superest extremum habile à quo. Vnde dicebat Arch.in loco s.alleg. quē refert & sequitur Ant.de Bu.in cap.pasto.de excep.ꝙ obscurè excipiēs in termino pōt declarare exceptionē post terminū. Ego in d.l.Titiæ textores.concordādo dicta Bald. & Mod.ibi, qui videntur tenere contrariū ad dicta s.allegata, dixi inter alia, ꝙ quādo exceptio vel positio erat ita obscura, ꝙ nullus intellectus poterat ex ea elici, seu dabatur sibi à iure: tunc non poterat fieri declaratio post terminū: quia qui aliter ponit, vel excipit, habeť pro nō ponēte, & pro nō excipiente[a]: vt probatur ibi, & in l.j.§.Labeo.ff.de flumini. & per Bar.in l.j.ff. de excep. Si ergo nō videtur facta exceptio vel positio infra terminum, ergo non potest declarari. Et ista conclusio infert optime ad propositum nostrū: quia licet dictū testis in iuramēto cōtineatur implicite, quantū tñ ad probādū intētionē producentis, vel contrariā, obscurissimū est: & ideo videtur, ꝙ non possit fieri examinatio post terminū: qđ tenet Bar.in d.§.Sabini. Cætera dic vt in d.c.licet causam.vbi latius dixi.

Si seruus. Alienato seruo requiritur nouus iussus, & extinguitur prius: & furiosus per se nō potest acquirere hęreditatē, nisi sit hæres necessarius: per aliū autē nō acquireret.h.d. Secunda ibi: in libro. Tertia ibi: nisi. ☞ Quarta ibi: per aliū. ¶ † Primò no.in ver.si seruus.arg. secūdū quosdā Modern.ꝙ si est delata hæreditas monacho, & anteꝗ̃ adeat transfertur ad aliud monasterium, vel episcopatū, vel ecclesiam secularē, nō cōpetet ius adeundi primo monasterio, sed secūdo, id est iubēte abbate secūdi monasterij, debet adire monachus, & illi acquiret. Et hoc ꝓcedit, si tenemus opi. Bar. & aliorū, qui dicunt, ius adeundi non competere monasterio, sed monacho: quem sum secutus in l.is potest.s.eo. & in c.in præsentia.de proba.de quo ponit Bar.in l.j.de vulg. & pupil. Sed si tenemus id quod multi tenēt in d.c.in præsentia.quòd ius adeundi deferatur monasterio: tunc hæreditas pertineret ad primum monasterium, cui est quæsitum ius adeundi. Pau.de Cast.hic, qui plenius prosequitur hunc articulum. Do.me.remittit se ad ea quæ dicentur in l.si seruus eius.j.eo. Ego credo plenius scripsisse in l.si quis mihi bona.§.j.s. eod. vbi est similis casus per canonistas plenissime, quorum dicta tunc allegaui in c.qđ à te.extrà, de cleri.coniuga. ¶ † Secundò no.ꝙ furiosus non potest sibi acquirere hæreditatem per se, sed per suppositum suæ potestati bene potest: intellige, sicut modo dixi, si filius vel seruus sint instituti: nam si furiosus ipse esset institutus, tunc non posset acquiri per seruū vel filium, sed esset opus agnitione bo.possess.facienda per procuratorē, ex qua vtrum acquiratur ius in hæreditate, vel simplex administratio facti, dicetur tibi in versi.non pōt. & est solennis dubitatio. ¶ In glo.in versi.non potest.ibi: sed contra. Gl. in vlti.so.videtur tenere, ꝙ hodie de iure nouissimo per curatorem possit acquiri hæreditas ipsi furioso: & hanc opi.sequitur gloss.in l.final.§.tali.de cura.furio. Pro qua conclusione faciunt duo. Primò quidem, quia tenetur ad legata & fideicommissa soluenda.l.Licinius.in fin.de leg.ij. & l.cùm hęres. ff.ad Trebellia. Sed hoc non videtur verum, si haberet administrationem facti duntaxat: vt patet in substituto & furioso, quia solùm tenetur cauere de præstando legato in futurū. l.prima.in secundo responso.ff.de bo.possess.fur.vel infan. de la.ergo datur intelligi, quòd est hęres verus, etiam de iure Digestorum. Secundò probatur hæc opin.quia l.fina.§. tali, dicit, quòd hæc hereditas agnita per curatorem applicatur cum alia substantia ipsius furiosi: ergo videtur, quòd transeat in dominium ipsius: quia hæc dictio aliam qualitatē appositam generi sequenti repetit in indiuiduo prius expresso, secundùm gloss.in l.mutus.§.cùm quæritur.ff.de procu. In contrarium arguitur fortiter: quia l.j.de bo.possc.fu.vel infan.dicit, quòd si curator non vult acceptare hereditatem, ad eundem modū, defertur hæreditas ista ad substitutū: quæ verba manifeste significant, ꝙ sub eadem qualitate defertur substituto, qua cōpetebat furioso: sed substituto non defertur, nisi quo ad administrationē facti, vt fatetur ibi Bar. & patet manifeste ex tex. quia non tenetur ad legata, sed à cauēdo simpliciter: vt ibi dicitur, & est regula quæ ponitur in l.ij.§. si sub.ff.de bo. poss. secundū tabu.ergo similiter videtur deferri furioso. Secundò pro hac parte deducitur tex.in d.§.tali.in ver.in legatis autē. vbi postꝗ̃ Imperator determinauit de hæreditate delata furioso, loquitur postea in legatis per dictionē aduersatiuam, vt sæpius dixi in iure & in facto. Vnde cùm ibi dicat, in legatis autem & fideicommissis acquiritur furioso: ergo datur intelligi, ꝙ contrarium est in hæreditate. Vnde glo. dubitans super isto articulo in l.Licinius.in fin.prælleg.dicit, quòd vere non est dominus, sed ficte. & eā sequitur ibi Bar. & Saly.in d. §.tali.quorū opi.potest procedere declarata hoc modo, & ficte dominus, quo ad onus soluēdi legata nō simpliciter omni respectu. Vel potes dicere absolute, quòd non est dominus, sed administrator de facto: & ad hoc mouetur pręcipue per l. fina.§.ij.sæpe allegato.dicitur enim ibi, quòd curator potest agnoscere hæreditatem delatam furioso per bono. possessio. iuxta l.fina.C.qui admit. Sed si per talem agnitionem posset acquiri dominium nullum, inconueniēs esset, quia posset adiri de iure ciuili per curatorem furiosi, sicut posset adiri per curatorem hæreditas infantis, quia non habet sensum: & per patrem, qui est legitimus administrator.l.si infanti.C.de iure deli.non enim restrinxit se ad remedium bo.poss. Imperator alia de causa, nisi quia reperitur esse duplex, scilicet iuris & facti, quod non est in aditione hæreditatis. Et ad primum argumentum factum respondeo, quod est, non quia furiosus fingatur dominus, sed quia habet pinguius ius in administratione quàm substitutus. quoniam sibi erat delata hæreditas, si potuisset adire: quæ ratio cessat in substituto: quia ex quo furiosus non poterat repudiare, nec eius curator.l.j.§.furiosi.ff. de successo. edict.non erat sibi delata hæreditas, nec impleta cōditio. Ad secundū argumentum dico, quòd illa dictio, aliā, non semper ponitur propriè: vt declarat glo.in d.§.cùm quæritur. & sequētia declarant præcedentia, & econtra.l.vinum. & ibi per Barto.de petitio.hæredi.l.seruus plurium.in fin.de legatis primo. Sed in versic.vbi igitur in legatis.satis declaratur, quòd hereditas non acquiritur sicut legatum: ergo improbabitur illa dictio s.posita. ¶ In glo.fina.ibi: sed ibi propter delictū. Inducitur ista gloss.in argumen.secundùm Ange. & Moder.ꝙ si ex forma statuti bannitus prohibetur acquirere in territorio, vnde est bannitus, sicut non potest acquirere per se, ita nec per aliū, id est nec per seruum, nec per filiū, & multominus per procuratorem. Pro qua cōclusione vide bonum tex.in l.post legatū.§.si pater.ff.de his quib.vt indign. Et inde est, quòd si bānitus cedit actionem suam alteri, non potest cessionarius intentare directas nomine banniti, sed vtiles sic suo nomine: quia sicut ipse non poterat agere per se, ita non potest agere per alium, qui nagat suo nomine, etiam si agat ad propriam vtilitatem ipsius agentis, secundùm Bal.in l.per diuersas.C.man.versic.ix.quæro. & fuit doctri.Bart.quam ipse ☞ refert in l.qui stipendia.ff.de procura. ¶ † Vtrū autem ecōtra bānitus possit agere pro alio, tenet Bald.ꝙ non, in l.obseruare.§.fi.circa prin.commēti.de offi.procon. & leg.quia videtur esse in ordine eorū, qui non possunt postulare, neq; pro se, neq; pro alio. Aduerte tamē ad sing.doct.Bar.in l.iij.§.libertis. ff.de leg.præstan.vbi vult, ꝙ si aliquis prohibetur contrahere cū bānito sub pœna, potest cōtrahere cū filio vel seruo, sed non cum procuratore. & quæ sit ratio differētię vide per eū. Sed do.me.hic ampliando materiā dicit, ꝙ stante prohibitione statuti, de qua s.in quatuor casibus bānitus poterit acquirere. ¶ Primus est, si acquisitio respiciat onus, & incommodū suum: per nota.in l.si quis solidum.s.de hære.insti. & ibi hoc dicit tenere Bal. Sed Bal.non loquitur ibi de bannito, sed de eo qui est prohibitus acceptare officiū, ꝙ teneť acceptare officiū qđ habet grauamen, & nō cōmodū: & alle.l. relegatorū. §.fi.de interdi. & relega. Pro quo dicto aduerte: quia ipso iure bannitus non potest acceptare officium ciuitatis, etiam si per statutū non prohibeatur expresse, & pœna capitis est acceptā ti, si dissimulat se esse bannitū: ideo l. qui cū vno.§.in insulā.

[a] ¶ Excipiente. Adde Fel. in ꝓœ. Decre.in ij.col. & qđ ibi dixi in apo.

ff. de remi. quē allegat Bal. in l. Cassius. in pe. col. de ser. non facit. De bānito autē est maius dubiū. Et si sequeris Barto. in tractatu repræsa. in vij. q. & in l. huiusmodi. §. legatū. de leg. j. qui dicit, ꝙ bānitus quo ad onus suū remanet ciuis: ista dicta videntur posse procedere, pro quibus est bonus tex. in d. §. legatū. Pro qua cōclusione adducit hic do. me. tex. cū gloss. in l. ij. §. si nemo. ff. de capi. dimi. vbi patet, ꝙ etiā deportatus si deliquit, potest puniri, & sic non desinit esse ciuis quo ad pœnā. Sed Bal. tenet oppo. in l. sed an mulieres. §. si ignominia. ff. de excus. tut. vbi dicit, ꝙ proclama qđ loquitur de ciuibus, & imponit onus eundi ad exercitū, nō intelligitur de bannito, quia non est ciuis, vnde ista ratione ipse dicit per illū tex. ꝙ bannitus eximitur à muneribus personalibus, sed non à collectis, quę imponūtur personę pro rebus: allegat casum pro hoc secundo dicto in l. de pollicitationibus. ff. de pollic. & ita refert ad l. fin. ff. de re mili. Et eandem conclusionē tenuit in auč. & omnino. C. ne vxor pro ma. vbi voluit, ꝙ si quis est bānitus, ita ꝙ possit impune offendi, represaliæ indictæ cōtra ciues nō habent locū in eū, quia habetur pro mortuo. Sed opi. Bar. posset defendi, quia habetur pro mortuo, quo ad incōmodū, præterq; vbi si comprehēderetur in dispositione legis, læderetur respub. sicut est in d. §. ignominia. quia dehonestaretur vrbs Romana, si ignominia missus posset versari in ea. Hoc tamen non determino pro nunc, quis verius dicat, quia non est nostra materia. ¶ Secūdò limitat hoc statutū nō habere locū, qñ bannitus acquireret cū hac conditione, vt vēderet, vel forte si simpliciter acquireret statim venderet: tūc eñ secundū cum nō videtur prohibitus à statuto: allegat Bal. hoc tenentē in l. eū qui. in fi. C. de leg. & glo. in c. j. de relig. do. lib. vj. Sed neq; Bal. neq; glo. loquuntur in bannito, sed in eo qui non est incapax omniū rerū absolute, sed quarundā: vt fratres mendicantes ex cōstitutione, vt sunt fratres prædicatores: super qua q. 3 vide Bar. in tractatu minor. †vbi tenet, ꝙ hæreditas possit relinqui fratribus minoribus cum hac conditione, vt vendatur, a & pecunia cōuertatur in vsus necessarios[a]. & est lōga q. quia Bald. contradicit ei: vnde vide qđ ipse ponit plene in auč. ingressi. C. de sacrosan. eccle. In q. aūt nostra do. me. tenet hic contrariū suis rationibus, de quibus ibi per eū. Et decisio videtur vera: quia qua ratione qui est penitus inhabilis nō potest institui vt restituat alteri: vt plene traditur per gl. & Bar. in l. eā quā. C. de fideicō. in d. l. cogi. §. hi qui solidū. ff. ad Tre. eadē ratione nō videtur, ꝙ bānitus possit acquirere vt vēdat: nā si non pōt fundari dispositio in persona sua, qñ nullū commodū acquiritur sibi, multominus in casu nostro, in quo ex venditione posset lucrari, & acquirere aliquod commodum. ¶ Tertiò limitat, ꝙ prætextu dicti statuti bānitus non prohibetur acquirere prēmiū, qđ defertur à statuto, propter vtilitatē publicam: allegat Bal. vbi est optimus tex. in l. si quis in graui. §. vtrū. s. ad Sylle. per quē Bal. alibi hoc decidit, licet ipē nō alleget; videlicet in l. j. C. de preci. impe. offe. & in l. rogasti. in prin. ff. si cer. pe. vbi addit, ꝙ hoc est verū, etiamsi statuto caueatur expresse, ꝙ quicquid fit vel statuitur in fauorem bannitorū, non valeat. ¶ Quartò limitat, quòd per dictū statutum non videtur prohibita translatio possessionis: allegat Bal. in l. ij. ff. de iurisd. om. iu. cuius dicta retuli & plene descripsi in l. j. §. si vir. ff. de acq. pos. Aretinus.

a ¶ Necessarios. Pro qua q. vide tu Dy. in cōsi. xxij. in ver. item dicendum.

SEruus duorum. Seruus institut⁹, qui adiuit ꝓ parte, si efficiatur sui iuris, poterit acquirere sibi aliā partē, & excludet substitutum. hoc dicit cum l. seq. ¶ †Nota primò, ꝙ quando ex aditione hæreditatis adiēs acquirit alteri, & non sibi, tunc ad acquisitionem vnius partis non sequitur acquisitio alterius, quando acquisitio debet fieri pluribus: contra regulam l. j. & ij. s. eo. titu. fit enim separatio partium à lege tunc, vt l. cùm seruus. & ibi plenius. j. eo. ¶ Secundò not. in versicu. & si substitutum. quòd quando substitutio fit ei, qui est in aliena potestate, per ista verba, si hæres non erit, significat quòd siue seruus alium faciat hæredem ex aditione sua, siue ipse acquirat sibi hæreditatem, excludetur substitutus. l. si paterfami. s. de hæredi. instit. ¶ In gloss. super ver. duorum. ista glo. & sequens intelligit istum tex. quādo vnus duntaxat iusserat adire. Sed hoc est restringere literā. dicitur enim, quòd fuit iussus adire, nec declarat ibi quòd fuerit iussus ab vno dūtaxat. Vnde possumus intelligere tex. quòd ambo domini iusserunt, sed ipse noluit adire nomine vnius. Et secundùm hoc hic esset casus valde nota. quòd licet non steterit per dominū, quin adiretur hæreditas, nihilominus mutato statu & finita potestate expirat iussum, & non cōset acquiri sibi hæreditas, quāuis seruus posset dici egisse fraudulenter, quòd adiuit pro vno, & non pro alio, cùm vterque iusserit. Et ex hoc potest argui ad illam notabilem quæstio. de qua tetigi in l. is qui hæres. §. final. s. eod. nunquid si pater iussit filio, quòd adiret, & postea filius moritur, pater ipse possit acceptare hæreditatem? Nam videtur, ꝙ non, per istū text. sic intellectū: quia si iussum expirat finita potestate, etiā quādo potest imputari aliquid illi cui facta est iussio, multo fortius expirabit, quando filius est mortuus: & nihil sibi potest imputari. Vnde istum tex. ad illā materiam addes. ¶ In glos. super ver. dimidia. Gloss. soluit contrarium optime: sed tñ do. Paul. declarat eam in vltimis verbis, dicens ꝙ l. contraria loquitur, quādo fit prouisio vni ex dominis, & non erat ius quæsitum alteri domino super illo iure, super quo fit prouisio: & per consequens non erat ius illius domini, cui prouidetur limitatum ad certam portionem: tunc enim non potest prouideri vni domino insolidum per acquisitionem hæreditatis: quia cùm in acquirenda hæreditate per seruum requiratur iussus, & ipse non possit iubere, nisi pro parte solùm, pro parte poterit fieri aditio, maxime ne fiat præiudicium alteri domino. ¶ In gloss. in l. si substitutus: ibi: aliàs pro parte locum habet. No. hanc gloss. & l. allegatam in ea: quia probatur per eam expresse, quòd ista verba, si hæres non erit, exponuntur, id est quatenus hæres non erit. Vnde si institutio habet locū pro parte, & pro parte nō, succedet substitutus in parte vacāte. Et ex hoc inferunt Bal. & Ang. in l. fina. in prin. de vul. & pupilla. ꝙ si hæres institutus transmittit ius deliberandi ad plures hæredes, & vnus ex eis repudiat partem suam, in illa parte est locus substitutioni, posito quòd in alijs partibus non esset locus, quod pēdet ab illa difficili q. quæ ponitur in l. j. de vulg. & pupil. vtrum transmissio iuris deliberandi tollatur per dationem substituti. Similiter dicimus, ꝙ ista clausula, si non valet iure testamenti &c. exponitur, id est quatenus non valet: vt l. Stichum qui meus erit. j. de lega. j. Et ideo refert Bar. in l. j. de iure codi. circa me. quòd si per auč. ex causa. conseruantur legata, & nō institutio, clausula codicillaris habet locum in institutione, id est pro ea parte, pro qua testamentum non remanet firmum.

SI seruus commūnis. Seruus plurium potest esse omnibus necessari⁹. h. d. Vel sic: Necessarius hæres tamē non potest abstinere. h. d. ¶ In glo. j. ibi: aperte pōt dici & c. glo. videtur sentire secundū Pau. de Cast. ꝙ hoc fuit additum à cōpositoribus noui iuris, quę est manifesta diuinatio, & similiter sequens sol. quia tangit glo. ꝙ hæreditates aliorū dominorū peruenirēt ad vnū: & sic seruus erat factus suus in totum, antequā moreretur ille, qui instituit eū, sicut si fuisset redemptus ab instituente: vt nota. in l. sed si conditione. §. seruus. s. de hære. insti. nā & ista solu. similiter diuinat ad tex. Dic ergo, & melius, ꝙ iura præalle. in glo. habent locū, qñ seruus erat institutus ab vno ex dñis, nō consentiētibus alijs. Sed text. noster debet intelligi, ꝙ fuit institutus cū de libertate consentientibus alijs dñis. Pōt eñ aliquis consentire, vt aliquis disponat in testamēto de re sua, vel de suo iure, maxime vt remittat ius suum: vt est casus in l. sicut. §. penul. vel fi. ff. quib. mo. pig. vel hypo. solui. & plene declarat Bar. in l. cū quis decedens. in prin. ff. de leg. iij. Illud aūt qđ dicit glo. vlt. ꝙ quis non pōt esse necessarius pluribus instituentibus eū, sed solùm pro eo cuius hæreditatē adiuit. est intelligendum, nisi omnes domini decedāt eodem tempore, vel instituant eundē seruū sub eadem conditione: iuxta l. duo socij. hic alleg. in j. glo. Areti.

SEruus. Inter coniunctos coniunctione legali est locus iuri accrescendi in hęreditate. hoc dicit. ¶ No. ibi: cæteras socijs non iubentibus. nam ista verba, non iubentibus, per glo. exponuntur, id est repudiantibus, & bene: licet glo. fina. circa principi. dicat contrarium, & male, vt ibi dicetur. †Et ex isto textu sic intellecto habes notare, ꝙ verba negatiua, quæ sunt medium inter consentire & contradicere, inter adire & repudiare, prolata à iurisconsulto, significant contradicere expressè. Vides enim, ꝙ verbum, non iubentibus, hic resoluitur, id est repudiantibus: & tamen non iubere, de se est medium inter adire & repudiare. Et ex hoc potest argui ad illā q. notaquam tangit Bar. in l. ne in arbitris. in fin. C. de arbi. vbi dicit, ꝙ ista verba, non contradicere, aliquando significant expresse consentire: & similiter dicimus de verbo, non negare. Vnde si pars dicit, nō contradico, vel non nego, videtur cōsentire vel cōfiteri. Et vide tex. optimum in ver. non negare. in c. per tuas. extrà, de condi. appo. & qđ no. Bal. in l. j. in fi. C. de neg. gest. vbi dicit, ꝙ si iudex dicit, non admitto istas exceptiones: ista verba significant, quòd repellit eas. ¶ Secundò not. ibi: tacito

tacito iure. quòd ille qui vocatur per ius accrescēdi, etiam si est coniunctus cōiunctione legali vocatur: quę habentur in l. si in testamēto. s. de vul. & pupil. videtur enim defunctus tacite voluisse non decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus: & ex ista tacita volūtate inducitur ius accrescēdi. ¶ In glo. vlti. ibi: si eis iubentibus adire nollet. Ista glo. præsupponit, quòd anteq̄ hæreditas repudietur per alios dños, si seruus nō vult adire, accrescet portio istorū alteri, cui portio sua est quęsita per aditionem serui. Sed hoc est falsum, secundū Ioan. de Imo. & bene, quia licet seruus nō velit adire, non tamē est repudiata hæreditas: posset em̄ mutare seruus voluntatē, & adire ex iussu domini. Vnde donec est incertū, vtrum hæreditas sit adeunda, vel non, defertur portio vacans cohæredibus per ius accrescendi: vt est casus in l. ij. ff. si pars hæredi. pe. per quā ita expresse dicit glo. in casu nostro in l. fina. in prin. s. de vul. & pupil.

Aretinus.

Cum seruus. Portiones delatæ pluribus dñis per seruum pñt simul acceptari, & etiam separatim adijci. h. d. Secūda est ibi: nā quia sepius. ¶ †No. primò, quòd quādo plures vocātur ad diuersas partes ex dispositione legali, licet vocētur ex persona vnius, vna tamē portio acquisita non facit aliā videri agnitā: & tñ in istis portionibus sic separatis habet locū ius accrescēdi: vt probat in fi. legis præcedētis, licet sint coniūcti coniūctione legali. Et has duas leges simul iūctas inducit Bar. hic ad quæstionē, nunquid si ius deliberandi transmittitur ad plures hæredes, & vnus ex eis repudiat, portio eius accrescat alijs, licet sint coniūcti coniunctione legis, & nō hominis: sicut probatur in his duabus legibus. ¶ Hoc tamen ipse limitat singulariter in l. qui duos. in prin. s. de rebus dub. vbi omnino videndum, nisi vnus ex hæredibus, ad quos fuit transmissum ius deliberandi, adiuerit simpliciter hæreditatē trāsmissam non limitatè pro parte sua: tunc em̄ si alij cohæredes adiuerint hæreditatem testatoris sibi immediatè delatam, videtur agnita hęreditas pro omnibus, & sic ad oēs pertinebat portio repudiata. Super quo dicto est cogitandum, & declarabitur in lect. sed quia forte pōt habere aliū intellectū, in præcedenti tamē quæstione ibi dicitur idē qđ hic. Secūdò inducit per d. me. ad notabilē quæstionē, quam posuit Raph. in l. legatarius. in prin. j. de lega. j. si dominus qui dedit rem in emphy. decedit cū pluribus hęredibus, emphyteota volēs alienare ius suum, requirit eos quòd consentiant, aut quòd ipsi emāt: iuxta l. fina. C. de iure emphy. vtrum si vnus consentit alienationi, & alter nō, sed pro parte sua, dicit velle rē pro se: vtrū sit audiendus? Quā q. mouet Guil. de Cu. in l. ex noxali. ff. de pact. & ibi determinat quòd non cogitur consentire alienationi partis suę ille qui vult eam retinere pro se: quia ex quo partes sunt separatę à lege, nō infert quo ad acquisitionē de vna ad aliā: vt in tex. nostro. Sed d. Raph. in l. legatarius. in princ. j. de leg. j. quē refert d. m. hic videtur tenere oppositū, videlicet quòd ipse nō possit retinere ius emphyteotæ pro parte sua, pro quā erat dominus directo. Mouet duabus rationibus. Prima est: quia secundū hoc emphyteota cogeretur inuitus incidere in communionem cum isto, qui vult retinere partem suam: contra l. si quis aliā. de solu. & in l. si nō sortē. §. si centū. ff. de cōdi. inde. Secūdò, quia sicut dñs principalis non poterat pro parte retinere rem pro se, & pro parte consentire, vt alienaretur. l. fi. C. de iure emph. ita non videtur posse hæredes eius, ne cōditio emphyteotæ fiat deterior ex persona hæredū: cōtra l. ij. §. ex his. de verbo. obli. & in l. cū fundus. in fin. de cōdi. & demō. Sed ad primā rationē pōt respōderi, quòd licet aliquis à prin. inuitus non cogat incidere in cōmunionē, istud videt verū, nisi ex cōtractu suo præcedenti tacitè vel expresse hoc resultet. Casus est clarus in l. quòd autem. in fi. ff. de in diē addi. vbi patet, quòd ille qui emit rem cōmunē à duobus diuerso pretio, si postea intra terminū afferatur melior conditio, & vnus ex eis velit vti pacto, alter nō, rescindetur vēditio pro parte, & sic emptor incidet in cōmunionē, quia potuit considerare, & debuit, quòd ex duobus venditoribus vnus vellet vti pacto, & alter nō. Et similiter est in proposito: quia si obligatio ista actiuè diuiditur inter hæredes domini, vt vnusquisq; possit in parte sua eligere qđ vult, ex natura obligationis, id est emphyteosis receptę, prouenit quòd vnusquisq; hæredū potest vti iure suo sicut vult: quia in obligatione diuidua hoc est ex natura obligationis, & actiuæ & passiuæ, quòd licet obligatio respectu principalis debitoris, qui est vnus, & solutio nō possit diuidi, diuidunt tñ inter hæredes. Et quantū ad hoc, variat cōditio obligationis ex persona hæredū: vt l. si testamēto. §. j. ff. de fideiuss. & l. ij. & ibi per Cy. C. de neg. gest. & plene declarat Bar. in l. ij. §. ex his. de verb. ob. Et opi. Guli. quòd vnus ex pluribus possit retinere ius emphyteotę pro parte sua, sequitur Io. And. solēniter, quē illi non viderūt in ti. de loc. §. nūc aliqua. ver. lxxij. vbi mouet q. de pluribus dominis vnius emphyteotę habētibus rem cōmunē. Et ibi determinat, quòd alijs consentientibus vnus pōt velle retinere ius emphyteoticum pro rata sua: allegat regulā, quæ ponit in l. in re cōmuni. de reg. iu. & in l. si hæres quē. & l. Sabinus. ff. cōmuni diui. quæ dicūt, quòd inter habentes rem cōmunē deterior est cōditio prohibētis. Pro ista conclusione adducit tex. in l. qui aūt. & l. quòd si vno. de in diē addi. vbi probatur id qđ s. dixi, cū limitatione quā ponit iurisconsultus in d. l. si vno. in fi. videlicet quòd resoluatur conditio pro parte, qñ verisimiliter emphyteota fuisset partē rei empturus: secus si verisimiliter non emisset nisi totā. Et sic videt esse de mēte Io. And. quòd dictū suū intelligatur cum ista distinctione. Et hoc habet multā æquitatē, dicamus quòd si emphyteota pōt inuenire emptorē pro partibus consentientiū, tūc vnus ex dominis possit retinere partē suā. Si aūt nō pōt inuenire emptorem qui emat partē, vel sumus in dubio, quo casu nō est verisimile quòd quis sit empturus rem pro parte: vt in l. si quis aliā. in fi. præal. & tenet Bar. expresse in simili q. in l. cū vsusfructus. ff. de vsufru. leg. tūc ne impediatur emphyteotę alienatio iuris sui per indirectū, pōt dici, quòd ille coget consentire, nec poterit retinere partē suā. Vnde si persistat in hac opiniōe vsq; ad lapsum termini, qui ponitur in d. l. fin. C. de iure emph. habebit pro cōsentiēte, vt ibi dicitur. Et in ista opi. erā hoc mane, & etiā in lect. præcedē. cōtra quā arguo fortiter sic: dñs & hæredes eius habēt eligere quid velint ex duob⁹, vel cōsentire, vel detinere rem pro se: habēt ergo istud ius alternatiue. sed obligatio alternatiua actiuè & passiuè, quo ad præstationē, est indiuidua: vt probatur in d. §. ex his. & in l. non sortē. §. si decē. vel §. si Stichum. ff. de cōd. inde. ergo videtur, quòd omnes hęredes debeāt cōuenire in vno: & per consequēs si infra terminū nō conueniāt, emphyteota libere poterit alienare: iuxta l. fi. præalle. Durante ergo facto, nec valet consensus pstitutus per vnū, nec electio facta per alterū, de retinēdo penes se ius emphyteoticū. Cōfirmatur ista ratio: quia siue consideres consensum, qui debet pstari, siue emptionē quā debēt facere hęredes de iure suo ab emphyteota, vnūquodq; istorū capitū cōtinet factū de consensu, nō est dubiū de emptione & venditione. est glo. not. quòd habeat factū admixtū in l. certi conditio. in prin. ff. si cer. pe. ergo videtur, quòd in obligatione sit factū qđ est indiuiduū, & per consequēs nō possit præstari ab vno ex hæredibus sine alijs: & hac ratione vtitur Bar. in cōs. suo[a], qđ fecit in ciuitate Spoleti, qđ refert in d. l. cū vsusfructus. ad probandū, quòd ille qui promisit reuendere duobus, nō teneat ex pacto reuendere vni: quia emere & vendere continēt factū, qđ est indiuiduū, maxime qñ nō affert tantā vtilitatem in parte, quantā in toto, quo ad totū: & istę rōnes maxime faciūt rē dubiā, & ideo dicamus in lect. seq. Et quia prædictæ rationes vltimo loco assignatæ vrgēt, maxime attētis his quæ no. Bart. in l. stipulationes nō diuidūtur. in iij. q. prin. ff. de ver. ob. vbi dixit inter cætera, quòd factū redditur indiuiduū, vel quādo quis soluēdo partē incideret in cōionē, vel qñ posset cōtingere solutio alterius partis in alia re: ideo videt dicēdū id qđ dicit d. Raph. quòd emphyteota nō tenebit vēdere vni ex hæredibus partē suā. Nec tñ debes inferre propter hoc, quòd ille qui vult retinere partē suā, cogat assentire iudicio maioris partis, quę cōsensit alienationi: quia hoc esset contra tex. in l. hæredes. §. si incerto. ff. fa. ercis. & cōtra gl. Bart. & cōiter doc. in l. ij. §. ex his. ff. de ver. ob. Erit ergo dicendū, quòd quia pręstatio ista est indiuidua rōnibus prędictis, nec valebit cōsensus pstitus à quibusdā, nec etiā volūtas illius, qui vult retinere rē pro se. Et isto casu nō possunt procedere dicta Io. And. in loco pręal. Vbi aūt essent plures dñi vnius emphyteotę, non habentes causam ab vno, sicut habēt hæredes: tunc esset distinguendum iuxta formā l. quòd si vno. pa. videlicet quòd aut res fuit cōcessa à pluribus in emphyteosim vno pretio, & tūc emphyteota nō teneat in ista vnitate cōtractus vēdere rem vni, sed omnibus dūtaxat. Aut emphyteota soluit pluribus dñis diuersos canones: & tūc distinguamus, vt s. dixi, vtrū inueniat emptorē partis, vel non: quia si nō inueniret, ne impediat alienatio iuris sui, per indirectū, nō tenebit vēdere partē rei: als tenebit: vt d. l. qđ si vno. in fi. nec habet locū hęc cōsideratio facti indiuidui, ex quo ppter diuersitatē cōcessionū & pēsionū isti cēsent plures cōtractus, & similiter illæ partes accipiunt vt plures res. Et ad illā q. quā tāgit hic Bar. de pluribus hæredibus, ad quos est transmissum ius deliberādi, aduerte: quia ex nimia festinatione, & maxima sitiudine terminorū fuit aliqualiter erratū in dictis suis: nō enim loquit qñ vnus adit, & alter repudiat expresse, quo casu tenendū est qđ hic dicit, & etiā ibidē repetit. sed lo

[a] ¶ In cōsil. suo. Qđ cōsi. incipit, Angelotius &c. pro quo articulo vide Firmanū omnino in suo aureo repertorio in ver. obligat⁹. versi. cxxv. vbi refert plures opini. & singulariter dicta ad hoc per Obertū de Cremona, qui primus legit in studio Perusino in l. si legato. §. si Stich⁹. de manu. test. cuius lecturā cū sit rara, dicit vidisse in ciuitate Senarū, cū ibi ptor assideret in libro do. Io. Bap. de Caccialupis, de sancto Seuerino, qui eā allegauit sibi iudicaturo tūc, in causa de facto d. Achillis Petrutij ciuis Senensis.

quiṫ, qñ vnus adit pro parte sua, & alius nõ adiuit: sed passus est labi annũ, ita ꝙ amodo nõ poterat adire: tũc ẽm distingui tur ibi secũdũ eũ, vtrũ hæres qui agnouit hæreditatẽ trãsmis sam ex iure deliberãdi, agnouerit eam simpliciter, vel limitat pro parte sua duntaxat, vt ibi plenius per eum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Hereditas vbicunq; transmitti põtest ex aliquo capite ad hæredem suum, tunc nunꝗ̃ substitutus succedit.
2 Ius adeundi quandoq; appellatur actio.
3 Terminus cùm assignatur instituto ad petitionẽ substituti, lapsus termini tacitam inducit repudiationem.
4 Tempus à lege statutum abbreuiari non potest sine causa.
5 Dilatione prima pendente an possit alia assignari.
6 Terminus datus ad probandum nunquid currat antequam reus respondeat positionibus & capitulis, vel donec disputatur vtrum capitula sint admitten da.
7 Testes producere volẽs re integra, an admittatur post lapsum termini probatorij.

Qvandiu. Quia institutus nõ admittitur, quãdiu põt esse locus instituto: ideo ad petitionẽ substituti potest assignari sibi ter minus ad adeundũ, post quẽ nõ auditur: & similiter põt assignari terminus primo loco substituto ad petitionẽ secũdi substituti. Secunda est ibi: eueniet. Tertia ibi: is autem.
1 Quarta ibi: ergo. ¶ † No. primò ibi: excluso hærede & c. nam per istũ tex. videtur probari secundũ Pau. de Cast. ꝙ vbicũq; hęreditas ab intestato potest trãsmitti ex aliquo capite ad hęredẽ suũ, tunc nunꝗ̃ substitutus succedit: quia vt succedat, oportet vt primus hæres sit exclusus: & est ista grandis q. quã ponũt Bar. & Mod. in l. j. ff. de vul. & pup. Et ad istũ text. põt responderi, si vis tenere oppo. ꝙ viuente hærede instituto, & nõ excluso, tũc potest succedere substitutus: sed mortuo hærede instituto bene põt succedere, quia per dationẽ substituti videṫ sublatũ ius transmissionis, & sic hæres hæredis reperitur exclusus: quinimo in extremo mortis articulo ipse institutus reperitur exclusus, ex quo nõ põt adire hęreditatẽ: vt l. fi n. ff. quãdo dies leg. ce. & per Bar. in l. miles. §. pro parte. ff.
2 de leg. ij. ¶ † Secũdò no. & semper tene mẽti, ibi: de agendis ꝗ̃ action. & c. ꝙ ius adeundi aliquãdo appellatur actio: nõ enim erat adhuc quæsita aliqua actio hæredi, qui non adiuerat: sed appellatur actio ius adeũdi: & ex hoc patet ꝙ est ius, & non simplex facultas, quia nominaṫ sub nomine significãte ius: est enim actio ius persequẽdi in iudicio: Instit. de actio. in princ. Et eodẽ etiã ver. no. ꝙ licet denegatio actionis facta à lege nõ tollat actionẽ ipso iure, sed ope exceptionis, vt plene declarat Bar. in l. nam & postea. in princi. ff. de iureiu. vbicunq; tamen sub nomine actionis excludit aliquod ius, qđ nõ est radicatũ in obligatione: verbi gratia, officiũ iudicis, vel ius adeũdi: tũc tale ius tollitur ipso iure: vt patet hic in iure adeũdi, qđ per lapsum termini ipso iure tollitur: & hoc est qđ dixit no. Barto. in l. cũ lege. in fi. ff. de fideiusso. vbi omnino videndum. & qđ ☞ ipse ponit in l. j. §. sublata. ff. ad Treb. ¶ † Quartò no. in vers. is autẽ. ꝙ substitutus primo substituto vulgariter, videṫ etiam substitutus primo hæredi instituto: & ideo licet primus sub stitutus tollatur de medio, anteꝗ̃ veniat cõditio substitutionis, secundò substitutus succedet primo instituto directo ex persona sua: qđ est valde no. & vide qđ habetur in l. cohære des. in princip. ś. de vul. & pupil. & in l. si Titius. eo. ti. Et hũc ver. inducit Bar. ad solennẽ q. de qua dicetur tibi in apparatu
3 materiæ. ¶ † Vltimò no. ꝙ quãdo terminus assignatur instituto ad petitionẽ substituti, lapsus termini inducit tacitã repudiationem. Quid autem iuris sit, quãdo assignatur ad petitionẽ creditoris, vel aliorum, dicemus in vlti. glo. ¶ In glo. j. ibi: per restitutionẽ & c. Bar. no. istã glo. ꝙ ius adeundi qđ cõ petit instituto de iure speciali, non impedit substitutũ adire. Et istud est verũ indubitãter, vt patet ex illo iure speciali, institutus nõ põt adire ipso iure, sed per restitutionẽ in integr. vt probãt iura allegata in glo. Vbi aũt institutus põt succede re ipso iure de iure speciali, dicit Bart. ꝙ idẽ esset, per l. fi. C. de re. hæ. & sic vult, ꝙ illa l. habeat locũ, etiã quãdo filio fuit da tus substitutꝰ; qđ est valde dubiũ, licet Mod. sequatur hic ista dicta: de quo vide qđ ipse no. in l. si quis suus. ś. de iure deli. & quod tradit Bal. in l. ij. C. de iur. & fact. igno. & ego plene scri psi post Pau. de Cast. in l. quandiu. la prima. ś. eo. Addit etiam Bar. & alium casum, qñ patronus institutus est grauatus à liberto super re ipsius patroni: tunc ẽm põt partẽ suã accipere ex institutione, & reliqua hęreditas transfertur in substitutũ. l. si patronus liberto. §. quid ergo. j. de bo. lib. Et idem d. Bart. hic esse in filio similiter grauato, vt possit separare legitimã suam, & reliqua hæreditas detur substituto: super quo vide quia est pulcher articulus, qđ no. Bart. & qđ ibi plene scripsi in l. j. de vul. & pup. & qđ tangit idẽ Bar. & Moder. in l. quia poterat. ff. ad Treb. & Cyn. & Bald. in l. hæres instituta. C. de imp. & alijs substi. ¶ In glo. super ver. substitutũ. ibi: vel dic. Hãc glo. in intellectu credo esse veriorẽ, vt sit sensus literę, ꝙ prima prouisio prætoris est circa personã instituti in denegã do ei actiones, intellige, & assignãdo prius terminũ, infra quẽ adeat: quo elapso denegabũtur sibi actiones. Secunda aũt pro uisio erat, vt elapso termino instituti iterũ ad petitionẽ secun di substituti assignetur terminus primo substituto: & ista lec. placet maxime per tex. in ver. ergo. vsq; ad fi. vbi repetiṫ sum matim qđ dictũ erat superius: & in illo verbo expresse appa ret in ver. in singulis & sequentibus. ꝙ ista l. loquitur de termino exclusiuo, infra quẽ institutus & substitutus debeat adi re, non aũt de termino in quo inest facultas adeũdi in perso sona substituti: vt dicit primus intellectus, licet Pau. de Cast. videatur sequi primũ. Quilibet tamen posset saluari: quia in verbo, ergo. in prin. dicitur, ꝙ expectamus, vt prius deferatur eis hæreditas: per quæ verba põt significari, ꝙ iudex declarat substitutũ posse adire, quãdo exclusus fuit institutus, & non prius. Mens tñ literæ est magis pro secundo intellectu. ¶ In ea. glo. ibi: quãdoq; quia hæres institutus & c. Iste casus secũ dũ Io. de Imo. non loquitur proprie in materia nostra, sed lo quitur de termino constituto ad faciendũ inuentariũ: qđ non est verũ, quia in tex. in §. simili quoq;. nõ loquitur in eo, qui dixit se repudiaturũ, quo casu per lapsum triũ mẽsiũ habetur pro repudiante: vt l. si quis suus. ś. de iure delib. ¶ In ea. gloss. ibi: qñdoꝗ̃ restant creditores, & tũc statuiṫ terminus & c. Hãc glo. no. hic Ang. & Mod. reprehẽdentes per hanc glo. Barto. in l. si quis instituatur. in princ. ś. de hære. insti. & hic, & in l. j. in fi. de iure deli. vbi dixit, quòd etiam ad petitionem creditoris nõ debet statui minus terminus ꝗ̃ centũ dierũ: vt d. l. ij. ff. de iure delib. & in l. j. §. largius. ff. de succes. edi. qđ videṫ pro bari in d. l. si quis hæres instituatur. vbi tex. dicit, ꝙ prætor de bet imitari suũ edictũ in assignatione termini, id est tantũ tẽ pus statuere, quantum statuit in tit. de suc. edic. & in titu. quis ordo in bo. poss. ser. Nã hoc dictũ hic impugnat Ang. satis ob scure loquẽs: quia qñ assignatur terminus ad petitionẽ credi toris, vt ipsi creditores post lapsum termini possint possidere bona, & faciãt dari curatorem bonis. exemplũ in l. si quis hæres instituatur. §. j. de hære. insti. tunc per lapsum termini secundũ eũ non inducitur repudiatio. Et quãtus terminus de beat esse, est in arbitrio iudicis: secũdũ glo. istã, quã sic intelli git Io. de Imo. hic, dicens ꝙ etiã isto casu potest esse verũ di
4 ctũ Bar. quia tẽpus statutũ à lege nõ põt abbreuiari sine causa: iuxta no. in l. ij. ff. de re iudi. & in l. nonnũꝗ̃. ff. de iudi. & in l. ad peremptoriũ. eo. ti. quasi sentiens, ꝙ vbi non est iusta causa, iudex nõ possit assignare minus ꝗ̃ centũ dies. Sed hoc suũ dictum nõ videṫ habere saporẽ iuris: quia tũc procederet, qñ essemus in casu, in quo esset statutũ certũ tempus à lege: sicut qñ terminus statuitur, vt per eũ videatur facta repudiatio vel aditio: qđ est in iuribus alle. per Bar. vel qñ statuiṫ tp̄s hęredi ad deliberãdũ: vt in d. l. j. in fi. & l. seq. In hoc aũt casu, in quo iste terminus non reperitur expressus, necesse est dicere, ꝙ sit ad arbitriũ iudicis: quia tẽpus adiectũ in vna lege non videtur repetitum in alia, etiã in simili casu. Casus est not. in l. j. §. manifeste. ff. de vẽ. insp. & no. Bar. in l. prætor. §. cæteraꝗ̃. in vltimis verbis. ff. vi. bono. rap. ¶ Sed quæritur pro declaratione perfe cta huiꝰ articuli, qualis sit iste casus, vel quãdo eueniat, ꝙ cre ditores faciant statui terminũ hęredi non ad finem repudiatio nis, sed vt post terminum possint possidere bona: & est vnus casus indubitatus in d. l. si quis hæres instituatur. §. j. videlicet qñ hæres est institutus sub cõditione, quæ non est in eius po testate: nõ enim potest sibi assignari terminus tunc ad adeun dum, vel repudiandum, cùm hæreditas non sit delata, nec sit in potestate eius implere conditionem. Sed quando hæres esset institutus sub conditione potestatiua, tunc qualis terminus possit assignari, dubitatur: nam Bart. singu. in l. suus quo q;. §. & puto. ff. de hæred. instituen. videtur velle per illũ tex. quòd filio instituto sub conditione potestatiua non possit assignari iste terminus: quia text. dicit, quòd substitutus nõ potest succedere in illo casu, in vita filij instituti: sed posset succedere, si filius posset excludi per terminum statuendum à iu dice: ergo videtur, ꝙ iste terminus non possit statui. Videṫ tñ hoc dicere in persona filij: nã de persona extranei hoc nõ põt dici, quia esset cõtra tex. expresse in d. l. si quis hęres instituaṫ. & in l. j. de cura. bo. dã. Io. de Imo. hic dicit, ꝙ etiam in illo ca su põt statui terminus: nã sicut ibi dicitur, ꝙ conditio potesta tiua põt impleri qñcũq; ante mortẽ: ita diciṫ in l. licet. C. de iu re deli.

a ¶ Scilicet. De qua dictione vide etiã eundẽ Frã. Aret. in l. si seruus. de acqui. posses.

re deli:ꝙ hęreditas delata põt adiri vſq; ad xxx.an.Sicut er-
go l.licet.poteſt limitari per terminum aſsignandum à iudi-
ce:ita videtur poſſe limitari tex.in l.ſuus quoq;.Sed iſta non
ſunt ſimilia,cũ reuerẽtia:quia tex.in d.§.& puto.dicit,ꝙ ſub
ſtitutus viuẽte filio non põt ſuccedere.Ego tñ credo illã l.li-
mitari per l.ſi quis hæres inſtituat̃.in prin.quæ ſimpliciter &
diſtinctè dicit,ꝙ inſtituto ſub conditione poteſtatiua poteſt
aſsignari termin⁹:quæ lex licet ſit generalior reſpectu perſo
næ,ꝙ̃ l.ſuus quoq;.eſt tñ ſpecialior reſpectu caſuum,ſcilicet
qñ ad petitionẽ ſubſtituti vel creditoris petit̃ aſsignari termi
nus.Sed remanet dubitatio nõ parua,qñ habebat locum iſta
practica,quã inducit Ange.hic,videlicet ꝙ ſtatuat̃ terminus
hæredi,nõ ad finẽ excludẽdi eũ ab hæreditate,ſed vt credito
res poſsint poſsidere bona:& nõ eſt dubiũ,ꝙ in vno caſu ha
bet locũ,ſcilicet qñ hæres eſſet inſtitutus ſub conditione,quę
nõ eſſet in poteſtate ſua.vt dicit tex.expreſsè in l.ſi quis hæ-
res inſtituat̃.§.j.ſ.de hæ.inſti.Sed Ang.& Bal.vidẽtur intelli
gere,& etiã Io.de Imo.hic,ꝙ iſte terminus poſsit ſtatui etiã
inſtituto ſub conditione poteſtatiua,& etiã inſtituto pure:&
hoc vltimũ tenet Bald.in rub.de ſucceſ.edi.quẽ & ego prius
viderã,& Mod.adducunt hic.Fundamentũ eorũ eſt in l.ij.ff.
de bo.au.iu.poſ.vbi fuit aſsignatus terminus in forma prædi
cta inſtituto ſub conditione poteſtatiua,ſi dederit pecuniã:&
dicit̃ ibi,ꝙ excluditur ab hæreditate,id eſt à bonis hæredita-
rijs:quia tñ poſtea infert,ꝙ ſeruus inſtitutus erit liber, ꝑ hoc
datur intelligi,ſecundũ glo.ibi poſitã,ꝙ iſte ſeruus põt adire:
aliàs quõ cõpeteret ſibi libertas?Sed ad illũ tex.põt reſponde
ri,reſtringendo illũ ad caſum,in quo cõditio dãdi pecuniã nõ
erat facilis ad implendũ,cõſiderata perſona ſerui,qui nihil ha
bet,& forte pecunia nõ erat in peculio,vel nõ habebat pecu-
liũ,de quo poſſet implere conditionẽ:iuxta nota.in l.iij.ff.de
ſtatulib.Facit optime qđ no.Bar.in l.ſeruus quoq;.de hære.
inſti.vbi dicit,ꝙ qñ id qđ de ſui natura eſt in poteſtate mea,
per accidẽs redditur difficilis:tũc nõ vocat̃ amplius cõditio po
teſtatiua.Et ſi quęris,quare ita reſtringã illũ tex.Reſpondeo,
ꝙ hoc eſt propter tex.in l.ſi quis hæres inſtituatur.pręal.vbi
in conditione poteſtatiua ſtatuitur terminus,per quẽ inducit̃
repudiatio,vt hic per Bar.& poſtea in conditione nõ poteſta
tiua ponit̃ practica Ang.& Bal.Vnde manifeſte patet de mẽ
te legis, quòd in primo caſu practica illa nõ habet locum: &
hoc ſuadet æquitas,quia ex quo põt ſubueniri via directa &
ordinaria,de qua hic,nõ debet recurri ad illã ęqtatẽ,q̃ cõcedit̃
vbi via ordinaria nõ põt habere locũ:qa nõ eſt cõueniẽs ꝙ aſsi
gnet̃ terminus hæredi ad implẽdã conditionẽ,quæ nõ eſt in
poteſtate ſua.Et multominus debet habere locũ in practica,
qñ hæres eſſet pure inſtitutus,quicquid dixerit Bar.in d.rub.
Aduerte tñ:quia do.me.hic dicit,ꝙ Bal.& Ang.male dicunt
abſolute.Bar.aũt male dicit,ſi ſumus in hærede aſcendente,
vel deſcẽdẽte:illi enim qui dicũt,ꝙ hoc tp̃s eſt arbitrariũ,vi-
dentur dicere cõtra tex.& glo.in l.fin.§.ſed quia quidã.C.de
iure delib.vbi habet̃,ꝙ hodie aſsignat̃ terminus certus anni,
vel nouẽ menſiũ,qui terminus nõ põt prorogari ſecũdũ gloſ.
ibi,& bene.Bar.aũt qui dicit,ꝙ in aſcẽdente & deſcendẽte eſt
annus,qui nõ põt coarctari ꝑ creditores:vt l.j.§.largius.in fi.
de ſucceſ.edict.videt̃ dicere cõtra tex.in §.ſed quia quidã.vbi
per principẽ ſolũ aſsignatur terminus,ſed per inferiorẽ nouẽ
menſes:& ſic ſaltẽ in aſcẽdente & deſcendẽte opin.Barto.nõ
eſt vera.Sed ille tex.cũ reuerẽtia neutrã iſtarũ opi.impugnat.
Primã nõ,quia ille tex.loquit̃,qñ lapſus termini inducit adi-
tionẽ,vt ibi expreſſe dicit̃,quo caſu & etiã qñ induceret repu
diationẽ,Ang.& Mo.fatent̃,ꝙ tẽpus nõ eſt arbitrariũ, vt poſ
ſit diminui,ſed bene vt poſsit augeri:vt probatur in l.j.in fi.
cũ l.ſeq.ſ.de iure deli.Contra ſecundũ etiã dictũ Bar.non fa-
cit:quia ille tex.nõ loquitur,qñ terminus aſsignatur ad peti-
tionẽ creditoris,vel ſubſtituti,ſed qñ aſsignatur ad petitionẽ
hæredis petẽtis tp̃s ad deliberandũ,qui eſt caſus ſeparatus:vt
hic dicit glo.& Bar.in l.ij.ff.de bo.au.iud.poſ.Hoc ſuppoſito
dico,ꝙ duplici ratione ille tex.nõ facit.¶ Primò,quia ſumus
in materia correctiua,in qua etiam ſi eſſet eadẽ ratio,fieret ex
tẽſio:iuxta no.in aut̃.quas actiones.C.de ſac.ſan.ec.¶ Secun-
dò,quia nõ eſt eadẽ ratio abbreuiandi terminũ ſtatutũ de iu-
re antiquo,qñ aſsignatur ad petitionẽ ſubſtituti,vel credito-
ris:nã ideo ibi reſtringit̃,quia imperator præſumit, ꝙ petatur
calũnioſe,vel ad minus ex nõ iuſta cauſa,ſed ex vna formidi
ne:vt ibi dicitur.Vnde nõ eſt mirũ,ſi ad ad refrenandã calũ-
niã,vel ſi petitio nõ eſt iuſtificata ex cauſa,reſtringit̃ dilatio
ad nouẽ mẽſes:neq; enim eſt ſuperfluis dilationibus vtendũ:
vt l.ij.in prin.& ibi no.C.de tẽpo.ap.Sed quãdo terminus aſ
ſignat̃ ad petitionẽ ſubſtituti,vel creditoris,tũc nihil eſt qđ
imputetur hæredi:quia ipſe non eſt ille,qui petit terminũ:&
ideo non eſt eadẽ ratio corrigendi ius antiquum.& per iſta ſit
5 expeditus iſte difficilis articulus.¶ †Extra glo. tangitur hic
triplex quæſtio per Bar.& Moder.Prima eſt,vtrum penden
a te prima dilatione,alia poſsit aſsignari[a],vel ſimul poſsint aſ-
ſignari plures dilationes ad diuerſos actus,vel vna ad plures
actus.Super qua concludit Bar.quem ſequuntur Mod.in l.ij.
de re iud.& in l.fin.ff.de ſer.& ꝙ ſimul & ſucceſsiuè poſſunt
aſsignari ſuper actibus compatibilibus:ſed ſuper eodẽ actu,
ſuper quo fuit aſsignata dilatio,vel ſuper actibus incõpatibi-
libus,nec ſimul põt aſsignari dilatio,nec ſucceſsiue ſimplici-
ter:ſed ſub conditione,vt aſsignetur prima dilatio ſuper vno
actu,& illa finita extunc aſsignetur ſuper alio actu, hoc bene
fieri põt:vt in tex.noſtro.& idẽ probatur expreſsius,licet ipſe
nõ alleget,in c.licet cauſam.circa mediũ.de proba.Et hæc di-
cta limitat hic d.m.tripliciter.Primò,qñ ceſſaret cauſa primę
dilationis ante finem termini,qđ eſt dictum Bar.in d.l.ij.Se-
cũdò,qñ ille cui eſt aſsignata prima dilatio renũciaret ei: alle.
tex.in l.fi.C.qui admit.ſecundũ vnũ intellectũ,dè quibus di-
cemus in loco ſuo in l.ſi quis ita hęres.vbi cadit materia.j.eo.
Tertiò limitat,niſi prima dilatio eſſet nulla: allegat text.&
Bar.ibi in l.cũ pater.§.curatore.ff.de leg.ij. Aduerte tamen,
quia licet pendente prima dilatione non poſsit cõcedi ſecun-
da:hoc eſt verũ,niſi prima reuocetur per interlocutoriã iudi-
cis,ſecundũ glo.in l.ſiue pars.C.de dila.& ibi Bal.in l.elegan
ter.§.ſi quis poſt.ff.de cõdi.inde.Reuocatio tamen nõ põt fie
ri à iudice,quãdo dilatio fuit aſsignata de conſenſu partiũ.Ca
ſus eſt no.ſecũdũ do.Ant.in no.in c.ſignificãte.de ap. vbi ple
ne d.Ant.tractat materiã,referens omnia iſta dicta Barto.&
etiã ea refert in c.præterea.in vlti.col.de dila.Vbi aũt dilatio
nõ eſſet conceſſa ex conſenſu partiũ,tũc põt reuocari ſine cau
ſa,qñ nihil intereſt eius cui eſt cõceſſa.Sed qñ aliquid intereſ-
ſet,nõ põt reuocari ſine cauſa,niſi intereſſe refundatur, & ſit
probabile,ſecũdũ d.Ant.Sed dubitatur in iſto articulo: quia
ſi ſuper pluribus incompatibilibus aſsignatur vnus terminus
ſimpliciter vni vel duobus, vtrũ videatur aſsignatus ſucceſsi
uè vni poſt alterũ,vel nõ valeat aſsignatio ſuper ſecũdo incõ
patibili cum primo.Hãc q.mouet ſingulariter Io.And.in ad
di.Spec.ſuper rubr.de cõceſ.præbẽ.ad intellectũ cle.j.eo.titu.
& poſt longã diſputationẽ tandẽ tradit hãc regulã, ꝙ ſiue ſit
terminus hominis,ſiue terminus iuris,qui aſsignat̃ pluribus,
quorũ vnus vocat̃ ſucceſsiuè poſt aliũ,ſemper videt̃ aſsignat⁹
eo modo,quo de iure debuit,ſcilicet prius primo,deinde ſecũ
do,elapſo termino primi:& idẽ tenet Bal.elegãter,licet eum
nõ alleget in l.ij.C.vt intra cer.tempus.Pro qua concluſione
facit optime qđ no.tradit Bart.in l.quidã conſulebat.ff.de re
iudi.vbi dicit,ꝙ quando quis proponit ſimul plures exceptio
nes incõpatibiles,iſta propoſitio redigitur ad ordinẽ intelle-
ctus,vt primò videatur propoſita illa,quę debebat proponi:
& ſi illa nõ obſtet,videatur propoſita ſequẽs. & eſt dictũ val
de rationabile in vtroq; caſu,quia verba iudicis & partis de-
bent intelligi etiã impropriãdo ea,vt actus valeat.l.& puto.
ff.fami.ercis.& l.j.cũ ibi no.C.de vſufru.Facit optime qđ tra
dit Bar.& qđ ibi ſcripſi in l.ſi cui leget̃.in prin.ff.de leg.j.Ad
uerte tñ,quia iſta ſunt vera,qñ terminus aſsignatur plurib⁹,
quorũ vnus ſuccedit poſt aliũ.Idẽ tamẽ crederẽ,ſi aſsignaret̃
vni ſuper articulis incõpatibilibus, vt deberet intelligi ſubor
dinatè mõ ꝑdicto,per ea quæ ſcribit Bar.in locis præal.Hoc
tñ dictũ limitat̃ per tex.& glo.fin.in c.fin.de cõſue.lib.vj.vbi
probat̃ ſecũdũ Ioã.And.in addi.prædicta,ꝙ qñ terminus aſ-
ſignat̃ ad faciẽdũ actũ,qui debet fieri à ſingulis ordine ſucceſ
ſiuo,tũc vnus terminus currit ſimul omnib⁹:qđ eſt valde no
uũ in iſta materia.Et ad prędicta,nũquid terminus ſemel cõ
ceſſus poſsit reuocari,vide Bald.& Guli.in l.fin.ff.de ferijs.&
Bar.in cõſ.ſuo cxxxvij.vbi dicit,ꝙ vnus terminus nõ põt vi
deri aſsignatus ad duos actus incõpatibiles.Et ſicut ſuprà di-
ximus,ꝙ in dubio terminus aſsignatus ad actus incõpatibi-
les videtur aſsignatus ſucceſsiuè ſecũdũ illã no.do.Ioã.And.
ita qñ quis haberet terminũ ad aliquid faciendũ de iure cõi,ſi
cõcedit̃ ſibi aliquis terminus ex priuilegio,ne conceſsio ſit ſu
perflua,& vt aliquid operet̃,intelliget̃ cõceſſus ſecundus ter-
minus elapſo primo.Caſus eſt no.quẽ determinãt ibi Pet.&
Bal.in dilatione cõceſſa cruce ſignatis,in l.fin.circa mediũ.C.
de repu.hære.Et adde omnino,qđ ponit Bald. eleganter in
l.id qđ pauperibus.C.de epiſco.& cleri.& in l.quidam teſta
mento.§.ſi ſcriptus.j.de leg.j.vbi concludũt,ꝙ terminus aſsi
gnatus executori nõ currit in legato conditionali,niſi poſt cõ
6 ditionẽ impletã.¶ †Secundò quærit hic Bald.nunquid termi
nus currat datus ad probandũ,antequam reus reſpondeat po
ſitionibus & capitulis,vel donec diſputat̃,vtrum capitula ſint
admittẽda.Et hanc q.proprie tãgit hic,ſup quo dicit,ꝙ termi

[a] ¶ Aſsignari. Vide Specu.in ti.de dila. verſic.dilatorie. & in verſic.ſed pone, & ibi Bald.in addi. ver.vna dilatione. & in d.l.fin.C. qui admit.& do.Ab.& Phil.in c.ſignificãte.de appel.

nus no currit: qa volẽs probare, videt̃ esse impeditus ex facto partis aduersę: ergo nõ currit terminus. & hoc sequunt̃ cõiter Moder. Sed d.m. addit, & no. ꝙ hoc est verũ, si producens positionẽ vel articulos probabiliter potuit dubitare, vtrũ capitula, de quibus est disceptatũ, fuerint admittẽda: nã si non erãt admittẽda, & ꝓbabiliter de hoc nõ dubitabat̃, currit terminus probatorius: qa videt̃ iste abstulisse sibi facultatẽ ꝓbãdi culpa propria: alle. Barto. hoc tenentẽ, vbi est casus, & ego prius ante viderã, q̃ viderã d.m. in l. ij. §. nõ solũ. ff. ad Tert. cuius dicta ita declarat Bar. in l. cõtra maiores. C. de inof. test. nõ tñ loquunt̃ in termino probatorio, sed in termino statuto ad faciẽdũ certũ quid. Sed tñ in effectu idẽ est dicẽdũ in casu nostro. Aduerte tñ, quia licet terminus statutus currat, q̃n quis fuit in culpa, vt s̃. dixi: nõ tñ ex hac culpa fit, vt qui succubuit in prima exceptione, nõ possit impetrare secũdã dilationẽ, seu aliã super noua exceptione: vt colligit̃ ex glo. & Bart. in l. fi. ff. de fer. Hęc aũt limitatio dñi mei, vt ex verbis Bar. & Bal. patet, loquit̃ q̃n quærit̃ vtrũ terminus currat super vno ratione culpę, quæ fuit cõmissa in proponẽdo aliud, q̄d nõ debebat proponi: nã si illud q̄d fuit propositũ erat probãdũ, & super eo erat assignatus terminus probatorius, hic nõ caderet ista cõsideratio: quia si rejcitur tanq̃ malè propositũ, non erit opus probatione: si aũt admittit̃, tũc apparet ꝙ iustè fuit propositũ. & ideò terminus assignatus ad probãdũ illud, semper curret à die admissiõis, & nõ prius. Gl. not. in c. cupiẽtes. §. q̄d si per xx. in ver. videbitis. de elec. li. vj. & tenet Io. An. in c. qa. de exce. in nouella. eo. ti. Vbi verò positiones sunt admissæ, sed reus nõdũ r̃ndit positionibus, certũ est ꝙ terminus nõ currit datus ad probãdũ: qa volẽs ꝓbare, impedit̃ ex facto aduersarij, dũmodo fecerit ipse quicq̄d potuerit, ꝙ r̃ndeat̃ positionibus: casus est no. ꝑ quẽ ita in termino probatorio decidit Bal. in l. fi. C. de adul. Et hãc cõclusionẽ sequit̃ ipse Bald. in terminis in l. j. C. de iura. calũ. & in l. fi. circa mediũ cõmẽti. ff. de fe. alle. gl. in cle. sępe. sup verbo, post dilationẽ. de ver. si. & licet ipse aliter teneat in l. si cũ ipse. s̃. de excu. tu. prima tñ opi. videt̃ verior per pręmissa. Aduerte tñ, qa d. glo. in cle. sępe. potius videt̃ sentire cõtrariũ eius, q̄d dicit Bal. Dicit em̃, ꝙ duo termini successiuè nõ sunt assignãdi actori ad ponẽdũ & probandũ: qa posset contingere, ꝙ post positiones productas reus non r̃nderet positionibus, vel disceptaret̃ super articulis, quo tp̄e actor nõ posset probare. Et sic videt̃ velle, ꝙ assignaretur ista dilatio, tp̄s curreret: põt tñ exponi, ꝙ iõ nõ debebat assignari, qa etiã si assignaret̃, illud tp̄s nõ curreret. Et ad materiã primę q̃õnis vide tex. cũ glo. in c. cõsuluit. de ap. vbi ꝓbat̃, ꝙ si iudex assignat dilationẽ alternatiuę ad duos actus, quorum vnus sequit̃ post aliũ, illa alternatiua intelligit̃ ordine successiuo, vt alibi dicit̃ in l. cũ pater. §. pe. de lega. ij. & in l. hæredes mei. §. porro. ff. ad Treb. & vide per Bar. Et ad secũdã q̃õnem mõ tactã vide Bal. in l. j. §. fi. ff. de edẽ. vbi dicit, ꝙ q̃n habẽs ꝓbare infra terminũ, pri⁹ debet fieri editio seu copia instrumẽti, vel positiõis à parte aduersa, ĩterim nõ currit sibi tp̄s. ¶ Tertiò tãgit hic Bar. nunq̄d si secundus vel tertius potestas eligit̃ post primũ, primo vel secũdo moriẽte tertius possit vocari ad offm̃? Super quo Mod. remittũt ad not. per eũ in l. cũ sub hoc. j. de cõd. & demõ. Cuius dictis adde breuiter primò inquantũ dicit, ꝙ si secũdus vocat̃ primo nõ acceptãte, tũc offm̃ secundi expirat incõtinẽti post acceptationẽ, licet postea acceptãs moriat̃: nã cõtrariũ vr̃ decidere Io. An. in addi. Spe. super rub. de cõce. p̄bẽ. in vlt. q. vbi dicit, ꝙ si Papa scribit pro secundo sub cõditione, si pro alio nõ scripsit: habet locũ gratia secũdi, si ꝓ alio scripserit, dũmodo prima gratia non habuerit effectũ: qa cessat cã, propter quã fuit apposita illa clausula. Et ꝓcederet illa decisio in casu suo ex intẽtione cõcedẽtis gratiã. Sed in casu nostro verior videt̃ opi. Bar. quia cũ acceptatio sit actus momẽtaneus, ex quo deficit conditio adiecta illi qui vocabat̃ primo loco, non videt̃ ꝙ cõditio semel defecta possit postea restaurari, per l. Thais. §. si intra. de fideicõmis. lib. & per not. in l. pluribus. §. & si placeat. de ver. obli. ¶ Secũdò adde secundũ Pau. de Cast. ꝙ hæc dicta sunt vera, nisi terminus officij esset assignatus primo & secũdo in spẽ: verbi gratia, eligimus talẽ potestatẽ calẽdis Maij vsq; ad calẽdas Iunias, & post ill̄d tp̄s eligimus talẽ: tũc em̃ primo sublato de medio, nõ posset succedere statim secũdus, qa spẽs nõ recipit functionẽ, sicut quãtitas: allegat tex. & Bar. ibi in l. si Titio vsufructus. ff. de vsuf. leg. & q̄d no. Bar. in simili in l. in senatus. §. fi. ff. ad Turpil. super quo vide q̄d ponit idem Bar. plenius in l. & ideo hęsitat̃. de ver. ob. & in l. si prius. versus fi. repeti, in fi. q. ff. de ope. no. nũ. Arguit etiã hic d.m. ex isto tex. in quo probat̃, ꝙ tp̄s non currit illi, qui vocat̃ sub conditione, nisi cõditione impleta, ꝙ præscriptio in obligatione conditionali nõ currat; vt l. si quis emptionis. §. j. & q̄d ibi no. C. de præscri. xxx. an. & per Bar. in l. de pupillo. §. si pluribus. ff. de no. ope. nũ. ¶ Hoc tñ limita singulariter sc̄dm eũ, per ea quę tradit Gul. Bal. & Ang. post eũ in l. j. §. qui sub cõditione. j. si quis ob. caus. testa. ꝙ hoc nõ sit verũ in cõditione potestatiua, quã põt creditor de facili implere. Et ista dicta refert & sequitur Bald. quẽ adducit hic do. me. cũ certa modificatione in l. ij. C. si quis ob. cã test. Pro ista cõclusione facit: quia põt assignari terminus instituto sub cõditione potestatiua per iudicem: vt l. si quis hæres instituat̃. in prin. ff. de hære. insti. ergo idẽ videtur posse fieri per l. Sed ille tex. põt cõuerti ad oppositũ hoc modo: quia in d. l. si quis hęres. terminus nõ põt statui à iudice, nisi ex causa respiciẽte interesse tertij: ergo non curret similiter pręscriptio legalis, vbi nõ agitur de pręiudicio tertij. Tu aũt aduerte: quia ipse idem Gul. tenet cõtrariũ expresse in l. si rem. §. omnis. ff. de pigno. actio. vbi cõcludit, ꝙ creditor nõ põt præscribere facultati offerẽdi, quę est in cõditiõe: †quia actio pignoratitia nõ nascit̃, nisi debitor offerat, vt ibi per Bar. post gl. & cõtrariũ in q. nostra pũctualiter tenet Bar. in l. pignori. ff. de vsuc. vbi dicit, ꝙ facultati implendi cõditionẽ potestatiuã nõ põt pręscribi, per l. fi. de cond. inst. & per l. suus quoq;. §. & puto. de hære. inst. quæ iura inducũtur vt ibi per eũ. Moder. tamen aliqui tenent ibi, ꝙ q̃n ex implemẽto cõditionis immediate oriretur ius deducibile in iudicio, sicut in casu d. §. omnis. tunc possit pręscribi contra implementum conditionis, sicut & cuicũq; alteri facultati: vt fuit declaratũ in l. quãdiu. la prima. s̃. eo. Vbi aũt ex implemẽto nõ oriretur ius immediate deducibile in iudicio, sicut est in hærede instituto sub conditione: tunc concedũt dicta Bar. esse vera. & hoc modo possent saluari dicta Gul. in d. §. si sub cõditione. super quo est cogitandũ diligẽtius vsq; ad lect. seq. propter vnã rationẽ, quã feci in voce. quã volo cõsiderare diligentius. ¶ Ex glo. tangit hic Ang. & Mod. post eũ, lõgã & intricatã materiã, videlicet terminus possit statui ad agẽdũ vel excipiẽdũ, & ad multos alios actus, de quib⁹ hic distincte per Io. de Imo. & addẽdo vbi necessitas est reliquis omissis, circa id q̄d tãgit do. Ioã. vtrũ in qualibet causa ciuili possit statui terminus ad agendũ ex iusta causa, dicit ipse ꝙ nõ inuenit̃ bene in iure expressum, p̄terq̃ in causa status & libertatis, de qua in l. diffamari. C. de inge. & manu. Doc. tñ tenẽt cõiter ꝙ sic, & gl. vt habet̃ in l. j. C. vt ne. inui. & per Bar. plene in l. Titia. in fi. ff. de accu. & hoc tenet gl. quã etiã adducit hic do. m. in l. & si ꝑ p̄torẽ. §. sed & si cũ decreto. ff. ex q. cau. ma. quorũ dictis adde ꝙ semper põt statui terminus in cã ciuili, q̃n opponit̃ exceptio, ꝙ debeat supersederi in cã mota ꝓpter aliquã cãm, quę sperat̃ moueri: casus est no. quẽ ibi no. Bar. & Bal. ad hoc in l. si quis. circa mediũ. ff. de peti. hę. ¶ †Secũdò põt statui terminus ad agendũ in cã reconuẽtionis, vt causæ simul expediant̃. gl. est sin. quã no. ibi Bal. ad hoc in l. omniũ. ff. de ꝓcu. Et vtrũ iste lapsus termini assignatus p̄lato pręiudicet ecclesiæ, vide q̄d no. ponit Host. & Moder. post eũ in c. accepimus. vbi est bonus tex. in materia. extrà, de fide instru. Adde etiã, ꝙ terminus põt assignari ad agẽdũ, q̃n denũciatur alicui, ne alienet rẽ in alterũ, quia res est sua: ita no. sing. Gul. in Spe. in ti. de emp. & vẽ. §. nũc dicendum. in fi. & Io. de Imol. licet istud dictũ non viderit in l. de pupillo. §. si is cui. ff. de no. ope. nũ. Reperitur etiã, ꝙ q̃n aliquis habet facultatẽ eligẽdi vnam actionẽ cõtra vnã personã, vel contra aliã, adhuc põt assignari terminus ad eligẽdũ, secũdũ Bal. & Cy. in l. manifestissime. in prin. C. de fur. Et ad materiã de termino assignãdo, ad eligendũ in alternatiua rerũ, vide q̄d tradit̃ in l. eũ qui certarũ. §. fi. & in l. si stipulatus fuero. illud aut illud. §. volã. de ver. oblig. Secundò adde, inquãtũ iura ista probãt hic, & alia allegata in glo. ꝙ lapsus termini statuti ad agendũ excludit quẽ regulariter. l. si eo. C. de remis. pi. & in d. l. diffamari. nã hoc intelligit̃ secundũ Ang. & Bal. hic, & in l. si quis hęres instituat̃. in prin. s̃. de hæ. insti. quãdo res nõ est integra. secus si sit integra: quia ius aduersarij in nullo est factũ deterius: nã hoc dicit Imo. esse verũ, quãdo mora purgaret̃ infra modicũ tẽpus: al̃s nõ, per ea quæ habẽtur in l. si ita quis. §. Scia. ff. de ver. obli. vbi probatur, ꝙ post terminũ legalẽ põt purgari mora infra modicũ tẽpus. Et ista fuit doc. Bal. originalis in l. fi. ff. de ferijs. & in aut. ad hæc. in penul. colũ. C. de vsu. & cum ista limitatione intelligitur dictum Ang. in l. si quis hæres instituatur. Et ista sunt vera secũdũ Ang. hic, quãdo iudex non esset interlocutus aliquid; aliàs post lapsum termini, vel in ipsa assignatione termini: nã si assignando terminum diceret, & extunc si non egeris in termino, pronuncio te nõ essẽ audiendum, nõ audietur amplius agens post lapsum termini[a]: alleg. Innoc. in c. cũ in tua. qui. ma. acce. poss. Et licet hic errauerit allegãdo eum in c. lator. qui filij sint legiti. alibi tamen allegat eum, videlicet in l.

a ¶Termini. Pro quo videtu omnino d. Alex. de Imo. in cõsi. cxliiij. incip. visis actis.

Papi.§.si quis.ff.de inoffi.testa.& hæc dicta sequuntur hic Moder. Sed Bald.multum not.in l.ij.C.qui admit.tenet,quòd sicut comminatio posita in termino de nõ audiẽdo non habet effectũ interlocutoriæ:vt l.j.& per totũ.C.cõmi.vel epi.ita etiã interlocutoria lata in assignatione termini:secus si ferat̃ post lapsum termini,secundũ eũ,quia tũc habet cãm pexistẽtẽ,scilicet cõtumaciã eius,qui nõ cõparuit in termino.Mihi vr̃,ꝙ opi.Ang.sit vera:qa cũ interlocutoria possit fieri sub cõditione:vt l.à diuo Pio.§.si super rebus.ff.de re iud.& tenẽt omnes.l.cũ iudex.C.de sen. nõ video quare impleta cõditione iudex nõ habeat cãm pexistentẽ,vt ex tunc interlocutoria valeat:sicut dicimus in sñia excõicationis,q̃ fert̃ sub conditione,in c.præterea.extrà,de appellatio.Tertiò adde dictis eorum, quia d.me.hic refert quandã sin.opi. Ang.quã & ego iam pridẽ videram in auc.de eccl.ti.§.si quis aũt.vbi voluit & dicit esse dictum suum,ꝙ terminus statutus ad agendũ nõ præiudicet,nec excludat volentẽ agere,nisi sit monitus bis à iudice intra terminum ꝙ agat.& hoc per dicta iura.Dominus meus multũ insistit hic super hoc.Et primò nitit̃ ostẽdere,ꝙ reqrat̃ bona monitio,licet glo.in §.si quis aũt nõ implens.dixerit,ꝙ regulariter sufficit vna,p̃terq̃ in relictis ad pias causas:& ratio est secũdũ gl.qa in relictis ad pias cãs nõ expectat̃ annus,sed incontinẽti post monitionẽ monitus cadit à iure suo.Vnde nõ est mirũ,si requirit̃ bina monitio: sed q̃n expectatur lapsus anni,tunc sufficit vnica monitio.Dicit enim d.m. ꝙ in §.si quis aũt.in auc.de ecc.titu.expectatur lapsus anni.Tu vide pro intellectu istorum iurium,qđ no.Bar.in auc̃.hoc amplius.in princip. C. de fideicõ.vbi dicit,ꝙ in relictis ad pias causas expectatur breuius tẽpus, q̃ expectet̃ in alijs relictis.Et ideo propter breuius tp̃s requirit̃ bina monitio.Sed quia ista nõ est nostra materia,nõ inuestigo nũc quis verius dicat.Ipse tñ in termino statuto ad agendũ nõ sequit̃ doct.Ange.quia illa iura loquũtur in nõ faciẽte aliquid infra terminũ:nos aũt loqmur in nõ agẽte.quæ verba nihil importãt simpliciter intellecta:qa & agere est facti,& nõ agere est nõ facere:vt de se patet.Sed credo,ꝙ habuit bonũ intellectũ,& fecerit differentiã,inter eũ qui erat obligatus ad faciẽdũ id,super quo statuit̃ termin⁹ à iudice:quo casu requirit̃ monitio,vt ibi, vt priuetur iure suo eũ,qui nõ erat obligatus ante statutũ terminũ,sicut actor nõ est obligatus ad agendũ.Sed ista differentia nõ põt esse bona,etiam si sic intellexisset:quia si dupliciter obligatus nũc priuatur iure suo,absq; monitione iudicis:multominus priuabitur ille, qui nõ erat obligatus agere ante p̃ceptũ iudicis.Dic ergo sequẽdo cõem opi.ꝙ illa iura nil penitus faciũt ad casum nostrũ:nã vt declarat glo.in d.auc.hoc ampli⁹.& Bart.ibi, ista monitio debet fieri vel bina,vel vnica,secũdũ diuersos casus,anteq̃ terminus incipiat currere,& à die monitionis incipit annus:vñ nõ probat ibi,ꝙ post statutũ terminũ à lege vel hoĩe requirat̃ alia monitio.Satis em̃ monuit iudex,cũ assignauit terminũ.Adde etiã ad istã materiam qđ Bal.in l.ij.C.qui admit.dixit eleganter,ꝙ vbicunq; in termino assignato aliquis habet admitti ad gratiã,vel ad id qđ defertur de iure speciali,nunq̃ admittitur purgatio moræ re integra per lapsum termini:al leg.tex.in c.scire oportet.§.consequens.de excusa.tutorum. Sed melius probatur in ea.l.§.j.in fi.quẽ tex.ego nõ adduxi in c.licet causam.de proba.Arch.tñ expresse tenet contrariũ,vt refert ibi Io.And.in nouel.in c. vt cõmissi.de hære.li.vj.vbi videndũ.Sed pro Bal. multum faciunt iura præalle.per quę alibi dixit,quòd illæ ll.loquũtur in termino legali, post quem non admittitur purgatio moræ:vt ipse no.in l.diffamari.C.de inge.& manu.Vnde alibi dicit,ꝙ testis qui iurauit in termino legali,nõ potest examinari post terminum:vt ipse no.in rubri.C.si ex fal.instrumẽ. & tenet Ang.in consi.ccx.& hoc etiam tenet idem Bal.expresse in auc. ad hoc.in penul.col.C.de vsur.facit optime qđ idẽ ponit in l.j.in princi. C.de tẽp.appel.vbi dicit,ꝙ quilibet terminus legalis est peremptorius, etiam si alij termini debeant assignari postea:nam in his purgatur mora,admittitur tamẽ ius per lapsum primi termini.Pro ista cõclusione videtur esse casus sing.quẽ ipse nõ allegat in l.quod si nolit.§.si quis ita.ff. de ædili.edict.in fi.vbi probatur,quòd ille qui nõ restituit rem infra lx. dies assignatos à lege,non auditur postea,nisi doceat iustam causam,cur in termino hoc non fecit,id est quòd pendente termino ex aliqua iusta causa fuerit impeditus:ergo non sufficit simpliciter rem esse integram: quia ista esset iusta causa,quæ superueniret post terminum,non quę contigisset in termino:& hunc tex.non allegaui in c.licet causam.de proba. vbi non sequor ista dicta Bal.de quo di. vt ibi dixi.Sed tamen pro nũc opi.Bal.videt̃ vera,maxime per duo iura:videlicet per text. in d.l. scire oportet.§.j.in fi.qui optime facit.& in d.§.si quis ita. Et ad istã materiã vide qđ no.ponit Bart.in l.qui fundũ.§.j.ff.de contrahẽ.emptio.vbi dixit,ꝙ si assignatur terminus ad producendum libellum,post lapsum termini potest addi aliquid libello, nisi sit assignatus terminus expresse ad producendum libellũ super certa quantitate,vel re. Adde etiam qđ no. Ange.eleganter in l.sed & si restitu.§.ex quibus.ff.de iudic. vbi dicit, ꝙ post lapsum termini dati ad probandum non cogitur reus respondere positionibus actoris.Vide etiam gloss.nota.in cap.cupientes.§.si per xx.in verbo,expectati.quę ponit regulam,quã ponit hic Angel.& Moder.ꝙ vbicunque post lapsum termini aliquis excluditur ipso iure à iure suo,& sic fit executio à lege,non admittitur purgatio morę.Et inquantum Ange.& Moder.hic tangunt de termino assignato ad excipiendũ, dic vt hic per Imol.qui melius loquitur, & adde quod singulariter not.

Io.Andr.in regula,mora.in mercu.sua.de regu.iuris.vbi dicit,quòd vbicunq; exceptio quæ opponitur reddit iudicium retro nullum:sicut enim illa nõ excluditur per litis cõte.vt l.licet.cũ materia.C.de procu.ita non excluditur per lapsum termini.Et adde etiã quod tangit hic do.m.quòd exceptio excommunicationis si nõ opponitur in termino,non potest opponi postea,neq; concedi nouus terminus,etiam si aliquis velit probare,ꝙ acta per quę probatur excõmunicatio,sunt perdita:alleg.Inno.hoc tenentẽ in c.prudentiã.de offi.deleg.quod dictum alle.Ang.in l.fi.ff. de ferijs.Tu vide glo.no.in c.pia.de excep.libro vj.& in c.solet. de sentẽtia excõ.eo.tit.in quibus videtur cõcludi,quòd post lapsum termini ad proponendã exceptionẽ,quæ differt negociũ,& non perimit,nõ datur noua dilatio ex impedimẽto,vel ex iusta causa.& tene mẽti,quòd quilibet terminus extraiudicialis regulariter est peremptorius,super quocunque actu fiat:pro quo vide tex.& qđ ibi ponit Bar.in l.si tẽpora.C. de fi. instru.& iure hast.fisca.libro x.Et ad intellectum c.si tibi absenti. de præbẽ.lib.vj.circa quem instat hic Imol.vide gloss.sing.quæ illum text. limitat in cle.j.de conces.præben.in ver.infra mẽsem.¶ † Vtrũ aũt per lapsum termini probatorij admittatur volens producere testes re integra, 7 tractat hic plene do.m.referens dicta domi.Ang.in c.licet causam.& in ca.pasto.de exc.super quo vide qđ plenissime scripsi in d.c.licet causam. Ad vnum tamẽ aduerte,quod tangit hic Imo.quia ipse facit differentiã in hac q.vtrũ assignet̃ terminus ad ꝓbandũ,vel ꝓducendũ testes,& instrumẽta.q̃ differẽtia mihi nõ placet,neq; etiã do.m.vr̃ eã tenere:qa sicut dicit Spec.in tit.de dila.§.j.ver.& not.& q̃n assignat̃ termin⁹ ad ꝓbãdũ, vr̃ assignatus implicitè ad ꝓducendũ testes,& instr̃a.Vñ nõ video, q̃ sit differẽtia ĩter istos terminos.Et ad materiã vide Ang.in l.& si post tres. in repe.sua.ff.si qs cautio.Et vltra istam materiã Bar.hic tangit not.q.vtrum ille,qui fuit substitutus cõpendiose, primo substituto pupillariter repudiãte,p̃cedente substituto vel mortuo,anteq̃ pupillus moriatur, possit succedere pupillo ex substõne pupillari. Et quia dicta Barto.sunt satis not.quæ sequuntur hic cõiter Mod.præter do.me.adde quòd Ioan. And.in addi.Specu.in titu.de test.§.j.in addit.magna.in ver.occurrit hic nouissimus casus.refert cõsiliũ Old.licet ip̃e nõ alleget,qui vr̃ tenere op do.ad id qđ dicit hic Bar.& ponit casum,q̃n testator instituit posthumũ nasciturũ:& si decederet ĩ pupillari ætate, substituit sibi aliũ posthumũ scđo nasciturũ:& si ille secũdus q̃ncunq; decederet sine filijs,substituit ei fratrẽ ipsius testatoris,dũmodo secũd⁹ posthumus decederet infra pupillarẽ ætatẽ.Modo accidit,ꝙ nato primo posthumo nunq̃ natus est scđs posthumus:primus mortuus est in pupillari ætate, vñ substitutus scđo posthumo nolebat succedere prĩo posthumo ex pupillari.Et cõcludit ibi Io.And.post Oldr.ꝙ nõ põt.Mouet̃ in effectu tribus rõnib⁹.Prĩa rõ est: qa substitutus primus cũ decesserit viuo pupillo,erat inhabilis ad succedẽdum:ergo nõ potuit ex persona sua habilitare aliũ:vt l.si in venditione.in prin.ff.de rescind.vend.& probat̃ ex regula, quæ ponit̃ in l.nemo plus.de regu.iur.Sed ad istam rõnem respõdetur vnico verbo,quòd secũdus substitut⁹,qui videt̃ vocat⁹ ad hereditatẽ pupilli,si primus hæres nõ erit,nõ succedit ex persona primi substituti, sed ex persona sua,nec accipit vires ab eo gradu,in cuius defectum ipse vocat̃,scđm Bald.& Moder. & bene in l.iiij.§.fi.ff.de libe.& posthu.vbi est casus,quòd licet primus gradus sit nullus ipso iure,nihilominus testamẽtum potest incipere à secũdo.nam ex hac ratione sequeret̃,ꝙ si institutus decedit viuente testatore,substitutus vulgariter nõ posset succedere contra tex.in l.Thais.§. implẽdo forus.& quod ibi Barto.ff.de fideicom.lib.& ita tenẽt Moder. in d.l.iiij.§.fi.preallég. et cõsuluit Barto.in pluribus cõsilijs in materia cõpẽdiose.¶ Præterea licet substitutus decesserit viuo pupillo, nõ dicitur fuisse omnino inhabilis:erat em̃ inhabilis ad succedẽdum,si hereditas esset ei delata:& inde est,quòd si primò substitutus decedat,ante q̃ deferatur sibi hæreditas,ex substitutione secũdo substituta,potest succedere in illa parte:casus est expressus,qui tollit istam fantasiam de medio in l.cohæredi.in prin. de vulga.& pupil.& etiã in ver.is aũt.licet dominus me⁹ nimis enormiter errauit ad intellectũ istius ver.intellexit em̃,quòd hereditas fuerit delata primo substituto,de cuius persona dicit loqui text.in verbo,primo deliberat.quod est manifeste cõtra literã:nam loquitur de hærede primo instituto:vt clare patet ex ea,q̃m primo substitutũ vocat scđũ,& postea ponit scđm substitutũ ꝓ tertio.& sic necesse est dicere, ꝙ pro prĩo intelligat hæredẽ institutũ:aliàs primo substitutus nõ erat secũdus,sed primus:& secũdo substitutus nõ esset tertius,sed secundus. ¶ Secundo arguit idem doctor,quia testator nõ presumitur plus cõcedere secundo substituto,q̃ primo:vt l.Publius.§.Titia.ff.de cõdit.& demonst. & l.si filius.cũ materia.j.ad l.Fal.Sed hic concederet secũdus,si posset succedere eo casu,quo non potuit primo substitutus,quia mortuus est viuo pupillo.Sed ista ratio nihil valet,quia concedo ꝙ tantũ videtur cõcessum secũdo substituto,quãtum primo:sed nõ videtur cõcedi plus, si vocatur eodem modo deficiente primo substituto,sicut vocaretur primo substitutus,si hæreditas esset ei delata. Vnde ista argumenta sunt cõtra istum tex.& cõtra l.cohæredi.præalleg.Sequere ergo sententiam Bart.quæ est verissima,secũdũ quã Ang.& Mod.dicunt se cõsuluisse,ĩ qua tamẽ posset dubitari,q̃n ex vna oratione, si primus hæres non erit, potest induci duplex institutio, quo ad diuersas personas, ac diuersas hæreditates : nam si pupillus repudiasset hæreditatem paternam, deinde pri-

mo substitutus, ex ista clausula vocaretur secūdo substitutus ad hæreditatē paternā: vt in l. nostra. & mortuo pupillo ad bona pupillaria. Sed hoc videt esse inconueniēs, ꝙ vna substitutio operetur effectū in diuersis hæredibus diuersarū personarū: quia vna dispositio debet operari vnū effectū; vt l. Labeo. ff. de cōpen. Sed pōt dici, ꝙ quia testamentū patris & filij nō sunt penitus duo diuersa, ideo vna clausula testatoris operabitur vulgarem circa vtrāq; hæreditatē: sicut substitutio fideicommis. facta simpliciter à testatore operat duas fideicōmis. vnā in hæreditate patris, alterā in bonis pupilli, secūdū Bart. in l. ita tñ. §. qui suspectā. quem sequit ibi Imo. Sed fortius obstat: quia si ista clausula inducit duas vulgares expressas, inducit eas difformiter: nā in hæreditate paterna habebit locū qñcunq;, sed in pupillari nō, nisi vsq; ad pupillarē ætatē. Disparitas autē prouisionis in diuersis personis inducit, ꝙ oratio in dubio non cōplectat id ex quo creatur disparitas: vt l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. & l. quāuis. & l. hæreditas. C. de impub. cū alijs si. Facit optime tex. & qđ ibi per Bal. in l. ab intestato. j. de iure codi. Sed ad hoc potest responderi, concedēdo vt dixi in voce, ꝙ non inducit duplex vulgaris expresse, sed ex expressa hæreditate pupilli: & quia succeditur pupillo ex expressa pupillari, repudiata hereditate paterna, secūdo substitutus poterit succedere ex tacita vulgari, qa in bonis patris, à qua pōt incipere testm̄, secūdū cōmunē opi. in l. j. §. de vulg. & pupil. Vel posset dici ad prędictas ll. ꝙ illa iura loquūtur, ꝙ qñ inter personas aliqua est disparitas, potest habere effectū, & dispositio in hęreditate testatoris non posset habere effectum aliquo casu. Prima tamen solu. magis placet. & pro opi. Bar. facit optime tex. in l. cohæredi. in princ. sæpe alleg. vbi probatur, ꝙ ista verba, si hæres non erit, posita in fi. referūtur ad duas partes, quæ sunt delatæ ex diuerso gradu, scilicet institutionis & substitutionis. Aduerte tamen: quia Io. And. in addi. prędicta, licet adducat s. scriptas rationes: finaliter tamē videt decidere casum per vltimam rationē ibi assignatā, quæ nō respicit casum nostrū: vult em̄, ꝙ substitutio facta posthumo, si decedat in pupillari ætate, nō extēdatur ad casum, vbi posthumus nō est natus: & ita consuluit Ang. in terminis cōsilio suo xciij. Super quo vide quod scripsi plene, nō sequendo ista dicta in l. mater. §. fi. s. de vul. & pupil. & adde his quæ scripsi qđ no. Bal. in l. fina. C. de insti. & substi. vbi tenet cōtra Old. sicut tenet Bar. in l. j. de vul. & pupil. vide etiam glos. & qđ ibi Imo. tangit in l. ab exhæredatione. §. fi. ff. de lega. j. Remanet ergo cōclusio Bar. no. quā limitat hic Ang. dicēs, ꝙ nō habet locū, quādo substitutio erat facta primo substituto hoc modo, si viuo testatore decesserit: quia substitutio tunc facta in vno casu, nō trahitur ad aliū, quando mortuus est post mortem testatoris viuo pupillo: per l. cōmodissime. cum materia. de lib. & posthu. & l. si cùm dotem. in prin. cum si. sol. matr. Sed ipse nō allegat bonas ll. licet bene loquat: quia regula est in oppo. ꝙ substitutio facta in vnū casum trahitur ad aliū, vt modo dixi, & plene per Bar. in l. j. præalle. Dicendum est ergo, ꝙ substitutio facta vno tēpore nō trahit ad aliud tps: & hoc expresse decidit Bart. proprie, qñ substitutio fuit facta, si hæres moreret viuo testatore. l. synodo. §. fina. in vltimis verbis. ff. de vulg. & pupi. tangit etiā in l. j. ff. eo. In dubio tñ quando verba testatoris possunt se referre ad duo tēpora in substitutione, videlicet ad præteritū & ad futurū, intelligantur referri ad casum qui euenerit. casus est not. in l. ij. in princ. & ibi per Bar. ff. de adimen. lega. Et ista sufficiāt, omissis quibusdā dictis. d. m. hic, qui nitit tenere contra Ange. de quibus non est multū curandum, sicut dixi in voce.

SVMMARIVM.

1 ☞ Personam duorum cùm quis sustinet, de eo iudicat, ac si iura illa concurrerēt in diuersis psonis.

2 Qui in vna ecclesia fungitur duplici officio, debet etiam habere duplicem portionem.

3 Dispositio facta in aditione hæreditatis extenditur ad ius bonorū possessionis.

4 Actus aliquis corā iudice factus valet, qui non valeret extra iudicium.

SI plurium. Hæreditas defertur prius scripto, ꝙ venięti ab intestato, etiā si ista duo iura cōcurrāt in eadē persona. & eo ordine debet repudiari. & donec pēdet cōditio institutionis repudiatio nō valet, nisi facta in iudicio. h. d. Secūda ibi: etiā. Tertia ibi: idē iure. Quarta ibi: si verò. Vltima ibi: & ideo & c. ¶ †No. primò, ꝙ qñ aliquis sustinet personam duorū, idē iudicatur de eo, ac si illa iura cōcurrerēt in diuersis personis. facit tex. in l. tutorē. ff. de his qui. vt indi. Et ex hoc arguit hic d. m. ad duas q. Prima est, ꝙ doctor vtriusq; iuris in examine debet habere duplex salariū: sicut reddit vocē tāꝙ duplex persona in duabus facultatibus. Et idē est, vbicūq; in persona vnius licitè cōcurrūt duo officia, vel quia sunt vnita & connexa, vel quia ex dispensatione superioris illa obtinet[a]. Vnde di. Io. And. in c. cū olim. de re iudi. ꝙ ille †qui est canonicus & præpositus in ecclesia, debet habere distributiōes duplices[b]. Et licet illud dictū ibi reuocetur in dubium, propter naturam distributionis quotidianæ, ꝙ nō datur nisi ꝓ labore: dictū tñ est verū in se, vt qui habet plura officia dictis modis, debeat habere totidem salaria: & ita tradit Bald. quē etiā adducit hic d. me. in l. si asscribat. C. de appel. Tu vide eundē Bald. quē ipse nō adducit in l. si cōsul. in fi. ff. de adopt. in vltimis verbis. & in l. qui duobus. ff. de cōdit. & demon. vbi ponit q. de doctore, qui subrogat loco duorum ad lecturā ordinariā. Et ista sunt vera, vt dixi in duobus casibus suprà dictis: & allegat tex. in auc. vt iudi. fine quoquo suf. sup quo etiā vide Bald. in l. binos. in fi. C. de aduo. diuer. iudi. Vbi autē essemus in dispōne simplici iuris cōis, debes scire, ꝙ regulariter etiā in eodē loco quis nō pōt habere plura officia: si tñ acceptat, valet acceptatio, sed nō habet nisi vnū salariū primi officij, & priuilegia. casus est not. quē ibi no. Bart. ad hoc in l. j. C. de ꝑpo. agen. in rebus. lib. xij. Vbi aūt ex aliqua l. spāli vel statuto aliquis esset ꝓhibitus acceptare duo officia, tunc nō valet ipso iure acceptatio secūdi, & perditur salariū primi, & priuilegia: casus est sing. quē ibi no. Bart. in l. fi. C. de coar. lib. xij. Et ad primū dictū vide Bal. qui not. hanc q. examinat in prima cōstitutione C. circa prin. vbi alle. tex. in l. eis quibus. C. qui mil. nō po. & Bal. in l. placet. C. de sac. san. vbi dicit, ꝙ si doctor legens ꝓhibet esse aduocatus, & cōtra facit, debet priuari lectura, & amittere salariū, et de materia vide qđ plenissime scripsi vltra alios in c. ☞ ex literis. extrà, de ꝓba. †Tangit etiā hic do. me. q. positā per Bal. in l. iij. ī prin. C. cōia de leg. videlicet si testator reliquit filio suo libros iuris, si ꝓfecerit ī iure: si verò ꝓfecerit in medicina, libros medicinę. vtrū si iste ꝓfecit in vtraq;, debeat habere libros vtriusꝙ facultatis.[c] Et refert Bal. cōsuluisse, sicut ipsemet refert in d. l. iij. ꝙ debet cōsequi vtrunq;: qa istę qualitates sunt cōpatibiles, & possunt cōcurrere in vna ꝑsona: vnde qñ legatū est iterabile ꝑtextu vtriusꝙ qualitatis, debet habere locū dispō, p ea quæ tradit Cy. & Mod. post eū in l. cū qs. C. de leg. & aliqd per Bart. in l. Titia. §. qui Marco. ff. de annu. le. & plenius ī l. quæsitū. §. si qs fundū. de fun. instru. Tu aūt aduerte: qa in terminis positis per Bald. in l. iij. vbi alterū legatū fuit factū p dictionē aduersatiuā, si verò, Bal. tenet opp. ī d. l. cū qs. in fi. ī q. pall. quasi dictio aduersatiua tacitè importet, ꝙ nō ꝓuidet testator in casu ꝑcedenti, qñ ꝓuidet in casu sequēti: & hoc videt verius. Si aūt testōr nō apponeret dictionē aduersatiuā, tunc posset ꝓcedere dictū Bald. d. l. iij. qa ex quo istę plures qualitates sunt cōpatibiles, nisi ꝓhibet ꝙ si cōcurrūt simul, vnaqueq; qualitas nō fortiat effectū suum. Casus est clarus in l. Titiæ textores. in prin. de le. j. & l. seruis vrba. in fi. de leg. iij. facit optime tex. in l. adoptionē. C. de adopt. per quē Bald. dicit ibi no. ꝙ si sunt cōcessæ represalię Perusię cōtra Florē. & reperiat aliquis qui sit Florent. & Perusinus, repræsaliæ nō habebūt locū cōtra eū: qa istæ qualitates sunt cōpatibiles, vnde debebit cōsiderari vt Perusinus. Hoc tñ nō de termino pro nūc, qa nō est nr̄a materia. ¶ †Secundò not. quòd dispositio facta in aditione hæreditatis extendit ad ius bon. possess. sicut & dispōsīta de herede trahit ad bo. pos. vbi est est eadē rō. l. j. §. bonorū. & ibi per Bar. ff. ad Treb. & per eundē in l. j. versus fi. ff. de vul. & pup. & ibi plene scripsi. ¶ †Tertiò & vltimò no. ꝙ valet aliqs actus factus corā iudice, qui nō valeret extra iudiciū, sicut repudiatio hæreditatis, de qua in tex. scdm cōem intellectū. cōcordat tex. in simili in l. cū ostendimus. §. fi. s. de fideiusso. tu. ¶ In glo. vlti. ibi: in manū iudicis & c. Hanc glo. approbāt cōiter omnes vbiq;, maxime in l. j. C. de pac. & Bald. plenius in l. sed & si quis. §. quæsitū. ff. si quis cau. Sed iste intellectus ad hāc literam nullo modo est possibilis. Nam in versi. & ideo. iurisconsultus infert ex responso proximè præcedenti, vbi erat dictum, quòd hæreditas conditionalis non potest repudiari: & secundū intellectū docto. ista illatio, quæ fit ex præcedētibus, inferret totum oppositū ad præcedentia, sicut si diceres, quia fortes currit, ideo non mouetur. Dic ergo, & melius, ꝙ ista illatio fit hoc modo, quia hæreditas conditionalis non pōt repudiari: ideo si de facto repudiat hr̄s, iudex habebit cōcedere bona creditorib⁹ ad posside̅dū: sicut facit, qñ assignat terminus hæredi instituto sub cōditiōe, ꝙ nō est ī eius potestate: vt si infra terminū nō cōtingat adire hr̄ditatē, bōa posside ant à creditorib⁹, nō est ęquū vt diuti⁹ expectēt. Qđ ergo fit ī illo casu elapso termino, hoc fict

a ¶ Obtinet. Vide ꝙ per eundē habētur in l. doli clausula. circa fi. j. col. de verb. obl. & qđ ibi dixi in apostil.

b ¶ Duplices. Pro quo vide Fely. in c. cū olim. de iud.

c ¶ Facilitatis. Vide Fel. in d. c. cū olim. s. allegato. in j. col. vbi refert omne id qđ per Are. hic.

hoc fiet incontinenti, qñ hæres de facto protestatus est se nolle adire hæreditatē. Et de materia dic vt scripsi in l. is qui hæres. in prin. s. eo. & qđ ponit Bal. in d. §. quæsitum. Are.

SVMMARIVM.

1 Postliminij fictio locum non habet, vbi ex fictione induceretur iniquitas.
2 Necessarius qui semel fuit, potest ex postfacto effici necessarius.

SI seruum. Seruũ redemptum ab hostibus pōt quis facere sibi hæredē necessariũ, dũ tamē soluatur æstimatio secũdo dño, & ex causa superuenięti pōt aliquis esse pro parte teporis necessarius, deinde fieri voluntarius. Secũda ibi: si quis &c. ¶ No. primò, ꝙ dñs reuocabiliter, sicut est ille qui redemit seruũ ab hostibus, regulariter nō cōtinet̃ appellatione dñi, nisi propter fauorē libertatis. Super quo vide bonum tex. in l. item Mela. §. fin. cũ l. seq. ff. ad l. Aquil. & de hoc dixi aliàs. ¶ 1 Secũdò not. ibi: hoc enim satis impiũ &c. ꝙ fictio postliminij non habet locũ, vbicũq; ex fictione seu quatenus ex fictione induceretur inquitas. & hoc est qđ dixit tex. in l. j. §. si vir. de acquirē. possess. ꝙ fictio fundatur super æquitate. ¶ Tertiò no. ibi: donec pretia soluat &c. quòd vbicunq; lex aufert dñium alicui rei suæ inuito seu præter eius volontatē, fit interpretatio cũ æquitate, ꝙ talis debeat recipere pretium suæ rei ab eo, in cuius fauorē fit illa dispositio, sicut hic pretiũ refundit̃ à seruo. concordat tex. in l. j. C. de cōmun. seruo manu. & similiter, qñ hoc fieret in fauorem fisci, fiscus haberet rescindere pretiũ: vt l. j. C. de his qui pro pre. lib. acce. &c. Primum aũt dictũ intellige, vbicũq; nō agitur de punitione maleficij: nā illo casu pretiũ qđ statuit̃, debet prius refici de bonis dñi. Secũdò de bonis eius, in cuius fauorem fit dispositio. Tertiò de bonis fisci. l. lege Cornel. in princip. & §. j. ff. ad Syl la. & bene facit text. secundũ diuersos intellectus in l. si quis in graui. §. si stipulatus. ff. e. ti. & ista litera facit, ꝙ si princeps ex causa aufert possessiones, & bona priuatorũ, debet pretiũ refundere: & hoc sentit Bal. in l. ij. s. alleg. & bene facit text. cũ glo. in l. Barbarius. s. de offi. præto. Alibi tamē videtur velle tex. ꝙ princeps debeat cōcedere aliquid, non tñ teneret̃ refundere totũ pretiũ rei: vt est casus in l. itē si verberatum. in ver. modico pretio. & hoc ibi tenet Bal. ff. de rei ven. & quia nisi refunderetur esset inhonestũ, vt ibi dicitur, forte princeps non posset hoc facere. ¶ 2 Quartò no. in ver. si quis hac lege. ꝙ ille qui semel fuit necessarius, ex postfacto pōt effici necessarius. Vnde no. secũdũ Inno. & Mod. ꝙ ille qui semel fuit hæres, nō posset desinere amplius esse hæres: vt l. ei qui soluēdo. s. de hære. insti. pōt tamē mutare qualitatem hæredis. Sed hoc nihil est dicere, quia per hoc ꝙ efficit̃ volũtarius, adducitur in statũ & conditionē extranei hæredis, cui hæreditas nō acquiritur, nisi acceptet: & ideo ex priori causa desinit esse hęres ipso iure: qđ procedit, si tenes opi. Ange. in l. si pater filio. de hæred. insti. ꝙ quando effectus voluntarius ipso iure, etiā quo ad nomen, nō sit hæres. Si autē tenes id qđ tenuit Ang. in §. qui fideicommissaria. & sequitur Im. post glo. in l. fina. §. vlti. ff. de vulg. & pup. ꝙ remaneat hæres nomine, tunc ista expositio d. Io. pōt procedere, pro qua multũ facit iste tex. qui dicit, ꝙ seruus pōt abstinere. & sic datur intelligi, quòd nō desinit esse hæres ipso iure, sicut videmus in filijs, qui habent beneficium abstinendi. De hoc tñ articulo dic vt dixi in d. §. fi. & in l. filius hæres. s. de liberis & posthumis. Collige etiā ex vltimo versicu. quòd de vltimis voluntatibus ad contractus potest argui, vbi est eadem ratio. ¶ In gloss. vlti. ibi: soluitur ius pignoris. Aduerte, quia hoc ius pignoris isto casu causatur etiam in homine libero: vt est casus in l. ab hostibus. & in l. si na. C. de cap. & in l. qui testamento. in prin. s. de test. Vtrum autem præter istum casum sit dare casum, in quo homo liber possit detineri[a] pro pignore: vide tex. & quod ibi no. in l. fin. & aut. ibi posita. C. de actio. & obliga. & est quædam glo. singu. in decreta. xxiij. q. viij. c. & pridē. quæ vult, quòd vbicunq; permittitur homo liber detineri: verbi gratia, quando dat̃ obses pro pace, nō causatur ius pignoris in homine libero, licet detur facultas retinendi. & illam glo. ego sum secutus in l. obsides. s. de testa. reprehendendo Bald. in l. ij. C. de pac. qui si. dis. qui videtur velle, ꝙ facultas retinendi hominem liberum possit causari indistinctè, dummodo non contrahatur pignus. Et tene menti ex illa gloss. est dare facultatem retinēdi, rem, quæ non sit ius pignoris vel hypothecæ: pro qua cōclusione vltra ea quæ allegaui tunc vide bonum tex. in l. si pupillorum. §. fina. s. de rebus eorum.

SVMMARIVM.

1 Verba, nolo retinere hæreditatem, non inducunt repudiationem hæreditatis.
2 Legis verba imponentis pœnam, quando scripta sunt in personam, tunc sub prædictis verbis non comprehenditur mandans, & fieri faciens.
3 Dictiones istæ, de, & ex, significant causam immediatam.
4 Rem de hæreditate amouere is dicitur, qui consumit eam, & in vsus suos conuertit.
5 Furtum non committitur ex sola occultatione rei, nisi res nō moueatur de loco ad locum.
6 Appellatione damni venit furtum.

PRætor ait. Seruus qui amouit aliquid de hæreditate, prius ꝙ̃ abstineret, perdit beneficiũ abstinēdi, si hoc fecit dolo se: secus si prius abstineat, & postea amoueat rē de hæreditate, h. d. vsq; ad finē l. Secunda ibi: si quis suus. Tertia ibi: ait prætor. Quarta ibi: amouere. Vltima ibi: hæc verba. ¶ 1 No. primò ibi: si quis &c. secundũ Pau. de Ca. & do. me. ꝙ ꝓpter ista verba, nolo retinere hęreditatē, nō inducit̃ repudiatio hæreditatis: qđ patet secundũ Pau. qa post ista verba sequatur est amotio, & tñ denegat̃ beneficiũ abstinendi. Sed cũ reuerentia hoc nō apparet ex tex. imo potius probat̃ cōtrariũ, qđ inducit̃ per ista verba, abstensio, & perdit̃ beneficiũ abstinēdi. Vnde abstensio nil operat̃, nō obstante text. in l. filij mater. §. j. ad Tertul. qa aliud est dicere, nolo adire hæreditatē, qđ pōt[b] esse mediũ inter adire & repudiare: & aliud est dicere, nolo retinere hæreditatē quæsitā: vident̃ enim ista verba importare abstēsionē ab hr̃ditate: secus si dixisset, nolo me imiscere hæreditati, quia hoc posset esse mediũ inter immiscere & abstinere: & hoc verè important ista verba in isto versic. De materia aũt dic vt habet̃ in l. si quis su⁹. s. de iure delib. & per Bal. in l. qui se patris. C. vñ liberi. ¶ 2 Scđò no. singu. istũ ver. non dixit prætor. ꝙ qñ verba legis imponētis pœnā sunt scripta in psonā, tunc sub pdictis verbis nō cōprehendit̃ mādans, & fieri faciens: secus si sint scripta in rem: & per istũ tex. & alia iura ita distinguit Bar. vbiq;, videlicet in l. aut qui aliter. §. fina. qđ vi aut clā. & in l. hęc verba. ff. de adul. & in l. sed si vnius. §. si seruus meus. ff. de iniur. Sed Bal. hic, & Ang. dicũt, ꝙ licet in verbis legis nō cōprehendat̃ mādans, cōprehendit̃ tñ ex mente legis & statuti, ne maleficia remaneãt impunita, qđ est absurdũ: vt l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Ratione aũt absurditatis vitandæ etiā in materia correctiua & exorbitāti fit extensio, secundũ Bar. in l. oēs populi. de iustit. & iur. Et ideo inferũt hic ꝑ fati doc. ꝙ si ex forma statuti homicida debet cōdēnare in pecunia, & istud statutũ habebit locũ, etiā ĩ mādāte, ne maleficiũ remaneat impunitũ[b]: licet Ioā. de Imo. dicit hoc esse verũ, qñ statuto caueret̃ expresse, ꝙ iudex nullā pœnā posset imponere, quæ nō esset imposita à statuto pro aliquo delicto: tũc em̃ bene sequeret̃ istud absurdũ. Sed qñ statutũ hoc nō disponeret, sed simplr̃ imponeret pœnā ꝓ homicidio, tũc nō sequeret̃ ista absurditas: qa mādans si nō cōprehēderet̃ sub verbis statuti, nihilominus puniret̃ de iure cōi, scđm regulā, ꝙ casus omissus remanet in dispōne iuris cōis. l. si cũ dotē. cũ materia, solu. matr. & sic patet, ꝙ in isto scđo casu sequit̃ opi. Bar. in locis ꝑallec. no. Cy. in l. si ꝑ aliũ. in prin. ff. ne qs eũ qui in ius. quē Bal. & Ang. ibi sequunt̃. Tu aũt sup ista materia vide qđ ponunt Bal. & Ang. & qđ ibi scripsi in l. Gallus. §. qđ si is. s. de lib. & posth. vnũ dũtaxat est declarandũ hic, qđ nō fuit ibi ita pfecte declaratũ. Nā vt vidisti, ipsi ponũt exemplũ hic, qñ statutũ ĩponit pœnā pecuniariā ꝓ homicidio, in quo casu q. videt̃ habere minus dubitationis: quoniam si rectè inspicias illud statutũ respectu iuris cōmunis, qđ imponit pœnā corporalē, cōtinet beneficiũ. Vnde est fauorabile, & nō odiosum: & ideo videtur, ꝙ facilius fiat extensio, quā si statutũ imponeret pœnā parē vel maiorē pœna iuris cōis. & hoc est qđ dixit no. Bald. ad propositũ proprie in his terminis in l. non eo minus. in pe. char. C. de accu. Vnde alibi dixit, ꝙ quia concessio pacis est beneficiũ, & res fauorabilis, ideo licet statutũ cōcedat pacē fieri cũ homicida, cōprehendet etiā mādantē, & fieri facientē: vt ipse no. elegāter in l. trāsigere. in vlt. col. C. de trāsac. posset tñ forte dici, ꝙ quia iste fauor est irrationabilis, quādo pœna pecuniaria imponit̃ pro homicidio, nō fiat extēsio attēta ista ratione: quia vt ait Bal. in l. j. C. de summa trinitate. fauor irrationabilis cēsetur vt odiũ. Posset etiā dici, quòd licet statutum in consequentia disponat ad fauorem homicidæ, nihilominus principaliter disponit ad odiũ ipsi⁹, & pœnā. Et ꝙ actus dicat̃ fauorabilis & odiosus, inspicit̃ pricipalis intētio legis: vt l. qui exceptionem. in princi. & qđ ibi no. ff. de condit. indeb. & sic

¶ Detineri. Pro quo dic & limita prout per Fel. in c. ex rescripto. in fi. j. colũ. de iur. iu.

¶ Impunitũ. Vide quæ habent̃ ad hoc per d. Vinc. Paleo. in cōs. incip. in noīe &c. visa quadā ĩstitutione, qđ est ante cōsi. liij. d. Alex. de Imol. in iiij. par.

remanet vera doct.do.Io.secundū distinctionē Bart. Ex his ēt infert hic Bal.no.ꝙ si ex forma statuti de quolibet crimine pōt fieri pax,præterquā de homicido, licet pax nō possit red di homicidę,poterit tamē reddi mandāti:& ita dicit fuisse Perusij practicatū. Sed ista doctri.videtur cōtradicere suo dicto præcedēti:nam ista denegatio pacis nō est aliud, ꝗ̄ pœna quędam. Sicut ergo in alijs pœnis ipse cōcedit, ꝙ statutū extēditur ad mandantē,secundū Cy.vt s.dixi,quare etiā in hoc casu nō sit idē dicendū ,non intelligo. Si aūt teneres distinctionē Bar.de qua s.dixi,tunc bene posset procedere ista decisio: posito tamē,quòd ista sua doctrina non esset vera,sequendo dicta Cy.posset esse vera in vno casu,videlicet quando statutū negaret reddi pacē condēnato de homicidio,vel ex homicidio:†cū enim istæ dictiones de,& ex,significent causam immediatā[a],l.j.§.ex incendio.ff.de incen.rui.& naufra.& l.j.§. nūc videamus.& ibi per Bar.de coniug.cum emā.lib.nō extēderet ad mandantē,quia ipse nō est causa immediata homicidij,secundū Bal.qui ita eleganter decidit in l.ex hoc iure gentium,circa mediū cōmenti.ff.de iust.& iur. Licet autē statutū,qđ loquitur permissiue,ꝙ possit reddi pax homicidę,habeat locum in mandāte,secundū Bald.in d.l.transigere.istud est verū,nisi verba statuti sint expresse personalia:verbi gratia,si statutū dicit,ꝙ ei possit reddi pax,qui personaliter vel proprijs manibus commiserit homicidium:tunc em̄ non extenderetur ad mandantē,quia intentio statuti videtur esse expressa. Ita tenuit Iac.de Bel.disputando,& refert & sequitur Bald.in c.j.§.homicidiū.de pac.iur.fir. Vtrum autem si imponitur pœna mādanti extēdatur ad mandatariū facienti : vide qđ scripsi in d.l.qđ si is.vbi allegaui glo.in c.statuit enim. de elect.in vj.& Bal.in c.j.qui.mo.feu.amit.el j.¶†Tertiò not. in ver.amouisse.ibi:aut consumpserit.ꝙ ille dicitur amouere rem de hæreditate,qui cōsumit eā,& conuertit in vsus suos. & ex hoc arguit hic Bal.& Ang.& Moder.ꝙ sicut sequestratio potest fieri in causa appellationis,quando quis est suspectus de barratione, vel dilapidatione fructuum.l. Imperatores.ff.de appel.ita videtur posse fieri sequestrum,quando est suspitio,ne quis conuertat fructus in vsus suos.& hoc tenuit Archi.xj.q.j.c.quia res.& Inno.in c.fi.de seque.pos.& fruct. quē allegat hic do.me.hoc etiā tenuit Bal.in l.si fideiussor.§. fi.s.qui satisd.cog.& in c.j.§.sancimus.quo tēpore miles inuestitur.quæ dicta etiam adducit hic do.me. Tu vide Angel. qui ponit hanc eandē doctri.in l.diuus.in prin.ff. de peti.hæ. vbi idem tenet in effectu. Et licet do.me.hic nitatur reprehendere ista dicta,quasi ille qui consumit in vsus suos non sit in dolo,non est multum curandum de dictis eius:quia imo est in dolo,si pendēte lite cōsumit fructus,quos debebat reseruare vsq; in euentū litis. Dicit tamē,ꝙ quando ille qui conuenitur, non posset aliunde viuere,tunc etiam pendente sequestro potest diminuere de fructibus: intellige,quando prius erat in possessione rei,sicut loquitur text.quē ipse allegat.& qđ ibi ponit Bal.in l.fina.in fin.C.de ordin.cogni.¶†Quartò not. ibi:siue autem vna siue plures &c.ꝙ ista dictio posita in tex. qui amouerit.verificatur in vna re duntaxat,& ita exponitur in l.j.§.j.de no.ope.nuncia.secundùm Barto.etiam si sit parua & minima, secundùm Angel. & Mod. Et ex hoc arguit Angel.hic, quòd si ex forma statuti imponitur pœna etiam capitalis officiali retinenti pecuniam communis, istud statutum habebit locum,etiam si retineat vnum denarium, dummodo dolose faciat. Et vt refert hic dominus meus, cùm ista qō fuisset de facto Perusij,excusabant se officiales,quòd thesaurarius non erat præsens tunc,cui debebant consignari pecuniã. Sed iste respondebat, quòd debent assignari thesaurario prouinciæ vicinæ,per tex.singula.quem not.ibi Bartol.in l.prim.C.de cano.largi.titul.libro x. Refert etiam se defendisse quendam collateralem in ciuitate illa , qui de pecunijs quæ prouenerant ad manus suas ex multis facit adaptari cameram suam:nam modicam pecuniam potest potestas conuertere in vsum & vtilitatem publicam,quando peruenit ad eius manus,ex condemnationibus factis per eum:alle. Bar.in l.diuus.ff.de bo.dam. Tu vide text.& quod ibi ponit Bart.in l.pen.§.j.C.de cano.largi.titu.lib.x. Sed ad primum dictum principale attēde:quia contra istam doc. Ang.videtur text.in l.ij.in fi.ff.qđ cū eo.vbi probatur,ꝙ verba legis loquētia de hærede instituto non cōprehendūt hæredē institutū ex minima parte,quia cessāt ratio l.ibi posita. Similiter ergo videt̃ dicendū in casu nostro,quòd si qualitas personæ,quæ gerit officium,est honesta & grauis,in dubio non præsumatur retinuisse pecuniam modicę quātitatis ex dolo:sicut dicit text. in simili in c.si quæstiones.extrà,de simo.vbi aūt nō esset talis cōditionis,posset procedere ista doc.quia in his quæ sunt sui natura prohibita,in dubio præsumit̃ dolus:vt l.j. C. de sic.cum ibi no.& per Bar.in l.nō solū.§.morte.in materia protestationis prohibitorię.de no.ope.nū. Pro ista cōclusione quę debet limitari modo prędicto,adduco tibi tex.no.in l.quæuis.& qđ ibi per Bart.de condi.& demon.vbi probat̃,ꝙ si libertus qui debet reddere rationē omittit aliquid dolosè,deficit cōditio, & nō cōsequit̃ libertatē,ꝗ̄uis illud sit modicū:secus si omitteret per errorē. Et ideo dicit ibi Bar.ꝙ officialis qui debet cōdēnari pro pecunia cōis retenta,nō cōdemnatur,si retinuit eā per errorē:pro quo bene facit iste tex.inferius, quē Mod.etiā inducūt ad q.vt ibi dicet̃. Ad idē adduco tibi tex.no. in l.senatus.§. Marcellus.secundū cōmunē intellectū.j.de le.j.vbi patet,ꝙ prohibitio facta de domibus destruendis in ciuitate, habet locū etiā in qualibet parua domūcula. Vnde dicit gl. no. xij.q.ij.c.terrulas.ꝙ licet res ecclesiæ sit minima,nō tamē pōt alienari sine causa legitima: pōt tñ subsistēte causa alienari sine solēnitate requisita.& hoc est,quia non requiritur tāta diligētia,vbi agit̃ de modico præiudicio. Vnde ex illo tex. con iūcta gloss.sua,tu habes capere hāc distinctionē,ꝙ dispositio l.quę loquitur de aliqua re,seu ꝗ̄titate,habet locū etiā in minima re seu quātitate,vbicunq; ratio vel mens legis nō esset omnino.¶†Quintò not.in versic.amouisse præcedēti.vnum, quod omisi ex inaduertentia in verbo,celauerit. Probat em̄ ista litera singul.ꝙ ꝗ̄uis ex solo occultatione rei nō cōmittat̃ furtum,nisi res nō moueatur de loco ad locū:vt tradit̃ in l.ij. §.si rem.de acquir.pos.& in l.Pōpo.in fin.de acqui.rer.do. tñ in alia dispōne legis,vel in alio delicto, præterꝗ̄ furto, celare & occultare rem,capitur pro amouere:cū tamē istud verbū de ꝓprio significatu videat̃ sonare cōtrectationem.¶ Sextò no. ibi:amouere em̄ videt̃ &c.& ex verbo præcedēti immediate duo.†Primum est,ꝙ res quæ nō sunt in dñio vel possessione defuncti,nō dicūtur esse ex hæreditate,sed prinere ad hæreditatem:quod facit ad eam qōnem,quā ponit Ang.& ibi scripsi in l.si de eo.§.j.s.de acquirē.poss. videlicet vtrū res cōmodatæ & depositę debeant deponi in inuentario. Secūdò not.ex eisdem versicu.ꝙ lex quæ priuat filium beneficio abstinēdi,non intelligitur imponere hanc pœnā nisi doloso:vt patet ibi. qui nō callido animo &c.super quo declarabit̃ aliquid in glos. Et ex isto tex.arguunt hic Moder.post Ang.ꝙ si mulier mortuo marito vadit induta vestibus suis,quibus antea vtebatur,non præsumitur in dolo,& ideo nō cadit in pœnā legis vel statuti. ¶†Septimò not.ibi:nec vt hæredati damnū det, rem abstulerit.ꝙ ille qui furatur rem,dicit̃ dare dānū patrimonio alteri⁹, & sic appellatione damni venit furtū. In contrariū videt̃ tex. in l.j.circa princ.ff.de alea.vbi ista ponūtur tanꝗ̄ diuersa. Sup quo vide alium tex.in l.nec vllā.§.fin.cū l.seq.ff.de peti.hær. vnde verbū,dānū,capitur hic largo modo. Et ideo d. Bald.ꝙ in materia statuti vbi verba capiūtur stricte, appellatione dāni dati nō venit furtum;vt ipse not.eleganter in l.ait prætor. in princ.ff.de iureiurā.& in l.si seruus.§.si oliuā.ff.ad l.Aquil. & in l.nauta.§.j.ff.nau.cau.stab.¶ Vltimò nota.in §. hæc verba.ꝙ qualitas seu delictum per quod amittitur priuilegiū, debet adesse tēpore,quo priuilegiū refertur. Vnde si quis vtatur priuilegio prius,& postea illa qualitas superueniat,non tollit̃ effectus inductus ex priuilegio. Super quo vide qđ scripsi post do.me.& do.Rapha.in l.hęres per seruū.s.eo. Hoc tamē est limitandū elegāter,nisi qualitas ꝓpter quā aufertur priuilegiū respiciat executionē actus,seu priuilegij habentis cām successiuam:tunc enim satis est,qualitatē quæ inhabilitat superuenire post officiū adeptū in tēpore executionis officij,scdm Io. And.not.in c.auaritiæ.de elect.lib.vj.in nouel. Et hæc debes intelligere,qñ actus qui ꝓcedit inhabilitatē est perfectus totaliter,sicut abstensio ab hæreditate:nā si nō esset totaliter perfectus,delictū superueniēs irritaret actū:vt l.j.§.exigit.& qđ ibi no.per glo.ff.de bo.poss.scdm tabu.& fuit aliquid tactum in l. Antistius.in fin.s.eod.¶ In glo.sup verbo, curauerit. ibi: etiā si nō amouerit.glo.reprehēdit istam expositionem, ꝑ aliquas ll.q̄ dicunt,ꝙ delictū attentatū nō punit̃ vt perfectū:sed ista iura nō loquunt̃ in casu nostro,qa ibi punit̃ factū vel non factū. Vnde qñ factū nō est perfectū,nō imponit̃ regulariter pœna l.vt habet̃ in l.si quis nō dicā capere.C.de episc.& cler. preterꝗ̄ in certis casibus ibi no. Sed lex nostra loquit̃,vel not. nō factū,sed voluntatē faciendi,& tractatum,cùm dicit,si quis curauerit fieri:& ideo alia rōne vtendū est ad ꝓbandum hunc intellectum.& ꝗ̄tum prinet ad casum legis nostrę,satis patet ex mente legis,ꝙ intellexit, si quis curauerit.l.si quis mādauerit.id qđ secutū est:vt patet expresse in expositione versic. nō dixit prætor.ibi:si verò amouit ipse &c. Sed vbi nō esset intentio l.manifesta,habemus dicere,quòd licet ista verba significent simplicē tractatū, & voluntatē,nihilominus redigur-

tur

a ¶ Immediatā. Adde eundē d.Francis. Aret.in l.qui liberis.§.hæc verba. & in l.causa cognita. de vul.& pu.vbi de dictione, ex, vide Bal.in l.j.§.de iust. & iu.in §.ius naturale.in vlt. colū. ibi ver.v.circa alimēta, & qđ ibi dixi in apostil.

tur ad intellectũ iuris.glo.est no.de iure ciuili,quã ibi approbat Bar.in l.fi.in prin.ff.de rerũ diuisio.& de iure cano.habes glo.no.in cle.j.in verbo,mãdauerit.de pœnis.quæ reducunt ista verba ad intellectũ iuris cõmunis,scilicet si delictũ habuit effectũ,vel fuerit secutũ.Posset etiã dici, ꝙ quia pœna imponit̃ hic ipso iure,delictũ attentatũ nõ punietur vt perfectum, vbi aľs puniret̃:sed Io.And.in c.perpetuæ.de elect.lib.vj.& in regula,infamibus.de reg.iu.in mercu.de quo vide per Bal. in d.l.si quis nõ dicam rapere.& in l.si quis seruo.C.de furtis. ¶In glo.super verbo,nõ videtur.ibi:de legibus & senatuscõ. l.j.Bar.hic soluit contrariũ melius, ꝙ̃ Dy.& vult in effectu,ꝙ si aliquis auferret rẽ per culpam,& nõ per dolũ,punietur qui dẽ,sed non tanta.Et sic patet,vt feci te notare in tex.ꝙ in hoc casu lata culpa nõ æquiparatur dolo ad hanc pœnam imponendã.Sed hoc videtur falsum:quia vbicunq; pœna imponit̃ ipso iure,sicut est in casu nostro,lata culpa æquiparatur dolo, secundũ glo.no.quã ibi approbat Bar.in l.liberorũ.§.j.ff. de his qui no.infa.licet glo.sentiat oppo.in l.fi.ff.qđ quisq; iuris.& forte verius:quia qñ pœna imponitur ipso iure, proceditur magis strictè,ꝙ̃ vbi imponit̃ per sententiã: vt vidisti in glo.præcedẽti:& ideo nos per istũ tex. notabilem possumus dicere,ꝙ illa glo.est falsa.Vel si vis tenere eã, dicas, ꝙ in casu nostro hic est,quia istud delictũ est simile furto:& ideo sicut in furto requirit̃ dolus:vt l.si is q.§.si tu Titiũ.ff.de fur.ita in hoc delicto:sicut dicimus in alia materia,ꝙ cõtractus innoĩatꝰ,sapit naturã cõtractꝰ nominati, cui est similis cõtra naturã propriã:vt l.Titiꝰ.& ibi no.ff.de pſcriptis verbis. & bñ facit tex.in l.j.§.si qs seruũ.ff.deposi.Et per istã gl.& iura allegata in ea arguit hic d.m.ad no.q. si testator reliqt vxorẽ vsufructuariam aliquarũ rerum,& mandat hæredi ꝙ non molestet eam,& si molestauerit,priuat eũ hęreditate,nunquid si hęres molestat eã iuste:verbi gratia,quia nõ vult,ꝙ vtatur & fruatur non præstita prius idonea cautione:iuxta l.j.cũ materia. C.de vsufru.nõ videtur,ꝙ isto casu incidat in pœnã: quia qđ bono animo fit,non meretur pœnã,secũdũ gl.nostrã.Pro ista cõclusione adducit ipse multa iura,per quæ dicit probari verbũ,molestare,vel non molestare,significat non molestare de facto:alle.glo.in l.Lucius.§.tres hæredes.ff.ad Treb.& multa iura,quę faciũt mentionẽ de hoc verbo,maxime,tex. in l. j.C.de nũdi.quẽ ibi no.Bal.ad hoc.Sed licet ista iura probẽt, ꝙ prohibitus non molestare intelligatur prohibitus nõ molestare de facto,nõ tamẽ negãt,quin videatur prohibitus molestare de iure.i.agere in iudicio.Casus quẽ ibi no.An.in auť. de san.epi.§.si verò episcopus.& ita etiã intelligit Bar. in verbo,cõtrouersia.in d.§.hæredes.Sed do.me. accipit molestare de facto pro quacunq; molestia iniustè illata,siue in iudicio,siue extra.Cõmuniter tamẽ doct.in locis alleg.& in l.amplius non peti.ff.rem ra.ha. intelligũt molestare de facto,vel controuersiam quæ infertur extra iudicium, impediẽdo de facto aliquẽ vti iure suo.Molestiam aũt de iure vel controuersiam intelligũt,quãdo agitur in iudicio,licet iniustè.Iura autem allegata per eũ nõ probãt,ꝙ ista promissio de non molestãdo, vel præceptũ testatoris restringatur ad eũ, qui molestat iniustè.Ipse tamẽ dicit hãc esse doct.Bal.in l.j.C.de his quę pœ. no.sed in tit.eo nõ est:licet enim Bal.ibi ponat q.de hærede, qui prohibet̃ molestare vxorẽ:hoc tamen quærit ad videndum,si hæres molestat,cui applicetur hæreditas: non tñ declarat quid ista verba importãt,nec etiã in auť. cui relictũ. C. de indi.vidui.vbi plenius tractat q.nec etiã Bar.in l. vxorẽ.§. hæres.de leg.iij.¶Potest ergo dici,ꝙ ista determinatio est vera per meliora iura:nã habemus ꝙ ista clausula,† contradictores[a] per censurã ecclesiasticã cõpescendo &c.restringit ad contradicẽtes iniustè,secundũ Inno.& Io.And.in c.j.de concess. præbẽ.in vj.& tenẽt doct.cõmuniter in c.pro illorũ.de præben.in anti.Pro ista conclusione est tex.de iure ciuili cũ glos. in l.at si quis.in prin.de reli.& sum.fu.vbi dispositio legis,quę mandat prætori interponere partes suas ad repellendũ eũ qui prohibet mortuum sepeliri,restringitur ad prohibitionẽ,quę fit iniustè:sicut videmus,ꝙ ille qui ꝓmittit nõ offendere,quẽ intelligitur,nisi ex iusta causa offendat:vt l.qui seruum.& ibi per Barto.de verb.oblig.& l.quæro.§.inter locatorem.& ibi per Bar.ff.loca.vide Dy.& Bar.in l.si quis in graui.¶In glo. posita super verbo,abstinet.Glo.ista nõ vult, ꝙ minor per restitutionẽ in integrũ,quę cõceditur à prætore viuo,possit petere se restitui aduersus hæreditatẽ, à qua propter delictum suum nõ potuit abstinere ipso iure.Sed hoc dictum reprehendit Ros.hic:vt refert dominus meus,quia aduersus dolum verũ minor nõ restituitur.l.j.C.si aduersus delictum.in princ.l. auxiliũ.ff.de mi.sed hic vere dolum cõmisit,curando vel occultãdo rẽ maliciosè:ergo per restitutionẽ nõ liberabit̃ à pœna.Sed glo.nostra põt saluari,ꝙ p restitutionẽ liberabit̃ à pœna,vt possit abstinere ipso iure:quia ista est pœna,quæ imponitur per hoc delictũ.Sed per restitutionẽ impetrandã à prætore viuo bene poterit abstinere ab hæreditate:quia cũ pœnę sint odiosæ,si est imposita vna pœna,ꝙ nõ possit habere beneficiũ abstinẽdi ipso iure:satis est,ne extẽdemus text. nostrum ad aliã pœnã,vt auferatur,etiã si beneficiũ prętoris viui.Et ad hoc fin.notabis istã glo.per regulã positam in regula, in pœnis.de re.iu.Et ad aliã quæstionẽ,quã s.tetigi,qñ statutũ prohibet hæredi pacẽ homicidæ,vel qñ remittit pœnam , si pax fiat,vtrum illa statuta extẽdantur ad mandantẽ:vide Bal.qui vtrũq; decidit in l.oẽs populi.in pe.char.de iust.& iur.& Pe. de Anch.referentẽ dicta eius in c.j.de cõst.char.xliij.& ad materiã quã posui in §.quod si is.vide qđ ponit Bar.in l.hoc iudicio.ff.de seruo corru. Are.

SVMMARIVM.

1 ☞Testamentum potest hæredi præfinire tempus, intra qđ adeat hæreditatem.
2 Testatoris dilatio cessat,cessãte causa dilationis assignatæ.
3 Dictio,tunc,dicitur significare extremitatem temporis.

SI quis hæres. Cessante causa dilatiõis cessat dilatio.hoc d. Vel sic:Substitutus ei qui debebat adire infra certum[a] tempus,potest incõtinenti succedere,licet dilatio non sit finita.hoc dicit.Secunda ibi:nemo dubitat.¶†Nota,ꝙ testamẽtum potest præfinire tempus hæredi,intra quod adeat hæreditatem.& ita dicit Angi.respondisse de facto Florentiæ per istam l.& bene facit tex.in l.sed in conditione.in prin cip.s.de hæred.instit.vbi testator potest apponere tempus ad implendam conditionem potestatiuam. Sed cõtra hoc arguit Pau.de Ca.de his quæ habentur in l.nemo potest.in text. & glo.ff.de lega.j.vbi si testator prohibet legatario,quòd vltra certum tempus non possit petere legatum:ista prohibitio nõ habet effectum ipso iure,sed ope exceptionis.Super quo vide quod tradit Barto.in l.eum qui ita.§.qui ita.el j.ff.de verb.obliga.Sed ad hoc ipse respõdet,quòd iura loquunt̃ post obligationem & actionem quæsitam,quã nõ potest ipso iure extinguere testator vel cõtrahens. Nos autẽ loquimur in facultate & iure adeundi,à qua videtur facilius posse excludi aliquis ꝑ terminũ assignatum à testatore.& hoc tenebis menti ad no.in l.nemo potest.& bene facit qđ scribit Barto.in fim.qõ.in l.cũ in fin.ff.de fideiuss.¶†Secundò not.quòd etiã dilatio testatoris cessat,quãdo cessat causa dilationis assignatæ, & idem est in dilatione legali:vt l.j.§.si intra.j.de succes.edi.per ista iura decidit hic Barto.& in l.à filia.§.fina.ff.ad Trebel.quòd si est assignata dilatio reo ad respõdendum positionibus,vel libello,& ipse respõdet in prima die termini,iudex põt ꝓcedere ad vlteriora,[b] quia dilatio censetur extincta.& idem tradit Bald. in l.fina.ff.de fe.in pen.char.ꝙ habet locũ etiam in dilatione legali,secundũ glo.in c.fin.de cõsuet.lib.vj.nisi forte terminꝰ sit assignatus per dictionem significantẽ extremitatẽ tẽporis: tunc enim licet cesset causa pro qua est assignata dilatio, non tñ cogeretur ille cui est assignata vlterius ꝓcedere,durãte termino:vt dicit glo.tua hic in simili ad solutionẽ l.iiij.in fi.de cõdit.& demon.& est glo.no.de iure cano.in c.cupientes.in prĩ. in ver.cõmode.de elec.lib.vj.Vnde dicebat Bal.in l.fi.C. qui admitti.ꝙ si est statutus terminus actori,deinde reo ad faciendũ aliquid,& actor renunciet dilationi suæ,statim curret dilatio reo:vt est casus in d.l.fin.secundũ vnũ intellectũ, & ꝓbat̃ melius Instit.de bon.poss.§.pen.& illa duo iura alle.Io.An. ad hoc in addit.Specu.in rub.de cõcess.ꝓbend.de qua additiõe dixi in l.ꝙ̃diu.s.eo.Sed est casus lõge melior,qui ꝓprie loquitur in termino legali,in l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adult. vbi dicit,ꝙ si maritus infra xl.dies protestat̃,ꝙ nõ vult accusare incõtinenti,cedit tẽpus extraneo ad accusandũ,quod nõ cederet nisi elapsis xl.diebus.Et aduerte diligẽter,quia aliud est quærere,vtrum dilatio nõ impediat procedi ad vlteriora, qñ cessat causa dilationis:& aliud quærere, vtrum ille qui debet aliquid facere sub pœna in certo termino statuta ab homine, vel à l.possit conueniri ad pœnam ante lapsum termini, licet certum sit,quòd id quod erat faciendum infra terminum nõ possit impleri:& de hoc dicetur in glos.remissiue. In materia autem nostra dixit singulariter Ioã.And.in tit.de dilat.§.j.in versi.probatoria,ꝙ quãdo cessat causa dilationis assignata per iudicem ex eo,quia certũ est ꝙ non potest fieri infra terminũ id qđ fieri debebat:tunc non cessat dilatio ipso iure,sed iudex põt eam reuocare, ex quo deficit causa,propter quã fuit assignata.Sed cũ sit eadẽ ratio,ex quocunq; capite,cũ dilatio cesset,melius est dicere, ꝙ censeat̃ reuocata ipso iure,quo ad hoc

[a] ¶Cõtradictores.De qua clausula vide omnino Fel.in c.su per eo.de off.dele. post me.j.col.

[b] ¶Ad vlteriora.Adde d.Abb.in c.potuit.de loca.qui dicit verũ,si sit satisfactũ dilationi, aliàs non. Sed si certum est non posse infra dilationẽ, & quòd pars nimium se artauit, iudex non debet expectare vlterius: glo.est or.in ver.,decẽ diebus. in c.vbi periculum.in princ.de elec.in vj. & vide ĩ c.cõmissa. eod.titul.

vt possit procedi ad vlteriora. ¶ In glo. vnica, ibi: at ibi est legatū qđ ex die &c. Ista solutio est etiā bona, & precedēs etiā potest tolerari, q̄uis nō sequeretur incōueniens, qđ ponitur in secunda solutione, vt dixi tibi in notabilibus. Et ad illas ll. allegatas in glo. responde vt hic per docto. ꝙ in dictis legibus nō cessabat omnino causa dilationis assignatæ, quia intererat debitoris non conueniri statim, sed post terminum. Vnde dicemus, ꝙ in dubio dilatio videtur assignata in contractu, vel in vltima voluntate fauore debitoris: vt plene declarat Bart. in l. qui Romæ. in prin. de ver. obli. & in l. cum qui. aliās incipit, iubemus. ff. de annu. leg. Sed hic cessabat penitus causa dilationis. Et de materia illarum ll. & quādo terminus statuitur à lege, vt aliquis incurrat pœnā post terminū, vide plene per Bar. & Imo. in l. cū stipulatus sim mihi à Proculo. ff. de verb. obl. & ibi plene scripsi super hoc. ¶ † Extra gl. pro cōplemēto materiæ tangit hic Pau. de Cast. no. quæstionē, videlicet si testator relinquit vsumfructū prędij vxori donec dixerit, & vitam vidualē, & honestam seruauerit, & post mortem vxoris substituit in pœna in proprietate fundi quēdam alium, vtrū si mulier transit ad secūda vota, & sic excluditur à legato, incontinēti substitutus possit admitti ante mortē vxoris, an verò debeat expectare mortē? Quę q. fuit olim disputata ꝑ Philippum de Formaglinis, generū domini Ioan. And. & in effectu determinauit disputās, & sequitur Io. And. in addi. Spe. super rubr. de secun. nup. ꝙ substitutus admittitur, quia dies mortis vxoris nō fuit inserta propter aliud, nisi quia volebat testator, ꝙ durāte vita vxoris vsusfructus pertineret ad eam, quā sperabat verisimiliter nō esset nupturā. Vñ cessante ista causa, quia mulier priuatur vsufructu in vita, videtur ꝙ cesset dies incerta mortis, quæ facit conditionē. l. quibus diebus. §. quidā Titio. & l. hæres meus. in fi. de condi. & demon. Et pro ista cōclusione adduxit disputās duo iura, quę bene faciunt, videlicet tex. in l. mulier. in prin. ff. ad Treb. & l. si ita. ff. quādo dies le. ce. & hanc opi. sequitur hic Pau. de Cast. dicēs aliās vidisse consultū oppositū, & male. Sed d. m. qui etiā ponit istā q. dicit, ꝙ cōtra istam decisionē videt̃ tex. valde no. in l. si vxori. la ij. ff. de vsufru. lega. vbi si relinquit̃ vsusfructus vxori in quinquēniū, & post illud proprietas fundi liberis testatoris, licet vxor moriat̃ intra quinquēniū, & cesset causa dilationis, nō tñ cessat dilatio, nec vocat̃ substitutus, nisi post quinquenniū. Et illā l. fin. adducit Bal. in terminis l. vxori. in l. ambiguitatē. C. de vsuf. quē etiā adducit hic do. m. Nō ob. tex. secūdū eū in l. mulier. quia ibi cessat dies incerta apposita in testō: q̄m testatrix ibi ęstimabat verisimiliter, ꝙ filij nō possent fieri sui iuris, nisi post mortē patris; nō em̄ credebat patrē eos esse manumissurū. Sed in terminis nostris nō est sic, quia testator potuit probabiliter ęstimare ꝙ deficeret cōditio legati facti vxori, etiā in vita ipsius, cū frequēter vxores, & maxime iuuenes trāseant ad secūda vota. Imputet ergo sibi, qui non prouidit expresse in isto casu, sicut dicitur in simili in l. iij. C. de inof. testa. & in l. tractabat̃. ff. de testa. mi. Et per ista ipse tenet cōtra Io. And. in ista q. Tu aduerte, quia ad l. vxori. potest respōderi duobus modis: vel ꝙ ibi terminus nō cessat, † qa fuit apposita dictio, tūc, quæ significat extremitatē tēporis: [a] quo casu licet cesset causa dilationis, nō cessat dilatio: vt l. iiij. in fin. de cōdi. & demō. & tenet glo. hic in pe. solu. in c. audientes. allegata s̃. in not. & hāc sol. sequit̃ Bar. ad illū tex. in d. l. vxori. Vel potes dicere, ꝙ qñ est apposita dies certa, semper cessante causa dilationis cessat dilatio: sed quando apponitur dies incerta, ista dies facit conditionē: vt in ll. s̃. alle. in qua aliud est dicendū, vt statim dicā. Itē aduerte: quia licet ita probabiliter possit sperare testator, ꝙ mulier non nubat: sicut poterat sperare, ꝙ filij non essent manumittēdi: adhuc tamē si subtiliter inspicias, cessat causa dilationis, quia testator non reliquit fideicōmissum post mortē, nisi vt vxor si vitā vidualē seruaret, posset habere vsumfructū vsq; ad mortem. Deficiente ergo cōditione viduitatis, cū vxor priuetur vsufructu, statim videtur, ꝙ cesset causa propter quam fuit apposita conditio mortis; & sic decisio Io. And. videt̃ vera, saltem per istā l. & similes, quæ dicunt ꝙ cessante causa dilationis cessat dilatio, etiā si sit assignata à testatore. Vnde aliter considerando in ista materia, est assumenda doctr. & distinctio Bar. quā ipse ponit in l. Gallus. §. & quid si tantū. ff. de libe. & posthu. quā etiā tangit paucis verbis in d. l. vxori. dicit em̄ in d. §. & quid si tm̄. ꝙ qñ conditio apponitur de necessitate, vel quia requiritur ad essentiam dispositionis, vel saltē requiritur de necessitate, quo ad effectum ipsius, quem intendebat testator, tūc cōditio pōt impleri per ęquipollēs: & ita loquit̃ tex. in l. mulier. in princ. præal. Sed quādo conditio apponitur volūtarie, quia testator aliter poterat legare, si volebat, non apposita illa conditione, tunc habet locū l. mulier. præalle. sed debet impleri conditio nō prout est expressa: vt l. qui hæredi. & l. Meuius. de condi. & demon. Et sic dies mortis incerta, quæ facit conditionem, non verificaret̃, nisi vxore moriēte. Tex. tamē in l. mulier. in princ. videtur magis se fundare in causa cessante ex mēte testatoris, q̄ quia conditio esset necessaria, vt hæreditas acquireretur filijs. Vnde ista quæstio relinquitur valde dubia, eligā in lect. seque. quid sit tenendum. ¶ Secundò quærit hic Paul. de Castr. si statuto cauetur, quòd condemnatus habeat x. dies ad appellandum: & post dictos dies habeat lx. dies ad prosequendam appellationem, vtrum si quis appellauit prima vel secunda die x. dierum, currit statim terminus datus ad prosequendū? In quo dicit vidisse consultum ꝙ non, propter verba statuti, quæ videtur satis clara: sed ipse dicit consuluisse cōtrarium, quia statutū intelligitur, quādo vltima die esset appellatum: si enim prius appellaret cessante causa dilationis, cessat dilatio: ideo currit terminus statim. Mihi videtur, ꝙ ista q. sit determinata per text. & glo. in clem. sicut appellationē. de appel. dicit enim ibi glo. ꝙ x. dies dati ad appellandum nō cōfundūtur cum fatali dato ad prosequendum, nec currit fatale, nisi demum post x. dies. Et illam gloss. approbat Bal. in l. ij. in princip. C. de tempo. appella. & tamen si appellatio fuit interposita intra decem dies, à die interpositæ appellationis currit terminus prosequenti. vt in dicta clem. sicut. & disputabatur olim in capitulo, ex ratione. de appellat. vnde credo dictā clemen. esse veram.

SVMMARIVM.

1 Vasallus tenetur dominum suum alere in casu inopiæ & egestatis.

SI quis non quasi. Non induciť immixtio per actū factū à filio vt filio. hoc dicit. ¶ Not. primò ibi: nō quasi hæres. nam ipsum tex. ꝓbat à cōtrario sensu, & tenet hic glo. expressè, quod si hunc actum fecisset quasi hæres patris, videretur adiuisse hæreditatē. Cuius cōtrariū tenet Barto. in l. pro hærede. §. seruus. s̃. cod. sed supple ad istū text. maxime, nam aliās vrgeret multum: quia hic filius faciebat actum tanq̄ hæres, qui nō potest pertinere ad extraneū, sed ad filium tantū. Et tene menti glo. quæ impugnat opinio. Barto. in dicto loco. ¶ † Secundò not. & semper tene menti, ꝙ sicut patronus potest petere se ali à liberto, quādo non potest aliter viuere: vt l. fin. & ibi not. s̃. de liber. agnosc. Ita & filius patroni. ¶ † Et ex isto tex. arguit hic d. me. quòd vasallus tenetur alere dominum suum in casu inopiæ & egestatis. Contrarium tamē tenet Ioā. And. referendo quosdam antiquos in addit. Specu. in titu. qui fi. sint legit. §. j. dicens nō reperiri hoc aliquo modo iure cautum. Et hanc autoritatem adducit etiam hic do. me. sed Bald. quē ipse nō vidit in l. j. §. sed sancimus. C. de Lat. lib. tol. dicit, quòd vasallus teneť alere dominū, & ecōtra dñs vasallum de redditibus feudi, & nō vltra: alleg. text. in c. vnico. an mutus vel ali. imperfect. in vsi. feu. vbi ꝓbatur secundū vnū intellectū, ꝙ ipse vasallus si efficiat̃ mutus, vel aliter imperfectus, & sic debet perdere feudū, dñs teneť eum alere ex illo feudo, si nō habet vnde se alat. & hunc intellectū attingit etiā Bald. in cap. j. §. mutus epm̄ vel abba. in vsib. feud. Qua ergo rōne dñs tenetur alere vasallū ex feudo ad se reuersō, eadē ratione à fortiori vasallus tenetur alere dominū, à quo habet beneficium: vt in c. j. de feu. cogni. Est em̄ in dñm quædam obligatio ad antidora: vnde multofortius dispositio illi⁹ tex. videtur habere locum in casu econuerso. Et vtrum dominus teneat̃ curare vasallum, si fuerit vulneratus in prælio pro ipō, vel restituere sibi equū & arma animosa. vide qđ ponūt Cyn. & Bald. in l. q̄m multa facinora. C. ad l. Iulia. de vi. Et ex ista litera arguunt hic Ang. & Moder. ꝙ licet filius exigat iuramentū fidelitatis à vasallis paternis, nō videt̃ adire hæreditatem: qa feudū nō capit̃ iure hæreditario, vt plene declarat̃ per Bald. in c. j. de succes. feud. & per Dyn. & Bar. in l. si patroni. in princ. ff. ad Trebel. Sed Ioā. de Imol. hic dicit, ꝙ istud dictum nō videtur verū: quia licet feudum deferatur iure sanguinis, et nō iure hæreditario, nihilominus non pōt acceptari, nisi adeat̃ hæreditas ipsius patris: vt in c. j. an agna. vel fi. vnde ille qui exigit iuramentū fidelitatis à vasallis suis pro feudo qđ habebat à dño, videtur fecisse actum, qui non potuit fieri validè, præter nomē & ius hæredis: ergo videtur adijsse hæreditatē. Do. me. hic, & sentit etiā Pau. de Ca. cōcordant opi. nam dicunt, ꝙ aliquando feudum recipitur simpliciter, vel pro se, & hæredibus: & tunc potest procedere opinio domini Ioannis, vt filius non admittatur ad feudum, nisi sit hæres. Aliquando accipitur feudum pro se, & filijs, & descendentibus: & tunc procedat opin. Ang. & aliorum, quia isto casu filius

a ¶ Tēporis. Adde eūdem d. Fran. Aret. in l. in substitutione. de vulg. & pup. & quod ibi dixi in apostil.

lius repudiata hæreditate paterna potest acceptare feudū. & hoc tenet Bal. in c. j. an agna. vel filius. pręal. Super quo dubio scripsi ego plenissime in l. pro herede. §. si quid tamē. s. eo. & tenui contra illā distinctionē Bal. cōtra quē tenēt Barto. & Ioan. Andr. vt ibi dixi. Vnde dic vt ibi fuit dictū. Et adde, ꝙ etiāsi pater repudiat feudū, nihilominus filius non pōt illud habere, nisi habeat hæreditatē paternā, secūdū Bald. no. in l. si quis se patris. C. vnde libe. Et quia gloss. nostra tangit de dictione, quasi, & de dictione, tanq̃: debes scire, ꝙ dictio, quasi[a], ex sui natura significat impproprietatē & similitudinem. l. ij. de vsufru. ea. re. quæ vsu cōsumūtur. & in l. j. in princ. ff. de eo qui pro. tu. neg. gest. Aliquādo tamē significat expressionē veritatis: vt hic, & traditur per glo. in l. ossa. §. j. ff. de reli. & sum. fu. & vide Arch. qui bene loquitur de ista dictione. l. di. c. quia te. Et tene mēti quandā glo. sing. in l. j. ff. de cond. fur. ꝙ appellatione domini venit quasi dominus in dispositione legis, & si lex loquatur per dictionē taxatiuam: quia dictio taxatiua nō excludit casum similē. l. ob æs. de præ di. mino. & per Bar. in l. si constante. in prin. so. ma. Aretinus.

QVi putat. Qui soluit plus q̃ debeat, videtur implere conditionē: secus in eo qui minus soluit q̃ fuerit iussus. h. d. Partes sunt per se patētes. ¶ †No. ꝙ etiā in cōditionibus quæ debent impleri in forma specifica, in maiori summa inest minor: qđ est valde no. ad materiā l. j. §. si stipula. de verbo. obli. Vñ dicit Cy. & Bal. not. post eum in l. j. C. de lit. cōte. ꝙ si est petita maior summa, & probatū est de minori, pōt ferri cōdēnatoria super minori summa: quia etiā super ipsa videt̃ lis cōtestata, licet litis cōtestatio sit actus solēnis, qui requirit̃ ꝓ forma substātiali, vt fiat litis cōtestatio sup eo qđ est petitū. Et licet gl. teneat aliter in l. j. C. de plus peti. Pe. tamē ibi & Bal. tenēt hoc qđ dixi per l. qui solidū. in prin. ff. de leg. ij. Et ideo posset inferri per tex. nostrū, ꝙ si ex forma statuti reus nō debet audiri, nisi prius pręstita satisdatione super quātitate petita, satis videbitur satisfactū formæ, si cautio per errorē est interposita vltra quātitatē petitā per istū tex. qui est valde no. in materia. ¶ Secundò no. & semper tene menti, ꝙ in his quę sunt indiuidua pręstatione seu executione, portio soluta etiā ex volūtate creditoris nō liberat soluentē: secus esset in obligatione diuidua, qñ creditor particularē solutionem acceptaret: vt not. in l. quidā ęstimauerūt. ff. si cer. pe. Operat̃ tñ effectum notabilē solutionis particularis in casu isto: quia si post ea loquatur solutio residui, reconciliabitur solutio partis prius factę. Vñ no. ꝙ si aliqđ est indiuiduū præstatione, pōt fieri solutio ꝑ partes ex interuallo, intellige volēte creditore, non tñ cōtinget liberatio, nisi soluto toto: vt hic, & in l. si nō sortē. §. si decē. ff. de cōdi. indebi. ¶ In glo. ij. ibi: quia hoc nō facto. Hæc glo. nō firmat id qđ dixerā in no. videlicet ꝙ ille qui soluit maiorē summā ex intētione sua, videtur soluere quālibet partē cōtētā in ipsa summa. Vñ pōt dici formaliter satisfecisse dispositioni, quæ requirebat minorē summā. Vtrū aūt actiue & passiue in implemēto cōditiōis habeat locū ius accrescēdi, vide per Bal. elegāter in l. j. C. qñ nō pet. par. in ver. viij. quæro. vbi alle. duo optima iura. vide ēt tex. & qđ ibi no. in l. pe. in prin. ff. de cond. & demon. Aretinus.

QVi bona fide. Non valet aditio hæreditatis facta ab homine libero, qui se existimat seruū iussu dñi putatiui: sed sine iussu valet, dūmodo intētio adeūtis sit, ꝙ in oēm euentū velit sibi acquirere. h. d. Scđa ibi: similis est. Tertia ibi: de eo. ¶ †No. primò, ꝙ ille q̃ equiuocat statū & cōditionē suā, quia cū sit liber, existimat se seruū, nō pōt adire hæreditatē ex iussu eius, quē reputat dñm. & assignat̃ duplex ratio hic ꝑ gl. & doc. Vnā tāgit gl. sup vers. nō obligat̃. ꝙ hoc est iō, quia adeūdo ex iussu dñi putatiui nō habet volūtatē liberā, sed ex necessitate iussus videtur adire: vñ nō valet aditio: vt l. qui in aliena. §. Celsus. s. eod. ¶ Ex qua glos. notabis duo, & perpetuo. Primum est, quòd ille qui facit aliquid ad iussum sui superioris, in dubio præsumitur facere coactus, & non voluntariè. & hoc probat tex. no. in l. homo liber. in fin. ff. de acquir. re. do. etiam si post iussum non sequantur minę, nec verba, nec aliquid simile. Et ex hoc deciditur illa notabilis q. quam posuit Barto. in l. creditor. ff. de solu. & magis formalis Bald. in lege, falsus. C. de furtis. vbi quærit, nunquid debitor expulsi de ciuitate, qui soluit ad simplex mandatum iudicis, sit liberatus, quasi coactè soluerit: an verò debeat expectare coactionem. & videntur probare ista iura, quòd sola iussio superioris inducat necessitatem & coactionē. ¶ Secundò notat ex ista glossa, quòd sicut metus qui caderet in constātē virū, reddit aditionē nullā ipso iure: ita & pręceptū eius qui posset inferre metū, si vellet, intellige iuste, vt pōt dominus seruo. facit optime text. & qđ ibi per Cy. & Bal. in l. nouissime. §. qđ si cōpulsus. qđ fal. tu. au. Si autem nō posset inferre vim iustè, tunc distinguit̃, an esset cōsuetus nō parētibus inferre vim, vel nō: vt plene declarat Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. ff. de noui ope. nū. Aliā rationē quā tangūt hic doc. dicemus tibi in explanatione gloss. Tertiò not. in ver. vel hæreditatē aditam. ꝙ legatū libertatis non competit ab adita hæreditate, licet ī alijs legatis dies cedat à die mortis testatoris, in l. j. §. in nouissimo. & quod ibi not. de caducis tollen. Areti.

EX semisse. Institutus ex maiori parte adiēs ex minori, vel bo. poss. petēs, nihil agit, si nō fecit errās. h. d. Secūda ibi: rñdi. Tertia ibi: quēadmodū. ¶ †No. ibi: per errorē. ꝙ errans sicut nihil agit agendo extra iudiciū, ita nihil agit agendo hoc in iudicio. Simile videmus in l. sicut. C. de repu. hæ. vel in l. iij. ꝙ sicut actus extraiudicialis non valet vt valere pōt, si nō valet vt agitur: ita etiā est in iudicio. Vnde præsentia iudicis nō ampliat intentionē partis, licet faciat præsumi cessare dolum: vt l. j. C. de prædi. cur. lib. x. ¶ †Secundò not. quòd vbi nō[a] potest assignari rō differentiæ, vel potius vbi est idētitas rationis, licite arguitur de iure ciuili ad ius prætorium. Vides enim hic, quòd ad instar aditionis quæ est de iure ciuili, annullatur bon. pos. In gl. super verbo, adijt. ibi: arg. cōtra. s. eo. si quis extraneus. §. si testamentum. dic vt ibi plene scripsi post Bart. & Moder. Verūtamen si vis defendere opin. Barto. ab impugnatione[b], quam feci in isto tex. in d. l. si quis extraneus. §. fi. posses dicere, ꝙ quādo ille qui erat institutus ex maiori parte, adiēs ex minori nō habebat animum adeundi hæreditatem pro maiori parte: tunc procedit æquiparatio de bon. poss. ad aditionē hæreditatis. Sed quādo adiens ex minori haberet animū manifestum, vel præsumptum acquirendi quācunq; partem, tūc nō procederet æquiparatio, quia facilius extenderetur acquisitio, quæ fit per aditionem hereditatis, q̃ illa quæ fit per dationem bo. pos. & quoniā decretū est stricti iuris, vt ibi dixi. Quia tamē ista solutio diuinat ad textū nostrum, nō placuit mihi in dicto §. fin. sed sum secutus solutionē vltimam gloss. quā sequit̃ ibi etiam Pau. de Cast. Et ad l. si quis mihi bona. §. quod si ex parte. quæ videtur fortiter esse contra istum tex. responde vt ibi dixi.

¶ Quasi. De qua dictione vide eundē Francisc. Aret. in l. si id qđ. §. autē. de acquiren. possess. & qđ ibi dixi ī apos.

¶ Gerundiū. Vide quę habent̃ ad hæc per Felyn. in c. j. de mu. peti. & in c. exceptionē. de excep. ante me. iij. col.

SVMMARIVM.

1 Gerundium quando cum verbo, vel participio futuri temporis coniungitur, facit conditionem: secus autē si coniungit̃ cum verbo præteriti vel futuri temporis, tunc enim qualificat seu modificat dispositionem.

2 Portio partis, seu pars partis, significat idem quod dimidia partis.

SI tu ex parte. Quocunque iure adeat̃ vna portio, alia quę potest acquiri sine noua aditione, acquiritur, & qui repudiat partem ex institutione, potest in alia parte ex institutione succedere: & de parte repudiata habebit partem iure accrescendi. h. d. Et diuiditur in tres partes principales. Quia primò mouetur vna qō. cui iurisconsultus expressè nō respondet. Secundò respondet vni qō. ex qua sequitur sol. qō. prius propositæ. ¶ †Not. primò ibi: nil interest &c. quòd si cut ille qui primò adiuit ex institutione, tenetur postea etiam inuitus acceptare partem prouenietem ex substitutione: vt l. si quis hæres. s. eo. ita econtra si prius acquiritur portio ex institutiōe ipso iure, sine noua acquisitione, acquiritur portio ex institutione. & sic ampliatur l. si quis hæres. suprà eodem.

1 b ¶ †Secundò not. tex. cum glo. sua ibi: adeundo &c. qui exponitur, id est, si adieris. quòd quando gerundium[b] coniungitur cum verbo vel particcpio futuri temporis, sicut hic cōiungit̃ cū participio, habiturus, facit cōditionem: secus si cōiungitur cum verbo præteriti vel futuri temporis, tunc enim qualificat seu modificat dispositionem: vt lege, vim facit. in princ. ff. de vi & vi. Vnde dicit Bal. in lege, id quod pauperibus. de episco. & cler. quòd iste libellus procedit, dico quòd fecisti mihi iniuriam, dicendo verba contumeliosa. declaratur enim per gerundium hic qualitas iniuriæ: significat autem gerundium communiter iunctum cum præpositione de actu, ex quo resultat effectus, vbi nomen significat effectum ipsius actus: vnde cùm dico, de edendo, dico actum editionis, dum fit: cùm dico, de editione, dico de effectu qui sequitur ex actu, secundùm Bartolum qui ita de-

clarat in rub.C.de eden.Et de materia vide qđ ponit Spec. & Io.And.secundũ d.me.in ti.de liberorum conceptione.§.j.vide etiam qđ ponit Io.And.in c.j.de postu.prela.lib.vj.& Bal.in l.falsus.C.de furtis.vbi plene loquitur, & in d.l.id qđ paupe.& qđ tangit Bar.in l.j.ad fi.de condi.& demõ. & Bal. in d.rub.de eden.quæ iura allegant etiam hic Mod. ¶ † Vltimò nota, quòd portio partis, seu pars partis idem significat, qđ dimidiã partis.Super quo vide Bar.plene in l.plures.ff.de dã.infec.vbi ad materiã inducit hunc tex.cũ glo.sua.¶ In gl.j.& in glo.super verbo,ad me.In his duabus gloss.ponuntur duo intellectus ad principiũ istius tex.Primus est,ꝙ duo dun taxat fuerint instituti,& vnus alteri substitutus.Secundus,ꝙ tres fuerint instituti.Primum intellectum reprehendit Barto.quia si sic esset,iste reperiretur institutus in effectu partim pure,& partim sub conditione, quia substitutio purificata esset pura institutio.l.fina.§.vltimo.& ibi not.s.de vulg.& pupilla.ergo non deberet expectari euentus conditionis.l.cùm hæres.s.eod.& l.si ita.s.de hæredi.instituen.Sed ipsemet Barto.& Moder.post eum, maxime Paul.de Castro saluat istam lectũ.quia verum est,ꝙ remouetur conditio,quo ad hoc vt interim acquiratur tota hæreditas per ius accrescendi:sed si post ea purificetur conditio,illa acquisitio iuris accrescendi cõuertatur in causam institutionis:quod potest esse magni effectꝰ, sicut fuit declaratũ in l.qui ex duabus.in prin.s.eo.Sed qa iste intellectus mihi nõ placuit in d.l.qui ex duabus.per d.l.si ita. de hære.inst.& est alius intellectus melior ibi,& notabilior: ideo videndũ est de secũdo intellectu, qui videtur melior,videlicet ꝙ tres fuerint instituti.Pro qua multum facit text.in versi.adire solũ.videntur enim præsupponere dicta verba,ꝙ aliquis alius esset institutus:de quo posset dubitari, vtrũ ista portio sibi pro aliqua parte accresceret.Et licet glo.ista respõdeat huic obiectioni,subaudiendo ad tex.ista verba, etiamsi alij fuissent instituti:ista subauditio impropriat literam,ꝙ nõ debet fieri,vbi litera potest stare proprie, & per se, nec valet obiectio glo.quæ dicit,ꝙ iste idẽ casus poneretur in respõso sequenti,& sic esset superfluus:nã licet sit idẽ casus respectu numeri personarum institutarum,non tamẽ est idẽ quo ad q.quæ præponitur decidenda:quia in principio quęritur, vtrum agnita portione ex substitutione aliquis habeat necesse acceptare aliam partẽ.& respondetur ꝙ sic.In secunda autẽ responsione deciditur noua q.videlicet quãdo eidem defertur vna portio ex institutione,& alia ex substitutione,& nulla illarum portionũ fuit acceptata, vtrũ liceat repudiãdo vnã postea acceptare aliã.& ista est differentia substantialis,omissis alijs,quas ponunt hic doct. breuitatis causa. Tenẽdo tamẽ hunc intellectum,quẽ sequuntur cõmuniter doc.hic,præter Pau.de Castr.vt j.dicã,debes aduertere, ꝙ illi qui posuerunt hanc secundã lect.de quibus fit mentio in illa glo.male exemplificant eam:dicunt enim,ꝙ portio tertij cohæredis fuit repudiata.Vñ ista portio nõ potest pertinere ad primũ, qui repudiauit,quia & ipse repudiauerat partẽ suam:sed solũm pertinebit ad eum,qui successit ex substitutione,qui solus reperitur acceptasse hæreditatẽ ex parte.Nam ista positio est manifeste contra literã:non enim loquitur litera de portione tertij cohæredis,qui erat institutus in quincũce, sed de portione sextantis,quę erat portio,in qua ille qui successerat ex substitutione erat hęres institutus.Si ergo vis sustinere hanc secũdã lect.dicendũ est hanc esse intentionẽ literæ in effectu,ꝙ portio illa in qua iste erat institutus sub cõditione purificata, ad ipsum solũ pertinet,quasi dicat,nõ etiã ad cohæredẽ.& ratio est,quia deferẽ iure & titulo institutionis.Vñ iste qui vocatẽ ex expressa dispõne testatoris,antecedit cohęredẽ,qui vellet venire per ius accrescẽdi,qđ nõ habet locũ,nisi qñ institutus repudiat,vel aliter nõ põt succedere.l.j.§.vbi aũt.C.de ca.tol. Sed cõtra istã lec.arguit primò Pau.de Cast.fortiter.Si enim tres erãt hæredes instituti,duo purè,& vnꝰ sub cõditione:tũc in illo sextanti,q deferebaẽ sub cõditione,nõ erat totaliter cõiunctũ ius accrescẽdi cũ institutione,sed solũ pro vna vncia, quæ si nõ esset facta institutio accreuisset huic succedenti ex substitutione:nã alia vncia accreuisset alteri cohæredi,& sic respectu illius nõ est coniũctũ ius accrescẽdi cũ instõne: ergo respectu illius vncię deberet reqri aditio expssa, nec videreẽ ꝙ sufficeret aditio primo facta ex substõne.Et ꝑpter hãc rationẽ,quæ est difficilis,d.Pau.tenet lectu.gloss.ꝙ hic fuerint duo instituti:quæ vt s.dixi,mihi non placuit,nec in l.qui ex duabus.in princ.nec in l.qui prius.s.eod.per iura alle.Si ergo volumus tenere hanc secundã, respõdere possumus ad cõtrariũ duobus modis,vel intelligendo ꝙ tertius cohæres hic repudiauerat,anteꝗ purificareẽ cõditio institutionis.& sic tpe cõditionis existẽtis iste reperiebaẽ solus institutꝰ ex pte pure, & ex parte sub conditione.Sed ista lect.nõ placet,quia recidit in effectu in idẽ cũ prima,nihil ẽm interest,vtrum à principio quis fuerit institutus sub conditione pro parte, & pro parte pure solus,vel ꝙ ex postfacto res redeat ad istum casum. Dic ergo,& melius,ꝙ quãuis respectu illius vnciæ nõ esset facta vnio institutionis de iure accrescendi:satis tamẽ est in aliqua parte illius partis,id est in alia vncia,quæ erat vnita cũ ista,in vna parte esset coniunctũ ius accrescendi cũ institutione:nam quia istæ duæ vnciæ fuerãt cõiunctæ in vnã partẽ,ne vna & eadem res diuerso iure cẽseatur,contra l.eũ qui ædes.de vsuc. dicimus,ꝙ istud ius accrescẽdi proficit etiã in alia vncia,vt nõ sit opus noua agnitione.& in hoc iste casus est singu.ampliãs tex.& qđ ibi not.in l.si quis hæres.s.eod.Ista conclusio probatur optime à simili in l.qui patri.s.eo.vbi patet, ꝙ substitutio quæ est vnita cum iure accrescendi secundũ vnã lectu.vel econtra ius accrescendi,qđ est vnitũ cũ substitutione in vna parte patrimonij pupilli,scilicet in hæreditate paterna, propter hanc coniunctionẽ extẽdit virtutẽ suam ad aliã partem patrimonij sui,ad aliud patrimoniũ pupilli,ĩ quo si cõsideraẽ esse de per se, & non vt vnum patrimoniũ cũ hæreditate paterna,nõ posset habere locum,neq; ius accrescendi,neq; substitutio:& tunc tex.singu.addes ad illam l.¶ In glo.super verbo,omittere.ibi: & nõ est cõtra.j.eo.si solus.& s.eo. l.ij.&c. Ista solut.nõ est vera cũ reuerentia,licet docto. eam expresse nõ impugnãt,duplici ratione.Primò quidem,quia ex iure accrescẽdi portio repudiata nõ accrescit in totũ illi q repudiauit, sed accrescit ꝑ dimidia,& pro alia dimidia alteri cohęredi: vt declarat glo.præcedens,super verbo,partẽ.versus fin.Posses tamẽ intelligere gl. secundũ alium intellectũ,positũ in dicto verbo,partẽ.videlicet ꝙ in isto secũdo §.duo tm̃ erant instituti:qđ tñ cõmuniter nõ teneẽ. Si tñ ista lec.posset sustineri, verum esset id quod dicit gl.in hac prima sol. videlicet quòd portio repudiata tota pueniret ad eũdẽ ex iure substitutionis. Sed alia ratione meliori illa sol.nõ est vera, quia in casibus ll. cõtrariarum repudiatur eodem capite hęreditas,sicut prius:vt patet in l.j.& ij.s.eo.Sed in casu nostro repudiatio valebat,licet ex alio iure, id est, ex iure accrescendi portio eadem deferretur repudianti. Vnde dic melius secundũ Bar.& Mod. ꝙ illa iura loquuntur,quãdo plures partes deferunẽ eidem ex eodem capite,id est,ex institutione:sed nos loquimur , quãdo plures partes deferunẽ eidem ex diuersis capitibꝰ:quo casu distinguitur,quòd aut ex illis partibus quis agnouit vnam, & tunc alia acquiritur sibi ipso iure,nec potest repudiari:vt l.si quis hæres.s.eo.& in prin.huius l. Aut aliquis incipit à repudiatiõe vnius partis,& tũc valet repudiatio, & põt postea alia pars acceptari: vt est casus nota.in l.nostra.in fine.qui glossat secundùm Bartol.omnes istas ll. Aduerte tamen, quia gloss. sentit veram solutio.in versi.præterea. licet eã prosequatur, sicut facit primam.

> a ¶ Tempore. Adde eũdẽ in l.ij.§.prius. de vul.& pup.& in l.si quis.§.fin.& in l.lex Cor.eo.tit. & in l.an duobus. de duobus reis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Effectus duo ex vno actu & eodem tpe resultare possunt.
2 Simul factum id dicitur,quod est vno tẽpore factum.
3 Consequens qui vult,videtur velle antecedens,& hoc etiam in actu priuatiuo.in num.4.

ILludđubitari. Qui vult cõsequẽs, videtur velle antecedens, sine quo illud cõsequens stare nõ potest. hoc dicit.Secunda est ibi:sicut illegitimã. ¶ † Nota ibi:eodẽ momento &c.quòd ex vno actu & eodẽ tẽpore possunt resultare duo effectus,qui tamẽ nõ sunt cõpatibiles adinuicem,sed vnus ex ordine ratiõis sequiẽ alium. Vnde reperiẽ in istis actibꝰ simultas tẽporis,sed prius & posterius ordine intellectus.Simile diciẽ in l.quoties.§.si quis ita.ff.de hær.insti. & ibi hoc declarat Bal.& Ang.post Bar.¶ † Vnde not.ex ista litera in ver.simul.& in ver.eodẽ momẽto.ꝙ illud diciẽ simul factũ,qđ est factũ vno tẽpore,[a]licet habeat ordinẽ scdm rõnem,vt vnum videaẽ factum prius altero.Verba ergo ista significant vnitatẽ tẽporis,nõ vnitatem rationis. Quid autẽ sit de his,quorum vnus in cõtrarium agitur post alium, vtrum simul dicanẽ fecisse,vide quod habetur in c.præterea. de testib. & tex.& ibi per Bar.in l. quærebatur.ff.de testa.milit.Et aduerte,quia do.Pau.dicit hic,quòd si ageretur de repudiatione expressa:verbi gratia,qa repudiatio primò hęreditatẽ ex testamento,deinde ab intestato:ista quæst.esset fatua,quia manifestum est,quòd simul est facta repudiatio.Sed hoc nõ est verum,capiendo simul proprie:quia vt vides hic simul exponiẽ eodẽ momento:quia tamẽ ea quæ fiunt incõtinenti,videnẽ in esse.l.iuris gentiũ.§.quinimo.ff.de pac.iõ finguntẽ simul facta. ¶ † Secundò not.regulam,quam dedimus in summario,ꝙ qui vult

vult cõſequens, videť velle antecedens: qđ declarat, vt hic p Bar. qui arguit ex iſto tex. ꝙ quia præbẽda non põt eſſe ſine canonicatu, ſi Papa confert præbendã, videtur etiam cõferre canonicatũ. nihil aliud alleg. d. Io. de Imo. dicit, quòd de hoc not. in c. cũ M.ª de conſti. Tu vide iſtam q. motam in terminis ſingu. per Archi. & Io. And. in c. ſi clericus. de præbẽ. lib. vj. vbi hoc tenent, nec tñ aliquid allegant ad probandam cõcluſionem. Sed dñs Dñicus ibi allegat duo optima iura: videlicet tex. in c. peruenit. el ij. iuxta fin. de appel. & in c. cùm in eccleſia. de præben. lib. vj. vbi dicit, ꝙ ſi mandať de præbẽda conferenda in illo caſu, haberet locum, & augereť numerus canonicorum: & ſic manifeſte patet, ꝙ ad cõſecutionem p̃bẽdæ debet qs conſequi canonicatũ, intellige cui præbenda eſt annexa. Cõtrarium tñ tenet Pe. de Anch. & Io. de Imol. ibi, dicentes ꝙ hoc nõ ꝓbatur iure. Pro quibus facit noua ratio fortis, quã adduco vltra eos, quia p̃benda venit acceſſoriè ad canonicatũ: ſed diſpoſitio facta circa acceſſorium nõ trahitur ad principale: vt l. ex pupillari. & ibi per Bald. & Ange. ff. de vulg. & pup. per quẽ dicunt ibi, quòd ſi eſt conceſſa immunitas vel exẽptio territorio, vel diſtrictui, non videtur cõceſſa ciuitati, quia principale informat acceſſorium, nõ econtra. l. ſi pacto quo pœnam. C. de pact. Sed ſuſtinendo potes dicere, ꝙ iſtud eſt verum, niſi ſaltẽ largo modo ſub verbis reſpiciẽtibus acceſſorium poſsit cõtineri principale. Vnde licet in literis iuſtitiæ appellatione diœceſis non veniat ciuitas: vt in ca. ſignificante. & capi. Rodulphus.[b] de reſcript. in literis tamen gratioſis venit, quia largo modo ciuitas põt dici de ſua diœceſi. & ita limitaui dicta Bal. & Ang. in l. ex pupillari. allegans Archi. lxj. diſt. c. nullus inuitus. Quia ergo ſub appellatione p̃bẽdæ ſaltẽ largo modo põt venire canonicatus, vt patet ĩ iuribus præal. & alijs quæ allegat Dominicus in d. c. ſi clericus. ſatis eſt, ſub mandato præbendæ veniet canonicatus. ¶ † Tertiò no. ex primo reſponſo iſti⁹ l. quòd etiã in actu priuatiuo, ſicut in repudiatione, qui vult conſequens, videť velle antecedens. & idem ꝓbatur in l. nec is. §. fi. ſ. eod. per quæ iura cõfunditur rñſio Bar. quam ponit ſaluãdo gloſ. in l. j. & ij. ſ. eod. vt etiã tetigit hic Ang. & ibi debes tñ ſcire, & breuiter, ꝙ in materia pœnali & odioſa diſpoſitio facta ſup conſequẽti nõ trahiť ad antecedens, ſine quo illud eſſe non põt. Vnde prohibitus refirmare aliquẽ in officio ſub pœna, nõ videť prohibitus ꝓponere, ꝙ refirmatio fiat, ſecundũ Bal. elegãter in l. j. in pe. col. C. ſi re. prouinciæ. vbi Cyn. plene ponit de iſto brocardo. Quinimo etiã in conceſsionibus, q̃ fiunt de iure ſp̃ali, qui vult cõſequens, nõ videtur velle antecedens, ſecundùm Cyn. Pet. & Bal. in l. ij. ff. de iuriſdi. om. iudi. Aliã limitationẽ ponit ibi Bart. de qua dic vt ibi per eũ. Limitatio aũt iſtorum non eſt expedita per ea quæ habenť in c. licet. de priui. li. vj. in glo. & in mercu. in regula, cũ quis vna via. de reg. iu. & ad q. de p̃ben. quam dixi ſuperius, adde bonũ tex. cum gloſ. ſua in l. ædiles. ff. de via publi. vbi probať, ꝙ appellatione ſuburbij venit ciuitas: de quo vide in c. ſi ciuitas. de ſen. excõ. in vj. Et hoc eſt, quia largo modo noĩe ſuburbij ciuitas põt cõprehendi, licet ſuburbiũ veniat acceſſorie ad ciuitatẽ. Adde etiã ad illam q. gl. ſing. cũ tex. in cle. fi. de p̃ben. quę vult, ꝙ appellatione præbendæ in mandato apoſtolico nõ veniat alia præbenda illi acceſſoria & annexa. Adde etiã tex. ſin. quẽ ibi no. Bal. ad hoc in l. ij. C. de dotis ꝓmiſ. per quẽ ibi dicit elegãter, ꝙ licet acceſſoriũ non conualidet principale, ſemp tñ probat principale eſſe verũ. Vnde ille qui ꝓmittit vſuras dotis, vř confiteri ſe recepiſſe ſortẽ. Hæc aũt regula, vt tangit hic do. me. ꝙ qui vult cõſequens &c. non habet locũ, vbicũq; antecedens & conſequens tendunt ad cõtrarios effectus. Vñ diſpoſitio, q̃ tendit ad diminutionẽ & grauamẽ, nunq̃ operatur cõtrarium effectũ. ſ. augmentũ. l. cùm tale. §. fi. de condi. & demon. & l. hæreditas ad Statium. ſ. de hære. inſt. Et inde eſt, ꝙ qñ debitor dicit ſe ſoluiſſe, vel qñ excipit qđ facit, nõ eſt pactum de non petendo, & ſimilia, non dicitur ꝓpterea confiteri debitum: vt ſcribiť in l. non vtiq;. ff. de except. per Bar. in l. x. de ver. obli. & ibi plenius. ¶ In glo. vlti. ibi: rñdeo, fingiť primo fieri &c. dic melius, ꝙ hic non inducitur ficta renũciatio, ſed præſumpta. i. ex tacita mente renũciantis, ſecundùm Bal. & Ray. & Io. de Imo. hic. Sed forte gloſſ. potuit habere alium intellectum, videlicet ꝙ tacita renũciatio ſit præſumpta, & nõ ficta, ſed fictio fit in tpe. vt fingať prius facta illa tacita renũciatio, q̃ ſequens expreſſa: & hãc credo fuiſſe mentem glo. qđ etiã verba ſua ſatis ſonant. Adhuc tñ intelligẽdo iſto modo dico, ꝙ non eſt opus iſta fictione: quia ſatis eſt, ꝙ ordine intellectus & rõnis præceſſerit repudiatio ex teſtamẽto: qđ põt cõſiderari etiã in vno eodẽ momẽto tpis, ſicut ſ. declaraui in no. Sed quæriť, nunqd iſta renunciatio dicať tacita vel expreſſa. Ang. hic dicit, ꝙ eſt expreſſa: qa ex quo ex natura renunciationis expreſſe factæ in cã inteſtati incõtinenti elicitur mens renũciationis in cã teſtati, ſatis dicitur renunciatio expreſſa, ex quo de ea cõſtat viſa renũciatione expreſſis verbis facta in cã inteſtati. Contrariũ tenet hic Bal. & ſequtur Io. de Imo. dicit em̃, ꝙ ex quo in ſyndicatu verborũ iſta renunciatio ex teſtamento nõ comprehẽditur, impoſsibile videtur eſſe ꝙ ſit expreſſa: qa illud diciť expreſſum, qđ exprimitur verbis generalibus, vel ſpãlibus, vt plene declarat Bar. in l. j. & in l. Lucius. ſ. de vulg. & pu. Sed ad hoc põt rñderi, ꝙ ex quo ex natura rei expreſſę in diſpoſitione ſtatim apparet de mente diſponentis, ſuper eo qđ non eſt expreſſum in verbis, ſatis dicitur eſſe expreſſe factum. Tex. eſt no. cũ gl. ſua, q proprie loquitur in terminis noſtris in l. quę tñ. §. interdictũ. ff. de no. ope. nun. † Vñ dicimus, ꝙ id qđ eſt ex mẽte legis, licet nõ ſit ex verbis legis, dicitur tamẽ expreſſum in lege. l. iij. in prin. & ibi per Bar. de legi. tut. & tangit etiã in ea. l. in fin. Poſſumus ergo defendẽdo opi. Ang. dicere, ꝙ ex quo ita euidenter conſtat de mente renunciãtis propter naturam actus expreſsi, etiam diſpoſitio hominis dicať expreſſa, non tñ dicetur expreſſa verbis. & hoc ſenſit gl. in d. §. interdictũ. dũ dicit expreſſum tacite, quaſi dicat, eſt tacitum, qa non cõprehẽditur ſub verbis: eſt tñ expreſſum, qa manifeſte patet de mẽte legis in hoc caſu ex verbis poſitis in lege. Vnde dicebat Bal. ſingulariter ad propoſitum in l. obſeruare. §. ꝓficiſci. ff. de offi. procon. & leg. ꝙ licet aliàs argumentũ à cõtrario ſenſu dicatur eſſe ex tacita mente legis, & per cõſequens nõ habeat locum in ſtatutis corrigentibus ius cõmune, vel exorbitantibus, iſtud eſt verũ, niſi natura actus expreſsi ex diſpoſitione ſit excluſiua: ſicut eſt reſcriptum, qđ apponitur in ſtatuto limitationis cã: tunc em̃ hoc dicetur expreſſum in ſtatuto. Et talis videtur eſſe caſus noſter. Alibi tñ ipſe vult, ꝙ nõ ſolùm non dicať expreſſum antecedens expreſſo conſequenti, ſed etiã non dicatur ex mẽte legis, ſed ex extẽſione: alleg. tex. in l. oratio. ff. de ſpon. in verſi. vt ſuppleatur. & ita ponit in l. j. C. ſi rector prouin. in pen. col. Sed illud põt eſſe in antecedenti, & præambulo, ſine quo actus ſequens põt eſſe, ſicut[a] matrimoniũ põt eſſe nullùm præcedentibus ſponſalibus. Sed qñ actus ſequens non poſſet eſſe ſine antecedenti, tũc verius videť eſſe, ꝙ hoc ſit ex manifeſta diſpoſitione legis. & iõ poſſit dici expreſſum, & in lege, & etiam in renũciatione hominis, de qua nunc agitur. Forte tñ poſſet dici, ꝙ in diſpoſitione[b] hominis verior ſit opi. Bal. & d. Io. quia qđ non contineť in verbis, ſed eliciť eſſe de mẽte diſponẽtis ex verbis expreſſis in teſtamẽto, diciť contineri in diſpoſitione p ſubauditũ. l. j. in fi. ſ. de hære. inſti. Subauditio aũt vř dicere tacitũ intellectũ, ſecundũ gl. in c. cupiẽtes. §. qđ ſi p xx. de elec. lib. vj. Articul⁹ eſt dubius, ſed ex mẽte Bar. in l. ij. ff. de vul. & pup. iſta vltima pars videtur verior, dum dicit, ꝙ eſt pupillaris tacita, quæ elicitur ex verbis teſtamenti, q̃ excludit matrẽ, & tñ appellat eam tacitã. Aduerte etiã ad vnũ qđ tãgit hic Raph. & d. Ioã. vult em̃ Ray. ꝙ qa iſta tacita repudiatio, de qua dictũ, eſt quædam renũciatio p̃ſumpta, ideo ſi ille q renunciat ab inteſtato, vel adijt ab inteſtato, nõ habeat animũ renunciãdi ex teſtamẽto, licet ſciat ex illo capite hæreditatẽ eſſe delatã, nihilominus videť inducta iſta tacita renũciatio: qđ dictũ procedit ſine dubio, vbi nõ poſſet conſtare de iſto animo: ſed vbi poſſet cõſtare, iſta nõ vadit p oppoſitũ ad deciſionẽ: qa ſi fundamentũ renunciationis eſt in præſumpta volũtate renũciãtis, ergo ſi conſtat de cõtraria voluntate, non videbiť renunciatũ. l. licet imperator. ff. de leg. j. & l. pro hærede. in prin. ſ. eo. cum ibi no. inducitur em̃ hic pręſumptio iuris, & de iure, cõtra quã non admittiť probatio. Vnde potius dicendũ eſſet iſto caſu, ꝙ ex quo voluit renunciare cauſæ teſtati, nõ valeat etiam renunciatio facta cã inteſtati. Io. de Imo. ſequẽdo hãc doctrinã limitat hoc dictũ, niſi qs expreſſe prius proteſtareť, ꝙ non vellet renunciare cauſę teſtati: tunc em̃ quia proteſtatio eſt contraria facto, tolleretur proteſtatio per actũ ſequentem: vt l. cũ in plures. §. locator horrei. ff. locat. & diceret tũc ficta renunciatio nõ præſumpta. Tu aũt aduerte, quia aut ponis proteſtationem & aditionẽ ab inteſtato eſſe factam ex interuallo, & tunc quia per actũ contrariũ videreť agentẽ pœnituiſſe prioris proteſtationis, diceremus, ꝙ eſſet renũciatio præſumpta, nõ ficta, quæ induciť ex tacita mutatione volũtatis. & hoc importãt verba tex. in §. locator horrei. dũ dicit, ꝙ recipiens videtur receſsiſſe à primo propoſito. Si autem proteſtatio & aditio emanauerint ſimul. i. incontinenti, vnũ poſt aliud, tunc iſtud dictum videtur falſum. Et videretur dicendum, ꝙ actus eſſet nullus ratione repugnantiæ & contradictionis: vbi clare tenet Bar. in l. nõ ſolum. §. morte. in prima

[a] ¶ Cum M. Et ibidẽ vide Fely. in ix. col. in me. in verſicu. an autem.

[b] ¶ Et c. Rodulphus. De quo ibidem vide Fely. & quod ibi dixi in apoſtil.

specie protestationis. versus si. q. ff. de noui ope. nun. De hoc tamen dic vt ibi in addi. plene per Moder. Aretinus.

DVo fratres. Per vsum rei communis nō videtur vtens adire hæreditatem, nisi vtatur voluntarie vltra ius portionis suę. h. d. Secunda ibi: rñdet. Tertia ibi: itaq; cauere debet. ¶ † No. quòd per vsum rei communis dummodo quis non excedat modum portionis suæ, nō inducitur aditio hæreditatis: nam talis vsus videtur factus, quia cùm vsus sit indiuiduus natura: vt l. vsus pars. ff. de vsu & ha. non potuit in rebus communibus pro indiuiso habens partem, vti parte rei duntaxat. Et hunc text. inducit Richar. Malum. & Cy. referens dictum eius hic, & in l. si quis putans. §. j. ff. communi diui. ad q. mercurialem, nunquid socius qui habitat solus domum, teneatur soluere pensionem pro rata cōsocij. Et per ea quæ dicta sunt decidit quòd non: quia cùm vsus sit aliquid indiuiduum, non potuit explicari vsus pro parte. & ideo tota domo potuit vti iure proprio. glo. est no. quam adducunt hic Mod. in l. Sabinus. ff. cōmuni diui. & eadem ratione soluitur similis q. secundùm eos: Si duo scholares conduxerunt vnam domum, & vnus ex eis absentauit se, quòd quia ille qui remansit non potest vti pro parte, nō tenebitur soluere nisi suā ratam pensionis: quid ergo dicemus de locatione rei communis, vtrum possit ab vno ex socijs locari insolidum, quasi non præsumatur commode posse locare pro parte? Et determinat Bar. ꝙ potest, ratione præmissa, dummodo locetur vtiliter. i. iusto pretio: ita ponit ipse no. in l. & hæc distinctio. §. fi. ff. loca. & est bonus tex. in d. l. si quis putans. §. j. qui videtur hoc probare, licet ipse non alleget. Hoc tamen intelligit Bal. quādo res est consueta locari, in l. j. C. qui testa. face. pos. Alibi tamen dicit, & no. ꝙ si vnus ex socijs velit vti portione sua, non cogetur consentire alijs locatibus iusto pretio, sed poterit vti, dummodo non impediat vsum conductorum: ita ponit ipse in capitu. j. §. si quis de manso. in fi. de controuersia inuestiturę. in vsib. feud. Sed illud dictum videtur intelligendū, quando res non esset consueta locari: nam aliàs non videretur posse prohibere socios vti re ad vsum, ad quem est destinata. l. Sabinus. & l. si hæres. ff. communi diuid. Prohiberet autem non permittendo locari partem suam, si domus non posset locari, nisi tota. quod in dubio præsumitur, vt dixi.

SVMMARIVM.

1. Dictio, confestim, quid significet.
2. Acquisitio quæ fit ex capite & iure potestatis, fit ministerio legis.
3. Dos dicitur esse quoddam vniuersale, quod recipit diminutionem & incrementum.
4. Pater cùm donat filio aliquid pro legitima, tūc valet donatio facta filio in potestate.
5. Donatio facta filio pro doctoratu, etiam valet.

PLacet. Acquisitio quæ fit iure potestatis patri vel domino, fit incontinenti, ita quòd nullo momento ius remanet penes filiū, vel seruum. hoc dicit. ¶ † Not. ibi: confestim &c. iuncto vers. sequen. quòd ista dictio, confestim, de proprietate sui idem significat, quod sine vlla intermissione temporis. capitur tamen diuersimode secundùm subiectam materiam[a]: vt patet in l. ij. §. confestim. & ibi no. infrà. ad Tertul. sicut dicimus de dictione, statim, vel incontinenti, in l. j. in prin. & ibi no. de ver. obli. ¶ † Secundò no. ꝙ acquisitio quæ fit ex capite & iure potestatis, fit ministerio legis, & transferūtur iura ipso iure absq; facto hominis, qđ nō est in restitutione Treb. regulariter, & in alijs casibus, in quibus quis debet accipere ex persona alterius: prout no. in l. pe. in prin. & §. j. C. ad Treb. ¶ In glo. sup verbo, quid aliud. ibi: solutio &c. ista so. reprehēditur ꝑ doc. qa etiā naturalis obligatio acquiritur ꝑ filiū vel seruū patri vel dño, quando cōpetit cōtra extraneū: vt l. frater à fratre. in prin. ff. de cōdi. indę. secus si cōpetit seruo cōtra dñm, q tunc nō trāsit in dñm, ne in eadē ꝑsona cōsistat obligatio actiua & passiua. Dixit tñ gl. in l. frater. ꝙ licet obligatio naturalis cōtra extraneū quęrat̃ dño, adhuc tñ remaneret penes seruū. Sed Bar. hic rephendit ista dicta, & in l. frater à fratre. qa facilius trāsit de vna ꝑsona in aliā obligatio naturalis, ꝗ̃ ciuilis. l. eius. in prin. ff. ad Treb. Sed ista ratio posset euadi, vt dixi in voce: qa cōcedo, ꝙ cæteris paribus transfert̃ obligatio naturalis: sed vbi esset diuersa ratio, hoc nō esset cōcedendū. Sic videt̃ esse in casu nostro: qa obligatio ciuilis ideo nō pōt cohærere in ꝑsona filij, vel serui, qa patria potestas est de iure ciuili. Vñ fortius agit in obligationē ciuilē, ꝗ̃ in naturalē, q̄ est de iure gētiū: sicut ecōtra videmus, ꝙ cōsensus forti⁹ agit in obligationē naturalē, tollendo ipsam per pactū de non petendo, ꝗ̃ in ciuilē. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Opin. tñ Bar. hic, & in l. frater à fratre. placet, si cōsideremus cōclusionem glo. reperit̃ duplex naturalis ex vno cōtractu in ꝑsona diuersorū, qđ regulariter nō inuenit̃ iure cautū, nec est. ¶ In ea. glo. ibi: sed & aliter. vt ibi not. Sicut dicit Bar. & bene, gl. hic, & in d. §. quidam. multū se inuoluit in sol. huius cōtrarij, sed vera sol. est ista secundū eū: quia cū pater acqrat ex ꝑsona filij, & dñs ex persona serui, patet ꝙ acquirit ex aditione filij, & sic vere filius adiuit hæreditatē. Vñ licet effectus hui⁹ aditionis sit translatus in momēto in patrē, aditio tñ operata est suum effectū, & est confusa & extincta obligatio. Vnde sub hac qualitate, quæ fuit inducta per aditionē, trāsfertur hęreditas in patrē: per aditionem aūt fuit extincta obligatio, ergo pater non habet actionē. Sed ista solutio licet sit pulchra, & no. remanet dubia aliqualiter: quià ista aditio momētanea facta per filiū nō videtur posse operari hunc effectū: tum qa acquisitio momentanea regulariter nō est in consideratione: vt est casus no. in l. fi. §. vlti. C. de bon. quæ lib. & bene facit tex. in l. q sic. ff. de sol. tum quia ego video econtra, ꝙ qñ creditor succedit debitori ciuiliter, confundit̃ actio: vt l. Stichū. §. aditio. ff. de sol. & tñ si postea hæreditas trāsit ad alterū, actiones resuscitant̃: vt l. ij. §. fina. ff. de hære. vel act. ven. & l. debitor. & ibi no. ff. ad Treb. Vñ Bart. forte dubitans de ista solut. in l. cū filio. ff. de leg. j. dat aliam sol. not. dicens, ꝙ cùm pater vel dñs efficiatur hæredes ex persona filij vel serui, beneficium qđ consequitur ex persona eorū, non pōt reuoluere contra ipsos: vt est casus no. in d. l. cū filio. Et ꝓbatur ex regula q̄ ponitur in l. si iudex circunuento. ff. de mi. & in l. amicissimos. §. Lucius. ff. de exercit. Et ista pōt esse melior, & tñ prima est notabilior, q̄ multum ampliat iura dicentia, quòd qñ debitor succedit creditori, confunditur actio: nā habet locum, etiam si successio seu acquisitio sit momentanea. quod est valde notandū. ¶ In ea. gl. ibi: cōtra. de. l. cū filio. glo. tangit difficile cōtrariū, cùm quęritur, vtrū nomē hęredis remaneat penes filiū, vel seruū hęredē institutū, ita ꝙ in patrē vel dñm transeant actiones vtiles, vel directę. Et est longa & difficilis qō. de qua dic, vt breuiter te expediā, vt plene discutit Bar. & Moder. in d. l. cum filio. & ego ibi plenissime scripsi. ¶ In ea. glo. ibi: de condi. & demō. l. qui hæredi. gloss. soluit ibi, ꝙ implementū debebat ibi fieri in persona hæredis scripti: vnde non est mirum, si nōn cōprehendit̃ pater vel dominus. Dyn. soluit, sequendo verba literæ in dicta l. qui hæredi. quòd ibi loquitur in his quæ sunt meri facti, sicut est implementum conditionis, in quibus cùm factum cohæreat personæ: vt in §. sed cū factum. Inst. de stipu. seruo. tale factum nō est cōmunicabile dño vel patri. Bart. dicit, ꝙ istæ solutiones recidunt in idem, quasi glo. senserit in sua sol. ꝙ ideo cōditio debet impleri in persona hæredis scripti, quia continebat factum, vt dicit ibi tex. Nos possumus dicere, quòd est diuersa solu. & quòd vbicunq; etiā id qđ est iuris, est faciendū cū hærede scripto, non comprehēdit personam domini vel patris, quia ipsi non possunt dici hæredes scripti: vt l. j. in fin. & qđ ibi per Bar. ff. de his quæ in testa. delen. & in l. j. in fi. ff. si tabu. testa. exta. ¶ Vltimum contrariū positum in glos. de l. fi. C. de vsufru. solue vt in dicta solu. quod vide declaratum plenius per Bar. in l. si filio. ff. de dona. causa mor. ¶ Extra gl. ponunt hic doc. nonnullos casus, in quibus contra regulas iuris antiqui acquiritur aliquid filio: quorū dictis adde. Et primò, inquantū dicunt, ꝙ in dote est speciale, vt acquiratur filiæ in potestate. l. ij. §. quod si in patris. solu. ma. Nam dubitatur circa hanc fallentiam, nūquid idem sit in parafernalibus: est ēm quæstio noua, quam tangit hic domi. meus. Et refert quosdā consuluisse ꝙ sic: quia ista bona sunt quodammodo aliquid accessorium ad dotē. l. fin. C. de pact. conuen. cum materia. ergo debent sibi vendicare priuilegium dotis, sicut dicimus in augmento dotis. l. etiam. C. de iur. dot. & in l. inter socerum. §. pen. de pact. dot. Sed ista non sunt similia, quia augmentū dotis efficitur ipsa dos substantialiter. † Est ēm dos quoddā vniuersale,[b] qđ recipit diminutionem & incremētum. l. qđ dicitur. ff. de impen. Vnde dominus meus tenuit contrariū hic alleg. text. vbi dicit esse casum in l. si ego. §. dos. ff. de iur. dot. vbi tex. dicit, ꝙ bona parafernalia nōn petuntur actione de dote. Sed ista consequentia non est bona: quia etiam alimēta quæ debet habere vxor à marito, non petuntur similiter actione de dote, & tamen priuilegium tacitæ hypothecæ extenditur ad ista alimenta, tanquam accidētia ad dotem, quia propter dotē debentur: ita declarat Bar. sequēdo Iac. de Are. in l. si cùm dotem. §. finautem in sæuissimo. sol. ma. licet Io. Andr. teneat aliter in tit. de dona. inter vir. & vxo. §. final. in addi. Spec. Vnde videmus, quòd tacita hypotheca, quæ cōpetit

[a] ¶ Materiam. Adde Ioā. de Pra. in l. ad rem. de procu. & vide Bartol. in l. sciāt, in j. oppo. C. de legi. hære.

[b] ¶ Vniuersale. Adde idē tenentem d. Soci. in cōsi. clxxx. incip. diligēter. ver. confirmatam etiam hoc. ibi: nam dos. in secunda parte.

petit cōtra tutorem, extendit̃ ad bona fideiussoris ipsius tutoris. Casus est quē not. ibi Bal. ad hoc in l. properandū. §. fi. C. de iudi. & ideo forte posset sustineri opi. istorū consulentium, nisi dicas, ꝙ bona parafernalia sit accessio ad dotē, non ex natura dotis, sed ex voluntate partiū: quia ad solā dationē dotis non sequitur. Vñ periculosum esset iudicare, secundū il la contraria in isto puncto. Secundò adde vltra doc. ꝙ qñ rex donat filio suo in ptāte, semper acquiritur ipsi filio, dūmodo pr̃ tanquā princeps intelligat dispensare cōtra ius. Ita cōsuluit Oldra. consi. suo cclv. & refert Bald. & sequitur in c. j. §. itē sacramēta. de pa. iur. fir. 4 †Tertiò adde, ꝙ quando pater donat aliquid filio pro legitima, tūc valet donatio facta filio in potestate.[a] Casus est singul. secundùm Ange. ibi in l. si non mortis. in prin. ff. de inoffi. testa. pro qua cōclusione facit qđ eleganter ponit Spec. in tit. de don. §. j. ver. quid si pater. quē refert Bal. in l. illud. C. de sacrosan. ec. vbi dixit, ꝙ quādo pater assignat filio legitimā in vita, licet vtatur verbo donationis, nihilominus nō est proprie donatio, & ideo nō requirit̃ insinuatio. Sed cōtra illud dictum Ang. facit, quia etiam alimenta debentur filio, & in vita patris, vbi aliter se alere non potest. l. si quis à liberis. cum materia. de liber. agno. & tamen non valet donatio facta à patre filio ad alimenta: vt dixit gl. not. quam ibi approbat Bal. in l. ij. C. de inoffi. don. Vnde videtur esse standū regulæ, quia tex. in d. l. si nō mortis. pōt intelligi non in patre, sed in matre, quę pōt donare filio sine dubio, vel in filio emācipato. Quartò adde, ꝙ qñ donatio facta à patre filio esset iurata, videretur valere: vt singula. declarat Bal. in l. iij. C. pro dona. & ecōtra donatio facta patri à filio in potestate valet, si est in potestate: ita tradit singu. Io. And. in ti. de test. §. j. ver. quid si quis. in fin. addi. Est etiam & alius casus nouus, de quo est dicendum aliquid in voce, quia nō dixi in lect. ꝑterea valet, qñ duo filij sunt in potestate, & vnus donat alteri de cōsensu bona ꝓfectitia: nam licet donatio facta inter filios, qui sunt in potestate sine cōsensu patris, non valeat, quia videtur in effectu facta à patre filio, ex quo fit de bonis patris, secundùm Io. And. in loco allegando: tñ quando pater consentit filio donāti, videtur emancipare filiū, cui donatur ad hunc actū, & sic acquiritur sibi dñium: ita sing. determinat Io. Andr. in tit. de instru. edi. §. porro. in princi. §. in additione magna. Quod dictū licet sit multę autoritatis, non videtur verum, quia multo fortius videtur pater velle donare filio, quando ipse donat directo, quàm quādo consentit filio donanti, & tñ non valet donatio. l. ij. & qđ ibi plene. C. de in offi. dona. Præterea hic nō est expeditum, ꝙ emācipatio possit fieri ad vnū actum, licet Bar. hoc tenuerit in l. j. §. in filij. ff. ad Treb. nam Bal. tenet oppo. & forte melius in l. seruū. C. qui testamen. face. pos. Præterea cùm emācipatio debeat fieri coram iudice: vt l. j. C. de eman. lib. cū si. ad minus istud dictū 5 nō posset procedere, quādo iudex non esset præsens. †Reperitur & alius casus, in quo valet donatio facta à patre filio, videlicet qñ pater donat filio pro doctoratu: nā censetur esse peculium quasi castrense[b], sicut quando pater donat filio eunti in castra. l. iij. §. secundùm quem. ff. de don. inter virū & vxorem. ita dicit elegāter Bar. in l. iubemus. C. de silen. lib. xij. Et est alius casus secundū Bal. in quo acquisitio facta filio nō acquiritur patri, videlicet quando est acquisitio reuocabilis, sicut est acquisitio quæ fit ex capite suitatis. Nā prius quàm filius se immisceat, non acquiritur dominium patri, secundùm Bal. eleganter in l. fin. in fin. ff. de condi. insti. Sed ista positio videtur contra tex. expresse in l. qui in aliena. §. interdum. s̃. eod. titu. vbi patet, ꝙ per medium filij exhæredatus efficitur suus ipso iure: ergo etiam acquiritur sibi acquisitio reuocabilis. Dixit etiam not. Ioan. de Are. in d. l. fi. vt refert ibi Bart. ꝙ quando acquisitio quæ fieret patri est momētanea, qđ est quando pater est in extremo mortis articulo, tunc nō habet locū lex nostra: qđ Barto. concedit, quando acquisitio nullā penitus afferret vtilitatem ipsi patri, vel hæredibus suis: aliàs nō est verū dictum Iac. de Aret. vt ipse probat ibi. Inuenitur etiam & alter casus, in quo ius qđ quæritur filio, non cōmunicatur patri, quando. s. pōt operari aliquid in persona filij, licet nō transeat ad patrem, sicut est in liberatione, quæ fit filio, qui est obligatus vnà cū patre, dūmodo filius hoc habeat: glo. est nota. in l. & hæredi. in prin. ff. de pact. vide etiam not. tex. in materia in l. adoptiuū. §. fin. ff. de in ius voc. vbi videt̃ probari, ꝙ quando ius aufertur patri in pœnā delicti, & transfertur in filium, tūc vt pœna habeat effectum, illud ius non acquiritur per filium patri: & per hoc posset inferri, quòd si vasallus perdit fundū ex delicto, & applicatur filio in potestate, valeat translatio facta in filiū, & acquirat̃ filio. ¶ Et circa secundū cōtrarium, qđ s̃. tetigimus in gl. d. l. qui hominē. §. quidam. de sol. attende diligenter: quia licet quādo creditor spōte adit hæreditatem debitoris, cōfundatur actio, etiā si habeat restituere hæreditatē alteri, vnde nō habet, nisi ius retentionis, quando omnino habet hypothecā vel pignus. l. Stichum. §. aditio. in vltimo responso. ff. de sol. tamen in emptore hæreditatis aliud est, quia resuscitatur actio confusa: vt in d. l. ij. §. cùm quis. s̃. allegata. Et sicut qñ hæreditas transit ad alium ex contractu, hoc est, ita quando extinguitur aditio facta ex potestate legis: tūc em̃ resuscitatur actio creditoris, & etiam obligatio sua confusa, si erat debitor. Casus est not. qui probat vtrunq; in l. eū qui. §. fi. ff. de inoffic. testa. dicitur enim in fin. literæ, quòd si testamentum est expugnatū per querelam, non solū resuscitatur actio creditori qui adierat, sed etiam permittitur debitori opponere cōpensationem cōtra debitum suū, qđ à se petitur. ergo datur intelligi manifeste, quòd si ille qui adierat debitorē extranei, aditione sua ꝑ querelam resuscitatur obligatio sua, aliàs non esset tractandū de cōpensatione, si sua obligatio remaneret extincta. ¶ In casu autem nostro videtur, ꝙ ex quo effectus aditionis in ꝑsona serui vel filij, quia trāsit ipso iure in patrē vel dominum, magis fit similis seruis vel filijs venditori hæreditatis, & illi cuius expugnatur aditio, quàm fideicōmissario: quia ex quo fideicommissarius retinet partē, non est omnino priuatus hęreditate: & ideo non est mirū, si non resuscitatur actio, licet consulatur sibi per viam retentionis. Super quo vide tex. & quod ibi ponit Barto. in l. debitor. in prin. ff. ad Treb. Posset etiam cōsiderari alius casus, in quo de iure Digestorum filiꝰ nō acquireret patri, videlicet in hæreditate materna, quā filiꝰ acquirit per querelā: vt videtur probari in l. filius. ff. de inof. testa. Bart. tñ ibi, & in l. is qui hæres. in fin. s̃. eod. dicit, ꝙ etiā in illo casu filius acquirit hæreditatē maternā patri, licet querela non acquirat̃ patri, quia est ius quærendi, sicut adeundi, qđ non acquiritur patri: sicut vidistis in l. is pōt. s̃. eo. Sed ista sua ratio in querela videtur cōtra tex. in l. Papi. in prin. de in offi. testa. vbi text. dicit, ꝙ querela non acquiritur patri,[a] quia iniuria pertinet ad solum filium. Vnde ratio decidendi videtur esse, quia ius qđ competit ad vindictam filio, posito ꝙ sibi acquiratur, nō cōmunicatur patri, & per cōsequens nec hęreditas quæ acquiritur ex illo capite: quia tūc cōmunis opi. est illa,[b] de qua secundū Bar. in l. is qui hæres. in fi. ad minꝰ ex ratione tex. in l. Pap. in prin. oritur noua limitatio ad istam l. Et ratio decidendi pōt esse, quia ius vindictæ non cōputatur in bonis. l. cùm emācipati. §. emācipatus. ff. de colla. bo. & tetigi in l. pro hęrede. §. si sepulchri. s̃. eod. Et ad illam q. quam tetigi in glos. vtrū pater possit renunciare iuri acquisitionis, vide qđ plene scripsi in iij. glo. in l. cum filio. ff. de leg. j. Et ad illam q. quā s̃. tetigi in glo. vtrū filius remaneat hæres nomine, vel seruus, optime facit tex. quem heri adduxi tibi in voce in l. legatum. §. seruus alienus. de legatis j. vbi probatur, ꝙ si seruus alienus est institutus hæres, non pōt ille seruus legari cuidam tertio, quia inter eū à quo relinquit̃, & rem ipsam, quæ relinquitur, debet esse differētia. Et sic ibi videtur casus, quòd legatum factum à seruo hærede instituto capiat fundamentum in persona sua, sicut in debitore: ergo videtur ꝙ nomen resideat penes eum, aliàs non videretur relictū ab ipso: facit optime qđ habetur in l. sed si in conditione. §. fin. de hære. instit. Sed potest dici, saluando cōmunem sñiam, ꝙ ex iudicio testatoris legatū debetur à seruo, licet ex dispositione iuris aliud sit: vt l. qui liberis. §. hæc verba. de vulg. & pupil. & ideo grauamen non videtur fuisse formaliter factum, nec fieri potuit commodè attenta voluntate testatoris. Aretinus.

a ¶ In potestate. Adde domi. Alexā. de Imol. in l. Pompo. fami. ercisςun.

b ¶ Quasi castrense. Adde Bald. in l. fori. in prin. C. de adquo. diuerso.

SVMMARIVM.

1 ☞ A repudiatione qui incipit, & vnā ex pluribus repudiat, non videtur repudiare reliquas.

2 Necessitas primi hæredis qui necessario cogebatur adire, nō tollitur per dationem substituti vulgaris.

3 Dictio, scilicet, de sui natura est limitatiua.

SI solus. Ex aditione partis hæreditatis acquiritur tota hæreditas, si est delata, quādo aliquis vocatur ad hęreditatem per seipsum: secus si per alium. Et sunt tres partes principales. Secunda ibi: item si seruus. Tertia ibi; ego quidem.

1 ¶ †Nota primò ex isto tex. secundùm Paul. de Cast. quòd ille qui incipit à repudiatione, & repudiet vnam ex pluribus partibus, non videtur repudiare reliquas: & sic probatur hęc cōclusio gloss. quam posuit in l. j. & l. ij. s̃. eo. quòd quando qs incipit à repudiatione, repudiatio vnius partis nō valet: cuius contrarium tenet ibi Ange. de quo dic vt ibi dixi. Veruntā.

men aduerte, qa iste text. nõ probat hanc cõclusionẽ: hic enim ideo non valet repudiatio, quia iam acceptauerat vnã partem: vt patet in ratione decidẽdi, dum dicit ꝙ & hic adeundo vnã portionẽ &c. ¶ 2 † Secũdò no. sing. secundùm omnes hic, ꝙ per dationẽ substituti vulgaris non tollitur necessitas primi hæredis, qui necessario cogebatur adire. Vnde nõ videtur data licẽtia instituto acceptãdi vnam partẽ, & reliquã nõ, licet in ea haberet substitutũ. Cur autẽ hoc sit inductũ, variant Mod. nã Imo. hic dicit, ꝙ licet per dationẽ substituti vulgaris in tota hæreditate tollat̃ necessitas. l. j. §. si proponitur. ff. si quis ob. cau. testa. nõ tamẽ idẽ est, quãdo substituitur aliquis in parte, sicut est in casu nostro: & est sin. limitatio ad no. in l. si filius q patri. s̃. de vulg. & pup. Et potest esse ratio decidẽdi, vt tangit Bar. hic, ne si posset repudiari pars quæ habet substitutũ, dispositio testatoris staret in pendẽti, vtrũ succederet ei ex primo vel secũdo gradu: cõtra l. fi. ff. cõmunia prędio. Vel potest dici, secũdùm eum in l. Iul. ff. si quis ob. cau. testa. ꝙ hoc est in casu isto, quia testator in dubio nõ videtur velle ꝓhibere ius accrescendi, nisi manifeste appareat. l. quotięs. §. si duo. s̃. de hęre. insti. Sed istæ duæ rationes sunt dubiæ: quia si testator substituit aliquem vulgariter ei qui erat grauatus restituere per fideicommissum, nõ obstante substitutione vulgari potest cogi primus hæres adire, pręterq; in vno casu. s. fauore substituti, quãdo fideicõmissum nõ erat repetitũ à substituto. l. facta. §. Iul. ff. ad Treb. & plene per Bartol. in l. j. de vulga. & pup. Quinimo dixit glo. sing. quã ibi põderat Ang. de qua multũ miratur Imo. in l. debitor. ff. ad Trebel. ꝙ etiam si hæres sit institutus sub conditione, si volet, licet sub istis verbis, si volet, nihilominus nõ videtur sibi remissa necessitas adeundi, licet possit eam remittere si vult. Pręterea licet suo & necessario videatur data licẽtia abstinẽdi à testatore per dationẽ substituti vulgaris, necessario tamẽ nõ videtur data ista licentia. Glo. est no. Insti. de vulg. substi. in prin. quã cõmendat Bal. in l. potest. de vulg. & pup. & Imo. in pe. col. in l. si filius qui patri. s̃. eo. Præterea nõ est verũ, secũdùm Bar. in l. Iul. ff. si quis ob. cau. te. per dationẽ substituti vulgaris tollat̃ necessitas in extraneo, sed in suo sic, vt ibi probatur secundùm eũ. Et quæ sit ratio differẽtiæ, dic vt ibi ꝑ eũ. Quinimo requirit̃, ꝙ in necessario tñ qui nõ est suus aliquãdo ꝑ substitutionẽ vulgarẽ tollatur necessitas, vt postea dicã: regulariter tamẽ nõ tollit̃, vt s̃. dixi. Pręterea aduerte ad duas rationes, quę assignant̃ partim hic, & partim in d. l. Iul. per Bar. nã prima ratio quæ dicit, ꝙ hoc inducitur hic, ne vltima volũtas stet in suspenso, si posset repudiari, alia pars haberet etiam locũ, quãdo necessarius hæres esset institutus insolidum, quia si posset repudiare hæreditatẽ, vt fatetur Imol. adhuc dispositio testatoris staret in suspenso, quousq; institutus deliberaret, vtrũ vellet adire vel non. Et sic ratio quæ in parte est, habet etiã locũ in toto: & tamẽ quãdo est facta substitutio in toto, ipse cõcedit ꝙ efficitur de necessario volũtarius, & sic non videt̃ bona ratio differẽtię. Quòd autẽ aliquo casu substitutio facta necessario in totũ faciat eũ voluntariũ, licet sit necessarius tm̃, & nõ suus, probat̃ sing. secũdùm intellectũ Bar. in l. cũ seruus. in prin. ff. de condi. insti. Et ego plene declaraui in l. necessarijs. post dome. s̃. eo. Sed attẽde ad secundã rationẽ, quã tangit Bar. in d. l. Iul. dicit enim, ꝙ ideo accrescit portio inuito, non obstante datione substituti, quia testator in dubio nõ videtur ꝓhibere ius accrescẽdi. nisi hoc manifeste appareat. l. quoties. §. si duo. de hęre. insti. Nã ista ratio haberet locũ in casu, in quo loquit̃ ille tex. videlicet quãdo ex illa ꝓhibitione testator remaneret pro parte testatus, & pro parte intestatus. Sed in casu nr̃o ista ratio cessat, ex quo est institutus, vel cohæres. Et ista fuit ratio dubitandi in ista l. vt patet in gl. vnde dicit Bar. sing. nec inuenitur alibi in l. neminem. de leg. ij. in sua distinctione, ꝙ si vna & eadem res acquiratur vni ꝑ partes, legatari⁹ põt vnã partẽ acceptare, & alterã repudiare, quia nõ imminet periculum, ꝙ quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestat⁹. Vnde d. Pau. assignat hic tertiã rationẽ, videlicet ꝙ aut cõsideras tẽpus ante acceptationem alicuius partis, & tunc hęres nõ potest hæreditatem diuidere, cuius non est dominus: aut considera tẽpus post acceptationem partis, & tunc alia non põt repudiari, quia iam fuit quæsita. Sed ista ratio concluderet, ꝙ quãdo legatarius acceptauit partẽ suã, non posset partem sibi accrescentem repudiare, quia etiã in legatis ius accrescendi accrescit alteri portioni ipso iure, & tamẽ põt repudiari. l. j. §. vbi autem. C. de cadu. tol. Et cur secus sit in hęreditate, apparet, in quo hoc inducitur, ne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, & ne repręsentet personam defuncti in parte, quam testator voluit repræsentari insolidum. Dicamus ergo, vt dicit Barto. in prima sol. d. l. Iul. à contrario l. nostrę, ꝙ hæc datio substituti vulgaris fuit facta extraneo: extraneum aũt intelligo hic quẽlibet non suũ, vt s̃. dixi: quo casu regulariter nõ tollit̃ necessitas, nisi forte esset facta substitutio expressè per istud verbũ, si hæres esse noluerit, vt declaraui in l. in necessarijs. s̃. eod. sequẽdo dicta Imo. in l. si fili⁹ qui patri. de vul. & pup. in vlti. char. Et licet ista so. sit sustentabilis, durũ tñ videtur, vt dicit glo. ꝙ ex quo cessat ratio, ꝓpter quã inducitur ista necessitas, in l. nostra, videlicet ne qs decedat pro parte testatus & c. nõ cessat ista necessitas inducta. Vel põt dici vltra eos, & est clarior solu. ꝙ substitutio in casu nostro põt verificari secundùm naturã suam, & tñ non tolletur necessitas, de qua hic in tex. quia videbit̃ facta, si primus hæres esse noluerit, intellige in totũ: nam testator instituendo eũ in pluribus partib⁹ simul, videtur hoc voluisse, ꝙ vnam partẽ non habeat sine alia: & ideo si acceptat vnã partem, totum acquirit̃ sibi, quia in hũc casum nõ vocatur substitutus. Et secundũ hoc ampliabitur singulariter l. j. & ij. s̃. eo. & qđ ibi not. vt dicamus, ꝙ vna portio non põt acceptari, & alia repudiari, non solũ si res deducatur ad causam intestati, sed etiã si ex præsumpta volũtate defuncti videret̃ induci, vt voluerit hæredem vocatũ ad plures partes non habere vnam sine alia: & ita põt solui istud cõtrarium difficile. Sicut videmus in simili, ꝙ qñ testator substituit vulgariter pluribus simul, aliqñ substitutio nõ resoluitur in singularitatẽ. l. quãuis. C. de impub. & alijs substi. In legato aũt non ita de facili oriretur ista præsumptio, quia tantum interest testatoris legatum scindi, in quo non ita proprie repræsentatur persona sua, sicut hæreditatem in totum vni deferri. ¶ In glo. in ver. delato. ibi: de hęredi. institu. l. liber homo. §. fin. Bar. & communiter Modern. dicunt, ꝙ ista opinio formatur hic, & soluitur in vlti. glo. huius l. Sed cum reuerentia hoc non est verum: qa licet opponatur de eadem lege ad vtranq; glo. inducitur tamen duplex opi. ad diuersos effectus: nam in glo. nostra ille tex. inducitur pro cõtrario, inquãtum ibi dicit, ꝙ deliberante socio vtrũ velit acceptare portionem suam, vel nõ, ex testamento Titij primi testatoris: iste Sei⁹ qui succedit cohæredi suo in tertia parte, qui adiuit hæreditatem pro parte sua, erit hæres pro dimidia: qđ non videtur verũ, quia donec ipse deliberat, vtrũ adeat, vel repudiet, ista portio in totũ vel in parte non vr̃ delata: ergo non potuit acquiri, iuxta regulã s̃. traditam. Ad qđ est rñdẽdum, ꝙ illa dimidia tertia, quæ accrescit portioni Titij, & Seio, ex ꝑsona ipsius Titij dicitur delata, nec expectatur ꝙ Seius repudiet portionẽ suã, vt videat̃ delata. & hoc est, quia ista portio in omnem euentũ debebat ꝑtinere ad Seium: nã si repudiaret, accresceret portioni tertij sibi quæsitæ: si aũt adiret, acquiritur sibi vnà cũ maiori summa. i. cũ quatuor vncijs, in quibus erat institutus: & est similis casus, vnde iste ductus est, in l. si ita scriptum. eadem lege. ¶ In vl. aũt glo. tex. in §. si Titius. inducitur cõtra secundũ responsum istius l. inquantũ hic dicitur, ꝙ in portione quę defertur mihi ex persona alterius, nõ habet locũ regula dicta in prin. ꝙ alia portio accrescat sine noua agnitione: de quo dicemus in illa glo. ¶ In ea. glo. ibi: cõtra de l. si tu ex parte. Doc. in locis prædictis, & hic soluũt ista duo cõtraria hoc modo. & primò ad l. si tu ex parte. dicunt ꝙ hic institutus ex pluribus incœperat ab aditione vnius, & ideo non põt aliam repudiare, ex quocũq; gradu & capite sibi ꝑueniat. Sed in l. si tu ex parte. nõ incœperat ab aditione vnius partis, sed à repudiatione partis sibi delatę: quo casu distinguitur ꝑ doc. vtrũ alia portio deferat̃ ex eodẽ gradu, & non repudiatio in aliquo, secundùm glo. in l. ij. & in l. j. s̃. eod. aut defert̃ ex diuerso gradu, & tunc valet, vt ibi plenius dixi post Bar. ad l. cũ hæreditate. rñdetur secundũ oẽs hic, ꝙ ibi loquit̃ in portione, quæ defert̃ à lege, quam hæres non tenet̃ acceptare: secus in portione, quę defertur à testatore. ¶ In glos. in verbo, item si serui. ibi: aliàs non expectaretur. glo. ista vult, ꝙ si in casu §. nostri nõ fuisset datus cohæres, institutio facta sub conditione haberetur pro pura. Et pro ista opi. multũ faciunt verba tex. Primò inquantũ facit mentionẽ de cohærede. 3 † Secundò ex dictione, scilicet, [a] quæ de sui natura est limitatiua, secundũ Bar. in l. q situm. §. si qs fundũ. ff. de fun. instru. Vnde intẽtio haberetur pro pura, & sic totũ acquireret̃ dño. Sed cõtra istã opi. tenet Ang. hic, & cõmuniter Mod. & vtunt̃ tali rõne: qa etiã si seruus esset institutus sine cohærede, adhuc institutio non deberet haberi pro pura, ex quo dñs in aliquẽ euentũ posset nõ acquirere hæreditatẽ manumisso. s. seruo, vt hic dicit̃. Et sic vr̃ eadẽ ratio quæ est, cũ datus est cohæres. Præterea d. Paul. de Cast. & subtiliter, si diceremus ꝙ cõditio reijceret̃ in totũ, cñ seruus est solus institutus, necessario haberemus dicere, ꝙ qñ habet cohæredẽ, ista conditio reijceret̃ pro parte: qa etiam si deficeret

[a] ¶ Scilicet. De qua dictione vide etiam eundem domi. Frã. Aret. in l. si seruus. de acqui. possess.

deficeret talis cōditio, dimidia istius partis acquireretur dño per ius ac-
crescendi.l.liber homo.§.si ita scriptum.š.de hære.instit. Sed hoc videt
contra illum tex.vbi dicitur,ꝙ seruo manumisso impleta cōditione to
tum sibi acquirit:ergo est dicendū,ꝙ etiā si solus esset institutus, ista cō
ditio non reijciat,ita ꝙ dispositio habeat pro pura.Sed cōtra hanc opi.
multum obstat lectura nostra:tū quia tex.facit mentionē de cohęrede,
tū etiam qa ponit dictio.s.quæ est limitatiua & declaratiua:vt dicit Bar.
in l.idē ostendit.ff.de fun.instru.Vnde nō est credendū, ꝙ sine ministe
rio iurisconsultus fecerit mentionē de cohærede.Et licet rationes repro
bantium glo.fin.sunt multū coloratæ,pōt tñ ipsis rñderi , non eo modo
quo dicebā heri in voce,sed subtilius & verius. Vñ dico, ꝙ qñ esset da-
tus cohęres,ideo institutio haberet pro pura reiecta conditione:qa verū
est,ꝙ in omnem euentū hæres institutus est habitur⁹ hęreditatem.Pro
cuius intellectu cōsidera,ꝙ qñ acquisitio hæreditatis fit dño per seruū,
ipse seruus est ille,q acquirit,& ex cuius acquisitione trāsit dominiū,&
ius hæreditatis in dñm.vt plene declaraui reprehendēdo dicta Raph.in
l.j.j.de leg.j.& est communis opi.Vnde siue seruus duraret in seruitute
vsq; ad implementū conditionis,siue manumitteretur actus acquirendi
hæreditatem.i.ipsa aditio resideret in psona serui,& qa aditio est facti:
vt plene declaraui in l.pro hærede.in prin.š.eod. qm̄ voluntas & ani-
mus sunt facti.l.bonæ fidei.de acqui.re.do. & ita declarat Bar.solenni-
ter in l.cum filio.de leg.j.Vnde siue hęreditas p seruū acquiratur dño,si
ue ipso manumisso acquirat sibi p aditionem,verū est ꝙ ipsa acquisitio
in omnē casum debebat fieri p hæredē,id est per seruum institutū:& sic
conditio reijcitur,ex quo semp institutus est acquisiturus hęreditatē,&
per cōsequens dispositio remanet pura,& sic acquiret tota portio dela-
ta dño.Non obstat secundū argumentū d.Pau.qa dico,si bene inspicias,
qm̄ est datus cohæres,nō est acquirenda dimidia portionis cōditionalis
in omnem euentū per mediū ipsius serui instituti:qm̄ si conditio defice
ret,nihil acquireretur per eum , sed acquireret illa media portio per ius
accrescendi ipsi portioni quæsitæ prius dño, qa portio accrescit portio-
ni,non personæ.l.si totā.j.eod.& secus esset in casu præcedenti, quan-
do nullus esset datus cohæres, qa tunc tota hæreditas acquireret titulo
institutionis,facta aditione pro vna parte.l.si quis ita scripserit.š.de hę-
re.insti.l.cùm hæres.in fi.j.eod.& isto modo nō destruis tex.Et quia in
secundo casu,quando est datus cohęres per ipsum seruū in omnē casum
non fieret acquisitio,vt dixi: ideo conditio suspēditur,nec habetur in-
stitutio pro pura.Fatendùm est tamen,ꝙ difficultas est scrupulosa,quia
ex vna parte ob.tex.& altera obstant rationes,quę sunt difficiles.¶Sed
quæritur hic per Bar.& Moder.quid si seruus est institutus ex pluribus
partibus purè, vtrum adeūdo vnā partem acqrat alias partes. Et respon
det Bar.ꝙ sic:qa ex quo omnes partes sunt purę, non pōt vnam partē
acceptare,& aliam repudiare.l.j.& ij.š.eo. Et licet ista ratio sit ex mēte
iuris,non tñ necessario concludit:quia ego possem dicere, ꝙ quia acce
ptauit vnam,cogitur etiā acceptare aliā per officium iudicis.l.si duo.š.e.
non tñ sequitur,ꝙ alia portio videatur acquisita ipso iure. Vnde Imo.
hic inclinat in aliā partem.Primò,quia in fi.istius l. simpliciter ponit re
gula,& indistinctè,ꝙ acquirēs ex persona alterius vnā partē,non acqui
rit aliā ipso iure.Secūdò,& fortius,quia purificata cōditione hæres cen-
setur retro fuisse pure institutus.l.qđ dicit.š.de testa.mi.& plene in l.si
is qui pro emptore.in prin.ff.de vsucap.p Bar.Sicut ergo in eo qui fictè
censetur pure institut⁹,requirit noua agnitio:ita & in eo qui vere est pu
re institutus.Vnde alibi dicit Ang.sing.in l.fi.§.si Titius.ff. de vulg.&
pup.ꝙ si ex forma statuti instrumentū purum habet executionem para
tam,idē erit in instrumento cōditionali purificato: super quo vide quæ
ibi plene scripsi post Mod.Sed huic rationi pōt rñderi,ꝙ fictio, cū fun-
detur sup æquitate.l.j.§.si vir.& ibi per Bar.ff.de acqui.pos. non exten
ditur,vbi desinit æquitas,& præsumpta mens faciētis actū.In casu autē
nostro inter ista duo mēbra est diuersitas rationis nō parua:quia qñ plu
res partes deferunt pure,& voluntas iubētis,& voluntas adeuntis,præ
sumitur esse, vt qui vult vnā partē, videatur etiam velle partē maiorē.
l.si quis mihi bona.§.si corā Titio.in secūdo rñso.š.eod. Vnde si volo di
midiā,multofortius videor velle dimidiā & tertiam,quia ista duo simul
iuncta sunt plus,quàm vna pars sola. Et idē videtur velle hæres adiens
hæreditatem ratione præmissa, & etiā quia præsumitur se velle cōfor
mare voluntati iubentis, cū prætextu iussionis videatur adire.l.qui in
aliena.§.si liber homo.& ibi per Bar.š.eod.Sed qñ vna portio est dela-
ta purè,& altera sub cōditione,adminus tempore aditionis primæ par-
tis non pōt dici,ꝙ videatur adita alia pars relicta sub conditione aliquo
modo,nō pendente conditione:quia cùm hęreditas non esset delata, nō
potuit adiri,l.ventre.in prin.š.eo.& l.delata.š.de verbo.signi.nec etiam
videt fuisse adita sub conditione,si vel postquam conditio fuerit purifi
cata:quia hæreditas sub conditione adiri nō pōt.l.cū qui.§.fi.š.eod. Cū
ergo voluntas adeuntis partē purā illo tēpore nullo modo ad partē con
ditionalem potuerit referri,licet in primo casu reperiatur agnita,in hoc
non pōt videri agnita.& ideo est opus noua agnitione.Præterea etiam
ille qui iubet adiri partē puram, nō videtur iussisse adiri cōditionalem,
quæ nō poterat adiri,vt dixi:quia in generali sermone nō venit actus,
qui specialiter cōmitti non posset,seu nō posset fieri.l.obligatione gña
li.de pig.¶In glo.in verbo,non cū per aliū.glo.oppo.de l. liber homo.
§.si à Titio.nec soluit aliter.Tu ergo dicas,& breuiter, ꝙ ille per quem
mihi deferebatur hæreditas in d.§.si à Titio.erat talis naturæ & condi
tionis,quòd acceptata portione sua portio alterius repudiantis accreuis
set sibi ipso iure,& quia hæres succedit in ius defuncti,ideo sicut accre-
uisset illi,ita accrescit mihi ex persona ipsius.Sed in casu nostro etiā ser-
uus donec est in seruitute,& in potestate domini, acquirēdo vnam par
tem non potest videri acquisiuisse aliam:quia voluntas sua in acquiren
do non est libera,non enim potest adire nisi præcedente iussu . Et ideo
quia iussio fuit facta super vna parte,non potuit videri acquisiuisse to-
tam:& hanc differentiam tangit hic gloss.in vltima parte, quæ est ex-
pedita per præmissa. Aretinus.

TOties. Spes substitutionis vulgaris non transmittitur
ad hæredem,etiam si sit coniuncta cum iure ac
crescendi.hoc dicit.Secunda ibi:nam & si mortuus.¶Primò
not.ibi:etiam in causam substitutionis.quòd quando ius ac-
crescendi,& causa substitutionis,concurrunt in eadem persona,non po
test quis succedere ex iure accrescendi,sed debet succedere ex substitu-
tione,id est,per eum modum,per quem testator eum vocauit, vt obser
uetur plenè voluntas testatoris. cōcordat tex.& ibi fuit dictum in lege,
☞si quis hæres.š.eod.¶†Secundò not.quòd spes substitutionis vulgaris
non transit ad hæredes, quia cùm sit conditionalis institutio, moriens
interim non potest transmittere.l.j.§.sinautem sub conditione.C.de ca
du.tollen.& l.liber homo.§.si ita scriptum.de hære.instituen.probatur
in l.si ex pluribus.ff.de suis & legi. Aretinus.

SVMMARIVM.

1 ☞Aequitas scripta est præferenda rigori contrariarum legum.
2 Filius spurius institui non potest etiam de iure Digestorum.
3 Filius naturalis etiam de iure Digestorum institui non poterat vltra vnam vnciam.
4 In actibus inter viuos,impossibilitas vitiat actum.
5 In foro conscientiæ semper cessante inhabilitate actus conualescit.

SI seruus. Quando seruus est institutus sui contem-
platione,non domini,non attenditur inca-
pacitas domini sui,siue sit incapax ex parte,siue in totū. hoc
dicit,secundùm intellectum Barto.Secunda ibi : sed si partē.
1 ¶†In glo.j.gloss.ista & sua solutio communiter reprobatur:quia cùm
ista æquitas sit hic scripta, secundùm Moder. semper deberet præferri
rigori contrariarum legum.l.placuit.cum materia.C.de iudic. & sic ni-
hil esset aliud dicere,quàm quòd illæ leges sunt correctæ : quæ corre-
ctio vt scis est euitanda.Et ideo doct.hic ponunt duas notabiles lectur.
vna fuit Iac.de Are.qui dixit,quòd iste tex.non intelligitur in penitus
incapace,sed in eo qui poterat institui, & adire : debebat tamen auferri
hæreditas ab eo,vt ab indigno:vnde non pōt dici,quòd seruus aliquo tē
pore ex persona ei⁹ fuerit incapax,imo semper fuit capax.Et quia ipso
alienato & manumisso est sibi acquirenda hæreditas,vel alteri , in quo
cessat causa auferendi hæreditatem:ideo pōt adire,nec aufertur sibi hæ-
reditas:sicut dicitur in simili in l.post legatum.§.si pater.& §.si filius.ff.
de his qui.vt indig.Et ista lect.multum applaudit literæ,nec est verum
quòd aliqualiter diuinet ad tex.quia verbum,capere,in princi. signatū
vt etiam fatentur hic omnes,intelligitur de eo qui pōt capere cum effe-
ctu.l.aliud est capere.ff.de verbo.sign.Vnde proprie verificatur ista lo-
cutio,quòd ille dicatur nō posse capere,qui hæreditatem aliam nō pōt
retinere:& pro ipsa multum facit tex.nihil subaudiendo in versicu. &
antequā.vbi videtur præsupponi,quòd hæreditas posit adiri , & quòd
domin⁹ posit iubere aditionem,absq; eo quòd subaudiamus, maxime,
sicut facit Imo.¶Sed contra istam lec.arguo fortiter:nam si hæreditas
adita debebat applicari fisco propter debitū iam cōtractum, ille qui ex
facto suo transtulit eum in alium , videtur hoc fecisse in fraudē:& ideo
etiam nō adita debet applicari fisco:ita declarat not.Bart.in l. si sequēs.
in prin.ff.ad Sylla.& probatur in l.cum fisco.& in l.recusare.§.si fisco.
ff.eod.titu.ad Trebel.vbi hoc etiā tangit: ergo videtur,quòd in dubio
præsumatur fraus,quòd hæreditas non debeat remanere penes seruum,
cuius contrarium innuit ista lect.Doct.non tangunt istam difficultatē.
sed pōt dici,ꝙ ista lect.est restringenda,vt sit vera,sicut restringit eam
Bart.in intellectu suo,quòd seruus fuit institutus contemplatione sua.
Et si quæris,quare tūc ille qui facit vt hęreditas perueniat ad alium,nō
videtur cōmittere fraudem?Respōdeo,quòd hoc est,qa exequitur volū
tatem testatoris:quo casu non videtur dolū cōmittere, nec facere aliqd
prohibitum.l.si sponsus.§.si maritus.ff.de do.inter vir.& vxo. & pro-
pter quam causam etiā excusat negligentia,secundū glo.in l.illud.in fi.
& in l.seq.j.de cōtratabu.quā adduxi tibi in l.vētre.j.eo.& est ista sing.
limitatio,& noua,quā adde ad Bar.in d.l.si sequens.& ita forte pōt in-
telligi tex.qui videt esse cōtra doct.suam in l.eius qui debitorem.§.fin.
de iure fisci.Secunda lect.principalis fuit Dyn.& Bar.qui exemplificat
istam l.in secundo & primo rñso,in eo qui est penit⁹ incapax, & ponūt
exēplum in primo rñso, in filio spurio: in secundo in filio naturali, qui
non pōt capere nisi vnam vnciam.Et secundū istam lectu.habes notare
2 plura.¶†Primò,ꝙ etiam de iure Digestorum filius spurius non pōt in

stitui: quod alibi nõ memini esse expressum, nisi in l. is qui, s. de vulg. & pu. quẽ tex. ibi intelligunt doc. ¶ † Secũdò, q etiã de iure Digestorũ filius naturalis nõ poterat institui vltra vnã vnciã: quod vltimũ nõ est expeditũ, sed vide qđ ponit Ang. in l. generaliter. §. cùm autẽ. C. de insti. & substi. & tex. & gl. in l. Lucius. ff. de vulg. & pup. & qđ ego plene scripsi sup hoc in d. l. si is q. ¶ † Tertiò ex ista lect. habes notare, q qñ filius spurius instituit ipse, vel seruus eius, cõtemplatione filij institutio quę à principio fuit nulla nõ cõualidat superueniẽte habilitate ante tẽpus aditionis, p ll. allegatas in gl. Sed hoc dictũ alibi reuocat in dubiũ, tam in successione testati, quàm in successione intestati: qa glo. in l. fi. de regula Cato. in prima lec. tenet q habilitas supueniens filio naturali, q fuit institutus vltra vnã vnciã, cõualidat institutionẽ pure factã. et hãc sequit Bal. ĩ l. certũ. C. vñ cogna. & in l. seruus. C. de leg. Sed Bar. in d. l. fi. rephendit illã glo. qa licet regula Catoniana non habeat locũ in isto casu, habet tñ locũ alia regula, de quibus in l. si alienũ. §. in extraneis. j. de hęre. insti. videlicet q ad hoc vt testamẽtũ valeat, debent attẽdi tria tẽpora, vt ibi dicit, & in §. in extraneis. Insti. eo. Bal. etiã mentẽ oppo. in l. cã quã. C. de fideicõ. in pc. char. Et ista videt esse cõmunis opi. p regulas positas in ll. alleg. in gl. Amplius dixit Bal. in d. l. cã quã. q etiã si filius sit institutus sub cõditione, cùm poterit succedere, nihilominus nõ valet institutio. Sed hoc dictũ ego nõ sum secut9 in l. si filius. s. de testa. vñ dic vt ibi plene dictũ fuit sup isto vltimo. Aduerte tñ, quia illa doc. q habilitas supueniẽs nõ faciat cõualescere institutionẽ spurij, limitat sing. p intellectũ Bar. in ista l. vt dicamus, q nõ procedat, qñ seruus eius fuit institutus contẽplatione ipsius serui. Et hoc ideo tũc valuit à principio, institutio & incapacitas filij nõ cõsideratur ex incapacitate dñi. ¶ Ad hãc aũt lectu. Bar. addĩ, q Ang. eã vt hic multipliciter ĩpugnat. Et primò arguit fortiter iũcto principio, & fine istius literæ: nã in fi. dicitur, q idẽ est in eo qui est inhabilis pro parte, & in eo qui est inhabilis pro toto. Sed ille qui est habilis p parte, nunq̃ est habilis pro reliquo ipso iure: vnde põt capere ad cõmodũ alterius. l. cogi. §. hi qui solidũ. j. ad Trebel. Ergo similiter est intelligendũ principiũ in eo q est quidẽ capax ipso iure, sed hæreditas debet auferri vt ab indigno. Sed solutio huius articuli depẽdet ab his quæ dixi in l. vẽtre. j. eo. ad intellectũ l. filius. in fi. ff. de bo. liber. Et ibi fuit declaratũ, q quãuis ille qui põt capere pro parte, posset etiã capere insolidũ ad cõmodum alterius, qui vocatur ex volũtate defuncti: nõ tñ sequit ex hoc, q si non est rogatus reliquũ restituere alteri, ipse succedat ipso iure in totã hęreditatem: allegaui ea quæ habentur in l. si quis solidum. s. de hære. insti. & ideo arg. non obstat. ¶ Secũdò arguit Ang. inquãtum Barto. dicit, q si restitutio fuisset facta contẽplatione dñi, tunc manumissio vel alienatio videretur facta in fraudem: nam hoc non potest dici secundùm eum: quia cùm fuerit relictũ palam incapaci. l. non intelligitur. §. palam. ff. de iure fis. Sed ista est æquiuocatio manifesta, vt dicit Imo. & bene, quia hic non agitur de fraude testis, sed de fraude hæredis alienãtis, quasi ex quo non potest capere hæreditatẽ, velit quòd ali9 suo ministerio capiat. Potest etiam intelligi, & meli9, q fraus psumitur in hoc, videlicet q si non capitur alienet per seruũ, vel manumittat, vt prima facie hæreditas perueniat ad eum, & tacite ipse paciscatur vel totam hæreditatem, vel partem sibi restitui. Pro intellectu tamẽ d. §. palam. vide singu. limitationẽ, quam posuit Bal. in l. eam quam. C. de fideicõ. p l. si stipulante. in fi. ff. ad Trebel. q̃ vtrũ sit vera, nõ distiguo nũc. ¶ Tertiò impugnat Ang. lec. Barto. quia videtur diuinare ad text. ex quo non dicit, q petitio fuerit facta contemplatione serui. Sed ad hoc respondet hic Imo. & recte, qđ satis innuitur ex isto tex. hic, inquãtũ dicitur, quòd in dubio non præsumitur fraus in isto casu, qđ qualis sit dixi in lect. Iac. de Are. quia istud nõ haberet locũ, vt ibi declaraui, qñ institutio esset facta contemplatione dñi. ¶ Quartò ostenditur ex isto tex. q non loquit in penitus incapace, qa dicit q si seruus manumittit, antequam dño iubente adeat, acquirit hæreditatem: ergo datur intelligi, q ipse dñs poterat iubere, vt adiretur hęreditas, & etiam seruus ex iussu adiret, & sic institutio valebat. Sed ad hoc respondet Imo. q hic est subaudiendum, maxime: vel põt dici secundũ eum, q quia potestas dñi in seruum est de iure gentium. l. ex hoc iure. de iust. & iur. ideo licet ipso iure non valeret institutio, dominus poterat iubere inspecto iure gentium. Sed vtraq; solutio displicet: nã subaudire, maxime, non pertinet ad eum qui nõ habet autoritatem legis condẽdę, vbi nõ cogimur aliqua ratione vel lege. Sed cũ primus intellectus Iaco. de Are. sit verissim9, non est necesse subaudire, maxime. Et ista solutio est refugium miserorum. Secũda solutio est peior: qa si institutio est nulla, & sic hæreditas non erat delata, quomodo poterat iubere vnum impossibile, q hæreditas non delata acquireret? † Certe illud est mirabile, & in actibus inter viuos, vt scis, impossibilitas vitiat actum. l. non solum. de actio. & obli. l. impossibilis. cum materia. de verb. oblig. Præterea, licet iubere seruo in genere sit de iure gentium, quia tñ in iussu reqsito ad adeundam hæreditatẽ datur certa forma, de iure ciuili debeat præcedere. l. si quis mihi bona. §. iussum. s. eod. Hoc iussum dicetur de iure ciuili, ex quo addit certam formã. l. ius ciuile. de iusti. & iur. & bene facit tex. in l. j. §. sed cum adire. ff. de ver. obli. vnde ista inductio Ang. videtur bona, & per consequẽs approbarẽ lect. Iac. de Aret. ¶ Quintò arguit Ang. cõtra Bar. de l. si deportati serui. in prin. ff. de leg. ij. vbi probatur secundùm eũ, q etiam si seruus sit institutus cõtemplatione dñi incapacis, nihilominus institutio non est nulla ipso iure, sicut nec in legato qđ acqritur seruo, & aufertur à filio. Sed ad illũ text. põt dupliciter rñderi, vel q ibi seruus vocabatur ad legatum contemplatione sua, & nõ domini: vt dicit Bart. hic. vel prout dicit ipse Bart. in d. l. si deportati seruo. & in l. j. C. de hær. insti. ibi dominus erat omnino incapax, quia deportatus: & ideo tunc capacitas serui nõ inspicit ex persona dñi, & secundũ hãc sol. de qua meminit hic Ang. attribuens eum sibi exẽplum positum in ista l. per Bart. in filio spurio instituto optime defenditur ab illo contrario, secundum qđ ipse infert in deportato in ista l. non esset verum. Ego tñ aliàs considerabam, q ista lex põt habere aliũ intellectũ, videlicet q siue seruus sit institutus cõtemplatione dñi, siue sui, incapacitas dñi nõ cõsideratur eo casu quo hæreditas non esset applicanda sibi. Moueor, quia ex quo cessat cã propter quã incapacitas serui debet considerari ex persona dñi, ne per indirectum dñs cõsequatur, qđ per se consequi nõ põt: cõtra l. Antistius. §. fi. & quod ibi scripsi. s. e. & cõtra l. pupillus. de iniur. videt etiam phibere cã prohibitionis: vt dicamus, q qñ est acquirẽda alteri hæreditas, vel legatũ, in hunc casum incapacitas dñi non noceat seruo. Et ita intelligitur tex. in l. si deportati seruo. in princ. ff. de leg. ij. nã ibi si legatũ valet ad cõmodũ deportati, & simul fisci. Sed cõtra hãc lect. facit, quia similiter hic qñ aliquis esset incapax in totũ, ipso iure posset institui, vt totum restitueret alteri, contra ea quæ scribit glo. & doct. in l. eam quam. C. de fideicõmis. & in l. cogi. §. hi qui solidum. j. ad Trebel. Sed ad hoc põt rñderi, q fortior est inhabilitas eius, q est inhabilis ex psona sua, quàm eius qui efficitur inhabilis ex persona alterius: sicut ecõtra fortius est ius qđ quis habet ex psona sua, quàm qđ quis habet ex persona alterius. l. qđ si minor. §. Scęuola. ff. de minor. & l. qđ principi. & l. Augusta. ff. de legat. ij. ¶ Secundò obstat huic lect. quia si institutio est facta contẽplatione dñi, ipse manumittẽdo vel alienãdo videtur cõmittere fraudẽ: iuxta ea quæ suprà dixi in l. si seqũes. & qđ ibi nota. ff. ad Sylla. Sed põt rñderi, q iste tex. non loquitur de fraude, de qua in l. si sequens. quasi quis videatur transtulisse hæreditatẽ in alterum in præiudicium venientium ab intestato, sed loquitur de fraude, quia põt præsumi, q ista alienatio vel manumissio esset simulata, vel faltẽ fraudulenta in hoc, quia dña pepigisset cum seruo, vel cũ dño ipsius occulte, q redderet sibi hæreditatem in totum, vel in partem: & ista fraus nõ præsumitur, nisi probetur legitimis cõiecturis, quia potuit manumittere vel alienare bona fide, vt testator haberet hæredem, vel vt valeat legatum factum à testatore. Et ad materiam istam vide qđ singulariter ponit Bal. in l. j. C. qui ad liber. perue. non pos. vbi dixit, q etiam ille qui est inhabilis, tẽporaliter faciendo testamentũ nulliter non facit, vt cessante inhabilitate conualescat testamentum. Contrarium tñ, & forte melius tenuit in fi. q. de excõmunicato. in l. eam quã. C. de fideicom. Vide etiam alium casum, in quo actus nullus cessante impedimento conualescit: quem no. Bar. in l. si arrogator. ff. de adop. † Dixit etiam singulariter Inno. & Hosti. quòd in foro conscientiæ semper cessante inhabilitate act9 conualescit: ita not. ipse in c. innotuit. de electio. quæ dicta tanquã pulchra allegaui in c. omnipotens. de accusa. vbi videndum. amplius dixit Bald. in l. seruus. in fin. C. de lega. quòd inhabilitas surgens ex crimine ecclesiastico, semper facit, vt cessante inhabilitate recõualescat actus & testamentum. Quod dictum vtrum sit verum, nõ distinguo nunc. Tangit etiam hic Imo. diffuse, vtrũ deportatus sit incapax ipso iure ex testamento, an verò possit capere, sed nõ cũ effectu. Et est pmittendũ, q in successione ab intestato sine dubio deportatus est capax ipso iure. l. j. §. capitis. ff. ad Tertul. sicut & in successione extra testamẽtũ. l. j. in fin. de bon.

¶ Institui. Adde Bal. in l. testamẽta. C. de testa. omnino Ant. Ro. in arbo. cõsan. viij. colum.

de bon.poſ.cõtrata.Remanet ergo dubitatio in cã teſtati,in qua ipſe tenet cõtra cõmunem opi.quæ habet,ꝙ deportatus ſit incapax ipſo iure. Cuius dictis adde,ꝙ illa regula,ꝙ deportatus habetur pro mortuo,& ꝙ non ſuccedat ipſo iure,ꝓbatur expreſſe in l.Gallus.§. quid ſi tantũ. de liber.& poſthu.ibi enim filius fuerat inſtitutus,vt p̃ſuppono in §. in omnibus.in eadem l.& tñ dicitur,ꝙ ſi eſt deportatus viuẽte teſtatore nepos efficitur ſuus hæres auo. Ergo datur intelligi,ꝙ deportatus eſt incapax ipſo iure,etiã quando vocatur ex voluntate defuncti,licet ſi ſuccederet, bona ſibi quęſita applicarentur fiſco,quia ſunt quęſita acquiſitione ciuili:vt patet in d.l.ſi deportati ſeruo.& tñ ibi dicitur oppoſitum,ꝙ habeť pro mortuo,& ꝙ nepos ſuccedit tãquam ſuus, & ſic excludit fiſcum. Vnde iſta ſua differentia punctualiter eſt contra text.in d.§. quid ſi tantum. Confirmatur iſta ſua opin.per l.edictum.§.rei capitalis.ff. de bono.poſ.vbi dicitur,ꝙ deportato non cõpetit bo.poſ. ex edicto prætoris,& ſic non põt cõpetere ſecundùm tab. quæ nõ dať,niſi vocato ex teſtamento. Et ſi æquitas p̃toris non admittit eũ ad ſecundũ tabu:multominus admittiť ad adeundũ de iure ciuili,quia ex æquitate p̃toria facilius conſeruatur teſtamentũ,quàm de iure ciuili.l.poſthumus.in prin. & l.idẽ.circa fi.de iniu.teſt.& ita arguit Bald.inducendo iſtã l.ad hoc in l.eam quã.C.de fideicom. Confirmatur iſta concluſio per d.l. neq; eñ. §.deportati.ff.de teſta.mili.iuncta gloſſ.ſuper verbo,fere. dicitur enim ibi,ꝙ miles deportatus,& ij qui capere nõ poſſunt,fere omnes poſſunt inſtituere:qđ verbum,fere,dicit glo.ibi eſſe poſitum, propter eum qui eſt factus ſeruus pœnæ,ac ſi diceret,excepto eo qui eſt ſeruus pœnę. Exceptio enim,vt ſcis,debet eſſe de regula.l.j.de re.iur.cum ſimi. ergo patet,vt exceptio procedat,ꝙ illi qui nominantur ibi, ſunt incapaces ipſo iure. Bene facit tex.in l.legatum.ff.de capi.dimi.vbi dicitur,ꝙ legatum alimentorum factũ deportato nõ intercidit,quia habet plus facti,quàm iuris. Et ſic datur intelligi,quòd alia legata interciderint.i. extinguerentur ipſo iure.l.intercidit.ff.de cond.& demon.nec obſtant reſponſiones ſuæ ad d.l.j.de hære.inſtit.dum dicit,ꝙ ibi verbum,pro nõ ſcripto, capitur impropric. Licet enim capiatur aliquando pro eo qđ eſt caducũ,vel in cauſa caduci.l.ciuitatibus.§.Lucius.ff.de leg.j.nunquam tamen inuenies,ꝙ capiatur pro eo qđ nõ deſinit,vel nõ extinguitur ipſo iure: ſicut erat in §.Lucius.quia per repudiationem ipſo iure hęres habebatur pro non ſcripto. Pręterea ſi illa clauſula ponitur declaratoria ad primum dictum,tunc Imperator debuiſſet vti verbis clarioribus,q̃ eſſent in principio dicta: nam minus clarũ declaratur per magis clarũ.l.vtrum.ff. de peti.hær.l.qui filiabus.in prin.de leg.j.Sed ex ꝓprietate ſermonis iſtud verbum,pro non ſcripto,minus ſignificat eũ qui põt capere ipſo iure, licet non cũ effectu,quàm verbũ,capere non poſſum,poſitũ in prin.quia illud põt intelligi de eo qui põt capere,licet non cũ effectu.l.aliud eſt capere.de verbo.ſigni.ergo non fuiſſet congruè poſita illa clauſula pro declaratione. Non obſtat tex.in l.ſi in metallum.de his qui pro non ſcrip. habentur.quẽ inducit à contrario ſenſu,videlicet ꝙ ſi ſeruus pœnæ eſt capax ipſo iure,& legatum nõ applicatur fiſco, ergo ille qui non eſt ſeruus,non eſt inhabilis ipſo iure. Nam ad hoc põt dici vnico verbo, ꝙ ibi non eſt ſumendũ argumentum à cõtrario ſenſu,contra l. expreſſam. & etiã cõtra rationem,quia deportatus perdat ea,quæ ſunt iuris ciuilis,nõ põt adire hæreditatem,quæ deferť de iure ciuili. Vnde iſta ſunt ſomnia vigilantium,vt vere dicam per ſententiam. Nã tex.in l. Claudius.ff.de his qui.vt indi.circa quem ſe tantum inuoluit,nihil facit ad ꝓpoſitum: quia vt dicit ibi do.me.elegãter & bene,& ego prius perpẽderã,ex ipſo text.apparet,ꝙ nõ erat illata pœna deportationis:qm̃ ibi diciť,ꝙ ſi ipſe dãnat⁹ de adulterio inſtituit adulteram, aufertur hæreditas ab ea vt indigna,& ſic teſtamentũ valet ipſo iure.l.ex facto.§.dubius.ff. de vul. & pupil. Sed hoc eſſet falſum, ſi fuiſſet deportatus:quia deportatus non põt facere teſtamẽtum actiue.l.eius q.§.j.ſ.de teſt.ergo patet,ꝙ illa lex nihil ad rubrũ. Et iſta ſunt vera quæ tenet cõmunis opi.quando aliquis erat deportatus tẽpore teſtamenti,vel poſt teſtamentũ ante mortẽ defuncti. Quid aũt eſſet,ſi fuiſſet deportatus poſt mortẽ defuncti delata hęreditate,vtrũ illud ius adeundi trãsferret in fiſcum,vel potius extingueretur illud ius,& deferretur hæreditas alteri ex teſtamẽto,vel ab inteſtato,eſt difficillima quæ.& diſputabilis,quam ego poſui pleniſsime poſt Cyn.& Bald.in l.ſi quis mihi bona.§.ſi ſeruus.ſ.eod.& in l.ex facto.§.Iul.ſ.de vulga.& pupil. Et põt conſiderari iſta quæ.dupliciter, vt ibi dixi,ſiue iſta hæreditas deferatur ex teſtamento,ſiue ab inteſtato. Et ad ea quæ ibi ſcripſi, adde quòd Bald.in l.iij.C.de priuile. fiſ. tenet expreſſè,quòd illud ius adeundi extinguatur. Et illam opi. ego ſum ſecutus,licet Bald.& Cyn.ibi teneant aliter,intellige in §.ſi ſeruus. & iſtud dictum non allegaui in loco allega. Et adde ad intellectum quem ſuprà dedi,vltra docto.quòd iſte intellectus non videtur procedere ex eadem ratione,quam ſuprà adduxit Ange.contra Bartol.quia tex. videtur præſupponere,quòd dominus nõ erat ipſo iure incapax,cùm eo iubente ſeruus poſſet adire. Vnde magis placet lectu. Iaco.de Aret.quæ eſt conformis literæ:maxime,quia ſecundùm lect.meam vltima volũtas ſtaret in pendenti,& penderet ex euentu:quia ſi tẽpore aditæ hæreditatis ſeruus eſſet in poteſtate domini,nõ poſſet adire hæreditatem,& inſtitutio eſſet nulla:ſed ſi ſeruus manumitteretur,vel alienaretur, tũc declararetur reſtitutio fuiſſe valida. Vltima autem voluntas de ſui natura non debet ſtare in pendenti.l.fi.ff.cõmunia prædi. Hæc tamen ratio poſſet euitari:quia ſicut aliàs ſuſpendiť ex euẽtu vltima voluntas.l.ventre.j.eo.& l.Gallus.§.videndum.de lib. & poſthu.ita tolerabiliter poſſet ſuſpendi,ne vna pſona grauaretur ex delicto,& odio alterius:qđ nõ eſt conueniens,vt in regula,nõ debet aliquis.ff. de regu.iur. Tangit hic do.me.multas q.de monacho translato ad aliud monaſterium,cui acquiratur hæreditas,vtrũ monaſterio ad qđ eſt trãſlatus tẽpore aditionis hæreditatis,vel priori monaſterio,apud qđ erat, cùm hæreditas fuit delata. Quã q.ego tractaui plene in l.ſi quis mihi bona.§.ſi ſeruus.ſ.eod.poſt Bald.cui eſt addendum vnũ dũtaxat,videlicet quia ſecundũ do.me.Bar. in l.æquiſsimum.§.fi.ff.de bo.poſ.ſecundũ tab. tenet,ꝙ quãdo monachus fuiſſet inſtitutus contemplatione prioris monaſterij, bona ſint reſtituenda,licet adeatur hęreditas,poſtquã eſt trãſlatus ad ſecundũ monaſterium. Sed cũ reuerẽtia, ſi bene inſpicias verba Bart.ipſe dicit oppo.nã in ſeruo reprehendẽdo gl.ibi poſitam ſecundũ vnũ intellectum, ipſe tenet, quòd hæreditas non eſt reſtituẽda[a] primo domino,quia imputet ſibi qui eum manumiſit. Forte tamen poſſet ſaluari hoc dictum in monacho,quãdo tranſiret ad aliud monaſterium ſine licentia Abb. quod quando poſſit fieri,declaratur in cap.licet.extrà,de regu.iur. Alias q.annectit hic,quas ego tractaui in diuerſis locis,& ideo non proſequor eas vlterius.

SI totam. Portio accreſcit portioni,non perſonæ, quæ non habet portionem.h.d. ¶ In glo.in verbo, reſtituere.in fin.ibi: & hoc prout dicere partẽ, ſed non prout dicere totam. Iſta glo.loquitur ſatis obſcure,ſicut etiã facit in princi. ſed illam obſcuritatem declarat hic Bart.ſufficienter:hãc aũt non declarant doc. Moder.communiter exponũt ſenſum gloſ.ad hunc, videlicet quòd quãdo tex.dicit,ſi totam hæreditatem,nõ ſignificet ꝙ vnus fuerit in totũ inſtitutus:quia ſi ſic eſſet,nõ portio de qua eſſet tractandum vtrũ accreſceret,vel non,& cui accreſceret. Vnde ſi ſenſus eſt,quòd aliquis fuerit inſtitutus in parte,& totam ſuam partem ſit rogatus reſtituere tacitè interpoſita fide. Secundũ autẽ reſpõſum debet intelligi, quòd aliquis fuit inſtitutus in parte,& non fuit rogatus reſtituere totam partem,ſed partem ſuæ partis. Sed iſta expoſitio videtur contra text.dum dicit, quòd nihil poterit accreſcere huic priuato tanquam indigno. Nam in ſecundo caſu,ex quo nõ priuatur totaliter parte ſua pro rata,quæ remanet apud eum, haberet locum ius accreſcendi, & ſic non verificareť iſta dictio nil accreſcendi. Sed põt reſponderi, ꝙ iſta verba dicantur reſpectu conditionis ablatæ, ac ſi clarius diceret, pro portione ſibi adẽpta nil ſibi accreſcit. Põt etiam dari alius intellectus ad iſtã gloſſ.quòd in princi.ponatur de eo qui fuit inſtitutus inſolidũ,ad oſtendẽdum ꝙ ſiue in tota hęreditate vel in parte ſit adhibita fraus,priuať hęres hæreditate. Quod tamen dicitur de iure accreſcendi,refertur ad ſecundum verſum duntaxat:& tenet Barto.hic, & communiter Moder. quòd quia iſta portio deferť ad fiſcum, alia portio repudiata accreſcet fiſco, licet non ſit proprie hæres,ſecundùm Barto.& Iaco. de Aret.in l.ſi conſtante.§.final.ſoluto matrimonio. Super quo vide quod plene ſcripſi in lege,ſi quis mihi bona.§.ſi ſeruus.ſuprà eodem. Sed contra hoc facit, quia fiſcus ſuccedit diuerſo iure cum hærede, qui repudiauit partem ſuam, ſed inter ſuccedentes diuerſo iure non eſt locus iuri accreſcẽdi, etiam in hæreditate.lege, ſed cum paterno.in princi.ff.de bono. poſſeſ.ergo videtur, quòd nõ poſsit ſibi accreſcere portio. Sed poteſt dici, & eſt not. limitatio ad illa iura,quòd illud eſt verũ, niſi ille qui ſuccedit ex diuerſo iure,ſubrogetur in locum ſuccedentis ex eodem iure: quia tunc propter virtutem ſubrogationis admittetur ad

[a] ¶ Reſtituenda. Et hoc idẽ tenet Flo. in l.ſed & ſi quis.§.ſi operas. in fin.de vſufru. ſed vide eũ aliter loquẽtem in l.ſi ſerui.de vſuf.de quo vide plene per d.Alexã.Angel.& Paul.de Caſtr.in l.cui fundus.§.j.in fi.ſ.ſi cer.peta.

ius accrescendi, vbi aliàs non admitteretur. & est nouum dictum in ista materia. Aretinus.

SVMMARIVM.

1 Posthumus vbicunque speratur nasci, qui possit rumpere testamentũ, hæreditas non defertur hæredi instituto.
2 Transmissio fit ex capite suitatis ad hæredes quoscunque ipso iure.
3 Filius etiam suus non est hæres ipso iure, nec transmittit hæreditatem, si venter est vere prægnans.
4 Testamentum in quo filius est præteritus, est nullum, tam de iure ciuili, quàm pretorio.
5 Instituti non expectant præteritos, nisi vsque ad annum.
6 Institutus in re certa non est proprie hæres, vbi est alius vniuersalis.
7 Prohibitus alienare, non videtur prohibitus instituere hæredem.
8 Acquisitione seu alienatione prohibita, in cõsequentiam, prohibitus videtur contractus.
9 Masculus quando excludit fœminam ex forma statuti, an transmittat ex capite suitatis portionem sibi delatam à statuto.
10 Filius emancipatus quo ad succedendi modum differt à suo.

VEntre. Ex testamento non potest esse hæres, qui dubitat de viribus testamenti, nisi sit hæres suus, & in se verum sit testamentum valere: aliàs secus, & qui in omnem euentum se futurum hæredem cognoscit, interim si est impeditus adire, decedens transmittet hæreditatem non aditam. h. d. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur decisio quædam, quando posthumus est in ventre, respectu filij emancipati & extranei. In secũda parte ibi: sed si de sua. ponit differẽtia quædã inter hæredẽ suũ, & emancipatum, vel extraneũ, quãdo venter est vacuus. In tertia ibi: ergo. deducitur vnũ incõueniẽs, quãdo filius suus est institutus, & vẽter est plenus. In quarta ibi: eadẽ ratio. fit extẽsio de filio suo ad filiũ emancipatũ. †No. primò ibi: ex testamento non defertur hæreditas. quòd vbicunque speratur nasci posthumus, qui possit rumpere testamentum, hæreditas nõ defertur hæredi instituto. Et quamuis istud principium loquatur in emancipato & extraneo, nihilominus isto casu idem erit in suo, vt colligitur in ij. responsio à contrario sensu, & clarius in iij. vbi ostẽditur, quòd isto casu filius suus non transmitteret hæreditatem ex capite suitatis: ex quo datur intelligi manifestè, quòd hæreditas non est delata: quia si esset delata, transmitteretur ex capite suitatis: probatur in ij. responso, & statim dicetur, & idem dicendum est in agnato, quem posthumus qui est in vtero præcedit in gradu: quia cùm posthumus habeatur pro nato, quo ad sui commodum, sicut si est natus, hæreditas non deferetur agnato seq. l. j. §. si quis proximior. ff. vnde cogna. ita & in isto casu. Et hac ratione vtitur iurisconsultus in l. cùm quidam. §. quod dicitur. s. eod. el primo. ver. & in eo. & ideo refert hic Bar. se consuluisse, quòd in isto casu si agnatus decedat, pendente adhuc natiuitate posthumi, non transmittit ius deliberãdi ad hæredẽ suum, quia ad transmissionem sciat hæreditatem sibi esse delatam. l. cum antiquioribus. C. de iure deli. sed non potest scire eam sibi esse delatam, cùm nõdum est delata. Confirmatur ista conclusio, quæ habet parum dubitationis: quia si transmissio isto casu non fit ex capite suitatis: vt patet in ver. ergo multomagis ex iure deliberandi: quia transmissio quæ fit ex primo capite, fit etiam ab ignorante. l. hæreditatem. §. filium. ff. de castrensi pecu. & l. liber homo. §. si. ff. de stip. ser. & plene declarabitur j. in glo. magna. ¶ †Secundò not. ibi: sed si vacuo ventre. dum dicit, hæres fuisse intelligitur. nam hunc text. inducit hic subtiliter Bartol. quòd ex capite suitatis fit transmissio ad hæredes quoscunque ipso iure: non enim potest intelligi hic, quòd filius suus se immiscuit: quia cùm dubitaret de viribus testamenti, ex quo credebat ventrem esse prægnantem, non posset se actualiter immiscere, sicut nec extraneus potuisset adire, cùm immistio procedat à pari cum aditione. l. cum bonis. s. eod. Et quia ista est principalis materia huius l. nostræ, quam tractabimus tibi in glos. magna, ideo nihil est dicendum amplius. ¶ †Tertiò not. ex eodem versi. seq. quòd filius etiam suus non est hæres ipso iure, nec transmittit hæreditatem, si venter est verè prægnans. Sed contra hoc oppo. de l. cùm quidam. §. suum. s. eod. vbi dicitur, quòd etiam si venter sit pregnans, filius suus est hæres pro dimidia ipso iure. Sed ad illã l. communiter doc. respondent, quòd illa loquitur, quando posthumus erat institutus, vel quando sumus in causa intestati: quo casu non dubitabitur de viribus testamẽti ex futura natiuitate posthumi. Nos autem loquimur, quando posthumus fuit præteritus: & rationem differentiæ vide hic per Bartol. plene, & in d. §. suum. quem retuli ibi plenissime. Et quòd ventre præterito filius in potestate non sit hæres ipso iure, tenet Barto. in l. fina. de condi insti. vbi dat regulam, quòd inter mortem & aditionem est dare medium in filio suo, quando suitas est suspensa in casu dubij propter conditionem, sicut in casu nostro, si filius non nasceretur. Sed contra omnia prædicta fortiter facit textus in l. illud. §. finali. in pe. responso. ff. de contratabu. dicitur enim ibi, quòd beneficium contratabulandi competens filio est maxime necessarium filio emancipato, quia interim non potest adire hæreditatem: ergo manifeste colligitur, quòd ideo minus est necessarium filio suo, quia potest adire. & hoc tenet ibi gl. paruula interlinearis. Et ad argumen. Bar. & ad differentiam, quam ipse facit hic, posset rñderi subtiliter, & est nouum dictũ, quod etiam quãdo posthumus est pteritus, lex aliquo modo dicitur certa de eo quod futurum est: est enim certa per rerum naturã de posthumo, quod est in ventre. Quòd autem non sit moriturus, sed debeat nasci, est certa prӕsumptio, quam facit ius quia arguendo à cõmuniter accidentibus, iuxta l. certi cõdictio. §. quoniam. si cer. pe. præsumitur quòd posthumus sit nasciturus. Et hanc sol. sentit Bar. licet nõ ita clare, rñdendo ad istud contrariũ in d. l. illud. in fi. sed alibi videtur dicere melius, videlicet in l. æquissimũ. in prin. ff. de se cun. tabu. videlicet quòd ista conditio, quod posthumus nõ nascatur, nõ debet attendi: sed cur non debeat attendi, non declarat. Sed mens sua videtur esse, quia ista videretur esse consideratio tristis exitus in posthumo, qui est in vtero, ideo non liceat expectare istum tristem euentum, ita quòd faciat spem aliquam attento statu de præsenti. l. inter stipulantem. §. sacram. de verbo. oblig. Sed est casus non propriæ cõditionis, quæ apponitur in vltima voluntate, in l. si quis posthumos. in ij. responso. ff. de liber. & posthu. quem ibi not. Barto. ad hoc. Inspecto ergo statu de præsenti, lex præsumptione iuris, ex quo non debet attendi ille tristis exitus, est circa quo posthumus nascetur, & per consequens rumpetur testamentum. Et si dicas, ergo posthumo præterito filius institutus interim erit hæres ab intestato. Concedo, & ita intelligo d. l. illud in fin. & si postea non nascatur posthumus, ista hæreditas quæsita ex causa intestati deuoluetur in causam testati: sicut in l. iij. §. sed si sub ea. & ibi Bar. de contratab. Sicut econtra Bar. fatetur in d. l. æquissimum. quod si præterito filio posthumus accepit bo. posses. secundùm tabu. filio dicente testamentum nullum, conuertetur illa possessio in contratabul. Sed fortius obstat prædictæ opinio. quia si est suus, vt tu dicis, inspecto statu de præsenti, ergo debet transmittere hæreditatem, vt in secundo responso huius legis. Cui9 cõtrariũ dicitur in ver. ergo super hoc est cogitãdum. nec est inconueniens, quòd aliquis inspecto præsenti statu dicatur esse talis, & inspecto postea futuro euentu consideretur aliter, sicut dicitur in l. j. §. sciendum. de suis & legi. & in l. Gallus. §. videndum. & ibi Barto. de libe. & posthu. Sed consideratio, quam suprà scripsi, non placet. Primò, quia si iste filius est suus, non est causa propter quam deberet impediri effectus suitatis, & non transmitteretur hæreditas ab intestato: quia si spes ista, quòd posthumus non nascatur, est causa cur non detur bono. pos. secundùm tabu. instituto, vt suprà dixi per legẽ, illud. in fin. præal. multofortius erit causa, quòd vt filius transmittat hæreditatem ab intestato, non attendatur spes, quòd posthumus possit non nasci. Et sic, quia speratur posse habere locum causa testati, non fit locus successioni ab intestato, & impediatur transmissio. Præterea frustra dubitaretur in dicto §. fina. in filio suo instituto, vtrum competeret bono. posses. secundùm tabu. Cuius contrarium dicitur expresse in l. sequen. videlicet quod aliquando hæres institutus poterit succedere per bono. pos. secũdùm tabu. Vnde alia & melior solut. est quærenda, & est dicendum, quod quando venter est præteritus, & prægnans, filius suus institutus est hæres ipso iure ex testamento. & ita intelligo tex. in præalle. l. illud. ita tenet ibi etiam gloss. paruula, & gloss. magna sequens, quæ expresse affirmat, quòd hẽreditas põt acquiri existenti in pari gradu, licet posthumus sit prẽteritus: alleg. tex. qui bene facit in l. cùm quidam. §. quod dicitur. s. cod. à contrario sensu: vbi dicitur, quòd proximus à posthumo non põt adire hæreditatem, & per consequens à contrario sensu æqualis in gradu põterit adire, & habet locum illa dispositio in causa testati & intestati, id est quando est factum testamentum, & posthumus est prẽteritus. Non tñ debet colligi argumẽtum à cõtrario sensu ita absolute, videlicet quòd ille qui est in pari gradu, põt se immiscere, & cũ effectu acquirere hæreditatem, quia hoc est impossibile, cùm dubitetur de viribus testamenti: vt hic per Bar. & Moder. sed debet sumi eo modo, quo dixi, vt filius qui est in potestate, & in pari gradu, possit effici hæres suus ipso iure vere, & sic verè sit suus. tamen propter spem futuræ natiuitatis futuri posthumi, ad quam spem sequitur incertitudo de iuribus testamenti, fingitur non esse suus. Et ideo ista suitas hoc casu non operatur effectũ transmissionis, neque alium effectum suitatis. Hanc distinctionem ponit Barto. expresse in l. Gallus. §. videndum: ff. de libe. & posthu. concordando illum tex. ad tex. in l. si filius. ff. de suis & legi. Nec est inconueniens, quòd filius isto casu efficitur hæres ipso iure: quia inspecto statu præsenti, certum est non solùm legi, sed etiam ipsi filio instituto, & cuicunque: quod testamentum valet, quia posthumus habetur pro nato, non quo ad effectum præsentis status, sed quo ad futurum, vt rumpat si nascatur, & nõ prius. Et ratione huius præsentis status resultat vera suitas, vt inquit Barto. in loco alleg. licet propter spem futuram fingatur non esse suus. & hoc plus placet, quàm illud quod scripsi in quadam additione in dicto §. videndum. & ad hanc distinctionem optime faciunt leges. s. alle. & l. pater filio, cum gloss. ff. de hære. institue. quam allegaui in dicto §. videndum. ¶ In glo. prima, ibi: beneficio præteritus. hoc est certum, tamen posthumus est præteritus, quòd etiam antequam ipse cõtrabulet, institutus poterit contratabulare testamentum: sed quando est præteritus filius suus iam natus, tunc est maius dubium, quia Angelus tenet, quòd contratabulæ non competunt filio instituto, nisi filius prẽteritus prius intenteẽas, vel approbet testamẽtum tacitè vel expresse: nã vbi alterum istorum nõ interueniat, secundũ eum testamentũ remanet nullum ex præteritione filij sui: ergo non põt cõtratabulare, quia contratabulare

bulare eſt cõuertere teſtamẽtũ de iure p̄terito.l.fi.C.de li.prę te.† Sed teſtamentũ in quo filius eſt pręteritus, eſt nullũ[a], tã de iure ciuili, quàm p̄torio, ſecũdùm cõem opi. in l.ſi fili⁹ qui in poteſtate.de lib.& poſthu. & in l. filio.ff.de iniuſto teſta. Ergo quod nõ eſt, rũpi non põt.l.nã & ſi.§.rumpẽdo. de iniuſto rup.teſt.nec filius inſtitutus põt ſibi inſuflare ſpiritũ vitę: quæ dicta ſunt multipliciter non vera, ſicut hic latius proſequit̃ Imo.Cuius dictis adde, ꝙ quãdo filius tacite vel expreſſe approbat teſtamentũ, nõ eſt verũ ꝙ inſtitutus poſsit cõtratabulare: & cõtrariũ videtur ꝓbari, nõ reſtringẽdo literã in d.l.filio præterito. & hic tenet gl.no.in l.ĳ.§.ſi qs ex liberis. ff.de cõtratabu.& ſequit̃ etiam Bar.per l.præalleg.in l.ſi poſt mortẽ.§.fi.ff.de contratab. Illud etiã dictũ Ang.non eſt verum, qđ poſuit ſingulariter ſub dubio, forte in l.mater decedens.ff.de inoff.teſta. videlicet ꝙ q̃n ius cõtratabulãdi eſt cõiunctũ cum iure dicendi nullũ, quod eſt remediũ ciuile, contratab.nõ poſſunt cõpetere inſtituto aliquo modo: quia ſicut remediũ dicendi nullũ non eſt cõmunicabile alteri, vt patet in remedio querelæ in d.l.mater decedẽs. ita etiã cõtratabulæ quæ accumulant̃ remedio ciuili, non cõmunicant̃ hæredi inſtituto: quæ poſitio eſt manifeſte contra tex.in l. ſi duo.de leg.præſtã.erat enim præteritus ſuus, & ſic cõcurrebat remedium cõtratabu.cũ iure dicendi nullũ, & tñ ex perſona pręteriti inſtitutus põt contratab. Aduerte etiã, quãdo cõtratab.intentant̃ hærede inſtituto adeũte, non reſcinditur teſtamentũ in totũ, ſed pro parte contratab.ſecundùm Ange. in l.filio.§.contratab.ff.de inoff.teſt. quæ cõcluſio videt̃ contra tex.ſing. in l.ſi ex duobus.in prin.ff.de bo.poſ.cõtratab.quẽ ego põderaui ad hoc, repetendo iſta dicta in l.ſi filius qui in poteſtate. de lib.& poſthu. Itẽ adde ſecũdùm Imo.hic, ꝙ licet fili⁹ præteritus nõ approbet teſtamentũ vel contratab.vel aliter, per hoc tñ nõ impediret̃ inſtitut⁹ intẽtare cõtratab. qa cõtratabulæ non ſemp cõpetunt ad reſcindẽdũ, imo aliq̃n ad declarandum teſtamẽtũ eſſe nullũ: allegat tex.in l.filiũ.in prĩ. & in l. non putauit.§.à primo gradu.ff.de contratab. Vnde ipſe ponit regulam, quã plenius ſcripſit in l.filio p̄terito.s̃.de iniu.teſtamẽto.ꝙ teſtamentũ quãtũcunq; nullũ, põt cõtratabulari, dummodo ex eo potuerit adiri hæreditas tpe mortis teſtatoris. Et iſta cõcluſio ꝓbat̃: & ibi hoc tenet gl.in l.illud. in prĩ. ff.de contratab.& hoc multũ ꝓlixe ꝓſequit̃ hic, & bene: & eſt doc.Ang.in l.filio.§.contratab.ff.de inoff.teſt. dic vt hic plenius per eũ. Et ad illã rationẽ Ang.ꝙ facit differẽtiam inter poſthumũ p̄teritũ, & iam natũ, reſpõdebit̃ in alia q. ſuper hac gl. Sed reſtat pulchra dubitatio, quam tangit hic d.m.nunquid filius inſtitutus poſsit dicere teſtamentũ nullũ filio pręterito nõ dicẽte de nullitate. Sup qua qõ. quia eſt ſubtilis, cõſidera duos caſus. Nam aliq̃n fili⁹ pręterit⁹ approbauit expreſſe teſtm̃, vel tacitè, iuxta ea quę habẽt̃ in d.l.filio pręterito. & tũc verior videt̃ opi.Spe.& Bal.ꝙ filius inſtitutus non poſsit dicere teſtamentũ nullũ: vt tenuit Spe.in ti.de teſt.§.j.ver.ſed pone Berta.& Bald. in l.Papi.in prin.ff.de inoff.teſta. Quod ꝓbatur: quia ſi pręterito approbãte teſtamentũ ceſſant cõtratab.ita ꝙ filius inſtitutus non põt cõtratab.vt s̃.dixi, eadẽ ratione videt̃, ꝙ iſta approbatio excludat ius dicẽdi nullũ faciendum ab inſtituto: quia tex.in quo ſe fundat Bart. non magis loquit̃ de excludẽdo cõtratab.quàm de excludẽdo iure dicendi nullũ, dum dicit l.filio p̄terito.ꝙ volũtas teſtatoris debet ſeruari ex bono & ęquo. Et ideo iſto caſu nõ videt̃ vera opi. Cy.& Bal. qui tenẽt oppo. expreſſe in hoc caſu in l. poſthumo.C.de bo.poſ.cõtratab. Confirmat̃ iſta concluſio: qa tamẽ teſtamentũ eſt nullũ ipſo iure ex p̄teritione ſui, ſicut dictũ eſt, cõtratab.non cõpetũt niſi ad effectũ declarãdi teſtamentum nullũ, & oſtẽdẽdi ꝙ res eſt in cauſa ĩteſtati: ſicut dicit gl. in d.l.quãdiu.s̃.eo.& eſt caſus in l.filiũ.§.ſed cùm exhæredatio.ff.de cõtratab.& ſi cõtratabulæ in hoc caſu hñt eundẽ effectũ, qđ habet ius dicẽdi nullũ. Sicut ergo filio approbãte teſtamentũ nõ competũt cõtratab.ita etiã non cõpetet ius dicẽdi nullũ: qa iſta duo iudicia ſunt eiuſdẽ effectus in iſto caſu: arg.l.ĳ.§.& ſi quidẽ.& qđ ibi per Bart.ff.ad Ter. & bene facit tex.in l.qui ſub p̄textu.C.de ſacroſan.eccle. Et licet Ang. in hoc caſu teneat cõtrariũ in d.l.Pap.in fi.huius q.alia tñ opi. videt̃ ꝓbabilior. Et ſic debes limitare ea quę ſcripſi in l.ſi fili⁹ qui in ptãte.s̃.de libe. & poſthu. vbi tetigit iſtã q. Aliq̃n & eſt ſcd's caſus, filius tacite vel exp̄ſſe nõ approbauit teſtm̃: & tunc verior videt̃ opi. Ang.& Bal.quã etiam approbat Bart. in l.poſt mortẽ.§.fi.ff.de cõtratab.videlicet ꝙ fili⁹ inſtitutus poteſt dicere teſtamentũ nullũ, ſi pręteritus nõ dicat. Probatur cõcluſio ſcđm Bar.ĩ d.loco, qui filĳ vocãtur ad cõtratab. eodẽ iure & ordine, quo vocant̃ de iure ciuili ad remedia iuris ciuilis.l.j.§.vocãtur.ff.de bo.poſ.cõtratab. Sicut ergo p̄terito nõ approbãti teſtm̃ poſſunt cõpetere cõtratab.& etiam quãdo fili⁹ approbat teſtamẽtum in vno caſu, valet, ſi primo contratabulauit, & poſtea vult pœnitere: vt d.§.fi.ita etiã nõ ꝓhibent̃ filĳ inſtituti dicere teſtm̃ nullũ. Et licet ipe vtat̃ ibi ratiõe ineuitabili, vt ſtatim dicã: tñ opi.vr̃ vera, qa ego video, ꝙ reſciſſo teſtõ per q̃relã aperit̃ via nõ ſolũ venientib⁹ ab inteſtato, q non ſunt ſcripti in teſtõ: ſed etiã his, qui ſunt ſcripti in teſtamẽto, vt poſsint ſuccedere ab inteſtato. Gl.eſt no.quã approbat ibi Ang.& dicit eſſe caſum ſing.in d.l.mater decedens.ff.de inof.teſt. Et ſic amplian t̃ iura, quæ dicũt ꝙ reſciſſo teſtõ per q̃relã ſuccedũt veniẽtes ab inteſtato nõ ſcripti in teſtamẽto.l.poſthum⁹.§.ſi qs ex his.& in l.Pap.§.ſi ex cauſa.ff. de inof.teſt.nã illud eſt verũ, etiã reſpectu ſcriptorũ in teſtõ: vt patet ex p̄miſſis. Sicut ergo reſciſſo teſtamẽto per q̃relã effect⁹ reſciſsionis trãſit ad oẽs, etiã ſcriptos, ita ſi ab initio teſtamẽtũ ſit nullũ ipſo iure, iſta reſciſsio facta ipſo iure, cõicabit̃ omnib⁹, qui volũt dicere teſtamẽtũ nullũ. Et hoc mõ declarãdo bñ ꝓcedit ratio Ang.in l.Papi.& d.m.hic: nã rõ Bart.quã aſsignat in l.ſi poſt mortẽ.in fi.ꝙ fili⁹ inſtitut⁹ põt dicere teſtamentũ nullũ, qa cõtratabulę & ius dicẽdi nullũ parificãtur nõ vr̃ bona: qa licet cõtratab.dent̃ ad inſtar iuris dicẽdi nullũ: non tñ ecõtra ius dicẽdi nullũ dat̃ ad inſtar cõtratabularũ, vt id qđ fuit inductũ in cõtratab.nõ à iure ciuili, ſed à p̄tore, habeat locũ in iure dicẽdi nullũ. Declaratio iſta patet ex his quæ habent̃ per Bar.in l.j.ff.de leg.j. Præterea ſi cõtratab.q̃n teſtamentũ eſt nullũ, cõpetũt vt dixi, mõ ad eundẽ effectũ cũ iure dicẽdi nullũ: ergo qđ diſponit̃ in vno, debet habere locũ in alio caſu, ꝑ iura quę adduxi in prima concl'one in iſto articulo.

¶ Extra gl. opponit Ang. fortiter cõtra iſtũ tex.nã videt̃, ꝙ bo.poſ.cõtratabu. nõ trãſmittat̃ ad hæredẽ, ſi non eſt agnita. cui⁹ cõtrariũ dicit̃ hic ſcđm vnũ intellectũ, & clari⁹ in l.illud. in fi.& in l.ſeq.ſæpe allegat. Ex quo eñ iſti filĳ inſtituti poterãt intẽtare cõtratab.in vita ſua, vr̃ ꝙ ſit eis imputãdũ, ſi nõ egerũt: & ꝑ cõſequẽs nõ ſit iuſta cã impedimẽti, qa vigilãtib⁹ & nõ dormiẽtib⁹ &c.l.nec em̃.ff.ex q.cau.ma.l.pupill⁹.đ priui.cre. Sed huic obiectiõi rñdet ſing.gl.vt etiã dicũt hic Mod. in illa l.ſeq.poſt l.illud.dicit em̃, ꝙ licet poſſent agere de iure ſpãli, tñ dicũtur impediti, ex quo omiſerũt agere, vt ſeruarẽt ius cõe, & vltimã volũtatẽ teſtõris, quouſq; ſeruari poterat. i.quouſq; naſceret̃ poſthum⁹: & eſt nouũ dictũ in materia q̃[a] ponit̃ in l.j.in fi.C.de anna.excep.vbi dr̃, † ꝙ non valẽti agere nõ currit p̄ſcriptio, nã poterit ampliari illa lex in eo q poterat agere de iure ſpeciali, ſed ꝓpter reuerẽtiam teſtõris nõ agit: à quo erat inſtitut⁹. Pro qua cõcluſiõe allego tibi tex.no.cũ gl. ſua in l.ſenatus.ff.de offi.p̄ſi.vbi ꝓbatur, ꝙ dat̃ reſtitutio illi, q poterat agere, vt conteſtaret̃ litẽ, & ſic ꝑpetuaret ius ſuũ, ſi cõmode nõ poterat agere: exponit̃ em̃ ibi, id eſt, ſi retardabat agere ꝓpter reuerentiã ſupioris, vel qa in multis occuparetur. Sed reuerẽtia teſtatoris eſt cauſa æqpollẽs iſtis ſine dubio, reſpectu eius qui fuit ab eo inſtitut⁹: quia nõ eſt honeſtũ, ꝙ alio nõ impugnante volũtatem teſtatoris inſtitutus impugnet. Vñ dicit tex.no.in l.is qui in ptãte.verſus fi.ff.de lega. præſtan.ꝙ q̃n p̄teritus tacet, ſi inſtitutus impugnet ipſe teſtamentũ, ſolus tenet̃ ad oĩa legata, ac ſi teſtamentũ non eſſet expugnatũ: & hoc non eſt alia ratione, niſi quia improbe fecit. Videt̃ tñ iſta ſing.doc.gl.eſſe intelligẽda, quãdo ille qui poterat agere, ꝑpetuabat qdem ius ſuũ agendo, non tamẽ tunc poterat cõſequi effectũ ſuæ actionis: & ita loquit̃ tex.in d.l.nã licet fili⁹ añ natiuitatẽ poſthumi intẽtaret cõtratab.non tamẽ conſequeret̃ hęreditatẽ defuncti tunc ex illo capite, ſed nato poſthumo, & nõ prius: vt patet ex l.ſeq. & qđ ibi no. & ĩ iſto caſu ꝓprie loqtur gl.& tex.in d.l.ſenat⁹.quę optime facit ad materiã. Reperit̃ tñ vnus caſus valde no.in quo licet qs poſſit agere, vt interrũpat p̄ſcriptionẽ, nihilomin⁹ dr̃ eſſe impeditus, & dat̃ ſibi reſtõ aduerſus p̄ſcriptionẽ, etiã ſi nõ cõcurrat aliqua cã extrinſeca: vt s̃.dixim⁹.& hoc eſt, vbicũq; petit̃ reſtõ aduerſus eũ, cõtra quẽ actor nõ egit, qa fuit cõtumax: tũc em̃ qa cõtumax, nõ põt allegare negligẽtiã ptis aduerſę, ex qua cõmodũ ſentit iſte, q aliter potuit agere, dicet̃ legitime ĩpeditus. Caſus eſt no.quẽ ibi ita declarat Bar.& eſt ſing. doc. in iſta q. in l.is q reipublicę.ff.ex qui.maio. ¶ Sed opponit̃ ſcđm Ang. incõtinẽti: nã vr̃, ꝙ iſte fili⁹ inſtitut⁹ vẽtre p̄terito potuerit intẽtare ſcđm tab. quia q̃n inſtitutus eſt in pari gradu cũ præterito, põt petere bo.poſ.ſcđm tab.l.ſi duo.in fi.ff.de leg.præſtan.& ſi potuit petere bo.poſ.ſecũdùm tabu.ex hoc ſequitur ꝙ fuit negligẽs, quia poterat intentare remediũ iuris cõis, & ſcđm volũtatẽ defuncti: & ſic nõ videt̃ legitime ĩpedit⁹. Sol. dicit ipſe, differentia eſt in hoc caſu inter p̄teritionẽ poſthumi, & iam nati: nã pręterito poſthumo ille qui eſt in pari gradu, non poteſt intẽtare bo.poſ.ſecũdùm tab.l.illud. prælle

[a] ¶ Nullum. Adde gloſ.ſing.in aut̃.de hære.& fal.§.exhęredatos.& vide Io. Bap.Raſ.contrariũ tenentem in l.j.de libe.& poſthu.

in fi. sed qñ est præteritus iã natus, tunc loquit̃ lex contraria, quæ vult ꝙ ille qui est in pari gradu, non expectet præteritũ. Et si quæris rationẽ differentiæ, est dicẽdum secũdùm eum, ꝙ ratio est, quia fortior est ruptura quam facit posthumus, ꝗ̃ illa quæ fit ipso iure per legẽ, vbi filius natus est præteritus: quia enim posthumus rũpendo rumpit ex facto suo, qm̃ per natiuitatẽ fit ruptura: ideo ꝓpter factũ suũ concurrens cum legis dispositione, ruptura est fortior: & ideo magis ligat manus hæredis instituti. Sed ista dicta nõ placẽt Im. hic. Primò, quia nõ est verũ, ꝙ fortior sit ruptura posthumi, ꝗ̃ iam nati, imo sunt paris potẽtię, secũdùm eum, allegat tex. in l. iij. §. nã & diuus. ff. de iniu. te. Sed illa parũ facit: qa ibi nõ parificantur filius natus tẽpore testamenti, & posthumus natus post mortem. sed parificat̃ posthum⁹ naturalis, qui nascit̃ post mortẽ, & ciuilis qui nascit̃ post testamentũ viuẽte testatore, qui rũpit ex capite secũdo legis Velleię. l. Gallus. §. nũc de lege. de libe. & posthu. Dictũ tñ est verisimũ in se, & ꝓbatur expresse Insti. de exhæ. li. §. sed hæc quæ vetustas. vbi tex. expresse dicit, ꝙ quantũ ad vim rumpẽdi, par est conditio natorum & posthumorũ, & masculorum & fœminarũ. Quinimo probat̃, quòd quantum ad aliquẽ effectũ, adhuc est fortior præteritio iam nati, quàm posthumi: quia si posthumus præteritus nascitur viuo testatore, & eodẽ testatore viuo, postea moritur, confirmatur absolute testamẽtum ex æquitate prætoris: & tñ si natus tempore testamenti morit̃ viuente testatore, cõfirmatur testamẽtum, nisi in eo sint instituti veniẽtes ab intestato. l. posthumus. in prin. & in ver. idem & circa. ff. de iniu. testamento. Et attende diligenter, quia hoc ꝙ mortuo filio iam nato testamentum nõ recõualescat, est propric signum fortioris ruptionis. ita probat tex. no. Insti. de exhæ. lib. in princi. ver. adeo. facit optime tex. & quod ibi scribit Bart. in l. j. §. impuberes. ff. commo. non ob. tex. in l. nam & si. §. rumpendo. iuncta l. iij. in fi. de libe. & posthu. quæ iura adducit hic Imo. pro Ang. quia illa differentia, quæ ponitur in illis iuribus, nõ surgit, quia posthumus fortius rumpat, sed quia gradus sequẽtes, qñ posthumus est præteritus, habuerũt dependentiam aliquo tẽpore à primo. s. antequam posthumus nasceretur, quo tempore testamentum valebat. Et ideo rupto principali, accessorium etiam tollitur: vt in regula, accessorium. cũ si. ff. de reg. iur. in l. non dubium. de legibus. Sed quando filius iam natus est præteritus, tunc sequẽtes in gradu nũquam habuerũt dependentiam à primo, quod semper fuit nullum ipso iure, vt dicunt doct. in prælle. locis. & Imo. hic, & bene. Secũdò vtitur hic Imo. alia ratione, quam nõ curo referre, quia satis per prædicta iura soluta est differentia Ang. nec est verum id qđ ipse dicit, quòd posthumus faciat aliquid in rumpendo testamentum, nam testamentum rumpit lex, non aliquod factum posthumi, sed propter natiuitatẽ posthumi. Præterea contra hãc suã differentiã arguo sic: Non plus debet operari fictio circa idem, ꝗ̃ veritas, quo ad eundẽ effectum: imo plus attẽdit̃ veritas, quàm fictio. l. filio quẽ pater. de libe. & posthu. & vide plene per Bart. qui hoc idẽ dicit in l. j. §. hoc aũt senatus. ff. ad Syl. Sed posthumus nascẽdo ideo rũpit testamentũ, qa dũ est in ventre, iuris fictione habet̃ pro nato. l. cùm quidã. §. siue igitur. s. eo. & ver. præcedẽti. & in l. qui in vtero. qđ ibi not. ff. de sta. ho. ergo debet ille, qui nõ põt præteriri eo, quia fictè causetur natus, fortius rũpere, ꝗ̃ ille qui tẽpore testamenti vere natus erat. Vñ Bar. attingens istam difficultatẽ in l. ij. §. expectãdi. ff. de bo. pos. secũdùm tab. in effectu reddit rationẽ. dicit enim, ꝙ posthumo præterito ideo nõ cõpetit bo. pos. secundùm tab. quia nõ est spes verisimilis, ꝙ posthumus nõ nascatur, & sic ꝙ impleat̃ cõditio instituti. & ideo interim repellit̃, tanꝗ̃ non institutus, qa verisimile est ꝙ conditio deficiat. Et hoc idẽ tetigit in l. illud. in fi. in principio cõmenti. de contratab. Sed qñ filius iã natus est præteritus, videt̃ hęres institut⁹ sub illa cõditione, si filius ꝑteritus nõ expugnauerit testamentũ ꝑ cõtratab. Vñ qa ista cõditio põt euenire, & est cõsiderabile ꝙ eueniet, ideo hæres institutus põt petere bo. pos. secundùm tab. Præterea secũdùm eum põt esse alia ratio: quia si hęres qui est in pari gradu petat bo. pos. secũdùm tab. ista petitio nunquã erit frustratoria, quia aut non expugnatur testamentum per contratab. & remanebit firma possessio secundùm tabu, aut expugnabit̃, & tunc conuertitur illa bonorum pos. in cõtratab. & sic habebit effectũ: vt §. sed si sub cõditione. qui sequitur in d. l. illud. Sed hanc rationẽ reprehẽdit Imo. & etiam præcedentem. Et vt incipiamus à prima, dicit ipse, quòd sicut in posthumo non attenditur institutio facta sub conditione, quia non est spes, quòd debeat impleri: qm̃ verisimile est posthumũ nasciturũ, ita in filio iã nato præterito nõ est verisimile, ꝙ cõditio, sub qua videt̃ istitut⁹ hęres, impleat̃:

quia nõ est verisimile, ꝙ ꝑteritus omittat cõtra tabu. cùm nemo ꝑsumat̃ iactare suũ. l. cũ de indebito. ff. de ꝓba. Melius facit, licet ipse nõ adducat gl. quã feci te notare in voce in l. j. C. de testa. mi. quę dicit, ꝙ cessante impedimẽto hæres institut⁹ ꝑsumeret̃ velle adire hereditatẽ: ꝓ qua gl. est casus sing. in l. q posthumos. §. fi. j. ad Syl. vbi iuriscõsult⁹ clare ostẽdit, ꝙ cessante impedimẽto præsumit̃, ꝙ hæres fuerit aditurus, & ꝑ cõsequẽs trãsmittit hæreditatẽ: vt ibi dicit̃, & illa declarat text. in l. elegãter. ff. eo. Præterea dicit ipse, qñ posthumus est præteritus, hæres videt̃ institutus sub duplici cõditione alternatiuę: videlicet si posthum⁹ nõ nascet̃, vel si nascet̃, & nõ cõtratabulauit. Vnde dato, ꝙ prima cõditio nõ deberet attẽdi, secundùm Bar. deberet attẽdi scđa, quæ qa põt verisir̃ existere, faciet ꝙ poterit bo. pos. secũdùm tabu. qa ad veritatẽ alternatiuæ sufficit alterũ esse verũ. l. si is qui ducẽta. §. vtrũ de reb⁹ du. cũ si. Sed ad primã impugnationẽ põt rñderi dupliciter. Et primò, ꝙ si pręteritus suus nõ intẽdit cõtratabulare, nõ incurrit aliquã iacturã sui patrimonij, de qua loquit̃ l. cùm de indebito. qa ꝑ ius dicẽdi nullũ, quod est perpetuũ, põt cõsequi idem ex iure proprio. l. is qui in potestate. in prin. cũ multis aliis similibus. ff. de le. præstã. Vel aliter, & melius, posito ꝙ non sit verisimile præteritũ omittere contra tabulas, hæc tñ spes, ꝙ omittãt, licet nõ sit verisimilis, nõ est reprobata: vnde potest melius tolerari. Sed ꝙ hæres institutus, si posthumus nõ nasceretur, expectet posthumũ mori in ventre, ista spes in homine est reprobata in l. inter stipulantẽ. §. sacrã. ff. de verbo. obli. & in l. quis posthumus. §. j. de libe. & posthu. Ad secundam impugnationẽ est dicẽdũ, ꝙ hic est fallacia in tẽpore: qa anteꝗ̃ posthumus moriat̃, nõ est verũ ꝙ illo tẽpore hæres sit institutus sub cõditione, si posthumus non cõtratabularet, cùm illo tẽpore nõ possint sibi cõpetere cõtratabulæ. Videt̃ autẽ institutus sub ista cõditione post natiuitatẽ: quo tẽpore si quęris vtrũ institutus, qui est eodẽ gradu, possit petere secũdùm tabulas, dicã ꝙ sic: quia post natiuitatẽ æquiparatur filio iam nato, quo ad rumpendũ, vt suprà. Secũda autem ratio Bar. quã etiam impugnat hic Imol. licet posset forte defendi à sua impugnatione, tam manifeste, non ponit aliquam differẽtiam inter posthumum & iam natum: quia eodẽ modo in posthumo possemus dicere, ꝙ si anteꝗ̃ nascatur data est possessio secundùm tabu. posset cõuerti nato posthumo in cõtratab. Vñ de ea nõ est multũ curãdũ. Et sic vides, ꝙ ab impugnatione Mod. opi. Bart. non posset defendi. Plus tñ placet qđ dixerũt Vltramontani, & Cy. in l. ij. C. de bon. pos. secũdùm tabu. videlicet ꝙ nunꝗ̃ instituti põt petere bo. pos. secundùm tabu. etiã sit sit præteritus iã natus, ꝗuis sint in eodẽ gradu: & hoc etiã sequit̃ Imo. ¶ Moueor primò ꝑ tex. in d. l. si duo. in fi. quẽ põderãt Vltramõtani, vbi dicit̃, ꝙ suo ꝑterito emãcipatus institutus retinet partẽ suã, si omittit cõtratab. ex tuitione. i. beneficio ꝑtoris: vt patet in verbo, tuetur: & sic de iure speciali. ¶ Scđò cõfirmat̃ ista opi. qa si cã, quare ille q est in eodẽ gradu, nõ expectat pręteritos, & põt petere bo. pos. scđm tab. est, qa vr̃ institutus sub cõditione. Ista rõ vr̃ vlis, quo ad oẽs institutos, etiã extraneos: vt patet in glo. ordi. in l. hi q. ff. eo. & est casus in l. si seruus. ff. eo. ti. & in l. si qs hæres instituat̃. in prin. ff. de hære. insti. Non obstat impugnatio, quã facit hic Bar. videlicet ꝙ si institutus nõ succederet iure ordinario, sed bñficio prætoris, nõ præstaret legata oĩbus, sed certis ꝑsonis dũtaxat. l. filiũ. §. is autẽ. ff. de le. pręstã. Qđ negat̃ expsse in d. l. si duo. in fi. nã ad hoc rñdet Imo. sequẽdo gl. in l. is q in potestate. sępe allegata. ꝙ tex. in §. is autẽ. põt intelligi in liberis, q beneficio ꝑteriti nõ hñt cõtratab. vt sunt descẽdẽtes ex fœminis. l. illud. §. ad testamẽta. ff. de cõtratab. Sed istud dictũ nõ vr̃ posse procedere: qa talib⁹ cõpetit q̃rela inofficiosi testamẽti. Vnde qua rõne institut⁹, qui põt habere cõtratab. adeũdo ex testamẽto vr̃ approbare volũtatẽ defuncti, & iõ tenet̃ ad oĩa legãta: eadẽ rõne, et forti⁹, ille q põt q̃relare, capiẽdo lucrũ ex voluntate defuncti, videt̃ approbare defuncti voluntatẽ. l. si pars. in fin. & in l. nihil. in princi. l. fina. ff. de inoffi. testa. Põt ergo solui aliter, nihil ad literam diuinãdo, sicut facit ista solutio, videlicet, ꝙ ille qui est institut⁹, succedat nõ secũdùm tabu. sed ex beneficio prætoris, nihilominus qa adeũdo expresse approbat voluntatẽ defuncti ex ęquitate & mẽte prætoris, debet teneri ad oĩa legata, per tex. quẽ adduxi aliàs in l. si ex duobus. in prin. ff. de cõtratabu. Et quare voluntas inutilis ex approbatione hæredis instituti efficiat̃ efficax, contra regulã positã in l. non dubium. C. de testa. est dicendũ sicut dixi in l. si filius qui in potestate. s. de lib. & posthu. ꝙ ista approbatio fit ex mẽte prætoris, autoritate iuris, quo ad effectum præstationis legatorum. †Et adde ad prædicta, ꝙ instituti non expectant præteritos, nisi vsq; ad annum [a] quo durat facultas petend bono

5 a

a ¶ Ad annum. Adde d. Alex. de Imo. in l. j. C. quando nõ pe. par. & Paul. de Ca. in l. suum. C. de iure deliberan.

bono.poſ.Vnde licet poſt annũ duret ius dicẽdi nullũ vſque
ad xxx.an.nihilominus poteſt peti bo.poſ.ſecũdùm tab.quia
remediũ iuris ciuilis nõ retardat beneficiũ prætoris:ita decla-
rat Bal.in l.ij.de bono.poſ.cõtratabu.alle.tex.in l.ſi impube-
res.§.quæſitũ.ff.ad Carb. Adde etiã, ꝙ filius præteritus hoc
ipſo ꝙ petit aliquid ex teſtamẽto,videt̃ approbare teſtamen-
tum,ſecũdùm Bar. in l.poſt legatũ.in prin.ff.de his qui.vt in
di.& Ang.in l. poſtꝗ.& in l.legitima.ff.de pe.hęre. ¶ In gl.
magna in verbo,relinquere.ibi:relinquit ergo cõtratab.Glo.
iſta manifeſte vult,ꝙ hic non trãſmittat̃ hęreditas de iure ci-
uili,ſed bo.poſ.dũtaxat:& idẽ dicũt duæ gl.ſequẽtes, vna in
verbo,decreto.alia in verbo,debet. Sed Bart. hic poſuit aliũ
intellectum,& alium Angel. dicit enim,ꝙ iſte tex.debet in-
telligi de trãſmiſsione hæreditatis,ita ꝙ hæreditas poterit adi
ri de iure cõi.Mouet̃, quia leges debẽt intelligi ſecũdùm ſub-
iectã materiam.l.ſi vno.ff.loca. cũ ſi. Sed nos ſumus hic in tit.
de acqui.hære.de iure ciuili. ergo debet intelligi, ꝙ fiat trãſ-
miſsio ipſius hæreditatis acquirendæ de iure ciuili:quæ ratio
faciliter tollit̃, quia non eſt incõueniens,ꝙ in vno titulo prin
cipaliter tractet̃ de vno iure, & incidẽter tractetur aliqd aliud
de alio iure:ſicut probatur expreſſe in terminis in l. qui hære
ditatem.s̃.eo.& in l.cùm quidam.§.ꝙ dicitur.el.j.s̃.eo. Vnde
Ang.reprehẽdit iſtas lectu.quia cùm hæreditas in caſu noſtro
non ſit delata:vt in princi.l.videt̃ poſſe tranſmitti.Sed iſta ra
tio eſt multũ friuola: quia cõcedendũ eſt regulariter id quod
ipſe dicit ex eo,quia nemo poteſt trãsferre id qđ nõ habet.l.
nemo plus iuris.ff.de re.iur.l.tradita.ff.de ac.re.do.Sed lex qñ
poteſt inducere, ꝙ hæreditas non delata trãſmittat̃, ac ſi eſſet
delata,tranſmittitur tũc ſpes iuris de futuro,ſicut ſit in contra
ctibus cõditionalibus.§.ex cõditionali.Inſti.de ver.obl.l.j.&
ij.C.vt ac.ab hære. & cõtra hę. Et hoc facit prętor in iſta mate
ria:quia impeditus in caſu noſtro, tranſmittit nõ ſolùm con-
tratab.quę cõpetebant tempore tranſmiſsionis, ſed etiam ſe-
cundùm tab.quę nõ competebant.Nec eſt ratio,cur lex ciui-
lis mota ęquitate hoc non poſsit facere, ſicut facit prętor. Sed
eſt fortior ratio,quam ſentit hic Paul. de Caſt.qui ſequit̃ lec.
gl.quæ eſt veriſsima,non tamẽ bene ſe explicat,vt dixi in vo
ce.Dicit eñ,ꝙ iſta opi. Ang.videt̃ contra text.in l.illud. ſæpe
allegata.in fi.vbi dicit̃,ꝙ beneficium bo.poſ.contratab. eſt ne
ceſſarium emãcipato,ergo non poteſt trãſmittere de iure cõ-
muni. Sed iſta ratio,niſi vltra procedas, nõ videt̃ concludere:
quia ego fateor, ꝙ emãcipato,qui non poteſt adire,eſt neceſſa
ria bo.poſ.ſed nõ ſequit̃,ergo erit neceſſaria hęreditas poſthu
mo non nato,vel,& annullata teſtamẽto,quia tũc nihil obſta
bit,quominus ſi eſt facta trãſmiſsio,vt di.Bar. hęres emanci-
patus poſsit adire de iure ciuili.Credo tamẽ in veritate, ꝙ iſte
bonus doc.habuit bonam mentem:nam ſi bene põderes tex.
in l.pręal.beneficiũ bo.poſ.contratab.ideo contra regulas iu-
ris ibi cõpetit inſtitutis,vt agnoſcendo bo.poſ.poſsint eã trãſ
mittere:ſed iſtud beneficium ob cauſam tranſmiſsionis nõ eſ
ſet neceſſariũ emancipato, ſi poſſet hęreditatem tranſmittere
de iure ciuili,quo ad effectũ tranſmiſsionis. Ergo dat̃ intelli-
gi,ꝙ tranſmiſsio de iure ciuili non ſit. Sed tu potes dicere,te-
nendo opi.Bar.ꝙſi poſthumus naſcatur,erit neceſſariũ bene
ficium emancipato bo.poſ.quia emãcipatus non poteſt ſucce
dere de iure ciuili,niſi quando eſt inſtitutus in teſtamẽto, ſe-
cundùm iura:vt plene per Bar.in d.l.illud.& ego dixi in l.ꝓ
hęrede.§.j.s̃.eo.& iſta reſpõſio eſt multũ colorata. Quia ta-
men litera ſimpliciter dicit, ꝙ iſtud beneficiũ eſt neceſſarium
emancipato, non diſtinguẽdo vtrũ poſthumus naſcat̃,vel nõ,
ideo tutius eſt dicere,ꝙ non tranſmittitur beneficiũ adeundi.
Vnde Ang.poſuit hic ſecũdam lec.dicens, quòd hic non trãſ
mittit̃ hęreditas ipſo iure,ſed per beneficiũ reſtitutionis in in
tegrũ,ex quo hęres defuncti reſtituet̃ ad adeundum,vtitur ra
tionibus friuolis,quibus bene reſpõdet Io.de Imo. vnde dic
vt hic per eũ. Et ex hoc infert vnum qđ eſt mirabile, & ma-
gni effectus,quia ſi cõpeteret beneficium bo. poſ.duntaxat,
finiretur anno in deſcendentibus.l.j.§.largius.ff.de ſucceſ.
edi.¶ †Sed ſi competit facultas adeũdi reſtituta à prętore, po
terit adiri hęreditas perpetuo[a].l.licet.C.de iure deliberan.li-
cet enim actio ciuilis reſtituta per prætorẽ ſit annalis.l.in ho
norarijs.§.ſed cum reſciſſa.ff.de ac.& obligatio.facultas tamẽ
adeundi reſtituta per prætorẽ erit ꝑpetua, nihil allegat. Et cõ
tra ipſum facit ſecũdùm Im.quia ſicut reſtitutioni poteſt prę
ſcribi,ita etiã & facultati,quæ parit ius deducibile in iudicio.
vt patet in l.licet.s̃.allegata.& in l.cũ notiſsimi.§.ſed & ſi qs.
C.de pſcri.xxx. anno.& plene p.Bar.in l.pignori.ff.de vſuc.
Et eſt verũ iſtud nõ ſolũ pſcriptione irregulari,ſed etiã in prę
ſcriptione regulari:vt plene ꝓbaui in l.quãdiu.s̃.eo. & eſt ca
ſus de iure canonico in c.cõſtitutus, de reſti.in inte. Vnde ſi
aliud non oſtendit̃,videtur, ꝙ iſta facultas adeũdi ſit annalis,
ſicut & actio.Ego tñ ſentio opi. Ange.eſſe verã in hoc dicto,
& aſsigno rationẽ differẽtiæ:deinde adducã tibi legẽ & auto-
ritatẽ.Nam actio ciuilis reſtituta per ꝑtorẽ eſt actio prætoria
poſt reſtitutionẽ.Caſus eſt clarus,maxime iuxta fin. Inſti. de
actio.§.ſed iſte.& ideo nõ eſt mirum,ſi reſtituta à ꝑtore con
tra ius ciuile finit̃ anno:quia & multę aliæ actiones prætoriæ
ſunt annales:vt patet in d.l.in honorarijs.Sed facultas adeun
di reſtituta à ꝑtore non põt dici eſſe de iure prætorio: qa ſe-
cundùm hoc hæres adeundo ex illa ꝑtoria facultate põt effici
hæres de iure pręrorio:cõtra text.in §.quos aũt.Inſtit.de bo.
poſ.Si autẽ facultas adeũdi eſt de iure ciuili, remediũ ciuile nõ
potuit extingui,& tolli per ꝑtorẽ:qđ patet, quia nõ põt face
re prætor,vt qui ſemel fuit hæres de iure ciuili,ipſo iure de-
ſinat eſſe hæres.l.ſi ſine.§.ſed qđ Pap.ff.de mino.Quòd autẽ
facultas adeũdi reſtituta p pręrorẽ ſit de iure ciuili,ꝓbat̃ not.
in l.j.§.ſi qs adita.ff.ad Ter.& plene declarat Bar.in l.j.in fin.
ff.de ſuis & legi.vbi eſt vidẽdum.& in l.ij.§.interdũ.de vulg.
& pup.& in l.qui ſe patris.C.vñ lib. & põdera, quia in d.§.ſi
quis adita.inducit̃ ius adeũdi de nouo:& ſic multo fortiꝰ vide
bitur poſſe dici de iure ꝑtorio, ꝗ ius ciuile olim extinctũ, &
nunc reſuſcitatũ,qđ videt̃ ſubrogari loco veteris. Sed Io. de
Imo.hic reprehẽdit Ang.ex eo, qa remediũ reſtitutiõis in in-
tegrũ eſt remediũ extraordinariũ.l.in cauſę.ĩ fi.ff.de mi.ergo
non põt cõcurrere cũ ordinario, videlicet cũ bñficio bo. poſſ.
contra tab.de quo in d.l.illud.Sed ad hoc poteſt reſpõderi fa-
ciliter iudicio meo:qa principaliter ordinariũ & extraordina-
riũ remediũ hic nõ concurrũt circa idẽ:nam vnum cõpetit ad
bo.poſ.& aliud ad ius adeũdi. Vñ licet iſta duo remedia in cõ
ſequentiã cõcurrãt ad eũdem effectũ, non ꝓhibent̃ cõcurrere
ſcđm regulã,quã ponit Bar.in l.in ꝓuĩciali.§.j.ff.de ope. no.
nũ.alle.tex.cũ gl.in l.de pupillo.§.meminiſſe.eo.ti.†Pręterea
nõ eſt verũ,ꝙ remediũ bo.poſ.hic ſit remediũ ordinariũ,cùm
cõcedat̃ de iure ſpãli in ſubſidiũ: vt patet in d.l.illud.in fi.Vñ
eſſet recurrẽdum potiꝰ ad aliũ articulũ,quẽ tangit Bal. in d.l.
in ꝓuinciali.ĩ quo tñ cõcludit idẽ qđ in pcedẽti,qñ duo reme
media extraordinaria cõpetũt ad diuerſa. Vñ ꝓpter hoc opi.
Ang.nõ eſſet falſa,ſed non videt̃ vera per rationẽ aſsignatam
s̃.cõtra Bar.qa ſi cõpeteret reſtitutio in integrũ, ergo nõ eſſet
neceſſariũ bñficiũ bo.poſ.vt s̃.dixi. Quòd aũt lec.iij. vt veriſ
ſima põt etiã ꝓbari per l. Pãtoniꝰ.in prĩ.j.eo.vbi patet, ꝙ im
peditus ex iuſta ignorãtia mortis teſtatoris,reſtituitur ad bo.
poſ.nõ ad hæreditatẽ.& inquãtũ d.Io.de Im.hic dicit, deſen
dendo opi.Bar.ꝙ verbũ,ſubueniẽdũ,poſitũ hic in tex.põt in-
telligi hoc modo,videlicet ꝙ hæres ad quẽ eſt facta trãſmiſ-
ſio,poſsit petere declarari ius adeũdi ſibi ſaluũ eſſe.Et in hoc
eſt ſubueniẽdum:nã hic non videt̃ poſſe dici, quia ſicut ille q
habet actionẽ certã de pſenti, non põt petere declarari ſibi a-
ctionẽ cõpetere,faciendo iudiciũ ſeparatũ à iudicio, in quo a-
ctio deduceret̃ in iudicio,ſed in effectu ſic petendo videt̃ age
re,ſecũdùm Bar.in l.ſi finita.§.elegãter.in vlt.col.ff.de dã. in
fec.ita nõ videt̃,ꝙ ille qui habet ius adeundi certũ ex legis diſ
poſitione,poſsit petere hoc declarari:debet eñ adire prius, &
poſtea agere.Non obſt.tex.in l.illud.in fi.cum l.ſeq.quia bo.
poſ.de qua ibi loquit̃,licet ipſo iure trãſmittatur ad hæredẽ.
non tamẽ acquiritur, niſi iudex decernat bo.poſ.l.j.§.decre
talis.ff.de bo. Et ipſa declaratio, de qua ibi dicitur, habebit
vim decreti:quia verba declaratoria iudicis ſecundùm ſubie-
ctam materiam ponuntur pro diſpoſitiuis.l.ſi prætor. in prin.
& ibi Bar.ff.de iudi. & ego plene ſcripſi in l.is cui bonis.poſt
Moder.ff.de verbo.ob.¶ Extra intellectum huius legis glo.
enumerat octo vel nouẽ caſus,in quibus hęreditas non adita
tranſmittit̃ contra regulas iuris.& Bar.qui latius proſequitur
materiã,ponit ſeptẽ vel octo regulas generales.Quarũ prima
eſt,ꝙ vbicũq; aliquis dubitat,vtrũ poſsit adire hæreditatẽ,vel
non,ex aliqua iuſta dubitatione,ſi interim decedit, trãſmittit
hæreditatem ad quoſcunq;, ſi in omnem euentum.i.ſiue ex
teſtamẽto,vel ab inteſtato erat ſucceſſurus.Et ex his infert,ꝙ
ſi filius emãcipatus dubitat, vtrũ pater fecerit teſtamẽtũ, vel
non,interim decedẽs trãſmittit,attẽto iure nouiſsimo,ſecun-
dùm qđ debet habere legitimã ſuam[b] iure inſtitutiõis:in aut.
vt cũ de appel.co.§.cæterũ.Sed ſecũdùm iura iſta non poſſet
trãſmittere hæreditatẽ,qa poterat ſibi relinqui in teſtamento
quoquo relicti titulo.vñ ſi eſt factũ teſtamẽtũ,nõ eſt certꝰ ꝙ
ſit futurꝰ hæres,qa potuit eſſe legatariꝰ vel fideicõmiſ.¶ Qui
bus dictis adde ſcđm Io.de Imo.ꝙ primũ dictum non eſt ve-
rum:quia etiam de iure Digeſtorum filius debebat habere le
gitimã iure inſtitutionis.l.ita tñ.§.qui rogatus.ff.ad Trebel.
quã l.alle.Bart.ad hoc,tenẽs oppoſitũ eius qđ tenuit hic in l.
ſi emancipatus.ff.de contra tabu.quem alleg.Ioan. de Imol.

a ¶ Perpetuo. Vide
quæ habentur per
d.Alex.de Imo.in
l.ſuum.C.de iu. de
lib.

b ¶ Legitimã ſuam.
Adde d.Bart.Soci.
in conſil.cl.inci. &
nos. de. vij. confir
mantur.in j. parte.

hic. Et vide eum plenius dicentē in l.cùm ex filio.in vlti. col. ff.de vul.& pup. ſuper quo vide qđ ſcripſi plenius poſt Mod. in l.inter cętera.ſ.de liber.& poſthu. ¶Secūdò adde ſecūdùm eundem d. Io.ꝙ licet filius emācipatus ſciat ſe ex teſtamento ſucceſſurum in legitima, nō tñ videť ſcire ſe ſucceſſurū tanꝗ̄ hæredem,ſiue ſit inſtitutus in re certa,vt ipſe dicit,ſiue ſimpliciter in ſua legitima:†nam inſtitutus in re certa non eſt ꝓprie hæres,vbi eſt alius vniuerſal:s.l.quoties.C.de hæred.inſtit. & quota legitimæ nō eſt quota hæreditatis, ſed bonorū[a]: vt declarat idē Bar.in l.ex facto.la grāde.ſ.de hęre.inſti.& videbis plene poſt eū in l.gerit.j.eo.Sed defendēdo Bar.poteſt dici,ꝙ nomē hęredis hic nō capiť ꝓprie & ſtricte: qđ patet dupliciter ex fine literæ.Primo quidē,quia idem eſt in emancipato, quod in ſuo, qui tñ non eſt hæres proprie ſuccedēdo ab inteſtato,ſed bo.poſ.vt Inſtit.de bo. poſ.§.quos autē.Secūdò,qa lex dicit,ꝙ ſatis eſt,ꝙ in omnē euentum emancipatus ſit rem habiturus.Nomē aūt rei generalius eſt,& poteſt cōplecti quotam bonorum,ſicut quotā hæreditatis.l.rei appel.ff.de verb. ſigni.l.j.ff.ſi cer.pe. Nec mireris, ꝙ capiať improprie: quia ſicut ad coniecturādam voluntatem defuncti ille cenſeť etiā hæres,qui habet ſubſtantiā hæreditatis,licet ſub nomine prælegati.l.filio.in prin.& ibi per Bar.ff.de lega.j.vnde grauatus reſtituere hæreditatē, videtur etiā grauatus reſtituere prælegatum,qđ fuit aſsignatū loco portionis hæreditariæ: ita ad cōiecturādum legis volūtatem ſatis eſt, ꝙ ſubſtātia filiùs eſt percepturus ex volūtate defuncti,percipiantur ab eo, vt dicať in omnē euentū futurus hæres,ex quo eſt ratio in vtroꝗ̄. Conſiderauit eñ legiſlator,ꝙ aliquis non debet fraudari lucro hęreditario, ex quo in omnē euentū illud lucrū erat ꝑcepturus, quod ſubrogať loco quotæ hęreditarię: & in quibuſdā largo modo diciť hæreditas,ſicut patet in d.l.quoties. & in d.l. ex facto.¶Item adde circa hāc primā regulā, ꝙ ſecūdùm Ange. hic in ſua prima repetitione ex iſta l.nō poteſt colligi hæc regula vniuerſaliter:quia lex iſta loquiť,qñ hæreditas non erat delata,& propter impedimentū cōcediť trāſmiſsio. Sed non infert iſta regula in caſibus, in quibus hæreditas eſſet delata, & hæres impedireť adire: quinimo in ſecūdo reſpōſo iſtius l. iuncto tertio videť ꝓbari contrariū:nam qñ emancipatus putabat ventrē eſſe prægnātem,qui erat vacuus,tex.ſimpliciter dicit,ꝙ hæreditas ſibi nō acquiriť, nec prouidet ei de aliquo remedio, ſicut facit in tertio reſpōſo. Ergo dať manifeſte intelligi,ꝙ non trāſmittiť hæreditas,etiam de iure ſpeciali, quia ſic acquireretť ſaltē hæredi ex pſona emācipati aliquo modo, & ſic ipſi emancipato.Sed Ioan.de Imo.dicit defendēdo Bar. quòd non ex verbis, ſed ex mente ipſius legis probať hic iſta regula:quia ſi hæreditas nō delata tranſmittiť propter impedimentum, multo fortius debebit trāſmitti delata hæreditas ſtante impedimēto iuris.tenet cōſequētia per l. poſthumos. & per l.ij.§.eleganter.ff.ad Syl.Et hoc videť rationabile, ſed tamen non reſpondet ad iſtum text.in ſecūdo reſponſo. Tu ergo dic,ꝙ iſte tex.in ſecundo reſponſo debet intelligi,quando ille qui credebat ventrē eſſe prægnantem, non mouebať ad hoc credēdum iuſtis rationibus:vnde ſibi imputet qui non perquiſiuit diligēter, vtrum eſſet vacuus,vel non: argu.l.qui cum alio.cum materia.ff.de reg.iur.& quia lex non ſubuenit negligentibus,ſed impeditis ſine culpa ſua,vt ſ.dixi. ¶Secundò principaliter adde,ꝙ iſta regula exceptiua videť cōtra text. in l.j.C.de his qui ante aper.tab. in qua lege attende diligenter,quia Ang.inducit eam vno modo, ſecūdùm quem lex nihil facit.Dicit eñ,quòd ibi filius ignorabat patrem eſſe mortuum:quo caſu nō eſt verum id quod ipſe infert, ꝙ filius ſciret ſe futurū hæredē in omnem euentū: quia ſi pater viueret, non poſſet ſuccedere:vt dicit hic Io.de Imo.& bene, nam viuens non habet heredē.l.nec nos.C.de ca.& in l.ij.§.interdū. ff.de vulga.& pup.Sed ille tex.iudicio meo non dicit hoc,nec ponit iſtū caſum,qui poniť in l. Pantonius.in prin.j.eo.ſed loquiť qñ mortuo patre filius ignorabat,vtrū eſſet inſtitutus, vel nō tabulæ erant clauſę:quo caſu fortiter obſtat ille tex.regulæ domi.Bart.quia in omnē euentū videť,quòd ſciret ſe futurum hęredem,ſiue ſit factum teſtamētum,quia debet inſtitui,ſiue teſtamentū non ſit factū,qa ſuccedit ab inteſtato.Sed aduerte diligēter,qa ille tex.loquiť de iure C.ſecūdùm quod non oportebat relinquere filio iure inſtitutiōis.l.oīmodo.C. de inoff.teſta,& ſ.tetigit Bar.vnde nō eſt mirū, ſi non tranſmittit,niſi ad ſolos filios,quia non ſciebat in omnē euentum ſe futurum hęredem. ¶Vltimò adde inquantum Ioann. de Imol.in fi.huius quæſtionis tangit,quæ portio tranſmittatur ad hæredem. Nam dicit ipſe, quòd ſi poſthumus naſceretur, ſeu aliter reduceretur res ad cauſam inteſtati, tunc habebit partem, quam eſſet habiturus ab inteſtato: ita intelligit tex. in lege,ſi filius.in fin.ff.de bonis liber. Sed ſi poſthumus non naſceretur,& ſic teſtamentum valeret,tunc haberet totam hęreditatem, ne quis decederet pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus,contra l.ius noſtrum.de reg.iur. Vnde dixit ibi gl. no.quòd vbicunꝗ̄ ſequeretur iſtud inconueniens, nunquam portio quæ non poteſt pertinere ad inſtitutum poſſet applicari venientibus ab inteſtato,ſed inſtitutus efficeretur hæres ex teſtamēto in totū, & portio quā non poteſt capere applicareť fiſco.Et eſt ſingularis limitatio ad ea quę habentur in l. j.C.de na.lib.& per Bald.in l.fi.ff.de his qui.vt indi. Sed alij docto.Mod.poſt Bal.cōcludunt,ꝙ vbicūꝗ̄ inſtitutus non pōt vocari,niſi ad certā portionē limitatam à lege,in alia parte nō eſt locus iuri accreſcendi, ſed decedet quis pro parte teſtatus, cōtra regulas iuris:ita videtur probari,& ibi hoc ponit Io. de Imo.in l.ſi quis inſolidū.ſ.de hęre.inſti.Cùm ergo text.in l.ſi filius.in fi.ſimpliciter reſeruet portionē, quā inſtitutus eſſet habiturus ab inteſtato,nō eſt opus reſtringere eo modo,quo facit d.Io.de Imo.ſed ſimpliciter pōt dici,ꝙ etiā ex teſtamēto non ſuccedat niſi pro parte Alibi autē dixit Bal. & no.in l.cā quā.in pe.char.C.de fideicō. ꝙ iſto caſu ex teſtamēto acquiretur hæreditas in totū, ſed ſubſtitutus tenebitur reſtituere partē venientibus ab inteſtato.Et attēde vltimo loco: qa ſi cōcedis lec.Bar.eſſe verā,in hęreditate nō delata,concurrūt duo ſpecialia circa idē, videlicet ꝙ hæreditas habeatur pro delata, & ꝙ non adita tranſmittatur contra regulas iuris. Sed poſſet forte dici,ꝙ non concurrunt circa idem omnino,ſed vna ſpecialitas eſt,ꝙ habeatur pro delata,alia vt delata trāſmittatur. ¶Circa ſecundam fallentiam principalem dicit Bar. pondero exemplū,ꝙ quando quis eſt impeditus ex facto tertij,ſi quęritur vtrū tranſmittat hæreditatē, eſt diſtinguendum, ꝙ aut cōtra tertiū pōt haberi regreſſus,quia forte fuit in dolo,& eſt ſoluendo,& tūc tranſmittitur hæreditas:ita intelligit tex. in l.j.§.fi.ff. ſi mulier ventris no.aut non pōt haberi regreſſus, quia vel non eſt ſoluēdo,vel iuſte impediuit, & ſine culpa. & tunc tranſmittitur hæreditas ipſo iure:per l.ſi ſcriptus.in fi.ff. de Carbo. Super quo pūcto ſunt varietates:nam Ang.hic in prima regula exceptiua tenet,ꝙ in l.ſi ſcriptus.ſuccurritur impedito per reſtitutionem in integrum. & hoc indicat verbū, ſuccurrendum,quod ſonat in futurum:iuxta no.per gl.quam ſuprà allegaui in l.de pupillo.§.qui nūciat.ff. de oper.no.nū. Sed ad hoc reſpondet hic Ioan.de Imo.vt poſtea dicā.In hac autem ſecunda fallentia ſimpliciter tenet,ꝙ hæreditas tranſmittitur,& ſic contradicit ſibi ipſi,ſicut bene perpendit Ioā. de Imo.Similiter etiam Pau.de Caſt.hic variat:nam in prima fallentia dicit idem quod Ange.in ſecunda,ſequitur Bar.ſimpliciter,quem etiam ſequitur hic Ioan. de Imo.& Bald. in l. cum antiquioribus.in vlti.col.C.de iure deli.Non ob. tex.in l.ſi ſcriptus.in verbo,ſuccurrendū.quia poteſt intelligi, vt ſ. fuit dictum in intellectu iſtius legis,ꝙ ſuccurritur ſibi per iudicem,qui poteſt adiri, vt declaret ius adeundi ſaluū eſſe. Vel poteſt dici, ꝙ ſuccurretur per bon.poſ.decretalem, quæ fa[illegible]lius ſtante impedimēto tranſmittitur:vt vidiſtis intellectum iſtius legis in trib' glo. Mihi videtur, ꝙ in l. ſi ſcriptus.debet ſuccurri remedio reſtitutionis, ſiue intelligas ꝙ reſtituať bo. poſſ.ſecūdùm tab.ſiue ius adeundi. Moueor potiſsime: qa nō eſt dubium,ꝙ impedimentum ſurgens ex cauſa reipu. eſt fortius, quàm impedimentum ſurgens ex facto tertij.† Quod patet,quia impedito ex facto tertij nō ſuccurritur aliquo modo,niſi in ſubſidium,vt dictum eſt,& fatetur Bar. Sed abſenti cauſa reipu.ſuccurritur abſolute.l.Pantonius.in prin.j.eo.l. cùm quidā.in princip.ſ.eo. Et nō eſt dubiū, ꝙ impedimentū procedēs ex cauſa reipu.eſt fauorabilius,ꝗ̄ cętera impedimenta:vt patet ex his quæ tradit Bart.plene in l.fi.ff. de in integ. reſti.Sicut ergo impedito cauſa reipu.cōcediť reſtitutio,& nō ſeruatur illęſus ipſo iure:vt patet in d.l.Pātonius. & in l.cùm quidā.ita in iſto caſu cōcedetur reſtitutio,nō tñ fiet trāſmiſsio ipſo iure. Præterea ſi ex impedimēto tertij trāſmitteretur hęreditas ipſo iure, ſequeretur ꝙ in l.ſi filius.§.fi. qñ impeditus erat in oēm euentū ſucceſſurus,cōſeruaretur ſibi portio,nō ſolū quā habiturus eſſet ab inteſtato, ſed etiā tota hęreditas, ſi inſolidū eſſet inſtitutus in teſtamēto, & ſuccederet ex cauſa teſtati:puta, qa teſtm̄ nō eſſet falſum. & tñ cōtrariū ibi diciť, vt ſ.dixi in prima exceptione, licet in hoc Imo.dixerit aliā:nā eadē ratio eſt,ꝙ nō cōſeruetur totū, ſicut nō cōſeruareť pars ipſo iure ex iſta ſecūda regula.l.ꝗ̄ de tota.cū materia.ff.de rei vē.Opi.tñ Bar.eſt cōmunior,ex qua inferebāt nōnulli cōſulētes,ꝙ ſi ex forma ſtatuti ꝗ̄diu ſupereſt maſcul', filia fœmina nō pōt ſuccedere,fœmina interim moriēdo,qa non pōt adire viuēte maſculo,trāſmittit hęreditatē ex bñficio d.l.ſi ſcript'. Sed iſta opi.reprehendiť à Bar. in l.fi.ff.ad Ter.& opi. Bar. ſequitur

a ¶Bonorum. Adde eundem do. Franc. Are.in l.j.de vulg. & pup.& quod ibi dixi in apoſtil.

quitur Bal.in l.si quis filiū.in prin.C.de inoffi.testa. & in l.si auus.C.de libe.præte.cū quadā limitatione,quæ nō est vera:vt plene ostēdi subtiliter scribēdo super ista quæst.in l.si quis posthumus.§.filium.ff.de libe. & posth. Et licet tūc idē dixerim,respondēdo ad l.si scriptus.nūc loquor adhuc clarius,& dico quòd quando quis impedit̄ adire ex volūtate testatoris vel legis,quia alius eum præcedit, tūc illo interim decedente nunquam fit transmissio. Casus est in l.qui posthumos.§.fi.j.ad Syl.& in l.j.§.proximum.ff.vnde cogna.& est ratio,quia lex non vult,neque testator illū succedere,& ius cōditionale regulariter nō trāsmittit̄.l.j.§.sinautē sub conditione.C.de cadu.tol.& hoc totū procedit ex volūtate vel ordinatione legis,vel testatoris,sed qñ quis impedit̄ ex facto tertij,etiā iusto,hoc non procedit immediate à lege vel à testatore,sed à facto tertij,præter volūtatem legis,vel testatoris.& ideo casus nō sunt similes.Et de quæstione dic vt in d.§.si filium.¶ Circa tertiam regulā adde dictis Bart. inquantū dicit,quòd si forēsis sub pœna prohibetur acquirere sub quocunque titulo, & post mortem eius cui vult succedere, non adeat hæreditatē metu pœnæ statuti, transmittit hæreditatē ad hæredē suum,per ea quæ dicta sunt in ista materia regula.nam Ang.hic in sua repe.reprehēdit istā doct. Dicit enim,quòd si iste fuit institutus hæres,habilitas in hærede scripto requirebatur tribus temporibus.l.si alienū.§.in extraneis.s.de hære.insti.Cùm ergo non esset allibratus tēpore testamēti,neque tempore mortis,[a] sequit̄ quòd non valuit institutio:per cōsequens hæreditas non delata nō potuit trāsmitti.Sed Io.de Imol.dicit,si iste erat cōsanguineus proximior,vt præsupponit Bar.posset succedere,nō obstāte prohibitione statuti,& multo fortius si succederet ab intestato: nam prohibitus alienare non videt̄ prohibitꝰ instituere eū,qui esset successurus ab intestato,qñ est facta prohibitio in certum genus personarū:nec etiam videt̄ prohibitus habere illū hæredem ab intestato.Primū dicit gl.sing.in l.pater.§.Iulius.ff.de lega.iij.quam ad hoc allegat Imo.in d.l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verbo.obli. Secundum probat̄ in d.§.Iulius.& in §.fundū.& est regula,quam ponit Bar.in d.§.ea lege.in d.l.peto.§.fratre.ff.de leg.ij.Vnde iste nō comprehenditur sub prohibitione statuti,nec videt̄ incapax,secūdùm eū. Sed tūc obstat:quia si nō cōprehēditur sub pœna statuti,ergo potuit adire, & nō fuit impeditus metu pœnæ:quomodo ergo transmittit?Sed ipse respondet,quòd probabiliter potuit dubitare, ne incideret in pœnā propter statutum,quod imponebat pœnā acquirēti quocunque titulo.Sed ista responsio est nimis leuis: quia si dubitauit acquirere ex titulo, ex quo nō videbat̄ prohibitus acquirere,iste fuit error iuris,qui nō præsumitur,neque est probabilis ad lucrū consequēdū.l. iure.C.qui admitti.l.fi.C.de iu. & fac.igno. l.bonorū.ff.de bo.pos.Et quòd non præsumatur,declarat Bart.in l.sed si lege.§.scire.ff.de peti.hæred.†Dicamus ergo,& melius,saluando opi. Bar.vel quòd iste forēsis attentis verbis statuti nō est inhabilis simpliciter, sed habilis sub cōditiōe.s.si fuerit allibratꝰ:[b] quæ cōditio dicit̄ cōditio intrinseca,quia sine ea nō valeret institutio,seu titulꝰ pcedēs:vbicunque aūt inhabilis iuuat̄ sub cōditione intrinseca,quæ facit eum habilē, non attēditur nisi tēpus conditionis existentis.l.in tempus.C.de hære.insti. plene per Bar.in l.eam quam.C.de fideicō.Quòd autem iste videatur habilitatus sub cōditione,ostendūt verba statuti,dum dicūt,nisi prius fuerit allibratus:dictio enim,nisi, suspendit dispositionē præcedentem in cōtrariam conditionē hoc modo: ergo si fuerit allibratus,possit acquirere.l.quibus diebus.§.quidam Titio.ff.de conditio.& demon. Et licet illa l.loquatur in vltimis volūtatibus,& secus sit in contractibus,vt plene per Bar.in l. j.ff.de cōdi.& demō. & in l.cū.§.qui iniuriarum.ff.si quis cau. in hoc tū casu.i.in dispositione legis vel statuti dicemus magis idem esse, quod in vltimis voluntatibus,quàm qđ statuitur in contractibus.Ista conclusio probat̄,tum quia legis dispositio magis æqparatur vltimę voluntati quàm contractui.l.si ita fuerit.in fi.ff.de ma.testa.& no.Bar.in l.trāslatio.ff.de adi.le.tum qa in hoc casu,si æqparamus dispositionē statuti vltimæ voluntati,fit mitior interpretatio,quia cōseruat̄ hæreditas ei qui debet succedere:ergo illa est assumēda.Casus est singu.in c.pręterea.extrà, de ap. put declarat Io.de Im.in d.l.j.de cōdi.& demō.& ita dicit Bar. in si.q. in l.centesimis.§.fi.de ver.ob.Sed huic respōsioni videt̄ obstare; qa si nō allibratus videt̄ habilitatus sub conditione,si fuerit allibratus,ergo non est delata hæreditas:ergo nō videt̄ posse transmitti,quia solū in vno casu reperitur,quòd hæreditas non delata trāsmittit̄,qui ponit̄ in fi.l.nostræ, vt s.declaraui in scđa fallētia principali.Sed ad hoc respōdet̄,quòd ista conditio fuit apposita executioni tituli,ex quo debebat fieri acqsitio:ynō suspendit obligationē seu dispositionem:quòd nō sit pura,sed executionē dūtaxat.Casus est in l.q res.§.mihi decē.ff.de sol.& tradit Bar.in l.fi.§.fin. ff.de verb.ob.& ita dicimus in simili in die certa.in l.ex his verbis.C.qñ dies lega.ce.Et attēde:qa licet Io.de Imo.hoc dicat,sequēdo dicta Bart. in l.si ita quis.§.ea l.ff.de ver.obl. quòd prohibitus à statuto acqrere: seu si est prohibita alienatio in ipsum,non videt̄ prohibita successio ab intestato, nihilominus Bar.hic expresse sentit contrariū in isto casu.Vult enim,quòd si adiuisset antequam esset allibratꝰ,incideret in pœnā.Et pōt dici hic, sicut d. Ang.singulariter cōsi.cccxxviij.quòd illa dicta Bar.in §.ea l.loquant̄, qñ verba nō dirigunt̄ ad acqrentē,sed ad alienātem. Sed in quæst.Bar.hæc verba dirigūtur ad acquirentem, quo casu non attendit̄ causa acqsitionis, sed ex nulla causa potest fieri acquisitio,etiā si alienatio sit necessaria,secundùm eum. Et ita limitat gloss. in l.j.C.non lice.habit.libr.x.quæ

7 proprie dicit,† quòd prohibitus alienare, non videtur prohibitꝰ instituere hęredem,[c] licet alienatio sit prohibita in certum genus personarum.al le.l.j.de his quæ pro non scriptis habentur.in l. j.cū materia.C.de hæredi.insti.Sed iura nihil faciūt:quia ibi causa per quā qs reddit̄ inhabilis ad acquirēdum.i.capitis diminutio,& pditio statuti pariformiter habet locū,& respicit quācunque cām. Sed nō est ita in casu nostro:qa maior est ratio,quòd alienatio phibeat̄ in extraneū,quàm quòd prohibeatur in cōiunctā personā. Præterea ista differētia est falsa & inanis:qa regula est,quòd phibito vno correlatiuorū, & aliud videt̄ phibitū.l.j.C.de cupres.li.xj.& ibi p Bar.& pbat̄ in l.fi.C.de indi.vidui.Si ergo est prohibitus qs alienare in forēsem, ergo & forēsis videt̄ phibitus acquirere: & ecōtra,si forēsis est prohibitus acqrere, tradēs ei videtur prohibitus alienare.& hoc dicit Bart.clare in aut.sacramēta puberū.C.si aduersus vēdi. & etiā idē sentit in l.si qs pro eo.ff.de fideius.vult enim in locis palle.quòd si verba statuti dirigunt̄ ad cōtrahētem cū muliere,vel minore,etiā ipsa mulier vel minor videat̄ phibitus.Dicamus ergo,& meliꝰ, quòd opi.Bar.hic verificat̄,qñ in l.vel statuto est apposita dictio vniuersalis, maxime geminata: tūc enim vt ista verba aliqd operent̄,videbit̄ prohibita indistincte oīs alienatio,& sic successio ab intestato.Pro ista declaratione adduco tibi gl.not.in simili in c.j.de exces.prela.lib.vj.in verbo,alienationes.quæ dicit,quòd per verbū vniuersale,quibuscunque,quod ibi ponit̄, illa prohibitio comprehēdit aliquid plus, quàm aliàs non comprehenderet. Et ad materiā vide tex.sing.in l.murilegu li.C.de murile.lib.xj.p quē Bar.dicit ibi, quòd si ex constitutione monasterij nō subditus abbati nō potest acquirere emphyteosim ecclesiasticā,ille q non erat subditus si acquisiuit,potest eā retinere, faciendo se subditū monasterij. Et sic videret̄, quòd etiā si non esset expressum in statuto,quòd possit acquirere,si faceret se allibrari,faciendo se allibrari acquisitio haberet effectū: qđ nō firmo pro nūc. Tene etiā menti gl.sing.in c.imperialē. in princ. de phi.feu.alie.per Fe.quæ vult,quòd si aliqs phibet̄ alienare sub pœna,licet videat̄ prohibitus hęredē instituere,quo ad hoc vt hæreditas nō possit acquiri, non tū videt̄ prohibitus quo ad hoc, vt incidat in pœnā:de quo dic vt dixi in l. si ita quis.§.ea.l.prealleg.Et no.ibi singu.quòd licet alienatio prohibita per legē sub pœna sit nulla, non obstāte pœnæ appellatione,vt hic præsuppōnūt omnes,& est verū: secus tū est, quando alienatio est phibita à testatore:quia si apponit̄ pœna,videtur reseruari annullatio actus,secūdùm Bal.singu.in l.j.circa mediū.C.de his quę pœ.no.Et attēde:quia si d.Io.de Imo.intellexit,vt suprà retulit,quòd iste forēsis acquirendo ab intestato nō incideret in pœnā, fatua fuit eius dubitatio, vt s.dixi.Si autē intellexit,quòd licet nō videat̄ phibitus titulo successionis ab intestato, videt̄ tū prohibita acqsitio,hoc est expresse cōtra tex.in l.cùm pater.§.cū inter.ff.de leg.ij.

8 † Præterea regula est, quòd phibita acqsitione seu alienatione,in cōsequētiam,videt̄ prohibitus cōtractus,ex quo fit acqsitio:vt plene p Bar.ī l.cū lex.iuxta fi.ff.de fideius. Ponit̄ & quarta exceptio hic, videlicet quòd filiꝰ in ptāte,siue sciēs,siue ignorās,siue infans, siue maior infante,trāsmittit hæreditatē ad quoscunque ex capite suitatis. Multa iura allegant̄, q̄ vide hic p Bar.in l.ex militari.§.fi.ff.de test.mili.sed pcipue sunt tex.iste,& l.illa,ex militari. in x.& l.Luciꝰ. ff.de iure fis.cum si. Addit hic d.Pau.de Ca.duas leges, videlicet l.j.§.ibidē.ff.de colla.bo. quę bene facit.& l.fi.s.de cōdi.insti. Et quia ista est cōis conclusio,quā sequit̄ hic Ang.& Mod.nō multū addentes dictis Bar.solùm tangenda est difficultas aliquarum legum, quibus non videtur bene responsum.Et primò ista opi.videtur approbari in l.j.[d] in fi.C.de his qui ante aper.tabu. quam induco sic. Nam clarum est,quòd in principio sui lex illa loquit̄ tā in filijs in potestate,quàm in alijs:& di-

a ¶ Mortis. Vide Lau.in l.in quorū. ver.nunquid stante.de pig. & Pau. de Castr. in consil. cccxl.

b ¶ Allibratus. Adde Lud.ī l.in graui. §.elegāter. ad Syl. & Lau.in l.in quorum.ver. & scias quòd Ludo.de pigno.

c ¶ Hæredē. Adde Lau. de Fa. in l. in quorum. de pig. in xvij.co.& d.Alex. de Imo.in cōsi. xxiij.ij.pte.& in cōsilio cliij.ij. parte. vbi ponit an possit instituere extraneum. & quòd sic,& tenet Ang.in consil.incip. dña Andrea &c. & d. Ale. consil. clxxxiij.ij. parte. & in consil. lxxj.iiij.parte.

d ¶ L.j.Trāsmissionis beneficium,de quo in hac l.j. an & qñ cōcedat̄,vide no.per do.Bar.So. in cōsi.ccxcvj.inci. in pręsenti.ver.secūdò principaliter ibi cōfirmat̄. in ij.pte.vbi etiam an sit fauorabilis & extēdibilis,de quo etiam fuit tactū in l.si qs filium. codē titulo.

cit quòd transmittunt ad solos posteros ex beneficio illius legis. Et additur in fi. ratio, quod istud remediũ est inuentũ, quia iniquũ erat descendentes per mortem parentum suorum hæreditate priuari: sed si suus trãsmitteret ex capite suitatis, ista ratio esset falsa: quia si etiã non esset datum beneficium illius legis, competebat sibi facultas trãsmittendi, & per consequens successores non priuabantur hæreditate. Sed ad hoc respondet, licet valde coloratè vrgeat, quòd ista ratio est vera, respectu eorum qui non sunt sui, qui non poterant trãsmittere ante illam legẽ, nec refert ad suos, sed ad alios: sicut videmus in simili, quod in alternatiua legis satis est, quod vna pars sit vera, licet alia sit falsa. Et sicut dispositio legis saluatur in vno casu. l. illud. in fin. ff. de contratab. & ibi per gl. & Bar. ita non est absurdum, quod ratio legis saluetur in quibusdã personis: imo sufficit. & sic respõdetur ad l. j. §. in nouissimo. C. de cad. tol. quæ concedit transmisionem fieri in solos liberos: iuxta l. Theodosianã. nam est restringenda ad legẽ, ad quam se refert, vt intelligatur in his qui nõ essent sui. Sed fortius obstat tex. in l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. nam non potes dicere, vt dicit Bar. quod dictio, &, ponatur ibi implicatiue: quia hoc posset tolerari, quando non sequeretur alia dictio, &, geminata in alio membro sequẽti: dicit enim tex. quòd Paulus introduxit filios suos hęreditatẽ suã trãsmittere & in posteritatem, & quibusdam adiectis. i. quędam adiecit, quę sunt præcipua in persona filiorũ. Vnde patet, quòd prima dictio, &, fuit posita propter sequentem, nec reperitur alicubi, quòd ista locutio faciat dictionem implicatiuam, licet solùm quando ponitur dictio, &, non sequente in alio membro alia copulatiua: in hoc enim casu ponitur disiunctiue, & non implicatiue. l. j. in prin. C. de cadu. tollẽ. cum multis alijs. Et si dictio, &, non ponitur implicatiue, vt inquit Bart. vbi videtur casus, quod hæreditas transmittatur solùm ad descendentes, propter verbum, posteritas, quod est in tex. & ita intelligunt ibi cõmuniter doc. Præterea clausula in fine posita refertur ad omnia præcedentia: vt l. talis scriptura. in fi. ff. de lega. j. ergo etiam in suis videtur limitari beneficium transmissionis vsque ad tempus anni, & sic nihil aliud habet, quàm ius deliberandi, & per consequens non potest transmittere ex capite suitatis. Sed ad ista potest responderi, quòd verbum, posteritas, positum in princ. capitur largius, quàm pro descendentibus dũtaxat. i. pro quolibet successore succedente filio post mortẽ. Et quòd hoc sit verũ, probo: quia Imperator ibi extendit, quod erat dispositum in filio ad alios hæredes: vnde apparet, quòd quicquid dicebatur olim de filijs, idem dicitur in alijs hæredibus: quia quę dicuntur in l. interpretata, videntur repetita in l. interpretante. vt in autẽ. de filijs ante dotalia instru. na. §. fi. & l. nihil. & ibi per Bar. ff. de cõiung. cũ eman. li. Sed in illo casu extensio declaratur, quòd transmissio fit ad omnes successores: ergo datur intelligi, quòd etiam filius transmittebat ad omnes successores, quia præcedentia declarant sequentia, & ecõuerso. l. qui filiabus. in prin. de leg. j. l. vtrum. de peti. hęre. Ad secundum respondetur, quòd illa clausula posita in versi. ita tamen. debet referri ad suos hęredes: quia sic induceretur iuris antiqui correctio videlicet legum dicentium, quòd suus trãsmittit simpliciter ad quoscũque: & ideo ad talem casum non fit relatio, iuxta regulã quam tradit gl. no. & ponit ibi Barto. in l. talis scriptura. in fi. de leg. j. ad tex. in l. fi. §. j. ff. de cura. fu. potest dici eodem modo, quòd verbũ, posteritas, capitur ibi largius pro quocunque successore: quod patet, quia de hæreditate paterna text. ibi dicit, quòd nulla erat dubitatio, cùm esset quæsita ipso iure, quia in posteritatẽ transiret. Sed hoc esset falsum, si nõ transiret, nisi ad descẽdentes: poterat enim esse dubium, sicut de alijs hæreditatibus, de quibus determinatur in §. seq. & in §. tali. quando furiosus decederet sine descendentibus: & ex hoc patet, quòd ad omnes hæredes transmittit. ¶ Aduerte tamen, quia Bar. hic in quinta fal. videtur intelligere l. j. C. de his qui ante aper. tabu. quòd non loquatur in suis hæredibus, sed in alijs, qui ante illam l. non transmittebant. & idem sentit clare in d. l. j. Sed Bal. ibi sentit oppositũ, & melius. Dicit enim tex. quòd filius vel nepotes &c. transmittunt hæreditatem, siue sint instituti soli, siue cũ extraneis. Et sic manifeste videtur declarare, quòd ipsi filij aliquando possunt non esse extranei, sicut quando sunt in potestate: nam omnes alij dicuntur extranei. Institu. de hæredi. quali. & diffe. §. cæteri. Non ergo dixisset Imperator, cùm extranei sint instituti: sed siue soli, siue cum alijs. Sed potest responderi, defendendo opi. Bar. quòd capit ibi nomen extraneorum non strictè, neque propriè, sed pro his duntaxat, qui non sunt de descendentibus: vnde omnes descendentes non habentur pro extraneis, licet non sint in potestate. Et congrue potest fieri ista interpretatio, vt ista qualitas, quòd filij non sint extranei, conueniãt omnibus filijs ibi nominatis, inter quos sine dubio nominantur illi, qui non sunt sui, vt sunt filij & nepotes respectu hæreditatis maternæ. † Quòd autem fiat transmissio ex capite suitatis ad quoscunque, est intelligendum secundùm Bart. quando duraret suitas: nam si esset sublata per dationem substituti vulgaris, non fieret transmissio. l. si filius hæres. s. de libe. & posthu. De ista quæstione quæ est omnium difficilima in ista materia, vide quod plene scripsi in dicta l. filius. quibus addo nũc, posito quòd suitas est sublata, vt tenet Bar. quòd si institutus moritur, antequam deferatur hæreditas, non intelligitur sublata suitas: vt singulariter decidit Bal. & sequũtur Moderni in l. si mater. §. finali. ff. de vulgari & pupillari. Item dicunt Baldus & Angelus in datione cohæredis, quod si cassatur eius institutio, vel euanescit, non tollitur suitas: vt ipsi ponunt eleganter in l. ex duobus. §. fina. ff. de vulg. & pup. Idem si substitutus repudiat, quia censetur retro non fuisse substitutus. glo. est singu. in l. Papi. §. quarta. ff. de inoffi. test. quæ est vera, quo ad effectum impediendæ transmissionis: quo autem ad impediendam confirmationem tabularum pupillarium ex capite suitatis, est dubia, & in substituto, & in cohærede: vt tangit ibi Ange. & Moder. in d. l. ex duobus. in fi. ¶ Tertiò adde ad illam subtilẽ dubitationem text. nouum, quẽ tunc adduxi in l. legata inutiliter. §. j. ff. de leg. j. vbi videtur probari opin. Bartol. Super quo vide quod ibi dixi, & nisi destruas tex. sicut facit gloss. male potest responderi. contra Bartol. tamen facit, quia sicut filius non potest renunciare suitati, secundùm Bald. not. in l. quidam elogio. C. de iure deli. ita econtra pater vel auus non possunt facere, vt hi qui sunt in sua potestate, non sint sui: ita videtur probari in l. in bello. §. medio tempore. ff. de capti. & sic videtur, quòd dando substitutum non possint tollere suitatem. Sed potest responderi, quòd possunt, per modos reprobatos à iure, faciendo eos de necessarijs voluntarios in succedendo: vt patet in d. l. iam dubitari. cum materia. ff. de hære. insti. & ad materiam vide Ange. in d. §. quarta. & Bald. in l. humanitatis. C. de impu. & alijs substi. Potest etiam elidi suitas per abstensionem, quam facit filius ab hæreditate: & isto casu non transmittet hæreditatem, secundùm Barto. hic, & communiter omnes, & Bald. in l. j. C de his qui ante aper. tabu. vbi est casus: sed relinquitur dubitatio, vtrum sicut filium potest pœnitere abstensionis: iuxta l. fi. C. de peti. hære. hæc facultas pœnitendi transmittatur ad hæredem suum. Et dicendum est quòd non, secundùm Ang. hic in sua repeti. quod videtur mirum: quia si beneficium restitutionis, quod conceditur à prætore viuo, transmittitur ad hæredem. l. non solum. de resti. in integ. ita videtur, quòd transmittat beneficium pœnitendi, quod competit ipso iure: & maxime, quia beneficium quod cœpit competere hæredi, transmittitur ex capite suitatis ad hæredem suum. l. si quis filium. §. fi. s. eod. qui text. fortiter vrget in ratione decidendi: dicit enim, quòd hoc beneficium ideo transmittitur ad hæredem, quia & ipse filius poterat hoc beneficio vti. Vnde conclusio est satis dubia, maxime quia Ang. nihil alle. Sed potest defendi ista opi. quam approbant communiter Moder. quòd fundamentum transmissionis ex capite suitatis est fundatum in mero fauore filij: vnde si filio se abstinente diceremus transmitti hanc facultatem ad hæredem, concurreretur in odium & damnum filij, contra regulam, quod ob causam. de regu. iur. Nam ex quo filius noluit sibi prodesse suitatẽ, si prodesset in aliquo cõtra voluntatem suam, diceretur esse in damnum vel odium eius: vt subtiliter declarat Barto. in l. si filius qui patri. in fi. commenti. ff. de vulg. & pup. & ideo non debet fieri transmissio. Non ob. text. in l. non solum. cum materia. quia minor durante minori ætate non posset renunciare beneficio restitutionis in integ. si vellet. l. si iudex circumuentus. cum materia. ff. de mino. Sed ista responsio non est generalis: quid enim si decederet post minorem ætatem infra tempus petendi restitutionem? certè tunc videretur renunciare. Dicamus ergo, quòd illa restitutio magis transmittitur, quia non fundatur in mero fauore filij, sed in æquitate lęsionis: quia æquum est succurri minori lęso: ad text. in d. l. si quis filium. in fi. Patet responsio ex præmissis: quia transmissio non fit ibi ex capite suitatis contra voluntatem filij, & sic in odium eius. Reperitur etiam & alius casus, in quo non fit transmissio, quem ponit Ange. in l. iij. §. aperturæ. ff. de hære. insti. super quo dic vt scripsi in l. sed si plures. §. quos possum. ff. de vulga. & pupil. & est quando filius est institutus in legitima, ipsam legitimam non transmittit ex capite suitatis: sicut dixi in l. si filius hæres. cui addo quod dixit Bal. in l. quoties. ff. de hære institu. vbi etiam hoc firmauit, & etiam quod tradit Bartol. in l. ex facto. la grande. ff. eodem. Ex cuius dictis colligitur satis clare, quòd transmitteret hanc legitimam, tanquam institutus in re certa, qui transmittit tanquam legatarius: vt ibi declaratur. Et adde ad id quod s. dixi in illa quæstione, vtrum priuilegium reuocandi abstensionem transeat ad hæredes. Adde quòd de beneficio restitutionis in integrum aduersus eum qui abstinuit ab hæreditate, est propriè casus, quòd transeat ad hæredem: in l. quod si minor. §. Scæuola. ff. de mino. Item adde secundùm do. meum alium casum, in quo filia non transmitteret hæreditatem paternam ex capite suitatis: verbi gratia, si filia excluditur à statuto, stante masculo: nam quia desinit esse sua, sicut si esset exhæredata, secundùm Bartol. in l. j. §. sciendum. ff. de suis & legi. & Bald. in l. maximum vitium. C. de libe. præte. licet postea filius repudiaret hæreditatem, vel saltem partem sororis sibi delatam, ita quòd filia posset succedere. l. ij. §. sed si sint sui. & ibi per Bartol. ff. ad Tertullia. & per eundem in l. j. in fi. ff. de contratabul. ista alia, moriens non transmitteret hæreditatem ex capite suitatis, quia iam desijt esse sua secundùm eum. Sed hoc dictum non placet, quia sicut se habet nepos ad filium de iure communi, à quo nepos præceditur: ita ex forma statuti habet se filia fœmina ad masculum. Sed si filius renuntiat hæreditatem, nepos per successorium edictum efficitur suus vtiliter, secundùm Bartol. in l. qui se patris. C. vnde lib. & per eundem in l. j. §. fina. ff. de suis & leg. ideo etiam filia vtiliter efficeretur sua, quæ nõ videtur remota à statuto, vt dixi, nisi filius successerit cũ effectu. † Item adde, inquantum dominus meus hic tangit illam notabi. quæsti. vtrum quando masculus excludit fœminã ex forma statuti, transmittat ex capite suitatis

a te suitatis portionem sibi delatã à statuto[a].& refert consiliũ Bal.qui cõsuluit ꝙ sic:adde ꝙ istã queſtionẽ plenissime discussit,adducẽdo dicta Io. An.& aliorum, quos ipse non vidit,in l.si quis posthumos.§.si filium.ff.de libe.& posthu. & ibi dictis adde,ꝙ licet portio virtute statuti deferaꝛ de iure speciali, non tamẽ minus per hoc poteſt fieri trãſmisſio ex capite suitatis. Pro qua conclusione arguo sic: Non est dubiũ, ꝙ filius illius qui moritur apud hostes,nõ est ꝓprie suus,sed ficte: ita dicit tex.no. in l.lege Cor.in fi.ff.de testa.& sic hæreditas defertur sibi ex l.Cornel.de iure speciali.& tamen iſta ficta suitas operatur transmisſionem.l.apud hostes.ff.de suis & leg. Præterea pro iſta conclusione est casus not. & forte sing. in l.j.§.ibidẽ Iulia.ait.ff.de colla.bo.tã in primo quàm in scdo responſo,sed melius in primo.Dicitur em̃ ibi, quòd si post petitas contratab. ab emãcipato prẹterito filius suus institutus decesſit,trãsmittit hæreditatẽ ad hæredẽ suũ,& tamẽ filio instituto conseruaꝛ portio per edictũ prætoris,expugnato testamento per cõtratab.de iure speciali:vt patet in l.si duo.& in l.hi qui in potestate.ff.de leg.pstan.Nec obstãt duę rõnes adductæ hic per Bal.& do.me.nam dicere,sicut tangit Bal. ꝙ quia iſta portio deferꝛ per nomẽ filij,quod est nomẽ naturæ,& ex speciali beneficio statuti,ideo trãſmittitur: hoc est cõtra prędicta iura modo alleg.inquantũ fundant se,ꝙ hæreditas defertur ex iure speciali. Inquantũ autẽ dicũt, ꝙ filius inuitaꝛ per nomen naturę.l.tutelas.C.de capi.dimi. hoc nihil facit, quia etiam per nomẽ naturæ,quinimo & ex l.naturali filius & nepos inuitãtur ad hereditatẽ patris de iure cõmuni:vt patet in l.nostra.in secũdo responſo.& in l.apud hostes.& in l.cùm ratio.ff.de bo.dã. & nihilominus concurrente potestate statuti sunt sui de iure ciuili:vt expresſe tex.in d.l.cũ ratio.Secũda ratio quę est domini mei,non cõcludit vniuersaliter,sed quatenus filius moriẽdo reliquisſet hæredes extraneos: qa ex quo non adiuit, verisimile est, ꝙ voluerit prẹferre sororẽ sibi coniunctam illis extraneis.arg.l.cũ acutisſimi.C.de fideicõ. Sed iſta ratio facile poteſt tolli.Vñ arguo sic à diuisione:aut isti q sunt hæredes filij moriẽtis sunt penitus extranei, & tunc non potuerũt sibi succedere nisi instituti à filio: qua ratione filius prẹtulit eos in alijs bonis suis sorori,eadẽ ratione videꝛ prẹtulisſe in istis,quę similiter sunt bona sua.l.liber homo.§.fin.ff.de sti.ser.aut illi qui debent succedere fratri,succedũt ab intestato prẹlati à statuto ipsi sorori: & adhuc est dicendũ idem, quia voluntas defuncti prẹsumitur esse cõformis dispositioni legis.c.j.§.filia verò.de succeſ.feu.plene per Bart.in l.iureiur.§.si liberi.ff.de ope.libe.& in l. hæredes mei.§. cùm ita.ff. ad Treb. Inquantũ autem in fi. ipse dubitat, vtrũ cùm hæreditas defertur de iure prętorio, intellige per bo.poſſ. filio suo, posſit facultatẽ petendi bon.posſeſ.seu ius trãſmittere ad hæredem ex capite suitatis,dicẽdum est ꝙ non poteſt: quia cùm ratio trãſmittendi ex isto capite sit cõtinuatio dominij, vnde causatur suitas:vt patet in l.in suis.de libe.& posthu.iſta ratio non poteſt considerari in bon. poſ.filius enim ex capite suitatis trãſmittit hæreditatẽ vt agnitam cum beneficio abstinendi,sed bo.poſ.non poteſt dici agnita,de iure iſto requiriꝛ decretum iudicis.l.j.§.decretalis.de succeſ.edi. & hodie requiriꝛ agnitio facta coram iudice.lege fina.C.qui admit.Non ob.glo. in l.emancipatus.C.qui admit.quia ibi loquitur de transmisſione, quæ fit per l.j.C.de his qui ante apertas tabu. quæ non fundatur in acquisitione iam facta ipso iure, sed in æquitate, cuius ratio ponitur in dicta l.j.in fin. Item adde inquantum hic tangitur illa quæstio,vtrum hodie emancipatus ex capite suitatis transmittat.quam Bar. hic reliquit indecisam,& ego eam plene tetigi in l.Gallus.§.& quid si tantum. de liberis & posthu.& sum secutus opinionem communem multis additis,vt ibi videbis: quibus adde,ꝙ hanc communem opi. confirmat Bal.ĩ l.j.§.si pater.j.ad Syl.& in l.deo nobis.C.de epi.& cle.& Ang.& Mod.in l.nã nec emãcipat⁹.ff.de le.j.Bar. tñ in l.cũ quidã.§.suũ.s.eo. videꝛ sentire oppositum manifeste: dum dicit,ꝙ acqſitio hẹreditatis,quę fit ibi ignorãti ipso iure, habet locũ hodie in emãcipato,& sic expresſe vult ꝙ emãcipato acqratur hæreditas ipso iure:ergo trãſmittit, si iã qſiuit etiã ignorãs,tenet cõsequentia:qa legatũ qđ qritur ipso iure ignorãti,& hæreditas quę similiter acqriꝛ filio, ex hoc capite transmittiꝛ,qa est quęsita:vt patet in legib⁹.s.alle. Pro iſta cõclusione vř casus no.in l.lex Cor.in prin.iũcto s.de test. Diciꝛ em̃ ibi in prin.ꝙ ex lege Cor. deferꝛ filio hereditas eodẽ mõ quo deferꝛ,si pater nõ esſet apud hostes,& postea inferꝛ in fi. ꝙ quãuis iste filius non sit ꝓprie suus, acquiritur tamen sibi hereditas ipso iure, tãquam necesſario. Sed tex. in corpore dicit,ꝙ nulla est differẽtia in delatione hæreditatis inter emancipatum & suum:quæ verba significãt, quòd eodem modo succedant:ergo videtur,ꝙ succedũt ipso iure tanq̃ necesſarij de iure ciuili,licet cõcedãt ꝙ non sint proprie sui. Hoc tñ non obstante, tenẽda est cõmunis sentẽtia, quia filius emãcipatus in multis differt à filio in potestate, etiã hodie,vt plene traditur in l.si emãcipati.C.de colla. nõ ergo poteſt dici fictè esse in potestate absolute:sed secũdùm qd,id est certis respectib⁹, & certis nõ:& ideo effectus suitatis nõ videꝛ posſe habere locum.Facit optime tex.pro iſta differẽtia in l.j.§.qri poteſt.ff. de suis & leg.quę ego adduxi ad hoc in c.in præsentia.de proba.sup illo articulo, vtrũ monachus,qui nõ est in potestate,sit suus.Et ad l.legẽ Cor.est respõdẽdũ,ꝙ ex mente literæ in §.nullũ verò.satis apparet, ꝙ equiparatio non fit ibi per oĩa, vt 10 plene declaraui in §.quid si tm̃.† Præterea filius emãcipatus, vt dixi,quo ad modũ succedẽdi,in qbusdã differt à suo:sed filius ei⁹ qui moriꝛ in captiuitate,in nullo reperiꝛ differe à suo. Vltimò adde inquãtũ do.me. hic alle.gl. fin.in l.iij.§.apturę. in fi.s.de hęre.insti.quæ vult,ꝙ etiã filius ciuilis:verbi gratia, adoptatus,vel arrogatus:trãſmittat ex capite suitatis: ꝙ hanc opi.tenet Bal.per illũ tex.in l.eã quam.C.de fideicõ.& ꝓbaꝛ ratione:qa filius adoptiu⁹ est vere suus.Casus est no. Insti.q.mo.test.infir.§.j.vbi diciꝛ, ꝙ per adoptionẽ filius quasi agnasciꝛ suus: quæ verba significãt, ꝙ natiuitas est improprie, sed non suitas,quinimo etiã de iure nouisſimo,secũdùm qđ fili⁹ a adoptiu⁹ nõ trãsit in potestatẽ adoptãtis,diciꝛ esſe suus,& sic est dare suitatẽ sine potestate:& est valde nouum, & est casus quẽ ibi no.Bal.ad hoc in l.cũ in adoptiuis.versus finẽ.C.de adop.& hoc est qđ dixit quædã gl.no.quã ibi sequiꝛ Barto. in l. Gall⁹.§.quid si is,ff.de lib.& posthu. vbi vult, ꝙ posſit fingi suitas,etiã si nõ fingiꝛ potestas.Sed ego illã gl.ibi nõ sum secutus,nec etiã dicta Bal.in l.cũ adoptiuis. vñ vide qđ super hoc plenisſime scripsi in c.in pñtia.versus fi.cõmen. de ꝓba. Reperiꝛ etiã ali⁹ casus,in quo hæreditas nõ adita trãſmittiꝛ secũdùm intellectũ Ang.in l.qui duos.ff.de vul.& pu.quẽ seqtur ibi Io.de Imo.Reperiꝛ & alius casus,in quo hæreditas etiã relicta sub cõditione ꝓpter vnionẽ quã habet cũ iure accresc ẽdi,trãſmittiꝛ.l.qui ex duabus. in prin.& qđ ibi per Bart.s.eo.

¶Sed qriꝛ de alio dubio:nunqd si statutũ pmittit filio repudiare hæreditatẽ patris, anteq̃ adeat moriẽdo trãſmittat hæreditatẽ ex capite suitatis. Et hoc tangit solus Bald.in l.qui se patris.C.vñ li.& ibi determinat ꝙ trãſmittiꝛ hæreditas,nec tolliꝛ suitas:& hoc sequiꝛ hic Pau.de Ca. qui etiã vidit istã doct. Et fundaꝛ iſta doc. scđm Bal.ꝙ licet statutũ cõcedẽdo licẽtiã repudiãdi faciat,ꝙ acqſitio hæreditatis habeat se ad esſe,& nõ esſe ex volũtate filij, nõ tñ tolliꝛ suitas:sicut videm⁹,ꝙ nõ tolliꝛ per dationẽ cohęredis vel substituti.Sed illud de cohęrede est disſimile, qa nõ daꝛ expresſa licẽtia abstinẽdi, sicut à statuto,cùm pmittit repudiationẽ. Illud autem de substituto est valde dubiũ,vt scis:sed dato ꝙ esſet verũ, adhuc est differẽtia inter istos casus,qa testator põt videri non substituisſe, vt det nouã licẽtiã filio abstinẽdi: sed vt si fili⁹ abstineat de iure ptorio,succedat sustitutus:qđ fieri põt,vt plene per Bar. in l.j.ff. de vul.& pu. Sed in casu nostro statutũ expſſe dat licẽtiã, & sic filius nunq̃ reperiꝛ aliquo tẽpore esſe necesſari⁹: ergo nec suus,qa suitas est coniuncta cũ necesſitate: vt in §.sui. Instit. de hęre.qua.& diffe.Prẹterea cõtra istã opi.arguo sic:Si statutũ iſtud nõ tolleret suitatẽ iuris,videreꝛ nihil operari:qa de iure ptorio etiã filius hoc bñficiũ habebat:vñ vt aliquid opereꝛ, sicut debet,iuxta ea quæ scribit Barto.& Mod.in l.iiij.§.ptor ait.ff.de dã.infec.dicam⁹,ꝙ tollit suitatem:ita ꝙ nisi adeat hæreditatem,nõ sit hæres ipso iure:& iſtud procedit iudicio meo in casu nostro,in quo filius tẽpore mortis reperitur volũtarius.Sed quãdo tempore mortis aliquis esſet suus & necesſarius.Sed ex aliqua causa superueniẽti cesſaret necesſitas,& efficeretur voluntarius:tũc esſet maius dubium, vtrum desineret esſe suus, an verò etiam si repudiaret remaneret hæres nomine.Super quo vide quod plenisſime scripsi post Imo.in l.fi.§.fi.ff.de vulg.& pup. Item adde secũdùm d.me.hic,quòd quando filius qui erat suus petijt terminum à iudice ad deliberandum,tũc non poteſt transmittere hæreditatem ex capite suitatis,secundùm Bart.in l.ex militari.§.fin.s.de testa.mi. & Bald.in l.cum antiquioribus. in prin.colũ.j.de iure deli. Sed do.me.dubitat de hoc dicto:quia sicut ipse filius posſet renunciare huic termino,& vellet trãſmittere hæreditatẽ ex capite suitatis:ita videtur quòd posſit hæres. Quòd autẽ ipse filius posſit renunciare,nõ probat,sed poteſt ꝓbari sic: qa si pmittitur filio pœnitentia post expresſam repudiationẽ.l.fi.C.de repud.hære.l.si qs suus.s.de iure deli. ergo fortius debet promitti pœnitentia, vbi nõ expresſe, sed tacite videꝛ repudiasſe ius suitatis. Hęc tñ cõsequẽtia nõ est bona, ergo heres eius idẽ põt facere:qa sicut vidisti s.circa prin. huius quartę fallẽtiæ be

¶A statuto. Tu vide do.Bar. Soci. in consi. cliiij.inci. pulchra & subtilis. ver. quinimo. ibi: nã clarum est secũdũ communẽ opi. in ij. pte. & Paul. de Ca. in cõsi.cccxliij.aliàs est cccxliiij. inci. primũ est de ĩtellectu ꝙ sic. Be.Va.

neficium reuocandæ abstensionis non transmittitur ad hæredem: filius autē petendo sibi assignari terminū à iudice tacite videtur velle non posse vlterius adire, seu se immiscere, quia natura termini est excludere post lapsum termini: vt in d. l. cum antiquioribus. l. facta. §. si quis bonorū. ff. ad Treb. Vnde bene potest defendi opi. Bar. maxime quia ꝓuisio hominis tollit in dubio prouisionē legis inductam de iure speciali: sicut est hoc, ꝙ hæreditas trāsmittat̄ ex capite suitatis. l. fi. C. de pact. cōuen. & plene per Bar. in l. j. §. qn̄ quærit̄. ff. de pub. ¶ Sequitur v. fal. à regula in qua est quærendū secūdùm Ang. & Mod. hic de iiij. q. † Prima est, nunqd beneficiū illius legis operet̄, vt fiat trāsmissio ad liberos nō legitimos, qui nō possunt succedere trāsmittēti: iuxta ea quæ habent̄ in l. si qua illustris. C. ad Orfi. & de ista dic vt hic per Ang. & Mod. qui cōcludūt, ꝙ fit trāsmissio. Secunda est, nunqd ista trāsmissio fiat à succedēte ab intestato, sicut fit à succedēte ex testamēto: in quo gl. licet in d. l. j. & cōmuniter doc. in ista materia, ꝙ habet locū etiam in successione intestati: quia ratio scripta in l. est eadem in vtroq; casu. Sed Im. hic multū ꝑplexe dubitat, vtrū sit verū. Mouet̄ in effectu per tex. in l. j. §. & cū lex. C. de cad. tol. vbi priuilegiū l. Papię, qđ cōcedebat̄ descēdētibus vsq; ad certū gradū, nō extēditur ad vlteriores. Sed illud potest esse, quia forte lex Papia expresse negabat priuilegiū vlteriorībꝰ: vt satis colligit̄ ex verbis illius l. Secūdò mouet̄: quia si voluisset facultatē trāsmittēdi cōpetere alijs vltra ꝓnepotē, dixisset sicut facit de illis, in quos fiebat trāsmissio. Cùm ergo illos vocauerit sub nomine liberorū: & quod est expressius in quocūque gradu, per hoc dat̄ intelligi, ꝙ si voluisset trāsmittētes habere priuilegiū in infinitum, similiter dixisset de eis: arg. l. j. §. sin autē ad deficiētis. C. de cadu. tol. Et ita respōdet ad l. cui eorum. in fin. ff. de postu. & ad ea quæ habētur in l. Gallus. §. si quis instituens. ff. de lib. & posthu. in quibus ꝓbat̄, ꝙ dispositio facta de vno gradu trahit̄ ad aliū: & idē probat̄ in l. quinque. §. parentes. ff. de in ius voc. Finaliter tn̄ residet cū opi. cōi. Mouet̄, quia in l. j. C. de his qui ante aper. tab. quando est solꝰ institutus, adhuc transmittit ex illa saltē de æquitate in opi. cōmuni, quia videt̄ esse eadem ratio in cæteris descendētibus. Pro opi. sua multū facit tex. in l. j. §. & generaliter. ff. de lega. præstan. vbi in priuilegio quod cōcedit̄ de iure speciali, iurisconsultus ita dicit, ꝙ ideo istud priuilegiū trālit ad liberos in infinitū, quia prætor generaliter facit mētionem de liberis, & non enumerauit aliquos gradus: & sic dat̄ intelligi, ꝙ si enumerasset, priuilegiū illud vltra nō extēderet̄: & hoc quia agit̄ de præiudicio alterius, licet priuilegium sit fauorabile. Sed tamen potest defendi cōis opi. ab vtraq; impugnatione. Et primò ad rationē do. Ioā. de Imo. respōdeo, ꝙ ideo respectu trāsmissionis nō curauit generaliter ꝓferre sermonē, sicut respectu eorum, in quos fit transmissio: quia etsi alij nō essent expressi in verbis legis, vident̄ tamen expressi in l. propter rationem scriptā in lege, quæ est cōmunis omnibus transmittētibus, quibus prouidetur principaliter: vt patet in versi. per absurdum. Illud autē dicitur expressum in lege, quod est ex mēte legis, licet non dicatur expressum in verbis legis. l. prætor. §. hoc interdictū. & ibi per Bar. ff. de no. ope. nun. l. iij. in prin. & ibi etiā Bar. ff. de leg. tuto. quæ ratio non habet locum respectu eorū, in quos fit transmissio, cùm in eorum fauorem principaliter non emanet illa lex, & ratio decidendi. Ad tex. in l. j. §. generaliter. respondeo, quòd dinumeratio certorum graduum faceret, vt sequētes gradus nō comprehenderentur ex proprietate verborum, comprehenderentur tamen ex mēte saltem, si ratio esset scripta in lege. Pro ista conclusione alleg. tex. no. in l. si quis filium. iuncta l. seruus. §. illud. C. de inof. testa. Dicitur enim in l. si quis filiū. quòd filius suus transmittit beneficium querelæ ad nepotem: & tamen text. in l. scimus. §. illud. interpretatur quòd fiat trāsmissio ad posterioritatem: & sic vides, quòd expressio secundi gradus non restringit ibi mentem legis. ¶ Circa tertiam quæstionem, quam ego per errorem posui pro secunda, videlicet vtrū l. j. prælle. habeat locū in causa intestati, licet do. Imo. multum se inuoluat: hæc tamen dubitatio sua consistit in hoc, quia dispositio facta in causa intestati, ideo non videbat̄ habere locū ab intestato, quia non erat opus prouidere sequenti in gradu per remedium trāsmissionis, cùm omnino etiāsi non trāsmitteret̄ hæreditas sequens in gradu esset successurus per successoriū edictū. Sed pro opi. gl. & doc. qui cōmuniter tenēt oppositum, facit secundùm eum: quia tex. in l. j. loquitur in filio, qui solus erat institutus: sed illo casu si filius non transmitteret, sequeret̄ idem qđ in successione ab intestato, quia filio nō adeunte, & sic annullato testamēto, sequēs ī gradu post filiū succederet ab intestato. Vn̄ ista rōne attenta, tandem ipse residet in sentētia communi, & dicit ꝙ sequens in gradu habebit electionem, velit succedere ex persona transmittentis, vel ex ꝑsona sua, sicut dicit glo. in simili casu in l. si quis filiū. §. fi. s. eo. Tu autem aduerte, quia inter istos casus posset assignari aliqua differentia: nā quando filius est solus institutus, ideo est inuentum ius transmittendi, vt conseruetur testamentum, & fiat aditio ex testamēto. Sed in sequēti casu, quādo hereditas defertur ab intestato, nullā vtilitatem videtur afferre ista prouisio, nisi quādo moriens haberet aliquos pares in gradu: quia tunc si nō transmitteret ad heredē suum, sequens in gradu nō succederet, sed accresceret portio his qui sunt paris gradus. l. ij. §. si quis ex liberis. ff. ad Tertul. prout etiā fatetur hic Imo. Tu autē dicas absolute secūdùm communē opi. ꝙ fiat transmissio ab intestato: potest resultare duplex vtilitas. Vna, & principaliter respectu transmittētis: alia respectu eius, in quē fit trāsmissio. Respectu quidē transmittētis: qa cùm intersit nostra hr̄e hæreditatē. l. Iuli. §. j. s. eo. posset cōtingere, ꝙ si nō fieret transmissio sequens in gradu, nō adiret hæreditatē ꝑcedentis, tanq; forte dānosam: & tamē si fieret trāsmissio, adiret eā propter hæreditatē transmissam, quæ esset locuples, & suppleret dānū alterius hæreditatis. Vnde apparet manifesta vtilitas respectu transmittentis: respectu autem eius, in quem fit transmissio, posset esse vtilis, etiā si forte sequens in gradu nō fuisset conceptus tēpore mortis defuncti, de cuius hereditate agitur. nam iste non posset dici agnatus defuncto, nec sibi succederet ex edicto successorio. l. item prætor. ff. de suis & legi. plene per glo. reprehendentē dicta Placē. in l. qui se patris. C. vnde libe. & tamē ad eū si filius vel alius descēdēs decederet, fieret trāsmissio, per d. l. j. ita tenet Cy. & Bald. post eū ibi, & idem d. Bal. in l. si quis filiū. in prin. C. de inof. testa. & in l. si in personā. C. de fideicō. Et regulariter pro cōmuni opi. facit, ꝙ sicut dispositio facta in causa intestati trahitur ad causam testati, vbi est eadē ratio. l. Iulianus. ff. si quis omis. causa testa. l. causa cognita. ff. de vulg. & pu. ita ecōtra ꝙ esset eadē ratio, debet fieri extēsio, & sic habes expeditā tertiā q. † Quarta & vltima q. est, vtrū beneficiū d. l. habeat locū in ascēdentibus: vt sicut ad descēdentes transmittit̄ hæreditas, ita & ad ascendentes: super quo fuerunt opi. quę prolixè refert Imo. & ego tibi retuli in voce, quorū dictis breuiter adde, ꝙ opi. cōis Barto. & Cy. qui tenēt ꝙ nō fiat trāsmissio [a] in l. ij. C. ad Orficia. videt̄ verior in omni casu: quia nō est eadē ratio in transmittēdo ad ascēdētes. Licet enim legitima pariformiter debeat relinqui ascēdenti, sicut descēdenti, quia debet relinqui pietatis causa, id est, vt neq; filijs neq; ascendētibus desint alimēta, quorū loco succedit legitima, secūdùm Bar. in l. Titio centū. §. Titio genero. ff. de cōdi. & demon. & satis patet ex verbo, pia, qđ ponitur in d. l. nā & si parētibus. nō tamē tota hæreditas ita debet̄ parētibus, sicut filijs, & descendentibus: vt patet in princi. d. l. melius & clarius. in l. scripto. versi. no. sic. ff. vnde lib. Vnde qa nō est eadē ratio, fit extensio. l. lege Iuli. §. hoc caput. cū simili. ff. de ri. nuptia. Pro ista cōclusione adduco tibi text. no. in l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. in verbo, solis liberis. C. de testa. iūcto §. si quis autē. eo. ti. qbus iūctis probatur, ꝙ priuilegium quod conceditur solis liberis, vt valeat testamentum minus solēne, non extenditur ad parentes: quia tex. in §. si qs autē. simpliciter dicit, ꝙ si sunt instituti veniētes ab intestato in testamēto minus solēni, licet aliqn̄ reuocet̄ primū solēne ꝑ istud secundū, nunq; tamē succeditur ex testamēto, sed ab intestato. Et cùm loquat̄ simpliciter de veniētibus ab intestato, nec excipiat ex quo gradu veniāt ex proprietate verborū, cōꝑhendit etiā ascēdentē: & hāc inductionē facit Bal. in illa materia in l. fi. C. fa. ercis. vbi hoc tenet. Et licet ista inductio possit cauillari, restringēdo tex. in d. §. si quis autem. ad venientes ex latere, nō ad ascendentes: hoc tamen est violare literā, quæ non est violāda, maxime quia vt dixi nō est eadē ratio, & etiā est apposita dictio taxātiua, vt in casu nostro: de qua licet inueniamus, ꝙ fiat extēsio ad casum similē, non obstāte illa dictione taxatiua in materia fauorabili, secūdùm Bar. in l. si cōstāte. in prin. ff. so. ma. non tamen inueniamus, ꝙ fiat extēsio de persona ad personā, quæ difficilius fit: plene ꝑ Imo. in l. si vero. §. de viro. ff. so. ma. Et tamē cōcesso ꝙ etiā nō excludat̄ persona similis, vt videt̄ velle glo. no. quā sic intelligit Bal. in l. eū qui. §. si petēti. ff. de pub. hic nō est eadē ratio, vt ꝑdixi. Vnde plꝰ placet opi. Bar. in d. l. ij. q; opi. cōtraria, quā Bar. videt̄ secutus in l. j. ff. de vul. & pup. Pro ista conclusione adduco tibi doct. Ang. in l. nā is. ff. de inof. testa. vbi voluit, ꝙ trāsmissio querelæ, quæ fit ad liberos, per l. si quis filiū. C. de inof. test. non habet locum in ascendentibus, vt etiā ipsi transmittant, sicut faciunt descendentes. Sed illa doc. loquitur in remedio odioso, vnde non est similis casui nostro. Et ad materiā vide quod ne. ponit Bart.

[a] ¶ Transmissio. Vide Pau. de Cast. in consi. xxj. & in consil. cxvj.

ponit Bar.in l.si auia.C.de iure delibe.vbi dixit,ꝙ qñ ille qui trāsmittit,nō est de descendētibus,licet ille in quē fit trāsmissio sit de descēdētibus,nihilominus nō fit trāsmissio ex capite l.vnicæ.Vnde si auia instituit hęredē generū suū,qui habet filiū,licet filius sit descēdēs respectu auiæ,quia tñ gener nō est descēdēs,nō trāsmittet:& satis colligit̃ ex d.l.j.q̃ nō dat priuilegium transmittēdi,nisi descēdētibus, & ista sufficiant in ista q.Vnū dūtaxat nō est omittēdum:qđ qñ Bal. dicit l.si infanti.esse correctā p l.j.pal.& p l.j.§.in nouissimo.C.de cadu.tol. hoc nō pōt dici aliquo mō:qa l.pal.& tex.ĩ §.ĩ nouissimo.nō loquit̃ expresse de trāsmissione ad ascēdētes, sed colligit̃ hoc ex mēte legis,nō ex verbis:sed p subauditionē & tacitos intellectus non debet fieri legū correctio,nec induci aliquid exorbitans scđm gl.in c.cupiētes.§.si p xx.de ele.lib. vj. ergo per hanc subauditionem nō corrigeť l.si infanti.Sed tñ ad illā pōt responderi aliter,ꝙ intētio l.si infanti. est simpliciter,vt patet ex §.si infantē.relinquere dispositiōi iuris cōis,scđm quā regulariter hæreditas nō adita nō trāsmittit̃,sed nō intēdit derogare priuilegio principaliter inducto,per d.l.j.quia ĩ generali legis dispositiōe nūꝙ vr̃ derogatū priuilegio,& maxime incluso in corpore iuris.l.j.§.& si qua.& ibi p Bal.in prima consti. C.& text.& ibi Bar.ĩ l.decurionib⁹.C.ad Syl.li.vj.¶ Circa vj. fal.videlicet de trāsmissione,q̃ fit ab infante ad patrē ex dispositiōe.l.si infanti.[a]addē inquātū Bar.hic dicit,ꝙ si morietē infante superexistāt pr̃,& mater,& frater, hr̃ditas ꝑtinet ęqualiter ad oēs,ita ꝙ ex bñficio patris ad quē fit transmissio,alij ad mittent̃:nā Pau.de Ca.hic tenet cōtrariū,& est subtilis q.Mouet̃,quia l.si infanti.loquit̃ etiam in filio emācipato,item & in infante,cui est delata hæreditas materna.& in his duobus casib⁹ pater succedit infanti tanꝙ hæres. De filio emācipato non est dubiū,vt l.j.& per totū.j.si quis à pa. fue.manu.De filio in ꝑtāte,quo ad hr̃ditatē maternā,est hodie casus ĩ l.fi.C.ad Tertul.Si ergo l.si infanti.loquit̃,qñ pater succedit filio,vt hęres, & vocat eū insolidū:ergo patet, ꝙ opi.Bar.nō est vera,nec vr̃ ꝙ pater ex priuilegio suo cōicet hęreditatē alteri.& ita dicit se cōsuluisse cōtra opi.Bar.Mihi vr̃,ꝙ opi.Bar.sit verior:quia si cut ipse dicit,& bene,priuilegiū istud cōpetit patri non ipso iure,sed p mediū fictę acqsitionis,seu aditionis. Vñ qa aditio est actus indiuidu⁹.l.j.& ij.§.e.ideo effect⁹ eius cōicat̃ etiā nō priuilegiato.Glo.est no.q̃ hoc decidit ĩ simili q.in l.iij.C.de inof. test.quā ibi approbāt cōiter doct.Dicit em̃ ibi,ꝙ ex ficta institutione,de qua ibi in tex.testm̃ cōualidat̃,si sint instituti filij: secus si extranei sint instituti.Querit ibi gl.qđ si sunt instituti filij & extranei.Et rñdet,ꝙ confirmat̃ testm̃ etiā quo ad extraneos:qa nō pōt cōsiderari aliquis quo ad qđ fingi institut⁹, & quo ad qđ nō,cū istitutio sit actus indiuidu⁹. & ita est dicēdū in casu nostro,qa fingit̃ adita hr̃ditas,cuius aditio similiter est actus indiuidu⁹:vt s̃.dixi.Vbi aūt priuilegiū cōcederet̃ à lege, nō p mediū alicuius act⁹ indiuidui,sed ipso iure à lege ĩmediate,tūc nō cōicaret̃ priuilegiū nō priuilegiato. l. hac cōsultissima.§.ex ĩperfecto.C.de test.bene facit qđ no.Bar.ĩ l.Titia. §. fi.ff.de leg.ij.& qđ hr̃ ĩ l.j.C.si in cōi eadēꝗ cā.Hoc tñ vltimū est limitādū, nisi priuilegiat⁹ & nō priuilegiat⁹ succedat loco vni⁹ ꝑsonæ:qa tūc ꝓpter vnitatē reprȩsentatę ꝑsonę isti duo videtur vn⁹,& vnus cōicat priuilegiū alteri.casus est not. quē ibi no.Bal.ad hoc in l.j.§.si filius.ff.de coiū.cū emā.lib.¶ Vltimò adde vnū casum in materia,quē ponit Bar.con.suo clxvij. vbi dixit,ꝙ cū hodie p auč.bona dānatorū.C.de bo.dā.deferatur hęreditas dānatorū cōsanguineis,talis hęreditas irregulariter trāsmittit̃ ad hęredes,licet nō agnita:alleg.tex.in l.edicto. §.ad hæredes.ff.de iure fisci.& alia iura q̃ ibi poteris videre p eū.¶ Vltimò aduerte ad primum cōtrariū,qđ feci in ista l. qđ est valde difficile:nā d.Paul.de Cast.hic isti cōtrario dat nouā sol.Dicit enim,ꝙ in casu l.illud.§.fi.tex.dū innuit à contrario sensu,ꝙ filius posset hæres esse de iure ciuili, est intelligēdus, ꝙ poterit esse hęres in vno casu ab intestato, etiā nondū nato posthumo:nā si filius institutus nō habeat cohęredem,vel substitutū,tunc in extraneo mortis articulo apparebit, ꝙ hæreditas nō potest adiri ex testamēto,& sic rupto testō,quia nō pōt adiri hæreditas,ipse erit suus hæres ab intestato: allegat text. in l.si filius hæres.in secundo responso.s̃.de lib.& posthu.qui tex.prima facie hoc vr̃ probare.Sed ipse nō perpēdit, ꝙ quando suus haberet substitutū,vel cohęredē,in j.respon.illius l.dicitur ꝙ substitutus admittitur ad hęreditatē mortuo filio: qđ est contra dictum suum hic,quia ipse vult,ꝙ vbi superest substitutus,& filius impeditur adire propter natiuitatem futurā posthumi,transmittat cōtratab.& secundū tab,ad suum hæredē,nō ex capite suitatis:quiā si non transmitteret emancipat⁹, sed propter impedimētum iustum,vt hic dicitur in fi. Si ergo transmittit contrata,& scđm tabu.& secundū contingentiam casuum,vt declaratur in l.sequē.post l.illud.quomodo potest succedere substitutus?contra l.ꝗdiu.s̃.eo.presertim quia etiā si non posset adiri hæreditas de iure ciuili, dūtamen ex primo gradu posset peti bo.pos.secundū tab.nō succedit substitut⁹: vt plene declarat Bar.in l.j.ff.de vul.& pup.Vnde ad illam l. in vltimo responso dicas,ꝙ ibi nō impediebat̃ aditio ex pendētia natiuitatis posthumi,sed quia filius erat institutus sub cōditione potestatiua,quę non poterat impleri vltimo vitæ spiritu, secundū glo.& Bar.ibi:vnde non est mirum,si res deducitur ad causam intestati:quia vt dixi tibi s̃.quando aliquis est impeditus adire,quia vocatur à testatore sub conditione, non transmittit,quia hoc nō est impedimētū extrinsecum,præter voluntatem testatoris.In casu autem nostro,quia subest tale impedimentū,licet certū esset in extremo mortis articulo, ꝙ hæreditas per filiū institutum non poterat adiri, nō tamē res reducitur ad causam intestati,sed fauore testamenti & eius filij transmittitur ius acquirendi hæreditatem ex testamento, vbi poterit habere locum,scilicet posthumo non nato, & interim bono.poss.contratabu.quando non potest peti bo. pos.secundū tab.[b]Dic ergo vt dixi in solutione primi cōtrarij.Et si tu dicas,licet filius sit hæres suus ipso iure, nihilominus quia ista suitas est ligata, neꝗ operatur aliquem effectum, non minus videtur necessarium remedium bo.pos.suo,ꝗ emancipato.Ad hoc potest dici,ꝙ iurisconsultus habuit respectum ad tempus,quod est post natiuitatem posthumi, vel postꝗ erit certum posthumum non posse nasci:quo casu si posthum⁹ nō posset nasci,vterꝗ & suus & emancipatus possent vocari de iure ciuili,quia reperiuntur instituti:sed si posthumus nasceretur emancipatus,non haberet remediū p bono.pos. sed su⁹ esset hæres ipso iure ab intestato, & resolueretur suitas, quæ erat prius ligata,& absꝗ alia bono.pos.petita posset transmittere ex capite suitatis,etiam hæreditatē non agnitam ad quoscunꝗ.Ista tamen solut.non satisfacit ad plenum:quia posset dici,quòd propter hæc satis erat post natiuitatem posthumi filiū institutum effici suum,absꝗ eo ꝙ esset suus ante natiuitatem.Sed ad hoc potest dici,quòd hoc facit natura status præsentis,vt quia illo inspecto nullus alius est hæres, neꝗ præteritus,ipso iure efficitur suus. Aretinus.

[a] ¶L. si infanti.Vide ibidem omnino do Alexā.de Imo. & Paul.de Cast.in l.fina.C.vnde legi. contra Saly.ibi.

[b] ¶Bono. pos.secundùm tabu. Et adde Dyn. in consi. lj.ꝙ bono.pos.secundū tabu.non conceditur ex eo testamento,ĩ quo filius præteritur.

SI metus. Coactus metu adire, potest abstinere autoritate prætoris.hoc dicit.Concordat l.si mulier.§.si .ff.quod met. causa. Alium casum, in quo quis autoritate prætoris potest abstinere,vide in l.non solùm.ff.de integ.resti.Alium in quo quis abstinet de iure ciuili,vide in l.cum hæreditate.s̃.e. & quod ibi not.Bar.& de materia dic vt dictum fuit in l. qui in aliena.§.Celsus.s̃.eodem.vbi aditio fuit nulla ipso iure facta per metum,quia præcesserat protestatio,per quam in ipsa aditione deficiebat voluntas. Aretinus.

SVMMARIVM.

1. Procurator accipitur quandoꝗ pro eo qui gerit negocium alterius sine mandato.
2. Ius aliquod qui ex persona alterius consequitur, debet in libello hanc exprimere qualitatem,quòd habet illud ius ex persona talis.
3. Hæreditatem impeditus adire ex causa iusta,quæ ex facto testatoris non prouenit,non conseruatur illæsus ipso iure, sed opus est ꝙ petat restitutionem in integrum.
4. Remedia duo extraordinaria possunt regulariter concurrere adinuicem.
5. Condemnatus an de crimine læsæ maiestatis possit appellare.& in nu.6.& 7.
8. Negatiua coarctata loco & tempore,cadere potest in scientia testis.
9. Crimen dicitur esse notorium ex confessione.

PAntonius. Impeditus ex absentia necessaria,probabili,vel voluntaria,non culpabili,moriens relinquit hæredi beneficium restitutionis in integ. hoc dicit. Secunda est ibi:quæ stricto iure.Tertia ibi:diuum tamen Pium &c. vsꝗ ad §.rei perduellionis.†Not.primò ibi:quia bo.pos. &c. quòd ratificatio actus facti per negociorum gestorem non potest fieri per hæredem eius,cuius nomine fuit factus, quando ius quod erat quærendum ex ratificatione, non transibat ad hæredem.ratio est,quia cū ratificatio sit quædam fictio trāslatiua de tempore ad tempus,quia retro fingim⁹,oportet quòd extremum à quo sit habile,sicut in qualibet fictione translatiua:& idem probatur in l.bonorum.ff.rem rat.haberi.¶ †Secundò not.in versicu, quàm procurator eius &c. secundùm

communem expositionem, ꝙ verbum, procurator, aliquando significat non verum procuratorem, sed eum qui gerit negocium alterius sine mandato: simile in l. si ego. ff. de neg. gest. & in l. j. §. per procuratorem. ff. de acqui. pos. Sed scdm alios pōt hic significari procurator generalis, qui etiamsi habeat liberā non potest agnoscere bono. pos. imo requirit specialissimum mandatum: sicut tenet Vgo. quem refert gl. in l. iij. §. acquirere. ff. de acquir. pos. nam de procuratore generali, qui non haberet liberam, non est dubium, ꝙ non posset dominum obligare. l. mandato generali. ff. de ꝓcurat. l. item matri. cum seq. iuncta glo. sua. ff. de pact. Sed ego intellexi, ꝙ requiratur mandatum specialissimum: quem glo. non sequitur in §. acquirere. mouetur, quia licet iussus in adeunda hæreditate debeat esse specialis. l. si quis mihi bona. §. iussum. s. eo. tamen non est idem in bono. pos. quia iussus differt etiam in alio, quoniam debet præcedere, nec potest subsequi, sicut in bono. poss. Sed ista ratio cum reuerentia non destruit opinionē Vgo. quę videtur probari in ista litera: quia dato ꝙ sit differentia inter iussum, & petitionem bono. pos. quo ad id quod dictum est, non sequitur: ergo etiam quo ad alia est differentia. Vnde Moder. hic inclinant magis in opinionem Vgo. quia ratio, quare iussus debet esse specialis in adeunda hæreditate, est propter magnum præiudiciū, quod posset inde euenire, si hæreditas esset non soluendo, secundùm Barto. in l. filius. §. j. ff. de donatio. Et quia idem præiudicium posset resultare, si agnosceretur bono. possess. ideo probabilius est dicere, quòd requiratur specialissimum mandatum, sicut & in casu matrimonij: vt in capit. fina. de procurato. lib. vj. & in generali. in princip. de ritu nuptiarum. Si tamen velles respondere ad istum textum, posses dicere, quòd hic loquitur in procuratore generali, quia non habet liberam, nec potest dominum obligare: vt s. dixi. Illa tamen opinio Vgo. multum placet propter rationem decidēdi, q̃ est in §. iussum. ¶ †No. tertiò ibi: ex persona defuncti &c. ꝙ ille qui cōsequit aliquod ius ex ꝑsona alterius, seu ꝑ mediū alteri⁹ in libello debet exprimere hāc qualitatē, ꝙ habet illud ius ex persona talis, quod videtur contra ea quæ tangit Bart. in l. si quis filium. §. fina. s. cod. & in l. paterfami. s. de vulgari & pupilla. Baldus in l. fina. C. de hæredi. instituen. vbi dicunt, quòd ille qui est hæres ex persona alterius, satis est quòd dicat se hæredem Titij, licet non exprimat quòd ex persona Sempronij. Sed potest dici, quòd hic narratur factum agentis, non tamen deciditur quòd ita sit necesse. ¶ †Not. quartò in verbo, diuum. ibi: & in filio &c. quòd impeditus adire hæreditatē ex iusta causa, quæ non prouenit ex facto testatoris, non conseruatur illæsus ipso iure, sed est opus, ꝙ petat restitutionem in integrum, etiam si in omnem euentū sciat se futurum hæredē: sicut videmus in exemplo de filio, q in omnem euentū est successur⁹ in hrditate materna: nā alia exempla hic posita non faciūt, qa qui ignorabat se posse adire, non sciebat se in omnē euētū esse successurum. Vnde dicit hic esse casum cōtra opi. Bart. in l. vētre. s. cod. Tu autē potes respondere, ꝙ hic filius ignorabat hrditatem sibi delatam, qa nesciebat matrē esse mortuā: & sic non erat verum, ꝙ in omnē euētum sciret se futurum hæredē: qa si mater viuebat, vt inquit Ioā. de Imo. in l. ventre. rñdēdo ad l. j. C. de his qui ante aper. ta. filius non poterat esse hæres. ¶ In gl. in verbo, obijsset. ibi: ex persona auiti &c. Gl. videt intelligere tex. nostrum, ꝙ ex æquitate det restitutio in tota hac l. nec aliquo casu de stricto iure: & ꝙ restitutio ista petat ex persona defuncti. Barto. hic referēdo doc. in l. quo tpe. C. de testa. mi. dicit, ꝙ in absente causa reipu. pōt peti restitutio ex persona defuncti, & etiā ex ꝑsona ipsius hrdis: & si petit restō ex ꝑsona defuncti, petit ex ęquitate, qa verè defunct⁹ nō fuit læsus, sed lex habet eū pro læso. si verò petit ex ꝑsona ipsius hrdis, quasi sit læsus ex absentia defuncti, iūcta cū morte, & ꝑ hoc nō potuerit acqrere hrditatē, tunc peteī scdm regulas iuris ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa &c. nō ex æquitate speciali huius l. In vltimo autē casu, qñ fili⁹ erat absens volūtariè, dicit ꝙ petit tūc restitutio solū de stricto iure ex ꝑsona ipsi⁹ heredis. Et hāc opin, sequunt cōiter Mod. ꝑter dñm Pau. de Cast. q dicit, ꝙ non videt quare si competit restō ex persona hæredis de stricto iure, fuerit inducta ex ꝑsona defuncti ex æquitate: nā ex quo pōt obtineri restō scdm regulas iuris, nō subest ęquitas, cur debeat concedi ex ęquitate de iure spāli. Sed ꝓ opi. Bar. facit: qa si ex ista morte & absentia vterq; vr læsus, ergo potuit cōpetere heredi & ex ꝑsona sua restō ī inte. nec est hoc incōueniēs. Casus est in l. interdū. ff. de mino. & not. plene in l. ea q̃. C. de temp. in integ. rest. †Preterea duo remedia extraordinaria regulariter possunt cōcurrere [a] adinuicē. l. de pecoribus. C. ad l. Aquil. & plene per Bar. in l. in prouinciali. ff. de no. ope. nunci. Et probabiliter posset defendi ista positio, nisi contradiceret text. dicitur enim in versi. diuus. quòd diuus Pius constituit cōtra id quod dictum est in proximo versi. vbi erat dictum, ꝙ de stricto iure restitutio non competebat: si enim versic. & in filio. loquit solùm de restitutione quæ competit hæredi ex persona sua, in quo diuus Pius constituit contra prius dictum: ergo patet, ꝙ hæredi non competit ex persona sua de stricto iure restitutio in integrum: aliàs si ver. præcedens loqueretur de restitutione quæ petitur ex persona defuncti, diuus Pius non constituisset contrarium, sed aliquid diuersum: quia vbi s. negatur, quòd ex persona defuncti non competit restitutio in verbo, & in filio, diceretur quòd competit ex persona hæredis. quæ sunt duo diuersa, non contraria. Vnde tenenda est opi. do. Paul. simpliciter, quòd hic non petatur restitutio aliquo casu de stricto iure, sed ex æquitate. Sed ipse non declarat ex cuius persona petatur ex æquitate, habita tamen relatione ad primum versi. ad quem videntur continuari sequentes, probabilius est dicere, ꝙ in omni casu restitutio cōpetat ex persona defuncti, & etiam ratio dictat: quia tempore mortis, quo fuit extinctum ius adeundi, vel agnoscendi, hæres non potest dici læsus, cū adhuc hæreditas non esset sibi delata: sed bene potest dici læsus defunctus, quia per ignorantiā & mortem impeditus est acquirere hæreditatem, quam si quæsisset, potuit trāsmittere ad suos hæredes: & hoc interesse consideratur in persona transmittentis: vt patet in l. illud. §. fin. ff. de contratab. & in l. j. in fin. C. de his qui ante aper. tab. Sed oppo. contra istū tex. fortiter secundùm Paul. de Cast. & videtur, ꝙ ex persona defuncti competat restitutio in integrū hæredi de stricto iure, non de æquitate: quod probat, quia in extremo mortis articulo hæres nō potest adire hæreditatem. l. fi. quando dies lega. ce. declarat Bart. in l. miles. §. pro parte. de leg. ij. ergo in ipso extremo mortis articulo prius q̃ moriatur, est læsus ex impedimento, quia nō potest adire: Ergo cōiuncta absentia datur sibi restitutio, quā transmittit ad heredem suum de stricto iure: quia læso ex impedimento & iusta causa conceditur restitutio. l. j. & l. quo tē pore. C. de testa. mil. & hanc opi. dicit Pau. de Cast. esse nouā, & non bene posse solui. Sed non est noua: quia eam facit Bal. in l. non solū. ff. de in integrum resti. Io. de Imo. qui attribuit eam sibi in l. qui duas. ff. de vulga. & pupil. cui obiectioni pōt optime responderi. & quia prima solu. est generalior, incipiemus ab ipsa. Dico ergo, quòd licet hæreditas non possit adiri in extremo mortis articulo, bonorū tñ poss. potest peti in extremo mortis articulo: quoniā cū possit acquiri per alium. l. secunda. §. acquirere. l. seruus. in princip. ff. de bon. posse. dicitur esse talis actus, qui potest impleri per aliū in extremo mortis articulo. l. fi. de condi. instit. & in l. suus quoq;. §. sed filio. ff. de hære. insti. & ideo in amissione hæreditatis non potest dici lęsus hæres, ex quo pōt eam aliquo modo acquirere, donec viuit, etiā in extremo mortis articu. Et secundū istū modū intelligendi habes hic casum notabilem, approbantem dictum Angel. & Moder. in l. ventre. s. eod. vbi dicunt, quòd si in casu illius l. potuisset peti bono. poss. secundùm tabul. non transmitteretur propter impedimentum hæreditatis de iure speciali, quia esset imputandum sibi, ex quo ex aliquo capite potuit acquirere: licet autem non consulatur illi, qui ex vno capite potest acquirere, q̃uis non ex alio, consulitur tamē impedito ex iusta causa, qui non potest ipse agere, licet alius possit agere nomine suo. Glo. est not. in l. rectè. in verbo, castrensi. ff. ex qui. cau. ma. vbi concludit, quòd si filius est impeditus agere ꝓ peculio aduentitio, hodie succurritur sibi, licet dicitur, qui erat legitimus administrator possit agere. Vel potest dici, sicut ego dixi in quodam consilio, qđ feci in ista materia, ꝙ licet in extremo mortis articulo hæres filius lædatur: nihilominus quia hæreditas momento erat remansura penes ipsum, ista acquisitio momentanea non causat interesse, quod sit considerabile. Casus est no. in l. fi. §. fi. C. de bo. quę libe. per quā Bald. nota. dicit in l. fi. ff. de cōd. insti. ꝙ acquisitio momētanea, q̃ fit per filiū, nō acquirit iussu patris. Præterea regula est, ꝙ pro lęui læsionē nō datur restitutio. l. scio. de in integrum rest. Et ista solō pōt procedere, tenēdo opi. Bart. ꝙ possit intētari restitutio ab hærede, tanq̃ ipse sit læsus ex ꝑsona propria. Sed si tenes opi. quā tenuit sequendo Paul. de Cast. ꝙ non possit intentari restitutio, nisi ex persona hæredis defuncti, tunc constitutus in extremo mortis articulo habet interesse probabile, qđ posset considerari, quia interesset sua acquirere, vt ius acquisitum posit transmittere ad hæredem suum. l. illud. in fin. de contra tab. l. j. in fi. C. de his qui ante aper. tab. quas leges s. allegaueram: ideo tenenda est prima solu. ¶ Extra glo. tangit hic Pau. de Cast. aliqua not. dicta, Et primò, inquatum dictū fuit s. in j. gl. ꝙ tēpore petēdi bo. pos. sunt vtilia: vt patet in l. ij. in prin c. ff. quis

[a] ¶ Concurrere. Ad de Pau. de Ca. in cō sil. cxxxij. inci. circa ea quæ superi⁹. ī ij. col. qđ etiam fuit al legatū in l. ventre. s. e. per ea quæ habentur ibi per eū. Fran. Aret.

ff.quis ordo in bon.po.seruet.dico q̃ d.Paul.ex ista regula refert Bald.in rubri.C.qui admit.dicentem,q̃ si per spatium xxx.annorum præscriptũ est iuri adeundi contra ignorantē:iuxta l.licet.C.de iu.delibe.remedium bo.pos.poterit competere excluso à iure adeundi,ex quo terminus bo. pos.tanq̃ vtilis non currit ignoranti.& est verissima conclusio,quam re petijt Bal.in l.licet.C.eo.¶ Secundò arguit hic præfatus doc.ex ista l. & l.bonorum.ff.rem rat.habe.q̃ licet pater ratificando mutuum factũ filio, dum filius est in potestate,tollat exceptionem Macedoniani.l.fina.C.ad Macedo.secus tamen est,si ratificat mutuum factum filio post emancipa tionem ipsius: quia ratificatio videtur tunc fieri tempore incongruo, id est tēpore quo consensus patris nihil operabatur, nec debebat attendi. & hoc dicit tenere Dy.in regula,rati.de reg.iur.Sed Bal.dicens idē quod iste doct.refert Dy.hoc dixisse in ista l.ita refert & sequitur ipse in l.obseruare.§.fina.& in ij.cha.de officio proconsu.& leg. Amplius dixit Bar. post Dy.in l.si vxor.in fi.ff.de adul.quòd ad hoc vt ratificatio possit fieri,omnia debent esse integra, & in eo statu quo erant tempore contractus.Vnde infert ibi no.q̃ si aliquis fecit pacem pro se & adhærentibus suis,quã ipsi adhærentes debent ratificare infra terminũ, & vnus de adhærentibus ante ratificationem offenditur, & postea vult ratificare,vt forte offendens incidat in pœnam contractus,nõ admittitur ratificatio. Quod dictum credo esse verissimum:quia etiam quando ratificatio pōt fieri post terminum,non potest fieri ad præiudicium tertij:vt plene declarat Bar.in l.bonorum.ff.rem rat.habe.bene facit tex.& quod ibi per Barto.in l.j.in fin.ff.de bono.poss.contra tab.& quod. ipse ponit plenius in l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de lib.& posthumis Sed contra primũ dictum fortiter facit:quia quando actus factus ab aliquo valet ipso iure in persona facientis,tunc ratificatio talis actus,quã vult facere aliquis ad aliquem effectum,potest fieri post terminum.Casus est singul.secundũ lect.Bu.quam Bar.ibi approbat in l.j.C.qui admit.Sed mutuum factũ filio valebat ipso iure:ergo videtur,q̃ ad tollendam exceptionem suffi ciat ratificatio facta tempore inhabili.Sed ad hoc potest dupliciter respōderi.Et primò, q̃ illa doct.est valde dubia,per ea quæ ponit glo.in c.vt circa.alioquin in versi.adhærentes.de elect.lib.vj.vbi vult,q̃ si est interposita appellatio valida per vnũ, ille qui vult adhærere appellationi, & ratificare,debet hoc facere infra tempus,quo potuit appellare, & tamen actus ibi factus in persona principalis valebat. & illam gl.approbat Bal. expresse in auć.hodie.in fi.C.de app.Vel potest dici,dato q̃ illa doc. Bar to.esset vera,q̃ in casu nostro actus in effectu non valebat,quia poterat elidi exceptione.l.si dari.in fi. cũ cōcordan.ibi positis.ff.de verbo.oblig. Sed fortius obstat huic opi.quia quando inhabilitas sequitur ex facto hominis,& non ex l.dispositione,ratificatio videtur posse fieri postq̃ super uenit inhabilitas.l.cùm mihi x.in prin.ff.de solu.quando fit ad præiudicium eius qui gessit actum.Sed hic inhabilitas superuenit in patre propter factum ipsius,quia emancipauit filium:ergo videtur,q̃ in præiudicium ipsius filij possit fieri ratificatio,vt auferatur sibi exceptio, sicut in d.l.cũ mihi x.aufertur actus.Et istud contrarium est difficile,quia est regula,quam ponit Bar.in l.bonorum.ff.rem rat.hab.Sed forte posset dici, q̃ ibi loquitur de facto hominis,quod erat directo præordinatum ad causandam inhabilitatem.In casu autem nostro non est sic,quia emancipatio non præordinatur ad annullandum consensum patris, sed principaliter,vt filius effectus sui iuris possit agere omnia sicut paterfa.¶ Vltimò inquantum do.Pau.hic tangit cautelam,quam posuit Bal. in rubri. C.qui admit.aduerte diligenter:quia ipse vult secundũ Bal.q̃ iudex possit discernere instantibus amicis vel consanguineis infanti bono.pos.& supplendo defectum tutoris ex actu suo,illam bono.pos.acquirere infanti.& sic dabitur remedium contra l.si infanti.quæ vult,q̃ hæreditas non quæsita nõ transmittat.Pro ista cōclusione adducit Bal.in arg.in l.bonorum.C. qui admit. sed illa non loquitur in infante,neq̃ quando bo.pos. decernitur impuberi absenti:sed quãdo maior infante petit sine tutore, quia eum non habet:quo casu non est dubium, q̃ iudex potest supplere defectum tutoris.l.si infanti.in fine.C.de iure deliberã.quinimo supplet defectum curatoris adulti.l.si curatorem habens.& ibi Bar.C.de in integrum restitu.mino.Sed quando ipse pupillus est absens,possit iudex supplere vices tutoris,ita q̃ sicut tutor posset petere bo.pos. & acquirere pupillo irreuocabiliter.l.tutor.de bo.pos.ita posset iudex, hoc non dicunt illa iura.Ipse tamen domi.Pau.de Cast.alleg.tex.valde sing.in l.pe.ff.de bono.pos.vbi hoc videtur probari in impubere.& per istam l.ista cōclusio est vera,q̃ ipso iure potest acquiri bono.pos.ipsi impuberi.Sed dubiũ remanet,nũquid ista bono.poss.acquiratur impuberi irreuocabiliter:an verò reuocabiliter. & si iudex supplet defectũ tutoris,in isto casu videt̃ dicendum,q̃ sicut tutor acquirit etiam infanti irreuocabiliter,secundũ Bal.in l.j.de bono.poss.infanti & furioso:ita & iudex,qui subrogatur loco ipsius:& hoc sentit Bartolus ibi clare,& in l. seruus.ff. eodem.dum dicit,quòd non requiritur ratificatio.Sed hoc videtur valde extraneum,q̃ iudex possit obligare impuberem,& maxime infantem, qui est absens hæreditati irreuocabiliter: & etiam in infante videtur contra d. l. si infanti.præal.nam si iudex posset supplere defectum infantis,sicut hoc remedium dedit Imperator in eo qui est maior infante, & præsens petijt bono.poss.ita dedisset etiam infanti in versicũ.præceden.& similiter pupillo absenti,qui est maior infante,sicut dedit pſenti.Vnde Bald.multũ sing.in l.non aliter.ff.de adop.dicit,quòd si ex forma statuti pax debet obtineri admittenda infra certum tempus,licet notarius recipiat pacem[a] p̄ homicida absente,& sic acquirat sibi obligationem,absens tamen nō vtitur commodo huius iuris acquisiti,nisi ratificet infra terminum.& hoc est multum rationabile.Et si equipares absentem furioso,tunc decisio Bal.est expedita,quia furioso acquiritur hæreditas reuocabiliter.l.fina.§.si tali. C.de curato.furio. & quòd æquiparetur absens furioso[b],no.in l.j.§.item acquirimus.ff.de acqui. pos.Quia tamē simpliciter dicit,q̃ acquiritur ista bono.pos.ex facto iudicis,tutius est tenere, quòd non requiratur ratificatio:& si sic,est ibi casus cōtra Bal.in d.l.non aliter.¶ †Posuit etiam hic Bar. difficilem quæstionem:Nunquid infanti vel minori,qui est maior infante, cōpetat restitutio, ita quòd transmittat eam ad hæredē suum, si morte præuentus non adiuit hæreditatem.Super qua q. non referendo omnia à gemino ouo,sed addendo attēde:quia Bal.varie sensit in ea.Nam hic sequitur opi.Barto.qui voluit,q̃ cōpeteret restitutio[c] in inte.in l.si infanti.C.de iure deliberan.in persona infantis tenet oppositum in l.j.§.ĩ nouissimo. C.de cad.tol.distinxit aliter,vt ibi per eum.Et q̃a precipua dubitatio est in infante,incipiendum est ab ea.Et inquantum Iaco.de Bel. Ange.& tenentes hanc partem dicunt,q̃ in l.si infanti. probatur restitutio in integ.non cōpeteret hæredi:attende diligenter,q̃ licet tex.ibi dicat,q̃ hæreditas habetur pro non delata,item quòd debet deueniri ad alios:per hæc tamen verba non videtur tolli restitutio in integ.Nam & alibi dicitur, quòd quando hæreditas fuit repudiata,habetur pro non delata.l.fina.§.sin autem.C.de curato.fur.Quinimo quōcunq̃ extinguatur ius adeundi, text.dicit, q̃ hereditas habetur pro non scripta: ergo pro non delata.l.ciuitatibus.§.Lucius.ff.de leg.j.& tamen restitutio in integrum competit repudiata hæreditate,& beneficio minoris ætatis. l.finali. C. de repudia.hæredita.& lege,quod si minor. §. Scæuola.ff.de minorib.Et ideo dicebat domi. Franc. de Rampo.in disputatione publica, quem refert Imo.hic,& in l.ventrē.s.eodem. quòd illa verba fuerunt ibi prolata habito respectu ad ius commune,ad quod lex in dubio videtur respicere.l.iiij.§. j.de fideicommiſ.liber.per glossam.& habetur in l.quandiu.s.eodem.Tu dic,& melius ad propositum, quòd quantūcunque verba sint vniuersalia & præcisa,nunquam tñ excludunt restitutionē, quæ competit ex beneficio speciali. glos.est ordi. in capitu.felicis.extrà,de restitutio.in integ. quæ optime probatur in l.sicut.& lege, omnes.iuncta glo.C.de præscript.xxx.anno.Licet tamen in lege,omnes. concedatur plenissima securitas præscribenti,contra quamcunq̃ personam:tamen excluditur minor à petitione restitutionis, secundũ glossam in dicta lege,sicut.& tenet Bartol.& cōmuniter omnes in l.finali.C.in quib.cau.in inte. restitutio non est neces.Confirmatur ista conclusio ex regula not.quæ ponitur in lege,decurio.C. de fil.lib.xij.& ibi per Bartolum.quòd nulla dispositio quātũcũq̃ generalis,videtur tollere priuilegium speciali iure concessum:quem text.semper alleg.Bald.ad hoc,videlicet in lege,non plures.C.de sacrosanctis eccle.& in capitu. j. in fine. quo tempore miles inuest.super quo vide Barto. plenius in extrauagan.ad reprimen.in glo. in verbo,non obstantibus.Et ita apparet, quòd ista ratio, quæ videbatur fortior,est bene soluta.Secunda ratio istorum est talis,quia si daretur restitutio in casu l.si infanti.sequeretur, quòd illa lex esset imposita verbis,nec disponeret cum effectu contra legem ij.C communia de le.& l.j.in fine.cum simili.ff.quod quisque iu.ex quo posset p̄ restitutionem hæres infantis consequi hæreditatem, à qua erat exclusus.Sed ista ratio nihil valet, quia est contra textum in dicta l.sicut. & in lege,omnes.præallega.cum glo.sua,& contra glossam ordinariam,quam ibi approbant docto.in l.j. C.si

a ¶ Pacem. Adde eũdem do.Fran.Are. in l.p̄ hærede.§.si sepulchri.in vlt.co. s.co.tit.

b ¶ Furioso. Adde Bar.in l.j.§.dari aute.de p̄cu.& Bald. in l.furiosum.in fi. C.qui testa.fa.pos.

c ¶ Restitutio. Pro cuius articuli decisione vide do. Bar. Soc.in cōsi.ccvij. in ci.ĩ causa d. Annæ. ver.v.& vl.loco.cũ vers. sequē.vsq̃ ad versi.j.ex capite.in j.parte.

nomen .possess. fuerit appella. vbi concludunt, quòd licet persona minoris aliquo casu habilitetur per legem in iudicio, non tamen videtur prohibita restitutio in integ. super quo vide quod scribit Bald. in l. exigendi. C. de procurat. Nec est verum, quòd l. sit ludibrio: quia ex quo actus valet ipso iure, interim potest parere effectum illi, in cuius fauorem est factus. Et cùm beneficium restitutionis sit tempore, elapso tempore poterit habere effectum perpetuum: aliàs omnia iura, quæ dicunt quòd adultus qui non habet curatorem, obligatur ipso iure, licet detur restitutio, vel quòd pupillus contrahendo cũ tutore obligatur ipso iure, q̃uis detur restitutio, essent ludibriosa: quod est ridiculũ. Sed assignatur tertia ratio hic per do. me. quæ est de intentione Bald. in d. l. si infanti. cui difficilius potest responderi, & arguit sic formaliter: Si minor ipse læderetur vere in vita sua, & vellet restitui in integrum. hoc non posset facere, nisi probaret se læsum ex sui facilitate, vel dolo aduersarij. l. non videtur. C. de in integrum resti. mi. l. verum. §. non semper. & l. non omnia. ff. de mino. Sed in casu nostro non læditur in sui facilitate, sed per mortem: ergo minor ætas coniuncta per mortem nihil debet operari: nam si non operatur ipso minore petente se restitui, multominus operabitur ad fauorem hæredis: vt suprà est dictum. Et ista ratio videtur cõcludere tam in infante, q̃ in quolibet alio minore. & est valde difficilis iudicio meo, propter quã ego non sum secutus omnia dicta Bart. in quodam cõsilio, quod fecit super isto difficili articulo: sed dixi considerandos esse in pupillo maiore infante duos casus, nunc autem addo tertium. Aliquãdo pupillus maior infante moritur, non habens tutorẽ. Aliquando moritur cũ tutore, sed infra tempus, infra quod tutor non poterat plene deliberare, vtrum hæreditas esset adeunda vel non. Aliquãdo moritur cum tutore post tempus quo tutor plene potuit deliberare, sed neglexit adire hæreditatẽ. Primis duobus casibus ego dixi, ꝙ restitutio conceditur hęredi minori, non rõne minoris ætatis immediate, sed quia propter minorem ætatem in primo casu pupillus ex defectu consilij fuit impeditus deliberare, vtrum hæreditas sibi expediret. In secundo autem casu fuit impeditus ipse tutor: vnde competit restitutio ex clausula generali, si qua mihi iusta causa &c. propter impedimentum, iuncta morte ipsius pupilli. Et ita dixi consulendo. Nunc autem considerando diligentius dico, quòd ex hoc capite non videtur posse concedi restitutio, quia sequeretur secundùm hoc, quòd etiã præsens, cui est delata hæreditas, si decederet intra tempus, intra qđ non potuit deliberare, vtrum hæreditas esset adeunda, moriendo transmitteret restitutionem in integrum ad hæredem suum: quod nulla lex dicit, imo est contra istum tex. qui fundat se in absentia ad concedendam restitutionem. In tertio casu Bart. in l. qui duos. in princi. ff. de reb. dub. ꝙ si tutor fuit negligens in adeundo hæreditatem, pupillus vel infans nõ potest restitui, quando tutor esset soluendo, ita quòd posset dari regressus cõtra eum, per l. j. in fi. ff. si mu. ven. no. & per ea quæ habentur in l. plane. §. j. & ij. ff. de leg. j. & in l. fin. ff. de eo per quẽ fact. erit. Sed ista iura cũ reuerentia loquuntur, quãdo actio vel officium iudicis datur in subsidiũ, quando illud remedium non datur, & in hac æquitate fundatur. Vbi autem alia æquitas censaretur in integr. restitutione, sicut est in absente cã rei publicæ, vel in minore per actionem, quæ daretur contra alium, non impediretur officium iudicis extraordinarium. De minore sunt multi casus, sed iste text. pręcipue in l. etiam. & in l. finali. C. si tutor vel curator interue. & ita declarat Barto. in d. l. in prouinciali. Vnde licet non competat actio contra tutorem pro male gesto, non tamen impeditur restitutio in integrum aduersus contractum factum cum tutore. †Idem videtur in absente causa reipublicę. nam si procurator suus non appellauit ex negligentia, habet regressum contra eum, vt l. j. in fi. cũ glo. sua. ff. quando appel. sit. & tamen hoc non obstante conceditur sibi in integrum restitutio ad appellandum. Et hoc tenet glo. in secunda solutione, quæ communiter approbatur in l. is qui reipublicæ. ff. ex quib. cau. maio. licet primò ponit aliam quam faceret pro opin. Bart. Nec potest intelligi tex. in l. si infanti. quòd intelligatur in primo casu: videlicet quòd non competat restitutio, quando tutor fuit negligens: sicut dicit Bart. ibi, & in dicta lege, qui duos. in principio. quia in principio illius versi. ad impediendam trãsmissionem, ista duo ponuntur à pari, vel quòd infans habeat tutorẽ qui negligat, vel quòd non habeat tutorem. Vnde si ille tex. intelligitur, ꝙ non competat restitutio in integrum, oportet eum intelligere etiam quãdo infans non habebat tutorem: quod ipse negat. Est & quartus casus, qui est magis dubius, & hunc ego nolui determinare in consilio meo, inclinaui tamen in partem Angel. & Moder. sequentium eum, motus per text. in §. final. iunctis versicu. præcedentibus. Dicitur enim in versicul. si verò vij. annis &c. quòd si pupillus accessit vij. annos, vetera iura debent seruari. Et sic patet, quòd in præcedentibus voluit statuere ius speciale in infante. †Hoc etiam ostendit dictio aduersatiua, si verò, quæ solet aduersari ad ius & factum: lege, hoc amplius. §. de his, ff. de damno infecto. per gl. & Bartolũ in lege, qui vsufruct. de verbor. obligatio. Et ista ratio in veritate est multum colorata ex mente illius l. sequẽ. tamen potest responderi, quòd ille versi. non habuit respectum ad omnia præcedentia, sed ad quędam, quę in princ. erant introducta specialiter in persona infantis: vt fieret transmissio ad patrẽ cuiuscunq; hęreditatis. Vnde omnibus diligẽter discussis, qa in primo & scđo mẽbro suprà positis nec placuit mihi opi. Ange. nec mea: dicẽdũ est, ꝙ ex clausula generali, si qua mihi &c. pupillus maior infante rõne minoris ætatis coniunctæ cum morte non restitueretur, sed bene restituitur ex titulo de minore: quia sicut l. fingit eum læsum etiam in vita humanitatis causa: ita & consequenter si ex lapsu temporis fingetur etiam læsus sui facilitate, & competet sibi restitutio. Ista cõclusio probatur sing. in l. etiam ei qui. ff. de mino. vbi dr̃, ꝙ ille qui est in vtero, habetur ꝓ nato: vt eĩ competat restõ aduersus lapsum tẽporis, & sic quia habetur ꝓ nato, & fingitur læsus sui facilitate, nec est inconueniens ꝙ vna fictio veniat in cõsequentiã alteri⁹. l. fi. & ibi ꝑ Barto. C. de sent. pas. per eundem in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucapi. & idem no. si bene memini in l. sub conditione. ff. de solutio. Sed illa lex nõ posset melius hoc probare. & ꝙ ad læsionem quæ surgit ex temporis lapsu, sequatur in consequentiam, ꝙ minor videatur læsus sui facilitate, est casus in l. interdum. circa medium. ff. de minorib. & ita firmat gloss. quã approbat ibi Bart. in l. fin. C. in qui. cau. in integ. restitu. non est ne. Quòd aũt lex fingat in isto casu in pupillo, ꝙ sit lęsus in vita, & cõsequẽter sui facilitate, vt dictũ est, ꝓbat̃: ꝙ si hoc fingit in absente, multo forti⁹ debet fingere in pupillo, qm̃ fauorabilior est restitutio, quæ competit pupillo fauore ætatis, intellige vbi competit, id est, quando est læsus sui facilitate, q̃ restõ quæ cõpetit absenti ex causa reipu. Casus est in l. fi. ff. de in integ. resti. quæ not. ibi Bal. ad hoc, vbi pater, ꝙ pupillo plene defenso datur restitutio ad totam causam, sed absenti causa reip. solũ ad appellandum. & hoc firmat glo. in l. necnon. §. j. ff. ex quib. cau. ma. & est casus in d. l. etiam. ei præalleg. prout ibi declarat no. Barto. Nam si restitutio quæ cõpetit ex clausula generali, non esset minus fauorabilis, q̃ ea quæ cõpetit ratione minoris ætatis, ille qui esset in ventre non haberet̃ ꝓ nato: quia cũ habeat̃ ꝓ nato dũtaxat ĩ his q̃ respiciunt fauorẽ suũ. l. q̃ i vtero. cũ materia. de sta. ho. l. cũ quidã. §. j. s. e. si nõ haberet̃ ꝓ nato, restitutio cõpeteret sibi ex clausula generali. & hoc esset qñ esset magis fauorabilis. Quia ergo hr̃ ꝓ nato, vt cõpetat sibi restõ ex capite minoris ætatis, per hoc dat̃ manifeste intelligi, ꝙ restõ ex isto capite est fauorabilior: & sic habes illam legem pro valde nota. ad duo supradicta. Et licet regula sit, ꝙ etiam in his quæ inducuntur de iure speciali fiat extensio à maioritate rationis, vbi sumus in materia fauorabili: sicut dicitur in l. fina. in fine. C. de sacrosan. eccl. & in l. non sine. cum simi. de bo. quæ lib. plene per Moder. in l. si vero. §. de viro. sol. mat. & istud sufficeret ad probandam conclusionem. †Quia tamẽ circa particularia sermones sunt veriores, scđm philosophũ in secundo Ethicorũ, adduco tibi gl. no. q̃ in hac materia extẽdit de vna persona ad aliam propter maioritatẽ rationis: dr̃ eñ l. Papi. §. fi. cum l. seq. ff. de inoff. test. ꝙ si denegatur restitutio aduersus q̃relam pupillo, multo fortius denegatur absenti causa reipub. Et finaliter ex isto capite concludo, ꝙ datur restitutio pupillo seu minori, nõ ex clausula generali, sed ex titulo de minore ꝓpter virtutẽ extẽsionis. In infante autẽ adhæreo cõi sententiæ, ꝙ etiam hæredi ipsius cõpetat restõ ex capite minoris ætatis, vt dixi: & tãto fortius, q̃ tomagis consulitur sibi, q̃ alijs minoribus, & quãto est fragilior respectu ętatis. Credo etiã posse dici, & est nouum dictum, ꝙ etiam ex clausula, si qua mihi iusta causa &c. succurreret̃ sibi ratione infantiæ, vbi non cõpeteret restõ ex titu. de minore, hoc vr̃ probari singulariter in l. ergo. in fine. ff. ex quib. cau. maio. & etiã, qa infans, & furiosus, & prodigus regulariter æquiparant̃. l. Fulcini⁹. §. adeo. ff. ex quib. cau. in pos. ea. Furioso autem & prodigo si non daretur in inte. restitutio, sicut minori, competeret restitutio ex clausula generali, si qua mihi &c. scđm Bart. in l. Marcellus. ff. de fideiusso. & in l. j. ff. de bo. poss. infan. & fur. delata.

Rei perduellionis.

Pendente accusatione in crimine læsæ maiestatis hæres institut⁹ potest adire, si est certus de innocentia testatoris. h. d. ¶ †In glos. in verbo, suspensa. ibi: vel appellationes. Valde no. hic do. me istam gl. ꝙ etiam in crimine læsæ maiestatis condemnatus potest appellare. Sed ipse contra hanc glo. insurgit multipliciter. Et primò, quia hoc crimen videtur æquiparari crimini hæresis: vt in c. vergentis. in fi. extrà, de hære. Sed in crimine hęresis non potest appellari. c. vt inquisitionis. de hęre. lib. vj. ergo vr̃, ꝙ nec in causa maiestatis. Sed ad hoc breuiter rñdet̃, ꝙ istud argumẽ. bene vr̃ bonũ: est statutũ aliqđ speciale in crimine læsæ maiestatis, ergo debet trahi ad crimẽ hæresis: qa multo maior est offensio maiestatis diuinæ q̃ humanæ: vt dr̃ in præalle. c. & ita argumẽtatur pontifex in c. cùm scđm. in prin. de hæreti. in vj. Sed econtra videmus, ꝙ non est eadem ratio, vt si aliquid specialiter statutũ est de hæresi, extẽdatur ad crimẽ lęsæ maiestatis, cũ sit minor ratio in ea. l. lex Iulia. §. hoc capur. ff. de ritu nu. l. qua in prouincia. ff. eo. tit. ¶ †Scđò arguit: quia expeditio istius criminis requirit celeritatem, vt patet in extraua. ad reprim. circa medium. Sed in his in quibus requiritur celeritas expeditionis, non appellatur: vt patet in l. si res. ff. de ap. reci. & in l. constitutiones. ff. de app. ergo nõ potest appellari. ¶ Confirmatur ista opi. quia à sententia lata contra ducem factionis non potest appellari: vt in d. l. constitutiones. sed qui conspirat cõtra principem, dicitur esse in factione. l. quisquis. in prin. C. ad l. Iul. maiesta. ergo non potest appellari. ¶ †Tertiò adducit multas leges, quę dicũt quòd in criminibus atrocioribus non potest appellari: vt patet in l. ij. cũ ibi not. C. quorum appellation. non reci. Sed ad ista omnia respondetur paucis verbis Nam vbicunque periculum est in mora, & accelerãda est sententia, & executio, non quia intersit reipub. cito maleficia puniri, sed

ri,sed ex alia causa extrinseca:verbi gratia, ne si appellatio suspendat executionem,immineat periculum maioris sceleris,& dãni:tunc loquunt iura per eũ alleg.& maxime text.in l.constitutiones.[a] in quo se potißime fundat. Ad hoc declarat iurisconsultus expresse in l. si quis filio exhæredato.§.hi autẽ oẽs.s̃.de iniu.test.dicit enim q in crimine seditionis excitatæ non suspenditur sententia per appellationem non maturãdæ pœnę causa,sed ꝓpter euitationẽ maioris periculi. Sed qñ sola rõ vindictę publicę suaderet cito reos puniri,tũc sñia suspenderet p appellationẽ,etiã in quocũq; crimine atroci,dum modo reus non esset cõuentus & cõuictus. Ista conclusio probat in §.hi aũt oẽs.& in l.ij.quorũ ap.pal.iuncta l.cũ reis.C.de pœnis.vbi dr̃,q vindicta reorum,& punitio nõ debet deferri, sed celeriter expediri. Vnde sequere gl.tuam,q̃ est no.quicqd ipse dicat,& ad materiã vide qđ ponũt Io.An.& Arc.in c.felicis.de pœnis.li.vj.¶In gl.in verbo,quærere.ibi:erit ergo hęres.Gl.ista vult expresse,q accusat⁹ in crimine læsę maiestatis possit facere testm̃,& interim possit adiri hr̃ditas,& si postea detegatur criminosus deliquisse,dum dicitur,q postea desinat hæres esse secuta cõdẽnatione.Sed contra istã gl.facit text.nostr,qui videt permittere,q possit adiri hęreditas ita demũ, si hęres sit certus de innocentia defuncti:ergo al̃s vr̃, q hereditas nõ possit adiri. Vñ alibi gl.tenet oppositũ ĩ l. q à latronib⁹.§.fi.s̃.de te.Sed Bar.ibi,& hic,tenet gl.hic positã p tex. hic alle.in gl.in §.p cõtrariũ.Insti.de hęre.q̃ ab ĩte.& per text.in l.hęreditatẽ.ĩ fin.ff.de dona.Et ad istũ tex. hic subaudit, maxime,& sic vult,q etiam si nõ liqueat de innocẽtia rei, possit adiri hęreditas,& valeat testm̃.Et hanc conclusionẽ sequunt Mod.cum ista subauditiõe p tex.d.Rap.qa scđm eũ põt sustineri litera sine subauditiõe.vnde ipse distinguit in hoc articulo.Aut q̃ris vtrũ possit habere hr̃dẽ ex testõ,& nõ potest,nisi in casu posito in tex.& rõ est scđm eũ, qa cũ sit interdicta sibi administratio bonorũ:vt in ll.alle.in gl.nõ potest testari, si verẽ est reus criminis lęsę maiestatis:arg.in l.is cui legata.s̃.de testa. Aut q̃ris vtrum possit habere herẽdẽ ab intestato:& tunc põt,sicut etiã ab intestato succederet ꝓdigo,& ei q al̃s nõ põt testari.l.j.in prin.ff.de suis & legi.Sed cũ reuerẽtia tex.alle.in gl.nõ dicũt,q absolute sit eis ĩterdicta administratio,sed q est ꝓhibita alienatio,qua ꝓhibita simpl̃r nõ respectu certi gñis p sonarũ,nõ vr̃ ꝓhibita hæredis institutio. l. qđã.ff. de acqr.re.do.& in l.j.ff.de fun.do.& plene p Bar.in l.si ita qs.§.ea lege.ff.de ver.ob. Vnde tex.ĩ l.is cui.l.& casus noster nõ sunt similes.cõclusio tñ sua placet mihi,qa secundũ opi. cõem text.destruitur expresse subaudiendo,maxime.Dic ergo scđm qđ dicit d.Raph.q in l.quisquis.nõ est prohibita alienatio simpliciter,sed vtiliter in quãcunq; personam, & quouis iure, id est, quocunq; titulo.Vt ergo illa verba vltima aliquid operẽtur, dicemus q videtur etiam prohibita hęredis institutio,vbi al̃s non videtur prohibita.Et hoc est quod sing.dixit Bartol.in l. ventre.s̃.eo.& feci te notare,dum vult q si forensis prohibetur acquirere quocunq; titulo,non possit succedere ab intestato,vel ex testõ, etiãsi esset vnus de succedentibus ab intestato,& sic verba generalia aliquid operarentur.Sed tu dices in cõtinẽti secundũ hoc,si sequeris illam doc.iste non poterit habere heredem ab intestato:quod est contra text.in §.per contrarium. Sed ad hoc est dicendum, q in casu Bartol. forensis qui prohibetur acquirere, est prohibitus per verba, quæ ita possunt comprehendere casum,si aliquis acquirat ex dispositione legis,id est ab intestato,sicut si acquireret ex dispositione hominis.Sed in casu nostro non est sic, quia reus criminis prohibitus in actu suo,id est alienatione,quę fieret ab ipso, & non potest testari : sed si moritur ab intestato , tunc alienatio fit immediate p l.nõ per hoiẽm: vt declarat Bal.elegãter ĩ alia q.ĩ auẽ.cõtra rogatos.C.ad Treb.& satis patet de se.& iõ ista alienatio non vr̃ ꝓhibita.Pro hoc facit optime qđ ponit Bar.in d.§.ea lege.in secundo mẽbro principali.vbi qñ ꝓhibetur alienatio in certũ genus p̃sonarũ,non pmittit ex testõ,sed ab intestato sic.Et scđm hũc intellectũ hic erit casus sing. limitãs doc.ĩ d.§.ea lege.& ĩ l.ea lege.C.de cõ.ob cau.& est de mẽte Bar.in d.l.vẽtre.vt s̃.dixi.Et hęc opi.magis placet, q̃; id qđ tenui sequẽdo Bar.in d.l.q à latronib⁹.in fi.vbi null⁹ alle.istũ tex.Vtrũ aũt bona cõmittẽtis crimẽ læsę maiestatis sint confiscata ipso iure à die criminis,vide in d.l.qui à latronibus.per me.& in l.si post accusationem.eo.tit.& qđ not.Arch.& Io.And.in c.cũ secundũ.de hęre.li.vj.& Barto.in extraua.ad reprimen.in §.quoniã nuptã.in verbo,rebe.Et quia glo.dicit hic q etiam post mortem quis accusatur de crimine lęsę maiestatis,quòd qui accusat taliter post mortem,debet se subscribere, & tenet ad pœnã talionis,intellige ad pœnã quã esset subitu r⁹ ille,si viueret:glo.est not.q hoc it clare xxiiij.q.ij. c.sanc.

[g] el ij.¶†In ea.gl.ibi:sed Vgo.dicit.hanc glo.ponderant doct. post Bart. ad duo.Primò,q negatiua coarctata loco & tẽpore põt cadere in scientia testis,[b] intellige qñ negatiua est valde coarctata in loco,& in tẽpore,sicut erat hic:al̃s testis deponẽs talem negatiuam esset suspectus,secundũ Bald. in l.actor. C. de ꝓba.sic declarantẽ gl.in l.j.in prin.ff.de iti.actuq; priua. de qua materia vide quod plene scripsi in l.hoc iure.ff.de verbo. ob.& in c.cũ cãm.extrã.de testi.& in c.in nostrã.eo.ti. Nõ tñ intelligas,q directo negatiua possit cadere ĩ sensum testis: qa nõ ens nõ est obiectũ sensus,scđm Bal.ĩ l.ij.C.de erro. aduo. sup quo vide qđ plene scribit d. Ant.recitãdo dicta Io.And.ĩ c.bonæ.de ele.¶Scđò colligit ex hac gl.q si accusator deducit diẽ in accusatione,& nõ probat q illa die sit cõmissum crimẽ, debet sequi sñia absolutoria:qđ colligit in ista gl.hoc mõ :qa si accusator probãdo de alia die deberet obtinere,tũc ex appositione loci & tẽporis non posset liquere in casu §.nostri.de innocẽtia defuncti:nã licet sciret,q hac hora, & hoc loco nõ deliquit,non tamẽ scit q nõ deliquerit alio tpe & loco,& p consequẽs nescit vtrũ reus possit condemnari vel nõ. Et hãc doc. quæ colligitur ex ista gl.ponit Bar.in l.denũciasse.§.quidergo.ff.de adulte.& in l.is qui reus.ff.de pub.iudi.tangit etiã in l.habebat.ff.de instito.vbi est optimus text.Bald.aũt plẽnius discutit istum articulum in l.j.in vj.char.C.qui accu.non pos. ☞& in effectu concludit idẽ post longam disputationem.†Addit tamen,an si in inquisitione apponatur clausula,super quibus oĩbus & singulis:tunc iudex nõ videtur se astringere ad certam diem.& ideo si probatur de alia die,potest sequi condẽnatio.Et idẽ alia ratione est dicendum in accusatione:si ponat illa clausula,sup quibus omnibus & singulis petit sibi ius & iustitiam administrari[c]:super quo vide Baldum ĩ l.si.q. in l. ij.C.de proba. Idem est dicendum, si esset apposita illa clausula,non astringens se ad probanda superflua:vt scribit Bar. in l.diuus.ff.de re iud.Idem si actor exprimendo diem & locum addat, prout constiterit & probabitur:& est ista practica Vicentina,de qua meminit Bal.in l.edita.C.de eden.in sua repeti.& quamuis dies non sit exprimenda in libello à principio, si tamen reus petijt à iudice,vt cogat accusatorem diem exprimere,cogetur ad exprimendum ,vt nõ auferatur defensio reo,scđm Bar.in l.is qui reus.pal.& est tex.cum glo.quã Bar. põderat ibi ad hoc in l.ij.§.quod si Ephesi.ff.de eo qđ cer.loco.quã quotã adducit etiã hic d.me.& idẽ d. Bald.hic plenius declarans in l.j.§.editiones.ff.de eden. Aduerte tñ,quia qñ accusator exprimit diẽ ad instãtiã rei iudice iubẽte, tũc si nõ probat diẽ expressum,dũmodo nõ probet de mẽse, & de alia die, sufficit,quia non videtur se astrinxisse ad diem expressum, ex quo hoc fecit ex mandato iudicis,vt non auferatur reo defensio.[d] Ita declarat singulariter Bar.& credo verißimũ in l.li bellorũ.in prin.in q.de tẽpore.ff.de accu.Et sicut ille q astringit se ad diẽ,ꝓbando de alia die nõ obtinet:ita etiam dicendũ est de eo,q astringit se non solũ ad diem,sed horam, vt si illa hora non probet factum maleficium, actor succumbat : quia aliud est factum,quod fuit factum hac hora,& aliud quod fuit factum alia hora.Casus est not.in l.si communem.& l.sequẽ. ff.quemadmo.ser.amit.Facit optime tex.& quod ibi no.Bar. in l.fi.§.fi.ff.quod vi aut clam.& quod ponit Ang.in l.more. ff.de fer. & hoc sentit hic gl.tua,nec reperitur bene alibi hoc decisum in terminis nostris.Nõ solũ aũt si ꝓbat de alia die,debet sequi absolutio,vt dictũ est,sed etiã si per testes probetur maleficiũ esse factum:non tamen dicunt loco & tẽpore in accusione contentis,quia nõ videtur probatũ concludenter maleficiũ deductũ,scđm Bar.qui ita singulariter not.in l.j.ff.de aleato.p illum tex. Si tñ testis dixisset vera esse contẽta in accusatione,licet in redditione causæ non apponeret tempus,qa tñ illud expresse implicite in dicto principali videretur repetitum in aßignatione causæ,secundũ Bart.quia ita declarat in l.Labeo.in prin.de supel.leg.& sequitur Bal.in repet.sua in l. de quibus.ff.de legi.& per supradicta infert Bal. in d.l.si communẽ.& in d.l.item Mela.§.si plures.in vl.col.ff.ad l.Aquil. q si accusatur aliquis de maleficio commisso de die,& probat q fuit cõmissum de nocte,debet sequi absolutio,& econtra,si accusatur de maleficio cõmisso de nocte, & ꝓbetur q sit commissum de die.Sed contra hoc facit quod not.Inno.ĩ c.consuluit.[d] de of.dele.& Bal.& Ang.in l.more.ff.de fer.vbi dicũt, q si instrumentum notarij dicit actum tali die: & postea probatur,q actum fuit de nocte,instrumentum non est falsum, quia dies more Romano incipit à media nocte , & durat vsq; ad aliam mediam noctem.Vnde videtur esse distinguendum, q aut ꝓbatur cõmunis loquendi consuetudo,q nomen diei significet tempus lucis,sicut tradit Bartol.in l.respiciendum.ff. de pœnis.& aliquid in l.Titius.§.Lucius.ff.de li.& posth. tũc

[a] ¶In l.cõstitutiões. Et ibidem vide do. Ale.de Imo.hic,& adde Ang.Aret.in tract.male.ver.appellãte. iij. col.

[b] ¶Testis.Adde eundẽ in l.nec is.s̃.e.ti. & qđ ibi dixi in apostil.

[c] ¶Administrari. Adde idẽ tenẽtẽ d. Bar.Soc.ĩ cõ.clxxx viij.inci. visa bulla Pauli scđi.ver.maxime propter clausulam.cũ versi.seq. in ij.parte.

[d] ¶In c.cõsuluit. Et ibidẽ vide Fel.ĩ iiij. colum.

vera est conclusio Bart. ex regula pmissa. Et idē esset dicēdū, si p maleficio cōmisso de nocte īponeret diuersa pœna à maleficio cōmisso de die, nō dico ꝙ augeret pœna, sed ꝙ esset diuersa: verbi gratia, p maleficio cōmisso de die īponit pœna pecuniaria, sed p cōmisso de nocte pœna corporalis: tūc em̄ alius titulus criminis videret pbari, q̄ ille qui fuit intētat⁹, secūdū Bart. in d. l. denūciasse. §. qđ ergo. Vbi autē alterū istorū non esset, vr̄ posse sustētari pbatio facta p maleficiū cōmissum de die, licet testes dicāt, ꝙ de nocte. quia more Romano nox est pars diei, vñ continet implicite nox: & ppterea dicebat Bal. no. in l. edita. in ij. char. C. de edē. ꝙ qñ qualitas nō expressa in accusatione cōtinet virtualiter in eo qđ est expressum, pōt se qui cōdēnatio: alle. tex. ī l. bouē. §. aliqñ. ff. de edi. edi. de cuius intellectu vide p Bar. & alios in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his q not. infa. Et attēde, qa Ang. in l. si vacātia. C. de bo. va. lib. x. in vj. char. tenet, ꝙ etiā si in inquisitiōe vel accusatione apponat regula supradicta, Sup qbus oībus & singulis &c. nihilominus si nō pbat clausula qualitatis substātialis, debet sequi absolutio. qđ non vr̄ verū. Et cōtrariū tenet Bal. ī locis allegatis, & ibi etiā dicit no. q̄ etiā si pbet aliud crimen diuersum spē à crimine intētato in libello, dūmodo probet per cōfessionē partis, pōt sequi condēnatio, †quia ex confessione crimen est notoriū: alleg. text. in c. ij. extrà, de confes. & idē dixit Bal. in effectu in d. §. pœna grauior. Sed qa ista q. pendet multum ab his q̄ tradit Bar. in l. si confessus. ff. de cus. reo. & In. in c. qualiter & qñ. el ij. de accu. ideo nō determino eam p nūc, sed vide quæ scripsi plenissime in d. c. qualiter & qñ. & tetigi in c. licet causam. de proba. Et ad materiā istam vide qđ ponit Bart. in consi. suo cxxviij. vbi tenet expresse, ꝙ etiā si constet de crimine, per confessionem, debet sequi absolutoria, si non est probata dies expressa in accusatiōe. Tu dic vt dixi in d. c. licet causam.

a ¶Quodā. De qua dictiōe vide Fel. ī c. 9 si. de test. & qđ ibi dixi ī apostil. & Fel. in c. ex parte. §. de foro compe.

b ¶Statum. Adde idē tenētē do. Bart. So. ī cō. ccxliij. inc. circa primū. ver. nō omitto. circa fi. in ij. pte.

Pro hærede. Etiam in vltima voluntate potest adiri hæreditas. h. d. Vel sic: In vltima voluntate pōt admisceri quasi contractus aditionis. hoc dicit. ¶No. primò tex. in verbo, matrē suā. iuncta gl. q̄ subaudit, quodā, a ꝙ proprie loquēdo nō pōt dici aliquis filius illi⁹, qui iam est mortuus. & ideo gl. subaudit, matris suæ. s. quondā: ad idē bonus tex. in l. emancipatū. verbo, proprie. ff. de sena. vnde dicebat Bal. not. in l. cū acutissimi. in vlt. col. C. de fideicō. ꝙ si ex forma statuti filij rebelliū nō possunt stare in ciuitate mortuo patre, nō habebit locū prohibitio statuti, quia in materia odiosa verba debent intelligi proprie, & non p intellectū subauditū. Vbi autē ista verba ponerent in instrumento notarij: verbi gratia, Titi⁹ filius Sēpronij: saluat instrumentū, & subaudiret quondā. l. eius q in prouincia. ī prin. & ibi Bar. ff. si cer. pe. Sup quo vide qđ ponit Io. An. & Mod. in c. cū contra. extrà, de pig. & qđ ponit Bald. in d. l. libertū. C. de nupt. ¶Scdò no. ꝙ quasi contract⁹ aditionis pōt misceri cū vltima volūtate, nec tñ dicitur interuenisse extraneus actus. Super quo vide qđ scribunt Mod. in l. hæredes palā. s. de testa, & qđ no. ponit Bal. in l. ex testamento. C. de fideicom.

SVMMARIVM.

1 Immiscere ex proprietate verborum dicitur esse suorum: adire verò hæreditatem extraneorum.

2 Actio confunditur per aditionem factam à debitore vel creditore.

EVm demum bonis. Eodē modo videt se immiscere suus, quo videretur adire extraneus. Et si minor restituitur aduersus aditionē, actiones extinctæ resucitātur. h. d. Secūda est ibi: & ideo, Tertia ibi. pupillus. ¶†Not. primò ex text. & gl. ꝙ ex proprietate verborū immiscere est suorū, adire hæreditatē est extraneorū. Iura tñ quādoq; vnū ponūt pro alio: vt dicit gl. & litera, & ideo dicit Pau. de Cast. ꝙ si filius dicit se adire hæreditatem paternam, vel econtra extraneus dicit se immiscere, propter hoc non viciatur aditio: cuius cōtrariū tenuit Bar. & ibi plene scripsi in l. q putat. s. eo. Et istud dictū reprehēdit Bal. in l. potuit. C. de iure delib. ¶†Scdò no. in ver. pupillus. ꝙ per aditionem factam à debitore vel creditore confundit actio. concor. tex. in l. debitori. cū materia. C. de pact. Et vtrum tollat obligatio naturalis ipso iure per hanc cōclusionē, vide Bar. & alios in l. debitor. ff. ad Trebel. Et quia hic videtur, ꝙ actiones restituuntur actiuè vel passiuè. quæritur vtrum istæ actiones restitutæ sint annales vel perpetuæ. Domi. Paul. hic paucis verbis determinat quòd sint annales, per regulam positam in l. in honorarijs. §. sed cū rescissa. ff. de actio. & obl. Sed aduerte: quia sicut hoc est certum, quòd qñ restitutio datur contra præscriptionem actio restituta est annalis l. fi. C. quib. ex cau. maio. cū materia. ita hoc est valde dubiū, ꝙ actio restituta ex rescisione contractus, vel quasi, sit annalis, tū quia in ista restitutione cessat ratio scripta in l. honorarijs. §. sed cū rescissa. de acti. & obl. tum quia de natura restitutionis, quæ datur minori aduersus contractus, est, ꝙ omnia reponantur in pristinum statum. b l. j. C. de repu. quæ fiunt in iudicio. & l. qđ si minor. §. restitutio. ff. de mino. Quòd autem ratio asignata in d. §. sed cū rescissa. non habeat locum in casu nostro, patet: quia asignatur ibi ratio, cur actio prætoria restituta est annalis, quoniā est restituta contra ll. seu ius ciuile: sed in casu nostro minor non restituitur contra legis dispositionē, sicut qñ est decursa præscriptio, sed contra factum hominis lædentis. Vnde non est eadē ratio in hoc casu: quia difficilius conceditur restitutio contra dispositionē legis, q̄ læsionem hominis. l. fine hærede. §. Luci⁹. ff. de admi. tut. & plene in l. non videtur. C. de in integ. resti. cōceditur tamen restitutio aduersus legis dispositionē hoc casu, quia læsio non causatur solū ab eius dispositione, sed à negligentia non petentis, vel à fauore vsucapionis. Nec dicat aliqs, ꝙ omnia dicuntur restitui in pristinum statum, ex quo restituitur actio, licet non duret tanto tēpore, quia interesse temporis non est in consideratione. l. pater qui castrense. ff. de castren. pecu. per glo. & Bart. in l. qui bis idē. j. de verbo. obliga. Nam vt ostendi in d. l. qui bis idē. in multis casibus considerat interesse temporis. Vnde iste articulus remanet dubius apud me, & maxime quia hucusque non inueni alium decidentem hoc in terminis.

SVMMARIVM.

1 Rem esse hæreditariam, & esse in hæreditate, qualiter differant.

2 Hæreditate iacente dicitur esse possessio non propria apud hæreditatem, sed qualisqualis. i. ficta.

3 In dependentibus ab animo inspicitur magis opinio, quàm veritas.

4 Respondens positionibus in iudicio, negansq; se esse hæredem, in dubio videtur repudiare hæreditatem.

5 Verba enunciatiua emissa propter aliud disponunt.

6 Dictio, etiam, est dictio implicatiua.

7 Aditio ista, adeo si de iure possum, nunquid valeat.

ERit. Solo animo aditur hæreditas, etiam si nihil attingat hæres de rebus hæreditarijs. h. d. Primò ponit dictum in genere. Secundò ibi: vnde &c. infert ad vnū casum. Tertiò ibi: idem ꝙ est. ex regula prædicta dicit alium casum. ¶†Not. ibi: nihil cōtingat hæreditarium. Nam per istū text. probatur iuncto versicu. seq. ꝙ aliud est rem esse hæreditariam, & aliud esse in hæreditate. Nam proprie res hæreditaria dicitur illa, quæ est in dominio testatoris: res autem dicitur in hæreditate, etiā si simplex detentio sit apud defunctū. l. item videndū. in fin. & l. sequen. ff. de pet. hæred. Vnde dixit Angel. alibi, ꝙ ille qui agit petitiōe hæreditatis, debet esse cautus, vt in libello non dicat rem esse hæreditariam, sed quòd tēpore mortis defuncti inuēta est in hæreditate, vt cōplectatur etiā rem, q̄ non erat testatoris, vt ipse ponit in l. si possessor. §. ait senatus. ff. de peti. hære. Et per hāc differentiam dicit ipse in l. ij. de eo. §. j. ff. de acqui. poss. aliàs fuisse obtentū Perus. j, ꝙ inuentario faciendo ab hærede debēt poni etiā bona, quæ nō pertinēt ad dñium testatoris, puta pignorata vel cōmodata. ¶†Secūdò not. ibi: qđ qualis &c. ꝙ hæreditate iacēte dicit esse possessio nō propria apud hæreditatē, sed qualisqualis. i. ficta, quæ apud defunctū erat vera: quia creditor qui habet pignus vere posidet, licet ad vtilitatem alterius. l. pignori. & ibi no. ff. de vsu. l. qui pignori. ff. de acqui. posse. de quo dicemus vnū verbum in gl. ¶†Tertiò no. ꝙ in his quæ pēdent à solo animo, inspicitur magis opinio, q̄ veritas: de quo plene dixi post gl. & Bar. in l. hæres institutus. s. eod. & tangit etiam Bar. hic, & in l. ij. §. si sub conditione. ff. pro emp. ¶In glo. super verbo, qualisqualis. ibi: de act. & oblig. l. qui à seruo, Glo. hic, & ibi in effectu ponit eandem solutionem. videlicet ꝙ in hæreditate iacente dicitur possesio ficta, & non vera. l. prima. §. Scæuola. hic allegata in gl. & no. ꝙ istud verbū, qualisqualis, est nota improprietatis. Et per hoc infert hic do. m. ad q. quam dicit hic fuisse de facto in ciuitate Perusij, vtrum statutum imponens pœnam pro furto habeat locum, si aliquid furetur hæreditati iacenti. Et arguit quòd non, quia etiā pœna iuris cōmunis, quæ imponitur pro furto, nō habet locū, qñ aliqs furat hæreditate iacente. l. rem hæreditariam. ff. de fur. & no. in l. j. ff. de cri. expi. hære. ex quo patet, ꝙ non

non est furtum proprie. Et in hac sententia inclinat ipse, & re cte. licet Bal. aliter dixerit in l. de his. C. de fur. Pro cõclusione Bar. vr casus in l. liber homo. §. pe. ff. ad l. Aqui. vbi patet, ꝙ lex. pe. q̃ loquitur de dãno dato dño, habet locũ etiã in damno dato hæreditati iacẽti[a]. Et eodẽ modo habet locũ ĩ eo, q. tẽpo re dãni dati erat dñs ficte, & nõ vere. l. Titio. ff. e. ti. Per hoc tñ nõ recedere à prius dictis: tum quia verba statuti debent in telligi proprie, vt dixi: tum quia debent intelligi in dubio, scd̃m ius commune. c. cùm dilectus. extrà, de cõsuetudi. Vnde sicut lex ĩponit aliã pœnã pro furto, & aliã pro crimine expi latæ hęreditatis: ita in dubio debet interpretari statutũ, qñ de lictum de quo quærit̃ est minus delictum q̃ furtũ: secus si es set maius in eade spẽ. Vnde statutũ puniẽs furtũ, bene compre hẽderet sacrilegium, scd̃m Bal. in l. & si nondũ. C. de furt. Pôt etiã intelligi tex. in l. qui à seruo. pal. ꝙ non dicat hęreditatem posside, sed aliũ possidere ab hrditate ꝑcario. Et ex hoc nõ sequit̃, ꝙ ipsa hæreditas possideat, qa aliqs pôt possidere à me ꝑcario, me nullo modo possidẽte, qđ est, qñ est actũ, ꝙ in eũ cui conceditr res ꝑcario, trãsferat̃ possessio ciuilis & naturalis. l. & habet. §. q. ff. de pca. ¶ In gl. in verbo, alienari. ibi: sol⁹ ẽm animus. Hanc gl. probat hic Bar. dicens ita debere intelligi a lias gl. q̃ aliis modis loquuntur sup j. q. videlicet ꝙ aditio hæ reditatis cõsistit in solo animo declarato per verba, vel p act⁹: sed ipse non exprimit mẽtẽ suã in hoc, vtrũ ista declaratio cõ currat essentialiter ad validãdã aditionẽ hæreditatis, vel con currat ad probandã ipsam aditionem, ita ꝙ sit de substãtia ꝓ bationis, non de essentia rei: q̃ duo sunt valde diuersa, vt ipse declarat in l. cũ qs. C. de iuris & fa. igno. & per Bal. in l. fi. C. de fideicõ. Et tamen ex l. quã allegat, videlicet ex l. dissolut. & cõ di. sine causa. & ex rõne quã assignat, nemo ex sola destinatio ne animi obligat̃ nisi deo: patet intentio sua, ꝙ ista declaratio concurrit essentialiter, sicut verba cõcurrũt in stipulatione. l. j. in prin. de ver. ob. l. j. §. verbis. ff. de actio. & ob. Sed Ang. di cit oppo. p l. si auia. C. de iur. delib. vbi tex. dicit, ꝙ ex sola de stinatiõe animi induciť aditio. & idem probat tex. Insti. de hæ re. quali. & dif. §. fi. Non obst. tex. scd̃m eũ in l. pro hærede. in prin. vbi vr requiri vtrũq;. s. animus, & factũ extrinsecũ: quia illa verba ponunt̃ ibi non comparatiue, sed electiue, & sic sol⁹ anim⁹ sufficeret. Nõ ob. rõ Bar. scd̃m eũ: quia habet locũ, quã do voluntas principaliter ordinat̃ ad obligãdũ: sed aditio hæ reditatis nõ ordinat̃ principaliter ad hoc, sed ad acquirendũ in cõsequentiam ad obligandũ pro oneribus hæreditariis. Vñ vi demus, ꝙ acquisitio pôt fieri aliquando ignorãti. l. cũ pater. §. surdo. de le. ij. ergo multofortius sciẽti, & tacite acceptanti po terit fieri acquisitio. bene facit qđ hr̃ in l. quo enim. §. j. ff. rẽ ra. ha. & qđ traditur in l. q̃ dotis. ff. so. mat. † Præterea repu diatio hrditatis nõ inducit aliquã obligationẽ: ergo scd̃m hoc vr posse fieri ex sola destinatione mentis aliter nõ detecta: & si pôt fieri repudiatio, eadẽ rõne aditio: quia ista ꝓcedunt à pa ri. l. fi. §. simili quoq; modo. C. de iure delib. & in l. is pôt. s̃. eo. Doc. Mod. & hic cõiter sequũtur sñiam Bar. & respondet ad iura allegata in oppositũ, ꝙ nõ excludunt, quin aditio debeat manifestari saltẽ per aliquod verbum, vel signũ: sed hoc signi ficant, ꝙ in aditione hæreditatis declarata attendit̃ solus ani mus adeuntis, & nihil aliud ad ĩducẽdã aditionẽ. Et ista cõclu sio declarat̃ manifeste Insti. de hę. qua. & dif. §. ꝓ hærede. iun cto §. fi. licet ẽm dicatur in §. fi. ꝙ nuda voluntas vel sola in ducit aditionem. superius tñ in ver. pro hærede. dicit, ꝙ adi tio inducit̃ per animũ declaratũ verbo vel facto. Sup quo vi de vnã rõnẽ nouã, quã tetigi, & bene declaraui in l. pro hære de. in prin. s̃. eo. Nec est verũ, qđ dicit Ang. ꝙ ille qui adiit hæ reditatẽ, principaliter intendit acquirere, quia etiã intendit se obligare ex quasi contractu. l. apud Iulianũ. in fi. ff. ex quib. cau. in pos. ea. Cætera dic vt dixi in d. l. pro hærede. in prin. s̃. eo. ¶ † Extra gl. Bar. hic solẽniter attingit materiam, qualiter & ex quibus verbis vel actibus inducat̃ aditio. & diuidit totã materiã in quinq; quæstiones, vt hic per eum. Prima q. in qua nunc est scribendum, per quæ verba inducat̃ aditio hæredita tis. Cuius dictis adde primò, inquantum facit differentiã inter ista verba, volo esse hæres, & volo adire. Nam ex primis dicit induci aditionem per l. iã dubitari. in fi. s̃. de hære. insti. Sed ex secundis nõ inducitur aditio, nisi verba præsumant̃ deliberate prolata. per glo. in l. serui electione. in prin. de leg. j. Nam ista differentia impugnatur hic per quosdam Mode. ex eo, quia in vtroq; casu verbum, volo, est iunctum cum verbo infinito, sci licet adire, vel esse: quod verbum cõplectitur tempus ꝑsens, & futurũ, secundũ glo. in l. v. §. hæc stipulatio. ff. de ver. ob. Vn de sicut istud verbum, volo adire, potest significare ꝙ in futu rum tempus intendo adire. ita & istud potest significare ꝙ nõ nunc, sed in futurum intẽdo esse hęres. & sic vr dicendũ idem in vtroq;. & ita tenet Bar. in l. suus quoq;. suprà, de iure deli. & idem sentit satis clare in l. j.[b] C. de sum. trini. & fi. catho. li cet non ponat exemplum in aditione hæreditatis. Sed potest defendi opi. Bart. ꝙ sit differentia inter ista duo verba: quia cũ dico, volo adire, significat̃ ipsa causa acqsitionis. i. actus adeũdi. cũ autẽ dico, volo esse hæres, significat̃ effect⁹ resultans ex adi tione. Et quia qui vult effectum, videtur etiam velle causam, sine qua effect⁹ esse non potest, sequitur ꝙ tacite videtur vel le adire: sicut dicunt Cano. in c. ex parte. extrà, de spon. ꝙ quã do verba futuri temporis respiciunt executionem matrimo nii, videtur cõtrahi matrimoniũ de præsenti: secus si respice rent substantiam matrimonii. i. ipsum cõtrahere. Sed ista non sunt similia omnino, vt dixi in voce: quia si verbum, volo esse hæres, refertur ad futurum tempus, id est, volo esse hæres, impossibile est considerare, quòd præcesserit aditio: quia per aditionem efficeretur hæres incontinẽti, cùm actus legitim⁹ non possit suspẽdi: vt regula, actus legitimi. de reg. iur. Reiecta ergo ista differentia, videdũ est de qõne principali: † Nunqd ꝑ ista verba, volo adire, vel volo eligere, qñ actus electionis pôt expediri, sola volũtate inducat̃ aditio, vel electio: de quo Bal. dubitat in l. verbum, volo. C. de fideicom. nec bene firmat pe dẽ. Bar. autem in l. j. C. de sum. tri. simpliciter dicit, quantũ est ad propositum, ꝙ qñ act⁹ pendet à voluntate vnius, verbum, volo, non inducit dispositionem actus faciendi ab illo qui di cit se velle, præterq; in vltimis voluntatibus: vt l. Pamphilo. §. præpositum. de leg. iij. Et sic vides ꝙ variat à seipso. Mihi vi detur, ꝙ opi. Rapha. qui tenet hic contra Bar. per l. Clodius. j. eod. sit verissima. quod probo legibus & rationibus, & primò per textum in l. si seruum. §. si suus. s̃. eod. vbi ista verba prola ta filio, nolo hæreditatem ad me pertinere, inducunt absten sionem. Idem probatur in l. ei cui. iuxta fi. s̃. eodem vbi dicit̃ expresse, ꝙ quando autor pupilli constituit non agnoscere hę reditatem, non est op⁹, ꝙ pupillus vtatur in integrum restitu tione: qa est abstensus per illa verba ex facto autoris sui. Ter tiò ista conclusio probatur in l. filium emancipatum. s̃. eod. in verbo, nã fili⁹. vbi patet, ꝙ ista verba in extraneo, nolo ad me pertinere hæreditatem, faciunt transire hæreditatem ad sub stitutum: & sic inducitur repudiatio. Ad idem facit optime tex. in l. pro hęrede. §. seruos. in versi. si forte ei non placuerit. s̃. eodem. vbi probatur quòd ista verba, hæreditas non placet mihi, important repudiationem. Cõfirmatur ista opinio dua bus rationibus: quia si ista verba, volo adire, non importarent semp aditionẽ, ergo ĩ herede extraneo ista cõditio, si voluerit, non est superflua, qa exprimeret̃ aliter q̃ tacite inesset: inest ẽm tacitè hoc, quòd si vult acquirere hrditatẽ, acquirat: si vult repudiare, repudiet. Sed ista conditio expressa posset importa re vnum aliud: videlicet quòd aliquis primo declararet vtrũ vellet esse hæres, & postea posset adire: cuius contrarium di citur in l. verba. s̃. de conditio. institutio. ¶ Secundò arguo sic: non est dubium, quòd si verbum, volo, esset coniunctum cum verbo præsentis temporis, induceret aditionem & dispo sitionem, secundũ Bald. in d. l. cunctos populos. C. de sum. tri. & fide catho. in prin. di. Cũ ergo istud verbum iungitur ver bo infinito, quod potest importare vtrunque tempus, dico, ꝙ debebit accipi in sensu temporis præsentis: quia sic accipiendo dispositio valeret, & verba haberent effectum. Sed si accipias in sensu temporis futuri, ista verba nihil inducunt, nec aliquid operantur. Ista doctrina colligitur ex gl. notabili in l. cùm ta le. §. falsam. el j. ff. de condit. & demonstratio. quam ibi appro bat Bald. & ex his quæ tradit Bart. in simili quæstione in l. j. ff. de iure codicil. ergo per ista verba inducitur aditio. Sed incõ tinenti tu obiicies, quòd per ista verba, nolo esse hæres, nullo modo inducitur repudiatio: secundùm Bartolum hic, & in d. l. si quis suus. etiam si per illa verba induceretur, volo repudia re. Casus est in l. filii mater. §. j. ff. ad Tertu. Sed ad hoc respon det hic Ioan. de Imo. & optime, quòd ille tex. probat totum oppositum, dum dicit quòd admittitur pœnitentia infra an num, si proximus agnatus vel substitutus non adierit. Ex qui bus verbis clare datur intelligi, quòd ibi erat inducta repudia tio: aliàs substitutus vel sequens in gradu non possent succe dere. Confirmatur ista impugnatio: quia causa cur filium po test pœnitere, etiam assignatur ibi: quòd ideo hic inducitur, quia verba prætoris sunt suspẽsiua, si volet adire hæreditatẽ. Patet ergo, quòd virtute illorum verborum datur facultas pœnitendi. Sed ista ratio esset superflua, & falsa, si non vide retur facta repudiatio: quia omnino hæres postquam non re pudiauit, posset adire infra xxx annos. l. licet. C. de iure delib. quod tamen ibi negatur: quia potest adire infra annum dũta xat. & est vnus casus, in quo coarctatur facultas minori tem pore: de qua in l. fina. C. de repu. hæredi. Et licet domi. Ioan.

[a] ¶ Iacẽti. Vide Bar. in l. si ex re. §. fi. de stipu. ser.

[b] ¶ In l. j. Et ibidem vide do. Ia. May. in ix. co. in ver. iste est pulcher & subtilis passus. & ibidẽ vide eundẽ, & quod ibi dixi in apostil.

de Imol. sequendo dicta Bartol. hic in quæstione principali, dicat quòd ille tex. potest intelligi, quãdo illa verba fuerũt prolata deliberate, hoc est diuinare ad literã. Vnde tenẽdum est, qđ s̃. dixi, & concludendũ, ꝙ siue hęres dicat, nolo repudiare, siue volo adire: ista verba idem important, & in dubio inducũt aditionem, maxime rationibus supradictis. Sed posita opinio. 4 Bar. pro vera addenda sunt tria. †Primum ponit Bald. no. in l. j. in vlti. col. C. de fal. causa adiect. lega. vbi dixit, ꝙ ille qui respondendo positionibus in iudicio negat se esse hæredem, dicendo, non sum hæres, in dubio videtur repudiare hæreditatem[a], ne alioquin responsio facta in iudicio tanꝗ̃ obscura nil operetur. Et idem dixit Bald. de actu iudicis: quia si iudex dixit, non admitto tales exceptiões, videt̃ eas reijcere: & ista verba videantur importare medium inter admittere & reijcere: vt dicit Bar. in d. l. suus quoq;, ita determinat ipse no. per tex. in l. j. C. de neg. gest. ¶ Tertiò est addendum, ꝙ licet præcedat interrogatio, & sequatur responsio, non sequitur per hoc, si respõdetur incontinenti, ꝙ responsio videatur deliberata. Casus est notabilis, quem ibi ponderat Ioan. de Imo. ad hoc in lege, quia poterat. ff. ad Trebell. de cuius intellectu dicã tibi in lectione sequenti circa intellectum d. l. si qua erunt dicẽda. Sed illa lex potest intelligi, vt dicit ibi Ioã. de Imol. quando nulla præcessit interrogatio: est tamen diuinare ad illũ text. vt ipse dicit. Et aduerte, quia secundũ Bar. videtur ibi casus, ꝙ per verbum, nolo adire, non inducitur repudiatio[b]: iuncta l. ita tamẽ. §. si patronus. ff. eo. Sed Ioan. de Imol. ibi respondet, & bene: quòd quãtumcũq; repudiauerit hæreditatem, potest cogi adire. l. nam quod. §. j. ff. eo. ¶ † Item adde inquantũ tangit hic Bart. & in præalleg. l. si quis seruus. ꝙ ista verba, volo repudiare, vel nolo adire post lapsum triũ mensiũ, inducunt repudiationem[c], vel aditionem, per l. fin. §. similiꝗ̃ modo. C. de iu. delib. Nam ille tex. nullo modo probat cõclusionem hãc. Primò, quia in prin. literę dicitur, ꝙ si animo indubitato repudiauerit: vnde patet, ꝙ ibi deliberate repudiauerit, non indeliberate. Secũdò, quia ille tex. vt habeat locum, repudiatio nõ requirit ꝙ currãt sex menses, sed dicitur ꝙ si repudiatio sit facta infra tres menses, valet, & tenet. Sed ista verba possunt verificari immediate post principium triũ mensium. l. j. §. si intra. ff. de succes. edict. ergo non expectatur lapsus trium mensium. Et si dicat̃, ergo secundũ hoc repudiatio nõ poterit fieri post tres mẽses. intelligendo vt tu intelligis, respondeo, & dico, ꝙ ibi fit mentio trium mensium, non quia post illũ terminum non possit fieri repudiatio, sed propter illud qđ sequitur in §. seq. videlicet ꝙ ad faciendum inuentarium datur terminus trium mensium, ac si diceret, si aliquis vult expectare tres menses, antequam adeat, vel repudiet, vtilius est sibi adire & conficere inuentariũ infra illo tres menses, ꝗ̃ absolute repudiare vel adire sine beneficio inuentarij. Vnde relinquitur conclusio supradicta esse vera, maxime ꝑ tex. in d. l. filij mater. §. j. quẽ adducit Bart. pro se, & ex declarationibus alleg. ¶ Item adde, inquantum ipse vult, ꝙ ista verba non inducunt aditionem, cũ dicitur, ista hæreditas non displicet mihi. Nam contrarium videtur probari in simili in l. ne in arbitris. in fin. C. de arbit. quẽ tex. not. ibi Barto. ad hoc, quòd si aliquis dicit, non contradico, videtur per hoc approbare crimẽ. Similiter si aliquis dicit, non nego, videtur affirmare: ita videtur probari in c. per tuas. & ibi not. Anton. de But. & extrà, de condi. appo. bene facit text. in lege secunda. ff. si ex nox. causa aga. & in lege prima. in fin. ff. quemadmo. testam. aper. Barto. tamen videtur intelligere, quòd ista verba, non nego, non contradico, important approbationẽ, vbi sola scientia & patientia induceret approbationem actus: secus si requireret̃ consensus expressus, sicut in casu nostro. Et est vera indubitanter ista doctrina, quando ista verba scriberentur vel dicerentur de tertio: verbi gratia, si notarius dicat, præsente tali, & non contradicente. Si verò ꝓbaretur, quòd pars ipsa dicit hoc modo, videlicet præsente tali, & dicente se non contradicere, sicut est in quęstione nostra: istud dictum est satis dubium per prædicta iura, & etiam quia communis consuetudo loquendi interpretatur, vt scimus omnes. hæc tamen, quia est facti, esset probanda. ¶ Item adde, inquantum Bartol. tangit hic, vtrum verba enunciatiua inducent aditionem, quãdo sunt per se principaliter prolata. quod eodem modo distinguit Bal. in l. sicut. C. de repu. hæred. Vbi autem verba enunciatiua sunt prolata propter aliud, siue per modum causæ, siue demonstratiue: adde duo iura notabilia, quæ ipse non allegat. Primò text. nota. quem ibi ponderat Bald. ad hoc in lege, si proponas. §. primo. ff. de inofficioso testamento. vbi probatur, quòd ille qui contrahit cum aliquo, tanquã cum hęrede, hoc ipso videtur fateri eũ esse hęredem, & præiudicat sibi ista confessio. ¶ Secundò adde tex. val de singu. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. quem ibi not. Bar. ad hoc, vbi probatur secundũ eum, quòd quando quis prouidet alicui per stipulationem, tanꝗ̃ hæredi suo futuro, hoc ipso videtur eum instituere hæredem, dummodo sit talis persona, q̃ possit institui seruata sola solennitate iurisgentium. Item aduerte, quia Bar. hic, & in l. j. C. de summa trini. & in l. serui electione. de leg. j. vario modo respondet, defendendo positionẽ suam ad l. Pamphilo. §. propositam. ff. de leg. iij. nam hic dicit, ꝙ ibi voluntas probatur fuisse deliberata ex eo, qa conuocauerat amicos. Licet ista ratio non placet Ange. quia in qualibet vltima voluntate debent conuocari testes, siue sit deliberata, siue non: ergo conuocatio testium non est signum maioris deliberationis. Sed Ioan. de Imo. respondet, & bene, ꝙ imo in casu §. proposito, vbi testator faciebat codicillos, non est necesse conuocare testes. l. fin. in fine. C. de codi. Vnde ipse dicit, ꝙ vltra conuocationem, de qua meminit Bartol. concurrit ibi alia coniectura, quia præcessit interrogatio legatarij, quæ facit 5 etiam p̃sumi deliberationem. †Dominus me⁹ addit duo alia, videlicet ꝙ ille tex. loquitur in militia, vt patet in verbo, contubernali suo. iuncta glo. in quo est speciale, ꝙ verba enunciatiua emissa propter aliud disponunt[d]. l. ex his verbis. C. de testamen. mili. Item interuenit assertio geminata, quæ multum operatur, videlicet vt verba enunciatiua emissa propter aliud disponãt. l. cũ scimus. C. de agri. & censi. lib. x. sicut etiam confessio geminata operatur, vt non possit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ[e], secundũ gloss. in l. in contractibus. §. sed quoniam. C. de non numerata pecu. & in l. fi. C. de do. cau. nõ numera. Sed ista dicta possent esse vera, qñ assertio vel confessio esset geminata ex interuallo: vbi autem esset repetita incõtinenti, nõ præsumet̃ magis, vel minus deliberatè, sc̃dm Bal. qui ita no. in p̃fatione C. in ru. alleg. gl. quæ optime facit in l. si cõuenerit. in prin. ff. de pig. ac. & bene facit tex. in l. doli. versi. diuersum. ff. de noua. Et licet respõsio Bar. & Mod. ad illã l. possit tolerari: nihilominus si bene respicias ibi ad fin. literæ, mẽs iurisconsulti non est ista, quia dicit non esse dubitandũ, ꝙ legatum videtur esse factum. Sed si proprietas verborum hoc nõ importaret, quia arbitrari, quæ signa faciunt præsumi volũtatẽ deliberatam, non est leue, neꝗ̃ notoriũ: nõ diceret iuriscõsultus casum esse indubitabilem. Et pro ista cõclusione est casus in l. qm̃ indignum. C. de testa. vbi tex. dicit, ꝙ per verbum, volo, inducitur hæredis institutio: qđ Bart. intelligit in d. l. j. de sum. tri. qñ est cõiunctũ cũ verbo, esse. Sed idẽ esset, si coniunctũ esset cũ verbo, instituere, tũ qa ita potest ĩtelligi in vno sicut in alio, tum quia inter, volo te esse hæredẽ, & volo te instituere, nõ põt assignari bona differẽtia: vt s̃. dixi, sequẽdo Moder. Et aduerte, quia text. ĩ l. quoniam indignũ. in verbo, hæres erit. manifeste ostendit, ꝙ nulla est differentia, siue testator vtatur verbo futuri tẽporis, siue præsentis. Et vide Bal. in l. triticũ. ff. de verb. ob. vbi clare tenet, ꝙ cõfessio geminata nõ plus operet̃, ꝗ̃ confessio simplex: sed põt intelligi cũ distinctione, quã s̃. dixi. Et quia suprà allegaui Bald. in l. j. in fi. C. de fal. cau. adiec. lega. vbi dicit, ꝙ qui respondendo positionibus dicit, non sum hæres: videtur repudiare hæreditatem, limitando ea q̃ dicit in l. qui se patris. C. vnde lib. Aduerte diligenter: quia si aliqs poneret vnũ principaliter, & ꝑ verba enũciatiua assereret cõuentũ esse hr̃dem: rñdens simpl̃r, credo, non vr̃ cõfiteri, nisi ea q̃ sunt deducta principaliter in positionib⁹: vñ nõ vr̃ fateri se esse hæredẽ. Ita dicit sin. Spe. in ti. de positionibus. §. vij. ver. xj. cõsiderãdo. quẽ refert & sequit̃ Ang. cõ. ccxxviij. Pro qua cõclusione vide tex. fin. quẽ ipsi nõ allegãt, sed Bart. no. ibi eũ ad hoc in l. creditor. §. inter cætera. ff. de lib. leg. sup quo etiã vide Bal. in l. j. C. de confes. ¶ Circa secundũ articulũ principalẽ, vbi agit̃ de ꝓbãdo aditionẽ ꝑ scripturã, adde ĩquãtũ dicit, ꝙ ꝑ scripturã min⁹ solẽnẽ ꝓbat̃ voluntas aditionis: qđ ꝓ ista cõclusione est casus, quẽ ibi not. Bar. in l. si ita stipulat⁹. §. Chrysogonus. ff. de ver. obl. & sicut inutilis dispositio probat volũtatẽ redactã ĩ scriptis, ita q̃libet alia dispõ ĩutilis, licet nõ ꝓbaret̃ ꝑ scripturam, ꝓbat aditionẽ. Casus est not. sc̃dm Bal. in l. impuberẽ. C. de iu. deli. vbi inutilis petitio bo. pos. inducit aditionẽ, & idẽ ꝓbat̃ in l. si qs mihi bona. §. sed si mãdauit. sc̃dm intellectũ gl. s̃. eod. Vtrũ aũt ꝑ petitionẽ bo. pos. legitimè validè factã, & obtentã inducat̃ etiã aditio hęreditatis, est longa q. de qua dic vt dixi in d. §. sed si mandauit. Repudiatio tñ hr̃ditatis inutilis nõ facit, vt hæres videat̃ cõfiteri se nõ esse hæredẽ, vel esse, sc̃dm Bal. in l. sicut. C. de repu. hære. ꝑ illũ tex. ¶ Circa tertiũ articulũ principalẽ, inquãtum Bart. ĩ primo membro dicit, ꝙ ille q facit scribi libellum in petitione hęreditatis, videtur adire hæreditatem per l. quemamodum. ff. de inofficio. testamen. vbi etiam idem dicit. Adde quòd gloss. in l. j. C. quorũ bonorũ. videt̃ determinare cõtrarium: sed Moder

a ¶ Hæreditatẽ. Vide Bal. in l. q se patris. C. vnde lib. & in l. potuit. vj. q. C. de iu. delibe.

b ¶ Repudiatio. Vide Bar. ĩ l. ij. C. de iuris & fact. ignorã. & Ang. in l. q se patris. C. vnde lib.

c ¶ Repudiationem. Pau. de Cast. in d. l. fi. C. de repu. hæ.

d ¶ Disponũt. Et an & qñ dicãtur remissa ꝓpter aliud, viđ do. Bar. So. in cõsi. ccxxviij. inci. in cã gabelli. contra ser. ver. in primis em̃ dico, & ver. resultatat secũdo, quia posito. in ij. parte.

e ¶ Pecuniæ. Adde eundẽ in l. si ita stipulat. §. Chrysogonus. in fi. vj. col. de verb. obl. & quod ibi dixi in apost,

der.tenet hic doc.Barto.quia qui vult cõsequens,videtur velle antecedẽs.l.illud.in fin.cũ simi.s.eo.Pro ista cõclusione est casus cum glo.quę ibi no.Bald.ad hoc in l.suus hæres.C.de re pu.hær.vbi probaẽ secundũ lect. gl.ꝙ agens in petitione hęreditatis videtur adire.Idem probatur,& ibi hoc tradit Bart. in l.si filius.ff.de tutel.& licet Bald.aliter alleget illam l.in l. potuit.C.de iure delibe.& dom.me.hic,referens dicta Bald.nihilominus melius probat cõclusionem prædictã, prout Bart. ibi declarat.Circa eundem articulum in secundo mẽbro principali,adde inquãtum Barto.dicit,ꝙ qñ aliquid põt fieri modo licito & illicito,in dubio videẽ fieri modo licito, per l.merita. ff.pro socio.& hoc idem probatur in l.ij.& ibi per Bartol.C. de pet.hæred.vbi declaratur, ꝙ id quod factũ fuit,ꝓsumitur factũ tẽpore licito,nõ tẽpore illicito,si vtroq; tempore fieri potuit.Super quo vide quod scribit Bart.in l.nõ solum.§.sed vt probari.ff.de no.oper.nun.¶Secundò adde inquantum Bart. dicit,ꝙ qñ aliquid põt fieri vtroq; modo licite,tunc si actus illegeritur cũ alio,in dubio videtur fieri tanq̃ à dño,non tanq̃ ab habente rem obligatam,ne cõtrahens decipiaẽ.Nam sentit expresse,ꝙ si venditio vel locatio fieret scienti me habere ius pignoris in re,tunc nõ induceret aditio per istos actus. Super quo vide quod eleganter ponit Bald.in rub.C.de cõtrahenda empt.ad intellectũ l.qui tabernas.ff.de cõtrahẽ.empt.Verũtamẽ in casu nostro,ex quo erat in ptãte hæredis vendẽtis,vel locantis,statim acquirere rẽ iure dñij,videẽ ꝙ ille qui cõtrahit cũ eo,si sciret hæreditatẽ esse delatã,& sic rẽ posse vendi,tanq̃ à dño,videaẽ potius cõtrahere spe dñij,tanq̃ cũ dño,exquo ille adeundo poterat fieri dñs:arg.l.si quis hæres instituaẽ.in princ.& quod ibi per Barto.ff.de hære.insti.& qđ not.Bald. post Guil.in l.j.§.qui sub cõditione.j.si quis omis.cau.testa.in quibus locis cõcludiẽ,ꝙ terminus hominis,& terminus ꝑscriptionis leg̃alis currit instituto sub cõditione ptãtiua: qa est in ptãte sua acquirere ius.Et vere istud esset æquius.Sed tñ Bar. sentit oppositũ,& est singulare verbũ ad materiã iuriũ prędictorum.¶Item adde,inquantũ Bar.vult,ꝙ aliquis habitando domũ sibi obligatã,vel ponẽdo custodẽ,si quæriẽ,vtrũ videaẽ adire,in hoc stetur declarationi ipsius,& in dubio videaẽ adita,vel nõ adita hæreditas,ꝓut magis expediret illi qui debet adire:arg.l.j.in fin.cũ l.seq.ff.de solu.Nam aduerte:qa licet ratio bñ se explicet,videẽ tñ ĩ fine verborũ suorũ sentire, ꝙ etiã si habitãs domũ nõ haberet eã obligatam,nõ videreẽ in dubio adire. Et cõtrariũ tenet j.in alio mẽbro, qđ statim sequiẽ, vbi diciẽ,ꝙ p habitationẽ domus quis videẽ adire, per l.j.C.de repet.hæred.Io.de Imo.hic perpẽdens de hac varietate,videẽ velle,ꝙ primũ dictũ Barto.intelligaẽ,ꝙ quis habitauit domũ solus,nõ cũ familia:secꝰ si trãstulisset familiã et supellectilẽ ad talem domũ:quę differentia sibi nõ placet,qa tex.in l.j.simpliciter vult,ꝙ per habitationem ĩ dubio ꝑsumatur aditio:& ita transit.Tu vide glo.ordinariã,quæ hoc tenet expresse,& hoc sequiẽ ibi Bald.in l.j.C.si vt se ab hæredi.absti.Et hoc verum, maxime qa habitare domũ est percipere fructus ipsius domꝰ. Sicut ergo ex perceptiõe fructuũ inducit aditio,vt j.videbis, ita ex habitatione.Ego tñ nõ credo in hoc secũdo mẽbro istã fuisse intentionẽ Barto.sed dico dictũ eius esse intelligendum secundũ titulũ qõnis ꝓpositæ,videlicet qñ habitans haberet ius in re.& ita formaẽ q.¶Itẽ adde inquantũ ipse dicit, ꝙ ille qui possidet rẽ hæreditariã ꝓ sua legitima,videẽ adiuisse totam hæreditatẽ,saltẽ hodie,cũ legitima debeat iure instõnis: vt in auẽ.nouissima.C.de inoffic.testa.Adde ꝙ ista sua ratio nõ videẽ bona simpr̃ intellecta:qa si filius esset institutus in sola legitima,legitima nõ diceret esse de iure nouissimo quota hæreditatis,sed esset quota bonorũ.[a] sicut declarat Bart. in l.ex facto.la grãde.s.de hæred.institu.& satis probaẽ in l.non amplius.§.cũ bo.de lega.j.per Bald.in l.quoties.de hæred.institu.& in l.cùm à matre.C.de rei ven.Sed qñ filius esset institutus in tota hæreditate,vel in quota hæreditatis vltra legitimam:tunc verũ est,ꝙ legitima est quota hæreditatis, quia nõ debeẽ sola,sed cum alia hæreditate:& ideo nõ posset separari à filio,si diceret se velle solam legitimã sine reliquo:& ita declarat idem Barto.in l.qa poterat.j.ad Treb.& in l.j.ff.de vul. & pupil.vbi plene scripsi post eũ,& per Bald.post Cy.in l.hæres institutus.C.de impub.& alijs sub.& hãc puto fuisse mẽtẽ suam hic propter l.quã allegat,quę ꝓprie loquitur in isto casu.¶Item adde inquantũ ipse dicit,ꝙ si expensa necessaria fiat de bonis testatoris ab hęrede,per hanc expensam nõ inducitur aditio,sicut est expensa,quæ fit in funerali : nam hoc dictum nõ videtur verũ.Licet enim ille qui expendit de suo in dubio nõ videaẽ adire,sed velle donare sumptũ siue expẽsam, l.at si quis.§.plerię;.ff.de relig.& sump.func.hoc est,quia ipse nihil administrat vel disponit de patrimonio testatoris.Sed in casu nostro nõ est sic:qa præsupponiẽ,ꝙ expendit de pecunia testatoris,in qua est regula in oppositum, ꝙ ille qui soluit de pecunia testatoris,in dubio videẽ adire.l.tutores.ff.de cõdi. in debit.Et si dicatur, hoc dictũ est intelligendũ, qñ cõcurrit cã pietatis,vt permittaẽ hæredi capere de bonis defuncti in expẽsam piam,absq; hoc ꝙ videaẽ adire,dico ꝙ nõ reperiẽ iure cautum.& in contrariũ est casus per locũ à spãli in auẽ.si captiui. & in corpore vnde sumiẽ.C.de episco.& cler.super quo vide quod scripsi post Barto.& Mod.in l.iiij.§.Cato.ff.de verb.obliga.ad intellectũ l.si ꝓcuratoris.§.si ignorantes.ff.mãd.Preterea non põt negari,ꝙ ille qui expendit de bonis testatoris,dicitur administrare hæreditatẽ:ergo induciẽ aditio,qa per quẽlibet actum administrationis induciẽ in dubio aditio.l.Iulianus. §.j.s.eo.scđm intellectũ Barto.quę ibi not.ad hoc. Vnde ista cõclusio est satis dubia,inquantũ etiã ipse dicit,ꝙ ille qui colligit fructus ex re,& facit eos reponi in dubio,nõ videẽ adire, sed statur declarationi suę,vt hic per eum:nam hoc nõ placet hic Ioã.de Imol.quia si per habitationẽ præsumitur aditio,vt dictum est, ergo & per perceptionem fructuum : quia habitare nil aliud est, quàm fructus percipere vtendo. Pro ista conclusione adduco tibi textum optimum vltra eos Instit. de hære.qual. & differentia.§.pro hærede.vbi probaẽ, ꝙ per culturã agri inducitur aditio:ergo fortius per perceptionẽ fructuum,per quos in dubio probatur possessio rei. l.Titia. cum ibi not.ff.de solu.Sed contra quædam dicta Barto.superius relata,inquantũ in duobus locis ipse dicit,ꝙ statur declarationi habitantis domũ, vel colligentis fructus,quo animo ipse fecerit,id est,ex qua causa fecerit illum actum : nam ista sua doctrina videtur esse cõtra tex.valde not.in l.duobus.§. ergo.ff. de iureiu.per quẽ tex.Barto.ibi limitans l.si quis intẽtione.de iudic.dicit,ꝙ qñ obscuritas nasciẽ ex prolatione verborũ,tunc fit interpretatio per ꝓferentem:vt l.si quis intentione ambigua.s.de iud.Sed quãdo obscuritas nascitur ex multiplicatiõe causarũ,tunc nõ admittiẽ interpretatio proferẽtis, vt dicat,ex qua causa hoc dixit vel fecit.& hic videẽ casus noster. Vnde nisi teneas aliam lect.quã ponit Barto.quæ tamen diuinat ad text.male posset respõderi,& defendi sua opin. Adde etiã inquantũ Barto.hic dixit,ꝙ ille qui possidet rẽ hæreditariã,videtur adire:qđ etiã posuit cõsilio suo ccvij.nã Bald.in l.nõ ob. hoc.C.vnde cogna.dicit hoc esse verũ,nisi ille qui possedit,neget se voluisse adire hæreditatẽ.Sed plus placet opin.Bart. qa ex quo possedit rem,non potest negari,quin administrauerit res hæreditarias,& ex administratione inducitur aditio:vt suprà dixi.Præterea si colere agrum,quod est signum possessionis acquisite,vt ꝓbatur in l.arboribus.§.de illo.& ibi per Bar. ff.de vsufr.& in l.iij.C.fini.regũ.vt etiã ponit Bal.in dubio facit hr̃ditatẽ videri aditã:vt est text.quẽ s.allegaui Insti.de hęred. qua. & diff.§.pro hærede.multofortius ipsa possessio,de qua constat indubitanter.Et sicut possidendo rem hæreditariam quis videtur adire,ita possidẽdo rem,quæ nõ põt haberi sine hæreditate,sicut est feudũ,licet feudũ nõ sit res hæreditaria.l. itẽ videndũ.in fi.ff.de pet.hære.vbi per Barto,& Ange. post glo.& per eundẽ in l.si patroni.in princ.ff.ad Treb.ita decidit Bald.in c.j.an agna.vel filius.in vsib.feud.Ex quibus dictis põt determinari qõ.super qua scripsi post Ang.& Moder. in l.si quis nõ quasi hæres.s.eo.nunquid ille qui præstat iuramentũ fidelitatis ꝓ feudo,videaẽ adire hæreditatẽ.Super quo ibi plene scripsi.Et quia suprà diximus circa principiũ secundi articuli,ꝙ sunt aliqui actus,qui nõ possunt fieri ꝑter nomẽ & ius hæredis,videndũ esset hic nunquid per tales actus inducaẽ aditio,si pcedit in cõtrarium ꝓtestatio.Super quo scripsi plene post Barto.in l.qui in aliena.§.Celsus.s.eo.Sed nõ allegaui glo.no.quæ indistincte dicit,ꝙ impeditur aditio,quã ibi approbat Bald.in l.vt debitum.C.de hæred.act.Nõ tñ recedo ab his quæ dixi in d.§.Celsus.Et ad materiam l.nostræ vide tex. in l.ij.de iure deliberã.Tangit etiam hic Barto.in quarto mẽbro principali, nunquid per non factum inducatur aditio. Et certum est, quòd in aliquo casu inducitur, & similiter repudiatio,vt patet ex nota.in l.recusare.infrà eodem.& in l.quãdiu,la ij.suprà eodem. quod est, quando ipsi esset assignatus terminus ad adeundum, vel ad petitionem creditorum,vel ad petitionem substituti.Sed relinquitur magna dubitatio, nunquid non hæres, cui defertur hæreditas, est debitor in diem, elapso termino solutionis faciendæ, videatur adire hæreditatem. Et vt ponamus vnum exemplum, quod frequentius contingit, quæritur si mortua vxore pater infantis non restituit dotem infra annum, videatur adire hæreditatẽ pro infante.'Quam qõ. tangit Barto.hic,& plenius in disputatione,quæ incipit,debitor in diẽ.& aliquid etiã in l.ex annuo.ff. de dona.inter virum & vxo.& vbiq; cõcludit, ꝙ videẽ adire.

[a] ¶Bonorum. Adde eundẽ do.Fran.Areti.in l.ventre. in vij. col.s.eod.titul.

Mouetur potissime duobus medijs. Primò, quia si diceremus ꝙ non videtur adire, ergo per lapsum diei constitueret in mora, non restituendo hæreditatem his, ad quos perueniret, si esset repudiata. Sed mora est delictum: vt l. quod te. ff. si cer. pe. per l. si plures. & ibi per Bart. ff. de admi. tut. ergo ne videatur delinquere in dubio, videtur adijsse hæreditatem per regulā s. traditam in articulo principali. Secundò mouetur, quia sicut sola voluntate aditur hæreditas, ita sola voluntate domini peculium adimitur seruo. l. non enim. ff. de pecu. Sed dominus non soluēdo debitū peculiare videt ex hoc solo reuocare peculiū. l. si peculiū. §. sicut. ff. de pecul. ergo eodem modo pater nō soluendo videtur adire pro filio. Sed Bal. in diuersis locis impugnat istam opi. videlicet in l. non ob hoc. C. vnde cog. l. cum antiquioribus. C. de iur. delib. & in l. si certis annis. C. de pact. & in l. in his. §. j. solut. matri. mouetur duabus rationibus, quæ sunt satis faciles. ¶ Prima est, quia hæreditas aditur animo, & dicto vel facto, vt s. dixi. ergo per non factum non inducitur aditio. Sed ad hoc potest responderi, ꝙ non factum hic consideratur vt factum: sicut videmus, ꝙ qualibet promissio non faciendi dicitur continere factū: vt not. in l. stipulatio ista. §. j. & in l. si stipulatus fuerim per te non fieri. ff. de verb. obli. & ꝙ per non factum inducatur aditio, est probatum supra in exemplis Barto. p l. recusari. j. & per l. quādiu. la ij. s. e. ¶ Secundò arguit ipse: quia tacere & non adire, videtur esse medium inter adire & repudiare, sicut est medium inter approbare. l. j. §. scientiam. de tributo. Et hoc concedit Bart. in l. si quis suus. s. iur. delib. si est medium, ergo non est aditio neq; repudiatio. Sed ad hoc respondetur, ꝙ quāuis de sui natura hoc sit mediū, aliquando tamē ex præsumptione iuris applicatur ad vnū extremorum: vt patet ex not. in l. quæ dotis. solu. matri. & in regula, qui tacet. de regu. iur. Vnde si non essent aliæ rationes q̃ suę opin. Bart. facile posset defendi. Sed contra Bart. facit quædam ratio difficilis, quam ipse tangit in disputatione illa s. allegata, & non soluit: quia elapso termino soluendi, si hæreditas non videretur adiri duplici ratione, non sequeretur ꝙ incontinenti debitor esset in mora. Primò quidem, quia licet sit elapsus terminus soluendi, & hæreditas non videatur adita: non tamen videtur repudiata, quoniam terminus non est statutus ad adeundum, sed ad soluendū debitum, si non est repudiata: ergo non est delata sequenti in gradu adhuc, & nō potest per eum adiri. l. quandiu. s. eod. quomodo ergo est debitor in mora, non soluendo his qui succederent, repudiāte infante, seu patre infantis, cū adhuc nō sint, neq; esse possint hæredes. Sed fortasse dicet aliquis, quòd elapso termino debitor esset in mora, quia non soluit hæreditati iacenti. Nam ad hoc respondetur dupliciter. Et primò, ꝙ licet ille qui nō soluit in termino, sit debitor de præsenti, antequam adeat: quia tamen si in futurum adiret, extingueretur obligatio sua. l. debitoris. cū materia. C. de pact. per hoc interim non potest conueniri, etiam si esset datus curator hæreditati iacenti: quia quādo oblatio pura speratur extingui aliquo modo per euentum conditionis futurę, interim suspenditur executio, neque potest agi cōtra debitorem. l. pecuniam. ff. si cer. pet. per quā l. ita determinat Bartol. eleganter in fin. q. quæ habet terminos omnino pares cū ista in l. necessarijs. s. eod. vbi dicit, ꝙ q̃uis filius qui se non immiscuit, sit hæres ipso iure, inspecto præsenti statu, priusq̃ abstineat: quia tñ ista obligatio speratur posse extingui, si postea abstinuerit, interim non potest conueniri per d. l. pecuniā. præalleg. Simile ergo dicendū in casu nostro: ex quo enim si hæres adeat in futurum, speratur extingui oblatio præsens p l. debitoris. palle. ergo interim non poterit conueniri nomine etiam hæreditatis iacentis. & sic patet, ꝙ etiam si non adeatur hæreditas, iste debitor non est in mora. Vel potest dici, seu responderi alio modo, videlicet ꝙ ex quo tempore termini elapsi non reperiebatur hæreditas adita, quia necessario inter potentiam adeundi, quæ fuit creata incontinenti post terminū, & ipsum actum aditionis, oportuerit interuenire aliquod tempus, debitor non potest dici constitutus in mora sine noua interpellatione, ex quo impedimentum soluendi erat in persona creditoris illo tempore, in l. si cum dies. §. fin. & l. seq. ff. de actio. & obliga. & probatur in l. pecuniæ. in fin. ff. de vsufruc. & sic videtur ꝙ nullo modo mora possit incurri post lapsum termini. Sed cū consulerem in ista materia diffusius, fuit oppositum, ꝙ imo debitor qui non soluebat in termino, incurrebat morā ex eo: quia licet non esset cui solueretur, vt euitaret moram, debuit protestari se esse paratum soluere, si esset qui reciperet, & consignaret, & deponeret pecuniam: ad hoc allegabatur doct. Pau. in dicta l. ad diem. ff. de verbo. obli. & in l. si reus paratus. ff. de procura. & text. quem allegauit Paul. in l. final. ff. de leg. commiss. Et propter hanc obiectionem oportuit

a ¶ Implicatiua. Ad de eundem in l. cōtinuꝰ. §. illud. in iij. col. de verb. oblig. & quod ibi dixi in apost.

me facere longam additionem ad consilium meū: & quia multa ibi dixi, quæ nunc non faciunt ad articulum nostrum, vnde pro nunc satis est respondere ad obiecta. Vnde dico, quòd qñ impedimentum superuenit in persona creditoris, quo ad hoc vt debitor ipse non incurrat moram, & sic conseruet se in suo pristino iure, non est necessaria protestatio, nec consignatio, aut depositio, sed sufficit simplex impedimentum, quòd possit probari, ꝙ nō sit necessaria ꝓtestatio. adduxi tex. qui optime probat in l. si pupillo. §. cū quidam. ff. de vsur. vbi dicitur quòd debitor non est in mora, si non soluit pupillo non habēti tutorem, quia etiam si vellet soluere, non posset. † Vnde dictio, etiam, quæ est implicatiua[a], apparet quòd licet nulla pręcedat declaratio voluntatis soluendi, nihilominus debitor nō est in mora. Quòd autem non requiratur consignatio & depositio, patet ex l. pecuniæ. s. alleg. vbi dicitur, quòd post impedimentum superueniens in persona creditoris non debentur vsurę maiores, quæ currerent ex mora, sed bene debentur minores, quæ erant deductæ in stipulatione. Sed hoc esset falsū, si fuisset facta consignatio & depositio: & contra tex. in l. ait prætor. §. j. ff. de minor. ergo patet, quòd non est opus ad euitandum moram cōsignatione, & depositione. Non obstat tex. in l. final. de leg. commiss. quia ibi non ostendit necessitatem iuris, sed accidentiam facti: sicut dicit Barto. in l. qui Romæ. §. Seia. ff. de verbo. obli. quòd vbicunq; reperitur denūciatio, vel interpellatio pluries facta in iure, illud significat accidentiam facti, non necessitatē. Quòd autem hoc sit verū ad intellectū d. l. probatur ex l. si fundus. §. fi. ff. eod. titu. vbi text. simpliciter dicit, quòd ille qui debeat soluere infra biennium, ne resolueretur contractus, si non est cui soluat, est securus. Pro ista cōclusione adduxit glo. singula. in l. ait prætor. §. j. præallegat. & bonum tex. in l. arbiter calen. ff. de arbit. & quod not. Bart. in l. ij. in fin. ff. si quis in ius vocatus non ier. & in l. fina. §. si stipulor. ff. de eo per quē factum erit. Et ista opinio habet ęquitatem: qa ex quo non erat qui reciperet hāc pecuniā, nihil interfuit creditoris non solui ad terminum. ergo mora vel pœna non debuit committi. Vbi autem ex lapsu termini aliquis vellet consequi aliquod ius de nouo, propter impedimentum qđ est in persona creditoris, tunc esset necessaria consignatio, depositio, & protestatio. Et ita distinguit glo. in loco præallegato, quæ est singularis in materia. Et licet Bart. in l. item illa. ff. de consti. pecu. qui tunc allegabatur in oppositum, dicat, ꝙ ad probandum impedimentum sufficit protestari coram testibus, ꝙ debitor accedit ad locum, & non inuenit creditorem: concedēdo ꝙ iste esset vnus modus probandi impedimentū: & propterea protestationes sunt vtiles in huiusmodi casibus, & similibus, secundum Innocen. & Abba. & Moder. in c. ex transmissa. de præscrip. non tamen sunt semper necessaria, & maxime in casu nostro. Non ob. tex. in quo se fundat Bart. in l. peculium. §. sicut. ff. de pecul. lega. quia vel potest responderi, vt dicit Bal. in vno ex prædictis locis præallegat. quòd ibi agebatur de actu mere fauorabili ipsi domino, videlicet de nō soluendo debitum, & de acquisitione peculij, quæ non comitatur seruum, si videtur ei ademptum. Sed in casu nostro non sic: quia si videretur adita hæreditas, posset generari adeunti grande præiudicium, si hæreditas esset damnosa, vel multum intricata litibus & molestijs. Vel dic, & verius, quòd hic non probatur peculium ex non solutione videri ademptum, imo potius probatur oppositum, inquantum ibi dicitur, quòd licet à domino non possit exigi tale debitum: potest tamen deduci in cōpensatione à seruo, si dominus petat aliqd, vel eius hęres. Et ex hoc datur intelligi, quòd peculium non est ademptum seruo. Et si quæris, quare ergo non potest peti debitum à domino? Respondeo quòd hoc est, quia dominus accipiendo pecuniam de peculio, quæ reuera erat sua, non videtur habuisse animum consentiendi se debitorem peculij, seu reddendi dictam pecuniam: quod patet, quia si dominus erat solitus pecuniam illam de peculio assumptam reddere, & restituere seruo: tunc illa pecunia posset peti ab hæredibus eius. Casus est in l. dominus. §. testator. ff. eodem titulo. & ita dixi in illo cōsilio, licet diffusus. Vtrum autem ille qui est impeditus impedimēto contingente in persona sua, teneatur protestari, vt non currat sibi tempus, est difficilis quæstio, de qua vide, vt habetur per Io. An. in merc. sua, in c. in generali. de re iud. in vj. & per gl. & doct. in c. sin autē. & in c. plerunq;. de ꝑscript. & qđ ponit dom. Abb. in dicto c. ex transmissa. & Bartol. in lege secūda. §. quod diximus. ff. si quis cau. ¶ † Circa quintam quæstionem principalem, qua quæritur quādo quis adijt nomine alieno, vtrum valeat aditio: format hic Barto. not. quæstionē, nunquid ille ad quē est trāsmissa hęreditas ex ꝑsona alterius, si dubitat vtrū autor suus adiuerit, vel nō possit adiri, hoc mō, adeo hæredi

hæreditatē ad me transmissam de iure deliberandi, si ille qui ad me transmittit prius nō adiuit. Et cōcludit in effectu ꝙ valet aditio. & ex eius dictis ꝑcipue habeo notare duo. ¶ Primò, quia singul. limitat l. is qui putat. §. eod. videlicet ꝙ non habet locum in eo qui à princi. fuit volūtarius, licet ex postfacto sit factus necessarius mediāte voluntate sua: sicut in exemplo qō. nostræ: nam per hoc quòd acquisiuerit voluntarie hæreditatem sibi immediatè delatam, necessario etiā acquisiuit hæreditatem primi, quæ reperit in hæreditate secundi si fuit adita. l. si quis filium. in prin. §. eo. ¶ † Secūdò habes not. ꝙ conditio de præterito apposita in aditione hæreditatis, licet sit cōditio extrinseca, nō vitiat aditionem, quādo ex incertitudine cōditionis appositæ nō suspenditur aliquo modo acquisitio, imo siue vera siue falsa sit cōditio, acquiritur hæreditas. Facit optīe quod habetur in l. huiusmodi. ff. quādo dies leg. ced. & in l. Iulianum verum debitorē. ff. de cōdit. indeb. Secus esset, si in omnē euentū nō acquireretur hæreditas, sed altero casu tantū. & ita loquatur tex. in l. cum qui. §. fi. §. e. Sed Bald. impugnat istam doct. in l. potuit. C. de iure delib. duabus rationibus, quę tanguntur hic per Barto. qui bene respondet. Vnde dic vt hic per eum. Imo. autē dubitat alia ratione de hac doct. quia licet ista necessitas, de qua in quæstio. nostra, habeat originem ab actu voluntario: per hoc tamē nō sequit, ꝙ inspecto tempore aditiōis, ille qui adit, nō putet se necessarium: & sic plus est in opinio. quàm in veritate: ergo nō debet valere aditio, sicut in eo qui semper putauit se necessarium: quia ratio prædicta quę allegatur in l. is qui putat. videtur esse eadē in casu nostro. Vnde doctr. Barto. videtur potius ponere differentiā casuum, ꝙ rationem: & ideo ipe cōsuluit, quòd hæres nō adeat expresse, sed administret hæreditatem, & gerat pro hærede: quo casu, licet putet hæreditatem esse sibi quæsitam, iste animus continuandi acquisitionē operatur acquisitionem de nouo: ar. ea quæ habentur in l. qđ vulgo. & l. si seruus. ff. pro empt. & plene per Barto. in l. iij. in princ. de acquirē. poss. Ego autē in l. is qui putat. §. eo. sum secutus hanc differentiam, allegādo Bart. hic, quę Moder. ibi non allegant. non tñ aperte declaraui rationem differentiæ, quā tamē credo esse satis probabilem, saluo iure melius cogitandi. Et est talis: quia ille qui nunc est necessarius, aliquādo voluit acquirere istam hæreditatem voluntariam, videlicet qñ adiuit hæreditatē tutoris sui immediate. Vnde quia aliquādo voluit acquirere hanc hæreditatē, ideo in virtute huius voluntariæ acquisitionis animus qui de præsenti vult cōtinuare talem acquisitionem, operatur etiā acquisitionē de nouo: quia ea rōne alias voluit de nouo acquirere, nanq; esset sibi quæsita: eadem rōne præsumit, ꝙ nunc vellet acquirere, si crederet eam nō esse quæsitā, quia mutatio voluntatis nō præsumit[a]. l. cū hic status. in princ. & ibi per Bar. ff. de don. inter vi. & vxo. c. maiore. de bapt. Quæ ratio cessat, qñ semper à princi. quis putauit se necessarium. Et hanc differentiā ego sum secutus, assignādo hanc rōnem in l. iij. in prin. ff. de acquirē. poss. Aduerte tamē, quia ibi inaduertēter posui vnum verbū, quod nō est verum. Dixi enim, ꝙ in qōne Bart. hic posita actus dicebatur à princ. voluntarius, siue acquisitio, quia hæreditas erat acquisita primo hæredi ex voluntaria aditione sua, & ista voluntas primi hæredis videbatur esse volūtas hæredis. nō enim sic intelligit hic Barto. sed dicit quòd acquisitio fuit à principio volūtaria: quia secundus hæres poterat adire hæreditatē primi, & per cōsequens nō acquirere hæreditatem, quæ erat in hæreditate primi. Vnde quia adeundo hæreditatē primi hæredis voluntarie etiam acquirit aliam, ꝑ tanto dicitur, ꝙ ista necessitas habuit principium voluntariū: nam dicere, ꝙ voluntas defuncti censetur esse voluntas hæredis, nō est iuri consonum, & cōtra tex. in l. iiij. ff. locati. Et per ista bene est expeditus iste articulus. ¶ † Vtrum autem valeat ista aditio, adeo si de iure possum, tetigit Bald. in l. potuit. C. de iure delibe. & ibi cōcludit, quòd sic, quia ista cōditio tacite inest, etiā si nō exprimatur: ergo nō facit aditionē cōditionalem, sed videt esse facta pure. l. muto. §. si sub cōditione. ff. de iure delib. & per Bar. in l. extat. ff. qđ met. cau. & doc. Inn. in c. prudentiā. in princ. de offic. delec. refert Bald. & approbat in l. pręscriptione. C. si contra ius vel vtili. publi. Sed contra hoc facit: quia ille qui sic adiit, videtur declarare, ꝙ est incertus, vtrū possit adire, licet reuera hęreditas sit sibi delata: ergo impedit aditio. l. cūm quidā. §. quod dicitur. & l. ventre. in secūdo responso. §. eo. Cōditio enim de præsenti, vel de præterito, licet nō suspendat actum, causat incertitudinē, scđm Archi. & Io. And. in c. ij. de leg. in vj. & licet ipsi loquant in cōditione extrinseca, eadem tamē ratio videt esse in ista, ex quo apparet ꝙ animus adeuntis non est certus, Sed potest seruari ista opin. ꝙ ista verba nō significent incertitudinē facti, sed incertitudinē iuris: quia nescit, an possit adire, vł credit se nō posse adire de iure ciuili, quæ incertitudo nō vitiat aditionem, vt in pręcedenti q. dixit Barto. ¶ Item vltimò adde, inquantū Barto. hic circa fin. repetitio. vult, ꝙ si pupillus gerit se ꝑ hærede: verbi gratia, intrando rem hęreditariā vnà cùm tutore, animo possidēdi eam: ista aditio nō valet, qa ī interpositione autoritatis requirunt verba secundū cōmunem sñiam. l. j. in fin. & l. seq. de autori. tut. quæ cōclusio clare ꝓbatur in l. j. in fin. in prin. & melius in ij. rñso. ff. de tutel. Vnde quia ibi nō interuenerūt verba tutoris, nō videtur autoritas legitimè interposita, & sic non valet aditio scđm eum. Sed Bald in d. l. potuit. in vlt. qō. dicit, quòd qñ voluntas habet declarari facto, sicut in eo qui gerit se pro hærede, etiā autoritas tutoris pōt facto interponi sine verbis, & idem affirmat in l. si patruus. in pen. col. C. com. vtriusq; iudic. Sed ista differētia nō probat iure: nam tex. in l. si fistulas. §. fundum. ff. de cōtrahen. empt. nō loquitur de actu faciēdo per pupillum, in quo requireretur autoritas, sed de executione prioris cōtractus facti cum patre pupilli, quem tutor potest exequi, etiā ad cōmodum suum. super quo vide quod not. idē Bal. in l. cùm ipse. C. de cōtrahen. empt. Vnde quicquid ipse dicat, tenēda est opin. Barto. quinimo videtur velle text. singul. in l. nō aliter. ff. de adopt. quòd quādo autoritas vel decretum iudicis interponitur cùm causæ cognitiōe, debeat interuenire scriptura, sicut in sentētia. l. iij. C. de sent. ex peri. reci. & in capit. sicut. de re iudic. & tamē si bene memini, dom. me. tenet oppositum, allegādo decisi. dominorum de Rota in l. v. in princip. de verbo. oblig. de quo dic vt ibi dixi. Et quia §. in j. quæs. princip. alleg. in tex. in l. ei qui. §. eo. ad probādum, ꝙ per ista verba, nolo adire, inducitur repudiatio, fuit error. Nam ille tex. facit fortiter in cōtrarium: & ita ego notaueram in meo memoriali. Nam in princi. illius l. dicitur, ꝙ qui se nō immiscuit, non potest cōueniri, licet nō repudiauerit. Et ad probādum hoc dictum iuriscōsul. adducit rescriptum principis, in quo cōtinet, quòd restitutio in integrum prætoris viui nō est necessaria hęredi illius, qui constituit nō agnoscere hæreditatem. Et vt exemplum probat dictum principale, necesse est intelligere, ꝙ etiam in isto exemplo hæc verba nō inducunt repudiationē: sed potest respōderi, quòd ex verbis sequentibus & præcedētibus in principio declaratur, quòd ille qui erat hęres, nō protulit hæc verba, nolo agnoscere: sed simpliciter neq; verbo neq; facto declarauit se esse hæredem. Et quia suprà reprehendēdo Angel. dixi, quòd hæres adeundo æque principaliter videtur velle se obligare, sicut adire, licet posset sustineri. melius est dicere, sicut dicit Ang. & etiā Barto. hic in qō. princ. posita in v. mēbro, videlicet ꝙ principaliter intendit acquirere. Quod patet[a]: quia propter hoc hæreditas appellatur titulus lucratiuus. l. si duo. §. eo. nō tamē sequitur ex hoc, ꝙ quo ad acquirendam hæreditatē, sufficiat animus in mente retentus: tum quia iura requirunt vtrunq;, maxime tex. in d. §. pro herede. & in l. potuit. tum quia nō valet ista cōsequentia, dominiū acquiritur aliquādo ignorāti, sicut in legato: ergo potest acquiri solo animo in mente retento, quia regulariter dñium nō acquiritur ignorāti[b], nec sine causa, quæ cōfirmaret traditionē. l. nunquam nuda. ff. de acquiren. re. domi. Causa autem & titulus de sui natura dicuntur voluntatis declaratoria. Vnde ista sua opinio non est vera.

[a] ¶ Non ꝑsumit. Ad de eundē do. Fran. in l. j. circa fi. xj. col. de acqui. pos. & qđ ibi dixi in apostil.

[b] ¶ §. ex incendio. Et ibidē vide do. Alex. de Imol. vbi ponit differētiā inter ex, & propter.

SVMMARIVM.

1 ☞ Dictio, ex, licet ex sui proprietate significet causam immediatam, exponitur tamen nonunquā pro propter, nec significat causam immediatam.

SI pupillus. Si pupillus restituit aduersus aditionem, cōpetit exceptio etiam fideiussoribus. h. d. ¶ † Primò not. ibi: ex hæredatio cōtractu. quòd licet dictio, ex, significet ex sui ꝓprietate causam immediatā. l. j. §. ex incendio[b]. ff. de incē. rui. nau. aliqñ tamē exponit, ꝓpter, nec significat cām immediatā: nam hic fideiussor nō cōueniebat immediate ex obligatione hæreditaria, sed ex ꝓmissione per se facta propter cām hæreditariā. Et pro intellectu istius l. & glo. vide glo. or. & ibi scribit Barto. in l. minor. ff. de mino. vbi concludit & sequunt cōiter doct. ibi, & in l. ij. C. de fideicō. mino. ꝙ qñ minor restituit ex sui fragilitate, aut creditor cōtra quē restituit, habet regressum cōtra alium, & tunc nō prodest restitutio fideiussori. Ita intellige tex. in d. l. ij. & in l. in causæ. la prima. ff. de mino. Nam in l. si pupillus. ff. de arbit. quæ hic allegatur in glos. ideo fideiussor nō restituit, quia pupillus solùm erat naturaliter obligatus: pro qua obligatione non competebat sibi restitutio, & ideo non potest communicari fideiussori, secundū glos. in d. l.

minor. Sed relinquitur dubium, quod tangit hic Paul. de Castro solus, quid si in casu in quo creditor habet regressum contra alium, debitor contra quem habet regressum est non soluendo: verbi gratia in casu legis nostræ, si hæreditas esset nõ soluendo, & nullus vellet eam acceptare, ipse inclinat, ꝙ hoc casu quia cessat ratio suprà allega. non competeret exceptio fideiussori, seu ius petendi restitutionem. Et est nouum dictum in ista materia, quod non vidi tactum per alium. Et pro decisione sua vide text. in simili in l. plane. la secunda. §. primo. ff. de leg. primo. & quod habetur in l. fina. ff. de eo per quẽ fact. erit &c. Et pro distinctione communi est bonus tex. in lege, si mulier. §. si ab eo. ff. ad Velleia. Aduerte tamen ad id q̃d dicitur, ꝙ quando creditor non habet regressum contra alium, nõ succurritur fideiussori, etiã si fideiussor ipse habeat regressum contra minorem, potest esse fundamentum tali ratione: quia si fideiussor ageret contra minorem, etiam ipse minor aduersus eum poterit restitui: vt in lege secunda. ff. de fideiussor. minor. Sed quando essemus in casu in quo ipsi principali non posset competere restitutio vel exceptio contra fideiussorem, tunc ne per indirectum auferatur sibi beneficium concessum à iure, exceptio competens sibi proderit fideiussori. Casus est notabi. qui multum limitat istam materiam, quem isti non allegant in lege, si pater. §. non solum. circa medium. ff. ad Macedo. Aretinus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Priuilegium quando conceditur rebus propter personam, mutatione personæ extinguitur priuilegium.

2 Aditio fieri non potest per procuratorem.

PAulus respondit. Hæreditas nõ potest adiri per procuratorem: & priuilegium cõcessum rebus ꝓpter personam extinguitur mutatione personę. h. ☞ d. Secunda est ibi: idem respondit &c. ¶ † Not. primò vltra summarium, quòd sicut requiritur iussus patris in adeũdo, qa habet filium in potestate: ita etiam requiritur iussus aui, quan 1 do habet filium in potestate. ¶ † Secundò not. ibi. quia castrensia. quòd quando priuilegium conceditur rebus propter personam, mutatione personæ extinguitur priuilegium[a]. Et ex hoc arguit hic Dyn. & Bartolus, quòd si res ecclesiæ transferatur in priuatum, præscribitur contra ipsum minori spacio, quàm contra ecclesiam[b]. Et ex hoc etiam arguit Paul. de Castr. ad nota. quæstio. videlicet quòd si filia renunciauit cum iuramento hæreditati paternæ: & hæreditas paterna deuolata est ad filium masculum, qui postea moritur ab intestato, soror nõ prohibetur succedere in hæreditate fratris, etiam respectu bonorum paternorum. & ita dicit consuluisse Old. quia postquam hæreditas materna fuit adita per fratrem, desinit esse hereditas materna, & est pars hæreditatis fraternę. l. sed si plures. §. filio. ff. de vulga. & pup. & lege j. §. veteres. & ibi nota. ff. de acquir. possess. Tu autem pro dicta conclusione, pro qua facit bene text. in l. qui filij. ff. de his qui. vt indig. quem alleg. hic Paul. de Castr. & in l. penul. §. si hæres. s. de inofficio. testamen. vide quod ponit not. Bar. in lege final. ff. ad Tertul. vbi dixit, ꝙ si ex forma statuti filia excluditur ab hæreditate paterna stante masculo, non prohibetur succedere in hæreditate paterna per mediam personam fratris, qui vniuit eam hæreditati suæ: & ita tenet Fulgo. in l. quanꝙ. C. ad legem Falcid. Ego istam opinionem sum secutus in dicto §. veteres. vbi tangit domin. me. Sed remanet dubiũ in casu nostro domini Pauli, videlicet qñ in renunciatione essent apposita verba generalia: quia dicit puella renuncians, ꝙ promisit cũ iuramento non venire, vel habere regressum ad bona paterna, quocunque iure, actione, vel causa: videtur enim, quòd per ista verba generalia excludatur, quomodocunq; filia volens venire ad talem hæreditatem. Angel. tamen in his terminis consuluit contrarium, cõsil. lj. in ordine meorum. Et ego istam opinionem sum secutus postea cõsulẽdo potissime: quia in illa renũciatione erat expressa cã, quæ non respiciebat, nisi bona materna, super quibus erat renunciatum. dicebatur enim in renunciatione, quòd hoc fecit, quia erat competenter dotata. Scis enim, quòd verba quantũcunq; generalia reducuntur ad causam. l. cùm pater. §. euictis. & §. dulcissimis. de leg. ij. & l. si de cætera. cũ ibi no. C. de trãs. Fuit tamẽ aliquis, qui tali cõsilio propter generalitatem istorũ verborum noluit subscribere. Ego tamẽ postea misi cons. Angel. de verbo ad verbũ, quod determinat quæstionẽ. Et ad materiam istam vide tex. not. & quod ibi ponit Bart. in l. licitatio. §. mercatores. ff. de publica. & quod ponit Ioan. And. in titul. de censi. §. j. in addi. vbi tractat istam q. vtrum priuilegiũ non soluendi pedagia, quod competit fisco, transeat ad emptores reddituũ fisci. ¶ In gl. vnica ibi: sed certe cũ bon. poss. &c. Gl. ista videtur dicere vnũ q̃d est valde singulare, videlicet ꝙ vbicunq; requiritur mandatũ speciale, ibi non sufficiat ratihabitio sequens: q̃d videtur cõtra tex. in l. illud. §. fina. cũ seq. ff. de mino. sicut dicit hic Imo. Sed ad hoc posset responderi, ꝙ in d. l. illud. mandatum speciale requiritur, nisi procurator generalis habeat mandatum cũ libera, quia ista duo æquiparantur: lege, procurator cum libera. ff. de procurato. & in c. qui ad agendum. in fi. de reg. iur. & in vj. vnde Cyn. ibi in addi. & Bal. post eũ tenet expresse, ꝙ ad petẽdũ restitutionẽ sufficiat mandatũ cũ libera. Glo. autẽ videtur loqui, quãdo si mãdatũ speciale requireret, non sufficeret mandatum cũ libera: sicut est in aditione hæreditatis: vt patet per locum à speciali in l. fina. ff. de offi. procu. Cęsa. & per l. si infanti. & l. potuit. C. de iure delib. l. præses. cum materia. C. de trans. in quibus patet, ꝙ tutor qui habet liberam administrationem, non põt adire hæreditatẽ, nisi in vno casu, qñ pupillus est infans. ¶ Sed contra istã glo. videtur esse casus in l. iij. §. si procurator. ff. quod quisq; iur. vbi ad impetrandum rescriptum iniquum, & ad faciendum dominum cadere in pœnam, requiritur speciale mandatum: & tñ ratificatio idem operatur. Ibi etiam est gl. not. quam approbat Bart. quæ vult ꝙ vbi requiritur speciale mandatum, non sufficiat mandatum cũ libera. Si tamen mandatum ex forma statuti deberet produci certo tempore: verbi gratia, in initio causæ: non posset interuenire ratificatio, secũdum Bar. in l. si plures. & in l. si vxorem. C. de condi. inser. & in l. obseruare. §. fin. ff. 2 de offi. proconsul. & leg. ¶ † In ea. gl. in fi. Glo. remanet in cõclusiõe, quæ cõiter approbaṫ, ꝙ aditio nullo casu põt fieri per procuratorẽ[c]. Sed q̃ritur quare hoc sit. & in hoc est magna dubitatio. Super quo Bar. dicit, reiecta prima ratiõe assignata in glo. quæ nec est generalis, nec est vera. Super quo vide q̃d ponit Bal. in l. j. in xxix. oppo. & in xxx. C. qui admit. & Moder. hic dixit Barto. ꝙ ratio vera est illa, quæ secundo loco tangiṫ in gl. videlicet qa aditio hæreditatis cũ sit actus pendens, seu consistens in nuda voluntate, est actus cohærens personę: ergo non potest explicari per alium. l. j. §. ne autẽ. cum simili. C. de cadu. tol. Sed quomodo iste actus adeundi sit actus cohærens personæ, qui non possit explicari per alium, hoc nõ probat. Nam iura quæ allegat, dupliciter non videntur facere. Primò quidem, ꝙ etiam si actus aditionis requireret industriam personæ, non tamen prohiberetur exerceri per procuratorem ad p̃iudicium ipsius constituentis. Casus est in l. ĩ vsuca. §. j. ff. de diuer. & tempo. præscrip. & ibi per Bar. & per eundem in l. j. in fin. commenti. ff. de offi. procurato. Cæs. dicitur enim in d. l. in vsuca. quòd quando cõmittitur procuratori aliquod negotium particulare indeterminatum, ille non potest regulariter substituere, quia videtur electa industria personę, nisi principalis dominus det sibi licentiam substituendi: & sic vides, ꝙ ad præiudicium domini substituentis admittitur substitutio, licet actus requirat industriã personæ. Tex. verò in §. ne autẽ. loquitur, quando ille cuius industria esset electa, vult substituere ad præiudicium alterius. s. voluntatis testatoris, vel contrahentis: quod fieri non potest. l. nemo est qui nesciat. ff. de duo. re. l. continuus. §. si ab eo. de verbo. obli. Vel potest respõderi, ꝙ aditio hæreditatis & actus adeundi non semper requirit industriam personæ: quid enim si hæreditas est manifeste opulenta, vel quid si cõmitteretur procuratori limitate, adeas talem hæreditatem, de cuius viribus ego sum bene instructꝰ. Nam si per hoc, quòd actus iste pendet à solo animo, diceretur ita cohærere personæ, quòd non posset per alium explicari: sequeretur vt dicit Rapha. Cu. qui reprehendit hanc rationem, & in hoc sequitur eum dñs meus, quòd electio quæ stat in nudo actu voluntatis, non posset fieri per procuratorem. Cuius contrarium probatur in lege, si is qui Stichum. ff. de procurator. & tenet Bartolus expresse in lege, si stipulatus fuerim. in fin. commenti. ff. de verbo. obliga. Item sequeretur vltra eum, quòd protestatio in his quæ pendent ab animo solo protestantis, non posset fieri per procuratorem: quod videtur falsum, & contra l. si quis solutioni. de vsuca. Super quo vide Bartolum in l. prima. in principio. ff. de liber. agno. quem quia non potui videre nunc, ideo suspendo aliquantulum istam rationem. Et est verum: quia protestatio quæ pendet à sola protestantis voluntate, potest fieri per procuratorem. Casus est in l. sed & socius. §. fina. ff. pro socio. iuncta l. actione. §. renunciare. ff. eo. in quibus patet, ꝙ societas potest renunciari in absentia socij, quo ad hoc, vt socius libereṫ à renunciante: & tñ ista renunciatio põt fieri ꝑ ꝓcuratorẽ: vt in d. §. renũciare. Prætere-ca

[a] ¶ Priuilegiũ. Adde do. Alex. de Imo. in consil. lxxxvj. j. parte.

[b] ¶ Quã contra ecclesiã. Adde idẽ tenẽtem do. Barto. Soc. in consi. cxvj. inci. non põt negari. cir. med. vij. co. in j. pt.

[c] ¶ Per procuratorẽ. Vide glo. in l. serui electione. de leg. j.

ea libertas poteſt concedi ſeruo etiam inuito. caſus eſt ſingul.in l.finali. §.ſi vero.C.de manu.teſtamē. Si poteſt cōcedi inuito,ergo & ignoranti, & abſenti: & hoc tenet Bald.reprehendendo glo.ibi poſitam in lege j.§.ſed ſancimus.C.de Lati.liber.tol.& tamen licet datio libertatis abſolute pendeat à voluntate concedentis, nihilominus poteſt explicari per aliū, id eſt,per nuncium vel epiſtolam.l.qui abſenti.in princ.ff.de acquirē.poſſeſſ.Vnde credo gl. in l.iij.C.de ma.vin.quæ dicit,quòd regulariter manumiſsio non poteſt fieri per procuratorem, non eſſe veram, niſi in illo genere manumiſsionis, in quo præſentia domini manumittentis requiritur pro quadam forma & ſolennitate. Præterea conferre beneficium,& acceptare vtrunque, pendet à ſola voluntate facientis. Primum probatur in capit.ſi tibi abſenti. de præben.libr.vj.Secundum patet de ſe, quia acceptatio beneficij nihil aliud eſt, quàm velle acquirere beneficium: & ſic eſt actus nudæ voluntatis,& tamen vtrunq; iſtorum poteſt fieri per procuratorem.De collatione beneficij eſt manifeſtū:vt in cap.hi qui auto.de præben.lib.vj.cum ibi not.cum multis alijs.De acceptatione tenet glo.ordin.in clemē.j.in verſic.præſenti.de cōceſsio.præbend.& in dicto ca.ſi tibi abſenti.quam allego. dūmodo procurator habet ſpeciale mandatum.vt in dicta glo.dicitur.Et ideo Bald.& Moder.videntes forte, ꝙ iſta ratio nō erat firma,nituntur aſsignare aliam rationem.Dicunt enim, quòd ſicut refert Paul.de Caſtr.& tangit Bald.in lege prima.in xiij.oppoſit.C.qui admit.ſed melius & clarius domi.me.quod cùm aditio hæreditatis ſit actus ciuilis,per iſtum actum, ſi fieret per procuratorem, non poſſet acquiri ipſo iure hæreditas domino,ſed directum ius aquireretur procuratori: vtile autem acquireretur domino, & regulariter non acquireretur ſine ceſsione.l.poſſeſsio.§.& ſi poſſeſsio.ff.de acquiren.poſſeſ.& lege,quæcunq; gerimus.ff.de actio.& obligat.l.ea quæ ciuiliter.ff.de acquirē.re.do.Hoc autem eſt abſurdum: quia hæreditas non poteſt aquiri, niſi ei cui eſt delata, & ſemper ius directum acquiritur ei, cui defertur hęreditas : ergo non videtur poſſe conſtitui procurator in adeunda hæreditate.& licet Barto.in dicto loco videatur dicere reſpondendo ad hanc obiectionem, quòd procurator in adeundo pręſtat nudum miniſterium, iſta rñſio nō videtur bona:quia in acquiſitione naturali,quæ fit per traditionē,bene eſt verum,ꝙ poteſt acquiri dominiū & poſſeſsio per ꝓcuratorem,qui cenſetur nudus miniſter.l.certe.§.ꝓcurator.ff.de preca. & l.quod meo.§.procurator.ff.de acquir.poſſ.Sed ꝑ actum ciuilem, ꝙ procurator acquirat dñium dño ipo iure,quocunq; eum conſideres,hoc non eſt admittendum,quia eſt cōtra text.not.quem ibi ponderat Bar.ad hoc in l.j.C.per quas perſon.no.acqui.per quem Barto.tradit iſtam regulam in l.qui mihi donatū.in vltimis verbis.ff.de dona.Vnde ratio videť multum colorata,& eam approbat Bald.expreſſe multis verbis, de quo iſti nō meminerūt.in l.qui aliena.in princ.s̄.eo.Nec obſt.dicit ipe,ꝙ per ꝓcuratorē pōt acquiri ſeu agnoſci bo.poſ.l.iij.§.acqrere.de bon.poſ.qa cū bon.poſſeſsio in vniuerſitate hrditatis cauſet ius vtile:vt in §.quos autē. Inſtitu.de bo.poſſeſ.nullū videtur eſſe incōueniens,ꝙ ille qui acquirit ꝑ procuratorē,ſit vtiliter hæres:quia etiamſi agnoſceret per ſe eſſet hæres vtiliter. Sed iſta rñſio non videtur vſq;quaq;ſufficiens:quia quādo quis agnoſceret bo.poſſ.per ſe,acquireret ſibi ius vtile ipſo iure:ſed quādo agnoſceret per ꝓcuratorem,qui per actum ciuilē non pōt acquirere dñiū alteri,nō videtur poſſe acquirere hoc ius vtile ſine ceſsione,per ea quę habentur in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.per Bart.& alios.ff.de verbo.obli. & in iuribus præalleg.Præterea licet in vniuerſa hæreditate bon.poſſ.ſit dñs vtiliter, in rebus tamen hæreditarijs acquirit dñium directo, vbi alius nō reperitur dñs,ſecundùm Barto.qui ita declarat poſt Dy.in l.j.de bon.poſſ.Sequeretur ergo ſecundū hoc, quòd procurator rerum hæreditariarum efficeretur dñs directo, & ille cui fuit delata hæreditas vtiliter:quod nō eſt de mente iurium,quæ dicunt ꝙ bono.poſ.ita poteſt acquiri per alium,ſicut per ſe:quinimo eſſet opus ceſsione, vt s̄.dixi, cōtra tex.in d.§.acquirere.Vnde qa iſta differentia nō eſt bona ex præmiſsis, iſta ratio nō videtur ſufficiens:& etiam,quia ex hac ratione ſequeretur, ꝙ filius,pupillus, & ſimiles perſonæ,quæ non poſſunt adire ex ſua libera voluntate, ſimiliter nō poſſent adire per procuratorē: quia iſta ratio & abſurditas haberet locum in eis,cōtra l.filio.C.de iure delib.& contra ea quæ ſcribit Bar.hic, & in l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.s̄.eo,circa prin. cōmenti.Iſta tamē ratio poſſet euitari:quia tex.in d.l.filio.licet dicat hęreditatē eſſe legitimè quæſitam,nō tamē declarat,vtrū ſit quęſita ex mādato facto patri,& acceptato per eum,& ſic ex aditione filij immediate: an vero ex actu geſtionis pro hærede facto per patrem.Ego tamen,licet ratio prædicta ſit multum colorata,nō credo quòd ſit ſufficiens,etiā alio reſpectu:quia ſi hæreditas acquireretť directo procuratori,licet poſtea ipo iure,quo ad ius vtile,transferretť in hæredē inſtitutum,nihilominus hæres qui non adiuit,nō eſſet obligatus creditoribus hæreditarijs.l.ij. C.de hær.vel act.ven.& l.hæreditatē.cum ibi no.ff.de dona.Nam ſolū in tranſlatione iurium vtiliū,quæ fit ex ſenatuſcōſul.Treb.& in alio caſu fauore fiſci vendentis,reperitur ꝙ ille qui adiuit hæreditatē liberatur, & qui ſucceſsit in ius vtile tenetur.Sed difficile eſt rñdere ad iura allegatā pro iſta ratione,& videre quomodo procuratore adeunte ius directū, & tota hæreditas,quo ad debita & credita,acquiritur hæredi, cui fuit delata, ita quòd poſsit agere & cōueniri:ſuper quo dicam aliquid in lec.ſeq. Nunc autē referenda eſt ratio do.mei qui dicit,ꝙ ideo non pōt cōſtitui procurator,quia ius adeundi nō eſt in bonis noſtris.l.pretia rerum.j.ad l. Falc. ſed eſt ius acquirendi bona,quę fiunt noſtra:vt declarat Barto.in l.is poteſt.s̄.eo.†Super his autē,quæ non ſunt in patrimonio noſtro, non pōt cōſtitui ꝓcurator,vel quæ non reſpiciunt adminiſtrationē patrimonij.l.iij.vbi per glo.C.de ma.vindi.Nam iſta ratio eſt falſa:& licet glo. ponat eam in d.l.iij.eſt tamē cōtra multa iura,nec eſt generalis, vt dicit ibi Bal. nam matrimoniū pōt contrahi per procuratorē.l.generali.ff.de ritu nup. & in c.fin.de procu.lib.vj.& tamē hoc nō pertinet ad adminiſtratienem patrimonij.Itē quælibet actio criminalis non tendit ad adminiſtrationē patrimonij,ſed ad vindictā publicam,& etiā actio ciuilis cōpetēs ad vindictam,ſecundū glo.in l.cū emancipatus.§.emancipatus.ff.de collat. bo. & ꝓbatur optime in l.pro hærede.§.fi.s̄.eo.& in l.quæſitum.& ibi per Barto.ff.de ſepul.vio.& tamen poteſt exerceri per procuratorē,vbicunq; imponitur pœna à relegatione.j.l.j.§.j.ff.an per al.cauſa appell.& plene per Barto.in l.pen.§.ad crimen.ff.de pub.iudi.Similiter & poſtulare tutorem pōt fieri per alium.l.poſtulare.s̄.de fideiuſſ. tu.& tñ hoc non reſpicit adminiſtrationē patrimonij.Vnde ego nō ſum ſecutus illam gloſ. ſicut & Bald.nō ſequitur,ſcribens in fi.qō.in l.Gallus.§.forſitan. ff. de liber.& poſthu.Et quia in lectione præcedenti omiſi inſolutam illam obiectionem,quæ facta eſt ex mente Bald.Modern.s̄.recitatam:ideo nunc ſoluendo dico,ꝙ quāuis regulariter per actum ciuilē nō poſsit acquiri dominiū,vel aliud ius dño à ꝓcuratore, hoc tamē fallit,vbicūq; ius qđ eſt acquirendū per procuratorem,nō pōt ipſi acquiri procuratorio nomine, & ab eo tranſire in dominū:tunc enim ſpeciale eſt,quòd etiam per actū ciuilem directo acquiritur ius domino.Caſus eſt ſingula.quem ibi notat Barto.ad hoc poſt glo.in l.v.§.j.ff.ad Trebel.& talis eſt caſus noſter: qa ſicut reſtitutio ibi ex Trebelliano non poteſt fieri alteri, vt procuratori in rem ſuam,ne fiat contra voluntatem teſtatoris: vt dicit tex.in l.ſi mulier.§.ex aſſe.ff.de iure dot.ita in caſu noſtro hæreditas non poteſt acquiri procuratori ex aditione,ne quæratur alteri, quàm illi cui teſtator voluit acquiri: & ideo inducitur ſpeciale tunc, quòd etiam per actum ciuilem procurator acquirit directo ius, & actionem domino. Et hanc ſolutio.tanquam nouam & no.tene menti.Et ſi vis tenere opinionē cōmunem,quòd nullo modo hæreditas poſsit adiri per procuratorem : adde ꝙ ſicut non poteſt adiri per procuratorem, cui mandatur vt adeat: ita nō poteſt adiri per procuratorem, cui mandatur vt gerat pro hærede.gloſ. eſt not.in l.cùm multę.ff.ſi pars hæred.pet.& econtra non poteſt repudiari hæreditas per procuratorem, ſecundùm glo.quā ibi approbat Bart. in l.j.§.j.cū l.ſequē.ff.de offic.procu.Cæſa.Et quia rationes s̄.aſsignatæ non videntur eſſe ſufficientes, vt vidiſtis : ideo poteſt aſsignari alia ratio,quæ eſt ex mente Barto.hic in fine commenti,dum reſpondet ad dicta Vltramontanorum.Dicit enim,quòd ſi poſſet mandari procuratori, vt quęreret prius diligenter, an hæreditas eſſet adeunda,& poſtea adiret,iſta aditio ſuſpenderetur in euentum conditionis,vel diei,& cùm ſit actus legitimus,hoc fieri non poteſt.l.eum qui.§.fin.ſuprà cod. & in regula,actus legitimi.ff.de regu.iur. Vnde qua ratione aditio hæreditatis non poteſt habere rata.l.qui in aliena.in princ.s̄.eodem.ne effectus aditionis pendeat vſque ad tempus ratificationis, ſecundùm Bald.nota. & bene in dicta l.qui in aliena.ita videtur, quòd non poſsit deferri aditio in tempus,vt videatur facta, quando ipſe procurator adiuerit.Nam aditio facta per procuratorem in effectum,videtur facta à domino:vt in regula,qui per alium.de regul.iur.& forte etiam poſſet dici, quòd quia eſt actus pariens effectum iuris,proprie dicitur fieri à domino,ſecundùm regulam quam ponit not.Bald.in l.iij.§.ſi procurator.ff.quod quiſque iur. Siue tamen fictè ſiue verè videatur facta à domino,certum eſt hoc,quòd iſta aditio domini, vel vera,vel ficta,eſt ſuſpenſa in tempus, ſcilicet cùm procurator ipſe voluerit adire.Si quis tamē vellet tenere opin.Vltramōtanorum,pro illa videtur eſſe caſus,non deſtruendo text.in l.ij.ff.de pet. hæred.Dicitur enim ibi, quòd hæreditas pertinet ad nos,ſiue non nomine, ſiue per ſe, ſiue alios:& ſtatim in l.iij.ponitur exemplum vltimi dicti, quando quærimus hæreditatem per alios de filio & ſeruo , per quos nobis acquiritur hæreditas de hærede hæredis,quæ ex perſona defuncti acquirit hæreditatem. Vnde non poteſt intelligi primum dictum, dum dicit ſuo nomine de hæreditate,quæ acquiritur per ſeruum vel filium,& maxime quia illi non adeunt nomine patris, vel domini,ſed ꝓprio noīe ad vtilitatem alterius:vt per Barto.in l.gerit.in penul.colū.s̄.eod. Nec etiam poteſt intelligi illud verbum de eo qui acquirit hæreditatem per ſe : quia ſic ſecundum dictum eſſet ſuperfluum ibi: ſiue per ſe &c.Vnde quicquid ſomniet gloſſ.inuoluendo illam literam, intentio huius legis eſt iſta,ꝙ per aliū adeuntē noīe noſtro pōt nobis acquiri hæreditas: intellige,ſi habet ſpeciale mandatū:vt dicunt hic doc.& bene.& idē probatur à cōtrario ſenſu,licet glo.ibi cōtrarium dicat in l.cùm multæ. ff.ſi pars hæredi.pet.Et tunc eſſet dicendū ad rōnem aſsignatā per me, ꝙ qñ dñs mādat ꝓcuratori vt adeat, nō vř adire extunc, qñ mādat,ſed qñ ꝓcurator adit,& ſic nō reperiť aditio vera vel ficta ſuſpenſa, ſed mandatū de adeundo: & iſta opin.forte eſt verior.Sed tñ cōmunis opi.ſequēda eſt, maxíe per iſtū tex.qui indiſtinctè loquiť.Et ad euitandā iſtā difficultatē, vide bonā cautelā, quā ponit Bal.in ru.C.qui admit.& referūt hic Mod.

videlicet quòd constituatur procurator ad agnoscendam bon.pos.si viderit hereditatem domino expedire:quod fieri potest.l.si quis alicui.in principio.suprà eod.quam adducit hic glos.in ista materia.¶ In ea.glo.ibi:& quod hic dicit &c.dicūt loqui.Ista glo.continet duo dicta satis notanda.Et primò vult,quando aliquis instituitur hæres de mandato meo,potest hæres institutus cogi adire,& restituere mihi hæreditatem vtili actione mādati:& hoc bene probatur in l.quidam cùm filiū. in fin.hic allegata.Aduerte tamē:quia ex quo restitutio fit actione mandati,& non ex senatuscōsult.Trebel.non transibunt actiones ipso iure, nisi cedantur.Item ille,cui fit restitutio talis hæreditatis,non tenebitur creditoribus hæreditarijs:& ideo est opus cautione,per quā taliter acquirēs hęreditatem promittat refundere restituēti, quicqd soluerit de suo creditoribus,vel legatarijs.l.secūda.& ibi not.C.de hæred.vel actio.vend.& ita tenet hic Paul.de Cast.& bene.Ange.tamen aliter dixit in l.serui.ff.de vsufr. Sed ista opi.est verior. Secundò dicit glo.& est verbum singulare, quòd si aliquis est institutus cōtemplatione mea, etiam si sine mandato meo, adhuc cogetur mihi restituere hæreditatem,per legem, liber homo. circa medium.ff.de acquirend.rerum domi. Sed hoc videtur contra text.in lege,quidam.cum similib. in primo responso.suprà allegato.Non obst.tex. in lege,liber homo.quia ibi loquitur in homine libero,bona fide possesso,in quo propter ius possessionis,& bonæ fidei,statuitur,vt quicquid acquirit ex re possessoris,vel ex opera sua,acquirit ipsi possessori.Vnde quando instituitur contemplatione possessoris,licet non proprie, largo tamen modo,pōt dici,ꝙ acquirit ex re possessoris.l.sed si plures.§.in arrogato.& qđ ibi not.ff.de vul.& pupilla.& ideo inducitur hæc æquitas,quòd quamuis hæreditas non acquiratur ipso iure bonæ fidei possessori,debet tamen sibi restitui.Sed ista ratio cessat in homine libero,qui nullum habet mādatum:& ideo ista glo.non videtur vera, & eam tacite reprehendit hic dom.Pau.& bene. Et ad ea quæ dixi in notabilibus,adde optimum textum in lege,si seruo meo.ff.de lega.primo.quo ad illā quæstionem,vtrum filia quæ renunciat hæreditati paternę possit succedere fratri per medium eius in bonis paternis:vide etiā not.in tex.& quod ibi ponit Angel.in l.non solū.§.sed interdum. ff. de procura.vbi probatur,quòd sicut ex contractu ꝓcuratoris regulariter non queritur actio domino: ita nec ex quasi contractu.

a ¶ Probatio, Qualiter ꝓbetur,vide q̄ habentur per Fel. ī c.si cautio.de fid.instru.& Pau.de Ca. in cons.lxxx.& in cōsi.cxiij.& in consil.cccxxvj.

b ¶ Vniuersali.Add Felin.in capit.cum inter.de exce.in v. col.& in c. auditis. de pscri.in xij.col. ante med.& qđ dixi in d.c.cū inter.q bus add. Dy. in cōsil.xlj.& quod per Old.in con.c.& qñ nō æquipolleat, vide Old.in consi.clxxij.

c ¶ Simulata.Pro quo vide do.Mar.So.in cōs.xviij.inci.ꝓsequendo.vers.accedat etiā.circa finē. in j.parte.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actum simulatum allegans, debet hoc probare.
2 Emptio clandestina facit præsumi fraudem & simulationem.
3 Indefinita ęquipollet vniuersali.
4 Cessio facta pro minori pretio,non præsumitur simulata.

SI is qui bonis. Abstensio simulata & fraudulenta non valet, & obligat filium,ac si se immiscuisset.h. d. secūdū communem intellectū.Non diuiditur,& est subtilis & vtilis.¶ 1 †Not.ibi:mercatus probatur &c. ꝙ q alle.actū esse simulatū,debet hoc probare.Fit autem probatio [a] simulationis ex coniecturis: vt hic in tex.& plene declarat Barto.in l.post contractum.ff.de do.& in l.sicut.§.superuacuū.ff. q. bus mod.pig.vel hypo.so.& plenius in consilio suo incipi.Pet.Nicolæ &c.¶ 2 †Secundò not.ꝙ clādestina emptio facit præsumi fraudē & simulationem:quia contra actus clandestinos facilius pręsumitur dolus:vt in l.fina.ff.de ritu nup.& l.pupillus.ver.ipse quoq;.s.de auto.tuto.¶ In glos.in versi.mercatus.doct.communiter reprehendunt solutionem gl.quia est contra tex.istū,vbi pręsup ponitur quòd abstensio præcessit.Solue ergo aliter secundū eos,videlicet ꝙ quando abstensio præcessit,tunc fraus sequens post abstensionem nō obligat filiū hæreditati:& ita loquitur l.contraria.Sed hic licet prima facie præcesserit abstensio vere,tamen non præcesserit,sed fuit simulata: quod apparet ex duabus rebus,de quibus hic fit mentio in tex.& communiter tenent doct.hic in ij.gl.ꝙ alterum istorū quæ exprimuntur in text. sufficiat ad arguendam simulationē & fraudē. Vnde secūdū eos,si filius qui abstinuit emeret omnia bona paterna,vel maiorē partē,licet nō emeret per interpositā personam,præsumeretur fraus:& ecōtra si emeret vnā rem per interpositam personā,sufficeret ad probandā simulationem. Sed primum dictum est valde dubium. Primò per textum nostrum,qui videtur loqui de eo,qui mercatur omnia bona.Ista enim indefinita locutio, bona patris mercatus probetur &c.videtur significare emptionē omniū bonorum:sicut significat,quando verbum,bona,profertur à testatore:vt l.nam quod.§.fi.ff.ad Trebel.† 3 & est secundū regulam iuris, secundùm quam indefinita æquipollet vniuersali [b]:vt l.si pluribus.cū materia.ff.de leg.ij.Vnde hic ista duo videntur requiri copulatiue,si incipias à primo, id est ab emptione omnium bonorum.Pro ista conclusione videtur casus satis clarus in l.fi.hic alleg.in gl.j.si quis omis.cau.te.vbi dicitur,ꝙ hęres qui repudiauit hæreditatem,si postea reperitur hæreditatem possidere ex aliquo titulo particulari,non potest inquietari à legatarijs,& sic nō præsumitur fraus:& tamen ibi possidebat hæreditatem,& sic omnia bona defuncti.Hanc conclusionē tenet hic Ang.per ea quæ habentur in fi. in l.nō existimo.s.de admi.tuto.Hanc cōclusionē no.ponit Bar.in fi.q.in consi.suo lxviij.in ordine,vbi dicitur,ꝙ si aliquis vendidit omnia bona alicui,& ille postea moriens relinquit ea filio vēditoris,qui ea possedit.ista est bona coniectura,ad faciendū præsumi simulationem.i.ꝙ venditio fuerit facta simulate,vt bona conseruarentur filio,q forte per seipsum nō potuisset defendere.Hæc tamen coniectura sola nō sufficit,nisi & aliæ concurrant,de quibus ibi per eum. Bal.autem in l.ij.C.de repu.hær.sentit,ꝙ modicitas pretij facit præsumi hanc simulationem.Sed hoc non videtur verum contra tex.nota.quem ibi ipse ponderat cum glos.sua, super verbo,conuentus.in lege,si sponsus.§.circa.ff.de donat.inter vir.& vxor.facit optime quod ipse idē singulariter ponit in l.si tibi.in prin.ff.de pact. vbi dicit̃,quòd contractus factus cū vsurario, si in forma sua est iustus, non præsumitur factus in fraudem,licet venditor dicat,& quicquid valet plus dicto pretio res vendita, extunc debite donauit: & facit optime text.in lege,ab Anastasio.& quod ibi per Barto.C.manda.† 4 vbi cessio facta pro minori pretio nō præsumitur simulata [c],neque irritatur,nisi quatenus res plus valet,id est quatenus intercessit modicitas pretij.Si tamen inueniretur filius possidere aliquam rem hæreditariam,vel aliquam partem hæreditatis,licet non maiorem,sine aliquo titulo,tunc præsumeretur abstensio fraudulenta,secundùm Baldum in dicta lege secunda. Pro quo vide casum notabilem,quem allegat Bartol. in consilio allegato in lege tertia.in penulti.responso.C.de natura.lib.¶ Sed quæritur pro perfecta declaratione materiæ,quid si filius emit vnam rem,quæ non continet totam vel maiorem partem hæreditatis per interpositam personam, nunquid sola clandestinitas sufficiat ad probandā abstensionem simulatam? Ange.hic sentit quòd non,quia requirit ista duo copulatiue.Sed forte intellexit,quòd ista duo requirant̃ copulatiue,quando inciperes à primo,id est ab eo qui emit omnia bona:hæc enim sola sufficeret, vt suprà dixi.Sed si inciperes à secundò,id est à clandestinitate,videtur posse concedi cōis opin.quòd sola clandestinitas sufficiat,per text. in l.pupilli.sæpe allega.Hoc tamen videtur repugnare literæ hic,quæ requirit ista duo simul iuncta.& potest esse causa,quia hic agitur de maiori præiudicio, si detegatur simulatio,quàm in l.pupilli.præallegata. Nam & alibi videmus,ꝙ facilius præsumitur simulatio in vno casu,q̄ in alio:prout declarat Bart.& ibi vide in l.illud.C.de sacrosan.eccle.Quia tamen cōmunis opi.est in oppo.sequamur eam:& dicamus,quòd ista copula hic fuit posita,vt dixi,quia primum solum non sufficit, scilicet emptio bonorū paternorum.¶ ☞ †Extra gloss.inducitur ista lex ad duas quæstiones, per Moder.videlicet quòd ille qui prius alienauit omnia bona, vel maiorem partem, si postea delinquat, præsumitur in fraudem fisci alienasse. De qua dic vt plene declarat Bartolus in lege, post contrarium. ff. de donation. & Salycetus in lege, si quis posthac. C. de bon.damnato. Secundò arguit Bartolus,quòd ille qui donat omnia bona,vel maiorem partem, præsumitur fecisse in fraudem creditorum: de quo in l.omnes.§.Lucius.vbi est casus.s.quæ in fraud. credito. Tertiò arguit Angel.ex isto tex.quòd ille qui timet se conueniri petitione hęreditatis, si acquirit titulum ab aliquo, qui non habebat ius in re,videtur hoc facere in fraudem,vt excludat petitionem hæreditatis,quæ non datur contra titulo possidentem:vt lege,hæreditatem.C.in quibus caus.ces. long. tempor. præscripti. Vnde dicit aduocatum actoris debere esse cautum in articulando,& probando,quòd ille qui concessit titulum, non habebat ius in re:intellige prout melius declarat Bartolus,cuius ista sunt dicta originaliter in lege,cogi.C.de petition.hęredita.quòd ad hoc vt titulus prosit, requiritur quòd ille qui concessit titulum, vel sit dominus, vel habeat ius tale, ex quo posset excludere petitionem hæreditatis, si ageretur contra eum. Quorum dictis adde, quòd ista quæstio de

vno

vno quærit, & aliud præsupponit: qđ est valde dubium. Præsupponit enim, quòd si cõcedens titulum haberet ius, de quo suprà, valeret concessio tituli facta pendente lite, vel postquã lis moueri speratur. quod concedit Bartol. in dicta l. cogi. & etiam Bal. ibi. sed alibi tenuit oppositum, videlicet in l. quoties. C. de rei vend. in simili quæstione, de Publiciana. in qua quis acquisiuit titulum pendente lite, & in petitione hęreditatis ꝓprie, in l. fina. in x. oppos. C. de edic. diui. Adrian. tol. & etiam Barto. sentit contra decisionem suam in l. siue autem. §. si duobus. ff. de Publi. Sed cõmuniter tenetur, qđ ipse ponit in dicta l. cogi. super quo vide etiam Bald. in l. ij. C. ne lic. po. Quis autem dicat verum, nõ discutio nunc: sed adeundo ad quæstionẽ propositam dico, quòd idem tenet Ang. in l. qui ĩterrogatur. ff. de petitio. hære. sequendo dicta Bald. in dicta l. cogi. Sed aduerte: quia glo. in l. ij. C. de pet. hær. expresse tenet contra ista dicta: dum dicit, quòd in primo casu illius l. quãdo emptor emit post litem motam mala fide, ideo potest cõueniri, quia emit quotam hæreditatis. Sed si emisset rem particularem glo. tenet in illo casu, quòd nõ cõpeteret petitio hęreditatis, licet emptio esset facta ab eo, qui nõ habebat ius & potestatem cõueniri petitione hæreditatis. Pro qua opin. videtur casus clarus in l. nec vllam. §. quod si quis. & §. si quis sciens. de peti. hęredit. dicitur enim in §. quòd si quis. quòd qui emit hæreditatem bona fide à bonæfidei possessore, nõ potest cõueniri propter titul. nisi in duobus casibus ibi positis. Si ergo etiam emptor vniuersitatis, qui emit ab eo, qui poterat cõueniri petitione hæreditatis, propter titulum nõ potest conueniri: ergo titulus obstat petitioni hæreditatis, licet sit habitus ab eo, qui posset ipse conueniri petitione hæreditatis. Tex. autem in §. si qs sciens. dicit, quòd qui mala fide emit hæreditatem, propter titulum, nõ potest conueniri directo petitione hæreditatis, sed conuenitur vtiliter, quia emit vniuersitatem: & tamen ibi hæreditas fuerat empta ab eo, casus non erat. vnde iste articulus redditur dubius. Sed tamen possumus sequẽdo communem sententiam dicere, quòd vera est in suo casu: & ita credo intellexisse Barto. videlicet quando lis erat mota, vel sperabatur moueri, quia pręsumitur facilius fraus propter litem motam, & ne iudicium facile efficiatur delusorium. Sed vbi lis nõ esset mota, nec speraretur moueri, aliud esset, & haberent locum iura allegata. Et inter cætera tene menti ad propositum singularem doct. dom. Bald. in capit. primo. de controuer. inter do. & emp. in vsib. feud. vbi dicitur, quòd titulus acquisitus ab eo, qui non posset referre quæstionem dominij agenti contra se, non prodest ad repellendum agentem Publiciana: & est sing. limitatio ad l. siue autem. §. si duobus. prælleg. Aretinus.

SVMMARIVM.

1 ☞Nepos viuente auo nõ est in potestate patris, sed aui.
2 Hæreditatem sine alterius iussu qui adire nõ potest, nõ potest quoq; alteri iubere adire.

Filiusfamilias. Aditio facta iussu eius, qui non habet in potestate adeuntem, nõ valet. hoc dicit. Secunda ibi: Paulus respondit. ¶ 1 †Nota primò ibi: iussu patris &c. iuncta glo. sua. quòd nepos viuente auo non est in potestate patris, sed ipsius aui: & ideo ab eo debet institui vel exhæredari, & auo est suus hæres: vt lege, qui se patris. cum ibi no. C. vnde lib. & lege, Gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posthumis. ¶ 2 †Secundò nota, quòd ille qui nõ posset adire hæreditatem sine iussu alterius, non potest ipse alteri iubere quòd adeat: similis tex. est in lege, filium. ff. ad Macedon. per quem do. me. hic arguit, quòd si primus emphyteuta fecit secundũ emphyteutam, cum licentia alienandi rem emphyteuticam, debet peti à primo concedente, non à primo emphyteuta: & ita olim respõdit Guil. de Cun. quem refert & sequitur Bald. in lege, si permittente. C. ad Macedon. & dom. meus hic. Hoc tamen limitatur, nisi concessio sit facta primo emphyteutę ꝓ se, & pro eo cui dederit vel concesserit ius suum: tunc enim non debet peti licentia à primo concedente: casus est in lege, cùm essent. §. fina. ff. de serui. rustico. prædio. per quem ita decidit Bald. & Angel. qui allegat text. pro hoc in capit. primo. de feudo non habente propriam naturam feudi qua dicta refert etiam hic dom. meus. super quibus dicam aliquid in lectione sequen. ¶ In glossa, in verbo, nihil actum est &c. Glo. ista dicit idem, quod dixit in lege, si quis mihi bona. §. iussum. suprà eod. & in lege prima. C. qui admit. quòd de iure Codicis, & nouissimo, filius hæreditatem aduentitiam potest adire sine iussu patris, & bonorum possessionem petere: & eam approbant communiter docto. in dicto §. iussum. Sed ego tibi diligentius discussi hunc articulum: vnde dic vt ibi dixi. Et inquãtum iste tex. à contrario sensu probat, quòd si aditio facta ꝑ nepotem fuisset valida, hæreditas materna fuisset acquisita auo. aduerte: quia in cæteris casibus hoc est verissimum secũdùm ista iura: vt probatur in l. si filius. j. si quis omis. cau. testamẽ. Sed quãdo filius impugnabat testamentum maternũ per querelam, licet Barto. idem teneat in l. is qui hæres. in fin. ff. eod. male tamen videtur respondere ad text. in l. filius. ff. de inoffic. testamẽ. vbi dicitur, quòd isto casu commodum victoriæ non pertinet ad patrẽ: ergo hæreditas non applicatur sibi. Nam quòd filio cõpetat querela, & non patri, hoc non est cõmodum victoriæ in iudicio querelæ: sed est remediũ vincendi, & expugnandi testamentum. Vnde potest dici limitando singulariter ista iura, quòd quia querela cõpetit filio principaliter ad vindictam iniuriæ, & per hoc non communicatur patri. l. Papi. in prin. ff. eo. titu. emolumentum quod acquirit filius in consequentiam ex actione intentata ad vindictam, non acquirit patri: quia sicut ipsa actio quæ cõpetit ad vindictam non cõputatur in bonis. l. cùm emancipatus. ff. de collat. bono. & l. pro hærede. §. fina. ff. eod. ita nec id, quod occasione actionis ad vindictam aliquis consequitur: quia accessorium sequit̃ naturam sui principalis. Et est nouus casus addendus ad ea quæ scripsi in l. placet. ff. eo. ¶ †Extra glo. aduerte, inquantum ff. in notabilibus retuli dicta domini mei in illa quæstione, vtrum secundus emphyteuta, vel vasallus debeat petere licẽtiam à primo domino,[a] vel si vult alienare. Nam ille allegat tex. & Bal. & Angel. in l. cũ essent. §. fina. ff. de serui. rustic. prædio. & est æquiuocatio manifesta: quia ipsi non loquũtur de secundo vasallo, vł emphyteuta, sed de primo, cui fuit ex facto cõcessa potestas alienãdi: & hoc probat tex. proprie in dicta l. cũ essent. & in c. j. de feu. non habente propriam naturam feudi: quia satis est licentiam fuisse concessam à primo, licet Specul. & Iac. a Bald. dixerunt contrarium: prout refert Specul. in titul. de locato. §. nunc aliqua. versic. xciiij. quod etiam reprehendit Salyc. in l. fina. C. de iure emphyte. Vnde illa dicta nihil faciunt ad quæstionem nostram, in qua non quærimus de primo emphyteuta, vel vasallo, sed de secũdo. Super qua quæstione dic breuiter, quòd si primus fuit inuestitus simpliciter, non est dubium, quòd licentia debet peti à primo domino, non à primo vasallo, vel emphyteuta: ita disputat Bald. solenniter, & concludit in capitul. imperialem. §. illud. de prohibit. feud. alien. per Fede. Quæ conclusio probatur recte intuenti in ca. primo. §. item si fuerit. quibus mod. feud. amit. vbi dicitur, ꝙ si alienatur pars feudi in alium vasallum ex titulo diuisionis, & aliud feudum alienatur cõtra formam iuris, redit ad primum dominum. Et ex hoc datur intelligi, quòd ab ipso debuit peti licentia, ex quo ipse dicitur offensus, & sibi applicatur pœna. Posset tamen responderi ad illum textum, quòd ibi non loquitur de secundo vasallo facto à primo, sed quando feudum transibat de primo vasallo in alium, sicut feudum domini iure permittente. Conclusio tamen est verissima: & eam firmat gloss. ex dictis Azonis in lege final. C. de iure emphyteu. & Bald. in loco allega. & inter cætera allegat proprie legẽ, filiũ habens. ad Macedon. Vbi autem esset facta concessio primo vasallo, vel emphyteutæ pro ipso, & pro eo cui ius suum dederit: quæ est quæstio tacta hic per do. me. est maius dubium. Finaliter pro nunc credo esse distinguendum, quòd aut ille qui habuit hanc potestatem, alienauit rem iure feudi, vel emphyteusis: & tunc similiter debeat requiri primus dominus, quia cum eadem qualitate transit ad successorem. Casus est in dicto capitulo primo. sæpe allegato. & maxime in fin. bene facit text. in capitulo primo. §. in eadem lege. de lege Corradi. Si verò alienatio fiat in alium iure proprio, quod videtur fieri posse: vt dicitur in dicto capitulo primo. sæpe allegato. tunc videtur distinguendum inter feudum & emphyteusim, quia in feudo dicitur expressè in loco prærallegato, quòd ista concessio censetur iure feudi: & ex eisdem causis amittitur sicut feudum: ergo debet requiri dominus, vt alienatio valeat: quia illa est vna de causis amittendi feudum: vt in capitulo primo, §. aut si libellario. quibus mod. feud. amitta. & in capitul. ij. de feud. In emphyteusi autem videtur prima facie dicendum, ꝙ ex quo secundus successor possidet iure proprio, non possit dici habere causam à primo domino, & consequenter, quia res fuit semel licite alienata, semper postea sit alienabilis absque alia licentia: lege, pater. §. penultimo. & ibi per Bartolum. ff. de legatis tertio. & bene facit textus, & quod ibi per Bartolum, in lege, videamus. ff. quod met. cau. Et ad ma-

[a] ¶Domino. De quo artic. vide tu oĩno do. Bart. Soci. in cõsil. ccxj. incipi. punctus põtis. per totũ. in ij. parte. & quę ꝑ eundẽ Aret. in l. iij. §. ex cõtrario. in fi. de acquir. possess.

teriam vide bonum tex.& quod ibi scribit Bart.in l. qui vniuersas.§.fi.ff.de acqui.posses.

SVMMARIVM.

1 ☞ Mutus si intellectu careret, non acquireretur sibi hæreditas per filium vel seruum.

2 Adire & gerere pro hærede, differunt.

Pater quoties. Pater iubens debet esse certus de quota hæreditatis, & de causa acquisitiõis: & tam iubens, ꝙ adiens hæreditatem potest iubere vel gerere pro hærede nutu vel literis, si alter ipsorũ sit mutus, & habeat intellectum. hoc dicit tota lex ista. Secũda ibi: mutus. Tertia ibi: 1 mutus seruus. ¶ †Not. primò in vers. mutus. ibi: si intellectu non erat &c. à contrario sensu, secundùm domin. me. quòd si mutus careret intellectu, non acquireretur sibi hæreditas per filium vel seruum: & in filio illo casu esset casus specialis, in quo de iure Digestorum filius posset acquirere sibi: quod vidisti declaratum in l. cũ hæres.§.eo. vbi est casus. Gloss. tamen videtur aliter intelligere istũ text. videlicet quòd in casu quo careret intellectu, acquisitio fieret vel per ꝓcuratorẽ datũ furioso: vt l.fi.§.primo.& §.tali.C.de curat.fur. vel per seruum, ☞ iuxta formam l. qui seruũ.§.eod. ¶ †Not. secundò ibi: scientiã literarũ &c. quòd quicquid potest fieri per nutum, multofortius potest fieri per scripturam. Sed ea quæ requirunt verba, non possunt fieri per scripturam. l.j.in prin.& ibi no.ff.de ver 2 bo.obli. ¶ †Vltimò not. in vlti. ver. dum dicit, pro hærede gerendo &c. quòd vbi voluntas aditionis declaratur per aliud ꝙ per verba, non dicitur qs proprie adire, sed pro hærede gerere. Est autem differentia proprie loquendo inter adire & gerere pro hærede, secũdùm glo.in l.si quis mihi bona.§.sed si mandauerit.§.eo. quæ singu. ampliatur per istũ tex. quia hoc est verum, non solùm si voluntas adeuntis ostendatur per facta, sed etiam ostendatur per nutũ, dummodo verba nõ interueniãt. ¶ In glo.in ver. existens. ibi: per se &c. Ista solu. est falsa manifeste, quo ad tex. in l.si quis mihi bona.§.sed si mandauerit.§.eod. nam & ibi loquitur de eo qui acquirit hæreditatem per alium: vnde Ange. hic posuit nouam solutionẽ, dicens ꝙ iste tex. loquitur, quando filius vel seruus erant instituti contemplatione patris vel domini: quo casu, quia inspicitur persona domini vel patris, ipsi debent esse certi de portione hæreditatis, & de causa acquisitionis. Sed tex. in dicto §.sed si mandauerit, loquitur, quando erant instituti contẽplatione sua: quæ solutio reprehenditur hic per Imo.& do.me. qa de iure isto secundùm eos ita acquirebat filius bona aduentitia patri, quæ erant relicta sui contemplatione: sicut bona relicta contemplatione patris. l.filius.§.eod.& l.si filius. j. si quis omis. causa testa. Sed ista ratio cũ reuerentia facile potest euitari: quia dato ꝙ ita esset, potest tamen esse differentia in modo acquirendi, licet non in effectu acquisitionis: sicut fit differentia in habilitate acquirendi, vtrum seruus sit institutus cõtemplatiõe serui, vel domini: vt l.si seruus eius.§.e. Magis tamen displicet ista solu. Angel. quia diuinat ad ista iura: & etiam quia ratio decidendi in d.§.sed quid si mandaui. nõ fundatur super hoc, sed solùm super præsumpta & vniuersali voluntate mandantis. Vnde quærenda est alia solutio, & est difficile inuenire eam. Do. Imo. hic multũ prolixe dicit esse considerãdos duos casus principales. Nam aliquando constat de animo iubẽtis, vel volentis adire, quòd vel vult, vel non vult adire, nisi certo modo expresso per se: & tunc indubitanter inducitur. Ita intelligitur secundùm vnum intellectũ. l.si quis extraneus.§.sciendum.§.eod. Et potest intelligi lex ista in principio sui. Sed ad istam legem iste intellectus diuinat. Aliquando sumus in dubio, ita ꝙ est cõiecturanda voluntas iubentis adire: & tunc in effectu ipse dicit hanc legem esse intelligendam, secundùm quod dicitur in d.§.sed si mandaui. in pluribus responsis. videlicet vt in casibus, in quibus ibi dicit, ꝙ non impedit aditio, & hic non impediatur. Sed vbi impeditur aditio, ibi intelligat ista lex, vt hęreditas ex iussu non possit adiri. Sed ista sua positio cũ reuerẽtia est manifeste cõtra tex. iũcto §.sed si mãdaui. nã hic dicit in fi. ꝙ aliqs debet esse certus, an filius sit institut⁹ hæres ex instõne, an ex substõne: sed in §. sed si mãdaui. dicit, siue mandãs credat aliquem esse institutum, & sit substitutus, possit adiri hæreditas virtute mandati: & econtra si credat filium esse substitutum, cùm sit institutus, similiter poterat adiri hæreditas: & ita exponit ibi glo.& sic secundùm tex. illum in illo est necessarium, quòd mandans sciat, vtrum filius sit institutus vel substitutus, quod hic requiritur, saltem aliquo casu: & sic patet, quòd est impossibile intelligere istam legem secundùm illam. Præterea in principio istius legis dicitur, ꝙ debet scire, vtrum filius sit institutus in parte, an in toto: sed secundùm text. in §. sed si mandaui. licet esset necessarium scire, vtrum aliquis sit institutus in parte: non tamen econtra est necessarium scire, vtrum quis sit institutus in toto: quia etiã si credat se institutum in parte, potest fieri aditio de toto. Vnde vides quanta sit difficultas contrarij. Tu ergo potes dicere, ꝙ quia in casu l. nostrę requiritur mandatum specialissimum, mandatum non dicitur sufficiens, nisi omnia exprimantur cũ suis qualitatibus. Casus est not. in cle. constitutionem.§.j. extrà, de elect. præsertim quia non potest negari, quòd in omnibus istis casibus hic expressis aliquo casu posset causari incertitudo: verbi gratia, si animus iubentis esset, vel acquiri hæreditatem in vno casu, & non in alio. Vnde adhuc fortius requiritur expressio qualitatum: vt dicit tex. expresse in verbo, clare. in c. procurator. de elec. lib. vj. Non obst. tex. in §. sed si mãdaui. quia ego intelligo tex. nostrum, quando iubens non determinauit, sed ad certam causam, seu ad certam portionẽ, vel ad totum. sed dixit, adeas hæreditatẽ Titij sibi delatam, quo modocunque sit delata, & ex quacũq; portione. Vnde mãdatũ specialissimũ non habet hic formã suam: sed in §. sed si mãdaui. forma mandati specialissimi erat limitata, & certa, quãuis in limitatione vel in causa esset erratum: vnde valebat mãdatum, nec est inconueniens, quòd mandatum concessum in vno casu trahatur ad alium æquipollens, vel in quo est maior ratio: vt l. fina.§. primo.ff. manda. per Bart. in l. eam tamẽ.§. in hac.ff. iudi. sol. Et ex hoc habes singularem declarationem ad omnia iura, quæ requirunt specialissimum mandatum.

Franciscus Aretin.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actum nullum, qui in sui præiudicium fecit, potest eum impugnare.

2 Dictio, item, ponitur quandoq; continuatiue, quandoq; copulatiuè.

3 Dos succedit loco legitimæ.

4 Iuramentum habet vim clausulæ, vt si non valet quod ago, vt ago, valeat, vt valere potest.

5 Turpitudinem suam allegans an repellatur.

Vi superstitis. Repudiatio de hæreditate viuentis nõ valet. h.d. Vel sic: Repudiatio nulla non impedit repudiantem adire. h.d. ¶ †Primò no. ꝙ ille qui fecit 1 actũ nullũ, in sui ꝑiudiciũ, potest impugnare actum à se nulliter factum: de quo in l. post mortẽ.ff. de adop.& in l. iubem⁹. C. de sacrosan. eccle.& plene dicetur in gl. referendo dicta doctor. facit etiã iste tex. ad not. per Bart. in l. serui electiõe.ff. de leg. j. vtrum electione nulliter facta impediat iterum eligi: de 2 quo per eundem in l. ij.ff. de opt. lega. ¶ †Secundò not. ꝙ dictio, item[a], aliqñ ponitur continuatiue. aliqñ etiam ponit copulatiue: de quo in l. in repetendis.ff. de leg. iij.& in l. j. in princip.ff. de publ. per Barto. ¶ In glo. in verbo, superstitis. ibi: de bo. liber. l. fin. Ista glo. debet declarari hoc modo, secundùm Bar.& Mod. ꝙ licet expressa renunciatio de hæreditate viuentis valeat, tamen quãdo nõ fit expresse, sed cum vniuersitate, sicut in l. fi. præalle. est enim ius succedendi aliquid, quod continetur in iure patronatus, & põt renũciari cũ vniuersitate. i. si remittitur ius patronatus: quia quædam transeunt cũ vniuersitate, quæ specialiter non possunt alienari. l. quædam.ff. de acqui. re. do.& in l. in modicis.ff. de contrahen. emp.& not. in ca. venies. extrà, de iure patro. Vtrum autem ius patronatus ecclesiæ possit renunciari in præiudiciũ agnatorum, tangit not. Inn.& Archid. in c. j. de iure pat. libr. vj.& concludũt Archi.& Io. And. ꝙ sic, licet Inno. aliter dixerit. quod notat. ¶ In gl. posita sup verbo, repudiat. ibi: itẽ si iuret. Dic ꝙ istud est verum de iure ciuili, sed de iure canonico contrariũ est declaratum, in c. quãuis. de pact. lib. vj. Et de intellectu istius gl. & illius c. vide Bar. in l. fi. C. de pact.& in l. stipulatio hoc modo concepta.ff. de verb. obli.& multa etiã tangunt Mode. hic, quorum dictis adde, & primò inquantum Imo. refert Saly. in l. pactum quod dotali.§. de coll. dicentem, quòd illa decretalis non habet locum, quando mulier renunciasset cũ iuramento, & non fuisset dotata, ꝙ ista fuit opin. quã tetigit prolixe Pe. de Arch. in d.c. quamuis. qui inclinat etiam in hanc partem, tum quia illa decretalis est exorbitãs à iure communi, & non debet extendi: tum quia non videtur esse eadem ratio, quãdo mulier renunciat non dotata, quoniam isto casu iuramenti, nõ videtur esse contra vtilitatem publicam, quia mulier nõ præsumeretur

a ¶ Item. De qua dictione vide Feli. in c. pastoralis, ĩ §. itẽ cum. de offi. deleg. & qđ ibi dixi in apostil.

sumeretur posse contrahere mrimoniũ, si nõ hrẽt dotem: vt in aut. de æqualitate dotiũ. §. j. & sic impediret procreatio liberorũ: qđ est contra vtilitatem publicam. l. si. §. j. ff. de bo. damna. & ita no. in l. j. s. solu. ma. φ fauor dotis est fauor publicus: sed iuramentũ præstitum contra publicam vtilitatẽ non valet: vt in c. ad nrãm. de iureiuran. & ĩ c. si diligenti. de fo. cõpe. ergo videtur, φ hic iuramentum tũc non obligaret. Præterea quando mulier renũciat sine vlla dote, apparet euidenter de enormi læsione, quæ quidẽ vocatur dolus re ipsa: vt l. si quis cũ aliter. & ibi no. ff. de verb. oblig. Sed in c. q̃uis. mãdat obseruari iuramentum, nisi sit dolo pręstitũ: ergo si sit aliqua spes doli, non valebit renunciatio. Sed Io. de Imo. multum ꝓlixe, quem refert & sequit d. Domi. tenet contrarium. Primò ꝑ rationẽ quã tetigit hic: qa ratio assignata ꝑ tex. in d. c. quãuis. vniformiter respicit quamcunq; renunciationem: videlicet φ iuramentum debet seruari, qñ non vergit in dispendiũ salutis æternæ: & ideo licet illa decretalis sit correctiua, quia tamẽ ratio est scripta in l. fit extẽsio de casu ad casum, in quo militat illa ratio: allegat gl. in cle. j. de ele. Sed illa gl. loquit, salua reuerentia sua, qñ vnus casus potest comprehendi sub alio, vel vna persona saltem ex larga significatione vocabuli: secus si nullo modo possit cõprehendi: & ita distinguit ipse si bene memini, in l. si vero. §. de viro. ff. solu matri. cõcordãs glossas cõtrarias: quarũ vna est in d. cle. j. & alia in cle. auctor. de rescrip. Sup quo vide qđ scribit Bal. in l. qđ vero. ff. de legibus. Vnde do. Dominicus forte videns, φ ista responsio non erat tuta: respondet aliter, dicens, φ illa decretalis non cõtinet ius correctiuũ: quoniam leges dicentes, quòd nõ potest renunciari ciuili successioni viuentis, loquũtur in simplici renũtiatione, non in renuntiatione iurata. Tex. aũt in c. q̃uis. loquitur, quando interuenit iuramentũ, & sic casus sunt diuersi, non autẽ sic, sicut dicitur in simili, in c. cum apostolica. de his quæ fi. à præla. Sed ista so. non placet: quia licet non corrigat formaliter illa iura, corrigunt tñ leges, quæ dicũt φ iuramentum interpolitum sup actu prohibito fieri nõ valet. l. si qs inquilinos. §. fi. ff. de leg. j. & l. non dubiũ. C. de leg. Do. me. hic tradit aliã responsionem, quã etiam tãgit Io. de Imo. in d. c. q̃uis. dicit enim, φ licet filia simpliciter renunciauerit hæreditati paternę cum iuramento, nõ tñ prohibetur petere se dotari: qa nõ solùm poterit hoc petere filia viuente patre, per l. fina. C. de do. promis. vt tangit Ioan. de Imo. in loco præallegato: sed etiam si pater moritur, anteq̃ puella nubat, poterit petere se dotari ab hæredibus paternis, secũdũ Barto. in l. si marito. §. si voluntate. ff. solu. matrimo. Nec obstat renũciatio facta ꝑ filiam: quia per illã generalẽ renũtiationẽ, sicut filia nõ excluderet à petitione legitimæ[a] l. si quãdo. §. & generaliter. C. de inoffi. testa. & ibi per Bal. & per eundem post Guil. de Cu. in l. de his. ff. de transactioni. ita non excluderet à petitione dotis: †qa dos[b] succedit loco legitimę, datur enim propter alimẽta vxoris. l. assiduis. §. oportebat. qui po. in pig. ha. sicut legitima datur pro alimẽtis filiorum. l. si quis. ꝗ. ad l. Iul. maie. Sed quo ad euitandũ incõueniens, de quo j. dicã, & de quo s. dictũ est, sufficeret φ per istã renũtiationẽ generalẽ filia nõ excluderet à legitima, qa ex ea posset se dotare. Sed ista ratio nõ est vẽs in omni casu: qa pone, sicut dr in d. c. q̃uis. φ filia renuntiaret cũ iuramẽto, tpe quo tradit nuptui, & nulla esset data vel ꝓmissa dos per patrẽ, certe tũc non solũ ab hrẽdibus patris, sed ab ipso patre, si mulier ipsa nõ promisisset dotẽ, nõ posset petere se dotari, secundũ Bar. in l. obligamur. §. lege. ff. de actio. & obli. quẽ secutus est cõsulẽdo, & in lec. do. Abb. Moder. ĩ c. j. extrà. de despõ. impube. Et in isto casu, si tenes opi. Bar. in d. §. lege. respõsio dñi Io. de. Imo. & dñi mei nõ esset sufficiẽs. Bal. tñ tenet oppositũ in auten. res q. C. cõmunia de lega. vbi dixit, φ etiã qñ nulla dos fuit ꝓmissa ab heredibus prñis, mulier põt petere se dotari. Sed qa ista q. est dubia, nec est determinata, ꝓ nũc dicamus, vt modo dicebã, φ etiã isto casu satis videret satisfactũ mulieri, ex quo põt petere suã legitimã, nõ obstãte renũtiatione. Pro his facit optime qđ ponit Bal. in l. fi. C. de dotis promis. vbi dicit, φ si ex forma statuti filia extantibus agnatis nõ põt succedere, nihilominus põt petere se dotari. Pro ista opi. adducit Io. de Imo. subtilẽ q. in d. c. q̃uis. Dicit enĩ, φ de necessitate ille tex. debet intelligi, qñ dos est minus legitima: qa si dos cõpleret legitimã, valet renũtiatio sine iuramẽto. l. si qñ. §. illud. C. de inof. test. & ita intelligit ibi gl. & etiã Bal. & satis innuitur in d. §. & generaliter. sequẽti. Vnde vt iuramẽtum aliquid operet, oportet dicere, φ et si dos sit minus q̃ legitima, nihilominus iuramentũ cõfirmet renũtiationẽ. Sicut ergo, qñ dos est minus q̃ legitima, renũtiatio firmatur iuramẽto: ita videtur, φ qñ nulla dos est cõstituta. Sed ad istud argumentum põt rñderi dupliciter. Et primò, φ dos posset esse minus, q̃ legitima: tamen esset sufficiens, & congrua, attento arbitrio boni viri, iuxta l. si filiæ. ff. de le. iij. Vel potest dici, & melius, φ l. si qñ. §. illud. non loquitur in eo qui renunciat hæreditati viuentis, sed solùm petitioni legitimæ. Vnde filia ibi si pater decederet ab intestato, posset ei succedere sine dubio. †Est enim legitima non quota hæreditatis, sed quota bonorũ: vt tetigi post Bar. in l. gerit[c]. s. eo. Vnde licet illo casu ꝑmittatur renũciatio, qa ꝑ pactũ põt renũtiari de futuro. l. j. cũ materia. C. de pac. & in l. in plurium. s. eo. nõ tñ permittit renũtiatio hæreditatis viuentis: vt probatur hic iuncta d. l. ĩ pluriũ. est enim quædã specialis prohibitio, quasi de hæreditate viuentis pacisci sit absurdum. Vnde tene responsionẽ, quam dedi, videlicet φ omnis absurditas soluitur, ex quo filia potest petere legitimã. Potest etiam dicere, φ licet simus in materia correctiua, fauore tamẽ animę & religionis fit extensio, secundũ Bar. in auten. sacramẽta puberũ. C. si aduer. vẽdi. Nõ obstat argumentũ do. Petri, inquantũ dicit, φ mulierẽ esse dotatã respicit vtilitatem publicam. Nam ad hoc est responsum s. φ non remanebit indotata, ex quo potest petere dotem, vt s. dixi, vel saltem legitimã. Pręterea iura dicentia, φ iuramentum non valet cõtra vtilitatẽ publicã, intelliguntur de vtilitate publica principaliter: sed fauor dotis nõ est publica vtilitas principaliter, sed secundario: ergo huic fauori potest renuntiari: iuxta l. ius publicum. ff. de pac. Super quo vide Bart. in l. j. vel in rubri. ff. sol. ma. ¶ Circa secũdã fal. dicendũ est, φ indubitanter est vera: quia si diceremus, φ filia non posset vocari ex testamento paterno, auferetur libera testamenti factio patri: qđ fieri nõ potest[d]. l. stipulatio hoc modo. ff. de verbo. oblig. & ista ratione vtit Bal. ĩ l. pactũ qđ dotali. C. de col. & in l. fi. C. de pac. Præterea repudiatio ista non extenditur ad ius superueniẽs de nouo virtute testi. c. cũ prin. extrà. de renũ. sicut nec liberatio facta à defuncto extẽdit ad ius postea creatum. l. Aurelius. §. Titius. ff. de libe. leg. Bene facit tex. in l. si patronus nõ aluerit. ff. de bo. liber. Sed ista secunda ratio non concluderet, qñ pater fecisset prius testamẽtum, & instituisset filiam: nec etiã prima, quòd licet videretur renunciari successione ex testamento præterito, non tamen auferret libera testamẽti factio, quia pater posset iterũ testari si vellet. Sed tñ credo, φ etiã si pr̃ decederet cũ primo testõ, filia nõ excluderetur: quia ex quo post renũciationem permansit in eadem voluntate, nec mutauit testamentum, satis creditur tacite voluisse decedere cum prima volũtate: arg. l. iij. C. de inoffi. testa. & quod habetur in l. tractabatur. C. de test. mili. Hunc tamen casum non attingunt doc. Sed dubitatur, nunquid virtute talis renuntiationis mulier prohibeatur succedere ab intestato: & hoc tangunt solùm domini de Rota in decisionibus antiquis, decisione cccLxxix. quæ incipit, vtrum filia. & ibi referunt quendam doc. antiquum, qui tenet φ possit succedere ab intestato. Mouentur, φ qui vocantur ab intestato, succedunt ex tacita voluntate defuncti. l. conficiuntur. in prin. & in l. si quis cùm nullum. §. j. de iure codicil. Sicut ergo si filia expresse vocaretur à testatore, posset succedere, vt dictum est: ita videtur, si tacite vocatur ab intestato, quia regulariter tacita dispositio & expressa sunt eiusdẽ effectus. l. item quia. ff. de pac. & l. cùm quid. ff. si cer. pe. Nec est verisimile secundũ eos, φ testator, seu ille qui fecit renuntiare filiã, noluerit eam vocari ex voluntate sua: sed solũ noluit eã vocari, qñ ipse eam præteriret, vocaret aliũ: ita tenent ipsi ĩ d. cõclusione. Dicitur tamen ibi, φ aliqui ex dictis dominis de Rota contradixerunt: & ad argumenta rñdebant, φ ex quo pater fecit filiã renuntiare, non præsumitur eam tacite vocare ab intestato, quia non præsumitur mutatio voluntatis: vt in c. maiores. de baptis. Nec est verum, quòd renuntiatio simplex debeat limitari ad casum, in quo filia succederet contra voluntatem defuncti: quia cùm sit simplex & indefinita, põt referri ad oĩa: et ita videtur residere d. Dom. in d. c. quamuis. quę cõclusio placet, & est de mẽte omniũ doc. iuris ciuilis, qui ponũt exẽplũ ĩ q. de qua j. dicet, in cã intestati: & semp præsupponunt, φ filia excluditur, qa renuntiauit. Et φ ista conclusio sit vera, probatur: qa ego video, φ qñ pater emãcipat filium, quia ex facto suo excludit eum à succedendo de iure ciuili, si filius succedit de iure prætorio ab intestato, non dicitur succedere ex tacita mente defuncti, secundùm glos. no. in l. j. in §. vel maxima. ff. de colla. bono. quam refert & approbat Bal. in rubrica. C. qui admitti. in vlti. q. & in l. si emancipati. C. de colla. Et hoc non est alia ratione, nisi qa emancipando filium ex facto voluntate sua remouit eum ab hrẽditate sua: qđ patet, quia quando filius in potestate succederet de iure prętorio, q põt succedere de iure ciuili, etiã succedẽdo tali mõ succederet ex tacita volũtate defuncti ab intestato, secũdũ Bal. in

[a] ¶ Legitimę. Adde Pau. de Ca. in consil. cxxxij. inci. licet ista dña Lysa. & in consi. ccxxxvij. vbi idem qđ in cõsil. cxxxij. & in consil. cxxij. ici. dicta Cornelia. & in cõsi. ccxxix. inci. sup primo dubio.

[b] ¶ Quia dos. Adde idem ꝑ d. Bar. Soci. in cõsi. ccvij. incip. in cã d. Arme. ver. q̃nimo et ꝓbata. in iij. parte.

[c] ¶ In l. gerit. Et ibi vide q̃ ego dixi in apostil.

[d] ¶ Non põt. Adde Dy. in consil. vij. in ver. pterea factio.

d.rub.& allegat gl.no.in l.sed cum patrono.§.j.ff.de bo.pos. Præterea si succedens ab intestato ex secũdo gradu non dicit succedere ex tacita voluntate, quia defunctus nõ vr cogitasse eum esse successurũ, secundũ Bal.qui ita declarat in l.nõ iustã. C.ad Treb.& satis colligitur ex his quę no.Bar.in l.cùm pater.§.cũ existimarẽ.ff.de leg.ij.multo fortius dicemus, ꝙ non vr cogitasse de filia, quam fecit simpliciter renũtiare hæreditatem.renuntiatio em̃ generalis refertur ad omne ius, qđ renũtians habent.l.pluribus.ff.de accep. Videtur autem fuisse ista renũtiatio generalis, ex quo est tacita renũtiatio hæreditati: ita dicit no.Barto.in l.nec is.§.hæres.s̃.eo.¶ Circa tertiã limitationem aduerte: qa licet Saly.& Ricar.dicant simpliciter, ꝙ si renuntiatio est facta contẽplatione masculorum, & illi postea moriantur viuente patre: ista renuntiatio non habet locum, quia limitatur à causa sua, per l.iubemus.C.ad Velleia. Hoc tamen fuit dictum Bal.per prius in d.l.pactum.in ver. tertiò quæro.per eandem l.quod confirmat dominus meus hic per l.si actionem.C.de pac.& qđ ibi not.Bal.quã l.adducit Bal.in vij.q.in d.l.pactum. Sed cõtra hoc facit, qđ ponit ipse idem Bal.in ea.l.ver.viij.quæro.vbi referens dicta Guil. in l.auus.ff.de pactis.qui voluit, ꝙ si soror renuntiat fratri hęreditatem maternam, & frater postea repudiat dictã hæreditatem, ꝙ renuntiatio non habeat locum, quia videtur facta cõtemplatione fratris: ipse sentit oppositum, dicens esse inspiciendam formam verborũ: quia sæpe actus fit cõtemplatione vnius, & acquiritur actio alteri.l.si pro te.C.de dotis promis. & l.cum te.C.de iure dot. Sed ista non sunt similia ad casum nostrũ: quia illę leges loquuntur in iure acquirẽdo alteri ex contractu, in quo quia est impossibile, ꝙ alteri p alterũ quæratur, ideo inducitur, ꝙ acquiratur ius contrahenti: licet alterius contẽplatione sit contractũ. Sed in casu nostro poterat ex renuntiatione facta per filiã acqri ius simpliciter cuicũq;, maxime interueniente iuramẽto: vnde videtur, ꝙ persona cuius contemplatione fit renũtiatio, limitet sicut causa dispositionum seu renunciationũ: quia causæ expressio ampliat & restringit dispositionem.l.cùm pater.§.dulcissimis.de lega.j. et l.cancellauerat.ff.de his quæ ĩ testamẽto delen. Sed fortius facit contra præmissam conclusionem id quod heri dicebam in voce: quia Ioan.An.in additio.Specu.super rubrica, de obligatio.& solu.referendo dicta quorundã antiquorũ videt tenere, ꝙ in l.iubemus.C.ad Velleia.speciale fit fauore dotis, quòd renuntiatio limitetur ad personam, cuius causa fuit facta: vnde si primus creditor cõsentit debitori obliganti rem tertio creditori, ipse vult, quòd videatur remitti & renuntiari per primum, non solùm quo ad illum tertium, sed quo ad omnes, reprobata glossa, quæ dicit cõtrarium ĩ l.Paulus.§.Sempronius.ff.quibus mo.pign.vel hypotheca soluit. Et vere ille textus optime inducitur contra gloss.per eum. Dicitur enim ibi, quòd si prius creditor consentit debitori, quòd obligaret rem tertio creditori: iste tertius creditor non succedit in ius primi, & effecta est melior conditio secundi creditoris. Sed si quo ad eum non videtur facta remissio hypothecæ, in nullo esset effecta melior conditio secundi creditoris, per renuntiationem factam à primo, quia posset auocari res ab eo per primum creditorem, & ipse posset agere contra tertium, etiam si primus non renuntiasset suæ hypothecæ. Sed posset dici, sequendo communem opinionem, quę deseruit menti filiæ renuntiantis, quòd in illo tex.ideo renuntiatio habet effectum generalem, quia fuit facta ipsi debitori, non præsentia creditoris tertij, seu ipsi creditori, quo casu semper renuntiatio operatur effectum vniuersalem, secundùm glo. in l. etiam.C. ad Velleia. Sed ista responsio, quo ad casum nostrum, non bene quadrat: quia & hic filia videtur renuntiasse hæreditati in manibus patris, cui debebat succedere, qui tenet potius similitudinem creditoris, quàm tertij. Vnde oportet dicere, quòd ex tacita voluntate renuntiantis & recipientis eam, ista renuntiatio restringitur in casu nostro, ne aliàs pater videatur præferre extraneos posteritati suæ: argumento l.cùm acutissimi.cum materia.C. de fideicommiss. & quod habetur in l.Lucius.ff.de hære.insti. Et ista ratio placet, vt sicut fauor dotis hoc inducit in l.iubemus.ita & præsumptio fauorabilis in casu nostro, de qua suprà diximus.¶ Est quarta fal. quam tãgit hic Fulgo. Imo.in l.pactum.de col.& refert hic do.me.videlicet quòd c.quamuis.non habet locum, quando renuntiatio fieret non in manibus eius, de cuius hęreditate agitur, sed in manibus tertij: verbi gratia, si soror renuntiat cum iuramẽto in manibus fratris, vel hæreditati maternæ in manibus patris: dicit enim se consuluisse ĩ causa ardua, quòd prædictum c.non habet locum.& non valet renuntiatio: non assignat aliquã rationem in lectura, & contrariũ non extat. Vnde do. meus hic inclinat in cõtrariam partẽ, allegat Bal.in oppositum in auten.sacrã.C.si aduersus vendi. & Fede. de Senis in consilijs suis, vt hic per eũ. Mouetur ratione: qa si valet renũtiatio facta in manibus pris, quæ videbat non valere ꝑpter metũ reuerẽtialẽ, quę habet filia ad patrẽ.l.j.§.quę onerãdę. ff.quarũ rerũ actio nõ da.l.si.§.si fœnerator.ff.qđ met.cau.ergo multofortius videt valere in psona fratris. Qđ argumẽtũ est satis friuolũ: qa etiã in parte non ꝑsumit talis metus, nisi ꝑcedãt minæ, & similia, secundũ Bald.in loco allegat. Et si verè ꝑcederet iste metus, nõ valeret renuntiatio in casu nostro, secũdũ Bar. in l.iuris gentiũ.§.si ante.in vltimis verbis.ff.de pac. Sed ipse nõ vidit rationẽ, cur secus est in pre, & ĩ tertio, quã adducit Pet.de Ancha.qui cõsuluit pro ista parte, & seqtur Imo.in d.c.quamuis.qa quando filia renuntiat patri, non inducitur votum captãdę mortis in aliquo: & ideo facilius cõfirmat renũtiatio iuramẽto, secũdũ Bart.in l.si.C.de pac. Sed quando ista renũtiatio fit tertio, qui sperat se successurũ, vel filios suos: tunc reperit votum captãdæ mortis, non quidem in renuntiante, sed in eo cui fit renuntiatio: & ideo non valet pactum, qa est contra bonos mores: vt l.si.C.de pac. Et ista ratio bñ concludit, potissime qñ renũtiatio fit in manibus fratris. Reperitur & alius casus secundùm d.m.in quo ex pacto filius põt excludi à successione: qđ est, qñ legitimat cũ pacto, quod nõ succedat in bonis paternis, secundũ Bar.in quibusdam lec.vt refert do.me.in l.quæsitum.ff.de adop. Tu autẽ vide Io.And.qui ponit hanc cautelam, quã vidi practicari in ciuitate Mediolani in tit.de successio.ab intestato.§.j.ver.sed ex facto.vbi dicit, pater põt petere filium legitimari, ita tñ, ꝙ non succedat æqualiter cum filijs legitimis, sed in certa quota minori: & hoc valet non in virtute pacti, sed in virtute superioris limitantis effectum legitimationis.¶ Vtrum autem per iuramentum possit renuntiari per filium vel filiam petitioni alimentorum: vide per Spe.in ti. qui filij sint legiti. §.j. ver.sed pone.& per Io.An.in d.c.quamuis.de quibus nõ meminit Bal.ponẽs istã q.in l.pactum. ĩ vlti.q.C. de colla. Et ad ea quæ dixi in prima fal. inquantum allegaui doc.Bal.in l. de his.ff.de transac.volens ꝙ filia renũtians hæreditati paternæ non videtur renuntiare iuri petẽdi legitimam: adde ꝙ qa hic interuenit iuramentum, posset dici, ꝙ perinde videtur renuntiatum legitimę, ac si de ea fuisset facta expressa mentio, per ea quæ singulr tradit Bal.in l.j.C.cõmo.vbi dixi, ꝙ si requiritur renuntiatio spãlis in aliquo casu, & interponitur iuramentũ, sufficit renũtiatio facta in genere, [4] † qa iuramẽtum habet vim clausulæ:[a] vt si nõ valet qđ ago vt ago, valeat vt valere põt.l.cùm pater.§.filius matrẽ.ff.de leg.ij. Sed hoc dictum non tenet ibi Cyn.nec etiã ipse Bal.in l.sed & si quis.§. quæsitum.ff.si quis cau. Non ob.tex.in d.§.filijs matrẽ. quia concedo, ꝙ virtute iuramẽti id quod est expressum in dispõne, si nõ valet vt agitur, valeat vt valere põt. Sed per hoc non sequitur, ꝙ habeat hanc virtutẽ, vt id qđ debet exprimi spãliter habeat pro expresso, prętertim in casu nostro, in quo ex præsumpta voluntate renũtiantis surgit, ꝙ nõ videatur renũtiatum legitimę: vñ deficit consensus ex præsumptione iuris, & ideo iuramentum generale ad hunc casum nõ extenditur. glo.est no.quã approbant ibi doc.in aut.sacramenta puberũ. C.si aduer.vendi. Adde etiã ad prædictã limitationẽ, ꝙ Bald. in c.j.§.item sacramenta.de pace iur.fir.videtur id quod dixit Pe.de Ancha.ꝙ quando filia renuntiat hæreditatem cum iuramento in dubio, enormiter videatur lædi, & sic præsumatur dolus, & per consequens iuramentum non liget. Sed ista dicta non sunt vera: quia secũdũ hoc, qñ minor donat cũ iuramento, nunꝗ obligaretur, saltẽ qñ donaret in magna quãtitate, ex quo enormiter lęderet, & per cõsequens pręsumeretur dolus; quod est contra tex.& gl. quã sequunt oẽs doc.in aut. sacramenta. Vnde Io.Imo.respondendo ad hoc dictum in d. c.quuis.dicit, quòd nisi mulier renũtians deciperetur, qa forte esset sibi persuasum, ꝙ hæreditas esset modici valoris, ipse nõ videt, vnde causetur lęsio enormis: & dato ꝙ causaretur in cõtractu, qui fit à patre, sola enormis læsio nõ arguit dolum ex animo, sed re ipsa, ex quo dolo non rescinditur contractus, si est iuratus: vt plene traditur in l.ij.C.de rescin.vendi.& per eum plenissime in c.cùm contingat.extrà, de iureiu. Pro primo dicto, licet ipse non alleget, vide Bar.qui not.hoc declarat in consilio suo lix.in ordine.vbi dicit, quòd enormis læsio in renuntiatione, q̃ fit simpliciter, non respectiuè ad aliquid datum, vel remissum, non potest causari in renuntiante, nisi forte sit deceptus: vt s̃.dixi. qui enim scit sibi præiudicare donando in magna quantitate, non põt dici deceptus re ipsa. l. quisquis.cum ibi no.C.de rescin.vendi. Vbi autem filia renũtiaret pro dote, vel alia quantitate sibi collata: tunc posset cõsiderari

[a] ¶ Clausulę. Adde Fely.in c.cùm sup. ꝟ prin.ij.col.ĩ ver. nota etiam.de offi. dele.

siderari enormis læsio. & habet locum illa dubitatio, quæ tāgit in c. cùm cōtingat. per do. Ant. & per alios in d. q̄uis. Ad secundam limitationem, quam dedi, adde quòd Ang. consi. lxv. tenuit idem: dicit enim, ꝙ ubi descendentes moriuntur, non habet locum repudiatio facta cum iuramento. Amplius dixi in notabilibus in l. auus. ff. de pact. quòd si pater qui recipit hanc renuntiationem, instituit in testō filios & extraneos respectu institutionis extraneorum, renuntiatio non habet effectum: alleg. Ray. de For. hoc tenentem. Vtrum autem hoc sit verum, non determino nunc. Et vtrum in renūtiatione ista veniant bona paterna feudalia: vide quod no. ponit Bald. in auten. in successione. in fi. C. de suis, & legitimis. ¶ †Tangit etiam extra glo. Barto. hic, nunquid nepotes ex filia, quæ renuntiauit cum iuramēto, possint venire ad hæreditatē aui sui. quam q. tetigit Bald. in d. l. pactum. & ī l. fi. C. de pac. etiā refert hic do. Pau. & quia Moder. melius declarant articulū, videlicet Imo. & Pau. de Ca. & eorum dicta placent, vt dixi in voce: distingue vt hic per eos, & eorum dictis adde. Et primò, inquantum dicunt, sicut dicit Bal. vbiqꝫ, ꝙ si filia moritur viuente patre, indubitanter nepotes ex filia admittunt: quia in hunc casum non videtur mulier repudiasse, sed solùm quando post mortem hæreditas esset sibi delata: ꝙ etiam si videretur repudiasse in hunc casum filia, vt tolleret spē, q̄ sibi cōpetebat in hæreditate paterna: iuxta ea quæ scribit Bal. ī l. is potest. §. eo. nihilominus adhuc esset idem: quia ex quo filij succedunt in locum parentum beneficio legis, hoc beneficiū non potuit eis auferri. l. si arrogator. ff. de adop. Facit optime qd̄ ponit idem Bart. in l. liberorum. ff. de ver. sig. quē etiā adducit hic do. Imo. Tu autem dic, & melius, ꝙ idem est dicēdū fortiori ratione: quia licet filius mortuo patre viuēte auo succedat in locum patris, hoc non debet intelligi, ꝙ succedat ex psona patris, sed ꝙ succedat in gradu paterno, ex persona tū sua: & ideo priuilegium patris sibi non prodest, & multominus non debet ei nocere factum patris. Casus est in l. j. §. si sit nepos. ff. de colla. do. & ita declarat not. Bar. ita etiam tenet Bal. in l. si auus. C. de lib. præte. Vnde patet, ꝙ ista opi. est vera, quomodocunqꝫ dicas: licet Saly. aliř dixerit in l. pactū qd̄ dotali. ¶ Secundò adde, inquantū Bal. in l. fin. C. de pac. dicit ꝙ quādo filia moriř post patrē, ideo nepotes nō pñt succedere. quia cùm ista repudiatio sit facta, vt hæreditas deueniat ad masculos: isti masculi videntur habere hanc hæreditatem à filia, sicut successores habentes causam ab ea. qd̄ est falsum, quia secundùm hoc repudiatio facta contemplatione vnius induceret effectum aditionis: cōtra tex. expresse in l. fuit quęstionis. §. eo. Vnde ipse alibi melius dixit, videlicet in l. illud. C. de sac. san. eccle. vbi voluit, quòd quando filia renuntiat cū iuramento, vt §. ista renuntiatio nō debeat insinuari, quia nō aufert ius quæsitum à filia, sed impēdit quærendum: vnde sequere rationem, quam assignant Moder. videlicet ꝙ q̄n filia moriř post patrē, nepotes non pñt succedere in locū eius, ex quo filia extabat tpe mortis, quæ videtur repudiasse hęreditatem tunc, vt dixi. Casus est in l. si quis filio exhæredato. in prin. ff. de iniusto testa. in l. si quis posthumos. §. si filius. de libe. & posthu. vbi patet, quòd nepotes non intrant gradum paternum, si filius extabat tempore mortis, licet filius postea repudiauerit. Et ideo inferūt hic præfati docto. et bene, quòd nepotes non potuerūt succedere, si extant fratres matris suæ: quia cùm sint inferiores auunculi ex vno gradu, quousqꝫ est aliquis de primo gradu, non vocatur sequens, sed hæreditas pertinet ad superstitem ex iure accrescendi. leg. prima. C. quādo non peten. par. & per gloss. in l. prima. §. videndum. ff. de success. edic. Vbi autem non extarent fratres matris, sed filij eorum: hic est differentia aliqua inter istos doctores: nam Imol. dicit, quòd nepotes ex filia admittuntur, quia succedunt cum nepotibus masculorum ex pari gradu. Sed Paulus dicit oppositum: et vult, quòd etiam cum nepotibus ex filijs masculis non succedant filiæ fœminæ: & vterqꝫ potest dicere verum aliquo casu. Nam si fratres sunt mortui viuo patre, & fœminæ post mortem patris, filij fratrum successerunt in gradum paternum. Et ideo cùm vocentur in primo gradu, excludent filios fœminæ, q nō possunt venire ex primo gradu, vt dictū est. Si autem fratres fuissent mortui post mortē patris, & essent emancipati, vel abstinuissent ab hæreditate paterna: tunc quia non transmitterent hæreditatem paternam ad posteros, filij eorum similiter succederent ex secundo gradu: et verum diceret Imo. Quod tamen dixit de emancipato, est corrigendum, quia saltem transmitterent ad liberos, ex capite legis j. C. de his qui ante aper. tabul. vbi autem filij mortui post mortem patris transmitterent hæreditatem ad suos, hic esset distinguendum, ex quo capite vellent venire: quia ex iure transmissionis excluderent nepotes ex filia, si ex psona sua non excluderent, quia succederent ex secundo gradu. ¶ In ea. gloss. ibi: et not. eundem venire &c. Imo. hic ponit longam distinctionem Ioan. Calde. quam ipse posuit in c. si quis presbyterorum. de rebus eccle. non alienan. super ista materia brocordica, de qua dicendum est, vt plenius & melius distinguit Barto. in l. post mortem. ff. de adop. & Angel. in l. post fundum. ff. de serui. rusti. prædi. Et quia longum esset, & superfluū omnia sequi, adde tria duntaxat. Et primò, quòd ille qui fecit contractum nullū nomine alieno, potest venire cōtrà, etiam si iurauit nō cōtrauenire. & similiter qui fecit contractū validū, contra quē potest peti restitutio. Primū tenent cōiter doc. reprobātes dicta Host. in c. cū venissēt. extrà, de insti. & est glo. no. in c. j. de restitu. in integ. quæ loquitur de secundo. ¶ †Secundò principaliter adde, inquantū Imo. hic dicit, ꝙ ille qui contraxit nulliter, & vult venire cōtra factum propriū, ad cōmodū suum, non pōt[a], nisi in tribus casibus: videlicet fauore publico, fauore animæ, & fauore libertatis: nā istud dictū sic simpliciter intellectum est contra īfinita iura. Nam maritus pōt dicere donationē factā vxori ad commodū suū esse nullam. l. si mulier. §. j. & p totū titulū. ff. de dona. inter vir. & vxo. Sicut & deceptus p dolū ī cōtractu bonæ fidei pōt dicere contractum nullū. l. eleganter. in prin. ff. de dolo. & plene in l. si quis cùm aliter. ff. de ver. oblig. Vnde Ange. aliter dicit, vt statim dicam, & melius. Sed incipendum est à dictis Barto. qui dixit, & bene, ꝙ quando contractus annullatur in fauorem alicuius contrahentium, ille semper pōt allegare contractū nullum: vt in toto titu. de prędi. mi. Sed quando contractus annullaretur in fauorē tertij, tunc bene dicit Bar. ꝙ illa nullitas non potest allegari ab eo qui cōtraxit. Sed hoc dictū est nimis generale: quia p viam exceptionis, vel replicationis, quando contractus est funditus nullus, nisi approbetur expresse, potest allegari ista nullitas à tertio, licet non sit inducta in fauorem eius. Casus est in l. j. ff. de excep. rei iudi. & ita declarat Bar. plene in l. ij. ff. eo. Vt ergo non possit allegari à contrahente, dūmodo aliud non obstet, non est aliqua ratio. Vnde Ang. dixit melius in d. l. per fundum. videlicet ꝙ nullitas contractus semper potest allegari, nisi ille qui allegat alleget turpitudinem suam, quia tunc nō admittitur: ita loquitur tex. in l. si creditoribus. C. de seruo pign. da. & ma. & in l. cùm profitearis. C. de reuo. do. & hæc est veritas. 6 †Non tamen repellitur allegans turpitudinē suā, sed est distinguēdū:[b] vt perfecte per Bar. in l. iusiurandū quod ex cōuentione. §. fi. ff. de iureiur. secundū quā distinctionem ego als cōsului, declarando ea quæ ipse scripsit in cōtrariū in l. post contractū. ff. de dona. ¶ Tertiò principaliter adde, ꝙ q̄n contractus redditur nullus in fauorem vnius ex partibus, illa pars sola potest allegare de nullitate: ita vř probari in tex. & glo. in l. eleganter. in prin. ff. de dolo. & vide cautelā Barto. super hoc in l. Iulianus. §. si à pupillo. ff. de actio. emp. Et est istud verū, nō solùm si contractus annulletur in fauorē vnius propter dolū partis aduersæ: sed etiā si annulletur propter solennitatem omissam. secundùm Bar. consi. clix. Et ad prędicta vide bonum tex. xij. q. ij. c. si qua de rebus. & glo. in t. j. ne sede vac. Cætera dic vt hic per Imo. & do. in locis allegatis. ¶ Extra glo. tetigit hic Bar. in quibusdam lec. Nūquid q̄n mulier iurat super alienatione rei dotalis, consentiendo viro alienanti iuxta formam ca. cùm contingat. de iureiur. firmetur contractus iuramento: an verò solùm ipsa obligetur seruare iuramentum: & tenet quòd contractus non firmetur. Et ex hoc sequitur, contractus est nullus, & ex eo non transfertur dominium. Vnde infertur secundùm eum, quòd licet mulier nō possit venire contra suum iuramentum: hæres tamen eius poterit venire, quia iuramentum est personale ex parte iurantis, secūdū Inno. in c. veritas. extrà, de iureiur. & Io. And. in additio. in tit. de iudi. §. sequitur. quem adducit hic do. me. in alia quæstio. Sed Ang hic reprehendit ista dicta: quia iuramentum habet duplex vinculum. Vnum, quo quis obligat deo: & hoc est personale, quia hęres qui nō iurat, nō constringitur reatu periurij. Aliud, quo quis obligatur parti: vt patet in c. ij. de sponsa. & istud transit ad hæredem. allegat tex. in auten. de iur. à mo. præ. §. j. Sed ille tex. parum facit, nō enim loquitur de iuramento promissorio, sed de iuramento probatorio. Et inter ista est magna differentia. quia iuramentum probatorium præiudicat hęredi, eò quia non est conueniens quòd faciat testatorem periurum, si non vult stare eius sacramento. l. cū quis decedens. §. codicillis. ff. de lega. iij. Sed in iuramento promissorio non est illud inconueniens: quia dato quòd hæres nolit illud seruare, per hoc non detegitur periurium defuncti, qui non fuit periurus, ex quo ipse non con-

[a] ¶ Non potest. In q̄bus autem casibus possint, & in quibus non: vide Firmanum in suo aureo reptorio ī ver. si contrahens. vers. xxxviij. & seq.

[b] ¶ Distinguēdum. Vnde Fe. in c. scis-citatus. in ver. non seq. de rescrip. & plenius in c. iij. loco. de p̄sump. in c. lator. q̄ re iu. & do. Ias. May. in d. l. iusiurandum.

tra facit. Vnde ipsemet Ang. in d. §. j. refert opinio. Imo. & eam sequitur in iuramento promissorio. Vnde Imo. hic, & in c. cũ contingat. in iiȷ̃. & v. char. de iureiu. dicit ꝙ iuramentum hic firmat contractũ: & qa oritur actio ex contractu cõfirmato, nõ est dubium, ꝙ obligatio cõtractus transeat ad hæredes actiue & passiue: allegat Bar. hoc tenẽtem in l. si quis pro eo. in prin. j. de fideiuss. & hæc est communis opinio, per tex. in c. quamuis, de pac. in vj. vbi dicitur, ꝙ pactum iuratum est seruandum: ergo per iuramentũ confirmatᷓ pactũ, quod aliàs est nullum, & eadem ratione quilibet alius cõtractus: & ista est communis opinio, Quia tamen d. Anto. & multi aliȷ̃ tenuerũt oppositũ, vidẽdũ est, posito † ꝙ cõtractus nõ firmaretur iuramento, vtrum vinculum iuramenti transiret ad hæredem:[a] sicut dicit Ang. & tenet Bal. expresse in auten. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. Sed iste articulus tangitur plenius p Anto. de Bu. & Io. de Ligna. in d. c. cũ contingat. & in d. c. veritatis. & ibi dicit do. Ant. ꝙ quamuis contractus non confirmaretur, vinculum tñ iuramenti astringeret hæredem, qa tenetᷓ exonerare animam defuncti à peccato, per ea quæ habẽtur in c. fi. de sepul. & in c. in literis. extrà, de rap. Sed ista ratio ad propositum nõ videtur sufficiens: qa in iuribus allegatis per eum, testator qui abstulerat alienum, erat mortuus ĩ peccato, & ideo hæres tenebatur releuare animam ipsius. Sed in casu nostro non est sic: qa ex quo iuramentũ est personale, quinimo etiam si sit reale, iurans q non contrauenit, non est mortuus in peccato: vnde non põt agi de releuatione peccati ab anima defuncti: quærenda est ergo alia via, vt intelligamus istam quæstionem. Et præmitto, ꝙ si ex iuramento de iure canonico non oriretur actio, sed solũ officium iudicis, ad fugiendum reatum periuriȷ̃, hæres nullo modo teneretur seruare iuramẽtum. & ꝙ ex iuramento non oriatur actio de iure canonico, tenuit Inno. in c. nouit. de iudi. Bal. in l. iȷ̃. C. de operis liber. & in c. j. §. item sacramenta. in penul. col. de pa. iura. firman. Sed cõmunis opi. est in oppositũ, de qua plene in c. cũ cõtingat. & in d. c. cũ venissent. de inst. & p Bar. in l. si quis p eo. in prin. ff. de fideiuss. & allegatᷓ tex. p' ista parte, quẽ adducit do. Abb. valde bonũ in c. per tuas. extrà, de arbi. hoc p̃supposito, ꝙ ex iuramẽto de iure canonico oriatur actio & obligatio, facile est probare, quòd iuramentum, de quo in d. c. cũ contingat. transeat ad hæredem: quia sicut stipulatio regulatur à natura rei, super qua interponitur: vt l. stipulatio ista. §. si quis ita. de verborum obliga. ita & iuramentum similiter debet regulari, sed factum negatiuum deductum in pactum vel stipulationem regulariter transit ad hæredem. l. iurisgentium. §. pactorũ. ff. de pac. & plene per Bart. in l. si sic stipulatus fuerim. ff. de verbo. oblig. ergo idem erit dicendum in iuramento, & fortius, quia etiam si pactum simpliciter negatiuum transit ad hæredem: multofortius quando est roboratum iuramento: quia iuramentum præstitum parti habet in se pactum. Si tamen concederemus, vt tenet cõmunis opi. ꝙ contractus confirmaretur iuramento, non crederem ꝙ vltra actionem, quæ oritur ex cõtractu, etiam de iure canonico, orietur noua actio ex iuramẽto. hoc sentit clare d. Abb. in c. cũ venissent. ĩ prin. magnæ dist. præalle. hoc tenet Bar. in l. si quis societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. Ipse tamen non fundat se ratione j. dicenda: sed quia ex iuramento non oritur actio, quod non est verum de iure canonico, vt s̃. dixi. Dictum tñ credo esse verissimum: quia si iuramentum vr̃ adhibitum ad confirmandũ contractum, vt dicit communis opi. ex hoc sequitur, ꝙ non inducit actionem de nouo: quia dispõ. confirmans actum ex intentione confirmantis, non videtur velle inducere nouã dispositionS legis ex his verbis. l. donationes. C. de dona. inter virum & vxo. & tenet Bar. in l. si quando. in fi. ff. de leg. j.

[a] ¶ Ad hæredẽ. Vid Car. in cle. j. §. nos. iȷ̃. q. de iureiu. & ĩ §. fi. q. vj. & vȷ̃. & Pau. de Ca. in cõsi. lxv. & in cõsil. cccvȷ̃. & in cõsi. lxiȷ̃. & adde do. Alexa. de Imo. in consi. xxxviȷ̃. iȷ̃. parte.

REcusari. Hæreditas renunciatur nõ solũ verbo, sed etiam facto, & quolibet iudicio. h. d. De facto pone exemplum in l. vt debitum. C. de hære actio. De nutu, pone exemplum in l. pater. in fine. s̃. eod. ¶ In glo. j. ibi: præsumo talem volũtatem &c. Ex hac glo. iuncto tex. arguũt hic Cy. & Bal. ꝙ si in libello narratur, ꝙ matrimoniũ fuit contractum p verba de præsenti: iste libellus potest sustineri, qa exponitur hoc modo. i. per consensum declaratum ex verbis: sicut hic exponitur tex. noster. Vnde quamuis matrimonium contrahatur consensu: vt l. nuptias. ff. de reg. iur. & in c. ex parte. & in c. cũ locum. de sponsa. per verba tamen libelli nihil aliud videtur deductum aliàs relictum exponendo: vt s̃. dixi. ¶ In glossa ĩ verbo, re. ibi: rem à se obiȷ̃ciendo &c. manifestũ est, quòd vel verbo potest repudiari hæreditas, sicut & adiri: vt hic, & Instit. de hæred. qualita. & differen. §. fi. Sed quæritur, vtrum per non factum aliqñ inducatᷓ præsumpta repudiatio: & dicit Ia. de Are. ꝙ sic. vnde si aliqs patiatᷓ hæreditariã rem perire, vr̃ repudiare hæreditatẽ: argu. l. iȷ̃. C. de infan. expo. & bene facit tex. in l. j. §. sed sãcimus. C. de Lat. lib. tol. Sed illa iura loquũtur, quòd res videtur haberi pro derelicto, quæ verisimiliter ita exponitur, vt debeat perire, licet adhuc non perierit: similiter dicit tex. in l. falsus. §. si actũ. ff. de fur. & traditur p gloss. in simili materia in l. qua ratione. §. fi. ff. de acquiren. re. do. & istud posset concedi, quòd istis casibus ista res videatur haberi pro derelicta. Sed ꝙ propter vnam rem, quam patior perire, ego videar velle repudiare totam hæreditatem, hoc non p batur iure, & potest esse casus, in quo hoc non est aliquo modo dicendum: verbi gratia, si res quam patior perire, sit modici pretiȷ̃. potest enim esse, quòd nõ curaui de modica iactura, siue damno: vnde videmus, quòd in his quæ sunt leuis præiudiciȷ̃, facilius præsumitur tacita volũtas, q̃ in his quæ sunt maioris. l. quam Tuberonis. §. sunt quidam. ff. de pec. Et ideo ista cõsequentia nõ videtᷓ bona, ꝙ si patior rẽ modici valoris pire, eadẽ ratione velle videar præiudicare mihi in tota hereditate: vbi em̃ patior rẽ perire, quæ sit notabilis: tũc forte posset sustineri ista opi. qa qua ratione permitto rẽ istã perire, eadem videtur ꝙ nolim reliquã hæreditatem. Et debes intelligere dicta istorum, quando res periret funditus seu penitus: secus si pateretur notabile detrimentum, ita ꝙ posset dici quasi perire: tunc enim speciale est in prædiȷ̃s, ꝙ perditur dominium post biennium, quãdo res occuparetur ab altero. l. qui agros. C. de omni agro deser. lib. xj. Sed in aliȷ̃s rebus notabilis negligentia, per quam multum deterioratur res, non induceret amissionem dominiȷ̃, sed possessionis tantum: vt per Barto. in l. si de eo. in princi. de acqui. posses. Qua ergo ratione nõ amitteretur dominium, in illa re, etiam non videretur amissa facultas acquirendi illam rem per aditionem hæreditatis: & tamẽ etiam quando res totaliter periret, durũ videtur dicere, ꝙ patiendo perdi vnam rem, tota hæreditas videatur perdita, seu repudiata, in qua non est ista qualitas perditionis. Et cõtra istã opi. multum facit tex. in l. quod meo. §. fi. in vlti. respõso. de acqui. poss. vbi patet, ꝙ licet sit occupata pars vnius rei, ita & taliter, quòd ĩ illa parte ille qui prius possidebat, videatur deponere animum possidẽdi, nihilominus iste animus non vr̃ depositus respectu partis nõ occupatæ. Et ita possumꝰ dicere ĩ casu nostro, ꝙ respectu aliarum rerum quæ nõ sunt perditæ, ego non videar deposuisse aĩum acquirendi, q præsumeretur, si nõ esset secuta ista perditio, secundũ gloss. in l. j. C. de testamili. & Bar. in l. vẽtre. s̃. eo. Sed possumus rñdere ad illam l. ꝙ ideo nõ videtur deponi animus in parte non occupata, quia forte potuit credere prior possessor, ꝙ ille qui occupauit vnã partem, nõ sit aliam occupaturus: quæ rõ nõ habet locũ in casu nostro, vnde potest teneri ista opi. licet sit valde dura. Secũdò refert hic Ang. Bar. dixisse, licet cõiter nõ habeatur in lecturis, arg. istius doctrinæ Iac. de Are. ꝙ si filia quæ habebat cõem hæreditatẽ cũ fratribus, stetit diu, ꝙ non petiȷ̃t portionẽ suã, & sæpius petiȷ̃t aliquid à fratribus pro necessitatibus suis: quòd ex his tribus simul iunctis videtur repudiara hæreditas: videlicet consanguinitate, diuturnitate tpis, & frequenti petitione prædicta. Non est enim verisimile, quòd si voluisset portionem hæreditatis suæ, toties petiȷ̃sset à fratribus, quòd ipsa posset consequi ex sua portione: ad hoc adducit text. in l. Procula. de proba. vbi præsumitur remissio fideicommissi ex coniunctione sanguinis, & ex frequenti remissione rationum, in quibus summa debita non fuit computata ex diuturnitate temporis: & bene facit illa lex. Sed domi. meus non credit ista dicta esse vera: dicit enim quòd mulier patiendo fratres possidere, potius videtur eis dedisse mandatum administrandi dicta bona, & tanquam à suis procuratoribus petiȷ̃sse aliquid: per l. si remunerandi. §. si passus. ff. manda. & per l. qui patitur. & l. si fideiussor. eo. tit. Sed illa iura loquuntur in alio casu, videlicet vbi agitᷓ de mero commodo, vel fauore patientis: mandatum autem de administrando posset afferre præiudicium mandanti: vnde melius debes allegare tex. in l. quam Tuberonis. §. sunt quidam. præalle. per quem Bar. dicit in l. quæ dotis. in fi. solu. ma. quòd quia committere administrationem simplicem, est modici præiudiciȷ̃: ita patientia operatur tacitum mandatum. Sed hoc non potest dici in casu nostro, duplici ratione. Prima & potissima est, quia præsupponitur, quòd fratres possidebant totam hæreditatem nomine proprio, vel saltem non nomine sororis, & conuertebãt fructus in vsus suos: vnde quia non gerebant negocium nomine sororis, non potest dici, quòd soror videatur mandasse ex patientia, sicut dicit Ang. in l. si procu. in q. de eo qui patitur agi causam suam in iudicio. quinimo facienti actum nomine suo, etiam si dominus rei consentiat, expresse, non

presse non videtur dari mandatum, secundũ Bar. qui ita no. in l. si fundũ per fideicommissum. in prin. in vl. q. ff. de leg. j. Secũda ratio est, quia si mulier videretur dedisse mandatũ fratribus, ex hoc videretur adire hæreditatem. l. Paulus. s. eo. & est glo. no. l. q̃d multæ. ff. si pars hære. pe. Sed ꝙ induceretur aditio, esset magni præiudicij: ergo ex sola patientia non induceretur hic, vt colligitur ex his q̃ tradit Bart. in d. l. q̃ dotis. in fine. Sed si velles defendere opi. dñi mei, posses dicere, ꝙ licet ex sola patientia non induceretur mandatum rationibus præmisis: induceretur tñ ex patientia, & aliis cõcurrentibus, videlicet ex diuturnitate t͞pis, & frequenti petitione eorũ, quibus mulier indigeret. Et forte hoc est verius: qa vbicũq; põt haberi alia coniectura, sicut non præsumit̃ donatio. l. si id q̃d aurum. ff. de so. ita non præsumetur repudiatio, per regulam positam in l. cum de indebito. in prin. ff. de proba. qa nemo p̃sumitur iactare suũ. Et hoc maxime vr̃ dicendum, si mulier negaret se repudiasse cum iuramento, vel si hæreditas esset locuples: sicut dicit Bar. in simili in l. gerit. ff. de acqui. hære. in illo articulo, quando quis possidet rem, quã potest possidere ex pluribus causis, vtrum præsumatur aditio, vel non.

SVMMARIVM.

1 ☞ Adire se posse aliquo modo qui scit, licet non adeat eo modo quo credat posse se adire, non dicitur in eo deficere voluntas adeundi.

2 Ad excusationem delicti attenditur veritas, & non opinio.

Qui se pupillum. Qui existimat se non posse adire efficaciter, adit, si vere adest potentia adeundi. h. d. ¶ †No. primo, ꝙ ille qui scit se posse adire aliquo modo, licet non adeat eo modo, quo credat posse se adire, non dr̃ in eo deficere voluntas adeundi: neq; dr̃ dubitare, vtrum possit adire, vel non. simile probatur in l. filiofamilias. §. sed si de sua. s. eo. Et per istũ tex. arguit hic Cy. & Bar. ꝙ si aliqs desponsat aliquã per verba de p̃nti, quam credit esse alteri nuptam, & ĩ veritate est soluta, valet matrimonium, licet ille credat se nihil agere. Dñs meus dicit idẽ, & allegat Archi. sed in meo deficit quota, vbi dicit hoc: vnde oportet videre alium librum, qui habeat quotam. sed conclusio est vera in se. †Secundò arguũt præfati doc. ꝙ si ego percutio laicum, credens eum esse clericũ, ꝑ hoc nõ incurritur sententia excõmunicationis:[a] qa attendit̃ veritas, & nõ opinio: & hoc tenuit gl. in c. si verò. el. ij. de sen. excõ. & sequitur latius Fede. consi. suo xj. quẽ adducũt ibi Mod. & d. m. hic. Et hoc in sentẽtia excõmunicationis põt admitti: qa in istis spiritualibus pœnis multum attẽdit̃ animus facientis. Sed dubium est, q̃d de pœnis temporalibus: verbi gratia, imponit̃ pœna committẽti adulteriũ à lege, vel à statuto: nunquid ille q̃ cognoscit aliquam, quã credit esse cõiunctam, quæ vere sit soluta, puniat̃ pœna adulterij. Et fuit q. ista disputata Bononiæ ꝑ quendã fratrẽ Vbertum, q̃ determinauit ꝙ talis punit̃ pœna iuris cõmunis, quæ imponit̃ pro adulterio, sed non pœna statuti, in quo procedit̃ strictius. Mouetur: quia ille qui cognouit solutã velut cõiunctã, omnino dedit operam rei illicitæ: vnde cõmisit dolum in genere, qui vr̃ sufficere ad puniendum eum de adulterio: & hanc decisionem sequitur Io. And. referens hanc disputationẽ in regula, cùm qs. de reg. iur. in mercu. Sed ista determinatio cũ reuerentia est contra tex. in l. fi. de cri. expil. hære. vbi ille qui furatur rem tanq̃ alterius, & sic credit se cõmittere furtum, nõ tenet̃ de furto, si in veritate res non erat alicuius, sed in hæreditate iacente: & ꝑ illã l. dat regulam Bar. vniuersaliter in l. genero. circa prin. ff. de his qui no. infa. & in l. inter omnes. §. recte. in fi. ff. de fur. † ꝙ ad excusationem delicti attenditur veritas: & nõ opinio,[b] nõ distinguendo, sicut facit disputans, vtrũ id q̃d est in veritate, sit omnino licitũ, vel illicitũ, licet sit minꝰ delictũ, cuius distinctio cõfundit̃ per d. l. fi. Sed quærit̃, q̃d ecõtra, nunquid ille qui percutit clericũ, quẽ credit esse laicũ, excuset̃ à pœna. & de pœna excõmunicationis, nõ est dubiũ: sicut probatur in c. si vero. el. ij. præallegat. & hoc fatetur Bar. in loco j. allegando, & Mod. hic. Sed de pœna t͞pali est valde dubiũ, & variauit Bart. sup hoc: nã in l. diuus. ff. de fica. ipse tenuit, ꝙ q̃ñ aliquis dabat operam rei licitæ secundũ opiñ. suam: tunc excusatur, si verè erat illicitum: ita intelligit tex. in l. item apud. §. si quis virginẽ. ff. de iniu. Vnde alibi infert, ꝙ qui occidit aliquem, quem credit esse bãnitum, excusat̃ à pœna homicidij, si iusta ratione hoc credebat: vt ipse ponit in l. fi. ff. de adul. & in d. §. recte. Sed q̃ñ aliquis daret operam rei illicitę: verbi gratia, si percuterem aliquem, credens eum non esse clericum, & tamen est clericus: & sic committitur crimen sacrilegij, quod grauius punitur: tũc ipse dicit, quòd attenditur veritas, & non opinio. alle. tex. in l. eum qui nocetem. §. penul. ff. de iniũ. Sed ille tex. facile põt euitari: quia ibi non quæritur de qualitate iniuriæ, vtrum augeatur pœna propter eã: sed solũ an iniuria sit commissa. Vnde ipse idem Bar. in d. l. genero. in prin. ponẽs exemplum in eo qui credit se cognoscere solutam, & cognoscit coniugem alterius: tenet ꝙ non puniatur de adulterio, & tamen ibi dabat operam rei illicitę: & hanc partem tenet Io. And. in præallega. regula, cũ quis in ius. & ita etiam tenuit disputans, quẽ ibi refert. Opi. tamen Bart. ĩ l. diuus. videtur verior. Pro qua conclusione arguo sic: si delictũ q̃d committitur in rebus, habet hoc, vt attendatur potius veritas, q̃ opinio ad puniendũ acrius delictum. l. vulgaris. §. si ęs. ff. de fur. multofortius quãdo delictum committitur in persona, idem est dicendum: quia quęlibet afflictio personalis est maior quocunq; damno vel detrimento pecũiario. l. si in seruorum. in fi. ff. de pœnis. Et adde ad pręmissa: q̃a contra opi. Bar. in d. l. diuus. videtur casus in l. si seruus. §. amouere. s. eo. de quo perpendit ibi Bart. & allegat ĩ oppositum l. eum qui. §. pe. præalleg. & nititur respondere, ꝙ in §. amouere. non dabat operam secundũ suam opinionem alicui rei illicitæ. quæ responsio non potest tolerari aliquo modo. nam ibi ponuntur duo casus diuersi. Vnus est, quando res fuit amota bona fide, & sine dolo. Alius, quãdo aliquis amouit rẽ cũ dolo, sed non credidit eam esse hęreditariam: & hoc probat manifestę verbum, abstulit, positum in textu, quod proprie significat illicitam obligationem. Pręterea in ver. nec is quidem. iurisconsultus vult ponere nouum casum à pręcedenti, cùm in primo casu fuerit dictũ de eo, qui non amouit sine dolo. Vnde Dynus respondet ibi aliter, videlicet quòd ibi attenditur opinio potius quàm veritas: quia imponitur pœna super his, quę cõsistunt in animo: id est, quòd videatur se immiscuisse hęreditati, in quibus multum attenditur opinio. l. is qui putat. & ibi fuit dictum. s. eodem. Sed ista solutio posset tolerari, si lex pręsumeret immixtionem esse factam: sed hoc non est, quia fingitur immixtio esse facta in pœnam ex dispositione legis, cũ auferatur beneficium abstinendi. vnde nos possumus dicere, limitando dicta Bartoli, quòd vera sint regulariter. Fallit vbicunq; pœna imponeret̃ ipso iure: quia tunc cũ in impositione talium pœnarum lex procedat strictius, quod patet: quia in ipsis delictum attentatum non habetur pro perfecto, secũdũ Ioan. And. in regula, in pœnis. de regu. iur. et plene ꝑ Bartol. in lege, si quis nõ dicat. C. de episcop. & cleri. & in l. si quis seruo. C. de furt. erit speciale in huiusmodi genere pœnarum, ꝙ ad imponendam pœnam non inspicietur veritas, sed opinio: & est nouum dictum in ista materia. Aretinus.

[a] ¶ Sẽtentia excõmunicatiõis. Sed quid si pcutit clericum, non tonsuratũ, & ĩ habitu nõ icedẽtẽ, quem crediderit laicũ? dic idem secũdũ gl. in c. si qs suadente. xvij. q. iiij. & d. c. si vero. alle. hic ꝑ Are. & gl. in l. si qs ignorans. ff. loca. & in d. l. item apud Labeo. §. si quis virginẽ. de iniu. vbi per Bar. & Fel. in d. c. si vero. ad fi.

[b] ¶ Et non opinio. Adde eundem Frã. Are. in l. 15 q. circa prin. j. col. s. eo. ti. et q̃d ibi dixi ĩ apost.

[c] ¶ Prius. Vide Dy. in consti. li.

SVMMARIVM.

1 ☞ Per testamentum secundũ inualidũ nõ tollitur prius legitimum.

2 Intestatus mori dicitur is cuius testamentum destruitur post mortem non adita hæreditate.

3 Iuri renunciare nemo videtur quod ignorat.

Clodius. Errans in iure eligẽdo remediũ incõpetens videtur, renuntiare remedio incompetẽti, secundũ Papi. sed secũdùm Pau. non. Et cuius sñia sit verior, declarabit̃ in gl. Secunda est ibi: Papi. putabat. Tertia ibi: dicebã. Quarta ibi: pronuntiauit. ¶ †Primò not. ꝙ per secundũ testamentũ inualidum nõ tollitur prius,[c] quod erat legitimum: cõcor. tex. Insti. quibus mo. te. infir. §. posteriore. & l. si iure. ff. de lega. iij. Fallit in casu speciali. l. hac consultissima. §. fi. C. de testamen. ¶ Secundò not. & semper tene menti ibi: ex eo hæreditatem adire voluit. quòd ista verba, volo adire, videntur importare aditionem hæreditatis. & hunc text. allegat ad hoc Rapha. in l. gerit. s. eodem. Et his quæ dixi ibi super hoc articulo adde bonum text. in l. huiusmodi. §. Stichum. ff. de lega. j. quem ibi no. Imo. ad hoc: vbi videtur probari, ꝙ ista verba, volo eligere, important electionem. de quo dic vt in l. serui electione. in prin. ff. de leg. j. ¶ †Tertiò not. ibi: pronuntiauit &c. quòd ille dicitur mori intestatus, cuius testamentum destruitur post mortem, non adita hæreditate. cõcor. idẽ tex. in l. si quis posthumos. §. si filium. ff. de lib. & posth. Ratio est, quia repudiato testamento retro fingitur nunquam ex testamento hæreditas fuisse delata, & sic decedens semper videtur fuisse intestatus. Ex eodem ver. not. intelligendo, quòd hic fuit actum petitione hæreditatis, quòd sicut sententia lata per verba declaratoria sufficit ad inducendam cõdemnationem, vbi requiritur: vt l. si prætor. ĩ prin. & ibi per Bart. ff. de iudi. ita sufficit ad inducendam absolutionem: nam per ista verba, quibus iudex declarauit defunctum decessisse intestatum, videtur absoluisse reum ab intentione actoris. ¶ In glo. vlti.

ibi: dic quod male pronūtiauit. Doc. hic cōmuniter sequūtur istā gl. sed quia habet difficilia contraria, vt j. videbis, quæ adducā vltra docto. reassumenda est solennis distinctio Bar. & ad singulas conclusiones aliquid addendum. Cū ergo dicitur propri ma conclusione, quod ille qui scienter eligit remedium incompetens, videtur renūtiare remedio competēti. adde quod hoc est tripliciter limitandum, prout limitaui in l. si filium emancipatū. §. e. Et vltra ea quæ ibi dixi, adde quartā limitationem, videlicet quod ille qui scienter eligit remediū incōpetens, nō videtur renūtiare remedio competenti: quō si videretur renūtiare, actus qui fit, non esset nullus, sed valeret: tunc em intentio legis videtur esse, vt actus validus nō irritetur. Casus est no. in l. & post rem. in vlt. rñso. ff. de transac. vbi probatur quod quādo partes transigūt post sententiam, non valet transactio: nec tamē videt renuntiatum sententię, cui partes possunt renuntiare si volunt. l. duobus. & quod ibi. ff. de excep. rei iu. & cā est: quia si videretur renuntiatum sententiæ, transactio valeret. l. si diuersa. & qd ibi per Bal. ff. de transa. Adde etiā circa hanc conclusionem, qd eleganter tradit Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. in tertia lec. de acq. pos. vbi dicitur, quod ille q eligit vnum remedium incompatibile in iudicio, non potest dici renuntiasse alteri, qō remedium qd intentauit fuit impugnatum à reo: qd facit ad illam limitationem, quā posui pro secunda in d. l. filium emancipatum. §. co. ad intellectum l. nihil. §. j. ff. de inof. testa. Secūdò adde inquantū docto. cōmuniter dicunt, quod ille qui eligit remedium incompetens per ignorātiā facti, non vr renuntiare iuri suo, l. Aurelius. §. fi. ff. de libe. leg. l. mater decedens. ff. de inof. testa. quod istud limitatur singulariter per gl. quā ibi approbat Bald. in l. qui procuratorem dat. §. j. ff. de procura. vbi vult, quod ille qui renuntiat exceptionibus declinatorijs in genere, videt etiam renuntiare exceptionibus, quas ignorat sibi competere. & est speciale ꝓpter rigorem iudiciorum, vt facilius expediantur lites. aliàs stat regula, quod † nemo vr renuntiare iuri, qd ignorat [a]. l. cum Aquiliana. §. de transac. cū materia. Illam tñ glo. non approbat ibi Auge. nisi quando renuntians cogitasset in genere de oī iure, qd sibi competere posset: iuxta ea quæ habentur in l. qui iure militari. ff. de test. milit. & ista opi. est magis secundū regulas iuris, & tutius esset eam sequi, quāuis illa glo. sit sin. in dicto suo.

¶ Q d ignorat. Vid omnino p d. Alex. de Imo. ī l. j. §. si qs ita. de ver. obl. & ī l. sed et si qs. §. qsi- tū. si qs cau. & Fe de. de Se. ī consi. c. xciij. a[illegible] ccvij. inci. qrit an do. Margari. & Pau. de Ca. in consi. lxviij. & ī cō si. cccvj. & in cons. ccclviij. & d. Alexā. de Imo. ī cōsi. xj. in ij. pte. & in l. q Romæ. §. duo fratres. aÑpe. char. de verb. obliga. 3 a

¶ Circa tertiā conclusionem, inquantum Bar. hic reprehendendo glo. in l. filio. §. eo dicit, quod qui eligit remedium incompetens per ignorantiam iuris, non vr renūtiare competenti. & sic approbat gl. hic. & opi. Pau. Bar. Adde, quod illa differentia, quam facit in ista conclusione, vtrum remedium cōpetēs, vel incompetens, surgat ex eadem scriptura, vel ex diuersa: vt si ex eadem scriptura electio facta per errorem iuris inducat repudiationem per l. fin. C. de codi. Si verò ex diuersa scriptura surgunt ista remedia, tunc non videatur facta: qd Bald. in l. fi. C. de codi. dicit quod ista differentia non est vera: quia eadē ratio videt in vtroq casu, præsupposita scīa facti. & optime dicit iudicio meo, licet Mod. hic dicant contrarium, dicentes quod maior contrarietas resultat, & euidentior ex eadem scriptura, quā ex diuersis. Sed hoc est concedendum, quo ad euidentiā facti: sed præsupposita eadem certitudine facti: siue sit eadem scriptura, siue diuersa, nō intelligo quare magis excusetur error iuris in vna, quā in alia. Vnde potest responderi defendendo opi. Bar. alio modo: videlicet quod ibi non loquitur de eo qui eligit errans, sed qui ex certa scientia eligit remedium incompetens: hoc videtur probare tex. in ver. in tantū abest. ibi: pro suo desiderio, &c. Ex quo apparet, quòd ille qui vult eligere post primam electionem prohibetur, quia mutat volūtatem, quod non esset in eo, qui eligeret ignoranter. Vel dic, quòd ī d. l. fi. testator voluit, quòd volūtas valeret iure testamēti, vel codicillorū simpliciter, & sic vtraq dispō hæredi vtrum vellet succedere directo, vel p fideicōmissum. l. recusare. §. si Titius. ff. ad Treb. Vnde non est mirum, si electione simul facta de dispōne, quæ erat valida, etiam si esset facta p errorē iuris, non retractaretur electio: vt statim dicā in conclusione principali, allegando tibi singularem decisionem Bal. cōtra hoc dictū. Hæc tamē solutio licet sit multum colorata, habet aliqd obstaculi; quia tex. in §. illo, in ea. l. vult, quod speciale sit in filijs & cognatis, quod si eligūt vnū remedium, & sunt superati in eo, possūt redire ad aliud, & sic vr, quod etiam si aliquis eligat nulliē remedium incompetens, non possit redire ad competens. vnde prima so. est tutior. Secūdò adde circa eandē cōclusionem, quod contra prædictā cōclusionem, & etiam primā, vr casus sin. cōiuncta gl. sua in l. post legatū. in prin. ff. de lib. & posthu. vbi dicit, quod ille q acceptauit legatum ex testō facto, vel non iure facto; nō obstante illa acceptatione potest dicere testm̄ falsum, vel nullum; secus si velit dicere inofficiosum. ¶ Quærit ibi glo. nunquid ille qui scienter acceptauit legatū ex testō, qd sciebat esse nullum, admittatur ad dicēdū de nullitate. Et respondet quod sic, aliàs nulla esset differentia inter dicentē de nullitate, & dicentem de inofficioso: qa ille qui acceptauit legatum ignoranter, credens testm̄ valere, non repellitur à querela. l. mater. ff. de inof. testamē. Vnde secundū hoc non esset differentia inter dicentem de nullitate, & intentantem querelam: qd est manifeste cōtra tex. Bart. ibi dubitans de isto cōtrario, & allegans proprie istā l. dicit, quod ille qui scienter acceptauit legatum, sine dubio videt repudiare hæreditatem p text. nostrū. Et si quęris quæ sit differentia inter primū & secūdū respōsum: dicas, quod ille q acceptat legatū, siue acceptet per ignorantiā facti, siue p ignorātiā iuris, nō prohibet dicere testamētū nullū vel falsum. Sed ille qui vult intētare querelā, vt non repellatur, dicitur ignorare factum: nā si acceptando legatū ignorat ius, p̄iudicat sibi: al. l. si patronus. in princi. ff. si quid in frau. patro. & ponit verum intellectum ad illā l. quem non posuit hic. Dicamus ergo, & breuiter, quod quando caput incompetens erat nullum ipso iure, tunc sufficiat ignorantia iuris, ad hoc vt quis non videatur renuntiare remedio competenti. Sed quando actus qui fit, vel approbatur, erat quidem validus ipso iure, poterat tamen expugnari: tunc fauore testamenti, vt institutio & voluntas testatoris seruetur, quantum fieri potest, etiam error iuris præiudicat, vt actus nō posset retractari. Casus est singularis, probans istam distinctionē in d. l. post legatum. in prin. secundū Bar. ibi. ff. de his qui. vt indi. & bene facit tex. in d. l. si patronus. in vltimo mēbro. ibi enim fraus adhibita per libertum alienando non reddebat institutionem nullā, sed erat euertendum testm̄ per contratab. Vnde facilius conseruatur actus validus, vbi aliqua culpa pōt imputari faciēti actum, sicut ille qui errat in iure, quod inducatur ex actu penitus nullo renuntiatio iuris sui ex capite competēti. Vnde ex istis, & ex hac distinctione singulari, patet tibi quod in casu l. nostræ opi. Pau. est vera. illa enim differentia, quam facit Bart. inter errorem iuris, qui resultat ex diuersa, vel eadē scriptura, non placet, vt s. dixi. Sed respondeo ad tex. aliter in d. l. fi. vt fuit dictū. Et quia intellectus huius l. est satis dubius, & solutio Bart. quā ipse dat ad l. si patronus. ff. si quid in frau. patro. non videtur sufficiens, dum dicit, quod ibi remedium incōpatibile, cui videtur renuntiatum, competebat de iure speciali, & de iure prætorio, quod aduersatur iuri ciuili. Vnde facilius tollitur, per ea quæ habentur in l. in honorarijs. §. sed cum rescissa. ff. de actio. & obli. nam non est verum, quòd isto casu remediū prætoris sit contra ius ciuile: sed est potius præter ius ciuile, quo casu remedia prætoria sunt perpetua, sicut actiōes ciuiles: vt patet in d. l. in honorarijs. tunc enim esset contra ius ciuile, quando alienatio facta per libertum in fraudem patroni confirmaretur à iure ciuili: quod non est in casu nostro, quia ius ciuile nihil disponit de hoc. Et ideo Imo. hic dicit, loquendo clarius, quòd illud remedium ibi tollitur facilius, quia est de iure speciali: & facilius tollitur ius speciale, quā ius commune. l. eius militis. §. militia. ff. de testamen. mili. Pro quo vide gloss. not. proprie in materia electionis in l. j. §. quod nouissime. ff. nau. cau. stab. quæ vult, quòd per electionem facilius tollitur ius speciale, quàm ius commune. Tu autem dic, vt s. retuli tenere Bartolū in lege, post legatum. in princi. ff. de his quibus vt indig. vbi concludit in effectu per illam nota. legē, quòd quando actus compatibilis electus valet ipso iure, tunc etiamsi eligendo quis errat in iure, præiudicat sibi. & ita loquitur proprie text. in l. si patronus. ibi enim valebat testamentum ipso iure: & ideo si per errorem iuris patronus acceptauit, ex institutione præiudicat sibi. & hoc casu vera est opinio Papiniani. † Sed quando caput incompetens electum nulliter eligeretur, tunc eligens per errorem iuris non videtur renuntiare capiti competenti. Et per præmissa est expeditus intellectus huius legis longe melius, quàm dicunt docto. hic. Item adde dictis Bartol. inquantum ipse vult, quòd ille qui excluditur tempore, non videatur vere renūtiare iuri suo, sed ficte. Exemplum in petitio. bonorum possessio. sicut ipse ponit: nam hoc dictum videtur verissimum, & probatur in l. facta. §. si quis bonorum. ff. ad Trebel. ibi enim exclusus tempore ad petendum bonorum pos. non potest cogi, vt ipso iure petat bono. possessio. per fideicommissum: sed succurritur fideicommissario, si fuit impeditus, vt ibi dicitur. Sed si ex lapsu temporis induceretur vera repudiatio, tunc fideicommissarius posset, etiam si non esset impeditus, petere, vt hæres cogeretur adire, vel petere bonorum possessio. de iure communi. l. nam quod. §. qui compulsus. & quod ibi habetur. ff. ad Trebel. vbi notatur. Vnde dicit alibi Bar. & not. quòd ille qui non appellat decem dies, non

videt

videtur approbare vere sententiam, sed ficte: vt ipse not. in l. ab eo. in fin. C. quomodo & qñ iu. & est bonus tex. & ibi ponit Abb. Moder. in c. qđ ad consultationem. de re iu. Et propter hoc credo falsam esse opi. Bar. in auten. nisi tricennale. C. de bo. mater. qui dixit, ꝙ quando præscriptio currit contra scientem & patientem, acquiritur directum dñium præscribẽti: qa sciens & patiens tacite renuntiat iuri. Item adde, inquantum Bar. hic dicit, ꝙ ille qui errat in iure, si incidit in delictũ, non excusatur, licet non potuerit consulere peritiores: per l. fi. C. qui pe. tu. nam d. Pau. videtur hoc limitare singulariter: & ita dicit se aliàs consuluisse in ciuitate Boñ. quod hoc sit verum, quando mater quę non petijt tutorem filio, errauit in iure naturali, vel in iure positiuo fundato super æquitate naturali: nã ipsa ęquitas naturalis dictat, ꝙ non debeat negligere curam filij: & ideo satis erat instructa ad hoc, vt si omittat hãc curam, dicaṫ delinquere: per ea quæ hñr in l. venia. C. de in ius vo. & in l. iuris. ff. de iur. & fac. ignoran. in glo. Sed quãdo mater de facto administrasset bona pupilli, & diligenter, tunc ipsa non põt dici errasse in iure fũdato sup æquitate naturali, sed solũ in iure positiuo, qa non fecit sibi decerni tutelam legitimæ: & ideo credit, ꝙ si non potuit consulere peritiores, excuseṫ, & non perdat hæreditatem filij: & ita limiteṫ singulariter gl. in l. ij. §. si mater. ff. ad Tertul. vbi simpliciter dixit, ꝙ mater quæ administrat bona filij sui de facto, ꝑdit hæreditatem filij. Tu autem aduerte, quia Bal. varie loquiṫ super isto puncto: nam in l. precibus. C. de impu. & alijs substi. ipse simpliciter sequiṫ glo. in d. l. ij. §. si mater. & in l. mater. C. ad Tertu. punctualiter ponit distinctiõem d. Pau. hic in l. j. C. de his quibus vt indig. ipse simpliciter sequiṫ regulam Bart. hic, ꝙ ignorantia iuris non excusat indistincte, siue possit consulere peritiores, siue non, qñ omissio facta ex ignorantia iuris cadit in delictũ. Facit optime qđ tradit Bar. in l. hæredem. C. de his quib. vt indig. Mihi multum placet ista distinctio d. Pau. hic, & Bal. in loco allegato, quia fundaṫ super æquitate naturali: nec est verum, quod si cessat error iuris naturalis, vṫ quasi, mulier incidat in delictum. Pro ista cõclusione facit optime qđ ponit idẽ Bal. in l. j. §. item solent. ff. de offi. præfe. vr. vbi dicit, ꝙ si per ignorantiam iuris mulier omisit ponere aliquid in inuentario, nec potuit consulere peritiores, excusaṫ: ibi tamen alleg. gl. in d. §. si mater. & ponit quandam differentiam inter casum suum, & gl. in d. §. si mater. quæ mihi non placet: qa in vtroq; casu ex quo cessat delictum, vt dixi, videtur eadem ratio. Et ad materiam vide omnino tex. cum glo. & qđ ibi not. Ang. in l. sed si lege. §. scire. ff. de peti. hæ. & qđ scripsi plene in l. si duo. s. eo. & in l. filium emancipatum. quæ non repeto causa breuitatis. ¶ Extra dicta Bar. tetigit hic Ang. nunquid iste qui errabat in iure, si est mortuus, antequam adeat hæreditatem ex capite competenti, relinquat aliquod remedium hæredi suo, ad cõsequendam hanc hæreditatem. & Mod. referunt eũ diuersis modis: nam d. Pau. dicit eũ dicere, ꝙ transmittit hæreditatem ipso iure: sicut in l. vẽtre. s. eo. tanq; legitime impeditus, ex quo non potuit consulere peritiores. Sed hoc dictum nõ placet d. Pau. & merito: qa sicut videmus in d. l. vẽtre. impeditus impedimento facti sicut hic, qa non potuit consulere peritiores, non transmittit ipso iure, sed succurritur sibi restõne in inte. aliquando per l. si scriptus. cũ si. ff. ad Carbo. in l. autem allegata per eũ, erat impedimentum iuris, & etiam alia qualitas: quia in euentum debebat hæreditas pertinere ad eũ. Imo autem refert Ange. dicere, ꝙ succurritur hęredi ex clausula generali, si qua mihi iusta causa. de qua in l. j. in fi. ff. ex quib. cau. ma. & ista opi. est probabilior. Et infert, ꝙ non ipso iure succurreretur hæredi morienti, sed in beneficio restõnis in integrum, per ea quę habentur in l. Pantonius. in prin. s. eo. & i l. qui duos. ff. de reb. dub. per Bar. Et ista opi. placet, & eam sequitur Imo. licet Pau. de Cast. dicat oppositum: nihil tamen aliud allegat, nisi ꝙ ignorãtia iuris, vbi quis non potuit consulere peritiores, est iusta cã seruandi ius, vt non pereat: vt in d. l. in bonorum. Sed non est iusta causa restituendi ius extinctum: qđ non placet: quia hoc non posse cõsulere peritiores est impedimentum facti magis, quam iuris errore, ex quo persona erat talis, in qua non requirebatur iuris peritia. Vnde læsio surgit immediate ab impedimento facti, si bene inspiceres: & ideo videtur posse dici, ꝙ detur restitutio, sicut in cæteris impedimentis facti: vt s. dixi. hoc tamen supersedeo confirmare vsq; ad lectionem sequen. Et videtur posse defendi probabiliter opi. Ange. vt retulit Imo. videlicet vt detur restitutio ex clausula generali, vt s. dixi: quia hic concurrit error iuris, cum impotentia & impedimento facti. Vnde stat regula, quã ponit Bar. in l. si vir. ff. pro dona. ꝙ quãdo error facti concurrit cum errore iuris, si error facti est potẽtior, attenditur error facti, nõ error iuris. Cùm ergo hic concurrat non error facti, sed impedimentũ facti, qa errans in iure non potuit consulere peritiores, hoc impedimentum facti videṫ debere potius attẽdi, quia est potentius: qđ patet, quia impedit terminum bono. pos. petendæ labi. l. in bonorum. s. pe alleg. & ideo sicut error facti, qđ est impedimentũ facti, ꝑponderat errori iuris: ita hoc impedimentum facti similiter ꝑualebit. Vnde dicit Archi. no. lxxxij. disti. c. ꝓposuisti. ꝙ quãdo error iuris est permixtus cum errore facti, ista permixtio est iusta causa diminuendi pœnam. Et tene menti hunc articulum: quia non memini me vidisse declaratum alibi, videlicet vtrum error iuris, quãdo quis potuit consulere peritiores, sit iusta causa concedendi restitutionem. Vbicunq; autem ad retentionem lucri requiritur iustissima causa, tunc nunq; error iuris sufficeret ad causandum causam iustissimam, etiam si agatur de lucro retinendo iam quæsito: ita declarat sin. Bar. in l. auũculo. in pe. col. ff. de cõdi. sine cã. ad intellectum l. qui contra. C. de incest. nup. Et quia Bar. hic dixit, ꝙ vbicunq; agitur de lucro iam quęsito perdendo, semper error iuris excusat à perditione lucri: iuxta l. quæ fideicommissum. ff. de le. j. adde ad materiam istam quæ scribit Bar. in l. vxorem. §. hæres. de leg. ij. & tex. in l. ea q. in prin. ff. de do. inter vi. & vxo. de cuius intellectu multa scripsi post Bar. in l. Titia. in prin. ☞ de ver. obli. ¶ † Vtrum autem in termino assignato ab homine error iuris possit inducere, vt id qđ non est propositum in[a] fra terminum, proponatur post terminum: vide qđ ponit do. Anto. & Mod. post glo. ĩ c. pastoralis. extrà, de exce. & Specu. in ti. de exce. §. videndum, ver. qđ si velit. Et ad id qđ s. dixit Bar. ꝙ errans in iure eligẽdo remedium incompetens non vṫ renuntiare competenti: adde bo. tex. secundũ intellectum suum in l. ij. C. de iur. & fac. igno. vbi videtur probari, ꝙ etiam si aliquis renuntiet directo iuri suo per errorem iuris, nõ nocet sibi renuntiatio. Areti.

[a] ¶ Dotare. Vide omnino Fely. ĩ c. ecclesia ĩ fi. xvj. c. ver. ꝑsẽs est. ꝗ cõsti. et qđ de filia naturali tm̃, vide. do. Ale. de Imo. in l. si socer. in prin. sol. ma. & in cõsil. xxxij. iij. parte. & in lege, obligamur. de act. et obli. vbi de filia naturali tantum.

¶ Soluaṫ. Pro quo viđ do. Bar. Soci. ĩ cõsilio clxxvj. inci. ꝑsens. ver. vj. adduco. ĩ ij. pte. & ad materiã qđ ꝑ eũ in cõsi. clxxix. incip. circa ver. quam cõclusionem. & ver. confirmat & secundo, ea. parte.

SVMMARIVM.

1 ☞ Auus ita tenetur dotare neptem natã ex filia, sicut neptem natam ex filio.

2 Vsurę de iure ciuili possũt ꝓmitti à marito, donec dos soluaṫ. b

3 Actio personalis non sequitur fundum.

QVæ neptis. Si hæres qui adiuit pro pte sua post restõnẽ in integrũ cõcessam cohæredibus, agnoscit ptes cohæredum, efficiṫ hæres in totũ, & pro partibus cohæredũ cõpetunt cõtra eũ actiones vtiles. h. d. Secũda est ibi: quęro. Tertia est ibi: rñdi. ¶ † No. primò secundũ do. mc. ex principio l. ꝙ auus teneṫ dotare neptẽ natã ex filia, sicut neptẽ natã ex filio. l. dedit dotẽ. et qđ ibi per Bart. j. de col. bo. Sed hoc ipse nõ credit esse verũ: tũ quia neptis ex filia nõ est in ptãte aui, tũ qa tex. in l. dedit dotẽ. si loquitur de nepte ex filio, in qua vṫ esse maior rõ. Vñ intelligit istũ tex. ꝙ volũtarie auus dotauit neptẽ ex filia. Vel põt dici, secundũ eũ, ꝙ auus teneṫ dotare neptem ex filia in subsidiũ, qñ pr̃ suus vel auus paternus nõ posset dotare eã: intellige neq; ẽt mater, quæ eam teneṫ dotare: vt patet in l. mater. C. de iure do. & quod ibi nõ. Hoc probat per siľe: quia licet pater naturalis nõ teneatur dotare filiã regulariter. l. vxorẽ. §. pr̃ naturalis. ff. de le. ij. Si tñ nõ põt aliũde dotari, sicut tenetur eam alere in subsidium, vt in auten. licet. C. de na. lib. ita tenetur eã dotare. & idẽ dixit Bald. in l. fi. C. de do. promis. licet ipse non alleget. Tu autẽ aduerte, quia primò male ponderat text. in l. nr̃a. nõ enim loquitur de auo materno, sed de auia materna: sed tñ & in auo materno, & in auia materna est expeditum, ꝙ tenetur dotare neptem. gloss. est or. quam ibi sic declarat Barto. in l. fi. C. de do. promis. & tenet Bar. expresse in l. dedit dotẽ. præalle. Posset tamen defendi id qđ dicit do. me. ꝙ sicut mater teneṫ dotare in subsidium filiam, ita ẽt tenetur auia vel auus maternus: qa cùm ista materia sit fauorabilis, dispõ facta de matre trahiṫ ad auiam. l. ij. §. si mater. ff. ad Tertul. Et est casus fere in q. nostra in l. Nesẽnius. ff. de neg. gest. & qđ no. ibi Bar. ꝙ dispõ facta circa alimenta filij de matre trahitur ad auiam. Amplius voluit alibi Bar. ꝙ quia de iure canonico debentur alimenta spurio, vt in c. cùm haberet. de eo qui duxit in mr̃i. quam pollu. & c. etiã dos debeat constitui per patrem filiæ spuriæ attenta censura iuris canonici: qa sicut eã teneṫ alere, ita & dotare,[a] qm̃ dos datur ꝓpter alimẽta, vt in text. nostro: ita determinat ipse valde singulariter in l. Mæuius. §. duob⁹. in pe. col. de le. ij. & idẽ tenet elegãter in l. fi. §. si socero. ff. quæ in frau. credi. ¶ † Secundò not. ibi: pro vsuris. ꝙ de iure ciuili vsuræ possunt promitti à marito, donec dos soluatur.[b] Quid autem iuris sit de iure canonico, est notabi. articulus de quo tãgit Bart. & Imo.

post eum.in l.insulam.§.vsuras.s.solu.ma. Et ego dicam post Barto.in l.diuortio.ff.solu.matri. ¶Tertiò no.ibi:beneficio principis.intelligendo ꝙ hic restitutio fuit concessa ratione minoris ætatis:quòd etiam si minor restituatur à principe, ꝗ poterat etiam non subsistente l.prætoris.hoc beneficium ex plenitudine potestatis concedere:ista restitutio non tollit in hæreditate adeunte ius directum, & nomen hæredis. Vnde alteri succedenti postea competit ius vtile,vt hic vides: & ex hoc ampliatur text.in l.si fine.§.qđ Papi.ff.de mino. & habes etiam no.singulariter,ꝙ quando princeps procedit per viam iustitiæ:nunꝗ videtur velle vti plenitudine potestatis,sed dispositione, secundū ius scriptū: & hoc est qđ dixit Imo. in c.innotuit. extrà,de elec.sed optime probatur in isto tex. Secundū aliud exemplum, qđ rangit glo.hic probatur vnū magis singulare, quod in ipsa glos.declarabitur. ¶† Vltimò no. [6] secundū Ange.ꝙ qn̄ actio personalis cōpeteret contra aliquē propter rem,transit ad eum,ad quem transit res cōtra naturā suam:quia regulariter actio personalis non sequitur fundum. l.j.§.si hæres.ff.ad Treb.& l.fin.§.Titius.ff.de act.emp. Sed Mod.cōmuniter non approbant ista dicta.Et inquantū Ang. loqueretur de successore singulari, hoc non est verum aliquo modo:qa non probatur iure,cū iste tex.loquatur de successore. Tu autem adde vltra eos,ꝙ contra istud dictum est glo.ordina.in l.fi.C.de iure emphy.quā declarat & approbat Spe. in ti.de loca.§.nūc aliqua.versi.cxxvij. vbi concludit,ꝙ actio personalis ad petendum censum,qui præstatur propter rem ab emphyteota,non transit neꝗ potest intentari contra secūdū emphyteotā,nisi fuerit inuestitus de consensu dn̄i, & ipsi fuerit facta promissio.Super quo vide qđ singulariter ponit Bal.in emphyteota ecclesiæ,in auten. si quas ruinas. C.de sa. san.ec. Præterea ille qui locat fundum, est obligatus propter rem quam locat ad præstandam patientiam vtendi & fruendi.l.ij.& ibi per Bar.ff.loc.& tamen ista obligatio non transit cum re cōtra singularem successorem,l.qui fundū.ff.loc.& l.emptorem.C.eo.ti.Si verò loquimur in vniuersali successore,est maius dubium: & videtur inclinare hic do.meus, ꝙ in ipso opi.Ang.sit vera ꝑ tex.nostrum in si.dum dicit, integra onera hæreditatis subire.Sed iste tex.parum vrget:quia obligatio facta ab hærede nō est onus hæreditariū proprie loquēdo,sed est obligatio propria, & ideo non transit contra succedentē in iure vniuersali vtiliter actiuè,nec passiuè. De obligatione passiua est casus in l.cū hæreditas.ff.ad Treb.De actiua in l.si hæres institutus.eo.titu.quas ll.adducunt hic Mod. Ipse tamen dicit,ꝙ ꝓ opi. Ang.videtur casus in l.quæsitum. §.j.& in l.si ex duobus.ff.de pec.in quibus probatur in effectu,ꝙ actio de peculio,q̄ competit propter rem, q̄ ex peculio ad dominum peruenit, & sic propter rem quæ est penes dominum,competit contra vnum ex hæredibus insolidum,pro eo qđ est apud eū.Sed ad hoc potest dici,ꝙ cùm actio de peculio sit pretoria,& sic fundetur super æquitate,speciale est in illa actione,ꝙ ille teneatur insolidū, ad quem res in totū peruenit:sicut dicimus in actione bo.fidei,q̄ competit ad rem reddi.l.iij. §.si hæres.& quod ibi per Bar.ff.cōmo. Vel potest dici,ꝙ hoc est propter naturam actionis de peculio, q̄ cōpetit ad id qđ peruenit,& non vltra.Sed obligatio,de qua in text. nostro,licet sit interposita ꝓpter hæreditatem,non tn̄ determinatᷣ ꝑcise,vt eatenus teneatur heres,ꝗ promisit, quatenus est in hæreditate:qa imo si nō faciat inuētariū, tenetur vltra [a] vires hæreditarias[a].l.fi.C.de iure delib. Vnde opi. Mod.pōt sustineri;quam etiam sequitur hic Rapha.Si tamen velis simpliciter intelligere tex.quòd etiam obligatio & actio surgens ex promissione hæredum vtiliter transeat cōtra eum,qui nō abstinuit,neꝗ fuit restitutus,ne supfluo videatur facta mētio de cautione & promissione exposita ꝑ hæredes,potes dicere, ꝙ lex,cū hæreditas.& l.si heres peculij.s.alle.ꝑ Mod.loquūt, qn̄ actiones vniuersaliter transferuntur ex autoritate se.consul.Treb.ꝑ factum hominis.s. hæredis restituentis. Et potest esse ratio tunc: qa si dispositio senatuscon. non loquitur nisi de viribus hæreditarijs,vn̄ virtute senatuscon. ꝓmissio hæredis,q̄ non est ius hæreditariū,nō potuit transferri:sed qn̄ ius vniuersale transfertur vtiliter ipso iure in alium,& non ex capite senatusconsulti,tunc ꝓbabiliter vr̄ posse defendi,ꝙ obligatio passiua transferatᷣ ipso iure in eū ꝗ succedit vtiliter:obligatio autem actiua non transferatur sine cessione.ita ꝓbatᷣ singulariter in l.si post constitutam.in ij.responso. de consti. pecu.dr̄ enim ibi,ꝙ actio q̄sita ꝑ hæredem, eodem modo trāsfunditᷣ in fideicōmissariū,& ī eum ꝗ expugnauit testm̄ ꝑ querelam,vel cōtrata.ita intelligit Bar,illū tex.in l.si tibi.§. cùm possessor.ff.de pact.Et potest esse ratio differētię:qa ex quo obligatio actiua pōt ꝗdi,nihil fuit inducēdū speciale,vt actiones transirent ipso iure.Obligatio autem passiua non potest cedi. & ideo facilius conceditur,quòd transeat ipso iure in eū, qui successit vniuersaliter ex iure ciuili.ar.l.j.& qđ ibi no.ff. de insti.& qđ ponit Bar.ī l.stipulatio ista.§.si stipuler.de ver. ob.& esset hic casus multū sing.& nouus.Tutius tamē est tenere sentētiam cōmunem Mod.& intelligere istum tex.ꝓut ipsi intelligunt de actionibus vtilibus,quæ directe cōpetebāt contra defunctū:& sic erat ius hæreditarium.

¶Titulus iste,de testamentis,debebat poni post tit.sol.mat. vbi est locus suus,secūdū ordinem titulorum: sed quia nōdū peruenerat ad manus impressoris,ideo ponitur hic post tit. de acquiren.hæreditate.

De testamentis. *Rubrica.*

¶Rubrica ista de testa.vltra duas continuationes, quas postea in voce referam,potest magis à proximis ita cōtinuari.Dictum est s̄.tit.proxi.qbus dantur curatores,ideo quòd nō videntur ipsi omnino habiles ad bona sua administranda, licet non sint minores.Sed qa probabiliter poterit dubitare in factione testa. vtrum istæ personæ essent comparandę adultis, ꝗ possunt testari,vt l.qua ætate.j.eo.& l. Aurelius.§.Caius.j. de libe.leg. intantū ꝙ aduersus dispositionē testamentariam non detur restitutio venientibus ab intestato, ꝓpter lubricū consilium,& ætatē:secūdū Ia.de Are.quē refert Bal.& sequitur in l.fi.C.si quis aliquem test.prohi. in vlt.colū.& Bar. in l.j.§.fuit quæsitum.j.ad Treb.ideo consequenter annectitᷣ ti. de test.in quo declaratur,vt videbis in l.q̄ in ꝑtāte.& se.& l. is cui bonis.j.eod.vtrum istæ personę sint prohibitę testari, vł nō:& fuit ista satis probabilis dubitatio, quia de quibusdā ex istis personis multum dubitatur in actibus inter viuos,vtrū æquiparentur adultis vel pupillis:de quo plenisime scribunt Moder.& maxime do.me.post Bar.in l.j.in princi.ff.de verb.obli.& l.multum.in prin.ff.de acqui.hære.

SVMMARIVM.

1 ¶De testamenti essentia est, quòd non pendeat ex alieno arbitrio & voluntate.
2 Lex cùm determinat duo determinabilia,intelligitur ea pariter determinare.
3 Cā legitima est exprimēda in appellatione ab interlocutoria.
4 Qualitas adiuncta verbo,restringitur & determinatur ad tēpus verbi.
5 Testari nutu quilibet potest ad pias causas in fauorē animæ.
6 Mendicantes qui dicantur.
7 Codicillus largo modo dicitur testamentum.

TEstamentum. Non summatur l. ista propter breuitatem, & quia diffinitio est pro summario. Et ex ipsa debes notare. [1] ¶† Primò ibi: voluntati nostræ &c. vt plenius declarabitur super j.glos. ꝙ inter cætera de essentia testamenti est, ꝙ non [b] pendeat ex alieno arbitrio & voluntate[b]:& in hoc differt in cōtractibus alio modo:vt patet in l.tam his.§.j.ff.de do.causa mor.& no,in l.centesimis.§.fi.ff.de ver. obli. de quo dicitᷣ bene in l.captatorias.j.de hære.insti.Secundò colligit ar. hic Bal.ex isto text.ibi:fieri voluit. ꝙ absenti per mandatum de aliquid faciendo inducitur hæredis institutio. Vnde ipse infert,quòd si testator mandat construi ecclesiam, & in eius cōstructione mandat expendi omnia bona sua:quòd per hoc videtur ipse ecclesiam hæredem instituere:de quo remittit ad not.per Barto.in l.centurio.j.de vulg. & pup.licet specifice istam quæstionem non attingat, sed tantum per quæ verba inducatur directa institutio. Vtrum autem hæreditas vel legatum possit adijci ecclesię futuræ construendę:vide text. c.nos quidem.extrà,de testa.& ibi per docto.& Barto.elegāter determinat in l.seruos.in fi.ff.de ali.& cib.lega. ¶In glo. ibi:item iusta,i. legitima.aliàs nō tenet.hanc glo.fin. notant hic quidam Mod.& maxime Io.de Imo.dicentes glo. sentire,ꝙ institutio hæredis facta ꝑ metum,non valet ipso iure,ex quo sequeretur,ꝙ hæreditas pertineret ad venientes ab intestato:per l.j.C.de nat.libe.& per l.j.in princi.ff. de suis & leg.Sed contra istam gloss.est altera gloss.in rub. ideo si quis aliter testa. prohi.quæ dicit, quòd valet institutio ipso iure, sed aufertur hæreditas ab indigno, & applicatur fisco: & illam approbat Barto. & communiter docto. in l. fi. ff. si quis ali.testa.prohi. per l.j.C.eodem.quam sic,& ibi intellige Bal. & ratio-

a ¶Hęreditarias. Vide eundē in rub. s. e.tit.in ij. col.et ī l. cū hæreditate. s.e.

b ¶Et voluntate. Intellige quo ad substātiam, vt hic: sed quo ad dictionē sapientis sic.l.illa institutio. & ibi Bar. de hær.instit.

& ratione assignat Bar. huius cōclusiōis in l. fi. ff. de his qui. vt indi. qa cùm coacta voluntas sit volūtas, sequitur quòd in ista dispositione non deficiant substantialia, quę in testamento requiruntur. Io. aūt de Imo. hic defendit gl. lege & rōne. Et primò per text. in l. quæ testamēto. in fi. j. eo. vbi probat̃, ꝙ si testes detineātur inuiti ad faciendū testamentū, tale testamētū est nullū. Ratione, quia facultas testandi debet esse libera: vt in l. j. C. de sa. san. ec. ergo metus adhibitus reddit actum nullum: sicut videmus in matrimonio, in quo quia debet adesse plena libertas, dixerimus quòd metus reddit contractum nullum ipso iure: vt in c. veniens. & in c. cùm locū. extrà, de spō. i. etiam si contractus sit iuratus: vt est casus, quem ibi not. d. Abb. Sicu. in c. ij. de eo qui duxit in matri. quam polluit per adult. Nec obstant iura allegata per doc. secundùm eum, cùm argumenta, si bene inspiciantur, loquuntur in alio casu. Et declarando intentionem suam in hoc vltimo dicto, respondeas formaliter ad illa iura: & dicas, quòd l. j. C. si qs ali. testa. prohib. licet loquatur de testamento facto per metum: non tamen declarat, quis faceret ibi cōtrouersiam hæreditatis hæredi scripto. Et pōt intelligi, ꝙ ibi hæres scriptus agebat petitione hæreditatis contra possidentem ab intestato: & tunc faceret pro conclusione huius glo. ij. eo. tit. & alię ll. positæ eo. titu. ff. sine dubio non loquuntur formaliter in isto casu, sed in altero de duobus casibus: vel qñ successurus ab inte. prohibuit volentem testari facere testm̄. vel quādo scriptus in isto testamento legitime facto prohibuit illud testamentum voluntarie & sponte factum mutari: qui casus videntur diuersi à casu nostro, quia in istis duobus casibus ille qui succedit, succedit ex ti. non causato immediate per metum, sed vel ab intestato ex dispositione l. vel ex primo testamento olim legitimè facto. Tertiò, ex quo titulus immediatus non causatus à metu, non rescinditur contractus per actionem, quod metus causa: vt l. metū. §. sed licet. ff. quod me. cau. & declarat Bart. in l. fi. præalle. Præterea quando pręcessit testamentum voluntarium, institutio fuit aliquando legitima: ergo inhabilitas postea superueniens sine delicto testatoris non vitiat dispositionem tempore habili perfectam: vt l. is cui lege. j. eod. & per glo. ordi. in l. j. §. exigit. ff. de bono. pos. secundū tab. & per ista hæc opi. videtur multum colorata, quæ etiam confirmatur forti ratione vltra ipsum: quia dispositio inducta à solo iure ciuili, quæ vocatur dispositio legitima: vt l. legit: ff. de pactis. si metus adhibetur in ea, redditur nulla ipso iure: vt est text. secundùm intellectum Bart. in l. si mulier. in §. si dos. ff. quod me. causa. Sed testamentum est de iure ciuili duntaxat: vt declarabitur in l. iij. j. eo. ergo videtur, quòd metus reddat testamentum nullum. Sed defendenda est sententia communis: & tenendum, quòd testamentum non sit nullum ipso iure.[a] Moueor prima & principali ratione, quia certū est, quòd dolus occultus & facilius annullat contractum, q̄ metus: vt patet in l. eleganter. in princi. ff. de dolo. vbi contractus bonæ fidei redditur nullus per dolum, qui tamen non esset nullus, si esset factus per metum: vt patet in ti. qđ me. cā. Sed ego habeo, ꝙ dolus nō reddit testm̄ nullū ipso iure, & sit habitus in præiudiciū descēdentiū: sed facit testm̄ expugnabile per querelā, qñ filij nō hn̄t legitimā iure institutionis: vt est casus secundū cōem intellectū in aut. vt cū de ap. cog. §. siue igitur. in verbo, circūscriptionē. & olim probat̃ expressius in l. nō em̄. ff. de inoffi. test. Ergo si in perfectione legitimæ, quæ debetur filijs, dolus nō reddebat dispositionē nullam ipso iure: multo magis nō reddet, si filij vel alius decipiat̃ vltra legitimam. Vñ dato, ꝙ tex. in corpore diceret testm̄ esse nullū, sicut vr̃ intelligere Bal. in l. j. C. si quis ali. testa. prohi. tñ illa l. nō probaret intentionē suā, quia corrigit ius antiquū solū in legitima, quę fortius debet̃ filijs, q̄ reliquū patrimoniū: & sic remanemus, quò ad id patrimoniū, in dispositione iuris antiqui, de quo in d. l. non em̄. pro ista cōclusione facit optime tex. cū glo. in l. j. in fi. ff. de excep. Solu. pro ista parte facit solēnis regula, quā ponit Bart. post Pe. in l. si is qui ꝓ emptore. in tractatu fictionis priuatiuę. ff. de vsuca. vbi dicit, ꝙ qñ ꝑsona est habilis, & nō prohibet̃ cōtrahere, si l. prohibet actū fieri ex aliqua cā extrinseca, in dubio actus nō reddit̃ nullus ipso iure: vt patet in contractu facto per metū, nisi forte l. vltra procedat, sicut qñ annullat contractū bonę fidei factū per dolū. Sed quia ista rō est aliqualiter dubia, plus placet mihi rō assignata, quæ ēt cōfirmatur ex mente ti. ff. si quis ali. testa. prohi. quia rubrica ibi ponit duos casus, dicens, si quis ali. testa. prohi. vel coēgerit. Et cū iste secūdus casus nō determinat̃ alicubi cū l. j. s̄. eo. non declaret, vtrū institutio sit nulla, vel hæreditas auferat̃ ab indigno: relinqueret̃ materia illa imperfecte decisa, nisi qa per declaratione primæ partis rubricæ iuricōsultus intellexit ēt declaratā esse secūdā. Vñ Bar. in l. fi. sępe alle. dixit, ꝙ eadē rō est, siue quis cogat à prin. se institui hæredē, siue cogat testatorē postea non mutare testm̄. & licet ipse nō probet, ꝙ sit eadē rō: ego probo, qa vt ait hic Bal. eleganter, & refert materiā testamēti, siue cā matrimonialis est ipsa volūtas testatorū, distribuens bona sua post mortē. Vnde patet, ꝙ si coactio illata voluntati à principio redderet testm̄ nullum: vt dicit Ioā. de Imo. ēt coactio adhibita, ne mutarent̃ testamēta, idē faceret: qa qñ actus nō perfectus totaliter, sicut est tm̄ cū viuit testator: vt hic declarat Bal. cā superueniēs, quæ impediret actiue à prī. & redderet eū nullū ipso iure, similiter reddit eū nullū ex postfacto: vt l. inter stipulantē. §. sacrā. ff. de ver. ob. tex. in l. quæ testō. §. fi. qa qñ testis retinet̃ inuitus, deficit solēnitas testamēti. ideo em̄ dicit̃ esse præsens qui inuitus detinet̃, vbicunq; præsentia requirit̃ pro autoritate & solēnitate: vt est casus notādus, vt ibi per doc. in l. j. §. fi. ff. de aut̃. tu. Sed qñ metus adhibet̃ ipsi testatori, nō deficit solēnitas substantialiter: quia coacta volūtas est, nec ēt probatoria ex quo testes sponte sunt præsentes. Ad secundū rñdeo, ꝙ q̄uis testamentū & matrimoniū in multis habeant parē fauorē: vt in c. fin. & ibi not. de re iu. & l. si pars iudicantiū. in prin. ff. de inoffi. testa. nō tamen pōt negari, ꝙ matrimoniū est res fauorabilior, & propter periculū animę, & propter virtutē sacramēti: vt colligitur ex no. in loco alle. nec requiritur, ꝙ in testamento debeat adesse plena libertas, sicut in matrimonio. Ad tertium respondeo, quòd in §. si dos. potest dici esse speciale propter fauorem contractus: sicut tangit ibi gloss. quæ habet multos fauores: vt l. j. §. j. solu. matri. & l. j. in prin. C. de rei. vxo. actio.

¶ In eadem gloss. ibi: cum institutione quod hæredis. & ex Barto. hoc dicente nota quòd diffinitio iuriscon. potest saluari sine aliqua subauditione, intelligendo verbum, iusta, positum in text. i. perfecta: vt exponitur in l. cum filio. §. fi. ff. de leg. iij. nulla enim alia dispositio secundùm eum est æque perfecta, sicut testamenta: quia nulla alia dispositio potest consistere à seipsa, nec per aliam dispositionem reputatur persona defuncti, vt inducatur transitus actionum, quæ erant penes defunctum. Cuius dictis breuiter adde, & primò inquantum dicit, quòd verbum, voluntatis, ponitur ad differentiam verborum enunciatorum, quæ non disponunt, sed denunciant: vt l. ex hac scriptura. cūm materia. ff. de dona. Hoc non videtur bene dictum: quia etiam enunciatio q̄uis nō disponat, est tamen actus voluntarius, & à voluntate procedens. vnde appellatur confessio spontanea, non voluntaria: vt l. j. §. si quis vero. ff. de quæstioni. & per gloss. in l. j. C. de confes. Vnde potest dici, & melius, quòd verbum, voluntatis, hic significat causam naturalem ipsius testamenti, quam Bald. hic dicit esse voluntatem testatorum perfectam, quæ fuit necessaria in diffinitione. Verbum autem, nostræ, & secundùm eum significat eos qui sunt liberi, & ciues Romani, quibus cōpetit testamenti factio. s. personas legitimat ad testandum. Et quamuis ista dispositio possit esse bona, potest tamen dici, & melius, ꝙ istud verbum significat essentiam vltimę voluntatis, quę est voluntas ipsius disponentis, quia non potest esse captatoria, & pendere in arbitrio alterius: vt l. captatorias. j. de hęre. institu. Verbum autem, iusta, recte exponitur per eum: sed aliqui Moderni hic dicunt, ꝙ definitio iurisconsulti indiget subauditione gloss. quia dicetur, ꝙ testamētum sit dispositio iusta, ideo perfecta non sufficiat: quia etiā codicilli, & donatio causa mor. in suo genere possunt esse perfecti. Et ad hoc vt dispositio possit esse iusta, satis est quòd in suo genere sit porrecta & legitima: vt l. iusta interpretatione. ff. de verborum significatione. & in l. fina. in fine. C. de fideiusso. & bene facit text. cum glo. in l. cū non iusto. ff. de collu. detegen. Pręterea est aliqua dispositio, quæ pōt inducere trāsmissionū actionē etiam ipso iure, vt si legatur nomen debitoris: vt l. ex legato nominis. & ibi not. C. de leg. Itē est aliqua dispositio, tribuens bona post mortē, quę subsistit per seipsam: nā dona. cau. mor. nō requirit aditionē hęreditatis, vt satis probatur in l. etiā. ff. de inoffi. test. & ibi sentit glo. & no. in l. & si mortis cā. ff. de do. cau. mor. licet ibi dubitet aliqualiter. Sed tñ cōclusio est vera per iu. cō. superius alleg. Sed his nō ob. dico diffinitionē iuriscō. esse perfectā: quia verū est, qđ dicit Bar. ꝙ ꝑ nullā aliā dispōnem sit trāsitus actionū directarū de vna ꝑsona in aliā, nisi per institutionē hęredis: vt l. quis ergo casus. & ibi no. ff. de pec. & l. iij. ff. pro so. Itē singularis successor nō repręsentat personā defuncti, sed solū hęres: in aut. de iureiu. à mo. pręsti. §. j. Et ad argu. d. Pau. de Cast. rñdeo, ꝙ licet q̄libet dispō relatiue. i. quoad se, si est facta mō debito, dicat̃ iusta simpliciter: tamē cū fit mētio absolute de iusta dispōne, sicut hic, cū dicit̃ ꝙ est volūtas nostra, ista dispō, verba dūt capi sim

[a] ¶ Ipso iure. Vide An. Barto. Bald. & Bar. Cepo. in ru. eiusdē ti. Sed qualis metus reqrat̃, vide Bal. in l. j. C. e. ti. in ij. colū. ver. quæro quę coactio. vbi etiā in pe. co. ver. sed quæro qualiter ꝓbabit̃. & versi. seq. ꝙ talis metus probat̃, si testōr interrogatus cur mutauit testm̄, & rñdit stringēdo spatulas, nō potuisse plus, et ꝙ libēter mutaret testm̄, si posset, licet aliter nō exprimat, à quo sit illatus metus.

pliciter prolata in perfectiori significatu, qui esse possit absolute: vt l. j. §. imperpetuũ. ff. si ager vecti. Per ista expedita sit diffinitio iuriscõ. quę est optima. ¶ In ea gl. ibi: sed quid dices. approbaṫ cõiter glo. ista per doc. qñ in exhæredatione fuit inserta causa legitima, sed nõ approbata: sicut refert Bar. & Bal. in auṫ. nõ licet. C. de lib. præte. Sed cõtra istã cõem sñiam insurgit hic Ioan. de Imo. & etiã Rapha. Fulgo. vt quidam Moder. referunt, dicentes quòd etiã hodie de iure nouissimo gl. ista simpliciter est tenenda, etiam si causa legitima non fuerit inserta, & ꝙ semper testamẽtum est expugnandum per querelam. Et licet ipsi multa verba dicant, effectus suarum rationum est ista prima ratio: quia per subauditionem & tacitos intellectus non debet fieri legum correctio: vt in c. cupientes. §. quod si per viginti. in glo. de elec. lib. vj. Vnde cùm tex. nõ dicat expresse in corpore, ꝙ testamẽtũ sit nullũ ipso iure, non debemus corrigere ius antiquũ per aliquã subauditionẽ. ¶ Secundò, quia legum correctio est euitanda: vt l. præcipimus. C. de app. & l. sanci. C. de testa. vnde debet fieri interpretatio, vt nõ inducatur correctio. ¶ Tertiò, quia tex. in cor. §. siue igitur. dicit, sin aũt hæc obseruata nõ fuerint, tũc euacuatũ. quod verbũ exponitur ibi per querelã, ꝙ vr̃ significare verbũ, rescissũ, positũ in fi. tex. & repetitũ in §. & hęc qdẽ. rescindere em̃ dicit actum validũ, q eripiṫ, nõ actũ nullũ: vt l. nã & si. §. rũpẽdo. ff. de iniu. rup. testa. & Insti. de inoff. te. in prin. ¶ Quartò, quia text. in §. aliud quoq; capitulum. dicit copulatiue, ꝙ duo dñt obseruari. s. insertio causæ, & probatio: sicut ergo si causa esset inserta, & non probata, testm̃ non esset nullũ, secũdùm Bar. & cõem sñiam: sed esset expugnandi querela: ita & si causa non inferatur: † quia qñ l. determinat duo determinabilia, intelligitur ea pariter determinare [a]: vt l. iã hoc iure. de vul. & pupil. & l. quis. C. de impub. & ali. sub. ¶ Quintò secũdùm Rapha. quia ius nouissimum nõ introduxit pro forma, ꝙ causæ legitimæ deberent inseri in exhæredatione. Vnde nõ potest dici, ꝙ actus sit nullus, quasi sit solẽnitas verborum omissa, & sic cessat fundamentũ doc. Et sic patet ex prin. §. aliud quoq; capl̃m. ꝙ illa auṫ. fuit principaliter introducta ad fortificandũ exhæredationẽ, & ostẽdendũ quõ esset inexpugnabilis & perfecta non ad inducendũ nouum remediũ cõtra exhęredationẽ. Sed ad istas rationes de facili r̃ndetur. & ad primũ & secũdũ argu. dicitur, ꝙ nõ corrigitur ius antiquũ, cũ causa nõ est inserta: quia de iure antiquo nõ valebat testm̃, quia nõ requirebatur aliqua forma vel solennitas circa appositionẽ causæ. Ius ergo antiquũ corrigitur in hoc: quia vbi olim non requirebatur expressio causæ, hodie requiritur. Sed hæc positio, ꝙ requiritur causæ expressio, tũc ꝙ testm̃ sit nullum ipso iure, hoc nõ est corrigere ius antiquũ singulariter, sed per interpretationẽ passiuã, quæ habet locũ etiã in materia correctiua: vt l. j. §. fi. ff. ad l. Fal. & in l. j. §. j. ff. de mune. & hoc secũdũ Bar. & oẽs in l. oẽs populi. ff. de iusti. & iu. & in l. Marcellus. §. ꝙ aũt. ff. ad Treb. Trahitur em̃ ius antiquũ ad l. nouã, quæ inducit nouam solẽnitatẽ: quia etiã ex illo iure antiquo, si solennitas quæ requirebatur in exhæredatione, nõ seruabatur, exhæredatio erat nulla: vt l. inter cætera. & l. nõiatim. ff. de lib. & posthu. Præterea põt dici, ꝙ prædictę duę rõnes procederent, nisi expresse lex noua disponeret actũ esse nullũ: & sic expresse corrigeret ius antiquũ. Sed hoc expresse disponit in §. & hoc dicimus. in ver. sin autem nõ fuerint. ibi: nullã vim habere, & colligiṫ ex corpore alibi, vt statim dicem⁹: licet em̃ inueniamus verbũ, rescindere, & rũpere, significare aliqñ actum, qui est nullus ipso iure, qui diciṫ rũpi eatenus, quatenus de facto processit: vt patet in testõ, in quo est pretensum, ꝙ diciṫ rũpi pos. contratã. & in l. posthumo. C. de bo. pos. secũdùm tabu. Et idem dicemus in cõtractu iu. l. exempto. §. is qui vina. ff. de act. emp. & l. minor. §. si seruus. ff. de euic. & in l. j. §. j. ff. de feri. hoc tñ non inuenitur †, ꝙ verba significantia nullitatem manifestam, ponantur pro rescisione actus, qui valet: sed qñq; l. dicit nullius esse momenti, vel nullas vires habet, [b] vel in casu nostro: quæ verba significant totalẽ nullitatẽ actus: vt l. cũ iudex. C. de sen. & Insti. de inoffi. te. in §. j. & probatur in l. ij. ff. de in. te. & in lege, nõ dubiũ. C. de legi. Sed prima responsio magis placet, & est magis iuridica. Ad tertiũ de tex. in corpore est responsum per prædicta: quia verbum, euacuatum, quod ponitur in §. siue igitur. declaratur ex sequẽtibus, quod importat actũ nullum ipso iure. Ad quartum argumentum dicitur, sicut dicit Barto. & bene, quòd in qualibet materia potest istud admitti, ꝙ vnũ & idẽ verbũ significat diuersimode, propter diuersitatẽ rationis: maxiẽ ne inducatur aliqd cõtra regulas iuris, ꝓpter qđ aliqñ verbũ excedat suum significatũ: vt l. vxorẽ. §. fi. & ibi p Bar. ff. đ offi. ꝓcõ. & lega. Et probaṫ optime in l. pater Seuerinã. §. cõditionũ. ff. de condi. & demon. bñ facit text. in c. dãnamus. c. fi. de sũm. tri. & fi. ca. Et est hoc secũdùm regulã iur. quæ ponitṫ in l. quoties idẽ sermo. de re. iur. ꝓ quã regulã sine dubio etiã iura corrigentia patiunṫ interpretationẽ: qa est interpretatio passiua, vt proxime dixi. Ad vltimũ qđ dixit đ. Rapha. nõ est opus multis verbis, qa hoc est manifestum de iure, ꝙ qñ aliqua obseruatio requiriṫ tp̃e, quo actus cõficiṫ, in dubio cẽsetur adhibita ꝓ solẽnitate, cuius omissio actũ nullũ vitiat: vt l. cũ hi. §. si prætor. ff. de trãsac. & l. obligari. §. j. ff. de auto. tu. & in c. j. de reb. eccle. nõ alie. in vj. Et in terminis est quasi expressum: vt in c. vt debitus. de appel. & in l. eius qui. ff. de ap. reci. ibi per Bart. ex quibus iuribus patet, ꝙ † qa in appellatiõe ab interlocutoria debet exprimi causa [c] legitima, omissio talis exꝑssionis reddit appellationẽ nullã. Vñ Io. de Imo. vidẽs hoc esse verisimũ punctualiter, dicit ꝙ regula illa est vera, nisi l. vltra ꝓcedat: sicut dicimus in simili, ꝙ quãuis actus factus cõtra l. sit nullus ipso iure: vt l. cũ lex. ff. de fide. hoc est verũ, nisi lex vltra procedat, dãdo remediũ rescissoriũ: sicut videmus in acti. qđ me. cã. & ita no. Bar. in l. nõ dubiũ. C. de le. Et ita r̃nsio esset vera sine dubio, si lex clare vltra procederet. Sed ꝓcedit potius ad partẽ appositã, declarãdo actũ esse nullũ, vt s. dixi: quinimo ẽt si l. in materia, in qua actus deberet esse nullus ipso iure, vteretur verbo, qđ de sui ꝓprietate significaret actũ esse recidẽdũ, & nõ recisum, improprietur tñ, vt intelligeremus, actũ esse nullũ, & nõ recidendũ. Casus est not. qui hoc probat expresse in l. iuris gen. §. si paciscar. vlti. r̃n. in verbo, rescindendũ. ff. de pac. iuncta l. gñaliter. & l. plagis. ff. de verb. ob. Sed consequenter restat videndum, vtrũ si cã legitima est inserta ĩ testamẽto, & non probata, testm̃ sit nullũ ipso iure. Super quo articulo cõior sñia est ꝙ testm̃ valeat, sed sit expugnandũ per querelã. Cõtrariũ tñ tenuit Mar. & Ia. de Bel. quorũ rõnibus sufficiẽter r̃ndent doc. & maxime Bar. qui cõem sentẽtiã confirmat per duas rõnes. Prima est, quia ista probatio causæ est solẽnitas, quæ debet interuenire post actũ: ergo si omittitur, actus non est nullus ipso iure, etiã si lex diceret, ꝙ actus non valeat: vt probaṫ secundũ eũ in l. vniuersa. C. de preci. impe. offe. Et hãc solẽnẽ doc. repetit Barto. ad diuersas q. in diuersis locis, aliàs in l. si ita quis. §. ea. l. ff. de verb. ob. & in l. cũ l. ff. de fide. & in l. ij. C. de cano. frumẽ. vr. Ro. li. xj. Sed ad hãc rationem r̃ndetur dupliciter. Primò, quia hoc est verũ, nisi lex vltra procedat, & velit actũ esse nullũ ipso iure: vt dixit idẽ Bart. in §. ea lege. & Bal. in l. cõtrouersia. ff. de transac. & est casus satis clarus in c. j. §. quod si appellatio. de appel. lib. vj. Sed tex. in corpore, maxime in vno loco, expresse videtur dicere, ꝙ actus sit nullus ipso iure: vt in §. & hic quædam. in verbo, nullam vim habere. quæ verba manifestissime importãt actum nullũ ipso iure: vt l. cùm iudex. C. de senten. & inter. & Insti. qui. mo. testa. §. j. ergo propter hoc non põt dici testm̃ esse validum. ¶ † Secundò põt r̃ndeři, ꝙ exhæredatio isto casu nõ est nulla prætextu formę nõ seruatæ, sed propter facilitatẽ causę: vt j. plenius declarabitur. Et pro prima r̃nsiõe multum facit text. in §. alio quoq; capitulo. in ver. non licet penitus & c. vbi tex. dicit, ꝙ exhęredatio penitus non est licita, nisi inserta legitima causa, & probata, dictio, nisi, penitus, adiunctum verbo negatiuo, non licere, reddit actum nullũ ipso iure [d]. Casus est no. & mẽti tenendus in l. solutũ. §. si incerta. ff. de pig. act. iuncta l. si non sorte. in prin. ff. de cõdi. inde. & ita arguit Ioã. An. in simili in ti. de tutor. §. fi. in additione magna, in illa q. vtrũ datio tutoris facta in testamento sit nulla ipso iure, qñ tutor erat creditor pupilli. Secũda rõ sua est ista, quia tex. dicit, ꝙ cã debet probari per hęredẽ, sed hęres nõ dicitur hęres, nisi cũ adierit hęreditatem, & valide: ergo præsupponitur, ꝙ testm̃ fuit validũ. quia si hæres dubitaret de viribus testamẽti, non posset adire hęreditatem: vt l. sed & si de sua. ff. de acqui. hęre. Sed huic rõni r̃ndetur, ꝙ si simpliciter in tex. diciṫ, ꝙ hęres probabit casus, & reuera bñ diceret ibi Bar. quia est casus pro eo in l. iij. §. si qs ita. ff. de institu. quãuis etiã aliqñ verba possint importare. Sed tex. dicit, ꝙ cã debet ꝓbari per hæredẽ scriptũ: quę verba verificanṫ, dũmodo aliqs sit scriptus hæres, licet non adiuerit: significant em̃ actũ testãtis, non ius quæsitũ hæredi. Casus est exꝑssus in l. si scriptus. ff. ad Carb. & in l. illud. §. fi. ff. de bo. pos. cõtra. & in l. iiij. j. de iniu. rup. testa. Sed vltra suas rõnes pro cõi sñia vr̃ facere tex. in §. siue igitur. in fi. ibi: anteꝗ̃ testm̃ non fuerit recisum. & sic de proprietate verbi supponit, ꝙ testm̃ valuit. & hoc verbũ repetitur in cor. in alio loco, in §. & hoc quidã. Sed ad istud patet resp. ex his quæ dixi in proximo præcedẽti articulo: quia verbum, rũpere, ponitur aliquando pro rescisione facti, etiã abactus nulli. Ego aliàs scribens in auten. non licet. C. de liber. præte. tenui de subtilitate iuris testamentũ esse nullũ, etiam isto casu

---

a ¶ Determinare. Ad de Car. in cle. constitutionẽ. §. insup. j. qõ. de ele. & Bal. in l. in testõ. j. col. C. de testa. mi.

b ¶ Habet. Et idem dic, si subdatur decretũ tale annullari. Vñ si pdicta obseruata non fuerit, quia lex debet seruari in forma specifica: vt per d. Bart. Soci. in cõsi. xlv. in ci. visa. versi. r̃ndeṫ. cir. me. l. j. pte. pro quo vide ẽt q̃ hñṫ per eũdẽ Frã. Are. in l. si qs mihi. §. si corã. ad fi. de acqui ren. hære.

c ¶ Causa Pro quo vide Fely. in c. qđ ad cõsultationẽ. in me. xj. col. in versi. nihilomin⁹ primã opiñ. de re iudic.

d ¶ Ipso iure. Adde glos. in verbo, penitus. in c. Romana. §. in vniuersitatẽ. de sen. excõ. in vj. vbi vide Gemiñ. in iiij. col. ver. ex glo. ver. ex.

isto casu, motus principaliter p tex. in verbo, nullā vim nube re. s. inducto, & etiā p dictionē, penit⁹. de qua s. dixi. ¶ Tertiò hoc confirmabo rōne: quia tex. in §. siue igitur. dixit, ꝙ nullū filijs hæreditatis præiudiciū generat: sed istud esset falsum, si testm̄ esset repugnādū per querelā: ergo testm̄ est nullū. Minor probat, quia querela nō præparata nō trāsmittit ad hæredē: itē nō durat, nisi qnquēnio: vt l. queadmodū. ff. de inoff. testa. l. si quis filiū. §. fi. C. eo. Vnde non pōt negari propter ista duo, ꝙ non deterior sit cā filiorū: arg. l. fi. C. in quib. cau. in inte. resti. non est neces. ¶ Quartò hoc cōfirmatur: qa si testamentū esset impugnandū per querelā, quæ nō cōpetit, nisi adita hæreditate, tūc legata &c. relicta in testamēto, quæ semel fuerūt cōfirmata per aditionē, possunt proprie deberi ex testamento, qa ex postfacto pōt testamentū rescindi pro parte, & ꝓ parte nō: vt l. circa. ff. de inoffi. test. Sed tex. in §. siue igitur. ad fi. in ver. allegato. ibi: tanꝗ nō rescisso testamento. videtur velle, ꝙ testm̄ quo ad legata ficte habeatur pro nō rescisso. ¶ Quintò datur intelligi, ꝙ à prin. totū testm̄ fuit nullum ipso iure: vbi em̄ l. pōt saluare actū propter veritatē, non debet introducere fictionē: vt est casus no. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. quā subtiliter ad hoc inducit Bar. in l. si is qui pro emptore. in tractatu actionis priuatę. ff. de vsuca. & eandē conclusionē ponit in l. nō dubiū. C. de legi. His tñ non ob. quāuis aliàs scribēs in aut. C. de liber. præte. tenuerim opi. istam contra cōem sententiam, tūc tamen inuestigando diligentius veritatē sequor cōem sentētiam patrum nostrorum. Et pono in ista materia duas cōclusiones, ad declarationem conclusionis. ¶ †Prima cōclusio est ista, ꝙ hæres debeat probare causam insertā in exhæredatione, nō est de forma, nec de solēnitate actus, sed de simplici iustitia, & natura causæ: quod probo, quia etiā antè per l. omnimodo. circa mediū. C. de inoffi. test. inductum erat contra ius antiquum, ꝙ hæres deberet ꝓbare filios esse ingratos. Vnde si tex. in §. aliud quoq;. requirit causam probandi ab hærede, exprimit, vel ꝙ inhæreat tacite ex natura & iustitia causæ: ergo ista expresio non facit conditionem: vt l. hæc verba. de condi. & demon. Et hoc est quod dicit no. Inno. in terminis in c. prudentia. in prin. de offi. deleg. vbi voluit, ꝙ ista verba adiecta in commissione causę, si Titius probauerit centum sibi deberi à Seio, cōdemnabis Seium, non facit conditionem, quia exponitur id quod est de natura causæ: quoniā actori regulariter incumbit probatio. l. actor. C. de proba. & hanc sentētiā approbat Bal. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vti. publi. & optime facit text. quē ibi ponderat Ant. de Bu. in c. cū ad sedē. de resti. spo. Et hoc decidit Barto. in terminis proprie, quādo cōditio ista apponitur à l. in l. extat. in vlti. q. ff. quod me. cā. ex quo sequitur, quòd nō est tractandum hic, vtrū solēnitas omissa reddat actū nullum, quia necessitas probationis nō est de solennitate, vt est probatū. ¶ Secūda conclusio est talis: text. in §. siue igitur. & in hoc, quidā necessario. in casu nostro debet intelligi, ꝙ testm̄ expugnatur per querelam: quod probo manifeste, quia resolue ver. illud sinautē. licet obseruata nō fuerit isto modo. i. si vel cā legitima nō fuerit inserta, vel inserta, & non fuerit probata. & videbis, ꝙ nullitas testamēti respicit in isto secūdo casu tps, quo certū est causam nō esse probatam: † qualitas em̄ adiuncta verbo, restringitur, & determinatur ad tempus verbi. [a] l. cū qui. §. ait prætor. iuncto §. fi. ff. de pub. & l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. & plene declarat Bar. in l. ex facto. §. nō autē. circa fi. commenti. ff. de vulga. & pup. Non ergo dicitur testm̄ isto casu esse nullū à prin. sed tūc, qñ erit certum cām nō esse probatam. Hic autem nō pōt esse certū, nisi cùm iudex fert sentētiam, qua declarat cām non esse probatā: ergo solū tempore quo fertur talis sñia, testm̄ efficit nullū. Sed qñ iudex fert talē sñiam in effectu pronunciat in causa querelæ, etiā si formaliter non mutatur verbis rescindētibus: quia satis est pronunciare per æquipollens: vt l. qui tñ. §. si arbiter. ff. de arbi. & l. in summa. in prin. ff. de re iudi. Ergo satis clare datur intelligi, ꝙ testm̄ nō est nullum ipso iure à prin. sed rescinditur ipso iure per sñiam latam in querela, in l. Papi. §. si ex causa. ff. de inoffic. testa. Videtur tñ posse limitari ista cōis sñia, qñ causa falsa esset expressa, quam testator credebat esse verā: tūc em̄ vr̄, ꝙ ex defectu finalis causæ, quæ præsumitur finalis: & quia est cōtraria & quia expressa, & quia per aliam causam nō pōt iustificari exhæredatio. Vnde si præsumeremus aliam cām esse finalē, testator videretur elegisse viam ad impugnandū iudiciū suum, cōtra l. ij. ff. de testa. mi. ex quo scit aliam cām nō posse probari, ꝗ expressam. Si ergo ista censetur causa finalis, vr̄ ꝙ faciat deficere dispositionem ipso iure, si est falsa: vt l. j. C. de fal. cā. adiec. le. & declarat Bart. in l. demonstratio. §. ꝙ aūt. ff. de cōdi. & demō. Et pro ista q. adduco tibi tex. singu. ꝙ ista præsumatur causa fi. quia expressa, & ꝙ reddat exhæredationē nullam in l. cùm mater. ff. de inoffi. testa. vbi est casus secundū Bart. qui ita tenet. & ita intellige illū tex. in aut. ex cā. C. de libe. præte. ꝙ si mater ideo preterit filiū, quia credidit eū esse mortuū, falsitas istius causæ reddit testamentū nullū, quo ad hæredes instit. ¶ His tamē non obstantibus, licet multū vrgeat, tenendū est simpliciter cū sñia cōmuni, & maxime per tex. secundū verū intellectum in d. l. cùm mater. quem si bene inspicias, videbis ibi probari testamentum nō esse nullū, sed annullandum per querelā. Et verus intellectus illius l. est, ꝙ Paulus ibi reprehēdet imperatorē, & hoc sequitur ibi Bar. Secūdò mouetur per text. in cor. in §. siue igitur. in versic. ne filij falsis accusationibus condemnentur. dū sequitur, nullam, ne circūscriptionem patiantur. Nam circūscriptio est proprie deceptio, quæ fit filijs per errorem testatoris, vt sic istud verbum inducat nouum casum ad ver. precedentem. Et pro intellectu eius quod diximus s. quia licet quo ad quosdam alios effectus, dicatur loqui de causa post causæ conclusionem: vt tradidit Innoc. in c. significauerunt. de testi. & Ange. & alij Moder. in l. Pōponius. aliàs, si vni. ff. de re iudi. tñ quantum ad hoc, vt inter partes id quod principaliter deducitur in iudicio habeatur pro declarato, hoc nō inducitur, nisi per sñiam: aliàs probationes imponerēt finem liti, quod est absurdissimū: vt l. de qua re. in prin. de iud. Non obstat, ꝙ falsa causa finalis reddat dispositionem nullam ipso iure, qñ ipso iure præsumitur esse finalis: quia ad hoc rñdetur, ꝙ istud est verum, nisi lex vltrà procedat, sicut facit in exhæredatione, in qua de iure antiquo parauit remediū rescissoriū, etiā in isto casu: vt patet in d. l. cū mater. in gl. posita sup ver. morte. Hāc glo. no. hic Bar. & alij scribētes, ꝙ executio testamēti fit post mortē naturalē, nō post mortē ciuilē. & inde sumpta occasiōe, tractat hic Bal. † de multiplici morte, [b] dicēs ꝙ quædā est mors ciuilis ex delicto: verbi gratia, cū quis propter delictū deportat: vt l. sed si mors. ff. de do. inter vi. & vxo. & l. si necē. §. si deportatus. ff. de bo. liber. Quædam est mors ciuilis, sicut est mors contingens ex capite: de qua in l. nec nos. hic alleg. in gloss. Quædam est mors ciuilis meritorie, sicut quando quis ingreditur religionē: vt l. deo nobis. C. de epi. & cle. Quædam est mors naturalis vere, quæ in materia stricta & odiosa sola per hoc verbum, mortis, significatur, secundùm glo. in l. transigere. C. de trāsac. & doc. in l. seruum quoq;. §. publice. ff. de procur. Et qualiter testm̄ per alias spēs mortis cōfirmetur, vel irritetur, dic vt hic per Mod. post Bart. & vt dicemus in l. eius qui. j. co. Sed de tertia spē mortis, quę dicitur meritoria, est tāgendum hic. Et primò est videndum, nunquid testamentū prius factum per ingressum religionis rumpatur vel irritetur. Secūdò, si nō rumpitur, vtrum possit reuocari post ingressum religiōis. Tertiò si nō reuocatur, vel nō pōt reuocari, vtrum executio dispositorū in tali testamento debeat fieri immediate post professionem, an verò debeat spectari mors naturalis. ¶ Circa primum adde dictis Bart. in aut. si qua mulier. C. de sa. san. eccle. inquantum ipse dicit, ꝙ si testator fecit testamentū, nō cogitans de ingressu religionis, & postea ingreditur religionē, videtur reuocasse testamentum ex eo, quia qui profitetur religionē, tacite vr̄ offerre se & sua, in §. illud. in aut. de mona. & in c. in præsentia. extrà, de proba. in nona q. vlti. col. quia ingredientibus. & sic conferendo bona sua præsentia & futura eccle. videtur reuocare testamentum: ar. l. si maritus. la ij. C. de dona. inter virum & vxo. & l. fideicommiss. §. si rem. ff. de lega. iij. ꝙ dictum istud procedit sine dubio, quando exprese contulisset monasterio se & sua, per iura alle. & per ea quę habentur in l. cùm maritus. §. fin. in glo. ff. de pac. do. & in l. Seia. de do. cau. mor. ff. in quibus patet, ꝙ do. cā mor. videtur reuocari in effectu, si donatum est legatū alteri: & hoc fuit dictū Ia. de Bel. refert Bart. loco alle. Sed quando is non dedicaret expresse sua, licet se dūtaxat: tunc verior videtur opi. quam sequitur hic Io. de Imo. qui refert Barto. ita simpliciter dicere, sed non recte, quòd nō videatur reuocatio testa. qa ex quo prius fecerat testamentū, dico ꝙ postea profitendo religionem, ne tollatur sua dispositio expressa pręcedens, non videtur offerre sua: quod probo ibi per tex. in l. fi. in prin. ff. de leg. ij. & quod ibi per Bart. nisi est casus singu. ꝙ licet clausula derogatoria pręcedens expressa tollat voluntatem sequentē expressam contra illā factam: hoc tñ nō operat clausula derogatoria tacite resultās ex mēte testatorum, & nō ex verbis. Sicut ergo tacita voluntas pręcedens non tollit sequentem, quam expressa tolleret: ita nec tacita, vel præsumpta sequens tollet pręcedentem. Secundò pro ista conclusione adduco tibi text. not. in l. fi. ff. de his quę in testa. delen. vbi probatur clare, quòd tacita ademptio

[a] ¶ Verbi. Adde eūdem in l. in substitutione. de vul. & pu. & ī l. cū stipulamur. circa fi. ꝺ ver. ob. & in l. coheredes. §. cum filiæ. in iij. colum. de vul. & pup. & quod dixi in apostil. in d. l. in substitutione.

[b] ¶ Morte. Adde Car. in cle. j. in j. co. vt lit. pen. ꝙ mors est triplex, immatura. s. iuuenū: acerba. s. infantium. natura & naturalis. s. senum.

hereditatis nūq̄ presumit̃, vbi pōt subesse alia cōiectura, siue alius intellectus. Sed in casu nostro potest esse, ꝙ ille qui professus est religionē, idcirco nihil de nouo disposuit de bonis suis, sed tacuit, q̄a sciebat iam esse dispositū, & dispositionē illam posse durare post professionē, dūmodo volūtas eius non esset cōtraria: ergo nō videt̃ reuocasse testamētū: ar. l. sicut. §. nō videt̃. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. Tertiò cōfirmatur ista opi. fortissima ratiōe: quia si videtur reuocasse testamentū, vt inquit Barto. quæro nunquid videatur fecisse nouum testamentum, vel nō. Si dicas ꝙ videatur fecisse, hoc est falsum, q̄a de essentia testamēti est, ꝙ nūcupet, vel scribat herede expsse, ipse testator vult. l. iubemus. & ibi no. C. de testa. Sed hic nullus reqrit̃ hæres scriptus vel expressus, q̄nimo bona trāsferūtur in cōsequētia ad monasteriū, & sicut accessoria professioni: secundū doc. in aut̃. ingressi. C. de sa. san. eccle. Aut dicis nō esse factū nouū testamentū, & tūc nō videt̃ potuisse reuocare, secundū regulā quæ est Insti. qui. mo. te. infir. §. pe. & tradit̃ in l. sancimus. C. de testa. nisi forte soluēdo istā rationē dicas, 5 †ꝙ sicut ad pias causas in fauorē animæ aliquis pōt testari nutu:[a] vt in c. cū tibi. extrà, de testa. in gl. & no. in l. j. C. de sac. san. eccle. Itē sicut verba enunciatiua omissa ꝑpter aliud in fauorē animæ inducūt vltimā volūtatē: vt in c. fi. & ibi no. extrà, de suc. ab intesta. ita posset dici, ꝙ ista tacita & accessoria voluntas sufficiat ad inducendū nouū testamētū, vt primū reuocet̃. Et quāuis ista ratio sic posset solui, mihi tñ placet opi. prædicta rationibus s. deductis, & maxime q̄a tex. in aut̃. de mona. §. illud. in prin. sic videt̃ dicere, ꝙ quælibet dispositio facta ante ingressum est rata. Et idē probat̃ in aut̃. nunc autē. & ibi per Bal. C. de epis. & cle. Vnde cū tex. non distinguat, vtrū cogitauerit de ingressu, vel nō, & nulla ratio vrget ad dicendū oppositū, stamus dispositiōi legis. Nō ob. id q̄d di. Bar. in loco alle. dū nitit̃ ꝓbare, ꝓpter dictionē, et, positā in §. illud. tex. velle, ꝙ idē operet̃ tacita obligatio, q̄d expressa. Istud ego cōcedo in casu illo, nō q̄ñ præcessit testm̄, in quo expsse loquit̃ litera: sed vbi testm̄ p̄cessit, tūc est alia rō rationibus supradictis. Nā illa ratio Inn. & glo. quæ dicūt, ꝙ testm̄ rūpitur quasi agnatione filij, q̄m monasteriū habebit̃ loco filij, si nihil fuit relictū monasterio ī testō, optime reprehēdit̃ ꝑ Bar. in loco alle. Et ego addo, & ostendo hoc nō esse verū alio modo: quia si monasteriū habet̃ loco filij, ergo ēt donatio facta inter viuos reuocaret̃ ipso iure post ingressum religionis: per l. si nunquā. C. de re. do. Hoc autē est falsum, & cōtra tex. iuncta glo. in §. illud. s. alle. ergo patet, ꝙ monasteriū, quo ad propositū, non habet̃ loco filij. Aduerte tñ supplendo aliquid ad ea quæ s. dixi: q̄a q̄ñ aliquis fecit testm̄, & postea expresse cōtulit bona sua, & se monasterio, tūc est verū, ꝙ vr̃ reuocasse testamētū[b] præcedēs, vt dixi, q̄ñ ingredit̃ religionē ex interuallo. Sed si incōtinēti ingredereť religionē, tūc nō vr̃ incontinenti corrigere seipsum: cōtra l. nō ad ea. ff. de cōdi. & demō. dicem⁹, ꝙ collatio expresse facta monasterio, videt̃ facta vsq̄ ad vitā ipsius cōferentis, nō post mortē. & hoc tenet Ant. de Bu. in c. in præsentia. de proba. licet remaneat aliqualiter dubius: facit optime q̄d no. Bart. in l. fi. §. j. ff. de cōdi. inde. Vbi aūt collatio nō eēt facta expresse, tenet ibi d. Anto. opi. quā s. tenuit, sed nō adducit ea quæ adduxi ad eius probationē. Et pro illa opi. bene facit text. in c. q̄a ingrediētibus. in ix. q̄ō. vlti. in ver. vlterius. vbi dicit̃, ꝙ ingressus monasteriū post professionē nō pōt vlterius testari: ex quo datur intelligi, ꝙ antè potuit, & valet testm̄. Circa articulū secundū fuerunt opi. nā Bar. in aut̃. si qua mulier. s. alle. distinguit, ꝙ aut aliquis ingreditur religionē oīno incapacē, puta fratrū minorū: & tūc non amplius poterit reuocari testm̄: q̄a cū frater minor habeatur pro mortuo, & nō sit habilis ad possidēdū aliquid in particulari, vel in cōi, sequit̃ ꝙ ista mors operat̃ eundē effectum, quē operaret̃ mors naturalis respectu bonorū testōris: ergo sicut testm̄ reuocaretur post mortē naturalē, ita non vr̃ reuocabile post talē mortē ciuilē: ꝑ ea quæ habent̃ in l. deo nobis. C. de epis. & cleri. & in l. ex ea pte. §. ij. ff. de verbo. ob. in quib⁹ cōcluditur, ꝙ q̄ñ mors ciuilis inducit oīno eundē effectū, quē naturalis, æquiparat̃ naturali. Aut aliquis ingredit̃ religionem, quæ potest habere propriū in cōi: & tūc tenē, ꝙ testm̄ pōt reuocari per l. sed non mors. circa mediū. ff. de do. inter virū & vxo. & l. cū pater. §. hereditatē. el j. ff. de leg. ij. Sed Ange. hic, & Io. de Imo. insurgūt cōtra istud secundū mēbrū, dicentes duplici rōne esse impossibile, ꝙ ista reuocatio possit fieri. Primò, q̄a iste monachus de nouo non posset testari: ergo nō posset reuocare testm̄: tenet consequentia, quia eadē ptās requiritur in differēdo actū, quę in cōstruēdo: vt l. iij. ff. de re iudi. & l. si vt ꝓponas. in fi. C. de nup. & in c. cū inferior. de maio. & obe. Secunda ratio est: primum testamentū nō reuocatur, nisi per cōfessionem secūdi: Insti. qui. mod. te. infir. §. pen. & plene per Bartol. in l. si iure. j. de leg. ij. Sed monachus de nouo non posset condere testamentū: vt in iuribus s. alleg. ergo non poterit primū reuocari. Do. Anto. in c. in præsentia. præalleg. simpliciter sequitur opi. Bar. lex tamen inducta ꝑ Bar. non videtur probare intentionē suam, secundū Ange. & Moder. hic, quia loquitur in donatione causa mor. quæ magis accedit contractui inter viuos, quàm vltimæ voluntati, secundùm glo. in l. ij. de do. præleg. ff. & Bald. hic. Vnde sicut deportatus potest alios contractus facere, qui sunt iurisgentiū: in l. si tibi mādauero. §. is cuius. ff. manda. ita videtur posse donare de nouo. Mihi placet valde opi. do. Barto. in isto secundo membro. & pro solutione argumentorū, quę fiunt in oppositum, dico breuiter, ꝙ in isto casu monachus poterit testari, & consequenter reuocando primū, facere nouū testamentum: quod probo, quia tex. in §. illud. in secundo responso, satis aperte demonstrat, ꝙ causa, propter quā monachus post professionē nō pōt testari, est, quia nulla habet bona, nec habere pōt. Sed ista ratio cessat in casu isto, vt manifeste ostendā: ergo videtur, ꝙ monachus possit testādo mutare primū testamētum. Quòd autē necessario debeat dici, monachū istū, qui fecit primū testamentū, saltē in extremo mortis articulo habere bona, patet, q̄a si nō censeretur hr̄e aliquid in bonis in illo extremo, ergo hæredes instituti in primo testamēto nō possent testō nō mutato effici dñi rerū hæreditatis ipso iure per aditionem hæreditatis: q̄a dñium rerū defuncti duntaxat ipso iure transit in hæredes. Quia igitur illo tēpore censet̃ monachus habere dominiū rerū suarū: ergo respectu illius tēporis poterit valere testm̄ secundū, reuocato p̄io modo. Pro ista cōclusione facit optime quod sin. no. Ioā. An. in nouellis in c. nō pōt. de præbē. lib. vj. vbi dixit ad propositū, ꝙ si psona inhabilis ad testandū ex priuilegio cōsequit̃ facultatē testandi: virtute talis priuilegij poterit testm̄ factū reuocare: nec mireris, ꝙ ille qui aliàs nō posset testari, nūc possit: q̄a multa cōceduntur inhabili in cōsequētia, quæ principaľr nō cōcederent̃: sicut est illud, ꝙ valet pactū de successione futura: vt l. si quis seruum. ff. de act. emp. & not. in l. fi. s. de pac. ad hoc facit optime tex. in l. is qui duos. in fin. ff. de lib. le. ¶ † Circa tertiū argu. ad de dictis doc. inquantū Moder. hic volūt ita intelligendo restringere dicta Ant. ꝙ si testator ingreditur regulā aliorū mēdicātiū, præter fratres minores: tūc fratres illi poterūt capere eius hæreditatē, & vēdere ius, & cōmoditatē vtēdi & fruēdi, quam habet in vita ipsius testō. Et cōsequēter inferunt ad aliam q. de qua statim dicet̃, ꝙ fundamentū ipsorū nō vr̃ verum nec iuridicū. dicunt eñ, ꝙ alij mēdicantes præter fratres minores, sunt quidē incapaces hæreditatis, & rerū immobilium, vt illa diu tenere nō possint: possunt tñ ita capere, vt vēdant, & pretiū cōuertant in suas necessitates, quia sunt mendicantes ex cōstitutionibus, quæ ita dicunt, & nō ex regula. i. non prohibentur ex suis constitutionibus capere nisi immobilia, vt ea diutius teneāt. Et profecto istud dictū esset concedendum, sicut dicit Bal. in aut̃. si qua mulier. q̄ñ consuetudo esset in ordine ita faciendi, & obseruandi. Sed remota ista cōsuetudine, vr̃ ꝙ istud dictū non procedat de iure, secundùm Bal. in loco alle. qui dixit se ita consuluisse, & ita tenere Fede. de Se. in consil. suis. Mouetur inter alia duabus optimis rōnibus. Prima est, quia tex. in c. nimis. in prin. de exces. prę la. dicit, ꝙ fratres minores & prædicatores sunt cōstituti in arctissima paupertate: sed si possent vendere bona immobilia, & hæreditatē, & prętiū cōuertere in vsus suos: vt dixit glo. in c. j. super ver. domū veterē. de reli. do. lib. vj. ista non diceretur arctissima paupertas. ergo videtur quòd hęc non possint. Secundò dicit ipse, & subtiliter, si fratres pñt capere hęreditatē, & sibi acquirere, ius directum hęreditatis semper remaneret penes eos: quod patet, quia vēdita hæreditate vel donata nihilominus hęres conuenitur à creditoribus hereditarijs: vt l. ij. C. de hęre. vel act. ven. & l. hęreditatem. & ibi per Barto. ff. de do. ergo remaneret ius perpetuo apud eos, quod est inconueniens, & contra eorū constitutiones. Sed huic secundę rōni pōt rñderi, quòd fratres sint prohibiti diutius possidere iura immobilia, propter emolumentum quod inde consequeretur contrarium paupertati & mendicitati, si remanet apud eos aliquod ius penitus inutile, ex quo non sunt omnino incapaces, perinde acsi nihil remansisset: nec locum habet prohibitio in tali iure: vt l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebel. & traditur per gloss. & Barto. plene in l. eam quam. C. de fideicommis. optime facit text. in l. male. aliàs, Sulpitius. ff. de do. inter virū & vxorē. vbi est, quòd q̄a donatio inter vir. & vxo. est prohibita propter emolumentum, quod inde sequitur: vt in l. sponsus. §. Marcellus. ff. de dona. inter vir. & vxo. ideo

a ¶ Nutu. Add Cal. in cōsi. vj. de testa.

b ¶ Testamentū. Vide Ro. in consi. ccxxxvij.

ideo valet donatio, quando donatarius habet rē donatā restituere alteri cū oī emolumento. Vnde ipse idē Bart. in l. cū quęstio. in fi. C. de leg. dicit, quod talibus mendicātibus possunt relinq immobilia, vt vēdāt & cōuertāt ī suas necessitates. & hoc dictū alle. hic aliqui Moder. & in l. cū acutissimi. in fi. C. de fideicō. in fi. dicit, quod filius ingreditur religionē fratrū prędicatorū, vel aliorū mendicātiū, præter fratres minores, faciet deficere conditionem appositam filio, si decesserit sine liberis: quā isti pnt capere bona immobilia, & vendere ex eorū consti. & hoc sequitur Io. de Imo. in l. Lucius. j. de hære. insti. Mihi aūt vr cōsiderandū in isto casu, quod si cōsuetudo, vel noua priuilegia, aut constitutiōes, cōcedunt expsse, quod isti pnt capere bona immobilia, & cōuertere ptiū in suas necessitates. Casus est indubitatus, quod bona ingredientiū applicabunt ipsis, sicut monasterio, quod possint habere propriā absolutionē: vt patet in iuribus, & cōtrariū in casu nostro erit dicendū, quod expectabatur mors naturalis, sicut expectabatur in tali monasterio: vt est casus clarus in auten. si qua mulier. de sac. san. eccle. in fin. Sed inspecta qualitate istorū mēdicantiū, secundū cōstitutiones, quas habebant tpe antiquo, post quas cōdita sunt iura vetera, & noua, nō vr posse aliter dici, quā dicat Bal. in aut. si qua mulier. qa pręsuppositis illis cōstitutionibus iura interpretant fratres pdicatores cōstitutos esse in arctissima pauptate. i. maxīa, qd verbum summus pontifex interpretat totalē expropriationē à bonis, & dnio, quod prohibentur tales habere: vt probat tex. in cle. exiui. §. cæterū. de ver. sig. Vnde p ista verba fratres minores, sicut nō pnt capere bona immobilia, & hęreditates: ita nō possunt recipe ptiū hæreditatū: vt est casus eadē cle. §. capientes. ver. nec licet. Ergo sequitur, quod nō possint capere immobilia, vt vendāt hereditates. Nec ob. quod ille tex. alle. loquit in fratribus minoribus: qa cōcedo, quod quasdā res pnt capere, quo ad dniūm, fratres pdicatores, quas nō capiūt fratres minores. Sed qa dnīū nō est illud, quod remoueat mēdicitatē immediate, sed vsus facti: iō dico, quod quantū ad pauptatē & mendicitatē, fratres minores & pdicatores sunt pares, qa non possunt capere bona ēt mobilia, q̄ faciāt eos nō videri mendicantes, siue eorū mēdicitatē. Quantū aūt ad expropriationē dnij, dico esse differētiā. † Præterea tex. in c. j. de reli. do. lib. vj. dicit, quod illi dicūtur mendicantes, [a] qbus incerta mendicitas tribuit victū. Sed istud nō posset cōtingere, si tales mēdicātes pnt retinere ptia magnarū hæreditatū, vel eas multi valoris cōuertēdas in necessitates suas, nō solū psentes, sed futuras, vt patet: qa isti non essent incerti, vnde viuerēt ad minus multū tps aliqn. Et hoc pbat tex. si bene inspicias in rōne sui, in eadē cle. in ver. rursus. vbi phibet fratres minores cōgregare ptinētia ad victū pro multis mēsibus, nisi sit verisimile, quod ab alijs eleemosynas nō inuenirent, qa p istā congregationē tollit illa incertitudo, de qua in d. c. j. Et quod ista cōclusio sit vera tā in pdicatoribus, q̄ alijs mēdicātibus, probatur p text. in c. consti. de re. lib. vj. vbi tex. dicit, quod phibitio facta fratribus minoribus, & pdicatoribus, quod non pnt recipe ad pfessionē expssam aliquē infra annū, quę fuit facta solū propter pauptatē, quā habebāt ēt in cōi. extendit ēt ad alios mēdicātes: qa in ipsis est simul & par ratio. Sed hoc esset falsum, si pnt capere bona mobilia, & pretia rerū immobiliū ad notabilē quātitatē: esset em tūc ista impropria mēdicitas, & valde leuior. Ergo dat intelligi, quod & isti alij mēdicātes sunt pares fratribus minoribus, & pdicatoribus, nec valet rnsio quorūdā, quos refert Ant. de Bu. in c. in psentia. de pba. q dicunt, quod si fratres pdicatores sint in arctissima pauptate, sunt tn nō ex regula, sed ex cōstitutionibus. Nā ista rnsio nō tollit, quod stātibus cōstitutionibus, & nō sublatis cōsuetudine, vel noua cōstitutiōe, verba supradicta nō importēt id qd dixi. Adde qd subtiliter & diffuse tradidit Ang. in disp. sua, quæ incipit, nobilis quidā genere. qui licet aliter concludat, quā ego dixerim, plus tn placet conclo p me posita. Cōis tū opi. quā sequit hic Io. de Imo. & d. Ant. in loco alle. est, quod in fratribus minoribus hæreditas deferat incōtinenti venientibus ab intesta. qa ibi nō pnt capere, ēt vt vendant, vt dictum est. Sed in alijs tenet cōiter, quod possint capere hæreditates, & immobilia, nō vt diu possideāt, sed vt vendant, & vertant in necessitates suas: & ex hoc infert ad casum nrm, quod fratres pdicatores & similes nō restituent hæreditates ingredientis incōtinenti, sed poterūt vēdere fructus percipiēdos, donec frater vixerit. Aduerte tn, quod glo. singularis & noua in ista materia in c. transmisse. qui filij sint legi. tenet expresse ēt, quod si religiosus ingrediatur religionē, quę habet propriū in cōi, hæreditas sit restituēda incontinenti hæredibus institutis. Sed ille tex. pōt aliter intelligi. De legitima aūt filiorū dicit Bald. in aut. si qua mulier. quod de æquitate canonica debet assignari filijs incōtinenti, per tex. in c. cū simul, extrà, de regula. Et hanc opi. sequitur domi. Abb. in c. in pręsentia. extrà, de pba. sed in d. c. cū simul. potius inclinat in oppositū, pter verbū, successio, quod est in tex. & hoc magis placet, & tenet Spe. in ti. de statu mo. §. j. ver. quod si inter. & Bar. in l. si quis à liberis. §. ipse rescriptum. ff. de libe. agno. & in d. aut. si qua mulier. vbi est casus, qui nō debet reputari esse correctus, si aliter pōt saluari: vt l. vnica. C. de inoffi. do. Item aduerte, quod Ioan. An. in addi. Spec. in tit. de sta. mo. refert Marti. de Fano disputasse, & hoc sequitur ibi, quod si ille qui fecit testm ex interuallo ante ingressum religionis, cōferat postea monasterio expresse se & sua, per istā collationē expressam nō reuocat testm ipso iure, sicut dixi superius in primo articulo, sequendo Bar. & d. Ant. Sed valet testm, & aditur hæreditas ex ipso: bona tn pertinebūt ad monasteriū iure donationis, illa videlicet, quæ cōpetebāt monacho tpe ingressus: sed non iura, quæ debebātur sibi sub conditione impleta post eius mortē, quia illa pertinebunt ad hæredes. Quod dictum est singulare, sed tn verior videt cōis opi. ¶ In glo. vlti. ibi: large dicitur testamentū. per hāc gloss. dicit Bald. hic, quod si notarius dicat in sua scriptura, talis volens condere testamentū, & postea nō ponatur in illa scriptura hęredis insti. nihilominus excusatur à falso, † quia largo modo codicillus dicitur testamētum. [b] Sed licet notarius cōiter ita excusetur, in dispositione tn iuris etiā nō odiosa, sed fauorabili appellatione testamenti, non veniet codicillus. casus est no. iuncta gloss. in ver. vel aliud. in l. j. in prin. ff. de tabu. exhi. Nā in materia stricti iuris istud est certū, secundū Bar. in l. ij. j. de lega. j. nisi in casu ibi posito per eū. ¶ In eadē gloss. ibi: vtilis ex testamento. pro intellectu huius gloss. vide quod traditur in simili in l. curatoris. C. de neg. gest. & in l. j. ff. de act. & obli. per Barto. ¶ In eadē rubr. ibi: vel tertio secundū Azo. Aduerte vltra ea, quæ diximus in glo. quia & ista diffinit, & illa, quā sensit iuriscon. vt s. declaraui, in effectu sunt idem. Sed cōtra vtrāq diffinitionē arguitur fortius. Et primò, quia istæ diffinitiones pręsupponunt, quod hæredis institutio cōpetat solū testa. Nam hoc videtur falsum, quia & miles pōt instituere hæredē in codicillis: vt l. militis codicillis. in prin. de testa. mili. Et potest dari hæreditas in codicillis venietibus ab intestato, ad tollendū primū testamentū. Barto. qui ita intelligit illū tex. in l. hac cōsultissima. §. fi. C. de testa. licet Bal. ibi reprehendat eū: sed de milite nulla est dubitatio. Cū ergo reperiat aliqua dispositio, quæ nō est testm, in quo est hæredis institutio: ergo sequitur, quod diffinitio non ostēdat solā qualitatē testamēti, sed etiā codicillorū. Sed ad hoc rndeo, quod secundū ius nostrū essentia & forma substantialis rei cōsideratur secundū id, quod inest ipsi rei regulariter, vt in pluribus. casus est expressus cum glo. sua in l. suus quoq. §. puto. ff. de hære. insti. Vn falsa est glo. parcat mihi sua reuerētia, in rub. ff. de vsufru. quæ dicit, quod id quod aliquo casu deest rei, non est de essentia rei. Secundò contra vtranq diffinitionem arguo sic: reperitur aliquod testamentum, in quo nulla solennitas penitus requiritur: vt patet in l. milites. C. de testa. mili. & no. in l. j. ff. c. quando miles [b] existens in prælio fecit testm: nā non requiritur tunc, quod testes sint rogati: & tn id dicitur testm, & simpliciter vocatur testm dispositio, quā facit testator inter filios, sine vlla solēnitate, secundū gloss. & cōiter doct. in l. filij. C. fa. er. ergo requiritur aliquod testamentū, quod nō est solēnis dispositio, sicut est testm ad pias causas, in quo valet institutio facta solo nutu, & sine vlla solennitate: vt statim dicā in l. seq. post Bald. Sed ad istud pōt rnderi dupliciter. Primò eo modo quo dixi s. quod satis est regulariter requiri solēnitatem. vel dic, quod etiam in casibus supradictis non deest solennitas substantialis. s. institutio hæredis, licet ista institutio aliqn fiat non solenniter. i. secundūm modum cōiter institutum: vt est, qn fit per nutum, vel quando dispositio ad pias causas esset captatoria. de quo in l. j. C. de sacrosan. eccle. ¶ In eadem gloss. ibi: & est quoddam intellectuale. & vult dicere, secundū Bald. quòd testamētum non dicitur ipsa scriptura testamēti, sed dispositio testatoris, quæ intelligitur per ipsam scripturam. Vnde duæ tabulæ simul scriptæ & signatæ sunt tamē vnum testamentum: vt l. vnum. j. eo. & Insti. eo. §. sed & vnum. Ex hoc arguit hic Bar. & sequuntur cōiter doc. quòd si statutum dicit, quod de quolibet contractu vel testō debet solui gabella, licet de eo contractu vel testamento fiant plura originalia simul, nō tamen soluetur gabella, quasi de duobus contractibus, sed de vno. secus habet, dicunt aliqui Moder. si statutum diceret, quod solueretur gabella de quolibet instro facto de contractu, vel alia dispositione: quia tunc tot sunt instrumenta, quot sunt corpora: vt l. ij. §. si plura. ff. quemad. te. aperiantur. Sed hoc dictū cū reuerentia non procedit: quia dato quòd essent duo instra, quæ tendunt ad vnum, & eundem effectum, & ideo inducantur

[a] ¶ Mendicātes. Qui autē dicant mendicantes, vide tu Cal. in consi. suis sub ti. de regu. & adde quod mēdicare est egere, & necessaria ad victū ab alijs q̄rere: vt p Ioā. An. Inn. in c. quorundā. de elec. in vj. nā vt ibi habet, mēdicare dicit à mēne, qd est defectus, vel luna quæ defect⁹ patit. de quibus etiā vide Cardi. in cle. j. de regu. in prin. vbi etiā quod mēdicātiū ordo, & pauperum ordo idem est.

[b] ¶ Testamentum. Adde Bal. in l. fi. in fi. C. q̄ edi. di. Adr. tol.

pro vno, quo ad gabellę sol. secundū Bal. not. declarantē in l. cū patrē. C. de iu. do. in fi. & hoc tenet Bar. in l. fi. §. licet. ff. de publi. vbi dicit, ꝙ si est soluta gabella cū pacto de vendendo, nō debet solui postea de cōtractu vēditiōis. Pro ista cōclusiōe facit optime tex. in l. j. §. si qs duob⁹. in secūdo. respōso. ff. de bo. pos. secūdū tab. vbi ꝓbatur, ꝙ duæ institu. hērdum factæ in diuersis tabulis eodē tpe, qa tēdūt ad vnū effectū. i. ad vnū testm̄, ꝗuis sint reuera dispōnes diuersæ, tū quo ad effectū iuris habentur pro vna. Sed adhuc relinquitur dubitatio, vtrū verū sit, quod hic dicit gl. & doc. ꝙ testm̄ dicatur quid incorporale, & intellectuale, quasi ipsa definitio sit testamentum, quę stat in intellectu, & non ipsa scrip. quia qn̄ scriptura est de essentia actus, vel substātia, nō vr̄ posse intelligi, sicut ea quæ requiritur ad eius essentiā. Vn̄ dicimus, ꝙ aliqn̄ scriptura requiritur ad substantiā actus, aliqn̄ ad necessitatē ꝓbationis: vt plene prosequitur Bald. in l. fin. ibi posita. C. si cer. pet. & inde est, ꝙ qn̄ scriptura est ď essentia actus, ꝓbato actu ꝑ testes presumitur interuenisse scriptura: vt est casus, quē ibi no. Anto. de Bu. ad hoc ī c. sicut nobis. de re. iu. Vn̄ impossi. vr̄ dicere, ꝙ testm̄ in scriptis sit absolutū aliquid intellectuale, & abstractū à scriptura, si scriptura est de substātia eius, tūc videtur resultare absurdū, videlicet ꝙ plura testā simul scripta nō sint vnū: quia non pōt negare, ꝙ scriptura sit diuersa, nec pōt dicere, ꝙ vere sint diuersa, sed habeantur pro vno, si recte inspicias, hoc est cōtra intentionē tex. in l. j. §. si quis in duobus. s. alle. vbi dicitur, ꝙ qn̄ vnus hæres insti. in duobus tabulis simul factis est vnū testamentū: & postea addit, ꝙ si duo hæredes instituantur in duabus tabulis simul factis, est vnū testm̄: & postea addit, ꝙ si duo hrēdes instituantur in duabus tabulis simul factis, habentur pro vno testō: & sic patet, ꝙ prīo casu nō fingit, quia dixisset eodē mō quo in secūdo, cogitandū est pro solutiōe. Sed tamē prout nūc occurrit, dic ꝙ capiendo scripturā materialiter hic, prout significat. s. solos characteres literarū, sine dubio duę tabulæ habent duas diuersas scripturas. Sed capiendo formalr, & in sensu composito, scriptura prout est oratio scriptura aliquid significans, videtur dici, ꝙ cùm ista & ista scriptura cōtineat idem, proprie erit eadem scriptura. Et per hoc sit expedita difficilis lex.

SVMMARIVM.

1 ☞ Testatoris inhabilitas superueniens post testamentū factum, irritat nonnunꝗ testamentum ipso iure.

2 Testis deponens de furore, & sanitate mentis, debet etiā non interrogatus reddere causam, aliàs dictum suum est nullum.

Neo qui. Hoc dicit: Sufficit tpe testī testantē esse mēte sanū, licet nō corpore. Non diuiditur, qa breuis est. ¶ 1 † In glo. ibi: sed illud in hærede, hoc in testāte. Dy. & Bar. hic addēdo ad glo. dicunt, ꝙ etiā aliqn̄ testōris inhabilitas superueniens post testm̄ factū irritat testm̄ ipso iure: vt patet in gl. l. eius qui. §. j. j. eo. vbi deportatio superueniens post testm̄ inualidat testm̄: vn̄ dicunt ipsi secundū glo. in l. j. §. exigitur. ff. de bo. pos. secundū ta. ꝙ aut inhabilitas supuenit absꝗ delicto testatoris, & tūc nō vitiat testm̄: vt l. qui in ptāte. in fi. j. e. aut contingit ex delicto testōris, & tunc vitiat testm̄: vt in l. eius qui. præalle. Tu declarādo eorū dicta dic, ille casus procedit, nisi testator mutet statū capite diminu. transeūdo in ptātē alterius: tunc em̄ semp inualidatur testm̄, & tn̄ ibi nō est delictū: vt l. qui ex liberis. §. testō. ff. de bo. pos. secundū tab. & plene in l. j. §. si filius. ff. de leg. iij. Et tangitur in l. si arrogator. ff. de adop. Item aduerte, ꝙ licet testōr factus prodigus videatur mutare conditionem, & sit inhabilis ex suo delicto, tamē causa inhabilitandi non est delictum, nec inhabilitatur in pœnā, sed in sui fauorem, quasi demens: vt l. j. ff. de cur. fu. & l. is qui. §. j. ff. de tu. & cura. da. ab. Et ideo testamētum factum ab eo non irritatur: vt l. is cui. j. eo. Et quia hic fit mentio de furioso, seu de furore & sanitate mentis, occasione hinc sumpta, quærit hic Baldus & Moder. nisi notarius in testamento ita dicat, Titius sanus per dei gratiam, licet corpore languens: vtrum per ista verba enunciata à notario probetur sanitas mētis. In qua quæstio. cōcludit Baldus, referendo etiam Cyn. ꝙ verba ista notarij non probant testatorem esse sanum mente, cùm esse sanum vel furiosum non percipiatur immediate ☞ per sensum, † non videtur ꝙ notarius de his quæ immediate non possit percipere per sensum visus vel auditus, possit attestari,[a] licet Ioan. de Imo. doc. Moder. hic dicit posse sustinere, quòd assertioni notarij credatur: quia licet notarius non videatur rogari à testatore de hoc, ex natura tamen officij publici, quod cùm suscipit notarius iurat bene, fideliter, & legaliter instrumenta conficere, videtur esse sibi credendum: quia non diceretur legaliter cōficere testamentū, si sciens aliquem esse furiosum, scriberet eius testamētum. & ideo vr̄, ꝙ de his quæ pertinent ad officiū suū sibi credatur: vt l. j. §. qui æs. & ibi per Bar. ff. de offi. pręfe. vr. & l. diuus. ff. de custo. reorū. & no. in c. qm̄ contra. de proba. & plene in c. cū parati. de appel. Sed hæc dicta videntur præsupponere dictū Cy. & Bal. non esse bene intellectum. Verūtn̄ priusꝗ declarē vel approbem illud, rn̄deo formaliter ad rationem prædictā. & dico, ꝙ in his quæ non sunt leuis præiudicij, nō creditur officiali referēti factū alienū, sed suū, sic secundū Bar. in locis allegatis, & Ioā. An. in ti. de cita. §. j. in addi. magna. Vnde cùm posset facere testm̄, vel nō posset, nō sit leuis præiudicij, sequitur ꝙ nō crederetur notario ratione sui officij. Et dato ꝙ alius crederetur, nihilominus isto casu nō pōt credi. qđ declaro primò ex intentione Bald. & Cy. qui sentiunt, ꝙ cùm notarius possit esse rogatus solùm de his quæ percipit visu, vel auditu: vt no. declarat Ioan. An. in addi. Spec. in ti. de instru. edi. §. restat. ver. sed quero. & ista non possunt percipi immediate per sensum, vt dictū est. sequitur ꝙ de his notarius non poterit attestari, & inde est, 2 † ꝙ testis qui deponit de furore, & sanitate mētis, & similibus animi qualitatibus, debet reddere cām etiā nō interrogatus: aliàs dictū suum est nullū,[b] secūdùm Inno. in c. cū cām. de testi. & Bal. ista dicta referentē in l. cū em̄. §. vult igitur. ff. de transac. & in l. solā. in prin. C. de resti. & in l. furiosum. in vlti. col. C. de testa. Sed ista conclusio, quæ est verissima, cōfirmatur fortiori rōne, & noua: quia cùm testator sit sanus, vel æger aīo, hoc est qualitas & dispositio naturalis, in qua dixit singu. Nico. Mate. quē refert Bal. ī rub. de fi. instru. in ij. char. C. ꝙ de qualitatibus & rebus naturalibus non pōt notarius conficere instrm̄, intellige ad inducendū effectū, qui non pendet à ptāte partis, vel partiū rogantiū notariū: ita sing. declarat Ioā. An. referens dicta prædicti Nico. in ti. de instru. edi. §. postꝗ. ver. item nunꝗ. Sed quòd testator possit facere, vel nō facere testm̄, hoc nō pendet à volūtate ipsius testatoris, sed ab ordinatione l. vt in l. si quæramus. j. eo. Ergo ēt si testator expresse rogauerit notarium, vt scribat, ꝙ esset mente sanus: ista nihil prodesset, & quāuis testis posit deponere de sanitate corporis per aspectum: vt l. j. C. de mendicā. li. xj. & ibi per Bart. & per eundē in l. quæsitū. in fi. ff. de re iudi. tn̄ notarius ipse non posset etiā rogatus à partibus cōficere instrm̄ super sanitatē, vel ægritudinē, ad inducendū effectū, qui non pendet à ptāte partiū. Si tn̄ opi. Io. de Imo. esset vera, dicūt quidā Moder. ꝙ vr̄ superflua: quia aut apparebant coiecturæ furoris, in cōtrarium nō stabitur assertioni notarij, vt ēt sentit Io. de Imo. aut nō apparebunt, & tūc cùm quilibet præsumatur sanę mētis, nisi aliud probetur: vt l. quidā in suo. j. de condi. insti. & l. nec codicillis. C. ď codi. superflua erit assertio notarij. Sed pōt dici, saluando prædictam doctrinam, ꝙ assertio notarij pręualebit pręsumptionibus, quæ aliàs facerēt pręsumi de furore, nisi essent ita euidētes, ꝙ cōfunderent assertionem notarij. Secundò adde dictis Bar. & doc. hic, inquantū Bar. tractando de probatione furoris dixit, ꝙ furor probatur per peritos. i. per medicos, vel per alios & signis & actibus. Et ex verbis his restaret duplex dubitatio. Prima est, vtrum ad probandum aliquem fuisse furiosum tēpore actus, sufficiat probare, ꝙ aliquando ante actum cœpit furor. Secunda, si apparet testamentum factū ab illo, qui habebat dilucida interualla, vtrū præsumatur factū tempore furoris, vel tempore sanitatis. Super primo dixit Bar. in l. j. ff. de bo. pos. infan. & furio. delata. ꝙ oportet probare aliquem fuisse in furore saltem per plures menses, vt postea præsumatur continuasse in furore: nam si non probatur fuisse in furore tanto tēpore, nō probatur pręsumptiue ꝙ pręsumatur cōtinuasse vsꝗ ad tps actus. Pro primo dicto alleg. tex. in l. j. ff. de cura. fu. Pro secūdo tex. in simili in l. pretia rerum. in fi. ff. ad l. Fal. vbi probatur, ꝙ ad probandum rem nunc valere, tantum nō sufficit probare, ꝙ per vnum diem vel duos prius tantum valuit. Sed tex. in l. j. ff. de cura. fu. licet dicat, ꝙ tādiu durat cura furiosi, quandiu rediuerit ad sanitatem: non tamen declarat, vtrum furor præsumatur durare, quo ad validandam vel inualidandam dispositionem, quam fecit olim furiosus, sicut est testamentum, in quo curatoris autoritas non habet locum: vt s. dixi in rubri. Item tex. in l. pretia rerum. loquitur in qualitate de sui natura de facili variabili: quia frequenter, vt re ipsa videmus, variantur pretia rerū: vt etiā dicit tex. in l. pretia rerū. Sed qualitates simul inhęrentes animo regulariter pręsumūtur durare: vt l. iij. §. queri pōt. ff. de suspe. tu. & plene per Bart. in l. si prius. ff. de no. ope. nun. ergo nō est eadē ratio. Vnde tex. in c. x. c. andicas. expresse probat, quòd furor pręsumitur continuatus, si semel cœpit aliquis facere. Et hanc sententiam sequitur glo. & omnes doc. ibi in c. fin. de succes. ab intesta. Et ista opi. vr̄

a ¶ Attestari. Vide Ludo. Ro. in cōsil. cccvj.

b ¶ Est nullū. Adde idē tenentē d. Bart. So. cōsi. xlij. inci. in cā rest. in inte. ver. j. est in j. parte. vbi nōnulla no. ad materiā, & vide eū in cōsi. clxxj. inci. diu ꝑfecto. ver. multū. et in ij. pte. vbi ꝙ si testis deponat vidisse hominē furiosum, qa faciebat actus furiosorū, licet iudicari videatur, tn̄ ꝙ probat.

opi.vr verior:sed Bar.alibi dixit vnū,qđ est mirabilius,† ꝙ nullo modo ex furore pterito simpliciter presumit̄ furor adesse tpe actus,nisi sit probatū,ꝙ nulla erat spes sanitatis:[a] ita dixit ipse sing.per illū tex.in l.si cum dote.§.si maritus.ff.so.mat.& tenet Ange.expresse in consi.suo cxxxvj.in vlti.articu.& hāc doc.sensit Bart.in simili in l.ij.in fin.ff.de iudi.solu. vbi videt̄ inferre,ꝙ in qualitatib⁹ variabilib⁹, vbi dicit̄ probari qualitatē adesse certo tpe,nō sufficit ꝓbatio ꝑsumptiua ex præterito.facit optime tex.cū ibi no.ad hoc in l.multis.C.de li.cā.Sed quia ista sunt contra regulas iuris s̄.deductas, & cōtra ea quæ tradunt̄ in l.siue possidetis.C.de proba.vbi plene per Bar.ideo placet mihi sing.opi.cano.nisi forte probarē per peritos in arte,ꝙ ille furor accidens,qui præcesit,habuerit causam, quæ verisimiliter non debuit diu sustinere: vel ꝙ potest illud accidens aliquando defuisse, more sani hominis cōualescēdo.Nō ob.tex.in §.si maritus,qa illa cōsideratio, vtrū sit spes conualescētiæ,vel nō,habet locū,quo ad hoc non dissoluatur vinculum matrimonij,quod est de iure naturali, & res multū fauorabilis.& etiā miserationis causa,qa æquissimū est,ꝙ maritus ꝑticipet calamitatē vxori, vt ibi dicit text. Sed quo ad præsumendū,vel nō præsumendū furorē durare, nō loquitur illa l.vnde standū videtur iuribus s̄.allega.¶ Circa secundū arti.fuerunt tres opi.Vna fuit Spec.in tit.de proba.§.j.ver.pone quidā.qui finaliter concludit, ꝙ illi qui fundant intentionē suā super furore,vel super sana mente,incūbat probatio alterius istarū qualitatum.Vnde secundū eum, si ego volo infringere actū alicuius,qa tpe actus erat demens, mihi incūbet probatio.Si verò hæres insti. in testō petat hęreditatē,tanq̄ si esset testm̄ factum ab habili, & nō à furioso:& tunc incumbet sibi probatio ꝙ testator fuerit sanæ mētis:per l.actor.C.de proba.& per l.ei qui dicit.ff.eo. Alia fuit opi. Pe.de Ancha.in cle.j.de homi.qui dicit se rn̄disse de facto,ꝙ quia semel furiosus præsumitur continuare in furore, vt dictum est in illo ar.præsumetur actus factus tpe furoris. Sed istud repugnat rationi cum reuerentia:quia ex quo præsupponitur,ꝙ iste aliquando redibat ad sanitatem, & habebat dilucida interualla:iuxta l.cum alijs.C.de cura.fu.videtur sublata illa præsumptio furoris præteriti ex consuetudine variationis.Vnde Bal.attingens istam q.in l.furiosum.C.eo. distinguit, quòd aut actus sit ꝓximus tpi furoris.i.paulo an, vel paulo post,& tunc ex qualitate actus præsumatur fuisse sanæ mentis,vel non:aut fuit celebratus ex interuallo remoto,& tunc in dubio præsumatur fuisse sanæ mentis. Ego fateor de plano,ꝙ vicinitas temporis furoris coadiuuaret alias probatiōes,& faceret eas magis verisimiles:nō tamē p solam vicinitatē,cōiunctā etiā cum leuibus præsumptionibus,iudicarem actum esse factum in furore.Et probo istam conclusionem ex his quæ habentur in l.ij.C.de peti.hæredi. in text. & glo.& quæ tradit Bart.no.per illum tex.in l.non solū.§.sed vt probari.ff.de no.oper.nun.vbi dicit,ꝙ quando actus potuit fieri tempore prohibito,& permisso, in dubio præsumitur factus tempore permisso ad euitandum delictum.Si ergo dicamus in proposito,quòd in dubio sumatur factus actus tēpore,quo habens dilucida interualla erat sanę mentis, vt sic actus magis valeat,quàm pereat:iuxta l.semp in stip. de reg. iur.& l.Gallus.§.quidam recte.ff.de lib.& posthu. Et ad materiam nostrā vide text.& quod ibi no. in c.filij.de hęre.lib. vj. adde tex.no. in l.diuus.circa medium.ff.de offi. pręsi. qui probat,quòd in dubio delictū videtur commissum tpe furoris,ad hoc vt delinquēs interpretetur nō deliquisse:& sic potest dici,ꝙ actus legitimus censetur factus tēpore sanę mētis, vt sic actus magis valeat,quàm pereat.Tangit etiam Bal.hic, vtrum testamentum ad pias causas possit fieri nutu. & tenet quòd sic, per c.cùm tibi.de testa.& hęc est communis sciētia, cùm testator disponat ad pias causas.Sed si disponat instituendo locum pium,nō tunc,licet ipse teneat hic quòd testamentum sit nullū,per l.iubemus.C.de testa. Multi tamen tenēt, ꝙ de ęquitate cano.sit contrarium,quę esset seruanda in terris ecclesię:de quo dic vt plene scribunt Moder.in c.cùm tibi. præalle.& vide quod no.in l.j.C.de sac.san.eccle.

SVMMARIVM.

1 Solennitas quę in testamentis seruatur, introducta est in fauorem publicum.
2 Solennitas testamentorum an tolli possit per pactum priuatorum.
3 Statutum vel consuetudo per quod inducitur,quòd testamētum fieri possit cum minori solennitate,quàm sit statutum à iure,an valeat.
4 Consuetudo inducitur ab habente iurisdictionē,& ab eo qui potest leges condere.
5 Pro delicto vnius non est puniendus alter.
6 Imperator nūquid possit post mortem patris legitimare filium spurium,nō obstante quòd fuerit adita hæreditas per venientes ab intestato.

Testamenti factio. Diuidit̄ ista l. Quia primò ponit vnū dictū.Secūdò ibi:& iō.ex illo aliud dictum infert.¶ †Prīo not.ibi:publici iu.&c.ꝙ solennitas quæ seruat̄ in testamētis,est introducta in fauorē publicū.Prin.em̄ fuit inducta,ne cōmitterent̄ falsitates ī testis, & sic aufert materiā delinquēdi:vt l.fi.C.de fideius.& ꝙ hoc vr̄,ꝙ consuetudo vel statutū nō valeat,diminuēs solennitatē testi,qa daret materiā delinquendi:de qua q.tangit hic Bart. aliqd,sed plenius Moder.post Bal.& Ange. & plene dicetur de ea super gl.¶ †Scđò not.in ver.sic & iō. & semp tene mēti,ꝙ causa ꝑpter quā solēnitas testamētorū nō pōt tolli per pactū priuatorū,est,qa fuit inducta ad vtilitatē publicā:& sic videt̄ à contrario sensu,ꝙ qn̄ solēnitas esset introducta fauore partiū,vel forma,dūmodo nō sit forma substātialis, partes possent ei renunciare,nisi imbecillitas cōsilij impediret renūciationē,sicut in muliere,& minore,& filiis. Doc. tn̄ hic, & in l.nemo pōt.de lega.j.& in l.ius publicū.ff.de pac.dn̄t simpl̄r,ꝙ dispōni facta .s.solēnitati actus,nō pōt renūciari:quod an sit verū,dicā in fi.glo.¶ †In glo.j.ibi:vel quāto.tangit hic Bar.& post cū alij scribentes illā q.no.de qua plenius posuit idē Bar.in l.j.[b] C.de sum.tri.& fide catho.videlicet vtrū valeat cōsuetudo,vel statutū,p qđ inducitur,ꝙ testm̄ possit fieri cū minori solēnitate,q̄ sit statuta à iure,veluti cū minori numero testiū.& tenet vbiq; Bar.& Bal.& Ang. hic, & in l.sed ī ca.ff.de legi.ꝙ tale statutū valeat,licet Iac.de Are.& Io. An.in addi.Spec.ī ti.de instru.edi.§.cōpēdiosa.ver.seruū quē. tenuerit cōtrariū.& do.Ant.de Bu.& Abb. Moder.in c.ij.ex trā,de ꝓba.vbi plene scripsi de isto arti.Ioan.aūt de Imo.hic multis verbis sequit̄ sn̄iam Io.An.ꝑdictā cōtra cōem sn̄iam legistarū,fundamētū ipsorū ꝑcipuū est in l.fi.C.de test. quā inducūt dupliciter.Et primo inducit d.Abb.in d.c.ij. quia in illa l.dicit̄,ꝙ rustici iuxta antiquā cōsuetudinē pn̄t testari,dum modo adhibeāt ad minus quinq; testes,si plures hr̄i non pn̄t.Et sic patet,ꝙ limitat̄ cōsuetudo rusticorū, & reprobat̄, quantū reqrebat minorē numerū q̄ quinq; testes. ergo ibi est clā derogatoria cōsuetudinis,& cōsuetudo sequēs,vel statutū nō valet:vt l.eos.§.j.C.de vsur.in aut̄.nauigia.C.de fi.Sed ista inductio nō vr̄ bona,secundū Bar.in l.oēs populi.in prin.ff.de iusti.& iur.& Bal.in d.l.fi.& in l.j.C.quæ sit long. cōsue. qa ibi loquit̄ de cōsuetudīe,q̄ añ illā l.nō valebat:qa villę & oppida ciuitati subiecta nō hn̄t iurisdictionē,secūdū Bar.in l.j.in prī. ff.de dā.infec.vn̄ nō poterant statuere vel inducere cōsuetudinē,qa†consuetudo inducit̄ ab hn̄te iurisdictionē,& ab eo qui pōt leges condere[c] de iure ciuili : vt patet in l.de quibus.circa mediū.ff.de legi.& ibi p Bal.Nō ergo reprobat̄ ibi cōsuetudo valida,secundū hūc modū inducēdi:sed potius approbat̄ consuetudo inualida certo mō.Vn̄ Io.de Imo.hic inducit illum tex.melius ꝑ ista opi.dicit̄ em̄ in secūdo rn̄so illius l. ꝙ p istā l.nō derogat̄ iuri cōi in locis,vbi viget sciētia lr̄arū. & postea sequit̄ in tex.in illis verò locis,vbi nō est iuris scientia, volumus antiquā consuetudinē antiquorū seruari. Vn̄ pōderat,dicit ipse,ꝙ in isto ver.in illis.est dictio aduersatiua, vero.de cuius natura est,ꝙ aduersat̄ præcedentibus:vt l.j.§. sed & cū.ff. ne qs eū qui in ius vo.est vi.exi. de istis aduersatiuis vide qđ tradidit Barto.post glo.in l.hoc amplius.§.de his.ff.de infec. Vn̄ si in illo ver.confirmat̄ cōsuetudo rusticorū : ergo in alijs locis infirmatur.Et sic per hāc rōnē ipse tenet opi.Io. An. & Iac.de Are.nec ob.rn̄sio quā fecit Bar.ad d.l.in l.j.C.de sum. tri. dum dicit sequendo Cy.& Pet. in l.dudū. de contrahen. emp.ꝙ licet lex illa tollat cōsuetudinē præteritā,nō tn̄ ꝓhibet futurā:nam secundū hoc l.fi.esset imposita verbis,qualiter in ptāte rusticorū fuisset, vel aliorum sublata consue.præterita inducere nouā. Præterea si lex ibi dānat cōsuetudinem præteritā,tanq̄ non rōnabilē,non est rō,cur ex mente l. non videatur velle prohibere eandē de nouo induci. Vn̄ cū mens l.sit attendenda prin.vt l.cùm mulier. sol.mat.ff.& l.noīs & rei.§.verbū.ff.de ver.signi.& in c.intelligentia.eo.tit.satis vr̄ à l.prohibita cōsuetudo futura.Et hāc opi.sequitur do. Abb. in d.c.ij.volēs in effectu,ꝙ clausula derogatoria respiciens cōsuetudinem præteritā, videatur etiam tollere futuram,per ea quæ tradit Bart.in l.de quibus. ff. de legi. & in l.omnes populi.ff.de iusti.& iu.in j.q.prin.Vnde infert,quòd non valet consuetudo, vel statutum tollens solennitatē numeri testium requisitam à iure, nisi forte statutum vel cōsuetudo hoc disponeret ex noua causa, vel ex antiqua, non considerata

[a] ¶ Sanitatis. Vide eūdē d.Feli. in l. j. §.eadē.j.de ver.oblig. in vlti. col. vbi se referendo circa hanc materiā ad id qđ hic dixit,approbat id qđ ibi, scripsit enim sibi plus placeat, & ideo ibi vide.

[b] ¶ In l.j.Et ibidem vide eundē d.Frā. Are.& d.Ias.May. in xxxiij. col.ī ver. circa primum.

[c] ¶ Condere. Adde idē tenentē do.Mari.Soci. pulchre & no.in cōsil.vij.in c. nūc quęsitorū. per totū.in j.par.

à legislatore, de quibus verisimile est, ꝙ si considerasset, aliud statuisset in illo loco, p l. si hoīem. ff. mã. Sed huic inductioni põt dupl'r rñderi, defẽndẽdo cõem sñiam legistarũ, ꝙ in l. fi. §. allẽ. secundũ istã inductionẽ esset clau. dero. tacita, nõ expssa, quæ nõ operat̃ tacitã vim, sicut expssa, vt sequẽs dispõ sibi nõ preiudicet: vt est casus no. in l. fi. in prin. ff. de leg. ij. per quem tex. ita tenet Bald. in cl'a derogatoria legũ in l. humanũ. C. de legi. Secũdò dico, & magis formal'r, ꝙ si cõsuetudo illa rustico rũ eẽt valida de se, tũc forte de ꝓprietate sermonis procederet inductio. s. facta. Sed cũ illa cõsuetudo de se esset nulla, lex non facit ibi de cõsuetudine mentionẽ ad aliquẽ iuris effectũ, nisi forte quasi de cã inductiua illius l. Vñ pinde est, ac si simpl'r in pte dixisset, in locis insignibus seruet̃ ius cõe: sed in rusticanis possit fieri testm̃ corã quinq; testibus. Et isto mõ intelligendo inuenies, ꝙ dictio, vero, aduersabit̃ ad ius, & factũ pcedẽs. Ad ius, qa disponit aliud iuris in rusticis, aliud in alijs locis. Ad factũ, qa hic disponit de testõ facto in loco rustico, & ibi disponeret̃ de testõ facto in loco insigni. Et ꝙ ista sit in tẽtio illi⁹ l. patet ex eo, qđ dicit̃ añ ver. ĩ illis quoq;. ĩ locis insign. vbi sunt periti. illa l. nihil intẽdit inducere noui vltra ll. veteres, sed p leges veteres ordinãtes solẽnitatẽ testamẽti nõ erat apposita cl'a derogatoria ad cõsuetudinẽ: ergo manifeste dat̃ intelligi, ꝙ illa dictio, vero, nõ reꝓbat cõsuetudinẽ legitimam, quæ eẽt in locis insignibus. Vel dic, & formalius, ꝙ dictio aduersatiua sequens aduersatur ad ea, quæ sunt expssa in cl'a præcedenti: sed ad ea quæ non sunt ibi expssa, nõ põt aduersari. In cl'a aũt precedenti, versi. in illis verò, nõ fit mentio alicui⁹ cõsuetudinis: ergo ad illã nõ aduersat̃ oratio sequẽs. Et si diceret̃, qđ ergo operabit̃ spãliter in rusticis illa l. si valeret testm̃, & in locis insignibus, stante consuetudine? Respondeo tibi, ꝙ approbat cõsuetudinẽ rusticorũ, quæ aliàs non est valida de iure: aduersatur præcedentibus in hoc: qa in locis insignibus, vbi nulla est cõsuetudo valida, non poterit fieri testamentũ sine iuris solennitate, sed in rusticanis poterit fieri ex priuilegio illius l. licet eorũ cõsuetudo nõ esset valida. Et vltra q. prædictã tangit hic Bar. & Moder. posteũ, nũquid valeat statutum, quo disponitur, ꝙ possit aliquis instituere filiũ spuriũ hæredẽ, vel aliquid sibi relinquere, quod relinqui non põt de iure cõi. Et in effectu cõcludit, & post eũ Bal. & Ang. hic, ꝙ istud statutũ nõ valet. Vnde alibi dixit idẽ Bart. ꝙ etiã si statutũ imponat pœnã allegãti nullitatẽ talis statuti, nec illud statutum pœnale valebit: vt ipse no. in l. Seius & Augerius. in prin. ff. ad legẽ Fal. & hanc sñiam sequitur Bal. in l. oẽs populi. in prin. iij. chartæ. ff. de iusti. & iure. Si aũt statutũ auferret iurisdictionẽ iudici, vt nõ posset cognoscere de nullitate statuti, quid iuris? tunc dic vt sing. tradit Bar. qui solus declarat istum articulũ in extrauaganti, quoniã nuper. sup verbo, nullæ. dixit etiam singulariter Fede. de Senis in suis consilijs, quẽ refert & sequit̃ Bal. ĩ l. cõsulta diualia. C. de testa. ꝙ eps põt mandare iudici seculari sub pœna excõicationis, ꝙ nõ seruet istud statutũ, quia dat materiã delinquẽdi: vt j. videbis, & hanc sñiam Bar. sequũtur cõiter doc. & maxime Bald. in l. j. C. đ sum. tri. vbi diffuse tractat istum articulũ, & in l. j. C. de iure anu. aur. & in alio loco statim allegabit̃. & Pet. de Anc. eleganter referens dicta consiliũ in regula, possessor malæ fi. in fi. de reg. iur. hoc ẽt sequit̃ Io. de Imo. Rationes eorũ potissimæ sunt istę. ¶Prima ratio, qa istud statutũ videt̃ esse cõtra ius diuinũ: dicit̃ in Gene. ca. xxj. ꝙ nõ erit hæres filius ancillæ cũ filio liberæ; quę verba tñ trãsumptiue ponunt̃. xxxij. q. iiij. c. dicat aliquis. & q. ij. c. omnis. Sed contra ius diuinũ statutũ non disponit, nisi ex causa. Et vbi aliàs reperitur dispẽsatũ, vt plene declarat Bart. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. ergo videt̃, ꝙ istud statutũ non valeat. & fuit ista ratio dñi Recuperij de sancto Miniato, q in hoc articulo consuluit. Sed ista ratio paru vrget, secundũ Io. de Imo. qa præcepta iudicialia legis veteris non obligant in l. noua, vt in c. translatũ. de consti. & no. in d. §. his ita. & per Tho. in secunda secũdæ. q. centesima. iiij. articulo. iij. Vnde statutũ hodie nõ vr̃ contra l. diuinã, secundũ eũ: sed ipse nõ fuit recordatus, ꝙ hanc autoritatẽ allegat & approbat Apostolus ad Galatas iiij. c. vñ ista respõsio nõ est sufficiẽs. Possumus tñ dicere, ꝙ Aplus ibi vtitur exẽplo allegato, propter id qđ figurabat ipsum exẽplũ, nõ propter ipsam figurã. ¶Et ꝙ istud statutũ nõ sit cõtra ius diuinũ, patet: qa si esset cõtra ius diuinũ, tũc etiã princeps non posset legitimare istos spurios, dispẽsando cõtra pceptũ diuinũ, quo aliàs reperit̃ dispensatũ: tñ põt, vt est casus in c. per venerabilẽ. extrà, qui fi. sint legi. & tenẽt oẽs. Itẽ nõ valeret lex principis, secundũ hoc, quæ tñ valet, vt statim dicã in secundo ar. ¶Secundò arguũt ipsi sic: lex quę prohibet spurios institui &c. fuit facta ad refrenationẽ cõcupiscentię peccati; vt l. fi. circa mediũ. C. de nat. lib. & in auť. qui. mod. na. effi. legi. §. si gs ergo. Statutũ ergo qđ permittit spurijs posse relinq. vr̃ dare materiã delinquendi, & resoluere frena cõcupiscẽtiæ: ergo nõ valet: vt l. conuenire. ff. de pac. dota. & l. si vnus. §. illud nulla. ff. de pac. in c. ex parte. de cõsue. & optimus tex. in c. inter dilectos. de exces. prælã. Et hanc rõnẽ multũ cõmendat hic Io. de Imo. & Bald. in loco alle. Sed ista ratio nõ vr̃ sufficiens, sicut ipse Bal. met perpẽdit in l. j. C. de sum. tri. præalleg. quia si statutum istud nutriret peccatũ, sicut hic nõ posset disponi à statuto, ita non posset disponi à l. cõi. quia ẽt lex cõmunis nutriens peccatũ nõ est seruanda: vt in c. fi. de præscri. & ibi not. & tamẽ secundũ Bal. in loco alle. imperator ipse hoc posset statuere legẽ condẽdo. Sed hãc obiectionem soluit ipsemet Bal. in l. eã quã. C. de fideius. in pen. char. vbi concedit de plano, ꝙ legẽ gñalẽ non possit facere princeps, ꝙ spurius succedat, nec etiam possit legitimare filios spurios alienæ natos, qui tpe legitimationis nõ essent cõcepti ratione prædicta. Sed mihi placet magis dictũ in l. j. prælle. qa pro ipso est casus, nõ cauillando literã, in auť. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. in ver. nõ vtẽdo perempta est. vbi tex. dicit, ꝙ Constantinus promulgauerat quãdam l. sup spurijs, ad quã imperator non habet respectũ, quia nõ vtendo pempta est: & sic dat̃ intelligi, ꝙ anteq; tolleretur per non vsum, erat valida. Præterea hoc probatur alia rõne, qa etiã institutio filiorũ naturaliũ fuit inuenta ꝓpter refrenãdam cõcupiscẽtiã. s. ꝙ nõ valeret: vt probat̃ in iuribus s. all'. & tñ imperator cõstituit legẽ vniuersalẽ sup naturalibus, & etiã in futurũ generãdis, ꝙ p oblationẽ curiæ tunc efficient̃ legitimi; vt in auť. qui. mo. nat. effi. sui. §. primus modus. ergo & similiter videnť posse statuere contra legẽ prohibentẽ spurijs relinqui. Præterea si statutũ non valeret, quia nutriret pactũ: ergo nõ valeret dispositio iur. cano. quæ permittit talibus filijs relinqui alimẽta, qa daret materiã delinquẽdi, cõtra c. cũ haberet. de eo qui du. in ma. quã pol. per adul. Vnde ego vidẽs ꝑplixitatẽ istorũ iuriũ, cõsiderabã: & credo ꝙ verissimũ sit, ꝙ l. disponẽs aliqđ ad fauorẽ delinquentis, per quẽ dat̃ materia delinquendi, nõ est honesta, & per cõsequens nulla. iiij. di. c. erit aũt lex. Sed si disponat principal'r ad fauorẽ alterius, qui nõ est particeps delicti: tunc ista l. est tolerabilis: quia licet rõ suadeat aliqñ, ꝙ pœna tpalis imponat̃ alicui pro altero, vt sic delicta magis coërceant̃: vt patet in l. si quis. C. ad l. Iul. maie. & in c. vergentes. in fi. extrà. de hære. & probat̃ hic optime in casu nostro. xv. q. vlt. c. cũ multæ. tñ regulariter hoc non admittitur: imo vt in pluribus inuenitur, †ꝙ pro delicto vnius nõ punitur alter[a] etiã filius: vt l. j. C. ne. fi. pro pa. In casu aũt nr̃o pater est ille, qui peccat, nõ filius qui generat̃. lvj. di. c. nũq;. & c. nasci. Vñ dicitur ibi, ꝙ peccatum adulterij nõ imputatur filio genito. & nõ probabiliter tolerari põt, ꝙ filijs spurijs possit aliquid relinqui: licet ista l. det materiã delinquendi parentibus, qui potuerunt de dilecto suo aliter puniri. Tertia ratio principalis est, quia tex. in corpore, in auten. qui. mo. nat. effi. sui. §. fi. habet clausulam derogatoriã ad statuta futura; prohibet enim s. filijs spurijs aliquid in eorũ fauorẽ statui vel concedi: hoc autem ex illo tex. inducitur diuersis modis. Nam Cy. vt refert hic Barto. dicit, ꝙ cũ in præcedentibus §. sit positus modus legitimandi filios per oblationẽ curiæ, non legitimat spurios: & sic videtur reprobari statutũ ciuitatis, inquantũ vult spurios legitimare. Sed iste nõ est sensus illius legis: quia oblati curię nõ legitimãtur beneficio statuti, sed beneficio legis, quæ legitimat filios oblatos curiæ: vt patet in §. j. in auť. qui. mo. na. effi. sui. Vnde ibi nõ prohibet̃ editio non statuti, sed solũ declaratur, ꝙ princeps l. suã non vult extendi ad istũ casum: nõ tamẽ negatur, quin & ipse princeps possit nouã legẽ cõdere si vult; & etiã inferior, q aliàs possit legẽ condere. Et ideo dixit Hosti. no. & sequit̃ ibi Ant. de Bu. ꝙ princeps sine dubio põt per l. suã habilitare natos ex damnato coitu: quod ego dixi cõtra Bal. in arti. præce. Et probat: qa etiã de iure ciuili concubinatus erat peccatũ, licet non puniretur pœna aliqua in foro contentioso: ita probat tex. satis clarè in auť. qui. mo. na. effi. in princi. ibi: non enim vltimo & c. vt ibi declarat glo. & in alio loco in ver. libidinẽ concupiscentię. alia iura vide per Ho. in loco alle. Alij, vt Bal. & Io. de Imo. singu. dicunt, ꝙ in §. fi. prohibet̃ statui super istis: sed qualiter hoc eliciant ex tex. nõ ostendunt. Et pro intelligẽtia, ꝙ ille tex. hæc nõ dicat, aduerte ad verba ipsius: dixit ẽm Imperator, quòd spurios & natos ex damnato coitu non vult aliquid ad præsentem l. habere per participium, quę verba non significant: vt s. dixi, & nunc dico clarius, videlicet quòd non vult sibi supplicari pro legitimatione istorum; item quòd non vult in l. s. per omnia ipsos comprehendi, inquantum. s. erant inuẽti aliqui modi, per quos aliquis fieret legitimus ipso iure.

Ex quibus

---

a ¶Alter, Et an & qñ vnus pro alio puniri possit, vide tu Fely. in c. grauẽ. de sen. excõ. añ fi. in ver. item tãgit hic Inno.

Ex quibus verbis satis clare liquet intelligenti, ꝙ quantū ad legitimationes faciendas per rescriptū, illa l. videtur habere clausulā derogatoriā: sed quantū ad excludendū spurios à legibus, quę faciunt naturales legitimos ipso iure: illa verba nō sapiūt clausulā derogatoriā, sed hoc dicūt, quòd l. s. posita in naturalibus nō extenditur ad istos. Vnde quidā alij cōsulentes, quos refert Anto. de Bu. in c. per venerabilē. qui fi. sint legi. inducūt aliū text. q melius facit in auē. q. mo. na. effi. le. §. q̄m. in fi. vbi text. dicit, ꝙ nati ex dānato coitu nō cōprehenduntur sub illa lege, nec est eis participāda vlla clemētia: & sic videtur prohibere aliquid concedi in futurum. Ista tamen ratio est mens illius literę: sed vult dicere, ꝙ nō debētur eis alimenta: sicut declarat tex. in §. fi. sępe alle. Vnde relinquitur vna sola ratio, quæ videt̄ sufficere: quia sicut j. ostendā, iste casus videt̄ reseruatus principi, & sic inferior nō pōt sup eo statuere: & est idē dicere in effectu, qđ dicit ratio præcedens, ꝙ tex. in cor. prohibet inferiorē statuere super hoc. Et quamuis inductiones prædictæ nō sufficiūt ad probandū, hæc cōclusio tñ est vera, ꝑ text. in auē. qui. mo. na. effi. sui. §. illud. ibi: sicut em̄ sunt modi. & ibi ꝑ nostrū rescriptū, iuxta l. j. C. de iu. anu. aureo. Dicit enim text. in d. §. illud. ꝙ sicut inducti sunt certi modi, ꝑ quos serui restituuntur ad ingenuitatē: ita pōt induci, vt naturalis restituat̄ ad iura legitimorū, ꝑ rescriptū principis. Vnde pōdero ibi, primò ꝙ restitutio legitimi sit ad instar & similitudinē serui, qui restituit̄ naturalibus: ergo vt similitudo sit vera & propria, oportet ꝙ omnis qualitas quę est in illa restitutione hic videat̄ repetita: vt l. in testamēto. ff. de cō di. & de. Sed restitutio naturaliū in seruo nō fit ꝑ inferiorem à principe: vt probat̄ in l. j. præalle. ergo nec legitimatio filij. Et si hoc est in filio naturali, multo fortius in spurio, in quo est lōge maior ratio: & hoc probat tex. in ver. ꝑ rescriptū nr̄m. q. d. nō per aliū: qa qđ de vno cōceditur, de alio videt̄ denegari: vt in c. nōne. de præsum. & l. statuliberū. §. j. ff. de leg. ij. & l. cùm prætor. cū alijs si. ff. de iud. Et hāc rationē misit Ia. Bu. in cōsi. suo alle. text. in §. si quis ergo. in cor. qui. mo. na. effi. legi. qui nō ita bene facit, sicut text. præalle. Et quia sola ista ratio facit, ꝙ statutū nō valeat: ideo si esset populus, qui haberet regalia, vel ex cōcessione principis: vt dicit gloss. de ciuitatibus Lombardię, in auē. de defen. §. interim. vel præscripsisset facultatem istā legitimādi spurios spatio tēporis, cuius nō est memoria: vel si populus nō recognosceret superiorem, & esset quasi in possessione libertatis, bene facere posset idem, quod posset princeps. Casus singularis est, & vnicus, qui hoc probat: & ibi cū no. do. Ant. ad hæc in c. per venerabilem. §. insuper. ver. licet. qui fi. sint legi. & ibi istas cōclusiones prolixius sequitur do. Anto. Aduerte tamen, quòd dum dicit ibi, quòd Bar. in l. j. de sum. trini. tenet, ꝙ istud statutū valeat, sed non extendatur extra territorium, non dicit verū: imo dicit, ꝙ nō vult decidere tunc vtrum valeat. Sed posito, quòd valeat, dicit ꝙ non extenditur extra territorium, nec legitimum habet effectum, nisi quo ad patrem, qui facit legitimari. Vnde iste non erit legitimus consanguineus, siue agnatus testatoris: & hoc dicit Barto. in l. diui. C. de natu. libe. & tenet Ange. consi. suo xvij. Ad materiam vide quod no. Bal. quē alleg. hic aliquis modus in l. fi. C. de na. libe. & in l. j. C. de his q̄ pœnæ no.

6 ¶ † Extra glo. tangit hic insignis doc. Pau. de Ca. vnā q. in qua alias dicit se cōsuluisse, an imperator possit legitimare filiū spuriū post mortē patris, nō obstante ꝙ fuerit adita hæreditas per venientes ab intestato [a]. Et dicit distinguendū esse, vtrū sit translatum dominiū in hæredes per apprehensionem rerū hæreditariarū, vel simpliciter ex sola aditione. Nam primo casu dominiū videtur acquisitum de iure gentiū, licet titulus acquisitionis sit de iure ciuili, id est testamentū, quod est publici iuris. i. ius reipublicæ Romanorum: vt l. j. §. j. ff. de iusti. & iur. sicut dicimus in stipulatione, ꝙ quamuis sit inducta à iure ciuili, traditio tamen quæ fit virtute stipu. acquirit dominium de iure gentiū. Et ideo in isto casu videtur dicēdum, secundùm eum, ꝙ princeps non possit dominium quæsitum de iure gen. sine causa auferre: vt plene traditur in prima constitutione Digestorū. per Bar. & in c. quæ in ecclesiarū. de cōsti. ꝑ Inno. Secūdo casu videtur, ꝙ imperator possit dñium quæsitū ex sola aditione auferre: quia est quæsitū de iure ciuili, secundùm glo. in l. j. ff. de acquirēdo re. do. ergo pōt auferri à principe, etiā sine causa: vt plene traditur in locis alle. in l. fi. C. si contra ius vel vti. pu. Tu autem aduerte primò, inquantū dicit, se non vidisse istud aliàs tactum. Nam hoc tangit Bald. expresse in duobus locis, videlicet in l. rescripta. in vlti. col. C. de preci. impera. offe. vbi expresse determinat, ꝙ imperator non pōt legitimare filium post aditā hæreditatem ab agnatis: qa cùm sit eis quęsitū dñium de iure gē. nō pōt auferri sine causa: esset autē causa legitima, secūdùm eū, si pater iussisset in testamēto filiū legitimare, vel aliter ordinasset. Idē & multo extēsius tetigit Bal. in c. domino quæ. hic finitur lex, deinde incipiūt cōsuetudines feudi. vbi videtur tenere, ꝙ imꝑator possit, si vult, auferre ius quæsitū ex aditione per legitimationem: dicit tñ ibi singulariter, ꝙ si rescindit̄ aditio, hæredes nō teneant̄ restituere fundū medij tēporis. Bar. autē videt̄ tenere primū dictū in l. Gallus. §. qđ si tantū. in vltimis verbis quæstionis. ff. de lib. & posth. vbi plenius dicet̄ de materia. Sed forte intellexit iste egregius doc. ꝙ in isto puncto nūquam fuit considerata distinctio facta per eū: quæ tamē distinctio non videt̄ vera, nec bene fundari: quia licet ex testamento & alijs titulis introductis à iure ciuili trāsferatur dominiū ipso iure in aliquē, dūmodo sit dominiū directū, sicut transfert̄ per aditionē hæreditatis dñium, nō dicit̄ minus de iuregentiū, quāuis modꝰ trāsferēdi sit ciuilis. i. inuētꝰ à iure ciuili: ita declarāt omnes doc. quos Bar. refert & sequit̄, reprehēdendo gl. ibi positā in l. ex hoc iuregē. ff. de iusti. & iur. & ideo Bal. bene dixit in d. l. scripta. ꝙ dominiū per aditonē quęsitū erat de iuregen. ampliꝰ dicò, vel etiā si esset trāslatū dñiū vtile, & nō directū, sicut cōtingit, q̄n dominiū transfert̄ ipso iure ex ti. ꝑticulari, secundū gl. no. in l. fi. in gl. sup ver. in rē. C. de sac. san. ecc. quam, vt audio, d. m. allegauit pro sing. Sed aliā habes in auē. donationem. C. de iure do. & tex. clarū in l. j. ff. de do. quæ sub mo. qđ quidē dominiū vtile est de iure ciuili, & nō de iure gen. vt solenniter declarat Bal. reprehendēdo gl. in l. ex hoc iure. præalle. adhuc tamē istud dominiū non possit auferri à prin. sine causa: vt est casus sing. quē ibi no. Bar. ad hoc in l. ij. aliàs iij. in fi. C. de fun. pa. lib. xj. Et bene facit tex. & qđ ibi per Bal. in c. j. de natu. feu. & ista sufficiāt pro nūc in isto arti. quia plenius sum dicturus in §. qđ si tantū. & ad q. præcedentē, in qua disputat̄ de validitate statuti legitimādi spurios: vide Bart. oīo, cuius dicta optime faciūt pro conclusione, quam s. tenuit in l. non ambigit̄. in vlt. q. ff. de leg. vide etiā quod singulariter ponit Io. An. in ti. de succes. ab inte. §. j. ver. sed ex facto. vbi refert Hostiē. in summa, qui fi. sint legi. col. pe. ver. quid si imperator. dicētem per l. vniuersalem nō posse statuere, ꝙ filij spurij possint succedere patri, quia darēt materiā multorum delictorū. Sed cōtrarium tenuit in c. lator. qui fi. sint legi. s. dixi, qđ concedo esse veriꝰ ex his quæ dicta sunt in illa q. tāgit etiā hic Bal. & post eum Io. de Imo. nunqd pacta facta inter duas ciuitates subiectas possint alterari & tolli ex ordinatione superioris: quod est addendū ad ea quæ tāgit Bal. in l. oēs populi. ff. de iusti & iur. in illa q. vtrū l. quę trāsiuit in cōtractū, possit reuocari. vide gl. fin. in cle. dudū. de sepul. in ver. pacta. quę dicit, ꝙ summus pontifex pōt facere nouū statutum, per qđ præiudicet pactis & cōuentionibus inuitis inter ecclesias sibi subditas: quæ glo. sic limitatur secundùm Io. de Imo. s. subsistente legitima causa.

a ¶ Ab intestato. Vide tu dominū Ale. de Imol. in l. j. §. fi. de quæstio. & plenius in l. cùm hæres. de acqui. pos. & Paul. de Cast. in cōsil. cv. & in consil. ccxxv. & Dy. in cōsil. xxj.

SVMMARIVM.

1 ☞ Exceptio prima quæ opponi debet, cū agitur de validitate actus, debet esse exceptio impugnans personam.
2 Exceptio proponi debet ordinate, non præpostere.
3 Excōmunicatus an possit facere testamentum.
4 Statuto stante, per quod disponitur, quòd testamentum valeat corā quinq; testibus, nō habet locū hoc in testamēto cœci.

SI quæramus. Hoc dicit: In consideratione validitatis testamēti, primò est quærendū de habilitate ꝑsonæ testātis, & postea de solennitate. Secunda ibi: deinde.

1 ¶ † Not. quòd prima exceptio, quæ debet opponi, cùm agitur de validitate actus, debet esse exceptio impugnans personam, etiam si sit exceptio peremptoria: idem probat̄ in l. liber. C. de peti. hære. Vtrū autem exceptio inhabilitatis, de qua hic, possit opponi ante litē cōtest. in vi declinatoriæ, tangit hic Bart. de quo dicetur plene in gl. ¶ In gl. j. ibi: est enim peremptorium. vult dicere secundùm istum modum loquendi, ꝙ ista est exceptio peremptoria, quæ ante oēs alias exceptiones peremptorias prima contra testamentum debet opponi: vt l. liber captus. C. de peti. hære. Et sic videtur tacite sentire, ꝙ ista exceptio, testator erat inhabilis ad testandum, non pōt opponi in vi declinatoriæ ante lit. cōte. ad impediendū processum. Et hoc tenet hic Bar. expresse: contrarium tenuit tamen ipse idem in l. liber. præalleg. Et hāc secundam opi. Ioan. de Imo. coadiuuat doctrina, quam posuit Bar. in l. cùm quærebatur. ff. iudi. sol. vbi dicit, ꝙ omnis exceptio, per quam concluditur agentem non habere actionem ipso iure, pōt opponi ad processum ante litem contestatam. Hanc tamen opi. non firmat ipse pro vera, per tex. in c. j. de lite cōte. lib. vj. qui solùm ponit certas exceptiones, secūdùm eum, quæ possunt opponi ad

processum; & sic de alijs respicientibus merita causę, videtur
negare, ꝙ possint ad processum opponi. Tu verò cōsidera tex.
fortius, qui dicit incip, ꝙ propter exceptiones litis finitæ nul
la alia exceptio, aut defensio, respiciens merita causæ, pōt op-
poni. Verbū autem, defensio, positum post verbum, exceptio,
nihil aliud pōt significare, quàm exceptionē offensionis, & fa
cti, qua præsupponit actionē extinctā ipso iure: vel si pōt si-
gnificare aliud, ad minus de proprietate verborū etiam hunc
casum, quia verbū, defensio, est generale ad omnē allegationē,
quæ fieri pōt in fauorē rei: vt declarat idē Bar. in l. j. §. j. ff. q̄d
vi aut clam. Et ideo gl. ibi super ver. defensionis, quæ tollit si
ne dubio actionē ipso iure. Vnde pro concordia aliquorū iu-
rium, quæ s̄. allegabuntur vltra doc. videt̄ esse distinguēdum,
ꝙ aut exceptio quæ cōcludit agentem nō habere actionē ipso
iure, cōstat notoriè iudici ex deductis corā eo ante litem con-
testa. & tunc iudex incontinēti possit repellere agentem, &
multofortius pars poterit hāc exceptionem opponere. Casus
est no. in c. ad dissoluendū. in primo responso. de despō. impu.
Et etiā ita intelligo tex. quē reputo sing. in ista materia in l.
Pap. in §. si quis impubes. ff. de inof. testa. quem Bar. ibi not.
ad hoc, in ver. non admittendū. & inde est, ꝙ qñ reus ante lit.
contest. comparet, offerat pecuniam quæ petit̄, non absoluit̄
diffinitiue, sed ab obseruatione iudicij, & impedit̄ processus
ad vlteriora. Insti. de perpe. & tēp. ac. in fi. & l. si reus paratus.
cum materia. ff. de procu. & q̄d no. Bar. in l. interdū. in §. fin.
ff. de ver. obl. Ita etiā intelligit tex. secūdùm vnam lec. positā
in gl. in l. si oleum. §. si tu seruū. ff. de dolo. nā hoc ipso ꝙ reus
rem soluat corā iudice, notoriū efficit̄ actionē non cōpetere:
& ideo impeditur processus ad vlteriora. Aliquādo opponit̄
ista exceptio, & opponēs offert se paratū eam probare: non
tamē ex deductis in iudicio adhuc est no. iudici: & tūc licet ꝑs
velit ꝓbare incōtinēti, videt̄ ꝙ non sit admittēda per tex. prę
alle. licet Bar. contrariū teneat vbiꝗ, præterquā hic: sicut ipse
ponit elegāter in l. nā & postea. in prin. ff. de iureiu. Et aliqd
tangit in l. si pupilli. §. videamus. ff. de nego. gest. pro opi. sua
non habes meliorem tex. in quē in d. §. si quis impubes. pro-
pter q̄d sequeret̄ opi. suā in locis alleg. nisi tex. vrgeret in d. c.
j. †Et qa hic dicit̄, ꝙ exceptio debet ꝓponi ordinate, & non
præpostere[a]: ideo hinc sumpta occasione, q̄rit Barto. & Mod.
post eum, vtrum si peruertit̄ iste ordo, vel omittit̄, valeat pro
cessus: & in q. quam Bar. format in omissione ordinis causæ
exceptionū perēptoriarū, sto secū: sed inquātū ipse sentit, dū
alle. l. ait p̄tor. §. permittit̄. ff. de mi. ꝙ valet ꝓcessus, licet nō
pronūciet̄ super emergēti. i. super exceptionē declinatoriā re
spiciētē ꝓcessum: hoc reuocat̄ hic in dubiū, per Bal. & alios,
qui cōtra Bal. alle. tex. in c. exhibita. extrà, de iudi. quāuis ibi
sequit̄ opi. Bar. de qua hic plenius per eum, & Mod. nō tñ for
maliter respondet ad dictam decretalem. Vnde Ange. hic, &
Io. de Imo. sequēdo opi. Bar. in effectu ponunt regulā, & tres
fallentias. ¶ †Regula est, ꝙ si iudex opposita exceptione de-
clinatoria procedat ad vlteriora in causa prin. incōpatibili, cū
obiectu exceptionis: valet processus, quia ꝓcedendo ad vlte
riora tacite videt̄ reijcere exceptionē: & si pronūciaret sup ea,
valet processus: vt in c. ex parte. extrà, de appel. quem tex. hic
adducunt Mod. hic tñ secundùm eos fallit in tribus casibus.
¶ Primus est, ꝙ quando iudex sic procedendo excederet for-
mam mādati & cōmissionis sibi factæ, tunc em̄ processus est
nullus: vt in c. cùm dilecti. de rescrip. & in c. venerabili. extrà,
de offi. dele. & ita intelligit Ang. tex. in c. exhibita. pręalleg.
¶ Secūdus casus est, quādo iudex ꝓcedēdo ad vlteriora omit
teret substātialia iudiciorū: verbi gratia, si reciperet testes li. nō
conte. vt est casus in versi. vel eorum altero. in d. c. exhibita.
¶ Tertius, qñ esset opposita exceptio incompetentiæ iurisdi-
ctionis: quia tūc si iudex procederet in causa prin. parte absen
te, non valeret ꝓcessus, etiam si pronūciaret se iudicē compe-
tentem: vt no. In. in c. si præterea. de dila. & tenet ipse idem
Ang. & cōmuniter oēs doc, in l. ij. ff. si quis in ius vo. non ie. Si
autem pars esset præsens, tunc per ꝓcessum ad vlteriora vi-
deret̄ pronunciari tacite super exceptione: & valet processus
parte nō appellante: per tex. cū gl. in l. ij. §. si dubitet̄. ff. de iu-
dic. Sed tu aduerte ad intellectū text. in c. exhibita. ꝙ si rectè
ponderetur ille tex. non apparet, quòd iudex simul ꝓcesserit
super exceptionibꝰ declinatorijs, & causa prin. licet interlocu
tus sit se velle procedere. Vnde intelligo per illā interlocuto-
riam nihil aliud significari, nisi quòd iudex volebat procedere
super principali, reseruatis exceptionibus declinatorijs: verba
enim sententiæ debent impropriari, vt saluetur intentio, se-
cundùm glo. in l. puto. in prin. ff. fami. ercisun. & in l. sed & si
possessori. §. sane si iurauero. ff. de iureiurando. hanc autem re
seruationem potest iudex facere. Sed quādo sumus in iudicio
ordinario, & pars offert se paratam probare exceptionē suā,
iudex reseruando grauat partē: & ideo in casu d. c. valuit pro-
cessus, sed pars potuit appellare, vt colligit̄ in c. ad dissoluen-
dum. de despon. impu. & quem no. glo. & doc. in c. cùm con-
tingat. de offi. dele. & Bal. in l. j. C. qui accu. non pos. Vnde pa
tet ex præmissis, sicut dicūt hic aliqui Mod. & bene, ꝙ in ca.
exhibita. processus non erat nullus ex illo capite: nam respō
sio d. Ang. quā sequit̄ hic Io. de Imo. non placet quibusdam
Mod. in c. exhibita. & rectè, quia non censet̄ data noua forma
per illa verba, vocatis vocādis iudicibus delegatis: qm̄ illa clau
sula inerat tacite de iure cōmuni: ergo expressa non dat nouā
formā mandato: vt plene dixi in l. j. s̄. eo. in q. de falsa causa ex
hæredationis: & plene declarat Bal. in l. non dubiū. C. de legi.
Præterea etiā si illa clausula induceret nouā formā, illa forma
fuit obseruata per ptes saltem tacite: nā tex. non sine ministe
rio dicit, ꝙ iudices peruertūt iuris ordinē. opi. tñ ista, ꝙ valeat
processus, si nō appellatur, videt̄ procedere de iure ratione prę
dicta: quia iudex procedēdo ad vlteriora tacite videt̄ pronū-
ciasse super exceptione opposita. Vnde falsum est dicere, ꝙ
ordo sit omissus vel ꝑuersus: vt patet ex his quæ no. Bar. in l. à
procedente. C. de dila. & Bal. in l. j. C. de ordi. iudi. in vlt. colū.
tenuit expresse, ꝙ ideo processus valet, quia iudex proceden-
do ad vlteriora tacite videt̄ pronunciare super exceptionibꝰ
declinatorijs. Et ista dicta procedunt in iudice, ꝙ iudex prius
cognouisset super exceptione ꝓposita: quia tunc procedendo
ad vlteriora tacite interloquit̄. Casꝰ est no. & ibi gl. ordi. in c.
cùm super. de offi. dele. prout declarat glo. ibi in ver. interposi
ta. & idem esset, qñ iudex procederet ad vlteriora parte præ
sente, post exceptionē oppositā: quia in istis interlocutorijs,
in quibus cōiter non agit̄ de graui præiudicio, propter pręsen
tiam, vel citationē partis, p̄sumitur causę cognitio, secundùm
Bald. no. in l. perēptorias. C. sen. rescin. non pos. & bene facit
quod tradit Bar. in l. prolatā. C. de sen. & inter. Sed vbi iudex
incontinēti exceptionē nō admisisset, & ad vlteriora procede
ret, tūc ista ratio doctorū nō esset sufficiens: quia licet videret̄
& ita faciēdo tacite ꝓnunciare super exceptionibus, ista pro
nunciatio esset nulla ipso iure. Casus est sing. in terminis in l.
ij. §. si dubitet̄. in ver. cau. cognita. de iudi. per quem text. ibi
determinat Bal. allegans Inno. in c. præterea. in vlt. col. de di.
Et hoc consonat regulis iuris cōis, quia vbicunꝗ interlocuto
ria cōtinet præiudiciū partis, non potest ferri sine causæ co-
gnitione: vt l. à procedente. C. de dila. & l. ea quæ. C. quomo-
do & quādo iu. vnde semper requirit̄ citatio partis, secūdùm
Bar. in l. quod iussit. ff. de re iu. & clarius ponit Ang. reprehē
dendo dicta Inno. in l. recusare. in prin. ff. ad Treb. & d. Ant.
similiter reprehēdēs illa dicta c. ij. extrà, de test. quæ dicta In.
posuit in c. auditis. de procu. Si ergo ꝓnunciatio est nulla, se-
quitur ꝙ adhuc exceptio pendet, & non est reiecta: ergo non
poterit procedi super principali: & si ꝓcedatur, processus erit
nullus: & ita tenet Bal. in d. §. si dubitetur. Hoc etiam in isto
casu tenent hic aliqui Mod. per glo. in l. j. C. de ordi. iudi. quæ
dicit, ꝙ impendēte exceptione declinatoria iudex nō pōt pro
cedere ad vlteriora in causa principali. similē gl. habes, quam
ipsi non allegant, in l. arbitro. ff. qui satisda. cogan. nec obsta
præmissis text. in c. interposita. in princip. de ap. vbi si iudex
non admisit partem volentem probare suā exceptionem, di-
citur quòd pars potest appellare, & iustificat suam app. etiam
si non probat suam exceptionem circa merita causę: sed solū
hoc, q̄d voluit probare, & non fuit admissa: & sic patet, ꝙ ibi
iudex reijcit exceptionem sine causæ cognitione. nā respon-
deo, quòd etiam ab actu nullo potest pars releuare se appel-
lando: vt patet in c. exhibita. in fi. de iudi. & not. in c. dilatio.
de appel. nam per hoc infertur, quòd pronunciatio nō sit nul
la: licet Bar. aliter videatur inclinare, & sentire in d. l. à proce
dente. de dila. & sine dubio, si nō esset alia ratio, quam videre
tur iudex tacite pronunciasse in prædictis casibus, male pos-
set sustineri communis opinio. Sed est alia responsio, quam
assignat hic Bald. & dicit se audiuisse in voce à Bart. legente
istam l. in l. ab arbitro. ff. qui sat. cogan. quæ est talis, quia licet
iudex peruertat ordinem iuris procedendo prius super prin.
quāuis exceptio declinatoria sit reiecta, ista tamen peruersio
non vitiat processum; quia regulariter ordo nō censetur esse
substantialis, qui debet seruari in præparatorijs iudiciorū: al
legat Spe. in secunda parte sui operis ita tenentem. Tu vide
eundem Bal. in aut. generaliter. C. de epi. & cler. vbi secūdùm
Pe. tradit eandem doctrinam: excipit tamen oblationem li-
belli, quæ est solennitas: vt in aut. offeratur. C. de lite conte.
& plene in c. fi. de re iu. lib. vj. & in l. prolatam. C. de sen. quā
exceptionem ponit etiam Io. de Imo. hic, addens aliam, quā-
do non conceditur dilatio deliberatoria petenti: alleg. gl. nc.
xvij. quæst.

[a] ¶ Præpostere. De quo vide late per Fely. in c. suborta. in iiij. colū. cum se. de re iudi.

xvij.q.iiij.c.vxor Felicis.quam glo.alle.Bald.in l.ij.C.de epi.
au.Illam glo.non affirmo pro nunc:redeundo autē ad propo
situ nostrū, dico ꝙ quamuis in præmissis casibus iudex nō po
tuerit tacite pronunciare,rejciendo exceptionē: tamē ex ista
secūda ratione, quia non est peruersus ordo substantialis, ista
opi.cōmunis potest sustineri:pro qua Bal. dixit esse casum in
terminis in l.liberto.§.fi.ff.de neg.gest.vbi patet,ꝙ licet alle
garētur causæ absentiæ,propter quas petebatur differri sentē
tiā:nihilominus valet sententia, & processus,si iudex proces-
sit ad vlteriora,omissa cognitione emergētis. Ille tñ tex.pos-
set restringi,quādo iudex cognouisset de ista allegatiōe. Sed
pro perfecta declaratione articuli quærit hic Io.de Imo.quid
si iudex simul & semel procedat sup vtroq;?Et in effectu con
cludit,ꝙ aut cōtrarietas oritur ex parte rei excipientis : verbi
gratia,quia reus petit , vel cōsentit simul & semel procedi in
prin.& in declinatoria,nec actor aduersatur:& tūc secundùm
eū procedit iudiciū,per ea quæ tradit Bar.in simili q.in l.natu
raliter.§.nihil cōmune.in ij.q.prin.ff.de acqui.pos. vbi dicit,
ꝙ in quibusdā casibus valet ꝓcessus sup actionibus cōtrarijs,
si procedit̄ parte nō opponēte.Sed ista allegatio est minus ge-
neralis,quātū ad casum nostrū,ex dictis Bar.ibi:& Bald.in l.
ordinarij.C.de rei ven.colligit̄ totū oppositū:videlicet, ꝙ qñ
quis ꝓsequitur duo cōtraria in eadē instātia,repellit seipsum,
& processus est nullus in isto casu,sicut est in casu sequēti,qđ
ipse fatet̄:videlicet qñ actor vellet procedi sup negocio princi
pali,& reus cōtradiceret:de quo hic latius ꝑ eū. Et ad primū
arti.quē s. scripsi,videlicet nūqd exceptio cōcludens nō cōpe
tere actionē ipso iure,possit opponi ad processum. adde, ꝙ si
tenes cōclusionē cōtra Bar.sicut ego tenui, habes illā limita-
re, nisi opponat̄ exceptio solutionis, vel alia tollēs actionem
ipso iure post litē motā:verbi gratia , quia pēdēte lite debitor
soluit, & fuit absolutus ab obseruatione iudicij, vt s.dixi. Nā
tunc talis exceptio benè erit exceptio litis motæ finitę , quia
fuit causa extinguendi litē motā, vel quia reus fuit absolutus,
vt dixi:solū quia actor renunciauit liti & causæ : omnis enim
actus,per quē finitur lis,inducit exceptionē litis finitę,quę po
test opponi ad ꝓcessum: vt l.postquā liti.& ibi per Bal.C.de
pac.& isto modo intelligitur tex.in l.cùm quęrebatur.in fi.ff.
de iudi.sol.quē Bar.adducit pro opi.sua.Et quia suprà dixi, ꝙ
qñ ex deductis in iudicio liquet iudici actionē nō competere
ipso iure : ista exceptio sine dubio pōt opponi ad processum:
quia idē est in qualibet exceptione perēptoria: de qua non so
lū in iudicio notorio, secūdùm Bal.in l.postquā liti.præalle.
& Io.An.in c.j.de litis conte.in nouel.sed etiā si exceptio ꝑ-
emptoria efficitur declinatoria,pōt opponi ad processum : ita
tradidit sing. Ioā. And.in addi.Spe.in tit. de excep.§. edicto.
ver.sed & reus.& sequitur Ant.de Bu.in c.exceptionē.de ex
cep.& in c.fi.de libel.obla.qđ dictū est solēne:sed vtrū sit ve
rū,nō affirmo pro nūc.¶ In ea.glo.ibi: prohibētur au.&c. Ia.
de Are.hic,& Bar.posteū,reducūt istas habilitates ad quinq;
species principales:de quibus dic,vt plene hic per eos : & ta-
men quia Barto. in singulis speciebus prosequitur notabili-
ter, vtrum statutū possit istas personas inhabiles habilitare:
& quædā addit hic Ange.& Moder.ad dicta sua:ideo ad pri-
mū,inquātū dicit, ꝙ statutū potest cōcedere filiofa. vt faciat
testamētum,adde ꝙ idē tenet ipse Bar.no.in l.j.C.de sum.tri.
& Bald.in aut̄.ingressi.de sac.san.eccle.vbi dicit, ꝙ statutum
potest inducere,ꝙ filiusfamilias faciat testamentū,sed nō mo
nachus.¶ †Secūdò inquātum Bar.hic dicit,ꝑ statutū posse in
duci,ꝙ pupillus proximus pubertati faciat testamentum : est
sciēdum,ꝙ Ang.hic tenet oppositum per l.fi.in fi.C.de testa.
mi.vbi tex.dicit,nullo modo permitti pupillo, ꝙ faciat testa-
mētum.& sic videt̄ ibi poni clausula derogatoria, secundùm
eū,ꝙ inferior non possit hoc statuere.Et hoc affirmat Io. de
Imo.per gl.no.in cle.vt hi qui. in ver.nullo modo.de ętā. &
quali.vbi gl.no.dicit,per ista verba tollitur potestas dispēsan
di inferiori:sed ibi verba nō referuntur ad faciētem actū:vnde
satis potest dici id quod dicit glo.ꝙ superior videt̄ ꝓhibitus
dispēsare,quia verba referuntur ad eū saltē tacite.In casu aūt
nostro est contrariū, non enim denegatur potestati statuētis,
quia pupillo nō cōcedatur aliquo modo testari. Vnde melior
ratio quęrēda est,ad probādum istā conclusionē,quæ summa
tur ex his quæ no.tradit Bar. in l.j.in secunda specie inhabili
tatis.C.de sacros.eccle.vbi ponderans text.in d.l.fina.dum di
cit ꝙ actus testandi est actus sapientum hominum per illum
text.concludit quòd quamuis pupillus,qui est doli capax , de
iure gentium dicatur habilis ad contrahendum : quod patet,
quia obligatur naturaliter:vt l.Marcellus.& ibi no.ff.de fide
instru.& plene in l.interdum.ff.de condi.inde.tamen sunt q-
dā actus,q requirūt plenissimū cōsiliū:sicut testamēti factio,
in quibus illa ætas nō dicit̄ intelligere: & ideo pupillo proxi
mo pubertati videt̄ interdicta facultas testādi de iuregentiū.
Et quia statutū cōtra ius gentiū nō potest disponere sine cau
sa:vt hic plene declarat Bar.in exemplo de seruo:ideo simili-
ter nō poterit habilitare pupillū.Ista cōclusio probat̄ optime
in c.licet.in prin.de sepul.lib.vj.vbi dicit,ꝙ pupillus non pōt
eligere sibi sepulturā:& ideo cùm sepultura sit actus spiritua
lis,videretur ꝙ si esset habilis de iure gen.ad faciendū vltimā
volūtatē,hoc posset maxime de iure canonico,secūdùm quod
non attendit̄ solēnitas iuris ciuilis, nec etiam habilitas ciuilis
omnino:sic declarat̄ in c.cū tibi.& in c.cùm oēs.de test.¶ Ter
tiò adde,inquantū hic Bar.quærit,vtrū excōicatus possit face
re testamentū[a]:& tenet ꝙ sic,sequēdo Ioā.An.in nouella,in
c.decernimus.de senten.excō.in vj. & est cōmunis opi.Et pri
mò adde,ꝙ pro ista opi.cōi est casus in c.felicis.in prin.de pœ
nis.in vj.in versi.sit testabilis &c.qui inducit̄ dupliciter. Pri-
mò, quia tex.in prin.dicit, ꝙ in impositione pœnarū, quas j.
subijcit ,vult inhęrere vestigijs Honorij prædecessoris sui.Ex
quo datur manifeste intelligi,percutienti cardinalē pœna in-
testabilitatis ante Honoriū non erat imposita. Et tamē secun
dùm canones antiquos percutiens ꝑsonā ecclesiasticā erat ex
communicatus ipso iure: vt in c. si quis suadente. xvij.q.iiij.
& sic patet,ꝙ excōmunicatus poterit ante testari.hoc etiā in-
dicat tex.in prin.& alio modo:quia in impositione illarū pœ-
narū vtitur verbo,sancimus, qđ est noui iuris inductiuū, non
declaratiuum veteris: vt no.in c.fi.de tēpo.ordi. Secunda in-
ductio est fortior.Bal.tñ in hoc articulo diuersimode diuersis
locis locutus est: nam in l.j.C.de sac.san.eccle.simpliciter te-
net, ꝙ excōmunicatus possit facere testamētum: vt in l.j.C.
de iur.& fac.ign.Sed in l.iij.in vlt.q.C.si pen.app.mors inter.
videtur distinguere,quòd aut loquit̄ in sentētia anathematis.
i.sententia quę fertur solenniter præsentibus multis clericis,
cum extinctione luminū &c.de qua xj.q.iij.c.debet. & tunc
vera sit opinio Host.ꝙ testamētum excōmunicati non valet,
vt sic illa solēnitas excōmunicato aliqd superaddat ad excōi-
cationē cōmunē. Aut loqmur in alia excōicatione,& tūc pro
cedat cōis opi.ꝙ valeat testamentū.Sed cano.solent tenere,ꝙ
illa solēnitas extrinseca nō habet vinculū ad simplicē excōica
tionē,sed facit ad errorē & infamationē. Vnde ꝓpter hoc nō
recederē à sentētia cōmuni:& maxime quia in casu c. felicis.
præalle.mandant̄ illi ꝑcussores publice excōmunicari . & tñ
vt patet ex mēte illi9 decretalis, nō priuarētur facultate testā
di,nisi expresse admonētur:in l.fi.C.si à non cōpe.iu. adducit
duo.Primū est:sicut hæreticus excōicat9 nō pōt testari: vt in
c.excōicamus.§.credētes.de hæreti. ita etiā schismaticus excō
municatus:qđ dictū est periculosum, maxime quia in multis
reperit̄ differentia inter schismaticū & hæreticū. Pro ipso tñ
facit tex.optimus in c.j.de schisma.lib.vj.vbi mādat schisma
ticos puniri tanq; hæreticos:Secūdum est,ꝙ quāuis excōica-
tus non possit facere testamentū, hoc tñ non haberet locū in
eo,qui appellasset à sentētia excōicationis post sentētiam in
se latā.licet em̄ de iure cano.appellatio sequēs excōicationem
non suspēdat eā:vt in d.c. pastoralis.in fi.de app.tñ allidit eā,
quo ad hūc effectū,ne sit in ptāte iudicis excōicatis tam facile
auferre testamēti factionē.in fi.tñ nō videt̄ in hoc dicto persi-
stere,nec est persistēdū:qa ꝙ appellatio sequēs allidat excōica
tionē,nō inuenit̄ iure cautū,imo cōtrariū:vt patet in loco al-
legato.Dicit tñ ipse idē Bal.in l.j.C.de secū.nup.ꝙ occulte ex
communicat9 nunq; ꝓhibeat̄ testari: allegat gl. in l.cū lege.
j.eo.de quo dicā.¶ †Quartò adde, inquātum Mod. hic dicūt,
post Ang.ꝙ solus princeps pōt habilitare inhabilē ad testan-
dum,qui est factus inhabilis ꝓpter crimē:per l.ideo.§.de qua
autē.cū ibi no.ff.de posthu. quòd legatus etiā de latere scđm
Ang.nō poterit istū habilitare,quia non potest ponere manū
ad seruata principi:vt in c.quo ad translatiōnē.& in c.nisi spe
cialis.de offi.leg.Sed collegiū cardinaliū secūdùm eum bene
poterit:quia cùm teneat locū senatuscon.c.Constantinus.vj.
dist.ecclesia habet senatū: ergo sicut senatus hic poterit,vt in
d.§.de qua re.ita poterit collegiū cardinaliū,secūdùm In.qui
ita not.in c.cū te.de re iudi.& Bar.in l.infamē.ff.de pub.iudi.
Tamen ad illud dictum adde,ꝙ nō sola prædicta ratione lega-
tus de latere non possit habilitare inhabilē ad faciendū testa
mentū:quæ ratio non habet locū,nisi in casibus,in quibus ha
bilitatio est reseruata prin.sed etiā alia ratione generali,per
quam est dicendū etiā respectu inhabilitatis,quæ nō esset re-
seruata principi:quia legatus de latere non potest rescribere,
vel apponere clausulam contra ius.vnde non potest commit
tere causam,sine figura iudicij,vel app.remota,secundùm gl.
no.quam approbant omnes in c.fi.de hę.lib.vj.Et idem dixit
gl.in cle.sępe.in ver.mandamus.de ver.sig.idem Guil.in Spe.

[a] ¶ Testamentū. Vide Fely.in c.ad probandum.in j.colū. circa prin.de re iu. & in c.si vero. de sen.excō.& in c.cū volūtate. de sentē. excō.cū infinitis remissionibus.& qđ dixi in d.c.ad ꝓbādum. in apostillis.

in ti.de lega.§.superest.ver.sed nunc. quæ dicta refert Bald. & approbat in l. quicquã.§.de plano.& §.fi.ff.de offi.procõ. & leg.& in l.ij.in fi.C.de appel. Vñ d.Bal. no.ad ꝓpositũ in l.ex duobus.§.fi.ff.de vul.& pup.ꝙ legatus de latere per suã cõstitutionẽ non potest irritare testamẽtũ inhabilitando ꝑso nam: vnde siue inhabilitas sit talis, quã possit solus princeps, siue etiam talis,quã posset tollere statutũ,legatũ de latere hic non poterit. Ad secundum dictũ adde,ꝙ illa dicta Inno.in c. cum te.de re iudi. reprehendunt doc.Mod.aliqui, quos refert ibi Abb.Sicu.& sequiꝛ optima ratione:quia aut cõsideras collegiũ cardinaliũ viuẽte põtifice,aut ipso mortuo, & sede vac. Primo casu nõ reperiꝛ, ꝙ cardinales aliqd possint sine summo pontifi.Secũdus est casus in cle.ne Romani.de ele.ꝙ collegium cardinaliũ nõ põt aliquid cõstituere cõtra ius, nec tollere legem superioris: vnde multominus poterit attẽtare reseruata pontifici ad disponẽdum, vel dispẽsandum cõtra ius.Et sede vacãte hoc nõ põt, multominus sede nõ vacãte: & maxime, qñ pontifex esset præsens in loco, quia nec senatus, nec alius qui aliàs posset legem cõdere, hoc põt præsente principe,sine eius consensu. Casus est sing.secũdùm Bal. ibi in l.humanũ.C.de legi. per quẽ ita limitat l.nõ ambigiꝛ.ff.eo. Pro ista conclusione allego tibi gl.no.& mẽti tenendam in c.vnico.in ver.sede vacãte.de schisma.lib.vj.vbi gl.late hoc disputans cõcludit,ꝙ collegiũ cardinaliũ vacãte sede nullam habet iurisdictionem,nisi sicut diciꝛ in c.vbi periculũ. de elec.lib.vj. Non ob.tex.in c.Cõstãtinus.vj.di.quia vt dicit d. Ab.Mod. & bene,dato ꝙ ille tex. loquereꝛ de cardinalibus, qđ tñ ipse negat,non potuit princeps secularis dare collegio cardinaliũ potestatẽ senatus,tanꝗ laicus,qui de rebus spiritualibus disponere nõ potuit:vt ꝓbatur ea.di.c.bene quidẽ. & in c.ecclesia.& ibi not.extrà, de consti. ¶ 4 † Vltimò inquãtũ Bald.hic dicit,ꝙ si statutũ disponit, ꝙ testamẽtũ valeat corã quinꝗ testi.istud statutũ nõ habet locũ in testamento cœci[a]. Adde ꝙ ista doc.probaꝛ manifesta ratione. quia lex generalis sequens semper limitaꝛ per l.specialẽ præcedẽtem,secũdùm glo. in l. sciẽdũ.in prin.ff.qui satisda.cog.& ibi per Bar.& per eundẽ plenius in extraua.ad repri.in verbo, non obstãtibus. & satis probatur,& ibi declarat Bal.in l.sed & posteriores.ff.de leg. & habes glo.no.in l.j.§.ait prætor.ff.de postu. quam ibi no. Bal.ad hoc,seu Ang. Vnde quia lex.disponẽs de testamento cœci est specialior,quàm statutũ quod sequiꝛ disponẽs in genere de forma testamẽti:ideo limitabiꝛ per illã.& quia s.in secunda aditione fuit tractatũ, quare statutũ non potest habilitare impuberẽ ad testandũ,declarando melius mentem Barto. in loco s.alleg.scias ꝙ intentio sua est hæc,ꝙ duæ qualitates, quę possunt cõcurrere aliqñ in impubere faciẽte testamẽtũ,simul iunctę sunt illæ,quæ faciant ꝙ impuberes reputenꝛ inhabiles de iure gentiũ,videlicet ętas imperfecta,& turbata cogitatio mortis in ęgritudine,per quæ duo censeꝛ non esse sufficientis iudicij ad testãdũ.Et ꝙ ista cõclusio sit vera,potest ostẽdi:quia cõcediꝛ administratio minori in vita,quæ est de reseruatis principi:vnde statutũ inferioris hoc non posset:vt est casus valde no.secũdùm Bar.in l.iij.in prin.ff.de mino. multominus videꝛ posse concedi ab inferiori potestas testãdi,in qua requiritur maius iudicium,& maior deliberatio. Sed quia ille tex.non probat omnino illam conclusionem meo iudicio, ideo plus placent rationes quas s.dixi.

Q Va ætate. In factione testamenti requiritur pubertas completa, & dies vltimus pubertatis cœpt⁹ habeꝛ pro cõpleto. Secũda est ibi: vtrum autẽ. Tertia ibi: pone. Quarta ibi: plus arbitror. Quinta ibi:non cõpletur. ¶ † Primò no.ꝙ clausula posita in fi.duarũ orationum,quæ reguntur ab vno verbo, refertur pariter ad vtrunꝗ, non solũ ad ꝓximã orationẽ & clausulam, de qua in l.iij.in §.filius.j.de liberis & posthu. ¶ Secundò no.ꝙ quantũ ad obtinendum beneficium concessum,dies cœptus habeꝛ pro cõpleto:quãtum autem ad inducendũ odiũ, vel tollendũ beneficiũ, fit cõputatio de momẽto ad momentũ:vt l.iij.§.minorẽ.ff.de mino. & ibi no. ¶ † Tertiò no.ꝙ in beneficijs concedendis appellatione diei capiatur dies naturalis,sed propter hoc ampliaꝛ beneficiũ:& hanc literam inducit Bal.hic in arg.ꝙ notarius qui scribit instrumentũ de nocte, possit apponere instrumẽto cõfecto post mediã noctẽ,qđ sit actũ die sequẽti:qa non post illud spatiũ est pars diei sequẽtis:& similiter si rogat instrumẽtũ añ mediã noctẽ, debebit ponere pro die diem præcedẽtem. Inno. in c.consuluit.[b] de offi.dele. Vtrũ autem sententiæ & iudicia possint fieri de nocte,& quid in cõtractibus, vide in l.non minorẽ.C.de transac.& in c.consuluit.præalle. ¶ In gl.ibi:vel dic tutius intellectus iste solus est verus, & præcedẽs non procedit; qui dicere,ꝙ ille qui nascitur post sextã horã noctis, ante penultimam diei, dicaꝛ natus in calẽdis Ianuarij, hoc est impossibile: sed bene diceꝛ nat⁹ pridie calẽdas.i.die ꝑcedẽte calẽdas. Dicamus ergo, vt dicit sc̃da expositio, ꝙ natus post sextã horã noctis ꝑcedat diẽ calẽdarũ.Et aduerte:qa quãuis noctes & dies anni augeanꝛ & minuanꝛ:lex tñ cõsiderat diẽ naturalẽ & noctem secũdùm circulum æquinoctialem.i.qñ dies & ñox adæquãtur adinuicem. quod semper tenebis menti ad intellectũ l.more Romano.ff.de fer. Aduerte etiam secũdùm Bald. hic, ꝙ ista differentia, quæ poniꝛ in tex. vtrum quis cõpleuerit annum,vel ætas erit,habet locũ,quando annus dicitur cõpletus improprie:quia nõ cõputamus tempus de momẽto ad momẽtum:tunc ista duo essent idem, complesse,& excessisse: non enim potuit testamentũ expediri in momẽto tẽporis, & in illo instanti,quo fit vltima cõpletio.

SVMMARIVM.

1 Statutum faciens mentionem de donatione, non intelligitur de donatione causa mortis.
2 Patria potestas non curaꝛ in his quæ sunt iuris publici.
3 Filia fami.an in dote possit testari.
4 Legitimari ad vnum actum an quis possit.

Q Vi in potestate. Filiusfamilias etiã volente patre nõ potest testari. Secunda ibi: vt quãuis. ¶ 1 † In glos. posita super verbo, nullo magis.ibi: dũmodo hoc expresse permittat.perpetuo tene menti tex. alleg. hic in gl. per quem dicit ibi Bar. ꝙ si statutum facit mentionẽ de donatione,quia verba statuti deberẽt intelligi proprie,non intelligetur de don.causa mor.Et hanc conclusionẽ sequiꝛ Bal.in auꝛ.decursum.in fin.C.de do. ante nup. vbi videꝛ intelligere notabilius,ꝙ istud sit verũ in omni donatiõe, quę recipit effectum post: verbi gratia, in donatione facta inter vir.& vxo. vel in lucro donationis ꝓpter nuptias, quod cõferꝛ post mortem.Sed hoc vltimũ dictum non esset admittendũ, quia donatio cuius effectus conferꝛ post mortẽ, si tamẽ sit irreuocabilis,quia quis voluit donare inter viuos: iudicaꝛ vt donatio inter viuos:vt l.cùm marit⁹.§.fi.ff.de do.Alibi tamẽ Bar.per tex.in d.l.filius.dicit,ꝙ quando nomẽ donationis poniꝛ prohibitiue in statuto, tunc cõprehenditur etiã do.ca.mor. secus si ponatur permissiue:vt ipse no.eleganter in c.imperialẽ. in prin.de ꝓhi.feu.ali. per Lothariũ. Sed potest esse casus,ꝙ fit mentio de donatione non permissiue,nec ꝓhibitiuẽ,sed alio modo:verbi gratia,ꝙ de donatiõe debeat solui gabella.& tũc seruaꝛ doctr.Bar.in d.l.filius.Et quia gl. tua dicit hic, dũmodo hoc expresse permittat &c.ideo ex ista gl.infert hic Bal.& Cy.in l.seniũ.C.qui testa.fa.pos.ꝙ si filius facit testamẽtũ de consensu patris,& in fi.testamẽti,cui pater consentit,aponiꝛ ista clausula,ꝙ si nõ valet iure testamenti, valeat iure cuiuslibet vltimæ volũtatis. per hoc nõ cõualidabiꝛ testamẽtum, ꝙ valeat,vt dona.causa mor.quia non est facta specialis mentio de dona.causa mor.sicut requirit tex. in l.fili⁹.§.sed eñ.ff.de dona.& hanc opi.tenuit Dy. vt refert Bal.in d.l.senium. alia ratione:quia donatio in confectione sui magis accedit ad formam contractus,quàm ad formã vltimæ volũtatis,secũdùm gl.in l.ij.ff.de do.præ.ergo nõ continetur sub nomine vltimę volũtatis.Cùm Ang.autem hic cõcedit prædicta esse vera,qñ pars nõ fuisset præsens:sed si fuisset præsens,& recepisset donationẽ,tunc dicit,ꝙ istud testamentũ valeret in vi donationis:qa ista dictio,cuiuslibet, respicit distributiue quãlibet speciẽ de gñe,sicut si fuisset expresse specificata: vt l.sicut in annos.in prin.ff.qui.mo. vsusfru.amit.& l.hoc articulo quisꝗ. j.de hære.insti. Et hoc est maxime verius,secũdùm eũ,si fuit expressa aliqua species vltimę volũtatis:verbi gratia,si testator dicit,ꝙ si non valet iure testamẽti, valeat iure codicillorũ, & cuiuslibet alterius vltimæ volũtatis:arg.l. sed & si qs.§.quęsitũ.ff.si quis cau.& c.qui ad agendũ.de procu.lib.vj.Ioã.autẽ de Imo.hic multa verba,& effectus dictorũ suorũ est istud, ꝙ aut exprimiꝛ clausula primo modo, sine specificatione alicuius speciei vltimæ volũtatis:aut exprimiꝛ cũ specificatione, vt dixi,secundo modo. Primo casu tenet opi.Dy. & sequentium eũ:quia vbi reqriꝛ expresio,& nominatio specialis, nõ sufficit expresio facta in genere sub quacũꝗ verborũ forma: vt probatur per dictũ c. qui ad agendum. sed hic requiriꝛ expresio specialis,vt vidisti:ergo nõ sufficit clausula. ¶ Secũdo casu sentit Io.ꝙ vera sit opi. Ang.quia facta mentione de codicillis,illa verba generalia sequẽtia,& cuiuslibet alteri⁹ &c. non possunt referri,nisi ad dona.cau.mor.ergo illa habeꝛ pro expressa:vt l.ij.j.de lib.& posthu.& per ea quæ no.ibi Barto. in l.si quis in prin.testamenti.de le.iij.postea reuocat istud dictum in dubio,quia dicit,ꝙ non placent sibi omnino illa dicta Bar.

a ¶ Cœci. Vide Firmanum in suo aureo repertorio in ver.statutũ.de vlt. volun.in ver.xcix.

b ¶ Cõsuluit. Et ibidem late vide Fel.

cta Bar. in locis prædictis: & quia hic nõ fuit facta ista expſſio: vnde dicit ꝙ alia opi. est verior, licet ista sit æqor. Tu autẽ aduerte, qa in prima ratione istarũ videt esse magna equiuocatio: licet enim in cõcesſione potestatis donãdi nõ veniat dona. causa mor. nisi specialiter exprimat, nõ sequitur ꝙ cùm exprimit vltima volũtas, nõ veniat sub ea do. causa. mor. qa donatio causa mor. sub appellatione simplicis donationis nõ venit. Et ideo per verba generalia cõceditur potestas faciẽdi quãcunq; donationẽ: continebuntur aliæ quę magis proprie dicũtur donationes: de quibus in l. j. ff. de dona. Sed appellatione vltimę volũtatis bene cõprehendit do. cau. mor. vt est casus in l. fi. de do. causa mor. Et hoc dicit glo. & Bart. expſſe in l. tã his. §. j. ff. de do. cau. mor. ergo videt, ꝙ sub ista clausula gñali vltimę volũtatis ista donatio veniat. Et per hęc dicta tollitur etiam secunda ratio, quę fuit Dy. quia quãuis do. cau. mor. magis accedit in formã sui ad cõtractũ, q̃ ad vltimam volũtatẽ, per hoc non sequit, ꝙ propter multos effectus, quos habet cũ vltima voluntate, iura nõ appellãt eã vltimã voluntatẽ. & ꝑ consequẽs, si ex proprietate sermonis dicit vltima voluntas causata nũc ab effectu poti⁹, q̃ à forma: nõ est rõ, cur sub istis verbis nõ debeat cõprehendi. ¶ In ea. gl. ibi: sed quare secus. hæc ratio rephenditur hic per Bar. quia ꝙ testamẽti factio sit publici iuris, potius deberet inducere, ꝙ filiusfa. posset testari de consensu patris, quàm ꝙ nõ posſit: [2] †qa in his q̃ sunt iuris publici, patria potestas non curat: vt l. nã quod. in prin. ff. ad Tre. Sed idẽ Bar. saluat istã rationẽ in l. tã his. §. j. ff. de dona. causa mor. ꝑ ea quæ ipse idẽ dicit in l. ij. s. eo. & Bal. in l. seniũ. C. qui testa. fa. pos. videlicet ꝙ in his quę sunt de iur. publico attẽdit patria potestas, qñ agẽs agit illa vt priuata persona. Cy. tñ in d. l. seniũ. asſignat aliã rationẽ differẽtiæ: qa dicit, ꝙ ideo nõ põt testari de cõsensu patris, qa vltima volũtas non debet pẽdere ex alieno arbitrio: in l. captatorias. j. de hære. insti. & l. illa institutio. Sed do. cau. mor. quo ad sui formã, accidit ad contractũ magis, quàm ad vltimã voluntatẽ: vt s. dixi. & ideo põt pẽdere ex alieno arbitrio: vt l. fi. C. de cõtrahen. emp. & l. si quis arbitratu. ff. de ver. ob. & ex hoc infert Bar. ad no. q. de qua statim dicã. Sed ista ratio cũ reuerẽtia nõ videtur vera, licet approbet cõiter ꝑ doc. vbiq;. Primò quidẽ, quia secũdùm hoc nõ valeret legatũ factũ alicui de re aliena, vel in qua alter habet ius, de cõsensu habẽtis ius in re, quod est cõtra tex. quẽ Bal. reputat singu. in l. sicut. §. vẽditionis. ff. qui. mo. pi. vel. hypo. sol. de cuius intellectu no. scribit Bart. in l. cùm quis decedẽs. in prin. ff. de leg. iij. & illã l. alle. Bal. in diuersis locis ad hoc, videlicet in c. j. §. pręterea. qui. mo. feu. amit. & in l. j. C. de sac. san. eccle. et in l. seniũ. C. qui test. fa. pos. Nec potest responderi ad illũ tex. ꝙ ille qui legabat rẽ, in qua alter habebat ius, poterat eã legare solus, etiã sine illo: sed hic filius non poterat solus disponere: quia si hoc est, ꝙ volũtas patris non proficiat filio, ne volũtas sit captatoria, ista ratio habet locũ in quolibet disponẽte: ꝙ licet posset disponere ꝑ se, nõ tamen potest facere, ꝙ dispositio sua pẽdeat ab altero. Et pro intellectu subtiliori istius rationis, aduerte diligẽter: quia tũc dispositio dr pẽdere arbitrio alterius, qñ cõfertur in volũtatẽ alteri⁹ declarandã, non iam declaratã. Vnde bene valet ista institutio, instituo te hæredẽ, si te Titius instituit: dũmodo appareat de institutione Titij: vt l. ij. in fi. j. de hære. insti. Si ergo cõsensus patris præcedit dispositionẽ filij volẽtis testari, iam nõ pẽdet dispositio filij ex alieno arbitrio declarãdo, sed declarato: & ideo propter hoc nõ vitiat dispositio recta. Confirmat ista conclusio per tex. Inst. qui. nõ est ꝑ fa. testa. in prin. vbi tex. dicit, ꝙ illi qui sunt iuris alterius, non pñt facere testm̃: adeo, ꝙ etiam voluntas patris nõ faciat testamentũ validũ: quæ verba significant, quòd accedente volũtate paterna testamẽtum nõ irritatur ex modo testãdi, sed inhabilitate causata ratione potestatis: qđ nõ esset verũ, si volũtas irritaret, quia penderet ex alieno arbitrio: qa tũc persona nõ esset inhabilis, sed peccaret in modo. Præterea ex ista ratione sequeretur, ꝙ filiusfa. de voluntate patris posset facere codicillos aliquo casu contra l. ij. j. de le. j. Probatur ista consequentia: quia legatũ libertatis potest cõmitti in volũtate alterius: vt l. fideicõmissaria liber. ff. de fideicõ. li. & tamen hoc non reperitur de iure, ꝙ filiusfa. posſit relinquere libertatẽ in codicillis de consensu patris: sed Bar. hoc concederet, per ea quæ dicã in q. se. Pro his facit optime, quod tradit Bal. per illum tex. in l. mater. in vltimis verbis. C. de rei ven. vbi dicit, quòd consensus, qui adhibetur mulieri per cõsanguineos, vbi ex forma statuti mulier nõ potest aliter contrahere, non est pars dispositionis essentialis, ex qua transferatur dominium, sed potius habilitas quædã psonę ad actũ faciendũ. Vnde in proposito dicemus, ꝙ essentia dispositionis nõ pẽdet à patre cõsentiẽte, sed totaliter à filio: patris aũt consensus habilitat personã. & ex his relinquitur, ꝙ ista ratio est melior quàm secunda. Ex his etiã infert ad decisionẽ no. q. quã ponit Bar. vt videbis: querit em̃, vtrũ filiusfa. patre consentiẽte de bonis aduẽtitijs, in qbus pater nõ habet vsumfructũ, posſit facere testamẽtum, relinquendo ad pias causas: & cõcludit ipse, & Bal. & Ang. post eũ, ꝙ potest: per text. in c. licet. in fi. de sepul. libr. vj. vbi dicit, ꝙ filiusfa. nõ potest aliquid iudicare pro anima, pręter patris consensum: quem text. doc. hic inducũt vno modo, videlicet sumẽdo argumẽtũ à contrario sensu, quod est validũ de iure: vt l. j. §. huius rei. cũ concor. de offi. eius cui manda. est iurisdi. & in c. cũ apostolica. de his quæ fiunt à præ. sine cõsensu ca. Fed. autẽ de Se. inducit in duobus cõsilijs suis, videlicet lxxxiij. & cõsi. cclxxxix. duob⁹ alijs modis tex. prædictũ. ¶ Et primò ponderat verbum, pro anima, positũ in illo tex. quod esset superfluũ, si nõ intẽderet specialis iuris esse in relictis ad pias causas. ¶ Secũdò põderat exceptionẽ, quæ ibi ponit, de peculio castrensi, filius põt testari sine cõsensu patris: ergo in alijs peculijs poterit testari volente patre, & nõ aliter. Et hãc opi. secutus Io. Cal. de Rimi. consil. suo x. & etiã Ioan. de Imol. in d. c. licet. vt ibi referunt Mod. Et priusq̃ veniã ad declarationẽ articuli, debes scire, ꝙ [a] Bar. in l. j. ª q. iij. C. de sac. san. ecc. mouẽs istã q. aliter eam determinat, q̃ hic. dicit em̃, ꝙ si filius facit testm̃ de bonis aduẽtitijs, in quibus pater habet vsumfructũ: tunc requirit consensus patris, & valet testamentũ. Sed si facit testamentũ de bonis, in quibus non habet vsumfructũ, tunc valet testamẽtum filij, etiã patre nõ cõsentiente. Sed hoc vltimũ, nõ placet Bal. ibi: quia tex. sing. dicit contrariũ in c. licet. præalle. & cùm excipiat solùm peculiũ castrẽse, vel quasi, satis apparet de mẽte literæ, ꝙ aliud est in peculio aduẽtitio, in quo pater nõ habet vsumfructũ. Et de ista q. tangit etiã Bar. in d. l. seniũ. Sed Ioã. An. in c. si pater. de testa. lib. vj. videt tenere, ꝙ filius non posſit testari ad pias causas, etiam de consensu patris: & hoc sentit etiã vltima glo. in d. c. licet. dũ alleg. l. tam his. §. j. ff. de do. causa mor. & sic videt restringere ibi arg. à contrario sensu, ad dona. causa mor. Hanc opi. sequitur hic Io. de Imol. mouetur in effectu illa sola ratione, quia arg. à contrario sensu non debet sumi ad corrigendũ ius cõe, vel vbi aliàs resultaret absonus intellectus: vt l. si vxorem. de cõdi. insti. & est casus proprius in ista materia in l. fi. §. filij autem. C. de bonis quæ libe. vbi tex. dicit, ꝙ filijsfa. non datur facultas testandi, vel disponendi aliter, in his dũtaxat bonis, quorũ vsusfructus ꝑtinet ad patrẽ: & tamen ibi non colligit arg. à contrario sensu, ꝙ in bonis in quibus nõ quærit vsusfru. filius posſit testari: vt declarat expresse Impe. in l. pe. C. qui testa. fa. pos. & cõmuniter tenent doc. ibi. & est cõis sententia, quã ponit Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Et ad rationẽ Bar. quãdo ipse dicit, ꝙ cùm relictũ ad pias causas posſit pẽdere ex alieno arbitrio: vt in c. cũ tibi. de testa. videt, ꝙ eadẽ sit ratio in istis relictis, quæ in don. causa mort. ipse rñdet, ꝙ licet ista ratio cesset, nõ cessat tamẽ illa ratio differẽtiæ quã hic asſignat gl. Et hoc sufficit ad hoc, vt adhuc remaneat cõmunis regula ĩ obseruãtia. s. ꝙ fili⁹ de volũtate patris nõ posſit testari: per l. si ventre. §. in bonis. ff. de priuile. cre. & Inst. de nup. §. affinitatis. Tu dic, & melius vt s. dixi, ꝙ sola ratio differẽtiæ posita in glo. est bona: nã alia non ꝓcedit, vt declaratũ est. Et quia ista opinio videt verior de iure, ex ꝓmisſis, solũ restat rñdere ad c. licet. cui respondeo aliter quàm ipse dicit. Et dico pro intellectu ipsius, ꝙ illa oratio negatiua posita in c. licet. dũ tex. dicit, ꝙ filius non põt aliquid iudicare pro anima, est quædã oratio indefinita respectu modorum disponẽdi, & resoluit hoc modo: filius nõ potest aliquid relinquere pro anima: hoc em̃ importat verbũ, iudicare, vt in c. j. §. donare. quib. mo. feu. amit. & ibi per Bald. quæ quidẽ oratio indefinita in sensu negatiuo expresso sumitur vniuersaliter. i. quòd nullam speciẽ vltimæ volũtatis põt filio facere sine consensu patris, quia est eadẽ ratio omniũ in vniuerso cõprehensorũ: iuxta no. in l. si pluribus. de leg. ij. & per Dy. in rub. de regu. iur. Sed in sensu contrario, qui est sensus affirmatiuus, non est sumendũ arg. à contrario sensu vniuersaliter, qa nõ est eadẽ ratio omniũ in vniuerso cõprehẽsorum: vt tradit in d. l. si pluribus. Nec dicat aliquis, ꝙ illud est restringere & impropriare ar. à cõtrario sensu: quia imo dico, ꝙ hoc est ex proprietate sermonis, & æquipollet vniuersali, sed ex interpretatione extensiua: vt est casus not. in l. si seruitus. in prin. ff. de ser. vrba. prædi. & expresse declarat Bar. in l. omnes populi. in q. de interpretatione extensiua. ff. de iusti. & iur. fit autem ista extensio secundũ Bart. ibi, vbicunq; cõprehensorũ sub indefinita est eadem ratio: aliàs nõ. Et ad propositum, ꝙ in c. licet. sumitur argu. à contrario sensu, non quidẽ per propositionẽ cõtrariam, sed per cõtradictoriã, hoc modo:

¶ L. j. Et ibidem vide eundem d. Frã. Aret. in fi. & quod ibi dixi in apostil.

filius nõ poteſt iudicare pro anima ſua, ſine conſenſu patris: er go poteſt aliquã diſpoſitionẽ vltimæ volũtatis facere pro ani ma cum conſenſu patris. Nec mireris, ꝙ hic contrariorũ non ſit eadẽ regula: iuxta l. ij. ff. de his qui ſunt ſui vel ali. iu. qa hoc facit diuerſitas rationis: vt dicit gl. no. in cle. cum ad repulſio nem. de appel. & Bal. in l. ſi præſes. C. quomodo & qñ iudex. Vnde licet in caſu dicti c. oratio indefinita negatiua intelliga tur vniuerſaliter, nõ tñ ſic affirmatiua, quæ colligit̃ à cõtrario ſenſu, ex quo eſt diuerſa ratio. Et iſta reſpõſio procederet, etiã ſi illa oratio eſſet vniuerſalis, vt euitarem⁹ correctionẽ iuriũ. Caſus eſt expſſus, q hoc ꝓbat ĩ l. diſcretis. in fi. C. q te. fa. poſ. vbi text. dicit in fine, ꝙ mutus à natura, vel ex accidẽti, ſi ſit pe ritus literarũ, poteſt omnia facere. i. teſtari, codicillari &c. Et tamen ſi colligeres ibi arg. à contrario ſenſu: ergo ſi nõ ſit pe ritus, nihil põt facere: male diceres. quia licet mutus imperitus nõ poſſit teſtari, poteſt tamẽ codicillari, ſi ſit mutus ex accidẽ ti: vt l. nutu. in prin. j. de le. ij. Oportet ergo ſumere argu. alio modo: & dicer̃, ergo ſi nõ ſit peritus, non poterit facere omnia, ſed quædã. Et ad materiã noſtrã vide qđ no. ponit Bald. in c. j. de fratribus de nouo ben. inueſtitis. vbi alleg. gl. quã dicit eſſe ſingularẽ Inſti. de patria poteſtate. in prin. in ver. Romanorũ. vt habeãt filios in poteſtate: & per conſequẽs ſemper poterũt teſtari filijſa. de bonis aduentitijs. ¶ Vtrũ autẽ forẽſis, qui re peritur in dictis locis, poſſit ibi teſtari, ſi eſt filiusfa. hoc deter minat Bar. in l. j. C. de ſum. tri. & fide ca. Et ad argumẽta & ad rationes Federici, quas facit pro parte cõtraria in q. proxime dicta, reſpõdetur faciliter. Et primò, ꝙ etiã ſtante iſta opi. ver bum, pro anima, nõ eſſet ibi ſuperfluũ, ſed ſignificat id qđ ſi gnificat in c. j. §. do. ſ. alle. videlicet ꝙ declararet id, de quo ma gis poterat dubitari. ¶ † Vtrũ prohibitio iuris ciui. haberet lo cum in relictis ad pias cauſas, in quib⁹ ſunt multa ſpecialia cõ tra iur. ciuilis regulã, etiã quo ad inhabilitatẽ perſonæ: vt in c. cum tibi. præalle. Non obſtat exceptio de peculio caſtrẽſi &c. quia fateor, ꝙ illa exceptio cõfirmat regulã negatiuã ibi poſi tam, ad quã ponitur: ſed per hoc non ſequit̃, ꝙ argu. à cõtrario ſenſu ſit ibi ſumẽdũ vniuerſaliter, ſicut ipſe intelligit, rationi bus ſ. alle. ¶ Vtrũ autem filiusfa. poſſit teſtari de re patris ipo conſentiẽte, tangũt hic aliq Moder. & allegat Bal. dicẽtem, ꝙ ſic, in l. j. §. ſi filius. ff. de leg. ij. per tex. in l. ſicut. §. vider̃. ff. qui. mod. pig. &c. Tu autẽ vide Bald. qui melius loquit̃ in l. j. C. de ſac. ſan. eccl. & in effectu ſentit id, quod latius declarat Bar. in l. cũ qs decedẽs. in prin. de leg. iij. † Vñ dic vt ibi tãgunt, & etiã hic, vtrũ filiusfa. in dote poſſit teſtari[a]: de quo in l. poſt dotẽ. ſ. ſol. ma. & per Bal. in rubri. de hær. ac. & in l. ſeniũ. C. qui teſt. face. poſ. ¶ Sed quærit̃ pro declaratione iſtius materię, vtrũ pa ter poſſit emancipare filiũ ad vnũ actũ tñ, videlicet ad facien dum teſtamentum: de quo Barto. dubitat in l. j. §. in filij. ff. ad Treb. Bal. abſolute dicit ꝙ nõ, in l. ſeniũ. præalle. mouet̃, quia duo ſtatus contrarij non põt eſſe ſimul in vno: vt l. j. §. j. C. de Latina lib. tollẽda. & l. ſi partus. in fi. ff. de li. ca. Sed iſta ratio parũ valet: quia in vna & eadẽ perſona põt cõcurrere duplex qualitas cõtraria: vna quidẽ verè, alia fictè: & vtrũq; iſtorũ de clarat Bar. eſſe verũ in l. ſi marit⁹. §. legis Iulię. ff. de adul. Vñ dicit ibi, ꝙ ille q quo ad aliqd eſt ciuis, non eſt ciuis ꝓprie, ſed ficte: qa ſic eſſet ciuis, & nõ ciuis. qđ eſt impoſſibile. Et iſta cõ cluſio ꝓbat̃ in l. cũ ex orõne. ff. de excu. tut. quã optime decla rat Bal. in l. qđ fauore. C. de legi. Vnde ad propoſitũ dicã, ꝙ emancipat⁹ ad vnũ actum tantũ, erit quidẽ in poteſtate, ſed fi cte, quo ad hoc cenſebit̃ emãcipatus. Io. tñ de Imol. in d. §. fi lij. ſequit̃ opi. Bal. quia nõ eſt in poteſtate hominis fingere vl tra permiſſionẽ iuris: vt eſt caſus in l. ſi forte. in prin. ff. de ca ſtren. pecu. & in l. codicillis. §. fi. ff. de le. ij. & ita tradit Bart. in l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. Sed iſta ratio vider̃ poſſe impugnari: qa poteſt faciẽdo emãcipari ad vnũ actum, & hoc facere de pmiſſiõe l. Caſus eſt ſing. quẽ ibi no. Ange. ad hoc in l. ſi ab eo. C. de leg. hære. vbi dicit̃, ꝙ pater põt impetrare per reſcriptũ principis, ꝙ poſſit emãcipare filiũ corã iudice, licet filius nõ ſit præſens: & poterit limitare effectũ emancipatio nis, quo ad aliqd, ita ꝙ filius nõ habeat̃ pro emãcipato, quo ad omnia: & per illã l. & per l. cõium. C. de natura. lib. dicit Ioã. de Imo. vidiſſe cõſilia excellẽti. virorũ pro iſta parte. Ipſe tñ tenet opi. contrariã, ſed nõ reſpondet ad iſtã l. & vt liqueat ꝙ iſta l. fortiter obſtat, aduerte: quia ſi emancipatio cõcedit̃ fieri, quo ad quid, qñ fit de iure ſpeciali ex conceſſione pncipis, ꝙ filius nõ eſt præſens: ergo multofortius cùm fit de iure cõmu ni: quia diſpoſitio iuris communis eſt validior, quàm illa quę fit de iure ſpeciali: vt l. iiij. §. j. ff. de fideicõ. liber. & l. eius mili tis. §. militia. ff. de teſta. mi. Præterea ſi concedit̃, quòd fiat le gitimatio, non ſingulariter, ſed ſecũdùm quid, per oblationẽ curię: vt patet in au᷑. qui. mo. na. effi. ſui. §. tribus. & qui. mo. na. effi. legi. §. j. ergo ſimiliter videtur poſſe permitti emãci patio, quia vtraq; iſtarũ qualitatũ eſt qualitas noui ſtatus. Sed prima inductio fortius vrget. Poſſumus tamẽ reſpondere du pliciter, & primò, ꝙ in materia exorbitanti & contra regulas iuris non eſt extendẽda poteſtas fingẽdi de caſu ad caſum. vel dicas, quòd in l. ſi ab eo. non permittitur emancipatio ad vnũ actum tantũ, ſed ad vnã ſpeciẽ iuris vniuerſaliter, alia reſerua ta: & nõ dicitur eſſe eadẽ ratio, ꝙ ad vnũ actum indiuidualiter quis poſſit emãcipari, ſicut ad vnũ genus actuũ: nã faciliter po terit fieri fraus legi, ſi hoc cõcedimus magis, ꝙ̃ ſi aliquis eman cipatur ad vnã ſpeciẽ. ¶ † Vtrũ autem aliquis poſſit legitimari ad vnũ actũ, vide Anto. de Bu. qui hoc ponit in c. per venera bilẽ. in vij. char. q fi. ſint legi. & ad iſtã q. tactã ſ. gl. de clauſula illa, valeat iure cuiuslibet vltimę volũtatis, vtrũ cõprehẽdat don. cauſa mor. vide Bal. quẽ alle. hic aliqui Moder. in l. eam quã. in ij. char. C. de fideicõ. vbi tenuit ſimpliciter id qđ Ang. hic, ꝙ ſi pars eſt pſens, & acceptet diſpoſitionẽ, vel ſi notari⁹ re cipit pro ea, valet diſpoſitio, vt dona. cã mor. & iſtud tenui ſ. licet per aliã rationẽ. Et adde ad intellectũ iſtius legis id qđ di cunt hic aliqui Mod. ꝙ licet filiusfa. in peculio caſtrẽſi poſſit te ſtari, & habeat hęredẽ: nõ tamẽ ante aditionẽ patrimoniũ ſuũ vocabitur hęreditas, nec etiã poſt aditionem proprie loquẽdo. Erit ergo aliquis hęres ſine hęreditate. Primũ probatur in l. fi liusfa. circa mediũ. ff. ad l. Fal. & in l. ſi ſeruus cõmunis Meui, & caſtrẽſis peculij. ff. de ſtipu. ſer. Secundũ probatur: quia poſt aditã hęreditatẽ, hęreditas nõ dicitur amplius hęreditas[b], ſed patrimoniũ hęredis: vt l. fideicõ. §. quoties. & ibi per Bar. ff. ad Treb. & in l. j. §. veteres. ff. de acqui. poſ. & l. heres per ſeruũ. j. de acqui. hęre. Nos poſſumus dicere, ꝙ in ipſo inſtãti aditio nis prioritate ordinis, & ſi nõ prioritate temporis, peculiũ effi cietur hęreditas, & ſic hęreditas videbitur adiri: ſicut dicim⁹, ꝙ libertas in ſeruo inſtituto cum libertate pręcedit hęreditatem prioritate ordinis, licet non temporis: vt l. quoties. §. ſi qs ita. & ibi per Bar. ff. de hęre. inſti.

a ¶ Teſtari. Vide d. Alex. de Imo. in cõ ſi. xvij. in j. co. in iij. parte. vbi etiã po nit, quomodo ſta tutũ dẽat intelligi, vt aliqd operetur. Ben. Va.

b ¶ Hęreditas. Adde idẽ tenentẽ d. Bar. 3 So. in conſi. cxlvij. a inci. viſa facti. ver. j. quia ibi nam ante quam. in j. parte. Ben. Va.

SVMMARIVM.

1 Inhabilitas ſuperueniẽs teſtatori ſine ſuo delicto & facto, non irritat teſtamentum.

2 Princeps ſolus cõcedere poteſt priuilegium muto aut ſurdo fa ciendi teſtamentum.

SVrdus & mutus. Hoc dicit: Sur dus & mut⁹ nõ poſſunt teſtari, niſi hoc impetrent. Teſtamentũ tñ prius factũ nõ irritat̃. hoc dicit, cũ l. ſeque. Secũda ibi: ſed ſi quis. ¶ Not. ꝙ de iure iſto ſurdus ſimpliciter, vel mu tus, & non ſurdus, nõ poterãt facere teſtamentũ. Et in iſto ſen ſu diſiũctiuo debet intelligi iſte textus de neceſſitate propter verbũ, poſſunt, quod neceſſario ſignificat duas perſonas, cùm ſit plurale, nõ vnã perſonam ſub duabus qualitatibus: de quo dic vt in l. diſcretis. C. qui teſtamen. face. poſ. & dicetur plene in glo. ¶ † Secũdò no. in verſi. ſeq. quòd inhabilitas ſuperueni ens teſtatori ſine ſuo delicto, & facto, non irritat teſtamentũ. concor. tex. in l. ij. ſ. eo. & in l. is cui lege. ſ. eod. & cõmuniter doct. in l. ij. ſ. eo. & etiam Bar. in l. pluribus. §. & ſi placet. ff. de ver. oblig. dicunt allegãdo glo. in l. j. §. exegit. ff. de bo. poſ. ſe cundũ tabu. quòd aut inhabilitas ſuperuenit ex delicto teſta toris, & tunc vitiatur teſtamentũ: vt l. eius qui. §. j. eo. aut ſine delicto teſtatoris, & tunc non vitiatur: vt in ll. ſ. alleg. Sed tu aduerte, quia glo. in d. §. exegit. videtur cõtradicere ſibijpſi in prin. & fi. nã in prin. dicit, ꝙ qñ teſtator efficiat̃ inhabilis ex delicto ſuo, vel facto: tunc irritat̃ teſtamentũ pcedens: poſtea in fi. dicit, quòd ſi efficiatur inhabilis ex facto ſuo, nõ irritatur teſtamentum. & per iſtam cõſiderationẽ concedo, quòd do cto. ſimpliciter intelligant, & allegent glo. in primo dicto, ꝙ teſtamentum irritatur, quando quis mutat conditionem ex delicto ſuo. Sed ſic infringendo ſecundum dictum videtur fal ſum: quia ille qui dat ſe in arrogationem, ſine dubio efficitur inteſtabilis ex facto ſuo, non tamen ex delicto: & tamen irri tatur teſtamentum eius præcedens. vt eſt caſus in §. nõ tamẽ. Inſti. qui. mo. teſta. infir. & in l. qui ex liberis. §. teſtamẽto. ff. de bon. poſ. ſecũdùm tabu. propter qđ aliqui Mod. hic aliter ſoluunt contrarium. l. eius qui. §. fi. j. eo. dicẽtes, ꝙ aut poſt te ſtamentũ cõtingit mutatio ſtatus in deterius, ex qua cauſatur inhabilitas teſtandi, & tunc rũpatur teſtamentũ, nõ diſtinguẽ do, vtrum contingat ex delicto, vel nõ. aut non cõtingit mu tatio ſtatus: exemplum in l. is cui l. in fin. j. eo. & tunc nõ irri tetur teſtamentũ: nec aliter dicunt ipſi, ꝙ res peruenerit ad eũ caſum, à quo incipere nõ poteſt: & ſic videtur vitiari diſpoſi tio: vt l. inter ſtipulantẽ. §. ſacram. ff. de verbo. obli. quia iura illa, & allegata in §. & ſi placet. habẽt locũ, qñ actus nondum erat

erat perfectus. Sed testamentum hic erat perfectum, postquam fuit habitum pro absoluto: ergo inhabilitas superueniens non curatur: vt l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel ali. Sed istud dictum cum reuerentia nõ procedit. Primò, quia si actus testamenti diceretur perfectus totali perfectione, tunc nullo casu irritaretur ex inhabilitate superueniente: vt plene declaratur in d. §. & si placet. sed irritatur in quibusdam casibus, vt dictum est: ergo videtur, quòd actus non sit perfectus. Præterea sicut d. Bald. in l. j. s. eod. vltim. & consummata perfectio testamenti, est aditio hæreditatis: vt l. si seruus Meuij castrensis pecu. in fi. princip. ff. de stipu. seruo. & bene facit quod ponit gloss. ordi. & Bald. post eam in l. j. C. de peri. & commo. rei vend. & ideo Barto. in §. & si placet. respondet aliter, præsupponendo quòd testamentum sit actus imperfectus ante mortem testatoris, dicens quòd ideo irritatur testamentum, quia superuenerit defectus in causa efficienti, non in causa materiali. Et est satis bona solutio, quia satis est, quòd causa efficiens adsit tempore, quo potentia deducitur in actum. i. quòd testator facit testamentum. Potest tamen sustineri solutio prędicta doc. quòd quamuis vltima voluntas efficiatur irreuocabilis post mortẽ, & non prius, prius tamen dicatur perfecta: & ideo in quibusdam casibus inhabilitas superueniens destruit eam: quia si non destrueret eam, sequeretur aliquid absurdum, vel inconueniens contra regulam iuris: quo casu etiam dispositio perfecta irritatur: vt l. huic scripturæ. §. fi. cum l. se. ff. ad l. Aquil. quam l. alleg. Moder. ad hoc in d. §. si placet. quæcunq; istarum solutionum sit vera. Mihi placet distinctio istorum Modernorum: quia probatur optime per iura alle. quòd mutus seu inhabilitas superueniens post testamentum absq; mutatione status, non irritat testamentum: satis videtur probari recte intuenti in l. j. §. si quis autem. ver. ad hoc generaliter. ff. de bo. pos. secundùm tab. vbi tex. dicit, quòd hic generaliter dicitur de omnibus huiusmodi, qui amittunt mortis tempore testamenti factionem. Vnde quod s. dixerat in duobus exemplis de furioso, vel prodigo, extendit postea ad omnes, vel potius declarat habere locũ in omnibus. Nec ob. additio huiusmodi posita in text. per quam ista dispositio videtur restringi ad personas similes s. expressas: quia illa dictio, non significat hoc, vt ostendit verbum sequens, qui amittunt &c. sed ꝙ quælibet persona, quæ in prin. erat habilis, si postea efficitur inhabilis, non facit irritari testamentum suum. Et dato, quòd ille tex. hoc non probaret, tamen ex præmissis distinctio prædicta videtur vera, & potest assignari ratio differentiæ inter casum, cùm mutatur status per maximam, mediam, vel minimam capitis diminutionem, & cùm non mutatur status: quia si diceremus mutato statu per deprecationem, vel arrogationem, vel redactionem in seruitute, quòd non irritaretur testamentum precedens, tunc sequeretur inconueniens, contra regulam iuris: nam cùm deportatus amittat quæ sunt iuris ciuilis: vt l. quidam. ff. de pœ. si testamẽtum eius remaneret inualidum, non amitteret penitus beneficia iuris ciuilis: quia succederetur ei de iure ciuili. Item si datus in adoptionem, vel arrogationem, non faceret rumpi testamẽtum precedens: tunc sequeretur, quòd ille qui non habet bona, vel nõ potest habere, posset testari, vel saltem haberet hæredem ex testamento: contra tex. in §. illud. in au. de mona. Nec dicas, quòd ibi sit casus in oppositũ, nec quòd testamentum monachi factum ante monachatum remaneret firmum: quia ibi nõ transferuntur bona simpliciter in monasterium, facto testamento, & in perpetuum: sed in patrem arrogatorem transferuntur bona arrogati absolute, & in perpetuum: vt Insti. de actio. per arroga. in prin. & l. si arrogator. ff. de adop. & tunc stat regula, vt s. dixi, quòd inhabilitas superueniens, etiam post actum perfectum, vitiat illud: vt l. huic scripturæ. prælleg. & hoc plus placet, quàm id quod scripsi in l. ij. s. eod. ¶ †Tertiò not. in l. si mutus. secundùm Bar. in l. si quærimus. s. eo. quòd solus princeps potest concedere priuilegium muto, aut surdo faciendi testamentum: & potest intelligi ille tex. secundùm glo. copulatiue ponendo aut, pro &, disiunctiuè, & secundùm sensum copulatiuum. Et erit hic casus, quòd etiã muto & surdo, quia habet vtrũq; vitium, potest concedi per principem facultas testandi: quod dictũ glo. videtur limitare & restringere in his, qui habent ista vitia ex accidẽti, non à natura: vt patet ibi, & hic ex accidenti. & ita videtur sensisse gloss. in §. prçceden. Et sic videretur, ꝙ surdo & muto à natura princeps non posset cõcedere facultatem testandi, quia non habet effectum iuris naturalis, respicientem substantiã dispositionis. i. consensum & iudiciũ. Sed cõtra istam opi. videtur glo. ordi. Inst. de mili. testa. ver. quinimo. quæ intelligit illum tex. dum dicit, ꝙ surdo & muto militanti cõcessum est facere testamentũ, & in surdo & muto à natura: & hoc vt priuilegiũ hodie aliquid operetur. Sed ista ratio videtur esse friuola: quia non potest operari, quòd miles qui nescit scribere, vel qui non vult, sed vult nũcupatiue testari hoc possit. Et hoc sufficit, vt priuilegium possit restringi secũdũ rationem: vt in c. j. & ibi not. extrà, de rescri. Vnde melior videtur opi. quã sentit gloss. ista, & sequũtur aliqui Mod. hic, ꝙ princeps non possit hoc concedere: & probantur hæc viua ratione vltra eos: quia tex. dicit, ꝙ mutus & surdus à natura nihil intelligit in l. seruo muto. §. si pupillo. in fi. ff. ad Trebel. Sicut ergo princeps non posset concedere furioso, & mente capto, ꝙ faceret testamentum, quia carent sensu & ratione: non tamen potest lex positiua immutare rerum naturam: vt l. iij. ff. de vsufru. ea. re. quę vsu cõsu. ita neç potest cõcedere vtroq; morbo laboranti naturaliter per eandem rationem. Et ideo dicit Bal. in l. j. C. de sacro. san. ec. ꝙ talis nõ potest etiã relinquere ad pias causas. & bene facit tex. pro hoc vltimo in d. l. rescriptis. vbi ꝓhibet dare libertatẽ seruo, cùm libertas dicatur causa pia: vt l. in testamento. ff. de fideicõ. lib. quem tex. not. hic aliqui Mod. ad hoc: & præmissa faciunt ad ea quæ scripsi in l. si quæramus. s. eo. dum dixi, ꝙ qa quantum ad actum testandi impubes censetur nullum habere iudicium, licet sit proximus pubertati: ideo per statutum non possit habilitari ad faciendum testamentum. Pro qua conclusione facit optime text. Insti. qui. non est permis. fa. test. §. præterea. vbi tex. dicit, ꝙ impubes prohibetur testari, quia nullum habet iudiciũ. Sed ex ista inductione sequeref, ꝙ pupillo qui est proximus pubertati, etiam princeps non possit cõcedere priuilegium testandi: & tamẽ contrarium videtur probari in l. fi. C. de testa. mili. vbi Imperator dicit, ꝙ ante illam l. permittebatur pupillo tribuno militũ testari ex priuilegio: & sic præsumptiue ponitur, ꝙ priuilegium valebat. Vnde forte posset dici, ꝙ opi. Bar. in l. si quæramus. est verior, ꝙ statutum possit habilitare pupillum ꝓximum pubertati: & quod dicit tex. in §. præterea. quòd nullũ habet iudiciũ, est exponẽdum, nullũ habet iudiciũ. s. formam: & hoc dicit tex. in illa l. fi. in verbo, stabilem mẽtem. & quia non habet firmum iudicium de iure, illud tale iudiciũ habetur pro nullo: verè tamen est iudiciũ, & directo, licet non perfecta. Et ad glo. in cle. vt hi qui. de æta. & quali. allegatã contra eũ in l. si quęramus. potest responderi melius, quàm ibi fuerit dictum, quòd facilius per illa verba aufertur potestas dispensandi episcopo contra illũ canonem, quæ non cõpetit, nisi quatenus expresse cõceditur: vt in c. dilectus. de offi. ordi. & ibi no. ꝙ alteratur potestas pupillo statuẽdi, quæ sibi regulariter & de iure cõmuni cõpetit: per l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Vel dic declarando primã solutionẽ datam in l. si quæramus. ꝙ verba ibi nullo modo habeant vbi possunt referri: & ad ꝑsonam inhabilem, & ad superiorem, qui habet dispẽsare, exponẽdo nullo modo habeat à se vel ab alio: sed verba posita in l. fi. nõ videntur referri, nisi ad ipsum pupillũ. Prima tamẽ solutio magis placet in gl. posita in §. surd⁹. ibi: hodie sic. dubitatur hic per Mod. ad intellectum materiæ, nunqd mutus tãtum, & non surd⁹, ignorãs literas, sicut nõ potest testari, possit tamen codicillari, etiã de iure Digestorũ: quia in hoc casu per ius nouissimũ nihil est immutatũ. Super quo Bar. dixit in l. nutu. in prin. j. de leg. iij. ꝙ licet ille qui perdit loquelam ex ægritudine ad tẽpus, si est verisimile, ꝙ postea sit eam recuperaturus, possit legare, & fideicõmissa relinquere: per d. l. nutu. ille tamen qui perdidit verisimiliter loquelã in perpetuũ, non potest codicillari. Et hanc opi. sequit hic Paul. de Cast. & aliqui alij Mod. Sed Bal. in d. l. discretis. quẽ sequitur hic Io. de Imo. dicit simpliciter, ꝙ talis mutus potest codicillari per l. nutu. præal. & ista opi. videtur verior de iure: quia illa differentia, quã nitit facere Bar. in d. l. nutu. nõ videt ꝓcedere, lege & ratione. Lege quidẽ, qa tex. in l. seruo inuitò. §. si pupillo. versi. nõ magis. ff. ad Trebel. videt æquiparare, quo ad potẽtiã gerendi actũ, eum qui non potest fari ad tempus, illi qui nõ potest fari in perpetuum: ergo si vnus põt codicillari: vt in l. nutu. similiter & alter. Ratione: qa ꝙ aliquis esset impeditus ad tẽpus loqui, videtur potius econtra dicẽdum, ꝙ non possit codicillari, quàm impeditus perpetuo: quia vt dispositio sua esset clarior, & perfectior, deberet spectari reditus loquẽdi, si impedimẽtum verisimiliter esset mediũ duraturũ. & dicit tex. in simili in l. si lõgi⁹. in prin. ff. de iud. & in l. pe. §. j. ff. de vaca. mune. Vnde ꝙ semel effectus mutus præsumatur perpetuo duraturus, talis non debet esse causa maioris impedimẽti, sed potius minoris. Et licet aliqui Moderni hic mirentur de Bald. quem dicunt expresse dicere contra casum l. discretis. ista admiratio nõ est cõueniens: quia in surdo & muto naturaliter vel accidentaliter, si nõ scit scribere, bene est expressum, quòd non põt codicillari: sed in muto tantum, de quo loquimur, vltimũ responsum, licet hoc non est expressum, sed colligitur à contrario sensu, dum text. dicit, ꝙ si scit literas, põt omnia facere: quod quidẽ argumentũ nõ est ita sumendũ, sed ꝓpter propositionem contradictoriam: vt scripsi in princ. istius l. nec obstat l. ij. ff. de lega. j. quia regula habet locũ, vbi non est diuersa ratio: & tunc ꝓcedit arg. ex ęquiparatis. vt patet ex tex. iuncta glo. in l. si autem. §. pe. ff. de rei ven. Sed hic videtur esse diuersa ratio: quia hæres debet exprimi per vocem testatoris, vel per scripturam: vt l. iubemus. C. de testa. quæ ratio cessat in legato & fideicom.

SVMMARIVM.

1 ☞Bonorum publicatio quæ fit ex capitali crimine, non extenditur ad bona quæsita post sententiam.
2 Pœna mortis si infertur ex priuato crimine tacitè, an sequatur publicatio bonorum.
3 Damnatus ad mortem efficitur incontinenti seruus pœnæ.
4 Damnatus ad mortem an possit relinquere ad pias causas.

EIus qui. Testamẽtum factũ apud hostes non conualescit, licet captus redeat ab hostib⁹. h. dicit. ¶ In gl. ibi: ante factũ valet &c. Ratio, quare testamentum factum apud hostes nõ valet, licet captiuus redeat, vt dicitur in tex. est secundum Mod. hic, quia in fictione trãslatiua requiruntur duo extrema habilia. hic autem deficit vnum extremum. s. extremũ à quo: quoniam tempore quo captiuus facit testamẽtum, ipse non poterat testari: & ideo non potest retrotrahi validitas istius testamenti ad tẽpus mor

tis testatoris, ꝙ est extremū ad qđ: & de istis duobus extremis, qualis habilitas requirat̃, vide plene per Bar. in quarta oppo. circa principum repetionis in l. si is qui pro emp. ff. de vsucap. Et licet in fictione inductiua ista sint vera, in fictione tñ declaratiua nō requirit̃ extemū habile, à quo. casus est sing. & vnicus, quē ibi no. Bald. & Ang. ad hoc in l. sed & si quis interdū. §. quid igitur. ver. ergo. ff. de vsufru. de cuius intellectu plenius dicā in l. hæres palam. §. sed si notā. j. co. cætera dic vt hic per doct.

SICUI. Hoc dicit: Si post testamentum factū aliquis perdit ciuitatē, vitam, vel libertatem, propter delictū, rumpit̃ testamentum præcedēs, & decętero efficitur intestabilis: secus si aliquis simpliciter efficiatur infamis. Secunda est ibi: sed relegati. Tertia ibi: hi verò. ¶ † Not. primò ibi: tunc habuit. ꝙ publicatio bonorū, quę fit ex crimine capitali, non extendit̃ ad bona quæsita post sentētiā: sed tantū ad ea, quæ habebat cōdemnat⁹ tēpore sentētiæ.[a] De bonis autē postea quæsitis concludit Bar. post glos. in l. j. in vl. q. de bonis dāna, ff. ꝙ ista bona in vita cōpetēti illi qui amisit ciuitatem tantum, & non libertatē, & pro ipsis poterit agere & experiri: vt l. si tibi mandauero. §. is cuius. ff. manda. sed tamen post mortē eius publicabunt̃ ad fiscū: vt est casus not. in l. ij. C. de bonis proscrip. super quo vide gl. & qđ ibi not. Bar. in l. non ad ea. ff. de condi. & demō. Vñ Bal. dicit hic, ꝙ cautela est, ꝙ ille qui acqsiuit bona in tali statu, transferat illa bona ante mortem in aliū: & sic non publicabūtur. Sed hoc posset cōcedi, nisi esset cōiectura & suspitio fraudis: verbi gratia, quia grauiter ægrotaret: & sic pręsumeret̃ fecisse, qa credebat se moriturū: vt l. ij. & ibi not. ff. de dona. causa mor. & optime facit tex. & qđ ibi tradit̃ in c. fi. de renun. li. vj. Pro ista conclusione facit optime tex. in l. fi. circa medium. ff. de bo. dam. vbi text. dicit, ꝙ si ille qui sciebat se esse cōdemnādum ex crimine, adoptauit aliquē in filiū, ne bona publicarent̃ ad fiscū, nō valet talis adoptio, licet aliàs si nō esset adhibita fraus, fili⁹ adoptiuus excluderet fiscū in aliqua pte. ¶ † Vtrū autē si ex crimine priuato infert̃ pœna mortis, tacite ad pœnā mortis sequat̃ publicatio bonorū, sicut sequit̃ in istis criminib⁹ publicis: vt l. ij. a l̃as iij. C. si pen. appel. mors inter. vide glo. sing. in l. ij. C. qui testa. fa. pos. & qđ ibi ponit Bal. in vlti. q. quam gl. allegat etiā, & not. idē Bal. in c. j. §. nos Romanorū. de pace Constā. in vsi. feu. Et ad primum dictū vide optimū tex. in c. felices. circa medium. de pœnis. lib. vj. ¶ Secundò nota ibi: aut si non videat̃ lucrosa &c. ꝙ fiscus siue succedat alicui ex delicto, siue quia bona vacantia deferunt̃ ad eū, non obligat̃ vltra vires hæreditarias. Vñ si nihil lucri sit in hæreditate sibi delata, pōt etiā post eam agnitā concedere bona creditoribus: super quo vide tex. & qđ ibi per Barto. in l. j. §. an bona. ff. de iure fisci. ¶ Tertiò not. ibi: sed relegati &c. ꝙ licet relegatus efficiatur infamis infamia iuris: vt l. cognitionum. §. j. ff. de var. & extraor. cog. non tamen pro hoc impeditur facere testamentū: de quo dicetur in l. is cui. l. in fi. post Bar. ¶ † Vltimò not. quòd damnatus ad mortem incontinēti efficitur seruus pœnæ: vt l. qui vltimo. ff. de pœnis. & istud hodie nō corrigit̃, secundùm communem sententiam docto. hic, & in auten. sed hodie. C. de dona. inter virum & vxorem. in glo. posita in verbo, publicabuntur. ibi: hodie corrigit &c. de intellectu istius gl. & text. in autē. bona damnatorum. hic allegata, fuerunt variæ opi. quas refert Bartol. solenniter in l. j. ff. de bo. dā. & Bald. multo diffusius in c. j. §. vero. de pace tenen. & inter alias communis opi. videtur esse, ꝙ dispositio illius aut̃. habeat locum, vbicunque cōdemnatione facta de persona pro crimine tacite sequeretur publicatio bonorum, etiam si nihil esset dictum de publicatione: quia ipsa publicatio tacite sequitur ad naturam criminis: sicut est in casibus capitalibus: vt l. j. in tex. & gl. ff. de bo.

[a] ¶ Tempore sententiæ. Adde Lu. Ro. in sing. suis, fo. xij.

dam. Vbi verò si persona esset condemnata, non sequeretur tacita adēptio bonorum, nisi iudex expresse eam faceret: exemplum in relegato in perpetuum, cui possunt adimi bona: sed tamen non videntur adempta, nisi expresse adimant̃: vt l. relegati. & l. relegatorū. §. ad tp̄s. ff. de interdic. releg. Tūc dicunt doc. iura antiqua nō esse correcta, sed bona applicari fisco: & ita intelligunt tex. in aut̃. de incest. nup. §. j. & seq. vbi glos. exponit exilium. i. relegationē. & ratio differentię assignatur per docto. in locis allegatis: quia quando bona tacitè ex natura condemnationis & criminis veniunt publicanda, tunc si applicarentur fisco, & non filijs, vel non ascendentibus, iniuria & pœna non inferretur ipsi criminoso, quia omnino ipse ista bona retinere non poterat, sed filijs vel ascendentibus suis: sicut dicit text. in l. quod ratio. in princip. ff. de bono. damna. & hoc est inconueniens, quòd qui non deliquerunt, puniantur: vt ibi dicit text. sed in secundo casu si bona non essent ablata expresse relegato, vel alteri qui non pateretur mediam capitis diminutionem, remāsisset apud eū: vt in iuribus allega. ergo si auferetur pœna, videtur inferri ipsi criminoso: & hoc est conueniens, vt qui deliquit, puniatur: ergo bona applicabuntur fisco: & hanc viam mediam sequitur Bal. in locis præallegat. & Ioannes de Imola hic, contra quam opinio. arguitur fortissime, & multis modis. ¶ Et primò ego considero, quòd bona condemnati pro crimine capitali publicari tacite & accessorie ad pœnam corporalem, potest cōtinere manifestam pœnam ipsius rei criminosi, & potest dici inductiuū in pœna ipsius: aliquo casu potest concedi, quod dicunt docto. ꝙ hoc nō respicit pœnam ipsius, sed illorum qui debent sibi succedere. Nam si ponas aliquem esse deportatum simpliciter, ita quòd non sit factus seruus pœnæ: tunc manifestum est, quòd ademptio bonorū fit in pœnā ipsius: quia si non esset facta ademptio saltem tacite de sui natura, bona poterant remanere apud eum; quoniam dominium quod est de iure gentium, bene potest esse apud deportatum: sicut patet in bonis quæsitis post publicationem, quæ retinet in vita sua, & potest acquirere ex dispositione iuris gentium, vt s. dixi super notabilibus, licet non ex dispositione iuris ciuilis: vt plene declarat Baldus in lege iij. C. de priui. fisc. & inde est, quòd iudex in sententia potest reseruare deportato proprietatem bonorum: vt l. si qua militi. in tex. & gloss. ff. ex quibus causis ma. & probatur secundùm intellectum in l. j. & ibi per Baldum C. de fideius. Vnde dicebat Bald. sing. ad intellectum §. nostri in l. si verò. in princip. ff. qui satisdare cogantur. quòd si fiscus non vult acceptare bona deportati apud deportatum, remanent bona priora, & potest agere & conueniri sicut prius. Et licet idem Bal. in l. iij. C. si pen. appel. mors inter. quòd dominium potest reseruari deportato, sed non actio & obligatio ciuilis, quia sunt de iure ciuili: hæc tamen limitatio nō placet: quia sicut pro bonis quæsitis post condemnationem potest intentare prius quæsitas, dummodo sint quęsitæ ex contractu iuris gentium. Si ergo deportatus de sui natura esset capax bonorum suorum, quòd bona sua sibi auferātur, hoc non potest esse nisi in pœnam suam. Et hoc dicit text. clarissime, quia non potest cauillari in l. bona fides. §. j. ff. depo. vbi dicit̃, quòd bona deportati auferuntur sibi, vt tanquam male meritus laboret de egestate & inopia: & est pœna punitiua ipsi deportato. Si verò aliquis sit cōdemnatus ad mortem, vel ad metallum, vel ad aliam pœnam ex qua efficietur seruus: tunc verum est, quòd oblatio bonorum non est propria pœna ipsi damnato: quia seruus nihil potest possidere quod sit proprium. Vnde ex natura qualitatis sibi iniecta sequitur ademptio bonorū. Ex præmissis patet, quòd ratio differentiæ suprà assignata per doct. non est generalis, nec est vera in deportato: de quo expresse loquitur textus in verbo, proscriptorum. in authenti. vt nulli iud. §. finali. Præterea ista ratio videtur contra textum, in §. fin. præalleg. circa princip. vbi Imperator dicit se ideo descendere ad aliam constitutionem: quia sicut diminuit superius pœnas corporales, ita etiam vult diminuere pecuniarias: sed corporales non diminuit, nisi respectu rei condemnandi, ergo etiam pecuniarias videtur velle temperare, licet respicerent pœnam ipsius rei. Præterea quando bona adimuntur relegato, tu habes considerare duos actus. Vnus est ipsa ademptio, & ista sine dubio tendit in pœnam, & iste in quacunque pœna quæ imponitur reo, semper respicit iniuriam eorum, qui deberent sibi succedere: vt probat textus in authentica, de manda. princip. §. oportet. & generaliter loquitur in punitione cuiuslibet criminis. Pro ista conclusione facit optime textus in lege prima. in fin. ff. de bo. damna. vbi textus dicit, quòd quando dimidia bonorum aufertur condemnato, tunc filij eius non habent partem in bonis confiscatis: & sic intelligas illum textum in relegatione & in ademptione, quæ fit expresse, & non tacite, ibi esset casus à contrario sensu, quòd si bona adimerentur in totum ademptione expressa, & non tacita, nullatenus esset prouidendum filijs. Et ista opinio. est verior de iure, sed alia est cōmunis, & sequenda in practica: & ex illa communi opinio. infert Bal. in d. l. j. quòd quādo bona essent cōfiscata, seu cōfiscanda, propter contumaciam rei, qui citatus nō comparuit iuxta annum, per ti. de requi. reis. C. & ff. non haberet locum dispositio autē. bona damnatorum. quia bona ista auferuntur reo in pœnam contumaciæ suæ, nec veniunt accessorie ad pœnam corporalem, quæ imponit̃. Præterea tex. in corpore loquit̃ de bonis dānatorū ad mortē, aut ꝓscriptorum: sed reus cuius bona adimuntur, & redigunt̃ in fiscum post annū, non dicitur cōdemnatus de

crimine

crimine:vt l.abſentē.ff.de pœ.& l.j.§.j.ff.de req.re. Ergo il
la auť.nō loquiť in iſto caſu: & in materia correctiua non eſt
noſtrū l.extēdere: vt l.pręcipimus.in fin.C.de appel.cū alijs
vulgaribus.Bal.poſt Io.de Bel.in c.j.§.ſiverò.p̄al.dicit,ꝙ ti.
de req.re.nō habet locū,niſi in bonis mobilib⁹: ꝗa bona im-
mobilia reſeruanť hęredib⁹:vt ꝓbať in d.§.ſi verò.Sed Bar.
in loco allega.dicit,ꝙ ibi eſt ſpāle in factore pacis, & ꝙ ille
tex.nō eſt extendēdus vltra caſus ſuperius alleg.glo.in c.j.§.
ĩiuria.de pac.iura.fir.Sed iſta rñſio vř multū friuola: quia ille
ꝗ cōmiſit homicidiū cū fractione pacis,ſine dubio graui⁹ de-
liquit,ꝙ̄ ille ꝗ cōmiſit homicidiū ſimplex: vñ non deberet in
cōtumaciā leuius puniri,ſed grauius.Tu debes aduertere etiā
in fi.ex illo tex.qđ d.Bal.vt hodie ꝑ illā l.non publicenť bo
na immobilia,ſed mobilia dūtaxat,ex tit.de req.reis. ꝗa atro
citas criminis,& fractio pacis facit,ꝙ bona non reſeruanť to
taliter deſcendētibus,vel aſcendentib⁹:vñ in alijs caſibus pōt
ſimpliciter teneri,ꝙ bona nō applicenť fiſco,ſed deſcendēti-
bus vel āſcendētibus.Nā ꝙ in illo caſu procedať atrocius, ꝙ̄
aliàs,ſubeſt ratio ſpecialitatis:ſed qđ ꝓcedit leuius,nō ſub-
eſt.Quòd aūt iſta opi.ſit vera,ꝙ hodie ſtātibus, deſcendenti
bus,vel aſcēdentibus vſq; ad tertiū gradū,adnotatio bonorū
nō habeat locū,tenet expreſſe Ang.in d.auť.bona dānatorū.
& Saly.in l.j.vlti.q.C.de requi.re.& ꝓbant hoc dictū tali ra
tione: ꝗa adnotatio bonorū nō fit,niſi in cauſis, in quibus ꝓ
bato crimine,& ſecuta ſnīa tacite ſequiť cōfiſcatio bonorum
in capitalibus cauſis:ſecundū gl.in l.j.C.de requi.re. & eſt ca
ſus in l.j.§.j.eod.tit.ff.Si ergo hodie lata ſnīa in cā capitali nō
cōfiſcanť bona:vt in auť.p̄alle.ſimiliter nō habebit locum ad
notatio bonorū: & hac ratione vtitur Bar.quā ipſi nō allegāt
in l.fi.de bo.eo.qui mor.ſi.conſci.in ſi.q.& pro his quæ dixi
vide qđ no.Bal.in c.j.§.homicidiū.de pac.iur.fir.vbi text.ex
preſſe decidit,ꝙ vbicūq; pro crimine imponitur pœna pecu-
niaria,ibi pro cōtumacia non fiet cōfiſcatio bonorū.& iſta ra
tio eſt optima,quia fundať in regu.iur. Et ex his quæ tradit
no.glo.& Bar.poſt eam in l.j.in prin.ff.de legi.tuto. vbi con
cludiť,ꝙ diſpoſitio l.nouæ etiā corrigendo ſemꝑ extendiťad
cām depēdentē à caſu correcto: & eſt dicendū hic, ꝙ ꝗa con-
fiſcatio quæ fit in cōtumacia,pēdet à publicatione bonorū,ꝗ̄
fieret,ſi ferreť ſnīa diffinitiua : qđ eſt ſtatutū in vno, habeat
locū in alio. Et ꝑ hāc rationē reſpondeť oībus adductis in cō
trarium,& maximè rationi quā fecit Barto.dum dicit,ꝙ hic
bona auferuntur in pœnā ipſius cōtumacis, & ꝙ nō veniunt
tacite in cōſequentiā ad cōdemnationē corporalem: quia da
to,ꝙ illa differentia eſſet vera,quā tñ ſuprà reprobaui:nihi-
lominus in caſu iſto eſſet dicendū cōtrarium,cùm iſta pœna
imponatur non ſimpliciter,ſed relatiue,ſi bona deberēt pu-
blicari lata ſententia ſuper crimine.¶ † Sed quæritur conſe-
quēter pro declaratione gl.nunꝗd diſpoſitio illi⁹ auť.habeat
locū exiſtentibus deſcendētibus,vel aſcendentibus dūtaxat,
vel etiā exiſtētibus collateralibus vſq; ad tertiū gradum.Sup
quo reperiuntur diuerſæ opi.nam Cyn.in d.auť.& Bald.in l.
ij.qui teſta.facere poſ.dicunt,ꝙ in corpore in §.fin.vera lite-
ra eſt illa,quæ facit mentionem de collateralibus vltra deſcē
dentes,& aſcendentes: & ita refert Bal. ſe conſuluiſſe[a] Ve-
ronæ ſecundū Iaco.Butri.& Angel. in d.auť.bona damna-
torum. & ita tranſumpſit text.Irnerius in auť.prædicta.Cō
firmat hoc tex.in auť.de manda.prin.§.oportet.vbi ſimplici-
ter Imperator mandat bona cōſeruari agnationi, ſecundùm
glo.ibi.cuius diſpoſitio nō corrigiť,niſi in numero graduum:
quia reſtringitur vſq; ad tertiū.Iac.de Bel. dixit illam literā
eſſe falſam,& ſine dubio in libro meo in corpore nō fit men-
tio tranſuerſalium.Vnde extēdere illā l.correctiuam, quę lo
quitur de deſcendentibus ad aſcēdentes tranſuerſales,eſt di-
cere cōtra tex.in l.iij.§.j.ff.de leg. præſtan. & contra regulas
cōmunes,in quibus diſpoſitio correctiua prohibetur extēdi.
Vnde niſi aliter viderem de trāſuerſalib⁹ expreſſum in tex,
in auť.vt nulli iudi.ver.ſcilicet.aliquando expreſſe in crimi-
ne adulterij reſeruatur ſubſtantia ſolū deſcendentibus , vel
aſcendentibus.Non obſt.tex.in §.oportet. quia non intelli-
go per illum text.induci aliquid cōtra ius antiquū, videlicet
quòd in caſibus in quibus olim bona publicabantur , nūc nō
publicentur.Sed hæc eſt intentio illius literæ , quòd quan-
do cōmittitur delictū,quod ſit dignum pœna corporali,non
debet iudex commutare corporalem in pecuniariā: & quòd
iſte ſit intellectus illius literæ , patet ex princip.& ex fin. ꝗa
text.dicit in princip.quòd bona debent conſeruari generi,&
legi.i. generi vocato à legibus ad ſucceſsionem:ſed in dāna-
to de crimine capitali ſecundùm leges præteritas,nō erat ſuc
ceſsio,ꝗa bona deferebanť in fiſcum:ergo in iſto caſu non lo
quitur in illa litera. Præterea tex.in fi.& etiā in prin. dicit,ꝙ
officialis nō debet omittere perſonā,& ita ad bona,ſicut tunc
quidā faciebant:ſed in crimine capitali hoc nō fit, quia princi
paliter punitur in perſona & bonis in cōſequentia:vt l.amiſ-
ſione.§.qui deficiunt.& ibi per Bar.ff.de capi.di.Ergo ſatis pa
tet de mēte tex.ꝙ nō loquitur in caſu noſtro.alia tamen opi.
ſeruatur,quia eſt cōmunis.Vtrū autē diſpoſitio illius auť.ha-
beat locū,qñ pars bonorū debeat publicari,& non omnia bo
na,doc.dubitāt;nā glo.in l.j.ff.de iu.fiſ.& Bart.in l.j.in fi.cō-
mēti.ff.de bo.dā.tenent ꝙ ſic,& exponūt exēplū in l.iij.C.ad
l.Iul.de vi pub.vel priua. Sed Bal.in c.j.§.ſi vero.de pace te-
nē.& Io.de Imo.hic tenēt oppoſitū.Moueť Ioā.de Imo. ex
ſupradictis tali ratione: quia qñ pars bonorū debet publicari
ſecūdùm eū,tūc bona auferunť in pœnā cōdēnati, & nō acceſ
ſorie ex natura cōdēnationis factę in perſonā:ergo non debet
fieri reſeruatio,per ius nouiſsimū.tenet Bar.met in loco alle-
gato.Sed adhuc poſita opi.Bar.pro vera, nō requiriť id quod
ipſe dicit,ꝙ publicatio partis bonorū fiat principaliter in pœ
nā,& nō acceſſorie. Quid ergo ſi quis cōdēnaretur de crimi-
ne capitali,& ex l.diſpoſitione,deberet perdere dimidiā bono
rū?certe eadē ratio eſſet: vnde dictū eius videť reſtringēdum,
& dictū Bal.in locis allega.qñ publicatio partis bonorū debe
ret fieri nō mutato ſtatu: & ſic credo eos intellexiſſe. Et quia
glo.noſtra hic dicit,& etiam tex.probat,ꝙ in iſtis criminibus
capitalibus,quorū pœna eſt mors,vel mutatio ſtatus,bona vi
dētur tacite publicata,etiā ſi nihil fit.†quærendū eſt, nūquid
bānitus ex crimine capitali in cōtumaciā ex forma ſtatuti,p̄-
ſuppoſito ꝙ illud bannū habeat vim ſententiæ diffinitiuæ,
hoc ipſo quòd eſt bannitus,perdat bona,ita quòd tacite vide
antur publicata,ſicut ſi de iure communi ex tali crimine fuiſ-
ſet dāmatus:ſuper qua q.Bald.dixit in c.de pa.tenen.ſępe al-
le.& in l.j.in vlti char.C.de hære.inſti. quod quia bānum eſt
ſtricti iu.ſecūdùm Cy.ibi, tātum dicitur cōtinere,quantū ex-
primit,& non vltra:quæ verba repetit Bald.ad aliud propo-
ſitum in l.ſi pœnæ.in prin.ff.de condi.inde. & l.ſeruū quoq;.
§.publice.ff.de procu.Quod dictū poteſt eſſe verum , quādo
aliquis ſimpliciter eſt bānitus ex forma ſtatuti:ſed ſi eſſet ad-
ditum,quòd bānitus poſſet impune offendi,tunc iſtud dictū
non procederet:quia cùm ſit factus hoſtis ſuæ ciuitatis,cenſe-
tur hoc ipſo capite diminutus:vt dicit tex.clare,& ibi ꝑ Bart. [a]
in l.amiſsione.§. qui deficiunt.ff.de capi.dimi. & hoc fatetur
Bar.& omnes.Sed in eo qui eſt capite diminutus ipſo iure,ſe-
quitur tacita publicatio bonorū : vt l.ij.in prin.vbi bonus ca-
ſus.ff.de cap.di.& l.tutelas.§.fi.eo.titu.& idē ſentit Bar.ff.eo.
titu.ergo hoc dictū nō poteſt procedere , ſed relinquitur ma-
gis dubitatio: Vtrum dānatus ad mortē non in contumaciā,
ſed præſens,ſi condēnatur ex forma ſtatuti,bona eius intelli-
gātur ipſo iure publicata,poſito ꝙ ſit in fortia, ita quòd poſ-
ſit puniri.Super hoc dicit ſing.Iac.Bu.quē refert ibi, & ſequi
tur Ang.in auť.bona dāna.præalle.ꝙ bona non intelligūtur
publicata,niſi ſtatutum hoc expreſſe diſponeret: quia ſemper
facienda eſt mitior interpretatio:vt l.ſi præſes.& l.ſi de inter-
pretatione.ff.de pœ. Bald.autem in l.ij.in vlti.q.C.qui teſta-
fa.poſ.mouetur pari ratione , & dicit idem: quia condēnatus
ex forma ſtatuti videtur cōdēnatus ex iudicio priuato, nō ex
publico,ad quod nō ſequitur tacita confiſcatio bonorū:vt ſen
tit ibi glo.ſingu.& idem dixit expreſsius in l.iiij.in vlti.colū.
C.ſi pen.appel.mors inter.alle.Spe.in tit.de ſen.§.poteſt. de
cuius dicto poſtea videbimus. Sed iſta dicta non vidētur eſſe
vera aliquo modo,vt hic.Pro intellectu q.conſidera duos ca-
ſus; nam aliquando ſtatutum imponit maiorem, vel eādem,
vel minorē pœnam, quàm imponat ius commune ſub eo.ti-
tu, & nomine delicti. aliquando imponit pœnam pro nouo
delicto,vel imponendo ſibi nouum nomen, vel imponendo
pœnam mortis pro delicto priuato : verbigratia, cùm in po-
nat pœnam furcarum pro furto. Primo caſu falſum eſt dice-
re,quòd ſi crimē erat publicum de iure communi , pœna quę
imponitur à ſtatuto, vel quia condemnatio fiat à forma ſta-
tuti,efficitur crimen priuatum. Caſus eſt expreſſus Inſti. de
pub.iudi.§.item l.Iulia. de vi.in fi.quem text. ad hoc allega.
Barto.& multa alia iura, idem tenens in l.j.ff.de pub.iudi.vn
de totum fundamentum ipſorum fuit.Secundò caſu fatendū
eſt,ꝙ tunc crimen diceretur priuatū,vt declarat Bart.in locis
alle.ſed tamen non valet conſequētia : ergo bona nō intelligū
tur publicata:quia licet reus cōdēnetur ex forma ſtatuti, dum
modo ſententia feratur in præſente, reus cōdēnatus ad mor-
tē efficitur ſeruus pœnę,licet crimē ſit priuatū. Caſus eſt ex-
preſſus in l.qđ ad ſtatū.ff.de pœ.& ibi no.vbi clare probať,ꝙ
etiā in crimine priuato,ſi per ſentētiā inferť pœna mortis, vel
metalli,aliquis efficiť ſeruus pœnæ:& hoc tenet Bar.exp̄ſſe
in l.j.in pe.col.C.de ſum.tri.& fide cat.& ſentit Bal. ĩ locis.j.

[a] ¶ Conſuluiſſe. Vide eum in conſ.cccclxx.et adde Pau.de Caſt. in conſil. clxxxvj.

alleg. in alia q. & tenet etiã Ioã. de Imo. hic, iuxta fi. comenti. Vñ si efficit̃ seruus pœnę, ex hoc sequitur, ꝙ bona publicabuntur ex natura pœnæ, quia seruus nihil põt retinere apud se: quinimo nec põt sibi aliquid legari præter alimenta: vt l. si metallũ. ff. de his quę pro non scrip. habent̃. Vnde ista op. non videtur posse procedere, nec etiã id quod Bald. in c. j. §. nos Romanorum. de pac. Constant. vbi dicit notabiliter, ꝙ condemnatus pro furto ad furcas, ex forma statuti, non perdit bona. Et vtrũ ille qui cõmittit proditionem in patriã, vel in alium superiorẽ, pręter principẽ, dicat̃ ita cõmittere crimẽ læsæ maiesta. ꝙ bona eius nõ conseruent̃ filiĳs, per aut̃. bona dãna. vide qđ ponit Bal. in c. j. de pac. tenẽ. qui tenet, ꝙ bona nõ reseruentur: cuius cõtrarium tenet Bar. in l. tutel. §. fin. ff. de capi. dimi. & forte verius, non tñ hoc examino pro nunc. ¶ In ea. gloss. ibi: nec tamẽ testabitur. Ex hac glo. infert Bal. in l. ĳ. C. si pen. ap. s. alleg. ꝙ quia iste est inhabilis ad testandum, etiã illi qui succedũt in bonis suis nõ dicuntur veri hæredes, quãuis bona deferantur ad eos: per aut̃. superius alleg. & hoc sequitur Saly. in d. aut̃. quia intestatus dicitur propriẽ decedere, qui põt facere testamentũ: vt in l. j. ff. de suis & le.

4 ¶ † Ex ista etiã glo. infert no. Io. And. in c. quãquam. de vsu. libr. vj. ꝙ dãnatus ad mortẽ non poterit relinquere, etiam ad pias causas.[a] cuius dicta refert Bal. in l. j. de sacrosan. eccle. & melius & plenius: & ibi omnino vide in l. fi. in vlti. col. C. si à non cõpe. iudi. Et idem tenet Io. And. quem ipse nõ alleg. in tit. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. vers. xv. ¶ In glos. posita super verbo, perdunt. ibi: hodie contra. vt in aut̃. de nupt. &c. gloss. ista cõmuniter reprehenditur doct̃. quia tex. alleg. per eum loquitur nõ in dãnato ad mortẽ, qui nõ debet super uiuere: sed in damnato ad metallũ, vel ad bestias, qui similiter efficiuntur serui pœnę: vt l. qui vltimo. & l. quidam. ff. de pœ. Et iste intellectus videtur probabilior, vt minus corrigatur ius cõmune, quàm fieri põt: quẽ Bar. sequitur vbiq;, & etiam Moder. hic, licet Bal. & male sequatur istã glo. in l. fin. C. si à nõ cõpe. iudi. s. alle. Sed relinquitur pulchra dubitatio, quã tangunt hic Bal. & Ange. & Moder. Vtrum bãniti pro crimine capitali ex forma statuti ad pœnam mortis, si venerint in potestatem officialis, efficiãtur serui pœnę, seu perdãt libertatẽ: & non est dubiũ, ꝙ in duobus casibus nõ efficerent̃ serui pœnæ. Vnus est, antequã capiantur, & veniant in potestate rectoris: quia tũc non perdunt, nisi iura ciuitatis suæ: vt plene declaratur in l. j. C. de hære. instit. & in hoc cõcordant omnes. ¶ Secundus casus est, quãdo post bannũ datũ deberet ferri sñia diffinitiua, & antequã secuta esset, diceretur condẽnatus: quia tũc bannum esset sentẽtia interlocutoria, nec mutaret statum rei ante diffinitiuã: vt est casus expressus, & ibi hoc dicit Bal. in l. si quis filio exhæredato. §. eius. j. de iniusto testa. & hoc tenet Bal. in l. fin. C. si à nõ cõpe. iudi. vbi subtiliter tractat istũ arti. Sed dubiũ remanet in tertio articu. quãdo bannũ datũ in contumacẽ non expectaret aliã sententiã post ea, & esset diffinitiua data in absentẽ ex forma statuti, vel haberet vim diffinitiuæ, vel si post bannũ ex forma statuti contra contumacem esset lata diffinitiua, & bannitus veniret in potestatẽ officialis: super quo Bal. & Angel. hic, & etiã in d. l. fi. s. alleg. tenet, ꝙ isto casu efficeretur seruus pœnæ, & ꝙ tandem sibi sit imponẽda pœna mortis: per l. qui vltimo. sæpe alleg. Sed Io. de Imo. hic, multis rationibus tenet oppositũ, dicens contrarium sentire Bald. in d. l. si quis filio exhæredato. qđ non est verum, quia Bal. nõ ponit ibi de bãno, qđ habeat vim diffinitiuę: sed de banno, qđ est simplex interlocutoria, & expectat sententiã post se: sicut patet clare referẽdo dicta sua ad tex. ex quo arguit. Ipse tñ Io. de Imol. multis rationibus tenet, ꝙ bannitus q venit in potestatẽ officialis, non efficiatur seruus pœnæ. Primò, qa bannũ est interlocutoria, ex qua regulariter quis non infamat̃: vt l. verbũ. & l. interlocutio. de his qui not. infa. & est glo. in l. j. C. de modo mulcta. Vnde d. Bal. ad propositũ in l. qm̃. de his qui no. infa. ꝙ bãnitus ex forma statuti nõ incurrit infamiã. Sed ista ratio procederet, vbi bannũ non habeat vim diffinitiuæ: & vbi post bãnum non esset lata sententia diffinitiua in absentẽ ex forma statuti, sicut d. Bal. & rectè in l. fin. C. si à nõ compet. iudi. Secundò, quia procedere cõtra absentem ad diffinitiuam in causis capitalibus est procedere cõtra formã iuris communis: vt l. absentem. ff. de poen. ergo statutũ debet intelligi strictè, vt non comprehẽdat, qđ non est in eo expressum: vt l. ius singulare. ff. de legi. Si ergo statutũ non exprimit, ꝙ bãnitus efficiatur seruus pœnę: ergo nec nos debem⁹ subintelligere. Sed ista ratio de facili potest tolli: quia hoc statutum non extenditur, sed ius cõmune extendit se ad statutum per interpretationem passiuam, quæ semper habet locum in statuto: secũdùm Bartol. in l. omnes populi. de iustit. & iur. & in l. j. §. l. Fal. ff. ad l. Fal. hoc enim ipso, ꝙ aliquis est dãnatus ad mortem, succedit dispositio legis: quia dicit, ꝙ condemnatus ad mortem efficitur seruus pœnæ. Vnde dicit singulariter Bal. in l. omnes populi. in repetit. sua. ff. de iusti. & iur. ꝙ si ex forma statuti contumax habeatur pro cõfesso & conuicto, non poterit appellare à sententia lata contra se: quia l. ĳ. C. quorũ appella. non recip. trahitur ad statutum passiue. Tertiò dicit ipse, bannitus propter crimẽ, & in absentia cõdemnatus, est condẽnatus ex contumacia, & ex præsumptione resultante ex contumacia sua, ex qua nõ debebat condẽnari de iure cõmuni: vt l. absentem. ff. de pœ. & l. j. de requi. re. ergo nõ debet imponi omnino eadem pœna conuicto ex contumacia, sicut conuicto legitime per veras probationes: ar. l. in pluribus. ff. de suspe. tu. Et ista ratio habet multũ æquitatis in se: sed tñ magis concludit, ꝙ qñ quis condemnat̃ ex delicto per probationẽ ꝓsumptiuam, ista sit causa, ꝓpter quã iudex possit minuere pœnam: vt dicit Inn. in c. quia verisimile. de prę sump. & est casus fin. secundùm vnã lect. & ibi per glos. in c. inter solicitudines. in fin. extrà, de pur. ca. quàm quòd pœna statuta à l. non auferat̃ ipso iure. Vnde in l. hi qui adulterĳ. C. de adult. condemnat̃ quis ex præsumptionibus sæuissima pœna: ita ille qui accusatur de crimine, ꝙ occidit seipsum, ꝓsumptiuẽ habetur pro confesso, & condẽnato: secundũ glos. & ibi hoc no. Angel. in l. ĳ. C. qui testa. face. pos. & tñ pœna perditionis status imponitur sibi, sicut si esset plene conuict⁹ de crimine capitali: vt patet in l. fi. ff. de bon. eo. qui mort. sibi consci. vbi tex. dicit, ꝙ non habet heredem: & sic patet, ꝙ cẽsetur mutasse statum, sicut si fuisset deportatus. Pro hoc bene facit tex. in l. lex Corne. vbi condẽnatus in contumacia & absentia punitur l. Corne. quæ est deportatio, & bo. confiscatio. & quamuis possit responderi ad istas ll. aliquo modo, dicendo ꝙ ipsis ll. vltra procedit: satis tñ est, ꝙ hoc non probat̃ iure, ꝙ conuictus præsumptiue vel ficte non puniatur: sicut esset vere cõdemnatus & conuictus. Vnde per prædicta qõ ista remanet dubia, & maxime quia seruitus, quę infertur in cæteris pœnis capitalibus, non infertur ex causa dãnationis, sed solũ attento genere pœnæ: ita dixit tex. not. Insti. de capi. di. §. maxima. ver. propter atrocitatẽ sententiæ. & bene facit tex. in l. quod ad statum. ff. de pœnis. Vbicũq; ergo habet locum ista atrocitas pœnæ siue sentẽtię, videt̃ inferri seruit⁹, quia adest causa, propter quã immediate seruit⁹ inducitur. & ista pars est cõmunior, quã sequitur Bal. quam alleg. hic aliq Moder. in l. j. C. ne ex delict. defunct. & in l. j. C. de hæredib. insti. Opi. tamen Ioan. de Imo. est multũ æqua: pro qua adduco tibi tex. singu. secundùm vnam solu. in aut̃. vt lice. ma. & auiæ. §. pen. per quam dicit ibi Iaco. de Bel. & Bal. in l. trãsigere. in ver. ix. opponitur. C. de transac. ꝙ l. transigere. quæ dicit, quòd in adulterio verè probato, non præsumptiuè, vel fictione iuris, nõ põt trãsigi. Et ideo infert, ꝙ si ex forma statuti de homicidio non põt fieri pax, bannitus pro homicidio põt facere concordiam, sed habet̃ pro homicida, nõ obstante statuto, quia nõ proprie homicida: simile dicit not. Anto. de But. in c. at si clerici. in prin. extrà, de iudi. ꝙ statutum faciẽs mentionem de cõfesso, & cõuicto, nõ habet locum in eo qui est fictè confessus & cõuictus: & hanc partem sequerer, nisi esset ratio vltimo loco posita, quæ vrget in oppositũ. Et ad illam q. quam suprà tetigi, nunquid tacita publicatio bonorũ sequatur ad bannũ datum ex forma statuti: vide singu. Ioan. And. qui ponit opi. meã, & eã approbat in ti. de instru. edi. §. compendio. ver. qui de bannitis. Et quia suprà tetigi secundùm Bal. in l. si vero. in prin. qui satisda. cog. quòd si fiscus nõ vult acceptare bona deportati, bona remanent apud deportatum, & potest agere & conueniri: debes scire, quòd gloss. singulariter in iure hoc reuocat in dubium in l. ea sola. ff. de regul. iur. quam allegat hic Paul. de Castro. Sed ipse nõ vidit Bald. qui hanc gloss. alleg. in l. eam quam. circa medium commenti. C. de fideicommis. & alleg. eam Bald. quòd bona non remaneant apud deportatum, sed veniant ad hæredes ab intestato. & sic erit dare casum, in quo deportatus habet hæredem de iure ciuili. Gloss. tamen ibi non hoc firmat, imo potius vltimo loco videtur residere, quòd remaneant apud ipsum deportatum: & hoc credo verius per rationem, quam assignat Bald. in dicta lege, si verò. Et quia iste text. dicit, quòd qui ad ferrum damnantur, efficiunt̃ serui pœnæ. ideo domi. me. in l. si quis mihi bona, §. si quis plane. ff. de acquirẽ. hæredi. per istum tex. reprehendit ibi quandam gloss. quam Angelus dicit esse vnicam in iure, quæ vult secundùm eum, quòd solùm damna[illegible] ad gladium efficiatur seruus pœnæ: secus si occidatur securi, vel fuste, vel laqueo: alleg. text.

a ¶ Ad pias causas. Vide Oldra. in d. l. j. C. de sa. san. eccle. quem refert & sequitur Lud. Ro. in consi. clxiĳ. & dicꝙ verum, ꝙ nõ põt reliquere ad pias causas, nisi pro restitutione male ablatorum: vt per Bal. in d. ti. de pace Cõstã. §. nos Romanorũ. & Bart. in d. l. iiĳ. q. & Pan. in rubri. de test. in vlti. colũ. & Pau. de Cast. in consil. lxxxvĳ. incipiẽ. primum quæsitum habet.

leg.tex. in l.aut dammum.in princi.ff.de pœ.nam hic dicitur generaliter de ferro,non gladio. Tu verò dic,quod glo.illa nõ habet hunc sensum,sed vult dicere ꝙ regulariter cùm debeat imponi pœna mortis,debeat aliquis occidi gladio. Vnde si iudex iubeat occidi alio instrumẽto,vel grauiori, vel leuiori: facit cõtra l.sed tñ per hoc non sequitur, ꝙ occisus non efficiaẽ seruus pœnæ,licet iudex errauerit imponendo aliã pœnam, propter qualitatem instrumenti,quã iubet lex :imo contrarium probatur expresse in l.mors.§.istę ferę.in fi.ff.eo. vbi dicitur,quòd licet decurio non debeat damnari in metallũ,vel ad bestias:si tamẽ damnatur , pœna habet seruum effectum: sed est liberandus à principe.& ita teneas.

SVMMARIVM.

1 Accusat⁹ pro crimine capitali interim in carcere custodiri debet.
2 Dictio,in,ponitur quandoq; negatiuè.
3 Bannitus qui venit in potestate officialis,si postea aufugiat, vel eripiatur de manibus familiæ,an remaneat seruus pœnę.
4 Arbitri seu arbitratoris sentẽtia lata per metum an sit nulla ipso iure.

SI quis post accusationẽ. Pendente accusatione reus nõ perdit factionẽ testamenti,etiã si sit in carcere.h.d.ibi:custodia &c.
1 ¶†Not.primò,ꝙ accusatus pro crimine capitali, debet interim custodiri & teneri in carcere. Text.tñ in l.si quis filio exhæredato.§.eius qui.j.de iniusto test.videtur velle,ꝙ primò accusatus debeat custodiri:deinde postquam est conuictus de crimine poni in carcerẽ ad arctiorẽ custodiã.de quo in l.j. & ij.de custo.reo.& occasione hinc sumpta Bal.hic ponit,ꝙ carceratio in criminalibus fit,seu fieri põt ad vnum ex quatuor effectibus: vel quia quis sit accusatus de crimine capitali, vt dixi:vel quia sit sibi imponẽda pœna corporalis: vel quia iudex vult retorquere reum,quia habet indicia sufficiẽtia: vel detẽtus pro crimine nõ põt dare fideiussorem:sicut plene declaratur in l.diuus.la j.& in l.j.ff.de cust. reo.¶† Secũdò no.
2 a in verbo,indemnatus.quòd dictõ,in^a, ponitur aliquando negatiue:sicut in l.j.in prin.ff.de suis & legit. & aliàs in multis casibus.aliquãdo,in,ponitur pro valde:vt l.Gallus.§. ille casus.in titu.ꝓxi.& ibi dicetur.¶†Tertiò not.ꝙ inspecto statu de præsenti,accusatus de crimine dicitur esse certus de statu suo,& ideo põt facere testamentum.& hoc dicit iurisconsultus expresse in l.si quis filio exhæredato.§.hi autem oẽs. ff.de iniusto testamen.¶ In gloss.item secus in crimine maiestatis.gloss.tua cõcludit,quod in casibus in quib⁹ potest queri de crimine post mortẽ,qui enumerantur plene in l. ex iudiciorum.ff.de accu.testamentũ factum ab eo,qui erat accusatus,reddetur nullum ipso iure,vel irritetur,probato crimine post mortẽ defuncti:quẽ arti.tetigit hic Pau.de Cast.doc. Moder.& concludit,ꝙ testamentũ interim factum valet:sed ꝓbato crimine post mortẽ irritabitur : & ita dixit intelligere gloss.istam,& in l.qui à latronibus.in fin.j.eod.& in §.per cõtrarium.Insti.de hære.quæ ab intest.defe. non tñ declarat cur ita dicat.Sed credo eũ fuisse motũ:quia ille qui decessit, interim erat integri status: vt l.si quis filio.§. hi aũt omnes. ff.de iniusto testa.Sed cõtra illud dictũ facit:quia in istis criminibus impeditur administratio & alienatio rerũ post crimen:vt dicitur in d.l.ex iudiciorũ. & plene declarat Bar.in l. post contractũ.ff.de dona.sed prohibitus alienare videẽ prohibitus instituere hæredẽ:vt l.ex hoc edicto.§.j.de alie.iud. ft.ergo videtur,ꝙ non potuerit facere testamentũ.Sed respõdendo dicas,ꝙ quando alienatio prohibetur simpliciter, nõ respectu certi generis personarum, tunc nõ prohibetur confectio vltimę volũtatis:vt plene declarat Bart.in l.si ita quis. §.ea.l.ff.de verbo.oblig.& Bald.in ea.l.C.de condi.ob causam.Sed fortius obst.quia secundùm gloss.notabilem in c.cũ secundũ.in verbo,ipso iure.de hære.lib.vj.etiam in crimine læsæ maiestatis,de quo hic fit mentio,bona intelliguntur cõfiscata ipso iure:& hoc sequitur expresse Ioan. And.in capi. felicis.de pœnis.lib.vj.vnde imposibile est, quod testamentum valuerit,quia testatus est de bonis,non suis,cũ non haberet bona,nec posset acquirere vsq; ad mortem,& sic nõ potuit testari:vt in auẽ.ingresi.C.de sacrosan.eccle. Vñ si post ea probaẽ crimen,videtur ꝙ retro declaretur illũ nõ potuisse testari.Bart.tamen in l.post contractũ.satis clare sentit,ꝙ in crimine læsæ maiestatis bona nõ sint publicata ipso iure. Sed tex.fortiter facit pro opi.Ioã.And.in illo c.cũ secũdum. ¶In ea.gl.ibi:arg.contra.de manu.l.ꝙ pœnæ.duas solu.dant hic Bal.& Ang.ad istud contrariũ.Prima est,ꝙ dum ille tex. dicit alienationem esse nullã,vel non posse fieri, debet intelligi dãnationem postea secutã : & secundùm hoc ideo hic testamentũ nõ irritatur,quia dãnatio nõ fuit secuta:nam si esset secuta,testamẽtum irritaretur:vt patet in l.proxi.præcedenti. Sed ista solutio diuinat aliqualiter ad illum tex.vnde daẽ alia solutio post istas,quod est speciale ibi in libertate, ꝙ quia est irreuocabilis,postquam est data , reus accusatus incontinenti non possit alienare.& ista solutio quãtum ad contractus inter viuos,esset vera,& eam approbat Barto.in l.post contractũ. in vlti.col.de dona. Sed inquantum in ea infertur, ꝙ testator in codicillis,vel in testamento nõ posset dare libertatem,hoc hoc non videtur verum , cùm ille qui est accusatus absolute possit cõdere vltimam volũtatem: vt dicitur in l.si quis filio. §.eius q.& §.seq.j.de iniusto testamen. Vnde dicit Bar.in d. l.post cõtractum.& bene, quòd dona. causa mortis non adhibita distinctione,vtrum sit facta in fraudem, vel non, semper reuocatur secuta damnatione,quasi sentiat quòd si damnatio non est secuta,semper valet,quia est vltima voluntas, quo ad effectum.¶Tu ergo soluendo formaliter dicas,quòd illa l.loquitur in alienatiõe, inter viuos in qua est speciale in libertate:vt dictum est.Sed nos loquimur in vltima voluntate,quæ nunquam irritatur,nisi secuta damnatione. Et ratio differentiæ est,quia manumisio facta inter viuos, præiudicat statim, & irreuocabiliter fisco,si valeret.Sed libertas data in testamẽto , non habet effectum, nisi post mortem rei accusati : vnde interim non præiudicat,nec in futurum potest præiudicare,si reus damnatur ante mortem,quia testamentum eius irritabitur:vt l.eius qui.§.fina.s.eod. Et quia glos.tua circa medium dicit,quòd si secuta esset damnatio, quòd testamentum irritaretur,nec posset fieri de nouo:vt dicitur in l.proxime præcedenti.pro complemento materiæ ibi positæ, scias quòd relegatus etiam quando bona sua publicantur , quia non perdit statum priorem,potest acquirere, & de nouo testari,& succedere de iure ciuili:vt colligitur ex tex.& glo.& ibi per Bal. in l.circa formam.C.de iure fis.lib.x.Debes etiam scire, ꝙ Ioã. And.sing.in ti.de actio.§.sequitur.in addi.magna.in ver.felicis.Nic.de Mata.dicit iuxta fi.additionis, ꝙ bannitus ex forma statuti nihil perdit,nisi id quod sibi expresse adimitur:vnde nõ perdit bona, nec testamenti factionẽ,nec aliquid aliud, sed æquiparatur relegato : vt dixit Nic.Mata.ibi relatus. Sed ista dicta partim non sunt cõmunia,inquantum dicit, ꝙ retinet omnia:imo perdit ius suæ ciuitatis:vt concluditur cõmuniter in l.j.de hære.insti.C.& in alijs locis. quod nunc nõ attinet prosequi. Inquãtum verò dicit,ꝙ non perdit bona eius, cõtra ea quæ dicit idẽ Io. And.in ti.de inst.edi.§.compendiose.ver.quid de bãnito.& cõtra ea quæ dixi in §.proxi.præce. vnde dic,vt ibi fuit dictũ. Ponit etiam in illa additione, vtrũ publicatione bonorũ veniant bona futura,& optime dicit:sed in eodẽ §.ponit in ver.Ia.de Raue.ꝙ si fiscus expresse nõ occupat bona confiscata, interim filius bãniti vel deportati potest agere,& occupare ista bona:quod potest intelligi esse verũ,sicut d.Bal.in l.verò.præalle.in §.proxi. qñ fiscus requisitus vtrũ vellet agere,respõdisset ꝙ non:aliàs ista decisio esset dubia,cùm dñium rerũ sit ipso iure translatũ in fiscum. Si tamẽ esset verũ,esset magna ampliatio, ad ea quæ dixi in §.ꝓxi.ad intellectũ glo.l.ea sola.ff.de re.Quod autẽ dicitur,quòd damnatio irritat testamentũ, & tacite publicat bona,est intelligendũ,si sit facta à iudice cõpetenti:aliàs nõ mutat statum, quia habeẽ pro nõ facta,secũdùm Ang. & Mod.hic:pro quo vide casum in terminis,quẽ ipsi nõ allegãt ĩ l.ij.§.fi.ff. de pœ. quem ad hoc no.Bar.in l.qui vltimo.ff.eo.Mod. tamen allegant hic bonũ text.in l.si quis filio.§.quod si quis. ff. de iniu. testa.sed remanet dubiũ,quod tetigit Ang.in §.proxi.& refert Io.de Imo.hic, †nunquid si bannitus qui venit in potestatem officialis,aufugiat postea,vel eripiatur de manibus familiæ , sed remaneat seruus pœnę , ^b sicut erat,qñ fuit in potestate curiæ.Et tenẽt hic cõiter doc.quòd remaneat , ex quo semel fuit effectus seruus pœnę: istę enim qualitates infamię seruitutis,cùm semel afficiunt aliquẽ,durant in omni loco:vt l.ex ea.& ibi not.ff.de postu. bene facit tex. in l. Titius.ff. de ser.expor.Hanc sententiã approbat Bar.in l.j.in pe.col.C.de sum.trini.& fide catho.& in l.qui vltimo.ff.de pœ.circa prin. licet Bal.aliter teneat sub dubio forte, & nõ bene,in l.fi.C.si à non compe.iudi.vbi debes videre.Quærit etiã Ang.in l.eius qui.in fi.s.eo.quem referunt hic Mod.nunquid sententia lata ad tumultum populi.i. propter seditionem excitatam in populo contra reum, vel delinquentem, ita imponat pœnam capitalem veram, quę mutet statũ, sicut si sententia esset lata nõ ad populi tumultũ:dicit ꝙ sic,alle.tex.valde no.in l.pe.ff. ad l.Corne.de sica,quod cõcedit Io.de Imo.esse verũ,qñ iu-

a ¶ Dictio, in. De qua dictione vide Bal.ĩ rub.fol.mat. & quod ibi dixi in apostil.

b ¶ Seruus pœnæ. Vide tu Ful.in consil.lxxvj.

dex non tulisset sñiam per metũ: nam si sñia esset lata ꝑ metum, ipse sentit, ꝙ sñia esset nulla, qñ iudex cõdemnasset eũ, qui alias nõ erat cõdemnand⁹: secus si excessisset modum in pœna. & ita forte intelligit l. ꝑalleg. Du dic, & breuiter, ꝙ si iudex tulit sñiam in tumultum populi, nõ tñ per metũ, licet non debuerit cõdemnare ad soluendũ ꝓpter scãdalum, qđ timebat in populo: vt probatur, & ibi per gloss. in c. ĳ. de noui ope. nũ. sñia tñ nõ valeret, si error iuris esset expressus in sententia; iuxta regulã positam in l. ĳ. C. qñ ꝓuo. nõ est ne. Et de iudice excedente modũ in pœna, est casus expressus, & ibi ꝑ Bart. in l. relegatorum. §. ad tẽpus. ff. de inter. & rele. Si verò tulit sñiam per metũ, tũc licet sñia spiritualis, i. cẽsurę, lata ꝑ metũ sit nulla ipso iure: vt in c. qđ met. cã. lib. vj. aliæ tñ sñię valent, sed rescindunť ope excep. ita no. glo. elegãter in q. j. c. quatuor. quã ad hoc alle. Bal. qui distinguit, vt s. dixi, in l. j. in ĳ. col. C. de sen. ex peri. re. Alibi tñ aliter distinguit: videlicet ꝙ aut iudex tulit sñiam per metũ, aliàs sententiã non laturus: aut tulit quidẽ volũtarie, si per metũ sic tulit incerto modo, illo casu dicit sñiam esse nullã: secũdo valet. ita distinguit in l. fi. C. de pœ. iu. q ma. iu. Sed istud dictũ magis placet: qa si cõtractus, qui sunt hodie bonę fidei, nõ sunt nulli ipso iure, propter metũ, pręterquã in certis casib⁹ notatis, in l. similiter. §. dos, ff. qđ me. causa, multominus erit nulla sñia, quæ est stricti iuris. l. diui. §. fratres. ff. de liber. cau. & l. j. C. si plures vna sentẽtia. & ibi no. tenet argu, & probať ex his quę habenť in l. si qs cũ aliter. ff. de verb. obli. & in l. elegãter. in princi. ff. de dolo. Nec obst. text. in l. ĳ. §. j. ff. de iu. qa iurisdictio fundãda pręrogãda facilius impediť ꝑ metũ, ꝗ̃ actus ꝓcedẽs à iurisdictione iam fundata, & cõpetẽte: & ita respõdit Bal. in d. l. j. C. de sen. &c.

4 ¶ † Vtrũ aũt sentẽtia arbitratoris, vel arbitri, lata per metũ, sit nulla ipso iure: vide no. per Bar. in l. fi. §. sed & si quis. C. cõmunia de lega. & qa in notabilibus s. retuli tibi dicta Bal. hic, inquãtũ agitur de multiplici causa carcerationis, quæ fit ĩ causis criminalib⁹, adde ad singula vnũ verbũ vltra doc. ꝙ si iudici liquet innocentia rei, etiã in causis capitalibus, põt eum relaxare de carcere. Casus est singu. secundùm Bal. in l. nullus. vlti. ver. iuncta glo. sua. C. de exhibẽ. reis. & idem tenet ibi Bal. post Butr. & hãc doct. repetit idem Bal. in l. sed quis. ff. de in ius vo. Secũdò adde, inquantũ hic dicit Bald. ꝙ captura ad finẽ torquẽdi nõ debet fieri, nisi p̄cedentibus indicĳs: nã ex hoc infert hic Pau. de Cast. doct. Mod. se olim consuluisse, ꝙ cũ quidã fuerat captus pro maleficio, nõ p̄cedentibus indicĳs, debuit relaxari, quia fuit male captus. Tu aũt cõsidera in isto articulo, ꝙ istud dictum sine dubio procedit ex doc. Bal. ꝑmissa, qñ reus aliàs nõ debebat capi, nisi vt torquereť. exẽplũ: si sumus in pœna pecuniaria, & reus accusatus de disset fideiussorẽ: iuxta l. si quis reũ. & qđ ibi no. ff. de custo. reo. Si aũt iudex à principio antequã accusatus dedisset fideiussorem, omisisset capturã incõtinẽti, hoc esset magis dubiũ: nã Io. An. q tangit melius istũ articulũ in c. clericos. de sent. excõ. li. vj. quã refert & sequiť Bal. in l. qđ euitãdi. C. de condi. ob tur. cau∫. dixit, ꝙ iudex nõ debet cõmittere capturã in maleficio, sine aliquib⁹ p̄sumptionib⁹, & indicĳs p̄cedẽtib⁹. Debes tñ intelligere, ꝙ iudex recipiat informationem super istis indicĳs, nõ citato reo, ne forte ministret fugã rei: & hoc sentit Sal. licet nõ alleget istos in l. ĳ. C. de exh. re. & vide qđ dicit gl. fin. in cle. pastora. de re iud. ꝙ qñ vnus iudex petit ab alio criminosum sibi remitti: iuxta materiã §. si qs. ver. cõprehensorũ. in auť. vt nulli iud. hoc nõ debet facere iudex remittens sine summaria aliquali cognitione[a]. Et qa ꝓ facto iudicis p̄sumiť in dubio: vt l. j. C. de offi. ciui. iud. ideo oportebit, ꝙ pars ostẽdat iudicẽ ex abrupto, & sine aliqua ĩformatione habita processisse ad capturã. ¶ † Vtrũ aũt in cã capitali reus statim debeat poni in carcere: an verò postquã cõuictus non cõfessus, vel saltẽ postquã est factus suspectus de crimine: an verò etiã qñ est suspectus, debeat distingui inter hominẽ positum in dignitate, & aliũ: vide qđ no. gl. & Bar. in d. l. j. ff. de custo. reo. & Bal. & Saly. in l. ĳ. C. de exhi. re. vbi variãt à dictis Bart. inter se. Et ꝙ ꝑsona honesta ratione offi. vel dignitatis nõ debeat poni in carcere, nisi postquã est cõuicta: vide optimũ tex. in l. si qs filio exhæredato. §. eius qui igiť. de iniusto testa. & in l. fi. C. de accu. circa mediũ. vbi tex. probat, ꝙ de iure debet detineri accusator, sicut accusatus: sed dic nõ seruari de cõsuetudine, secundùm Bal. in l. sed si is. s. alle. ¶ † Tertiò adde, ꝙ ille q deberet capi põt carcerari, si est impotẽs ad satisfaciendũ: vt declarãt Mo. post Ang. in l. si finita. §. videamus. ff. de dã. infec. Item ꝙ allegãs possidere immobilia non satisdat: vt l. sciendũ. qui satis. cog. tñ nõ obseruari in cã criminali, qa semp debet dari fideiussor, vt captus relaxetur[b]. & sic nõ põt dare, retineť reus, secũdũ Bal. in d. l. sciendũ. in prĩ. fallit in muliere, quæ cõmittiť iuratoriæ cautioni: vt in auť. sed hodie. C. de custo. reo. Vtrum aũt valeat cõsuetudo, ꝙ fideiussor possit se obligare ad pœnam corporalem pro alio[c]: vide qđ singu. ponit Bal. in c. j. §. dãna. iuxta fi. de pa. Constan. Et adde ad prędicta, ꝙ quando imponiť pœna pecuniaria, si reus est cõfessus, vel cõuictus de crimine, nõ debet relaxari fideiussoribus, sed debet condẽnari & cogi ad soluendũ, secundùm Bald. no. in l. ĳ. C. de exhi. re. & forte põt moueri: qa ex quo debitũ est iam liquidũ, non debet reuocari captura, nisi quis soluat: vnde nõ releuabitur ꝑ satisdationẽ: sicut dicimus de tenuta, quæ est data pro debito liquido, secundũ Bal. in l. eum qui. ff. de priui. credi. & plenius in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infe. Et qa in prin. istius cõmenti allegaui tibi Io. An. q secundùm Nico. de Mata. ꝙ bannito ex forma statuti etiã ꝓ crimine capitali nõ auferuntur bona, nisi expresse sint publicata, scias quòd Bald. in l. quæ data opera. in pen. char. C. qui accu. non pos. expresse tenet, ꝙ bannitus ex forma statuti nõ perdit bona, nisi expresse sint publicata. Tu autem dic, vt est dictum in §. præcedenti.

QVi manus. In gl. ibi: & in scriptis. quęrunt hic doc. ꝑ intellectum literę, nũquid dispositio huius l. ꝓcedat in eo, qui ꝑdidisset manus, ex cõdemnatione facta propter delictum. Et tenet Bart. ꝙ sic, Mod. assignãt rationẽ: qa licet inquãtũ ad potestatẽ puniẽdi pœna abscisionis mẽbri æquipareturpœnæ capitali, secundũ gl. in l. ĳ. C. de of. eius qui vice alicuius iu. ob. & est casus in auť. de collat. in §. ꝓhibemus. q probat, ꝙ qui nõ põt imponere pœnã capitis, nõ põt imponere pœnã mutilationis mẽbri: tñ quãtũ ad alios effect⁹ pœna amissionis mẽbri non æquiparať pœnæ capitali, nec diciť capitalis. Hãc cõclusionẽ late examinat Bar. & ita tenet in l. ĳ. ff. de publi. iud. & satis ꝓbatur in ista cõclusione, vt j. dicã. Bal. tñ in l. reos. in j. char. ff. de accu. & in l. data opera. in charta antepe. C. qui accu. non pos. videtur sentire, quòd dicatur pœna capitalis: qđ nõ placet, tex. in illa l. ĳ. dicit, ꝙ pœna capitalis dicitur illa, ex qua inferť mors, aut amissio status: sed per abscisionem mẽbri nõ infertur mors seu pœna mortis: sed istæ pœnæ ponunť, vt distinctę, in auť. vt nulli iud. §. pe. ergo nõ põt dici pœna capitalis, qa sit pœna mortis, nec etiã quia mutat statũ, quia de ista pœna hoc non reperiť: imo etiã dicitur gñaliter, ꝙ coërtio in cõmuni distinguit à pœna capitali: vt l. aut dama. cũ l. præcedẽti. ff. de pœ. & l. ĳ. præal. vnde facit tex. in l. recipiendum. §. fi. & in l. capitaliũ. in prin. ff. de pœ. Reperitur tamen vnus casus sing. in quo abscisione mẽbri publicantur bona, & dicitur quis puniri capitaliter: in ca. j. §. si quis alium. de pace tenen. in vsi. feu. vbi tex. dicit, ꝙ qui frangit pacem prædictam, vel negando illam punitur, sicut s. dictum est, vltra abscisionem manus: superius autem erat dictum de occisore frangente pacẽ, qui pœna capitali punitur, vt diciť §. pręcedẽti. Et aduerte singulariter ad illũ tex. qa & ꝓpter relationẽ prædictã, & propter id qđ sequiť ibi in tex. probatur, ꝙ in illo casu bona immobilia reseruantur hæredibus, si procedať cõtra ipsum in cõtumaciã. Ergo patet, ꝙ auť. bona dãnatorum. habet locũ, & qñ auferunť bona pręter naturam criminis: qđ tenet Bar. in l. j. de bo. dã. Sed põt responderi, ꝙ illud est, & ideo, qa in illo casu crimẽ efficiť capitale: & illũ text. alleg. Bal. in d. l. data opera. in pen. char. vbi dicit auť. bona damnatorũ. non habere locũ: quando per statutum imponiť pœna pecuniaria ꝑ modũ quãtitatis, ita ꝙ bona nõ confiscãtur. Et quæ pœna imponatur incidẽti mẽbrũ alicui, vide per Bald. in c. j. §. homicidium. de pa. iur. fir. circa princi.

OBsides. In gl. ibi: etiã facta tenenda. Bald. hic impugnat istam gloss. quia ex quo erat facta pax, populus Romanus non habebat amplius hostem in illa gẽte: ergo obses nõ potest effici seruus, quasi detentus ab hostib⁹. Sed Ang. saluat, & bene, ꝙ licet fuerit facta pax, vt nõ esset amplius bellum, tamen populus non habebat amplius hospitiũ, vel amicitiã cũ illa gente: & ideo quãquam retinẽt illi de pertinẽtibus ad rationes, efficiť iuris eorũ: vt l. postlim. §. in pace. ff. de cap. Et hãc solu. approbat Io. And. idẽ dicens in tit. de instru. edi. cõpendiose. ver. xv. & de ista materia multa vide per Ange. in dis. sua solẽni, quæ incipit, renouata guerra. ¶ † Sed quęriť ꝓ declaratione materię, nunqd sicut isti obsides dabanť à populo Roma. hostibus, & ecõtra, ita possint hodie dari inter ciuitates ꝓ obseruatiõe pacis, an possint aliquo mõ dari ĩter priuatos ꝓ obseruatione pactorũ, vel cõtractus? Sup quo est gl. xxiĳ. q. viĳ. c. pridẽ. & in c. ex resc. de iu. & iu. ꝙ ꝓ pacis obseruatione isti obsides p̄nt dari ĩter ciuitates, et subiectas ĩperio; licet tñ in bello, qđ fit inter eas, nõ est ius captiuitatis: vt l. si quis

a ¶ Cognitione. Adde Bald. in addit. ad Spec. in tit. de cõpe. iudi. adi. versi. malefactor. & Car. in cl. ĳ. §. denique. in fin. de re iudica.

b ¶ Relaxetur. Vide Fel. in c. ꝑlatorũ. circa fin. v. co. de accu. & qđ ibi dixi in apostil.

c ¶ Pro alio. Vide Felyn. in c. contingit. de sentent. excõ. & qđ ibi dixi in apos.

l.si quis ingenuã.§.si.ff.de capti.ideo non põt dici, ꝙ isti obsides mutẽt statum: nec etiã dicemus, ꝙ sint obligati iure pignoris: sed solũ cõpetit his qbus est data facultas quędã retinẽdi sine iure pignorum: sicut dicimus in l.j.C.etiã ob chiro.pec.& no.in l.j.C.cõmo.ꝙ creditor qui accepit rem pignori pro vna obligatione, in effectu põt illam eãdem rẽ retinere pro alia obligatione, pro qua nõ erat pignorata:[a] vnde secundùm glo.in d.c.pridem.licet homo liber nõ possit pignor.vt l. qui filios. C. quæ res pigno.obli.pos.& l.fin.& aut.ibi posita.C.de actio.& obli. poterit tamen pro bono pacis constitui in homine libero ius retẽtionis: & hanc conclu.approbant cõmuniter cano.in c.ex rescripto.& sic intelligitur in c.exposita.de arbi.& ita etiam tenent Moder.hic.¶†No, tamẽ singu.illam glo.in c.& pridem.quæ cõmuniter approbatur, ꝙ pro obseruatione cõtractus facti inter priuatos, non põt causari in homine libero etiam illud ius retentionis: & hoc tenent cõmuniter docto.nisi forte ex cõsuetudine, etiam inter priuatos, tales obsides possent dari, secundùm Ioan.de Imo.hic.Et ex illa gl.colligitur talis regula nõtabilis, quòd in illis casibus, in quibus prohibetur res pignorari regulariter, prohibetur etiam causari ius retentionis.i.facultas retinendi.Fallit fauore pacis ob seruandæ inter ciuitates, vt dictum est.Bald.autem in l.ij.C.de pac. qui fi.distra. simpliciter videtur dicere, quòd etiam in contractibus priuatis possit induci ista facultas retentionis, licet non possit causari ius pignoris.Cõtra quã cõclusionem adduco tibi tex.in cor.in aut. vt nulli iudic. §.quia aũt.vbi tex.in fin.dicit, ꝙ pro debito priuato non põt pign.liber homo, aut locari, aut retineri.Ergo patet; quòd etiam nõ causato pignore simplex retentio prohibetur propter alternatiuam positam in text. Nec obst.quòd ille tex.videtur debere restringi, quando retentio fieret ad ministerium seruile: sicut videtur dicere tex.in princi.secus si ad multum ministerium inducatur, sed causa securitatis dũtaxat: quia ad hoc dico, quòd cum stare in certo loco perpetuo, vel nõ, ad determinatum tẽpus, sit quædam species seruitutis: vt j.dicetur.satis est eadẽ ratio in isto casu, ad minus vt non restringatur text.in fin. qui simpliciter loquitur. ¶†Secundò contra istam opi.arguo sic: voluntas testatorum, & verba posita in testamento, debent impropriari, vt referantur ad casum possibilem, & vt dispositio magis valeat, quàm pereat: vt l.quoties.ff. de re. dub.l.Proculus.& ibi not.ff.de vsufru.& l.Gallus.§.j.ff.de libe.& posthu.&c.Si ergo testator relinqueret alicui aliquid, vt perpetuo staret in certo loco, deberemus dicere, quòd dispositio valeret, quia non intelligeretur creare obligationem in corpore libero. sed ius retentionis causat hæredi: propter quod ille si voluntarie accessisset ad locum, posset inuitus retineri, vt sic testator videreť disposuisse in casu præmisso. Sed hoc est falsum, & contra tex.expresse, qui annullat legatum in l.Titio centum.§.Titio.de condi.& demon. ergo datur intelligi, quòd etiam simplex facultas retentionis non põt causari, quia habet quandam speciem seruitutis. Vnde dicit Bald.not.post gloss.in l.post certi.C.de liber.cau. quòd obligatio de præstando operam imperpetuum, ideo non valet, qa continet quandam speciem seruitutis, sed aliquis possit liberari præstãdo interesse. Et videtur probari ista conclusio in dicto §. quia autem.in aut.vt nulli iudic.licet de ista q.dubitet ur in l.alia.§. eleganter.ff. solu. matrimo.vbi per Barto.Dictum tamen principale credo esse verissimũ rationibus præmisis.& est communis sententia in capitu.ex rescripto. de iureiuran.& ad materiam bene facit quod tradit Barto.in dicto §.eleganter.& Bald.in l.j.C.qui bo.cede.pos.

SVMMARIVM.

1 Lex fingendo actum fictum cùm loco veri producit, intelligitur attribuere casui ficto omnes qualitates, quæ qualificabant actum verum.
2 Statuti dispositio facta in casu vero, non trahitur ad fictum.
3 Suitas filij ita à potestate dependet, vt qui non est in potestate tempore mortis verè, non possit esse verè suus.

LEge Cornelia. Testamentum decedẽtis apud hostes cõfirmetur, & ex eo succeditur eo modo & forma, quo si captiuus decessisset in ciuitate. Secunda est ibi: quare seruus. Tertia ibi: nam & fili⁹ &c. ¶†Nota primò, quòd quando lex fingendo producit actũ fictum loco actus veri: intelligitur attribuere casui ficto omnes qualitates, quæ qualificabant actum verum: & hoc facit virtus surrogationis, per quam qualitas primordialis videtur attributa surrogato, quæ erat in eo, in cuius locum fit surrogatio: vt l.j.§.hęc actio.& ibi plene per Barto.ff.si qs test.lib.esse iuss.& traditur in l.certi condictio.in princip.ff.si certũ pe. concordat text. in l.j.§.l.Falcidia.ff. ad legem Falcidiam. ¶ † Secundò not.& semper tene menti ibi: licet minus propriè &c.quòd ex proprietate vocabuli casus fictus non continetur sub verbo, vero, ille qui habetur pro necessario, non est proprie necessarius: dicit hic iurisconsultus, ex hoc arguunt hic doctores, quòd cùm verba statuti debeant intelligi propriè, dispositio statuti facta in casu vero non trahitur ad fictum,[b] quia non continetur sub verbis statuti propriè sumptis: de qua materia vide per Bartolum & alios in lege, omnes populi.ff.de iustitia & iure. & aliqui in lege tertia.§.hæc verba.ff. de negotijs gestis. Et quamuis hic non simus tractaturi istum articulum, qui est difficilis: pro intellectu tamen ipsius vide omnino, quod singulariter notat Ioan.Andreas in capitulo fina. de consuetu. in nouella.in verbo, per alios.vbi videtur cõcludere, quòd dispositio cõtra ius in dubio nõ cõprehendit casum fictũ: sed dispositio pręter ius cõprehendit, si aliqs fingatur esse talis simpliciter.secus si quo ad certũ effectũ.Et primũ mẽbrũ videť posse limitari, nisi dispositio exorbitãs cõtineret fauorẽ publicũ, vel esset fauorabilis ex ęquitate naturali approbata à iure ciuili, secũdùm qđ videť probari in text. & glo.in l.milites.la j.ff.ex quibus cau.maio.Sed in l.sed si hac.§.patronũ.ff.de in ius vocã.& ibi per Bald.quia in istũ articulũ nõ discutio hic ꝓ nũc, non affirmo istas duas limitationes. sed tu cõsiderabis, vtrũ ꝓcedãt.Pro scđo mẽbro: vide optimũ text.in l.iij.§.minorũ.ff.de minori. vbi fictio, ꝙ quis habeať pro nato, dũ est in vtero, operať ad excludẽdũ ius restitutionis in integrũ.In tertio mẽbro vide optimũ tex.& ibi ꝑ Bal.in l.cũ exhortatione.ff.de excusa.tuto¶†Tertiò no. ibi: quãuis suus hęres dici nõ posset.ꝙ verba simpliciter posita intelliguntur in dubio de casu vero, nõ de casu ficto: qđ facit cõtra scđm mẽbrũ distinctionis Io. And.s.alle.nã hic, vt vides, ille qui est ficte suus, 3 & non vere, nõ diciť suus simpliciter.¶†Vltimò no.singu.& tene menti ibi: q in potestate &c. ꝙ suitas filij ita depẽdet à potestate, vt ille qui nõ est in potestate tẽpore mortis verè, nõ possit esse verè su⁹, sed fictè: qđ videť manifeste cõfundere dicta Bald.in l.deo nobis.C.de epis.& cleri. & in l. apud hostes.C.de suis & legi.vbi dicit, ꝙ licet monachus nõ sit in potestate patris, est tamen suus: quia suitas põt inueniri sine ptãte: sicut videmus in posthumo, q nasciť post mortẽ patris, & licet nunꝗ fuit in potestate patris, tñ est suus pater: vt l.posthumorũ.j.de iniu.test.& l. Gallus.§.vidẽdũ.j.de libe.& posthu.Tu aũt teneas secure, ꝙ ꝓprie vera suitas nõ dať sine potestate tẽpore mortis per istũ tex.§.sui.Insti.de hære.quali.& diffe. & ad rationes Bal.rñde, vt plene scripsi, declarãdo istũ arti.in c.in pñtia.circa fi.cõmenti.de ꝓba.Et scias inter cætera, ꝙ pro opi. Bal.multũ facit text. in l.cùm ratio.in prin.ff.de bo.dam. vbi tex.clare dicit, ꝙ fundamẽtum suitatis in filijs est naturalis ratio, quæ defert hæreditatem parentũ filio, quæ causatur ex iure sanguinis. Secundùm autẽ ius naturale nõ considerabatur paterna potestas, quæ est de iure ciuili: vt l.nã & ciuium.s. de his qui sunt sui vel alie.iu. Sed põt respõderi, quãuis aliqualiter violetur litera, ꝙ proximitas & coniunctio inter patrẽ & filiũ sit vna de causis concurrẽtibus ad causandũ suitatẽ: vt dicit tex. in §.sui.prælleg. Vnde filius adoptiuus, qui nõ habet hãc cõiunctionẽ de iure naturali, non dicetur ꝓprie stricte suus.facit optime text.Insti.q.mo. testa.infir.§.primo. in versicu.quasi assignatione posthumi.vbi per illã dictionẽ, quasi, significatur quòd non est proprie natiuitas, quæ causat suitatem.Posset etiã dici, quòd licet à principio in causatione suitatis debeat cõcurrere potestas: tamen si fili⁹ semel fuit su⁹, licet postea extinguať patria potestas, poterit sibi vere conseruare ius suitatis: isto modo monachus remanebit suus, secundùm Bal.in locis allega.& Bar.in l.si ex causa.§. Papi. ff.de mino.Ego tamen in c.in præsentia.dixi, ꝙ per dispositionem l.deo nobis.de epis.& cleri.monachus remanet ficte suus, & non verè: sicut remanet filius in casu nostro. & in l.j.§.interdum. & §.quæri potest.j.de suis & legi.Præcedens tamẽ solutio est multum colorata: & ad materiam istam vide text.not. in l.in bello.§.medio tempore.ff.de capti.qui probat, quòd filius efficitur necessarius patri nascendo ita per consensum, quem solet præstare pater nuptijs filij, econtra pater efficitur necessarius filio: ideo tenetur eum instituere. Et econtra videtur posse inferri, quòd ex sola datione substituti filius non desinat esse necessarius, & consequenter suus pater. Necessitas ista causata inter patrem & filium est reci-

a ¶ Pignorata. Dic verum, nisi illa alia causa nõ sit efficax ad agendum, vel sit odiosa, vt causa vsurarũ, quia tunc nõ põt, vt est text.in l. per retentionẽ. in fi.cum gl.in ver. rara.& ibi Pe.de Su. C.de vsu.

b ¶ Ad fictũ. Nisi casus fictus, & verus, per oĩa æquiparantur, quia tũc cõprehẽdit: vt ꝑ do. Ma. Soci.in cons.j.inci. in casu suprà narrato.versi.nec ob. circa me.in j.parte.

proca: vnde non videtur posse tolli sola ordinatione patris. Sed pōt respondere, ꝙ necessitas patris nō tollitur, sed tñ eū habet instituere, contra qđ tollatur necessitas filiij, patet, qa quilibet pōt renūciare fauori suo. Secundò debes tenere menti tex. singu. in l. qui in aliena. §. interdū. in prin. j. de acqui. hære. qui ꝓbat, ꝙ ad hoc vt nepos sit suus, auo ex testamento, satis est sit institutus in testamēto, licet ab intestato filius procedat eū. Si tamē filius in testamēto sit exhæredatus, secundū Bal. qui hāc l. singulariter alle. in l. pater filium. in repetitione sua. ff. de inoffi. testa. de eius intellectu dicā tibi post Io. de Imo. in l. sub conditione. j. de lib. & posthu. in glo. vlti. ibi: nō veritatē consideraui & c. Dy. hic, quē sequitur Bar. & etiam Moder. dixit, ꝙ in §. interdum. allegato. ponitur casus conuersus ad istum: hic enim pater erat captus, & mortuus est apud hostes: vnde filius tempore mortis, non pōt vere fuisse in potestate patris, & ideo non pōt dici vere suus. Sed in §. interdum. pater erat mortuus in ciuitate, & tempore mortis patris filius erat captus apud hostes: vnde si postea redit, efficitur vere suus, secundùm doct. qđ videtur esse impossibile: quia si ille est vere suus, qui tempore mortis patris erat in eius potestate, nō alius: vt in §. sui. Insti. de hære. quali. & differentia. ergo quo modo pōt filius, qui tempore mortis erit captus, vere esse suus patri, si postea redeat, cū per captiuitatē desinat esse in ptāte patris: vt l. postliminium. §. filius. ff. de cap. Certe istud est impossibile: vnde teneas solutionem gloss. indubitanter, ꝙ est suus ficte, in §. interdum. sed non verè.

SVMMARIVM.

1. Capti efficiuntur serui in bello à principe indicto, & res capiētium.
2. Capti an efficiantur capientium, quando ciuitates facientes bellum recognoscunt superiorem.
3. Quæsita in bello iusto efficiuntur capientium.
4. Promissio facta in carcere, si carceratio fuit iusta, an valeat.
5. Appellatio interposita à sententia, rescindit sententiam.
6. Medium tempus id esse dicitur, quod est inter duo extrema, quantumcunqꝫ sit proximius vni extremo, quàm alteri.
7. Sententia banniti an transeat contra hæredes, si quis est bannitus pro crimine ex forma statuti.

Qvi à latronibus. In summa hoc dicit: Capti à latronibus, & legati apud extraneas nationes, possunt facere testamentū. Secunda ibi: item qui. ¶ In glo. ibi: à Mutinensibus. gl. ista sentit satis clare, ꝙ si bellum est inter duas ciuitates subiectas principi, licet indixerint bellū sibi adinuicem, in illo tamen bello capti non efficiuntur serui hostium. Pro cuius solutionis declaratione, quam tetigit hic d. Barto. repetendo dicta sua, quæ perfectius ponit in l. hostes. ff. de capti. videndum est primò, nunquid semper, quando bellum est inductum à principe, ex bello isto sequatur captiuitas rerum & personarum. Secundo, quid si inducitur à ciuitate vel rege nō recognoscēte principem vel superiorē. Tertiò, quid si à ciuitatibus subiectis principi, vel à duce, principe, vel ciuitate recognoscēte superiorem in subditos suos pro defensione suæ iurisdictionis. ¶ † Super prima regula est dicendum, quòd capti efficiunt serui, & res capientium: vt patet in toto titu. ff. de capti. Et quæ res applicentur duci belli, & quæ applicentur militibus, & qualiter distribuātur, dic vt tradit Barto. post glo. in l. si captiuus. ff. de capti. Sed relinquitur pulchra dubitatio, quid si imperator indixit bellū, & postea est mortuus, vtrum capti vacāte imperio efficiuntur serui hostium? Et videtur dicendū ꝙ sic: quia vacante imperio succedit summus pontifex in aditione: vt in c. licet ex suscepto. de foro competen. ergo adhuc reperit princeps, quia & pōt & mandat geri bellum istud. xxiij. q. viij. c. & pridem. & per Inno. in c. quod super his. extrà, de voto. ¶ In contrarium inclinat Bald. & solus mouet istam quæstionem in terminis. & dicit, quòd fuit de facto tempore suo in l. si cognati tui. ff. de nego. gest. quasi indictio belli, & præceptum imperatoris per mortem eius expirat. Pro qua decisione adduco tibi gloss. valde not. Instit. de adopt. §. j. in verbo, rescripto. quæ dicit, quòd si princeps promisit alicui magistratui, vt interponerent autoritatem arrogationi nomine & vice principis, mortuo imperatore, & vacante sede, talis autoritas interponi non potuerit. Sed illa gloss. loquitur re integra, quo casu expirat mandatum morte mandātis, nos aūt loquimur, quando iam erat bellum cœptum: vnde non videtur expirare mandatum factū à principe de gerendo bellum cōtra hostes: iuxta not. in l. & quia. de iur. om. iudi. & in c. licet vndiqꝫ. de offic. dele. & in l. mandatum. C. man. Vnde istud dictum, quando bellū esset iam cœptum, remanet dubium. † Super secundo artic. dixit Bar. in l. hostes. in fin. ff. de capti. ꝙ ciuitates istæ quæ nō recognoscunt superiores, vel principes, maxime si sunt hostes imperij, habent iura captiuitatis, & postli. in bellis eorum: & similiter reges & principes similis conditionis de iure. licet de cōsuetudine non seruetur, vt capti fiant serui capientiū, seruatur tamen, ꝙ res captæ in bello fiant capientiū. Fundamentū suum videtur esse ex l. postli. in prin. in verbo, mere. ff. eod. tit. vbi tex. dicit, ꝙ ius captiuitatis & postliminij introductum est ex more regum, & populorum: & sic est quodāmodo consuetudo vniuersalis, & ius gentiū: vt l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. Ang. aūt solenniter discutiens istum articulum in dispu. sua, quæ incipit, renouata guerra. à principio disputationis, antequam descendat ad decisionem dubiorum, dicit, ꝙ ista opi. cum reuerētia excelsi doctoris patris sui, & præceptoris; dñi Barto. nō est vera. Fundamentum suum principale est, quia tex. in l. hostes. & in l. postliminium. alle. per Bar. & omnia iura illius titul. quæ dicunt, ꝙ inducitur captiuitas & postli. in bello, loquuntur de bello indicto, & gesto inter populum Romanum, & alios populos, vel reges, vel principes, qui dicit ius captiuitatis & postliminiū esse īter ciuitates rebelles imperij, & quę non recognoscunt Cæsarem: debet adducere l. hoc probantem. Præter ea si inter ciuitates subiectas imperio gerentes bellum inter se non sunt ista iura: vt j. dicemus in sequen. argu. & probatur in l. si quis ingenuā. §. fina. ff. de capti. ergo multominus inter ciuitates, quæ sunt hostes imperij, seu nō obediunt imperio de facto. Sed ad istam rationem pōt dici, defendendo dicta Barto. quòd quamuis lex, postliminiū. & aliæ s. alleg. loquantur de bello, qđ est inter principem, & alios populos, seu reges: ratio tamen quæ assignatur in l. postliminium. in princi. pōt extendi ad tales principes & ciuitates bellantes inter se. Dicit enim tex. in l. postliminium. ꝙ ista consuetudo captiuitatis & postliminij est fundata & inducta super æquitate naturali: ergo videtur, ꝙ quāuis illa l. & aliæ non loquantur in casu nostro: tamen ad hūc casum pōt fieri extensio, per ea quæ habentur in l. scire oportet. in §. sufficit. ff. de excus. tuto. & l. sed si hac. §. pacto. & ibi per Bar. ff. de in ius voc. Preterea dato, quòd ius postlimi. sit solū inductū inter populū Romanū, & eius hostes, admin' seruitus ex captiuitate est introducta de iure gentiū: vt Insti. de iure personarum. §. j. & in l. ex hoc. ff. de iust. & iure. Sed ius gentiū sine dubio est illud, qđ generaliter obseruatur inter omnes gentes: ergo saltem hoc, ꝙ capti efficiuntur serui capientium, debebat obseruari inter istos, inter quos sine dubio ius gentium obseruatur. Et licet Barto. dicat in dicta l. hostes. quòd ista iura captiuitatis in personis Christianorum hodie non seruentur: Ioan. tamen And. in addi. Specu. in titu. de instru. edi. §. compendiose. ver. xv. dicit cōclusum fuisse in filio Imperatoris Federici, qui fuit captus à Bononiensibus, quòd tanquam seruus hostiū non poterat facere testamentū. Si cōstaret de consuetudine, ei standū esset. ¶ † Super tertio articulo, quādo ciuitates quæ faciunt bellum, recognoscunt superiorem, vel qñ ciuitas vel dominus subiectus principi indicit bellum subditis pro defensione iurisdictionis sue: concludit Inno. in c. olim. de resti. spo. in c. sicut. de iureiu. quòd nec capti efficiuntur capientiū. & hoc sequitur Bart. in d. l. hostes. pro quo facit optime tex. & qđ ibi per Bal. in l. si cognati. s. alleg. & de isto bello vide multa per Bald. vbi refert ista Inno. in l. ij. C. de serui. & aqua. in char. pe. Fallit in duobus casibus. Primus est, quando subditus rebellaret officiali Imperij animo rebellandi ipsi principi, vt est hodie declaratum in extrauaganti Henrici, qm̄ nuper. de qua facit hic mentionem Barto. Secundus, quando expresse superior, qui mouet bellum contra subditum suum rebellem, vel ciuitas contra ciuitatem, faceret statutum, ꝙ omnes capti in illo bello efficerentur serui: & similiter, ꝙ res efficiantur serui capientium. Sed tu aduerte, quia Ange. in disputatione alleg. in prin. dicit, ꝙ etiam si nō fiat istud statutum, res efficiuntur propriè capientium, & capti serui, sed quodam improprio modo, inquantum pōt imponi eis talea, siue pretiū pro redēptione sua: sicut imponebatur captiuis aliquando, vt patet in l. nā & seruus. in princi. ff. de nego. gest. & pro illa talea possunt retineri, sicut poterant olim captiui redempti per aliquem retineri iure pignoris, ꝓpter pretium pro eis solutum: vt est casus not. in l. senatus. §. fina. j. de lega. j. quem allegant hic Moder. Et hanc conclusionem reliquit in dubio quidam antiquus doct. quem refert Io. And. in tit. de solu. §. nunc aliqua. ver. illud. vbi etiam dubitat, vtrū capti efficiantur serui hostium. Et causa dubitationis est: quia licet in terminis nostris non dicātur propriè hostes, quando bellum nō est indictum à principe: videtur tamen ciuitates bellantes simul vel domini cū subditis rebellibus haberi loco gentium, vel ciuitatē, quæ dicuntur exteræ. i. non habent nobiscū fœdus, vel amicitiam, inter quas est captiuitas, & postliminiū: vt l. postlimi. §. in pace. ff. de capti. Sed ista ratio vero dubitandi est multum friuola: qa ille tex. loquitur, quando ius captiuitatis, & postlimi. est inter populum Romanum, & illos, non inter alias ciuitates. vnde illa est quædam tacita diffidatio, & quoddam tacitū bellum inter principē & illos. Sed hoc nō est trahendū ad consequentiā, quando fœdus & amicitia nō est inter ciuitates subiectas vni principi: de quibus satis expresse est tractatum, ꝙ inter eas si bellantur adinuicem, non seruantur ista iura. Vnde quicquid dixerit Ange. in d. disputatione, & iste doctor, conclusio Bart. prædicta est vera. Sed remanet dubium, quādo statutum expresse ordinat captos effici seruos, vel res effici capientium, vtrum inducatur iste effectus captiuitatis in rebus, vel personis. Et videtur dicendum ꝙ sic, per tex. not. quem ibi pōderat Bald. ad hoc in l. ij. C. qui. ad libert. procla. non lic. per quem dicit, quòd ex forma statuti potest induci, vt bannitus efficiatur seruus capientis. Secundò facit pro ista conclusione text. not. quem ibi ponderat Bald. ad hoc in capitulo primo. circa medium. de milit. vasal. qui contu. est. vbi probatur, quòd per statutum potest dari licentia prædandi res subditi, cui infertur bellum. licet iudex hanc licentiam dare non possit in bonis banniti, secundùm Bald. eleganter in capitulo, domino guerram. hic finitur lex Corradi. Et istam opinionem sequeremur in practica, propter autoritatem istorum. Sed de iure est multum dubia: vnde potes considerare duos casus: nam aliquando ciuitas vel princeps

princeps statuit vniuersaliter, quod omnes res captę in quocunque bello mouēdo per ciuitatem, efficiantur capientiū: & tūc forte posset tolerari, quod istud statutum valeat, quia per statutum ex causa pōt auferri ius quæsitū alteri, qn̄ statutum disponit generaliter: vt l. venditor. §. si cōstat. ff. cōmunia prædio. & l. Lucius. §. fin. ff. ad ad muni. & declarat Bart. in l. Antiochensium. ff. de priuile. cre. de quo plene scripsi in c. quæ in ecclesiarum. de consti. Et istud dictū procederet, quātum ad res, super quib⁹ disponit statutum cū minori dubitatione: sed quātum ad homines liberos, quod efficiantur serui capientiū, est magis dubium, sed tñ pōt tolerari. Aliquādo statutum nō disponit gn̄aliter, sed super vno bello moto, vel plurib⁹, cōtra certes principes, vel ciuitates: & tūc non videtur, quod per statutū possit alterari status psonæ, nec etiam auferri dñium, quomodocunque bellum sit iustum. ¶ Primū probatur, quia si alteratio status psonæ de liberto ad ingenuū non pōt fieri, nisi per principē, qđ est fauorabile: vt l. j. C. de iur. anu. aure. multominus videtur, quod statutū possit facere de libero seruum. Pro hoc facit optime tex. in l. ij. de adop. vbi patet, quod arrogatio liberi hominis, per quā transit in potestate alterius, non pōt fieri nisi à solo principe. ¶ † Secundū probat ex his quæ tradit Bar. in d. l. Antiochensiū. & in l. dotale. ff. de test. mil. & in d. §. si constet. vbi vult, quod per statutū populi nō possit auferri in particulari ius quæsitum alteri, etiā ex causa. Et ita debēt declarari, quæ ipse not. in prima cōstitutione Digestorū. Sed forte sustinēdo dicta doct. posset dici, quod licet statutū emanet cōtra subditos vnius principis, vel cōtra vnam ciuitatem, nō dicetur omnino disponere cōtra particularem personā, licet nō statuat vniuersaliter. Vnde forte possumus dicere, quod valet statutum respectu rerū: vt videtur pbari in c. j. præal. sed nō respectu personarū, vt efficiantur serui. Hoc aūt debes intelligere, secundū Ang. in disputatione præfata, qn̄ ex parte ista statuentiū bellum esset iustum: & idē esset secundū eum, quando vtraque partiū haberet iustā causam credendi se fouere iustitiā: aliàs statutum istud iniquum esset, nec seruādū aliquo modo, nec etiā cōsuetudo valeret: quia statutū & cōsuetudo darēt materiā delinquendi: vt in c. fi. & ibi no. extrà, de consue. 3 † Et propter hoc dicit glo. in d. l. ius gentiū. quod quęsita in bello iusto efficiūtur capientiū. [a] Si aūt bellum esset inductum per principē, ita quod esset in eo captiuitas rerū & personarum: tūc nō esset faciēda ista distinctio, quod vt ait Ho. in sum. cuius dicta refert & sequitur Petr. de Ancha. in regula, peccatū. de reg. iur. etiā Sarraceni, quibus etiā indicitur bellū per principē, iuste quæsita in bello retinent, & etiā personas Christianorum, nec possunt Christiani ab eis fugere sine peccato, ex quo sunt facti serui ipsorum. Pro quo vide tex. not. in c. abbate sane. de reg. iur. in vj. Circa secundū, quod Christiani possunt aufugere, & efficiantur liberi, redeūdo in terris nostris: videtur tex. in l. nihil. in fin. ff. de capti. Vñ si Christianus fugeret animo redeūdi ad nos, credo nō peccaret, & efficeretur liber, postquā redisset: sed si forte nō fugeret, vt rediret ad nos, sed vt euagaret in terris hostiū, credo quod peccaret. Pōt etiam Christianus aufugere, secundū Hosti. quādo cogeretur ad negandā fidē. & ad materiā istam vide qđ not. Ang. vbi refert quę dixi in sua dispu. in l. athletas. in prin. ff. de his qui no. infa. & qa suprà reliqui aliqualiter sub dubio, nūquid capti in bello ciuitatū efficianꝉ serui, si hoc disponitur ex forma statuti, videtur posse satis iuridice dici id qđ s. dixi, quod nō efficianꝉ per iura suprà alleg. Nā tex. in l. ij. qui. ad liber. proclā. nō licet. quē adducit Bal. ad hoc, nō loquiꝉ in statuto populi, sed in l. principis, sicut loquiꝉ tex. in simili in c. ita quorundā. de Iudæ. ¶ † In glo. posita sup verbo, possunt. ibi: sed nō est cōtra. Ista glo. reprehendiꝉ cōmuniter p doct. qa etiā testamentum factū ad vtilitatē carcerātis nō valeret[b]: vt l. j. C. si qs aliq. te. phi. & plene dixi in l. j. s. e. Vñ Bar. hic, cui⁹ dicta declarāt & sequunꝉ Mo. ponit aliā distinctionē verā, de quo hic peñ: cui tñ est addēdū ibi, inquantū dicit, quod cōtractus factus ad vtilitatē & petitionē carcerātis, nō valet, si carceratio est iusta. Nā pōt dubitari, vtrū iste cōtractus sit nullus ipso iure, vel poti⁹ rescindatur per actionē, qđ met. causa. super quo doct. variāt. nam Ang. in l. si mulier. §. si duos. ff. qđ me. causa. dicit, quod cōtractus est nullus ipso iure: quia text. in l. qui in carcerem. dicit, quod est nullius momenti: quæ verba idem significant, acsi diceretur, quod est nullus ipso iure: vt dicit clare text. in l. non dubiū. in fi. C. de legi. Bal. aūt in d. l. qui in carcerē. dicit, quod est nullus, qa rescindiꝉ p actionē, qđ met. cā. non tñ ipso iure, p tex. in l. metū. §. sed licet. j. eo. vbi pmissio facta illi qui fuit causa, vt qs raperetꝉ à latronib⁹, vel appellatio nō est nulla, sed rescindēda. Preterea maior sine dubio est met⁹ mortis, quā iudiciorū: sed cōtractus nō est nullus ipso iure, si fiat p metū mortis: vt l. metum. ff. quod met. cau. ergo similiter nō erit nullus in isto casu. Concordādo opiniones potes dicere, quòd aut quis ponitur in carcere omnino priuato: aut ponitur in carcere publico, licet nulliter, & per potentiā aduersarij. Primò casu vera est opi. Ange. & sic specialiter inductū in odiū vtentis priuato carcere, quia vsurpat sibi illa quæ pertinēt ad merum imperiū, cùm sit priuatus: propter quod grauior pœna sibi imponatur: vt in l. j. C. de priua. car. & maior videtur fieri iniuria carcerato, quàm si poneretur in carcere publico, vel caperet à latronibus, quorū cōsuetudo est detinere captū apud se. In secundo casu sit vera opi. Bal. per iura superius alle. Secundò adde, dum dicūt, quòd carceratus cum tertio potest cōtrahere bonum tex. in l. ab hostibus. in prin. ff. ex qui. cau. ma. & in l. ait prætor. in prin. eo. ti. iuncta l. j. ff. eo. in quibus patet, quòd positus in carcere pōt constituere procuratorem, per quē se defendat, vel etiam gerat negotia sua. Tertiò adde, dū dicūt, quod promissio facta carcerāti, vel eius participantibus, siue secū participantibus, nō valet: quia hoc videtur intelligēdū de participātibus in crimine capturæ, vel detentionis: verbi gratia, si essent ministri ad custodiendū, nō fugeret. De familiaribus autē & domesticis detinentis, qui non essent participes delicti, nec dedissent vel darēt opē ad capiendū, vel retinendū, esset magis dubiū: nam Bar. in l. j. C. ne li. potē. per illū tex. videtur velle, quod pœna quæ imponitur dño prętextu præsumptionis timoris, & violētiæ alteri inferēdę, habet etiā locū in domesticis, & familiaribus eius. Sed cōtra ipsum videꝉ esse tex. in l. j. C. si rector prouin. quē ibi no. Bald. ad hoc, vbi pœna quæ imponiꝉ rectori, non trahitur ad eius domesticos & familiares, nisi qn̄ ipsi dñs vel rector interponat, seu contractus fiat cum suo familiari. [a] & hoc videtur verius, nisi ille familiaris comminaretur carcerato, nisi secū cōtraheret. Hæc tamē sola cōminatio sufficeret ad faciendū, vt id quod nō possit fieri cum dño suo, nō valeret actū secum: vt est casus not. iuncto rubro in l. vnica. C. si quacūque prædi. pote. Non ob. l. j. C. ne lice. potē. quia in illo casu ita disponiꝉ, quia l. expressa vltra processit, vel potest verbū illud ibi positū aliter exponi. [b] 4 † Quartò adde, inquantū doc. hic cōiter cōcludunt, quod si carceratio fuit iusta, tunc valet promissio facta in carcere: [c] vt l. si mulier. in princi. ff. quod me. causa. Nam hoc dictū non videꝉ simpliciter verū, & contra tex. in c. veniēs. el ij. extrà, de spō. vbi quod si pater puellę inuenit virū dormientē cum ea, & coegit eum, vt caperet eā in vxorem: contractus matrimonij factus per metum est nullus ipso iure. & tamē ibi metus mortis erat iustus, quia pater potest occidere adulterū deprehensum cū filia: vt l. pater. ff. de adul. Aliqui doc. dicūt ibi, quod istud est speciale in matrimonio, in quo sequiꝉ plena libertas: vt in c. cùm locum. eo. ti. Sed istud dictum videtur contra casum in terminis in l. nec timorē. §. j. in vltimo responso. ff. quod met. causa. vbi dicitur, quòd si aliquis deprehensus in adulterio, vel in alio facinore, promittit aliquid, vel dat, vt non occidatur, vel vt non deferatur ad iudicem, non valet promissio, sed rescinditur per actionem, quod me. causa. & tamen in aliquibus casibus erat iustus metus: verbi gratia, metus ne quis deferretur ad iudicem: nam quilibet potest deferre ad iudicem repertum in facinore, & si recipit pecuniam vt deferat, turpiter recipit: vt l. iiij. §. j. ff. de condictio. ob tur. causam. Item aliquo casu licet adulterum occidere, vt dictum est: in illo secundo casu loquitur ille tex. vt patet ex dictione, vel quæ ponitur ibi implicatiue dum dicit, potuit vel non iure occidi. Et ideo pro cōcordia istorum iurium potest dici, aut id quod timetur, propter quod fit promissio, vel datio, pertinet ad commodū pecuniarium, vel æstimabile inferentis metum. & tunc promissio facta prætextu illius metus est valida. Et ita loquitur tex. in l. si mulier. ibi enim timebat liberta reuocari in seruitutem, quæ seruitus cedebat ad commodum domini. Aut id quod timetur respicit non vtilitatem eius cui fit promissio, sed vindictam publicam: & tunc videtur quod promissio sit reijcienda, & non valeat, siue resultet ex ea aliqua vtilitas inferēti metū, siue tertio, sicut resultabat in c. veniens. Hoc tamē vltimū dictum reuocatur in dubium per l. si quidē. C. de cōtrahē. & cōmittē. stip. & per l. accusationis. C. quod me. causa. in quibus probatur secūdùm cōmunē intellectum, quod promissio facta metu accusationis institutę ad vindictam publicā, etiam nō rescinditur. & ad l. nec timorē. allegatā respondet glos. in d. l. accusationis. & sequuntur ibi communiter doc. quod ibi metus fuit illatus ab eo, qui poterat inferre id quod timebatur, non tamen cogebatur illud inferre. Sed in l. accusationis. non solùm poterat inferri id quod timebatur, sed debebat à iudice, qui tenetur facere iustitiam, & est minister legis: & secundum hūc intellectū, qa positus in carcere teneꝉ sub potestate

[a] ¶ Capientium. Vide eundem Arc. in l. j. de acqui. pos. & quod ibi dixi in apostil.

[b] ¶ Non valeret. Adde Fely. in c. vt famę. de sentē. excō.

[c] ¶ In carcere. Vide omnino Fely. in c. ego N. ante me. iiij. co. de iu. iuran. vbi dānat practicā, quę adhibeꝉ in cōtractibus faciendis p carceratos, cùm ipsi extracti de carceribus à remotis assistentibus cōtrahāt. nā dicit ipse, q tenet hominem ab obligatione restituere, nō liberat illū simpliciter relaxādo in suo territorio: sed debet illū facere secure cōduci extra suū territorium, ad locū vbi possit secure morari.

publica, & timet iudicem magis quàm partem, qui est minister iuris, vt dixi: videretur dicendũ absolute, ꝙ ꝓmissio facta à carcerato iusto metu valeret. Sol. tamen glo. positę in l. accusationis. videtur restringere nimis tex. in d. l. nec timore, in fi. vbi tex. dicit, ꝙ rescindit̃ promissio, vel datio facta ꝑ metum, ne inuentus in crimine prodatur: quæ verba sine dubio ita possunt significare, ne quis manifestetur iudici, seu denũcietur: vt l. iiij. §. j. & §. si tibi iudicium. ff. de condi. ob tur. causam. sicut ne quis manifestetur parti, cõtra quã imitetur delictum. Quia tñ glo. cõmuniter sequuntur doc. transeamus cũ eorum solutione. Cõsidera tñ, ꝙ fortior metus videtur debere causari, qñ timetur aliqd posse inferri ab eo, qui de necessitate debet facere, ꝙ̃ quãdo timetur ab eo, q põt facere & nõ facere. Vnde ratio differentiæ signata in glo. in d. l. accusationis. nõ videtur bona, & quia §. fuit dictum, ꝙ promissio facta ei qui posuit in carcere iuste, nõ valet. ideo do. Io. And. not. in tit. de iureiu. in addi. Spe. † ꝙ captus iniuste etiã si iurauerit redire, nõ tenetur redire:[a] de quo vide per Bal. post gl. in l. nam & seruitus, in prin. ff. de nego. gest. & per Ange. in dispu. sua præal. vbi plene istum artculũ prosequit̃, de quo etiã ponit do. Abb. Moder. in c. j. inter alia. in fin. de immuni. ecc.

¶ † Vltimò loco quæsiuit hic Bar. nunquid testamentũ factũ apud hostes, debeat fieri cum solẽnitate requisita à iure cõmuni: an verò possit fieri secundũ consuetudinẽ statutorum loci, in quo quis facit testamẽtum. In quo concludit, ꝙ quãuis testamentũ possit fieri secundũ statutum vel consuetudinem loci, vbi fit: licet tamen seruetur sibi ius cõmune: vt l. ij. ff. quemadmo. te. ape. & in l. si non spãli. & ibi no. C. de test. Istud est verum in locis subiectis Romano imperio: sed in locis hostiũ hoc nõpõt dici secundũ eũ: quia cũ ipsi perdiderint ea quæ sunt iuris ciuilis, nõ possunt inducere facultatẽ in modo testandi, quæ est de iure ciuili: vt l. iij. §. eod. Ioã. de Imol. hic dicit, ꝙ ista d. nõ procedunt de iure: qa cũ hostes possunt habere dominia rerum: vt patet in l. hostes. ff. de cap. cũ multis ll. illius ti. sequit̃, ꝙ possunt habere iurisdictionem, & facere statutum, & cõsuetudines, cũ sint populi liberi: vt l. oẽs populi. ff. de iusti. & iur. nec videt̃ valere ratio Bar. ꝙ testamentum sit de iure ciuili Romanorũ: quia fateor, ꝙ secundũ illud ius, vel prætextu illius iuris nõ possunt testari. Sed ꝑ hoc nõ sequitur, ꝙ cũ ius ciuile dicat̃ statutũ cuiuscũq; populi in sua ciuitate, siue sit popul⁹ subiectus imperio Romano, siue non: vt patet ex gñalitate l. præallega. ꝙ isti populi nõ possunt inducere ex sua consuetudine, vel statuto, vnũ nouũ ius ciuile, secundũ qđ possit fieri testamentũ. Bal. aũt in l. ij. C. queąd. testa. aper. distinguit, ꝙ aut quæritur, vtrũ testamentũ valeat factum apud hostes, secundũ eorũ ll. & consuetudines: aut q̃ritur vtrum valeat factũ apud gẽtes extraneas: verbi gratia, apud Sarracenos, cũ quibus non est bellũ. Primo casu sequit̃ opi. Bar. quia hostes imperij non habẽt potestatẽ cõdendi leges, vel consuetudines: vt in auc̃. nauigia. C. de furt. Secũdo casu valet testamentũ secundũ eũ factũ coram duobus testib⁹: quia ex quo non apparet in loco cã remota, & cõsuetudo seruetur, præsumit̃ ibi seruari ius gentiũ, qđ est æquũ, & seruat̃ etiam secundũ dispositionẽ iuris canonici: vt in c. relatũ. & in c. cũ esses. de testa. ꝙ ius canoni. debet præferri obseruãtiæ iuris ciuilis. & ideo infert se cõsuluisse[b], ꝙ testamentũ factum in terris Soldani per quendã mercatorẽ Anconitanum valebat, si erat factũ coram duobus testibus. Eadẽ cõclusione posuit idẽ Bal. in l. ius ciuile. de iusti. & iur. Sed ista differẽtia inter hostes & extraneas nationes nõ videt̃ bona: ꝙ sicut dictũ est in alijs quæstionibus suprà tractatis, gẽtes quæ non habẽt nobiscum fœdus & amicitiã, licet nõ gerãt bellũ nobiscũ, reputantur loco hostiũ: vt l. postlimi. §. in pace. ff. de capti. Præterea tex. in auc̃. nauigia. quem ipse alleg. nõ ꝓbat, ꝙ hostes populi Romani nõ possint facere ll. vel statuta: imo contrariũ videt̃ ꝓbari in l. postlimi. in princ. in verbo, mere. ff. de capti. vbi patet, ꝙ reges & populi liberi inducũt consuetudinẽ iuris postlimi. sicut populus Roman⁹. & ista cõclusio videt̃ mihi ꝓbari in l. ij. C. de eunuchis. iũcta l. j. vbi dicit̃, ꝙ eunuchos castratos in solo nõ subiecto Romano imperio, quilibet mercator põt emere, & vẽdere, & sic nõ erãt de subiectis populo Romano. Ex quo datur intelligi, ꝙ consue. illius patriæ potuit ꝑmittere id qđ erat ꝓhibitum. l. Roma. sub pœna capitis. Nã si in solo nõ subiecto principi actus ille esset damnatus, & nõ esset attendenda consuetudo illius loci, nõ permitteret imperator cõmercium rei prohibitæ à tertio fieri: sicut nõ permittit de ciuibus Romanis castratis in quocunq; solo. ad idẽ facit optime tex. ad l. mercatores. C. de cõmer. & merca. vbi prohibet subditos populi Romani transire in territorium regis Persarum, tanquã in alienũ regnũ, & supponit, ꝙ hostes imperij habent subiectos, & iurisdictionẽ in eo, dũ dicit, alieni regni secreta sectari. Nec potes dicere, ꝙ ibi loqtur de his, cum quibus erat fœdus & amicitia: prout videtur dicere tex. qa fateor ꝙ erat fœdus ob cessationẽ belli, sed non amicitiæ, cum ex quo includeretur cõsideratio, de qua in l. non dubito. ff. de capti. quia si sic esset, nõ prohiberetur conuersatio in illis locis, nec potuit Imperator, si expresse statuisset, auferre potestatẽ hostibus faciẽdi statutum, qđ eis cõpetat, hoc ipso ꝙ habẽt iurisdictionẽ, cũ non essent ei subiecti: vt patet ex his quæ ponit sing. Ant. de But. declarans dicta Bart. in c. j. extrà, de consti. vbi concludit, ꝙ lex Imperatoris non ligat populũ, vel principẽ, qui est in quasi possessione libertatis. Intellige tamen, ꝙ princeps nõ posset auferre eis hanc potestatem, quãdo ex negligẽtia perdidisset quasi possessionem iurisdictionis in tales populos vel reges. Sed dato, ꝙ nullam quasi possessionẽ perdidisset, & ꝙ exprese posset auferre, si vellet, nihilomin⁹ ex hoc solo ꝙ sit indictũ bellũ aliquibus tanquam hostibus, nõ perditur iurisdictio, nec imperiũ, quia originaliter iurisdictio & imperiũ est de iure gentiũ: vt l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. qđ ius gentiũ nõ admittũt hostes: & ideo Imperator exprese priuauit regẽ Robertũ in sua sententia iurisdictione, & regno. Ita fin. decidit & declarat Bar. in extrauagan. qm̃ nuper. ver. rebellãdo. pro cuius decisione adduco optimũ tex. in c. ad apostolicæ. §. nos igit̃. de re iud. in lib. vj. vbi Imperator priuatur exprese ꝑ sententiã regni ecclesiæ: ex quo datur intelligi, ꝙ quãuis cõmittens crimẽ lęsæ maiestatis, tanquã reus, esset manifestus hostis ecclesię: nõ tamen erat priuatus potestate regia ipso iure. Vñ dicit idẽ Bar. in loco præal. ꝙ ius ciuile hostiũ est seruandũ in terris eorũ, licet nõ seruetur ius ciuile Romanorũ. Et ꝑ hęc q. ista relinq̃tur dubia, & verior vr̃ sñia Ioã. de Imo. hic posita. Credo tñ opi. Bar. esse verã alia ratione: qa licet apud hostes ĩperij possunt esse cõstitutiones, & ius ciuile, vt dixi: nõ vr̃ tñ, ꝙ ciues Romani & subditi imperio Romano possint esse participes illius iuris: quia sic hostes in solo nr̃o non vtuntur, nec sunt participes iuris ciuilis inducti ad rempublicã Romanã: vt fatetur Bar. hic, & est casus expressus in l. postliminiũ. §. transfuga. ff. de capti. vbi dicit̃, ꝙ trãsfugæ qui veniũt ad solũ nostrum, seu redirẽt, non habẽt ius postliminij, & sic non recuperant ius ciuitatis Ro. & æquum est, qa sunt in numero hostium. Ergo datur intelligi, ꝙ hostes in solo Romano nõ possunt vti iuribus Romanorũ. Dicit ergo: ipsi in nostro solo nõ vtuntur iure nostro, ita nos & eorũ iurisdictione non possumus vti iure eorũ, quia iura sunt ęqualia inter nos, & hostes: vnde nos efficimur eorum serui, sicut & ipsi nostri, vt suprà est declaratum. Et pro declaratione & cõplemento materiæ scias, quòd sicut laicus captus à Sarracenis efficitur seruus eorum: ita quilibet clericus, imo & episcopus. Et est casus not. & hoc dicit gloss. exprese in capit. si episcopus. de supplen. negligen. prælato. libro sexto.

Si quis in capitali.

Dãnatus de crimine capitali, põt facere testamentũ, pendẽte appellatione, qđ habet effectum ante latã sentẽtiam. h. d. ¶ † No. ꝙ appellatio interposita à sententia rescindit sñiam, ita ꝙ perinde est, acsi non esset iudicatum, quo ad statutũ rei cõdemnati: cõcor. text. in l. si qs filio exhæredato. §. hi aũt. j. de iniust. testa. & l. furti. in §. j. & qđ ibi not. ff. de his q not. infa. ¶ † Secũdò no. ibi: medio tpe. ꝙ illud dicitur medium tẽpus, qđ est inter duo extrema, quãtumcũq; sit ꝓpinquius vni extremo, quàm alteri. facit qđ no. Bar. in l. ij. ff. de fur. & l. j. in prin. ff. si quis ius dicen. nõ obtem. ¶ In gl. ibi: quia nec de facto infamis &c. not. ex ista gloss. secundum Ange. & Moder. ꝙ licet appellatio interposita extinguat effectum infamiæ iuris illatum ꝑ sñiam. l. furti. ff. de his q not. infa. non tñ tollitur infamia facti. Et est ratio secundũ Mod. & bene, qa infamia facti nõ orit̃ ex sñia, imo orit̃ ante sñiam ex sola accusatione instituta: vt patet in l. j. C. de re. postu. li. x. & in l. reus delatus. j. de mu. & ho. Ex infamia aũt facti, vt dicit glo. & bene, repellitur qs à dignitate, nisi in subsidiũ: vt l. cos. ff. de decu. & l. nec famosos. C. de dig. lib. xij. & in c. inter dilectos. de exces. ꝑlat. & ibi vide, vtrũ collatio dignitatis facta infami sit nulla ipso iure. Sed primũ dictum glo. reuocatur in dubium: quia si accusatus ex sola accusatione efficeret̃ infamis infamia facti, sicut dicit glo. iuris canonici in c. fin. extrà, de testa. vbi est bonus casus. tũc videretur quòd reus accusatus ei post annum nõ esset admittẽdus ad honores. Cui contrariũ dicit tex. in l. reus delatus. præal. Præterea tex. in l. fi. C. de requi. re. quẽ ita declarat ibi glo. dicit, ꝙ reus accusatus incurrit infamiã facti, si citatus non cõparet in annũ, post annotationẽ bonorũ: ergo prius nõ est infamis, & maxime si compareat,

a ¶ Redire. Adde Floren. in l. si vsumfructum. in princip. de vsufruct. & in lege, operis locati.

b ¶ Cõsuluisse. Qđ consi. vide in numero suorũ consiliorũ cclxxx. vbi consuluit super quodam testamẽto facto in terra Damasci.

cõpareat, & se defendat in iudicio: vnde potest dici, & meli⁹, ꝙ ex sola accusatione quis non efficitur infamis infamia facti, sed est mala æstimatio de aliquo apud bonos & graues. Dico tamẽ, ꝙ efficit aliqualiter suspectus, sed nõ tanta suspitione, ꝙ causat infamiã facti. Et si dicis, qualiter ergo repellit ab honoribus? respondeo, ꝙ hoc facit suspitio, & alia secũ iuncta, nõ quidẽ in perpetuũ, sed tẽporaliter: qa etiã melius est stãte ista suspitiõe differre honorẽ, ꝙ̃ honorẽ semel cõcessum turpiter auferre: sicut dicitur in simili in c. quẽadmo. de iureiu. Nec obstat tex. in c. fi. de testi. vbi accusatus repellitur à testimonio: quia de iure canonico qlibet criminosus, etiã si nõ sit infamis, dũmodo crimẽ probari possit à testimonio, repellit: vt in c. testimoniũ. eo. tit. & ibi not. & hoc posset defendi de subtilitate iuris. Opin. tñ gl. cõis, & in practica esset sequẽda. Et aduerte, qa si considerer dignitas pẽdẽte accusatiõe, licet postea re⁹ absolueretur, non confirmaretur dignitas collata: vt est casus not. in l. ꝙ de libertate sua. circa med. ff. de lib. cã. quẽ tex. allegaui ego cõtra quosdã canonistas in c. omnipotẽs. extrà, de accusa. & ibi omnino vide quæ not. doc. ¶ In gl. posita sup verbo, videlicet. ibi: nisi sit dãnatus. gl. ista satis clare sentit, ꝙ testamentũ factũ pendente accusatione super criminibus exceptis, de quibus hic in gl. nõ valet incõtinẽti. Quã glo. reprehẽdit hic Bar. per tex. in §. per contrariũ. Insti. de hære. quæ ab intesta. defe. vbi dicit tex. ꝙ mortuo reo in crimine lesę maiestatis, pendẽte accusatione filius efficitur sibi hæres suus ipso iure, sed secuta dãnatione desinit esse hæres. & hoc sequit hic Ioan. de Imo. videlicet ꝙ testm̃ interim valeat, sed rescindit secuta dãnatione. Hoc etiã tenuit Paul. de Cast. sicut vidisti in l. si quis post accusatiõnẽ. s. e. & ibi tetigi aliqualiter hoc dubium. Sed Imo. declarãdo perfectius dicit, ꝙ opin. Bartol. est ipsa veritas: quia probatur per tex. in d. §. per cõtrarium. Ex quo etiam probat singulariter id qđ sentit Bar: in l. post cõtractum. ff. de don. ꝙ in crimine læsę maiesta. bona nõ sunt cõfiscata ipso iure, & filius possit esse hæres suus patri, ante damnatione: cuius cõtrarium dicit in d. §. per cõtrariũ. Pro ista cõclusione do tibi casum not. in l. trãsfugã. ff. de acquir. rer. do. vbi probat ꝙ bona trãsfugæ qui est rebellis imperio & in numero hostiũ, nõ intelligunt ipso iure publicata, conceduntur tamen capienti & occupanti, sicut & alię res hostiũ. & per illũ tex. & alia iura dixit Barto. not. in extrauaganti. qm̃ nuper. in ver. repellẽdus. ꝙ cũ dñiũ bonorũ sit de iuregentiũ, bona cõmittẽtis crimẽ læsæ maiesta. non sunt publicata ipso iure: imo remaneant apud criminosum, nisi sit eis priuatus per sentẽtiã: quibus tñ põt illa bona occupare propria autoritate: qa si licet occidere personam, multofortius licet auferre res. argu. l. nec in ea. §. j. ff. de adult. Vnde d. Io. And. nota. in titu. de accusa. §. sequitur. in vlti. q. magnæ additionis, ꝙ si ex forma statuti bãnitus põt offendi in persona, multomagis poterit in rebus. Ad hoc dictũ vide qđ ponit Bal. in fi. C. si cõtra ius vel vtilit. pub. Et ista opi. est verior, licet Archid. & Ioan. And. in c. felicis. de pecu. lib. vj. & sequuntur ibi Moder. teneãt ꝙ in crimine læsæ maiestatis bona videant publicata ipso iure, quod etiã tenuit gl. in c. cũ scđm. de hære. lib. vj. in versi. ipso iure. & tetigi ĩ d. l. si quis post. Sed relinquitur pulchra dubitatio, q̃ tangitur in fin. glos. nunquid qñ non sumus in criminibus exceptis, si in sententia fuerunt adempta bona expresse, & pendente appellatione reus faciat testamẽtũ, deinde moriatur ante damnationẽ, an testamentũ valeat vel irritetur. Super quo glo. in vlti. parte dicit, ꝙ interim testamẽtũ valet, prosecuta postea sententia, in causa appellationis irritabitur, si prima sentẽtia confirmet, quia bona confiscantur: & per consequens ille qui decessit, nõ potest habere hæredẽ. Sed Bar. hic dicit, ꝙ etiã si bona postea confiscentur, valebit tñ testamẽtum: quia cũ q̃stio status post mortẽ sit extincta in criminibus non exceptis, sequitur ꝙ testamẽtũ fuit factũ à persona habili, licet bona fuerint ei adempta post mortẽ: & hoc dicit esse vtile, non propter hæreditatẽ quæ infertur ab hærede, sed propter substitutiões pupillares, & tutores datos filio in testamento. qđ concedit Ang. esse verũ, nisi iudex ex forma statuti publicasset in sententia bona præsentia & futura. Nam tunc ille qui fecit testm̃ non habet bona, nec posset acquirere, nec posset testari: vt in authẽ. ingressi. C. de sacrosan. eccle. Ioan. de Imo. dicit, ꝙ etiã in isto casu potest defendi opi. Bart. quia licet auferantur sibi bona per secundã sententiã confirmatoriam, iste interim tamẽ vere fuit dominus: ergo si fuit dñs, potuit testari. Et istud dictũ posset esse verũ, qñ esset lata sententia in causa appellationis: quia tunc confiscatio fieret ex secunda sententia, magis quàm ex prima: nec videtur retro fuisse priuatus bonis: vt l. furto. §. j. ff. de his qui not. infa. Sed si prima sententia esset cõfirmata per desertionem appellationis: tunc quia retro fingeret non appellatum, vt in d. §. j. videretur reus iste amisisse bona, & facultatem acquirẽdi futura ante cõditum testamentũ: & per cõsequens posset saluari dictũ Ange. Aduerte tñ, quia tex. in §. per cõtrariũ. s. alleg. licet loquatur in crimine excepto, inquãtum tñ dicit ꝙ dãnatus non habet hæredem, videt magis sefundare in hoc, ꝙ quia bona sua confiscantur, ꝙ̃ quia sit dãnata memoria: quæ ratio videt esse cõmunis, & in criminibus non exceptis. Et hæc forte potuit mouere gl. ad dicẽdũ ꝙ testamẽtum irritaretur. prima tñ opi. videtur melius fundata ratione, ex quo iste videtur decidisse integro statu, vt dictũ est extra gl. q̃ siuit hic Bar. & Ang. post eũ, vtrũ dispositio isti⁹ §. qui loquitur de testamento facto pẽdente appellatione, habeat locũ in eo qui decessit, pendente termino dato ad appellandũ. & alleg. glo. quã dicunt esse singularẽ, quæ tenet, ꝙ habet locũ in l. ex iudiciorũ. ff. de accus. per regulam positã in l. j. in princ. ff. nil noua. appel. penden. & in c. non solũ. in princ. de appel. lib. vj. in quibus dicitur, ꝙ ad hoc vt nihil possit attẽtari per iudicẽ vel per partem, paria sunt appellatione pẽdere, vel durare terminũ datũ ad appellandũ. Sed illa iura loquunt tione faciẽda per hominẽ: nos aũt sumus in executiõe iuris, in qua datur regula in cõtrariũ, ꝙ nõ obstãte pendẽtia tẽporis ad appellãdũ, executio iuris habet locũ. Vnde mutatio status & infamiæ inducitur per sententiã incontinenti, & ante lapsum dicti termini: vt l. ꝙ vltimo. & l. qđ ad Statiũ. ff. de poe. & ita tenet glo. & cõiter doct. in l. furti. §. j. ff. de his qui no. infam. Et ex ista ratione Bart. in d. l. ex iudiciorũ. post Iaco. de Are. reprehendit glo. ibi positã. & concludit, ꝙ testamẽtũ talis decedentis non valebit, nisi hæredes postea appellarent. Bal. distinguit, ꝙ aut bona fuerunt expresse adempta in sententia: & tũc a vera sit opi. Barto. aut non fuerunt adempta expresse, & tunc procedat glo. alleg. Io. autem de Imol. hic emendãdo ea quæ senserat in l. defuncto. ff. de pu. iud. simpliciter tenet, ꝙ testamentũ nõ valeat in vtroq; casu, etiã si hæredes postea nolint appellare: quia scđm eum ex quo tẽpore facti testamenti, & mortis suæ per sententiã: vt dictũ est, non est possibile ꝙ testamentũ eius valeat: licet postea hęres prouocauerit, ex quo fuit inhabilis vsque ad mortẽ, non potuit habere hæredem: vt l. eius qui. §. fin. s. eo. Tu autẽ aduerte in ista materia: quia Bar. alibi dixit pro sua opi. esse casum in l. si qua pœna. in princ. ff. de verb. sig. vbi videtur probari secundũ intellectũ, ꝙ pendẽte tempore dato ad appellandũ, sententia habet effectum quo ad obligandum reũ ad pœnã: ergo non idem operatur tẽpus appellãdi, qđ appellatio. Bald. referens ista dicta Bart. in l. vnica. C. ne ex deli. defun. in versi. sed iuxta hoc quæritur. dicit ꝙ Bart. intellexerit malè illã l. quia intentio illius l. nõ est dicere, ꝙ effectus sententiæ non suspendatur pendente tẽpore ad appellandũ: sed docere modũ appellãdi à sententia imponente pœnã statutã à iure: nam non debeo appellare à pœna imposita, quia l. dispõne non appellatur: vt l. ij. & ibi not. de appel. reci. ff. sed debeo appellare ab iniquitate iudicis [a], qui condẽnat me tanquam reum criminis, cũ non sum. Sed iste intellectus non est bene conueniens literæ: vnde tu dic sequendo ex parte intellectũ Bar. ꝙ infra tps appellãdi, pœna est debita, sed non effectu: quia est suspensa per tẽpus appellatiõis interponendæ. Et quod iste sit sensus iurisconsul. patet: quia iurisconsultus ponit ibi differentiam inter pœnam & mulctam, & vult pœnam deberi lata sententia, mulctam autem non deberi nec pendente tempore ad appellãdũ, nec pendente tempore appellationis, in istis duobus temporibus facit differentiam inter ista duo. † Sed pendẽte appellatione, si intelligeremus pœnam deberi efficaciter: sicut intelligit Barto. non esset differentia inter ista duo: quia appellatio suspendit pronunciatum ita in pœna, sicut in mulcta, quoad effectum. Vt ergo duret differentia posita in his duobus temporibus, inter pœnam & mulctam, dicemus ꝙ quando tex. dicit pœnam deberi statim post sententiã, intelligamus ipso iure. Et hoc est verum, sententia secuta: quia appellatio non tollit pronunciatum, sed suspẽdit in pœna. in mulcta autẽ tollit, ipso iure. & ratio differẽtię est: quia cùm pœna imponatur à lege mediante facto iudicis, & ab ipsa l. non fit prouocatio, vt dicit ibi iurisconsul. sed prouocatur quo ad l. quia nihil valet, cũ iudex potuisset esse nullus, vel nudus minister l. imponẽdo pœnam vbi non debeat, suspẽditur effectus pœnę. mulcta autẽ tota ꝓcedit à facto iudicis, & ideò nõ est mirũ si totaliter per appel. vel per terminũ datum ad appellãdũ, tollatur ipso iure. Pro declaratione istius q. debes scire, ꝙ Bal. in l. vnica. præalleg. & in l. iij. C. si pen. ap. mor. inter. sequitur opi. gl. in l. ex iudiciorum. contra Bart. pro qua gl. scđm Cy. alleg. ipse aliã glos. in l. si quis post accusationem. s. eod. ibi secus, si cõdemnatus ita ꝙ non possit retractari. Et ad argumentũ qđ facit hic Ioã. de Imol. respõdent ꝙ stat⁹

¶ Iudicis. Adde Felin. in c. ij. in fin. j. colum. ver. demũ. circa ꝑdicta. de spon.

cōdēnati, pēdēte tpe dato ad appellandū, nō est totaliter extin
ctus, sed est in pendenti: vnde & mortuo cōdēnato, si hæres e-
ius appellat, pōt reuiuiscere, vel potius remota snīa videtur du
rare. Ex hoc infert ibi, ꝙ taliter decedēs, pōt facere testm̄, & ꝙ
si bona nō sunt publicata expresse, hæres non habebit necesse
appellare: quia extincto crimine ī persona rei, extinguiť tacita
confiscatio in d. l. iij. Sed ista sua ratio potest intelligi duplici-
ter. vel ꝙ dicat statum condēnati esse in suspenso ꝓpriè: quia
adhuc nō sit capite diminutus, in eo qui appellauit: tunc ista ra
tio optimè cōcluderet, si esset vera. Secundo modo pōt intelli
gi, ꝙ verè pendēte tempore &c. iste cōdemnatus sit capite di-
minutus: sed ꝓpter spem appellationis interponēdæ dicatur
esse in suspenso: sicut dicimus, ꝙ ille est statu liber, qui nō im-
pleuit cōditionem libertis, sed ꝓpter spem futuræ libertatis i-
ta vocatur. Et accipiendo isto secūdo modo ista rō non ꝓce-
deret: quia etiā captiuus dum est in captiuitate, isto modo di-
citur habere suspensum statū suum in illa l. institutio. §. fin. ff.
de hære. instit. & tn̄ actus factus ab eo tēpore captiuitatis non
valet, nec validať per fictionē postli. quia nō reperiť extremū
habile à quo: vt l. eius qui. in prin. & ibi dixi. s̄. eo. Sed iste intel
lectus præsupponit vnum, quod cō. ter reprobať: quia glos. &
Barto. & cōiter oēs in l. furti. §. j. ff. de his qui no. infa. & in l. q
vltimo. ff. de pœ. & bene declarat Bar. in l. j. ff. de re iud. volūt
ꝙ pœna quæ infertur ipso iure, inferať statim post snīam effi
caciter infra tēpus appellādi. & sine dubio retēta ista cōis opi.
Io. de Imo. hic esset melior: qa appellatio īterponiť post mor
tem rei, quo tēpore cū reus sit mortu⁹, nō pōt haberi cōsidera
tio eius status, cùm nō pōt retrotrahi ad tēpus testamēti & sen
tētiæ, vt quis retro fingať nō fuisse infamis, vel capite diminu
tus: quia deficit extremū habilè à quo: vt l. bonorū. cum mat.
ff. rem rat. hab. Sed de subtilitate iuris verior videť opin. quo
rundā, quos refert glo. in l. furti. §. j. ꝙ etiā pœna quę infertur
ipso iure, nō inferatur efficaciter infra tempus appellandi: quia
priuilegium datum appellationi, ꝙ extinguat pronunciatū, vi
detur habere locum absolutè in præparatorijs actus appellā-
di: vt sicut pendente appellatione aliquis non est infamis, vel
capite minutus: ita nec pēdente termino dato ad appellandū,
qui termin⁹ datur, vt ille qui debet appellare præparet se vel
deliberet, vtrum velit appellare vel non, sicut dicimus ꝙ priui
legium absenti, ex causa reipublicæ habet locum in præparā-
te se ad absentiam, licet sit præsens: vt l. legato. ff. de lega. &
l. qui mittuntur. §. simile. ff. ex qui. cau. mai. bene facit text. in
l. posthumus. §. fin. cum l. seq. ff. de inoffic. testa. pro ista cōclu-
sione secundū intellectū Ioā. est quasi casus in illa l. furti. §. j.
in verbo, retro est infamis. ꝙ ille qui nō ꝓuocauit inter tēpo-
ra retro est infamis: modo si durante tēpore ad appellandum
iste esset infamis, verè nō esset opus dicere, ꝙ retro est īfamis,
id est, per retrotractionem quæ fit ad diem termini elapsi: qa
semper verè fuisset īfamis, etiam si nō fieret ista retrotractio.
Nō obst. iura alleg. per doc. quia dum dicit, ꝙ statim post sen
tētiam quis efficitur seruus pœnæ, vel mutat statum, ibi sta-
tim nō excludit dilationem, quæ datur ad appellandū: sed ex-
cludit dilationem pœnæ actualis, quæ aliquando nō infertur
incontinenti, sed ex interuallo. Et ista declarauit aliqua iura, vi
delicet tex. in l. qui vltimo. & in l. in seruorū. §. j. ff. de pœnis.
Vnde tex. in l. ij. ff. eo. dicit, ꝙ ille dicitur dānatus, qui nō ꝓuo
cauit: quod pōt intelligi, id est, quousq; nō prouocauit. & iste
est intellectus doc. vel melius, qui promisit labi totum tēpus
datum ad ꝓuocandū, quia tamē cōis opin. in hoc est in opposi
tum, ea retenta, vt dixi, opin. glo. & Bart. remaneret multum
dubia in ista q. tamen differūt in aliquo vt vidistis. ¶ Sed quæ
ritur ꝓ declaratione istius literæ, quid si effectus confiscatio-
nis etiā tacitę, transeat ad hæredes qn̄ reus est mortuus, & mo
ritur post cōfessionem à se factam in iudicio, vel post crimen
plenè per ꝓbationes liquidatum: super quo dixit Bald. no. in
l. j. C. si ex delic. defunct. ꝙ iudex mortuo reo ante snīam licet
nō possit condemnare reum, quia crimen est extinctum mor-
te, quo ad ipsius caput, poterit tn̄ cōfiscare bona, nisi hæres sit
paratus. reuocare cōfessionem defuncti: iuxta no. ī l. creditor.
§. iussus. de appel. ff. alleg. Specu. hoc tenētem in titu. de accu.
§. j. ver. quod si actū. & Barto. in l. j. ff. de priua. delic. qui cum
sua reuerentia nō dicunt hoc, sed vnum alium penitus diuer-
sum, volunt enim, ꝙ si fur vel latro in iudicio criminali confi-
tetur crimen, ista cōfessio faciet transire actionem furti pœna
lem cōtra hæredes ipsius furis: quia cū iudex in cognitione cri
minis quæ fit criminaliter tanq; persona publica, repræsentet
partē, perinde est ac si confessio fuisset facta pte p̄sente, & ex-
istente parte iudicis: quo casu, qa videreť lis esse conte. cū reo
actio pœnalis ciuilis transiret ad hæredes. vnde intentio ipo-
rum est, ꝙ ista cōfessio habeat vim litis conte. Et istud sufficit

a ¶ Snīa. Adde Fel. in rubr. de re iud. in x. colum.

in alijs actionibus pœnalibus vt trāseant ad hæredes, vt ꝓbať
in dictis iurib⁹. sed in crimine capitali ex quo fit cōfiscatio, nō
sufficit litē esse cōtestatā, sed debet esse lata snīa: vt l. ex iudicio
rū. ff. de accu. Qđ ergo cōfessio vel ꝓbatio in crīnalibus ha-
beat vim snīæ, est ꝓbandū, nec pōt dici iuridicè: nam ꝓbatio
in nullo genere iudicij habet effectū inductiuū, sed declarati-
uum dūtaxat, scđm glo. in l. sed si possessori. in §. fi. ff. de iure-
iur. & Bald. in l. j. ff. de cur. fur. Et hoc est qđ dixit Bal. in l. is
cui bonis. ff. de verb. obli. notoriū æquipollet snīæ, quò ad ef-
fectū declaratiuū, nō aūt quò ad effectum inductiuū. Cōfessio
aūt licet habeat effectū inductiuū ī quibuslibet, iuxta no. in l.
vnica. C. de cōfess. & in l. j. ff. eo. p Barto. in criminalibus tn̄ nō
habet hunc effectū, vt plenè declarat Barto. in l. ictus fustium.
ff. de his qui not. infa. & in l. infamē. ff. de publi. iudi. vnde ex
sola cōfessione in crīalibus, quis nō infamať. Quòd aūt pœna
confiscationis transeat ad hæredes, oritur ex vinculo inito ipsi
reo: vt ꝓbatur in l. ex iudiciorū. in fin. p̄ alleg. vel ex quasi con
tractu, qui oritur ex snīa, scđm Bar. no. in l. defuncto. in prin.
ff. de publi. iudi. vel ex legis autoritate, quæ secuta snīa affi-
cit psonam rei cōdemnati, quo ad pœnam, scđm Bald. qui sub
tiliter istud declarat in l. j. C. ne ex delic. defunc. Pro ista cōclu
sione facit optimè tex. in l. si quis filio exhæredato. §. eius qui.
j. de iniu. te. vbi probatur, ꝙ quāuis iudex sit interlocutus reū
esse puniendum, & scripserit ad imperatorē ꝓ pœna, et sic ni
hil restaret nisi ferre snīam: nō tamē inducitur effectus muta-
tionis status, qui p snīam induceretur, sed remanet reus liber.
sicut ergo nec inducitur ille effectus, ita nec induceť potestas
cōfiscandi bona post mortem rei: qa sic ꝓbatio vel cōfessio o-
peraret idem qđ snīa, quò ad inducendū ius de nouo. Et licet ī
quibusdā casibus inueniamus quo ad excludendam allegatio-
nē partis, paria esse cōclusum in causa, vel snīatum: vt not. Io.
And. in c. ij. de in integ. resti. lib. vj. & Bald. in l. error. C. de iu.
& fac. igno. & Bar. in l. si mater. §. eandē. in fi. ff. de except. rei
iudi. quātum tn̄ ad inducendū nouū ius, qđ prius nō erat, hoc
nō reperiť. Vnde ista opi. nō placet, nec sequerer eam in practi
ca. Cōsequēter quærūt hic Bal. & Ang. de duab⁹ qōnibus in-
7 ter alias, super quibus est describendum. ¶ †Prima qō est, vtrū
snīa banni trāseat cōtra hæredes, si aliquis est bānitus pro cri-
mine ex forma statuti. Et referēdo dicta Dy. & Bartol. in l. ex
iudiciorū. ff. de accu. qui vidētur discrepare inter se: breuiter di
stinguo, ꝙ aut bānū spectat post se snīam diffinitiuam, & ban
nitus moritur ante latam snīam: & tūc pœna nō trāseat cōtra
a hęredes, qa bānum est interlocutoria snīa[a]: vt in auť. item nul
la cōitas. & ibi per Bald. C. de episco. & cle. & in l. j. §. ex hoc
rescripto. ff. de ven. inspi. & ibi not. & ponit idem Bald. in l.
qm̄. ff. de his q not. infa. & in l. fi. C. si à nō cōpe. iudic. quæ in-
terlocutoria nō transit quò ad pœnam cōtra hæredē: vt l. j. in
fi. ff. si qs ius dicēti nō obt. Cōfirmať ista cōclusio: qa l. ex iudi
ciorū. requirit snīam esse latā, sed noīe snīæ in dubio venit dif
finitiua: vt l. j. §. biduū. in tex. & glo. ff. qn̄ appel. sit. ergo non
sufficiet interlocutoria. Si verò post bānum lata sit snīa diffini
tiua in absentē, & ex forma statuti bānum ipsum elapso certo
termino, habet vim diffinitiuæ: itaq; nō expecteť alia diffini-
tiua tūc; quia verè si esset lata snīa, pœna trāsiret ad hæredes:
licet fuerit lata lite nō cōte. & in absentē cōtra formā iuris. Et
hoc tenet Barto. in d. l. ex iudiciorū. cuius dicta sicut declarat
Barto. hic, & idē ponit multū eleganter in l. j. C. ex delict. de-
func. Pro ītellectu istius q. dico, ꝙ aliud est quærere, vtrū ban
nitus ex forma statuti ꝓ maleficio, & secuta snīa diffinitiua ī
absentē, tacitè pdat bona, si expresse nō adimūtur sibi p iudicē
vel sta. & aliud est quærere, posito ꝙ sta. ad cōdēnationē pso-
næ expressè adimat bona, vel ꝙ iudex ī snīa expressa illa pu
blicet, vtrū ista snīa transeat in hæredes: hanc differentiā feci,
qa Io. de Imol. hic implicat ista duo simul, & tenet ꝙ condē-
natur ex forma statuti in cōtumaciā, & nō perdat bona nisi ex
pressè sint adempta. alleg. Bald. qui hoc dicit in l. Gallus. §. qd
si tm̄. j. de lib. & posth. Tu aūt dic vt dixi in l. eius qui. §. s̄. eo.
& quædā in addit. in l. si quis post. s̄. eo. Super secūdo artic. se-
quēdo snīam Bal. in effectu s̄. positā, quæ est verissima, & ma
ximè p rōnem quā assignat Bar. ī d. l. ex iudiciorū. de quo dic
vt ibi per eū, & hic Moder. Dicit tn̄, ꝙ si snīa lata in cōtumacē
fuisset lata sub cōditione, sicut cōiter solet ferri, si reus venerit
in fortiā curiæ: tūc reo moriente priusq; venerit in potestatē,
nō cōfiscabunť bona: qđ est sine dubio, qn̄ bona venirent taci
tè cōfiscanda, inquantū ad snīam latam cotra primam, & simi
liter qn̄ essent cōfiscata expressè sub eadē cōditiōe. ¶ Circa se
cundā q. cū quæriť, vtrū bānitus qui ex forma statuti pōt im-
pune occidi vel offendi, si est petitum bānum ꝓnunciari nul-
lum, vel si est petitum bānum cassari, interim possit offendi.
Sunt opin. quia Dyn. tenuit, quòd bannitus possit offendi. Sed
Bartol.

Bart.in l.iij.§.si seruus.ff.de acqui.pos.tenet oppo. per rationes suas,quas vide ibi per eum,& hic recitatas per Mod.Bar. & Ang.hic dicunt,ꝙ si bannitus verè erat nulliter bannitus, vel iniustè,ita ꝙ bānum deberet cassari,qđ apparebit ex sententia ferenda super illo processu:tunc bannitus non potuit occidi.& ita intelligunt doct.Barto.in §.si seruus.Si verò non erat nulliter bannitus vel iniustè:tunc potuit offendi, iuxta formam statuti.& ita intelligunt dicta Cyn.tenentis contrarium.Eandem distinctionem posuit Bal.in l.iij.in fin.C.de appel.& in l.j.in ij.colum.si à nō compe.iudi.& in authen. quæ supplicatio.in fi.C.de preci.imper.offe.Mouet in primis duobus locis diuersis rōnibus.prima ratio est,quā ponit in d.l. iij. quia allegatio nullitatis non rescindit pronunciatū, sicut appellatio:quia qđ non est,rescindi non potest:vt l.nam & siue ro rūpendo.j.de iniust. testa. Vnde si vere sententia erat valida,& per allegationē nullitatis non fuit suspensa nec sublata: ergo occisus erat bene bānitus.Sed ista ratio non videtur esse sufficiens:quia licet processus pendens super nullitate, nō tollat vel suspendat sententiam,suspēdit tñ executionē sentētiæ: quia incertum est vtrum sententia sit exequēda, ex quo dubitatur de validitate ipsius. declarat ipsemet eleganter in l. ab executione.in vlti.col.C.quorū appel.non reci.ita tenet Bar. expresse in l.j.ff.qñ prouo.non est neces. vbi dicit attentata suspendi,pendente appellatiōe.Et hoc videt̃ esse rationabile: quia si restitutio in integ.suspendit executionē sentētiæ,eo ꝙ dubitatur vtrū sententia sit rescindenda vel non: vt l.si causa cognita.in prin.C.de transact.& l.j.C.si sæpius in integ.restitu.posthu.multofortius quæstio nullitatis debet suspendere, per quā reuocatur in dubiū vtrum sententia valeat de p̄senti. Vnde ad arg.respondeo formaliter: & dico ꝙ licet non suspēdatur sententia,suspēdit̃ tñ executio propter incertitudinem, vt dictum est.Secunda ratio sua in l.j.si à non cōpete.iudi. est ista:ꝙ licet pendente q.nullitatis, iudex & respublica nihil debebant innouare:tñ ista suspensio non operat̃ effectū, respectu occidentis bannitum,q est pars litis:iuxta tex.cū glo. in l. credi.in prin.ff.mand.Sed ad istud rñdet hic doc.imo ipse idē Bal.sed non in ista q.†Et dū concludunt,ꝙ pendēte appellatione,bannitus nō pōt occidi[a]. in quo cōiter cōcordant oēs: dicunt enim,ꝙ regula legis, creditor.nō habet locū,vbicunq; tertius attentās aliquid pēdēte appellatiōe vel lite, capiat fundamentū ex processu,vel sententia lata in lite seu in causa,tertius autē occidit bannitū,p̄textu sententiæ latę contra ipsum. in authen,supplicatio.p̄alleg.videt̃ se fundare alia ratione, q̄ sumitur ex dictis suis in præceden.q.non in ista:quia licet pēdente nullitate,posslt impediri executio fienda,si pars se opponat:non tñ si executio est facta,parte nihil opponente, fit retractio executionis per viā attētati,sed retractabitur executio si apparet sentētiam esse nullā.allegat Inno.quē ita intelligit in c.cū in iure.de offi.deleg.& ex isto dicto sequeretur, ꝙ occidens bannitū posset puniri,si postea sequeretur sententia quæ declaret bannū esse nullū,aliàs non puniretur.& ita tenet ipse ibi in fin.Doct.Moder.hic in ista materia multū instāt,& in effectu dicit Io.de Imo.cōsiderādos esse duos casus. Nam aliquādo secundū eū,sententia banni dicitur nulla, aliquando petit̃ cassari,vel ex forma statuti,vel per integram restitutionē de iure cōi.¶Primo casu dicit,ꝙ si petitur vel intētatur nullitas,quæ est manifestè calumniosa,bānitus pōt impunè occidi. alleg.l.ij.C.de fal.& l.qui cū maior. §. libertus. ff.de bon.lib.Et hāc conclusionē posuit primò Bal.in melioribus terminis,in l.j.C.si à nō compe.iud.vbi dicit, ꝙ si iudex videt allegantem nullitatē esse in manifesta calumnia.pōt facere executionem sententiæ per iura p̄alle.& per not.in l.fin. C.de ordi.cog.Si vero allegans nullitatē non sit in manifesta calūnia:tunc in effectu dicunt,ꝙ in casibus in quibꝰ exceptio nullitatis impediret executionē sentētiæ, non posset occidi. de quo vide per Barto.quem ipsi referunt in l.iij.§. condemnatum.de re iudi.multofortius in isto casu bannitus non poterit occidi:quia ista occisio est quædā executio bāni, & sententiæ latæ cōtra bānitum:vbi autem exceptio nullitatis nō impediret executionē sentētiæ,qđ est qñ exceptio non est notoria nec excipiens,offert se paratum probare incōtinēti:tunc licet sit magis dubiū,adhuc tenet idē,ex quo ista executio est irretractabilis:vnde poterit impediri executio, & sic exceptio nullitatis requireret altiorē indagīnē.Allegat singulare dictū Pau.de Elea.in c.j.de re iudi.vbi dicit,ꝙ q̄uis excep.nullitatis non impediat executionem trium sentētiarū cōformiū: istud est verum,nisi vbi executio esset irretractabilis.Facit optime tex.qđ ibi not.in l.qui pœnæ.ff.de manu.vbi probatur,quòd alienatio quę nō esset à l.prohibita propter accusationem de crimine est prohibita,si sit irretractabilis.Secundo casu,qñ nō dicitur sentētia nulla,sed petitur cassari in effectu,dicūt idem qđ in p̄cedēti,per ea quæ habent̃ in l.defendēte.ff.de auto. tuto.& in l. vnica.C.de in integ.resti.post.& in c.suscitata.de restitu.in integ.in cuius decretalis intellectu,discordat hic Ioā. de Imol.à dictis Bart.in d.l.defendēte. quia Bar.vult ꝙ tunc iudex probabiliter possit suspicari cōtra petentē restitutionē, qñ probatio læsiōis nō est notoria,vel eā non offert incōtinēti probare, dūmodò aliunde nō causet̃ suspitio, tñ debet fieri executio:& istud videtur magis de mente literæ. In casu tamen nostro,quia executio est irretractabilis,ipse sentit, licet non multum clarè hoc dicat, quòd dummodò petēs rescindi sentētiā siue bānū,non sit in manifesta calūnia, impediat̃ executio,licet iudex suspicetur cōtra eum.Tu autem in ista materia difficili considera duos casus.Nam aliquādo quæritur vtrū quādo bānum est vere nullum,vel aliquis iniustè bānitus, & verè debet cassari offendēs bānitum cum legitime offendat,licet nulla pēdeat petitio nullitatis vel cassationis.aliqñ quærit[a] si pendente petitione nullitatis vel cassationis, vtrum ille qui verè est legitime bānitus,vel iustè est bānitus,ita quòd non debet cassari bannum,ex hoc solo quòd pendet quæstio nullitatis vel cassationis possit offendi.¶†Super primo concludē breuiter, quòd nulliter bannitus non potest offendi impunè à sciente eū non esse legitime bānitum:quia ille taliter condemnatus nō cōprehēditur sub verbis statuti:vt l.si quis filio. §.si quis.de iniu. testa.& in l.ij.in fin. ff. de pact.& hoc dicit Barto.expresè in l.fin.ff.de adul.& plenius declarat Bal.in l. j.C.si à non cōpe.iudi.p̄allega.Et idē est dicendum, qñ bānū à principio fuisset validum,sed fuisset ipso iure sublatum, vel per solutionem cōdemnatiōis,vel ex gratia facta à superiore, licet non esset cācellatus de libro bānitorū.ita consuluit elegā[b] ter Ange.cōsil.suo ccxcij.qđ est verum, nisi statutū dicat, ꝙ bānitus nō cācellatus possit impune occidi,secūdū Bal.qui ita singul.determinat in l.huiusmodi.§.si ita.ff.de leg.j.licet aliter dixerit,& nō bene in l.Labeo.§.j.in vlti.q.ff.de pact.Amplius dixit nō.idē Bal.ꝙ si bānū nō sublatū ipso iure,sed tñ iā est cōmissum alicui,vel aliquibus,ꝙ bannitus debeat rebanniri,adhuc non poterit impune offendi:quia iam est notorium, quòd est restituendus banno: ita tradit ipse in lege, si creditoris.C.de fidecom.Et licet ibi forte non vtatur bona ratione, pro illa tamen conclusiōe videt̃ gloss.esse sing.&pulchra,in l. si quis filio.§.ꝙ si quis.j.de iniusto test.q. dicit,ꝙ dānatus decurio ad bestias cōtra dispositionē iuris,dicit̃ esse integri statꝰ, & pōt testari:nō qa snīa nō valet ipso iure,sed quia prima facie manifestū est,ꝙ debeat emēdari.Vñ ille qui est dānatus secundū gl.q. si est vera manifestè:determinat q.super qua scripsi,ꝙ decedens pēdēte tpe dato ad appellandū,qa est capite diminutus,reuocabiliter cū appellādo postea possit rescindere pronunciatū,& habeatur perinde ac si non esset capite diminutus,& sic valet testamētū,&bona nō possint confiscari,si tacitè fuerunt adempta. Sed illa gl.fortè posset procedere in casu illius §.qñ esset notoriū sentētiā esse reuocādā alio nō probato.Et sic decidit casum Bal.in l.creditoris:quia post cōmissionem factā de restituēdo bānitū:iam esse notoriū ipsum debere restitui.Et habet magnā æquitatē istud dictū,licet intellectus gl.nō placeat mihi ad tex.§.qđ si qs.nec intellectꝰ Bartol.vt.j.dicā:illud autē qđ dixit Bal. in d.l.si creditoris. ꝙ rebānitus sub cōditiōe potestatiua,quā facile posset implere,nō possit offendi, videt̃ dubiū:qa cū cōditio potestatiua de sui natura suspendat dispositionē:vt l.iā dubitari.j.de hære.insti. videtur imputādū ei qui pōt implere cōditionē si non impleuit. & interea videt̃ remanere bānitus.Vtrū autē interficiens bānitū possit excusari p̄textu ignorātiæ in aliquo casu,ita vt nō puniat̃,vel mitius puniatur:ista est alia qō, de qua dicēdū est vt tradit Bart.in d.l.fi.de adul.p̄alleg.Io.And.in mercu. sua in regula quæ quis mandato.de reg.iur.& Ange.in cōsi. alle. circa secūdū casum principalē,dubitatio pricipaliter videt̃ stare in hoc:vtrū pēdētia nullitatis,qñ nullitas est intentata per viam principalis petitionis,ipso iure impediat executionē sententię[b].super quo est magna varietas inter doct.quia Angel. in l.iij.§.cōdēnatio.de re iud.& Io. de Imol. ibi allegās idem tenere dominos de Rota cōclu.sua cclxxxj.simpliciter concludunt sequētes Inn.in c.cū in iure.de offi.deleg. quòd sola pēdentia nullitatis nō impediat executionē sententiæ: nisi illa tas, cuius quæstio pendet,allegetur postea per viam exceptionis ad impediendum executionem,quo audietur vel non audietur excipiens: sicut distinguit Barto.in dicto §.condemnatum.vt optime declarat ibi Ioā.de Imol.hanc opinionem secutus est Bar.in l.si expressum.in pen. colum. ff.de appel. refert & sequitur Ant.de But.in c.dilecto.in vlti.char.extrà,de appel.idem tenuit Bal.in l.j.C.ne li.in vna eademq; causa ter

[a] ¶Occidi. Vide latissime d.Alex. de Imol.in l.iij. §. si seruus.in prin.ij.colum.cū seq.in ver. extra gl.de acq.poss.& omnino in l. fi.de adult.& in cō. suo xxxv. iij. pte. & Pau.de Cast. in consi.xxx.& dom. Alex.in l.nō tātū. de appel.

[b] ¶Sētentiæ. Vide Firmanū in suo aureo reper.ver.nullitatis.ver.vj.

tio prouo.& in l.illa.in prin.ff.de feri.vbi videt̃ hoc limitare, nisi qȯ nullitatis pendeat coram eodẽ iudice, qui habet exequi sñiam:sed ista limitatio nõ est cõis,dictũ autẽ principale videt̃ esse cõe,pro quo dicit ibi esse casum meliorem iuris in l. fi.de or.cog. Et si ista opin.est vera reducendo eam ad ꝓpositum,cũ de nullitate fuerit dictum,non per viam exceptionis, sed ꝑ viã querelę & pñcipalis petitõis,qȯ videt̃ remanere sine dubio,ꝙ bãnit⁹ potuit ĩpune offendi. Vnde superfluũ fuit adducere,vt adducit hic Ioã.de Imo.distinctionẽ Barto.in §.cõdẽnatum.qa hic nõ opponebat̃ nullitas per viam exceptionis. Debuit ergo esse cautus bãnitus, vt ꝓposita querela nullitatis,faceret publicè inhibere vnicuiq;,ne posset offendi. Et credo ꝙ iudex deberet hic facere in isto casu,ex quo aduersus eũ q̃ põt offendi, nõ bene ei subuenit ꝑ viam querelæ.Sed ista opin.s̃.relata,videt̃ esse cõior:opin.tamẽ Bart.in §.si seruus.videtur esse verior,quã tenuit idem Bart.vt s̃.retuli in l.j. C.qñ prouo.nõ est ne.& Bald.in l.ab executione.C.quorũ app. nõ reci.& in l.j.C.si à nõ compe.iudi.licet ibi restringat dictum suum ad executionem quæ debet fieri per iudicem,nõ per tertium offendẽtem bãnitũ.Sed ista distinctio nõ videt̃ rõnalis: quia qđ nõ licet iudici,nõ debet licere parti cuius factũ hic subrogat̃ loco facto iudicis:sicut dicimus in creditore,qui ingreditur rem propria autoritate,in l.pe.& ibi per Bald.C.de pigno. actio. Et ideò ipse idem dicit cõtrariũ in istis terminis in l.oẽs populi.pen.char.ff.de iusti.& iur. Et ꝙ ista opi.si vera,probat̃ à fortiori,vt s̃.dixi:quia si restitutio in integrum suspendit executionem sentẽtiæ:vt s̃.dictum est,& j.aliquid dicetur:qa tñ præsupponit sñiam valere,ergo multofortius qȯ nullitatis,vt etiam s̃.declaraui. Secundò,quia pro ista cõclusione videt̃ casus clarus in clemẽ.j.de re iudi.quam induco̾ sic:dicit̃ ibi,quòd de nullitate nõ potest agi,qñ sunt latæ tres sñiæ cõformes, nisi prius facta executione dictarũ sñiarũ:modo si sñia nullitatis per viam principalis petitionis nõ impediret executionem sñiæ,frustra ꝓhibetur ibi agi de nullitate ad hoc vt sñia plenius posset mandari executioni:quia etiã pendẽte q.nullitatis eodẽ modo possit fieri executio. Et si ista opi.est vera,quæ prima facie videtur verior,tũc relinquit̃ simpliciter opi.Bar.in §. si seruus. Nõ ob.tex.in l.fi.C.de ordi.cogn.quia idem dicas,vt d.Ioan.de Imo.in §.cõdemnatũ.ꝙ ibi ꝓsumptio calũniæ erat cõtra agẽtem de nullitate:vel dicas & verius,ꝙ quasi possessio libertatis in qua erat sibi seruus, pro quo erat lata sñia,facit vt quæstio nullitatis mota nõ impediat executionem, ne si impediret̃ executio existẽs in quasi possessione libertatis, nõ habeatur pro libero quò ad oĩa,cuius cõtrarium est de iure:qa debet haberi pro libero,etiã pendẽte lite:vt l.j.circa fi.de ꝓbatio.& l.iij.§.si seruus.ff.de acquir.pos. Et pro ista conclusione facit optime tex.quẽ alleg.hic Pau.de Castr.in c.solet.in fi.de sñia excom.lib.vj.probat̃,ꝙ excõicatus qui dicit sñiam excõicationis nullam,preterquã quo ad actus iudiciales,interim nõ debet haberi ꝓ excõicato:ipse tñ sequitur hic opi.& distinctionem Bart.nec aliàs statutum qđ ꝑmittit bãnitum offendi impune de facili possit à bãnito elidi:sed scđm hoc idẽ habes dicere in excõicato de censura ecclesiastica,cũ de facili elidi possit,si actus legitimi extraiudiciales ab eo facti nõ deberent valere,si postea declaret̃ excõicationẽ fuisse validam. Vnde tenẽda est simpliciter opin.Bar.in d.§.si seruus.qñ diceretur de nullitate bãni:cui adde,qđ singulariter tradit Bald.quem allegãt hic Moder.in l.cùm quis duas.C.de adulte.vbi sequẽdo simpliciter opin.Bar.in §.si seruus.addit ꝙ l.ij.C.de fal.satis aperte dicit,executio nõ impeditur seu lis mota ciuiliter,qñ excipiens est in euidenti calumnia:tñ nõ habet locũ qñ executio esset irretractibilis: & sic vult,ꝙ ĩ illo casu etiã si notorium sit bãnitum & validũ,nihilominus nõ possit fieri executio pendente qȯ.nullitatis. Sed cõtrarium tenet hic expresse Ioan.de Imo.& ipse idem Bald.vt s̃.retuli in l.j.C.si à nõ compet.iud. & hoc credo verius. Si autem ab executione nõ deberet retardari,vel quia iudex præsumeret excipere cõtra excipientẽ,vel quia nullitas nõ posset probari incõtinẽti,credo ꝙ tunc cùm executio esset irreparabilis impediretur executio : sicut dicit Io.de Imo.& hoc casu vera esset doctr.Bald.in d.l.cum qui. pro qua facit optimè quod singul.ponit Barto.in l.ij.ff.de appel.reci.vbi vult,quòd quãuis pendẽtia appellationis in iudicio possessorio nõ impediret executionem sentẽtiæ,hoc tamẽ fallit,nisi præiudicium esset irreparabile. ¶ †Sed remanet dubium,quando bãnum petitur cassari,quod de se est validum: vtrum pendẽte petitione sit dicendum idem , quod pendente iudicio nullitatis. Bar.dicit,ꝙ sic:sed tex.quẽ ipse alle.in l.si qs filio.§.ꝙ si qs.secundũ veritatẽ nõ probat,licet secũdum intellectum gl.probet. Potest tamẽ dici etiã retento intellectu gl. quòd ibi notorium erat sentẽtiam esse retractãdam : meli⁹ tñ est intelligere & magis de mente literæ, ꝙ etiam in illo casu illius §.sentẽtia sit nulla:qa fuit lata iuris errore expresso.qđ potuit euenire:quia iudex ita dicit,quia ex legis dispositione pœna ordinaria dãnationis ad bestias potest imponi decurioni,ideo cõdemno te &c.hoc autem dico præter ea quæ tradit Barto.in l.mortis.§.iste ferę.ff.de pœ.sed quicunq; intellect⁹ sit verus,nõ multũ curo pro nunc. Et quòd pendẽte petitione cassationis bãni bãnitus possit impune offendi,videt̃ probari tali ratione,ꝙ incertum est,quòd ante restitutionem vel cassationem iste est verè bãnitus,intantũ ꝙ inhabilitas quo ipso iure cõsequitur ad bãnum ducat. Casus est no.in l.j.§. deinde. & §.de qua. in ver. absolutus.ff. de postu.iuncto §.ij. loco.in versi.& qui rei capitalis &c. Idem probat̃ in simili in l.qui se dat.ff.de iudi.vbi seruus qui est liberãdus per sentẽtiam,inter ea nõ dicitur liber,etiã pendẽte iudicio. Et ex illo text. arguit ibi Bald.ad q.nostrã,ꝙ anteq̃ casset̃ bãnum,bãnitus põt impune offendi. Sed ꝙ bannitus possit occidi,videt̃ esse qualitas quędã,quæ causat̃ in ipso iure per bãnum:ergo ista qualitas nõ videt̃ sublata,vbi bãnum nõ est recisum:occidi enim bãnitum à priuato,nõ est propriè executio sentẽtiæ,nec occidẽs est minister iuris:vt dicit glo.not.in l.accusationis.C.de accu.sed esset beneficium vel facultas causata ipso iure per bãnũ in odiũ bãniti. Quicqđ tñ sit,credo cõem sentẽtiam esse verã:quia nõ debet plus licere priuato,q̃ iudici qui est minister public⁹, maximè cũ factũ eius succedat aliquo modo loco executoris publici:vt s̃.dixi. Sed ad hoc remanet vna dubitatio,ꝙ si bãnitus offendit̃ pendẽte nullitate vel cassatione,& postea deseratur instantia nullitatis vel cassatiõis,ita quòd ex forma statuti sententia cõfirmatur[a] inexpugnabiliter:vel quòd si postea declaratur bannũ esse validum,& nõ cassandũ, anteq̃ occidẽs bãnitũ sit punitus,vtrum postea possit puniri. Bal.hic mouẽs istam q.in occidente bãnitum pendẽte appellatione,simpliciter dicit, ꝙ poterit puniri : qa ex quo fuit quæsitũ ius fisco propter offensionẽ factam pendẽte ꝓcessu,tale ius ex negligẽtia non ꝓsequẽtium instãtiam nõ debet fisco auferri:vt l.quoties.§.final.ff.de noua.& l.fi.& quod ibi not.ff.de pact.pro cuius conclusione facit optimè tex.in c.licet.de sent.excõ.lib.vj.vbi patet,ꝙ actus factus nulliter propter pendentiam appellationis nõ recõualescet,licet postea appellatio deserat̃:per quem tex. generaliter tradunt do.istam regulam in c.sępe.de appel.& alleg. ibi d.Abb.Moder.dominos de Rota ita tenẽtes cõclusiõe sua cxxvj.& Archid.viij.q.iij.in summa. Et ista dicta vident̃ esse meliora,q̃ id quod dicit singul.Ioã.de Imo.& Io.Andr. post eum in d.c.licet. qui volunt,ꝙ quãdo attẽtatum pendẽte appellatione respicit de directo executionem sentẽtiæ:tũc si appellatio postea deserit̃,nõ reuocant̃ attentata pendẽte appellatione,per l.cùm ex causa.ff.de app. Sed tu potes dicere tenendo cõmunem sñiam in d.c.sæpe.ꝙ nõ est sumendũ argu.à cõtrario sensu ĩ d.l.cũ ex causa.sicut nõ sumitur ibi quò ad alium effectum,secundũ glo.in c.nõ solum.in iij.vel iiij.glo. de appel.lib.vj. Et dato,quòd illa dicta essent vera,adhuc vera esset doctr.Bald.in casu nostro:quia in dicta doctrina agitur de præiudicio partis,quæ fuit negligens in prosequendo appellationem:sed hic agitur de præiudicio eius cui ius erat quæsitum. Potes etiam dicere quòd occisio bãniti facta priuato,nõ est directa executio:vt s̃.declaraui.

a ¶ Cõfirmatur. Nã vt dicit Bald. in l. furti.§.j.in ij.nota. de his qui no.infa. appellatio deserta fingitur nõ interposita, & sic sñia remanet firma.

b ¶ Ignorat. Vid̃ gl. in clemẽ.j.de ꝓcu. xvj.quæstio. & ibi vide glos.

SVMMARIVM.

1 Procurator licet verè sit cõstitutus procurator,si tñ hoc ignorat, non potest aliquid gerere in præiudicium domini.
2 Mandatum est contractus, qui perficitur consensu duorum.
3 Incertus de statu suo in extremo mortis articulo constitutus, an potest relinquere & testari ad pias causas.

QVi in domi. Hoc dicit cum l. sequ. Ignorans,errans,vel dubitans de statu suo, non potest facere testamentum. ¶ †Nota primò ex his duabus legibus simul iunctis, quòd aliud est ignorare, aliud est dubitare,& aliud errare de quo dicitur in gloss. l.de statu.j.eo.quæ declarat istam differentiam eleganter,& in rubric.ff.de iur.& fac.igno. ¶ †Secundò nota argu.ex illo textu secundùm Bald.hic, quòd procurator licet verè sit constitutus procurator, si tamen hoc ignorat,[b] non potest aliquid gerere præiudicium domini:quia ignorat factum suum:pro quo adducit text.in l.quæro.suprà, de eo qui pro tuto. nego.ge. & in l.iij.§.sed si tutor.ff.iudica. sol.& in l.qui erat hæres.ff.famil. ercisũ. Et hoc dixit tenere Archid.& Ioan.And.in cap.is qui.de procurato,libr.vj.licet Dyn.te

a Dynus tenuit aliter, & nõ bene in quodam suo consilio[a], qđ consilium Dyn. reprehendit expresse per ista iura in l. si pupil li. §. item si procuratori. in fi. §. ff. de nego. gest. & sequitur hic Ioan. de Imol. adiungens ratione: quia contractus mãdati, est contractus qui contrahitur consensu: vt l. consensu. ff. de act. & obli. Sed tales contractus non perficiunt, nisi per medium nunciorũ vel epistolæ: vt tradit ibi per gl. & per Bart. plene in l. absente. in prin. ff. de don. ergo videt, ꝙ antequã procurator acceptet mandatũ sibi delatum per nunciũ vel literas, non fit procurator. Et per hãc ratione infert ipse, ꝙ etiã si procurator sciat se esse creatum procuratorem, nihilominus nouerit procuratorem, nisi post nunciũ vel literas acceptas, & post acceptatione mandati: & ita dixit sentire Archi. & Io. And. in d. c. is qui. de procura. Tu autẽ aduerte: quia Bal. mouens istã q. solenniter in l. falsus. C. de fur. in iij. char. refert cõsilium quoddam Bart. quòd incipit, qñ procurator constitutus &c. In quo Barto. reprehendendo Dyn. tenet vtranq; conclusionem supradictã, videlicet ꝙ procurator ignorans se habere mandatum, non põt obligare dominũ, nec etiã procurator sciens se habere mandatum qui nondũ mandatum recipit. Et hanc conclusionem tenet glo. in cle. j. de procur. in ver. receptis. & in clem. ij. eo. titu. in versi. habeam. pro qua opi. videtur casus in l. is qui. & in c. super. in fin. de appel. el ij. Ipse autem in d. l. falsus. distinguit, ꝙ aut præsentatio mandati requirit pro forma: & tunc procurator nihil potest ante receptionem nuncij vel literarũ. Videtur autem intelligere hoc esse pro forma, quando constituẽs non intendit antè constituere procuratorem, quàm mandatum procuratori psentetur, sicut dicit tex. in simili, in l. qui absenti. in prĩ cip. ff. de acq. pos. vbi vero psentatio non requirit pro forma: exemplũ, qñ quis constituit procuratorem simpliciter, nec misit nuncium epistolã ad hoc notificandũ, vel qñ misit nũcium vel epistolam: nõ tñ apparet ꝙ hoc fecerit, vt mãdatum nõ esset perfectũ incontinẽti. & tũc dicit, ꝙ procurator est incontinenti procurator, & etiã si ignoret se esse procuratorẽ, valet factum ab eo: probat per l. bonorum. in secundo respõso. ff. rem rat. ha. vbi probatur, ꝙ ratificatio quæ habet vim mãdati, approbat actũ in præiudiciũ ratificantis: licet ille sit mortuus vel cœperit furere. Et sic patet quòd ad inducendũ mandatũ non attenditur mens & scientia procuratoris. Sed hoc est dicere cõtra casum expressum in l. j. §. fin. cũ l. seq. ff. de procur. vbi tex. dicit, ꝙ procurator põt constitui absens, dũmodo acceptat mãdatum: & quia furiosus nõ põt cõsentire, ideò non põt constitui procurator. Et sic vides expresse, ꝙ in eodẽ exẽplo, scilicet furiosi, ponitur differentia. s. inter mandatum & ratificationem.

2 †Et ratio differẽtiæ est: quia mãdatũ est contractus qui perficit consensu duorũ: vt l. consensu. præalle. sed non ratificatio, licet in quibusdã cõparetur mandato: vt in regula, ratihabitionem. de reg. iur. In hoc tñ differt: sicut & in alijs multis: quia est actus qui pendet à sola voluntate ratificantis, & ideo potest fieri in absentia eius qui gessit actum: vt in l. Pompo. de neg. gest. & ibi per Bar. ff. de neg. gest. Vnde qñ procurator ignorauerit sibi cõpetere mandatum indubitanter: vera est opi. Barto. per ea quæ sunt suprà dicta. Licet autẽ ignorãtia mandati impediat officiũ procuratorũ: nõ tñ ignorantia conditionis purificatæ, sub qua fuit data potestas procuratori. ita dicũt singu. Archid. & Io. And. in c. si tibi absenti. de preben. lib. vj. quæ dicta infert & sequitur Bald. in l. hæc sententia. in fin. C. de sen. quæ sine cert. quanti. Vbi autẽ procurator scit se esse cõstitutum procuratorẽ, est maius dubium, vtrum si non recipit mãdatum per nuncium vel epistolam, possit gerere actũ. Nam Bal. solenniter distinguens istũ articulum in l. j. in principio. ff. de procurato. dicit, ꝙ speciale est in contractu mandati, ꝙ possit contrahi inter absentes sine medio nuncij vel epistolæ per tex. in l. ij. in fi. præalleg. sed cur sit speciale non docet. Ang. autem ibi tenet cõem sententiã, contra quã nõ cauillando literã videtur casus in d. l. j. in fin. iuncto §. j. eiusdem legis. dicitur enim in §. j. ꝙ procurator põt constitui præsens, vel p nuncium aut epistolam. In fine autẽ illius l. & in l. seq. dicitur simpliciter, ꝙ procurator põt cõstitui in absentia, dummodo ipse ratificet cõstitutionẽ. Certe si intelligeret ipse ver. si. quãdo interueniret nuncius, vel epistola, repeteret idẽ quod in §. j. dixerat: qđ nõ est cõueniẽs nec verisimile, nisi dicas saluãdo cõem opi. ꝙ repetit idem, & addit hoc, videlicet ꝙ si procurator est cõstitutus per nũciũ vel epistolã, non est perfectum nisi acceptet: sed cũ istud sit de substantia cõtractus vltro citroq; obligatorij, satis videbatur intelligi in verbis positis in §. j. Pro ista conclusione videt esse casus not. scđm intellectum Guil. quem sequitur ibi Bal. in authen. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oport. vbi probat, ꝙ si ego patior aliquẽ agere p me, & non prohibeo, licet ego sum absens à loco iudicij: ex sola ista patientia inducitur tacitum mandatum, vel dicendo magis propriè quoddam quasi mãdatum, ex quo fit executio sententiæ in dominũ in subsidium: vt ibi declarat Bal. in l. j. ff. de neg. gest. Si ergo in absentia inducitur quasi mandatum ex sola patientia: ergo multofortius ex expressa cõstitutione procuratoris concurrente scientia ipsius & acceptatione, inducit mandatum verum. Pro qua conclusione adduco tibi glo. not. in l. si pupilli. §. item, qui in secunda solutione. ff. de nego. gest. qui vult, ꝙ si ego mandaui tibi fortè psenti, vt gereres negotia mea, & tu repudiasti mandatum gerendo postea negotia mea, videris acceptasse mandatũ, & teneris actione mandati: & sic patet, ꝙ potest fieri acceptatio mandati in absentia cõstituentis: licet nõ sit præsens cõstituẽs, vel non interueniat nũcius vel epistola. Et ista opi. forte posset sustineri disputando. Sed quia non potest assignari bona ratio differentiæ, quare in alijs contractibus qui contrahuntur consensu debeat interuenire nuncius vel epistola, & non in hoc, tutum est tenere communem opi. & ad tex. in authen. qua in prouincia. s. tene alios intellectus allega. ibi positos. & ad materiam vide Barto. in l. multum interest. ff. de conditio. & demõstra.

3 ¶ †In glo. posita super verbo, non potest. ibi: nisi sit miles vel veteranus & c. per iura hic alleg. in glo. determinat Bart. in d. l. j. C. de sacrosan. eccle. ꝙ incertus de statu suo, cõstitutus in extremo mortis articulo, potest relinquere & testari ad pias causas: quia ex priuilegio illius l. potest testari quomodo vult, sicut possũt milites: sed Bal. ibi dicit, ꝙ cũ hoc non reperiatur iure cautum, stãdum est regulæ, ꝙ non possit testari, etiã ad pias causas[a]. Vnde melius est secundũ eũ, ꝙ trãsferat bona sua in ecclesiam iure cõtractus, in quo non requiritur inducta ista prohibitio, sed contra istud vltimum dictũ facit, qa hæreditatis aditio, est quasi cõtractus: vt l. ex maleficijs. §. heres. de act. & obli. & tñ ignorãtia status sui impedit aditionẽ: vt patet in l. sed & si de sua. §. de acqui. hæred. sed potest rñderi, ꝙ est quasi contractus depẽdens ab vltima voluntate: vnde non est mirum si iudicatur de eo: sicut de vltima voluntate. Veritas istarum opi. pendet ab intellectu l. j. palleg. quia si verba ibi posita sunt noui iuris inductiua, vt ibi scribit Bar. tũc bñ procederet opi. sua ad exemplum militum, vt ibi ipse probat. si autem non sunt noui iuris inductiua, tunc verior videtur opi. Bal. quia licet de iure canoni. reperiatur dispensatio in tabulis relictis quo ad formã relinquẽdi: vt in c. cũ tibi. & c. cũ oẽs. de testa. nõ tñ quo ad inhabilitatem personæ, vt patet in c. licet. de sepul. lib. vj. secundũ verum intellectum quẽ sum secutus in l. qui in potestate. s. eod. vnde Io. And. in c. quãuis. de vsu. lib. vj. & in tit. de instru. edi. §. compendiosa. vult ꝙ etiã ad pias causas deportatus vel damnatus ad mortem, non possit testari. ¶ In glo. vnica posita in l. de statu. ibi non est differentia de multiplici dubitatiõe, quę potest contingere iudici in diuersis partibus litis. & de dubitatione partis multa ponit hic Bal. & Moder. post eũ, de quo dic vt hic per eos. Et ad vnũ verbũ quod ponit Bal. in fin. dum dicit, ꝙ in dubio iudex debet deferre appellationi. allegans Spe. in titu. de appel. adde quòd ex hoc fit, ꝙ quando iudex concedit apostolos. i. literas dimissorias, nec apparet vtrum concedat refutatorias vel reuerentiales, in dubio videtur concedere reuerentiales, & deferre appellationi. vt singulariter tradit Io. Mona. in c. j. de app. li. vj. quem refert & sequitur Bal. in l. iij. C. de appel. & inquantum glo. dicit hic quo ad repetitionẽ per conditionem indebiti, non est differẽtia inter errantẽ & dubitantem. ¶ Adde duos alios notabiles effectus, in quibus similiter non est differentia. vnus est, quia sicut errãs non videtur renunciare iuri quod non credit se habere, ita nec dubitãs. vt est casus not. scđm Bar. ibi in l. fin. §. si autẽ nesciens. C. de furt. & similiter ille qui probabiliter dubitat, excusatur à pœna legis, sicut probabiliter ignorans, secundũm Bal. in l. leges sacratissimæ. C. de legibus. In aliquo tamen casu dubio non operatur idem quod ignorantia, nec idem quod scientia, sed tenet medium: exemplum in præscriptione, nam dubitans à principio vtrum res sit sua, non præscribit eã, sed dubitatio superueniẽs ex postfacto non inducit hunc effectum, secundũ Bart. in l. naturaliter. ff. de vsuca. & gl. in c. si diligenti. de præscrip. & in c. si. Reperitur etiã, ꝙ vacillans vel dubitans de iure suo, quo ad quid, habetur pro malæ fidei possessore: vt l. item veniunt. §. petitam. el ij. in tex. & glo. ff. de peti. hæred. Et ad materiã vide quod traditur in l. j. C. de procu. & in l. post rem. ff. de transactio.

a ¶ Consilio. Quod consi. est in numero suorũ consil. xviij. & vide Bal. in marg. ver. procurator non habet.

SVMMARIVM.

1 ¶ Testamenti factio significationem habet actiuã & passiuã, sicut cętera nomina aduerbialia.

2 Ignoranti quicquid acquiri potest, potest idem etiam furioso acquiri.

Filiusfami. Non habētes factionē testamēti actiuè, sine suo delicto, habēt eam passiuè. Secūda est ibi: Marcellus. Tertia ibi: ideo autē. Quarta ibi: nam etiā competēti- ¶ †Primò not. quòd nomē istud, testamēti factio, sicut cætera nomina aduerbialia possunt significare actiuè et passiuè: vnde cautus debet esse articulās: dixit hic Bart. qui in positionibus vel articulis ponit ista nomina, quæ possunt significare diuerso modo, vt declaret secundùm quem modum intelligit: aliàs si testis deponeret simpliciter super articulo, dictum eius esset obscurum & nō valeret, vt in c. in psentia. extrà, de proba. Vnde dicit Angel. alibi nota. quòd si aliquis articulat & pbat, ꝙ res fuit sibi ablata per Titium, ista probatio est obscura, quia res potest à volente & nolente auferri. & ideo agens nō debebit obtinere quasi res fuerit volenti ablata. ita no. ipse in lege, postꝗ. de pet. hære. ff. per illum text. Secus esset si testis, super articulo ambiguo & æquiuoco deponeret determinatè & specificè secundū vnum significatū, in quo articulus potest intelligi: quia tunc articulans potest dicere, quòd secundū illum significatum ipse intellexit: & sic pbatio erit valida secundùm Barto. qui ita declarat in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudicijs. Et ista faciunt ad ea quæ ponit Barto. in l. ij. ff. de duob. reis, de eo, qui fuit accusatus, quòd cognouit Titum violēter. De qua quæstio. vide per eundem in l. si vxor. ff. de adul. & per Angel. in l. j. ff. vi bon. rapt. quem alleg. hic aliqui Mod. ¶ Secundò no. ibi: nam & competentibus &c. quòd legatario non solùm acquiritur dominium ipso iure ignorāti: vt l. cùm pater. §. ij. de le. ij. sed etiam actio personalis & obligatio. ¶ †Vltimò not. quicquid potest acquiri ignoranti, potest acquiri furioso: quia cōmuniter furiosus & ignorans æquiparantur: vt l. quæ ad certum. ff. loca. Et quia tex. iste in principio dicit, ꝙ surdus nō potest testari actiuè: dicas secundū Angel. & Mod. quòd hoc intelligitur de omnino surdo, non de surdastro: de quo fit mentio in l. fin. §. de leg. tuto. in glos. & ita not in l. discretis. C. qui testa. fa. pos. Sicut autem oīno surdus nō poterat testari de iure isto, ita etiam hodie[a] qui nō pōt omnino loqui nec scit scribere, nō potest testari: vt l. iubemus. C. de testam. secus si balbutiens, vt l. quoniam indignum. C. eodem. secundùm Angel. ibi.

In aduersa. Hoc dicit: Aeger mente & corpore non potest testari. Nō diuiditur, quia paruula est. ¶ No. primò ibi: eo tempore &c. quòd licet aliquis fuerit semel furiosus, cùm nō est in furore, testamentum valet, nec irritatur per furorem sequentem. concor. text. in l. sequē. in simili casu, & in l. j. in §. exige. versus finē. ff. de bono. poss. secundùm tabul. Et ista sunt vera, quòd testamentum factum post furorem valet, si appareat, quòd tempore testamenti cessauerit furor. Si autē hoc nō apparet, vtrum præsumatur durasse furor vsq; ad tempus testamenti, vide qđ plene scripsi in l. ij. §. eo.

SVMMARIVM.

1 Conditionis deterioris is est, cui à lege est interdicta administratio bonorum, quàm si sibi simpliciter prohibita esset alienatio bonorum.

2 Testamenti factionem qui ex vitio suo perdit, nō potest etiam esse testis in testamento.

3 Infamis infamia iuris an valeat testari, vide vsq; ad finē legis.

Is cui lege bonis. Hoc dicit vsq; ad §. si quis pdigus: Cui est interdictū bōis nō pōt testari[b], nec esse testis in testamento. testamētum tamē prius factum non irritabitur. Secunda est ibi: quòd tamen. Tertia ibi: meritò ergo. ¶ †Not. primò quòd ille cui est interdicta à lege administratio bonorum, est deterioris conditionis quàm si esset sibi prohibita simpliciter alienatio bonorum: nam ille posset facere testamentum: vt dixi in l. si quis post. §. eo. & tradit Barto. & alij in l. si ita quis. §. ea. l. j. ff. de verbo. oblig. Et si dicas, ergo adultus qui habet curatorem, qui est similis prodigo: vt l. si curatorem habens. C. de in integrū restitu. mi. secundùm hoc non posset testari, contra l. qua ætate. §. eod. Respon. quòd autoritas curatoris non respicit actus vltime voluntatis, qui debet sentire effectum post mortem adulti: vt lege, Aurelio. §. Caius. ff. de lib. legat. secundùm Barto. in l. j. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebellia. Vnde quantùm ad illos actus, perinde est ac si adultus non haberet autorem, quo casu potest administrare bona sua: vt not. in dicta l. si curatorem. ¶ †Secundò not. ibi: vetustus &c. quòd inhabilitas superueniēs alicui ex vitio suo, dūmodò hoc vitium nō incidat in crimen punibile, nō rumpit testm̄ prius legitimè factum: secus si tale vitium incideret in crimē punibile: vt l. j. §. exigit. & ibi per glo. ff. de bon. poss. secundū tabul. de quo tractat hic plenè Io. de Imol. vnde dic vt hic p eum, & scripsi in l. qui ptāte. §. j. & l. seq. §. eod. ¶ †Tertiò not. ibi: meritò &c. ꝙ qui perdit factionē testamēti ex suo vitio, non pōt etiam esse testis in testō. Et ita debet supplere ad istum tex. secundū Moder. nisi dicas simpl̄r, ꝙ qui non pōt facere testm̄, non pōt esse testis: excludaē filiusfam. qui non pōt testari, & tamē pōt esse testis: vt l. qui testō. j. eo. Sed ista suppletio vnius restrīgit regulā: qa reperiunē alij qui nō possunt testari ex impedimēto naturæ, nō ex vitio suo: & tn̄ isti nō possunt esse testes: vt §. item testes. Inst. de testa. sicut pupillus & alij similes. Vnde dicas melius, ꝙ qui nō pōt testari ex defectu vitij sui vel imperfectione sensus, iste non pōt esse testis in testamēto. ¶ In glo. posita super verbo l. ibi: sed secd̄m hoc videtur falsum &c. Vult dicere ista glo. ꝙ si ponimus exēplū in hęretico vel cōmittente crimen læsæ maiestatis: tunc falsum esset id qđ dicit in ver. ꝙ tn̄. videlicet ꝙ testm̄ prius factum non irritetur, quia imo irritatur dānatione secuta: vt l. eius qui. §. fina. §. eo. Sed pōt defendi ista positio ab hac impugnatione, ꝙ itelligamus, quòd testamentū factū ante ista crimina cōmissa, non irritetur post crimen cōmissum & ante dānationē, licet incōtinenti post crimē perdant administrationē bonorū. Sed ista exempla nō possunt stare alia rōne: quia post cōmissum crimen ante dānationē posset fieri testm̄ de nouo, intelligo in hęretico de iure ciuili, secundū qđ non reperitur, ꝙ bona essent publicata ipso iure: sicut declarat Barto. & ibi scripsi in l. quia latronibus. §. fin. §. eo. & etiā dixi in l. si quis post. §. e. & sic nō pcederet principaliter tex. Et causa est, cur possunt facere testamentū etiā post crimen: quia vt dixi in primo no. talib⁹ nō interdicitur administratio bonorū simpl̄r: sed alienatio dūtaxat, per quam phibitionem nō tollitur ptās testandi: vt §. fuit dictū. Vnde sequere tertiū exēplū, qđ hic cōiter approbaē per doc. ex quo collige ex isto tex. ꝙ pdigus ante interdictam sibi administrationem, pōt facere testm̄, licet sit prodigus, & similiter pōt administrare bona sua. cōcor. tex. in §. item prodigus. Insti. qui. nō est pmis. fac. te. Vtrum aūt istud sit verum, si pdigus est notoriè talis, glo. variat: nam hic in ver. alij dicunt. tenet ꝙ videaē phibitus ipso iure administrare. et ita pōt intelligi tex. Institu. de curat. fur. Sed in d. l. & in l. is cui bonis[c]. de ver. oblig. tenet contrariū, & illa opinio cōmuniter approbaē. Et ad ista iura rñdent gl. & tenētes illam partē, ꝙ dicit pdigo īterdici à l. j. p l. interdiceē sibi à iudice, hoc est, iudex interdicit ex dispōne l. Et secd̄m istū modū exponēdi habes notare, ꝙ illud dicit fieri à l. qđ fit à ministro legis. l. iubente: vt l. iij. §. si qs condēnatus. & qđ ibi not. ff. de re iu. & vtrum ista sint semper paria, aliqd fieri à l. vel à ministro legis: dic vt declarat Barto. & Moder. in l. si insulam. ff. de ver. obli. fundamentū tenētium opin. cōmunē, & maximè Barto. in l. tres tutores. §. fi. §. de admini. tuto. vbi Barto. dicit apertè esse casum in ver. apertè prodigo. ꝙ notoriè prodigus pōt administrare bona sua ante interdictionē factam à iudice: sed quomodo ibi sit casus nō declarat alicubi. Et vt perfectè intelligas illum text. dicit ibi in versic. allegare. ꝙ si manifestè prodigus datus in tutorem alteri tutori, vult administrare, cōtutor non debet permittere eū administrare, licet forte fuerit dat⁹ à iudice p surreptionē, si verè tutor iste esset datus in testamento. iuriscōsultus sentit satis clarè, ꝙ si testator sciuisset cōditionē ipsius, nec habuisset ppositum mutandi testamētum, contutor eius non posset phibere eum administrare. Hoc declarato dupliciter inducitur ille text. Et primò inquantum in tutore datiuo, dicit, contutor suus non debet eum admittere ad administrationem: nam per ista verba datur intelligi, ꝙ & ipse prodigus manifestus erat verus tutor: vnde si notorius prodigus pōt dari tutor administrando bona alterius, ergo sequitur quod pōt administrare etiam sua. Tenet consequētia per tex. in l. final. C. de leg. tut. vbi probatur, ꝙ ille qui non habet administrationem bonorū suorum, non pōt dari tutor vel curator. & isto modo debet stare ista inductio. Secūdò inducitur ille tex. quia inquantum pręsupponit, quòd posset administrare si esset creat⁹ tutor ex certa scientia à testatore, ex hoc datur intelligi, quòd est verus tutor, & ꝙ potest sibi committi administratio alienarum rerum, & consequēter administratio sua, vt dictum est. Sed ad istud respondetur, quòd reuera datus à iudice per surreptionē, non erat tutor: vt l. tutor si petitus. in fin. de tuto. & curat. da. ab his, & l. magis puto. §. penul. de reb. eo. Appellatur ergo tutor quò ad opin. collegæ sui, qui putabat eum tutorem, & licet non sit verus tutor, ille qui erat tutor verus tenebitur ex administratione mala tutoris putatiui: vt est casus ibi per Bar. in lege, tutores. §. tutores. ff. eod. Ad secūdam inductionē pōt dici,

a ¶Hodie. Vid Pan. in rub. de test. in iij. col. ver. de surdo v̄l muto.

b ¶Testari. Limita nisi īter liberos: qa tunc pōt, secd̄m Baldū, in cōsi. ccxxxv.

c ¶Is cui bōis. Et ibidem vide d. Alexā. Pau. de Ca. & Rap. & Ang. & adde d. Bar. Soc. in cōsi. cclxxix. incip. visa donatiōe. ver. pterea. in ij. parte. vbi an pdigo interdici possit administratio eo nō citato, cū de eius piudicio tractetur.

dici, ꝙ licet manifestè prodigus nō possit administrare bona sua, nec etiā constitui tutor à iudice, potest tamen constitui à testatore, qđ potest esse altera de duabus causis: vel quia est, quòd imputetur testatori qui malū administratorē in suo patrimonio elegit: vt dicit tex. in simili, de mino. ri. in l. cū mādato. in fi. ff. de mino. sed minor negocia propria non possit administrare: vel quia tanta est præsumptio quam habet lex pro consilio patris erga filios: vt l. amicissimos. in princi. ff. de excu. tut. quòd presumit electum à testatore bene gesturum negotia filiorum, licet bene nō gereret sua. Vnde dicit tex. not. ad propositū in l. vtilitatē. & l. seq. ff. de confir. tu. ꝙ si testator dat tutorem personam improbam vel suspectam ex certa scientia, voluntas eius est sequenda à iudice: & istę rñsiones possent sustineri disputando. Sed scdm mentem iuris non sunt expeditæ: nā prima non procedit, quia hic non agitur de præiudicio ipsius testatoris, sed filiorū. Vnde ad eorū præiudiciū pater non potest male filijs consulere. †Et ideo videmus, ꝙ si pater est humilis persona & suspecta, ꝙ male cōsulat filijs, non pōt substituere pupillariter filijs, nec eis pręiudicare in iure suo: vt l. sed si vnius. §. si filio. & ibi per Bart. ff. de iniur. & per eundem in l. ij. j. de vulg. & pupil. Secunda etiā responsio adhuc est dubia: quia ꝙ pater possit approbare personam suspectam, hoc bene probatur in dictis ll. sed ꝙ possit habilitare administrando res filiorum eum qui ipso iure non potest administrare sua, videtur plus & contra rationem positam in l. fina. C. de leg. tu. vnde ista scda inductio non potest bene euitari: vt ibi non probetur opi. Bar. Nam illud quod heri dicebatur, ꝙ si administratio esset nulla, non posset creare aliquod periculum pupillo: quia ex actu nullo nihil sibi p̄iudicaretur: pōt faciliter tolli duobus modis. vno modo per ea quæ tradit eleganter Bar. in l. fin. C. de sen. pas. & in l. Imperator. ff. ad Treb. vbi dicit, ꝙ qñ pater alienat & cōsumit res mobiles, licet alienatio sit nulla quo ad effectum iuris, dicitur inde inferri magnū p̄iudiciū filio: quia ista cōsumptio facta de rebus mobilibus, habet p̄iudicium irreparabile quo ad factum. Difficillimum enim esset multiplices & minutas alienationes rerū mobilium retractare. Et ista est causa propter quā licet administratio manifeste prodigi esset nulla, nihilominus est euitanda. Vel potest dici, ꝙ etiam respectu rerum immobilium infertur p̄iudicium ipsi pupillo: quia interest ipsius potius rem suam non alienari, ꝗ alienatam recuperari, ne vexetur litibus & expensis: iuxta l. j. de mino. Et licet ista causa secunda non sit sufficiens excludere patrem ab administratione rerum filij. vt declarat Bar. in locis alleg. qa ministrat iure suo, & tanꝗ vsufructuarius, erat tñ sufficiens ad repellendum tutorem, vt nō possit ministrare, & ad obligādum collegam si permisit eum administrare: nam ipse tutor si datio erat nulla, ex hoc solo potuit repelli, quia non erat legitime datus. Et pro ista op. quā ego credo esse verissimam, & quā tenet Bal. in l. si verò. §. quod pro rei. ff. qui satisda. cog. dicit Angel. esse casum singu. in l. sed & si lege. §. consuluit. vbi hoc ipse not. ff. de peti. hęred. vbi tex. dicit, ꝙ bonæ fidei possessor non tenetur in iudicio petitione hereditatis de his q̄ dilapidādo & abeūdo p̄didit & cōsumpsit: sed hoc nō esset verum si notoriè prodigus non posset alienare, vt ostendā: ergo ibi est casus, ꝙ nō perdit administrationem. Hoc autem non esse verum probo: quia si alienatio facta per prodigum esset nulla, tunc ex quo prodigo cōpeteret actio ad reuocandum alienatā, saltem teneretur ad cedendas actiones quas habet, quia in illis iuribus esset locupletior: vt est casus clarus, & ibi per gloss. in l. quòd si possessor. §. fin. ff. eo. ti. Cùm ergo tex. in §. consuluit. dicat simpliciter, ꝙ non tenetur pro dilapidatis, datur intelligi ꝙ alienatio valuit quo ad eum, & nulla competit sibi actio ad reuocādum. Nec potest dicere, ꝙ ille tex. restringatur ad prodigum non notoriè: quia hoc est inconueniens duplici ratione. Prima quidem, qa iurisconsultus ibi interpretatur verba senatuscon. sicut patet ex principio tex. qui generaliter loquitur de quolibet bonę fidei possessore: vt patet in l. item veniunt. §. pridie. & §. seq. eod. tit. vnde similiter de quolibet bonæ fidei possessore debet intelligi, per regulā quæ ponitur in auť. de fili. ante do. instru. natis. in fin. Secundò, qa si fieret ista restrictio, ergo dispositio iurisconsul. esset imperfecta, qa non declararet qđ iuris in omnibus bonęfidei possessoribus. Sed pōt rñderi euitando istam l. cōcedendo ꝙ loquiť etiam de notorio ꝓdigo: & pfecte ponit suā doctrinā, & in omni casu: quia inquantū dicit, ꝙ bonę fidei possessor teneť quatenus est locupletior: p hoc comprehendiť, ꝙ si notoriè prodigus, nulliter alienans res hereditarias, tenebitur concedere actiones quas habet, vt dixi, qa in hoc est locupletior. Inquantum autem dicit, ꝙ pro rebus consumptis & dilapidatis non tenetur, intelligam & referā vel ad notoriè nō prodigos, vel ad notoriè ꝓdigos, qñ alienāt res mobiles, quæ nō possunt alienari de facto: vt s. dixi. Vnde cessio actionis esset inutilis. Pro ista parte facit optime text. quē ibi not. Bal. ad hoc in l. si oleum. §. fin. cū l. seq. ff. de dolo. vbi iurisconsult. dicit, ꝙ luxurioso atq; prodigo cōpetit actio in factum, & non de dolo aduersus eum qui est melioris conditionis & dignitatis: quæ verba oportet intelligere de notorio prodigo duplici rōne. ¶ Prima est, quia adde notandum prodigum simpliciter sufficiebat verbum p̄cedens, luxurioso: vt patet in l. si qs cū sciret. ff. pro empt. & in l. si verò non remunerandi. §. si adolescens. ff. man. cū ergo adiungat, luxurioso, atque prodigo, vt verbū illud aliquid opereť, debebit intelligi in notorie prodigo. Præterea secunda ratione necesse est ita dicere, qa si prodigus non manifestus nō pōt agere actione de dolo, & comprehenditur in verbis illius legis, multo fortius non poterit agere prodigus manifestus, & fortius comprehendetur sub verbis l. Hoc autem non esset dicendum: quia notoriè prodigus nō posset administrare bona sua: quia tunc non habet legitimam personam in iudicio: vt l. j. & ij. C. qui legi. per. & ideò Bal. ibi not. illū tex. quòd prodigus potest agere anteꝗ interdicatur sibi bonis. Sed ad illū tex. potest responderi, ꝙ ibi non declaratur principaliter quis posset agere, sed qua actione. Vnde non est inconueniens supplere ad illum text. ꝙ prodigus agat, supple cū auto. curatoris constituēdi. & quòd ista possit intelligi, patet: quia non est dubium ꝙ ille text. loquitur etiam de prodigo habente curatorem, qui tamen non posset agere sine curatore. ¶ †Tertiò, pro ista conclusione adducitur text. optimus in l. iij. §. præterea. ff. de suspe. tut. vbi est casus clarus, ꝙ ꝗuis tutor sit notoriè suspectus, & notoriè male administret, nihilominus non est priuatus ipso iure administratione, sed priuandus: tunc arguo sic, mala administratio notoriè alieni patrimonij non priuat tutorem ipso iure à potestate administrandi: ergo multo minus priuabit prodigum ab administratione patrimonij proprij: quia fortius est ius quod aliquis habet à se, ꝗ ius quod quis habet ab alio: vt l. qđ principi. & l. si Augustæ. ff. de leg. ij. & ita punctualiter declarat Bal. in l. fin. C. si quid in frau. patro. Nec potes dicere, ꝙ illud est ideo in §. præterea. quia administratio cuiusꝗ tutoris cōmittitur à iudice: vt l. legitimos. §. j. & ibi per Bar. ff. de legi. tuto. Vnde videtur, ꝙ ideo tutor non priueť ipso iure administratione, quia autoritas quæ interuenit in construendo, requiratur in destruēdo: vt l. si proponis. C. de nup. & per Bar. in l. actor. rem ra. ha. nam ad hoc respondetur, ꝙ illud quod fecit autoritas iudicis cōmittētis in tutore, debet operari maior autoritas & potestas administrādi res proprias, in prodigo est fortior administratio, vt dixi. Pro ista cōclusione videtur esse casus in terminis in c. ad apostolicę. de re iud. lib. vj. vbi dicit tex. ꝙ Federicus notoriè male administrabat regnū Siciliæ, & illud redegerat per abusum ad quandam vacuitatem & destructionem. Postea dicitur in ver. de cætero. ꝙ nullus vasallus dicti regni in futurum post sententiam priuationis debeat ei parere: igitur datur intelligi, quòd ante priuationem habebat administrationem regni, licet non notoriè esset regni destructor. Posset tamen responderi ad illum text. sicut responsum fuit s. ad §. præterea. Sed tamen illa responsio nō videtur sufficiens: vt suprà dixi. Et quamuis vt vides, ista iura possint aliquo modo euitari disputando, veritas tamen & mens istorum iurium videtur esse secundum communem sententiam. Sed est declarandum vnum, quod ipsi tangunt, dum dicunt, responde ad arg. pen. ꝙ notorium & sententia non ęquiparantur quo ad vim inductiuam, sed bene quo ad vim declaratiuam. Nam non videtur quòd nomen facti debeat habere vim inductiuam, quoniam æquiparatur magis confessioni factæ in iudicio, ꝗ probationibus: vt patet in c. Romana. §. sin autem. de appel. lib. vj. vbi cōdemnatus prætextu notorij, non potest appellare causa non expressa, sicut nec confessus in iudicio. Et tamen condemnatus virtute probationum, absolute appellat: vt ibi habetur. Sed confessio facta in iudicio ciuili, habet aliam vim inductiuā, quia mandatur executioni per actionē in factum vel iudicium iudicis, sicut sententia: vt l. vnica. & ibi not. C. de confes. ergo idem videtur dicendum in notorio. Sed potest responderi, quòd hoc facit autoritas iudicij, ex qua aliquādo fingitur obligatio, vbi aliàs non fingeretur: vt l. cū ostēdimus. §. fi. ff. de fideiusso. tut. Et quòd nomen facti non habeat vim inductiuam, est causa notabilis, secundùm veram lecturam, quam ibi approbat Barto. & communiter doct. in l. ictus fustium. ff. de his qui notan. infam. vbi probatur, quòd ex notorietate criminis sola non inducitur effectus infamiæ, sed executione facta super notorio: nam quòd post notorium probationis semper requiratur sententia ad inducendum aliquem effectum, est casus clarus, & ibi per glo. in c. iudex. in fin. de offi. deleg. li. vj. quem tex. ad hoc alleg. Barto. in l. stipulatio. §. habet autem. in vltimis verbis. ff. de noui oper. nūc. sed in materia nostra est casus clarus, in l. Imperator. in fin. ff. ad Treb. in ver. post decreti autem autoritatē. Illud autē quod sentit Io. de Imo. in l. is cui bonis. sæpe alleg. non videtur procedere aliquo modo. videtur enim velle, quod quia lex constituit curatorem legitimum prodigo ipso iure: vt Inst. de cu. §. pen. & est melior tex. in auth. & hæc consti. §. & hinc dicimus. ideò ex hoc debeat inferri, ꝙ prodigo sit interdicta administratio ipso iure. Nam cum reuerentia sua, hoc potest negari, & potest dici quòd curator censebitur constitutus, scilicet interdictione facta. Et si ratio ista esset vera, cōcluderetur quòd quia vnicuique prodigo constituitur curator legitimus, cuilibet prodigo non competeret facultas administrandi etiam ante interdictionem: quod est contra textum, in l. penult. ff. de cu. fu. & nullus dicit, nō enim se restringit tex. cùm dat curatorem prodigo ipso iure ad notorie prodigum, nec est opus: quia cùm sit certa de omni eo quod est in rerum natura: vt l. cū quidam. §. quod dicitur. ff. de acquiren. hæredita. satis est aliquem verè esse prodigum, vt succedat dispositio legis concedentis curatorem: & ad materiā vide qđ singulariter ponit Barto. in lege prima. C. qui, & aduersus quos. vbi dicit per illum tex. quòd licet prodigus cui fuit interdictū, assumatur ad magistratum publicum: verbi gratia, quia fit de prioribus: non per hoc solum probatur, quòd sit reuersus ad bonos mores. Et vtrū iudex possit interdicere minori vltra prohibitionem expressam in l. facultatem contrahendi: vide not. per Bald. in capit. primo. §. sacramenta. de pace iura. firman.

Si quis ob. Damnatus ob crimē famosum, nō potest facere testamentum, nec esse testis. Secunda ibi: ergo. Vel sic: Qui est effectus intestabilis, nec potest facere testamentum, nec in eo adhiberi vt testis. ¶ No. primò ibi: expssum est &c. à cōtrario sensu, ꝙ si hoc nō fuisset expressum in lege imponente pœnam pro isto delicto, iste damnatus posset facere testamētum. †Et ex hoc colligitur regula secūdū Bar. hic, ꝙ infamis infamia iuris nō prohibetur testari[a], idem probatur in l. j. C. de secundis nupt. & in l. eius qui. §. j. s. eo. exemplum de relegato qui est infamis: vt l. cognitionum. §. j. de vari. & extraor. cogni. & tamē pōt testari, vt ibi dicitur. Sed cōtra istam cōclusionem facit, quia actus legitimi videntur interdicti infamibus: vt in c. licet ex quadam. de test. & C. de digni. lib. xij. ergo videtur, ꝙ cùm testamētum sit actus legitimus, nō possit fieri per infamem. Solu. dicit Bart. infamis nō potest exercere actus legitimos respicientes publicam vtilitatem, sed respiciētes priuatā vtilitatem sic: vnde īfamis pōt esse ꝓcurator[b]: vt In. de exce. §. fi. Tu allega meliorē tex. in l. sed & milites. §. sed ignominia. ff. de excu. tut. vbi patet, ꝙ infamis pōt esse tutor, prætereꝗ in vrbe. Et est cōis sol. quā sequūtur doct. Alibi Barto. videtur, ꝙ in hoc est differētia inter ius ciuile & canonicū: quia de iure ciuili procedit regula prędicta: sed de iure canonico, videtur ꝙ infamis nō potest esse ꝓcurator: vt probatur in q. viij. c. v. q. ij. c. quia episco. ita not. ipse ī l. j. §. hoc edicto. ff. de post. pro cuius dicti declaratione vidēdum est. ¶ Primò, quid iuris de iure ciuili. ¶ Secūdò, quid sit tenendū de iure canonico. ¶ Super primo dicit Guil. de Cu. cuius dicta refert Bartol. in d. §. hoc edicto. ꝙ infamis ipso iure vel per sniām latam in iudicio ciuili, pōt esse ꝓcurator. Sed infamis ex snīa lata in iudicio criminali non pōt, probat: quia si reus accusatus de crimine, pendēte accusatione non pōt esse ꝓcurator: vt l. reū criminis. C. de procur. ergo multo minus condēnatus de crimine: quia nō plus debet operari pendentia iudicij, ꝗ̄ snīa lata super illo iudicio: vt l. fundi & fundus. ff. de except. Et hanc opi. sequit̃ ibi Cy. in addit. & etiā Bal. sed Barto. sequit̃ simpliciter opi. glo. quæ in d. §. edicto. dicit ꝙ infamis pōt esse ꝓcurator, & ꝙ ille text. nō loquit̃ in procuratore, sed in defensore sine mandato, qui nō admittit̃ nisi postea cōdemnetur in iudicio criminali: aliàs executio posset fieri elusoria ademptis sibi bonis. Sed ista ratio cū reuerētia, nihil valet: quia posset habere locum solū quādo ex condemnatione criminis immineret publicatio bonorum, vel saltem cōdemnatio tantæ summæ, ꝙ defensor nō esset sufficiens ad soluēdum cōdemnationem in causa ciuili: iuxta l. Plautius. ff. de procura. aliàs manifeste patet, ꝙ ista ratio nō est vera. Secūdo modo respōdetur, intelligēdo, ꝙ ibi esset defensor cū mandato, quòd ideo non admittit̃ ad defensionē causæ: quia post litis cōtē. in causa ciuili cùm esset factus dñs litis, posset petere supsederi in causa ciuili, donec finiret̃ criminalis, per l. fi. C. de ordi. cog. & quod ibi no. Sed ista secunda ratio est peior: quia haberet locū dūtaxat quādo reus accusatus defenderet tanꝗ̄ ꝓcurator cāin cōtra eandem personā, à qua fuit accusatus: ita em̄ loquit̃ tex. in d. l. fi. quòd per causam criminalem supersederet̃ in ciuili inter easdem psonas, nō inter diuersas. Ex hoc ergo sequeret̃, quòd accusat⁹ posset esse ꝓcurator in lite ciuili iam mota p alium, ꝗ̄ per accusatorem. Præterea etiā in illo casu istud dictum nō esset verum: qa causa propter quā supersedetur in iudicio ciuili pendēte qō. criminis, est vt reus possit melius incūbere defensioni maioris causæ: vnde non debet cogi rñderi super minore, nec subire iudicium inuitus. Sed hoc priuilegium nō debet sibi concedi, quādo ipse voluntariè suscepit iudicium ciuile: quia priuilegiū quod cōceditur illi qui habet facere aliquid de necessitate, nō habet locum quando illa necessitas trahit originem in suo facto voluntario: vt l. si de iussor. §. necessaria. & ibi per Bart. ff. qui satisda. cogan. & p eundem in de pupillo. §. qui remissionē. ff. de nou. oper. nun. Vnde melius est dicere vt dicit Bal. in d. l. reum criminis, ꝙ hoc est inductum, vt reus diligentius incumbat defensioni suæ in criminali, cui nō potest renūciari, etiā si velit: vt l. nō tamē. ff. de app. & est glos. not. in l. pactū inter hæredē. ff. de pac. Cōclusio tñ Barto. & glo. placet, reiecta distinctione Guil. quę nō probatur de iure. & ideo Bald. eam referens in l. Cassius. in pe. char. ff. de sena. dicit opi. glo. esse veriorem: hæc tamē opi. scd̄m Bald. in d. §. hoc edicto. & in d. l. reū criminis. dicit limitari tripliciter. ¶ Primò qñ quis esset dānatus de crimine capitali: quo casu qa mutat statū, nō poterit esse ī iudicio, nec intentare actionē quæ est iuris ciuilis, qđ solum pmittitur sibi in cōsequētia pro cōtractib⁹ factis post deportationē: vt plenè scripsi in l. eius qui. §. j. s. eo. ¶ Secundò, in curia principis, puta summi pōtificis vel Imperatoris: quia infamis infamia iuris non potest esse in loco vbi sit princeps[c]: vt l. sed & milites. §. sed ignominia. de excu. tuto. qui tex. solū dicit ꝙ nō pōt esse in vrbe. s. Romæ. Sed tu vide meliorē tex. in l. ij. §. ignominiæ. ff. de his qui not. infa. quē Ang. ibi ponderat ad hæc, qui probat, ꝙ nō pōt esse in aliquo loco vbi sit princeps. ¶ Tertiò, fallit in causa personarum illustrium, vt est episcopus, & similes personæ: quia cùm esse ꝓcuratorem istarum personarū sit honorabile, videtur ꝙ sicut repellunt̃ infames ab officio aduocationis ex causa prædicta, secundùm glo. in d. §. hoc edicto. & in l. Pedius. ff. de arbit. ita etiam repellantur ab huiusmodi officio. & de episcopo specialiter tenet hic gl. iuris canonici in c. accedēs. v. di. & in d. c. j. qō. iij. & Ioā. And. vbi tangit istum articulum in regula, quod alicui. de regu. iur. in mercuri. ¶ Super secundo, videlicet quid sit tenēdum de iure canonico, vide quod plenissimè scribit Anto. de Butr. & Moder. post eum in capit. imperator. in vlti. glo. de iuramen. calum. quæ nunc referre nimis longum esset mihi. tamen prima facie patet ista conclusio, quòd in foro ecclesiastico[d] infamis infamia iuris nō possit esse procurator pro aliquo, siue sit laicus siue clericus, quia tex. simpliciter hoc ꝓhibet in capitul. primo. non distinguendo laicum à clerico. Si quis autem esset infamis infamia facti: tunc pro laicis potest esse procurator, sed pro ecclesijs vel pro clericis non potest. Casus est multum not. in capit. quia episco. v. quæst. iij. & ita tenet domi. Abb. Moder. per illum textum in d. capitul. imperator. de hoc tamen articul. dic vt ibi plenius. Et quòd infamis possit facere testamentum, tenuit expresse Io. And. in regula, quod semel placuit. de regu. iur. in mercu. ¶ Secundò no. ibi: intestabilis. quòd istud verbum, intestabilis, comprehendit vt quis videatur fieri inhabilis ad duo, de quibus hic in textu. sed potest dubitari quòd nihil deest, si statutum disponat, quòd aliquis non possit facere testamentū testari: vtrū isti duo effectus simpliciter inducantur? respondent hic & aliqui Mod. ꝙ nō, per tex. in l. qui in potestate. in princ. s. eod. iuncta l. ad testm̄. j. eo. titu. ¶ In glo. vlt. ibi: si dicam, quod nō capit. nō bene probat suam cōclusionē glo. sed tñ dictum est notabile in se, ꝙ factus intestabilis ꝓpter crimē, est intestabilis actiuè & passiuè: secus si ꝓpter vitiū qđ non cadit in crimē: vt l. multū. §. j. j. de acquir. hære. quia tñ hāc glo. approbant cōiter oēs, sequēda est: & ꝓ ea facit optimè tex. in l. nec em̄. §. j. ff. de te. mil. vbi tex. dicit, ꝙ miles de iure spāli instituit deportatū, & omnes ferè qui nō habēt testamēti factionē. Ex quo datur intelligi, ꝙ istud verbum de proprietate sua negat ptātem testandi ita passiue, sicut actiuè: licet in multis psonis hoc nō obseruet̃: de quibus in l. filius. s. eo. ¶ Sed querit̃ hic p Moder, nūquid testm̄ istius crīosi de quo loquit̃ tex. factū ante dānationem, de crīe, rumpat̃ ex dānatione superueniēti. & dicūt rñdendo, ꝙ nō: sicut videmus in testō ꝓdigi, in prin. istius l. vnde ponūt ipsi talē regulā, quòd tūc inhabilitas superueniēs ex crimine, rūpit testm̄ prius factū, quādo cōtingit mutatio status imperfecta crīosi: vt l. eius qui. in fin. s. eo. vbi autē nō mutaret̃ status, nō rūpetur testm̄ prius factum. Et hanc cōclusionem ego tenui in l. qui in potestate. §. j. s. eo. ꝓ qua dico esse casum clarum & no. in l. testa. j. de te. mili. vbi tex. dicit, ꝙ testamēta eorū qui sunt missi ignominiæ causa, nō valeant iure militari. ex quo videt̃ tacitè innui, quòd valeat de iure cōi. Sed aduerte, quia melius cōsiderādo, ille tex. nō ꝓbat, quia ibi nō loquit̃ de ignominia vel infamia, pro qua aliquis impediretur testari, de nouo iure cōmuni, dixi in loco præalleg.

Si filiustami. Hoc dicit: Actus nullus ex defectu psonæ agentis, nō ratificatur, licet post ea superueniat habilitas. ¶ No. ibi: quia nullę sunt tabulę &c. quòd fundamentum decisionis positæ in tex. nō est quòd actus sit nullus ex inhabilitate agentis: vt communiter intelligunt do. & ita summaui text. sed fundamentum est simpliciter: quia actus est nullus. Et ideò potest inferri per istum tex. quòd si testamentū factū ab vsurario manifesto, est nullū ipso iure, vt videt̃ ꝓbari in c. ꝗ̄ꝗ̄. in fi. de vsu. lib. vj. nō possit cōualidari[e] per cautionē postea secutam: de quo tangunt hic aliquid Bald. & Moder. de quo dic vt plenè scribit Bart. & alij in l. si filio pterito. j. de iniu. testa. & Bald. multū latè in l. ij. C. de bono. posses. cōtrata. in fi. In codicillis autē sufficit, quòd causa cessante inhabilitate, ille qui fecit codicillos duret in eadem voluntate: et erit hoc probandū satis per duos testes, scd̄m Bart. in l. j. §. filius. de leg. iij. & Bald. in l. seruus. C. de leg. ¶ In glo. vltima ibi: secus in legato. De ista materia dic vt plenè declarat Barto. in l. cōtraria. hic allega. & in l. qui ex liberis. §. ex testō. ff. de secundū tabul. Et aduerte: quia ex illo not. manifestè colligit̃, ꝙ volū

tas

a ¶ Testari. Addē Io. Fa. Inst. de te. §. testes. & Bal. in l. si à nō cōp. iu. in fi.

b ¶ Procurator. Vide Dy. in reg. infamibus. in vj. & qđ ibi dixi in apostil.

c ¶ Princeps. Adde Lud. in sing. ver. infamis. versi. quæro vtrum.

d ¶ Ecclesiastico. Adde glo. iij. q. vij. c. j. & Dy. in d. reg. infamibus. in vj.

e ¶ Côualidari. Addē Pau. de Ca. in cōsi. cxxx. & Pe. đ Ancha. in cō. ccccxxx. & oīno Fely. in ca, qm̄. in prin. in ij. col. ū. ver. tu verò attēde. vt lit. nō cōte. & ī c. significauerūt. ī pe. col. in fi. in vers. vlterius. de test. vbi quid si vsurari⁹ manifestus decedat cōdito testō, & dato ꝓcuratore ad cauēdum.

tas quæ à principio fuit inualida, non præsumitur durare cessante postea causa inhabilitatis in statu legitimo: & sic debet limitari q̃d traditur in tex. & glo. in c. maiores. extra. de bap.

¶ †Sed quærunt hic aliqui Moder. nunquid in terminis istius l. filiusfa. possit facere testamētum instituendo aliquem hæredem, cū ipse faciēs testamentū erit sui iuris: & rn̄dent, q̄ nō, allegantes Bal. in l. eam quā. C. de fideicom. in pen. char. quia q̄n nullitas surgit ex defectu causæ efficientis, non pōt persona intestabilis conferre dispositionē in tēpus habile: vt l. si minor. ff. de seruis expor. & ita declarant Bar. & Moder. post eum in l. in tempus. j. de hæred. inst. & ex hac doctrina infert ibi Bal. notanter, & sequuntur hic Moder. q̄ pater non pōt instituere filiū spurium sub conditione si legitimabitur, vel cū legitimabitur: quia hæc inhabilitas causatur principaliter in testatore, licet transeat consequenter ad filium: quia propter vitium paternum filius prohibetur institui ab ipso: vt patet in authē. q. mod. na. effi. leg. §. j. & in diuersis locis illius tituli. & ita transeunt hic cōiter Mode. Tu autem aduerte: quia Bal. in l. seruus. C. de leg. dicit, q̄ etiam institutio facta simpliciter de spurio ratificatur, si ante mortem spurius legitimetur. alleg. glo. q̄ hoc dicit in terminis, in l. si. ff. de reg. Cato. Sed illa gl. rephēdit̃ ibi p Bal. & merito: quia capacitas vel incapacitas hæredis attendit̃ etiā tēpore testamēti: vt l. si alienū. §. in extraneis. j. de hęr. insti. & ita declarat Barto. in l. Catoniana. ff. eo. tit. Alibi autē mouens q. istam in terminis, & similiter Ange. post eum, ambo tenent oppositum eius quod est s. dictū. vide tamen in l. tēpus. in prin. p̄alleg. & in l. si quis hæres instituat̃. eod. tit. Et videntur melius dicere: quia quando inhabilitas disponentis est absoluta. i. generalis, nō limitata ad certam personam: tūc procedit regula posita in l. si minor. p̄alle. Exemplum in l. nostra. quia filiusfam. & aliæ personæ hic positæ simpliciter prohibētur testari. Sed q̄n inhabilitas limitatur ad certam personā, siue ex odio disponentis, seu iuxta considerationem vtriusque: tunc videtur procedere tex. in l. in tempus. quæ simpliciter loquitur: & bene facit tex. in ratione sui in l. cū. §. fin. ff. de don. inter vir. & vxor. ¶ Sed contra prædictam doctrinā quæ videtur esse verior, fortiter obst. doct. Inn. quē sequitur ibi dom. Floria. & do. Abb. & aliàs ego sum secutus in consilio quod feci pro illustrissimo dn̄o meo duce Mediolani, in cā sponsaliorum filij sui in c. super eo. extra. de condi. appo. vbi voluit, q̄ sponsalia inter prohibitos contrahere matrimoniū, non possunt contrahi sub ista conditione, si Papa dispensabit: quia videntur contracta sub conditione impossibili, iuxta l. apud Iulianum. §. fin. & quod ibi not. ff. de leg. j. & ideo difficultas vel impossibilitas videtur vitiare dispositionē. & quia longū esset omnia quæ tunc dixi in cōsilio recitare, possumus euitare illa dicta dupliciter, vel q̄ cōditio legitimandi non pendet à solo Principe: quia & per matrimonium sequēs & per obligationē factam curiæ, filij possunt legitimari. Sed ista responsio nō est tuta, quia ista species legitimationis non est generalis, quo ad omnes illegitimos: vt habetur in c. tanta. qui fil. sint legiti. & multominus secūda species, quæ restringit̃ solū ad filios naturales. Vnde melius est dicere, sicut tetigi in illo consilio, quòd in casu Inn. prædictorū causatur inhabilitas, vel impotentia, ex parte facientiū actū: vnde non potuit dispositio cōferri in casum permissum, seu in tempus. Sed in casu nostro vocatur magis incapacitas ex parte instituti, q̄ inhabilitas ex parte disponentis, licet sit causata à vitio testatorū. & ista opinio est æquior, & placet mihi pro nunc. Dicit etiā Bal. in l. seruus. C. de le. vt referunt hic Moder. sed melius cadebat in l. eius qui. §. fi. s. eod. quòd si damnatus ab ecclesia de crimine capitali fecit testamentum, post dānatus postea restituatur à principe ad pristinum statum, q̄ testamentum factū nulliter à principio conualescet: quia ecclesia non claudit gremium redeunti, vt in epistola inter claras. in fi. & in prima cōstitu. C. Sed ista ratio vt dicunt Moder. & bene est nimis grossa: q. illa autoritas intelligitur quo ad remissionem peccati & pœnæ æternæ, non quo ad ratificandum actum nulliter factū. Et ad q. istam vide Bal. & Moder. in l. Gallus. §. instituens. j. de lib. & posthu. vbi tenent expresse, quòd spurius possit institui sub conditione, si legitimabitur. Et qualiter interim prouideatur hæreditati: dic vt ibi, & in l. si quis hæres instituatur. p̄alleg.

SVMMARIVM.

1 ¶ Testes in testamento debent esse rogati.
2 Legatarius potest esse testis in testamento.
3 Vasallus an possit esse testis in causa domini sui.
4 Filius an possit esse testis in causa patris, & an possit conficere instrumentum pro patre. in nu. 5.
6 In causa criminali, nec affinis, nec cōsanguineus admittūtur in testes.
7 Argumentum est validum, à communiter accidentibus.
8 Argumentum à contrario sensu, an sit semper sumendum.
9 Testis deponere non debet, nisi de eo quod probare potest per sensum.
10 Metus & coactio illata testibus in factione testamenti, reddit illud ipso iure nullum.

QVi testamento. Hoc dicit: Hæres impubes, & qui est in potestate testatoris, nō potest esse testis in testamento: sed tutor & legatarius possunt, & pater & frater in testamēto filij vel fratris, qui testatur de peculio castrensi. Secunda ibi: q̄ in legatario. Tertia ibi: vt puta. Vltima ibi: per contrarium &c. ¶ 1 †Not. ibi: adhiberi. q̄ in testamētis testes debent esse rogati: vt l. hæredes palam. in fi. j. eo. hoc enim significat verbum, adhiberi, positum in tex. ¶ Scdō no. ibi: sed vinculo quodam retineri casum, in quo homo liber potest esse obligatus vinculo pignoris: ita enim declarat glos. ibi, & est tex. in l. senat⁹. §. fi. j. de lega. j. Et ex isto text. iuncta gl. habes notare simpliciter, q̄ vbicunq̄ per l. inducitur facultas retinendi aliquam rem, in dubio, videtur constitui ius pig. nisi aliud appareat de mente legis. Et per hoc potest argui ad ea quę diximus in l. obsides. s. eod. q̄ ex quo permittitur retentio obsidis pro cōseruatione pacis, videatur causari in homine libero ius pigneris: cuius contrarium dixit glo. no. xxiij. q. vij. c. & pridem. de cuius intellectu ibi dicit. ¶ In gl. j. ibi: qa hic p̄ solennitate, ibi pro veritate. gl. multū variat pro solutione istius cōtrarij, quas omnes referūt hic Bart. & Mod. post eum. Et tū vt intelligas solutionē hic positā, testis dicetur adhibitus ad solennitatē, & nō veritatē, in tribus casibus. ¶ Primus est, quando testm̄ fuit factū in scriptis: quo casu etiā ipsa recognitio subscriptionum & signorū pertinebit potius ad p̄ficiendū solēnitatē actus, q̄ ad probandā veritatē testamēti. Et ista videtur fuisse mens gl. & eodē modo dicemus, q̄ testes censent̃ adhibiti solū ad solēnizandum, q̄n sunt scripti in instrumēto notarij: ita q̄ est opus, quòd deponant in iudicio, quia instrumētū non reuocatur in dubium: & idem erit si partes fatentur veritatem testamenti: sed dicunt, q̄ non est solēne: quia aliqui ex testibus erant legatarij. Et in his tribus casibus oēs doct. cōiter concordant, q̄ legatarius potest esse testis, & in quibusdam alijs, de quib⁹ hic per eos. Sed dubium remanet, q̄n est factū testm̄ nuncupatiuum, cuius veritas habet p̄bari p̄ testes, & est qō inter hæredē & succedētē ab intestato. 2 in quo Io. And. dixit nota. in c. insuper. de testi. †& referunt hic Moder. q̄ legatarius poterit esse testis.[a] sed non erit testis omni exceptione maior, ex quo aliquid cōmodi potest ad eū peruenire ex testificato: per ea quæ habētur in c. personas. de testi. nisi ista ratione aliquis prohibeatur esse testis in causa cōsimili. Et optimè facit textus quem ipse non alleg. in l. impuberem. §. j. in princip. & quod ibi per Bartolum. ff. de fal. vbi notarius prohibetur ascribere legatum, ex quo in consequētiam ad eum pertinet vsusfructus. ¶ Præterea si aduocatus & proxeneta, repelluntur solū per p̄sumptam affectionē, quā vident habere ad causam & ad actum ipsis mediantibus perfectū: vt patet in c. j. & in c. Romana. de testi. lib. vj. & in aut. de test. §. & licet. ergo multò fortius vr̃ debere repelli ille q fortius videtur habere affectus per emolumentum quod sperat. Vnde refert Io. An. i loco alle. q̄ si solū septē testes p̄bēt testm̄, inter quos vnus sit legatarius, non probabitur testamentum sufficiēter: secus si sint octo, inter quos duo sint legatarij: quia tunc illi duo saltem capientur pro vno. Bar. hic & communiter Moder. sentiunt, quòd legatarius sit plenus & integer testis: quia licet ex sententia ferenda inter hæredem scriptum & venientem ab intestato, acquiratur ius legatario in consequentiam: cū tamē non agatur de iure ipsius principaliter, sed de iure hæredis, non attenditur istud emolumentum, quod q̄ritur in consequentiam: ar. l. j. §. j. s. de autorita. tut. Sed ista ratio non videtur esse sufficiens per iura s. allega. Et quia cùm sententia lata inter hæredem & venientem ab intestato, plenè præiudicet legatario: vt l. Papinia. §. si ex causa. & ibi per gl. ff. de inof. testa. & per Bar. in l. j. ff. de excep. rei iud. nō pōt dici, q̄ nō agat̃ de iure legatarij, & de p̄iudicio ipsius īmediatè resultāte ex snīa: ergo saltē rōne isti⁹ p̄iudicij vr̃, q̄ sit testis in causa p̄pria, & nō debeat admitti. Vn rn̄dēdū est aliter scdm Bal. in l. si municeps. ff. q̄d cuiusq̄ vniuer. no. q̄ duæ qualitates cōcurrētes, faciunt legatariū esse testē integrū: vna ponitur in tex. Insti. eo. §. sed neq̄. iuncto §. legatarijs. quę est quia reuera testm̄ nō censet̃ fieri principaliter cum eo, nec cū agitur ¶ de iuribus testamēti, principaliter agitur de iure legatarij. †Secūda est approbatio testatoris, quam facit de persona rogādo ipsum vt sit testis in suo testō. Ex qo⁹ fit, vt sicut aliàs appro-

[a] ¶ Testis. Vide tu Fel. in c. insuper. in v. col. de test. & q̄d ibi dixi in apostil.

a batio partiũ facit, ꝙ ꝑsona aliàs suspecta, est idonea [a] : vt dicit
Bar.no.in l.si pater.in princ.ff.de fal.& bene facit tex.in l.vti
litatem.cũ l.seq.ff.de cõfir.tut.vbi patet, ꝙ persona quæ aliàs
deberet repelli vt suspecta, toleratur ꝑ approbationẽ testato-
rũ: ita in casu nostro approbatio testatoris multum operetur
ad admittendam personam in testem. Et hanc rationem teti-
git Bal.licet non ita bene, in rub.ff.de re.di.circa medium. vbi
omnino videas. & ꝙ ista opinio cõmunis est vera, videlicet ꝙ
legatarius sit integer testis: bene facit text.in illo §. legatarijs.
vbi tex.dicit, ꝙ non solũ non negatur facultas testificandi le-
gatarijs, quinimo conceditur expressè ex legis dispositiõe. Vt
ergo expressè legis concessio aliquid operetur: oportet dicere
ꝙ ex hac approbatione sint integri testes. ¶ Vtrũ autẽ hæres
qui capitulat legatum esse relictum solenniter in testamento
ipso legatario testificanti, possit postea si obtinuit in causa ne-
gare legatum esse relictum solenniter, vnde nullo modo es-
set relictum. tangit Bal.hic, & Io.de Imo.post eũ tetigit Bal.
in l.omnibus.in vltimis verbis.C.de testi. & videtur sentire
Bal.in loco alle.& clarius Io.de Imo.hic, ꝙ si hærede obtinen
te in causa, legatarius postea petat ab eo legatum, non poterit
hæres negare legatum non esse relictum, vel non solẽniter: ꝑ
ea quæ tradit hic Bal.& per ea quæ no.Bar.in l.nuda.ff.de do
na. Sed certè istud dictum videtur valde dubium de iure: nam
aut dicis, ꝙ ideò hoc fit, quia hæres ita ponendo & capitulan-
do ita præiudicet sibi ex sua confessione. & hoc non videt̃ pos
se dici: quia ista confessio fuit facta quò ad ipsum legatarium
parte absente, cum quo tunc non litigabat hęres, sed cum ve-
niente ab intesta. ergo plene non probat in fauorem ipsius: vt
l.si duo patroni.in prin.& qđ ibi not.ff. de iureiu. & l.fina.ff.
de interrog.actio.& plene declarat Io. And.in addi.Spe.in ti.
de accusa.§.j.ver.quia si latro. Nec ob. ꝙ ista confessio sit facta
per scripturam, & sic præiudicet etiam confitenti parte absen
te, scđm Bar.in d.l.nuda.& videtur casus in l.cum precũ.C.de
lib.causa.per Bart.no.in l.certum.§.si quis absente.ff.de con-
fes. quia respondeo, dato ꝙ illa doctrina sit vera, tamen loquit̃
quando illa confessio emanat principaliter in fauorem eius q
est absens. secus si alium finem; vt not.do.Inn.in fi. in c.illud.
de præsump.& Bal.in aut̃.si quis in aliquo.C.de eden. Nam id
quod hic dixit Bald.quòd hæres affirmando se hæredem, &
in casu nostro faciendo se pronunciari hæredem, videtur ap-
probare personam legatariorum, quam postea reprobat. fa-
cit, quia ferendum non est, ꝙ approbatio possit reprobari, iu-
xta l.si quis testium.C.de testi. nam approbatio facta de perso
na testis in vna lite, præiudicat approbanti in alia: sed per hoc
non sequitur, quòd confessio facta inter alias personas q̃ nunc
veniunt, vt patet, ad suum consequendum præiudicet, imo re
gula est in contrarium, & probatur in prædictis iuribus. Aut
dicis, ꝙ hæres non audiatur: quia articulando ꝙ testamentum
sit factum solenniter, videatur approbare testamentum seu le
gatum minus solenne. Et hoc non potest dici: quia probatio
verbalis non præiudicat hæredi, si verè legatum est minus so-
lẽne: scđm gl.& doct.in l.nõ dubium.C.de testa. Aut dices, ꝙ
hoc sit, quia hæres non possit sententiam pro se latam dicere
iniustam: vt dicit tex.no.in l.si seruus plurium.§.j.& ibi ꝑ Bar.
ff.de le.j. Et hoc etiam non potest dici in casu nostro: qa licet
tota forma testamenti fuit deducta in articulis, fuit tamen pro
nunciatum solũ super institutione, de qua erat quæstio inter
institutum & venientem ab intest. & ideo ista dicta remanẽt
satis dubia. ¶ Et ad declarationem articuli principalis, videli-
cet q̃ sit ratio quare legatarius nõ repellitur: debes scire quòd
hic Bal.assignat vnam aliam rationem subtilem. Dicit enim, ꝙ
ideo legatarius admittitur: quia non est certum vtrum testifi
cetur pro commodo proprio vel non: nam etiam si hæres vin
cat, poterit esse quæstio inter ipsum & legatarium, vtrum lega
tũ sit relictum, vel solenniter relictum. & sic poterit euenire,
ꝙ legatarius nihil consequetur, ex quo infert talem notabilẽ
conclusionẽ, ꝙ exceptio quæ repellit testimonium ratione ꝓ
prij cõmodi vel lucri, debet cõcludere necessario, ꝙ vincẽte il
lo ꝓ quo ꝓducit̃ testis, cõsequetur cõmodũ vel lucrum. Et si
ista ratio esset vera optimè tolleret ĩpugnationẽ quã feci s.ad
opi.cõem, dũ dixi, ꝙ sententia lata contra hæredẽ ꝑiudicat le-
gatario: & sic immediatè agitur de ꝑiudicio legatarij non ĩ cõ
sequẽtiam, & per consequens legatarius videbatur repelli. Nã
habemus dicere scđm Bal. ꝙ nõ infert̃ certum præiudiciũ lega
tario, ex quo si hæres vinceret, nõ est certum ꝙ esset habitur9
legatum. Sed licet ista sua ratio sit pulchra, nõ est vera, contra
quã adduco tex.no.in l.impuberẽ.§.item non cõtinet̃.in fi. ff.
de fal.vbi tex.dicit, ꝙ ita punit̃ ille q asscribit sibi legatum, qđ
poterit pertinere & nõ pertinere ad se, etiã si inspecto statu ꝑ-
senti nõ debeat pertinere ad se: sicut ille q asscribit sibi lega-
tũ, qđ est certũ pertinere ad se: & ita derogatur fides illius scri
pturæ. Eodẽ ergo mõ dicamus, ꝙ satis est, ꝙ ꝓbabiliter possit
euenire cõmodũ legatario ex suo testimonio. Pro ista cõclusio
ne facit optimè qđ sing.ponit Io.And.in tit.de iudi.deleg.§.
semp.ver.sed nunquid fideiussor. nisi dicat, ꝙ q̃uis fideiussor
habeat beneficiũ excussionis, & reus principalis sit soluẽdo tẽ
pore quo fideiussor ꝓducitur in testẽ: nihilominus fideiussor
repellitur. Et hoc nõ põt esse alia rõne: nisi quia possibile est,
ꝙ si principalis efficiatur non soluẽdo, fideiussor tenebitur, &
poterit contingere, ꝙ testificabit̃ in causa propria. & ita decla-
rat Io.de Imo.licet non alleget ista dicta in l.si cui leget̃.§.j.ff.
de le.j. Vt intelligas dicta doc.in ista materia cũ dicũt, ꝙ legata
rius tractat de suo commodo in consequentiam: debes scire ꝙ
in consequẽtiã dicitur alicui ꝑuenire aliquid, quod non perue
nit immediatè ex illa causa, sed mediatè: vt patet in leg.j.
præalle.& in l.non existimo.ff.de adminìstra.tuto. Quia ergo
si hæres vinceret, legatarius non consequeretur legatum im-
mediatè: ideo non dicitur tractare de suo cõmodo, nisi in con
sequẽtiã, & ꝓpterea vr̃ admittendũ. Et licet iura alle.per ipsos
bene faciãt à simili, nihilominus ĩ materia magis ꝓpinqua ista
consequẽtia vr̃ destrui per tex.valde no.ĩ l.impuberem.§. pe.
ff.de fal.vbi tex.dicit, ꝙ non solũ non põt qs asscribere sibi lu-
crũ qđ immediatẽ consequitur ex testõ: sed nec lucrũ qđ con
sequitur mediatè põt obtinere ex illa scriptura. † Præterea vt
dixi in principio, licet ex victoria hæredis legatarius immedia
tè non acquirat legatũ: ex sententia tamẽ lata contra hæredẽ
immediatè rescinditur totũ testm̃, & extinguunt̃ omnia lega-
ta. Vnde illa ratio quã s. assignaui, remanet validior. Debes
etiã scire, ꝙ Pau.de Ca.hic posuit vnũ nouũ dictũ contra com
munem sententiam. Dicit enim, ꝙ institutio hæredis est pro-
bata per septẽ testes, sufficit probari legatum relictum in te-
stamento per quinq; testes: & ideo infert contra Io.And.in c.
insuper.de testibus.& Moder.hic, quòd si ex testibus vnus sit
legatarius, & petat legatum, poterit probari sufficienter per
quinq; vel sex testes remanentes: licet deficiat septimus, qui
nõ potest testificari sup proprio legatũ: scđm oẽs ꝓbat hoc di
ctũ suũ tali ratione: quia legatũ datũ in testõ põt adimi in codi
cillis: vt l.hęredes palã.§.si qui post.j.c.& ratio est, quia à prin
cipio poterat in codicillis dari. Sed salua reuerẽtia sua per hoc
nõ sequit̃, ꝙ si fuit datũ in testamẽto, possit ꝓbari per quinq;
testes quò ad ptãtem adimẽdi legata: bene facit, qa ĩ illa dispo
sitiõe fit adẽptio, ĩ qua potuit dari, qm̃ adẽptio regulatur à da-
tione: vt l.legata inutiliter. in fin.ff.de adimẽ.leg. Sed ꝙ testm̃
respectu legati valeat vt codicillus, qa legatũ potuit dari ĩ codi
cillis. ista cõsequẽtia nõ est bona: qm̃ si testator elegit viã te-
stamẽti, vr̃ excludere viã codicillorũ: vt l.j.ff.de iure codi. Et
cõtra suã cõclusionẽ facit optimè tex. ꝓ cõi snĩa ĩ l.fi.circa me
diũ.C.de fideius.vbi colligit̃ ꝑ locũ à spãli, ꝙ etiã qñ constat
de institutione hæredis legatũ & fideicõ.relictũ in testõ, non
põt ꝓbari ꝑ quinq; testes. Et scias, ꝙ istã materiã inducit Bal.
ad q.in l.dictantibus.C. de testa. vtrũ stãte cõstitutiõe epi, ꝙ
vsurarius possit conuinci per testes singulares: & si fuerit se-
mel conuict9 vsurarius, oĩa instrumẽta ei9 ꝑsumant̃ de duplo:
testis q deponit ꝙ talis est vsurari9, ꝑ cã sciẽtię allegat, qa ipse
soluit sibi vsuras, sit idoneus testis? & ibi determinat, ꝙ nõ, nisi
ꝓtestet̃, ꝙ ex illo testificatu nullũ vult cõsequi cõmodũ. Et
ibi respondet ad ista iura, quæ admittũt legatariũ ĩ testem, qđ
non intendo nunc discutere. Sed vide super hoc in fortioribus
terminis Feder.de Señ.consi. suo lxij.quem refert & sequitur
Lau.de Rodul.in tracta.suo de vsu.q.cxvij.vbi in effectu con
cludit, ꝙ non solũ si testis consequet̃ plenariè comodum ex vi
ctoria causę, testificator repellitur per regulã l.omnibus.C.de
testi. sed etiam si sententia lata in illo iudicio faciat sibi aliqua
le adminiculum in causa sua, qđ est valde notabile, si est verũ.
Io.An.tamẽ sentit oppo.in mercu.sua, ĩ regula, sine possessio
ne.de reg.iur. & ad materiã vide quod tradunt docto.in c.per
sonas.extrà, de testi. De veritate autẽ istorũ dictorum non dis
cutio nunc. ¶ In ea.gl.ibi: sic & in tutore &c. Sentit gloss.tua
satis clarè, quòd tutor [b] non possit esse testis in causa pupil-
li, licet possit solennizare testamentum in quo pupillus est in
stitutus hæres. Sed Iacob.de Aret.& Bartol.post eum hic di-
cunt, quòd istud est verum, si tutor agat in causa: vel si con-
stituat actorem periculo suo: secus si alius agat: quia tunc
tutor poterit esse testis: sicut videmus, quòd prælatus
potest esse testis in causa ecclesiæ suæ, quando ipse non
agit, & non constituit solus procuratorem, sed procurator
constituitur à capitulo, vel ab ipso prælato, cum consensu
capituli: per ea quæ habentur in capitulo, insuper.& in capi
tulo, nuncius.extrà, de testibus. Ang.autem & Bald.videntur
intelligere hic, ꝙ si actor cõstituatur à iudice & non à tutore,
Bar.

a ¶ Idonea. De quo etiã ꝑ Fel.in c.cũ inter.circa princi. vij. col.de excep.ibi; ad idẽ.vbi ponit cautelã ꝙ vocent̃ ad actũ testes affines & ꝓpinqui.

b ¶ Tutor. Vide Lãfran.in c.qm̃ cõtra. de probat. ver.test. ver.ꝑterea quæro,

Bar.senserit ꝙ tutor pōt esse testis:qđ ipsi dicunt esse falsum, quia etiā actor datus à iudice, dat periculo tutoris:vt Insti.de cura.§.fin.& l.nec in fi.C.de procu.Sed ego non credo hanc fuisse mētē Bar.quia ipsemet in l.actor.ff.rem rat.ha.fatet, ꝙ actor datus à iudice dat periculo tutoris:vnde voluit intelligere q̄n alius agit, ꝙ actor datus à tutore vel à iudice: & ponit hic exēplū sing.quoniā vt tutor possit esse testis, iudex debet dare pupillo curatorem ad litem:iste enim cura.non datur periculo tutoris secundū eū:tamen nihil allegat.Sed tu vide gl. singula.quæ hoc dicit in l.decreto.ff.de admi.tu.& satis bene colligitur ex mēte tex.in l.solet.ff.de tu.iuncto prin.& fi. Et no.perpetuo hoc dictū Bal.ꝙ ꝓcu.ad litē potest dari pupillo, non solū si litigat cum tuto.suo:vt l.ij.§.si pupillus.& ibi per Bar.ff.de tute.sed etiam si alia iusta causa extat, propter quam vel necessariū vel vtile sit pupillo, ꝙ tutor nō agat, & non cōstituatur actor.Pro ista conclusione facit optime tex.in l.si impube.& in l.in omnem.ff.de tutor.& cura.da.ab.Sed reuocat in dubium, nunquid sit verum id quod dicit Bar.hic, ꝙ si sol⁹ prælatus constituit procuratorē, non possit testificari in causa suæ eccle.& communiter distinguitur per Io.And.& docto. in c.super.præalle.& c.in præsentium.de testi.lib.vj.quòd aut agitur causa quæ pertinet ad mensam prælati: & tunc prælatus non possit esse testis.sicut pater nō potest asscribere legatum filio, vel sibi autorari, quando proprietas acquireretur filio, vsusfructus patri, secundū gl.& Bart.in l.impuberem.§.j. ff.de fal.& in l.j.ff.ad l.j.in fi.ff.de aut.tu. & per Bal.i l.bonorum.C.qui admit.Aut constituit procuratorē in causa non ptinente ad suam mensam:& tunc potest testificari, licet solus illum constituat:ita probatur in iuribus præalle. & ibi expressè Io.And.& cōiter doc.licet In.& quidā alij contra. Ego aūt in d.c.in super.sum secutus opi.Io.An. in prælato religioso, q non potest dici vsufru.ecclesiæ suæ:in prælato autem seculari tenui, ꝙ siue constituat procura.solus, siue vnà cum capitulo, siue capitulum cum consensu suo, non possit testificari. Et vltra ea quæ dixi tunc, de quibus dic vt ibi, addo ad primum mēbrum de prælato religioso, quòd licet prælatus constituendo procuratorem videatur declarare animum suum, & quòd sentiat ecclesiam suam fouere iustitiam, & per hoc tamen non redditur suspectus in testificando. Et in hoc est differentia inter iudicem & testem:quia iudex redditur suspectus in casu hoc ipso, quòd semel declarauit animum suum:vt no.in l.eas. in prin.C.de appellatio.quæ suspitio oritur ex hoc, quia præsumitur in futurū idem iudicaturus:& ista præsumptio sufficit:sed in teste non causatur suspitio ex eo, quia aliàs idem dixerit quod dixit nunc: aliàs sequeretur etiam quòd testis productus in vna causa, non posset produci in alia inter diuersas personas, vel inter easdem ad diuersum finem, contra c. veniens.& quod ibi not.extrà, de testib.& contra alia multa iura: sed redditur suspectū dictum testis ex alijs causis expressis in iure.¶†In gl.posita sup verbo, vinculo.hūc tex. cū hac gl. inducit hic Barto.in arg.ꝙ vasallus non possit testificari ī causa domini[a] sui:quia est aliquo modo sub potestate domini sui, sicut hic ille qui largo modo est sub potestate creditoris, q̄a retinet vinculo pignoris:de qua q.vide quod ponit Specul.in ti. de testib.§.j.ver.nunquid vasallus.& doc.in c.insuper.præal. ¶In glo.posita in verbo, per contrarium.ibi:multomagis ergo &c.gl.ista procedere pōt, q̄n pater & frater essent adhibiti testes in testamento militis:vbi etiam sine istis essent testes numero sufficientes ad probandum & solennizandum testamentum militis:de quibus in l.j. & in l.diuus.j. de testamen. mili.sed vbi aliàs non essent testes sufficiētes sine patre & fratre:ista ratio non esset sufficiens nec vera, & idem dicendum esset quòd idem esset fauor militis & expeditionis.Vnde videmus, quòd quando miles non est de expeditione, non potest adhiberi testis:vt in §.si filius.Insti.eodem.& hic in gloss. Et hanc glossam audiui aliàs adduci ad decisionem quæstionis, per clarissimum iuriscon. præceptorem meum, do. Anto.de Prato ve.vtrum libellus ineptus reddat iudicium nullum, vel alia solennitate ineptè adhibita in iudicio, quæ ex natura iudicij poterat omitti:de qua q. vide similem glossam in l.vinum.ff.si certum petatur.& Bald.not.in l.diffamari.C.de inge.& ma.& ego plenè scripsi super ipsa in capitu.examinati. de iud.vbi vide doct.

Quæcunque. Hoc dicit secundùm istum intellectum: Filius in potestate sicut non potest esse testis patri in testamento, ita nec in alia causa, in qua patri aliquid acquiratur.¶†In glossa prima ibi: patet ergo, cōcludit gl.ista in hac lectura prima, quòd filius nō pōt esse testis in causa propria patris,[b] quando per eius testimonium aliquid patri acquireretur; & sic tacitè innuit, quòd potest esse testis in causa patris, quādo ex facto patris nihil acquireretur patri:quod dictū cōmuniter reprehenditur per Barto. hic, & hoc quando filius testificaretur super facto principaliter pertinente ad patrem.Et probant hic ipsi hoc dictum esse falsum per tex.not.in principio istius l.vbi patet, quòd filius non potest esse testis in testamēto patris:& tñ per hoc factum patris nihil patri acquiritur, sed hæredi eius.Præterea est contra generalitatē legum, quę simpliciter dicunt, ꝙ filius nō testificatur pro patre, nec pater ꝓ filio:vt l.parentes. C.de testi.& l.testis idoneus.ff.eo.Et ad istū tex.tñdent, quòd restringitur ad casum, q̄n pater non agit causam propriam, sed alterius.Nā tūc filius bñ poterit esse testis de cā quā pr̄ agit, vt pronūciator alterius, dūmō ex illo actu facto noīe alteri⁹ pater nō cōsequatur aliquod cōmodum.& ita trāseūt cōiter Mod.Sed ista cōis sentētia nimis videt restringere tex.nostrū. & videt esse cōtra casum p locū à fortiori in c.super eo.el ij.extrà, de testi. vbi tex.probat, & maximè in rōne literæ, ꝙ pater pōt testificari cā filij, q̄n ex illo testificatu nulla resultat notabilitas vel cōmoditas filio:licet pater testificet sup facto filij. & quāuis ille tex.loquat de matre, idē tñ est in pr̄e:qa sicut dicit gl.æqualiter ꝓhibet pater & mater ꝓ filio testificari regul̄r.Si ergo pater hoc casu nō repellit à testimonio ꝓ filio:ergo multomin⁹ repellet fili⁹ pro pr̄e:qa fortius repellit pater, ꝙ filius:vt dicit hic gl.q̄ cōiter approbat.Et licet doc.in c.sup eo.videātur sentire,[a] ꝙ illa decretalis habeat locū suū in ꝓbatiōe matrimonij: hoc tñ repugnat textui, & rō ipsius q̄ est generalis. Præterea q̄n testis repellit propter p̄sumptā suspitionē, quā lex habet de eo, vel qa testificet ad cōmodum p̄sonę sibi cōiūctæ, cessante cā suspitionis tollit l.ꝓhibitio:vt dicit tex.in l.j. C. de his[b] q sibi asscri.& iij.q.v.c.cōsanguinei.facit qđ no.hic Bar.in vltim.q.de eo q testificatur inter equaliter cōiunctos.Sed si ex facto patris, de quo agitur, nullū acqrit cōmodū patri, vr̄ cessare cā propter quā filius est suspectus.ergo videt ꝙ valeat testimoniū.Non obst.ꝙ filius nō pōt esse testis in testamento patris:qa satis dicit cōsequi cōmodū pater ex testificatu filij, si per eius testimonium vltima sua voluntas habeat executionē.[a]Interest enim testatoris magis decedere testatū, ꝙ intestatum, q̄ cōpletio volūtatis aliq̄n cōsiderat ꝓ interesse:vt Insti. de actio.§.si itaq;.scđm gl.& Bar.in l.cū seruus.ff.de cōdit. ob cau.Sed in alijs actis factis per patrē nō semp cōtingit ꝙ intersit patris ipsos actus habere executionē ad fauorē alterius, sicut interest sua decedere cū hærede.Præterea si filius testificatur pro eo q repręsentat personā defuncti, & vr̄ testificari ꝓ testatore aliquo mō.Et vt intelligas practicā istius articuli, nō est dicēdū, ꝙ pater pro facto suo, ex quo nullū p̄tendit interesse, agat ipse in iudicio, & producat filiū in testē: quia actio nō competit sine interesse:vt l.q autē.§.j.ff.si quis cau.Sed practica erit & pōt cōtingere, ꝙ tertius ꝓ iure sibi concesso à patre super illa concessione ꝓducet filiū in testē. Vnde si bene respicis ad practicā, testis iste nō ꝓducit à patre, nec ꝓ patre, sed super facto patris.Iura aūt prohibent filium testificari pro patre vel patri.i.ad vtilitatē & instantiam patris.& ideo nō videtur loqui in casu nostro.& licet forte pater ipse repelletur tanquàm testis super isto facto:quia videt habere affectū, vt act⁹ per se factus plenū sortiat effectū:sicut dicunt doct.cōiter in proxeneta, & aduocato, & similib⁹ p̄sonis:vt traditur in c. insuper.de testi.& in l.omnibus.C.eod.& per Bald.Sed tamen ista rōne, quòd filius eius prohibeatur, durum est dicere:maxime qa iste tex.multū facit pro parte cōtraria. & restringere eū ad casum quē dicūt doc.est diuinare.Forte tñ posset dici, ꝙ si filius est in potestate patris, vera sit opi.doc.si est emācipatus, vera sit opi.quā sentit gl.qa cessat rō affectus, propter quē fili⁹ emācipatus prohibetur testificari pro patre:vt communiter tenent doc.hic:nam iussus paternus non debet ita mouere filiū ad testificādum, ad vtilitatem patris, sicut si esset in potestate: vt est casus not.iuncta glo.sua in l.filius.in princ.ff.ad legem Cor. de fal.vbi patet ꝙ nō ita excusatur filius emancipatus, si asscribit legatum sibi vel seruo suo propter iussionē paternā: sicut excusaretur fieri in potestate, in quo præsumitur maior reuerentia & metus parendi. Et licet ista distinctio sit multum æqua, & facit text. notabil.in principio. forte tamen de iuris subtilitate opin.gloss.est verior.Et tenendo communem opinionem potest dici ad textum nostrum, quòd hic non est sumendum argumentum à contrario sensu, cùm aliud sit expressum in principio istius legis, & in §.filius.Institu.de testa. ¶†Tetigit etiā hic Bart. consequenter, quòd quamuis filius non possit esse testis pro patre, licet sit emancipatus, pōt tamē conficere instrm̄ pro patre, per l.īpuberē.§.j.ff.de fal. & p l. si pater.in prin.ff.eo.in quib⁹ patet, ꝙ pr̄ ꝓ filio emācipato, vel pro filio milite ī cā castrēsi pōt scribere instrumētū.ergo mul

[a] ¶Dñi. Vide Fely.ī c.accedens.in j.ver. dū dicit Abb.vt lite non conte. & in d.c.insuper.circa fi.

[b] ¶Patris. Vide Fel. in c. super eo.el ij.ī fi.de test.& quid đ filio spirituali, vide per eū in c.cū nuncius.post nu.j. col. ver.& inq̄tū.c. ti.

[a] ¶Instrumētū. An & q̄n filius possit conficere instrumētū ꝓ patre, vide Felin.d.c.sup eo.el ij. in fin.de testi.

tofortius ecōtra fili⁹ emācipat⁹ pōt scribere ꝓ patre, secundū Bar. ibi, & hic: quia vt dictū est, fortius repelleret pater ī causa filij, q̃ filius in causa patris. Sed tu aduerte, qa gl. determinat cōtrariū sub dubio forte in l. si pater. §. fi. præal. vbi vr̄ casus, nō potest asscribere legatū matri, nisi appareat de iussiōe testatoris. & tn̄ mater nō habet filiū emācipatū. Et est rō scd̄m glos. ibi: quia licet filius non sit in ptāte matris, spectat tamē ad eū successio materna. Nos possumus dicere saluādo sn̄iam cōem, ꝙ ibi est casus in terminis ꝓ opi. Bar. hic, & pro rōne differentiæ, quā assignat, videlicet ꝙ ideo fieri potest emācipatus esse notarius ꝓ parte, & non testis, qa eius psona est approbata à contrahētib⁹. Et hoc dicit ibi singulariter tex. dū dicit, ꝙ hoc facit iussus testatorū. non enim loquit̄ ibi de subscriptione generali vel spāli, p quā etiam asscribēs sibi legatū excusaretur à pœna falsi filius emācipatus: sed de simplici iussione, q̄ probat̄ aliter, vel saltē aliter pōt ꝓbari. Et ex differētia quā assignat hic Bar. videret̄ posse inferri, ꝙ filius emancipatus etiā adhibitus tanq̄ testis rogat⁹ in cōtractu nō repelleret̄ à testimonio: quia esset approbat⁹ à partib⁹, sicut dictū est in notario. & hāc cōclusionē seqtur Bal. nō in filio emācipato, sed in fratre, qui est rogatus testis in contractu, in l. parentes. C. de testi. alle. gl. q̄ est singularis & pulchra in aut̄. de testi. §. licet. in verbo, supplicijs. q̄ dicit ꝙ testis aliàs inhabilis, efficit̄ habilis: & debeat admitti, si est adhibit⁹ & rogatus à partibus: qa psona eius vr̄ approbata. Sed cōtra illā gl. facit tex. ille manifestè iūcto prin. illius §. dr̄ enim in prin. ꝙ probatione solutiōis debiti, de quo constat per scripturā, debēt esse quinq; testes rogati bonæ cōditionis & fidei. deinde dicitur in fi. ꝙ si testes non sunt tales quales s̄. diximus, subijciunt̄ tormentis: ergo licet sint rogati, si alia qualitas deficit, quia non sunt aliàs bonæ conditionis, videtur ꝙ non credatur ipsis sine tortura. Et hanc sententiam tenuit singulariter In. & sequit̄ ibi Ant. de Bu. in c. ex literis. extrà, de transa. vbi dicit no. ꝙ pater & quilibet consanguine⁹ potest esse testis ad solēnizandū instrumētū: si tn̄ habeāt approbare veritatem instrumēti, qd̄ forte reuocat̄ in dubiū, non sunt idonei testes. Et sic manifeste tenet, ꝙ rogatio testium aliàs inhabiliū, ratione coniunctionis vel consanguinitatis, nō reddat eos habiles ad deponēdum. & ista opi. seruaret̄ in practica. Sed de solennitate iuris posset distingui, ꝙ aut qualitas testis adhibiti & rogati erat nota ambobus contrahētibus, aut non. Si erat nota, videt̄ ꝙ eadē ratio sit in patre & in filio, quādo filius est emācipatus, q̄ est in patre, qui propter hoc admittit̄ ad testificandū: scd̄m Bald. in d. l. parentes. Si verò qualitas ista nō erāt nota contrahentibus, tunc nō vr̄ approbata persona cuius qualitas ignorabat̄: vt l. vtilitatē. cū l. seq. ff. de confir. tuto. & in c. nulli. de elect. lib. vj. ꝙ aūt sit præsumēdum in dubio, colligitur ex no. in c. innotuit. extrà, de elect. & in c. pasto. in vl. gl. de except. & qd̄ tradit Bar. per illū text. in l. si patronus. ff. de confir. tuto. ¶ Consequēter quærit hic Bar. post gl. nunquid econtra pater possit testificari maxime pro filio emācipato. & in effectu cōcludit idē qd̄ s̄. dixi de filio, vtrum possit testificari pro patre. vnā tn̄ differentiā facit, quia dicit, ꝙ etiam si filius agat alienam causam, pater nō poterit testificari, qn̄ testificaret̄ aliquid de facto filij: licet in filio sit secus: vt s̄. dixi. arg. l. quæsitū. ff. de in ius vo. & l. licet. §. fi. ff. de obseq. à lib. prō. præst. Sed illæ leges, vt dicūt hic aliqui Moder. valde faciunt à longe ad istā materiā: vnde cū tex. ī l. testis idone⁹. ff. de testi. & in l. parentes. C. eod. simpliciter dicant ꝙ filius non potest esse testis patri, nec pater filio: & nulla lex vrgeat in contrarium: quia scd̄a lec. hic posita hoc probat p subauditionē: non video qualiter debeamus dicere diuersum in vno, q̄ in alio: & maxime quia si pater magis præsumat̄ diligere filium, q̄ filius patrem, quæ est ratio propter quam glo. hic mouet̄. econtra tn̄ in filio est maior reuerentia respectu patris, ꝓpter quā aliquæ personæ ꝓhibent̄ à testimonio: vt patet de liberto erga patronū: & ideo simpliciter vr̄ tenendum idē in vtraq;. Et aduerte, quia lex, q̄situm. quā adducit in ar. prima facie, vr̄ facere in cōtrariū. dicit em̄ ibi tex. ꝙ libert⁹, qn̄ est tutor pupilli extranei, tanq̄ tutor pōt vocare patronū in ius, licet ecōtra patronus vt tutor alterius nō possit vocari à liberto in ius: vt l. sed si hac. §. fi. ff. eo. Si ergo filius agit causam alterius: & nomine alterius, scd̄m illā legē, q̄sitū. nō cōsiderat̄ in eo persona filij. & ista opi. mihi placet, & consequēter tractauit hic Bar. † nunqd frater admittat̄ pro fratre in testē.[a] & cōcludit, ꝙ in causa ciuili admittat̄, qn̄ nō est in ptāte eiusdē patris, minus tn̄ credat̄ sibi ꝓpter cōiunctionē psonæ: ī criminali verò causa nullo modo admittit̄, nec alius cōsangine⁹ vsq; ad gradū: de quo in l. lex Cor. in princi. ff. de iniu. cuius dictis adde breuiter. ¶ Et quo ad primū mēbrū, adde qd̄ addit Spe. q eodē modo distinguit ī ti. de testi. §. j. ver. sed nunqd frater. vbi oīno vide. ¶ Scd̄ò adde qd̄ tradit elegāter Bal. ī l. j. C. de epi. & cler. & ī l. parētes. C. de testi. vbi dicit, frater cohabitans fratri, quia est frater, & domesticus, nō admittitur in testē, etiā in causa ciuili. ¶ Tertiò adde tex. sing. quē ibi pōderat Ant. de But. ad hoc ī c. ex literis. de testi. ī integ. vbi probat̄, ꝙ licet testis consanguine⁹ aliàs admittit̄ in causa ciuili, si tn̄ spōte se offert, repellit̄ in totū. & hoc est qd̄ dixit gl. no. in aut̄. de testi. §. si vero dicat̄. & Bar. elegāter. in l. ex libero. in fi. ff. de quæst. ꝙ testis cuius testimoniū aliàs non esset integrum, repellit̄ omnino, si sponte se offert ad testificādū. ¶ Quartò adde qd̄ elegāter no. Spe. in tit. de test. §. j. ver. qd si iudex. vbi dicit, ꝙ cōsanguine⁹ non repellit̄ à testimonio, etiā si prius sit recusatus, vt iudex à parte aduersa, q̄uis per recusationē videat̄ ꝓuocat⁹ ab aduersario. ¶ Quintò adde ad p̄missa, qd̄ elegāter tradit Ant. de Bu. in c. cū dilect⁹. extrà, de cōsue. & in c. bonæ. de postu. p̄lat. vbi dicit elegāter allegās Io. And. in addi. Spe. ꝙ licet testis fateat̄ se cōsanguineū: nō tn̄ debet repelli à testificatu, nisi pars hoc opponat, etiā vbi al̄s esset repellēdus. Hoc tn̄ dictū non affirmo ꝓ nūc: qa Bal. sentit cōtrariū: aut̄. si dicat̄. C. de test. & alle. Bar. in l. x. ff. de ver. ob. ¶ 6 † Ad scd̄m mēbrū de cā criminali adde text. iij. q. v. c. accusatores. & q. ix. c. absens. el ij. in qbus ꝓbat̄, ꝙ nec cōsanguine⁹[b], nec affinis ī causa criminali admittunt̄, in testes. Sed illa iura loquunt̄ de testib⁹, q ꝓducunt̄ ex parte accusatoris: vn̄ Bal. in l. parentes. C. de test. dicit ꝙ frater pōt ꝓduci in testē in cā criminali, nō ad īpugnandū aliū, sed ad excusationē fratris, & ad præiudiciū fisci. alleg. tex. in c. literas. extrà, de p̄sum. vbi excusatio quā facit frater de fratre suo ī crimine heresis, reprobat̄ ꝓpter varietatē & inconstātiā dicti: & quia dictū contrariū erat versimū: ex quo dat̄ intelligi, ꝙ cessantib⁹ istis qualitatibus, ista excusatio fuisset admittenda: & habet istud dictū magnā equitatē, qn̄ iudex ꝓcederet ex inquisitione, vel vbicunq; accusator excusaretur à præsumpta calumnia: quia tunc testimoniū fratris tendit ad solam defensionem. Sed vbi accusatore non probante præsumetur calumnia, & imminet periculum pœnæ talionis: forte istud dictum nō procederet: & de mente Bal. videtur ista posse restringi. Ratio tamen posita in c. accusatores. videtur esse generalis: quia tex. dicit ibi, quòd consanguineus ideo repellitur, quia præsumit̄ facile mentiri ꝓ consanguineo & domestico: & ideo fortè de rigore iuris tenenda esset cōmunis sententia sine ista legitimatione. Et ad c. literas. potest responderi, ꝙ ideo valuisset ibi testificatio, quia frater non erat productus à fratre in testem: sed vel fuit interrogatus à iudice ex officio, vel ad instantiam partis aduersæ: & licet frater non cogatur testificari contra fratrem. vt l. lege Iulia. in prin. de testib. potest tn̄ voluntarie, si vult testificari. & hoc optime declarat d. Ab. in d. c. literas. Et ad ītellectū eorū q̄ ponit hic Bart. incidēter q̄rit̄, nunqd ille q cogit̄ testificari cōtra aliquē possit ecōtra testificari pro ipso. Et an ad hoc possit cogi, vide ibi d. Abb. qui plene distinguit. & gl. in l. nulla rō. ff. de leg. & Bal. in l. qd̄ fauore. C. eo. dicit enim d. Abb. in loco alle. ꝙ in subsidiū etiā in causa criminali frater non admittit̄ ꝓ fratre in testē, saltem ad hoc vt faciat indicium ad torturā. arg. c. cū dilec. & c. j. de testi. cogen. Sed iste text. loquitur in causa ciuili, vbi nō sic de facili repellitur testis. Secundus loquitur in teste criminoso, q spāli ratione ibi potest testificari contra principem criminis, contra regulas positas in l. fi. C. de acti. & in l. repe. §. j. ff. de quæstio. vbi per Bar. & ratio specialitatis est, quia cōmuniter talia non possunt sciri, nisi per eos qui sunt participes criminis: vnde ille tex. non est trahendus ad consequentiā, sed est standū regulæ positæ ī d. c. accusatores. Vtrū aūt frater q nō debuit examinari, examinat⁹ de facto faciat aliqd̄ īdiciū. dic, vt colligit̄ ex his q̄ tradit Bar. in l. maritus. ff. de q̄sti. & in l. admonēdi. ff. de iureiu. dato tn̄ ꝙ faceret aliqd̄ indiciū, nō esset dicēdū ꝙ faceret indiciū ad torturā: ꝓ quo optime facit qd̄ no. Saly. post gl. in d. l. fi. C. de accu. Et contra illā conclusionē, quā s̄. posui, dū dixi, quòd filius emancipatus videtur posse esse testis pro patre, si sit rogatus à partibus cognoscentibus eius conditionem in contractu, multum facit: quia secundùm hoc videtur quòd filius vel frater hæredis insti. qui est in potestate eiusdem parentis, posset esse testis in testamento. contra textum in §. sed neq; homines. in vj. de testamen. Item videretur, quòd infamis posset esse testis in testamento: quia est à testatore approbatus. cuius contrarium probat textus in ea. l. j. §. eum qui. l. repetundarum. & lege, scio. ff. de testib. Solu. respondendū est quòd approbatio testatoris in testamento non sufficit duplici de causa simul iuncta. Primò quidem propter suspitionem falsitatis, quæ maxime dabatur in testamentis: vt l. finali. C. de fideiussoribus. & quæ facilius potest committi à domesticis & consanguineis, siue testatorum hæredibus.

a ¶ In testē. Vide late & ad saturitatem Fel. in c. literas em. iij. col. j. ver. in glo. in verbo, cū plu. se. & in ver. vl. in fi. iij. col. de p̄sum. & ī c. in literis. in pe. col. ver. fallit vj. de test. & qd̄ dixi in d. c. literas. in apost. & p Fel. ī c. cū oporteat. in ij. col. ver. v. not. cū plu. se. de accusa.

b ¶ Consanguineus. An & qn̄ consanguinei testes idonei esse possint, vide Fel. in d. c. cū oporteat. ī ij. col. ver. v. no. cum pluri. se. de accusat.

dib⁹, q̃ ab alijs: vt est tex. no. in l. data. C. de don. & ideo text. in §. in testibus. Insti. de testa. nõ sine cã dicit, ꝙ in hac re non admittitur domesticũ testimoniũ. quasi dicat, spãliter seruaꝛ aliquid in testamentis, qđ non seruaretur in alijs dispõnibus. & hoc facit, vt dixi, suspitio falsitatis. Et quia reuera magis agitur de p̃iudicio ipsius testatoris: & ideo Paul. de Castr. in §. eum qui. j. eod. refert quosdam dicere, & ipse sequitur, ꝙ infamis infamia iuris põt esse testis rogatus in cõtractu: dũmodo rogantes sciãt conditionẽ suam. alleg. l. si quis testibus. cũ materia C. de testi. Sed tu alleg. qđ s. dixi, in illa q. quia magis facit de broca. & præsertim tex. quem induxi in l. si pater. §. si nal. ff. de fal. nec etiã alleg. Bal. in l. parentes. quẽ ego s. allega. in testamẽtis. ergo tenẽda est opin. Bart. & cõis hic, ꝙ filius emancipatus nõ possit adhiberi testis à patre, qui facit testamẽtum, vel à patre qui instituitur hæres: sed in cõtractibus conclusio prædicta videꝛ posse defendi. ¶ In ea. glo. ibi, vel scđm Io. ibi: per qđ quæraꝛ &c. ista lect. Io. in effectu hoc intẽdat, ꝙ pater nõ potest esse testis in cã, per quã q̃ratur filio: & etiam in cã per quã nõ quæriꝛ filio, sed tũc q̃ritur primo, qũo hic nõ est necessaria subaudi. cũ enim tex. dicat, ꝙ pater nõ põt esse testis filio ĩ causa, ex qua nihil quæriꝛ ipsi filio: ergo tacite qđ de vno negatur, de alio videꝛ cõcedi, videlicet quođ possit esse testis in facto filij, qñ filio acquiritur: vt l. cũ prætor. in prin. ff. de iud. & c. nonne. extrà, de præsum. Bart. hic intelligẽs difficultatem oppositionis, nititur saluare lect. Ioã. hoc modo: qa qñ ex facto filij nihil filio acquiritur, tũc hoc nõ dicitur factũ filij, vel causa filij. & ideo non est opus subauditione: quia solũ iuriscõsultus intẽdit hic determinare, an pater possit esse testis in cã filij, vel in negocio filij. Sed certe per hoc non tolliꝛ necessitas subauditionis: quia per regulam s. positam, si non fiat subauditio, inferꝛ tacitẽ id qđ dixi, quòd in facto filij non pertinente ad suum commodum, pater poterit testificari. Vnde ista lectu. Ioan. nõ est tuta, & in effectu laborat eodẽ morbo, quo p̃cedẽs. Et aduerte, quia illa verba quæ sequuntur in glo. ibi: sua. per quod q̃ratur vel nõ q̃ratur patri, filius non testificabitur. Bar. exponit sicut videtur sonare, ꝙ nõ extendãt ad expositionẽ tex. sed cõuertant casum qñ filius vult testificari ꝓ patre: & hoc si agant scđm eũ, ꝙ filius nõ poterit esse testis pro patre, siue ex hoc testimonio aliqđ acquiratur patri, siue nõ. Sed ista interpositio esset impertinẽtissima: & non bene conuenit verbis gl. in ista parte, quæ videnꝛ continuare ex positionẽ lecturæ Io. ad tex. & etiã indicant verba sequentia glo. dũ infert ex p̃dictis, ꝙ si pater nunq̃ admitteꝛ ad testimoniũ filij, quæ illatio nõ fieret ex proximis verbis, si loqueretur in casu conuerso: & ideo arbitror glo. esse corruptã: & vbi dicit, quæratur, deberet dici, per quod quæratur, vel non quæraꝛ patri filio: & dum dicit, non testificabiꝛ, intelligo. s. pater pro filio. & isto modo bene sequetur illatio, quæ prin. fit: quia siue acquiratur filio ex testificatu patris, siue ipsi patri, siue tertio, pater non poterit testificari facto filij: & hoc tenẽt hic cõiter doct. vt s. dixi. ¶ In ea. glo. ibi: sed hoc ꝙ dicit. intellige ex ista tertia lectu. principali, quæ hic tangiꝛ, vult in effectu, ꝙ sicut pater potest esse testis filio facienti testamentũ de castrensibus, dũ est in militia, ita videꝛ ꝙ in omnibus alijs possit esse testis filio, dũ est in militia. Et licet cõiter doct. approbant istã lect. trãseundo cũ ipsa: aliqui tñ Moder. §. per cõtrariũ. hoc reprehendũt: quia priuilegiũ militis debet restringi, vt non intelligatur cum iniuria alterius. alleg. l. si impuberi. ff. de admi. tut. & est melior tex. in l. cũ filius. ff. de testa. milit. & hanc opi. credo esse verã, pro qua facit optime quod scribit Bar. in l. j. in ij. & iij. col. C. de sac. san. eccle. vbi omnino vide.

Nec furiosus. Furiosus & dãnat⁹ ex l. Iul. repe. & mulier, & seruus, nõ possunt esse testes in testõ. ¶ † No. ibi: sed si habet ĩtermissionẽ ex. ꝙ sicut habens dilucida ĩterualla, põt facere testm̃ in tpe quo est sanę mẽtis & cessat furor: ita põt etiã vti alijs actib⁹ legitimis. Sed dubitãt hic aliq Mod. nunqđ si aliquo tpe post testm̃ aliqs ꝓbaꝛ esse furiosus, ex hoc retro p̃sumaꝛ fuisse furiosum tpe testamẽti: & qđ ecõtra, si ante testm̃ aliqs fuit furios⁹, vtrũ p̃sumaꝛ fuisse furiosus tpe testamẽti. Et ad istud dicit hic Pau. de Ca. ꝙ ꝓbatio de p̃nti nõ cõcludit de p̃terito: qa potuit olim esse sanus, licet nũc sit furiosus: p l. nõ hoc. C. vñ cog. Tu aũt ĩ ista materia cõsidera duas reg. no. quas alibi tradũt doc. ex qb⁹ vꝛ inferri totũ oppositũ. Prima regu. est, ꝙ qñ qualitas stat⁹ de p̃nti necessario cõcordat, vel põt cõcordare cũ origine, & initio talis stat⁹ seu qualitatis, tũc ex statu đ p̃nti p̃sumiꝛ in p̃teritũ. vt l. liberis. §. fi. ff. de li. cau. & l. j. §. si magistrat⁹. & ibi ple. p Bal. post Old. ff. de mag. cõue. Vñ infert ibi Bal. ꝙ ille qui nunc est pauper, retro præsumitur fuisse pauper, q potuit nasci à principio pauper: sed ille q nũc est vsurarius, retro nõ p̃sumaꝛ fuisse vsurarius: quia ista qualitas de necessitate non potuit à principio inesse à natura: & eandẽ distinctionẽ eleganter facit ipse idẽ Bal. in l. ex psona. in prin. cõmenti sui. C. de ꝓbat. Sed ista qualitas, ꝙ aliqs nõ habeat vsum rõnis, necessario cõcordat cũ prin. stat⁹ hoĩs: qa & infans habet vsum rõnis ligatũ: sicut furiosus qui potuit semper durare, & nunq̃ solũ p ætatẽ: ergo vꝛ ꝙ ex statu p̃senti p̃sumatur in p̃teritũ. Sed ad illud potest rñderi subtiliter: ꝙ q̃uis prædicta sint vera: illa tñ qualitas quæ inest à principio à natura, vt in pluribus solet resolui, adueniẽte ætate legitima: vnde infans factus pubes p̃sumiꝛ esse discretus, dicũt iura, vel qñ est ꝓximus pubertati, vt Inst. de inutil. sti. §. pupillus. & plene in tex. & gl. in l. j. ff. de noua. † Sol. quia arg. à cõiter accidẽtibus valet de iure: vt l. incerti condictio. §. qm. ff. si cer. pet. Dicemus ꝙ p̃sumptiue aliquis p̃sumiꝛ olim fuisse sanæ mentis. i. in ætate perfecta, quia ita cõiter accidit. Sed scđa regula quã ponit Bal. solenniter in repe. sua. l. si pri⁹. ff. de noui ope. nũ. in ver. iij. opponiꝛ quasi per duas col. magis obst. quia dicit ipse, ꝙ qñ qualitas quæ inest alicui de præsenti, non diuidiꝛ in petitoriũ, & possessorium: sicut est qualitas malitiæ vel bonitatis, qualitas furoris & sanæ mẽtis: sicut patet de se: tunc semper ex qualitate præsenti p̃sumitur in præteritum. alleg. Dy. in regula, semel malus. de reg. iur. ita distinguẽtem illã l. q̃ allegatur pro casu. Sed ad illã l. potest responderi, & ad alia iura ibi alleg. p eum, ꝙ ex qualitate quæ aliqñ adfuit alicui in præterito, bene præsumitur continuatio in pręsenti, sicut plene declarat Bald. in l. ex persona. C. de proba. & probaꝛ in l. iij. §. quæri põt. ff. de suspe. tu. Sed ecõtra, ꝙ ex qualitate q̃ inest de p̃senti aliquis intro præsumitur fuisse retro talis, hoc est difficilius. Et ideo vꝛ tenenda distinctio Bal. in d. §. si magistratus. vnde videmus in simili, ꝙ licet ille qui olim possedit, præsumaꝛ tunc possidere, si ipse hoc affirmat: iuxta ea q̃ tradit Bar. in l. Celsus. ff. de vsu. & Bald. in l. non ignorabat. C. ad exhi. & plene in l. siue possidetis. C. de proba. non tñ econtra qui non possidet, retro præsumitur possedisse, & sic potest defendi in proposito nostro id qđ hic dicit d. Paul. quia licet ego probem aliquẽ esse furiosum nunc, non tñ probetur ꝙ fuerit furiosus tẽpore testamenti prius facti. De ij. arti. scripsi plene ĩ l. ij. s. e. & ex ibi no. videbis ꝙ Io. de Imo. hic & aliqui Moder. non rectè videntur intellexisse dicta Bar. in l. ij. in fi. j. de bo. poss. infan. & furio. delata. dicunt enim Bar. ibi tenere, ꝙ ad probandũ aliquem esse furiosum nunc, non sufficit probare aliquẽ olim fuisse furiosum: nam Barto. non dicit ita, sed eius intentio est, quã ipse clarè explicat, quòd si aliquis olim fuit furiosus paruo tempore, per hoc non possit dici innata sibi qualitas furoris: quòd præsumatur durare & esse continuata: quia frequenter contingit secundũ eum, ꝙ aliquid accedens, aliquis breui spatio alienatur mente, & postea redit: vt l. nutu. §. j. ff. de leg. iij. & allegat simile in l. pretia rerum. in fi. ff. ad l. Fal. vbi res non dicitur valuisse maiori pretio, si ille valor modicum durauit. Sed quãdo quis probaretur fuisse furiosus per vnũ mẽsem, vel per plures, tunc diceret innata qualitas furoris, quæ p̃sumereꝛ postea continuari, vt ipse ibi declarat, de quo dic vt plene dixi in d. l. ij. ¶ † In gl. vlti. posita in §. eum qui. ibi: not. hanc rationem. ex isto modo argumentandi satis clare videtur probare ista litera, quòd nullus infamis infamia iuris possit esse testis in testamento: quia infamis infamia iuris repellatur à testimonio iudiciali: vt l. Cassius. ff. de sena. & in c. testimoniũ. in prin. de testi. Et credo istud esse verissimũ: de quo tñ diceꝛ plenius in l. j. infrà eod. & ex ar. istius tex. potest colligere id qđ dixi in §. quæcunq̃. esse verum, videlicet ꝙ speciale sit in testamẽto propter duas causas ibi assignatas, quòd persona non possit approbari per testatorem: licet quilibet testis inhabilis possit approbari ĩ iudicio: vt l. si quis testib⁹. C. de testi. Hoc est eñ qđ sentit iuriscon. dũ ostẽdit ꝙ maior habilitas reqritur in teste, q adhibeꝛ ad testm̃, q̃ qui adhibeꝛ in iudicio ad testificãdũ, intelligendo ꝙ hic arguit à fortiori. ¶ In gl. j. §. mulier. ibi: in codi. non vtaꝛ. hãc gl. valde no. hic aliqui Mod. ad limitationẽ l. ij. & qđ ibi habetur. ff. de le. j. vbi dꝛ, ꝙ prohibitus codicillari &c. nam ista æquiparatio ꝓcedit, vbi agiꝛ de habilitate personæ: sed vbi agiꝛ de solẽnitate, secus est: † qa solẽnitas requisita in testõ nõ trahiꝛ ad codicillũ, qm̃ nõ est in illo eadẽ rõ: & maior habilitas testimonij requiritur in testõ: quia in codicillis non requiruntur testes esse rogati: vt l. si. in fi. C. de codi. & iõ dixit gl. ĩ auꝛ. qđ sine. C. de testi. & in auꝛ. de testa. imp. §. j. super verbo, relinquã. ꝙ qñ pater fecit testm̃ inter filios, ĩ quo remittiꝛ solẽnitas iuris cõis: vt l. si. C. fa. er. tunc etiã mulier potest esse testis[a]. Sed q̃ritur hic per Bal. & alios Mod. nunquid si pater facit testamentũ inter filios naturales, quibus de iure Codicis stantibus filijs legitimis potest relinquere vnciã, non stantibus potest relinquere

[a] ¶ Testis. Vide tu Fel. in c. quoniam de testi.

vj.vncias:de iure vero nouissimo pōt relinquere hoc vltimo casu totam substantiā, vt ista ꝓbant̄ in l.ij.& ī l. humanitatis. C.de na.lib.& in auť.licet.co.ti.vtrū tūc poterit testari secūdū formā l.fi.præal.si facit testamētū ī scriptis ibi positis, vel si facit testm̄ nūcupatiuū scd̄m formā l.hac consultissima. §.ex imperfecto.C.de testa.Sup quo arti.Bal.refert Spe.dixisse in ti. de instru.edi.§.cōpendiose,ver.qd si pater. ꝙ istud testamētū valebit,per l.fi.C.de confir.tu.per l.ij.& per l.humanitatis.s̄. alle.Sed ipse ad l.fi.C.de confir.tut.q̃ aliquid facit, rectè respōdit,& hic,& in l.fi.C.fami.erci.vbi plenissimè tetigit art.& in l.hac cōsultissima.in princ.C.de test.& in l.si qua illustris.C. ad Orfici.& hic & in prædictis locis refert per solēnes docto. fuisse consultū contrariū, qui mouentur j.scriptis rationibus.

¶ †Prima ratio est,quā ipse tangit in l.fi.præalle.quia institutio filiorū naturaliū est permissa patri de iure speciali:vt patet in dictis legibus.si ergo diceremus,ꝙ in minus solenni testamēto isti possent institui,videretur induci duplex spālitas circa idē,qđ non est admittendū:vt l.j.& ibi no.C.de do.promis.& plene per Bar.in l.si is qui pro emp.ff.de vsu. Sed huic rationi pōt rn̄deri,ꝙ hic duplex specialitas inducitur circa diuersa.s. circa habilitatē personæ,& solēnitatē testamenti: qđ vr̄ esse ꝑmissum:vt patet in l.j.iuncta l.nec em̄.§.j.ī.de testa.mili. ¶ Scđ ò arguūt ipsi,& facili⁹, ꝙ fili⁹ non pōt testari in fauorē patris sine solēnitate requisita à iure,scđm Spe.in §.p̄all. in ver.quid si fili⁹.sed persona patris est fauorabilior q̃ȝ persona filiorū naturaliū:vt patet in d.l.humanitatis.& auť.licet. ergo videtur ꝙ isti filij naturales non habeant hoc priuilegium. Cōfirmat̄ ista conclusio secūdū eos:quia l.fi.C.fami.er. concedit istud priuilegiū filijs suis vel emancipatis,quib⁹ debet̄ hæreditas paterna:ita ꝙ si sunt præteriti vel exhæredati, expugnant testamētum.q̃ ratio non habet locū in naturalibus duntaxat:quia ipsi non expugnant testm̄,tanq̃ȝ p̄teriti,scđm glo. in §.j.ff.de bo.pos.cōtrata.ergo nō tātus fauor ei debetur.Pro p̄dicta opi.adducit̄ qđ tradūt doct. in l. gn̄aliter. ī prin. C.de insti.& sub.vbi cōiter cōcludit̄,ꝙ ī dispōne legis nihil agit̄ de cōmodo vł honore filiorū,& appellatio filiorū nō cōprehendit bastardos.Et ꝑ has rōnes ipse inclinat de iuris rigore ī hāc snīam,in tribus locis s̄.alle.& in l.parentes.in prin.ff.de in ius vo.Hanc cōclusionē cōfirmāt hic Mod.videlicet Io. de Imo. tali rōne,qa tēpore legis Cōstantini & Theodosij,de qua in §. ex imperfecto.nondū concedebatur patri instituere filios naturales in tota sua substantia:sed postea fuit cōcessum per auť. licet.præallega.Vnde non pōt dici secundū eum, ꝙ text.in §. ex imperfecto.loquitur de filijs naturalibus, qui non poterāt in tota substantia institui.Sed certe ego dico,ꝙ loquitur de filijs naturalibus respectu partis,in qua tunc poterāt institui.vt ponamus exēplū,qn̄ pater habet filios legitimos & naturales, & filijs naturalib⁹ vult relinquere vnam vnciam, qđ poterat: iuxta l.ij.C.de na.lib.Vnde ista non procedit in omni casu:ꝓcederet aūt,qn̄ pr̄ haberet solos filios naturales:quo casu non posset dici ꝙ tex.in §.ex imperfecto.intelligatur de filijs naturalibus:quia si alij essent instituti cum ipsis in testamento non solēni,quo ad alios non valeret institutio.nec etiā posset valere quo ad ipsos,non quo ad totam hæreditatem:quia hāc nō poterat de iure illo filijs naturalibus relinquere, non quo ad sex vncias.& sic decederet pater ꝓ parte testatus,& ꝓ parte intestatus, qđ pagano non licet: vt l.ius nostrum.de re.iur.vt l.miles ita.§.j.ff.de test.mi.Sed ī l.fi.C.fami.er.vr̄ distinguere post multa verba,ꝙ aut loquimur in testō ī scriptis,aut loquimur in testō nuncupatiuo.Primo casu tenet,ꝙ testamentū valeat,per tex.in auť.de testa.imper.in princ.vbi ꝓbatur secūdū eū,ꝙ priuilegiū qđ ibi concedit̄,fundat̄ super iure naturali:de quo iure non erat differentia inter naturales & legitimos: vt in auť.qui.mod.na.effi.leg.§.j.Sed parcat mihi reuerētia sua, hoc non dicit ille tex.dicit em̄ ꝙ Constantinus hoc cōstituit per cōiecturā simplicitatis antiquā:& postea subdit post illam l.in iudicijs excogitatos fuisse multos casus,in quibus nō erat æquum testamentum obseruari.q̃ verba simul iuncta hoc significant,ꝙ simplicitas antiqua,q̃ vigebat tempore Constantini,non considerauit subtiliter ꝙ quædam coniecturæ poterant adduci ad probandum voluntatem testatoris, quæ non erant admittendæ:& ideo imponitur ibi de speciali forma,& prouidit,præterquam non vult testamentum in scriptis obseruari. Et ꝙ ista expositio sit melior,patet vltra prædicta: quia Constātinus dedit hoc priuilegiū filijs suis,vel emācipatis dūtaxat:vt patet in loco prealleg.& in l.fin.in prin.C.fami.erci. sed suitas & emancipatio sunt de iure ciuili.ergo patet, ꝙ habuit respectū ad filiationem,ꝓut definit̄ de iure ciuili in l. filiū eū definimus.de his q̄ sunt sui vel alie.iu.aut loquimur in testō nuncupatiuo:& tūc tenet opi.quā in alijs locis tenet,videlicet ꝙ testm̄ non valeat.& ista opi.est tenenda in vtroq̃ȝ casu,quicqd ipse dixerit in d.l.fi.quā esse verā ꝓbo clare & manifeste ꝑ tex.ī auť.de te.imp.in princ.iuncta l.hac consultissima.§.ex īperfecto.p̄al.Nā in §.ex īperfecto.Theodosius simpliciter cōcedit hoc priuilegiū liberis quo ad parētes vtriusq̃ȝ sex⁹.q̃ verba declarat Impator in auť.p̄al.significare hoc dūtaxat,ꝙ lex Cōstātini q̃ dabat hoc priuilegiū filijs suis vel emācipatis,ꝑ Theodosiū sit extensum ad filios respectu matris: & sic clare colligit̄,ꝙ ꝑ priuilegium concessum simpł̄r liberis à Theodosio nō vident̄ iniuriati filij naturales respectu parētū, sed solū illi q̄ fuerūt vocati à Cōstātino.cōfirmat̄ ista inductio ꝑ eūdē tex.in corpore,in alio rn̄so.vbi tex.dicit,ꝙ lex Constātini,q̃ loquebat̄ in suis vel emācipatis,ꝑ Theodosiū extēsa est ad testm̄ matris.ergo manifeste colligit̄,ꝙ si non fuisset facta extēsio,dispō l.fi.fa.er.nō habuisset locū in testō matris: & tn̄ manifestū est,ꝙ plus iuris habēt filij in hr̄ditate materna, & maior fauor debet̄ eis,q̃ȝ filijs naturalib⁹ in hr̄ditate pr̄na: qa illi p̄teriti expugnāt testm̄ ꝑ q̄relā,vel dn̄t nullū:vt l.instituta.§.fi.de ī of.test.& plene ꝑ Bar.ī l.filio p̄terito.ff.de iniu.te. isti aūt nullo mō expugnāt testm̄ paternū:vt s̄.dixi.si ergo dispositio l.fi.nō extēdebat̄ ad illos,multominus ad istos,in qb⁹ erat minor rō:& hoc satis declarat text.in d.l.fin.in fi. iuncto prin.ipsi⁹.dr̄ em̄ ī prin.ꝙ filijs suis vel emācipatis pater pōt cōcedere hr̄ditatē ī minus solēni testō. ī fi.addit̄ in alijs aūt &c. q̃ verba nō restringunt̄ ad extraneos totaliter,sicut ī §. ex imperfecto.sed excludunt alios suprapositos in princi.l.Pro ista conclusione adducitur tex.in fin.in d.§.ex imperfecto. dū dicit,ꝙ si ꝑsona extranea fuit admissa,pars sua accrescit filijs institutis. Sed hoc non vr̄ habere locū in filijs naturalibus, vt ostēdā:ergo de illis nō loquit̄ illa l.ꝙ autē non posset habere locū ꝓbat̄,quia filij naturales succedūt de iure spāli: vt s̄. dictū est. sed succedēs de iure spāli non habet ius accrescēdi:vt l.mulieri & Titio.& ibi per Bar.ff.de condi.& demon.ergo sequitur ꝙ de talibus nō loquit̄.Et q̃ȝuis istud arg. recte ꝓcedat scđm regulas cōes,si qs tn̄ vellet rn̄dere,posset dicere scđm Bal.ī l. j.in prin.ff.de vsufr.accre.ꝙ illđ est verū, qn̄ qs succedit cōtra voluntatē testatoris de iure spāli:secus si ex voluntate.Posset autem tractari de iure accrescendi, quando pater instituisset filium naturalē in maiori parte q̃ȝ instituere poterat.Nam tūc vsq̃ȝ ad illā partē quā poterat dare,posset accrescere sibi portio extranei.Et ad materiā istā adde quæ eleganter not.Ang. in consi.suo xxviij.vbi dicit,ꝙ si ex forma statuti de relicto facto filijs non debet solui gabella,non soluit̄ de leg.facto filio naturali nato ex concubina.qđ videtur cōtra p̄missas regulas.Item adde,quod Bal.in l.fi. C.fami.er.dixit filiū spuriū,q̄ potest succedere matri ab intesta. iuxta l.si qua illustris.C.ad Orfi.& Insti.eo.§.nouissime.posse institui à matre in minus solēni testō.& etiā sentit qđ est fortius,ꝙ tales filij p̄teriti possunt expugnare testamentū matris: quod non probatur iure, nec est bona ista consequentia:succedat matri, ergo possunt expugnare testamentum:qa secundùm hoc filij naturales qui succedunt aliquo casu ab inte.patri in certis vncijs,possint p̄teriti expugnare testamentum: qđ non est verū,& contra gl. in l.j.§.j.& Saly.& ideo super isto dicto est cogitandum: quia non est expeditū. ¶ In ca.glo.ibi:quia fragilis & corruptibilis &c.Dixit hic Iaco.de Are.vt Mod.referunt,quòd q̃ȝuis de iure ciuili mulier regulariter possit esse testis etiā ī criminalib⁹, non tamen potest esse testis in causis capitalib⁹. & ita limitat istum §.& tex.in l.ex eodem.ff.de testa.& ita potest intelligi text.in c.forus.in fine.de verbo.significa.contra quem tenent cōmuuiter doc.Aliter tamē refert dicta istius Io.And.in ti.de testi.§.j.versicu.item quod est mulier.dicit enim Iac.de Aret. dixisse,ꝙ in nullo iudicio criminali etiam de iure ciuili mulier potest esse testis.Cōtrarium tamē dicit ibi Io.An.communiter seruari, ꝙ contraria opi.habet æquitatem in subsidium.s. vbi crimen non posset probari per masculos. sed siue dixerit primo nunc, vel secundo modo,hoc dictum videtur contra tex.& maxime in l.iij.§.l.Iulia.s̄.de testib.vbi in l.Iulia.de vi. quæ sine ius.publica continet pœnam capitalem.Instit.de publi.iudi.§.item l.Iulia.prohibet mulierem testificari,quæ fecit quæstum corporis sui.& postea subdit,quòd quidam ex ibi enumeratis repelluntur,propter lubricum consilij:vt impubes quidam, propter reuerentiam: vt libertus quidam, propter turpitudinem vitæ.& hoc refertur ad mulierem quæ fecit questum corporis:ex quo manifeste declaratur,quòd mulier nō repellitur,nec dicitur habere defectum iudicij, sed quia turpis,si sic commisit turpitudinem. Et ad textum in l.in quæstionibus.j. ad l. Iuliam maiesta.qui videtur probare per locum à speciali, quòd mulier in criminalibus non admittitur ad testimoniū.in versi.etiā mulieres. est dicendū,ꝙ debet intelligi

telligi de muliere infami, sicut plenius declaraui scribendo su per isto arti. in c. quoties. extrà, de testi. & etiã declaratur quid 8 iuris de iure canonico. ¶ † In glo. præsentata. super verbo, ar gumento. doc. tractant hic, maximè Bal. vtrũ argumentũ à cõ trario sensu semper sit sumendũ. de quo per Bar. in l. omnes a populi[a]. ff. de iusti. & iu. & aliqui in l. j. ĩ prin. ff. de offic. eius cui man. est iurisd. & per Bal. in l. apud antiquos. C. de fur. & in l. conuenticulã. C. de epis. & cleri. per Moder. plenè in l. si cũ dotẽ. in princi. ff. so. ma. & ponũt cano. in c. cum apostolicã. ex trà, de inquisi. & in c. publicato. de elec. & in c. j. de ęta. & qua li. lib. vj. Quorũ dictis breuiter adde inquantũ dicunt, ꝙ argu mentũ à cõtrario sensu nõ sumitur vbi induceretur iuris cor rectio, ꝙ illud potest limitari esse verũ, nisi statutũ aliàs opera retur. Vnde dicit Cy. & sequit Bal in l. cõuenticulã. C. de epis. & cle. & l. si cũ dotẽ. in prin. s. sol. ma. ꝙ si statutũ dicit, quòd filię fœminæ succedũt nõ stantibus masculis, debet sumi ar. à cõtrario sensu, quòd stantibus masculis filię fœminæ videant exclusę: quia aliàs istud statutũ nihil operaretur, cùm omnino fœminæ de iure communi succedant vnà cũ masculis, sicut di cit Bar. in simili, statutũ non restringitur nisi corrigat ius cõe: q̃ si restringeret, esset supfluũ, & idẽ disponeret q̃d ius cõe: vt ipse no. in l. iij. §. prætor ait. ff. de dã. infec. & per hanc ratio nẽ dicit hic Pau. de Cast. se aliàs defendisse illã doc. Cy. q̃uis non sit tactũ à doctoribus. Idẽ in effectu dicit Io. de Imo. in l. si cũ dotẽ. in prin. ꝑalle. & d. m. q dicit ista fuisse dicta Sal. ori ginaliter, ꝓ qua cõclusione alle. ipse gl. no. in l. nulla. de epi. & cle. Tu aũt dicas, ꝙ ista est distinctio Bar. formalis ĩ l. obserua re. §. ꝓficisci. ĩ iij. q. prin. ff. de offi. ꝓcõ. & le. p quã distinctio nẽ infert ibi, ꝙ si statutũ dicit, ꝙ instantię causæ debeãt eẽ triũ mensium, bene põt colligi ar. à contrario sensu. ergo post tres menses nõ durabit amplius instãtia ad corrigẽdum ius cõe: qa aliàs statutũ nihil operaret. Sed do. me. ĩ d. l. cũ dotẽ. vr̃ finali ter inclinare in oppositum. nã dicit ipse, ꝙ istud statutum aliq̃d operabit in casu nostro: quia deferẽ hæreditas fœminę mascu lis non extantibus ex duplici capite. s. de iure cõi, & ex forma statuti, & sic repudiãdo ex vno capite potuit adire ex alio, iu xta ea q̃ dicũtur in simili in l. j. §. sed videndũ. j. de success. edict. Et põt cõfirmari ista sua opi. licet ipse non dicat, qa q̃n statutũ disponit idẽ, q̃d ius cõe, inducit nouũ vinculũ & nouã actio nẽ, sc̃dm Bar. in l. j. in prin. ff. ad l. Et maxime hoc videaẽ posse dici, q̃n statutũ esset editũ ab eo, q dicitur cõdere ius ꝑtoriũ po tiꝰ q̃ ius ciuile: iuxta ea q̃ tradit Bar. in l. j. in prin. ff. de verb. ob. Sed ista dicta cũ reuerẽtia nõ placẽt: qa ad hoc solũ, ꝙ nouũ ius adeũdi crearet ex statuto, nõ diceret statutũ nõ esse super fluũ, ex quo nihil affert vtilitas vltra ius adeũdi delatũ de iure ciuili: vt est casus in l. j. §. dixerit aliqs. ff. de publica. & ĩ l. iij. in fi. ff. nau. cau. sta. & optime facit tex. & ibi p Bar. ĩ l. quibꝰ idẽ. ff. de ver. ob. Vñ etiã si vna actio daret plus vno tẽpore q̃ alte ro, istud interesse nõ attẽdit, sc̃dm Bar. ibi p l. pater q castrẽse. ff. de ca. pecu. q̃uis ista vltima cõsideratio nõ posset cadere in aditionem hæreditatis: quia si statutum induceret ius prætoriũ, deferret bona pos. non ius adeundi, q̃ sine dubio minori tẽ pore durat, q̃ facultas adeũdi. Et ad materiã istã vide optimũ tex. cũ glo. sua, quã ibi ponderat Bal. ad hoc, in l. cũ prætor. §. j. de iudi. vbi probaẽ ꝙ argu. à contrario sensu nunq̃ excludit dispositũ in l. in casu, in quo est eadẽ rõ, quæ est in casu expres se disposito. & habet rõnem istud dictũ per ea q̃ habenẽ in l. ob æs. in tex. & gl. ff. de ꝑdi. & p Bart. plene in l. si constãte. in prin. ff. sol. ma. vbi plene determinat, ꝙ dictiones taxatiuę posi tæ in l. nõ excludũt causam similẽ à dispositiõe legis. vide opti mũ text. in l. traditionem. in fin. ff. de publi. per quẽ probatur in prin. ꝙ arg. à contrario sensu nunq̃ sumitur ad inducendã legis correctionem.

Et veteres. Testes debent perseuerare vsq; ad fin. testamenti: & potest esse aliqs testis, li cet verba testamẽti nõ intelligat: & si testes detinenẽ inuiti, te stamẽtũ est nullũ. Sc̃da est ibi: nõ t̃n. Tertia ibi: sed si detenti. ¶ Not. primò ibi: adhibenẽ. ꝙ t̃m est dicere quantũ testẽ esse rogatũ, sc̃dm Bal. hic: quinimo etiã si notarius simpliciter di ceret talibus testibus adhibitis: licet nõ diceret ad hoc: in du bio ad hoc adhibiti præsumerẽtur, sc̃dm Bar. qui ita declarat in l. sciendum. ff. de verb. obli. ¶ † Sc̃dò not. ibi: donec supre ma contestatio. ꝙ test̃m debet fieri vno contextu & testibus semper præsentibus: nisi necessitas aliud inducat. de qua in l. 9 cùm antiquitas. C. de testamen. ¶ † Tertiò not. & semper tene menti, ibi: nam si vel sensu percipiat &c. quòd testis notitia de bet causari à sensu: vnde dicamus, quòd non debet depone re, nisi de eo quod potest probare per sensum: in l. testamẽ tum. in fin. C. de test. intellige mediate vel immediate, vt ple ne declarat Bar. & Bal. in d. l. testamẽtum. C. e. Sunt autẽ quin que sensus corporales, secundũ glo. in l. quod in eo. §. pen. ff. de acquiren. pos. quos testes debet appropriare ad actũ, de quo deponit, prout cõuenit vni sensui magis quã alteri: vt l. p hãc. in fin. & ibi per Bar. C. de eroga. milit. anno. lib. x. † Est t̃n sen b sus visus ita generalis[b], vt testis per illum sensum possit depo nere, etiam super ea, quæ conuenit alteri sensui: quia satis sal uatur dictum eius in visione intellectuali: vt l. si Titio. in prin. & ibi per Bart. ff. de leg. ij. & ita dixit glo. quã allegãt hic Mo der. in iij. q. vij. c. testes. Item Spec. in tit. de testi. §. j. ver. itẽ op ponitur. vbi plenius Ioan. And. in addi. de quo Anto. de Butr. dicit esse text. singul. quem ibi not. in c. si. extrà, de success. ab intestato. Et quia de isto articulo plenissimè scripsi in c. cũ cau sam. extrà, de testi. multa addendo in rationibus & doctrinis vltra causatis. & ideo allega. in isto articulo non prosequor vl terius hic. sed adde ad ea quæ ibi dixi, quod not. Bal. solenni ter, in l. vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. Et ex ista doctrina hic posita in tex. infertur alia conclusio secundũ Moder. hic, & bene, ꝙ testis in his quæ non percipit immediate per sensum, etiam non interrogatus debet reddere causam sui dicti: super quo vide quod tradit Inno. & Moder. & ibi plene scripsi in c. cũ causam. præalleg. † Quibus adde, ꝙ sicut testis qui deponit super dominio, tenetur reddere causam sui dicti, & non inter c rogatus[c], vt cõmuniter dicunt oẽs, ita testis qui deponit super iurisdictione: quia & ipse est quid incorporale, quod immedia te non percipiẽ sensu: ita tradit Bal. eleganter in l. ij. C. de sen. q̃ sine cer. quan. & in l. data opera in vim causata. C. qui accus. non pos. Secundò adde, ꝙ in crimine hæresis propter grauita tem criminis ipse testis semper debet reddere causam non in terrogatus: ita not. sing. Archid. & Ioã. And. in c. pro hoc. de hære. lib. vj. Tertiò adde, ꝙ si statutũ disponat expresse, ꝙ cre datur testi non reddenti bonã causam dicti sui in aliquo ca su, istud statutũ non valet, nisi causa sit verissima, licet nõ ne cessario concludens: vt tradit Bal. notabiliter in l. si non specia li. C. de testa. Facit optime tex. sc̃dm vnũ intellectũ in c. j. ex trà, de appel. & quod ponit ipse idẽ Bal. in l. vna. C. de confes. vbi dicit no. ꝙ nõ valet cõsuetudo vel statutũ per q̃d debet da ri fides libro mercatoris: etiam si scriptura sit suspecta, vel non verisimilis. q̃d dictũ cõmendat d. Abbas Moder. & ita dicit se 10 consuluisse in c. bonæ. extrà, de postul. prælat. ¶ † Vltimò not. ex isto tex. ꝙ metus & coactio illata testibus in factione te stamenti, reddit testamentum nullum ipso iure: & in hoc iste tex. nõ inueniẽ alibi, secundũ Moder. de cuius intellectu ple nè dixi in l. j. s. e. Et per hũc tex. dicit sing. Bal. hic, ꝙ si notariꝰ est coactꝰ facere instrumẽtũ, tale instrumẽtũ est nullũ ipso iu re, & cõtractꝰ in eo descriptꝰ: & Io. de Imo. hic videẽ hoc re stringere ad instrumẽtũ factũ de testamẽto. Instrumẽto vero facto de cõtractu, dicit cõtractũ esse rescindẽdũ actione, q̃d me tus cã, sicut cũ metꝰ inferẽ vbi ex partibꝰ. Tu potes dicere sim pliciter dictũ esse verũ: quia etiã institutio facta per metũ illa tum testatori, nõ est nulla ipso iure, vt plene declaraui in l. j. s. eo. ¶ In glo. ij. posita sup verbo, sermonis. ibi: nõ intelligaẽ testis, ipse t̃n intelligit. glos. ista in prin. multipliciter põt expo ni: si eñ dicat vt intelligãt testes, tũc sensus erit, ꝙ nõ est ne cesse, vt testes intelligant linguã alterius cõtestis, dummodo b oẽs testes intelligãt id q̃d dicit testator: verbi gratia, si Gręcus qui est testis in testamẽto, quãuis nõ sciat ꝓnũciare Latinum, intelligit testatorẽ Latine loquẽtẽ: istud sufficit, licet cõtestes sui nõ intelligãt eũ Gręce loquentẽ vel scribentẽ. Si vero in glo. sit verbũ, intelligat, in verbo singulari: tũc sensus habetur, videẽ esse ꝙ non est necesse, ꝙ testõr intelligat loquelã testiũ, dũmodo ipsi testes vel ipe testis intelligat loquelã testõris. Gl. tamẽ recedit ab illa expositione, q̃ põt esse vera, & ꝓcedit sine scrupulo: & tradit ad sc̃dam exponẽ, dicẽs ꝙ iste tex. intelligat volũtatẽ testatoris: vt l. hac cõsultissima. in prin. C. de test. Sed tũc quęriẽ sc̃dm istũ intellectũ, q est cõis, quõ testis, qui non intelligit linguã testatoris, possit p sensum percipere, ꝙ testa tor vult facere test̃m. Quidã dicũt, vt Pau. de Cas. q potest hoc percipere mediãte interprete: sed tũc nõ est necesse restringe re tex. ad testã inscriptis: quia si ꝓbaẽ interpres adhibitꝰ à te statore, pinde est ac si testõr ipse testi ĩtelligẽti hoc dixisset, & sic videreẽ iste tex. ꝓcedere etiã in testõ nũcupatiuo: p ea quę hñr in tex. & ibi p Bar. in l. in fi. ff. de ver. ob. & in c. ex lr̃is. el j. extrà, de spõ. Preterea istud repugnat manifeste verbis text. ibi: sufficere. quę verba iuncta cũ ver. nõ t̃n manifestè dicũt, ꝙ testis põt percipere testamẽtũ fieri aliter q̃ p intelligẽtiã ser monis. vñ põt intelligi aliter, vt hic sentiunt quidã Moder. ꝙ ex actibus & qualitatibus, quę fiũt per testatorẽ & alios te stes circa illã scripturam, testis non intelligens linguã cogno scit, ꝙ fit testamẽtũ inscriptis: puta si videt testes significare & subscribere: & similiter testatorẽ significantẽ nutu ꝙ res perti

a ¶ In l. oẽs populi. Et ibidẽ vide Bal. in vlt. col. post me. & q̃d ibi late dixi in apostil. & adde eũ dẽ Are. in l. ex duo bus. de vul. & pup. & late d. Ias. May. in d. l. j. de offi. eiꝰ.

a ¶ Gñalis. Adde d. Alex. de Imo. in l. j. de ver. obl. & An to. Rose. in arb. cõ san. j. col. & d. Ale. in cõ. xliij. iiij. par te. vbi q̃d in proba tione cõtracti ma trimonij, quia te stis debet dicere ꝙ audiuit verba con trahẽtiũ. not. quòd vidit cõtractũ ma trimonium.

b ¶ Non interroga tus. Vide Felin. in c. cũ causam. de te stibus.

net ad eũ: ita ꝙ non subscribit tanq̃ testis. & licet istud posset cognosci per signa, est tamẽ difficile: nisi fortis inter principalẽ & testẽ esset differẽtia in signaculo: quia principalis non signat, sed subscribit duntaxat. Hæc tñ expositio non põt stare alia ratiõe: quia tex. in l. hac cõsultissima. in prin. C. de test. dicit ꝙ in testamẽto in scriptis vltra subscriptionẽ testatoris, oportet ꝙ testator ꝓtesteť corã testibus, ꝙ illud est suũ testamẽtũ: ergo requiruntur aliqua verba. ꝙ si aliquis testis nõ intelligit, non diceñ ꝓlata corã testibus, vt proferri debent. & sic deficiet aliqua solẽnitas: nisi dicas ꝙ illa ꝓtestatio potest fieri per signa nõ interuenientibus verbis: qđ videť esse cõtra mẽtem illius legis. Vnde his reiectis prima expositio vr̃ esse melior, vel secũda. ¶ In ea. gl. ibi: nisi in rustico. Gl. opponens de l. fi. C. de test. sentit ad illã l. duas solutiones, inquantũ ibi dicitur, ꝙ testes debent scire dispositionẽ testatoris, cuius contrariũ est regulariter in testõ in scriptis. Prima solutio est, ꝙ ille tex. intelligať de testamẽto in scriptis, & ꝙ ibi sit speciale in testamẽto rusticorũ. Et hanc reprehendit Bar. & cõiter oẽs, q̃ dicũt illã l. habere locũ etiã in testamẽto nũcupatiuo. Secũdã solutionẽ sentit glo. ibi: vel dic ꝙ illa loquiť in testamento nũcupatiuo. & sic non est contra §. nostrũ. in quo probatur vt vidisti, ꝙ testis non debet scire de necessitate ea quæ continentur in scriptis: vt clare probať in l. hac consultissima. in princi. C. eo. Dicit tamen gl. quòd speciale est in testamento nuncupatiuo rusticorum, ꝙ semper in eodem requiratur scriptura, non ad essentiã, sed ad probationem. ita intellige gl. quã glo. doct. communiter reprehendunt, dicentes ꝙ illa lex est intelligenda secundũ istam. Sed per hoc non tollitur quin gl. verum dicat in duobus casibus, quòd in testamento rustici requiratur scriptura, licet sit nuncupatiuum. Primò est, quando omnes testes sunt literati. Secundò, quãdo aliqui ex eis sunt illiterati; vt clare dicit in l. fi. Errat ergo solũ glo. in hoc, quia dicit, ꝙ in testamẽto rustici semper requiritur scriptura: nõ ẽm semper, sed in aliquibus casibus: vt d. l. fi. quæ in dictis casibus manifeste loquitur in testamento nuncupatiuo: qđ patet, quia vult voluntatem recitari coram testibus, quod non est de natura testamenti in scriptis.

a ¶ Minorũ. Pro cuiꝰ articuli decisione vide tu oĩno d. Bart. Soc. in cõsi. clxxiij. inci. reuer. pater. in versi. ij. principaliter. ibi: si testator. in ij. parte. vbi etiã quid si testator expresse dixerit, ꝙ in quadã scriptura cõtinebatur testm̃ corã vij. testibus, q̃ se subscripserũt, & sigillarunt, excepto vno, q̃ se non subscripsit, & sigillauit, an valeat testm̃, vt nuncupatiuũ valet vt in scrip. & tenet ꝙ non.

b ¶ §. tormenta. Vbi vide oĩno d. Alex. de Imo. & Fely. in c. exceptionem. de except. circa fi.

SVMMARIVM.

1. ☞ In testamẽto quemadmodum in scriptis hæredis nomen scribi debet per testatorem, seu per alium, eius nomine: ita in nuncupatiuo testamento debet testator hæredem nominare propria voce.
2. Dictio, palam, & in publico, qualiter exponatur.
3. Testibus affirmantibus plus creditur quàm negantibus.
4. Solennitas non requisita ad actum, si adhibetur in actu minꝰ legitime, non vitiat dispositionem.
5. Pluralitas personarum eiusdem nominis non præsumitur.
6. Anima est cunctis rebus præferenda.
7. Oratio declaratiua non dicitur aliquid inducere de nouo, sed magis inductum ostendere.
8. Solennitas requisita in actus confectione, non requiritur in eius declaratione.
9. In coniecturando mentem defuncti, attenditur prius vicinitas scripturarum, quàm consuetudo patrisfami.
10. Monere testem vt præsens ad certum actũ, & rogare, idẽ est.
11. Contextu vno fieri dicitur id, quod fit nullo actu extraneo interueniente.

HAeredes. Hoc dicit in testõ nũcupatiuo: debet nomẽ hæredis exprimi à testatore, & exaudiri à testibus sufficiẽtibus numero. Scđa ibi: sed si nuncupat. Tertia ibi: & si plures. ¶ 1 † Not. ibi: primò palã. ꝙ sicut in testamento in scriptis nomẽ hæredis debet scribi per testatorẽ, vel ꝑ alium nomine eius: iuxta l. iubemꝰ. & in auť. ibi posita. C. de test. ita in testõ nuncupatiuo testator debet nominare hęredẽ ꝓpria voce, vt clarius exprimiť, in d. l. iubemꝰ. Sed dubitať nunquid sufficiat nominatio hr̃dis implicita vno. Nã testator dixit, instituo illũ vel illos hæredes, quos nominaui, & scripsi manu mea in quadã schedula apud guardianum fratrum minorum.[a] super quo doc. Mod. hic diuersimode referũt dicta Bar. in l. si ita scripsero. j. de cõdi. & demonst. nã Pau. de Cast. refert Bar. dicentem ꝙ ista institutio valet, si per comparationem literarum vel aliter possit apparere, ꝙ illa schedula sit manus testatoris. Et attende scđm Io. de Imo. ibi: quia Bart. sentit clarè. ꝙ licet sola comparatio literarum non sufficiat ad probandum scriptum, quæ datur à parte parti ad vtilitatẽ eius, qui recipit, vt in auť. de instru. fide & cau. §. j. & ij. scripta tñ & schedula facta ad declarationem suæ voluntatis simpliciter põt probari per comparationem literarum, quia non est ibi tantus timor falsitatis, sicut in prioribus: & est magna limitatio ad illa iura, & ad ea q̃ ponit Barto. plenè in l. nuda ratio. ff. de dona. & in l. admonẽdi. ff. de iureiuran. Sed reuera quæstio Barto. non loquitur ibi de hæreditate: sed de relictis factis personis contentis in schedula, in quibus non requiritur ita formalis expressio, sicut in nomine hr̃dis: vt l. nutu. in prin. ff. de leg. iij. iuncta l. iubemꝰ. C. de testa. & legatis & fideicommiss. relictis, ꝑ relationẽ ad aliud. multa iura allegat ibi Barto. quę hoc probant. Sed in institutiõe hæredis videtur esse alia ratio, vt dixi, & ideo aliqui Moder. hic intelligunt, & recitant Barto. ꝙ faciat differentiã inter legata & hæreditatem. Sed Barto. etiam istam differentiã specificam non facit: imo potius sentit, quòd idem sit in hęreditate: dum allegat l. hoc articulo. j. de hære. instituen. quæ loquitur de institutione hęredis facta per relationem ad testamentum alterius. Tu autem vide Bal. & Ang. ponentes ĩ terminis in hærede in l. asse toto. in prin. j. de hæredi. instituen. & ibi expresse determinat, ꝙ institutio talis potest fieri per illum tex. & per alia iura s. alle. Hãc etiã quæstionem in relictis non in hæreditate ponit extensius Ioan. de Imo. in l. illa institutio. j. de hæred. inst. Sed tu aduerte, quia ista decisio in hæredis institutione videtur probabiliter dubia, manifesta & forti ratione, quod probo. dicit ẽm tex. in l. iubemus. sæpe allegata. quòd prouisio legis est, ne committatur falsitas: & maxime dixit inuigilare erga testem. Sed vt ostendam hic, dareť via de facili committendi falsitates: ergo sequitur, quòd ista institutio taliter non potest fieri. ꝙ autem daretur talis via, ꝓbatur ex tex. in auť. de instr. cau. in prin. vbi tex. quòd quãdo permittebatur probatio scripturę per cõparationem literarũ, innumerabiles falsitates cõmittebantur. & ideo statuitur ibi, quòd sola comparatio ad probationem scripturæ non sufficiat: nec etiam sola probatio testium, qui dicant hanc esse scripturam factã manu talis: quia viderunt eũ scribi. Et causa est, q̃a faciliter posset fieri similis scriptura ĩ corpore, & in literis per quam deciperẽtur testes. Sed schedula ista, de qua loquiť, scripta manu testatoris, non posset cõstare, nisi per istos duos modos: ergo videtur ꝙ hic detur materia faciliter fabricandi falsum, quod maxime debet vitari in testamentis, vt dixi. & maxime si sola comparatio sufficeret, vt dicit Bartolus in d. lege, si ita scripsero. Pro ista conclusione facit optime tex. in lege, quoties. §. si qui nomen. in verbo, indubitato signo. de hæredibus instituen. qui vult quòd quando nomen hæredis nõ exprimitur à testatore per se, sed per relationem ad aliud, illa relatio debeat esse indubitata: & inde est, quòd quia causa debet exprimi pro forma in appellatione ab interlocutoria: nõ non sufficit expressio per relationem ad acta: quia illa relatio non est certa & indubitata, secundũ Bald. in l. minoribus. C. de his quib. vt indig. & Anto. de But. in c. vt debitus. extrà, de appel. Bal. tamen in l. eos. in princi. ff. de Fal. & in l. j. §. si filiꝰ. in fi. ff. de leg. iij. vr̃ velle, quòd testator possit condere nouũ testamentũ, dicẽdo ita simpliciter, confirmo primum testamẽtũ, qđ prius fecerim, vel volo valere: sed specifice non repetat hæredis institõnem. Sed illis exemplis, relatio q̃ fit ad prius testm̃, habet ꝓbationẽ eius ad qđ fit relatio valde certa: quia ipse ponit exẽplũ, qñ istud testm̃ erat nullum rõne personæ, non ratione defectꝰ solẽnitatis ꝓbationis. Et iõ à simili rõne valet dictum testis dicẽtis, depono: vt aliàs dixi in primo testificatũ: quia põt plenè constare de primo testificatu: vt ipse ibi notat, & in l. legata inutiliter. ff. de le. j. Sed Bal. ĩ hoc sibi contradicit in l. iusiur. in prin. C. de testi. & in l. fi. C. eo. ti. Sed hoc non prosequor ꝓ nũc: quia non est nostra materia. Redeundo ad ꝓpositum nostrũ fortè posset distingui, ꝙ aut ꝓbať ꝑ solam comparationẽ, vel solos testes, hãc scripturã esse factã manu testatoris: & tunc sufficiat ista dispositio in legatis, & non in hęreditate. aut probatur vtroq; modo: & tũc quia ista probatio reputatur regulariter legitima de iure procedat, qđ dicunt Bald. & Ang. in d. l. asse toto. quòd valeat institutio.

¶ 2 † Scđò no. ex isto tex. ibi: non vtiq; in publicum &c. ꝙ ista dictio, palam, & in publico, exponitur enim ibi, corã testibus sufficienti numero præsentibus. Item exponitur. publice. i. in publico loco: vt l. nemo. C. de sum. trinit. & fi. ca. & in c. ij. de hære. lib. vj. in versi. publice exponitur. & iij. publice: vt cũ dr̃ in l. si quis patrem. ff. ad Macedo. & in l. ij. C. e. ꝙ aliquis publice se pro tali gessit, sicut dicit gl. in §. cõsequẽs. Insti. de suspect. tut. quòd accusatio suspecti tutoris est publica. i. populica, quia competit cuilibet de populo. & ita dicit textus Insti. de pub. iudi. in §. j. Et quia ista dictio multipliciter exponitur vt vides: ideo dicit Bartolus no. in lege, de minore. §. tormenta.[b] ff. de quæst. quòd si testis dicit esse publicam vocem & famam de aliquo, & interrogatus in causa dixit, quia audiui publice

blice dici, q͏ iste testis non probat: quia pōt esse q͏ audiuit pu blice ab vno vel duobus hoc dici. i. in loco publico: & eandem suam secutus est in l. iij. §. eiusdē. vbi oīno videas. ff. de test. Sed contrariū consuluit Dy. & sequitur Bar. hic. cōtrariū etiā tenet idem Bal. in l. testium. in fin. C. de testi. & Saly. qui dicit ita fuisse consultū Bononiæ in l. ea quidē. C. de accu. Fundamentū istud etiam stat in hoc, quia ista verba reperiuntur exposita publice. i. corā populo, vel maiori parte. Sed istæ rationes nō concludūt: quia sicut dictū est, & vt Saly. fatet etiā reperiuntur posita in alio significatu. Nec obstat, q͏ verbum, publice, deriuetur à populo, & exponatur quasi populice, vt dictū est: quia ista expositio quæ est vera, & probatur expresse in d. §. j. Inst. de publi. iud. ita pōt cōuenire, si verbum, publicè, exponatur, id est, in loco publico: sicut si exponatur corā populo: quia ex populo audiui publice dici. i. ab aliquo in loco publico. Vñ nec istæ rationes nec aliæ assignatæ ibi contra Bal. multū astringunt: sicut ibi apostillaui manu mea. Est tamen vna ratio satis probabilis, ex qua iunctis alijs, quę possunt cōsiderari ī ista materia, pōt breuiter distingui: quia aut cōmunis vsus loquendi interpretatur hoc verbū, publice aliquo modo, & tunc verba testis debent ita intelligi secū dum Bartolum in l. de ętate. ff. de minoribus. & Bald. in ru. de re. diui. ff. & tenent expresse Moder. in c. cū causam. de te stib. Aut nō apparet de cōmuni vsu loquendi: & tunc aut cō stat quòd testis deponēs intelligit, quid sit fama, vel quia penitus, vel quia interrogatus quid sit publica vox, & fama, bene respondit: & tūc intelligantur verba publice. i. maiori parte viciniæ vel populi: vt sic ex quo dixit famā de contentis in articulo videatur respondere pertinēter, & secundū subiectam materiam: vt l. si vno. in prin. ff. loc. facit optime qđ posuit Cyn. & Bal. post eum, in l. filiū cum diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vbi dicūt q͏ verba testium debent capi secundùm subiectā materiam. Vnde si testis dicat se pro certo scire, q͏ de sui natura certe sciri nō pōt, intelligētur verba de scientia, quæ est possibilis. facit etiā optime qđ ponit Bar. in l. Labeo. in prin. ff. de supel. leg. vbi vult, q͏ si testis affirmat vera esse in c. super cōmuni opi. licet in causa scientię non repetat locū & tempus, qđ posuit in præsenti dicto: tacitè tamen videtur de illo loco & tempore sentire, ne aliàs videatur reddere causam impertinentē & inutilem: & hoc sequitur Bal. in l. de quibus. in vltima causa suæ repetitionis. ff. de legi. Aut testis nō scit vel non pręsumitur scire, q͏ sit publica vox & fama: & tunc vera sit opi. Bar. quia sæpenumero capiūt istud verbū, publice, aliter q̄ significet. verbi gratia: vel id quod dicitur à multis, sed non à maiori parte populi vel viciniæ, prout fama debet esse in vicinia vel in tota ciuitate. quod declarat Barto. in dicto §. tormenta. & in l. cùm quidam. §. quod dicitur. ff. de acquiren. hæredita. & sum ego sæpe expertus illud esse verum: & in hoc casu credo esse veram sententiam Bart. Pro opi. tamen Saly. facit optime tex. in c. j. in ver. publice. de vsu. libro vj. iuncto versi. manifestos. cum glo. ibi posita. Dicit enim tex. ibi, quòd publice fœnerātibus non debet dari domus ad fœnerādum. Deinde in ver. manifestos. respondit quòd illud verbum, publice, significauit manifestos, hoc est, notoriè vsurarios, secundùm glo. ibi. Sed potest dici, quòd subiecta materia ibi hanc interpretationem patitur. ¶ † Tertiò notabi: & si plures &c. quòd si aliqui testes dicunt se non intellexisse vocem testatoris, testes vero in sufficienti numero dicunt se intellexisse, q͏ propter dictum eorum qui dicunt se non intellexisse, non debilitat̄ fides eorum qui deposuerūt se percepisse dicta à testatore. ex isto ver. arguūt hic An. & Bal. Et si aliqui testes dicūt alios fuisse pręsentes actui, licet illi examinati dicant nihil scire de hoc actu, per hoc tñ non videntur cōtradicere his, qui dicūt eos esse pręsentes: quia illi qui testificantur de p̄sentia, intelliguntur deponere de pręsentia corporali. Vñ ista stant simul, q͏ illi fuerūt præsentes, & tñ non aduertēdo nihil intellexe- runt: licet enī ille q deponit de præsentia sua intelligat̄ etiā deponere de pręsentia mētis: quia aliter nō posset scire se fuisse præsentē, secundū Bar. in l. j. in fi. ff. de auto. tu. tamen ille qui deponit de præsentia alterius, intelligit̄ deponere de pręsentia corporis, nō de mentis: vt ibi declarat Bar. & Bal. notabiliter in l. j. in vltima q. C. de bo. pos. secundū tab. Et ideo alibi Bar. dicit, quę isti non allegant euasisse notariū à falsitate, qui scripserat in instrumento aliquos fuisse præsentes, qui postea interrogati dixerunt se nihil scire[a]: vt ipse ponit in l. diem proferri. §. coram Titio. ff. de arbi. Ex ista conclusione sic declarata sequeret̄. q͏ si testes deponerēt de præsentia alicuius, licet ille nō affirmaret vel negaret se fuisse præsentē, per hoc testimonium nō probaret̄ scientia & pręsentia ipsi⁹;

qđ multum facit ad notata in l. quę dotis. sol. ma. Sed tamen in istis terminis hoc dictū esset dubiū: quia verbum, præsentia, de se, quando aliud nō repugnat, videtur includere intelligentiam: vt patet in d. §. coram. & alijs concor. & bene facit tex. in c. peruenit. extrà, de testib. cogen. vbi aliquid de significatu isti⁹ dictionis per Moder. Sed maior dubitatio est, q͏ si ille quē testes dicunt fuisse præsentem, nō dicit se nihil scire, sed dicit se non fuisse præsentem: super qua distinguit notabiliter Bald. qui dicit hanc q. fuisse Paduæ tempore suo in l. testium. C. de testib. quòd aut ille dicit non fuisse præsentem in loco: & tunc videtur intelligere de præsentia corporali, & cōtradicit alijs testibus. aut simpliciter dicit, se nō fuisse præsentem cōtractui: & tūc pōt exponi de præsentia mētis: & sic non cōtradicit alijs. Et ad materiam vide qđ singulariter ponit Ange. in consilio suo cclxx. vbi dicit, q͏ si testis conuincitur de falsitate super præsentia alicuius, qui probat̄ non fuisse præsens: quia nō cōmittit falsum in negotio principali, nō incidit in crimen falsi, sed in crimen stellionatus: & non derogatur eius fidei in alijs capitulis, sicut si falsum formaliter cōmisisset. allegat Iac. Bu. pro hoc dicto: & ibi hoc dictum retulit ipse Ange. in l. Lucius. ff. de his qui notan. infa. qđ dictum est magnæ autoritatis: sed non probatur lege. & ideo ego nō recederem à regula propter hoc. ¶ † Secundò arguit hic Bar. ex hoc tex. q͏ plus creditur testibus affirmantibus quàm negantibus[b]. Et hoc est verū, secundū eum, quando remouent sensum ab actu: vt quia dicūt se nō vidisse, vel non audiuisse. Secus si addant, nec potuisset fieri quin vidissemus: de qua materia q. est subtilis, & habet duos articulos, scripsi plenissimè, & solēniter in duobus locis, in c. in nostra. extrà, de test. & in c. cùm causam. eod. tit. Est enī primus articulus, nunquid credat̄ magis testibus affirmātibus. secūdus, qualiter testis debeat deponere sup negatiua. Et aduerte vltra ea quæ dixi in isto secundo articulo, in d. c. cū causam. q. si testis dicit se nō vidisse, vel non audiuisse, vel nec scire: tūc vt dictum concludat, semp est necesse, q͏ dicat eo modo quo dicit Barto. nec potuisset fieri &c. Sed quādo testis diceret aliquid nō fuisse factū, tunc est maior dubitatio, vtrum debeat adiungere, nec potuisset fieri &c. Et ad vtrāq͏ quæstio. simul vltra ea quæ scripsi in dictis locis. vide Bald. in l. de die. §. fi. ff. qui satisda. cog. & in l. Lucius. ff. de his qui not. infa. & qđ tenet Ange. in l. j. & melius in l. fin. in prin. ff. qđ met. Vide etiam gloss. xx. quæstio. iij. capi. præsens. quæ ostendit quomodo probetur negatiua voluntatis. & optimum text. in c. iij. loco. de proba. & Angel. in auten. de hęred. & fal. §. hinc nobis. & vide Bald. omnino super ista materia in l. cùm hi. §. si integra. ff. de transactio. vbi dicit inter alia notabilia, † q͏ testis deponēs super negatiua semper debet reddere causam dicti sui etiam nō interrogatus[c]. ¶ † Vltimò semper tenebis menti istum tex. quòd solennitas non requisita ad actū, si adhibetur in actu minus legitimè, nō vitiat dispositionem[d]; vides enim hic quòd testator adhibeat plus quàm vij. testes ad testamentum, & tamen nō vitiatur testamentū: licet omnes non intellexerint semper. de quo dixi aliquid remissiuè in l. qui testamento. in prin. ¶ In glo. posita super verbo, per contrarium. s. eod. vnde vide quod ibi dixi. Dixit etiam Bal. per istum text. quòd ille potest dici vsurarius manifestus, qui exercuit vsuram coram vij. testibus. quia illud dicitur factū palàm omnibus: quia palàm, ponitur hic non pro manifestè, nec publicè, sed pro possibilitate audiendi, quæ debet adesse his quos oportet interesse testamento. de hoc articulo autem vide quod ponit Bartol. in lege iij. ff. de furtis. & Bald. in l. j. C. de sacrosanctis ecclesijs. & gloss. & doct. in c. j. de vsur. in vj. in versicul. manifestè. & in capitul. cum diœcesi. eo. tit. ¶ † In glo. posita super verbo, palam. Bar. ex isto tex. & hac glo. colligit differentiam inter notoriū & manifestum: dicit enim q͏ manifestum est illud, qđ est notum pluribus, nō tñ oībus. sed notorium est illud, quod est notū omnibus. Et causatur ista differētia secundū eum à qualitate facti: quia de actu momentaneo nō potest esse notorium, sed manifestum: de actu autem successiuo. i. habente causam permanentem, potest esse notorium. allegat text. cum gloss. in aut. qui semel. C. quomodo & quando iud. & fuit ista distinctio Iaco. Butr. quam refert idem Bartol. in l. ciues & incolæ. C. de appella. Doc. Moder. dicunt, quòd etiam de facto momentaneo potest esse notorium secundùm Innocē. in c. tanta. de coha. cleri. & mulie. & Ioan. Andr. in c. vestra. eod. tit. Fatentur tamen, quòd difficilius transit actus momētaneus in notorium q̄ successiuus. Tu aūt dic q͏ ista sunt verba Bart. punctualiter melius declarātis seipsum in l. si vero. §. qui p̄ rei. ff. qui satisda. cog. & quia est materia satis trita, & nō multū

a ¶ Scire. Adde Fely. in c. tertio loco. in ij. col. ver. & ex isto tex. de proba. & oīno per do. Alex. de Imo. in consil. xlij. vlt. col. iiij. parte. & in consi. lxxij. eadē parte.

b ¶ Negantibus. Vide tu Fely. in c. cum P. Manco. in fin. de accusa.

c ¶ Nō interrogatus. Adde Fely. in c. iij. loco. in ij. col. versi. & ex isto tex. de p̄bationibus.

d ¶ Dispositionē. Vide Fel. in c. inter dilectos. de fi. instru. in iij. col. in vers. & aduerte. circa princ. versi. quem etiā allegaui in apostil. ad hoc in l. patris & filij. in penult. col. de vulg. & pu. vbi etiā per eundem Areti.

pertinens ad materiam nostrã, non insisto vlterius. ¶ In eadẽ glo. ibi: nemo &c. Hæc glo. videt̃ cõcludere, ꝙ testamentũ nõ põt probari per instrumentũ notarij, in quo sunt descripti tm̃ duo testes. & certe qñ agitur de probando solẽnitatẽ & volũtatẽ seu veritatẽ testamẽti, ista glo. cõmuniter approbatur ab omnibus, de qua vide per eandẽ glos. in l. ij. C. de bon. pos. secũdũ tab. Sed quãdo ageret̃ de probãdo solẽnitatẽ duntaxat: verbi gratia, qñ hæres ab intestato, qui contendat cũ hærede scripto, fatet̃ testamẽtũ esse cõditũ, sed negaret solẽnitatẽ debitã interuenisse: tũc fatetur Bar. hic & in d. l. ij. ꝙ talis solẽnitas posset probari per duos testes, vel ꝑ instrumentũ notarij, in quo essent descripti testes. Ad primũ dictum adde, ꝙ sicut necessitas testamẽti, quæ probatur de directo, habet probari per septẽ testes, ita ꝙ duo nõ sufficiũt: ita & cõiecturę, ex quibus aliquãdo probat̃ ꝓsumptiue, ꝙ dispositio testatoris debeat probari ꝑ septẽ testes. glo. est singularis, quã ibi no. Bar. ad hoc in l. cũ proponeret̃. in fi. ff. de lega. ij. quã glo. pro singulari adducit Bal. in c. j. §. fi. si de inuesti. lis oriat̃ inter do. & vas. Ad secũdum dictũ adde, ꝙ videtur ꝙ ista quęstio nõ procedat. Nam si veniẽs ab intestato fatet̃ testm̃ fuisse factũ: licet solẽniter nõ videat̃ ꝙ testamẽtũ ex sola cõfessione debeat valere: quia solẽnitas testiũ in testamẽto nõ dicit̃ esse forma essentialis testamenti, sed solẽnitas probatoria: secũdum Bart. qui ita declarat in l. cùm quis. C. de iur. & fac. ignо. Sed solennitas probatoria nõ debet attẽdi, ex quo cõstat de actu ꝑ confessionẽ partis: vt tradit eleganter Nico. Mate. & Bald. in auten. nouo iure. C. si certum peta. vbi dicũt, quòd si scriptura requiritur in contractu ad necessitatẽ probationis, potest fieri probatio per confessionẽ partis: quæ potius est releuatio ab onere probãdi, quàm species probationis: ergo videtur quòd hoc casu sufficiat sola cõfessio: & ita posset text. intelligi in l. fi. C. de fideicõ. Contrariũ tamẽ dicũt hic doc. & etiã in d. l. fi. vbi est casus per locũ à speciali in contrariũ, secundũ vtranq; lecturã: & probatur ista confessio solẽnitatis: & ibi hoc ponit Bald. in c. j. quot testes sint neces. in inuesti. Et ad contrarium allegatum est dicendũ, ꝙ aliquãdo lex simpliciter requirit aliquã solẽnitatẽ probatoriã, quo ad effectũ probãdi: nõ tamen annullat actũ, si illa solennitas in actu nõ interueniat: & tunc ille actus potest probari per confessionẽ. Aliquãdo l. annullat actũ, si talis solẽnitas probatoria non interueniat: sicut facit in testamẽto in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. Et nunc non releuat probatio facta per confessionem, nisi in dãnum eius, qui primò negauit debitũ: vt patet in d. c. fi. & ita distinguit formaliter Bal. in isto secũdo dicto, in d. c. præalleg. Tertiò adde, quia Ioan. de Imo. hic multũ subtiliter, & expresse cõsiderãs plures casus in effectu reprehendit dicta Bar. inquantũ vult, ꝙ quãdo constat de veritate testamẽti, solennitas possit probari per instrumentũ notarij, in quò sunt scripti duo testes. Nam dicit ipse, quòd in hoc pũcto possunt considerari tres vel quatuor casus principales, de quibus potest dubitari. Nam aliquando notarius est rogatus de testamento facto coram se, & loco & tempore rogatus: & in fi. instrumẽti dicit se fuisse rogatum de actu præsentibus duobus testibus, quos nominat, & alijs quinq; testibus, quos tamen non nominat. Et isto casu etiam si constet de veritate testamenti, vt dictum est, tamen requiritur probatio solẽnitatis. & hoc dicit esse de mente Ang. & Bal. hic. Et ratio est secundùm eũ, quia per istã assertionẽ nõ dicitur plenè cõstare de solennitate: quoniã aliqui ex illis v. testibus poterãt esse nõ idonei, vt interessent testamẽto: & sic patet, ꝙ nõ liquet, vtrum testamentũ solẽniter sit factũ. Pro ista conclusione, quæ mihi placet, facit optimè tex. in l. j. in prin. & in §. rationes. ff. de eden. & in c. ex literis. & quod ibi no. extrà, de dolo & contu. vbi probat̃, ꝙ gñalis expressio vel mẽtio facta de literis prioribus, qñ per eã aufertur plena notitia eius quod exprimit̃, non est sufficiens. Vnde dicit text. in illa l. j. in prin. quòd libellus debet esse talis qualitatis, vt aduersarius plenè possit instrui de iure suo, ne auferat̃ sibi defensio. In casu nostro si admitteret̃ probatio talis solẽnitatis sub forma ꝓdicta, auferret̃ facultas parti aduersę impugnãdi ꝑsonas testiũ: & sic potestas se defendẽdi, qđ esset incõueniẽs. Aliqñ, dicit ipse, notari⁹ nõ est rogatus de testamẽto facto corã se tẽpore instrumẽti, qđ facit, & in quo scribit duos testes: sed enuntiat & narrat coram vij. testibus alio loco & tẽpore: & nũc siue dicat ita expresse testatorẽ asserere, siue hoc nõ dicat, quia omnino illa cẽsetur esse assertio testatoris affirmãtis se olim testm̃ cõdidisse &c. Et hoc casu nõ credit̃ instrumẽto notarij, etiã si nominat septẽ nomina testiũ, quos dicit interfuisse testamẽto. & ratio est, quia nõ credit̃ notario faciẽti mentionẽ de altero instrumẽto, nisi illud appareat, vt in aut. si quis in aliquo. C. de eden. Sed quæritur quare non credatur assertioni testatoris asserentis nũc se olim solenniter fuisse testatum, & maxime cũ exprimat nomina testium: nam videt̃ quòd suæ assertioni credatur: vt ꝓbat tex. expresse in l. cùm ꝓponeretur. præallegata. vbi est casus, ꝙ verba enunciatiua testatoris probãt coniecturaliter & ꝓsumptiue dispositionem olim fuisse factam. Vnde dicit Bal. in c. j. qui testes sint ne ad proban. inuesti. ꝙ si dñs feudi q nõ põt facere inuestiturã, nisi cũ certa solẽnitate, asserit postea inuestituram se solenniter & legitime fecisse, credatur tali assertioni: cur ergo nõ idẽ in casu nostro? Sequẽdo conclusionem istius doctoris, quæ est vera, dico ꝙ sicut testator non posset, si vellet facere testamentũ, nõ seruata solẽnitate legali: vt l. nemo põt confiteri. cũ concordan. de leg. j. non põt cõfiteri se solenniter testamentum fecisse, quia faciliter posset fraudare legẽ: qđ non est admittẽdũ. casus est notabilis, per quẽ ita determinat ibi Bart. in l. & si forte. in fi. ff. de castren. pecu. & bene facit tex. in l. cùm quis decedẽs. §. Titia. de leg. iij. & in l. qui testamentũ. ff. de proba. per quæ iura dicit singulariter Io. Andr. in addi. Specu. in rub. de rebus eccle. non alienã. ꝙ prælatus non põt asserere in contractu concessionis faciendæ per se omnes solẽnitates legitimas interuenisse: qa sine illis nõ posset cõtrahere: & hanc regulam cõfirmat Bar. in l. sciendũ. ff. de verbo. obli. Non ob. tex. in l. cũ proponeretur. quia in testatore non attestet̃ solennitati, quã non põt remouere ab actu: sed voluntati, quam inducere est in eius dispositione. & ideo doctrina Bald. in d. c. j. nõ videt̃ vera. & idẽ est dicendum secundùm Io. de Imo. si testator istã assertionem fecisset, nõ solũ coram duobus testibus, sed etiã coram vij. testibus: quia per eã non ꝓbaret̃ testamentum pręteritũ

12 rationibus ꝓmissis. † Verba tñ ista enunciatiua prolata corã vij. testibus, ex quo sunt principaliter prolata, propter se inducerent dispositionem[a] nouã, secũdum eum, per ea quæ habentur in l. ex hac scriptura. ff. de don. & in l. qui volebat. ff. de hæredi. insti. Hoc tñ deberet singulariter limitari, nisi testator enunciasset totum sensum primi testamẽti: saltẽ quo ad institutionẽ hæredis: nam si simpliciter enunciaret se fecisse testamentũ, non exprimendo formam prioris testamenti, oporteret ꝙ adderet verbũ, dispositionem: aliàs non induceretur noua dispositio: nec cõfirmaret̃ prima, si esset inualida, secundùm Bar. qui ita no. in l. j. §. si filius. in fi. ff. de leg. iij. Secũdò adde principaliter dictis Bart. in ista quęstio. inquãtum ipse dicit hic, & in l. ij. C. de bo. pos. secũdũ tab. ꝙ ad hoc vt ꝑ testes probetur solennitas testamẽti, quod cõstat esse factum ex confessione partium, vt dixi, requirit ꝙ testes probentur eodem loco & tẽpore, quo partes cõfitentur testamentũ esse factũ, licet nõ solenniter: quia si ꝓbarent simpliciter testamẽtum esse factum solẽniter, sed nõ de certo loco & tempore, vt s. dixi, dicta eorũ sunt æquiuoca, & nõ cõcludunt. Põt em̃ esse ꝙ loquuntur de alio testamẽto, q̃ de illo, de quo quęritur: & sic manifestè sentit, ꝙ ĩ actu iterabili pluralitas actuũ præsumitur, vel saltem non præsumitur veritas, nisi partes fatentur testamentum vnum fuisse factũ. Et pro ista cõclusione bene facit tex. in c. cũ Io. extrà, de fide instrumen. vbi põtifex facit fundamentũ ad respondendũ, ꝙ testes cõtradicũt instrumento, ꝙ partes erant confessæ, ꝙ vnus tm̃ contractus fuerat factus. & sic tacite ꝙ innuit, nisi esset ista confessio, testes non viderẽnt̃ loqui de eodẽ facto, de quo instrumẽtum. In contrarium facit text. in c. in præsentia. extrà, de probat. ver. & constet duas oblationes esse factas, nisi. videt̃ satis probari, ꝙ pluralitas oblationũ non præsumeretur, nisi hoc esset probatum: & hanc opi. ꝙ non præsumatur pluralitas, tenet Inno. in d. c. cũ Io. pro quo est casus notabilis ꝓprie in testamento, quem ibi not. Bal. ad hoc in l. fin. C. de reb. cre. & iu. vbi text. dicit, ꝙ si aliquis iurauit aliquid sibi fuisse relictum in testamento, & postea probatur contrariũ, intelligunt doc. producto testamento: quia aliter ista negatiua nõ esset probabilis: & ex eo quia in testamẽto tale legatum non cõtinetur, retractatur iuramentũ præstitũ prætextu testamenti de nouo producti: sed hoc nõ esset verum. sed Bal. ibi, nisi quia lex præsumit vnitatem actus, & non pluralitatẽ: ergo ibi est casus huius cõclusionis. Nã si lex non præsumeret vnitatem testamenti producti, nõ concluderet relictũ non esse factũ, quia potuisset fieri in alio testamento. Et hãc partẽ, ꝙ in dubio non præsumatur pluralitas, sequitur Bal. in l. conuenticulam. C. de epis. & cleri. pro qua facit optime text. & qđ ibi per Bart. in l. si in rem agat. ff. de rei vendi. vbi probatur, † ꝙ

13 pluralitas personarũ eiusdẽ nominis non præsumitur[b]: super quo vide qđ ponunt Moder. in d. l. si quis seruum. §. fin. ff. de leg. ij. Si ergo non pręsumitur pluralitas in personis eiusdem nominis, qđ frequentius cõtingit: multominus debet pręsu-

mi super

a ¶ Dispositionẽ. Adde eundem Aret. in l. gerit. in iiij. colũ. de acqui. hære.

b ¶ Non pręsumitur. Adde Bald. in cõsi. incipiẽ. cũ appareat &c. & in consi. inc. in dei nomine amẽ. & Paul. de Castr. in consi. xxxv. & Fel. in c. cum Io. de fid. instru. & in c. auditis. de pręscri. circa fin. xvj. colum.

mi super eadem re pluralitas factorũ:forte tñ possset saluare dictũ Bart. ꝙ præsumeretur pluralitas,vt instrumentũ notarij non arguatur de falso:sicut talis pluralitas præsumit,vt testes reducantur ad concordiam: vt in c.cũ tu fili.extrà,de test.In alijs aũt casibus vera sit opi. contraria. Et pro ista distinctione adduco tibi tex.singularẽ secundũ vnum intellectum in c.per tuas.extrà,de condi.appo.vbi præsumitur pluralitas actuum ad repellendos testes,qui deponũt contra matrimoniũ in fauorẽ matrimonij.Et qa tex.iste dicit,ꝙ hęres debet nominari corã septẽ testibus,cũ testamentũ est nuncupatiuum:debes scire,ꝙ ista nominatio videtur sufficiẽter fieri,si fiat in contractu per verba enunciatiua,qñ fit de persona quã quis põt instituere in testamento minus solenni. Casus est singu.secundùm Bar.in l.tale pactũ.§.fi.ff.de pac.& licet Ang.ibi contradicat,rationes suæ nõ tenent.Nam illa ratio nõ obst. ꝙ aliud est contractus:& aliud vltimavoluntas:vt l.verba contraxerũt.j.de verbo.sig. quia cõcedo,ꝙ per hoc non sequit,ꝙ sicut in vltima volũtate põt aliqñ contrahi:vt videbis j.ca.l.in fi.ita econtra in cõtractu cõsequenter posset fieri vltima voluntas.Secũdò adde,ꝙ qñ instrumentũ notarij,qui testamentum cõfecit,est deperditũ,duo testes soli possunt ꝓbare tenorẽ testamenti, ꝓbata amissione,secundũ Bal.qui ita arguit ex illo tex.in l.testiũ.C.de testi.Sed ego istud dictũ nõ admitterem in practica: quia subtilius debet caueri falsitas in testamẽtis,& diligentius,quàm in alijs actibus:vt probat in l.iubemus.sæpe alle.vñ non extenderẽ illã l. ad testamentũ.Tertiò debes scire,ꝙ Ang.in aut.de nõ alienã.§. qđ aũt.arg. illius literæ dicit,ꝙ peregrinus q peregrinatur deuotionis cã,si est in loco vbi nõ reperiunt plures testes,põt facere testamentũ coram duobus testibus: qa fauorabilior est cã sua ꝙ̃ eius q militat pro republica:† qa anima est cũctis rebus ꝑferenda[a]:vt l.sancimus.C.de sacrosan.eccl.Sed quia in ista materia tex.in l.fin.in fi.C.de test.nõ concedit rusticis in rure testari corã minori numero quinq; testiũ:durum est dicere,ꝙ dispositio exorbitans facta de milite trahatur ad aliũ,cõtra regulas iuris.Pro opi.tñ eius bene facit tex.in l.j.ff.de bono.pos.ex test.mil.vbi ꝓbatur, ꝙ dispositio facta in hac materia de milite,per idẽtitatem rationis extẽditur ad aliã personam,in qua est eadẽ ratio:vñ sup hoc est cogitandũ, dicit Bal.in l.fi.C.de test.ꝙ positus in carcere tyrãni,si non habet copiã plurium testiũ,vel faciens testamentũ tpe pestis,quo tpe nõ solet adesse copia hominũ,põt testari corã qnq; testib[a].Sed Bar.sentit in d.l.vnica.ꝑal.ꝙ hoc esset concedendũ à superiore.De iure tñ sentit, ꝙ nõ posset fieri[b]:& hoc magis est secundũ regulas positas in l.qđ vero.ff. de legi.& in l.si constante.in prin.ff.solu.ma.& p Bar.in materia exorbitanti regulariter nõ fit extensio de ꝑsona ad personã,qñ ꝑsona ad quam fit extensio non põt cõprehendi, saltẽ ex larga significatione vocabuli sub ꝑsona expressa in l.¶†Vltimò qsiuit hic Barto.vtrũ si notarius scribit prius testamentũ,& postea legit illud testatori,& interrogat eũ: vtrum velit hoc esse testamentũ suum:& ipse rñdet ꝙ sic:testamentũ istud valeat.Et refert glo.& doc.hic cõmuniter tenẽre in l.iubemus.C.de testa. ꝙ testamentũ valeat, dũmodo testator possit articulatè loq: vt ipse ibi declarat.Io.de Imo.hic remittit ad nota.per Io.An.in titu.de testa.§.j. versi.qđ si is.non tñ declarat qđ senserit ibi Io.And. Aliqui Moder. dicunt hic se vidisse cõsultum Paduæ tpe suo,ꝙ nisi testator antequã notarius scribat coram testibus,declarat voluntatẽ suã notario,institutio facta sub ista forma nõ valebit:& ita dicit tenere Ant.de But.in c. cùm tibi.extrà,de testa.sed certe Anto.de Bu.nõ tenet ibi contrarium,imo refert vltimo loco dicta Bart.quẽ vr sequi.Dixit tñ ibi,ꝙ Io.And.in loco ꝑal. ponder. Alber. Papiensem,quẽ allegat,tenet ꝙ institutio nõ valet:& ratio est,quia cõmuniter testatores constituti in extremo mortis articulo applaudunt circunstantibus,& interrogati ad oĩa rñdent, volo, vel ita[c]:& hoc dicit Anto.de But.esse verũ,in d.c. cũ tibi. Tu aũt aduerte:qa ista ratio cõcludit solũ in testamento facto ab eo qui est posit in articulo mortis:nã in homine sano vel nõ multũ grauato,ista nõ contingũt.Præterea Io.And.antequã ponit dicta Alberti expresse approbat opi.cõtrariam:vñ licet postea alleget doc.ꝑfatum,per hoc non videtur recedere ab eo qđ expresse approbauit: & isto modo vtitur frequẽter Accursius in glo.suis:& ideo Bal.in d.l.iubemus.alle.Io.Andr. pro parte contraria,& melius: quæ sine dubio mihi placet in quocunq; casu.Et vltra iura alleg.in l.additione.pro ista parte arguo sic:aut dicis, ꝙ ista institutio non valeat:qa non exprimitur expresse nomen hæredis: aut ꝙ valeat,quia videtur facta per suggestionẽ magis,ꝙ̃ ex propria voluntate testatoris,contra l.j.§.qui quæstionem.ff.de quæst.Primũ non põt dici:quia vnà cũ noĩe hęredis testator debet etiã ipsam institutionẽ exprimere:vt patet ex l.alleg.& tñ sufficit ꝙ testator exprimat institutionem hæredis tacitè,& per subauditionẽ:vt est casus in l.j.§.diuus.ff. de hære.insti.ergo eodem modo sufficit ꝙ exprimat nomen hęredis implicitè, vel per se,vel per responsionẽ ad interrogationẽ alterius: q̃ virtualiter cõtinet quicquid fuit expressum in interrogatione:vt l.j.§.si qs ita.ff.de verbo.obli.& ibi de quæstione ista p Bar.& do.meũ:& Instit. de inuti.stipu.§.præterea.& l.si fideiussor.§.qui interrogatus.ff. de interro.ac.secundũ qđ similiter non põt dici,ꝙ si institutio facta per blanditias non recitatur:vt l.fin.C.si quis ali.testa.prohib. multominus sola suggestio faciet inualidam institutionem.Vnde etiam si alius quàm notarius interroget testatorem,credo ꝙ institutio valeret:& hoc sentit expresse Ioã.An.in addi.allegata:dum dicit,maxime si interrogetur à notario.licet Bald. aliter sentiat in d.l.iubemus.præalleg.

Si quid post. Hoc dicit:Solẽnitas quę requiritur in confectione actus,requiritur in detractione vel additione ad actum:sed non in declaratione ipsius actus.Secunda est ibi:quod vero.quæ declaratur p multa exẽpla.¶†No.primò,quòd oratio declaratiua non dicitur aliquid inducere de nouo, sed magis inductum ostendere: vt l.adeo.§.cùm quis.ff. de acqui.re.domi.& ideo talis declaratio semp trahitur retro ad tempus dispositionis factæ:vt plenè traditur in text.& gloss.in c.cùm tu.extrà,de vsu.& plenè per Bart.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.in illa quæstione,qualiter lex trahatur retro.Et idem dicit singu.Io.Andr.in titul.de testi.§.nunc dicendum.ver.hoc not. quòd si datus est terminus ad ponendũ & articulandum, post lapsum terminum põt fieri declaratio positionis prioris:quia nihil additur positioni per declarationem:& hoc sequitur Anto.de Butri.in c. licet a causam.extrà,de proba.& Bald.in l.j.§.huius studij.ff.de iustit.& iur.Et licet ipse dicat,ꝙ debeat præcedere protestatio in termino, in l.tres denũtiationes.in fi.C.quomodo & qñ iud. prius tñ dictum est verius ratione prædicta:dicit tñ ibi singulariter,ꝙ post cõclusionem in causa,ista declaratio non poterit fieri.¶†Secundò nota.ex isto tex.ꝙ solennitas quæ requiritur in actus confectione,nõ requirit in eius declaratione, qđ inducitur hic per doc.ad multa.Et primò p Bart.ꝙ testis nõ teneatur iurare[d], cũ declarat dictum suũ, de quo per Inno.in c.cũ clamor.extrà,de test.Secundò inducitur tex.iste per Moder.ꝙ licet in appellatione ab interlocutoria causa debeat exprimi in scriptis,vt in c.j.de appellat.lib.vj.Propria tñ causa põt declarari absq; eo, ꝙ declaratio fiat per scripturam:pro qua conclusione do tibi tex. singularem,quem ipsi nõ allegant,quẽ ponderat ibi Ang.ad hoc,in l.quoties. in pri.ff.de hæred. insti.p quẽ tex. Ang.dicit,ꝙ suppletio dispositionis quæ fit in scriptis,vel correctio erroris ipsius dispositionis,potest fieri per testes: licet ipsa dispositio requirat scripturam.Ex hoc etiam tex.arguunt Moder.ꝙ quãuis libellus non possit emẽdari post litẽ conte.põt tñ declarari: de quo in l. edita.C.de eden.¶Tertiò no.ꝙ correctio erroris dicitur declaratio.ĩtellige qñ fuit erratum in nomine,& nõ in corpore.¶†Quartò no.ibi: & puto etiam qualitatẽ &c. ꝙ adiectio qualitatis,per quã non mutatur substãtia dispositionis, dicitur esse declaratio dispositionis:secus esset, si per eã mutaretur causa vel res,de qua est dispositum in actu,de quo tetigit hic Ang.qui dixit,ꝙ si iudex in inquisitione vult addere qualitatem, per quã alteratur pœna,vel mutatur substantia de lite,in de qsitio debeat de nouo formari, & omnia repeti. de quo vide plene per Bart.in l.denũtiasse.§.j.ff. de adul.& qđ tradit plene Bal.in l.j.C.qui accu. non pos.& in l.iij.C.de proba.¶† Quintò not. ibi:vel ex vicinis scripturis &c.ꝙ in cõiecturando mentem defuncti, attenditur prius vicinitas scripturarum,ꝙ̃ consuetudo patrisfami.qđ videtur cõtra tex.in l.si seruus pluriũ.in fin.ff.de leg. j.in ver.ante omnia.& credo standũ esse illi versiculo.Et ꝙ hic ordo scripturę non sit attendẽdus, patet:quia expressius hoc dicitur in d.§.fi. & de ista cõsuetudine patrisfami.vide tex.no.& vtilẽ: & quod ibi per Barto.in l.Mela.§.sed cùm alimẽta.ff.de alimen.& ciba.lega.& in l. vel vniuersorum.ff.de pigno.actio.¶In glos.prima posita in §.si quid post.ibi:sed Io.contrà .ista opinio communiter approbatur ab omnibus: licet Dyn. tenuerit opi.Pla.& reuera tex.ꝓbat eam,Institu. de adempt.leg.in princip.§.j. & etiam ratio quæ assignatur hic per docto.quia codicilli facti post testamentum ,tacitè videntur approbati à testatore:vt l.siquis cũ nullũ.§.fi.de iure codicillo.& per gloss.in l.ante tabulas.cod.tit.Et pro hoc fa-

a ¶Præferenda. Adde Fely.in c.in pręsentia.de probat.& in c.nouit. de iu.& quod dixi in d.c. in præsentia.

b ¶Fieri. Et hæc est cõmunis opi. per l. conficiuntur.§. codicilli.de iu.codi.secundũ Raph. Ang. & Pau. de Castr.in d.l.fina.& Lud.Põ. in aut. similiter. C. ad leg.Fal.vide do. Alex.de Imo.in cõsil.clxxvj.iij.col.ij. pte.& in cõsil. lxx. vij.col.ij. parte. vbi etiã dicit, fœminas etiã in numero debito non posse esse testes in tẽpore pestis,vel in mari.

c ¶Vel ita. De quo vide tu omnino d. Bart.Soci. in cõnsi. ccxxix.incip.primo aspectu.versicu. vj. aduertendum.cum versi. seq.in secunda parte.

d ¶Iurare. Adde Fely.in ca. qualiter & quando.de accusat. in xiiij.col. & in ca. fraternitatis. de test.ib.& quod ibi dixi in apost. & in c. significantibus. de libel.obla.

cit ratio glo. quia legatum potest adimi etiã tacita volũtate: vt l.iij.in fi. cum l.seq.ff.de adimen.leg. Sed huic rationi respondebat Dy.quòd etiã in probando tacitam ademptionem, requiruntur vij. testes, vel v.prout requiritur in ademptione expressa.quod dictum Bar.dicit esse notandũ: sed tamen nihil alleg.ad hoc,sed pro ipsis facit glo.not.quam allegaui tibi in princi.huius legis.l.cùm proponeretur.ff.de leg.ij. quæ vult quòd aliquando dispositio testatoris habet probari per coniecturas, per totidẽ testes debeat probari, quot requirerẽtur in probando dispositionem de directo.Bart. tamen in l.fideicommissum.C.de fideicom.non referendo Dy.hic tenet oppositum,quòd sufficiat probare:verbi gratia,inimicitias per duos testes:& sic tacite probetur ademptio legati: & istud idem sentit Bald. in simili q.in l.nostrã.in fi.C.de test. Et sine dubio ista opi.videtur probabilior,quãdo tacita ademptio arguitur ex aliquo facto: durum enim esset dicere, quòd offensa & iniuria illata testatori, haberet probari per quinq; testes ad auferendum legatum: quæ posset probari ꝑ duos testes ad faciendum reum puniri criminaliter quandoq; maxima pœna. Et hanc conclusionẽ cõtra Dy.hic tenet Cy.et Bal.expresse in l.errore. C.de testa.pro qua adduco tibi glo.singularem,iuncta opi. Azo. & Io. in auth.rogati.C.de testi. q̃ vult in effectu, ꝙ dispositio l. testiũ.in fi.C. de testi.dum dicit solutionẽ debere probari per v.testes,non haberet locum si agatur de probatione confessionis,quę emanauit super numeratione:quia non agatur de probãdo immediate id,super quo lex requirit numerum quinq; testiũ:sed mediate per mediũ confessionis. Et licet in isto casu Azo teneat contrariũ,hoc est ideo secundũ eum,quia eadem ratio est in probatione actus mediati, quę immediati. Sed in casu nostro non est eadem ratio: quia potest esse offensa & iniuria talis, quę de facili potest aliter probari:sicut est cùm inimicitia causatur per accusationẽ: vt l.filio.§.pe.ff.de adimẽ.lega.nã tunc probatur inimicitia per acta publica.econtra potest esse talis inimicitia, in quo sufficit probatio coniecturalis:sicut est illa quę cõmittitur per adulterium vxoris,de qua in l. sororem.C.de his quibus vt indig. vt probatur in c.præterea. extrà, de testi.& per Bar.in l.capite quinto.in prin.ff.de adul. Vnde arctare hęredem,ꝙ isto casu probet inimicitiã per quinq; testes,esset minus difficile. Sed redeundo ad quæstionẽ principalem videamus quę potest esse ratio opi.Pla.qui dixit, ꝙ in codicillis factis post testamentũ non poterat adimi legatũ:pro quo multum facit tex.in l.si quis eũ.in prin.j. de vulga. & pupil. Et dicendũ est,ꝙ ratio potuit esse ista:quia sicut generalis dispositio sequens nõ derogat his quæ facta sunt ab eodem prius si potest referri ad illud:vt l.ita pudor.& ibi no.C.de adul. in l. j. & ibi per Bart. ff.quod vi aut clã.ita tacita confirmatio codicillorũ non refertur, vt testator videatur per eam velle reuocare voluntatem suam. ¶ Confirmat̃ ista consideratio:quia ex quo testator nunc ita disponebat legando aliud alicui,non videbatur cogitasse illo tempore de reuocatione legati : licet ergo tacite videatur cõfirmare codicillos futuros,tamen prouisio sua non videtur trahi ad casum,de quo non cogitauit, vt l.sicut certi.& l.si cùm vel in vtero.C.de testa.mili.Sed tamen his non ob.tenenda est opi.Ioã. quæ satis clarè probatur in legibus hic alle.in glo. & optimè per locum à speciali in l.quidam referunt.circa medium.j.de iure codicil. Et ad rationem in oppositum est dicendum,quòd licet in dubio quis non videatur corrigere quod prius fecerat:videtur tamen sibi confirmando tacite codicillos reseruasse potestatem corrigendi: quia in hoc non militat ratio,quæ assignatur in correctione:videlicet quòd quis non præsumatur sibi esse cõtrarius.Non ob.ꝙ de isto casu non videtur cogitatum:quia satis videtur cogitatũ in genere, ex quo potuit cogitare de potestate reuocãdi,& verisimile est,ꝙ si cogitasset,non aliter fecisset quàm fecit. Sed in legibus allegatis in cõtrarium,non est verisimile,ꝙ si testator de illo casu cogitasset,ita disposuisset: & pro ista solutione vide quod tradit Bal. respondẽdo ad illas leges.in auth.ex causa.C.de libe.præte. ¶ † In ea.glo. ibi:obtinet,quo ad institutiones.glo.ista expresse vult,ꝙ si testator post testamentũ perfectum coram testibus,dicat se nolle prius testamentũ valere:ista reuocatio testamẽti non erit efficax,nisi cùm ea transcurrat decenniũ à die conditi testamẽti: vt l.sancimus.C.eod.& in §.ex eo.Insti. qui.mo.testa.infir. Et istam conclusionẽ simpliciter sequitur Bart.Mod. in l.paterfa.j.de hęre.insti.sed in l.si iure.de lega.iij.Bar.hoc limitat : nisi testator dicat,ꝙ hoc facit, quia vult decedere intestatus: per quæ verba videntur instituti venientes ab intestato : & per consequẽs ex eorũ aditione poterit confirmari ademptio hæreditatis:& videtur sequi Bal.in l. sancimus.præalleg. Sed ista differẽtia videt̃ posse impugnari lege & ratione. Lege quidẽ:quia casus dicit̃ contra istam conclusionẽ in l.militis. §.veteranus.j.de test.mili.vbi tex.dicit,ꝙ licet prius testamentũ reuocetur à testatore, ex eo quia maluit decedere intestatus : nõ tamẽ valet reuocatio, quo ad institutionẽ hęredis: sed quo ad legata obstat exceptio: vbi dicitur.Ratione,quia verba enũtiatiua per modũ causę nõ videntur disponere:vt l.qui volebat.ff.de hære.insti. sed hæc verba vidẽtur taliter prolata:dũ dicit,quia volo decedere intestatus:ergo videt̃ ꝙ nõ inducatur hęredis institutio: & quòd acquiratur dominium hęreditatis, & rerũ hæreditariarũ. Preterea & istud fortius ob.quomodo vidẽtur instituti venientes ab intestato:si testator dicit,quòd vult decedere intestatus, certe hoc repugnat verbis testatoris. Sed saluando sententiam Bar. cum aliqua modificatione dicas, quòd text.qui fortiter ob.in d.§.veteranus. aut loquitur quando testator hoc non expressit,quòd volebat decedere ab intestato:& est restringendus.aut loquitur quando testator simpliciter dixit,ꝙ volebat decedere ab intestato:quo casu ille text.confundit opi.Barto.& habet locum j.ratio assignata.Sed quando testator dixit,reuoco testamẽtum,quia volo mihi succedere venientes ab intestato. tunc fateor,quòd per verba,venientes ab intestato,viderentur instituti:& secundum testamentum tolleret primum:in quo casu legata relicta in illo testamento,non deberentur,etiam si non essent repetita ab intestato:quia testator reuocando testamentum primum,videtur pœnituisse totius prioris voluntatis:casus est nota.in l. eum qui.§.fina.ff. de his quib.vt indig.& ad hoc alle.Bald.in l. causam quæ.C. de fideicom. intellige, si venientes ab intestato non vocarentur iure testati,sicut dicit Barto.sed iure intestati, sicut est exemplum in l.hac consultissima. §.fina.C.de testa.in quo casu cadit proprie ista cõsideratio:nam in casu nostro,si valet reuocatio,succeditur ex testamento,vt dixi. Non obst. prima ratio suprà allega.quia hic verba non proferuntur enuntiatiue, sed dispositiue,licet per modum causæ:& sic non obstãt allegata in contrarium. ¶ In glos.posita super verbo,posse.ibi:coram duobus testibus &c.ad intellectũ huius glo.doct.cõmuniter distinguũt, quòd aliquãdo quæritur, vtrum valeat declaratio voluntatis coram minori numero testium,quàm requirantur in actu declarato. Aliquando quæritur, vtrũ valeat confirmatio actus inutilis, non adhibito eodem numero testiũ, qui requiritur in confirmatione talis actus. Primo casu sufficit, ꝙ declaratio fiat corã duobus testibus:& idẽ est,si corrigitur error circa aliquã demonstrationẽ,erga personam legatarij,vel rem legatam:ita tenet hic glo.& satis probatur in isto text.& Cyn.& Bald.in l.error.C. de testa. & idem Bal.& Ang.in l.quoties.§.j.j.de hæredi.insti. Si vero agitur de confirmatione actus inutilis,vel de corrigendo errorẽ circa substantiam dispositionis,& tunc illa solennitas requiritur in cõfirmatione vel correctione,quæ requirebatur in confirmatione actus principalis, vtrunq; membrũ probatur in isto tex.& tenet gloss.in l.j.C.de condi.inser.in l. qui ex liberis.§.testa.ff.de bo.pos.secundũ tabu. ¶ Sed contra istam distinctionem opponitur:quia in tex.nostro ponitur exemplũ,quòd non requiritur eadem solennitas,quando testator reliquit legatum sine nomine legatarij,vel non expressa certa quãtitate:in quibus casibus certũ est,quòd legatum erat nullũ à principio,vt l.cùm post.§.gener.ff. de iure dot.& l.quidam referunt.j.de iure codicillo.ergo videtur, quòd ista distinctio non procedat. Respondet Bart.quòd iste tex.debet restringi, quando valet legatum,non expressa certa quãtitate:vt habetur in l.quidam testamento.ff.de leg.j. Sed ista responsio non satisfacit alteri exemplo,videlicet cùm deficit nomen legatarij:& etiã diuinat ad text.vt dicunt hic aliqui Moder. Vnde Rapha.Cu.hic,& aliqui Modern.eum sequentes,dicunt,quòd quæ dicunt in versi.vel minimorũ qualitate.&c. & j.non referunt ad illa duo exempla s.posita, videlicet quòd non fuit expressa certa quãtitas,vel quando non fuit positum nomẽ legatarij:q2 in illis non sufficeret ista suppleri coram duob9 testibus. Et dictionem, etiam,quæ est in text.videtur implicare idem in casibus præcedentib9: respondet quòd implicat,quo ad alios casus,non quo ad alios duos,in qbus non est eadem ratio:sicut in exemplo vltimo loco posito : quinimo dicunt isti,quò ad illa duo exempla videtur responderi tacite negatiue: sed hoc videtur esse valde inconueniens, quòd exemplis minus dubijs expresse respondeat:& alijs,vel nullo modo, vel per tacitam abnegationem respõdeat. Vnde quia ista expositio etiã aliqualiter violat text. & maxime inquantũ restringit distinctionem etiam ad alia exẽpla:ideo possumus dicere subtilius, quòd etiam ad illa exẽpla fit relatio. Et pro declaratione responsionis, præmitto secundùm Bal.in l. qui ex liberis. §.testamento.ff.de bono.pos.secundùm tabul. quòd quando dispositio de se inutilis ita confirmatur, vt agatur ex cõfirmato,& non ex confirmante,tũc dispositio cõfirmans non requirit eandẽ solennitatem, quã requirebat prima dispositio confirmata:sed sufficit minor: & ponit̃ ibi exemplum,quando testamentũ fuit validũ à principio, & ex postfacto fuit irritatũ:quo casu noua volũtas confirmans tale testamentum factũ irritum,nõ requirit eandem solennitatẽ,quæ requiritur in testamento. Modo ad propositum dico, ꝙ licet in terminis nostris etiam testator de nouo addit quãtitatem vel personam legatarij:non tamen agetur vt ex nouo testamento,vel nouo codicillo,sed ex veteri testamento. Et causa est,quia in testamento veteri aliquando saltem implicite & mentaliter erat expressa quãtitas,quæ nunc declaratur,vel ꝑsona quæ nunc exprimitur. Nã in legato quãtitatis cõfuso,seu in legato rei, quæ dinumerat̃ per quãtitatem,omnis quãtitas erat implicite,seu omnis numerus q nũmerari poterat:ergo & iste numerus qui nunc exprimitur, & similiter cùm testator legat fundũ:quia de essentia legati requiritur persona cui legetur,satis videtur exprimere ꝑsonam in genere,q est de forma essentiali legati:sicut dicitur in l.sciẽdũ.& qđ ibi no.ff.de verb.obli. Et ideo isto casu,quia id qđ nunc disponitur,aliqñ inueniebatur prima dispositione,non est absurdũ dicere, quòd ista noua dispositio confirmans ita confirmet actum veterẽ,vt agatur ex eo,non ex confirmante. Ex quo hoc qđ nomine inducitur,aliqñ fuit in prima dispositione:& ideo non requiritur solẽnitas primi actus,per doc.s. alle. Qđ ergo dicitur regulariter,qñ actus est nullus,agit̃ ex confirmãte,non ex cõfirmato, vt l.si qs prior.

prior.j.ad Trebel.& l.& qa.& ibi p Bar.ff.de iurisd.om.iud. debet limitari:nisi dispositio confirmās aliquem, potuerit di ci fuisse expressa in cōfirmato.Pro ista differētia adduco tibi tex.not.& quod ibi per Ang.in l.quoties.§.ij.j.de hære. insti.vbi text.dicit, q̄ si testator faciēdo testamentū in scriptis, re pro dimidia,seu quē nūcupauit pro dimidia illa, scripserit aliquē pro tertia parte hæredem,quē volebat instituere: portio nuncupata quæ nō est scripta, pōt probari p testes: & tñ in testamento in scriptis necessario requirit scriptura. Vnde ergo est, q̄ admittit̄ ista pbatio, & q̄ nō requiritur eadē solennitas in addendo, & supplēdo omissum:quia respicit substantiam dispositionis,pro eo quod est omissum. Certe non pōt esse alia ratio:nisi qa quod fuit dictū tpe testamenti confecti,& p errorē nō fuit positū in scriptura: sed habetur pro scripto,& saltē mētaliter videt̄ cōtineri in testamēto:quia si testator nō errasset,hoc fecisset.Sed cōtra istā sol.facit,qa secundùm istum intellectum sufficiūt duo testes:sed Bal.pòst in §.testamento.vr̄ velle,q̄ etiam qñ agitur ex cōfirmato,nō ex cōfirmante , ad minus requirant̄ quinq; testes:ergo vr̄ q̄ ista opi.nō procedat.Sed pōt rñderi, q̄ ibi cū cōfirmās nullo modo poterat contineri in priori dispositione : & ideo non pōt dici declaratio,sed dispositio simpliciter: pter quod capitur media via,vt nec requirat̄ solēnitas, quæ requiritur in acta principali:nec rursus sufficiūnt duo testes: quia regulariter vltima volūtas requirit ad minus quinq; testes:vt l.fin. C.de codicil.Sed in casu nostro,ista dispositio poterat habere vim declaratiuā ratione supradicta, & ideo sufficiunt duo testes, & qa Bar.tetigit hoc,nunqd adēptio facta in codicillis tollat legatum ipso iure,vel potius ope exceptionis, ideo debes scire q̄ aliqui Moder.hic impugnant dicta Bart.inquātum dicit, q̄ ademptio facta in codicillis tollit legatū ipso iure,& allegāt tex.in l.militis.§.veteranus.ff.de testa. milit.& in l.ex parte.ff.de op.lega.Sed illa iura, si recte inspiciantur, non contradicūt huic opi.nam in §.veteran⁹.ille qui vniuersaliter reuocabat testamentū,vt decederet intestatus, non intendebat codicillati:quod patet,quia volebat etiā reuocare institutionē hæredis,quæ nō pōt reuocari in codicillis,vt Inst.de codicil.§.pe.l.quædam in suo.de condi.instit.sed potius volebat irritare testamentū ex reuocatione nuda solēnitatis factę coram septem testibus. Ex qualitate aūt & modo disponendi in dubio cognoscitur species dispositionis, vt in l.insulam.ff.de prescrip.ver.& in l.j.§.quod ait.& ibi p Bar. ff.de superfi.& plene declarat Bart.in disputatione sua, quæ incipit,publicanus quidā.& in l.cotē.§. qui maxime. Vnde quia voluit reuocare institutionē hæredis,patet q̄ nō voluit codicillari.tex.autē in l.ex parte.minus facit.quia sicut patet ibi,ex verbo,præterijt.legatum nō reuocat̄ ibi ex ademptione expressa,sed ex adēptione tacita,quę resultat ex inimicitijs postea secutis.Pro opi.tamē Bar. adduco tibi casum in l. si quis eū.in prin.ff.de vulg.& pup.vbi patet,q̄ eodē modo reuocant̄ legata in codicillis, quo reuocātur in testamēto pupillari,si sunt facta in testamēto prīo:sed sine dubio in testamento pupillari reuocantur ipso iure:qa cū sit pars testamēti paterni,& fiat simul cū eo,perinde ac si in eodē testamēto legatum datū reuocaret̄,ergo reuocatio fit ipso iure : vt l.j.§. si cōsulto.in ij.rnso.& quod ibi per Bart.ff.de his quæ in testa. delen.Pro ista opi.facit optime text.in l.quidam referunt.in prin.s̄.alle.vbi pbatur,q̄ reuocatio, quæ fit in codicillis,perinde est ac si esset facta in testamento:& sic videt̄ tollere legatū ipso iure:sicut tolleret̄ in secundo testamento.Et illam q.quā s̄.diximus,de eo,qui reuocauit testamentū , quia vult decedere intestatus:adde tex.no.in l.fina.ff. de his quæ in testa.delen.in ver.q veniūt ab intestato.vbi pbatur , q̄ per illa verba,volo decedere intestatus.non videntur instituti veniē tes ab intestato.Et aduerte,quia inueni hodie,q̄ Pau. de Castro in ista l.simpliciter reprehendit opi.Bar.in l.si iure.prę alleg. per eandem l.quam allegaui tibi in illa q. videlicet per tex. in l.militis.§.veteranus.de testa.milit.tu tamen dic opi. Bar. posse saluari in vno casu,vt s̄.dixi.

In testamentis. Hoc dicit:Testes in testamēto debēt esse rogati,q sunt moniti vt intersint actui: & testamentū debet fieri vno contextu. i.nullo actu extraneo interueniēte.¶†No.primò ibi:si tñ ante &c.arg.secundū Ang.& Mod.q̄ si ex formā statuti nō pōt proponi aliqd in vniuersitate certo modo, & vniuersitas sit conuocata illo modo ad vnum negotium, expedito illo poterit moneri vt expediat aliud negotiū. Et ad illū effectum etiam videbit̄ conuocata, qa tm̄ valet monitio facta præsentibus,licet vocatis pter aliud,vt hic vides,quātū vocatio facta de absentibus.ad hoc inducūt etiā Mo.aliq istum tex. ad hoc, q̄ q est psens in iudicio pter aliud negotiū: nam secundùm eos pōt peti à iudice,vt moneat eū vt intersit tali actui: & ista monitio habebit̄ p citatione.Tu vide Bar. q hoc ponit in terminis,in l.furioso.ff.de re iu.& Ang.& Io.de Imo. in l.de vnoquoq;.de re iudi.& Anto.de But.in c.j.extrà, de iudi.& quod singulariter ponit Bal.in l.fi.in fin.C.de sentē. 10 ex peri.reci.¶†Secundò not.ex eodem versic. q̄ idē est monere testē,vt sit psens ad certū actū, & rogare:concor. tex.ī l.qui testamēto.§.fin.s̄.eod.sup quo vide qđ not.Barto.in l. 11 sciendum.ff.de verb.obli.¶†Tertiò not.q̄ illud dicitur fieri vno contextu,qđ fit nullo actu extraneo interueniēte. Et ille dicitur actus pertinēs ad dispositionē:qui licet nō sit de essentia dispositionis,aliquo tamen modo antecedēter vel consequenter pertinet ad ipsius essentiā:& ideo potestas cōcessa super actu,extendat̄ etiā ad huius actus accessoria : vt l.ij.ff. de iurisdi.om.iudi.& l.ad rē mobilē.& l.ad legatū.ff.de procu.& ad materiā vide tex.in l.continuus.in prin.ff. de verb. obli.& in l.reos.in fi.ff.de duobus reis.¶†In glo. ibi posita, in verbo,rogati.pro declaratione hui⁹ gl.quærit̄ vtrū testes q fuerūt psentes in testamēto,in dubio cēseant̄ esse rogati[a], si aliter de hoc non apparet,vel p assertionē notarij,vel ipsorum assertionē testiū:& est quæstio satis vulgaris,in qua cōmunis cōclusio Spe.in titu.de testa.§.j.versi.qd ergo. Dy.& Bar.hic vr̄ esse,q̄ cùm rogitus sit solēnitas extrinseca regulariter,nō præsumit̄,nisi pbetur:vt l.q̄q̄.§.fi.ff.de publ.& in c.j.de rebus eccle.nō alie.in vj.& ita etiā tenet Bar.in l. sciendum.palle.& cōmuniter approbat̄ ista cōclusio,qñ testes nō essent subscripti vel descripti in instrumēto: quia forte non fuit factū instrumentū de instrumento,per tex.in l.diuus.& ibi per Bar.j.de test.mili.Quādo aūt testes se subscripsissent in instrumento, etiā cōmuniter tenetur q̄ ex sola subscriptione psumātur rogati:vt est casus no.in l.Domitius Labeo.j.e. ¶Sed dubiū remanet,quid si testes sunt inscripti p notarium in testamento,& dicūt se fuisse præsentes: ipsi tñ nō subscripserunt.in quo articulo Bal.dissentiēs à cōmuni opi.in l. hac cōsultissima.in prin.C.de test.dicit similiter q̄ testes psumētur rogati,per l.q patit̄.ff.mādat.quasi velit,ex quo testator patitur,testes inscribi p notariū,in suo testamēto videat̄ tacite eos monere & mandare,vt sint testes: & hanc conclusionē sequitur hic Pau.de Cast.addēdo aliā rationē,quę ponitur in Spe.in prin.ver.palleg. quia ex quo notarius asserit testamētum esse factū coram testibus,hoc ipso quòd nominat testamentū implicite,vr̄ noiare omnē solēnitatem, sine qua testamentum nō est testamētū:sicut dicimus in l.sciendū.de ver. a oblig.& in l.j.C. de vsu.q̄ cū notarius dicit stipulationē interuenisse,satis videtur attestari solēnitatem interuenisse stipulationis:ergo sequeret̄ secundū hoc,q̄ hoc ipso,q̄ notari⁹ diceret in instrumēto rē immobilem esse venditā à minore, præsumeret̄ decretū iudicis intercessisse:qa sine illo decreto vēditio nō valet:cōtra l.quāquam.in fi.s̄.allegatā.Et vt intelligas clari⁹ hanc rationē esse falsam,debes scire, vt aliàs dixi, q̄ solēnitas testamēti est duplex:quædā essentialis, sine qua testamentum nō habet esse,nec formam esse:vt institutio hęredis,& cōpletio testamenti:& illa vocatur solēnitas intrinseca. Adde ad materiam istam Bal.in l.j.in fi.ff.de hęre.insti. vbi dicit secundū Odof.q̄ si notarius, qui fecit testamentū, est peritus,similiter testator,tūc præsument̄ rogati: quod dictum licet sit notabile,tñ cōmuniter non tenetur.† Quædā est solennitas probatoria,quæ non requiritur adesse , sed ad probationē actus:& ista est solennitas testiū,secundū Bar. in l.cū quis.C.de iur.& facti igno.Et ista solennitas non vr̄ enūciari implicite,cùm enunciat̄ actus:quia nō est solennitas intrinseca:de qua loquitur l.j.C.de vsur.Bal.tñ per rationē supradictam hanc suam opinionē tenet in rub.C.de fide instr. & in aut̄.rogati.in iiij.q.C.de testi. Quæ ratio nō videt̄ esse sufficiēs:quia licet qñ ego gero actū te præsente ad tuum cōmodum,tu videaris mihi dare mādatū:iuxta no. p Bart.in l. quæ dotis.s̄.solu.matri.hoc non reperitur,q̄ quāuis ego patiar me scribi in instrumēto ad fauorem tui, & tu similiter patiaris me inscribi , ego videar tibi dedisse mandatū in primo casu,q̄ in secūdo, pter ipsum factū:qđ ego facio ad tui cōmoditatem:& ideo verior videt̄ cōmunis opinio, quā approbat Nico.Mata.& Io.And.solēniter in rub.de fide instru. in vltima col.in addi.Specu.De notario aūt certius est,secundū cōmuniorē opi.q̄ si in subscriptione attestat̄ se scripsisse instrumentū, & publicasse,psumit̄ esse rogatū:secundū gl.notabilē,in aut̄.de tabel.§.nos aūt.& de rogitu notarij, vtrū p eo psumat̄,vide quod notat Ange.in cōsi.suo lxxiiij.sup quo vide quod solēniter ponit Ang.q hoc optime declarat ī cōsi. suo cclxx.Et vtrū notarius possit petere à iudice,vt exami-

[a] ¶Rogati.Vide eundem in l.Domiti⁹. s̄.eodē.& quod ibi dixi in apo.

nentur testes, qui reducant sibi ad memoriam id, de quo fuerat rogatus: vide Bar. in l. fina. ff. de tabu. exhiben. & in l. si qs ex argentariis. §. prętor ait. ff. de eden. ¶ Et ad materiam vide bonum textum, quē ibi pōderat Bald. ad hoc in capitulo primo, de allodiis. vbi probatur, ꝙ vbi monitio requiritur in aliquo actu, debet probari: quia non præsumitur. Vnde quia rogitus testiū nihil aliud est, ꝙ ipsorū aduocatio vel monitio, videtur ꝙ non præsumatur. ¶ In glo. vltima, ibi: quid si in testamēto. hæc gl. decidit multū notabiliter, quid quādo cōtractus fit vnà cū testamento, & in ipsa confectione: circa quod doc. communiter vsq; ad Bal. sunt secuti, prout dicit glo. Sed Bal. distinguēdo, quā distin. cōmuniter approbāt Mod. dicit quòd aut contractus, qui fit vnà cum testamento aliquo modo pōt pertinere ad testamētū, quod pōt esse tripliciter. ¶ Primo modo quādo ex ipso actu testādi resultat quidā contractus, vel quādo sicut cùm hæres disponit in testamēto suo de hæreditate sibi delata: nā per hoc videtur ipsam adire: vt l. si auia. C. de iure delib. quē tex. Bar. adducit ad hoc in l. cùm quis decedēs. §. codicillis. j. de leg. iij. vel quia testator transit de vltima voluntate ad contractum, hoc modo, quia dicit, si non valet iure testamēti, valeat iure donationis inter viuos. Vel quia vnam rem suā in testamēto ex parte legat, & ex parte vēdat eidem personæ: & tunc semper valet cōtractus coniunctus cum confectione testamēti: quia non dicitur esse actus extraneus. Aliquando contractus, qui fit simul cū testamento, nullā habet depēdentiam vel coniunctionē cum ipso: & tunc contractus quidē valet secundū eum, sed testamētum nō valet: quia contrahere est actus extraneus ab actu testandi de se: vt l. verba gesserunt. ff. de ver. signi. Vnde imputet sibi testator, qui non seruauit dispositionē legis: & cū ista opi. transit hic Ange. & Io. de Imo. & aliqui Mod. & videtur esse probabilis ratione præmissa. Pro qua facit optime, quod no. glo. & Bal. post eū in l. testamentū. in fi. C. de test. Et adde ad prædicta qđ addit singulariter Io. And. in c. quāquam. de vsu. li. vj. vbi dicit, ꝙ si testator mandat restitui certā quantitatē per executorē pro male ablatis: & extunc cōstituit eum procuratorē in rē suam, ad exigendū dictas quātitates à suis debitoribus inuitis: ista dispositio trāsit in contractum inter viuos: & quantū ad hoc, efficitur irreuocabilis. Secundò addit tex. notabilē, quē ibi pōderat Bal. ad hoc, in l. impuberē. §. quod liberti. ff. ad l. Corne. de fal. vbi probatur secundū eum, ꝙ pœna quæ imponitur cōmittenti falsitatē in testamēto, habet locū in cōmittente falsum in contractu, qui admiscetur testamēto, & fit simul cum eo. Tertiò adde tex. no. in l. sicut. §. venditionis verbo. ff. qbus mo. pig. vel hypo. sol. quod no. Bar. declarās illā l. in l. cū quis decedēs. in prin. ff. de leg. iij. vbi probatur, ꝙ non solū in testamēto pōt fieri contractus à testatore, per quē acquiratur alteri: sed etiā ab altero, per quē acquiratur testatori: vt si aliquis cōsentit testatori, ꝙ legat rē sibi obligatā: quo casu inducitur remissio pignoris: & sic donatur in fauorē testatoris, vel eius hęredis. Quartò adde tex. nota. quē ibi ponderat Bar. ad hoc, in l. vnum ex familia. §. si de Falcidia. ff. de lega. ij. vbi probaṫ, ꝙ electio quā quis debet facere de persona alicuius nominati in alterius testamēto, pōt fieri in vltima voluntate: & hoc generale est, vt s. dixi, in omnibus actibus inter viuos, qui depēdent à voluntate ipsius testatoris. Sed relinquitur in ista materia vna dubitatio subtilis, videlicet nunquid si testator instituit aliquē hæredē: deinde subiicit, & si non valet vel valebit ista institutio iure testamenti, valeat iure donationis inter viuos: ista donatio taliter facta possit reuocari à testatore, si faciat secundum testamentū. Super quo debes cōsiderare duos casus: nam aliquando ista clausula adiicitur institutioni, aliquando adiicitur alicui legato particulari. Primo casu Bald. hic, & in l. ex testamēto. C. de fideicommis. quem allegant hic aliqui Moder. videtur dicere, quòd donatio ista pōt reuocari reuocando totum primum testamentum: secus si testator velit reuocare donationem solam, stante primo testamento: & hoc addit Baldus in d. l. ex testamento. Mouetur, quia si diceremus, quòd donatio ista non possit reuocari per reuocationem primi testamenti, sequeretur quòd testator abstulisset sibi liberam testamenti factionem, & fecisset pactum de successione futura: quod non valet: vt l. pactum. C. de colla. et l. hæreditas. de pact. conuen. facit optime quod trahit Bar. reprehendendo Dy. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. oblig. & in l. si quis in prin. testa. de leg. iij. Vnde ne testator videatur elegisse viā reprobatā à iure, dicemus ꝙ donatio sit reuocabilis ex mēte testatoris in vnū casum, qñ. s. testator vellet cōdere nouū testamentū. Io. de Imo. hic dicit simpľr, ꝙ adiectio istius clausulæ est nulla ī hęreditate: qa inducit pactū futurę successiōis: vt dictū est: & sic nullo casu pōt valere secūdū eū: q aut testm̄ tenuit, & non habet locū ista donatio: aut testm̄ non valet, aut irritatur postea: & tūc remanet ista donatio nulla ratione supradicta, quia est pactū futuræ successionis. Sed tu aduerte, ex quo istud pactū est irreuocabile etiā ex præsumpta mēte defuncti, & aliquo casu reseruat testamenti factionē, nō habet locū ll. allegatæ per eū: quià hoc pacto nō impeditur libera testamēti factio. Et pro intellectu huius casus & sequētis, aduerte vltra doc. quia ex quo ista donatio inter viuos est irreuocabilis, aliquo casu ad voluntatem donatoris, nō videtur stare in propria specie sua: sicut eñ pactum appositum in donatione cā mor. qđ non possit reuocari aliquo casu, dicitur esse contra substantiā contractus: & transit dona. cā mor. in donationē inter viuos: vt l. vbi ita donatur. ff. de dona. cā mor. ita ecōtra si donatio inter viuos ex voluntate donantis præsumpta aliquo casu possit reuocari ꝑ donatorem: ista erit qualitas adiecta cōtra substantiā contractus: vt l. perfecta. C. de donat. quæ sub mo. ergo transibit in donationē causa mor. quia ista verba valeant iure donationis inter viuos, possunt aliquo modo adaptari ad donationē cā mortis, inquātū. s. donatio cā mortis habet formā cōtractus: vt traditur in l. Seia. ff. de dote prælega. & in l. mortis. in fin. ff. de dona. cā mor. & sic censetur dispositio vel donatio inter viuos, quo ad hoc. Ex hoc sequiṫ, ꝙ ista donatio pōt reuocari, etiā si nō fiat nouū testamentū: quia qñ donatio cā mortis fit in testamento vel codicillis, cū pacto ꝙ nō possit reuocari, nisi in vnū casum, nihilominus ex pœnitentia expressā poterit indistinctè reuocari: qa ex quo est facta in testamento, assumit naturam vltimæ volūtatis, in qua fit: secus esset, si esset facta de per se: ita distinguit singulariter Barto. & ibi est glo. not. in l. si alienam. ff. de don. cā mor. Vnde licet reuocatio fuerit reseruata in vnum casum duntaxat. s. si mutabit testamentum: ratione tamen prædicta in omni casu expressa pœnitentia poterit reuocari. Secundo casu principali, quando ista clausula apponitur legato particulari. dicit hic Io. de Imo. sub dubio forte, quòd tunc ista donatio valebit, nec poterit reuocari aliquo casu: quia per eam tollitur libera testamenti factio, cùm testator possit testari in aliis rebus. Sed alia ratio magis vrget, quam ipse nō vidit: per quam Bald. tenet oppo. in l. sancimus. in fin. C. de testamen. per istam clausulā tollitur quodāmodo potestas reuocandi legatum contra substantiam ipsius legati, & vltimæ voluntatis: quæ est ambulatoria vsq; ad mortem: vt l. cùm hic status. in prin. de dona. inter vir. & vxo. Vnde videtur, ꝙ quasi sit adiecta vel in fraudem, vel contra substantiam vltimæ voluntatis. Sed melius est dicere, ꝙ est adiecta in fraudem: quia testator videns ꝙ nō poterat legare cum ista adiectione, ꝙ non liceret eum pœnitere suæ voluntatis: vt l. diui. §. licet. j. de iure codicil. & l. si quis in prin. testamēti. de leg. iij. per indirectum hoc videtur voluisse facere, volendo ꝙ valeat iure donationis. Bal. tamē multū singulariter in c. j. §. si quis defraudato in vicē l. commisso. facit in hoc differentiā: quia si testator ita dicit, lego talem rē, & nō me pœnituerit legati, dono inter viuos: ꝙ ista forma non valet, quia videṫ facta in pœnā pœnitentiæ. si autem testator primo legat, & postea dicit, & siue reuocauero testamentum, siue nō, valeat iure donationis inter viuos: ista donatio valet, quia cū fiat in omnem euentū, non videṫ apponi ad impediēdū reuocationē vltimæ volūtatis. Quæ doctrina non transit sine dubio: si eñ volebat testator simpliciter donare rē, & in omnem euentū, quare incœpit prius à legato. nisi forte dicas, ꝙ per ista verba tolliṫ electio legatarii, vtrum velit rem ex legato, vel ex donatione: vt dicit tex. in l. nam ad ea. de condi. & demon. & bene facit text. in l. recusare. §. si Titius. ff. ad Treb. hęc tamen forma, vt dixi, non caret suspitione fraudis. † Dicit ēt hic pro cōplemēto materiæ Io. de Imo. ꝙ si testator in testamento confitetur se debitorem alicuius illo præsente, & acceptāte, ꝙ hic in vltima voluntate miscetur contractus siue actus inter viuos, videlicet cōfessio probatoria, quæ non posset reuocari[a] per testatorē: & fuerunt ista verba Barto. in l. cùm quis decedens. §. codicillis. ff. de lega. iij. Si autem confessio fuisset facta absente parte, tunc posset reuocari, & haberet vim relicti. & hoc est indubitatū de iure ciuili, per leges allegatas per Bartol. in dicto §. codicillis. Sed de æquitate canonica Bald. dicit in l. generaliter. C. de non nume. pecu. quòd confessio ista præiudicat, & non potest reuocari, per ea quæ habentur iij. q. vij. c. quoties cordis oculus. Sed in l. j. de fal. cau. adiect. leg. & in aut. similiter. circa prin. C. ad leg. Falc. restringit istud dictum, quando confessio emanat super criminibus pertinentibus ad forum ecclesiasticum: verbi gratia, super vsuris certis vel incertis, per gl. præallegatam. Sed contrarium tenet Ioā. And. in titu. de in

stru.

[b] ¶ Reuocari. Adde Bart. in consi. incip. pone quidā confitetur. vbi tenet quando fiat præsente parte, scilicet creditore, & non.

stru.edit.§.nunc vero aliqua.versiculo,& scias.vj.qō.iij. vbi expressevoluit,ꝙ etiā isto casu talis confessio habeat vim re licti,& posset reuocari:& hoc etiam tenuit Bald.in l. si quis ex argētarijs.§.ex hoc edicto.circa prin.ff.de eden.& hocvidetur veri⁹,per leges allegatas in dicto §.codicillis.& ꝓpter naturam vltimæ voluntatis,in qua testator in dubio nō præsumitur velle contrahere, si forma actus repugnat.quam rationem assignat Barto.in d.§.codicillis.in alia quæstione.& per hoc limitatur singulariter,quod dicit notanter Ioā.And. in c.si cautio.extrà,de fide instru.vbi voluit,quòd confessio facta parte absente, semper valeat & probat, quando fit ad exonerationem conscientiæ:nam hoc est verū,nisi talis confessio fiat in testamēto:quod semper tenebis menti. Et quia s.dixi,quia ista reseruatio potestatis reuocandi donationem in casu quo testamentū totum reuocaretur,faciebat istā donationem transire in istam donationem causa mortis:dicit ꝙ illud procedit, quando ex tacita voluntate defuncti videtur facta ista reseruatio:sicut dicit hic Bald.& Moder.sed si reuocatio ista non fieret ex præsumpta voluntate defuncti, sed quia donatio non valuit in istum casum,sicut sentit Bald. in l.ex testamento.preallegata.tunc forte posset procedere doctrina sua ibi,quòd in alijs casib⁹ donatio ista nō posset reuocari:quasi vtile per inutile non vitiaretur, & donatio valida remaneret donatio simplex inter viuos: super quo tamen esset cogitandum.

SVMMARIVM.

1 ☞Exceptio excommunicationis non admittitur contra iudicem pro irritanda sententia.
2 Famam & communē opinionem ad probandum sufficit opinio maioris partis populi vel viciniæ.
3 Testis infamis repelli potest officio iudicis parte non opponente.
4 Potest quis vt testis signare testamentum anulo alieno.
5 Notarius vti non potest signo alterius, sed debet vti signo proprio.
6 Cùm duæ qualitates requiruntur copulatiuè ad dispositionem,non sufficit quòd adsit vna sine altera.

AD testium. Hoc dicit, vsq; ad §. si ab ipso.Pater & fili⁹,& plures eiusdem potestatis possunt esse simul testes in testamento: & conditio testis,vtrū sit habilis vel nō,inspicitur tempore adiecti testamenti.¶ In glo.in ver.cōditionem.ibi:verè vel putatiuè. ex illo tex.qui allegatur hic in glo.videlicet ex l.j.C.de testi.dicit Bar.ibi,& hic,ꝙ quando quis vult reprobare testem instrumentarium,non sufficit ꝙ articulet,ꝙ ille testis erat infamis tempore instrumēti cōfecti:sed est opus ꝙ dicat, quòd ita habebatur & reputabat̃ cōmuniter ab omnibus.Contra quā doctrinam insurgūt hic doct.Moder.referentes dicta Franc.de Rampo.in l.j.C.eod. & arguunt sic contra istud dictū:sicut sufficit libellū concludere præsumptiue,vt l.omnes.§.Lucius.& ibi per Barto.ff. quæ in frau.credi.ita videtur ꝙ sufficiat exceptionem vel articulū cōcludere præsumptiue,quia reus in exceptione actor est:vt l.j.& ibi not.ff.de exce. sed ille qui excipit teste fuisse infamem vel seruum tempore instrumenti,satis videtur excipere & articulare de sua inhabilitate:prout est inhabilis de iure,vt ꝓbabo:ergo videtur quòd ista exceptio sit sufficiēs, quòd fuit ita,sic videatur excipere ipsum: quia dicitur præsumptiuè esse talis,licet aliquo casu inueniatur contrarium. casus est nota.quem ibi ponderat Barto.ad hoc in l.quoties. ff.si quis cau. & tenet Innocen.in c.præterea.de dila.& Bar. in l.ij.circa princip.ff. si quis in ius voca. non ierit.vbi dicit, ꝙ si aliquis citatur die feriata,ista citatio dicitur notoriè nulla,& facta in casu nō permisso:quia regulariter quis nō pōt citari,vt cōpareat die feriata: sed seruus regulariter non pōt esse testis in testamento:vt l.qui testamenti.§.seruus.s.eodē. ergo licet aliquo casu possit esse testis,puta cū cōmuni opi. quando habetur pro libero,nihilominus quia regulariter nō pōt esse testis in testamento alio non probato.satis enim erit probare & excipere,ꝙ aliquis erit seruus vel infamis tempore testamenti.¶ †Contra quam doctrinam videtur esse decisio singularis Ioan.Andr.quam sequitur ibi Anto. de Butr. in c.fraternitatis.extrà,de testi.vbi dicit,quòd si aliquis ad irritandum sententiam iudicis excipit & articulat,ꝙ iudex erat excōmunicatus:ista exceptio & probatio facta super ista, non releuat excipientem,nec debuit admitti: quia non omnis excōmunicatus prohibetur esse iudex[a], sed ille qui publice habetur pro tali:vt in c.ad probandum.extrà,de re iudic. quæ qualitas per simplicem positionē excōmunicationis nō videtur deducta. Præterea non videtur verum simpliciter id quod dicunt Moder.ꝙ seruus sine alia qualitate sit prohibitus esse testis in testamēto:sed cū qualitate, si ita habetur & reputatur. Vnde qđ deficit in §.seruus. suppletur per l.j.C. eod. Sed vbicunq; aliàs vna certa qualitas requiritur adesse alicui dispositioni,illa debet allegari & ꝓbari: vt l.Fulcini⁹. §.j.& ibi per Barto.ff.ex quib.cau.in pos.ea.& l.Titius.j. de testa.mil.& per Barto.in l.ex facto.in princip.j. de vulga.& pupil.& prout in c.licet causam.extrà, de prob. ergo sequit̃ quòd non fuit sufficiēs opponere de seruitute vel infamia nō qualificata:& sine dubio exēplum iudicis excōmunicati,qui non repellitur à iudicando,nisi sit publice excōmunicatus, verum est:vt dicunt Ioan. Andr.& Barto.qui ponit etiam hoc exemplum in l.j.C.eod. Sed in exceptione infamiæ vel seruitutis,quæ opponitur cōtra testem,fortè opin.Moder. pōt defendi:quia lex non requirit, quòd seruus vt repellatur à testimonio,debeat reputari pro seruo:sed sufficit simpliciter veritas istius qualitatis,quòd sit seruus:nisi quando reputaretur & haberetur pro libero:pōt em̄ cōtingere, ꝙ aliquis est verè seruus:& tñ ꝙ non reputatur pro libero, nec pro seruo: vel quia homines loci nihil sciunt de sua conditione, vel qa dubitant in quo statu sit,vel quia quidam affirmant,& quidam negant.& sic in neutra parte est cōmunis opi. In hoc ergo casu licet non probetur seruum cōmuniter haberi pro seruo,non est dubium quòd si probabitur vere eum fuisse seruum tempore testamenti,non admittetur in testem, per regulam positam in §.seruus.qui nō contradicit.l.j. præalle.in isto casu:quia loquitur quando quis communiter habeatur pro libero. Ex his patet,quòd lex simpliciter & absolutè, siue regulariter ad repellendum seruum à testimonio, non requirit,nisi qualitatem seruitutis:& ideo qui probauit testem esse seruum, videbatur satis probasse eum esse inhabilem:nisi contraria qualitas probetur, quòd habebatur pro libero. a Sed quæritur,quia text.in l.j.præallega.dicit quòd debet haberi pro libero omnium opinione,nunquid sufficit eum haberi pro libero à maiori parte ciuitatis vel loci:licet non habeatur ab omnibus ? Super qua quæstione dicit solenniter Guil.in Specu.in titu.de teste.§.j.versicul.item quod est seruus.& versi.quod si à maiore.quòd sufficit eum reputari ꝓ libero à maiori parte:& hoc sequitur hic Ange.ex cuius dicto singulariter not.quòd quamuis ex l. dispositione requiratur opinio vel consensus omnium;sufficit tamen opin.vel consensus maioris partis:& hoc est quod dicit Bartol.singu. per illum tex.in l.quæcunq;.C.de omni agro deser. lib.xj.si b cut diximus quòd factum à maiori parte vniuersitatis, videt̃ factum ab omnibus:vt l.quod maior.ff.ad municipa.Sed istā doctrinam reprehendit hic Ioan.de Imol. dicens quòd cùm tex.in l.j.præalleg.requirat consensum omnium,non est recedendum à verbis:vt l.non aliter.cum similibus.ff.de lega. iij.præsertim quia est quod imputetur testatori vel contrahēti,qui posuit se in dubio,cùm posset adhibere testem alium, qui esset indubitanter habilis:argum.c.iubemus.& quod ibi not.extrà,de spon.Non obst.l.quod maior. cū concor. quia loquitur in actibus vniuersitatis, in quibus ad commodū vel præiudicium vniuersitatis maior pars repræsentat omnes:sed hic non agitur de commodo vniuersitatis, vel incommodo: sed de validitate actus cuiusdam tertij. Tu dic secure,quòd opi.Spec.est vera:quia communis opi. regulariter probatur ex opinione maioris partis, sicut est fama, licet omnes de loco vel vicinia non ita opinentur.Casus est in leg. si quis partem.in principio.in versicu.plerisq;.ff.ad Macedo.& in l. cùm quædam.§.quid dicitur.in versicul.multorum.j.de acquirenda hæredita.vbi Bartol. in oppositum punctaliter adducit l.j.C.de testamen.& quamuis ibi non determinet clare quæstio.tamen determinat eam in lege,de minore.§. tormenta.ff.de quæstionibus.vbi concludit post gloss.in l.iij.§. 2 eiusdem quoq;.ff. de testib. †quòd ad probandum famam[b] b & cōmunem opi.sufficit opi.maioris partis populi vel viciniæ,secundùm diuersos casus. Et licet ad hoc alleget ibi l.qđ maior.cum materia sua est vera per duo iura suprà allegata. & ad materiam vide quod not. Innocē.in c.veniens. & in c. quod per nouale.extrà,de verbo.significa.¶ In gloss. posita super verbo,contigerit.ista glos.ad intellectum huius legis, & ad solutionem contrarij.l.notionem.§. instrumentorum. ff.de verb.significa.in effectu vult, quòd si sit mutata conditio testium post testamentū factum,per hoc non irritetur testamentum:nec deficiat solēnitas ipsius.Sed tñ si testamentum habeat probari in iudicio per testes,concedit qñ inspicie

a ¶Iudex. Adde do. Ma.Soci.in cōsi.x. xxij.inc.ex his quę superius.vers.& ex ipsa. in fin.in j. parte.quòd sentētia lata à iudice excōmunicato, qui cōmuni opin. habeatur pro legitimo, valet.

b ¶Famā. Vide eundem Are. in consil. lxxiij.& Fely.in ca. cùm causam.in fin. iij.col. & remissiuè in c.cū oporteat.in vj.col.in prin.de accu.& Firmanum in suo aureo repertorio. versicul. fama. versicu.xiij.

tur tempus depositionis: ita quòd si illo tempore testis sit inhabilis, non possit probare veritatem testamenti. Sed ista solutio secundùm doct. est valde inutilis: quòd si testamentum sit solenne in se, & tamē non posset probari eius veritas: quia secundùm hoc testamentum non haberet effectum. Vnde alij intelligunt istum tex. vt etiam refert gloss. in l. j. C. eo. quando de testamēto constabit per instrumentū publicū: vel quā do partes fatebantur de veritate testamenti: sed negabāt illud esse solenne. Sed qa istę solutiones nimis restringunt literā, q̄ simpliciter videtur loqui de testamento in scriptis, in quo testes debent recognoscere signa sua: vt patet ex principio tex. ibi: cùm significarent &c. ideo Iaco. de Are. & Dyn. quos sequitur Bart. simpliciter dicunt, quòd quando testis fuit habilis tempore quo pro solennitate fuit adhibitus ad actū: licet postea mutetur eius conditio, nihilominus valebit eius testimonium, per istum tex. Quòd ergo dicitur cōditio testis inspici tempore depositionis, vt l. iij. §. causæ. ff. ad Carbo. & l. quoniam liberi. C. de testi. & in d. §. instrumentorum. intelligitur in teste, qui non fuit adhibitus ad solennizandum actū. Ex hoc arguit hic Bar. quòd notarius depositus ab officio potest perficere vetera instrumenta, & publicare, licet noua non possit conficere. super qua vide quod solenniter tradit Bar. in l. Barbarius. in vltima charta. ff. de offi. præto. vbi hoc idem tenuit: & idem Ange. qui latius hoc prosequitur in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. Quòd autem si notarius mutet cōditionem in melius, per quam tamen efficitur inhabilis à notariatu, vtrum possit vetera instrumenta perficere: vide notabiliter per Bar. in l. j. §. si pœnis. ff. de tabu. exhib. & Bal. in l. nec paternus. C. de oper. liber. & Ang. in l. prętor. ff. de eden. Sed Ioan. de Imo. hic nititur defendere opi. glo. & multipliciter impugnare ista dicta: & maxime quandam doctrinā Bal. qui hic dicit, quòd quando constat testes fuisse rogatos tempore actus gesti: tunc quia persona eorum videtur approbata à partibus, mutatio conditionis non nocebit testi. allegat tex. notabilem cum glos. in auť. de testi. §. & licet. in fine. nam dicit ipse, cùm iura simpliciter dicunt, quòd in teste attenditur tempus testimonij ferendi, simpliciter debet intelligi, nec restringi isto modo: vt dicunt doc. & ad istū text. respondet dupliciter. Primò, quòd potest intelligi quando constabat de veritate testamenti, vel per instrumentum publicum, vel per confessionē partiū. sed ista solutio est contra arg. suum: quia etiā iste tex. simpliciter loquitur. Secūdò ipse dicit posse intelligi hūc tex. quòd tempore medio inter testamentū & dispositionem, non debeat attendi: vnde dicit text. quòd tēpus mortis non est attendendum: quia videtur mediū inter testamentū & depositionem testimonij: sicut dicimus in simili in l. alienā. §. in extraneis. j. de hęredi. institu. Sed si ista expositio est vera, tunc quæro quare magis facit mentionē de tēpore, quàm de toto reliquo medio tempore: nam ista extrema testamentū & depositionem testis, omne tēpus est medium pariformiter, siue consideres tempus à testamento ad mortē exclusiue, siue cōsideres tempus mortis, siue tempus quod est inter mortem & depositionem. Vnde quia iurisconsultus simpliciter loquitur de tēpore mortis, ex hoc datur intelligi, quòd nō voluit sentire hoc: sed ideo posuit tēpus mortis, quia cōmuniter post mortē solent testes incontinenti aduocari ad recognoscē dum subscriptiones suas. Et quòd hoc sit verū, patet: quia licet primò dicat de tēpore mortis, postea dicit generaliter, in fi. si qd postea eius contingerit. quæ verba possunt cōprehendere & tempus depositionis. Ad tex. in §. licet. allegatum per Bal. ipse respondet optimè, vnde nihil est addendum: sed solùm declarandum est vnum, videlicet quòd alia quęstio est, quando testes sunt inhabiles tempore quo actus geritur, & quæritur, vtrum quia cogantur à partibus personæ eorum videantur approbatæ, tam in testamēto, quàm alijs dispositionibus, Et ad istam quæstionem vadit proprie tex. & glo. in illo §. licet. de cuius intellectu plene scripsi, in l. qui testamento. §. j. s. eo. quibus dictis adde quod tradit hic Ioan. de Imo. ¶ Et alia quæstio est, quando testis tempore actus confecti erat habilis: & postea mutata est eius cōditio: & de ista quęstione nunc agitur, in qua nihil prodest approbatio partium: quia partes non videntur approbare personas respectu defectus futuri, & postea contingentis: vt dicit Io. de Imo. & bene allegat text. in c. nulli. de elec. lib. vj. & in c. insinuante. de offi. deleg. tu vide text. in l. vtilitatem. & in l. in confirmando. ff. de confir. tut. & in l. liberto. §. Lucius. ff. de annu. lega. & in l. non distinguemus. §. cùm quidam. ff. de arbi. & in l. tres tutores. §. fina. ff. de admini. tuto. Alia ergo ratione approbanda est opi. Barto. & aliorum, quàm ex tacita approbatione partium, maxime quia illa in testamento nullo modo habet locum: vt plenę declaraui in l. qui testamento. præalleg. & quia responsiones prædictę forte nō sunt omnino securę ad istum tex. ideo Io. de Imo. hic licet dicat posse defendi opinionē gloss. tñ ponit aliū nouum intellectum ad istā l. videlicet ꝙ ideo mutatio cōditionis hic nō nocet: quia tex. iste loquit̃ in testamento in scriptis, in quo testes testificātur solū de facto suo, videlicet se subscripsisse & signasse: sed in facto proprio etiā seru⁹ est testis idoneus, vt l. interrogati. C. de proba. ergo licet iste fuerit effectus seruus, potuit recognoscere & testificari de facto suo: quæ dicta minus possunt defendi q̄ opi. glo. Primò, qa iste tex. non loquit̃ solū de mutatione status libertatis in seruitutem: sed simpliciter de quacunq; mutatione, q̄ contingit testi: cur ergo restringat istū tex. ad vnam speciē mutationis nō video. Præterea seruo nō creditur de facto suo, nisi in subsidium & in tormentis: vt l. serui responso. & ibi est glo. not. ff. de testi. & in l. cū ꝓbatio. ff. de probat. Præterea text. in l. hac consultissima. C. de testa. vult quòd testator debeat corā testibus exprimere, ꝙ scriptura, quam offert, est suum testamentum: ergo etiā in testamento in scriptis habet aliquid probari, quod non pertinet ad factum serui. Pro opi. autem Dyn. & Barto. quæ videtur verior, adducitur text. not. in ca. j. an testes qui desierunt esse pares, admitti debeant. vbi probatur, ꝙ si tempore inuestituræ factæ de feudo testes adhibiti erant pares curiæ, coram quibus debet fieri inuestitura: licet postea tempore testificatus non sunt amplius pares, nihilominus admittentur ad testimonium: & sic patet, quòd attenditur tempus adhibitionis in testem, licet postea inhabilitas superueniat. Sed ad istum tex. respondet hic Io. de Imol. quòd ibi fit mutatio in statum, per quē non præsumitur diminuta fides testis: sed secus est in seruo vel infami. & hanc responsionem approbat Bald. exprese, qui sequitur gl. hic positam, in c. præallega. Hanc opinio. videtur sequi Innocē. not. in c. quia ex. de pact. libro vj. quam sequitur Specula. in titu. de instru. edit. §. instrumentū. versi. quid si testis. & Ioā. Andr. in nouel. in c. decernimus. de senten. excō. libr. vj. vbi dicunt, quòd si testis tempore instrumenti, in quo fuit adhibitus, nō erat excommunicatus, si postea excōmunicatur, valebit quidem instrumentum, tanquam solenne: sed si eius veritas reuocetur in dubium, testis excommunicatus tempore depositionis non poterit deponere: & hanc opi. sequitur no. Ang. in l. si quis ex argētarijs. §. j. ff. de eden. vbi dicūt, ꝙ quāuis notarius depositus ab officio, possit vera instrumēta conficere: si tñ instrumentum reuocatur in dubiū, nō poterit deponere & testificari pro instrumento: qa tpe depositionis est infamis, licet notarius videat̃ rogatus non solū vt notarius, sed vt testis: secūdum Bar. in l. Domiti⁹. s. eo. Sed pōt dici saluando cōmunem sñiam hic, ꝙ spāle sit in excōicato, vt inhabilitas postea supueniens impediat eū à testificādo, ꝑpter periculum cōmunionis, & ꝑpter vitandū peccatū: & hoc sentit Spe. in ver. ꝑalleg. & ꝓcedenti. nā in illo ver. dicit de excōmunicato, id qd̄ suprà dixi. tñ in versi. præcedēti, de infami. dicit oppositum: & sic relinquitur cōclusio in effectu, ꝙ attēdi debet temp⁹ ipsius testamēti, vel instrumenti confecti, & non tempus depositionis: quicquid dixerūt Ang. & Bald. in locis præallegatis: vbi aūt testes non essent adhibiti pro solēnitate actus, qualitas præcedens depositionem vel sequēs regulariter non attēditur, vt probatur iuribus suprà alleg. fallit nisi mutatio conditionis fieret in fraudem, vel ab eo qui vult producere testes, vel ab eo contra quem ꝓducitur. ¶ De primo ponit exemplum Bal. in l. nihil. in prin. s. de inoffi. testa. de patrono, qui expellit famulū, vt possit testificari, qui aliàs non impediretur testificari: licet ante testificatum fuisset famulus, dummodo nunc nō esset[a]: vt plene tradit Io. And. in addi. Spec. super rubrica, de test. & in c. sicut. de verborum significatione. lib. vj. in nouellis. & Bal. in l. j. C. de epis. & cle. Exemplum de secundo, quando accusatus mota lite, vel iam præparata, accusat testem criminaliter, qui poterat probare contra eum. nam præsumitur hoc fecisse in fraudem: & ideo non attenditur, quòd nunc testis præsumatur eius inimic⁹[b]. casus est not. & ibi ponit Barto. in l. j. §. si seruus. ff. de quęsti. & plene dissentit Bald. in autenti. si dicatur. C. de testi. & idē esset, si ante motam litem posset probari ex cōiecturis, quòd à reo accusando esset acquisita causa inimicitiæ, vt testis impediretur testificari: vt colligitur ex his quæ tradit Bartol. in ca. l. in §. cùm quis. Et ad hoc vide quod notat Baldus in l. ij. §. sed si agant. ff. de iudic. & in lege secunda. §. illud. ff. si quis cautio. De tempore autem seu habilitate, vel inhabilitate superueniente post depositionem factam, habes glossam notabilem hic, quæ dicit, quòd illud nō attenditur: & aliā allegat Bal. in auť. de testi. §. si vero odiosus. in versic. non adsit. tu vide

a ¶ Non esset. Pro quo vide Fely. in c. in literis. de test. in iij. col. versicu. illud autem.

b ¶ Inimic⁹. Pro qua materia vide tu Fely. plene in c. inquisitionis. §. tertiæ dubitationis. post pri. versi. iij. not. de accusa. vbi quæ inimicitia repellit quem à testimonio: & an ad testem repellendum satis sit probare, ꝙ habet causam odij capitalis, licet odiū non ostendat, vide eum in c. cùm oporteat. in iiij. col. versic. circa istud. cū pul. seq. & in vj. colū. versic. item vide Innocen.

tu vide Barto.& Bal.post eum in l.finiti.§.j.§.de his qui not. infam.Sed relinquitur quod tangit hic Barto.in fine, quid si testis est inhabilis tempore iuramenti, & post est habilis tempore depositionis,vel ecōtra? Super quo vide mercurialem solennem Ioā. And.qui optimè distinguit in regulā, factum legitime.de reg.iur.& Ant.de Butri.& Moder.in cap.testimonium.[a]extrà,de testi.Et tene menti quandam gloss.notabilē in auten.de testi.§.primo.in versicu.latores.quam allegat hic Bal.qui dicit,quòd inter infamem ab vna parte, & seruum & impuberem ex alia, est differentia: quia serui & impuberes repellūtur à testimonio ipso iure:sed infamis,vel inimicus,vel pauper repelluntur officio iudicis:supplet Bal.hic,vel ope exceptionis,ex qua glos.hoc simpliciter notant Modernio. hic, sed tu habes notare duo.¶ †Primò,quia testis infamis potest repelli officio iudicis,pte nō opponente:quod procedit,quādo ex actis liquet iudici ipsum esse talem: & hoc dicit gl. notabilis in versicu.quærendum.secunda quæstio. prima.capi. in præmissum. quam sequitur Ant.de Butri.in capitulo,pastoralis.extrà,de exceptio.sicut dicimus, quòd iudex ex officio repellit inhabilem accusatorem, quando hoc constat sibi ex actis, secundùm gloss.secunda quæst.septima.capi.alieni. & in cap.nulli.[b]extrà, de accusatio.Facit optime tex.& quod ibi per Angelum, in l.quos prohibet.ff.de post. Hoc tamen non transit sine dubitatione,quia Anto.de Butri. vt aliàs dixi,tenet oppositum,in capitulo,cùm dilectus. extrà, de consuetu.& in cap.bonę.de postulatio.pręla. vbi omnino videas, & forte aliàs discutietur.¶ Secundò habes notare ex illa maxime declarata per Baldum,quòd si testis infamis non repellitur à iudice vel à parte: dictū eius videtur valere ipso iure, licet constet ex actis ipsum esse infamem: sed hoc non est sic intelligendum, quia esset expresse contra ea quæ solenniter ponit Barto.in l.maritus.ff.de quæstioni.per l.qui vltimo. in fi.ff.de pœnis.vbi dicit,quòd testis qui repellitur ratione infamiæ,vel alterius qualitatis, puta inimicitiæ, ex qua diminuitur fides admissus ad testificatum,non plene probat,sed facit qualequale indicium. Aut ergo intellige glossam prædictam, quòd valeat dictum quo ad leue præiudicium duntaxat:aut dic quòd sensus glos.est,quòd quando iudex cognoscit testem infamem,non debet ei credere:& hoc est officium eius.¶ †Item eadem gloss.ibi:& nota argumentum. hoc argumentum colligitur ex text.isto, quia hic dicit, quòd inspicitur initium,quo gestus est actus, non tempus depositionis: & sic videtur inferri, quòd quia tēpore actus gesti aliquis erat impubes,non possit postea testificari factus pubes. Communis distinctio doctorum super isto articulo est ista,quòd aut testis debet adhiberi ad actum pro solennitate actus:& tunc tēpore quo fuit adhibitus,erat impubes, non poterat postea testificari fact⁹ pubes: aut pubes vult testificari de eo quod percepit cùm esset impubes,nō tamē fuit pro solennitate adhibitus in testem: & tunc potest esse testis de his quæ vidit cùm esset doli capax,id est, proximus pubertati, secundùm Barto. in l.notionem.§.instrumentorum.ff.de verborum significatione.& ibi est glos.nota.& in l.tertia.§.lege Iulia.ff.de testi. de his proximus infantiæ non potest testificari. quod est limitandum singulariter secundùm Ioan. And.in titulo,de teste. §.primo. versiculo, sed nunquid factus pubes. nisi de his actibus,de quibus probabile est, quòd etiam proximus infantiæ meminerit.quod prosequere, vt ibi plenius per eum, & hic per Ioannem de Imol.& de materia vide glo. & docto.ibi in cap.cùm nobis.extrà, de præscriptio.capitu.relatum.trigesimaseptima distinctio.& per Hostien.& Moder.in c.fina. de senten.excommunica. Et adde quod not. Bartolus ad materiam in l.prima.§.si impubes.j. ad Sylleia. vbi dicit per illum tex.quòd licet impubes non debeat admitti in testem examinatus, tamen facit indicium vel præsumptionem:& hoc etiā dicit glo.nota.in l.inuiti.in fine.de testi. & tene menti, in l.in testimonium.quę est l.sequēs ad illam,in qua probatur,quòd in causis criminalibus etiam pubes non admittitur in testem, nisi post vigesimū annū.Et quia suprà diximus, quòd cōditio testis attenditur tempore depositionis:ideo dicit Ang. nota. in consil.ccciij.quòd si volens reprobare testes productos,pro ducit testem qui deponit, quòd talis testis productus est, & fuit malæ conditionis & famæ,nisi specificè referat se ad tempus testificatus primi testis,non probat:quare Inquantum dicit,quòd est malęconditionis & famæ,non cōcludit,ergo fuit in præterito tempore testificatus: inquantum verò dicit, ꝙ fuit,potest loqui de tempore præcedente testificatum. quę dicta pendent ab his quæ scripsi post quosdam Moder. in lege, in aduersa. suprà eodem. vbi declaraui, nunquid ex actu de præsenti ꝑsumatꝛ in ꝑteritū,& ecōtra. Et quia regulariter dicimus, quòd ex statu de præterito præsumitur in præsens: ideo si testis deponens refert se ad tempus quod precederet testificatio:puta si diceret,quod nunc fuit est,& deponeret causam malæ conditionis & famæ: tunc forte dictum Ang.non procederet:quia præsumeretur continuata illa qualitas vsq; ad tempus dispositionis.Sed si dixisset simpliciter, quod est & fuit,& posset dicere verum Ang.quia dictum istius testis posset referri ad tempus præsens,& post testificatum.

Si ab ipso. Hoc dicit cum §.seq.vsq; ad §.signum testis. Testis posset signare anulo alieno,& signa turbata irritāt testamentum:& si testis omittit signum vel subscriptionem,alterū istorum sufficit, & annullat testamentum.¶ †No.primò, ꝙ aliquis pōt signare testamentum, vt testis,anulo alieno.quod intelligit Specu in titu.de proba. §.fi.ver.& not.& ver.seq.& Bart.hic,dūmodo taliter signans hoc exprimat in sua subscriptione, videlicet ꝙ signauit anulo alieno:& fuit ista originalis doctrina In. in c.ij.extrà, de fide instru.Tunc autem aliquis pōt vti anulo alieno, quādo nō habet propriū,secundùm gl.not.quam hic allegāt aliqui Moder.xix.distinc.c.in memoriā. Sed fuit istud dictū In.in præallega.c.ij.& Spec.in loco allega. quæ dicta sequitꝛ ibi d. Ab. Mod.per tex.in c.sed si significauit.extrà, de app.vbi probatꝛ, quòd anulo instituto ad officiū, non potest eadem persona cuius est anulus vel sigillum vti ad illud officiū: ergo multominus potest quis vti anulo,sigillo alterius. Sed istud multū videtur repugnare huic literæ in vtroq; dicto,& textu, in §.signum autē.j.eo.& Insti.de testa.ver.proxime.in quibus dicitꝛ simpliciter,quòd quis potest vti anulo alieno,nec fit mētio de aliqua subscriptione:nec dicitꝛ,quod in subsidium,sicut Inno. & gl. Vnde Bar.in l.si procuratorē absentē.ff.de procu. simpliciter dicit,ꝙ quis potest sigillare epistolā anulo alieno, per quam probatꝛ mandatum procuratoris,dūmodo constet quòd dominus est ille qui imposuit hoc signū.i.ille qui vult cōstituere procuratorē.& ideo in terminis nostris simpliciter videtur standū istis iuribus:qa licet testis signat anulo alieno, ipse tñ habet recognoscere se fecisse hoc signū, licet anulo alteri⁹. & satis est, quòd hoc dicat in recognitione sig. & etiā dato ꝙ hoc non diceretꝛ,dummodo attestetur se fecisse hoc signū, videtur sufficere. †Notarius autē non potest vti signo alterius: sed debet vti signo proprio,[c]secūdùm Mod. de quo fit mētio in autꝛ.de instru.fide & cau.§.sed si instrumenta.& l.fin.C.de assesso.& alijs legibus allega.per Barto.in l.hac l.§.si quis ex testibus.Non obst. præmissa text. in cap. significauit. præallegato.quia ibi loquitur de sigillo autentico,quod imponit fidem instrumenti absque aliqua alia recognitione sigillantis, in quo requiritur sigillum deputatum ad officium:sed nos loquimur in sigillis quæ habent recognosci vel probari, quòd sint facti à sigillante. & ad materiam vide optimū textum in c.secundo.de offi.ordina.lib.sexto.& quod ibi nota.vbi probatur quòd signo alterius autentico ad autenticandam scripturam ego possum vti simpliciter & absolute, si etiam habeam ꝓprium quod sit autenticum.& de materia sigilli quid importet,& quem effectum habeat,remittit Bart.ad not.per se in l.si publicanus.in princip.ff.de publi.& per Cy. & alios in l.si qua per calumniā.C.de episco. & cleri. Tu vide plenius in c.ij.[d]de fide instrumen.& in c.post cessionē.extrà,de proba.ad quæ loca adde primò quod singulariter tradit Io.And. in titu.de instrumen.edi.§.nunc videndum.ver. secundū supplementum.in addi.magna.& Bald.in rubri.de fide instru.in vlti.charta.Et quod ipse ponit eleganter in c.j.in princip. de contro.inuesti.Et adde secundùm quosdam Moder.hic,ꝙ ille qui vtitur signo alieno pro suo, incidit in crimen falsi, secundùm Dyn.in l.l.Cornelia.la secūda.ff.de fal.¶ †Secundò not. in §.signa.quòd cancellatio vel deletio signorum facta ante perfectionem testamenti,euacuat dispositionem ipso iure:secus si esset facta post:quia tunc tolleret testamentum ope exceptionis,nisi testator ideo cancellaret testamentum,quia vellet decedere intestatus: secundùm Barto. qui ita distinguit in l.ij.§.sed si consulto. & ver.seq.ff.de his quæ in testamēto delen.& ita intelligit hic glos.istum tex.licet aliter dixerit in l. tertia.§.fina.ff.de adi.leg.¶ †Tertiò not.in §.si quis ex testibus.quòd quando duæ qualitates requiruntur copulatiue ad dispositionem,non sufficit quòd adsit vna sine altera: concordat textus in lege, si hæredi plures.ff.de conditio.instituen. & in lege, si is qui ducenta.§.si inter. & §. vtrum. & ibi per Bartolum.ff.de rebus dub.Et ex isto tex.sumit hic Bar.argu. quòd licet aliquis sigillauerit scripturam,quæ continet obligationem propriam scriptam forte à tertio, ista sigillatio sine subscriptione non sufficit ad hoc, quòd videatur fateri scripturam esse de sua voluntate scriptam. Sed Innocentius

[a] ¶ In c.testimoniū. Et ibi vide Fely.in iij.col. ver. secunda conclusio. cum sequen.

[b] ¶ In c.nulli.Et ibi dem vide Fely. in j. col.in me. in versi. no.ex gl.j.& in ru. eo.ti.de ac.ante fi. ver.no.vlti. vbi ꝙ si iudex videt, ꝙ aliqs accusat aliquē,nō appetitu ordinario, nec ꝓpter bonū publicū,pōt & debet eum repellere.

[c] ¶ Signo proprio. Adde Fel. in c.j.in fi.iiij.col. de fide instru.& qđ ibi dixi in apostil.

[d] ¶ In c.ij. Vbi oīno vide Fe.in viij.col. cum se. vbi plene & no.ad totā materiā istius §.

notabiliter mouens istam quæstionem in capitulo secundo allegato. dicit secundùm vnam opinionem, quòd sufficit sola sigillatio, siue solum signum, absque alia subscriptione, dùmodo signum sit autenticum. Dominus Abbas Moder. ibi dicit melius, quòd etiam si signum non sit autenticum, probat tamen præsumptiue scripturam esse factam de voluntate sigillantis ad eius præiudicium, si scriptura loquitur de contractu & obligatione pertinentibus ad ipsum. allegat tex. in lege secunda. C. de rebus alie. non alienādis. & in lege, tertio loco. de probationi. & hanc conclusionem sequitur nota. Bald. in capitulo primo. §. j. de pace Constan. in vsi. feud. quæ opinio est satis probabilis, non solùm per dicta iura, sed etiam ratione: quia non est dubium, quòd si extrinsece probaretur, quòd ille de quo loquit̃ scriptura, imposuisset hoc signū, siue sigillasset, ex ista probatione induceretur tacitus cōsensus, q̄ scripta esset scriptura de volūtate sigillantis. aliàs quid operaret̃ ista subsignatio, quæ cōmuniter solet fieri aut ad cōsensum, aut ad testimonium? Vn̄ signum quod reperitur factum sigillo ad me pertinente, in dubio præsumitur factum à me, nisi probetur quòd alter fecerit: vt satis probatur in dicto capitulo, tertio loco. & bene facit text. in l. maiorem. C. de falsis. & quod ibi notatur. ergo videtur quòd præsumptiue probet consensum.

Signum. Hoc dicit, vsque ad finē: Signum quod imprimitur in testamento, debet fieri cum sigillo habente characterem: & potest testamentum signari de nocte: & testamentum dicitur signatum, si signa sunt impressa linteo continenti tabulas testamenti. ¶ † Primò nota. ibi: dūtamen habeat characteres. quòd ad esse solennis signaturæ requiritur, quòd illud quod signatur, habeat impressum characterem: non tamen de necessitate requiritur anulus, ita quòd non possit signari alio sigillo. Vnde dicit Innocentius in loco allega. & Specu. similiter in dicto titulo, de probatio. §. fin. versi. præallega. quòd iura canonica vocant illud sigillū, quod iura ciuilia vocant anulum: absurdum enim esset dicere secundùm Moder. hic, quòd aliquis non posset signare sigillo habēte characterē, sicut pōt signare anulo: licet vltra glossam, in isto §. in principio sui, sentiat aliud esse de iure: sed hoc non videtur probabiliter dici, cùm sit eadem ratio in alio sigillo, quod est in anulo. ¶ Scdò not. in ver. posse. q̄ licet sicut contractus potest celebrari de nocte: vt lege, non minorem. & quod ibi nota. C. de transact. ita & vltima voluntas quantumcūque solēnis, & in qua diligētius cauetur falsitas. ¶ † Tertiò not. singulariter ex versi. signatas. quòd illud signum debet fieri in testamento, quod fit in linteo, in quo testamentū est inuolutum. & ex illo text. arguit Bart. solenniter in lege, licitatio. § quod illicite. ff. de publica. & Baldus hic, quòd illa iniuria videtur illata in persona, quæ infertur in ipsius vestibus. Vnde qui capit clericum per vestem, videtur cepisse clericum personaliter, & intulisse ei iniuriam in personam, secundùm Innocenti. nota. in capitulo, nuper.[a] extrà, de senten. excommu. Super quа quæstione vide quod subtiliter ponit Baldus in l. si qua per calumniam. C. de episcopis & clericis. vbi dicit, quòd quælibet iniuria, quæ infertur personæ siue verbis, siue factis, dicitur iniuria personalis, sed non illata in persona. Vnde secundùm Guil. ibi: etiam si aliquis tangat vestē alicuius, iniuria dicitur personalis, sed non in personā. sed hoc secundum non tenetur communiter, vt s. dixi. Super qua vide Bartolum in loco allegato latius distinguendo. & ad materiam vide quod solenniter ponit idem Bald. in autenti. habita. C. ne filius pro patre. vbi declarat, quid veniat appellatione iniuriæ corporalis. & in l. sed eximendi. in prin. ff. ne qs eum qui in ius voc. & in lege, omnes. §. penultimo. C. de episcopis & clericis. vbi dicit, quòd iniuria verbalis nunquam cōprehenditur sub appellatione iniuriæ, quæ dicitur committi in personam, licet dicat̃ personalis: vt suprà dixi. Ex hoc etiā text. patet secundùm Bald. quòd satis dicuntur sigillatæ, vel scripturæ esse signatæ & sigillatæ, quando sacculus est signatus, in quo sunt scripturæ.

a ¶ Nuper. Et ibidem vide Fely. post me. in vl. col. ver. in gl. sed ibi, vbi an quis tūc sit ex communicatus, & quòd si capiat frenum equi super quo est clericus.

SVMMARIVM.

1 Testamentū facilius reconualidatur irritatum, quàm possit à principio fieri & induci.

2 Mixtum ex duabus diuersis dispositionibus, potest ab vtraq; copulatiuè denominari.

Si testamentum. Hoc dicit: Conualidatur testamentum resignatum ex noua signatura, iunctis veteribus subscriptionibus. Vel sic, & clarius: Si testamētū resignatur de nouo, signatio valet, licet testes de nouo non subscripserunt. ¶ † Nota primò secundùm communem intellectum, quòd testamētum quod à principio valuit, & postea fuit irritatum, facilius potest reconualidari absq; repetitione omnium solennitatum, quàm à principio possit fieri & induci: & hoc est quod dicit gloss. tua, quòd res facilius renascitur, quàm nascatur. in l. si vnus. §. pactus. & quod ibi not. ff. de pactis. Intelligitur autem communiter iste text. quando ijdem testes, qui prius subscripserāt, & signauerant de nouo, postea signant de voluntate testatoris. Sed quando alij testes de nouo signarunt, est dubium vtrum ista signatura vnà cum subscriptione veteri aliorum testium sufficeret. Nam Bald. & Ange. hic videntur sentire, quòd sic, quæ opinio non placet Modernis, duplici ratione. ¶ Prima quidem, quia ijdem testes debēt de iure subscribere, & signare: vt l. ad testium. §. si quis. suprà eodem. sed ista ideo faciliter potest tolli: quia ego concedo hoc in confectione testamenti, in qua requiritur maior solennitas, quàm in restauratione, vt hic probatur. Vnde dicemus in simili, quòd testamentum quòd à princip. valuit, licet postea irritetur ipso iure, facilius tamē recōualescit, quàm si à princip. nunquam valuisset, & cum minori solennitate: vt l. qui ex liberis. §. testamento. & ibi per Bartolū. ff. de bonorum possessione secundùm tabulas. & hoc idem declarat Bartolus, in lege prima. §. si filius. ff. de legatis secundo. ¶ Secunda fuit ratio Ioan. de Imol. qui dicit, quòd cùm testis debeat in subscriptione facere mentionem de suo signo, vt notat Speculator in titulo, de instrumentorum editione. §. vt autem in pluribus versiculis. hoc non posset facere alius testis, qui signaret, & non haberet subscribere de nouo: sed ista ratio tollitur per eandem responsionem, quam suprà dedi. Vnde tu dic, & melius, quòd subscriptio, & signum ideo requiruntur simul in testamento, vt per hoc appareat rectius de facto testis, scilicet quòd ipse verè illam subscriptionem fecit, sicut signum notarij probat fortius scripturam esse manu notarij, quàm si sola subscriptio notarij inueniretur: vt in autentica, de instrumentorum fide & caut. §. oportet. Si ergo vnus subscriberet, & alius sigillaret aliquo casu, certe effectus qui resultat ex signatura, non posset habere locum. Quid enim si testis, qui nunc de nouo signat, non fuit præsens, quando alij testes subscripserunt? certa signatura istius in nihilo cōfirmabit subscriptionem alterius. Quia ergo signum est inuentum ad imponendum fidem subscriptioni, non videtur quòd ista doctrina Bartoli & Angeli sit vera, cùm aliquando nullam possit imponere fidem. Sed dubitatur in intellectu istius legis, nunquid subscriptio prius facta trahatur ad tempus nouæ signaturæ, ita q̄ notarius possit dicere q̄ testamentum sit hodie factum, cùm signatum est. vel econtra potius ipsa noua signatura trahatur ad tempus subscriptionum prius facta, ita quòd signatura noua videatur facta tempore testamenti prius conditi, & consequenter notarius in noua subscriptione debeat dicere actum die tali, referendo se ad diem subscriptionum. Bartol. hic sentit, quòd subscriptio trahatur ad diem signaturæ, cùm ille sit vltimus actus, per quem confirmatur testamentum ad illum, & ad tempus illius actus trahentur omnia præcedentia. Vnde infert ex isto tex. quòd si aliquis vna die apposuit sigillum, & alia die scripserit, poterit dici de toto actu tali die, scilicet die subscriptionis: quia actus facti die præcedenti trahuntur ad diem, in quo actus concluditur. quod posset esse verum simpliciter, non referendo dicta Bartoli ad istum textum. & quando actus non deberet fieri simul, & vno contextu de necessitate, sicut debet fieri testamētum: vt l. hæredes palam. in fine. suprà eodem. nam tunc nisi duo dies erant continuati de eodem actu, non interposito actu extraneo: hoc dictum non esset verum, per ea quę dicta sunt dicto capitulo finali. Sed quantum ad text. nostrum, istud suum dictum videtur impossibile, quoniam subscriptio prius facta à testibus, & etiam à notario, continebat diem certam: si ergo notarius in noua signatura altero die, dicat actum tali die, variabit ex subscriptione testium, & etiam ex subscriptione prioris notarij, qui ponunt diuersam diem in suis subscriptionibus. Sed potest responderi saluando dicta Bar. quòd ista diuersitas reducitur ad concordiam per veritatem & fictionem: quia veræ subscriptiones fuerunt factæ vno die, sed intellectu & dispositione iuris videbantur factæ alio. Pau. tamē de Ca. hic contrà, quòd dies nouæ signaturæ, & signatura noua trahetur ad diem verum subscriptionum: & sic notarius debebit dicere, quòd signatura sit facta, & testamentum perfectū die, qua postea fuerat factum, vt sic non discordent subscriptiones veteres à noua subscriptione notarij in tēpore. & hoc videtur verius: quia quādo actus qui à principio valuit, et postea irritatur ex noua volūtate, minus solēni, recōciliat̃: tūc

non agitur

non agitur ex cõfirmãte, sed ex cõfirmato, & ex veteri di spo sitiõe, quæ valuit à pricipio: vt subtiliter declarat Bar. in d. l. qui ex liberis. §. testamẽto. s. alleg. & ego plenius dixi in l. hę redes palam. §. sed si notam. s. eo. Si ergo prima dispositio est illa, quæ est testamentum, dies illius debet cõsiderari. Ad cau telam tamen dicat notarius, ita actum & perfectum fuit præ dictum testamentum tali die, & apponat diem, quo prius fue rat factum per nouam signaturam, quæ ratificabit testamen- tum prædictum, quod erat irritatum ex destructione signo- rum, quæ signatura fuit facta tali die, & apponet diem quo vera signatura facta est. ¶ † Secundò no. ibi: sed vtroque iure. quòd mistum ex duabus diuersis dispositionibus pôt deno- minari ab vtraque copulatiue: dicitur enim hic testamentum valere de iure prætorio & ciuili: quia quasdam solennita- tes in testamento inuenit prætor, & quasdam ius ciuile: vt Instit. de testamen. §. j. Et pro complemento materię huius l. debes scire secundùm Paul. de Cast. hic, quòd Dy. vt ipse re fert, tenuit sigilla ista, & signaturas nouas: de quibus in text. posse fieri in absentia testatorum, & etiam testibus simul nõ congregatis, dummodo constet, quòd fiant de voluntate te- statoris. Vnde qlibet poterit signare in domo sua. Sed istud dictum nõ placet sibi, & credo quòd bene dicat: quia si testes non possunt esse contestes adinuicem, quod omnes signaue- runt. & placet ista opini. maximè, quia ex hoc daretur mate- ria facile fabricandi falsum, quæ debet euitari in testamentis maximè: vt l. fi. C. de fideicommis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Testamentum dicitur esse quid mentale, & intellectuale, non autem corporeum.

2 Instrumentũ semel editum an teneatur notarius iterũ edere.

VNum testamentum. Licet eius- dem testamenti fiant plures scripturę, vna tamen est dispositio, & vnum testamentum. ¶ † No. pri mò ex isto text. quòd testamentum non dicitur esse aliquid corporeum, sed aliquid mentale & intellectuale, de quo dic vt plene scripsi in vltima glo. in l. j. s. eo. Hoc autem colligitur ex isto tex. dicit enim quòd testamentum, quod continetur in pluribus codicibus, seu in pluribus tabulis, est vnũ, ex quo datur intelligi, quòd non est corpus: quia sic tot essent testa- menta, quot sunt tabulæ. econtrà, quando vna scriptura con tinet plures diuersas dispositiones, tot dicuntur contractus, quot sunt diuersæ dispositiones: licet sint contẽta in vna scri ptura: vt in l. j. §. si plura. & ibi per Barto. ff. ad Turpil. & ple- ne per eundem, in l. libellorum. §. pen. ff. de accusa. & aliquid in l. edita. C. de eden. & per Bald. in l. eleganter. & in l. si ordi narij. in vltima colũ. C. de rei ven. ¶ † Secundò not. secundùm quosdam Moder. ibi: necessarium est & c. quòd quamuis re- gulariter notarius instrumentum semel editum non tenetur iterum edere: vt l. si quis ex argentarijs. §. fi. ff. de eden. cum l. sequen. tamen vna ex iustis causis, cùm iterum cogatur illud edere, est quãdo quis est recessurus ad ptes remotas: & vult vnum instrumẽtum portare secum, & aliud dimittere domi. sicut econtra quando quis instrumentum semel habitum, habet in loco remoto, potest petere vt iterum edatur simul: vt l. velut. pallo. de materia aũt vide per Guil. in Spe. in tit. de instrumen. edi. §. postquã. versi. quid si debitor. & ver. vbi au tem. & per Barto. in l. fin. C. de bo. auto. iudi. pos. & aliqd per Bal. in l. fi. C. de eden. ¶ In gl. vnica, in versi. exemplis. ibi: dic ergo, id est cratis. vides quod aliquando nomine exempli po nitur ipsum autenticum, quod proprie vocatur exemplar: vt plene traditur in l. ij. C. de fide instrumen. Et hunc modum exponendi inducit hic Bald. ad quæstionem, dicẽs, quòd quã uis notarius cùm exemplet instrumentum à se scriptum, di- cat in principio instrumenti, hoc est exemplum cuiusdam ro gitus & imbreuiaturæ: per hoc tamen ista copia non erit mi nus autentica: quia notarius vocet eam exemplum, cui nõ de bet credi. vt in auten. si quis in aliquo. C. de eden. Exponitur enim exemplum, id est exemplar: vt vides: & hoc sequuntur hic Moder. licet Barto. quem ipsi non allegant, dixerit contra rium, in l. j. §. si quis in duabus. ff. de bono. pos. secundùm ta- bu. Sed istud dictũ videtur verius: nec valet ista cõsequentia, quam facit ibi Barto. Testator non potest facere vt exemplũ testamenti faciat fidem: vt probatur in illo textu. ergo hoc non potest facere notarius: quia notarius est persona publi- ca, quæ si exẽplat originale suũ solenniter, pôt ei imponere fi de, sicut potuit imponere suo originali; vt satis colligit ex cor pore, in auten. de instru. fide & cau. §. sed si instrumẽta. Vñ nõ est opus exponere exemplũ. i. exemplar. sicut dicit Bald. quia etiam exemplum sumptũ manu eius qui fecit originale, pro bat, vt dicit tex. in l. si qs ex argẽtarijs. §. fi. & l. seq. ff. de eden. & hoc tenet clare Bar. & communiter doct. in auť. si quis in aliquo. C. de eden. Leges autem quę dicunt exemplis non cre di, intelligunt de exemplis sumptis ab alio, qui non confecit instrumentum.[a] & ista magis proprie dicuntur exẽplar. Et ꝙ exemplum sumptum ab eodem, etiam inquantũ probat, & est autenticũ, consideretur vt exemplum, & nõ vt exemplar, patet: quia si tale exemplum discordet cũ originali, statur po- tius protocollo, secundùm glos. & doct. in l. Sempronius Pro culo. ff. de leg. ij. & per Bar. in l. si quis ex argẽtarijs. §. prætor ait. ff. de eden. Vnde dicit notanter Io. And. in mercu. sua, in regula, cũ quid vna via. de reg. iur. quòd si iudex habet sum- ptum suspectũ, potest cogere notarium vt exhibeat proto- collũ, cui stabitur etiam ad puniẽdum aliquem criminaliter. casus est sing. quem ibi not. doct. in c. cùm venerabilis. extrà, ☞ de exceptio. ¶ † Et extra glo. sumit Bal. argumentum ex isto tex. quòd si notarius de eodem negocio conficiat plura instru menta falsa: vel si vnus testis deponit falsum pluries super eo dem negocio, non punietur nisi pro vna falsitate: quia intelle ctualiter vnum est delictum, ex quo tendit ad vnum effectũ & vnum finem: nisi forte secundùm Mod. ex depositione te- stis repetita, vel ex instrumento falso sæpius confecto essent læsæ diuersę personæ: qa tunc respectu diuersitatũ psonarũ quæ sunt læsæ, resultarent plura delicta: vt l. iij. §. si ad plures. & quod ibi not. ff. de sepul. viola. & traditur in l. nunquã plu ra. ff. de priua. deli. Tu autem super isto articulo vide Bal. ele- ganter in l. inficiando. §. infans. ff. de fur. vbi dicit notabiliter, quòd etiam si testis deponat falsum diuersis articulis dependẽ tibus ad eundem effectũ, non punietur nisi pro vna falsitate: & similiter producẽs multos testes super eodẽ negocio. Bal. autem in l. quicunque. C. de ser. fugi. addit quòd etiam si ali- quis committit falsum in diuersis speciebus probationũ. exẽ- plũ, qa probat per falsos testes & falsa instrumenta, non pu- nietur, nisi pro vna falsitate, dũmodo istæ probationes ten- dant ad eundem effectum. Et quomodo cognoscatur etiam vnum delictum vel plura, quando facta sunt multiplicia, siue multiplicata, vide no. per Io. And. in addi. Spec. in ti. de sentẽ tia. §. species. in additione magna. & per Bal. plene ibi, & in l. si familia. ff. de iurisdi. om. iudi.

[a] ¶ Instrumentum. Vide Fely. in c. fi. de fid. instru. vbi la te & not. ad mate riam. & quod ibi dixi in apost.

SVMMARIVM.

1 ☞ Testamentum est actus indiuiduus.

2 Dispositio inperfecta valet etiam in separabilibus.

SI is qui. Hoc dicit: Testamentum imperfe ctum non valet, etiam in his, quæ iam erant in testamẽto disposita. hoc dicit. ¶ † No. primò, quòd testamentũ est actus indiuiduus, & dicitur perfici secundũ Bal. hic in vltima litera testamenti cõ clusiua, & in vltimis verbis, cùm habetur pro completo, sicut & omnia pacta & capitula contractus dicuntur perfici in ipsa conclusione, & cùm partes habent contractum pro absoluto: vt l. contractus. C. de fide instru. & per Barto. in l. iurisgen. §. quinimo. ff. de pac. & ideo bene dixit Bald. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. quòd omnia capitula si- mul & semel efficiũtur sententia. i. in vltima cõclusione, cùm iudex habet locum sententiæ pro absoluto. Pro quo est tex. no. cũ gl. in l. si inæqualibus. j. de hære. instit. & ex hoc infert ipse ibi contra Barto. in l. iudex postquam. ff. de re iudi. quod etiam post verbum, condemno, iudex potest apponere reser nationem, quę modificet condẽnationem præcedentem, an- tequam habeat sententiam pro completa & perfecta: de quo vide plenius per Moder. in d. l. iudex postquam. ¶ † Secundò nota, quòd dispositio imperfecta valet etiam in his quæ sunt separabilia, & poterant stare per se. Sed dubitatur pro intelle ctu literæ, nunquid quod hic dicitur de dispositione imper- fecta, quòd non valet, quando testator erat alios hæredes vel substitutos nominaturus, habeat locũ si testator nõ erat alios hæredes nominaturus, sed simpliciter facturus aliqua legata, quæ præuẽtus morbo non fecit: super quo refert Paul. de Ca. quosdam antiquos dixisse, quòd testamentum tunc valeret, quo ad hæredes institutos, quia essentia testamenti consistit in sola hręedis institutione, absque eo quòd aliqua legata fiãt in testamento, secũdùm gl. in l. hæredes palã. in prin. s. eo. Vn de ex quo testamẽtum habet sua essentialia, videtur quòd va- leat, licet deficiant legata, quæ testator erat facturus, ipse au-

tem tenet oppositum, & mouetur, quia forte post legata facta testator apposuisset aliquod onus, vel aliquam conditionem cohæredibus institutis. Sed ista ratio parum valet, quia non est vniuersalis: nam etiam si constaret, quòd testator nolebat aliquam apponere conditionem, quia forte hoc dixerat coram testibus, antequam faceret testamentum: certe ista ratio non haberet locum. quia licet posset mutare voluntatem in dubium, tamen præsumeretur contrarium: vt l. si ita stipulatus. in princi. & ibi per Barto. ff. de verbo. obliga. & l. Titia. §. idem respondit. ff. co. titu. & l. non ad ea. ff. de cõdi. & demõ. Vnde melius potest comprobari ista conclusio ex isto tex. in princi. vbi probatur secundùm veram expositionem, quòd si testator instituit hæredes in primo gradu, volens postea substituere, non valebit etiam institutio facta in primo gradu: & tamen certum est, quòd sine substitutione potest stare testamentum: sicut sine legatis. Et hanc sententiam expresse sentit Bart. hic, dum ponit exemplum de contractu & de instrumento notarij, in quo continebatur quòd Titius vendiderat rem pro centũ Sempronio, cũ j. scriptis pactis & modis, licet postea pacta illa non essent inserta: dicit enim quòd contractus tanquam imperfectus, non valebit: sed melius facit iste tex. in princi. vt dixi. ¶ In glo. posita super verbo, non futuros. ibi: hoc fallit inter liberos. glo. ista gl. valde notabiliter dicit, quòd etiam inter liberos voluntas patris imperfecta non valet, licet valeat voluntas minus solennis: vt l. fi. C. fami. erc. & l. hac consultissima. §. ex imperfect. C. de testamentis. Sed contra istam glo. videtur sensisse Bart. licet eam approbet hic in l. fideicom. §. quoties. j. de lega. iij. vbi dixit, quòd voluntas testatoris non publicata coram testibus, valet inter liberos, licet glo. dicat contrarium in l. si is qui. §. eo. ex quibus verbis satis colligitur, quòd etiam si voluntas esset imperfecta, ipse sentit quòd valeret inter liberos, quia in isto casu loquitur gl. hic, quam ipse dicit tenere contrarium. Idem sentit secundũ Mod. & clarius tam in dispositione inter liberos, quàm in relictis ad pias causas, in l. qui testamento. ff. de fideicommissa. liber. vbi dixit, quòd si testator antequam hæredes instituat in principio testamenti mandet construi capellam, & in ea expendi certam quantitatem, licet postea ex impedimẽto superuenienti non possit cõplere vltimam voluntatem, nihilominus executores dati in testamento potuerunt illud legatũ mittere executioni. Et licet pro concordantia istorum dictorũ Moder. hic diuersimode loquantur, & multa verba excitant assumendo multa omissa mente ipsorum: tu debes considerare duos casus. ¶ Primus est, quando testator scripsit totam voluntatem suam in schedula, sed non fecit eam legi, & publicari coram testibus & notario. ¶ Secundus est, quando incepit conficere vltimam voluntatem, & eam non cõpleuit superueniẽte impedimẽto: & iste est proprie casus legis nostræ. ¶ †In primo casu dicit hic Io. de Imo. posse dici, ꝙ ex quo voluntas non est imperfecta, sed minus solennis: vñ dicitur imperfecta ratione solennitatis, non voluntatis deficiẽtis: ista vltima voluntas valebit inter liberos, & ad pias causas, dũmodo cõstet ꝙ scriptura sit manꝰ testatoris: per tex. in l. fi. C. fami. erc. quæ tamẽ limitatur hodie per auc. quod sine. C. de te. & per ea quæ habentur in c. relatũ. & in c. cùm esses. de testamentis. & in c. fi. de succes. ab intest. Et ista dicta sequunt cõmuniter Moderni hic, cũ limitatione, quam posuit Bal. in auc. quod sine. preal. vbi dixit, ꝙ ista sunt vera, qñ schedula scripta est manu testatoris: secus si esset scripta manu notarij, intellige ipso testatore dictãte: quia cùm priuilegiũ datum in iuribus præallegatis sit datũ solũ scripturæ factæ manu testatoris, non extendetur ad scripturã scriptam per aliũ. & hoc dicit tenendum, quicquid Bart. scripsit in l. fideicõ. §. quoties. ff. de leg. iij. Pro qua differentia facit optime text. & quod ibi per Bartol. in l. per hãc. in ver. propria manu collegæ. de erogatio. milita. anno. li. xij. Sed ista differẽtia licet hic approbet per quosdã Modernos, videtur contra mentẽ l. fi. præalleg. inquantũ generaliter illa l. dicit, ꝙ quibuscunq; indicijs probatur voluntas testatoris: satis est ergo signo probari scripturã factam manu alterius, & factã de voluntate testatoris: quod non videtur verũ, nisi probetur aliquod indicium voluntatis ipsius, nisi illa scriptura cõtineat aliquod, quod contineret scriptura testatorũ, secundùm formã dictæ autẽticæ, quod sine. Io. autẽ An. solẽniter attingens istã q. in addi. Spe. in tit. de instru. edit. §. compendiose. in addi. magna, in pe. colũ. videtur clare sentire, & ita fuisse iudicatum dicit, quòd etiam in relictis ad pias causas, si schedula ista reperitur penes notarium, vel aliter probatur, quòd testator dictauit istam schedulam, vt eam postea faceret publicare in formam testamenti, quòd si moritur ante publicationem, ista schedula nihil operetur. Mouetur ad id dicendum, ꝙ hæc schedula nõ videtur esse voluntas testatoris dispositiua, sed præparatio voluntatis futuræ. Vnde licet testes probent istam schedulam esse scriptam de voluntate testatoris, non probent aliquam vltimam voluntatem, sed præparationem ad voluntatem futuram: & hoc casu, dicit ipse, non loquitur text. in c. relatum. & in c. cùm esses. de testa. quia loquitur, quando dispositiones volunt facere vltimam voluntatem: & hoc dicit maxime esse tenendum, quando præcessisset primum testamentum solenniter factum. ex quibus verbis colligitur clare, quòd quando ista schedula fit pro faciendo testamentum in futurum, dicitur imperfecta, non solùm ratione deficientis solennitatis, sed ratione deficientis voluntatis: quia testator non voluit tunc aliquid disponere, sed fecit preparamẽta ad dispositionem futuram. Et ista opi. de iure est multũ colorata, & fundatur maxima autoritate, vt vides. Credo tamẽ ꝙ alia opi. quã firmat hic Bar. & in d. §. quoties. seruaretur in practica. & potest approbari ratione: quia ego video, ꝙ etiã verba enũciatiua emissa propter aliud inducant dispositionẽ validã fauore piæ causæ & liberorũ. De pia causa est casus notabilis, & ibi per doc. in c. cùm dilectus. de succes. ab inte. De liberis est casus in d. l. fi. s. alleg. dũ tex. dicit, quòd etiam voluntas probata per epistolam & quibuscunq; verbis prolatis, sufficit inter liberos: quæ dictio vniuersalis, quibuscunq;, ostendit ꝙ siue sint verba dispositiua, siue denunciatiua & emissa propter aliud, sufficiunt inter liberos. Sicut ergo in verbis enũciatiuis propter aliud emissis, in quibus sine dubio testator non intendit de nouo disponere, saluatur dispositio defuncti inter liberos: ita videtur, ꝙ licet ille qui scribit dictã schedulã, declaret voluntatẽ suã: licet nõ per modũ dispositionis: ex quo tamẽ volũtas totaliter fuit expssa preter intẽtionem agẽtis oriatur dispositio sufficiẽs inter liberos, & ad pias causas. Moderni tamẽ aliqui hic referũt se vidisse cõsilia Nelli de sancto Gemi. & duorũ doct. Flo. qui cõsuluerunt in relictis ad pias causas secdm opi. Io. An. Sed tamẽ alia opi. est communior, vt dixi. Secũdo casu principali, quãdo volũtas est imperfecta, quia testator nõ habuit testamentũ pro absoluto:[a] sed cũ vellet plus disponere, impeditus est. Cõmunis opi. est cum glo. nostra, & approbat hic eã expresse Bart. ꝙ ista dispositio nõ valeat etiã ad pias causas, vel inter liberos. Et iura quæ videtur dicere, quòd volũtas imperfecta valet inter liberos, intelligũtur de imperfectione solẽnitatis, nõ de imperfectione volũtatis.[b] Et ad materiã vide text. in l. ex ea. in prin. j. eo. per quẽ dixit hic notabiliter Bal. quòd si in archiuo publico reperitur sententia iudicis, in cuius sententia nõ sint ista verba promulgata &c. Ista sententia non valet, quia nõ constat de publicatione ipsius. Nec præsumitur ista solennitas quasi extrinseca: vt l. quæcũq;. §. fi. ff. de publi. Et ibi hanc eandem sententiam cõfirmat Bal. Si tamẽ in fine sentẽtiæ reperiretur, ꝙ ista sentẽtia fuit simpliciter promulgata: licet non diceretur lecta & publicata, sufficeret, quia istud verbũ virtualiter includit omnia, secũdum Bar. qui ita declarat, & ibi vide Mod. in l. sciendum. in vlti. q. ff. de ver. obli. & ad materiam nostram vide quod ponit Bal. in l. fi. in pe. col. C. fa. ercis. & in l. Lucius. j. de te. mili. Et vide ad materiã nrãm quod no. Ang. in consi. suo lxxiiij.

Cum legequis. Hoc dicit: Intestabilis nec potest esse testis, nec sibi alius in cõfectione testamẽti. ¶ †No. quòd verbum, intestabilis, importat vt quis non possit facere testamentũ: & vt non possit testificari pro alio, nec alter pro eo. Et mirum videtur secundùm Moder. ꝙ istud verbum, in materia odiosa, ita prægnans accipiatur, & maxime in multis, cùm regulariter in pœnis debet fieri mitior interptatio, vt restringatur odiũ: vt in regula, in pœnis. de regulis iuris. & in l. si præses. ff. de pœ. Sed ipsi respõdent, ꝙ hoc facit subiecta materia: quia culpa propter quã imponit pœna, ꝙ aliquis sit intestabilis, meretur talem interpretationem. Nos possumus dicere, & melius, ꝙ licet in sermone quod põt se habere ad plura, non tamen simul, si est vnum eligendum, eligatur id quod est mitius. sed tamẽ ex proprietate vocabuli vnũ posset contineri plene simul, sicut verbũ, intestabilis, in casu nostro: hoc non est incõueniens, ꝙ omnia complectitur: quia lex ita videtur in dubio voluisse, ꝙ omnia complectatur, ex quo proprietas verborũ hoc significat: vt l. non aliter. de leg. iij. cum ibi notatis. Secundò inducit istum tex. Bal. iuncta gl. ad conclusionem, inquantum glos. exponit, ꝙ ideo aliquis nõ põt ei esse testis, quia ipse nõ potest esse in iudicio, secundùm vnum modum exponendi: quòd vbi aliquis prohibetur agere, ibi videtur prohibita admissio prohibitionis & processus: & ex hoc infert, quòd si ex forma statuti bannitus non debet audiri, bãnito nõ debet reddi ius, processus factus à iudice ad petitionem

---

a ¶ Pro absoluto. Sed quid si testator cõrã notario & testibus rogatus declaret voluntatẽ suam de institutiõe & legatis, quã tamẽ tũc notarius non scripsit, quia testator ei dixit, nõ fare altro fin a domane: an tũc testamentũ dicatur perfectũ vel impfectũ, & an notarius poterit illud scribere & publicare post cras: vide d. Ale. de Imo. in cõs. lxxij. j. parte. & in consi. se. primũ tamẽ cõs. fuit d. Ant. de Prato. vbi quòd dicitur perfectũ, & quòd notarius possit scribere et publicare. & adde Paul. de Ca. in consi. ccclxvj. inci. visa dicta facti narratiõe. vbi ꝙ testamentũ scriptũ sed nõ lectũ, licet perfectũ coram testibus, habet pro imperfecto, si testator dixit se nolle illud habere pro perfecto: & tunc quid quo ad legata ad pias causas, vide p eũ in consi. ccij. inci. ad primũ videtur rñdendũ. in ij. dubio. vbi tenet idem. & adde Old. in cõsilio cclxvij. vbi nũquid testamẽtũ nõ solenne ratificari possit per eũ in cuius p̃iudiciũ factum est.

b ¶ Volũtatis. Adde Pau. de Ca. in cons. cclxiiij. et d. Ale. de Imo. in cõs. xcvij. et Old. in cons. cxliiij.

ad petitionem talis banniti est nullus ipso iure: & ita dicit disputasse Iacob. de Are. contra quam conclusionem arguūt Moder. de his quæ habetur in capitulo, pia. de excep. lib. vj. quia licet excommunicatus de iure nō debeat audiri agendo, valet tamen iudicium, si pars non opponat. Pro quo vide meliorē tex. in cle. constitutionē. in fin. de ele. iūcto c. vt circa. eo. titul. in vj. Nam ad textum in c. pias. potest responderi, licet docto. non respondeant, quòd ibi loquitur in causa prohibitionis, quæ non erat perpetua: excommunicatio em̄ semper pōt resolui excōmunicato satisfaciente, seu cauēte, secūdùm diuersos casus: iuxta not. in c. ex parte. de verb. signifi. & in c. qua fronte. de appel. & de sui natura, vt dixi, nō est remediū, quod communiter solet esse ꝑpetuum. De articulo autem & quæstione ista dicunt Moder. esse videndum, quod not. Bar. in l. j. §. j. ff. ad Trebel. & Bald. in l. cùm mulier. vbi plene. ff. solut. matrimo. Tu autem vide Bartolum, qui plene tractat istum arti. in l. cùm lex. in vltima quæstione. ff. de fideiusso. & quod ipse no. in l. absentem. in fi. ff. de pœnis. & Bal. qui eleganter loquitur in l. non dubium. in fin. C. de legi. Et diuiditur ista quęstio in duo capita principalia. Primum est, nunqd per ista verba ꝓcessus sit nullus in iudicio criminali: qui est difficilis articulus, de quo plene scripsi post dominum Antonium, qui format ibi similem quæst. in c. j. extrà, de accusa. Secundus est in iudicio ciuili: super quo vide quod ponit Bald. in disputatione sua, quæ incipit, fœnerator quidā &c. & Pe. qui eum refert optime, & declarat in regula, ea quæ fiunt. de re iudi. in sua repeti. & quod not. Bald. in l. j. C. si à non compe. iudi. & in l. iubemus. §. sane. C. de sacrosanctis eccl. & in lege prima. in vltima quęstio. C. de hære. insti. Et aduerte: qa in ista materia solet etiam quæri, posito quòd processus non sit nullus: vtrum illa exceptio possit opponi post litem contestatam, in quacunque parte iudicij. Super quo vide quod singulariter ponit Barto. in l. eleganter. in §. si post. ff. de condic. in de. & Saly. in l. adul. C. de adul. Io. An. & Moder. in c. cùm dilectus filius. §. Sarracenus. extrà, de rescrip. & do. Anto. in c. quia frustra. extrà, de vsu. Et vtrum ista exceptio possit opponi in causa appellationis, vide no. per Bald. in l. per hanc. C. de tempo. appella. in fi. glo. ibi: sed falsum est. hanc glo. val de not. docto. Moder hic ampliant in lege prima. C. de test. quæ loquitur in seruo, qui communi opinione habeatur pro libero. & vult, quòd idem sit infamis infamia iuris, qui tempore testamenti communi opinione reputabatur habilis, & bonæ famæ. Vnde dicit Bartol. & plene, in dicta lege prima. & in dicta l. ad testium. §. conditione. s. eo. quòd in modo opponendi exceptionem contra testem, tu debes esse cautus, vt non solùm dicas eum esse infamem, sed etiam ita communiter fuisse habitum, & reputatum: & hoc est intelligendum secundùm Bal. nota. hic, quem sequuntur Moderni in teste, qui adhibetur ad solennizandum testamentum: nam in teste qui producitur in iudicio in alijs causis, non est necessaria probatio communis opinionis: quia etiam si esset occulte infamis, infamia iuris potest repelli, dummodo tempore obiectionis possit probari, quòd vere sit infamis: vt l. iij. §. l. Iul. ff. de test. Et ita ego scripsi in §. conditionem. & hoc est melius & verius, quàm id quod dixi super isto articulo in c. testimoniū. extrà, de testi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Peritus proponens q. non dubiam reprehendi potest.
2 Officia compatibilia potest qs simul & semel duo exercere.
3 Tabellionis subscriptio habet effectum cuiusdā testimonij.

DOmitius Labeo. Hoc dicit: Testis potest esse in testamento, qui ad testamentum scribēdum vocatus est. Vel sic, secundùm Bart. Ille qui rogatur scribere testamentum, videtur etiam vt testis rogatus posse subscribere testamentum. Secunda est ibi: Iubentius. Tertia ibi: plus enim. ¶ † Primò no. quòd homini perito pro ponenti quæst. de re nō dubia, pōt responderi cum increpatione: & ita hic excusatur iurisconsultus à rusticitate. Et probatur ista conclusio in lege secūda. §. Seruius. ff. de origi. iur. Ad mittitur etiam increpatio propter turpitudinem rei, de qua quis interrogat: vt l. mercalem. C. de conditio. ob tur. causam. alias respondendum est ciuiliter: vt l. vt responsum. cum ibi ☞ no. C. de transac. ¶ † Scdò no. singulariter secūdùm Bald. ꝙ vt testis dicaꝛ legitime rogat⁹, nō est necesse ꝙ rogeꝛ vt intersit testamēto tanꝗ testis, sed sufficit ꝙ rogeꝛ vt intersit testis in genere, vel etiam quo ad alium actum. ¶ † Tertiò & vltimò nota, quòd duo officia compatibilia potest aliquis exercere simul, & semel[a]: de quo in l. j. §. si seruus. ff. de stipu. seruo. & per Barto. & in l. si consul. ff. de adop. & plene per cano. & ibi scripsi in c. ex literis. extrà, de probatio. ¶ In gloss. prima ibi: vel dic de iure vt testis. glossa ista sentit duos intellectus ad istam legem. Vnus est, quòd scribens testamentum fuit rogatus nō tanquam testis, sed solùm vt scriberet testamentum: & hoc fuit de facto secundùm glo. quia non erat necesse istū rogare vt scriberet. Alius est, quòd iste fuit rogat⁹ vt interesset testamento tanquam testis: & secundùm istum modū intelligendi quęstio ꝓposita à Labeone nō esset dubia, & merito fuisset reprehensus: quia non est dubiū, quòd ille qui est adhibitus ad scribendum, potest etiam adhiberi & rogari vt testis: & ita possumus dicere sensisse Celsum. Sed secundùm istum modum intelligendi quæstio non fuisset ridicula, sed probabiliter dubia: quia dubitari poterat secundùm Bartol. vtrum rogatus scribere testamentum, videretur etiam rogatus sufficienter tanquam testis. Et huic quæstioni secundùm eum non respondet Celsus: sed ipse respondet, quòd videbatur sine dubio rogatus sufficienter vt testis, & interfuisse testamento vt testis rogatus: quod probat duplici ratione. ☞ ¶ † Prima ratio est, quòd ad esse rogitus faciendi de teste, satis est, quòd testis moneatur, vt intersit testamento, licet non moneatur quòd intersit vt testis: vt l. hæredes palā. §. in testamenti. s. eo. ibi: ad testamentum se esse adhibitos. Sed rogatus subscribere[b] testamētum, sine dubio monetur, vt intersit testamento: ergo satis videtur rogatus, tāquam testis. Sed ista ratio cum reuerentia videtur dubia: quia posset procedere, quando quis esset simpliciter monitus, & non determinate ad vnum actum testamenti. Sed quando determinate monetur ad vnum actum diuersum ab actu testificandi: sicut est in casu nostro: quia aliud est scribere testamentum, & aliud est ibi esse præsentem, vt testem: vt videbis in l. Seruius. j. eo. tunc videtur, quòd non possit supplere vicem testis, qui est assumptus ad aliud officium: sicut dicimus, quòd dispositio l. respiciens vnam causam, & vnum effectum, non videtur supplere circa alium: vt lege, cùm propter. & ibi per Bartolum. ff. de leg. præstan. & l. si non lex. in princi. & ibi per Angel. ff. de hæredi. institu. Et ideo quando iudex interponit autoritatem in alienatione rei minoris, non videtur supplere defectum tutoris, nisi hoc exprimat, secūdùm Bartol. in lege, si curatorem habens. C. de in integ. restitu. mino. Et hanc rationem sentit expresse Barto. in l. sciendum. ff. de verborum obligatio. ad intellectum istius legis. dixit enim, quòd principi. l. nostræ rogitus præsumitur ex subscriptione facta à teste præsente testatore: quæ est secunda ratio, quam assignat hic Bart. quia ille qui subscripsit, à principio erat rogat⁹ ad scribēdum testamentum. & sic sentit clare, quòd per istam vocationem nō videbatur vocatus vt testis: sed ex subscriptione inducitur postea factus rogitus. Vnde dixit Bald. alibi in lege prima. §. ius publicum. in vltima columna. ff. de iusti. & iur. quòd quamuis notarius possit stipulari alteri tanquam persona publica: si tamen ita stipulatur existens officialis in aliquo officio, ista sua potestas videꝛ restringi respectu eorum, quæ pertinent ad officium, ex quo tanquam officialis stipulatur, & est adhibitus ad actum faciendum. Præterea hic non fit mentio de aliqua subscriptione: sed solùm dixit, ꝙ scripsit testamentum, & signauit: vnde etiam ex virtute subscriptionis non potest dici, quòd iste videretur tacite rogatus vt testis, propter quod aliqui Moderni, qui ponunt intellectū Rapha. Cu. qui dicit, quòd ratio dubitādi apud Labeonem erat, quia iste subscripserat testamentum, & non tanquam testis, si declaret se illud testamentum scripsisse manu propria, & sic tāquam scriptor: & erat dubium vtrum ista subscriptio facta non vt à teste, sed vt à scriptore, sufficeret ad solennizandum testamentum, perinde ac si formaliter esset facta à teste. Et dicit quòd responsum Celsi potest adduci ad vtranqꝫ partem: & tamen relinquit rem sub dubio, & dicit cogitandum. Sed ista lectura similiter non placet Modernis: quia hic nulla fit mentio de subscriptione, vt dictum est: vnde ipsi ponunt quartum intellectum valde cōuenientem tex. & dicūt, quòd ratio dubitandi hic erat, quia iste hic reperiebatur signasse testamentū, & scripsisse, sed nō subscripsisse. vnde si scriptura capiebatur pro subscriptione, poterit computari in numero testium: quia reperiebatur sigillum, & subscriptio: sed si scriptura non accipitur pro subscriptione testis, tunc iste nō videbatur esse testis solēnis: quia licet signasset, non subscripserat: vt in l. ad testiū. §. si qs ex testibus. s. eo. vbi ꝓbatur, ꝙ ista duo debēt cōcurrere copulatiua. Et huic q. nō rñdet iuriscō. sed rñ cos: sed est rñdendū, quòd testis non videaꝛ solenniter adhi-

a ¶ Et semel. Vide eundem do. Fran. Are. in l. doli clausula. circa fi. j. colū. de ver. ob. & in l. si plurium. de acqui. pos. in j. nota.

b ¶ Subscribere. Vide d. Alex. de Im. in l. sciendū. in xvi. colū. in versi. quod primo limita. de ver. obliga.

bitus: quia forma subscriptionis testis, de qua in l.pe.j.eod. longe differt à scriptura testamenti: vnde non potest dici impleta forma per æquipollēs: sicut dicimus in simili in l.in summa.in principio.ff.de re iudi.& in l.si quis mihi bona.§.sed si mandaui.ff.de acq.hære. Et ista opi. multum placet, & est sensus valde amicus literæ. ¶ In gl.vltima, ibi: computatur in numero & c.cōmunis conclusio super articulo tacto in gl.est illa, quam ponit hic Dy.ex mente gl.in l.hac consultissima. in princip.C.qui testa.face.pos. nam quòd vbi ad solennitatem instrumenti requiritur inscriptio, vel subscriptio testium, & notarij: notarius non potest tunc se subscribere vt notarium, & vt testē: sed debet inscribere alios duos testes, vel alij duo debent se subscribere; ita probat text, secundùm doc.in autē. de instru.fide & cau.§.sed instrumenta. Si verò notarius, qui subscripsit se vt notarium in instrumento, vult testificari pro instrumento viua voce: tunc admittitur: & videtur testificari tanquā testis rogatus, secundùm Bar. Pro ista vltima conclusione vide tria iura hæc probantia, quæ ipsi non allegant. Primò tex.in c.cùm Io.in ver.tabellione.extrà, de fide instru. Secundò vide tex,in l.si quis decurio.in fi. & ibi per Bald.C.de fal. Tertiò vide optimum text.in d.§.sed si instrumentum. in versic. si neque. Super prima verò conclusione aduerte: quia tex.in d.§.sed si instrumenta. simpliciter dicit, quòd in instrumento publico requiritur vltra subscriptionem notarij supplementum testium. Cur ergo non possumus dicere, quòd cum subscribere vt tabellionem, & subscribere vt testem, nō sint officia compatibilia, & quòd notarius hic posit tenere personam duorū: iuxta l.si consul.cum materia.s. de adoptio. Sicut videmus in simili, quòd in causis vilioribus aliquis potest esse iudex & notarius actorum, secundùm Bar.in l.iubemus.§.sane.C.de sacrosanct. eccle. & alia loca vide allegata per me in c.ex literis.extrà, de proba. 3 †Saluando communē sententiam possumus dicere, quòd subscriptio tabellionis habet effectum cuiusdam testimonij. vnde tabellio quodammodo dicitur testis: vt est casus hic secundùm intellectum Bart. & no, Bartol.in l.si consul.præal. Sed in testibus vel testimonijs numerus maior auget fidem: vt l. ob carmen.§.testem.ff. de testi.& in coram. extrà, eo.ti. vnde vt melius probetur instrumentum, non debet concedi vt vna persona sustineat vicem duorum ad solennizandum instrumentum. Et per hoc expedita sit hęc lex.

a ¶Testis Adde do, Bar.Soci,in consil. clxxj.inci.diu profecto, ver. & in primis.ibi: nam notarius.& in consil.clxxiij.inci. reuerende pater.ver. præterea hoc. circa pri. ī ij.parte, vbi quòd notarij & testium ęqualis est determinatio.

SVMMARIVM.

1. Testamētum scribere aliud est, quàm scribere esse testem in testamento.
2. Testamentum in scriptis fieri potest per priuatam scripturā, quæ sit subscripta & signata testibus.
3. Notarius habetur loco testis in testamento.
4. Monachus vel cleric⁹ an possit exercere officiū tabellionat⁹.

SEruus licet. Seruus proprius vel alienus potest scribere testamentum. ¶ 1 †Et no.ex illo tex, quòd aliud est scribere testamentum, & aliud est scribere esse testem in testamento: nam seruus non potest esse testis in testamento: vt l.quæ testamento.§.seruus.s.eo.& tamen potest scribere testamentum volente testatore. ¶ 2 †Et ex hoc etiam colligitur, quòd testamentum in scriptis potest fieri per priuatā scripturam, quæ sit subscripta & signata à testibus: iuxta l.hac cōsultissima.C.de testamen, & plene probabit testamentum, tu dic publicatione secuta: vt l.publicati.C.de testa. & l.ij.& l.si quis ex signatoribus.j.quēadmodum testa.ape. ¶ In gl. vnica ibi: cùm & ipse testator possit scribere.gl.ista notabiliter sentit secundùm Barto. quòd notarius non possit conficere instrumentum publicum de suo testamento. Ipse autem tenet contrarium hic, & in l.ij,ff.de stipu. ser. quia cùm iste sit act⁹ pendens merè à voluntate testatoris, & agatur solùm de præiudicio suo, debet stari eius scripturæ, & poterit sustinere notarius personam duorum: quia iste est actus voluntariæ iurisdictionis, vel poti⁹ facultatis, qui potest fieri ab vno apud semetipsum, tanquam apud publicam personam: vt l.si consul. ff.de adop.& l.apud eum.ff.de manu.vindi. Nec obst.quòd in instrumento debeat interuenire rogitus, & inter rogantem & rogatum debeat esse differentia: sicut inter conferentem, & eum cui fit collatio: vt in c. cùm ad nostram.de insti. & in c. de iure, extrà, de iure patro, quia respondent hic Moderni, quòd rogitus debet fieri, vt constet de voluntate rogantis: quod non est necessarium in casu nostro, quia satis quod constat de voluntate notarij vt priuati, non est ipsius vt publicæ personæ autenticæ. Tu autem pro responsione ad istud argumentum vide Bartol.qui optime respondet in l.secunda.circa princip.ff.de stipulatio.seruo.in illa quæstione, vtrum notarius possit conficere instrumentum de mandato procuratoris sui. Sed contra istam doctrinam fortius facit: quia quando testis domesticus repellitur: repellitur vero, quia est domesticus illius qui principalius remouetur à testimonio: vt patet in l.etiam.C.de testi. & in capitulo, literis.extrà eod. sed filius testatoris repellitur, vt non sit testis in testamento patris sui: quia testimonium eius est domesticum: vt dicit textus Institutio, de testamentis.§.in testibus.ergo multo fortius repelletur testimonium ipsius testatoris. 3 † Notarius autem habetur loco testis: a vt l.dominus.suprà eodem.ibi dixi.& inde est, ꝙ non potest fieri instrumentum publicū ad commodum sui, secūdùm Bar.plene in loco allegato: ergo videtur, ꝙ multo fortius repellatur ipse testator, & quòd non possit autenticare instrumentum. Sed saluando sententiam do.Bart.dicas, quòd in casu nostro testimonium domesticum non repellitur: quia ille cuius quis est domesticus repellatur, sicut contingit regulariter: sed repellitur, quia domestici & familiares faciliter possunt committere falsitatem in testamento: vt dicit tex.in simili in l.data iam pridem.l.C.de dona. Nam quòd testator in dispositione rerum suarum, de qua potest libere disponere, sit ipse suspectus, hoc nō sonat rationi: licet autem notarius possit conficere instrumentum sui testamenti, non tamen potest secundùm Bartol.hic conficere instrumentum promissionis: quia inter stipulantem & promittentem debet esse differentia, nec etiam potest conficere instrumentum ad commodum sui, per l.si pater.& l.de eo.j.de Fal. & l.j. & per totum.C.de his qui sibi asscri. Et quando instrumentum contineret commodum suum, & alterius, valeret respectu commodi alterius, secundùm Bart.vbi est casus in l.filius.§.j.ff.ad l.Cor.de falsis.vbi autem continet aliquid pro se, & aliquid contra se, probat quatenus est contra eum, secundùm Bartol. in d.l.ij. quod etiam est verū, si capitula sint connexa: quia licet in priuata scriptura non possit separare capitula connexa, vt acceptet illud quod est per se, & nō id quod contra se: vt l.Publia. §.fi.& ibi per Barto.ff.depo.& per eundem in l.quædam nummularios.ff.de eden. secus tamen est in scriptura publica. Ita declarat singu.Barto.in l.si consul.in vlti.q.ff.de adopt.& est noua limitatio ad leges dictas. quod tñ nō affirmo pro nunc. ¶ Et quia hic dicitur, quòd seruus hodie non potest esse tabellio, tangit hic Bart. 4 † vtrum monachus vel clericus possit exercere officiū tabellionatus: de quo remittit ad Spec.in tit. de statu monacho.§.j.ver.xxvij.& ad tex.in c.vt officium.§. fina. de hære.lib.vj.vbi glos. concludit, quòd vetera instrumenta potest extendere, sed noua non potest conficere.et hoc sequitur Barto.in l.j.§.si penes. vbi omnino vide.ff. de tabu. exhi. & Baldus in l. nam si seruus.§. si viuo.ff.de nego. gest. †Vtrum autem dignitas secularis superueniēs inducat eundem effectum, videtur dicendum quòd sic, per l.vniuersos.C. de decu.lib.x.vbi adeptus decurionatum, prohibetur exercere tale officium, & istud in decurione sine dubio est tenendū, sed in aliis dignitatibus esset dubium: quia ante illam legem notarius effectus decurio poterat exercere officium: vt l.exceptores, & ibi hoc ponit Barto. C.de actuarijs & nume.lib. xij.per quem tex.ibi dicit, ꝙ notarius positus ad bāchum nō perdit officium, licet efficiatur notarius prioris: & satis sentit, quòd dispositio l.vniuersos.non trahatur ad alias dignitates, & hoc videtur tutius, ne fiat extensio in materia correctiua ex identitate, vel maioritate rationis: iuxta not.in auten. quas actiones.C. de sacrosanctis ecclesijs. & hoc sentit Bald. in l.nec patronus.C. de ope.lib. vbi dicit, quòd notarius adeptus nouam dignitatem, non cogitur conficere instrumenta: & sic sentit, quòd possit, si vult. alleg.text.in l.si quis decu.C.de fal. Sed relinquitur pulchra dubitatio: nunquid si tales personæ voluntarie conficiant instrumentum, scilicet monachus vel clerici, istud instrumentum valeat, quamuis debeant puniri. Super quo Angel.in l. prætor.§.fina.ff.de eden. & dixit Bart.tenere in §.si penes. præallegato.quòd instrumentum non valet. quod Bartol.non dicit expresse, sed solùm dicit quòd non possunt conficere instrumenta: quod potest intelligi, scilicet honeste, vel sine pœna.ipse autem tenet, quòd valet instrumentum, per text.in c.j.ne cleri.vel mona. tu autem vide plenius istam quæsti. discussam per Inno. & Ioan. An.& Moder.in c.sicut.extrà, ne cle, vel mona.vbi do. Abbas referens plures quęstiones, in effectu, prosequitur duos casus. Primus est, vtrum valeat instrumentum, antequam clericus vel monachus prohibeatur à superiore. Secundò, quid si faciat instrumentum post prohibitionem superioris.

superioris. de qua in d.c.sicut. Primo casu sequendo Inn. & Ioan. Andre.tenet,quòd valet instrumentum.Mouetur,quia ex quo iste religiosus vel clericus toleratur in officio notaria tus,licet quantum ad se sit prohibitus illud exercere, per d.l. etiam si non sequatur prohibitio hominis: vt probatur in d. c.vt officiũ.in fi. & in c.j.ne cleric.vel mona.dũs prohibet ge neraliter quodlibet negocium seculare. Mouet per gloss.à si mili in c.decernimus.de sententia excõmunicationis.li.vj.quę determinat,quòd valeat instrumentum tabellionis excõmuni a cati,[a] quãdo est toleratus in officio:pro quo vide gl.ordinariã in casu fortiori.s.quando est priuatus ipso iure, in aut. de tabelli.§.penul.& Bal.in diuersis locis,allegantem glos.illam, sed præcipue in l.ad testium.§.conditionẽ.ff.eo.& in l.in exer cendis.C.de fide instrumẽto.& in l.j. C.de summa trinita.& in l.iubemus.§.sane.C.de sacrosanctis ecclesijs.¶ Secundo ca su,si prohibitio sit facta per superiorẽ, ita quòd præsumatur peruenisse ad omnes:tunc dicit ipse,quòd iste non potest di ci toleratus,ex quo publice constat de sua inhabilitate, secun dùm Innocentium in c. qualiter.el ij.extrà, de accusatio.& ideo non valeant instrumenta facta per eum:vt in c.veritatis. in fi.de dolo & contuma.Cui adde, quod singulariter tradit Baldus in l.ij.C.de manu.vindi. & in l.ij.in fine.C.de senten. vbi dicit notabiliter, quòd notarius priuatus per sententiam hominis,etiam si sit toleratus ab errore publico, quia recessit in prouinciam extraneam, vbi ignorabatur eius condemnatio,non potest conficere instrumenta:& si conficit instrumenta,sunt nulla.allegat glo. no.in auten.de armis.§.fi.& text.in l.si aliquid.C.de suscepto. & arca.lib.x. Vtrum autem idem esset dicendum in eo,qui non fuit priuatus ab officio, sed cui officium per hominem fuit interdictum, sicut in casu nostro: esset cogitandum.sed tamen videret dicedũ quòd sic, vt prohibitio & suspensio hominis aliquid operentur, vltra suspen sionem legis.

SVMMARIVM.

1 ☞Testamẽti dispositio non solennis,non dicitur esse dispo tio,sed præparatio ad dispositionem.

2 Clausula codicillaris tantum valet,quantum expressa repeti tio relictorum facta ab intestato.

EX ea scriptura. Hoc dicit:Testamẽ tum non publicatũ vel non lectum,non valet,etiam vt codicillus.No. 1 duo verba.¶ †Primò no.quòd dispositio testamẽ ti non solennis, non dicitur esse dispositio, sed præparatio ad dispositionem:intellige, cùm testator intendebat illam scri pturam facere solennem. & sic videtur, quòd ista dispositio sit imperfecta,non solùm ratione solẽnitatis:vt dicit hic Io. de Imol.sed etiam ratione voluntatis: & hoc tenet hic Bald. qui dicit, quòd ex ista vltima voluntate non debebitur lega tum,etiam ad pias causas.tu autem dic vt plene fuit declara tum in l.si is qui.ff.e.Et aduerte, quia Bal.dicit,quòd ista lex loquitur in testamento in scriptis: lex autem,si is qui.in testa mento nũcupatiuo. & verè tex.in l.si is qui.non aperit qua lis species testamenti fuerit,nec ibi fit mentio aliqua de signa tura. restringere tamen illud ad testamentum nuncupatiuũ est diuinare.

Ex his. Hoc dicit:Clausula codicillaris facit, vt omnia relicta in testamento debeãtur ab intestato.[b] b ¶ †Not.primò secundũ vnum modum exemplificandi,quòd 2 clausula codicillaris tantum valet, quantum expressa repeti tio relictorum facta ab intestato: & ita dicit gl.in l.ex testamento.C.de fideicõmissis. & probatur satis clare in l.fi.C.de codicil.& tradit Barto.in l.j.infrà,de iure codicil. ¶ Secundò no.ibi:omnimodo &c.de virtute illius dictionis,quòd semp ponitur in sententijs,& libellis,cùm dicitur,& ita pronuncia mus omni meliori modo,via, & iure &c. Per quæ verba di cunt Moderni in l.nemo potest.ff.de lega.primo. quòd semp iudex videtur elegisse viam competẽtem, & efficaciorem, & vbi alius hoc non videretur fecisse.¶ In gl.vnica ibi: legatáq; relinquit & fideicommissa.Bald.dicit,quòd secundùm istud exemplum hæreditas non esset restituenda ex fideicõmisso vniuersali:quia proprio nomine legati & fideicommissi non venit hæreditas,licet largo modo veniat:vt l.verbis legis.ff. de verborum significa.Repetitio autem, quæ inducitur vir tute istius clausulæ ab intestato,non confirmat legatum, nisi hæreditas sit adita ab intestato:vt est casus in lege secunda.de fideicommiss.libe. & vidisti glossam notabilẽ, & ibi per Bal dum in l.qui filio,§.seruus.j.de hęredi.instituen.¶ In eadem glo.in fi.ibi:de inofficioso testamento.l.Titia.gloss. non sol uit istud contrarium expresse:sed tamen intentio sua est, q ibi sit speciale,cùm testamentum rescinditur per querelã inofficiosi:quia cùm rescinditur quasi testator fuerit demens, & non sanæ mentis:ideo sicut rescinditur dispositio testamẽ ti,ita & codicillorum: per regulam positam in lege secuuda. infrà, de legatis j.Sed reuocatur hic in dubium per doct.Primò,nunquid idem sit de iure nouissimo,quod erat de iure Di gestorum.Secundò,quid si testamentum expugnatur,vel est nullum ex causa præteritionis posthumi, vel iam nati. Super primo dixit Bartolus in lege prima.j.de iure codicil.in auten. ex causa.in vltima colum.C.de liber.præte. sequendo Iacob. de Are.quòd hodie clausula codicillaris operatur:quia testamentum non rescinditur per querelam ex hoc medio,quia testator fuerit furiosus,sicut olim: sed qa causa legitima inser ta ab ipso vel probatur falsa,vel non probatur ab hærede esse vera in quo.Secundo casu potest expugnari testamentum sine aliqua culpa testatoris:non enim potest dici demens ille, qui causam legitimam in testamento inseruit secũdùm eum. Sed ista ratio,si bene aduertas,concludit, quòd si de iure Digestorum testator expressisset aliquam causam legitimam, propter quam probabiliter licuisset sibi credere filium esse exhæredatum, etiam de iure Digestorum, clausula codicilla ☞ris debet operari: quod est manifeste falsum. ¶ † Præterea ista sua differentia etiam concludit, q si exhæredatio hodie sit facta sine causa,quia subest tunc ratio iuris antiqui, quòd clausula codicillaris non operaretur, quando testamẽtum sit nullum ipso iure:cuius contrarium ipse dicit in dicta l. præalleg. Vnde debes aduertere ad legem ij.ff.de inofficio testa a mento.quæ dicit,quòd licet testamentum rescindatur sub co lore ,quia testator non sit sanę mentis,hoc non dicitur , quia lex pręsumet testatorem fuisse furiosum,sed quia in hoc actu facit contra officium pietatis,quod communiter parentes facere non solent. Præterea quando testator exprimit legitimam causam falsam,si hoc facit scienter, certe plus delinquit contra pietatem,quàm si exhæredaret filium sine causa. infamat enim eum de graui crimine, vel de turpi facto in specie, quæ est grauior infamia:vt l.quoties.§.si quis nouũ. & ibi no b ta.j.de hæredi.institu.Vnde ergo non dicitur magis infamis, quàm ille qui penitus causam non expressit?Et ideo licet ista opi.sit communis est multũ dubia. Et ad id,quod dicit Barto. quòd quando causa non probatur, potest expugnari testamẽ tum sine culpa testatoris:quia forte causa est vera.respondeo: quia lex, ex quo causa non probatur, præsumit eam esse fal sam: & istud sufficit, quo ad præsumendum, quòd testator non sit vsus officio pietatis. Super secundo articulo fuerunt tres opiniones:vt plene refert hic Ioannes de Imol. Nam quidam dixerunt , quòd clausula codicillaris nihil operatur, cùm testamentum rumpitur ex causa præteritionis: & hoc tenuit glos.fina.notabiliter in fine,& fuit additio in aut. ex causa.de liber.præteri. Alij dixerunt econtra,quòd siue sit nullum à principio, quia est præteritus filius iam natus: siue rumpatur per natiuitatem posthumi, habet locum, clausula codicillaris,dummodo legatum non sit relictum nominatim à filio præterito. Requiritur etiam, quòd forma clausulæ dicat,si non valet,vel valebit iure testamenti,valeat iure codicillorum,ad hoc vt comprehendat casum,quo testamentum rumpitur ex postfacto, per natiuitatem posthumi: & hęc est communis opinio,quam sequitur Bartol.in lege prima.j.de iure codicil.quæ probatur secundùm vnum intellectum in l.si patroni.§.fina.infrà, ad Trebellianum. & videtur secundùm eos:quia clausula codicillaris non importat quantum ex pressam repetitionem ab intestato,secundùm glo.in lege, ex testamento,C.de fideicommis. & probat recte intuenti in l. fina.C.de codicil, & in textu nostro secundùm vnum modum legendi.Sed si repetitio relictorum esset facta expressa ab intestato, sine dubio filius deberet pstare relicta: vt lege, si quis cùm nullum.in princip.de iure codicil. ergo & similiter nunc. Aduerte tamen,secundùm Bartolum,quòd clausula codicillaris hodie non operatur aliquid, respectu relictorum particularium,quando testamentum est nullum ex causa præteritionis:quoniam illa confirmatur per auten.ex causa.quasi relicta in testamento valido. Vnde cùm non valeant iure testamenti, non valebunt iure codicillorum. Operabitur autem, quo ad restitutionem hæreditatis,quæ non con seruatur de iure nouissimo. Vnde illa verba, si non valet iure testamenti,exponuntur quatenus non valet:vt lege,Stichum qui meus erit.ff.de legatis primo.& nota.in lege,controuersia.ff.de translationibus. Hanc opinionem cõfirmat hic Ioannes de Imo.quia ex quo non repetitur expresse annullata

a ¶ Excõicati. Vide d.Alex.de Imo.in l.Iul.repe. & Fed. de Se. in cõsi. lxx. & Car.in c.perpẽ dimus.xxxix.q.de sen.excõ. & in cle. j.q.ix.de excep.

b ¶ Ab intestato.Vi de d.Bar.So. in cõ. ccxviij.incip. consi deratis testamẽto Marci.versi. sed cir ca hoc.ibi:ex quibus videbatur. cũ ver.seq. in ij.parte.

clausula codicillaris, cùm testamentum est nullum per prēteritionem: ergo in dubio debet valere tūc, quia in dubio fauemus testamēto & vltimæ voluntati: vt l. si pars iudicantium, in principio. ff. de inofficio. testamēto. tunc quia sumus in materia permissa, quia regulariter leges permittūt repeti ab intestato, vt in textu nostro: & cùm non reperitur prohibitum, censetur permissum, per l. necnon. §. quod eis. ff. ex quibus causis maio. Et secundùm hanc opinionem dicūt hic Bald. & Ang. Specu. sæpius consuluisse. Tertiò fuit opinio Oldra. & Rayne. qui distinguūt inter posthumum præteritum, & iam natum. illo casu, secūdùm eos operatur clausula codicillaris: & est casus notabilis pro ista conclusione in lege, generaliter. §. sed ex testamento. ff. de fideicō. liber. & fuit allegatio Old. vt refert Bal. in autenti. ex causa. vltima colūmna. C. de liber. præteri. Et est ratio secūdùm eos: quia hic testator non vtitur impietate in filio, sed potius forte cogitans ipsum non esse nasciturum, vel cum institutum, cùm natus esset, non est vsus consilio Galli & Scæuolæ. Hoc tamen dictū est temperamentum, si testator sciebat se habere posthumum, vel si saltem apparet, quòd cogitauit in genere de posthumis, qui nascerentur: aliàs esset dicendū, prout distinguit Bartolus in l. prima. infrà, de iure codicillorum. & Bald. qui aliqualiter variauit ab eo in l. fina. C. de codicil. & in dicta autenti. ex causa. Secūdo casu dicunt, quòd clausula codicillaris non operatur. & ista opi. licet non sit communis, est multum probabilis. Primò per textum in l. conficiuntur. §. primo. ff. de iure codicil. vbi iurisconsultus dicit, quòd ideo possunt relinqui legata à venientibus ab intestato: quia illi creduntur tacite inuitari ad hæreditatem ex voluntate defuncti, & bene facit textus in l. prima. §. sciendum. in verbo, non admittitur. ff. de legatis tertio. Sed filius præteritus scienter non venit ex tacita voluntate patris, imo contra volūtatem ipsius: ergo videtur quòd nec in genere, nec in specie potuerit grauari. Secundò confirmatur ista conclusio per l. quam allegat Bartol. per se, id est per tex. in l. si quis eum. allega. in fine princip. ff. de iure codicil. in versicu. & ideo. vbi satis clare colligitur, quòd tunc filius suus præstat legata repetita ab intestato, quando non venit rumpendo, sed ex tacita voluntate testatoris. & propter hoc dicit, quòd ibi non rumpuntur codicilli: ergo si nō veniret ex tacita voluntate testatoris, codicilli rumperentur: aliàs ratio iurisconsulti esset falsa, si istud necessarium non inferretur ex ¶ alio tex. † Tertiò hoc idem probatur; quia de iure antiquo, qn̄ testamentum expugnabatur ex præteritione materna, clausula codicillaris non habebat effectum: vt in l. Titia. prælleg. quę potest intelligi in præteritione materna, cùm loquatur de matre, nec ibi fiat mentio de exhæredatione expressa: nec valet, si dicas, ibi testamentum expugnatur per querelā. in præteritione autem paterna est nullum ipso iure: quia licet istam differentiam sentiat Barto. in dicta lege prima. præallegata. hæc tamen differentia videt̃ sine ratione. Causa em̄, propter quam nō valet clausula codicillaris in illa l. Titia. est, quia testator censetur non sanæ mentis, quasi fecerit contra officiū pietatis: vt l. ij. ff. eo. & s̄. dixi. Sed non minus facit contra officium pietatis, imo magis, pater qui prēterit filium sciēter, quàm mater: ergo idē iuris debet esse in vtroque. & hæc est ratio, quam assignauit Oldra. in isto casu, quę multum placet, licet alia opi. sit communis. Scias ergo, quòd Bartol. in dicta lege prima. de iure codicil. dixit singulariter, quòd fideicōmissum vniuersale, quod debetur ex clausula supradicta, non transmittitur ad hæredem, nisi sit aditum: & in hoc sapit naturam hæreditatis, licet aliàs transmitteretur saltem post aditam hæreditatem: iuxta no. in l. cum filio. ff. de leg. j. & in l. ille à quo. §. fi. j. ad Trebellianum. Et ratio est secundùm eū: quia tex. in l. quærebatur. j. de testā. mili. dicit, quòd per istam clausulam codicillarem testamentum non transit in vim codicillorum: ex quo datur intelligi, quòd ius testamenti trāsfundatur in codicillis, qui habent eandem vim; sed fideicommissum non aditum transmitteretur, quia hæreditas quæ defertur ex testamento, non agnita, non transmittitur: vt l. vna. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. ergo vt habeat eandem vim, non fiat transmissio. quæ verba nullo modo mihi concludūt. Nam ꝙ testamētum trāseat in vim codicillorū, hoc nō significat, ꝙ codicilli habeāt vim testamēti: sed potius, ꝙ extinguit natura testamē. & conuertit̃ in naturā codicillorum. Sed natura clausulæ codicillaris est, ꝙ habeat eandem vim, quod repetitio legatorum ab intestato; vt dixi s̄. ergo ista verba non cōcludunt id, quod deducitur, imo potius oppositum: quia quādo vnum ius transfunditur in aliud, non attenditur amplius natura iuris transfusi, sed eius in quem fit transfusio: vt l. aliā. & ibi per Bar. ff. de noua. & no. in l. j. C. de iudi.

a ¶ Alteri. Vide Fel. in c. inter dilectos. de fid. instru. & qđ ibi dixi in apostil.

b ¶ Subscriptio generalis. Vide eūdem in l. si ita stipulat⁹. §. Chrysogonus. de ver. obli. & qđ ibi dixi in apost. & an & quando subscriptio requiratur, & quando accipiatur pro consensu, vide d. Mar. So. in consi. xv. inci. visis. ver. ad quintū ar. in prima parte.

SVMMARIVM.

1 ¶ Notarius nunquid possit signum & subscriptionem alteri committere.

2 Ad solennizandum aliquem actum vbicunq; fieri debet aliquid, illud tale per alium similem expediri non potest.

Singulos. Hoc dicit: Testes debent subscribere per se, non per alium testamentum. ¶ † Et ex isto tex. arguit Bal. quòd notarius signum & subscriptionem nō potest alteri cōmittere: de quo per Bar. in l. diuus. §. item sena. ff. de falsis. vbi dicit, quòd quando notarius est impeditus, potest quidem cōmittere scripturam alteri,[a] sed ipse debet subscribere: nec sufficit subscriptio generalis,[b] sed requiritur specialis, vt ibi per eum, nisi instrumentum sit scriptum à filio notarij, vel seruo. Et primum dictum posuit idem Bart. in l. j. ff. de offi. consul. Bald. autem in auť. si quis in aliquo. C. de eden. dixit primum dictum esse verum, sed secundum non placet sibi: quia ex quo notarius in subscriptione dicit, & ego talis prædictis omnibus dum sic agerentur interfui & c. satis per istam dictionem, prædictis, & relationem videtur specifice & specialiter narrare omnia contenta in scriptura per relationem ad aliud: iuxta l. certum. ff. si cer. pe. & l. asse toto. cum materia. ff. de hęre. institu. Non ob. tex. in l. si ita senatus. quia ibi præcedebat scriptura, quæ de sui natura erat prohibita, & præsumebatur falsa. vnde maior requiritur diligentia in subscriptione. & ista opi. placet, & est multum æqua. Et de ista dictione, suprascriptis, vide text. in l. j. §. ij. capite. ff. de post. & Bartol. in l. talis scriptura. versi. fi. ff. de leg. j. Sed in rub. de fid. instrumen. pe. char. ipse dicit, & melius, quòd protocollum. i. scripturam originalem non potest notarius etiam impeditus committere alteri aliquo modo, sed extensionem instrumenti sic faciendam ab originali. Primò probatur clare in auť. de tabel. §. nos autem. & ibi gloss. expresse tenet in versi. his. vbi text. dicit, quòd notarij non possunt se excusare, quin per se conficiant documentum propter morbum, vel occupationes: documentum autē non dicit simplicem subscriptionem, & signū, sed ipsam scripturam instrumenti: vt clare patet ex illo §. Secundum probatur in c. inter dilectos. ver. extra. de fide instru. quem text. intelligo in instrumento exemplato ab originali. Hoc etiam modo potest intelligi tex. in auť. de instru. fide & cau. §. in his. vel intellige eum, vt ibi intelligit gloss. quòd ibi discipulus tabularij, qui præerat stationi, fuerat ipse rogatus de instrumento, quòd scribebat: vnde subscriptio tabularij principalis erat magis ad corroborationem instrumēti, quàm de necessitate: vt eleganter declarat gloss. in §. nos autem. in loco pręallega. iuxta finem. Et ista distinctio est sequenda, siue notarius principalis, qui præest stationi, velit committere instrumentum scribendum alteri, siue sit notarius, qui nulli præest stationi: licet Ioan. And. singulariter distinguat inter primum & secundum notarium in titu. de instrumen. edit. §. instrumētum. ver. item opponitur. vbi sentit satis clare, quòd notarius qui non præest stationi, non potest committere etiā exemplationē instrumēti alteri. Sed distinctio Bal. magis placet. Distinctio autem Ioan. And. confunditur per tex. expresse in d. §. nos autem. post principium. vbi dicitur, quòd si prędicta non sunt obseruata, notarius qui iniūxit instrumētum alteri scribendum, priuabitur præpositura stationis: & sic datur intelligi, quòd loquitur proprie de magistro stationis, qui instrumentum, de quo erat rogatus, committebat scribendū alteri. Et licet illi cōstitutioni dederit causam vna absurditas, de qua fit mentio in princi. illius auť. quia vnus rogabatur de contractu, & committebat alteri, quòd audiret seriem contractus à cōtrahentibus: lex tamen vna, vt perfectius disponat, non solùm prohibet hoc, quòd quis sit rogatus de contractu, cui non est præsens: sed etiam illud aliud, quod faciet sibi instrumentum per alium: & manifeste dicit tex. in §. nos autem. Vnde opi. d. Cardi. Flo. quam ipse posuit in c. cùm extra. de fi. instru. quam refert & sequitur do. Abb. Mod. in c. inter dilectos. eo. titu. dum dicunt simpliciter, ꝙ scriptura instrumenti potest committi alteri, non requirendo aliquod impedimentum, non videtur verum, nec esse cōmunis, licet Cardinalis dicat se ita consuluisse. ¶ † Secundò not. quòd vbicunq; aliquid debet fieri ad solennizandum aliquem actum, illud tale non potest expediri per alium similem. dicit tex. & glo. in l. si in tres. ff. de arbitris. quia quòd de forma est, ꝙ omnes iudices debeant pronunciare, ideo vnus non potest ferre sententiam alijs consentientibus. Vnde dicit text. notabilis in c. cùm ab vno. de re iu. li. vj. quòd quando vnus iudex fert sententiam de mādato collegarum, debet ferre sn̄iam in numero

singulari, tãq; vnus ferat nomine omnium, sed in plurali. Est etiam ibi tex. singularis iuxta glo. in ver. mandantibus. quòd quando commissio debet fieri ad solennizandum actum, præsentia & taciturnitas non habetur pro consensu: & bene facit quod traditur in glo. & ibi per Barto. in l. j. in fin. ff. de autori. tuto. Et pro isto notabili vide text. singu. & quod ibi no. Bal. in l. & minorum. C. de prædi. mino. vbi est casus, quòd tutor non potest petere per procuratorem, vt iudex interponat decretum alienationi rei minoris. Vide etiam gloss. notabilē secundùm solutionem in l. si per epistolam. ff. de acquiren. hæredita. quæ dicit, quòd quamuis in contractu tutor non possit interponere autoritatem per nuncium, vel epistolam, potest tamen interponere in quasi contractu. Tertiò no. hic expressum, qualiter testis debet se subscribere in testamento: de quo vide hic per Barto. Et inter cætera not. tex. qui expresse vult, quod not. in subscriptione debeat facere mentionem suæ signaturæ: quod facit contra Bald. & Ang. in l. si testamenti. §. eo. prout ibi dixi.

EIus bona. Hoc dicit: Verba iactatoria non inducunt dispositionem. Vel sic, secundùm Bald. & melius: Verba significantia institutionē futurã, nõ disponunt de præsenti. In text. ibi: iactauerit &c. & ex isto verbo colligitur Barto. intellectus ad istam l. quòd ideo hic ista dispositio non seruetur, vt testamentũ, quia nõ deliberatè fuerant ista verba prolata, nec cõsiderata adhibitis testibus ad hoc: nam si conuocatis testibus fuissent dicta, inducerent dispositionē: vt l. Pamphilo. §. propositum. ff. de lega. iij. Sed ista exemplificatio non placet: quia si nõ fuerunt vocati testes, sed casu fortuito erant præsentes, & alia ratione nõ valeret ista dispositio, quia nõ esset solennis nõ ex hac sola, quia nõ haberet animum disponēdi. Vnde Bald. dicit subtilius, quem sequuntur Moder. ibi, ꝙ in §. propositum. erãt ꝓlata verba præsentis temporis in modo optatiuo: hic autem erant prolata verba in futurum. & placet ista solutio, & maxime, quia ibi referuntur verba testatoris ab alio, vt de tertia persona: quæ verba in ipso testatore probant in prima persona, vel aliud exprimeret, nisi hoc qđ testator dixit, volo relinquere tali tale prędium. †Verbum autem, volo, cõiunctum cum infinitiuo, maxime in vltimis voluntatibus, significat tempus pręsens, & ideo disponit [a] incõtinenti: vt plene declarat Barto. in l. serui electione. in princ. j. de leg. j. Et secundũ istam solutionem erit hic casus valde notabilis, amplians ea quæ dicuntur in cõtractibus, in l. in emendis. C. de cõtrahen. emptio. in quibus distinguitur, vtrum verba cõtrahentium sonent in futurum, & tunc non perficiatur venditio: vel in præsens, & intelligatur esse perfecta. Nam vt hic vides, secundùm istam solutionem, etiam in vltimis volũtatibus, ita est distinguendum.

Finis.

¶Explicit prima pars lecturę aureæ domini Frãcisci de Accoltis, Aret. Iuris vtriusq; Monarchæ, super titul. de testamen.

Excellentissimi Iuriscõsulti do. Francisci de Accoltis, de Aretio, super Secunda Infortiati Cõmentaria: cum apostillis domini Nicolai Superãtij, equitis Hierosolymitani: & domini Benedicti Vadi Forosemproniensis I. V. docto. & per dominum L. Paulum Rhosellum summo studio castigata.

De legatis primo. Rubrica.

¶In glo. rubricę ibi: de testamẽtis &c. Licet ista cõtinuatio possit tolerari, quia cõtinuatio librorum nõ est necessaria secundùm glo. in rubr. [b] ff. de condit. fur. videtur tamē scđm Mod. esse à remotis, & nõ à proxi. cũ titulus proximus sit de codicillis. Tu autē dicas, quòd ista cõtinuatio est à ꝓximis: quia sub libro de testamẽtis cõtinentur nõ solùm alij tituli præcedentes, habentes dependentiã à ꝓcedentibus: sed etiã tractatur de iure codicillorũ: vt est casus clarus in l. j. §. Quintus. C. de vete. iur. enucle. Et capitur tunc testm̃ nõ strictè, sed largè, iuxta no. in l. j. §. de test. Vnde potes dicere, quòd tractatus de testamentis finitur titu. proxi. præcedenti: & ideo continuatio fit ad proxi. id est à fine proxime præcedētis tractatus. & eo modo continuat Imperator Insti. de lega. in princ. Sed in hoc solùm differt ab ista continuatione, quia ibi proximus titulus pertinebat ad causam testamenti propriè sumpti: quoniã nõ præcedit ibi titu. de iure codicil. sicut hic, sed sequitur post titu. de le. Sed saluatur ista continuatio, quamuis habeat istam differētiam per ea quæ s. dixi: quia largo modo etiã tractatus de codicillis dicitur tractatus de testamentis: sicut dicitur in loco [a] præalleg. Reliqua dic, vt hic per Moder.

SVMMARIVM.

1 ☞Dictio, per omnia, quid significet.
2 ☞Adæquatur vnũ quandoq; alteri, & ex ista adęquatione [b] fit, ꝙ omnis virtus, quæ est in eo ad quem fit adęquatio, communicetur adæquato, sed non econtra.
3 Ius patronatus qđ competit defuncto, licet non transferatur ad hæredem extraneum, tamen in hærede extraneo, ex sola voluntate defuncti videtur posse causari post mortem, quod nunquam competit defuncto.
4 Legata ad pias causas etiam cùm adita est hæreditas, peti possunt officio iudicis coram ecclesiastico iudice.
5 Legatum in diem, ante diei aduentum, non transfertur dominium.

PEr omnia. Virtus fideicõmissorum est attributa legatis. Non diuiditur, quia breuis est. ¶1 †Primò not. iuncta l. ij. C. communia de leg. quòd ista dictio, per omnia, significat aliquid esse tale indistinctè, & sine exceptione. Vñ Imperator hoc exponens Inst. de leg. ver. & nõ vsq; adeo. dicit, ꝙ inter legata & fideicõmissa nulla est differentia. Et quòd ista dictio, per omnia, significet id quod dixi, est casus clarus in l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. de qua etiam dictione fit mentio Institu. quib. mo. ius [c] pat. pot. sol. §. pari ratione. quē tex. adduxit hic Paul. de Cast. Et quia hic diximus, ꝙ dictio, per omnia, patitur restrictionem. vide glo. singu. quam not. ibi Angel. in auť. de incest. & ne nup. in §. finautem. in §. sancimus. & bene facit text. nunc gloss. in l. fina. in verbo, omnes effectus. iuncta gloss. C. de dona. causa mortis. Et multofortius idē importat ista dictio multiplicata, in omnibus, & per omnia [c], sicut probatur in l. ij. §. fina. ff. de iure codi. Et hoc etiam multum repugnat opinio Pe. & Dyn. qui diuerso modo dixerunt, quòd adhuc remanet hodie aliqua differentia. Nam si sic est, vt infrà dicam in glo. ista dictio non significaret indistinctè, & similiter esset aliqua differentia contra text. Insti. de leg. §. inductum, de quo plenius j. dicam in glo. Dixit tamen Ang. in consilio suo vj. ꝙ quamuis ista dictio, in omnibus, & per omnia, ponatur in statuto: recipit tamen statutum interpretationem restrictiuam, ne quis indebite lędatur: iuxta materiam, quam ponit Bar. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. & quod not. in l. ij. C. de noxa. nihil allegat particulariter ad hoc. Licet tamen opin. sua potest defendi: quia videmus in si. quòd etiã dictio, omnium, significat indistinctè, & idem quod totaliter. [d] tex. est cum glos. & ibi hoc ponit Bartol. in l. si cum exceptione. §. sed quatenus. [e] ff. quod metus causa. Et idem significat dictio, omnino: [e] vt in capitu. iudex. in fin. de officio delega. libro vj. & in c. si beneficia. de præbend. eod. libr. & idem hic ponunt Archidiac. & Ioannes Andr. Et tamen vtraque istarum opinionum recipit limitationem ex mente l. seu restrictionem. De dictione, omnimodo, est casus notabilissimus in l. iij. §. ex edito. in verbo, item Labeo. ff. nau. cau. stabula. De dictione, omnino, est gloss. nota. in clemen. prima. in verbo, omnino. de vita & honestate clericorum. Et tenent Archidia. & Ioannes And. in capitu. cùm ex eo. de electioni. libro vj. Potest etiam defendi, & magis à propinquo ista conclusio: quia dum s. dixi, tex. Institu. de leg. versicu. debeo. ostendit, quòd ista duo significant idem, videlicet per omnia esse adæquata fideicommissa, & legata, & nullam esse differentiam inter ipsa. Et tamen illa verba non concludunt, quin æquiparatio possit aliquo casu fallere, & restringi. quod probatur in corpore, de hæredib. ab intesta. §. nullã vero. dicit, ꝙ nulla est hodie differentia inter emancipatum & filium in potestate, quo ad succedendũ ab intestato: & tamen remanet dicta ratio: quia si emancipatus non est suus, nec continuatur in eo dominium, sicut subtiliter declarat Bald. in authenti. de successio. C. de suis & leg. & ego plene scripsi in l. Gallus. §. & quid si tantum. s. de libe 2 ris & posthumis. ¶†Secundò not. quòd aliquando vnũ adę

[a] ¶Disponit. Adde idē tenētē d. Bart. Soc. in cõ. ccxlix. in ci. materia. versi. iij. rñso. in fi. Be. Va.

[b] ¶Glo. in rub. Hæc glos. ad hoc allegať pro singulari, vide licet similē gl. hĩs j. in ru. de leg. iij. & adde ꝙ nõ est curã dũ, si cõtinuatio fit à remotis, qñ tituli intermedij sunt de eadē materia decedēti, ad quã fit continuatio: vt est glo. no. in rubri. de ope. no. nũ. sed oēs titu li s. incipiēdo à tit. testa. vsq; ad istum tit. sunt de materia vltimarũ volũtatũ: ergo &c. vt l. ij. §. quia verò. C. de ve. iur. enu. Bene. Va.

[c] ¶In omnibus, & ꝑ omnia. De qua dictione vide An. de But. in cõsil. xix. & Ro. in cõsil. lxxxij. & Bal. in cõs. cxiij. & in cõs. lxj. & do. Bar. Soc. ĩ cõs. clxv. inci. visis inuestituris. vers. vj. corroborať. in fi. in ij. parte. vbi no. cuius virtutis & importãtię sit ĩuestitura. Be. Va.

[d] ¶Totaliter. Qđ verbũ est vře, vt per d. Bar. Soc. in cõs. cclxvj. ĩci. in cã quę. versic. ij. etiã cõclusio. circa prin. in ij. par. Bene. Va.

[e] ¶Dictio, oĩno. Adde ꝙ ista dictio habet xij. significationes, de quib⁹ enumerat Fel. in c. ex parte. el j. in j. col. đ of. deleg. itē ista dictio excludit dispēsatione, scđm Phil. in c. cũ exec. in j. col. de electio. libr. vj. Nicol. Super.

quatur alteri:& ex ista adæquatione fit,quòd omnis virtus, quæ est in eo,ad quem fit adæquatio,communicetur adæquato:sed nõ econtra per hoc inducitur,vt virtus quæ est in adęquato,communicetur ei ad quem fit adæquatio:& ideo Imperator in lege ij.C.cõmunia de lega.adæquat vnum vni,& alterum alteri:vt sic virtus vtriusq; communicetur alteri.Vnde in illo tex.probatur ista distinctio,quam ponit hic Bartol. & Imol.post eum : & de materia vide quod in fi.ponit Bartol. in l.j.§.si cohæredis.j.ad l.Fal.in l.j.C.de metropol.libr.xj.& quod ipse ponit in l.si conuenerit.§.si nuda.ff.de pigno.actio. & in l.nõ dubito.ff.de cap.& Bald.in l.etiam.C.de iu. dotiũ. ¶ In gl.ibi : petit efficaciter hoc iure &c.Ista gl.si simpliciter intelligatur,prout sonat,est falsa:quia de iure Digestorum fideicommissa petuntur efficaciter:vt patet Instit.de fideicommis.hæred.§.j.Oportet ergo dicere,quòd istud sit de iure antiquo ante mediam iurisprudẽtiam,de quo fit mentio in loco præallegato:vel exponere efficaciter,id est,iure actionis: quia secundũ Dyn.Bald.& Imol.hic iure Digestorum pro fideicõmisso exigendo nõ competit actio,sed datur officium iudic.vt videtur probari in l.pecuniæ verbum.in fi.ff.de verbo.signifi. & ad tex.in l.si res.de lega.iij.per quem Iaco.de Aret.& Bar. hic tenent oppositum.Respondet Ioã.de Imol. quòd verbũ acti.ibi positum,capitur largissime pro officio iudicis, sicut in l.actionis verbo.ff.de actio.& obliga.Sed ista oppositio non placet propter duo iura,quæ probant oppositũ, videlicet per text.in l.si cui legatum fuerit relictum.j.de condi.& demons. vbi dicitur,quòd si pater institutus hæres rogatus emãcipare filium,quòd pro isto fideicommisso nõ competit petitio,sicut pro fideicommissaria hæreditate:sed succurritur officio iudicis extra ordinem.& sic datur intelligi manifeste, quòd si in illo casu implorabitur officium iudi.specialiter & particulari ratione,vt ibi dicitur,in alijs casibus,competit actio:aliàs ille casus nõ differret à cęteris fideicom.quod vult ibi iurisconsult. ¶ Confirmatur ista conclusio per tex.secundùm verum intellectum qui est amicus literę,quem ibi sequitur Barto.in l.ita tamen. §.ad Trebel.vbi patet,quòd pro fideicommisso vniuersali cõpetit actio ex testamento,& sic actio personalis : & hoc clare dicit Imperator recte intuenti in l.j.in princ.C.communia de leg.vbi præsupponit,quòd ante illam l.conditam,quæ est nouissima constitutio,pro legatis & fideicommissis competebat actio personalis. Nõ obstat textus Institu.de fideicommiss. hæred.§.primo.vbi verba diriguntur ad iudicem: & sic videtur oriri officium iudicis,iuxta regulam quæ ponitur in lege, quod si minor.in fine.ff.de mino.& glos.in lege,si soror.C.de collatio.Nam licet post temp⁹,quo cœpit reddi ius de fideicõmis.cõpeteret officium iudicis:postea tamẽ introducta est actio,sicut pro legatis.& hoc innuit ibi text.in versi.tantusque fauor.dum dicit, quod prætor postea constitutus est, qui ius diceret de fideicommis.quæ verba magis importarent actio. quàm officium iudicis: quia ius dicere est ibi ius reddere postulanti.facit optime text,& quod ibi dicit Barto,in lege, cùm satis.C.de agri. & censi.libro xj.Non obstat text. in lege, pecuniæ.in fin.de verbo.significa.quia potest intelligi nõ de petitione fideicommissi, sed de petitione cautionis, quæ fit pro fideicommisso,pro qua competit officium iudicis:vt in toto titulo,vt leg.no.ca.Nec potest dici,sicut dicit hic Rapha. quòd in lege prima.C.communia de leg.verbum,actio personalis, potest exponi pro officio iudicis:quia hoc nomẽ,actio,simpliciter bene exponitur aliquando hoc modo,vt dictum est: sed cum ista adiectione,actio personalis, nunq; reperitur ista expositio. Vnde tene quod dixi, & aduerte ad intellectum l.si cui relictum.de conditio.& demonstra.quòd non potest dici ibi competere officium iudicis,quia nõ competit regulariter pro fideicõmmissis:& quòd ibi ponatur specialitas respectu libertatis,pro qua speciali fauore dicatur competere act.ex testamento:vt in princip.illius l.nam text.in l.filiusfami.§. secundùm vulgarem.ff.de legatis j.ostendit,quòd actio denegatur filio in illo fideicommisso:de quo in l.si cui particulari ratione.quæ non est communis alijs fideicommis.sed quia onus patriæ potestatis dissoluendæ,quod imponitur,est inæstimabile. ¶ In ead. gloss.ibi: de media iuris prudentia.ista sol.approbatur communiter ab omnibus, præterquã à domino Rapha.qui triplici ratione ostẽdit,quòd de media iurisprudẽtia, & sic de iure Digest.duę differentiæ superius expressę, videlicet secunda & tertia,non sunt sublatæ:quia tex, in §.pręterea.Inst.de fideicom.& in §.j.Insti.de singu.re.per fideicom. relictis.dicunt per verba de præsenti,quòd legatum non potest fieri in codicillis, & similiter non potest relinqui à legatario:& sic respiciunt tempus præsens,non ius antiquissimum; imo ius Digest.quod tunc vigebat, & sic de media iurisprudẽtia.Secundò hoc ipse probat per textum Institu.de legat. §. sed nõ vsque adeo.vbi Imperator dicit,se adæquasse legata fideicommissis.Sed hoc esset falsum,si fuissent adæquata de iure Digest.quia sicut quod semel est ruptum, non potest amplius rumpi: vt l.nam et si sub conditione.s. de iniusto rup. test.sic illud quod semel est adęquatum, non potest amplius adæquari.Præterea dicit ipse,si de iure Digestorum,& nõ de iure nouissimo,ista essent adæquata,non ponerentur diuersi tituli iu.C.de lega.& fideicõ. quia vnius rei debet esse vnus tit.Vnde ipse recedens à communi sententia dicit, quòd ista l.non est de iure Digestorum,sed addita à compilatoribus noui iuris.& sic dicit tertiam lectu.glo.esse verissimam,quę hoc sensit.Pro confirmatione istius opi. adduco tex. vltra eum in l.libertates.la j.ff.de ma.testa.vbi dicitur,quòd libertas directa per viam legati nõ potest relinqui in codicillis ab intestato:& ita intelligitur ibi glo.si ergo libertas quæ est res fauorabilis,non potest relinqui in codicilis per viam legati, multominus poterit relinqui aliud legatũ. Ad idem adducitur tex. quem etiam adducit hic Rapha.in l.illud.§.tractari.s.titu.proxi.vbi dicitur,quòd quãdo testator legat in dispositione,quę poterat considerari vt codicillus,& testamentum,signum est quòd voluit testari.quod non esset,si legata possent relinqui in codicillis.arg.l. pro hærede.in prin.& per totam l.ff.de acqui.hære ¶ †Sed aduerte,antequam respondeam:quia inductio & primum argu.suum concludit,quòd etiã hodie de iure nouissimo legata & fideicõmissa non sunt inuicem æquiparata per omnia [a] :quia certum est,quòd constitutiones nouissimæ, de quibus in l.ij. C.communia de leg. præcesserunt institutiones:vt in §.nostra autem. Insti. de lega. Ergo si sequimur literam,& inspicimus tempus præsens, etiam post l. secundam.communia de lega.remanerent differentiæ, de quibus s.quod est adsurdissimum,& videtur contra tex.expresse in l.ij.C.communia de leg.quem tibi statim inducam.& prætcrea nullus dicit hoc.Secundò aduerte:quia tex.in l. illud.§. tractari.potest conuerti contra eum:dicitur enim ibi,quòd si disponens fecit legata,& substituit primo directo, si hæres nõ esset,hoc est signum,quòd vóluit testari his duobus copulatiue concurrẽtibus: ergo si solùm fecisset legatum in codicillis, non esset signum,quòd vellet testari: & per cõsequens esset necessario concedendum,quòd legatum posset fieri in codicillis:quia si non posset fieri nisi in testamento, solum legatum sufficeret ad hoc,vt testator videretur voluisse testari, & non codicillari.Ego tamen credo intellectum sanum illius literæ esse,sicut intelligit Rapha. vtrunque istorum duorum per se sufficiant,sine altero:& quòd illa copulatiua resoluatur in singularitates:sicut di.Barto.in l.j.in prin.de his qui notan.infa. & in l.is qui ducenda.§.vtrum.de reb.dub. Quod prob.quia si testator substituisset primo directo, si hæres non esset, etiã si nihil legasset,istud solum videretur sufficere:quia substitutio vulgaris directa nõ potest fieri in codicillis. sicut ergo hoc solum sufficeret,ita & alterum,vt coniuncta resoluatur in disiunctam,respectu vtriusque membri. Sed tamen per hoc nõ sequitur,quòd necessario legata deberent fieri in testamẽto: quia dato,ꝙ possent etiam fieri in codicillis,in dubio tamẽ significarent potius testamentum:quia legatum esset plenius & perfectius;quoniam pro legato facto in codicillis competit actio vtilis ex testamento,non directa, secundùm gloss. j. s.de testamen, In dubio autem verba debent intelligi in potiori significato.l.j.§,qua imperpetuum.si ager vecti.vel emphy.pe Tu autem potes considerare in ista materia,quòd per ll.s.allegatas probabiliter videt̃ posse dici,quòd de iure Digestorum prima & secunda differentia posita in gloss.nõ essent sublatæ,maxime per l.libertates.præallegatam.& in hoc ego cõcordo cũ ipso.Sed illa cõsequentia non placet, & est falsissima:ergo ista l.loquit̃ de iure nouissimo,& nõ de iure Digestorũ.Et rñdeo aliter ad istã l.& est noua rñsio,ꝙ legata sunt adæquata fideicommis.per omnia.postq; sunt producta in esse valido,vt quicquid plus est in fideicommis.legato in esse legitimo producto videatur attributum:& hoc sonant verba literæ,quia legatum nullum non est proprie legatum,vt l.nõ putauit.§.non quæuis.ff.de contratabu,& l.iiij.§.conden.natio.de re iudica.vnde in modo producendi non sunt æquiparata legata de iure Digestorum per omnia.Et ideo remanent duæ differentiæ præallegatæ,secundùm istud ius,quod tamẽ est ius antiquum.nam quòd istud sit additum à compositoribus,est diuinare,& maxime,quia si bene respicias ad text. in lege prima.§.tanta.C.de veteri iure enuclean.non datur potestas compilatoribus simpliciter remouendi minus idonea, instituendo ius omnino nouum: sed bene corrigendo in aliquibus minus bene dicta,& scripta,& dicta ab alijs. Et sic nõ obstat

a ¶ Aequiparatio per oĩa. Quo autem differant, vide glo. Institu.eo.titul.§. sed no.& Cyn.in l.j.in ij.op.& in d.l.ij.allega.hic per Aret. in iij.op.Bene,Va,

obstat secundum argumen.quia respondeo dupliciter: & primò, quòd Imperator dicit se de nouo adæquasse legata, quia vt ibi statim declaratur, inducit nouum modum, & nouam formam adæquationis: de iure enim Digestorum legata adæquabantur fideicommiss.accessoriè: de iure autem nouissimo adæquantur principaliter, non accessoriè, quia vnum adæquatur vni, & alterum alteri: quæ est noua species adæquationis. vt dicit gl.in cap.primo.ne sede vacã.qui ita intelligit, & declarat Bartol.& optime in lege prima.C.de metropo.libro xj.Præterea potest dici, etiam noua adæquatio, quia additur aliquid ad primam: quoniam per ius nouissimum adæquantur legata fideicom.etiam in modo inducendi: vt satis probatur in lege ij.sæpe allegata, in duobus locis: & maxime circa medium, dum dicit, non enim reprobamus voluntatem defuncti. & in fin.dum dicit, quòd quicquid est legatum, intelligatur fidei cõmissum: & econtra. quæ verba respiciunt initium actus, dum geritur, non solùm actum productum in esse.argumen.legis, iuris gen.§.adeo.s. de pact.& l.primæ.§.sed cùm adijcit.ff.de verborum obligationi.¶ Ad tertiũ respondetur multipliciter: & primò, quòd sunt tituli diuersi: quia adhuc in modo producendi remanebat differentia: vt dixi. Secundò, quia vt infrà videbis, licet ista sint adæquata, vere tamen non sunt idem, sed diuersa: & ad hoc denotandum diuersis titulis no. illud etiam, quod tangit hic Rapha.non placet: dum dicit, quòd quando vnum adæquatur alteri per omnia, tunc videtur facta adæquatio inuicem: secus si adæquatio fiat indefinitę.& isto modo limitat dicta Bart.per tex.sæpe allegatũ Institu.de lega.§.sed non vsq; adeo. Sed ille tex.parum vrget: quia licet in prin.dicat, quòd adæquantur legata fideicommis.statim postea declarat modũ adæquationis, quòd est facta inuicem, & æque principaliter. Sed vbi ista verba ponuntur absolute, vt in text.nostro: non significãt hoc, vt clare probatur in l.ij.C.communia de lega. vbi postquàm dixit omnia fideicommissa adæquari legatis, statim addit, & econtra legata fideicommi.quod est superfluũ, si illa prima clausula conditione vniuersali operaretur hunc effectum. Præterea hoc non est necesse dicere: quia etiam si hunc effectum non operetur, satis operatur ista dictio vniuersalis: quoniam locutio indefinita: verbi gratia, si diceretur, adæquata sint legata fideicommi.facilius restringeretur, quàm vbi esset apposita dictio vniuersalis: vt patet per no.per Barto.in l.si pluribus.ff.de legatis iij. Et quia suprà dixi, quòd verba text. Instit.de fideicom.hære.§.præterea.& Institu.de singu.re.per fideicõmis.§.primo.poterant respicere etiam ius nouissimũ C.& sic videret̃ ĩferri, ꝙ etiam de iure nouissimo remaneret differentia in modo inducendi legata & fideicommissa: quod est difficile contrarium. Defendẽdo id quod suprà dixi, potest dici, quòd satis est, quòd possint verificari, inspecto iure Digestorum, quod tunc obseruabatur, vt in pluribus, licet in quibusdã esset mutatum, per constitutiones nouissimas, contrarium tamen est difficile, & esset super eo cogitãdum. ¶ In eadem glo.ibi: & libertas dicatur non legataria. Ista glo.reprehenditur communiter per omnes: quia etiam de iure nouissimo est differentia inter fideicommissariam libertatem directam: vt patet in lege, de fideicommiss.liberta.C.& in lege fin.C.de manũ.testamen. Sed quæritur quæ sit ratio differentiæ in hoc casu, cùm in cæteris legata & fideicommissa in inuicem sint adæquata. Super quo Petr.dixit, quòd ratio est, qa in isto casu circuitus potest esse vtilis: sed in alijs fideicommissis particularibus non. Nam siue transferatur dominium ipso iure ex fideicõmisso particulari, siue non transferatur, idem resultat effectus: quia tradita re per hæredem, etiam si prius non esset translatum dominium, nisi remaneret penes hæredem: sicut nihil remaneret, si esset translatum dominium ipso iure. Sed in casu nostro est aliter: quia si libertas competeret ipso iure, cùm est relicta ex causa fideicommissi, ius patronatus nõ competeret hæredi: quia ex quo non debet manumittere non potest effici patronatus, nec testator videtur illud voluisse. Sed si libertas non competat ipso iure, sed tradatur à manumissore: tunc acquiretur per manumissionẽ ius patronatus. Et hanc opinionem Petr.sequuntur hic Moderni communiter, & responde ad impugnationem Bartol.vt hic vide per eos. notabis tamen responsionem Rapha. quæ est melior cæteris: quia licet si non transferretur dominium in alijs fideicommiss.particularibus posset resultare aliqua vtilitas hæredi: sicut exemplificat Bartolus. hæc tamen vtilitas non esset ex voluntate testatoris, sicut est ius patronatus, quod acquiretur manumittenti ex testatoris voluntate: vt etiam fatetur hic Bartol. Vnde non est eadem ratio, quòd circuitus non debeat tolli in illis casibus, sicut in casu nostro.† Sed huic opinioni multum repugnat text.in §.si non vsque adeo. Institu. de legatis. qui dicit, quòd inter legata & fideicommissa inuicem adæquata nulla est differentia. Nam ista locutio non esset vera, si inter aliquod legatum & fideicommiss.esset differentia. Præterea quòd ista adæquatio sit facta, quia circuitus esset inutilis: vt dicit Petr.hoc non placet, nec est de mente iuris, imo potius videtur facta ad coadiuuandam voluntatẽ defuncti, vt sit plenior: vt patet in lege secunda.C.communia de legat. Vnde Barto.aliter hic dicit, sicut retuli tibi in voce, cuius verba hoc significant in effectu: vt etiam eleganter Rapha.hic declarat, quòd in casu isto non est differentia inter legatum & fideicommissum: sed in modo legandi fideicõmittendi. Nam si testator, qui legat libertatem expresse, velit seruũ manumitti ad hæredem: tunc libertas non competeret ipso iure, ac si esset fideicommissaria, & manumittens acquiret patronatus: & econtra si testator, qui dat libertatem per fideicommis.velit libertatẽ acquiri ipso iure, competeret libertas absque manumissione, & hæredi nõ acquireretur ius patronatus. Nec tamen ideo debebit dici, quòd non sit fideicommissaria libertas: quia etiam fideicommissum particulare factum de prædio, non minus dicetur fideicõmissum, quia hodie transeat dominium ipso iure in legatarium, & nil penes eos remaneat: & sicut in fideicommisso particulari de prædio acquisito dominio ipso iure restabit traditio pro executione: ita poterimus dicere, quòd hæres poterit relaxare seruo possessionem seruitutis, in qua forte erat de facto. Sed contra istam oppo. Barto.arguitur tripliciter: nam ipse dicit, quòd ista differẽtia s.allegata contingit: quia quando ius patronatus habet causari in persona hæredis, non posset immediatè causari ex sola voluntate testatoris, sed libertas competeret ipso iure seruo. Vnde requiritur factum hęredis, id est manumissio, vt tale ius patronatus possit causari: & per consequens necesse est, ꝙ libertas non competat ipso iure: quia tũc frustra fieret manumissio. Quòd autem istud ius non possit causari mediatè à defuncto, sine facto manumittẽtis, probat ipse duplici ratione. Prima quidem, quia si iste in quo deberet causari ius patronatus, esset extraneus, & non filius: hoc ius non esset sibi cõmunicabile ex voluntate defuncti sola: vt l.si non sortem.§.libertus.de conditio. indebi.& l.fabriles.cum ibi not. de oper.liberto. Vnde stat regula, quòd in iure, quod non potest causari ex sola voluntate defuncti, requiritur factũ alterius: sicut patet in re aliena legata, vel iure hæredis, in quibus non transfertur dominium ipso iure, sed ex traditione hæredis: vt l. non dubium.in fin.ff.de lega.iij.& in l.si hæredis seruus. j.eodem. Secunda ratio sua est: quia etiam si ponamus exemplum in hęrede, qui sit filius, adhuc ius patronatus, quod acquiritur filio manumittenti, tanquàm ex propria manumissione, non posset in eo causari per patrem, licet ius patronatus, qđ competeret patri hæreditario iure possit transferri ad eum: ita probatur expresse in l.si filius.§. eritꝗ.ff.de fideicõmissarijs libertatibus. Sed contra primũ dictũ facit: † quia licet ius patronatus, quod competit defuncto, non transferatur ad hęredẽ extraneum, [a] tamen in hærede extraneo ex sola voluntate defuncti videtur posse causari ius patronatus post mortem, quod nunquàm competit defuncto: ita probatur Institu.de singulis rebus, per fideicommis.re.§.final.dicitur enim ibi, quòd directo manumissus in testamẽto efficitur libertus testatoris: & sic causatur ius patronatus hæredis repræsentantis testatorem: nam in testatore proprie est impossibile, cùm sit mortuus tẽpore, quo competit libertas. Sed contra secundũ dictum Bart.videtur tex.notabilis in l.si quis ita scripsisset.ff.de manu.testa.vbi dicitur, quòd testator potest relinquere libertatem seruo manumittendo, quòd quidam tertius habeat ius patronatus, ad quem non pertinet actus manumittendi. Sed glo.ibi comprobat dictum Bartol.& satis innuitur ex text.quòd ille poterit agere, vt capiat ius patronatus: nam per hoc apparet, quòd nõ acquiritur ius patronatus ipso iure sibi, sed quòd debet facere, vt hęres tradat sibi seruum, ipse manumittat: & ita exponit ibi gloss. Et ista respõsio tollit primam impugnationem s.dictam: quia cõcesso sine præiudicio veritatis, quòd in hærede extraneo possit creari ius patronatus tanquàm hęreditarium, quod videtur sentire gloss.in verbo, alio iure.in l.si filius.§.critq;.dum dicit, id est hæreditarium.non tamen poterit creari ius patronatus, quod competit sibi tanquàm proprium: vt dictum est, & probatur singulariter iuncta gloss.in dicta l.si quis ita.¶ Tertio contra Bartol.ego arguo sic: si hoc ius patronatus immediate competit hæredi à seipso iure legati, vt dicit Bartol.ergo legatum potest adimi ab hærede sibijpsi, con-

a ¶ Ad hæredem extraneũ. Adde gl. in l.si operarum.ff.de ope.li.Bal.in l.j. C. de bo.li.Bal.in l.in sulã.in princi.ff.so.ma.& latissime per Pau.de Elea.in dispu.sua inc.patron⁹. Pe.de Anc.consili. lxxix.inc.prima facie videt̃ dicẽdũ. Et an ius patronat⁹ ecclesiæ, possit trãsire in nõ suos hęredes, vid̃ gl.ĩ cle.j.de iu.pa.& glos.in c.filijs vel nepotibus.xvj. q.vij.& Abb.in dispu.inc.Augerio.in v.col.Nico. Super.

tra l.sed si in conditione.§.final.de hæredi.institu.vbi allegatur concor. in glos.& sic videtur longe probabilius posse dici,quòd hoc legatum im mediate competat sibi ex dispositione testatoris. Sed posset responderi, vt dicit glo.in d.l.sed si in conditione.in fin.ꝙ dictum ius patronatus hę res non capiet proprie vt legatum,sed tanquàm commodum aut pecuniarium,quod potest competere ipsi hæredi à seipso,non tanquàm hęre di,cùm hoc non computetur proprie in hæreditate,sed tanquàm cuilibet:sicut dicit gloss.ibi,de libertate,quæ competit seruo hæredi instituto vniuersaliter. Hoc autē tale cōmodū non requirit aditionē hæreditatis,vnde non diceretur hæres esse obligatus sibi ipsi: non tamē posset habere effectum,nisi adita hæreditate:quia datio libertatis non posset fieri hæreditate non adita: vt l.ij.ff. de fideicommis.libertati. Et ita videtur posse saluari ista subtilis doctrina Barto.quam solus Rapha.hic de Modernis scribentibus exponit.¶ In eadem gloss.ibi:item hic communio. gloss.ista intelligitur dupliciter.Communis intellectus Bartol.& aliorum est,ꝙ gloss.sentiat legata particularia non esse adæquata fideicommissis vniuersalibus:& econtra secundùm domi.Raph.hic solus dicit,ꝙ iste non est intellectus glo.quia si sic intellexisset gloss.inepte fuisset locuta.debebat enim dicere,quòd inter legata & fideicommissa particularia & vniuersalia fideicommissa erat differentia,cùm non minus differāt fideicommissa particularia à fideicommissis vniuersalibus,quàm legata, maxime in differentia posita in glos.vt patet in lege,si quis omissa.hic in gloss.allegata. Vnde ipse dicit,glo.sentire id,quod dixit hic Dy.quòd licet legata particularia sint adæquata fideicommissis particularibus legatis, tamen vniuersalia non sunt adequata fideicommissis vniuersalibus.Vnde Dyn.glossando text.nostrum dixit, quòd per omnia exæquata sunt legata,scilicet,particularia fideicommissis,scilicet particularibus.Et hanc opin.Dy.ipse credit esse verissimam,licet Iaco.de Aret.& Cy.dicant cōtrarium in l.ij.C.cōmunia de leg.Barto.hic,& in lege,si quis seruū.§.fin. ff.de lega.ij.etiam inducit pro ista conclusione subtiliter l.quæ allegatur hic in gloss.videlicet l.mulier.§.fin.j.ad Trebel.dicitur enim ibi,quòd si legatur pars hæreditatis, & grauatur legatarius de restituendo illam alteri, quòd non habet locum senatusconsultum Trebel.nec transeunt actiones legatariæ in fideicommissarium ex senatusconsul.Trebel. Sed si legatum vniuersale æquipararetur vniuersali fideicōmisso,hoc esset falsum:quia primus fideicommissarius rogatus de restituendo secundo fideicommissario,transfert actionem ex senatusconsul.vt lege prima.§.de illo.ff.eo.titul.& plene per Barto.in l.ex asse.ff.eo.ergo & similiter esset dicendum in legatario vniuersali,etsi æquipararetur fideicommissario vniuersali.& in veritate ista inductio fortiter vrget. Sed tamen in ista materia tu debes aduertere.& primò, quòd iste non potuit esse intellectus gloss.nostræ hic; quia gloss.esset sibi contraria in isto versic.& in versic. præcedenti.quod non est verisimile:vt lege,quod traditum,& lege,nam ad ea.ff.de condit.& demonstrat.nam suprà,proximo versic.expresse dicit, quòd inter legatum vniuersale & fideicommissariam hæreditatem non est differentia, nisi in nomine: & eo modo loquitur gloss. Institu.de lega.versic.sed non vsque adeo.in verbo,exæquatæ.Et aduerte diligenter:quia licet gloss.hic in vltimis verbis alleget dictam legē,mulier.§.fi. ex quo videtur sentire id quod dicit Rapha.quia illa lex loquitur in legato vniuersali, in §.sed non vsque adeo. non allegat illam legē,quia forte vidit, quòd extendebat dictum suum, quod non volebat. Teneamus ergo intellectum communem ad istam gloss.ne videatur sibi contradixisse incontinenti:& etiam sequamur cōmunem sententiam,videlicet ꝙ legata vniuersalia sunt æquiparata fideicommissis vniuersalibus:nam si econtra fideicommissum vniuersale æquiparatur legato vniuersali,& eius loco fingitur. Institu.de fideicōmis.hære.§.sed quia.Quare nō idem fit dicendum econtra,cùm sit eadem ratio, non potest bene ostendi. Nō obstat tex.in lege,mulier.§.final.quia legata vniuersalia dico ęquiparari fideicommisso vniuersali,quantum ad ampliationem ipsius legati,& fauorem ipsius: sed non quo ad fauorem tertij,id est, vt si legatarius grauatur, transeat actio, ex Trebelliano in illo fideicommisso.pro hoc facit text.optime in lege iij.§.item si quis.infrà,de lega.præstan.vbi probatur,quòd legatum quod conseruatur descendentibus in eorum fauorem, non conseruatur,si descendens habeat restituere legatum alteri. Ita dicamus in casu nostro,si actio.transirent ad legatarium fideicommissarium, hoc non esset fauor legato,sed fideicommisso relicto legatario:non tamē potest negari quin articulus sit dubius. Et tenendo opinio. communem ad gloss.nostram, consequenter hic Dyn.& Barto.ponunt multas differentias inter legatum & fideicommissum particulare, & vniuersalia fideicommissa. quibus adde inquantum Barto.hic dicit, quòd ideo in fideicommisso vniuersali non transit dominium rerum ipso iure, quia res ipsæ veniunt in relicto in consequentiam, & non principaliter: quod enim pricipaliter est relictū,est ipsum ius hæreditatis vtile:& ideo nō trāsfertur dominium: quia etiam in legato particulari idem esset:lege, seruū filij.§.final.infrà eod.lege,emptor.§.ancillam.& ibi per Bartolum.ff.de rei vendi.nam hoc dictum videtur falsum:quia vt ipse inferius dicit,quādo legatur peculium, quod est ius vniuersale, transfertur dominium rerum, quæ sunt in peculio ipso iure: vt lege, si peculium. in princip. infrà,de pecul.legato. ergo idem esset dicendum in casu nostro. Non obstāt iura allegata per Bartolum,quia loquūtur in legato,quod nullo modo continetur in verbis testatoris.Sed istud aliquo modo continetur in verbis,inquantum exprimitur ius vniuersale,quod continet istas res:vt dicit Ioan.de Imo.& bene facit quod tradit Bartolus in l.Lucius. & in l. prima.ff.de vulgari & pupillari.Præterea sicut dicit Paulus de Castr. & optime,ista ratio potest satisfacere,quare non transfertur dominium ipso iure rerum particularium.Sed cùm non transferatur in fideicōmissarium ipso iure ius vtile sine restitutione,cùm tamen hoc ius fuit expresse relictum,hoc non apparet ex ratione prædicta. Vnde domi.Rapha. hic assignat aliam rationem,dicens,ꝙ sicut ipsum ius hæreditatis directum non potest causari ipso iure,nisi per viam restitutionis: vt Institu. de codicil.in princip.& l.penul.de conditio.institu.ita & dominium directum rerum,quæ continentur in ipsa hæreditate.Sed ista ratio est insufficiens,duplici respectu.Primò,quia per hanc non ostenditur, cur saltem ius vtile fideicommissi non causatur ipso iure in fideicommissario, quod potest conferri aliter,quàm per restitutionem.Item ista cōsequētia non videtur bona:ius directum hæreditatis non potest constitui,nisi per directam institutionem:ergo & directum dominium rerum , quæ continētur in hoc iure,non poterit transferri ex vniuersali fideicommisso:quia facilius transfertur dominium particulare rerum,quàm iuris vniuersalis hæreditarij directi:nā qui semel fuit hæres,non potest desinere esse hæres:vt l.ei qui soluendo.de hæredi.instituen.& tamen qui semel fuit dominus,potest desinere esse dominus:vt l.cōmissa.ff.de publi. & l. cum duobus.§.item respondit.ff.pro soc.cum multis si. Præterea si ista ratio esset vera,sequeretur,quòd etiā facta in restitutione verbaliter directum dominium rerū hæreditatis non posset transferri in fideicommissarium:quod nullus dicit.vel si dicat,ꝙ nō transferatur directum,sed vtile:etiam ego replico,quòd qua ratione ius vtile hæreditatis in vniuerso potest concedi aliter,quàm per viam restitutionis:eadem poterit transferri vtile dominium in rebus ipso iure.Dic ergo breuiter secundū Bal. quòd causa,quare ius vtile vniuersalis hęreditatis vniuersalis non acquiritur ipso iure sine restitutione,est,quia ista iura vniuersalia fortius inhęrent ossibus,quàm iura particularia,& difficilius transferuntur:vt patet in l.si mulier.§.ex asse.ff.de iure do.de cuius intellectu vide per Bartol. in l.qui ita.§.j.ff.ad Trebel.Et sicut non potest acquiri ipso iure ius vtile vniuersale in hæreditate:ita non est cōueniēs,ꝙ rerū quę cōtinētur in isto iure,trāsferat dñium ipso iure:quinimo nec est possibile:quia cū ius acquirat in rebꝰ singulis per mediū iuris vniuersalis, impossibile est, ꝙ non dato medio, per quod fit acquisitio,aliquid acquiratur.¶ Et anteꝗ veniam ad ea quæ sunt extra gloss.attēde diligēter: quia reperitur vltra differentias inter iam dictas,quæ colligitur ex l.Papi.§.fi.cum l.sequen. ff.de ino.te.vbi patet,ꝙ quo ad reuocationē & resolutionem,libertas directa & fideicommissaria non sunt paria:& quia facilius retractatur libertas directa,quàm fideicommissaria: & potest dici,quòd quia etiam de iure nouissimo remanebat aliqua differentia inter directas & fideicommissarias,secundū opi.Pe.ideo tolleretur,ꝙ etiam alię differētiæ inductę de iure Digestorum in hac specie legati & fideicom.non sint sublatę.Item aduerte:quia licet Bar.& Io.de Imo.hic dicāt,ꝙ etiam de iure Digestorum fideicommissa erant adæquata legatis,licet non ita expresse,sicut de iure nouissimo.aliqui tamē Mod.hic tenēt primum oppositum, videlicet Rapha.& Paul.de Ca.nihil tamen boni allegant,sed pro eorum opi. videtur casus nota.in l.pen.in princ.ff.si seru.vendi.vbi iurisconsultus dicit,quòd si fundus fuit legatus,& legatarius vendicet fundum ipso iure, intelligitur cōstituta in eo seruitus in fauorem fundi retenti ab hærede.Si verò prædium sit datum per fideicommissum, & fideicōmissarius petat sibi prædium dari, hæres potest constituere seruitutem in prędio. Vnde pondero,quòd quando loquitur de legatario,dicit,vendicat fundū,& nihil agitur de impositione seruitutis,quia res erat iam aliena: sed cùm loquitur de fideicommissario,non dicit quòd vendicet,sed quòd petat sibi dari fundum, & quòd hæres debet imponere seruitutem:ex quibus verbis satis clare colligitur,quòd fideicommissarius non erat dominus. In contrarium videtur casus clarus in l.Herennius.aliàs,fructus.ff. de vsufruct.quem text.adducit hic domi.Rapha.vbi videtur casus, quòd etiam in fideicommisso dominium transeat ipso iure.Sed ipse dicit,quòd recte intuenti ille tex.non obstat: dicitur enim ibi,quòd fructus debent restitui fideicommissario post dominiū translatum in eum.Sed hoc potest sane intelligi,quòd fuerit translatum per traditionē.Sed ista responsio est impossibilis sine subauditione:quia statim dicit iurisconsultus, ꝙ maior pars anni transiuerit,quòd antequàm dies legati cederet,debetur tamē fructus post cedentem diei legati.vnde nisi subaudias,& post traditionem,ex illo tex.plane apparet,quòd post fideicommissum purificatum transfertur dominium incontinēti.Et hoc placet.Rapha.tamen dicit hic,vt dicit,quòd de iure Digestorū non solùm nō transferr dominiū ex fideicommisso,sed nec etiam ex aliquo genere legatorum, videlicet quando testator dirigat verba ad hæredem præceptiue,cùm dicebat,dānas esto dare tale prædium.de qua forma legati fit mentio Institut. de leg.§.j.Sed hoc non placet mihi:tum quia ego habeo l.expressam in fideicommisso de iure Digestorū,quæ s.fuit allegata:tum quia in toto corpore iuris Digestorum,non inuenies,quòd ex legato nō transfertur dominium.l.imperator. & in d.§.j.& in l.j.C.communia de leg.dum videtur innuere,quòd ex quibusdam legatis non transferebatur dominiū rerum

rū facere mentionē de iure antiquissimo, non de media iuris prudētia cōprobata de iure Digestorū. Sed forti⁹ ob. cōmunis opi. quia Imperator in nostra Inst. de leg. & in l. j. sæpe alleg. & maxime in versic. & hæc disponimus. videtur significare, ꝙ ipse constituit pro legatis & fideicom. omnibus actio. in rem hypothecariā, quasi essent quædā legata, vt dixi, in quib⁹ hoc nō erat, & quædā fideicommissa. Sed potest dici, ꝙ ideo illa dicit̄ noua dispositio, quia addit remedium hypothecę, quando erat legata spēs. Itē addit, ꝙ simul & semel cōcurret hypotheca, cū rei vendicatione in ea re: nā licet in legato quātitatis hypotheca esset inducta de iure Digestorū: vt l. creditoribus. ff. de separa. & ibi per Bar. & tangit etiā hic, vbi sentit etiā hanc differentiā, quā ego pono in legata specie, hoc non erat inductum, vt manifeste colligitur ex tex. in l. j. in verbo, hypothecā donare. sæpius allegata. Et ista ratio dicitur de nouo cōstituere, sicut dicimus s. in præcedētibus, respōdēdo ad quædam dicta d. Rapha. per l. iuris gen. §. adeo. ff. de pact. Non ob. text. in l. penul. in princ. licet fortiter vrgeat. quia dico, ꝙ etiam de iure Digestorū vnā cū actione in rem concurrebat actio personalis ad dandum: vt j. videbis in vltimo articulo. Itē aduerte: quia pro illa conclusione, quā s. tetigi, ꝙ de iure Digestorū legata nō poterāt relinqui ab intestato, videtur esse casus subtiliter inductus, in l. filius. §. j. ff. ad l. Fal. vbi Iurisconsultus dicit, ꝙ l. Fal. quæ loquebatur in causa testati, extēdit diuus Pius ad causam intestati, ꝑpter fideicōmissa, quę relinquunt̄ ab intestato in codicillis. Sed si de iure Digestorū etiā legata in codicillis potuissent relinqui ab intestato, nō minus debebat extēdi l. ꝑpter defalcata legata, ꝙ̄ fideicō. ex quo extēdit̄ id, qđ dixi, quòd de iure Digestorū legata nō poterant dari ab intestato. ¶ †Extra gl. adde dictis Barto. breuiter, & primò inquātum dicit, quòd sunt quædam legata, quæ petunt̄ officio iudicis, quia nō cōpetunt pro interesse alicuius, qđ reperitur, & alius casus, in quo interest alicuius, & tamē nō competit actio, sed officium iudicis, propter inhabilitatē legatarij, qđ est, quādo seruo relinquuntur alimenta: vt l. seruos. & ibi per Barto. j. de alimē. & ciba. leg. de quo tex. meminit glo. ita exponēdo eum in l. fina. §. illo. C. de neces. seruis hære. instit. Reperitur etiam secundus casus magis notabilis, videlicet quando legata deberentur hæreditate nō adita, sicut dicit Bald. hic cōmuniter teneri in legatis ad pias causas[a]: tunc enim quia nō est orta obligatio, quasi contractu aditionis legata petuntur per officium iudicis, nō per actionem personalem, vel in rem. & est iste vnus casus, in quo non transfertur dominium vere in legatariū ipo iure, nec competit actio in rem, sed solū iudicis officium. ita tradit Bald. notabiliter in l. hæreditas. §. j. in vltimis verbis. ff. de peti. hæred. & clarius in l. penul. colū. C. si quis omiss. cau. testa. Dicit etiā Specu. in titu. de actio. & peti. §. sequitur. versi. illud verò. & Bal. in d. l. hæreditas. †quòd legata ad pias causas, etiam quādo est adita hæreditas, possunt peti officio iudicis[b] coram iudice ecclesiastico. per cap. nos quidē. & c. si hæres. extrà. de testa. xiij. qō. ij. c. vlti. volūtas. Sed relinquit̄ dubiū, nunquid pro legatis, quæ peti nō possunt adita hæreditate, vel pro legatis, quæ alia ratione petunt̄, solo iudicis officio sit orta tacita hypotheca. Bar. hic vnico verbo sentit, quòd sic: dum dicit ad intellectum l. hæreditas. §. j. præalleg. & sicut hæres pōt conueniri officio iudicis, ita & res hæreditarię: allegat illum tex. qui potius facit ī oppositum: licet enim ibi concedatur retentio bonæ fidei possessori, si tamen non retinuit, text. dicit, quòd competit ibi actio personalis: ex quo datur intelligi, quòd non habet remedium hypothecæ. Text. autē in lege, de pollicitationibus. in fin. qui adducitur in fine. ff. de pollicita. etiam non vrget: quia licet prætor possit interdicere ibi alienatione rerum, vt pollicitatio habeat effectum: non tamen sequitur, ergo res sunt hypothecatæ: quia etiam sine hypotheca iudex potuit ꝓuidere, ne cōmitteretur fraus. Imo ex illo text. tacite datur intelligi, quòd si alienatio fieret, extingueretur pollicitatio: & per cōsequens ante declaratur, quòd res non essent hypothecatæ, quia tunc transirent cum onere suo ad possessorem: vt lege, si fundus. §. in venditione. ff. de pignorib. cum similib. Ioan. de Imol. hic dicit, quòd pro ista opinione facit: quia sicut fideiussor potest accedere illi, q non est obligatus, sed solùm tenetur officio iudicis: vt l. quod quis. §. si quis pro reo. ff. de solutio. & plene declarat Bart. in lege, Marcellus. ff. de fideiusso. ita videtur posse accedere hypothecæ: & hoc concedo. Sed dubium est, vtrum priuilegium de iure speciali, quod est inductum pro habente actio. prolem, & ius obligationis, extendatur ad eum, qui habet officium iudicis. Super quo Bal. no. in isto puncto dicit, quòd nō, in dicta l. j. C. si quis eo. causa testamēti. †Vnde secūdū eum, si ex forma statuti legata possunt peti, nō adita hæreditate,[c] pro his legatis nō competeret hypotheca: quia statutū exorbitās non debet extēdi: & quia hypotheca præsupponit obligationē personalem, quæ nō est in casu isto. pro ista opini. facit, quia officiū iudicis est ius debilius, ꝙ̄ actio personalis: vt l. cū postulassem. & ibi no. ff. de dam infec. ergo priuilegium cōcessum actione personali tacitę hypothecæ nō extēdetur ad ipsum. Casus est no. quem ibi notat Bal. ad hoc in l. properandū. §. fi. C. de iudi. vbi patet, ꝙ tacita hypotheca inducta cōtra tutorem, nō extēditur ad actorem, qui surrogatur loco eius: ad idem tex. optimus in l. j. §. priuilegium. ff. de magi. conuē. Pro cōcordia possumus dicere, ꝙ aliqū legatū, qđ petit̄ solo in officio, habet in se fauorabiliorem causam, ꝙ̄ habeant cōiter alia legata: sicut est videre in legato ad pias causas alimentorum, sicut in sepultura testatoris: & tūc quia id quod deficit huic legato propter nō aditā hæreditatem suppletam, ex fauore causæ dicamus, ꝙ cōpetit tacita hypotheca: quia videtur esse eadē ratio, sicut dicimus, ꝙ tacita hypotheca causata contra tutorem habet locū etiā in pro tutore, secūdū gloss. in l. pro officio. C. de admi. tuto. Pro ista conclusione facit optime tex. in l. sed si susceperit. §. fi. ff. de iud. vbi patet, ꝙ dispositio iuris facta de eo, qđ petit̄ iure actionis, extēditur ad id quod petitur officio iud. quando est eadē ratio. Si verò legatum non haberet in se particularē causam fauoris, sicut in exemplo Bald. quando disponitur ex forma statuti, quòd legata debeantur, non adita hæreditate in differēter: tunc vera fit opi. Bald. per iura superius inducta. Et quia Barto. hic elegāter tractat, qualiter dominium trāsferatur ipso iure in legatis, adde dictis eius breuiter, ꝙ vltra casum positum per Bald. in l. j. si quis omis. causa testa. s. alleg. in quo non transfertur dominium ipso iure, est etiam alius casus: videlicet quādo dominium rei legatæ est transferendū in legatarium, nō ex volūtate testatoris à natura legati, sed ex natura eius, quæ deducitur in legato: verbi gratia, si relinquit̄ vsusfructus pecuniæ, & si quæ vsu cōsumuntur: ita declarat Bart. no. & ibi est casus in l. j. §. si decem. j. vt le. no. ca. ¶ Tertiò videtur posse limitari ista regula in vsufructu, id est in seruitute personali, quæ debet̄ à re personæ: nā licet Bart. hic expresse teneat, ꝙ vsusfructus in vltima volūtate cōstituitur ipso iure:[b] per ea quæ habētur in l. corruptionē. C. de vsufruct. tamē cōtra istam positionē videtur casus in l. si ab hęrede. ff. si vsufru. pe. vbi probat̄, ꝙ hæres qui debet ex legato vsumfructum ante traditionē, licet tenetur ad interesse, quod nō esset, si vsusfructus esset cōstitutus ipso iure: vt probatur in ll. alle. in glo.[c] & hūc intellectum sequitur glos. in vltimo. in d. l. licet ponat alios, qui diuinant: & cōsequēter videretur posse dici, ꝙ similiter ius feudi nō posset constitui ipso iure in vltima volūtate. cuius contrarium determinat Bal. in c. j. §. inuestitura. de no. for. fidel. Vnde super ista doctri. Bar. est cogitādum. Scias etiā, ꝙ sicut transfertur dominium ipso iure, qđ erat penes testatore in legatarium: ita & dominium, qđ acquisiuit hæres, quia cōpleuit præscriptionē cœptam à defuncto, anteꝙ̄ purificaretur conditio legati, vel dies: gloss. est singu. secundùm Ange. in l. j. §. fi. ff. de eo per quem fact. erit. Item sicut plenum dominium transfertur pleno iure in legatarium: ita legetur plena proprietas, secundùm Ang. in l. si vsufructuarius. ff. de manu. testa. per illum text. & hoc est verum in legatis puris. †nā legatum in diem ante diei aduentum non transfertur dominiū[d]: vt est casus nota. quem hic Moder. in l. Sempronius Attalus. de vsufruct. lega. de quo in l. ita stipulatus. de verbo. obliga. Vtrum autem sicut transfertur dominium ipso iure: ita transferatur Publiciana: vide quod plene scribit Ange. in l. cū sponsus. §. j. ff. de Publi. quod etiam tetigit Bart. hic, & est bonus tex. in l. j. in fin. ff. eo. titu. & vide Barto. in l. fideicommissaria. ff. ad Trebellia. & ad id quod s. dixi, ꝙ in legato facto in diē non transferatur dominium ante aduentū diei: vide optimum tex. qui clare probat in l. si vsusfructus. §. plane. ff. vsusfruct. quemadmo. caueat. ¶ Vltimò inquantum hic Bart. tractat, quomodo actio personalis hypothecaria, & actio in rem possint concurrere. Adde primo dictis eius, & dictis Moder. ꝙ inter alias opiniones illa videtur notabilior, quā tetigit gl. Insti. de lega. §. sed nostra. Et approbant hic Ang. & Ioā. de Imol. videlicet ꝙ conditio, id est actio personalis seu actio ex testamento potius & hypothecaria competāt cōtra hæredem ratione possessionis, quæ est penes eū: & sic agitur ad auocādā possessionē istis actio. & ad rem restituendā rei vendica. secundū hunc modū, quem approbat Spec. in titu. de act. & pe. §. sequitur. ver. illud vero. istę actiones erant compatibiles, & res sua poterit ratione iuris possessionis domino esse obligata. Et de actione personali, quod possit competere ratione possess. duntaxat ad tradendum ipsam est indubitatum: vt patet in l. indebiti. §. si nummi. & quod ibi not. de conditio. indeb. & in

a ¶ In legatis ad pias causas. Adde an talia legata gaudent priuilegio, cū relicto facto ecclesiæ, vide per In. & Ab. in c. relatum. el j. de test. & an legatum ad pias causas probet̄ per tres testes, vide per Bal. consi. ccxxviij. inci. factū sic proponitur. in iiij. vo. Nico. Super.

b ¶ Officio iudicis. Vide Bart. in l. j. C. de sac. sanc. eccle. Ben. Vad.

c ¶ Hæreditate. Vid Ang. in l. eam quā. C. de fideicō. nisi in casibus positis per Bald. in d. l. j. Bene. Vad.

d ¶ Dn̄ium. Vide do. Alex. hic alleg. Pe. đ Anc. ī cōs. cccl. ī ci. prīcipale dubiū. Bene. Vad.

l.j.cũ seq.ff.de tritica.Sed quo ad hypothecã no. illã gl.singu
lariter:quæ decidit,ꝙ sicut est dñs,põt emere rẽ suã, & con-
ducere respectu solius possessionis:vt l.si rem aliquã.ff.de ac
qui.pos.& l.si in emptione.§.suæ rei.ff.de cõtrahen. emp.ita
põt rem suã sibi hypothecare respectu iuris possessionis,q̃d
est penes aliũ.& hoc tenet Iac.de Aret.& Ioan.And.in addi.
Spe.in ti.de obli.& solu.§.i.ver.item pone.vbi argumẽtatur
per ll.prædictas de venditione ad pignus.Quòd aũt sola pos-
sessio etiã sine ti.possit cadere in iure pignoris,qñ obligat̃ illi
qui nõ est dominus,declarat Bar.& tenet in l.rem alienã.s̃.de
pig.act.debet tamẽ esse cautus libellans,secundũ Io. And.in
loco præallegato,vt non agat ad restitutionem rei,sed posses
sionis:& si potest causari ius hypothecæ in sola possessione il
li qui nõ est dñs,eadẽ ratione videt̃ dicendũ,ꝙ etiã illi qui est
dñs:quia nõ pignoratur sibi res sua respectu possessionis. Gl.
tñ,si bene inspicias,in l.neq; pignus.in prin.de reg.iur. sentit
oppositũ:dũ dicit,ꝙ rem suã in precario quis põt accipere pre
cario respectu possessionis.& sic videtur istud denegari in a-
lijs casibus præmissis,id est in deposito & pignore. Quod tñ
dixi,credo verius,nec est melior de corpore iuris,q̃ tex.cum
glo.in dicto §.sed nostra.¶Secundò adde,inquantũ Ioan. de
Imol.hic reprehẽdendo dicta Cyn.;& Barto. dicit, ꝙ habens
dñium de iure speciali põt intẽtare actionẽ personalẽ ad rem
dari:& eam obligatam habere,quãdo vel esset dñs reuocabili
ter,vel esset dñs vtiliter,& non directo:& ita loquunt̃ iura al
legata per doc.videlicet tex.in l.in bello.§.si quis per seruum.
de cap.& in l.ex sextante.§.latius.ff.de execu.rei iudi.in il-
lis eñ ll.dñs habebat dominium reuocabile,quod potest sta-
re cum actio.personali & hypotheca:vt l.debito.in prin.& ibi
p Barto.ff.ad Treb.In l.autem,in rebus.C.de iure dot.muli-
er habebat dominium vtile:vnde adhuc poterat habere actio
nem personalem,vel hypothecam,ad acquirendum directũ.
Sed in casu nr̃o legatari⁹ de iure spãli erat dñs directo : ergo
cùm haberet plenum dñium,nõ poterat amplius vel vltra a-
liud dominium acquiri eiusdem speciei:vt l.iij.§.ex pluribus.
ff.de acquiren.posses.Et sic videtur,quòd actio ex testamen-
to non possit competere ad rem dari,licet ipse nõ probet,lega
tarius habeat dominium directum:hoc tñ declarat tex.cũ glo.
& ibi hoc declarat Ang.& etiam sentit Bartol.in l.in rem a-
ctio.ff.de rei vend.per quã l.ponat regulam,ꝙ vbicunq; per
l.introducitur acquisitio ciuilis dñij,nisi aliter constet de mẽ-
te legis,transfertur ius directũ:vt patet in l.iij.cum ibi not.ff.
de vsuca.& in hærede adeunte hæreditatẽ de iure ciuili, cui ac
quiritur ius directũ sine dubio:& ibi declaratur.Licet autẽ qñ
quis habet vtile dominium,possit agere ad rem dari,vt acqui
rat directum,si tamẽ res sibi datur,videt̃ ꝙ trãslato directo do
minio nõ habeat nisi illud directum:ita ꝓbatur singulariter
in l.j.C.de dona.quæ sub modo.vbi dicit̃, quòd restituitur ei
pristinum dñium.Glo.tamẽ valde notabilis in l.si is cui. ff.ex
quibus cau.maio.videt̃ velle,ꝙ ille qui habet vtilem in rem,si
per eam acquirit possessionem rei, non acquirat nouũ dñium
directũ:q̃d videt̃ cõtra tex.in d.l.j.C.de don.quæ sub modo.
Sed forte posses saluare illam gl.videlicet ꝙ aut est actũ actio-
ne personali ad rem dari,& tunc acquirat̃ de nouo directũ do
miniũ:aut est actũ vtili in rem,& tunc quia agens in rem nõ
intendit quærere nouum dñium:vt l.sicuti.§.si quæratur.ff.
si serui.vendi.nõ transferetur in eum dñium directũ, etiã si sit
lata sñia:& sic possunt singulariter limitari ea quæ dicunt̃ in
l.Põpo.§.si iussu.ff.de acquir.poss.videlicet ꝙ ex sñia secuta
directũ nõ trãsferatur dñium,qñ agens saltẽ erat dñs vtiliter.
Posset etiã attentari,ꝙ qñ ille qui est dñs vtiliter per actionẽ
ꝑsonalem,sequitur directum,ꝙ remaneat dñs vtroq; modo:qa
licet illi qui est dñs directo,nõ possit accedere dñium vtile : vt
l.si hæres instit.in princip.& ibi per Barto.j. ad Treb.econtra
tamẽ illi qui erat prius dominus,vtiliter põt accumulari dñiũ
directum.Casus est sing.quẽ ponderat Barto.in l.si quis mihi
bona.§.sed mandauit.ff.de acquirẽ.hær.q̃d Bald.tñ negat in
l.j.C.qui amitti.Licet autem quãdo lex ciuilis ipso iure trans
fert dñium,intelligat̃ transferri directũ,vt dictũ est: quando
tñ cõcedit in rem actionẽ,in dubio intelligit̃ cõcedere vtilem,
& nõ directã.Glo.est not.in aut.de dona.de iure dot.& ibi hoc
tangit Saly.in l.fi.C.de sac.san.eccle.& illo casu cũ concedit̃ v
tilis actio in rem,non trãsfert̃ verum dñium,sed fictum,sc̃dm
Bart.qui ita declarat in l.interdũ.& l.seq.ff.qui po. in pig.ha.
& ideo cũ illa actione cõcurrit hypothecaria : vt ibi p Bar. &
etiã actio ꝑsonalis:vt est casus not.in l.metum . §.volenti.ff.
q̃d me.cã.Tangit etiã Io.de Imo.hic aliã opi.videlicet ꝙ actio
ꝑsonalis ad rẽ dari in hoc casu de iure speciali,cõcurreret cũ a-
ctiõe directa in rẽ,sicut & alibi cõcurrit in odiũ iuris:vt Insti.
de ac.§.sic itaq;.Sed hanc opi.ponit alibi Specu.de quo ipe nõ
meminit in titu.de ac.§.sequit̃.ver.illud vero.s̃.alleg.

SVMMARIVM.

1 ☞Donatio regulariter æquiparatur vltimæ voluntati.
2 Donatio causa mortis magis accedit ad vltimam voluntatem, quàm ad contractum.& nu.3.
4 Dispositio facta de tutore & curatore adulti,an habeat locum in curatore furiosi.

SCiendum. Ille potest codicillari,qui po
test testari.hoc dicit.¶In gl.
super verbo,testari.ibi:imo in multis differũt.Pro
declaratione huius glo.& eorum quæ ponunt hic
Moder.omissa disputatione,sciendum est,quòd donatio cau-
sa mortis,quo ad æquiparationem cõtractuum, vel vltimarũ
voluntatum,potest cõsiderari,quo ad quatuor modos.Primò
enim est videndũ,vtrum comparetur contractibus,vel vltimis
voluntatibus,quo ad potestatem conficiendi:& hoc membrũ
ego addo ad membra Bald.hic.Secundò,cui comparetur, quo
ad formã disponendi:& hoc est mẽbrum,quod ponit hic Bal.
cum duabus alijs,quæ sequuntur.Tertiò,cui comparetur,quo
ad virtutem confirmationis.Quartò,cui comparetur quo ad
effectum,& ius quod resultat ex ipsa donatione causa mortis.
¶†Quo ad primum,dicendum est,ꝙ regulariter donatio ęqui
paratur[a] vltimæ voluntati regulariter,vt qui non potest testa
ri,& codicillari,non possit donare causa mortis:& qui non po
test disponere super relictis,non potest disponere super dona
tione causa mor.Hanc regulam ponit glo.quam approbat ibi
Bar.in l.tam is.in princ.ff.de dona.causa mortis. Ista conclu-
sio probatur in l.j.§.j.ff.de tute.& ra.di.vbi dicitur,ꝙ sicut pu
pillus nõ potest testari[b],ita non potest donare causa mor.quá
l.alle. Barto.in l.tam is.§.j.s̃.alleg.vnde nescio quare Moder.
sibi appropriant istam l.idem probatur in l.senatus.in princi.
ff.de donatio.causa mor.quam adducit Barto.in d.l.tam is.&
melius in l.illud.in princ.eo.ti.in generali æquiparatione,quæ
fit de donatione causa mor.ad legatum.& in l.fi.in vltimo re
sponso.C.de dona.causa mor.vbi Imperator postq̃ dixit,ꝙ
quo ad effectus,donatio comparatur legato,adiungit,quòd in
nulla alia parte est sibi dissimilis:quod verbum,vt aliquid ope
retur,importabit vt etiam in potestate conficiendi,ista sint si-
milia,& in omnibus alijs,in quibus nõ reperitur specifica dif-
ferentia.& hoc modo debes intelligere opinio.Rapha.hic,qui
dixit contra communẽ sententiam,† ꝙ donatio causa mortis
magis accedit ad vltimam voluntatẽ,q̃ ad contractũ.[c] Moue-
tur per aliquas ll.s̃.all.& quia donatio causa mortis cõtinet̃ ap
pellatione legati:vt l.& fideicommissum.j.de lega.iij.Sed hoc
est intelligendum largo modo,& sub larga significatione,pro
pter quosdã effectus,in quibus ista donatio cõmunicat cũ lega
to.Vñ licet l.Fal.loquatur de leg.cõprehendit tñ dona.causa
mor.vt l.j.§.j.ff.ad l.Fal.iuncta l.in donationibus. C.ad l.Fal.
Sed stricto modo loquendo donatio causa mort.non est lega-
tum,imo differt in multis,de quibus in l.j.ff.de donatio.causa
mor.per Barto.& per glo.Inst.de do.§.j.Pro præmissa cõclu
sione vide bonum tex.in l.cùm hi.§.hæc oratio.iũcto ver.præ
cedẽti.ff.de transa.vbi probatur,ꝙ verbo,relicti,non compe-
tit dona.causa mor.sed tñ ad eam fit extensio ex idẽtitate ratio
nis.Et per hoc potest inferri,ꝙ sicut vsurarius manifestus non
põt testari propter vitiũ personę:ita nõ possit donare cã mor.
Cõtrariũ tñ refert Bal.fuisse cõsultũ in ciuitate Mediolani.Et
ipse ẽt inclinat in hanc partẽ,licet sub dubio in l.executorẽ. in
pe.char.C.de execu.rei iudi.¶Circa secundã qualitatẽ est di-
cendũ,ꝙ quo ad formam & ordinationem sui , donatio causa
mortis magis ęquiparatur contractibus,q̃ vltimę volũtati.&
isto modo intelligit hic Bal.glo.in l.ij.in prin.j.de do.præleg.
Declaratur ista conclusio ex eius dictis,& Mod.quę sunt dicta
Bar.in locis allegandis:quia vlti.volũtas depẽdet à sola volun
☞tate disponẽtis:vt l.inter vestẽ.j.de auro & ar.leg.†Sed dona-
tio causa mortis nõ pendet à sola voluntate donantis:requirit
eñ præsentiã partis,& ꝑficitur traditione stipulationis,vel pa
cto nudo[d] hodie:vt est casus in l.iter mortis.in principio.& l.
mortis causa.de dona.causa mortis.& optime declarat Bart.in
l.j.ff.eo.& hic.De pacto nudo est glo.quam Baldus vbiq; dicit
esse singularem in l.cùm pater.§.in suo.ff.de leg.ij.& quòd cir
ca ordinationem magis æquiparatnr contractui,quàm vltimæ
voluntati:tenet etiam Bald.in l.cùm hi.in princi.ff. de transa.
vbi etiam alle.glo.in d.§.Meuio.cũ Moder.addunt socium in
l.ij.C.de iure do.& est Ioã.de Imo.Sed hanc alle.Ang.in duo
bus ante est,videlicet in l.ij.ff.de pub.& in cõs.suo clxxxiij.ibi
addit vnũ nouum & singulare:dicit enim, quòd nõ solùm ex
pacto expresso conceditur actio in donatione causa mortis:sed
ex tacito pacto,quod resultat ex vna parte,ex consensu præ-
sumpto:,vnde secũdũ eũ,si aliquis dicit alicui pręsenti,promit
to tibi

a ¶Donatio ęquiparat̃. Adde q̃d de donatione cã mor. an ęquiparat̃:vide in l.fi.C.de do. cã mor. & Ias.in l.cũ hi. in vj.no.ff.de transac. Nico.Supe.

b ¶Pupillus non põt testari. Adde an talis pupillus possit testari ad pias causas:vid̃ per Bal.in l.iiij.C.q test.fa.poss. Bar.in l.j.C.de sac. san.eccl.& ibi Bal. in repeti.Nic. Sup.

c ¶Ad cõtractũ. Pro quo vide tu d.Alc. de Imo.in l.ij.ĩ prĩ. de verb.ob.& in l. impossibilis.eo.tit. Bene.Vad.

d ¶Nudo.Adde d.Alex.de Imo.in l. q Romæ.§.Flauius. de verb.ob.& Pau. de Ca.in cõsi. xcix. vbi etiã ꝙ hodie si ne traditione valet. do.cã mor.Be.Va,

o tibi donare centũ:& ille tacet.quia ista promissio continet uorẽ suũ,videtur cõsentire:vt l.tale pactũ.in prin.ff.de pac. est regula in l.qui patitur.ff.mãda.& propter tale pactũ se ndũ eũ concedatur actio.Sed hoc dictũ est valde dubiũ,li- t sit singulare primò:quia licet in multis casibus in sui fauo quis videatur cõsentire quo ad diuersos effectus:tñ tamẽ ad deducendũ aliquid in pacto,ita ꝙ sit pactũ,& non pollicita tio iuxta l.pactũ.ff.de polli.hoc nõ videtur verũ,ꝙ sola præ- stia faciat pactũ.Et contrariũ videtur probari in l.ex polli. ff.de polli.vbi ille,qui promisit aliquid apud rem publicã,id est apud officiales reipublicæ,dicitur fecisse nõ pactũ,sed pol- licitionẽ.Sed ex eo qđ resultaret pactum tacitũ,adhuc esset dubiũ:quia si pactũ est tacitũ,ergo donatio non potest esse ex- pressa:sed in tacita donatione nõ habet locũ fi.l.si quis argen tũ.C.de dona.vt solẽniter declarat Bar.in l.iuris gen.§.quin- imo.ff.de pac.& in l.si tibi.in prin.eo.ti.reprehendendo gloss. fin.ibi positã,quæ tenet oppositũ:ergo ista doctrina nõ videt procedere.Sed adhuc reuocatur in dubiũ,vtrũ in donat.causa mor.detur actio ex pacto nudo de donando:nam tex.in l.si qs argentũ.§.pe.C.de dona.sicut dicit Io.de Imo.in l.cũ ex cau- sa.ff.de iudic.manifeste loquitur in donatione inter viuos. Quod patet:ibi dicitur,quòd imponitur necessitas donatori præstare quod ꝓmisit.item in illa donatione requiritur insi- nuatio:sed neutrũ istorum conuenit donationi causa mortis, quia donato pōt pœnitere[a],& nõ præstare:vt l.qui mortis.ff. de do.causa mor.& in tali donat.nõ requirit insinuatio : vt l. fina.C.de do.cau.mor.ergo verba l.nõ loquunt de hac dona. Vnde ipse inclinat ibi,ꝙ illa glo.nõ sit vera. Cõfirmatur ista opinio melioribus rationib⁹:quia sicut dispositio hominis re gulariter nõ extenditur: vt declarat Barto.in l.Gallus.§.quid si tantum.de lib.& posthum.& probatur in l.si cùm dotem. in princ.solu.mat.& in l.si extraneus.ff.de cõdit.ob causam. & ita dispositio exorbitans à iure regulariter nõ extenditur: vt l.quod vero.&.quod nõ ratione.ff.de legibus.Sed in dis- positione hominis,si fit mentio de donatione,nõ intelligitur donat.cau.mor.vt l.filius.§.enim.ff.de dona.ergo idem in ca- su nostro,qui exorbitat à iure communi.¶ †Secũdò & fortius l.si quis argentum.C.de dona.nõ habet locũ in donatione re- muneratoria, quia nõ est proprie donatio,secundũ Guilel.de Cu.& Barto.in l.iuris gent.§.quinimo.ff.de pact.ergo simi- liter nõ videt habere locũ in dona.cau.mor.quæ similiter nõ est proprie donatio:vt patet ex l.j.in princ.ff.de do.His tamẽ nõ obstãtibus,possumus sequi cõmunem sñiam.Et ad primũ argumẽ.d.Ioã.dico,ꝙ licet l.illa nõ loquatur de donat.causa mortis,fit tamẽ extensio ad eam:quia quo ad modum ordinã di, æquiparatur donationi inter viuos magis,ꝙ̃ legato: vnde virtute æquiparationis fit ista extensio, quia videtur esse ea- dẽ ratio.Vnde sicut dicit glo.in l.ij.de do. præleg. sicut socer nõ potest donare inter viuos nurui,ita nõ potest donare causa mortis:& tamẽ illa materia est exorbitans à iure. Ad secun- dum respõdetur,quòd difficili⁹ extẽditur dispositio hominis, ꝙ̃ dispositio iuris,etiã exorbitãs:vt patet ex notatis in d.§.qd si tantum.¶ † Ad tertium posset dici, ꝙ donatio remunerato ria nõ est æquiparata,& exæquata,quo ad aliquid,donatiõi sim plici,& meræ,saltem quo ad modum inducẽdi:vnde nõ fit ex tensio:sicut in donatione causa mortis,q̃ quo ad modũ indu cendi,æquiparatur donationi inter viuos.Vel posset negari il la doctrina, tanquam non vera:nam eisdem modis educitur donatio remuneratoria,vel ficta,quibus simplex donatio:cur ergo non oriatur actio ex pacto de donando in illo casu , non bene apparet ratio:possumus enim dicere, quòd iura quæ vo- lunt,quòd ex pacto nudo remuneratorio non detur actio, in- telliguntur de iure antiquo , non de iure nouissimo : & forte hoc videtur verius,maxime quia maior fauor debetur donatio ni remuneratoriæ,quàm donationi simplici: vt patet ex nota tis in lege, Aquilius Regulus. de dona. & in l. si pater. §. fin. de ma.vindicta.¶ Circa tertiam qualitatem dicunt Baldus,& Moder.quòd quo ad confirmatio.magis æquiparatur contra- ctui,quàm vltimæ voluntati:nam legata relicta in vltima vo luntate debent confirmari per aditionem hæreditatis ex testa mento,vel ab intestato: vt l. eam quam.C.de fideicommiss. & l.ij.C.de fideicommiss.liber.& per glo.in l.qui filio.§.si ser uus.ff.de hæredi.insti.Sed dona.cau.mor.non requirit aditio- nem,sed sola morte confirmatur,secũdùm Bald.& Ang. hic, pro quorum dictis alleg. Moder . glos.in lege, post legatum. §.penultim.ff.de his quibus vt indignis . † Et probatur ista conclusio in simili, in lege , sequens quæstio. ff.de legatis se cundo.vbi est casus, quod donatio inter virum & vxorem, quæ confirmatur morte[b], sicut donatio causa mortis non re quirit aditio . ergo idem in mortis causa donatione . Vn- de Bald.notabiliter ista declarans in lege, cùm virum.C.de fideicommis.& in l.si mortis.C.ad l.Falcid.dicit,quòd dona- tio causa mor.C.proprie sumpta,id est prout fit præsenti &c. non requirit aditionẽ,quo ad sui confirmatio.sed quo ad ob- ligandum hæredẽ sic.Si autem summatur improprie pro do- natione,quę fit absenti coram quinq; testibus,quæ est potius fideicommissum,vel legatum,quàm donatio:vt declarat Bar tolle.in l.prima.ff.de donatio.causa mortis.tunc bene requiri tur aditio,quia pro ea competit actio ex testamento[c],quæ ori tur ex aditione:vt l.apud Iulianum.in fi.ex quib.cau.in pos- sess.eatur.& l.maleficijs.§.hæres.de actioni.& obliga. Et ideo illa magis vltimis voluntatibus,quàm contractibus æquipa- ratur:imo est proprie vltima voluntas.Quòd autem donatio causa mortis non requirat aditio.probat Bal.in l.eam quam. in ij.chart.C.de fideicommis.subtili ratione,& vera:quia si re quireretur aditio,ergo filius de iure Digestorum non posset donare causa mortis consentiente patre:quia de iure illo non habet hæredẽ,nisi in castrensibus:vt plene habetur in l. post dotem.ff.sol.matrimo.Aduerte etiam:quia licet donatio cau sa mor.regulariter sit reuocabilis:hoc tamen fallit secundùm Ang.hic.& in l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de verborum obliga tioni.vbicunq; donator,quem pœnituit donationis, decede- ret postea sine hærede:tunc enim quia nullius interest dona- tionem factam esse reuocatam,ideo reuocatio non habet effe ctum:vt est casus nota.in fi.in l.j.ff.de his qui sine manu.ad li. perue.¶ †Circa quartam qualitatem,videlicet quo ad effectũ ipsius donationis:dicendum est, quòd regulariter dona.causa mor.æquiparatur vltimę voluntati magis,quàm contractui: vnde transfertur ex eo dominium ipso iure:vt l.j.ff.de publ. Item habet locum ius accrescendi,& substitutio.vt l.j.in fin. de cadu.tol.& §.sinautem sub conditione.& quo ad alios effe ctus,conuenit,de quibus hic per Moder.& per Bald.in d.l.cũ in princ.de trans.Videtur tamẽ secundũ Pau.de Cast.hic dif ferre à legato,imo quia legatum potest repudiari anteꝙ̃ acce ptetur,etiam in præiudicium tertij,cui legatarius erat graua- tus.l.j.§.pro secundo.& §. in nouissima.C.de cad.tollẽ. Sed in donatione cau.mor.aliud est,quia non potest quis vt exi- mat se ab onere repudiare donationem cau.mor.gloss.est sin gula.secundũ eum in l.cùm pater.§.eorum.ff.de leg.ij. quam glo.cum tex.ad hoc signanter alleg.Bald.in l.cum hi.in prin. ff.de transa.Et ꝙ̃uis ego adhuc non perceperim ex illo text. vel ex illis glo.dictum tamen in se videtur verum:quia cùm donatio causa mor.proprie sumpta fiat vel traditione,vel sti- pulatione,vt pacto,manifeste præsupponitur acceptatio do- nationis. Sicut ergo legatum semel acceptum non potest re- pudiari,vt vidisti in l.j.s.eodẽ.in vltima q.ita & donat. causa mor.Vnde in hoc videtur differre à legato,quando legatum esset acceptatum.Et aduerte:quia in primo membro istius di stinctionis ideo dixi,ꝙ regulariter donatio causa mortis æqui paratur vltimæ volũtati, quo ad possibilitatẽ eã faciendi vel nõ:quia etiã aliquis casus,in quo etiã quo ad possibilitatẽ fa- ciendi,vel non faciendi,æquiparatur potius cõtractui. Et iste casus est,qñ ratio possibilitatis & impossibilitatis oritur à mo do disponendi,& forma:verbi gratia,ideo non pōt filiusfa.le gare de cõsensu patris,quia modus faciendi vltimã volunta- tẽ consistit in libera voluntate disponẽtis:& ideo quia volun tas non esset libera,si faceret de cõsensu patris,nõ permittitur filio taliter legare:permittitur autẽ filio taliter donare , quia forma donandi,quæ assimilatur contractui,non pendet à so- la & libera voluntate donantis,fit enim cum alio.Item cõtra ctus potest pendere ex arbitrio alterius:vt l.si.C.de contrahẽ. emp.& ideo filius qui in donando causa mor.seruat formam contractus,pōt donare:quia nõ est necesse,ꝙ voluntas sit libe ra.Et hanc rationẽ sentit hic Bart.sed plenissime declarat in l.tam is.de lega.j.s.alle. Et ex his quæ suprà diximus, patet, ꝙ illa clausula quæ cõiter solet poni per notarios in testamẽ- tis,si nõ valet iure testamẽti,vel codicillorũ,valeat iure dona- tionis causa mortis,si pars cui donatur est absens , nil opera- tur:quia vt suprà dixi,illa donatio valet in vim fideicõmissi. & ita dicit Bald.not.in l.Labeo.in vlti.col.ff.de pac.Idem est secũdũ Raph.hic,si ille qui donat hoc modo,non possit testa ri vel codicillari:quia iste non potest donare causa mortis, vt s.dixi.Si verò ista clausula poneretur,qñ filiusfa.facit testm̃, vel codicillos patre consentiente,tunc posset operari effectũ, iuxta l.tam is.§.j.preal.vt dixit hic Raph.& sunt verba Bal. formaliter in l.eam quam.in ij.chart.C.de fideicõ. Illud scias etiam,ꝙ sicut hęreditas nõ potest dari in codicillis,ita nec per donationẽ causa mortis:vt est casus nota.secundũ vnã lectu. quam ibi ponderat Bart.ad hoc in l.licet.C.de pactis. ¶ †Ex- tra gloss.tetigit hic Bartolus no.q.propter quam quotidie al

[a] ¶ Pœnitere. Adde d.Ale.de Imo.in l. qui Romæ. §. Flauius.ad fi.de verb. obl.& Ang.fin. in q.Astẽsis miles. & d.Alex.de Imo.in cõsi.lxxxij.j.parte. & in cõsi. lxxxviij. iij.parte.Beñ.Va.

[b] ¶ Quæ confirmat morte.Adde Ang. in l.talis scriptura. in glo.inverbo,vni uersa.j.co.& an ta- lis donatio confir- meť iuramẽto,vide per Bart.in l.si pro eo.ff.de fideiusso- ri.Pau.de Castr. in l.pacta.in j.colũ.C. de pact.Abb.in c. cũ contingat.in vl. col.de iureiu.Bald. in cõsi.ccccxxx.in- ci.permittendũ est ad euidentiam.in j. vol.Alex.de Imo. cõsil. cviij.inci.visis & consideratis his quę in themate cõ tinenť.in j. vol.idẽ Ale.cõ.xx.ic.pōde ratis his quæ ĩ the- mate narranť. ĩ iij. vol.Phili.Cor.cõs. cxviij.inc.in hac.in j.vol.idẽ Phil. cõs. ccxxxviij.ici. ꝙ̃ꝙ̃. in eo.j.vol. Pau.de Ca.cõ.cviij.do. Vbertus miles.Nico. Super.

[c] ¶ Actio ex testamẽ to.Adde d.Bar. So ci.in cõs.clxxiij.in ci.ꝓ facto. ver.sed nũc subtilius.ibi:tñ in vltis volũtatib⁹. in ij.parte. vbi etiã an sit bonę fidei,& an in ea iureť in li- tẽ,ibi:sed iterũ in- stabit.cũ versi. seq. Bene.Vad.

legatur hic, quæ est talis. Dicit statutum, quòd minor xx. annis nõ possit testari. quæritur, vtrum etiã videatur prohibitus codicillari[a]. & cõcludit quòd sic, virtute interpretationis passiuæ, quæ causatur ex ista l. & si. Cùm enim hic ponatur regula, quòd qui non potest codicillari, si l. noua prohibet aliquem testari: ista l. trahitur ad ipsam l. nouam, & l. noua patitur interpretationem extensiuam, per regulam l. veteris, & vocatur ista interpretatio passiua: allega. l. j. §. l. Falcidia. ff. ad l. Falcid. & l. j. §. j. j. de mune. & ho. quas ll. declarat plenius in l. omnes populi. in penul. char. s. de iusti. & iure. & ista dicta sequūtur communiter Moder. hic, & vtriq; volentes, ꝙ in materia correctiua fiat extensio de casu ad casum virtute regulæ antiquæ: sicut expresse ponit Io. de Imo. in l. si vero. §. de viro. s. solu. matri. & in secundo articulo principali. in ver. iiij. fallit. allegãt glo. in l. quod vero. ff. de ll. & in l. si quis seruo. C. de furt. Sed do. Rapha. hic insurgit contra ista dicta, & ponit in ista materia duas conclusiones. ¶ Prima cõclusio; lex noua per interpretationem passiuam potest declarari, suppleri, & limitari per veterem: ita loquuntur ll. allegatæ per Bartolum, quia l. Cornelia, quæ introducit nouum genus testamenti, limitatur per l. Fal. vt ita valeant legata facta in testamento, quòd tam possint defalcari. Et similiter l. j. §. j. de mune. & hono. trahitur ad munus de nouo creatum, declarando & limitando qualiter debeat pstari: iuxta l. non est nouũ. & l. sed posterius. ff. de le. & quod plene ponit Bar. hoc declarando in extra. ad reprimẽdum. in verbo, non obstantibus. & quod notat glo. in l. sciendum. in prin. qui satisda. cogan. & in hoc concordat cum opi. communi, per quam dixit se consuluisse in ciuitate Neapolis quòd statutum illius loci, quo cauetur, quòd moriente marito omnia bona sint vxoris, quæ maritus ipsius vxoris causa parauerat. Illud statutum recipit limitationem à iure communi, vt ita lucretur vxor illa bona, quòd teneatur ea reseruare filijs primi mariti: p ea quæ habenẽ i l. si quis priori. & l. fœmina. C. de secundis nup. ¶ Secunda cõclusio sua est talis. l. noua corrigens ius commune, sicut in casu nostro, virtute regulę antiquæ ibi positæ non extenditur ad casum ibi positum in statuto ibi purificatum: in lege, quod modum. regula Catonis non respicit ll. nouas. Et sic patet, quòd dispositio noui statuti non extenditur per nouam l. Præterea dicit ipse, regula non constituit ius nouum, sed ius constitutum narrat: vt l. j. de regu. iuris. ergo non potest extendere statutum, quia sic constitueret ius nouum. ¶ Tertiò dicit ipse, si ista conclusio Bart. esset vera, semper in materia correctiua[b] fieret extensio,[c] contra l. precibus. C. de appel. & l. sancimus. C. de testamẽ. & cõtra ea quæ notant omnes in lege, si vero. §. de viro. s. solu. matr. Probatur quòd istud inconueniens sequeretur: quia in lege, nõ possunt. s. de leg. & in l. de quibus. eo. tit. expresse dicitur, quòd casus indecisus debet determinari per l. si. & per identitatem rationis. & sic videtur inductũ per modum regulę, quòd vbi est eadem ratio, quod est dictum in vno, censeatur dictum in alio, & sic semper fieret extensio: quod est absurdum. Pro ista cõclusione allegat quãdam glo. in l. prima. ff. de officio eius cui mand. est iuris. quæ vult secundùm eum, quòd si qua sunt hodie effecta iurisdictionis, quæ olim erant meri imperij, illa possunt delegari quasi de specie meri imperij nouiter inducta, per nouam l. nõ intelligatur disposuisse l. antiqua. Pro ista conclusione videtur esse glo. notabilis, quã ibi ponderat Barto. sed reprehendit in l. hæres absens. §. j. ff. de iudi. cuius etiam meminit hic domi. Pau. qui videtur velle, quod æquiparatio quę fit per modum regulæ, intelligatur facta iuris præcedentis ęquiparatione, non postea sequentis. Pro qua conclusione adduco singularem doct. Ioan. Andr. in titul. de cu. §. fin. in addit. quę incipit, dicit Vbertus de Bobio. vbi dicit singulariter, quòd licet per regulam iuris antiqui sit inductum, vt cui defertur hæreditas legitima, deferatur tutela, si statutum contra regulas iuris præfert agnatos matri in successione intestati: non tamen videtur præferre in tutela, quia cùm sit correctiuum, non extenditur secundùm eum, & sic manifeste. Sed quòd in materia correctiua non fiat extensio per virtutem regulæ: de qua in l. prima. in fine. ff. de legit. tut. & propter ea forte Bald. secutus istas doctrinas, in quæstio. nostra, tenet contra Bartol. in lege fi. C. de testa. tu. & vtitur propria ratione Ioan. Andr. & idem tenuit in lege, si arrogator. circa medium. ff. de adopt. Tu autem aduerte diligenter; quia licet Barto. hic vtatur ll. quę magis loquuntur de interpretatione limitatiua, & declaratiua, quàm de interpretatione extensiua: alibi tamen vtitur melioribus ll. nota. in lege, quod vero. ff. de leg. & in lege, quis seruo. C. de fur. vbi glossę loquuntur proprie de interpretatione extẽsiua: sicut ipse ponit in lege, Marcellus. §. quod autem. circa prin. cõmenti. ff. ad Treb. Pro qua opi. adduco tibi duo optima iura, videlicet tex. in auẽ. de hæred. ab intestato veni. §. c his. circa principi. vbi Imperator dicit, quòd quia cognati in successione per illud ius adæquantur agnatis, satis est manifestum, quid sit tenendum de tutela, quę per regulam iuris ad qui defertur illi, cui defertur legitima hæreditas. Et sic pat, ꝙ ipso iure per præcedentẽ dispositionem videbaẽ determinatũ de tutela. Et licet postea Imperator vtaẽ verbo, sancimus, qđ videtur significare ius de nouo introduci, dico ꝙ hoc fit, nõ qa vere esset opus noua dispositione, sed ad cautelã, vt tollatur omnis dubitatio, disponit expresius: sicut dicit Bald. in si. in l. ij. s. eo. ꝙ licet etiam de iure Digestorũ fideicomissa essent adæquata legatis vniuersaliter, quia tñ hoc non erat ita formaliter expressum, diciẽ induci de nouo, per l. ij. C. cõmu. de leg. ¶ 4 † Secundò adduco tibi tex. valde notabilem in l. qui neq; §. j. ff. de re. co. vbi quæritur in princ. literæ. nunqid dispositio facta de tutore & curatore adulti, habeat locum in curatore furiosi, an vero in ipso, & in curatoribus aliarum personarum debeamus stare iuri antiquo. Cui consultation respõ. iurisconsul. dictis, cùm curator coniuncti accipiatur cum tutore, id est sit adæquatus tutori. Idem dicendum est in curatore furiosi, quod in tutore: postea subdit, quòd in curatoribus aliarum personarum ex sententia l. idem est dicendum: vbi pondero no. duo, & primò in verbo, coniunctim, quòd ad curatorem furiosi sit extensio virtute ęquiparationis. Secundò, quòd in eo, sed in alijs curatoribus fit extensio, ex mente l. magis, ꝙ ex verbis. ex quo datur intelligi, quòd in curatore furiosi propter adæquationem dispositio l. dicitur habere locum etiã ex verbis: nam si haberet locum ex sententia duntaxat, eodẽ modo diceret de eo, quod de alijs, quod ex sententia comprehenderetur. Videtur autem contingere in verbo l. nouæ curator furiosi, pro relatis ad nouam. per quam quiquid est scriptum in lege veteri, saltem ficte, videtur esse scriptum in lege noua. Et licet glo. ibi videatur intelligere ver. qua coniunctim &c. in curatore adulti: ista est tamẽ ineptissima expositio: nam in prin. quæsiuit de curatore furiosi, non adulti: vnde in verbo, quia coniunctim. si intelligeremus de curatore adulti, non responderetur ad q. propositam. Præterea ratio decisionis est superflua: quia in l. noua expresse fit mentio de curatore adulti: vt patet in l. j. §. j. eod. titu. vnde curator adulti non esset necesse ꝙ cõprehenderet propter adequationem, ex quo per verba l. expresse erat nominatus. Tertiò adduco tibi text. qui loquitur in materia exorbitãti in l. cũ hic status. §. si sponsus. ff. de do. inter vi. & vxo. vbi patet, ꝙ sicut donatio facta à viro vxori cõfirmatur morte: ita donatio facta à sponso, quæ fuit collecta in tẽpus nuptiale. Et hoc nõ potest esse alia ratione meliori, nisi quia ista parificantur aliquid fieri in tẽpore prohibito, vel tẽpore permisso, & conferri in tẽpus prohibitũ: vt in l. ꝙ autẽ. ff. eo. ti. Sed quia posset dici, ꝙ ibi fit extensio solũ ex identitate rationis, quæ sæpe admittitur de casu ad casum in exorbitantibus. ideo melius faciũt ll. præcedẽtes ad l. fin. de regula Catoniana. respondeo, sicut ibi declarat Bar. in vltima lect. ꝙ illud ideo cõtingit, quia in l. erant expressa quædã verba, per quę limitabãtur effectus l. ad preterita. Et ꝙ ita sit intelligendum, respice: quia regula Catoniana ibi, si traheretur ad nouas ll. nõ traheretur extẽsiue extẽdendo l. nouam ad aliũ casum, si limitatiue: quia mollificaret virtutem legati ex l. noua inducti. vel potius callificaret. Certũ est autẽ, ꝙ ll. veteres trahunẽ ad nouas isto modo, vt fatetur Raph. met, respondẽdo ad iura hic alle. per Bar. ergo patet, necesse esse dicere, vt dicit Bar. in dicta l. fina. Non obst. argumentum suum de l. non possunt. quia respon. sicut patet per alias ll. æquiparatio illa, & illa regula nõ est posita in correctiuis, vel exorbitantibus: vt patet in lege, pręcipimus. s. alle. & in regula, qui contra ius. Et licet regula non inducat ius nouũ, sed inductum narret: vt l. j. ff. de reg. iu. per hoc tamẽ non sequitur, ꝙ extensio nõ fiat virtute regulæ: vt dicũt doc. quia fieret virtute l. de qua fit mẽtio in regula, per quam fuit facta adæquatio: verbi gratia, in casu l. nostræ, sicut possumus dicere, ꝙ per l. ij. cõmunia de le. fit facta adæquatio inductiuæ, & per tex. in §. nostra. Inst. de leg. referaẽ illa ęquparatio facta in l. ij. Vñ ista nõ obstãt aliquo modo. & ad materiã istã adde glo. fin. in c. licet canon. in ver. parochialis. de elect. lib. vj. quæ dicit, ꝙ exęquatio iuris antiqui non fit extensio in pœna, quę imponiẽ ipso iure. facit optime tex. in c. j. & qđ ibi no. ne cle. vel mo. eo. libr. Adde etiam qđ sin. no. Io. And. in regula, in pœnis. de regu. iur. vbi dixit, ꝙ illa regula, cui licet qđ est plus, licet quod est minus. de qua in l. nec in ea. §. j. ff. de adult. facit argu. necessariũ in eadẽ specie: verbi gratia, cui licet occidere, multo fortius licet verberare. Sed in diuersa specie facit ar. probabile dũtaxat, non necessarium, in l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re militari.

Summarium.

---

a ¶ Codicillari. Adde eundẽ Frã. Aret. in l. j. in §. substituere. in med. ij. colum. de vulg. & pu. Be. Va.

b ¶ In materia correctiua. Adde gl. in verbo, dinumerandum. in c. iij. de præben. lib. vj. Nic. Super.

c ¶ Extẽsio. Vide quę habenẽ per eundẽ Franc. Aret. in l. nã hoc iure. in ij. colũ. ver. extra gl. de vulga. & pup. Be. Va.

SVMMARIVM.

1 ☞Conditio quæ in testamẽto tacitè inest, non facit legatum cõditionale, sed significat declarationẽ, & monitionẽ quandã.
2 Tacitè cũ quid inest per modum dispositionis, an illud expressum aliquid operetur, vel non.
3 Cùm quid tacitè inerat, exprimitur, aliquando nullum alium effectum inducit, nisi quòd facit cessare tacitum.
4 Dispositio de se valida quando posset tolli per confirmantẽ, tunc confirmans videtur facere actum de nouo.

HAec verba. Conditio quæ tacite ex necessitate inest, expssa nil operatur. h.d. ¶ †Primò not. ꝙ conditio quæ tacite inest ex necessitate expressa in testamẽto, nõ facit legatum conditionale, sed significat declarationẽ & monitionem quandam: vt l. in conditionibus. §. j. & l. aliquando. ff. de condi. & demon. bene facit tex. in l. mutuo. §. si sub conditione. ff. de tute. Et per hæc iura dicit In. in c. prudẽtiã. in prin. de of. dele. ꝙ si superior cõmittit cãm iudici, cũ ista cõditione, ꝙ cõdẽnes talẽ, si actor probauerit, vel si tibi cõstiterit[a] de eius iure, ista verba nõ faciũt cõditionẽ sed monitionẽ: nõ nõ dant nouã formã rescripto: sicut refert Bal. & sequit̃ in l. pscriptione. C. si contra ius vel vti. pu. Simile dicit Inn. in c. fi. de plumpti. & ibi plene per doct. ꝙ ista clausula conferat beneficiũ tali, si est idoneus: quia hoc tacite inest, non facit conditionẽ: de quo dic, vt ibi, & in clemẽ. vnica. de officio deleg. vide Bal. in l. non dubium. C. de legi. Hoc tamẽ notabile est intelligendũ, vt j. videbis, qñ̃ conditio tacita exprimit̃ per eũ modũ, per quẽ inest: secus si per alium modũ. l. si ita relictum. §. illi si volet. j. eo. tit. ☞& plenius dicetur cũ glo. ¶ †Secundò no. ꝙ tacita conditio de sui natura nõ facit legatũ conditionale, quo ad effectum transmittendi: de quo in l. cõdi. quæ extrinsecus. j. de condit. & demon. Quo ad impediendum autẽ natiuitatẽ obligationis, bene facit conditionem: vt l. item quia. & ibi no. ff. de pac. ¶ In glo. posita super verbo, Seius. ibi: secus si duobus &c. pro declaratione huius dic breuiter paucula verba ex dictis Bar. & Mod. quòd non solùm, quando legatum relinquitur à pluribus hæredibus institutis, legatum est conditionale, pro parte cohæredis: quia respectu illius partis conditio inserta non erat necessaria, quãdo legatum poterat confirmari ex aditione cohæredis, illo repudiante, cui est apposita conditio. lege, si Titio. allegata in glo. sed etiã si vnus solus sit hæres institutus, & sit apposita clausula codicillaris, si nõ valet, vel valebit &c. cõditio apposita in persona hæredis instituti, suspendet legatum, quia non est necessaria: tunc quoniam licet hæres institutus nõ adeat ex testamento legatum, tamen potest deberi à venientibus ab intestato, vt voluit testator. Ioannes tamen de Imol. hic videtur hoc limitare, quòd non sit verum, quando à pluribus hæredibus institutis legatum fuit relictum ab vno personaliter: quia tunc cùm testator voluerit legatum ab isto præstari nominatim, si prẽstetur à veniẽtibus ab intestato ex clausula codicillari, non videtur præstari, vt testator voluit, id est ab eo à quo nominatim testator voluit præstari: argumen. l. licet Imperator. j. eod. titu. Sed istud dictum non videtur habere iuris saporem: quia ex quo testator repetijt quicquid fecerat in testamento, videtur voluisse legatum ita præstari ab illo solo, si esset præstandum ex testamento, non si ex testamento præstari non posset: sicut legatum nominatim relictum à primo hærede, licet in dubio non videatur repetitum à substituto: si tamen expresse repetitur, vtriq; debebitur: vt l. s. allegata. Sequere ergo Bartol. simpliciter, qui dicit declarando intellectum tex. l. in condi. §. j. infrà, de condi. & demon. quòd quãdo ex pluribus hæredibus institutis legatũ relinquitur ab vno solo, si hæres erit, semper ista conditio dicitur inesse ex necessitate, & non faciat legatũ conditionale: quia licet istud legatũ posset deberi à cohærede, si talis institutus repudiat virtute iuris accrescẽdi, quæ accrescet portionem vacantem cum onere suo: non tamen debebitur, prout testator voluit, id est ab illo à quo testator voluit deberi: sed ab alio ex dispositione l. quæ facit patrẽ accrescere cũ onere suo. Sed videt̃ falsum: quia ille q succedit in portione cohẽredis, per ius accrescẽdi, succedit ex tacita voluntate defuncti: vt l. si in testamento. & ibi per Bar. ff. de vulg. & pupil. & l. si Titio. §. Iulianus. de lega. ij. ergo legatum debetur ab eo ex voluntate defuncti, & sic eo modo testator voluit. Sed saluãdo dicas, quòd immediate debetur ex dispositione l. mediate ex præsumpta voluntate defuncti: vnde nõ debetur eo modo, quo testator reliquit ab illo, in cuius persona fuit apposita conditio. & ꝙ hoc sit verum, est necesse fateri, per d. l. si Titio. in fi. vbi dicitur, quòd portio legati, quæ debetur ab eo, in cuius persona est apposita conditio, non est conditionalis: & tamẽ illa portio poterat deberi à cohærede adeundi, si accresceret sibi cum onere suo. Hanc autem l. videtur limitare singulariter Bald. quem refert hic Paul. de Castr. in l. prima. in princi. in fin. commenti. de cadu. tollẽ. vbi dicit, quòd ista l. procedit, quãdo esset apposita conditio, de qua in tex. & verba essent directa ad grauatum: nam si essent directa ad legatarium: verbi gratia, lego Titio x. si Seius hæres erit. legatum efficitur cõditionale: ita intelligit tex. in l. in conditionibus. vers. nisi. j. de conditio. & demonstra. Sed istud dictum non placet domino Paul. quia mens istorum iurium videtur esse vt fiat differentia, ad quam verba dirigentur: vnde ipse dicit tunc constare de mente testatoris, quòd voluerit facere cõditionem per verba posita in text. quãdo testator dixisset ita, lego Titio decem, sub hac conditione, si Seius hæres erit. Sed parcat mihi reuerentia sua, iste non fuit intellectus Bal. in d. l. prima. in fin. nec vllam ponit differentiam, ad quem verba dirigantur: sed videtur facere vim in eo, in quo facit domi. Paul. quando testator legat adiunctis istis verbis, si sub hac cõdi. &c. Neutrum tamen dictum est verum, & prima differentiã est manifesta contra tex. in d. l. in conditionibus. §. j. versic. ☞proinde. vbi verba fuerunt directa ad legatarium: †tamẽ quia conditio expressa tacite inerat, non faciat conditionem[b]. Vnde tex. in l. si dies. in fine. & in l. si Titio. simpliciter dicunt, ꝙ ista conditio nihil operatur, si alicui sub ea legetur. ¶ Secundũ autem dictum non videtur procedere: quia ex quo ista conditio de sui natura expressa pro se nõ facit conditionem, sed monitionem: per hæc verba sub hac conditione non mutatur natura sua. l. Meuia. §. fi. de manu. testa. & per Barto. in l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de condi. & demonst. & in l. cũ mota. C. de transact. quòd vt appareat de mente testatoris, est opus ꝙ testator dicat, vel quòd vult illam esse veram cõditionem, vel ꝙ vult impediri transmissionem legati, si legatarius moriatur ea pendente, vel verba similia. ¶ †Extra glo. tangit hic Barto. diffusè, & Moder. post eum, quãdo aliquid tacite inest per modũ dispositionis, vtrum illud expressum aliquid operetur, vel non. Et anteq̃ veniã ad dicta doc. aduerte: quia multum videtur variasse à seipso Bar. hic in eodem commento. Nam ad intellectum l. talis scriptura. j. eo. ipse in oppositionibus dicit, quòd inexpressum aliquid operatur, & facit cessare tacitũ: quia tacite inerat ex voluntate defuncti. Sed inferius in distinctiõe magna dicit expresse, ꝙ ibi illud qđ tacite inerat, non inerat ibi tacite ex voluntate hominis, sed præter voluntatem ipsius: potest tamen intelligi, & reduci ad concordiam, vt dicamus, ꝙ cũ dixit in oppositionibus illud inesse ex volũtate testatoris, intellexit quod diceretur ex voluntate testatoris, quia poterat testator expresse disponẽdo ab illo recedere, seu illud mutare: & ita videtur etiã ipse intelligere circa me. commenti, in quadã ratione, quã assignat in illa q. de termino præfixo ab arbitrio debitori. Sed hoc dictum tamẽ nõ placet hic Ioan. de Imo. quia videtur, ꝙ ille qui iubet legatum præstari simpliciter, non adiecta die vel conditione, videatur tacite velle illud præstari secundũ naturam obligationis pure, ex quo non apposuit diem vel conditionem. Vnde fit, vt ex dispositione debeatur incontinenti: vt l. continuus. §. illud. ff. de verb. obli. quasi testator videatur voluisse conformasse se cum iuris dispositione. Nihil adducit, sed vide bonum tex. pro conclusione sua cum glo. in l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. ff. de ver. obli. vbi probatur, ꝙ ille qui promittit factum, seu stipulatur factũ, tacite videtur velle, ꝙ pro facto solui possit interesse. quia hoc est ex dispositione l. si quis ab alio. in fi. ff. de regu. iuris. Ad idem facit optime tex. in simili in l. interdum. in princ. ff. de verb. oblig. vbi ille qui stipulatur sibi dari certo loco, tacite videtur velle subintelligere conditionem, seu tẽpus, qđ possit peruenire ad locum: quia ita interpretatur in l. continuus. §. cũ ita. eo. tit. facit optime qđ tradit Bar. in l. iusiurandi. §. si liberi. ff. de ope. liber. vbi dicit, quòd dispositio contrahentis in dubio debet intelligi secũdũ dispositionẽ iuris: alle. bonũ tex. in c. j. §. filia verò. de succes. feu. & hoc credo verius. Vnde non facio differentiã inter casum l. talis scriptura. j. eo. & inter alios casus, in quibus aliquid inest tacite ex præsumpta volũtate dispon ẽtis. ¶ Secũdò adde, inquãtũ Bar. hic in secunda oppo. dicit, respondendo ad l. precibus. C. de impu. & alijs subst. ꝙ illud est ideo, quia tacita pupillaris inerat ex præsumpta volũtate defuncti, quæ præsumpta volũtas cessat facta substitutione expssa: ꝙ idem inferius in distinctione magna, in vltimo mẽbro videtur dicere cõtrariũ, dũ dicit, ꝙ qñ̃ aliquid tacitè inest ex voluntate disponentis: tunc illud expressum nihil operatur, per l. cũ quid. ff. si cert. pe. & per l. quæ dubitationis. de regu. iu. Vñ forte Bal. videns in isto mẽbro nõ posse elici bonã doctrinam ex dictis Barto. super hoc

[a] ¶ Cõstiterit. Quid autem hęc clausula importat, vide tu Fel. in c. dudũ. de p̃sum. circa fi. xj. col. & ibidẽ prin. quid de clausula, si idoneus fuerit. Be. Va.

[b] ¶ Conditionẽ. Vid eundẽ do. Frã. Are. in l. qui liberis. in j. no. & in l. fi. §. Titius. in ij. col. ver. in gl. super verbo, pure. de vulg. & pup. Be. Va.

dicit aliter, videlicet quod aut quæritur, vtrū expressio eius quod tacite inest ex tacita voluntate disponētis, aliquid operatur, quo ad hoc, vt noceat, si exprimitur per eum modū, per quem in est: & tunc nō operabitur, argu. huius l. & l. muto. §. si sub conditione. suprà, de tute. Aut quæritur, vtrū prosit: & tūc prodest. ita intelligitur l. precibus. & l. talis scriptura. j. eodē. alle. l. iij. C. si pen. appel. mors inter. & l. Titia. in fin. j. ad l. Falc. quæ ll. nihil faciūt: quia vt patet hic ex deductis per Bal. in l. iuribus. ideo expressum aliquid operatur, quia fuit aliter expressum, quàm inesset. Præterea loquuntur, quādo aliquid inerat de necessitate iuris, nō ex præsumpta volūtate: vt hic dicit Io. de Imo. Sed esto, quod illa iura hoc non probent: videtur tamen probari ista conclusio in l. precibus. & in l. talis scriptura. Io. tamē de Imo. hic in ista materia videtur facere differentiā inter id, quod in est tacite ex sola iuris præsumptione: & id quod inest tacite ex aliquo dicto, vel facto disponētis, vel non facto. Vt primo casu dicamus, quod expressio aliquid operetur, & faciat cessare tacitū: & ita intelligit lex, precibus. cū materia. ¶ Secundo casu subdistinguitur, quod aliquando quæritur vtrū tacita voluntas, quæ nō oritur ex nō facto, cesset propter dispositionē expressam, quādo disponens vult facere nouā dispositionē. & tunc habet locū expressum, & cessat tacitū exemplū in eo, qui facit testamētū, qui videtur velle recedere à causa intestati, licet instituat eū, qui succederet ab intestato. Hoc tamē non probat nec hic, nec inferius in quæstione Bart. nisi per verba. Tu ergo dic, vt j. dicetur clarius in illa q. quod quādo testator facit testamentū, licet instituat eum, qui succederet ab intestato, exprimit tamen id quod tacite inerat aliter, quàm tacitè inesset, quia hæreditas ab intestato defertur immediate à l. Inst. de legi. agna. succes. in princip. & l. iij. §. vtiq;. ff. de suis & legi. mediate autē à tacita volūtate testatoris. Sed quando ille qui erat successurus ab intestato, instituitur hæres: tūc habet hæreditatē immediate ab ipso testatore. & ideo expressum videtur aliter exprimi. Ista differentia facit manifeste ex his, quæ diximus s. in j. gloss. secundū Bar. declarando eius dicta. Nā vt ibi vidisti, ille qui posset accipere legatum à cohærede, cui accresceret portio deficientis, non dicitur legatū accipere eo modo, quo testator voluit, sed aliter: quia non accipit immediate à testatore, sed mediate. Si verò ille qui exprimit id quod tacite inerat, non exprimit aliter, & tunc ipse ponit duas conclusiones. Prima cōclusio sua est, quod quantū ad vim & essentiā dispositionis, expressum nihil operatur; vt l. cùm quid. ff. si cer. peta. & bene facit tex. in l. talis scriptura. cir. medium. j. eo. quæ videtur probare istam distinctionem. In quātū verò ad inducendum effectum extrinsecū ex mente disponentis, aliquādo operatur aliquid, aliquādo nō: vt probatur in l. talis scriptura. præallegata. non operatur in l. non rectè. in fin. C. de fideiusso. vbi probatur, quod quādo aliquis accipit duos fideiussores insolidum pro vno debito, per istam expressionem, quòd accipiat eos insolidum, quæ tacitè subintelligebatur, nō acquirit aliquid plus, quo ad impediendam diuisionem, quæ competit fideiussoribus ex beneficio epistolæ diui Adriani: quia non est verisimile, secundùm eum, quòd fideiussores velint renunciare beneficio sibi competenti. Tu autem aduerte in ista materia: quia ista differentia, quā ipse facit, primò videtur contra tex. in l. iam hoc iure. ff. de vul. & pupil. vbi declaratur, quod propter prouisionē expressam factam de vulgari videtur præsumi de tacita voluntate defuncti, ne prouisio sua sit imperfecta, quòd videatur etiam prouidisse de pupillari. Vnde isti casus non videntur habere bonam differentiam. Præterea tex. in l. item quia. ff. de pac. videtur æquiparare quo ad effectum iuris istos casus. nam si bene respicias ad primum exemplum, hypotheca tacita ibi oritur pro rebus inuectis & illatis in domum ex tacita voluntate contrahentium, non ex aliquo facto, vel non facto: quia inuehere res suas in domum, non est signum, ex quo possit cōiecturari quòd pars voluerit hypothecare res: quia potuit inferre propter suum vsum, nō vt essent obligatæ: arg. l. pro hærede. in prin. ff. de acqui. hære. & l. non hoc. C. vnde cogna. & tamen eiusdem effectus est ibi tacita hypotheca, cuius est in exemplis sequentibus, in quibus vel ex natura verborum implicite, vel ex his quæ fuerunt prius dicta, tacita hypotheca oritur. Præterea nō pōt negari, quod quælibet tacita dispositio, etiā quę inducitur ex dictis vel factis disponēte, inducitur quodāmodo spāliter, & sapit aliquid specialitatis, in l. seruū filij. §. fin. j. eo. & vidisti declaratū per Bar. in l. j. s. eo. & aliquid tāgit in l. si rem aliquā. ff. de acq. pos. facit optime quod ipse idē no. in l. iurisgen. §. quinimo. ff. de pac. dū declarat, qualiter ex tacita donatione nō oriatur actio, per l. si quis argentū. Sed prouisio hominis expressa semper tollit prouisionē, quę deducitur à lege de iure speciali: vt l. fi. C. de pac. conuen. & l. maritus. C. de proc. & plene per Bar. in l. j. §. vn̄ quæritur. ff. de public. ergo semper prouisio expressa tollet tacitam circa idē. Vnde dicit hic Bal. & optime ad propositū, quod coniectura & p̄sumptio, ex qua inducitur tacita dispositio, nō pōt habere locū, vbi clare prouidetur, & expressa per verba: quia in certis nō certis locus est coniecturis: vt l. continuus. §. cū ita. ff. de ver. obli. Tu ergo dic verius in ista materia, nō diuersificādo casus, sed ponēdo rationē verā, quod quā expressio fit per modū dispositiōis semper expressum aliquid operatur, quo ad hoc vt faciat cessare tacitū, id est vt impediat dispositionē nō causari, neq; induci ex tacito, vbi si nihil esset expressum, induceretur. Ista conclusio probatur manifestissima ratione: quia sicut quādo veritas & fictio concurrūt circa idē, & ad eundē effectū, impossibile est considerare, quod aliquid sit simul fictū, & verū: quoniā ista sunt cōtraria. & ideo tunc cessat fictio, & habet locū veritas; vt l. filio quē pater. in prin. ff. de libe. & posthu. † & optime declarat Barto. in l. j. §. hoc autē senatus. ff. ad Sylla. ita est impossibile, quòd vna dispositio sit respectu eiusdē effectus tacita & expressa: & maxime, quia dispositio tacita operatur effectū, quia habetur pro expressa: vt l. cùm quid.[a] in verbo, pro cauto habetur. ff. si cer. pe. & ideo text. in l. qui ad certū. ff. loca. & in l. itē quæritur. §. fi. eo. ti. quā dicit, quod tacita cōuētio subintelligitur, vtitur verbo significāte fictionē, nec est istud inconueniēs, quāuis quòd dispositio expressā nullū effectū inducat vltra tacitā, quod tamen nouū ius inducat differēs à tacito, tāq; aliud ius. Ista cōclusio probatur in l. qui bis idē. & quod ibi no. per Barto. ff. de verbo. oblig. vbi patet, quod secunda dispositio continens idem quod prima, potest tollere primā, si partes hoc agunt. Et si dicatur, illa l. facit in oppositum, inquātum secundū intellectū Bartol. in dubio, secūda dispositio continens idē quod prima est inutilis, & non tollit primā. Respon. dupliciter, quòd prima & secunda dispositio erant eiusdem speciei, quia vtraq; obligatio erat expressa: sed hic prima est tacita, secunda expressa: vnde secunda debet præualere, tāquàm fortior. Vel dic, quòd obligatio semel deducta in esse difficilius tollitur, quàm ab initio impediatur in esse deduci. l. qui autē. in princ. ff. quæ in frau. cre. & l. si sponsus. §. si maritus. ff. de donati. inter virum & vxorem. vnde licet in l. qui bis idem. non tollatur obligatio iam inducta: facilius tamen obligatio tacita inducenda impeditur oriri, quādo id quod tacite inesset est expressum. ¶ Sed quæritur pro perfecta declaratione articuli, quare dispositio expressa impedit tacitam, vt dictum est, & sicut noua dispositio: & tamē hoc non est in cōditione tacita, sicut est in expressa: vt in l. nostram. ad hoc potest responderi dupliciter. & primò, quòd hoc est ideo, quia dispositio expressa non inducitur ex natura sui, nisi vt disponat, si adiectio conditionis potest videri facta causa declarationis, & monitionis: vt dicit text. in l. muto. §. sub conditione. ff. de tute. & in l. si decem cùm petiero. ff. de verb. oblig. Quia ergo qui declarat nihil addit[b], & ideo non minus dicitur conditio tacita, quàm prius: vt l. hæredes palā. §. sed & si notam. ff. de testa. sed orationi dispositiuæ repugnat, quòd non inducat aliquid de nouo. Vel potes dicere, quòd etiā tacita conditio, quæ inesset ex tacita voluntate defuncti, & nō ex mera necessitate iuris, si exprimeretur, non esset amplius tacita, sed expressa. Secunda conclusio sit in ista materia, talis dispositio expressa, quæ facit cessare tacitā semper, quo ad vnum effectum, ex virtute expressionis operatur aliquid: vide licet quādo l. in aliqua dispositione induceret, si esset factum expresse: nam tunc illud idem tacite inductum nō sufficeret. Casus est in l. fin. C. de noua. iuncta gloss. in l. ij. & ibi per Bartolum. ff. eod. & ideo dicit gloss. singula. in clemen. quandiu. de appella. in verbo, expresse. quòd licet per consensum partium expressum possit suspēdi tempus appellationis: secus autem si tacito consensu, vt ibi gloss. exemplificat. Inde etiā dicit Angel. nota. in l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. gest. quòd si statuto cauetur, quòd quādo terminus est expressus in instrumento, debitor elapso termino possit capi ad petitionem creditoris, non poterit capi, si ex natura obligationis inest terminus tacite, qui habetur pro expresso: & multo fortius idem esset, quando statutum disponeret de termino descripto in instrumento: quia cùm tacitum non possit legi oculis corporis, non comprehenderetur sub verbis statuti, secundùm Bartolum in lege prima. in fi. ff. de his quę in testamen. delen. de quo tamen dic vt plene scripsi in lege, quæ liberis. §. hec verba. de vulgari & pupillari. ¶ † Tertia conclusio sit talis, quando id quod tacite inerat, exprimitur, aliquando nullum aliū effectum inducit, nisi quia facit cessare tacitum: sicut in lege, cū quid. & in l. pediculis. §. Labeo. ff. de auro & argē. leg. & in l. quę dubitationis. de reg. iu. Aliquādo propter diuersitatē rationis, quæ surgit vel ex mente l. vel disponētis, inducitur nouus

[a] ¶ Cū quid. Et ibidē vide Bar. in ij. colū. versi. vlterius dicitur hic. & adde d. Alex. de Imol. in l. quicquid astringēdæ. in j. col. in fi. ver. op. de. l. cū quid. de verbo. obli. l. j. & in l. tertiū. eo. ti. & Fely. in c. ex literis. de fide instr. & quod per eū dē Aret. in l. si plagij. in fi. j. col. in ver. iij. ratio. de ver. ob. Bene. Va.

[b] ¶ Addit. Adde idē tenentē d. Bar. Soc. in cōsi. xlix. inc. capio primā huius. ver. cū ergo. ibi: nec ob. in j. parte.

uus effectus.exéplũ in l.seruũ filij.§.fi.j.eo.vbi ex legato tacito nõ transfertur dominiũ,ne concurrat duplex specialitas: quæ ratio cessat,si legatũ sit expressum.Itẽ,quia difficilius disponit ius cõe q̃ ius speciale:vt l.eius militis.§.militia.ff.de testa.mi.ideo per sequentẽ dispositionẽ,licet nõ tollatur clausula derogatoria expressa:vt l.si quis.in prin.test.j.de leg.ij.tollitur tñ tacita,quæ resultat à contrario sensu:vt est casus singu.quẽ ibi no.Bar.ad hoc in l.Seia.§.Seio.j.de leg.ij. de cuius intellectu dixi in l.ita stipulatus.in prin.de verb.obli. Videmus etiam,q licet mulier præferatur habenti tacitam hypothecam anteriorem;nõ tamẽ præfertur habenti expressam,secundũ gloss.in l.assiduis.C.qui po.in pig.ha.propter rationẽ quã ibi assignat glo.Et pro ista opi.habes declaratam istã materiã.Et ad materiã tacitę cõditionis,vtrũ suspẽdat quo ad impediendã trãsmissionẽ: vide nouã limitationẽ,quã posui post Bar.in l.qui liberis.in prin.s.de vulg.& pupil.Vide etiã tex.no.in l.si in testamẽto.in princi.ff.si quis omis.causa testa.vbi pũctualiter probatur,qđ dixit Bar.hic.in prin.commẽti. videlicet q ista cõditio,si hæres erit,intelligitur,si hæres erit eo modo,quo voluit testator,scilicet ex testamẽto.Vnde nõ verificat̃,si quis omisit ex testamẽto, & adiuit ab intestato:vide tex.no.& vnicũ in iure,quẽ no.ibi Bar.ad hoc in l.quæ sub cõditione.§.fi.ff.de cõdi.insti.vbi probat̃,q conditio quæ apponitur à l.remota conditione expressa posita à testatore, licet subroget̃ in locũ conditionis expressæ,dicit̃ tñ tacita,nec impedit transmissionẽ:& ex his quæ diximus superius satis apparet decisio qõ.quam hic formauit Pe.& Barto.post eũ hic.

¶†Nunquid ille,qui fecit pactũ de communicãda hæreditate legitima,seu proueniẽte ab intestato,teneat̃ cõmunicare hæreditatẽ, quã acquisiuit ex testamento,ab illo cui erat successurus ab intestato.In qua prædicti doct.determinãt,q tenet̃: quia cũ iste qui erat successurus ab intestato,vocaretur ex tacita volũtate defuncti:vt l.cõficiuntur.in princ.& l.si quis cũ nullum.s.de iure codi.videtur expressum,q tacite inerat ex voluntate disponẽtis: ergo expressio nihil operatur. Sed ista dicta non placent Ioan.de Imo.& merito.mouetur:quia testator faciẽdo testamẽtũ videt̃ nouã dispositionẽ inducere:ergo expressum aliquid operat̃.nihil allegat,sed ꝓ eo est casus in l.in conditionibus.§.j.versic.nisi.j.de condi. & demonstr. Secũdò,quia veniẽs ab intestato institutus capit tãq̃ quilibet extraneus:& qđ patet,secundũ eum,quia emãcipatus nisi succederet ab intestato,nõ posset adire de iure ciuili,institutus hęres poterit adire:vt l.illud.in fin.ff.de contra tab.& tenet Barto.reprobando glo.ibi positam in l.posthu.in princ.vel in §.ex his.ff.de inof.testa.Sed ad primam rationem posset dici,nisi aliud ostẽdatur,q per hoc solũ q expresserit id quod inerat tacite,nõ probatur,q voluerit de nouo disponere.Tu ergo dicas,vt s̃.dixi,quòd tacita voluntas non exprimitur prout inerat:quia ille qui vocatur ab intestato,vocatur quidẽ immediate à l.vt in iuribus s̃.alleg.licet ex tacita voluntate decedẽtis. Sed qui vocatur ex testamento,vocat̃ immediate à testatore. Et pro certo mirandum est de tantis doc.in hoc puncto: quia tex.est expressus contra eos in l.illud.in princ.ff.de acqui.hære.vbi dicitur,q si succedens ab intestato instituit̃ hæres, non defertur sibi hæreditas legitima ab intestato,priusquã repudiet ex causa testati:& inde est,q qui adit hæreditatẽ ab intestato,videt̃ repudiare ex testamẽto:quia ista iura nõ solũ sunt diuersa,sed incõpatibilia:vt l.quandiu.de acqui.hære.Præterea reperitur succedẽs ab intestato vocari ex voluntate expressa,quæ tamẽ nõ est testamentũ: ergo testamentũ & successio ab intestato,etiam ex voluntate expressa,non sunt idẽ.Quod autem reperiatur,vt patet in l.si quis hæres instituatur.& ibi per Bar.ff.de hære.inst.& in l.hac consultissima.in fin.C.de testa.Vnde ista conclusio nullo modo procederet. ¶Vltimò format hic Bar.q.no.quãdo arbiter in sentẽtia assignat tẽpus quadrimestre,vtrum post lapsum termini mora possit purgari.Super quo articulo fuerunt opini.de quibus dic vt hic per Moder.quorum dictis adde,& primò inquantũ Io.de Imo.respondẽdo secũdæ rationi assignatæ per Bart.dicit,q in his quæ iudex nõ potest facere ipso iure,eo modo nec arbiter potest,quia iudex est arbiter sunt similes:vt l.j.ff.de arbi.nã ista respõsio potest dupliciter reprehẽdi.Et primò,quia illa ęquiparatio est vera,præter q̃ in his, in quibus reperitur expressa differentia.Sed in casu nostro reperitur differẽtia expressa:ergo argumentum non obstat.dicit enim text.in l.si cùm dies.§.fina.ff.de arbi.quòd si arbiter condemnauit ad dandum simpliciter,debitor debet soluere infra modicum tempus,nisi arbiter aliud tẽpus statuerit.Modo arguo sic:Aut dicis illud modicum tempus esse arbitrarium;& tunc falsum est,quòd condemnato ab arbitro detur tempus quadrimestre:& per consequens,si tale tempus assignatur ab arbitro,erit dilatio hominis.Aut dicis illud modicum tẽpus intelligi pro tempore quadrimestri:vt intelligit ibi glos.& communiter docto.& tunc ibi probatur expresse,quòd arbiter potest abbreuiare vel elõgare istud tempus:quia si non posset, exceptio male procederet,cùm semper condemnatus haberet tempus quadrimestre. Et sic ille tex.tollit istam responsionẽ totaliter. Vel potes dicere,quòd licet in aliquibus casibus,quando iudex ipso iure non põt disponere,non possit disponere arbiter,sicut est, quãdo error est expressus in sententia:vt nota.in l.ita demum.ff.de arbi.non tamen hoc est trahendum ad consequentiam in alijs casibus,in quibus non est eadem ratio , cùm regula sit in contrarium,in l.diem proferre.§.stari.ff.de arbi.Modo quando arbiter assignat minorem terminum termino iudicis,quia error nõ est expressus in sua interlocutoria,posito q iustè ageret:non tamen esset eadem ratio vitiandi actum suum:quia ex errore expresso in sententia resultat iniustitia.In casu autem nostro non sic.Secundò adde,inquantum ipse sequitur opini. Barto.per l.Celsus.quæ indistinctè loquitur.ff.de arbi. quòd illa l.videtur posse de facili euitari.Nam terminus,de quo in l.Celsus.etiam si ad casum comprehẽderet terminum quatuor mensium:verbi gratia, quia à die sententię arbitri vsq; ad Calendas essent quatuor menses:non tamen diceretur terminus legalis,quia assignatur sub alia forma,quæ potest continere & minus tempus,& maius,& idem tempus.Vnde iste diceretur tunc terminus hominis,licet contineret tẽpus quadrimestre in effectu.Ista conclusio probatur ex his quæ habentur in tex.& glo.& ibi per Barto.in l.iij.§.minorem.ff.de minori.vt patet,quòd quando terminus mensis assignatur sub dinumeratione dierum,est idem terminus, nec importat eundem effectum,sicuti si assignaretur mensis:sicut pœna expressa sub nomine interesse non dicetur propriè pœna adiecta ab homine,secundũ Barto.in l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo.ff.de verb.obliga.Vnde non est verum,q in l.Celsus.tex.loquatur de tempore quadrimestri assignato à iudice.Itẽ adde,inquantum ipse dicit,sequendo sententiã Bart. quòd quãdo arbiter assignat terminum quatuor mensium debitori,potest dici,quòd licet ipse terminus videatur assignatus in fauorem debitoris,exclusio tamen quæ fit per lapsum termini videatur inducta in fauorẽ creditoris,q hoc dictum nõ videtur procedere,quia secundùm hoc terminus semper diceretur assignatus fauore vtriusq;:contra no.in l.qui Romæ.in prin.de verb.oblig,& in l.si ita relictum.§.Pegasus.ff.de lega.ij. Licet enim lapsus termini noceat debitori,quia non est opus noua interpellatione:vt l.magnã.C.de contrahen.& commi.stipu.non tamen per hoc dicitur assignatus in fauorem creditoris principaliter,licet in consequentiã hoc sit fatendũ.Saluando tamen istud dictum potes intelligere,q licet quãdo terminus assignatur de nouo,vel à l.vel ab homine,in dubio videatur induci fauore debitoris.Secus tamen est,quãdo terminum prius assignatum à l.vel ab homine alter exprimit, prout inest:quia tunc vt est expressum,aliquid operatur: dicemus, q videbitur illa expressio facta in fauorem creditoris, vt sic expressio aliquid operetur:vt l.si quando.in princ.ff.de leg.j.& in c.si Papa.de priui.libr.vj.Et forte hoc posset sustineri: quia tamen non bene probatur iure,sequamur sententiã Bart.per rationẽ ab eo secundo loco assignatam,quam videtur cõprobare Bal.in l.de die.in prin.in vlti.colũ.ff.qui satisd.cogã.vbi limitãdo glo.in l.iij.§.si quis condẽnatus.ff.de re iudic. dixit notãter,q illa glo.procedit,qñ terminus qui assignat̃ à iudice,inest de necessitate iuris.Sed qñ iudex,qui assignat terminũ legalẽ,posset illud mutare:tũc iste terminus nõ dicitur terminus l.sed mistus.& cõsequẽter videt̃,q nõ simus in termino mere legali,& q arbiter offendat̃ sicut l.& per cõsequens nõ possit purgari mora.Pro ista opi.facit optimè qđ no. Bar. in l.post legatũ.§.qui mortis.ff.de his quib.vt ind.†vbi dicit, q qñ dispositio de se valida posset tolli per cõfirmãtẽ: tũc ille qui cõfirmat,videt̃ facere actũ de nouo[a].Et licet Bal.in l.Celsus.ff.de arbi. teneat sententiam Iaco.de Are.& Guli.de Cu.tñ in d.l.de die.in fi.videtur firmare sententiã Bar.vt ex dictis patet.Et ad q.proxi.præcedẽtẽ,in qua fuit quæsitũ de eo, qui debet cõicare hæreditatẽ ab intestato.Vide optimũ tex. secũdũ primã lect.in l.iure nostro.§.fi.cũ l.seq.ff.de test.tute. vbi probatur,q ille qui esset tutor legitimus,nullo facto testamẽto,si creatur tutor in testamẽto,nõ dicitur tutor legitimus,sed testamẽtarius.Adde etiã ad materiã huius l.qđ ponit glo.no.in c.j.de spon.lib.vj.in verbo,conditionem.& qđ no.Bald.in l.ita demum.ff.de ar.

a ¶De nouo. Adde quę habẽtur p Fel. in c.inter dilectos. de fi.istr.in viij.col. in ver.in gl.in verbo,cõfirmari.& vide qđ per eundẽ in l.moribus in j.col. in j.no.ibi:qa ex cõfirmatione. de vul. & pup.& per Old. in consi.clxiij. Be. Va.

SVMMARIVM.

1 Error nominis nō vitiat dispositionem, vbi constat de corpore.
2 Error in substantia semper vitiat.
3 Appellatione vestis, non continetur argentum.
4 Qualitas manifesta in hæredes rei si reperitur esse vera, non indiget designatione confinium rei.

a SI quis in fundi. [a]Error in nomine proprio non vitiat legatū: error autem in corpore, vel in nomine appellatiuo, vitiat. hoc d. Secunda est ibi: sed si in corpore. Tertia ibi: quod si quis. Vltima ibi: rerum enim &c. ¶ †Not. primò, ꝙ error in nomine[b], vbi constat de corpore, non vitiat dispositionem. concordant multa iura hic allegata in ij. gloss. quæ loquuntur tam in contractibus & in iudicijs, quàm in vltimis voluntatibus. Similiter etiā error in confinibus non nocet, vbi aliter constat de corpore. l. patronus. §. ij. ff. de lega. iij. sicut etiā non nocet error in qualitate artificij: vt l. qui habebat Flaccum. j. de rebus dub. nec etiā error in qualitate patrię, vel regionis: vt in d. l. patronus. §. ij. secundùm Bal. hic, & hoc quando constaret ex corpore de mente disponētis, aliàs noceret: vt in c. significante. & in c. Rodulphus. de rescript. secundū Io. And. & ibi Imo. hic, cùm hoc addit ad dicta Bald. ¶ †Secūdò no. ꝙ error in substantia seu in corpore semper vitiat. concordat tex. in l. quoties. in princip. §. de hæredi. instituen. & ibi no. & in l. si me in vacuam. in princi. ff. de acqui. possess. ¶ †Tertiò no. ꝙ regulariter error in nomine appellatiuo vitiat dispositionem: qđ limitatur multipliciter, vt hic per Bar. post gloss. vt in glo. dicemus. ¶ Quartò no. secundùm Ang. ꝙ si testator legat vxori massaritias suas, ab ista appellatione non veniunt vestes. concordat tex. in l. j. ff. de supel. leg. ¶ †Vltimò not. ꝙ appellatione vestis non continetur argentum, intellige secundùm Io. de Imo. nisi argentum esset intextum vestibus: iuxta l. pediculus. & l. cū aurum. ff. de auro & argent. lega. & qđ ibi per Bartol. ¶ In gloss. posita super verbo, nominauerint. hanc glos. nota. hic doct. ad duo. ¶ Primò no. Barto. ex ista glo. ꝙ error in nomine corrigitur per veram demonstrationē cōfiniū. ita per confinia probatur, de qua testator senserit, licet erret in nomine: de quo plenius per eum in l. demonstratio. in fin. j. de condi. & demonstra. ¶ †Secūdò no. ex ista glo. Bal. ꝙ qualitas manifesta inhærens rei, si reperitur esse vera, non indiget designatione confinium rei: imo si sit erratum in confinibus, non nocet. Vnde infert ipse, ꝙ licet locus maleficij debeat regulariter exprimi certus per sua confinia: vt l. libertorum. ff. de accusa. si tamen exprimitur qualitas, per quā satis intelligatur, quis sit ille locus: verbi gratia, quia dico delictum fuisse cōmissum in palatio potestatis: nō est opus exprimere confinia. Pro qua conclusione est optimus tex. in l. patronus. §. j. alleg. in sequen. gloss. vbi qualitas inhærens rei probat, de quo testator senserit, licet confinia essent falsa. Et hanc sententiam posuit prius Barto. proprie in isto exemplo in l. demonstratio. in princip. j. de condi. & demon. Sicut autem per confinia corrigitur error nominis: ita econtra error confinium corrigitur per nomen. & probatur, de quo testator senserit, data veritate nominis, licet sit error in confinibus, vel in alia demonstratione. Pro qua conclusione alleg. tex. in d. l. patronus. §. j. & ij. s. alleg. Sed text. in §. j. non facit: quia ibi alia qualitas detegebat hanc esse rem, de qua sensit testator, quamuis esset erratū in confinibus. Dicebatur em̄, ꝙ illi agri gubernabanť sub vno villico, & ita erat. Sed tex. in §. si libertus. melius facit: quia ibi probata est mens testatoris propter veritatē hominis, licet demōstratio regionis fuisset falsa. Sed Bart. intelligit illū text. in l. demōstratio. in prin. de condi. & demon. quando aliter q̄; per nomen apparebat de idētitate rei, vel quādo nomen fundi erat quoddā nomen notū, & singulare[c], per qđ poterat cognosci, de qua re loqueretur disponens: quia erat nomē, qđ nō cōmunicabať cōmuniter, nisi vni rei. Hęc autē responsio nimis restringit illum tex. sed potius videť tex. in fin. velle, ꝙ ibi sola veritas nominis non sufficeret, nisi & alia declarent mentem testatoris. Vnde ille text. facit contra domi. Paul. potius, quàm pro eo. Si enim sola nominis veritas faceret, ꝙ de illa re testator videatur sensisse, iurisconsultus ibi simpliciter dixisset fundum deberi, cùm præsupponat, ꝙ vere habebat illud nomen: sicut dixi in §. præcedēti. propter veram demonstrationem, quæ cohærebat rei: sed non dicitur hoc modo, sed declarat fundum deberi, si certum esset de mente testatoris. Et sic videtur velle, quòd sola veritas nominis non sufficeret. Et hanc conclusionem expresse tenet Bartolus cum limitatione prædicta in dicta lege, demonstratio. in penulti. colum. de conditionibus & demonstrationibus. Sed contrarium videtur sentire in lege, si rē agat. ff. de rei vendi. & in lege, si quis seruū. §. si inter duos. ff. de legatis secūdo. & ibi hanc opinio. sequitur Ioannes de Imol. referens Bal. ita consuluisse. Et pro ista opinio. contraria videtur esse casus in lege, quibus diebus. §. qui dotale. j. de conditionibus & demōstratio. Et licet Bartol. in dicta l. demonstratio. videatur intelligere illum tex. quando nomen esset ita singulare, & notorie applicatum vni, quòd non multiplicaretur in pluribus: hæc tamen est magna diuinatio ad illū tex. Vnde iste articulus redditur satis dubius, maxime quia text. in dicta lege, si rem. cùm loquitur de homine, videtur probare opinio. Bartol. ibi. Nos pro concordia possumus considerare, quòd aliquando quæritur de identitate nominis: aliquādo quæritur de identitate rei immobilis, quę circumscribitur necessario loco, & confinibus. ¶ Primo casū videtur, quòd sola nominis identitas concludat identitatem rei: & ita intelligo d. Bartol. in l. si rem. & Ioannis de Imo. in loco allegato. Hoc tamen videtur limitare Bal. in lege, hac consultissima. C. qui test. face. pos. nisi esset nomē, quod in loco frequenter soleat imponi pluribus: quia tūc propter pluralitatem induceretur obscuritas: argumen. l. ita fidei. in principio. de iure fisci. & argumen. l. Pompo. scribit si frumentum. in fine. ff. de rei vendi. Et hoc dictum intelligo verum, quando nomen proprium vnius nominis haberet probare identitatē corporis, respectu ad homines vnius ciuitatis, vel castri, vel villę, quæ esset multum ampla: vbi autem identitas haberet probare respectu vnius domus, seu familiæ: tunc quia hoc non contingit ita frequenter, vt plures sint in vna domo, vel familia, eiusdem nominis, stabo simpliciter doctrinæ Bart. quam videtur probare per text. in dicta lege, si in rem. Est autem diuersa ratio in homine, & in rebus immobilibus, de quibus statim dicam: quia res immobiles facilius per fines & qualitatem loci, vbi sunt, possunt demonstrari, quàm homo. Vnde si loquimur in rebus immobilibus, est distinguendū, quòd aut res debet demonstrari alteri ad certificationem ipsius: tunc non sufficit expressio nominis. Casus est expressus in d. l. si rē. in penul. responso. vbi dicitur, ꝙ qui petit fundum, debet nominare fundū, & locum fundi, exprimendo confinia, vt ibi declarat Ange. ad minus duo: vt lege, forma. in principio. ff. de cē si. Si verò certitudo requiritur ad validandam voluntatem testatoris, & certificandā, vt habeat effectum, prout testator voluit: tunc videtur quòd sola nominis expressio probet identitatem rei: ita intelligo tex. in §. qui dotale. & hoc intelligo, etiam si legatarius non probet, si testator non habet alium fundum istius nominis: tunc enim indubitatum esset, quòd de illo videretur sensisse testator. Pro quo facit tex. in l. librorum. §. quod tamē Cassius. ff. de legatis iij. argu. l. nominatim. ff. de liberis & posth. nisi hæres ex aduerso probaret, quòd essent plures fundi eiusdem nominis: tunc enim nasceretur obscuritas, & si legatarius non probaret, de quo fuisset sensum, legatum nō valeret propter incertitudinē: vt l. cùm post. §. j. ff. de iure dotium. de quo tamen dic, vt habetur in l. si domus. in principio. ff. de lega. j. & in l. ita stipulatus. in princip. de verborū obliga. maxime per Barto. In vno tamen casu in certificatione rei nō requireretur expressio confinium, videlicet hoc ipso, ꝙ res exprimuntur ex qualitate ipsius, confinia sunt notoria: exemplū in castro, vel vico, vel ciuitate, cuius confinia solent communiter esse muri, vel fossæ. casus est nota. & ibi hoc tangit Ioā. de Imo. in l. cùm pater. §. fina. de legatis ij. & tenent Baldus & Ang. in d. l. si in rem agat. per illum tex. In vno tamē casu, & ad certificādum alium, reperitur, quòd sola nominis identitas facit præsumi idētitatem personæ: verbi gratia, quādo ille qui portat mādatum secum, dicit se illum esse, cuius nomen exprimitur in mandato. nam oritur magna præsumptio, quia habet mandatum penes se: argu. l. si. C. de pact. quod ita nota. determinant Cy. & Bald. in l. si qua per calumniam. C. de episco. & cleri. & ita refert Ange. obtentum esse de facto in l. si procuratorem absentem. ff. de procur. Et inquantum s. dixi, ꝙ ad probandam voluntatē testatoris, sufficit expressio nominis, quia text. in l. patronus. §. ij. j. de lega. iij. videtur obstare. Possumus dicere, quòd verba posita ibi in fin. si certum esset testatorem &c. exponuntur hoc mō, scilicet si per alias cōiecturas fit dubiū ꝙ testator de hoc fundo non sensit: & pro distinctione s. dicta facit optime tex. in authē. de resti. fideicommissi. circa medium ix. col. per quem dicit ibi Angel. quòd si testator in legādo exprimit viam publicam, per quam itur in talē locū, iuxta quam dicit esse rem legatam: ista demonstratio sufficit ad validandum legatum. & sic patet, ꝙ facilius demonstratur res, quo ad intentionem

a ¶ Si qs ī fundi. Pro cuius text. materia vide tu oīno Fel. in d. c. significāte. ꝗ refert. & qđ per eūdē Areti. in l. si me. de acq. pos. & qđ dixit in apo. in d. c. significāte. Be. Va.

b ¶ Error in noīe. Ad de Io. An. Ant. de Butri. & Cardina. Zaba. in capitul. significāte. de resc. & Abb. cōsi. xciij. inc. in qōne quę ad pñs vertiť iter capitulum. ij. vo. Ni. Su.

c ¶ Et singulare. Ad de Fel. ī c. significātibus. de li. ob. Be. Val.

intentionẽ testatoris,quàm quo ad certificandum aliud: quo casu requiruntur duo fines agri,vel duo confinia, vt suprà di xi. ¶ †In glossa posita super verbo,in corpore.ibi:cùm ibi erat vinea &c.Hanc glossam multum not. Angel.hic,dũ vult, quòd qualitas agri diuersificet substantiam corporis,ita quòd qui credebat habere in certo loco pratum, si habebat ibi vineã,videatur errare in corpore:& ita dicit obtinuisse de facto per istam glossam,quia quidam legauerat terram aratiuã positam in certo loco:& cùm ibi esset vinea, iudicatum fuit legatum non valere per istam glossam. Sed contra istam suam positionem videtur casus in lege,certo generi.in principio.ff. de seruituti.rusticorum prædiorum.qui text.dupliciter probat oppositum.& primò,inquantum dicit,quòd si seruitus imponitur agro vicino ad vtilitatem vineæ,remota vinea adhuc durat seruitus,quia seruitus videtur imposita solo,non superficiei.Secundò & fortius obst.quia in fin.dicitur,quòd si intentio partium fuit constituere seruitutem solum pro vinea, remota vinea petenti seruitutem obstat exceptio:sed si per remotionem huius superficiei videretur mutatum corpus,tunc seruitus esset extincta ipso iure:quia sicut extincta re,quę seruit,& alia de nouo creata, extinguitur seruitus: vt l.seruitutes.§.si sublatum.ff.de seruitutibus vrbanorum prædiorum. Ita econtra extincta re,cui debetur seruitus, extinguetur seruitus ipso iure.Sed hoc negatur in dicta lege,certo generi. cũ dicitur,quòd obst.exceptio:quia per hoc datur intelligi,quòd seruitus non est extincta ipso iure:vt clare probatur in l. iiij. in principio.ff.de seruitu. Ergo per mutationem superficiei, id est qualitatis cohęrentis solo res non dicitur esse aliud. Vnde textus in lege,si duorum fundorum.ff.de actio.empt.dicit, quòd idem fundus potest esse aratiuus,& vineatiuus. & dicitur esse diuersitas in qualitate,non in substantia,vt l.si in qualitate.ff.eodem titulo.vbi bonus casus.Fateor tamen,quòd licet per istas diuersitates qualitatum non detur diuersitas corporis:si tamen ex his qualitatibus resultet notabilis differentia,quo ad pretium rei,erat eadem ratio,quo ad vitandam dispositionem,sicut si esset erratum in corpore. Vnde textus in dicta lege,in qualitate.& in lege,si duorum.dicit, quòd emptor tanquàm deceptus potest petere, quanto minus res valet,propter diuersitatẽ qualitatis:& tamen valet venditio. Et ex hoc colligitur manifeste, quòd non diuersificatur corpus: quia si esset diuersitas in substantia,non valeret venditio:vt l. si empt.ff.de contrahenda emptione.Pone ergo exemplũ melius & clarius, quòd cùm quidam haberet duos fundos forte diuersi pretij, & diuersæ qualitatis.credebat vnum ex his fundis esse in vno loco,cùm tamen esset alibi: sed erat ibi alter fundus, quem testator non volebat legare.Si ergo testator dixit,lego fundum Sempronianum,qui est in tali loco,& infra tales cõfines:ergo errauit in corpore,quia credebat in hoc loco esse fundum Sempronianum,cùm nõ esset,sed alter fundus:vnde non valuit legatum.¶ In glo.super verbo, vocabula.ibi:nisi hoc actum erat.gloss.ista videtur sibi contra.secundùm Bart.& doct. & pro eius concordia dicit Barto.ꝙ aliquãdo cõstat,quòd testator de illo senserit,quàm de eo quod est expressum per leuia indicia,quæ non probant eius expressam voluntatem omnino,& cùm non valet legatum in eo,de quo testator sensit†.quia cùm stultum sit errare in differentia nominum appellatiuorum[a], quæ sunt substantia,& probatur hic in versi.vel ꝙ est stultus, vel propter indicia significantia voluntatem testatoris,non præsumitur testatorẽ errasse.& ideo species,quæ non est expressa,de qua tamen testator videtur sensisse,non debetur.Sed quando testator protestatur: vt hic in gloss.tunc quia constat de expressa eius volũtate,dicit ipse, ꝙ legatum debetur,& videtur esse eius intẽtio, vt differẽtia posita in membro diuersificet primum membrum à secundo, ꝙ propter expressam voluntatem præcedentem testator præsumatur errasse in nomine,& sic error non noceat. ¶ Sed ista positio sic intellecta,non videtur posse stare:quia si in primo membro testator non præsumitur errasse,sed id quod expressit voluisset legare:ergo saltem illud quod est expressum, deberetur.Sed hoc est falsum & contra gloss.nostram super verbo,non deberi.& etiam contra tex.in l.in ambiguo.ij.de reb. dub.ergo ista positio non potest stare. Prǽterea ista positio est contra tex.nostrum in verbo,dum putat.vbi apparet,quòd testator credebat se nomine expresso contineri rem legatam,& sic errabat in nomine:& tamen res de qua sensit,non debetur. Vnde Ioannes de Imo.& Pau.de Cast.videntur dicere totũ econtra: videlicet quòd quando non constat de expressa volũtate,vt in primo casu,præsumitur erratum in nomine:& ideo error vitiat legatum,& neutrum debetur.Sed quando præcessit expressa protestatio, vt in secundo casu,tunc excluditur error,& testator ex certa scientia videtur nominasse vnum pro alio.Vnde dicit Paulus de Castr.hoc melius declarans, quòd in primo casu non est error in corpore,sed solùm in nomine appellatiuo.In secundo autem casu non est error in corpore, neq; in nomine:ac si dicat:quia ex certa scientia testator sciẽs in nomine equi non venire mulum, nihilominus voluit mulum significare per equum:vnde quia mulus est error,ideo debetur legatum:quod probat gloss.ex eo,quia legatum potest fieri sine verbis: vt l.mulum.de legatis iij.ac si diceret, licet nomen muli non fuerit expressum in verbis testamenti, sed nõmen equi,perinde est,ac si equus non fuisset expressus etiam ipse:& tamen sine aliqua expressione verborum mulus poterit videri legatum.Sed ista consequentia gloss. non est bona, cum reuerentia,vt infrà declarabo.nunc autem ostẽdo, quòd ista expositio Moder. non potest procedere. & primò est contra glo.nostram super verbo,putat.el secundo.vbi gloss.dicit idem si sciat.& sic apparet,ꝙ etiam si testator non errat in nomine appellatiuo,ponat tamẽ vnum pro alio, valet legatum. Præterea est contra l.alleg.in glo.videlicet contra tex.in l.Labeo.ver.non enim.& ver.fin.j.de supel.le.dicitur enim in versi.j.alle.ꝙ licet testator velit testem computari in supellectili:hoc tamẽ non est in potestate sua,quia significatio vocabulorum sumitur ex cõmuni vsu loquendi,non ex opin. vnius:[a] & sic patet,ꝙ non est in potestate testatoris velle, ꝙ per vnũ significetur aliud. Vnde in ver.fin.iurisconsultus reprehẽdẽs Tuberonem,dicit,ꝙ quantũcunq; mens testatoris sit velle legare vestem sub nomine supellectilis: legatum tamen non potest cõsistere,quod constat ex mente verbis dicta:quia hoc nõ est dictũ.Ex quo datur intelligi,ꝙ etiã si testator velit,nõ põt per vnã appellationẽ significare aliã:aliàs falsum esset id, quod dicit iurisconsultus,ꝙ hoc esset dictum:quia imo posset videri dictum,quando testator ex certa scientia vnum pro alio dixisset.¶ Tu ergo dicas,& melius,ꝙ ista iura possunt intelligi, quãdo de mente testatoris apparet per verba enunciatiua,vel per aliqua signa,per quæ declaratur quid sit dispositurus in testamento:tunc enim cùm in testamento postea nihil disponat legatum,non potest subsistere non ex verbis enũciatiuis: quia illa nõ inducũtur ad disponendum, quando non sunt ꝓlata in testamento,sed ante actũ testandi,non ex testamento, in quo nihil disponitur.Secundus casus positus in glos.potest intelligi in verbis dispositiuis,ex quibus inducitur tacitum legatum,sequente postea testamento:quia dicta in præfationibus in sequenti testamento videntur repetita:vt l.itẽ quia.in fi.ff.de pact.& l.quoties.in princ.& ibi per doct.s.de hæ.insti. Et si dicatur,si verba enunciatiua dicta in præfationibus vidẽtur repetita in testamẽto:ergo sicut aliquando expressa in testamẽto disponũt:vt not.in l.ex his verbis.C.de test.mili.ita & nunc. Ad hoc dicendum,quòd regulariter non disponant, si nunc disponerẽt tacite repetita,insurgeret duplex specialitas:quod esse non debet:vt l.seruum filij.§.fin.j.eodem.& vidisti declaratum in l.j.s.eod.per Barto.Posset etiam forte simpliciter dici,quòd ista glo.non esset vera in secundo casu. Ad rationẽ suam respondeo,ꝙ quamuis ex tacita voluntate frequenter posset induci legatum,licet nihil sit expressum in testamento:vt patet ex notatis in l.j.j.de serui.lega. & in l. binas ædes.de seruitu.vrb.prædi.non tamẽ potest induci,vt per expressionẽ vnius nominis appellatiui possit significari aliud. Et est ratio,quia testator exprimẽdo vnum, per quod voluit significare aliud,non voluit facere legatum tacitum, sed expressum,quod non potuit.Legatum ergo non valet, vt tacitum,quia hoc modo non voluit legare testator:vt expressum autem non potuit:vnde habet locum id quod dicitur in l.multum.C.si quis alte.vel si. Potest etiam dici,ꝙ legatum non valet vt tacitum, quia nihil fuit expressum conueniẽs dicto vel signo,per quod hoc tacitum legatum posset significari, ex eo quia est in potestate hominis confundere vocabula rerum:vt hic dicitur.Et ad materiã prędictam adde glo.notabilẽ,quam adduxit hic Bald. Institu.de verbo.obliga.§.sed hæc solẽnia. quæ in contractu stipulationis videtur tenere,ꝙ ista protestatio nihil operetur.Sed Bal.& communiter doct.saluant secũdũ Pe. ꝙ hic loquimur in legato,in quo nõ requiruntur verba de necessitate:sed ibi loquimur in stipulatione, quæ sine verbis cõfici nõ põt:vt l.j.in prin.de ver.obl.Sed ista saluatio nõ videtur conueniens:quia etiã in stipulationibus dicta in præfatione videntur repetita in stipulatione:vt l.Titia.§.idẽ respõdit.de ver.oblig.& not.in l.ita stipulatus.in princip.eod.titu. Ergo si verbis fuit expressum in præfatione,ꝙ si nominaret equũ,volebat intelligi mulum,etiã in stipulatione,hoc videtur posse procedere:quia satis videtur interuenisse verba propter repetitionẽ.†Sed saluando dicta cõmunia possumus dicere,ꝙ

[a] ¶ Appellatiuorum. Et idem dic,si erret in noĩe patris sui.vt habetur per Ro.in cõsi.clxxix.& in cõsi. ccc vj.Sed secus si sit erratũ in omittẽdo, vt puta si diceret,d. Be.Va.dũ dici deberet,d. Benedictus do.Philippi Vadi: quia tũc est stultus, nec vitiat,licet quis patris noĩe omisso sub familię noĩe vocatus sit: vt per do. Barth.Soc.in consi. lxxxix.inc.in causa agnita.versi.ꝑterea ista conclusio.in fi. in j.parte.Bẽñ.Va.

vbi requirunt verba, bñ pôt induci, vt nõ expressum in stipulatione habeatur pro expsso virtute repetitionis: sed ꝙ vna expressio verborũ significet aliquid cõtra naturã suã, seu aliud, hoc nõ videt posse induci: & licet error nõis appellatiui regulariter vitiet, vt dictũ est: hoc tñ est verũ, nisi res sup qua disponit sit psens, & ostẽdat digito: tũc em quia certũ est per rei demõstrationẽ, super qua disponat, error nõ nocet.[a] gl. est notabilis, quã adducit hic Pau. de Ca. in l. quæ extrinsecus. ff. de ver. obli. sed eã prius allegauit Ang. in l. quoties. in princ. s. de hę. inst. ꝓ qua bñ facit tex. in l. nemo. in prin. & qđ ibi no. ff. eo. ¶ In gl. vl. ibi: & est rõ secũdũ Io. hãc rõnẽ reprobant hic cõiter doc. & Ang. in l. quoties. in prin. s. de hę. inst. Aliã assignat Bal. subtiliorẽ in l. si in nõie. C. de test. de qua dic vt ibi per eũ. & per istã glo. cõprobat doc. Dy. & Bal. in l. Impator. in ij. lec. ff. de sta. ho. qui dicũt, ꝙ qñ deprehẽdit error in instrõ notarij, & pôt esse in annis dñi, vel in indictione, in dubio psumit erratũ in indictione potius, ꝗ̃ in annis dñi, qa est error ꝓbabilior, & magis tolerabilis: ad qđ optime facit ista gloss. ¶ In ea. gl. ibi: sed qđ de adiectiuis. Bar. hic simpliciter approbat glo. per l. pe. j. de reb. du. Sed Pau. & Iac. de Are. quos sequit hic Bald. vident limitare hoc dictũ: dicũt em, ꝙ est verũ, quando nomẽ adiectiuũ cõiũgit nomini ꝓprio: verbi gratia, si dicã, lego Titiũ seruũ meũ albũ: sed qñ nomẽ adiectiuũ exprimeret sine nõie proprio, lego seruũ meũ albũ: tunc dicunt ipsi, ꝙ est eadẽ rõ, q̃ in nõie appellatiuo substãtiuo: & sic si nullus reperirit seruus alb⁹, nõ deberet legatũ, dato ꝙ testõr sensisset de alio. Sed Ang. hic, & Io. de Imo. simplr vident sequi glo. & reprehẽdũt istã differẽtiã: qa nomẽ adiectiuũ cũ significet qualitatẽ, nunꝗ̃ intelligit sine subiecto. Cũ ergo dico, seruũ albũ, dico aliqđ corpus, qđ significo esse albũ: & sic vr exprimi de necessitate adiectiuũ vnitũ substãtiuo: & licet nõ exprimat nomẽ ꝓpriũ, si tñ per alias cõiecturas pôt intelligi, de quo testõr senserit: verbi gratia, secũdũ Io. de Imo. qa nõ habebat nisi vnũ seruũ: istę cõiecturę erũt loco nõis expssi. l. certũ. ff. si cer. pe. & l. quoties. §. si qs nomẽ. ff. de hæ. insti. Et ista opi. ꝓ qua dico esse casum no. subtilr inductũ in d. l. pe. ff. de reb. dub. Dicit em in primo rñso illius l. ꝙ qñ demõstratio adiecta p nomẽ adiectiuũ, nõ cõcordat cũ nõie ꝓprio expsso. i. cũ persona, q̃ habet illud nomẽ, si quærat qs debeat virtute legati, in primis est attendẽdũ, qđ testõr senserit: hic dicit, ibi sine distinctione. Si aũt nõ apparet qđ senserit testõr, tũc dixit tex. in fi. ꝙ si testõr nõ habebat nota nomina seruorũ, ille debet, in quo demõstratione facta p nomen adiectiuũ verificat: & perinde est, dicit ibi tex. ac si pistorẽ simpliciter legasset, nõ expsso nõie proprio. Ergo dat intelligi, p illũ tex. iũcto principio. cũ fi. ꝙ etiã si legatũ esset factũ per nomẽ adiectiuũ solũ, ꝗ̃uis testator errasset, valeret legatũ, dũmodo cõstaret, de quo testõr senserit. Et sic error in nõie adiectiuo nõ noceret. Et ne decipiaris, debes scire, ꝙ licet nomẽ, pistor, & fullo, declinent vno genere dũtaxat: sicut solẽt declinari freqũter nõia substãtiua: adiectiua tñ sunt, qa significãt siue fingũt actũ subiecti, id est hominis operãtis. Et ita intelligũt hic doc. expsse: dum dicunt ibi esse casum pro glo.

Si quis. Distributiuum qđ accõmodatur duobus verbis, distribuit actũ secundi verbi secundũ modum primi. Secunda est ibi: quoniam.

SVMMARIVM.

1. Variatio nunquid in vltimis voluntatibus admittatur.
2. Verba, volo eligere, an dispositionẽ & actũ electiõis inducãt.
3. Verba enunciatiue geminata disponunt.
4. Res mihi communis an dicatur mea proprie vel ficte.
5. Proprium id esse dicitur, quod competit alicui soli.

SErui electione. In vltimis volũtatibus eligẽs si pôt variare. Hic nõ sunt neq; notabilia, neq; diuisio: quia breuis est. ¶ † Extra glo. adde dictis Bar. hęc, & primò inquãtũ ipse dicit, ꝙ in cõtractibus[b] admittit variatio, qa nõ fit executio ipso iure: secus est in vltimis volũtatibus, per l. apud Aufidiũ. in fi. j. de op. le. Nã ista rõ nõ videt generalis, sicut ipsemet declarat in d. l. apud Aufidiũ. & tãgit etiam in l. huiusmodi. §. Stichũ. j. e. qa secũdũ hoc, vbi ex legato nõ transfert dñium ipso iure, admitteret variatio in vltima volũtate: qđ nõ videt verũ. Vnde ipse dicit in locis pal. ꝙ in legatis, in quibus dominium nõ transfertur, est ratio, ne vltima voluntas stet in pendẽti, contra l. fina. ff. communia prædi. Tu potes dicere vltra eum, ꝙ cùm voluntas testatoris sit quædam lex, & magis assimiletur legi, quàm contractui, sicut quando electio differtur à l. nõ licet variare post electionẽ semel factam, vt est casus not. in l. si pluribus. in fin. j. eo. & in l. cuius bonis. ff. de curato. fur. ita erit in electione, quę defertur à testatore.

¶ † Secũdò adde circa intellectũ glo. nostræ in illo subtili articulo, vtrũ ista verba, volo eligere, inducãt dispositionẽ & actũ electionis: ꝙ Ang. hic, & Io. de Imo. reprehẽdũt Bart. quo ad intellectum l. Pamphilo. §. propositum. j. de leg. iij. dicũt em, ꝙ idẽ est in vltimis voluntatibus, qđ in alijs actibus. Vnde si verba ista diceretur simpliciter, volo tibi relinquere centum, secundũ eos non induceretur legatũ. Sed in §. propositũ. concurrunt duę coniecturæ, imo tres, ex quibus colligitur deliberata volũtas. Prima est cõuocatio amicorũ facta in codicillis, in quibus nõ erat opus rogare testes. l. fin. in fi. C. de codi. vnde solũ propter hoc videtur facta, quia natura præcesserat deliberatio. Sed iste intellectus est Barto. quẽ ipsi non viderũt in l. gerit. in j. q. ff. de acquiren. hæredita. quem dicit se tenere ad illum tex. licet alias dixerit. Secunda coniectura est scriptura, in quã fecit redigi hanc suã voluntatẽ, q̃ similiter ostẽdit actũ esse magis deliberatum: & hoc etiam dicit Bar. in d. l. gerit. in ij. vel iij. q. quẽ adducit hic Io. de Imo. † Tertia coniectura est: quia qđ semel dixerat se velle facere, iterũ enunciatiue attestatus est se fecisse: facit optime pro ista cõiectura tex. & qđ etiã ibi per Bar. in l. cũ scimus. C. de agri. & cẽsi. lib. xj. vbi dicit, ꝙ verba enũciatiue geminata disponũt.[c] Præterea illa differẽtia, quã facit hic Bar. respondẽdo ad d. §. propositũ. non est vera: quia aliter dicit vltima volũtas stare in suspenso: & aliter dicit verbũ, volo[d], iunctũ cũ infinito, esse, suspensiuum. Nã vltima volũtas dicit esse in suspẽso, nõ quia nõ disponat de præsenti incõtinẽti, sed quia ipsa dispositio perfecta est resolubilis per contrariã voluntatẽ, vsq; ad mortem. l. cũ hic status. §. j. de do. inter vi. & vxo. Et isto modo dicit aliquando dispositio esse in pendẽti: vt patet in tex. & glo. in l. sed & si quid. §. iter dũ. ff. de vsufru. & in l. Gallus. §. videndũ. & ibi no. ff. de libe. & posthu. Sed verbũ, volo, iunctum cũ infinito, suspendit alio modo dispositio. quia attẽto tẽpore præsenti nulla orit dispositio, secundũ glo. tuã. vnde suspẽsio quæ fit per hoc verbũ, & quę fit per vltimã voluntatẽ, nõ est similis: imo haberemus dicere, ꝙ quia inspecto tẽpore præsenti vltima volũtas producit in esse statim, ideo nõ induceretur per verbũ, volo, iuncto infinito: sicut cõcedit hic Bar. saluãdo glo. Vñ melior est rñsio, quã ponit in d. l. gerit. quã Mod. sibi appropriant hic. Sed tamẽ aduerte: quia hic ipse nõ respondet ad l. Paulus. & ad l. iã dubitauit. sed in l. gerit. rñdit, & ad l. Pau. satis placet rñsio sua: sed ad l. iã dubitauit. nõ placet: dicit em, ꝙ aliđ est dicere, volo hęreditatẽ: & aliđ, volo adire. & hoc pôt cõcedi p l. apđ Aufidiũ. s. alle. deinde dicit, ꝙ aliud est dicere, volo adire: & aliud, volo esse hęres. Sed hoc nõ videt verũ: qa sicut in isto modo loquẽdi, volo eligere illã rem, verbũ, volo, iũgitur infinito: ita in isto modo loquẽdi, volo esse hæres, immediate verbũ, volo, iũgit infinito, nec video differentiã inter verbũ, esse, infinitũ, & verbũ, adire: nã vtrũq; significat acquisitionẽ hęreditatis, & ꝙ aliqs vult fieri hęres. In hereditatis aũt additione verba ęqpollẽtia significãt idẽ: vt l. si qs mihi bona. §. sed si mandato. ff. de ac. hæ. Vñ tã rõne pdicta, ꝗ̃ quia ista gl. nõ probat iure de iuris subtilitate: ista cõclusio est multũ dubia, nõ tñ audeo iprobare eã, qã cõiter oẽs sequunt. Bal. tñ in l. verbũ, volo. C. de fideicõ. vr eã intelligere, qñ electio nõ poterat tũc fieri: qa cũ dixit, volo eligere, vel qa requirebat certa solẽnitas, qa nõ adierat, vel qa in electione rerũ oẽs res nõ erãt exhibitę: vt hic dr in gl. Als vr tenere oppositũ, & ꝙ ista gl. sit falsa, in fin. tñ remittit se ad hic no. vñ nõ bñ firmat pedẽ. ¶ † Extra gl. tractãt hic Bal. & Mod. illã q. no. vtrũ si ille qui habet eligere, semel eligit, & electio nõ habuit effectũ, vel qa elect⁹ nõ acceptauerit, vel qa electio nõ valuit, iterũ possit fieri electio: & in effectũ paucissimis additis referũt distinctionẽ Bar. in l. ij. j. de op. leg. quã superfluũ est trãscribere, nisi quatenus est opus additione, vel mutatione. Adde ergo primò inquãtũ Io. de Imol. hic supplẽdo dicta Bal. dicit, ꝙ si electio valeat, & tñ nõ habet effectũ, qa electus est mortu⁹, vel renũciauit, ꝙ tũc est distinguẽdũ, vtrũ eligẽs eligat iure proprio, vel alieno, vt primo casu possit iterũ eligere. Secũdo nõ, vt probatur in duabus decretalibus simul iũctis: videlicet in c. si electio. de ele. li. vj. & in c. si cõpromissarius. ver. idẽ erit. eo. ti. Nã cõtra istud dictũ videt casus expressus in l. ij. versus finẽ. ff. de excu. mu. quẽ tex. pẽderat ibi Barto. singulariter ad hoc, vbi si ille qui fuit electus à decurionibus ad munera excusatus, propter infirmitatem seu impotentiam præses subrogat alium loco illius, & sic illi ad quos pertinebat electio nõ possunt iterũ eligere. Bar. nititur rñdere ad illũ tex. ꝙ ibi ille fuerat electus ad munera, seu deputatus per preside. Sed ista est magna diuinatio ad illum tex. Vñ possumus dicere, ꝙ quãdo superior ex officio nõ per viã ordinariã appellationis remouet electũ: sicut ex officio remouet, ita ex officio possit supplere subrogando alium, vt euitet circuitus

a ¶ Non nocet. Sed q̃ est rõ, ꝙ hoc casu error nõ vitiat, & tñ qñ probaret de corpore, vitiaret, vt d. hic gl. Dic ꝙ hoc vltimo casu à princi. negat & corrumpit substãtiã, & dispõ, & tñ ꝓbatio volũtatis nõ habet dispositionem persistentem, supra qua fundatur. facit l. duo sunt Titij. de testa. mi. sed superiori casu valet à prin. propter principalẽ demõstrationẽ. Vñ vltra istã limitationẽ Are. tu limita secũdò, nisi consuetudo loquẽdi excusaret: vt l. Labeo. §. Tubero. de sup. le. Tertiò limita, nisi esset aliqua cõformitas, licet nõ oĩmoda similitudo. l. libertorũ. §. qđ tñ Cassius. j. de le. iij. et ibi no. Quartò limita, nisi nomẽ appellatiuũ denotaret artificiũ, vt hic. Bene. Va.

b ¶ In cõtractib⁹. Adde an in cõtractibus debemus magis attẽdere mẽtẽ, ꝗ̃ verba: vide text. in l. fi. & ibi Bald. C. q̃ res pig. ob. pos. text. in l. ita stipulatus magna. ff. de ver. obli. tex. in l. in cõtractibus. ff. de ver. sign. Ni. Su.

c ¶ Disponũt. Adde idẽ tenẽtẽ d. Barto. Soc. in cõsi. lxvij. in ci. circa primam q. versi. circa aliã q. in j. parte. Bene. Va.

d ¶ Verbũ, volo. Adde eũdẽ Areti. in l. eius bona. s. de test. & qđ ibi dixi in apost. Be. Va.

circuitus:sicut dicit in fi.in cle.auditor.de rescri. In alijs autẽ casibus procedant iura allegata,& est singularis limitatio ad prædicta. Secũdò adde,inquantũ Bar.in d.l.ij.& doc.hic dicũt,ꝙ ille qui eligit iure proprio,si eligit indignũ scienter,nõ põt iterũ eligere:sicut videmꝰ in electione rerũ,ꝙ ille q negligit sciẽter rẽ in qua nõ cõpetebat electio,nõ põt ampliꝰ eligere:vt l.ij.& iiij.ff.de opt.leg.nã adde,ꝙ in electionibus q̃ fiunt de dignitate ecclesiastica,ista doctrina est indubitanter vera:vt fatetur Bar.& omnes.Sed vtrum cẽsura illorũ iuriũ extẽdatur ad officia secularia,vt ille qui eligit indignũ scienter sit priuatus potestate eligẽdi pro illa vice:[a] hoc est dubiũ. Nã Io.de Imo.hic videř inclinare in oppositũ in fi.cõmenti: quia licet illa iura sint pœnalia,nõ debẽt regulariter extẽdi: vt in regula,in pœnis.de reg.iur. Vnde videmus secũdũ eũ, ꝙ illa pœna nõ extẽditur ad patronũ laicũ, qui præsentet in dignũ sciẽter:vt in c.cũ nos.& ibi per glo.extrà,de offi.ordi. Sed Bar.qui tenet opp.in d.l.ij.& idẽ sentit in l.ij.ff.de excu. mu.vbi tãgit ar.facit tex.not.quẽ Bar.ibi ponderat ad hoc in l.cũ quidã.j.de leg.ij.vbi ille qui habet eligere personas, si eligit indignũ ipso iure,est priuatus, secũdũ vnã expositionem glo.Pro ista cõclusione adduciř tex.in auř.de san.epi.§ si quis aũt oratori.quem credo voluisse allegare Bar.in d.l.ij.licet in lect.mea allegatio sit corrupta.Sed illũ allegat glo.in d.c.q̃d nos.& Io.de Imo.in d.c.cũ quidã.per quę duo iura possumus sequi cõem sententiã.& attẽde diligẽter:quia etiã si vnus solus habeat eligere,habet locũ pœna posita in c.cùm in cunctis.in fi.vt singulariter no.Io.And.in c.perpetuæ.de ele.li.vj.Bar. tñ in d.l.cũ quidã.dubitat,vtrum id q̃d dicit ibi in electione personarum,quæ inuitanř ad legatũ,habeat locũ in electione officiorũ seculariũ:q̃d videř posse dici per text.in d.§. si quis aũt oratori.& qa videř esse eadẽ ratio. ¶†Tertiò adde,inquãtũ Bar.in d.l.ij.in prin.præallegata.dicit,ꝙ ille qui eligit sciẽter rem,quã nõ põt eligere,& sic electio est nulla,nõ põt amplius eligere:nã hic debes considerare,ꝙ aliqñ electio est nulla,ita ꝙ nullũ parit effectũ: & tunc videř sine distinctione, ꝙ eligẽs possit variare[b]:ita probař in l.ij.§.j.ff.de opti. lega. vbi simpľr diciř,ꝙ qui eligit rem alienã,vel hominẽ,põt iterũ eligere,nec distinguit:vt distinguit in l. iij.vt j.dicã. Et causa est:quia quo ad oẽm effectũ,electio est nulla. Aliquãdo ille, qui eligit rem,quã nõ põt eligere,facit electionẽ validã:sicut in casu l.iij.& iiij.ff.de opt.leg.& tũc quia electio habuit effectũ,fatendũ est,ꝙ nõ põt iterũ eligere.In iuribus eñ prædictis electio facta de aceto non valebat,quia erat legata optio vini,nõ aceti.Si tñ ex certa sciẽtia eligẽs vult sibi prçiudicare, nihil prohibet,quin electio non valebat hærede consentiẽte tacitè vel expressè:quia aliud pro alio volẽte creditore solui põt,licet nõ inuito:vt l.ij.§.appellata.ff.si cer.pe. similiter in l.iij.electio valuit,licet oẽs res nõ fuerint exhibitę in cõspectũ:quia legatarius poterit renũciare fauori suo ex certa sciẽtia.& ideo distinguiř ibi ignorãs à sciẽte. Et ex his verificatur singularis doctrina Io.Mo.Arch.& Io. An.in c.ne captãdæ. de cẽsi.lib.vj.qui voluit,ꝙ si ille qui habet facultatẽ eligendi vnũ ex pluribus beneficijs,per culpã vel dolũ suũ eligat inutiliter,seu nulliter,põt iterum eligere,nisi forte gratia sit talis, quæ de facili sit resolubilis:sicut diciř in c.tibi qui.de rescri.li. vj.& pũctualiter alle.Arch.in d.l.ij.de op.le. q̃d est mẽti tenendũ.¶ Quartò adde,ꝙ Bal.in l.fi.in ver.iiij.quęro.C.de cõtrah.empti.videř simpliciter tenere,ꝙ etiã ille qui habet ius eligẽdi,vel faciẽdi actũ extraiudicialẽ nomine alieno,si primò nulliter fecit,iterũ possit actũ facere.licet secus fit in iudicialibꝰ:vt patet in l. si vt proponis.& l.si prçses.C.quõ & qñ iud.alle.Inno.in c.in literis.de offi.dele.Sed doc.cõiter intelligũt illud dictũ,qñ aliquis deputař nõ ad eligẽdũ,vel cõferẽdũ,sed ad prouidẽdũ:quo casu verbũ,prouisio,debet accipi cũ effectu.& ideo poterit actus iterari.& ita tenet gloss.in d.c.si cõpromissarius.in verbo,cõsentire.de elec.in vj. ita etiã intelligit Bart.in d.l.ij.Bald.hic,& cõiter Mod.Vñ alibi dicit idẽ Bal.in l.Barbarius.in vl.char.š.de of.prç.ꝙ verbũ, prouisio, plus importat,q̃ verbum,eligo,vel verbum,colligo,quia intelligiř cũ effectu.Nõ ob.tex.in l.hęc cõdi.in prin.de cõdi. & demon.quia ibi ille qui habebat implere conditionẽ,faciebat actũ iure suo,nõ noĩe alterius.Pręterea aduerte ad tex.in fin. qui dicit,ꝙ illud ꝓcedit de benignitate magis,q̃ ex proprietate verborũ,fauore vltimę volũtatis,& sic regľr vbi nõ esset tãtus fauor,esset oppositũ.Vñ sequere cõem di.positã in d.l. ij.& vide oĩno q̃d no.Inn.in c.ij.extrà,de re iu.vbi fin.vř limitare l.si vt ꝓponis.cũ materia.quõ & qñ iu.q̃d tñ dictum ibi reprehẽdit prolixe d.Ab.& bene.Vnde dic vt ibi per eũ.

Labeo ait. Q̃d cõe est,meũ est, quo ad dispõnem meę partis.h.d.Secũda est ibi:Trebatiũ verò.¶†In gl.posita sup ver.cõis.pro declaratione huiꝰ gl.q̃rẽdũ est,vtrũ res mihi cõis dicař mea[c] proprie,vel potius ficte & proprie.Bar.hic vnico verbo dicit,ꝙ diciř fictè mea, nõ ꝓprie.alle.gl.in l.id q̃d nostrũ.de reg.iu.& tex.in l.illud.ff. de ritu nu.Cõtra cuius opin.fortiter facit ille tex.in fi.quia licet primò secũdũ sñiam alterius iurisc.dicat,ꝙ res cõis ꝓprie nõ sit nostra:in fi.tñ recedẽdo à sñia illius iurisc.dicit non posse negari rẽ nõ esse nostrã.Sed hoc esset falsum,si ficte esset nostra,qa imo posset legari ex proprietate sermonis.Vñ per illud verbũ vř corrigi dictũ primi iuriscõ.Difficultas q.stat in hoc,vtrũ ille qui dicit rẽ suã vel meã,proprie loquẽdo,videař ita posse loqui de parte, sicut de toto: & videř dicẽdum ꝙ in dubio intelligiř de toto,sicut tenet gl.& ibi Bar.in l.si ĩ rẽ.ff. de rei vẽ.& in l.si qs totũ.de exce.rei iu.& in l.legatis.j.de lega.ij.vbi Dy.reprehendit glo.in l.Põponius.§. sed & his. ff. de ꝓcu.q̃ tenuit oppositũ.Et forte illa gl.si esset vera in casu suo,qñ in libello tota res fuisset petita.Sed simpľr loquendo illa glo.vř verior,quàm gl.cõtrarię & dicta Bar.per tex.in l. pupillus.in fi.ff.de ver.ob.& in l.rectè dicimus.§.j.e.ti.& in l.cõis libertus.ff.de in ius vo.vbi etiã in materia pœnali appellatione liberti mei venit cõis:facit optime pro ista sentẽtia tex.quẽ alibi Bart.alle.pro se in l.de pupillo.§.qui nũciat.in fi.ff.de ope.no.nũ.vbi diciř,ꝙ qui nũciat nouũ opus in tota re,hoc ipsum debet exprimere:ergo sequiř,ꝙ aľs nũciatio esset obscura.Et idẽ dicit tex.in d.l.si in rẽ.in prin.& licet Io. An.no.in c.fi.de ver.sig.lib.vj.in nouella sequẽdo opi.Dy.dicat,ꝙ tex.in l.pupillꝰ.in fi.magis ponit aliq̃d ad cautelã, q̃ de necessitate:hoc tñ nõ vř pati ille tex.nec iura š.al.& ꝙ ista opi.sit vera,ostẽdo subtili rõne.Nã cõditio quę apponiř volũtarie à testatore, debet intelligi & ĩpleri in forma specifica: vñ nõ põt impleri p ęquipollẽs,vel p casum fictũ. l. Meuiꝰ. & l. q heredi.de cõ.& demõ.& subtiliter declarat Bar.in l. Gallꝰ. §.q̃d si tm.in j.col.š.de li.& posth.Sed ista cõdõ apposita seruo instituto,maxime cũ est cõis,nõ est necessaria,sed volũtaria:vt patet ex no.in l.iij.in prin.& in l.quoties.§.si seruꝰ.de hę.insti.& tñ verificař & ĩpleř, si tpe mortis seruꝰ nõ sit totꝰ meꝰ,sed cõis:vt l.ij.š.de cõd.insti.Ergo dař manifeste intelligi,ꝙ ex ꝓprietate sermonis,& nõ p fictionẽ,res cõis diciř esse mea.& hoc est,quia nõ significat magis totã rẽ,q̃ partẽ:vt š.dixi.& ista rõ est melior,q̃ rõ assignata p Bal.ĩ l.j.qui test. fa.pos.vbi dicit,ꝙ si ex forma statuti pcutiẽti aliquẽ in domo sua debet amputari manꝰ,hoc statutũ habebit locũ,et si aliqs percutiař in domo sibi cõi cũ tertio: quia q̃d diciř scdm q̃d tale,est ꝓprie tale,alle.tex.in §.fi.l.nostrę.Sed ista rõ nõ vř sufficiẽs:quia regľa est in oppositũ,ꝙ etiã in qualitatibꝰ iuris, in quibꝰ l.põt disponere ꝓ veritate, id q̃d non est simpľr tale, sed scdm q̃d,diciř esse ficte tale:scdm Bar.q ita no.declarat in l.si maritꝰ.§.l.Iulia.ff.de adul.Facit q̃d habeř in l.ij.C. de iu. au.anu.& in l.cũ ex oratio.ff.de excu.tu.Vñ melior est rõ š. assignata,quã dicta decisio vř posse ꝓcedere.Nec ob. pręmissę cõclusioni quã š.feci text.in l.legatis.ff.de le. ij.& in l.hoc legatũ.ff.de le.iij.in qbus dř,ꝙ q legat vxori cã ipsius vxoris pata,nõ vř legare ea q̃ sunt pata cã vxoris, & viri.s.ea quorũ vsus est cõis:qa ad hoc rñdet d.Pau.de Ca.verisimile,ꝙ iõ in dictis iuribꝰ appľone vsus venit vsus ꝓprius,& nõ cõis cũ altero,qa nõ psumiř ꝙ ita faciľr testõr largireř vxori ea quorũ vsus erat cõis sibi,& vxori:sicut ea q̃ ad vsum vxoris dũtaxat erãt destinata.Sed nisi esset eadẽ rõ,quo ad mẽtẽ testõris, tũc bñ sub noĩe suę rei veniret cõis:vt l.si qs seruos.ff.de leg.iij.& iõ videreř posse dici,ꝙ si testõr legaret aliqua parata ad vsum suũ,sub isto legato cõprehẽdereř et id q̃d esset ad vsum suũ, vel alteriꝰ.Bal.tñ in terminis tenet oppositũ in l.j.in vl.q.ff. de sta.ho.Vtrũ aũt sit verius,nõ determino nũc: sed satis est, quo ad cõclõne nřam, illa iura bñ euitanř. Et adde ad pdicta, ꝙ q̃uis res mihi cõis aliquo mõ possit dici mea,vt dictũ est:nõ tñ dici ꝓpria.vñ lex faciẽs mẽtionẽ de domo ꝓpria, nõ deberet intelligi de domo cõi:ita decidit singulariter Io.And.in c. si papa.de priui.li.vj.†qa scdm Philosophũ,quẽ ibi ipse adducit,illud est ꝓpriũ[d], q̃d cõpetit alicui soli.pro qua cõclõne est casus no.quẽ ipse nõ allegat in l.si fundus.ff.de ser.ru. pdi. Et iõ gl.no.q̃ dixit cõtrariũ ĩ c.pñti.de pb.li.vj.nõ vř vera:aliqñ tñ improprie res cõis vř ꝓpria respectu ptis suæ:vt est casus in l.fi.circa prin.C.de cõi seruo ma.Adde etiã pmissis,q̃d no, ponit Bal.in l.riparũ.ff.de re.di.vbi dixit, ꝙ si ex forma statuti offendẽs aliquẽ in agro suo,vel in re sua,debet puniri pœna manꝰ:istud statutũ nõ habet locũ,si aliqs offendit in loco,cuius ꝓprietas pertinet ad ipm,sed vsus est publicus: qa nõ publice dř ptinere ad eũ:q̃d vř cõtra no.p eũ in l.ij. de cõd.inst. vbi patet,ꝙ illa res dř mea,in qua alius habet vsumfructũ,& alius ꝓprietatẽ:Sed forte saluare posses, ꝙ ipse loquiř in ca-

[a] ¶ Pro illa vice. Pro quo vide Fely. in c. cũ olim.j.colum.in prin.de ma.& obe. Bene.V a.

[b] ¶ Variare. Adde Pe.de Anch.in suo cõ.ccxv.Bene. Va.

[c] ¶ Mea. Vide glo.& Gemi.in c.cũ in illis.§.fi.de pb.in vj. ꝙ in materia fauorabili meũ diciř et, q̃d est cõe,nõ in odiosa: pro quo etiã vide Io.Cal.in cõs. xxij.in ti.de pb. & vide Car.in clem.j. xxiiij.q.d homi.& d.Alc.de Imo.in l. si cũ vno.si ex nox. cã aga.& Fely.in d. c.humanũ.& oĩno Pau.de Ca.in cõsil. cccxlj.Be.Va.

[d] ¶ Propriũ. Quid sit ꝓpriũ,& vñ dicař, vide tu Fel.in c.insinuante.in me.j.co. de of.dele.Be.Va.

su,in quo vtilitas & vsus rei est public⁹, proprietas verò sua: sicut in ripa fluminis,vel fossa,quę est iuxta viā,vt ibi exępli ficat.Per pręmissa etiā videt̃ posse decidi vtili.q. videlicet si testis dicit,ꝙ vidit talē rē possideri à Titio ꝑ x.an.vtrū istud dictū sit ambiguum,& obscurū?& tex.videt̃ velle,ꝙ sic,in eo qui iurat:in d.l.si pupillus.in fin.§.alle.Vnde nisi dictū testis declaratur,vel per relationē ad capitulū:verbi gratia, quia in capitulo seu positione ponēs dicit, ꝙ possedit totā dictā rem intra tales cōfines,& testis dicit,ꝙ vidit rem contentā in capi tulo possidere:tūc enim videretur deponere de toto per rela tionē ad aliud. & idē crederē, si diceret in dicto suo contenta in capitulo vera esse, vbi in capitulo poneretur de tota re, vt dixi,licet nō:postea in causa sciētię interrogatus diceret,quia vidi rem istam possideri x.annis, nihilominus intelligeretur de tota:sicut posuit in d.prin.ita declarat no.Bar.in l. Labeo. ij.de sup.leg.quē sequitur Bal.& refert in l.de quibus. in sua repe.ff.de leg.Licet autem ex s.dictis appareat dictum testis esse obscurum,quia potest intelligi de parte rei,sicut de tota: si tamē volens arguere testem de falso, probaret, ꝙ ille non possideret,nisi partem rei,testis excusaretur à falsitate,ex quo in parte rei dictum suum posset verificari:ita decidit no. Bar. in l.ij.in vlti.col.ff.de constit.insti.& pro prædicta conclusio ne facit optime tex.in l.sciendū.in prin.§.qui satisd.cogā.vbi in verbis l.possessor rei dicitur tam ille qui possidet pro par te rem,quàm ille qui in totum.

a Cum fundus. [a]Testator in dubio videt̃ legare ius qđ habet in re,& nō vltra.h. d.¶ In tex.ibi:sed meū nominauerit.Iste text.facit pro sñia glo.inquantū vult secundū vnū intellectū,de quo in glos.dicam,ꝙ si fundus fuisset legatus simpliciter,veniret etiam pars alterius,quā testator sciebat ad aliū pertinere. Cōiter tñ doc. tenēt oppositum per l.Meuius.§.fundo.ij.ti.proxi.& est melior tex.in l.si domus.§.fin.ij.eo.Vnde habemus dicere, ꝙ qñ exprimit̃ hoc pronomen,meū,dispositio testatoris est clarior seu expressior,& tñ sine ista expressione idem tacite inesset. ¶ In gloss.posita super verbo,constat.ibi:sed cur pars alterius &c.Barto.& cōiter Mod.dicunt,ꝙ ista glos. pōt habere duplicē intellectū.Vnus est,ꝙ opponat ad tex.& soluat:& secū dū hunc vult in effectu,ꝙ qñ testator legat fundū suum, tūc procedat litera,ꝙ nō videatur pars alterius:secus si simpliciter testator relinqueret:verbi gratia, fundū Seianum: & si sic intellexit,male dixit,vt s.declaratum est in tex.Secūdus intellectus potest esse,ꝙ glos.velit opponere cōtra decisionē q. s.decisæ:& tunc intentio glo.est dicere,ꝙ si testator legat fun dū suū,quia hoc pronomē videt̃ respicere ius,qđ habet testator tēpore testamēti,nō venit portio alterius postea testatori quæsita,per l.si ita.in glo.allegata.Si verò simpliciter leget fundū:verbi gratia,Seianū:tūc veniat portio quæsita post testamētū ante mortē defuncti:& isto modo glo.est vera secū dū oēs.Sed attēde:quia sic exponēdo gl.oportet adaptare hūc modū arguendi ad istam limitationē,& videre vtrū sit bonus modus arguēdi.adaptatio aūt pōt fieri sic:Sicut qñ testator le gat rē totaliter alienā,quā scit esse alteri⁹,videt̃ velle, ꝙ ex le gato tota res debeat̃:ita ecōtra,qñ testator legat rem,quæ est sua tota debeatur.Sed iste modus arguēdi est ineptus:nā hic posset esse similitudo,qñ tēpore testamēti totus fundus esset testatoris:sicut ecōtra in primo casu tēpore testamēti tot⁹ fun dus erat alienus.In casu aūt nostro nō est sic:quia tēpore quo condebat testm̄,non erat totus suus:vñ ad partē quę non erat sua,nō videtur habitus respectus:vñ ista nō sunt similia.Deci sio tñ est vera,ex quo testator tacite legādo rē suā nō determi nauit se ad tp̄s testamēti.Et per hæc est declarata gl.tua.& ex tex.& glo.relinquit̃ summariū verū,ꝙ ille qui legat aliquam rē,etiā si nō exprimat nomē meū,vel suū,videt̃ legare ius,qđ habet in re,siue partē quā habet in re.Hoc tñ declarat̃ sing.& postea limitat̃:nā nō solū videt̃ quis legare ius,qđ habet in re dūtaxat,sed etiā ius,qđ habet ad rē,nō in re:vñ videt̃ legatum nomē debitoris,& actio personalis.casus est not.quē ibi in fi. pōderat Io.de Imo.in l.apud Iulianū.§.si Titius.ij.eo. ¶ Secū dò limitat̃,vbi aliquis legat rem propriā,tanꝗ alienam: quia credit esse eā alterius,cū vere sit sua:tunc em̄ si illa res postea desinat esse sua totaliter,adhuc debebit legatū,ex quo intētio testatoris fuit,vt etiam si esset aliena,deberet̃.Ita determinat no.post Dy.Bar.in l.seruū filij.§.j.j.eo.quæ dicta adducit hic Pau.de Cast.& eadē ratione in casu §.nostri,si testator rē sibi cōmunē cū altero legat,aut totaliter alienat, ꝓ illa parte pro qua est aliena,valebit legatū,secundū ꝓfatū doc. & multofor tius:quia si voluit deberi totam,vt alienam,multofortius vo luit deberi partē.Tetigit etiam hic præfatus doct.quid in cō tractibus,vtrū ille,qui vendit rem,vel aliter promittit ex cō tractu,videatur solū vēdere eā,quā habet, vel simpliciter respectu totius iuris sui.& distinguit secundū Cy.in l.j.C.si pignus pig.datum sit.& Bal.in l.j.C.qui testa.facere pos. ꝙ aut vēditio fit scienti ius vēditoris:& tūc videtur vēdi ius,qđ ha bet,& nō vltra.vt l.qui tabernas.ff.de contrahē.empt. aut fit ignoranti ius vēditoris:& tūc res videt̃ vēdi pleno iure,& per fecto:& si vēditor nō habeat tantū iuris,tenebitur emptori:al leg.tex.in l.si quis domū.§.j.vsq; ad fin.l.ff.loca.& hæc dicit vera in cōtractu oneroso:in cōtractu aūt lucratiuo,sicut in do natione,idē dicit,qđ in legato,per eandē rationē.Sed ista fuit distinctio Bal.de verbo ad verbū in rub.C.de cōtrah.empt.in ver.quartò quæro.vbi est videndū,vbi pro secūdo mēbro al leg.glo.in l.cū veteres.ff.de contrah.empt.& in l.ex prędijs. C.de euict.super qua etiā vide qđ ponit idē Bal.in c.j.§. rur sum.quib.mo.feu.amit.& in c.j.de feu.nō habēte propriā na turā feudi,vide qđ no.Ange.in l.certo generi.in prin.de ser ui.rusti.prędio.& qđ tangit Bar.in l.cū tabernā.in prin.ff.de pig.adde etiā,qđ dicit Bal.in l.in testamēto.C.ad l.Falc.& in l.j.C.qui testa.fa.pos.Et limita hanc materiā sin.ex his quæ ponit Io.And.in ti.de emp.& ven.§.j.ver.si verò.vbi sequen

b do Dy.in quodā cōsilio suo[b] dicit,ꝙ ille qui vendit rem respe ctu vtilis dominij,credēs se esse vtiliter dominū,si verè est do minus directo,& nō vtiliter,nō valet vēditio,quia videtur er ratum in substātia iuris,qđ venditur.cætera dic vt hic ꝑ Bar. ¶ Extra glo.opponūt hic doc.de l.si ex toto.in prin.j.eo. vbi si legatur fundus,venit portio postea accrescēs fundo.duplex solutio datur:Vnā ponit Io.de Imo.secūdū Dy.ꝙ ibi loqui tur,qñ testator legauit fundū simpliciter ,& nō adiecit,suum sicut dicit hic glo.secūdū vnū intellectū:secus si adiecisset ver bū,suū,vel meū,quia tunc portio accrescens post testamētū nō veniret:secus dicit hic glo.& Bar.post eam. Bar.hic secun dū Iac.de Are.videt̃ soluere secundo modo,ꝙ in terminis §.j. & glo.testator legauit fundū suū simpliciter: per quæ verba videt̃ legare partem fundi,& non totum: vnde portio postea accrescēs,non potest dici accessorie venire ad partē præceden tē:sed in l.si ex toto.legauit totum fundum suum:vnde si po stea adijciat aliquam partem huic fundo,illa pars venit in le gato accessorie ad fundum:quia cùm sit pars huius fundi,acce dit ei.Sed hoc non videtur bene dictum,quia testator non le gauit simpliciter totum fundum,sed totum fundum suum,id est qui ad eum pertinebat tempore testamenti: vnde ista ge neralitas videtur restringi per hanc additionē,suum,sicut di cimus in simili l.nam quod liquide.§.fi.ff.de penu le. Sed po test responderi,defendendo hanc solutionem,ꝙ per istam re strictionē factam ad tempus testamenti non excluditur,quin id quod venit postea accessorie ad rem,non veniat in legato. & hoc videtur probare tex.not.in l.quod in eorum.§. si quis post.j.eo.vbi parificat partem de nouo acquisitam acquisitio ni,quæ fit per alluuionem,quæ semper veniret in legato : vt etiam fatetur hic Io.de Imo.allegando Cy.in l.si grege.j.eo. Pro ista conclusione facit optime tex.in l.creditor.in prin.vel in vno de §.suis.ff.de libe.lega.vbi probatur, ꝙ legatum libe rationis extēditur ad ea quæ accedunt postea iuri principali ter legato.& ista solutio est notabilier sic declarata.† Adde etiam vnum verbum,inquātū Bart. hic dicit,ꝙ si ille qui ha bebat partem quartā in fundo,legat dimidiam fundi,videtur legare solam quartam partem suam,id est dimidiam dimidię, arguendo de toto ad partē,hoc modo:sicut ille qui legat fun dum, videtur legare dimidiam fundi,quam habet,vt in text. nostro:ita ille qui nominat partem fundi,non fundum simpli citer,videtur legare ius,quod habet in illa parte:nam ista vi dentur dissimilia. Primò quidem, quia sicut declaratum fuit in l.si quis in fundi.§.Labeo.s.eo. appellatione fundi simplici ter potest significare partem sicut totum:vnde si testator vide tur legare partem fundi,non tantum impropriantur verba,si cut si legando partē dimidiam dicamus,quòd velit legare ius qđ habet in illa dimidia,id est quartam partem:nomē enim, dimidia,manifeste ex proprio significato significat dimidiam totius rei. Vnde nō videtur posse impropriari eo modo, quo docet Bar. sicut enim testator legādo totum fundum videtur legare etiam partem alterius,propter nomen totum,quod si gnificat integram rem,vt ipse Bartol. hic fatetur,per l.Iulia nus.in principi.de legatis iij.ita videtur,quòd legando dimi diam,cùm istud nomē significet vt dixi, medietatem totius, quòd non possit fieri restrictio ad quartam partem. Vñ istud dictum est valde dubium:& ad materiam vide bonum tex.& quod ibi ponit Bar.de dimidia,& dimidia dimidiæ,in lege, si plures.ff.de dam.infect.quem adducit hic Paulus de Castro. Tangit etiam hic domi. Paul. vnam limitationem ad §. no strum:dicit enim,quòd si testator qui habet partem in fun do,

a ¶ Cū fundus. Vide quę per hūc tex. te net Pe.de Anch.in cōsi. ccccxxvij. ꝙ si executor distri buēdo in pauperes domū sibi cōem cū testatore,assignet il lā domū vni,censet̃ assignasse solū par tem testatoris,non suam.

b ¶ Suo. Qđ consi liū est in numero suorū consi.xxj.

do, legat fundum, & exprimit confinia fundi, intra quæ dicit fundũ esse locatũ: tũc vr legare etiã partẽ alterius: quia & illa cõtinet intra oẽs istos cõfines. allegat Bal. in l. j. C. qui testa. fa. pos. Sed cũ reuerẽtia Bal. ibi determinat contrarium: & credo, ꝙ verius, qñ ille qui legat haberet partẽ in fundo ꝓ indiuiso: quia cũ habebat partẽ ĩ qualibet parte glebę, sequitur ꝙ pars sua est inter istos cõfines: vñ cũ etiã respectu solius portionis suæ cũ confinia possint verificari, non cogimur recedere à regula iuris: vt per expressionem finium videatur legare aliud ius, ꝙ̃ id qđ habet in re. Sed quando intra illos fines testator possideret partem suam pro diuiso: tunc si patri suo non possunt cõuenire omnes fines expressi, & totus iste fundus vocaretur vno nomine, licet diuisus in duos fundos, forte ex hoc posset elici volũtas testatoris, vt videatur voluisse legare etiã fundum alterius.

SVMMARIVM.

1 ☞ Essentia seu quidditas dispositionis cognoscitur ex qualitate inhærenti dispositioni.

2 Clausula illa, si non valeat iure testamenti, valeat iure codicillorum, qualiter exponatur.

STichum qui. Relatiuũ, qs, vel qui, iũctũ verbo futuri tpis, facit cõditionẽ.[a] sed iunctũ verbo p̃sentis tpis, facit demõstrationẽ. Scđa ibi: eo qđ &c. Tertia ibi: sed cõditio talis. ¶ †No. primò in verbo, eo, ꝙ essentia dispositiõis seu qdditas cognoscit̃ ex qualitate inhærẽti dispositiõi: nã illa dispositio cẽset̃ fieri vel iudici, cui magis cõuenit qualitas expressa: & hoc est qđ dicit tex. ĩ l. insula. ff. de p̃di. vr. & Bar. ĩ l. j. §. j. ff. de suppell.ci. & in disputatione q̃ incipit, publicanus qdã. & in l. cotẽ. §. qui maximos. ff. de publi. qa enĩ natura conditionis est respicere tps futurũ, ideo qñ verba diriguntur ☞ ad futurũ, videnẽ significare cõditionẽ. ¶ †Scđò no. ꝙ ista conditio, si meus erit, scindit̃, vt habeat locũ, quatenꝰ seruus remanet testatoris. Et hoc est ideo scđm Bar. & Mod. quia ista conditio respicit rẽ, super qua disponit̃: nã si respiceret aliud, cõditio regulariter nõ esset diuisibilis, nec posset impleri ꝓ parte. l. cui fundus. & l. pe. in prin. j. de condi. & demõ. & l. pe. & ibi no. C. de cõdi. inser. & l. si ita fuerit. ff. de ma. test. Et sicut conditio rescindit̃, qñ respicit ipsam rẽ: ita qñ respicit ipsam dispositio. q̃ fit super re. Vnde scđm Barto. hic, & in l. j. §. de iure codi. †illa clausula, si nõ valeat iure testamẽti, valeat iure codicillorũ: exponitur hoc modo. i. quatenus [b] non valet iure testamenti: quia ipsa conditio respicit dispositionẽ. ꝓ quo vide optimum tex. quẽ ibi no. Mod. ad hoc in l. fi. in prin. §. de vulg. & pupilla. vbi ista conditio, si hæres non erit, exponit̃ hoc modo. s. quatenus hæres non erit. ¶ In glo. posita super verbo, quasi conditio ad diuersitatem partium &c. Bar. hic soluendo formaliũs contrarium dicit hanc gl. sensisse veritatem. Pro cuius intellectu & declaratione dicit ipse, ꝙ relatiuum substãtiæ facit conditionale suum antecedens, ad qđ refertur. Vnde qñ antecedẽs relatiuũ est ista substantia dispositionis, seu ipsa res quæ in dispositione deducitur, tũc redditur dispositio cõditionalis, vt hic, & l. scribit Quintus. j. de au. & arg. le. sed in l. ij. de hæ. insti. relatiuũ non refertur ad substantiã dispositionis, sed ad qualitatem. i. ad partes in quibus testator volebat illos esse hæredes. Vnde illa dispositio redditur conditionalis respectu qualitatis, sed non respectu substantiæ dispositionis: vnde illi hæredes sunt instituti pure: sed partes hæreditatis sunt datæ sub conditione, si eas testator expressit. Et hanc distinctionem ponit ipse clarius in l. j. de condi. & demon. Est autem hoc possibile, vt cõditio adijciatur distributioni partium, & nõ essentiæ institutionis, vt est casus no. in l. vter. & in l. seq. ff. de condi. insti. quam adducit hic Bal. ad hoc. Sed ista doctrina vr esse falsa multiplici ratione. Primò, quia contradicit tex. l. si coiti. ff. pro soc. vbi text. dicit, ꝙ si facta est societas ex partibus, quas declarauerit Titius, hoc videtur actum, ꝙ non aliter sit societas, nisi illo declarãte partes: & tamen relatiuum ponitur ibi distributioni partium. & si videretur apposita ista cõditio, nõ essentiæ societas, sed partium distributioni duntaxat, tunc societas videretur posse valere: quia sicut declaratur in glo. & ibi per Baldum in l. an ementis. C. de contrahen. emptio. quãdo contractus habet sua essentialia, licet ille qui habet arbitrari super qualitate accidentali, non arbitretur, valet tamen contractus: vt l. hæc venditio. §. fi. ff. de contrahen. emptio. Societas enim satis habet sua essentialia, etiam si non exprimantur partes: vt l. si non fuerint. in principio. ff. pro soc. ¶ Secundò contra Bartolum facit: quia si relatiuum videretur hic suspendere, seu inducere conditionem respectu qualitatis duntaxat: ergo non deberet esse differentia: siue testator dicat, ex partibus quas asscripsero: siue dicat, ex partibus quas asscripsi: quia conditio suspensiua qualitatis. i. partium non suspendit essentiam institutionis, vt dicit tex. in d. l. vter. & l. seq. præalleg. Sed iurisconsultus expressè dicit contrarium in d. l. ij. in fi. ꝙ ista institutio est nulla, instituo Titium ex partibus quas expressi: si non reperiuntur aliquæ partes expressę. Ergo sequitur, ꝙ istud relatiuum respicit substantiam dispositionis, sicut qualitates partium. Confirmatur ista conclusio: qa si aspicias ad tex. in prin. l. ij. iuriscõsultꝰ æquiparat istos duos modos loquendi, vel ꝙ testator dicat, instituo hæredes ex partibus, quas asscripsero: vel ꝙ dicat, instituo tales hęredes, si partes asscripsero. Sed iste secundus modus loquẽdi sine dubio refertur ad actum institutionis, & sic ad eius essentiam: ergo & similiter conditio inducta per relatiuum. Respondẽdum est ergo aliter ad d. l. ij. sicut respondent communiter alij docto. ibi, ☞ & Io. de Imo. in l. cùm pater. §. fin. j. titu. proxi. †ꝙ licet regulariter relatiuum iunctum verbo futuri temporis, [c] inducat cõditionem, cuius defectus vitiat dispositionem: hoc tamen fallit, nisi conditio quæ apponitur, sit in potestate testatoris, & per ipsum implenda: tunc enim si testator omittit eam implere, quia non designat partes vel condi. quam dixit se appositurum, videtur eum pœnituisse voluntatis prioris, & sic recessisse à conditione apposita: vt l. pe. C. de condi. instit. & in d. l. cùm pater. in fine. præallega. Et aduerte, ne erres, quia licet cõditio [a] adiecta in præterito, de qua in d. l. ij. non sit proprie conditio, quo ad suspendendum: dicitur tamen conditio: quia si fit falsa, facit deficere actum, cui apponitur, quia ibi deficit institutio. Ex hoc datur intelligi, quòd est apposita ad substantiam dispositionis, non ad qualitatem duntaxat: quia qua ratione conditio proprie sumpta cùm appositione qualitatis non suspendit substantiam, vt dictum est, per l. vter. s. allega. eadem ratione quando est de præterito, si esset apposita qualitati, nõ deberet annullare substantiam. ¶ In glossa super verbo, conditio. hanc glossam approbat Barto. in l. j. j. de cond. & demõstratio. & ad l. nuper. quæ facit in contrarium j. de leg. iij. bene respondet, pro cuius responsione facit text. in l. si Titio. ff. quando dies leg. ce. vbi iurisconsultus dicit, ꝙ eadem est conditio [b] quæ inducitur per, cum, & illa quæ inducitur per, si. & tamen vna inducit principaliter condi. & alia in consequentiã: sicut declarat Barto. in lege, conditiones quæ extrinsecus. de conditio. & demonstratio. Sed contra ipsum obstat fortiter iste tex. quia si relatiuum respiciat principaliter ipsam rem, & in consequentiam ipsam dispositionem seu actum disponendi: tunc oporteret dicere, ꝙ magis faceret demonstrationem, [c] quàm conditionem: quia inquantum refertur ad rem, non potest stare nisi demonstratiue. Sed iste textus dicit totum oppositum, ꝙ magis & principalius inducit conditionem, quàm demonstrationem: ergo datur intelligi, quòd non respicit dispositionem, seu actum disponendi in consequentiam, sed principaliter. Et vt intelligas, licet respectu antecedentis ad quod fit relatio de directo respiciat rem, tamen respectu verbi futuri temporis, quod sequitur de directo, respicit dispositionem & actum disponẽdi. Vnde ista doctrina videtur dubia p Bart. tamen multum facit tex. quem ipse adducit pro se in l. j. in fin. in vltimo exemplo. de conditio. & demonstratio. Licet enim in duobus exemplis præcedentibus faciliter possit responderi, ꝙ in eis tacita conditio oritur propter naturam rerũ legatarum magis, ꝙ̃ propter relatiuum quis, vel qui: vt patet in l. interdum. in princi. de verbo. oblig. & qđ notat Bartol. in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. obli. in vltimo tamen exemplo non videtur hoc posse dici, quia ponitur exemplũ cũ testator grauat hæredem dare seruum, quem non legauerit alteri: hic enim tacita cõditio non videtur oriri ex natura rei, sed quia inducitur per relatiuum. Vnde est cogitandum super hoc, & habes expeditam subtilitatem huius legis quantum p̃tinet ad glossam. ☞ ¶ †Extra glo. inducitur iste tex. per Bart. ad [d] qđ. ꝙ si ex forma statuti mulier non potest contrahere sine consensu duorum consanguineorum [d] ex parte patris: & si nõ habuerit consanguineos ex parte patris, debeant adhiberi duo ex parte matris: ꝙ istæ conditiones debeant intelligi, si habuerit ex parte patris. i. quatenus habuerit: ex quo sequitur, quòd si erat vnus consanguineus ex parte patris, ille debet requiri vnà cum alio consanguineo, ex parte matris. Et hanc doctrinam hic sequuntur omnes, commendat tanquam not. Bald. in l. in coniunctione. in fine. C. de nup. vbi etiam addit not. ꝙ idem erit, si mulier habeat duos consanguineos ex parte patris: sed vnus sit absens de longinquo, ita ꝙ expectatio eius lõga posset esse damnosa. alleg. l. si longius. §. fina. ff. de iudi. Tu vide textum optimum, qui loquitur proprie de eo, cuius cõsi

[a] ¶ Cõditionẽ. Adde eundẽ Franc Aret. l. qui liberis. de vulga. & pup. & in l. si quis. §. differẽtia. de acq. pos. in ij. col. & in l. qdã cũ in. §. filiusfa. de verb. obli. & in l. si ita quis. c. ti. & Old. in consi. cxxxvj. & Bal. ĩ cõ. cccxlv. ij. parte. Be. Vad.

[b] ¶ Id est, quatenus. Adde Paul. de Ca. in cõ. cxlvij. & Bal. in l. controuersia. in fin. j. colũ. de trãsactio. Be. Vad.

[c] ¶ Relatiuũ iunctũ verbo futuri tpis. Adde Bar. in l. j. ff. de pericu. & cõmo. rei venditę. Bar. ĩ l. j. ff. de cõdi. & demõ. Ange. in l. si qs ita. ff. de verb. obli. Ang. cõ. cliij. ĩci. ad primũ vr de iure. ĩ j. co. Ab. cõ. lxxxv. incip. diuino p̃sidio humiliter ĩuocato. in j. volu. Alexã. de Imo. cõsi. cxvij. ĩci. stantibus veris his, quæ in themate ꝓponunt̃. in j. col. in iij. vo. idẽ Ale. con. xxvij. inci. viso themate s. scripto. ĩ vl. col. in iiij. vo. Nico. Super.

[d] ¶ Consanguineorum. Vide Ang. in consi. clxx. Be. Va.

lio debet actus geri, in c.j. ne sede vacan. lib. vj. Vnde alibi dicit idem Bal. in c.j. quid sit inuesti. in vsib. feud. ꝙ cũ inuestitura non possit fieri nisi præsentibus testibus, partibus coniunctis, si sol9 vnus superest, ille solus debet requiri vnà cum alio teste extraneo. ¶ Scd͂ò inducitur ad qõ. per Dy. & Bald. hic, ꝙ si socer concesit genero aliquas res post mortem suam, & tẽpore mortis ista res reperitur alienata in totum, vel in parte, videaṫ reuocata donatio, quæ censeṫ fuisse donatio causa mortis in dubio, qa est facta mẽtio mortis: vt no. ĩ l. Seia. j. de dot. præle. & in l. fi. C. de pac. & plene per Bart. & Mod. in l. quæ dotis. ª s. solu. ma. Et quia ista est donatio causa mortis, quę in multis comparatur legato: vt vidisti in l. ij. s. eo. ideo est distinguendum, sicut in legato: videlicet vtrum alienatio fuerit necessaria vel voluntaria: prout habeṫ Instit. de leg. §. si res. & in l. fideicõmissaria. §. si rẽ. j. de leg. iij. qđ dictũ Bal. dicit hic esse aureum. Sed hoc fuit dictũ Cy. de quo ipse non meminit, qđ etiam sequitur ibi Salyce. in l. si maritus. la ij. C. de dona. inter virum & vxo. & ista dicta comprobat etiam hic Io. de Imo. licet non alleget Cy. in loco præallega.

SVMMARIVM.

1 ☞ Adire qui non potest, non potest repudiare.
2 Monachus æquiparatur seruo.

LEgatum. In glo. vnica super verbo, potest. ibi: plus iuris &c. Ista glos. tacitè sentit, ꝙ in casu l. is q heres. §. fi. hic allegato. dñs posset repudiare hæreditatẽ delatam seruo, licet pater non possit repudiare hæreditatem delatam filio. Et idem tenuit expressius in d. l. is qui hæres. in fi. & hanc sequiṫ Dyn. & Bald. & multi alij. Sed Barto. ibi reprehẽdit illud dictum: † quia regula est, quòd qui non potest adire, non potest repudiare. l. is potest. de acquiren. hæredi. sed dominus non potest adire sine seruo: vt l. si quis mihi bona. §. iussus. de acq. hę. vt l. cũ proponas. C. de hæ. insti. ergo similiter non põt repudiare. Non ob. tex. in l. j. §. p seruũ. ff. de suc. edi. qa licet possit repudiare bo. poss. delatam seruo: nõ tamen sequitur, ꝙ põt repudiare hæreditatem delatam de iure ciuili: quia sicut bo. pos. facilius acquiritur ꝙ̃ hæreditas de iure ciuili: vt patet in l. ij. §. si sub conditione. de bo. pos. scd͂m tab. ita etiam facilius potest amitti. Sed contra istam opi. arguit hic Io. de Imo. approbans opi. gl. & Bald. s. relatam, quia scd͂m eum sicut hæreditas non potest acquiri per dominum sine voluntate serui: vt l. cũ proponas. s. alleg. ita nec bono. possess. delata seruo: vt l. seruo inuito. in prin. j. ad Treb. Sicut ergo bo. pos. quæ non põt acquiri sine voluntate serui, non potest perdi ex sola domini volũtate: ita videtur ꝙ hæreditas de iure ciuili, licet non possit acquiri sine voluntate serui, tamen possit à solo domino repudiari, qa potentia repudiandi habet eandem rationem in hæreditate, quam habet in bonorum pos. Et ista opinio magis placet: quia causa propter quam non potest repudiare hæreditatẽ, vel bonorum possess. videtur esse, ne auferat spẽ filio, qui forte emãcipatus adeundo poterit sibi quærere hæreditatẽ: ita videtur probare tex. in verbo, in fraudem. in l. ij. C. de repu. bono. pos. & in l. renitente. C. de iure delib. in verbo, spem. Sed ista ratio cessat in seruo, in quo spes acquirendi sibi non attenditur: ergo potest fieri repudiatio etiam hæreditatis per dominum. & hanc rationem differentiæ assignat Bar. in d. l. is qui hæres. in fin. dum vult ostendere, quare pater non potest repudiare: ꝗ ratio bene applicatur ad hunc casum. Non obstat textus in lege, is potest. quia secundùm Ioannem de Imola hic, & bene, illa regula procedit in eo cui defertur ex persona alterius: vt sic in casu nostro, & satis probatur in d. l. j. §. per seruũ. præal. vbi dominus potest repudiare, licet non possit acquirere sine voluntate serui. ¶ † Ex his potest inferri ad quæstionem quã tangit hic Paulus de Cast. quòd cùm monachus æquiparetur seruo, ᵇ maxime quantum ad hoc, quia nõ est spes in eo, quòd liberetur à monachatu, monasterium potest repudiare hæreditatem sine consensu monachi. Ipse tamen domi. Paul. hoc tenet non ista ratione, quia in seruo concedit opin. Barto. esse veram, videlicet quòd dominus non possit repudiare hæreditatem: sed quòd in hoc est differentia inter monachum & seruum: nam monasterium potest adire sine monacho, & etiam repudiare, ᶜ vt notant communiter doctor. in capitulo, in præsentia. de probatio. & Abbas possit repudiare hæreditatem sine consensu monachi, tenet Bar. expresse in l. tutor. in fine. de bonorum possess. & Baldus in lege, bonorum. C. qui admitti. Hoc tamen limitat ipse idem singulariter in l. j. C. eod. in ver. ad decimum punctum, dicens, ꝙ si post hæreditatem repudia-

a ¶ L. ꝗ dotis. Et ibi vide q ad hoc dixi in apostil. ad Bald. Bene. Vad.

b ¶ Cũ monach9 æquipareṫ seruo. Ad de glo. in l. cũ hæredes. in §. fi. ff. de acqui. pos. gl. in c. parochianos. de sent. excõ. In. in c. cũ olim. el ij. de priuile. Io. And. in c. in pręsentia. de prob. Io. de Imo. in c. Ray. đ testa. Ab. con. ciiij. inci. ꝓ euidẽtia q̃stionis. in j. vol. Nico. Super.

c ¶ Repudiare. Pro quo art. vide Feli. in c. ex rescrip. in j. col. in ver. in glo. j. de iusti. & iur. & ĩ d. c. ĩ pñtia. in vlti. col. vers. ix. q̃ro. cũ seq. Bene. Va.

d ¶ Oppositũ. Adde Card. in consi. lxxxix. & Ludo. Ro. in cons. clxxxiiij. q tenent opi. Feder. Bene. Va.

tam à monasterio monachus efficiatur de filio pater, & eximatur à monasterio, quia fit episcopus: tunc repudiatio facta per monasterium nõ valebit in prejudicium ipsius. Quod dictum nõ est admittendum de facili: quia isto modo sequeretur, ꝙ si bonorum possessio esset repudiata per dominum, ista repudiatio non valeret seruo postea manumisso: quæ est magna restrictio ad dictam legem primam. §. per seruum. præallég. Nec videtur habere rationem: quia ex quo tempore repudiationis factę per Abbatem spes, quòd monachus deberet eximi à sua potestate, non considerabatur: ergo repudiatio fuit absolutè perfecta, & sic non debet ex postfacto irritari. l. pluribus. §. si placet. & quod ibi not. ff. de verbo. obligatio. Licet autem possit repudiare hæreditatem delatam monacho, tamen est intelligendum, quòd faciat de consensu capituli, quia solus hoc non posset, secundùm Pau. de Castr. per l. magis puto. §. fundum. de rebus eo. licet Feder. de Se. secundũ cum tenuerit oppositum ᵈ, quem dicit dixisse contra dictum §. fundum. Tu autem aduerte, quia est differentia, vtrum legatum possit à solo Abbate repudiari, vel hæreditas delata. Et de legato habetur casus quòd non, in dicto §. fundum. & ita tenet Bald. reprehendendo dicta Fed. in lege, contra iuris. §. j. ff. de pact. Sed de hæreditate potest esse maius dubium: quia nõ acquiritur ius ipso iure monasterio, sicut acquiritur in legato, maxime si vera est illa opi. quòd ius adeundi resideat in monacho, ita quòd non competat immediate monasterio, sicut multi tenent in dicto c. in præsentia. & ego tetigi post Barto. in lege prima. ff. de vulga. & pupil. de quo etiam tangit Bart. in lege, is potest. ff. de acqui. hær. Sed posito, ꝙ ius adeundi sit positum monasterio: ipsa tamen hæreditas non est adhuc acquisita ante aditionem: vnde videtur tractari de iure acquirẽdo, vtrum possit perdi per solum Abbatem, non de iure iam quęsito. Bal. tamen in l. pupillorũ. C. de repud. hæred. expresse tenet, quòd Abbas non possit repudiare hęreditatem sine consensu capituli. & idem sentit in dicta l. bonorum. idem tenet expresse in dicta l. is qui hæres. §. fin. quod videtur probabilius: quia siue dicas ius adeundi consistere in ipso monasterio, ergo huic iuri non potest præiudicare solus Abbas, extinguẽdo ipsum: sicut plene traditur in cap. j. extrà, de do. & contuma. & in lege, iubemus nullam nauem. C. de sacrosan. eccl. & quia solus tutor non potest repudiare bono. possess. licet aliquando solus possit petere, vt lege, tutor. s. allega. Si autem dicas ius residere in monasterio, adhuc est idem, quo ad hũc effectũ: quia ex quo hoc ius residet in monacho ad vtilitatẽ monasterij, satis dicitur esse ipsius monasterij. l. mulier. aliàs, Sulpitius. ff. de dona. inter virum & vxorem. & bene facit quod nota. in l. Titio centum. §. Titio genero. de condi. & demonstra. & quod habetur in lege, fideicommissa. §. interdum. ff. de leg. iij. Sed adhuc relinquitur dubitatio: vtrum in ista repudiatione requiratur decretum iudicis, & superioris. Super quo Bal. quòd non, in dicta lege, pupillorum. quia aliud est alienare rẽ ecclesiæ: quo casu requiritur decretum iudicis: vt in capi. primo. de reb. eccle. non alienand. lib. vj. & aliud nõ acquirere hęreditatem: vt lege, si sponsus. §. si maritus. ff. de dona. inter virum & vxorem. Sed contra hoc facit mirabiliter, quod notat Barto. in lege, tutor. suprà alleg. & refert Bald. & videtur sequi in lege, bonorum. C. qui admit. vbi voluit, quòd quando tutor vult repudiare bono. possess. vel hæreditatem delatã pupillo, debeat interuenire decretum iudicis: quia licet hoc ius adeundi, quod extinguitur repudiatione, non sit res immobilis, quæ prohibetur alienari sine decreto iudicis: vt in toto titu. de prędijs mi. C. est tamen aliquando ius competens ad rẽ immobilem. Vnde eodem modo videtur prohibitum alienari, sicut & ipsa res immobilis: iuxta regulam quæ traditur per glo. in lege prima & secunda. C. si aduer. trans. & in lege, si ꝓdiorum. C. de prædi. mi. & per Bar. in lege, pupillus. ff. de auto. tu. competit enim istud ius adeundi pro consequenda hęreditate, quæ quidem est quædam vniuersitas, quæ potest continere immobilia & mobilia: consideratur vt res mobilis, secundùm Baldum, qui ita declarat in dicta lege, bonorum. Licet autem ista consideratio sit subtilis, & multum colorata, verior tamen videtur opin. Bald. in dicta lege, pupillorum. quia attenta ista ratione sequeretur, quòd pupillus non posset hæreditatem repudiare autore tutore, sine decreto iudicis: quod videtur contra text. à contrario sensu in dicta lege, pupillorum. & contra textum notabilem, quem ibi ponderat Bald. ad hoc in lege, si is qui tres. §. penultimo. ff. de excus. tutor. & tamen pupillus non potest alienare rem immobilem, sine decreto. Dic ergo ad contraria, quòd loquuntur in iure, quod competit ad rem, & ex quo oritur actio deducibilis in iudicium immediate: secus cùm res debetur minori ex contractu ve

ctu,vel quasi.Sed ius adeundi immediate non parit ius deducibile in iudicio, sed immediate, inquantum secuta aditione ex quasi contractu oritur actio,quæ potest deduci in iudicio:& ideo tale ius non dicitur esse in bonis nostris.l.pretia rerum.in fin.ad leg.Fal.Et ad materiam vide omnino quod no. Bal.in aut.si qua mulier.C.de sacrosanct.eccle.vbi vult,quòd non solũ repudiatio expressa abbatis cum capitulo sufficiat ad perdendam hæreditatem:sed etiam tacita, prout ipse ibi ponit exemplum.

SVMMARIVM.

1 Contrariorum eadem est regula & disciplina.
2 Additionis & augmenti eadem est ratio,quæ est de principali cui fit additio.
3 Rei duo in contractibus vel in vltimis voluntatibus constituuntur per orationem alternatiuam.
4 De contractibus ad vltimas voluntates argui potest.
5 Dictio,alteruter;quomodo exponatur.
6 Quantitas certa quando legatur ad pondus,non dicuntur tot legata,quot pondera.

SI ex toto. Sicut diminuto fundo diminuitur legatũ fundi:ita aucto fundo augetur legatum ipsius.h.d.Secunda est ibi:etiam si adiecisset.¶ †No.primò illam regulam cõmunem,de qua fit mentio in l.ij.de his qui sunt sui vel alie.iu. ꝙ contrariorum eadem solet esse regula & disciplina:de quo dic vt traditur per Bart.in l.inter stipulantem.§.sacram.ff. de verbor.obligatio. & alibi per Bal.in l.si præses quasi desertã. C.quomodo & quando iud.& gl.in clemen.cũ à decursione. de ap.& est bonus tex.in l.& si contra.š.de vulga.& pupil. & in fi.de leg.iij.¶ †Secundò no.ꝙ eadem ratio est additionis & augmenti,quæ est de principali,cui fit additio.concor.text.in l.inter socerum.§.cùm inter.ff.de pact.do.& in l.etiam. C.de iu.do.quam l.inducit ibi Bald.ad multas quæstiones, quarum vnam vide per Bartolum in l.si cõuenerit.§.si nuda.ff. de pig. act.& in l.j.C.de metro.libro x.¶ Extra glo.inducit hic Dyn. tex.nostrum ad no.q.vtrum si fuit concessa immunitas à collectis, & imponat noua collecta ex noua causa: verbi gratia, quia superuenit guerra:an ista impositio posit euitari ratione priuilegij? Super quo Dyn.finaliter determinat ꝙ non potest euitari,quia priuilegium non videtur respicere casum incogitatum,de nouo superuenientem:vt l.Rutilia Polla.ff.de contrahen.emptio.l.qui cum tutoribus.& l.cum Aquiliana.ff.de transact.¶ Secundò adducit tex.in l.j.C.vt nemini liceat se in empt.specierum excusare.lib.x.vbi patet, ꝙ immunitas concessa non extenditur ad excusandum aliquem ab onere emendi frumẽtum à republi.tempore inopiæ siue caristię.Sed Ray. de For.quem videntur hic sequi Moder. tenet opositum per l.si seruitus.[a] in prin.de serui.vrba.prædi.vbi patet ꝙ concessio indefinita seruitutis extenditur etiam ad lumina futura:de quibus ibi in tex.& per l.in oneribus.§.ij.allegatam per Dynum.ff.de vaca.mu.vbi ille qui habet vacationem à muneribus excusatur à munere extraordinario ex improuiso supueniẽti.Tu ergo ĩ ista materia cõsidera duos casus: nã si collecta in loco vbi cõcedit̃ imunitas,reperit̃ ordinaria & extraordinaria:quia q̃dam collectę soluuntur ex ordinatiõe statuti,& habent certam & ordinariam præstationem,de quibus fit mentio in l.j. C.de indicti.lib.x.per Barto.in l.ij.ff.de iure immu. & in l.j.C.de muli.& in quo loco.versus finem:tũc doct. Dy. de necessitate videtur esse falsa:quia immunitas concessa simpliciter muneribus intelligitur concessa non ab ordinarijs,sed ab extraordinarijs:vt l.j.& ibi per Bartolum.C.de vaca. mune.lib.xj.& not.idem Barto.in l.omnes. C. de don. & tribu. eod.lib.& in l.vacuatis.C.de decurio.Vnde eodẽ modo quòd conceditur immunitas à collectis,videbitur concessa immunitas à collectis extraordinarijs,quæ ex improuiso imponũtur: vt dicit text.quem ipse allegat pro se in l. his oneribus.§. qui muneris.ff.excu.mu.à collectis autem ordinarijs quæ imponuntur per l.non videretur exemptio.Si verò per l.vel statutum collectæ non habeant protestationem certam,vel ordinariam, sed sunt mun⁹ extraordinarium:sicut videtur esse de iure communi,vt sentit Bartolus.C.de iudi.l.j.libro x.†& bene facit text.in l.j.C.de superindi.& etiam tenet ibi Ioan. de Imo.post Ray.etiam tunc cùm de natura collectę sit:vt imponatur secundùm necessitates ocurrentes,etiam si non sint prouisæ in specie,non video ,cur ille qui est immunis à collectis, non intelligatur esse immunis à collecta,quæ imponitur propter necessitatem guerræ[b] superuenientem,& maxime quando illa immũnitas respiceret præiudicium ipsius concedentis dũtaxat:quo casu vt dicunt illi,qui tenent contrarium, debet fieri latissima interpretatio. Pro qua conclusione adduco tex. in c.quia circa.extrà,de priui.vbi immũnitas concessa ad præstationem decimarum indefinite videtur concessa pro terris postea acquisitis:licet in specie de terris postea acquisitis non esset cogitatum,satis tamen est,ꝙ fuerit cogitatum in genere: vt ibi probatur,similiter idem est in casu nostro, & per hoc tollitur primum argumentum inductum per Dynum.vnde facit text.in l.sicut certi.& l.si cũ vel in vtero. C.de testamen. mili.& quod tradit Bar.in si.in lege,etiam.in fi. ff.de mi. Sed magis me mouet ratio præcedens,vt dixi:quia ipsa natura collectæ hoc habet, quando est munus extraordinarium, vt imponatur pro casibus improuisis,& non consideratis,vt in iuribus suprà adductis.Opin.tamen Dyn.secutus est Ioan. And. in additio.Speculato.in titu.de cen.§.j.versi.item pone.in additio.magna.in versicu.est alia quæstio Dy.&c. Sed alia opinio videtur verior,vt dixi,quæ tamen videtur esse dupliciter limitanda.¶ Et primò,nisi superueniente noua necessitate,& causa, & esset mutata conditio concedentis priuilegium, seu loci,in quo priuilegium conceditur: nã si esset mutata intantum,ꝙ illi qui non sunt immunes,attenta causa,pro qua imponitur collecta,non possent soli soluere:tunc potest reuocari priuilegium.Casus est notabi.in lege,vt gradatim. §. quoties.ff.de mune.de hono.& in lege,iubemus.& quod ibi not. Baldus.C.de sacrosanct.ecclesijs.per quem tex.ibi dicit,quòd nullum priuilegium excusat à necessitate publica:facit etiam text.nota.& quod ibi Barto.in l.cùm nauarchorum.C.de naui.libro.xj.Secundò videtur posse limitari,nisi casus de nouo emergens propter quem imponitur collecta,esset insolitus,ita quòd nunquam antea accidisset, saltem quòd extaret memoria,vel accidisset rarissimè:tunc enim in concessione immunitatis non videretur comprehendi iste casus :sicut dicimus in eo,qui suscipit in se periculum casus fortuiti,in l.fistulas.§.frumenta.ff.de contrahenda emptione.de cuius intellectu vide per Bar.in l.sed & si quis.§.quæsitum.si quis cau.& in l. Seio. §.medico.ff.de annu.lega.Et hoc videtur esse concedendum, quando priuilegium esset concessum à superiore super immunitate,& tendere ad præiudicium alterius:verbi gratia,ciuitatis,vel villę subiectæ:quo casu fit stricta interpretatio : vt in c.cũ dilectus.de do.& per glo.& alios in l.fi.ff.de consti.prin. Si autem immunitas à collectis concerneret solum præiudicium concedentis,vel quatenus ipsius præiudicium concerneret,tunc forte posset dici contrarium, si casus insolitus superueniens non esset maior,quàm casus communiter consueti euenire,pro quibus imponitur collecta:quia cũ hic debeat fieri largissima interpretatio, satis potest dici cogitatum in genere hoc casu largo modo,ex quo est cogitatum de similib⁹. Et ꝓ hoc habes optime expeditam istam quæstionem,& tene menti inter cætera,quòd quando conceditur priuilegium immunitatis à collectis,propter paupertatẽ, vel inopiã,tunc priuilegiũ cessat,si sufficientes facultates supueniãt: in l.non tãtũ.§. eos.vbi casus not.ff.de excu.tuto.¶ In glo. posita super verbo,adiecerit.gloss.ista alleg.bonas concordantias, sed non soluit contrarium,quod posset fieri ex his quę gloss.meli⁹ posuit in l.serui electione.§.fina.š.eodem.nam ibi fuit conclusum,vt plene declaratur per Bartol.quòd si aliquis habens partem in fundo legat fundum suum,licet postea acquirat partem alterius,illa pars venit in legato.Bar.ibi,& hic soluit,quòd illa decisio loquitur,quando fundus non erat totus legatus , sed pro parte:hic autem, quando totus fundus erat ipsius legantis. & est ratio differentiæ secundùm eum:quia quando fundus nõ erat totus testatoris,ille qui legat fundum suum videtur legare partem fundi,cùm sola pars sit sua,& non totum:vnde portio postea adiecta fundo,non potest videri venire in legatum, tanq̃ accesio alterius partis , quia portio nõ accedit portioni,sed toto:& ideo non debetur.Sed quando fundus erat totus testatoris,portio postea redempta potest rei accedere , tanquam pars toti:vt l.Seia.§.tyranne.vbi bonus text.ff.de fun. instru.Et ideo licet nomen meum, & suum, videatur restringere dispositionem testatoris,ad ea quæ sunt sua tempore testamenti:non tamen excludit ea quæ veniunt accessorie post tempus testamenti:& ad id quod erat suum post tempus testamenti:ita declarat Bartolus in lege,si ita.de au. & argen. lega.per l.creditor.§.fin.ff.de lib.leg.quam ego adduxi tibi in l.serui elect.§.fin.š.cod.& ista ratio videtur esse sufficiens, ad diuersitatem istorum casuum.Sed domi.Paul.de Cast.hic assignat etiam rationem diuersitatis,dicens,quòd quando ille qui legat fundum suum,habet duntaxat partem in fundo,videtur

[a] ¶ In l.si seruitus. Et ibidem vide Flor. Bene.Vad.

[b] ¶ Guerræ. Pro hac materia vide Lud. Ro.in cõ.cccxxxvj.& Bal.in consi. cxxxiiij.v.parte.& do.Alc.de Imo.in con.cxc.in iij.colũ. in ij.parte.& in cõ. ccxiij. in viij. colũ. vbi plene. Be.Va.

apposuisse hoc nomen, suum, vel meum, limitationis causa, ne forte si simpliciter legasset fundum, sine ista adiectiõe, videretur legasse partem suam, & alterius. & ideo legato limitato, non accrescit portio superueniens: argu. in l. in agris. ff. de acquiren. rer. do. Sed quando fundus erat totus testatoris: tunc istud nomen, meum, vel suũ, non potest videri appositum causa limitationis, cũ totus fundus esset testatoris. Ponitur ergo demonstratiue secundũ eum. & ideo non impedit partem acquisitam accrescere legato. Sed ista dicta non procedunt manifesta ratione: quia in primo casu illud nomen, meũ, potuit apponi ad limitandum, vt non comprehenderetur id, q̃d erat alienum, vt verbum sonat: nõ tamẽ ad limitandũ, vt si portio aliena efficeretur propria, non veniret in legato. In secũdo autem casu licet hoc nomen, meũ, non possit esse limitatiuum, vt excludat id quod est alterius: potest tamen esse limitatiuũ eius, quod est acquirendũ, q̃d tempore testamẽti non est quęsitum: vt dicit tex. in l. si ita. sæpe alleg. Et credo, q̄ ipsemet se correxerit propter quandam apostillam, quam habeo in margine libri ipsius d. Paul. quæ proprie vtitur ista vltima ratione cõtra eum. Tene ergo, q̃d dixit Bar. in d. l. serui. §. fi. s. allequod tamen dictum, inquãtum vult, q̄ ea quæ veniunt accessorie post testamentũ, veniant in legato, licet testator legauerit fundum suũ, videt̃ esse limitandũ dupliciter. ¶ Et primò, nisi portio quæ acquiritur de nouo, acquiratur diuerso iure ab eo, quod habebat tempore testamenti: verbi gratia, habebat dominium directũ in prædio, tempore testamenti: postea acquirit vtile in aliqua parte, q̃ subalternatur directo: verbi gratia, tanq̃ vasallus, vel emphyteuta: hoc enim ius nõ veniret in legato. Hoc determinat singu. Barto. per illum tex. in c. j. §. in contraria. de inuesti. de rebus alien. fact. in vsibus feu. ¶ Secundò videtur esse limitandũ, nisi dispositio sui natura sit odiosa, vel saltẽ stricte intelligenda: quo casu id q̃d accedit post dispositionẽ factã, nõ venit in tali dispositiõe. Ita cõcludit Host. & Ioan. And. in c. cũ capella. extra. de priui. reprehẽdẽdo gl. quæ ibi tenuit oppositũ, & opi. Io. And. sequuntur cõiter Moder. Pro qua differẽtia adduco tibi q̃d no. põit gl. licet ipsi nõ adducant, in l. nõ quocunq;. §. qui Caiũ. ff. eo. tit. vbi dicitur, q̄ in actio. empt. & venditi. quæ est fauorabilis, & bonę fidei, veniunt accessorie ad rem venditã: sed in actione ex stipulatu ad duplum, quæ est stricti iuris, non veniunt: vt l. vaccæ. & l. si p̄gnans. ff. de euict. facit q̃d not. Bar. in simili q. in l. in quæstionibus. ff. ad l. Iul. maiest. & Bal. in aut. si dicatur. C. de testibus. Vtrum autẽ generaliter beneficia vel priuilegia extẽdãtur ad futura, i. ad res vel personas futuras, nõ est nostra materia: sed est dicendũ, vt colligitur ex not. in c. quia circa. & in l. si ita. p̄alle. ¶ †Extra gl. quærit hic Bar. quid si testator legat dimidiã fundi, & forte tẽpore testamẽti nõ habeat totã dimidiã, vtrũ portio postea accrescens in dimidia veniat in legato. Et dicit q̄ sic: hoc intelligit Ioan. de Imo. sequendo hoc dictũ, quando testator legaret dimidiã simpliciter talis fundi: secus si diceret dimidiam suã: qa hoc secũdo casu, sicut si testator legaret fundum suũ, nõ veniret portio postea quæsita, qñ totus fundus à principio nõ erat suus: vt s. dixi. ita cùm legando dimidiã apponit nomen meum, vel suum, & refert Barto. in primo dicto tenuisse cõtrariũ in l. serui electione. §. fi. s. e. Sed cũ reuerẽtia, ista non est mens Bart. imo sentit idẽ in primo & secundo casu, quod doct. præalleg. quod patet: quia dũ quærit, vtrũ in legato dimidię simpliciter facto veniat tota dimidia, vel sola pars, quã testator habebat in sola dimidia: ipse dicit, q̄ qua rõne testator legãdo fundũ simpliciter videtur legare partẽ, quã habet in re, eadem ratione cùm legat dimidiam; & sic patet, quòd istos duos modos legandi ponit à pari. Sicut ergo cùm legatur fundus simpliciter, portio postea acquisita cedat legato: ita cùm legatur dimidia fundi, portio quæsita vsq; ad dimidiam, cedit legato. Quod autem postea subnectit, quòd non putat in legato dimidię res nouiter quæsitas accedere, intelligi in secundo casu hic posito per istos, scilicet quando legaret dimidiam suam: quod patet ex verbis eius, quia dicit, sicut suprà dixi.

Si ita scrip. Alternatiua posita inter personas grauatas, constituit duos reos insolidum: & per petitionem partis, vel solutionem nullus reorum liberatur à reliquo, sed vterque potest conueniri. Secunda est ibi: quasi duo rei & c. Tertia ibi: quid ergo. ¶ †Not, primò, q̄ duo rei in contractibus vel in vltimis voluntatibus constituuntur per orationem alternatiuam. & de modo constituendi ipsos vide p̄ Bart. in l. ij. ff. de duobus reis. & bene facit text. in authen. si quando. C. de consti. pe. Secũdò no. q̄ petitio directa insolidũ contra vnum ex correis non liberat alium, nisi secuta solutione. Vtrũ autẽ pendente iudicio intentato contra vnum possit agi cõtra aliũ, vide quod plene & diffuse ponit Barto. in l. ex duobus. ff. de duo. re. ¶ †Tertiò no. posse argui, quo ad verborũ significatũ, de contractibus ad vltimã voluntatẽ[a], vt quicq̃d significant verba in contractu, significant in vltima voluntate, nisi aliud appareat. ¶ †Vltimò not. tex. iuncta gl. de dictione, alterutro[b]. quę si stat proprię ĩ suo significato, significat q̄ ab vno quoq; duorum de per se potest peti illud, quod deducitur in dispositione, seu in vnoquoq; duorũ nominatorũ de per se, habet locũ dispositio de qua agitur. Si autẽ ponatur pro altero, tunc significat, q̄ ab vno ex duobus potest peti, non ab vtroq;. Sed ista est impropria expositio, vt videbis in gl. ¶ In gl. j. in fin. Bal. hic reassumit per aliquos casus declarationẽ huius gloss. & quia in certis optime dicit, dic vt hic per eum. In vno autẽ videtur inaduertenter errasse, inquantum dicit, allegando Dy. q̄ si testator grauat duos hæredes in duabus orationibus diuersis, similiter constituũtur duo rei insolidum, sicut per alternatiuam: nam hoc est manifeste falsum, & contra l. si pluribus. §. fina. j. titu. proxi. & ibi hoc expresse indistinctè tenent Dy. & Bart. vbi concludunt, q̄ quando duo hæredes grauant̃ in diuersis orationibus, tunc non sint duo rei in vna summa, sed sunt obligati in duabus diuersis quantitatibus, vnusquisq; pro summa sua: & ad intellectũ illius legis vide q̃d no. Bar. in si. in l. stipulatio ista. §. eũ qui. de verbo. ob. & in l. ij. de duobus reis. ¶ In glo. posita super verbo, ab alterutro. ibi: vel dic q̄ hic est fauor legati. hanc solutionẽ sequitur Bar. hic, quãtum ad l. si creditores. C. de pact. vnde ponit regulã & limitationẽ. Regula est secundũ eũ, quòd creditor recipiens partem debiti videtur liberare soluentem à reliquis partibus: vt in d. l. si creditores. ¶ Sed fallit, quando aliquid debetur à pluribus insolidum in vltima voluntate, fauore vltimæ voluntatis. Et hanc opinio. est secutus ipse in d. l. si creditores. & in l. ex duobus. in j. quæstione. ff. de duobus reis. Licet ergo secundũ eum per petitionem partis factam ab vno nunquã inducatur diuisio: vt lege, reos. C. de fideiussoribus. per solutionem tamen factam ab vno inducitur, præterquam in vltimis voluntatibus. Bal. hic reprehendit istam solutionem, quo ad istam l. dicẽs q̄ cũ hic æquiparentur duo rei ex contractu, & duo rei ex vltima volũtate, apparet quòd non est facienda ista differentia inter vnum & alterum. Sed ista ratio parum vrget: quia ęquiparatio fit hic, quo ad modum constituendi duos reos, non autẽ quo ad id quod sequitur in versi. quid ergo. i. quo ad deliberãdum ipsos reos ab exactiõe solidi. Ipse tamen hic aliter dicit, quem sequitur Angel. & etiam Paulus de Cast. & in effectu vult, quòd non sit differentia inter petitionem partis, & solutionem: sed in vnum modum petendi & soluẽdi partẽ, & aliũ: nam si aliquis petit partẽ simpliciter, vel sibi simpliciter pars soluitur, tũc per neutrum istorum actuum inducitur diuisio. ita intelligitur text. noster. & text. in l. reos. C. de fide. Si verò creditor petit partẽ pro rata tangente conuentum, vel pro virili sua, vel pro persona sua, quæ id significat, vel recipiat solutionem partis à soluente pro virili sua, vel similibus verbis s. expressis: tunc secundũ eũ ex petitiõe & solutione æqualiter inducitur diuisio. De solutio. est casus in d. l. si creditores. ĩ verbo, si pro persona sua. De petitiõe non habemus l. expressam. sed videtur esse eadem ratio, ex quo creditor protestatur, q̄ vult illum condemnari ad partem ipsum tangentem: per quæ verba tacite videtur fateri, seu velle, quòd nõ teneatur ĩ plus, sicut dicimus in fi. in l. si quidẽ. C. de transactio. Et ista opinio multum placet, maxime per text. nostrum in fin. in versicu. idem erit. vbi videtur idem iuris disponere in recipientem partem, quod in petentem. Sed in petente nulla est specialitas in vltimis voluntatibus, vt etiam fatetur Bart. ergo similiter nõ erit in recipiente partem. Confirmatur ista cõclusio: quia vbicunq; potest esse alia cõiectura, quàm donationis, nunquam in dubio præsumitur donatio. l. si id quod aurũ. ff. de soluti. & l. cùm de indebito. in prin. ff. de proba. cùm ergo creditor recipit partem debiti simpliciter solutam, quia potest videri hoc facere, vt citius & facilius consequatur suum: forte enim debitor non erat ita paratus soluere totum, sicut partem: ideo in dubio non videtur diuidere. Et ita intelligo istum tex. ne si videatur diuidere, præsumatur liberare soluẽtẽ ab alia parte, q̃d esset donare: facit text. in l. j. in fin. cum l. seq. & seq. ff. de sol. vbi dicitur, q̄ si debitor ex pluribus causis soluit simpliciter, nec dicit in quam causam, in dubio præsumitur soluere pro obligatione pura, non pro ea quæ est in diẽ, quia sic solueret plus tempore, si aliquo modo donaret: vt Instit. de actio. §. plus. & in capi. j. de plus pe. Et hanc conclusionem in soluere sequitur Richar. & Saly. c. post eum in l. si creditores. præallegata. quos etiam

a ¶ De contractibus ad vltimã voluntatẽ. Adde l. pactũ inter hæredem. ff. de pact. l. iure ciuili. ff. d cõdi. & demõ. & per Ang. ĩ l. diuortio. in princi. ff. de verb. obl, Nic. Sup.

b ¶ Alterutro. De qua dictione vide etiã per eũdẽ Aret. in l. in duob. §. vbi duo. de duob. reis. Bene. Va.

etiam ego ibi sum secutus: pro qua bene facit textus in l.iij.in fi.ff.de duo.re. Licet autem quando solutio fit à debitore pro virili sua, vel per similia verba, inducatur in dubio pactum liberatorium, hoc est intelligendum secundũ Bal. nisi recipiẽs fuerit protestatus, ꝙ ius suum esset saluum: in reliquo alleg. l.ij.in prin.ff.si quis cau.& in l.si stipulatus.§.fi.ff.de fide. secundùm vnam expositionem. bene facit tex.in l.si debitor.§.j.ff.quib. mod.pignus vel hypo.solu. Aduerte tamen: quia licet Baldus hic ita distinguat, vt dixi, nec sequatur solu. Bar. ad istum tex. aliter tamen dicit in l.si creditores. præalleg. nam primò videt facere differentiam inter petentem partem, & recipientẽ solutionẽ partis, vt in primo casu nunq; inducatur diuisio, quando pars fuit petita ab vno duntaxat. In secundo casu distinguit, vt hic, vtrum solutio fiat pro rata soluentis, vel simpliciter. Sed plus placet, quod hic dixit, per ea quæ s.scripsi. Item ĩ d. l.si creditores. videtur concedere, quòd aliud sit in vltima voluntate, quàm in contractu: & assignatio differentiæ est, quia in contractu obligatio pendet ad vltimam voluntatem duorũ. Vnde non est mirũ, si in dissoluenda obligatione vel modificanda eorũ voluntas attenditur: vt lege, prout quisq;. ff.de soluti.& l.nil tam naturale.ff.de regu. iur. Sed in vltimis voluntatibus obligatio insolidum in hæredes causatur à voluntate defuncti, qui voluit hæredes teneri insolidum: vnde non attenditur voluntas legatarij & hæredis, vt videatur tacite facta diuisio. Sed hanc rationem reprehendit hic Ioan.de Imo. & merito: quia licet sola voluntas testatoris sit inductiua huius obligationis, nihilominus debet attendi voluntas legatarij, & hæredis soluentis, quoniã in legato iam sibi quæsito potest legatarius sibi præiudicare: vt lege, si quis ita hæreditatẽ. cum ibi nota.s.de conditio.insti. Videtur ergo tenenda distinctio, quam ponit hic, quæ est probabilior. Sed posito ꝙ opinio Barto. esset vera, videlicet ꝙ per petitionem partis factam ab vno, nunq; induceretur diuisio, & sic esset differentia inter petitionem partis, & solutionem: quæritur de ratione differentiæ. Et hanc nititur assignare Ioã.de Imo.in l.ij. ff.de duob. reis. dicens ꝙ ideo ꝑ petitionem partis. nunq; inducitur diuisio, quia debitor petendo agit de necessitate, vt consequatur suum: vnde non præsumitur ita de facili liberalitas remissionis: vt lege, rẽ legatam.j.de adi.lega.& l.fideicõmissa.§.si rem. ff.de le. iij. Sed quando recipit solutionem partis sponte factã à debitore, tunc facit voluntarie, & ideo facilius præsumitur remissio. Sed ista differentia non videtur bona, nec in primo casu, nec in secundo: nam licet creditor ex necessitate petat debitum, non tamen ex necessitate petit partem debiti. Item in scdo casu licet creditor volũtarie recipiat partem debiti, non tamen voluntarie reciperet totum debitum oblatũ, imo ex necessitate: sicut declarat Bar.in l.quidã æstimauerũt. in fi.ff.si cert.pet. Vnde in vtroq; casu reperitur, si bene respicis, aliquid voluntarium, & aliquid necessarium. Potest ergo dici pro nunc, quòd differentia potest esse: quia quando soluitur pars à volente volenti, facilius potest resultare pactum liberatoriũ, q̃ quando petitur pars in iudicio, & contestatur lis contra eum: quia cùm iudicium reddatur in inuitũ, nõ ita de facili inducitur pactum, sicut in primo casu, nisi sit fortior coniectura: videlicet quia sit actum contra omnes: vt l.liberũ. C.de fideius. Hãc tamen rationẽ non firmo pro nunc, sed est cogitandum: & videtur ratio prædicta esse bona, quia facilius expresso consensu soluẽtis inducitur tacitus consensus in pacto liberatorio, q̃ vbi non est iste consensus expressus: sicut dicimus in fi.ꝙ fortior est tacita pupillaris, quæ resultat ex aliquibus expressis in testamento, q̃ illa quæ absoluta præsumitur à l.nam prima excludit matrem, alia non, vt dicitur in l.ij. s.de vulg.& pupil.

SI ita legatum. Si vna pars alternatiuæ cõtinet vnum legatũ, licet alia cõtineat plura, non põt fieri solutio pro parte in vtraq; re deducta in alternatiua. Secunda est ibi: quia vnum. Tertia ibi: ne aliter. Quarta ibi: nec interest. ¶ Not. ibi: quia vnũ in alterutra causa &c. ꝙ ratio decidendi videtur esse in isto text. quia in vnaquaq; parte alternatiuę legatum est vnicum. qđ vr̃ contra intellectum Barto. & doct. hic. qui dicũt, ꝙ legatum erat vnum hic in vna parte alternatiuæ: sed in alia erant plura legata, propter dictionem, singulos, quæ est distributiua: vt l.huiusmodi.§.pe.j.eo.& tangit idem Bart.in l.Stichũ.§.stipulatio.[a] circa princ.de verb.ob. Sed qualiter saluetur, videbis in glos. Sequendo tamen intellectum doct.no.sing.ꝙ si sit legatum plurium rerum per nomen collectiuum, licet nomẽ distributiuũ ponatur ad pretiũ ipsarũ rerũ, qđ subrogatur loco rerum, nõ tñ in ipsis rebus inducũtur plura legata: & ita debes ampliare

6 tex.in l.scire debemus.§.stipulationes.de verb.obl. ¶ † Secũdò not. secũdũ communem intellectum, ꝙ quando legatur certa quantitas ad pondus, non dicuntur tot legata, quot pondera, sed dicitur vnum legatum, propter vnum nomẽ numerale, quod complectitur ista pondera. Vnde si aliquis donat legando libras olei, scdm hoc non erunt plures donationes, sed vna. & ita videt probare tex.in l.si quis argẽtum.in prin.iuncto medio ipsius l.C.de dona. vbi probatur, ꝙ qui legat certa pondera argenti, vr̃ facere vnam donationem: qđ patet, quia non valet vltra quingentos aureos. qđ non esset verum, si essent plures: vt l.sancimus.C.co. Secus esset, si aliquis venderet similẽ quantitatẽ ad pondus, constituto pretio in singulis ponderibus: tunc enim cũ plura sunt pretia, plures sunt venditiones, & satis colligitur ex text.in l.qđ sæpe.§.in his.ff.de contrahen.emp. ¶ Tertiò not. secundũ Bar. nomina ista numeralia, decem, quinquaginta, & similia, sunt nomina collectiua, nõ distributiua: & ideo faciunt vnũ legatũ, & vnam stipulationẽ. ¶ In gl.j. ibi: facit vim in octo &c. ista gl. licet dicat verum in se, ꝙ sola ista dictio numeralis, octo, esset sufficiens facere vnũ legatũ, cũ sit dictio collectiua, vt expresse probatur in fi. tex.in ver.& certe. vbi nõ repetitur qualitas lecticariorum, & tamen est vnum legatum: inquantũ tñ si serui lecticarij essent legati simpliciter, non esset legatũ, non bene sentit: quia etiã qualitas sola faceret, ꝙ pro omnibus seruis lecticarijs esset vnũ legatum: vt dicit tex.in l.scire debemus. §. stipulationes. prælle. ¶ In glo. posita super verbo, numerꝰ. ibi: vel ibi: quot anni tot obligationes &c. istud contrarium est difficile, maxime quia glo. præsupponit vnum, qđ est valde dubium, videlicet ꝙ in d.§.fi. tot sint obligationes, quot sunt anni. Barto. tamen hic declarando eam dicit glos. sensisse, ꝙ ideo ibi tot sunt obligationes, quot sunt anni, quia erat implendum aliquid à stipulatore, quod cohærebat personæ: quo casu stipulatio annua non est vna: vt l.si seruus.§.fi.& ibi plene per Bartol. de stipul.seruo. Sed istud non videtur posse dici, cum reuerentia, ad intellectum illius §. quia ibi vẽditor nihil habebat implere ex parte sua, nisi forte diceres, ꝙ habebat implere inquantũ debebat habitare. Sed ista esset inepta locutio: quia habitare esset habere ius, qđ ipse sibi exceperat, & vti illo iure, non autẽ implere. Nã implemẽtum dicitur id qđ fit ab aliquo ad vtilitatem alterius: qđ non est in casu illo. Credo tamen, ꝙ habuerit bonum intellectũ. & sensus eius est, ꝙ sicut stipulatio annua continet plures obligationes, quãdo ille qui stipulatur habet implere aliquid ad vtilitatem alterius, cohærẽs personæ ipsiꝰ stipulatoris: vt l.si seruus.§.fina.ff.de stipul.seruo. ita quando id quod est præstandum stipulatori cohæret personæ ipsius, sicut ius habitationis, tot sint stipulationes, quot sunt anni. Sed reuocatur in dubium de ratione diuersitatis: quia cùm regula sit, ꝙ stipulatio annua est vna: vt l.senatus.in fi.de donat.causa mor.& plene in l.Stichum.§.stipulatio.de ver.oblig. assignãda est ratio differentiæ, cur aliud sit in isto casu. Vnde in d.l.si seruus.§.fina. ipse dicit, ꝙ ratio est, quia ius quod cohæret personæ, finitur cum persona: vt l.sicut in annos.§.fi.ff.qui. mod. vsusfr.amitt.& l.centesimi.in fin.de verborum obligatio. Et hucusq; optime dicit, sed ipse non probat hanc consequentiã: ius deductum in stipulatione finitur cum persona: ergo tale ius deductum in stipulatione annua facit esse plures obligationes. Præterea promissio annua alimentorum cohæret personæ, sicut & ipsa habitatio: vt l.cũ hi.§.modus.ff.de transactionibus. & tamen Bartolus cõcedit, quòd promissio annua facta propter alimẽta est vna, licet non transeat ad hæredem: vt patet ex notatis per eum in lege, cùm Stichum. §. stipulatio. suprà allegata. † Præterea ista conclusio ad minus non ꝓbatur lege: quia lex, sicut in annos. in principio. loquitur in legato, non in stipulatione: in quo non est in dubium, quòd tot sunt legata, quot sunt anni.[b] Et ideo cogitabã forte, contrariũ posse aliter solui, saluo iudicio melius sentientis, ꝙ posito ꝙ in d.§.fi. stipulatio esset vna, adhuc tamen iste textus posset procedere. Vnde considero ꝙ in casu §. nostri cõcurrunt duo, scilicet vnitas dispositionis, & vniformitas præstationis eorũ quæ veniũt in vna dispositione: nam omnes serui simul & eodem tẽpore debent ꝑstari: sicut in ipsis simul acquirit dñium virtute legati: vnde propter magnã conformitatẽ, quã habent in identitatẽ præstationis, vnã cũ vnitate obligationis, non põt pro parte istud legatum solui, & ꝑ parte nõ solui, sed solui aliud loco ipsius. Sed ista ratio deficit in dicto §. quia quicquid veniebat in alternatiua in vnoquoq; capite, nõ habebat præstari eodem tempore, & vniformiter, sed diuersis temporibus: & ideo facilius admittitur variatio propter diuersitatem præstationum, propter quas quo ad effectum possunt dici

a ¶ §. stipulatio. Vbi etiam ꝑ Bal. & Io. de Por. Be. Va.

b ¶ Anni. Adde eundẽ Frã. Are. ĩ l. pluribus. circa fi. de verbo. ob. & qđ ibi dixi ĩ apost. Be. Vad.

plures obligationes: licet quo ad ius obligationis sit vnum: & per hoc videtur solutum istud cotrarium.

AD quod. In gloss. vnica, ibi: secus si semp fuit hostium. Ista solu. approbat hic per Bart. & Mod. in l. liber homo. la picola. ff. de verb. ob. Nam alia sol. quæ facit differentiam inter contractus & vltimas voluntates, vult ꝙ in cõtractibus promissio non valeat: sed in legatis valeat, in quibus inspicit tempus mortis: quã tetigit gl. in l. in testamentis. de reg. iur. & in d. l. liber homo. reprehenditur hic per Bart. & omnes, quia est contra regulam Catonianam, de qua videbis in l. cætera. j. eo. & quia etiam in cõtractibus res, qa fuit nostra, & trãsibit ad hostes, dicitur esse in commercio: vt l. fi. ff. de act. emp. Præterea vult doct. ista solutio est manifeste contra tex. in l. ab omnibus. §. etiam. j. eo. vbi tex. dicit, ꝙ illa res quæ est apud hostes, potest legari, quæ potest emi. & sic patet, ꝙ ista parificantur. Licet autem res hostium, quæ nunꝗ fuit nostra, nõ possit legari, vel vendi simpliciter, potest tamen vẽdi vel legari sub conditione, si nostra effecta fuerit: vt in c. abbate sane. in fi. de re iu. lib. vj. secundũ Bar. hic, & in d. l. liber homo. quod potest concedi, quando eam donaret vel venderet princeps, qui habet ius indicendi bellum, & posset eam acquirere per occupationem. Sed quando priuatus legaret vel venderet, tunc hoc videtur magis dubiũ: quia res immobiles hostium si capiunt, sunt principis vel ciuitatis indicentis bellum: vnde non conceduntur occupanti. l. si captiuus. §. j. ff. de ca. & declarat Bart. in l. si quis in bello. ff. eo. & Bal. in l. si quis pro redemptione. C. de redem. de quo vide per Ang. plenius in disputa. sua, quę incipit, renouata guerra. Vnde si priuatus promittit vel legat rem immobilem hostium, & peruenerit ad eũ, videtur promittere id, qđ si auferatur ab hostibus, immediate est peruenturũ ad principem. Sed talis res non videtur in commercio: vt l. apud Iulianum. §. fi. j. eod. igitur promissio non videtur valere. Licet autem res quę non est in commercio, non potest promitti sub conditione, cuius euentus habet tristem expectationem: vt l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. ob. potest tamẽ promitti sub conditione, de qua diximus s. quia illa non habet euentum tristem, sed fauorabilem, secundũ Moder. hic, & sentit etiam Bar. in d. l. liber homo. præallegata.

a ¶ Vindictã. Adde Fel. in c. qm̃. §. j. in j. col. de offi. dele. in vers. vtrum partes. Bę. Vad.

SVMMARIVM.

1 ☞ Filius cũ valeat certos contractus & actus facere sine iussu patris, cur non potest optare vel hæreditatem adire absque iussu suo.

2 Facultas capiendi aliquem propria autoritate, vel faciẽdi vindictam de offensa, an cedi vel per alium exerceri possit.

IVlianus. Optio non potest fieri à filio, sine iussu patris, nec ante aditam hæreditatem. hoc dicit. ¶ In glo. posita super verbo, posse. ibi: vel ibi per suam prouisionẽ &c. Bart. hic coniungit oẽs istas solutiones simul: & qa optime loquit, nihil est addendum, quo ad hoc. ¶ 1 † Sed quæritur pro declaratione tex. de duabus quæstiunculis, quarum vnam tetigi in voce, aliam tangam postea. Prima quæstio est, quæ sit ratio, quare cùm filius possit certos contractus & actus facere sine iussu patris, non potest optare sine iussu suo, vel adire hæreditatem. Bar. hic dicit, & plenius in l. qui in aliena. in princ. s. de acqui. hæred. ꝙ istud est, quia tales actus pendent à mera voluntate filij. Vnde qua ratione filius non potest sine consensu patris obligari voto: vt l. si rem. §. voto. ff. de polli. quia votũ pendet à sola sua voluntate: eadem ratione nec potest adire vel optare. Sed ista ratio, quo ad l. nostram, non videtur sufficiens: quia si legatum nullum habeat onus annexum, hic filius ex nuda voluntate sua non obligatur, sed solum acquirit. cur ergo non possit acquirere domino ignoranti, vel inuito sine iussu, sicut est in cæteris acquisitionibus: vt l. etiam inuitis. ff. de acquiren. re. domi. & Institu. per quas personas no. acqui §. item acquirimus. tamen adhuc non apparet ratio. Et si diceres, defendendo istam opinionem, quòd licet filius optando non obligetur ex sola voluntate sua, præiudicat tamen sibi, inquantum perdit ius eligendi in alijs rebus: sicut tangit Bartolus in lege, is qui hæres. §. finali. ff. de acquirenda hæredita. ad hoc potest responderi, quòd non semper repudiando præiudicat sibi: quia si eligat meliorem rem, tunc nullum resultat sibi præiudicium ex ista tacita repudiatione, vel saltem eligat rem, æque bonam. Tu ergo dic, quòd ratio subtiliter sumitur ex tex. in l. acquiritur. in versicul. & ideo. ff. de acqui. rer. dom. dicit enim ibi iurisconsultus, ꝙ seruus sibijpsi nihil iuris potest acquirere. & postea subdit, & ideo non põt adire hæreditatem sine iussu domini. quæ verba hoc signant manifeste, quòd quia acquisitio hereditatis fit per medium facultatis adeundi, quæ est ius mixtum facto, vt infrà declarabo: ideo non potest acquiri per seruum sine iussu domini: qa ipsa facultas adeundi, inquantum est ius, residet in persona domini: & ideo sine iussione eius non potest fieri acquisitio. Inquantũ autem est quædã mera declaratio volũtatis ipsius adeuntis, est factũ, quod cohæret personæ serui vel filij: vt §. sed cùm factum. Insti. de stipul. ser. & ista est causa, propter quam dominus & pater non possunt adiri soli: quia potestas adeundi continet ius & factum inseparabiliter. Possumus autem dicere, quòd potestas adeundi est ius, inquãtũ defertur à l. vt cã legitima ad acquirendum. Est autem factum, inquantum est quædam animi declaratio, & facultas prouenien̄s à potestate à lege concessa. In alijs autem acquisitionibus non est ita: qa non acquiritur immediate per medium alicuius alterius iuris, quod non possit consistere in persona serui: sed aut acquiruntur ipso iure domino: sicut cõtingit in legato facto seruo. aut per medium facti, scilicet contractus, vel quasi, ex quo resultat defectus iuris, qui acquiritur domino. Seruus autem & filiusfamil. quo ad factum, ex quo acquiritur ius, sunt medium habile: vt in §. sed cũ factum. p̃alleg. licet ius ex illo facto nõ possit eis acquiri, sed alteri. & per ea quę suprà dixi apparet ibi ratio, quare hæreditas non potest acquiri per patrem vel dominum, non concurrente voluntate filij vel serui: hoc est enim propter mixturam facti inseparabilem ab ipso iure adeundi, quod quidem factum est de his, quę cohęrent personæ, itaque non est communicabile alteri: vt colligitur ex his quę declarat Barto. in l. si quis stipulatus fuerit. ff. de verbo. obligat. & ista est melior ratio, ꝗ̃ illa quã Bar. adducit in l. is põt. ff. de acquir. hæred. vbi dicitur, quòd ius adeundi non transit in patrem & dominum, quia est ius acquirendi: & si transiret in patrem vel dominum, iam non esset ius quærendũ, sed quæsitũ. Quæ rõ nullo modo videtur vera: qa concedo ꝙ ius adeundi, est ius acquirendi hæreditatẽ, nõ autẽ ius acquirẽdi ipsum ius adeundi, quod iam est quæsitum saltem ipsi filio, vel seruo. Vnde ista possent valde bene stare simul, quòd ius adeundi cõsideretur vt ius quæsitum domino, & vt ius acquirendi aliud, scilicet hæreditatem nondum quæsitam. ¶ Et quia, vt vides, mera facultas non est communicabilis, nec transit de seruo in dominum, 2 † posset induci iste tex. ad quæstio. Nunquid facultas capiendi aliquem propria autoritate, vel faciendi vindictãa de offensa, possit cedi vel exerceri per alium. De quo dic vt tetigit Bart. & Moder. plenius in l. j. in fin. j. de no. oper. nun. & de iure faciendi vindictam tetigit Bal. in l. accusationis. C. qđ met. causa. vbi allegat glo. quã dicit esse singu. in l. cũ fundus. §. fin. ff. de vi & vi ar. de quo dic vt ibi per eum. Et aduerte diligenter: quia inquantum suprà dixit, quòd ius adeundi & facultas ei permixta sunt inseparabilia: hoc est intelligendum, ne sit locus calumniæ, quòd sunt inseparabilia, quo ad inducendam acquisitionem hæreditatis: quia vnum sine altero nõ sufficit: sunt tamẽ separabilia, quo ad hoc vt ius possit residere in vno, & facultas in alio: sicut dicit hic Bart. in obligatione alternatiua, in qua ipsum ius residet in persona patris vel domini, sed facultas. i. actus eligendi residet in persona serui, vel filij. Adde etiam, ꝙ opi. Bart. ex his quæ ipse dixit in l. is qui heres. §. fin. ff. de acq. hær. prout s. retuli, posset saluari ab impugnatione, quam feci hoc modo: qa licet aliquo casu possit contingere, ꝙ optio nullũ afferat detrimentum patri vel filio: satis tamen videtur esse, ꝙ ex natura sua possit afferre, vt filius non possit optare: sicut dicimus, ꝙ etiã si hæreditas sit opulenta & lucrosa, quia tñ ex natura sua põt cõtinere onus, pupillus nõ potest eam adire sine autoritate tutoris, quamuis lucrum simplex possit acceptare: vt Insti. de auto. tut. §. neq;. Illa tamen ratio quam assignaui, est longe melior, maxime quia l. si rem. §. voto. prohibet filium obligari. Quòd autem aliter non possit sibi præiudicare, hoc non dicit mihi nec tibi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Fideicommissum potest simpliciter relinqui à patre filio in potestate.

2 Legato & fideicommisso potest grauari, qui non capit immediate à defuncto, sed ex l. prouisione mediante.

3 Trebellianica nonnunquam appellatur Falcidia.

4 Vsusfructus acquiritur patri in aduentitijs.
5 Actio vtilis inducitur in subsidium.
6 Dictio, perinde, improprietatem significat.
7 Hæres hæredis an sit proprie hæres.
8 Conditio impleri debet in forma specifica.

CVm filio. Qui capit cōmodum per mediam personam alterius, ex vltima voluntate, potest grauari fideicommisso: in quo si relinquitur extraneo, habet locū deductio quartæ: secus si relinquatur ei, per quem acquiritur hęreditas, & fideicommissario mortuo, pendente conditione, vel die incerta, fideicommissum remanet penes grauatum. Diuiditur in quatuor partes. Primò ponit vnū dictum in genere. Scdò illud declarat, & distinguit. Tertiò ponit illationē Iuliani. Quartò aliam illationem ipsius iurisconsulti. Secunda est ibi: ac tūc demū. Tertia ibi: denicꝫ Iulianus. Quarta ibi: & iō. & est subtilis l. ¶ † No. primò, ꝙ fideicōmissum simpliciter pōt relinqui à patre filio ī potestate: & quomodo valeat vel sustineatur, ex quo non est relictum expresse in tempus existentiæ sui iuris, videbis declaratum j. in tertia gl. posita super verbo, ex persona. ¶ † Scdò not. ꝙ ille qui non capit immediate à defuncto, sed mediate ex prouisione l. potest grauari legato & fideicommisso: & sic ampliatur l. ab eo. C. de fideicō. videtur enim testator tacite relinquere illud patri vel domino, qđ fit ex dispositiōe l. p mediā personā serui vel filij ad eos pueturū: vt l. conficiunť. in princi. ff. de iure codi. secus si ad aliquem perueniret emolumentum hæreditatis, non ex tacito iudicio testatoris, sed à casu & fortuna, vel saltem præter intentionē ipsius: vt l. sed sic. §. fi. j. de le. iij. Sed istud dictum videtur esse contra tex. expresse in l. qui liberis. §. hæc verba. š. de vulg. & pup. vbi iurisconsultus dicit, ꝙ sub ista clausula, quisquis mihi hæres erit, non cōprehenditur pater vel dñs, quādo filius vel seruus sunt instituti, quia non veniunt ex iudicio testatoris. Nec potest dicere illum tex. posse restringi, ꝙ non veniūt ex iudicio expresso, sed ex tacito sic: quia si venirent ex iudicio tacito, non comprehenderentur sub illa clausula, vt patet in l. si in testō. eo. ti. Præterea si text. noster intelligitur de hæreditate aduentitia, vt vult hic Barto. versus fin. commenti: necesse est dicere, ꝙ filius vel seruus fuerint instituti contemplatione propria, non contemplatione patris, & sic voluntas testatoris non fuit ad patrem vel dominum. Sed huic rationi posset responderi, ꝙ quamuis institutio fuerit facta contemplatione filij vel serui: testator tamen, quia sciebat ꝙ quicquid acquirit filius, acquirit patri, tacite videať se conformare cū dispositione l. vnde magis obstat tex. in dicto §. hæc verba. Et ideo possumꝰ soluere aliter contrariū l. sed si sic. pallegata. videlicet ꝙ ideo valet legatū & fideicommissum, si relinquitur extraneo: quia ipse filius vel seruus videtur grauari, vt hic dicitur in versicu. denicꝫ. & ex persona eorum prętatur fideicomissum, vel legatum. Ideo autem valet fideicommissum relictum ipsi filio, vel seruo, ne quod est inductum in eorum fauorē, retorqueatur in eorum odium: qđ in eorum autem fauorem inductum sit, hic declarat Barto. ꝙ pater vel dominus contra eos nō possunt allegare se esse hæredes. Ergo vbi hoc tenderet ad grauamen eorum, quia per hoc fideicommissum eis datum non valeret, pater vel dominus considerabitur tanꝙ hæres, non tamen vt hæres cum eisdem qualitatibus, quibus consideretur filius: quia sicut tunc filius posset deberi fideicommissum sibi ipsi à seipso: ita nec ipse pater posset debere fideicommissum. considerabitur ergo vt hæres, non tamen vt repręsentans psonam filij. ¶ Tertiò no. ibi: ex Trebelliano &c. ꝙ non solum ille detrahit Trebellianicam, qui est grauatus restituere vt hęres: sed etiam ille qui præstat fideicōmissum ex persona hæredis, sicut pater hic ex persona filij. ¶ † Quartò no. ibi: habita ratione l. Fal. & c. ꝙ Trebellia. aliquando appellatur Fal. de quo in l. Titia. §. fi. ff. ad l. Fal. & in l. filium quem habentem. C. famil. ercis. Similiter etiam legitima appellatur quandocꝫ Falcidia: vt in auť. vnde si parens. C. de inof. testa. facit ad not. in auť. sed cū testator. C. ad l. Fal. & in l. Marcellus. §. quid autē. j. ad Treb. in illa quæst. vtrum possit detrahi non facto inuētario, vel in relictis ad pias causas. a ¶ † Vltimò no. in versicu. ipsi vero. ꝙ Treb. non detrahitur b ab eo, qui est rogatus restituere hæreditatē, non tanꝙ hæres. concor. l. mulier. §. vt Trebellianum. j. ad Trebel. & quod habetur in l. j. §. idem Neratius. ff. eodem titu. ¶ In glo. posita in verbo, ex persona ex voluntate capit &c. Ista expositio tacta in glo. reprehenditur cōmuniter per Bar. & alios vt hic per eos, quibus adde ꝙ ex quo legatum non debebatur ipso iure, sed erat inutile, si voluntarie soluatur à patre, vel domino, & ex certa scientia solutum non acquiretur tanꝙ fideicommissum, vel legatum, sed tanꝙ donatio: vt l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. & l. j. & ibi no. ff. de condi. inde. Sed iste tex. videtur dicere, ꝙ debetur in virtute legati vel fideicommissi. Ergo ista expositio non potest stare: & ista ratio est melior, ꝙ illa quam dixi in voce. ¶ In eadem glo. ibi: vel dic &c. Ista expositio est melior, & probatur in tex. in versi. denicꝫ. secundū Bartolum, & alios. Sed contra ipsam fortiter facit, vt dicit glo. quia si fideicommissum restituetur filio, acquiretur incontinenti per ipsum filium ipsi, & sic dispositio erit delusoria, & non videtur valere: vt l. qui sic. ff. de sol. Timore contrarij glo. ponit tres solut. Primam damnant hic docto. qa diuinat ad tex. quibus nihil est addendū. Sed in secunda aduerte diligenter: quia Bart. damnat eam ex eo, quia si pater non vult hæreditatem ad se pertinere, hæreditas remanebit apud filium iure directo, non iure fideicommissi, & per consequens non poterit habere locum fideicommissum: cuius contrarium hic dicitur. Sed Ioan. de Imo. defendit gl. & recte ab ista impugnatione: quia hoc nō esset verū, si pater non fecisset adiri hæreditatem per filium, necꝫ vellet eam sibi acquirere. Sed gl. pręsupponit, quòd hæreditas fuerit adita iussu patris. Sed quòd postea pater protestaretur nolle ad se hęreditatem pertinere per restitutionem faciendam filio: quo casu cùm per aditio. hæreditas fuerit quæsita patri, ipsi filio non possit applicari iure directo, sed solùm per fideicommissum. Ipse tamen impugnat hanc solutionem alia ratione: quia cùm regula Catoniana, quæ dicit ꝙ si relictum factum à testatore a non valeret, si tunc testator moreretur, non potest postea conualidari. Habet locum etiam in fideicommissis vniuersalibus: vt plene declarat hic Io. de Imo. & per Bar. in l. j. & ij. j. de regu. Cato. Sequitur, quòd licet pater protestando non facit sibi acquiri ex restitutione facta filio, nihilominus non conualidabitur fideicommissum, quod non valuisset, si testator fuisset mortuus tempore testamenti ante istam protestationem. Sed b ad hoc potest faciliter responderi, quòd istud fideicommissum ideo valeat, quia subauditur ibi ista conditio, si pater noluerit pertinere ad se fideicommissum sibi quærendum per filium: sicut subauditur ista conditio, si filius fuerit effectus sui iuris, vt j. tangetur in tertia solutio. sequendo opinio. Barto. quam ipse approbat. † Sed contra istam solutionem magis facit: quia acquisitio quæ fit patri vel domino vigore potestatis, non videtur posse impediri per solam voluntatem domini vel patris: vt lege, etiam inuitis. & quod ibi not. ff. de acqui. re. domi. Vnde licet pater protestetur, quòd non vult bona restituēda filio ad se pertinere: hęc tamen protestatio non tollit impedimentum, per quod fideicomissum redditur inutile: quia nō obstante protestatione, quæ non potuit derogare iuri patriæ potestatis, fideicommissum restitutum filio acquiretur patri: & hoc est quod dicit textus not. in l. imperator. circa mediū. ff. ad Tertul. dum dicit, quòd stante patria potestate impossibile erat patrem posse obligari filio: & hoc ideo, quia obligatio facta filio acquireretur ipsi patri, & sic idem esset debitor & creditor: quod est inconueniens. Sed si vis sustinere istam solutionem, oportet dicere, sicut dixit Iaco. de Areti. & Bartol. qui sequitur eum in l. cogi. §. si pater. ff. ad Trebel. quòd ideo fideicommissum isto casu possit habere effectum, quia pater protestando, quòd non volebat ista bona ad se pertinere, videtur dilapidare hæreditatem: quo casu fideicommissum relictū filio applicatur ipsi filio iure proprietatis: vt lege, imperator. ff. ad Treb. vnde valebit fideicommissum isto respectu secundùm eum, & pertinebit ad filium, & non ad patrem: & hoc est quod voluit sentire gloss. hic, quæ est singula. & notanda. Sed hoc dictum non videtur verum aliquo modo: quia remedium l. imperator. ff. ad Trebellianum. habet locum, quando fideicommissum erat relictum filio sub conditione: vnde si pater dissipabat interim bona propter spem, quam habebat filius, ex valido fideicommisso, quod poterat habere locum existente conditione, succurritur ei, vt ibi dicitur in text. quia per cautionem non poterat filio prouideri, quæ solet interponi in legatis & fideicommissis conditionalibus: vt l. j. & per totum. ff. vt leg. nomi. ca. Sed in casu nostro fideicommissum purum non erat validum ratione suprà assignata: quia per renunciationem patris non poterat impediri ius acquisitionis sibi fiendæ: vnde hic non habebat locum cautio de iure ordinario, ex quo fideicommissum non valebat: vt lege, si is à quo. in princip. ff. vt in posses. leg. & l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt lega. nomine ca. & ideo longe est diuersa ratio isto casu, quòd proprietas acquiratur filio: vt in lege, imperator. Et ad legem, cogi. §. si pater. potest responderi multipliciter, vel quòd ibi fideicommissum erat relictum sub conditione existē

a ¶ Ad pias causas. De qua q. habes p eūdē Are. l. j. §. substituere. in prin. vl. col. de vulg. & pup. & vide qđ ibi dixi in apostil. Be. Va.

b ¶ Trebellianica nō detrahitur. Adde doct. in c. Ray. & c. Raynaldꝰ. de testi. Nico. Super.

tiæ sui iuris expressa, vel tacite conditio subintelligebatur: vt infrà videbis in tertia solutione. Vnde ista solutio non potest sustineri aliquo modo, sustinendo quòd fideicommissum esset hic relictum pure: propter quod Ioan. de Imo. dixit hic, vt retuli in voce, quòd ista solutio debet intelligi, quando erat relictum filio sub conditione tacite vel expresse: & est intellectꝰ gloss. quòd etiam ante implementum condi. id est, antequàm filius efficiatur sui iuris, fideicommissum relictum à patre filio poterit habere effectum, videlicet si adita hæreditate per filium iussu patris pater postea dicat, quòd non vult ista bona ad se pertinere, & tamen non emãcipet filium: per ista em̃ verba videtur dilapidare hæreditatem, & sic applicabitur hæreditas filio pendente cõditione, licet sit in potestate: vt in d. l. Imperator. Et licet iste intellectus sit probabilior, q̃ præcedens, & meliꝰ possit sustentari: adhuc tamen non placet: quia sicut heri dicebam in voce, tũc habet locum remediũ l. Imperator. præallegatæ. quia aliter contra patrem dissipantem subuenire non poterat, sicut ibi eleganter declarat Bartolus per l. j. C. de bon. ma. Sed in casu nostro aliter poterit subueniri: ergo non habet locum dispositio illius l. Vnde considera duos casus. Nam aliquando pater protestatur, quòd non vult bona ad se pertinere, & ea restitui filio. Et tunc hic nulla cadit dissipatio: quia restituendo eam filio videtur quodammodo concedere eam filio in peculiũ: sicut dicimus, quando pater emit rẽ nomine filij, & sibi tradit: vt l. fi. ff. de pe. lega. & per Barto. in lege prima. §. nec castrense. ff. de col. bon. per Bal. in l. filiæ cuius. C. fami. ercisc und. Vnde ex quo committit curam bonorum filio, non potest dici dissipare, saltem si filius erat maior. & de ista commissione in peculium facit mentionem gloss. in casu nostro, secundùm quosdam, in dicto §. si pater. Si vero pater simpliciter protestatur, ꝙ non vult ista bona ad se pertinere, vel ad curam ipsius: non tamẽ restituit ea filio, ea adhuc poterit filio prouideri: quia sicut filius, cui est relictum fideicommissum à patre sub conditione, potest cogere patrem adire, ne fideicommissum pereat in sui præiudicium, si conditio aduenerit: vt est casus in dicto §. si pater. secundùm vnum intellectum: & probatur in regula posita in l. ille à quo. in princip. eodem titul. ita poterit petere dare curatorem bonis, per quẽ bona seruentur, ex quo ipse nõ potest acquirere dominiũ bonorum: sicut enim pro bonis absentis datur curator, ne patrimonium suum pereat: vt l. ab hostibus. ff. ex quib. cau. ma. Ita poterit dari curator propter interesse spei, quam habet. & sic videtur quòd non simus in dissipatione irreparabili, in qua habet locum l. Imperator. vt ibi declarat Barto. Vnde gl. posuit tertiam solutionem, quã approbat hic Bart. sc̃d̃m quam probat singu. iste tex. quòd quando aliquis est grauatus restituere hæreditatem illi à quo accepit, intelligitur grauatus sub tacita conditione. s. post mortem ipsius grauati: vt l. epistola. §. fin. ff. ad Trebel. Et idem à principio sentit hic Ioan. de Imo. si pater esset scriptus heres, & esset grauatus restituere filio: vt infrà dicam. Sed contra istam solutio. facit text. in l. vbi pure. in principio. j. ad Trebellia. & in fideicommissa. §. si filio. j. de legat. iij. in quibus satis clare apparet, quòd quando relinquitur à patre filio, ita demum videtur esse adiecta conditio existentiæ sui iuris. i. si filius sui iuris fuerit effectus, quando sunt apposita aliqua verba, per quæ coniecturaliter apparet, quòd testator voluit legatum vel fideicommissum pertinere ad vtilitatem filij: aliàs illa iura innuunt, quòd legatum esset nullum ad vtilitatem filij: sicut videtur probari in sim. Inst. de legat. §. an seruo. Timore huius contrarij Old. & quidam alij dicũt, quòd ista glo. est intelligenda in hac solutione, secundũ illa iura: videlicet quòd hic in fideicommisso relicto à patre filio, si fuerunt apposita aliqua de illis verbis, ex quibus poterat perpendi, quòd fideicommissum non erat collatum in tempus existentiæ sui iuris. Pro qua conclusione adduco tibi textum notabilem, & quod ibi ponit Barto. in lege, si vsusfructus. §. fina. quãdo di. le. ce. vbi probatur, quòd non solùm quando legatũ relinquitur à patre filio, si apponuntur verba præmissa, videtur legatum relictum sub conditione: sed etiam si legatum relinquatur filiofamil. ab alio, subintelligitur ista conditio. Qd est mirabile: quia etiã si non subintelligeretur in isto casu, legatum factum filio poterat valere, licet acquireret̃ patri. Bart. autem hic simpliciter tenet istã solut. & vult, ꝙ quia pater hic rogatur restituere filio instituto, à quo ipse acceperat hæreditatem, quia per medium filij fuerat sibi quæsita, etiã si fideicõmissum sit factũ simpl̃r sine illis verbis: intelligit̃ relictũ post mortẽ ipsius p̃ris, vel postq̃ filius fuerit effectus sui iuris: per l. epistola. §. fin. ff. ad Treb. & isto modo valebit fideicõmissũ. Secus esset secundũ eum, si pater ipse fuisset scriptus hæres: & sic non accepisset hæreditatem à filio: & esset rogatus filio restituere: & ita loquũtur iura allegata per Oldradum & alios. Sed cũ in vtroq; istorum casuum vna sit ratio, per quam fideicõmissum si sit purũ, redditur inutile: videlicet quia q̃d daretur filio ex causa fideicommissi, incontinenti rediret ad restituẽtẽ, & sic fideicõmissum esset sine effectu. vt tetigit hic glo. quare magis & facilius subauditur conditio in vno casu, q̃ in alio? Non videtur posse assignari bona ratio, cũ propter vnum & eundẽ effectum remouendum subaudiatur cõditio: vt s. dixi. Non ob. text. in l. epistola. §. fi. quia ibi alia ratione particulari in secundo fideicommisso subauditur conditio mortis grauati: hoc est enim ex mente testatoris: quia primum fideicommissum datũ nurui à nepote ipsius testatricis, videbatur magis datũ causa & cõtemplatione ipsius nepotis grauati, q̃ primi fideicommissi, cui erat faciẽda restitutio. Cũ enim testatrix non consideret de prudentia nepotis, voluit bona gubernari per matrem ipsius nepotis, quousq; ipsa viueret: vnde rogando postea eandẽ matrẽ, ꝙ restituat filio suo eadem bona, videtur intellexisse, ꝙ restituat post mortem ipsius matris: quia si essent restituenda incontinenti ipsi nepoti, non impleret eam, per quam testator videtur reliquisse fideicommissum matri. Et pro ista conclusione do tibi tex. no. in l. Seius Saturninus. ff. ad Treb. vbi probatur, ꝙ quando testator in hæreditate sua præponit extraneum filio, & postea vult hæreditatem restitui filio: hoc videtur magis factum gratia filij, quàm extranei præpositi: vnde vocatur hæreditas fiduciaria. Nec dicas, ꝙ ille tex. loquitur, quando filius erat minor: quia etiam quãdo esset maior, potest esse ꝙ testator magis cõfidat de gubernatione matris filio coniunctæ, q̃ de gubernatione filij, vel propter ætatem, quia filius sit iuuenis, licet non pupillus, vel minor, vel propter mores ipsius filij. Vnde tenenda videt̃ opi. gl. cum limitatione Old. s. dicta. Et aduerte ad istam gl. in quantũ sc̃d̃m Roge. dicit, ꝙ si filius sit institutus hæres, & pater rogatus restituere sibi hæreditatem, etiam de iure nouissimo C. fideicommissum non valeret: nã intẽtio Roge. videtur fuisse, ꝙ de iure nouissimo istud fideicõmissum nõ valeat hac ratione: videlicet quia respectu proprietatis non potest valere: q̃m sc̃d̃m istud ius proprietas est quæsita filio, & sic non potest sibi restitui res sua, nec tenet in ea fideicommissum. respectu autem vsusfructus non videtur valere: quia si pater restituit vsumfructum filio incontinenti, acquiretur ei. † 4 Vnde iure nouissimo in aduentitijs vsusfructus acquiritur patri:[a] & sic restitutio plena respectu vsusfructꝰ erit inutilis filio, quia incontinenti reuertetur ad patrem: & ita exponit Bart. ista dicta Roge. Tu autem in isto articulo potes considerare tres casus, quos diligenter prosequitur hic do. Raph. Primus est, quã do hæreditas relinquitur filio contemplatione patris. & tunc cũ ista hæreditas sit profectitia: sicut dicit hic Bar. & bene, nihil est immutatũ de iure nouissimo. vnde sicut olim poterat relinqui à patre filio: vt in l. nostra. ita poterit hodie. Ex quibꝰ verbis satis clare sentit, ꝙ sicut olim de iure isto, quando hæreditas relinquebat̃ à patre filio, subintelligebatur cõditio mortis ipsius patris, vel existentię sui iuris ipsius filij, ita hodie sub intelligetur, ex quo in hæreditate profectitia, quãtũ ad potestatẽ relinquendi, nihil est immutatum. Sed Ange. hic multũ subtiliter & no. dicit, ꝙ aliquid est immutatum de iure nouissimo: quia vbi est de iure isto relictum filio censebatur esse cõditionale ex conditione s. dicta, tacite subintellecta: hodie erit purum, & debebitur proprietas ipsi filio, incontinẽti: quia licet hæreditas fuerit relicta filio contemplatione patris, & sic sit profectitia, fideicommissum datum à patre filio est ius aduentitium, quia est relictum contemplatione ipsius filij, ergo proprietas poterit restitui filio incõtinenti: & sic in hoc erit differẽtia inter ius Digest. & nouissimũ: vt no. tex. in l. epistola. §. fi. sc̃d̃m eũ: quia ibi fideicommissum non poterat aliter valere, nisi subintelligeretur cõditio. Sed in casu nostro secus est, quia fideicõmissum potest valere in persona filij, cũ potest acquiri proprietas de iure nouissimo ex causa aduentitia: vnde proprietas debebit̃ incontinẽti. Sed contra istã doctrinã insurgit Ioan. de Imo. duplici ratione. Prima, quia responsio Ang. ad l. epistola. in fi. non videtur bona: quoniam ibi secundũ fideicommissum datum à patre filio bene poterat valere in vita patris, & acquiri filio suo, dum esset sui iuris, & non prohibebatur contrahi obligatio inter matrem & filium, quę non habet eum in potestate. Secundò mouetur, quia testator rogando patrem, ꝙ restituat hæreditatem filio, videtur relinquere filio plenã proprietatem. i. ius proprietatis cũ vsufru. vt patet ex not. in l. si filij. ff. de vsufru. leg. secundũ eum. Sicut ergo dicitur relictus vsusfru. sub cõditiõe filio, si fuerit sui iuris,

quia

[a] ¶ Patri. Adde eundem Are. in l. q̃d dicitur. ver. ob. & q̃d ibi dixi in apostil. Bene. Va.

quia aliter nõ valeret relictũ,vt dixi:ita videẽ relinquere pro
prietatẽ:quia quãdo vna oratio cõtinet duo legata,qualitas et
conditio adiecta in vno intelligitur ineſſe etiam alteri:vt l.ſi
legatarius.§.fin.& ibi per Barto.ff.de leg.iij.& l.iam hoc iure.
ff.de vulga.& pup.& bene facit qđ not.Barto.in l.Seiæ.§.Ca
io.ff.de fund,inſtru.Mihi autẽ placet ſine dubio opin.Angel.
quæ eſt veriſsima.Et ad primam impugnationẽ do.Ioã.dico,
quòd licet ſecundo fideicõmiſſario poſsit acquiri fideicommiſ
ſum cõmiſſum,ſed propter primũ qđ eſſet inutile,ſi nõ ſubin
telligereẽ:quia mulier quæ erat prima fideicõmiſſaria, nõ ſub
intellecta conditione,id qđ acceperat cogeretur reſtituere in
cõtinenti.In caſu autẽ noſtro cõditio ſubintelligitur,non pro
pter primũ fideicõmiſſum,ſed ꝓpter ſecũdũ,relictũ ipſi filio.
qđ nõ valeret,ſi eſſet purũ,per rõnem aſsignatam in glo.quę
ratio cũ ceſſet de iure nouiſsimo,quia proprietas põt acquiri fi
lio incõtinẽti:ideo ceſſabit ſubauditio cõditionis,quæ nec hic
nec in epiſtola in fin.fit,niſi ad ſaluandũ fideicõmiſſum, qđ eſ
ſet inutile:alia tñ rõne eſſet ĩutile ĩ d.l.epiſtola.& alia hic. Vn
de dixi,ibi ſubauditur conditio,vt ſaluetur primũ fideicõmiſ
ſum,nõ ſecundũ.hic autẽ vt ſaluetur ſecundũ:& voco fideicõ
miſſum ſecundũ hic id,quod debet reſtitui filio à patre per re
ſpectũ acquiſitionis,quã primo loco fecit pater ex pſona filij.
Ad ſcđm reſpõdeo,ꝙ illa iura ꝓcedunt,qñ cõditio eſt expreſ
ſa vel ſubintellecta ĩ vno legato.ſed in caſu noſtro ego nego,
ꝙ in aliquo legato ſit ſubintellecta cõditio:quia ex quo lega-
tum de forma ſui erat purũ,& poterat valere ſaltẽ reſpectu ꝓ
prietatis,nõ ſubintelligitur aliqua cõditio in legato vſusfruct.
imo dico,ꝙ legatum nõ valebit illo reſpectu:quia ſecundùm
iura ſuperius allegata in iſta glo.cõditio ſubaudiẽ,qñ aliàs le-
gatum eſſet penitus inutile:ſed qñ ſine ſubauditione cõditio-
nis põt valere, & eſſe vtile quo ad aliquid,tunc nõ eſt eadẽ rõ,
cur debeat ſubaudiri cõditio,ex quo diſpoſitio põt tanꝗ pura
ſortiri aliquẽ effectũ,& nõ eſt incõueniens,ꝙ legatum valeat,
quo ad aliquid,& quo ad aliquid nõ:vt l.filiusfa. § Marcell⁹.
eo.titu. & l.hac edictali.§.ſi verò.C.de ſecũ.nupt. Vnde opin.
Angel.videẽ eſſe veriſsima.& hanc opin.in effectu ſequiẽ hic
Rapha.Secundus caſus poteſt conſiderari, quando hæreditas
eſſet relicta filio non contemplatione patris,& ſic eſt hęredi-
tas aduentitia:& iſte caſus ſubdiuiditur in duos alios,ſecundũ
Rapha.nam aliquando filius repudiat hæreditatẽ ſibi delatã,
ita ꝙ pleno iure acquiriẽ patri volenti eam acceptare : iuxta l.
fin.§.j.de bo.quæ lib.& tunc dicit quoſdã tenere, ꝙ hoc caſu,
quia hæreditas pleno iure acquiritur patri,valebit fideicõmiſ
ſum relictum à patre filio,ſicut in caſu proximo p̃cedenti re-
ſpectu proprietatis. Ipſe autem dubitat de hoc dicto, nec ta-
mẽ aliter aſsignat rationem dubitationis,niſi quia dicit,quòd
hic poſſent multa dici.Sed ratio dubitandi apparet intelligen
ti:quia ſi in hæreditate aduentitia relicta filio fideicõmiſſum
non poſſet dari à patre filio,etiam de iure nouiſsimo, quando
filius adiret hęreditatem, vel anteꝗ eam repudiaret:ergo ex
poſtfacto nõ poſſet reconualeſcere.Obſtat regula Catoniana,
ex quo fideicõmiſſum fuit purum:argumẽ.ſ.tetigi, referendo
dicta Ioan.de Imo.in iſta glo.& ideo ſi vera eſſet opin. Rog.
quæ ponitur hic in gl.quòd iſto caſu de iure nouiſsimo fidei-
commiſſum non valeret,non videtur etiam valere in caſu no
ſtro.Secũdus caſus eſt ſubdiuiſionis,ſcilicet quando hęreditas
eſt aduẽtitia,& fuit adita per filium,in quo quæritur, vtrum
fideicommiſſum relictum à patre filio valeat:in quo,vt vides,
Rog.tenuit quòd non,ratione ſ.alleg.Sed Barto. hic refert in
hoc puncto duas alias opi. Prima fuit quorundam dicentium,
quòd licet reſpectu proprietatis non valeat fideicommiſſum,
quia eſt filij, vt dictum eſt, per aditionem hæreditatis factam
ab eo : valet tamen legatum reſpectu vſusfructus:quia teſta-
tor rogando patrem quòd reſtituat vſumfructum filio,vide-
tur prohibere, ne ex cauſa fideicommiſsi vſusfructus iſte ac-
quiratur patri, quòd fieri poteſt ex diſpoſitione teſtatoris:vt
in authẽ.excipitur.C.de bo.ma.& in auth.vt lice.ma. & auię.
§.j.& ſic tollitur inconueniens, quod adducitur per Rog.quia
vſusfru.qui conceditur filio, non reacquiritur patri incontinẽ
ti.Et iſta opin.habet magnam æquitatem.Seruetur hic Raph.
dicens quoſdam ita tenere:ſed Barto.nõ ſequitur eam hic, nã
in ſecunda quæſt.ipſe dicit: vltimò not.ſecundùm Ray.quòd
in proprietate non valet fideicommiſſum,ſed in vſuſruct. vi-
detur relictum fideicommiſſum ſub cõditione,ſi filius erit ſui
iuris:ſicut dicitur hic in gloſſ.fideicommiſſo proprietatis, qđ
aliter non poſsit valere,niſi ſubaudita cõditione. Et hanc di-
cit eſſe opin.Rayn.Sed inferius in ſequẽ.quæſt. diligentius re
petendo iſtum caſum arguit contra iſtam opin. Rayn. & ar-
guit ſic:Filio exiſtente ſui iuris omnino vſusfructus patris ex
tingueretur,& rediret ad proprietatem filij:ergo iſtud legatũ
videtur eſſe ĩutile,quia nullã cõmoditatẽ affert filio: vt l.ſi cre
ditori.& quod ibi no.j.eo. Iſta tamẽ ſaluando hanc opin.re-
ſpondet,quòd legatũ erit vtile,quo ad hoc:quia antequã fili⁹
efficiaẽ ſui iuris,pater percipiet fructus,& habebit cõmoditatẽ
fructuũ:ſed adueniente conditione tenebiẽ fructus perceptos
reſtituere filio:ſicut probatur in iſto tex.ſecundũ lec. Iaco.de
Are.in ſimili caſu,quã poſuit ad intellectum vltimi ver.& ſic
legatũ habebit aliquã vtilitatẽ.Et licet iſta opi. poſsit ꝓbabi
liter tolerari,alia tamẽ opin.quã ſequiẽ hic Rapha.multũ mi-
hi placet,ex quo teſtator voluit hæreditatẽ reſtitui filio, cùm
verbum,reſtituere,ſignificet plenã reſtitutionẽ:vt l.videam⁹.
§.in Fauiana.ff.de vſu.ꝙ volunt vſumfru.in iſtis rebus nõ ac-
quiri patri.Et ꝑ hoc eſt expeditus iſte difficilis articulus.¶ In
glo.poſita ſuper verbo,nõ admiſſa.glo.iſta videẽ cõtraria glo.
ſe.inquantũ vult,ꝙ præter retentionẽ quartæ oĩa remedia ſe
natuſcõ.habent locũ in reſtitutione facta filio.& ſic videẽ vel-
le,ꝙ trãſeant vtiles actiones in filiũ.Cuius cõtrariũ tenet ex-
preſſe in glo.ſeq.Bar.hic,& in l.j.§.ſi filio.j.ad Treb.dicit pri
mã glo.eſſe verã:quia vt j.videbis in glo.ſe.apud filiũ adeun-
tem nõ remanet nomẽ hęredis,nec actiones directæ. Vñ ſi il-
la opi.eſt vera,de qua ibi diciẽ,neceſſe eſt dicere,ꝙ in filiũ fa-
cta reſtitutione per prẽm trãsferunẽ actiones vtiles:qa nullæ
directæ remãſerunt apud eũ.Sed poſito ꝙ contraria opin. eſ-
ſet vera,videlicet ꝙ actiones directę eſſent penes filiũ,eſſet ve
ra glo.ſequẽs ſecundũ eũ per l.ſi hæres inſtitutus.alleg. in ea.
Ang.autẽ hic vult,ꝙ etiã iſto caſu trãsferanẽ actiones vtiles ĩ
filiũ ex reſtitutione patris. Vnde ꝓ declaratione ipſe cõſide-
rat duos caſus:dicit enim, ꝙ aliqñ ille qui acquiſiuit directas,
trãſtulit vtiles in aliũ,nõ tñ exercitiũ directarũ,ita ꝙ directæ
remanent apud eũ validę,& nõ eliſę:& tunc ſi idẽ fiat reſtitu
to per fideicõmiſſum,nõ transferunẽ in eũ vtiles,quia ſuffici
unt ei directæ,quæ ſunt efficaces.& ita loquiẽ l.ſi hæres inſti.
j.ad Treb. Aliquãdo exercitiũ directarum transferẽ in alium,
& actiones directæ remanent eliſæ apud eum, qui eas habet.
& tunc ſi eidẽ debeat fieri reſtitutio,trãsferunẽ vtiles actiones
in eum,quæ erant penes reſtituentẽ.Sed iſta opin.non placet
Ioã.de Imo.& merito,ꝙ ſecundũ eũ quilibet cedens actiones
alteri videẽ mandare exercitiũ directarũ:vt no.Bart.in l.j.C.
de act.& obl.& tangit etiã in l.j.ff.eo.vnde etiã in caſu l.ſi hę
res inſtitutus,exercitiũ directarũ videẽ mandatũ fideicõmiſſa
ſ rio.¶ †Item cùm actio vtilis inducaẽ in ſubſidiũ:vt plene tra-
a ditur in l.curatoris[a].C.de neg.geſt.& in d.l.j.ff.de act.& obl.
per Barto.ſequitur, quòd ex quo ſuperſunt directæ,licet eli-
ſæ magis debeant ipſæ cõpetere,nec erant amplius eliſæ pro-
pter ſuperueniẽtiã noui iuris, id eſt nouæ reſtitutionis. Tu au
tẽ aduerte:quia in reſtitutione quæ fit ex Treb.de qua nũc lo
quimur,iſtud eſt expeditũ,ꝙ exercitiũ directarum videẽ man
datũ fideicõmiſſario,& apud hæredẽ directæ remanent eliſæ.
Primũ probaẽ in l.qui quadraginta.circa mediũ.ff.ad Trebel.
vbi dr̃,ꝙ fideicõmiſſarius facta reſtõne eſt poſitus ĩ locũ hære
dis:q̃ verba ſignificãt,ꝙ vr̃ ſibi mãdatũ exercitiũ directarũ:vt
declarat Bar.ſolẽniter in l.ĩ ꝓuinciali.§.ſi ego.ff.de no.oper.
nũc.Et iõ Ang.no.ĩ l.ſi cũ emptore.in fi.ff.de pac.dicit ſe con
ſuluiſſe,ꝙ qñ ĩ ceſsione actionũ ſunt poſita iſta verba,ponẽs
eũ ĩ locũ ſuũ,qa vr̃ mandatũ exercitiũ directarũ, cedens non
põt agere ampli⁹,etiã ſi nõ ĩteruenerit alterũ de trib⁹,de qui-
bus ĩ l.iij.C.de noua.Scđm ꝓbaẽ expreſſe ĩ l.j.§.j.ff.ad Treb.
vbi diciẽ,ꝙ facta reſtõne actiões nõ cõpetũt ampli⁹ hr̃di,et ſic
ſunt eliſæ ĩpo iure:ꝑ quã l.ita declarat Bal.& recte in l.j.C.de
ac.& obl.& Ang.ĩ l.fi.ff.de trãſ.& ſatis colligiẽ ex his q̃ tra-
dit Bar.ĩ l.fctã.§.ſi hr̃s.ff.ad Tre.& tñ licet actiões hr̃dis reſti
tuẽtis ſint eliſę,nihilominus ex noua reſtõne ſibi fiẽda nõ traſ
ferũẽ ĩ eũ vtiles. Vñ parcat mihi reuerẽtia d.Ang.q nõ debuit
ſtudere iſti materię,cũ ſcripſit. Vtrũ aũt id,qđ dicit Io.de Imo.
ſit verũ,videlicet ꝙ hoc ĩpo ꝙ cediẽ actio vtilis,videaẽ mãda-
tũ exercitiũ directarũ,eſt magis dubiũ:ſup quo vide qđ ponit
Bal.ĩ l.j.C.de ac.& ob.& ĩ l.j.ff.ſi cer.pe.& qđ ĩpe ponit no.ĩ
l.emptori.C.de hæ.vł ac.vẽd.vbi variat aliqualiter ab his quę
dixit in illis.& quid ſit verius,nõ determino nunc.Hęc tñ de
bes tenere mẽti,ꝙ qñ actiones vtiles transferunẽ ipſo iure: ſi-
cut cũ legatur nomen debitoris:tunc nunquã videẽ transfer-
ri exercitiũ,ſcđm Bald.in l.j.p̃alle. pro cuius concluſione eſt
caſus not.in l.pater filium.circa me.ff.de procura.¶ In gloſſa
poſita ſuper verbo,pater.ibi:ſed quæro quis eſt hæres. Iſta gl.
reprehenditur hic per Bartolum,licet Bald.eam ſequatur in l.
prima.C.qui admit.& etiã Ang.hic,cuius dictis adde in effe-
ctu ſecundùm Rapha.hic, quòd impoſsibile eſt dicere filium
vel ſeruum eſſe hæredes nomine:quia ſecundũ eum oĩs acqui
ſitio,quæ fit ꝑ tales pſonas,nõ acquiriẽ primò ipſis,& de ipſis
tranſit ad patrẽ vel dñm,ſed immediate per eorũ miniſteriũ

a ¶ In l.curatoris.v-
bi vide Bar.ad quẽ
ad hoc ſe remittit
Fel.in c.aduerſario
tuo.de excep.& idẽ
Fran.Aret.in l.reo.
in prin.in vlt.co. đ
duo.re.& adde do.
Bar.Soc.in cõſ.cx-
xv.inc.viſa.ver. cir
ca ſcđam dubitatio
nẽ.cũ ver.ſe.in j.p-
te.vbi an & qñ alte
ri ꝑ alterũ quæraẽ
actio vtilis ſine ceſ
ſione.Bene.Vad.

creatur in perſona patris, vel dñi. Vnde cũ nunquã ius reſede rit in perſona ipſorum, ſequitur ꝙ nõ poſſunt dici heredes nõ mine aliquo modo, cũ ius hæreditariũ nunꝗ̃ fuerit quæſitũ. Quòd aũt ꝑmiſſa cõcluſio ſit vera, ꝓbat quadrupliciter. Et pri mò, quia ſi acquiſitio quæ fit per liberã perſonam.i.per procu ratorem, ita fit, vt nullũ ius acquirat̃ quærenti, ſed ſolũ cauſet̃ in perſona eius, cui fit acquiſitio: vt probatur in l. quod meo. §. ſi procurator. ff. de acqui. poſſeſ. & in l. certe. §. procurator. ff. de preca. multofortius idẽ eſt dicendũ in acquiſitione, quæ fit per ſeruum vel dominum, qui potentius acquirũt patri vel dño, ꝗ̃ procurator. Secundò hoc ipſe probat: quia ſeruus vel fi lius ideo acquirũt domino, quia repreſentãt pſonã dñi, & ex eius pſona acquirũt. Inſti. de inuti. ſtip. §. enimuero. & Inſti. de ſtip. ſer. in prin. Si ergo repreſentãt perſonã dñi, ergo dño acquirit̃, & non ipſis. Tertiò hoc probat ipſe: qa ſi acquireret̃ aliquid filio, vel ſeruo, iſta acquiſitio eſſet momẽtanea, qa trãſ fert incontinẽti ad patrẽ, vel ad dñm: vt patet in dictis iurib⁹. Sed acquiſitio momentanea nõ admittitur à lege: vt l. qui ſic. ff. de ſol. Ergo potius eſt dicendũ, ꝙ nulla fiat ipſis acquiſitio, ſed potius patri vel dño. Quartò hoc ipſe confirmat ꝑ ea q̃ ha bent̃ in l. ſi filius. ff. de verb. obl. vbi patet, ꝙ ſi filius ſtipulatur aliquid ſub cõditiõe, & tẽpore cõditionis exiſtẽtis reperiat̃ ſui iuris, nihilominus acquirit̃ actio patri ex ſtipulati. Sed hoc eſ ſet impoſſibile, ſi prius acqreret̃ filio: quoniã tẽpore cõditiõis impletæ filius reperit̃ ſui iuris. & ſic acquirit ſibi, & non patri. ergo neceſſario eſt dicẽdũ, & ineuitabiliter, ſcđm eũ, ꝙ ius nõ tranſit de perſona filij ad patrẽ, ſed creat̃ ꝑ miniſteriũ filij ab initio in pſona patris. Et ad l. q hæredi. in prin. rñdet aliter, ꝗ̃ Bar. dicit enim, ꝙ ſicut iſta cõditio appoſita in ſeruo, ſi hæres non erit, intelligitur ſi ipſe nõ erit hæres, nec alium ſuo mini ſterio hæredẽ fecerit. ita contra iſta cõditio affirmatiua, ꝑ quã aliquis iubet̃ dare aliquid hæredi ſeruo, quæ reſoluit̃ hoc mo do, des ſeruo x. ſi hæres erit: intelliget̃ & verificabit̃, ſiue ipſe ſit hæres, ſiue aliũ ſuo miniſterio hæredẽ faceret, licet ipſe non ſit hæres. Implebit̃ ergo cõditio in perſona ſerui: qa licet non ſit hæres, vt vident̃ reqrere verba teſtatoris: fecit tñ aliũ hære dẽ ſuo miniſterio. Nã rñſio Bar. ad d. l. ſi hęredi. ſibi nõ placet, ſed cur nõ placet nõ dicit, ſed forte potuit ſentire, ꝙ qñ aliqs iu bet̃ dare aliquid hæredi, nõ intelligit̃, vt d. Bar. id eſt ille, q eſt ſcriptus hæres: quia ſi ſic intelligeret̃, ſatis eſſet aliquẽ eſſe hæ redem ſcriptũ, etiã ſi nõ adiret: quia verũ eſt ipſum eſſe ſcriptũ hęredẽ. Sed hoc eſt falſum, & cõtra tex. in l. iij. §. ſi qs hęredi. ff. de ſtatulib. vbi dicit̃, ꝙ implementũ huius cõditionis, & ter minus datus ad implemẽtum, non currit niſi à die aditæ hære ditatis: & ſic manifeſte patet, ꝙ requirit̃ aditio, nec ſufficit ali quem eſſe hæredẽ ſcriptũ. ¶ Ad iſtas ratiões ſuas põt rñderi, & ad primã & ſecundã dico, ꝙ tunc acquiritur ius patri, & do mino ab ipſo initio, ita ꝙ nunquã acqritur filio vel ſeruo, quã do cauſa acquiſitionis immediatè eſt cõmunicabilis dño ex cõ tractu, ſiue actu ſerui, ſicut cũ ſeruus ſtipulat̃, vel emit, vel ali ter contrahit. Sed in acquiſitione hæreditatis cauſa immediata acquiſitionis eſt voluntas ipſius ſerui, vel filij, quæ eſt quædã facultas facti, quæ non eſt cõmunicabilis patri vel domino: vt patet in l. Iulianus. & ibi declaraui. ſ. eo. Quia igitur mediata cauſa hæreditatis acquiſitionis eſt in perſona filij, vel ſerui no mine proprio, & tanꝗ̃ aliquid proprie ipſorum: ideo aditio, q̃ fit per ſeruũ, vel filium, non põt videri facta ex perſona domi ni, vel patris: qa iſte actus non communicatur eis. Vnde in per ſona patris, vel domini, non poteſt tunc cauſari ius immedia te, ſi prius non radicetur in filio vel ſeruo, ſicut poteſt in alijs actibus, quos ipſe videtur facere ex perſona dñi: vt dicit text. ☞ Inſti. de ſtip. ſer. in prin. ¶ † Ad tertiam rõnẽ reſpondetur, ꝙ acquiſitio momentanea proprietatis nõ approbatur à iure ſo lũ in caſu, in quo loquitur l. qui ſic. ff. de ſol. Sed qñ id qđ da tur incontinenti, eſt reddendũ ei, qui dedit: aliàs bene conſide ratur, qđ patet, legatarius poteſt grauari, vt ſtatim reſtituat tertio, qđ accepit. l. Imperator. §. ſi c. in princi. vbi eſt caſus cla rus. j. de leg. ij. Inſti. de ſing. reb. per fideicom. reli. §. j. cum mul tis alijs. & l. cogi. §. hi qui ſolutũ. j. ad Trebel. ¶ Quartum ar. quod dicit eſſe ineuitabile, ſoluit̃ facilius, quia ideo acquiritur actio patri in caſu l. ſi filius. de verbo. obli. qa conditio trahitur retro in cõtractibus: vt l. potior. & l. q balneum. ff. qui põ. in pig. hã. vnde perinde eſt, ac ſi obligatio, ſeu ſtipulatio fuiſſet à prin. pure concepta; & ſic tpe quo filius erat in poteſtate, quo tempore ſine dubio poterat acquirere patri, imo neceſſario ac quiſiuiſſet. Mihi tamen placet opi. Bar. ſine dubio, videlicet ꝙ à filio vel ſeruo ipſo iure tranſeat directũ ius, & nomẽ hæredi tarium in patrem. Et ꝙ hoc ſit verum, probatur in ſeruo ma nifeſtiſſime in l. ex facto. §. Iulius Lõgin⁹. ff. de vul. & pu. vbi extendit, quòd ſi aliquis liber exiſtens adiuit hæreditatem, de

a ¶ Improprietatẽ. Adde eũdẽ in l. rẽ. de acqui. poſſ. & in l. ſi quis. eo. tit. & in l. Titia. §. idẽ. el ij. de verb. ob. & in l. pluribus. eo. tit. & in l. cũ hæres. de ac quir. hæred. in j. co lum. & quod dixi ĩ apoſt. in d. l. rem. Bene. Va.

inde efficiatur ſeruus, ipſo iure, deſinit eſſe hæres. Si ergo ſer uus, hæreditatem iam quæſitam tempore libertatis ipſo iure transfert in dominum nouũ, multofortius transfertur ipſo iu re illa, q̃ fuit acquiſita tempore ſeruitutis. Secũdò in filio vide tur eſſe caſus in l. qui aliena. §. qui ſeruum. ff. de acqui. hęredi. quem tex. induco ſubtiliter vltra Bar. iſto modo: dicitur enim ibi, ꝙ ſi filius eſt exhæredatus, & nepos qui eſt in eius poteſta te inſtitutus ab auo, mortuo auo, per mediã pſonã nepotis ef ficitur ſuus, & neceſſarius: tunc arguo ſic. Aut dicis directã ſui tatem eſſe tranſlatam in filio ex perſona nepotis, ita ꝙ nihil remanſerit apud nepotẽ. & habeo propoſitũ & caſum in ter minis pro q. noſtra. Aut dicis, quòd ſi ſuitas directa remanſe rit apud nepotẽ, & vtilis ſit acquiſita filio exhæredato. & hoc videtur impoſſibile de iure iſto Digeſtorum, quia ſecundùm hoc daretur ſucceſſio in ſuitate aliquo caſu, contra l. primam. §. ſciendum. ff. de ſu. & leg. Non enim ſecundùm iura iſta erat cognita ſuitas vtilis, quæ poſſet ſuccedere in locum directę, licet de iure C. ſit cognita, ſecundùm Barto. & quoſdam alios in l. qui ſe patris. C. vnde lib. Tertiò adducitur tex. in l. ſi quis filium. in prin. ff. de acquir. hæred. dicitur enim ibi, ꝙ ſi filius- fami. eſt inſtitutus, & datur ei ſubſtitutus, ſi hæres non erit, ꝙ filio adeunte iuſſu paterno ſubſtitutus excluditur. Modo ſi di ceremus, ꝙ in filio remaneret nomen hæredis, licet commodũ applicaretur alteri, indubitatum eſſet, ꝙ ſubſtitutio vulgaris expiraret: vt patet in l. ſi ſequens. in prin. & ibi per Barto. ff. ad Sylle. & in l. facta. §. Iulianus. ff. ad Treb. Vt ergo quæſtio ha bet dubitationem, dicimus ꝙ filio non eſt quæſitum nomen hæredis: & ideo quia non eſt hæres, videbatur habere locum ſubſtitutio. Contrarium tamen determinatur ibi, quia iſta con ditio negatiua, ſi hæres non erit, habet duas affirmatiuas con trarias alternatiuę. i. ſi hæres erit, vel aliũ ſui miniſterio hære dem fecerit. & quia iſta ſecunda affirmatiua eſt impleta, ideo excluditur ſubſtitutus. Tertiò adducitur tex. qui loquitur in fi lio & ſeruo, per quem Ange. ibi tenet opin. Bart. in l. ij. iũcta l. iij. in princ. ff. de petit. hæred. Quartò adduco tex. in l. acqui ritur. §. primo. in fin. iuncto princip. l. ff. de acquiren. rer. dom. dicitur enim in princip. l. quòd aliquando acquirimus per ho mines iuri noſtro ſubiectos, aliquãdo per alios, vt ibi dicitur: & ſic in princ. loquitur tam de filio, quàm de ſeruo: poſtea in verſi. igitur. incipiẽdo declarare hoc membrũ, ponit exemplũ de ſeruo. Vnde patet, ꝙ quicquid ibi dicitur de ſeruo, habet lo cum in filio: quia principiũ quod loquitur de vtroq;, declara tur & interpretatur in illo verſi. igitur. quicquid eſt poſitũ in l. interpretata, cenſetur repetitum in l. interpretante. in auť. de fil. ante do. inſtru. natis. §. vlt. & in l. nihil. & ibi per Bar. de cõ iungen. cũ emãc. li. & per eundem in l. prætor. §. eritꝗ̃. ff. vi bo no. rap. Modo dicitur in fin. illius verſi. igitur. ꝙ ſi ſeruus eſt in ſtitutus hæres, perinde acquiritur nobis hæreditas, ac ſi nos eſ ſemus inſtituti: ſed ſi nos eſſemus inſtituti, ſine dubio directa actio nobis ſolis quæreretur, & ipſum ius hæreditarium dire ctum: ergo ſimiliter & nunc. 6 † Sed dicas, quòd ille tex. facit in oppoſitum propter dictionem, perinde, quæ videtur ſignifica re improprietatẽ[a]: vt l. ſed ſi lege. §. inde. ff. de peti. hæred. & ibi Ange. per quod dixit Barto. alibi: quia ꝙ nati ex emanci patis ſuccedunt perinde, ac ſi eſſent agnati, nec vere ſuccedunt vt agnati: vt ipſe not. ſing. in l. qui ſe patris. in vltim. colum. C. vnde liberi. nam ad hoc eſt dicendum, ꝙ quando iſta dictio, perinde, & ſi, apponuntur circa ea quæ ſunt iuris, ſicut in caſu noſtro circa ius acqſitionis: tũc non ſignificant improprietatẽ, nec ſimilitudinem, ſed veritatem: ita declarat Bar. not. in l. ſi maritus. §. l. Iuliæ. ff. de adulter. & in l. ſi is qui pro empto. ff. de vſuc. & tetigit etiam in l. deniq;. ff. ex qui. cau. ma. vnde cõ iuncto prin. cũ d. §. ibi eſt caſus. Pro iſta opi. ad idem facit tex. Inſti. de lega. §. diuerſo. in fin. cũ multis alijs, in l. ij. in princip. ſi quis à pa. fue. ma. quia licet ibi dicatur, quòd per filiũ in po teſtate emolumentũ hæreditatis acquirit̃ patri, nõ tñ per hoc infertur, ꝙ non poſſit dici acquiſitũ directo, ſicut vtiliter. Nõ obſt. text. in l. pater filio. ſ. de acquiren. hære. ſuper verbo, hæ res eſt. quem etiam quidam adducunt, vt hic Raph. refert, quã do ſi bene inſpicias ad caſum habentem, illud verbum, hæres, etiam cùm ponatur ibi antequàm ſit adita hæreditas, non po teſt ſignificare eſſe hæredem nomine: ſed ſignificat, hæres eſt ſcilicet ſcriptus: dicit enim ibi iuriſconſultus, quòd pater qui iubet adire hæreditatem, debet eſſe certus, ex quo capite & ex qua parte filius eſt hæres, ſubde, ſcilicet ſcriptus vel nuncu patus. Et iſta eſt melior expoſitio, quàm expoſitio gloſſ. ibi: quæ exponit, id eſt, poteſt eſſe hæres adeundo: nam ſecundũ illam probaretur concluſio, quòd adeundo eſſet hæres nomi ne. Nõ ob. id qđ dicebãt Cy. & Ia. de Are. quos refert hic Io. de Imo. ꝙ quãuis in rebus particularibus hæreditatis directũ

domi

dominiũ acquiratur patri, & dño:non tamen per hoc sequit, ergo filius non remanet hæres noĩe:qa aliud sunt res hæredita tis,& aliud ipm ius vniuersale,qđ est hereditas:vt l.j.& ij.C. de euict.& l.hæreditas.ff.de pe.hęre.quasi velint,ꝙ dñium re rũ particulariũ directũ acquirat dño vel patri,ipsum tñ ius vniuersale hæreditatis acquirat directo filio,& vtiliter pri: nã & hoc est dicendũ,ꝙ quãuis illa differẽtia sit vera, diuersũ tñ ius vniuersitatis.s.hæreditas,ita acquirat patri & dño,sicut & directũ dñium rerũ particulariũ:vt probat ex iuribus s.dedu ctis,& ad l.qui hæredi.in princ.Licet satis p aceat rñsio do.Ra pha.põt dari alia rñsio adhuc melior,nõ recedẽdo à verbis iu riscõsulti,ꝙ qñ aliquis iubet dare aliquid hæredi,qa ipsa datio & receptio cõtinet factũ,ideo in seruo respectu huius facti cõ sequẽdi residet ius hæreditariũ,& nomẽ hæredis:sicut ius sti pulatiõis residet in seruo,qñ stipľo continet factũ:vt Insti.de stipu.ser.§.sed cõfert.& l.stipulatio ista.§.id quoq;.j.de verb. obliga.Est ergo seruus hæres,nõ quidẽ ꝓprie,nec simplr,sed scđm qd.i.habet ius hęreditariũ,quo ad cõsequendũ id qđ nõ est cõicabile dño.Nec mireris,ꝙ in eo qui nõ est ꝓprie hæres, possit impleri cõditio ex mente testõris:†qa etiã hæres hære dis nõ est ꝓprie hæres,scđm Bar.in l.paterf.[a] ff.de vul. & pu. & tñ in persona eius põt impleri cõditio dandi:vt l.sub diuer sis.§.fi.& ibi plene per Bar.ff.de condi.& demõs.probat in l. si peculiũ.§.heredi.ff.de sta.lib.sicut etiã videmus,ꝙ pater qui occupat bona castrensia iure peculij,licet nõ sit ꝓprie hæres, tñ quo ad multos effectus habet pro hærede:vt l.filius. & ibi not.j.ad l.Falc.& hoc est qđ dicit iuriscõsultus in d.l.qui hæ redi.in ij.rñsõ.Cũ em prius dixerit in prin.ꝙ iussus dare hære di debet dare seruo,& nõ dño,hoc ꝓbat esse verũ per simile: nã si aliqs esset dare iussus seruo nõ sub noĩe hæredis,sed sub noĩe serui simplr,qui nõ esset hęres institutus:adhuc deberet soluere seruo,& nõ dño:qa implementũ facti nõ est cõicabile dño.Sicut ergo ĩ isto scđo casu ius isti⁹ facti seu receptiõis resi det in persona serui:ita & in primo casu,cũ debet impleri sibi vt hæredi ius hæreditariũ,quo ad hoc,redibit in eũ.Sed cõtra pdicta,inquantũ s.dixi,ꝙ ius aditionis trãsit de filio & seruo in patrẽ vel dñm,facit primò:quia si isti sint semel effecti hæ redes,ergo videt ꝙ nõ possint desinere esse hæredes:vt l.hi q soluẽdo.s.de hære.insti.Sed ad hoc rñdetur,ꝙ imo possunt de sinere esse hæredes ex ptãte iuris ciuilis,scđm Bar.in l.fin.ff. ad Tertu. et probat in d.§.Iulius Lõginus.quẽ s.induxi.& te net Ang.in l.pater filio.s.de hære.instit.Scđò & fortius obs. qa cũ hæreditas sit de iure ciuili:vt l.j.de acquir.re.do.& tradi tur in l.ex hoc iure gen.de iusti.& iu.impossibile videt,ꝙ ac quirat seruo:& ista est rõ,quã assignat hic Angel.Sed ad hoc põt dici,vel ꝙ hoc sit cõcedendũ in seruo rõne pmissa, in filio tñ nõ est necesse cõcedere:vel dic,ꝙ ex quo ista acquisitio non est momẽto duratura penes seruũ,nõ attendit sua ĩcapacitas:si cut dicit in l.cogi.§.hi qui solidũ.ff.ad Ter.& not.in l.cã quã. C.de fideic.Prima tñ solu.est tutior,quãuis & ista possit defẽ di,ꝙ ꝓpter momẽtaneã acquisitionẽ dispẽsatiue cõsideret in capacitas serui:sicut & in quibusdã alijs casibus de iure ciuili cõsideratur,psertim de quib⁹ in l.vix ex certis.ff.de iudi.& in l.seru⁹.ff.de bo.pos.Aduerte tñ,ꝙ cõditio possit impleri in p sona serui,qui nõ est hæres ꝓprie,sed scđm qd,hoc vr esse cõ tra ea quæ no.Bar.in d.l.paterfa.in fi.de vul.& pu.vbi dicit,ꝙ ista cõditio,qsquis mihi hæres erit,nõ põt impleri in psona hæ redis primi hæredis,†qa cõditio debet impleri in forma speci ficat[b] & sic in psona hæredis ꝓprij,non eius,qui est improprie hæres:ergo idẽ vr dicendũ in casu nro.Sed rñde,vt l.q liberis §.hæc verba.de vulg.& pup.esse vel fieri hæredẽ est ipsa cõdi tio implẽda:vñ qui nõ est improprie hæres,nõ videt eã imple re.Sed in casu l.q hæredi.impletio cõditionis,seu ipsa cõditio implẽda est dare & recipere pecuniã,ipsum aũt esse hęredem, nõ est cõditio implẽda:vnde qui nõ est improprie hæres,non vr eã implere.Sed in casu l.qui hæredi.impletio conditionis, seu ipsa cõditio implẽda est qualitas adiecta psonæ,in qua cõ ditio debet impleri,ĩ qua nõ attendit ita ꝓprietas qualitatis: vt patet ex not.p Bar.in d.l.sub diuersis.in fi.¶ In glos.posita sup verbo,relictis.Hãc glo.cũ tex.inducit hic Dy. & alij post eũ ad q.de eo qui reliquit vineã & fundum plenũ fructib⁹,v trum nõ solũ fundus cũ fructib⁹ debeat,sed etiã fruct⁹ vineę? Et ex dictis Dy.& Bar.& Mod.cõclude breuiter,ꝙ si fructus vineę nõ sunt separati ab eo tẽpore mortis testõris,sine dubio dicunt p l.fructus pendẽtes.ff.de rei vendi.sunt em pars agri, quousq; nõ separant à solo,vnde accrescũt agro & fundo lega to:vt l.si ex toto.in princ.& qđ ibi not.s.eo.†Non solùm em in rei vendica.sed etiam in actione psonali stricti iuris fructus qui pendent in agro,veniunt vt pars agri:vt l.si.ff.quæ ĩ frau. cre.& plene declarat Barto.in l.si filius.§.cũ fundum.in fin.ff. de ver.obl.& p Bal.& Saly.plenius in l. fructus.C.de ac.emp. Si verò tpe mortis testõris fruct⁹ nõ pẽdebãt: tũc Bar.vr sen tire idẽ,ꝙ si fuctus vineę veniant:qa illa verba,plenũ fructibus &c.referunt ad oĩa pcedẽtia:vt l.hæres meus.§.vxori.ff.de le. iij.Sed ista ratio nõ placet Mod.et merito:quia in casu nro ista dictio,plenũ &c.nõ potest referri ad vineã salua ratione recti sermonis:qm nõ potest poni neutraliter,cùm nõ habeat ali quod antecedẽs neutrũ,ad quod possit se referre.Vnde nõ re fert ad id ad qđ potest referri salua ratione recti sermonis: vt l.Plautius.j.de au.& argẽ.lega.Sed in §.vxori.alle.per Bar.nõ est ita:quia licet ibi oratio fuerit pposterata in ver. quod vsus sui.quia relatiuũ fuit præmissum suo antecedenti,& oratio di rigitur ad rerum ordinem,& reperitur antecedens neutrum ad relatiuũ neutrũ,est idem,ac si testator ita dixisset,omne qđ vxoris causa paratũ est legõ. et hac rõne fit ibi relatio ad oĩa, vt etiam ibi declarat Barto.Illud etiã debes tenere menti,ꝙ si cut ex ꝓprietate sermonis in casu nostro nõ fit relatio ad vi neam,vt dictũ est:ita etiam potest dici,ꝙ qualitas adiecta in le gato sequẽti,quis regat ab eodẽ verbo,à quo regat præcedẽs in pcedẽti legato videat repetita:qa licet isto casu qualitas adie cta in legato præcedẽti videat repetita in sequẽti:vt l.Seio.§. Caio.& qđ ibi per Barto.de fundo instru.ecõtra tñ nõ est ea dẽ,vt solẽniter declarat Barto.in l.in repetẽdis.in vlti.col.de leg.iij.& est tex.no.in l.filium.ff.quãdo di.le.ce.quẽ alle.Bar. ad hoc in l.auia.in princ.ff.de condit.& demonst.¶ In glo.po sita super verbo,redẽpturum.ibi:sed ĩ vniuersali hoc est plus. ista glo.reprehendit cõmuniter p omnes,per ll.hic allegatas p Bar.Et ad l.j.& rõnes gl. respõde vt hic per eum.Aduerte tñ, quia in vno casu ista glo.videt esse vera,videlicet qñ fideicom missum vniuersale deberet ex clausula codicillari apposita in testõ:tunc em quia testm transit in vim codicillorũ,& sic co dicilli participãt de natura testamẽti,& instõnis directæ regu lariter,sicut institutio directa:vnde sicut hæreditas non adita nõ trãsmittit:vt l.j.§.nouissimo.de cadu.tollẽ.ita fideicõmis sum nõ restitutũ,nisi forte staret p hæredem,quo minus resti tueret:arg.l.nõ iustam.C.ad Trebel.& tenet hic Barto.in simi li in seq.q.Hanc cõclusionẽ posuit Barto.sing.in l.j.s. de iure codi.in j.col.& in cõsil.suo xij.in ordine,quæ dicta ego retuli, & nõ sum secutus,in l.ex eo.§.final.s.de testa.vnde dic vt ibi scripsi.Et si doctrina Bart.esset vera,sequeret vnum aliud,qđ ipse ponit in illo cõsilio:videlicet quòd quãdo clausula codicil laris haberet locum ex eo,quòd testamẽtum esset à princ.nul lum ipso iure:adhuc possent detrahi duæ quartæ, secundùm Barto.ibi,quia veniret detrahendum diuersis temporibus: nã legitima detraheretur incontinenti adita hæreditate, & Tre bellianica detraheretur demum post factam traditionem, vel post agnitionẽ fideicõmissi:quod videtur tũc relictum sub cõ ditione,si fideicõmissarius volet.Cuius contrarium tenuit ipe in l.Papin.§.meminisse.s.de inoffic.testamẽ.& in l.quãq;.C. ad legem Falci.Bald.in l.filium quem habentem. in penulti. chart.C.famil.ercis.& ita aliàs iudicaui de facto,& videtur ve rior opin.¶†Quærit etiam hic Bartol.quo ad materiam ta ctam in ista prima parte gloss.de alia subtiliori quæstio. vide licet nunquid si fideicommissarius decedit ante aditam hære ditatem, transmittat fideicommissum ad hæredem suum : & tenet contra gloss.& Dyn.qui dixerunt, quòd non. mouetur primò per textum in l.cogi.§.item Metianus.j.ad Trebellia. Sed ille text.non facit, duplici de causa. Primò, quia ibi fue rat adita hæreditas ad petitionem vnius ex fideicommissarijs, vt restitueret sibi partem suam : vnde quia aditio non potest diuidi ex ea,totum testamentum fuit confirmatum:vt l.si ne mò.de testamẽ.tut.vnde non potest dici,quòd aliquis ex fidei commissarijs ita decesserit hæreditate non adita.Secũdò, quia ille versicu.in quo fit mentio de successore,sicut declarat ver siculus statim sequens, non loquitur de hærede fideicommis sarij:sed loquitur de fideicommissario, qui cogit adire hære dem, vt restituat sibi totam hæreditatem periculo suo,qui di citur succedere in locum fideicommissariorum hoc modo, in quantum aliæ partes restituendæ ipsis restituuntur huic soli, loco eorum, & ipse postea restituit eis.Secundò adducit tex. Iacob.de Aret.in lege iij.§.primo.versicu.idem dicendum. in frà,de adim.& transl.leg.vbi dicitur, quòd quantum ad cessio nem dici, æquiparantur fideicommissum particulare, & vni uersale.Sed tu responde negando, quòd ibi fiat ista æquipara tio: non enim æquiparantur ibi in hoc, sed in alio, videlicet quòd quando dies legati vel fideicommissi non cessit, eo mo do, habet locum translatio facta per testatorem in fideicõ misso vniuersali, sicut in particulari: non ergo æquiparan tur , quo ad modum , sed quo ad effectum prædictum.Ter tiò arguit Bartolus hic ex ordine titulorum; sed hoc argum.

[a] ¶L.paterfa. Vbi etiã p eundẽ Areti. & do.Iaso.May.& p eundẽ Areti.in l. cũ filio.eo.titul. de vulga.& pupil. Bened.Vad.

[b] ¶Specifica. Adđ eũdem in l.ex facto.đ vulga.& pup.& qđ ibi dixi in apostil. Bened.Vad.

põt faciliter tolli: qa procederet, nisi ante titulos, in quibus tractatur de cessione diei, in legatis & fideicõm. reperiret̃ expressum, ꝙ inter fideicõmissa vniuersalia & particularia esset differentia, sicut reperiretur, vt j. ostendam. ¶ †Quartò hoc confirmat Io. de Imo. qui sequitur hãc opi. Bar. qa ad cogendum hæredẽ adire cõpetit fideicõmissario officiũ iudicis, secundùm Bart. qui ita declarat in l. si in legato. in prin. ff. ad Trebel. Sed officiũ iudicis regulariter trãsit ad hæredẽ: vt l. non solũ. §. de restitu. in integ. ergo istud transibit ad hæredẽ fideicõmissarij. Sed huic rationi r̃ndet̃, ꝙ l. non solũ. loquitur in officio iudicis nobili, qđ stat pro se, & nõ cohæret alteri iuri: sed officiũ, de quo in casu nostro, non est tale, cohæret enim legato principali, vt pro illo legato vel fideicõmisso qđ põt deberi, si hæres adeat, iudicis officio cõpetat. Sed mortuo fideicõmissario fideicõmissum non põt amplius deberi, ex quo mortis fideicõmissarius, antequam dies cedat, quo ad actionem ex testamẽto, quæ cõpetit pro fideicõmisso. Ergo iudicium nõ põt durare extincto principali, cui cohæret: vt l. iij. & ibi not. C. de po. & plene in l. j. C. de iudi. Forte de subtilitate iuris opi. glo. & Dyn. posset defendi, pro qua videtur casus in dicta l. iij. in versi. idem dicendum. j. de adi. leg. dicitur enim ibi, ꝙ quando cessat dies fideicõmissi vniuersalis, quod erat restituendũ pupillo, trãslatio posita in testamento non habet locũ: quia quo ad pupillum est contracta mora re ipsa. Sed ista ratio esset falsa aliquo casu, si dies fideicõmissi vniuersalis cederet à morte testatoris, vt probabo: ergo hoc non est dicendum. Quòd aũt ita sit, patet, quia ponit ꝙ nondũ sit adita hæreditas ex testamento: & fortius pone, ꝙ hæres sit intra tempus deliberãdi. Certe hic poterit dici, contracta mora irregularis in persona hęredis: quia cùm ante aditionẽ nõ esset obligatus, vbi nulla petitio, ibi nulla mora: vt l. si pupillus. de verbo. obli. Præterea hoc patet manifeste ex tex. in verbo, tarde. in l. in minorũ. C. in quib. cau. in integ. restitu. nõ est necess. vbi dicitur cõtrahi mora re ipsa sine interpellatione, cũ tarde soluta est pecunia: quæ verba significant negligentiam non soluẽtis: & sic videt̃ ꝙ in fideicõmisso vniuersali tunc cedat dies fideicõmissi, cùm potest committi mora irregularis, id est à die aditæ hæreditatis, & non ante. Secundò facit optime tex. diligenter inspectus in d. l. quidam. in prin. j. Trebel. ibi enim quæritur, vtrum trãslatio posita in testamẽto habeat locũ, si primus fideicõmissarius decessit ante aditã hęreditatẽ. Et respõdet̃ valde obscure, ꝙ translatio habet locũ, si ille mortuus est, antequã dies fideicõmissi cesserit; secus si postea. Et ad declarãdũ hoc secundũ r̃nsum, annectitur ver. sequens. vbi dicitur, quòd quando fideicommissarius decessit ante restitutionem sibi factam, aliqñ non habebit locum translatio, & aliquando habebit: vbi pondero, ꝙ qñ decedit, secundũ casum, qñ dies fideicõmissi cessit, non fit mentio de morte ante aditã hęreditatẽ: sed de morte ante restitutionẽ factã. ex quo satis aperitur mens iurisc̃õsulti in primo responso, ꝙ ante aditã hæreditatẽ intellexit diẽ nõ cedere. Et ista opi. ex mẽte iuris est melior. Si tamen velles tenere sententiam Barto. quæ cõiter approbatur à Moder. potest responderi ad ista iura, vt ipse hic tangit, ꝙ dies fideicõmissi non cedit sub die, quo ad petitionẽ, sed bene quo ad transmissionem cedit. ¶ In ead. glo. ibi: sed secundum hoc &c. ista format contrarium difficile, cui dat duas solutiones: quæ reprobantur hic per doct. & merito. tertiam addit Iac. de Are. quæ similiter reprehenditur hic per Barto. & bene. Aduerte tamẽ ad vnũ, inquantum dicit, quòd si pater rogatur restituere filio suo hæreditatem, in restitutione veniunt etiã fructus percepti iudicio testatoris, pendente conditione: per tex. in l. in fideicõmissi. §. cùm Pollidius. ff. de vsu. nã contra istud dictum arguit Raph. de lege, iubemus. §. primo. C. ad Trebel. vbi patet, ꝙ pater rogatus restituere filio suo, non imputat fructus perceptos pendente cõditione in quartam: nihilominus restituet, quia facilius inducitur imputatio, quàm restitutio fructuũ, cùm percipiuntur pendente conditione: vt l. in fideicommissi. & l. mulier. §. alia. infrà, ad Trebellia. Ipse dicit, ꝙ forte ibi loquitur, quando pater fuit institutus & rogatus restituere filio: hic autem loquimur, quando filius erat primò institutus, & patri erat quæsita hæreditas, à quo erat relictum istud fideicommissum. Sed istud est assignare diuersitatem casuum, non rationem: quia si hoc contingit ex voto paterno, & charitate patris ad filium: vt dicit Iacob. de Are. eadem ratio est in vtroque casu. ¶ Dic ergo tu, & melius, quòd ibi pater rogatus restituere filio, erat filius ipsius testatoris: vnde presumptio charitatis, quã testator videtur magis habere ad filium, quàm ad nepotem, facit vt nõ videatur rogatus de restituendo fructus pendente conditione perceptos: imo induci tur ibi fauore filij vnum contra regulas iuris communis, vide licet quòd fructus percepti ex iudicio testatoris non imputantur in quartam[a], contra l. fideicommissi. præallegatã. Nos autem ponimus casum, quando pater, quo ad testatorem, non erat descendens, sed extraneus, vel forte cõsanguineus aliter: & ita potest euitari illa l. Sed tamen istud dictum in se nõ placet: quia tex. in §. cùm Pollidius. primò non loquitur de filio grauati, sed de filio ipsius testatoris, ad quem testator præsumitur habere maiorem charitatem. Præterea attende diligenter: quia etiam in filio testatoris hoc nõ est verum, prout colligitur in d. §. cùm Pollidius. nisi altera coniecturarum interueniat, quę ibi ponuntur: videlicet quia testator reliquit grauato prædium particulariter, vel quia expresse: vt in d. tex. dixit se facere istud fideicommissum in fauorem ipsius filij, cui erat restituenda hæreditas post tempus: & ideo si hoc tacite præsumeretur, quod esset, quando testator reliquisset fideicommissum post pubertatem, seu finita pupillari ætate: vt dicit text. lege, si ita relictum. §. Pegasus. ff. de legatis secundo. qui loquitur etiam in pupillo, non filio. Vnde attende diligẽter, quòd in dictis iuribus non fit restitutio fructuum propter coniunctionem personæ, cui fideicommissum relinquitur, sed propter ætatem, postquàm relinquitur fideicõmissum. Vnde Barto. videns hanc lecturam non procedere, posuit tertiam lecturam solennem, videlicet ꝙ ratio dubitandi erat in isto tex. qa hæreditas prius erat relicta filio instituto, & ad filium in patrem peruenerat, & pater post tempus erat rogatus restituere filio: vnde poterat dubitari, vtrum fideicõmissum deberet remanere penes patrem, intellige sicut dicit Paul. de Castr. & bene, si filius esset factus sui iuris, prius quã decederet. Nam quando relinquitur alicui aliquid, quod ipse postea debet præstare alteri: deinde ille alter grauatur primo restituenti restituere post tẽmpus: ille cui secundo loco restituitur relictum, non est legatarius, vel fideicommissarius, sed verus executor. †Vnde fideicommissum restituendum tertio non est conditionale, sed purum: & ideo transmittitur ad hæredem: vt l. liberto. §. largius. j. de annuis leg. & l. à filia. §. primo. ff. ad Trebel. Et sic in casu nostro videbatur, si filius erat mortuus sui iuris, quòd transmitteret hoc fideicommissum ad hæredem suum: vt dicitur in dicto §. largius. & clarius in dict. lege, à filia. §. primo. ff. ad Trebel. Sed contrarium determinatur hic, quando pater est rogatus restituere filio: quia imo hæreditas ante euentum conditionis acquiritur patri ex persona sua: & in vers. deniq;. vnde non est simplex executor, sed habens commodum, & ius hæreditatis: & ideo fideicommissum est conditionale: & si deficit conditio, remanet penes grauatũ. Secus esset secundùm Barto. si extraneus esset institutus, & grauatus pater restituere eandem hæreditatem instituto: tunc enim si restitueret eandem hæreditatẽ patri, & ipse pater post tẽpus esset grauatus reddere, esset loco executoris: & ideo nihil remaneret penes eum, sed extraneus trãsmitteret ad hæredem suum fideicommissum, tanquã purum. Et posito quòd nõ transmitteret, ipse idem extraneus caperet deficienti conditione fideicommissum illud, tanquam hęres, intellige quòd mortuo extraneo hęres eius ex persona extranei instituti caperet. Ista videtur esse intentio do. Bar. melius declarata. Sed ista lectura non placet Rapha. licet nesciat inuenire meliorem: quia secundùm hanc positionem in casu nostro nulla poterat esse dubitatio, quòd pater nõ esset grauatus tãquàm simplex executor, cùm testator sciret quòd ex institutione filij omnino hęreditas erat sibi quærenda de iure isto: vnde necesse erat eum grauari tanquàm persona, quæ haberet ius in hęreditate. Pau. de Castr. etiam reprehendit istam lecturam dicens, quòd iura alleg. per Bar. nõ loquunt̃ in casu nostro, qa in eis erat appositũ tẽpus certũ restitutioni fideicommissi: vnde nõ est mirũ, si ille cui secũdo loco fuit restituta hæreditas, seu relictũ, censetur executor: sed nos loquimur, quando grauato fuit appositũ tẽpus certũ, qđ semper habet vim cõditiõis, vt l. hęres meus. in prin. de condi. & demon. Confirmatur ista conclusio scd̃m eum: qa nõ solũ legatũ dicit̃ cõditionale, qñ relinquitur post mortẽ grauati: sed etiã quãdo relinquitur post mortẽ cuiusdã tertij: vt l. quibus diebus. §. qdã Titio. j. de condi. & demon. Ergo vult dicere Pau. quòd ille cui secundo facta fuit restitutio, esset nudus executor, & non habens ius in re, in qua erat grauatus: ex quo tamen fuit grauatus dare post mortem suam, si fideicommissum esset cõditionale. Præterea dicit ipse in ll. allegatis per Barto. non decessit fideicommissarius, sed executor. Sed hoc vltimum est manifeste falsum: quia imo in dictis iuribus, maxime in dicta lege, à filia. §. fideicommissarius est ille qui decessit primum. cùm etiam dictum, quod impugnaret Bartol. non videtur bonum: quia licet in legibus allegatis per Bartolum esset appositum tempus certæ ætatis, illud tamen

[a] ¶ In quartã. Vide omnino Paul. de Cast. in consi. cxij. Bene. Va.

tam ē tēpus facit conditionē, cùm apponitur disponi, sicut dies incertus, ꝑterꝙ tribus cōcurrentibus: de quibus vide per Bar. in l. si cui legetur. §. j. & ibi per Bar. & ibi dicemus. j. e. Praeterea cū dicit, ꝙ tēpus incertum appositū in persona cuiusdā tertij, facit cōditionem & c. vt s. retuli, pōt responderi, ꝙ illud est verū, nisi apponatur in persona executoris, & nudi ministri: quia tunc videt̄ potius esse quaedā dilatio tēporis, in quo testator voluit cōseruari fideicōmissum in executore, ꝙ̄ tēpus incertū faciens cōditionē. Pōt tñ dici, ꝙ prima ratio sua satis bene ꝓcedit: quia cū dies incertus fortius faciat conditionem, ꝙ̄ certus: vt declarat Bar. in l. si cui leget̄. §. j. nō videtur valere ista cōsequentia, vbi apponitur tēpus certae etatis, aliquo casu, ex illo tēpore nō induciť cōditio: ergo similiter vbi apponitur tēpus incertum oīno. Praeterea vltra ipsum dico, si bene respicias ad tex. nostrū in ver. deniqꝫ. ex quo fit illatio in vltio ver. quòd hic nō fit differentia inter patrē rogatum restituere filio, & alium rogatū restituere extraneo, qui erat institutus, & à quo ipse rogatus haereditatē acciperet: quia iste casus nō ponitur in tex. in ver. deniqꝫ. Vt ergo bene fiat illatio ad praecedentia, intelligendū est, quòd fiat differentia, vtrum pater sit rogatus restituere filio, quādo filius fuit institutus, vel extraneo, quādo retento eodē themate filius erat institutus. Quae differētia nō potest habere locū in casu Barto. quo ad secundū mēbrum, quādo erat rogatus restituere extraneo: quia extraneus ipse nō fuit institutus, sed filius. Praeterea in isto secundo mēbro haec sua opin. est cōtra tex. expresse in l. epistola. §. fin. ff. ad Trebel. vbi patet, quòd fideicōmissum datum post mortem tertio loco illi qui primo loco fuerat institutus, valet, & restituitur fideicōmissum. Sed hoc esset impossibile, si mater quae erat prima fideicōmissaria, esset nuda executrix, vt probabo: ergo hoc nō est dicendū. Quòd autē sit impossibile, patet: quia quādo aliquid relinquit̄ à mero executore, tanꝙ ab ipo, nō potest relinqui, quia nō est honoratus in aliquo: vt l. j. §. sciendū. j. de le. iij. & l. ab eo. C. de fideicōmi. vnde si relinquit̄ ab executore, interpretamur quòd videatur relictū ab haerede: vt plene tradit Barto. in l. alia. ff. de ali. & cib. lega. Sed ista interpretatio nō potest habere locū in hoc casu, quia sic videret̄ relictum fideicōmissum heredi à seipso, quod est impossibile: vt in text. nostro. ergo necessario cōcluditur, ꝙ in d. l. epistola. in fi. ille cui secūdo loco restituebatur haereditas, erat fideicōmissarius, & habebat ius in haereditate. facit optime tex. cū gl. sua in l. in causae. §. Pōponius. ff. de min. Nō obst. iura allegata per Barto. quia dico, ꝙ alia rōne in dictis iuribus illi censent̄ nudi executores. Nā in restitutione facienda scđo loco nō est vsus testōr verbis legati, vel fideicōmissi. Itē voluit testōr praestari vsuras primo legatario pendēte termino, imo in vno ex illis iurib⁹ voluit ex vsuris primū legatariū ali. Vñ ista duo simul iūcta sunt illa, quae inducunt effectum predictū. Si quis tñ vellet tenere sñiam Bar. posset rñdere ad l. epistola. ꝙ ille cui fiebat restitutio scđo loco, ideo nō cēsetur esse nudus executor, qa testōr iussit haeredē institutū retinere quartā: & sic dat̄ intelligi, ꝙ voluit actionē transire ex Treb. Hoc tñ nō credo fuisse de mēte illius l. licet ita posset cauillari. vñ in summa ista lect. nō placet: ꝓpter qđ Pau. de Ca. hic tandē ponit verā lec. quā ego ibi dixerā in lec. ꝑce. priusꝙ̄ eum viderē. Est ergo sensus istius l. scđm eū, ꝙ qñ pater est rogatus restituere filio instituto, qa nō rogatur tanꝙ haeres, & ex psona filij, fideicōmissum deficiēs remanet penes eū, ex quo ipse solus est grauatus, scđm regulā positā in l. si quis Titio. in prin. j. de leg. ij. Sed qñ filio instituto pater rogat̄ restituere extraneo, tūc quia pater pstat fideicōmissum, vt haeres, ex psona filij, ipse fili⁹ dicitur esse grauatus: & ex hoc sequit̄, ꝙ si filius est effectus sui iuris, antequā moriat̄ fideicōmissarius extraneus cui erat relictū fideicōmissum post mortē patris, onus deficiens remanebit penes filiū, qui fingitur esse grauatus, & ex cuius persona pater praestat, nō penes patrē. & hoc dictū dicit à nemine esse tactū. Sed cōtra istā lec. arguit̄ fortiter: qa impossibile videt̄ esse, ꝙ fideicōmissum deficiēs remaneat penes filiū, ex quo ipse nō est haeres, quo ad aliquē effectum iuris, secundū opi. Barto. quā s. tenui. Do. Paul. hic nō format istud contrariū: quia ipe in illa q. tenuit, ꝙ penes filiū remanet nomē haeredis, etiam inquantū istud nomē significat ius, licet fateatur quòd actiones directae transeunt in patrē. Sed istud est impossibile, vt in illo articulo ostendi, si ius directum ipsius vniuersitatis, quae vocatur haereditas, est trāslatum in patres, quòd filius potest dici haeres, quo ad effectum iuris, & habere nomen heredis. Sed possumus dicere, & est de mente iurisconsulti in versic. deniqꝫ. quòd ideo vnus deficiens remanēt apud filium: quia licet reuera pater sit haeres, quia hanc haereditatem quaesiuit per mediam personā filij, filius ipse fingatur esse haeres, quo ad quosdam effectus, inter quos est iste, & alius, de quo tetigit hic Barto. videlicet ꝙ substitutio facta per istud vērbum, quisquis mihi haeres erit, faciat filium vel seruum haberi pro haerede, quo ad hoc, vt si sint facti sui iuris, succedant virtute substitutionis. & hoc tenuit Barto. hic, & in l. iij. s. de vulga. & pupil. pro cuius conclusione allegat hic Ioan. de Imol. tex. in l. si solus. §. fin. s. de acquiren. here. Sed ille tex. cū reuerentia, nihil facit: loquitur enim ibi quando seruus erat institutus purè pro parte, & pro parte sub conditione: & ibi dicitur, quòd si tēpore cōditionis existentis seruus reperitur sui iuris, qui prius ad vtilitatem domini adiuerat partē haereditatis sibi pure relictę, quòd ipsi acquiritur alia portio haereditatis relicta sub conditione. Sed in dicto casu seruo nō erat relicta portio conditionalis, si ipse esset haeres ex prima: vnde etiam si repudiasset, vel voluisset adire ex institutione pura, nihilominus admitteretur ex institu. cōditionali. Tu ergo vide tex. singularem, qui probat cōclusionem, quem ibi not. Barto. ad hoc in l. heredi. §. j. s. de vulga. & pupil. Aduerte tamē: quia licet decisio Barto. placeat, ratio tamē decidendi sua hic non videtur bona: dicit enim, quòd ideo seruus manumissus succedit in casu praemisso, quia ista conditio, quisquis mihi haeres erit: resoluitur in hanc, si mihi aliqs haeres erit. & videtur ista conditio cōtinere factum potius, ꝙ̄ ius, secundū eum. Vnde sufficit, quia de facto seruus sit scriptus haeres. quod nō videt̄ verum: quia tex. in l. in substitutione. §. j. de vulga. & pupil. dicit, quòd ad verificationē huius cōditionis requiritur, quòd aliquis semel quaesiuerit haereditatē, & factus sit heres aditione. & idem probatur recte intuenti in l. ex facto. §. Iulius. eo. titu. Dic ergo, quòd ratio est illa, quā s. dixi: quia ille, qui fecit alium haeredem ex persona sua, intelligitur quo ad effectus, qui possunt pertinere ad verum haeredē filio, vel seruis factis sui iuris: & dicit̄ haeres, vt s. fuit declaratum. intellige quo ad effectus, qui sequerentur in futurū, post acquisitionem factam patri vel domino. Et ad id quod dixim⁹ s. in ij. notabili, soluendo cōtrarium l. ab eo. de fideicōmiss. dic melius, ꝙ̄ ibi fuerit dictum, quòd tex. in l. sed si sic. §. final. de legatis iij. loquitur, quādo nō erat omnino certum rebus stantibus, prout stabant tempore testamenti, haereditatē peruenturā ad grauatum. Sed in casu nostro est secus: quia stante filio in potestate, prout erat tempore testamenti, vel serui, certum erat haereditatem peruenturam ad dominum: vnde est similis casus, ac si in genere esset grauatus haeres successurus ab intestato: & ita soluit hoc Raph. & est de mente Barto. satis clare, & in hoc solùm meruit Barto. reprehendi, quia dixit, quòd ex tacita voluntate testatoris haereditas perueniebat ad patrem, vel ad dominum.

a ¶ Inuariabilis. Ratio est secundū do. Ias. May. hic, qa statim cū volo haerē legatā ex meo legato ad me ptinere, lex facit executionē, & ius legati trāsit ad me. lege, apud Aufidiū. de opt. le. & est glo. not. in l. si qs ita. s. de cōdit. instit. Vñ facta executione nō est amplius locus variationi. d. l. serui electione. in princ. alle. hic per Aret. vbi plene tractat̄. Bñd. Vad.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quod alicui acquiritur ex iure accrescendi, dicitur ei acquiri iure proprio.
2 Electio legis vbicunꝙ defertur alicui, inuariabilis est electio semel facta.
3 Legatum nō debetur nisi ab adita haereditate: & ideo non cogitur haeres praestare ante haereditatis aditionem.
4 In vltimis voluntatibus, regulariter vltima voluntas derogat primae. idem in contractibus.
5 Clausula derogatoria ꝑcedens, tollit dispositionem sequētem.
6 Inducta ad diminutionem non debent operari augmentum.

SI mihi et tibi. Quòd vnus collegatarius succedit alteri in portione sua, potest legatarius totum legatū acceptare ex causa propria, vel haereditaria: & electa vna causa non pōt redire ad aliam. Vel sic, & breuius, secundū Bald. Quādo iura duarum personarum cōcurrunt in vna, idem potest vna persona, quod poterant illae duae. Secunda est ibi: & si voluero. ¶ 1 †No. primò, quòd id quod acquiritur alicui ex iure accrescendi, dicitur ei acquiri iure proprio: quia portio quae accrescit portioni, capit qualitatem à portione cui accrescit. l. inter socerum. §. cùm inter. ff. de pac. dot. & l. etiam. C. de iure do. acquisitio tamen immediate fit ei dispositione l. & in hoc differt à prima portione, cui accrescit: vt l. si in testamēto. & ibi per Barto. s. de vulg. & pupil. ¶ †Secundò not. ibi: ad me pertinere, vt tota mea sit. ꝙ ille qui respectu diuersarū partium habet diuersum ius in re, dicēdo simpliciter rem ad se pertinere, ex vno capite, nō videtur renunciare alteri capiti in alia parte: vnde nomē rei capit̄ hic pro parte rei, & nō pro tota. facit ad ea quae diximus in l. serui electione. §. Labeo. s. eod. hoc probat̄ hic expresse, dum requirit, ꝙ ego dicā totā rē velle ad me ptinere ex vno capite. ¶ †Vltimò no. ꝙ vbicūꝙ alicui defert̄ electio l. electio semel facta est inuariabilis [a]. qđ tetigi ad

declarationem glo. vbi allegaui duas bonas ll. in l. serui electione. in princip. s. eod. ¶ In glo. posita super verbo, non possе. ibi: non sunt causæ lucratiuæ &c. ista ratio secundũ Barto. simpliciter non est sufficiẽs, quia duæ causæ lucratiuæ ex post facto bene possunt concurrere in personam vnius: vt l. seruus legatus. infrà eodem. & plenè etiam in l. Mæuius. §. duobus. j. titu. prox. Dicendum est ergo, secundũ eum, quòd hic erant duæ causæ lucratiuæ, quarum exactio non poterat fieri insolidum: quia siue legatum esset vnicuiq; pro parte, siue vnicuique insolidum, non debebant habere nisi partem. In primo casu est manifestum. In secundo patet per l. si pluribus. in fin. j. eodem. vbi quando res legatur insolidũ, faciunt sibi partes p concursum: vnde sicut ex duabus causis illi duo non poterant insolidum acquirere rem, ita nec iste qui succedit loco duorũ: si ergo vult totum ex vna causa, alia consumitur. Sed hoc dictum nõ videtur simpliciter procedere: quia licet duo nõ possint esse domini insolidum simul: vt l. si vt certo. §. si duobus. ff. commo. vnus tamen in quo concurrunt plures causæ acquirendi, bene potest ex pluribus causis simul fieri dominus: vt l. iij. §. ex plurimis. ff. de acquirenda possessione. Vnde non est negandum, quòd iste si simul ex vtraq; causa voluisset esse dominus, potuisset: ideo in casu l. nostræ non potest, quia prius acceptauit dominiũ ex vna causa: vnde non potest ex alia cã amplius postea fieri dominus: vt in dicto ca. ex plurimis. Ad text. in l. nõ est nouum. in fin. qui videt̃ velle, quòd vna actio necessario deducat duas causas in iudicio: & per consequẽs, ꝙ ex vna sola quis non possit habere totũ, & ꝙ vna pro altera non tollatur: est dicendum, quòd ibi loquitur in eo qui succedit in iure alterius, quod non erat sibi applicabile ex persona propria per ius accrescendi: tum quia illud ius iam fuerat quęsitum alteri: vt lege prima. §. interdum. de vsufruc. accrescend. tum quia in contractibus regulariter ius accrescendi non habet locũ: vt plene traditur in l. si mihi & Titio. de verb. oblig. Sed prima ratio est efficacior: nos autem loquimur in casu, in quo erat in potestate legatarij, vnũ ex causis acquisitionis in se cõcurrentẽ extinguere, & ex alia totum acquirere: vt vidisti in positione casus, & in glo. ¶ In ea. glo. ibi: sed alij &c. doct. communiter dicunt, quòd prima pars est verior: nam ego possum deducere duo iura in iudicio, duntamen deducam ea cõtra eandem rem in vno iudicio, & vno libello. Sic intelligitur l. non est nouum. allegata in contrarium, de qua materia plene tradit Barto. in repe. in lege, edita. C. de eden. & quot modis dicatur vnus libellus, vel plures, vide ibi per Bar. & in l. libellorum. §. j. ff. de accusa. & per Bald. eleganter in l. ordinarij. in vltima col. C. de rei vendi. aliquid etiam tetigit Bar. in l. prima. §. si plura, ff. ad Turpil. & per ea quę tanguntur hic in glo. arguit hic Bartò. contra aduocatos Florentinos, qui ex vna summa: verbi gratia, ex centũ petunt partẽ corã iudice. nam si non opponitur à reo, procedit iudicium secũdùm eum: vt Institu. de actio. §. si minus. & est optimus text. in lege, si ex toto. §. primo. suprà eodem. Si verò opponitur, non procedit iudicium, ne cõtinentia causæ diuidatur: vt lege, nulli. C. de iudi. & in d. l. non est nouum. suprà alleg. Et hoc dictum valde cõmendat hic Ioan. de Imol. dicens se non meminisse alibi hoc positum: quod tamen Bart. tetigit clare in duobus locis, videlicet in lege, quidam æstimauerunt. in fin. si certum petatur. & in lege, in commodato. §. duabus rebus. vbi perfecte loquitur. ff. commo. & videtur confirmare istam doctrinam, quæ tamen potest limitari dupliciter. ¶ Et primò, nisi reus partem debiti confiteatur, & partem neget: quo casu iuste potest offerri petitio super parte: quia super eo, quòd reus est confessus, non præcedente libello, non est opus dare petitionem, sed sufficit sibi fieri præceptum: vt lege, si debitori. ff. de iudi. ita declarat solenniter Bal. in lege, edita. in quinta chart. in repe. Paduana. C. de eden. ¶ Secundò videtur posse limitari, nisi iudex coram quo petitur pars totius, non possit cognoscere de maiori summa: vt l. cùm quædã puella. in fin. ff. de iurisdict. om. iudi. per quem tex. ita tenet Barto. in d. §. duabus rebus. Sed Cyn. videtur ei contradicere in lege, cũ quædam. in fine. pręallegata. & Bald. qui simpliciter tenet oppositum in l. si idem cũ eodẽ. §. j. eod. titu. Sed in l. cũ quædam. in fin. nititur concordare opi. dicens, quòd vterq; bene dicit, ꝙ vis est in modo opponendi excep. nam si opponitur contra iurisdict. quia dicatur iudici, vos nõ potestis cognoscere de ista summa, quia est pars maioris summæ: verũ dicit Bart. ꝙ ista exceptio non obstat. Si autem non opponitur de iurisdictione, sed ipsi actori, quia excipiatur, ꝙ iste non potest petere de vna summa partem: & tunc vera sit opi. Cy. & aliorum. Et licet ista distinctio in se sit vera, de mente tamen Bart. est in dicto §. duabus. qd nullo modo est, casu possit excipi. Ego autem pro concordia dicerem, ꝙ si actor facile potest adire iudicem maioris summę, possit repelli exceptione: quia est, quid sibi imputetur, cur nõ petit in totum. pro hoc adduco in simili tex. notabilem l. iiij. §. si tam vicinum. & quod ibi per Bar. ff. de dam. infec. vbi probat, quòd iudex qui nõ vult reddere ius parti, nõ est in culpa, nec põt puniri, si alius iudex æque faciliter poterat adiri. aut iudex maioris summæ fortasse erat remotus, ita quòd cũ magna expensa haberet ibi litigare super toto, vel saltem cũ magno incommodo suo: & tunc sit vera opi. Bar. in d. §. duabus. Aduerte tamen, quia secundùm Bald. in lege prima. s. de acq renda hęreditate. qui inclinat ibi in opinionẽ Petri, posset esse casus, in quo etiam reo non opponente processus esset nullus. Exemplum, si statutum vult, quòd de qualibet lite, quæ mouetur à tanta summa supra soluatur certum quid. Et intelligo quòd statutum annullet processum, si non sit solutũ, licet Bal. hoc non dicat: nam tunc si actor causa fraudandi gabellam diuidit vnam summam in plures libellos, videtur hoc facere in fraudem legis: ergo simpliciter processus erit: vt l. fraus. & l. cõtra l. ff. de legibus. Qualiter autem ex tota summa debeat peti pars in libello, & qd si petitur non vt pars, sed simpliciter. Pro primo, vtrum procedat libellus, vide solenniter per Bart. in l. scire debemus. in prin. ff. de verbor. obliga. Et vtrum sententia lata super parte petita pariat exceptionem rei iudicatæ, si petitur alia pars, vide quod not. ponit Barto. in authen. qui semel. C. de probatio. ¶ † In eadem glo. ibi: quando disiũcti no. hanc glo. commendat hic Bald. tanquam notabilem, ex qua habes colligere, quòd quando res legatur duobus insolidum, si illa res defertur tota ad vnum, vel quia alter repudiauit, vel qa ego sum hæres illius, nõ põt pars eius rei repudiari, & pars acceptari: intellige quando altera pars repudiatur totaliter: nã bene posset alteri partem repudiare ex persona eius, cui sum hæres: & eandem acceptare ex iure accrescendi, vel contra: vt probatur hic in tex. secundùm vnam lecturam. Si autem legat̃ res non insolidum, sed vnicuique pro parte: tũc quia in legatis portio non accrescit inuito: vt l. j. §. vbi autem. allegata in glo. bene posset acceptare partem meam, & alteram penitus repudiare: quod videtur fieri in duobus casibus. Primus est, quãdo delata mihi portione consocij ex persona ipsius, ego repudio eam tam respectu iuris, quod habeo ex persona illius, quàm respectu iuris, quod habeo ex persona mea in illa portiõe, qd esset ius accrescendi: & idem videtur dicendum, si illam portionem delatam mihi duplici iure simpliciter repudiarem: & hoc videtur hic sentire glossa, & probatur in textu, in lege, si Titio & mihi. in glossa allegata. & habet rationem quia renunciatio indefinita regulariter æquipollet vniuersali: vt lege, si pluribus. de legatis secundo. Vnde qui simpliciter renunciauit, videtur renunciasse respectu illius iuris, quod sibi competebat: secus esset, si renunciatio esset limitata ad vnum ius: nam renunciando huic parti, prout mihi competit ex persona mea: vt probatur hic in textu nostro.

Si quis seruo. Difficultas seu impossibilitas præstationis non reddit legatum inutile. hoc dicit. ¶ In glossa posita super verbo, angustias. solu. ibi: inter viuos. &c. Hanc solutionem intelligit Bartolus hic, & in lege prima. suprà, de condition. instituend. & in lege, continuus. §. illud. de verborum obligationibus. in contractibus stricti iuris: sed in contractibus bonæ fidei est idẽ quod in vltimis voluntatibus: vt lege, insulam. §. primo. ff. locati. Sed iste intellectus ad illam legem non placet Ioanni de Imola, in dicto §. illud. nec etiam mihi placuit, tunc cùm scriberem super illo §. dic ergo, vt ibi plenius scripsi. Pro nunc dic, † ꝙ non est differentia inter contractus stricti iuris, [a] & bonæ fidei: quia textus in fine literæ non fundat se super qualitatem contractus, sed quia partes tacite hoc videntur voluisse: vnde lex, angustia temporis. non reddit contractum impossibilem, quia non erat notorium tempus expressum in contractu esse nimis breue: imo partes credebant à principio quòd sufficeret: & ideo intentio earum videtur esse, quòd si non sufficiat, debeat dari tempus conueniens [c] ad faciendum, in quo conuenit. Et per illum textum ita intellectum comprobatur quædam decisio Federici de Senis in consilijs suis, quam refert & sequitur Baldus in lege, id quod pauperibus. C. de episcopis & clericis. quòd si testator præfigit tempus executori ad faciendum aliquid in executionem testamenti, & illud tempus non est sufficiens, intelligitur suppletum

tempus

a ¶ Non est differentia inter contractus stricti iuris. Adde tex. in c. cũ venerabilis. de exce. Bald. in c. fi. in fi. de plus peti. Nico. Super.

b ¶ Cõueniẽs. Adde dom. Ias. May. hic, circa prin. iij. colũ. vbi refert & sequit̃ Are. hic, & in d. l. continuus. §. illud. Bene. Va.

tempus cōueniens,nec post tempus assignatū à testatore expirat potestas executoris.Cætera dic vt subtiliter scripsi in dicto §.illud.Et quia, vt hic vides,in vltimis voluntatibus angustia tēporis reijcitur,licet nō sic in cōtractibus:vt etiam eleganter declarat glo.in l.ij.§.si quis tamē.ff.si quis cau.ideo arguit hic Bald.quòd si iudex citat vel facit præceptum cōplendum sub termino,sub quo est impossibile cōplere,vt quia terminus est nimis angustus,vel quia iubet aliquem comparere die feriata:ille cui est factum præceptum,vel qui est citatus,si nō pōt illud facere in termino sibi assignato,debebit facere q̄ primum cōmode poterit:quia videntur esse præcepta, vnum faciendi,vel comparendi:aliud facere vel comparendi in termino assignato:vt l.si dies.§.fin.cum l.se.ff.de arbi.& in c.cū dilecti.de dolo & cōtu.Sed Ioā.de Imol.reuocat ista dicta in dubium,dicens q̄ illa iura loquuntur,quando à prin.vtrūque præceptum poterat esse validum:quia & poterat quis cōparere,vel facere actum in termino,& etiam vltra terminum. Sed quādo à principio alterum præceptū fuit nullum, valet præceptum de cōparendo,vel faciendo in termino:tunc ipse credit cōtrarium,quia hoc videtur probari expresse in l.ij.§.fin.ff.si quis in ius voca.nō ierit.vbi dicitur,q̄ citatus die feriata nō tenetur cōparere:vt in l.si feriatis.ff.de fer.& hoc idem prosequitur latius ipse idem do.Ioan.in l.j.§.nunciatio.ff. de no. oper. nuncia.reprehendēdo Inn.in ca.fin.extrà,de seru.qui dicit cōtrariū.quē tū sequunt̄ Bal.& Ang.ī l.ij.§.si qs in iudicio.ff.si qs cau. Ego aūt nō video,quomodo ista dicta Inn.& Bal.hic sint cōtra tex.in l.ij.in fin.si quis in ius voc.nō ie.vt dicit Ioā. de Imol.in locis s.allega.quia licet ille tex.& l.si feriatis.s.alleg.dicant,q̄ si reus nō comparet die feriata, nō videatur esse contumax:nō tamē dicunt,q̄ nō teneatur cōparere q̄ primū potest:imo contrariū videtur probari secundùm intellectum Bal.ibi in l.ij.§.si quis in iud.si qs cau.dū tex.dicit,q̄ l.iubet diē iudicij esse diffusum.Vnde in ista materia possumus cōsiderare tres casus.Primus est quando iudex præcepit aliquid fieri per partem,quod est impossibile fieri infra terminum assignatum.Secūdus,quādo iudex citat partem,vt cōpareat sub termino impossibili de iure,vel de facto.¶Primo casu videtur, quòd præceptum valeat,& q̄ debeat fieri q̄ primum commode potest:sicut decidit Bal.in l.j.C.de his quæ pœ.no.in ver. decimò quæro,vel decimò pono.& in versi.sequē.per tex.in dicta l.cùm dies.§.fina.cū l.seq.Nec obs.q̄ illa l.loquitur,qñ vtrunque præceptum potuit valere:vt s.dixit Ioan.de Imol. quia dico,q̄ multofortius idem est dicendum in nostro casu: pro cuius euidentia debes scire,q̄ ex proprietate verborum istud præceptum,q̄ aliquis compareat in termino, est vnum præceptū,nō duo:est em̄ præceptū de faciendo aliquid in termino,& vnum præceptum qualificatū qualiter tēpore: sicut dicit Bart.in l.diuus.ff.de re iudi.quòd quādo ad vnum factū applicatur aliud per modum qualitatis,ista non dicunt̄ duo facta,vel duo crimina,sed vnum factum qualificatum. Vnde q̄ in l.Celsus.videantur esse duo præcepta,hoc est magis ex mēte præcipientis,qui videtur velle,q̄ factum sortiatur effectum eo modo quo potest.Sed ista ratio multofortius habet locum quando ab ipso principio secundùm vnum modū præceptum nō potest valere.Ergo idem iuris est,& multofortius,sicut qñ à principio vtrunque præceptum valere potest:videmus enim quòd improprian̄tur verba sententiæ,& iuramenti,vt actus à principio valeat,qui aliàs non valeret,secundū gl.in l.puto, ff.famil.ercisc.un.& text.& quod ibi per Bartol.in l.sed & si possessori.§.item si iurauero.ff.de iureiurā.¶Secūdo casu sub distinguo:quia aut pars citatur ad comparendum & faciendū aliquid,in quo non est opus præsentia partis aduersæ: & tunc idem sit quod in casu præcedenti, videlicet quòd citatio resoluatur infra duo præcepta:sicut dicitur in ca.cū dilecti.præallegato.& idem credo,si requireretur partis præsentia:& si tamen pars aduersa illis diebus, quibus reus non cōparuit,si fuisset ipse præsens in iudicio,citatio non arctaret reum.Si verò pars est citata ad vidēdum fieri certum per partem aduersam, vel per iudicem:tunc si in termino assignato actus ille non potest fieri,non arctabitur comparere vltra terminum:ita probatur in lege,si vitem.§.qui ad ianuam.ff.quod vi aut clam. & nota.idem Bald.in lege,si finitæ.§.Iulianus.ff. de dam. infecto.& Bald.in lege prima.in penul.colum.C. quomodo & quando iud. & in capit.primo.de milit.vas.qui contu. est. in vsib.feudo.Et est ratio manifesta: quia ex quo actus non potest fieri in termino assignato per partem aduersam,vel iudicē, reus citatus remanet incertus,quando iste actus debeat fieri: & per consequens citatio obscura eum non arctat:vt lege,aut qui aliter.§.fina.& ibi per Bartolum.ff.quod vi aut clam.Dicit etiam hic Barto.notabiliter,q̄ sicut testator mandat aliqd præstari ab hærede,id est,certum terminum à die mortis suæ, quòd iste terminus curret immediate à morte testatoris, nec expectabitur tempus datum hæredi ad deliberandum, quòd hæres adeat.Sed istud dictū nō placet Ioā.de Imo.†qa cū legatum non debeatur,nisi ab adita hæreditate:vt lege,si tibi homo.§.cùm seruus.j.eo.non cogetur hæres præstare ante aditionem hæreditatis:[a] vnde debebit intelligi à die mortis, supple,& aditæ hæreditatis. secundùm eum nihil allegat,sed pro decisione sua videtur casus sing.in lege iij.§.si quis hæredi.ff. de statu libe.vbi iussus dare aliquid hæredi infra certum tempus à die mortis,non tenetur dare,neque currit tempus,nisi à die aditæ hæreditatis: & illum text. allegat Bartol.in lege,si cui legetur.in princip.j.eod.bene facit text.cum glo.in authē. hodie.C.de appel.& quod not.Ioan.Andr.eleganter in cap. quia.de exce.libr.vj.vbi dicit,quòd licet in dicto ca. assignet̄ terminus octo dierum,à die exceptionis propositæ debet suppleri,scilicet & admissæ per iudicem.Si quis tamen vellet tenere sententiam Bald.qui fundat se per text.nostrum, à contrario sensu posset dicere, quòd hæres videretur grauatus ante aditionem hæreditatis soluere legatum de facto : sicut dicimus in hærede instituto sub conditione,si manumiseris seruū hæreditarium:vt lege,mulier.in princ.de conditio.institu.Primum tamen dictum credo verius. Licet autem opin.Bald.hic posita possit sustētari,& id quod dixit in lege prima.C. de his quæ pœ.no.s.allegata.communis tamen opinio videtur esse illa, quam tenuit Ioan. de Imol. in §.nunciatio. & eam tenet Cyn.& Petr.in l.si.C.de fer.& ibi etiā Bal.idē tenuit Bal.referēdo ista dicta solenniter in l.ij.s.de hæredi.instit.vbi etiam tetigit Ioan.de Imol.idem tenet Bald.in lege,si ea.circa princi. a C.qui accusa.non pos. & est communis sententia cano.in ca. fin.extrà,de fer. licet dom. Anto.ibi aliter teneat. Ad capitu. cùm dilecti.de dolo & contu.respondent vt s.hic dixit Io.de Imola,& ad legē,Celsus.ff.de arbi. & potest colorari ista responsio noua ratione,quam ipsi non adducunt: quia suprà declaraui in princip.quæstion.quòd non potest denegari, quòd præceptum vel citatio facta ad certum terminum,ex proprietate verborum,est vnum factum qualificatum,non duo:& id quod continet expresse, est vnum præceptum factū ad certū terminū.Si ergo id quod est expressum per iudicē,non valet, etiam non debeat valere id, quod sequitur tacite ad expressum,quàmuis si per se esset expressum,posset valere:vt lege, si in diem.§.fi.& ibi est optimus textus.& ibi per Bartolum. ff.de condit.& demonstra.Hæc tamen solut.remanet aliqualiter dubia : quia in dicta lege,si in diem.in fine.tacita repetitio conditio.videtur venire accessoriè ad cōditio. expressam. Sed in casu nostro si ista duo præcepta vident̄ facta æque pricipaliter,licet vnum expresse, & aliud tacite,quamuis expres b sum non valeat,tacitum tamen videtur valere:vt lege, si fide iussor.in princip.& ibi per Bartolum.j.eod.& nota.Bartolus in lege prima.versus fin.suprà,de vulga.& pupil.in illa quæst. vtrum si non valeat pupillaris expressa,contineat tacitam vulgarem. Hæc tamen ratio,vt dixi, assignatur cōmuniter ab omnibus:vnde ab ista sententia non est recedendum, quam etiam sequitur Bald.in lege iij.in fin.ff.si quis in ius voca. non ierit. Et aduerte, quia hoc est verum, siue sit impossibile comparere in termino ex dispositione iuris,vt quia citatur aliquis die feriato:siue impossibilitas surgat ex facto: quia terminus est nimis breuis : vt in textu nostro. & hoc tenet Bartolus expresse in citatione, in lege, aut qui aliter.§.primo.quod vi aut clam.

In legatis. Nouissima voluntas in legatis derogat priori, quatenus ei contradicit, nisi prior habeat clausulam derogatoriam : quia tunc præualet prima secundæ.¶†Nota primò ibi:mutari &c.quòd alia est dispositio pura, & alia dispositio in diem, vel sub cōditione, vnde videtur per istum textum, quòd, si statutum facit mentionem de instrumento continēte debitum purum, non habeat locum in debito conditionali, vel in diem purificato. Contrarium tamen determinat singulariter Angel.in lege finali.§. Titius.suprà,de vulga.& pupilla.super quo vide quod scripsi, allegando dicta Bald.in lege,qui liberis. in princip. ff.eodem titul.Quid autem sit econtra, vtrum si in legato conditionali adimitur conditio, legatum remaneat purum, vel potius videatur ademptum, vide quod tāgitur per Baldum & alios in lege prima.C.de pactis.& per Bartolum, in lege, filio.§.pen. ff.de adimen.legat.per Baldum in lege, si plures.in fin.C.de condit.inser.¶†Secundò nota regulam,quæ ponitur in vltimis voluntatibus, quòd regulariter vltima volūtas[b] derogat primæ:idem in contractibus,vt l.pacta nouissima.C.de pact. de quo vide plenius in l.quod traditur.j.de cōdi. & demōstr,

¶Hæreditatis. Sed quid si testtōr relinquat vxorem suam dñam,& vsufructuariam,& quosdam sibi hæredes īstituat, finito demū vsufructu dictæ suæ vxoris,an vxori obstet,q̄ dies le.vsufructus cedit ab adita hæreditate, et hæreditas adiri nō pōt, cū hæredes sint instituti demū finito vsufructu dictæ vxoris:vide Dy.ī cōsil.iij. Bene.Vad.

¶Vltima volūtas. Vide q̄ volūtas testatoris dicit̄ sñia, secundū Hostiē. in sum.titul.de sentē. ī §.quid hoc dicat̄, idē Host.in sum.in titu.de test.in §.qd sit testm̄.Nico. Super.

5 ¶ † Vltimò not. quod clausula derogatoria[a] præcedēs tollit dispositionem sequentem: de quo plene in l. si quis in prin. testamenti. j. de leg. ij. & per Bal. in l. sancimus. C. de testa. ¶ † In glo. j. in fin. hanc glo. approbat Dy. Sed Iaco. de Are. & Bart. reprehendunt eam, quia inducta ad diminutionem non debēt operari augmentum[b]: vt l. lega. in prin. j. de adi. leg. & l. cū tale. §. falsam. j. de condi. & demon. Nec obstat secundū Paul. de Cast. hic, quòd ademptio videtur operari dationem legati, qn legatum datur primo pure, deinde adimitur sub cōditione: vt l. si legatum. in princ. ff. de adimen. leg. & l. quæstio pure. ff. qn di. leg. ced. & l. aliquando. in fin. de condi. & demon. quia legatum in dicto casu non videtur datum ex ademptione secuta: sed potius id quod à principio fuit datum pure, fingitur tunc datum sub conditione. Sed hoc non potest dici in casu nostro, in quo primum legatum erat sublatum per ademptionem pure factam. Vnde cū non esset in rerum natura, non poterat fingi ex puro factum conditionale, sicut in primo casu: & hanc rationem assignat iuriscōsultus, si recte inspicies in l. legata inutiliter. §. j. s. alleg. & satis probatur ex mente dictorū iuriū, maxime in l. aliquando. de condi. & demōstra. vbi dicitur, quod istud legatum de forma verborum videtur purum, & tamē est conditionale, propter conditionem ei additam in ademptione. Vnde ipse sequitur in hoc articulo sententiam Ia. de Are. & Bar. cum limitatione, quā ponit hic Ange. qui dixit, quod ista opi. Bart. est vera, quando præcessit ademptio pura in testamento, & secuta est conditio in codicillis. Si autem vtraque fuisset facta in eodem testamento, tunc pura quæ præcessit, haberetur pro non facta: & sic sola cōditionalis valebit, & erit vera glo. in isto casu, per l. si ita scriptum. in prin. j. eo. Ioan. autē de Imol. simpliciter dicit gl. esse verā: quia mens testatoris videtur fuisse ista, vt ista ademptio conditionalis induceret legatū sub contraria conditione: quo casu etiā inducta ad diminutionem possent operari augmētū: allegat text. in l. non adita. §. j. ff. de condi. & demon. vbi patet, si ille qui prius pure legauerat, eidem legat incontinenti sub conditione, licet legatum conditionale sit inductum ad diminuendum purū, operatur tn̄ diminutio augmentum, quia datur electio legatario, quod velit consequi: intellige quantū ad liber. legatum importabat diminutionem: & tn̄ ex mēte testatoris auget, & nō diminuit. Nec mireris, quia ex cōiecturata mēte testatoris aliàs inuenitur hoc, quod ex grauamine resultat tacitū relictū ex persona grauati: vt l. deniq;. §. interdū. ff. de pe. lega. & l. Titia Seio. §. Seia. j. de lega. ij. Sed in casu nostro est necesse ita dicere: imo respondēdo ad articulū formaliter est dicendū, quod qn̄ præcedit adēptio pura, & sequitur conditionalis, ista scda dispositio continet partim augmētū, & partim diminutionē. Augmētū qdē, inquātū limitat suspendi ademptionē purā in vnū casum. s. in euētū cōditionis: sicut enim negatio quæ sequitur negationē, non priuat, sed ponit: vt l. j. & ibi not. C. de ser. fugit. & l. qui se patris. C. vnde liberi. ita ademptio conditionalis, inquātum restringit & aufert primam ademptionē purā, non priuat, sed ponit. vt patet vnicuiq; recte intuenti: sicut pactū de petendo tollit pactū de non petendo, quod est priuatiuum: cōtinet aūt priuationem ista ademptio in casu conditionis euenictis, & tūc priuat legatū, quod videt inductū ex limitatione pcedentis priuationis, vt dixi, seu ex remotione priuatiōis precedētis. ¶ † Extra gl. adde dictis Bart. & Dyn. hic, inquantum volunt, quod priuilegiū concessum de creando notarios, non obstante aliquo statuto, vel consuetudine, extendatur etiā ad futura[c] statuta, quod hoc videt cōtra gl. in cle. statutū. de ele. & in cle. ij. de re. eccle. non alie. quæ videtur velle, quod licet lex noua reprobat consuetudinē præteritā, non tn̄ intelligit prohibere futurā: quas glo. adducunt hic Moder. & primum adducit d. Anto. in c. fi. in xij. char. de consuet. & do. Abb. in c. ij. de proba. hoc etiam tenuit Bart. post Iaco. de Aret. in l. j. C. de sum. trini. & Cy. post Pe. in l. dudū. C. de contrahen. emp. Do. Io. hic remittit se ad no. ī d. cle. statutū. & alle. Pau. in cle. j. de ele. Do. Pau. de Cas. hic videt cōcordare istas opi. hoc modo: quod aut loquimur in statuto, & vera sit opi. Dy. & Bart. hic, ne aliqs de facili per statuētes posit eludere priuilegiū principis: aut loquimur in cōsuetudine, quæ inducitur ex longo tpe, & frequentia actuū: & in ista nō ita de facili potest præsumi fraus, nec per eam ita faciliter eludi priuilegium principis: & tunc procedat gloss. in clemen. statutum. & in clemen. ij. præallegata. & ista sunt secundū eū, quando priuilegium concederetur à principe, & statutum vel consuetudo induceretur ab aliqua ciuitate. Sed quando illa eadem ciuitas, quæ concessit priuilegium, faceret postea statutū, vel induceret consuetudinem cōtrariam priuilegio: tunc ipse dicit, quòd non tolleretur in dubio priuilegium, nisi de eo specialiter fieret mentio: & etiam tunc non tolleretur priuilegiū clausum in corpore iuris. Pro prima allegat tex. in ij. cōstit. C. §. si qua. & in l. detur. vbi hæc tangit Barto. C. de silen. lib. xij. Pro secundo allegat duas glo. videlicet in aut. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oport. & in l. hæres absens. in princi. ff. de iudi. & quod habet in c. j. de capel. mo. in glo. & xxij. distin. c. renouantes. quæ distinctio est Bart. de verbo ad verbum, in extrauaganti ad repri. in verbo, non obstantibus. in penu. col. quem debuit allegare, additis tamen quibusdam quotis, per eum. Pro prima conclusione vide quod ponit Bal. in l. nō plures. C. de sacrosan. eccle. & in c. j. in fin. quo tempor. mil. inuesti. in vsi. feu. Pro secunda vide glo. not. in c. vt circa. in verbo, corporali. de elect. lib. sexto. & glo. & quod ibi not. Angel. & Bal. in l. prima. §. ait prætor. ff. de posthumis. Illud etiā scias, vltra doct. quòd quando lex apponit istam clausulam statutis & consuetudinibus &c. videtur tollere statuta & consuetudines, per quas omnino impediretur concessio vel priuilegium: secus si non impediretur, sed differretur in aliquod tempus, secundū Ioan. Andre. not. in c. cum aliquibus. de rescript. libro sexto. Innocen. Illud etiam scias, quòd inter priuilegium inclusum in corpore iuris, & non inclusum, est alia differētia notabilis: quia primum præsumitur concessum proprio motu: secundum non, secundùm Bartol. in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. Quid autem iuris sit in pluribus priuilegijs, æquè specialibus, quæ sunt contraria adinuicem: vide qđ not. ponit Ioan. Andre. in c. primo. de priuile. libr. vj. Addit etiā do. Pau. quòd si priuilegia transissent in contractum: verbi gratia, quia essent concessa alicui, in recompensationem alicuius dationis, vel facti: tunc illa non possint reuocari per statuentes: per ea quæ tradit Bart. in l. omnes populi. de iust. & iur. & in l. quod semel. de decret. ab ordi. fac. Sed istud non est verū simpliciter, quia distinguitur, vtrum concedatur subdito, vel non subdito[d]: & si cōceditur subdito, vtrum auferatur ex causa, vel non: super quo vide quod plenissime scripsi in c. j. de cōstit. in antiquis. vbi etiam tangit do. Anto. & quod ponit Bal. omnino in l. qui se patris. C. vnde lib. & in l. cùm mihi. vbi notabiliter loquitur. ff. de dolo. & non prosequor vlterius nūc, quia non pertinent ad materiam nostram. Super quæstiōe autem mota per Barto. & Dynum hic, dic vt plenissime scripsi multis additis in c. ij. extrà. de proba. in vlti. char. & vide Bald. in l. dudum. C. de contrahen. emp. & in c. j. de capitulis Corra. & Bart. in l. j. C. de sum. trin.

CVm incertus. In legato generis ille homo videtur esse legatus, quem hæres postea pro satisfactione legati tradidit. h. d. Secunda est ibi: Neratius. ¶ † No. primo ibi: si voluntate &c. quòd illud dicitur propriè factum voluntate nostra, quod est factum mandato nostro præcedente: vt patet in ver. vel ratum sequenti. per quem, iuncto isto vers. satis apparet, quòd propriè id quod ratificamus ex postfacto, non dicitur factum voluntate nostra. Et est verissimum in se: quia qualitas adiuncta verbo, determinatur secūdū tēpus verbi: vt l. Titius. s. de testa. mil. & l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxa. Cùm ergo dicitur aliquid factum voluntate mea, significatur quòd tempore facti ista qualitas inerat: & est idem dicere, de voluntate mea, ac si diceret, de mandato, secundū Barto. in l. si post dotem. s. so. mat. super quo vide optimum text. & quod ibi scripsi in l. si seruus. in princi. ff. de acquirend. possess. ¶ Secūdò no. quòd solutio facta seruo non liberat debitorem à domino, nisi dominus mādauerit, vel ratum habuerit. ¶ Fallit in contractu, qui fieret per seruum solum: quia tunc tacite videtur habere mandatum, vt recipiat solu. vt lege, quæ seruus. ff. de solu. secundùm Paul. de Cast. hic, cui adde text. in l. quod seruus. ff. depo. & ibi per Bart. & optimum tex. vbi etiā hic tradit Bart. in l. si vnus. in prin. ff. de pact. Si autem contractus celebraretur cū seruo, & domino simul, tunc nō posset solui seruo, nisi ex voluntate domini. Casus est no. & ibi hoc plene declarat Bart. in l. cum qui ita. §. j. ff. de verbo. oblig. ¶ † Vltimò not. ibi: perinde &c. quod in legato hominis in genere nihil dicitur esse in legato ante elect. Sed post electionē & traditionem factam, ille qui traditur, perinde est ac si à prin. solus fuisset legatus: & in hoc secundo legatum hominis conuenit cum legato alternatiuo. Sed in primo non, quia in legato alternatiuo vtrunq; est in obligatione. Sed in legato hominis in genere, antequā fiat traditio, nullus homo particularis est in obligatione, vt hic tangitur in gl. & in l. Meuius. §. duobus. j. titul. proxi. Et de legato alternatiuo vide text. in lege, si stipulatus fuerit illud aut illud. de verbo. obli. & secundùm Pau. de Castro hic, & bene, ad hoc vt homo particularis fingatur fuisse legatus à principio, nō requireretur traditio ipsius, sed sufficeret simplex electio, quæ esset inuariabilis: secus si posset variari:

---

a ¶ Clausula derogatoria. Adde qd operatur, vide p Bal. cōsil. xxij. incip. quidā fecit testamētū. in iij. vol. Ni. Sup.

b ¶ Augmētū. Adde do. Ias. May. hic, q refert opin. pro & contra. vn̄ dic, vt per eum. Ben. Va.

c ¶ Ad futura. Vide do. Alex. de Imol. in cōsi. cccxxxiij. in iij. col. ad fi. & seq. in ij. parte. & in cō. cxcij. ea. parte. in cō sil. cxcvj. in ij. col. & in consi. cxv. ea. parte. Bene. Va.

d ¶ Non subdito. Tu ad hāc materiā vid do. Bart. Soc. in cō sil. clxiiij. incip. visa bulla. vers. secundū fundamentum. & per totum. in ij. parte.

riari:iuxta ea que habentur in l.eum qui certarum.in fi.ff.de ver.oblig.& in d.l.si stipulatus fuerit illud &c.¶†In glo.sup verbo,liberatur.glo.in quæstione princi.optime dicit, quia est casus in l.allegata.in ea.& vide quod no.Bart.ad materiam in l.si domus.§.de euict.j.eo.ti.& in l.qui cōcubinam.§.si hæres.ff.de leg.iij.& quod traditur per Bar.in l. si quis aliam.ff. de solutio.Sed inquantum dicit,quòd res quæ potest aliquo modo auocari,non dicitur facta alicuius pleno iure: hoc est magis dubium:quia istud verbum videtur importare, quòd res pertineat ad aliquem,quo ad vsumfru. & proprietatem: & hoc videtur sufficere,licet res possit aliquo remedio auocari.ita videtur probari singulariter in l.Iulianus.ff. de rei ven. & ibi per Bal.vtrum tamen sit verius, non determino nunc. Sed tamen notabis glo.tuam.

SVMMARIVM.

1 Protestatio vtrum præcedat in prin.actus,vel ponatur in fine,ante actum habitum pro completo,non refert: quia in cōplemento contractus & absolutione omnia simul videntur facta.

2 Testator si postquam testamentum pro absoluto habuerit ei quippiam addit vel detrahit,ista dicitur esse noua dispositio.

3 Causæ duę lucratiuę in eadem re ex eodem testamento non concurrunt.

SI ita scriptum. Siue clausula derogatoria sit posita in principi.siue in fine testamenti, antequam testamentum habeatur pro completo,legatum cui derogatur ex clausula,habetur pro non dato:& in dubio illud videtur relictum, qđ est minimum ex pluribus relictis. hoc dicit. Secunda est ibi:& ait Aristo.Tertia ibi: sed Papi.Quarta ibi: sed qđ magis.¶†Nota ibi:nec datur videri &c.ꝙ quando in eadem dispositione duo capitula contraria,quorum vnum derogat alteri:siue capitulum qđ derogat,præcedat,siue sequatur: aliud capitulum habetur pro non posito:& hoc est qđ dixit Ange.in l.si mihi et tibi. §.fi.s.cod. per istum text.¶†Secundò no.in versiculo,Papi.quòd non refert vtrum protestatio pręcedat in princip.actus,vel ponatur in fine,ante actum habitum pro completo.quia in complemento contractus, & absolutione,omnia simul videntur facta:[a] vt l.si contractus.C.de fide instru.& ibi per Bar.& l.lecta.& ibi tangit etiā Barto.ff.si cer.peta.& pro hoc non videtur referre secundùm Io. de Imo. vtrum ista protestatio non consentiens in vos,tanquam in iudicem competentem,ponatur in prin.libelli,vel in fine.Dicit tamen,ꝙ ista protestatio non est ponenda simpliciter,iuxta cautelam quam ponit Inno.in c.Cumana. extrà, de elec. & remittit ad no.per se in l.quidam consulebat.ff.de re.iudica. vult dicere,quòd debet protestari hoc modo, non consentiendo per aliquem actum coram vobis faciendum,tanquam in iudicem competentem : nisi si & quatenus de iure sitis iudex:nam si non apponeret hanc vltimam limitationem, iudex posset procedere contra eum,tanquam contra contumacem:super quo vide optimum tex.& quod ibi eleganter ponit Bald.qui allegat ista dicta in l.ij.vbi quis de curiali vel cohor.& Ange.in l.non videtur.ff. de iudi.Facit etiam iste tex. optime ad illam no.q.de qua tetigit Barto. in l.iudex postquam.ff.de re iudi.videlicet vtrum si iudex ponit plura capitula in sententia, & in vno condemnauit simpliciter, possit postea illud capitulum modificare aliquo modo, antequam habeat sententiam pro lata data perfectè:de quo quia optime cadit hic, dicemus aliquid in lectu seq.¶†Vltimò no.ibi: ante impletū.quòd postquam testator habuerit testamētum pro absoluto,si addit ei aliquid,vel detrahit, ista videtur esse noua dispositio:& videtur hoc esse verum, etiam si postquā habuerit actum pro absoluto,hoc velit facere incontinenti: facit quod habetur in l.hæredes palam.§.sed si nota.s.de testa.in text.ibi:si cui legauero bis &c.quæritur pro declaratione literæ,quæ fuerit ratio dubitandi in isto text. Barto.dicit, quòd forte ratio fuit, quia poterat intelligi ista locutio, quando testator legaret eandem rem bis,vel eandem quantitatē.Poterat etiam intelligi,quādo legebat duas res,vel diuersas quantitates. Et ad tollendam hanc dubitationem,declaretur quòd ista clausula derogatoria operatur, etiam si testator bis leget diuersas res,vel diuersas quantitates.Sed secundùm primum sensum dubitatio erat superflua: quia si sic intelligeremus,ista clausula derogatoria [b] non esset necessaria, † quia duæ causæ lucratiuæ in eadem re ex eodem testamento non concurrunt: vt l.planè.§.si eadem.j.eo.& ibi dicemus. Vnde Pau. de Castro hic ponit nouum & mirabilem intellectum, quo ad istam rationem dubitandi: dicit enim, quòd testator legauerat duos fundos simpliciter, non exprimendo specialiter eos,sed dicendo,lego duos fundos meos.vel legauerat duas quantitates.& qđ videbatur prima facie dicendum,ꝙ quia a duæ res legabantur vno actu legandi, per nomen collectiuū esset vnum legatum:vt l.si ex toto.§.fi. & ibi fuit declaratū. s.eodem. Vnde non obstāte clausula derogatoria, quæ dicebat,cui bis legauero volo deberi semel:iste duæ res videbantur deberi,quia erant relictæ vno legato,& per vnum actum legandi,contrarium tamen,determinat hic iurisconsultus,secūdū eum:qa inspicitur potius mens testatoris,quàm verba,quę videtur fuisse,ꝙ si dat res eidem personæ ex sua dispositione non deberentur.& sic limitatur l.si ex toto.§.fi.s.eodem titu. Sed iste intellectus multipliciter non placet[c]. Primo, quia si intelligimus esse legatos duos fundos testatoris,vel duas quātitates simpliciter,non aliter expressas, in nullo casu valeret legatū.de fundo probatur in l.cū post.§. gener.ff.de iure do. & not.in l.si domus.in princ.j.eo.De quantitate incerta in d. §.gener.per locū à speciali.& in l.triticū.cū ibi no.ff.de verborum obliga. Si antē itelligimus duos fundos fuisse specialiter nominatos:verbi gratia,Seianum & Sempronianum.vel duas quantitates diuersas,certas & determinatas:tunc tot essent legata,quot essent res specificatæ:vt l. scire debemus.circa medium.ff.de verborum obligationi. Secundò non placet iste intellectus:quia in versicu.sed Papinianus.expressè dicit, ꝙ ista clausula idem operatur,quod dictum erat in princi:si sæpius legata prius fuissent asscripta. & sic patet,ꝙ nō erat dubitatio in modo legandi:qa etiam si legata separatim fuissent facta,adhuc quærebatur de virtute istius clausulę. Aut ergo sequere intellectum Barto.aut dic,& melius, quòd ratio dubitandi erat illa,quæ fuit in l.si mihi & tibi.§.in l.s.eodem.videlicet vtrum clausula derogatoria præcedens tolleret dispositionem sequentem:& similiter vtrum sequentem posset tollere dispositionem præcedentem iam factam. Vel potes dicere,ꝙ non dubitabatur, vtrum clausula tolleret legatum sequens,vel præcedens:sed qualiter tolleret. Et respondetur ꝙ ita tollit,ꝙ legatum sequens vel præcedens fingitur non datum:& hoc magis applaudit literę.¶In glossa posita sup verbo, ipso iure.ibi:siquidem solenni vt testamento &c.Baldus hic dicit, quòd si legata essent ablata per istam clausulam,in testamento non solenni,non valeret ademptio,sed legata remanerent firma:per l.si iure. j. de lega. iij. Sed Ioā. de Imo. dicit hic, & bene,ꝙ istud est verum,quando per secundum testamentum videretur fieri ademptio legatorum factorum in primo tacite, ex hoc solo,qa per secundum testamentum reuocatur primum:& ita loquitur tex .allegatus per Bald. Sed quando in secundo testamento minus solenni essent reuocata legata facta in primo expressè:tunc ista reuocatio haberet effectum,vt legatum non debeatur ope exceptionis:allegat l.planc.ī principio.j.cod.& l.militis codicillis.§.veteranus.ff.de testa.milita.et probatur ī l.& si trāsferam.ff.de adi. lega.quæ sunt verba Barto.formaliter in d.l. si iure.in prima oppo.& est optimus text.in l.cū quidam.in fine.ff.de his qb. vt indig.¶In ea.glos.ibi:vt codicillis &c.Hanc glo. nititur hic defendere d.Pau.de Castro, & in l. hæredes palam.§.si qs post.s.de testa.quam Barto.& communiter hic docto. reprehendunt,vt hic per eos:& per eam allegat text.in l.militis codicillis.§.veteranus.s.de testamen.milita.cui responde,vt plene scripsi in dicto §.si quis post.†Secundò adducit hic tex. in l.j.§.si filius.j.de lega.iij.vbi probatur secundū eum,ꝙ legata facta in testamento sumūt vim testamenti,quasi sint alia species à legatis relictis in codicillis.qđ patet,quia legata facta in codicillis confirmantur,si ille qui fecit codicillos,transit in potestatem alterius:deinde effectus sui iuris non mutat priorē voluntatem.qđ secus est in legatis relictis in testamento.Sed ad hoc respondetur faciliter,quòd hoc non est,quia legata relicta in testamento differant specie à legatis relictis in codicillis:& sic tanquam pars testamenti non possint reuocari in codicillis.Sed est ratio,quia legata relicta in testamento non debētur vt ex codicillis,nisi quando testator hoc expressè voluit:vt l.j.in princip.ff.de iure codi.ex testamēto autē nō poterant deberi in casu §.si filius.quia cū institutio hæredis remaneret nulla,nō poterat adiri hæreditas ex testamēto:vnde cōsequēter legata erāt nulla , propter defectū aditionis. Sed habito respectu ad sola legata,codē modo fuissent cōfirmata legata testamēti, sicut codicillorum: & pro cōmuni sententia[d] adduxi in d.§. si qs post. duo optima iura, videlicet l. si quis eū.de vulga.& pupilla.&.l.quidam referūt.de iure codi.quas ibi plene induxi.¶In gloss.posita super verbo,exiguum.j.de re.dubijs.l.si fuerit &c. hanc solu.approbant communiter docto.hic, sed do.Ioan.de Imo.miratur de decisione illius l. qa videbatur dicendum,ꝙ sicut legatum factū Titio,cùm essent

¶Facta. Adde tū,ꝙ alibi habem9,ꝙ cū a in princi. posita est maioris efficacię et potestatis ad terminandū sequētia, ꝙ ecōtra:vt tenet Ias. May. allegans concor.& Matthe. Mathe.ī no.clj.et Lud. Ro.ī cōsi.ciiij. inci. pr reuerēde. & cōs. ccccij. inci. diligenter inspectis.ij.col. & d. Alexander de Imo.ī cōsi.lj. in iij. parte.pro quo facit dictū Iaco. dē Are. in l.quarta. §. si ab ignoto. de manumiss.vt refert & sequit Bal. in rubri. extrà,de pac.in pe. col. & d. Ias.May. in fi.j.co.ꝙ p cōtractū pcedentē meli9 pbat simulatio sequētis cōtractus,ꝙ ecōtra.Bene.Va.

¶Clausula derogatoria. Adde qd operat ista clausula:vide per Bal.consi.ccvj.incip.sicut sapientissime.in ij.vo.idē Bal.consi.xxij.inci. qdā fecit testam. in iij.vo.Nico.Super.

¶Non placet. Tu potes saluare pa. dupl secundùm d. Ia.May.hic,ī j.col. Primò,quando testator non haberet nisi duos fundos,qa tunc non requireretur alia specialis denominatio;arg. l.j. & ij.s.de liberis & posthu. Secūdò potes dicere, ꝙ fundamentum istud dat maiorē causam & dubitandi, & decidendi,prout hic d. do.Ias.May. quem vide. B.V.

¶Communi sententia.Cōtra quam cōmunem sententiā vide vltra Paul. de Castro Ange. Areti.Instit.de ademp. leg. allegantem bonū tex. in l.alūnæ. §.Titia . de adi.lega. & do. Christophorum de Castellio.quem refert & sequit do.Christo. Porcus Institu. de ademp. leg. & d. Pet.de Besutio hic, quos refert d . Ias. May.hic in iij colū. q dicit in puncto iuris posse ista pars optime defēdi, sed pro communi opi.

duo Titij, nec appareret de quo erat sensum, non valet: multo minus non debet valere ademptio obscura, qa legatum est fauorabile, & ademptio odiosa, vel saltem minus fauorabilis: argu. l. placet. et l. cũ quidam. de libe. & posthu. Præterea dicit ipse: sicut actor repellitur, qui obscurè deducit intentionem suam, & eam obscure probat: vt in c. in præsentia. extrà, de ꝓba. ita reus obscure excipiens est repellendus: vt l. j. §. Labeo. ff. de stu. & l. Titiæ textores. §. penultimo. j. eodem. & ꝑ Barto. in l. j. ff. de excep. Sed in casu nostro legatarius videtur habere intentionem fundatam, quia clare fuit sibi relictum: hæres autem excipiens videtur excipere obscure: quia si excipiet legatum esse ademptum legatario agenti, replicabitur, ꝙ non constat, ꝙ magis fuerit ademptum sibi, quàm alteri: & sic excipiens debebit repelli. Vnde ipse coactus difficultate contrarij, dicit ꝙ quando legatur Titio, & sunt duo Titij eiusdẽ nominis. legatum est obscurum: quia apparet, ꝙ testator voluit legare vni, & non duobus: & qa nescitur cui, incertitudo vitiat legatum. Sed in casu nostro qñ testator adimit legatum Titio, cũ prius duobus Titijs legasset: sub hoc nomine, Titio, videtur cõpræhendere vtrunq; Titium, ex quo indistinctè loquitur: arg. l. de ꝑtio. de pub. cũ si. & qa si voluisset vni tm̃ adimere, sciuisset hoc exprimere: vt in l. j. §. sin autem. C. de cadu. tol. Sed ad ista potest responderi, ꝙ satis hic exprimit, ꝙ vult adimere vni, & non duobus, ex quo loquiṫ ꝑ verbũ singularis numeri: vt l. si. & qđ ibi not. j. ad Treb. Vnde tex. in l. si fuerit, si bene inspicias, facit dubitationem sup hoc: qa de vno videtur sensum, sed nescitur de quo. Vnde respondendo melius [a] dicas, ꝙ in casu nostro ademptio tollit vtrunq; legatum, sed diuersis modis: vnum quidem ex voluntate testatoris: aliud ex incertitudine, qua legatum remanet incertũ, qua non est ademptum. Nam sicut incertum est, ꝙ legatum fuerit ademptum: ita per aditionem hãc incertã incertum remanet legatũ, qđ non est ademptum, acsi à principio vna res fuisset legata duobus Titijs. Licet ergo ante aditionem intentio vniuscuiusq; legatarij fuisset certa post ademptionem, sicut est incertum, ꝙ sit ademptum, ita est incertum, ꝙ legatũ debeaṫ, i. cui ꝑsonæ: & sic legatarius agens debet succumbere, qa intentio sua est obscura. Exceptio autẽ rei erit clara, si formeṫ hoc modo; quia tu non probabas, ꝙ legatum tuũ non sit ademptum, cũ possit intelligi ita de legato tuo, sicut alterius, obscure agis, & per consequens nõ debes audiri. ¶ † In ca. glo, ibi: Titia. §. Seia. doc. communiter ibi soluunt cum glo. ꝙ fauore religionis [b] est speciale, vt non debeatur id qđ est minimum, sed illud quod est maius: limitata tamen dispositione testatoris, vt non comprehendat id, de quo attenta consuetudine loci non videtur esse sensum. Et per illum text. dicebat Bal. in l. si quis ad declinandum. C. de epi. & cle. & in l. si nondum. C. de fur. ꝙ si testator mandat fieri calicem in ecclesia, intelligitur ꝙ debeat fieri de materia magis speciosa. s. de argento, & non de ęre. ¶ Extra glo. per istam literam videnṫ determinari duæ no. q. Prima est illa, quam tetigit Barto. no. in l. iudex postquam. ff. de re iudi. vbi dixit, ꝙ si iudex præmissa condẽnatione in fi. sententiæ adijcit illam clausulã, ꝙ si prædicta condẽnatio fuisset facta, vltra qđ deberet fieri ex forma iuris statutorum, ex nunc reducit eam ad quãtitatẽ, in qua res debuit condemnari. Ista clausula nihil operaṫ, duabus rationibus. Tum quia postq; iudex condemnauit, non potest limitare sententiam condemnatoriam. tũ qa ista reductio facta per hanc clausulam, reddit sententiam incertam. Et licet per primam rationem sententiam Bart. sequaṫ Ang. in l. non quẽad modum. ff. de iudi. & Pet. de Anc. solenniter in regula, ea quę fiunt. in vj. & in vij. char. de re. iur. ista tñ ratio placet Bal. & merito, in l. quid ergo. §. pœna grauior. in sua repeti. de his q no. infa. dicit enim ibi, ꝙ cũ omnia capitula dispositionis, & cuiuscunq;, & consequenter sententiæ recipiant vim vł effectũ eo tempore, quo fit conclusio dispositionis, & ꝙ dispõ hr̃ pro absoluta, omnia capitula simul vñr fieri, & cõcludit: vnde perinde est, ac si illa ecclesia esset adiecta simul cum capitulo, in quo fuit facta condẽnatio. alr̃. tex. & qđ ibi no. Bar. in l. contracta. C. de fide instru. Pro qua cõclusione est casus no. hic, et in l. si inæqualibus. & ibi no. glo. or. §. de hæ. insti. & satis probatur etiam ex illo text. vides enim hic, ꝙ si aliquid datur, antequam testm̃ habeṫ pro absoluto, fingitur nõ datũ: quæ quidem fictio respicit factum, inquantum de facto legatum fuit scriptũ, sed non ius: quia anteq; testm̃ hr̃ pro absoluto, illud legatum non erat dispositio adhuc pariens effectum iuris. Sicut ergo in testõ clausula posita in fi. ante completam dispositionem facit, quòd legatum prius datum censetur non factum: ita clausula posita in fi. sententiæ. Vnde per istam rationem ista opi. nũquam mihi placuit. Secunda autem ratio est melior, quia sententia remaneret incerta, si clausula aliquid operareṫ. Et per hãc ratione etiam Bal. confirmat opi. Bar. in d. §. pœna grauior. in qua non ꝑsequor nunc, qa non est nostra materia. aduerte tamẽ ad hoc: qa secundũ Bald. ĩ l. omnes populi. in vltia char. ff. de iusti. & iur. statuta loci non debent produci in iudicium per ꝑtem, qa præsumunṫ notoria in loco. Vnde sicut sententia non dicitur incerta, qñ potest certificari per relationem ad actum, seu qñ refert se ad acta: vt l. ait prætor. §. si iudex. & ibi no. de re iudi. & l. hæc sentẽtia. C. de sen. quæ sine cer. quãti. ita videṫ, ꝙ sit certa, qñ refert se ad statutum, vel ad ius qđ est notoriũ in loco, qñ statutũ vel ius esset clarum, ita ꝙ nõ dubitaretur probabiliter de intellectu ipsius. Vtrũ tñ sit verũ, nõ determino nunc: qa cõmunis opi. approbat hãc rationẽ Bar. vt dixi. † Secũdò facit iste tex. singulariter in ver. & hoc ante impletum testamentũ, ꝙ si testator postq; habuit testamẽtũ ꝑ absoluto, incõtinẽti nullo actu extraneo intermedio, disposuit aliquid addendo, vel detrahendo ad testm̃: ista dispositio non valeat in vi testamẽti, nisi de nouo rogenṫ testes, & repetatur solennitas prior. Et idem videtur dicendum in contractibus, ꝙ si ꝑtes hñt contractum ꝑ absoluto, & postea incontinenti apponunt aliquod pactum, illud pactum non vestiaṫ cohærẽtia cõtractus: quasi verbum, incontinenti, significet ĩ actu se tenẽti: in actu, dũ est in fieri [c], anteq; sit perfectus. Et hanc opi. approbat Bar. in l. lecta. ff. si cer. peta. sequendo Vltramon. & in l. iurisgentium. §. quinimo. & §. idem Marcellus. ff. de pac. pro quo facit iste tex. Cõtrarium tenuit idẽ Bar. sequendo glos. & Bal. post eũ in l. ĩ bonæ fidei. C. de pac. licet Saly. ibi sequatur Vltramon. & dicta Bar. prius allegata. & illam opi. Bar. sum secutus scribendo in d. l. in bonæ fidei. ꝑ tex. quẽ adducit Bar. ĩ l. iij. C. de ædil. actio. cui adde tex. cum glos. & qđ ibi no. Bart. in l. ij. C. de oper. liber. Bene facit qđ habetur in l. mortis. C. de pic. & com. & in l. quoties. solu. ma. non tamen respondi ad istũ tex. & ad l. si inæqualibus. quæ similiter loquitur s. alleg. Sed nũc respondeo, & dico, ꝙ inquãtum ad effectum qui induciṫ hic, vt legatum censeatur nunq; fuisse datum, ista differentia non est bona: quia si testator habuit testm̃ pro absoluto, iam datio legati est sortita iuris effectum. Vnde licet dispõ, q̃ statim sequiṫ, fingatur esse pars testĩ præcedentis, virtute tñ inspecta non est. & quia ista fictio inducitur ad saluandum dispositum testatoris, non ad irritãdũ, dicimus ꝙ nõ tantũ operetur ad instructionem legati, vt nunquam videaṫ fuisse datum: sicut si esset apposita, anteq; testamentum haberetur pro absoluto. Sed quantũ ad hoc, vt ipsa dispositio testamenti secuta valeat, tanq; pars testamẽti, prior saltẽ ex fictione iuris: hoc vł esse tolerabile, licet videaṫ esse dubium. † Et aduerte, ꝙ iurisconsultus in l. lecta. versi. dicebam. ff. si cer. peta. dicebat, ꝙ pacta incontinenti apposita videntur inesse: quæ verba possunt significare fictionem, qñ verè non possunt significare: vt l. j. §. deiecisse. ff. de vi & vi ar. Aduerte etiã ad quædam dicta Barto. hic, quæ sunt notanda: dũ vult, quòd quando ademptio legati est facta, ante completum testamentum, etiã si hæres conuentus à legatario nihil opponat, nihilominus iudex debebit hæredem absoluere, quia non potest nõ liquere iudici de exceptione intentionis, & facti, id est per quam apparet agentẽ ipso iure nõ habere actionem. Et sic sentit satis clare, quòd agentẽ sine actione iudex ex officio debet repellere, secũdum glossam ordinariã in l. vbi pactũ. C. de transactio. Ego autem hic addo, quòd etiã si legatum non esset extinctum ipso iure, sed ope exceptionis, iudex deberet absoluere reum: quia ex quo ista exceptio est pars dispositionis, ex quo agit legatarius, non est opus, ꝙ pars excipiat: quia satis repellit seipsum legatarius ex dispositione, in qua se fundat: vt tradit Barto. in l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de verb. obliga. & in l. lecta. ff. si cer. peta. Vbi autem de exceptione liqueret iudicialiter, quã modo prædicto, verbi gratia, ex confessione aduersarij, vel ex testibus productis in iudicio, iudex non posset supplere ex officio in casu nostro: quia hæres præstando legatũ non incurreret damnũ: vnde legatarius non locupletaretur cum aliena iactura, secundũ glo. & Bar. in l. si vnus. §. pactus. in verbo, opponendo. ff. de pact. Alibi tamen videtur hoc limitasse Bart. nisi exceptio quæ competeret reo, esset exceptio iuris: verbi gratia, beneficium abstinendi in filium de iure prætorio. Nã tunc videtur esse de intentione l. quòd cũ ista exceptio inducatur sine facto hominis, & ius sit notorium, etiam si non opponatur, iudex debeat absoluere: secundũ Bart. not in l. necessarijs. ff. de acq. hære. Aduerte tamen, inquantum But. facit differentiam inter exceptionem intentionis, & facti, & exceptionem propriè sumptam: quia per hoc vult, quòd exceptio. & hoc est, quod dixit Bald. in l. rescriptum. §. si pactum. ff. de pac. &

ipse addit not. ꝑ Saly. in l. ij. C. de codicil. vnde dic vt hic latius ꝑ eũ. Be. Va.

[a] ¶ Melius. Tu circa istam difficultatẽ, vide domi Ias. May. hic, in vlti. co. ĩ versi. ij. circa. qui clarius secundũ eum respondendo dicit, ꝙ Imo, & domi. Alexan. & Are. nihil boni dicunt; & limita secundũ eum dicta l. si fuerit. non procederẽ fauore pię causæ. quia si reperianṫ duæ ecclesiæ eiusdẽ nõis, vł eiusdẽ sancti, puta, sancti Petri, legatũ simpliciter factum nõ vitiatur ꝑpter incertitudinem, sed debeṫ pauperiori, alle. esse tex. no. in §. si quis autem. in auten. de eccle. titu. & ibi Angel. not. pro limitatione illius l. vbi inquit esse speciale in pio loco, pro qua limitatione dic vt hic per præfatum dominum Iasonem in fine d. vltimæ colũ. Bene. Va.

[b] ¶ Fauore religionis. Adde ꝙ fauendũ est religioni, vt ĩ c. significasti. el. ij. de homici. Cardi. Zaba. ĩ c. ij. in ij. no. de aposta. Nico. Super.

[c] ¶ In fieri. Adde eundem do. Frã. Are. in l. si. ita stipulatus. §. Chrysogonus. circa prin. vlt. col. de ver. ob. Be. Va.

pac.& in l.j.§.Offilius.ff.ne quis eum qui in ius vo.est. & alias plenius dicam. Pro qua cõclusione adduco optimum text. in l.§.vsq; adeo.iuncto ver.idem Pompo.cl ij.ff.de do.dicitur enim in ver. vsq; adeo. quòd ibi competit exceptio, si competit actio de dolo. In ver.autem, idem Pompo.dicitur, quòd quando aliquis nõ debet ipso iure, similiter non competit actio de dolo, & sic manifeste apparet, quòd aliud est exceptio proprie sumpta, & aliud exceptio, quæ excludit agẽtem ipso iure: quia ponuntur ibi duo diuersa. Tene etiam menti doctrinam Bar. inquantum vult, quòd iudex non potest supplere ex officio contra eum, qui non habet act. ipso iure, si hoc non constat sibi ex actis. quod credo esse verisimum.

SVMMARIVM.

1 ☞ In summa maiori inest minor, non solũ in quantitate discreta, sed etiam in continua.

2 Doctrina hic an sit vera in testibus variantibus super quantitate.

Qui quartam. In quantitate cõtinua vel discreta in maiori summa inest minor, in qua valet legatum, si per errorem maior summa fuit adiecta: & idẽ si plus voluit legare testator, & minus legauit. Secunda est ibi: idem erit. Tertia ibi: sed si plus. ¶ † No. primò, quòd non solũ in quantitate discreta, sed etiam in quantitate continua, vera est regula, quæ ponitur in l.j.§.stipulanti.ff.de verborum obligationibus. & in l.cũ furti.ff.de in li. iuran. quòd in maiori summa inest minor. [a] & habet hoc locum etiam in eo, qui debet implere condi. cùm tamen implementum debeat fieri in forma specifica. i. proprie. vt est casus nota. in l.ij. §.si plus.ff.de sta libe. ¶ † Vtrũ autẽ ista doctrina habeat locũ in testibus variãtibus super quantitate, est difficilis articulus, in quo de facili errat. Super quo aliàs consului in ciuitate Mantuæ, sequendo dicta Bald.& Saly.ex parte in l.ij.C.de rescinden. vend. vbi est videndum: de quibus plene ponit Ioan. de Imo. vbi etiam hic se remittit in l.inter pares.ff.de re iudi.& per Ioan. An.et Archid.in c.j.de arbi.lib.vj. Tangitur etiam de materia in l. diem proferre. §. si plures.ff.de arbi.& plene per Barto.& Moder.in d.§.si stipulanti. Aliquid etiam tetigit Bal. in l.ex facto.§.item quæro.ff.de vulga.& pupil. & no.in rubri. C.de sen.quæ sine cer.quanti.vbi omnino videas. Cætera dicã in glo. ¶ In glo. posita sup verbo, valet. ibi: vel dic hic valebit in quo est plus. Tex. iste põt adduci pro vtraq; opi. secũdũ diuersas literas. Nam si in textu est dictio, sed & si, sicut tangit glo. i princi. tũc videretur hic probari prima opi. vt dicit glo. & bene, quia dictio aduersatiua iuncta cũ copula, importat diuersitatem in facto, & identita. in iure: vt l.sed & si l.i prin.& ibi no.s.de peti.hære.& l. sed & si quis. in princip.ff.si qs cau. si autem ponit sine copula, sicut hic quidã libri habent, tunc importat diuersitatem in facto, & in iure: vt l.j.§.sed per eũ. ff. vt quis eum qui in ius. & tangit Bald. in l.j.§. j.ff. si quis ius dicenti non obtẽ. Et ista litera videtur esse melior ad text. nostrum, & videt̃ concludendũ, quòd legatum valeat non in minori quantitate, sed in maiori: vt videtur probare text. in l. quoties.§. sed si non in corpore. hic allegata.& hanc opi. sequitur hic Cy.& Bald.& Ioan. de Imo. post eum. Bart. autẽ cõcordando istas opi. dicit, quòd prima opi. quòd legatum debeatur in minori quantitate, est vera, qñ nõ constat manifeste de voluntate testatoris, quòd voluerit legare plus, licet constet ex quibusdam leuioribus coniecturis. Secunda autẽ est vera, qñ manifeste constat de voluntate ipsius. hanc differentiam probat ipse, per ea quæ habentur in tex.& glos. in l.si quis in fundivocabulo.s.eod. vbi fit similis distinctio, qñ est erratum in nomine appellatiuo, sicut hic videtur erratum, cũ pro xx. nominantur decem. Sed ista concordia nõ placet Ioan. de Imo. qa licet hic sit erratum in omnibus appellatiuis, non tamẽ ita enormiter, sicut in l.si quis in fundi. quia ista nomina numeralia sunt magis contigua, & connexa ad inuicem, quàm species penitus diuersæ: de quibus in d.l.si quis in fundi. Sed cur sint magis contigua, non declarat. Tu ergo dic, quòd ideo dicuntur connexa, et contigua, quia minor numerus habet se ad maiorem, sicut pars ad totum: quia ex eo conficitur maior multiplicatio, sicut per se patet. Et ideo iurisconsultus not. in l.quoties.§.sed si non in corpore. hic alleg. vocat istum errorem in parte, non in nomine appellatiuo, cùm tamen de errore nominis appellatiui in ver. proxime præcedenti dixerit. Quòd autem distinctio Bar. non possit stare, patet manifeste vltra istos: quia si esset erratum in nomine appellatiuo, vt ipse dicit in primo casu, quando non constaret manifeste de voluntate, legatum non valeret in aliquo: vt l.si quis in fundi. præallegata. Cuius contrarium ipse pręsupponit: quia dicit quòd valet in minori quantitate. ego autem dicam in lec. seq. Et si dicatur, quòd l.si quis in fundo. loquitur, quando testator errans in nomine appellatiuo, non sensit aliquo modo de eo quod expresit. sed secus videtur in casu nostro, quia saltem de minori summa sensit. Est respondendum, quòd per hoc demonstratur, quòd non est erratum in nomine appellatiuo, sed in parte maiori, sub qua sine dubio continetur minor: vt in regula, in toto. de reg. iur. nam si esset erratum in nomine appellatiuo, iura simpliciter dicunt, neutrum legatum valere: & dato quòd aliquando valeret illud, de quo fuit sensum, nunquam tamen reperitur quòd valeat illud, quod fuit expressum pro alio, de quo fuit sensum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Appellatione filiarum, an veniat posthuma.

2 Admitti ad partem qui speratur, facit partem. i. impedit quòd alter interea non acquirit totum.

3 Portio hæreditatis deficiens de iure Digestorum, non applicatur fisco, sed cohęredi.

4 Duo cùm sunt coniuncti in eadem re, non distributis partibus, dicuntur expresse coniuncti re, & verbis.

Si duobus. Coniuncti per nomen appellatiuum plurale habent inter se ius accrescendi, si certum est partem vnius defecisse: secus si alter speretur admitti ad partem. h. d. cum prin. l. sequen. ¶ † No. primò, vbi etiã de posthumo sentiret &c. quòd appellatione filiarum non venit posthuma [b], nisi quando testator ex aliqua coniectura sensit de ea. In casu aũt nostro secundũ Barto.& no. coniectura erat: quia sicut patet ex verbo, superstiti, posito in fi. literæ, testator non habebat nisi vnam filiam natam: vnde legãdo filiabus in numero plurali, qui de sui natura requirit plus quàm vnũ: vt l.fi.j.ad Trebel. de necessitate videtur se retulisse ad posthumam. de quo plenius dicemus in l.qui filiabus. in prin.j.e. ¶ † Secundò no. ex l.seq. in prin. secundũ communem intellectum, quòd ille qui speratur admitti ad partem, facit partem. i. impedit quòd alter interea non acquirit totum: secus esset secundùm Bal. & Moder. hic, si legatum esset factum duobus insolidum: quia interim ille, qui est natus, totum haberet. alleg. glo. ita subtiliter distinguentem in l.ij.si pars hæ.pet. de cuius intellectu videbimus in l.ij.§.si tandem.j.eo. Sed istud dictum videtur esse contra istum text. hic enim res erat legata duobus coniunctis, sine expressa distributione partium: ergo erant coniuncti re & verbis: vt in §.fi.j.eod. & ibi videbis, & sic vnicuiq; videbatur factum legatum insolidum: & tamen ille, qui erat natus non admittitur ad totum: vnde nisi restringas istũ text. quando duo fuerunt coniuncti verbis, & nõ re, istud nõ videtur posse stare. ¶ In glos. posita super verbo, deberi. ibi: vel secundùm Ioan. ista sol. reprehenditur communiter ab omnibus, quia secundùm Bar.& alios, etiam de iure Digestorũ portio legati vel hæreditatis deficiens non pertinebat ad fiscum, sed applicabatur coniuncto: vt patet in §.fi. l. proxime pręcedentis.& in l.Celsus. in prin.& in §.pe.j.de leg. ij. Et ad text. in l.item veniunt.§.pridie.ff.de peti.hære. responde vt hic per Barto.& Moder.& aduerte diligenter, quia intentio d. Bart. est, quòd post l.Papiam secutum sit ius Digestorum, quod correxit l.Papiam. Sed Pau. de Cast. hic videtur intelligere, quòd l.Papia. secuta sit ius Digestorum, quæ deinde fuit sublata per l.j. C.de cadu.tol. Et est differentia inter istos modos intelligendi: quia secũdùm primum membrum modo ius Digestorum corrigit l.Papiam. sed secundũ corrigitur à l.Papia, quę postea secuta est. Et secundùm hoc haberemus dicere, quòd omnia iura Digestorum fuissent correcta, nec deberent seruari ante l.j.C.de cad.tol. Tu autem dicas pro declaratione, quòd aliquod ius Digestorum pręcessit l.Papiam, quę tali iuri derogauit: vt patet l.item veniunt.§.pridie.de peti.hęre. vbi l.Papia obseruabatur temporibus Adriani, quem pręcesserant multi iurisconsulti: vt patet in l.ij.ff.de orig.iur. sed postea tẽporibus sequentibus post Adrianum derogatum est per nouissimum ius Digestorũ l.Papię. Et secundùm hunc modum loquendi posset intelligi iste tex. simpliciter sine subauditione, videlicet quòd loquat̃ ista l. de iure medio l.Papię, quod fuit inter primum & vltimum ius Digestorum. Sed quia ista so. continet aliqualem diuinatiõem, posset dici defendendo opi. Ioan. quòd aut loquimur in portione hereditatis deficiente. & tunc de iure Digestorum sit sublata l.Papia, vt expresse probatur in l.liber homo.§.si ita scriptum.& in §. pręcedenti.ff.de here.insti.& d.l.Celsus.§.penulti.j.de lega.ij. In legatis autem & fideicõmissis particularibus potest defendi opi.

[a] ¶ Minor. Adde eũdem Arc. in l.ex facto.§.itẽ quæro. in fi.j.eo.s.de vul. & pu.& quia id quod dicit hic Aret. est cõtra Ray. & Imo. in d.§. si stipulanti. si saluare velis, dic, prout hic per do. Ias. May. quem per te vide. Be. Va.

[b] ¶ Posthuma. Vide tu d. Bar. So. in cõsil. cccj. inci. circa pręsentem. ver. primũ probat̃. cum seq.& ver. ex quibus .i. ij. parte. Be. Va.

lo. ꝙ secundùm iura Digestorum non accresceret portio col legatario, vel legatum remaneret apud grauatum. & ita potest intelligi tex. noster. Non obst. tex. allegati in contrariũ: quia text. in l. Celsus. in princip. loquitur in legato relicto à filia, in cuius fauorem non habebat locum l. Papia vsq; ad tertium gradum descendẽtium: vt l. j. in princip. C. de ca. toll. ad l. nostram. in §. fi. & ad l. præcedentem. in fi. dico, ꝙ loquunt̃ in casu, in quo legatum non est in caduco, vel in causa caduci, si bene inspicias: sed est in causa pro non scripti: quia legatum collatũ in posthumum ideo valet, quia posthumus in fauore sui habetur pro nato: vt l. qui in vtero. ff. de sta. homi. Si ergo certũ est, posthumũ nõ posse nasci retro, declaratur ꝙ legatũ fuit factũ illi, qui non erat in rerũ natura: & qui isto casu non habebatur pro nato, quia cessat fauor posthumi: ergo dispositio censetur pro non scripta: vt l. j. in princi. præallega. Et sic videtur ostendi ista opi. quam tetigit Ioan. Aduerte tamen, quia inquantum dixit s. in primo casu, ꝙ de iure Digestorũ l. Papi. quo ad hæreditatem erat sublata: hoc est intelligendũ de iure nouissimo Digestorum: nam cũ in §. pridie. præalleg. partes caducæ restituãtur fisco temporibus Adriani, apparet ꝙ illo tempore seruabatur l. Papia. Vnde licet forte tempore Papiniani iurisconsulti, qui fecit illam l. effectus l. Papię induceretur ad alium finem. s. ad declarandum qualiter hæres qui vendidit rem hæreditariam, pro parte pertinente ad alterum teneatur restituere pretium: non tamen potest negari, quin pateat ex illa l. ꝙ aliquo tempore post incepta iura Digestorũ l. Papia fuerit seruata: nam alia so. Barto. quam ipse tãgit hic, ꝙ ibi hæreditas erat caduca, quia non inueniebatur qui vellet esse hæres, etiam ab intestato, non videtur posse stare ad illũ text. quia sic ageretur ibi non de restitutione pretij partis rerum, sed de pretio toto totius hæreditatis. Cuius contrarium expresse præsupponitur in text. quia tamen omnes docto. cõcordant in opi. contraria, intelligatur istud esse dictum causa disputationis, non quia discedam à communi opi. Et ad istum textum sequere lec. Rog. & non nostram.

Hæres. Grauamen impositum extraneo et hæredi debetur à solo hærede: & grauamen impositum duobus hæredibus nominatim debetur ab altero solo, si portio alterius repudiantis ad eum solum deuoluitur. Secũda est ibi: nam & si duos. ¶ †Nota primò notabilem limitationem ad l. j. §. sciendum. de legatis iij. & ad l. si ab eo. C. de fideicom. in quibus dicitur, ꝙ relictum ab eo, qui non fuit honoratus, est inutile: nam hoc limitatur, nisi ille fuerit grauatus cum altero simul, qui insolidum poterat grauari: tũc enim legatum debetur ab illo solo, altero remoto: & hoc est quod not. colligit hic Bald. videlicet ꝙ onus iniunctum duobus, intelligitur iniunctum vni ex eis insolidum, si alter non potuit grauari. Et per istum tex. cõsuluit Bar.[a] notabiliter, vt refert hic Pau. de Cast. quòd si testator reliquit vxori alimenta de bonis communibus sibi & fratri suo, quòd totum relictum debebitur ab hærede de parte testatoris. Facit etiam tex. quòd si superior imponit collectam quibusdam locis seu villis, & aliqs ex illis locis non tenetur ad onus ex priuilegio forte, vel pręscriptione, quòd totum onus debeatur ab alijs[b] nõ priuilegiatis: super quo vide quod notat Barto. in l. munerum. §. fi. ff. de mune. & honoribus. & forte dicta in l. ab omnibus. j. eodem. ¶ †Secũdò no. in versic. nã & si duos. id quod tetigit in princi. l. videlicet ꝙ portio hæreditatis deficiens de iure Digestorum non applicatur fisco, sed cohæredi. Sed iste tex. posset intelligi, quando hæres non adiuit. i. repudiauit hæreditatem sibi delatam: quo casu non habeat locum l. Papia. cum sua materia. quia sicut clarè colligitur ex mente text. in l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. tunc hæreditas erat caduca, quãdo hæres moriebatur, antequam posset adire, non quando hæreditatẽ delatã repudiauit: quo casu infinita sunt iura de iure Digestorũ permittentia ius accrescendi. ¶ †Tertiò nota, ꝙ quãuis legatũ relictum nominatim ab vno ex hæredibus nõ debetur ab altero, cui accrescit portio: vt l. Celsus. §. fi. j. titu. proximo. secus tamẽ est, quando vnum legatum relinquitur à duobus nominatim: quia tũc vno repudiante debetur ab altero insolidum. & quæ sit ratio diuersitatis, videbis in glos. Collige etiam ex principio literæ, ꝙ propter grauamen relictum ab aliquo non videtur grauatus institutus. concor. tex. in l. hæreditas ad Statium. s. de hære. insti. Aduerte tamen, & tene menti: quia in vno casu reperitur, quòd grauamen relictum ab eo qui non est honoratus, valet, & interpretatur relictum ab hærede, videlicet in relictis ad pias causas fauore animæ: ita decidit singulariter Bar. in l. alio. ff. de ali. & cib. leg. & sequitur Bal. no. in l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cleri. quod est semper menti tenendum. ¶ In glo. posita

a ¶ Consuluit Bar. Quod consil. incipit, quidam sibi filios hęredes. et hoc idem sequit̃ d. Alex. hic, & do. Ias. May. in ij. not. q dicit esse menti tenẽdum: q a q nesciret istum tex, & illam decisionẽ Bar. contrariũ de facili respõderet. Be. Va.

b ¶ Ab alijs. Adde d. Ias. May. referentẽ Areti. hic & clare confirmãtẽ per no. p Bart. ĩ l. ij. C. de apo. pu. li. x. & vide Fely. in c. accedẽtes. colũ. vij. ver. vlterius inquãtum. & sequẽ. de pscri. Bene. Va.

c ¶ Posthuma. Vide q̃ dixi in l. præcedenti. in prin. B. Va.

d ¶ Nepos. Vide d. Bart. Soci. in consil. cxlix. inci. materia pñtis. ver. j. qa verbũ cũ ver. sc. in ij. p. & d. Ma. So. in consi. xiij. inci. sequendo ordinem. ver. circa qd̃ quæsitũ. cum ver. se. & in cõs. xxx. inci. q̃uis ex his. versi. ꝙ non sit idem. in fi. cum se. & d. Bart. So. in consi. clij. inci. casus iste. p totũ. in j. pte. & qd appellatione filiarum, an cõprehendant̃ & veniãt neptes et pneptes fœminæ natæ ex masculis, vid̃ p do. Bar. So. in consilio xlix. inci. capio primum. circa fi. v. col. ibi: licet enim. in j. pte. Bene. Va.

super verbo, totum. ibi: repudiante tantum &c. ista solu. approbatur communiter ab omnibus, & assignat Bar. rationem differentiæ istorum casuum, non hic, sed in l. quæ conditio. in prin. j. de condi. & de. dicit enim, ꝙ quando omnes hæredes vnius gradus grauantur nominatim, grauamen videtur relictum à gradu potius, q̃ à personis: vt d. l. quæ conditio. in secundo rñso. & ideo à toto gradu debetur. Sed quando vnus solus nominatim grauatur, tunc grauamẽ videtur relictum à persona, & non à gradu. Sed ista differentia videtur contra tex. nostrum in prin. & etiam in fi. vt exẽplificat glo. & Bar. met. hic enim erant instituti in primo gradu nõ duo, sed tres, vel plures hæredes: & tamen grauamẽ impositũ nominatim debetur ab altero cohærede, nec põt dici, ꝙ videatur relictũ à toto gradu, cũ aliqui fuerint grauati, & aliqui non. Dic ergo melius secundũ Ioan. de Imo. ꝙ ideo grauamẽ impositũ vni debetur alteri: quia propter coniunctionẽ factam in grauamine censetur quodãmodo in vna persona, quo ad onus, sicut propter eandẽ coniunctionẽ censetur vna persona, quo ad emolumentum. l. j. §. si autem. cũ sequen. C. de cadu. tol. Põt etiam dici, ꝙ quando vnum grauamen iniungitur duobus ex proprietate verborum, ante videntur grauati insolidum, licet ex mente testatoris grauamen diuidatur inter partes. Sicut econtra, quando vna res coniunctim legatur duobus, vtriq; videtur relicta insolidum, vt statim videbis in §. fi. facit optime tex. et qd̃ ibi no. Bart. ĩ l. j. C. si plu. vna sentẽtia. et ideo nõ est mirum, si vno deficiente alter tenetur ad præstandũ onus insolidum. quia ex quo alius non adiuit pro parte sua, nõ fecit sibi partem per concursum: vnde ille remanet solus obligatus, & facit optime tex. in l. si plures vna sententia.

Si Titio & posthumo. Posthumo nõ nato coniunctus sibi capit totum legatum, siue sit coniunctus re tantum, siue re & verbis, siue verbis tantum. Secunda ibi: sed & si testator. Tertia ibi: vel etiam hic id expressisset. ¶ †No. primò in ver. sed & si testator. ꝙ quãdo duo sunt cõiũcti in eadẽ re, nõ distributis partibus, expresse dicuntur esse coniuncti re, & verbis. & hoc tenent communiter glos. hic, & in l. re coniuncti. j. de lega iij. Et ex hoc no. vnum aliud in verbo, dari voluisset. ꝙ tacita distributio partium non sufficit, quòd aliqui dicãtur disiuncti re: sed requiritur expressio ipsarum partiũ. ¶ †Tertiò no. ꝙ inter disiunctos re, & coniũctos verbis tantùm, est locus iuri accrescendi: de quo in l. re coniuncti. præallegata. & in l. si ita quis hæredes. s. de hære. insti. l. qui filiabus.

SVMMARIVM.

1 Ad declarationem voluntatis ambiguę defuncti non tãtùm præcedentia declarant sequentia, sed etiam præcedentia declarantur per sequentia.
2 Legatum factum filiabus simpliciter non comprehendit filias nasci turas.
3 Dictio, si qua, dicitur esse distributiua: dictio, quæ, potest cõuenire pluribus.
4 Indefinita locutio æquipollet vniuersali.
5 Proximus & primus significant idem.
6 Dictio, & quidem, implicatiua est.

Quis filiabus. Appellatione filiarum venit posthuma[c], si de ea fit mentio in aliqua parte testamenti. h. d. ¶ †Not. primò in aliqua parte &c. quòd ad declarandam voluntatem ambiguam defuncti non solùm præcedentia declarant sequentia: sed etiam per sequentia declarãtur præcedentia. concor. tex. in lege, si seruus plurium. in fin. j. eod. & idem est etiam in dispositione legis, vt notabiliter no. text. & ibi hic tangit Barto. & Bald. post eum in l. vtrum. s. de peti. hære. Declaratur etiam voluntas testatoris ex scripturis priuatis ipsius: puta ex epistola vel libro rationum: vt lege, Nesennius. & ibi per Barto. ff. de neg. gest. Vnde d. Barto. not. in lege, alimenta. in princip. ff. de ali. & ci. le. quòd appellatione filij semper venit nepos[d], quando per istam epistolam testatoris vel scripturam apparet, quòd si testator vocabat nepotem filium. Ad prædicta optime text. not. in lege, ij. §. non solum. s. de execu. tut. vbi probatur, quòd in materia in qua de sui natura appellatione filij non veniret nepos, hoc non habet locum, quando in eadem l. reperitur sæpius positum verbum, liberorum: quia per hoc datur intelligi, quòd etiam vbi ponitur verbũ filij, comprehendatur nepos. Et per ista iura dicunt docto. in c. dilectus. extrà, de fide instrumen. quòd quando ex præcedentibus & sequentibus potest coniecturaliter intelligi, quid senserit clausula, quæ videtur obscura, non vitiatur rescriptum, siue gratia. Ex pręmissis etiam

infert

infert hic Bal. quòd legatario non solùm debet edi particula testamenti, in qua continetur legatum, quod prætendit sibi factum, sed etiam alia particula testamenti, per quam verbū ambiguū pōt declarari. facit l. argētarius. §. edi. et q̄ ibi no. ff. de eden. ¶ †Secundò no. ibi: si intentionem & clausula contrario sensu. ꝙ legatum factum filiabus simpliciter non comprę hendit filias nascituras, de quo dicetur in glos. Aduerte tamen, quia in dispositione odiosa, in qua contra ius pristinum induceretur aliquid propter patrem contra filios, est totū oppositum: quia dispositio faciens mentionem de filijs, respicit nascituros post dispositionem, non iam natos, secundū Bal. qui ita concludit per illum tex. in l. ij. C. de. lib. & eorum lib. de quo dic vt ibi diffusius per eum. ¶ In glo. posita super verbo, fecit. ibi: legatum affectionis. tutor ratione filiationis datur. ista solu. approbatur per Dy. & declaratur per Bar. sed quomodo procedat, valde dubitatur. nam si glo. intellexit, ꝙ affectio ex qua datur legatum, sit benemeritum legatarij præcedens, sicut dicitur in l. non adiecit. ff. pro socio. tunc ista solu. videtur esse generalis. nam infans natus non potest aliquid mereri vel demereri: vt l. si quis in suo. §. primo. C. de inoffi. testa. & sic sequeretur, ꝙ si legatur filiabus, sic non comprænderetur infans iam natus. quod videtur absurdum, nec aliqua l. dicit. Si autem intelligas affectionem eo modo quo videntur intelligere Bal. & Io. de Imo. videlicet nō illam, quæ oritur ex beneficio, sed ex affectu naturali, quem pater habet ad filium: & tunc intellectus gl. est iste, quòd ideo non comprehendatur posthuma sub isto legato, quia pater non æque præsumitur diligere posthumam, sicut iam natam. Sed tunc ob. quia si ista est affectio paterna ad filium, vt dictū est, eadem ratione, qua non videtur prouisum posthumæ in legato, quia minus diligitur, similiter non videbitur prouisum ei in datione tutelę, quæ est prouisio filij ex charitate paterna: vt l. amicissimos. in princip. ff. de excusatio. tuto. cuius tamē contrarium dicitur in dicta lege, si quis filiabus. Præterea dicit textus no. quem adducit Pau. de Ca. quòd si aliquis grauatur restituere hæreditatem, si decedit sine liberis, appellatione liberorum cōtinetur posthumus, qui nasceretur post mortem grauati: ita probatur notabiliter in l. iubemus. §. pe. C. ad Treb. & tamen illa conditio videtur apponi in fauorem filiorum extantium, & ad eorum prouisionem: vt l. Lucius. & ibi no. s. de hęre. insti. cur ergo non idem dicamus in casu nostro? So. defendendo istam positionem dico, quòd glo. habuerit optimum intellectum, dum dixit, tutor ratione filiationis datur &c. Vnde considero duos casus per eius declarationē, & dico, quòd aliquando pater disponendo facit actum, qui nō conuenit nisi patri: sicut cùm instituit filios de necessitate, nō prętereundo testamentum rumpatur, vel cùm dat tutorem filio, quem solus pater, qui habuit in potestate, dare potest, non alius: vt l. ij. & iij. s. de confir. tu. & l. pero. §. mater. ff. de leg. ij. & tunc cùm casu disponens fit communis tam posthumo, quàm nato, quia vtriq; est pater, licet affectio sit dispar, videtur prouisum posthumo, sicut iam nato: & loquuntur iura contraria. Et ideo refert hic Pau. de Cast. & rectè iudicio meo, quòd si testator relinqueret dotē filiabus instituto masculo, quæ deberēt dotari ex forma statuti: quia hic facit de necessitate tanquam pater, comprehenderentur posthumę secū dùm eum. Aliquando pater facit actum erga filias, qui potest fieri à quocunq; extraneo eodem modo: sicut quando legatur simpliciter filiabus: & tunc quia causa legati immediata non est paternitas, sed affectio resultans ex paternitate: sicut illa pręsumitur se habere difformiter ad filias natas, & nascituras, vt dictum est: ita testator videtur in legando difformiter ad eas se habuisse. Et ideo in hac indefinita locutione, quæ æquipollet vniuersali, non comprænduntur ea, de quibus non est eadem ratio, quòd compræhendātur, sicut de cęteris: iuxta regulam quę ponitur per Barto. & alios in l. si pluribus. j. de leg. ij. Non obst. tex. in l. iubemus. C. ad Trebel. quia hoc est ibi ex mente testatoris: quia ponendo illam condi. fideicommisso dato extraneo, satis declaratur, quòd volebat posteritatem suam pręferre extraneo, siue esset nata tēpore mortis grauati, siue postea nasceretur. Et per illū tex. videtur reprobari singularis doctrina d. Bal. quā ponit in l. penul. ff. de sta. ho. vbi dixit, ꝙ si aliquis grauat restituere, si aliquis decesserit sine filijs natis, decedēdo cū posthumo, qui est in ventre, nō deficiet cōditio fideicōmissi: quia cū hic agatur de fauore grauati, ad cuius hęredes pertinet hereditas. nō de fauore filij positi in cōditione: declaratur per Bar. & alios in l. Lucius. s. de hęredi. insti. †posthumus existens in ventre non habetur pro nato, quia hoc inducitur duntaxat, quòd habeatur pro nato, quādo agitur de fauore sui: a vt l. qui in vtero. la prima. ff. eo. ti. nam si etiā agatur de fauore patris posthumi, nedum de fauore tertij, posthumus non habetur pro nato: vt est casus notabilis, & ibi hoc tangit Bal. in l. ij. circa medium. ff. de excu. tu. Sed potest respōderi ad istam suam rationē, quòd licet ibi filij positi in conditione non videantur instituti: vt no. in d. l. Lucius. fauore tamen eorum ista conditio fuit apposita. vnde illa doc. videtur contra tex. prællegatum. Pro distinctione autem quam suprà feci, quo ad secundum membrum, bene facit tex. in fi. in l. cùm ita lega. §. fin. & in l. peto. §. frater. & quod ibi not. j. de leg. ij. et per hæc patet glo. rectè dixisse expositam: vt s. Illa autem opi. Bar. prima facie videtur mirabilis, & nullo modo posse stare: quia ipse dicit, quòd ideo filiarum appellatione in legato non continentur posthumę, qa si testator cogitasset se tot filias habiturum, non fecisset tot legata. alleg. l. penulti. ff. de iure codicil. quæ l. si verba sua aliter non declarentur, videtur loqui longe in alio casu: nam ibi loquitur, quando ex multiplicatione legatorum filij plures, qui nascerentur, essent grauati, quia erat ibi legatum à filio: hic autem ex multiplicatione legatorum filiæ non essent grauatę, quia legatum fit ipsis filiabus, imò potius viderentur magis honoratę, quando pluribus filiabus esset factū legatum: vnde prima facie verba sua videbātur derisoria. Sed ista non fuit mens ipsius, licet non bene se explicauerit. Est ergo mens Barto. ista in effectu, quòd sicut quando testator grauauit filios de præstando legata alijs, verisimile est, quòd si cogitasset se habiturum plures filios, nō fecisset tot legata. ita eadem ratione, si testator instituit aliquem ex filijs hæredem vniuersalem, & legauit filiabus, verisimiliter præsumitur, quòd si cogitasset plures filias nascituras, non legasset eis id quod legauit filiabus viuentibus, quia filius magis grauaretur ex multitudine legatorum. & quòd ita sentiat, patet expresse: quia ipse inferius dicit, quòd ista l. debet ītelligi, quādo filius esset institutus: quia si esset institutus extraneus, legatum factum filiabus, compræhenderet posthumas. ex quo satis bene declarat, quòd contēplatione filij instituti pręsumitur, quòd testator non fuisset facturus tot legata. Et tamen c etiam declarando isto modo mentem suam, ista opi. est falsa & non procedit. Primò quidē, quia est clare casus, in quo licet posthumæ natæ de nouo admitterētur ad legatum, tamē quo ad grauamen hæredis non cresceret: verbi gratia, si testator legasset centum filiabus suis: nam siue posthumę admittantur ad participationem illorum centum, siue non, tantundem debebit hæres filiabus natis: & tamen in isto casu, nisi appareat de mente testatoris aliter, appellatione filiarum nō cōtinentur posthumæ: vt est casus expressus in l. qui quartā. in fine. suprà eodem. ¶ Præterea sicut dicit domi. Ioan. de Imo. cùm ista l. simpliciter & indistinctè loquatur, non distinguens inter filium institutum, & extraneum, nimis restringitur dispositio ipsius, intelligendo eam solùm de filio īstituto. Confirmatur ista opinio ratione notabili: quia cùm istud legatum fiat filiabus testatoris, debetur ei maior fauor, quàm legatum factum extraneis, duplici ratione. Primò quidem ratione coniunctionis, quæ est inter patrem & filium: vt l. Aurelius. §. Titius. el ij. ff. de libe. lega. & per Barto. Secundò propter vitandam inæqualitatē inter ipsas filias: quia filiæ posthumę si non comprehenderētur in legato, minus haberent quàm filiæ iam natæ: propter quā inæqualitatem vitandam, quando est notabilis, verbum ambiguum recipit aliam interpretationem, quàm aliàs reciperet: vt est casus no. cum glo. in l. quæsitum. §. sed Papi. ff. de fun. instru. facit optime tex. cum gloss. sua. & quod ibi per Barto. in l. cùm pater. §. euic. ff. de lega. ij. Vnde quamuis legatum factum extraneo forte non haberet locū, ratio quam sensit Barto. in casu tamen nostro videretur habere locū. Vnde non placet ista opi. maxime per primam rationem, cui non video responsum. & per ista sufficienter habes expeditū dubiū principale hujus l. & tenendo sententiam gloss. super declaratione, quæ est verissima, ꝙ disparitas affectio. sit illa, quæ facit posthumos non comprehēdi in legato: apparet ibi secundū Io. de Imo. ꝙ limitationes datæ per Bar. hic, non sunt verę: quia siue relinquatur ab extraneo, siue à filio, adhuc stat ratio disparitatis affectus, siue testator habeat amplū patrimoniū, siue non amplū, siue sciat se habere posthumas, siue non. Aduerte tamen ad vnū, quod ipse dicit, dum vult, ꝙ si testator dat tutorem filiabus, non videtur dare tutorem posthumis, quas ignorabat se habere. per l. si quis ita. §. pe. ff. de te. tu. nam hoc non placet aliquo modo: imo dico, ꝙ etiam illis videtur dedisse tutorem: sicut instituendo posthumum videtur etiam cogitasse de illo, de quo

c ¶ Sui. Add e d. Ias. May. hic, in v. col. Be. Va.

tempore teſtamenti in ſpecie non poterat cogitare: vt l. placet. cum l. ſeq. ff. de lib. & poſthu. Sed tu responde, quòd in d. l. placet. fecit ſpecialem mentionem de poſthumo, hîc autem non. Ego tamen adhuc ſentio idem, quia ſatis eſt ad ſuſtinẽdam diſpoſitionem fauorabilẽ, quòd potuerit cogitare in genere ſe poſthumũ poſſe habere, cui in euentu voluerit prouidere: argumento l. qui iure mi. ff. de teſt. & quod no. per Bal. in l. ſicut certi. & in l. ſi cùm vel in vtero. C. de teſt. mili. Non ob. tex. in l. ſi ita. §. pe. quia ibi credebat filium eſſe mortuum: vnde nullo modo potuit cogitare, quòd aliquando prouiſio tutoris haberet locum in eo: vnde non eſt ſimilis caſus. Et propterea ſtandum eſt ſimpliciter verbis l. filiabus. in fi. quòd ſi datur tutor filijs, videtur etiam dari poſthumo, licet teſtator ignoret vxorem eſſe prægnantem: quia potuit ſperare, vltra filios natos, etiam alios eſſe naſcituros.

Si quis ita le. Si primus actus verbi diſtribuitur inſolidum, etiam actus ſequẽtis verbi inſolidum diſtributionẽ facit. Secũda eſt ibi: q̃d ita. ¶ 3 † Nota primò, quòd iſta dictio, ſi qua,[a] dicitur dictio diſtributiua, quæ poteſt conuenire pluribus, ſicut vni: ſicut etiã eſt dictio, quiſquis,[b] & dictio, quicunq;,[c] vt ſolenniter declarat Barto. in l. hoc articulo. ſ. de hære. inſti. ¶ † Secundò not. quòd natura diſtributiui eſt diſtribuere id, quod diſtribuit inſolidum, actu primi verbi repugnet, quia in eo ſit facta diſtributio per partes, tunc enim & actus ſecũdi verbi diſtributiui in partes, & non inſolidum: vt l. ſi quis in fun. §. fina. ſ. eo. & l. ab omnibus. in prin. j. eod. ¶ In gloſ. ſuper verbo, legaſſe. ibi: hoc facit caritas &c. Iſta ſol. reprehenditur communiter per omnes, & maxime per Barto. qui dicit, quòd eſt contra tex. in l. vtrũq;. de reb. dub. & in l. cùm inter. C. de fideicommiſ. lib. Et cum reuerentia ſua illæ leges nihil faciunt contra gloſſ. nam lex, vtrum. licet ſub numero ſingulari poſthumi dicat, comprehendit etiam plures poſthumos: dicit tamen, quòd admittuntur ad eandem quantitatem. i. ad vnam duntaxat omnes. Nos autem hic dubitamus, non vtrum numerus ſingularis comprehendat pluralem, ſed vtrum illę plures perſonæ admittantur ad vnam quantitatem, vel ad diuerſas. Sed tu potes dicere, quòd hoc probat lex, cùm inter. quæ dicit, quòd ſi plures poſthumi naſcuntur, omnes ſunt liberi, & ne videatur reſtringi ad fauorem libertatis, illa diſpoſitio, quòd eſt interpretatio, eſt maxime facienda in libertatibus: & ſic ſentit propter dictionem implicatiuam, quòd idem ſit in alijs legatis. Sed ad hoc reſpondeo, quòd libertas de neceſsitate & indiuiduo non poteſt competere vna omnibus: vnde neceſſe eſt dicere, quòd omnibus videatur relicta inſolidum propter naturã rei, quæ relinquitur: dictio autem, maxime, non implicat hoc, quòd in alijs legatis ſi poſthumo relinquerẽtur centum, & eſſent plures poſthumi, vnuſquiſq; deberet habere ſingula centum: qa ibi nõ fuit appoſita dictio diſtributiua, q̃ operetur hoc, ſicut in caſu l. noſtrę. ſed implicat ad aliud, videlicet ꝙ numerus ſingularis, & in alijs diſpoſitionibus, quàm in libertate reſoluitur in plurale. Vnde illę leges non debuerunt allegari contra gloſſ. & non placet iſta ſolutio: quia ſicut patet in verbo, videtur, in text. noſtro, iuncto ver. ſeq. hoc legatum debetur hic potius ex virtute verborum, quàm ex ſola mente teſtatoris. Præterea ex quo proprietas verborum hoc poteſt importare, vt ſtatim videbis in ſolutione ſequenti, propter naturam diſtributiui, non eſt opus inducere ius ſpeciale, quod in dubio non præſumitur induci, vbi diſpoſitio poteſt continere ius cõmune: vt l. vxori. §. j. & ibi per Bar. j. titu. & not. gloſſ. & ibi dicemus, in l. talis ſcriptura. j. eod. Tene ergo ſolu. ſecundam, quæ hic tangitur in gloſ. quòd hoc eſt hic propter naturã diſtributiui, quod non eſt poſitum in l. ſi quis Titio. in fi. ¶ Vltimò poteſt dici, vltra docto. ꝙ ibi propter contumaciã hęredis non eligentis plures vocabantur loco vnius, & tanquã vnus, & ideo vnica ſumma debetur: hic autẽ ſinguli vocabũtur de per ſe, non tanquã vnus, vel loco vnius. Pro iſta ſolu. facit, quia negligentia hæredis, quæ punitur in effectu, non fuit cõmiſſum, niſi in præſtatione vnius ſummæ: nã ſi elegiſſet vnũ ex pluribus, ſine dubio vnam ſummam præſtitiſſet, & nõ plures: quia ergo fuit negligẽs in vna ſumma dũtaxat præſtanda, in illa debet puniri, vt eã præſtet omnibus, nõ in alia quãtitate; vt l. reſcriptũ. & quod ibi per Bart. de his qui. vt indi. & l. Paulus. j. ad l. Fal. ¶ Extra glo. inducitur iſte tex. ad q. per Dy. & Barto. ſi propoſitum eſt præmium per ducem belli, vel per communitatem illi, qui primus intrauerit in aliquod caſtellum, ſeu in aliquam arcem: & duo ſimul ingrediuntur: vtrum vnum pręmium debeat diuidi inter eos, an vero ſinguli debeant habere vnum integrum præmium. Super quo Dy. & Bart. diſtinguũt in effectu, vt plene potes videre per te ipſũ: vt l. hoc articulo. ſ. de hære. inſti. quorum dicta mihi valde placent, quia videntur fundari optimis rationibus: licet Ange. in l. eum qui nouiſsimus. j. ad Treb. videtur tenere, quòd niſi aliter appareat de mente proponentis præmium, iſtud præmium nulli debeatur, per l. ſi fuerit. cum ibi no. j. de reb. du. vbi autem appareat de mente conſtituentis præmium, dic vt ibi per eum. Et hoc dictum Ange. in primo caſu approbat hic Ioan. de Imo. primò, quia ſecundùm eum non eſt differentia inter verba diſtributiua, & relatiuũ, quis, vel qui, quã facit Bar. in d. l. hoc articulo: 4 † quia ſi præconium dicat, primus qui intrauerit caſtellũ, ſiue arcem, habeat centum: iſtud relatiuũ habet in ſe locutionem indefinitam, quæ æquipollet vniuerſali:[d] vt l. ſi pluribus. j. ti. proxi. & in c. vt circa. de elec. lib. vj. Sed ad iſta poteſt faciliter reſponderi, quòd inter diſtributiuum vel relatiuum, quis, vel qui, eſt iſta differentia: quia diſtributiuum poteſt complecti & plures perſonas eiuſdem generis, & vnam tantum: vt patet in tex. noſtro, & in l. clemẽs. in prin. ſ. de hæredi. inſti. & in alijs iuribus adductis per Bart. in l. hoc articulo. vnde nihil prohibet, quòd ſi plures ſunt primi ad ingrediendum caſtellum[e] virtute diſtributiui, omnes habeant præmium inſolidum. Sed relatiuũ, quis, vel qui, poteſt dici indefinitum, non abſolute, ſed ſecũdùm quid, cùm ponitur diſtributiue: eſt enim indefinitum, quantum ad hoc vt poſsit compræhendere quemlibet de genere, cui debeat fieri diſtributio: dum tamen vnus duntaxat cõpræhendatur, & non plures, ſed non eſt indefinitum, vt vniuerſaliter poſsit cõpræhendere plures vel omnes ſimul: vt dicit tex. in l. ſi fuerit. prædlleg. Vnde non eſt ſimilis caſus iſte, & ille, in quo ponitur nomen diſtributiuum: & hoc manifeſte colligitur ex diſtinc. Bart. in l. hoc articulo. quam in iſta q. approbat Bal. in j. conſti. Digeſtorum. §. itaq;. ſi bene reſpicias, dum ſoluit contrarium §. noſtri. & iungas illam ſolu. cum præcedentibus. Secundò dicit Io. de Imo. hic, quòd quando præmium ſtatuitur primò ingredienti caſtellum, de proprietate ſermonis ille dicitur proprie primus, qui antecedit omnes. Vnde ſi habet alterum, qui concurrat ſecũ, non antecedit omnes: ergo non debetur ſibi præmium; quia conditio debet impleri in forma ſpecifica: vt l. Mæuius. & l. qui hæredi. j. de condi. & demon. quòd ex proprio ſignificatu iſte non dicatur primus, dicit probari in d. l. ſi fuerit. & nihil aliud allegat. Sed huic rationi poteſt reſponderi, fatendo quòd primus dicitur reſpectu ſequentium proprie. Caſus eſt no. vlt. gl. in l. j. §. æſtatẽ. ff. ne quis in flu. pu. & ita etiam videtur probari in l. j. §. proximus. ff. vnde cog. iuncta l. qui duas. in fi. de rebus dub. 5 † vbi probatur, quòd proximus & primus ſignificant idem. Sicut ergo proximus, dicitur ille,[f] qui eſt ante alios ſequentes ſe, vt dicit iuriſconſultus in d. §. proximus. & ita not. glo. in l. proximus. ff. de verbo. obliga. ita & ille proprie dicitur primus, qui antecedit omnes. Sed tamen propter ſaluandam diſpoſitionem teſtatoris, communiter iſtud nomen, primus, accipitur etiam pro eo, quem nullus antecedit: licet nullus eum ſequatur, quamuis non poſsit dici anterior aliquo: vt probatur in d. l. qui duos. in prin. iuxta fi. ipſius princi. j. de reb. dub. & in l. ex duobus. in prin. ſ. de vulga. & pu. Tex. autem in l. ſi fuerit. ſi bene reſpicias ad omnia exempla poſita in tex. quæ in fi. ſimul determinantur, non excludit illos qui pariter aſcẽdunt Capitolium, quia non poſsint dici ambo primi. Sed quia quòd ambo ſunt primi, cauſatur quædam obſcuritas, cui debeat præſtari legatum, ſicut quando legatur libertas duobus eiuſdẽ nominis, vt ibi dicitur. & hunc intellectũ ſequitur idẽ d. Io. ad illã l. in d. l. eũ qui[g] nouiſsimus. ex quo intellectu patet, ꝙ ille põt dici primus, quo ad implemẽtũ condi. cũ quo concurrit, aliàs legatum non deficeret ratione obſcuritatis, ſed quia non eſſet impleta conditio: quod eſt contra mentem illius literæ, quæ in fi. vnico reſponſo determinat plura exempla ſ. poſita, in quibus ſunt aliqua, quæ de neceſsitate non poſſunt deficere, niſi ratiõe obſcuritatis. arg. l. iã hoc iure. §. j. de vulg. & pup. cum ibi no. Et cùm dicitur, quòd condi. debet impleri in forma ſpecifica, & in proprio ſignificatu verborũ, poteſt reſponderi, quòd illa regula ſeruatur in condi. dandi. ſed in conditionibus facti condi. poteſt impleri per ęquipollens, iuxta ea quę not. Barto. in l. Gallus. §. quid ſi tantũ. ff. de liberis & poſthu. Vel poteſt dici, ꝙ quia communiter iura accipiunt primum proximũ modo ſuprà dicto, teſtator in iſto caſu videat̃ ſequi interpretationem iuris, & per conſequens non velle, ꝙ verba intelligantur proprie: vt expreſſe probat̃ in d. l. ſi fuerit inducta. vt ſ. Et licet Bal. in d. §. itaq;. ſequatur vt dixi diſtinctionem Barto. in l. hoc arti. in duobus tamen, qui ſimul veniunt ad brauium, determinatur oppoſitum, nec poſſum intelligere rationem ipſius propter corruptionem codicis

---

[a] ¶ Dictio, ſi qua, Adde Bar. ĩ l. j. ff. d̃ cõdi. & demõ. doc. ĩ c. cũ ĩferior. de maiori. & obe. Io. An. in c. ex pte. el ij. de reſc. Car. Zaba. in c. verum. de condi. ap. Ni. Su.

[b] ¶ Dictio, quiſquis. Adde c. qm̃. de coniug. p. Nic. Su.

[c] ¶ Dictio, quicunq;. Adde ꝙ iſta dictio cõprehendit ſingulos: vt in l. hoc arti. ff. de hęr. inſti. & in c. ſolitę. de ma. & obſe. & an includit̃ etiã imperator, dic ꝙ ſic, ſecũdũ Arch. & Ioã. An, & ibi Phil. ſup j. glo, in c. q̃cunq;. de ſen. exc. lib. vj. Nic. Super.

[d] ¶ Vniuerſali. Adde Dy. in cõſ. xlj. et q̃d ibi dixi in apoſtil. & d. Alex. de Imol. in cõſi. lxvj. ĩ ij. pte. Bene. Va.

[e] ¶ Caſtellum. Vide Feli. in c. capitulũ. de reſcrip. in verſi. de duobus. Be. Va.

[f] ¶ Proximus dicit̃ ille. Adde c. proximi. de pœni. diſ. in c. Ioſeph, de ver. ſig. ſanctum Thomam in iiij. ſen. diſ. xviij. Et quot modis dicatur proximus, dic quatuor modis, de q̃bus enumerat Car. Zab. in c. nulla. ĩ iij. notab. de p̃ben. Nic. Su.

[g] ¶ d. l. eum q. Et ibidem vide Ange. & Ioan. Por. in d. l. ex duobus. & Bart. Cep. in l. Labeo. §. rẽ. de ver. ſi. Bene. Va.

dicis seu libri: mihi tamen videtur, quod eadē sit ratio in vtroque casu, nisi consuetudo aliter interpretetur, vel aliter constet de intentione statuentis. licet Pau. de Ca. in l. eum qui nouissimus. nitatur assignare quandam rationem differentiæ, quę iudicio meo non multum vrget. Sed posito, quòd præmium nulli debeatur: vt tenet Ioan. de Imo. quæritur in q. de cursu equorum, vtrum omnes iterum admittantur ad cursum, qui cucurrerunt prius, vel illi soli duo, qui fuerunt primi in primo cursu. Et posito, quòd omnes admittantur ad cursum venientes de nouo, qui prius non cucurrerunt: super quo vide quod ponit Bal. in loco prælle. & Ange. & Moder. in d. l. cū qui nouissimus. j. ad Treb. de materia etiam tangit aliquid Ang. in l. duo socij. s. de hęr. instit. Adde etiam inquantum Bar. in d. l. hoc articulo. dicit, quòd quando præmium defertur per relatiuum simpliciter ex proprietate verborum, nulli debetur, sed ex mente statuentium præmium dicit, quòd debebitur vnum præmium diuidendum pro rata. per l. semper. §. negotiatoris. ff. de iur. immu. nam hoc dictū nō placet hic do. Io. per text. in d. l. si fuerit. vbi legatum non debetur, si duo pariter construunt monumentū. Credo quòd mens sua sit ista, quòd cùm constructio monumēti sit actus religiosus, si ex mente proponentis præmium illi, qui ingreditur castellum, videtur esse propter fauorem publicum, contra proprietatem verborum ambo præmientur: ita deberet esse ex mente testatoris, quòd ambo admittētur ad legatum. Sed potest dici, quod licet constructio monumenti sit actus fauorabilis, non tamen ita, sicut id quod principaliter tendit ad vtilitatē publicam, in quo casu verba intelliguntur peregrinius, quàm in alijs casibus: vnde non recipiant restrictionem de habilitate personæ: vt l. si quis in graui. §. vtrum. s. ad Sylleia. & eleganter ponit Bald. in l. j. & vlti. q. C. de preci. imper. offe.

SI VNI EX. Prælegatum acquiritur iure legati ab hærede pro parte cohæredis, & si repudietur hæreditas, totum iure legati peti potest. h. d. Secunda est ibi: ☞sed si abstinuerit. cui cōtinuat l. sequen. vsque ad l. lega. ¶† No. ibi: officio iudicis &c. quòd quando aliquis est cohæres & legatarius, habet nouum remedium pro consecutione legati, scilicet officium iudicis mercenarium, quod deseruit iudicio fa. ercis. quod videtur mirabile, quia vbi est remedium ordinariū, regulariter cessat extraordinariū: vt l. in causæ. in fi. ff. de mi. & plene in l. in prouinciali. de no. oper nun. per Bart. Et potest dici, & no. quòd licet cesset remediū extraordinarium, quod intentatur principaliter, non tamen cessat tale remedium, quod venit accessorie ad aliud iudicium, sicut officium mercenarium: vt patet hic, & concordantię allegantur in glo. ¶† Secundò no. quòd ille qui repudiat hęreditatem, non prohibetur petere prælegatum sibi factum: quod qualiter procedat, dicemus in l. filio. cū l. seq. eo. ¶† Tertiò no. in l. & quidem. quòd ista dictio implicat, quasi dicat, non solùm si abstinet potest petere partem, sed totum. Et ideo ego aliàs dicebā in quadam pub. disputatione, quòd tex. ī l. si siue. §. sed quod Papi. ff. de mi. loquitur non solùm in extraneo, sed in suo: quia dicit ibi, & quidem extraneo &c. & postea ostendebam probari per illum tex. quòd datio substituti vulgaris tollebat suitatem: de quo scripsi in l. si fratris. C. de iure deli. & plenius in l. si filius hęres. s. de libe. & posthu. ¶ In glo. posita in l. & quidem. ibi: miles. §. j. &c. so. quæ communiter approbatur est illa, quam tangit glo. in dicto §. pro parte. & eam ibi plene declarat Bart. cuius dicta refert hic Io. de Imo. nam ibi ideo hæres hæredis non admittitur ad partem legati, quia eius pręstatio pertinebat ad cohæredem, cui erat factum prælegatū: fit tamen hæredi instituto ex parte pro parte respiciēte alios cohæredes: quo casu videtur fieri pure: sed per partes respicientes portionem ipsius videtur sibi fieri sub conditione, si hæreditatem repudiauerit: vnde si hæres institutus decedit non repudiata hæreditate, in extremo mortis articulo, deficit conditio, in quo hæreditas neque potest dari, neque repudiari: vt l. cùm hæredi. ff. quando dies le. ce. & ideo petitio legati non transmittitur ad heredem. Et licet ista solu. communiter approbetur ab omnibus, videtur tamen contra istam literam, & contra l. eum qui. §. ex parte. j. de his qui. vt indig. in quibus dicitur, quòd legatū est inutile à principio. Exponere autem inutile, id est conditionale, est valde extraneum: quia legatū cōditionale valet, licet ante euentum condi. non sortiatur effectum: vt l. in tempus. de heredi. institu. l. j. §. sin autem sub conditione. C. de cad. tol. Tu ergò dic, & melius, & subtilius, quòd antequam repudietur hereditas, pro illa parte vere legatū est inutile, & nihil est: & ideo heres moriens legatum nullum non potuit ad hęredem suum transmittere: quia quod non est, transmitti non potest: & ista est ratio text. in §. pro parte. ☞† Et si dicat, huic so. obstat. regula Catoniana: quia si legatum à principio est purum, & inutile, ex eo quia videtur factum sibi ipsi à seipso, nō conualidatur[a] postea: vt Insti. de le. ij. §. an seruo. Sed ad hoc respondetur, quòd illa regula non procedit, vbicunque causa quę facit cessare impedimentum, propter quod legatum reddebatur inutile, trahitur retro: vt est casus nota. in l. seruum filij. in principio. et ibi per Barto. j. eodem. Et talis est casus noster: quia hęres repudiādo hęreditatem retro censetur nunquam fuisse institutus: sicut econtra adeū do retro censetur fuisse hęres à tempore mortis: vt l. hęres quandoque. s. de acqui. hęre. & per consequens videtur posse saluari, quòd legatum à prin. inutile postea conualescat. & per ista est expeditum istud contrarium difficile. Et aduerte diligenter, quia non dico quòd repudiatio retrahatur retro à tēpore testamenti: sed hoc dico quòd hoc ipso quòd hęres repudiat hereditatem, retro censetur non fuisse scriptus hęres: sicut probatur in legatario, qui repudiat. l. in legatarijs. §. j. j. eo. §. nec legatū quidē fit. & l. Titio. cū l. seq. & sequēti. ff. ad l. Aqui. in quibus dicitur, quòd legatario repudiante legatum habetur pro non dato. si autem habetur pro non dato, vel pro non facto, necesse est dicere, quòd ista fictio trahatur ad tempus testamenti: quia illo tempore fit & datur legatum. & illo modo apparet, quòd tempore quo fiebat testamentum, fingitur non fuisse impedimentum, per quod impediretur legatum per casum nostrum. & hoc magis placet. Sed tamen posset dari alia sol. vt dicamus, quòd regula Catoniana irritat legatum factum tempore testamenti[b], quando si tempore quo fit testamentum hęres moreretur, legatum non valet: vt l. j. j. de reg. Cato. Sed in casu nostro si testator fuisset mortuus, cū testabatur: id est, inmediate post testamentum, adhuc est fictio iuris, cessaret impedimentum: quia repudatio quę fit nunc, ad minus traheretur ad tempus mortis, sic & aditio: vt l. perinde. §. j. ff. si cer. pe. & l. hęres[c] quandoque. ij. de acqui. hęre. Ergo adhuc potest saluari lex.

a ¶ Non conualidat. Ad impugnationē istam Aret. hic contra communē solutionem responde, prout hic d. Ias. May. in fi. Be. Va.

b ¶ Amplius. De qua dictione vide Pau. de Cast. in cō si. lxxviij. & Ang. ī consi. clxx. incip. in pręceden. decisiōe.

c ¶ Et, pro vel. Adde l. sępe. ff. de verbo. sig. Car. Zaba. in c. veniēs. in ij. no. de. præscri. idē Car. in c. de multa. in §. cir. ca. in j. no. de pben. Ni. Supe.

SVMMARIVM.

1 ☞Dictio amplius, censetur repetere substantiam legati prioris in dispositione, in qua ponitur.

2 Inducta ad diminutionem non operantur augmentum, & contrarium effectum.

3 Vna dictio ponitur quandoque pro alia.

LEGATA INUTIL. Legata inutilia tam à primo, quàm à secūdo gradu, videntur confirmari per vnum legatum repetitium, sed non per prorogationem appositam ipsis legatis prius pure relictis. Secunda est ibi: & diuersum esse. Tertia ibi: idem in eodem loco. ¶† No. ibi: hoc amplius[b] &c. quod ista dictio cēsetur repetere substantiā legati prioris in dispositione, in qua ponitur. Idē in dictiōe, supra, & vltra: vt l. qui ita. & ibi per Bar. & j. de do. præ. occasiōe sumpta do. Pau. de Cast. tētans plene de ista dictiōe, & similibus in effectu, remittit ad dicta Bar. in l. si cui pure. ff. de leg. iij. de quibus dic vt ibi per eū. ¶† Secūdò no. ibi: non enim hoc egisset. quod inducta ad diminutionē non operantur augmentū, & cōtrariū effectū. cōcor. tex. in l. legata inutiliter. j. de adi. lega. & in l. cùm tale. §. falsam. j. de condi. & demon. hoc tamen limitatur hic per Barto. vt in glo. videbis. ¶† Not. tertiò ibi: decesserit. iuncta gloss. quòd aliquando vna dictio ponitur hic, &, pro vel[c], secundùm gloss. & doc. concor. text. & ibi gl. in l. eas causas. j. de condi. & de. & de intellectu huius ver. dicemus in pe. colum. ¶ In gloss. j. ibi: Titio hoc amplius &c. Ex hoc text. colligitur arg. secundùm Barto. hic, quòd si testis prius deposuit inutiliter, & extense dictum suum, repetitur postea, & solenniter coram iudice potest dicere, vt dixi in priori testificatu. Sed Bald. in l. iurisiurandi. C. de testi. & in l. fin. C. eod. videtur tenere oppositum. Et aduerte, quia quæstio quam mouet Barto. hic, non est omnino eadem cū ea, quam ponit Barto. in l. eos. in principio. ff. de fal. quia ibi loquitur, quando testis deposuit in vna causa legitime: deinde super eodem articulo in alia causa producitur, & ibi concludit, quòd dictū testis valet. si tamen iudex velit tale dictū admittere: si tamen velit, quòd extense ponat dictum suum, facere hoc cogitur, & quæ cautela sit tunc ex parte testis, dic vt ibi per eum. Ego plenissime scripsi super prima questio. referendo etiam dicta Bald. in l. gesta. C. de re iudi. vbi videtur sequi dicta Bartol. in dicta l. eos. & in c. cùm in tua. vbi hanc questio. tāgunt d. Ant. & d. Abb. extrà, de testi. & vltra ea quę scripsi tunc addo, quòd sicut quando testis est examina-

tus coram arbitro, vel in iudicio summario: & tunc deponit in ordinario & plenario, non sufficit testem deponere modo prædicto: ita & multo fortius non sufficiet, quando testis primo fuisset inutiliter examinatus. quæ est quæstio Barto. hic. Aut enim fuit examinatus extra iudicium inutiliter: & tunc vnum est dubium, quia deficit industria iudicis interrogantis de nouo extense dictum suum, debebit deponere, sicut ego plenissime declaraui in dicto c. cùm in tua. arg. l. iij. §. idem diuus, ff. de test. ibi: eos īterrogare soleo. Si vero primò fuit inutiliter examinatus à iudice, adhuc credo idem: quia nō potest præsumi pro diligentia iudicis & industria, qui omisit solēnitatem necessariam examinationem. arg. l. iij. §. quando potest, & quod ibi no. ff. de suc. tu. vnde q. Bar. non affirmo dictum suum, licet ipse non affirmet prædicta in d. c. cùm ī tua.

¶ † In glos. posita super verbo, pecunias. hic manifeste probari in tex. quòd prorogatio termini præstiti legatorum non cōualidat legata aliàs inutilia. Ex hac litera arguit Bal. no. quòd per prorogationem factam de termino compromissi, cōpromissum quod prius erat inutile, non conualidatur[a]. quod sequuntur hic Moder. Pau. de Castro dicit esse valde notabile: sed ipse nō perpendit, quòd ratio decisionis huius literæ est, sicut dicunt communiter doct. quia prorogatio præstationis legatorum tendit hic ad diminutionem legati, quia est minus & plus tempore, sicut re, vt in d. §. plus. Instit. de act. vnde legatum non debeatur de præsenti annua, bina, trina die, facit, quòd legatum prius dicitur tunc diminutiuum: & ideo nō est mirum, si inducta ad diminutionem non operantur augmentum: sed quando compromissum prorogatur, tunc prorogatio termini est ampliatio & extensio prioris termini, non diminutio: & ideo non est eadem ratio in casu nostro, tenendo quòd sit ratio huius literæ ea, quam s. dixi. quam omnes tenent, excep. Ioan. de Imo. & contra istam doc. multum facit, quia prorogantes compromissum videntur habere animum permanēdi in cōpromisso prius facto. l. iiij. in princi. & quod ibi not. de dam. infec. Sed animus adhibitus ad continuandū, inducit ius de nouo, si videtur quòd quis volebat continuare illud ex quo non erat causatum in esse sui. Bar. & communiter omnes in l. ij. in prin. ff. de acqui. pos. & probatur in l. itē sequitur. §. item Labeo. de vsuc. ergo illi qui prorogando intendunt continuare compromissum, si illud non erat in esse, quia erat nullū, videntur velle illud de nouo facere. Pro qua conclusione adduco tibi tex. no. proprie in contractu in l. si quis bona. §. sed si quis mandauit. ff. de acqui. hære. vbi probatur singulariter, quòd ratificatio facta de bo. pos. petita inducit nouum mandatum ad adeundum. quod est mirabile: qa infirmatio poterat habere effectum respectu actus de præterito: & tamen operatur nouum ius. i. nouum mandatum, quo ad adeundum. Vnde prima doctrina est valde dubia, nec probatur hic, attenta ratione præmissa, per quā dicit hic Cy. vt refert Ioan. de Imo. quòd si econtra ad casum l. nostrę testator, qui legauerat inutiliter in testamento, non pure, sed ad diem, postea in codicillis dixisset, legata quæq; volui præstari ad diem, nunc iubeo præstari pure: sine dubio legata inutilia confirmarētur: quia ibi clausula est posita ad augmentum, non ad diminutionem. Idem etiam dicit Barto. hic, quòd si in casu l. nostræ testator mandasset solui vsuras pendente termino posito hic legatis: quia ista clausula non solū continet diminutionem, sed etiam augmentum, confirmentur legata inutilia. allegat l. si cui pure. de leg. iij. & l. ij. & quod ibi no. C. de do. promis. Sed ista dicta non placent hic Ioan. de Imo, quia secundùm cum principalis ratio decisionis l. nostræ non stat in hoc, in primo & secundo casu, sed ex proprietate verborum bonorum non compræhenditur proprie legatum inutile: testator enim generaliter faciendo mentionem de legatis intelligitur se retulisse ad legata valida, non inualida. arg. l. si is cui. §. Flauius. ff. de so. vbi appellatione debiti continetur debitum validum, quando est facta mentio de eo à testatore: de quo vide quod not. in l. quibus diebus. §. domibus. ff. de cō di. & demon. & quod ponit Bald. in l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. Vnde attenta prima ratione, & in casu Cyn. & Barto. haberet locum dispositio huius l. in secundo responso, quòd legata inutilia non videntur confirmari. Non ob. tex. in l. si cui pure. quem alleg. Barto. quia ille nihil facit secundùm eum: loquitur enim primo casu huius l. quando fuit appositum de sui natura verbum repetitiuum legati. Non ob. tex. in l. ij. C. de do. pro. quia ibi solutio vsurarum fiebat specifice & particulariter pro dote inutiliter promissa.[b] Sed in casu nostro clausula prima referebat se ad legata generaliter, non specialiter ad legata inutilia. Est autem efficacior confirmatio specialis, quàm generalis, secundùm Bald. in c. j. §. generalis. si de no. feud. con. inter do. & agna. & in l. ex placito. C. de re. permu. Ergo per ista non recederem à communi intellectu: maxime quia ponendo casum in ista l. secundùm primū intellectum tacitum in secunda glos. super verbo, inutiliter. clausula prędicta nō posset referri, nisi ad legata inutilia: nam si legata fuerunt inutilia, quia testamentum erat minus solenne, oportet dicere quòd omnia legata in eo facta erant nulla: quia iste defectus respiciebat totum testamentum vniformiter: vnde sicut appellatione debiti venit debitum naturale duntaxat, quando relatio non potest fieri ad debitum validum: vt probatur in §. dominus. s. alleg. & ibi per Bar. ita erit dicendum, quando nominatio legatorum non potest referri, nisi ad legata inualida: nam ad istam solam speciem videtur facta relatio. argu. l. nominatim. ff. de lib. & posthu. & no. Bartol. in l. si quis in princi. testa. j. de lega. iij. Et forte hoc casu posset procedere opi. Cy. & Barto. opi. autem d. Io. procederet, vbi relatio potuit fieri ad aliqua legata vtilia, & sic possunt concordari istæ opiniones. ¶ In glo. posita in verbo, & decesserit. ibi: & per vel. Ista expositio destruit tex. & etiam nō bene cōuenit secūdæ parti alternatiuæ: si enim sēsus esset iste, ꝑut dicit gloss. quòd siue filius institutus repudiet, siue adeat, decedat legatum, præstabitur à substituto, et erit locus substitutioni, quia adeunte pupillo & decedēte sit locus substitutioni pupillari, debebat addi in secūdo membro alternatiuæ: vel decesserit, scilicet in pupillari ætate, sicut addit in glos. sed hoc non ponitur in tex. Vnde tum, quia copulatiua requirit concursum duorum, & improprie exponitur pro alternatiua: tum etiam propter id quod proxime dixi, iste intellectus non placet. Dicendum est ergo, quòd hic substitutio fuit facta pupillo per vulgarē expressam, quæ de sui natura potest continere tacitam pupillarem: vnde dico, quòd ista duo debēt concurrere copulatiue, quòd filius non adeat hæreditatem, & quòd decedat ante hæreditatem aditam, ad hoc vt legatum debeatur substituto: nam si filius non esset mortuus, substitutus non posset succedere ex vulgari, nondum repudiata hæreditate per filium, sed adhuc non fuerit adita: vt l. quandiu. s. de acquiren. hære. Requiritur ergo primò quòd non sit adita hæreditas: & quia hoc solum non sufficeret, vt suprà dixi, requiritur secundò, quòd filius sit mortuus non adita hæreditate: quo casu, quia per datio. substituti vulgaris sublata est suitas: vt l. si filius hæres. s. de libe. & posthu. neq; confirmabuntur tabulæ pupillares, id est tacita pupillaris, quæ cōtinetur in expressa vulgari, neq; transmittetur hæreditas ex capite suitatis ad hæredem pupilli, qui sibi succedit ab intestato: sed substitutus vulgaris. Sed quia iste tex. videtur innuere ad contrarium sensum, quòd si hęreditas esset adita per pupillū, legatum non deberetur à substituto, est declarandum quid velit iurisconsultus: & est dicendum, quòd pupillo adeunte, licet substitutus succederet, tunc ex tacita pupillari legatum non deberetur ab eo, quia fuit relictum ab eo, tanquam ab instituto in primo testamento, ex quo fuit vocatus per vulgarē substitutionem: vnde legatum ab eo tanquam ab instituto in primo testamento non videtur repetitum, tanquam à substituto pupillariter. consideratur enim hic vt duplex persona: vnde sicut legatum relictum ab instituto nunquam videtur repetitum à substituto pupillari. vt l. j. §. interdum. & lege, ratione. §. quod vulgo. ad legē Falcidiā. & not. Barto. in l. licet imperator. j. eod. ita legatum relictum ab eodem tāquam ab instituto, nō videbitur relictum in eiusdem persona, si succedat tanquam substitutus pupillariter. & ex isto intellectu sic declarato habes duo singularia. Primum, quòd datio substituti vulgaris tollit existentiam sui hæredis, & impedit transmissionem ex capite suitatis. Secundum, quòd sicut legata relicta ab instituto non videntur repetita ab alio substituto pupillariter, ita non videntur repetita in eadem persona, quę potest considerari vt instituta & substituta: & pondera pro intellectu nostro text. quia non dicit, quòd si filius repudiauerit hæreditatem, sed quòd non est hæres: quæ verba proprie significant id quod dixi, quia neque adiuerat, neque repudiauerat, vt satis colligitur ex his quæ not. Bartol. in lege, si quis suus. s. de iure deli. Nam si filius expresse repudiasset, sine dubio admitteretur substitutus incontinenti, non expectata morte ipsius. Hunc autem casum omisit Pap. tanquam indubitatum, & determinauit id quod erat magis dubium. & per ista habes expeditam gloss. tuam. ¶ Extra gloss. tangit hic Dyn. & post eum alij doc. not. q. ad quam inducitur litera nostra: si princeps cui communitas subdita præsentat statuta sua, reprobātur quædam ex illis statutis, vtrum cætera videatur approbare?[c] Et distinguit vt hic per eum, & Bart. cui adde, inquantum dicit, quòd si omnia statuta fuerunt præsenta

a ¶ Non conualidat. Et hic idem tenet d. Alexan. de Imo, & Rapha. Cu. & Ias. May. hic per p̄fatos doc. referens & do. Alex. in l. dies. de damno infe. Bene. Va.

b ¶ Promissa, Et hoc idem tenet etiam d. Alex. de Imo. & d. Ias. May. hic ad fi. quem vide omnino. B. Va.

c ¶ Approbare, Vide d. Alexan. de Imo. in consi. cxxij. inci. viso statuto. in iiij. col. ad fi. & se. & in consil. x xix. iiij. parte. Be. Va.

sentata superiori, tunc cætera videtur confirmata. nã hoc dicit Bald. esse verum, si illa statuta fuerũt examinata: quod in dubio præsumitur secundùm eum, & Ioan. de Imo. hic. secus si constaret, quòd non fuissent examinata, quia super non cognito non videtur pronunciatum: facit optime quod notat Barto. in l. à procedente. C. de dila. & text. & ibi not. in c. interposita. in prin. & quod ibi no. extrà, de appella. Posset autem constare vel ex verbis reprobantis quędam capitula: verbi gratia, si diceret, reprobamus omnia statuta, quæ reperirentur esse contra vtilitatem cameræ nostræ. Nam propter verbum, reperirentur, quod sonat in futurum, apparet quòd superior nondum examinauerat statuta, sicut aliàs consului in ciuitate Bononiæ. Idem videretur dicendum, si constaret ꝙ eadem hora, qua fuerunt præsentata, vel eadem die, fuisset approbata, quando non esset verisimile, quòd tam breui tempore potuisset discuti: per ea quæ in fin. not. Bald. & alij in l. prolatam. C. de senten. & Bald. in c. j. de inuesti. in maritum fac. Videretur tamen hæc doctrina esse limitanda, nisi essent talia statuta seu capitula, quæ non venirent in confirmatione generali simpliciter facta: tunc enim etiamsi aliqua capitula essent reprobata, postea facta esset confirmatio generalis expressa, illa capitula non venirent in confirmatione, quia exceptio ad regulam non facit, vt verba regulæ amplientur, & importent vltra id quod aliàs importarent: vt est casus quem ibi not. Barto. in l. generali. §. vxori. ff. de vsu. le. per quam doctrinam multis alijs additis ita consuluimus in Bononia excel. doc. d. Alex. de Imo. & ego. licet Bald. quem tunc allegauimus, aliter videatur sensisse in c. j. per quos fi. inuesti. in vsi. feu. Si ergo quando confirmatio generalis esset expressa, illa statuta non viderentur inclusa: multo minus venirent in tacita confirmatione, de qua nunc agimus in q. nostra, quæ resultaret ex reformatione quorundam capitulorum. Et ad decisionem prædictam Dyñ. & Barto. non ob. iste text. inductus, vt s. quia sicut dicit Pau. de Cast. & rectè, inducta ad diminutionem non operantur augmentum circa id ad cuius diminutionem sunt inducta, sed circa aliud, id est diuersa statuta, capitula bene possent operari augmentum: vt probatur expressè in l. triduus. §. fi. s. de testa. mili.

In legato. Plures vocati ad vnum legatum vocantur æquis portionibus. ¶ In tex. ibi: quæ seruantur. idem est in institutione hæredum, vt l. quoties. §. hæredes. s. de here. inst. Licet autem tacite videantur distributæ partes æquales, non tamen legatarij videntur esse re disiũcti, sicut si partes fuissent expressè, secundùm Barto. hic, & probatur in lege, si duobus. §. fin. s. eod. titu. & ibi de hoc fuit dictum.

Viduos. Quando legatur incertum de certis, electio pertinet ad legatarium. h. d. ¶ In glo. posita super verbo, legatarij. ibi: sed dic fauore vltimæ voluntatis &c. Intellige istam glo. secundũ Bald. & Moder. hic, ꝙ non est differentia inter contractus & vltimas voluntates, quando non apparet, quòd verba sint magis directa ad vnum, quàm ad alium. nam si verba essent directa ad debitorẽ in contractibus, & in vltimis voluntatibus, ipse deberet eligere. si autẽ essent directa ad creditorẽ, similiter ipse deberet eligere in vtroq; casu: ita declarat Barto. cuius dicta referuntur hic per Moder. in l. Lucio. j. de leg. ij. de materia autem dicetur plenius in l. legato generaliter. j. eo. vbi Bart. se remittit. de qua Bald. tangit hic, & Ioan. de Imo. post eum. ¶ Sed quæritur vltra ea quæ sumus ibi dicturi, quid sit tenendum in concessione gratiæ factæ à principe. Super quo Bald. dixit hic, ꝙ †quia beneficia principum sunt latissime interpretanda:[a] vt l. fi. s. de constit. princ. & l. si quando. C. de bo. va. lib. x. & ideo electio competit illi, cui conceditur beneficiũ. alleg. tex. in l. ij. C. de castren. lib. xj. & idem tenet per istam l. in d. l. fi. s. de consti. prin. contrarium videtur tenere expressè in l. fi. in vltimis verbis. C. de nup. vbi dixit, quòd si bannitus pluribus bannimentis ex gratia debet eximi ab vno ex illis, quòd electio à quo eximatur non pertinet ad eum, sed pertinet ad principem, id est ad eum qui habet eximere de banno, per l. plerunq;. in fi. ff. de iur. do. Pro ista conclusione facit quod no. ponit Io. An. in c. mandato. de præben. in nouel. li. vj. vbi dixit, quòd si mandatur executori, vt cõferat ecclesiam primo vacaturam, & duo vel plura beneficia vacant simul, quòd electio non pertinet ad executorem, nec ad eum qui habet gratiam, sed ad ordinarium loci, qui haberet conferre dicta beneficia, per l. plerunq;. in fi. ff. de iure do. s. allega. Non obstat text. in l. ij. C. de castrensi. quia ibi expressè conceditur electio per superiorem illi, cui fit gratia. D. Ioan. de Imo. hic alle. opti. text. in c. si pluribus. de præben. li. vj. per quem in effectu videtur distinguere, ꝙ aut gratia conceditur proprio motu, & tunc electio fit eius, cui fit gratia, quia illa gratia est multum fauorabilis: aut conceditur ad impetrationem partis, & tunc electio sit principis seu debitoris: sicut distinguitur in d. c. si pluribus. Sed tu aduerte: quia quando beneficia essent disparia seu difformia, secundùm text. præallegatum, non videtur esse locus electioni: imo in primo casu videtur concessum pinguius beneficiũ ipso iure: in secundo id, quod est minus, vt ibi dicitur. vbi autem beneficia essent paria, bene fit ibi distinctio supradicta. Sed aduerte: quia licet in secundo membro, quando beneficium conceditur ad postulationem partis, in impetratione beneficiorum, quæ impetrantur in titulum à principe, dicatur ibi, quòd illa impetratio alterius beneficij conceditur à principe ad sui preiudicium, & non alterius: nihilominus iura indistinctè dicunt, quòd beneficium principis est latissime interpretandum: vt in c. cùm dilecti. de do. & l. si qñ. C. de bo. vacan. lib. x. & l. fi. s. de consti. prin. & iudicantur ista beneficia fauorabilia, non odiosa. Impetratio autem beneficiorum, quæ fit à summo pontifice, de qua in d. c. si pluribus. ideo est odiosa, quia derogat iuri ordinarij collatoris: & ideo in ea proceditur strictissime: vt in c. non potest. & c. cùm in illis. eo. tit. Melius ergo videtur posse dici, quòd aut beneficium conceditur proprio motu: & tunc in omni beneficio serua dispositionem illius decretalis, per rationẽ ibi expressam, videlicet ꝙ si beneficia non sunt difformia, videat̃ ipso iure cõcessum, quod est melius. si autem paria, fit electio creditoris. i. eius cui confertur beneficium. Si autem beneficiũ cõceditur ad impetrationem partis, subdistinguamus, ꝙ aut illa impetratio est odiosa, vel quia præiudicat tertio, vel quia est contra ius: & tunc videatur concessum quod est minimum, & vbi omnia sint paria, detur electio debitori. si autem beneficium non sit odiosum, sicut est regulariter beneficium concessum à principe, vt dicitur in iuribus s. alle. & tunc seruetur via media, videlicet ꝙ non competat minimum, nec maximum ipso iure, sed electio competat illi, cui fit gratia: quia ita seruatur in legatis, cùm sint fauorabilia: vt l. Lucio. & quod ibi no. j. titu. proxi. Tangit etiam hic Dy. quando vnus vocatur ad duo officia incompatibilia, cuius sit electio, vtrũ ipsius vel superioris: quia bene prosequitur Ioan. de Imo. dic vt ibi per eum, & vt traditur per gloss. in l. ciues. C. de incolis. lib. x. & in l. libertus. §. præscriptio. ff. ad muni. & in l. si duos. in principio. vbi bonus casus. s. de excu. tu.

[a] ¶ Interpretãda. Etiam & quando, vide tu Fel. in c. cũm. x. co. ver. iij. cõclusio. de rescrip. Be. Va.

[b] ¶ Si vniuersitas est excõicata. Adde an vniuersitas possit excõmunicari: dic ꝙ nõ, licet bñ interdici: vt in c. Romana. in §. vniuersitatẽ. de sentẽ. excõ. li. vj. Sed gl. in d. §. dicit, ꝙ licet vniuersitas nõ debet excõicari, tamẽ excõmunicat̃, tenet & ligat, per Archi. in c. eps. in vlti. col. xij. q. ij. Car. Za. in c. fi. in ij. oppo. de procur. idẽ Car. in ca. grauẽ. in iiij. q. de sñia excõ. Ni. Super.

SVMMARIVM.

1 ¶ In legatis particularibus qui fructus debeantur legatario.
2 In vniuersitatibus noui qui succedunt, post primos mortuos surrogantur loco eorum.
3 In vniuersitate facti extinguitur nomen vniuersitatis, cùm redigitur ad vnum.

Rege legato. In legato vniuersali veniunt omnia quæsita post testamentum factum: & omnia surrogata loco eorum, quæ erant tempore testamenti. & sicut hoc legatum recipit augmentũ, ita recipit diminutionem: & licet vniuersitas distinguatur, debetur tamẽ quicquid superest ex vniuersitate. h. d. cum l. seq. ¶ †Not. in l. grege. quòd quamuis in legatis particularibus fructus quæsiti tempore vitæ testatoris non debentur legatario, quinimo nec quæsiti tẽpore mortis, sed solùm quæsiti post aditam hæreditatem, quando res erat testatoris: vt probatur in l. quæsitum. in fin. & in l. si tibi homo. §. cùm seruus. j. eod. & ibi per Barto. in l. Herennius. ff. de vsuc. & quæ tradit Barto. in l. in fideicommissi. in sua distinctione. j. ad Trebel. secus tamen est in legato vniuersitatis facti, sicut est grex. ista vniuersitas recipit diminutionem & augmentum ex natura sui: vt l. item veniũt. §. fructus. s. de peti. hære. & no. in l. quod dicitur. s. de impen. ¶ †Secundò nota. ibi: aliqua esset substituta &c. quòd in istis vniuersitatibus, noui qui succedunt post primos mortuos surrogantur loco eorum. concord. text. in lege, proponebatur. ff. de iudi. & in lege, sicut. in fin. ff. quod quisque vniuer. no. & ex hoc arguit hic Bald. ad duas q. Prima est, quòd si vniuersitas est excõmunicata, [b] nõ solùm sint excommunicati illi, qui tunc erant in vniuersitate, sed etiam qui postea nascuntur: de qua quæstione Barto. in lege, inter stipulantem. §. sacram. in fin. remittit se ad notata per cano. in c. aduersus. de immu. eccle. Dy. hic, quem refert Barto. in lege, quod in rerum. §. si quis post. j. eod. videtur distinguere, sicut refert Ioan. de Imo. vtrum vniuersitas sit excommunicata simul, ve

per partes: vt primo casu illi qui de nouo nascuntur, non sint excommunicati: secundo casu sint excommunicati, per l. qui vsufru. ff. qui. mo. vsusfruc. amit. credo q liber meus sit corruptus, & q velit dicere, sicut loquitur l. allegata, quòd aut vniuersitas fuit reuocata p partes, aut mortuis omnibus, qui erant tempore excommunicationis, fuit renouata in totum: sicut dicimus in vsufructu nauis legatæ, in d. l. & hanc opi. sequebatur Ray, vt refert hic Io. de Imo. Barto. hic simpliciter tenet, quòd cum excõicatio liget, & non inferatur, nisi ex delicto præcedente & contumacia in satisfaciendo xj. q. iij. c. nemo. & in c. sacrã. de senten. excõmu. istud vinculum nõ transit ad eos, qui non deliquerunt[a]: arg. l. j. in princ. & quod ibi per Bal. s. de magi. conue. & quod no. Bart. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœ. Et hanc sententiam approbat hic Ioan. de Im. dicens esse dubium, vtrum sententia lata in vniuersitate valeat ipso iure: vt plene scribitur in c. Romana. §. vniuersitatis. de sentẽtia excommunicationis. in vj. Sed tamen posito, quòd valeret, vt quidam tenuerunt: licet communis opi. sit in oppositum, adhuc tenet opi. Baldi, per ea quæ no. Ioã. And. in loco præallega. Sed Ioan. And. ibi remittit ad notata per glo. xxiiij. q. iij. & c. j. vij. q. j. c. sicut vir. quæ gloss. videntur varie intellexisse: qa in d. capitu. sicut vir. gloss. tenet, q si sentẽtia valet, cõplectatur etiã postea nascẽtes, vel ingredientes collegium, per l. proponebatur. cũ si. ff. de iudi. Sed in d. c. j. pro vltima opi. refert quosdam tenere oppositum. & hanc opi. credo veriorem. quia posito, quòd sententia valeret, non potest negari, quòd quia non debuit ferri, contineret odium irrationabile: & ratio strictissima interpretatio esset facienda: vt l. j. §. quare. ff. de ven. in poss. mit. & per Barto. in l. j. ff. de verbo. sig. facit optime quod habetur per Bar. in l. si decesserit. ff. qui satisda. cog. & tex. in l. si tutor. C. de interdic. matri. & quod ibi no. Vnde quia illi, qui de nouo subrogantur loco veterũ, aliquo modo non sunt idem, inquantum. s. non fuerunt participes culpæ: potest tolerari ista opi. Bald. & gloss. in præallegloco. ¶ † Tertiò no. ibi: quamuis grex desijsset esse &c. q in vniuersitate facti extinguitur nomen vniuersitatis, quod cùm redigitur ad vnum:[b] secus in vniuersitate iuris, in cuius persona potest cadere acquisitio rerum & iurium: vt statim videbis in tex. & glo. & probatur in l. sicut. in fi. ff. quod quis. vni. no. & ex eodem ver. not. cũ præce. secundùm Pau. de Ca. quòd in legato vniuersitatis facti ipso iure transfertur dñium rerum, quæ continẽtur in illa vniuersitate: secus est secundũ eum, si legaretur pars hæreditatis: quia tunc istud legatum habet vim fideicommissi vniuersalis, secundùm Bar. in l. si quis seruum. §. fi. j. eo. & ideo non transferetur ius, nisi facta restitutione: vt no. Barto. in l. j. versus fi. s. eo. de quo dic vt ibi, & colligitur etiam manifeste ex ista litera, ibi: ex eo grege &c. quòd hoc nomen, gregis, comprehendit omne genus animalium, quod gregatim pascitur. Vnde per istũ text. videtur cõfundi gl. no. in cle. j. de deci. sup verbo, gregibus. quæ dicit, q de proprio stricto significato appellatio gregis[c] non continet animalia maiora, quæ continentur sub appellatione armentorum: de quibus in l. boues. in prin. ff. de ver. signi. & in l. si vis. §. armento. j. de leg. iij. Pro illa tamen gloss. multum facit text. in l. j. §. per hanc. el ij. ff. de rei ven. ibi manifeste patet, quòd separatim ponuntur armenta à significatione gregis. Sed possumus dicere, quòd ex intentione iurisconsulti ibi patet, quòd noluit ad animalia maiora appellatione gregis intelligi, ex quo postea illa specifica per ea quæ habentur in l. quæsitum. §. si quis fundum. de fun. instru. & quia s. diximus in vno notabili, quòd illi qui succedũt in vniuersitate loco mortuorum, non omnino idem: per hoc vide gloss. quam reputo notabilem in l. Marcellus. circa medium gloss. magnæ. ff. de rei vendi. Et quia in illo notabili declarauimus, vtrum excõmunicatio liget eos, qui postea efficiuntur de vniuersitate: adde quòd in sententia interdicti est aliud, q in sententia excõmunicatio. quia omnes de nouo venientes ligantur: & est ratio, quia in interdicto potest puniri vnus pro altero: vt in c. non est. extrà. de spon. Sed non sic in excommunicatione. xxiiij. q. iij. c. j. & ibi per glo. super quo vide glo. ordi. quæ format q. in c. si sententia. de senten. excom. lib. vj. & Bal. & Ange. qui de hoc aliquid tangunt in l. proponebatur. in fine. s. de iudi. ¶ In glo. vnica, in l. grege. ibi: viuo testatore. in hoc legato vniuersitatis est hoc regulare, vt vnus re surrogetur loco alterius, & ipsa vniuersitas nihilominus remaneat eadem: vt patet hic, & in l. peculium. j. titu. proxi. & in l. rerum mixturam. circa fi. ff. de vsuca. In legatis autem particularibus hoc nõ est, vt patet in l. quid tamen. §. in naui. ff. qui. mo. vsusfru. amit. & in l. inter stipulã. §. sacram. de ver. ob. Fallit in duobus casibus no. Vnus est in l. filiæ. §. à Titia, & ibi per Bar. de condi. & demon. Alius, quem ponit Bar. in l. si seruus. §. qui areã. j. eo. vbi omnino vide. ¶ In glo. posita super verbo, desijsse. ibi: nomine durat, non re, vt hic. ista sol. quo ad l. sicut. in fi. licet Dy. sequeretur eam, & d. Ioan. hic nitatur defendere, non potest esse bona: quia imo ius vniuersitatis ibi residet in vno, non solùm nomine, sed re, quia possidet omnia iura, quæ possidebantur ab vniuersitate: vt ibi not. item exercet omnes actus, quos exercet vniuersitas: vt plene declarant gl. ordi. in c. gratum. de postu. præla, propter quod glo. ponit secundam solũ. quæ est verissima, quam declara vt dixi in voce, & ex qua potest inferri ad id quod dixit glo. not. in cle. ne Romani. §. porro. de elec. in verbo, omnes. quæ vult †, q in vno solo cardinali[d] resideat potestas eligendi summũ pontificem, si alij recedunt de conclaui, vt alibi dixit no. Io. And. q si prælatus debet agere cum consilio capituli, & in capitulo remaneat vnus solus, illius consilium debet requiri,[e] vt ipse ponit in nouella in c. j. ne sede vacan. lib. vj. & frater ille vnus, qui remansit, velit ipse eligi in prælatum collegij, remedium est quòd substituat alium ad eligendum loco sui, & ab illo poterit eligi, licet ille non sit de collegio: quia in tanta necessitate habet locum id, quod notatur in c. si compromissarius. lib. vj. & in c. quia propter. eo. ti. in anti. Ita refert Ant. terminasse Pau. de Liaza. in cle. j. de elec. vt ipse not. in l. nomine. ff. quod cuiusq: vniuer. no. & ita dicit fuisse determinatũ in abbate sancti Benedicti. Hoc tñ limitatur notabiliter per Bal. & alios in l. nõ ambigi. ff. de le. videlicet q ius vniuersitatis nõ residet in vno, qñ nõ est spes, q collegiũ restauretur amplius: sicut videmus in senatore vrbis: vt ibi plene p eũ. Cũ enim longissimo tpe sit obseruatum non eligere senatũ, videtur quodammodo superior tacite voluisse non durare ius illius collegij in persona vnius. Sed cõtra istũ text. opponitur: quia si grex desinit habere nomẽ gregis, vt hic dicitur, & res quæ fit legata fuit extincta: ergo licet aliquid supersit ex illa re, non videtur deberi: vt l. mortuo boue. in prin. j. tit. proxi. & l. peculiũ quadrigæ. §. j. eo. ti. Timore huius cõtrarij Io. de Imo. dicit, q prima solutio glo. põt esse bona, videlicet q in ista vniuersitate facti remaneat nomen gregis, & per cõsequens quod restat de grege debeatur, ne si, etiam nomẽ extingueretur, obstarent iura s. alleg. Bar. in d. l. peculium. §. j. videtur primò reprehendere istam solutionẽ: quia videmus, q destructa domo licet penitus pereat nomen domus, nihilominus debetur area. Postea inferius distinguẽdo de necessitate ex dictis eius infertur, quòd ista solutio est vera: quia ipse dicit, quòd ideo area debetur extincta domo, quia remanet maxima pars domus. Ex quo daf intelligi, quòd si maxima pars rei pereat, & minor remaneat, extinguetur legatum, sicut extinguitur in d. §. j. Sed non est dubium, quòd remanente vno capite ex toto grege, minor pars remaneret: ergo deberet extingui legatum. Vnde ista solu. tacta hic in glo. quo ad illa iura, posset esse bona: non tamen bene applaudit literæ nostræ: quia hic legatũ gregis assimilatur legato domus, & areę, quæ remansit ex domo: vt sicut illa debetur, ita & hoc debeatur. sed illa debetur, licet nomẽ rei sit penitus extinctum: ergo & hoc. Sed defendendo possumus dicere, quòd similitudo procedit, quòd remanente vna re ex grege & nomine gregis, propter ista duo simul dicetur remanere pars maxima gregis. Hoc tamẽ infert violentia literæ, quæ dicit, quòd desinit esse grex, non distinguendo nomen areæ. Potest ergo dici, & melius, quòd ideo legatũ gregis & areæ debentur, quia id quod restat ex domo & grege sui natura, est pars formalis domus & gregis in animalibus, quæ pascuntur gregatim: nam de domo non est dubium, cùm superficies sit pars ipsius domus. vnde veniunt ista in legato, tanquam pertinentia aliquo modo substantialiter ad gregem, vel ad dominum, sicut pars, ex qua alijs concurrentibus conficeretur totũ. Sed in l. mortuo boue. in prin. id quod remanet ex animali mortuo, non est amplius pars, quæ olim fuit pars in illo toto, sed est quædam alia res: sicut cadauer non dicitur pars hominis post mortem. & similiter quando vnus equus ex quadriga est mortuus, ideo alij equi non debentur: quia hæc non est pars quadrigæ necessario, tanq ordinata ad constituendam hoc totum. s. quadriga: quia vtimur equis etiam ad alios vsus. Sed superficies & area bene est ordinata ad perficiẽdum hoc totum, quod est domus, & animal quod gregatim pascitur ad congregandum se, & faciendum gregem. ¶ Extra gloss. tetigit hic Bal. vtrum compromissum factũ à capitulo vel vniuersitate duret mortuis omnibus, qui cõpromiserunt. Et tenet quòd sic, quia videtur esse idem capitulum per iura suprà allegata, & idem tenet in l. proponebatur. ff. de iudi. hoc tamen intelligit, si compromissum fiat de pertinentibus ad vniuer-

a ¶ Qui nõ deliquerunt, Vide Fely. in c. rñso, post prin. ver. no. q oẽs cives. de sen. excõ. & Fede. de Se. in cõs. xcij. Be. Va.

b ¶ Ad vnũ. Add d. Abb. in consi. xlj. Be. Va.

c ¶ Gregis. Vide d. Alexan. de Imo. in l. prætor. la. ij. de vi bo. rap. & Saly. in l. C. de abige. Be. Va.

d ¶ In vno solo car. Adde gl. in verbo, pauciores. in c. gratũ. de postu. plat. & ibi Ab. Inn. in c. cũ nobis olim. de elec. ver. & quid si oẽs. Io. An. in c. licet. đ elec. Ang. in l. magnũ. C. de cõtra. & cõmit. sti. Ab. cõsi. xxv. ici, qm̃ de infrascriptis. in iiij. dubio. i ij. co. idẽ Ab. cõsi. xlvj. inc. in qõ ne quæ ad pñs vertitur. circa fi. in co. vol. Nico. Super.

e ¶ Requiri, Add d. Iaso. May. hic in fi. qui dicit, q ista quę hñr per Aret. non vñr facere ad propositũ, quia ibi alij car. sunt in rerũ natura, licet non in pñtia, ppter discessum. sed nos loquimur, qñ omnes sũt mortui, vno excepto. Be. Va.

ad vniuersitatem: secus si de pertinentibus ad vnū ex canonicis. quia ex quo fit nomine vnius canonici, & si fieret ab vniuersitate, vel à syndico vniuersitatis, ab illo videretur factum, cuius nomine fit, secundùm Ioan. de Imo. vt l. post mortem. cum materia. §. quando ex fact. tu. vnde non transiret ad successorem: iuxta ea quæ habentur in c. fin. ne prælat. vices suas. Licet autem obligatio compromissi transeat ad succedentes in vniuersitate, iuramentum tamen quod esset præstitū ab his, qui erant tempore testamēti, vel à syndico, in animum eorum, non transiret ad succedentes in vniuersitate secundū eum, quia est vinculum personale: vt in c. veritatis. & quod ibi not. extrà, de iureiurando. super quo vide quod ponit Baldus in lege finali. C. de pactis. & in l. pactum quod dotali. C. de collatio.

a SI quis bonorum. [a] In legato partis bonorū fructus veniunt à tempore mortis. h. d.

QVod in rerum. Legari potest, quod non est in rerum natura, sed esse speratur. hoc dicit. Secunda ibi: veluti. ¶ In gloss. posita super verbo, non sit. ibi: nec conditionale &c. ¶ Ista gloss. videtur contra text. in l. j. in fin. j. de condi. & demon. per quod doc. Moder. dicunt, & maxime Pau. de Cast. & etiam sentit Barto. hic vnico verbo, quòd istud legatum non dicitur conditionale, quo ad impediendum transmissionem, quia habet conditionem extrinsecam, quæ non inest ex tacita vel expressa voluntate testatoris, sed ex natura rei legatæ: & ita loquitur l. al lega. in gloss. Sed quantum ad impediendum obligationem & actionem oriri, bene dicitur conditionale: vt l. quod pure. ff. quando di. le. ce. & no. in l. item quia. ff. de pac. & in l. inter dum. in princip. ff. de verbo. obligationi. de quo vide plene per Barto. & quod ibi scripsi post eum in lege, ita stipulatus. ff. de verbo. obliga. Et quòd non impediatur trasmissio, est casus expressus, quē adducit hic Pau. de Cast. in l. cū illud aut illud. §. fin. ff. qñ di. le. ce. & ad materiam omnino vide quod not. Barto. in l. j. in iiij. q. j. de conditio. & demonst. Posset etiam dubitari, nunquid dicatur conditionale, quo ad hoc vt si fructus nō nascuntur ex agro destinato, nihil debeatur, quasi defecerit conditio: super quo vide quod plene tradit Bart. in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de ver. obli. vide etiā quod ipse not. in l. cotem. §. qui maximos. ff. de pub. & quod ponit Ang. plene in l. fideicommissum. ff. de iudicijs.

SI vsumfructum. In dubio testator videtur legare ius, quod habet in re, etiā si sit extinguendū morte testatoris. hoc dicit. ¶ † No. primò, sicut etiam tangitur in gloss. quòd in legatis, quorum dies cedit ab adita hæreditate, non habet locum regula Catoniana. concord. text. in l. ij. ff. de reg. Cat. & ita respondet hic gloss. ad hoc contrarium. ¶ Secundò not. & semper tene menti, quòd si ille qui habet vsumfructū formalem, legat illum alteri, loco vsusfructus formalis, debetur vsusfructus causalis, qui surrogatur loco primi extincti, & est eius effectus: facit optime ad id quod habetur in l. filiæ. §. à Titia. j. de condi. & demon. & in l. si ita. j. de aur. & ar. le. ¶ In gloss. vnica ibi: respondeo, quia errabat & c. hanc gloss. reprehendit hic do. Pau. dum restringit text. ad casum, in quo testator errabat, quia credebat vsumfructum durare post mortem, cùm text. simpliciter & indistincte dicat, quòd legatum redditur inutile, si ius quod testator habebat in re, est finiendū morte: vnde ipse dicit idem esse dicendum, si testator sciebat seu non errabat per istum textum, & per l. vxor patrui. C. de le. Sed hoc dictum non placet hic Ioan. de Imo. per tex. à contrario sensu in l. Sticho. in fi. de vsufruct. lega. vbi probatur, quòd si testator sciuisset se non habere ius in re, deberetur b æstimatio rei, [b] vt ibi dicitur. Sed salua reuerentia sua, ille tex. non facit ad propositum: quia ibi testator non legauerat ius quod habebat in re, sed aliud ius penitus diuersum, scilicet proprietatem fundi, cùm ipse haberet vsumfructum: quo casu distinguitur respectu proprietatis, vtrum sciuerit vel ignorauerit: quia cùm illud ius, quod legat, nullo modo haberet in re, eadem ratio est, ac si ille qui nullum ius habet in re, legaret rem alienam: in quo casu distinguitur sciens ab ignorante: vt l. cum aliena. C. de lega. Et ideo Bart. in d. l. Sticho. in fin. de quo etiam meminit hic Pau. facit differentiā inter istū casum, & inter duos casus præcedentes, quos ponit ibi, videlicet quando legatur vsusfructus, & non proprietas: vel quando legatur fundus simpliciter, quo casu videtur legare respectu iuris, quod testator habet in re: vt l. si domus. §. fin. j. e. Licet autem text. in d. l. Sticho. non debuerit induci ad hoc propositum, credo tamen restrictionem, quam facit gloss. esse verissimam, quod debet intelligi, quando testator erraret in iure, & multo fortius si errasset in facto. nam si sciebat ius suum esse finiendum per mortem, dico quòd non videretur sensisse de vsufructu formali, qui erat distinguendus, sicut d. Ioan. de Imo. quia verba testamenti debent in dubio interpretari in casu, quo dispositio valere potest. l. quoties. cum materia. ff. de reb. dub. & l. Gallus. §. quidam recte. de libe. & posthu. secundùm Ioan. de Imo. pro qua conclusione adduco c text. opti. in l. diuus. [c] in princip. ff. de vsu & habita. vbi probatur, quòd verba testamenti, quæ non possunt verificari in iure expresso in legato, verificantur in alio iure differenti ab illo, etiamsi illud ius sit maius expresso: ibi enim erat relictus vsus, & quia sub ratione vsus legatum non valebat, comprehenditur vsusfructus. Similiter ergo dicam in casu nostro, quòd testator nomine vsusfructus, ne legatum reddatur inutile, & sit ludibrio, intelligatur sensum de vsufructu causali: vel melius de vsufru. formali, de nouo constituendo ab eo, qui habet proprietatem, vt saluetur intentio testatoris, propter quam impropriantur verba testatoris: vt l. Proculus. & ibi no. ff. de vsufru. Sed relinquitur pulchra dubitatio, nunquid in dubio iste error iuris præsumatur in casu nostro. Et glossa nostra sensit quòd sic: & ita etiā videtur sensisse Bart. allegando istum text. in d. l. Sticho. de vsufru. le. Sed hoc videtur falsum, secundùm Io. de Imo. quia error iuris in dubio non præsumitur: vt l. leges. C. de leg. & plene declarat Barto. a in l. quod Nerua. ff. depo. & in l. sed si lege. §. scire. ff. de pe. hære. & l. non fatetur. ff. de confes. Non ob. iste text. secundū eum: quia debet intelligi, quando testator expressit se ad vsumfructum, quem habebat ipse in re: tunc enim ex hac relati. manifeste sumitur coniectura, ꝙ testator errauerit. Secus si simpliciter legasset vsumfructum talis fundi: quia tunc non b præsumeretur error iuris, & per consequens deberetur legatum. Non ob. text. in l. vxor patrui [d]. C. de le. secundū eum: d quia ille tex. non dicit, ꝙ legatum vsusfructus non valet, sed quòd per legatū non præiudicatur proprietario: quod est verissimum. nam si hæres vellet iterum constitui vsufru. legatario, debebit soluere pretium domino proprietatis, si ille velit vendere: si autem nolit, soluet æstimationem legatario, vt dictum est. Et ista conclusio placet, quam probo tibi particulari & optima ratione vltra eū: quoniam sicut error in proprio facto testatoris, qui est lata culpa, non præsumitur ad exonerati. hæredis, secundū gloss. no. quam ibi approbant oēs in l. si res obligata. j. eo. ita & eodem modo non debet præsumi error iuris ad hæredis exonerati. qui est lata culpa, sicut & error in facto proprio: vt l. regula. & l. Lucius. ff. de iur. & fac. igno. Sed contra istam conclusionem fortiter facit tex. in d. l. Sticho. in fine. sæpe allegata. vbi præsumitur error iuris, ad exonerandū hæredem: cū em̄ proprietas pertineret ad hæredem primi testatoris, præsumit ibi iurisconsultus, quòd primus testator, qui habebat solum vsumfructum in re, crediderit proprietatem ad se pertinere: & sic est ibi error iuris, qui tamen præsumitur. Sed potest responderi, quòd ille error iuris non erat incoloratus: nam quia primus testator iusserat plenam proprietatem restitui quibusdam alijs, postquam vsusfructus secundi testatoris esset finitus probabiliter, potuit præsumere iste secundus testator hanc fuisse voluntatem testatoris, vt si illi præmorerentur sibi, proprietas pertineret potius ad ipsum, quàm ad hæredes: & ideo signanter dicit, quòd in isto casu, error præsumitur: quia erat probabilis. Ex quo not. singulariter, & tene menti, quòd sicut error in facto alieno & in dubio præsumitur: vt in l. fin. ff. pro suo. ita est etiā error iuris, qui est probabilis, seu probabiliter dubitatur, pro qua conclusione facit optime text. singularis, quem not. ibi do. Abb. ad hoc in c. cùm dilecti. extrà, de consue. per quem dicit, quòd error iuris probabilis causat titulum putatiuum iustum ad præscribendum, sicut error facti probabilis. Et pro declaratione materiæ scias: sicut testator qui proprietatem legat, vel rem alienam simpliciter sciens, videtur onerare hæredem, vt eam redimat: vt l. cum aliena. præalleg. ita si legat vsumfructum in re aliena, ipse vsusfructus debet redimi. casus est expressus in hoc in lege, senatus. in principio. ff. de vsu. ea. re. quæ vsu. & habet locum dispositio dictæ legis, cū aliena. nō solùm in legato expresso, sed etiam in tacito legato, quod venit in consequentiam ad aliud legatum expressum: vt est casus notabilis in lege, seruum filij. j. eodē & in l. j. §. fi. ff. si vsusfru. pe.

Si quis post. Legatū fundi augetur p adiectionē factā in fundo à testatore, & ecōtra diminuitur p diminutionē fundi ab eodē factā. h. d. Secūda ibi:

---

a ¶ Si quis bonorū. Limita hūc text. ꝑ ut hic limitat d. Ia. May. quē vide. Be. Va.

b ¶ Aestimatio rei. Pro quo vide d. Ale. de Imo in cō si. ix. in ij. parte. in pe. & vlt. col. Be. Va.

c ¶ In l. diuus. Vide Ias. May. qui dicit, ꝙ tex. ī d. l. diuus. nihil facit in proposito: qa ibi à cōstitu ente vel eius hr̄de nihil est redimēdū, vt hic, vbi hr̄s cogeret redimere vsumfructū formalē ab alio, vel præstare cumulationē, vt hic latius vide ꝑ eū ꝑ solutiōe cōis concl̄onis. Be. Va.

d ¶ L. vxor patrui. Cui text. responde prout hic d. Iaso. May. pro qua sua r̄siōne allegat vltra alia iura do. Ale. de Imo. in cōsi. clj. in pe. col. in ij. parte. quē vide omnino. Be. Va.

quā si post. Tertia ibi: an hoc minus. Vltima ibi; & magis est. ¶ † No. primò, quòd quando fundus qui legatur tempore testamenti, si totus pertinebat ad testatorē, tunc omne augmentum, quod fit ei, venit quasi accessorie ad primum legatum: & ideo continetur sub eo, sicut plene declarauimus in l. si ex toto. in prin. §. eo. Si autem ille qui legat fundū, habebat solam partem in fundo: tunc distinguitur aliter, vt plene fuit dictū in l. serui electione. §. fi. §. eo. & in d. l. si ex toto. Aduerte tamen secundū Ioan. de Imo. quia istud augmentum, quod fit à testatore, non est omnino simile augmento alluuionis: quia etiam in casu in quo augmentum factum à testatore non cederet legato, augmentum tamen alluuionis semper cederet: de quo dic vt plenius ipse dicit in d. l. si ex toto. & l. serui electione. §. fin. ¶ Secundò not. quòd fundus & domus constituuntur non natura, sed voluntate habentis dominium in eis, & possessionem. Est tamen aliqua differentia inter fundum & domū, de qua dicetur in glo. ¶ † Vltimò no. quòd id quod applicatur vni, videtur detrahi alteri. Et per hoc arguit hic Bald. secundùm Iaco. de Are. quòd si est deputatus visitator monachis certæ religionis, qui habebat eos visitare & corrigere, archiepiscopus prouinciæ non poterit monachos amplius visitare: quia per specialem commissionem factam alteri videtur derogatum iurisdictioni archiepiscopali: alle. l. si duo. de admi. tuto. In contrarium alleg. duo optima iura, videlicet tex. in l. j. C. de offi. præfec. vrb. per quæ Bart. ibi determinat contrarium in si. q. dum dicit per illam l. probari, quòd per deputati. officialis factam specialiter in certo genere causarum non tollitur iurisdictio potestatis, vel præsidis ciuitatis. Secundò adducit text. in l. quoties. §. fin. ff. de admi. tu. vbi dicitur, quòd curator deputatus ad bona superuenientia pupillo, non restringit potestatem tutoris vel curatoris vniuersalis prius dati. quæ l. optime facit ad materiam nostram. Bal. tamen hic videtur respondere ad ista iura, ꝙ in q. proposita per eum commissio non erat facta inferiori, sed habenti parem potestatem, vel maiorem. Quæ verba ego non intelligo, nisi forte voluerit dicere, ꝙ hic visitatori non fuit commissa vna species iurisdictio. respectu archiepiscopi, qui haberet vniuersalem iurisdi. sed eadem iurisdictio fuit concessa visitatori, quam habebat archiepiscopus. Sed hoc non potest dici: quia visitatori dicitur cōmissa vna species, respectu certi generis personarū, quod habet visitare: cuius respectu archiepiscopus, qui vniuersaliter pōt visitare oēs in prouincia, sine dubio dicitur habere vniuersalem iurisd. Sed forte potuit intelligere, ꝙ iste visitator erat deputatus vniuersalis superior istis monachis: vnde nō potest dici inferior archiepiscopo, quo ad monachos, sed par vel maior respectu vniuersalis iurisdi. quā habet in monachos. Sed nec ista consideratio placet: quia saltem quo ad actio. visitandi iurisdi. generalis diceretur subalternata & specialis respectu archiepiscopi. Pro declaratione q. debes scire, ꝙ hanc q. mouet Bal. in diuersis locis, & variat à seipso. nam in l. cùm pretor. ff. de iudi. dicit, ꝙ per specialem commissionem seu iurisdictionē concessam alicui in certo genere causarum, vel personarū, in dubio videtur derogatum iurisdi. vniuersalis iudicis: quod probat, per ea quæ habentur in l. vxorē. §. felicissimo. & in l. seruis vrbanis. j. ti. ij. & per ea quæ traduntur in l. quæsitū. §. si quis fundū. ff. de fun. instru. in quibus probatur, ꝙ etiam in eadem dispositione nedum in diuersa species derogat generi. Secundò adducit text. pro ista parte in d. l. j. C. de offi. præfe. vrb. vbi text. satis clare innuit, quòd iurisdi. præfecti vrbis fuisset diminuta per commissionem factam specialiter annonæ, nisi fuisset per principē.[a] Et hanc conclusionem sequitur Ang. ibi, referendo dicta Bal. de verbo ad verbum. Sed his rationibus adductis potest responderi, & primò ad primam dicimus, quòd in dispositione legali quicquid sit in vltima voluntate, in qua loquuntur illa iura, regula est per oppositum ad ar. suum: quia in eadem dispositione clausula generalis non refert ad specificata, & species derogat generi. Sed in diuersis legibus non est ita: quia prouisio specialis & generalis concurrunt, nisi sint incompatibiles, vt solenniter declarat Bart. in l. j. §. hoc autem edictū. vbi est casus. ff. de no. ope. nun. & in l. sanctio ll. in princip. ff. de pœ. Ad secundum, videlicet ad l. j. de off. præfe. vr. potest dici ex mente illius l. quòd si non fuisset reseruata expresse iurisdi. præfecto vrbis, nihilominus adhuc iudex remansisset: videretur tamen aliqualiter derogatum dignitati suæ, vel iurisdictioni, si alter officialis specialiter creatus solus in illa specie iurisdi. posset idem, quod posset præfectus: vnde in aliquo sibi derogetur: inducitur ibi, quòd ille specialiter deputatus nō procedat sine scientia præfecti, & voluntate: in auten. habita. C. ne fi. pro pa. in ij. charta. vbi solēniter attingit q. licet multa verba dicta, in ista materia: tandem videtur residere in hac conclusione, quòd in dubio per deputationem iudicis specialis vel visitatoris non videatur sublata iurisdictio iudicis vniuersalis. Hoc tamen limitat, nisi visitator sit impetratus ad postulationem alicuius impetrantis: quia tunc impetratio videtur facta, quoniam impetrans nō vult habere alium iudicem. Et ita dicit posse saluari dicta Ia. de Are. hic, quem allegat, & idem tenet in l. j. in prima quæstione. ff. de offi. consul. vbi limitat hanc doctrinam, nisi specialis iurisdictio competat officiali electo, tanquam superiori ipsius iudicis vniuersalis: verbi gratia, deputatur aliquis iudex appellationis, & nullitatum, in aliqua ciuitate, in qua iurisdictio sine dubio est superior quocunq; iudice ordinario: quia à sententia illius iudicis potest appellari ad istū: tunc si vnus iudex ex ordinarijs ferat sententiam, non poterit appellari ad alterum habentem iurisdi. vniuersalem, sed solùm ad iudicem appellationis. & licet ipse non assignet rationem, potest assignari per regulam, quæ ponitur in l. iam hoc iure. §. j. ff. de vulg. & pup. & in l. si legatarius. in fin. ff. de le. iij. quia cùm ex vna lege detur iurisdictio iudici appellationis, super omnibus sententijs ferendis, pariformiter in omnibus casibus censetur dari, sed non est dubium, quòd quando iudex vniuersalis ferret ipse sententiam ab ipso, non posset ad eundem appellari, & sic in illo casu non haberet iurisdictionem: ergo nec etiam in alijs casibus ad ipsum poterit appellari. Hoc tamen non faciliter posset tolli: quia posset dici, quòd intelligitur sibi reseruata iurisdictio in casu, in quo si esset solus, posset ad eum appellari, non in casu, in quo etiam si non esset deputatus iudex appellationis, appellari non posset, valet de seipso ad seipsum: vt in c. ij. de consue. libro sexto. Credo tamen dictum esse verum in se. Ang. autem hanc quæstionem proxime tetigit in duobus locis vltra locum s. allegatum. videlicet in l. testamenta omnia. C. de test. in lectu. Paduana. & in l. si vacantia. in repetitua. in ij. char. C. de bon. va. lib. xj. & vtrobiq; sequitur sententiam Barto. in l. præallegata. per text. in auten. de defen. ciui. §. iudicare. quem allegat in d. l. testamenta. & per legem, placet. C. de peda. iudi. & per text. in cod. tit. §. audienti. quem allegat in d. l. si vacantia. & hoc dicit potissime esse verum in d. l. testamenta. quando iudex specialiter deputaretur vltra vniuersalem in odium rei conueniendi: per text. in c. quòd hac. de hæred. lib. vj. & ibi de hoc articulo tradit Io. An. Hoc tamen in dictis locis videtur dupliciter limitare, nisi iurisdictio specialis sit creata principaliter in fauorem personarum, in quas est concessa, & ipsis personis expediat non habere plures iudices: allegat text. in l. fin. C. de ap. ma. mi. lib. xij. & in l. fin. C. de iur. om. iud. quarum ll. prima nihil facit: quia ibi non dicitur aliud, nisi quòd apparitores ibi possunt vti præscriptione fori: vnde potest intelligi, quòd ibi erat expresse derogatū iurisdictioni aliorum. Quid autem sit in dubio, nō dicitur ibi. Secunda facit manifeste in contrarium in ver. ita tamen. vbi probatur, quòd professor alicuius artis licet possit conueniri sub suo iudice aliàs ordinario, nisi intelligas ꝙ pro his quæ pertinent ad artem, non possit conueniri sub alio iudice. Sed hoc non dicit ibi text. imo potius contrarium, cùm indistincte dicat, quòd sub alio iudice potest cōueniri. Potest tamen forte procedere ista limitatio, sicut dixit Bal. in d. auten. habita. quando concessio iudicis non esset facta motu proprio, sed parte postulante. Secūdò limitat ipse in d. l. si vacantia. nisi specialis commissio fiat pari vel minori: exemplum, si sunt duo iudices habentes vniuersalem iurisdictionem in ciuitate, & per statutum aliquæ species causarum committantur specialiter vni ex eis, dicitur diminuta iurisdictio alterius iudicis. & credo quòd sit verum: quia ista commissio specialis amplius operaretur, ex quo ille cui fit cōmissio, virtute generalis potestatis idem poterat: ar. l. si quando. j. cod. & in c. si papa. de pri. lib. vj. cum si. Pro conclusione autem Barto. quæ videtur communior, videtur esse casus not. in l. ij. §. deinde cùm placuisset. ff. de orig. iur. in verbo, plerunque cognoscit. vbi videtur probari, ꝙ licet esset deputatus prætor pro peregrinis, specialiter etiam prætor vrbanus, qui prius vniuersaliter fuerat creatus, inter peregrinos possit cognoscere: aliàs non diceret textus, quòd prætor peregrinus plerunque cognoscit: sed quòd semper cognoscit, si alius iudex vniuersalis non posset cognoscere. Secundò adduco tibi textum nota. in lege, nec quicquam. in principio. in secūdo responso. ff. de officio. proconsulis. allegato. vbi textus dicit, quòd si causa sit inter fiscum & priuatum proconsulem, qui est iudex vniuersalis, vt dicitur in primo responso, melius facit si se abstinet: quæ verba, si ponuntur comparatiue, manifeste ostendit, ꝙ etiam in causis fiscalibus, in quibus est deputatus specialis

[a] ¶ Per principē. Vide eūdē Are. in cōsil. cij. inci. spectabilis dnæ collateralis. & late per Lud. Ro. in cōsi. cccxciij. pñs consultatio in hoc recedit. vbi ꝑ hac regula, quā hic satis late etiā prosequitur Aret. adducit nouē textus, & multas decisiones, quas ibi ꝑ te vide. Bene. Va.

specialis iudex, scilicet procurator Cæsaris, non videtur derogatum iurisdi. iudicis vniuersalis. & isto modo intelligendo, qui modus magis proprius videtur esse ibi casus no. ꝙ etiam quando iudex specialis deputatur in signum præeminentiæ, & superioritatis, non videtur sublata iurisdictio iudici vniuersali. Sed glo. ibi destruit tex. in secunda lec. & dicit, ꝙ verbũ, melius, ponitur electiue, & secũdum hoc limitaretur singulariter doc. Bar. & cõis, ꝙ non habet locũ, vt dixi, quando iudex spẽaliter deputaretur in certis causis, vel in certo genere personarũ, propter eminentiam causæ vel personarum, quibus debuit deputari particularis iudex. Super quo vide quod no. Io. And. in d.c. pro hoc. s. alle. & hoc facit ad id quod dixit Bald. in l. nequicq̃. s. de offi. procon. quam s. allegaui. Tertio pro ista opi. bene facit tex. in ratione sui, quem ibi Ang. not. ad hoc in auten. vt defuncti seu funera. §. j. in ver. oportet enim. vbi probatur, ꝙ quando vnus iudex deputatur ad id specialiter, ad aliquid deputetur. & hanc conclusionem ponit Ang. in d. l. te. omnia. q̃uis illum text. non alleget. Non ob. text. in l. cum clericis in prin. de epis. & cle. quem Bald. not. ibi ad hoc, & per quem vult, quòd si simpliciter assignatur iudex certo generi personarum, iurisdictio aliis videatur adempta: & hoc est ibi, quoniam l. expresse eam adimit in isto casu, & prædicta: ergo videntur vera, etiam si alicui competat iurisdictio specialis ratione loci: verbi gratia, in certa parte diœcesis vel districtus: ita sentit Io. An. in c. cum epi. de off. or. lib. vj. licet Archi. & Io. Mona. aliud ibi sentiant, quos refert Bald. in l. j. ff. de off. consu. Illud etiam scias, quòd per commissionem specialem factam alicui etiam limitatiue, & per dictionem taxatiuam, non tollitur iurisdictio, quæ competit alteri ex consuetudine, secũdum Barto. qui ita sin. no. in l. viros. C. de diuer. offi. lib. xij. quod dictum vtrum sit verum, non discutio nunc: ad materiam vide tex. no. in l. quoniam augurio. C. de conue. fisci. libro x. per quem text. videtur probari, & ibi hoc tenet gl. quòd quando in vna commissione deputantur duo, vnus vniuersaliter ad certum genus administrationis: alius specialiter ad quandam speciem illius administrationis, quia est vna dispositio, species derogat generi. Hoc tamen intelligit Bald. nisi officialis specialiter deputatus esset negligens: quia tunc vniuersaliter deputatus debet supplere: vt colligitur ex mente d. l. quoniam. & ita no. declarat Bald. in l. iij. C. quando fiscus vel priua. & ad materiam vide quod habetur in c. quanto. & c. pastoralis. in prin. de offi. or. & c. peruenit. xj. q. j. ¶ In gloss. ibi: si cùm vellet. §. si nulla. per illum text. arguit ibi Barto. ad q. solennem, de comitatu vel districtu, qui accrescit de nouo ciuitati, vtrum transeat in ll. ciuitatis, & secundùm statuta ciuitatis debeat gubernari. Super quo dedi remissiones in l. si ex toto. in princip. suprà eodem. ad quas adde omnino quod notat Angelus in l. item si fundi. §. primo. ff. de vsufructu.

☞ Si naues. Legatum nauis non extinguitur, si eadem carina remanet. i. idem fundus nauis. h. d. ¶ †Not. ibi: specialiter & c. iuncta gloss. quòd specialiter dicitur aliquando exprimi id, quod singulariter exprimitur nomine proprio: regulariter autem illud dicitur singulariter expressum, cuius species exprimitur. & ita dicitur quis habere mandatum speciale. super quo vide quod no. Bar. in l. filius. §. j. ff. de dona. & quod not. Cy. & Bald. in l. etiam. C. si tutor vel cura. inter. & in l. ei qui. C. quod cum eo. ¶ Secundò not. quòd remanente fundo, nauis pro naui non videtur extincta, quasi videatur remansisse potissima pars & principalis nauis: sicut solum dicitur esse potissima pars ipsius domus. & de materia distingue, vt hic optime per glo. quæ alle. bonas ll. Et inducitur iste text. ad q. de compromisso facto per vniuersitatem, & de vniuersitate excommunicata, de qua diximus in l. si grege. suprà eodem. sed Bartolus tangit hic.

A Filio hærede. Legatum factũ à filio patri, valet: sed efficitur inutile, si filius iussu patris adeat. h. d. secũdùm verum intellectum. Secũda est ibi: igitur. ¶ In gl. posita super verbo, potest. ibi: sed non econtra. vt in §. an seruo. ¶ Quæritur de ratione differentiæ istorum casuum, cur non valet legatum relictum à patre filio, & tamen econtra valet relictum à filio patri. & assignat rationem Imperator Insti. de leg. §. ex diuerso. quam plene refert hic Bar. & Moder. nihil addendo. dicunt enim, quòd in primo casu si testator moreretur incontinenti post factũ testamentum, reperiretur idem esse grauatus & legatarius. & ideo legatum non valet nec potest amplius reconualescere propter regulam Catonianam. sed quando legatur à filio patri, licet legatum cedat à morte defuncti incontinenti, & sic acquiratur patri: tamen eodem tempore pater non reperitur hæres, imo potest contingere, quòd per filiũ non efficietur hæres, si antecq̃ filius adeat, efficiatur sui iuris. Et ideo in hoc secũdo casu est videndum, vtrum legatum habeat effectum, inspicitur tempus aditionis. Sed ista ratio non videtur esse sufficiens, prima facie: quia etiam in primo casu, quando relinquitur à patre filio, non est verum, quòd si testator moreretur incontinenti, vnus & idem reperiretur legatarius & hæres: quia hoc non contingeret, nisi post aditam hæreditatem per patrem institutum. Item posset euenire, quòd non esset idem hæres & legatarius: quod contingeret, si pater repudiaret hæreditatẽ, & legatum videretur repetitum à substituto, iuxta l. licet imperator. j. eodem. Declaranda est ergo ratio posita in text. §. ex diuerso. hoc modo: quòd ideo in primo casu legatum non valet, quia reperitur factum sub forma impossibili, ex qua legatum acquireretur incontinenti ipsi patri post mortem testatoris: quia videretur relictum legatum à grauato, ipsimet grauato, quod fieri non potest: vt l. cũ filio. s. codẽ. & l. qui filiabus. §. fin. s. eodem. Sed in casu conuerso non est ita, & causa est: quia licet legatum factum filio acquiratur patri ipso iure immediate post mortem: econtra tamen hæreditas non quæritur per filium patri immediate post mortem ipso iure: imo est opus aditione filii, præcedente iussu: vt l. si quis mihi. §. iussu. s. de acquiren. hære. Tempore ergo mortis testatoris legatum non reperitur factum sub forma impossibili: quia ante aditam hæreditatem pater non est hæres, nec censetur esse grauatus. & ideo non videtur relictum sibi ipsi à seipso, attento tempore mortis testatoris, quo dies legati cedit: & per consequens legatum valet, nisi postea infirmetur per aditionem factam à filio existente in potestate patris. & ista fuit mens Imperatoris. d. §. ex diuerso. & docto. hic, licet ita non declarent. ¶ In gloss. vlt. in fin. hanc gloss. multum no. hic Barto. & Modern. per quam deciditur expresse, quòd legatum relictum à filio patri est defalcabile per filium, sicut & alia legata. & hoc non est mirum in casu nostro, quia non ipse filius reliquerat patri, sed alius grauauerat filium hæredem institutum de dando patri. Vnde non potest dici, istud legatum esse pium, propter coniunctionem personarum: quia in hoc non respicitur persona grauati, sed testatoris grauantis, qui non erat coniunctus patri illa coniunctione, qua filius grauatus. Ioannes autem And. in addi. Spec. dxit, quòd etiam si filius ipse relinquat matri, nihilominus non dicetur legatum pium, nisi forte aliàs mater esset pauper, & miserabilis persona: ita not. ipse in titulo, de instru. edi. §. nunc verò aliqua. versic. lxiij. per quam etiam facit text. valde nota. in lege, si extraneum. ff. de vsufructu. vbi videtur probari, quòd relictum factum ascendenti videtur esse relictum pium. sed potest exponi, quòd est pium largo modo, non proprie. Amplius dixit Ange. not. in l. si parentibus. in princip. ff. de inoffi. testa. quòd etiam legatum factum filio à patre, vel nepotibus ab auo, non dicitur ad pias causas: & ideo potest defalcari. & ita aliàs respondi de iure, in quibusdam meis allegatio. quas feci in scriptis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Res legata prestari non debet in domicilio hæredis vel testatoris, sed in loco vbi est tempore quo petitur.

2 In legato partis bonorum ipsa bona testatoris pro parte legata sunt in legato.

3 Partes cùm non consentiunt, in qua re fieri debeat assignatio partis, quæ debebatur in toto patrimonio, iudex ipse in discordia partium habet arbitrari.

Non amplius. Tantum videretur quis capere ex causa lucratiua, quantum restat vltra onus sibi iniunctum. hoc dicit. ¶ In gloss. vnica ibi: ad veterani. §. j. & c. Per istum text. arguit hic Bald. cum glo. quòd si ex forma statuti de legato debet solui gabella, ad rationem illius solidi pro libra non soluetur gabella, nisi de eo quod peruenit ad legatarium, deducto onere sibi imposito, & expensis, quæ in legato consequendo fiunt. Sed Ange. hic inclinat in contrarium, quem videtur sequi Ioannes de Imola, per legẽ, ad veterani. hic allegatam in glo. sicut enim ibi onus impositũ legatario, quod cedit ad lucrum hæredis, non diminuit legatũ in preiudicium collegatariorũ in detractione Falcidiæ: sed solùm ad præiudicium hæredis, cui fuit applicatum lucrum, vt ibi declaratur per gloss. & Barto. ita videtur quòd onus impositum legatario, quod cessit ad lucrum hæredis, non possit imputari reipublicæ, quæ est quædam tertia persona, differens ab hærede: & certe in terminis l. nostræ, quando expensa, vel quod imminet legatario, non cohæret naturę rei, sed imponitur voluntariè à testatore ad vtilitatem alterius, hoc dictum videtur satis rationabile. Sed si legatum diminueretur propter expensam cohærentem rei legatæ, etiamsi testator nihil dixerit: verbi gratia, expensa quam subit vsufructuarius pro colligendis fructibus, vel ille cui legatur nomen debitoris, pro exigendo debitum, vel expensa quæ fit in redimendo copiam testamenti à notario, & si. Istud dictum non videtur procedere, vnde Barto. solenniter attingens istum articulũ in ista quæstione mutat solum terminum de venditore ad legatarium, in lege, sed si vir. §. j. j. de conditio. & demon. dicit, quòd quando gabella debet solui pro pretio, quod peruenit ad venditorem, vel pro pretio rei venditæ simpliciter: tunc de illo pretio erit soluenda gabella, quod remanet penes venditorem, deductis expensis, per legẽ, quantitas. cum ibi not. ff. ad legem Falcidiæ. concor. text. & quod ibi not. Barto. in lege, vbi pure. §. fin. ff. ad Tre. sicut enim in illis iuribus patrimonium dicitur esse illud, quod consideratur deductis expensis, quæ necessario debuerunt fieri, quo ad detractionem Falcidiæ, & restitutionem faciendam fideicommissario: ita & pari ratione videtur posse dici, ꝙ illud dicatur esse in legato duntaxat, quod remansit deductis expensis, & quo ad solutionem gabellę, & etiam quo ad detractionẽ Falcidię, & quo ad casum, qui ponitur in l. ad veterani. §. j. hic allegato. Pro qua conclusione vide glo. no. quam ibi no. Bart. ad hoc

in l. per diuersas. C. manda. quæ dicit, quod pretium dicitur esse illud, quod remanet deductis sumptibus. Et ista opi. placet, licet Ioan. de Imo. teneat oppo. in d. l. sed si vir. §. j. præallegata. allegans ea quæ tradit Bar. in l. fructus. so. mat. vbi dicit, quòd licet appellatio fructuum intelligatur deductis expensis, vt ibi, & l. j. C. de fruc. & lit. expen. non tamen quando legatur certa quantitas fructuũ: verbi gratia, decem corbes frumenti, intelligitur quòd fiat deductio sumptuum: nam potest dici, quod ille casus est diuersus à nostro: nam in casu nostro propterea fit solutio gabellæ deductis expensis, quia onus imponitur lucro & acquisitioni, quod non dicitur esse lucrum, quatenus concurrit cum eo expensa, nec acquisitio: sed in casu in quo ponit Barto. in l. fructus. Ideo grauatus dare certam quantitatem fructuum non deducit expensas factas in fructibus colligendis: quia sumptus facti gratia colligendorum fructuum, non respiciunt fructus, prout legantur in quantitate, sed prout sunt vniuersaliter collecti ex agro & fundo. Secũdò inducitur hic per Pau. de Ca. iste tex. ad no. q. de eo qui impetrat beneficiũ vacans, quod asserit non excedere valorem centum ducatorum, & re uera beneficium valet plus, non deductis expensis: deductis autẽ expensis, non valet nisi centum: nam per ea quæ dicta sunt s. videtur quod impetrans bene impetret, si valor rei non consideratur, nisi deductis expensis: ipse non dicit, sed dubitat vtrũ curia hoc admitteret, cùm illæ gratiæ sint ambitiosæ & restringendæ: vt in c. cùm in illis. & in c. cui de non sacerdotali. de præben. lib. vj. quia forte impetraremus redditus beneficij, quãtũ valent fructus collecti, nõ deductis expẽsis, & aliter non determinat quæstionem [a]. Sed Ioannes Andreas videtur eam determinare pro ista parte, licet aliqualiter obscure loquatur: sed ista est mens sua in additio. Specu. in titu. de concessio. præbend. super rubri. in vltima quæstione.

[a] ¶ Quæstionẽ. Victu Feu. hãc q. clare declarantẽ in c. ad nrãm. in j. col. ĩ versi. ex his inferr. de iureiur. vbi tenet, quod valet impetratio, pro quibus facit secundũ cũ dictum Bart. in l. quoties, ad l. Fal. vbi dicit, quod si donasti mihi rẽ valentẽ vltra qngentos aureos, tñ si deducta gabella, quae debebat solui p donatariũ, non remanent quingenti aurei, valebit donatio sine insinuatione p illum textũ. Bene. Va.

Si certum con.

Periculum interitus pertinet ad legatariũ in legato speciei, nisi præcedat mora, vel culpa hæredis. h. d. ¶ †No. quòd res legata non debet præstari in domicilio hæredis vel testatoris; sed in eo loco vbi est tempore, quo petitur: intellige nisi actor velit sua impensa & periculo rem deferri ad domicilium hæredis vel testatoris, secundùm glo. & communiter doc. in l. quod legatur. ff. de iu. præto. l. prætor. §. fi. cum l. seq. ff. de eden. Super quo vide quod ponit Ange. post gloss. in l. si res mobilis. ff. de rei vendi. & tangit aliquid do. Pau. hic. ¶ †Secundò no. ibi: deterior fit legatarij &c. quod ille qui admittit lucrũ, dicitur incurrere damnum, contra quod arguit glo. de l. Proculus. ff. de dam. infect. & non soluit: sed Bar. soluit tripliciter. Primo modo, quòd incurrit dãnum impropriè: quia damnum est propriè diminutio patrimonij: vt l. ij. ff. de dam. infec. Secundò modo soluit, & melius, quod hic lucrũ erat iam quæsitum, quia dominium erat translatum ipso iure in legatarium: & ideo si non admittitur ad lucrũ, incurritur damnum. & hanc approbant Ang. hic & Bald. Ioan. de Imo. per l. libertus octoginta. j. de bo. lib. Sed ille text. non dicit, quòd admissio talis lucri sit incursio damni, quamuis dicat, quòd censetur esse in patrimonio, quo ad effectum ibi positum, vt patronus consequatur quartam: quod videretur esse inductum ratione speciali, ne sit in potestate hæredis liberti, fraudare patronũ, & maxime quia ibi legatum non erat acquisitum irreuocabiliter, quia adhuc non erat acceptatum. Solu. tamen Barto. indubitanter est vera ad text. nostrum, præsupponendo quòd legatum hic fuisset acceptatum: & sic esset effectum legatarij irreuocabiliter. & etiam potest sustineri, si adhuc non fuisset acceptatum, ex quo erat ipso iure ius quæsitum, licet reuocabiliter. Pro ista conclusione do tibi text. no. in l. quæ fideicommissum. j. ti. proxi. per quem Barto. dicit not. in l. Clodius. s. de acquiren. hære. quòd error iuris non nocet in perdendo legatum, cuius dominium erat quęsitum ipso iure. Et sic patet, quod agitur de damno vitando, quia si ageretur de vero lucro, distinguetur vtrum errans potuerit consulere peritiores, vel non, vt ipse ibi declarat. Est tamen quædam gl. no. quę videtur velle, quòd damnũ quod habuit originem à lucro, æstimetur vt lucrum: vt not. gloss. in l. si duo. s. de acqui. hære. Contrarium tamen dicit gloss. expresse, conformans se dictis hic per doc. in l. j. §. si quis autem. ff. de iti. actuq; pri. quòd autẽ veniat appellatione damni illati in verbis statuti, vel l. vide quod ponit Ioan. And. in addi. Spe. in ti. de emp. & ven. §. vbi dicendum. ver. vt autem. De tertia solutione dic vt hic per Barto. ¶ Extra glo. inducitur tex. iste per Cy. & Ioan. de Imo. ad no. q. & vtilem, videlicet vtrum si ex forma statuti certis religiosis annuatim cõceditur aliqua præstatio siue pictantia, vt vtamur verbis eorum, illud statutum possit per laicos reuocari. Et videtur dicendum quod non, secundùm eos: quia ex quo ius erat quæsitum ecclesiæ per primam ordinationem, videtur quod statutum laicorum non possit extingui vel auferri: quia nõ habent potestatem statuendi super rebus ecclesię: vt in c. ecclesia sanctę Marię. de consti. xcvj. di. c. bene quidem. cum si. Contrarium tamen determinant pręfati doc. quia respectu pręstationis rerum futurarum, pro quibus non erat adhuc ius quęsitũ, videtur quòd statutũ potuerit reuocari, ex quo non transiuerat in cõtractũ: quia pro hoc beneficio concesso nihil erat pręstitũ à fratribus: tenet enim beneficium reuocari non posse, per l. quod semel. & quod ibi per Bar. ff. de decr. ab or. fa. Tu verò aduerte: quia istã q. mouet Bar. in terminis in l. priuilegia. C. de sac. san. ec. & ibi per illum tex. determinat totum oppositum, & per tex. in c. ad apostolicam. de si. vbi plenius ponunt hoc doc. Moder. & videtur esse magis consonans rationi: quia ista concessio facta certis fratribus per statutum, nihil aliud est, quàm priuilegium quoddam eis concessum, clausum in corpore statutorum: sed priuilegium concessum non subdito, non potest reuocari per concedentem: vt not. Inno. in c. nouit. extrà, de iudi. quẽ sequũtur ibi doc. & ego plene scripsi in c. j. de consti. Ergo cùm isti religiosi non sint subditi laicis, videtur quod istud priuilegium non possit reuocari, sicut tenet Bar. in loco pręalle.

Cum bonorum.

Si legatur pars bonorum, hęres potest soluere vel æstimationem, vel partes singularum rerum, si commode diuidi possunt, vel totam partem in vna, vel aliquibus rebus, si sibi placuerit, & legatarius consenserit, vel prout iudici videbitur expedire. Secunda est ibi: Proculus & Nerua. Tertia ibi: sed oportet. Quarta ibi: potest autem. Vltima ibi: necesse. ¶ †Not. primò ibi: Proculus & Nerua &c. quòd in legato partis bonorum ipsa bona testatoris pro parte legata sunt in legato. & ista sententia videtur approbari per iurisconsultum tanq; opi. vltimò posita, licet expresse iurisconsultus quęstionem non determinet, iuxta gloss. no. in l. qui filium. §. Sabini. j. ad Trebellianum. & quod habetur in l. si idem cum eodem. in fi. s. de iur. om. iud. secundùm Ioannem de Imola, ista etiam opi. videtur comprobari in l. sequen. dum dicitur, quòd partem rerũ possunt vendicare à contrario sensu literæ: & in l. si quis bonorũ, supra eodem. ibi patet, quòd fructus istarum rerũ veniũt à tempore morę. Sed si ęstimatio esset in obligatione, id est quantitas, tunc non venirent fructus & vsuræ: vt l. Titia. §. vsuras. j. de lega. ij. & l. prima. de vsu. & fru. le. secũdùm Barto. hic, & plene ex hoc inferamus tibi vnũ contra gloss. vt in ea dicetur. ¶ Secundò nota vnum casum, in quo inuito creditore aliud pro alio soluitur, contra l. ij. §. appellata. ff. si cer. pet. quod inducit aliquando difficultas pręstationis: vt l. si pluribus. in fi. eo. & l. non dubium. j. de le. iij. & per gloss. in l. vinum. ff. si certum petatur. & probatur in autenti. hoc nisi. de solu. aliquando euitatio absurditatis scandali: & ista videtur esse ratio vera istius §. & ita dicemus in gloss. sequendo dicta Modernio. qui melius dicunt. ¶ †Vltimò not. quòd quando partes non consentiunt, in qua re debeat fieri assignatio partis, quæ debebatur in toto patrimonio, iudex ipse in discordia partium habet arbitrari simile, in lege, in venditione. §. fina. & quod ibi per Barto. de bon. autor. iudi. possi. & in lege, iusiurandũ. §. si de qualitate. ff. de iureiurando. ¶ In gloss. super verbo, æstimat. in princip. vides hic, quòd est differentia inter legatum particulare bonorum, & fideicommissum vniuersale: quia in legato bonorum potest solui æstimatio pro rebus: sed in fideicommisso vniuersali res ipsę præcisæ sunt cum hæreditate restituendæ, sed cum vniuersitate: & est ista vna differẽtia, quæ potest assignari inter legata particularia, & fideicommissa vniuersalia. ¶ Sed quærit hic Ioan. de Imo. de alia differentia, quam tetigit Barto. in l. j. s. eo. videlicet quæ est ratio, quod in legatis & fideicõmissis particularibus dominiũ transit ipso iure regulariter: & tamen aliud est in fideicommisso vniuersali. Et assignat Barto. vnam rationem in d. l. j. quæ ibi communiter reprehenditur per Moder. & bene. Vnde d. Ioan. tangit hic duas alias. Prima est, quòd hoc videatur inductum, vt possit retineri quarta Trebel. Sed ista ratio nõ placet sibi, quia etiã in legatis particularibus, in quibus transfertur dominium ipso iure, non impeditur retentio quartæ Falcidiæ, quæ ipso iure resecat legata: vt lege, Plautius, & lege, vinea. j. ad l. Falcidiam. Sed forte posset defendi ista ratio: quia in Falcidia cùm res sint penes hæredem, ideo potest redire dominium ad ipsum: quia ex hoc quod habet res penes se autoritate legis

legis, videt̃ posse acquirere dñiũ ex quadã ficta traditiõe, quę habetur pro titulo autoritate legis permittentis hæredẽ, vti Falcidia. ar. l. certi. cõdictio. §. fi. & q̃d ibi not. ff. si cer. pet. & l. qua rõne. §. interdũ. ff. de acq. re. do. Sed ista ratio cessat ĩ fidei cõmisso vñ, in quo si totũ ius vniuersale esset translatum in fideicommissariũ, iam non possit considerari ficta traditio in ipso iure vniuersali, quod non possidetur, per quam quarta portio illius iuris remaneret apud ipsum, nec etiam respectu rerum particulariũ: quia illę acquiruntur per medium iuris vniuersalis in hæreditate & fideicõmisso vniuersali. Sed tamẽ non placet ista opi. quia ius directũ quod remanet penes hæredẽ, satis eẽt ad retinendã quartã hæreditatis in iure vniuersali, & per cõsequẽs dominiũ in rebus particularibus. Vnde d. Io. ponit aliam rationem, dicens, ꝙ ex quo vult l. vniformiter transferri, omnia iura in fideicommissariũ: quod patet, quia vnica dispositio senatusconsulti mandantis illa iura trãsferri, ista translatio vniformiter debet accipi in omnibus iuribus: arg. l. iam hoc iure. s̃. de vulga. & pu. Sed si transferretur dñiũ ipso iure, sine restitutiõe, nõ transirent actiones actiue in fideicommissariũ, sed esset opus restitutione: vt l. j. j. ad Tre. & l. restituta: ergo vt videtur ista difformitas ex intentione senatusconsulti, videtur esse, vt nihil ante restitutionẽ transferatur. Præterea dicit ipse, si transferatur dominiũ ipso iure, daretur materia fideicommissario, non petendi restitutionem, ne implicaretur oneribus hæreditarijs. quæ ratio non placet aliquo modo nec in primo nec in secundo dicto: nam qua ratione in legatis particularibus, quia transfertur dominium ipso iure, etiam vtiles actiones actiuæ transferuntur ipso iure: vt l. ex legato nominis. cum materia. C. de leg. & not. in l. j. C. de act. & obli. eadem ratione esset dicendum, ꝙ si transferretur dominium vtile ipso iure vniuersitatis in fideicommissarium, videretur actum, vt transferrentur vtiles actiões actiuę: & sic nulla esset difformitas, & multo facilius posset induci, quòd fideicommissarius obligaretur oneribus hæreditarijs ipso iure: sicut inducitur in quibusdam casibus tota ista translatio ipso iure, de quibus in l. sancimus. in fin. C. ad Trebellia. Nam quòd obligatio passiua hæredis transeat in fideicommissarium, hoc magis operatur dispositio l. q̃ factum hominis: quoniam ex solo facto hominis hoc fieri non posset, sed bene ex sola dispositione l. Primum probatur in l. pacto successorum. cum materia. C. de pac. Secundum in d. l. sancimus. in fi. Tu ergo dic, & melius, quòd ratio ista potest sumi ex eo, quia fideicommissarius vniuersalis cùm succedat loco hæredis, & largo modo dicatur hæres: vt l. si filius. §. j. ff. quod cum eo. & per glo. in l. pro hærede. §. fi. s̃. de acqui. hęre. magis est similis hæredi, quàm legatario, vel fideicommissario particulari. Sicut ergo ipsa hæreditas directo regulariter non acquiritur ipso iure, sed per aditionem: vt l. pro hærede. & l. gerit. ff. de acquiren. hære. ita nec fideicommissarium vniuersale acquiritur ipso iure. Est tamen inter hæredem directum & fideicommissum vna differentia, quantum ad hoc: quia hæreditas directo acquiritur sola voluntate adeuntis: & hoc est, quia illud ius non reperitur residere in alio vere, sed in fidecommisso vnà cum voluntate fideicommissarij debet concurrere voluntas restituentis, per regulam l. id quod nostrum. de reg. iur. cùm ius resideat in restituente tempore restitutionis. Et quòd ista fuerit mens ll. aduerte ad l. restituta. cum materia. ff. ad Trebellia. vbi patet, quòd sicut ex sola aditione acquiritur dominium hæreditatis, & rerum hæreditariarum, absq; apprehẽsione alicuius poss. sionis: vt l. cũ hæredes. in princip. de acquiren. possess. ita in restitutione facta fideicommis. solo verbo. ¶ In ea. gloss. ibi: dicitur in genere. Ista solutio prima facie non videtur habere saporem in eis: quia cur magis in legato generis possit solui aliud pro alio, quàm in legato speciei, hoc non declarat gloss. vnde Bar. dicit, quòd hoc operatur hic difficultas præstationis ipsarum rerum: cui adde quòd ratio difficultatis assignata per eum: sicut di. Ioannes de Imola, & bene, ita contingit difficultas præstationis in æstimatione, sicut in re: quia si antequam liquidetur æs alienum, incertum est quanta sit quota bonorum in ipsis rebus hæreditarijs: ita erit incerta æstimatio ipsius quotæ: & per consequens non erit minor difficultas in æstimatione, quàm in rebus. Vnde ipse dicit, & etiam do. Paul. de Cast. quòd ideo permittitur hic, quòd soluatur vnum pro alio: quia si in singulis rebus singulæ partes deberent solui de communi, pareret discordiam de facili: vt l. cùm pater. §. euictis. j. de leg. ij. Adde vltra ipsum, & ex ea saltem in rebus mobilibus posset impediri vtilitas vsus ipsarum rerum. & ideo conceditur, quòd vnum soluatur pro alio. bene facit tex. in l. ij. C. quando & qui, quar. pars debe. lib. x. Pet. autẽ Ray. & Bal. cum quibus in effectu sentit etiam Cyn. vt j̃. dicam, videtur saluare solutionem huius glo. quam declarant hoc modo: quia dicunt hoc, cùm legatur certa pars bonorum, legatur aliquod genus subalternum, quod non restringitur ad aliquam specialiorem speciem illius generis: vnde omnis species quæ continetur sub illo genere, comprehenditur in legato, & per consequens potest solui. vt l. j. in fine. j. de auro & argen. lega. quæ l. allegatur hic in glo. & hoc est quod dixit Cy. quem refert hic d. Ioan. quòd ille qui legat bona, complectitur & æstimationem bonorum testatoris: quoniam arguendo ab etymologia vocabuli, quòd licet quando etymologia non repugnat diffinitioni: vt l. ij. §. appellata. cum si. ff. si cer. peta. appellatiõe bonorũ continetur quicquid potest esse vtile alicui, & prodesse: quia bona dicuntur à beando, & inde beare, quod significat prodesse: vt l. subsignatũ. §. bona. & l. bonorum. ff. de verborũ. signi. quasi velit, quòd legatum bonorum importet, & contineat, quicquid datum affert vtilitatem legatario. Et intelligendo hoc modo, non procedet repręhensio d. Ioan. de Imo. quia illud solueretur, quod esset comprehensum in verbis legati, & non aliud pro alio. Sed ista dicta hoc modo exposita, non videntur vera: nam secundùm ea sequeretur, quòd æstimatio esset ita in obligatione, & in legato, sicut ipsæ res testatoris: & sic vtrunq; esset in legato. Cuius contrarium dicitur hic in secundo responso, quod videtur esse approbatum à iurisconsulto [a], vt dixi in notabilibus. ☞ †Præterea cùm testator legat aliquam partem bonorum suorum, videtur legare ea quæ erant sua tempore vel testamenti, vel aliquo casu tempore mortis, iuxta no. in lege, si ita. j. de aur. & ar. leg. ergo non legauit bona absolute in genere subalterno, sed aliquam speciem bonorum, scilicet illa bona quæ erant sua tempore testamenti vel mortis. Vnde hæres soluendo ęstimationem soluit aliud pro alio: quia non soluit eam rẽ, quę erat legata, sed ęstimata, & valorem rei: & sic non habet locum l. j. in fi. j. de auro & argẽto lega. quæ loquitur, quãdo eadem materia soluitur, licet habeat aliquam specialem formam, secundùm Ioannem de Imo. hic, & bene. Vnde Barto. in l. Paulus. ff. de solu. facit differentiam, vtrum eadem materia soluatur sub diuersa forma, vel diuersa materia. facit optime ad primum casum l. quæ extrinsecus. §. fi. ff. de verborum obligationibus. quam adducit hic Ioan. de Imo. qui etiam dicit Bald. sentire vnà cum præfatis docto. quòd si promitteretur vna species monetę argentę, non possit solui alia species in eadem materia, & liga. Sed quicquid ipse sentiat, hoc declaratur melius per Barto. & ibi vide in l. Paulus. prę allegata. de qua materia vide quod habetur in l. si quis argentum. C. de dona. & quod ponit Bald. in l. istud. C. de sac. san. eccle. & in l. quicũq;. C. de ser. fugi. & Moder. plenissime in c. quanto. extrà, de iureiuran. Tene ergo rationem assignatam per glo. quam s̃. retuli. & est aduertendum, quòd æstimatio rei non est omnino aliud ab ipsa re: sicut esset vna species, quę solueretur pro alia: nam si esset omnino aliud ab ipsa re, fide iussor nõ posset interuenire in interesse, quãdo principalis ꝓmisisset factũ, sed potest, q̃a factũ & interesse reputantur idẽ, vt plene declarat Bar. in l. j. in princip. ff. de actio. emp. & in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. ob. & ideo facilius permittitur, & ex leuiori causa, quòd soluatur ęstimatio rei, quàm aliud quod esset penitus diuersum ab ipsa re. ¶ Extra glo. tetigit hic Ioan. de Imo. post Bal. & Ange. illam not. q. de qua fuit factum in l. si quis bonorum. s̃. eo. videlicet nunquid in legato partis bonorum transferatur legatum ipso iure, sicut in alijs legatis. Et refert Bar. hic sensisse, quòd sic, inquantum dixi, quòd res sunt in legato, quia possunt vendicari. Contrarium tamen tenuit idem Barto. in l. si quis bonorum. præalle. vbi etiam hoc tenet Cy. Bald. & Ang. hic mouentur omnes, per l. si quis. præallegatam. quia si esset translatum dominium, venirent fructus ab adita hæreditate: vt l. Herennius. ff. de vsufru. non à tempore morę: cuius contrarium ibi dicitur ad tex. in l. potest. j. eo. qui dicit, quòd legatarius non habet necesse vendicare partem in omnibus rebus, & per consequens videtur innuere, quòd potest, si vult. Respondent ipsi, quòd ponitur impropriè pro petere, & pro actione personali. Sed d. Ioan. de Imo. sentit cum Barto. hic, quia in dubio non est recedendum à proprietate verborum: vt l. non aliter. de lega. iij. verbum autem, vendicare, significat actionem realem: vt l. j. ff. de rei ven. & sic præsupponit translatum esse dominium. Itẽ quia iura simpliciter dicunt, in legato particulari trãsfertur dominium: ergo & in hoc trãsfertur: vt l. à Titio. ff. de fur. Non obstat tex. in l. si quis bonorum, secundum eum, quia ideo non veniunt fructus, nisi à tẽpore morę, ne facultas eligendi tollatur hęredita. tamen ali-

[a] ¶ Approbatũ à iuriscõsulto. Add̃ ad hoc do. Iaso. May. hic ĩ prin. j. colũ. q̃ dicit, ꝙ quãdo prima opi. sapit æquitatẽ: secunda merũ iuris rigorẽ: tũc in dubio prima opi. cẽsetur approbata. alleg. gl. nota. in l. si cũ exceptiõe. §. sed & si qs. s̃. q̃d met. cã. quã gl. refert cũ dẽ Aret. notare eã pro sing. in suo cõsi. clxiij. inci. diligẽter & mature. in vij. col. Tamẽ vera & cõis opi. est ista, ꝙ singlæ partes bonorũ sint in obligatione & in legato: quã tenẽt Bart. & cõiter alij per text. in l. seq. in fi. in ver si. vendicare. & l. si quis bonorũ. ĩ ver. fructibus. s̃. eo. Be. Va.

ter declarat, quomodo facultas eligendi tolleretur hæredi. Et pro ista sua cōmuni opi. inducit text. in l. si quis. in verbo, restituitur. ex quo patet, ꝙ legatarius partis bonorū agit ad rem restitui: quod nō esset, si dominiū nō esset trāslatū in eū: quia cùm res nunꝙ fuerit ipsius, nō haberet locū restitutio, sed agetur ad rem dari: vt satis colligitur ista differētia ex his quæ plene declarat Bar. in l. stipulationes non diuidūtur. de verb. ob. Videtur aūt significare per verba s. dicta, quòd si fructus venirent isto casu à die aditæ hæreditatis, ideo auferretur facultas hæredi tradēdi rem, vel æstimationē: quia plus esset in restitutione rei cum fructibus, quàm in æstimatione rerum. Vnde non est verisimile, ꝙ vnꝙ hæres vellet præstare res, ex quo posset præstare æstimationem, quæ continet minus: sicut dicimus ratione prædicta, in alternatiua summarum, solamnor summa est in obligatione. l. si non sortē. §. si centū. vel §. si Stichum. ff. de condic. inde. Sed ista sua consideratio sic intellecta potest tolli: quia cum detrimento creditoris nō debet concedi, vt soluatur aliud pro alio: vt l. Paulus, & ibi per Bart. ff. de sol. Vnde ego dicam, ꝙ si soluetur æstimatio, veniet æstimatio fructuū sub ratione interesse, licet non sub ratione fructuū: sicut alibi dicit Bar. in l. si filius. §. cùm fundū. ff. de verb. oblig. Tu autē potes sequi opi. communē, quam sequitur etiam hic Pau. de Cast. Et ad verbum, restitui, positum in l. si quis. potest rn̄deri eo modo, quo rn̄detur ad l. pōt. j. eo. Dic ergo ad illam l. nō impropriando tex. ꝙ sicut in legato alternatiuo non transfertur dominiū ante electionē: vt l. hmōi. §. Stichū. j. eo. & tetigit Barto. in l. j. s. eo. ita qn̄ vnum est in obligatiōe, & aliud in solutiōe, licet obligatio nō sit alternatiua, quia tn̄ ipsa solutio est alternatiua, inducetur quòd dn̄ium non transferatur, nisi post electionem, & erit iste casus singu. multū amplians notata in d. §. Stichū. Et potest esse ratio differentiæ inter istud legatū, & legatum simplex speciei: quia si in illo trāsferatur dn̄ium, nullū sequatur incōueniens, nec multiplicatur duplex specialitas circa idem: sed hic multiplicaretur, vel posset multiplicari, si dominiū trāsferret ipso iure: nam si hæres eligeret soluere æstimationē, illud dominium quod fuit translatum, iterū esset transferendum ipso iure in hæredē: vnde saltē propter hoc, ne contingat aliqn̄ dn̄ium frustratorie transferri, melius est expectare electionē, postꝙ dn̄ium cum effectu transferetur. Et ista pōt esse optima ratio differentiæ, per quā ille tex. redditur singularis, nec improprïatur: quia dico, ꝙ verbū, vendicare, stat proprie: sed habet locū post electionē factam ab hærede[a]. Et ex his quæ dicta sunt s. arguūt hic Bald. & Ang. quòd sicut si esset facta translatio dominij, æstimatio non posset solui pro rebus secūdū eos: quod tamē ego nō tenui in voce, quia legitima debetur filio ex substantia testatoris: vt l. scimus. §. reple. C. de inoffi. test. ideo hæres non potest soluere æstima. filio pro sua quota & legitima. quibus adde, quòd non solùm si testator simpliciter reliquit legitimam, & nihil aliud dixit, nō potest solui filio æstimatio, si nō velit: sed etiam si pater expresse certam quātitatem relinquat filio pro legitima, filius nō tenetur eam accipere, si vult habere legitimam suam in substantia patris: ita determinat no. Barto. in l. suus quoꝙ. in prin. de hære. insti. & fuit dictum Bal. quod sequitur Barto. in l. scimus. in prin. C. de inoffi. test. Vnde alibi dixit Bal. no. in l. cùm alienam. C. de leg. quòd si testator pro sua legitima reliquit filio rem alienam, filius non cogitur recipere æstima. illius rei. allegat tex. in l. libertus qui soluendo in ratione sui. ff. de bon. liber. Tetigit hic etiam Bald. vnam q. quæ melius cadit in §. præcedenti, nunquid procedat iste libellus post moram debitoris; peto rem si extat, & si non extat, peto æstimationem. Et concludit quòd sic, quamuis hoc non sit necesse, secundùm Ioan. de Imo. quia etiam in obligatione ad rem dari, si peteretur res simpliciter, posset fieri executio in æstimatione: vt l. si seruum. §. fi. de verbo. oblig. & ibi per Bar. Tu autem aduerte: quia Barto. in l. j. §. quia autem. ff. quorum lega. videtur velle, quòd iste libellus procedat, vbicunꝙ non sumus in obligatione ad rem dari. Sed in alia, in qua potest succedere obligatio ad interesse, in qua etiam alibi ipse dicit not. quòd tunc procedit iste libellus, quando probabiliter posset dubitari vtrum res extaret: †sed quando esset certum rem esse cōsumptam, vel perisse, tunc esset petēda sola æstimatio: ita ponit ipse no. in l. ex diuerso. §. j. ff. de rei vendi. in illa quæstione, qualiter fructus possint peti. Bald. autem simpliciter videtur tenere & hic, & in l. sancimus. C. de sac. san. eccle. quòd in quacunꝙ obligatione & actione, in qua re perempta esset soluenda æstimatio de necessitate, & quòd iste libellus procedat, allegat ibi dicta Specu. in titu. de obli. & solu. §. sequitur. ver. ad vberiorem autem &c. Et idem credo esse dicendum ex mente ipsius, si de necessitate non esset veniendum ad æstimationem, sed æstimatio esset in facultate soluendi: vt est in illo libello, peto rem mihi tradi, & si non tradas, peto interesse: qui libellus procedit: vt no. in l. ij. §. item si in facto. ff. de verborum obligationibus. & plene declarat Barto. in l. j. in princip. ff. de actio. empt. Et sicut in illo casu Barto. ibi dicit, quòd verba libelli debent impropriari, vt non intelligantur cumulatę duæ actiones simul, sed videatur petita res, & æstimatio deducta in facultate soluendi: ita dicam in casu nostro, quòd ita ad obligationem ad rem dari, quòd ille qui petit æstimationem, si res non extat, non videatur eam deducere, vt existentem in obligatione, sed vt existentem in æstimatione, & satisfactione rei petitę, quæ non potest amodo solui: vt l. Iulianus. ff. de confes. Pro ista conclusione facit optime text. not. & quod ibi per Bald. in l. si res. C. de ordi. cogni. per quē tex. Bald. dicit ibi, quòd quādo remedia inuicē subordinata deducuntur simul in libello, videtur deduci vnum pure, & aliud conditionaliter, sicut de iure debebat: & ad materiam nostram vide quod not. Bald. in l. non quemadmodum. ff. de iudi. Scias etiam secundùm Bald. not. in l. qui de inofficioso. ff. de inofficioso testa. quòd quando in libello deducitur vnum pure, & aliud conditionaliter: licet id quod deducitur conditionaliter non possit deduci, libellus tamen procedit in eo quod est pure deductum: quia ista sunt capitula diuersa, & sic vnum per aliud non debet vitiari: iuxta l. grege. §. illud. ff. de fide. & ad materiā vide quod scripsi in l. si seruum. §. fi. s. alleg. Et vtrū dispositio istius §. habeat locum in contractibus, vt ille qui promittit partem bonorum, possit soluere æstimationem si vult, vide quod no. ponit Bal. qui solus tangit istam quęstionem in l. nulla. in vi. col. C. de iure do.

[a] ¶ Ab hęrede. Add. d. Ias. May. hic, ad fi. iij. col. qui dicit, ꝙ istud certe est diuinare, ꝑ ea quę ibi habes per eum: vn̄ vide eum.

SVMMARIVM.

1 Legatum factum à debitore non expressa quantitate debiti, dummodo possit afferre aliquod emolumentum, valet.

2 In interesse æstimabili interest nostra, vt id quod debetur de iure pretorio, debeatur etiam de iure ciuili.

SInautem. Legatum factum creditori nō valet, si nihil continet emolumenti vltra debitum quod legatur. Secunda est ibi: id quod. Tertia ibi: Marcellus. Quarta ibi: sinautem. quę est l. sequens. ¶ †Not. primò ibi: id quod ei debeo &c. quòd valet legatum factum à debitore, non expressa quātitate debiti, dummodo possit afferre aliquod emolumentū. Sed contra hoc videtur text. in l. legaui. in fi. ff. de libe. lega. vbi tex. dicit, quòd istud legatum nullam continet vtilitatē in vi legati: quia quantitas est incerta, & per consequens legatum: vt l. si sic. in prin. j. eo. & ibi dicetur. Vnde Bar. hic videtur restringere tex. nostrum in princip. ad casum, quando debitor expressit certam quantitatem: verbi gratia, centū quæ debeo Titio, sibi lego. Sed hoc nimis restringit istum tex. & tex. in l. si creditor. in fi. ff. de libe. lega. quæ iura simpliciter dicunt, quòd in casu isto legatum valet, scilicet quando debitor erat tutus exceptione, & suberat debitum, non obstant iura contraria: quia in ipsis debet intelligi, quòd nullum erat dubium omnino: vnde legatum remanebat incertum, quia non poterat declarari per relationem ad aliquid. Sed in casu nostro non est ita: nam testator relinquendo id quod debet simpliciter, ex quo nihil aliud debeat, quàm debitum, quod etiam poterat exceptione elidi, de illo videtur sensisse, secundùm Ioan. de Imo. hic, arg. l. ait pretor. §. si iudex. ff. de reg. iur. Tu autem hoc approba per optimum tex. in l. quibus diebus. §. dominus. j. de condi. & demon. vbi patet, quòd testator faciendo mentionem de debito, ad naturale debitum se retulisse videtur: quia aliter seruo suo debere nō poterat. ¶ Pręterea ex quo non debebat nisi hoc debitū, ad illud videtur facta relatio: vt lege, nominatim. cū materia. ff. de libe. & posthumis. & istud procedit indubitanter, quando nihil aliud debebat: sed etiamsi deberet aliud, quod esset efficax, & cui nō obstaret exceptio indubio, videretur facta relatio ad illud debitum, in quo legatum poterat consistere: sicut dicimus, quòd clausula in fi. posita non referatur ad ea, quę si fieret relatio, dispositio vitiaretur: vt l. cum vulgari. ff. de do. prelege. & statim videbis in l. talis scriptura. j. eodem. Et quia verba testatoris in dubio sic debent intelligi, vt legatum possit valere: vt l. cum filio. j. de leg. iij. & l. quoties. de rebus du. cum si. Et ista opi. magis placet, licet Pau. de Cast. nō teneat eam simpliciter, sed solum in vno casu, quando testator legasset id, quod debebat ex certa causa, ita ꝙ ꝓpter causam apparet specifice de quo debitor senserit. ¶ †Secūdò no. quòd interest nostra in interesse ęstimabili, vt id quod debetur de iure pretorio,

prætorio, debeatur etiam de iure ciuili. Intellige tamē secundùm glo. & vere, quòd propter debitū iuris ciuilis superuenientis tollatur, non ius prætoriū. Et ex hoc arguit hic Ange. quòd si ex prouisione alicuius statuti debetur mihi aliquid ab aliquo, & illud idem deducitur in legato, legatū valet: quia id qđ debebatur ex forma statuti, nunc debetur de iure ciuili cōmuni. Sed Ioā. de Imo. dicit, quòd hoc est falsum: quia cùm statutū sit ius ciuile: vt l. ius autem ciuile. de insti. & iur. nihil interest, quòd id quod debetur ex vna dispositione iuris ciuilis, modo debeatur ex altera: vt l. Aurelius. §. fi. de libe. leg. vbi probatur, ꝙ id quod debeť ex dispositione stricti iuris, dūmodo debeať de iure ciuili, non potest legari: & tamē alia est dispositio, quæ vult ex stipulatione aliquē esse obligatū ciuiliter, & alia quæ vult hæredē obligari ex legato. Sed dictum Ange. potest saluari, quando statutū esset factum à principe, vel à præside: quo casu dicitur ius prætoriū, non ius ciuile, secūdùm Bar. qui hoc declarat in l. v. in princip. ff. de verb. obliga. & in l. j. in fi. ff. de bono. pos. & per Bal. in l. j. C. de procu.

¶ In glo. super verbo, honoraria. ibi: quia ex testamēto perpetuam &c. Ista differentia reprehenditur per Bar. & doc. communiter: quia interesse longioris vel breuioris temporis non est in consideratione, maxime propter hoc vt secunda dispositio non dicatur superflua, secundùm gloss. in l. qui bis idem. ff. de verbo. obliga. quam Bar. approbat hic, & ibi per l. pater qui castrense [a]. in fi. ff. de castren. pe. Et ideo Bar. sequitur secundam differentiam, quę assignatur in glo. secundùm Azo. & hanc viam sequuntur communiter Moder. Sed contra auť. glo. in l. qui bis idem. est alia gloss. quam allegat ibi Ang. in l. si tibi mandauero. §. interdum. ff. man. Text. autem allegatus per Bar. videtur in pe. responso probare contrarium, & vltimò non facit pro ista parte: dicitur enim ibi, quòd si pater institutus à filio in peculium castrense omittit ex testamento, & occupat peculium ab intestato, si peculium est soluendo, perinde tenetur soluere legata, & perpetuo, ac si esset obligatus de iure ciuili ex aditione: vbi pondero, quòd non solùm tenetur præstare legata, sicut si adijsset: sed etiam tenetur ea præstare perpetuo, ex quo patet, quòd perpetuitas obligat, & est in consideratione vt interesse: vbi autem peculium non tenetur ad præstanda legata, licet committat ex testamento, & occupet peculium ab intestato, quamuis ex ista occupatione ab intestato consequatur, quòd sit obligatus breuiori tempore, & sic videtur, ꝙ esse breuiori & longiori tempore obligatū, non veniet in consideratione. Sed ad hoc respondetur, ꝙ ideo non venit in consideratione in isto vltimo casu, quia etiā si longiori tēpore iure esset obligatus, obligatio non poterat habere effectū, quia peculium erat non soluendo. Sed quando ex longiori vita obligatis posset sequi aliquis effectus, & aliqua vtilitas: tunc videtur secus, vt in respōso præcedenti. Confirmatur ista conclusio: quia si actio esset longioris vitæ, nihil interesset: ergo frustra induxissent ll. quòd interrumperetur præscriptio per citationem, vel litis contestationem, & actio efficeretur aliquando perpetua, aliquando maioris vitę: sicut dicitur in l. fi. & in l. cum notissimi. C. de prescri. xxx. an. quia l. non prouideret creditori de eo, quod non esset in cōsideratione interesse: arg. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt lega. no. ca. Vnde cùm ad validitatem legati, quod fit de re debita, sufficiat quòd plus sit in legato, quàm in debito, licet non sit plus illis tribus modis, de quibus Insti. de ac. §. plus. & in l. j. de plus peti. vt probatur in l. iij. §. si rem. j. de leg. iij. & tenet Barto. hic, & gloss. in l. Meuius. in ver. debitor. j. de leg. ij. satis videtur, quòd ista differentia sit bona, & possit esse causa, vt legatum valeat. Sequēs autem differētia, quæ communiter approbatur hic per doc. videatur esse minus bona, quàm prima, si nullum aliud emolumētum acquiritur ex obligatione, quod noua ac. de iure ciuili. nā propter hoc non tollitur, quin videatur esse superflua, licet ex diuersa specie iuris oriatur: vt patet expresse in l. j. §. dixerit aliquis. ff. de publi. Quia tamen est communior, est sequēda, & obtineret in practica sine dubio, & quòd actio quæ fit de tēporali perpetua, contineat interesse æstimabile, est casus clarus in l. quoties. §. item si temporali. s. de admi. tu. vbi dicitur expresse, quòd actio temporalis deuoluitur in actionē tutelæ, vt sit perpetua: & sic patet, ꝙ propter interesse tēporis conceditur actio de nouo: quod non esset, si non esset interesse cōsiderabile à l. quia vbi definit interesse, desinit actio competere: vt l. quæ autem. §. j. & ibi no. s. si quis cau. ergo multo minus concederetur actio de nouo. Bar. tamen alibi no. quandam glo. in contrariū, videlicet in l. qui portio. ver. cæterum. s. de neg. gest. Sed tex. facit in cōtrariū in ver. præcedenti, secundùm vnum intellectū. quicquid tamen sit de illa l. casus est clarus in d. §. item si temporalis.

¶ In gl. iij. super verbo, Marcellus. ibi: vel forte valet propter dominiū. Ista secunda solutio est verissima: quia probaľ expresse in tex. in d. §. si rem. de quo hic plene per Bart. & vltra istum casum reperitur alius casus, vt qñ debitor legat creditori id qđ debet: sed quidā terti⁹ legat debitori id qđ debet sibi suus debitor: nā qa ītereſt nostra habere plures reos, vt valet legatū: vt tāgit hic Pau. de Ca. & est casus clarus in l. iij. §. fi. ff. de lib. leg. & no. in l. si cui legeť. §. si Titio. j. eodē. quæ iura etiam adducit hic præfatus doc. Secundus casus reperiť, qñ debitor legat creditori id, pro quo creditor non habet actionem ipso iure: sed debet sibi cedi actio ab altero: verbi gratia, qñ alter est stipulatus nomine meo, vt tangit hic Pau. de Ca. alleg. tex. in l. huiusmodi. §. cùm pater. j. eo. & l. cùm pater. ff. de iure do. Sed ad illa iura posses respōdere, ꝙ ibi actio pro dote nō erat cedenda filiæ incontinēti per maritum, quinimo nec constante matrimonio, si dos nō fuisset exacta: nos autē loqmur, quando ille cui sit legatū, potest petere sibi cedi actio. incontinenti. Dictum tamen credo esse verissimum: quia in iurib⁹ incorporalibus cessio est loco traditionis: vt traditur in l. j. C. de ac. & ob. & in l. ad eum. ff. de don. sicut ergo valet legatū de specie debita ex cōtractu, quia dominiū acquiritur ex legato sine traditione, quæ debebat interuenire, si ageret ex contractu: ita valebit legatum, per quod acquiretur actio creditori ipso iure, absq; cessione quæ requireretur, si nō interuenisset legatum. Tertiò dicit hic Pau. de Castr. & elegāter, ꝙ legatū factum à debitore creditori, qui legat tanquam debitor, habet hanc vtilitatem: quia in testamento facto de debito inducet semiplenam probationem, sicut quælibet alia confessio facta parte absente: vt declarat Barto. in l. admonendi. ff. de iureiuran. & ideo adiūcto vno teste de veritate probabitur debitū, secundùm Bald. qui ita not. dicit in l. prima. C. de furt. vbi etiā vult, quòd ista agnitio debiti interrumpat præscrip. Sed contra hāc doctrinam facit id quod not. Barto. in l. cùm quis decedens. §. codicillis. de legatis tertio. vbi assignando differentiam inter librum rationum scriptum manu debitoris, & scripturā testamenti scriptam manu testatoris, dicit, ꝙ ideo scri[a]ptura testamēti non probat plene debitū, sicut liber, quia natura testamenti est disponere de nouo, non enuntiare iam dispositum: & hoc idem dicit Bal. in l. prima. C. de fal. causa adiec. legato. & sic videtur, quòd propter naturā testamenti ista confessio nihil probet. Sed potest responderi, saluando dictū Bald. quod est nota. quòd hæc natura testamenti facit, vt ex scriptura non resultet plena probatio, vbi aliàs resultaret: nō tamen est inconueniens concedere, quòd faciat semiplenam probationē, & aliquando vltimæ voluntati admittetur contractus: vt l. si alia. C. de iure delibe. & etiam probatio debiti, puta quando testator iurauit se debere: vt in auť. quod obtinet. C. de prob. & in d. §. codicillis. Et sup hoc potest fundari no. deci. Ioan. And. quam ipse posuit in capitu. quanquam. de vsu. lib. vj. & Bald. in l. j. C. de sacr. sanctis eccle. qui dicunt, ꝙ quando testator dicit se extorsisse vsuras sub certa quantitate aliquibus personis, statur assertioni testatoris cū iuramento debentis recipere, quasi in fauorem animæ semiplena probatio confitentis suppleatur iuramento. Bald. autem dixit fortius in l. generaliter. de non nu. pecu. quòd de iure canonico, quia ista confessio fit ad exonerationem conscientiæ, probaret plene parte absente: & idem sentit in quæst. de male ablatis. in auten. similiter. circa prin. C. ad l. Fal. pro qua decisione videtur esse decisio Ioan. An. in c. si cautio. vt refert ibi domi. Anto. extrà, de fide instru. & alleg. gl. j. quæstione vij. cap. quoties cordis oculis. Hæc tamē dicta non affirmo nunc: sed forte alibi discutiam, maxime quia Ioan. And. tenet oppo. in ti. de instru. edi. §. quia nunc vero aliqua. versi. non recordor. Dixit etiam hic Paul. de Cast. quòd si testator mandat solui debita creditoribus suis, intelligitur de debitis, quæ possunt efficaciter exigi, per l. si is cui. §. Flauius. ff. de sol. Tu autem vide Bal. qui tenet oppo. in dicta l. id quod pauperibus. versicu. ix. quæro. C. de episcopis & cleri. quasi debitum naturale in foro conscientiæ debeat solui, & testator videatur hoc dixisse, vt exoneraret conscientiam. Secus esset in debito, quod etiam in foro conscientiæ solui nō deberet, vt ipse statim exemplificat in q. seq. Quando autem debitum naturale obliget in foro conscientiæ, vide quod plene habetur per Barto. in extrauagan. ad repri. in verbo, denunciatur. & do. Ant. & Moder. in c. nouit. de iu. & Bal. in auť. ad hæc. C. de vsu. tetigit etiam hic Bar. in fine no. quæst. videlicet nunquid legatum factum à debitore creditori, qui non habebat hypothecam ex cōtractu, valeat saltem quo ad hoc vt causet tacitam hypothecam creditori, cui debetur ex cōtractu: & decidit quòd sic, quia testator potest causare hypothecam in testamento: vt l. j. C. cō-

[a] ¶ L. pater qui castrense. Vide d. Ia. May. hic in iij. col. in ver. tu aduerte. qui referēdo Aret. hic, dicit Aret. sibi esse de directo cōtrarium, dū reprobat intellectum d. l. si pater.

munia de le. ergo quia legatum potest cōtinere aliquod interesse, saltem respectu hypothecæ valebit, quo ad illum effectum, per rationem l. si debitor. j. de libe. lega. vbi probatur à contrario sensu, quòd legatum semper valet, quando potest aliquid interesse legatarij: quam doctr. reprehendit hic Ange. cōmuniter, & Moder. quia secundùm Angel. tacita hypotheca quæ causatur occasione legati, accedit legato, & competit pro legato consequendo: sed hic legatū est nullum, quo ad obligationem personalem, vt Bartolus fatetur: ergo hypotheca nō potest habere locum: quia vitiato principali, vitiatur accessorium. l. iij. §. qui habet haustum. de seruitu. rusti. præd. & videbis in l. si fideiussor. in princip. j. eodē. per Barto. & alios. Præterea dicit Ioan. de Imol. etiam de iure Digestorum erat pro legato tacita hypotheca: vt l. debitoribus. & ibi per Bart. ff. de separa. & tamen ista iura dicunt legatum esse nullum. Sed Baldus hic negauit, quo ad vim hypothecæ causandam: de qua tamen iura Digestorum, & iura nouissima, videlicet tex. in §. ex contrario. Insti. de leg. simpliciter dicunt, quòd quando debitor legat creditori, ideo legatū est nullum, quia nihil interest. vel nihil est amplius in legato. per verba ista, satisda. intelligit, quòd in testamēto hypotheca tacita non potest causari pro contractu: quia sic aliquid interesset. quod ista iura negant. Vnde plus placet opinio Angel, & Moder.

SVMMARIVM.

1 Verbum, pecuniæ, positum in testamento, quid significet. & in numero 4.

2 Appellatione diei, venit dies incertus.

3 Clausula posita in medio, refertur ad sequentia & præcedentia. & vide in numero. 5.

TAlis scriptura. Scriptura per quā legata pecuniaria, quibus dies non est adiecta, prorogātur, non pertinet ad corpus seu speciem, nec ad legata, quibus dies quoquo modo est adiecta: porrigitur tamē ad legata præcedentia & sequentia, etiam ad relicta in codicillis. hoc dicit. cum l. sequen. Et primò ponitur determinatio circa verbum, pecunias. Secūda ibi: sed ad ea. ponitur determinatio circa verbum, dies & tempus, appositum in præstatione legatorum. In tertia ibi: item si legetur pecunia. ponitur quædam limitatio ad id quod dictum est in prin. in verbo, sed ad ea. In quarta & vltima ibi: hanc autem. determinatur significatio huius verbi, legaui. & ostenditur, quòd licet sonat in præteritum, extenditur tamen ad futura legata, etiā facta in codicillis. ¶ 1 †Nota primò, quòd verbum, pecuniæ, positum in testamento, nō restringitur solùm ad pecuniam numeratā: sed continet quicquid in genere cadit sub pondere, numero, & mēsura: de quo in lege, pecuniæ verbum. ff. de verborum significatio. & plene ibi per Barto. cuius dicta referemus in glos. ¶ †Secundò nota, quòd expressio diei, quæ tacite inest, licet nihil operetur, quo ad essentiam legati: operatur tamen, quo ad limitationē clausulæ & verborū testatoris. & q̄a de intellectu hui⁹ ver. di 2 ximus multa post Bartol. in l. iij. s. eo. dic vt ibi dicā. ¶ †Ter- a tiò not. & tene menti, quòd appellatione diei[a] venit dies incertus, & conditio, quo potest appellari dies incertus: quod facit ad statuta, secundùm Ioannem de Imol. in quibus fieret mentio de die, vt etiam comprehendat debitorem sub conditione, & subdit incerta. ¶ Quartò not. quòd quando id quod constat pondere, numero, vel mensura, non legatur simpliciter, sed prout est in certo loco: tunc illud capitur vt species, non vt quantitas: & ideo tunc non venit in compensatione: 3 vt l. si creditor. §. j. & ibi no. ff. de pecu. ¶ †Vltimò nota, quòd clausula posita in medio etiam si sit apposita per verba præteriti temporis, refertur ad sequentia & præcedentia de quo hic per Barto. & alios plene: & hic cōsistit subtilitas materiæ huius l. de quo cano. ponunt in c. inquisitioni. & in c. ij. requiris. extrà, de appel. ¶ In glo. ij. super verbo, non pertinet. ibi: itē ibi futuri temporis &c. hanc tenet Dy. hic, sed Bar. eam reprehendit: quia licet in casu l. nostræ verba sonant in præteritū, b referuntur tamen ex mente testatoris ad futurum[b]: vt patet ex fi. literæ. Sed Ioan. de Imol. dicit posse saluari hanc solu. isto modo, quòd fortius operatur dispositio præcedens ad sequentia, quàm dispositio sequens ad præcedentia: vt l. filium. ff. quādo di. le. ce. & per Bar. in l. in repetendis. j. de leg. iij. Sed ipse non respondet ratio. Bart. quòd ista dispositio præterea respicit etiam futura, & sic sequentia: sed potest dici respicere futura, non ex proprietate verborum, sed ex mente testatoris. Vnde quaten⁹ respicit futura, regulatur secūdùm legata præ-

terita, ad quæ expresse fit relatio. & hanc solu. proprie ad d. l. quisquis. de lega. iij. approbat Bartol. in l. auia. in princip. j. de 4 condi. & demon. & potest sustineri modo prædicto. ¶ †In gl. posita super verbo, continetur. qualiter accipiatur verbum, pe- c cunia[c], plene declarat hic Barto. cui adde, quia doc. simpliciter transeunt cum eo, quòd etiam in materia plenaria stricti iuris, & in qua imponitur pœna ipso iure, verbum pecuniæ capitur aliquando largissime, vt comprehendat etiam speciem, quod est quando imponitur noua pœna ipso iure, super crimine, in quo primo imponebatur pœna ab homine, & ex verbis l. apparebat, quòd ita quis puniebatur pro specie, sicut pro pecunia. glo. est not. in cle. ij. in verbo, pecuniam. extrà, de hære. & idem videtur dicendum, quando ratio expressa in l. manifeste habet locum in specie, sicut in pecunia: vt patet in l. j. in fi. cum l. se. ff. de calum. & de materia vide j. questio. iij. per totum. & in sum. Et quia tex. hic, in versi. item si legetur. dicit, quòd aliquando pecunia cōsideratur vt species, & non vt quantitas: ideo Dy. inducit istum tex. ad quæst. Si testator damnauit hæredem dare alicui pecuniam, quæ est penes campsorem, & si eam nō daret, legauit illi cui debebat dari certū prædium: & hæres exegit pecuniam à campsore, & cōsumpsit in vsus suos: deinde vult dare aliā quantitatem loco illi⁹ legatario, vt euitet sol. prædij: hoc non potest facere, quia pro illa specie pecuniæ, quæ erat penes cāpsorem, nō potest soluere aliā quantitatem inuito creditore: vt l. ij. §. appellata. ff. si certum peta. & fuit tactum in l. non amplius, in fi. s. eod. & ita dicit fuisse determinatum per istum tex. ad idem facit tex. in l. plene. §. sed hoc ita. j. eo. & l. sed si certos. & hoc sequitur hic Bart. Sed Bal. quem sequitur Ioan. de Imo. dicit hoc esse verum, quādo pecunia erat penes campsorem deposita in specie: verbi gratia, in sacculo signato: sicut aliquando fit. Secus si esset posita in quantitate: sicut fuit factū in l. Lucius. & l. dies sponsaliorum. ff. de posthu. tunc em̄ deberetur à campsore in genere, & per consequens quælibet pecunia pro illa posset solui, secundùm eos. Sed istud videtur per tex. in l. quidam testamento. in princi. j. eo. in vnico exemplo, ex positis ibi, quādo testator legauit certam quantitatem præstandam ab actore suo: nam si intelligimus, quòd in illa pecunia actor esset debitor: tunc ibi esset casus, habito respectu ad rationem decidēdi ibi positam: dicitur enim ibi, quòd si illa pecunia sit exacta per testatorem: ideo legatum non perijt: quia testator à principio legauerat quantitatē simpliciter: vnde nō videtur postea iubendo pecuniam præstari ab actore restrinxisse legatum ad certam speciē: & sic manifeste datur intelligi, quòd si à principio legasset quantitatem, quam debeat actor, istud censeretur legatum in specie, sicut si esset legatum nomen debitoris, de quo in l. seruum filij. §. eum qui chirographū. j. eo. Et licet debitor quātitatis, respectu tamē legatarij dicetur debitor speciei, & in effectu, vt dixi, videtur legatum nomen debitoris: vnde sicut quando legatur nomē debitoris, si debitor nihil debet, legatum est nullum, vel si debitor non esset soluendo aliunde, nō posset consequi quantitatē legatarius: vt l. si sic. §. j. j. eo. & l. seruum filij. §. si nomen. & quod ibi not. ita in casu nostro erit dicēdum, & per consequēs apparet, ꝙ respectu legatarij istud legatū pecuniæ sapit speciem magis, quàm quātitatem: & hoc est quod forte cōsiderauit Dy. & Bar. licet ita nō declaret, & est no. dictū ad materiā l. sed si certos. j. eo. & hui⁹ ver. item si legetur. Aduerte tn̄, quia considerando diligentius ista limitatio Bal. videt̄ vera: quia ista quātitas erat præstanda per hæredē legatario, in exemplo Dy. & per campsorē hæredi: vnde non potest hic cōsiderari, quòd hæres sit aliter obligatus legatario, quàm campsor ipsi hæredi: sicut ergo ille erat obligatus hæredi in genere, ita & hæres legatario. Si autē testator simpliciter legasset alicui pecuniā, quæ erat penes campsorem, ita ꝙ pecunia esset præstanda legatario ab ipso campsore: tūc bene posset ꝓcedere quod s. dixi: videlicet ꝙ istud esset legatū speciei magis, quàm quantitatis: quoniam per ista verba videtur legatum nomen debitoris, id est actio contra debentem istam quantitatem: vt l. ex legato nominis. C. de leg. & lege, seruum filij. §. eum qui. cum §. sequen. j. eo. & melius probatur in lege, nomen creditoris. in prin. ff. de lega. iij. Est enim actio species quædam distincta ab mobilibus & immobilibus: vt declarat Bart. in l. pupillus. s. de auto. tuto. & ideo si campsor nihil deberet, legatū esset nullum: vt lege, si sic. §. j. j. eodē. & ibi not. quantū ad ipsem campsorem, si vere debet, licet species esset legata, quia tamen competet ad quantitatem tanquam debitum in genere, perire non posset, quoniā actio regulatur secundū naturam eiusdē quod competit, secūdùm Bar. in d. l. pupill⁹. additio eiusdē super gl. positam in verbo, continetur. in fin. Et aduerte ad intellectum eorum quæ

a ¶ Appellatione diei. Adde an venit nox: vide per Bal. in c. cū in cunctis. in ij. colum. de elect. Ni. Super.

b ¶ Ad futurū. An verò verbū præteriti tēporis possit trahi ad futurū, vide Fulg. in consil. cxxxvj. & in cōsi. xxxvij. & Lu. Ro. in cōsil. cccxxxij.

c ¶ Qualiter accipiatur verbum, pecunia. Adde glos. & Bar. in l. mutuum. in §. creditū. super glo. in verbo, pecuniā. ff. de re. credi. Ni. Super.

quæ dicuntur super ista glo. inquantum Bart. ibi dicit, quòd hodie ista l. forte non haberet locum: quia de communi consuetudine loquēdi pecuniam vocamus simpliciter materiam signatam, & in stricto significatu, secundùm quem & dispo. l. & disponentium debet interpretari in cōtractu & vltima voluntate: vt l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de lega. iij. & l. Labeo. cum materia. ff. de supel. lega. nam Ioan. de Imo. dicit, quòd istud est diuinare ad istam l. præsupponendo quòd isto tempore nō esset ista consuetudo, & quòd etiam si esset, testator in dubio nominando pecuniam, videtur elegisse significatum medium inter strictissimum & largissimum. Tu autem dic, quòd hic nulla est diuinatio, cùm in iure sit expressum, dictis locis præmissis, quòd vbi probatur communis vsus loquendi, in illo significatu testator videtur disposuisse, & similiter contrahentes contraxisse: vt l. si dictum. §. illud. de ædi. edic. Quòd ergo vna l. limitet aliam l. simpliciter loquendo hic, non est diuinatio[a], sed est secundùm regulas iuris: vt l. sed & posteriores. ff. de legi. cum simi. vnde dictum Barto. indubitanter esset verum, supposito communi vsu loquendi. ¶ In gloss. super verbo, pure. primum dictum reuocat hic in dubium Io. de Imol. quia idem videtur significare verbum, pure, & verbum, in præsentia: cur ergo in vno casu clausula referatur, & in alio non referatur, non potest dari bona differentia: & quamuis quando legantur centum præsentia, oratio prima facie sit affirmatiua, resoluitur tamen in virtute negatiuæ, id est sine dilatione: quod patet, quia quantum ad essentiam legati, ista verba nihil habent: & ideo perinde est, ac si testator iussisset eā præstari sine dilatione, vel pure: vt l. fi. in fi. ff. de do. exc. & per Bartol. in l. inter stipulantem. in prin. de verbo. obliga. per Cy. & per Bald. in l. actor. C. de proba. Vnde licet Ioan. de Imo. videatur facere differentiam inter ista duo, vere tamen non videtur esse differentia, per l. fi. in fi. quam etiam ipse allegat præallegatam. Intellige ergo, quòd quamuis verbum, pure, sit verbum iurisconsulti, & non testatoris: vt sentit gloss. in ij. dicto. dum dicit, vel simpliciter. tamen si verbum, pure, esset expressum à testatore, videretur idem dicendum, quod in verbo, præsentia. ¶ In glo. posita super verbo, vniuersa. ibi: non quantum ad dominium &c. Idē tenet glo. l. ij. C. de inoffi. do. & in l. donationes. C. de do. inter vi. & vxo. & istas gloss. sequitur Bal. & communiter doc. contrarium tenuit glo. in l. sequens. q. j. de lega. ij. & in l. sub conditione enim. de solu. Fundamentum tenentium glo. istam, est id, quod ponit Bar. in d. l. sub conditione. quia fictio translatiua requirit duo extrema habilia. extremum à quo in potentia & in actu, extremum ad quod solum in potentia: sicut plene declaratur in l. denique. ex quib. causis ma. & in l. si is qui pro emptore. de vsuca. & ego tetigi plene post Bar. in l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. In casu autem nostro non potest fingi, quòd tempore donationis retro videatur fuisse translatum dominium in vxore: quia illo tempore prohibente iure impossibile erat dominium transferre in vxorem. Sed ista ratio non placet Ioan. de Imo. quia attenta ista ratione haberemus dicere, quòd similiter non fieret retrotractio, quo ad lucrum fructuum: quia si vxor fuit in mala fide durāte matrimonio: vt l. si vxor filio. de do. inter vi. & vxo. & prohibetur lucrari fructus, per l. qui sit. §. fi. ff. de vsu. & sic impossibile erat eam lucrari fructus: ergo ad hoc tempus non debuit fieri retrotractio, quo ad fructus: & ita potest cōcedi, quòd fiat, quo ad dominium, nec dicitur extremum, ad quod esset impossibile, ex quo ius introducens fictionem potest istam iuris impossibilitatem tollere. Simile in l. fi. ff. de nata. resti. vbi patet, ꝙ ille qui restituitur natalibus, nec cēsetur retro fuisse ingenuus à tempore natiuitatis. Hoc autē si fingeret l. immediate fingeret sup impossibili in extremo ad quod: quia ex quo ille erat natus ex seruo vel ex liberto, lex prohibebat eum esse ingenuum: sed ista fictio translatiua inducitur per medium habile, quia fingitur natus ex libero, & non ex seruo vel ex liberto: hoc autem erat possibile in genere, quòd pater eius qui fuerat seruus illo tempore, fuisset liber. Additio eiusdem. Sed ista solutio non videtur sufficiens: quia licet potuerit tollere, ex quo tamen non tollit, adhuc daretur impossibilitas extremi: sicut videmus in extremo, à quo, quòd stante impotentia illius extremi de iure positiuo, fictio translatiua non potest operari: vt lege, bonorum. ff. rem ratam haberi. & tamen illud extremum lex poterat facere possibile, tollendo tempus statutum ad petendam bono. possessionē, vel prorogando. Tu ergo dic, quòd ista opini. de iure est verissima: quia si bene respicis; probatur in textu expresse in lege, donatio. in fi. C. de donatio. inter virum, & vxorem. vbi dicitur, quòd ista donatio trahitur retro, sicut ratihabitio[b] trahitur retro, etiam quo ad acquisitionem dominij: vt l. si ergo. de neg. gest. ergo similiter ipsa donatio confirmatur. ¶ Ad arg. in oppositum respondendo formaliter, & dico, quòd donatio trahitur retro, non quidē immediate, sed per mediū alterius fictionis: quia l. fingit retro quo ad hunc actū non fuisse matrimonium inter virū & vxo. & ex hoc sequit̃ alia fictio cōsequenter, ꝙ retro censetur fuisse domina. nec est incōueniens, quòd duæ fictiones cōcurrant, vna vt principalis, & alia accessoria, secūdùm Bar. in l. si is qui pro emp. de vsuc. quinimo si etiam in fictio. quæ introducit̃ per cōsequentiā, nō reperiatur extremum habile, ad qđ sufficit, ꝙ sit in fictione principaliter introducta, secūdùm Bar. qui ita no. declarat in l. fi. C. de sentē. pas. cuius dicta declaraui in l. Gallus. §. si eius. s. alleg. Dicit tñ Barto. sing. in isto arti. in l. ij. §. si vir. ff. pro donato. ꝙ quia fictio fundatur super æquitate, ideo non trahit̃ retro, quo ad captandū lucrum, cū iniuria alterius: vt l. nec vtile. & l. denique. ff. ex qui. cau. ma. & ex hoc sequitur, ꝙ mulier nō censetur retro fuisse in bona fide, quo ad vsucapiendū, vel præscribendū. Occasione contrariorū positorum in vltima parte glo. tractat hic Barto. solenniter de clausula posita in prin. medio, & fine: super qua scripsi multa addēdo post eū in l. iij. §. si filius. s. de lib. & posthu. Et ad primum adde, dum dicit, ꝙ clausula posita in vnū capitulū, non videt̃ repetita in alijs capitulis sequētibus & ꝓcedentibus, ꝙ cōtra istā doctrinā videt̃ casus in l. & q data. §. j. ff. ex qui. cau. ma. vbi dicit̃, ꝙ clausula illa, dolo malo & c. quę fuit posita inter principiū & finē capituli, nō refert̃ ad capitulum præcedens, in quo loquitur de metu, quia verba non patiuntur, quoniam metus nō potest esse, vbi est dolus ex parte metū passi: & sic à contrario sensu datur intelligi, ꝙ si verba hoc paterētur, aliud esset. Sed potest dici, ꝙ nō est sumendum ibi arg. à contrario sensu: nisi forte in eo casu, in quo qualitas adiecta in vno capitulo videretur repetita in alio, de quo in l. ait ptor. §. erit͛. ff. vi bo. rap. Ista eīn clausula inclusa in vno capitulo, nihil aliud est, quàm qualitas adiecta illi capitulo, si recte cōsideres: vt in pluribus. licet aliqñ possit esse dispositio de per se cohærens, & constricta in illo capitulo: sicut est exhæredatio: vt l. iij. §. si filius. allegata. sed tñ eadem ratio est de vtroq;. Pro ista conclusione do tibi tex. not. in l. j. §. item nondum. ff. de aleatori. vbi probatur expresse, ꝙ †qualitas adiecta in sequenti capitulo, non restringit capitulū præcedens: tex. autē in c. ij. requiris. in princi. de appel. qui videtur loqui de clausula adiecta in vno capitulo, est restringendus, seu exponēdus, ꝙ clausula fuerit adiecta in c. j. immediate post c. vel immediate ante. sicut satis patet ex illa decretali. circa mediū. Scđò addē inquātū ipse dicit, ꝙ clausula nō refertur ad capitula, in quib9 disponitur contrarium eius, qđ est in clausula, per l. si idem cū eodē. in fi. de iur. om. iud. quod idem probat tex. cū gl. in l. rem. §. j. in verbo, in oībus. ff. de rei ven. Tertiò adde, ꝙ inquantum dicit hic, ꝙ non refertur, vbi vitiaretur dispositio: quod simile videmus in repetitione qualitatis, quę non videt̃ repetita, vbi aliàs videret̃: vt l. seruo alieno. §. si ab impube. j. eo. & l. si quis à filio. §. si quis plures. & ita declarat Bar. in l. cū seruus. in prin. s. de condi. insti. †Quartò adde, ꝙ clausula in fi. posita, vel in medio, non refertur ad capitula, ad q̄ si fieret relatio, induceret̃ aliud exorbitās[c] à iure cōmuni: vt plene scripsi in d. §. si fili9. & allegaui duo optima iura, videlicet tex. cum glos. in l. nauta. §. fi. ff. nau. cau. sta. & in c. ec. vestra. extrà, de elec. quem ibi not. domi. Abb. Modern. quod tamen ibi dixi, allegando etiam glos. hic positā, esse intelligendum, quando potest fieri relatio ad alia capitula, ad quæ relatio facta nō induceret aliquid exorbitans à iure communi: secus esset, si quo ad omnia capitula, induceretur similiter aliquid exorbitans à iure communi: tūc enim quando esset ratio, cur magis fieret relatio ad vnum, quàm ad aliud, relatio fiat ad omnia pariformiter. gloss. est singu. quæ dicit hoc in cle. j. de appella. in versi. appellare. vbi clausula. & verbum, separatim, positum in fi. duorum capitulorū, refertur non solum ad proximum præcedens, sed etiam ad primū, & in vtroque inducit aliquid contra regulas iuris: vt quòd possit separatim appellari à iudicibus, qui simul tulerunt sententiā. Quādo autem posset assignari diuersitas rationis: verbi gratia, quia verba clausulæ sonāt in præteritum magis, quàm in futurum: tunc etiam si relatio clausulæ in omnibus capitulis disponeret aliquid exorbitās à iure, nihilominus nō fieret relatio ad omnia, sed ad alia, quę cōplectitur sermo ex proprietate vocabuli: & iste est proprie casus no. in l. vxori. §. j. j. de lega. iij. & ita debes intelligere glos. nostram. quod est addendum ad ea quæ scripsi in d. §. si filius. Et per hanc gl. ita declaratā d. Bart. hic se terminasse, ꝙ qualitas adiecta in c. ꝓcedēti, non videtur repetita in sequenti, in dispositione statuti, quando ex illa re

a ¶ Diuinatio. Et hoc idem tenet d. Ias. May. hic in ij. col. in ver. ij. fortis. quē vide. Be. Va.

b ¶ Sicut ratihabitio. Adde in regula, ratihabitatio. de regulis iur. libr. vj. Ni. Super.

c ¶ Exorbitās. Quā limitationē notat eā reiterādo d. Ias. May. hic in vij. col. ver. istā conclusionem. & limita vt p Old. in cōsi. clij. itē limita vt per do. Alexā. de Imo. in cōsi. xlviij. in vj. & vij. col. in j. parte. item limita vt per Bar. Soc. in consil. ccl. inc. in causa Bononiensi. ver. tertia ratio est. in ij. pte. Be. Va.

petitione induceretur aliquid exorbitans, vel correctiuũ. pro qua conclusione adduco tex. cum glos. sua in l. furti. §. manda ti. ff. de his qui not. infa. & in l. & si forte. §. hæc actio. iuncta glo. ff. si serui. vẽdi. & gl. not. in c. cupiẽtes. §. quòd si pro xx. de elec. lib. vj. Et ad id quod superi⁹ dixi, quòd clausula in fi. posita non referẽ ad præcedẽtia, quibus induceref aliquid ex- orbitans à iure cõmuni. allego tibi gl. nota. in c. cùm singula. in verbo, prioratibus. de præ. lib. vj. vbi gl. dicit, ꝙ verbum, cu ratis, post verbũ, prioratus & ecclesias, non refertur ad priora tus, sed ad ecclesias dũtaxat: ne si referatur ad prioratus, videaẽ induci contra ius, vt duos prioratus sine cura possit tenere. ¶ Quintò & vltimò adde, ꝙ nõ solũ in casibus hic enumeratis per Bart. sed etiã in alio casu potest dici, ꝙ clausula nõ referaẽ ad omnia, videlicet quando erat fortior ratio, cur deberet re- ferri ad vnũ, quàm ad aliud.[a] & hoc sumitur ex mente l. j. C. de lib. præ. & tenet gl. in c. statutum. §. j. in verbo, locis. de re- scrip. lib. vj. & in c. j. de postu. præ. eo. lib. in ver. nisi. in verbo, sic. & ista iunge his quæ addidi ad dict. Bar. in ista materia in l. iij. §. si filius. s. de posthu. quibus etiã est addẽdum, qđ ponũt doct. in c. inquisitioni. de appella. vbi dicũt, ꝙ clausula posita in medio pluriũ capitulorum, ex quibus conficitur vna dispo sitio, benè referẽ ad præcedentia: vt dixit Bar. sed clausula po sita in medio diuersorum negociorum, quæ sunt penitus se- parata, non referẽ nisi ad præcedentia: vt in c. inquisitioni. sec⁹ si ponatur in fi. vt in c. olim. in fi. extrà. de rescrip. ¶ Extra gl. tangit hic Bar. notabilem q. nũquid dispositio istius l. in ver. hanc autẽ scripturã. quæ dicit, ꝙ verbum, legari, refertur ad præcedentia & sequentia, habeat locũ, si testator ita dicat, mã do executoribus meis, suprascripta vel prædicta legata mit- tantur executioni post triẽnium. & respõdet ꝙ licet verbum, legaui, referatur ad præterita & futura: ista tamẽ verba, supra scripta & prædicta, referunẽ solùm ad præcedentia, per l. j. §. cum qui. ff. de posthu. quasi velit, ꝙ verbũ, legaui, non solùm possit significare actio. legãdi, quę sine dubio est solũ de præ terito: sed etiã ipsum legatum, quod licet præcesserit, diciẽ ta men essentia eius pendere de futuro, quia pẽdet à voluntate testatoris, quæ non cõsummatur perfectè & irreuocabiliter, nisi post mortẽ, vt ipse idem hic dicit in oppositũ, responden do ad l. si ita. de aur. & argẽ. lega. Verbum autẽ, suprascripta & supradicta, non significat secundùm eũ, nisi actum scripti legati, vel dictati, quod sine dubio est præteritũ, non futurum, nec pendẽs de futuro, inquantum est actus facti: & per conse- quens non est eadem ratio, quæ in verbo, legaui. Addit etiã, ꝙ per ista verba non videẽ appositus terminus legalis, in qui bus dominiũ transit ipso iure in legatarium: sed solũ illis, in quibus debet trãsire per traditionẽ: & hoc probat ipse tali ra tione à si. quia l. quæ dicit, ꝙ in executione sentẽtiæ debet ex- pectari tempus quadrimestre, nõ intelligitur in effectu, qui sequitur ex sententia ipso iure, vt trahit secum suam execu- tionem: patet in l. debitoribus. de re iudi. & iũcta lege, furti. in princi. de his qui not. infa. Sed Angel. reprehendit istud di ctum[b]; quia in legato licet quo ad ius dominij fiat executio ipso iure, nõ tamen restat quin remaneat adhuc aliqua execu tio faciẽda per hominem, id est restitutio rei, in qua possunt verificari verba testatoris, secũdùm eum. Sed Ioan. de Imol. nititur defendere sententiam Barto. quia ex quo est transla- tum dominium in re legata, omnis vtilitas exinde debet per- tinere ad legatariũ: vt l. si tibi homo. §. cũ seruus. j. eo. & l. He rennius. ff. de vsu. & ideo penes hæredes vel executores si dies videreẽ adiecta talibus legatis res remaneret inutiliter: vnde videtur attẽta, ista ratione, ꝙ executio facti, quæ venit acces- sorie ad executionem iuris, & dominium translatum debeat sortiri naturam sui principalis, & sic fiet incontinenti: argu men. l. ij. de iurisdi. omni. iudi. & l. ad rem mobilem. & ad le gatum. ff. de procurato. Sed tu potes dicere, quòd res non re- maneret penes hæredem inutiliter: nam si esset res, quæ pa- reret fructũ, vtilitas posset esse, quòd interim hæres pro suis commoditatibus vel posset cõsumere fructus, & postea resti tuere eorum æstimationẽ. Si verò esset res, cuius vtilitas est in vsu: puta equus, liber, domus, & simi. & tunc ista dilatio tẽ poris daret ei cõmoditatem vtendi, quam non posset sibi le- gatarius auferre. vnde istæ rationes sunt valde friuolæ. Pro opinio. autem Aug. videtur esse casus clarus ad probandum, similitudine hic allegata per Barto. de termino statuto exe- cutioni sententiæ, in l. in fideicommissi. in princip. ff. de vsu. vbi patet, quòd etiam in fideicõmmiss. particulari, in quo trãs fertur dominium ipso iure, vt in dicta lege, Herennius. si le- gataria agit actione personali ad restitu. datur tempus quadri mestre: nam si ageretur reali, daretur tempus ad arbitrium iu dicis: vt dicit ibi gl. & probatur Insti. de offi. iudi. §. fina. Pro

ista cõclusione facit, quia executio facti quę restat post execu tionem iuris in legato, aliquãdo operatur aliquem effectum: vt declarat Barto. in l. cui fundus. de conditio. & demonstra. vnde melior videtur opi. Ange. ¶ † Quærit etiam hic Dy. & Bald. post eum de not. quæst. quia suprà dictũ est in materia clausulæ super vltimam glo. quòd clausula generalis non re- fertur ad id de quo erat prius specialiter ꝓuisum, si statutũ dicit, quòd de robaria & falsitate bannitus nõ possit rebanni ri, etiam si habeat pacem ab offenso: deinde fit aliud statutũ, quòd quilibet bannitus, qui soluerit centum in cõmuni, ex- imatur de banno: vtrum istud vltimum statutum possit intel ligi, & referatur ad illos casus specialiter prohibitos in statu- to præcedenti. Super qua quæstione Dy. dixit, quòd per secũ dum statutum nõ inducitur, quòd banniti ex illis duabus cau sis possint rebanniri: quia illud statutum præcedens est specia lius sequenti, & incompatibile cũ statuto sequẽti: ergo spe- cies derogat generi, licet species & genus ponatur in diuersis legibus, & dispositionibus: vt solenniter declarat Bartol. in l. prima. §. hoc autem edictum. ff. de no. oper. nunc. Bald. autem hic, quem sequitur Angel. dicit, ꝙ vltimum statutum non est generale, sed speciale, ex quo disponit bannitum debere rebã niri in vno casu, scilicet si soluat cẽtum. & ideo videtur, quòd derogat statuto præcedenti per eandem regulam. Super ista quæstio. omissis dictis Ioannis de Imo. de quibus nõ est mul tum curadum: quæ tamen declaraui & retuli tibi in voce. di cendum est primò, quòd de crimine falsi Dynus indubitanter dicit verum: quia etiamsi nullum statutum expresse dispone- ret, quòd bannitus non posset[c] rebanniri: nihilominus statu- tum, quod loquitur de rebanniendis bannitis, non comprehẽ deret bannitum pro crimine falsi: vt est casus nota. in lege, fal laciter. in fin. C. de aboli. per quam ita determinat Bartol. in lege, Lucius. ff. ad Turpil. Super crimine autem robariæ for- te posset dici idem: quia ex quo primum statutum prohibet specialiter talem rebanniri, videtur habere istud crimen pro valde enormi & odioso. Sicut ergo arbitrium datum in gene re aliquibus excarcerandi incarceratos restringitur, vt non cõ prehendet incarceratos pro criminibus, secundùm Baldum in lege secunda. C. de epis. audi. ita videtur, quòd generalis dis positio sequentis non comprehendat hunc casum. Hoc tamẽ non determino pro nunc. sed dico, quo ad hunc casum diffi- cultatis, pendere ex his quæ tangit Bald. & ibi dicetur in le- ge, Titię textores. infrà eodẽ. siue in l. turpia. videlicet quan- do sunt duo statuta, vel duæ iurisdictio. quarum vna est spe- cialior altera, quo ad quid, & certo respectu est generalior, qđ statutum vel quæ iurisdictio præualeat: hic ẽm primum sta- tutum est specialius, quo ad causas: quia loquitur solùm de duabus speciebus criminum. secundùm verò est specialius, in quantum disponit bannitum debere rebanniri in vno casu duntaxat. s. si soluat certum quid. Vnde est videndum quod dicatur esse specialius: de quo dicetur in loco alleg. & ad ma- teriam vide quod not. ponit Bal. in l. rogasti. in princi. ff. si cer tum peta. vbi dicit, ꝙ si statuto cauetur, quòd in fauorem bã niti nihil possit statui vel disponi, deinde sequitur aliud statu tum, ꝙ quicunque ceperit bannitũ, habeat certũ præmium. Istud vltimum statutum comprehendet etiam bannitum, qui alium bannitum capiat: facit text. in lege, si quis in graui. §. vtrum. s. ad Sylle. & quod ibi per Bartolum & Bal. quem text. adducit etiam hic Bald. pro decisione quæst. hic positæ: ille tamen terminus est aliqualiter differens à nostro, quia ibi vnum ex duobus statutis sine dubio omni respectu erat ge nerali⁹ altero, nisi respectu personę: quia in primo fiebat mẽ tio de bannito in genere, in secundo non fiebat aliqua men- tio: & sic hoc respectu secundum erat generalius. Vnde est quasi similis quæstioni hic motæ.

SI quis à filio. Legata expresse repe- tita à substituto, non vi dentur repetita cum die & condi. sed pure, nisi fit facta expresse repetitio diei, vel si repetitio lega- gatorum expressa nõ videtur repetere conditionem vel diem, ex qua vitiareẽ dispositio, in qua fit repetitio. h. d. Secũda est ibi: seruus hęres. Tertia ibi: quod ita. Quarta ibi: sed ita. ¶ No. glo. positam super verbo, ijsdem. ibi: & est hic nugatio quæ- dam &c. Baldus hic, quem refert Ioannes de Imo. dicit, quòd ista est nugatio quędam: quia testator voluit præstari lega- ta à substituto ijsdem diebus, quibus debebant præstari ab impubere. Sed hoc legatum ab impubere non debebat præ- stari, quia erat relictum post pubertatem: ergo testator vo- luit vnum impossibile huius legati, quia voluit præstari id quo præstabatur ab impubere, quod in ista legato non erat verum, vt dixi. Sicut ergo in l. si debitor. §. j. quib. mo. pign. vel hypo.

a ¶ Ad aliud. Adde do. Ma. Soci. in cõ. x. inci. quãuis quæ stiones suprà di- ctæ. circa prin. viij. col. in j. pte. ꝙ clau sula cõtẽta in vno capitulo nõ referẽ ad aliud capitulum postea sequẽs, ab il lo capitulo sepa- ratum. Be. Vad.

b ¶ Dictum. Quod dictũ refert etiã & sequiẽ d. Ias. May. hic ad fi. Be. Vad.

c ¶ Quòd bannitus non posset. Adde Nellũ in tractatu đ bãnitis. Ni. Sup.

vel hypo.solu.allegata in gloss. consensus qui præstabatur à creditore erat nugatorius, quia consentiebat saluo iure suo, & sic nihil importabat:ita & ista dispositio dicitur nugatoria. Sed ista expositio non procedit ad text. quia non est verum, vt patet ex litera, quòd legata fuissent repetita, quæ erant præstanda ab impubere, sed simpliciter quæ erant relicta à filio, & ab eo præstanda. Præterea in exemplo Baldi dispositio non esset nugatoria: sed propter verbum, ab impubere, limitaretur vt non comprehenderet istud legatum, quod non erat ab impubere præstandum, cuius respectu non videtur facta repetitio à substituto: vnde alia ratio prohiberet legatum præstari. Dic ergo melius secundùm Paulum de Castro, intelligẽdo istum textum, prout intelligitur communiter in substituto pupillariter, qui successit in pupillari substitutione, quòd quo ad istud legatum resultat quædam perplexitas & incompatibilitas isto modo: quia legatum quod est repetitum à substituto pupillari, non debetur ab eo, nisi succedat ex substitutione: ex substitutione autem non potest succedere, nisi pupillus decedat impubes: pupillo autem decedente impubere legatum non potest præstari, quia deficit conditio, cùm esset relictum post pubertatẽ: vnde videtur velle, quòd præstetur id quod præstari non poterat, & ideo dispositio dicitur nugatoria, quæ non habet effectum, quando voluit legata præstari sub eodem die, sub quo debebat filius institutus. Et licet ista lec. communiter approbetur, est tamen falsa manifeste: quia etsi generaliter dies adiectus legatis relictis à filio esset repetitus in legatis relictis à substituto pupillari: ista generalis repetitio diei non referretur ad legatũ, ad quod si fieret relatio, dispositio legati redderetur inutilis in persona substituti. Casus est expressus in l. cũ vulgari. de dote præle. & vidisti glossam in lege, talis scriptura, suprà eodem. & ibi per Bartolum, & alios. Vnde istud legatum remaneret repetitum sine die: cuius contrarium hic dicitur. Vt ergo iste text. procedat planius, & sine scrupulo, intelligimus eam in substituto vulgariter, quando substitutio fuit facta simpliciter, & non limitata ad ætatem impuberem, quo casu in legato relicto à filio, si decederet pubes, & repetitio à substituto vulgari, optime potuit repeti dies, vel conditio adiecta à filio: sed si filius non esset hæres, & moreretur intra pupillarem ætatem, substituto non deberet legatum: si autẽ moreretur post pubertatem, deberet: & pro hoc faciunt optime verba textus, ibi: id hæres meus ijsdem diebus dato. & inferius iterum in versicu. sed si ita hæres meus dato. proprie enim capiendo verba, hæres testatoris dicitur substitutus vulgariter, non pupillariter, licet largo modo hæres pupilli dicatur hæres testatoris: vt lege, paterfa. & ibi per Bartolum. suprà, de vulgari & pupillari. Pro isto intellectu facit etiam textus in versicu. sibi hæres esset. ex quo satis declarabatur, quòd legata repetebantur à substituto in casu, quo filius non esset hæres: & secundùm hunc intellectum habes notare duo eleganter ex isto text. ¶ Primò non destruendo literam, nec diuinando, quòd datio substituti vulgaris tollit existentiam sui hæredis, quo ad effectum transmisionis: hic enim dicitur, quòd filio mortuo succedit institutus, nec fit aliqua mentio de abstentione ipsius filij, siue repudiatione: & tamen substitutus succedit: ergo impeditur transmisio ex capite suitatis ad hæredem filij legitimum. ¶ Secundò est hic casus pro glossa, in lege, si cui serui omnes. §. primo. infrà eodem. quòd etiã quando repetitio diei vel conditionis non vitiaret legatum, nihilominus repetitio legatorum facta simpliciter non videtur repetere diem vel conditi. quando est facta expresse ex verbis testatoris, de quo ibi dicetur. Si autem teneas lectu. glo. quòd hic loquatur in substituto, qui succedit ex pupillari: tunc hoc non probaretur hic, sed dic vt dicit gloss. quòd non sit repetitio: quia ex repetitione legatum redderetur inutile, sicut redditur in primo casu, secundùm glossam: quia dies fuit expresse repetita. Colligitur tamen vnum aliud, secundùm hunc intellectum: videlicet quòd sicut ista verba non vitiant formam pupillaris substitutionis: si filius meus hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, talis mihi sit hæres: vt lege, si ita. §. qui filio. infrà, de bonorum possessione secundùm tabulas. ita ista verba non vitiant, talis sit hæres meus: quia intelliguntur per mediam personam pupilli, vt hic patet.

Si quis plures. Quando de certis rebus legatur aliqua res certa, & nõ apparet de qua testator senserit, declaratio pertinet ad hæredem. h. d. Secunda ibi: sed si non apparet. ¶ In glossa prima, ibi: nec hęredi ex pluribus &c. hanc glo. reprẽhẽdit Pet. quẽ sequitur hic Bald. & Ioan. de Imo. quia secundùm eos est longa differentia inter eligere & declarare. nam ille qui eligit, declarat conceptum volũtatis suæ nunquid senserit testator: quæ quidem voluntas est reducẽda ad mediocritatẽ: quia ita pręsumitur testatorẽ sensisse. sic intelligo l. legato generaliter. ſ. eod. Sed in casu nostro hæres nõ exprimit volũtatem suam, sed declarat quid senserit testator. vñ nõ possum' dicere, sicut in casu priori, ꝙ ista sua volũtas limitetur ex eo, quod tacite sensit testator: quia hoc quod declarat hęres, est illud, quod testator sensit, cuius menti & sensui sine dubio est standum: vt l. in conditionibus primũ locũ. ĵ. de condi. & demonstratio. & l. si mihi & tibi. §. in legatis. s. eo. in fi. & hoc credo esse verius de subtilitate iuris, ratione præmissa, quã nõ ita clare ponũt doct. licet Paul. de Cast. teneat sententiam glos. ne detur materia hæredi malignãdi: & ad præiudiciũ legatarĳ asserentis, quòd testator senserit de priore. Et habet multam æquitatem ista opi. sed tamen prima magis procedit, secundùm regulas iuris. Possumus tamẽ dicere, quòd nisi persona hæredis esset valde grauis & honesta, iudex posset defendere iuramẽtum hęredi declaranti voluntatem testatoris: vt l. Theopompus. & ibi per Bartolum. infrà, de do. prælega. ¶ In glo. posita super verbo, hæres. ibi: hæredi magis &c. Ista glo. reputatur no. hic per doctо. inquantum scilicet vult, quòd differentia sit inter eligere, & declarare: cui addit Bald. aliam differẽtiam: quia in contractibus eligens aliquando potest variare: sed in declaratione non potest. gl. est singula. secũdùm eum in l. quicquid astringendæ. ff. de verbo. obligatio. Tu vide tex. & ibi Bald. in l. fi. in fi. C. de cõdi. & quod not. Ang. & Moder. in l. quod iussit. ff. de re. iu. & ego plene scripsi in dicta l. quicquid astringendæ. Secundò est notabilior ista glo. inquantum vult, quòd hęres posit interpretari voluntatem defuncti: [a] quod limita & declara vt hic per Bartol. & plenius per eundem in l. inter stipulantem. §. j. ff. de verbo. obligatio. cui adde tria duntaxat, ꝙ licet verba ambigua libelli quilibet posit interpretari, etiam ad præiudicium alterius: vt l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. non tamen potest interpretari ex obscuritate, quæ surgit ex multiplicitate causæ, ex qua actus potest videri celebratus. Textus est singula. quem ibi no. Bart. ad hoc in lege, duobus. §. ergo. ff. de iureiuran. intellige quo ad fauorem interpretantis: vt ibi declarat Bartol. † Secũdò adde, quòd quãuis ficta persona non posit interpretari voluntatem sui prædecessoris: vera tamen persona hoc potest: vnde licet hæres non interpretetur verba defuncti, successor tamẽ in officio interpretatur verba prædecessoris, secundùm Bal. qui ita declarat in l. ab executore. in princi. de appel. Tertiò adde secũdùm Ang. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. quòd sicut hæres non interpretatur voluntatem defuncti, seu libellum: ita domunis nõ interpretatur libellum productũ & porrectum à suo procuratore generali. cætera dic vt in dicto §. j. in l. inter stipulantem. ¶ In eadem glo. ibi: periculosum esset pupillo &c. hæc glo. facit errare Bald. hic, quia non considerat nisi vnum detrimentum vnius personæ, quo ad hoc, vt tutela incerta reddatur nulla. s. pupilli. Vnde Bald. infert hic, ꝙ si daretur executio: verbi gratia, Stichus in testamento: & essent plures eodem nomine, valeret datio: quia hic non agitur de præiudicio & dãno alicuius tertĳ, & esset declaratio hęredis secundùm eum. secus dicit, si testator daret executorem incertum de certis: verbi gratia, vnum ex libertis suis: qa tunc ista incertitudo vitiaret dationem executoris, ex quo nõ apparet, qs sit deputatus: iuxta ea quę habent̃ in l. si fuerit. & in l. quidam relegatus. ff. de reb. du. Sed Bart. hic declarando glo. dicit, † quòd datio tutoris incerti ideo non valet, non solũm ne præiudicetur pupillo, sed etiam ne pręiudicetur illi, qui vocatur ad tutelam, de quo testator forte non sensit. Est enim tutela onus & grauamen: vt l. tria onera. ff. de excu. tut. cum multis alĳs. Et attenta hac secunda ratione, idem videt̃ dicendum in executore, quod in tutore, cuius officium est simile officio tutoris: vt traditur in l. pe. s. de tute. & per Bar. in l. quidam relegatus. ĵ. de reb. du. Et ideo Io. de Imo. dicit hoc dictum Bald. non procedere, sed non perpendit quòd istud est de mente Bartol. vt s. dixi. & sic executor in testamento nõ potest deputari incertus, ita executor ad gratiã exequẽdã, secundùm glos. in c. tibi quę. super verbo, certo. de rescrip. lib. vj. Et vtrum posit executor deputari, qui nominabit̃ ab alio, & in hoc sit differẽtia inter tutorem & curatorẽ: vide omnino quod ponit Barto. in dicta l. quidam. & Bald. in dicta l. id quod pauperibus. C. de episco. & cleri. in prima quęstione. & quod tangit Bar. & Bal. post eum in l. prima. C. de sacrosan. eccle. & plene posuit Ioã. in nouel. in c. j. de pro. libro vj. Et

[a] ¶ Defuncti. Per hãc doctrinam posită hic p Bar. doc. adde quæ no. consuluit d. Abb. in cõsil. clxxxvĳ. incip. casus in effectu. clxxx. incipien. Hebræus quidam. in ĳ. volum. vbi vide omnino.

vtrum valeat citatio incerta, & quid si compareret ille, de quo iudex non senserit, vide hic per Bal. & per glo. & ibi plenius in l. eum quidem temere. ff. de iudi.

Si parti. Valet legatum factum parti ciuitatis, si respicit honorem vel vtilitatem publicam. hoc dicit. ¶ In tex. ibi: ad compendium &c. iste ver. videtur tacite sentire, quòd si legatum quod fit vni parti ciuitatis, non pertineret ad ornatum vel lucrum totius ciuitatis, hoc legatum nõ posset exigi, quasi vna pars ciuitatis nõ faciat vniuersitatem. Et ex hoc potest inferri, quòd quãdo istud legatũ pertinet ad ornatum, vel vtilitatem reipu. ipsa respubli. possit tale legatum exigere: & hoc sentit hic Bart. Cyn. autem dicit, quòd etiam illa pars ciuitatis posset exigere legatum. Et vtraq; practica potest esse bona, secundùm Ioan. de Imo. sed prima videtur magis consonare textui, qui videtur velle in effectu, ꝙ propter ipsam rempu. & eius contemplatione consistat legatum. Quis autem possit petere legatum factum ciuitati, dicemus in l. ciuitatibus. in prin. infrà eodem. Quia gloss. hic nil habent, super quo sit scribendum: dicendũ est aliquid super tribus quæstio. quas no. tangit hic Barto. Et licet Moder. super prima nihil plenius dicant: videtur tamen, quòd opinio Barto. non sit vera, sed potius opi. Dy. qui tenuit, quòd vna pars expulsa de ciuitate, non possit facere syndicum, tanquã diuersitas: mouetur per tex. in l. secunda. §. ijsdem temporibus, quem Barto. hic, licet dicat narratiue, quòd illa pars quæ successit à repub. constituit sibi tribunos: non tamen dicit, quòd illa constitutio non fuit valida, si postea non fuisset approbata. Et in contrarium facit tex. in l. ij. §. deinde. el ij. eodem titu. vbi dum loquitur de eadem successione, text. dicit quòd ll. factæ per illam partem sedentem non recipiebantur in repu. nisi fuissent approbatæ per l. Hortensiam. Sed potest responderi defendẽdo opi. Bart. hic, quòd illud erat ideo, quia plebs sola ante illa tempora non poterat constituere l. [a] & ita intelligit ipse in l. omnes populi. in j. q. in versi. ij. quero. ff. de iusti. & iu. Sed ista responsio non est tuta: quia licet sola plebs non posset condere l. erat tamen pars populi condentis legem; vnde ille text. bene facit contra istam opi. Præterea si verum esset, quòd quælibet congregatio, quę fit pro iustitia sua consequenda, faceret corpus & vniuersitatem: sicut ipse dicit, allegando glos. in l. j. quod cuiusq; vni. no. in princip. quæ tamen habet alium censum, vt manifestè patet ex exẽplo ibi posito, de vniuersitate scholarium, sequeretur quòd creditores qui conueniunt simul ad paciscendum cum debitore, propter consequendum suum facilius facerent vniuersitatem. quod Bartol. negat expresse in l. & suum. in fi. ff. de pact. & probatur ibi in vltimo responso, dum dicitur, quòd si maior pars creditorum consentit, debet interuenire approbatio pretoris: quod non esset, si illa congregatio faceret collegiũ: vt l. cùm maior. ff. ad municipal. Cùm ergo tex. in l. iij. §. fi. de collegi. illi. dicat, ꝙ omnia collegia censentur reprobata, quę non sunt approbata senatusconsulto, vel constitutio. principium, supple, vel alia l. quę hoc possit. & ista species collegij non reperiatur approbata, videtur standum opi. Dy. Pro conclusione tamen Bart. in casu posito per eum videtur esse vnus casus sing. secundùm vnum intellectum ibi positum in glo. quem not. ibi Barto. & inducit ad hoc in l. pe. §. fi. ff. si serui. vẽdi. per quem text. Bal. ibi decidit, quòd si vna pars vniuersitatis habet controuersiã vel litem cum alia, consideratur vt vniuersitas de per se, & potest constituere syndicum ad litigandum. Ergo eodem modo poterit hic pars expulsa cõsiderari vt vniuersitas in negocijs, quæ habet tractari cũ altera parte, tanquã cum aduersario. Sed ille tex. vere non probat istam conclusionem: nam secundùm verum intellectum ibi tota vniuersitas habebat causam, cum quibusdam particularibus de vniuersitate, tanquã cum singulis, vel cum eorum successoribus: vnde ꝓpter hoc ego non recederem à sententia Dy. Bal. tamen hic dicit, quòd ita practicatur, sicut ipse dicit: & quia Moder. transeunt cum eo, seruaretur sine dubio sua opinio in practica. †Secundò adde, inquantum dicit, quòd pars Guelfa & Ghibellina non cõstituunt collegium: quia sunt factiones seditiosæ in republi. & per consequens eis nõ potest legari, adde primò, quòd idẽ consuluit Ray. in alio casu, de quo dicemus in vltima quæstione. & refert & sequitur Bal. in l. prima. in princip. in vltima quæst. ff. quod cuiusq; vni. no. dicens, quòd sub nomine alterius istarum factionum non potuit cõstitui collegium & vniuersitas: quia sunt factiones, & collegia improbata: & idem sentit Bald. in l. ij. §. deinde. ff. allegata. & dicuntur qualitates istæ nõ innatæ, sed creatæ, ex odio vel amore: sicut eleganter declarat Bal. in l. j. C. ad l. Iul. Visselliam. Quòd autẽ vniuersitas illicita non possit acquirere ea quæ sunt iuris: est tex. cum gl. & ibi ponit Bal. in l. prima §. quibus. ff. quod cuiusque vniuer. no. potest tamen possidere, secundùm Iacob. de Areti. ibi. quod vtrum sit verum, non determino nunc, licet Bal. eũ sequat. Potest autẽ legari singulis de vniuersitate illicita, licet nõ vniuersitate: qa hæc pœna nõ reperit imposita à iure, ꝙ eis non possit legari, [b] secundum Bal. in c. j. §. cõuenticulas. de pace iur. fir. in vsi. feud. licet alijs pœnis possint puniri. vt ibi, & l. de colle. illi. Tertiò adde vltimę quæstio. Bar. inquãtũ dicit, Bonifaciũ declarasse, quòd subiectio facta separatim de ciuitate Tudertina à duabus partibus, quarum vna erat in ciuitate, alia extra, non valuit: quoniam illa quæ fiunt à collegio, debẽt fieri collegialiter, vniuersaliter, simul congregata: vt l. suum. in fi. & ibi per Bartol. ff. de pact. & l. ij. C. de decu. libro x. & in c. in causis. & ibi not. extrà, de elec. Nam primò debes aduertere, quòd Bonifacius sensit manifeste, quòd neutra istarum partium de per se facit collegium: super quo vide omnino quod ponit Barto. solenniter, qui pfecte distinguit in l. omnes populi. in prima quæstione princip. ff. de iusti. & iure. ex quibus vnum dictum appropriat hic sibi do. Ioan. de Imo. dicens, quòd quando pars quæ fuit expulsa iustè, eiecta fuit propter culpam suam: tunc amittit ius collegij, quod totum remanet in his, qui remanserunt in ciuitate: vt l. amissione. §. qui deficiunt. de ca. dimi. iuncta l. sicut. in fin. quod cuiusque vniuer. no. Sed ego cùm aliàs scriberem in l. omnes. de iusti. & iur. referendo similiter dicta Barto. in loco prællega. dubitaui de hoc dicto: quia expulsio facta de ciuitate simpliciter, non solùm non facit aliquem hostem ciuitatis, sed nec facit eum haberi pro deportato Casus est not. & ibi Bar. in prima cõstitutione Digestorum. §. fi. Debet ergo intelligi doct. Bartol. in dicta l. omnes populi. & ita credo eum sensisse propter l. quã allegat in expulsis de ciuitate, q sunt facti rebelles. Bal. autem vltra distinctionem positam per Bart. in loco prællega. dicit hic, quòd quando vna pars expellitur de ciuitate, potestas collegij remanet penes maiorem partem, quæ debet citare minorem partem ad locũ tutum, & ipsis non cõparentibus expedire negocium: alleg. Inno. in capitulo secundo. de no. oper. nũc. Siue ergo pars expulsa sit maior, siue pars quæ remansit in ciuitate, ad illã pertinebit citare aliã, vt dixi, & expedire negocium, & si sic fuisset factum in subiectione ciuitatis Tudertinæ, quod potuisset subijci: sed quia ambæ partes seorsum consenserunt, non pręmissa citatione minoris partis, vt dictum est: ideo non valuit illa subiectio, licet vna pars fuisset maior alia: & ita debet limitari do. Bald. qui ponit istam quæstionem in l. prima. in princip. ff. quod cuiusq; vni. no. Sed adhuc restat vna difficultas: quia Bal. hic, & ibi, & Ioannes de Imo. hic sequens, cùm videtur velle, quòd ad hoc possit procedere maior pars, & si non sint duæ partes cõgregatę, dummodo sit maior. Sed hoc videtur contra tex. expresse in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuer. no. & in l. nominationem. C. de decu. libro x. & contra Bartolum, qui ita determinat in l. omnes populi. in prima quęstione prin. in versic. j. quæro. ff. de iusti. & iur. vbi dicit per istas leges, quòd maior pars non potest citatis absentibus statuere aliquid, nisi duæ partes sint præsentes: & istud dictum approbat domi. Abbas Modern. quando vniuersitas non haberet certum officialẽ, seu superiorem, per quem deberet congregari, & actus non esset faciendus infra certum terminum: vt ipse no. in c. cùm omnes. in vltima colũ. extrà, de constitu. In illis enim duobus casibus, videlicet quando instaret finis termini, vel esset superior, qui habet congregare vniuersitatem, non sequitur dicta Barto. quod non prosequor nunc, quia esset nimis longũ. Sed dico ad quæstionem nostram, quòd dicta Bald. hic, & domi. Ioan. de Imol. loco allega. essent intelligenda, vel quando erant præsentes duæ partes, vel quando maior pars, licet duæ partes non essent præsentes, poterat expedire actum citatis citandis. Adde etiam secundùm Moder. hic, quòd ciuitas subiecta non potest transferre iurisdictio. in alterum, in præiudicium sui superioris: vt in c. cum tempore. extrà, de arbitr. & in c. dilecti. de ma. & obediẽ. quorum dictis adde quod no. ponit Bal. super hoc in l. ex hoc iuregentium. versi. iij. quæro. de iusti. & iu. vbi idem determinat in effectu dicens, quòd sola prouincia, vel populus non recognoscens superiorem, põt se subijcere alteri. Vtrũ autẽ quasi possessio iurisdic. possit auferri superiori, & transferri in alium per inuestituram receptam à subditis ab alio, & iuramentum fidelitatis præstitũ: vide quod not. ponit Innocen. in c. dilectus. de capel. monachorum. & Bald. in l. ij. in v. char. C. de ser. & aqua. & ego plenissime scripsi post Bar. in l. quod meo. in princip. ff. de acqui. posses.

a ¶Legẽ. Vide Albe. de Ro. i j. pte statutorũ. q. vj. & do. Ant. de But. in c. fi. in xxxvj. col. de cõsue. & omnino Fe. in c. cũ omnes. in xv. col. in me. de cõsti. Be. Vad.

b ¶Legari. Adde tu formalem text. ad hoc in l. cũ senatus. de re. du. Be. Vad.

posses. Et ad id quod tangit hic Barto. quòd vox debet dari à collegiatis, non separatim, sed simul: vide plen: d. Anto. in c. cùm omnis. & Barto. quem etiam adducit hic Ioan. de Imo. in l. omnes populi. in j. q. princi. versi. iij. quæro. de iusti. & iu. quæ dicta limitant singu. Archi. & Ioan. And. in c. si capitulo. de conces. præben. lib. vj. Et vtrum ratificatio actus gesti nomine capituli per prælatum, & quosdam alios de capitulo, possit ratificari ab alijs singu. & non collegiariter, vide gloss. not. & ibi Ioan. And. in nouella in c. j. de re. eccle. non alic. in vj. contra quam tenet Bald. in l. per fundum. ff. de ser. ru. præ. & forte melius. vide etiam ad materiam quod no. Bald. in l. si quis mihi bona. §. j. ff. de acquiren. hæredita.

SVMMARIVM.

1 ☞Res eadem cùm legatur duobus vel pluribus separatim in dubio, per legatum factum secundo non videtur recessum à primo. vide aliquid in nu. 9.
2 Dictio, scilicet, ponitur limitatiuè.
3 Verbum, assignare, quid significet.
4 Dictio tamen, est aduersatiua & limitatiua ad præcedentia.
5 Actus inutilis respectu vnius continet tacite actum vtilem respectu alterius.
6 In his quę sunt iuris, potest respondens respõdere per verbũ, credo.
7 Vendens rem sibi legatam, per hoc non videtur renũciare legato.
8 Legatum factum à domino seruo, qualiter valeat.
10 Ad partem qui nullo iure admitteretur, regulariter non facit partem.
11 Legatum alternatiuum non dicitur esse vnum, sed continere plura legata.
12 Appellatione fundi, continetur etiam pars fundi pro diuiso.

SI pluribus. Si vna res duobus legatur coniunctim, vnicuiq; debeť pro rata: si verò vnicuiq; per se faciunt sibi partes per concursum, nisi constet quòd testator datum secundo voluit adimere à primo, vel quòd voluit vnumquemq; consequi solidum: quo casu vltimo vni debetur res, & alteri æstimatio, & fit præoccupatio per litis contesta. hoc dicit. Secũda est ibi: quod si separatim. Tertia ibi: nisi testator. Quarta ibi: electis. &c. Vltima ibi: plene &c. ¶ 1 †Not. quòd quando eadem res legatur duobus separatim, vel pluribus, in dubio per legatum factum secundo non videtur recessum à primo. Sed contra hoc est tex. in l. sicut. j. de adimen. leg. gloss. ibi dicit, & videtur sequi Bart. in vltimis verbis suis, quòd ille tex. qui dicit, quòd videtur fieri ademptio tacita à primo, tum relinquitur à secundo, intelligitur, quòd videatur fieri pro parte, quatenus per concursum diminuitur pars primi. Sed Dy. ibi reprehendit istam solu. per text. in l. translatio. cod. titu. quem quomodo ipse inducat, nescio. Sed potest induci circa medium hoc modo: quia sicut legatũ relictũ ab vno, si postea relinquitur ab altero, tacite videtur inducere, vt primus omnino non teneatur, vt ibi dicitur: eadem ratione legatum relictum vni videtur ademptum ab eo, si alteri relinquatur: & hoc videtur magis de mente dictæ l. sicut. Vnde Dy. ibi soluit aliter, videlicet quòd ibi legatum dabatur secundo sub cõmemoratione primi: verbi gratia, quod Titio legaui, lego Sempronio: quo casu facilius fit reuocatio primi legati: vt l. nam ad ea. j. de conditionibus & demonstrationibus. Sed Bart. reprehendit hanc solutionem in dicta lege, sicut. dicens, quòd est contra casum in l. Iulianus. in princi. de hęredi. insti. & in l. triplici. de verborum significatione. in quibus dicitur, quòd pars relicta secundo hæredi sub commemoratione primi, in eadem parte instituti, facit, vt secundus concurrat cum primo: ergo totalis adẽptio nõ videtur facta à primo, nec est differẽtia inter hæreditatẽ & legatũ: vt ipse ibi probat, & sic apparet, quòd vera solutio satisfaciat ad l. sicut. Quia so. glo. quam Barto. approbat, restringit text. & præterea non videtur vera: quia quando duo faciunt sibi partes per concursum, hoc videtur potius esse ex potestate legis, quàm in tacita ademptione testatoris. Sed ad hoc posset respõderi, quòd legis dispositio inducitur ex tacita voluntate defuncti. vnde prima ratio est fortior. Secunda solu. Dy. videtur reprehendi per iura prædicta, quam Baldus videtur approbare in lege, si Fortidianum. C. de leg. & eam limitat, vt ibi per eum. Nos a possumus concordando opinionem dicere, quòd aut [a] testator secũdo legat simpliciter, aut sub commemoratione primi legati. Primo casu procedat iste text. quòd non præsumitur ademptio primi pro secundo, nisi pro parte. Secũdo casu sub a distingue, quòd aut secundum legatũ sequitur incontinenti post primum: & tũc similiter non videtur recessum à primo, per l. Iuli. & l. triplici. præallegat. Non obstat tex. in l. nã ad ea. vbi videtur dici contrarium: nam vt d. Bar. in d. l. sicut. facilius fit mutatio dispositionis circa eandẽ personã, quàm circa diuersa: & hoc ideo, quia non agiť de tanto præiudicio, vt de se patet. Secũdo casu vera sit solutio Dy. & ita intelligať l. sicut. ꝙ per secundũ legatũ videatur recessum à primo, & quando est factũ sub cõmemoratione primi: facilius ergo pręsumitur mutatio volũtatis ex interuallo, ꝙ incõtinenti: vt probatur in d. l. nam ad ea. & bene facit tex. & quod ibi per Bar. in l. Titia. §. idem respõdit. ff. de verbo. obli. & ista distinctio videtur posse tolerari ad ista iura. ¶ 2 ☞†Secũdò no. s. nisi ipse testator &c. ꝙ ista dictio, scilicet[b], ponitur limitatiue: de quo b vide per Barto. & dic, vt in l. quæsitum. §. si quis fundũ. de fundo instru. ¶ 3 †Tertiò no. ibi: assignať &c. ꝙ verbũ, assignare,[c] c potest ĩportare tru ssa. dñij scdm subiectam materiam: aliqñ importat minus, de qua vide per Bar. solẽniter in l. si constante. in prin. s. solu. matrimo. ¶ 4 †Quartò no. in ver. ita tñ. ꝙ ista dic. ita tñ, est aduersatiua, & limitatiua ad pcedentia. concor. d text. ĩ l. Luci⁹. §. qui habeat. j. ad Treb. ¶ Quintò no.[d] ꝙ vbi cũque alicui cõpetat facultas eligẽdi ex d. l. dispositiõe, nõ admittiť variatio post electionẽ. & hãc l. allegaui tibi in l. serui electio. in princip. s. co. ¶ 5 ☞†Vltimò not. in l. plane. in princi. ꝙ actus inutilis respectu vnius aliquãdo continet tacite actũ vtilem respectu alterius: nã legatũ inutiliter factũ alicui continet validã ademptionẽ factã à primo: aliqñ etiã respectu eiusdem personæ ac. inutilis cõtinet aliquid validũ: sicut videm⁹, ꝙ stipulatio inutilis, & promissio cõtinet cõfessionẽ validam c debiti: vt est text. no. & ibi per Bartol. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de ver. obl. nec extinguiť hic legatũ factũ, primò immediate, per inutile legatũ, secũdò quia hoc non esset rationabile, ex quo vtile ab inutili põt separari: sed ex adẽptiõe tacita, quæ vt dixi est valida. ¶ In gl. super verbo, portionẽ. ibi: & ita ipsi soli habent vnã medietatẽ. gl. ista reprehẽdiť hic per oẽs, & contrariũ in l. plane. in prin. j. eo. vbi contrariũ videť probari in tex. dum dicit, quòd vnius personæ pote d state fungũtur, potestas aũt vnius personæ nõ extẽdereť, nisi ad ratã æqualẽ cum alijs, & ad vnã ratam dũtaxat. ergo similiter istæ duæ psonę, quæ cõputantur pro vna, duob⁹ alijs disiũctim vocatis, vocabunť ad vnã ratã. i. ad tertiã: & ita est tenendum. ¶ In gl. posita super verbo, contestatus. Tractat hic solẽ e niter Bar. referẽs dicta Dy. & aliorũ, qualiter inducať præoccupatio seu præuẽtio tã in officijs & iurisdi. quàm in iure, qđ deduciť in iudicio. cuius dictis adde, & primò inquantũ dicit, ꝙ per solam citationẽ induciť præuẽtio iurisdictionis. Primò ꝙ potest dubitari, vtrũ istud sit intelligendũ de citatione verbali dũtaxat, an nõ etiã de reali, quę fit per capturã. Et dicendũ est, sicut ponit no. Io. An. in c. j. de obl. ad ratio. in nouella. ꝙ fortius vel saltem similiter induciť præuẽtio per capturam rite factã: quia fortior videť esse citatio realis, quàm verbalis. & hanc sentẽtiam secutus est Ang. post Bal. allegãs dicta Archi. in l. si quis postea. ff. de iudi. licet tex. in cle. j. de hęre. videatur velle, quòd proprie citatio, quæ fit verbo. Hãc opi. firmauit Bal. in diuersis locis, videlicet in l. fi. C. de male. & mathe. in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. & in l. senatus. in fi. C. qui accu. non pos. & in l. officiales. C. de episco. & cle. ☞†Secũdò adde, quòd in præuentiõe iurisdictionis, quę fit per citationẽ, nõ habet locũ, quando ille qui habet eandẽ potestatẽ est impedi e tus, vel eius officium vacat[e]. Casus est not. quem ibi ponderat Bartol. ad hoc vltimũ in l. si maritus. la ij. circa princip. ff. de adulte. Tertiò adde, ꝙ per bannum datũ malefactori non præuenitur iurisdi. nisi quando delinquẽs erat in loco tempore banni, si est locus delicti. ita not. Anto. de Butri. in c. propo. extrã. de foro cõpe. declarans dicta Ioan. And. in titu. de f compe. iudi. adi. §. j. ver. sed pone. Quartò adde, quòd apud f canõ. fuit dubiũ, vtrum ad præuentio. sufficiat[f] vna citatio, vel requirantur plures, vel vna pro tribus. & cõmuniter tenent quòd sufficit prima, in d. c. pposuisti. licet Ioan. And. ibi sentiat contrarium in nouella. Quintò adde, quòd text. in l. cùm quædam puella. in prin. ff. de iurisdi. om. iu. quem sic intelligunt ibi Barto. & Ange. videtur velle, ꝙ ista pręuentio fiat per litis conte. & sic videtur non sufficere citatio. Sed potest responderi altero de duobus modis, vel quòd sit speciale in illo casu: quia mulier trãsfert domicilium quodã modo ex necessitate, & ex causa formali: scilicet propter matrimoniũ. & hoc magis placet, vel quòd ibi iudicium non ceperat à citatio

a ¶ Qđ aut. Adde ꝙ ista distictio fuit Raph. Cu. ĩ l. ꝙ tra ditũ. de cõdi. & de mon. & Paul. de Ca. in d. l. si Fortidianũ. vbi vide latius per do. Alex. de Imol. nihil tñ clare firmantẽ, contra quãdistin. vide tex. in §. transferri. Insti. de adẽp. leg. Be. Vad.

b ¶ Dictio, scilicet. Addde quòd ista dictio, scilicet, videlicet, & similes, non solũ sunt declaratiuæ, sed etiã restrictiuæ, & modificatiuę. vt est gl. iiij. in c. ij. de priui. lib. vj. Bar. in l. j. ff. ad l. Aqui. Bal. l. si in qualibet. ff. de hære. insti. Frã. de Aret. in c. cũ causa. de resti. Ni. Super.

c ¶ Verbũ, assignare. Adde legẽ, cùm pater. in §. dulcissi mis. ff. de leg. ij. l. j. in §. assignare. ff. de ver. signi. & ĩ l. assignare. ff. de assigna. li. Ni. Super.

d ¶ Quintò nota. Quod not. refert & cõmendat d. Ia. hic in prin. vj. col. Be. Vad.

e ¶ Vacat. Addě Lu. Ro. in cõsi. cxliiij. q dicit, ꝙ ille tex. l. si maritus. facit Bar. vehemẽter errare: qa licet tex. ibi dicat, ꝙ marit⁹ & pater habẽnt æquale ius, intelligiť in genere, nõ in specie: qđ patet, quia si cõcurrerent, præfertur maritus, etiã si inæquale ius haberẽt. l. ij. §. fi. cum l. se. de adulte. & ita etiam Bart. reprobat. Rapha. Cu. in d. l. si marit⁹. & ibi Ang. per tex. in l. de offi. consu. Be. Vadis.

f ¶ Præuentionem sufficiat. Addě Are. in ca. non ita. ij. q. vij. Ant. de But. in c. quoniam cõtra. de proba. Ni. Sup.

ne, quia forte mulier sponte se obtulit in iudicio: unde æquũ videt, ꝙ quousque potest opponere declinatorias, quod est regulariter usque ad litis contestationem: ut nota. in l. quidã cõsulebat, de re iudi. & in l. si cõuenerit, de iu. om. iudi. & ĩ l. nõ videtur. ff. de iudi. non videatur præuenta. Hoc tñ esset durum dicere: quia non potest negari, quòd iudex in comparente sponte non cœperit exercere suam iurisdictionem, si aliqd est processum in causa. †Sextò adde, quòd præuẽtio quę fit per citationem, vel per litis contestationem, nõ durat, nisi durante illa instantia: unde si illa instantia sit finita, reus non dicetur præuẽtus in noua instantia, virtute illius citationis. ita dixit Guiliel. de Cu. quem refert Ang. in lege, cùm quædam puella. in princip. de iurisdi. om. iudi per ea quę habentur in l. hos accusare. §. hoc beneficium. ff. de accu. & in l. si quis repetere. ff. ad Turpil. Septimò adde secundùm Ioannẽ de Imol. hic, quòd ratio quare iurisdictio præuenitur sola citatione, & in pluribus procuratoribus, requirit litis contestatio in præoccupãdo, est, quia officium iudicis in exercenda iurisdictione est uniforme, ante litis contestationem, & post. unde iudex delegatus potest reuocari post litem contestatam, sicut ante: ut lege, iudicium soluitur. ff. de iudic. & ideo satis est, ꝙ pro citatione cœperit iurisdictionem exercere, ut videatur eã occupasse. Sed officium ꝓcuratoris habet se difformiter ante litẽ & post litẽ contestatã: quia prius põt reuocari ad placitũ mini: sed post litem cõtestatam non potest sine iusta causa. l. ante litis, de procurato. & ideo pręoccupatio attenditur tempore litis contestatæ magis, quàm ante, quia illo tempore officium eius efficitur fortius, & validius: illa tamen præoccupatio non excludit alium procuratorem ab agendo ipso iure, sed ope exceptionis: unde valeret processus factus cum eo, si non opponeretur. secundùm Ioannem And. in c. si duo. de procu. libro sexto. & adde singu. doct. eiusdem Ioã. And. in c. dispẽdia. in princip. de rescrip. lib. sexto. ubi vult, & est nouũ dictum, quòd præuentio facta per citatio. de reo operetur effectum non solùm in illa causa, sed etiam in alia inter easdẽ personas: quod utrum sit verum, non discutio nunc. Secundò principaliter adde his, quæ tangit hic Bartol. circa præoccupationem iuris, quod deducitur in iudicio: nam ipse reprehendendo distinctionẽ Petri dicit, quòd l. si quis à multis. & l. si vero. ff. de pecul. non loquuntur in actione reali, ut Petrus dicit, sed in actione personali: & hoc ego concedo, quia in quibusdam alijs actionibus personalibus fit similitudo de actio. de peculio, de quibus in dicta lege, si vero, & patet in l. inter eos. in principio. de re iudi. Præterea in l. si quis à multis. agitur actio. personali ad dandum: unde intellectus non est verus. Sed per hoc non sequitur, quòd conclusio non possit esse vera per duas leges, quas alleg. videlicet per l. is à quo. ff. de rei vendi. & per legem penul. de petitione hære. quæ hoc videtur probare. Nec ob. ratio, quam ultimo loco tangit Barto. contra Petrum, quòd non possit assignari bona ratio differentiæ: quia imo videtur posse, quoniam in actio. reali per litis contestatio. non dicitur quasi contrahi, sicut in act. personali: unde non acquiritur noua obligatio, vel nouum ius per litis contestationem, propter quod videatur posse induci noua præoccupatio: quod secus est in actio. personalibus, in quibus quasi contrahitur: ut lege tertia. §. idem scribit. ff. de peculia. & accumulat obligationem obligationi: non est ergo mirum, si ille qui virtute contestationis in actione personali corroborauit ius suum, ex noua obligatione facilius dicatur præoccupasse, quàm in actione reali. Nam illa differentia, quam assignat Bar. in sua distinctione, de qua dixi in voce, nõ videtur esse ita probabilis: dicit enim, quòd in l. penul. & in l. is à quo. ideo non fit præoccupatio litis contestatione; quia istæ causæ non possunt esse simul veræ, quoniam duo nõ possunt esse domini insolidum. Sed ego non video, quòd ista incompatibilitas causarũ inducat hic, quòd non fiat præoccupatio per litis contestationem, maxime quia præoccupatio, quę fit tali modo, non videtur fieri ex præsumptione iustitiæ agentis, sed ex maiori diligẽtia, qua debet sibi prodesse[a] iuxta regulã positam in l. pupillus. ff. de priuile. cre. Unde probabilius videtur, quod suprà dixi, sequendo distinct. Petri. & maxime, quia licet istæ duæ causæ sint incompatibiles, & forte ꝓpter hoc posset imaginari aliqua inæqualitas ad alias causas incompatibiles, econtra tamen videtur, quòd propter unã qualitatẽ facilius esset admittẽda præoccupatio in istis causis, quàm pluribus causis cõpatibilibꝰ: quia in istis ꝑoccupatio quę fieret, fit sine ꝑiudicio graui alteriꝰ, ꝓpter cautionẽ quę interponit restituẽti: ut patet in dictis iuribus, & ꝓpter ius alterius, quod non extinguitur. Sed si essent duo rei credendi ex causa lucratiua, qui non essent socij, hic ex præoccupatione fieret maius præiudicium: quia quod consequetur unus, non tenetur cõmunicare alteri: ut lege, in lege Falcidia. hoc obseruandum. infrà, ad legem Falcidiam. & notat plene per Bartolum in lege, ex duobus. ff. de duobus reis. ergo videtur concedenda præoccupatio per litis contestationem, ex quo in istis casibus minus præiudicij generatur: argumen. l. si fi. C. qui pigno. oblig. poss. & quod notatur in lege finali. C. de pactis. Secundò adde dominum Bartolum inquantũ dicit, reprehendendo Pet. quòd in lege nostra non agitur ad idem, sed ad diuersa: nam cum reuerentia videtur variare à seipso: quia inferius in distinctione sua ponit istam legem, in casu, in quo agitur ad idem ex eadem causa, intellige eadem causa speciei: sicut videtur esse de mente Bartol. & hoc est verius: quia posito sine præiudicio veritatis, quòd hic utrique legatario competeret à principio actio alternatiuæ ad rem, vel ad pretium. hic tamen præoccupatio non cõsideratur, nisi respectu eiusdem rei, videlicet ut qui prius est litem contestatus, habeat rem, & alter ab eadem re excludatur, vel respectu eiusdem pretij: ut si ille qui præoccupauit cõtestando litem, eligat pretium: alter idem pretium non possit eligere: unde quo ad effectum præoccupationis, per quem præoccupatus non excluditur ab alia re, sed ab una & eadem re, quam prior eligit, satis dicuntur istæ actiones competere ad idem, ut ipsemet fatetur in sua distinctione. unde probabiliter posset defendi distinctio Pet. potes tñ tenere quã vis. Ultimò adde, inquantum Bartol. in sua distinctione dicit, per legem, in operis. ff. locati. quòd quando plures actiones ex eadem causa competunt ad idem, sed una est prior, & alia posterior in tẽpore: tunc illa quæ est prior tẽpore prævalet. Hoc dictum, si rectè consideretur, est valde singulare: nam secundùm hanc doctrinam sequitur, quòd si sunt plures creditores habentes actiones personales ex eadem causa: verbi gratia, ex donatione, locatione, & si. quæ competant ad unã speciẽ, qui prior est tẽpore, potior erit iure: & sic multũ no. limitabitur lex, priuilegia. cum materia. ff. de priuilegijs credit. quòd non habeat locum, nisi in creditoribus ad quãtitatem, non in creditoribus unius & eiusdem speciei. Sed Baldus in dicta lege, in operis. sentit aliter, quòd ibi sit speciale in obligatione facti, quæ cohæret personæ non generaliter, in actionibus competentibus ad idem. & idem tenet Baldus singulariter allegans illam legem, in lege prima. in fine. C. locati. & ista sententia videtur esse communior, & vide Dynum, in regula, qui prior. de regulis iuris. ¶ In eadem glossa prima. & notatur, quod hic dicit Ioannes. Ista opinio prima Ioannis reprehenditur per Bartolum, & alios: quia si actio non competeret ante electionem alicui ex ipsis legatarijs: ergo non possent agendo præoccupare per litis contestationem, cuius contrarium hic dicitur. Posset tamen saluari opinio ista secundùm Angelum, intelligẽdo quòd permitteretur agi de facto: sicut in lege, si Titius. ff. de verborum obligationibus. Textus autem in lege, si res mihi. infrà, de legatis tertio. videtur velle à contrario sensu, quòd interim actio competat ad rem, si res non fuit tradita alteri collegatario. & hoc credo verius. Secunda autem opinio, quæ tangitur hic per Ioannem reprehenditur hic per Bartolum: quia si dominium esset translatum in utrunque pure, tunc tota res non posset solui uni ex collegatarijs in præiudicium dominij quæsiti alteri: cuius contrarium probat textus in dicta lege, si res mihi. & in lege, Titiæ textores. §. finali. infrà, eodem. Sed Oldradus, & Raynaldus quidem, ut refert Ioannes de Imola, nituntur sustinere istam opinionem dicendo, quòd dominium unicuique quæsitum pro parte, resoluitur altero præoccupante: sicut in pacto legis commissoriæ, & addictionis in diem, & in casu legis finalis. C. de legatis. & retro videbitur insolidum fuisse præoccupantis. Sed ipsi non respondent ad rationem Bartoli, quomodo si dominium est quæsitum pro parte à principe, hæres potest soluere uni totum in præiudicium iuris quæsiti alteri. Si ergo vis sustinere istam opinionem, dicas, quòd solutio facta à debitore est similis litis contestatio. sicut videmus in simili casu in lege tertia. C. de nouat. unde ita videbitur facta præoccupatio per solu. sicut per litis contestationem. Ista tamen opinio nõ videtur vera: qa sicut statim dicã, etiam quãdo res legatur duobus insolidũ, qui faciunt sibi partes per cõcursum, non trãsfertur dñium pro parte in aliquẽ eorũ: ergo multominus debet trãsferri, qñ unus eorũ de necessitate est habiturus rẽ, & alter æstimatio. quia trãslatio in persona unius eorum de necessitate non habebit effectum perpetuum, sed temporalẽ, quoniam

[a] ¶ Prodesse. Et hic idem quod Aret. hoc referendo firmat d. Ias. May. hic in viij. col. versi. v. adde. Be. Vad.

niam vno præoccupāte alter perdet dominium. Sequere ergo opinio. Bartol. quòd hic duobus legatarijs competit actio personalis insolidum, sed dominium nō acquiritur alicui eorum ante præoccupa. Et quòd istud sit verum, attende: quia vt modo dixi, etiam quando duo qui vocantur insolidum faciunt sibi partes per concursum, non transfertur dominium in eos pro partibus ipso iure, imo ille cui pri⁹ traditur res, efficitur dominus insolidum, & alij postea venientes auferunt partem ab eo. Casus est singu. quem ibi notat Ange. ad hoc, a qui optime probat in l. j.ª versicul. si vero non omnes. C. de cadu. tollen. per quem tex. confunditur ibi opin. Cyn. qui dixit, quòd vnus ex legatarijs poterat non concurrentibus alijs vendicare insolidum: & sic videtur velle, quòd vno prius acceptāte in eum transferatur dominium insolidum. Sed text. requirit, quòd accipiat rem, & sic præueniat alios in tradi. vt hic dicit Angel. & bene in lectur. Paduana. Confunditur etiā opi. quam ponit ibi Bald. qui dixit, quando vocati insolidū faciunt sibi partes per concursum in vtrunq;, transfertur dominium pro parte ipso iure, per l. cùm pater. §. surdo. j. titul. proxi. quod non videtur verū, per d. versicu. & si dominium non transfertur in isto casu, vt dixi, multominus in casu præcedenti, vt suprà declaratum est. Et quia text. in princi. l. nostræ dicit, quòd quando plures vocātur coniunctim, tunc quilibet agitur pro parte, videndum est pro perfecta declaratione huius l. de quibus coniunctis intelligatur text. vtrum de coniunctis verbis tantùm, an vero de cōiunctis re & verbis. Dyn. dixit, quòd potest intelligi etiam de coniunctis verbis, & re, vt refert hic Paul. de Castro. Sed ista opinio non placet sibi aliquo modo, quia si isti essent coniuncti re, vnusquisq; vocaretur ad solidum, & facerent sibi partes per concursum, vt dictum est: ergo vnus eorum non potest vendicare partē: quia cùm vtriq; competat ius solidi à principio, ante concursum ipsorum, non esset agēdum ad partem, sed potius ad totum: vnde ipse intelligit text. in disiūctis re, & cōiunctis verbis: verbi gratia, quando legatum est duobus æquis portionibus. Tu autem ex his quæ not. Bartol. in lege, re coniuncti. in iij. quæstione. ff. de legatis iij. potes sustinere dicta Dy. dicit enim ibi Bartol. quod quando plures sunt coniuncti re & verbis, videntur vocati ad solidum, alijs non acceptantibus: sed alijs acceptantibus videntur inuitati ad partem, sed non ad solidum. Pro qua conclusione videtur casus clarus in lege, si duobus. §. finali. versicul. sed si testator. suprà eodem. iuncto versicu. etiam. seq. Tex. enim in versicul. sed etsi. proprie loquitur de coniunctis re & verbis, vt differat à casu præcedenti & sequenti, vt dicunt ibi docto. & bene. & tamē ibi dicitur, quòd collegatarij vocantur ad viriles ex voluntate testatoris: & per consequens videntur habere partes immediate à testatore. Et in hoc est differentia quædam notabilis inter coniunctos re tantum, quia vocantur ad solidum immediate ex dispositione testatoris: vt dicit text. in d. versicul. si vero non omnes. Sed ex legis dispositione, quæ fundatur super præsumpta volūtate defuncti: vt hic, & eadem l. §. si vero disiunctim. faciunt sibi partes per concursum: & ex his apparet, q; quando duo sunt cōiuncti re & verbis à principio, nō defertur vnicuiq; totum, sed pars: ex quo etiam sequitur aliud, quod filius patris transfert dominium ipso iure: vt probatur in text. nostro, in verbo, vendicet. Defertur autem totum alteri ex legatarijs, postquam alter partem suam repudiauerit, ita quòd isti non faciunt proprie sibi partes per concursum, sicut coniuncti re tantum, sed ab initio omnes vocātur ad partes, & vnus ad solidum, cæteris repudiantibus. Et hoc modo intellige quod dixi in princi. istius articul. & quia Barto. extra glossam tangit hic de modo petendi rem legatā ante præoccupationem: ideo adde dictis suis, videlicet quòd verus intellectus videtur esse, quòd æstimatio vel res, nō debeantur alternatiuè à principio, sed solùm incipit oriri ista alternatio, in qua datur facultas eligendi post præoccupationem factam ab altero, vt videntur sonare verba text. in ver. electio rei seruandæ &c. & ideo ver. tunc enim. præcedens, dicit, quòd vni assignatur pretium, & alij ipsa res: & sic respicit verba executiua ipsius legati. Et isto modo intelligendo, quòd legatū nō sit alternatiuum à principio, posset peti res legata simpliciter: quia ex quo vsq; ad litis contest. cōclusiuè obligatio non erat adhuc alternatiua, non potest dici petens rem elegisse eam litem contestando: quia electio cadit inter duo, vel plura, hic autem sola res erat in obligatione: vt dictū est. Et aduerte ad text. in l. pe. in princi. dum dicit, quòd trāslatio. inutili adiuit legatum: nam hoc limitatur singulari. per Barto. quem refert hic Paulus de Castro, in l. fina. §. fin. ff. de aur. & argen. leg. & per ista habes sufficienter declaratam legem nostram. Tetigit etiam hic Bal. & Ange. extra materiam, referendo dicta quorundam antiquorum, quòd si sunt duo inquisitores in diuersis prouincijs, & hæreticus prius habitauit in vna prouincia, deinde transiuit in aliam, quòd ille inquisitor debebit præualere in condemnatione & confiscatione bonorum, qui prius formauit processum, & citauit reū, licet alter præuenerit eū in sententia ferenda: per ea quæ dicta sunt §. in materia præoccupationis. Angelus autem hic, & in lege, si quis postea. ff. de iudi. dixit, quòd inter inquirentes de hæretica prauitate non est locus præoccupationi: vt in capite, per hoc. de hære. lib. vj. Vnde dicit, quòd cùm omnes debeant ferre sententiam simul, bona sua in vna prouincia confiscabit inquisitor illius prouinciæ, & bona sua in alia alius inquisitor: quæ vero sunt sita extra illas prouincias, pertinebunt ad cameram apostolicam. Dicit tamen se de hoc submittere determinationi canonistarum. Tu autem dic, secundùm Ioan. de Imo. & bene, quòd imo in casu nostro est locus præoccupationi, in quo non loquitur text. in ca. per hoc. vbi dicitur solùm, quòd in eadem prouincia non est locus præoccupationi inter inquisitores, & episcopum: sed inter inquisitores diuersarum prouinciarum, quorum vterq; poterat cognoscere, non negat quin possit fieri præuentio.a Inculcat autem hic in verbis suis aliam grandem quæstionem, videlicet quando bona hæretici confiscātur ipso iure, quibus applicentur post declarationem factam super crimine hæresis, si sunt in diuersis prouincijs: de qua dic vt per Ioan. And. in nouella in c. cùm secundum. de hære. lib. vj. & bene facit quod notat Bar. & Bal. post eum in l. j. in fi. de summa tri. quam etiā adducit hic Ioā. de Imo. & est longa q. de qua non est dicendum nunc, quia non pertinet.

Si eadem res.

Species sæpius legata ab eodem, non debetur nisi semel: secus si à diuersis quantitas debetur pluries ab eodem legata, si euidens est voluntas testatoris. & idem in his quæ constant pondere, vel mensura, vel numero. hoc dicit. Secunda est ibi: sed si duorum. Tertia ibi: sed si nō corpus. Quarta ibi: sed hoc ita. Quinta ibi: sed si pondus. vsq; ad §. si rem. ¶ † Nota primò ibi: sufficit quem rem. &c. quòd repetitio legati facta de eadem specie, inducit vnum plus, quàm si esset legatum factum semel: quia poterit præstari æstimatio pro re, & in dubio erit electio legatarij: iuxta notata in lege, Lucio. infrà, titulo proximo. & semper tene menti istum textum ad hoc. ¶ † Secundò nota in versiculo, eiusq; rei. iuncto versiculo præcedenti. quòd etiam si testator euidentissime velit, siue probetur euidentissime voluisse, quòd species bis legata bis præstaretur, nihilominus non debet præstari, nisi semel: hoc probat iste versiculus, necessario. iuncto ver. præcedēti. quia si diceres aliter, non esset differentia inter quantitatem & speciem: quia etiā quantitas multiplicata non debetur nisi semel, præterquam vbi euidentissime probata est voluntas testatoris b: cùm tamen iste versiculus inter ista faciat differentiam in præmissis. Et pro hoc videtur esse hic casus singul. confundens determinationem Bartoli positam in lege, si quis in fundi vocabulo. in glossa ordinaria. suprà eodem titulo. nam licet hic appareat manifeste de mente testatoris, quòd pro re voluit præstari æstimationem, quoniam ipsam rem sciebat non posse proprie bis præstari: tamen non valet dispositio testatoris. quod est semper menti tenendum, nec doctores aduertunt hic ad istum textum, Si quis tamen vellet tenere sententiam Barto. posset dicere, quòd si non attenderetur mens testatoris, legatum esset penitus inutile: sed in casu nostro non valeret, quo ad aliquid, id est quo ad ipsam speciem, per quam etiam voluit significare æstimationem. ¶ Tertiò nota in versiculo, sed hoc ita. quòd quando legatur quantitas circumscripto loco, illa quantitas consideratur vt species: sicut vidisti in lege, talis scriptura. versiculo finali. suprà eodē. ¶ † Quartò not. secundùm Ioannem de Imola, quòd in his quæ sunt iuris, respondens potest respondere per verbum, credo: vnde valet consilium, si consultor dicit, credo talem esse cōdemnandum: ad idem videtur textus in lege, quid tamen. §. si alter. ff. de arbitris. & in lege, in summa. de re iudicata. Quid autem sit in testibus, vide per Bartolum, in lege prima. ff. de ventre inspiciendo. & per cano. in c. quoties. extrà, de testibus. & ibi scripsi. ¶ † Vltimò nota ibi: id est &c. c quòd ista dictio ponitur aliquando simpliciter declaratiue: aliquando etiam putatiue: de quo credo quòd tangat Bartolus in lege, quæsitum. §. si quis fundum. de fun. instru. ¶ Extra gloss. quærit hic Dy. vtrum si testator legat rem, & eius æstimationē, valeat legatum

a ¶ In l. j. Vide do. Iaf. May. hic in ix. colū. qui referendo id quod habetur p Are. hic, dicit quòd text. in d. l. j. potest de facili euadi, quia ibi legatarij non veniunt simul p concursum, vt ibi clare dicit litera: sed hic vtriq; erat insolidū factum legatū, vt patet in illo tex. in ver. prima facie. iuncto ver. præcedenti. vnde pro conclusione Barto. & communi dic vt hic per eum, in medio d. colum. Bene Vad.

b ¶ Testōris. Et hoc idem tenet d. Alc. de Imo. Pau. de Ca. Sal. Raph. Imo. & Dy. & d. Ia. prædictos referēs hic ante me. j. col. Be. Va.

c ¶ Ibi: id est &c. De hac dictione, id est, vide plenius p eundem Are. in l. qui liberis. de vul. & pupil. & in l. iij. §. saltus. de acqui. pos. & in l. si de eo. §. si forte. eo. titu. in pe. col. Bene. Va.

in vtroq; super quo dic vt hic per Bar. qui adde secundū Ioā. de Imo. φ ideo in l. si pluribus. §. j. §. eod. testator legando rē duobus videtur etiam legare æstimationē; quia in casu prædicto res principaliter deducta in legato poterat deduci, vt duobus insolidum deberet. vnde nō est mirum, si stāte validitate legati, super eo quod fit legatum principaliter in consequētiam, vt præstatio legati possit expediri, vt etiam relicta æstimatio. Sed in casu nostro ex natura legati res quæ bis legabatur eidem, non debebatur nisi semel. vnde dicit iurisconsultus in lege, Mæuius. §. cum qui. suprà, titulo. proxi. quòd ille qui bis legat eidem, magis videtur bis loqui, quàm bis disponere. Vnde cùm super ipso, super quo disponebatur principaliter legatum non consisteret, nisi semel, non ita de facili ad validandam dispositionem inducitur hoc, vt per legatum rei videatur legata æstimatio. cùm enim res & æstimatio ipsius sint duo diuersa, secundùm veritatem, per vnum nomen appellatiuum non potuit testator significare aliud: vt dicit hic Paulus de Castro. & ego plenius declaraui in secundo nota. & feci te notare istum textum ad legem, si quis in fundi vocabulo. in principio. ¶ † Et vltra dicta Bartol. tangit hic dominus Paulus nota. quæstio. nunquid si testator à princip. reliquit partem rei, deinde in eodem testamento relinquit rem eandem, simpliciter sola pars primo legata debeatur, an vero tota res. Et adducit text. notabilē, quòd sola pars primo legata in lege, Mæuius. in principio. versiculo, sane. vbi tex. singula. infrà, de legat. secundo. Sed ad illum tex. posset responderi, quòd ideo ibi non videtur legasse aliam partem, quia illa pars primò fuerat alteri legata: ne igitur videatur reuocasse legatum factum in eadem dispositione, in qua incontinenti non præsumitur mutatio voluntatis: vt lege, nam ad ea. de conditionibus & demonstrationibus. dicemus, quòd isto respectu non videatur legasse aliam partem fundi. Præterea legatum factum primo non videtur adimi per secundum legatum, nisi fiat commemoratio primi: vt diximus in lege, si pluribus. suprà eodem. Sed ista ratio non cōcluderet: quia licet non videatur ademptum totum, posset videri ademptum pro parte, in qua legatarius concurreret cum primo: & sic fieret additio ad legatum factum prius de parte rei. Vnde prima ratio est melior: sed tamē si respicias ad tex. in dicta lege, Mæuius. in fin. vbi ponitur ratio decidendi, quare hæres legando fundum videatur legare aliam partem, quę prius non fuerat à suo testatore legata, videtur probare id quod dicit dominus Paul. nam ratio decidendi est, quia secundum legatum factum ab hærede, nullum afferret emolumētum: quæ ratio cessat, quando in eodem testamento prius est legata pars, deinde res simpliciter: quoniam etiamsi ista duo legata referrentur ad idem corpus, neutrum istorum legatorum reperitur inutile: nam reuera licet testator bis loquatur: semel tantum videtur legare: vt dicit tex. in §. cum qui. eiusdem legis. vnū autem legatum sine dubio reperitur vtile in hoc casu: & ideo conclusio videtur vera. ¶ † Secundò quærit hic Pau. de Castro: vtrum quando vna & eadem res relinquitur à pluribus hæredibus, videatur à quolibet relinqui in solidum, an vero pro portione hæreditaria. Cuius dictis adde, inquantum ipse sequendo Barto. in lege, Mæuius. §. cum qui. infrà, de legat. secundo. videtur velle, quòd quando res hæreditaria relinquitur à pluribus hæredibus, videatur relinqui ab vnoquoq; pro parte, per legem, si fundum sub conditione. §. si libertus. infrà eodem. nam vt ipse idem refert in l. si tibi homo. §. primo. infrà eodem. Cyn. sequendo Iacob. de Aret. in lege prima. §. sed vt manifestetur. C. de caducis tol. tenuit, quòd imo singuli viderentur grauati insolidum, per legem, cùm quasi. §. si plures. ff. de fideicommiss. libert. Et ad §. si libertus. respondēt quidam, quos ipse ibi refert, quòd ibi non dicitur quòd legatum non debeatur ab hæredibus in solidum, etiam pro parte patroni: sed quòd non potest vendicari, nisi pro parte illorum cohæredum: quia pro rata patroni, in qua ipse non fuit grauatus, dominium non transibit in legatarium: vnde illa rata non poterit vendicari: tenentur tamen cohæredes redimere partes patronorū: vt lege, non dubium. in fine. infrà, de legatis tertio. vel præstare æstimatio. Sed ista responsio licet sit satis colorata, nihilominus non videtur plene de mente literæ. Vnde forte potest dici, & subtilius, quòd ideo illi cohæredes ibi non videntur grauati pro rata patroni: quia vt statim ostēdam, & inter se pro eo quod restabat vltra rationem patroni, videbantur grauati pro rata eos tangente: quia fuerunt grauati simul per ista verba, quisquis mihi hæres erit. & sic in vna oratione: vnde non videntur grauati nisi pro rata, quando simul grauantur; vt patet in lege, Mæuius. §. cum qui. præallegata. Et vt testator vniformiter, quo ad omnes personas, videatur eos grauasse, dicemus quòd etiam respectu patroni & patris ipsius videantur grauati pro rata: & isto modo posset euadi ille text. & salua ri opin. Cyn. quam videtur sequi Bartol. in lege, Mæuius. §. duobus. in distinctio. sua magna. j. de legatis secundo. vbi videtur simpliciter dicere, quòd quādo res legatur à duobus hęredibus, debetur ab vnoquoq; insolidum, per leg. quid ergo. §. si duos. infrà eodem. Sed ille text. reuera loquitur, quando testator expresse voluit hæredes teneri insolidum: vnde nō facit, & multominus facit text. quem allegat Iacobus de Arena in dicta lege, cùm quasi. §. si plures. quia ibi necesse erat, quòd ab hæredibus grauatis deberetur totum: quoniam erat relicta libertas ab eis, quæ non potest præstari pro parte. Sed pro opinio. Cyn. fortius facit text. in lege, si tibi homo. §. j. j. eodem. nec potes dicere vt intelligit Bartol. & quidam alij, quòd ibi loquatur, quando non relinquitur res hæreditaria, sed alia: nam hoc videtur contra text. in dicta §. j. quem inducit ibi specialiter Paul. de Castro. dicitur enim ibi, quòd si primò grauatus soluit æstimatio. pro parte aliorum cohæredum, non potest intentari rei vendicatio. Ergo datur intelligi à contrario sensu, quòd si non fuisset soluta litis æstimatio, res posset vendicari, & sic erat res testatoris: & quia primus grauatus soluit æstimatio. liberat cæteros: ex hoc datur intelligi, φ erat obligat⁹ insolidum: aliàs quicquid soluisset vltra ratam suam, posset repetere per condictio. indebiti, & sic non liberaret cohæredes: quia vna solutio non potest parere duos contrarios effectus: vt l. qui hominem. §. finali. ff. de solutioni. Sed contra hunc intellectum fortiter facit: quia si ille primus videbatur grauatus insolidum: ergo licet solueret æstimationem, cohæredes alij non liberarentur à præstatione rei pro rata sua: sicut quando duo hæredes sunt grauati insolidum: vt lege, quid ergo. §. si duo. suprà allegat. Nisi ergo impropries illud verbum, vendicare, quòd ponatur pro actione personali, & pro petitione: sicut exponit in fine doc. in lege, non amplius. §. final. cum lege sequenti. suprà codē. & sic intelligamus illum text. quando res non erat testatoris, ex illo text. resultaret vna noua conclusio, quòd quando plures hæredes sunt grauati in diuersis orationibus per se, tenentur quidem insolidum, sed sufficit vna solutio. sicut quādo duo hæredes grauantur alternatiue: vt lege, si ex toto. §. j. suprà eodem. Secus esset, si expresse testator iussisset vnumquenq; præstare solidum: vt in dicto §. qui duos. Posses etiā tenere intellectum Barto. ad illum textum, quem ponit in dicto §. cum qui. quòd quilibet hæredum videretur grauatus pro parte. Et cùm dicitur per Paulum de Castro, quòd tunc solutio primi non pareret liberationem, potest dici, quòd pariat liberationem, si postquam detectum est, quòd ipse non debebat solus hoc legatum, & ille qui soluit, ratificet solutionem in causam communem: hoc tamē infert aliqualem violentiam literæ, quæ dicit quòd per solutionem alij sunt liberati ipso iure. Secundò adde, quòd quando à pluribus hæredibus legatur res aliena. Barto. in dicto §. cum qui. videtur velle, quòd etiam tunc hæredes videantur grauati pro rata. Sed dominus Paul. tenet hic oppositum, per rationem quam suprà proxime assignaui: quia si primus videretur grauatus pro parte, solutio non pareret liberationem cæteris. Sed posset responderi, vt modo suprà dixi in alio casu, ad minus videtur dicendum, vt suprà dixi, quòd licet primus sit obligatus insolidum, vna tamen solutio liberat omnes. tene quod vis, quia materia est difficilis & obscura.

Quod si rem. Consecutus rem legatam ex causa onerosa, vel ex causa lucratiua, habente onus annexum, tantum potest petere ex alio legato, quantum sibi abest ex prima causa, ex qua fuit consecutus rem. hoc dicit. Secunda est ibi: & multomagis. Tertia ibi: aut si sub conditione. Vltima ibi: nam hactenus. ¶ † No. primò, quòd illud non videtur quis consequi ex causa lucratiua, quod diminuitur propter onus, vel quod est restituendum alteri, quatenus onus concurrit cum legato ad grauamē de restituendo alteri, diminuit id quod est legatum. concor. tex. in lege, non amplius. in princip. & ibi plene scripsi. suprà eodem. ¶ † Secundò nota. ibi: vsque ad pretium &c. quòd ille qui emit rem sibi legatam, non videtur per hoc renunciare legato:[a] quod est verum, quando emit à tertio quodam. nam si emisset ab hærede, distinguitur: vt in lege, huiusmodi. §. qui seruum. j. codē. & ibi dicemus, referendo dicta Bart. quem refert hic Paul. de Castro in lege, qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obligatio. ¶ † Tertiò nota. quòd ille qui est consecutus

[a] ¶ Legato. Adde eūdem Areti. in l. iij. §. ex pluribus. in penul. col. de acquirē. pos. & d. Alexā. de Imo. in l. si à statuto. in princip. j. cod. Benedi. Vad.

est consecutus rem ex causa onerosa, vel ex causa lucratiua habente onus annexum, videtur posse agere ad æstimat. rei licitæ, vsque ad concurrentem quantitatem pretij vel oneris. Sed hoc reuocat hic Bartol. in dubium: nam quædam gloss. videntur velle, quòd possit peti pretium, vt dictum est: quædam videntur velle, quòd agatur ad rem, vt quis consequatur pretium solutum, vel id quod soluit pro onere, & quatenus sibi abest: quas vide hic allegatas per eum. Ipse autē concludit, quòd vterque libellus procederet per legem, si filio. in fine. & per l. illud. ff. de donationibus causa mortis. & per leg. si res mihi. j. de legat. iij. Sed dominus Paul. hic reprehendit ista dicta, dicens quòd imo res quæ fuit legata est petenda, vt quis consequatur id quod ei abest: nec est nouum istud secundùm eum, vt vnum petatur, vt præstetur aliud. allegat gloss. in leg. vinum. ff. si certum petatur. Tu vide text. in l. iij. §. si reddita. & quod ibi per Bar. ff. commo. & leg. Iulianus. §. j. & ibi plenius per Bar. ff. de verb. obligatio. bene facit text. in leg. si seruum. §. fina. de verbo. obligationi. Quòd autem æstimatio solui non possit, seu pretium: adducit ipse tex. in ratione sui in leg. debitor. in princip. j. de legat. ij. vbi iurisconsultus decidens quendam casum ibi positum, fundat se in hoc, quòd pecunia non potest peti, quia non fuit legata: ergo similiter nec pretiū hic, quod non fuit legatum. Non obst. text. in l. si illud. & in l. si filio. quia ibi agitur condictione sine causa, quæ oritur præter intentionem partium, extra id quod agitur: vt l. si is qui. in fi. ff. commo. Si actio quæ cōpetit pro legato, competit pro eo quod est legatū, & de quo est actum, vt veniret in legatum: ergo no competit pro eo, qđ nullo modo fuit legatum. Nō obst. text. in l. si res. quia quando res legatur duobus insolidum, vtrūque est in legato, res & æstimatio: vt vidisti in l. si pluribus. s. eod. Ego propter ista non recederem à sententia communi: quia æstimatio rei nō est omnino aliud ab ipsa re: vnde ille qui petit rem, potest obtinere, vt reus condemnetur in æstimatione, vel interesse: vt plene declarat Bar. in l. j. in princi. de actio. empt. allegat tex. in l. si stipulatus. ff. de fideius. Vnde alibi dixit idem Barto. not. quòd arbitrator assumptus super lite & controuersia, quæ pendet de re, potest condemnare in æstimationem: vt ipse not. in l. cum Aquiliana. ff. de transactio. Vnde non obst. text. in l. debitor. quia pecunia non comprehendebatur sub legato, neque vere neque ficte: quoniam interusurium fundi est in fructibus, non in pecunia & quantitate. Præterea ipse non aduertit, quòd responsio sua, quam facit ad l. illud. & ad l. si filio. expresse reprehenditur per Barto. in dicta, lege, si filio. quia condictio sine causa vel ob causam aliquādo competet ex eo, quod agitur, non extra id quod agitur: puta cùm fuit actum expresse res redderetur. Tene etiam menti quod tangit hic Bartol.[a] in fi. limitando istum tex. quòd pretium solutum pro re, eatenus potest repeti, quatenus est pretium iustum & commune: nam vltra illud nō potuit soluendo pretium legatarius præiudicare hæredi: vt lege, qui concubinam. §. finali. & lege, non dubium. j. de legat. iij.

Si coniunctim. Qui quando non admittitur ad partem, vel admitti speratur, facit partem pro legatario. Secunda est ibi: sed & sic &c. ¶ Not. ibi: ab initio fieri &c. Nam per hoc verbum intelligit hic Paulus de Castr. & etiam inclinat Ioan. de Imo. quòd iste tex. intelligatur, quando duo fuerint coniuncti verbis, & non re: alioquin si fuissent coniuncti verbis, & re, non vocarentur ad partes ab initio, sed facerent sibi partes per concursum: vt vidistis in l. si pluribus. s. eodem. Debes ergo intelligere, quòd testator hic legauit fundum duobus æquis partibus, quo casu sunt coniuncti verbis tantum: nam si intelligeres partes non esse distributas expresse, oporteret dicere alterum de duobus, vel quòd non facerent sibi partes ab initio, cùm essent re coniuncti: quod est contra text. vel quòd hic esset casus contra sententiam communem pro Petr. videlicet quòd quādo duo vocantur simpliciter ad eandem rem coniunctim, non dicantur coniuncti[b] re, sed verbis duntaxat. Sed Bartol. in l. re coniuncti. in tertia quæstione. infrà, de legatis tertio. dicit, quòd totaliter coniuncti ad verba vocantur insolidum: sed quo ad mentem bene vocantur ad partes, in lege, si duobus. §. finali. s. eod. titulo. Sed ista responsio non placet hic Ioan. de Imol. quia illud dicitur esse ex proprietate verborum, quod verba suo significatu important: vt lege, non aliter. de legat. iij. quasi velit, quòd de significatu verborum hoc vocentur ad partes. Sed hoc erat probandum per aliam legem, quia ista hoc non dicit, quòd tacitè & non expresse ex vi verborum vocentur ad partes: probat text. in dicta lege, si duobus. in fine. in versicu. vel si partes expressit. Vnde optime potest teneri opinio communis, etiam intelligendo textum nostrum re & verbis: & sicut ego subtiliter declaraui in lege, si pluribus. s. eodem. in hoc est aliqua differentia inter coniunctos re tantum, & coniunctos re & verbis: quia coniuncti re tantum semper ex proprietate verborum ex mente testatoris vocantur ad solidum, quæ tamen videtur esse vt postea concurrendo faciam sibi partem, ne hæres videatur grauatus duplici protestatione: argumento legis, Titiæ. §. qui in vita, infrà, titulo proximo. Sed quando duo sunt coniuncti re & verbis, quia natura copulæ est distribuere inter coniunctos id, quod in dispositione deducitur: vt in lege, reos. §. cùm in talibus. infrà, de duobus reis. ideo eligitur via media, vt à principio ex mente testatoris omnes vocentur ad partem, sicut hic dicitur. Sed quia testator partem nō expressit verbis: vt text. in dicta lege, si duobus. in fin. altero repudiante, ille qui acceptat immediate ex dispositione testatoris, per ius non decrescendi, vocatur ad totum.

8 ¶ † Secundò not. quòd legatum factum à domino seruo, videlicet aliquo modo, quod qualiter intelligatur, reuocatur in dubium: nam Bartol. hic, & glossę super verbo, testatoris. senserunt, quòd legatum sustentetur, & valeat quadam æquitate, de qua in lege, quidam. §. illo. C. de nece. ser. hære. insti. Sed hic non videtur posse dici: quia cùm illud sit ius nouissimum, iurisconsultus non potuit habere respectum ad æquitatem, de qua in prædicto §. illo. quæ fuit posterior tempore suo, sicut dicunt doctores in simili, reprehendendo glossam in lege, cum filio. suprà eodem. Oportet ergo quærere aliam solutionē. Dominus Paulus hic dicit, quòd pro isto legato competeret retentio hæredi aduersus collegatarium, qui diceret sibi accreuisse. Sed vnde competat ista retentio, vel qualiter impediatur ius accrescendi, si legatum omnino valet, & non est: ostendit regula, quæ est in oppositū, vt patet expresse in §. si duobus seq. in princi. Tu ergo dic, expediendo te breuiter, quòd istud legatum valet inspecto iure naturali: vnde oritur obligatio naturalis inter seruum & hæredem pro isto legato, quæ potest esse inter seruum & dominum: vt l. si id quod. ff. de condi. inde. & l. quibus diebus. §. dominus. de con[a] di. & demon. et quia valet respectu obligationis naturalis, non dicitur omino inutile, nec est incōueniens, quòd quia testamentum sit de iure ciuili, nihilominus hæres ex quasi contractu adeundo ex dispositione iuris ciuilis obligetur ciuiliter & naturaliter: vt patet ex notatis in l. ex hoc iure gentiū. ff. de iustitia & iure.

9 ¶ † Tertiò not. & semper tene menti, quòd quando eadem res legatur vni in primis tabulis, & alteri in secundis, per legatum secundum non videtur ademptum primum, imo sunt re coniuncti, & faciunt sibi partes per concursum: vt hic dicitur no. in l. cohæredi. §. cohæres. in fi. quem tex. not. ibi Bald. ad hoc s. de vulga. & pup. ¶ In gloss. posita super verbo, ab initio, ibi: si disiuncti. Doc. Moder. declarando istam gloss. dicunt, & bene, quo ad effectum est idem: sed quo ad ius non est idem: quia quando duo sunt coniuncti verbis, & disiuncti re, ipso iure à principio vocantur ad partes. sed quādo sunt disiuncti verbis, & coniuncti re, tūc vocantur insolidum in effectu: tamen vnusquisque cōsequitur[b] partem: vt l. j. §. si vero disiuncti. C. de cadu. tol. len. ¶ In gloss. posita super verbo, partem. Ioan. intellexit, quòd legatarius pure vocatus solùm habeat partem suam. Sed Azo, & quidam alij intellexerunt de parte collegatarij vocati sub conditione. Difficultas stat in veritate literæ: quia si sit in litera, dic, & simili. ista litera facit pro Ioā. quia ponit diuersitatem in facto, & identitatem in iure: vt l. sed & si. in prin. de peti. hære. sicut cōclusio in primo casu huius l. quando plures vocātur ad partem duntaxat, interim non possident, & non acquirant sibi partem collegatarij: ita & etiā si sunt coniuncti re, & disiuncti verbis. Sed alij libri habent dict. sed si, sine copula, quæ solet significare diuersitatem in facto, & in iure: vt l. j. §. sed & eum. ne quis eum qui in ius voca. est &c. & secundùm hoc hic esset casus pro Azo. Et ista litera videtur esse verior de iure. Et hanc opi. Azo. in legato sequūtur hic Cyn. Ray. & Bal. & communiter Mod. alleg. casum pro ea, quem adduxi in l. si pluribus. & l. j. §. si vero nō omnes. de cadu. tol. vbi probatur, quòd etiam quando plures legatarij pure vocantur, si vnus præuenit aliū in petitione, debet totum accipere: ergo multo fortius quando vnus pōt petere, & alter nō petere, qui est vocatus sub cōditione. Et licet Bart. teneat hic opi. Io. per l. si domino. j. eo. vbi videtur casus: ipsi tñ nituntur respondere ad illam l. Et primò Ange.

[a] ¶ Bar. Retenta conclusione Bart. quæ est communis, limita eā, quod verum, quando vna res esset legata: secus si duę alternatiuę, & vna esset facta creditori ex causa onerosa: nam tunc non posset agere ad pretiū, quod pro ea re dimēda exbursasset. l. si Stichū aut Pāphilum. in princi. iūcta glo. ij. quæ distinguit. de verb. oblig. limita vt per Bar. in l. Titia Seio. in prin. j. ti. proxi. Bene. Vad.

[b] ¶ Non dicantur cōiuncti. Adde quando dicātur coniūcti re & verbis, vide glo. in verbo, separatim. in l. j. & ibi doct. ff. de vsufruc. Cy. in l. j. §. vbi autem. C. de cad. tol. Bar. in l. re coniuncti. ff. de lega. iij. Nico. Super.

quòd ibi legatum factum seruo erat conditionale, sed non purum, quasi sentiat aliud esse in legato conditionali, & aliud puro, vt in cõditionali legatarius purus interim habeat totum, sed in puro non. Sed istud dictũ est dupliciter falsum. primò, quia licet legatum optionis sit purum, quo ad ius eligendi: est tamen conditionale, quo ad ipsam rem eligendam. ita declarat not. Bartol. post gloss. in l. si Pamphilo. ff. de opti. lega. & idem sentit hic Ioan. de Imo. licet non alleget Barto. in loco allegato. Secundò, quia vt dicit Ioan. de Imo. & bene, etiam in legato puro idem, vt ille qui præuenit alios, accipiat totum: vt patet in dicto §. si verò non omnes. Vnde ipse soluit aliter, dicens, quando iurisconsultus dicit, quòd pars pertinet ad dominum, hoc debet intelligi, quo ad effectum, quod est dicere, quòd seruo manumisso & optãte auferetur pars quæsita prius domino, & applicabitur domino: interim tamen dominus habebit totum. Sed ista est magna diuinatio ad illum tex. & maxime, quia ratio decidendi fundatur ex hoc, quia potest seruus manumitti, & optare, & acquirere sibi partem, vt ergo sola portio, & non totum acquirat domino, sufficit possibilitas acquirendi in persona serui, absq; actu acquisitionis: vnde contrarium videtur difficile. Cogitabam saluo iure melius deliberandi posse dici, quòd ideo ibi non acquiritur domino totum, sed pars: quia si acquireretur totum, licet postea seruus esset manumissus, & vellet optare, non posset abstrahere partem à domino. & hoc ideo, quia si optasset antequam manumitteretur, totũ acquireretur domino. sicut ergo in acquisitione quæ fieret domino, ex persona serui, inspiceretur tempus acquisitionis, & manumissio secuta in his prodesset seruo: vt l. quæ legata. ff. de regul. iur. & per Bartol. in lege, si filius. de verbo. obliga. ita respectu acquisitionis, quæ fit domino: quia seruus ipse propter pendentiam conditionis non potest acquirere, diceremus quòd manumissio postea secuta non prodesset seruo. Aduerte etiam: quia Bartol. dicit hæc esse vera in legato proprietatis, quæ dixit Ioan. Andr. nam in legato vsusfructus concedit, quòd legatarius pure vocatus interim habebit legatum totum per text. in lege, idem si mihi. §. primo. ff. de vsufruct. accrescen. & assignat rationem diuersitatis: quia legatum proprietatis est semper idem: vnde proprietas, quæ acquiritur collegatario tunc, qui est vocatus pure, est illa eadem, quæ debebitur legatario vocato sub conditione: ne igitur ius quod alteri potest deberi, applicetur alteri, interim non vocatur legatarius, nisi ad partem sibi pure debitam: sed in vsufructu ius vtendi & fruendi, quod est tempore aditæ hæreditatis, non est idem cum iure, quod competeret alteri legatario tempore impletæ conditionis: quia vsusfructus quotidie nascitur de nouo. Vnde iste vsusfructus est alius ab eo, qui debebitur impleta cõditione alteri. & ideo cùm nihil de iure alterius vsurpetur, ille qui vocatur insolidum, qui est coniunctus re, poterit interim totum vsumfructum habere. allegat text. in l. j. §. interdum. circa medium. ff. de vsufruct. accre. vbi iurisconsultus videtur hoc dicere, & quod habetur in lege, si Titia in annos. ij. de vsufru. lega. † Sed tu adde: quia in vsufructu reperitur duplex obligatio. vna, quæ competit ad ius constituendum in esse. alia, quæ competit ad præstandam patientiam vtendi & fruendi. & ita subtiliter declarat Bartol. in l. iij. §. earum. ff. de verborum obligatio. & tangit etiam in lege, corruptionem. C. de vsufruct. & ibi plenius per Bald. Prima obligatio habet actum momentaneum, non successiuum, ideo impletum per actum momentaneum per inductionem scilicet, in fundum: vt l. iij. §. dare. ff. de vsufruct. & respectu huius obligationis, per quam ius vsusfructus constituitur in esse, non est verum, quòd quotidie ius vsusfructus de nouo oriatur: quia semel constitutum semper durat. Secunda obligatio respicit executionem iuris constituti, id est, actus vtendi & fruendi: & illa bene habet causam successiuã, cuius respectu, licet improprie, potest dici, quòd quotidie ius vsusfructus causatur de nouo, quotidie videtur legari. Sed quia prima obligatio est principalissima, & similiter ius vtendi causatum ex ea: ideo quo ad tollendum vsumfructum, illa principalis magis consideratur. vnde fit, quòd vsusfructus nõ vtendo perdatur vniformiter spatio longi temporis, & similiter acquiratur: vt l. corruptionem. præallegata. & l. fin. in fin. C. de præscrip. longi. tempo. quod esset impossibile, si tot diceremus esse vsusfructus, quot sunt dies: quia præscriptio cœpta hodie non concluderet ad vsum dierum sequentium, si constituunt diuersum vsumfructum: sicut dicimus in pluribus obligationibus annuis, in l. si quis emptionis. §. primo. C. de præscriptionibus triginta annorum. & per Bartol. in lege, de pupillo. §. si pluribus. ff. de noui operis nunciatione. Vnde ista subtilitas non placet: sed dicendum est simpliciter, quòd quãdo duo legatarij sunt re coniuncti, vnus pure, alter sub conditione: tam in vsufructu, quàm in proprietate, pure vocatus interim habet totum. & licet Barto. adducat in contrarium l. quid ergo. in principio. in secundo responso. infrà, eodem. tamen faciliter potest responderi: quia sicut dicit ibi text. repetitio legati facta à substituto non fuit facta eo modo, quo legatum erat relictum in primis tabulis, fundus erat legatus simpliciter Titio: sed in repetitione fuit legatus coniunctim ipsi Titio, & alteri: & sic quilibet eorum vocabatur ad partem: ideo interim non habet partem alterius, sicut dicimus in hærede ex parte pure instituto: vt lege, cùm hæres. §. final. vbi optimus text. ff. de acquirenda hæreditate. & lege secunda. ff. si pars hæreditat. petat. & hoc concedunt hic doctores. ¶ Super quæstione autem de pluribus hæredibus, quorum alter est institutus pure, alter sub conditione, distingue hic per Bartolum. Petr. autem Rayne. & multi alij, quos sequitur hic Bald. & Ioannes de Imola, videntur indistincte inhærere opinio. Ioan. quòd hæres pure institutus non habeat partem instituti sub conditione: quia secundùm eos licet legatarij vocati in diuersis orationibus ad diuersam rem videãtur vocati insolidum, & faciunt sibi partes, & per conuersum: vt in lege prima. §. si vero disiuncti. C. de caducis tollendis. & lege, si pluribus. suprà eodem. & lege prima. §. interdum. ff. de vsufruct. accrescen. hoc tamen in hæredibus non est dicẽdum: ne si vnus præueniat alium in adeundo, & alius postea adeat, sequatur inconueniens, de quo tetigit hic Bald. quòd qui semel fuit hæres pro aliqua parte, desinat esse hæres, contra legẽ, ei qui soluendo. suprà, de hæredibus instituendis. Censentur ergo à principio vocati pro virilibus: vt lege, quoties. §. hæredis. suprà, de hæredibus instituendis. Sed si aliquis est institutus pro parte, interim non debetur sibi pars cohæredis instituti sub conditione: vt lege, cùm hæres. in fine. præallega. & hoc etiam fatetur Accursius: ergo semper est dicendum idem, secundùm Ioan. vt cohæres non admittatur ad partem cohæredis: nam illud quod dicit Barto. quòd interim hæres habebit partem cohæredis, non quo ad dominium, sed quo ad administrationem, non bene probatur, iure præsertim: quia textus in l. si pars hæreditatem peta. non distinguendo inter institutum ex parte, vel simpliciter, videtur dicere, quòd cohæres pure vocatus vocetur solùm ad partem suam. Bald. tamen in lege, extraneum. C. de heredibus instituendis. diffuse examinans articulum, non bene firmat pedes: nam circa principium videtur concedere distinctionem gloss. & quòd interim pure institutus sit vere hæres in totum: quia licet ex potestate hominis non possit induci, vt qui semel fuit hæres desinat esse hæres: hoc tamen potest induci ex potestate legis: sicut patet in exemplo legis antiquę. si pars hæredita. petatur. & lege, cùm quidam. §. suo. ff. de acquirenda hæreditate. Quòd autem lex hoc possit, est indubitatum: quia concedit hoc militi, vt faciat hæredes ad tempus: vt lege, miles ita hæredem. ff. de testamento militis. & probatur ista conclusio in autentica, de hæredi. & falcid. §. in omnibus. cùm glos. sua. & in lege, ex facto. §. Iulius. in vltimo responso. s. de vulga. & pupilla. & tenet Bartol. expresse in lege finali. ff. ad Tertullianum. Sed postea in fin. videtur residere in sententia Bartol. quam hic ponit, quæ est satis tolerabilis: plus tamen placet opinio Petr. quam refert hic Ioan. de Imol. vt suprà dixi. Et ad argumen. suprà tactum, est dicendum, quòd licet lex possit inducere, vt qui semel fuit hæres ipso iure, desinat esse hæres: hoc tamẽ nõ præsumitur velle, nisi expresse appareat, & aliter dispositio saluari possit. Casus est nota. in lege tertia. §. qui fideicomissaria. de hæredibus instituendis. & tenet gloss. quam sequitur ibi Ioannes de Imola, in lege finali. §. vltimo. de vulgari & pupillari.

Si duobus. Quando hæres in legato est coniunctus extraneo, totum legatum accrescit extraneo: secus si vnus ex duobus legatarijs succedat hæredi, à quo est relictum: & legatarius grauatus restituere hæredibus, videtur grauatus ei restituere pro portionibus hæreditarijs. Secunda est ibi: inde dicitur. Tertia ibi: plene si alter. ¶ † Nota primò ex principio literæ, quòd ille qui nullo iure admitteretur ad partem regulariter non facit partem: de quo plene dicemus post Bartol. in lege, huiusmodi. §. si Titio. infrà eodem. Attende tamen, quia Bartol. hic intellexit istum textum, in princip. quando isti legatarij erant coniuncti re tantum, vel re & verbis: quo casu, si alter est penitus inhabilis, alter trahit ad se totum, per ius non decrescendi. Secus dicit ipse, si isti fuissent coniuncti verbis, & disiuncti re: quia tunc portio quæ respicit hæredem, posset retineri ab hærede: alleg. tex. in §. finali. & clarius in lege, Lucius. in princip. infrà, ad Trebellianum. & hanc sententiam sequitur hic Angel. & Paul. de Castro, qui dicit ita esse intelligendum text. in §. si coniuncti. in prin. in versic. puta. s. eodẽ. Sed Ioan. de Imol. dicit, quòd istud dictum non est verum. Primò, quia iste tex. indistincte loquitur. Secundò, quia videtur esse ratio eadem in vtroq; casu, scilicet quia legatum non constitit ipso iure in persona collegatarij. Sed ad hoc posset responderi, quòd imo est diuersa ratio, quoniam coniunctus re, vel re & verbis, ex dispositione testatoris & verbis ipsius vocatur ad totum: vnde fauorabilior debet esse causa sua: vt patet etiam ex his quæ habentur in l. j. §. si vero non omnes. & §. seq. C. de cadu. tollen. vbi quo ad repetitionem oneris, fauorabilior est causa illorum, qui veniunt per ius non decrescendi, quàm per ius accrescendi, quod procedit immediate ex dispositione legis, non testatoris: vt l. si in testamento. & ibi per Barto. s. de vulg. & pup. Aduerte tamen: quia secundùm istam opi. Bartol. frustra §. si coniuncti. in d. versi. puta. dubitaretur, vtrum seruus aliquo iure admittatur ad legata: quia cùm ille tex. & ver. pręcedens secundùm omnes loquatur in coniunctis verbis tantùm, ergo etiã si legatum nullo iure deberetur seruo, posset retineri ab hærede: sicut in casu nostro. & tamen Barto. ibi dicit, ꝙ ideo retinetur, quia aliquo iure debetur seruo. Item aduerte, quia leges allega. per Bartol, vt dicit Io. de Imo, loquũtur in diuerso casu, & nihil faciunt, & vere text.

re text.j.in d.§.nihil facit.licet em̄ iuriſcōſultus ibi dicat,quòd ille qui legat fundum Titio,vt eum pro parte habeat, non videatur legare niſi partem fundi:per hoc tamen non poteſt inferri, quòd ſi duo vocantur pro partibus ad legatum in vna oratione,& in perſona,minus legatum nō valeat,illa portio nō accreſcat alteri.Sed tex.in lege,Lucius.in prin. & l.fin.§.Lucius.de leg.ij.videtur poſſe induci præſupponendo, quòd in dictis legibus fideicommiſſum videatur datū hæredi pro parte à ſeipſo,& alteri pro alia parte:dicitur enim ibi, quòd ſolùm vna pars debetur alteri: & ſic non accreſcit totum.Hoc autem poteſt elici ex verbis text.dum dicit,φ ibi codicilli pertinent ad filiam,vel vxorem,ſi reuera per iſta verba non colligitur,quòd fideicommiſſum eſſet relictum filiæ à ſeipſa:nam duplici ratione poteſt dici, quòd illi codicilli pertinent ad filiā.Primò quidē:quia vxor quæ erat fideicōmiſſaria pro parte hæreditatis,ex illis codicillis.debebat cōmunicare filiæ bona propria ex diſpoſitione teſtatoris, ſi volebat admitti ad fideicommiſſum: vnde filia ſentiebat cōmodum ex illis codicillis,pertinent etiam illi codicilli ad filiam paſsiue,inquantum in eis grauatur de fideicommiſſo. Vnde illa l.trahitur per capillos ad hoc.& magis placet opi.domi. Ioā. per iſtū text.qui indiſtinctè loquit̄,vt ibi dicit,de qua dicemus in dicto §.ſi Titius.¶ †Secundò not.in verſicul. plane.quòd quando legatum conſtitit in perſona vnius à principio,quo ad ius plenæ exactionis,licet illud ius extinguatur ex poſtfacto per confuſionem,nihilominus nō extinguitur actus retinendi:& ideo illa portio non accreſcit alteri.concor.text. in ſin.quo ad primum dictum,in leg.debitor. in princip.ff. ad Trebel. ¶ Extra gloſſ.tetigit hic Bartol.Bald. Angel. & Imol.poſt eos plures not.quæſtio.ſuper materia legitimæ filiorum.Prima eſt, vtrum ſi duo filij ſint inſtituti,& tertius exhæredatus, legitima duorum inſtitutorum ſit integra tertia totius ſubſtantiæ,an vero ſolùm duæ partes ipſi' tertię.circa quem articulum fueruntopinio.Prima fuit opi.Dyn.quam poſuit hic dicens,quòd legitima ſit integra tertia totius ſubſtantię:quia ex quo exhæredatus ipſo iure non admittitur ad partem,non facit partem alijs:vt lege,ſi poſt mortem.§.exhæredatus.ff. de contra tabu. & litera noſtra.Ex hoc infertur,quòd ſi ex pluribus filijs, qui poſſunt agere ad ſupplementum,vnus repudiauit partem ſuam, illa portio accreſceret alijs: & iſta concluſio videtur probari ſecundùm Dyn. in aui. de naturalibus ſi.ad cu.depu.§.ſi legitimorum. quem titul. pauci libri habent:vt dicunt doc.Sed Bartol.in l.pater filium.in repetitio.ſua diſtinguit ſuper iſto articulo,quòd aut filij ſunt inſtituti vniuerſaliter hæredes,& aliquis ipſorum exhæredatus:& tunc videtur, quòd portio exhæredati accreſcat alijs:quia licet exhæredatus,quo ad ſe,habeatur pro mortuo:tamen quo ad deferendum portiōnem ſuam alijs,non habetur pro mortuo:vt l.qui repudiantis.in princip.& l.ſi proponas.§. final. de inoffi.teſtamen.agitur enim hoc caſu de iure accreſcendi in hæreditate.Vnde licet iſti fratres ſint coniuncti coniunctione legali, poteſt habere locum ius accreſcendi.l. ſi ſeruus communis ab extero.ff.de acquirenda hæreditate. Aut filij non fuerunt vniuerſaliter inſtituti, ſed ſolùm in ſua legitima,vel aliqua re pro legitima ſua:& tunc ipſe concludit,quòd portio exhæredati non accreſcit alijs: quia legitima non eſt quota hæreditatis,ſed quota bonorum,ſecundùm eum:quod patet, quia debetur deducto ære alieno:vt lege,Papinianus.§.quoniam autē quarta.ff.de inoffi.teſtamen.& ſic iſti non remanent coniuncti in hæreditate coniunctione legali,ſed in quota bonorum.inter coniunctos autem coniunctione legali non habet locum ius accreſcendi:vt lege,j.& Proculo.ff.de lega.ij.& per gloſſ.& Bald.in l.j.in principio.de vſufruct.accreſcendo.ergo portio exhæredati non accreſcet fratribus, ſed remanebit penes hæredem, ſecundùm eum.Non obſtat text.allega.per Dyn. ſecundùm eum:quia in §. quod ſi legitimorum. ideo portio deficiens accreuit alijs filijs,quoniam extraneo hæredi inſtituto vltra nouem vncias extraneo non poterat relinqui: ſed ſi legitima non accreſcens filijs poteſt pertinere ad hæredes,tunc ſecus eſt, & quod legitima deferatur ibi non per ius accreſcendi,patet:quia teſtator poteſt partem exhæredati attribuere vni ex filijs,cui vult:quod non eſſet, ſi portio ipſo iure accreſceret.Nec poteſt dici iſto caſu,quòd quia ius ſupplementi ſubrogatur loco querelę, debeat ſapere eius naturam per regulam poſitam in l.j.§.hæc actio. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſ. fue. quia ad hoc reſpondet ipſe,quòd illa regula procedit,quando ius ſubrogatum competit ad idem:ſecus ſi competat ad diuerſum, cuius non eſt eadem natura:vt l.cùm in fundo.§.ſi fundus.ff.de iure dotium.& ita not. ipſe in dicto §.hęc actio. In caſu autem noſtro querela cōpetit ad hęreditatem reſciſſo teſtamento,in qua eſt ſemper locus iuri accreſcendi, vt dictum eſt: ſed ius agendi ad ſupplementum competit,non ad hęreditatem, ſed ad quotam bonorum, in qua inter coniunctos coniunctione legali non eſt locus iuri accreſcendi: vt dictum eſt. Superuenit Guilielmus de Cuneo, cuius dicta ſequitur Baldus, in iſto articulo, vbique,videlicet in lege,vnica.C.quando non petan. partes. & in autentica,nouiſsima.C.de inofficio.teſtamen.& tetigit in lege, omnimodo. in principio.C. eodem. qui dixit noua ratione, quòd filij vocantur ad totam ſubſtantiam teſtatoris in textu noſtro, quoniam filius exhęredatus habetur pro mortuo:vt lege prima §. ſi pater. de coniungendis cum emancipat. liber.ff. ergo perinde eſt, ac ſi non eſſet in rerum natura,& ſic ſolùm duo filij eſſent in rerum natura,qui vocabuntur non ex iure accreſcendi, ſed ex perſona ſua ad legitimam: nam vt d. Bald. in locis præallegatis. in exemplo poſito per Dy.& Bartol.non poteſt eſſe locus iuri accreſcendi,duplici ratione:tùm quia filij venientes ad ſupplementum veniunt diuerſo iure reſpectu portionis filij exhæredati: ſunt enim inſtituti,& filius exhæredatus ſeu portio ipſius non defertur,quaſi portio inſtituti deficiat:ergo non eſt locus iuri accreſcendi:vt lege,ſed cum patrono.ff. de bonorum poſſeſsione. & facit text. in l.ſi poſt mortem.§.liberi.verſicu.exhæredatus.ff. de contratabu.tum quia ius accreſcēdi habet proprie locum in parte deuoluta:tum quia exhæredato nunquam fuit delata aliqua portio: ergo filij inſtituti ſuccedunt in legitima tota: quia iſte habetur pro mortuo, quantum ad ius accreſcendi:vt l.j.§. ſi pater.præallega.Non ob.text.in l.qui repudiantis. & l. ſi proponas. in ſi.quia ibi filij veniunt eodē iure.itē querela erat delata filio repudianti: vnde ibi nō ſit ius accreſcēdi exhęredatione, ſed ex repudiatione:& ideo in filio exhęredato non procedit,ſed in filio repudiante,ſecundùm eum: licet ita formaliter non dicat do.Ioan.de Imo. hic patet ſequi opi. Dy. contra Barto.in ſecundo membro. Primò, quia abſurdum videretur eſſe,quòd portio fratris exhæredati applicaretur potius extraneo hæredi, quàm confratribus ſuis. Secundò, quia caſus noſter videtur eſſe ſimilis caſui l.qui repudiantis.ſæpe allegatæ.quoniam ius accreſcendi inter coniunctos coniunctione legali,videtur inductum in hęreditate potiſsime, ne quis decederet pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus:vt patet ex notatis in l.j.& iij.ff.de acquir.hæredita.Sed iſta ratio ceſſat in lege,qui repudiantis. quia ex poſtfacto teſtamentum poterat expugnari per querelam pro parte, & pro parte non:vt l. circa.ff. de inofficioſo teſtamento.ergo poterat ibi prohiberi ius accreſcendi, vel non habere locum: & tamen habet locum fauore filiorum, quod ſimiliter dicendum in caſu noſtro. Dominus Paulus de Caſtro hic dicit, quòd exhæredatio filij alij fratribus inſtitutis non debet nocere,neq; prodeſſe,ne culpa alterius redundet in lucrum vel iniuriam alterius.Vnde ipſe credit,quòd portio filij exhæredati applicetur hæredi, quando filij ſunt inſtituti ſolùm in legitima: quando autem ſunt inſtituti hæredes vniuerſales, & ſunt rogati reſtituere hæreditatem, quo caſu agitur de detrahendo legitimam de fideicommiſſo vniuerſali:quia filius exhæredatus fuit grauatus contemplatione iſtorum,non aliorum filiorum: ergo ad ipſorum commodum debet cedere iſta priuatio. allegāt gloſſam in autentica, hoc ampſius.C.de fideicommiſsis.& in corpore gloſſæ magnæ,circa medium.Tu autem potes allegare textum,& quod ibi nota Barto.in lege,cùm emancipati. §.ſi duo. de collatione bonorum. & quod habetur in l.vxorem. §.hæres.ff. de lega.tertio. & quod ponit Bartolus in lege ſecunda.§.videndum.ff.ad Tertullianum. & in lege prima.in fine.ff. de contratabulas. Sed iſta ratio non videtur multum ſtringere, quia exhæredatio hic non eſt facta vel contemplatione hæredum inſtitutorum, vel propter iniuriam eis illatam:quo caſu loquuntur prædicta iura, ſed propter iniuriā illatā teſtatori,& offenſam ipſius:vt lege,omnimodo.§.j.C.de inoffici.teſtamento. ¶ Vnde reiecta iſta opin. videndum eſt ex ſupradictis, quis melius dicat. In hac quæſtione valde difficili & dubia videt̄ poſſe concludi, quòd opin.quæ tenet in legitima eſſe locum iuri accreſcendi filio exhæredato,videtur eſſe probabilior de iure.Moueor principaliter per textum in l.ſi vt patronus.§.ex duobus.ff.de iure patrona.vbi patet, quòd in quarta quæ debetur patronis,eſt locus iuri accreſcendi:& tamen patroni ſunt coniuncti coniunctione legali: & quarta quæ debetur patrono, eſt quota bonorum,non quota hæredita. quod patet,quia patronus pro ſua quarta non tenetur ad legata:vt lege, ſi patronus.in princip. de dona.& Inſtitu.de ſucceſ.lib.§.ſinautem. quòd non eſſet, ſi eſſet quota hæreditatis: quia hæredes pro quota tenentur ad legata: vt lege prima.& lege Marcellus.infrà,ad Trebellianum. ¶ Secundò moueor: quia Bartol. non bene videtur reſpondere ad text.§. quod ſi legitimorum. nam licet ibi teſtator poſsit aſsignare partem exhæredati vni ex filijs, cui vult,per hoc non datur intelligi,quòd ſi pater non aſsignaret, portio non deferretur confratribus iure accreſcendi:quia teſtator in hoc caſu bene poſſet prohibere ius accreſcendi in legitima inter fratres,ſi vellet.Vnde dicit Barto.ſingu.in conſilio ſuo xlviij.& in dicta lege, pater.quòd ſi teſtator inſtituit filios pro legitima in certa re, & eos vetuit plus petere, per hoc videtur prohibuiſſe ius accreſcendi,& non habebit tunc locum inter fratres in legitima. Præterea licet de directo non poſſet aſsignari extraneo vltra nouem vncias per viam inſtitutionis: forte tamen potuit teſtator legare partem deficientis alicui cui voluerit.& ſic licet non poſſet relinquere per viam inſtitutionis extraneo, ſi tamen portio non accreuiſſet fratribus,adhuc poterat intereſſe teſtatoris,quòd non accreſceret,vt poſſet illam partem legare.Poſſet etiam dici,quòd quamuis de directo non poſsit relinqui vltra nouem vncias, ex iure tamen accreſcendi hæres non prohibetur accipere, ſecundùm gloſſ. in l.j.C. de ſecun.nupti.quia tamen illa gloſſ.impugnatur per Bartol.in l.j.C.quando non pe.par.ſufficit prima reſponſio.¶ †Tertiò confirmatur iſta concluſio: quia licet reuera legitima ſit quota bonorum: vt dixit Bartol. in lege,pater filium.præalleg.& in lege,gerit. de acquirenda hæreditate.& l.ex facto.la grande.de hæredi.inſtituen.tamen non poteſt negari,quòd in multis legitima non ſapiat naturam quotæ hæreditariæ. quod patet.

¶ Primò, quia debetur hodie iure institutionis: vt in auten. nouissima. C. de inofficioso testamẽto. Item quia filius potest agere cõtra debitores hæreditarios pro consecutione legitimæ, & contra singulos possessores rerum hæredita. vt plenie declarat Bart. in l. in quarta. ĵ. ad legem Falci. Item filius institutus non potest repudiare reliquam hæreditatem acceptando legitimã, nisi habeat substitutum vulgarẽ: vt l. si patronus liberto. §. quid ergo. ff. de ope. liber. & per Barto. in l. j. ff. de vulga. & pupilla. & per Cyn. & alios in l. hæres instituta. C. de impube. & aliĳs substitutio. Præterea videm⁹, quòd filia quæ est instituta in legitima, vel in re certa, admittitur tanquam hæres ad emphyteosim, ad quam vocatur filius, vt hæres, secundùm Bartol. in l. vt iurisiurandi. §. si liberti. ff. de operi. liber. & per Baldum & alios in leg. ex facto. ff. de hæredibus instituendis. videtur ergo filius institutus in legitima, & quodammodo participare partem de natura quotæ hæreditariæ, ratione cuius mixturæ potest defendi, vt in materia fauorabili: sicut est, quando legitima filiorum sit pinguior, sub dispositione simplici veniat mixtum: vt sicut inter cõiunctos coniunctione legali in hæreditate proprie sumpta, est locus iuri accrescendi, vt fatetur Barto. & omnes: ita in hoc quod participat in quibusdam naturam hæreditatis, iuxta regulam quę ponitur per Barto. & alios in l. ĳ. in princip. ff. de verborum obligatio. Bald. autem in l. j. in §. j. C. de cadu. tollen. dicit, quòd pro ista conclusione est casus in dicto §. cæterum. in auten. vt cum de appell. cogno. vbi probatur, quòd etiam si testator prohibeat, tamen suppletur relictum à testatore vsq; ad debitam legitimam. Sed hoc non est virtute iuris accrescendi, sed quia lex supplet ipso iure id quod deficit, ne testamentum euertatur: contra quam suppletionem legis testator nõ potuit disponere, iuxta regulam l. nemo potest. de lega. j. nam illa ratio, quam assignaui, cùm scriberem l. vna: quando non peten. par. quòd filĳ non vocabantur ad legitimam ex dispositione legali, ex quo erant instituti in legitima, vel in aliquo, non videtur procedere: quia licet sint coniuncti inter se coniunctione legali, ipsi tamen exhæredato sunt coniuncti, qui non fuit vocatus à testatore. Item aduerte, quia etiã illa ratio põtest euitari, quam assignat Bald. in locis s. allegatis, quòd in exemplo filĳ exhæredati non posset habere locum ius accrescendi, quia diuerso iure venit filius exhæredatus, & filĳ instituti. nam ad hoc est dicendum, quòd dicuntur venire eodem iure, respectu coniunctionis legalis, per quam omnes pariformiter vocãtur ad legitimam, ex l. dispositione: quæ quidem coniunctio legalis non est sublata, licet nouum vinculum sit ei adiectum, vel nouum ius, ex quo est vinculum necessitatis. vnde magis dicuntur filĳ habere ex prouisione l. quàm testatoris: vt l. j. §. si impuberi. ff. de col. bo. & l. si arrogatur. in fi. ff. de adop. facit optime text. in l. Papi. §. si quis impubes. ff. de inoffi. testa. & inde est, quòd pater non põt grauare filiũ in legitima: vnde adhuc remanet coniunctio legalis, propter quam filĳ veniunt eodem iure. Sed illa secunda ratio, quam s. retuli ex mente Bald. videtur esse difficilior ad soluendum: quia cùm portio nõ fuerit vnquã delata exhæredato: intellige de eo, qui est iuste exhæredatus, & non habet querelã, non potest considerari in ea ius accrescendi. † Sed ad hoc potest dici, saluando communem sentẽtiam, quòd quia legitima dicitur quasi debita filio, etiã viuente patre: vt l. ratio. de bo. dam. & per Bart. in l. fin. ff. de libe. agno. satis dicatur delata portio filio, saltem quo ad speciem, quæ in filio est considerabilis de iure: vt l. nec ei. §. fina. de adop. & per Barto. in l. is potest. ff. de acquiren. hæredi. vnde dicemus hunc filium exhæredatum, priusquam exheredaretur, esse similem instituto hæredi sub conditione, cuius conditio si deficit, vel si ipse morit̃ viuente testatore, sine dubio in eius portione habet locum ius accrescendi: vt patet in l. j. C. de cadu. tollen. vt potes dicere, & melius, ꝙ imo portio fuit aliquando delata filio exhæredato: quia cùm exhæredatio non sumat effectum, nisi ab adit. hęreditate: vt l. filium. §. sed cùm exhæredatio. ff. de contra tabul. & l. ĳ. §. si filius. de liberis & posthu. s. antequam hęreditas sit adita, sicut filius non desinit esse suus, illa potuit videri portio sibi delata, licet illud ius postea sit extinctum cõfirmata exhæredatione. ¶ Et quia Moder. post Bald. & Angel. hic tractant aliquas not. & vtiles quæstiones, adde ad primam, inquãtum si sunt quatuor filĳ instituti, & vnus exhæredatus, quanta sit legitima institutorum: & concludunt sequendo Bartol. in l. pater filium. quòd legitima erit semis: secus dicunt si filius esset frater minor,[a] vel aliter ipso iure inhabilis. Adde quòd idem est, si essent quinque filĳ, & vnus ex eis repudiaret portionem suam, secundùm Bald. qui ita not. declarat in l. j. §. in primo: C. de caducis tollendis. Ad secundum dictum adde, quod not. Barto. in l. j. in fin. C. quando & qui. quarta pars debe. libr. x. & in l. j. in fin. §. fin. in fin. quæstio j. de contra tabu. Et vtrum plures filĳ nati ex vno filio, qui succedunt vnà cum patrono in hæreditate aui, augeant quantitatem legitimæ, sicut si essent plures filĳ: vide Bald. in leg. Papinia. §. quoniam autem. in fin. ff. de inof fic. testamen. Secundò principaliter adde, inquantum hic tangunt, vtrũ portio filiæ quæ renunciat in vita patris, accrescat fratribus: nam Bald. hic tangendo quæstio. dicit, quòd quæstio est dubia, propter id quod dictum est superius, vtrum inter coniunctos coniunctione legali sit locus iuri accrescendi. Et attento hic dubio, qui vidistis superius communiter conclusum, quòd sic esset dicendum, quòd accresceret ista portio fratribus, & per consequens quo ad personam filiæ, augeret quotam legitimæ, ex quo portio sua est in consideratione. Sed quod maius dubium facit in materia est, quia filia nõ renunciat simpliciter, imo videtur recipere legitimam in dote: vnde ex quo semel ipsa recepit portionẽ suam legitime, sine dubio illa portio non debebitur fratribus. & ita decidit Bald. expresse, quem ibi non allegat in filia repudiante, in l. vna. C. quãdo non peten. par. Hoc etiam sequitur Ioan. de Imo. hic, quatenus dos recepta concurreret cum legitima, sed quatenus legitima esset vltra dotem, tunc restaret illa sola prima dubitatio, an inter coniunctos coniunctione legali esset locus iuri accrescendi. Ego cùm scriberem in l. j. C. quando non peten. par. dixi simpliciter sequendo sententiam Bal. quòd portio filiæ non accrescit filĳs: nam absurdum videtur esse, quòd pro aliqua parte ipsius filiæ habeat locum ius accrescendi, & pro aliqua non: ne vna & eadem res diuerso iure censeatur. per l. eum qui edes. cum materia. ff. de vsuc. Sed huic rationi posset responderi, quòd alia portio non censetur diuerso iure: quia etiamsi illa vacaret, accresceret fratrib⁹. ideo autem non accrescit, quia cẽsetur soluta filiæ in dotem. Vnde forte ista opinio posset sustineri: & pro veritate huius decisionis vide quod not. ponit Barto. in l. j. in fin. ff. de contra tabul. vbi determinat, quòd si filius qui excludit filiam ex forma statuti, renunciat hæreditati paternæ cum iuramento in vita patris, aliquo recepto pro portione sua, perinde obstat filiæ, acsi totaliter successisset. Vñ ista opi. plus placet, quàm opi. domi. Pau. de Castro, qui hic distinxit, quòd aut filia renunciat viuẽte patre, & tunc tota legitima integra pertinet ad masculos, quia tempore mortis testatoris nulla portio debebatur filĳs: & sic potest facere partem fratribus: & ex hoc etiam sequeretur, quòd filia nõ augeret quotam legitimę, ex quo tempore non computatur in numero filiorum, quo ad legitimam. Nam cum reuerentia potest responderi, quòd licet filię non debeatur legitima in vita patris, pater tamen potest eam soluere voluntarie filię in vita sua: sicut declarat Barto. in leg. Stichus. ff. de peculio legat. & notat Baldus in autentica, si captiui. C. de episcopis & clericis. † Pręterea legitima licet non debeatur filię in vita patris, debetur tamen sibi dos: quia pater tenetur dotare filiam: vt lege, obligamur. § lege. & quod ibi nota. de actionibus & obligationibus. & sicut filia si ipsa succederet in legitima, teneretur sibi imputare dotem: vt lege, quoniam nouella. C. de inofficio. testamen. & l. illud. C. de colla. ita si fratres petant legitimam tanquam portionem filię: aliàs sequeretur absurdum, quòd hæres defuncti grauatur propter eãdem partem legitimę duplici pręstatione: argum. legis, Titia. §. qui in vita. ff. de leg. secũdo. Aut filia renunciat hęreditatem paternam post mortẽ: & tunc dicit ipse, quòd illi acquiretur portio sua, cuius contemplatione filia renunciat: videtur autem renunciare in dubio contemplatione illius, cui facit renunciationem: alleg. text. nota. & Baldum ibi in lege, si actio. C. de pactis. Hoc tamen est limitandum, nisi renunciatio facta vni videretur facta contemplatione aliorum, propter presumptam ęqualitatem affectionis: verbi gratia, cùm fit vni ex fratribus. ita consuluit Dyn. consilio xiĳ. quem refert & sequitur Baldus in lege, pactum quod dotale. C. de collatione bonorum. vbi punctualiter allegat dictã legẽ, si actio. Adde principaliter, & quartò, inquantum Angel. hic, quẽ sequitur Ioannes de Imola, dicit, quòd si sunt tres filĳ, & vna filia dotata, quę excluditur à successione ex forma statuti, illi tres filĳ habebunt tertiam integram. Item si sunt quatuor filĳ, & vna filia similiter dotata, non augebitur propter filiam, quę non potest succedere ex forma statuti: quia cùm ipsa filia non possit succedere ab intestato, nulla sibi debetur legitima facto testamento: qa legitima est tertia portio, vel

[a] ¶ Esset frater minor. Adde cle. exiui de paradiso. de verbo. signi. Nicol. Superan.

tio, vel dimidia eius, quod quis esset habiturus ab intestato: vt leg. cùm
quæritur. & l. parentibus. C. de inoffi. testamen. & in auten. de trien. &
semis. §. j. alleg. Ange. gloss. per hoc in l. Papi. §. vnde si quid. in versicu.
sextans. de inoffi. testamen. Adde quòd idem tenuit Angel. per d. glos.
in eadem l. in §. quoniam autem quarta. & in d. §. vnde si quis. vbi dicit
se ita consuluisse, & verum est, quia ita declarat ipse prolixe in consilio
suo ccxciiij. & ista videtur esse communis sententia. Sed Bald. not. in l.
vnica. §. in primo. C. de cadu. tollen. in fin. quæstio. manifeste tenet con
trarium, dicens, quòd filia quę debet dotari vt excludatur à statuto, nō
penitus exclusa à sua legitima, quam videtur habere in dote sibi con-
stituenda, vel constituta: & ideo facit partem fratribus. & ex hoc seque
retur duplex conclusio contraria præcedenti. Prima, quòd si essent tres
filij, & vna filia, non admitterentur ad totam tertiam partem. Secunda,
quòd si essent quatuor filij, & vna filia, filia augeret quantitatem legiti
mæ, ex quo admittitur ad partem, & facit partem fratribus. & ista opi.
est multum ęqua. De iuris autem subtilitate difficultas stat in hoc, vtrū
quando filia debet dotari ex forma statuti, dos quæ datur sibi surroge-
tur loco legitimæ. Et est subtilis quæstio, in qua variatum est per do-
ctor. & si tenemus opinio. Cyn. & Bartol. quam posuit Cyn. in l. sanci-
mus. C. de nupt. & Barto. in l. Titio centum. §. Titio genero. j. de condi
tio. & demonstra. quòd dos non surrogetur loco legitimæ, licet detra-
hatur quo dam æs alienum per se, vera est opi. Angel. & domin. Ioan.
hic posita. Si autem sequeremur opinio. aliorum, de quo tangit singul.
Ioan. Andr. in additio. Specula. in rubric. de statu monacho. & Bald. in
l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa. & Salyc. in dicta lege, sanci-
mus. tunc vera esset opi. Bald. in dicto §. in primo. quam ego sum secu-
tus, licet eam non allegauerim tunc in l. vna. in vltimis verbis. C. quan-
do non peten. par. dic ergo vt communiter tenetur in dictis locis. Vlti-
mò adde ad illam quæstio. quam tangit hic Bald. & Angel. & Moder.
quando mater fuit instituta in aliqua re pro sua legitima, & extraneus
vniuersaliter, & fratres testatoris præteriti turpi persona non instituta,
quanta sit legitima matris: nam Bartol. in leg. pater filium. Bald. & An
gel. hic, & Ioan. de Imo. tenent, quòd legitima matris sit tertia portio,
non totius substantiæ, sed portionis quam esset habitura ab intestato,
& eorum rationes prosequere vt hic per eos. Adde tamen Bald. in au-
tenti. nouissima, in fin. C. de inoffi. testamen. & in dicta leg. j. §. in pri-
mo. pręallegato. videtur sequi opinio. Iaco. Butri. qui tenent cōtra præ
dictos, & ad argumen. istorum cùm dicunt, quòd legitima est tertia por
tio eius, quod quis esset habiturus ab intestato, nititur respondere in
auten. nouissima, quod est tertia portio eius, quod quis posset habere ab
intestato rebus sic stantibus, & se habentibus, prout se habent ex testa-
mento. Cùm ergo stante testamento fratres totaliter excludantur: se-
quitur quòd legitima matris debet esse tertia integra: quia si fratres nō
extarent, res esset in causa intestati: sine dubio mater succederet insoli-
dum. Non tamen bene firmat pedes in dicta autenti. nouissima. sed
ista videtur esse quędam fallacia, cum reuerentia: nam secundùm hoc ha
beremus dicere in simili, quòd filia exclusa à statuto à successione in-
testati, stantibus masculis, posset dicere testamentum nullum. Præte-
rea quòd extranei essent hæredes instituti, & non filij, ita quòd filij es-
sent exclusi: nam rebus sic se habentibus ab intestato filia succederet,
non obstante statuto: iuxta not. per Barto. in l. j. in fin. ff. de contratab.
& tamen communiter tenetur oppositum in l. Gallus. §. quid si tantū.
ff. de liberis & posthum. Præterea ista limitatio non probatur iure per
l. cùm quæritur. & leges suprà allegatæ intelliguntur rebus sic se habē
tibus ab intestato, sicut se nunc habent ex testamento: quo facto fra-
tres nullo modo admittuntur. Vnde sequere communem sententiā,
quæ est verior: & adde ad materiam singulare verbum Bald. quod ipse
posuit in autenti. præterea. C. vnde vir & vxor. vbi voluit, quòd inter
neniētes diuerso iure, de iure ciuili sit locus iuri accrescendi: quod tamē
communiter non tenetur. ¶ In gloss. posita super verbo, hæredes. ibi:
video grauare institutum in xj. hanc lecturam videtur hic approbare
Bartol. & si vera est, continet vnum singulare & pulchrum dictum, li-
mitans l. qui filiabus. in fine. cum l. sequen. in fine. suprà eodem. secun-
dùm Paulum de Castro. ibi enim dicitur, quòd prælegatum factum vni
ex eo hæredibus videtur factum à seipso, & ab alijs cohęredibus: quod
videtur limitandum, quando est factum vni, vt dixi. Sed quando est
factum prælegatum eiusdem rei omnibus, siue omnibus simpliciter,
videtur factum vnicuique pro rata obtinente ad cohæredem, non pro
sua: & habet istud legatum vtilitatis, quando hæredes sunt ex dispa-
ribus portionibus instituti. Secus si essent æqualiter instituti: quia
tunc daret vnusquisque, quantum acciperet, & econtra, & sic præ-
legatum esset inutile: iuxta legē, ab omnibus. §. primo. infrà eodem.
secundùm docto. Sed ista lectur. licet approbetur per Bartol. non pla-
cet sibi: quia sic deberet esse in text. hæredem vnciæ vncias xj. habi-
turum: sed in textu communiter habetur, hæredem vnciarum: quæ
verba sunt pluralis numeri, nec possunt adaptari ad vnam vnciam so-
lam: vt lege finali. infrà, ad Trebellianum. ergo videtur quòd ista lectu-
ra non procedat. Præterea vltra ipsum ista lectura non bene refer-
tur ex primo, siue referas ad primum dictum, siue ad secundum. Sed ta-
men iste versicu. inde dicitur. est illatio ex pręcedentibus: nam primum
dictum continet, quòd legatam relictum hæredi à seipso: vnde ex eo
infertur hoc, quod nunc dicitur, quòd legatum factum modo isto videa-
tur factum pro partibus hæreditarijs, & multo minus potest fieri illatio
ex secundo dicto, in quo agitur de iure accrescendi: quia secundùm hūc
intellectum de iure accrescendi non agitur in isto ver. inde. Vnde præ-
fatus doctor ponit tertiam lectu. quam dicit esse Petri de Bella Pertica,
prout ipse repetit in apostillis suis, videlicet quòd legatum isto casu est
inutile in personam omnium hæredum: vnde hæres institutus in xj. vn
cijs, retinebit eas iure hæreditario, & institutus in vncia similiter illam
vnciam in re prælegata: & secundùm hunc intellectum hic est casus sin-
gu. & vnicus, quòd licet quando legatur vni ex cohæredibus, videatur
legatum ab ipso, & ab alijs cohæredibus suis, & sic prælegatum valet
pro parte cohæredis: secus tamen est, quando legatur simpliciter eadem
res omnibus hæredibus: nam tunc videbitur legatum vnicuiq; factum,
vt illud percipiat pro portione sua, & non à cohærede: & secundùm
hunc intellectum bene fit illatio ex primo dicto, quod quia legatum fa-
ctum hæredi à seipso non valet, & ideo in isto casu non valebit disposi-
tio prælegati, & proprie stabit tex. in ver. vnciarum. Sed iste intellectus
videtur esse rationabilis: nam cùm testator præsumatur scire iure, non
est verisimile quòd voluerit facere dispositionem nugatoriam: sicut di-
cunt Moder. in d. l. si quis filio. s. eod. in princip. in gloss. posita super ver
bo, ijsdem. nemo enim præsumitur eligere viam, per quam infringa-
tur sua dispositio: si verba ita possunt interpretari, vt res magis valeat,
quàm pereat: vt l. ij. s. de testa. mili. & l. quoties. cum si. de reb. du. Præ-
terea nullo modo potest assignari bona ratio diuersitatis, cur quando prę
legatum fit vni ex pluribus cohæredibus, videatur relictum etiam à co-
hæredibus suis: & secus sit, quando prælegatum fit omnibus hæredibus.
Vnde potest dari tertius intellectus ad istum tex. per quem fit illatio ad
ambo dicta præcedentia, isto modo, dicendo quòd quando testator duo-
bus hæredibus dispariter institutis prælegauit prædium, videtur eos ad
æquales portiones inuitasse: sicut videntur inuitati coniuncti in legato:
vt l. si pluribus. s. eodem. Vnde ille qui erat institutus in vna vncia, pro
illa vncia non capit dimidiam iure prælegati, sed pro quinq; vncijs dun-
taxat: alter autem institutus in xj. vncijs, sex vncias non capit iure præ
legati, quia debentur sibiipsi à seipso: & ideo illæ sex vnciæ accrescunt
collegatario, & sic habebit v. vncias iure proprio in legato, & sex vncias
iure accrescendi: septima autem vncia, quæ explebit duodecimam, perti-
nebit ad institutum in vj. vncijs: quia illam vnciam debet habere à cohæ
rede: & sic optime fiet illatio ad ambo præcedentia dicta, & ampliabitur
secundum dictum præcedens positum in prin. §. vt dicamus, quòd non
solùm quando legatum in persona vnius est totaliter inutile, habet lo-
cum ius accrescendi in fauorem collegatarij, sed etiam quando pro par-
te est vtile, et pro parte est inutile, pro ea rata pro qua est inutile accrescet
collegatario. Iste tamen intellectus infert aliqualiter violentiam literæ,
inquantùm oportet exponere verbum, vnciarum, pro vncia, in numero
singulari: & credo, quòd si inspiceretur originale Pandectarum verè, ita
reperiretur scriptum: quia huic intellectui optime consonat illatio ex
præcedentibus, & etiam nihil inducitur contra regulas iuris: sicut in in-
tellectibus præcedentibus. Quid autem si relinquitur omnibus hæredi-
bus ab vno, tangit hic Paul. plene, de quo vide in l. ab omnibus. vel in
princip. j. eod.

Si ita Titio. Quando verba diriguntur ad legatarium, ele-
ctio alternatiua pertinet ad eum, & appella-
tione fundi continetur pars fundi duntaxat, quando ita constat ex dispo
sitione testatoris. h. d. cum §. seq. ¶ † Not. primò, quòd licet alternatiua
summarum, quando datur electio debitori, minor summa sit præcisa in
obligatione: vt l. stipulantem. §. si stipulante. & l. si stipulatus fuerim de-
cem aut xv. ff. de verb. ob. & l. si ita relictum. §. fina. j. ti. proxi. & econtra
si electio datur creditori, sola maior summa sit in obligatione: vt in
dictis iuribus nota. & tangit do. Paul. hic, non tamen ita in alternatiua
speciei, quæ ponitur inter totum & partem integralem: est enim vsusfru
ctus pars integralis ipsius fundi, & plenæ proprietatis: vt solenniter de-
clarat Barto. in l. qui vsumfructum. ff. de verborum obligationibus. Et
quot modis accipiatur hoc verbum, pars, vide per Barto. in l. recte dici-
mus. in fi. ff. de verb. signi. & per Bald. & Ange. in l. in rem actio. §. j. ff.
de rei vendi. Differentia autem istorum casuum est, secundùm Paul. de
Cast. & bene, in nummis & summis non cadit affectio respectu qualita-
tis, sed solùm respectu maioris numeri: vt l. nummis. de in lit. iur. ff. vn-
de l. habet voluntatem debitoris vel creditoris in alternatiua summa-
rum pro certa & explorata: sed in alternatiua, de qua in text. nostro,
potest cadere affectio respectu qualitatis: quia potest interesse mea ma-
gis habere vsumfructum fundi, quàm proprietatem, propter onera quæ
debent solui à proprietario, nisi sint valde leuia: & propter magnas ex-
pensas, quas sumit proprietarius: vt patet in his quæ habentur in l. quę-
ro. j. de vsufru. lega. & in l. si pendentes. §. si. quis. de vsufruct. & de ex-
pensa. vide per Barto. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publi. & in
l. j. in fi. ff. de noui operis nunciatione. & in l. ad eum. C. de vsufruc. vbi
etiam Bald. Et idem etiam posset dici, licet Moder. non tangant, quan-
do alternatiua poneretur inter totum & partem quotitatiuam: ver-
bi gratia, lego fundum vel dimidiam eius: etiam hoc esset verum indu-

bitanter, quando legaretur certa regio fundi, in quam posset interesse legatarii, propter aliquam qualitatem cohaerentem illi parti, magis habere illam partem, quam totum. Vbi aut portio fundi legaretur, non determinata certa regione, sed pro indiuiso tertia vel quarta, tunc esset maius dubium: sed forte posset dici idem, quia legatarius esset impotens ad sustinendum onera totius fundi, & expensas, sicut dicimus s. in vsufructu: & tamen pro illa quota posset sustinere: facit optime tex. in fi. sui, in l. in fundo. ff. de rei ven. ¶ † Secundò not. ibi: duo esse legata &c. quod legatum alternatiuum non dicitur esse vnum, sed continere plura legata: quod intellige, vt plene declarat Bar. & Moder. in l. si ex toto. §. fi. & ibi dixi. ¶ † Tertiò no. ex §. sed & si quis. quod appelatione fundi[a], cōtinetur & pars fundi, pro indiuiso: dūmodo appareat etiam de mēte testatoris: & ita intelligunt hic Moder. Et licet bene gl. videatur aliter intellexisse, facit ad illam q. quam tradidi in l. serui electione. s. eo. vtrum dictum testis sit obscurū, qui deponit quod vidit Titiū talem rem possidere, nec dicit in totū, vel in parte. ¶ In gloss. posita super verbo, arbitrio. Doc. hic optime soluunt cōtraria hic in glos. de quibus plene dicemus in l. legato generaliter. j. eod. Sed extra glo. Io. de Imo. opponit fortiter de l. qui concubinam. §. j. j. de legat. iij. vbi probatur maxime in ratione decidendi, quod licet verba sint directa ad legatarium, per istud verbū, habeat, nihilominus electio non cōpetit sibi, sed debitori. i. haeredibus, de quibus ibi in tex. & soluit dupliciter, licet dubitando. Primò, quod hic testator ponit verbum imperatiui modi, habeto sibi &c. quod magis importat verba executiua, & dirigit ad legatariū, quàm in cōtrario, vbi nō est verbum modi imperatiui. Sed ista solut. non multū placet: quia licet istud verbum, habeat, possit inueniri in futuro optatiui, vel presentis subiunctiui, hic tamen accipitur sub modo imperatiuo: praecipit enim testator, vt habeat illā partem. Praeterea quātum ad modū legandi, nō est differentia, siue testator dicat, rogo, siue mādo: & sic vtatur vno modo verbi magis, quàm alio: vt patet, in l. omne verbū. C. cōmunia de lega. Vnde ipse soluit secūdo modo, quod ibi loquitur in alternatiua summarum, in qua id quod est minimū, est in obligatione: vt s. dixi in isto §. in notabilib[9]. quasi dicat, ideo debetur ibi quod est minimum, quia sumus in alternatiua summarū. Sed hoc non est bene dictū, duplici ratione. Primò quidē, quia si verbū, habeat, facit quod verba videantur directa ad legatariū, & sic ad creditorē: tunc nō deberetur id quod est minimū, sed id quod est maximū: vt s. dixi in no. Secundò, quia ibi nō est alternatiua summarū, sed diuersarum partiū vnius speciei est haereditas quoddā ius vniuersale: vt l. haereditas. ff. de peti. haere. & sic spēs quaedam: vnde perinde idē videtur esse, ac si testator alternatiue legarit hoc modo, lego tertiam, vel quartam, vel dimidiam: quo casu per ea quae diximus in notabilibus, forte nō esset idē, quod in alternatiua summarū. quia posset interesse debitoris vel creditoris praestare magis vnam partem, quàm aliam, vel accipere: licet pars quae praestatur esset maior quantitate, vel quae accipitur esset minor. Vnde ego multū dubito in solu. huius contrarij, maxime quia Iurisconsultus ibi expresse dicit, quod electio est debitoris, & sic praesupponit legatum esse alternatiuum: quod nō esset verum, si essemus in alternatiua summarū. est igitur cogitandum. Sed pro nunc saluo iure melius deliberādi, pōt dici, quod hic verbum imperatiuum ponitur personaliter: hic enim dixit, habeat sibi: vnde propter verbum, vt aliquid addat ad verbum, habeto, executio videtur directa in persona legatarij. Sed in contrario fuit positum impersonaliter. dixit enim, habeat tamen vnam partem &c. quod potest intelligi, habeat, scilicet per suam electionem, & à seipso eligendo, vel habeat, scilicet ab haerede. facit optime pro primo dicto quod habetur in leg. Titia. §. j. j. de legat. ij. & quod ponit Barto. in l. centurio. ff. de vulga. & pupil. in illa quaestio. quomodo compendiosa cognoscatur esse directa vel obliqua. Et pro ista solutiōe mea facit tex. in l. fideicommissa. §. si filio. j. de leg. iij. vbi probatur, quòd verbum, habeat, pōt importare dispositionem obliquam, id est, quòd quis habeat de manu alterius. Vnde Barto. dicit per illum tex. in l. centurio. in vlti. colum. de vulg. & pupil. quòd est verbum cōmune, additio eiusdem. ¶ † In gloss. posita super verbo, pro parte. not. ex tex. iuncta glos. quòd etiam ex dispositione testatoris nomen partis[b] in dubio significat dimidiam: & hoc satis innuit tex. allegatus in gloss. Hoc tamen intelligendum, nisi nomen partis proferatur cum nomine numerali: verbi gratia, vnam partem, vel duas partes: tūc enim vna pars importat vnam, vtique totius rei, secundùm Bartol. & Moder. qui ita not. declarant in l. interdum. s. de haere. insti. super quo vide omnino quod not. Ang. in l. etiam. & in l. defuncta. §. fina. ff. de vsufru. Secundò adde, quòd etiā cùm fit mentio de parte vniuersitatis, in dubio intelligitur de dimidia, secundùm gloss. not. xxviij. distin. c. priusquàm. Tertiò adde, quod nomen particulare non significat dimidiam, secundùm Bartol. in l. ij. C. quādo & quib. quar. pars de. lib. x. aliquando tamen significat minus ex mente dispositionis: super quo vide text. & quod ibi ponit Bald. in l. si quis in suo. in princi. C. de inoffi. testa. Sed aduerte, quia contra istam conclusionem multum facit tex. in l. qui concubinam. §. j. praeallegata. vbi testator relinquit, quantula portio: & tamen non debetur minima ex virtute verborum, sed quia electio cōpetit debitori, vt dixi in voce. Quartò adde, quod etiam in materia statuti & cōsuetudinis, quae est stricti iuris, verbum, portio, significat dimidiam, in c. j. de alie. feud. quem text. not. ibi Bald. ad hoc. Vltimò adde, quòd quando in dispositione l. vnà cum verbo partis adijcitur ista dictio, aliqua, legis dispositio verificatur in qualibet minima particula. glo. est not. in clemen. j. de foro competē. in verbo, parte aliqua. quàm ad hoc solenniter adducit do. Abb. in c. super eo. de eo qui cog. consan. vxo. suae. & similis glo. est in cle. j. de re. eccle. non alie. Facit optime quod ponit glo. in c. auaritiae. de elec. lib. vj. & ad materiam vide glos. not. quando nomen exprimitur in libello, in l. si in rem agat aliquis. ff. de rei vendi. & quando exprimitur in contractu, in l. tale pactum. §. fina. cum gloss. sua. ff. de pact.

[a] ¶ Appellatiōe fundi. Adde an cōprehenditur domus, vide in l. j. in §. illud. ff. de vi & vi ar. & an continuantur prata cōtigua, vide in l. Seiae. in fi. circa me. ff. de fun. instru. & an contineat petias terrae postea ēptas, vide per Bar. in l. si ita. ff. de auro & ar. lega. do in l. quod est. ff. de verb. sig. Dy. in regu. nullus pluribus. de reg. iur. li. vj. Nico. Super.

[b] ¶ Nomē partis. Adde Bart. in l. j. C. quando & quibus. li. x. d. in c. ij. de decimis. libr. vj. Abb. in c. cū sint homines. eod. tit. in antiquis. Abb. in c. super eo. de eo qui cogn. consan. vxo. suae. Phi. in c. indēnitatibus. in §. caeterum. de elect. li. vj. Nico. Superan.

SVMMARIVM.

1. Dictio, praeter, ponitur quandoque exceptiue & exclusiue: & nonnunquam ponitur inclusiue, & pro vltra.
2. Paria sunt, aliquem excipere, & obscure & inepte excipere.
3. In materia fauorabili sub simplicibus continetur mixtum, secus vero in materia odiosa.
4. Quantitas quando debetur sub ratione aestimationis rei, dicitur semper deberi respectu speciei.

Titiae textores. Si legantur diuersae species duobus, & testator nihil excipiat, ob scurae res, in quibus illae duae qualitates concurrunt, quae faciunt per se considerare diuersam speciem, sunt communes ambobus legatarijs. Secus si tutor excipiat, & clare res illas: quia tunc non comprehenduntur in legato. Secunda est ibi: haec enim. Tertia ibi: quod si hic. ¶ † Nota primò ibi: praeterquam &c. ista dictio, praeter, aliquando ponitur exceptiue & exclusiue: aliquando ponitur inclusiue, & pro vltra. de qua vide text. cum gloss. & ibi per doctores, in l. j. ff. de pigno. actio. ¶ † Secundò not. & semper tene menti, quòd paria sunt aliquem non excipere, & obscure & inepte excipere. concor. text. in lege, prima. §. Labeo. ff. de flu. & in l. iij. §. si duabus. j. de alimen. legat. & l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusa. tuto. de quo vide per Bartol. in l. j. ff. de exceptio. & etiam hic aliquid. Et antequam inducam istum text. ad quaestio. not. secundùm Bald. & Modernos. declarandum est primū, quare Iurisconsultus dicat istam exceptionem fuisse obscuram: super quo refert hic Paulus de Castro, quosdam dixisse istum textum esse obscurissimum, & non posse intelligi: ipse autem bene & eleganter declarat dicens, quòd hic iurisconsultus ponit, minorem autē omittit forte tanquam notam, & similiter consequentiam formaliter: dicit enim, quòd exceptio fuit obscura, & hoc est antecedens. Sed quomodo probetur esse obscuram, non dicit: quod erat ponendum in minori. Ipse autem hoc declarat hoc modo: quia si respicias primum legatum, testator excipit textores, quos alij non legauit: si ergo dicas, vernas & textores non deberi Titiae, quia fuerint legati Plotiae, hoc non potest dici, nisi quòd videntur legati Plotiae, quia erant vernae. Sed ista qualitas non sufficit, ad ostendendum quòd Plotiae sint legati: quia isti serui habebant aliam qualitatem, quae conueniebat verbis primi legati, quoniam erant textores: vnde quia vtrique legatariorum conueniebat ista qualitas, non potest magis dici istos seruos duarum qualitatum videri legatos vni, quàm alteri. Et ideo exceptio relinquitur obscura: quia Plotia similiter dicet, si Titia praetendit istos seruos esse sibi legatos, quia sunt textores: & ego praetendo eos esse legatos mihi, quia sunt vernae. vnde res remanet in incerto. Et hoc declarato, inducit Bald. istum text. contra practicam aduocatorum, qui in termino dato ad excipiendum proponunt aliquas exceptiones specifice,

specifi ce, deinde adijciunt clausulam generalem, & omnes alias exceptiones, quomodolibet sibi competentes. Nam cũ ista oppositio generalis sit incerta & obscura, habetur pro non facta. Vnde infert, quòd si post termini lapsum reus opponens velit declarare de quibus exceptionibus intellexit, non audietur, sicut si nihil omnino proposuisset. Dicit tamen, ꝙ ista generalitas est vtilis, quo ad hoc quòd taliter opponens non videatur se restrinxisse solùm ad exceptiones propositas: vnde infra terminum poterit alias proponere. & hoc sequuntur Ange. & Moder. Sed ista vtilitas videtur esse nulla: quia etiamsi non fuisset facta ista oppositio in genere, sed solùm aliqua exceptio specialiter fuisset opposita, nihilominus idem esset, vt durante termino posset alias proponere: vt l. propter lit. §. primo. suprà, de excu. tut. & Institu. eod. §. si plures. vel §. si autem. Sed responde, quòd intellectus Bal. fuit bonus hic, & in l. scire oportet. §. sufficit. vbi idem dicit suprà, de excu. tutor. voluit enim dicere, quòd si aliquis proposuisset exceptionem qualificatam: verbi gratia, quòd testis dixit falsum corruptus, & non posuisset istam oppositionem generalem, videretur se restrinxisse ad probandum exceptionem propositam, cũ qualitate: iuxta l. diuus. cum materia. ff. de regu. iur. & c. licet causam. & quod ibi plene. extrà, de proba. Ponendo autem istam generalem oppositionem, nõ esset opus probare, quòd testis dixisset falsum corruptus, vbi si probaretur sola corruptio sine falsitate, aliàs sola falsitas sine corruptione, sufficienter esset probatum: quod est valde notabile ad materiam d. l. diuus. maxime quia communiter Moder. hoc approbant hic. †Sed aduerte, inquantum doct. dicunt, quòd post lapsum termini non potest fieri declaratio neque specificatio exceptionum, quæ trahatur retro ad tempus oppositionis: nam hoc videtur esse contra ea quæ not. Io. And. in tit. de test. §. nunc dicendum. ver. hoc etiam no. & Anto. de Butr. in c. licet causam. de prob. & Bal. in l. edita. in repe. Perusina. C. de eden. quos ego sum secutus, & declaraui in d. l. edita. & in l. hæredes palam. §. sed si notam. s. de testa. in quibus in effectu concludunt, quòd declaratio libelli positionũ & articulorum potest fieri post lapsum termini, & trahitur retro ad tempus propositionis: pro qua opin. facit optime tex. quem ibi not. Bald. ad hoc in l. sed & si quis. §. primo. ff. de vsufruct. vbi probatur, quòd declaratio actionis potest fieri etiam eo tempore, quo actus non potest geri. & idẽ tenuit Bal. in l. j. §. huius fundi. ff. de iust. & iu. Sed possumus distinguẽdo concordare opin. & dicere quòd aut exceptio, libellus, vel positio proposita infra terminum, non est omnino obscura: quia lex præsumit ex illis verbis, quid sit dictum ab tali ponente: cùm tamen verba possint habere alium intellectum, & tunc indubitanter procedant opin. Ioan. Andr. & aliorum, quia ista propositio non potest dici haberi pro nõ facta. Aut obscuritas exceptionis propositæ nascitur in verbis ineptis ipsius proponẽtis, ex quibus nullus potest elici sensus: & tunc vera sit opin. Bald. hic, & aliorum: quia aut dicit hic tex. hoc casu exceptio habetur pro non facta. aut exceptio est obscura, vel positio, seu articulus, quia est nimis generalis & incertus: sicut in exemplo hic posito per Bal. propono omnes alias exceptiones mihi competentes, & tunc q. est magis dubia: qa videtur ꝙ ista expositio non sit in illo iure nulla & inutilis: nam cùm reus in exceptione sit actor: vt l. prima. ff. de exceptio. & in l. exceptionibus. eod. titu. sicut libellus generalis procedit parte non opponente, vt l. si ex multis. C. de an. excep. & est glo. not. in l. si quis intentione ambigua. in glo. magna. in prima lectura. & ibi Bald. suprà, de iud. & plene in l. prima. suprà, de eden. per Bartol. & alios. ita videtur exceptio procedere, si non opponatur à parte replicando: vnde videtur, quòd libellus generalis possit declarari post terminum ratione prædicta, & etiã exceptio, sicut libellus generalis nullo assignato termino posset declarari in processu: vt dicitur in lege prima. præallegat. bene facit textus cum gloss. in lege prima. §. si qs argentum. ff. depo. & quod not. in lege, in actionibus. ff. de furt. & ideo posset dici concordando opin. ꝙ opi. Bald. hic sit vera, quando actor replicauit, & dixit hanc oppositionem generalem non esse admittendam: secus si nihil. ¶ †Tertio not. quòd in materia fauorabili sub simplicibus cõtinetur mixtum[a]: secus est in materia odiosa: vt l. vim passam. §. præscriptione. ff. de adulter. & in l. si ita scriptum. s. de liber. & posthum. & tradit Bar. in l. ij. in princi. ff. de verbo. obli. & ideo in quæstio. quã hic tangunt Ray. & Bal. verior videtur determinatio Ioan. de Imol. de qua statim in voce dicam. ¶ Extra glo. induxit hic Bald. & Ioan. de Imo. hunc tex. ad not. quæst. videlicet si ex forma statuti aliquis est deputatus iudex in causis pupillorum, & alius in causis à centum libris infra, & pupillus conueniatur vel agat in causa, quæ est à centum libris infra, quis erit iudex in determinatione causæ? Et determinat per istum tex. ꝙ vterque poterit esse iudex: quia istæ qualitates sunt compatibiles in eadem causa, & in eodem subiecto: ergo vtrique competet ius, vt in text. nostro. Sed aduerte, quia ista inductio facta ex tex. nostro, concludit quòd vterque iudex simul debeat cognoscere simul: vt quidam dixerunt, per l. iurisperitos. §. pe. vel si. ff. de excu. tu. Bal. autẽ videt intelligere, ꝙ vnusquisq; possit cognoscere insolidum, & præuenire alium: quod clare dixit Cy. tenens hãc conclusionem in lege, Gallus. §. ille casus. ff. de liber. & posthum. & ibi Bald. refert. Dominus Ioan. de Imo. hic dicit, quòd pro ista doct. Bald. facit, quod not. Bar. in l. j. C. de offi. præ. vrb. vbi dicit, quòd iurisdictio specialiter concessa vni non derogat iurisdictioni vniuersali. Ipse tamen dicit, quòd ille textus facit in oppositum: quia nisi esset reseruata specialiter iurisdicto vniuersalis, fuisset ei derogatum per iurisdictionem specialem. Tu autem dic, quòd iste articulus nihil ad propositum, de quo plene scripsi in lege, quod in rerum. §. si quis post. s. eod. nam in casu nostro istæ duę iurisdictiones non habent se vt vniuersalis & specialis, sed vt duæ specie distinctæ, & diuersæ, quæ habent se vt excedentia, & excessa, quoniam quęlibet iurisdictio dicitur specialior altera, quo ad quid, & aliquo respectu: sicut declarat Bart. in simili quæstio. in extrauagãti ad reprimen. in verbo, non obstantibus. Vnde dominus Ioan. finaliter dicit esse distinguẽdum, vt ibi per Barto. Bald. autem ponens istam quæstionem in diuersis locis, vbiq; contradicit his quæ dicit hic, diuersis tamen medijs: nam in l. executorẽ. in tertia char. C. de exec. rei iu. ipse tenet, ꝙ solus iudex pupillorum cognoscet de causa: mouentur ex eo, quia inter has duas causas illa dicitur specialior, q̃ competit & habet locum in paucioribus, & talis videtur esse causa pupillorum: quia ista ætas restringitur ad pauciores personas, quàm causa à cẽtum libris infra, ĩ qua iudex potest cognoscere respectu omnium personarum. Sed ista ratio est ridicula cum reuerentia: & ipsemet reprehendit eã alibi, videlicet in l. Gallus. §. ille casus. ff. de lib. & posthu. nam respectu personarum ratio est vera, sed respectu generis causarum est falsa: quia specialior est iurisdictio cognoscẽtis à centum libris infra, vt de se patet. & ideo ipse idem Bald. in l. j. ver. v. quæro. ff. de offic. consul. dicit, ꝙ cũ ista habeant se vt excedentia & excessa in specialitate, illa dicetur causa specialior, quæ habet fauorabiliorem causam, & maiorem specialitatem: & ista est causa, propter quam conceditur priuilegium ætati: quia fauor respiciens personam est maior regulariter, quàm fauor causæ: ar. l. iustissime. de ædi. edict. & quod habetur in l. j. C. quando Imperator inter pu. & viduas. Vnde solus iudex pupillorum poterit cognoscere secundùm eum, alle. quæ tradit Bart. pro decisione in d. extrauaganti ad reprimen. in verbo, non obstantibus. & per hanc rationem inclinat in hanc sentẽtiam. in dicto §. ille casus. quem alleg. & sequitur Pet. de Anch. in rubric. de regu. iur. in vj. & idem tenet in effectu in l. j. §. vbi autem. C. de cad. tollen. ibi tamen addit solum hoc verbum: quia dicit, quòd causa iudicis pupillorum est fauorabilior ex eo, quia communiter istę causæ solent committi peritioribus, ne pupilli opprimantur. cognitio autem à centũ libris infra solet committi leuioribus iudicibus: vt patet, licet ipse non alleget, in authenti. de defen. ciuitatum. § iudicare. & §. audient. & in l. placet. cum ibi not. C. de peda. iudi. Vnde fauendum est magis iurisdictioni, quæ acquirit, vel in quam p̃sumit̃ esse deputatus peritior iudex. Tu autẽ aduerte in ista materia: quia dicta Bartol. in verbo, non obstantibus. non videntur conuenienter allegari ad quæstionem nostram: nã ipse ponit ibi casum, in quo in eadem causa duæ qualitates duorum statutorum sunt incompatibiles, videlicet ꝙ ꝓcedat̃ ordinarie, & sine strepitu, & figura iudicij. Vnde tunc bene est concedendum, quòd illa causa præualet, quæ habet fauorabiliorem causam specialitatis: vt ipse ibi optime probat, & sequitur Bal. licet ipse eam non alleget, in l. hac cõsultissima. C. qui testa. facere poss. in quæstio. qualiter cęcus possit testari inter liberos. Sed iste non est casus noster, quia in vna causa non est incompatibile, quòd duo habeant iurisdictionem insolidum, vel simul: vt l. j. cum ibi not. ff. de offic. consul. & lege, Imperatores. §. magistratus. ff. ad munic. vnde alius est casus noster: & ideo Barto. met in lege, in sacris. C. de proxi. fac. scrj. libr. xij. tenet, quòd etiam iudex in causis à centum libris infra, poterat adiri in causa pupillorum, & videtur sentire quòd vterque iudex possit cognoscere: sicut dixit hic Baldus & Cy. in dicto §. ille casus.

[a] ¶ Mixtũ. Pro quo vide Dy. & do. Ias. May. Insti. de act. §. omniũ. in iiij. co. & quod p eundem in l. j. de acq. possess. circa fi. iiij. colũ. & qđ ibi dixi ĩ apost. Bene. Va.

Et ista opin. videtur verior, pro qua adduco tibi tex. valde not. cum glo. in l. prima. in fin. C. ne lice. po. maxime in ratione decidendi, in versicul. nec timeat. dicitur enim ibi, quòd quia præses prouinciæ specialiter est deputatus ad cognoscendum contra eos, qui vtuntur patrocinio potentiori, pro hoc videtur data sibi iurisdictio in personas clarissimas: quæ tamen ex priuilegio particulari concesso personæ non possunt conueniri, nisi sub certis iudicibus: vt lege prima. & ij. C. vbi sena. vel cla. & ita exponit in glos. pondero principaliter quòd hoc est ideo, quia habet specialiorem iurisdictionem respectu causæ: vnde ibi videtur casus decidẽs quæstio. pro sententia Bartol. in dicta lege, in sacris. Ille tamen text. nõ aperit, vt etiam iudices deputatis clarissimis personis illo casu possent ipsi cognoscere. Sed videtur posse distingui concor. opinio. quòd aut pupillus ipse in quæstio. nostra vult agere coram alio iudice, & hoc posset: & etiam coram iudice pupillorum, & hoc ne concessum sibi ad fauorem conuertatur ad eius odium, iuxta l. quod fauore. C. de ll. & idẽ si sponte velit conueniri coram alio iudice: si autem non sponte conueniatur, videtur quòd solùm coram iudice pupillorum posit conueniri per rationes assignatas, per Bald. in locis allegatis. Sed ista opinio videtur confundi in dicta lege prima. in fine. vbi specialitas & maior ratio causæ omnino dat iurisdictionem iudici contra eum, qui habebat iudicem specialiorem ratione personæ: prout tenet Bartol. in dicta lege, in sacris. Et ideo teneamus sententiam Bald. hic simpliciter, quæ etiam videtur esse de mente Bartol. in l. præallega. quòd ex quo istæ qualitates sunt compatibiles, licet vna sit fauorabilior altera, tamen non excludant se adinuicem: sicut videmus, quòd dispositio legis vniuersalis concurrit cum dispositione legis specialis, quando sibi non contradicent, & ad inuicem: licet secus sit, quando aduersantur sibi: vt l. prima. §. ad hoc autem edictum. & ibi per Bartolum ff. de noui ope. nuncia. In quæst. autẽ quam posuit Bart. in ver. non obstantibus. & pro decisione sua ibi allego tibi tex. valde notabilem in capitulo primo. extrà, de iuramẽ. calum. dicitur enim ibi, quòd cùm essent duæ ll. quarum vna dicit, quòd principalis cogitur per se iurare de calumnia, & alia quòd clericus prohibetur omnino iurare, ista secũda præualet primæ: vnde clericus non tenetur iurare per se de calumnia, quamuis istæ ll. habeant se vt excedentia & excessa: quia vna est specialior respectu causæ, & alia respectu personę. quia restringitur ad clericum tantùm. & ista sufficiant pro isto articulo.

Nihil distat. Inter &, & cùm, non est differentia, quo ad effectum coniunctionis: & qui tenetur ad quantitatem respectu speciei, interitu speciei à quantitate liberatur. hoc dicit ☞ cum sequen. ¶ † Not. primò, quòd dictio, &, & cùm, sunt eiusdem efficaciæ, quo ad inducendam coniunctionem, & ius accrescendi: differunt tamen, quãdo ponuntur inter personas honoratas in hoc, quia si inter illas cadit ordo affectionis inuitati, per dictionem, &, videntur inuitati ordine successiuo: sed inuitati per dictionem, cùm, videntur inuitati simul: vt l. si mulieri cum Titio. ff. de vsufru. accrescẽ. & plene declarat Bald. in l. Gallus. §. quidã recte. ſ. de libe. & posthum. quem etiam hic refert domi. Paul. de Castr. Si verò istæ dictiones ponantur inter personas, quæ computantur vt res, vel inter res ipsas: tunc quæ sit differentia inter istas dictiones, vide plene per Bartolum in l. si cui fundum. infrà. de fundo instr. 4 quæ hic allega. in gloss. pro contrario. cuius dicta refert Pau. hic. ¶ † Secundò not. quòd quando quantitas debetur sub ratione æstimationis rei, semper dicitur deberi respectu speciei: & ideo specie perempta ante moram debitor liberabitur. concor. text. in lege, quidam. & ibi per Bartolũ, ĩ. eod. Hoc tamen limitat singul. Pau. de Cast. in dicto §. si tibi. dicit ẽm, quòd istud est verum, quando quantitas est incerta, quæ venit certificãda per æstimationem rei. Secus est, si quantitas quæ debetur respectu speciei sit certa: quia tunc non perĳt per interitum rei. allega. text. not. in l. vir vxori. infrà, de dote præle. vbi dicitur, ꝙ si testor prælegat certã quantitatem vxori pro dote, quã vxor habebat in mãcipĳs, licet illa mãcipia moriantur viuente marito, nihilominus quantitas debetur. Sed tu aduerte, quia ista sua conclusio videtur contra casum clarũ in lege, in naue Saufeli. ff. locat. vbi certa quantitas debebatur ex cumulo frumenti, qui erat in naui: & sic respectu certæ speciei debitor liberatur, vt ibi dicit Barto. & omnes. Præterea Barto. ibi pro ista conclusione alleg. text. qui similiter concludit hanc opin. in lege prima. C. de iure emphyteu. vbi probatur, quòd si emphyteuta tenetur ad certam quantitatem respectu rei, re perempta liberatur ab obligatione quantitatis. Vnde istud videtur expressum contra mentem Bart. in dicta lege, vir vxori. quia secundũ Bal. not. in lege, quod te. ff. si cer. peta. tunc quantitas dicitur deberi respectu certæ speciei, quo ad hunc effectum, quando ipsa species est in eadem obligatione, per quam debetur quantitas: secus si sola quantitas sit in obligatione propter speciem, quia tunc interim speciei debitor quantitatis non liberatur: alleg. text. not. in lege, hominem. ff. manda. & ita potest intelligi text. in lege, vir vxori. quia in prælegato facto vxori erat sola quãtitas, propter speciem: vnde licet actione de dote species posit peti, nõ tamen act. ex testamento tanquàm prælegata. Sed contra istam differẽtiam videtur casus in dicta l. quidã testa. §. si tibi. vbi legatari⁹ cui erat legata species, erat grauatus dare quantitatẽ alteri, vsque ad pactũ æquiualens speciei: vnde respectu illius tertĳ sola quantitas erat in obligatione, & tamen perit interitu speciei. Sed potest responderi, quòd quãtitas ibi non erat certa, sed certificanda per æstimationem rei. Vnde quæres, quæ non est, non potest æstimari, merito extinguitur legatum: sed in l. vir vxori. restringitur quãtitas, quæ tamẽ sola erat in obligatione: vt suprà dixi Sed ista solutio videtur contra text. in dicta lege, hominem. vbi patet, quòd fideiussor agebat ad pretiũ rei solutæ per se, & sic ad quãtitatem incertam, & nihilominus obligatio quantitatis non perĳt perempta specie. Sed potest responderi, quòd ideo ibi interitus speciei non liberat debitorem quantitatis: quia quantum ad ipsum debitorem, qui cõuenitur ad quantitatem, res seu species non habetur pro perempta, quoniam iam erat soluta creditori per fideiussorem: vnde quia iam debitor, pro quo erat soluta, erat liberatus, & sic erat consecutus effectum liberationis, merito nõ consideratur, si postea species perĳt penes alium, quo ad hoc vt fideiussor nõ posit habere regressum contra principalem: satis est enim, quòd & fideiussor soluendo speciem fuerit passus damnum, & debitor liberatus ex ista solutione.

Legato generaliter. In legato generis ecclesiæ. pertinet ad legatarium, ita tamen, vt nõ leget optimum: & quando testator legat certum de certis, & tamen non apparet quod sit illud, declaratio pertinet ad hæredem. hoc dicit, secundùm communem intellectum. Secunda ibi: quæ sententia. Tertia ibi: si de certo. Quarta ibi: aut ☞ si appareat. Vltima ibi: sed et si lance. ¶ † No. primò ibi: accipiat. iũcta gl. prima. sicut diximus etiam in summario, quòd in dubio electio generis subalterni pertinet ad legatarium. concor. sunt in glo. Sed quæritur pro declaratione literæ, quem intellectum habeat text. noster, cùm dicit, ne optimus vel pessimus accipiatur: nam si per verbum, accipiatur, datur intelligi, vt vult gloss, quòd electio hic pertinebat ad legatarium: tunc ridiculũ videt esse dicere prima facie, quòd legatarius ad sui pręiudiciũ nõ posit eligere pessimum: quia quilibet potest renunciare fauori proprio: vt lege, si quis in conscribendo. C. de pactis. cum alĳs simil. Vnde super hoc fuerunt opin. nam Angel. dixit, quòd quia ex mente testatoris in hoc legato generis videtur inesse homo vel seruus mediocris, optimus & pessimus, non videntur esse legati: vnde ex hoc infert, quòd aut hęres non consentit quòd soluatur pessimus, tunc legatarius pessimum nõ potest eligere: quia cùm non sit legatus inuito debitore, aliud pro alio solui non potest, seu accipi à legatario: sicut econtra inuito creditore aliud pro alio non soluitur: vt lege secunda. §. appellata. ff. si certum petatur. & nota. in autenti. hoc nisi. C. de solution. Aut hæres consentit soluere pessimum: & tunc de concordia vtriusque bene poterit solui aliud pro alio, vt in dictis iuribus. Sed docto. Mod. reprehendunt istud dictum: nam secundùm eos hoc, quòd non posit præstari pessimus ab hærede legatario, est introductum in fauorem legatarĳ: sicut econtra in fauorem hæredis est inductum, vt legatarius non posit eligere optimum. nihil allegat: sed est casus expressus in lege fina. §. sed si quis. versicu. nedum commodis. C. communia de legatis. ergo & legatarius poterit accipere pessimum, renunciando fauori suo, & hæres soluere optimum, renunciando similiter suo fauori, quando ad ipsum pertineret electio: vnde iste textus est intelligendus secundùm eos, vt ista duo verba, optimus vel pessimus, referantur ad diuersos casus, & diuersas personas: & erit sensus, quòd si electio pertinet ad hæredem, non posit soluere pessimum inuito legatario. si verò pertinet ad legatarium, non poterit eligere optimum inuito hærede, & ita videtur exponere iurisconsultus illud primum in lege, si hæres generaliter. infrà eodem. quam l. etiam adducit Ioannes de Imola hic, pro opinione Angel. facit in tex. nota. in capitulo, cui de non sacerdotali. §. final. de præbend. libro sexto. vbi dicitur, quòd si Papa mandat conferri beneficium maioris summæ, prætextu talis mandati non potest acceptari beneficium minoris summæ: & sic videtur, quòd habens gratiam non posit fauori suo renunciare, eligendo illud quod non fuit concessum. Sed illud est in dispositione, quæ strictissime interpretatur, in qua licet concedatur id quod est maius, non sequitur, ergo videtur concedi id quod est minus: vt est casus not. in lege, si pupillorum. §. primo. ff. de rebus eorum. vbi licet prætor concesserit per decretum rem pupilli posse vendi, quod est plus, non tamen potest pignorari, quod est minus. & hanc legem alleg. Bartolus, in l. Papinia. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testamen. si bene memini. Vnde opinio Modern. videtur melior. Intellectus tamen Angel. est singul. in iure, & ideo tenendus menti. ¶ † Secundò nota. ibi: actorem &c. ☞ quòd in dubio seruus qui gessit negotia domini, præsumitur esse vtilior domino, quàm cæteri, propter notitiam maiorem patrimonĳ, & rerum domini. ¶ Tertiò nota. in versicu. si de certo. iuncto versicul. seq. aut si appareat. nam videtur probari, quòd sicut in legato alternatiuo non transfertur dominium ante electión. vt lege, huiusmodi. §. qui Stichum, infrà eod. & per Bartolum in lege prima. suprà eodem. ita quando testator consensit de certa re leganda, & tamen si non appareat quæ sit illa, de qua sensit, ante declaratio. hæredis non transfertur dominium: hoc patet ex text. dum dicit, quòd hæres eliget quem velit dare: & sic apparet, ꝙ ante electio. nõ sequitur datio, id est dominĳ trãslatio: vt l. si seruũ. §. final. de verborum obligatio. & Institut. de action. §. sic itaque. quod

etiam

etiam declaratur melius ex versicu.sequen.vbi dicitur,quòd quando con
stat de quo testator senserit,fundus potest vendicari:quod non dixit in
primo casu, sicut dixit in sequenti,ratione præmissa. quod semper tene
menti.

¶ In glo.posita super verbo,vel pessimos.ibi:id quod minimum est.Hāc
glossam approbant communiter scribentes hic, sed Moder. opponunt
contra eam dictā legē,si quis argentum.in secundo responso.C.de dona.
Et pro intellectu illius legis, quam adducebat Roger. contra oppositio-
nem glos.vt hic glo.refert,debes aduertere: quia quantum ad propositū,
text.ille habet tria responsa. In primo loquitur,quando legatur certum
pondus argenti.& in isto non determinatur,quia non declaratur ibi re-
mota consuetudine regionis,cuius ligæ argentum deberetur, optimæ,
mediocris,vel minimę:& ideo Moder.inducunt hic secundum respon-
sum illius l.in quo erant legati certi redditus, & agri donatoris: & dici-
tur ibi,quòd donator non tenetur præstare,neque optimum ex fundis
suis pro isto redditu,nec etiam prętare minimum seu pessimum,sed me
diocrem fundum.& tamen secundùm Ioan.de Imol.& Paul. de Castr.
ex quo fundus minimus poterat reddere quantitatem relictam à testa-
tore,apparet quòd fundus non erat omnino inutilis,ita quòd tamen ex
pediret eum habere.Dominus Paulus de Castro per illam lecturam re-
cedit ab opi.glo.& dicit quòd non est facienda differentia isto modo:sed
solum vtrum in patrimonio testatoris sint duæ res tantùm, vel plures.
Primo casu de necessitate debetur id quod est minimū: quia inter duos,
quorum vnus est melior altero,non potest dari medium : nam id quod
est minus bonum,erit minimū ex illis duobus:& ita intelligit ipse text.
in l.apud Iulianum.§.scio.infrà eod.& in l.qui duos.s.eodem.quem in-
tellectum ad legem,qui duos.tetigit etiam Dyn.& Ioan.de Imol. Sed li
cet prima responsio ad ista duo iura sit probabilis,nihilominus ad alia nō
videtur probabilis,videlicet ad tex.in lege,qui domos.in principio.infrà
eodem.diuinat enim, & nimis restringit textū intelligendo, in casu quo
testator non habebat nisi duas domos in patrimonio,& similiter ad tex.
legis,qui concubinam.§.primo.infrà,de lega.iij.not.enim ibi constat, ꝙ
secundo tantùm hæredes essent instituti:& sic non potuerit fieri relatio,
nisi ad duas partes,cū numerus pluralis ibi positus posit comprehende-
re plures.Præterea ista positio videtur contra textum in lege,nummis.j.
de lega.iij.& in lege,cùm certū pondus.j.de vi.triti.& oleo lega.versus fi
nem.Et licet Dyn.dicat,vt refert hic Barto.in secunda parte gloss. quòd
illę leges non faciunt ad istam materiam, quia loquuntur in quantitate,
in qua semper minimum debetur: veritas tamen est,quòd faciunt opti-
me:quia inter speciem & quantitatē non est ratio differentiæ bona,quo
ad qualitatem ipsius quantitatis vel speciei in vtraq; modo se habet quā
titas. vnde iura quæ dicunt, quòd quantitas vilissimæ qualitatis potest
præstari eidem,si modo possunt adduci à specie.Dominus Ioan.de Imo.
hic sequitur distinctionem gloss.& communem sententiam,& ad tex.in
lege,si quis argentum.respondet,quòd ibi vnus inducitur in fauorem do
nationis:videlicet vt id quod debetur in genere,inducatur ad debitū spe
ciei:ergo non est mirum,si aliud inducatur contra eum:regula legis,eum
qui.ff.de iureiurand. Et vt intelligas dictum suum,non est verum,ꝙ de-
bitum promissum esset simpliciter in genere: quia quantitas debebatur
ex agris dona.vnde non erat debitum quantitatis absolutum:iuxta ea q̄
declarat Bartol.in lege,inter stipulantem.§.sacram.ff.de verbor.obliga.
& in l.quoties.§.qui maximos.ff.de publi.quia tamen debebatur ex plu
ribus possessionibus:& tūc restringitur ad vnam possessionē duntaxat.
& ideo dicitur reduci ad speciem in fauorem donatoris.Et licet ista solu
tio sit tolerabilis:nō tamē videtur esse de mente literæ in ver.Simili quo
que mō,vbi Imperator dicit,scd̄m & tertiū casum esse similes, & tertiū
casum decidit ex ratione proprie hic assignata in glo.scilicet quia si præ
staretur minimus seruus,forte expediret eum non habere:vnde ego con
siderabam,quòd si in casu illius l.appellatio fructuū intelligitur deductis
sumptibus,difficile esset aliter respondere,ꝙ dicat Io. nisi forte fundus
haberet tota tributa,ꝙ etiam deductis sumptibus,qui fiunt pro colligē
dis fructibus,donatarius nihil lucraretur:& eadem ratio esset,si fundus es
set in loco periculoso,vel pestilenti,ita ꝙ verisimiliter remanet vt pluri
mum incultus,vel satis si possunt coli,non expediret donatario accedere
ad illum fundū per se,vel per aliū. Hæc tamen sunt de raro contingenti
bus,bene, sicut dixit,tutior esset solutio do.Io.Si autē teneas,ꝙ qn̄ certa
quantitas fructuum debeat percipi ex agro,fructus non intelligantur de
ductis sumptibus:qd̄ videtur tenere Bar.in l.fructus.ff.solut.matri.licet
glo.contradixerit in l.si quis argentū.tunc responsio esset facilior : quia
possent esse plures sumptus,qui fierent in cultura & collectiōe fructuū,
quàm fructus qui colligerentur,aut saltem æquales:ita quòd non expe-
diret habere agrū.& isto modo nihil esset ibi species.

¶ In eadem glo.sed quis habeat elect.&c.quæritur pro declaratione hu
ius glo.& distinct.Ioan.quæ approbatur cōiter,quæ sit ratio differen-
tiæ inter hos duos casus.Bart.hic assignat duas rationes.Prima est mul-
tum obscura:dicit enim,ꝙ ideo competit electio legatario,quando gen⁹
est in patrimonio testatoris,quia testator legando genus videtur voluis-
se,quòd electio pertineat ad legatarium.Sed ista ratio nihil videtur im-
portare,nisi aliter exponatur:quia tūc ego quæro incontinēti,quare ma
gis testator videtur hoc voluisse in hoc casu, quàm in sequenti.Posset ta
men forte intelligi,ꝙ mens sua fuerit ista,ꝙ quia legatū generis est quę
situm legatario,ita quòd habet dominium in hoc legato,sicut si legare-
tur sibi grex,vel armentum,vel similis tenoris:ideo tanquā habēs ius rea
le in ista vniuersitate facti competat sibi facultas eligendi vnūquodque,
quod continetur sub illo genere:sicut dicimus in l.si cui.ff.de ser.ti.gene
rali.vbi conceditur electio loci legatario,qui habet ius seruitutis in toto
agro.Sed illud non videtur posse dici,duplici ratione.Primò quidem,qa
Bart.in l.Meuius.§.duobus.j.de legat.ij.in vers.iiij.opponitur.reprehen
dit illos,qui dicunt,quòd cùm legatur homo,vel similis species,illa spe-
cies generalis sit in legato:nam hoc est impossibile,& quo ad obligat. &
quo ad dominium secundùm eum:ergo non potest dici quæsitū aliquod
ius in isto genere legati.Secundò,quia istud dictum posset procedere, qn̄
omnes de genere essent legati:sed hic legatur vnum de omnibus,nō to-
tum genus:ergo videtur,quòd in toto genere non sit quæsitum aliquod
ius,maxime reale.sed imo ex genere illo indeterminato:vt declarat Bar.
in loco allega.Sed ad istud potest responderi,sustinendo hanc responsio
nem,quòd quamuis verba simpliciter contineant legatum generis incer
ti:ex mente tamen testatoris restringitur ad genus certum,& determi-
natum,scilicet ad seruos,vel ad hominęs,qui sunt in patrimonio testato
ris,si aliquos habet. Sicut ergo si testator legaret gregem vel armentum
suum,vel seruos suos,esset acquisitum dominiū ipsius vniuersitatis facti:
vt lege,si grege.& quod ibi diximus.suprà eodem. ita poterit dici in ca-
su nostro.Acquiretur autem dominium vniuersitatis non quidem ad ef
fectum consequēdi omnes quos voluit testator,sed vt ius legatarij sit po
tentius,vt ipse posit eligere vnum de pluribus.Hæc tamē subtilitas nō
placet multum:quia non reperitur,ꝙ plures serui vnius constituant vni-
uersitatem:sicut grex,vel armentum,vel turma:vnde in legato hominis
vel seruorum in genere hoc non posset habere locum.Præterea non vi-
det̄ esse de mēte testatoris,qui voluit legare vnum ex pluribus,ꝙ domi-
nium totius vniuersitatis acquiratur legatario.Vnde ibi Barto. assignat
aliam rationem,quam dicit esse iurisconsulti in l.si seruus legatus.§. non
homo.j.e.videlicet ꝙ ideo cōpetit electio legatario in primo casu,qa si cō
peteret hæredi,& non legatario,impediret̄ in legatario electio remedio
rū,qd̄ ius non patitur:vt l.cùm filius.§.varij.j.c.& Insti.de leg. §.nostra
autem.Ne ergo auferatur legatario electio in legatarijs,concederetur etiā
eius electio in rebus:& isto modo argumentatur iuriscōsultus in simili,
in l.iij.§.generaliter.ff.de eo quod certo loco.Sed ista ratio d.Bar.cum re
uerentia non videtur esse sufficiens:quia si etiam electio competat hære
di,non est verum,quòd impediatur in persona legatarij facultas eligendi
circa medium:nam poterit agere legatarius ad hominem in genere, & pe
tere assignari terminum hęredi,vt infra terminum eligat hominem,quē
vult præstare:& si non eligat,vel transfertur potestas in legatarium eli-
gendi,vt dixit Rog.vel habebitur electio pro facta in detrimentum ipsi⁹
hæredis:ita not.declarat Barto.post Iaco.de Aret.in l.eum qui certarū.
§.fina.ff.de verbo.obliga.facit quod ipse idem not.in l.si quando.§. hæ-
res.infrà eod.Primum dictum posuit originaliter Ioan.And.in addit. in
titu.de citatio.§.sequitur.versi.sed pone.in fin.additionis.Vnde ista non
videtur fuisse mens iurisconsulti,in d.l.seruus legatum.§.cùm homo.sed
potius videtur hoc sensisse,quòd sicut pro consecutione legati lex conce
dit plura remedia legatario,quæ secundùm iuris regulas non erant bene
cōpatibilia,vt fiat latior interpretatio in fauorē vltimæ volūtatis, iuxta
l.in testamentis.de regu.iur.ita etiam fuerat legatario in hoc per eandem
rationem,vt in dubio sibi videatur concessa electio rerum:& sic erit in ef
fectu eadem ratio,quæ assignatur in l.Titio.j.titu.proxi.per Bar.& alios
in legato alternatiuo,in quo in dubio electio videtur concessa legatario,
vt ibi not.In contractibus autem indubitatum est,ꝙ qn̄ aliquid promit
titur in genere,electio pertinet ad debitorē in dubio:ita probat tex.clare
Insti.de actio.§.præterea.& in c.j.de plus peti.nisi expresse electio fue-
rit collata creditori,secūdùm glo.in l.si vnus.§.generaliter.ff.de pac. Sed
ille textus potest intelligi in legato generis,non in stipulatione. Et ad-
uerte:quia si bene respicias ad illum tex.in §.præterea.& maxime ad ver.
fin.quin etiā ibi videtur clare probari,ꝙ qn̄ promissio est facta in gene-
re,siue sit facta de re,quæ etiam si sit minima potest afferre aliquam vti-
litatem,siue sit facta de homine,semper cū electio pertinet ad debitorē,
intelligatur ꝙ posit præstari id qd̄ est minimū:ponitur em̄ ibi simile ex
emplū de vtroq; genere rerū, & determinatur,maxime in ver.qd etiam.
in verbo,liberū.ꝙ in his debitor potest præstare qd̄ est minimū:nā esset
in eius libera voluntate p̄stare quod vellet,vt ibi dicitur,si teneretur præ
stare qd̄ est mediocre:illud enim respicit arbitriū boni viri:vt l.fi.§. sed
& si quis.C.cōia de leg.Præterea tex.satis dicit,ꝙ si est cōmodius hęredi,
potest præstare qd̄ est minimū:& tunc est dicendū ad §.si quis. sed qui
probat cōtrariū,quod speciale est.ibi:ne donatari⁹ decipiatur.in l.libera
litate sibi concessa.& eadem ratio est in legato,qd̄ est quædam donatio:
vt l.legatum.j.eo.Si tamen velis sequi cōem sentētiā,etiā in contractib⁹,
oportet te dicere,sed est diuinatio,ꝙ ille vers. quin etiā.nō referatur ad
primum casum,qn̄ homo est legatus in genere.Aduerte etiā,quia tex.di
cit ibi not.ꝙ si aliquid est promissum in genere,stipulator non potest a-
gere ad certum quid de genere,etiā si sit minimū in illo genere: quoniam
potest interesse debitoris frequenter,citius præstare mediocre,quàm mi-
nimum,ex eo quia habet maiorem cōmoditatē præstandi,quod est me-

diocre. & ex hoc videtur comprobari opinio Angel. quam tetigi suprà, in nota. quòd quia in legato generis videtur venire id quod est mediocre, hæres non cogatur præstare id quod est minimum, si non vult, & vere ille text. optime facit pro ista parte, quem tenebis menti. ¶ † Extra glo. tangunt hic Moder. qõ. quam posuit glo. in lege secunda. infrà, de optim. lega. quid si expresse relinquitur legatario electio vnius rei in genere subalterno, vtrum possit eligere optimum, vel potius debeat eligere mediocre? Et in effectu cõcordando opiniones, de quibus hic per eos, distinguunt, quòd aut id quod est præstandum, est in patrimonio testatoris, aut est extra patrimonium. Primo casu vera est opin. Roge. & Cy. & aliorum, quòd legatarius possit eligere optimum, vt electio expresse collata in eum, plus operetur, quàm si tacite ei concederetur: sicut videmus, quòd repetitio legatorum expresse facta, operatur plus, quàm tacita: vt l. si cui serui omnes. §. si à filio, infrà eodem. & aliquid fuit tactum ĩ lege, si quis à filio. §. si quis plures. suprà eod. Pro ista conclusione adducit ipse text. per locum à speciali in l. fi. §. sed & si quis. C. communia de lega. vbi quando facultas eligendi transfertur in legatarium de iure speciali, præter voluntatem testatoris, debet eligere mediocrem: ergo secus videtur, si competat sibi de iure communi ex expressa testatoris voluntate. Ista conclusio placet maxime per textũ in l. ij. ff. de opti. leg. quem Bartol. ibi inducit pro se: dicitur enim in primo respõso, quòd si relinquitur optio serui, potest legatarius eligere quem voluerit. postea subiungit: sed si homo legetur, arbitrium erit legatarij quem velit. Vnde pondero, quòd in primo casu vtitur verbo, voluntatis, quod importat voluntatem liberã, non regulatam arbitrio boni viri. l. fideicõmissa. §. quãq̃. ff. de lega. iij. in secundo autem casu ponitur verbum, arbitrium, quod significat arbitriũ boni viri: vt lege prima. infrà tit. prox. Vnde per ista duo verba datur intelligi, verum esse, quod not. Ioan. de Imo. ad intellectum illius legis, licet ipse non ponderet ista verba, videlicet quòd illa dictio implicatiua, sed & si, implicat idem esse in primo & secundo casu, quo ad substantiã electionis, sed non quo ad qualitatem: sicut alibi dicitur de dict. alius, in l. mutus. §. cùm quærit. suprà, de procura. & dictio relatiua, quę non semper refert substantiam & qualitatem: vt not. in lege iij. C. de negot. gest. & in l. interdum. s. de hæred. institu. In secundo casu tenenda est opinio Bartol. in gloss. in dicta lege secunda. quia si diceremus, quòd de his qui non sunt in patrimonio testatoris legatarius posset eligere optimum, nimis grauaretur hæres, si forte legatarius eligeret aliquem seruum pretiosissimum alicuius magni viri: vnde esset liberalitas captiosa, quã l. in dubium non admittit: vt lege, cum Aquiliana. ff. de transact. Et quia hic tãgitur de electione vnius ex genere, scias quòd quando est imponẽda pœna corporalis reo, & plures possunt imponi, iudex non potest concedere reo elec, vt eligat vnam quam vult: ita determinat singul. Bald. in l. j. C. de his qui ad libertatem peruenire nõ possunt.

LEgatarius. Hæredes possunt repudiare partem sibi delatam ex legato, sed non primus legatarius: & repudiato legato perinde est, ac si nunq̃ retro fuisset relictum. hoc dicit. ¶ † Nota. primò, quòd repudiatio legati non solùm trahitur retro ad tempus mortis, sicut acquisitio: sed trahitur etiam ad tempus testamenti: quia perinde est, ac si legatum non esset factum. concor. text. in lege, seruum filij in princip. infrà eod. per quæ iura ego solui difficile contrarium in lege, qui filiabus. §. fina. suprà eod. ¶ † Secundò nota. secundùm Modern. & bene, quòd quando dominium fundi seruientis acquiritur domino fundi dominantis, reuocabiliter non confunditur seruitus, neq̃ extinguitur: sicut si esset irreuocabiliter relictum: iuxta notata in lege, si communi. de serui. rustic. prædio. Reperitur tamen casus, in quo seruitus extincta resuscitatur, scilicet quando hæreditas venditur alteri per eum, qui successerat in fundo seruiẽti: vt est tex. in lege, si ei. ff. cõmu. prædio. Quid autem iuris esset, si legatum fuisset acceptatum, & fuisset postea ablatum legatario tanq̃ indigno, vide text. in simil. & quod ibi ponit Barto. in lege, propter veneni. §. ne quis. ff. ad Syl la. & in lege, heredem. & ibi per Bartolum. ff. de his qui. vt indig. Et aduerte, quia in casu posito in princi. l. nostræ. si vnus ex hæredibus legatarij repudiaret, portio eius non accresceret alijs cohæredibus, qui sunt coniuncti inuicem coniunctione legali, quæ in legatis non inducit ius accrescendi: vt lege, & Proculo. infrà titul. proxi. secundùm Bartolum, qui idem no. in l. re cõiuncti. in vlt. char. j. de lega. iij. Quod vtrum sit verum, non prosequor nunc.

SVMMARIVM.

1 Hæres præstare debet operam in persequendo seruum fugitiuum.
2 Fructus rei legatæ possunt in eodem libello deduci in quo petitur res.
3 Appellatione fructuum, nõ veniunt fructus industriales.
4 Legatum non extinguitur mutatione dominij, quando dominium transit in eum qui legauit.
5 Venditor quando pretio non soluto tradit rem, tunc de pretio fidem habere videtur, nisi aliud protestetur, & transfert dominium in emptorem.
6 Merum factum quando est in legato, ita cohæret personæ, quòd medium non transit ad patrem vel dominum, sed etiam non transit ad hæredem.
7 Feudum transit ad hæredes sanguinis, etiam si nihil dicatur.
8 Ob difficultatem præstationis, non videtur impleri legatum, nisi quando difficultas oritur, quia alienatio illius rei pendet à voluntate principis.
9 Ex qualitate dispositionis seu verborum cognoscitur quis sit furiosus.
10 Res priuatæ quæ sunt redactæ in patrimonium Cæsaris, alienari nõ possunt sine speciali mandato principis.
11 Fratres mendicantes sunt incapaces rerum immobilium.

CVm seruus. Si seruus est in fuga, vel in loco longinquo, hæres tenetur eum tradere legatario suo opere & sumptu. hoc dicit, cum princip. l. apud Iulianum. Secunda est ibi: nam & sumptum. ¶ † Not. primò, quòd hæres debet pręstare operam in persequendo seruum fugitiuum. & hoc videntur intelligere docto. & glos. expresse in secundo membro, & cùm tenetur eum persequi sumptibus suis, sicut in casu legis, si seruus legatus. in princ. j. eo. Ego aũt de hoc dubito, quia regulariter qui tenetur facere aliquid, ĩtelligitur q̃ teneatur facere suo sumptu: vt l. suo victu. & l. quę nisi. j. de oper. lib. & est regula quã ponit Bald. in l. liberti libertæq̃. C. de oper. lib. facit quod habetur in l. quoniam liberi. C. de test. in gl. & ibi per Bald. Vnde probabilius videtur dici posse, quòd eo casu quo hæres non tenetur ad sumptus, non teneatur eum persequi: & pro hoc videtur facere tex. in d. l. seruus legatus. in ratione literæ. in versicu. qm̃. ibi dicitur, quòd ideo hæres non tenetur ad sumptum, neq̃ ad peculium, quia debet pręstare rem in loco, vbi erat tẽpore testamenti, & sic videtur quòd tunc tantum teneatur, quando res fuit reducta ad locum vbi erat. ¶ Not. secundò ibi: exigatur. q̃ non solùm quãdo res est in loco longinquo potest agi ad ipsam rẽ actione personali, sed etiã quãdo nescitur vbi sit: quod est, quãdo seruus est in fuga: & sic patet, q̃ quãdo actio personalis ad rem dari est cõiuncta cum actione reali, id est, cum dñio rei, si res perit, potest agi ad ipsam rem, vt quis consequatur æstimationem: potest etiã agi ad ipsam ęstimationem: vt j. declarabitur in glo. vbi referemus dicta doc. ¶ In glo. super verbo, exigatur. ista glo. iuncta cũ tex. videtur velle, q̃ qñ seruus est in fuga, possit agi pręcise ad ipsum seruũ: sed in gl. sequẽ posita super verbo, ad hæredem. in versic. si autẽ post mortẽ. expresse dicit, q̃ hæres teneatur ad æstimationem: & sic videtur sentire, q̃ æstimatio sit petenda: vt videtur probare tex. in l. cũ res. §. itaq̃. j. eo. Bartol. hic declarans istam varietatem dicit, q̃ practica erit, vt legatarius petat æstimationẽ: sed si hæres conuentus cõpareat, & petat sibi dari terminum ad reducendũ seruum, & tradendũ, iste terminus debet ei assignari, allegat tex. in simil. in l. si constante. §. si vxor. s. solu. matr. facit quod habetur in l. ij. si ex noxa. causa agetur. Ex cuius practica semper tene menti, q̃ quãdo re perdita successit obligatio ad interesse, si petitur æstimatio per actorem, reus potest petere terminum ad perquirendam rem, vt rem tradendo liberetur ad interesse: quod est addendum ad nota. in l. stipulationes non diuiduntur. vt s. de verbo. oblig. Ang. autem hic, & Io. de Imol. dicũt q̃ legatarius põt agere ad ęstimationẽ si vult: sed si vult agere ad rẽ, & cogere hæredem vt prosequatur suo sumptu: vt hic in tex. videtur q̃ possit, vt hic videtur probari, & ista sunt verba Bart. in l. cùm res. §. itaque. j. eo. per regulam quam tangit hic, & plenius in l. stipulationes non diuiduntur. & in l. j. §. illud. de donat. cau. mortis. quæ est quãdo actio personalis ad rem dari cõcurrit cum dominio & iure reali: sicut in legatario in quem transfertur dominium rei legatæ ipso iure: tunc si res perit, succedit obligatio ad interesse. & istud optime procedit. Sed aduerte, quia Angel. & Moder. videntur sentire, q̃ hic hæres possit cogi pręcise ad persequendam rem, & reddendam. quod dictum, videtur prima facie contra regulam prædictam: quia quando res perijt, agitur ad rem in obligatione rem dari, vt reus condemnetur in æstimationem: vt l. si seruum. §. fina. de verborum obligationi. vel saltem vt fiat executio in ęstimatione. vt ibi declarat Barto. Sed potest sustineri hoc dictum, declarando hoc modo, q̃ quãdo seruus est in fuga, nondum est certum rem omnino perijsse: & ideo videtur, quòd hæres possit cogi præcise ad persequendum seruum suo sumptu, vt declaretur & innotescat iudici, vtrum res perijt, vel non: & si seruus inueniretur, fiat condẽnatio vel executio ad æstimationẽ. ita debent declarari ista dicta doct. ¶ In eadẽ glo. in verbo, ab hærede. ibi: distingue ergo &c. ista gloss. solenniter explicat suam materiam: sed tamen primũ dictum suum, dum intellexit istum textum in seruo, qui erat in fuga, vel de longinquo tempore testamenti, reuocatur in dubium per doctores: quia verum est, quòd res debet præstari legatario in loco, vbi erat tempore testamenti: vt lege, cùm res. in princip. j. eodẽ. ibi: quod legatum est. & gloss. ordina. ff. de iudic. ergo videtur, maxime quãdo seruus est in certo loco, bene longinquo, quòd debeat ibi pſtari per hæredem legatione, cogatur hæres sua opera & sumptu reducere ad locum, vbi legatarius facilius consequi posset. Barto. hic, quem sequuntur communiter docto. dicit, quòd illa regula limitatur per istum textum, ex eo quia in illis duobus casibus, de quibus hic, si sumptus pertineret ad legatarium, esset adeo magnus, quòd exinaniret legatum, & per consequens non præsumitur testator voluisse hoc onus pertinere ad legatarium. allegat textum in simili in lege, si res obligata. in secũdo responso. infrà codem. ¶ Tu vide textũ optimum, quem isti non allegant, in lege,

qui

qui concubinã.§.qui hortos[a].j.de legatis.iij. quẽ adducit Dy.
& Barto. in simili quęstio.in l.his verbis.§.idem testator.eod.
titu.facit optime quod videbis in l.si sic. §. j. j. eodem. ¶Sed
ista ratio potest intelligi dupliciter, vel quòd restringat text.
nostrum ad casum, quando esset tantus sumptus, quòd exina
niret legatum: vel quòd in his duobus casibus semper præsu-
matur esse tantus, quòd legatum euacuetur. ¶Si intelligis pri
mo modo, nimis restringis tex. qui simpliciter loquitur: hoc
tamen habet nimis absurditatis, quia l. restringitur aliquando
per rationem, & ampliatur vt l. quòd dictum. cum materia. ff.
de pac. Si autem intelligis secundo modo, tunc ista ratio non
videtur vera generaliter: quoniam duplici respectu potest con
tingere, quòd sumptus non extinguat legatum, vel quia licet
locus sit longinquus, nõ tamen est remotissimus, ita quòd non
cum multo sumptu poterit recuperari legatum. Vel quia etiã
si locus sit multum remotissimus, quantitas legati poterit esse
tanta, vel æstimatio, ꝙ legatum habebit lucrũ deducto sum-
ptu: nam locũ esse remotum vel propinquum potest conside
rari multipliciter, respectu diuersarum causarum, per quas dis
positio de loco remoto fit, vt declarat Bart. solenniter in extra
uaganti. quoniam nuper. in verbo, prouincia. & bene facit qđ
tradunt cano. in c. cũ inter vniuersas. de elect. Vnde ista ratio
non videtur generalis, nedum ad locũ remotũ, sed etiam ad fu
gam. Quid enim si seruus fugiens esset in loco vicino, ita ꝙ
cum modica inquisitione posset inueniri? Vnde primus intel-
lectus magis placet, ex quo nõ apparet alia melior: ideo & qa
vt hic vides, aliquando hæres cogitur p̃stare operam, sed lega
tarius sumptum. quod est regula. qñ quis altero petente tenet̃
præstare operam ad vtilitatem petentis: vt l. prætor. §. fina. ff.
de eden. Ideo pro declaratione eorũ quæ hic dicuntur, debes
scire primò, ꝙ istud est regulare, quando quis altero petente:
vt l. prætor. §. fin. ff. de eden. Ideo pro declaratione eorũ, quæ
adducuntur hic, debes scire primò, quòd hic est regulare, quòd
quando in præstatione reali debent fieri aliqui sumptus pro
itinere, pro equis, & similibus: verbi gratia, cùm legatur quã
titas in redemptionem captiuorum, semper isti sumptus de-
trahuntur de legato, nec pertinent ad hæredem. ita not. decla
rat Ioannes Andre. in titulo, de instrument. editio. §. si ve-
rò aliqua. in char. pen. vltima columna. vbi ponit ad hoc vnã
singularem limitationem. Secundò debes scire, ꝙ Bald. in l. j.
C. de sacrosan. eccle. in sua repetitione dixit, quòd quando te-
stator mandat restitui male ablata, vel vsuras extortas in cer-
to loco, vt legatum aliquid operetur, intelligitur ꝙ hæredes
debeant soluere suis sumptibus: & ista dicta allegant quidam
Moder. in c. cũ tu. extrà, de vsur. Istud etiam tenebis menti, ꝙ
quando quis tenetur reducere rem ad certum locum sumpti-
bus alterius, intelligitur de omnibus alijs sumptibus, præter-
quam de cibo & potu illius rei reducendæ. secundùm distin-
ctionem, quã ponit Pet. & Ange. in l. si res mobilis. in fine. ff.
de rei vendi. vbi est casus. Vbi autem aliquis ex dispositione l.
tenetur ad expensas, alter præstandi operã, intelligitur si expẽ
sæ ab eo petantur: vnde non tenetur eas sponte offerre. gloss.
est nota. in c. cupientes. §. quod si per viginti. de elect. li. vj. quã
ad hoc allegat Bart. not. in l. vna. C. ne lice. in vna eademq́ cau
sa ter. pro. in casu nostro, quando hæres tenetur præstare ope
ram, vel legatarius sumptum ex legis dispositione: vtrum te-
neatur præstare duntaxat illud, quòd plus expenderet hæres
in itinere, q̃ domi, vel integraliter totum sumptũ: vide omni
no quę not. ponit Angel. in l. sed & si. §. quod autem. in fin. ff.
de peti. hæred. Item aduerte, quia cogitaui ad intellectũ l. no-
stræ posse dici, quòd quia l. communiter taxat æstimationem
serui mediocri pretio: vt patet in l. fin. in prin. C. cõmunia de
lega. & in l. si quis argentum. Specu. alleg. in præcedenti l. pro
babiliter potest dici respondẽdo ad obiecta, quæ feci superius,
quòd quia seruus taxatur, vt dixi, mediocri æstimatione: ideo
præsumit l. quòd quando est in fuga, vel de longinquo expen
sa, aut in totum, aut in magna parte, exinaniret legatũ: & ideo
statuit ita præsumendo præsumptione iuris, & de iure, ꝙ testa
tor voluerit imponere onus expensæ hæredi: & idem est dicẽ
dum in similibus rebus, puta in animalibus, quæ communiter
non debent esse maioris æstimationis, q̃ serui. In alijs autem
rebus, quæ propter sui qualitatẽ frequenter possunt esse mul
tæ æstimationis, dicerem hoc non esse admittendũ indistin-
cte, sed solùm quatenus probaretur per legatarium, quòd ex-
sæ æquiualerent legato.

Fructus. Post moram fructus debentur legatario, & omnis commoditas proueniens occasione
rei legatę, nõ solũ percepti, sed qui percipi potuerũt ab ipso le
gatario. Secunda est ibi: & idem. Tertia ibi: in vsurarum autẽ
quantitate. Quarta ibi: ipsius quoque rei &c. Vltima ibi: item
partus. ¶ 2 †Not. primò, secundùm veram expositionem, ꝙ fru
ctus rei legatæ videntur posse deduci in eodem libello, in quo
petitur res, & petuntur tunc officio iudicis, non rei vẽdicatio:
vt solenniter declarat Barto. in l. ex diuerso. §. primo. ff. de rei
vendi. Vtrum autẽ cũ petantur vnà cum re, debeat exprimi in
libello certa quantitas fructuũ, est quęstio quotidiana, quam
tãgit hic Bal. & dicetur vltimo loco in expeditione materiæ.
¶Secundò not. in vers. hoc & in pensionibus &c. quòd id qđ
dictum est suprà de fructibus, videlicet ꝙ restituuntur post
moram percepti, & percipiẽdi à legatario, seruatur etiã in pẽ
sione domus: & sic videtur, ꝙ etiam in ipsa pensione posit es-
se differentia inter personam legatarij, & hæredis. Cuius con
trarium sentit Bart. hic, & in l. domum. C. de rei vendi. vt j. di
cetur plenius. 3 †Ex eodem etiam versi. & præcedentibus not.
ꝙ propriè appellatione fructuum[b] nõ veniunt fructus omnino
industriales, in quibus nihil cooperatur natura. concord. tex.
in l. & ancillarum. ff. de peti. hæred. facit quod habetur in l. fru
ctus. C. de actio. emp. Bald. ¶Tertiò no. ibi: iudex igit̃ vsura-
rum modum &c. Nam ibi videtur probari expresse, ꝙ dato ꝙ
vsurę possunt peti vnà cũ sorte in eo. libello, non expressa cer
ta quantitate: iudex tñ debet semper in certa quantitate dedu
cta in libello ferre certam sentẽtiam. idẽ probatur in l. in sum-
ma. §. cum sortis. ff. de re iud. per quẽ tex. Ange. ibi dicit se ob
tinuisse, ꝙ non valet sententia, p quã iudex condẽnat ad rẽ cũ
fructibus, intelligitur respectu fructuum: nisi sit expressa cer
ta quantitas in condemnatione: de quo quia est not. quæstio.
tradã tibi remissiones in lectu. seq. ¶Quartò no. ibi: si post mo
ram. ꝙ etiã in obligatiõe ad rem dari, licet posit agi ad ipsam
rem præcise, quãuis perierit post morã, tñ de necessitate exe-
cutio fit in æstimatione, videbis in l. cũ res. §. itaq;. j. eo. & ple
ne in l. si seruũ. in fi. de verbo. obliga. ¶In gl. posita super ver
bo, deducuntur. ibi: id est detrahuntur. Ista glo. loquitur mul-
tum obscure: sed mens ipsius videtur esse ista: dictũ fuit in l.
præcedenti secundùm primã lecturam, quòd persecutio serui,
qui est in fuga, vel in longinquo, pertinet ad operam & sum-
ptum hæredis: dicit ergo glo. fateor quòd si intelligimus tex.
§. nostri in illo casu, & secundùm illã lectu. verbum, deducun
tur, hic significat, ꝙ fructus non soluuntur legatario, sed detra
huntur de præstatione legati: quasi dicat, quando expẽsæ pos
sent fieri de fructibus, legatum in illo casu non remaneret in-
utile, si expensa pertineret ad legatarium: quia lucraretur ad-
huc ipsam rem, vel eius æstimationem: & ideo tunc hæres fa-
ciat expensas de fructibus pertinẽtibus ad legatariũ: & in effe
ctu expensa non pertinebit ad hęredẽ. & erit not. limitatio ad
l. pręcedẽtẽ, secundùm primam lect. vt dicamus, ꝙ expẽsa per
tinet ad hæredẽ, nisi posit detrahere de fructibus restituẽdis
legatario. Vel dic, & iste est melior intellectus, ad gloss. istam:
intentio glo. est, ꝙ quando seruus erat in fuga tempore testa-
menti, vel in longinquo, quia nulli fructus interim potuerũt
percipi de seruo, ideo nulli fructus restituantur. Sed istud non
videtur rectè posse dici, quia iurisconsultus loquitur hic post
moram cõtractam: vnde præsupponitur, quòd hæres interpel
latus fuit negligens in reducendo seruum: licet ergo nulli fru-
ctus potuerunt percipi, debuit tamen condẽnari hæres de per-
cipiendis, id est de his quos percepisset, si reduxisset seruum à
fuga, vel à loco longinquo. ¶†Extra glo. tangit hic Barto. no.
quæstio. quando fructus debent restitui à malæ fidei possesso
re, non solùm percepti, sed percipiendi, vtrum debeant fru-
ctus, quos potuit percipere ipse possessor, vel quos potuit
percipere ipse petitor. De qua quæstione vide per Bartolum
qui sensit idem quod hic in lege, domum. C. de rei vendicatiõ.
& per eundem plenius, vbi aliter distinxit, in lege, fructus. ff.
de rei vendicatione. in sua repetitione. cuius distinctionem se
quitur Angelus hic, & in lege, si nauis. in fine. ff. de rei vendica
tione. Quorum dictis adde secundùm Ioannem de Imol. hic,
quòd primum membrum Bart. in dicta lege, fructibus. in quã
tum facit differentiam, vtrum agatur contra possessorem alia
ratione, q̃ ratione dñij, vel agatur rei vendi. dominij, nã scđm
eũ etiam quãdo agatur alia actione, & causa, quàm ratione do
minij, videtur dicendum, quòd inspiciatur persona petitoris,
non possessoris. pro hoc inducit istum textum. cùm enim dicat
iste §. quòd fructus debentur hic post moram, apparet secun-
dùm eum, quòd hic fuit legata res, ad quam legatarius
non potest agere rei vendicatione, sed actione personali. Sed
ad hoc faciliter respondetur, vt ad hoc tangit hic Paulus
de Castro, quòd ideo fecit mentionem de mora, vt osten-
deret per moram auferri effectum in restitutione fructuum:
quia ante morã teneretur de perceptis duntaxat. vt l. Heren

a ¶§. qui hortos. Quẽ tex. reputat singu-
larẽ idẽ in l. huius-
modi. de verb. obl.
& ad hoc alle. hic p
d. Alexan. de Imo.
Bene. Va.

b ¶Appellatiõe fru-
ctuum. Adde an ve
niãt actiones, vide
ĩ l. si nauis. ff. de rei
vẽdi. tex. in l. videa
mus. la j. ver. p̃ter-
ea. ff. đ vsu. Bart. in
l. ex aduerso. in j.
col. ff. de rei vendi.
Bal. in l. vbi adhuc.
in pen. col. C. de iu
re dot. Ant. de Bu.
in c. grauis. de rest.
spol. & an veniant
distributiones quo
tidianæ, vide glos.
in c. final. de deci.
Capra in c. fin. ĩ ij.
not. de rescri. li. vj.
& ibi Phi. in j. no.
Ni. Super.

nius. ff. de vsuris. post moram verò tenebitur etiam de percipiendis, & quos poterat petitor percipere. Secundò adducit ipse contra hanc differentiam text. l. sed & si l. §. quod ait senatus. ff. de pet. hæred. vbi dicitur, quòd possessor tenetur ad fruct⁹ quos percipere potuit & debuit. Ex isto autē verbo, debuit, apparet quòd non solùm tenetur ad eos quos ipse percipere potuit: sed etiam ad eos, quos quicunq; alius percipere potuisset. Sed parcat mihi reuerētia sua, ista expositio posset tolerari, si iurisconsultus loqueretur ibi impersonaliter dicendo, & qui percipi debuerunt: & tamen adhuc posset euitari ille textus, sed tex. loquitur personaliter, quos percipere poterāt, & debuerint; vnde ista verba non significant, quòd isti teneantur ex debito ad omne id, quod alius potuisset percipere, sed ad quod ipsi potuissent, si fecissent diligētiam suam: alioquin esset iniustissimum, si imputaretur eis, quòd non fecerunt id, quod non poterant facere. Vnde glo. in l. j. in fin. C. de fide instrumen. & iu. hastæ fisc. libr. x. vbi ponitur simile verbum, interpretatur verbum significare, quòd malę fidei possessor [a] teneatur non solùm de perceptis, sed de percipiendis simpliciter. Et si dicatur, quare ergo post verbum, quasi percipere potuerunt, additur verbum, debuerunt, in illo §. quod ait. Dico quòd illud est declaratiuum verbi præcedentis, vel potius redditio causæ: quare malę fidei possessor tenetur ad fruct⁹, quos percipere potuit: videlicet quia cùm potuerit percipere, debuit velle res pcipere, ne damnificaret verum dominium rei: & ideo si omisit debitum, punitur ex negligentia ad legē, domum. responde multipliciter, vt ibi per cum. Ego in hac difficili quō. ex parte sequor verba Barto. in l. fructus. ff. de rei ven. & ex parte non sentio secum: nam inquantum facit differentiam vtrum agatur ratione dominij, vel alia ratione, ista sua differentia videtur expresse contra text. in l. si de possessione. C. vnde vi. & in l. j. §. ex dic. ff. de vi & vi ar. vbi agitur interdicto recuperandæ ratione possessionis: & tamē habetur ratio fructuū, quos petitor erat percepturus. Sed forte posset responderi, quòd in illis iuribus esset speciale in odium spoliatoris, & in vi expulsiua, quæ est atrocior cæteris. Sed ista responsio confunditur per duo alia iura: videlicet per text. in l. sed & partus. in princi. ff. quod me. cā. vbi dicitur idem in agēte act. ex vi compulsiua. & in l. ait prætor. §. per hanc. el secundo. ff. quæ in frau. cre. vbi agitur actione personali contra possessorem participem fraudis, & habetur ratio fructuum, non quos ipse percipere potuit, sed quos potuit percipere autor suus, in cuius ius petendo succedit creditor. & est sic perinde, acsi autor suus peteret. Et ad tex. in l. item veniūt. allegatum per Bald. potest dici, non destruendo literam aliquo modo, quòd specialiter hoc statuitur in peti. hære. in qua aliqua statuūtur magis, q̃ in actione reali, & in alijs actionibus contra malæ fidei possessorem: vt patet in l. sed si l. §. si ante. ff. eo. tit. vbi per solam cōtrouersiam quis efficitur malæ fidei possessor: quod non est in alijs actionibus, vt not in l. moræ litis. C. de rei vendi. & in l. ij. §. penul. ff. pro empt. per Bartolum. Inquantum autem Bart. dicit, respondendo ad l. domum. in dicta l. fruct⁹. quòd hodie est in electione petitoris, vtrum velit restitui sibi fructus, quos ipse erat pcepturus, vel quos erat pcepturus possessor. Credo sentētiam euis esse verissimā, quam ipse fundat per l. quoties. C. de actio. & oblig. Pro cuius dicti intelligentia habes considerare, quòd l. domum. quæ dicit quòd restituuntur fructus, qui poterant percipi à possessore, primò non continet simpliciter minus q̃ l. antiqua, quæ dicit quòd restituuntur illi qui poterant percipi à petitore: quoniam aliquādo potest contingere, q̃ plures esset percepturus possessor, q̃ petitor: & econtra quandoq; pōt contingere, q̃ plures petitor, q̃ possessor: vnde nō releuat per hoc possessorem ab onere iuris antiqui, imo ampliat ius antiquum in fauorem petitoris, vt ipse possit eligere ex his duobus, quod est sibi vtili⁹, quod olim glo. negabat, in l. si nauis. de rei vendi. vbi tenet expresse, q̃ si petitor vult sibi restitui fructus, quos esset percepturus possessor, & non ipse, non debeat audiri. Vnde istæ duæ leges sunt cōpatibiles adinuicem, & habent æquitatem, quam iurisconsultus inducit, contra malæ fidei possessorem, in casu si. in l. item veniunt. §. fina. ff. de peti. hære. Præterea posito q̃ absolute si cōsideretur persona possessoris, minus debeat soluere, q̃ si consideretur persona petitoris: adhuc tamē istæ leges non sunt incōpatibiles: vt patet ex l. qui sepulchra. cum ibi nota. ff. de sepulchro vio. & expresse declarat Bart. in qō. statuti, q̃ pro homicidio imponit pœnam pecuniariam, in l. j. ff. vi bono. rap. & probatur ex exemplo posito per Barto. in l. senatus. in ij. lectu. ff. de accus. vbi patet, q̃ l. Cor. de fal. quæ imponit maiorem pœnam, regulariter concurrit cum l. Iulia. repetundarum. quæ vt in pluribus imponit minorem pœnam: vt patet in l. Iulia. §. hodie. ff. ad l. Iulia. repetun. Vnde ista opin. placet, per quam melius respondetur ad l. domū. q̃ per aliam responsionem. hæc tamen cōclusio videtur limitanda tripliciter. Primò quidem per tex. solennem & singularem in lege, cæterum. in fin. cum l. seq. ff. de rei vendica. quem ibi not. Bal. & Ang. ad hoc, vbi probatur, q̃ si malæ fidei possessor meliorauit prædium vel seruum respectu melioramenti, malæ fidei possessor non tenetur de percipiendis, sed de perceptis tantū. ¶ Secundò videtur limitanda ista doctrina, quando quis tenetur ad restitutionem fructuum, non ratione doli, & malæ fidei suæ: sed ꝓpter priuilegium speciale ꝑsonæ: sicut quando minor petit restitu. in integrum, nam tunc tenetur possessor de percipiendis à se, nō à petitore: casus est not. in l. patri pro filio. §. si pecuniam. versus fin. ff. de minor. Tertiò videtur posse limitari, quando vsufructuarius ipse ageret contra malę fidei possessorem pro iure vsusfruct⁹: quia tunc non videtur teneri possessor, nisi de fructibus perceptis. casus est not. in l. cuiuscū que. in princi. ff. de vsufructu. glo. tamen nota. ibi tenet oppositum: sed verba textus faciunt ꝓ isto dicto. ¶ Quartò limitat hoc Barto. quem referunt hic Moder. in malæ fidei possessorē ficto, qui non tenetur nisi de pceptis & percipiendis à se: vt l. ij. C. de fructi. & litis expensis. & ibi per Bartolū, cui adde tex. nota. & quod ibi ipse not. in l. illud. in princ. ff. de peti. hæred. per quem Barto. ibi concludit, q̃ dispositio quę fit de vero malæ fidei possessore, nunquam trahetur ad fictum, quando cessat equitas, ꝓpter quam est inducta fictio: hic autem videtur cessare æquitas, q̃ quis teneatur restituere id quod nō habuit, neq; percepit, vel quod alius percipere potuit, non ipse: sicut in casu illius l. filium. cessat æquitas, vt res quæ perijt post litem motam, & quæ non est amplius penes possessorem, restituatur. Item aduerte: qa etiam de iure Digestorum possessor tenetur restituere fructus, quos vere pcepit, etiam si illos tales petitor nō fuisset percepturus: vt est casus in l. cùm hereditas. & ibi per Baldum. ff. de petit. hære. Hoc tamen limitat singulariter Bald. in l. si traditio. in pe. col. C. de act. emp. q̃ istud est verum, quando fructus petuntur sub ratione fructuum: secus si petantur sub ratione interesse: quia tunc nunquam veniunt fructus, quos ipse non potuisset percipere: licet eos possessor pceperit. alleg. Bart. in vnum locum, quē non potuit reperire. Sed pro ista doctrina do casum not. vltra ipm in l. loci corpus. §. si cōfessorio. ff. si ser. ven. vbi quia in iure seruitutis vel libertatis non veniunt fructus, nisi sub ratione interesse, nō condemnatur possessor agenti, nisi quatenus eius interest, scilicet petitoris: & sic patet, q̃ non inspicitur quam cōmoditatem perceperit possessor: sed solùm quid fuisset percepturus petitor: sed solùm si fuisset prohibitus vti seruitute. ¶ Tangit etiam hic Bald. illam qōn. not. vtrum quantitas fructuum accessorie possit deduci, nō specificata, neque certa: verbi gratia, peto rē cum fructibus, & remittit ad nota. per Cynum in l. cum propria. C. si quis alte. vel sibi. & per Innoc. in c. tanta. de excess. prælato. & in alijs locis hic adductis per Ioan. de Imol. qui remittit ad nota. per se, vbi plene scripsit in l. si homo. ff. de re iudica. & quia forte non sumus scripturi super illo titulo, attingendo breuiter articulum, hic dico duo esse videnda. Primò vtrum libellus prædictus procedat. Secundò, vtrum si petuntur fructus percepti & percipiendi, iudex possit condemnari super fructibus percipiendis post sententiam ante sentētiæ executionem. Super primo cōmunis practica, & communis sententia est, q̃ procedat libellus: pro qua bene facit text. & quod ibi nota. Moder. in ca. cùm venerabilis. de except. & in cap. ij. circa princi. de ordi. cogni. & hanc sententiam sequitur Ange. & Ioan. de Imo. in dicta l. si homo. idem tenet Bald. in l. si filius. §. cùm fundum. ff. de verbo. obliga. vbi etiam ponit Ioā. de Imol. ibi in l. solemus. ff. de iudi. & ibi Ang. & idem sentit in l. non queadmodū. eo. tit. & in l. edita. in char. char. in repe. Patauina. C. de eden. & vbique. Sed Barto. in l. ex diuerso. §. j. de rei vendic. videtur dicere, q̃ in fructibus perceptis ante lit. contes. debeat exprimi quantitas. mouetur, quia tex. in l. ædiles. §. item sciendum. ff. de ædil. edi. & in l. item si serui. in glo. sua, eodem titulo. quam adducit Ioan. de Imo. in dicta l. si homo. dicit, q̃ fructus percepti ante litem contest. sunt petendi in libello: ergo si sunt petendi, debent peti secundùm regulas iuris, expressa qualitate & quantitate rei: vt l. si in rem agat aliquis. ff. de rei vendit. & ista opinio de iure est multum nota: pro qua facit tex. & quod ibi not. Bald. & Angel. post eum in l. Marcellus. §. Archimedoram. ff. de rei vendicatione. vbi dicitur, q̃ instrumētum domus vel nauis, quod est accessorium ad domum, vel ad nauem, non potest peti vnà cum naui, sed

[a] ¶ Malæ fidei possessor. Adde an possessori malæ fidei debent restitui sumptus, quos fecit circa possessionē, vide glo. fin. & ibi doct. in l. itē cū quis. C. de resti. spol. Nico. Super.

debet peti separatim,& per se:& sic videtur, quòd accessoriũ non possit deduci in iudicio singul.non specificato. & eadem ratio videtur in fructibus.Sed saluando communem sententiam possumus dicere,quòd fructus accedunt magis rei propriè petitæ in libello , quæ oriuntur ex re , q̃ ea quæ sunt facta accessoria ex destinatione habentis rem:vnde facilius ad mittitur incertitudo in istis accessorijs .facit optime text. & quod ibi ponit Bartol.in lege,quod si ex Pamphila.in fi.ff.de legat.iij.Ad rationem Barto.potest dici,quòd lex,si in rem.loquitur quando id quod deducitur in libello,deducitur principaliter,& iure actionis,nõ quando accessoriè. Aduerte tamẽ, quia ad illa iura canonica allegata contra Bartol. faciliter põt dici,quòd ibi intentabatur iudicium vniuersale:quia petebatur castrum,vel ecclesia:vt patet ex his quę nót . Innocen. & Moder.in c.cũ ad sedem.de restit.spol.In iudicio autẽ vniuersali satis est deducere ipsum ius vniuersale, absq; eo quòd res specificetur,secundùm gloss.Bartol.& omnes in lege prima. in principio.suprà,de eden.vnde forte de iuris subtilitate melior esset distinctio Bartol.Sed quia minime sunt mutãda &c. ideo sequamur communem opinionem,quæ potest defendi, vt dixi.¶ Circa secundum articulum concludit Bartol.not. ꝙ iudex potest condemnare in fructibus percipiendis post sentẽtiam,ante executionem,per legem primam.C.de senten.quæ si.cer.quan.Non obstat l.prima.suprà,de vsur.quia secundùm eum iudex non tenetur se intromittere de tractu futuri temporis,licet habeat dependentiam à iure de pręsenti,potest tamen si vult.ita concludit ipse in l.prima.C.si secundo nup.mulier.Vel potes dicere,secundùm Bartolum ad legem primam. ff.de vsuris.quòd ibi iudex volebat cõdemnare super vsuris, cùm non esset petita sors.Sed in l.prima erat petita sors cum vsuris.& ideo creditor fecit,quicquid potuit,vt finiretur obligatio de p̃senti,si non stat per eum,quòd finiatur,poterit fieri condemnatio in vsuris futuris,& multofortius in fructibus futuris:quia vt dicit Bal.in dicta lege prima.est accessio fructuũ vsurarum:quia immediatę oritur ex re.Aduerte tamen, quia Angel.in illa lege,Iulia.§.primo.ff.de rei vendicatione.in vltima glossa.nota. contra istam sententiam: & ita determinat per legem primam.de vsuris.prællegã.Sed pro sentẽtia Bal. facit optime textus secundùm intellectum Barto.in lege, qui restituere.ff.de rei vendicatione.vbi probatur singula. secũdũ Barto.quòd etiam si nulla sit facta condemnatio de fructibus percipiendis post sententiam à iudice latam,& iudex ipse in executione potest cogere reum,ad restituendos fructus perceptos:& ita loquitur.¶ Si ergo & nulla facta condemnatione in executione hoc potest iudex,multofortius poterit condemnari in diffinitiua.Sed ille intellectus Barto.non placet ibi Angelo,& vere ex ordine literæ apparet contrarium : quia primò dicit tex.quòd res auferetur manu militari,deinde fiet cõdemnatio ad fructus,nec dicit per quem:vnde potius ostenditur ex ordine,quod non executor,sed alius iudex debet condemnari:quia si hoc pertineret ad executorem,conuenientius deberet fieri declaratio,antequàm executio super re principali esset finita,vel saltem æque bene. Prætereà secundùm Angelum ibi,si executor in fructibus non deductis in condemnationem posset condemnare in executionem,tunc officiũ mercenarium seruiret officio nobili: quia fructus veniunt accessoriè iudicis officio mercenario:hoc autem inconueniens est, ꝙ officiũ seruiat officio,secundùm gl.not.in l.hæres.§.fructum. ff.de petitio.hæred.ergo talis declaratio non poterit fieri per executorem.Et istum intellectum ego sequor,tanquàm magis verùm,secundùm quem illa l.non facit pro opin.Bald.sed potius contra.Potest tamen responderi,tenendo opin.Bald.ꝙ quia tractus futuri temporis potest pertinere ad iudicem,vt dictum est:si iudex condemnauit in sententia diffinitiua,valeat condemnatio,& possit fieri executio per eum:secus si omnino esset omissa condemnatio in sententia diffinitiua: quia tũc in executione iudex hoc declarare non posset.¶ †Et aduerte, quia plus est petere in libello rem cum fructibus,& omni causa,quàm cũ fructibus simpliciter:nam illud, cum omni causa, importat vltra fructus,vt omnis commoditas quæ esset restituenda petitori,& omne lucrum quod non posset computari in fructu,esset restituendum.casus est not.in l.pręterea.ff. de rei vendicatio.& in lege, Iulia.§.fina.& ibi hanc practicam ponit Angelus ff.eodem titul.Vtrum autem sicut possunt deduci in libello fructus incerti:ita etiam iudex possit ferre sententiam super fructibus,est not.quæstio,quam tangit Angelus & Ioannes de Imol.post eum in l.in summa.§.cum sortis. ff. de iud.& Bald.in dicta lege,cum propria.C.si quis alteri vel sibi. & in dictà l.j. C.si secundo nupserit &c.quã quotam adducit Paul.de Castr.in hac materia.

Si Titius. Valet legatum factum domino rei legatæ,quando illa res debebatur testatori actione personali.& quid sit in legato,futurus euentus declarabit.& si testator legat rem alterius,ad quã habet actionẽ personalem,videtur legare act.quam habet ad ipsam rem.h.d.& sunt duæ partes principales.Secunda est ibi:si nondum.Tertia ibi:idemq; subiungit.¶ Not.primò ibi:sed ex empto actio. liberatus.ꝙ emptor qui tenetur rem tradere,quia non tenetur transferre dominium,nisi sit dominus,per solã traditionẽ, liberatur ab obligatione ex empto, intellige, etiam si nõ transtulerit dominium: quia forte nõ erat dñs.idem probatur in l. ex empto.in princip.ff.de actio.empt.Vnde si res postea euincitur,non agit ex antiqua obligatione,sed ex noua:secus esset in eo qui est obligatus ad rem dari:vt subtiliter declarat Bart. in l.si quis aliam.ff.de solu.& in l.eleganter.in princi.ff.de pi. act.& Bal.in l.libera.C.de senten.¶ †Secundò not.ex eodem versi.sed ex empto.ꝙ res mea potest mihi legari,quando non est irreuocabiliter mea.Nam hic debebatur testatori,qui eam relinquit:facit tex.in l.in bello.§.si quis seruũ.ff.de pac.& q̃d habetur in l.ex sextãte.§.Latinus.ff.de excep.re.iudi.¶ †Tertiò not.secundùm Bald.hic,ꝙ mutatione dominij non extinguitur legatum,quando dominiũ transit in illum qui legauit: secus si transiret ab illo,qui legauit in tertium: & sic loquitur l.fideicõmissa.§.si rẽ.j.de lega.iij.per mutationem em̃ dominij in persona testatoris fortificatur potius ius legati,secundũ eũ: argu.l.quod in rerum.§.si quis post.s̃.eodem.¶ †Quartò not. ibi:sed si nondum &c.quòd quando venditor non soluto pretio, tradit ,rem , tunc videtur habere fidem de pretio , nisi aliud protestetur,& transfert dominium in emptorem: quod tenuit glo. in lege,quod vendidi.ff.de contrahen.emp.& doc. communiter in l.inciuile.ff.de rei vendicatione.Hoc probatur subtiliter hic isto modo:quia si per traditionẽ non fuisset trãslatum dñium,legatum,non cõsisteret in ipsa re:quoniam semper duraret venditio,sicut erat tẽpore testamenti: vnde esset dicẽdum idem,q̃d in tertio casu,ꝙ videretur sibi relicta liberatio ab act.ex empto.& sic etiam soluto pretio non cogeretur tradere rem,id est trãsferre in eum dominiũ,imo possessio esset sibi restituenda:hic autem dicitur,ꝙ legatum cõsistit in re: ergo de necessitate præsupponit,ꝙ q̃uis res fuerit tradita pretio.non soluto,nihilominus dominium fuit trãslatũ.¶ †Quintò not.in versi.idem.quia subiungit,quòd legatũ quod à principio valet super re respectu vnius iuris,potest conuerti ex euẽtu,vt valeat tanquam aliud legatum respectu alterius iuris:nã sicut vides ex hoc vers.quando res nondum erat tradita rebus sic stantibus,i.non secuta traditione videbatur legata liberatio ab actione personali ipsi legatario.si autem postea traditur res,videbitur legatum dominium rei.Ex hoc potest argui ad quæstionem quæ tangitur per Barto.in l.iij.§.si sub ea.j. de bo.poss.contra tab.videlicet ꝙ si tenuta à principio fuit data valida ex vna causa,ex euentu postea contingẽti ipso iure,possit cõmutari in aliam causam,absq; noui decreti interpositiõe. Quid autem iuris sit, si prima causa à principio fuisset inutilis, vtrum possit peti confirmari ex noua causa, tangitur ibi per Barto.& per Bald.in l.j.C.ad Carbo.¶ Sextò not.in versicul. idem Iulianus.ꝙ quando quis legat rem alicui,non solùm videtur legare ius,quod habet in re,& nihil vltra:vt vidisti in l. serui elect.§.fin.s̃.eod.sed etiam si habeat ius ad rem tantùm, illud solum videtur legare. & hunc tex.adduxi tibi in dicta lege,serui elect.§.fin.¶ Vltimò no.singulariter in verbo,vel hęredi.quòd quando res debita est legata alicui tertio,non obst. legato facto tertio,illa res potest solui hæredi,nec extinguitur tunc legatum factum legatario,etiam si hæres exegerit illam rem,secundùm Bartolum hic,quem sequuntur communiter doct.de quo postea dicam.Et aduerte diligenter:quia solutio quæ fit hæredi,non potest videri legitime facta,nisi ex altero de duobus capitibus:vel quia in isto legato nominis debitoris, quando legatur res debita,& non ipsum nomen debitoris expresse non sit translata actio vtilis ipso iure in legatarium : cõtra regulam positam in lege,ex legato nominis.C.de leg. q̃d tenet ibi Bald.not.per illum text.& secundùm hoc hic erit casus singula.limitans illam regulam.Sed ista limitatio vel intellectus non placet Paul.de Castro, qui etiam refert Bald.hic, quoniam quando legatur res debita secundùm eum,ita videtur legari nomen debitoris,sicut si ipsum nomen expresse legaretur:vnde idem est dicendum vtrobique.Sed salua reuerẽtia sua videtur esse magna differentia : quia quando legatur res debita simpliciter ex proprietate verbi , importatur dominium ipsius rei, non actio ad rem : vnde iurisconsultus dicit in lege, si rem aliquam. ff. de acquirenda possessione : ꝙ nomen rei de sui natura significat dominium ipsius rei, ꝑprie

sumendo, & ꝓbatur ibi secundùm Bar. & in l. si duo. in fin. ff. vti pos. Quòd ergo in isto legato veniat nomen debitoris, & actio personalis ad rem, hoc non est ex ꝓpria significatione verborum, sed ex tacita mente defuncti, per quam impropriantur verba: ergo hoc legatum est tacitum, & nō expressum: sed in tacito legato non transfertur dominium ipso iure, sicut in expresso; vt l. seruum filij. §. fina. j. eo. ergo similiter ipso iure non transfertur vtilis actio, quia ista duo æquiparātur, per doc. in dicta l. ex legato nominis. & propterea intellectus Baldi est multum probabilis ad istum text. & secundùm hoc erit hic casus singul. ꝙ non solùm ex tacito legato, quod nullo modo est expressum in testamento, sed venit in consequentiā ad legatum expressum, nō transfertur dominiū ipso iure: sed etiam ex tacito legato, quod dicitur tacitum: quia ex proprietate verborum non continetur, sed ex mente tacita testatoris, per quam improprianṫur verba, dominium non transfertur ipso iure. Sed quia ista limitatio esset periculosa, non affirmo eam pro nunc: sed dico iuxta regulam l. ex legato nominis. actiões vtiles fuisse trāslatas in istum legatarium isto iure. Sed tunc obst. fortiter: quia si sic est, ergo non videtur res potuisse solui hæredi: quia debitor cuius nomen est legatum nō potest soluere hæredi, si scit legatum esse factum. vnde sola scientia impedit solutionem. ita declarat Bald. in dicta l. ex legato. & colligitur ex text. & ex his quæ tradit Barto. in l. facta. §. si hęres. j. ad Trebel. nisi restringas istum text. quòd solutio fuit facta à debitore ignorante. Sed ista est nimis magna restrictio, cùm text. simpliciter dicat, hæredi posse solui. Vnde possumꝰ dicere limitando singul. illa iura, quòd ideo ibi potuit solui hęredi contra regulam illarum ll. quia solutio non præiudicabat legatario. quoniam legatum nominis conuertebatur ipso iure in legatum rei. & ideo legatarius non potest conqueri de solutione facta hæredi. ¶ Extra glo. quærunt hic doct. nūquid in casu istius §. hæredes cogentur soluere pretium rei. Quibus adde, quòd ꝓ ista quæstio. est casus in terminis, secundū Bartol. ibi in primo & vlti. responso. in l. his verbis. §. alūno. & §. sequēt. j. de lega. iij. Secundò adde, ꝙ istud est verum, etiā si portio pretij fuisset soluta per testatorem, & portio esset soluenda, secundū Bald. not. in l. cum aliena. C. de leg. Licet enim esset prima ratio assignata hic per docto. videlicet quia expensa æquiualeret legato: non tamen cessat ratio secunda, quam tāgit hic Barto. quia nomen debitoris debet dari sine except. vt l. si nomen. de hære. vel actio. ven. Vnde quādo hæres ex facto suo parat exceptionem aduersus ius eligendi, ille cui est legatum nomen, etiam si hoc faciat ex ordinatione testatoris, tamen tenetur legatario ad æstimationē. casus est singula. quē ibi not. Barto. ad hoc, & Bald. in l. qui duos. infrà, de legatis ij. quem semper tene menti. Tertiò adde, inquantum Pau. de Castro hic limitando dicta Barto. dicit, quòd licet quando legatur species debita, si species ipsa exigitur à testatore, nō extinguatur legatum: vt in tex. nostro. secus tamen est, si legatur quantitas debita, vel aliud debitum in genere: nam tunc si illud debitum exigitur, extinguitur legatum. allega. text. in l. si sic. §. j. in vltimo responso. infrà eodem titul. Sed tu considera, quòd istud exemplum male potest adaptari ad limitationem §. nostri: quia aut legantur decem in genere, non facta mentione de debito: & tunc manifestum est, quòd non illa decem debentur, quæ sunt exigenda, sed est legatum generis, quod perire non potest: vt l. in ratione. §. certe. & in l. incendium. cum vulgaribus. C. si certum petatur. Aut legantur decem à testatore, quæ sibi debentur: & tunc non legatur quantitas simpliciter, sed ꝓut est nomine debitoris: vnde solum nomen debitoris videtur legatum. & ita loquitur l. si sic. Et ideo si in casu §. nostri testator legasset speciem, quæ sibi debetur, indubitanter crederem, quòd per actionē extingueretur legatum: quia res non legatur, nisi prout est debita: & sic est in legato, vt nomē debitoris. ergo per exactionē extinguitur legatum: vt l. fideicōmissa. §. si rem. de legat. iij. Quartò adde, inquantū do. Pau. hic tangit, vtrū quando testator mandat emi rem alienam, ipsa res sit in legato, vel potius factum & quantitas, vbi hæres sit in mora, vel res emi non possit. nam ipse dicit, quòd in hoc differentia est in modo legandi; si enim testator mādat emi rem, quātitas est in obligatione. alleg. tex. not. in l. Titia texerat. in princ. j. titul. ꝓxi. Si verò testator simpliciter legat rē alienam, tunc ipsa res est in legato, secundū eum alleg. Barto. ita distinguentē in dicta l. Titia. Tu autē aduerte: quia in isto secūdo mēbro Barto. ibi loquiṫ, quādo legantur res ꝓpriæ testatoris, quo casu etiam si æstimatio sit præstanda, ipsa res dicitur esse in legato: & ita loquantur iura, quæ ipse allegat. potes ponere exemplū in l. si pluribꝰ. §. eo. & in l. si res mihi. j. de lega. iij. Vbi autē legaretur res aliena, Barto. dicit totū opposi-

a ¶ Si Papa concessit castrū. Adde doct. in l. ij. C. d' iure emphy. Nico. Super.

b ¶ Trāsit ad hæredes sanguinis. Addē an trāsit ad hęredes extraneos, vid' p Paulum de Castr. in l. j. C. de bonis. lib. Nico. Super.

tum in l. legato generaliter. circa mediū. §. eo. nā quia legando rem alienam hæres videtur dānatꝰ eam emere, aut soluere æstimationē: vt l. nō dubium. in fin. j. de leg. iij. ideo licet in verbis legati cōtineatur res, dicitur tamē legatū quantitatis, quia omni casu hæres obligaṫ ad quantitatē soluendā, secundùm Barto. ibi. Sed tu potes dicere, defendendo istam opin. d. Pau. ꝙ licet hæres qui dānatur emere rem, teneaṫ soluere quantitatem ꝓ emendo rem, nō tamē teneṫ eam soluere legatario, sed tertio ipsi aut legatario teneṫ soluere rem, si potest redimi. Sed ista respōsio nō videtur tuta: quia secundū hoc quādo hæres esset iussus emere rem, & tradere legatario, quia pretiū nō soluit legatario, sed tertio, nō deberet dici legatū quantitatis à princ. & tñ contrarium dicit tex. in d. l. Titia texerat. Præterea ex quo in legato rei alienæ tacite inest, vt hæres emat rem. ergo si exprimitur per eum modū. per quē inest, nō videṫ plus operari, iuxta regulā l. iij. §. eo. Vnde iste articulus est dubius, maxime ꝓpter autoritatem Barto. in dicta l. legato generaliter. & est cogitandum.

Si quis alicui. Quādo factum exēplificandum à legatario est in legato, nō trāsit ad hæredē, nisi fiat mētio hæredis. h. d. ¶ † No. primò, ꝙ quādo 6 factū merum est in legato, ita cohæret personæ, ꝙ nedum nō transit ad patrē vel dñm, sed etiā nō transit ad hæredē. & per istum tex. hic, & in l. si sic stipulatus fuerit. de verbo. oblig. Ioan. de Imo. dicit, nō esse oīno veram cōclusionem Bartol. quā ipse posuit in l. præalle. dum dixit, ꝙ stipulatio continēs factū affirmatiuū regulariter transit ad hæredes: nā si transiret ad hęredes stipulatio, multo fortius legatum, quod est fauorabilius. Vnde ipse multū insistit in intellectu istius §. & in effectu cōcludit ibi, ꝙ licet de iure Digestorum hoc esset dicēdum in stipulationibus, arguēdo à fortiori, vt dictū est, tamē de iure Codicis stipulatio erit transitoria ad hæredē, per l. veteris. C. de cōtrahē. & cōmittē. stipul. Dicit tamē, ꝙ quia in materia correctiua nō fit extensio in vltimis voluntatibus, iste §. remaneret incorrectus, quia lex vetus loquitur in cōtractibus: de quo vtrum sit verū, vide quod plene scripsi in d. l. si sic stipulatus. ¶ † Et ex isto tex. arguit hic Pau. de Ca. & Bald. post eum ad no. & quotidianā qō. Si Papa concessit castrum[a] in feudū, vel emphyteusim alicui: vtrū ista cōcessio transeat ad hæredē? In qua qō. distinguit not. vt hic per Bald. cuius dicta declarādo, quatenus est opus, aduerte: quia quādo ipse dicit, ꝙ concessio trāsit ad hæredē, quādo ceditur in titulū vtilis dominij: hoc vult dicere in effectu, ꝙ si castrum sit concessum in emphyteusim, vel in feudum, ex quibus vtile dñium causatur, vt traditur in l. iij. §. ex contrario. ff. de acqui. pos. sine dubio concessio transibit ad hæredes: quod est verissimum, & ita dicit ipse expressius, faciendo mentionē de fundo in l. liberti libertęq;. C. de o- 7 per. lib. hoc est enim secundū regulas †, ꝙ feudum trāsit ad hęredes sanguinis[b], etiam si nihil dicatur: vt in c. j. §. cū vero. qui feud. dare poss. & in emphyteusi ecclesiastica, in auṫ. de alienatione emphyteusis. §. licentia. & plene per Moder. in c. in præsentia. extrà, de proba. & in auṫ. si quas ruinas. C. de sacrosanc. eccle. & in l. etiam. in princi. ff. solu. matr. Secundò adde: quòd Bald. in l. liberti libertæq;. & in l. fina. in colū. penul. & vlti. dicit, quòd constitutio principis aliter videtur dicere, quàm hic dicat: nam hic vult, quòd in dubio concessio censeatur realis, sequendo dicta Barto. in l. penul. j. de serui. legata. vbi Barto. posuit istam qō. Sed in locis prædictis tenet totum oppositū. mouetur in lege, liberti. quòd quia concessio talium castrorū est res ardua, & non fit, nisi cū magna deliberatione, videtur electa industria personæ. Sed quicquid ipse dicat, opinio sua hic, & Bartoli in dicta lege penult. videtur esse verior: quia fundatur ex regula posita in dicta l. beneficium. & in cap. cùm dilecti. de donatio. & in lege, si quando. C. de bon. vacan. libro x. quòd beneficia principum sunt latissime interpretanda, in quibus non reperitur facta ista distinctio de quæst. vtrum id quod conceditur, sit arduum, vel nō. Et hanc opin. sequitur Petrus de Anch. solennis doctor, qui distinguit punctualiter, vt Bald. hic, eum allegans in regula, priuilegium. in vlti. charta, extrà, de reg. iur. ¶ Sed aduerte ad vnum duntaxat: quia Bar. in dicta l. penul. videtur velle, quòd concessio sit realis: quia videtur facta potius territorio, quàm personæ: quod non placet Bald. in dicta lege fina. de constitu. princi. nisi quando apparet, ꝙ cōcessio fit personæ ꝓpter locū: sed in dubio dicit, ꝙ concessio videṫ facta psonę, nō territorio: & ista opi. placet, qa regula est, ꝙ cōcessio quę fit alicui, ī dubio, censeṫ facta contēplatiōe ipsius, cui fit, nō psonę q̄ nō est noīata; vt l. si. in fi. & ibi plene p Bar. C. de vsufr. Cū ergo hic territoriū capiaṫ ꝓ psona, cui fit cōcessio, scđm Bar. dico ꝙ cōcessio nō vr̄ facta cōtēplatiōe territorij, cui nō fit cōcessio ex verbis; sed illius, cui fit concessio

cōcessio ex verbis concessionis. Per hoc tamen non sequitur, qđ credit Bald. in d. l. fina. quòd quia concessio est facta personæ, ideo fit personalis, vt non trāseat ad hæredem: quia modo isto respectu dicetur realis eo modo quo appellamus obligationem, in l. si pactum. ff. de probatio. & in l. iuris gentium. §. pactorum. & in lege, qui in futurū. §. primo. ff. de pact. Et ad præmissa adde text. & gloss. & quod ibi not. Bald. & Angel. in l. j. in prin. ff. si ager vecti. vel emphy. pet. vbi probatur id quod diximus in prim. q. ꝙ emphyteusis priuatim reipublicæ transit ad quoscunque hæredes, etiam extraneos. Et quia ibi text. dicit, quòd ista facultas, de qua in litera, non transmittitur ad hæredes, ex hoc arguit Paul. de Castro, ꝙ ipsi legatario cōpeteret facultas, non tantum semel cedendi lapidem, sed singulis annis. In contrarium adducit regulā, quæ ponitur in l. boues. §. hoc sermonē. de verborum significa. & in l. hæc conditio. infrà, de cōditio. & demonstratio. in quibus probatur, quòd quando test. tor facit mentionē de aliquo actu iterabili, intelligitur de prima vice. Vnde relinquit articulum dubium: dicit tamen. quod crederet esse distinguēdum, secundū qualitatem personarum. Pro ista quæstio. videtur casus in terminis, quē Bartol. ibi valde not. in l. cū quidam. infrà, de an. leg. vbi videtur probari, ꝙ legatum sit annuum. Barto. tamen ibi distinguit in effectu eo modo quo sensit hic dom. Pau. & istum articulum tangit Rapha. Cu. in l. eum q ita. §. qui ita. de verbo. obligat. vbi etiam alleg. tex. prædictū. dic ergo, vt per Bart. in loco alleg. Iste tamen tex. modicum facit: quia pro hoc quòd ista facultas negatur hęredi, bene infert, quòd est concessa ibi legatario: sed non infertur, quòd sit concessa plus quàm semel & c. dic ergo vt dixi. ¶ In glos. posita super verbo, alicui. ibi: hoc ergo non habebat prædium. In istis verbis glo. videtur sentire, quòd si iste habuisset prędium vicinū, ipso iure videretur constituta seruitus ad vtilitatem prædīj, etiam si hoc non esset dictum expresse: sed verba præcedentia in principio possunt declarare ista, vt intelligantur, quando expresse ad vtilitatem prædīj ista facultas esset relicta. vbi autem hoc non exprimeretur, tunc Barto. dixit in l. penul. j. de serui. leg. quòd quando conceditur facultas per verba facti, non censeretur constituta seruitus. de quo vide quod scripsi plene in l. si quis sit stipula. s. alleg. vbi etiam retuli vnum aliud dictum suū in d. l. penul. quando concessio esset facta per verba iuris, vtrū videatur constituta seruitus, quod etiam reuocaui in dubium, vt ibi potes videre. ¶ In eadem gloss. ibi: non dico seruitus. tetigit hic gloss. difficultatem, quā plenius posuit in l. pecoris. ff. de serui. rusti. præd. & in l. Mela. j. de ali. & cib. leg. videlicet vtrum quando conceditur facultas alicui pascendi in agro, vel cedendi lapidem, & sic de similibus, qui non habet fundū vicinū, videatur creata quædam seruitus personalis vsus dictæ rei, vel potius simplex actio personalis ad illud consequendum. In qua quæstione glossa. discordat à Rog. qui dixit, quòd videtur constituta seruitus personalis: de qua dic vt per Barto. plene in dicta l. Mela. in fi. qui sequitur opi. glo. licet Cyn. & vltra sequantur opi. Roger. in rub. C. de vsufruct. Ioan. de Imol. hic videtur sequi opi. Roge. qñ esset concessus aliquis vsus indeterminatus respectu quantitatis: exemplum in §. nostro. & in d. l. pecoris. Si autem esset concessus vsus determinatus: verbi gratia, quòd tu posses incidere duos currus lignorum in nemore singulis annis: tunc sit vera opin. gloss. secundùm eum. Ego non recederem ab opin. glo. & Bartol. si non viderem aliud. Posset tamen dictum suum esse verum, quando relinquitur vsus indeterminatus certæ speciei, & res illa nullum alium fructum producit, vel vtilitatem, nisi illum qui est expressus. hoc tamen non discutio pro nunc, sed remitto te ad notata in locis prædictis. ¶ †Extra gl. inducitur iste tex. per Bald. ad quęstio. de patre, qui recepit emphyteusim pro se & filijs suis, vtrum pater alienando possit filijs præiudicare? & similiter ad quæstio. quam tetigit hic Dy. & Angel. vtrum possit ista emphyteusis vel feudum renunciari in manibus domini concedētis. Super qua q. do. Pau. de Cast. hic dicit se consuluisse, & tenet in effectu sententiam Ange. & Dyn. hic, qui dixerunt, argu. huius literæ, ꝙ in præiudicium filiorum renunciatio ista non valeret: alleg. pro ista conclusione ea quæ ponit Cyn. in l. ij. C. de liber. & eorum liber. vbi dixit, quòd si pater recepit emphyteusim pro se, & filijs & c. delictum patris[a] non nocebit filijs, quia filij non veniunt vt hæredes patris, sed ex prouisione ipsis facta per patrem, tanquam filijs, traditur in l. iurisiurandi. §. si liberti. ff. de oper. lib. Sed ista dicta Cyn. non approbantur communiter, imo in alienatiōe feudi, vel emphyteusis, & in delictis quæ de directo committuntur contra dominum, reprehendit ea Bartol. expresse per optima iura in l. iij. ff. de interdictis & rele. vbi est omnino videndum. Fundamentum tamen melius pro parte ista est, quia per alienationem vel refutationem non videtur posse præiudicari iuri quæsito filio vt filio: vt l. fin. ff. de pact. & in l. si per. ff. quemad. serui. amit. Pro ista conclusione adduco tibi duo iura optima in c. j. de alie. feu. paterni. & in capi. j. §. j. de success. feud. vbi probatur, quòd agnatus qui habet feudum antiquum, non potest alienādo vel refutando in manibus superioris pręiudicare agnatis sequētibus, ad quos defertur feudum, non ex persona alienantis vel refutantis: sed ex persona aui, & maiorum, Sic ergo videtur dicendum in proposito, quòd quia filius, cui pater isto modo stipulatur, non capit emphyteusim vel feudum à patre, sed à concedente ex mortis causa capione, id est propter mortem patris, vt declarat Bartolus in lege, si mihi & Titio. de verborum obliga. ideo non possit præiudicari istis filijs modis prædictis, quia capiunt hoc ius ab alio, quàm à patre. Et licet Bald. in l. quoties. C. de suis & leg. dixit, quòd feudum potuit refutari in manibus superioris in præiudiciū cuiuscūq;, hoc non videtur verū p iura præallegata. & cōtrarium tenuit ipse in d. c. j. §. hoc quoq;. de succes. feu. In contrarium facit fortiter: quia licet inuestitus renunciēdo feudo non possit pręiudicare agnato alienādo, vr̄ tamen posse præiudicare filio, & descendenti. & videtur probari in d. c. j. §. hoc quoq;. quem inducit Bal. ad hoc in prima q. Præterea ista consequentia non videtur bona, est quæsitum ius alteri, ergo feudum non potest refutari in manibus superioris, in præiudicium illius tertij: quia contra istam consequentiam videtur tex. in c. j. §. rursus. quib. mod. feu. amit. vbi dicitur, ꝙ si vasallus dedit feudum ad libellū, potest postea renunciando feudum in manibus domini extinguere ius illius cōcessionis ad præiudiciū illius: ergo similiter poterit extinguere ius filiorum, quod filij habēt ex ꝓuisione paterna, absq; alio suo onere. & per illum tex. credo Bal. dixisse id, qđ suprà dixit, quia illū allegat, & credo ꝙ induxerit à simili. Vnde q. relinquit dubia, & vt sit dubitabilior, adhuc arguo contra istam partem: quia secundū Bal. in aut. si quas ruinas. C. de sacrosan. eccles. & in l. si tibi. §. si pactus. ff. de pact. filij in casu nostro nō capiunt ex mortis causa capione: vt dixit Barto. sed ex tacita donatiōe paterna: sicut videtur probari in l. filiæ cuius. C. famil. er. ergo si filij erāt in potestate tempore concessionis, & iurauerunt vsq; ad mortem, ista donatio non valuit: vt l. ij. C. de inof. do. & l. iij. C. si quis alteri vel sibi. ergo potuit eam reuocare. videtur autem eam reuocasse sine dubio, vel renunciando in manibus domini, vel alienando rem: vt patet ex his quæ habentur in l. cū hic status. §. ij. de donatio. inter vi. & vxo. ergo in filijs in potestate ista determinatio non potest esse vera. Dominus Ioan. de Imo. hic dicit, quòd determinatio quæst. pendet ab his quæ ponit Bart. & Moder. post eum in l. qui Romæ. §. Flauius. de verborū obligat. videlicet vtrum ego possim auferre ius quæsitū tertio ex facto meo. Et licet illa materia valde bene faciat, supqua ibi scripsi: videtur tñ posse euitari ī casu nostro: quia iura quę ibi allegantur, loquūtur quando ius acquiritur tertio ex beneficio nostro. vnde non est mirum, si facilius permittitur reuocatio ab eo, qui concessit beneficiū. Sed hic filij non videntur recipere beneficiū feudi à patre, sed à cōcedente beneficiū ministerio tamē patris, qui potest stipulari filijs suis: ergo non sumus in casu illarum legum, & sine dubio determinatio in ista q. est difficilis. Ego tamē pro nunc pono in ea aliquas conclusiones. ¶ Prima conclusio sit ista: quando filij succedūt in istis iuribus, ex mero beneficio concedentis, quia pater nihil dedit de suo pro eis obtinendis, tunc filij veniūt ex mortis causa capione: & ex hoc sequit̄, ꝙ cū nihil habeāt à patre, ius qđ habent ex ꝑsona alterius, pater nō pōt eis auferre p iura s. inducta. Quòd aūt filij veniāt ex mortis causa capiōe, isto casu tenet Bal. expresse vltra Bar. in l. j. in fin. C. p quas ꝑsonas nobis acqui. Nō ob. text. in c. j. de succes. feu. per quē vr̄ posse præiudicari filio: q̃a pōt intelligi, sicut tāgit hic d. Pau. qñ inuestitura fuisset simpliciter accepta de feudo, ita ꝙ solus pater esset nominat⁹, vel etiā vltra ipsum, quando pater recepisset pro se, & filijs, & hæredibus: sed qñ recepisset pro se & filijs dūtaxat, tūc secūdm cū filius pōt acceptare feudū, & nō esse hæres: vt tenet Bal. in c. j. in ij. charta. an agna. vel fili. Nō ob. text. in §. rursus. quia ibi resoluit̄ ius eius, q habuit à libello, ꝓpter naturā ipsius feudi, quæ est, ꝙ resoluto iure datoris, resoluat̄ ius acceptoris: vt l. res vectigalis. ff. de pig. ¶ †Secūda conclusio sit talis: si pater accepit feudū vel emphyteosim, exponēdo. aliquid de suo, tunc videtur quòd filij habeant feudum vel emphyteosim ex tacita donatione pater

[a] ¶ Delictum patris. Adde Ab. in c. q̄ uit. de his quæ fiūt à maio. parte ca. & an nocet quo ad feudū, vide per Io. An. Anto. de But. & Ioan. de Imo. & Ab. in ca. ex parte. de feu. Dy. in regula, non debet. de regu. iur. li. vj. Bar. i l. iurisiurandi. in §. si liberi. ff. de operis liber. Nico. Super.

na, secundùm Baldum qui ita optime declarat in dicta l. j. in fi. per quas personas nobis acquiri. Vnde est distinguendum, vtrum filij tempore mortis sint in potestate, vel non: si sunt in potestate, videtur reuocata ista tacita donatio, per ea quæ s. deduxi: & sic valuit alienatio & refutatio. si autem sunt sui iuris, saltem tempore mortis, tunc iste casus proprie pendet ab his, quæ ponit Bartol. & Moder. in l. qui Romæ. §. Flauius. de verborum obligation. super quo aliàs consului solenniter, & consilium retuli in d. §. Flauius. vnde dic vt ibi. Aduerte tamen, quia Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. dicit, quòd pater renunciando feudo simpliciter in manibus superioris videtur renunciare ius suum duntaxat, non ius filiorum, nisi expresse promitteret pro se & filijs. quo casu, vtrum ista renunciatio præiudicet filijs, est distinguendum eo modo, quo distinguitur in rebus proprijs filiorum alienatis per patrem, in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. & in l. cùm à matre. C. de rei vend. Ex quibus verbis manifestissime patet, ꝙ Bald. reputat istud ius quæsitum filijs ex feudo vel emphyteosi noua esse propriũ filiorum neq; posset ei pìudicari, nisi sicut in alia re, quæ sine dubitatione esset filij, in qua non præiudicatur filio aliquo modo, si non sit hæres patris. Si autẽ sit hæres, distinguitur vtrum fecerit inuentariũ, vel non, vt in iuribus præallegã. Et aduerte: quia quando pater dedit pecuniam pro habendo feudum, vel emphyteosim, resuscitaretur tacita donatio emphyteosis: vt s. dixi. Ita tamen indubitanter esset dicẽdũ, quando apparet ex forma concessionis, vel alio modo legitimo, ꝙ concedens concessisset istam emphyteosim filijs recipientibus contemplatione ipsius: quia quicquid datur filio contemplatione patris, profectitium est. l. sed si plures. §. si arrogati. & ibi plene. ff. de vulg. & pupi. & l. fi. cum ibi not. C. de vsufructu.

Hæres cogitur. Onus reale preteritum pro re legata pertinet ad hæredem. hoc dicit. ¶ †In gloss. posita super verbo, præteritum. Pro declaratione glo. quia alij docto. hic nihil fere scribunt, quærit hic Paulus de Castro & vtiliter, quid si collecta fuit imposita, anteq; res traderetur legatario. Sed tempus solutionis statutæ elapsum est, postquam res fuit tradita legatario, ad quem pertinebit solutio tributi vel collectæ? Respondet, quòd pertinet ad hęredem in effectu, ex quo cessit obligatio tẽpore vitę testatoris: licet solutio fuerit delata in aliud tẽpus: iuxta l. cedere diẽ. ff. de verborũ significatio. Vnde vere dicitur imposita collecta, ex quo iam obligauit. alleg. text. & quod ibi per glo. & Bar. in l. incola iam. ff. ad muni. Adducit etiam tex. cũ glo. in l. defunctã. ff. de vsufru. & quod not. Ioan. And. in regula, non est in mora. de reg. iur. dum dicit, ꝙ impositio collectę facta episcopo Bononiẽsi, pertinet ad ecclesiam Bononiensem: licet ante solutionem seu tempus soluendi ille fuerit translatus ad aliam ecclesiam. Sed ista minus faciunt vt dixi in voce, & maxime illa doct. Ioã. An. decisio tñ est verissima: qa etiam si collecta fuisset imposita cõditione, tñ inspiceret tempus impositionis, quo ad hoc vt diceret imposita, anteq; res perueniret ad legatarium: licet conditio fuerit impleta, postq; res fuerit tradita legatario: nam illud dicitur esse quæsitum ante mortẽ, vt cõprehendatur sub onere imposito à l. quod est acquisitum post mortem per implementũ conditionis, dummodo contractus conditionalis præcesserit mortem. ita probatur in l. ij. §. id quod. ff. de colla. bono. iuncta l. prima. §. si ab ipso. eod. ti. Et hoc est ideo in dictis iuribus, qa conditio impleta retrotrahitur, & fictẽ videtur facta acquisitio ante mortem. Si ergo conditio vel dies incertus non impedit, quia inspiciatur terminus contractus facti: multominꝰ dies certa deposita executioni, & nullo modo suspenditur obligatione: vt plene declaratur in l. ita stipulatus. ff. de verbo. oblig. Pro ista conclusione adduco tibi tex. no. quem ibi ponderat Barto. ad hoc in l. sancimus. C. de consuli. lib. xij. per quem ibi dicit, quòd si ex forma statuti de quolibet contractu debet solui gabella, & fiat contractus conditionalis, statim debebit solui gabella, non tempore quo impletur conditio. Et ideo putarem in casu nostro, quòd etiam si collecta fuisset imposita sub conditione, vel die incerta, adhuc vera esset opi. do. Pau. per iura prædicta. Vnde Ang. consi. ccvij. dicit, quòd etiam si collecta sit imposita sub conditione, nihilominus dicetur res effecta, ita quòd cum onere suo transibit ad ecclesiam. Vnde Bald. in l. j. §. quod si nemo. quod quisq; vniuer. no. vult in casu prædicto, quòd sufficiat deliberatum esse collectam imponi. Sed relinquitur mihi vna dubitatio: quia do. Pau. hic, dum ponit exemplum in collecta, præsupponit quòd post impositam collectam res ipsa sit obligata & hypothecata pro solutione collectæ. Sed quomodo hoc ꝓbet nõ intelligo: quia iura hic allega. per glossam loquuntur in onere mere reali, de quo non est dubium, quod sequitur rem, quocunq; vadit, in capitu. primo. de cen. in anti. xij. quæst. j. c. si tributum. cum multis alijs. Sed collecta imponitur personę cum rebus: vt lege, rescriptum. in fin. & ibi per Barto. de mu. & hono. vnde principaliter obligatur persona. Vt ergo ꝓbetur, quòd isto casu oriatur tacita hypotheca, istud est dubiũ. Bal. tamẽ hoc tenet vbiq;, sed maxime in capitu. j. §. nos Romanorum. de pa. Constan. & in dicto §. quod si nemo. vbi alleg. tex. qui bene facit in l. murilleguli. in fin. C. de murilegulis. lib. xj. Sed potest dici, quòd ibi est speciale propter beneficium, quod conceditur possessori, vt non teneatur restituere rem male alienatam: vnde qui in vno releuatur, in alio grauabitur: iuxta l. eum qui. ff. de iureiur. Remota autem illa l. aut loquimur in fisco imponẽte collectam, aut in ciuitate quæ non habet fiscum. Primo casu non inuenitur, quòd fiscus habeat tacitam hypothecam, nisi quando cõtraxit cum aliquo priuato. ita loquitur tex. in l. ij. C. quib. mod. pig. ta. cõtra. cum alijs concor. in l. j. de priuile. fisci. Sed non videtur eadem ratio in isto iure singulari, quod conceditur fisco, vt si cõceditur in contractu, habeat etiam locum in casu nostro: quia collecta imponitur præter consensum onerati. ergo non debet fieri extẽsio. l. lege Iulia. §. hoc caput. ff. ritu nuptia. In ciuitate autem quę non habet fiscum, videtur esse minor dubitatio, quia illa etiam pro contractibus initis cum priuato, non habet tacitam hypothecam: vt l. ij. C. de iniur. reipub. libro xij. & bene declarat Bart. in l. j. C. de debi. ciui. & in l. fin. C. quo quisq; ordi. con. in eodem libro. & tangitur in l. simile. ff. ad muni. Vnde Bar. in auc. item nulla cõmunitas. C. de sacrosan. eccl. presupponit, quòd erat statutum in loco, quòd pro collectis bona essent obligata: vnde de iure quęstio remanet dubia. Potest tamen dici, defendendo communem sententiam, quòd hoc ipso ꝙ res est posita in æstimo, videatur tacite destinata & obligata ad collectas soluendas. & hoc sentit Bar. in d. l. fi. C. si sine cen. vel reli. sed de iure nõ bene probatur. & ad materiã vide tex. no. in d. l. ij. C. si sine cẽ. vel reli. quem ponderat ibi Bart. & etiam Bald. qui probat, ꝙ vnaquæq; res est obligata pro onere respiciente ipsam rem, non pro onere imposito alijs rebus. Et sicut pro futuro tempore onus collectæ & tributi pertinet ad fructuarium, ita pertinet ad maritum & vasallum, qui habet fundum à fortiori. De primo vide tex. & quod ibi ponit Bart. in l. neq;. s. de impen. quẽ adducunt Moder. hic. De secundo vide Bal. in c. j. per quos fiat inuesti. quẽ adducit dñs meus, in l. imperatores. ff. de pub. vide etiam ad materiam quod not. Bald. in l. si negocium. C. de nego. gestis. & in dicta lege fi. in princ. C. si sine cen. vel reli. quem etiam adducit dominus meus in loco præallegato.

Scio. In legato generis, in quo quælibet res potest expediri, legatario venit id quod est minimum. hoc dicit, secundũ intellectum glo. in l. legato. s. eo. Vel sic, secundũ aliũ intellectũ, quem ibi tangunt Mode. In legato generis, seu speciei, venit id quod est minimum, quãdo res sunt in patrimonio testatoris. Vel tertiò, potest intelligi scdm Mod. ꝙ hic erat legatũ incertũ de certis, sed non apparebat de quo: vnde cùm declaratio pertineat ad hæredem, potest præstare id quod est minimum, vt l. si quis alio. §. si plures. s. eod. & per hoc habes expeditum tex. de cuius intellectu diximus in l. lega. s. eod. ¶ In glo. posita super verbo, fatebatur. ibi: sed si vellet hęres dare maiorẽ &c. per istam gl. & aliam in l. si ita scriptum. §. fin. j. tit. proxi. quę dicit idem, videtur destruere doct. Ange. in l. legato generaliter. s. eod. quam ego finaliter sum secutus, per tex. sing. Insti. de act. §. preterea. ver. quinetiam. Sed potest respondere, ꝙ in casu econuerso, de quo loquitur Ange. videlicet quando electio pertinet ad legatariũ, hęres qui non vult prestare minimũ quẽ petit legatarius, potest pretendere aliquod interesse: vt dicitur in dicto versiculo, quinetiam. Sed in casu nostro cessat illud interesse, nec video aliud interesse, per quod possit diminui lucrum legatarij: vnde casus non sunt similes.

Constat. Res quæ non est in cõmercio, vel est in cõmercio cum magna difficultate, non potest legari, etiam quo ad effectũ ęstimationis consequendę. Si autẽ est in commercio, non cum magna difficultate, vel est in cõmercio & patrimonio testatoris, si legatariꝰ tamen eã acquirere non potuit, & sine culpa sua, tunc debetur ęstimatio, si res non potest haberi. Secunda est ibi: si vero. Tertia ibi: sed & prædia Cęsaris. Quarta ibi: sed si res. quę est l. sequens. ¶ †Not. primo ibi: etiã si difficilis &c. ꝙ propter difficultatẽ pręstationis non videtur impediri legatũ, nisi quando difficultas oritur: quia alienatio illius rei pendet à volũtate principis. & ideo bene infert hic Io. de Imo. cõtra Bal. & ꝙ hic non probat id q̃d dicit Bal. absolute, ꝙ quicquid pẽdet à voluntate vnius, dicat ita difficile, ꝙ sit impossibile, nisi forte penderet à voluntate dñi in tẽporalibus illius loci, in quo res sit posita, quia tunc videatur eadẽ ratio. Et dictũ suũ sine dubio est verissimũ, quia res q̃ est in dñio alterius cuiuscunq;, dicitur pendere à volũtate sola illius: vt l. nec emere. C. de iure deli. & l. dudũ. C. de contra. emp. ¶ †Scdò no. ibi: si vero Salustianos &c. ꝙ res q̃ sunt in patrimonio principis, non videntur posse legari, etiã si nõ sint redactæ sub patrimonio rei priuatæ, & sub ꝓcuratore illius patrimonij: hoc enim vr̃ dicendũ necessario, ne tex. in ver. sed & prędia. qui ponitur in fi. iterum repetat, quod dictum est in ver. si vero. Et nunc fortiter obstaret contrarium positum in glossa posita in versic. æstimatio. hoc etiam videntur significare verba illius ver. in prin. vbi ponitur dictio aduersatiua, cum copula, quæ sicut implicat idem esse in casibus præcedentibus & sequentibus, ita necessario præsupponit casum, qui subijcitur, esse diuersum ad casus, ad quos fit implicatio. sed tamen soluemus, vt videbis in illa gl. ¶ †Tertiò nota, quòd ex qualitate dispositionis seu verborum cognoscitur quis sit furiosus: sicut etiam ex factis, quæ non pertinent ad vsum rationis, & ad commodum: vt lege, an vitium. ff. de ædil. edicto. simile in lege, quidam in suo. ff. de conditio. instit. & vide Bartolum in l. j. ff. de bonorum possess. infant. & fu. delata. aliquid etiam tangitur in capitulo fina. de succes. ab intesta. ¶ †Quartò not. quòd res priuatæ, quę sunt redactę in patrimonium Cæsaris, nõ possunt aliena

ri sine

ri sine speciali mandato principis.concor.tex.in l.j.in secundo responso.ff.de offi.procon.Cæsaris.Quid autē sit in rebus fisci,quæ pertinent sub alia ratione ad Cæsarem ,declarabimus in glo.præallegata,& allegatur super ista litera in fi.quòd ea quæ dependent à potestate principis,dicuntur imposibilia ꝓpter nimiam difficultatem.Et ex hoc arguit hic Barto.solenniter,ꝙ si testator relinquit fratribus Prædicantibus certū locum,vt ibi cōstruāt ecclesiam:quia hoc nō possunt facere fratres sine licentia pontificis:vt in c.j.de reli.do.lib.vj. iste modus dicatur imposibilis,& per consequens non valeat legatū, & modus vitietur tanꝗ imposibilis,iuxta not.in l.j. §.de cō di.insti.Mod.dicunt hic,ꝙ quamuis ille modus reijciatur, res tamen relicta conuerti debet ad alium vsum pium, ex quo in vsum destinatum conuerti non potest,per l.legatum.in prin. & quod ibi plene per Bar.j.de vsufru.lega .Sed ista sunt verba Bal.in l.cū alienā.C.de leg.quem etiam adducit domi.Pau. hic,& Pe.de Anch.in loco statim allegando.Ipse autē Bal.alibi,videlicet in l.j.in fi.C.de his quæ pœnæ nomine.quem isti non viderunt.Sed Pet.de Anch.bene vidit eum in regula,nemo potest.de reg.iu.vbi solenniter attingit istum articulum: dicit vnum verbum singulare,videlicet ꝙ cū summa ratio sit, quæ facit pro religione:vt l.sunt personæ.ff.de reli. & sumpt. fune.verisimile est, ꝙ de facili poterit obtineri dispensatio & gratia à summo pontifice,& ideo iste modus non videtur esse imposibilis.quod dictum tanꝗ singulare semper no. quia limitat istam l.mirabiliter,& quod habetur in l. continuus . §. cùm quis.de verbor.obli.videlicet ꝙ ea quæ pendent à potestate principis, non censentur imposibilia,vel nimis imposibilia,si est verisimile aliquo respectu principem faciliter fuisse concessurum.Pro ista conclusione do tibi text.singula.qui hoc probat in duobus locis in l.j.§.permittitur. de aqua quo. & æsti.vbi text.dicit,quòd beneficium consuetum concedi à principe,dicitur impetrabile.i.de facili posse interpretari : & ita exponit glo.illum tex.punctualiter in l.sed & si per prætorem.§.j.ff.ex quib.cau.ma.quod etiam ostendit ille §. in alio ver.dum dicit,ꝙ id quod est consuetum concedi. l. præsumit indubitanter impetrari. Sicut ergo quando impetratio præsumitur facilis ratione consuetudinis , non dicitur continere multam difficultatem,quamuis solus princeps hoc possit concedere:ita si sit valde verisimile ex magno fauore causæ principem esse concessurum:& sic possit saluari illa doct. Bald.Vnde dicebam pridie respondendo de facto , quòd officialis qui acceptauit officium,quod non poterat exercere per se,quia erat infirmus,non dicitur esse in culpa,quasi non debuerit acceptare,quod exercere non poterat,si erat consuetum cum similibus dispensari. & allegaui illum tex.singula.cum illa glossa. ¶ In gl.posita sup verbo,nec æstimatio.ibi:sed dic inter ignorantes.Prima solu.primò diuinat ad illum tex.quia non dicitur ibi,quòd emptor ignoraret rem esse fisci.Secundò est contra text.in l.sed Celsus.in prin.ff.de contrahenda emptio.quē alle.glo.in l.contraria.vbi in casu,in quo dicitur, ꝙ liber homo & res seruiens vsibus publicis non potest alienari, etiam excipitur res pecuniaria,quę pertinet ad populū , vt ponit ibi gloss.exemplū molendini alicuius populi,quod tanquam patrimonium ipsius potest alienari.†Fiscus autē nihil aliud est[a], quàm matrimonium populi,quod quidem pertinet ad Cæsarem tanquam patrimonium publicum , quia in eum fuerunt translata iura populi: vt patet in l. ij.de origine iur.& sic patet,quòd res fiscales sunt in cōmercio ,& possunt alienari. Vnde glo in dicta l.pacta conuenta.in fi.hic alle. sentit aliam solu.quòd hic loquitur in rebus quæ sunt priuati patrimonij principis,& nō possunt alienari sine speciali permissione principis. Vbi autem loquitur in rebus fiscalibus,in quibus non requiritur specialis cōmissio principis.ita dicit gl.nota.in l. j. de fide instrumē.& iure hastæ fisca.lib.x.& est gl.parua,per quā ista solutio firmatur.Sed contra istam sol.faciunt duo.primò id quod dicit Barto.in d.l.j.per l.fiscus.in fi.ff.de iure fisci. vbi vult reprehendendo illam gl. ꝙ etiam res fiscales nō possunt alienari sine speciali permissu principis. Sed cum reuerentia sua ille textus non probat hoc:quia licet ibi dicatur, ꝙ omnia priuilegia,quæ habet fiscus:intelligitur habere priuatum patrimonium Cæsaris:non tamen sequitur , ecōtra ergo omnia priuilegia quæ habet patrimonium priuatum Cęsaris , habet fiscus:vt patet ex his quæ not.idem Bart.in l.j.§.eo.in illo articulo,vtrum priuilegia concessa legatis competant fideicommissis.Vnde ego teneo simpliciter illam no.glo.tum quia in rebus fisci hoc non reperitur iure cautum:quia text.in dicta l. sed Celsus.simpliciter videtur dicere,quòd res fisci sunt in cōmercio:intelligendo ibi de populo Romano,sicut debet intelligi.Secūdò obst.hic solutioni:qa si text. in ver.si verò. intelligitur de redactis in patrimonium priuatum principis : ergo versiculus,sed aggrediar,repetet idem,& sic videbitur superfluus.quod in dubio non est concedendū:vt in § . quibus . in prima consti.C.Præterea non videtur,quòd possit repetere idem propter dictionem,sed & prædia & c. quæ est dictio implicatiua,sicut vidisti declaratum in l.plane.§.si rem.vel in §. si coniuncti.§.eodem.& in l.si quis in fundi vocabulo. implicatio autem quæ fit de casu sequenti ad præcedentes,necessario præsupponit casus esse diuersos:ergo text.in versicu.si vero. de necessitate loquitur,quando non erant in priuato patrimonio principis,sed erant sua:sicut alia res fisci.Sed ad primū potest dici,quòd ideo repetitur idem in versi.sed & prędia.vt limitetur ver.si vero.qđ nō habet locum in omnibus prædijs principis.Ad secundum potest dici,quòd illa dictio implicatiua implicat ad casum proxime præcedentē,qui ponitur in versiculo,item campum &c.Et licet ista responsio aliqualiter restringat tex.pōt tolerari melius,quàm aliæ solutiones.¶ Extra glo.tangit hic Barto.duas quæst.super quibus aliquid est dicendum.deinde ponit do.Paul.aliam not.questio.super qua dicit se consulisse,in qua etiam erit scribendum.Sed anteꝗ veniam ad istas quæstiones,addendum est aliquid ad ea quæ diximus in not.super illa quæstio.quando fratribus mendicantibus fuit locus relictus,vt ibi ædificarent ecclesiam nouam. nam Bart.dicit,ꝙ modus remouetur vt imposibilis:sed ipse non declarat,vtrum legatum quod remanet reiecto modo imposibili,valeat,vel non.Super quo ipse in tractatu minoricarum dicit id,qđ superius retuli dixisse Bald.ꝙ conuertetur in alios pios vsus licitos.Sed Bald.licet hanc sententiam teneat in l.cū aliena.& in authen.ingressi.C. de sacrosanc.eccle. tenet oppositum in vltima charta.dicit enim,quòd tunc quando modus est imposibilis,legatum conuertitur in alios vsus, qn̄ essentia legati non penderet ab appositione modi,quādo legatum simpliciter factum valuisset:& ita loquantur iura allega. in l.legatum.ff.de vsufruc. leg.Sed in casu nostro si res immobilis simpliciter fuisset relicta mendicantibus, legatum nō valeret:†quia ipsi sunt incapaces[b] rerum immobilium: vt in d. c.j.de relig.dom.lib.vj.ergo fiat conuersio tunc in aliū vsum. Hanc opin.totidem verbis sequitur Ange.in consil.suo ccxxiiij.vbi probat eam similitudine bonorum iurium:dicit enim quòd quando legatum factum simpliciter sine adiectione causæ esset nullum ipso iure propter incapacitatē personę,cui relinquitur:tunc si fiat simpliciter,non cōuertitur in causam licitam.quod patet in legato facto deportato & dato in metallū, quod est nullū ipso iure,nec conuertitur in causam alimentorum in quo potest aliquid legari:vt l.si in metallum.ff.de his qui pro non scrip.hab.& l.si deportati seruo.in princi.j.de legat.iij.cū similibus.similiter ergo in casu nostro,secūdùm eū, si causa apposita in legato est imposibilis,legatum quod remanet simplex non conuertitur in aliam causam concessam: vnde in eodem consilio postea infert,ꝙ si legatur fratribus mēdicantibus res immobilis simpliciter,nō intelligitur relicta ad vsum concessum,nisi expresse ad vsum licitum fuerit relicta. & ad l.legatum.cū similibus,responde,prout respōdet §. Bal. in authen.ingressi.Tu autē aduerte : quia Ioan.de Imol.hic addendo ad dicta Bar.inquantum Barto.voluit quòd si legatur fundus simpliciter fratribus mendicantibus,debeatur ęstimatio,dicit ꝙ potest dici melius, videlicet quòd quādo fundꝰ relinquitur simpliciter talibus,videatur relictus ad vsum licitum,ad quem potest relinqui.allegat Ioan.And.in c.j.de reli. domi.lib.vj.& Cy.in l.deo nobis.ad fin.C. de episc.& cle.quē ibi alleg.Ioan.And.Volui videre Ioan.Andr.in fonte, & referendo se ad dicta Cyn.satis videtur sentire hoc, quod dicit do.Ioan.& videtur posse probabiliter dici,arguendo de re ad tempus[c].iuxta l.miles ita.§.& quia diximus.ff.de testa.mil. dicamus,ꝙ sicut quando verba modo aliquo patiuntur, institutio videtur delata in tempus,quod fieri potest:vt l.Gallus.§.quidam recte.suprà,de liberis & posthum.ita videatur legatum factum in eum casum,in quo licitè potuit valere.Facit ad præmissa text.secundùm verā lecturam.in l.cum filio. §.eodem. & l.fideicom.§.si filio.infrà,de legat.iij.facit optime text.in l. Proculo.& quod ibi not.ff.de vsufruct.vnde quia quando res immobilis relinquitur, simpliciter non repugnat verbis legati, quòd videatur relicta in eum casum , in quo relinqui potest, & ex ea causa : & per consequens , quòd legatum valeat . Et ista opinio placet pro nunc . Non obstat argumentum, de deportato, & dato in metallum : quia rem immobilem,prout est legata, nō prohibetur frater mendicās absolute capere:sed cum modificatione vendat,& conuertat pre

[a] ¶Fiscus autē nihil aliud est.Adde Frāciscum Lucanū de Parma in tracta.de priuilegio fisci . in j.volu. versicu . est autem fiscus.Nico. Super.

[b] ¶Sunt incapaces. Adde Cy. & Bald. in l.deo nobis.C.de episc.& cleri.Bal.in aut. nisi rogati . C. ad Treb.Abb.con. xxvij.incip. dubiū. super quo in ij. volu.Raph.Cu. cons. clxix.inc.viso test. Nico.Super.

[c] ¶Arguendo de re ad tēpus. Adde an valet arg.de re ad tempus,vide doct. in l.vinū.ff.si cert. peta.Rapha.Ful.in l.C.de testa. milit. Bal.cōs.xxxviij.in cip.d.Tho.in iij.volum.Ni.Super.

tium in suos vsus, & ideo forte posset dici, quod si deportato vel damnato in metallum relinqueretur quantitas vel redditus, qui possent esse proportionati ad legatum alimentorum, in dubio interpretarentur relictum ad alimenta. Sed quando relinqueretur aliqua species, id est aliqua res immobilis, quae immediate non posset proportionari ad alimenta: tunc ne fieret digressio de vna re ad aliam in legato, legatum simpliciter esset nullum. Sed quia ista solutio non probatur iure, non multum placet. vnde possumus dicere, quod in fratribus minoribus, qui sunt penitus incapaces ex regula: vt in clemen. exiui. §. ad haec. de verb. signi. & sunt maxime similes deportatis & damnatis in metallum, quo ad incapacitatem, procedat doct. Bal. in auth. ingressi. qui proprie loquitur in fratribus minoribus. In alijs autem, qui sunt mendicantes, ex constitutionibus etiam approbatis ex sede apostolica, procedat opi. Bar. & aliorum. Et reuera iste articulus est dubius in decidendo, & esset melius cogitandum. & ad materiam l. nostrae vide omnino pulchram quaestionem, quam ponit Innocent. in capitu. super eo, de conditi. appo. † vbi tenet, & communiter Mod. quod inter impeditos contrahere sponsalia,[a] non possunt contrahi sponsalia sub conditione, si princeps dispensauit: quia censetur conditio impossibilis. Sed dominus Antonius ibi tenet oppositum, super quo feci solenne consilium, vbi singulariter limitaui istum §. in causa illustrissimi domini mei, domini ducis Mediolani, quod hodie vidi. Adde etiam quod nota. ponit Bald. in l. ab eo. in fi. C. de fideicommiss. ad intellectum l. legatum. ff. de vsufru. lega. & aliud quod ipse idem ponit ad intellectum dictae materiae in l. si quis ad declinandam. in prima charta. & in vlti. col. C. de epis. & cle. Et vt reuertamur ad primam q. quam tetigit hic Barto. vtrum res dotalis possit legari, ita quod saltem debeatur aestimatio, adde dictis eius secundum Baldum hic, & Io. de Imo. quod doct. glo. quae dicit in lege, dotalem. §. de test. mil. quòd non debetur aestimatio, posset esse vera, quando vir legaret rem dotalem, non pro ratione gloss. sed quia cùm vir habeat ius in re dotali, legando eam non videtur legare aestimationem, sed solum ius, quod habet in re, licet sit finiendum morte: per legem, vxor patrui. C. de lega. & hanc opin. sequitur hic Imo. quam Bald. etiam vltra eos ponit in duobus alijs locis, videlicet in lege iij. C. de iure dot. vbi est omnino videndum: quia ibi eleganter declarat, qualiter res non dicatur esse in nostro commercio. & idem dixit in d. l. dotalem. §. alleg. Et pro hoc alibi infert ipse notabiliter, quòd si vasallus legat rem feudalem ad pias causas, nec res debetur, nec aestimatio: ita ponit ipse in l. j. C. de sacrosan. eccle. in lect. & in c. j. §. donare. qualiter olim feud. alie. pos. ¶ † Secunda quaestio, quam tangit hic Bart. est difficilior, videlicet nunquid si legatur res ecclesiae[b], debeatur aestimatio, sicut cùm legaretur quaelibet res aliena. Et sequendo Innocen. in capitulo, filius. de testamen. vbi videtur casus quaest. tenet, quòd non debeatur aestimatio. & ita intelligit Innocen. illum textum. Hoc autem est propter magnam difficultatem, quae est in alienatione rei ecclesiae. & idem tenuit gloss. xij. quaestione j. capi. si episcopus. Sed iste intellectus In. ad illam decretalem non est verus, neque quo ad verba literae, neque quo ad rationem: nam si bene respicias ad fi. tex. colligitur ex eo euidenter, quod ibi res ipsa legata erat tradita legatario: vnde dicit Grego. ibi, quod clericus ille non debet retinere rem alienam: quia res alienas alijs debet restituere. Vnde ex fine literae satis apparet, quòd in princi. non est locutus de aestimatione, sed de re ipsa: dum dicit, quòd leges seculi in hoc dissentiunt à canone, & volunt legatum valere. & hanc lectu. prolixius impugnat dominus Abb. Moder. & bene in dicto capitu. filius. vbi poteris videre. Et aduerte: quia sicut dixi s. in no. non omnis difficultas impediret rem esse in commercio, etiam si oriatur à voluntate vnius, sed sola difficultas quae oritur à voluntate principis. Et quod ista ratio non sit vera, probo: quia facilius potest alienari res ecclesiae, quam res pupilli: quoniam sufficit in ecclesia euidens vtilitas: vt not. xij. quaest. ij. in summa. sed in pupillo requiritur necessitas aeris alieni, cum multis alijs, de quibus in l. magis puto. supra, de rebus eorum. & tamen Bart. hic & communiter Mod. tenent, quòd si legatur res pupilli, quia est in commercio, debetur aestimatio. Pro quibus do tibi casum nota. in l. magis puto. §. si fundus. in secundo responso. ff. de rebus eorum. vbi probatur, quòd si testator legat fundum pupilli haeredis instituti, ille fundus non potest solui legatario, nisi causa cognita, & interueniente praetore: & sic dicatur intelligi, quod legatum subsistit, aliàs etiam illis interuenientibus non posset solui, quia praetor non potest interponere decretum in donatione rei minoris: vt l. fi. in fin. C. si maior factus. Praeterea etiam in venditione rerum fisci non potest fieri venditio sine multa solennitate: de qua in glo. ordina. in lege j. C. de fide instrumento. & iur. hastae fisc. super verbo, ordine. & tamen res fisci potest legari, vt debeatur aestimatio: sicut dixi in tertia gl. superius. alias etiam lectu. positas ibi per gloss. & alios optime reprehendit ibi domi. Abb. in loco praeallegato. Ipse autem ponit vnam lect. quae nullo modo congruit menti istorum iurium: dicit enim, quòd ideo leges non seruantur in foro canonico contra regulam positam in capi. j. de no. oper. nunciatio. quia petitio aestimationis, quae fit per legatarium, est lucrum odiosum, quasi petatur contra voluntatem testatoris. cuius contrarium ipse dicit in princip. commenti, quod petitur ex voluntate testatoris, & istud est verum. nam ideo distinguitur inter testatorem scientem & ignorantem in l. cum alienam. C. de leg. quia quando testator ignorat, praesumitur deesse voluntas: vt patet in d. l. cùm aliena. Ergo manifeste datur intelligi, quòd quando testator scienter legat, ideo debetur aestimatio, quia hoc praesumitur velle: sicut videbis in lege, si res obligata. j. eod. vbi est bonus textus in simili. & ideo dicendum est aliter ad intellectum illius capituli, prout tetigit hic Io. de Imo. licet nimis breuiter, & nude, dicit enim, quòd in dicto c. filius. non est differentia inter leges & canones, in hoc, quòd de iure canonico non debeatur aestimatio: sed in hoc, quia de iure ciuili haeres rem alienam legatam poterat tradere legatario, licet adhuc non esset redempta à domino rei: quod potuit contingere, si res aliena erat penes haeredem. sed de iure canonico hoc prohibetur: vnde traditio & acceptio est licita, secundum eum. quae verba bene exposita sunt verissima, sed indigent declaratione: vult enim in effectu, quòd si haeres tradit rem alienam legatam, adhuc non redemptam ex traditione, transferatur possessio in re illa, titulo ex legato: ex quo si legatarius egit, erit in bona fide, in effectum curret praescriptio: vt in toto titulo. ff. pro lega. Sed hoc non patitur aequitas canonica in his quae sunt de iurisdictione sua: imo vult, quòd titulus lucratiuus habeatur pro non titulo: & consequenter res non poterit praescribi spatio longi temporis: quod est singulare verbum, limitans mirabiliter materiam capituli, si diligenti. de praescriptio. & l. Celsus. de vsucapi. & vere ad istum intellectum melius vadunt verba textus. & per haec est expedita ista difficultas. Dicit tamen hic Paul. de Cast. quod ista doctrina Innocentij posset habere locum in praelatis, qui iurant non alienare inconsulto pontifice, nam tunc essemus proprie in casu §. nostri. nam tunc res non esset in commercio, sine voluntate princi. allegat tex. in c. ego Nico. de iureiurando. & non bene, quia in illo iuramento ibi non continetur hoc, sed est consuetudo inducta praeter sanctionem canonis, in quibusdam ecclesijs: quòd eorum praelati iurant modo praedicto: de qua consuetudine, & quem effectum habeant, vide no. per Ioan. And. & ibi plenissime per Mod. in c. fin. de eccle. aedi. De iure tamen bene est statutum, quod praelati non possint subijcere loca sua principibus secularibus, sine speciali permissione pontificis: vt in capi. hoc consultissimo. in princi. de reb. eccle. non alienan. in vj. Et per istum textum dicit hic Paulus vltra alios doctos. se consuluisse in ciuitate Bononiae, quòd si testator, qui moritur in vno loco, mandat corpus suum transferri in alium locum infra annum, & priuat haeredem, si non transtulerit dicto tempore, & relinquit haereditatem alteri, quod istud praeceptum videtur continere vnum impossibile, ad quod implendum haeres non tenetur: quia corpus semel sepultum in vno loco, non potest ad alium transferri, sine licentia principis: vt l. fina. C. de relig. & sump. fune. Vnde cum hoc pendeat à sola voluntate principis, dicitur impossibile, & per consequens haeres non obligatur, nec potest sibi imputari, cur non petijt licentiam à principe: vt est text. no. secundum eum in l. ij. §. tractari. j. ad Tertu. & hoc tenet Bar. in fi. q. in l. j. in vlti. col. ff. de reg. Cato. vbi dicit, quod non imputatur testatori, nec dicitur esse in potestate eius, quod filius legitimetur à principe. Dicit tamen Ful. consuluisse contrarium, sed nullum voluisse subscribere, praeter vnum doct. Et quia non est credendum, quod tantus doctor ita enormiter errauerit, attende diligenter vltra ipsum: quia forte istud consilium est verius: cum enim testator ex voluntate sua voluerit transferri corpus suum, quod non poterat fieri, si fuisset perpetuo sepultus, à principio, dico quòd aut haeres sepeliuit defunctum, vt ibi perpetuo esset, aut vt esset temporaliter transferendus alibi. Si primo modo, tunc haeres fuit in culpa sepeliendo taliter defunctum, quòd non posset transferri, iuxta voluntatem defuncti: vnde ipse dedit causam impossibilitati, cùm potuisset sepelire aliter: vt j. videbis. & tali modo, quòd translatio non impediretur. Sed quando culpa est praeordinata ad casum, ille qui tenetur ad aliquid, non excusatur per casum: vt l. ij. §. haeres. ff. commo.

[a] ¶ Inter impeditos contrahere sponsalia. Adde consi. d. Fran. de Are. co. cxliij. in capi. ex facto, ppo. nitur quòd illustrissimus & excellens princeps Fran. For. Nico. Super.

[b] ¶ Nunquid si legatur res ecclesiae. Adde diffuse per Bar. in ca. filius. de test. Nico. Sup.

commo.& per Barto.in l.quod te.ff.si cert.peta.Si vero sepe liuit,vt ibi esset temporaliter,tunc potuit transferri sine iussu principis:vt l.si nec dū.C.eo.& l.diui fratres.cum l.seq.ff.eod. titu.vnde à sufficenti diuisione hæres conuincitur in culpa, si non transtulit.Præterea etiam quando aliquis esset tutus, vt ibi sit perpetuo,hoc non pendet ex solo arbitrio principis: quia etiam pontifices poterant dare hanc licētiam:vt l.ossa.in principio.ff.de reli.quinimo glo.tenet ibi,vel in l.diui fratres.prea al legata.q hoc possit permittere præses prouinciæ causa cognita:quod tamen non placet, quia text.in l.iij.de sepul.vio. quē allegat,loquitur in alio casu,in quo datur arbitrium præsidi, videlicet vtrum quando corpora licite transferuntur de loco ad locum,possunt ingredi ciuitates,& castra,an vero debeant ire per territorium extra ciuitatē.Et per hæc sit expedita ista quæstio cū alijs,quæ pertinent ad hunc §.

SVMMARIVM.

1 ☞Nomina debitorum,sunt quædam species à rebus corporeis distinctæ.
2 In legatis conditionalibus non habet locum regula Catoniana.
3 Dictio,idest,ponitur quandoque declaratiue,& exemplificatiue,& non restrictiue.
4 Fieri quod non potest directo per viam legati,non potest fieri indirecto per viam reseruationis.
5 Verbum, quodammodo, significat quandam improprietatem.
6 Affixa ædibus vt possunt euelli,non permittitur,non solùm pro debito priuato,sed etiam publico.
7 Appellatione ædium continetur omne genus ædificij.
8 Dictio,ad,significat iuxta.
9 Cùm res perit sine culpa hæredis,& ex facto suo, non liberatur hæres à præstatione æstimationis.

VEtera igitur. Regulariter corpora & iura possunt legari, præter illa corpora,quæ sunt affixa ædibus:& legatū quod à principio est inutile,si sit purum,non conualidatur ex postfacto. secus est in legato cōditionali,in quo non habet locum regula Catoniana . hoc dicit, vsq; ad §.item quæri.Secunda ibi:secundùm ea.Tertia ibi: tractari. Quarta ibi:queadmodū.Vltima ibi:sed sub cōditiōe.¶ †Not.ibi:& iura & seruitutes possunt . q nomina debitorū sunt qdā species distinctę à rebus corporeis,id est à mobilibus,& immobilib⁹, & etiā à iure corporeo,qd afficit rē, sicut est seruitus. Et ista est veritas:licet aliquando,quo ad quosdā effectus, cōputent loca.mobiliū vel immobiliū: de quo vide plene per Bar. in l. pupillus.ff.de auto.tut.¶ Secūdò not. q regula Catoniana habet locū etiā in dispositionibus,vel in habilitatibus inductis p senatusconsultū,quod tangit hic Bart. & plenius in l. prima. ☞infrà,de regula Catoniana.¶ † Tertiò not.quòd quando legatum est nullum à princi.ratione rei,vel mixta consideratione rei,& personæ legatarij,isto legato habet locum regula Caton.vt quod à principio esset nullum, postea non cōualescat. Quatuor alios casus prosequere post Dyn.& Barto.in dicta l. prima.præallegat.inter quos est vnus,quem attingit do.Paulus,referendo dicta Barto.in dicta l.prima.in vlti.col.quando legatum tempore testamenti est nullum,solùm propter qualitatem personæ legatarij:tunc enim non habet locum regula Catoniana,sed inspicitur tempus mortis:vt l.nō intelligitur. §.an autem.ff.de iure fisci.quando est tale impedimentū , cui testator non poterat per se prouidere. aliàs secus:vt lege, quia ratio.ff.de condi.institu.Et pro hoc infert ibi Barto.q si pater legat filio spurio aliquid in testamento, simpliciter reconualescit legatum,si filius facit se legitimari ante mortem patris per leges suprà allegatas.Bald.autem dixit,& not.in lege,certum.C.vnde legi.quòd non solum legatum,sed etiam institutio facta de filio spurio conualidatur, si postea facit se legitimari.quod dictum est valde dubium:quia in hæreditatibus inspiciuntur tria tempora,& maxime tempus testamenti,in l. si alienum.§.in extraneis.de hæredib. institut. quod ergo non potuit fieri tempore testamenti, quomodo valeat non intelligo. Ipse tamen videtur sentire, quòd in filio sufficit perseuerantia voluntatis ipsius testatoris: vnde satis est, quòd testator durauerit in prima voluntate,vsque ad mortem: nam per hoc videtur quodammodo reprobasse voluntatem post legitimationem.Angelus lege, cùm tacitam.ff. de probatio. Sed ille textus parum, vel nihil facit:ibi enim præsumitur durare voluntas testatoris,& habet effectum,licet fiat secundum testamentum, quia erat datum tacitum fideicommissum, in quo plerunque dicit iurisconsultus ille,qui semel confidit de aliquo occulte,videtur idem voluisse in quacunque dispositione.Vnde ratio non sumitur ibi ex fauore filij,sed ex qualitate dispositionis. Regula autem est in oppositum, quòd quando testamentum est nullum ex defectu personæ testantis,sola continuatio voluntatis cessante impedimento non ratificat testamentum:vt l.j.§.si filius.de leg.iij.& no.in l.qui ex liberis.§.testamento.ff.de secun.tab.Eadem ergo rōne,erit idē quando institutio est nulla propter incapacitatem instituti.nā ☞illud dictum pro nunc approbo.¶ † Quartò no. q regula Cato.habet locum etiam si legatum quod sit à principio , aliquo modo valeat.nam legatum,hic factum,licet non valeat in re, valet in æstimatione:vt videbis j.in §.si duobus.& tangit gl. iij.hic in prin.& tamen quo ad ipsam rem legatum inutile à princi.non recōualescit.contra quam conclusionem opponit Bar.hic de l.apud Iulianum.§.si Titio.s.eod.vbi quia legatū factum super re valebat aliquo modo,potest ex postfacto sub alio modo conualescere.Ad quod responde, q ibi secundùm omnem modum res semper erat in legato : quia etiam si non fuerit tradita ante mortē testatoris,breui manu,fingitur fuisse tradita ipsi testatori,& re tradita legatario per hęredē:& sic saltem ficte res videtur esse in legato, quod nullo modo validum à prin.alle.l.iij.§.si debitorem.ff.de do.inter vi.& vxo. & l.licet.§.j.ff.de iure do.Sed ista solu.non videtur sufficiens, duabus rationibus.Prima est,quia quando debetur ęstimatio rei,sicut in casu nostro,res ipsa videtur esse ficta in legato: vt colligitur ex l.si stipulatus.ff.de fideiusso.quam optime inducit Barto.ad hoc in l.j.in prin.ff.de actio.emp.Præterea illa fictio,quam inducit Bart.in §.si Titius.si bene respicias tex.nō videtur esse possibilis:quoniam si re non tradita testatori per legatarium,bene fingeretur tamen tradita:& iterum re tradita legatario per hæredem,tunc per illam primam fictam traditionem legatarius est liberatus ab actione ex vendito:sicut in §.si debitorē.debitor liberat à creditore suo: & in d.l.licet.§. j.Sed hoc est falsum,cū tex.ibi dicat,q cōpetit actio legatario vt liberet ab act.ex vēdito, ergo per istū modū res non dicitur esse in legato. Posset autem dici , & melius , q ficte esset in legato:quia qui habet actionem personalem ad rem, videtur habere rem,vt l.qui ac.de re.iu.intellige ficte & interpretatiue, non vere.vnde in materia statuti non admitteretur ista interpretatio,vt singul.declarat Bartol.in l.Gallus.§. videndum.in fi.ff.de lib.& posthu.Sed tamen prima ratio obstat s. alleg.quia etiam hic res ficte videtur esse in legato.oportet ergo soluere aliter,& subtilius:& est dicendum, quòd quando inspecto tempore testamēti rem esse ficte in legato, vel vere, est eiusdem effectus,quo ad materiam,de qua agitur:tunc satis est, q legatum fuerit validum,prout referat ficte in legato,& non vere.Sed in casu nostro non est eiusdem effectus: quia causa propter quam res vere prohibetur esse in legato in tex.nostro,scilicet ne vrbs deformetur ruinis,non habet eundē effectū in casu,quo res ficte est in legato,p æstimationem ipsius:qm licet soluat æstimatio, q ficte videt res, cessat causa prohibitionis senatusconsulti:quia vrbs non deformat ruinis.¶ † Vltimò no. q regula Cato.nō habet locū in legatis cōditionalib⁹:sed qritur de ratione. Dy.dixit, q ratio est, qa cū legatū cōditiōale adhuc nō sit legatū, nō pōt infringere & annullare illa regula,ad quod nō erat:vt l.nā & fi.§.rumpendo. ff.de iniu.test.Sed ista rō nō placet Bar.qa p istā rōnem possem⁹ etiā dicere, q etiā nō annullaret legata plura, q viuēte testatore nullam habēt essentiā. Sed ratio Dyn.pōt defendi ab ista ipugnatiōe:quia licet mors testatoris sit vltima pfectio testamēti, nō tñ sequitur, q ante mortem dispositio testatoris non dicatur habere aliquod esse.qd patet , vt s.dixi,in institutione hęredis, q inspicitur tempus testi.Sed qñ dispositio cōditionalis ex ipsa voluntate testatoris non habet esse vsq; ad euentū cōditionis:vt lege, si quis sub. conditione.s.de testamen. tute. plus tamen placet ratio gloss.quam sequitur hic Bart. q ideo non habet locum regula,quia testator differendo in euētum conditionis euentum legati, videtur considerasse habilitatem in illo tempore.Vnde ex psumpta voluntate testatoris regula Cato.cessat.

Item quæri potest. Licet dño duarū ędium, qui sit eas redēpturus, si concedit de iniūctis ędib⁹, trāsferri aliquid in aliā: secus si vna ex domib⁹ transeat ad aliū.& qd dictū est s. habet locū in eo qui est dñs vtriusq; ędis insolidū:& sicut non valet legatū,vt aliqd detrahat de ędibus testatoris trāsferēdū in ędes legatarij, ita nō valet reseruatio eius,quod est inductum ędibus, si ędes legantur. In prædictis tamen casibus debetur æstimatio. Se-

cunda est ibi: mouet quæst. Tertia ibi: nunquid ergo. Quarta ibi: si duobus. Quinta ibi: & qd si quis domum. Vltima ibi: sed melius. & hoc dicit, vsq; ad §. scilicet censi. ¶ Not. primo, q habenti duas domos licet propter coniunctionem dominij, vt inquit hic Bal. qd aliàs non liceret, & est verũ istud, etiãsi illæ duæ domus sunt in diuersis ciuitatib9: vt videbis j. in §. sed & si quis, vt vna sit in rure, & alia in ciuitate, intellige secundũ Moder. hic, quòd ornaméta de domo, quæ est in rure, possint transferri in ciuitate ad ornamentum domus, quæ ibi est: vt l. senatus. §. Marcellus. j. sed non econtra, secundũ Mod. de quo ibi dicetur. ¶ †Secundò no. ibi: id est, non distracturus. iuncto ver. sed legandum. q ista dictio, id est,[a] aliquando ponitur declaratiue, & exéplificatiue[b], & non restrictiue, & ista erat ratio dubitandi in text. nostro: quia licet domum quam legabat alteri testator eo tempore quo erat facienda translatio, non esset possessurus vnus & idem, nihilominus non videbatur ista translatio prohibita: quia solùm videbatur prohiberi ille qui transferebat vnam ex domibus suis per venditionem: sed trãslatio quæ fit per legatum non est huiusmodi: ergo non videbatur impediri ex senatusconsulto, de quo in lege, senatus. ff. de contrahenda emptione. Tamen determinat iurisconsultus, & bene: quia cùm causa sit vniformis ad omne genus translationis, f. ornatus reipub. idem debet iudicari in omni translatione, & verbum distrahẽdi est positum exempli causa: quod nõ restringit l. vt l. j. §. quod vulgo. ff. de vi & vi arma. ¶ Tertiò not. in §. si duobus. ibi: quia dominus est. nam ex isto versiculo clare videtur probari, quòd res mea dicitur proprie mea, & vere hoc, est, significat istud verbum, dominus est, si tamen dispositio quæ fit de re nostra, vel de re cuius sumus domini, habet diuersam rationem in toto & parte: quia ratio legis nõ æque bene habet locum in eo, qui est ex parte dominus, sicut in eo qui est in totum dominus: tunc dispositio quæ loquitur de domino, restringitur ad dominum insolidum Casus est no. hic, vbi patet, quòd non licet testatori legare: vt ex ædibus cõmunibus legatarius possit transferre in proprias: quia si hoc possit fieri, præiudicaret socio in re communi: quod est inconueniens, iuxta not. in lege, si ædes. & lege, Sabinus. ff. communi diui. Sed si domus esset tota legatarij, soli sibi fit præiudicium, qui ita vult. Aduerte tamen, quia dominus Paulus hic clare, & etiam hoc sentit Ioannes de Imo. licet non ita clare vult, q in casu nostro de ędibus proprijs legatarij non posset trãsferri aliquid in ædes communes, etiam volente socio. Sed hoc non videtur bene dictum: quia verba rescripti Imperatoris conueniunt, videlicet quòd legatarius est dominus & possessor vtriusque: quia vt s. dixi, tex. innuit quòd dominus pro parte dicatur vere dominus: cessat ratio diuersitatis intra dominum totius domus, & partis domus, saltem socio consentiente, non videtur quòd habeat locum prohibitio: sed potius exceptio facta ab imperatore. Moder. tamen vt dixi, aliter sentiunt. ¶ †Quartò not. in versicu. & quid si quis. quòd id quod non potest fieri directo per viam legati, non potest fieri indirecto per viam reseruationis. sicut enim testator non potuisset iniungere legatario domus, vt euulsis marmoribus de domo præstaret illam hæredi: ita non potest legare domos deductis marmoribus. & inducitur iste textus per Iacobum de Aret. & Ioannẽ de Imo. ad quæstionem de eo qui ingreditur monasterium[c], vt non possit reseruare sibi aliquid de bonis suis, sicut non posset offerendo expresse bona sua apponere onus vel pactum, quòd Abbas teneretur sibi pręstare vnum ex prędijs oblatis ad ius & proprietatem ipsius, de qua quæstio est valde vulgaris & trita. vide plene Barto. in autenti. ingressi. C. de sacrosanctis eccle. & quod not. Moder. post eum in l. si alienam. in prin. s. de hæ. insti. & plenissime Cano in c. in pręsentia. extrà, de prob. & in c. fi. de condi. appo.

Sed & si quis. Translatio de priuato potest fieri ad opus publicum, non tamen potest fieri ad opus publicum alterius ciuitatis: licet ille qui est dominus duarum ædium, quæ sunt in diuersis ciuitatibus, possit infixa transferre ad ædes, quæ sunt in alijs ciuitatibus. hoc dicit vsq; ad §. hoc senatus. Secunda est ibi: nam Papinianus. Tertia ibi: sed videamus. Quarta ibi: quanquam constitutum sit &c. ¶ †Nota ex princip. literæ, quòd vbicunque aliquid statuitur causa publicę vtilitatis, non habet locum, si illo obseruato impeditur maior publica vtilitas. & p hoc potest inferri not. ad ea quæ ponit Bartolus in lege, ambitiosa. de decret. ab ordi. facien. videlicet quòd habentes arbitrium super abundantiam non possunt statuere aliquid, quod licet pertineat ad abundantiam, tamen redundaret in maius detrimentum publicum: vbi alibi dicitur, quòd ille non frangit votum, qui mutat votum in melius: vt in capitulo, scripturæ. vel in capitulo, non est. extrà, de voto. ¶ Secundò not. in versiculo, nam Papinianus. quòd potest argui etiam in materia exorbitanti, & contra regulas iuris de contractibus ad vltimas voluntates: sed hoc est ideo in casu nostro, quia agitur de fauore pub. propter quem facilius fit extensio: vt lege, & hoc modo. j. de conditioni. & demonstrationib. & lege, si quis in graui. §. vtrum. ff. ad Sylleianum. ¶ Tertiò nota, quòd non licet ornare vnam ciuitatem in detrimento, seu diminutione ornamenti alterius ciuitatis. vnde secundùm Moder. hic probatur, quòd non licet discooperire vnum altare, vt aliud cooperias. ¶ †Vltimò not. argumen. secundùm Bartolum, & tene menti, quòd prohibitus extrahere frumentum de certo territorio, non intelligitur prohibitus, si illud extrahit causa vsus sui: quod vtrum sit verum, dicam in lectione sequenti. ¶ In glossa posita super verbo, commercij. ibi: quodammodo ex negociatione &c. glossa ista reprehenditur per Bartolum & doctores communiter, quia legatum non potest dici proprie negociatio, cùm possit relinqui extraneo penitus ignoto: vt lege, si extraneum. C. de hæredibus instituen. item & posthumo alieno: vt Institu. de lega. §. posthumo. & lege, penulti. j. eodem. vnde glossa in lege, si vxorem. C. de conditio. insert. dicit, quòd legatum non est ex nostra opera. ¶ Sed glossa habuit bonum intellectum, secundùm Ioannem de Imo. videlicet quòd non proprie sit negociatio, sed largo modo. † vt ostẽdit, ponẽdo verbũ, quodãmodo,[d] quod significat improprietatẽ quandã: vt lege, si me in vacuã. in principio. ff. de acqui. possess. Sed quare improprie possit dici cõmerciũ, licet nõ pprie, hoc non declaratur, nisi ex lege alle. in gl. cuius mens est, quòd quamuis legatũ possit fieri, & fiat nullo præcedente merito legatarij: quia tamen plerunq; & frequentius contingit, quòd legatum fit propter merita præcedentia legatarij, vel alterius, cuius contemplatione fit legatum: ideo attento eo, quod frequentius agitur, quod est argumentum conueniens de iure: vt lege, certi condictio. §. quoniam. si certum peta. dicetur negociatio quædam: quia propter id quòd recedit testator, videtur velle satisfacere legando obligationi illi generali, quæ dicitur ad antidora, id est, ad retributionem. quæ sicut non est proprie obligatio, sed largo modo: vt lege, sed & si lege. §. consuluit. cum ibi not. de petitione hæredita. & lege, si testamento. de fideiussori. ff. ita non dicitur proprie negociatio, sed largo modo, quasi hincinde aliquid interuenerit, & fuit præstitum. Sed tunc obstat contrarium: quia si legatum non est proprie commercium, vel negocia. ergo cùm sit prohibitum vendere res infixas ædibus negociationis causa, in ista materia prohibitiua & pœnali: vt patet in lege, senatus. de contrahenda emptio. non debet fieri extensio: vt in regula, in pœnis. de regulis iuris. Sed ad hoc respondet Ioannes de Imo. & est etiam de mente Barto. forte, quòd ista extensio fit duplici qualitate concurrente. vna est fauor publicus, ex quo facilius fit extensio: vt s. dixi in not. & probatur in §. hoc senatus. el secundo. j. eodem. vt ibi faciam te notare. Secunda est, quia facilius fit extensio in casibus, qui possunt comprehendi sub verbis legis, & larga vi vocabuli: vt patet ex not. in clementina prima, in gloss. & per Baldum in lege, quod vero. ff. de leg. & penissime per Ioannem de Imo. in lege, si vero. §. de viro. ff. solu. matrimonio. Quia ergo in legato remanet eadem ratio, quæ in his, quæ distrahuntur cõmercij causa, scilicet ne vrbs deformetur, ideo iunctis qualitatibus fit extensio. Et ex his quæ diximus infert hic Barto. q si statutum vult solui gabellam de negociatione vel mercantia, nõ debebit solui de legato: quia ista nomina important contractum frequentem, vt j. dicã: facit optime quod not. Baldus in lege, testamento. C. de testamen. Sed quæritur pro declaratione eorũ quę tetigit hic, & plenius in lege, legatis. in princ. j. de leg. tertio. quis dicatur proprie negociator, vel mercator. de qua quæstione ponit ibi plene, & tangit etiam solẽniter in j. quæstione Digestorum. in princi. & not. in lege, mariti. §. qui quæstum. ff. de adulte. & in rubr. C. de naui. libro vndecimo. cuius dictis adde breuiter. Et primò, inquantum dicit, quòd ille nõ dicitur proprie mercator, vel negociator, qui exercet contractus, qui non sunt vltro citroq; obligatorij, per legem, in eũ. in principio. ff. de insti. & per legem, si pecuniam. C. quod cũ eo. nam hoc dictum non videtur verum simpliciter: licet enim ego concedam, quòd præpositus accipiendis pecunijs mutuo non videtur proprie negociator, non tamen concedo, quòd pręppositus pecunijs mutuandis alijs sub vsuris, vel sub interesse licito, non dicatur negociator, imo contrarium probatur expresse in textu & glossa, in lege, cuicunque. §. Labeo. ff. de instito. vbi est glossa not. in verbo, fœnerandis. & est ratio differentiæ inter istos casus: quia pręppositus recipiendis

---

[a] ¶ Dictio, id est. Lege, tres fratres. ff. de pact. tex. gl. & Bar. in l. ij. ff. ad l. Aqui. Nic. Super.

[b] ¶ Et exéplificatiue. Adde l. pe. ff. de annu. leg. l. si familiæ. C. fa. erc. & in l. qui liberis. in §. hęc verba. ff. de vul. & pupi. Nic. Super.

[c] ¶ De eo q ingredit monasteriũ. Adde Iaso. in d. aut. ingressi. in fi. iiij. col. ver. & p clariori intelligẽtia. vbi dicit se reperire quatuor opinio.

[d] ¶ Verbũ, quodam modo. Adde l. si pr̃ impuberes. ff. de vul. & pup. l. ante tẽp9. in §. fi. ff. de vsu. l. in suis. ff. de li. & posthumis.

dis pecunijs mutuo, ex hoc actu immediate non consequitur lucrum, licet mediate possit consequi, emendo forte ex pecunijs mutuatis merces, & similia. sed ille qui præponitur mutuandis pecunijs, vt s. præponitur negocio, ex quo immediate sequitur lucrum: licet non celebretur contractus vltro citroq; obligatorius. ¶ Secundò adde, quia inquantum ipse dicit, quod ille qui conducit possessiones alterius, non negociatur, hoc non videtur bene dictum: quia iste intendit propter industriā & laborem suum lucrari aliquid cum re aliena. vnde non intelligo, quare istud non possit dici negociatio, cùm frequenter fiat, iuxta diffinitionē Isidori in capitulo, forus. §. primo. de verborum significatione. quem textum adducit hic Bartol. ¶ Tertiò adde, quòd quamuis in istis nominibus regulariter requiratur frequentia actus, hoc fallit, nisi præcedat possessio & descriptio in matricula: quia tunc etiam si non sit secutus ibi vnicus actus, dicetur factus à mercatore, vel à negociatore. ita determinat singulariter Baldus, limitando dicta Barto. super rubric. C. de constit. pecu. in vltima quæstione. quod tamen dictum forte esset temperandum, quando ille vnicus actus esset secutus incontinenti, vel saltem non ex longo interuallo: nam aliàs posset esse suspitio fraudis: & idem crederem, si act⁹ incontinenti esset secutus, & postea per longum interuallum nihil amplius egisset. videretur enim velle vsurpare priuilegium, non exercendo artem, vel mercantiam, contra legem, super §. negociatores. & quod ibi not. ff. de iure immu. & contra legem, qui sub prætextu. C. de sacrosanc. eccle. hoc tamen non affirmo pro nunc, sed prima facie videtur rationabile. † Quartò adde, quòd proprie & strictissime loquendo ille dicitur negociator, seu mercator, qui emit rem, & eam vendit spe lucri, non mutata forma priori: ita dicit tex. expresse lxxxviij. distinctione. capitu. eijciēs. & ita tenet Ioannes And. per illum textum in c. quāq;. de cen. libro vj. facit quod habetur in gl. xiiij. quęstione iij. in summa. & ex hoc infertur, vt ibi probat tex. clare, quòd artifex, qui vendit rem mutata priori forma, non dicitur proprie mercator, seu negociator: vnde in materia in qua verba sunt strictissime intelligenda, forte isti soli comprehenderentur appellatione mercatorum, & negociatorum: in alia autem materia possemus sequi regulas Barto. cum additionibus prædictis, pro quibus facit textus in clementina finali. de censi. vbi patet, quòd ille qui defert res proprias ad vendendum, dicitur negociari: & tamen ibi non distinguitur, quæ sint illę res proprię, & vtrū fuerint emptæ & venditæ sub eadem forma: ad idem adducitur textus in lege, senatus. de contrahenda emptione. vbi commercium vel negociatio dicitur de rebus proprijs vendendis, quę prius fuerant in ædificio dissoluto. & sic non fuerunt emptæ, vt reuenderentur. Præterea si bene respicias tex. in l. legatis. in prin. & continuabis §. j. sequentem ad principium l. sicut videtur debere continuari, quoniam in §. j. non ponitur noua forma legati, quod ibi dicitur extingui per mutationem artificij in officium, satis ibi probatur, quòd etiam artifex venit appellatione mercatoris seu negociatoris. Et quia Bart. hic tetigit, vt dixit in nota. vtrum prohibitus extrahere frumentum de loco videatur prohibitus vsus sui causa. adde quòd licet istud dictum sit æquum in se, non tamen bene probatur hic: quia hic non erat aliquis prohibitus transferre de loco ad locum, sed de domo sua in aliena. Vnde si trāsfert de domo sua in suā, licet extra locū non incidit in aliquā prohibitionē, quia prohibitio non erat facta de loco, sed ratione qualitatis rei, per quā fiebat translatio. potest tamen induci ista litera, & textus in §. item queri potest. s. eodem. isto modo. Et ista fuit forte intentio Barto. quòd sicut prohibitus euellere res affixas domui, vt transferat in aliam domum, non videtur prohibitus id facere, vt commodius habitet in alia sua domo, vel euertatur, ita prohibitus extrahere frumentum de loco, non videatur prohibitus, quando facit vsus sui causa, sicut videmus, quòd gabella non debet solui de iure de rebus, quas quis portat vsus sui causa: vt lege, vniuersi. C. de vecti. & commis. & lege, censoria. ff. de verborum signification. & per glossam in clementina finali. extrà, de censi. sicut etiam quis non tenetur soluere gabellam, quando propter maximam necessitatem famis transueheret frumentum suum de loco ad locum, secundùm Bartolum not. in l. j. C. de naui. li. x.

Hoc senatus. Hoc dicit vsq; ad §. sed si. Propter debitū publicum non debent affixa domibus euelli, & dispositio senatusconsulti prędicta habet locū in quolibet genere ædificij, vt affixa ædificio, vel q̄ sunt ibi posita, vt ibi sint perpetuo, non possint legari: secus in his quę nō sunt affixa, nec sunt posita, vt ibi perpetuo maneant. Secunda est ibi: sed & diuorum. Tertia ibi: hoc senatus. Quarta ibi: item hoc prohibetur. Quinta ibi: sed si cancelli. Sexta ibi: quid ergo. ¶ Nota primò ibi: sed & alius &c. quòd quando lex facit mentionem de vrbe vel ciuitate, & causa condendi l. est communis. & bene potest adaptari ad alias ciuitates, & non bene fit restrictio ad Romanam solam. secus si fieret mentio reipublicæ: quia sola vrbs Romana dicebatur habere rempublicam: vt lege, cum qui vectigal. ff. de verborum signification.

6 ¶ † Secundò nota, & semper tene menti, quòd nedum pro debito priuato, sed etiam pro debito publico non permittitur, vt possint euelli affixa ædibus. vnde etiam pro collectis, vt dicunt Bartolus & Moderni, non licet eleuare ostia domus, vel auferre tegulas ex tecto, & similia: licet hoc male seruetur Romæ: vt dicit Paulus de Castro, in qua istæ leges fuerunt conditæ. & ex hoc patet, quòd licet in dispositione generali non comprehendatur respublica, quoniam si comprehenderetur, tolleretur maius bonum publicum: vt feci te notare in §. proximo præcedenti. tamen secus est quando si comprehenderetur respub. lęderetur ipsa respublica in aliquo: sed tamen bonum publicum, quod aufertur ei, non esset maius bono, propter quod l. est inducta, quod hic verificatur illa singularis doct. Barto. quam heri dixi in voce in l. prima. C. de nauicu. lib. xj. iuxta finem. qui voluit, quòd si ex forma statuti de quolibet contractu debet solui gabella, etiam debebitur de cōtractu facto à fisco: quia licet sic interpretando aliquando aliter lædatur respublica, maius est, quod inducitur ex illa liberali ordinatione.

7 ¶ † Tertiò not. in §. hoc senatus. quòd appellatione ædiū[a] cōtinetur omne genus ædificij. Vtrum autem appellatione domus singulariter omne genus ędificij cōtineatur, dic vt hic per Bar. & pondera text. dum dicit, vel porticus in ædibus: quia videtur probare, quòd illud quod est iuxta ædes, dicatur esse in ædibus. & per hoc arguit hic Bald. quòd si statutum punit inuentum de nocte sine lumine, pręterquam in domo propria, vel inuētum extra domum, ille qui ambulat in porticu sua, quæ est contigua domui, non debeat puniri. Sed contrarium tenet hic Bart. expresse dicens, quòd ex proprietate sermonis id quod est factum iuxta domum, nō dicitur factum in domo: vt l. j. §. in flumine. ff. de flumin. sed bene dicitur factum ad domum:

8 † quia dictio, ad, significat iuxta[b]: vt lege, quidam Iberus. ff. de serui. vrb. præ. & hæc dicta sequitur hic Ioan. de Imo. Tu autem dic de ista quæstione, vt plenissime scripsi post Baldum, & Moder. in lege, Gallus. §. ille casus. s. de liber. & posthu. vbi allegaui dicta Bal. in varijs locis, & maxime super rubrica, solut. matrimo. & Ioan. Andre. in titul. de iniurijs, in additionibus Spec. vbi singulariter limitat dicta aliorum. Et ad ea quę tunc scripsi. & ad distinctionem Barto. vide optimum text. in lege, si mihi. §. ij. de serui. rusticor. pręd. vbi punctualiter distinguitur aliud esse, opus fieri iuxta riuū, & aliud in riuo. Aliquando tamen ista dictio, in, ponitur pro iuxta, vt hic, & etiam lege, fundi. §. si in suæ. cum glo. sua ff. de actio. empt. vnde testes possunt reduci ad concordiam, si vnus dicit, quòd insultus fuit factus in domo, & alius iuxta domū, secundùm Barto. in dicto §. ille casus. & in l. statuas. ff. de iniur. ¶ † Quartò not. in versic. quid ergo. & in versicu. si vero aliter. quòd dispositio prohibitiua & pœnalis extenditur ad alium casum in fauorem publicum, etiam si ille casus non possit cōprehendi sub verbis, & sic ampliatur id, quod diximus in §. sed & si quis. verba enim senatus loquuntur de his quæ sunt adiuncta ædibus: quod verbum significat affixionem factam in ædibus, vt in primo §. patet. & tamen extenditur ista dispositio ad statuas, quæ sunt positæ in ædibus, & non affixę. Et aduerte, quia do. Pau. hic vult, quod per istum versi. veruntamen. corriguntur præcedentia, quæ sunt dicta in versicu. sed & si cancelli. vbi dicitur, quòd coniuncta ædibus, non tamen affixa, non continentur in prohibitione huius l. Sed hoc in dubio non est sentiendum, nec est verisimile, quod incōtinēti iuriscō. se corrigat. ar. d. l. nō ad ea. ff. de cōd. & demon. Possumus ergo dicere aliter, videlicet quod in statuis positis in domo pręsumit quod fuerint positæ, quod ibi perpetuo sint ad domū ornandā: sed in alijs superioribus non est ista pręsumptio. & ista videtur fuisse magis mēs huius literę.

Sed & si parauerit. Hoc dicit secūdū vnā literā: Destinata ędib⁹ possunt legari, & extinguit legatū, si sunt postea ędib⁹ affixa à testatore: sec⁹ si sunt affixa ab herede: quia tūc debet ęstimatio legati, & hęres ea euellēdo icidit ī pœnā. h. d. cū l. seq. vsq; ad §. Marcel. Sed ibi: sed si ea. Tertia ibi: sed si hęres. Quarta ibi: i l. sen. ī ver. sed si distraxerit.

[a] ¶ Appellatiōe ędiū. Adde l. qui ædes. ī prin. ff. de incē. rui. naufr.

[b] ¶ Dictio, ad, significat iuxta. Add Barto, in l. militis. ff. de testa. mil. & in aut. vt non luxuriet cōtra naturā. in principio. col. vj.

¶ † Nota secundùm quod in litera est, parauit, quòd ea quæ sunt destinata ad ædificium, non censentur pars ędificij, nec habetur pro impositis & affixis ædificio. Et occasione hinc sumpta Bartolus hic solenniter declarat & distinguit, quomodo id quod erat destinatum, habeatur pro facto, ita quòd transeat in aliam speciem, in quam erat transiturum, si destinatio fuisset impleta: de quo dic vt hic per eum. & secundùm hunc intellectum arguunt hic Bar. & alij, quod sequitur Ioã. de Imo. & refert, quòd si ex consuetudine ciuitatis vxore moriente bona mobilia pertineant ad virum, immobilia vero pertineant ad consanguineos vxoris, & inuenitur pecunia in patrimonio vxoris destinata ad comparationem prędiorum, nihilominus pertinebit illa ad virum: quia destinatio non faciet, vt illa pecunia inducetur tanquam res immobilis. Pro qua conclusione do tibi textum nota. quem ipsi non allegant in l. tertia. §. quid ergo. ff. de cõtrario iu. tute. vbi dicitur, quòd si pecunia fuit deposita ad comparationem prędiorum, põt de licentia iudicis cõuerti in aliã causam: puta vt soluatur debitũ ipsi tutori: vnde põdero ꝙ in alienãda illa pecunia licet requirat̃ licẽtia iudicis, nõ tñ requirant̃ tot solennitates, quot in alienatione rei immobilis ipsius minoris. ¶ Si vero iste textus habet verbum, separabit, quod magis videtur conuenire sequentibus: vt hic declarat Bar. tunc hic probatur singulariter, quòd ille non dicitur facere contra prohibitionem senatusconsulti, qui separabit aliquid ab ædibus, translaturus in alias ædes suas, licet postea mutato proposito illa res separatas transferat in ædes alterius: satis est enim, quòd à principio animus & actus fuit licitus. Et ex hoc arguit hic solenniter Bartolus, quòd si ex forma statuti non licet alicui emere frumentum in platea, nisi vsus sui causa: & scholaris emit frumentum pro victu suo: sed postea mutato proposito, quia forte erat recessurus, vendidit frumentum, non incidit in pœnam: alleg. Guliel. de Cu. hoc tenentem in l. prima. §. vnde Offilius. ff. de exercito. vbi est similis tex. Sed contra istam determinationem videtur casus in l. quis sit fugitiuus. §. idem ait. ff. de ędi. edict. vbi dicitur, quòd si seruus fugitiuus duxit seruum vicarium, qui secutus est fugitiuum bona fide, credens eum non fugere, iste non potest dici fugitiuus: nisi postea re intellecta, mutet animum, & consilium non redeundi: & sic patet, quòd non sufficit à principio habuisse bonum animum, & licitum, si postea malus animus superuenit: vnde decisio non transit sine dubio, sed in lect. seque. declarabitur. Sed ad illum tex. potest responderi, quòd in casu Barto. animus bonus fuit in specie circa id, de quo agitur: sed in §. idem ait. allegato in proposito, licet seruus à principio non habuerit animum fugiendi, non tamen cogitauit in specie, quòd etiam si principalis suus fugeret, ipse non vellet fugere: & quamuis ista responsio non placeat omnino, tamen pro nunc videtur posse euadi isto modo ille text. ¶ † Tertiò nota ibi: extinctum enim legatum &c. secundùm intellectum Bart. quòd quãdo res legato extinguitur vere vel ficte, quia non censetur amplius esse in sua prima substantia, semper extinguitur legatum, non distinguendo vtrum ista extinctio fuerit facta de necessitate, vel voluntarie: sicut distinguitur in alienatione rei legatæ: vt in l. fideicommissa. §. si rem. j. de legatis tertio. quod esset valde not. si esset verum: sed hoc esset contra §. dictum, si rem. vbi in nomine debitoris extincto, quod erat legatum, videtur fieri similis distinctio. Vnde iste textus videtur intelligendus secundùm illum, & in hoc videtur residere hic Ioannes de Imola. Potest tamen defendi ista singul. sol. domi. Bartol. & erit nouum dictum, quòd quando res legata extinguitur, nec reperitur aliquid, quod possit dici sub rogatum loco ipsius: tunc proprie procedat iste text. vt non fiat distinctio, vtrum testator fecerit hoc necessario, vel voluntarie. Sed in §. si rẽ. licet nomen debitoris esset extinctũ, præsupponitur quòd testator depo suit pecuniam: quod depositum videtur subrogari loco nominis extincti: & ideo tunc legatum non extinguitur, etiam si voluntarie fuerit facta exactio. vbi autem depositum non esset factum ex mente illius text. in versiculo, nisi forte. est, quòd siue voluntarie, siue necessario pecunia fuisset soluta, extingueretur nomen debitoris. Aut ergo res non fuit extincta, sed alienata: & tunc distinguitur inter alienationem voluntariam & necessariam: vt ibi. Aut fuit penitus extincta: & tunc distingue, quòd aut nihil fuit subrogatum loco rei legatę: & tunc legatũ penitus in omni casu distinguatur. ita probatur hic singulariter, vt in dicto versic. nisi forte. Aut aliquid fuit subrogatum loco rei extinctæ: & tunc non extinguitur, vt in dicto §. si rem. in quocunq; casu. vt patet ex versicu. maxime. ibi posito. Et per hanc distinctionem saluatur singu. doct. Iacob. de Are. quam refert & sequitur Bartol. in lege, seruus. §. qui aream. j. eodem. vbi dixit, quòd si testator legat vxori frumentum, quod est domi, & postea illud consumit, vel alienat, & reponit aliud frumentum loco primi, non extinguitur legatum: & ista sunt menti tenenda. ¶ † Quartò nota ibi: sed si hæres &c. cum lege sequen. quòd quando res perit sine culpa hæredis, & ex facto suo non liberatur hæres à præstatione æstimationis. de quo dicemus in glossa, quia est vtilis articul⁹, posita super verbo, siue scit. Et per istum textum limitatur singulariter l. finalis. §. vltim. j. de lega. ij. vbi probatur singulariter, secundùm Bartolum, & communiter doct. quòd quando hæres grauatus fideicommisso vniuersali alienat rem subiectam fideicommisso ignoranter, propter probabilem ignorantiam, valet alienatio. nã istud videtur verum, quando res relicta fideicõ. vniuersali: secus si sit relicta per fideicom. particulare: & hoc tenuit ibi Ioannes de Imo. Sed tu aduerte: quia licet istã differentiã sim secutus in l. si seruũ. §. de illo. de verbo. obli. vbi est similis casus in ista differentia, non probatur istis iuribus. Primò quidẽ, quia hæres hic tenetur ad æstimationem: sicut in dicto §. fi. & sic videtur etiam, quòd hic alienatio valeat, sicut in fideicõmisso vniuersali. Sed vere ista iura non faciunt ad propositum: qa hic res per alienationem fuit extincta in dicto §. de illo. vnde non potest esse quæstio, vtrum res alienata possit reuocari, & sic vtrum valeat alienatio respectu ipsius rei: vnde iste est casus diuersus. Et hoc adde ad ea ꝙ̃ scripsi in dicto §. de illo. ¶ Quintò & vltimò not. ver. sed & si distraxit. in l. senatus. arg. secundùm Bal. & Ang. quòd si ex forma statuti non potest alienari res in forensem sub certa pœna, hæres alienando ex iussu testatoris incidet in pœnam per istum text. & ita dicunt terminasse Iacob. Bu. in disputatione publica. Sed salua reuerentia iste tex. nihil facit: quia hic testator tempore quo legauerat istas res, separauerat eas à domo licite: vt s. vidisti. & si non fuissent iterum affixæ domibus per hæredem licite potuissent ex voluntate testatoris: sed hæres fecit præceptum illicitum, affigendo eas ædibus. In quem casum non habeat voluntatem præceptum testatoris, quia in dubio voluntas committentis non extenditur ad casum illicitum: vt lege, si procurator. & ibi per Bartolum. ff. de cond. inde. & l. iij. §. si procurator. ff. quod quisq; iur. Præterea Iaco. Bu. in disputatione publica determinauit totum contrarium, sicut refert Ioã. An. no. in additio. Specu. super rubri. de rerum permuta. vbi est omnino videndum. & ita refert ipse idem Ange. tenuisse But. in l. si ita quis. §. ea. l. ff. de verborum obligationi. vbi plene scripsi super isto articulo, & allegaui dicta Bal. & Ang. hic. ¶ In glo. super verbo, siue scit. ibi: de condi. indebi. l. in summa. §. penultimo. Istud contrarium soluitur optime hic, per Bartolum in l. si seruo. §. de illo. ff. de verbor. obligatio. & licet solutio Barto. ad §. de illo. sit necessaria, ad textum tamen nostrum non est necessaria: sicut tangit hic no. Pau. de Cast. in vltimis verbis: nam etiam si essemus in condi. inde. in casu nostro, hæres teneretur ad æstimationem: quoniam licet res, quo ad alios, respectu censeatur extincta: hæc tamen extinctio cessit in vtilitatem hæredis: quia fecit domum suam pretiosiorem, & sic reperitur locupletatus: ergo debet teneri. Sed in §. de illo. non fuit locupletatus in aliquo manumittendo seruum: & quia Bart. in d. §. de illo. iterum opponit contra ista iura, & soluit vt hic, & ibi p eũ: ideo ex his quæ scripsi in dicto §. de illo. adde dictis eius: nam ibi videtur velle, quòd quando res perijt sine culpa debitoris, ad quem res peruenit ex causa hæreditaria, & sic vnà cum lucro hæreditatis: tunc debeatur æstimatio, & fit recompẽsatio huis oneris cum lucro, quod percipit ex hæreditate: argu. l. sed an vltro. ff. de nego. gest. Aut debitor non habebat titulum lucratiuum, cum quo possit fieri compensatio huius oneris: & tunc si res perijt sine culpa sua: licet ex facto suo non tenetur ad ęstimationẽ, per regulam positam in l. si ex legati causa. ff. de verb. ob. & in l. non amplius. §. j. s. eo. Tu autem aduerte, & primò quantũ ad istum tex. ꝙ secundũ considerationem Pau. de Ca. quæ est verissima, res non dicitur perijsse omnino, ex quo conuersa est in vtilitatem debitoris: & ideo sine vlla distinctione in hoc casu debitor teneretur ad æstimationem, quia habet ea in effectu penes se. Sed quantum ad §. de illo. remanet dubitatio, in quo aduerte. §. de illo. distinguit, vt s. dixi: sed hic simpliciter videtur dicere, qcunque. ¶ Secundò aduerte: quia ego scribendo in dicto §. de illo. nõ sum secutus istam differentiam Barto. quam suprà tetigi, quam etiam ipse sequitur hic. Moueor primò, quia ista differentia diuinat ad principi. illius tex. vbi ponitur casus de quolibet debitore simpliciter, licet decisio probetur per exemplum debitoris, qui erat hęres. Secundò, quia prędicta differentia surgit ex æquitate recompensationis: sed ista æquitas non inuenitur semper in eo, qui est hæres, cùm hæreditas possit esse non soluendo, vt plenius dixi. Præterea allegaui tex. in ratione decidendi, qui optime facit in l. quidam ita. §. si quis filium. ff. ad Trebel. vbi dicitur, ꝙ manumissio non potuit præiudicare fideicom. ne ex facto hæredis læderetur ipse. quæ ratio pariformiter habet locum in quolibet debitore, per regulam positam in l. si. ff. de pact. & in l. si post mortem. §. fi. ff. de contra. tab. videlicet quòd ius meũ non potest extingui facto tertij. Vnde simpliciter tenuit sublata ista differentia, ꝙ licet res pereat facto debitoris, duntamen pereat ex facto suo, semper tenet, ꝙ teneatur ad æstimationem. Vna tamen ratio, quam ibi assignaui contra Bartol. potest euitari: quia ego dixi, ꝙ regula erat in l. quod res. §. sed si culpa. j. eod. quòd quando res periret sine culpa hæredis, hæres non tenebatur, & sic non videbatur facienda differentia inter hæredem & debitorem, ex quo non erat in culpa, & alium debitorem: nam ista ratio non concurrit, quia tenendo dicta Bar. posset dici, ꝙ illa regula procedit, quando res perit sine culpa, & sine facto hæredis. secus si sine culpa, & cum facto hæredis. Cætera dic vt ibi scripsi.

Marcellus. Prohibitio senatusconsulti non trahitur ad domunculas paruas, quæ sunt in rure. Secunda est ibi: ergo si non est. ¶ In gl. vnica super verbo, quæ vsitatius &c. Ista gl. nota. declarat text. in decisione sui, dum dicit, quòd huic destructioni senatusconsulti non est impedimento: super quo inuenio in ea tres intellectus. Vnus est Pet. Bald. & Ange. qui videtur esse communior, quòd ista

ista non erat domus magna, sed tantũ domuncula, quæ erat posita extra ciuitatem. vnde ex eius destructione non præsumitur euenire aliqua deformatio vrbis notabilis, seu cõsiderabilis. Secus ergo esset, secundum eum, si ista domuncula esset in ciuitate: tunc enim maritus non posset eã destruere, sed posset eam retinere soluto matrimonio pro impensis, iuxta no. in l. si rem. §. fina. ff. de rei vẽdi. & in l. pro voluntarijs. s. de impẽ. allega. hic in glo. Secundus intellectus est Ioan. de Imo. qui vult, quòd cùm iste text. non astringat se ad domunculam, quę erat extra ciuitatẽ, quoniam horti etiam reperiuntur in ciuitate, non est facienda ista restrictio, quæ diuinat ad text. sed dicendum simpliciter, quòd prohibitio senatusconsulti non habet locum in domo parua: quia leue detrimentum, quod posset peti respu. non consideratur: argumen. l. scio. ff. de restitu. in integr. & iste intellectus etiam potest celebrari. pro quo facit text. cum gloss. & quod ibi not. xij. q. capit. terrulas. Domi. Paul. ponit hic tertium intellectum, q non sit facienda differẽtia inter domũ & domunculam: sed solùm vtrum domus sit in ciuitate, vel extra, quantum ad prohibitionem senatusconsulti. Vnde per istum textum ipse ponit hanc conclusionem, quòd domus quæ est extra vrbem, potest semper destrui, vt ornetur ædificium ipsius vrbis: sed non econtra ex ædificio, quod est intra vrbem, potest ornari ędificium quod est extra: vt l. si quis posthac. C. de ędi. priua. Quantum tamen ad casum positum in text. bene fatetur, quòd respectu ipsius vxoris, in cuius solo fuit ædificatum, est differentia inter domũculam, & domum magnam: quia domunculam potest auferre absolutè maritus: ædificium autem magnum non, si mulier vellet offerre æstimationem, vt in iuribus s. allega. & similiter si non posset fieri remotio sine damno necessario, esset soluenda æstimatio. Sed istæ lectu. vt vides, omnes aliquo modo diuinant ad text. nam primæ duæ diuinant, inquantum restringunt text. ad domunculam, quod hic non exprimitur. tertiam lectu. restringit text. ad domum, quæ est extra ciuitatem, quod etiã hic non dicitur. Omnes tamẽ aliquo modo possent saluari: quia põt dici, quòd ista restrictio hic est ex mente senatusconsulti. quia istis casibus cessat ratio senatus: vt l. adigere. §. quamuis. de iure patro. & l. quod dictum. ff. de pact. cum vulga. Ego tamen credo posse poni aliam lectu. quæ nihil diuinat ad tex. & dico, quòd qui ędificat in solo alieno, ratione alicuius iuris, quod habet in eo, quod tamen est resolubile, & aliquando potest redire ad alium, semper potest, vbicunq; sit istud ædificium, illud euellere, & destruere, vt dicitur, sui commodi causa, domino permittente, intellige, nec videtur fieri contra mentem senatusconsulti: sicut in cęteris casib⁹. Et ratio potest esse, quia finito isto iure, cuius prætextu quis ædificat ex permissione iuris, posset contingere, quòd istud ædificiũ posset euelli & destrui: vt patet ex no. in iuribus hic alleg. in gl. Vnde quia semel est concessum, quòd taliter ædificãtes possint illud ædificium destruere, finito iure eorum, vt dictum est: eadem ratione videtur concedẽdum accedente voluntate domini, quòd tale ædificiũ etiam durante illo iure possit destrui. Bald. tamen in his terminis tenet oppositum in c. j. §. si quis de manso. de controuer. inue. in vsib. feu. vbi dicit in emphyteota, quod non potest destruere ædificium contra prohibitionem. l. cętera. ff. de lega. primo. & tamen ista lect. videtur satis rationabilis. Sed tutius est tenere communem sententiam. Ex his quę s. diximus, arguit hic Bal. & alij quos refert Ioan. de Imol. quòd si vasallus vel emphyteota fecerunt melioramenta in rem, possunt retinere ista melioramenta, si concessio est finita sine culpa eorum: puta, quia fuit facta cõcessio ad certum tẽpus, vel in certam generationem: secus si feudum vel emphyteosis esset commissa à vasallo, vel emphyteota: tunc enĩ non retineret melioramenta: vt l. ij. in fin. C. de iure emphy. quorum dictis adde, quòd licet istud vltimum sit verũ in emphyteota & vasallo: in colono tamen, qui colit nũmis ad tempus, hoc non est verum: quia repetit expensas, & sic cadat à iure suo propter suum delictum. Casus est singu. quem ibi not. Bartolus ad hoc, vbi facit hanc differentiam in l. colonus. in princip. ff. loca. vbi ponit vnum aliud singulare verbum, de quo j. dicam. Secundò adde, quòd in vasallo ista quæstio determinatur expresse in c. 4. §. si vasallus. hic fini. l. deinde inci. consue. re. vbi dicitur, quòd si vasallus ędificauit, & feudum est finitum propter lineam deficientem, aut debet soluere æstimationẽ ædificij, aut permittere ædificium destrui. In emphyteota autem di. Bal. idem seruari, etiam si sit emphyteota ecclesiæ. Et credo quòd moueatur, quia est similis ratio in istis contractibus: & ita dicit esse tenendum, licet sit emphyteota ecclesiæ, aliàs dicit se consuluisse: ita ponit not. & multũ diffuse in authenti. excipitur. C. de bo. quæ libe. & in d. c. si vasallus. licet in c. j. §. si quis de manso. s. allegato. relinquat aliqualiter sub dubio, finaliter tamen inclinat in hanc partem. Et cùm ista quæstio hoc anno fuisset de facto, & petens consilium vellet consuli pro ecclesia, vt melioramenta non repeterentur, dicebatur quòd hoc erat contra istas doctri. iste tamen locus non fuit allegatus tunc, qđ sciam, & erat valde dubius. Ego dixi tunc ex improuiso, quòd Barto. singulariter in dicta l. colonus. ff. loca. in fin. videtur not. limitare istas doctri. quòd non habeat locum, quando esset appositum pactum in concessione, quòd res conceditur ad meliorandum, & non deteriorandum: quasi illud verbum & aliquid operetur, & importet quòd ecclesia vel concedens lucretur melioramentũ. Hoc tamen non dicit Bart. expresse, sed sentit in verbis suis. qđ vtrũ sit verum, non determino nunc. Tene tamẽ istum articulum: quia quotidiãnus est. & quando melioramenta non possunt separari à solo, vel à re cõcessa modis prędictis, quid iuris sit, dicendum est. quòd absolute tunc debent refici, & possunt peti act. neg. gest. quia est gestum negocium meũ vtiliter re ipsa, secundùm Bald. qui ita declarat in d. §. si quis de manso. Tetigit etiam hic Cyn. quem refert & sequitur Ioan. de Imo. quæstionem satis vtilem, videlicet vtrum ille cui sit facta locatio imperpetuum ab ecclesia, quæ tamen non transibat ad successorem, quia non erat facta iuxta formam positam in capi. fin. de præben. licet suus successor vult reuocare hanc concessionem, possit retinere expensas vtiliter factas in dicta re. Et concludit distinguendum esse: vt superius fuit dictum in casu lc nostræ, videlicet quòd aut melioramentum factũ potest separari: & tũ. dabitur electio domino, vtrum velit permittere ædificium auferri, vel soluere æstima. Si verò melioramentum non potest separari, poterit res retineri pro expensa. ¶ Sed tu aduerte: quia quando concesio & locatio non fuissent perpetua, neque ad magnum tempus, ista q. posset procedere, & decisio sit vera: quia quousque successor nõ reuocauit locationem, colonus iuste tenuit rem, quoniam locatio ad non magnum tempus non requirit solennitatem, quæ requiritur in alienatione, sed sufficit simplex concesio rectoris: vt in capi. nostra. extrà, de locat. & per glos. in clemẽ. j. de re. eccl. non alienan. Sed in exemplo posito per Cy. & Ioan. de Imo. hoc videtur male posse procedere: quia locatio perpetua vel ad magnũ tps, si non interuenit autoritas superioris, & aliæ solennitates requisitæ in alienatio. regulariter non potest fieri, & non valent: vt in c. nulli. de rebus eccle. non alie. & in l. iubemus. & aut. hoc ius porrectum. C. de sacro sanct. eccle. Vnde quando contractus esset nullus, iste qui fecit expẽsas, præsumeretur esse in mala fide: vt est text. cum gloss. sua not. in l. ij. C. si quis igno. rem mi. & in l. si prædium. C. de prædi. mino. & satis colligitur ex regula tradita ita per Barto. in l. sed si lege. §. scire. ff. de peti. hære. Ille autem qui est malæ fidei possessor, regulariter expensas vtiles non repetit, preterquam in iudicio petitionis hæreditatis: vt plene distinguit Barto. in l. in fundo. ff. de rei vendicatione. ¶ Vnde nisi probaretur bona fides, vel saltem error iuris, qui inducit lucrum fructuum, ista dicta non viderentur posse procedere.

Qui ab hostibus. Legatum factum homini libero redẽpto ab hostibus de se ipso valet, & importat liberationem à iure pignoris. hoc dicit. Secũda est ibi: & proficiet. ¶ Not. primò casum specialem, in quo liber homo potest esse obligatus, & in commercio: quinimo isto casu transfertur dominium in redimentem reuocabiliter: vt l. in bello. §. si quis seruum. ff. de cap. & potest concurrere tale dominium reuocabile cum iure pignoris: vt ibi dicitur, & in fi. in l. ex sextante. §. Latinus. ff. de ex. rei iudi. Aduerte tamen, quia tex. in §. si quis seruum. loquitur in seruo alieno redẽpto ab hostibus, in quo potest dari dominium reuocabile: vnde in homine libero redempto non credo quòd causetur ius pignoris, vt hic dicitur, & in l. qui testamento. in princip. s. de testamẽ. ¶ † Secundò not. quòd verba legati, quæ prima facie videntur inepta & impossibilia, reducuntur ad bonum sensum, si fieri potest, impropriando verba. hic enim non poterat attenta forma verborũ aliquis legare sibi ipsi, sed resoluitur legatũ, vt videatur remissum legatarium ius pignoris, qđ testator habebat in eo. concor. text. in l. Proculus. & quod ibi not. ff. de vsufruct. & quod habetur in l. cum filio. j. de legatis iij. & in l. pater Seuerinam. §. conditionum verba. j. de conditionibus & demonstrationibus.

SVMMARIVM.

1. Legans rem videtur legasse ius, quod habet in re, vel ad rem.
2. Verbum, videtur, & verbum, retro, videtur importare fictionem translatiuam.
3. Mutatio vna vt rei legatũ non extinguit, ita nec multiplex mutatio, dũmodo præsumitur voluntas testatoris durare.
4. Proprietas corporis instrumenti, in quo est nomen debitoris, videtur etiam pertinere ad legatarium.
5. Nomen debitoris cùm legatur, hæres non tenetur ad aliud, quàm ad cedendas actiones.
6. Testator in dubio videtur legare, legando rem, ius quod habetur in re.

Seruum filii. Regula Catoniana nõ habet locum, quando impedimentum cessans post testamentum factum retrotrahitur, id est quando trahitur retro ipsa cessatio impedimenti. hoc dicit, vsq; ad §. si quis rẽ. Secunda est ibi: cum enim. ¶ † In gloss. super verbo, constat. ibi: non valet, quia ius &c. hanc gloss. not. hic singu. Ang. & Modern. post eum, ad ampliandum ea quæ habentur in l. serui electione. §. fina. s. eodem. dum dicitur, quòd qui legat rem, videtur legasse ius, quod habet in re, vel ad rem: vt patet in l. apud Iulianum. §. si Titius. s. eod. nam per istam gloss. possumus dicere, quod etiam ille qui non habet ius in re, vel ad rem, sed solùm spem, videatur legare illam spem, & nihil aliud. Et potest poni exemplum secundùm Ioannem de Imol. in eo cui debetur res sub cõditione, qui habet spem probabilem ex causa de præterito, & quæ est

considerabilis:vt plene declarat Barto.in l.is potest.ff.de acquir.hæredit. & hanc sententiam sequuntur hic Moder.pro qua alleg.do.Paul. & inducit l.si Titio aut mihi.j.titu.proxi.& quod habetur in l.si sic.§.fin.j.eo. Et licet dictum sit verum in se,in casu nostro, nō videtur posse exemplificari,ꝙ competeret ista spes:quia respectu patris erga filium hæc spes videtur non præsumi esse in mente testatoris aliquo modo,cuius votū est, vt filius sit sibi superstes:vt l.nam & si parentibus.in princ.de inoffi. testamen.& l.scripto.ff.vnde liberi.Præterea secundùm Moder. & bene, ista esset spes hæreditatis viuentis,quæ etiam in extraneo reprobatur tā quā turpis:vt l.secunda.§.fina.ff.de vulgari & pupilla.& l.ij.§. primo.de hæred.vel actione vendi.& l.post emancipationē.ff.de liber.lega.& plene declarat Barto.in l.is potest.vnde nullo modo videtur ista spes in consideratione posse legari,secundùm Bartolum & Angel.& Ioannem de Imol.licet Bald. hic sequendo gloss. & Dyn. dixit oppositum, sed non respondet rationibus prædictis.Domi.Paulus hic nititur saluare istā gl. hoc modo:quòd ista spes sit probabilis,& attendenda,quia non fundatur in morte filij,sed in patria potestate principaliter,quæ est causa probabilis,vnde causetur spes.Sed ego non video,quomodo ex sola patria potestate,si mors non concurrat,ista spes possit causari,cū non deferantur bona filij patri per mortem.vnde si volumus saluare dictum glo. prout iacet,opus est aliter dicere,sicut dicit iurisconsultus not.in l.filius.circa medium.infrà,ad legem Falcidiam. videlicet quòd quia peculium castrense retinet nomen peculij,peculium autem non potest intelligi,nisi respectu iuris,quod habet pater in rebus,quas filius administrat:ideo pater habet dominium directum,etiam in vita filij:& hoc est quod dicit ibi text. ꝙ ius patris non nascitur de nouo,sed durat:licet viuente filio propter ius vtilis dominij,quod est penes filium , tale ius directum sit elisum , sicut actio directa eliditur,postquam actio vtilis transiuit in alium:vt patet ex nota. in lege, facta. §.si hæres. infrà, ad Trebellianum. & in lege finali.ff. de transaction. Hoc est ergo ius, quod videtur legasse testator, de quo facit mentionem glossa , non spes, de qua dictum est superius . Et si dicatur , quid ergo est opus , quòd post mortem filij retro censeatur pater fuisse dominus,vt dicitur in versic.cùm enim.si semper remansit dominus directo?Respondeo, ꝙ ista retrotractio fit, non ad acquirendum dominium de nouo,quod nunquam fuit perditum,sed ad faciendum, ꝙ efficaciter cēseatur fuisse à principio patris,sine vllo obstaculo:sicut dicit Ioan.de Imol.in §.sequen.quòd quando legatarius post aditam hæreditatem acceptat legatum,l.non fingit retro dominium esse legatario quæsitum à tempore aditæ hæreditatis:quia vere illo tempore fuit quæsitum ipsi legatario:vt l.si tibi homo.§.cū seruus.j.eod. in quo operatur fictio in dicto §.sequenti.in hoc videlicet vt retro fingatur fuisse irreuocabiliter dominus,vbi prius erat reuocabiliter.Et aduerte,quia inquantum s. dixi,quòd ille qui legat rem simpliciter,videtur legare spem, quam habet,ad consequendam rem.Illa iura quæ alleg.ibi domi.Pau.s. adducta, nullo modo videntur probare conclusionem:nam loquūtur in legato alternatiuo,in quo vtraq; res dicitur esse in obligatiōe pure: vt lege, illud aut illud.& ibi not.ff.de constitu.pe.& lege,si duo rei.ff.de verbor.obligatio.& hinc est,quòd legatum alternatiuum transmittitur ad hęredem, tāquàm purum:vt l.cùm ita . in principio.ff.quando dies leg.ce.& no.in lege,cùm illud aut illud.ff.eodem titulo.Vnde in casu dictarum ll. quas adducit dominus Paulus,non competebat legatario ius in spe duntaxat, sed actio personalis ex testamento ad vtranque rem, licet vna tantū sit in solutum.Tu ergo vide text.singularem,quem ibi notat Baldus ad hoc in lege,si dominus.in vltimo responso.in principio.ff.de vsufruct.vbi dicitur, si ille qui habet nudam proprietatem,legat in testamēto suo vsum fructum illius rei,in qua habet proprietatem,& moritur prius testator, deinde aditur hæreditas,postea vsusfructus consolidatur proprietati, ꝙ dies legati tunc vtiliter cedit.ex quo datur manifestissime intelligi, secūdùm Baldum ibi,quòd non cesserat dies huius legati ab adita hæreditate. Hoc autem esset falsum , si ille qui legat rem alienam , videretur legare , non spem quam habet in re , habendo illam rem,sed simpliciter rem prout est aliena:tunc enim legatum cederet ab adita hæreditate,& cogeretur hæres vel redimere rem , vel præstare æstimationem : iuxta §.si res. Instit. de lega. & tamen textus ibi dicit , quòd dies legati cedit à tempore , quo vsusfructus vnitur cum proprietate . gloss.tamē ibi expresse tenet cōtrariū,intelligens illū tex.quando vsusfructus,q̄ erat alterius,non erat relictus simpliciter,sed sub conditione , cū desierit esse vsufructuarius. Sed ista est magna diuinatio ad tex.vt dicit ibi Bald. & cōtra gl.alleg.tex.cum gl.in l.nostra.Et licet istud dictum sit bene ꝓbatū,& verū in se,vt s̄.dixi:verior tamen videť lec.Barto.ad istum textum,videlicet.vt intelligamus,quòd testator hic credebat rem legatam esse suam,quę tamen vere erat filij,saltem quo ad dominium efficax, & non elisum.Quòd autem necessario ita debeas intelligere, probat Paul. de Castro subtiliter,& bene:quia si testator legasset rem alienam scienter legatum valuisset à princip.vnde non esset opus,quòd dominium superueniens testatori traheretur retro ad conualidandum legatum,q̄d ab ipso principio valeret , Sed ius superueniens autori , licet non traheretur retro ad tempus testamenti,corroboraret ius successoris in legatarijs,vt dominium transiret in legatarium,tanquàm de re quæ esset effecta testatoris:allegat not.in lege,cùm vir.ff.de vsuca.vbi conceditur per Barto.& alios,quòd ius superueniens in persona autoris,quando potest creari sola voluntate autoris,absque traditione, ipso iure transfunditur in successorem,sicut ius pignoris siue hypothecæ:vt ibi declarat Bartol. Cùm igitur legati dominium ipso iure transferatur in legatariū sine traditione,non est mirum,si confirmat & corroborat ius legati. Tu autem vide duo iura,quæ hoc probant de directo:videlicet text.in dicta lege ,si dominus.in primo & secundo responso.& text. legis, apud Iulianum.§. si Titius.in vltimo responso.suprà eodem.vbi patet secundùm intellectum Bart.& communem, quòd si res debita testatori legatur alicui, & postea traditur testatori,vel hæredi ipso iure,legatum nominis debitoris conuertitur in legatum,ex quo transit dominiū rei.& ista dicta plus placent,quàm dicta Ioannis de Imol.hic,qui dixit,quòd iste text.poterat intelligi,etiam quando testator legauerit rem alienam scienter: hoc enim casu licet legatum valeat à principio,respectu æstimationis & obligationis,qua hæres obligatur ad redimendum:dicitur tamen non valere,quantum ad hoc,quia non potest transferri dominium in legatarium, & causari sibi ius reale, quousq; res est aliena.Vnde secūdùm eū si post testamentum factum acquireretur dominium testatori, cuius acquisitio non traheretur retro ad tempus testamenti,non transferretur dominiū in legatarium mortuo testatore:quia quo ad hunc effectum, legatum à principio non valuit: ergo non potest ex postfacto conualescere,obstante regula Cato.& ideo in casu nostro,vt conualesceret legatum. hoc respectu necessarium fuit,quòd causa acquisitionis traheretur retro . quod mihi non placet,ex his quæ suprà dixi post Paulum de Castro. Et contrarium etiam sensit hic Bartolus.& ista sufficiāt ad declarationem isti⁹ difficilis gloss.¶†Extra glo.aduerte diligenter vltra doct.ad intellectū literæ: quia Barto.& communiter Moder.hic dicunt, quòd si acquisitio non traheretur retro,legatum non conualesceret,obstante regula Catonia.quod nullo modo potest esse verum in casu nostro:quia illa regula loquitur,quando nullitas legati surgit ex impotentia legandi: quia testator etiam si vellet,non posset legare eo modo,quo legat:sicut patet ex omnibus casibus positis per Bartolum in lege prima.infrà,de regula Catoniana.Sed quando testator legat rem alienam ignoranter, legatum non deficit ex impotentia,sed ex p̄sumpta voluntate testatoris:vt dicit text. expresse Inst.de leg.§.q̄d diximus.& patet manifeste,qvbi adest p̄sumpta voluntas testatoris,sicut in cōiuncta persona legatum valet.vnde hic non videť tractandum de regula Cato.Sed hic est casus not.limitans eleganter iura pręallegata.videlicet ꝙ legatum rei alienæ non valet factum à testatore ignoranter,nisi reacquiratur testatori ex causa,quæ retrotrahiť:quia p̄sumitur,ꝙ si testator cogitasset,legasset rem eo modo,acsi fuisset sua.Si tñ velis defendere cōmunē sententiā,potes dicere,ꝙ verba regulæ Cato. nō restringunt se ad certā causam,ex qua legatū sit inutile: sed simpliciter dicunt,ꝙ legatū non esset inutile tēpore testamenti , si testator moreretur,non obligatur ex postfacto.Exemplum tamen quod ponit Bart.post Dyn.non respicit istum casum:nisi forte inquantum Bart. exemplificat casum istius l.in d.l.j.Tetigit etiā hic Bart.post Iac.de Areno.q.ꝙ si emphyteuta legat rem,quam habet in emphyteusim,& postea in vita sua acquirit proprietatem plenam,extinguať legatum à principio factum,vel quid debeatur in virtute talis legati.Cuius dictis adde, inquātum ipse vult in tertio membro,quòd si hæres facit legatum simpliciter, tunc ius proprietatis accrescet priori legato,per l.si ex toto.in princi.& l. quod in eorum.§.si quis post.s.e.& per ea quæ scripsi in l.serui electiōe. §.fin.s.eo.ꝙ hoc dictū impugnat Bal.in l.vxor patrui.C.de leg.cuius mētem longe melius & clarius q̄; ipse dicat explicat Paul.de Castro hic,qui sequitur eius opi.& eleganter considerat tres casus in isto puncto.Dicit eñ,ꝙ aliqñ vna res accedit alteri legatę,vtraq; remanēte in sua substātia & suo esse:& tūc augmētū accedit priori legato:vt in iuribus alle.p Bar. q̄ in hoc casu loquunť.Aliqñ ius q̄d acqriť de nouo accedit rei legatæ, & extinguiť, qa trāsit in nouā formā vnā cū re legata: & tunc dicendū est idem. Vnde secundùm eum,si habēs nudā proprietatē in re,legaret illam rem simpliciter , vsusfructus postea quæsitus accederet legato , & similiter ius emphyteoticum consolidatum directo dominio, quia efficitur pars prioris rei,& transit in substantiam ipsius:vnde accedit priori legato:vt in primo casu. Aliquando, & iste est casus Bartol. econtra ius,quod acquiritur de nouo,extinguit essentiam & formam prioris iuris legati, & trahit illud ad se,sicut directum dominium,quod acquiritur ab emphyteota post legatum factum:& tunc istud dominium non venit in legato,quia non potest dici accedere priori legato,virtute cuius accessionis legatum augetur:vt fatetur Bartol.expresse in dicta lege, serui electione.§.fina.quod potius contra ius legatum accedat ipsi iuri de nouo quæsito:facit optime quod habetur in glo.ordi.in c.extrà,ne sede va. & per Barto.in l.si conuenerit.§.si nuda.ff.de pigno.actio.& in l.j.C.de metro.lib.x.& ista opin.placet.

Si quis rem. Qui legat rem, quam credit esse alienam,cùm sit sibi legata,acceptando postea legatum cōualidat legatum à se factum, & retro censetur fuisse dominus.repudiando autē similiter valet legatū, vt rei alienę,quia repudians retro censetur

ſet non fuiſſe dñs.h.d.Secūda eſt ibi:quia vbi.Tertia ibi:ſi rē.

a ¶ †No.primò ibi:videt̃ ipſius fuiſſe &c. nā hic videt̃ probari manifeſte, ꝙ legatarius non eſt vere dñs rei legatæ tẽpore aditæ hæreditatis:nā verbū,videt̃,& verbū,retro,videtur importare fictionẽ^a tranſlatiuā:vt patet in l.deniq;.& l.nec vtile.ex quib.cau.maio.D.Bar.hic no.iſtū tex.& nihil aliud dicit.Io.de Imo.rñdet ex intẽtione glo.ꝙ verbū,videt̃, nō ſemper ſignificat fictionẽ,ſed aliqñ veritatẽ:hoc nō videtur poſſe dici in caſu noſtro,propter verbū,retro,qđ manifeſte ſignificat trāſlationẽ de tẽpore in tps:& qđ nūc eſt vere,alio tẽpore videant̃ cauſę tñ fictę:vt patet in l.ſi is qui pro emptore.ff. de vſuc.in materia fictiōis trāſlatiuę.& l.ſub cōditione.ff.de ſol. & l.nec vtile.ꝑallega.Vñ Io.de Imo.rñdet aliter,ꝙ iſta fictio nō inducit̃ hic circa ipſam eſſentiā dñij, ſed circa qualitatem ipſius dñij,q̃ eſt irreuocabilitas.Nā ante acceptationẽ legatari⁹ vere erat dñs,ſed reuocabiliter:ſecuta aūt acceptatione vere, nūc eſt irreuocabiliter dñs,ficte aūt cẽſetur fuiſſe irreuocabiliter dñs tẽpore aditæ hæreditatis per fictionẽ tranſlatiuā.Mihi videtur,ꝙ iſte tex.cōcordet pūctualiter cū l.ſi tibi homo.§.cū ſeruus.j.eo.nā hic ponitur verbū,videt̃,qđ ſui natura ſignificat fictionẽ:vt l.j.§.deieciſſe.ff.de vi & vi ar.& in regula, qui per aliū.de reg.iu.Ibi aūt ponitur verbū,intelligat̃, ſiue intelligit̃,qđ ſimiliter ſignificat fictionẽ,ſecūdū Barto.in l.qm̄. de his qui no.infa.& eſt bonus tex.in l.ij.§.ſi.& in l.ſi qs cū nullū.in prin.ff.de iur.cod.vñ credo,ꝙ iſta cōcluſio ſit veriſsima: qđ vere legatarius nō ſit dñs tẽpore aditę hæreditatis,ſed retro fingit̃ fuiſſe ſecuta acceptatione.& ex hac fictione orit̃ acquiſitio fructuū,de qua in d.§. cū ſeruus. Sed iſta poſitio non videt̃ poſſe ſtare,videlicet ꝙ vere legatarius nō ſit dñs tẽpore aditę hęreditatis:ſed poſt acceptationẽ fingat̃ retro fuiſſe dñs. quia cū iura dicāt,ꝙ legatarius acceptādo cẽſetur fuiſſe dñs à tẽpore mortis teſtatoris,vt in iuribus allegatis in gl.& pleni⁹ in l.ſi quis ita hæreditatẽ.ſ.de condi.& demon. fruſtra & ſuperuacua videretur induci iſta ſecūda fictio:nā ſufficeret prima,vt ſi cẽſeret̃ fuiſſe dñs à tẽpore mortis teſtatoris, multofortius cẽſeat̃ fuiſſe dñs tẽpore aditæ hæreditatis.Sed pōt rñderi,ꝙ illa prima fictio,quę fingit à tẽpore mortis,hoc fingit quo ad quoſdā effectus,nō quo ad omnia.vñ fructus non debētur,& alię acceſsiones per illā fictionẽ:vt patet ex no. in d. §.cū ſeruus.& ideo iſta ſecūda fictio nō eſt ſuperflua, quia fingit ſimpliciter, & quo ad omnia.de hoc tñ dicetur pleni⁹ in d. §.cū ſeruus.¶ In gl.poſita ſuper verbo,ignorās.Iſte caſus eſt indubitatus,quē ponit hic glo.ſed tñ per hūc nō declarat̃ intellect⁹ literę:ſuper quo,vt refert d.Pau.duæ fuerūt lecturę.Prima fuit Dy.qui intellexit tex.noſtrū,ꝙ teſtator qui legabat rē ſibi legatam,nō ſolū ignorabat eā legatā,ſed credebat eā eſſe ſuā irreuocabiliter ex alia cauſa . Vñ cū eſſet aliena,legatū à principio erat nullū:ſed cōualidatur ex acceptatione legati, quæ retrotrahitur:& ſecūdū hanc lec.ſi legatarius repudiaſſet legatū,eſſet dicendū indubitāter,ꝙ legatū euaneſceret, vel potius non cōfirmaretur: quia retro cẽſeretur teſtator legaſſe rē non ſuā,quā putabat ſuā.Sed iſta lec.non placet do.Paul.duabus rationibus.Prima eſt iſta,quia veriſimile eſt,ꝙ ſi teſtator ſciuiſſet rē eſſe alienam,& eam ſibi legatā,ſimiliter eandē fuiſſet legaturus,quoniā hęres nō grauabat̃ onere redimēdi, ſicut ſi res à principio fuiſſet teſtatoris:ergo eſt eadem ratio,ac ſi à prin.ipſius fuiſſet:& per conſequēs videt̃ durare legatū,ſicut qñ ſit coniunctę perſonę per eādē rationẽ:quia veriſimile eſt, ſi ſciuiſſet eum fuiſſe legaturū.Sed ad iſtud pōt rñderi dupliciter vno modo,ꝙ iſta ratio nō eſt generalis,quia poſſet legatū ſibi factū habere annexū tale onus,ꝙ potius expediret ſibi repudiare,ꝙ̃ acceptare:vñ non ſemper eſt veriſimile,ꝙ ſit acceptururus.Præterea dato etiā,ꝙ ſit veriſimile,nō eſt tāta ꝑſumptio propter hoc volūtatis defuncti,vt voluerit legare rē alienā,cùm vltimæ voluntatis ſit diſponere de rebus proprijs: vt l.j.ſ.de teſt.ſicut illa quę oritur ex charitate ſanguinis:de qua in l.cū alienā.Secundò arguit ipſe contra iſtā lect.de tex.cum glo.ſua in l.ſi fundū.§.ſi Titius.ſ.eod.vbi probatur,ꝙ ſi teſtator legat rē ſibi legatā,facultas acceptādi legatū trāſit ad ſecundū legatariū.Sed hoc eſſet impoſsibile,ſi legatū eſſet nullū à principio:vt dicit Dy.& hoc nō eſt dicendū. Quòd autē eſſet impoſsibile,probatur:quia ſi ante acceptationẽ legati legatū erat nullū,ergo nō potuit competere ius legati legatario ſecūdo,moriēte primo ante acceptationem legati:quia acceptatio legati facti primo legatario venit in conſequentiam,& acceſſorie ad ſecundum legatum.Sed ad iſtud poteſt reſponderi defendendo lecturam Dyn.quā credo veriſsimam,quòd in §. ſi Titius.non loquitur quādo primus legatarius legauit rē credēs eſſe ſuam ſecundo legatario,ſed quādo credebat eam eſſe alienam:quo caſu legatum valuit à princip. vt declaraui ſ. in principio huius l.Vel aliter, & melius, & magis ad literam, dico quòd in §.ſi Titius.facultas acceptandi non fuit tranſmiſſa ad legatariū,imo ad hæredem primi legatarij:hoc patet ex text.dum dicit,quòd ſecundum legatum conualeſcit,ſi ab hærede primo non repudietur.& ſic patet,quòd facultas acceptādi & repudiandi erat penes hæredem,non penes legatariū primum.Et licet gloſſ.ibi deſtruat text.vt euitet contrarium l.ſi partis.§.ſi per fundum.ff.quemadmodum ſerui.amit.non eſt opus illum tex. deſtruere:quia in §.ſi per fundum.alienatio facta per primum legatarium erat valida ſine dubio: ſed in §. ſi Titius.in princip.non erat valida: & ideo facultas acceptandi non potuit venire acceſſorie ad legatum nullum. Vnde ſi nō deſtruis text.ibi eſt caſus de brocardo pro lect.Dyn.ꝙ legatū à princip.fuit nullum:quia teſtator credebat rem eſſe propriā ex alia cauſa.Et quòd iſta lectu.Dyn.ſit neceſſaria ad textum noſtrum,patet:quia ſi teſtator crediſſet rem eſſe alienam,ſine dubio legatum valeret à princip.ergo retrotractio acquiſitionis non eſſet ponderanda,quo ad validitatē legati : quia etiam ſi ius ſuperueniens non traheretur retro,legatum valeret,& tranſmitteretur de vna ſpecie in alteram: vt plene probaui in princip.iſtius l.vbi etiā do.Pau.hoc affirmat.Sed hoc eſt contra text.manifeſte in verſicu.quia vbi.vbi iuriſconſultus validitatem legati fundat in retrotractione.ergo neceſſario habemus intelligere ſecundùm Dyn.quòd legatum à principio non valuit : quia teſtator credebat rem eſſe ſuam ex alia cauſa.Ex hac ratione confunditur lect.Bartol.quam Pau. hic ſequitur.Sed poſito quòd lectu. Bart.ſit vera,quæritur de intellectu verſicul.ſi vero.nunquid legatario repudiante legatum ſecundum ſactum euaneſcat. Bartol. dicit quòd non, reprehendendo Dyn.qui tenuit oppoſitum per l. rem legatā.cum materia.ff.de adi.lega.nā ſecundùm Barto. ideo diſpoſitio illius l.non habet locum in caſu noſtro,quia quòd per alienationem rei legatæ extinguatur legatum,hoc totum inducitur à præſumpta voluntate defuncti,quę cẽſetur eſſe mutata.¶ Sed iſta præſumptio ceſſat in caſu noſtro,ex quo teſtator à princip.legauit rem alienam:nam pro hoc videtur proteſtatus,quòd etiam ſi non eſſet in patrimonio ſuo tempore mortis,voluit eā præſtari:vnde alienatio ſequens poſtea non reuocat legatum: quia mutatio voluntatis non præſumitur: vt l.cū qui.ff.de proba.& in c.maiores.de baptiſ.Et ideo valde miror, quòd Bald.& Ang.& Ioannes de Imol.hic ſequātur opinio.Dyn.contra Bartol.per l.magis puto.§. ſi fundus. ff.de rebus co.nam concedo,quòd repudiatio legati eſt quædā voluntaria alienatio:vt dicitur in dicto §.ſi fundus.Sed per hoc non ſequitur in caſu noſtro, quòd legatum videatur reuocatum,ratione ſuperius per Bartol.allegata.Paulus de Caſtro hic nititur concordare opinio.diſtinguendo,quòd aut alienatio voluntaria ſit ex cauſa,quæ trahitur retro,ſicut eſt repudiatio legati:& tunc vera ſit opini.Bartol.quia ex quo retro cenſetur non fuiſſe dominus,ſaltem attenta fictione,opi.ſua concordauit veritatem,ſcilicet quòd legabat rem alienam: ergo valuit legatum.Aut alienatio voluntaria non trahitur retro:exemplum,quando quis legauit rē propriam, credens eā eſſe alienam,& poſtea eam vēdidit,aut alio modo alienauit: tunc enim dicit videri legatum reuocatum:quia licet teſtator crediderit legare rem alienam,nihilominus vere legabat ſuā, & attenditur potius veritas opinio.vt in l.regula.§.primo.ff. de iur. & fact. ignoran. Vnde ſicut ſi legaſſet rem propriam, ſciens eam eſſe ſuam,alienando reuocaretur legatum:ita in caſu noſtro mihi placet opin.Bartol.ſimpliciter etiam in hoc ſecundo caſu:nam quo ad eſſentiam legati,vel ſpeciem, fateor ꝙ attenderetur veritas,& non opin.quia quòd hoc ſit legatum factum vno modo,& vnius quantitatis,vel alterius,hoc non pendet ex poteſtate teſtatoris,quia differentia legatorū ſurgit à diuerſa qualitate rei, propter quam ius diuerſimode diſponit.Sed quantum ad coniecturandum quid voluerit teſtator,id eſt vtrum alienando videatur voluiſſe reuocare legatum,cū hoc pendeat ex ſolo animo teſtatoris, attēderetur opinio,& non veritas,ſecundùm gloſſ.ordin.in l. hæres inſtitutus.ſ.de acq.hære.quam approbant Barto.& omnes in l.ij. §.Labeo.ff.de vſucap.pro emp.

a ¶ Fictionem . Pro quo verbo vide eūdem in l.ij.§.ex cōtrario. ante med. j. col.de acq.poſſe.& qđ ibi dixi in apoſtil.& in l. naturaliter.co.ti.Bene.Va.

Si pocula. Si materia rudis reducitur in formam artificialem,vel econtra forma reducitur in materiam,legatum non extinguitur, ſi conſtat de voluntate teſtatoris quòd duret.Secunda eſt ibi:quam ſcientiam. Tertia ibi:ſed lance.¶ †Not.vnum verbum ex iſto text.ꝙ quando res legata extinguitur,& aliud ſubrogatur loco rei extinctæ,legatū non ſemper extinguitur, & nunquam extinguitur,ſi conſtet quòd voluntas teſtatoris non fuerit mutata.con cor.text.& qđ ibi no.in l.filiæ.§.à Titia.ff.de cond.& demō.

9 ¶†Secundò not. in versi. sed & si lance. ꝙ sicut vna mutatio rei non extinguit legatũ, ita nec multiplex mutatio, dummodo præsumatur volũtas testatoris durare. Vnde patet ex isto versicu. ꝙ variatio sæpius facta circa formam eiusdem rei non diminuit præsumptionem continuatæ voluntatis testatoris. ¶In glo. posita super verbo, consistere. ibi: hic hæres hoc facit. ista solu. reprehẽditur cõiter ab oĩbus, & merito. & vltra rationẽ assignatã per Dy. & Bart. respice ad tex. in ver. sed & si lãce. Licet eñ in prin. literę vsq; ad ver. Iulianus. iuriscõsultus loquat̃ impersonaliter, ita ꝙ verba possunt referri ad hæredẽ, sicut ad testatorẽ: tñ in versi. sed & si lãce. nihil subaudiẽdo, verbũ, & massam fecerit, necessario referẽ ad testatorẽ, ꝓpter verba præcedẽtia. Vñ dic, & melius, secundũ Bar. & cõiter oẽs, ꝙ si constat ex voluntate, vtrũ fuerit mutata, vel non, stamus certo; in dubio autẽ distinguitur, sicut dicit iuriscõsultus in l. quæsitũ. §. si quis fortasse. j. de leg. iij. ꝙ aut forma, in qua est mutata res est reducibilis in materiã, & econtra materia in formã: & tunc in dubio præsumitur durare voluntas, & nõ extinguitur legatũ, sicut in seipso, & lance legata. Aut forma, in qua est facta mutatio, non est amplius reducibilis ad materiã: & tunc præsumit̃ mutatio volũtatis, & legatũ extinguitur: & hanc distinctionem facit iurisconsultus expresse, si bene inspicias, in d. l. lana. in princ. iuncto §. fi. Sed quęritur in casu glo. si mutatio esset facta ab hærede, vtrũ extinguatur legatum? Et si non extinguitur, quid debeat pręstari, vtrũ æstimatio, vel ipsa res mutata? verbi gratia, si de lana est factũ vestimentũ. Quã q. tangit hic Pau. de Cast. & quo ad primum cõcludit, ꝙ legatũ nõ extinguitur: vt est casus clarus in l. certa. §. fi. cum l. seq. s. eo. Quo ad secundũ, dubitat: quia in d. §. fin. videt̃ dici, ꝙ debetur æstimatio, id est ꝙ ęstimatio est in solutione, vt ibi declarauit, licet in obligatione sit ipsa res: pro ista cõclusione facit, quia si ex lana fit vestimẽtũ, dominiũ acquirit̃ facienti vestimentũ ex lana aliena: vt l. si ex meis tabulis. in secundo respõso. ff. de acqui. re. do. cũ ergo hæres ex lana legata facit vestimentũ, videtur effectũ ipsius, & per consequẽs nõ deberet pręstari legatario. Ipse tñ determinat cõtrariũ finaliter per istũ tex. secũdũ lec. glos. ibi: & deberi, qđ extat. & sic patet, ꝙ ipsum corpus mutatũ debet solui. Sed in isto tex. nõ est faciẽda multa vis: quia vere hic fuit facta mutatio à testatore, vt dictũ est. vnde si testator voluit hãc rem esse legatam loco illius, est mirum, si illa res debetur, quia fuit legata. Sed ista ratio nõ habet locũ in mutatione facta ab herede: vnde potes distinguere limitando dicta sua, ꝙ aut mutatio fuit facta ab hærede sciẽter, quia sciebat lanã esse legatam, & tũc vera sit opi. ipsius, ꝙ res ipsa mutata possit peti, ne dolus suus aliquo modo prosit hæredi. Aut fuit facta ab hærede ignorãter, quia erat suus, vel quia legatum erat factum in codicillis: & sic iusta fuit ignorantia. & tunc videtur, quòd hæres teneatur ad æstimationem, si plus esset in præstatione rei mutatæ, quàm in præstatione æstimationis, ne sequatur absurdum, quòd legatarius consequatur sine culpa hæredis plus, quàm ei fuerit legatum. & ista distinctio est satis æqua.

Si areæ legatæ. Superficies imposita à testatore cedit legato soli, vel areæ in dubio. hoc dicit. Secũda est ibi: nisi. ¶In glo. posita super verbo, legatarij. ibi: secus econtra. Ista decisio glo. est contra tex. in l. si Græce. in fi. s. eo. secundũ omnes, & bene. Non obst. tex. in l. si ita legatum. §. fi. quia ibi prior domus non solùm fuit destructa, sed alia noua reædificata, vnde videtur esse alia res à priori. & ideo extinguitur legatum. In ea. glo. ibi: sol. ibi: mutauit voluntatem &c. doct. communiter reprehendunt istam so. quia diuinat ad tex. & sequũtur cõmuniter sol. Iac. de Are. qui dicit, ꝙ ibi fuit legata area alterius, non testatoris, in qua illic tertius ædificauit præter voluntatem testatoris. Vnde si diceremus superficiẽ cedere solo, legatarius consequeret̃ plus, ꝙ̃ testator voluerit: & ideo res ipsa nõ debet præstari: præstabitur tñ ęstimatio areę secũdũ eũ: quia qñ res aliena legata nõ potest redimi, tũc succedit obligatio ad æstimationẽ: vt Inst. de leg. §. si res. & tene menti sin. istam solu. quia ampliat id, qđ dicitur in d. §. si res. vt siue res aliena non possit emi: quia aut dñs non vult eam vendere, siue quia non est ęquum hęredi grauari in redemptionẽ talis rei, ne teneatur ad plus ꝙ̃ testator voluit, semper deuenitur ad æstimationẽ. Sed ego non video an ista solutio etiam nõ diuinet dupliciter. Primò, quia ibi nõn dicitur, ꝙ area esset aliena, & ꝙ fuerit ædificatũ præter voluntatem testatoris. Secundò, quia ibi dicitur, ꝙ res legata non potest peti: ista autem lec. subaudit, ꝙ poterit peti æstimatio: vnde quia vtraq; solu. diuinat, qualibet posset teneri. Aduerte tñ, quia hãc sol. Ia. de Are. sensit glo. expsse in glos

a ¶Qui legat chirographũ. Adde l. Labeo. ff. de pact. & p Are. in c. hunc numerum. lxxvj. dist. Nico. Super.

b ¶Argui de contractibus ad vltimas voluntates. Adde glos. Dyn. & doc. in l. pactũ. in §. fi. ff. de pact. Bart. in l. fi. C. cõmu. prædio. Bal. in l. fina. C. de legi. Nico. Super.

sella præcedẽti super verbo, imposita: dũ exponit à testatore, quasi sentiat à testatore, si fuisset ædificata ab alio, præter voluntatẽ testatoris. Dictũ tñ Iac. de Are. est verissimũ in se, & ampliat no. vt dixi in d. §. si res.

a Eum qui. Qui legat chirographũ[a], videt̃ legare nomen debitoris, quod in eo continetur: & multofortius idem est in eo, qui legat nomen debitoris: quo casu liberatur hæres cedendo actionem. hoc dicit. Secunda ibi: ☞argumẽ. est &c. Tertia ibi: sed & si nomẽ. ¶†Not. ibi: debitum legare &c. ar. secũdũ Bal. hic. si ex forma statuti annullatur instrumentũ, de quo non soluitur gabella, videtur annullata nõ solùm forma ipsius instrumenti, ex qua resultat probatio, sed etiam contractus vel actus, qui continetur in ipso instrumento. Vnde si pars velit probare actum gestum per testes, non poterit: quia etiam contractus videtur esse annullatus: & sic non debebit admitti ad probandum, quòd probatum non releuat: vt l. ad probationem. C. de proba. Sed doct. Moder. reprehendunt communiter istud dictum, & vtuntur eadem ratione in effectu, quia dummodo statutũ aliquid operetur, debet restringi ad terminos iuris cõmunis, quantum fieri potest: vt l. si quãdo. C. de inoffi. testa. & in c. cùm dilectus. de cõsuetudine. Sed statutum potest hic satis operari, licet non annullet contractum: quia probatio rei gestę non poterit fieri per instrumentũ, sed solùm per testes: ergo contractus debet remanere validus, maxime quia probatio per testes est difficilior: vt patet ex notatis in l. fi. ff. de vi & vi ar. secundũ Io. de Imo. Tu autem dic, ꝙ hic nõ est opus aliqua restrictione: quia de proprietate sermonis aliud est instrumẽtum, & aliud contractus, vel actus qui continetur in instrumento: vt l. si quis legatum. in princip. & ibi hoc plene declarat Bar. ff. de fal. & ideo ipse alibi dicit, videlicet in l. j. §. j. qđ vi aut clam. 4 †ꝙ si ex forma statuti cõtra instrumentum non potest aliquid obijci, bene poterit allegari simulatio contractus: quia aliud est instrumentũ, de quo disponit statutũ. & aliud id qđ cõtinetur in instrumẽto, intellige, nisi etiã rogatus ipsius notarij esset simulatus, secundũ Bald. qui ipse no. declarat in l. j. in vl. q. C. plus valere qđ agit̃. in statutis maxime pœnalibus, verba sint accipiẽda proprie ex pdictis: patet decisio q. pro qua etiã vide glo. ordi. in l. j. §. editiones. ff. de edẽ. q̃ dicit, ꝙ aliud est solẽnitas instrumẽti, & aliud solẽnitas cõtractus, qui in eo continet̃. & alibi alle. Bal. in c. j. §. nos. in fi. de pac. Cõstã. in vsi. feu. Nõ ob. iste tex. quia hic ideo appellatione chirographi cõtinet̃ ipse cõtractus, vel ipsum ius, qđ chirographũ continet. aliàs legatum redderetur penitus inutile, secundũ Mod. & bene: & inde est etiã, ꝙ si creditor reddit chirographum debitori, videtur eum liberare: vt l. Labeo. ff. de ☞pact. quia aliàs ipsa redditio modicum importaret. ¶†Secundò no. ibi: non solùm tabulas &c. ꝙ proprietas corporis instrumẽti, in quo est nomẽ debitoris, videtur etiam pertinere ad legatarium. & ex hoc infertur, ꝙ hæres illud debet tradere legatario. quid autem si legatur aliqua res, vtrum instrumẽta illius rei debeant tradi legatario: vide per Bald. in l. instrumenta. C. de fideicommis. & quod tradit Bart. in l. maritus. in fin. j. ad l. Falcidiam. ¶Tertiò nota regulam illam communẽ, quòd vbi est eadem ratio, potest argui de contractibus ad vltimas volũ b tates[b]: de quo dic, vt hic per Dy. & Moder. ¶†Vltimò nota ibi: rationes &c. quòd quando legatur nomen debitoris, hæres non tenetur ad aliud, quàm ad cedendas actiones. Ex quo arguit hic Angel. & sequuntur Modern. quòd legatarius tenetur exercere litem expensis suis, nisi forte expensæ essent tot, quòd si pertinerent ad legatarium, legatum inutile esset. argu men. legis, qui cõcubinam. §. qui hortus. de legatis iij. & legis, cùm seruus. & lege, apud Iulianum. §. si hæres. suprà eodem. & hanc distinctionem in terminis ponunt Modern. ex intentione Bald. in lege, si sic. §. si mihi instrumenta. infrà eodem. vbi est optimus textus, qui loquitur per dictionem, duntaxat. super quo vide quod nota. ponit Angelus in lege, actoris. ff. de procuratoribus. & Baldus post gloss. in lege, per diuersas. in vj. quæstione. C. manda. Tetigit hic etiam dominus Paul. vnum notabile verbum: dicit enim, quòd quando legatur nomen debitoris, intelligitur legare prout est: vnde si debitor habebat exceptionem, hæres propter hoc non tenebitur legatario, seu tenebitur cedere actionem duntaxat: allega. tex. in simili in l. si ã statuto. §. fina. infrà eodem. Sed ista sua opinio videtur contra ea quæ notat Bartolus in lege, apud Iulia. §. si Titius. suprà eodem. vbi dicit, quòd quando testator legat alicui rem emptam, pro qua nondum soluerat pretium, hæres tenetur soluere pretium, vt sic libere legatarius, cui videtur legatum, nomen debitoris possit agere: quia ille qui tenetur ad nomen, intelligitur quòd debeat cedere actionem, cui non obst. exceptio. vt l. si nomen. ff. de hæred. vel actio. vẽ.

¶Præterea

¶ Pręterea ista sua conclusio videtur contra text. in l. qui duos. infrà titulo proxi. & contra ea quæ not. ibi Barto. Sed saluando dictum suũ possumus dicere, ꝙ illa exceptio quæ potest remoueri ex facto hæredis, debet remoueri, vt actio sit libera: & cum illa exceptione non videtur legatum nomen debitoris: vnde dicit Bart. in dicta lege, qui duos. ꝙ si legatarius agens repellitur exceptione compensationis, quam hæres soluendo poterat remouere, aut tenebitur soluere, aut tenebitur legatario ad interesse: & idem est, si exceptio illa fuit causata ex prouisione testatoris vel hæredis: vt probatur in d. l. q duos. Vbi autem exceptio quæ cõpetit debitori, fuisset causata ex legis dispositione: verbi gratia, in debitore, qui præscripsit, vel in eo qui habet exceptionem Macedoniani, vel similem: tunc forte posset procedere opi. domi. Pau. cõtra quã tamẽ facit, quia in casu l. si à statuto. in fi. appellatione rei simpliciter legatę potest intelligi qualiscunque sit illa res. et ideo non est mirũ, si talis debet præstari: quia verba legati potuerunt ei conuenire. Sed quando testator legat id quod sibi debetur: tunc cùm appellatio debiti in dubio referatur ad debitũ exigibile: vt l. si is cui. §. Flauius. ff. de solu. & p Barto. in l. j. ff. si cer. peta. videtur ꝙ testator senserit, quòd debiti appellatione intelligatur debitum cũ effectu: vnde super hoc est aliqualiter cogitandum. ¶ † Aduerte tamẽ, quia illa ratio posset deduci pro dicto d. Pau. vt ex quo appellatiõe debiti [a] nõ continetur debitũ, cui obstat exceptio. vt plene declarat Bar. in l. legaui. in. fi. ff. de lib. lega. tale dubium non veniat sub verbis testatoris. Pro declaratiõe huius articuli potest dici, quòd aut testator sciebat hanc exceptionem debitori competere: tunc ex quo nihil aliud debebatur ab illo debitore efficaciter, si fuit facta restrictio ad certam speciẽ debiti, ꝙ non debeatur efficaciter: tunc ad illum videatur se retulisse testator: vt l. quibus diebus. §. dominus. & quod ibi p Bar. & Mod. de cõdi. & demon. Et ideo ne legatum elusorium & nullius effectus, qđ in dubio nõ presumitur velle testator. l. si quis à filio. ĩ prin. in tex. & glo. s. eodẽ. & l. si domus. in prin. s. eo. dicemus, quòd intentio testatoris videtur esse, vt hæres ipse satisfaciat id qđ fuit legatum. Aut testator ignorabat exceptionem cõpetere debitori: & tunc vera sit opin. d. Pau. ratione præmissa: quia si debitum non erat exigibile, de illo non videtur sensisse testator. Aduerte tamen, quia ratio quã s. assignaui, videlicet ꝙ testator qui ignorabat exceptionem competere, relinquendo id qđ sibi debetur, videtur intellexisse de debito efficaci. non concludit id quod dicit d. Pau. sed refert, ꝙ si debitum non erat exigibile, mihi videatur esse legatum legatario, & hoc forte est verius. D. autem Pau. vult, quòd nomen debitoris tale quale est, videatur legatum, ita ꝙ debet cedi actio, sed obstabit exceptio: dato ꝙ sub illis verbis tale nomen comprehendatur, credo quòd dicat verum. ꝙ si testator cogitasset, quòd nomen nõ esset exigibile, non est verisimile, quòd voluisset grauare hęredem in solut. æstimationis: sicut dicitur in simili, in re aliena alienata ignoranter. Insti. de lega. §. non solum. & l. cũ alienam. C. eo. ¶ Nam si ille, cuius nomen legatur ipso iure, non esset debitor, indubitatum est, quòd legatum nõ valeret: vt l. legati. in fi. ff. de libe. leg. & l. si sic. §. j. j. eodem.

Sed idem seruus. Si seruus legatur alteri, & eidem legatur libertas, in tribus casibus hic positis, valet legatum, non obstante relicto libertatis. h. d. Secunda est ibi: vt puta. ¶ In gloss. super verbo, in fraudem. ibi: respõdeo fuit legatus. Ista solu. licet sit vera in se, recte intellecta, multum tamen diuinat ad istum tex. vnde potest dari alia solutio planior & expeditior, videlicet quòd licet libertas data in fraudem creditorum sit nulla ipso iure, & facit legatum inualidum: secus est in legato facto in fraudem creditorum: quia legatum istud valet. Sed si hęres soluat legatum ad pręiudicium creditorum, reuocabitur per actionem Caluisianam, vel per condictionem indebiti: vt in l. qui autem. §. pe. ff. quę in frau. cre. & l. fi. §. sed & legata. ff. si quid in frau. cre. quinimo etiã si non esset factum in fraudem creditorum, reuocaretur tanquam solutum indebitum: vnde merito iurisconsultus hic dicit, ꝙ legatũ pręualet: quia libertas nõ valet ipso iure, sed legatum sic. Quòd autem valeat legatum ipso iure, possunt esse multi effectus, si forte testator post testamentum efficeretur locuples, & soluendo. Libertas autem concessa in fraudem creditorum ideo non valet ipso iure: quia si semper competeret post mortem testatoris, esset irreuocabilis: & ideo prouidetur, ꝙ nõ valeat: sicut dicit̃ in simili, in l. q plene. ff. de ma. Legatũ autem ideo valet, quia non est irreuocabile, vt s. dixi, sed potest cõsuli creditoribus, absq; eo ꝙ sit nullũ: & qa istud legatum factũ in fraudẽ potest habere aliqd interesse, qđ non sit nullum ipso iure, vt s. dixi: ideo non sine causa iurisconsultus dicit, ꝙ præualet libertati. Hanc tamen sol. glo. põderat hic Ang. & Moder. ad duo. Primũ est, ꝙ id qđ hæres recipit causa conditionis implẽdę, debet cõmunicari, & solui creditoribus. Sed quęrit Ange. vtrũ sicut hoc ꝓcedit indubitanter de iure isto, de quo hæres tenebatur debitoribus, etiã vltra vires hæreditarias, & vt in patrimonio ꝓprio: vt l. si vniuersæ. C. de le. & no. in l. si creditoribus. ff. de sepa. ita procedat hodie de iure nouissimo, secũdũ qđ facto inuentario nõ tenet̃ vltra vires hæreditarias: p l. fi. C. de iure de li. Et in effectu respõdet, distinguẽdo, ꝙ aut implemẽtum cõditionis debuit fieri ipsi tanquam hæredi: & tunc debeat communicari creditoribus: non assignat rationẽ, sed põt assignari: qa licet istud qđ datur causa conditionis implendę nõ fuerit in hæreditate tempore mortis defuncti, qđ videtur requirere tex. in l. fi. ĩ prin. C. de iure deli. vt statim dicã: clarius venit tamen accessorie ad hæreditatem, & sic erit in eo eadẽ ratio, qđ in his quæ erãt in hæreditate tpe mortis: vt l. item veniũt. §. fructus. & qđ ibi not. ff. de pet. hæredi. hoc enim videtur sensisse testator, ex quo voluit solui vt hæredi. Si vero cõditio debeat impleri in eius persona, non tñ in persona hæredis, sed tanquam cuiuslibet extranei, qa erat expressum nomen proprium ipsius: tunc dicit, ꝙ etiam de iure nouissimo non tenebit̃ illud communicare creditoribus, qa est patrimoniũ proprium: & hanc distinctionem sequitur hic Pau. de Ca. Et ꝓ primo dicto Ang. alle. tex. in simili in l. rescriptum. in prin. ff. de dist. pig. Sed Ioan. de Imo. impugnat vltimũ verbum, dicens, ꝙ cùm intentio l. fin. C. de iure deli. sit ꝙ per inuentarium hæres releuetur solũ à damno: vt l. fin. §. & si præfatum. C. de iure deli. tenebitur istud cõmunicare, qa hęc est amissio lucri, nõ amissio damni. Mihi placet opi. Ange. & do. Pau. p text. in l. fi. circa prin. C. de iure deli. vbi dicit̃ ꝙ olim erat cõcessum militibus adeuntibus, vt non tenerent̃, nisi pro rebus, quas inuenissent in hęreditate defuncti. quę constitutio postea extenditur ad omnes hęredes facientes inuẽtarium: vt ibi dicitur. Vnde quicquid dicebat̃ in illa l. veteri, ĩ noua censetur esse repetitum, quę interpretatur veterem extentius, in auten. de filiis ante dotalia instru. na. §. fi. & per Barto. & ff. de coniun. cũ eman. li. l. j. & l. ꝑtor. §. erit ꝗ. de vi bo. rapt. Sed sine dubio hoc qđ perciperet iste non tanꝗ hęres, sed tanꝗ extraneus, non dicitur vel esse inuentũ in hęreditate, vel postea esse impensum accessorie, & venire in hęreditate: ergo non debet cõmunicari creditoribus: licet enim puenerit ad eum occasione testamenti, nõ tñ occasione hęreditatis. Et qđ dicitur, ꝙ hæres releuetur à damno per inuẽtarium: respondeo, ꝙ etiam hic incurrit damnum, si etiam perderet lucrum quęsitũ, & iã vnitum proprio patrimonio: secũdũ glo. in l. j. §. si quis autẽ. ff. de iti. actu ꝗ pri. & Barto. in l. Proculus. de acq. hęre. & aliàs plene declaraui s. in hoc ti. ¶ Secundò colligit Pau. de Ca. ex ista glo. vnum casum, q est contra regulam positam in d. l. si vniuersa. C. de lega. in quo hęres tenetur ad pręstanda legata vltra vires hęreditarias: verbi gratia, si legatarius esset iussus dare hęredi causa conditionis implẽdę tantũ, quantũ illo computato vires hęreditarię sufficerẽt ad pręstandũ legatum: qđ dictum potest intelligi duobus modis. Vno modo, quo consideramus, vtrum illud legatũ, pro quo fuit impositum onus aliquod dandi, dicatur vltra vires hęreditarias. Alio modo, vtrũ alia legata simpliciter relicta possint dici vltra vires hæreditarias, si cõputato eo, quod dat̃ ab vno legatario causa cõditionis implendæ, nõ excedũt vires hæreditarias. Et in vtroque casu dicendũ est idẽ: nã in primo tantũ videt̃ esse legatũ, quantũ superest legatario, vltra id quod dedit causa cõditionis implendæ. illud autẽ nõ est vltra vires hæreditarias, vt probat̃ in l. nõ amplius. in prin. & ibi dixi. s. eo. in secũdo casu. qa vt s. declaraui, dat̃ causa cõditionis implẽdæ circa patrimoniũ testatoris manifestũ, ꝙ attẽto augmẽto legata nõ sunt vltra vires. ¶ In gl. posita super verbo, venerit. ibi: solu. ibi: tacet &c. Ista solu. secundũ Angel. & Moder. hic cõtinet vnũ, quod est valde singularę, videlicet ꝙ licet alienatio volũtaria valide facta, regulariter reuocet legatũ: vt l. rẽ legatã. de adi. lega. alienatio tamẽ volũtaria inutiliter facta nõ reuocat legatũ præcedens expresse factũ, sed legatũ tacite factũ bñ reuocat: & ita intelligit̃ tex. hic allegatus in gl. & est solẽnis limitatio ad d. l. rẽ legatam. Sed ista opi. non placet Io. de Imo. quia reuocatio legati in alienatione voluntaria fundatur super pręsumpta voluntate alienantis, quæ in vtroq; casu videtur esse. similiter ergo cũ sit eadem ratio, idem erit in legato expresso, quod in tacito: per l. illud. ff. ad l. Aquil. † Sed quo ad hoc, posset responderi, ꝙ dispositio præcedens tacita aliqñ reuocatur facilius, ꝗ expressa, per sequentẽ dispositionem: vt patet in l. fi. in prin. & quod ibi not. per Bar. ff. de le. ij. vbi clausula

[a] ¶ Appellatione debiti. Adde an cõtinet debitum tpale tantùm, vide Ang. in l. j. ĩ §. eum qui. ff. de consti. pecu. Nic. Super.

derogatoria [a] tacite præcedēs reuocat̃ p dispositionē simplicē sequentē: & tñ non remouet̃ expresse, vt ibi per Bar. sicut econtra videmus, ꝙ tacitū pactū nō idem operatur ipso iure ad tollēdā actionē, qđ expressū, secūdū glo. in l. qđā si tibi. §. de pignore. ff. de pac. Præterea pōt etiā dici, ꝙ qñ testator expsse legauit, videat̃ velle fortius durare suā dispositionē, q̃ quādo tacite: sicut videmus in substitutiōe pupillari expssa et tacita, de qua in l. ij. s. de vul. & pup. Vñ adhuc vr̃ esse differētia volūtatis ipsius testatoris. Tu autē aduerte, ꝗa in tex. nostro alienatio inutilis facta fuit p vltimā voluntatē: vnde sequeretur secūdū hoc, inutilis translatio facta ĩ vltima volūtate, nō tolleret legatū expssum p̄cedens: qđ est manifestū cōtra l. plene. ĩ prin. s. eo. Vn quo ad istum tex. ego nō video, ꝙ si legatū fuisset hic tacitū, magis deberet tolli, q̃ expssum p translationē inutilē: ꝗa ista differentia est cōtra tex. præallegatum. Si autem diceres, ꝙ licet in translatione inutili facta in vltima volūtate non esset dr̃ia inter istos casus: sed bene sit differētia, quādo alienatio sit inutiliter inter viuos, vt p eam tollat̃ legatū tacitum, sed nō expressum: istud est peius dictū, ꝗa fortius reuocatur legatū p̄cedēs per alienationē inutiliter factam inter viuos, quàm per trāslationē factā ĩ vltima volūtate: vt est casus nota. quē ibi notat Bar. ad hoc in l. legatum. §. fi. ff. de adi. lega. † Præterea nō solueres cōtrariū literę nostræ: ꝗa hic trāslatio fuit facta p vltimam volūtatē, in qua non est differētia inter legatū tacitum & expssum, [b] vt s. dixi. Vñ si gloss. itellexit, ꝙ in casu isto p translationē inutilē factā in vltima volūtate male dixit. Si autē voluit facere differētiam inter alienationē inutilē inter viuos, & translationē inutilem factam in vltima volūtate: vt in primo casu distinguat̃ inter legatū expressum, & tacitū, in secūdo non: tunc bene soluitur cōtrariū, quo ad illam l. vt dicamus, ꝙ iste tex. loquit̃ in transla. inutiliter facta per viam vltimę voluntatis: quo casu nō reuocat̃ legatū ibi in alienatione facta inter viuos inutiliter: quo casu distinguit̃ legatum tacitū ab expsso. Sed ista differētia est inanis & falsa, vt s. ostēdi: vñ ista solut. non videtur posse procedere. Præterea aduerte diligēter: ꝗa in l. iij. in fin. erat legatū generis id, qđ pręcedebat, in quo per translationē inutilem sequētem factam vltima voluntate nō fit reuocatio legati, licet legatū in specie reuocet̃: vt ĩ l. plane. s. alleg. Casus est fin. quē ibi no. Bart. ad hoc ĩ l. fi. §. vlti. ff. de aur. & argē. lega. & sic patet, ꝙ difficilius reuocat̃ legatū generis, quàm legatū speciei. Si ergo per inutilem alienationē factam inter viuos reuocatur legatum generis, qđ est difficilius ad reuocandū: multofortius reuocat̃ legatū speciei. Et pro intellectu huius articuli vide Bartol. in l. legatū. §. finali. s. allega. Vñ ista solut. non placet aliquo modo. Duas alias solutio. ponit hic Pet. quarū vnam tangit Barto. & tamē recedit ab ea in fi. cōmenti. & ambę reprobant̃ hic per Ioan. de Imo. vnde dic vt ibi per Barto. quæ fuit glossa. in l. q testamēto. j. titulo proximo. sed aliqualiter diuinat ad textū, vt dicunt Modernio. & quod est deterius, nimis restringit istū textum, qui simpliciter dicit ꝙ præualet legatū, si libertas est relicta inutiliter, non distinguendo vtrū præcedat legatū, & sequatur libertas, vel ecōtra. Vnde Bald. quem sequitur hic Angel. in duobus verbis ponit nota. solut. ad contrarium dicēs, ꝙ quando translatio inutilis sequitur in diuersa scriptura: tunc tollitur legatum præcedens. ita intelligitur l. & si transferam. j. de adi. leg. cum si. Sed quando traslatio legati fit in eadem scriptura, tunc si translatio est inutilis, nō tollit̃ primū legatū: & sic mirabiliter limitant̃ omnia iura p̄dicta; & ita intelligitur textus noster, q remanet casus singula, secūdū hunc intellectū. Paul. de Castro hic variat. nā summādo istum §. videtur sequi hūc intellectum. Sed postea in fi. sequitur lectu. Bar. quam etiā Io. de Imo. dicit esse tutiorē. Mihi non placet ista sol. licet sit singularis in se, ꝗa si bene respicias ad tex. l. si plurib⁹. ver. qđ si separatim. s. eo. ille tex. loquitur, quādo in eodē testamēto fuit facta trāslatio animo adimēdi, ad quē tex. cōtinuat̃ tex. in l. plene. in princip. exponēdo illū ver. vbi loquit̃ de trāslatione inutiliter facta. Præterea ista ratio nō est generalis: quia si trāslatio esset facta in eodem testamēto, aliquibus actionibus interpositis inter primū legatū, & translationem: ita præsumit̃ mutatio voluntatis, sicut si esset facta in alia scriptura: vt patet in lege, non ad ea. in prin. de cōditio. & demonstra. Præterea ista conclusio nō probatur iure, cū tñ regula sit posita in cōtrariū, in d. l. & si transferā. Et ad istum tex. do tibi nouā & elegātē respōsionē, absq; diuinatione. & dico, ꝙ speciale est in casu isto, ꝙ translatio inutilis quæ sequit̃, nō tollit legatū præcedēs: ꝗa vnū ecōtra inducit̃ speciale fauore libertatis cōtra legatū, videlicet ꝙ etiam si libertas præcedat, vel legatum sequatur, pręualeat legatū libertatis: vt l. si idem seruus. j. titu. proxi. Sicut ergo vnū inducitur contra legatarium, vbi adest fauor libertatis: ita vnū inducetur pro ipso, cessante fauore libertatis, vt translatio vtilis non impediat legatum. Et per hæc habes declaratā glo. tu am optime. ¶ In glo. sup verbo, pignore. ibi: vt̃ tibi, de ęqtate. Ista sol. videt̃ cōtra mentē istius tex. & primò diuinat, imo est contra illam literam. quod probo: quia tex. in d. §. si quis seruum. dicit ꝙ legatum non valet de rigore, sed de ęquitate: quia verba directa trahuntur ad fideicommis. ergo seruus nō fuit datus generaliter pignori, quia libertas valeret directo de rigore iuris. l. ab eo. s. alleg. in glo. Sed ista solu. est contra nostrā literā, qđ probo. ꝗa hic in vna oratiōe determinat̃ tres casus, ĩ qbus dicit̃, ꝙ legatū præualet libertati: ergo vniformiter vr̃ determinare: vt l. si legatarius. de lega. iij. l. iam hoc iure. s. de vulgari & pupillari. Sed in primis duobus exēplis legatū libertatis nullo modo habet effectū: ergo similit̃ debet intelligi in vltimo casu. Vnde potest dari alia solutio, & melior, vt dicamus quòd verba directa non trahuntur ad fideicommissum isto casu, sicut in §. si quis seruum. quia istud priuilegium in casu nostri §. fieret cum iniuria alterius: quoniam pro hoc in effectu annullaretur legatum: priuilegium autem in dubio sic debet interpretari, non solùm vt non damnificet alium, sed etiam vt alteri non auferat lucrum, quod aliàs sibi deberetur, siue commodum. l. ij. §. merito. & §. si quis à principe. ne quid in loco publico. & lege, cùm filius. ff. de testamē. mi. Et ista solu. optime p̄cedit, intelligēdo text. in §. si quis seruum. in legato facto de seruo pignorato ab ipso debitore: sicut videtur intelligere gloss. hic, & lex, seruo tuo. C. de ma. te. dum alleg. illum text. pro contrario nostro, qui loquit̃ proprie de debitore legante libertatem seruo pignorato. Sed in dicto §. si quis seruo. glos. reprehendit istam lect. ad istum textum: dicit enim, quòd est cōtra istam l. expresse. vnde intelligit, quòd ibi libertas fuit data seruo pignorato à creditore, qui habebat seruum pignori, in quo propter ius quod habet in re speciale est, quòd verba directa trahuntur ad fideicommissum, & sic illa l. non obstaret huic §. Et hunc intellectum sequitur Ioannes de Imola in l. centurio. ff. de vulgari & pupillari. in illa difficili quæstione, vtrū substitutio facta verbis directis obliquetur post pubertatem. Et ibi tenet expresse per istum §. quòd quādo libertas relinqueretur à debitore seruo pignorato, verba directa non traherētur ad fideicommissum. Sed contra istā differētiā arguo sic: si verba directa trahūtur ad fideicommissum p̄pter ius pignoris, qđ habet creditor in re: ergo multofortius trahēda erunt ad fideicommissum p̄pter ius dominij, qđ habet debitor in seruo pignorato: qđ est fortius sine dubio, q̃ ius pignoris: maxime ꝗa vere debitor possidet, & non creditor: vt l. j. §. p seruum q pignori. & l. qui filium. ff. de acqui. posses. Vnde ista differētia videt̃ inanis cum reuerentia: & ideo melior videt̃ intellect⁹ glo. quē ponit hic, & in d. l. seruo tuo. & ad istū tex. ĩnde, vt s. dixi, & facit text. p̄ opi. Ioan. And. ĩ c. si pater. de testa. lib. vj. de qua per Bar. in d. l. cēturio. in j. qſtione. & ibi plene scripsi post Moder. ¶ In eadē gloss. ibi: hoc nisi seruus luat &c. illa iura loquūtur in seruo instituto hærede cū libertate: vnde fauore testamenti, vt cōfirmetur, & testator habeat hæredē, videt̃ permitti, ꝙ valeat institutio, si seruus seipsum luat, siue redimat à pignore. Sed ista ratio non videt̃ esse, nec tātus fauor, quando sola libertas relinquit̃ p viam legati: vnde forte illa iura nō haberent locum in isto casu: & hoc sentit Ioā. de Imo. sup ista glo. Et ad ea quæ diximus in secunda glo. super verbo, in fraudem. aduerte declarationem: causa, quia posset dici ꝙ non interest legatarij legatū habere effectum, si testator efficeretur soluendo: nam illo casu cū testator efficeretur soluendo, etiam cōualesceret legatū libertatis, sicut cōualesceret institutio vtiliter facta. secūdum Bart. ĩ l. j. ff. de regu. Cato. ad intellectū l. q soluendo non erat duos Apollonios. s. de hæredi. insti. & sic legatū nō haberet effectū: ꝗa pręualeret libertas. vñ hoc interesse nō videt̃ cōsiderabile in legatario. Sed ad hoc pōt respōderi bene, sicut diximus in vlti. glo soluendo cōtrariū l. generaliter. §. si qs seruū. ꝙ libertas quæ à princip. fuit nulla in isto casu, nō cōualidaret̃ in isto casu, ne fieret iniuria legatario, cuius legatum semper fuit validum.

Si statuliberum. Expedit̃ hæredi rem, cuius dominiū est resolubile, magis soluere, q̃ æstimationē rei: ꝗa resoluto dominio hæres in nullo remanet grauatus. hoc dicit. Scđa ibi: ipsū vero. ¶ † No. istum textum iuncta glo. prima, ꝙ sicut omnino aliud pro alio non potest solui inuito creditore, quādo id quod soluit̃ est penitus diuersū ab eo, qđ erat in obligatiōe: vt l. ij. §. appellata. ff.

a ¶ Clausula derogatoria. Adde Bal. in l. sancimus. C. de test. & vbi ius habet clausulam derogatoriam ad rescripta, non valent ipsa rescripta, nisi expressam mentionē faciant de illo iure. de quo vide p Abb. ĩ c. nonnulli. ĩ j. & ij. col. de resc. Nico. Super.

b ¶ Differentia inter legatū tacitū expssum. Adde & an differt inter legatū & donationē mortis cā, vide gl. no. in l. qui p̄tio. in prin. ff. de do. cā mor. & in l. mortis cā. eo. ti. Nic. Super.

ta.ff.si cert.peta.ita nec id quod fingitur esse idem cum re,quæ est in obligatione,sicut est æstimatio respectu rei,quæ ficte censetur idem cum re: vt l.si stipulatus.ff.de fideiussor.& per Bart. in lege prima.in princip.ff. de act.emp.& tetigi in l.cætera.§.si duobus.s.co.¶ †Secundò not.ꝙ quã do hæres soluit æstimationem rei legatæ,cuius ius est resolubile propter cõditionis euentũ,licet postea illud ius resoluatur,ęstimatio semel resoluta non repetitur.& est ratio secundùm Ioan.de Imo.& bene,quia hęres qui scit rem legatam habere ius resolubile,per quod extinguitur legatũ, non soluet veram æstimationem rei:sed quãtum æstimaretur illa res hoc modo affecta in isto dubio euentu.Vnde qui soluit æstimationem,nunc videtur quodammodo emisse dubium euẽtũ futurũ:sicut dicitur in l.Lucius.§.fin.j.ad Trebel.& ideo si euentus male eueniat,quia ius in re resoluatur,debet sibi imputare,qui emit euentum incertum,secundũ Moder. & bene per l.si iactũ.cũ materia.ff.de contrahen.empt.Et hoc est verũ,si hæres qui soluit æstimationem,sciebat conditionem & qualitatem rei:si autẽ ignorabat,tũc quia videt̃ emisse rẽ simpliciter,& pleno iure,soluẽdo æstimationẽ deberetur euictio,& sic æstimatio esset restituẽda à legatario.& hanc distin.dicit Pau.de Cast.esse ęquã,& ad hoc secundũ membrum addit quæ habentur in l.litis æstimatio.ff.pro empto.Tu potes adducere ea quæ scripsi post eum in l.serui electione.§.finali.s.eodẽ.vbi sequendo dicta Bald.in rubric.de contrahen.empt.dixi,quòd ille qui emit rem à venditore,credens eam esse propriam venditoris, videtur eã emere pleno iure,non respectu iuris,quod habet venditor in ea re,& sic si ius illud resoluitur,videbitur euicta res:vt s.dixi.¶ †Vltimò no.ꝙ in dubio testator videtur legare,legando rem,ius qđ habet in re: vnde si ius illud extinguit̃,extinguit̃ legatũ.concor.l.vxor patrui.& qđ ibi no.C.de leg. hic tamen extinguitur ius,postquàm res peruenit ad legatarium,id est extinguebatur per mortem testatoris:sicut in l.quod in rerum.§.j.s.eod.

Si duos. Si testator legat vni fundũ,& alteri vsusfructus, alteri fundi hæres cogitur redimere legatario vsusfructus,viã & fundum accedere non potest.Secunda ibi:sed hæres.¶ In gloss.super verbo,redimere.ibi:idem est si fundum alienasset.Ista glo.loquitur obscure,quia non apparet quòd alienauerit.Ioan.de Imo.& bene, dicit ꝙ gloss.potest exponi dupliciter.Vno modo,quòd intelligitur de legatario,cui fundus simpliciter fuerat legatus:& isto modo intelligendo clare procedit ista litera,quia per alienationem à se factã non minus remanet obligatus hæredi per conditionem indebiti vel sine causa:non enim extinguere poterat ius tertij,vt l.fina.de pact.Secundo modo potest exponi,quòd ipse testator in vita sua alienasset:& tunc debes exponere gloss. isto modo,ꝙ idem esset,ac si non esset facta alienatio, quo ad hoc vt hęres cogatur redimere viam &c.sed non quo ad modum redimendi:quia si res non fuisset alienata, & fuisset legata alteri, redimeretur à legatario sine pretio, vt dictum est. In hoc autem casu ab eo in quem fuit alienata per testatorem inter viuos, non redimeretur sine pretio, quia in actu inter viuos non videtur reseruata seruitus alienati, etiam si per alium fundũ non possit accedi: vt lege, in vendendo. ff.de contrahen.empt.& l.via cõstitui.§.fundus.de serui.rust.præd.& per Bar.in l.j.j.de serui.lega. & idem esset si intelligeremus rem esse alienatã ab hærede per eandem rationẽ.¶ Extra glo.opponit hic Iacob.de Are.& Barto.fortiter vt hic per eum:quorum dictis inquãtũ faciunt differentiã inter legatũ tacitum & expressum,ista differentia videtur confundi,per tex.in l.si fundũ.§.q fundum.j.eo.& per l.pe.in prin.ff.si serui ven.vbi dicitur, ꝙ seruitus in fundo legato videtur constituta ipso iure,fundo remanẽte penes hæredem:nec valet responsio,quã dat glo.in §.si in fundo.exponẽdo verbum ipso iure,qđ etiã sequitur ibi Bart.qa illa est magna impropriatio ad tex. & etiã videt̃ contra mentẽ literæ in verbo,non est secus.vbi dicitur,ꝙ in casu præcedẽti,de quo nunc dixi,ita censet̃ constituta seruitus, acsi duorum fundorũ dñs alterum legauerit,ita vt alteri seruiret.quæ verba vidẽtur significare legatũ seruitutis expressum:& tñ ibi dicitur,ꝙ idem est in casu pcedenti,in quo fuit tacitũ.Fateor tñ,quòd ille vers.põt etiã impropriari,vt intelligat̃ ꝙ vnus fundus fuit legatus,vt alteri seruiret.s.ex tacita voluntate.sed hoc non videntur sonare verba literæ. Præterea tex. in l.pen.si serui vend.dicit in eo casu,quòd seruitus debetur fundo.in casu autem sequenti,vbi dominiũ nõ fuit trãslatũ ipso iure in fideicommissa. dicit ꝙ seruitus debet cõstitui per hæredẽ in traditione: & sic manifeste datur intelligi,ꝙ in primo casu erat constituta ipso iure:aliàs non esset differentia inter primum casum,& secundum. Hoc etiam important verba literę,dum dicunt,seruitus debet̃ fundo in primo casu:nam per hoc datur intelligi,ꝙ ipso iure erat acquisita: nam actio personalis ad constituendũ seruitutem faceret debitum deberi personę,cuius esset res,non ipsi rei. ¶ Vnde potest dari alia solutio elegans ad istum textum, quòd quando relinquitur via vsufructuario,non censetur sibi relicta seruitus:quia seruitus seruitutis constitui non potest: lege prima.& ibi notat. infrà, de serui.legat.sed quædam facultas eundi per locum, in quo via relinquitur. ita probat textus in lege secunda.§.recte.ff.si serui.vẽdi.& hoc est quod dicit gloss.quam ibi approbat Bald.in lege iij.§.qui habet haustum. de serui.rust.præd.Quia ergo facultas quæ non est seruitus,habet plus facti ꝙ̃ iuris,sicut difficilius transit de persona ad personam:vt in §.sed factũ. Institu.de stip.seruo.& plene in l.quod dicitur.de verbo.obliga.& in l.si quis stipulatus fuerit.eo.titu.ita non causabitur ipso iure ex vltima voluntate ita faciliter,sicut seruitus,quæ cõtinet plus iuris: sicut plene declarat Bar.in l.ij.in princi.vel in §.j.de verb.obli.& sic limitabitur singu. l. si patrem.§.si per fundũ.ff.quemad.serui.amit.Si tamẽ velis tenere opi. Iaco.de Are.& Bart.& impropriare iura in oppositum allegata:tunc est respondendum ad dicta do.Io.quibus respondeo breuiter duobus modis,& primò,ꝙ quamuis legatum censeatur statim acquisitum post mortem legatarij:ordine tamen intellectus,non temporis,prius videbitur cõstituta seruitus in re legata:deinde fingetur translatum dominium in legatarium,vt sic constitutio seruitutis valeat:sicut dicitur in simili casu in l.quoties.§.si quis ita.ff.de hær.insti. quòd quando libertas & hæreditas relinquitur seruo.licet ista simul tempore competant, prioritate tamen ordinis & intellectus,secundùm Bald.& Ang.ibi censetur procedere libertas:aliàs secus non posset esse hæres.& ista est optima responsio.Vel potest dici,vt dicebam heri in voce,quòd à tẽpore mortis legatarius nõ fingitur vniuersaliter esse dominus: sed quo ad quosdam effectus: sicut plene declaraui in ista eadem l.§.j.&sic relinquitur,quòd res reperitur in dominio testatoris tempore mortis,nec videtur imposita seruitus rei alienæ.Sed fortius obstat opin.Barto.quia si seruitus videtur imposita tempore mortis,tunc rei testatoris videtur sequi absurditas,ꝙ sit imposita seruitus rei testatoris,vt seruiat alteri rei ipsius testatoris:quoniam cũ dies legati vsusfructus non cedat nisi ab adita hæreditate:vt l. j. quando dies vsusfruct.leg.ce.& l.siv[?] susfructus.in princi.j.quando dies leg.ce.cum si. ergo ante aditam hæreditatem reperitur in hæreditate plena proprietas, & dominium rei,in qua est legatus vsusfructus:& sic videbitur cõstituta seruitus in re testatoris rei eiusdem testatoris,quod est impossibile: vt l. quicquid.ff.communia præd.& † l.in rẽ cõmuni.de ser.vrb.præd.Sed ad istud potest dupliciter responderi.Primò quidem,quòd seruitus non videbitur constituta pure,& simpliciter,sed sub conditione,cùm dies vsusfructus legati cedat.potest autem constitui seruitus sub conditione suspẽsiua,licet non sub conditione extensiua:vt plene declaratur per gl.& Bartol.in l.seruitutes.la prima.ff.de ser.& est casus in l.existimo. §.j.de ver. obli.& maxime cùm apponitur conditio,sine qua constitutio seruitutis nõ valeret,sicut cùm stipulatur rem meam,si mea esse desierit:vt l.si rem meam.& quod ibi per glo.ff.de verbo.obli.Videtur autem in ista constitutione subintellecta ista conditio:quia cùm testator videatur legare iter cum vsufructu ex ipsa causa,limitatur & restringitur oppositio seruitutis,vt videatur facta in eum casum:vt lege,cùm pater.§.dulcissimis.ff.de leg.ij.& lege,pater.§.prædium.ff.de leg.iij.maxime quia sic debet interpretari dispositio,ne reddatur inutilis,si esset inutilis, vbi non videretur apposita conditio,vel tempus:vt plene declaraui post Bartolum in l.cũ filio.s.eo.& ista responsio est optima.Vel posset dici,quòd licet tempore mortis vtraq; res esset testatoris:tamen quia respectu vsusfructus res erat necessaria de bonis testatoris incontinenti, scilicet post aditam hæreditatem,habeatur perinde,quo ad hoc,vt possit constitui seruitus, acsi iam exisset patrimonium testatoris:sicut dicit tex.not.in simili in l. fina. §.pe.C.de bo.quæ liber.per quem Bal.in l.vlt.ff.de con.insti. ad intellectum l.placet.ff.de acqui.hæred.dixit vnum notabile verbum,vt ibi per eum.Et licet gl.in hoc teneat contrarium in l.si quis duas.§.duas.ff.cõia prædio.vbi in declaratione textus manifeste ostendit, quòd proprietas vtriusq; rei,quæ est statim trãsitura ad alium,consideratur ad impediendam constitutionem seruitutis.ego tamen in casu,quẽ ponit ibi glo.sum solitus tenere contrarium,per l.si cùm duas.ff.eod.tit.& per dictam l. fi. in fi.s.allegatã. Ista tamen sol.nõ est tuta in casu nostro:quia cùm incertum sit, quando debeat adiri hæreditas,non põt dici esse certum, cũ res sit incontinenti necessaria de patrimonio testatoris: & sic videtur impediri constitutio seruitutis.ar.l. sufficit.de cond.inde.Tene ergo primam solutio.quæ est tutior.

SVMMARIVM.

1 Testator quando legat rem simpliciter,non obligatur hęres ad rẽ dari,sed simpliciter ad rem tradi.

Si a substituto. Si res legata sub cõditione emit̃ à legatario,non extinguitur legatũ etiam si legatarius easdem res alienat.hoc dicit,secundũ communem intellectum.¶ In glo.super verbo, antequam.ibi:ma xime.scilicet subaudi.Aduerte diligenter ad tex.quia ista dictio, anteꝗ, non ponitur ad actum emptionis ipsius rei legatæ factæ per legatarium: nam tunc bene esset subaudiendum,maxime,nam idem esset si scienter emisset: sed ponitur ad actum alienationis factę per ipsum legatarium, in quo non est subaudiendum,maxime,salua reuerentia glo.nec iura allegata hic in glo.in isto casu aliquid probant,quòd post alienationem factam à legatario scienter legatum duret.Vnde possumus dicere, & erit iste casus not.quòd si alienatio fieret à legatario post sententiã legati sibi facti,siue adhuc pendeat conditio,siue sit purificata:tunc legatum extinguitur:& quia alienando videtur fecisse adueniente conditiõe,res testatoris nõ possit sibi præstari eo modo,quo testator præstari voluit, scilicet tanquàm rem ipsius testatoris.Vnde sicut aliàs res periisset culpa & facto legatarij,sine dubio nihil sibi deberetur:ita ex quo per factum suũ

est sublata facultas fictæ traditionis, quæ videretur fieri de re testatoris ex causa legati; vt l. fundū. ff. ad l. Falci. imputet sibi legatarius. si eñ nunc hęres cogeretur soluere ęstimationē, vel redimere rem alienam, grauaretur in plus, quàm si solueret rem testatoris: vt patet ex not. Instit. de leg. §. non solum. & in l. cū alienam. C. de leg. & sic limitatur singulariter l. fundo. j. ad l. Falci. quod not. Barto. in l. iij. §. ex pluribus. ff. de acquir. pos. vt intelligamus, quòd causa emptionis cōuertitur in casum legati, quādo res tempore cōditionis existentis erat penes legatariū, vel quādo nō erat penes eum absque sua culpa, quia fuit alienata ignoranter ab eo. quod semper tenebis menti, quia optime probatur in isto text. & est dictum nouū. Tetigit etiam hic Ioā. de Imo. quādo res fuit legata pure, & legatarius emit eam ignoranter vel scienter, quid iuris? Et in vno casu reprehendit dicta Dyn. qui plene distinxit in ista materia in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. obliga. de quo dic vt ibi per Barto. qui plene examinat articulum, & traditur in l. huiusmodi. §. qui seruum. j. eo. vbi melius cadit materia.

Hæres seruum. Qui tenetur ad præstādum rem in genere ex vltima voluntate, vel ex cōtractu, debet cauere, ita quòd res efficiatur irreuocabiliter eius, cui datur: secus si legatur certa res simpliciter, vel promittitur tradi per stipulationē. hoc dicit. cum l. seque. Secūda est ibi: sanitas autem. Tertia ibi: si verò. Quarta ibi: quæ de legato. quę est l. seq. ¶ †Not. quòd licet hæres teneatur, quādo est grauatus ad præstandum rem in genere soluere rem mediocrē: vt l. legato generaliter. §. eo. nō tamē videtur minus soluere rem mediocrē, si offert animal vel hominē nō sacrum: de quo mirantur hic Mod. quia res quę offertur, posset esse taliter infirma, quòd non solùm posset dici mediocris, sed nō expediret eam habere. vnde ipsi intelligunt istum tex. quādo prima facie, seruus nō videbatur infirmus, & hæres ignorabat infirmitatē ipsius. ita supplet do. Pau. hic. Vnde nihil est, quod imputetur hæredi, si soluit eum, qui videbatur esse sanus, nec postea detecta īfirmitate legatarius ageret redhibitoria: quia illa actio nō habet locū rebus quæsitis ex causa lucratiua: vt l. ad res donatas. de ædili. edict. secundùm Paul. de Castro hic. & hæc dicit posse esse vtilia: qa aliquādo testator vxori suæ legat vnam seruam, & potest dubitari in traditione, vtrum hæres teneatur promittere quod sit furtis & noxis solum. item vtrum teneatur tradere eā suā, ita quòd non ægrotet. nam decisio colligitur ex expressis. ¶ †Secundò not. singulariter, & semper tene menti, secundùm Barto. quòd quādo testator legat rem simpliciter, hæres nō obligatur ad rem dari, sed simpliciter ad rē tradi: & ideo si res auocetur à legatario, nō tenebitur heres de euictione. ¶ Secus est secundùm Bartol. si testator expresse iussisset hæredem rem dare, quia tunc teneretur promittere de euict. Et ex hoc datur singularis limitatio ad ea quæ ibi habentur in l. ij. C. de euict. & in l. j. C. de iure do. & in l. Aristo. in princ. vbi per Barto. j. de don. videlicet quòd licet donator, quādo donatio incœpit à promissione, teneatur de euictione: vt in dictis iuribus: istud est verum, si promittat rem dare: secus si promittat rem tradere, quia tunc non tenebitur: vt in tex. nostro, & maxime in l. sequent. ¶ In glos. posita super verbo, dare. ibi: id est, tradere. ista expositio impropriat text. sicut vides: licet docto. communiter sequantur eam. Præterea præsupponit, sicut dixi in notabilibus, sequendo dicta Barto. quòd quādo testator legat rem simpliciter, videatur grauare hæredem ad rem tradendam, & non ad rem dandam: & dicitur esse falsum, quia si in dubio in legato esset rem tradi, & non dari, ergo quando res esset extincta culpa hæredis, non posset peti ipsa res tanquam existens in obligatione: qa hoc pertinet proprie ad naturam obligationis rem dari: vt solenniter declarat Bartol. punctualiter in legato in l. si filio. ff. de donatio. causa mortis. & in l. stipulationes non diuiduntur. de verborum obligatio. Sed hoc est falsum: quia imo re perempta potest peti ipsa res: vt l. cùm seruus. §. eodem. propter naturam obligationis dandi, secundùm Bartolum, in dicta l. si filio. & videbis statim in l. cùm res. §. itaque. j. eodem. Ergo nō est verum, quòd in legato in dubio sit obligatio ad rem tradi: quia tunc re extincta succederet obligatio ad interesse, etiam in contractu emptionis: vt plene declaratur in l. prima. ff. de actio. empt. per Bartolum. Vnde Petrus de Bella Per. subtilis doctor, cuius dicta refert hic Ioan. de Imol. & Barto. in loco statim allegando, dicit quòd ille qui tenetur ad rem dari ex causa lucratiua, sufficit quòd transferat dominium dando: vnde licet postea tale dominium auferatur ab eo, cui res est data, non tenebitur de euictione: quam opin. impugnat hic Ioan. de Imo. per l. Iulianus. §. j. de verbo. obliga. Sed ille tex. non loquitur expresse de causa lucratiua. vnde posset intelligi de causa onerosa. fortius ergo facit tex. quem isti non allegāt, qui proprie loquitur in legato in l. etiam. ff. de solut. vbi dicitur, quòd si res euincitur, debetur euictio. Præterea secundùm Bartol. in dicta l. Iulianus. §. primo. referendo ista dicta Petr. quando titulus lucratiuus incipit à præcedenti promissione: sicut in legato & stipulatione: de quibus hic: semper ille qui tenetur ad dandum, tenetur de euictione: vt not. in lege secunda. C. de euict. & in l. Aristo. in princip. vbi per Bartolum. de dona. Sed ista ratio posset euitari, licet sit multum colorata: quia ego intelligo illa iura, quādo ille cōtra quem agitur de euictione nullo modo trāstulit dñium in recipientē: tunc eñ ideo tenetur, qa nullo mō implebit id ad quod erat obligatus. Ergo pristina oblig. nō debet esse sublata, ex quo nihil est impletū: sed qñ quis transfert dominiū plene, quod tamē postea auferatur ab eo, cui sit facta traditio: sicut in casu §. nostri, inspecto tempore implementi, dicitur implesse id, quod promisit: quia vere inspecto illo tempore recipiens est dominus, quod importabat verbum, dare: vt l. vbi autem. in fin. hic alleg. Licet autem inspecto euentu de futuro non dicatur implesse promissa, ex quo res potest auocari. similis distinctio fit in tex. & gloss. in l. sed & si quid. §. interdum. ff. de vsufruct. & in l. Gallus. §. videndum. ff. de libe. & posthum. Vnde quia aliquo modo dicitur implesse, & tenebatur ex causa lucratiua, mitius agitur cum eo, vt satis sit implementum fuisse factum inspecto tempore implementi. pro hoc facit, quia in illo, qui tenetur ad rem dari, est aliqua differentia, si trāsfert dominium, licet reuocabiliter: vel si nullo modo transfert: quia primo casu, si ille qui tradit, promittit de euictione, liberatur à pristina obligatione, & tenetur euicta re ex noua obligatione. Secundo casu non liberatur: ita solenniter distinguit Barto. in penul. colum. in lege, si quis aliam. ff. de solu. vbi omnino est videndum ad intellectū horum iurium, & eorum quæ tangit hic Paul. de Castro. & quod ponit idem Bartol. in l. qui concubinam. §. si hæres. infrà, de legatis tertio. Multum tamē obstat huic opinio. text. in dicta l. etiam. de cuius intellectu dicam tibi in lectu. sequ. Sed solutio Petri multum applaudit literæ nostræ, & est amica textui. Et quia vt vides est differentia inter eum, qui promisit rem dare, & qui promittit tradere. adde secundùm Baldum hic, & Ioan. de Imol. quòd si res promittitur simpliciter: verbi gratia, promitto tibi fundū meū: in dubio intelligitur quis promittere rē dare, nō rē tradere, nisi stipulatio interponatur super contractu, de cuius natura venit rem tradi. Primū probatur secundùm eos in lege, si ita distrahatur. §. fina. ff. de cōtrahen. emptio. Secundum in l. si stipulatus. ff. de vsu. Sed ista est distinctio Barto. de verbo ad verbum in l. si fundum certa die præstari. ff. de verbo. obliga. vbi al leg. l. si ita. præallega. & l. si filius. in fine. cum gloss. sua. ff. de verborum obliga. quod dictum est, & ego prius videram; & postea inueni allegatum etiam per Paul. de Cast. qui optime commentauit istum §. Et quia suprà allegaui l. etiam. ff. de solut. potest responderi fatendum esse, quòd quando aliquid quod erat præstandum, non est præstitum, potest agi actio. ex testamento, id est prima act. vt illud præstaretur: sed per hoc nō sequitur, quòd ille qui tenetur ad dandum ex causa lucratiua, non liberetur, sed dedit rem, quæ actione personali potest auocari. Quòd autem in legato simpliciter facto de specie veniat dari, & non tradi: vt sentit Bartol. probatur non destruendo literam in l. si domus. §. de euictione. in principio. infrà eodem. vbi dicitur, quòd si res legata est euicta, agitur prima actione ex testamento. Sed hoc nō esset verum, si legatarius esset obligatus ad rem tradi: vt plene declarat Barto. in lege, si quis aliam. præallegat. & in l. eleganter. in princip. de pign. actio. & in l. qui concubinam. §. si hæres. infrà, de legat. tertio. ergo in legato simpliciter facto venit rem dari, nisi restringas text. in §. de euictio. ad casum, quando fuit factum legatum in genere. Sed ista est magna diuinatio ad illum textum, & etiā verba literæ sunt in contrarium ibi: res legata euincitur. quæ videtur significare, quòd legatum fuit factum in specie: nam quando legatur aliquid in genere, res non est simpliciter in legato. Sed facta specificatione seu alienatione rei, illa videtur fuisse legata magis, quàm alia, quia vere fuit legata: vt plene declarat Barto. in l. Meuius. §. duobus. infrà, in titul. proximo. & minus ista restrictio diuinat ad illum text. Sed posito sine præiudicio veritatis, quòd hic intelligatur esse in obligatione ad rem tradi ex causa lucratiua: & sic nō debeatur euictio, secundùm Bartolum. aduerte diligenter, quia domi. Paul. de Cast. hic dicit istum textum esse intelligendum, quando seruus obligatus ad noxam fuit legatus ignoranter à testatore: nam si ipse fuisset legatus scienter, tunc si euinceretur propter noxam, teneretur hæres de euictione: per l. cùm alienam. C. de le. & per legē, si res obligata. infrà eod. Et licet ipse dicat hoc in testatore sciente, de mente tamen sua videtur esse, per ll. quas allegat, quòd idem esset, si testator legasset ignorāter: & tñ deberetur euictio: sicut cū legatur personæ cōiunctæ: vt dicitur in d. l. si res obligata. in scdo responso. & in d. l. cū aliena. Sed iste intellectus nō videtur stare posse scdm eum: quia qñ res aliena, vel quę pōt auocari, legatur extraneo ab ignorāte, regulariter legatū dicitur esse nullū: vt l. cùm alienam. C. de leg. Vñ text. dicit in §. nō solum. Instit. de leg. quòd res aliena ignoranter non pōt legari, si legatum est nullū: ergo res legata nō debuit præstari. Cuius contrariū hic dicitur. † ad istud ipse respōdet not. quòd legatū rei alienæ factū ignorāter, nō valet, quo ad hoc vt quis teneatur redimere vel præstare æstimationē: sed bene valet, quo ad hoc, vt si res est penes testatorē, vel herędē, eam teneatur tradere, prout est: nec tunc tenetur de euictione. Sed ista rñsio non erat necessaria ad istum tex. nec ad l. si res obligata. j. eo. quia in istis iuribus res nō erat aliena, sed testatoris & heredis, tēpore traditionis: vñ licet possit auocari, quia tñ ius cōpetebat tēpore testamēti, & traditionis, non est dubium, quòd legatū valebat: & ideo tex. in l. si res obligata. j. eo. nō dicit, quòd in casu illo legatum nō valeat, sed quòd onus soluendi pertinet ad legatarium, nisi legatum remaneret oīno inutile: vt ibi dicitur. Relinquitur tamē elegans dubitatio, quo ad intellectū l. cū alienam. vtrum valeat legatum saltē respectu possessionis, quæ est penes testatorē & hæredē. super quo do. Paul. tenet, quòd si fundat se cum isto tex. qui loquitur in alio casu, vt mō dixi. Tu verò cōsidera tres casus sup isto nouo art. nā aliqñ testor, qui nō est dñs aliquo mō, nec habet ius in re, habet tñ actionē realē pro re: sicut est ille, qui possidet tit. & bona fide cui cōpetit Publ. Et tūc dicendū est

fine dubio, ꝙ legatū valet, per quod transfertur ipso iure Publiciana in legatarium, quæ cõpetebat testatori. Casus est clarus in l.j.in fi.cum l.seq.ff.de pub.per quā tex.ita tenet Ang. reprobando ibi gl.in l.cū sponsus.§.j.eo.tit. Aliquando nulla cõpetit actio realis: & tunc considera, quòd aliquando ille qui habet solam possessionē, habet eam taliter, ꝙ per remedium possessoriū põt auocari ab altero: & tunc quia nõ videtur possessio esse penes hæredes, sed penes illū qui potest reuocare: vt l.nõ videt.ff.de acqui.poss. potest dici, ꝙ legatum nullo modo valeat: sicut dicit tex.in l.si in emptione.§.rei suæ.& quod ibi per Bar.ff.de contrahē.emp.vbi est casus not.ꝙ ille qui põt auocare possessionē, & ab eo emere, quia videtur esse sua. Sed forte posset dici, ꝙ ista fictio habet locū, & consideraẽ respectu eius, qui potest auocare possessionē, sed nõ respectu tertij. Vnde forte põt dici in hoc casu, vt in casu sequenti, videlicet quando possessio non põt auocari p remediū possessoriū. In quo videẽ esse distinguēdū, ꝙ aut testator expresse legat ipsam possessionē, vel ius possessionis ipsius rei: & tunc vera sit opi.do. Paul. ꝙ valeat legatū, & tenebiẽ tunc hæres defendere legatariū respectu possessionis, secundū Bart.in d.§.rei suæ. Aut testator legat simpliciter rem: & tunc videẽ, ꝙ illud debeatur, quia ius possessionis nõ videẽ ius in re. Vnde sicut ille, q emit rē simpliciter, videtur habuisse respectum non ad possessionē, sed ad proprietatem: vt dicit tex.not.in d.§.suæ rei.& probaẽ optime, & ibi hoc declarat Bar.in l.si rē aliquam. secūdo responso.ff.de acqui.possess.ita dicendum erit in legato, arguendo de contractibus ad vltimas voluntates: iuxta l.seruū filij.§.dominus.s.eo. Et aduerte: quia sicut hic per hanc interpretationem annullatur legatum: ita in d.§.suæ rei.annullatur venditio.& per hæc habes istum articulū declaratum. Mihi tamen placet lectu. quam prius tenui, videlicet ꝙ hic in vtroq; casu intelligatur esse in obligatione ad rem dari ex causa lucratiua: & tamē liberetur quis, si dicta res possit auocari. intellige qñ res nõ erat affecta aliquo iure reali, propter quod posset in totum auocari: sed ad eam poteraẽ agi personali actione, vt hic. nã quã do res esset affecta iure pignoris vel hypothecæ, quia tempore traditionis res non traditur libera, ideo non videtur plene tradi.& ita est, ꝙ licet regulariter nõ possit agi de euictiõe nisi post rem euictam, posset tamen agi, vt res obligando liberetur: vt traditur in l.j.& l. ex prædijs.de euictionibus. plus est ergo rem esse affectam iure reali, quàm rem posse peti actione personali. Vnde licet, quo ad effectum, postꝙ res fuit auocata, ista remedia æquiparentur, vt videtur velle tex.noster in ver.sicuti.quantum tamen ad liberandum hęredem à principio, non est idem.

SVMMARIVM.

1 ☞Pecunia cū debetur in specie, etiam ex mora veniunt vsuræ pro illa pecunia relicta.

2 Res legata præstari debet in loco, vbi relicta est.

CVm res legata. Diuidiẽ tota ista l.in duas partes principales. In prima parte ponitur, qualiter res legata debeat tradi. In secunda, qualiter culpa hæredis, per quam perit res legata, debeat æstimari. Prima pars vsq; ad §.sed si Stich⁹.subdiuidiẽ in tres. Quia in prima poniẽ qualiter res legata in specie sit soluēda. In sc̃da ibi: si petatur. ponitur vbi sit soluenda res in genere. In tertia ibi: itaq;. poniẽ, qñ res non potest præstari ex culpa, vel sine culpa hæredis, quid iuris. ¶ 1 †No.tex.ibi: vsuras &c.iūcta prima glossella, ꝙ etiam qñ pecunia debetur in specie ex mora, veniunt vsuræ pro illa pecunia relicta: idem probatur in l.ij.& iij.C.depo.& in hoc pecunia quæ relinquiẽ in specie, non sortitur omnino naturā speciei, sed in alijs sic: vt l.sed si certos.j.eo.& in l.si creditor.§.j.ff.de pecu.& l.plane.§.sed si certos.s.eo.nã si sortireẽ naturã speciei in hoc vsurę non conuenirent: vt videbis in gl. ☞¶ †Secundò no.ex isto tex.iuncto princi.cum si.ante ver. sed si res.ꝙ quamuis fructus ex re legata, quæ est propria testatoris, debeatur ante moram à die aditæ hæreditatis: vt l.Herennius.ff.de vsur.& l.si tibi homo.§.cùm seruus.j.eo.vsuræ tamen quę sunt fructus penitus industriales, & ciuiles, non debentur, nisi post moram.& idem videtur esse in alijs, qui accessorie venirent ad legatum: vt videtur probare ista litera, quæ loquitur proprie de rebus testatoris: & tñ contrarium videtur dici, in §.cùm seruus.vnde dic vt ibi. ¶ 2 †Tertiò not.ibi: vbi relicta est sic.ꝙ res legata debet pręstari in loco, vbi relicta est.quod verbum potest ᵃexponi dupliciter, secundùm verum sensum. Vno modo secundū gl.hic, & vbiq;, vt exponamus, vbi res relicta est, id est vbi res ipsa tempore iudicij extitit, nisi aliunde fuerit translata per dolum hæredis: vt infrà dicitur. Sed ista expositio non videtur bona: quia iste casus ponitur postea particulariter in vers.seq.sed si aliter & c.vnde melius potes exponere, quòd debet solui, vbi relicta est, id est, vbi testator moriēs eam reliquit, hoc est vbi erat tẽpore mortis testatoris: & tunc verbum sequens determinabit nouū casum, quid si tempore mortis erat in vno loco, & postea transferatur ad alium. ☞†Quartò not.ibi: vel vbi verisimile est &c. ꝙ illud dicitur proprie esse ex voluntate alicuius, quod colligitur ex verbis dispositionis, quam facit. illud autem quod ex mente potius, ꝙ̃ ex verbis colligitur, non dicitur esse ex volūtate proprie: vt patet ex isto tex.in quo inter ista duo ponitur alternatiua tanquam diuersa. Licet ergo illud dicatur esse ex l. quod est ex mente l.vel ex testamento, quod est ex mente testatoris: vt l.tertia.in prin.& ibi per Bart.ff.de leg.tut.& per eundem & Moder.in l.prætor.§.hoc interdictum. ff.de noui oper.nuncia.non tamen dicitur ex volũtate proprie. quod est menti tenendum. ¶ Quintò not.in ver.sed si alibi: quod hæres qui transtulit rem per dolum, non solùm ponitur in hoc, vt cogatur reducere rem ad locum, vnde est facta translatio, si legatarius vult: sed etiam legatario petente cogitur eam exhibere in loco iudicij: & idem probatur in l.quod legatur.ff. de iudi. ¶ Sextò not.in versi.itaque.quòd quando res legata perit culpa hæredis, videtur posse peti æstimatio, non solùm res ipsa: & hoc tenet Bart.hic, & in l.si filio.de don.cau.mort. & in l.stipulationes non diuiduntur.de ver.obli.de quo diceẽ in gloss. ¶ In gl.super verbo, relicta.aduerte, quia ego suprà in notabilibus exposui, id est vbi erat tempore mortis defuncti. Sed glo.in l.cùm seruus.s.eod.videtur exponere, vbi erat tẽpore testamenti.& ista expositio est vera, & probatur in l.si seruus legatus.in princip.j.eod.in ratione literæ, quam ibi assignat: dicitur enim ibi, ꝙ si seruus legatus fuit post testamentum factum in vita testatoris, hæres debet eum persequi sumptu & periculo legatarij. Et quare sumptus & periculū pertineat ad legatarium, assignat rationem: quia ipse erat obligatus dare rem legatam, vbi erat, qđ est de necessitate intelligendū, scilicet tempore testamenti, vt ratio concludat. nam si intelligeremus, vt tempore mortis: tunc quia mortis tempore iã seruus erat in fuga, sequeretur totū oppositum, ꝙ hæres teneretur persequi sumptibus proprijs, & periculo: vnde vt ratio concludat, ĩtellige vt dixi, & expone isto mõ tex. debet p̃stari res, vbi est relicta, subaudi, præstari, id est, vbi testator voluit eam p̃stari.& hoc significat verbum, relicta. videtur aũt voluisse eã præstari, vbi tunc erat, scilicet tempore testamenti: ideo autē subaudio verbum, præstari, ne si non subaudiretur hoc verbū, ista verba viderentur significare, quòd in loco vbi testator fecit actum legandi, id est vbi fecit testamentum, res pręstari debet ei. qđ non est verum: vt l. quod legatur.in princip. ff. de iudi. ¶ In glo.super verbo, petitur.ibi: de iure &c. Hanc glos. scilicet cum tex.inducit hic Ange.ad quæstio.de eo qui promisit generaliter soluere in quocunque loco. nam dicit, quòd per istã clausulam generalem non tenebitur soluere, si reperiatur in loco tanquã aduena statim recessurus: verbi gratia, nauigãdo: vt l.hæres absens.§.fin.ff.de iudi.vel si locus ille nõ sit tutus ad manendum ibi: vt l.de ætate.cū ibi not.ff.ad Trebellia. Sed do.de Imo.inclinat contrarium ex eo, qa debet imputari sibi, qui sic generaliter se obligauit: arg.l.si quis domū.§.primo.ff.loc. Tu autē aduerte, quia intentio Ang. est declaranda aliqualiter, priusquam videamus, vtrum sit vera. Nõ em̃ voluit Angelus, dum ponit exemplum de eo qui transit naui per locum, ꝙ prouisio facta de soluendo vbiq; restringatur ad loca idonea, vel non valeat: imo vult ex hac promissione generali constitui forum in quolibet loco, sed nõ in omni casu. Et ista est communis opinio, quòd ista promissio generalis sufficiat, etiam si nullus locus sit specificatus: vt plene declarat Bar. in l.si cõuenerit.de iurisdi.om.iudi.& plenissime per do.Ant. in c.j.extrà, de iudi. Vnde intentio Ang. est, quòd si ille q promisit soluere ᵇvbique reperiretur in alio loco nõ recessurus in continenti, posset ibi conueniri virtute talis promissionis. secus si esset recessurus incontinenti: & hanc opinionē clarius isto modo ponit dominus Bald.in dicta lege fin.§.sed & si qs. C.communia de lega. Et potuit esse motiuum eorum tale: sicut colligitur ex l.quam allegat. quia ille qui promittit soluere in loco, videtur ibi cõtraxisse, quo ad hoc, vt ibi sortiaẽ forū: vt l.iij.de bo.auto.iudi.poss.& l.cõtraxisse.de act. & ob. Sicut ergo, si vere qs cõtraheret in loco, nõ posset ibi cõueniri, qñ esset statim recessurus: vt l.hæres absens.§.pe.& fi. de iud.ita ille q fictē vr̃ cõtraxisse, nõ cõtraheret forū, nisi sic cõtraheret, sicut si ibi cõtraxisset vere.i.qñ nõ esset statim recessurus post cõtractū. Sed cõtra ipsum est gl.ordi.in c.Roma.§.cõtrahetis.

a ¶ Verbū põt. Adde gl. ĩ c.faciat homo. xxij.q.ij.glo. in regula j.de re iud.lib. vj. Inno.in c.sciscitat⁹.de rescrip.Bar. l.Gallus.in prin.ff. de libe.& posth. & dic ꝙ ista dictio de notat actum mediatum & immediatum, scđm do. in c. j.in ij.not.de const. lib.vj.

b ¶ Ille qui promisit soluere. Adde Bar. in l. Titiū & Meuium.in §.tutor.ff. de adm.tut.

ver.respondere.de fo.cōpe.li.vj.ꝙ dicit,ꝙ contrahēs qui est recessurus de loco,potest ibi cōueniri,si promisit ibi soluere.Sed dicta Bal.possent euitari:quia ibi interuenit vtrunqꝫ.s.contractus verus,& promissio de soluendo. hic autem non interuenit nisi promissio de soluendo .Hæc tamen opinio confundit per ea ꝙ scribit Bart.no.in l.hæres absens.§.j.versus fi.vbi dicit,ꝙ licet statim contrahēs sit recessurus de loco,nihilominus pōt conueniri in loco pro his,de quibus vr̄ actū,vt ibi expediantur.Et id eo infert,ꝙ ille qui promittit soluere in certo loco,semper sortitur ibi forum,non distinguēdo vtrū sit recessurus incontinēti,vel non;quia propter destinatā solutionē in loco videtur actū,vt qñ quis inuenitur in loco,ibi soluat.alle. tex.in §.fi.eiusdē l.& ista est mēs iuriū sine dubio,ꝙ simpliciter voluit,ꝙ in loco destinatæ solutionis possit cōueniri,si ibi inuenit.†In scd̄o aūt exēplo posito per Ang.de eo qui inuenit in loco:sed non pōt ibi morari tute,vt respondeāt agnati, vel propter pestem, [a] vel propter rusticitatem,vel inimicitias. Credo dictum suū esse verū,qñ non esset in causa,in qua non tenerer̄ constituere procuratorē:de quibus in c.querelā.extrà, de procu.vel quando subesset eadē causa in procuratore, quæ in domino:quia in generali promissione non videtur venire id,qđ in specie quis nō esset concessurus:vt l.obligatione generali.ff.de pign.& in c.in generali.si de feu.fuerit cōtro.inter do.& agna.vnde non videtur iste generaliter promittēdo velle includere hūc casum. Et ista opi.potest sustineri,& est multum ęqua,& tene menti ista duo dicta ad notata in locis s̄.alleg.Et pro isto vltimo dicto facit quod ponit do.Ant.de But. in c.j.de iudi.s̄.alle.vbi dicit,ꝙ ista generalis promissio restringat̄ ad arbitriū iudicis,vt non comprehēdat locū , qui si esset cōprehensus,faceret resultare aliquid absurdū.Cū ergo hęc ꝓmissio restringat̄ ad arbitriū boni viri,manifestū est,ꝙ bonus vir nō arbitrarer̄ respōdēdū esse in hoc loco.& hoc semp tenebis menti.¶In ea.glo.ibi:vbi est maior pars hæreditatis.petitio legati siue sit in genere,siue sit in specie, sine dubio potest fieri,vbi est maior pars hæreditatis,vel vbi hæres habet domicilium:quinimo secundū Bal.singulariter in l.fi.§.sed & si qs. C.cōia de leg.potest fieri ī omni loco,si testator ita disposuit. Sed de præstatiōe legati facti in genere siue in quantitate, est aliqua dubitatio,vbi debeat fieri.Nā Io.dixit in d.l.qđ legatū.ꝙ licet petitio possit fieri in domicilio hæredis, præstatio tamē debet fieri solū,vbi est maior par hæreditatis,per l.fidei commissum.in princ.eod.titu.Sed istud repugnat valde huic textui.& l.qđ legatum.§.j.ff.de iudi.in quibus simpliciter dicitur,ꝙ ibi debet solui legatum vbi petitur.& hoc tenet gl.in d.l.qđ legatum.& ista dicitur esse veritas.Non obst.text.in l. fideicommissum.in princ.quia si bene respicias ad illū tex. videbis ꝙ ideo vbi est maior pars hæreditatis,debet fieri prestatio:qa ibi potest peti tale legatum. dicir̄ eñ in primo respōso, ꝙ legatū debet præstari,vbi est maior pars &c. postea subiungit,& ita multis rescriptis responsum est, vt ibi debeat peti, vbi est maior pars hæreditatis.Sed ista rescripta nihil facerent ad propositum præstationis,si alibi posset peti legatū in genere,& alibi deberet præstari.quod est contra illum textum,qui ex pluribus rescriptis confirmat dictū præcedens:ex quo datur intelligi,hanc fuisse intentionē iurisconsulti:vt ideo deberet præstari,vbi est maior pars hęreditatis:quia ibi poterat peti,quinimo secundū aliqua tēpora debebat ibi peti:sed postea additum est,ꝙ ibi etiam posset peti,vbi hæres habet domicilium:ergo etiam debebit præstari.vt expresse dicit text. noster.Quod autē dicitur,ꝙ si agatur reali,potest peti res,vbi est sita:dic ꝙ si res esset mobilis,non semper posset peti res , vbi inueniretur,sed ita demū,si non esset inde transferenda incontinenti:de quo dic,vt plene not.in l.fi.C.vbi in rem act.& per Ang.elegāter in l.sed & si susceperit.§.fi.ff.de iudi.& aliquid tangit Bart.in l.non alias.§.fi.ff.eo.titu.¶In glo.posita super verbo,de restitu.gl.non soluit contrariū.Sed Bar.soluit dicēs, ꝙ imo illæ leges concordant cum ista:quia hæres tenetur cauere de restituendo,sed non de persequendo.Do.Pau.de Ca. hic subaudit ad tex.ꝙ hæres tenetur cauere de restituēdo, supple & de persequendo.Sed ista subauditio est contra glo. in l. cū seruus.s̄.eod.quia in casu.§.nostri,videlicet quando seruus fugit post mortē,& aditā hæreditatē,non tener̄ cauere nisi de restituēdo.Sed si fugisset ante mortē testatoris, quia tunc tener̄ cauere de persequendo,per l.si seruus legatus.in prin.j.eo. Mihi tñ plus placet opi.do.Pau.primò per text.hic allegatū ꝑ Bar.in l.si filius.§.si quis.solu.mat.vbi in contractu, qui celebratur gratia vtriusqꝫ:debet etiam præstari cautio. Scd̄ò, quia tex.in l.seruo legato.§.fi.j.eo.ꝑ quē se fundat hic d. Pau.nō loquit̄ magis,qñ erat incertū ante mortē testatoris, vtrū res esset in rerū natura,qꝫ qñ post.Preterea si hæres tener̄ persequi,vel cauere de psequendo,qñ seruus fugit ante mortē testatoris,& post testm̄ factū:vt in d.l.seru' legatus.in prin.j.e.nō apparet diuersitas rationis:vt eodē modo non teneatur,qñ fugit post mortē,& aditā hæreditatē,quo tpe debitū erat iā productum in esse per aditionē hæreditatis, & quasi contractum.Vnde multo fortius debet teneri,quàm eo casu,cùm seruus fugit in vita testatoris.& sic anteqꝫ legatum deberetur.

Sed si Stichus.

Electio quæ cōpetit hæredi in ternatiua,debet interpretari, ita vt non afferat moram legatario.& si ambæ res positæ in alternatiua sunt in fuga,debeat caueri de soluendo altero,si vnum eorū in potestate redierit.& qñ res perit sine culpa hæredis, solū tener̄ cauere: si vero cum culpa,condēnatur ꝓ re legata. Tener̄ autē hæres de leuissima culpa,& post moram de interitu rei simpliciter.h.d.vsqꝫ ad fi.Scd̄a ibi:toties.Tertia ibi: sed si ambo.Quarta ibi:item si fundus. Quinta ibi: culpa autem. Vltima ibi:item si fundus.¶†No.primò ibi:toties &c.Nā hic videtur probari,ꝙ in dubio ī alternatiua electio pertineat ad heredem.cōtra ea quæ tenet gl.& cōiter doc.in l.Lucio.j.ti.ꝓ xi.Mod.hic diuersimode respondēt.Pau.de Ca. dicit, ꝙ istud est intelligendum,qñ verba erant directa ad hæredē,quæ sol. aliqualiter diuinat ad tex.Io.de Imo.dicit,ꝙ ideo isto casu videtur data electio hæredi,ne si darer̄ legatario,posset afficere hæredē incommodo,ꝙ teneretur seruum electum persequi, qui est in fuga.Sed posset dici, ꝙ etiā si electio competeret legatario,legatarius non posset eligere seruum fugitiuum,vt ꝑstaretur ipsa res:sed vt præstaretur sibi æstimatio, ne electio sibi concessa redundaret ad præiudicium alterius:sicut hic constituitur in hæredem respectu legatarij.Vnde si teneres communem sententiam,quam tenet glos.& communiter doct.in l.cùm seruus.s̄.eod.ꝙ quando seruus est in fuga post mortem & aditam hæreditatem,non tenetur illum persequi : de quo diximus in §.præce.in casu isto,non sequeretur istud inconueniens:quia hic loquitur de fuga facta post mortem . Si autem tenes opi.Pau.de Cast.quam sum secutus in §.præceden.tunc istud inconueniens bene sequeretur:sed esset respondendum, vt bene dixi. Tutior ergo est opi.d.Pau.licet aliqualiter diuinet.¶†Secūdò not.ibi:fortassis.&c.ꝙ quando hæres nō fuit in mora,& altera res ex alternatiua perijsset, potest præstare æstimationem pro illa re . & ex hoc datur intelligi, ꝙ ille qui soluit æstimationem rei,quando res non pōt præstari,non videtur soluere aliud pro alio:quia si videretur soluere aliud pro alio omnino,tunc potius deberet præstari res , quæ superest ex alternatiua, & limitatur per istum textum id quod habetur in l.si domus.§.qui confitetur.j.eod.vbi dicitur,ꝙ regulariter quando hæres potest præstare rem,legatarius non tenetur recipere æstima.quia istud est verum,si illa eadem res possit præstari,pro qua quis vult soluere æstimationem. Secus si alia res possit prestari,per quā heres liberetur ab obligatione: tunc enim nō prohibetur solui æstimatio illius rei, quæ præstari non potest.¶†Tertiò not.ibi:cū danatus est statim.nam hoc verbum,statim, [b] hic non intelligitur sine dilatione : imo debet dari modicū tēpus hæredi ad acquirendū seruū , qui est in fuga,qñ fugit culpa,& non dolo hæredis:scd̄ū Bartol.s̄. eo.§.itaqꝫ.per l.si constante.§.si vxor.s̄.sol.mat.Ex quo text. iuncto cū isto, probanr̄ duæ conclusiones.prima conclusio ꝙ probatur in d.§.si vxor.in primo responso est ista:Dictio, statim,de sui ꝓprietate significat sine tēpore & dilatiōe,etiā modica:vnde in d.§.si vxor.mulieri,quæ fuit in dolo, nulla assignatur dilatio:qđ significat verbum, statim, ibi positū: facit optime quod habetur in auc.de incest.nup.in tex.in gl.§. j.& tex.in l.in criminali.C.de iurif.om.iud.& in l.imperatores.ff. de pub.Secunda conclusio notabilior & pulchrior elicitur ex isto versicu.iuncto d.§.si vxori.secundo responso.videlicet ꝙ verbū, statim,significat aliquādo dilationē temporis,sed modicam secundū subiectam materiam:& ex hoc probatur not. doct. Bart.quam ipse posuit in l.res quæ.§.j.ff.de iure fis. vbi dixit,ꝙ istud verbum,statim , appositum in l.facit iudicium esse summarium.alleg.tex.cum glo.in l.momentaneæ.ff.vnde vi.in quo,vt scis,abbreuiantur tempora:vt in clemen. sæpe.de verborum significa.Per ista etiam iuta videtur posse reprehēdi id quod dixit Bart.in l.pen.C. depo.videlicet, ꝙ quia depositum debet reddi illico,vel statim:& ideo de iure communi actio depositi habet executionem paratam:nam ista verba possunt interpretari,ꝙ iudicium depositi sit summarium, & quòd possit interuenire modica dilatio , licet non longa. Et potest etiam reprehendi doctr.Bald. quam posuit ibi in principio,& in l.quoniam iudices.C.de app.ꝙ vbicunqꝫ lex iubet statim,vel mox,vel per similia verba fieri executionē,de negat̄ iudicatis tēpus quadrimestre ad soluendū. Posset tamē dici,

---

a ¶Vel ꝓpter pestē, Adde Abb.in c.cū dilecti,de dolo & cōtu.qđ de inquilino,an ꝓpter pestē possit dimittere domū,vide per Abb. in c.ꝓpter sterilitatē.de loca.& qđ de clerico beneficiato, an excusetur à residētia tpe pestis, vide per Doct.in c.fi. de cle.nō resi.doc.ī cle.ne ī agro.de statu mo.sup verbo,rationabili. Ab.in repeti.c.cùm esses.de testa.Barb.cō.lxxxvij.inci. ꝓpe est.in iiij.vol.Nic. Super.

b ¶Verbum,statim. Adde ꝙ hoc verbum quandoqꝫ importat valde longi' spaciū xx. annorū.vt est text.in l.j. in §.fin.& ibi gl.in ver.statim.ff.de iu. fis. qñqꝫ vero magis, qñqꝫ vero minus,scd̄m subiectā materiā:vt est gl.ī verbo,statim. lxxvij.dist.& gl.in c.j. de mu.pe.Barto.& alij in l.j.in §. qui ꝑ sens.ff.de verb.sig. tñ ꝓpria & de sui natura verbū , statim, intelligit̄ sine aliquo interuallo.l, ædiles.in §.idē scd̄ū.ff.ædi.edi.& firmat expresse.Io.de Imo. in l.diuortio, ff.so.mat.Itē istud verbū, statim, iportat ipso iure, scd̄m Bart.ī l.imperator. ff.de iure fis.Bar.in l.iubemus.in §.sane.C.de sac.san. ec.

dici, ꝙ istæ dictiones operabuntur hoc, quòd vbi aliàs iudex tempus
quadrimestre non potest abbreuiare: vt l.iiij.§. si quis condemnatus. de
re iud.tunc poterit abbreuiare istud tempus, vt ista verba quæ signifi-
cant celeritatem, aliquid operentur.¶ † Quartò not.in versicul.itē fun-
dus.ibi:potuit enim &c.ꝙ ad hoc vt res post moram pereat periculo de-
bitoris indistincte, satis est, ꝙ si fuisset tradita creditori ante moram, po-
tuisset eam vendere, si voluisset. & sic res eodem modo non periret a-
pud eum, licet non probatur, ꝙ eam fuisset omnino venditurus. Vnde
istum textum allegant docto.nostri, ꝙ vbicunq; agitur actione persona
li post moram debitoris, debitor etiam si res eodem modo sit peritura pe
nes creditorem, quòd potuisset non perire, si creditor voluisset. de quo di
cemus in vltima gloss. ¶ In gloss.posita super verbo, diligentia.ibi: sed
Vgolinus hic dixit &c. Ista opi. Vgoli.approbatur communiter hic, &
merito: quia vere expositio glossæ in principio est ineptissima. Vnde
Barto.hic in ista materia, quem sequuntur communiter Moder.conside-
rat tres casus. nam aliquando secundùm eum maior pars hęreditatis de-
bet transire ad legatarios. aliquando maior pars debet remanere penes
hæredem. aliquando tantum datur legatarijs, quantum remanet hęredi,
vel modicum plus, vel minus. Primo casu hæres non tenetur, nisi de do
lo, & lata culpa duntaxat: ita probatur in l. si seruus legatus. §. cū quid.
infrà eodem. Secundo casu tenetur de leuissima culpa: quia quasi con-
tractus aditionis simpliciter celebratur gratia ipsius. ita intelligit textum
nostrum. Tertio casu tenetur etiam de leui culpa, sed non de leuissi-
ma: vt probatur in dicto §. cùm quid. Pro primo membro videtur e-
tiam textus in lege, mulier. §. sed enim. infrà, ad Trebel. sed primum
membrum, si bene inspicias, est valde dubium: quia tex. in §. cùm quid.
in quo se fundat Barto. fortiter vrget in oppositum in duobus locis: sci-
licet in verbo, nihil. & in verbo, solummodo. in quibus iurisconsultus
dicit, quòd legatarius non tenetur fideicommissario de leui culpa, quan-
do ipse nihil percipit emolumenti. & similiter in fin. quando vnus solus
ex contrahentibus percipit commodum. In casu autem primo supradi-
cto hæres percipit commodum, licet non tantum, sicut legatarius: ergo
videtur teneri etiam de lęui, ex mente text. in dicto §. cùm quid. ex con-
trario sensu: & hoc videtur magis consonum rationi. quia in contractu
locationis, quando quis tradit rem custodiendam pro certa mercede, nō
vertitur par commoditas vtrinq;: nam si custodiens amittat rem, tene-
bitur ad magnum interesse, & modicum lucrabitur. vel si res periculum
locantis apparet, ꝙ maius est interesse in isto contractu cōducentis ope-
ras, q̄ locantis operas: & hoc posset inueniri, si quis cogitaret in multis
exemplis: & tamen contractus dicitur initus gratia vtriusq;, & locans o-
peras tenebitur de culpa leui: vt l.j.§.si quis seruum. ff. depo. Non ob.
text. in l. mulier. §. sed etenim. quia mulier inquantum ad dispositionem
& voluntatem testatoris dispositio fuit facta tota ad commodum fidei-
commissarij: quia quarta Trebellianica vel Fal. retinetur contra volun-
tatem testatoris: vt l. si sponsus. §. si quis rogatus. ff. de dona. inter vir.
& vxorem. & l. Titia. in fi. ff. ad l. Fal. Vnde quia dispositio fuit principa
liter facta in fauorem fideicommissarij, & quantum ad animum testato-
ris, hæres nullum erat percepturus commodum: ideo videtur tacite vo-
luisse releuare hæredem à periculo interitus, à dolo, & lata culpa. Secus
est, quando commodum remaneret penes hæredem ex volūtate defun
cti, vt in casu nostro. & hanc responsionem ad l. mulier. §. sed etenim. ff.
ad Trebel. inuenio fuisse Bald. qui clare eam sentit in l. quæ fortuitis. in
penul.col.C.de pig.act. ibi tamen sequitur in effectu distinctionem Pe.
& Bart. quam solennius refert Bar. & etiam approbat in l. quod Nerua.
in vlti. quæstio. ff. depo. Sed contra opi. meam pro opi. Bar. facit: quia si
dicimus in primo casu hæredem teneri de leui culpa, non attenta inæ-
qualitate commodi, necessario dicendum erit in tertio casu, scilicet quan
do plus est relictum hæredi, quàm legatarijs, quòd ex quo etiam hæres
aliquid percipit de voluntate defuncti, ꝙ hæres non tenebitur de leuissi
ma culpa, sed de leui tantùm. Vnde aliter est dicendum in ista materia,
si nolumus diuinare ad ista iura. & ad l. domos. cum l. seq. infrà eodem.
qui videtur velle, ꝙ tunc hæres non teneatur, quando in nulla est culpa:
& sic videtur, ꝙ vt obligetur, sufficiat culpa leuissima, ꝙ aliud esset in le
gatario rogato restituere alteri, in quo est seruanda distinctio posita in
l. si seruus legatus. §. cum quid. infrà eodem. & aliud in hærede particu-
lari ratione: quia cùm institutio hæredis sit caput testamenti: vt l. iube-
mus. C. de testa. & validitas legatorum pendeat ab aditione hæreditatis,
siue ex testamento, siue ab intestato: vt l. eam quā. C. de fideicōmi. & l.
ij. C. de fideicommis. lib. non potest dici, quòd testamentum principaliter
videatur factum gratia legatariorum, cū illa sit dispositio accessoria ad
insti. quod patet, quia nō potest valere sine ea: vt probatur in l. ij. §. ad-
eo. ff. de vul. & pu. & ideo attēto iuris rigore dispositio testamenti sem-
per principaliter dicitur esse facta gratia hæredis. Sed quando testator,
quo ad animū suum, habuit hæredem pro nudo executore; sicut est in §.
sed enim. sicut esset, quando legata absorberent totum assem, ita quòd
contra voluntatem testatoris detraheretur Falcidia: tunc æquitas præ-
ualet rigori ex mente testatoris: vt hæres non teneatur, nisi de dolo &
lata culpa: sicut & alibi videmus, quòd de rigore iuris actio pro legato
competit ei, cuius principaliter interest: quia eius contemplatione vide-
tur factum; vt l. seruo legato. §. si testator. j. eod. & tamen de æquitate
cōpetit etiā ei, cuius non interest principaliter, dūmodo aliqd intersit: vt
ibi no. in gl. & per Bar. in l. Titio cētū. §. Titio genero. de cōdi. & demō.
Nec est istud incōueniens, ꝙ quāuis quo ad interesse cōtractus videatur
factus gratia creditoris duntaxat, vel gratia vtriusq;: nihilominus pro-
pter aliquā qualitatē rei, super qua cōtrahitur, aliquis teneatur de leuissi
ma culpa, vbi aliàs nō teneretur: sicut patet in procuratore ad iudicia: vt
plene declarat in l. quod Nerua. ff. depo. Itē in eo, qui locat operas suas
ad custodiam, quia ipsa qualitas custodiæ videtur requirere exactissimā
diligentiam, secundùm glo. no. in l. qui mercedem. in fi. cum l. seq. ff. lo-
ca. quam sequitur Io An. in addi. Specu. in rub. C. depo. licet do. Ant. cā
non sequatur, & aliqui alij, vt ipse ponit in c. grauis. extrà, de depo. Si
cut ergo in dictis casibus propter qualitatem rei, quæ deducitur in con-
tractu, propter naturam contractus venit latissima culpa: ita propter na
turam dispositionis testamenti: idem potest dici in casu nostro. Si tamen
velles tenere communem sententiam, posses dicere, quòd ideo iuriscon-
sultus hic simpliciter dicit hæredem teneri de leuissima culpa: quia vt
in pluribus contingit, quòd plus lucratur hæres de hæreditate, quàm le
gatarij: vnde inspecto eo, quod communiter accidit, iura dicunt aliquan
do aliquid esse simpliciter, quod postea distinguitur. casus est expressus
in l. rebus. in princip. ff. commo. iuncta l. si vt certo. §. interdum. eo. titu.
¶ In glo. posita super verbo, vendere. ibi: sed contra &c. iste articulus est
valde tritus, & longum esset referre dicta omnium, quæ plenissime re-
tuli in l. quod te. ff. si cer. petatur. duo duntaxat breuiter sunt tangenda.
Primum pertinet ad intellectum l. si plures. in fine. ff. depositi. Secundū
ad intellectū legis, si cum exceptione. §. si homo. ff. quod metus causa.
Quo ad primum aduerte: quia nulla so. quę datur ad dictam l. si plures.
videtur bona: nam illa quę dicit, subaudiendum esse, maxime, est impos
sibilis ad illum textum. dicitur enim ibi, quòd si res erat peritura eodem
modo penes deponentem, sicut penes depositarium, depositarius absol-
uitur. Si ergo subaudias ibi, maxime, non sequitur id, quod volunt do-
cto. sed vnum aliud, quod est absurdissimum, videlicet quòd etiam si res
non sit eodem modo peritura penes deponentem, depositarius debet ab
solui. quod est falsissimum. Intellectus tamen gloss. & doct. videtur fu-
isse, quòd subauditio fiat ad casum, qui elicitur à cōtrario sensu, qui est
quòd si res non erat peritura eodem modo &c. depositarius teneatur: &
tunc potest subaudiri, maxime quia etiam tenebitur, si eodem modo es-
set peritura. Sed ista est nimis magna impropriatio: vnde gloss. soluit
ibi aliter, quòd depositarius habebit causam litigandi. Sed ista non pro
cedit: quia tunc non esset iniuria, vt dicit gloss. in lege, item si verbe-
ratum. in fin. de rei vendicatione. Præterea si poterat retinere rem pro-
pter sumptus, multominus si est in mora: vt in regula, non est in mo-
ra. de regulis iuris. vt lege, si pupillus. in fine. de verborum obligationi.
Vnde Baldus hic, & in lege, item si verberatum. in fine. dicit, quòd ibi
est speciale, quia concurrunt duo: videlicet quòd contractus est factus
gratia creditoris tantum, & quòd agens erat dominus ipsius rei. Vnde
facilius inducitur, quòd periculum pertineat ad eum. Sed ista positio vi
detur contra textum in lege, si in Asia. §. secundo. ff. depositi. vbi quo
ad periculum interitus, æquiparatur actio depositi actioni ex stipula-
tu, vel actioni ex testamento. Vnde Angelus in dicta lege, item si
verberatum. in fine. dicit, quòd speciale est in dicta lege, si plures. in fine.
quia contractus fiebat gratia creditoris tantum, & erat contractus bonę
fidei, & res perijt naturaliter, non per casum. Secus si perijsset per ca-
sum: quia tunc diceremus idem, quod in alijs actionibus personalibus,
quæ descendunt ex contractu, vel quasi. Et ista solu. melius posset to-
lerari: non tamen videtur multum de mente iuris: quia siue res pereat
casu fortuito, siue morte naturali, ex quo iura quæ distinguunt, vtrum
res esset eodem modo peritura, vel non, fundatur in hac æquitate: quia
quando erat eodem modo peritura, nullum damnum videtur datum ex
mora creditori: ideo non videtur esse facienda differentia, maxime quia
diuinat ad text. in dicta l. si in Asia. Quòd autem in omni actione etiam
personali sit facienda distinctio, vtrum res esset eodem modo peritura,
probat text. quem induxi in dicta l. quod te. & in l. si cum exceptione.
§. quod si homo. hic allega. in gloss. in versiculo, sicut. vbi iurisconsultus
dicit, quòd sicut in act. quod metus causa. distinguitur eo modo, quo di-
xi: ita in interdicto, vnde vi. & quod vi aut clam. Modo arguo sic, à for-
tiori: maior est mora prædonis, quàm mora debitoris simpliciter non sol
uentis: vt lege, merito. in fine. ff. de vi & vi armata. sed in tali distingui-
tur modo prædicto: ergo multo fortius in alijs morosis: vt probat textus
in dicto versiculo, sicut. Et licet glossa ibi, & doctores legant illum tex.
per saltus, referendo ver. sicut. à prin. §. item dicant, ꝙ dictio, sicut, nō re-
petit qualita. præcedentis responsionis: tamen vnicuiq; patet, ꝙ ista di-
cta manifestissime diuināt ad text. & sunt contra regulas iuris. nā ꝙ simi
litudo, quæ adducitur per ver. sicut. ad probandū dictū præcedens, refera
tur per saltū à princ. tex. ista est diuinatio manifesta. Quòd autē dictio,
sicut, quæ est dictio relatiua, non repetat qualitatem præcedentis dispo-
sitionis, istud est contra regulas iuris: de quibus in l. interdū. in prin. ff. de
hære. insti. per Bar. & alios. & per eundē in l. si quis seruū. in fi. j. de leg.
ij. Vnde ista non sunt facienda, vbi hoc non est necessariū, propter vitan
dam aliquam absurditatem: sicut etiā sine dubio doc. facerent, sed causa
istius impropriętatis fuit, quia ipsi habuerunt pro cōstanti, quòd quādo

mora est commissa in faciendo, vt in fure, & prædone, & similibus, non distinguatur eo modo, quo s. dixi. Sed iura quæ allegantur pro illa conclusione, non probāt hoc, licet enim dicatur in eis, ꝙ res pereunt periculo furis, & prædonis: hoc tamen potest intelligi, cū distinctione prædicta: quia illa iura non dicunt, hanc distinctionem non debere fieri, quinimo text. in l. j. §. rectissime. ver. deniq; manifeste probat, quòd periculū interitus pertinet ibi ad prædonem, per regulam communem moræ commissæ in omittendo. dum dicit, ꝙ ideo tenetur, quia per eum videtur stetisse, quominus res restituatur: ergo ita distinguendum est in isto casu: sicut in alijs. Vnde possumus dicere secundū Paul. de Cast. hic, ꝙ quando esset certum rem esse perituram penes agentem, sicut perijt penes reum conuentum: tunc in nullo casu debitor teneretur. in dubio autem, quando non erit certum de hoc, vel de contrario, præsumeretur ꝙ agens fuerit rem venditurus, vel alienaturus: & sic res non fuisset peritura penes hæredem: & ita intelligit istum textū, & bene iudicio meo. Oritur autem ista præsumptio in odium morosi & delinquentis, vbi aliàs non oriretur, & hanc distinctionem ego posui in l. quod te, ff. si cer. petatur. licet non allegauerim istum doc. qui idem tenet. Vtrum autem in foro conscientiæ supposita communi opin. pro vera, si res esset eodem modo peritura penes agentem, debitor teneatur de interitu, vide Pet. de Ancha. qui no. hoc declarat in regula, peccatum. in sua repe. de regu. iur. lib. vj. Et quia in præceden. lec. multa diximus de culpa, adde secundū Bald. & Ray. hic, quòd eo modo quo distinguitur in legatarium in l. si seruus legatus. eodem modo dicendum est idem in executore testamenti, vt si cut nullum sentit commodum, non teneatur nisi de dolo & lata culpa. pro qua conclusione vide text. & quod ibi not. Bald. & Angel. in l. iij. §. si executor. ff. de neg. gest. Facit etiam quod not. Spec. & Ioan. And. in titu. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. v. vbi plene declaratur, cui competit executio, vtrum negociorum gestori, vel tutori, vel procuratori. Adde etiam ad eam quam ibi scripsimus glo. not. in auč. de non alie. §. scire. quam approbat Baldus in auč. qui rem. C. de sacrosan. ecclesi. quæ vult, ꝙ non teneatur domino, nisi pro lata culpa, & leui: & tamen manifestum est, ꝙ si emphyteosis concedatur gratis, & non pretio, cùm pro ea soluatur modicus census: vt not. Bart. in l. j. C. de iur. emphy. maior est cōmoditas emphyteotæ, q̃ concedētis, & nihilominus non tenetur nisi de dolo & lata culpa. Ista est maior inductio, q̃ tex. quē induxi in l. prima. §. si quis seruū. ff. depo. quia ad illum textum posset dici, ꝙ ex parte domini committentis custodiam rei non consideratur interesse respectu valoris rei: sed quantum æstimaretur periculum amisionis, si res non custodiretur: credo tamē indubitanter, ꝙ in multis exemplis iuris inuenires in contractibus, qui celebrātur gratia vtriusq; non considerari æquiualentiam commodi hincinde. & ista sufficiant.

SI hæredis seruus. Si seruus hęredis subtrahit rē legatam contra hæredē, competit actio in factum, vel potest agi noxaliter: & delictū vnius ex pluribus hæredibus circa rem legatam, non nocet alteri cohæredi. Secunda est ibi: vel noxę. Tertia ibi: si vnus ex hæredibus. ¶ In glo. super verbo, in factum. ibi: vel vocat hic in factum actionem. Ista gloss. potest intelligi dupliciter, vno modo, quòd sit quædam actio in factum generalis, quæ concurrit cum alia actio, alio modo, & hoc magis videntur sonare verba gloss. quòd qualibet actio possit vocari actio in factum. sed vtrunque est falsum: vt patet in l. quia actionū. de præscrip. ver. & l. quoties. eod. titu. & ex his quę plene tradit Barto, in l. j. ff. de condi. ex lege. Vnde Bald. hic reprehendit istam gloss. & merito, & similiter sequens solu. vbi vel dic, nihil valet, quia nimis impropriat text. exponendo act. in factum, id est actionem furti, vel condictionem furtiuam, propter factum, Vnde Azo posuit aliam solutio. quæ est vera in se, dicens quòd hic res legata erat hæredis: vnde non fuit translatum dominium in legatarium: & ideo non potuit competere legatario condictio furtiua, quæ non competeret, nisi domino: vt l. sed legatarius. & l. siue manifestus. ff. de condi. furti, & ideo datur actio in factum. Et ista gloss. quo ad dictum suum, inquantum vult ꝙ rei legatæ non transferatur dominium, quando res est hæredis, approbatur & communiter hic ab omnibus, per ll. hic allegatas p Bar. quibus addo tex. no. in l. magis puto. §. si fundus legatus. s. de rebus eo. vbi dicitur, ꝙ si à pupillo hærede legatur res testatoris, nō requiritur in traditione solennitatis illius tituli: quia dominium fuit translatū ipso iure, & alienatio legati non videtur interdicta ex illo titulo: vt l. iij. §. item quæri pōt. cū l. seq. eo. titu. Si vero legatur res ipsius pupilli, non potest tradi sine permissu prætoris. & ex hoc apparet manifeste, quòd dominium non erat translatum ipso iure: quia si fuisset translatum ipso iure, sicut dixi, alienatio legalis non impediretur per illum titulum. Nec dicas, quòd ibi sit speciale in minore: quia sicut modo dictum est in alienatione, quæ fit per l. nulla specialitas est in eo. Quod autem dicit hic Azo, est verum, etiam si testator leget rem hæredis de consensu suo: vt est casus not. & ibi per Bartol. in l. cùm quis decedens. in princip. j. de lega. iij. & ita determinat Bald. in hærede, in l. j. C. communia de lega. Pe. autē hic dixit, quòd licet non transferatur in re hæredis dominium directum, transfertur tamen vtile, sicut testator specialiter obligando rem hęredis in testamēto posset causare ius vtile hypothecę: vt l. vnum ex familia. §. si rem. infrà titu. proximo. Et credo, q̃uis ille tex. nihil prima facie loquatur de hypotheca, & sic non videat̃ facere. ad qđ alleg. secundū Cy. in l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. & Moder. hic, ꝙ intētio Pe. fuerit ista: quia in §. si rem probatur, ꝙ in re hæredis testōr pōt inducere obligationē personalē: ergo hypothecaria, quæ est obligatio accessoria ad personalē: vt declarat̃ in l. vsuca. C. de pign. quasi id qđ est depositū de principali, videat̃ etiā cōcessum in accessorio: vt l. ij. & iij. ff. de pe. leg. & l. si ego. §. quartus. cum ibi not. ff. de publi. Sed ad hoc potest respōderi, ꝙ hæc est diuersa ratio in accessorio, & in principali: vnde nō sequitur, accessorium venit concesso principali: vt not. declarat Bar. in simili materia in l. ij. ff. de iuris. om. iud. nā ideo hæres pōt obligari personaliter tradendo rem suam. quia cū repræsentet personā defuncti, perinde est, acsi ipse rem suam promisisset. Sed licet hæres censeatur vna persona cū defuncto, bona tñ ipsius non censentur bona testatoris: vnde respectu iuris realis causati in rem suam non est perinde, acsi ipse constituisset ius: quia ex quo ad hoc non censetur eadem persona cū defuncto, sicut quo ad ius respiciens personam. Vnde Bal. in l. j. C. cōmunia de leg. expresse tenet, ꝙ etiā si testator specialiter velit, nō pōt causare hypothecā in rebus hæredis. quæ conclusio adiuuatur ex tex. in l. j. iuncto ver. cū enim. cōia de leg. dicit̃ enim in ver. cū enim. ꝙ ex legis dispositione data est potestas testatori inducendi hypothecā in rebus suis. Vnde patet, ꝙ secundū naturā vltimæ voluntatis nō potuisset testator inducere hypothecam in suis rebus: quia pignus & hypotheca est spēs cōtractus quæ cōtrahit̃ cōsensu: vt l. j. & ibi not. ff. de pign. act. Quòd ergo sola volūtas testatoris induceret hypothecā in rebus suis, hoc erat cōtra naturā obligationis, quæ cōtrahitur consensu: vt l. consensu. & ibi not. ff. de actio. & oblig. nec pōt dicere, ꝙ ista hypotheca inducitur ex quasi contractu hæredis, quo obligat se legatarius: quia iura dicunt, ꝙ inducit̃ ex dispositiōe testatoris: vnde opus fuit spāli commissione, cōtra regulas iuris. Sed in rebus hæredis ista promissio nō habet locū: vt patet ex si. d. l. ergo impossibile est, ꝙ etiam si testator velit causare pignus in re hæredis, vel hypotheca, possit: oritur ergo hypotheca, quā testator voluit causari ex rebus suis immediate ex testamento: vt dicit tex. in d. ver. cū enim. sed propter quasi contractū aditionis, per quem hæres obligatur personaliter, cui personalis accedit hypotheca: vt ☞ dicit tex. in d. l. j. in fine. † Et aduerte: qa aliud est dicere, ꝙ testator legat simpliciter bona hæredis, non sunt hypothecata: & aliud est dicere, vel quęrere, vtrū si expresse vult ea obligare, hoc possit. nam etiā aliàs videmus, ꝙ res possessa à bonæ fidei possessore non venit in generali obligatione bonorū: & tamen potest specialiter obligari, secundū glo. Insti. de actio. §. itē Seruiana. & in l. j. C. de serui. interdi. de cuius intellectu multa ponit Bal. in l. itē quia. ff. de pactis. Licet ergo testator simpliciter legādo forte nō videret̃ velle obligare rē hæredis: per hoc tñ nō tolleret̃, nisi vellet specialiter, qn si vellet specialiter, hoc posset. Sed tñ non pōt, ratiōe quā suprà dixi. ¶ In eadē gl. ibi: veritate inspecta. in inspecta fictione legatarius censet̃ retro fuisse hæres à tēpore mortis: vt sentit gl. dū dicit. veritate inspecta. ista solu. nō posset procedere: quia actio quæ competit domino ratione dominij delicto, habet locū etiā in eo, qui retro fingitur fuisse dominus: vt l. si Titio. ff. ad l. Aquiliam. cū l. sequen. vnde satis posset cōpetere legatario actio furti, si absolute retro fingeretur fuisse dominus, sed non cōpetit: vt patet in l. huic scripturæ. in principio. ad l. Aquiliam. Ergo non est dicendū isto modo: sed sicut dixi in l. seruū filij. §. j. s. eodem. ꝙ licet forte, quo ad aliquos effectus, posit inueniri ista fictio introducta, nō tamen operatur effectū suum in alijs casibus: vnde appellatione domini non comprehendetur legatarius ante aditam hæreditatem: vt l. eleganter. §. si seruum. & quod ibi not. Bar. ff. de dolo. & l. j. §. si pater. s. ad Sylle. Non obst. tex. in l. à Titio. quia vt patet expresse ex verbis iurisconsulti, actio furti non competit ibi contra legatariū pro furto facto à seruo hæreditario hæreditate iacente. quia retro fingatur esse dominus. hoc enim non est necesse: quia cùm teneatur ibi actione noxali pro furto, etiam si retro non fingatur fuisse dominus, tamen ex nouo dominio potest teneri: quia noxa sequitur caput: vt Insti. de noxa. circa medium. & lege, si seruus communis. cum multis alijs. ff. de noxali. Dubitabatur autem ibi, vtrum competeret actio furti noxalis ex alia causa: quia hæres adeundo hæreditatem videbatur factus dominus serui: & sic videbatur extincta actio noxalis: vt ibi dicitur in text. quod remouet iurisconsultus: quia dominium recta via transiuit in legatarium: vnde hæres nunquam fuit dominus. In casu autem nostro ideo pro furto facto hæreditate iacente non acquiritur actio hæredi, sicut in d. l. huic scripturæ. quia ista actio concurreret in hæredē actiue & passiue, cùm ipse teneatur pro furto serui sui, quod est impossibile. l. ij. cum ibi nota. ff. de stipu. seruo. & ideo recurritur ad actionem in factum in subsidium, secundùm Ioannem de Imo. & vere, licet ipse non respondeat ad legē, à Titio. nec etiam ratio tacta in gloss. quia si retro fingitur fuisse dominus legatarius, ergo sibi videbatur competere actio furti: vt suprà dixi. & ista solu. multum placet: quia tamen etiam aliqualiter diuinat ad literam, plus placet solu. Iaco. de Are. quam sequitur Bartol. Nam solutio Petri de Bella Pertica, quam refert domi. Ioann. non placet. dicit enim, quòd actio furti competit legatario, quando res fuisset furata post accep. legati. quo tēpore legatarius est dominus irreuocabiliter. ita intelligit l. si dominium. cū alijs concordantibus. ff. de fur. Et licet domi.

cet domi. Ioan. dicat hoc dictum esse notabile, non tamē placet sibi, quia est contra generalitatem illarum legum. Tu dic, ꝙ est contra l. & rat. contra l. quia contrarium dicit text. in actione l. Aquiliæ, quę similiter non competit, nisi domino: in l. liber homo. §. fina. ff. ad leg. Aquiliam. vbi pro damno dato ante accep. legati competit act. legatario, si postea accept. rati. quia post accep. retro fingitur irreuocabiliter fuisse dominus: vt l. si tibi homo. §. cùm seruus. ij. eo. & vidisti tactum in l. seruum filij. §. j. suprà eod. & istud fictum dominium sufficeret: vt suprà est probatum in lect. præcedenti. vnde ista solutio non placet. ¶ † Extra glo. domi. Pau. hic vltra docto. dat nouam solutionem ad contrarium formatam in glo. dicit eīm præsupponendo, ꝙ legatarius esset dominus rei legatæ: quòd tamen hic competeret actio in factum. pro cuius declaratione præmittit, ꝙ si legatarius ageret act. furti, vtiq; posset eam intentare in casu nostro: quia dominus est. ideo autem hic debet agere ad pœnā pro furto, sed agebat ad pretium, quod peruenerat ad dominum. quo casu medium agendi est, ne dominus locupletetur cum aliena iactura: pro qua æquitate competit actio in factum ex l. si me & Titium. si certum petatur. & isto modo omnia sunt plena, secundū eum: quia pro isto pretio nō competebat alia actio: vnde bene competit act. in factum in subsidium. Non obst. secundū eum, ꝙ si ageretur ex æquitate illarum legum, non videretur seruus dari posse pro noxa: tū quia leges permittunt simpliciter dari act. ad interesse suū consequendū: tum quia cùm ista actio in factum non oriatur ex delicto, sed ex contractu, non debet posse dari seruus pro noxa: quia ista facultas conceditur domino tantùm, quādo cōuenitur pro delicto serui: vt patet in toto ti. de noxa. & Instit. eo. in princ. & §. j. Sed ad istam obiectionem respondit, distinguēs, ꝙ si res vendita in casu nostro esset perempta vel præscripta, tūc actio cōpeteret contra dn̄m absolute sine noxę deditione. Sic intelligendū est in tex. nostro, ꝙ res alienata non erat præscripta, & extabat: tūc capimus hoc casu viā mediā secūdū eū, vt posit agi act. in factū ex illis ll. cum tēperamento tñ, vt posit euitari iudiciū, dando seruū pro noxa. Et idem credit, qñ res esset perempta, vel præscripta, & pretiū non fuisset cōuersum in vtilitatē domini, vt posit agi ex l. si me & Titium. præallegata. & tamē conuentus liberetur, dando seruū pro noxa. Et similiter in his duobus casibus ipse dicit, soluēdo secundū contrariū, ꝙ dominus pro pretio rei nō tenetur actiue in factū prædicta, nisi de peculio tātū: sicut hic videtur probari in tex. nam præter hos duos casus videretur danda actio in factum in dominum insolidum, nō de peculio. Contra ea quæ dicit in prima oppo. multa faciunt. & primò, quia si legatarius erat dominus, poterat agere condictione furtiua ad consequendū rem, & si non poterat consequi rem ad æstimationē: vt l. in re furtiua. ff. de condi. fur. cū ibi no. quomodo ergo competit actio in factū ad pretium ex æquitate l. si me & Titium. cū ista actio nō cōpetat, nisi in subsidiū, vbi deficit actio ordinaria? vt in ll. superius alleg. in glo. Secundò cōtra hoc facit: quia si res erat in rerū natura, & nō prę scripta: ergo poterat auocari à legatario rei vend. & sic nō habet locū remediū l. si me Titiū. qđ est remediū subsidiariū: vt tenet glo. expresse in l. si cū seruū. ff. si cer. pe. & Bar. hic, & in l. si me & Titiū. & est cōforme rationi regulæ positæ in l. in prouinciali. §. j. de no. ope. nū. vbi tangitur de remedio ordinario, & extraordinario. Tertiò & potius facit contra istā opinio. quia pro eo qđ peruenit ad dn̄m ex re furata, etiā si agereť actione immediatè descēdēte ex delicto, vt cōd. furtiua, nō tñ liberareť dn̄s dādo seruū pro noxa: vt est casus clarus in l. si seruus. la j. ff. de condi. fur. ergo multominus liberabiť in ista actione, quæ nō descendit immediate ex delicto. Quartò, licet ista actio descēdēs ex contractu habeat originē à delicto: non tñ debet sortiri naturā delicti, imo inspicitur natura ipsius: vt est casus in l. iij. §. idem scribit. ff. de pac. quā ita exēplificat Bar. in l. tutor. in prin. ff. de fideiuss. Sed ista vltima impugnatio forte posset euitari, dicendo ꝙ tex. in §. idem scribit. loquiť in actione ordinaria, quæ loquitur ex cōtractu: nos aūt loquimur in actione extraordinaria, quæ est debilior. prima tamen placet. Et aduerte, quia in quātū dicit hāc l. posse intelligi, qñ res fuit perempta, vel prę scripta, sed pretiū non peruenit ad dn̄m, hoc videť contra tex. expresse in fi. ibi, ꝙ ex vēditione rei eius haberet. Vnde sequere so. Iac. de Are. & Barto. quæ minus diuinat ad tex. vltra doc. opponitur fortiter contra istū tex. Et primò dū dicitur, quòd potest dare seruum pro noxa in isto casu: nam hoc videtur falsum, cùm dicatur in text. ꝙ ex isto delicto peruenit aliquid ad dominum, quo casu non videtur, ꝙ posit dari seruus pro noxa, pro eo quod ad eum peruenit: vt l. si seruus. de condi. fur. ē. alleg. Secundò, si dominus non vult dare seruum pro noxa, non videtur ꝙ dominus teneatur de peculio duntaxat, imò quòd teneatur ad veram æstimationem: vt l. miles. §. decem. de re iudi. & l. j. cum alijs. ff. de noxa. & l. prima. §. si seruus. cum glo. ff. de his qui deiece. vel effu. Ad primū, qđ est difficilius, potest dici, ꝙ refert qualiter damnū passus agat: nam si agit ex furto facto per seruum, ex hoc medio quia tenetur ex delicto serui, tunc poterit dari seruus pro noxa: quia dominus ex delicto serui non obligatur aliter, vt in iuribus præallegatis. Si verò ageretur cōtra dominū serui, ex hoc medio, quia res furata ad eū peruenit, vel ęstimatio ipsius: & tunc non posset dare seruum pro noxa. ita intelligatur l. si seruus. & erit sing. limitatio ad illam l. Vel potest dici, ꝙ in d. l. si seruus. res peruenerat ad dominū aliter, q̄ quia seruus haberet eam in peculio: quia conuerteret in vtilitatē suam, vel apprehēderet rem per alium, quā seruus fuerat furatus. Sed in casu nostro res dicebatur esse apud dominū, nō prædictis modis, sed quia erat in peculio serui, per quem acquiritur domino. Vnde nō dicitur proprie peruenisse ad eū, ita vt teneatur insolidum sine noxæ deditione. Sed ista solu. non multū placet: quia ex quo per seruum fuit acquisitum sibi dominiū pecuniæ rei venditæ, nō potest negari, quòd pretium ad eam peruenerit. Ad secundum respondetur, quòd licet hic dicatur pecuniam istam præstari ex peculio: per hoc nō negatur, quin teneatur soluere pretium in totum sine æstimatione rei: potuit enim contingere, quòd pretium rei erat iusta æstimatio rei: & ideo dicitur, quòd præstabitur ex peculio, quia dn̄s non teneatur vltra id qđ erat in peculio. Sed quia in peculio reperiebatur totum pretium, & tota æstimatio rei: & ideo signāter tex. dicit, ꝙ præstabit pretium ex peculio, qđ ex venditione eius rei haberet. quę verba significant id, quod dixi, nō quòd posit cōueniri act. de peculio tantùm, per quam dominus nō teneretur insolidum, si totū pretium nō esset in peculio.

SVMMARIVM.

1 Legatum cùm est vnum in substantia, sed distributio temporum apponitur præstationi, tunc legati solutio est facienda in fine anni.
2 Verba ista, post annum, significant post annum, scilicet perfectum, non autem incœptum.
3 Ablatiuus dicitur significare tēpus imperfectum.
4 Persona vna quādoq; nominatur in legato, & tamen actio cōpetit alteri, non nominato, si eius interest, & nō illius qui fuit nominatus.
5 Interest fideiussoris potius nō soluere, quàm solutū repetere.
6 Fideiussor an posit esse iudex vel testis in causa debitoris sui principalis.

SI cui legetur. Si tēpus certæ ætatis adijcitur honorato per genitiuū, vel accusatiuum, cū verbo significāte perfectionē tēporis, annus debet esse perfectus, & exinde currit tēpus prę stationis, quam testator iussit fieri, nisi aliter ex mēte testatoris appareat. h. d. Secunda est ibi: ita. Tertia ibi: ergo. Quarta ibi: hoc ita. ¶ † Not. primò ibi: annua, bina[a] &c. iuncto, ver. perinde. & sequēti, ꝙ quādo legatū est vnū ī substātia, sed distributio tēporum apponitur prę stationi, tūc solutio legati semp debeť fieri in fine anni. & ideo est in cōtrarietatibus: vt l. lecta. in fi. ff si cer. peta. secus si legatum nō sit vnū à princ. quia tēpora adijciunť substātię legati, vt cū legatur aliquid annuū: vt l. j. C. qñ dies le. ce. de quo hic per Bar. & in l. qui hoc anno. de verb. oblig. ¶ † Secūdò not. ibi: post biennīū &c. ꝙ post annū. ꝙ ista verba, post annū, significāt post annū, scilicet perfectū, nō post annū, scilicet initiatū. & idem ꝓbat tex. clarus in l. si ita fuerit. in ver. multū eīm interest. ff. de manu. testa. Per quā l. videtur decidi qō notab. quā format Bart. in l. ij. in prin. ff. si cert. pet. de testib⁹, quorū vnus dicit, ꝙ fuit post guerrā, & alter ꝙ ante guerrā: vtrū posint reduci ad concordiā, vt probent? de quo dic, vt ibi per eum, & in l. insulā. ff. solu. matr. & per Mod. in c. cum filij. extrà, de te. vbi ponit do. Ant. ¶ † Tertiò no. in ver. hoc ita. ꝙ qñ terminus adijciť dispōni, & nō pōt referri ad tp̄s, ad qđ testār se expresse retulit, si relatio ista fuit facta ex certa sciētia, ne appositio tpis censeať esse nugatoria, qđ nō debet p̄sumi, intelligeť ꝙ terminus currat à tpe testamē. & ꝓ hoc videť, ꝙ Bar. hic nō bene dixerit, q volu it ꝙ in dubio qñ apponiť à testatore, nec designať terminus à quo debeat, à tpe mor. p l. qui filiū. §. j. de manu. testa. nō imo videtur à tēpore testamēti: cū enim hic relatio facta ad certū tēpus habeatur pro nō apposita: ergo perinde est, ac si terminus esset simpliciter statutus: & sic in dubio subintelligiť tempus testamēti. Non obst. tex. in l. qui filium. §. j. quia ibi fit illa

a ¶ Annua, bina. Ad de l. pœnales. in §. annua. ff. ad legem Falci. & in l. iij. ff. q̄ annu. leg. Nico. Super.

a ¶Ista dictio, per. Adde l. vrbana. in §.pernoctare.ff. de ver.sig.gl. in c.si cō stiterit.de accu. gl. in verbo, perlecto. in cle.cām.de ele.licet aliqñ denotat perfectionē, vt per Bar.in l. quinquaginta.ff.de exc. tu. & per Car.Zaba.in c.licet.in §.ex pmissis.de pro.Ni. Sup.

b ¶De dictione autem,ad. Addē quòd ista dictio aliquando ponit incœptiue,vel causa ornatus, qñq; pro sed, qñq; pro quia.secūdū Ang.in l.ius autē.in princ.ff.de iu. & iu. Itē est aduersatiua pcedētibus, secūdū Bar.in l.j.in §.vsufr.ff. de noui ope.nū. Arch.in c. j.xlvij.dist. Phili. Cor.consi.xciiij. in ci.dñis in suprascriptio.in j.volu.Nic. Super.

c ¶Ablatiuus. Adde ꝙ ablatiui resoluūtur in conditionē, si cautio offerat.l.à testatore.ff. de condit.& demonstr.& in l.ab emptore. ff. de pac. Nic. Super.

d ¶Quādo dictio, ad. Adde ꝙ qñq; denotat extrinsecā qualitatē, scdm Bar.in l.nec putabā. ff.de cōdit.& demōst. & per Abba.in cle.si. de ęta.& qua.in apostil.qñque denotat ad locū,vt vado ad ecclesiam, scdm Bald.in c.ego N.de iureiur.qñq; denotat intentionē, qñque cōsequentiam, qñq; terminū,secūdùm Bald.in d.c. ego N.Nico. Super.

interpretatio:quoniā si intelligeremus de tēpore testamenti, legatū libertatis esset inutile,vt ibi expresse dicitur. Sed vbi non resultaret ista absurditas,verius videtur,ꝙ incipiat à tempore testamēti:sicut quādo tempus adijcitur ad implementū conditionis,quæ de sui natura potest impleri ita viuo testatore,sicut mortuo:vt fatetur Bart.hic,& est casus in l.Thais. §. hærede.ff.de fideic. liber.¶ In glo.j.ibi.j.de manu.test.l.si ita relicta libertas.Pro declaratione istius cōtrarij,& eorum quæ scribit hic Barto.& in l.qui hoc anno.ff. de verborum obligationibus.videndum est, quando non sunt faciendæ plures præstationes,sed vnica præstatio post certum tempus,vtrum annus cœptus habeatur pro completo.Secūdò erit videndum, vtrum vltima dies anni cœpta habeatur pro completa.¶ Circa primum adde dictis Bar.dum ipse dicit simpliciter,ꝙ quando verba proferuntur in casu ablatiuo,distinguitur,vtrum referantur ad honoratum,vel ad grauatum,ꝙ ista distinctio seruatur,quando est facienda vnica pręstatio:secus si sunt plures præstationes:quia tunc aliter distinguitur:vt videbis in gl. vlti.ita declarat ipse in dicta l.qui hoc anno. Secundò aduerte: quia hic ipse vult satis clare,quòd accusatiuus per se nō significet tēpus perfectū, sed propter verbū,peruenerit, inducat vt significet perfectio tēporis secūdū dictam l.qui hoc anno.simpliciter dicit,quòd quādo est facienda vna præstatio,& in dispositione apponitur genitiuus,vel accusatiuus,semper debet tempus esse perfectū,per l.non putabam.& per l.si in annos. de conditio.& demonstrationibus.vbi non apponitur dictio, ad,neq; verbum,peruenerit:& tamen præstatio debet fieri in fine temporis.Sed possunt concordari ista dicta hoc modo, quòd accusatiuus de se significet tēpus perfectum, sicut genitiuus,nisi proferatur cum dictione,ad,quæ significat satis esse,quòd aliquis appropinquet ad tempus perfectū,nisi sit adiectum tempus, peruenerit, quod significat perfectionem: vt l.vrbana.§.pernoctare.ff.de verbo.sig.Et licet ista dicta possint cōcordari hoc modo,verior videtur simpliciter opin. Barto.in d.l.qui hoc anno.l.etiam ratio.l.quidem.quia textus in l.Seius Saturninus.j. ad Trebellianum.videtur velle, iuncto prin.cū medio ipsius,ꝙ idem significent ista verba,cùm ad annum decimum quartū peruenerit,vel cū annū decimumquartum haberet.quæ verba vltima sine dubio non significāt perfectionem temporis:possunt enim significare tempus perfectum,& imperfectum,vt patet ex his quæ tradit Bar.in l.j.§. de iur.codi.Ratione autē,quia si dictio,per,apponeretur ad tēpus:vt verbi gratia,in §.pernoctare.tūc bene significarēt perfectionē temporis. Vñ dicunt Archidi.& dominus Io. And. in capi.j.de vita & honesta.clericorum.lib.vj.†ꝙ verbū, per annum,vel per terminum,significat tempus perfectum, quo ad imponēdā pœnā illius canonis.Sed hic ista dictio,per[a], nō apponitur ad tempus,sed ad actum perueniendi ad certum tēpus.vnde ista dictio determinatur secundùm tēpus,ad quod debet perueniri.Si ergo illud tempus de sui natura potest etiā significare tempus imperfectum,satis dicitur ad illud peruētum,cùm illud tēpus est initiatū.De dictione autē,ad,[b] quòd significet cohęrētiā ad rem,& nō intrinsecitatē ad rē:vide oīno qđ no.Bar.in l.meminisse.ff.de officio procōsu.& tex. & qđ ibi per Bar.in l.militis cod.ff.de testa.mi.& qđ ponit Io. And.in c.si gratiose.de rescri.libr.vj.Ioā.autē de Imo.hic,& in l.qui hoc anno.præallegata.per multa verba,in effectu recedit à distinctione Bar.dicit enim,ꝙ siue tempus referatur per ablatiuum,siue per alios casus,eadem ratio videtur esse in vtroq;:ergo idem ius:vt l.illud.ff.ad l. Aquiliā.Vnde dicit aliter distinguendum,videlicet aut tempus profertur in plurali, id est per numerum annorum,mensium,& dierum in plurali:& tunc debeat inspici finis temporis,& non initium:ita intelligit l.si in singulos.præallegatam,ita dicit probari in l.si ita fuerit.de manu.testa.dum iurisconsultus dicit,quòd est differentia inter ista verba,xiiij.anno.& post annos xiiij.& sic videtur fieri differentia inter numerum singularem, & pluralem.Sed ille textus cum reuerentia nihil facit pro opinione sua:quia ibi nō fit differentia ex numero singulari,& plurali: sed ex casu ablatiuo,qui potest significare tēpus perfectū,etiā quando tēpus apponitur per dictionē,post,quæ dictio significat tempus finitum de sui proprietate:vt probatur in text. nostro,in versicu.post biennium.& in versi. præsentibus. & plene per Barto.in l.ij.in princ.s.alleg.Præterea ista sua differentia est contra tex.nostrum,iuncto princ.cum verb.quo & dānatus.hic expresse in gl.Nec ob.verbū,peruenerit,quia per illud verbū,vt s.declaraui,tēpus imperfectū à se nō efficeret magis perfectū. Vñ reiecta ista distinctione,quæ vult ꝙ qñ tēpus pfectū prætereaꝙ in duobus casibus,quos ibi tāgit,sequēdo dicta Bartol.in d.l.qui hoc anno.† Et ꝙ ablatiuus[c] significet tēpus imperfectū,patet per tex.clarū in l.j.in princip.iuncto §.hoc interdicto . ff. de itinere actuꝙ priua. vbi in dispositione ll.ille dicitur vsus itinere hoc anno, qui est vsus aliqua parte anni,licet nō toto anno. Vñ non credo gloss.no. dicere verū in d.c.j.in verbo,triēnio.de sequestra.posses.& fru. quę vult,ꝙ ista verba,si quis possederit triēnio:intelligat de triennio cōpleto.Sed quęritur,quæ possit esse differētia inter casum ablatiuū,& alios casus. Iuriscōsultus in d.l.si ita fuerit.videt se fundare in cōi vsu loquēdi, qui ita interpretatur casum ablatiui.Sed cur nō ita interpretatur casum genitiuū,vel accusatiuū,nō dicitur ibi.sed potest assignari talis ratio: quia qñ tēpus profertur in casu ablatiuo:verbi gratia,si bene respicias constituitur,cū dictione,in,subaudita,id est in hoc anno,quæ dictio sine dubio si exprimeret, importaret sufficere aliquid euenire intra annū,licet annus nō esset perfectus:sicut dictio, intra:quia vtraq; istarū dictionū significat, ꝙ in ipso tēpore, nō post tēpus aliquid fieri potest,vel cōtingere:vt l.si ita fuerit.in fi.præallegata. facit qđ habet in l.Gallus.§.ille casus.s. de lib.& posth.†& ideo glo.dicit no.ꝙ ille qui debet ordinari in anno trigesimo,sufficit ꝙ ordinet initiato anno : quia hoc important ista verba:vt not.glo.in clemē.generalē.de ęta.& qualita.Sed in alijs casibus nisi insistat cōsuetudo loquendi,cū sit mētio anni, vel mēsis,vel diei,quia nō subaudit dictio,quæ significet vltimū tēpus, sicut in ablatiuo,annus dicitur annus cōpletus:vnde nō requirit perfectio temporis ex natura casus, sed ex natura tēporis expressi. Ista cōclusio probatur expresse in l.anniculus.ff.de verb.sign.vbi patet, ꝙ ille dicit habere annū,qui habet annū cōpletum.Idem em̄ significat anniculus, qđ habēs annū,vel qđ homo vnius anni:& istud est rōnabile,quia nō pōt negari,ꝙ magis proprie dicitur annus,qñ est pfectus,& sic de alijs tēporibus,ꝙ quādo est initiatus,& nō perfectus:vnde verba in dubio debent assumi in potiori significatu:vt l.j.§.qui in perpetuū.si ager vect.vel emphy.pe.cū si.Et aduerte,quia licet tēpus appositum vni præstationi per ablatiuū significet regulariter tēpus imperfectum, cū est appositū in persona honorati:vt dicit Bar.ꝙ istud est verum , nisi fieret mētio de vnico tēpore per ablatiuū,& si interpretarētur de tēpore imperfecto,apposito termino redderet inanis & superflua.exemplū secundū Iaco.de Aret.& Bald.hic in l.qui hoc anno.præallegata.Nam cū in stipulatione apponat annus immediate,currit post promissionē,si intelligeremus de princ.anni,dilatio nihil operaretur:quod videt esse cōtra mentē contrahentiū.Vnde vt verba aliquid operentur, intelligemus de tēpore pfecto.Pro ista decisione est casus,quē etiā adducit Imol.in d.l.qui hoc anno.in l.qui filium.§.j.& ij.respōso.ff.de manu.testa.vbi iussus esse liber ad annum post mortē testatoris,nō potest esse liber,nisi in fine anni.& istud est,quia si esset liber incōtinēti,frustratoria videretur ista dilatio,& ista in dictio.pcederet tamē opi.Barto.hic,ꝙ quādo dictio,ad[d], cōiungitur cū accusatiuo,significet tēpus imperfectum. nam tūc in d.l.qui filium.§.j.nō posset assignari alia ratio,cur tēpus deberet esse perfectū.Sed si tenes id,qđ ego s.dixi, videt tenere Barto.in d.l.qui hoc anno.tunc ibi esset casus pro opi.mea,ꝙ dictio,ad,nō faceret significari tēp⁹ imperfectū, nec faceret ad propositū huius solutionis.dictū tamē credo esse verum in se. ¶ Circa scdm articulū dic breuiter,ꝙ vltima dies anni cōputatur,licet nō sit perfecta in casu l.nostræ,vt quis possit consequi legatum:ita tenēt hic Modern.reprehendendo d. Angel. qui tenet oppositū per tex.in §.hoc autē.ibi:annus sit completus.Sed ille tex.nō obstat:quia licet dies vltima anni non sit perfecta,annus tamē diceretur perfectus:vt d.l. anniculus. & ibi per glo.& est bonus tex.quem adducit hic Pau.de Castro in l.si in singulos.j.de cōdit.& demonstra.facit optime tex.in l.si vsucapionibus.in princip.ff.de diuer.& tempo.præscrip.cętera dic vt per Bald.qui multa ponit ad intellectum l.qua ętate.s.de testamen.& in lege iij.§.minorem.ff. de minoribus. ¶In gloss.posita super verbo,residuis.ibi:secus si simpliciter. hanc glo.declara,vt hic per Bartolum,& conclude secundùm eum,quòd quando est vna oblatio,& distributio temporum, opponitur præstationi regulariter,solutio debet fieri in fine temporis:quia terminus iste videtur appositus fauore debitoris. Sed quando tempus distributiuum apponitur substantiæ legati,& dispositionis: tunc videtur apponi fauore creditoris ad multiplicandas obligationes, in quarum multiplicatione potest esse fauor: quia non tolleretur ita faciliter per præscriptionem, sicut si esset vna obligatio:iuxta ea quæ habentur in lege,de pupillo.§.si pluribus.ff.de noui oper.nuncia. & in lege,si quis emptionis.§.primo.de præscript.xxx. annorū. & ideo debet fieri sol.in prin.tpis tunc.& ita loquit cōtrariū alle.in gl.& tex.in l.nec semel.in prin.ff.qñ dies le.ce.Hoc tñ fallit

fallit in duobus casibus. Primus est, quando præstatio est facienda ex sumptibus seu prouentibus certæ rei: tunc enim non fit præstatio in initio, sed tempore quo colliguntur fructus, vt l. firmio. quando dies leg. ce. Secundus est, quando præstatio annua debet fieri cum certa necessitate: tūc enim non fit præstatio in initio, sed tempore necessitatis: vt l. nec semel. §. si in habitis. quando dies leg. ced. quibus dictis adde. Et primò quando dicit, adiecta præstationi, ex qua non multiplicatur obligatio, facit vt solutio debeat fieri in fine temporis: nam istud dictum videtur dubium valde, primò per tex. in d. l. firmio. in fin. vbi dicitur in versic. sed non initio cuiusq; anni. ꝙ ideo in casu illius §. præstatio non debet fieri in princi. anni, quia debet solui ex fructibus agri: & sic apparet, quòd nisi esset ista causa, legatum ibi esset soluendum in princi. & tū ibi legatum erat vnū diuisum in diuersas præstationes, vt patet in ver. sed vtrum esse &c. ¶ Secundò arguo sic, & fortius, etiam in contractibus, quando fit promissio annua, debet fieri solutio in initio: vt fatet Bar. & omnes ī l. q hoc anno. de ver. ob. & est casus in l. eum qui ita. §. qui ita. eo. titu. & tamen stipulatio annua vna est, nec multiplicantur obligationes, sed præstationes duntaxat. l. Stichum. §. stipulatio. eod. titu. nec potest dicere, quòd licet stipulatio sit vna: verba tamen ibi fuerunt adiecta ad verbum significās obligationem: hic autem ad verbum significans executionem, nā hoc est contra tex. in l. si cum præfinitione. quando dies leg. cedat. vbi dicatur, ꝙ legatum annuum est vnum: licet ista dictio, annuo, fuerit adiecta ad verbum depositum, nihilominus præstatio videtur facta gratia exonerandi hæredem. quo casu solutio debet fieri in fine anni. l. nec semel. ver. sed si quot. in fi. eod. titu. Præterea dummodo legatum sit vnum, non vr̄ esse differentia inter istos casus. Sed sustinendo communem opinio. possum dicere, quòd ibi non est sumendum argumē. à contrario sensu, hæc tamē responsio non est omnino tuta, vt dixi in voce: quia si omnino non deberet fieri solutio in prin. etiam si præstatio annua non deberetur ex fructibus, ergo etiam quando debetur ex fructibus, deberet fieri in fine temporis, non tempore fructuum perceptorum. Sed ad hoc potest responderi, ꝙ ex mente testatoris videtur esse, vt ex quo pēsio debet solui de fructibus, vbi aliàs expectaretur finis anni, tunc non expectetur: vel potest dici, ꝙ ibi præstatio facienda ex fructibus facit, ꝙ legatum non debet præstari in initio: quia per hoc ꝙ voluit præstari annua ex fructibus, apparet quòd voluit facere vnum legatum, & non plura. sed diuisit præstationes quę debebāt fieri ex certo loco, seu prædio necessario: quia nisi collectis fructibus fieri non poterat. Ad secundū respōdeo, ꝙ si tenerem opi. Bal. & Ang. in l. Stichum. §. stipulatio. s. allega. stipulatio annua dicitur esse vna, quo ad essentiam obligationis, & acti. quæ ex eo oritur. Sed quo ad ipsas præstationes dicitur non esse vna, sed multiplex: vnde quia hic agitur de modo præstandi: vtrum in fine, vel in prin. debeat fieri præstatio: ideo quantū ad hoc, dicuntur plures stipulationes: & ita intelligunt tex. in l. si seruus. §. fina. de stipulatio. seruo. Sed quia illa solut. communiter reprehenditur per Moder. qui simpliciter dicunt, ꝙ etiam respectu præstationis est vna stipulatio diuisa in præstationes plurium temporū: ideo possumus dicere, ꝙ in ij. qui ita. speciale est in eo, qui stipulatur vsq; ad vitā, aliquod annuū: cū enim illa stipulatio, quo ad aliquid, censeatur continere tot obligationes, quot sunt anni: vt l. sancimus. §. si quis autem. C. de dona. ne vna & eadem res diuerso iure cēseatur: dicemus quòd illo casu, quo ad omnia, erunt plures obligationes. Nō ob. l. si seruus. §. fin. quia secundū intellectum Barto. ibi stipulatio non est vna, sed continet plures: quia erat implendum aliquod cohærēs personę stipulatoris: vt ibi p eum: licet nō omnes sequantur illum intellectum, de quo tetigi in l. si ex toto. §. si. s. eod. †Secundò adde, ꝙ quando testator in vna oratione legat aliquid annuum simpliciter, & aliquid annuū præstandum ex fructibus: tunc vna oratio pariformiter determinat ambo legata, debebuntur tempore collectorum fructuum: ita determinat Bart. in l. si legatarius. §. fi. ff. de leg. ij. quod dictum ego prius videram. & do. meus allegat. in l. q hoc anno. Tertiò adde, ꝙ quando præstatio annua debet fieri ab eo, qui debet aliquid implere ex parte sua: tūc nunq; fit in initio anni, sed post implemētum. Vnde si non possit impleri perfecte, nisi in fine temporis, tūc fiet sol. secundū Barto. in d. l. si seruus. §. fi. & Cy. & Pet. in l. qdē. C. loca. Quartò adde, ꝙ quamuis legatum annuum, quod fit propter necessitatē aliquam, non debeat solui in initio anni: dies tamen legati cedit initio anni, quo ad effectum transmissionis. casus est quem ibi Bart. not. ad hoc in l. habitatio. ff. de vsufruct. leg. secundū vnam lectu. Vltimò adde, quòd quando legatur alicui vsusfructus, qui subrogatur loco annui legati, assumit naturam annui legati, quo ad solutionē: vnde licet si vsusfruct⁹ moritur in initio anni, fructus non pertineant, casus est vnicus, quē ibi Barr. & Dy. ponderant in l. generali. §. hęre. de vsufru. lega. ¶ Extra materiam huius princ. Barto. hic per ea quæ dixit in tertio & vltimo articulo, dum alleg. l. iij. §. si hęredi. ff. de sta. libe. determinat nota. quęstio. dicit enim, quòd si ego vendo tibi rem sub conditione, vel pure cum termino vnius anni, ad pretium soluendum: iste terminus non currit, nisi impleta conditione, & facto implemento ex pacto venditoris ita tradita re, per textum in d. §. si quis hęredi. & per tex. in l. tali. in prin. ff. de iure dot. & in l. si in diem. in princip. j. de conditio. & demonstratio. cum quo transeunt hic communiter omnes. Ipse tamen in d. l. si in diem. dicit. quòd istud est verum, nisi essent apposita verba ita expressa, quòd non posset fieri subauditio, tunc enim præcise curreret terminus à tempore dispositionis factæ. Sed quæ sint ista verba, non declarat. Vnde Salyc. plenius attingens articulum in l. ij. in fi. C. de contra. emp. dicit, ꝙ illud qđ dicit hic Bart. est verum, nisi venditor diceret, cū hoc ꝙ soluas pretium hinc ad vnum annum, vel ab ista die ad vnum annum, vel apponendo tempus in specie in termino ad quē: verbi gratia, ꝙ habes terminum vsq; ad calendas Ianuarij proxime futuri: tunc enim quia tempus nō exprimitur in genere, sed in specie, sicut species non potest solui pro alia, quia non respicit functionē sicut genus: vt l. si is qui duos. de so. ita vnum non ponitur pro alio: vt est casus clarus, quem ibi Bart. no. ad hoc in l. si vsusfructus mihi in biennium. ff. de vsufru. leg. facit quod not. Bar. in l. si prius. versus fi. ff. de no. operis nuncia. & in l. si & ideo hæsitatur. ff. de verbo. sig Et hanc conclusionem in si. q. confirmat Bal. in l. j. ff. si quis cau. vbi vult, ꝙ quamuis terminus assignat⁹ à iudice absenti non currat in dubio, nisi à die notificationis: istud est verum, nisi iudex dicat, assigno terminum hinc ad octo dies, vel ab ista die: quia cū retulerit se ad tempus in specie, nō potest subrogari tempus, quod curret à die notificationis loco istius: vt d. l. si vsusfructus. & quod ibi not. facit optime pro his q̄ ponit Bar. in l. nec non. §. si quis sæpius. ff. ex quib. cau. maio. vbi dicit, ꝙ quando terminus ad quē designat̄ in specie: verbi gratia, vsq; ad calendas Maij, vt dixi: nunq; pōt illud tempus in aliud commutari: & licet ista opi. seruaretur in practica, tamen contra eam multum facit text. in d. §. si hæredi. & gl. in l. fin. C. de iure delib. & in aut. hodie. C. de app. nam in omnibus prędictis iuribus tēpus videtur in termino, à quo, præfigi in specie. dicitur enim in §. si hæredi. ꝙ libert⁹ debet implere cōditionē à tēpore mortis testatoris: vt ī aut. hodie. ꝙ termin⁹ currit à die scietię: & tū supplet̄. s. & scietię. & eodē modo supplet̄ in l. quinquaginta. ff. de excu. tut. dū dicit, ꝙ excusatio debet ꝓbari à die creationis factæ infra quinquaginta dies: & tamē supplet̄ ibi per glossam & Bald. à die scientię. Vnde Ioan. And. in c. quia. de except. lib. vj. dicit quòd ille terminus octo dierum, de quo ibi, licet currat ex dispositione illius decretalis à die propositæ exceptionis, nihilominus suppletur, supple & admisse. Sed possumus respondere saluando communē sententiam, quòd non ita demonstratur tempus in specie in dictis casibus, sicut in casu nostro: quia quando dicitur, quòd currit à die scientiæ vel mortis, & sic de singulis, dies ibi ponitur pro tempore, vnde non ita indiuidualiter fit relatio ad speciem, sicut quando demōstratur aliter ista dies, quæ nunc est. Istud contrarium est resolubile: & adde ad prædicta, & quando terminus præfigitur ad impugnandum actum, nunquam iste terminus currit, nisi à die implendæ conditionis, vel à die, qua actus nulliter erat celebratus, efficitur validus per confirmationem. Primum probatur in l. j. §. annus. quando act. de pe. est anna. & tradit Bartolus in lege, ab hostibus. §. sed quod simpliciter. in vlti. charta. ff. ex qui. cau. maio. Secundum in lege, Caius Cassius. & ibi per Baldum. ff. de excus. tuto.

Hoc autem. Cùm tempus certæ ætatis apponitur honorato, facit conditionem: & si tempore testamenti illa ætas non erit completa, tempus annuæ præstationis computatur ab ætate completa post testamentum. hoc dicit. Secunda est ibi: & ideo. Tertia ibi: quod testamentum. ¶ In glossa super verbo, completus. ibi: quando dies lega. ced. &c. Bar. hic plene discutit, qn̄ tēpus certæ æta. appositū honorato, vel tertio, vel grauato, faciat cōditionē, vel diē: nec est addendū aliqđ, nisi ad vnū cōtrariū tantū, qđ est difficile, videlicet ad l. liberto. §. ab hęredibus. j. de ali. & cib. leg. p quē text. in effectu ipse ponit regulā l. ꝙ qn̄ tps certæ ætatis adijcitur grauato, non facit cōditionē, sed diē. Sed qn̄ adijcitur honorato, vel tertio, facit cōditionē. Et est ratio differentiæ scđm eū: qa primò vocatus à testatore præsumitur magis dilect⁹: vt l. Publius. in fi. j. de condit. & demon. & bene facit text. in l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulga. & pup. Si ergo testator voluit præstari in fi. ætatis adiectæ in testamento legatū ab hærede primo vocato: ergo multofortius videt̄ voluisse præstari ab hęrede ipsius primo vocati, q presumit̄ minus dilectus: econtra autem, qn̄ tempus ętatis adijcitur honorato, ideo facit conditionē: quia ex quo plus videtur diligere primo vocatum, quàm hęredē eius: ista stant simul, quòd voluerit primo vocatum habere legatum, si perueniret ad illam ætatem, quem plus dilexit, & tamen quòd hęredē eius, quē minus dilexit, noluerit habere. Sed ista ratio reprehenditur per Ioā. de Imo. nā scđm hoc sequeretur, vt ipse dixit, ꝙ si testator legat aliquid, cùm hęres suus morietur, sicut voluit grauare hęredem primo vocatum, multofortius videatur voluisse grauare hęredem ipsius ratione prædicta, & sic ꝙ ista dies mortis adiecta grauato non faceret conditionem, sed diē: & per cōsequens legatarius interim moriēdo transmitteret, contra legē, hęres meus. §. fina. j. de conditio. & demonstratio. & contra l. si cùm dies. j. quando dies leg. ced. Sed ad hęc posset responderi, quòd ipsa interpretatio, de qua dicit Bar. debet fieri, quando apponitur dies, quę non est omnino incerta, sicut tempus ętatis. sec⁹ qn̄ apponitur dies omnino incerta: vt in l. hęres meus. in fi. quia tunc verba facilius inducunt conditionē: vt patet ex solutione, quam dedit Bart. hic ad l. quibus diebus. §. quidam Titio. j. de cond. & demon. sicut etiam videmus, ꝙ qn̄ tēpus certę ętatis exprimitur per si, semper facit conditionē: vt l. si seruus. ff. de sta. lib. & tradit Barto. hic, & hoc est, quia dictio, si, est magis accommodata ad faciendum conditionem, quàm dictio, cū, quæ principaliter significat tēpus: vt l. si Titio. quando dies leg. ced. Vnde similiter possun⁹ dicere, ꝙ dies ora

nino incerta, quia magis est similis conditioni, q̃ dies aliquo modo certa facilius faciet condtio. Aduerte tamen, quia tex. in dicta l. si Titio. q̃n dicit, ꝙ ista conditio apponit in persona honorati, facit conditionẽ, nõ fundat se in pręsumpta mente testatoris, sed in significatu verborũ. quia ista dictio, cũ, ex proprietate sermonis primò importat tempus, secundario conditionem: sicut dictio, si. & inde est, ꝙ quãdo tẽpus certæ ætatis apponitur in persona tertij, adhuc facit conditionem: vt l. si ita scriptum. de manu. testa. & tamen ibi non cadit ista cõsideratio & differentia, quę fit inter grauatum & honoratum. Præterea ista positio Bar. vere est contra tex. in l. fideicõmissaria libertas. §. etiã. de fideicõ. lib. Nec valet rñsio sua, ꝙ est differẽtia inter cũ, & post: vt l. illã. ff. de ver. sig. quia vt dicit hic Io. de Imo. & recte, differentia inter istas duas dictiones per illam l. non est in hoc, vt per vnam dictionẽ inducatur conditio, & per aliam nõ: sed stat in hoc, scilicet si conditio apponitur per dictionem, cùm, citius intelligitur impleri, q̃ cùm apponitur per dictionem, post, in casu d. l. inter illã. Et ꝙ hoc sit verum, ostendunt manifeste verba text. quæ confundũt sol. Bar. quia ibi iurisconsultus appellat vtranq; condi. Vnde d. Io. hic ponit aliam so. dicẽs, ꝙ ideo ista dictio nõ facit cõditionẽ §. ab hæredibus. quia ibi erat apposita alia conditio expressa, scilicet si manserit cum filio &c. Vnde tũc tẽpus certæ ætatis non facit conditionem, quia videtur apponi in consequentiã ad conditionem prius expressam. quòd autem venit in consequentiã, non solet considerari: vt l. rogasti. in prin. & l. si quis nec causam. in fin. ff. si cert. peta. & l. j. §. si te rogauero. ff. depo. Sed ista ratio concludit, ꝙ tẽpus ætatis ibi appositum non faceret etiam diem, nec differret exactionem, si non est in consideratione, quia venit in consequentiam, imo statim mortuo filio ante xxv. annos, ex quo conditio habetur pro impleta, vt intra diẽ deberet solui legatum. Nec obstat secũdũ cum l. Thais. §. libertate. de fideicommis. liber. quia ibi tempus ætatis non videtur appositum in consequentiam ad aliam conditionem, sed principaliter: sed in §. ab hæredibus. videtur appositum in consequentiã. Sed cur magis ibi videatur appositum in consequentiam, q̃ in §. libertatis. nõ declarat: sed forte posset dici, quòd qualitas cõditionis in §. ab hærede. hoc facit, quia debebat impleri in xxv. annis: & sic in tempore ætatis adiecto in legato. Ipse tamen non habet hanc mentem: imo dicit, quòd ætas ibi videtur adiecta in consequentiam ad conditionem: quia testator prius voluit implere conditionem, q̃ veniret ætas. Sed ista verba nõ habent iuris saporem: tum quia non semper voluit impleri conditionẽ, sed solùm si filius non viueret vsq; ad annum xxv. Præterea etiam, quando filius moritur intra illã ætatẽ, quia conditio habetur pro impleta, vt statim dicam, hoc procedit magis immediate ex dispositione l. fauore alimẽtorum, q̃ ex voluntate testatoris. Vnde istæ differentiæ videntur esse inanes. Nec fuit omnino istud de mente istarum legum. Tu ergo dic, & clarius, & ad mentem literæ, quòd ætas adiecta in §. ab hæredibus. facit diẽ & conditionem in persona grauati. Sed ista conditio, quæ resultat ex ętate apposita, sortitur naturam conditionis alterius expressæ in testamento, quæ fuit causa huius secundæ conditionis: vnde sicut si testator apposuisset simpliciter aliam conditionem, hoc modo, volo comparari liberto meo militiam, si steterit cum filio meo vsq; ad xxv. annum, filio moriente, ista conditio habeatur pro impleta fauore alimentorum, quando legatum fuit factum gratia alimentorum, quod in dubio præsumitur: vt patet ex notatis in l. illis libertis. de conditio. & demonstratio. & in l. concubina. §. vxori. de leg. iij. ita quando testator apposuit conditionem de manendo cum filio vsq; ad xxv. annum legato prædicto: licet prius incontinenti apposuerit tempus certæ ætatis de per se, istæ duæ conditiones habentur pro vna: quia ex hoc quia testator voluit libertum esse in seruitio, & in domo filij, antequam consequeretur legatum militiæ vsque ad ætatem xxv. anno. vt patet in versicu. si tamen. in dicto §. ab hæredibus. apparet quòd tempus erat, quod prius præfixerat huic legato: ideo apposuerat, quia volebat prius filio seruiri vsque ad illam ætatem. Vnde licet, quo ad formam verborum, videatur apposita duplex conditio: quantum tamen ad mentem testatoris, ista cõditio habetur pro vnica, quo ad effectum, vt habeatur pro impleta, quia pendet à prima, sicut à sua causa: & tamen vt distinctio ætatis conditione expressa operetur aliquid, videtur fuisse de mente testatoris differri exactio. vsq; ad tempus xxv. an. ad quod aliàs non fieret: vt patet in d. l. illis libertis.

Si Titio. Si debitor mandat legatario, vt soluat debitum, vel legatum, respectu hæredis ipsius, & etiam respectu fideiussoris ipsius, sed non respectu creditoris. hoc dicit, vsq; ad l. fideiussor. Secunda ibi: hæres verò. Tertia ibi: sed si testator. ¶ 4 †Not. in versic. hæres verò. quòd aliquando vna persona nominatur in legato: & tamen actio competit alteri non nominato, si eius interest, & nõ illius qui fuit nominatus. concordat text. in lege, fideicommissa. §. interdum. j. de legatis iij. & in l. seruum legatum. §. si testator. j. eo. Quinimo in isto tex. videtur probari, quòd legatum in dubio videtur factum non solùm cõtemplatione eius cuius principaliter interest: sed etiam contemplatione alterius, cuius minus interest: vt patet in versicul. sed si testator. vbi conceditur actio non solùm hæredi, cuius plus interest: quia si solueret, non haberet repetitionem solùm. & tamen etiam conceditur actio fideiussori, cuius minus interest: quia si solueret posset repetere: vt dicitur in fine tex. Hoc autem videtur contra tex. expresse in d. §. interdum. versic. plerunq;. vbi deciditur expresse, ꝙ in dubio legatum videtur factum contemplatione illius solùm, cuius maxime interest. Vnde nisi dicas, quòd iste text. non loquitur in dubio, sed quãdo apparet, ꝙ fuit factum etiam contemplatione fideiussoris, quo casu sine dubio actio competit illi cuius interest. Sed ista sol. manifeste diuinat ad text. vnde contrariũ est difficile. Sed forte potest dici hic esse casum singularem, ꝙ quando testator grauat legatarium de soluendo legatũ, si hæres conuenitur, & soluit, possit repetere à legatario id quod soluit: vnde plus interest isto casu hæredis, q̃ fideiussoris. & esset not. sol. super qua est cogitandum: & causa dubitationis est, si hæres possit repetere à legatario, sicut fideiussor. Iurisc̃osultus etia in hærede posuisset vtrunq; casum, scilicet quando legatarius esset soluendo, vel non: sicut posuit in fideiussore in fin. vnde satis posuit tex. quòd ista distinctio non fit in hæredem, quia non posset repetere. ¶ 5 †Tertiò not. in versi. interest. quòd fideiussoris interest potius non soluere, q̃ solutum repetere: & hoc est ideo, quia multi casus possunt cõtingere, in quibus, si soluit, nõ poterit repetere, vel propter inopiam debitoris superuenientem, vel quia debitor sit difficilis exactionis, licet sit soluendo: vt exemplificatur in l. j. ff. qui satisd. cogan. & hinc oritur ęquitas. l. si pro ea. cum materia. C. manda. & l. Lucius. eo. titu. ff. quòd quando fideiussor stetit diu in obligatiõe, potest petere se liberari, vt ibi dicit. posset etiam esse alia ratione, semper staret intricatus ꝑ aliena obligatione: de quo tamen dic vt ibi. ¶ In gl. super verbo, nõ valet. ibi: alius nõ debitor legauit. glo. potuit habere bonum intellectũ, assignando rationẽ diuersitatis: vt j. dicam. sed quia nõ assignat, & eadem ratio videt esse in vtroq; casu; ideo quia vtrobiq; potest interesse creditoris, ꝑpter duos reos: ideo ista solut. remanet dubia. Hanc tamen approbat Pau. de Ca. sed non respõdet obiectioni pdictæ. Ioan. tamen de Imo. nititur respondere, ꝙ in l. nostra ideo nõ valet legatum, quia poterat euenire casus, in quo effectu videretur legatum ab hærede isti creditori: videlicet si legatarius acceptasset quidem legatum, sed nõdum percepisset realiter: tunc enim si ageretur contra legatarium, liberaretur cedendo actio. contra hæredẽ: vt l. imperator. in princi. j. titu. ꝓximo. Sed ista solut. non multum placet: quia arguendo de re ad tempus, vel ad casum, sicut legatum factum alicui vel fideicommissum potest valere ꝓ parte, & ꝓ parte non valere: vt l. cogi. §. hi qui solidum. j. ad Trebel. ita videtur, quòd ꝑpter casum, quo legatum esset inutile, non debeat vitiari casus, in quo legatum esset vtile, scilicet quando hæres actualiter percepisset legatum. Quinimo in istum casum duntaxat videretur factum legatum, ex quo in alium non posset valere. & verba aliquo modo possunt adaptari ad istum casum magis, q̃ ad alium. l. fideicommissa. §. si filio. j. de le. iij. & l. vbi pure. cum ibi nota. ff. ad Trebel. Testator enim mandando legatario, quòd solueret debitũ, quia illud non tenebatur soluere, nisi postq̃ percepisset legatum: vt in dicta l. imperator. satis videtur reliquisse legatum in hunc casum, scilicet quòd legatarius præcise teneatur soluere, & non liberatur cedendo actio. Vnde dicendum est aliter: quia etiam sequens solutio, quam approbat Bartol. diuinat ad text. in l. iij. in fin. præalleg. quia diuersitas rationis inter istos casus est ista, quia ibi per interuentum nouæ personæ prima obligatio nõ tollitur de iure isto, ex quo non interuenit stipulatio: vt l. item illa. §. fina. ff. de constit. pecu. & not. Ang. in l. delegare. la prima. ff. de nouat. quem sequitur hic Ioan. de Imol. Sed in casu nostro si legatarius obligaretur, hæres esset liberatus: quia quando noua persona obligatur ex mandato debitoris, ista vocatur delegatio, in qua semper ille qui obligatur videtur obligari vice primi debitoris: vt l. delegare. palleg. & ideo dicit l. quòd delegatio habet virtutem soluti: vt l. quãuis. §. interdum. ff. ad Velleia. & ideo legatarius, qui obligatur hoc de mandato testatoris, remaneret obligatus solus, & tolleretur obligatio in persona hæredis. Vnde dicit Ang. nota. in l. delegare. quòd etiam si per nouam personam fiat promissio aliter, quàm per stipulationem, dummodo promittens dicat, vice debitoris. tunc tolleretur semper prima obligatio. Vnde in casu nostro tam ex natura delegationis, quæ est, vt fiat vice debitoris primi, quia legatarius videtur grauari tanq̃ repręsentans personam debitoris, cùm grauatur ratione emolumenti, quod percipit ab eo, manifestũ est, quòd prima obligatio tollitur: & ideo cessat interesse, propter quod valet legatum, in dicta l. iij. in fin. Pro ista conclusione adduco tibi text. in l. si ab vno. in verbo, solum. j. de lega. ij. vbi probatur, ꝙ quando onus põt per viam legati seu prælegati imponi vni soli ex hęredibus, ex hoc quòd vnus grauatur præstare insolidum, cæteri videntur liberati pro rata sua, & sic prima obligatio est sublata. Sed quia posset esse aliqua differentia inter illum casum, & nostrum, quam non curo prosequi nunc, sufficiãt iura s. alleg. & per hæc est expedita glo. tua. ¶ Contra istam meam solu. arguo dupliciter. & primò, quia cùm delegatio fiat solùm per stipulationem, vel litis contestationem: vt l. prima. C. de noua. & l. delegare. præallegata. non videtur quòd ex dispositione testatoris mandantis legatario soluere possit resultare delegatio. Secundò, & fortius, quia delegatio ꝓprie non potest fieri, nisi det debitorem delegantis, secundùm glo. nota. in l. q̃uis. §. si mulier. ff. ad Velleia. & in l. si Titius. ff. de nouati. & tenet Bald. in l. j. C. eo. & Specul. in titu. de obliga. & solut. §. nunc dicamus. circa principium. Ergo cùm iste legatarius in casu §. nostri, grauatur soluere creditori, nõ esset debitor ipsius testõris, nõ videt ista posse appellari delegatio. Sed ad primũ respõdetur, ꝙ illa regula procedit, quando delegatio fit

tio fit per viam cōtractus: secus si fiat in vltima voluntate, in qua multa inducuntur, quę non possunt fieri per viam contractus: verbi gratia, quòd dominium transfertur[a] solo titulo sine traditione, & acquiratur etiam ignoranti: vt l. cùm pater. §. surdo. j. titu. proxi. & l. fin. C. de curato. furioso. Ad secundum respōdetur tripliciter. Primò negādo illas gl. esse veras. nam contrarium sentit Barto. clare in l. delegare. allegata. & contrarium videtur probare in l. si Titius. & in l. pure. §. si in eum. ff. de doli except. non impropriando verba text. vnde aliàs respondendo de iure, si bene memini, in casu magnifici domi. Angel. de Angelotis: vnde ego nō sum secutus istam viam, quia ad esse delegationis, sicut dicit diffinitio in dicta l. delegare. satis est, q debitor creditori offerat alium qui promittat, & efficiatur reus loco sui. vnde quicunq; sit ille, siue debitor delegantis, siue non, nihil ad rhōbum. Vel potest dici, tenendo illas glo. quòd licet ista non possit dici propria delegatio, sortitur tamen naturā delegationis, quia est species contractus sibi similis, propter mandatum creditoris, quod præcedit: & ideo iura largo modo appellant eam delegationem: vt probatur in dicta l. si Titius. iuncta gl. sicut dicimus, quòd contractus innominatus sortitur naturam contractus nominati, cui est magis similis: vt l. j. §. si quis seruum. ff. depo. & l. Titius. ff. de præscrip. verb. facit q̄d habetur in l. si olei. C. mandat. Sed ista secunda responsio potest satisfacere etiā primæ obiectioni, si bene inspicias. ¶ † Extra gl. inducitur iste tex. per Dyn. & Bar. & alios ad quæstionem, vtrū fideiussor possit esse iudex, vel testis in causa debitoris sui[b] principalis. In qua quæstione adde dictis docto. breuiter, & primò inquantum Bar. hic distinguit, quòd fideiussor renunciauit beneficio excussionis, tunc nō posset esse testis: secus si non renunciasset. nam licet ista distinctio videatur multum æqua, tenet contra eam Ioā. Andr. in tit. de test. §. j. ver. quid si fideiussor. vbi dicit, q dictum Spec. qui dicit fideiussorem posse esse testem, quando debitor principalis est soluendo, ipse addit, q hoc est falsum, maxime si fideiussor renunciauit bñficio excussionis: & sic manifeste sentit, quòd idem, & si non renunciasset. Et hanc opin. sequitur hic Ang. & clarius Io. de Imol. & vtit̄ ratione ex similitudine rationis quidem: quia licet respectu præsentis temporis, quo petitur à debitore, fideiussor non possit cōueniri, si non renunciauit beneficio supradicto: qa tñ posset effici non soluendo ante soluti. considerato hoc quod potest euenire, vt hic iste dicat̄ testificari in causa propria, secundū eum. ¶ Cōfirmatur ista ratio, quia etiam qñ debitor est absens à prouincia, pōt agi cōtra fideiussorem, nō excusso principali: vt in cor. de fideius. §. j. & hoc facilius posset contingere. Sed forte posset dici, quòd iste casus nō posset habere locū, quando debitor principalis iam cœpit cōueniri. Vnde melior est ratio præcedens, per quā ego istam opin. secutus sum in c. super. extrà, de test. & videtur esse cōmunior opi. Ange. autem in cōsi. ccxc. solenniter attingendo articulū istum, dicit, q opi. Ioan. And. est vera, nisi esset verisimile, quòd fideiussor, qui vult testificare, non esset passurus aliquod incōmodum ex fideiussione. exemplum, secūdùm eum, si debitor principalis est mercator diues, & communi opi. legalis, & fidus: tūc enim nō est verisimile, quòd debitor iste patiatur fideiussorem molestari & cogi ad soluendum. allegat gloss. & quod ibi notāt doctores in l. j. ff. de solu. quæ dicit, quòd debitor legalis & honestus præsumitur magis velle soluere debitum, in quo alius obligatus est pro eo, quàm illud in quo ipse solus est obligatus sub vsuris. potest eñ iudex audacter confidere, si debitor est locuples, & valde legalis persona, quòd ipse faciet debitum: vt l. si res pupillaris. ff. de admini. tuto. & l. argētum. in fi. ff. cōmo. hoc tamen intelligit, & temperat, quando quantitas debita nō erat magna, inspecta persona debitoris. Sed in isto exemplo pōt cadere consideratio d. Io. qui antequam soluat, poterit effici nō soluēdo: vnde adhuc stat ratio suspitionis. Secundò exemplificat iste in debitore principali, qui deposuit pecuniam: ita quòd certum est pecuniam esse soluendā à debitore. Sed ista ratio adhuc non est multum firma prima, vt obuietur fraudibus, ne scilicet in fraudem creditoris debitor faciat depositū, vt possit habere fideiussorem in testem: pro qua ratione, vt dicit Guil. de Cun. in l. & hære. §. nos autem. ff. de pact. vt refert hic Bald. quòd cedens non possit testificari pro cessionario, ne sic aperiatur via fraudi. contra l. cùm hi. §. si cùm ius. ff. de transact. Preterea depositum posset reuocari à debitore: vt l. acceptam. & ibi not. C. de vsur. Item posset perire culpa debitoris. vnde adhuc remaneret obligatus ex dispositione, iuxta not. in l. qui decem. in princ. ff. de sol. Sed prima ratio, quo ad mentem iuris magis vrget. ¶ Tertiò exemplificat, quādo fideiussor esset bene cautus, quòd non deberet molestari vel cogi ad soluēdum: verbi gratia, cùm debitor prīcipalis dedisset bonos fideiussores, & idoneos, quod ipse seruaretur indemnis, & non molestaretur: sed quia illi etiam possunt effici non soluendo, adhuc videtur durare ratio domini Ioan. per quam videtur esse tutius tenere communem sententiam.

SVMMARIVM.

1 In materia stricti iuris appellatione debitoris continetur fideiussor.
2 Fideiussor quando mandat hæredi, vt soluat id quod debet ex illa causa, heres soluens repetere non potest à debitore principali.
3 De pretio vbicunq; explicite vel implicite fit mentio, intelligitur de iusto & communi.
4 Dispositio de re vendenda valet, quamuis certum pretium non adijcia-

tur à testatore.

SI fideiussor. Licet expressum non valeat, valet tamen tacitum, quod nō venit accessorie ad expressum, sed stat per se principaliter. Vel sic, & clari⁹: Si fideiussor legat creditori, competit actio ex legato debitori principali, non ipsi creditori, & etiam hęredi ipsius fideiussoris, quando legatarius esset grauat⁹ soluere hoc debitum. h. d. Secunda est ibi: quod si eidem. ¶ † No. ibi: qđ ei deberet. nam hic satis clare probatur, quòd etiam id quod quis debet, tanquam fideiussor, proprie potest appellari debitum: & ex hoc sequitur, quòd etiam in materia stricti iuris appellatione debitoris continebitur fideiussor: & hoc tenet Bartol. expresse in l. j. in vlti. col. ff. si certum peta. per l. & magis. ff. de solu. per quā Io. de Imo. dicit not. in l. j. ff. eo. quòd statutum disponens de captura debitoris habebit locum in fideiussore: & idem dicit Ange. fuisse determinatum Perusij de facto in auten. vt hi qui obligatas. §. j. in fine commenti. vbi dicit obtinuisse, quòd in illa materia correctiua & pœnali appellatione debitoris venit fideiussor per iura allegata, per Bar. in d. l. prima. ¶ † Secundò nota singulariter secundùm Bal. quòd quando fideiussor mandat hæredi vt soluat id quod debet, ex illa causa hæres soluens non pōt repetere à debitore principali. Et licet glos. in verbo, non poterit, intelligat hoc esse verum, quando apparet de animo fideiussoris iubentis: hæc tamen gloss. videtur destruere text. qui loquitur in casu dubio, vt dicit Bald. hic, & Moder. post eum. Est & ali⁹ casus, videlicet quando testator mandat hæredi, vt fideiubeat pro alio: tunc enim soluendo nō repetit: vt l. tribus. ff. de vsufruct. earum re. quę vsu consumun. quam etiam adducit hic Bal. & per istum textum infert ipse, quòd si testator mādat creditoribus suis solui id, quod ipse debet, & aliquid debeat tanquam fideiussor, hæres soluēdo non poterit repetere per istum textum. Nec obstat, si dicas, quòd hic loquitur, quando mandauit in specie: secus si mādasset in genere: quia ista responsio est iuridica, secundùm eum: quoniam regulariter tantum valet genus quo ad genus, quātum species quo ad speciem: vt l. si duo. in princi. ff. de administra. tutorum. & tradit Bart. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cau Do. Paul. de Castr. hic dicit, quòd istud prima facie videtur absurdum, sed cur sit absurdum, non declarat Ioā. de Imo. dicit, quòd istud dictum non transit sine scrupulo, per l. & magis. ff. de solu. vbi soluens in dubio magis videtur soluere pro debito ꝓprio, quàm pro alieno, pro quo est fideiussor: sed illa l. non facit ad q. qua ibi actus soluentis non respiciebat totum genus, sed de necessitate vnum de contentis in genere: nam fiebat solutio in vnam causam. Vnde hoc casu verum est, quòd potius videtur intelligere de debito proprio, quàm de alieno. Sed in casu nostro sermo testatoris respicit, & potest respicere omnia contenta in genere. vnde licet senserit de debitis proprijs, potuit etiam sentire de alienis. Aduerte tamen, quia alia ratio fortius facit contra istam doctrinam. nam testator qui mādat isto modo solui creditoribus suis, solùm videtur hoc facere pro exoneratione conscientiæ suę, secundùm Bald. in dicta leg. id quod pauperibus. C. de episco. & cleri. & in l. & si inutiliter. C. de fideicommis. Vnde cùm exoneratio conscientiæ respiciat solùm ipsum creditorem, cui debitor debet restituere, non videt̄ quòd intētio testatoris sit, hoc casu velle prouidere alteri, cuius interesset: & istud multū ratio naturalis dictat. doctrina tamē est pulchra. ¶ In gloss. super verbo, non poterit. ibi: item no. quod expressum &c. Ista est materia satis vulgaris, in qua tria breuiter videntur addenda. Et primo inquantū Bar. dicit, quòd ad hoc vt actus tacitus, qui non venit accessorie ad actū expressum, valeat vitiato expresso, requiritur quòd eodē modo est fact⁹ vnā

[a] ¶ Dominium transfertur. Adde l. pen. C. de rei vendi. l. traditionibus. C. de pactis. Iaso. in l. si ex supplicatione. in j. nota. ff. de acquire. possessio.

[b] ¶ Vel testis in causa debitoris sui. Adde Io. Andr. in addi. Spec. tit. de iudice delegat. in §. superest. versicul. sed nūquid fideiussor. Angel. in l. ab executore. in §. j. ff. de appel. Bar. in l. si qs ita. ff. de reb. du. Io. de Imol. in l. à sententia. in prin. ff. de appell. Floria. in l. dictantibus. C. de test. Alex. de Imo. consil. lxxvij. inci. in causa & lite vertente inter Bartholomæum. in j. volu. Ang. consil. cclxv. inci. visis attestationibus. Io. de Imol. consil. lviij. incip. in casu præmisso videtur breuiter dicendum.

tum expresso valeret, & posset fieri de per se, sine actu expresso. quod habet locum in legato secundùm eũ: nam potest fieri nutu, etiam sine verbis: vt l. nutu. j. de leg. iij. Ista enim restrictio videtur esse necessaria, per tex. in l. fi. C. de hære. insti. & per ea quæ posuit idem Bar. per illam l. & per hæc not. in l. j. in vlti. q. & in alia præcedenti. s. de vulga. & pup. vbi dicit, quod substitutio pupillaris facta extraneo continet tacitam vulgarem: & tamen tacita vulgaris non posset fieri de per se, sine verbis: quia nomen hæredis debet exprimi, vel scribi à testatore: vt l. iubemus. C. de testa. Secundò adde, quòd quando tacita dispositio oritur virtute repetitionis, quæ censetur facta de conditione expressa in vno legato ad aliud legatum: tunc si conditio nihil operaĩ in expresso, nihil etiam operabitur in tacito virtute repetionis: vt est casus not. & ibi per Bar. in l. si dic. §. fi. j. de cõdi. & demõ. Tertiò adde, secũdùm Io. de Imo. hic, ꝙ Bar. non bene videtur respõdere ad l. si sponsus. §. j. de dona. inter virũ & vxo. nã ibi dicitur, ꝙ liberatio facta vxori per acceptilationẽ nõ prodest correo debẽdi, qui erat secum obligatus: poterat enim ibi liberari æque principaliter: ergo videtur, ꝙ tacitũ non vitietur per expressum. Sed ipse respõdet, ꝙ Barto. forte ibi ideo ita dicit, quòd cùm liberatio per acceptilationem non posset fieri, nisi præcedente Aquiliana stipula. ista stipulatio nõ potuit fieri in persona correi, siue non potuit procedere, ex quo reus nõ erat ibi præsens, vel saltem si fuisset præsens, posset dici quòd ex quo reus ipse nihil promisit post stipulationẽ, acceptilatio non potuit valere ęque principaliter in persona ipsius. Sed tunc ob. secũdùm eum, quia saltem potuit valere acceptilatio, vt pactũ: quoniam in actu liberatorio, si nõ valet quod ago vt ago, valet vt valere potest: vt l. an vtile. §. j. ff. de accepti. nec potest dicere secũdùm eum, quòd hoc pactum nõ posset sibi prodesse, tanquã absenti, per ea quæ habẽtur in l. non solũ. §. liberationis verba. de libe. lega. quia istud nõ est verũ in tacito pacto liberatorio: vt l. ij. C. de pac. & l. si creditores. & ibi per Bar. C. eo. vnde ipse dicit, illũ tex. intelligendum, ꝙ ideo ibi liberatio non prodest correo saltem in vi pacti, quia isti duo rei erant socij: vnde si liberatio prodesset correo, prodesset etiam vxori. & sic per indirectum concederetur id, quod non conceditur directo, contra l. fraus. ff. de lega. & l. pupillus. cum vulg. ff. de auto. tu. Tu autem dicas altero de duobus modis, vel quòd licet ibi correus posset liberari ęque principaliter, non tamen creditor liberans hoc voluit, quia liberauit vxorem principaliter contẽplatione ipsius. Vnde cùm liberatio correi veniat accessoriè, si non valet principale, non valet accessorium. l. iij. in fi. de serui. rusti. prædio. Vel potes dicere, quòd etiã si voluisset ęque principaliter liberare vtrũq;, illa liberatio non valebat in forma acceptilationis ratione supradicta. & quod dicitur, saltẽ potuit valere in vim pacti: hoc est negandũ, duplici ratione. Prima est, quia ex quo præceptũ correi nõ pcesserat, stipulatio Aquiliana videĩ esse pactũ in forma: quo casu datur regula, ꝙ si non valet quod ago vt ago, non valet vt valere potest, etiam in actu liberatorio: sicut traditur in l. j. §. j. vel ij. ff. de verb. obli. Sed posito ꝙ isto respectu non impediretur valere in vim pacti, quando correus esset absens, manifestũ esset eum nõ valere in vim pacti, valet, ne duo specialia concurrerent circa idem, & codẽ respectu. s. fauore liberationis, cõtra l. j. C. de dot. promis. nã fauore liberationis est, ꝙ si non valet quod ago vt ago, valet vt valere potest. Idem eius fauore est, ꝙ quando liberatio est tacita, possit fauere absenti, contra ea quæ habentur in dicto §. liberationis verba. & ita posset intelligi ille text. quem etiam in absente videtur intelligere Ioan. de Imol. in dictis suis.

Meminisse. Damnatus vẽdere rem simpliciter, tenetur eam vendere iusto pretio, nisi pretium sit taxatum à testatore. h. d. Secunda ibi: quod si certum. ¶ †Not. ꝙ vbicunq; explicite vel implicite fit mentio de pretio, etiam in dispositione hominis, intelligitur de pretio iusto, & communi: de quo in l. vt pretia rerum. j. ad l. Fal. & in l. mortis causa. §. fi. de dona. causa mor. Quid autem esset hoc casu, si alius offerret maius pretiũ hæredi, vtrum legatarius illud idem teneatur soluere, vel pretium commune, est no. q. quam format Ioan. And. in addi. Spec. in ti. de emp. & ven. §. nunc dicendũ. in ver. sed quod statim. cuius dicta licet non alleget eum, sequitur Barto. no. examinans q. l. ij. in vlti. q. C. de rescind. ven. & Moder. reprehendentes ibi Ang. in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verb. oblig. & ibi scripsi. ¶ †Secundò no. ꝙ remediũ l. ij. de rescin. vendi. nõ videtur habere locũ in eo, qui est iussus vendere à testatore certo pretio. & ad hoc not. singulariter Bal. hic istũ tex. quẽ allegãt Mod. in l. si quis cùm aliter. de verb. obli. & etiã referũt hic, pro quo vide tex. lõge meliorẽ in l. etiã. §. quid si quis. circa mediũ. ff. de peti. heredi. vbi tex. dicit, ꝙ dispositio testatoris habet locũ etiam pro exiguo pretio, si sit iussus hæres vẽdere. quod verbũ significat valde modico. ¶ †Tertiò not. ꝙ dispositio, de vendendo rẽ, valet, licet testator non adijciat certum pretium. & idẽ est in promissione de vendẽdo, secũdùm Bal. hic, qui allegat Cyn. hoc tenentẽ, quãuis ipsa vẽditio sine pretio certo celebrari nõ possit: vt in d. §. pretiũ. Insti. de empt. & vẽdi. ¶ Quartò ponit hic Bal. ar. ꝙ si beneficium est taxatũ in curia pro certa quãtitate, sufficit impetranti exprimere id quod continetur in taxatione curiæ, licet vere ad maiorẽ quãtitatẽ ascendat: ar. huius tex. hic, qui bene probat hoc. Quia in glo. doc. nihil scribunt, addẽdum est etiam breuiter aliquid ad ea quæ tangit hic Bartol. & primò, cùm tangit illam quæstionem in eo, qui est iussus vendere, vtrum oblato pretio venditio habeatur pro perfecta. & posito ꝙ habeatur pro perfecta, vel posito quòd vẽditio vere sit facta, vtrum transferaĩ dominiũ rei venditæ ipso iure in legatarium. ¶ Super primo cõcludit Bart. in l. vxorem. §. agri plagã. j. de leg. iij. ꝙ venditio habetur pro facta, per l. Labeo. ff. de contrahen. empt. quæ l. modicũ facit, quia ibi venditio erat apposita in condi. ad purificandum alium contractum. Vnde secundùm regulas iuris est, ꝙ si nõ stat per volentem vẽdere, conditio habeatur pro impleta: vt l. iure ciuili. de condi. & demonst. Sed qñ venditio ponitur in dispositione, quia quis obligaĩ vendere vel reuendere, contra naturam obligationis est, quòd venditio habeatur pro perfecta: quia cùm ista promissio contineat factum secundùm glo. in l. certi cõdictio. si cer. pet. & Bar. in loco præallegato. quatenus continet factum, deberet succedere obligatio ad interesse, si promittens nollet factũ implere: vt l. si quis ab alio. cum materia. ff. de re iudic. hic autẽ cogeretur ad plus. i. ad factum præcise, si venditio haberetur ꝓ perfecta. qđ non videtur rationabile, & contra text. in l. ij. de pact. inter empt. & ven. vbi probatur, ꝙ ex pacto de reuendendo competit actio ex vendito ratione primi contractus, & actio præscrip. verbis. Modo cõsidera, ꝙ si venditio haberetur pro perfecta, tũc superfluum esset, ꝙ competeret actio ex vendito ex primo cõtractu, ex quo cõpeteret ex secundo ad tradi. rei. Vnde non possumus dicere in illo casu, quòd virtute pacti ille qui teneĩ reuendere, habeat actionẽ ex vendito etiã ad tradendũ: vt l. si hæres. ff. de act. emp. nam hoc posset esse verũ, qñ ex facto resultaret alia actio ad tradẽdum, quàm actio ex vendito, quæ oriretur ex venditione, quæ habetur pro facta, sicut act. ex testamento in d. l. si hæres. Sed quãdo oriretur eadem ratio, tunc superfluum esset ex primo & secundo contractu dare eandem act. iuxta l. qui bis idem. ff. de verb. obli. & bene facit ad idem text. in l. si cùm venderet. in princip. ff. de pignor. actio. vbi ex pacto de retrouendendo apposito per venditorem competit venditori act. in factum, quæ videtur esse act. subsidiaria. ergo si venditio haberetur pro perfecta, non deberet competere. †Scias tñ, ꝙ quando contractus est rescindendus in fauorem vnius ex partibus, sola pronunciatio iudicis facit, vt contractus habeatur pro rescisso, absq; eo ꝙ interueniat consensus partiũ: vt est tex. not. quẽ ad hoc no. Bar. in l. fundus Lucij Titij. ff. de rescin. ven. Aduerte etiã: quia gloss. in dicta l. ij. de pact. inter empt. & ven. videtur dicere clare, ꝙ illa actio ex vẽdito, quæ competit ibi, est actio orta ex primo cõtractu, quæ vocatur actio informata à pacto: & sic sequitur ratio, quã s. dixi. optime etiã facit text. in d. l. si cũ venderet. intelligendo de act. in factum subsidiaria, vt dixi, de qua in l. quoties. de præscrip. verbis. Et licet gloss. ibi intelligat de act. in factum. i. præscrip. ver. quæ est orta ex primo contractu, propter pactum incontinenti appositum: tamen ille intellectus non videtur posse procedere: quia tex. dicit ibi, quòd creditor potest agere contra debitorem, vt cedat sibi act. ex vendito: & sic datur intelligi, ꝙ nõ erat quæsita creditori ipso iure actio ex vẽdito: ergo similiter non potuit acquiri actio, præscrip. verbis, ex primo contractu. Inde intellectus docto. & glo. ibi, nõ põt procedere: quia non põt assignari ratio, vt cur ex facto creditoris magis esset acquisita vna actio debitori ipso iure, quàm alia quæ nasceretur ex eodem contractu. Et ideo Angel. in l. in æstimat. ff. de peti. hæ. dicit, ꝙ qñ legatarius offert pretium, & hæres non vult vendere, nõ potest. transferri ius ex venditione, quæ nulla fuit sic, & præsupponit, ꝙ non habeatur pro facta, vt dicit Bar. Intelligas ergo tex. in l. vxorem. §. agri plagam. de lega. iij. qñ præcessit venditio iuxta voluntatem testatoris: sicut diciĩ in l. si hæres. ff. de act. empt. & ꝙ promissio de cõtrahẽdo cõtineat factum & interesse, si non seruetur promissio: vt est text. cum glo. in l. ex ea parte. in prin. ff. de verb. oblig. ¶ Super secundo articulo, in quo quæritur vtrum facta vẽdit. vel quãdo, habetur pro facta, secundùm Bar. transferatur dominiũ ipso iure, sunt opi. de quibus hic ꝑ Bal. & ꝑ Bart. plene in d. §. agri. quorũ dictis breuiter adde, ꝙ tota difficultas quęstio. pendet in hoc, vtrum promissio de vendendo, vel iussus de vendendo, principaliter & ex vi verborum contineat traditionẽ rei, vel potius in isto legato traditio rei veniat in consequentiã ad legatũ venditionis. Super quo Bar. dixit in d. §. agri. ꝙ ex proprietate verborum iussus vendere vel ꝓmittens obligatur tradere. & ideo dicit, ꝙ facta venditione vel habita pro facta dominiũ transferĩ ipso iure in legatarium: quia satis dicitur legatum esse expressum, qđ est expressum verbis generalibus: vt l. fi. & ibi not. C. qđ cum eo. Quòd aũt sub verbo, venditio, obligatus vendere virtute verborum teneaĩ ad dandũ vel tradendũ: allegat tex. in l. certi cõdictio. ff. si cer. pe. & idem dicit in l. cùm vsusfructus. ff. de vsufru. leg. per eandem glo. Sed in contrarium est glo. ordi. quam ibi summè no. Ang. in l. in æstimationibus. ff. de peti. hæredi. de qua etiam Bal. meminit hic. & istam sequitur ibi Ange. & ista opin. placet, quam etiam approbat hic Io. de Imo. primò per tex. in d. l. si hæres. de actio. emp. vbi dicitur, ꝙ iussus vendere ea quæ sunt propria contractus emptionis, etiam veniunt ad contractum in consequentiam obligat. ac. ex testamẽto: & sic patet, ꝙ obligatur ad ea, vt accessoria contractus, nõ vt aliquid, qđ sit pars essentialis venditionis, & quod contineatur sub hoc nomine, venditio. Et licet Bar. hic in alia qõ. quam hic format, videatur intelligere illam l. ad accessoria venditionis, quæ tamen non sunt venditam, sed ad rem venditam accedunt. exẽplum in l. si prægnans. & l. vaccę. ff. de euict.

ff. de euict. ista tamen est nimis magna restrictio ad illum tex. Præterea sequeretur secundùm hoc, ꝙ venditio non perficeretur solo consensu ante traditionem perfectione essentiæ, qđ est manifeste contra text. in l. consensus. circa medium. ff. de act. & obliga. & contra l. j. C. de peri. & commo. rei ven. Vnde tex. in d. l. contractus, in fi. dixit, ꝙ ex contractu facto consensu oritur obligatio ad præstationem rei: & sic patet, ꝙ præstatio rei est ius surgens ex contractu præcedenti, non pars ipsius contractus. Vnde secure tenenda est ista opi. quòd in legato de ꝓmissione de vendendo traditio rei veniat in consequentiam, & vt legatum tacitum accessorie non ex vi verborum. & ex hoc sequitur, si teneas cōmunem opi. quæ ponitur in l. j. & in l. seruum filij. §. fina. s. eo. quòd ex tacito legato, qđ venit in consequentiam, nō trāsferatur dominium ipso iure, & verbum, petitio, qđ ponitur in d. §. agri. capietur impropriè pro actione personali: sicut capit̄ in d. l. is qui. & in l. ex promissione. ff. de act. & oblig. secundùm Ioan. de Imo. Si autem teneres opi. meam, quam posui ī l. seruum filij. in fi. s. eod. ꝙ etiam in legato tacito transferatur dominiū ipso iure: tunc possumus sequi sententiam Dy. & Barto. simpliciter. & verbum, petitio, positum in d. §. agri. stat impropriè pro actione reali: vt l. actio in personam. de act. & obliga. Specul. tamen in tit. de locat. §. nunc aliqua. ver. xcv. dicit, ꝙ prohibitus venderē sub pœna nō incidit in pœnam, nisi traditione secuta: quia verba debent intelligi cum effectu: vt l. j. in fin. ff. quod quisq; iu. & forte propter istam rationem nō posset sustineri hoc dictum, sed propter aliam, quam subiungit: quia contract' non est perfectus, ideo non posset: sed satis dicitur perfectus, quo ad essentiam, licet nō quo ad executio. vt declaratur in dicta l. j. C. de pericul. & commo. rei ven. Ang. tamen in d. l. in æstimatio. dicit, ꝙ si sit facta vēditio ab hærede, tunc res iudicabitur simpliciter ex natura contractus vēditionis. & ideo nō trāsferetur dominiū ipso iure, sed perīde erit, ac si venditio esset facta iussu non præcedente. Si autem legatarius offerat ꝑtium, & hæres non velit vendere, non pōt hic considerari venditio, cùm nulla facta sit. Sed tunc transferetur dominium ipso iure ex legato, ac si res simpliciter fuisset legata. & ita intelligit tex. in §. agri. Sed ista opin. non placet: quia etiam facta venditione, & secuto pretio, res dicitur possideri titulo legati, & vltimæ voluntatis. Casus est notabilissimus, & ibi hoc tangit Ang. in l. etiam. §. quod si quis. ff. de petitione hæreditatis. vbi ille qui emit hæreditatem ab hærede, quæ debuit sibi vendi ex iussu testatoris, appellatur fideicommissarius vniuersalis. Præterea in §. agri. non apparet, vtrum fuerit facta venditio, vel non. dic ergo, vt s. diximus, ꝙ res etiam secuta venditione est in legato in cōsequentiam, & tacite: vt dicit tex. in d. l. si hæres. Tene tamen menti duo notabilia dicta, quæ ponit Ange. in d. l. in æstimationibus. vult enim, ꝙ si de quolibet contractu debet solui gabella, soluetur & de cōtractu seu venditione facta iussu testatoris. & similiter si res prohibetur legari, sed nō vendi, valebit venditio facta iussu testatoris. Contrarium tamen tenuit Guil. de Cun. & Bald. in l. cùm hi. in princip. ff. de transact. & sequitur ibi idem Ange. vbi tenent, ꝙ sicut super alimentis legatis non pōt fieri trāsactio, nisi visis & cognitis verbis testamēti & c. & autore prætore: ita non poterit fieri super alimētis venditis ex iussu testatoris. Posuit etiā hic Bar. aliam quæstionem de arbitro, qui condemnauit in laudo suo Titiū locare domum Sempronio sub pœna contenta in compromisso. vtrum si locauit, & postea non patiatur eum vti & frui, incidat in pœna compromissi? Et concludit ꝙ à pœna compromissi fuit liberatus locando rem, per l. in numerationibus. in fin. ff. de solut. per l. Stichus si hæredi. ff. de statu libe. vnde licet postea non patiatur eum vti & frui, non incidat in pœnam compromissi: vt habetur in l. inter Castellianum. ff. de arbi. responde, vt hic per eum. Ad l. si hæres. de actio. emp. respondet, ꝙ inquātum illa l. dicitur ex iussū de vendendo posse agi actione ex testamento, ad ea quæ veniunt in consequentiā venditionis, istud intelligitur de his quæ veniunt accessorie ad venditionem, non tamen continentur in ipsa venditione: sicut res quæ accedunt rei principaliter venditæ: & sic manifeste vult, ꝙ ipsa rei traditio vel patientia vtendi & fruendi in locatione non possit peti act. ex testamento: quia res vendita & locata cōtinetur in venditione & locatione expresse: & sic non veniunt in iussu vel promissione de vendendo. Sed ista doctrina nō est vera, & ex dictis suis met cōfunditur, quę ego s. retuli in alia q. dum dixi, ꝙ promissio de vendendo seu iussus cōtinet non solū fructus, sed dationem vel traditionem rei. & hoc probatur expresse in d. §. agri plagam. quęcunq; intellectum teneas. Nam siue dicas, ꝙ ibi agatur actione personali, postquā vēditio fuit facta, vel habita pro facta ad ipsam rem. ibi est casus clarus, ꝙ pro re quæ venit in ipsa venditione pōt agi ex promissione vel iussu de vendendo. Si aūt dicas, ꝙ ibi agitur rei vendi. secundū Dyn. & Bart. adhuc elicitur idem. quia si cōpetit rei ven. & dominium fuit trāslatū ipso iure: ergo manifeste patet, ꝙ etiam res ipsa censetur legata ex iussione facta de vendendo: ergo pōt competere actio personalis ex testamēto: vt in l. nostra. Insti. de leg. Vnde Ioā. de Imo. hic reprehendit ista dicta Barto. in ista q. quia sicut in legato de vendendo cōprehenditur traditio rei, licet in consequentiam: vt declaraui s. ita arbiter condēnando ad locandum videtur voluisse obligare partem, non solùm ad id qđ venit in ea, in obligatione principaliter, quod est locare: sed etiam ad id qđ venit in consequentiam, id est ad patientiam vtendi & fruendi: quia istud est implemētum, qđ debet fieri ex parte locatoris: vt l. si in l. §. fi. ff. locati. & l. ædem. C. eod. & per Bar. in l. si seruus. §. fi. de sti. ser. Non obst. tex. secundùm eum in l. in numerationibus. in fin. quia concedo, dicit ipse, ꝙ ille qui locat, est liberatus ab vna ex duabus rebus, quæ veniunt in præcepto de locando. Sed per hoc nō sequit̄, ꝙ sit liberatus ab alio, qui videtur contineri in præcepto in consequentiam, scilicet ad patientiam vtēdi & fruendi: sicut videmus, ꝙ in consti. vsusfruc. vel alterius seruitutis, licet quis liberetur ab obligatione ista de cōstituendo vsumfructum, in quantum continet ius per actum momentaneum, non tamen liberatur ab alio, quod continet ipsa obligatio, scilicet à præstatione patiētiæ vtēdi & fruendi, quæ continet factum: vt l. iij. §. dare. ff. de vsufruct. in tex. & glo. & l. corruptionem. in tex. & glos. in l. pluribus. §. & si placeat. de verbo. obliga. & hanc similitudinem adduxit hic Ange. contra Bart. Et quando vna obligatio continet plures res de volūtate creditoris, possit satisfactio sequi in vna, ita quòd non in alia, probatur in l. & si vnus. ff. de actio. empt. & plene declarat Bar. in scire debemus. in prin. de verb. obliga. probatur etiam ista cōclusio optime in l. Iulianus. §. si fundum. & quod ibi per Bartol. ff. de verbor. obligationi. vbi patet, quòd quando res fuit tradita, sed aliqua deficiebant, quæ veniebāt accessorie ad traditionem rei, licet possit agi ad rem tradendam, acsi non esset tradita, tamen debet exprimi in libello, ꝙ res petitur, vt consequatur actor id, qđ sibi deest. & sic patet, quòd respectu eius, qđ fuerat traditum, non durabat amplius obligatio. Vnde ista dicta Barto. male possent sustineri: qa impugnantur à dictis suis met. & ideo Bar. vbiq; præter hic, sentit oppositum, videlicet in l. Titio centum. in princi. j. de condi. & demon. & in l. si quis hæredem. C. de insti. & sub. & in c. j. §. si pater, si de feud. fue. contro. inter do. & agna. Prima duo loca allegat etiam do. meus in l. ꝓmisceri. §. species. de acqui. pos. vltimum non allegat. Posset tamen defendi opi. Barto. noua ratione in casu suo: quia iura introducta cōtra eū loquuntur in materia fauorabili, vel saltem non odiosa, seu pœnali: in pœnis autem fit strictior interpretatio, vt in regula, in pœnis. de regul. iur. Ideo in casu Bartol. vbi agitur de pœna committenda, ex quo in promissione vel iussu de vendendo seu locando traditio vel patientia vtendi venit in consequētiam, pœna apposita super principali propter odiū accessorie non extendatur ad id, quod venit in consequentiam. Ista distinctio videtur probari ex l. venditor. iuncta l. si pręgnās. & l. vaccæ. ff. de euict. & ex his quæ not. gloss. in l. non quocunq;. §. Iulianus. j. eod. in quibus probatur, quòd licet in actione ex empto veniant res accessoriæ ad rem principaliter venditam: non tamē comprehenduntur in stipulatione duplę, quæ est pœnalis. facit optime tex. & quod ibi per Bar. in l. fina. §. Lucius. ff. de condi. indebi. vbi restitutio in integr. cōcessa sup principali, † quia sententia iudicis est stricti iuris, vt l. diu fratres. ff. de libe. causa. & quia restitutio minoris inducitur de iure speciali, non extēditur ad accessoria illius rei. Quod ergo operantur ibi illæ duæ qualitates, operabitur hic incursus pœnę. facit tex. & quod ibi not. in l. quāuis. & l. per retētionem. C. de vsuris. Secundò adde ad pe. q. quam s. tetigi, ꝙ quando id qđ venit accessorie ad rem, quæ est in compromisso, accederet ita, vt expediretur per officium iudicis mercenarium: tunc videretur, quòd pœna imposita pro eo, quod pricipaliter est deductum in laudo, haberet locum etiam in eo, quod venit accessorie: per ea quæ habētur in gloss. ordi. in l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbi. quę vult, quòd compromissum factum super re principali sub pœna extendatur, vt arbiter possit pronunciare de fructibus. & idem dixit Angel. de expensis in l. si vacantia. C. de bo. vacan. libr. x. in vj. charta. Vnde sicut partes deducendo in compromisso rem principaliter, videntur etiam deducere tale accessorium: ita posset dici, quòd quādo ad cōdemnationem factam super vno iure tacite veniret in cōsequentiam præstatio alterius iuris, per iudicis officiū mercenarium, etiam ad illud extenderetur sententia arbitri. Consequenter etiam tetigit hic Ioan. de Imo. illam not. q. nunquid condēnatus restituere rem per sententiam, ipsam tradendo fit plene liberatus ab act. iudicati: ita quòd si res iterū perueniat ad eū, nō possit res ab eo auferri act. iudicati, vel officio iudicis. de qua quæ. vide vltra ipsum qđ not. Barto. in duobus locis, videlicet in l. sicut. §. superuacuum. ff. quibus modis pig. vel hypothe. solu. & in l. Clodius. ff. qui pot. in pig. habe. quę dicta etiam adducit do. me. in l. permisceri. §. species. ff. de acquiren. pos. Et quia satis placet mihi distinctio domi. Ioā. hic, & in §. species. quam etiam sequitur ibi dominus meus, duo tantum sunt addenda. Primū, quia inquantum dominus meus ibi respondet ad l. sed & si possessori. in princi. de iureiur. quòd ideo ibi durat actio in factum orta ex iuramento: quia ille qui iurauerat in casu illo, erat possessor tempore iuramenti. Vnde non pōt dici aduersarius liberatus ab act. iudicati, vel ab actio. in factū, ex eo quia restituerit rē: quia non restituit. & ideo si res postea perueniat ad eum, competit cōtra eum act. ex iuramento. allegat gloss. not. in fi. in l. si à te. §. j. ff. de except. rei iudi. quę dicit, ꝙ si actor in rei ven. declaratur dominus, & absoluitur reus, quia reperitur nō possidere, ista sentētia facit ius, ita quòd si possessio ad eū perueniat, poterit conueniri virtute sententiæ. Sed isti casus sunt diuersi: qa quādo sententia absolutoria fertur pro reo, quia possidet, quia ipse est dominus, sententia trahit secum executionē perfectam ipso iure: vt l. merum. §. si pretor. ff. quod met. causa. vnde agēs contra eum, in quē fuit lata ab

ſolutoria, perfecte dicitur liberatus à reſtitutione rei: quoniam habetur pro reſtituta per ſentētiā, quę trahit ſecū executionē, vt dixi. Sed in caſu l. ſi à te. executio nec erat ab homine, neq; à l. vnde nō eſt ſimile. Et ideo Bar. no. in iſta q. in illa l. Clodius. qui po. in pigno. ha. inter iſtos duos caſus non facit differentiam, imo in vtroq; concludit, ꝙ liberatio ſequitur perfecte ex ſententia, ita ꝙ ſi res perueniat poſtea ad agentem, nō obligabitur amplius ex prima ſententia. Et adde ad vltimā q. hic tactam per Ioan. de Imo. de qua ſ. dixi, ꝙ Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de arbi. §. j. verſicu. arbitrator. expreſſe tenet poſt Iac. de Are. ꝙ condemnatus ad rē reſtituendā liberetur ex reſtitutione rei, ita ꝙ actio ex ſentētia non duret amplius contra eum. & ſic approbat opi. Barto. in §. ſequen. Secundò eſt addendū: quia iam vidi dubitari in practica in ciuitate Ferrarienſi, præſuppoſita diſtinctione do. Ioan. de Imo. dicentis, ꝙ quādo res auferretur incontinenti ab eo, cui fuit reſtituta: tunc iudex ex officio ſuo poſſet facere eam reddi: ſecus ſi ex interuallo, quomodo intelligatur illud incontinenti. ſcis enim ꝙ iſta dictio capitur diuerſimode, ſecundùm diuerſas materias: vt plene declarant Mod. in l. j. in principio. & l. continuus. j. de verb. oblig. & glo. in c. cū ſit. de appel. & quod tangitur in l. iij. §. cùm igitur. ſ. de vi & vi ar. & in l. fi. C. de iudi. cum multis alijs locis, & male fuit declaratū: tunc fuit allega. doc. glo. in c. cum ipſa. de elect. li. vj. & in c. quærenti. de offi. delega. in antiquis. Ego crederem, ꝙ ſecundùm diuerſitatem factorum plus & minus temporis deberet accipi. & ſic hoc penderet in arbitrio iudicis: vt colligitur in ll. ſ. alleg.

SVMMARIVM.

1 ☞ Sententiam iniquam pro ſe latam non poteſt quis dicere iniquam.
2 Verbum, defendere, ponitur quandoq; pro agere, vel accuſare.
3 Sentētia condēnatoria lata in odium delinquentis, nonnunq; ei prodeſt.

SI ſeruus plurium. In tex. ibi: pro dominica portione &c. intellige q̄n fuerunt expreſſa nomina appellatiua. Secus ſi nomina propria, quia tunc acquireretur eis pro virili. Si autem vtrunq; eſſet expreſſum, attenderetur q̄d procederet. l. ſi ſeruus cōmunis Meuij & caſtrenſis peculij. & quod ibi no. ff. de ſtipu. ſer. & hic per Cy. & Moder.

☞ Si hæreditatis. †Sententia lata contra hæredem non nocet legatarijs, ſi hæres non defendit cauſam, vel colluſit, vel culpabiliter nō appellauit. & ſententiam latam pro ſe non poteſt aliquis dicere iniquam. h. d. Secunda eſt ibi: quid ergo. Tertia ibi: ſi tamen. ¶ No. tres caſus, in quibus ſententia lata contra hęredem non nocet legatarijs, cùm regulariter extra iſtos caſus noceat: vt l. Papi. §. ſi ex cauſa. ff. de inoffi. teſta. & l. j. ff. de excep. rei iudica. Ex tertio caſu ſ. dicto in ſummario notabis diligenter, ꝙ ille qui non appellat cū probabiliter debeat appellare, dicitur eſſe in culpa. facit quod habetur in l. j. ff. quādo ap. ſit. ¶ †Secundò not. ꝙ ſententiam iniquam pro ſe latā quis non poteſt dicere iniquam, quia allegaret turpitudinem ſuā. quod regulariter fieri non poteſt: vt l. tranſactionem. ff. de tranſact. & l. alias. & ibi per Bar. ff. de iureiurā. etiam ex hoc ſequitur tertiū notabile, ſecundùm Bal. hic, ꝙ ſententia lata pro aliquo pręiudicat ſibi in eo, quod neceſſario ſequitur ex ſentētia, cōtra regulam poſitā in l. quod fauore. C. de ll. ☞ optime in fine. vide text. in l. legatorum. §. fina. ff. de interdi. & relega. ¶ †In text. ibi: vel luſorie agentem. adde ad iſtum tex. ꝙ ſententia reſcinditur non ſolùm ſi colluſio ſit ad præiudicium alterius: ſed etiam ſi per eā fiat fraus legi, & reſcinditur aut per indirectum, aut directo, ſi forte per directum reſcindi non poſſet. caſus eſt nota. in l. ſi ſponſus. §. ſi vxor. ff. de dona. inter virum & vxorem. per quē Bald. in lege, cùm allegas. C. de vſur. dicit, quòd ſi debitor colluſit cum creditore, ſuper cauſa vſuraria, ſententia poteſt reſcindi, probata colluſione. facit optime tex. in l. ſi cui. §. iiſdē. & quod ibi not. ff. de accu. ¶ In eodem text. ibi: non agentem. Iſtud dictum debet limitari, & omnia ſimilia iura, per ea quæ no. Barto. eleganter in l. ſi ſuperatus. in principio. ff. de pigno. quòd debent intelligi iſta iura, quando reus fuit contumax in proceſſu: ſed ſi ſolùm fuit abſens, & contumax in prola. ſententiæ: tunc ſententia noceret. Et licet ipſe aliter dixerit in lege, qui repudiantis. in fi. de in officioſo teſtamto. primum tamen dictū videtur verius, & approbat Bal. in lege, ingenuum. ij. col. ff. de ſtatu homi. allegans gloſſ. notabi. in l. ij. C. de contrario iudi. tute. ſuper quo vide eundem Bald. in l. ij. C. quibus res iudic. non noc. Adde etiam ad hoc verbum, quòd quando ſententia fertur contra abſentem, non ſolùm non præiudicat tertio: ſed etiam non præiudicat ipſi condemnato ſuper principali, quo ad incurrendam pœnam. caſus eſt ſingularis, quem ibi not. Ange. ad hoc in l. Papi. §. meminiſſe. ff. de inofficioſo teſtamento. per quem limitat dicta Barto. & aliorum in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verbo. obliga. Ad vltimū notabile, & ad verſi. nec enim. adde gl. notabi. in l. Modeſtinus. ff. de excep. per quam Bald. dicit in l. creditoribus. C. de ſeruo pigno. da. vel ma. quòd ille qui obtinuit ſententiam pro ſe, ſi ſuccedit condemnato, non poteſt eam dicere iniquam. Quid autem ſit de iudice, qui tulit ſententiam, vide per eum. ¶ In gloſſ. j. ibi: pro legitimo &c. hanc gloſſ. approbat hic Barto. & communiter docto. quę in effectu voluit, ꝙ ſiue teſtamentū expugnetur per querelam, ſiue dicatur nullum, vel falſum, ſemper ſententia lata contra hæredem præſentem & legitime defendentem nocet legatarijs, & ita etiam tenet Bar. in l. j. ff. de execu. rei iudi. licet glo. ibi teneat aliter. & in l. Pap. §. ſi ex cauſa. de inoffic. teſtamē. Sed veritas eſt pro communi opinione. quia eſt caſus clarus in l. fina. verſus fi. C. de peti. hære. vbi ex quo ſatis apparet, quòd ſiue dicatur teſtamentum falſum, ſiue aliter nullum, ſententia lata contra hæredem præiudicat legatarijs: non enim pōt intelligi ille verſicul. ꝙ ageretur querela: quia dicitur, quòd agebatur petit. hære. querela autem eſt præambulum peti. hæredi. & ſimiliter dicit tex. in l. ſi ſuperatus fundū. vbi dicit, quòd hæreditas petebatur p legitimum. iſta ſufficiāt. ¶ In gl. ſuper verbo, non nocebit. ibi: quia aget contra inſtitutum. pro intellectu huius verbi diſtingue, vt hic per Bartol. vide etiam quod ipſe poſuit poſt glo. in d. l. qui repudiantis. in fi. Sed inquantum Bar. hic dicit, declarando iſtam gloſſ. quòd quando hæres ſuccumberet, quia non defendit diligenter cauſam, vel quia non appellauit cùm poſſet: & tunc non pōt agi contra eum, q vicit hæredem rei vēdicat. ſed ſolùm agetur cōtra hæredem ſcriptum: quia imputet ſibi, qui fuit in culpa. Hoc dictum nō placet Ioā. de Imo. per iſtum textum, qui æquiparat iſtos tres caſus, & eſt melior textus in §. ſed in verſiculo, vel minus plene. iuncto verſicu. exēplo ſtatim ſequenti. vbi probatur, ꝙ ſententia lata contra eum, qui non plene defendit cauſam, non præiudicat legatarijs, exemplo eius qui colluſorie pro hæreditate litigauit. Et ſic patet, quòd iſti caſus determinantur tanquā ſimiles in eodem modo, intelligūtur determinate. & hoc eſt maxime dicendum: quia text. quem allegat Barto. non probat hanc differentiam, videlicet in l. ſi ſuperatus. ff. de pigno. intelligitur enim ibi, ꝙ ſententia præiudicat legatarijs, quo ad omnem effectum: quia hęres plene defendit. nam ſi hæres fuiſſet in culpa, nō diceret textus ſimpliciter, quòd ſententia præiudicaret legatarijs, ſed limitatiue, quo ad ipſum hęredem, ſecundùm diſtinctionem Barto. vnde non loquitur in caſu Bar. Fateor tamē, ꝙ in tex. illius l. facilius pręiudicat ſentētia legatario, quàm creditori, non quia culpa fuerit cōmiſſa per hęredem: ſed ponderat iuriſconſultus, quòd quia legatum magis pendet à teſtamento, quàm ius creditoris, & debitoris: vnde facilius admittitur, quòd fiat præiudicium legatario, quàm creditori: quia & ſi nō appareat de culpa, ex hoc tamen non fiet pręiudicium, quia debitor potuit ex culpa ſua ſuccūbere, prout ibi dicitur in tex. ¶ In gloſſ. ſuper verbo, per iniuriam. ibi: cuius cauſam præbuit hæres. iſta glo. relata ad tex. eſt falſa, licet doctores non aduertant: nam ſi hæres fuiſſet cauſa iniuriæ, tūc hoc ſolùm ſufficeret, vt ſententia non noceret legatario, vel ſi fuiſſet negligens in proceſſu, ſecundùm Barto. hic. Cùm ergo tex. noſter requirat, quòd ad hoc vt ſentētia iſta non noceret legatarijs, quòd hæres fuerit in culpa, non appellando: ideo non debęt intelligi, vt dicit gloſſ. ſed debet intelligi, vt quòd per iniuriam fuit lata ſententia, ſine culpa tamen ipſius hæredis, cuius culpa ſolùm reprehenditur hic, quia non appellauit. ¶ In glo. poſita ſuper verſiculo, non nocebit. ibi: quia appella. iſta prima opinio pręſupponit, quòd quando hęres fuit in culpa, vel fuit colluſum, ſententia noceat legatarijs ipſo iure: ſed quo ad hoc dicatur nō nocere, quia ipſi poſſunt appellare, per l. ſi perluſorio. in prin. ff. de ap. & hanc ſequebatur Petr. Sed eſt alia opi. in gloſſ. quæ cōmuniter approbatur, ꝙ in his tribus caſibus ſententia non noceret ipſo iure, etiam ſi legatarij non appellant. Nō ob. tex. in l. ſi perluſorio. licet doc. non reſpondeant hic: quia ſecundùm Bart. ibi, & recte, ibi non cōſtabat de colluſione, licet allegaretur, intellige ꝙ non conſtabat plene, erat tamen qualiſqualis ſuſpitio: ſicut innuit tex. in verſicu. ſed & cauſam ipſam. vbi ponitur dictio aduerſatiua, cū copula, quę importat idem eſſe in caſu ſequenti, q̄d in præcedenti, & ecōtra, vt ſæpius fuit dictū hoc anno: & plene vide per Barto. in l. patris & filij. ff. de vulg. & pupil. Sicut ergo in illo verſi. dicitur, ꝙ ſi legatarij habent hæredem ſuſpectum, licet non cōſtet de colluſione, poſſunt aſsiſtere in cauſa principali: ita intelligitur verſic. præcedens, ꝙ de colluſione non conſtabat plene, ſed legatarij volentes appellare ſuſpicabantur: & iſtud eſt verū tam in alijs cauſis, quàm in cauſa inofficioſi teſtamenti, vt probatur ex generalitate iſtorum iurium: licet glo. hic aliter dixerit, & non bene, ſecundùm Io. de Imo. Hæc tñ dicta limitat ſingul. Ang. in l. Papi. §. ſi ex cauſa. ff. de inoffi. teſt. videlicet inquantū doc. hoc dicunt, quòd q̄n hæres fuit pręſens, & plene defendit, ſententia præiudicat plene legatarijs: nam iſtud eſt verum, ſecundùm eum, quando legatarij ſciebant cauſam agi: ſecus ſi ignoraſſent. alleg. Inno. in c. ex inſinuatione. extrà, de proc. & eſſet magna limitatio ad iſta iura, ſi eſſet vera, ſed non placet, quia eſt contra tex. prout communiter intelligunt docto. in l. ſi ſuperatus. ff. de pigno. nam ibi ſi creditor fuiſſet ſciens, ſententia lata contra creditorem præiudicaret ſibi, vt l. ſępe. ff. de re iudi. & ita dicit ibi glo. & Bart. & ſic non eſſet differentia inter legatarium & creditorem: q̄a vtriq; pręiudicaret. quę ſit ibi manifeſte, quoniam legatario præiudicat, creditori nō pręiudicat. Vt ergo differentia procedat de neceſsitate, debet ponere, ꝙ legatarius & creditor ignorabant. Pau. autem de Caſt. hic videtur dupliciter limitare text. noſtrū, quatenus dicit, ꝙ in his tribus caſibus ſententia nō nocet legatarijs. Primò ſecūdū eū, quādo legatarij ſciuiſſent cauſam agi. per l. ſępe. cum materia. ff. de re iu. Secundò, quando fuit ſolicitatus ſaltem à domino: tunc enim ſententia noceret eis, propter culpam eorum, qui citati nō cōparuerunt. allegat ea quæ habentur in l. j. C. de aduo. diuer. iud. & in c. inter quatuor. de ma. & obe. & per gl. in l. cū miles. §. j. ff. ex quib. cau. ma. & vtrum ſint vera, declarabo plene in addi. in lect. ſeq.

Si quis

Si quis ante. Petitio legatorũ transfertur, si velit bona confiscata agnoscere, nisi hęres in causa confiscationis colluserit, vel plene causam non defenderit. h. d. Secũda ibi: si tñ. Tertia ibi: sed si subiecerit. Quarta ibi: exẽplo. ¶ †Not. primò ibi: necẽ testatoris nõ defenderit. ꝙ verbũ, defendere, aliquãdo ponit̃ pro agere vel accusare: licet proprie defensio sit aliud ꝙ̃ actio, vel accusatio, vt tangit hic gl. j. & in l. j. C. de testi. Vñ bãnito vel excõmunicato nõ reseruatur[a] exceptio, quæ habet vim petitionis, seu actionis, secundùm Inn. in c. cũ inter. de excep. super quo vide Bal. eleganter in l. quoniam. Alex. C. de adult. ¶ †Ex eodẽ etiã ver. colligitur secundũ Io. de Imo. ꝙ quando testator est occisus, non põt adiri hæreditas, priusquã hæres vlciscatur mortẽ defuncti: de quo dicit fuisse opi. in glo. in l. si ea. C. de his quib. vt indi. vult allegare gl. in l. cũ frater. C. eo. sed in ea nil dicit. Super quo distingue, vt ibi per Bar. aduerte tamen: quia tex. iste nõ probat hoc, nõ ẽm dicit, ꝙ quis fuerit priuatus ex eo, quia prius adiuit, ꝙ̃ vlcisceretur mortẽ defuncti: hoc ẽm dicit respectu primi dicti, quãdo quis adiuit ante aditam qõ. de familia. Sed respectu secũdi simpliciter dicit, ꝙ quis fuit priuatus, quia non est vltus mortem defuncti: quæ priuatio põt contingere, etiã si prius adeũdo nõ priuaretur propter aditionem: quia forte adita hæreditate hæres nõ est vltus mortem defuncti, quàmprimũ poterat: iuxta ea quę tradit Bar. in l. in cõditione. ad Sylle. ¶ †Tertiò no. in ver. legatorũ persecutio. ꝙ aliquando sentẽtia condẽnatoria lata in odiũ delinquentis prodest ei, sicut hic: quia per hoc ꝙ bona auferunt̃ hæredi in consequentiam, ipse liberatur à præstatione legatorum. concor. tex. in l. eum qui. §. quæ bonis. j. de his qui. vt indi. & in l. cũ fisco. s. ad Sylle. Vnde licet principaliter sententia pœnalis nõ debeat prodesse condẽnato: vt l. vlegatorũ. §. interdictis. de interdic. & rele. in consequentiã tñ prodest, quãdo illa consequentia est necessaria ad pœnam impositã, vt eleganter declarat hic do. Pau. pro quo alleg. l. decretum. ff. de susp. tu. vbi tutor remotus vt suspectus, non tenetur, nec subit periculum administrationis aliorum. similiter, secundũ eũ, si infamis vocatur ad munera, & turpitudo eius est detecta per alium, põt se excusare à muneribus, secundũ Bar. in l. iusiurandum. in §. fi. cum l. seq. ff. de iureiur. super quibus vide Bal. q eleganter loquitur in l. qđ fauore. C. de ll. & ex his arguit d. Pau. ꝙ bannitus nõ tenetur ad collectas, intellige cuius bona sunt publicata. alleg. gl. & Bar. in l. inter quos. §. damni. ff. de dam. infec. Tu vide bonũ tex. in l. debitori deportato. de fideiuſ. & quod not. Bart. in l. fi. ff. de duo. reis. & ad materiã vide omnino qđ ponit Bal. in l. cũ quædam puella. ff. de iurisdic. om. iud. vbi dixit, ꝙ mutatio prioris fori facit in pœnã nõ ꝓdesse condẽnato, quin possit cõueniri sub illo foro, & ꝙ sententia ecõtra aliqñ operetur detrimentũ illius, in cuius fauorem est lata in cõsequentiã: sicut vidisti probatũ in §. præcedenti. vbi hoc no. Bal. ¶ †Quartò no. in ver. quid tamẽ. vltra id qđ tangitur hic in vlti. glo. ar. optimũ, ꝙ si fiscus non vult acceptare bona deportati, ista bona redeunt ad deportatũ, & acquirunt̃ ei quodãmodo de nouo. D. Pau. hic dicit, ꝙ acquiruntur nõ ei, sed hæredibus suis ab intestato, quoniã deportatus est incapax, & habet̃ pro mortuo[b], intelligit gl. sing. in l. ea sola. ff. de re. iur. Sed tu aduerte, qa ego in l. eius qui. §. j. s. de testa. discutiendo de intellectu illius gl. quam alle. Bal. originaliter in l. eã quã. C. de fideicõ. dixi, ꝙ licet glo. tãgit istam opi. de qua modo dixit, finaliter tñ videtur remanere in opin. ꝙ bona remaneant potius penes deportatũ: sicut tenuit Bal. in l. si vero. in prin. ff. q satis. cog. & pro ista opi. facit iste tex. cui tñ posset responderi, ꝙ hic iste, cui auferebant̃ bona, non erat omnino incapax, omnino remãsit nomen hæredis penes eũ: vt l. ex facto. §. Iulius. s. de vulg. & pup. sed deportatus est penitus incapax. Credo tamẽ cõclusionem esse verã: quia deportatus non prohibetur acquirere de nouo ex contractu iurisgentiũ: vt l. si tibi mãdauero. §. is cuius. ff. mã. qa ergo bona redeant ad deportatũ, ex quo fiscus ea non vult, fundat̃ sup magna æquitate naturali. Itẽ qa hoc fit fauore creditorum, q bus debet satisfieri, qui sunt ipsi capaces, admittetur cõtra regulas iuris ista acquisitio, quę & in effectu videtur acquiri, & principaliter illis, quorũ cõtemplatione fit: vt l. seruo legato. §. si testator. j. eod. & l. fideicõmissa. §. interdum. j. de lega. iij. Ex eodem etiam ver. collige secundũ Pau. de Castr. ibi: bona non agnoscat &c. ꝙ bona quæ sunt ablata alicui tanquã indigno, non quærunt̃ fisco ipso iure, sed demum post agnitionem: qđ videtur cõtra ea quę ponit Dy. & Bar. in l. j. §. an bona. ff. de iure fisci. vbi cõcludunt, ꝙ qñ bona deferunt̃ fisco vt vacantia, tũc nõ acquiruntur sibi ante agnitionẽ. ita videt̃ probare in d. §. an bona. facit optime tex. & qđ ibi per Bar. in l. j. C. de bo. vac. lib. xj. Sed qñ bona acquirunt̃ fisco per publ. factam ex sñia iudicis, vel ipso iure, tunc acquiruntur ipso iure. nã in casu §. nostri sententia lata sup homicidio habet effectum cõfiscãdi bona cõtra hæredẽ, qui nõ est vltus mortẽ defuncti: vt l. in cognitione. & ibi plene p Bart. s. ad Sylle. & sic patet, ꝙ cõfiscatio fuit facta hic in pœnã virtute sentẽtiæ: & tñ requiritur agnitio. Sed põt dici, saluando dicta doctorũ, ꝙ habeat locũ, qñ confiscatio habet effectũ cõtra eũ, qui fuit cõdemnatus: secus si ad prȩiudicium tertij. & ita intelligat̃ iste tex. no. Vtrũ autẽ illud primũ dictum sit verum, ꝙ qñ bona deferuntur, vt vacãtia, non acquirãtur ipso iure fisco, sed post agnitionem: vide qđ no. ponit Bar. in l. j. §. fin. & ibi ego plene scripsi, sequẽdo eũ, & dicta sua. ff. de acqui. pos. Licet aũt fiscus acceptet bona, non tñ debet tractare de dãno vitando, nisi postquã bona sunt incorporata, secundũ Bal. no. in l. nec dãnosa. C. de preci. impe. of. Itẽ propter hoc nõ tenetur vltra vires bonorũ sibi delatorũ, & hoc est speciale priuilegium fisci: vt in d. §. ad bona. qui non dicit̃ proprie hæres, sed vniuersalis successor: secundũ Pau. de Castr. per ea quæ habent̃ in l. inter eos. in fi. ff. de fideiuſ. melius p Bald. in l. si tutoris. C. ad l. Iul. de vi. & ex illo text. in §. an bona. arguit Bald. quem adducit hic Pau. de Cast. in auẽ. sicut. C. de sacrosan. eccl. ꝙ quia fiscus & ecclesia[c] æquiparantur, etiã ecclesia, licet adeat hæreditatem sine beneficio inuentarij, non tenetur vltra, ꝙ̃ facere põt. pro qua conclusione Ange. dicit esse casum no. quẽ ipse ibi ponderat in auẽ. de alie. & emphy. §. si vero quis. sup quo vide qđ ponit d. meus sup rub. s. de acqui. hære. post Bart. & Bal. †Vltimò no. in ver. sed si subiecerit. ar. secundũ Bal. ꝙ si ille qui deliquit, põt puniri in diuersis locis, & in vno loco imponitur maior pœna, in alio minor, & reus faciat se accusare in loco, seu in foro, vbi minor pœna imponit̃, est rationabile, ꝙ sicut mutatio fori facta in fraudem nõ prodest: vt l. j. & quod ibi not. ff. de poe. & l. fi. si ex noxali causa agat̃. ita nec præuentio, quæ similiter extinguit forum. Aduerte tamen: quia ista q. ꝓcederet, qñ si nõ esset adhibita, fraus puniretur minori pœna. Quòd aũt non possit puniri maiori in alio foro, nõ est expeditũ, sed vide Bal. in l. ij. C. de impo. & qđ ipse scripsit super isto articu. in c. de his. extrã. de decu. Et quando hæres magis teneatur vltra vires hæreditarias, ꝙ̃ fiscus, ad quẽ deferũtur bona vacantia, vide Bar. in rub. ff. de acqui. hę. Quæ aũt remedia competant fisco ad vendicãda bona vacantia, vide per Bart. in l. defensionis facultas. C. de iur. fis. lib. x.

Si numerus. Si nõ constat de qualitate pecuniæ legatæ, attẽditur mens testatoris, q̃ colligitur ex coniecturis hic positis, & etiã ex alijs, si quæ aliȩ subesse possunt, & qñ quantitas legatur vt species, iudicatur de ea vt de specie, non vt de quãtitate. h. d. Secũda est ibi: sed deinde. Tertia ibi: si certus. ¶ In glo. posita super verbo, consuetudo. ibi: primũ cõsuetudo testatoris. licet iste ordo ponat̃ in tex. ad instruendum iudicẽ, quomodo debeat arbitrari ex prædictis coniecturis: põt tñ dubitari, nunquid quælibet coniectura sicut prior ponitur in ordine in tex. ita intelligat̃ esse potior & melior alijs. cõsiderando intellige singulas de p se. Do. Io. de Imo. hic not. simpliciter dicit, ꝙ secundùm ordinẽ scripturæ vna videtur plata alteri: ar. l. cũ pater. §. pe. j. tit. ꝓxi. & l. qui soluẽdo. s. de hære. insti. Sed ista sua doctrina simpliciter videtur falsa, quia cõtra tex. in l. pe. in prin. j. de ali. & ci. leg. vbi dicitur, ꝙ cõiectura, quæ sumit̃ ex prȩcedẽtibus & sequentibus, præualet charitati personæ legatarij: & tñ cõiectura charitatis hic præsumitur siue prȩponitur in ordine ad coniecturam, quæ orit̃ ex præcedentibus & seq. Vnde Pau. de Cast. hic nõ põderando d. l. pe. dicit, ꝙ iste ordo nõ signat, ꝙ coniecturæ primò positæ sint fortiores: sed ordinauit iurisconsultus hoc, nõ vt ostẽderet cui præferret̃, sed vt solũ doceret, ex quibus cõiecturis põt declarari volũtas testatoris: & inde est, ꝙ ordo nõ semper attenditur. vt tradit̃ in l. ij. §. pri⁹. de vul. & pu. Dicit ergo ipse, ꝙ prima & potissima coniectura sumit̃ à præcedentibus, & sequentibus: quia ipsa sumitur ex ipso testamẽto: vt l. cũ pater. §. cũ imperfecta. j. tit. proxi. sicut dicimus in simili, ꝙ certa sciẽtia melius ꝓbatur ex his, quæ continentur in rescripto, quàm ex his quæ approbant̃ extra rescriptum: vt no. in cle. & si principalis. de rescri. Secũda cõiectura secundũ eũ erit charitas, vel sanguinis, vel affectionis. Non ob. text. iste in versicu. ante omnia. quia ista dictio, ante omnia, ponitur hic respectu casus sequentis, scilicet consuetudinis, regionis, ac si diceret, cõsuetudo testatoris prȩfertur consuetudini regionis, nõ aũt ponitur respectu coniecturarum sequentiũ. Sed ista opi. est cõtra d. l. pe. in princ. de ali. & ci. leg. vbi dicitur expresse, ꝙ primò attendit̃ cõsuetudo defuncti, deinde id, quod est legatũ in eodẽ testamẽto simili.

M iij

[a] ¶Vel excõmunicato non reseruatur. Adde Bar. in l. amplius. in fi. ff. rem ratam haber. Nicola. Superan.

[b] ¶Et habetur pro mortuo. Adde l. actione. in §. publicatione. ff. pro socio. l. j. in §. filium. ff. de bo. pos. cõtra tab. & in capi. placuit. el ij. xvj. q. j. Nico. Supe.

[c] ¶Fiscus & ecclesia. Adde not. in c. j. & in cap. auditis. & ibi docto. de restitu. in inte. & Abb. in c. ij. in fin. de p̃carijs. itẽ fiscus & res publica ȩquiparantur: vt in l. res publica. C. ex qui. cau. ma. glo. in l. iperatores. in ver bo, ex cã. ff. de re iu dic. Bart. in rubr. C. de iure fis. Bar. & latius Bald. in l. cõsti. C. de pœna iudic. q ma. iud. Ang. in l. j. in §. an bona. ff. a q. ap. non licet. Hosti. in sum. ti. de rest in integr. in §. qñ minor. in vlti. col. ver. igitur tetigisse. Nico. Superan.

bus personis, & idē probatur in effectu in l. si cui annuū. j. de an nu. le. Dicendū est ergo, et hoc videtur esse de mēte iuriscōsulti, quod cōsuetudo patrisfamilias est potissima cōiectura, deinde cōsuetudo regionis. In alijs autē cōiecturis, quę hic ponūtur, credo idē, prætereaque in coniectura, quę sumitur ex sequētibus & prędētibus: quia hoc declarat tex. in d. l. pe. & quādo fit mentio de cōsuetudine testatoris, intelligitur de vltima cōsuetudine, quæ erat tēpore mortis. l. mella. §. sed cum. vbi Bar. j. de ali. & ci. le. per quā l. Bald. decidit duas not. q. Vnā, in aut. quibuscunque. C. de sac. san. eccle. vbi dicit, quòd ad viddraw quo debeat res cōcedi in emphyteosim vel in feudum, debet attendi cōsuetudo, quæ erat tēpore ingressus successoris. Aliā in l. binos. in fi. C. de aduo. diuer. iu. vbi dicit, quod si deputatur aliquis ad officiū pro salario consueto, intelligitur de consueto tempore deputationis. ¶ In eadem glossa, ibi: tertiū mens &c. glos. exponit istud verbū dupliciter, & nulla expositio videtur bona. nā dū dicit, quod mens testatoris est tertia cōiectura, quæ colligitur ex pmissis, & sequētibus: si isto modo intelliges, licet tūc nō constituetur noua species coniecturæ, tn̄ per vnā istarum probabitur ista mens. Sed tex. videtur ponere mentē testatoris, sicut speciē de per se, præmissis vel sequētibus: ergo ista expositio non videtur procedere. Secūda autē minus procedit: quia si testator expressit mentē suā, ista nō vocabitur cōiectura, cùm dispositio sit certa ex verbis: vt l. ille aut ille. §. cū in verbis igitur. de lega. tertio. & l. continuus. §. cùm ita. de verbo. oblig. Vnde Bald. hic, quem sequitur Ioan. de Imo. dicit, quod vere hic non enumerantur nisi sex coniecturæ: nam mēs testatoris non pōt esse cōiectura de per se: quia si fuit expressa, secundùm Bal. tūc non est cōiectura, vt dictū est, & ante oīa esset ei standū, vt l. in cōdi. ff. de condi. & demon. Tu adde, quod si mēs nō esset expressa, sed colligeretur ex cōiecturis premissis, vel sequētibus: tūc mēs testatoris esset res, quę probaret cōiecturā, esset nec cōiectura, nec species cōiecturę de per se; quod videtur velle litera. Possumus etiā dicere, non impropriando tex. quod intellec. huius ver. sed mens sit ista, quod nō solū mēs testatoris probetur ex cōiecturis hic expressis, sed etiā ex alijs, quę sint vel meliores, vel ęque bonę: & ita probabitur intētio testatoris. Et si vna ex his presūp. hic expressis contradicat alteri, illa quę est fortior, præualebit: vt in ca. transmissa. qui fil. sint legi. & l. fi. cū ibi no. quod met. cau. Sequere ergo aut expositio. Bal. aut istā: & pone exemplū in mea expositione, ex his quę habētur in glo. in l. si quis in fūdi. s. eo. & l. quoties. s. de hęre. insti. ¶ In ea gl. ibi: septimū. Sed quęritur hic per doc. si scriptura pręcedēs & sequēs non est cōpatibilis: verbi gratia, quia pręcedēs cōtinet legatum de nūmis aureis, sequens de nummis argenteis, media cōtinet legatum nūmorum simpliciter: vtrū stetur præcedēti, vel sequenti? Iac. de Are. hic dicit, quod statur præcedēti, per l. si seruus cōis. de sti. ser. Sed illa l. facit multū à lōge, vt hic dicit Io. de Im. Vn̄ Bar. hic, & Io. de Imo. sequūtur opi. Pet. qui dixit, quòd tunc debetur, quod est minimū ex illis duobus legat. scilicet precedēti & sequēti: arg. l. si ita scriptum. in fi. s. eod. & ita dicit Bar. per easdem ll. in fi. de reb. dubijs. & in l. si quis ex argētarijs. §. si initiū. ff. de edendo. Vnde cùm clausula pręcedens sit potentior sequenti, in dubio illa præualebit: sicut videmus, quod qn̄ concurrūt duæ qualitates incompatibiles, attenditur illa, quę est potentior: secūdùm Bar. in l. si vir. ff. de do. & l. fi. ff. de officio procō. & lega. & intellige hoc verum, nisi persona expressa in medio legati sit melior personæ contentæ in legato sequenti, quam contentæ in legato pręcedenti: ipsa enim ratio naturalis dictat, quod medius legatarius magis videtur assimulatus, cui magis est similis in qualitate psonæ: pro qua conclusione est no. casus in l. pe. in principio. suprà allegata. in verbo eiusdem ordinis.

2 ¶ Indefinita æquipollet. Adde l. si seruitus. de ser. vr. pdi. gl. in c. quia circa. de pri. Ang. in l. pluribus. ff. de accep. & an æqpollet in materia odiosa, vide p Barto. in l. nomina tim. ff. de liberis & posthumis.

SVMMARIVM.

1 Duobus diuersis personis cùm diuersæ summæ relinquuntur: intelligetur quòd minor summa computetur cum maiori.

2 Indefinita æquipollet vniuersali.

3 Dictio relatiua in dubio substantiam & qualitatem repetit.

SI cui serui. Inductū ad augmentum nō operatur diminutionē. h. d. ¶ In text. ibi: q nullū peculium &c. Ex sūmario huius literæ arguit hic do. Pau. quod si aliquis impetrauit prębendam primo vacaturam cum dignitate, potest acceptare præbendam vacātem sine dignitate: quod est cōtra tex. in c. cui de non sacerdotali. de præben. lib. vj. vbi dicitur, quod si datur alicui facultas acceptandi integram præbendam vacantem, nō potest acceptare dimidiā vacantē. & est ratio: quia in istis ociosis, & quæ sunt stricti iuris, cōceditur quod est plus: ergo cōceditur quod est minus: vt l. si pupillorū. §. j. & ibi per Bar. de rebus eorū. ¶ Secundò quærit hic idē Pau. de Castro, quid si legatum fuisset factū indiuisibile: verbi gratia, seruos meos cum peculio. & respondet, quod idem esset, quia indefinita equipollet vniuersali. l. si pluribus. de leg. ij. Pro qua cōclusione, si bene inspicias, est tex. in l. hic in glo. allegatā. videlicet in l. cùm vinum. de vi. tri. & oleo. lega. Nam licet in fi. ponatur exemplū orationis vniuersalis, ad probandum principaliter dictum, in prin. tamē, & principaliter dicta oratio erat indefinita. & tn̄ non restringitur propter id, quod fuit adiectū augmenti causa.

Si à filio. Si legata repetuntur expresse in psona substituti, non videtur repetita cōditio adiecta in persona instituti. & si legatū quātitatis relinquitur à pupillo, & à substituto eius relinquitur maior quātitas, solū illud quod excedit debebitur à persona substituti: & id quod est de primo legato est diminutū, & datū alteri. h. d. cū prin. l. seq. ¶ † No. primò, quod repetitio legatorū expressa nō repetit quātitatem, sed substantiam dūtaxat: quod qualiter sit intelligendū, dicemus in gl. sup verbo, legauit. ¶ † No. secūdò in lege, quid ergo. quod quādo duobus diuersis psonis relinquātur diuersæ summæ, intelligitur quod minor summa cōputetur cū maiori. vnde quatenus vnum legatū concurrit cū summa alterius, nō debebitur bis, sed semel: de quo vide in lege, si seruo. §. si à primo. j. eod. & hic per Pau. de Cast. ¶ † Not. tertiò ibi: hoc efficiet. quod qn̄ legatur primo totum ab vno, deinde ab alio, pars eidem personæ, in illa parte nō inducitur nouū legatū: quia in toto partem non est dubiū contineri: & ideo secundū gl. hic, quæ cōmuniter approbatur, ista portio debetur etiam viuente pupillo à primo grauato: sicut si vni relicta esset res insolidū à pupillo, & postea substituto relicta esset portio alteri: de quo vidisti in l. plene. §. si coniunctim. s. eod. & est bonus text. in l. cohæredi. §. cohæres. de vulg. & pupil. Repetitio ergo legati respectu partis, quæ continebatur in toto prius legato, nō facit vt secundū legatū valeat. ¶ In glos. super verbo, extitit. ibi: subaudi maxime. ista subauditio impropriat textū, nec est necessaria, licet doc. cōiter sequātur gl. Potes ergo dicere altero de duobus modis: vel quod hic erat facta substitutio vulgaris expressa, sicut & pupillaris, quę cū tollat suitatē, maxime ex his quæ dependēt ex testamēto: si filius repudiasset hæreditatem, tabulæ pupillares non fuissent confirmatæ: & ideo nō potuisset succedere iste ex pupillari, sicut successit: vt patet ex prin. l. se. & etiā ex fi. ibi: ab impuberis hære. sed habuisset succedere ex vulgari expressa. Propter hoc ergo dixit, quod filius extitit hæres. vel potes dicere, quod illa verba, & filius hæres extitit, nō sunt necessaria propter casum, qui expresse deciditur in tex. sed propter casum, qui tacite præsupponitur, videlicet quod si haberet expectari cōditio, legatum deberetur ex psona pupilli: & sic esset inutile ex psona substituti. quod non posset esse verū, scilicet quod deberetur ex psona pupilli, nisi adiret hæreditatem paternā. ¶ In glo. posita super verbo, legauerit. ibi: de fideicō. liber. l. fin. illa lex quæ allegatur per concor. fortiter facit contra istū tex. quia ibi dicitur, quod quādo cōditio adiecta instituitur, nō vitiaret dispositionē: tūc per repetitionem expressam factā de legatis videretur repetita cōditio. cuius contrarium videtur dici secundū cōmunem intellectum Pe. hic, quem refert Cy. & Io. de Imo. soluit, quod ibi repetitio fuit facta vniuersaliter dicendo, quæ legaui ab insti. volo solui & à substit. & ideo videtur repetita conditio. Hic aūt fuit facta repetitio spālis, in qua nō videtur repetita cōditio. & hanc sol. videtur hic sequi Io. de Imo. Sed ista solu. nō pōt stare aliquo modo: quia cōtra tex. in l. si quis à filio. in prin. in versic. sed si ita. s. eod. vbi repetitio expressa fuerit facta vniuersaliter. & tamen nō videtur repetita conditio. Præterea dispositio specialis tm̄ debet operari in sua specie, quantū dispositio generalis in suo genere: & econtra. vt l. si duo. de admi. tut. imo aliquando plus operatur dispositio spālis, quàm generalis. Vn̄ eadem videtur esse ratio repetēdi in vtroque casu: argu. l. si duo. & quod habetur in l. sed & si quis. §. quęsitū. si quis cau. & in c. qui ad agēdum. cū materia. de proc. lib. vj. vnde Bar. soluit aliter, dicēs quòd est magis vniuersale, & sic videtur repetere substantiam & qualitatem. hic aūt fuit facta repetitio solùm per orationem indefinitam, non habentem aliquod signum vniuersale. Sed ista solu. reprehenditur per Ioā. de Imo. & meritò, quia falsum est, quòd in l. fin. fuerit positum aliquod signū vniuersale: sed simpliciter, & in testamento, & in codicillis fuit apposita dictio relatiua indefinite, quæ volo præstari à secundis hæredibus. † Præterea secundùm eum indefinita æquipollet[a] vniuersali, secundùm eū: vt l. si à pluribus. j. titul. proxi. Tu ergo si vis tenere cōmunem intellectum ad istum tex. habes dicere, & est verissima solu. quòd ibi conditio videretur repetita: quia legatum libertatis debebat præstari non

solùm

solùm à substitutione: sed etiã ab vno ex primis hæredibus, qui erat datus cohæres filijs nasciturís. Vñ si cõditio non videreť repetita in psonã substitutorũ, sequereť alterũ de duob⁹, quod esset absurdũ, vel ꝙ substituti cogerenť redimere partẽ cohæredis in ipsis seruis, q̃ sunt manumittẽdi. & sic manumitteret totaliter dictos seruos, qm̃ libertas nõ põt præstari pro parte. & sic grauarenť vltra, quàm testator voluit. qđ est inconueniẽs: vt l. Titia. §. qui in vita. de leg. ij. vel ꝙ in præiudicium cohæredis patri filijs nasciturís, qui fuit grauatus sub cõditione, cùm filij ad ætatẽ puberẽ puenerint, serui manumitterenť incõtinẽti ante euẽtũ cõditionis: qđ similiter esset inconueniẽs, & cõtra volũtatẽ testatoris, q noluit grauare cohæredẽ, nisi in euẽtũ cõditionis. Ne ergo aliqđ absurdũ sequereť, induciť, vt cõditio, q̃ aliter nõ videreť repetita cẽseať repetita: sicut dicim⁹ in l. cũ seruus. in prin. ſ. de cõdi. insti. & l. auiæ. in prin. de cõdi. & demõ. in quib⁹ videť fieri repetitio: vbi aliàs nõ fieret, qñ dispositio vitiareť: vt l. seruo alieno. §. si ab impubere. j. eod. & d. l. fi. in fi. Et ꝙ ista respõsio sit bona, pbať ex eodẽ tex. diciť em̃ ibi, ꝙ cõditio fuerit adiecta hæredibus primo institutis, qua stante grauamẽ vtriq; cohęredũ poterat imponi, nec resultabat aliqđ absurdũ. deinde dř, ꝙ in psona substitutorũ, qui debẽt dare libertatẽ, vnà cũ cohærede dato filijs in primo gradu, nõ debet videri repetita dicta cõditio: qa sicut imponereť onus substitutis eo tpe, quo nõ possent succedere: ita qñ libertas põt cõfestim peti, nõ expectata cõditione tã à substitutis, q̃ à primo cohærede dato filijs: & sic patet ꝙ cõditio remoueť etiã de psona primi hęredis, qñ habet præstare legatũ vnà cũ substitutis, in quorũ psona nõ poterat videri repetita cõditio, vt dispositio valeret: cur ergo remoueť conditio in psona primi cohæredis, in quo erat incõueniens, nec habebat absurditatẽ, quã habebat in psona substitutorũ, primus hæres esset obligatus sub cõditione, & substituti pure? Vnde alterũ de duob⁹ esset faciendũ, sicut dixim⁹ in primo casu: vel redimẽda portio cohæredis, vel pstãda libertas incõtinenti ad piudiciũ grauati sub cõditiõe. quorũ vtrũq; absurdũ est: quia tñ ille tex. in ver. ad quin. videť se fundare potius in verbis legati, q̃ in aliqua rõne specialitatis, dicã, & verius, licet cõis opi. sit in cõtrariũ, ꝙ sicut tacita repetitio legati repetit cõditionẽ & diẽ: vt diciť in gl. & ita expressa repetitio: qa non plus debet opari tacita volũtas, quàm expressa: vt lege, itẽ quia. de pac. ff. cũ aliquãdo operenť plus expssa, q̃ tacita. l. fi. in prin. & quod ibi no. j. de leg. ij. Non ob. iste text. & l. si qs à filio. in prin. ver. sed si. ſ. eo. quia dico, ꝙ ideo in istis casibus nõ fit repetitio, quia si fieret, vitiareť aliquo casu legatũ factũ à substituto, videlicet si filius, à quo fuit relictũ sub conditione, adiuisset hæreditatẽ. nam si sub eadẽ cõditione repetita videreť relictũ à substituto, legatũ non valeret, quia debereť à substituto & instituto eodẽ tẽpore. ergo si debeť ex psona instituti, nõ poterit deberi ex psona substituti. l. si fundũ. §. si pater. j. eo. Et hoc esset verũ indubitãter, qñ cõditio esset impleta viuẽte pupillo: tunc em̃ prius cepisset deberi ab instituto, quàm à substituto: & sic legatũ à substituto nõ valeret, quatenus debereť ab instituto. l. quid ergo. j. eo. Nã si cõditio implereť post mortẽ pupilli, posset dici, ꝙ vno & eodẽ tẽpore res debereť ex duabus causis simul concurrentibus. l. iij. §. ex plurimis. de acq. pos. Sed qñ conditio eueniret viuẽte pupillo, hoc nõ põt dici. & ideo necessario sequereť, ꝙ aliquo casu legatũ reddereť inutile, si videreť facta repetitio. Preterea forte posset dici, ꝙ qñ cõditio implereť post mortẽ, caperet potius legatũ ex institutione, quàm ex substitutione, qa istæ duæ causæ in acquisitiõe tantũ incõpatibiles, forte nõ possunt concurrere: super quo tñ est cogitandũ. Et ex his quæ ſ. diximus, infert hic Bart. ad no. q. de eo, qui cùm esset accusatus, ꝙ cognouit Titiam vxorem Sempronij. respondit, quòd prædictam etiam cognouerat: nam dicit, ꝙ prædicta responsio facta per dictã rationẽ prædictam refert substãtiã personæ positæ in accu. sed non qualitatis. vnde nõ videť fateri eam esse vxorẽ Titij. Secus si diceret, cõfiteor oĩa in accusatione contenta vera esse. Ioã. de Imo. distinguit, ꝙ aut in accusatione fuit posita sola illa demonstratio, ꝙ esset vxor Titij: & tunc opi. Bar. non sit vera: quia cùm respondens referat se ad personã qualificatã, per hãc demõ. videtur etiã se referre ad qualitates. Dicendũ est ergo pro declara. suorũ dictorũ, ꝙ si relatio fieret ad substãtiam dũtaxat, tunc nõ esset relatio proprie: qm̃ si fateor me cognouisse, nõ tñ videor fateri qualitatẽ pdictã ex confessione mea, nõ poterit apparere, ꝙ ista sit illa Titia, quæ est contẽta in accusatione, cùm nõ cohæreat sibi demonstratio, per quã illa Titia in accus. exprimať. Remanebit ergo confessio, perinde ac si reus dixisset, fateor me cognouisse Titiã. quo casu dictio relatiua non staret proprie: quia tunc relatio fit pprie ad id, ad qđ refertur, quãdo referť ad id nõ in genere, sed indiuidualiter, prout præcesserat: ita declarat Bart. in l. cùm centum. ff. de adim. leg. & in l. Iul. in prin. ff. de hęr. insti. Quia ergo relatio in dubio debet esse propria, ideo de necessitate, qui dicit se cognouisse prædictã Titiam, videť fateri demonstrationẽ, per quã Titia circunscribiť & demõstratur, vt vnũ aliqđ indiuiduũ. Aut in accusa. fuerũt impositę aliquę circunstãtiæ: verbi gratia, accusaui Semproniũ, ꝙ cognouit Titiam vxorem Martini, & filiã Seij: & tunc ille qui respondit modo prędicto, cùm possit interpretari dictũ suum ambiguũ, poterit dicere se intellexisse, quòd cognouerat Titiam filiam Seij nõ tñ vxorẽ Martini. Sed ista differẽtia nõ placet: qa scđm Bar. in l. si qs intent. ff. de iudi. qñ positio actoris est certa, tunc respõsio rei obscura nõ potest declarari à reo, sed intelligiť secũdũ positionẽ actoris: alle. l. quę defensor §. quæ ĩterrogat⁹. de interroga. act. Vnde Pau. de Cast. hic reprehendit ista dicta Bar. & multipliciter moueť, & bene, iudicio meo. & ita ego prius viderã, 3 † quia dictio relatiua [a] in dubio repetit substantiã, & qualitatem: vt l. A quil. §. si testator. j. de alimen. & ci. leg. per quẽ tex. vbiq; Bar. ita decidit, videlicet in l. si quis. §. fi. j. de lega. ij. l. j. in princip. ff. de rec. in simili q. in l. j. in fine. si fam. fur. fecis. di. Non obst. dicit ipsa litera: quia potest dici, quòd est hoc fauore legatorum. Preterea hic non præcedit interrogatio, sicut in casu Bartol. ex cuius virtute videtur induci vt videatur congrue responsum interrogãti, quòd videatur facta repetitio qualitatis positæ in interrogatione, etiã si responsio non fiat etiam per dictionem relatiuam, sed simpliciter: vt in d. §. interrogatus. Pro qua conclusione do tibi tex. quem alleg. Bald. in l. j. in vlti. col. C. de ædil. act. in l. quęro. §. fi. ff. de ędil. edi. vbi seruus, qui interrogatus fuit, vtrũ fugerit ante venditionem: respondẽdo, fugi, videtur fateri etiã qualitatẽ positã in interrogatione, videlicet ꝙ fugit ante venditionem. per quam l. & etiã per superius adducta tenenda est opinio Bal. etsi responsio non fuisset facta per dictionem relatiuam. Non obstat tex. in l. creditor. §. Titia. ff. de lib. lega. per quem videtur probari secundùm Bar. ibi, quòd relatio facta ad orationem præcedẽtem videtur facta ad id, quod principaliter erat deductum in oratione, non ad id quod erat in consequentia: quia respondeo, quòd ibi relatio debebat fieri ad vnum ex pluribus conceptis in prima oratione: quod patet, propter verbum singularis numeri ibi positũ. Vnde cùm non possit fieri nisi ad vnum, æquum est, quòd ad id quod est principale videatur facta relatio. Sed in casu nostro relatio non debet fieri de necessitate ad vnum: & ideo potest complecti qualitates accessorias. Non ob. tex. in l. si libellum. cum ibi no. C. de diuer. rescri. vbi concluditur per Bartol. & Bald. quòd qualitates adiectæ in supplicatione nõ videtur repetitę in rescripto, quando agitur de magno preiudicio. & tale rescriptum est quędam responsio ad supplicationem: quia superior potest limitare desideriũ supplicantis eo modo quo vult. & ideo nõ est necesse dicere, ꝙ videatur repetita oĩa q̃ sunt in supplicatione. Sed ille qui debet rñdere accusationi, vel positioni, cogiť rñdere iuxta formã interrogãtis, negãdo, vel confitẽdo, vel dubitãdo. l. de ętate. §. qui tacuit. & §. nihil. ff. de interrog. ac. ergo ita videtur respondisse. Vtrũ aũt locus & tempus, quę sunt qualitates maleficij, quę sunt deducta in accus. videantur repetita in dictis testium deponentiũ super maleficio, vide Bar. in l. j. §. j. ff. de alea.

a ¶Quia dictio relatiua. Adde de relatiuo Spe. vide per Bar. in l. cũctos populos. C. de summa tri. item relatiuũ refert substantiuum & qualitatẽ dispositionis præceden. vt l. Iuli. in princi. & ibi plene per Bar. & Ange. ff. de hæ. inst. & p doct. in l. iij. C. de neg. gest.

b ¶Quòd creditor possit capere. Adde gl. in verbo, detinere. Insti. de ac. glo. in verbo, detinere. in §. necessitatem. in auť. vt iud. sine quo. suf. Bart. in §. debitorem. in l. ait prætor. ff. de his quæ in frau. credi. Bal. in c. j. de pa. iu. fir. in vsib. feu.

SVMMARIVM.

1. Pacto induci non potest, ꝙ creditor possit capere debitorẽ propria autoritate.
2. Legatus de latere æquiparatur proconsuli.
3. Citatio est de substantia processus in causa principali.
4. Testator an possit remittere tutori cõfectionem inuentarij.

NEmo potest. In tex. ibi: ne leges in testamento suo &c. ex hoc tex. patet secundũ Bald. ꝙ pactum vel conuentio partium nõ potest auferre ordinem seu solennitatem legalem. Et ex hoc arguit ipse, ꝙ non põt fieri per pactũ inter cõtrahẽtes, vt sup illo cõtractu procedatur summariè, & sine strepitu, & figura iudicij, contra dispõnem iuris. Facit qđ ponit glo. ordinaria in c. in causa. de offic. deleg. & in c. fi. de re iu. in vj. 1 Non † põt etiam pacto induci, ꝙ creditor possit capere [b] debitorem pprìa autoritate, cõtra l. ob æs. & authẽ. ibi positam. C. de act. & ob. vel debitor possit capi sine citatione, vel ꝙ possit capi vbiq; de iure communi, vel ex forma statuti capi nõ posset: qđ vltimũ est valde notabile, p qđ apparet, ꝙ verba quæ apponentur in instris, ꝙ possit quis grauari personali

ter & realiter, modicũ importat: quia si ex forma iuris cõmunis vel statuti debitor nõ posset capi, istud pactũ nõ induceret facultatẽ capturæ. Pro primo dicto allegãt Moder. hanc gl. in c. fi. de hære. in vj. quæ vult, ꝙ etiam legatus de latere[a] non potest cõmittere causam sine strepitu & figura iudicij: † æquiparatᷣ eñ legatus de latere procõsuli[b]: vt in c. j. de offi. dele. libro vj. sed procõsul debet procedere, vt alij magistratus: & sic secũdùm ius cõe, vt l. nec quicquam. §. fi. ff. de offi. procõsu. ergo nec ipse poterit procedere sine strepitu & figura iudicij, nec hoc cõmittere alteri, maxime qa hoc esset tollere ll. superioris: qd nõ posset facere inferior, nisi quatenus sibi à iure cõceditur: in c. qd super his. & in c. cũ inferior. de maior. & obe. facit quod no. Ioan. And. secũdùm ipsos in c. fi. de of. archi. & in cle. ne Romani. de elec. vbi bon⁹ tex. & ista sunt dicta Spe. in ti. de leg. §. superest. ver. sed nec legatũ. quem alle. gl. idem tenentẽ in legato de latere. in cle. sæpe. in verbo, mãdamus. de verbo. signi. Alibi etiam dixit gl. no. in clemen. & si principalis. in verbo, obseruari. de rescrip. ꝙ solũ princeps[c] in literis suis potest apponere clausulã ex certa sciẽtia, quæ regulariter habet vim clausulæ nõ obstãte: vt plene scribitᷣ in c. j. de exce. præla. in vj. & in l. quidam cõsulebat. de re iudi. Vñ ¶ etiam dixit Pau. no. in l. ij. C. de ap. † ꝙ etiã legat⁹ de latere[d] nõ potest apponere clausulam remotã, nisi ipsi sit cõcessum à superiore, ꝙ possit ꝓcedere appellatione remota. Licet autẽ partes nõ possint cõuenire, ꝙ iudex procedat sine figura iudicij: quia nõ habet potestatem ab ipsis: possunt tamẽ cõcedere hãc potestatem arbitro, ꝙ licet procedat ad instar iudicis, habet potestatem à parte. ita declarat singu. Bal. in autᷣ. offeratur. C. de litis cõtest. super quo vide quod no. dñs Ant. in c. vnico. de lite cõtest. Super secũdo dicto, vtrũ valeat pactũ, ꝙ debitor possit capi ꝓpria autoritate, vidẽdum quod plene posuit Bar. & Mod. in l. alia. §. elegãter. s. solu. matri. vbi tenetur communiter opi. Bal. hic, & per Bal. post Guil. in l. si vnus. §. pacta. ff. de pac. Reperitur tamẽ aliquis casus in iure, in quo licet capere debitorẽ propria autori. de quo vide qđ dicitur in l. ait prætor. §. si debitorẽ. ff. quæ in frau. credi. Quib⁹ adde vnũ casum in l. fi. C. de cap. per quẽ Ang. dixit in l. nemo carcerẽ. C. de exac. trib. lib. x. ꝙ ille qui redemit captiuũ ab hostibus, potest illum capere propria autoritate, & tenere eum in carcere. & dicit ita vidisse de facto. Vtrũ autem pro maleficio possit capi à quocunq;, & saltim qui possit accusare de illo maleficio, vide per Bal. in l. fi. C. de malefi. & mathe. & qđ ipse ponit in l. curialis. C. de episc. & cle. & tex. & ibi per Bald. in l. si quis in hoc genus. e. ti. & quod ipse no. ponit in l. ictus fustiũ. ff. de his qui no. infa. in l. nec timorẽ. ff. quod me. causa. Et adde ad prædicta text. sing. quem Angel. not. ibi in autᷣ. vt liceat ma. & auiæ. §. pe. vbi probatᷣ secundùm eum, ꝙ non solùm si aliquis reperitᷣ in ipso crimine vero potest capi, & duci ad iudicem: iuxta l. capite. de adul. sed etiam si reperiatᷣ in actu, ex quo resultat crimẽ præsumptũ. qđ est valde no. Super tertio dicto, dũ dicit, ꝙ nõ valet pactũ, ꝙ debitor nõ possit capi sine citatione. credo ꝙ istud sit verũ, ꝙ sicut dicit Barto. in l. à diuo Pio. §. in vẽditione. ff. de re iudi. qñ executio fit sine citatione, regulariter non contrahitur pignus p̃toris: & sic executio est nulla. ergo videtᷣ esse de substãtia executionis: sicut dicim⁹ in l. prolatã. C. de sen. vbi dicitᷣ, ꝙ † citatio est de substãtia processus[e] in causa principali, qa aliter nõ potest fieri cognitũ de causa: vt ibi declarat Bart. Si tñ ante cõmissionẽ capturæ debitor est citatus per iudicẽ cõmittentem, põt reuocari licẽtia capturæ per iudicẽ successorẽ sine noua citatione: vt sing. dicit Bal. in l. edictũ. ff. de iudi. Super quarto aduerte: qa verũ est, ꝙ pactum, quo inducitᷣ, ꝙ qs possit grauari impsonaliter & realiter, nõ possit tolli, qñ debitor possit euitare capturã, si vult cedere bonis: vt plene tangitᷣ in d. §. elegãter. & per Bald. in l. j. C. qui bonis cede. possunt. Sed posito ꝙ debitor nolit cedere bonis, vtrum possit induci per hoc pactum, quòd possit incipi à captura debitoris, cõtra regulam iuris cõmunis, quę vult ꝙ captura sit remedium subsidiariũ, secũdùm gl. no. ĩ l. iij. §. tutores qui repertoriũ. ff. de suspec. tu. & plene ponit Io. de Im. in l. à diuo Pio. §. in venditione. de re iu. & Bal. in l. j. in fi. C. de iur. & fact. igno. hoc est magis dubium: nam si peruersio ordinis & executionis de captura bonorũ ad capturam personæ non reddit processum nullum ipso iure: vt videtur probari in l. fina. in fi. ff. quod metus causa. per quem textum ita sensit Bartolus, in dicto §. in venditione. ergo videtur, quòd multo fortius possit tolli iste ordo, per pactum expressum: sicut videmus in simili, quòd fideiussor potest renũciare beneficio excussionis: quia ille ordo videtur inductus in fauorem sui, secũdùm gl. in l. nisi hoc actũ. ff. de pac. & Spe. in ti. de renũ. & cõclu. §. j. & hanc opi. tenet Ange. quòd pactum, de quo s. possit operari, vt possit incipi à captura, in l. nemo carcerem. in ij. char. C. de exac. trib. lib. x. licet non vtatur bona ratione. dicit enim, quòd quia hoc potest fieri per statutũ, potest fieri per pactum. Nam illa ratio non est vera: vt plene declaratur in d. §. eleganter. & in l. non impossibile. ff. de pac. solùm enim procedit illa æquiparatio affirmatiuæ, in his quæ inspiciunt fauorem partis habilis, ad renunciandum iuri suo. Forte tñ sensit implicita ratione, vt s. tetigi: & tunc ratio sua esset bona. ¶ In gloss. j. ibi: si specifice dicens &c. Pro declaratione huius gloss. quæritur, quare testator non potest tollere solennitates, quæ requiruntur. Barto. hic circa prin. commenti dicit, quòd ratio solennitatis numeri testium, vel qualitatis est solennitas substantialis testamenti. vnde testator, qui vult valere testamentum, si non seruat sólennitatem, implicat contradictionem, & perinde est ac si diceret, volo esse testamentum, & non esse. quæ dispositio regulariter est nulla: vt l. vbi repugnantia. de regu. iur. & l. si Titius. cum ibi not. s. de condi. insti. Sed ista dicta non videntur esse expedita: quia ipsemet in l. cùm quis. C. de iur. & fac. igno. & in l. j. ff. de condi. & demon. videtur dicere, quòd solennitas testium in testamento non est solennitas essentialis, sed probatoria: & sic videtur, ꝙ si non pertinet ad essentiam, non implicet contradictionem ista locutio. Vnde potest assignari alia ratio, quam ipse tangit j. in q. de insinuatione: videlicet ꝙ quia ista solennitas videtur inducta ad vitandam falsitatem: vt l. fina. C. de fideicommiss. vnde ne detur materia delinquendi, nõ poterit remitti ista solennitas: vt l. si vnus. §. illud. ff. de pact. Prima tamen ratio potest sustineri negando illa dicta Bar. esse vera, quæ impugnat Bal. in d. l. cùm quis. in ij. char. C. de iur. & fac. igno. duabus rationibus in effectu. ¶ Prima est, quia diffinitio significat essentiam rei: vt l. j. §. dolo. ff. de dolo. Sed in diffinitione testamenti inducitur solennitas ipsius: vt l. j. in verbo, iuxta. s. de test. ergo sequitur, ꝙ solẽnitas testi est de essentia ipsius. Sed ad hoc potest responderi, quòd includitur in diffinitione solennitas intrinseca: verbi gratia, institutio heredis: sed nõ extrinseca. ¶ Secundò arguit ipse: quia si ista esset solẽnitas probatoria, & non substantialis: tunc testamentum nõ redderetur nullum, neq; deficeret ius, sed probatio: vt l. si quis seruum. §. si inter duo. j. titu. j. Sed hoc est falsum: quia testamẽtum non iure factum, est nullum ipso iure sine solẽnitate: vt l. hac consultissima. §. ex imperfecto. de test. & in l. j. & ij. s. de iniusto testamen. ergo datur intelligi, quòd est solennitas substantialis. Cõfirmatur ista conclusio: quia quãdo actus non seruata solennitate factus non valet: ergo hoc est signũ, ꝙ solennitas est substantialis, secũdùm Bal. in autᷣ. sed nouo iure. C. si certum peta. & in l. contractus. C. de fi. instru. sed iura dicunt testamentum non valere: ergo non potest dici solennitas solùm probatoria. ¶ In cõtrarium facit fortiter tex. in l. fina. C. de fideicom. nam si ista solennitas substantialis, & sic testamentum esset nullum, ex hoc quòd hæres confiteretur cum iuramento vltimam voluntatem esse factam, non deberet valere fideicommissum, ex quo defuit solennitas essentialis: vt patet in d. l. contractus. Bal. in c. j. in fi. qui testes sint necessa. ad proban. inuesti. dicit, quòd illa specialitas inducit ibi propter mendacium hæredis: quia antequam iuraret, interrogatus negauerat. sed istud est diuinare ad illam l. Præterea ratio assignata in fin. quia reus est testis, & iudex eius, quod petitur, habet locum, etiam non procedat negatio. Vnde Barto. hic dicit, quòd ibi debetur fideicommissum potius ex contractu. i. ex permissione hæredis facta testatori, quàm ex vltima voluntate. Sed hoc videtur contra tex. Insti. de fideicommiss. hæredi. §. fina. vbi dicitur, quòd est vltima voluntas in ver. vt vltima volũtas &c. Potuit tamẽ intelligere Barto. quòd est vltima voluntas, habens instar contractus, propter promissionem quam fecit hæres defuncto. Sed istud est nimis restringere illam l. quæ loquitur in fideicommisso dato simpliciter ab hærede, etiam sit sit datum coram v. testibus, testator bene poterat fideicommittere, & sperare, quòd fideicommissum probaretur absq; eo, quòd hæres esset præsens, & promitteret. Vnde potest dici, & melius, quòd ibi sit speciale, propter fauorem vltimæ voluntatis, & probatione notoria, quæ resultat ex confessione iurata, sicut alibi fideicommissum inutile propter multiplicem fauorem reconualescit: vt lege j. C. de fideicommissis. Posset tamen sustineri intellectus Bartoli declaratus: vt s. quia si hæres non promisisset, ipse posset iurare, se nescire, vtrum fideicommissum fuerit relictum: & sic res non determinatur præcise per iuramentum. Sed ad hoc posset responderi, quòd ad scientiam sufficeret præsentia sine promissione. Vnde tutior est sol. pręcedẽs: & de multiplici solẽnitate vide Barto. in l. iuris gen. §.

quod fere

---

a ¶ Quòd etiam legatus de latere. Adde Guliel. de Cu. in l. ne quicquã. & ibi Bal. post eũ, Anto. de But. in c. dilecti. de iud. Abb. in c. nisi specialis. in iij. no. de offi. leg. Phil. de Perusio in c. pastoralis. de ap. Angel. in disputatione incipiente, Astensis miles. Alexander de Imola consil. cvj. incipi. perspectis his quæ. in ij. col. in ij. volu.

b ¶ Aequiparatur enim legatus de latere procõsuli. Adde Spec. ti. de le. in §. iij. versic. facit. & ver. se. Abb. in c. cũ Bertoldus. de re iu. Ang. in l. cùm prætor. in §. j. ff. de iu. fallit ĩ delegato ad vniuersitatẽ causarum, secũdùm glo. in c. super quęstionũ. in §. si vero. de offi. deleg. quia talis delegatus habetur pro ordinario, vt est gl. in verbo, delegat⁹. vt in c. cũ causam. de ap. & gl. ĩ l. fi. C. de iud. Bal. in l. si vt proponis. C. quomodo & qñ iu. Alij legati æquiparantᷣ præsidibus, secundùm Barb. in tracta. de præstãtia cardinalium. idem Barba. in capit. j. in fine: j. colũ. de loca.

c ¶ Solum princeps. Adde Rota. decisi. cccxxxj. in antiqs. Bald. in c. j. p quos fiat inuesti. in vsib. feud.

d ¶ Quòd etiam legatus de latere. Adde Abb. ĩ c. j. de rescri. Ab. in c. fin. de cõfir. vti. vel inuti. Abb. in c. mandata. de p̃sumptio.

e ¶ Citatio est de substãtia processus. Adde an sit de processu: vide gl. ĩ verbo, citationes. in c. quoniã contra. de proba. gl. in verbo, formam. in c. prudentiam. de offi. deleg. Do. de sancto Ge. in c. statutum. in §. cùm vero. de rescri. lib. vj. Archi. in c. placita. xv. quę. iij. doct. in rub. C. de in ius vo. Paul. de Cast. in l. j. ff. eod. titulo.

quod fere.ff.de pactis.¶†In ea.glos.in l.codicillis.§.fi.licet gloss. bene soluat in effectu, est tamen dicendū formalius, secundùm Moder. quòd dispositio testatoris apponētis istā clausulam in d.§.fi.non valuit, vt volebat testator, vt testamētum: & ita loquitur hic. Habet tamen ista clausula hāc virtutem, vt testator videatur velle, ꝙ valeat iure codicillorum: sicut dicemus in iuramento l.cùm pater.§.filius matrem.j.titu.j.secundùm Paul.de Cast.hic. Tu dic magis proprie, ꝙ ista clausula videtur esse quædam adiectio contra substantiam testamenti: vt s.dixi. ideo si non potest valere, vt voluit testator, trāsit in dispositionem similem illi, quā voluit facere testator: nam largo modo codicillus dicitur testamentū: vt plene declaraui in rubri.istius titu. & sic extenditur text.no.in lege, inter donatos.ff.de dona.cau. mor. quòd sicut pactum appositum contra substantiam contractus transit in contractum illi cōtractui similem: ita etiam punctualiter in vltima voluntate. quod est semper menti tenendum. Sed pro declaratione glo. quid econtra, si testator adhibita solennitate, quæ sufficeret ad testamētum, dixit se velle codicillari: vtrū ista dispositio valebit vt codicillus, vel vt testamentum. Hanc quæstio.mouet Paul.de Cast.hic, & Dy.consulendo tenuisse, quē refert & sequitur Io. And.in titu.de instru.edi.§.compēdiose.ver.porro. si dubium sit, quòd testator non potest facere, vt illa voluntas sit codicillus. vnde valebit vt testamentum, ex quo est ibi hæredis institutio, & numerus legitimus testium. Ipse autem tenuit contrarium per tex.in l.fin.C.de codi. vbi probatur iuncta gl.quòd si testator vult valere testamētum iure testamenti & codicillorum, est in electione instituti, vtrum velit agere ex testamento, vel codicillis: & sic patet, quòd etiam quando est seruata solennitas cōueniens testamētis, tamen testator potest velle, vt illa dispositio sit codicillus, & non testamentū: quia secundùm eum quāuis lex non velit testamētum posse fieri sine solēnitate, nō tamē necessitatur adhibere solēnitatem testatori si non vult. vnde potest codicillari. Tu autem aduerte, quia Ioan. And. & Dy.in loco præallega. dicūt idem, quod Paul. de Cast.hic dicit, præterquā in vno casu posito ibi per eos, in quo fideicommissum non poterat habere locum, & sic voluntas non poterat valere iure codicillorum. vnde vbi non esset istud inconueniēs, ipsi fatētur de plano per eandem l.quòd voluntas ista valeret vt codicillus, nō vt testamentum. Vnde iste doc.fuit deceptus, credo quòd de recenti nō viderat illa dicta. Reperitur tamen casus, in quo ille qui vult codicillari confert in codicillis hæreditatem directo, & tunc idem esset effectus codicillorum, & testamenti: & in milite hoc esset indubitatum: vt l.militis codicillis.in princip.s.de testamen.mili. Sed in alijs, qui possunt minus solenniter testari, sicut pater inter filios, vel instituens ecclesiam vel locum pium: vtrum si dicit se velle codicillari, adhibita solennitate, quæ sufficeret, ad testamentum, valeat dispositio in vi dispositionis directæ: est notabilis quæstio. quam tetigit Bart.in dicta l.militis codicillis. & in l.hac consultissima.§.fin.C.de testamen.de qua dic vt in dictis locis, & p Bal. in d.l.hac consultissima.§.ex imperfecto. Et ad ea quæ diximus de solēnitate testium, vtrum sit substantialis, vel nō: adde Bal.in capitulo primo.in fine.quid sit inuestitura. vbi videtur ponere regulam, quòd solēnitas testium in dubio censeatur probatoria, & non substantialis: nisi l. procedit ad annullationem actus, sicut facit in testamēto: & de ista solennitate testamenti tetigit aliquid etiam Ang.in consilio suo octogēsimo tertio. quæ solennitas licet non possit remoueri per testatorem, potest tamen remoueri per statutum, & diminui: vt concedit Bart. & plene per eum in l.prima.C.de summa trinitate. vbi reprehendit Iaco.de Aret. & in l.tertia.s.de testa. vbi per Moder. vult etiam Bald.in l.si non speciali. C.de testamen.¶†Extra glo.in hac prima parte tetigit hic Barto. nunquid si ex forma statuti testamentum debeat insinuari post mortem testatoris, testator possit disponere, vt valeat, nō obstāte insinuatiōe: & cōcludit quòd non, per optimas rationes, & per simile: quia videmus ꝙ nō potest renunciari insinuationi donationis, quæ de iure communi requiritur per easdem rationes, secundùm Cynum in l.fina.in fine.C.de donatio. Cuius dictis adde breuiter. Et primò inquantum in prima ratione cōcludit, ꝙ iuri introducenti solennitatem in actu non potest renunciari: adde quòd hoc est verum in solennitate & forma, quæ inducitur à l.secus in forma, quæ imponitur in mandato superioris: quia illi potest renunciari conuētione partium, si principaliter respiciat vtilitatem ipsarū partium: ita dicit Innocen.in capitulo, prudentiam.in princip. extrà, de offi.deleg. & probatur in c.fi.§.j.eodem titu. quod intellige, vt possit renunciari etiam tacite: vt est casus not.cum glos.sua in clemen. sæpe.§.fi. in verbo, non contradicentibus. extrà, de verbo. significatio. nisi l. vltrà procedat, quia requirit renunciationem expressam: vt in c. statutum.§. in nullo.de rescrip.in vj. Et attende diligenter ad illum tex. iuncto §.fi. eiusdem capituli, quòd valet renunciatio, etiam si in lege sit expresse positum decretum irritans & annullans. Hæc autem sunt vera in literis iustitiæ: nam in literis gratiæ intellige, quæ sunt odiosa, & præter formā mandati diligenter seruandi: quia non potest renūciari formæ inductæ in fauorem partis. gloss. est not.in c.quamuis.de præben.in vj. in verbo, pensione. & idem sentit in clemen. j.de conces.præben.in ver.infra mensem. Hęc tamen regula hic posita per doct. videtur destrui per text.in c. tuos.extrà, de testibus. vbi partes possunt remittere testi solennitatem iuramenti, & sic renunciare solennitati datę à l. super qua est cogitandū. Ad secundum dictum eius, inquantum tangit, ꝙ insinuationi non potest renunciari. adde quòd idem tenuit, & plenius in l. Modestinus.ff.de donatio, idem Ioan. And.in titu.de instru.ædi.§.porro.in addi. quæ incipit, dubitatur. ibi tamen dicit sing. quòd si interueniat iuramētum, per quod specialiter iuretur non venire contra rationem insinuationis, firmabitur donatio. & hanc opi. semper sum secutus: quod etiam Moder. sequuntur in c.cùm contingat. ad fi.de iureiur. licet Bald. aliter dixerit in l.illud.C.de sac.san.eccle. quod non examino nunc, quia non est nostra materia. Vnum tamen dico, quòd qui allegant Fede. de Se. in contrariū in consil.clxxiij. sicut facit Paul.do.me.in d.l.Modestinus. non rectè intelligunt. Nam Fede.loquitur, quando simpliciter fuit iuratū seruare cōtractum, quo casu videtur sublata nullitas superueniens post contractum ex omissione insinuationis: quia iuramentum non trahitur ad ius futurum: vt in c.cùm inter P.extrà, de renun. Sed quando esset iuratum non venire contra rationem insinuationis, quæ omitteretur: tunc nō haberet locum ista consideratio.¶†Tangit etiam hic Bar.illam quæst.no. videlicet nūquid testator possit remittere tutori confectionem inuentarij. In qua concludit breuiter, quòd sic. dicit tamen, quòd iudex potest non sequi voluntatem defuncti, quando hoc non esset vtile pupillo, per l.vtilitatem. & l.confirmando.ff.de confirma. tu. & per l.j.in princip.ff. vbi pupil.edu.de. & ita refert tenuisse Mar. Sylli.in sua dispu. Sed Cyn. in l.fin.C.arbi.tute. & Ioan. And.j.in addi.Specu.in ti.de tut.§.generaliter.ver.hoc autem notādum. aliter referunt dicta Mar. dicūt enim, quòd ipse distinxit inter testatorem, qui præcepit non fieri inuentarium, & qui remittit tutori confectionem inuentarij. Primo casu debet seruari præceptum, nisi ex causa ignorata à testatore, vel de nouo superueniēti iudex recedat à voluntate ipsius: vt in ll.alleg.in fin. tamen videtur se restringere ad istos duos casus: sed simpliciter remittere in arbitrio iudicis, vtrum hoc sit vtile pupillo, vel non. In secūdo casu dicit simpliciter, quòd remissio non valet: quia cùm sit inducta in fauorem publicum, ista dispositio conficiendi inuentariū.s.ne detur materia delinquendi & malignandi tutoribus, non potest hic valere aliqua renunciatio, vel remissio: vt l. si vnius.§.igitur nuda.ff.de pactis. & l.conuenire.ff.de pac.do. & ita trāsit Io. And.in d.addi. Sed ista differentia nō placet Cy.in d.l.fina. nec etiam Specu. in dictis locis hic alleg. per Bar. qui ita determinat in vtroq; casu. & ita sentit Bart. hic: sed Saly.in d.l.fi.sequitur eam.mouetꝰ: quia quando testator prohibet fieri inuentarium, tunc solùm hoc videtꝰ facere contemplatione pupillorum, & ob eorum vtilitatem. vnde si cessat vtilitas, iudex recederet à pręcepto, aliàs seruabit præceptum. Nam si videretꝰ hoc fecisse in fauorem testatoris, satis est, quòd poneret hic in volūtate eorum. Quæ opinio videtur satis probabilis, licet communiter doct. dicant idem in remissione inuentarij, & de pcepto, de non faciēdo inuentarium: quod etiam sequitur Angel.consi.suo cxlv. Qua opinio.communi præsupposita pro vera, aduerte: quia sicut superius dixi: Martinꝰ de Fano in dispu. prædicta videtur primò velle, quòd à iudicio, & à dispositione testatoris iudex nō possit recedere, nisi ex causa de nouo superueniente, vel à testatore ignorata. Sed postea in fin. videtur magis generaliter hoc relinquere arbitrio iudicis, vt etiam vltra illos duos casus iudex non teneatur sequi iudicium testatoris: & hoc videtur sequi opinio Barto.hic, si bene inspicias verba sua. Angelus in consilio prædicto videtur se limitare ad d. duos casus, pro quo multum facit textus. in lege, vtilitatem.ff.de confirmatione tuto. vbi videtur dici expresse, quòd tunc receditur à voluntate defuncti, quando causa, propter quam superuenit de nouo, fuit ignorata. Pro ista cōclusione facit text.in l.tres tutores.in fi.ff.de admi.tu. vbi dicitur, quòd quando testator commisit admi.vni ex pluribus tutoribus, si ille male administrat, non imputatur alijs, ex quo fuit approbatus per testatorē, vel nisi testator habuerit animum remouendi eum, sed morte præuentus non fecerit: & sic videtur, quòd quamuis testator cognita qualitate personæ, ita non ignorauit factum, cœperit malum consilium, iudex non possit recedere ab opinione sua: & ita videtur posse restringi text. in lege prima. in princip.§.vbi pup.edu.de. & in istam partem inclinabam prius, postea inueni textum valde notabilem qui videtur approbare aliam opinio. in lege tertia.§.si pater.cum versicu.sequē. vsque ad §.quod in tutoribus.ff.de administratio.tutorum. vbi iurisconsultus dicit, quòd iudex non tenetur sequi in committendo administra.iudicio testatoris, non solùm si testator fuit deceptus per ignorantiam facti, vel casus, qui de nouo superuenit, vel etiā si testator est visus malo consilio. quod facile præsumitur in minore vigintiquinque annis, de quo ponit ibi exemplum iurisconsultus. Quia tamen exemplum non restringit l.j.§.quod vulgo.de vi & vi arma. edictū procedit in genere: sine dubio dicēdum est, vbicunq; constaret iudici de malo cōsi.testatoris: & hoc videtur satis clare probari in versic. nam & in vnum.eiusdem §.vbi non ponendo exemplum in minori ætate dicitꝰ, quòd superior potest non sequi iudicium testatoris, si non videtur sibi vtile pupillus: & hoc videtur tenendum. Scias, quòd Paul. de Castr.hic credidit Bar.formasse q.inuentario hæredis: & illam persequitur, dicens in effectu, quòd quo ad præiudicium creditorū, nō potest remittere hæredi confessionē inuentarij. Sed quo ad præiudiciū legatariorū, potest disponere, ꝙ licet hęres non fecerit inuentarium, non teneatur vltra vires hæreditarias: quia si non potuit totum auferre eis legando, multo for-

tius potest limitare eis legatū, vt nō possit exigere vltra vires hæreditarias, quia tamen potest relinquere, potest etiam grauare: vt lege, si fundum per fideicōmissum. §. fi. cum seq. j. eo. Sed cōtra hoc facit, quia quādo hæres cōmittit confectionem inuentarij, præsumit malignari, & esse in dolo, & cōuenit à legatarijs vltra vires hæreditatis in pœnā sui delicti: vt dicit tex. expresse in aut. de hære. & fal. §. si vero nō fecerit. Sed iuri introducto in odiū alterius nō videtur posse renunciare: vt l. nam & si. in tex. & gl. ff. ad Maced. ergo videt ꝙ istud ius à testatore tolli non possit. Sed saluando dicas, illa pœna imponit ꝓpter dolū præsumptū, qui cessat, ex quo testator remisit confectionē inuentarij: vt l. qui cū maior. §. fi. j. de bo. liber. & præcipue istud est verū, si teneremus Dy. in l. diuus. ff. ad Syll. per quē tex. ibi dixit, ꝙ in delictis in omittēdo, sicut est in casu nostro, pœna potest remitti per testatorem. Sed illa lex loquit in dolo præterito, qui potest remitti: nos autē loquimur in dolo futuro, qui non pōt remitti. Vñ retenta etiam opi. Dy. illa l. nō probaret hoc. melior ergo est prima expositio, quam dedi. Et quia s. in ista gl. prima fuit tactū de solēnitate testiū, vtrum sit substātialis: adde tex. qui hoc dicit, ꝙ est substantialis, in l. si qs legatū. in secundo respōso. ff. de fal. vbi tex. dicit, ꝙ quādo in testamēto in scriptis desunt signaturæ testiū, testamentū est īperfectū, nec pōt dici testamētum, seu habere formā testamēti: ergo ista est solennitas substātialis, cùm sine ea actus nō possit nominari talis. ¶ Item adde ad ea quæ diximus ad intellectum capituli, tuis. extrà, de testibus. qui videtur ꝓbare, ꝙ solēnitati vel iuri introducto pro forma possit renūciari: nam doctores ad illū tex. respōdēt diuersimode. Bar. enim in l. si quis legatum. in prin. in penul. quæst. ff. de fal. expresse dicit, ꝙ ideo partes possunt renūciare iuramento testis, iuxta not. in l. prima. §. primo. ff. de ser. qa iuramentum non est de solennitate formali testificatus. Sed istud dictum non potest stare aliquo modo, per ea quæ suprà dixi: quia cùm testificatus sine iuramēto sit nullus ipso iure: vt patet in l. iurisiurandi. C. de testi. ex hoc datur intelligi, quòd iuramētum est solēnitas substantialis, cuiꝰ solennitas reddit actum nullum. Vnde glos. quā sequuntur ibi Moder. in dicto c. tuis. expresse tenet, quòd ideo potest renunciari illi solennitati, quia est principaliter introducta in fauorem partis: & sic videtur, quòd quādo solēnitas nō est inducta in fauorem publicū principaliter, vel ne detur materia delinquendi, possit tali solēnitati renunciari. Pro ista cōclusione facit quod no. Bar. in l. j. §. si filius. j. ti. ij. vbi dixit, ꝙ quando actus est nullus ex defectu solēnitatis inductæ in fauorem ptis, pōt ex postfacto ratificari: alle. tex in l. filio pterito. ff. de iniu. testa. Sed salua reuerētia ille tex. facit in oppositum: quia ibi ratificatio approbatur de æquitate prætoris: & sic patet, ꝙ de rigore iuris aliud esset. Vnde illa est ęquitas prętoria, quæ inducit in fauorē testamenti. vnde nō est trahenda in cōsequētiam. Vnde Bar. alibi in l. si quando. §. generaliter. de inofficioso testamēto. in illa quæstione, vtrum pater de voluntate filij potest præteriri, dicit, quòd filius non potest renunciare solennitati inductæ per legem, inter cætera. de liberis & posthumis. alle. l. Paulus. §. patroni. ff. de bonis liberto. & ideo Bartol. vbique in lege, ius publicum. de pactis. & in l. si qs in conscribendo. eodem titulo. simpliciter ponit istam regulam, quòd solennitati inductæ per legem, non potest renunciare, quòd intelligat, etiā si respiciat principaliter fauorem priuatum. patet, quia post istam regulam in alijs casibus ipse distinxit, vtrū aliquid sit inductum in fauorem priuatum, vel publicū. Eodem modo dicit Ant. de Butri. qui sequitur ista dicta in capitu. si diligenti. de foro cōpe. & ad tex. in. cap. tuis. possumꝰ dicere, ꝙ ibi pmittit renūciatio istius solēnitatis, ratione quadam speciali, quæ assignat ibi in glos. quia pars, cōtra quam producuntur testes, si vellet, posset stari dicto aduersarij: vt l. fina. C. de fideicommiss. ¶ Vltimò adde, inquantum suprà tetigi in voce, quòd quia non potest allegare contractum simulatum, si iurauit in instrumento vera esse: nam Imo. hoc tangens hic dicit, quòd hoc est verum, nisi petatur absolutio à iuramento: & ita dicit tenere Barto. in l. fina. C. de non numera. pecu. & in duobus errat manifeste: nam primò Barto. in d. l. fina. non dicit hoc, non enim loquitur in iuramento assertorio, sed iuramento promissorio: videlicet quòd quis renunciauit exceptioni non nume. pecu. & non contrauenire. Secundò errat, quia hoc non est possibile, quod ipse dicit: nam hoc ipso, quòd peteret se absolui à iuramento, quia falsum allegaret se periurum, & sic non admitteretur ad allegandum turpitudinem suam: iuxta not. in l. alias. de iureiuran. nisi prius esset detecta per alium, quia pars esset passa probari de simulatione: ita decidit Bal. in d. l. fi. ita etiam tenet dominus Ant. expresse in c. cùm contingat. in penul. char. extrà, de iureiur. & ita debes intelligere. aliàs esset error. † Et tangit etiam hic Bar. vtrum à sententia arbitri possit appellari, [a] maxime quādo est appositum pactum expresse, ꝙ appellari non possit. Cuius dictis adde breuiter à princi. secundùm Imo. inquantum ipse sequendo glo. in l. ij. ff. de arbi. quòd emologatio laudi, & dispositio l. cum antea. C. de arbi. habet locum, quando est apposita pœna cum clausula, rato manente contractu. nam licet ista opi. sit communis, secundùm eū, videtur vera: quia l. cùm antea. fuit inuenta in subsidiū, vbi aliàs nullū remediū dabatur actori. In casu autem nostro datur remediū petendi pœnā. ergo non videtur eadē ratio extendendi illam l. ad casum nostrū. & idem tenuit in c. per tuas. extrà, de arbi. vbi plene tāgitur de materia, & sine dubio de subtilitate iuris ista opi. videtur verior, ratione prædicta. Tex. tamen de iure cano. probat contrarium expresse in d. c. per tuas. Sed doc. ibi dicunt, ꝙ ille text. procedit de iure cano. qui videtur probare, ꝙ etiā si sit apposita pœna sine ista clausula, rato &c. tamen laudū potest approbari, & emologari. ¶ † Secundò adde, inquantum Bar. hic dicit, ꝙ si compromissum est factum sine pœna, potest appellari à sententia arbitri: quia appellando videtur approbare sententiam, vt latā, sed non bene latā: per l. iij. §. falsus. ff. rem ra. habe. & per ea quæ habētur in l. Pomponius. ff. de neg. gest. & hoc tenuit vbiq. s. in l. j. ff. de arbi. & in l. ij. ff. eo. & in l. arbitro. in fi. ff. qui satisda. cogan. nā istud dictū communiter reprehenditur per Bal. in l. j. C. eo. & per dominum Anto. & Moder. in c. cùm dilectus. extrà, de arbi. & in c. Quintauallis. in xvj. differentia. vbi est omnino videndū. extrà, de iureiur. quod etiam reprehendit Imo. hic. Est enim regula, secundū eū, ꝙ sententia quæ est nulla ex defectu iurisdictionis, non potest approbari per consensum partiū, secūdùm glo. in l. instar. C. de iure fis. lib. x. & Inno. in c. prudentia. de consue. vide melius, qđ ponit Bart. super hoc in l. j. C. qui pro sua iur. & in l. obseruare. §. fi. in vlti. quæstio. ff. de offi. procon. & leg. ff. Sed sententia arbitri est nulla ex hoc capite: quia ideo non valet eius sententia, quoniā non habet iurisdi. ergo videtur, ꝙ à partibus non possit appellari, nisi in casibus in iure expressis. q. d. ꝙ iste modus reprobandi, vt approbet, non est expressus, neq; in l. neq; in arbitris, neq; in l. cùm antea. quod j. melius dicam. Secūdò dicit ipse, ꝙ iste modus reprobandi esset superfluus: quia sufficit parti infra x. dies simpliciter protestari iudici, vel parti aduersæ, quòd non vult stare sententiæ. ergo non est opus introducere nouam speciē approbationis: vt possit appellare. Et hanc rationē sensit Bar. in l. C. eo. licet enim non debet vti remedijs superfluis: vt l. j. §. dixerit aliquis. ff. de pu. & l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. no. caue. Non ob. tex. in l. iij. §. falsus. qa ibi sentētia erat aliqua quo ad procuratorē: sed nulla, quo ad dominū, quæ nullitas inducitur in fauorem domini. Vnde non est mirum, si potest probare sententiam: quia quilibet potest renunciare fauori suo: vt l. si quis in conscribendo. Tu autē dic, secūdùm Anto. de But. in dictis locis: vbi tangit bonū verbū, quod ego addendo perfecte declarabo, ꝙ sicut probat tex. clare in d. l. cùm antea. in ij. respōso. ibi permittitur approbatio sententiæ ad finē, vt sentētia consequatur effectū & executionē: vt ibi clare dicitur. Sed quādo quis approbat sententiā, vt appellet, ista approbatio non tendit ad hūc finē: sed potius ad impugnandū sententiā. ergo isto casu sine dubio nō loquitur l. illa, vt dicit dñs Anto. in dictis. Sed posset respōderi, cùm sumus in materia exorbitāti, si esset eadē ratio, posset fieri extēsio de casu ad casum: iuxta ea q̄ tradit Bar. in l. si cōstante. in princi solu. matri. Et ꝙ ita sit, patet in ista materia: quia licet illa l. loquat in cōpromisso facto sine pœna, extēditur tamen ad compromissum cū pœna, nō quando est apposita clausula, rato &c. quæ videtur esse eadē ratio, secundùm cōmunē sententiā, quā tetigi s. in prima additio. Vt ergo nō fiat extēsio ad istum casum, oportet ostēdere, ꝙ non sit eadē ratio: quod ostendo dupliciter. primò quidē, quia in casibus positis in l. cùm antea. potest approbari sententia, quādo ex ista approbatione imponitur finis litibus, cùm sententia habeat executionē. Sed ista ratio nō habet locū in casu nostro, in quo per approbationē finitur lis. est enim fauor publicus, quòd lites finiantur: vt l. properandum. in princip. C. de iudi. Secundò, & fortius, quia in casibus dictę legis, cùm antea. illud remedium ad validitatem sentētię est necessarium. Sed in casu nostro hoc remedium approbandi, vt reprobem ad eneruandam sententiam, non est necessarium, quinimo est damnosum: nam si pars simpliciter dicit, non velle stare sententiæ, eneruatur sententia ipso iure

[a] ¶ Vtrum à sententia arbitri possit appellari. Adde c. à iudicibus. ij. q. vj. c. ab arbitris. de offi. de leg. li. vj. doc. in c. ij. & in c. per tuas. de arbi. doc. in c. Quintauallis. de iureiur. Bald. in l. cū quidā. ff. de lega. ij. secꝰ qñ sunt arbitri electi ex necessitate iuris, vel statuti: vt in d. c. ab arbitris. & per Bart. & doc. in l. cū specialis. C. de iud. et per glo. & doc. in c. nō sine. de arbitris.

ipso iure absque alio processu appellationis. & sic apparet, quòd iste processus est superfluus. item est dãnosum: quia ex sola voluntate posset euitare sententiã appellãdo, hoc non poterit, imo erit in arbitrio iudicis, vtrũ sentẽtia confirmetur, vel ne. Non ob. tex. in l. iij. §. falsus. quia sicut dicit dominus Ant. in d. loco, & bene, ideo ibi potest approbari sententia vt lata, sed non vt bene lata: quia approbatio non est inducta ad hunc finẽ limitatũ, vt sententia habeat executionẽ, & effectum: sed solùm ad hunc finem, vt factum procuratoris noceat domino eo modo, quo præiudicaret ipsi procuratori. Sicut ergo procurator, cõtra quẽ fuit lata sentẽtia, posset appellare: ita poterit etiã dominus. quod nõ posset, si non approbaret factum cũ procuratore, quoniã negocium nõ pertineret ad eum. ij. q. vij. c. non solũ. & in l. à sententia. cum materia. ff. de appella. Posset etiam dici, ꝙ in l. iij. §. falsus. ideo videtur approbari sententia, quia aliter nõ posset appellare dominus, cùm negociũ pertineret ad eum: vt dixit. †Sed quando appellans non posset appellare ex eo, quia sententia alia ratione: sicut est in casu nostro. tunc appellando non videtur approbare sententiam. hoc patet: quia appellans simpliciter à sententia deducit etiam nullitatem sentẽtiæ: vt l. quædã mulier. ff. fami. ercis. & vt in l. fi. ff. de iure pa. & plene in l. si expressim. per Barto. & alios. ff. de appella. ergo appellando non videtur approbare sententiam: quæ est nulla. Licet autem regulariter à sententia arbitri nõ possit appellari, hoc tamen fallit in arbitris iure, qui eligunť de necessitate à partibus: vt in c. ab arbitris. de offi. dele. lib. vj. & ibi per gl. Dubitať tamẽ, nunquid sicut in casibus illorũ iurium põt appellari, ita possit appellari ab arbitris, qui eligunť à partibus, ex forma statuti, ex cuius forma ptes cõpellunť ad cõpromittendum. in qua quæstione Bartol. sentit in prima constitutione C. in §. quibus. quòd non possit appellari. Contrarium tenuit in l. fi. C. de iudi. dicens per illum text. quòd illi sunt iudices delegati, & habeant iurisdictionem. & sic potest appellari ab eis. Primam opi. sequitur Ant. de But. in d. c. cùm dilectus. & melius in d. c. Quintauallis. in differentia præalleg. ad tex. in d. c. ab arbitris. respondet, ꝙ ibi appellatur, nõ ex eo, quia arbitri sunt electi de necessitate, sed qa sunt electi in articulo emergenti, vel incidẽti in iudicio, sup quo si arbiter eligereť, speciale est, ꝙ potest ab eius sentẽtia appellari: vt l. arbitro. ff. qui satis. cog. & l. si. quibus ap. non licet. & ratio specialitatis dicitur ibi per Barto. secus si arbitri eliguntur ex forma statuti ad totam causam. & hanc opi. sequitur Domi. in d. c. ab arbitris. præallegato. Sed Ioan. de Imo. & alij Moder. in c. cùm dilectus. de arbitr. distinguunt concordando opiniones, quòd aut compromissum est factum sine pœna, vel cum clausula, rato permanente[a] contractu: & tunc vera sit opinio Barto. in d. l. fi. quia isti arbitri videntur & censentur delegati. Aut statutum mandat fieri cõpromissum cum pœna: & tunc non possit appellari: quia isto casu non loquuntur iura allegata. & regula est, quòd à sententia arbitri non appelletur: vt l. j. C. de arbi. Tamen aduerte ad vtrumque membrum. nam tota difficultas pendet in primo mẽbro, videndo vtrum isti censeantur habere iurisdictionem: nam si censentuť habere iurisdictionem, cùm sint iudices, vtique ab eis potest appellari, si non censent tunc satis sufficienter esse responsum. d. c. ab arbitris. Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de accu. §. fi. versi. sed nunquid. dicit, quòd habent iurisdictionem, non tamẽ omnino delegatam, neque omnino ordinariam, sed est quædam species de per se. & hanc opinio. sequitur Abb. in c. fina. de re iudi. vbi vide, quæ videtur esse communis sententia: licet ipse alibi sentiat oppositum in titu. de arbi. §. sequitur. ver. sed nunquid. quem adducit ibi Abb. Super quo articulo est indubitanter dicendum, quòd ipsi habent iurisdictionem quasi delegatam. casus est clarus in l. apertissimi. C. de iudi. & ideo etiam si isti arbitri assumerentur ad totã causam, potest ab eis appellari. casus est expressus in l. fi. C. de iudi. per quam cõfundiť responsio, quam facit dominus Ant. de But. ad tex. in d. c. ab arbitris. Et licet in c. suspitiõis. in fi. de of. deleg. dicat, ꝙ quando arbitri electi super accusatione sunt in discordia, ipsi possint eligere tertium: ex quo videtur significari, quòd non sint veri iudices: quia in iudicibus, quando discordant, recurritur ad superiorem: vt l. iubemus. & ibi per Bart. & Bald. C. de appella. propter quandam similitudinem, quam habent cum arbitris, qui eliguntur à partib⁹. Super secũdo mẽbro dic, quòd oppo. modo potest esse vera: quia quãdo statutum vult eligi arbitros cùm pœna, & sic vult adhibere prouisionẽ hominis, videtur recessisse à prouisione iuris specialis, quæ est, ꝙ arbitri electi de necessitate habeant iurisdictionẽ cõtra l. ait prætor. §. j. de re iudi. iuxta regulam quam ponit Bart. in l. j. §. vnde queritur. ff. de pub. in illa quæst. quæritur ꝙ prouisio hominis tollat prouisionem l. & idem crederem, si partes ipsæ compromitterent sub pœna, licet statutum hoc nõ mandaret per eandem rationem. & ad materiam vide Bal. in c. j. de inuestitura in maritum facta. vbi dicit, quòd sentẽtia arbitri electi ex necessitate vigore consuetudinis est efficax, & parit actionem. ¶†Quærit etiã hic Ioan. de Imol. circa istam materiam arbitrorũ, quid si ille qui est electus arbiter & arbitrator, in sententia dicit, quòd fert sentẽtiam, tanquã arbiter, & arbitrator: in qua virtute valebit ista sentẽtia? Super quo Bal. in l. seruus plurium. in fi. s. eo. dixit, quòd valebit tanquã arbitratoris: qa ista via est æquior, cùm pateat per eam correctio iniquitatis, quę fit recurrendo ad arbitriũ boni viri. Sed in l. nõ codicillũ. C. de test. quę dicta etiã adducit hic Io. de Im. ipse dicit, ꝙ valebit in vi sẽtẽtię arbitratoris, qa ista via est fortior: quoniã arbitramẽtũ est quędam trãsactio, quæ trãsac. parit actionẽ ex se: vt l. quãuis. & l. cum mota. C. de transac. Sententia autẽ arbitri non parit actionẽ, nec valet de se, vt s. fuit dictũ. Io. de Imo. dicit hic primò, ꝙ ista doctri. Bal. in l. si seruus plurium. est singularis, & ꝙ debet limitari, nisi in fine sententiæ sit adiecta clausula. & hanc sententiã pertulit omni meliori modo, & via: & tũc em̃ videtur electa via, quę est fortior. & sic videtur electa via arbitri, & nõ arbitratoris: quia non potest impugnari, & sic est fortior: vt l. diẽ proferre. §. stari. ff. de arbi. & postea in fi. cõmenti dicit, ꝙ ista dicta non videntur vera. Et ita residet: qa cùm istæ duæ vię sint incõpatibiles, vt etiã fateť Bar. in l. si societatẽ. §. arbitrorũ. ff. pro soc. ille qui pronũtiat vt arbiter, & arbitrator, videť dicere duo incõpatibilia, & per consequẽs dispositio nõ valet: vt l. repugnãtia. de reg. iur. Tu dic breuiter, ꝙ qualitas fortior & fauorabilior in dubio videtur primo loco data, per ea quæ habenť in l. si via. ff. pro dona. per Bar. & per Bald. in l. qui posthu. in prin. ff. ad Sylle. vbi optime loquiť. Facit optime text. & qđ ibi not. per Bar. in l. si pupillus. in fi. ff. ad Fal. vñ videbiť electa qualitas arbitratoris, quę ex se est fortior, vt s. dixi. licet quo ad effectũ, via arbitri possit dici fortior, quia nõ potest corrigi dictũ arbitri, & absolute cõmittiť pœna: habet em̃ sentẽtia arbitri, vt obseruet nõ à se, sed ab alio. s. metu pœnæ ꝓmissæ, sentẽtia arbitratoris habet hoc à se, qa est transactio, ex qua oriť actio, vt dictũ est: fortius autẽ est ius, quod qs habet à se, ꝙ̃ qđ qs habet ab alio: vt l. si filius. §. erit. ff. de fideicõ. lib. & l. quod prin. & l. si Augustæ. ff. de lega. ij. & hoc est, qđ dixit Bal. in l. nõ codicillũ. Non ob argu. de repugnãtia: qa dico, ꝙ illa copula, vt saluet dispositio, quæ aliàs esset nulla, habet rationẽ ordinis, ac si dixisset, pronuntio vt arbitrator, si possum: & si non possum, pronũtio vt arbiter. forte enim eligeret viam arbitri in processu: vnde non poterat redire ad viam arbitrat. secundùm Bart. in d. §. arbitrorũ. & plene in l. dominium. ff. de fur. sicut dicit tex. in lege, Gall⁹. §. quidam recte. ff. de liberis & posthu. quòd copula posita inter alias ꝑsonas, quę de natura sui vocaret alias ꝑsonas similes, vt l. si duobus. in princ. s. eo. intelligitur subordinat. vt vnus vocetur post alium: quia nõ valeret alias dispositio: quinimo ista interpretatio fit aliquando, etiam si dispositio valeret ex præsumpta mente defuncti. casus est in l. cùm ita legatur. §. in fideicommis. de legatis secundo. secundùm intellectum Barto. qui est verior, vt ibi per eum. ¶In gloss. super verbo, finiri. ibi: sed tamẽ exceptione potest repelli. Ex ista glos. relata ad princip. l. arguit Bartol. quòd similiter quando testator noluit solennitates iurium habere locum, hæreditas vel legatum pariat exceptionem legatario, vel hæredi: licet ipsis non competeret actio ex minus solenni voluntate: vnde infert ipse, quòd legatum relictum in minus solenni voluntate debebitur naturaliter legatario, & similiter hereditas relicta in minus solenni voluntate: vnde si res sint penes eum, potest eas retinere ope exceptionis, dummodo nõ sint sine vitio, secundùm Bart. Do. Ioannes hic impugnat dicta sua in hæredem, sed in legatario fatetur esse vera. Ista quæstio est longa, & de apicibus iuris. quam plene vide per Bartol. Bald. & alios in lege, cùm quis. C. de iur. & fac. igno. & in lege prima. ff. de condic. indebi. Forte tamen posset attentari, quòd dato, quòd alias non oriretur obligatio, nihilominus oriretur, quando testator expresse derogauit solennitati testamentorum: & hoc probat fin. iste textus adaptando secundum responsum, quo ad omnia, ad primum, & est rationabile, ex quo expressius constat de voluntate testatoris. Cætera dic vt suprà in dictis locis. ¶†Sed q̃ritur incõtinẽti sup eodẽ verbo, nunquid sicut per pactũ non põt limitari obligatio perpetua: ita per pactũ nõ possit tolli præscri-

[a] ¶ Clausula rato permanẽte. Adde tex. & doc. in l. cũ ꝓponas. C. de trãsac. doc. in l. stipulatus magna. ad fin. ff. de verbo. oblig. Bar. ĩ l. pater. in §. libertus. ff. de leg. ij. gl. & doc. in c. fi. de loca. doc. in c. cũ inter R. seniorem. de elect.

ptio, seu exceptio præscriptionis, quæ acquiritur ex cursu temporis: de qua quæstione plene vide hic per Dynum, & Bart. & per eundē Bar. in l. j. ff. de vsuca, & per Bal. in l. pacisci. in fi. ff. de pactis, & per Ang. solēniter in aut. vt de cætero cōmuta. §. fi. & in consi. suo liiij. ponit etiam Bal. in aut. quas actiones. C. de sacrosanctis ecclesijs. & in c. j. §. præterea. de ca. Corra, quæ loca etiam allegat domi. me. Lud. Pon. & Ioā. And. in addi. Spec. in rubri. de præscrip. quem allegat Ant. de Butr. vbi plene tractat articulum in c. cùm non liceat. de præscript. vbi vide. Et quia super hoc sunt variæ opiniones, præmitte pro euidentia, quòd Bartol. in l. j. de vsuca, non distinguit aliter, quàm hic, nec discordat à Dy. Imo. sequitur dicta Dy. sed addit, nam Bar. voluit, quòd pactum, ꝙ non currat præscriptio, impedit cursum præscriptionis, propter malam fidem, quæ est in paciscente; quia scit ius pertinere ad alium. Sed vbi præscriptio procederet cum mala fide, tunc Dy. nihil determinat, sed Barto. addit hic, & in d. l. j. ꝙ in istis casibus non valeret pactum, per quod tollitur præscrip. hic autem addit, ꝙ idem esset, si res transiuisset ad tertiū, qui esset ipse in bona fide. Sed hoc vltimum reprehendit Ioan. And. post Rofre. in loco præallega. quia pactum factum cum venditore nocet emptori: vt l. vēditor. ff. cōmunia prædio. & l. emptori. de euic. Sed hoc non videtur verum, quia illa iura loquuntur in iure reali, quod comitatur rem: hoc autem pactum obligat personam, vt ibi etiam do. Io. And. & ideo transit contra singularem successorem: vt l. fina. §. Titius. de contrahen. emp. & l. j. §. hæres percepto fundo. ff. ad Trebel. Item regulariter mala fides autoris non nocet successori singulari, præterquam in casibus notatis in auten. malę fidei. C. de pręscrip. long. tempo. & in l. Pomp. §. j. de acquirē. possesione. In illis vero casibus opi. Bar. esset vera in hoc vltimo dicto. Sed quando mala fides autoris noceret successori, tunc procedat dictū Ioan. And. & Rofre. Bal. hic, quem sequitur Ioan. de Imol. dicit, ꝙ communiter docto. sequunť opi. Dyn. in omni genere pręscriptionis. Et cùm dicit, ꝙ præscriptio vel vsucapio est introducta in fauorem publicum: vt l. j. de vsucapi. cui non videtur posse renunciari ex pacto: vt l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pac. Respondet subtiliter Bal. hic, & clarius Ioā. de Imo. dicens, quòd ista ratio non cōcludit, ꝙ non obstante pacto præscriptio curret ipso iure: sed tamen renunciatio operabitur hoc, ꝙ videbitur factum pactum in fauorem creditoris; vt contra exceptionem pręscriptionis creditor possit vti replicatione. ¶ Confirmatur ista conclusio secundùm Ioan. de Imo. quia Bar. met respondet ad l. cùm notissimi. §. sed & si quis. de pręscri. & fatetur tamen, ꝙ iuri quęsito per pręscriptionem postquam est quęsitum, quis potest renūtiare: quod est verissimū, quia si potest renunciari tacite omittendo exceptionem pręscriptionis: vt l. emptor. de pręscrip. lōg. temp. multo fortius expresse. Et hanc opi. sequitur dominus meus in l. j. de vsuca. Ego dico, ꝙ ista conclusio est contra casum in terminis in l. quod de bonis. §. j. iuncta l. fina. C. eo. Dicitur enim in l. fina. ꝙ post mortem testatoris, & aditam hereditatem, hęres promittendo nō vti Falcidia, potest sibi preiudicare. Sed si hoc promittat ante ius sibi quęsitum, id est viuente testatore, pactum nō valet. Modò arguo sic: si potest tolli id, quod est inductum in fauorem publicum, ante ius quæsitum, sicut post ius quęsitum, referendo pactum ad tēpus, quo ius erit quęsitum, tunc in l. quod de bonis. in §. primo. licet ipso iure hæres possit retinere Falcidiā, per pactum tamen videtur inductū, vt aduersus exceptionē daretur replicatio: cuius cōtrarium dicit ibi expresse quia ibi Falcidiam retinet cum effectu. Licet ergo post ius quæsitum vere tali iuri possit renunciare: non tamē ante ius quæsitū potest apponi hoc pactum: quia esset facere fraudem legi per indirectum, cōtra l. fraus. ff. de leg. Vnde alibi dicit Bar. ꝙ sicut dolus futurus non potest permitti directo, ita nec potest remitti, conferēdo in tempus iuris quæsiti contra dolosum. Vnde si testator dixit, nolo tutorem filijs meis obligari in futurum, ad reddendam rationem, & in quantū fuerit condemnatus, damno hæredem meum, vt restituat ei, aut liberet eum: non valebit ista cautela, vt per hoc per indirectum administrator liberetur à dolo: ita dicit ipse in l. Aurelius. §. Caio. de lib. legata. dum dicit l. si quis rationē. eod. ti. quę ponit istum casum loqui in dolo præterito, non in futuro. & hoc est verum, licet Ang. consuluerit contrarium, sequēdo Ray. cōsilio suo cxcviij. Vnde ista responsio non est bona, quam etiā impugnat Bal. alia ratione in d. aut. quas actiones. Sed do. Anto. in d. c. cùm non liceat, respondet aliter ad dictum Bar. & est responsio Ange. dicens, quòd quia præscriptio principaliter tendit ad vtilitatem priuatā, ideo principaliter videtur inducta fauore priuato, secundùm Bar. in l. j. solu. matri. Et licet in consequentiam sit inducta in fauorē publicum, hoc non attenditur: vt plene dixit Bar. in l. si quis in conscribendo. C. de pac. Et ad hoc respondet Bar. solenniter, quod tetigit Ioan. de Imo. respondendo ad istam rationem, & non meminit de Barto. nec etiam loquitur clare, vt debet, quòd quāuis in dubio id quod respicit vtilitatem priuatam, videatur principaliter inductum in fauorem priuatum: si tamen expresse apparet de intentione condentis l. ꝙ non propter vtilitatem priuatam, sed propter publicam, vel odio aduersarij facit legem, lex dicetur inducta principaliter in vtilitatē publicam, ita dicit Barto. solenniter in l. ius publicum. in vlti. col. de pac. Vnde cùm appareat, quòd præscriptio fuerit inducta expresse ob bonum publicum, non potest ei renunciari. Ista responsio probatur expresse in l. fideicommissa. §. interdum. de leg. iij. vbi dicitur, quòd quando legatur vni, in dubio legatum videtur factum contemplatione illius, ad quem principaliter vtilitas pertinet. Si tamen apparet, ꝙ testator fecit legatum contemplatione eius, ad quem non pertinet principaliter vtilitas, tunc ille erit principalis legatarius. Vnde ego sequor opi. Barto. limitatam & declaratā, vt s. Cætera dic vt plene refert & dicit dominus meus Ludo. Roma. in l. j. de vsuca. cui ego multa adderem, sed non possum breuitatis causa, quia lectio est vltima.

FINIS.

Regestum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z A B C D E F G H I K L M.

Omnes quaterniones, præter M ternionem.

D. FRANC.
Aretini
I.C.
Accoltis
in Prim. et Secund.
Infortiati part.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm